Colecția „DICȚIONARELE AULA“

Gabriel Angelescu Emilia Mareş

DICȚIONARUL FUNDAMENTAL AL LIMBII ROMÂNE

explicativ, morfologic, ortografic şi ortoepic

Colecția „DICȚIONARELE AULA" este coordonată de **Alexandru Mușina**

Concepție grafică copertă: ***Tudor Jebeleanu***

Editură acreditată C.N.C.S.I.S./cod 020

© 2008 Editura „AULA"
S.C. AULA MAGNA S.R.L.
O.P. 11, C.P. 962, Brașov 500.610
Tel/fax: 0268/31.86.47; Tel: 0268/32.66.47
editura_aula@yahoo.com
www.aula.ro

Autori:

Gabriel Angelescu *(coordonator),* ***Emilia Mareș,***
Alexandru Mușina, Tania Mușina *(revizia finală a termenilor)*

Îngrijire ediție: *Ionela Cerbu, Larisa Kozak, Ramona Răducanu, Cristina Vasilică, Raluca Voinea*

Redactare: *Andreea Buliga, Adriana Cătănescu, Ionela Cerbu, Elena Grigoraș, Raluca Iancău, Rebeca Morar, Manuela Negulescu, Ioana Preda, Cristina Vasilică, Raluca Voinea*

Corectură: *Gianina Ambruș, Olivia Axinte, Mircea Baba, Ionela Cerbu, Marioara Flucuș, Simona Lădar, Corina Leșan, Marina Maxim, Gabriel Nechifor, Cornelia Orban, Cristina Vasilică, Raluca Voinea*

Culegere: *Radu Silvestru*

Tehnoredactare: *Eduard Caraghiorghiev, Ionela Cerbu, Cristina Vasilică, Raluca Voinea, Adrian Zaheu*

Cartea a apărut cu sprijinul Administrației Fondului Cultural Național

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Dicționarul fundamental al limbii române
Gabriel Angelescu (coord.), Emilia Mareș,
Alexandru Mușina, Tania Mușina
Brașov : Aula, 2008
Bibliogr.
ISBN 978-973-754-059-1

I. Angelescu, Gabriel (coord.)
II. Mareș, Emilia
III. Mușina, Alexandru
IV. Mușina, Tania

81.374.8=135.1

B-dul Tudor Vladimirescu, nr. 31,
sector 5, București, ROMÂNIA

fedprint
tipografie
Tel.: 411.00.55; 411.47.76 fed@promo.ro

II 32.727

Gabriel Angelescu Emilia Mareş

DICȚIONARUL FUNDAMENTAL AL LIMBII ROMÂNE

explicativ, morfologic, ortografic şi ortoepic

70.000 de cuvinte-titlu
peste **100.000** de expresii, locuțiuni şi sintagme

BIBLIOTECA ... INVENTAR CARTE Nr. 31.561

AULA

CUVÂNT ÎNAINTE

Dicționarul fundamental al limbii române este, în același timp, un **dicționar explicativ**, un **dicționar morfologic** (conține formele de genitiv-dativ și plural la substantiv, modurile și timpurile verbului etc.) și un **dicționar ortografic și ortoepic** (cuvintele sunt tratate, spre deosebire de marea majoritate a dicționarelor similare, conform noilor reguli din DOOM - 2005).

În plus, dicționarul se distinge prin **bogăția de termeni**: conține **70.000 cuvinte-titlu**, cu câteva mii mai multe decât DEX sau alte dicționare de anvergură apropiată. La ele se adaugă **peste 100.000 expresii, locuțiuni și sintagme,** care lămuresc și completează sensurile cuvintelor-titlu.

Cele **70.000 cuvinte-titlu** și cele **peste 100.000 expresii, locuțiuni și sintagme** dau seama atât de bogăția limbii române, de diversitatea registrelor ei (termeni populari, arhaisme, regionalisme, cuvinte argotice etc.), cât și de amploarea schimbărilor din ultimii 20-30 de ani, de cantitatea mare de termeni noi din limba română actuală (neologisme, cuvinte recente, cuvinte și expresii de argou etc.). Ele au fost selectate din cele mai variate surse bibliografice, lexicografice, dar și din mass-media actuală.

Dicționarul conține, de exemplu, toate cuvintele care se regăsesc în DOOM 2005, dar și aproximativ alte 7.000 de cuvinte. Pentru toate - împrumuturi de dată recentă, forme noi, participii etc. - au fost aplicate aceleași norme ca în DOOM 2005.

Conceput ca un vast repertoriu al limbii române contemporane, ***Dicționarul fundamental al limbii române*** înregistrează un număr impresionant de noi cuvinte, sensuri, locuțiuni și expresii, multe dintre ele apărute în ultimele trei decenii (și care nu se găsesc în celelalte dicționare similare).

Cuvintele-titlu din **Dicționar** au fost organizate alfabetic și tratate astfel:

- cuvântul-titlu (la acesta vocala accentuată a cuvântului se marchează prin subliniere: *p̲e̲rlă*); la cuvintele compuse scrise cu cratimă accentul notează (ca în DOOM 2005), atât accentul fiecărui component polisilabic, cât și accentul compusului, chiar dacă el se află pe un termen monosilabic: *flo̲a̲re-de-co̲l̲ț*
- pronunția (doar în cazul cuvintelor neadaptate încă din punct de vedere fonetic: *coffe-break (cofîbrec)*
- proveniența (angl., grec., fr. etc.)
- se fac precizări stilistice, semantice etc. sau se menționează terminologia, domeniul căruia îi aparține termenul: (mat. fiz. etc.), (despre ....), (fam.), (pop.), (fig.)
- definiția: cu I, II se notează *clasele morfologice diferite* pentru același cuvânt-titlu (*I. adj.; II. s.m.*); *sensurile îndepărtate* sunt marcate prin *litere mari* (A, B etc.), iar *cele înrudite* prin *cifre arabe (1, 2, 3 etc.)*; *nuanțele de sens* sunt evidențiate prin *bară dublă* (//) sau prin punct și virgulă (;); *bara (/)* delimitează o expresie; (~) se folosește pentru a nu repeta cuvântul intrare în interiorul unei expresii; când într-o definiție se fac trimiteri la alt sens al cuvântului sau la sensuri ale altor cuvinte, se notează: (A.I), (1, 2)
- cifra pusă ca exponent la unele cuvinte-titlu indică ordinea omonimelor (*cord*^{1}, *cord*^{2}, *cord*^{3}) sau a omografelor (*altoi*^{1}, *altoi*^{2}):
- sunt înregistrate cu intrări separate în cadrul dicționarului cuvinte-titlu care au etimologie diferită, forme de plural diferite sau genuri diferite: *ciubuc*^{1} - pipă cu țeavă lungă; ornament care marchează marginea unui perete, a unei ferestre. *s.n., pl* ciubuce. și *ciubuc*^{2} - câștig ilicit; bacșiș. *s.n., pl.* ciubucuri
- cu intrări separate sunt trecute și substantivele neutre, chiar dacă au forme identice cu cea a adjectivului: *colector*^{1} - vas, încăpere pentru colectarea lichidelor sau a gazelor și *colector*^{2},*-oare* (persoană) care colectează mărfuri, produse etc.

- tot cu intrări separate se introduc şi denumirile de dansuri, care au forme identice cu cele ale substantivelor omonime: *brâu*[1] - cingătoare pe care o poartă ţăranii şi *brâu*[2] - numele unui dans popular

- aceeaşi regulă s-a aplicat şi la verbe, când au forme diferite pentru sensuri diferite: *ciurui*[1] tr., refl. A (se) găuri în mai multe locuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ciuruiesc; *imperf. 3 sg.* ciuruia; *conj. prez. 3* să ciuruiască

ciurui[2] intr. (pop., despre lichide) A curge cu zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3* ciuruie; *imperf. 3 sg.* ciuruia; *conj. prez. 3* să ciuruie

- variantele literare ale aceluiaşi cuvânt apar în ordinea din DOOM 2005, despărţite printr-o bară (/)

- sunt înregistrate şi variantele neliterare (dar aflate în uz) ale celor mai frecvenţi termeni, pentru ca, astfel, cei interesaţi să ajungă prin trimiterea - vezi (v.) - la formele literare.

- informaţia gramaticală este organizată astfel:

- se precizează *clasa morfologică*: *s., adj., interj.* etc., se dau formele de plural: *păianjen* - s.m., pl. *păianjeni*, pentru substantivele feminine sunt indicate formele articulate: *delicateţe* - art. *delicateţea* şi formele articulate de genitiv-dativ: *delicateţe* - g.-d. art. *delicateţii*

- la adjective sunt specificate, atât formele pentru masculin, cele pentru feminin, cât şi cele de plural: *gras,-ă* adj., pl. *graşi,-se*

- în cazul verbelor sunt indicate: *aspectul* (tr., intr.): *a coace*: (tr.) - A face ca plantele, fructele etc. să ajungă la maturitate; *diateza* pentru anumite sensuri ale cuvântului intrare: (refl.) - A se înăbuşi de căldură, iar în final sunt precizate conjugarea, anumite forme ale modurilor şi timpurilor, precum şi persoana şi numărul acestor forme: *a coace* - vb. III, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl. *coc*, 1 pl. *coacem*, imperf. 3 sg. *cocea*; perf. s. 1 sg. *copsei*, 1 pl. *coapserăm*; conj. prez. 3 *să coacă*; imper. 2 sg. *coace*.

- pentru anumiţi termeni, în special termenii stiinţifici, sunt date şi simbolurile şi abrevierile utilizate frecvent: *Ca* - Calciu, *EKG* - electricardiogramă.

Dicţionarul fundamental al limbii române se adresează elevilor, studenţilor, profesorilor, jurnaliştilor, traducătorilor în şi din limba română, tuturor celor interesaţi într-o cunoaştere cât mai completă a lexicului limbii române, în utilizarea cât mai elegantă, mai nuanţată şi mai corectă a acesteia.

Autorii

ABREVIERI

abr.	abreviat; abreviere
absol.	(tranzitiv) absolut
ac.	acuzativ
acc.	accentuat
adj.	adjectiv; adjectival
adj. de întărire	adjectiv de întărire
adj. dem.	adjectiv demonstrativ
adj. nehot.	adjectiv nehotărât
adj. pos.	adjectiv posesiv
adj. pr.	adjectiv pronominal
adj. rel.-interog.	adjectiv relativ-interogativ
adm.	administrație
adv.	adverb; adverbial
agr.	agricultură
agron.	agronomie
anat.	anatomie
angl.	anglicism; angloamericanism
ant.	antic
arg.	argou; argotic
arhit.	arhitectură
art.	articol; articulat
art. adj.	articol adjectival
art. hot.	articol hotărât
art. nehot.	articol nehotărât
art. pos.	articol posesiv
astron.	astronomie
aux.	auxiliar
av.	aviație
biochim.	biochimie
biol.	biologie
bis.	termen bisericesc
bot.	botanică
chim.	chimie
cib.	cibernetică
cin.	cinema; cinematografie
circ.	circulație
concr.	concretizat
cond. prez.	condițional prezent
conjcț.	conjuncție
conj. prez.	conjuctiv-prezent
constr.	construcție; construcții
cont.	contabilitate
cor.	coregrafie
d.	dativ
depr.	depreciativ
d.Hr.	după Hristos
ec. pol.	economie politică
electron.	electronică
elt.	electrotehnică
engl.	engleză
entom.	entomologie
expr.	expresie; expresii
f.	feminin
fact.	(tranzitiv) factitiv
fam.	familiar
farm.	farmacie; farmacologie
fig.	figurat
fil.	filosofie
fin.	finanțe
fiz.	fizică
fiziol.	fiziologie
fon.	fonetică; fonologie
fot.	fotografie
fr.	franțuzism; franceză
g.	genitiv
g.-d.	genitiv-dativ
geogr.	geografie
geol.	geologie
geom.	geometrie
ger.	gerunziu
germ.	germanism; germană
gr.	grecism; greacă
gram.	gramatică
hisp.	hispanism
iht.	ihtiologie
imper.	imperativ(-ă)
imperf.	imperfect
impers.	impersonal
impr.	impropriu
ind. prez.	indicativ prezent
inform.	informatică
interj.	interjecție
intr.	intranzitiv
intr. impers.	intranzitiv impersonal
intr. unipers.	intranzitiv unipersonal
invar.	invariabil
ir.	ironie
ist.	istorie
it.	italienism; italiană
î. Hr.	înainte de Hristos
înv.	învechit
jap.	japoneză
jur.	domeniul juridic
lat.	latinism; latină
lingv.	lingvistică
lit.	literatură
livr.	livresc
loc.	locuțiune
loc. adj.	locuțiune adjectivală
loc. adv.	locuțiune adverbială
loc. conjcț.	locuțiune conjuncțională
loc. interj.	locuțiune interjecțională
loc. num.	locuțiune numerală
loc. pr.	locuțiune pronominală
loc. prep.	locuțiune prepozițională

loc. s.	locuțiune substantivală
loc. vb.	locuțiune verbală
log.	logică
m.	masculin
mar.	marină
mat.	matematică
mec.	mecanică
med.	medicină
med. vet.	medicină veterinară
met.	meteorologie
mil.	termen militar
min.	mineralogie; minerit
mit.	mitologie
mit. pop.	mitologie populară
m.m.c.p.	mai mult ca perfectul
muz.	muzică
n.	neutru(-ă)
nav.	navigație
neacc.	neaccentuat
neart.	nearticulat
neg.	negativ
nom.	nominativ
norv.	norvegiană
num.	numeral
num. adv.	numeral adverbial
num. card.	numeral cardinal
num. col.	numeral colectiv
num. distributiv	numeral distributiv
num. multipl.	numeral multiplicativ
num. ord.	numeral ordinal
opt.	optică
ornit.	ornitologie
p. anal.	prin analogie
part.	participiu
pas.	diateza pasivă; pasiv
peior.	peiorativ
perf. s.	perfect simplu
perf. c.	perfect compus
pers.	persoană
p. ext.	prin extensie
p. gener.	prin generalizare
pict.	pictură
pl.	plural
pol.	politică
poligr.	poligrafie
pop.	popular
port.	portugheză
pr.	pronume; pronominal
prep.	prepoziție; prepozițional
p. restr.	prin restricție
prez.	prezent
pr. dem.	pronume demonstrativ
pr. interog.	pronume interogativ
pr. invar.	pronume invariabil
pr. întărire	pronume de întărire
pr. neg.	pronume negativ
pr. nehot.	pronume nehotărât
pr. pers.	pronume personal
pr. pos.	pronume posesiv
pr. refl.	pronume reflexiv
pr. rel.	pronume relativ
pron.	pronunție
psih.	psihologie
rad.	radio; radiofonie
refl.	reflexiv
refl. impers.	reflexiv impersonal
refl. pas.	reflexiv pasiv
refl. recipr.	reflexiv reciproc
refl. unipers.	reflexiv unipersonal
reg.	regional
relig.	religie
rus.	rusism; rusă
s.	substantiv; substantival
sec.	secolul (secolele)
s.f.	substantiv feminin
sg.	singular
silv.	silvicultură
slav.	slavonism
s.m.	substantiv masculin
s.n.	substantiv neutru
sp.	spaniolă
spec.	prin specializare
s.prop.	substantiv propriu
stat.	statistică
sued.	suedeză
tehn.	tehnică
tel.	televiziune
telef.	telefonie
text.	industrie textilă
tipogr.	tipografie
top.	topografie
tr.	tranzitiv
transp.	transporturi
unipers.	(verb) unipersonal
v.	vezi
val.	valoare
var.	variantă
vb.	verb
vestim.	vestimentație
viit.	viitor
voc.	vocativ
zool.	zoologie

A,a

a[1] Prima literă a alfabetului limbii române. */De la ~ la z* = de la început până la sfârşit. *s.m./s.n., pl.* a/a-uri.
a[2] Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* a.
a[3] 1. (precedă infinitivul scurt ca formă-tip a verbului) ~ *merge*. 2. (exprimă o comparaţie sau o asemănare) *Miroase ~ fân.* //În semn de... *Fluieră ~ pagubă.* 3. (intră în componenţa unor adverbe, locuţiuni adverbiale şi prepoziţionale şi a unor substantive şi adjective în care este inclus „tot") *De-~ lungul. Atotputernic. prep.*
a[4] (formează numerale distributive) De câte... *3 caiete ~ 60 de file. prep.*
a[5]**/aa** Exclamaţie care exprimă: surprindere, indignare, regret, supărare, plăcere, satisfacţie, admiraţie, entuziasm, reamintirea bruscă a unui lucru omis etc.; ah[1]. *interj.*
a[6]**-** Element de compunere care indică absenţa, excluderea etc. *Amoral.* [*var.* an-]
aalenian[1] (-ni-an) Primul etaj al jurasicului mediu sau ultimul etaj al jurasicului inferior. *s.n.*
aalenian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la aalenian[1]. *adj., pl.* aalenieni,-e.
aba[1] (înv., în propoziţii interogative) Exprimă mirarea sau atrage atenţia cuiva când i se vorbeşte. *interj.*
aba[2] Ţesătură groasă de lână, din care se confecţionează haine ţărăneşti; dimie, pănură. *s.f., art.* abaua, *g.-d. art.* abalei, *pl.* abale, *art.* abalele.
abac 1. Instrument pentru calcule matematice simple, alcătuit dintr-un cadru cu vergele pe care se pot deplasa bile (colorate). 2. Grafic sau tabel care permite rezolvarea imediată a unor calcule. *s.n., pl.* abace.
abacă (arhit.) Partea superioară a capitelului unei coloane care face legătura cu arhitrava. *s.f., g.-d. art.* abacei, *pl.* abace.
abager (reg.) Abagiu. *s.m., pl.* abageri.
abagerie[1] Atelier sau industrie de (haine de) aba. *s.f., art.* abageria, *g.-d. art.* abagerii, *pl.* abagerii, *art.* abageriile.
abagerie[2] Meseria de abagiu. *s.f., art.* abageria, *g.-d. art.* abagerii.
abagiu Persoană care se ocupă cu fabricarea sau cu vânzarea abalei[2]; abager. *s.m., art.* abagiul, *pl.* abagii, *art.* abagiii.
abajur Dispozitiv de metal, de sticlă, de carton etc., care se pune la o lampă pentru a îndrepta lumina într-o anumită direcţie sau pentru a feri ochii de lumina acesteia. *s.n., pl.* abajururi.
abandon 1. Părăsire a familiei, a copiilor etc., contrar regulilor morale şi obligaţiilor materiale. 2. Renunţare la un drept, la un bun etc. 3. Retragere a unui concurent dintr-o probă sportivă. *s.n., pl.* abandonuri.
abandona 1. *tr.* A părăsi pe cineva (lăsându-l fără ajutor sau sprijin); a renunţa la ceva. 2. *tr.* şi *intr.* A se retrage dintr-o probă sportivă. *vb. I, ind. prez. 3* abandonează.
abandonare Acţiunea de a abandona; părăsire. *s.f., g.-d. art.* abandonării, *pl.* abandonări.
abanos Lemnul unui arbore exotic, de culoare neagră, din care se fac mobile de lux, instrumente muzicale de suflat etc. */Păr de ~* = păr de culoare neagră-lucioasă. *s.m., pl.* (arbori) abanoşi.
abataj 1. Operaţie de tăiere sau de extragere a unui minereu dintr-un zăcământ; (p. ext.) loc unde se execută această operaţie. 2. Operaţie de doborâre a arborilor (în exploatările forestiere). 3. Sacrificare a vitelor la abator. //Ansamblul operaţiilor făcute în abator de la introducerea animalelor în sala de tăiere până la tranşarea cărnii. 4. Înclinare a unei nave mici în vederea reparării, curăţării etc. *s.n., pl.* abataje.
abate[1] 1. Superior al unei abaţii. 2. Titlu onorific dat unor preoţi catolici; persoană care poartă acest titlu. *s.m., pl.* abaţi.
abate[2] 1. *tr., refl.* şi *intr.* A (se) îndepărta de la o direcţie, (fig.) de la o normă fixată, de la o linie de conduită etc. *//refl.* şi *tr.* A se opri sau a face să se oprească în treacăt undeva sau la cineva (părăsind drumul iniţial). 2. *refl.* (despre fenomene ale naturii, calamităţi) A veni pe neaşteptate, a se produce în mod violent. 3. *refl.* şi *intr.* A-i veni cuiva o idee, o toană; a i se năzări. 4. *tr.* A întrista, a deprima, a descuraja. 5. *tr.* A doborî la pământ. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* abat, *1 pl.* abatem, *2 pl.* abateţi, *imperf. 3 sg.* abătea; *conj. prez. 3* să abată; *imper. 2 sg.* abate, *2 pl.* abateţi; *part.* abătut.
abatere 1. Acţiunea de a (se) abate[2]. //Încălcare a unei dispoziţii cu caracter administrativ sau disciplinar. 2. Diferenţa dintre valoarea nominală a unei mărimi şi valoarea ei efectivă. 3. (tehn.) Diferenţa dintre dimensiunea proiectată a unei piese şi dimensiunea ei reală. *s.f., g.-d. art.* abaterii, *pl.* abateri.
abatesă Călugăriţă care conduce o abaţie. *s.f., g.-d. art.* abatesei, *pl.* abatese.
abatiză (mil.) Dispozitiv de apărare, realizat din copaci culcaţi cu vârful spre inamic sau din crengi înfipte în pământ. *s.f., g.-d. art.* abatizei, *pl.* abatize.
abator Ansamblu de clădiri şi instalaţii unde se taie vitele şi se prelucrează carnea proaspătă. *s.n., pl.* abatoare.
abaţie Mănăstire catolică cu statut special, condusă de un abate[1] sau de o abatesă şi care depinde de un episcop sau direct de papă[2]. *s.f., art.* abaţia, *g.-d. art.* abaţiei, *pl.* abaţii, *art.* abaţiile.
abazie Tulburare a sistemului nervos caracterizată prin imposibilitatea de a merge normal. *s.f., art.* abazia, *g.-d. art.* abaziei, *pl.* abazii, *art.* abaziile.
abc (abece) Abreviere de la abecedar. */A învăţa ~-ul* = a învăţa primele noţiuni dintr-un domeniu. *s.n., art.* abc-ul.
abces Acumulare de puroi într-un ţesut sau într-un organ intern, din cauza unor agenţi microbieni sau parazitari. *s.n., pl.* abcese.
abdica *intr.* 1. A renunţa la tron. 2. (fig.) A ceda în faţa greutăţilor. *A ~ de la datorie. vb. I, ind. prez. 3* abdică.
abdicare Acţiunea de a abdica. *s.f., g.-d. art.* abdicării, *pl.* abdicări.
abdomen 1. Parte a corpului situată între torace şi bazin, în care se găsesc stomacul, ficatul, pancreasul, splina, rinichii şi intestinele; burtă, pântece, foale. 2. (biol.) Partea posterioară a corpului la artropode. *s.n., pl.* abdomene.
abdominal,-ă Referitor la abdomen; ventral. */Cavitate ~* = cavitate cuprinsă între pereţii abdomenului (1). *adj., pl.* abdominali,-e.
abdominalgie (med.) Durere abdominală. *s.f., art.* abdominalgia, *g.-d. art.* abdominalgiei, *pl.* abdominalgii, *art.* abdominalgiile.
abductor,-oare (în sintagma) *Muşchi ~* = muşchi[2] care îndepărtează un membru de planul median al corpului. *adj., pl.* abductori,-oare.
abducţie (-ţi-e) Mişcare efectuată de un muşchi abductor. *s.f., art.* abducţia, *g.-d. art.* abducţiei, *pl.* abducţii, *art.* abducţiile.
abecedar 1. Manual elementar pentru învăţarea scrisului şi a cititului; azbucoavnă, bucoavnă. 2. (fig.) Carte care cuprinde noţiunile de bază dintr-un domeniu. *s.n., pl.* abecedare.

aberant,-ă Care se abate de la tipul normal sau corect; care reprezintă o aberație (1); absurd. *adj., pl.* aberanți,-te.
aberativ,-ă (rar) Care ține de aberație (1); care este departe de adevăr. *adj., pl.* aberativi,-e.
aberație (-ți-e) 1. Abatere de la ceea ce este normal sau corect. 2. Ceea ce este absurd, inadmisibil; absurditate, prostie, inepție. 3. Defecțiune a unui sistem optic care duce la obținerea unor imagini deformate, neclare./~ *vizuală* = astigmatism (2). ~*a luminii* = variația aparentă a poziției unui astru pe cer, datorită mișcării Pământului în jurul Soarelui și faptului că lumina se propagă cu viteză finită. (biol.) ~ *cromozomială* = modificare a numărului de cromozomi caracteristici speciei. *s.f., art.* aberația, *g.-d. art.* aberației, *pl.* aberații, *art.* aberațiile.
aberoscop Instrument pentru observarea defectului de distorsiune a unui ochi anormal. *s.n., pl.* aberoscoape.
abhora *tr.* (livr.) A avea oroare, aversiune față de cineva sau de ceva; a urî, a detesta. *vb. I, ind. prez. 3* abhorează.
abia 1. (modal) Cu greu; anevoie. 2. (cantitativ, intensiv) Aproape deloc; foarte puțin. 3. (temporal) Chiar atunci, tocmai; de foarte puțină vreme; de îndată ce. 4. Cel puțin; măcar, barem. *adv.*
abientin (-bi-en-) Substanță răşinoasă extrasă din lemnul de brad, care se prezintă sub forma unor cristale incolore, solubile în apă și în alcool. *s.n.*
abietacee (-bi-e-) (la pl.) Familie de conifere cuprinzând arbori din specia bradului; abietinee, pinacee; (la sg.) arbore din această familie. *s.f., art.* abietaceea, *g.-d. art.* abietaceei, *pl.* abietacee.
abietinee (-bi-e-) Abietacee. *s.f., art.* abietineea, *g.-d. art.* abietineei, *pl.* abietinee.
abil,-ă (și adv.) Îndemânatic, priceput, iscusit. //Șmecher, descurcăreț. *adj., pl.* abili,-e.
abilita *tr.* 1. A conferi cuiva dreptul de a practica o anumită profesie; a atesta. 2. A acorda cuiva puteri depline; a împuternici. *vb. I, ind. prez. 3* abilitează.
abilitare Acțiunea de a abilita. *s.f., g.-d. art.* abilitării, *pl.* abilitări.
abilitate 1. (la sg.) Îndemânare, pricepere, iscusință. 2. (la pl.) Șmecherii, șiretlicuri. *s.f., g.-d. art.* abilității, *pl.* abilități.
ab initio (-ți-o) (lat.) De la început. *loc. adv.*
ab intestat (lat., jur., despre o succesiune) Care se află în absența unui testament, ceea ce impune reglementarea situației prin lege. *loc. adv.*
abiogen,-ă (-bi-o-) (biol., despre medii) Care este lipsit de viață; (despre procese) care se petrece în absența materiei vii. *adj., pl.* abiogeni,-e.
abiogenează (-bi-o-) Concepție după care originea materiei vii trebuie căutată în materia fără viață. *s.f., g.-d. art.* abiogenezei.
abiologie (-bi-o-) Disciplină care studiază elementele lipsite de viață. *s.f., art.* abiologia, *g.-d. art.* abiologiei.
abiotic,-ă (-bi-o-) (biol.) Lipsit de viață. *adj., pl.* abiotici,-ce.
abiotrofie (-bi-o-) Proces degenerativ care atinge celulele vii ale sistemului nervos, din cauza unor defecte ereditare de dezvoltare sau a lipsei factorilor nutritivi. *s.f., art.* abiotrofia, *g.-d. art.* abiotrofiei.
abioză (-bi-o-) 1. Stare lipsită de viață. 2. Procedeu de conservare a produselor alimentare, bazat pe distrugerea microorganismelor existente în produs, prin termo-, foto-, chimiosterilizare sau prin iradieri ionizante. *s.f., g.-d. art.* abiozei.
abis 1. (și fig.) Prăpastie, adâncime foarte mare; hău[1], genune. 2. Parte profundă a unui fenomen, a unui proces. ~*ul omenesc. s.n., pl.* abisuri.
abisal,-ă 1. De abis. //Aflat la mari adâncimi în mări sau în oceane. *Regiune* ~. *Animal* ~. 2. Referitor la subconștient. *adj., pl.* abisali,-e.
abisinian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Abisinia. *adj., s.m. și f., pl.* abisinieni,-e.
abitație (-ți-e) (jur.) Drept de folosință a unei case de locuit care este proprietatea altuia. *s.f., art.* abitația, *g.-d. art.* abitației.
abitir (pop., fam., în expr.) *Mai* ~ = mai mult, mai bine (decât...). *adv.*
abject,-ă Care inspiră repulsie; josnic, mizerabil. *adj., pl.* abjecți,-te.
abjecție (-ți-e) Atitudine, faptă abjectă; josnicie, ticăloșie. *s.f., art.* abjecția, *g.-d. art.* abjecției, *pl.* abjecții, *art.* abjecțiile.
abjudeca *tr.* A anula un titlu, un drept printr-o hotărâre judecătorească. *vb. I, ind. prez. 3* abjudecă.
abjudecare Acțiunea de a abjudeca. *s.f., g.-d. art.* abjudecării, *pl.* abjudecări.
abjura *tr.* A renega public o credință (religioasă), o doctrină etc. *vb. I, ind. prez. 3* abjură.
abjurare Acțiunea de a abjura. *s.f., g.-d. art.* abjurării, *pl.* abjurări.
ablactare Înlocuire treptată a laptelui matern prin alte alimente necesare sugarului. *s.f., g.-d. art.* ablactării.
ablactație (-ți-e) 1. Ablactare. 2. Încetare a secreției de lapte matern la femeile la care alăptarea este contraindicată sau inutilă. *s.f., art.* ablactația, *g.-d. art.* ablactației.
ablativ Caz al declinării substantivului în unele limbi, care indică punctul de plecare, instrumentul, cauza etc. /~ *absolut* = construcție sintactică specifică limbii latine, alcătuită dintr-un substantiv (sau un pronume) și un participiu la cazul ablativ, cu rol de propoziție circumstanțială. *s.n., pl.* ablative.
ablație/ablațiune (-ți-e/-ți-u-) 1. Îndepărtare, pe cale chirurgicală, a unui organ, a unei tumori etc. 2. Transportare (prin acțiunea vântului, a apelor etc.) a materialului rezultat din dezagregarea rocilor. 3. Fenomen fizic în urma căruia un corp care străbate atmosfera cu mare viteză pierde din substanță datorită încălzirii până la incandescență rezultate din frecarea cu aerul. *s.f., art.* ablația/ablațiunea, *g.-d. art.* ablației/ ablațiunii, *pl.* ablații/ablațiuni, *art.* ablațiile/ablațiunile.
ablaut (lingv.) Apofonie. *s.n., pl.* ablauturi.
ablefarie Malformație congenitală constând în lipsa totală sau parțială a pleoapelor. *s.f., art.* ablefaria, *g.-d. art.* ablefariei, *pl.* ablefarii, *art.* ablefariile.
ablegat Legat[1] (2) al papei. *s.m., pl.* ablegați.
ablepsie (med.) Cecitate. *s.f., art.* ablepsia, *g.-d. art.* ablepsiei, *pl.* ablepsii, *art.* ablepsiile.
abluțiune (-ți-u-) Spălare rituală a corpului pentru purificare, prescrisă de unele religii. *s.f., g.-d. art.* abluțiunii, *pl.* abluțiuni.
abnega *tr.* (rar) A nega, a tăgădui, a renunța la cineva sau la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* abnegă.
abnegare (rar) Abnegație. *s.f., g.-d. art.* abnegării.
abnegație (-ți-e) Devotament dus până la sacrificiu; abnegare. //Renunțare; sacrificiu voluntar. *s.f., art.* abnegația, *g.-d. art.* abnegației.
abnorm,-ă (rar) Anormal, neobișnuit. *adj., pl.* abnormi,-e.
abnormitate (rar) Lucru neobișnuit; anomalie; enormitate. *s.f., g.-d. art.* abnormității, *pl.* abnormități.
aboli *tr.* A desființa prin lege o hotărâre, o situație, o instituție. *S-a ~t sclavia. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* abolesc, *imperf. 3 sg.* abolea; *conj. prez. 3* să abolească.
abolire Acțiunea de a aboli; abolițiune. *s.f., g.-d. art.* abolirii, *pl.* abolíri.
aboliționism (-ți-o-) Mișcare politică apărută la sfârșitul sec. al XIII-lea în Statele Unite ale Americii, care urmărea desființarea sclaviei negrilor; (p. ext.) mișcare politică ce susține desființarea sclaviei. //(fig.) Atitudine politică ce susține abolirea unor legi retrograde. *s.n.*

abolițion|ist,-ă (-ți-o-) (Adept) al aboliționismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* aboliționiști,-ste.
abolițiune (-ți-u-) (înv.) Abolire. *s.f., g.-d. art.* abolițiunii, *pl.* abolițiuni.
abolia (lat., rar) Manta militară la romani. *s.f.*
abominabil,-ă Groaznic; dezgustător, înfiorător urât. *Imagine ~. adj., pl.* abominabili,-e.
abona 1. *tr.* și *refl.* (cu determinări introduse prin prep. „la") A-și face un abonament. 2. *refl.* (fig., fam.) A veni în mod regulat undeva, la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* abonează.
abonament Convenție prin care, în schimbul unei sume, o persoană are dreptul de a folosi anumite servicii publice, de a asista la spectacole, de a primi un ziar etc. într-o anumită perioadă; (concr.) înscris care consemnează acest drept; sumă plătită pentru obținererea acestui drept. *s.n., pl.* abonamente.
abonare Acțiunea de a (se) abona. *s.f., g.-d. art.* abonării, *pl.* abonări.
abonat,-ă 1. (Persoană) care beneficiază de un abonament. 2. (fig., fam.) (Persoană) care vine în mod regulat undeva. *adj., s.m.* și *f., pl.* abonați,-te.
aborda 1. *intr.* (despre nave) A acosta la țărm sau a se alătura altei nave (pentru a o ataca). 2. *tr.* A începe studierea sau tratarea unei probleme; a începe o discuție. 3. *tr.* A se apropia de cineva pentru a-i vorbi. *vb. I, ind. prez. 3* abordează.
abordabil,-ă Care poate fi abordat; (p. ext.) accesibil. *adj., pl.* abordabili,-e.
abordaj 1. Abordare. 2. Atacare a unei nave de către o altă navă; ciocnire accidentală între nave sau între o navă și un obstacol. *s.n., pl.* abordaje.
abordare Acțiunea de a aborda; abordaj. *s.f., g.-d. art.* abordării, *pl.* abordări.
aborigen,-ă Autohton, băștinaș, indigen. *adj., s.m.* și *f., pl.* aborigeni,-e.
ab origine (lat.) De la origine. *loc. adv.*
abortiv[1] Substanță care provoacă avortul. *s.n., pl.* abortive.
abortiv[2]**,-ă** 1. Produs înainte de vreme; prematur. 2. Care provoacă avortul. *adj., pl.* abortivi,-e.
ab ovo (lat.) De la începutul începutului. *loc. adv.*
abracadabra Cuvânt cabalistic căruia i se atribuia puterea de a realiza un lucru supranatural. *interj.*
abracadabrant,-ă Ciudat, bizar, neobișnuit. *adj., pl.* abracadabranți,-te.
abraș,-ă 1. (despre cai) Nărăvaș; (despre oameni) rău, violent. 2. (despre acțiunile omului) Fără niciun rezultat; nereușit. */A ieși ~* = a nu izbuti. [*var.* iabraș,-ă *adj.*] *adj., pl.* abrași,-e.
abrazare (rar) Abraziune (2). *s.f., g.-d. art.* abrazării, *pl.* abrazări.
abraziune (-zi-u-) 1. Eroziune a țărmurilor din cauza valurilor mării. 2. Roadere a unui material prin frecare cu un corp abraziv sau mai dur; abrazare. *s.f., g.-d. art.* abraziunii, *pl.* abraziuni.
abraziv[1] Material dur, corp care roade prin frecare. *s.n., pl.* abrazive.
abraziv[2]**,-ă** Care roade prin frecare. *adj., pl.* abrazivi,-e.
abrazor Unealtă dintr-un material abraziv folosită la prelucrarea prin așchiere. *s.n., pl.* abrazoare.
abrevia (-vi-a) *tr.* A prescurta un cuvânt, un titlu etc.; a nota ceva printr-un simbol, printr-o siglă. *vb. I, ind. prez. 3* abreviază, *1 pl.* abreviem; *conj. prez. 3* să abrevieze; *ger.* abreviind.
abreviativ,-ă (-vi-a-) Care indică o abreviere. *adj., pl.* abreviativi,-e.
abreviator (-vi-a-) (rar) 1. Funcționar al cancelariei papale. 2. Persoană care rezumă scrierile unui autor. *s.m., pl.* abreviatori.
abreviație (-vi-a-ți-e) (înv.) Abreviere. [*var.* abreviațiune *s.f.*] *s.f., art.* abreviația, *g.-d. art.* abreviației, *pl.* abreviații, *art.* abreviațiile.
abreviațiune v. **abreviație.**
abreviere (-vi-e-) Acțiunea de a abrevia; (concr.) cuvânt, titlu prescurtat; abreviație, prescurtare; simbol. *s.f., g.-d. art.* abrevierii, *pl.* abrevieri.
abroga *tr.* A anula un tratat, o lege, o dispoziție oficială. *vb. I, ind. prez. 3* abrogă.
abrogare Acțiunea de a abroga; abrogație. *s.f., g.-d. art.* abrogării, *pl.* abrogări.
abrogație (-ți-e) (înv.) Abrogare. *s.f., art.* abrogația, *g.-d. art.* abrogației, *pl.* abrogații, *art.* abrogațiile.
abrudean,-ă (Locuitor) din orașul Abrud. *adj., s.m.* și *f., pl.* abrudeni,-e.
abrudeanca Dans popular ardelenesc cu mișcare moderată; melodia după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* abrudeancă, *g.-d. art.* abrudencii.
abrudeancă Locuitoare din orașul Abrud. *s.f., g.-d. art.* abrudencei, *pl.* abrudence.
abrupt[1] Formă de relief abruptă. *s.n., pl.* abrupturi.
abrupt[2]**,-ă** 1. (despre un teren) Foarte înclinat; greu accesibil; prăpăstios, accidentat. 2. (fig., despre stil) Inegal, cu elemente contrastante. 3. (bot., despre un organ) Târâtor, repent. *adj., pl.* abrupți,-te.
abrutiza *refl.* și *tr.* A-și pierde sau a face să-și piardă însușirile specific umane; a deveni sau a face să devină insensibil; a (se) îndobitoci, a (se) dezumaniza. *vb. I, ind. prez. 3* abrutizează.
abrutizant,-ă Care abrutizează. *adj., pl.* abrutizanți,-te.
abrutizare Acțiunea de a (se) abrutiza. *s.f., g.-d. art.* abrutizării, *pl.* abrutizări.
ABS (abeș) (la autovehicule) Sistem de antiblocare a roților unui automobil, în cazul unei frânări bruște. *s.n., art.* ABS-ul.
abscisă 1. Simbol care indică lungimea și sensul segmentului cuprins între un punct fix al unei drepte și un punct dat de pe dreaptă. 2. Una dintre coordonatele carteziene, care, alături de ordonată, servește la stabilirea poziției unui punct în plan sau în spațiu. *s.f., g.-d. art.* abscisei, *pl.* abscise.
abscizie (-zi-e) (med.) Extirpare a unui organ al corpului. *s.f., art.* abscizia, *g.-d. art.* abscziei, *pl.* abscizii, *art.* abscziile.
abscons,-ă Greu de înțeles; tainic; obscur. *Raționament ~. adj., pl.* absconși,-se.
absent,-ă 1. Care lipsește. 2. (fig.) Care nu este atent; distrat. *adj., pl.* absenți,-te.
absenta *intr.* (despre persoane) A lipsi dintr-un loc unde ar fi trebuit să se afle; a nu fi de față. *vb. I, ind. prez. 3* absentează.
absenteism 1. Mod de exploatare a unei proprietăți funciare prin intermediar. 2. Neparticipare la alegeri sau la îndeplinirea unor obligații sociale ori politice. */~ parlamentar* = practică folosită de deputații opoziției, constând în neparticiparea la sesiunile parlamentului pentru a întârzia sau a împiedica adoptarea unor legi. *s.n.*
absenteist,-ă (Persoană) care practică absenteismul. *adj., s.m.* și *f., pl.* absenteiști,-ste.
absență 1. Lipsă a unei ființe sau a unui obiect din locul unde trebuia să fie. //(concr.) Semn cu care se notează această lipsă. 2. Pierdere bruscă și de scurtă durată a cunoștinței. 3. (fig.) Lipsă de atenție; indiferență, distracție. *s.f., g.-d. art.* absenței, *pl.* absențe.
absidal,-ă v. **absidial.**
absidă Nișă semicirculară sau poligonală (în vechile catedrale catolice apusene). //Încăpere semicirculară destinată altarului în bisericile creștine. *s.f., g.-d. art.* absidei, *pl.* abside.

absidial,-ă (-di-al) Referitor la absidă. [*var.* absidal,-ă *adj.*] *adj., pl.* absidiali,-e.
absidiolă (-di-o-) Mică absidă. *s.f., g.-d. art.* absidiolei, *pl.* absidiole.
absint Băutură alcoolică tare, cu gust amar, preparată din pelin, anason şi alte plante aromatice. *s.n., pl.* absinturi.
absolut[1] Principiu imuabil, veşnic, infinit care, după unele concepţii filosofice, ar sta la baza universului. /(fil.) *Spirit ~, idee ~* sau *eu ~* = element esenţial al universului, identificat cu divinitatea. *s.n., pl.* absoluturi.
absolut[2],-ă 1. *adj.* 1. Valabil în orice condiţii; care nu are limite; care nu este supus niciunei restricţii; necondiţionat, perfect, desăvârşit. */Monarhie ~* = formă de guvernământ în care monarhul are puteri nelimitate. 2. Care se află pe treapta cea mai de sus. */Adevăr ~* = adevăr care nu poate fi contestat. 3. (mat., despre mărimi) Care nu depinde de sistemul la care este raportat sau de condiţiile în care a fost măsurat. */Valoare ~* = valoare aritmetică a rădăcinii pătratului unei mărimi. 4. (fiz.) *Zero ~* = temperatura cea mai joasă posibilă (-273° C). 5. (lingv.) *Verb ~* = verb tranzitiv care are complement neexprimat, dar subînţeles. 6. *Premieră ~* = prima manifestare mondială a unui eveniment artistic sau ştiinţific. II. *adv.* (utilizat la formarea superlativului) Cu desăvârşire, cu totul; exact, întocmai, perfect. *Cerere ~ justificată.* //(întărind un pronume sau un adverb negativ) *N-a venit ~ nimeni. adj., pl.* absoluţi,-te; *adv.*
absolutism Regim politic propriu monarhiei absolute; putere absolută a unui monarh. */~ luminat* = regim politic apărut în sec. al XVIII-lea, caracterizat prin atitudinea înţelegătoare a suveranilor faţă de sfaturile gânditorilor luminaţi, faţă de cerinţele progresului etc. *s.n.*
absolutist,-ă Referitor la absolutism. *adj., pl.* absolutişti,-ste.
absolutiza *tr.* A atribui (în mod eronat) unui fapt, unei idei o valoare absolută ignorându-i caracterul relativ; a considera în mod greşit o latură a unui lucru ca o entitate de sine stătătoare, rupând-o de contextul căreia îi aparţine. *vb. I, ind. prez. 3* absolutizează.
absolutizare Acţiunea de a absolutiza. *s.f., g.-d. art.* absolutizării, *pl.* absolutizări.
absolutoriu[1] (înv.) Act de absolvire a unei şcoli superioare. *s.n., art.* absolutoriul, *pl.* absolutorii, *art.* absolutoriile.
absolutoriu[2],-**ie** Care iartă un delict, un păcat etc. *adj., pl.* absolutorii.
absoluţiune (-ţi-u-) 1. Iertare de pedeapsă a unui acuzat când fapta imputabilă nu este prevăzută de lege sau când săvârşirea ei a fost justificată. 2. Iertare a păcatelor (de către papă). *s.f., g.-d. art.* absoluţiunii, *pl.* absoluţiuni.
absolvent,-ă Persoană care a absolvit un ciclu sau o formă de învăţământ. *s.m., pl.* absolvenţi; *s.f., g.-d. art.* absolventei, *pl.* absolvente.
absolvenţă Terminare a unui ciclu sau a unei forme de învăţământ; absolvire. *s.f., g.-d. art.* absolvenţei, *pl.* absolvenţe.
absolvi *tr.* 1. A termina un an şcolar, un ciclu sau o formă de învăţământ. 2. A scuti pe cineva de pedeapsă, a ierta. *vb. IV, ind. prez. 3* absolvă, *imperf. 3 sg.* absolvea; *conj. prez. 3* să absolve.
absolvire Acţiunea de a absolvi; absolvenţă. *s.f., g.-d. art.* absolvirii, *pl.* absolviri.
absorbant[1] Substanţă care absoarbe lichide, vapori, radiaţii etc. *s.n., pl.* absorbante.
absorbant[2],-ă 1. Care absoarbe. *Hârtie ~.* 2. (fig.) Care preocupă, care acaparează pe cineva. *Carte ~. adj., pl.* absorbanţi,-te.
absorbi *tr.* 1. A încorpora ceva; a suge, a înghiţi. //A reţine o parte din particulele sau din energia radiantă care cade pe un corp. 2. (fig.) A preocupa în mod intens; a captiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* absorb, *imperf. 3 sg.* absorbea; *conj. prez. 3* să absoarbă.
absorbire Acţiunea de a absorbi. *s.f., g.-d. art.* absorbirii, *pl.* absorbiri.
absorbit,-ă 1. Înghiţit; încorporat. 2. (fig.) Captivat, preocupat. *adj., pl.* absorbiţi,-te.
absorbitor[1] Dispozitiv folosit la recoltarea prin absorbţie a probelor de aer în scop analitic. *s.n., pl.* absorbitoare.
absorbitor[2],-**oare** Care absoarbe. *adj., pl.* absorbitori,-oare.
absorbţie (-ţi-e) 1. (fiz.) Încorporare a unei substanţe oarecare de către un corp lichid sau solid. //Micşorare sau anulare a intensităţii unei radiaţii care cade pe un corp. //Fenomen optic, specific lentilelor ochelarilor de soare, de a reţine, filtra etc. razele de lumină dăunătoare ochiului. 2. Pătrundere a apei, a substanţelor minerale şi organice în celulele organismului. */~ intestinală* = pătrunderea în sânge şi în limfă a produşilor rezultaţi din digestia alimentelor. 3. Încrucişare repetată a unei rase perfecţionate cu una ameliorată pentru îmbunătăţirea radicală a acesteia. 4. Fuziune între întreprinderi sau societăţi în favoarea uneia dintre ele. [*var.* absorbţiune *s.f.*] *s.f., art.* absorbţia, *g.-d. art.* absorbţiei, *pl.* absorbţii, *art.* absorbţiile.
absorbţiune v. **absorbţie.**
abstenţionism (-ţi-o-) Abţinere demonstrativă de la exercitarea dreptului de vot. *s.n.*
abstenţionist,-ă (-ţi-o-) (Adept) al abstenţionismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* abstenţionişti,-ste.
abstenţiune (-ţi-u-) (rar) Abstinenţă. *s.f., g.-d. art.* abstenţiunii, *pl.* abstenţiuni.
abstinent,-ă Persoană care practică abstinenţa. *s.m., pl.* abstinenţi; *s.f., g.-d. art.* abstinentei, *pl.* abstinente.
abstinenţă 1. Reţinere de la mâncare, băutură, satisfacerea unor plăceri etc.; abstenţiune. 2. (ec. pol.) *Teoria ~ei* = teorie conform căreia acumularea de capital rezultă din abţinerea proprietarilor de la consumul personal exagerat. *s.f., g.-d. art.* abstinenţei, *pl.* abstinenţe.
abstract[1] Cuvânt care are sens abstract[2] (1). */~ verbal* = substantiv care provine dintr-un verb şi exprimă acţiunea verbului respectiv. *s.n., pl.* abstracte.
abstract[2],-ă 1. Rezultat din separarea şi generalizarea însuşirilor specifice unui grup de obiecte sau fenomene; independent, detaşat de obiecte, de fenomene sau de relaţiile în care există în realitate. *Artă ~.* 2. Care este (prea) general, (prea) teoretic. *Noţiune ~. /În ~* = pe bază de deducţii logice, teoretice, fără legătură cu faptele concrete. //(despre un proces de gândire) Greu de înţeles. */Număr ~* = număr căruia nu i se alătură obiectul numărat. *adj., pl.* abstracţi,-te.
abstractiza *tr.* şi *intr.* A efectua o abstractizare. *vb. I, ind. prez. 3* abstractizează.
abstractizant,-ă Care abstractizează. *adj., pl.* abstractizanţi,-te.
abstractizare Operaţie a gândirii prin care se extrag şi se reţin datele esenţiale ale obiectelor şi fenomenelor din realitate; abstracţie. //Trecere de la concret la abstract. *s.f., g.-d. art.* abstractizării, *pl.* abstractizări.
abstracţie/abstracţiune (-ţi-e/-ţi-u-) Abstractizare; (concr.) lucru abstract. */A face ~ de...* = a nu ţine seama, a ignora. *s.f., art.* abstracţia/abstracţiunea, *g.-d. art.* abstracţiei/abstracţiunii, *pl.* abstracţii/abstracţiuni, *art.* abstracţiile/abstracţiunile.

abstracționism (-ți-o-) Curent în artele plastice europene de la începutul sec. al XX-lea, caracterizat prin încercarea de a elimina din opera de artă orice referire la realitatea exterioară, folosindu-se în acest scop încifrarea imaginii, motive geometrice etc.; artă abstractă. *s.n.*
abstracționist,-ă (-ți-o-) (Adept) al abstracționismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* abstracționiști,-ste.
abstracțiune v. **abstracție.**
abstrage 1. *tr.* A efectua o abstractizare; a judeca izolat, în afara unui context. 2. *refl.* A se izola de realitatea înconjurătoare. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* abstrag, *imperf. 3 sg.* abstrăgea; *conj. prez. 3* să abstragă; *part.* abstras.
abstragere (rar) Acțiunea de a (se) abstrage. *s.f., g.-d. art.* abstragerii, *pl.* abstrageri.
abstrus,-ă (livr.) Neclar, confuz, încurcat. *adj., pl.* abstruși,-se.
absurd[1] Ceea ce este absurd[2]. *s.n.*
absurd[2]**,-ă** 1. Care se abate de la gândirea normală, rațională; contrar bunului-simț; ilogic. */Prin ~* = admițând un raționament fals, o situație aproape imposibilă. 2. *Reducere la ~* = metodă de demonstrare a unui adevăr, arătând că punctul de vedere opus duce la absurd. *adj., pl.* absurzi,-de.
absurditate Caracterul a ceea ce este absurd[2] (1); prostie, inepție. *s.f., g.-d. art.* absurdității, *pl.* absurdități.
abțibild 1. Mic desen colorat imprimat pe o peliculă aderentă. 2. (fig., la pl.) Nimicuri; mici șmecherii. *s.n., pl.* abțibilduri.
abțigui (fam.) 1. *refl.* A se îmbăta. 2. *tr.* A da cuiva o bătaie (ușoară). //A face (cuiva) un rău. 3. *tr.* A modifica un text, date etc. pentru a corespunde mai bine scopului urmărit; (p. ext.) a falsifica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* abțiguiesc, *imperf. 3 sg.* abțiguia; *conj. prez. 3* să abțiguiască.
abțiguire (fam.) Acțiunea de a (se) abțigui. *s.f., g.-d. art.* abțiguirii, *pl.* abțiguiri.
abține *refl.* A se opri, a se reține (de la o acțiune, de la exprimarea unei idei etc.). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* mă abțin, *2 sg.* te abții, *1 pl.* ne abținem, *2 pl.* vă abțineți, *3 pl.* se abțin, *imperf. 3 sg.* se abținea; *conj. prez. 3* să se abțină; *ger.* abținându-se; *part.* abținut.
abținere Acțiunea de a se abține. *s.f., g.-d. art.* abținerii, *pl.* abțineri.
abulic,-ă (Persoană) care suferă de abulie. *adj., s.m.* și *f., pl.* abulici,-ce.
abulie Boală psihică manifestată prin lipsa voinței. //Inerție, nehotărâre. *s.f., art.* abulia, *g.-d. art.* abuliei, *pl.* abulii, *art.* abuliile.
abunda *intr.* 1. A exista din belșug; a prisosi. 2. A avea, a conține. *vb. I, ind. prez. 3* abundă; *ger.* abundând.
abundent,-ă Care abundă; îmbelșugat, bogat. *adj., pl.* abundenți,-te.
abundență Cantitate mare; belșug, bogăție. */Din ~* = mult; în cantitate mare. *s.f., g.-d. art.* abundenței.
abur 1. Vapori de apă. 2. Ceață rară. 3. (fig.) Suflare ușoară a vântului; boare. 4. (rar) Adiere. *s.m., pl.* aburi.
aburca *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) urca, a (se) sui cățărându-se. *vb. I, ind. prez. 3* aburcă.
aburea[1] 1. Aburi condensați în picături foarte fine care se depun pe obiecte. 2. Miros, exalație. 3. (fig., rar) Adiere. *s.f., g.-d. art.* aburelii, *pl.* aburele.
aburi 1. *tr.* și *refl.* A (se) acoperi cu aburi (1). *//intr.* A produce aburi (1). 2. *refl.* (fig.) A se îmbujora la față. 3. *tr.* (fig.) A atinge ușor ca o suflare. *//intr.* (rar, despre vânt) A adia. 4. (fam.) A învălui cu vorbe. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* aburesc, *imperf. 3 sg.* aburea; *conj. prez. 3* să aburească.
aburire Acțiunea de a (se) aburi (1). //Expunere a unor materiale lemnoase, textile etc. la acțiunea aburilor (1), în scopul ameliorării unor însușiri. *s.f., g.-d. art.* aburirii, *pl.* aburiri.
aburos,-oasă (rar) Acoperit cu aburi (1); din care ies aburi; ca aburii. *adj., pl.* aburoși,-oase.
abuz 1. Întrebuințare fără măsură a unui lucru; exces. */Prin ~* = abuziv, exagerat. 2. Încălcare a legalității; faptă ilegală. */~ de putere* = infracțiune comisă de cineva prin depășirea atribuțiilor sale. *~ de încredere* = infracțiune constând în înșelarea încrederii cuiva. *~ de drept* = delict constând în exercitarea unui drept cu nesocotirea scopului său social-economic. 3. (rar) Eroare constând în exagerarea unui fapt, a unei păreri etc. *s.n., pl.* abuzuri.
abuza *intr.* 1. A face abuz (1) de ceva. 2. A comite un abuz (2). *vb. I, ind. prez. 3* abuzează.
abuziv,-ă 1. Exagerat, excesiv. 2. (despre acțiunile omului) Arbitrar; ilegal; (despre oameni) care abuzează de puterea sa. *adj., pl.* abuzivi,-e.
ac 1. Obiect metalic, ascuțit, prevăzut cu o gaură prin care se trece un fir, care servește la cusut. */A avea ~ de cojocul cuiva* = a avea mijloace de a pedepsi pe cineva. *A călca* (sau *a umbla*) *ca pe ~e* = a merge încet, cu grijă. *A scăpa ca prin urechile ~ului* = a scăpa cu mare greutate. *Nici cât un vârf de ~* = extrem de mic, foarte puțin. *A căuta ~ul în carul cu fân* = a se apuca de o muncă zadarnică. 2. Nume dat unor obiecte sau unor piese alungite, asemănătoare cu un ac (1), având diverse întrebuințări. *~ cu gămălie. ~ de siguranță. ~ de păr. /~ de mașină* = ac pentru mașina de cusut. *~e de gheață* = cristale de gheață subțiri și alungite, formate iarna. 3. Indicator la unele instrumente sau aparate de precizie. *~ul busolei. ~ magnetic.* //Macaz. 4. (biol.) Organ de apărare și de atac al unor animale. *~ele ariciului.* 5. Frunză ascuțită și îngustă, caracteristică coniferelor. *s.n., pl.* ace.
acacie (-ci-e) Arbore sau arbust tropical din familia leguminoaselor, cu flori galbene sau albe, parfumate, cultivat ca plantă ornamentală, pentru industria parfumurilor și pentru extragerea gumei arabice. *s.f., art.* acacia, *g.-d. art.* acaciei, *pl.* acacii, *art.* acaciile.
acadea Bomboană preparată din zahăr topit. *s.f., art.* acadeaua, *g.-d. art.* acadelei, *pl.* acadele, *art.* acadelele.
academic,-ă 1. Referitor la academie. */Titlu ~* = diplomă obținută într-o școală de grad universitar. //(s.m., înv.) Membru al Academiei Române. 2. Distins, solemn; convențional. */Stil ~* = stil sobru, corect științific, convențional și rece. *adj., pl.* academici,-ce.
academician,-ă (-ci-an) Membru (de onoare sau titular) al unei academii. *s.m., pl.* academicieni; *s.f., g.-d. art.* academicienei, *pl.* academiciene.
academie 1. Instituție alcătuită din oameni de știință și cultură, artiști etc., creată pentru a sprijini dezvoltarea științelor și a artelor. 2. Școală de învățământ superior. *s.f., art.* academia, *g.-d. art.* academiei, *pl.* academii, *art.* academiile.
academism 1. Concepție estetică manifestată prin imitarea artei antice sau a Renașterii. //Caracteristică a unei arte care cultivă un ideal de frumusețe rece și convențională. 2. Fel de a se comporta academic (2); rigid, rece. *s.n.*
acadian[1] (-di-an) Epoca mijlocie a cambrianului. *s.n.*
acadian[2]**,-ă** (-di-an) I. *adj.* Referitor la acadian[1]. II. *adj., s.m.* și *f.* (Locuitor) din Acadia. *adj., s.m.* și *f., pl.* acadieni,-e.
acaju[1] Arbore tropical din America, cu lemnul foarte rezistent, întrebuințat la fabricarea mobilei de lux; mahon. *s.m., art.* acajuul, *pl.* acaju.
acaju[2] Culoare maro-roșcat. *s.n., art.* acajuul.

acaju[3] Maro-roşcat, de culoarea lemnului de acaju[1]. *adj. invar.*
acalefă (la pl.) Clasă de meduze de mărime mijlocie; (la sg.) meduză din această clasă. *s.f., g.-d. art.* acalefei, *pl.* acalefe.
acalmie 1. Încetare temporară a mişcării vântului, valurilor etc. 2. (fig.) Linişte de scurtă durată într-o perioadă agitată. *s.f., art.* acalmia, *g.-d. art.* acalmiei.
acana v. **hacana.**
acant v. **acantă.**
acantacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate din zonele calde, cu fructele capsule, al căror tip este acanta; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* acantaceea, *g.-d. art.* acantaceei, *pl.* acantacee.
acantă 1. Plantă ornamentală din familia acantaceelor, cu frunze mari, penate, ale cărei rădăcini sunt folosite în medicină. 2. Motiv decorativ care imită frunzele de acantă (1). [*var.* acant *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* acantei, *pl.* acante.
acantocefal (la pl.) Clasă de viermi paraziţi nematelminţi, cu o trompă înconjurată de cârlige de apărare; (la sg.) vierme din această clasă. *s.m., pl.* acantocefali.
acantoză Boală de piele caracterizată prin prezenţa unor pete pigmentate, îngroşate pe diferite părţi ale corpului. *s.f., g.-d. art.* acantozei, *pl.* acantoze.
acapara *tr.* A cumpăra toate mărfurile sau o anumită categorie de mărfuri de pe piaţă (pentru speculă); a pune stăpânire pe ceva, în scop de îmbogăţire, în dauna altora. //(fig.) A-şi însuşi totul pentru sine, în dauna altora. *A ~t discuţia. L-a ~t sentimental. vb. I, ind. prez. 3* acaparează.
acaparare Acţiunea de a acapara. *s.f., g.-d. art.* acaparării, *pl.* acaparări.
acaparator,-oare (Persoană) care acaparează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* acaparatori,-oare.
a cappella (it., despre muzică sau despre coruri) Fără acompaniament instrumental. *loc. adj.; loc. adv.*
acar[1] Muncitor feroviar care manevrează şi întreţine acele de macaz; macagiu. *s.m., pl.* acari.
acar[2] (pop.) Obiect care susţine conciul ţărăncilor. *s.n., pl.* acare.
acaret 1. Construcţie anexă pe lângă o gospodărie. 2. (la pl.) Unelte de gospodărie (mai ales agricole). *s.n., pl.* acareturi.
acarian (-ri-an) (la pl.) Arahnide mici, parazite, care pot fi purtătoare de germeni ai unor maladii grave; (la sg.) exemplar din acest ordin. *s.m., pl.* acarieni.
acaricid[1] Substanţă care omoară acarienii. *s.n., pl.* acaricide.
acaricid[2]**,-ă** Care omoară acarienii. *adj., pl.* acaricizi,-de.
acarinată (la pl.) Păsări alergătoare cu sternul lipit de carenă şi cu aripi nedezvoltate; (la sg.) pasăre din această clasă. *s.f., g.-d. art.* acarinatei, *pl.* acarinate.
acarioză (-ri-o-) Numele unor boli de piele contagioase (la oameni şi la animale), provocate de acarieni. *s.f., g.-d. art.* acariozei, *pl.* acarioze.
acarniţă (reg.) Acăriţă. *s.f., g.-d. art.* acarniţei, *pl.* acarniţe.
acasă 1. În sau spre casa în care locuieşti; (fig.) la locul natal; în sau către patrie. */Cei de-~* = familia; (p. ext.) conaţionalii. *Aşa* (sau *acum*) *mai vii de-~* = acum înţeleg ce spui. *adv.*
acatafazie Aşezare greşită a cuvintelor în vorbire. *s.f., art.* acatafazia, *g.-d. art.* acatafaziei, *pl.* acatafazii, *art.* acatafaziile.
acatagrafie Aşezare greşită a cuvintelor în scris. *s.f., art.* acatagrafia, *g.-d. art.* acatagrafiei, *pl.* acatagrafii, *art.* acatagrafiile.
acatalectic (în metrica antică, în sintagma) *Vers ~* = vers căruia nu-i lipseşte nicio silabă. *adj., pl.* acatalectice.
acatalepsie 1. Deficienţă a intelectului. 2. Nesiguranţă în stabilirea unui diagnostic la un bolnav. *s.f., art.* acatalepsia, *g.-d. art.* acatalepsiei, *pl.* acatalepsii, *art.* acatalepsiile.
acatist/acatist 1. Imn sau slujbă în biserica ortodoxă în cinstea Fecioarei Maria sau a unor sfinţi. 2. Listă cu nume dată preotului spre a se ruga pentru persoanele înscrise acolo. */A da ~* (sau *un ~*) = a cere preotului să rostească anumite rugăciuni în scopul îndeplinirii unei dorinţe. *s.n., pl.* acatiste/acatiste.
acaţ (reg.) Salcâm. [*var.* acaţiu *s.m.*] *s.m., pl.* acaţi.
acaţiu v. **acaţ.**
acaustobiolit (-ca-us-, -bi-o-) Rocă sedimentară de origine organică, care nu arde. *s.n., pl.* acaustobiolite.
acaustobiolitic,-ă (-ca-us-, -bi-o-) (geol.) Referitor la acaustobiolite. *adj., pl.* acaustobiolitici,-ce.
acăriţă (pop.) Cutiuţă în care se păstrează mărunţişuri necesare la cusut: ace, aţă etc.; acarniţă. *s.f., g.-d. art.* acăriţei, *pl.* acăriţe.
acătărea v. **acătării.**
acătării (pop., fam.) 1. (despre lucruri) Bun, frumos, corespunzător scopului. *Haine ~.* 2. (despre oameni) De treabă, cumsecade, cu calităţi deosebite. [*var.* acătărea *adj. invar.*] *adj. invar.*
acăţa v. **agăţa.**
acăţare v. **agăţare.**
acăţăra v. **căţăra.**
acăţător,-oare v. **agăţător.**
accede *intr.* A avea acces[1] (1), a ajunge undeva sau la ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* acced; *conj. prez. 3* să acceadă (nefolosit la timpuri trecute, moduri impersonale).
accedere Faptul de a accede. *s.f., g.-d. art.* accederii.
accelera *tr.* 1. A creşte viteza unei maşini. 2. A grăbi o mişcare sau o acţiune; a iuţi, a urgenta. *vb. I, ind. prez. 3* accelerează.
accelerando (it., muz.) Din ce în ce mai repede. *adv.*
accelerare Acţiunea de a accelera; iuţire, grăbire, urgentare. *s.f., g.-d. art.* accelerării, *pl.* accelerări.
accelerat[1] Tren cu viteză mai mare decât a personalului, care opreşte numai în anumite gări. *s.n., pl.* accelerate.
accelerat[2]**,-ă** Care are o frecvenţă mai mare decât cea normală; care este iuţit, grăbit. *Respiraţie ~. Ritm ~. adj., pl.* accelerati,-te.
accelerator[1] Substanţă care, adăugată unor materiale, măreşte viteza unor procese fizico-chimice. *s.m., pl.* acceleratori.
accelerator[2] 1. Mecanism care permite accelerarea turaţiei unui motor; pedală care comandă acest mecanism. 2. Instalaţie complexă care măreşte viteza unor particule elementare. *s.n., pl.* acceleratoare.
accelerator[3]**,-oare** Care accelerează. *adj., pl.* acceleratori,-oare.
accelerate (-ţi-e) Creştere a vitezei unui corp mobil în raport cu unitatea de timp. */~ gravitaţională* = accelerate pe care o au corpurile în cădere liberă. [*var.* acceleraţiune *s.f.*] *s.f., art.* accelaraţia, *g.-d. art.* acceleraţiei, *pl.* acceleraţii, *art.* acceleraţiile.
acceleraţiune v. **accelerate.**
accelerograf Accelerometru care înregistrează acceleraţiile. *s.n., pl.* accelerografe.
accelerometru 1. Aparat cu care se măsoară acceleraţiile, îndeosebi la vehiculele aeriene. 2. Transductor electromecanic folosit la măsurarea structurilor vibrante. *s.n., art.* acceleromętrul, *pl.* acceleromętre.
accent I. Pronunţare mai intensă a unui sunet, a unei silabe, a unui cuvânt etc. //Semn grafic pus deasupra

unei vocale pentru a marca această pronunțare sau altă particularitate de pronunțare. */A pune ~ul* (pe ceva) = a scoate în relief, a acorda atenție deosebită (unei probleme). 2. Fel propriu de a pronunța sunetele sau cuvintele dintr-o limbă. 3. (muz.) Prelungire a duratei unui sunet, amplificare a sonorității lui etc., pentru a-l scoate în relief. *s.n., pl.* accente.

accentua (-tu-a) 1. *tr.* A marca prin accent (1). 2. *tr.* (fig.) A sublinia, a întări, a scoate în evidență. 3. *refl.* (fig.) A se amplifica, a se intensifica. *vb. I, ind. prez. 3* accentuează, *1 pl.* accentuăm; *conj. prez. 3* să accentueze; *ger.* accentuând.

accentuare (-tu-a) Acțiunea de a (se) accentua. *s.f., g.-d. art.* accentuării, *pl.* accentuări.

accept Consimțământ exprimat în scris pe o poliță, prin care o persoană, desemnată de emitentul poliței, se obligă să achite beneficiarului, la scadență, suma de bani din poliță. //Acord, aprobare, încuviințare. *s.n.*

accepta *tr.* A admite, a încuviința, a aproba, a fi de acord cu... //A tolera, a suporta. *vb. I, ind. prez. 3* acceptă.

acceptabil,-ă Care poate fi acceptat; satisfăcător. *adj., pl.* acceptabili,-e.

acceptare 1. Acțiunea de a accepta. 2. Consimțământ al întreprinderii cumpărătoare privind achitarea furnizorilor. 3. Manifestare a voinței de a primi un drept sau o moștenire. 4. Semnătură de aprobare pusă pe o poliță prin care semnatarul se obligă să plătească în scadență suma din polița respectivă; accept. *s.f., g.-d. art.* acceptării, *pl.* acceptări.

acceptor[1] (fiz.) Atom trivalent care, introdus într-un semiconductor, primește electroni de la un atom din rețeaua cristalină a acestuia. *s.m., pl.* acceptori.

acceptor[2]**,-oare** Care acceptă. *adj., pl.* acceptori,-oare.

accepție (-ți-e) Sens, semnificație a unui cuvânt. [*var.* accepțiune *s.f.*] *s.f., art.* accepția, *g.-d. art.* accepției, *pl.* accepții, *art.* accepțiile.

accepțiune v. **accepție.**

acces[1] 1. Posibilitate sau drept de a pătrunde undeva; (p. ext.) intrare. */Rampă de ~* = porțiune de drum în pantă care permite urcarea vehiculelor la un nivel mai înalt. *Cale* (sau *drum, șosea*) *de ~* = drum care face legătura cu o șosea importantă, cu o localitate etc. *A (nu) avea ~* = a (nu) avea permisiunea să meargă undeva, a (nu) avea voie să pătrundă undeva. 2. (inform.) Proprietate a sistemelor de memorare de a înregistra informația și de a o regăsi. *s.n., pl.* accesuri.

acces[2] Manifestare bruscă și intensă a unei boli, care se repetă de obicei la intervale variate; atac. //Izbucnire violentă (și trecătoare) a unei stări sufletești. *~ de furie. s.n., pl.* accese.

accesa *tr.* (inform.) A avea acces, a intra într-o rețea, într-un program etc. *vb. I, ind. prez. 3* accesează.

accesibil,-ă 1. La care se poate ajunge (ușor); care poate fi procurat fără dificultate; la îndemână. *Preț ~.* 2. Ușor de înțeles. *adj., pl.* accesibili,-e.

accesibilitate Însușirea de a fi accesibil. *s.f., g.-d. art.* accesibilității.

accesiune (-si-u-) (jur.) Mod de dobândire a unei proprietăți, prin alipirea unui bun la altul mai important. *s.f., g.-d. art.* accesiunii, *pl.* accesiuni.

accesoriu[1] Obiect, piesă, dispozitiv anex, complementar. *~ii de îmbrăcăminte. s.n., art.* accesoriul, *pl.* accesorii, *art.* accesoriile.

accesoriu[2]**,-ie** 1. Care reprezintă un element secundar, anex. 2. (despre drepturi, cereri etc.) Secundar în raport cu alt drept, cu altă cerere, dar dependent de acestea. *adj., pl.* accesorii.

accident[1] (muz.) Alterație. //Semn care indică această modificare a intonației unei note. *s.m., pl.* accidenți.

accident[2] 1. Eveniment întâmplător și neprevăzut, care întrerupe mersul normal al lucrurilor (având consecințe grave, dăunătoare). //Fapt întâmplător, banal, care aduce nenorocire. 2. (geogr.) Neregularitate de teren. 3. (fil.) Însușire trecătoare, neesențială a unui lucru. 4. (lingv.) *~ fonetic* = modificare întâmplătoare a unui sunet. 5. (med.) Fenomen neașteptat care survine în cursul unei boli. *s.n., pl.* accidente.

accidenta *tr.* și *refl.* A provoca sau a suferi un accident. *vb. I, ind. prez. 3* accidentează.

accidental,-ă 1. Întâmplător, incidental. *Întâlnire ~.* 2. Secundar, neesențial. *adj., pl.* accidentali,-e.

accidentare Faptul de a (se) accidenta. *s.f., g.-d. art.* accidentării, *pl.* accidentări.

accidentar Muncitor specializat în accidente. *s.m., pl.* accidentari.

accidență Lucrare tipografică măruntă (afișe, invitații etc.). *s.f., g.-d. art.* accidenței, *pl.* accidențe.

acciza *tr.* A plăti o acciză. *vb. I, ind. prez. 3* accizează.

accizare Acțiunea de a acciza. *s.f., g.-d. art.* accizării, *pl.* accizări.

acciză 1. Impozit indirect perceput pentru anumite produse de consum (cafea, alcool etc.) și servicii de primă necesitate. 2. (înv.) Taxă de consumație, de barieră și vamală. *s.f., g.-d. art.* accizei, *pl.* accize.

ac-de-mare Pește marin lung și ascuțit, acoperit cu plăci osoase. *s.n., pl.* ace-de-mare.

acefal,-ă Care prezintă acefalie. *adj., pl.* acefali,-e.

acefalie 1. (zool.) Lipsă a capului, specifică la unele animale inferioare. 2. (med.) Monstruozitate congenitală constând în lipsa capului la făt. *s.f., art.* acefalia, *g.-d. art.* acefaliei.

acel[1]**, acea** (antepus, indică pe cineva sau ceva relativ depărtat de vorbitor) *~ om. ~ femeie. adj. dem., g.-d.* acelui, acelei, *pl.* acei, acele, *g.-d. pl.* acelor.

acel[2]**, acea** v. **acela.**

acela, aceea (postpus) 1. *pr. dem.* (indică pe cineva sau ceva relativ depărtat, în spațiu sau timp, de vorbitor) *Cine e ~? /(În) afară de* (sau *pe lângă*) *aceea* = în plus. *Drept aceea* = prin urmare; deci. (reg.) *Ca ~* sau *ca aceea* = extraordinar; puternic; însemnat. II. *adj. dem.* Acel, acea. [*var.* (înv.) acel, acea *pr. dem.*] *Omul ~. Cartea ~. pr. dem., adj. dem., g.-d.* aceluia, aceleia, *pl.* aceia, acelea, *g.-d. pl.* acelora.

același, aceeași (Care este) tot la fel ca mai înainte; (care este) tot acela, chiar acela. *pr. dem., adj. dem., g.-d.* aceluiași, aceleiași, *pl.* aceiași, aceleași, *g.-d. pl.* acelorași.

acera v. **acira.**

aceracee (la pl.) Familie de plante lemnoase, dicotiledonate, folosite în industria lemnului sau ca plante decorative; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* aceraceea, *g.-d. art.* aceraceei, *pl.* aceracee.

aceraterіu Mamifer fosil, strămoș al rinocerului, caracterizat prin absența cornului. [*var.* acerathgrium *s.m.*] *s.m., art.* aceratgriul.

acerathgrium v. **acerateriu.**

aceră (reg.) Acvilă, pajură; vultur. *s.f., g.-d. art.* acerei, *pl.* acere.

acerb,-ă Necruțător, aspru, înverșunat; agresiv, sarcastic. *adj., pl.* acerbi,-e.

acest, această (antepus) 1. (indică pe cineva sau ceva relativ apropiat, în spațiu sau timp, de vorbitor) *~ pom. ~ casă.* 2. (în legătură cu substantive care arată momentul, răstimpul, epoca în care se petrece o acțiune) Care este în curs; curent, prezent (sau dintr-un viitor apropiat). *În ~ an. adj. dem., g.-d.* acestui, acestei, *pl.* acești, aceste, *g.-d. pl.* acestor.

acesta, aceasta (postpus) 1. *pr. dem.* (indică pe cineva sau ceva relativ apropiat, în spațiu sau timp, de vorbitor)

Ce e aceasta? /Cu toate acestea = totuşi. (*În*) *afară de* (sau *pe lângă*) *aceasta* = în plus. *Pentru aceasta* = de aceea; din această cauză. II. *adj. dem.* (arată că fiinţa, lucrul etc. desemnate de substantivul pe care îl determină se află relativ aproape, în spaţiu sau timp, de vorbitor) *Pomul ~. Casa ~. pr. dem., adj. dem., g.-d.* acestuia, acesteia, *pl.* aceştia, acestea, *g.-d. pl.* acestora.

acetaldehidă (chim.) Aldehidă acetică; etanol. *s.f., g.-d. art.* acetaldehidei, *pl.* acetaldehide.

acetamidă (chim.) Amidă a acidului acetic. *s.f., g.-d. art.* acetamidei, *pl.* acetamide.

acetat 1. Sare a acidului acetic, utilizată în industria chimică şi farmaceutică. 2. Ester al acidului acetic, folosit în tehnică în special ca dizolvant. */~ de celuloză* = acetat utilizat la fabricarea unor materiale plastice. *~ de vinil* = acetat folosit la fabricarea unor fibre textile artificiale. *s.m., pl.* acetaţi.

acetazolamidă Medicament cu efecte diuretice folosit în insuficienţa cardiacă, în ciroză etc. *s.f., g.-d. art.* acetazolamidei, *pl.* acetazolamide.

acetic,-ă (în sintagmele) *Acid ~* = acid lichid, incolor, cu miros înţepător, obţinut sintetic sau prin oxidarea alcoolului etilic şi folosit în industria farmaceutică, în alimentaţie etc. *Aldehidă ~* = lichid incolor cu miros înţepător, utilizat la prepararea acidului acetic, a acetatului de etil, în industria chimică de sinteză etc.; acetaldehidă. *Fermentaţie ~* = fermentaţie care transformă alcoolul etilic în acid acetic, folosită la fabricarea oţetului. *adj., pl.* acetici,-ce.

acetifica *tr.* şi *refl.* (despre alcool etilic) A (se) transforma în acid acetic. *vb. I, ind. prez. 3* acetifică.

acetificare Acţiunea de a (se) acetifica. *s.f., g.-d. art.* acetificării.

acetil Radical organic monovalent, derivat al acidului acetic. *s.m., pl.* acetili.

acetilacetic (chim., în sintagma) *Acid ~* = acid instabil care se descompune în acetonă şi bioxid de carbon. *adj.*

acetilare (chim.) Introducere a radicalului acetil în molecula unui compus organic. *s.f., g.-d. art.* acetilării, *pl.* acetilări.

acetilenă Gaz incolor, cu miros specific, otrăvitor, folosit în industrie, la sudura oxiacetilenică, la iluminat etc. *s.f., g.-d. art.* acetilenei.

acetilsalicilic (în sintagma) *Acid ~* = medicament febrifug şi analgezic; aspirină. *adj.*

acetilură Derivat al hidrocarburilor acetilenice. *s.f., g.-d. art.* acetilurii, *pl.* acetiluri.

acetobutirat (în sintagma) *~ de celuloză* = ester mixt al celulozei, folosit la fabricarea fibrelor de celuloză, a lacurilor etc. *s.m., pl.* acetobutiraţi.

acetofan Folie transparentă folosită ca suport la filmele de animaţie. *s.n.*

acetofenonă Cetonă mixtă, cu miros plăcut, întrebuinţată în industria parfumurilor şi în cea farmaceutică. *s.f., g.-d. art.* acetofenonei, *pl.* acetofenone.

acetonă Lichid incolor, inflamabil, folosit ca solvent în industrie. *s.f., g.-d. art.* acetonei.

acetonemie Prezenţă anormală a acetonei în sânge, mai ales la bolnavii de diabet. *s.f., art.* acetonemia, *g.-d. art.* acetonemiei.

acetonurie Prezenţă a acetonei în urină, întâlnită în diabet, în stările de inaniţie etc. *s.f., art.* acetonuria, *g.-d. art.* acetonuriei.

achenă Fruct uscat care nu se deschide, cu o singură sămânţă. *s.f., g.-d. art.* achenei, *pl.* achene.

acherontic,-ă v. **aherontic.**

acheuleean[1] (cheu *pron.* şö) Ultimul subetaj al paleoliticului inferior. *s.n.*

acheuleean[2]**,-ă** (cheu *pron.* şö) Referitor la acheuleean. *adj., pl.* acheuleeni,-e.

achiesa (-chi-e-) *intr.* (livr.) A accepta condiţiile unei acţiuni juridice sau ale unui contract. //A renunţa la atacarea unei hotărâri judecătoreşti. *vb. I, ind. prez. 3* achiesează.

achiesare (-chi-e-) (livr.) 1. Recunoaştere de către un acuzat a pretenţiilor dintr-o acţiune de justiţie. 2. Renunţare la atacarea unei hotărâri a justiţiei. *s.f., g.-d. art.* achiesării, *pl.* achiesări.

achilie Absenţă a unei componente din sucul gastric (acid clorhidric, pepsină etc.) întâlnită în cancerul gastric şi în anemia pernicioasă. *s.f., art.* achilia, *g.-d. art.* achiliei, *pl.* achilii, *art.* achiliile.

achinezie Incapacitate de a executa mişcări; imobilitate a muşchilor, fără ca bolnavul să fie paralizat. *s.f., art.* achinezia, *g.-d. art.* achineziei.

achingiu/echingiu (în Evul Mediu, în Imperiul Otoman) Călăreţ turc care trăia din prada de război. *s.m., art.* achingiul/echingiul, *pl.* achingii/echingii, *art.* achingiii/echingiii.

achita 1. *tr.* A declara nevinovăţia cuiva printr-o hotărâre judecătorească. 2. *tr.* şi *refl.* A(-şi) plăti o datorie materială sau morală. /(refl.) *A se ~ de ceva* = a duce la bun sfârşit o obligaţie. 3. *tr.* (arg.) A ucide, a omorî. *vb. I, ind. prez. 3* achită.

achitare Acţiunea de a (se) achita. *s.f., g.-d. art.* achitării, *pl.* achitări.

achiu[1] (bot., înv.) Ţelină[1]. *s.m., art.* achiul, *pl.* achiuri.

achiu[2] (înv.) 1. Bilă de încercare la jocul de biliard, desemnând persoana care începe partida. 2. Tac[2]. *s.n., art.* achiul, *pl.* achiuri.

achizitiv,-ă Referitor la o achiziţie. *adj., pl.* achizitivi,-e.

achizitor,-oare Persoană care se ocupă cu procurarea de produse şi de alte bunuri materiale. *s.m., pl.* achizitori; *s.f., g.-d. art.* achizitoarei, *pl.* achizitoare.

achiziţie (-ţi-e) 1. Procurare de produse alimentare, de materiale, prin cumpărare; achiziţionare. 2. Procurare de obiecte rare; bunul obţinut astfel. */A face o ~* = a procura, în condiţii avantajoase, un lucru rar, de preţ. *s.f., art.* achiziţia, *g.-d. art.* achiziţiei, *pl.* achiziţii, *art.* achiziţiile.

achiziţiona (-ţi-o-) *tr.* A procura, a cumpăra prin achiziţie. *vb. I, ind. prez. 3* achiziţionează.

achiziţionare (-ţi-o-) Acţiunea de a achiziţiona. *s.f., g.-d. art.* achiziţionării, *pl.* achiziţionări.

aci (pop.) Aici. */Cât pe-~* = gata... gata. *adv.*

acia v. **aici.**

acianopsie Defect de vedere care constă în imposibilitatea de a distinge culoarea albastră. *s.f., art.* acianopsia, *g.-d. art.* acianopsiei.

aciclic,-ă 1. (despre flori) Cu elementele aşezate în spirală. 2. (despre substanţe chimice) Care nu conţine atomi legaţi în cicluri. *adj., pl.* aciclici,-ce.

acicul 1. Spin mic, subţire şi drept, care se găseşte la unele plante. 2. Spin mic în formă de ghimpe la unii viermi. *s.m., pl.* aciculi.

acicular,-ă În formă de ac. *adj., pl.* aciculari,-e.

acid[1] (chim.) Substanţă cu gust acru şi miros înţepător, care înroşeşte hârtia albastră de turnesol şi care, în combinaţie cu o bază, formează o sare. *s.m., pl.* acizi.

acid[2]**,-ă** 1. Care are proprietăţile unui acid[1], cu gust acru, înţepător. 2. (fig.) Care dezvăluie lucruri neplăcute, usturătoare. *Vorbe ~. adj., pl.* acizi,-de.

acidamină Produs obţinut prin transformarea treptată a albuminoidelor alimentare. *s.f., g.-d. art.* acidaminei, *pl.* acidamine.

acidifica *tr.* şi *refl.* A (se) transforma în acid. *vb. I, ind. prez. 3* acidifică.

acidificare Acţiunea de a (se) acidifica. *s.f., g.-d. art.* acidificării, *pl.* acidificări.

acidimetrie Metodă volumetrică de determinare a concentrației unui acid prin neutralizare cu o bază. *s.f., art.* acidimetria, *g.-d. art.* acidimetriei, *pl.* acidimetrii, *art.* acidimetriile.
acidimetru Aparat folosit în acidimetrie pentru măsurarea concentrației de ioni de hidrogen a unei soluții. *s.n., art.* acidimetrul, *pl.* acidimetre.
aciditate Cantitatea de acid dintr-o soluție sau grad de concentrație de ioni de hidrogen. //Proprietatea de a fi acid. */~ gastrică* = cantitatea de acid din sucul gastric. *s.f., g.-d. art.* acidității.
acidofil,-ă (despre substanțe, țesuturi etc.) Cu afinitate pentru un mediu acid. */Lapte ~* = produs lactat dietetic, cu un anumit conținut de bacterii și fermentat. *adj., pl.* acidofili,-e.
acidorezistență Proprietate a unor materiale, corpuri etc. de a rezista la acțiunea acizilor. *s.f., g.-d. art.* acidorezistenței.
acidoză Creștere a aciditații sângelui, din cauza unor tulburări funcționale în organism. *s.f., g.-d. art.* acidozei.
acidula *tr* A da aciditate unui lichid; a acri ușor. *vb. I, ind. prez. 3* acidulează.
acidulare Acțiunea de a acidula. *s.f., g.-d. art.* acidulării, *pl.* acidulări.
acil Radical monovalent al unui acid organic. *s.m., pl.* acili.
acila *tr.* A introduce pe cale chimică un radical acil în molecula unui compus organic pentru a obține cetone, esteri și amide. *vb. I, ind. prez. 3* acilează.
acilea v. **aici.**
acin Mică dilatație în formă de boabă de strugure la capătul terminal al unei glande sau al unei bronhiole. *s.n., pl.* acine.
acinos,-oasă Care prezintă acine; de forma unor boabe de strugure. *adj., pl.* acinoși,-oase.
acioaie (-ci-oa-) (pop.) Nume popular dat unor metale sau aliaje; obiect făcut dintr-un astfel de metal sau de aliaj. *s.f., art.* acioaia, *g.-d. art.* acioaiei.
acioală (rar) Adăpost, locuință. *s.f., g.-d. art.* acioalei, *pl.* acioale.
aciola *refl.* (rar) A se aciua. *vb. I, ind. prez. 3* se acioleză.
acipensericultură Ramură a pisciculturii care se ocupă cu creșterea sturionilor. *s.f., g.-d. art.* acipensericulturii.
acipenserid (zool.) Sturion. *s.m., pl.* acipenserizi.
acira *intr.* (reg.) 1. A aștepta să..., a avea nădejde la..., a tinde spre... 2. A fi în așteptare, a pândi. [*var.* acera *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* acira.
aciua (-ciu-a) *refl.* (pop.) A se adăposti vremelnic undeva sau la cineva; a-și găsi refugiu; a se pripăși, a se oploși, a se aciola, a se agesti. *//tr.* (rar) A da adăpost. [*var.* aciui, aciuia *vb.*] *vb. I, ind. prez.* se aciuează, *1 pl.* ne aciuăm; *conj. prez. 3* să se aciuieze; *ger.* aciuându-se.
aciuare (-ciu-a-) Acțiunea de a (se) aciua. *s.f., g.-d. art.* aciuării, *pl.* aciuări.
aciuaș (-ciu-aș) (rar) Adăpost, refugiu. *s.n., pl.* aciuașe.
aciui v. **aciua.**
aciuia v. **aciua.**
aclama *tr.* A aproba prin aplauze, urale sau strigăte de bucurie; a ovaționa. *vb. I, ind. prez. 3* aclamă.
aclamare Acțiunea de a aclama; aclamație, ovație. *s.f., g.-d. art.* aclamării, *pl.* aclamări.
aclamație (-ți-e) (mai ales la pl.) Manifestare a entuziasmului sau aprobării prin aplauze și urale; ovație. *s.f., art.* aclamația, *g.-d. art.* aclamației, *pl.* aclamații, *art.* aclamațiile.
aclimata *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) aclimatiza. *vb. I, ind. prez. 3* aclimatează.
aclimatare (înv.) Aclimatizare. *s.f., g.-d. art.* aclimatării.
aclimatiza 1. *tr.* și *refl.* (despre plante și animale) A (se) adapta la noi condiții de viață. 2. *refl.* (fig., despre oameni) A se obișnui cu condiții noi de viață. *vb. I, ind. prez. 3* aclimatizează.
aclimatizare Acțiunea de a (se) aclimatiza; aclimatare. *s.f., g.-d. art.* aclimatizării. *pl.* aclimatizări.
aclinic,-ă 1. (despre o regiune) Fără câmp magnetic. 2. (despre boli) Fără manifestări clinice. *adj., pl.* aclinici,-ce.
acnee Boală de piele caracterizată prin apariția, mai ales pe față, a unor coșuri. */~ juvenilă* = acnee frecventă mai ales la pubertate. *s.f., art.* acneea, *g.-d. art.* acneei.
acneiform,-ă (-ne-i-) (med.) Cu aspect de acnee. *adj., pl.* acneiformi,-e.
acoace (reg.) Încoace. *adv.*
acoi (pop.) Ac mare. *s.n., pl.* acoaie.
acoladă 1. Semn grafic în formă de arc, prin care se arată că mai multe cuvinte, formule, portative muzicale etc. formează o unitate. 2. Ceremonial medieval de învestire a unui cavaler, constând într-o îmbrățișare și o atingere cu latul spadei. *s.f., g.-d. art.* acoladei, *pl.* acolade.
acolea (pop.) Pe aici, prin apropriere. *adv.*
acolie Absență sau diminuare a secreției biliare. *s.f., art.* acolia, *g.-d. art.* acoliei.
acolisi *refl.* (înv.) 1. A se agăța de cineva; a se ține de capul cuiva cu dușmănie. 2. A nu lăsa din stăpânire ceea ce a cucerit odată. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se acolisește, *imperf. 3 sg.* se acolisea; *conj. prez. 3* să se acolisească.
acolit,-ă 1. Persoană care ajută pe cineva într-o acțiune; persoană care urmează îndeaproape ideile cuiva. //Părtaș, complice la o uneltire. 2. Slujitor de rang inferior în clerul catolic, având atribuții legate de cult. *s.m., pl.* acoliți; *s.f., g.-d. art.* acolitei, *pl.* acolite.
acolo În acel loc (relativ) îndepărtat de vorbitor. */Până ~...* = până la situația (care depășește limita îngăduită)... *De* (sau *dintr-*) *~* = v. de acolo. *De* (*pe*) *acolo* = cam din acel loc. *Ce ai ~?* = ce ai la tine (sau în mână)? *Ce faci ~?* = cu ce te ocupi acum? *Fugi de~~!* = imposibil! da de unde! *Ce am eu de~~?* = ce avantaj am din asta? ce mă privește? (reg.) (*Păn'*) *pe~~* = peste măsură, din cale-afară (de greu, mare, frumos etc.). *adv.*
acomercial,-ă (-ci-al) (despre atitudini, manifestări) Care nu are spirit comercial. *adj., pl.* acomerciali,-e.
acomoda *refl.* A se deprinde cu noi condiții de viață sau de muncă; a se familiariza, a se obișnui, a se adapta (2). //A se împăca, a se învoi. *vb. I, ind. prez. 3* se acomodează.
acomodabil,-ă Care se poate acomoda ușor, cu care te poți deprinde ușor. *adj., pl.* acomodabili,-e.
acomodare Acțiunea de a se acomoda. */~ vizuală* (sau *~a cristalinului*) = modificare spontană a curburii cristalinului, care permite ochiului să vadă clar obiecte aflate la distanțe diferite de el. *s.f., g.-d. art.* acomodării, *pl.* acomodări.
acompania (-ni-a) *tr.* 1. A susține o melodie cu vocea sau cu un instrument; a ține isonul. 2. A însoți pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* acompaniază, *1 pl.* acompaniem; *conj. prez. 3* să acompanieze; *ger.* acompaniind.
acompaniament (-ni-a-) 1. Parte muzicală care însoțește, vocal sau instrumental, linia melodică principală. 2. Parte muzicală, instrumentală sau orchestrală, care însoțește și susține un solist sau un ansamblu coral. *s.n., pl.* acompaniamente.
acompaniator,-oare (-ni-a-) Persoană care acompaniază pe cineva. *s.m., pl.* acompaniatori; *s.f., g.-d. art.* acompaniatoarei, *pl.* acompaniatoare.

acompaniere (-ni-e-) Acțiunea de a acompania. *s.f., g.-d. art.* acompanierii, *pl.* acompanieri.
acondroplazie Anomalie congenitală care constă în oprirea creșterii oaselor membrelor, în contrast cu dezvoltarea normală a oaselor capului și trunchiului. *s.f., art.* acondroplazia, *g.-d. art.* acondroplaziei.
aconit (bot.) Omag. *s.m., pl.* aconiți.
aconitină Alcaloid extras din aconit, care provoacă inhibiția centrilor nervoși ai aparatului respirator, circulator și vasomotor. *s.f., g.-d. art.* aconitinei, *pl.* aconitine.
acont/aconto Sumă de bani plătită drept garanție înainte de o cumpărare sau de o tranzacție; arvună; (p. ext.) parte din salariu. *s.n., art.* acontul/acontoul, *pl.* aconturi/acontouri.
aconta *tr.* A da un acont; a arvuni. *vb. I, ind. prez. 3* acontează.
acontare Acțiunea de a aconta; acont. *s.f., g.-d. art.* acontării, *pl.* acontări.
aconto v. **acont.**
acoperământ Ceea ce servește la acoperit; (în special) acoperiș. [*var.* acoperemânt *s.n.*] *s.n., pl.* acoperăminte.
acoperemânt v. **acoperământ.**
acoperi A. *tr.* 1. A pune ceva peste un obiect sau peste o ființă pentru a le ascunde sau a le proteja. /(refl., fig.) *A se ~ de glorie* = a săvârși fapte mari de arme, a fi foarte viteaz. 2. A pune ceva peste un obiect deschis pentru a-l închide, a-l astupa. //A pune acoperiș unei clădiri. 3. *tr.* A aplica un strat de material pe suprafața unui obiect pentru a-l proteja, a-l face mai rezistent la uzură etc. B. (fig.) 1. *tr.* (mil.) A apăra, a proteja. *A ~ retragerea trupelor. //refl.* A se pune la adăpost prin măsuri și acte justificative. 2. *tr.* A ascunde, a tăinui. 3. *tr.* A depăși în intensitate, a înăbuși (un zgomot, o melodie). 4. *refl.* și *tr.* A corespunde, a satisface. /(tr.) *A ~ cheltuielile* = a face față cheltuielilor. 5. *tr.* (sport) A străbate o distanță. */A ~ terenul* = a fi activ permanent, pe tot terenul de joc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* acopăr, *3* acoperă, *imperf. 3 sg.* acoperea; *conj. prez. 3* să acopere.
acoperire 1. Acțiunea de a (se) acoperi. 2. Punere, așezare a unui obiect deasupra altuia pentru a-l ascunde, a-l apăra etc. 3. (fin.) Posibilitatea de a face față unei obligații, unei plăți, unei cheltuieli etc. *~a sumei se face în cinci rate.* //(concr.) Fond care asigură această posibilitate. */~ în aur* = stoc de aur și de alte active pe baza cărora băncile de emisiune asigură convertibilitatea bancnotelor. 4. Aplicare pe suprafața unui obiect a unui strat protector. 5. (mil.) Măsură specială de protecție care asigură anumite acțiuni ale trupelor sau ale unor persoane care îndeplinesc misiuni secrete. *Lucrează sub ~. /A avea ~* = a fi acoperit pentru o acțiune săvârșită conform unor indicații precise. //Accident de teren, pădure sau localitate care împiedică observarea inamicului. *s.f., g.-d. art.* acoperirii, *pl.* acoperiri.
acoperiș Partea de deasupra care acoperă o construcție de intemperii; acoperământ. *s.n., pl.* acoperișuri.
acoperitoare Obiect cu care se acoperă ceva sau cineva. *s.f., g.-d. art.* acoperitorii, *pl.* acoperitori.
acoperitor,-oare Care acoperă; care garantează. *adj., pl.* acoperitori,-oare.
acord 1. Înțelegere, convenție etc. între două sau mai multe părți în vederea încheierii, modificării sau desființării unui act juridic. //Concordanță, potrivire în păreri, în atitudini etc. //Acceptare, aprobare. */A fi de ~* (cu cineva) = a avea aceeași părere (cu cineva). *A fi de ~ să...* = a se învoi; a aproba. *De ~!* = bine! ne-am înțeles! (pleonastic) *De comun ~* = în perfectă înțelegere. 2. *Plată* (sau *salariu*) *în ~* = sistem de remunerare a muncii în raport cu rezultatele obținute. *Muncă în ~* = muncă normată retribuită în raport cu îndeplinirea normei. *~ progresiv* = plata muncii în proporție crescândă, în raport cu depășirea normei. //(concr.) Sumă dată sau primită ca plată pentru munca prestată în acord. 3. (gram.) Concordanță (în persoană, gen, număr sau caz) între două cuvinte aflate în relații sintactice. 4. (fiz.) Egalitate a frecvențelor de oscilație a două sau mai multe aparate, sisteme etc.; sintonie. 5. (muz.) Armonie a mai multor sunete produse în același timp. *s.n., pl.* acorduri.
acorda[1] *tr.* 1. A da (cu bunăvoință); a oferi, a atribui. 2. A face acordul gramatical. *vb. I, ind. prez. 3* acordă.
acorda[2] *tr.* A regla un aparat, un sistem fizic, un instrument muzical etc. *vb. I, ind. prez. 3* acordează.
acordaj Acordare a unui instrument muzical. *s.n., pl.* acordaje.
acordant,-ă (rar) Persoană care execută lucrări în acord. *s.m., pl.* acordanți; *s.f., g.-d. art.* acordantei, *pl.* acordante.
acordare Acțiunea de a acorda. //Reglare a coardelor unui instrument muzical pentru a reda tonalitatea corectă. *s.f., g.-d. art.* acordării, *pl.* acordări.
acord-cadru Înțelegere la nivel general, care servește drept cadru pentru convorbirile ulterioare. *s.n., g.-d. art.* acordul-cadru, *pl.* acorduri-cadru.
acordeon (-de-on) Instrument muzical portabil cu burduf, clape și butoane. *s.n., pl.* acordeoane.
acordeonist,-ă (-de-o-) Persoană care cântă la acordeon. *s.m., pl.* acordeoniști; *s.f., g.-d. art.* acordeonistei, *pl.* acordeoniste.
acordic,-ă Referitor la acordică. *adj., pl.* acordici,-ce.
acordică Disciplină care studiază diferitele acorduri muzicale. *s.f., g.-d. art.* acordicii.
acordor[1] Specialist în acordarea și repararea instrumentelor muzicale. *s.m., pl.* acordori.
acordor[2] Unealtă pentru acordarea instrumentelor muzicale. *s.n., pl.* acordoare.
acorie Anomalie congenitală care constă în absența pupilei. *s.f., art.* acoria, *g.-d. art.* acoriei.
acosta *intr.* 1. A apropia o navă de țărm, de altă navă etc. 2. *tr.* (fig.) A opri pe cineva din drum și a i se adresa (în mod nepoliticos); a agăța. *vb. I, ind. prez. 3* acostează.
acostament Fâșie laterală din platforma unei șosele, situată la marginea părții carosabile a unui drum. *s.n., pl.* acostamente.
acostare Acțiunea de a acosta. *s.f., g.-d. art.* acostării, *pl.* acostări.
acotiledon,-ă (înv.) Acotiledonat. *adj., pl.* acotiledoni,-e.
acotiledonat,-ă (despre plante) Fără cotiledoane; acotiledon. *adj., pl.* acotiledonați,-te.
acotiledonată (la pl.) Clasă de vegetale care se înmulțește prin spori; (la sg.) plantă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* acotiledonatei, *pl.* acotiledonate.
acotiledonă (rar) Acotiledonată. *s.f., g.-d. art.* acotiledonei, *pl.* acotiledone.
acqua-tofana (it.) Otravă celebră în secolele XVI-XVII, în Italia. *s.f.*
acquis (aki) (fr.) Drepturile și obligațiile statelor Uniunii Europene; actele normative care cuprind aceste drepturi si obligații. *~ul comunitar. s.n., art.* aquis-ul.
acraniat (-ni-at) (la pl.) Subîncrengătură de animale primitive lipsite de craniu; (la sg.) animal din această subîncrengătură. *s.n., pl.* acraniate.
acreală 1. Însușire de a fi acru; gust acru, înțepător; acrime. 2. (concr.) Mâncare, băutură cu gust acru. 3. (fig.) Atitudine ursuză, supărăcioasă. *s.f., g.-d. art.* acrelii, *pl.* acreli.

acredita *tr.* 1. A numi pe cineva ca reprezentant diplomatic al unui stat pe lângă guvernul unui stat străin. //A împuternici o persoană într-o anumită calitate. 2. (fin.) A pune la dispoziția unei persoane un acreditiv. 3. A face ca un fapt neconfirmat să devină demn de crezare. *S-a ~t ideea că va fi înlocuit din funcție. vb. I, ind. prez. 3* acreditează.

acreditant,-ă (rar) Care acreditează. *adj., pl.* acreditanți,-te.

acreditare Acțiunea de a acredita. */Scrisoare de ~* = document prin care se atestă calitatea unui reprezentant diplomatic pe lângă un stat străin. *s.f., g.-d. art.* acreditării, *pl.* acreditări.

acreditiv (fin.) 1. Sumă de bani depusă de un cumpărător la o bancă pentru ca aceasta să o plătească unui furnizor la îndeplinirea obligațiilor contractuale. 2. Document financiar de decontare prin intermediul băncii sau al unei case de economii. *s.n., pl.* acreditive.

acrescământ Creștere a drepturilor unei persoane la o succesiune ca urmare a înlăturării de la succesiune a altor persoane sau a renunțării lor la drepturile izvorâte din lege ori din testament. *s.n., pl.* acrescăminte.

acrescent,-ă (despre părțile unei plante) Care crește și după fecundare. *adj., pl.* acrescenți,-te.

acri 1. *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni acru; a (se) înăcri. *//refl.* (despre alimente) A se altera, a se strica. *//refl.* A se mura (1). 2. (fig.) A face să devină sau a deveni ursuz, supărăcios. /(refl.) *A i se ~* (cuiva) *cu* (sau *de*) *ceva* (sau de cineva) = a se plictisi, a se sătura de ceva (sau de cineva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* acresc, *imperf. 3 sg.* acrea; *conj. prez. 3* să acrească.

acribie Exactitate, rigurozitate în studiu; (p. gener.) seriozitate, conștiinciozitate. *s.f., art.* acribia, *g.-d. art.* acribiei.

acribologie Precizie în folosirea cuvintelor; alegere riguroasă a cuvintelor; corectitudine în respectarea proprietății termenilor. //Studiul preciziei maxime în cercetarea științifică. *s.f., art.* acribologia, *g.-d. art.* acribologiei.

acricios,-oasă (rar) Acru. *adj., pl.* acricioși,-oase.

acridă (înv.) (la pl.) Familie de insecte ortoptere; (la sg.) insectă din această familie. *s.f., g.-d. art.* acridei, *pl.* acride.

acridină (chim.) Substanță organică incoloră, care se găsește în gudroanele cărbunilor de pământ, folosită în industria coloranților, în cea farmaceutică etc. *s.f., g.-d. art.* acridinei, *pl.* acridine.

acrilat Material plastic sintetic folosit în stomatologie la fabricarea protezelor, a suporturilor dentare etc. *s.m., pl.* acrilați.

acrilic,-ă 1. (chim., în sintagma) *Acid ~* = lichid incolor cu miros înțepător, obținut prin oxidarea acroleinei și utilizat la fabricarea unor materiale sintetice. 2. (despre produse industriale) Obținut cu ajutorul derivaților acidului acrilic (1). *Fibră ~. adj., pl.* acrilici,-ce.

acrime (rar) 1. Acreală; gust acru. 2. Răutate; supărare, amărăciune. *s.f., g.-d. art.* acrimii.

acrimonie (livr.) Batjocură usturătoare; sarcasm. *s.f., art.* acrimonia, *g.-d. art.* acrimoniei.

acrimonios,-oasă (-ni-os) (livr.) Plin de ironie, sarcastic. *Limbaj ~. adj., pl.* acrimonioși,-oase.

acrinie Lipsă de secreție sau de excreție a unei glande. *s.f., art.* acrinia, *g.-d. art.* acriniei.

acrire Acțiunea de a (se) acri. */~a vinului* = oțetire a vinului provocată de bacterii acetice. *s.f., g.-d. art.* acririi, *pl.* acriri.

acriș (reg.) Zer înăcrit, jintiță etc. întrebuințate la acrirea mâncării. *s.n.*

acrișor,-oară Diminutiv al lui acru; acruț. *adj., pl.* acrișori,-oare.

acriță 1. Aliment acru; (în special) murătură. 2. (fig., despre oameni) Persoană ursuză, morocănoasă, rea. *s.f., g.-d. art.* acriții, *pl.* acriți.

acriu,-ie (rar) Cam acru[2]; acrișor, acruț. *adj., pl.* acrii.

acrobat,-ă 1. Gimnast specializat în acrobații. 2. (fig.) Persoană inconsecventă în atitudini, în idei etc.; cel care caută să epateze. *s.m., pl.* acrobați; *s.f., g.-d. art.* acrobatei, *pl.* acrobate.

acrobatic,-ă (Ca) de acrobat, referitor la acrobați sau la acrobație. *adj., pl.* acrobatici,-ce.

acrobatică Arta de a face acrobații; arta acrobatului; acrobație (3). *s.f., g.-d. art.* acrobaticii.

acrobație 1. Exercițiu greu de echilibristică sau de gimnastică. 2. (fig., la pl.) Eforturi deosebite pentru a ieși dintr-o situație dificilă. */A face ~ii* = a scăpa prin tertipuri dintr-o încurcătură. 3. Arta acrobatului. *s.f., art.* acrobația, *g.-d. art.* acrobației, *pl.* acrobații, *art.* acrobațiile.

acrocefal,-ă Care prezintă acrocefalie. *adj., pl.* acrocefali,-e.

acrocefalie Malformație a craniului, constând în aspectul său conic, ascuțit; oxicefalie. *s.f., art.* acrocefalia, *g.-d. art.* acrocefaliei.

acrocianoză (-ci-a-) Colorație vânăt-albăstruie a mâinilor (și uneori a picioarelor) din cauza unor tulburări de circulație. *s.f., g.-d. art.* acrocianozei.

acrofobie Teamă patologică de locurile înalte. *s.f., art.* acrofobia, *g.-d. art.* acrofobiei.

acroleină Aldehidă nesaturată, obținută prin distilarea glicerinei cu acid sulfuric, care se prezintă ca un lichid cu miros neplăcut. *s.f., g.-d. art.* acroleinei, *pl.* acroleine.

acrolit Statuie cu extremitățile executate din piatră sau marmură, iar corpul din alte materiale. *s.n., pl.* acrolite.

acromanie (rar) Grad extrem de alienație mintală. *s.f., art.* acromania, *g.-d. art.* acromaniei.

acromat,-ă (Obiectiv fotografic) căruia i-a fost corectată sau înlăturată aberația cromatică. *adj., s.m., pl.* acromați,-te.

acromatic,-ă (despre sisteme optice) Care nu descompune raza de lumină în culorile ei componente; care nu prezintă aberație cromatică. *adj., pl.* acromatici,-ce.

acromatism Proprietate a unui sistem optic de a fi acromatic. *s.n.*

acromatiza *tr.* A corecta sau a înlătura aberația cromatică. *vb. I, ind. prez. 3* acromatizează.

acromatizare Acțiunea de a acromatiza. *s.f., g.-d. art.* acromatizării, *pl.* acromatizări.

acromatopsie Defect de vedere constând în incapacitatea de a distinge culorile. *s.f., art.* acromatopsia, *g.-d. art.* acromatopsiei.

acromegalie Dezvoltare exagerată a capului și a membrelor ca urmare a unei dereglări glandulare. *s.f., art.* acromegalia, *g.-d. art.* acromegaliei.

acromicrie Oprirea din creștere a capului și a membrelor, datorită unui dereglaj hormonal al hipofizei. *s.f., art.* acromicria, *g.-d. art.* acromicriei.

acromie Decolorare a pielii datorită dispariției pigmentului colorant. *s.f., art.* acromia, *g.-d. art.* acromiei.

acromion (-mi-on) Apofiză a omoplatului care se articulează cu clavicula. *s.n., pl.* acromioane.

acronic,-ă Fără legătură cu timpul; atemporal. *adj., pl.* acronici,-ce.

acronim Cuvânt format din inițialele altor cuvinte. *s.n., pl.* acronime.

acroparestezie Tulburare de sensibilitate care se manifestă la extremitățile corpului. *s.f., art.* acroparestezia, *g.-d. art.* acroparesteziei.

acropolă Citadelă în orașele din vechea Grecie, așezată pe o înălțime, în care se găseau principalele edificii publice. *s.f., g.-d. art.* acropolei, *pl.* acropole.

Acropole Citadelă în vechea Atenă; (astăzi) celebru muzeu de antichităţi. *s.prop.f., g.-d.* Acropolei.
acrospor Spor dezvoltat la extremitatea unei celule de reproducere, caracteristic ciupercilor. *s.m., pl.* acrosporı.
acrostih Poezie în care literele iniţiale ale versurilor alcătuiesc un cuvânt sau o propoziţie. *s.n., pl.* acrostihuri.
acrostol 1. Partea înaltă a extremităţilor unei corăbii. 2. Ornament, sculptură la prora unei nave. *s.n., pl.* acrostoluri.
acroşa *tr.* 1. A agăţa, a prinde. 2. (sport) A opri, a intercepta mingea în aer. //A intercepta pucul la hochei. *vb. I, ind. prez. 3* acroşează, *1 pl.* acroşăm; *conj. prez. 3* să acroşeze; *ger.* acroşând.
acroşaj 1. Acroşare. 2. (sport) Interceptare a mingii sau a pucului. *s.n., pl.* acroşaje.
acroşare Acţiunea de a acroşa; acroşaj (1). *s.f., g.-d. art.* acroşării, *pl.* acroşări.
acroteră Mic piedestal aşezat la extremităţile unui fronton pentru a susţine statui, vase sau alte ornamente; (p. ext.) statuie, vas sau ornament aşezat pe acest piedestal. *s.f., g.-d. art.* acroterei, *pl.* acrotere.
acru[1] Unitate de măsură engleză pentru suprafeţe de teren, egală cu aproximativ 4000 m². *s.m., art.* acrul, *pl.* acri, *art.* acrii.
acru[2] Gust acru[3]. *s.n., art.* acrul.
acru[3]**,-ă** 1. Care are gust asemănător oţetului, lămâii etc.; care provoacă o reacţie gustativă astringentă. 2. (fig.) Ursuz, mohorât; supărăcios, răutăcios. *adj., pl.* acri,-e.
acruţ,-ă (rar) Acrişor. *adj., pl.* acruţi,-e.
act 1. Document eliberat de o autoritate prin care se atestă un fapt, o obligaţie, identitatea cuiva etc.; înscris[1]. */~ de acuzare* = concluzie scrisă întocmită de organele judiciare spre a dovedi vinovăţia cuiva. 2. Rezultat al unei acţiuni umane; faptă. */A lua ~* (de ceva) = a afla. *A face ~ de prezenţă* = a apărea undeva, obligat sau din politeţe. *A face ~ de dreptate* = a recunoaşte drepturile unei persoane nedreptăţite. 3. Diviziune principală a unei opere dramatice. *s.n., pl.* acte.
acta (lat.) Colecţie de documente, studii etc. referitoare la o anumită instituţie, persoană sau problemă. *s.n. pl.*
actant (lingv.) Autor al acţiunii verbului; subiect. *s.m., pl.* actanţi.
acteonela (-te-o-) Gasteropod fosil. *s.f., g.-d. art.* acteonelei, *pl.* acteonele.
ACTH (acetehaş) Hormon al hipofizei care stimulează cortexul glandei suprarenale. *s.n., art.* ACTH-ul.
actinic,-ă (despre radiaţii) Care provoacă o reacţie (foto) chimică. *adj., pl.* actinici,-ce.
actinid (la pl.) Grup de 14 elemente chimice radioactive, cu proprietăţi asemănătoare cu ale actiniului; (la sg.) element din acest grup. *s.n., pl.* actinide.
actinie (-ni-e) Animal marin din încrengătura celenteratelor care are gura înconjurată de tentacule frumos colorate; anemonă-de-mare, dediţel-de-mare. *s.f., art.* actinia, *g.-d. art.* actiniei, *pl.* actinii, *art.* actiniile.
actinism Proprietate a radiaţiilor de a avea reacţie chimică. *s.n.*
actiniu Element chimic radioactiv descoperit în minereurile de uraniu. *s.n., art.* actiniul.
actinodon Batracian carnivor fosil. *s.m., pl.* actinodoni.
actinograf Actinometru înregistrator. *s.n., pl.* actinografe.
actinografie Procedeu de pregătire a unui clişeu tipografic folosind un negativ obţinut cu raze X. //Imagine obţinută cu un astfel de clişeu. *s.f., art.* actinografia, *g.-d. art.* actinografiei.
actinometric,-ă Referitor la actinometrie. *adj., pl.* actinometrici,-ce.
actinometrie Capitol al fizicii care se ocupă cu studiul radiaţiilor electromagnetice din atmosferă. *s.f., art.* actinometria, *g.-d. art.* actinometriei.
actinometru Aparat folosit în actinometrie. *s.n., art.* actinometrul, *pl.* actinometre.
actinomicet (la pl.) Grup de organisme unicelulare înrudite cu ciupercile inferioare, dintre care unele sunt patogene pentru om şi pentru animale, iar altele produc antibiotice; (la sg.) organism din acest grup. *s.n., pl.* actinomicete.
actinomicoză 1. Boală infecţioasă comună oamenilor şi animalelor, provocată de o ciupercă microscopică, care se manifestă prin apariţia unor abcese cronice. 2. *~a cartofului* = boală a cartofului provocată de o bacterie; râia cartofului. *s.f., g.-d. art.* actinomicozei.
actinomorf,-ă (despre flori) Cu simetrie radială. *adj., pl.* actinomorfi,-e.
actinon Izotop al radonului obţinut prin dezintegrarea actiniului. *s.n.*
actinopterigian (la pl.) Subclasă de peşti ososi fosili, din care fac parte majoritatea peştilor actuali; (la sg.) exemplar din această clasă. *s.m., pl.* actinopterigieni.
actinot Silicat natural hidratat de calciu, magneziu şi fier. *s.m.*
actinoterapie Tratament medical cu radiaţii luminoase, aplicat în special în rahitism. *s.f., art.* actinoterapia, *g.-d. art.* actinoterapiei.
actinotropism Orientare a plantelor către radiaţiile de lumină. *s.n.*
activ[1] Colectiv de membri pe lângă un organ de partid, pe care se sprijină în întreaga sa activitate. *s.n., pl.* activuri.
activ[2] 1. Totalitatea bunurilor aparţinând unei persoane fizice sau juridice. 2. Totalitatea mijloacelor materiale concrete ale unei întreprinderi, instituţii etc.; parte a bilanţului în care sunt înscrise aceste mijloace. 3. *A avea ceva la ~ul său* = a fi autorul unei acţiuni (grave). *A pune ceva la ~ul cuiva* = a pune o acţiune (gravă) pe seama cuiva. *s.n., pl.* active.
activ,-ă[3] 1. Care participă intens la o acţiune; harnic, dinamic. */Metodă ~* = metodă de predare care stimulează activitatea personală a elevilor. *Populaţie ~* = totalitatea persoanelor angajate în muncă. //(mil.) În activitate. *Ofiţer ~.* 2. (despre corpuri, substanţe) Care realizează (intens) un anumit fenomen. /(chim.) *Corp ~* = corp care intră uşor în reacţie. 3. (despre diateza verbală) Care arată că subiectul săvârşeşte acţiunea. */Vocabular ~* = vocabular folosit în mod curent. 4. (despre conturi, operaţii) Care se soldează cu un profit. *adj., pl.* activi,-e.
activa 1. *intr.* A desfăşura o activitate. 2. *tr.* A intensifica, a grăbi o activitate, un proces; a pune în acţiune. *Focosul a fost ~t.* 3. *refl.* A intra în cadrele active ale armatei. *vb. I, ind. prez. 3* activează.
activant[1] 1. Activator[1]. 2. Reactiv anorganic folosit în flotaţia minereurilor. *s.m., pl.* activanţi.
activant[2]**,-ă** Activator[2]. *adj., pl.* activanţi,-te.
activare 1. Acţiunea de a (se) activa. 2. Operaţie prin care se obţine creşterea reactivităţii unei substanţe. *s.f., g.-d. art.* activării, *pl.* activări.
activator[1] Substanţă care, adăugată unui catalizator, produce o activare (2). *s.n., pl.* activatoare.
activator[2]**,-oare** Care produce o activare. *adj., pl.* activatori,-oare.
activist,-ă (ieşit din uz) Persoană care se consacra exclusiv muncii în cadrul unei organizaţii politice sau obşteşti. */~ cultural* = activist care lucra în domeniul vieţii culturale. *s.m., pl.* activişti; *s.f., g.-d. art.* activistei, *pl.* activiste.

activitate 1. Succesiune de acte fizice, intelectuale, morale etc. făcute în vederea unui anumit rezultat; manifestarea unei energii, forțe etc.; muncă, ocupație. //Hărnicie, sârguință. 2. ~ *solară* = totalitatea fenomenelor (pete, erupții etc.) care se produc în păturile exterioare ale soarelui și care pot influența suprafața terestră. 3. (fiz.) Numărul de particule emise pe secundă de o sursă radioactivă. *s.f., g.-d. art.* activității, *pl.* activități.
activiza *tr.* 1. A face pe cineva mai activ[3]. 2. A grăbi desfășurarea unei activități. *vb. I, ind. prez. 3* activizează.
activizare Acțiunea de a activiza. *s.f., g.-d. art.* activizării, *pl.* activizări.
activizator,-oare Care activează. *adj., pl.* activizatori,-oare.
actor Artist care interpretează roluri în filme sau piese de teatru. [*var.* (înv.) aftor *s.m.*] *s.m., pl.* actori.
actoraș (depr.) Diminutiv al lui actor. *s.m., pl.* actorași.
actoricesc,-ească Referitor la actori. *adj., pl.* actoricești.
actorie Profesiunea de actor. *s.f., art.* actoria, *g.-d. art.* actoriei.
actoriță (înv.) Actriță. *s.f., g.-d. art.* actoriței, *pl.* actorițe.
actriță Artistă care interpretează roluri în filme sau piese de teatru; actoriță. *s.f., g.-d. art.* actriței, *pl.* actrițe.
actual,-ă (-tu-al) (și adv.) Care există sau se petrece în prezent. //La ordinea zilei. //Care are importanță pentru timpul de acum. //Real. *adj., pl.* actuali,-e.
actualism (-tu-a-) Principiu de cercetare a istoriei Pământului, prin compararea fenomenelor geologice din trecut cu cele actuale. *s.n.*
actualitate (-tu-a-) Faptul de a fi actual. //Ceea ce este actual; eveniment, întâmplare curentă; timpul de față, prezent[2]. */De ~ =* care corespunde prezentului, care se petrece sau interesează în clipa de față. *s.f., g.-d. art.* actualității, *pl.* actualități.
actualiza (-tu-a-) *tr.* A face să fie actual; a aduce la zi. *Raportul a fost ~t. vb. I, ind. prez. 3* actualizează.
actualizare (-tu-a-) Acțiunea de a actualiza. *s.f., g.-d. art.* actualizării, *pl.* actualizări.
actualmente (-tu-al-) În momentul de față; acum, în prezent. *adv.*
actuar (-tu-ar) 1. Specialist în calcule statistice referitoare la probleme financiare. 2. (la romani) Scrib care redacta procesele-verbale. *s.m., pl.* actuari.
actuariat (-tu-a-ri-at) Totalitatea operațiilor și calculelor efectuate de un actuar. *s.n.*
acționa (-ți-o-) 1. *intr.* A întreprinde o acțiune, o faptă. /(tr.) *A ~* (pe cineva) *în justiție* (sau *în judecată*) = a da în judecată, a intenta un proces. 2. *intr.* A avea efect, a exercita o anumită influență asupra cuiva sau a ceva. 3. *tr.* (mec.) A pune în mișcare, a face să funcționeze. //A realiza prin comenzi un anumit regim de funcționare a unui sistem tehnic. *vb. I, ind. prez. 3* acționează.
acționar,-ă (-ți-o-) Persoană care posedă acțiuni (B). *s.m., pl.* acționari; *s.f., g.-d. art.* acționarei, *pl.* acționare.
acționare (-ți-o-) Faptul de a acționa. *s.f., g.-d. art.* acționării, *pl.* acționări.
acțiune (-ți-u-) A. 1. Desfășurare a unei activități; faptă, act. */Om de ~ =* persoană foarte activă, care acționează repede. *A pune în ~ =* a pune în mișcare. *A trece la ~ =* a întreprinde ceva. //(uneori determinat de „armată") Operațiune militară. 2. Subiect al unei opere literare; fabulație, intrigă. //(gram.) Ceea ce exprimă verbul. 3. Exercitare a unei forțe asupra unui corp. 4. (jur.) Proces; (concr.) act prin care se cere deschiderea unui proces. B. Hârtie de valoare care reprezintă o anumită parte, fixă și dinainte stabilită, a capitalului unei societăți și care dă posesorului dreptul de a primi dividende. *s.f., g.-d. art.* acțiunii, *pl.* acțiuni.
acu v. **acum.**
acuarelă (-cua-) 1. Tehnică în pictură, în care sunt întrebuințate culori diluate cu apă. 2. Vopsea solidă întrebuințată în acuarelă (1). 3. Pictură executată în acuarelă (1). *s.f., g.-d. art.* acuarelei, *pl.* acuarele.
acuarelist,-ă (-cua-) Pictor specialist în acuarelă (3). *s.m., pl.* acuareliști; *s.f., g.-d. art.* acuarelistei, *pl.* acuareliste.
acuitate (-cu-i-) 1. (livr.) Capacitate a simțurilor de a percepe excitații foarte slabe; agerime, ascuțime. *~ vizuală. /Cu ~ =* cu necesitate, în mod imperios; obligatoriu. 2. Grad de înălțime pe care îl poate atinge o voce sau un instrument muzical. *s.f., g.-d. art.* acuității.
acul-doamnei Plantă erbacee din familia umbeliferelor, cu flori albe, cu fructe terminate cu un cioc lung. *s.m. art.*
aculeat,-ă (-le-at) (despre insecte) Care are ac. *adj., pl.* aculeați,-te.
aculeată (-le-a-) (la pl.) Grup de insecte himenoptere prevăzute cu ac; (la sg.) insectă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* aculeatei, *pl.* aculeate.
aculeiform,-ă (-le-i-) De forma unui ac. *adj., pl.* aculeiformi,-e.
aculeol (-le-ol) Ac mic al unei plante; ghimpe, spin[1]. *s.m., pl.* aculeoli.
aculeu Ghimpe, spin[1], ac. *s.m., art.* aculeul, *pl.* aculei, *art.* aculeii.
aculturație (-ți-e) Preluare de către o comunitate a unor elemente de cultură materială și spirituală aparținând altei comunități, aflate pe o treaptă superioară de dezvoltare. *s.f., art.* aculturația, *g.-d. art.* aculturației.
acum/(pop., fam.) **acuma** 1. În prezent, în momentul de față; actualmente. */Acu-i-acu =* a sosit clipa hotărâtoare. //În împrejurările actuale. 2. Îndată, imediat, numaidecât; acuși, acușica, amuși. 3. Înainte cu... *~ doi ani.* [*var.* acu *adv.*] *adv.*
acumbet,-ă (despre părți ale plantelor) Culcat. *adj., pl.* acumbeți,-te.
acumetrie (med.) Măsurarea acuității auditive cu ajutorul acumetrului. *s.f., art.* acumetria, *g.-d. art.* acumetriei.
acumetru Aparat folosit în acumetrie. *s.n., art.* acumetrul, *pl.* acumetre.
acuminat,-ă (despre frunze, fructe etc.) Terminat cu un vârf lung și ascuțit. *adj., pl.* acuminați,-te.
acumula *tr.* A aduna, a înmagazina, a strânge. *vb. I, ind. prez. 3* acumulează.
acumulare 1. Acțiunea de a acumula. 2. (ec. pol.) *~ de capital* = transformarea plusvalorii în capital. *Fond de ~ =* parte a unui venit folosită pentru acumulare. *Rata ~ării* = raportul dintre fondul de acumulare și venitul pe baza căruia se formează. 3. (geogr.) Proces de depunere a materialului adus de ape, vânturi, ghețari etc. *s.f., g.-d. art.* acumulării, *pl.* acumulări.
acumulativ,-ă (rar) Care acumulează. *adj., pl.* acumulativi,-e.
acumulator Aparat care înmagazinează energia electrică. *s.m.* (auto)/*s.n., pl.* acumulatori/acumulatoare.
acupla *tr.* (tehn.) A cupla. *vb. I, ind. prez. 3* acuplează.
acuplaj (tehn.) Cuplaj. *s.n., pl.* acuplaje.
acuplare Acțiunea de a acupla. *s.f., g.-d. art.* acuplării.
acupresură Metodă terapeutică constând în presarea sau masarea unor puncte cu activitate biologică deosebită; presopunctură. *s.f., g.-d. art.* acupresurii.
acupunctor Specialist în acupunctură. *s.m., pl.* acupuncțori.

acupunctură Metodă terapeutică chinezească, bazată pe înțepături făcute cu ace metalice fine, care activează diferite puncte nervoase ale corpului. *s.f., g.-d. art.* acupuncturii.
acurat,-ă Îngrijit, lucrat cu grijă. *adj., pl.* acurați,-te.
acuratețâ v. **acurateţe.**
acurateţe Grijă deosebită, atenție în executarea unui lucru. [*var.* acuratețâ *s.f.*] *s.f., art.* acuratețea, *g.-d. art.* acurateței.
acustic,-ă Care emite, transmite sau recepționează unde sonore; care aparține acusticii (1); referitor la acustică. *Aparat ~. /Tub ~* = tub care servește la transmiterea vocii pe nave, în puțuri miniere etc. *Cornet ~* = dispozitiv cu care se înlesnește perceperea sunetelor. *Nervi ~* = a opta pereche de nervi cranieni. *adj., pl.* acustici,-ce.
acustică 1. Parte a fizicii care studiază producerea, propagarea și recepționarea sunetelor. */~ arhitecturală* = ramură a acusticii care studiază fenomenele legate de propagarea undelor acustice în încăperi. 2. Calitatea de a asigura o bună audiție. *s.f., g.-d. art.* acusticii.
acustician,-ă (-ci-an) Specialist în acustică. *s.m., pl.* acusticieni; *s.f., g.-d. art.* acusticienei, *pl.* acusticiene.
acustomat Dispozitiv, adaptor electronic pentru pornirea și oprirea automată a unui magnetofon, care înregistrează numai atunci când se vorbește. *s.n., pl.* acustomate.
acuși/acușa (pop.) Îndată, imediat. */~... ~* = când..., când. //(rar) Înainte cu... *adv.*
acușica (pop.) Acuși. *adv.*
acușor Diminutiv al lui ac. *s.n., pl.* acușoare.
acut,-ă 1. (despre dureri) Intens, pătrunzător. 2. (despre boli) Cu evoluție rapidă, cu caracter de criză. 3. (despre sunete) Înalt, ascuțit[2] (4), subțire. *adj., pl.* acuți,-te.
acutiza *refl.* A deveni acut. *vb. I, ind. prez. 3* se acutizează.
acuza *tr.* 1. A învinovăți, a învinui. 2. A arăta, a manifesta. *A ~ dureri. vb. I, ind. prez. 3* acuză.
acuzare Acțiunea de a acuza; învinovățire, învinuire, acuzație, acuză. //Persoană, instanță care acuză într-un proces penal. *s.f., g.-d. art.* acuzării.
acuzat,-ă Persoană învinuită de ceva, contra căreia s-a introdus o acțiune în justiție; pârât, inculpat. *s.m., pl.* acuzați; *s.f., g.-d. art.* acuzatei, *pl.* acuzate.
acuzativ Caz gramatical care exprimă complementul direct, complementul indirect precedat de prepoziție, complementele circumstanțiale și unele atribute. */~ cu infinitiv* = construcție sintactică specifică anumitor limbi, echivalentă cu o propoziție completivă directă, în care subiectul este la acuzativ, iar predicatul la infinitiv. *s.n., pl.* acuzative.
acuzator,-oare (Persoană) care acuză, care învinuiește. */~ public* = (în unele state) procuror. *adj., s.m.* și *f., pl.* acuzatori,-oare.
acuzație (-ți-e) Învinuire, învinovățire; acuzare. *s.f., art.* acuzația, *g.-d. art.* acuzației, *pl.* acuzații, *art.* acuzațiile.
acuză Acuzare. *s.f., g.-d. art.* acuzei, *pl.* acuze.
acvacultură Maricultură. *s.f., g.-d. art.* acvaculturii.
acvadag Soluție de grafit coloidal, utilizată ca strat conductor pe suprafața interioară a părții tronconice a tuburilor catodice. *s.n.*
acvaforte 1. Procedeu de gravură care constă în corodarea unei plăci de cupru cu ajutorul acidului azotic. 2. Gravură obținută prin acest procedeu. *s.f., pl.* (2) acvaforte.
acvafortist,-ă Gravor în acvaforte (1). *s.m., pl.* acvafortiști; (rar) *s.f., g.-d. art.* acvafortistei, *pl.* acvafortiste.
acvamarin Beril de culoare albastră-verzuie, folosit ca piatră semiprețioasă. *s.n.*
acvanaut,-ă Cercetător al mediului subacvatic. *s.m., pl.* acvanauți; (rar) *s.f., g.-d. art.* acvanautei, *pl.* acvanaute.
acvanautic,-ă De acvanaut. *adj., pl.* acvanautici,-ce.
acvaplan Planșă de lemn, remorcată de o ambarcațiune cu motor, căreia sportivul, ținându-se de o coardă fixată dinaintea planșei, îi imprimă diferite mișcări. *s.n.*
acvaplanare Derapare a unui automobil care se deplasează cu viteză mare, pe un strat subțire de apă, în timpul unei ploi puternice. *s.f., g.-d. art.* acvaplanării.
acvarist,-ă Persoană care crește pești în acvariu. *s.m., pl.* acvariști; *s.f., g.-d. art.* acvaristei, *pl.* acvariste.
acvaristică Știința creșterii viețuitoarelor în acvariu. *s.f., g.-d. art.* acvaristicii.
acvariu 1. Vas de sticlă sau bazin de ciment cu apă, în care se țin animalele și plantele acvatice în condiții asemănătoare celor din natură. //Sală care adăpostește un astfel de bazin în scopuri științifice sau pentru a fi prezentate publicului. 2. Instituție științifică specializată în studiul animalelor acvatice. *s.n., art.* acvariul, *pl.* acvarii, *art.* acvariile.
acvatic,-ă 1. Care trăiește în apă. 2. Format din apă, de apă. */Mediu ~* = apa ca mediu de viață. *adj., pl.* acvatici,-ce.
acvatinta/acvatintă 1. Procedeu de gravură cu acid azotic, care imită desenul în tuș. 2. Gravură obținută prin acest procedeu. 3. Procedeu de tipar de artă pentru imagini în semitonuri, prin gravarea manuală în cupru și coroziune chimică. *s.f., g.-d. art.* acvatintei, *pl.* (2) acvatinte.
acvatipie Procedeu de tipar de artă care imită pictura în acuarelă. *s.f., art.* acvatipia, *g.-d. art.* acvatipiei.
acvatubular,-ă (despre cazane de aburi) În care apa circulă prin tuburi, încălzite la exterior de agentul termic. *adj., pl.* acvatubulari,-e.
acvifer,-ă Care conține apă. *Strat ~. adj., pl.* acviferi,-e.
acvilă 1. Gen de păsări răpitoare, cu ciocul încovoiat, cu gheare puternice și cu aripi lungi și ascuțite; pajură, aceră. 2. Stemă simbolizând o acvilă (1); pajură. *s.f., g.-d. art.* acvilei, *pl.* acvile.
acvilidă (la pl.) Familie de păsări răpitoare având ca reprezentant acvila[1]; (la sg.) pasăre din această familie. *s.f., g.-d. art.* acvilidei, *pl.* acvilide.
acvilin,-ă (în sintagmele) *Privire ~* = privire pătrunzătoare, aspră, tăioasă. *Nas ~* = nas coroiat. *adj., pl.* acvilini,-e.
acvilon Vânt de miazănoapte; crivăț. *s.n.*
acvitanian[1] (-ni-an) Ultimul etaj al oligocenului (sau primul al miocenului). *s.n.*
acvitanian[2],-ă (-ni-an) Referitor la acvitanian[1]. *adj., pl.* acvitanieni,-e.
adactilie Absență congenitală a degetelor. *s.f., art.* adactilia, *g.-d. art.* adactiliei.
adagietto (-gie-) (it., muz.) Puțin mai rapid decât adagio. *adv.*
adagio (-gio-) (it.) I. *adv.* (muz.) În ritm lent; rar. II. *s.n.* (Parte dintr-o) compoziție muzicală care se cântă într-un tempo lent. //Prima parte, lentă, executată de doi soliști, într-un balet clasic. *adv.*; *s.n.*
adagiu Aforism, maximă, sentință. *s.n., art.* adagiul, *pl.* adagii, *art.* adagiile.
adamant (pop.) Diamant (1). *s.n., pl.* adamante.
adamantin,-ă (despre luciul mineralelor) Diamantin. *adj., pl.* adamantini,-e.
adamantină (anat.) Smalț dentar. *s.f., g.-d. art.* adamantinei.
adamască (înv.) Stofă scumpă de mătase, țesută cu flori. *s.f., g.-d. art.* adamaștei.

Adam-Babadam (pop., în expr.) *De (pe) când ~ =* demult. *loc. adv.*
adamic,-ă Referitor la Adam. *adj., pl.* adamici,-ce.
adamism Doctrina adamiților. *s.n.*
adamit,-ă Membru al unei secte din primele secole ale creștinismului, ai cărei adepți apăreau goi la adunări, susținând că au recâștigat puritatea originară. *s.m., pl.* adamiți; *s.f., g.-d. art.* adamitei, *pl.* adamite.
adamsită Gaz de luptă lacrimogen. *s.f., g.-d. art.* adamsitei.
adaoge v. **adăuga.**
adaos Completare, supliment la ceva. /(reg.) *A porni într-~ =* a rămâne însărcinată. [*var.* adaus *s.n.*] *s.n., pl.* adaosuri.
adapta 1. *tr.* A transforma, a face să se potrivească pentru a corespunde anumitor împrejurări, condiții etc. 2. *tr.* și *refl.* A (se) acomoda, a (se) obișnui, a (se) deprinde. 3. *tr.* și *refl.* (biol.) A (se) transforma prin adaptare (2). *vb. I, ind. prez. 3* adaptează.
adaptabil,-ă Care se poate adapta (uşor); acomodabil. *adj., pl.* adaptabili,-e.
adaptabilitate Însușirea de a fi adaptabil. *s.f., g.-d. art.* adaptabilității.
adaptare 1. Acțiunea de a (se) adapta: (concr.) lucru modificat; adaptație. 2. (biol.) Modificare a organismelor vii în raport cu mediul înconjurător. 3. *~ literară =* dramatizare, ecranizare a unui text literar pentru a putea fi reprezentat pe scenă, într-un film etc. *s.f., g.-d. art.* adaptării, *pl.* adaptări.
adaptație (-ți-e) (înv.) Adaptare (1). *s.f., art.* adaptația, *g.-d. art.* adaptației, *pl.* adaptații, *art.* adaptațiile.
adaptiv,-ă Care se poate adapta. *adj., pl.* adaptivi,-e.
adaptor Circuit electric intercalat între un transmițător și un receptor pentru a le adapta unul la altul. *s.n., pl.* adaptoare.
adaus v. **adaos.**
adălmaș v. **aldămaș.**
adăoga v. **adăuga.**
adăogare v. **adăugare.**
adăogi v. **adăuga.**
adăogire v. **adăugare.**
adăpa *tr.* A da apă de băut unui animal. *//refl.* (despre animale) A bea apă. (fig.) *A se ~ la izvoarele științei. vb. I, ind. prez. 1 sg.* adăp, *2 sg.* adăpi, *3* adapă; *conj. prez. 3* să adape.
adăpare Acțiunea de a (se) adăpa. *s.f., g.-d. art.* adăpării.
adăpat Faptul de a (se) adăpa. *s.n.*
adăpătoare Jgheab, instalație, loc unde se adapă animalele. *s.f., g.-d. art.* adăpătorii, *pl.* adăpători.
adăpost 1. Construcție făcută ca să apere de intemperii, de primejdii etc.; (p. gener.) orice loc unde se adăpostește cineva. */~ antiaerian =* loc amenajat pentru apărarea împotriva atacurilor aeriene. 2. Ocrotire. */A fi* (sau *a se pune*) *la ~ de... =* a se adăposti; (fig.) a preveni un neajuns. *s.n., pl.* adăposturi.
adăposti *tr.* A ține, a pune la adăpost. *//refl.* A se așeza într-un loc ferit; a-și găsi refugiu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* adăpostesc, *imperf. 3 sg.* adăpostea; *conj. prez. 3* să adăpostească.
adăpostire Acțiunea de a (se) adăposti. *s.f., g.-d. art.* adăpostirii, *pl.* adăpostiri.
adăsta *tr.* (înv., reg.) A aștepta. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* adăst, *2 sg.* adăști, *3* adastă; *conj. prez. 3* să adaste.
adăuga (-dă-u-) 1. *tr.* A pune peste..., a spori. //A spune sau a scrie ceva pentru a continua sau a completa. 2. *refl.* și *tr.* A (se) alătura, a (se) alipi, a (se) reuni. [*var.* adăoga, adaoge, adăogi, adăugi *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* adaug, *3* adaugă, *1 pl.* adăugăm; *conj. prez. 3* să adauge; *ger.* adăugând.
adăugare (-dă-u-) Acțiunea de a (se) adăuga. [*var.* adăogare, adăogire, adăugire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* adăugării, *pl.* adăugări.
adăugi v. **adăuga.**
adăugire v. **adăugare.**
adăugit,-ă (-dă-u-) (în sintagma) *Ediție ~ =* ediție completată cu material nou. *adj., pl.* adăugite.
adânc[1] 1. Parte adâncă, adâncime (considerată vertical); loc situat departe (spre interior); străfund. */Din ~ul sufletului* (sau *al inimii, al ființei*) = din tot sufletul, foarte mult. //Abis, prăpastie. 2. (la pl.) Spațiu întins, depărtare mare; (p. ext.) loc ascuns, așezat departe. *s.n., pl.* adâncuri.
adânc[2]**,-ă** 1. (despre ape, cavități sau lucruri concave) Care se află la o anumită distanță de suprafață; afund, adâncit, adâncat, adâncos. */(A ajunge, a trăi) până la ~ bătrânețe =* (a trăi) până la o vârstă înaintată. //(adv., fig.) Profund. *A privi ~.* 2. (și adv.) Care se află sau se întinde departe. *Rădăcină ~.* //Greu de străbătut; dens, compact; vast, întins. *Pădure ~.* //(fig., despre sentimente, privire etc.) Profund, intens, puternic. 3. (fig.) Deplin, total. 4. (despre voce, ton etc., și adv.) Grav, profund. 5. (fig., și adv.) Care ține de esența lucrurilor; serios, profund. *Noapte ~.* 6. (despre saluturi, plecăciuni etc., și adv.) Făcut prin înclinare mare a corpului. *adj., pl.* adânci.
adânca v. **adânci.**
adâncat,-ă (rar) Adânc. *adj., pl.* adâncați,-te.
adâncătură v. **adâncitură.**
adânci 1. *tr.* și *refl.* A (se) face mai adânc. 2. *refl.* A pătrunde spre interior, în profunzime; a se face nevăzut. *S-a ~t în pădure.* 3. *refl.* (fig.) A fi absorbit (de...), a se cufunda (în...). 4. *tr.* (fig.) A studia, a analiza, a cerceta în profunzime; a aprofunda. 5. *refl.* (fig.) A se intensifica. [*var.* adânca *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* adâncesc, *imperf. 3 sg.* adâncea; *conj. prez. 3* să adâncească.
adâncime 1. Faptul de a fi adânc[1] (1); distanță de la suprafața unei adâncituri sau a unei ape până la fundul ei; (concr.) parte adâncă; afunzime, adânc. 2. Loc ascuns; afund. 3. (fig.) Profunzime, intensitate, tărie, forță. *s.f., g.-d. art.* adâncimii, *pl.* adâncimi.
adâncire Acțiunea de a (se) adânci. *s.f., g.-d. art.* adâncirii, *pl.* adâncciri.
adâncitor Sculă aşchietoare pentru diferite suprafețe. *s.n., pl.* adâncitoare.
adâncitură Partea adâncită a unei suprafețe; scufundătură; incavație. [*var.* adâncătură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* adânciturii, *pl.* adânciturii.
adâncos,-oasă (rar) Adânc. *adj., pl.* adâncoși,-oase.
addenda (lat., fil.) Anexă la o lucrare (după ce lucrarea a fost tipărită). */~ corrige =* addenda prin care se și corectează greșelile dintr-o lucrare. *s.n. pl.; abr.* add.
addendum (lat., jur.) Act, contract etc. care se adaugă unui document deja existent. *s.n.*
adecă v. **adică.**
adecuat,-ă v. **adecvat.**
adecva *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni adecvat. *vb. I, ind. prez. 3* adecvează.
adecvare Acțiunea de a (se) adecva. *s.f., g.-d. art.* adecvării, *pl.* adecvări.
adecvat,-ă 1. Potrivit, corespunzător. *Atitudine ~.* 2. (fil., despre idei, cunoștințe etc.) Care corespunde fidel obiectului. [*var.* adecuat,-ă *adj.*] *adj., pl.* adecvați,-te.
ademenea (pop.) Ademenire. *s.f., g.-d. art.* ademenelii, *pl.* ademeneli.
ademeni *tr.* A atrage, a ispiti, a tenta pe cineva (cu vorbe înșelătoare); a înșela pe cineva. //(rar) A seduce o femeie. [*var.* (reg.) adimeni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ademenesc, *imperf. 3 sg.* ademenea; *conj. prez. 3* să ademenească.

ademenire Acţiunea de a ademeni; ademeneală; (concr.) faptă sau vorbă prin care se ademeneşte. [*var.* (reg.) adimenire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ademenirii, *pl.* ademeniri.
ademenitor,-oare Care ademeneşte; ispititor; seducător. [*var.* (reg.) adimenitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* ademenitori,-oare.
adempţiune (-ţi-u-) (rar) Luare în posesie a unui beneficiu. *s.f., g.-d. art.* adempţiunii.
adenină Substanţă din clasa purinelor. *s.f., g.-d. art.* adeninei.
adenită Inflamaţie a ganglionilor limfatici. *s.f., g.-d. art.* adenitei, *pl.* adenite.
adenocarcinom Tumoare malignă cu punct de plecare într-o glandă. *s.n., pl.* adenocarcinoame.
adenofibrom Tumoare glandulară benignă. *s.n., pl.* adenofibroame.
adenohipofiză (anat.) Hipofiză. *s.f., g.-d. art.* adenohipofizei, *pl.* adenohipofize.
adenoid,-ă Care aparţine ţesutului glandular. *adj., pl.* adenoizi,-de.
adenoidită (-no-i-) Inflamaţie a ţesutului glandular din regiunea nazo-faringiană, frecventă mai ales la copii, provocată de o infecţie microbiană sau virotică. *s.f., g.-d. art.* adenoiditei, *pl.* adenoidite.
adenom Tumoare benignă constituită din celule epiteliale. *s.n., pl.* adenoame.
adenopatie Nume dat bolilor glandelor sau ale ganglionilor limfatici. *s.f., art.* adenopatia, *g.-d. art.* adenopatiei.
adenotomie Îndepărtare chirurgicală a unui adenom. *s.f., art.* adenotomia, *g.-d. art.* adenotomiei.
adept,-ă Persoană care aderă la o teorie, la o doctrină etc. *s.m., pl.* adepţi; *s.f., g.-d. art.* adeptei, *pl.* adepte.
adera *intr.* (cu determinări introduse prin prep. „la") 1. A deveni adeptul unei mişcări, al unui partid, al unei ideologii etc., cunoscându-i şi împărtăşindu-i principiile. 2. (despre ţesături, materiale etc.) A se lipi strâns de ceva. 3. (despre state) A deveni parte la un tratat. *vb. I, ind. prez. 3* aderă.
aderare Acţiunea de a adera. *s.f., g.-d. art.* aderării, *pl.* aderări.
aderent,-ă 1. *adj.* Care aderă, care este strâns lipit de ceva. II. *s.m.* şi *f.* Persoană sau colectivitate care aderă la o mişcare, la un partid, la o asociaţie etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* aderenţi,-te.
aderenţă 1. (med.) Ţesut fibros care apare în urma unei infecţii sau intervenţii chirurgicale, unind organe care în mod normal sunt separate; bridă. 2. (tehn.) Forţă care menţine alăturate două corpuri aflate în contact. //Fenomen de legătură între beton şi oţel în construcţiile de beton armat. 3. Aderare, solidarizare cu ceva. *s.f., g.-d. art.* aderenţei, *pl.* aderenţe.
adermină (med.) Vitamina B_6. *s.f., g.-d. art.* adermінei.
ades v. **adesea.**
adese v. **adesea.**
adesea De multe ori; adeseori, des, frecvent. [*var.* ades, adese *adv.*] *adv.*
adeseori (-se-ori) Adesea. *adv.*
adevăr 1. Concordanţă între cunoştinţele noastre şi realitate; ceea ce corespunde realităţii; ceea ce există sau s-a întâmplat în realitate. /~ *obiectiv* = conţinutul obiectiv al reprezentărilor omului, care corespunde realităţii, independent de subiectul cunoscător. ~ *relativ* = reflectare justă, însă aproximativă, a realităţii. 2. Exactitate, justeţe. *s.n., pl.* adevăruri.
adevăra v. **adeveri.**
adevărat,-ă 1. (şi adv.) Conform cu adevărul. //Real, incontestabil; de care nu se poate îndoi nimeni. /*Cu* ~ = într-adevăr. 2. (în opoziţie cu „fals") Real, veritabil, autentic. 3. (şi adv., în opoziţie cu „greşit") Drept, just, corect. 4. Sincer. *adj., pl.* adevăraţi,-te.
adeveri *tr.* şi *refl.* A (se) confirma, a (se) susţine, a (se) dovedi ca adevărat. [*var.* adevăra *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* adeveresc, *imperf. 3 sg.* adevera; *conj. prez. 3* să adevereasca.
adeverinţă Dovadă scrisă prin care se recunoaşte un fapt, un drept. *s.f., g.-d. art.* adeverinţei, *pl.* adeverinţe.
adeverire Faptul de a (se) adeveri. *s.f., g.-d. art.* adeveririi, *pl.* adeveriri.
adeveritor,-oare Care adevereşte. *adj., pl.* adeveritori,-oare.
adeziune (-zi-u-) 1. Aderare conştientă la ceva; exprimare scrisă (sau orală) a unei aderări. *Listă de* ~. /*A-şi da* ~*a* (la ceva) = a adera (1). 2. (fiz.) Forţă de atracţie moleculară care acţionează la distanţe relativ mici şi se exercită între două suprafeţe în contact. *s.f., g.-d. art.* adeziunii, *pl.* adeziuni.
adeziv[1] Clei, lipici (pentru lemn, material plastic etc.). *s.m., pl.* adezivi.
adeziv[2]**,-ă** 1. Care se foloseşte la lipirea a două materiale. *Bandă* ~. 2. (despre materiale) Care stă strâns lipit de ceva; care aderă. *Ţesut* ~. *adj., pl.* adezivi,-e.
adezivitate Însuşirea de a fi adeziv. *s.f., g.-d. art.* adezivităţii.
ad-hoc/(lat.) **ad hoc** Anume pentru acest scop; de circumstanţă. /*Divan* (sau *adunare*) ~ = fiecare dintre cele două adunări care s-au întrunit în 1857, la Iaşi şi la Bucureşti, şi au cerut unirea ţărilor române. *adj. invar.*; *adv.*
adia (-di-a) 1. *intr.* (despre vânt) A sufla uşor; (rar) a aburi; (despre miros) a veni în unde uşoare. 2. *intr.* (fig.) A murmura, a cânta cu glas stins. 3. *intr* A clătina, a mişca uşor. 4. *tr.* (reg.) A mângâia, a atinge uşor. *vb. I, ind. prez. 3* adie; *conj. prez. 3* să adie; *ger.* adiind.
adiabată (-di-a-) Curbă care reprezintă grafic transformarea adiabatică. *s.f., g.-d. art.* adiabatei, *pl.* adiabate.
adiabatic,-ă (-di-a-) (despre fenomene fizico-chimice) Produs în interiorul unui sistem închis, fără a ceda sau a primi căldură din exterior. *adj., pl.* adiabatici,-ce.
adiacent,-ă (-di-a-) 1. Care se înrudeşte, se învecinează. 2. *Unghiuri* ~ = unghiuri care au o latură comună, acelaşi vârf şi se află de o parte şi cealaltă a laturii comune. *adj., pl.* adiacenţi,-te.
adiată v. **diată.**
adiator (-di-a-) Aparat simplu pentru efectuarea operaţiilor de adunare şi de scădere. *s.n., pl.* adiatoare.
adică 1. Şi anume, cu alte cuvinte, vasăzică; adicătelea, adicălea. 2. În definitiv, la urma urmei, mai bine zis. /*La o* ~ sau (reg.) *la dică* = a) la drept vorbind; b) la nevoie. [*var.* (reg.) adecă, dică *adv.*] *adv.*
adicălea (pop.) Adică. *adv.*
adicătele v. **adicătelea.**
adicătelea (pop.) Adică. [*var.* adicătele *adv.*] *adv.*
adidas 1. Tip de încălţăminte comodă de sport. 2. (fig.) Picior de porc, de pui etc. din magazinele alimentare. *s.m., pl.* adidaşi.
Adidas Firmă care produce încălţăminte şi materiale de sport. *s.prop.*
adiere (-di-e-) Suflare lină de vânt. *s.f., g.-d. art.* adierii, *pl.* adieri.
adimeni v. **ademeni.**
adimenire v. **ademenire.**
adimenitor v. **ademenitor.**
adinamie Scădere a forţei fizice, care apare în unele boli grave. *s.f., art.* adinamia, *g.-d. art.* adinamiei.
adineaori/adineauri (-nea-ori/-uri) Cu puţin înainte; de curând. *adv.*
adins (înv.) Cu intenţie, cu premeditare. *adv.*

ad-interim/(lat.) **ad interim** Care este provizoriu, care ține locul titularului; interimar. *Ministru ~. adj. invar.*; *abr.* a.i./ad. int.
adio Rămas bun (pentru totdeauna), rămâi cu bine. */A-și lua ~ de la ceva* = a considera ceva ca pierdut pentru totdeauna. //(ir.) S-a terminat cu... *interj.*; *s.n.*
adipic,-ă (în sintagma) *Acid ~* = acid bibazic saturat folosit la fabricarea unor fibre sintetice poliamidice. *adj., pl.* adipici,-ce.
adipos,-oasă Care conține grăsime; gras. */Țesut ~* = țesut conjunctiv format din celule pline cu grăsime. *Celulă ~* = celulă de grăsime. *adj., pl.* adipoși,-oase.
adipozitate Depozitare (patologică) de grăsime într-un țesut celular subcutanat. *s.f., g.-d. art.* adipozității.
adipsie Lipsă parțială sau totală a senzației de sete. *s.f., art.* adipsia, *g.-d. art.* adipsiei.
aditiv[1] Substanță care se adaugă la un ulei mineral pentru a-i ameliora calitățile. *s.m., pl.* aditivi.
aditiv[2]**,-ă** (mat.) Referitor la operația de adunare. *adj., pl.* aditivi,-e.
aditivitate Proprietate a unei mărimi, substanțe etc. de a fi aditivă. *s.f., g.-d. art.* aditivității.
adiție (-ți-e) 1. (chim.) Adăugare. */Reacție de ~* = reacție chimică prin care se introduc atomi sau molecule într-o moleculă nesaturată. 2. (fiziol.) *~ latentă* = apariție a unei reacții fiziologice într-un organism în urma mai multor excitații succesive; sumație. 3. (mat.) Adunare. *s.f., art.* adiția, *g.-d. art.* adiției.
adiționa (-ți-o-) *tr.* A aduna, a adăuga. *vb. I, ind. prez. 3* adiționează.
adițional,-ă (-ți-o-) Care se adaugă; suplimentar. *Taxă ~. adj., pl.* adiționali,-e.
adițională (-ți-o-) Convorbire telefonică suplimentară față de numărul de convorbiri incluse în prețul abonamentului. *s.f., g.-d. art.* adiționalei, *pl.* adiționale.
adiționare (-ți-o-) Acțiunea de a adiționa; adunare, adăugare. *s.f., g.-d. art.* adiționării, *pl.* adiționări.
adjectiv Parte de vorbire flexibilă care arată o însușire a unui substantiv, cu care se acordă în gen, număr și caz. *s.n., pl.* adjective.
adjectiva *refl.* și *tr.* (gram., rar) A (se) transforma în adjectiv, a (se) adjectiviza. *vb. I, ind. prez. 3* adjectivează.
adjectival,-ă Exprimat printr-un adjectiv. *Atribut ~. /Articol ~* = articol care însoțește un adjectiv determinant al unui substantiv articulat sau al unui nume propriu. //Cu valoare de adjectiv. *Locuțiune ~. adj., pl.* adjectivali,-e.
adjectivare Faptul de a (se) adjectiva; adjectivizare. *s.f., g.-d. art.* adjectivării, *pl.* adjectivări.
adjectiviza *refl.* și *tr.* (gram.) A (se) adjectiva. *vb. I, ind. prez. 3* adjectivizează.
adjectivizare Adjectivare. *s.f., g.-d. art.* adjectivizării, *pl.* adjectivizări.
adjoncțiune (-ți-u-) Unire, alipire, adăugare. *s.f., g.-d. art.* adjoncțiunii, *pl.* adjoncțiuni.
adjudeca *tr.* A atribui un bun scos la licitație persoanei care oferă prețul cel mai mare. *//refl.* A-și atribui o victorie sportivă, un premiu etc. *vb. I, ind. prez. 3* adjudecă.
adjudecare Acțiunea de a adjudeca. *s.f., g.-d. art.* adjudecării, *pl.* adjudecări.
adjudecatar,-ă Persoană căreia i se adjudecă un bun la o licitație publică. *s.m., pl.* adjudecatari; *s.f., g.-d. art.* adjudecatarei, *pl.* adjudecatare.
adjudecație (-ți-e) (înv.) Adjudecare. *s.f., art.* adjudecația, *g.-d. art.* adjudecației, *pl.* adjudecații, *art.* adjudecațiile.
adjudecător,-oare Persoană care face adjudecarea la o licitație publică. *s.m., pl.* adjudecători; *s.f., g.-d. art.* adjudecătoarei, *pl.* adjudecătoare.
adjunct,-ă (Persoană) care face parte din conducere și are funcție imediat subordonată titularului. *adj., s.m.* și *f., pl.* adjuncți,-te.
adjurație (-ți-e) (livr.) 1. Formulă de exorcism care începe cu cuvintele „adjuro te". 2. Rugăminte insistentă, implorare. *s.f., art.* adjurația, *g.-d. art.* adjurației, *pl.* adjurații, *art.* adjurațiile.
adjutant 1. Ofițer cu atribuții de secretar pe lângă un comandant sau un șef militar; ofițer care face parte dintr-un stat major; aghiotant. 2. Cel mai mare grad de subofițer; persoană cu acest grad. //(ieșit din uz, în aviație) Grad corespunzător plutonierului; persoană cu acest grad. *s.m., pl.* adjutanți.
adjuvant[1] 1. Substanță care se adaugă unui medicament pentru a-i mări eficiența. 2. (fig.) Auxiliar. *s.m./s.n., pl.* adjuvanți/adjuvante.
adjuvant[2]**,-ă** Care se asociază cu un medicament pentru a-i mări efectele. *adj., pl.* adjuvanți,-te.
ad libitum (lat.) După voie, după plac; oricum. *loc. adj.*; *loc adv.*
ad litteram (lat.) Textual, literal, întocmai; cuvânt cu cuvânt, literă cu literă. *loc. adj.*; *loc adv.*
administra *tr.* 1. A conduce, a gospodări (o instituție, o întreprindere etc.). 2. A da unui bolnav un anumit medicament. 3. (ir.) A trage o bătaie. 4. (jur.) *A ~ o probă* = a folosi un mijloc de probă într-un proces. *vb. I, ind. prez. 3* administrează.
administrare Acțiunea de a administra. *s.f., g.-d. art.* administrării, *pl.* administrări.
administrat (rar) Persoană care se află sub conducerea cuiva. *s.m., pl.* administrați.
administrativ,-ă Referitor la administrație. //Care emană de la un organ de administrație. */Pe cale ~* = prin organele administrației de stat. *adj., pl.* administrativi,-e.
administrator,-oare Conducător al unui serviciu de administrație. */~ delegat* = persoană împuternicită de consiliul de administrație al unei societăți să conducă societatea. //Persoană care conduce un serviciu în administrația statului. *s.m., pl.* administratori; *s.f., g.-d. art.* administratoarei, *pl.* administratoare.
administrație (-ți-e) 1. Totalitatea organelor administrative ale unui stat; serviciu care se ocupă cu gestiunea unei unități economice, sociale sau culturale. */~ de stat* = a) formă de activitate (executivă și de dispoziție) a statului pentru realizarea funcțiilor sale; b) totalitatea organelor de stat prin care se desfășoară această activitate. *Consiliu de ~* = grup de persoane însărcinat cu conducerea și administrarea unei instituții sau întreprinderi. 2. Serviciu al armatei care se ocupă cu întreținerea și mobilizarea trupelor, precum și cu pro-bleme legate de ordinea interioară a trupelor. //Conducere politică și administrativă a unui stat, a unei regiuni ocupate, exercitată de militarii ocupanți. *s.f., art.* administrația, *g.-d. art.* administrației, *pl.* administrații, *art.* administrațiile.
admira *tr.* A privi pe cineva sau ceva cu un sentiment de încântare, de stimă. *vb. I, ind. prez. 3* admiră.
admirabil,-ă Demn de a fi admirat; minunat, încântător. *adj., pl.* admirabili,-e.
admirare (înv.) Admirație. *s.f., g.-d. art.* admirării.
admirativ,-ă (și adv.) Care arată admirație. *adj., pl.* admirativi,-e.
admirator,-oare Persoană care admiră pe cineva sau ceva. *s.m., pl.* admiratori; *s.f., g.-d. art.* admiratoarei, *pl.* admiratoare.
admirație (-ți-e) Încântare, apreciere față de cineva sau de ceva; admirare. *s.f., art.* admirația, *g.-d. art.* admirației, *pl.* admirații, *art.* admirațiile.
admisibil,-ă Care poate fi admis, acceptabil. *adj., pl.* admisibili,-e.

admisibilitate Posibilitatea de a fi admis; calitatea a ceea ce este admisibil. *s.f., g.-d. art.* admisibilității.
admisie (-si-e) 1. Intrare a unui fluid într-o mașină care transformă o formă de energie în altă formă de energie. 2. Fază a ciclului de funcționare a unei mașini, în timpul căreia agentul motor intră în cilindru. [*var.* admisiune *s.f.*] *s.f., art.* admisia, *g.-d. art.* admisiei, *pl.* admisii, *art.* admisiile.
admisiune v. **admisie.**
admitanță Mărime egală cu inversul impedanței unui circuit electric, definită ca mărime caracteristică unui circuit de curent electric alternativ, egală cu câtul dintre valoarea efectivă a curentului electric absorbit și valoarea efectivă a tensiunii de alimentare. *s.f., g.-d. art.* admitanței, *pl.* admitanțe.
admite *tr.* 1. A accepta, a îngădui, a fi de acord cu ceva. 2. A da curs favorabil unei cereri. 3. A primi un candidat la un examen. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* admit, *imperf. 3 sg.* admitea; *conj. prez. 3* să admită; *ger.* admițând; *part.* admis.
admitere Acțiunea de a admite. */Examen de ~* = examen în urma căruia un candidat este primit într-o instituție de învățământ. *s.f., g.-d. art.* admiterii, *pl.* admiteri.
admonesta *tr.* A mustra (cu severitate); a certa, a dojeni. *vb. I, ind. prez. 3* admonestează.
admonestare Acțiunea de a admonesta; (concr.) act, adresă oficială care conține o mustrare adresată cuiva; admonestație, admonițiune (2). *s.f., g.-d. art.* admonestării, *pl.* admonestări.
admonestație (-ți-e) (înv.) Admonestare. *s.f., art.* admonestația, *g.-d. art.* admonestației, *pl.* admonestații, *art.* admonestațiile.
admonitiv,-ă (livr.) Care admonestează, care cenzurează. *adj., pl.* admonitivi,-e.
admonițiune (-ți-u-) 1. Cercetare făcută de judecător. 2. (rar) Admonestare. *s.f., g.-d. art.* admonițiunii, *pl.* admonițiuni.
ADN (adenę) (chim.) Acid dezoxiribonucleic. *s.n., art.* ADN-ul.
adnat,-ă (bot., despre organe ale plantelor) Crescut pe un alt organ. //Aderent. *adj., pl.* adnați,-te.
adnota *tr.* A face însemnări pe marginea unui text pentru a-l explica sau completa. *vb. I, ind. prez. 3* adnotează.
adnotare Acțiunea de a adnota. //Notă explicativă pe marginea unui text; adnotație. *s.f., g.-d. art.* adnotării, *pl.* adnotări.
adnotator,-oare Persoană care adnotează un text. *s.m., pl.* adnotatori; *s.f., g.-d. art.* adnotatoarei, *pl.* adnotatoare.
adnotație (-ți-e) (rar) Adnotare. *s.f., art.* adnotația, *g.-d. art.* adnotației, *pl.* adnotații, *art.* adnotațiile.
adogmatic,-ă (Adept) al adogmatismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* adogmatici,-ce.
adogmatism Sistem religios sau de gândire care nu admite dogmele. *s.n.*
adolescent,-ă Persoană la vârsta adolescenței. *s.m., pl.* adolescenți; *s.f., g.-d. art.* adolescentei, *pl.* adolescente.
adolescentin,-ă De adolescent, specific adolescentului. *adj., pl.* adolescentini,-e.
adolescentinism (rar) Stare, manifestare de adolescent. *s.n.*
adolescență Perioadă a vieții omului cuprinsă între pubertate și vârsta adultă, în care are loc maturizarea treptată a funcțiilor fizice și psihice ale organismului. *s.f., g.-d. art.* adolescenței.
adonic (în versificația greacă și latină, în sintagma) *Vers* ~ = vers format dintr-un dactil și un spondeu sau un troheu. *adj., pl.* adonice.
adonis Tânăr deosebit de frumos. *s.m., pl.* adonișii.
adopta *tr.* 1. A înfia un copil. 2. A accepta, a-și însuși o părere, o metodă etc. a cuiva. 3. A accepta ceva în urma unui vot. *vb. I, ind. prez. 3* adoptă.
adoptare Acțiunea de a adopta. */~a legilor* = votare a proiectelor de lege de către organele legislative. *s.f., g.-d. art.* adoptării, *pl.* adoptări.
adoptator,-oare (rar) Persoană care adoptă un copil. *s.m., pl.* adoptatori; *s.f., g.-d. art.* adoptatoarei, *pl.* adoptatoare.
adoptiv,-ă (despre copii) Care a fost adoptat, fiind primit în familie cu drepturi și obligații de copil propriu; (despre părinți) care a adoptat un copil străin. *adj., pl.* adoptivi,-e.
adopție (-ți-e) Faptul de a adopta (1); înfiere [*var.* adopțiune *s.f.*] *s.f., art.* adopția. *g.-d. art.* adopției, *pl.* adopții, *art.* adopțiile.
adopțiune v. **adopție.**
adora *tr.* 1. A iubi în cel mai înalt grad; a avea un cult pentru cineva sau ceva. 2. A slăvi (o divinitate); a diviniza, a venera. *vb. I, ind. prez. 3* adoră.
adorabil,-ă Plin de farmec, încântător. *adj., pl.* adorabili,-e.
adorare 1. Faptul de a adora; adorație. 2. Slăvire (a unei divinități); divinizare, venerare. *s.f., g.-d. art.* adorării.
adorator,-oare Persoană care adoră pe cineva sau ceva. *s.m., pl.* adoratori; *s.f., g.-d. art.* adoratoarei, *pl.* adoratoare.
adorație (-ți-e) Adorare. *s.f., art.* adorația, *g.-d. art.* adorației.
adormi 1. *intr.* și *tr.* A trece sau a face pe cineva să treacă în starea de somn. 2. *intr.* (fig., în limbajul bisericesc) A muri. 3. *tr.* A alina, a potoli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* adorm, *imperf. 3 sg.* adormea; *conj. prez. 3* să adoarmă.
adormire Faptul de a adormi; (fig., în limbajul bisericesc) moarte. *s.f., g.-d. art.* adormirii.
Adormirea Maicii Domnului Sărbătoare creștină care se celebrează la 15 august. *s.prop.f., g.-d.* Adormirii Maicii Domnului.
adormit,-ă 1. Cuprins de somn. //Somnoros. 2. (fig.) Lipsit de vioiciune, leneș. 3. (în limbajul bisericesc, și s.) Mort. *adj., pl.* adormiți,-te.
adormitor,-oare Care adoarme, care provoacă somnul. //(fig.) Anost, plictisitor, obositor. *adj., pl.* adormitori,-oare.
adormițele (bot.) 1. Dediței. 2. Zorele. 3. (reg.) Volbură. *s.f. pl., art.* adormițelele.
adpreș (bot., despre perișori) Alipit de tulpină. *adj., pl.* adpreși.
adragant Gumă vegetală, folosită în farmacie, secretată de trunchiul unui arbust. *s.n.*
ad rem (lat.) La obiect. *loc. adv.*
adrenalină Hormon produs de glandele suprarenale sau obținut pe cale sintetică, folosit ca medicament vasoconstrictor și stimulator al mușchiului cardiac; epinefrină. *s.f., g.-d. art.* adrenalinei.
adrenergic,-ă Care provoacă secreția de adrenalină. */Nervi ~* = nervi simpatici ale căror terminații eliberează adrenalină. *adj., pl.* adrenergici,-ce.
adrenocrom Produs de oxidare a adrenalinei, cu acțiune hemostatică și tonifiantă asupra pereților vaselor sangvine. *s.m.*
adresa *tr* și *refl.* 1. A (se) îndrepta (cu) vorba către cineva. 2. A (se) îndrepta către o persoană, o instituție etc. (cu) o cerere, o scrisoare, o reclamație; a face apel la... //*tr.* A scrie o adresă pe o scrisoare, pe un pachet. *vb. I, ind. prez. 3* adresează.
adresant,-ă (înv.) Persoană căreia i se trimite ceva; destinatar. *s.m., pl.* adresanți; *s.f., g.-d. art.* adresantei, *pl.* adresante.

adresă 1. Indicație privitoare la numele și domiciliul unei persoane. 2. Mențiune pe scrisori, colete etc., care conține numele și domiciliul destinatarului. *A greși ~a* = a) a nimeri în alt loc sau la altă persoană decât cea indicată; b) (fam.) a avea o părere greșită despre cineva sau despre ceva; a se înșela asupra cuiva. *A vorbi cu ~* = a spune (ceva) cu privire la cineva. 3. Comunicare scrisă făcută de o organizație, de o instituție etc. 4. (inform.) Simbol, cuvânt care indică localizarea informației în memoria calculatorului. *s.f., g.-d. art.* adresei, *pl.* adrese.
adsorbant Corp pe suprafața căruia se fixează o substanță prin adsorbție. *s.m., pl.* adsorbanți.
adsorbat Substanță fixată prin adsorbție. *s.m., pl.* adsorbați.
adsorbi *tr.* și *refl.* (despre substanțe) A (se) produce o adsorbție. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* adsorb, *imperf. 3 sg.* adsorbea; *conj. prez. 3* să adsoarbă.
adsorbție (-ți-e) Fixare a unei substanțe lichide sau gazoase pe suprafața unui corp solid. *s.f., art.* adsorbția, *g.-d. art.* adsorbției.
adstrat (lingv.) Totalitatea elementelor străine care se adaugă unei limbi după constituirea ei. *s.n., pl.* adstraturi.
aducător,-oare (Persoană, lucru) care aduce. *adj., s.m.* și *f., pl.* aducători,-oare.
aduce 1. *tr.* A lua un lucru și a veni cu el undeva sau la cineva. */Ce vânt te-~?* se spune cuiva care a venit pe neașteptate. 2. *tr.* A apropia ceva de sine sau de o parte a corpului. //A da unui lucru o anumită mișcare sau direcție. */A o ~ bine (din condei)* = a se dovedi abil, diplomat într-o anumită situație. *A ~ vorba de* (sau *despre*) *ceva* = a pomeni despre... 3. *tr.* A face să ajungă într-o anumită situație. 4. *tr.* A cauza, a produce, a realiza. 5. *intr.* A semăna întrucâtva cu cineva sau cu ceva. 6. *tr.* și *refl. A(-și) ~ aminte* = a(-și) aminti. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* aduc, *1 pl.* aducem, *2 pl.* aduceți, *imperf. 3 sg.* aducea, *perf. s. 1 sg.* adusei, *1 pl.* aduserăm; *imper. 2 sg.* adu (și ad-o), *neg.* nu aduce, *2 pl.* aduceți; *ger.* aducând; *part.* adus.
aduce aminte v. **aduce.**
aducere Acțiunea de a aduce. *s.f., g.-d. art.* aducerii, *pl.* aduceri.
aducere aminte/aducere-aminte Amintire. *loc. s.f., g.-d. art.* aducerii aminte/aducerii-aminte, *pl.* aduceri aminte/aduceri-aminte, *art.* aducerile aminte/ aducerile-aminte.
aduct Amestec cristalin în care o substanță este amestecată în altă substanță. *s.n.*
aductor (în sintagma) *Mușchi ~* = mușchi[2] care apropie un membru de planul de simetrie al corpului sau două organe unul de celălalt. *adj., pl.* aductori.
aducție/aducțiune (-ți-e/-ți-u-) 1. Construcție hidrotehnică destinată transportării apei de la punctul de captare până la cel de folosire. 2. Mișcare efectuată de un mușchi aductor. *s.f., art.* aducția/aducțiunea, *g.-d. art.* aducției/aducțiunii, *pl.* aducții/aducțiuni, *art.* aducțiile/ aducțiunile.
adula *tr.* A linguși, a flata în chip servil. *vb. I, ind. prez. 3* adulează.
adulare Faptul de a adula; lingușire, adulație, flatare. *s.f., g.-d. art.* adulării, *pl.* adulări.
adulator,-oare (Persoană) care adulează; lingușitor. *adj., s.m.* și *f., pl.* adulatori,-oare.
adulație (-ți-e) Adulare. *s.f., art.* adulația, *g.-d. art.* adulației, *pl.* adulații, *art.* adulațiile.
adulmeca *tr.* și *intr.* (despre animale) A mirosi, a simți prezența unei ființe, a hranei etc. //(fig., despre oameni) A căuta să afle; a descoperi. [*var.* (reg.) adurmeca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* adulmecă.
adulmecător,-oare (rar) Care adulmecă; (despre câini) cu miros fin. *adj., pl.* adulmecători,-oare.
adult,-ă (Organism, persoană) care a ajuns la maturitate, care și-a terminat creșterea. *adj., s.m.* și *f., pl.* adulți,-te.
adulter[1] Încălcare a fidelității conjugale de către unul dintre soți. *s.n., pl.* adultere.
adulter[2]**,-ă** (despre soți) Care a încălcat fidelitatea conjugală. *adj., pl.* adulteri,-e.
adulterare (livr.) Falsificare, denaturare. *s.f., g.-d. art.* adulterării, *pl.* adulterări.
adulterin,-ă (și s.) Născut dintr-un adulter. *adj., pl.* adulterini,-e.
adultiza *intr.* A avea comportament de adult, a se prefface adult. *vb. I, ind. prez. 3* adultizează.
adumbri (rar) 1. *tr.* A umbri. 2. *refl.* A se așeza, a se adăposti la umbră. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* adumbresc, *imperf. 3 sg.* adumbrea; *conj. prez. 3* să adumbrească.
aduna 1. *tr.* A strânge la un loc, a concentra ceea ce este risipit; a ridica de pe jos. 2. *tr.* A culege, a recolta (alegând din diferite locuri). 3. *tr.* A strânge din toate părțile, a concentra. 4. *tr.* A pune deoparte bani sau alte bunuri materiale; a agonisi, a economisi. 5. *tr.* (mat.) A totaliza, a însuma mai multe numere. 6. *tr.* și *refl.* A (se) strânge, a (se) reuni într-un loc pentru a forma un grup. /(tr.) *Parcă a tunat și i-a ~t*, se spune despre oameni foarte deosebiți unii de alții, strânși la un loc. //A (se) îngrămădi, a (se) ghemui. 7. *tr.* A colecționa. *vb. I, ind. prez. 3* adună.
adunare 1. Acțiunea de a (se) aduna. 2. (mat.) Totalizare, însumare. 3. Convocare, întrunire a unor persoane într-un singur loc pentru discutarea unor probleme de interes general. */~ constituantă* = adunare alcătuită din reprezentanți aleși pentru a vota sau modifica o constituție. *~ generală* = adunare cu participarea generală a membrilor în anumite organizații, întreprinderi etc. *~ legislativă* = organ reprezentativ al statului, competent a se pronunța prin vot asupra proiectelor de lege. *~ națională* = a) organ suprem al puterii de stat în unele țări; b) organ de stat cu funcții legislative sau consultative. 4. Concentrare a unor ființe într-un singur loc. 5. Culegere, colecție (de texte). 6. (art., cu val. de interj.) Semnal dat pentru strângerea într-o formație ordonată a unei trupe sau a unui grup organizat. 7. (înv., reg.) Petrecere. *s.f., g.-d. art.* adunării, *pl.* adunări.
adunat,-ă Strâns (la un loc). //(despre așezări rurale) Cu case așezate una lângă alta. *adj., pl.* adunați,-te.
adunata (reg.) Una dintre figurile jocului călușarilor. *s.f. art., neart.* adunată, *g.-d. art.* adunatei, *pl.* adunate.
adunător[1] Mașină pentru recoltarea cerealelor și a fânului. *s.n., pl.* adunătoare.
adunător[2]**,-oare** (Persoană) care adună; (p. ext.) strângător, econom. *adj., s.m.* și *f., pl.* adunători,-oare.
adunătură 1. Grămadă de obiecte disparate; grămadă nesistematizată. 2. (peior.) Grup de oameni adunați la întâmplare; gloată, strânsură. *s.f., g.-d. art.* adunăturii, *pl.* adunături.
adurmeca v. **adulmeca.**
adus,-ă Încovoiat, aplecat. *adj., pl.* aduși,-se.
ad valorem (lat., de obicei despre calcularea taxelor vamale) După valoare. *loc. adj.; loc. adv.*
advecție (-ți-e) Mișcare a aerului dintr-o zonă în direcție orizontală sau aproape orizontală. *s.f., art.* advecția, *g.-d. art.* advecției, *pl.* advecții, *art.* advecțiile.
advent 1. (la catolici) Perioadă de patru săptămâni dinaintea Crăciunului. 2. Fiecare dintre duminicile care precedă Crăciunul. *s.n., pl.* adveturi.
adventice Foiță externă care învelește arterele. *s.f., art.* adventicea, *g.-d. art.* adventicei.

adventism Doctrină a unei secte creştine care predică „a doua venire" a lui Hristos. *s.n.*
adventist,-ă (Adept) al adventismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* adventişti,-ste.
adventiv,-ă 1. (bot., despre plante) Originar din alte ţări sau continente şi care s-a dezvoltat fără a fi cultivat. //(despre rădăcini) Care se dezvoltă pe părţile laterale ale unei tulpini. //(despre ramuri) Care se dezvoltă direct din rădăcină. 2. (geol.) *Crater ~* = crater vulcanic secundar care are altă deschizătură decât craterul principal. *adj., pl.* adeventivi,-e.
adverb Parte de vorbire, în general neflexibilă, care determină un verb, un adjectiv sau un alt adverb. *s.n., pl.* advẹrbe.
adverbial,-ă (-bi-al) Cu valoare de adverb. *adj., pl.* adverbiali,-e.
adverbializa (-bi-a-) *refl.* şi *tr* (gram.) A (se) transforma în adverb. *vb. I, ind. prez. 3* adverbializează.
adverbializare (-bi-a-) Faptul de a (se) adverbializa. *s.f., g.-d. art.* adverbializării, *pl.* adverbializări.
advers,-ă Aşezat faţă în faţă, opus; (fig.) potrivnic, duşmănos, ostil. */Parte ~* = adversar într-un proces, într-o afacere etc. *adj., pl.* adversi,-se.
adversar,-ă 1. Persoană care face concurenţă alteia sau care luptă împotriva ei, a unei idei etc.; potrivnic, rival. 2. Concurent într-o întrecere sportivă. *s.m., pl.* adversari; *s.f., g.-d. art.* adversarei, *pl.* adversare.
adversativ,-ă Care exprimă o opoziţie. */Propoziţie ~* = propoziţie care exprimă o opoziţie faţă de coordonata sa. *Conjuncţie ~* = conjuncţie care introduce o propoziţie adversativă. *adj., pl.* adversativi,-e.
adversitate Împrejurare potrivnică; dificultate. *s.f., g.-d. art.* adversităţii, *pl.* adversităţi.
advertising (advertaizing) (angl.) Reclamă, publicitate. *s.n.*
advocat,-ă v. **avocat.**
advocatură v. **avocatură.**
advon Tinda dinăuntru a unei biserici creştine. *s.n., pl.* advoane/advonuri.
aed Poet şi cântăreţ din Grecia antică. *s.m., pl.* aezi.
aer[1] 1. Amestec de gaze care alcătuiesc partea inferioară a atmosferei şi care este indispensabil vietăţilor aerobe. */~ comprimat* = aer la presiuni mai mari decât presiunea atmosferică, obţinut cu compresoarele. *~ lichid* = lichid obţinut prin răcirea aerului sub tempe-ratura de -183° C la presiune normală, utilizat pentru separarea elementelor sale componente. *~ condiţionat* = sistem de ventilaţie a aerului din încăperi cu scopul păstrării proprietăţilor fizice normale ale acestuia. *A lua ~* = a ieşi din casă pentru a respira aer curat. *La* (sau *în*) *~ (liber)* = afară; într-un loc neacoperit. 2. Atmosferă, spaţiu, văzduh. */A fi* (sau *a rămâne*) *în ~* = a se afla într-o situaţie critică, a nu avea nicio perspectivă. *A fi* (sau *a se simţi*) *ceva în ~* = a exista semne că se pregăteşte ceva (în ascuns). 3. (fig.) Aspect, înfăţişare, expresie. */A avea ~ul că...* (sau *să...*) = a da impresia că... *A-şi da* (sau *a-şi lua*) *~e* = a se îngâmfa, a se făli. *s.n., pl.* (3) aere.
aer[2] (bis.) 1. Bucată de pânză, de obicei pictată sau ţesută cu imaginea lui Hristos mort, cu care se acoperă vasele liturgice. 2. Epitaf (2). *s.n., pl.* aere.
aera *tr.* 1. A introduce aer[1] proaspăt într-un spaţiu închis; a aerisi. 2. A răci cerealele dintr-un siloz prin introducerea de aer[1] (1) sub presiune sau prin vânturare cu lopeţi. 3. A intrduce aer[1] (1) proaspăt în masa unui lichid, a unui material granulos sau care este în formă de pastă fluidă. *vb. I, ind. prez. 3* aerează.
aeraj Introducere de aer curat într-o mină, într-o sală de spectacole etc.; ventilaţie, aerisire. *s.n.*
aerare Acţiunea de a aera. *s.f., g.-d. art.* aerării.
aerarium (e-ra-ri-um) (lat., în vechea Romă) Tezaurul şi administraţia banilor publici. *s.n.*
aerat,-ă 1. (despre lichide, materiale granuloase etc.) Tratat prin introducere de aer[1] (1). //(despre cereale) Răcit prin introducere de aer[1] (1) sub presiune sau prin vânturare cu lopeţi. 2. (livr., despre texte) Cu o structură simplă; clar. 3. (despre o pagină scrisă) Cu mult spaţiu alb; cu literele şi rândurile spaţiate. *adj., pl.* aeraţi,-te.
aerator 1. Dispozitiv folosit pentru aeraţie. 2. Afânător. *s.n., pl.* aeratoare.
aeraţie (-ţi-e) 1. Introducere de aer[1] (1) într-un mediu; aerare. 2. Ventilaţie a cerealelor dintr-un siloz, cu ajutorul aerului[1] (1). *s.f., art.* aeraţia, *g.-d. art.* aeraţiei.
aerian,-ă (-ri-an) 1. Care se află sau se produce în aer[1] (2). 2. Care se referă la aviaţie. */Linie ~* = traseu al unei companii de aviaţie. *Alarmă ~* = semnal prin care, în timp de război, se anunţă apropierea avioanelor inamice. 3. (fig.) Transparent, diafan, vaporos. 4. (fig.) Care nu cunoaşte ceva ce ar trebui să cunoască. *Este ~ la matematică.* //Împrăştiat. *adj., pl.* aerieni,-e.
aerifer,-ă Care poartă, care conduce aerul[1]. *adj., pl.* aeriferi,-e.
aeriform,-ă Cu aspectul sau proprietăţile aerului[1] (1). *adj., pl.* aeriformi,-e.
aeriseală (rar) Ventilaţie, aerisire. *s.f., g.-d. art.* aeriselii, *pl.* aeriseli.
aerisi 1. *tr.* A schimba aerul[1] dintr-o încăpere; a ventila; a expune un obiect la aer[1]. 2. *refl.* A ieşi afară pentru a respira aer[1] (1) proaspăt; a se răcori. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* aerisesc, *imperf. 3 sg.* aerisea; *conj. prez. 3* să aerisească.
aerisire Acţiunea de a aerisi; aeriseală. *s.f., g.-d. art.* aerisirii, *pl.* aerisiri.
aerlift Metodă de extracţie a lichidelor din subsol, bazată pe aducerea lor la suprafaţă cu ajutorul aerului comprimat. *s.n.*
aero- Element de compunere care înseamnă „aer[1]".
aeroambulanţă (-ro-am-) Avion, elicopter care funcţionează ca o ambulanţă. *s.f., g.-d. art.* aeroambulanţei, *pl.* aeroambulanţe.
aerob,-ă (despre microorganisme) Care nu poate trăi fără oxigen; aerobiotic. *adj., pl.* aerobi,-e.
aerobic (şi în *gimnastică* ~) Gimnastică de întreţinere, care activează oxigenarea ţesuturilor, executată pe fond muzical. *s.n.*
aerobiotic,-ă (-bi-o-) Aerob. *adj., pl.* aerobiotici,-ce.
aerobioză (-bi-o-) Mod de viaţă al microorganismelor aerobe. *s.f., g.-d. art.* aerobiozei.
aerobuz Avion de pasageri de mare capacitate, folosit în curse pe distanţe medii. *s.n., pl.* aerobuze.
aerocartofilie Ramură a cartofiliei care se ocupă de ştampilele poştei aeriene. *s.f., art.* aerocartofilia, *g.-d. art.* aerocartofiliei.
aerocartograf Aparat automat folosit în aerocartografie. *s.n., pl.* aerocartografe.
aerocartografie Tehnica întocmirii hărţilor şi a planurilor topografice pe bază de aerofotograme. *s.f., art.* aerocartografia, *g.-d. art.* aerocartografiei.
aeroclub Organizaţie sportivă pentru simpatizanţii sporturilor aeronautice. *s.n., pl.* aerocluburi.
aerocolie Acumulare de gaze în intestinul gros, care dă senzaţia de balonare a abdomenului. *s.f., art.* aerocolia, *g.-d. art.* aerocoliei.
aerocosmic,-ă Aerospaţial. *adj., pl.* aerocosmici,-ce.
aerodinam Tren automotor cu formă aerodinamică. *s.n., pl.* aerodinamuri.
aerodinamic,-ă Referitor la aerodinamică. //(despre vehicule) Care este astfel construit încât, în deplasare, să întâmpine o rezistenţă redusă din partea aerului[1]. *adj., pl.* aerodinamici,-ce.

aerodinamică Ramură a mecanicii fluidelor care se ocupă cu studiul mișcării gazelor precum și cu studiul mișcării corpurilor într-un mediu gazos. *s.f., g.-d. art.* aerodinamicii.
aerodinamicitate Însușirea de a fi aerodinamic. *s.f., g.-d. art.* aerodinamicității.
aerodină Vehicul aerian mai greu decât aerul[1]. *s.f., g.-d. art.* aerodinei, *pl.* aerodine.
aerodrom Teren special amenajat pentru aterizarea, staționarea și decolarea avioanelor. *s.n., pl.* aerodromuri.
aeroduct Conductă pentru introducerea aerului[1] în încăperi, în instalații etc. *s.n., pl.* aeroducte.
aeroelasticitate Ramură a fizicii care studiază comportarea sistemelor elastice solide sub acțiunea forțelor aerodinamice. *s.f., g.-d. art.* aeroelasticității.
aerofagie Înghițire involuntară de aer[1] (odată cu alimentele sau cu saliva), care pătrunde în stomac (ducând la tulburări organice). *s.f., art.* aerofagia, *g.-d. art.* aerofagiei.
aerofar Dispozitiv optic de semnalizare la mare distanță, care servește ca punct de reper pentru avioane în zbor. *s.n., pl.* aerofaruri.
aerofilatelic,-ă Referitor la aerofilatelie. *adj., pl.* aeofilatelici,-ce.
aerofilatelie Ramură a filateliei care se ocupă de mărcile pentru poșta aeriană. *s.f., art.* aerofilateliа, *g.-d. art.* aerofilateliei.
aerofobie Fobie față de curenții de aer[1]. *s.f., art.* aerofobia, *g.-d. art.* aerofobiei.
aerofor Aparat care furnizează aerul[1] necesar scafandrilor aflați sub apă. *s.n., pl.* aerofoare.
aerofotografic,-ă Referitor la aerofotografie. *adj., pl.* aerofotografici,-ce.
aerofotografie Tehnica fotografierii unei zone, a unui obiectiv etc. din avion, satelit sau navă cosmică; fotografie obținută prin această tehnică. *s.f., art.* aerofotografia, *g.-d. art.* aerofotografiei, *pl.* aerofotografii, *art.* aerofotografiile.
aerofotogramă Fotogramă aeriană. *s.f., g.-d. art.* aerofotogramei, *pl.* aerofotograme.
aerofotogrammetrie Metodă a fotogrammetriei care măsoară și reprezintă grafic și fotografic porțiuni din suprafața terestră. *s.f., art.* aerofotogrammetria, *g.-d. art.* aerofotogrammetriei.
aerogară Clădire în care se află serviciile unui aeroport. *s.f., g.-d. art.* aerogării, *pl.* aerogări.
aerogen,-ă (biol.) Produs prin intermediul aerului[1] atmosferic. *adj., pl.* aerogeni,-e.
aerogenerator Instalație de transformare a forței eoliene în energie electrică. *s.n., pl.* aerogeneratoare.
aerogeologie (-ge-o-) Culegere de date geologice cu ajutorul avionului. *s.f., art.* aerogeologia, *g.-d. art.* aerogeologiei.
aeroglisor Vehicul care se deplasează prin alunecare pe o pernă de aer[1]. *s.n., pl.* aeroglisoare.
aerograf Pulverizator cu care se acoperă cu straturi de vopsea o zugrăveală, desene etc. *s.n., pl.* aerografe.
aerografie Disciplină care studiază aerul[1] și proprietățile lui. *s.f., art.* aerografia, *g.-d. art.* aerografiei.
aerogramă 1. Scrisoare pentru poșta aeriană; imprimat special pentru o astfel de scrisoare. 2. Comunicare transmisă prin telegrafia fără fir. *s.f., g.-d. art.* aerogramei, *pl.* aerograme.
aeroion (fiz.) Ion atmosferic eliberat prin descărcări electrice, evaporarea apei etc. *s.m., pl.* aeroioni.
aeroionizator (-i-o-) Aparat pentru concentrarea aeroionilor negativi într-o încăpere pentru a obține un aer asemănător celui natural. *s.n., pl.* aeroionizatoare.
aeroionoterapie (-i-o-) Tratament medical cu aeroioni. *s.f., art.* aeroionoterapia, *g.-d. art.* aeroionoterapiei, *pl.* aeroionoterapii, *art.* aeroionoterapiile.
aerolit Meteorit care cade pe pământ, format în cea mai mare parte din silicați. *s.n., pl.* aerolite.
aerolog,-ă Specialist în aerologie. *s.m., pl.* aerologi; *s.f., g.-d. art.* aerologei, *pl.* aerologe.
aerologic,-ă Referitor la aerologie. *adj., pl.* aerologici,-ce.
aerologie Ramură a meteorologiei care se ocupă cu studiul proprietăților atmosferei. *s.f., art.* aerologia, *g.-d. art.* aerologiei.
aeromecanică Ramură a mecanicii care studiază mișcarea și echilibrul gazelor; mecanica gazelor. *s.f., g.-d. art.* aeromecanicii.
aerometric,-ă Referitor la măsurarea proprietăților aerului. *adj., pl.* aerometrici,-ce.
aerometrie Ramură a fizicii care studiază proprietățile fizice ale aerului[1] și ale gazelor și măsoară efectele lor mecanice. *s.f., art.* aerometria, *g.-d. art.* aerometriei.
aerometru Instrument folosit la măsurarea sau la determinarea densității aerului[1]. *s.n., art.* aerometrul, *pl.* aerometre.
aeromobil[1] Corp solid care se poate mișca și menține în aer[1]. *s.n., pl.* aeromobile.
aeromobil[2],-ă Care poate fi transportat prin aer[1]; care se mișcă în aer[1]. *adj., pl.* aeromobili,-e.
aeromodel Machetă de avion sau de planor pentru întreceri sportive. *s.n., pl.* aeromodele.
aeromodelism Sport aviatic care constă în construcția și lansarea de aeromodele. *s.n.*
aeromodelist,-ă Persoană care practică aeromodelismul. *s.m., pl.* aeromodeliști; *s.f., g.-d. art.* aeromodelistei, *pl.* aeromodeliste.
aeromotor Motor eolian. *s.n., pl.* aeromotoare.
aeronaut,-ă Persoană care conduce un vehicul aerian. *s.m., pl.* aeronauți; *s.f., g.-d. art.* aeronautei, *pl.* aeronaute.
aeronautic,-ă Referitor la aeronautică. *adj., pl.* aeronautici,-ce.
aeronautică Ramură a tehnicii care se ocupă cu construirea avioanelor și cu navigația aeriană. *s.f., g.-d. art.* aeronauticii.
aeronaval,-ă Referitor la aviație și la marină. *adj., pl.* aeronavali,-e.
aeronavă Vehicul care se deplasează prin aer; aerovehicul. *s.f., g.-d. art.* aeronavei, *pl.* aeronave.
aeroplan Avion. *s.n., pl.* aeroplane.
aeroplancton Plancton care trăiește în aer[1]. *s.n.*
aeroport Ansamblu compus din clădirile, terenul și instalațiile necesare întreținerii, decolării și aterizării avioanelor. *s.n., pl.* aeroporturi.
aeroportuar,-ă (-tu-ar) Referitor la aeroport. *adj., pl.* aeroportuari,-e.
aeropoștal,-ă Referitor la poșta aeriană. *Serviciu ~. adj., pl.* aeropoștali,-e.
aeropurtat,-ă Transportat cu aeronavele. *Trupe ~. adj., pl.* aeropurtați,-te.
aeroreactor (-re-ac-) Reactor la care jetul de gaze propulsate este aerul atmosferic precomprimat. *s.n., pl.* aeroreactoare.
aeros,-oasă (înv.) Aerian (3). *adj., pl.* aerosi,-oase.
aeroscop Aparat cu care se colectează praful din aer[1] pentru a putea fi examinat la microscop. *s.n., pl.* aeroscoape.
aerosol (mai ales la pl.) Sistem prin care se împrăștie în aer[1] particule medicamentoase foarte fine, folosit în medicină la tratarea unor boli, în agricultură la combaterea dăunătorilor. *s.m., pl.* aerosoli.

aerosoloterapie Tratament cu aerosoli. *s.f., art.* aerosoloterapia, *g.-d. art.* aerosoloterapiei.
aerospațial,-ă (-ți-al) Referitor la navigația în spațiul cosmic; aerocosmic. *adj., pl.* aerospațiali,-e.
aerostat Balon pentru ascensiuni atmosferice. *s.n., pl.* aerostate.
aerostatic,-ă Referitor la aerostatică sau la aerostate. *adj., pl.* aerostatici,-ce.
aerostatică Ramură a mecanicii fluidelor care studiază echilibrul gazelor, precum și construirea și dirijarea aerostatelor. *s.f., g.-d. art.* aerostaticii.
aerostație (-ți-e) 1. Ramură a aeronauticii care se ocupă cu construcția și zborul aerostatelor. 2. Stație de vehicule aeriene. *s.f., art.* aerostația, *g.-d. art.* aerostației, *pl.* (2) aerostații, *art.* aerostațiile.
aerotaxație (-ți-e) Metodă de determinare a caracteristicilor arborilor prin observarea directă sau cu ajutorul fotogramelor aeriene. *s.f., art.* aerotaxația, *g.-d. art.* aerotaxației.
aerotaxi Avion utilitar cu multiple întrebuințări. ~ *sanitar. s.n., art.* aerotaxiul, *pl.* aerotaxiuri.
aerotehnică Disciplină care se ocupă cu studiul și construcția aeronavelor. *s.f., g.-d. art.* aerotehnicii.
aeroterapie Tratament al unor boli cu ajutorul aerului (de munte). *s.f., art.* aeroterapia, *g.-d. art.* aeroterapiei.
aerotermă Aparat electric de încălzire a aerului. *s.f., g.-d. art.* aerotermei, *pl.* aeroterme.
aerotopograf Aparat folosit în aerotopografie. *s.n., pl.* aerotopografe.
aerotopografie Tehnică a măsurătorilor terestre cu ajutorul fotografiilor aeriene. *s.f., art.* aerotopografia, *g.-d. art.* aerotopografiei.
aerotransport Transport pe calea aerului. *s.n., pl.* aerotransporturi.
aerotren Vehicul pe perne de aer. *s.n., pl.* aerotrenuri.
aerovehicul Aeronavă. *s.n., pl.* aerovehicule.
aerozină Carburant lichid pentru motoarele de rachetă. *s.f., g.-d. art.* aerozinei.
afabil,-ă (despre oameni și manifestările lor) Binevoitor, cordial. *adj., pl.* afabili,-e.
afabilitate Însușirea de a fi afabil; cordialitate. *s.f., g.-d. art.* afabilității.
afabulație (-ți-e) 1. Totalitatea întâmplărilor dintr-o operă literară epică sau dramatică; intrigă. 2. Morala unei fabule. *s.f., art.* afabulația, *g.-d. art.* afabulației.
afacere 1. Activitate comercială, industrială sau financiară (bazată pe speculă sau pe speculații). */Cifră de ~* = total al banilor obținuți în comerț sau în alte activități economice. 2. (fam.) Acțiune din care rezultă un profit. 3. Treabă (importantă), îndeletnicire, ocupație. */~ interne* (sau *externe*) = treburi obștești privind problemele interne (sau externe) ale unui stat. *s.f., g.-d. art.* afacerii, *pl.* afaceri.
afacerism Folosire de către cineva a situației sale profesionale, sociale sau politice în scopul realizării de profituri personale. *s.n.*
afacerist,-ă Persoană care practică afacerismul. *s.m., pl.* afacerișți; *s.f., g.-d. art.* afaceristei, *pl.* afaceriste.
afagie Incapacitate de a înghiți. *s.f., art.* afagia, *g.-d. art.* afagiei.
afară Dincolo de un spațiu închis; în exterior. */A da ~* = a scoate cu forța de undeva; a concedia; a elimina, a exclude. *Din cale-~* sau *~ din cale* = neobișnuit de.... peste măsură de... (*În*) *~ de...* = fără a mai socoti și... *~ numai dacă nu...* = exceptând cazul când..., numai cu condiția... //(cu valoare de interj.) Ieși! Pleacă! *adv.*
afară că (fam.) Pe lângă că... *loc. conj.*
afară de Cu excepția... *loc. prep.*
afazic,-ă (Persoană) care suferă de afazie. *adj., s.m.* și *f., pl.* afazici,-ce.
afazie Pierdere totală sau parțială a capacității de a vorbi sau de a înțelege limbajul articulat. *s.f., art.* afazia, *g.-d. art.* afaziei, *pl.* afazii, *art.* afaziile.
afâna *tr.* A face ca un material să fie mai puțin compact; a-i mări volumul. *vb. I, ind. prez. 3* afânează.
afânare Acțiunea de a afâna. */~a solului* = lucrare agricolă executată la suprafața solului pentru a înlesni aerisirea, pătrunderea apei etc. *s.f., g.-d. art.* afânării, *pl.* afânări.
afânat,-ă (despre pământ, zăpadă) Care este mai puțin compact; rărit, înfoiat (2). *adj., pl.* afânați,-te.
afânător Mașină folosită în turnătorie pentru afânarea amestecului de turnare; aerator (2). *s.n., pl.* afânătoare.
afebril,-ă (med.) Care nu are sau nu face febră. *adj., pl.* afebrili,-e.
afect 1. Reacție emoțională intensă și de scurtă durată. 2. Denumire generică pentru stările sau reacțiile afective. *s.n., pl.* afecte.
afecta[1] *tr.* A destina ceva (bani, timp etc.) unui scop anume. *vb. I, ind. prez. 3* afectează.
afecta[2] 1. *tr.* A mâhni, a întrista. 2. *tr.* A simula o anumită stare sufletească. 3. *intr.* și *refl.* A se preface, a-și da aere. 4. *tr.* A prejudicia, a leza. *vb. I, ind. prez. 3* afectează.
afectare[1] Acțiunea de a afecta[1]. *s.f., g.-d. art.* afectării, *pl.* afectări.
afectare[2] Faptul de a (se) afecta[2]. *s.f., g.-d. art.* afectării, *pl.* afectări.
afectiv,-ă Referitor la sentimente; emotiv. //Care dovedește afecțiune; sensibil, sentimental. *adj., pl.* afectivi,-e.
afectivitate 1. Ansamblul proceselor afective. 2. Comportare emotivă, sensibilitate. *s.f., g.-d. art.* afectivității.
afectuos,-oasă (-tu-os) Foarte prietenos. //Drăgăstos, tandru. *adj., pl.* afectuoși,-oase.
afectuozitate (-tu-o-) Însușirea de a fi afectuos. *s.f., g.-d. art.* afectuozității.
afecțiune (-ți-u-) 1. Prietenie, simpatie, sentimente deosebite pentru cineva. 2. (med.) Boală, suferință. *s.f., g.-d. art.* afecțiunii, *pl.* (2) afecțiuni.
afeliu Punctul cel mai depărtat de Soare de pe orbita unei planete. *s.n., art.* afeliul.
afemeiat (Bărbat) care umblă după femei; mulieratic. *adj., s.m., pl.* afemeiați.
aferat,-ă Care este sau care pare foarte ocupat. *adj., pl.* aferați,-te.
aferent,-ă 1. În legătură cu ceva. 2. (jur.) Care se cuvine sau revine cuiva. *I s-au dat banii ~.* 3. (anat.) *Vase ~* = vase care se varsă în altele sau pătrund într-un organ. *Nervi ~* = nervi care transmit excitațiile periferice centrilor nervoși. *adj., pl.* aferenți,-te.
aferentație (-ți-e) Transmitere a excitației de la neuronii receptori periferici la cei centrali. *s.f., art.* aferentația, *g.-d. art.* aferentației.
aferează Dispariția unui sunet sau a unui grup de sunete de la începutul unui cuvânt. *s.f., g.-d. art.* aferezei, *pl.* aferze.
aferim (înv.) Foarte bine! bravo! *interj.*
afet Suport pe care se fixează țeava unui tun. *s.n., pl.* afeturi.
affettuoso (-tuo-zo) (it., muz.) Cu afecțiune, cu simțire. *adv.*
afgan,-ă/afghan,-ă (gh *pron.* g) I. *adj., s.m.* și *f.* (Locuitor) din Afganistan. II. *s.m.* Unitate monetară din Afganistan. *adj., s.m.* și *f., pl.* afgani,-e/afghani,-e.
afgană/afghană (gh *pron.* g) Limbă din grupul limbilor iraniene vorbită de afgani. *s.f., g.-d. art.* afganei/afghanei.
afidă (la pl.) Subordin de insecte homoptere cuprinzând păduchii de plante; (la sg.) insectă din acest subordin. *s.f., g.-d. art.* afidei, *pl.* afide.

afierosi (înv.) 1. *tr.* A risipi o avere, un bun etc. 2. *refl.* A se consacra, a se dedica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* afierosesc, *imperf. 3 sg.* afierosea; *conj. prez. 3* să afierosească.
afif,-ă (reg.) Lefter. *adj., pl.* afifi,-e.
afilia (-li-a) *tr.* şi *refl.* A (se) alătura unei organizaţii, unei instituţii etc., stabilind raporturi de subordonare sau de colaborare. *vb. I, ind. prez. 3* afiliază, *1 pl.* afiliem; *conj. prez. 3* să afilieze; *ger.* afiliind.
afiliaţie (-li-a-) (înv.) Afiliere. *s.f., art.* afiliaţia, *g.-d. art.* afiliaţiei, *pl.* afiliaţii, *art.* afiliaţiile.
afiliere (-li-e-) Acţiunea de a (se) afilia; afiliaţie. *s.f., g.-d. art.* afilierea, *pl.* afilieri.
afin[1] Arbust din zona de munte cu frunze ovale şi cu fructe comestibile. *s.m., pl.* afini.
afin[2]**,-ă** (jur.) Rudă prin alianţă. *s.m., pl.* afini; *s.f., g.-d. art.* afinei, *pl.* afine.
afina *tr.* 1. A separa de impurităţi o masă metalică sau sticloasă. 2. (text.) A subţia firele. *vb. I, ind. prez. 3* afinează.
afinaj Afinare. *s.n., pl.* afinaje.
afinant Substanţă care se adaugă materiilor prime din care se fabrică sticla pentru a se realiza afinarea (3). *s.m., pl.* afinanţi.
afinare 1. Acţiunea de a afina; afinaj. 2. Proces de îndepărtare a impurităţilor dintr-un metal sau un aliaj. //Perioadă din procesul de elaborare a oţelului, în care se produce oxidarea elementelor însoţitoare şi se îndepărtează oxizii rezultaţi. 3. Eliminare completă a gazelor produse în topitura de sticlă pentru a se realiza omogenizarea acesteia. 4. Operaţie de purificare a zahărului brut, premergătoare decolorării şi rafinării. *s.f., g.-d. art.* afinării, *pl.* afinări.
afinată Băutură alcoolică preparată din afine. *s.f., g.-d. art.* afinatei, *pl.* afinate.
afină Fructul afinului[1], bacă neagră-albăstruie cu gust acrişor. *s.f., g.-d. art.* afinei, *pl.* afine.
afinet (rar) Afiniş. *s.n., pl.* afineturi.
afiniş Loc pe care cresc afinii[1]; afinet. *s.n., pl.* afinişuri.
afinitate 1. Apropiere, simpatie între oameni, datorită asemănării de caracter, de preocupări etc. 2. (chim.) Proprietate a unor substanţe de a se combina între ele. 3. (jur.) Înrudire prin alianţă. 4. Proprietate a unui material textil de a se vopsi cu un anumit colorant. *s.f., g.-d. art.* afinităţii, *pl.* afinităţi.
afinor Muncitor care lucrează la afinare. *s.m., pl.* afinori.
afion (-fi-on) 1. Suc cu proprietăţi narcotice, extras de obicei din macul de grădină. 2. Plantă din care se extrage acest suc. *s.n.*
afipt (înv.) Afiş. *s.n., pl.* afipte.
afirma 1. *tr.* A susţine (cu tărie), a declara (în mod ferm). 2. *refl.* A se face remarcat. *vb. I, ind. prez. 3* afirmă.
afirmare Acţinea de a (se) afirma. *s.f., g.-d. art.* afirmării, *pl.* afirmări.
afirmativ,-ă (despre un enunţ) Care are un sens pozitiv; (despre o judecată) care conţine o afirmaţie. */În caz ~* = în cazul în care împrejurările sunt favorabile; dacă se va întâmpla aşa. *adj., pl.* afirmativi,-e.
afirmaţie (-ţi-e) Declaraţie prin care se spune şi se susţine că ceva este adevărat; mărturisire, relatare. //(la pl.) Vorbe care exprimă o afirmare. *s.f., art.* afirmaţia, *g.-d. art.* afirmaţiei, *pl.* afirmaţii, *art.* afirmaţiile.
afiş 1. Înştiinţare publică tipărită, expusă în anumite locuri, prin care se anunţă ceva (un spectacol, deschiderea unei expoziţii etc.). */Cap de ~* = a) primul nume de pe afişul care anunţă un spectacol; b) eveniment care reţine atenţia. 2. Gen de artă grafică cu funcţie mobilizatoare, de informare, de reclamă etc. *s.n., pl.* afişe.
afişa 1. *tr.* A lipi un afiş. 2. *tr.* (fig.) A manifesta în mod ostentativ o anumită atitudine, a face paradă de... 3. *refl.* (fam.) A apărea în compania cuiva în mod ostentativ. *vb. I, ind. prez. 3* afişează, *1 pl.* afişăm; *conj. prez. 3* să afişeze; *ger.* afişând.
afişaj 1. Faptul de a afişa; lipire de afişe. 2. ~ *optic* = afişor[1]. *s.n., pl.* afişaje.
afişare Acţiunea de a (se) afişa. *s.f., g.-d. art.* afişării, *pl.* afişări.
afişier (-şi-er) Panou pe care se afişează; avizier. *s.n., pl.* afişiere.
afişor[1] (electron.) Dispozitiv pe a cărui suprafaţă apar caractere alfanumerice comandate electric; afişaj optic. *s.n., pl.* afişoare.
afişor[2]**,-oare** Persoană care lipeşte afişe. *s.m., pl.* afişori; *s.f., g.-d. art.* afişoarei, *pl.* afişoare.
afix 1. (gram.) Nume generic pentru sufixe, prefixe şi infixe. 2. (mat.) Punct care reprezintă un număr complex într-un sistem de coordonate carteziene. *s.n., pl.* afixe.
afixal,-ă (gram.) Cu afix. *adj., pl.* afixali,-e.
afla 1. *tr.* şi *intr.* A lua la cunoştinţă; a auzi veşti, noutăţi. 2. *tr.* A descoperi (căutând sau întâmplător). 3. *refl.* A fi, a figura într-o poziţie sau într-un loc oarecare; a se situa; a exista în realitate. /(fam.) *A se ~ în treabă* = a participa la o discuţie sau la o acţiune numai de formă. *Cum nu se* (*mai*) *află* = care iese din comun; extraordinar. *Să nu se afle* (*ca*) *să...* = (să) nu cumva să... (pop.) *Nu se* (sau *unde se*) *află!* = nu-i adevărat! 4. *tr.* (pop.) A inventa, a scorni, a descoperi. *vb. I, ind. prez. 3* află.
aflare Acţiunea de a (se) afla. *s.f., g.-d. art.* aflării.
aflător,-oare (rar) Care (se) află, se găseşte. //(s., înv.) Inventator. *adj., pl.* aflători,-oare.
aflictiv,-ă (jur., despre pedepse) Care afectează deopotrivă libertatea şi onoarea condamnatului. *adj., pl.* aflictivi,-e.
aflicţiune (-ţi-u-) 1. Durere mare. 2. Pedeapsă directă. *s.f., g.-d. art.* aflicţiunii, *pl.* aflicţiuni.
aflorimeṇt Loc unde rocile sau mineralele apar la suprafaţă din cauza eroziunii sau a descoperirii lor artificiale; deschidere geologică. *s.n., pl.* aflorimente.
afluent (-flu-ent) Curs de apă secundar care se varsă într-o apă curgătoare mai mare. *s.m., pl.* afluenţi.
afluenţă (-flu-en-) 1. Mulţime de oameni care se îndreaptă spre acelaşi punct; aflux, îmbulzeală. 2. Cantitate mare; belşug, abundenţă. *s.f., g.-d. art.* afluenţei.
afluj *intr.* 1. (despre lichide) A curge abundent. 2. A se deplasa în număr mare către un punct. //(fig.) A se îmbulzi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* afluieşte, *imperf. 3 sg.* afluia; *conj. prez. 3* să afluiască.
afluire Acţiunea de a aflui. *s.f., g.-d. art.* afluirii, *pl.* afluiri.
aflux 1. Afluenţă (1). 2. Acumulare a unui lichid (mai ales a sângelui) într-o parte a corpului. *s.n., pl.* afluxuri.
afocal,-ă (despre sisteme optice) Format din două (grupuri de) lentile, aşezate astfel încât focarul-imagine al uneia să coincidă cu focarul-obiect al celeilalte. *adj., pl.* afocali,-e.
afon,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care suferă de afonie. //(Persoană) care nu are voce sau simţ muzical. II. *adj., s.f.* (lingv.) (Consoană) surdă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* afoni,-e.
afonie 1. Pierdere patologică a vocii. 2. Răguşeală. *s.f., art.* afonia, *g.-d. art.* afoniei.
afoniza *refl.* A suferi fenomenul de afonizare. *vb. I, ind. prez. 3* se afonizează.
afonizare (lingv.) Pierdere a vibraţiilor glotale la sunetele sonore; asurzire. *s.f., art.* afonizarea, *g.-d. art.* afonizării.

aforism Cugetare memorabilă; sentință, maximă, adagiu. *s.n., pl.* aforisme.
aforistic,-ă În formă de aforism. //Alcătuit din aforisme. *adj., pl.* aforistici,-ce.
a fortiori (-ți-o-) (lat.) Care se impune cu necesitate. //(despre raționamente) Care constă în trecerea de la o judecată la alta, pe baza faptului că, în favoarea celei de-a doua judecăți, sunt tot atâtea temeiuri sau temeiuri în plus. *loc. adj.; loc. adv.*
a fresco (it., despre pictura murală) Pictat pe zidul proaspăt ud. *loc. adj.; loc. adv.*
afreta *tr.* A închiria o navă pentru transportul de mărfuri; a navlosi. *vb. I, ind. prez. 3* afretează.
afretare (mar.) Acțiunea de a afreta; navlosire. *s.f., g.-d. art.* afretării, *pl.* afretări.
african,-ă (Locuitor) din Africa. *adj., s.m.* și *f., pl.* africani,-e.
africancă Locuitoare din Africa. *s.f., g.-d. art.* africancei, *pl.* africance.
africanist,-ă Africanolog. *s.m., pl.* africaniști; *s.f., g.-d. art.* africanistei, *pl.* africaniste.
africanistică Africanologie. *s.f., g.-d. art.* africanisticii.
africanitate 1. Caracter specific (culturii) popoarelor africane. 2. Lumea, civilizația africană. *s.f., g.-d. art.* africanității.
africanolog,-ă Specialist în africanologie. *s.m., pl.*, africanologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* africanologei, *pl.* africanologe.
africanologie Disciplină care studiază limbile și civilizațiile africane. *s.f., g.-d. art.* africanologiei.
africat,-ă (despre sunete) A cărui articulație începe cu o ocluzie și se termină printr-o constricție. *adj., pl.* africați,-te.
africată Consoană a cărei articulație începe cu o ocluzie și se termină printr-o constricție; semioclusivă. *s.f., g.-d. art.* africatei, *pl.* africate.
afrikaander (africander) (rar) Bur. *s.m., pl.*, afrikaanderi.
afrikaans (africans) Dialect al limbii olandeze vorbit de urmașii burilor în Africa de Sud. *s.f.*
afro (Cu părul capului) foarte încrețit. *Moda ~. adj. invar.; adv.*
afro-asiatic,-ă (-si-a-) Referitor la Africa și la Asia. *adj., pl.* afro-asiatici,-ce.
afrodiziac[1] (-zi-ac) Substanță care stimulează impulsurile sexuale. *s.n., pl.* afrodiziace.
afrodiziac[2]**,-ă** (-zi-ac) Cu însușiri care stimulează impusurile sexuale. *adj., pl.* afrodiziaci,-ce.
afront Insultă, jignire adusă cuiva în public. *s.n., pl.* afronturi.
afronta *tr.* A înfrunta. [*var.* afrunta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* afrontează.
afrontare (med.) Apropiere a marginilor unei plăgi, pentru o bună cicatrizare a acesteia. [*var* afruntare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* afrontării.
afrunta v. **afronta.**
afruntare v. **afrontare.**
aftă Mică ulcerație dureroasă care apare pe mucoasa gurii sau a faringelui. *s.f., g.-d. art.* aftei, *pl.* afte.
aftershave (aftărșeiv) (angl.) Loțiune parfumată folosită după ras. *s.n., art.* aftershave-ul, *pl.* aftershave-uri.
aftoid,-ă (med.) Cu aspect de aftă. *adj., pl.* aftoizi,-de.
aftor v. **actor.**
aftos,-oasă (în sintagma) *Febră ~* = boală infecțioasă specifică vitelor cornute, transmisibilă și omului, caracterizată prin febră și erupții pe mucoasa bucală și pe diverse regiuni cutanate. *adj., pl.* aftoși,-oase.
afuiere Dislocare și spălare de către curentul apei a aluviunilor din jurul unei nave, al unei pile de pod etc., aflate în albia apei. *s.f., g.-d. art.* afuierii, *pl.* afuieri.
afum (rar) Miros caracteristic al afumăturilor. *s.n.*
afuma 1. *tr.* A expune un aliment la fum pentru conservare. 2. *tr.* și *refl.* A (se) acoperi cu un strat de fum; a (se) înnegri. //*tr.* (tehn.) A da sticlei o culoare fumurie în procesul de fabricație. 3. *refl.* (despre mâncăruri) A căpăta un gust neplăcut, de fum, când începe să se ardă. 4. *tr.* A umple cu fum un spațiu închis pentru a distruge anumite insecte. //*intr.* (despre sobe) A scoate fum. 5. *refl.* (fig., fam.) A se ameți, a se îmbăta ușor. *vb. I, ind. prez. 3* afumă.
afumare Acțiunea de a (se) afuma. *s.f., g.-d. art.* afumării, *pl.* afumări.
afumătoare 1. Instalație (rudimentară) pentru afumarea cărnii, a prunelor etc. 2. Dispozitiv care produce fum fără flacără, în scopul liniștirii albinelor când se lucrează la stup. 3. Afumătorie. 4. (înv.) Vas în care sunt arse mirodenii. [*var.* afumător *s.n.*] *s.f., art.* afumătoarea, *g.-d. art.* afumătorii, *pl.* afumători.
afumător[1] v. **afumătoare.**
afumător[2]**,-oare** (rar) Care afumă. *adj., pl.* afumători,-oare.
afumătorie (rar) Instalație pentru afumarea cărnii sau a peștelui; afumătoare (3). *s.f., art.* afumătoria, *g.-d. art.* afumătoriei, *pl.* afumătorii, *art.* afumătoriile.
afumătură Produs alimentar conservat cu ajutorul fumului; (p. ext.) carne afumată. *s.f., g.-d. art.* afumăturii, *pl.* afumături.
afund[1] Adâncime (2). *s.n., pl.* afunduri.
afund[2]**,-ă** I. *adj.* Adânc. II. *adv.* La o distanță (relativ) mare în adâncime; departe; adânc. */A (se) da ~* = a (se) cufunda într-o apă. (reg.) *A dormi ~* = a dormi adânc, profund. *adj., pl.* afunzi,-de; *adv.*
afunda 1. *tr.* și *refl.* A (se) cufunda într-un lichid; a (se) adânci, a (se) scufunda. 2. *refl.* A pătrunde adânc; (fig.) a dispărea, a se pierde în depărtări. 3. *refl.* (fig.) A se cufunda într-o acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* afundă.
afundare Acțiunea de a (se) afunda; cufundare. *s.f., g.-d. art.* afundării, *pl.* afundări.
afundătură (rar) Adâncime (2). *s.f., g.-d. art.* afundăturii, *pl.* afundături.
afundiș (rar) Adâncime (2). *s.n., pl.* afundișuri.
afunzime (rar) Adâncime (1). *s.f., g.-d. art.* afunzimii, *pl.* afunzimi.
afurca *tr.* A ancora o navă cu ajutorul a două ancore. *vb. I, ind. prez. 3* afurcă.
afurcare Acțiunea de a afurca. *s.f., g.-d. art.* afurcării, *pl.* afurcări.
afurcă Ansamblu de manevre și de cabluri folosite la afurcarea unei nave. *s.f., g.-d. art.* afurcii, *pl.* afurci.
afurisanie v. **afurisenie.**
afurisenie (-ni-e) (bis.) Anatemă. /(fam.) *Nici măcar de ~* = câtuși de puțin. [*var.* afurisanie *s.f.*] *s.f., art.* afurisenia, *g.-d. art.* afurisenii, *pl.* afurisenii, *art.* afuriseniile.
afurisi *tr.* (bis.) A arunca anatema asupra cuiva; a anatemiza. //*refl.* A se jura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* afurisesc, *imperf. 3 sg.* afurisea; *conj. prez. 3* să afurisească.
afurisit,-ă (Om) rău, ticălos. //(fam.) (Copil) strengar, poznaș. *adj., s.m.* și *f., pl.* afurisiți,-te.
afuzali Soi de viță-de-vie originar din Asia Mică, cu ciorchini grei până la 2 kilograme, cu boabe mari, de culoare galbenă-verzuie. *s.m.*
aga (înv.) 1. Ofițer din armata otomană. 2. Titlu dat comandantului pedeștrilor însărcinați cu paza orașului de reședință, iar ulterior șefului agiei. 3. Persoană care avea titlul de aga (1, 2). *s.f., art.* agaua, *g.-d. art.* agalei, *pl.* agale, *art.* agalele.
AGA Adunarea generală a acționarilor unei societăți comerciale pe acțiuni. *s.f., pl.* AGA.

agabaritic,-ă Care depăşeşte un gabarit standard. *adj., pl.* agabaritici,-ce.
agalacţie Absenţă a secreţiei de lapte la femeia care a născut. */~ contagioasă* = boală a oilor şi a caprelor, provocată de un microb, care are drept urmare lipsa laptelui la animalele bolnave; răsfug alb. *s.f., art.* agalacţia, *g.-d. art.* agalacţiei.
agale Încet, domol; fără grabă. *adv.*
agapă 1. Ospăţ intim, prietenesc, colegial. 2. Masă comună la vechii creştini. *s.f., g.-d. art.* agapei, *pl.* agape.
agar-agar Substanţă gelatinoasă extrasă din unele alge marine, întrebuinţată în medicină, în industria texilă, alimentară etc.; geloză. *s.n.*
agarean (-rean) (înv.) Păgân, turc sau tătar; mahomedan. [*var.* agarinean *s.m.*] *s.m., pl.* agareni.
agareancă (-rean-) (înv.) Mahomedană. [*var.* agarineancă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* agarencei, *pl.* agarence.
agaricacee (la pl.) Familie de ciuperci cu picior, cu pălăria prevăzută la partea inferioară cu numeroase lamele; (la sg.) ciupercă din această familie. *s.f., art.* agaricaceea, *g.-d. art.* agaricaceei, *pl.* agaricacee.
agarinean v. **agarean.**
agarineancă v. **agareancă.**
agasa *tr.* A enerva, a plictisi cu insistenţele; a exaspera. *vb. I, ind. prez. 3* agasează.
agasant,-ă Enervant, iritant. *adj., pl.* agasanţi,-te.
agasare Acţiunea de a agasa. *s.f., g.-d. art.* agasării, *pl.* agasări.
agat Varietate de cuarţ de diferite culori, folosită ca piatră semipreţioasă. *s.n., pl.* agate.
agată Literă cu corpul de 5,16 puncte tipografice. *s.f., g.-d. art.* agatei, *pl.* agate.
agatârşi Populaţie scitică, menţionată de Herodot ca locuind în sec. al VI-lea î.Hr. în regiunea cursului mijlociu al Mureşului. *s.m. pl.*
agavă Nume dat mai multor plante ornamentale, originare din America, cu frunze lungi, până la 2 m, late şi groase. *s.f., g.-d. art.* agavei, *pl.* agave.
agă Aga. *s.m., art.* aga, *g.-d. art.* agăi, *pl.* agi.
agănăul (înv.) Un fel de horă jucată de bărbaţi; melodia după care se execută această horă. *s.n. art., neart.* agănău.
agărlâc (înv.) Calabalâc. *s.n., pl.* agărlâcuri.
agăţa 1. *tr.* A atârna, a prinde, a suspenda ceva de un cârlig, de un cui etc.; a spânzura. 2. *refl.* (despre ţesături) A se rupe, prinzându-se în ceva ascuţit. 3. *refl.* A se prinde de ceva sau de cineva; (fig.) a se crampona. 4. *tr.* (fam.) A acosta o persoană (de sex opus). [*var.* acăţa *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* agăţ, *3* agaţă; *conj. prez. 3* să agaţe.
agăţare Acţiunea de a (se) agăţa. [*var.* acăţare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* agăţării.
agăţătoare[1] Şiret prins la un obiect pentru a-l atârna în cui; gaică, atârnătoare. *s.f., g.-d. art.* agăţătorii, *pl.* agăţători.
agăţătoare[2] (la pl.) Grup de păsări având la fiecare picior câte două degete dispuse înainte şi câte două înapoi, cu care se prind cu uşurinţă de copaci; (la sg.) pasăre din acest grup. *s.f., g.-d. art.* agăţătoarei, *pl.* agăţătoare.
agăţător,-oare Care (se) agaţă. *Plantă ~.* [*var.* acăţător,-oare *adj.*] *adj., pl.* agăţători,-oare.
ageamiu,-ie (fam.) Începător, novice, profan; (om) nepriceput. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ageamii.
agendă 1. Carnet în care sunt înscrise datele unor acţiuni, întâlniri etc. 2. Ordine de zi. *s.f., g.-d. art.* agendei, *pl.* agende.
agenezie 1. Dezvoltare insuficientă a unui organ sau a unui ţesut în perioada embrionară. 2. Incapacitate de a procrea; sterilitate. *s.f., art.* agenezia, *g.-d. art.* ageneziei.
agent,-ă. I. *s.m.* şi *f.* Reprezentant oficial al unui stat, al unei instituţii etc. având anumite atribuţii. *~ diplomatic. ~ de asigurări. ~ secret.* II. *s.m.* 1. Factor activ care provoacă diferite fenomene fizice, chimice etc. *~ atmosferici. /~ geografici* = factori fizici sau biologici care, prin acţiunea lor, produc transformări continue în învelişul geografic. 2. (biol.) *~ patogen* = microorganism capabil să determine un proces patologic după ce a pătruns şi s-a înmulţit într-un organism animal sau vegetal. 3. *Nume de ~* = substantiv sau adjectiv care indică pe autorul acţiunii unui verb. *Complement de ~* = subiectul logic al acţiunii unui verb. *Propoziţie de ~* = propoziţie care arată acţiunea exprimată printr-un verb pasiv. *s.m., pl.* agenţi; *s.f., g.-d. art.* agentei, *pl.* agente.
agenţură 1. Grupare din interiorul unui stat, unui partid etc., aflată în slujba intereselor unui stat străin sau ale unor cercuri financiare ori politice străine. 2. Casă de afaceri condusă de un agent (1); totalitatea afacerilor efectuate de o astfel de casă; agenţie. *s.f., g.-d. art.* agenturii, *pl.* agenturi.
agenţie 1. Reprezentanţă, filială sau sucursală a unei întreprinderi principale (de comerţ, transporturi etc.), situată în alt loc decât acela unde se află sediul principal. 2. *~ telegrafică* (sau *de presă*) = instituţie specializată în culegerea şi transmiterea către presă a informaţiilor din toate domeniile. 3. *~ de voiaj* = birou unde se vând cu anticipaţie bilete pentru voiaj. *~ de bilete* = birou unde se vând cu anticipaţie bilete pentru spectacole, concerte etc. 4. Reprezentanţă diplomatică; misiune condusă de un agent diplomatic. */~ economică* = reprezentanţă a unei ţări într-o ţară străină, care efectuează operaţii economice internaţionale. *s.f., art.* agenţia, *g.-d. art.* agenţiei, *pl.* agenţii, *art.* agenţiile.
ager,-ă 1. Iute în mişcări; sprinten. 2. Isteţ, deştept. 3. (despre ochi, privire) Vioi, pătrunzător. 4. (înv., despre obiecte) Ascuţit, tăios. *adj., pl.* ageri,-e.
ageri *tr.* (rar) A face pe cineva ager. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ageresc, *imperf. 3 sg.* agerea; *conj. prez. 3* să agereasçă.
agerime Însuşire de a fi ager. *s.f., g.-d. art.* agerimii.
agest/agestru[2] (reg.) Îngrămădire de buşteni, crengi etc., aduse de apă la cotul unui râu; locul respectiv. *s.n., art.* agestul/agestrul, *pl.* agesturi/agestre.
agesti (reg.) 1. *refl.* (despre crengi, buşteni etc.) A se îngrămădi la cotitura unui râu, formând un fel de stăvilar. //(fig., despre oameni) A se aciua, a se pripăşi. 2. *tr.* A stăvili o apă curgătoare, îngrămădind crengi, buşteni etc. la o cotitură a ei. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* agestesc, *imperf. 3 sg.* agestea; *conj. prez. 3* să agesteasçă.
agestru[1] Con de dejecţie. *s.n., art.* agestrul, *pl.* agestre.
agestru[2] v. **agest.**
agfacolor (în sintagma) *Procedeu ~* = procedeu utilizat în fotografie şi în cinematografie pentru obţinerea imaginii colorate prin suprapunerea a trei straturi fotosensibile. *adj. invar.*
agheasmatar 1. Vas liturgic în care se ţine agheasma. 2. Clădire destinată sfinţirii agheasmei. 3. Carte care cuprinde rugăciunile care se rostesc în timpul aghesmuirii şi în alte împrejurări. *s.n., pl.* agheasmatare.
agheasmă 1. (bis.) Apă sfinţită 2. (glumeţ) Rachiu. [*var.* aiasmă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* aghesmei.
aghent v. **agent.**
aghenţie v. **agenţie.**
aghesmui 1. *tr.* A stropi cu agheasmă. 2. *tr.* şi *refl.* (fig., fam.) A (se) îmbăta. 3. *tr.* (fig., reg.) A bate pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* aghesmuiesc, *imperf. 3 sg.* aghesmuia; *conj. prez. 3* să aghesmuiască.

aghesmuire Acțiunea de a (se) aghesmui. *s.f., g.-d. art.* aghesmuirii, *pl.* aghesmuiri.
aghios (-ghi-os) (înv.) Numele unei cântări liturgice care începe cu cuvintele „aghios, aghios" (sfinte, sfinte). */A trage (la)* ~*oase* = a) a cânta monoton și tărăgănat; b) a dormi, a sforăi. *s.n., pl.* aghioase.
aghiotant (-ghio-) Ofițer atașat unui comandat militar având atribuții asemănătoare celor unui secretar; adjutant. *s.m., pl.* aghiotanți.
Aghiuță (-ghi-u-) (fam.) Demon, diavol, drac. *s.prop.m.*
agie (în Țara Românească și în Moldova) Organ administrativ din secolele XVIII-XIX, însărcinat cu menținerea ordinii publice în capitală; totalitatea funcționarilor acestei instituții. *s.f., art.* agia, *g.-d. art.* agiei, *pl.* agii, *art.* agiile.
agil,-ă Care se mișcă ușor și repede; vioi, sprinten, suplu. //Dibaci, îndemânatic. *adj., pl.* agili,-e.
agilitate Ușurință în mișcări; vioiciune, sprinteneală, suplețe. //Dibăcie, îndemânare. *s.f., g.-d. art.* agilității.
agio (-gio) Diferență în plus pe care o monedă sau o hârtie de valoare o înregistrează pe piață, comparativ cu valoarea ei nominală. //Supraprofit rezultat din speculații cu semne monetare sau hârtii de valoare. *s.n., art.* agiоul, *pl.* agiouri.
a giorno (gior-) (it.) Ca ziua. *Oraș iluminat* ~. *loc. adj.; loc. adv.*
agiota (-gio-) *intr.* A specula (la bursă) mărfuri al căror preț este variabil. *vb. I, ind. prez. 3* agiotează.
agiotaj (-gio-) Faptul de a agiota. *s.n., pl.* agiotaje.
agita 1. *tr.* și *refl.* A (se) mișca repede într-o parte și alta; a (se) frământa, a (se) clătina, a (se) zgudui. 2. *tr.* A se amesteca două sau mai multe substanțe într-un vas, clătinându-le. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) frământa, a (se) zbuciuma. 4. *refl.* (fam.) A se manifesta sub impulsul unei enervări. 5. *tr.* (fig.) A ridica masele (la revoltă); a răzvrăti, a atâța. *vb. I, ind. prez. 3* agită.
agitare Acțiunea de a (se) agita. *s.f., g.-d. art.* agitării, *pl.* agitări.
agitator[1] 1. (chim.) Aparat folosit pentru omogenizarea unui amestec de substanțe solide sau fluide. 2. Organ de mașină montat la rezervoarele mașinilor de stropit, de prăfuit etc. *s.n., pl.* agitatoare.
agitator[2]**,-oare** Persoană care face agitație politică. //Mijloc prin care se realizează agitația (3). *s.m., pl.* agitatori; *s.f., g.-d. art.* agitatoarei, *pl.* agitatoare.
agitatoric,-ă Care servește la agitație. *adj., pl.* agitatorici,-ce.
agitație (-ți-e) 1. Mișcare intensă efectuată de oameni, de vehicule etc. 2. Stare de neliniște, de tensiune nervoasă. 3. ~ *politică* = mod de influențare a conștiinței publice folosit de un partid, prin întruniri, mass-media etc. *s.f., art.* agitația, *g.-d. art.* agitației, *pl.* agitații, *art.* agitațiile.
aglică Plantă erbacee din familia rozaceelor, cu flori albe sau rozalbe, parfumate. *s.f., g.-d. art.* aglicei, *pl.* aglice.
aglomera 1. *refl.* A se strânge la un loc în număr mare; a se înghesui, a se îngrămădi. //(despre un loc) A deveni suprapopulat. 2. *tr.* (despre unele substanțe) A lega între ele firele, granulele, fâșiile unui material. 3. *tr.* A încărca pe cineva cu prea multe treburi. *vb. I, ind. prez. 3* aglomerează.
aglomerant Substanță care leagă între ele particulele unor materiale; liant. *s.m., pl.* aglomeranți.
aglomerare Acțiunea de a (se) aglomera. //Grup compact (și numeros). ~ *urbană. s.f., g.-d. art.* aglomerării, *pl.* aglomerări.
aglomerat Material obținut prin aglomerare. //Rocă formată prin îngrămădire de materiale vulcanice. *s.n., pl.* aglomerate.
aglomerație (-ți-e) Aflux de oameni; îmbulzeală, înghesuială, aglomerare. //Așezare omenească. *s.f., art.* aglomerația, *g.-d. art.* aglomerației, *pl.* aglomerații, *art.* aglomerațiile.
aglosie Absență congenitală a limbii. *s.f., art.* aglosia, *g.-d. art.* aglosiei.
aglutina *refl.* (despre particulele unor materiale) A se uni, a se lipi strâns. //(despre bacterii) A se precipita sub acțiunea unor substanțe. //(despre elemente ale vorbirii) A se lipi unul de altul formând un singur cuvânt. *vb. I, ind. prez. 3* se aglutinează.
aglutinant[1] Anticorp al organismului animal, care coagulează bacteriile pătrunse în organism. *s.m., pl.* aglutinanți.
aglutinant[2] Substanță vâscoasă care se adaugă la pasta de imprimat pentru a păstra desenul pe țesătură. *s.n., pl.* aglutinante.
aglutinant[3]**,-ă** Care aglutinează. */Limbă* ~ = limbă în care raporturile gramaticale se exprimă prin alipirea unor afixe la rădăcina cuvântului. *adj., pl.* aglutinanți,-te.
aglutinare Acțiunea de a se aglutina; alipire. *s.f., g.-d. art.* aglutinării, *pl.* aglutinări.
aglutinină Anticorp care apare în serul sangvin în urma administrării de vaccinuri. *s.f., g.-d. art.* aglutininei.
aglutinogen Substanță care se introduce în organism pentru a stimula producerea aglutininei. *s.m.*
agnat,-ă (jur.) Rudă în linie paternă. *s.m., pl.* agnați; *s.f., g.-d. art.* agnatei, *pl.* agnate.
agnată (la pl.) Clasă de vertebrate acvatice, lipsite de maxilarul inferior; (la sg.) animal din această clasă. *s.f., g.-d. art.* agnatei, *pl.* agnate.
agnațiune (-ți-u-) Legătură de rudenie civilă în raport cu înrudirea naturală. *s.f., g.-d. art.* agnațiunii.
agneț (bis.) Bucată de prescură din care se taie anafura pentru împărtășanie. *s.n., pl.* agnețe.
agnomen Supranume, poreclă purtată de romani în urma unor fapte deosebite. *s.n., pl.* agnomene.
agnostic,-ă (Adept) al agnosticismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* agnostici,-ce.
agnosticism (fil.) Doctrină care neagă posibilitatea cunoașterii obiective a lumii, a esenței fenomenelor. *s.n.*
agnozie Tulburare manifestată prin pierderea capacității de a recunoaște persoane, obiecte etc. *s.f., g.-d. art.* agnoziei.
agogică Totalitatea modificărilor de tempo în timpul executării unei piese muzicale. *s.f., g.-d. art.* agogicii.
agonal,-ă Referitor la agonale. *adj., pl.* agonali,-e.
agonale 1. Întreceri atletice la vechii greci. 2. Serbări romane în cinstea zeului Ianus. *s.f. pl.*
agonă Linie de pe suprafața globului ale cărei puncte nu prezintă declinație magnetică. *s.f., g.-d. art.* agonei.
agonic,-ă Referitor la agonie. *adj., pl.* agonici,-ce.
agonie Stare a organismului care precedă moartea. */În* ~ = pe moarte, muribund. //(fig.) Neliniște puternică, zbucium. //(fig.) Decădere, declin. *s.f., art.* agonia, *g.-d. art.* agoniei, *pl.* agonii, *art.* agoniile.
agoniseală (pop.) Ceea ce se agonisește; economii, agonisită. //Câștig (dobândit prin muncă). *s.f., g.-d. art.* agoniselii, *pl.* agoniseli.
agonisi *tr.* A dobândi, a câștiga prin muncă. //A pune deoparte, a strânge; a economisi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* agonisesc, *imperf. 3 sg.* agonisea; *conj. prez. 3* să agonisească.
agonisire Acțiunea de a agonisi. *s.f., g.-d. art.* agonisirii, *pl.* agonisiri.
agonisită (pop.) Agoniseală. *s.f., g.-d. art.* agonisitei, *pl.* agonisite.
agonistic,-ă 1. Referitor la lupte; atletic. 2. (fil.) Referitor la lupta de idei. *adj., pl.* agonistici,-ce.

agonistică (la vechii greci) Parte a gimnasticii care cuprindea luptele atletice. *s.f., g.-d. art.* agonisticii.
agoniza *intr.* A fi în stare de agonie. *vb. I, ind. prez. 3* agonizează.
agonizant,-ă Care agonizează; muribund. *adj., pl.* agonizanți,-te.
agora (gr.) Piață publică în vechile orașe grecești; (p. ext.) adunare a poporului care se ținea în această piață. *s.f.*
agorafobie Teamă obsesivă față de piețe, spații largi etc. *s.f., art.* agorafobia, *g.-d. art.* agorafobiei, *pl.* agorafobii, *art.* agorafobiile.
agoră Spațiu public într-un oraș. *s.f., g.-d. art.* agorei, *pl.* agore.
agrafă 1. Nume dat unor mici piese metalice cu care se fixează părul, hârtii, o haină etc. 2. Piesă de metal cu care se leagă blocurile de piatră, se fixează zidăria etc. 3. (med.) Copcă[1] (3). 4. (arhit.) Ornament în formă de consolă la capătul unui arc. *s.f., g.-d. art.* agrafei, *pl.* agrafe.
agrafie Tulburare patologică manifestată prin pierderea capacității de redare a gândurilor în scris. *s.f., art.* agrafia, *g.-d. art.* agrafiei.
agramat,-ă I. *adj., s.m. și f.* (Persoană) care face greșeli elementare de exprimare; incult, ignorant. II. *adj.* Care conține greșeli de exprimare și de orto-grafie. *adj., s.m. și f., pl.* agramați,-te.
agramatism 1. Necunoaștere a scrierii și a vorbirii corecte; incultură, ignoranță. 2. (med.) Incapacitate de exprimare corectă. *s.n.*
agranulocitoză Boală caracterizată prin dispariția granulocitelor din sânge. *s.f., g.-d. art.* agranulocitozei.
agrar,-ă Care se referă la proprietatea funciară; agricol (2), agrarian. *//În care predomină agricultura. Țară ~. adj., pl.* agrari,-e.
agrarian,-ă (-ri-an) I. *adj.* Agrar. II. *s.m. și f.* Muncitor agricol; agricultor. *adj., s.m. și f., pl.* agrarieni,-e.
agrarianism (-ri-a-) Teorie economică opusă industrialismului, care acordă prioritate dezvoltării agriculturii ca principală ramură a economiei. *s.n.*
agrava *refl. și tr.* A (se) înrăutăți. *vb. I, ind. prez. 3* agravează.
agravant,-ă Care agravează. */Circumstanțe ~* = împrejurări care contribuie la înăsprirea pedepsei unui inculpat. *adj., pl.* agravanți,-te.
agravare Faptul de a (se) agrava; înrăutățire. *s.f., g.-d. art.* agravării, *pl.* agravări.
agrăi *tr.* (reg.) A se adresa cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* agrăiesc, *imperf. 3 sg.* agrăia; *conj. prez. 3* să agrăiască.
agrea (-gre-a) *tr.* 1. A simpatiza pe cineva. 2. A accepta, a fi de acord cu ceva. *A ~ un diplomat. vb. I, ind. prez. 1 sg.* agreez, *3* agreează, *1 pl.* agreăm; *conj. prez. 3* să agreeze; *ger.* agreând; *part.* agreat.
agreabil,-ă (-gre-a-) 1. Plăcut, distractiv. 2. (despre oameni) Simpatic. *adj., pl.* agreabili,-e.
agreement (ăgriment) (angl.) Acord oficial financiar sau comercial. *s.n.*
agrega *refl.* (despre elemente) A se uni, a se alipi. *vb. I, ind. prez. 3* se agregă; *conj. prez. 3* să se agrege.
agregare Faptul de a se agrega; agregație. */Stare de ~ (a corpurilor)* = fiecare dintre cele trei stări de existență ale materiei. *s.f., g.-d. art.* agregării, *pl.* agregări.
agregat[1] (în unele țări, în sintagma) *Profesor ~* = profesor universitar asociat pe lângă o catedră condusă de alt profesor. *s.m., pl.* agregați.
agregat[2] 1. Grup de mașini care efectuează împreună aceeași operație tehnică. 2. Material (pietriș, nisip etc.) care intră ca liant în compoziția betoanelor, a mortarelor etc. 3. *~ mineral* = creștere de minerale în diferite formații naturale. *s.n., pl.* agregate.
agregație (-ți-e) Agregare. *s.f., art.* agregația, *g.-d. art.* agregației.
agrement 1. Amuzament, distracție, plăcere. 2. Aprobare dată sau cerută de guvernul unei țări la numirea reprezentanților diplomatici. *s.n.*
agrementa *tr.* A face mai plăcut, mai atractiv; a înfrumuseța. *Conversația a fost ~tă cu glume. vb. I, ind. prez. 3* agrementează.
agrementare Acțiunea de a agrementa. *s.f., g.-d. art.* agrementării, *pl.* agrementări.
agresa *tr.* A comite o agresiune. *vb. I, ind. prez. 3* agresează.
agresiune (-si-u-) Atac neprovocat împotriva unei persoane, a unui stat etc. */~ armată* = atac armat neprovocat împotriva altui stat. *s.f., g.-d. art.* agresiunii, *pl.* agresiuni.
agresiv,-ă 1. Care atacă fără a fi provocat; (fig.) care caută prilej de ceartă; provocator. 2. (despre substanțe) Care atacă chimic corpurile cu care ajunge în contact. *adj., pl.* agresivi,-e.
agresivitate 1. Însușirea de a fi agresiv. 2. (psih.) Comportament ostil, distructiv al unei persoane. 3. Însușire a unor agenți patogeni de a ataca organismul animal sau vegetal. *s.f., g.-d. art.* agresivității, *pl.* agresivități.
agresor,-oare (Persoană sau stat) care săvârșește o agresiune. *adj., s.m. și f., pl.* agresori,-oare.
agrest,-ă (livr.) 1. Câmpenesc; rustic. 2. Grosolan. *adj., pl.* agrești,-ste.
agricol,-ă 1. Care se referă la agricultură; care provine din agricultură; utilizat în agricultură. */An ~* = perioadă cuprinsă între începutul muncilor agricole de toamnă efectuate pentru recolta anului următor și strângerea recoltei din acel an. 2. (despre țări, regiuni) Care își sprijină economia în special pe agricultură; agrar. 3. (despre oameni) Care se ocupă cu agricultura. *adj., pl.* agricoli,-e.
agricultor,-oare Persoană care se ocupă cu agricultura. *s.m., pl.* agricultori; *s.f., g.-d. art.* agricultoarei, *pl.* agricultoare.
agricultură 1. Cultivare a pământului. 2. Ramură a producției materiale care cuprinde cultura plantelor și creșterea animalelor pentru obținerea de produse alimentare și materii prime; totalitatea metodelor și a lucrărilor utilizate în acest scop. *s.f., g.-d. art.* agriculturii, *pl.* agriculturi.
agrimensor Specialist în agrimensură. *s.m., pl.* agrimensori.
agrimensură Tehnica măsurătorilor topografice și cadastrale simple ale terenurilor agricole. *s.f., g.-d. art.* agrimensurii.
agriotimie (-gri-o-) Tendință patologică de a comite acte de nebunie furioasă. *s.f., art.* agriotimia, *g.-d. art.* agriotimiei, *pl.* agriotimii, *art.* agriotimiile.
agripnie (med.) Insomnie. *s.f., art.* agripnia, *g.-d. art.* agripniei, *pl.* agripnii, *art.* agripniile.
agriș/agriș Arbust din zonele de munte, cu ramuri spinoase și fructe comestibile. *s.m., pl.* agrișI/agrișI.
agrișă/agrișă Fructul agrișului, boabă verzuie, roșie sau galbenă cu gust dulce-acrișor. *s.f., g.-d. art.* agrișei/agrișei, *pl.* agrișe/agrișe.
agro- Element de compunere care înseamnă „agricol", „agricultură".
agroalimentar,-ă (-gro-a-) (despre produse agricole) Provenit din agricultură. *adj., pl.* agroalimentari,-e.
agrobiolog,-ă (-bi-o-) Specialist în agrobiologie. *s.m., pl.* agrobiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* agrobiologei, *pl.* agrobiologe.
agrobiologic,-ă (-bi-o-) De agrobiologie, referitor la agrobiologie. *adj., pl.* agrobiologici,-ce.

agrobiologie (-bi-o-) Ştiinţă care studiază cultura plantelor şi creşterea animalelor conform legilor biologice. *s.f., art.* agrobiologia, *g.-d. art.* agrobiologiei.
agrocenoză (biol.) Zonă agricolă. *s.f., g.-d. art.* agrocenozei, *pl.* agrocenoze.
agrochimic,-ă De agrochimie. *adj., pl.* agrochimici,-ce.
agrochimie Ştiinţă care studiază circuitul substanţelor nutritive în sol şi în plante pentru a stabili măsurile de sporire a producţiei şi de îmbunătăţire a calităţii produselor. *s.f., art.* agrochimia, *g.-d. art.* agrochimiei.
agrochimist,-ă Specialist în agrochimie. *s.m., pl.* agrochimişti; *s.f., g.-d. art.* agrochimistei, *pl.* agrochimiste.
agrogeolog,-ă (-ge-o-) Specialist în agrogeologie. *s.m., pl.* agrogeologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* agrogeologei, *pl.* agrogeologe.
agrogeologic,-ă (-ge-o-) De agrogeologie. *adj., pl.* agrogeologici,-ce.
agrogeologie (-ge-o-) Ştiinţă care studiază rocile pe care s-au format terenuri arabile; pedologie[1]. *s.f., art.* agrogeologia, *g.-d. art.* agrogeologiei.
agroindustrial,-ă Referitor la producţia agricolă industrializată. *adj., pl.* agroindustriali,-e.
agrologie Ştiinţă agricolă care studiază solul ca rezultat al factorilor naturali şi influenţa lui asupra plantelor; agrotehnică. *s.f., art.* agrologia, *g.-d. art.* agrologiei.
agrometeorolog,-ă (-te-o-) Specialist în agrometeorologie. *s.m., pl.* agrometeorologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* agrometeorologei, *pl.* agrometeorologe.
agrometeorologic,-ă (-te-o-) De agrometeorologie. *adj., pl.* agrometeorologici,-ce.
agrometeorologie (-te-o-) Ştiinţă care cercetează condiţiile meteorologice şi influenţa lor asupra producţiei agricole. *s.f., art.* agrometeorologia, *g.-d. art.* agrometeorologiei.
agrominim (înv.) Totalitatea lucrărilor agronomice minime, fixate pentru a fi aplicate în mod obligatoriu, în vederea creşterii producţiei agricole. *s.n.*
agronom,-ă Specialist în agronomie. *s.m., pl.* agronomi; (rar) *s.f., g.-d. art.* agronomei, *pl.* agronome.
agronomic,-ă De agronomie, referitor la agronomie. *adj., pl.* agronomici,-ce.
agronomie Complex de ştiinţe care cuprinde totalitatea cunoştinţelor referitoare la producţia agricolă. *s.f., art.* agronomia, *g.-d. art.* agronomiei.
agrosilvic,-ă Referitor la agricultură şi la silvicultură. *adj., pl.* agrosilvici,-ce.
agrotehnic,-ă Referitor la agrotehnică. *adj., pl.* agrotehnici,-ce.
agrotehnică Ştiinţă care studiază tehnica menţinerii şi creşterii productivităţii solului. //Totalitatea procedeelor tehnice de cultivare a unei plante agricole. *s.f., g.-d. art.* agrotehnicii.
agrotehnician,-ă (-ci-an) Specialist în agrotehnică. *s.m., pl.* agrotehnicieni; *s.f., g.-d. art.* agrotehnicienei, *pl.* agrotehniciene.
agroterasă Terasă amenajată pentru pomicultură şi viticultură. *s.f., g.-d. art.* agroterasei, *pl.* agroterase.
agroturism Turism (1) care se face în zonele rurale. *s.n.*
agrozootehnic,-ă Referitor la agrozootehnie. *adj., pl.* agrozootehnici,-ce.
agrozootehnică Agrozootehnie. *s.f., g.-d. art.* agrozootehnicii.
agrozootehnician,-ă (-ci-an) Specialist în agrozootehnică. *s.m., pl.* agrozootehnicieni; *s.f., g.-d. art.* agrozootehnicienei, *pl.* agrozootehniciene.
agrozootehnie Ştiinţa cultivării plantelor furajere şi a creşterii animalelor domestice; agrozootehnică. *s.f., art.* agrozootehnia, *g.-d. art.* agrozootehniei.
agud (reg.) Dud. *s.m., pl.* aguzi.
agudă (reg.) Dudă. *s.f., g.-d. art.* agudei, *pl.* agude.
aguridă Strugure necopt, cu gust acru. *s.f., g.-d. art.* aguridei, *pl.* aguride.
agurijoară Plantă erbacee decorativă cu flori galbene, roşii, roz sau portocalii care se deschid numai la soare. *s.f., g.-d. art.* agurijoarei, *pl.* agurijoare.
ah[1] Strigăt cauzat de o durere fizică. *interj.*
ah[2] Oftat. *s.n., pl.* ahuri.
aha Exclamaţie care exprimă satisfacţia cuiva că a înţeles un lucru. *interj.*
aheean,-ă Referitor la ahei, care aparţine aheilor. *adj., pl.* aheeni,-e.
aherontic,-ă/acherontic,-ă (ch *pron.* h) (rar) Subpământean. *adj., pl.* aherontici,-ce/acherontici,-ce.
aheu 1. Persoană care făcea parte dintr-o populaţie aşezată în Peloponez la începutul mileniului al doilea î.Hr. //Persoană care aparţinea uneia dintre cele patru ramuri ale vechilor greci. 2. (la Homer) Denumire generală pentru persoanele aparţinând vechilor triburi greceşti. *s.m., art.* aheul, *pl.* ahei, *art.* aheii.
aho 1. Strigăt cu care se încetineşte sau se opreşte mersul boilor. 2. Strigăt cu care se începe pluguşorul. 3. Strigăt prin care căutăm să oprim pe cineva să facă ceva. *interj.*
ahotnic,-ă (reg.) Dornic, lacom, pasionat pentru cineva sau ceva. *adj., pl.* ahotnici,-ce.
aht (reg.) 1. Suspin, oftat. 2. Suferinţă, durere, jale, chin. *s.n., pl.* ahturi.
ahtia (-ti-a) *refl.* (rar) 1. A dori din suflet ceva; a râvni, a jindui. 2. A se lăcomi la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* se ahtiază, *1 pl.* ne ahtiem; *conj. prez. 3* să se ahtieze; *ger.* ahtiindu-se.
ahtiat[1] (-ti-at) (rar) Ahtiere. *s.n.*
ahtiat[2],-ă (-ti-at) Lacom după ceva (mai ales material); avid. *adj., pl.* ahtiaţi,-te.
ahtiere (-ti-e-) (rar) Acţiunea de a se ahtia; ahtiat[1]. *s.f., g.-d. art.* ahtierii, *pl.* ahtieri.
ai[1] Exclamaţie care exprimă durere; spaimă, uimire; ameninţare. *interj.*
ai[2] (fam.) Exclamaţie cu sens interogativ. *Nu înţelegi, ~? interj.*
ai[3] v. **hai.**
ai[4] (reg., rar) Usturoi. */~ sălbatic* = numele a trei plante erbacee din familia liliaceelor, cu frunze lunguieţe şi cu flori galbene, roz, albe-verzui sau roşietice. *~ul şarpelui* = plantă erbacee din familia liliaceelor, cu tulpină în formă de spirală şi cu flori roşii-purpurii, folosită în alimentaţie. *s.m., pl.* ai, *art.* aii.
ai[5] Mic mamifer arboricol din America de Sud şi Madagascar, cu capul acoperit cu o blană cenuşie. *s.m., pl.* ai, *art.* aii.
aiasmă v. **agheasmă.**
aice v. **aici.**
aicea v. **aici.**
aici 1. În acest loc apropiat de vorbitor. /(fam.) *Până ~!* = destul! ajunge! *A se duce pe~ încolo* = a o şterge, a pleca. *Pe~ ţi-e drumul!* = şterge-o! pleacă! a plecat! 2. În acest moment, acum. */~ i-~* = acum e momentul hotărâtor. //(corelativ) Acum... acum, când... când, ba... ba. 3. *Cât pe-aci* = gata-gata să... , aproape să... [*var.* acia, acilea, aice, aicea *adv.*] *adv.*
aida v. **haide.**
aide v. **haide.**
aide-mémoire (edmemoar) (fr.) 1. Îndreptar cuprinzând cunoştinţele esenţiale dintr-un domeniu, care trebuie memorate. 2. Notă, schiţă de discuţii, înmânată pe cale oficială celeilalte părţi. *s.n., art.* aide-mémoire-ul, *pl.* aide-mémoire-uri.

aidoma 1. La fel, ca şi; identic. 2. (rar) Într-adevăr, aievea. *adv.*; *prep.*
aiepta *refl.* (reg.) A-şi lua avânt. *//tr.* A arunca, a repezi cu putere. *vb. I, ind. prez. 3* aiaptă; *conj. prez. 3* să aiepte.
aiest/aist, aiastă (reg., antepus) Acest. ~ *om. adj. dem., g.-d.* aiestui/aistui, aiestei/aistei, *pl.* aieşti/aişti, aieste/aiste, *g.-d. pl.* aiestor/aistor.
aiesta/aista, aiasta (reg., postpus) Acesta. *Omul* ~. *pr. dem., adj. dem., g.-d.* aiestuia/aistuia, aiesteia/aisteia, *pl.* aieştia/aiştea, aiestea/aistea, *g.-d. pl.* aiestora/aistora.
aigve v. **aievea.**
aievea 1. În realitate. *//*Într-adevăr, cu adevărat. 2. Lămurit, limpede, clar. 3. (înv.) Pe faţă, în văzul tuturor; deschis. [*var.* aieve *adv.*] *adv.*
aior Plantă erbacee cu frunze lanceolate şi cu flori galbene. *s.m., pl.* aiori.
airbag (erbeg) (angl., la autovehicule) Sistem de protecţie a pasagerilor, sub forma unei perne care se umple automat cu aer, în caz de accident. *s.n., pl.* airbaguri.
airbus (*pron.* angl. erbas/fr. erbüs) Avion care poate transporta un număr mare de persoane pe distanţe medii. *s.n., pl.* airbusuri.
Airbus (*pron.* angl. erbas/fr. erbüs) Firmă producătoare de avioane. *s.prop.*
aisberg Bloc (mare) de gheaţă desprins din calotele glaciare polare, care pluteşte pe oceane spre zona caldă, influenţând clima regiunilor învecinate şi stingherind navigaţia; gheţar plutitor. *s.n., pl.* aisberguri.
aisfild Câmp de gheaţă. *s.n., pl.* aisfilduri.
aist v. **aiest.**
aista v. **aiesta.**
aişor (a-i-) (bot.) 1. Plantă erbacee din familia liliaceelor, cu frunze roşietice. 2. Usturoiţă. 3. Ghiocel. *s.m., pl.* aişori.
aiura *intr.* 1. A delira. *//*A vorbi fără sens, a spune absurdităţi. 2. (rar) A se pierde în visări. *vb. I, ind. prez. 3* aiurează.
aiurare Faptul de a aiura. [*var.* aiurire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* aiurării, *pl.* aiurări.
aiure v. **aiurea.**
aiurea 1. Altundeva, în altă parte, în alt loc. */A vorbi* ~ = a vorbi fără rost. (fam.) ~*/* = n-ai dreptate! *Într-*~ = fără ţintă, la întâmplare. 2. (fam.) Anapoda, prost. [*var.* aiure *adv.*] *adv.*
aiureală 1. Delir. 2. Vorbire lipsită de sens; absurditate. 3. (fam.) Zăpăceală, dezordine, tulburare. *s.f., g.-d. art.* aiurelii, *pl.* aiureli.
aiuri *tr.* şi *refl.* (fam.) A (se) zăpăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* aiuresc, *imperf. 3 sg.* aiurea; *conj. prez. 3* să aiurească.
aiurire v. **aiurare.**
aiurit,-ă (Om) zăpăcit, zănatic. *adj., s.m.* şi *f.*, aiuriţi,-te.
ajun 1. Preziua unui eveniment. */În* ~ = a) cu o zi sau cu o seară înainte; b) puţin timp înainte. 2. (bis.) Post (negru); faptul de a ajuna (1). *//*Zi în care se ajunează (1). *s.n., pl.* ajunuri.
ajuna *tr.* şi *intr.* (în practicile religioase) 1. A ţine post complet, a nu mânca nimic. 2. (fig.) A răbda de foame. *vb. I, ind. prez. 3* ajunează.
ajunge A. 1. *intr.* A sosi undeva. */A* ~ *departe* = a reuşi. *A* ~ *la mal* = a răzbi prin greutăţi şi a-şi atinge scopul dorit. *A-i* ~ (cuiva) *cuţitul la os* = a ajunge la capătul puterilor; a fi într-o situaţie disperată. *//intr.* şi *tr.* A atinge o anumită limită în timp. 2. *intr.* A prinde din urmă. */A-l* ~ *pe cineva zilele* = a îmbătrâni. 3. *tr.* A nimeri, a lovi pe cineva sau ceva. *//*(despre un neajuns) A da peste... 4. *tr.* (fig., despre o stare sufletească sau fizică) A răzbi, a cuprinde. 5. *tr.* (fig.) A egala pe cineva. 6. *intr.* A se întinde până la...; a atinge. *//*A reuşi să atingă ceva situat sus sau departe. */A nu-i* ~ (cuiva *nici*) *cu prăjina la nas*, se spune despre un om înfumurat. 7. *intr.* (despre preţuri, p. ext., despre mărfuri) A atinge un anumit nivel. B. 1. *intr.* A deveni. */A* ~ *pe mâinile cuiva* = a fi la discreţia cuiva. *A* ~ *rău* = a decădea. *A* ~ *bine* = a reuşi, a izbuti. *//intr.* şi *refl.* (peior.) A parveni. 2. *refl.* A se întâlni, a se uni. *//*(fig.) A se înţelege, a se învoi. 3. *intr.* A împlini, a realiza. *A* ~ *la un rezultat. //intr.* şi *tr.* A fi în situaţia de a... C. *intr.* şi *refl.* A fi în cantitate suficientă. */A-l* ~ (pe cineva) *mintea* (sau *capul*) = a se pricepe, a şti ce e de făcut. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ajung, *1 pl.* ajungem, *imperf. 3 sg.* ajungea, *perf. s. 1 sg.* ajunsei, *1 pl.* ajunserăm; *part.* ajuns.
ajungere (rar) Faptul de a (se) ajunge. *s.f., g.-d. art.* ajungerii.
ajuns[1] (în expr.) *Bun* ~*(ul)* = bun sosit! *s.n.*
ajuns[2]**,-ă** 1. *adj.* 1. Care s-a îmbogăţit; parvenit. 2. (reg.) ~ *de* (sau *la*) *cap* = deştept, isteţ. II. *s.f. art.* (rar) *Bun* ~*a!* bine ai sosit! *adj., s.f. art.*
ajur 1. Broderie artistică pe o ţesătură din care s-au scos anumite fire; răriturí făcute de-a lungul unei ţesături în scop decorativ. 2. Tricou cu găurele obţinute în timpul tricotării. 3. (arhit.) Ornament cu perforaţii care permit pătrunderea luminii. *s.n., pl.* ajururi.
ajura *tr.* A face un ajur. *vb. I, ind. prez. 3* ajurează.
ajurare Acţiunea de a ajura. *s.f., g.-d. art.* ajurării, *pl.* ajurări.
ajusta *tr.* A adapta, a face să se potrivească (o piesă la un ansamblu, un obiect de îmbrăcăminte pe corp etc.). *vb. I, ind. prez. 3* ajustează.
ajustabil,-ă Care poate fi ajustat. *adj., pl.* ajustabili,-e.
ajustaj (tehn.) Relaţie între dimensiunile a două piese care se asamblează prin întrepătrundere. *s.n.*
ajustare Acţiunea de a ajusta. *s.f., g.-d. art.* ajustării, *pl.* ajustări.
ajustor,-oare Muncitor calificat în operaţii de ajustare a unor piese. *s.m., pl.* ajustori; *s.f., g.-d. art.* ajustoarei, *pl.* ajustoare.
ajuta 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) da ajutor; a (se) sprijini. *//*(tr.) *A-l* ~ (pe cineva) *puterea* (sau *capul*, *mintea*) = a avea capacitatea de a face un anumit lucru. (absol.) *Doamne-*~*ă* = a) formulă prin care este invocată divinitatea, la începutul unor acţiuni; b) (s.) situaţie favorabilă în mersul unei acţiuni, în starea cuiva; spor, mers bun al treburilor; c) (s., ir.) lovitură. (*Mai*) *de Doamne-*~ = de oarecare valoare, (mai) de seamă, (mai) bun. *//refl.* A se servi de cineva sau de ceva ca ajutor. 2. *intr.* A fi de folos, a sluji, a servi. *vb. I, ind. prez. 3* ajută.
ajutaj (tehn.) Tub scurt şi îngust, executat astfel încât să regleze debitul unor fluide; duză (1). *s.n., pl.* ajutaje.
ajutare Acţiunea de a (se) ajuta. *s.f., g.-d. art.* ajutării, *pl.* ajutări.
ajutător,-oare Care ajută; auxiliar. *adj., pl.* ajutători,-oare.
ajutor[1] Sprijin, participare la efortul cuiva; asistenţă acordată cuiva; îndrumare (în împrejurări dificile). */A fi de* (sau *a veni, a sta în*) ~ (cuiva) = a fi de folos (cuiva), a-l sprijini. *//*Sprijin bănesc. *//*Drept bănesc acordat salariaţilor în cazul pierderii temporare a capacităţii de muncă. *//*(cu val. de interj.) Strigăt al celor aflaţi în primejdie. *s.n., pl.* ajutoare.
ajutor[2]**,-oare** Persoană care ajută pe alta (secondând-o şi subordonându-i-se). */*~*-programator* = programator adjunct. (rar) *s.m., pl.* ajutori; *s.f., g.-d. art.* ajutoarei, *pl.* ajutoare.
ajutora *tr.* şi *refl.* A (se) ajuta, a (se) sprijini (din punct de vedere material). [*var.* ajutori *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* ajutorează.
ajutorare Acţiunea de a (se) ajutora. *s.f., g.-d. art.* ajutorării, *pl.* ajutorări.
ajutori v. **ajutora.**

ajutorință (înv.) 1. Ajutor[1]. 2. Nume dat unui impozit din Țara Românească și din Moldova din sec. al XVIII-lea. *s.f., g.-d. art.* ajutorinței, *pl.* ajutorințe.
akân Poet popular kazah sau kirghiz. *s.m., pl.* akâni.
akkadian,-ă (-di-an) (Locuitor) din Akkad. *adj., s.m.* și *f., pl.* akkadieni,-e.
al, a 1. (articol folosit înaintea unui pronume posesiv sau substantiv în genitiv posesiv). ~ *meu.* ~ *prietenului.* 2. (înaintea numeralelor ordinale). ~ *treilea. art., pl.* ai, ale, *g.-d. pl.* alor.
ala (lat.) Unitate de cavalerie romană, formată din auxiliari. *s.f., pl.* alae (ae *pron.* e).
à la (fr.) Ca la. *Varză* ~ *Cluj. prep.*
ala-bala (în expr.) 1. *Ce mai* ~ = a) ce atâta discuție? b) ce se mai petrece? 2. (în formule din jocurile copiilor) ~ *portocala. interj.*
alabandină Sulfură naturală de mangan, negricioasă și cu luciu metalic. *s.f., g.-d. art.* alabandinei.
alabastru Varietate de ghips din care se fac obiecte de ornament. *s.n., art.* alabastrul, *pl.* alabastruri.
alac Specie de grâu cultivată în regiunile muntoase, foarte rezistentă, având un singur bob în spiculeț. *s.n., pl.* (spice) alace.
à la carte (carte *pron.* cart) (fr.) La liberă alegere. *Meniu* ~. *loc. adj.; loc. adv.*
alageа 1. (înv.) Stofă vărgată țesută din fire de in și de mătase. 2. (reg.) *A-și căpăta* ~*ua* sau *a păți o* ~ = a se păcăli. *s.f., art.* alageaua, *g.-d. art.* alagelei, *pl.* alagele, *art.* alagelele.
à la grecque (grecque *pron.* grec) (fr., în sintagma) *Sos* ~ = sos preparat din ulei de măsline cu arome. *loc. adj.; loc. adv.*
alai 1. Mulțime de oameni care însoțesc o ceremonie; paradă. */Cu* (sau *în*) ~ = cu fast, cu solemnitate. 2. Mulțime de oameni care se iau după cineva; (p. ext.) gălăgie provocată de această mulțime. //(înv.) Suită care întovărășea sau întâmpina un domnitor. *s.n., pl.* alaiuri.
alait Mineral rar, de culoare roșie, din Asia Centrală. *s.n.*
alalie (med.) Incapacitate de a pronunța anumite sunete; logoplegie. *s.f., art.* alalia, *g.-d. art.* alaliei, *pl.* alalii, *art.* alaliile.
à la longue (alalong) (fr.) Cu timpul; mult timp. *Tratament* ~. *loc. adj.; loc. adv.*
alaltăieri În ziua care o precedă pe cea de ieri. */De ieri, de* ~ = de curând, de puțin timp. *Mai* ~ = zilele trecute. *adv.*
alaltăieri-seară În seara zilei de alaltăieri. *adv.*
alaltăseară (fam.) În seara zilei de alaltăieri. */Mai* ~ = (într-una din) serile trecute. *adv.*
alaman[1] Unealtă de pescuit alcătuită dintr-un sac central și mai multe fâșii de plasă cu care se încercuiesc și se adună bancurile de pești marini. *s.n., pl.* alamane.
alaman[2],-ă (Persoană) care aparține unor triburi germanice, existente prin secolele III-IV în regiunea Rinului. [*var.* aleman,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* alamani,-e.
alamă 1. Aliaj de cupru și zinc, ductil, maleabil, utilizat în industrie. 2. (la pl.) Obiecte de alamă (1); alămărie[2]. 3. (la pl.) Instrumente muzicale de suflat din alamă (1). *s.f., g.-d. art.* alamei, *pl.* (2, 3) alămuri.
alambic Aparat pentru distilarea lichidelor. *s.n., pl.* alambicuri.
alambica *tr.* 1. A distila cu alambicul. 2. (fig.) A complica inutil; a face greu de înțeles. *vb. I, ind. prez. 3* alambichează.
alambicare Acțiunea de a alambica. *s.f., g.-d. art.* alambicării, *pl.* alambicări.
alan,-ă (Persoană) care aparține unor triburi de origine sarmată, aflate în secolele II și I î.Hr. în zona Mării Negre și în nordul Caucazului. *adj., s.m.* și *f., pl.* alani,-e.
alandala (fam.) La întâmplare, în dezordine; pe dos, anapoda. [*var.* halandala *adv.*] *adv.*
alanină Aminoacid produs prin hidroliza proteinelor naturale. *s.f., g.-d. art.* alaninei, *pl.* alanine.
alantoidă Membrană embrionară la animalele vivipare și ovipare. //(la pl.) Animale vertebrate care au această anexă embrionară. *s.f., g.-d. art.* alantoidei, *pl.* alantoide.
alarma 1. *refl.* și *tr.* A (se) îngrijora, a (se) neliniști, a (se) speria. 2. *tr.* A pune în stare de alarmă (la apropierea unei primejdii). *vb. I, ind. prez. 3* alarmează.
alarmant,-ă Care alarmează; îngrijorător, neliniștitor. *adj., pl.* alarmanți,-te.
alarmare Acțiunea de a (se) alarma. *s.f., g.-d. art.* alarmării, *pl.* alarmări.
alarmă 1. Anunțare a unei primejdii majore și iminente care amenință populația; semnal prin care se anunță o asemenea primejdie. 2. Neliniște, spaimă cauzată de apropierea unei primejdii. *s.f., g.-d. art.* alarmei, *pl.* alarme.
alarmist,-ă 1. *adj.* (despre vorbe, știri etc.) Care provoacă panică; alarmant. II. *s.m.* și *f.* Persoană care răspândește știri alarmante, adesea inventate; persoană care se alarmează ușor; sperios, panicard. *adj., s.m.* și *f., pl.* alarmiști,-te.
à la russe (alarüs) (fr.) În felul rușilor. *Mâncare* ~. *loc. adj.; loc. adv.*
alaun Sulfat dublu al unui metal trivalent și al unuia monovalent; (p. restr.) sulfat dublu de aluminiu și potasiu; piatră acră. *s.n.*
alămar 1. Meseriaș care lucrează obiecte de alamă (1). 2. Negustor de alămuri. *s.m., pl.* alămari.
alămărie[1] Fabrică, atelier, prăvălie de obiecte de alamă (1). *s.f., art.* alămăria, *g.-d. art.* alămăriei, *pl.* alămării, *art.* alămăriile.
alămărie[2] Obiecte de alamă; alămuri. *s.f., art.* alămăria, *g.-d. art.* alămăriei, *pl.* alămării, *art.* alămăriile.
alămâie v. **lămâie.**
alămâioară (reg.) Gutuie. *s.f., g.-d. art.* alămâioarei, *pl.* alămâioare.
alămi *tr.* A acoperi un obiect de metal cu un strat subțire de alamă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* alămesc, *imperf. 3 sg.* alămea; *conj. prez. 3* să alămească.
alămire Acțiunea de a alămi. *s.f., g.-d. art.* alămirii.
aiămiu,-ie (rar) De culoarea alamei (1). *adj., pl.* alămii.
alăpta *tr.* A hrăni un nou-născut cu laptele propriu, secretat de glandele mamare; a da să sugă. *vb. I, ind. prez. 3* alăptează.
alăptare Acțiunea de a alăpta. *s.f., g.-d. art.* alăptării, *pl.* alăptări.
alăsidă v. **alesidă.**
alătura 1. *tr.* și *refl.* A (se) așeza alături, a (se) alipi. //*tr.* A anexa, a adăuga. //*tr.* (fig.) A compara, a confrunta. 2. *refl.* A adera la o cauză, la o mișcare. [*var.* lătura *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* alătură.
alăturare Acțiunea de a (se) alătura. *s.f., g.-d. art.* alăturării, *pl.* alăturări.
alături/(pop., fam) **alăturea** 1. (local) Lângă cineva sau ceva. */De* ~ = învecinat, vecin. (fam.) *A nimeri* (sau *a fi, a merge, a călca*) ~*ea cu drumul* = a greși (în păreri, în comportare etc.). //În alt punct decât cel vizat (dar foarte aproape de acesta). 2. (modal) Împreună cu altul; unul lângă altul. */*~ *de...* (sau, rar, *cu...*) = pe același plan, pe lângă. *A fi* ~ *de cineva* = a fi solidar cu cineva. *adv.*
alăută v. **lăută.**
alb[1] 1. Culoare obținută prin suprapunerea tuturor componentelor luminii. */A semna în* ~ = a iscăli un act înainte de a fi completat; (fig.) a acorda cuiva

încredere deplină. *Negru pe ~* = asigurare că cele spuse sunt adevărate, sigure, scrise. 2. Obiect, substanță etc. de culoare albă[2] (1). */~ de plumb* = carbonat bazic de plumb, utilizat în industria vopselelor; ceruză. *~ de zinc* = oxid de zinc (utilizat în vopsitorie); ţincvais. *~ de titan* = bioxid de titan. (pop.) *~ul ochiului* = sclerotică. *s.n.*

alb[2],-ă I. *adj.* 1. Care are culoarea laptelui sau a zăpezii. */Rasă ~* = grup de popoare care se caracterizează prin culoarea deschisă a pielii. *Hârtie* (sau *coală*) *~* = hârtie care nu a fost scrisă. *Rând ~* = spaţiu nescris între două rânduri scrise. *Armă ~* = armă cu lamă de oţel. *Carne ~* = carne de pasăre sau de peşte. *Nici ~, nici neagră* = a) nici aşa, nici aşa; b) deodată; fără multă vorbă. *Ba e ~, ba e neagră*, se spune despre vorbele cuiva care se contrazice. *~ la faţă* = palid. 2. (despre oameni; şi s.) Care aparţine rasei albe. //Cărunt. */A scoate* (cuiva) *peri ~* = a necăji mereu (pe cineva); a agasa (pe cineva) până la exasperare. 3. Incolor, transparent. 4. (fig.) Limpede, luminos. */Noapte ~* = noapte fără somn. *Nopţi ~* = nopţi luminoase, obişnuite în timpul solstiţiului de vară în apropierea cercului polar, în care nu se produce întunecarea completă, deoarece soarele nu coboară suficient sub orizont. *Magie ~* = capacitate a unor persoane de a săvârşi fapte neobişnuite, aparent miraculoase, care însă pot fi explicate ştiinţific; (livr.) teurgie. (în basme) *Lumea ~* = lumea reală. (rar) *Zile ~* = viaţă tihnită, fericită. 5. (fig.) Nevinovat, curat, pur, candid. 6. (despre versuri) Fără rimă. II. *s.m.* Denumire dată, după Revoluţia franceză, contrarevoluţionarilor şi conservatorilor. III. *s.m.* Denumire dată unor rase de porcine de culoare albă (A.1), crescute pentru producţia de carne. *~ de Banat.* IV. *s.f. pl. art.* Nume dat pieselor albe (A.1) la unelejocuri de noroc sau distractive. *adj., s.m.* şi *f., pl.* albi,-e.

alba (pop.) Zorii zilei. *s.f. art., g.-d. art.* albei.

albadă (livr.) Alboradă, aubadă. *s.f., g.-d. art.* albadei, *pl.* albade.

albaiulian,-ă (-li-an) (Locuitor) din municipiul Alba-Iulia. *adj., s.m., pl.* albaiuleni,-e.

aibaiuliancă (-li-an-) Locuitoare din municipiul Alba-Iulia. *s.f., g.-d. art.* albaiuliencei, *pl.* albaiulience.

alb-albastru,-ă Alb bătând în albastru. *adj., pl.* alb-albaştri,-stre.

alba-neagra Joc de noroc la care se folosesc piese albe şi negre. *s.f. art., neart.* albă-neagră.

albanez,-ă (Locuitor) din Albania. *adj., s.m.* şi *f., pl.* albanezi,-e.

albaneză Limbă indo-europeană vorbită în Albania. *s.f., g.-d. art.* albanezei.

albanistică Studiul limbii, culturii şi civilizaţiei albaneze. *s.f., g.-d. art.* albanisticii.

alb-argintiu,-ie Alb bătând în argintiu. *adj., pl.* alb-argintii.

albaspină (bot.) Păducel. *s.f., g.-d. art.* albaspinei.

albastru[1] 1. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii, situată între verde şi indigo; albăstreală, albăstrime. 2. Obiect, substanţă etc. de culoare albastră. */~ de metilen* = colorant albastru (1) întrebuinţat în vopsitorie, în medicină etc. *~ de Prusia* (sau *de Berlin*) = ferocianură de fier utilizată ca pigment albastru (1). *s.n., art.* albastrul.

albastru[2],-ă Care are culoarea cerului senin. //(fig.) Trist, melancolic, sumbru. */Inimă-~* = a) suflet trist; (p. ext.) jale, tristeţe; b) necaz, furie, mânie. *De* (sau *cu*) *sânge ~* = de neam nobil. (fam.) *E (cam) ~* = e (cam) rău, situaţia e (cam) dificilă. *adj., pl.* albaştri,-stre.

albastru-azuriu Albastru bătând în azuriu. *adj. m., pl.* albaştri-azurii; *f.* albastră-azurie, *pl.* albastre-azurii.

albastru-deschis Albăstrior. *adj. m., pl.* albaştri-deschis; *f.* albastră-deschis, *pl.* albastre-deschis.

albatros Pasăre marină, de culoare albă, asemănătoare cu pescăruşul, dar mult mai mare decât acesta. *s.m., pl.* albatroşi.

albăstrea Plantă de câmp cu flori albastre; albăstriţă. *s.f., art.* albăstreaua, *g.-d. art.* albăstrelei, *pl.* albăstrele, *art.* albăstrelele.

albăstreală 1. Albastru, albăstrime. 2. Colorant albastru-indigo folosit în gospodărie şi în industrie pentru a accentua albul unor obiecte. *s.f., g.-d. art.* albăstrelii, *pl.* albăstreli.

albăstrel,-ea/-ică Diminutiv al lui albastru. *adj., pl.* albăstrei/albăstrele.

albăstri 1. *tr.* A da unui obiect o culoare mai albastră; a clăti rufele în apă amestecată cu albăstreală. 2. *intr* şi *refl.* (fig.) A avea sau a răspândi o lucire albastră. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* albăstresc, *imperf. 3 sg.* albăstrea; *conj. prez. 3* să albăstrească.

albăstrime 1. Calitatea de a fi albastru. 2. Cer albastru. 3. Întindere de culoare albastră; spaţiu albastru. 4. (înv., peior.) Termen cu care ţăranii numeau uneori pe cei îmbrăcaţi orăşeneşte; (p. ext.) ciocoime. *s.f., g.-d. art.* albăstrimii, *pl.* (2) albăstrimi.

albăstrior,-oară (-tri-or) Diminutiv al lui albastru; albastru-deschis. *adj., pl.* albăstriori,-oare.

albăstrire Acţiunea de a (se) albăstri. //Protejare a pieselor de oţel cu un strat (albastru) de oxid de fier. *s.f., g.-d. art.* albăstririi, *pl.* albăstriri.

albăstriţă (bot.) Albăstrea. *s.f., g.-d. art.* albăstriţei, *pl.* albăstriţe.

albăstriu,-ie Care bate în albastru. //(s.) Culoare care bate în albastru. *adj., pl.* albăstrii.

albăstrui,-ie Albăstriu. *adj., pl.* albăstrui.

aibeală (pop.) 1. Faptul de a (se) albi. 2. (la pl.) Farduri de culoare albă. *s.f., g.-d. art.* albelii, *pl.* (2) albeli.

albeaţă 1. Calitatea de a fi alb; culoare albă; (rar) albime. 2. Leucom; (impr.) cataractă (2). [*var.* albeţe *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* albeţii.

albedo Mărime care indică raportul dintre energia luminoasă radiată de un corp şi cea primită. *s.n., art.* albedoul.

albei Specie de iarbă albicioasă, cu spic ramificat. *s.m.*

albescenţă (rar) Starea a ceea ce este alb; albiciune. *s.f., g.-d. art.* albescenţei.

albeţ[1] (reg.) Album. *s.n., pl.* albeţe.

albeţ[2],-eaţă (reg.) Albineţ. *adj., pl.* albeţi,-e.

albeţe v. **albeaţă.**

albgardist,-ă Luptător împotriva Puterii sovietice în perioada războiului civil (1918-1920). *s.m., pl.* albgardişti; *s.f., g.-d. art.* albgardistei, *pl.* albgardiste.

alb-gălbui,-e Alb care bate în gălbui. *adj., pl.* alb-gălbui.

albi 1. *intr.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină (mai) alb. //A decolora, parţial sau total, un anumit produs. //A trata produsele textile cu agenţi oxidanţi sau reducători pentru a le face mai albe, distrugând pigmenţii naturali. //A colora uşor în albastru un produs textil pentru a obţine un efect de alb intens. 2. *intr.* A încărunţi; (p. ext.) a îmbătrâni. 3. *intr.* A ieşi în evidenţă, a se contura (din cauza culorii albe). //(fig.) A străluci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* albesc, *imperf. 3 sg.* albea; *conj. prez. 3* să albească.

albian[1] (-bi-an) Primul etaj al cretacicului mediu (sau ultimul al cretacicului inferior). *s.n.*

albian[2],-ă (-bi-an) Referitor la albian[1]. *adj., pl.* albieni,-e.

aibicios,-oasă Care bate în alb; (rar) albiu, albui, alburiu. *adj., pl.* albicioşi,-oase.

albiciune (fam.) Albeaţă. *s.f., g.-d. art.* albiciunii.

albie (-bi-e) 1. Vas de formă lunguiaţă, din lemn cioplit; copaie, covată. */A face* (pe cineva*) ~ de porci* =

a insulta (pe cineva) cu vorbe foarte grele. 2. Porțiune a unei văi prin care curge o apă; matcă. *s.f., art.* albia, *g.-d. art.* albiei, *pl.* albii, *art.* albiile.
albier (-bi-er) Cel care face albii (1). *s.m., pl.* albieri.
albigens,-ă (Adept) al unei secte rigoriste și antieclezi-astice din Albi (Franța), din secolele XII și XIII, reprimată de papalitate. *adj., s.m.* și *f., pl.* albigenși,-se.
albii *refl.* (rar) A lua forma unei albii. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se albește, *imperf. 3 sg.* se albia; *conj. prez. 3* să se albiască; *ger.* albiindu-se.
albilită Fluture de culoare albă, a cărui larvă se hrănește cu frunze de varză; fluture-de-varză, fluture-alb. *s.f., g.-d. art.* albilitei, *pl.* albilițe.
albime (rar) Albeață (1). *s.f., g.-d. art.* albimii, *pl.* albimi.
albinar 1. (pop.) Apicultor. 2. (ornit.) Prigoare. *s.m., pl.* albinari.
albină 1. Insectă cu aparatul bucal adaptat pentru supt și lins, cu picioarele posterioare adaptate pentru strângerea polenului, cu abdomenul prevăzut cu un ac veninos, care trăiește în familii, producând miere și ceară. 2. Plantă erbacee cu flori violacee, dispuse în spic, asemănătoare cu o albină (1). *s.f., g.-d. art.* albinei, *pl.* albine.
albinăreI Pasăre călătoare cu penele viu colorate, care se hrănește cu insecte, în special cu albine și viespi; albinar, prigoare, furnicar. *s.m., pl.* albinărei.
albinărie (rar) Stupină (1). *s.f., art.* albinăria, *g.-d. art.* albinăriei, *pl.* albinării, *art.* albinăriile.
albinărit 1. Apicultură. 2. (în Evul Mediu, în Țara Românească) Dare reprezentând a zecea parte din mierea și ceara obținute. *s.n.*
albineală (rar) Creștere, dezvoltare. *s.f., g.-d. art.* albinelii.
albineț[1] (reg.) Soi de grâu din Banat. *s.m.*
albineț[2]**,-eață** (reg.) Blond, bălai, albeț. *adj., pl.* albineți,-e.
albini *tr.* (rar) A da la iveală. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* albinesc, *imperf. 3 sg.* albinea; *conj. prez. 3* să albinească.
albinioară Albiniță. *s.f., g.-d. art.* albinioarei, *pl.* albinioare.
albinism 1. Anomalie congenitală constând în lipsa pigmenților din piele, păr și ochi. 2. Absență a clorofilei din frunze. *s.n.*
albiniță Diminutiv al lui albină; albinioară. *s.f., g.-d. art.* albinitei, *pl.* albinițe.
albinos,-oasă (Om, animal) atins de albinism. *adj., s.m.* și *f., pl.* albinoși,-oase.
albinușă (rar) Albiniță. *s.f., art.* albinușa, *g.-d. art.* albinușei, *pl.* albinușe.
albinuță Albiniță. *s.f., g.-d. art.* albinutei, *pl.* albinuțe.
albioară (-bi-oa-) Albiuță. *s.f., g.-d. art.* albioarei, *pl.* albioare.
Albion (-bi-on) Nume tradițional al Marii Britanii, după geograful Ptolemeu. *s.prop.n.*
albior,-oară (-bi-or) Albișor[2]. *adj., pl.* albiori,-oare.
albire Acțiunea de a (se) albi. *s.f., g.-d. art.* albirii, *pl.* albiri.
albișoară 1. (iht.) Obleț. 2. Albitură (2). 3. Viță-de-vie cu struguri albi. *s.f., g.-d. art.* albișoarei, *pl.* albișoare.
albișor[1] 1. Nume dat unor bureți comestibili. 2. (iht.) Obleț. 3. (pop., la pl.) Bani de argint. *s.m., pl.* albișori.
albișor[2]**,-oară** Diminutiv al lui alb; albior. *adj., pl.* albișori,-oare.
albit Mineral lăptos, verzui, roșiatic, folosit în industria ceramicii. *s.n.*
albitor,-oare Muncitor care lucrează într-o albitorie. *s.m., pl.* albitori; *s.f., g.-d. art.* albitoarei, *pl.* albitoare.
albitorie Secție într-o întreprindere textilă în care se albesc produsele prin distrugerea pigmenților naturali ai fibrelor. *s.f., art.* albitoria, *g.-d. art.* albitoriei, *pl.* albitorii, *art.* albitoriile.
albitură 1. (la pl.) Rufărie (de pat, de corp etc.); lenjerie. 2. Nume generic dat exemplarelor mici de pești; albișoară. 3. (reg.) Nume dat rădăcinilor de pătrunjel și de păstârnac. 4. (tipogr.) Mici piese de plumb folosite la completarea spațiului dintre litere, cuvinte sau rânduri; (p. ext.) spațiu alb între cuvinte sau între rânduri. *s.f., g.-d. art.* albiturii, *pl.* albituri.
albiță 1. (iht.) Obleț. 2. Plantă erbacee cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* albiței, *pl.* albițe.
albiu,-ie (rar) Albicios. *adj., pl.* albii.
albiuță (-bi-u-) Diminutiv al lui albie; albioară. *s.f., g.-d. art.* albiuței, *pl.* albiuțe.
alboare (rar) Lucire, licărire albă. *s.f., g.-d. art.* alborii.
alboradă Piesă muzicală instrumentală, inspirată din poeziile populare din Peninsula Iberică, executată în zori, sub fereastra cuiva; albadă, aubadă. *s.f., g.-d. art.* alboradei, *pl.* alborade.
albui,-ie (rar) Albicios. *adj., pl.* albui.
albuleț (reg.) Alburn. *s.n., pl.* albulețe.
album 1. Caiet special în care se păstrează fotografii, timbre, ilustrate. 2. Caiet în care se scriu versuri, amintiri etc. sau în care se schițează desene. 3. Colecție de fotografii, de ilustrații, de schițe etc. reunite într-un volum, după o temă unitară. ~ *de artă. s.n., pl.* albume.
albumeală (bot.) Floare-de-colț. *s.f., g.-d. art.* albumelei, *pl.* albumele.
albumen Țesut vegetal din semințele unor plante, în care se depozitează substanțele nutritive de rezervă, servind ca hrană embrionului în timpul germinației. *s.n.*
albumină (med.) Substanță organică din grupul proteinelor, care intră în compoziția albușului de ou, a sângelui și a altor lichide organice. *s.f., g.-d. art.* albuminei, *pl.* albumine.
albuminoid[1] Proteină insolubilă care se găsește în țesuturile cartilaginoase. *s.n.*
albuminoid[2]**,-ă** De felul albuminei. *adj., pl.* albuminoizi,-de.
albuminometru Aparat cu care se determină cantitatea de albumină dintr-un lichid organic. *s.n., art.* albuminometrul, *pl.* albuminometre.
albuminos,-oasă Care conține albumină. *adj., pl.* albuminoși,-oase.
albuminurie Prezența albuminei în urină. *s.f., art.* albuminuria, *g.-d. art.* albuminuriei.
albumiță (bot.) Floare-de-colț. *s.f., g.-d. art.* albumitei, *pl.* albumițe.
albumoză Derivat necoagulabil al albuminei. *s.f., g.-d. art.* albumozei.
alburi *intr.* A răspândi o lumină albicioasă, a se zări ca ceva alb. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* alburește, *imperf. 3 sg.* alburea; *conj. prez. 3* să albureasă.
alburiu[1] Culoare deschisă, ștearsă, spălăcită. *s.n., art.* alburiul.
alburiu[2]**,-ie** Albicios; deschis, șters, spălăcit. *adj., pl.* alburii.
alburn Totalitatea straturilor tinere situate între scoarța și inima trunchiului unui copac, prin care trec apa și sărurile minerale; albeț, albuleț. *s.n., pl.* alburnuri.
albuș 1. Substanță albă-transparentă, vâscoasă, din compoziția oului. 2. (rar) Sclerotică. *s.n., pl.* albușuri.
albuț,-ă (rar) Diminutiv al lui alb. *adj., pl.* albuți,-e.
alcade v. **alcalde.**
alcaic,-ă (-ca-ic) (în sintagma) *Vers* ~ = vers antic format din cinci picioare, cu cezura după al doilea picior. *Strofă* ~ = strofă de patru versuri, cu primele două alcaice, unul iambic și unul corintic. *adj., pl.* alcaici,-ce.

alcalde 1. Magistrat municipal în Spania. 2. Primar în Spania. [*var.* alcade *s.m.*] *s.m., pl.* alcalzi.
alcalicelulo̲ză Derivat alcalin al celulozei folosit la fabricarea mătăsii artificiale. *s.f., g.-d. art.* alcalicelulozei.
alcalimetrie Parte a chimiei care se ocupă cu determinarea concentrației unei baze; procedeu de analiză chimică utilizat în acest scop. *s.f., art.* alcalimetria, *g.-d. art.* alcalimetriei.
alcalimetru Instrument folosit în alcalimetrie. *s.n., art.* alcalimetrul, *pl.* alcalimetre.
alcalin,-ă (despre substanțe) Cu reacție bazică în soluție, care albăstrește hârtia roșie de turnesol și neutralizează acizii; bazic. */Metal ~* = metal din grupa metalelor monovalente. *Medicament ~* = medicament folosit în tratamentul aciditații gastrice. *adj., pl.* alcalini,-e.
alcalinitate Însușire a unei substanțe de a fi alcalină. //Grad de saturație cu alcaliu a unei soluții. *s.f., g.-d. art.* alcalinității.
alcaliniza *tr.* A da unei substanțe proprietăți alcaline. *vb. I, ind. prez. 3* alcalinizează.
alcalinizare Acțiunea de a alcaliniza. *s.f., g.-d. art.* alcalinizării, *pl.* alcalinizări.
alcalino-pământos (în sintagma) *Metal ~* = fiecare dintre metalele care aparțin grupei a II-a din sistemul periodic al elementelor. *adj., pl.* alcalino-pământoase.
alcaliu Compus chimic cu gust leșiatic, care împreună cu un acid formează o sare. *s.n., pl.* alcalii, *art.* alcaliile.
alcaloid Substanță bazică azotată, de origine vegetală sau sintetică, toxică, folosită în doze mici ca medicament. *s.m., pl.* alcaloizi.
alcaloză Mărire anormală a alcalinității sângelui. *s.f., g.-d. art.* alcalozei.
alcan Denumire generică a hidrocarburilor aciclice saturate; hidrocarbură parfinică; parafină. *s.m., pl.* alcani.
alcarazas (rar) Vas poros de pământ, în care răcirea lichidului din el se face prin pereții acestuia. *s.n., pl.* alcarazasuri.
alcazar Palat fortificat, de origine maură, construit în Evul Mediu în Spania. *s.n., pl.* alcazare.
alcătui[1] 1. *tr.* A face, a construi, a crea; a compune, a elabora, a concepe. *//refl.* A se forma, a lua ființă. 2. *tr.* A constitui. *//refl.* A fi format, a consta din... 3. (pop.) A aduna, a strânge; a aranja. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* alcătuiesc, *imperf. 3 sg.* alcătuia; *conj. prez. 3* să alcătuiască.
alcătui[2] *refl.* (reg.) A se învoi; a se înțelege. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se alcătuiește, *imperf. 3 sg.* se alcătuia; *conj. prez. 3* să se alcătuiască.
alcătuială Alcătuire; (concr.) ceea ce este alcătuit. *s.f., g.-d. art.* alcătuielii, *pl.* alcătuieli.
alcătuire Acțiunea de a (se) alcătui; constituire, compunere, alcătuială. //Structură, compoziție. *s.f., g.-d. art.* alcătuirii, *pl.* alcătuiri.
alcătuitor,-oare (-tu-i-) 1. *adj.* Care intră în compoziția unui lucru; constitutiv. II. *s.m.* și *f.* Persoană care alcătuiește ceva. *adj., s.m.* și *f., pl.* alcătuitori,-oare.
alchenă Hidrocarbură aciclică nesaturată. *s.f., g.-d. art.* alchenei, *pl.* alchene.
alchidal Rășină sintetică folosită la prepararea unor lacuri și vopsele. *s.m.*
alchil (chim.) Radical organic monovalent obținut prin îndepărtarea hidroxidului dintr-un alcool. *s.m., pl.* alchili.
alchilare (chim.) Introducere a unui alchil în molecula unui compus organic. *s.f., g.-d. art.* alchilării.
alchimic,-ă Referitor la alchimie; de alchimie. *adj., pl.* alchimici,-ce.
alchimie 1. Chimia medievală care urmărea găsirea „elixirului vieții" și producerea aurului din metale comune. 2. (fig.) Subtilitate. *s.f., art.* alchimia, *g.-d. art.* alchimiei.
alchimist Practicant al alchimiei. [*var.* alhimist *s.m.*] *s.m., pl.* alchimiști.
alchină (chim.) Hidrocarbură aciclică nesaturată, cu o triplă legătură. *s.f., g.-d. art.* alchinei, *pl.* alchine.
alcool[1] Derivat obținut prin înlocuirea unui atom de hidrogen din molecula unei hidrocarburi cu un oxidril. *s.m., pl.* alcooli.
alcool[2] 1. Lichid incolor, inflamabil, cu miros specific, obținut prin fermentarea zaharurilor din cereale, fructe etc. sau pe cale sintetică; etanol, alcool etilic, spirt. */~ sanitar* = alcool colorat cu albastru de metilen și întrebuințat ca dezinfectant extern. *~ denaturat* = alcool impropiu consumului, destinat industriei. *~ rafinat* = alcool brut din care au fost îndepărtate impuritățile prin rectificare. *~ solidificat* = polimer al acetaldehidei, insolubil în apă, greu solubil în alcool și eter, utilizat drept combustibil solid. 2. Băutură alcoolică. *s.n., pl.* alcooluri.
alcoolat Derivat al alcoolului obținut prin înlocuirea hidrogenului din hidroxilul unui alcool cu un metal; alcoxid. *s.m.*
alcoolemie Prezența temporară a alcoolului[2] în sânge. //Procent de alcool în sânge. *s.f., art.* alcoolemia, *g.-d. art.* alcoolemiei.
alcoolic,-ă I. *adj.* Care conține alcool. II. *s.m.* și *f.* Persoană care consumă în mod abuziv alcool; bețiv. *adj., s.m.* și *f., pl.* alcoolici,-ce.
alcoolism Abuz de băuturi alcoolice; stare patologică determinată de consumul excesiv de alcool; intoxicație alcoolică cronică; etilism. *s.n.*
alcooliza 1. *tr.* A adăuga alcool unui alt tip de lichid. 2. *refl.* A consuma în mod excesiv alcool; a deveni alcoolic (II). *vb. I, ind. prez. 3* alcoolizează.
alcoolizare Acțiunea de a (se) alcooliza. *s.f., g.-d. art.* alcoolizării.
alcoolmetrie Determinarea concentrației unei soluții alcoolice. *s.f., art.* alcoolmetria, *g.-d. art.* alcoolmetriei.
alcoolmetru Instrument folosit în alcoolmetrie. *s.n., art.* alcoolmetrul, *pl.* alcoolmetre.
alcoolmanie Dependență de băuturile alcoolice. *s.f., art.* alcoolmania, *g.-d. art.* alcoolmaniei.
alcoolscop Instrument pentru determinarea alcoolemiei. *s.n., pl.* alcoolscoape.
alcoolscopic,-ă Cu alcoolscopul. *adj., pl.* alcoolscopici,-ce.
alcooltest Test pentru stabilirea concentrației de alcool din sânge. *s.n., pl.* alcooltesturi.
alcov 1. Nișă într-o cameră de dormit, unde se așază patul; (p. ext.) pat. 2. Dormitor al unei femei. [*var.* (înv.) alcovă *s.f.*] *s.n., pl.* alcovuri.
alcovă v. **alcov.**
alcoxid (chim.) Alcoolat. *s.m., pl.* alcoxizi.
aldan/hăldan (reg.) Cânepă de toamnă care produce sămânță. *s.m., pl.* aldani/hăldani.
aldămaș Băutură (și gustare) oferită de cineva după încheierea unei tranzacții. [*var.* adălmaș *s.n.*] *s.n., pl.* aldămașuri.
alde (pop., fam.) 1. Oameni ca... //Lucruri, întâmplări de felul... 2. Ai lui..., cei din familie, din jurul cuiva. 3. (precedă un nume propriu) *~ Popescu. adj. invar.*
aldehidă Substanță organică obținută prin oxidarea moderată a unor alcooli. */~ formică* = formaldehidă. *~ benzoică* = benzaldehidă. *s.f., g.-d. art.* aldehidei, *pl.* aldehide.
aldin,-ă (despre litere tipografice) Cu conturul mai gros decât al literelor obișnuite. *adj., pl.* aldini,-e.
aldină Literă tipografică cu conturul negru și gros. *s.f., g.-d. art.* aldinei, *pl.* aldine.
aldol (chim.) Aldehidă-alcool obținută prin polimerizarea unei aldehide. *s.m., pl.* aldoli.

aldosteron Hormon steroid secretat de glanda suprarenală. *s.m.*
aldoză (chim.) Monozaharidă având în moleculă gruparea carbonil specifică aldehidelor. *s.f., g.-d. art.* aldozei, *pl.* aldoze.
alean 1. (pop.) Suferință, durere sufletească (cauzată de o dorință neîmplinită). 2. Dor, nostalgie. 3. Dușmă-nie, vrăjmășie, pică. *s.n., pl.* aleanuri.
aleator,-oare v. **aleatoriu.**
aleatoric,-ă (-le-a-) (livr., despre fenomene) Care se produce întâmplător, care este legat de hazard; stocastic. //(muz.) Bazat pe improvizație; care lasă execuția la inspirația interpretului. *adj., pl.* aleatorici,-ce.
aleatorism 1. Caracter aleatoric; hazard. 2. (muz.) Libertate de improvizație a unui interpret în legătură cu o anumită temă. *s.n.*
aleatoriu,-ie (-le-a-) (jur.) Care depinde de un fapt nesigur; întâmplător. *Venituri ~. /Muzică ~* = muzică în care autorul introduce elemente de improvizație. [*var.* aleator,-oare *adj.*] *adj., pl.* aleatorii.
alebardă v. **halebardă.**
alebardier v. **halebardier.**
alee 1. Drum într-un parc sau într-o grădină, având pe margini arbori sau flori. 2. Stradă îngustă și scurtă; stradelă, intrare. 3. Spațiu de circulație mărginit pe ambele părți de elemente arhitecturale. *s.f., art.* aleea, *g.-d. art.* aleii, *pl.* alei.
alega *tr.* (jur.) A invoca ceva ca scuză, ca motiv în justificarea unei acțiuni. *vb. I, ind. prez. 3* alegheză.
alegație (-ți-e) Faptul de a alega; invocare a unei păreri, a unui text în sprijinul unei afirmații sau pentru a justifica ceva. [*var.* (înv.) alegațiune *s.f.*] *s.f., art.* alegația, *g.-d. art.* alegației, *pl.* alegații, *art.* alegațiile.
alegațiune v. **alegație.**
alegător,-oare Persoană care are drept de vot, care votează la alegeri. *s.m., pl.* alegători; *s.f., g.-d. art.* alegătoarei, *pl.* alegătoare.
alege 1. *tr.* A prefera pe cineva sau ceva; a decide. 2. *tr.* A desemna pe cineva prin vot; a vota. 3. *tr.* și *refl.* A (se) împărți formând mai multe grupe. */A ~ cărare* = a despărți părul în două cu pieptănul. *//refl. impers.* (reg.) A apărea clar, limpede. 4. *tr.* A selecționa, a sorta. //(fig.) A înțelege clar spusele cuiva. 5. *refl.* A rămâne cu ceva de pe urma unei acțiuni. 6. *refl.* A ajunge într-o anumită situație (rea). */A se ~ praf și pulbere* sau *a se ~ praful de cineva* (sau de ceva) = a nu mai rămâne nimic (din ceva), a se distruge complet. 7. *tr.* (pop.) A recunoaște dintre mai mulți; a distinge. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* aleg, *1 pl.* alegem, *perf. s. 1 sg.* alesei, *1 pl.* aleserăm; *part.* ales.
alegere 1. Acțiunea de a (se) alege. */Fără ~* = la întâmplare. *La ~* = după voie. 2. (la pl.) Desemnare prin vot a celor care urmează să îndeplinească o anumită sarcină. *s.f., g.-d. art.* alegerii, *pl.* alegeri.
alegoric,-ă Care reprezintă o alegorie, specific alegoriei; exprimat în pilde. */Car ~* = vehicul pe care este reprezentată o scenă simbolică și cu care se defilează în anumite zile de sărbătoare. *adj., pl.* alegorici,-ce.
alegorie 1. Procedeu artistic care constă în exprimarea unei idei abstracte prin mijloace concrete (tablou, sculptură etc.). 2. Operă literară sau plastică care folosește acest procedeu. *s.f., art.* alegoria, *g.-d. art.* alegoriei, *pl.* alegorii, *art.* alegoriile.
alegorism Exprimare prin alegorii; abuz de alegorii. *s.n.*
alegoriza *tr.* (lit.) A da un sens alegoric. *vb. I, ind. prez. 3* alegorizează.
alegrețe (livr.) Vioiciune, sprinteneală (a exprimării, a tonului etc.). *s.f., art.* alegrețea, *g.-d. art.* alegreței.
alegru,-ă (livr., despre o melodie) Vioi, sprinten. *adj., pl.* alegri,-e.
alelă (biol.) Genă de un anumit tip de pe același cromozom. *s.f., g.-d. art.* alelei, *pl.* alele.
alelei/alei (pop.) Exclamație care exprimă entuziasmul, mânia sau părerea de rău. *interj.*
alelism Reacția care există între alelele diferite ale unei gene. *s.n.*
alelopatie Interacțiune stabilită între plantele superioare prin intermediul diferiților produși metabolici. *s.f., art.* alelopatia, *g.-d. art.* alelopatiei.
aleluia 1. Refren de laudă în cântările bisericești. /(fam.) *A-i cânta* (cuiva) ~ = a lua parte la înmormântarea cuiva, a înmormânta pe cineva. 2. (fam.) S-a terminat! Amin! [*var.* alilуia *interj.*] *interj.*
alem Steag cu însemnele Imperiului Otoman (pe care îl primeau domnii români la învestitura lor). *s.n.*
aleman,-ă v. **alaman.**
alemandă Vechi dans de origine germană, cu mișcări lente. *s.f., g.-d. art.* alemandei, *pl.* alemande.
alemanic,-ă Referitor la Elveția de limbă germană. *adj., pl.* alemanici,-ce.
alenă Aer cald care iese din plămâni în timpul respirației. *s.f., g.-d. art.* alenei, *pl.* alene.
alene Fără grabă, încet. *adv.*
alerga *intr.* 1. A merge repede, a fugi. 2. A fugi după cineva sau după ceva pentru a-l ajunge, a-l prinde. *//tr.* A fugări pe cineva. 3. A se grăbi într-o direcție sau către un scop anume. 4. A recurge la cineva ca la o sursă de ajutor. 5. A umbla după treburi. 6. A participa la probele de alergări într-o competiție sportivă. 7. A umbla de colo până colo, fără a avea o țintă precisă. *//tr.* (pop.) A cutreiera, a străbate un loc. *vb. I, ind. prez. 3* aleargă.
alergare 1. Acțiunea de a alerga. 2. (la pl.) Probă atletică de fugă pe anumite distanțe. 3. Cursă de cai. *s.f., g.-d. art.* alergării, *pl.* alergări.
alergătoare 1. Dispozitiv pe care se pun mosoarele cu fire pentru a fi urzite la războaiele de țesut țărănești. 2. (înv.) Parc vast, în care erau ținute anumite animale și în care se organizau vânători. *s.f., g.-d. art.* alergătorii, *pl.* alergători.
alergător,-oare I. *adj.* Care aleargă. */Păsări ~* (și s.f.) = păsări din țările calde, având picioare lungi, cu care aleargă foarte repede. *Piatră ~* (și s.f.) = piatra de moară care se învârtește pentru a măcina boabele. II. *s.m.* și *f.* 1. Atlet care concurează la probele de alergări. 2. Cal de curse. 3. (rar) Curier (însărcinat cu transmiterea unui mesaj). *adj., s.m.* și *f., pl.* alergători,-oare.
alergătură Alergare. */O ~ de cal* = măsură aproximativă (nu prea mare) de distanță. //Deplasare continuă după diferite treburi; du-te-vino. */Cal de ~* = cal sau (fig.) om întrebuințat la toate corvezile. *s.f., g.-d. art.* alergăturii, *pl.* alergături.
alergen[1] Substanță care provoacă o alergie. *s.n., pl.* alergene.
alergen[2]**,-ă** (despre substanțe, agenți) Care provoacă alergii. *adj., pl.* alergeni,-e.
alergic,-ă Care se referă la alergie. *adj., pl.* alergici,-ce.
alergie (med.) Creștere patologică a sensibilității organismului față de anumite substanțe sau microbi. *s.f., art.* alergia, *g.-d. art.* alergiei, *pl.* alergii, *art.* alergiile.
alergolog,-ă Specialist în alergologie. *s.m., pl.* alergologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* alergologei, *pl.* alergologe.
alergologic,-ă Referitor la stările de alergie. *adj., pl.* alergologici,-ce.
alergologie Ramură a medicinei care se ocupă cu mecanismele și bolile de natură alergică. *s.f., art.* alergologia, *g.-d. art.* alergologiei.
alert,-ă Vioi, sprinten în mișcări; agil. *adj., pl.* alerți,-te.
alerta *tr.* și *refl.* A (se) alarma. *vb. I, ind. prez. 3* alertează.

alertare Acțiunea de a (se) alerta. *s.f., g.-d. art.* alertării, *pl.* alertări.
alertă (și fig.) Alarmă. //Semnal convențional internațional prin care se atrage atenția oamenilor de știință asupra iminenței producerii unor fenomene cerești cu urmări complexe. *s.f., g.-d. art.* alertei, *pl.* alerte.
alertețe (rar) Vioiciune, agerime; elan, avânt. *s.f., art.* alertețea, *g.-d. art.* alerteței.
ales[1] Faptul de a (se) alege. *s.n.*
ales[2]**,-easă** 1. *adj.* 1. Deosebit, prețios, distins, remarcabil; scump, rar. */Mai ~* = în special, îndeosebi. 2. (și s.) Desemnat prin vot. 3. (despre țesături) Cu model, cu flori. II. *s.m.* și *f.* (art.) Persoană iubită (cu care se căsătorește cineva). *adj., s.m.* și *f., pl.* aleși,-se.
alese (în loc.) *Pe ~* sau *într-~* = după plac. *loc. adv.*
alesătură Procedeu de ornamentare a țesăturilor populare românești, prin separare cu mâna, după model, a firelor de urzeală și de bătaie. //Model decorativ colorat, realizat în arta populară românească prin acest procedeu. *s.f., g.-d. art.* alesăturii, *pl.* alesături.
alesidă (înv.) Lănțișor pe care îl aveau ceasornicele de buzunar. [*var.* alăsidă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* alesidei, *pl.* alesîde.
aleu v. **aoleu.**
aleurit (-leu-) Rocă sedimentară detritică, neconsolidată, formată din fragmente de roci și de minerale de dimensiuni foarte mici. //Fracțiune din sedimente cu aceeași granulație. *s.n., pl.* aleurite.
aleuritic,-ă (-leu-) De natura aleuritelor. *adj., pl.* aleuritici,-ce.
aleurolit (-leu-) Rocă sedimenatră aleuritică. *s.n.*
aleurometru (-leu-) Aparat pentru determinarea calității glutenului din făină. *s.n., art.* aleurometrul, *pl.* aleurometre.
aleuronat (-leu-) Produs alimentar din gluten, bogat în proteine, din care se fac preparate dietetice pentru diabetici. *s.n.*
aleuronă (-leu-) Substanță proteică extrasă din fructe, semințe de cereale sau de leguminoase. *s.f., g.-d. art.* aleuronei.
aleuronic (-leu-) (în sintagma) *Strat ~* = strat de celule bogate în proteine, care se găsește sub învelișul bobului de cereale. *adj., pl.* aleuronice.
alevin Larvă, pui de pește. *s.m., pl.* alevini.
alevinaj (rar) Îngrijire și hrănire a puietului de pește. *s.n.*
alexandrin[1] Vers iambic de 12 silabe, cu cezură la mijloc, specific poeziei franceze. *s.m., pl.* alexandrini.
alexandrin[2]**,-ă** Referitor la civilizația elenistică din Alexandria; (p. ext.) referitor la epoca elenistică. */Poezie ~* = poezie de tip rafinat, proprie epocii elenistice. *adj., pl.* alexandrini,-e.
alexandrinism 1. Ansamblu de manifestări ale civilizației elenistice din Alexandria (sec. al II-lea î.Hr. - sec. al III-lea d.Hr.). 2. Caracterul operei poeților alexandrini; (p. ext.) caracterul rafinat, erudit, subtil, ezoteric al artei și filosofiei în perioadele sale de declin. *s.n.*
alexandrit (min.) Crisoberil. *s.n., pl.* alexandrite.
alexăndrinean,-ă (Locuitor) din municipiul Alexandria. *adj., s.m., pl.* alexăndrineni,-e.
alexăndrineancă Locuitoare din municipiul Alexandria. *s.f., g.-d. art.* alexăndrinencei, *pl.* alexăndrinence.
alexie Incapacitate patologică de a citi. *s.f., art.* alexia, *g.-d. art.* alexiei.
alexină Specie de anticorp din serul sangvin. *s.f., g.-d. art.* alexinei, *pl.* alexine.
aleza *tr.* A prelucra interiorul unei piese cilindrice până la diametrul cerut. //A calibra exact dimensiunile unui orificiu dintr-o piesă mecanică. *vb. I, ind. prez. 3* alezează.
alezaj 1. Suprafață interioară, cilindrică sau conică, a unei piese. 2. Diametrul interior al unui cilindru de motor. *s.n., pl.* alezaje.
alezare Acțiunea de a aleza; alezaj. *s.f., g.-d. art.* alezării, *pl.* alezări.
alează Bucată de pânză care se așterne peste cearșaf sub un bolnav sau un copil mic. *s.f., g.-d. art.* alezei, *pl.* aleze.
alezie Incapacitate de a citi litere, cifre sau note muzicale. *s.f., art.* alezia, *g.-d. art.* aleziei.
aiezor Unealtă aşchietoare folosită la alezare. *s.n., pl.* alezoare.
alfa[1] Plantă graminee originară din Africa, din care se fac coarde, fibre etc. */Hârtie ~* = hârtie de calitate superioară obținută din frunzele acestei plante. *s.m.*
alfa[2] 1. Prima literă a alfabetului grecesc, corespunzând sunetului „a". */~ și omega* = începutul și sfârșitul; factorul esențial. *De la ~ la omega* = de la început până la sfârșit. 2. (fiz.) *Particulă ~* = particulă alcătuită din doi protoni și doi neutroni emisă de unele substanțe radioactive. *Radiație ~* = radiație constituită din particule alfa. *s.m., pl.* alfa.
alfabet 1. Totalitatea literelor care reprezintă sunetele de bază ale unei limbi. */~ fonetic* = alfabet care asociază fiecărei litere un cuvânt, a cărui inițială este litera respectivă, pentru a evita erorile la transmisiile telefonice și radiotelefonice. *~ Morse* = alfabet folosit în telegrafie, în care literele sunt reprezentate prin linii și puncte. *~ Braille* (brai) = alfabet cu litere în relief, pentru nevăzători. 2. (fig.) Minimum de cunoștințe necesare într-un domeniu. *s.n., pl.* alfabete.
alfabetar Set de litere și silabe decupate, folosit ca material didactic pentru formarea cuvintelor. *s.n., pl.* alfabetare.
alfabetic,-ă Așezat în ordinea alfabetului. *adj., pl.* alfabetici,-ce.
alfabetiza *tr.* A învăța pe un analfabet să scrie și să citească. *vb. I, ind. prez. 3* alfabetizează.
alfabetizare Acțiunea de a alfabetiza; instruire a analafabeților; combatere a analfabetismului. *s.f., g.-d. art.* alfabetizării.
alfabetizator Persoană implicată într-o campanie de alfabetizare. *s.m., pl.* alfabetizatori.
alfanumeric,-ă (tehn., despre indicații) Exprimat prin intermediul literelor și al cifrelor. *adj., pl.* alfanumerici,-ce.
alfatron Vacuumetru bazat pe efectul ionizant al radiației alfa emise de o sursă etalonată. *s.n., pl.* alfatroane.
algă Plantă acvatică inferioară cu întrebuințări în medicină, industrie etc. *s.f., g.-d. art.* algei, *pl.* alge.
algebră 1. Ramură a matematicii care se ocupă cu operațiile aritmetice, valorile numerice fiind însă substituite prin litere. //Manual școlar care se ocupă cu studierea acestor operații. 2. *~a logicii* = parte a logicii matematice care cuprinde calculul propozițiilor, claselor și al relațiilor. *s.f., g.-d. art.* algebrei.
algebric,-ă Referitor la algebră. *adj., pl.* algebrici,-ce.
algebrist,-ă Specialist în algebră. *s.m., pl.* algebriști; *s.f., g.-d. art.* algebristei, *pl.* algebriste.
algerian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Algeria. *adj., s.m.* și *f., pl.* algerieni,-e.
algeriancă (-ri-an-) Locuitoare din Algeria. *s.f., g.-d. art.* algeriencei, *pl.* algerience.
algezie (med.) Capacitatea de a simți durere; algie. *s.f., art.* algezia, *g.-d. art.* algeziei, *pl.* algezii, *art.* algeziile.
algezimetrie Determinare a intensității excitației necesare producerii unei senzații dureroase. *s.f., art.* algezimetria, *g.-d. art.* algezimetriei.
algid,-ă (despre o boală) Însoțit de senzația de frig. *adj., pl.* algizi,-de.

algiditate Simptom al unei boli, caracterizat prin scăderea mare a temperaturii corpului. *s.f., g.-d. art.* algidității.
algie Durere fizică. *s.f., art.* algia, *g.-d. art.* algiei.
alginā Substanță mucilaginoasă extrasă din anumite alge marine și utilizată pentru apretare în industria pielăriei. *s.f., g.-d. art.* alginei.
algofobie (med.) Teamă patologică de durere. *s.f., art.* algofobia, *g.-d. art.* algofobiei, *pl.* algofobii.
algogen,-ă Care provoacă durere. *adj., pl.* algogeni,-e.
algol (inform.) Limbaj simbolic utilizat în programarea automată, orientat pe probleme de calcul științific. *s.n.*
algolog,-ă Specialist în algologie. *s.m., pl.* algologi; *s.f., g.-d. art.* algologei, *pl.* algologe.
algologic,-ă Referitor la algologie. *adj., pl.* algologici,-ce.
algologie Ramură a botanicii care studiază algele. *s.f., art.* algologia, *g.-d. art.* algologiei.
algomanie (livr.) Căutare a unei plăceri în durere. *s.f., art.* algomania, *g.-d. art.* algomaniei.
algonkian[1] (-ki-an) Perioada a doua a precambrianului, care conține urme de organisme și de cărbuni. *s.n.*
algonkian[2]**,-ă** (-ki-an) Referitor la algonkian[1]. *adj., pl.* algonkieni,-e.
algonkin,-ă (Aborigen indian) din America de Nord. *adj., s.m. și f., pl.* algonkini,-e.
algonkină Limba vorbită de algonkini. *s.f., g.-d. art.* algonkinei.
algoritm 1. Sistem de reguli și simboluri obligatorii pentru soluționarea unor probleme de matematică și logică. 2. (p. gener.) Succesiune de operații necesare în rezolvarea unei probleme oarecare. *s.m., pl.* algoritmi.
algoritmic,-ă Care se bazează pe algoritmi. */Limbaj* ~ = limbaj de programare pentru calculatoare. *Logică* ~ = logică în care se folosesc notații algoritmice. *adj., pl.* algoritmici,-ce.
algrafie Procedeu de executare a formelor de imprimare pe plăci de aluminiu, folosit pentru tiparul plan. *s.f., art.* algrafia, *g.-d. art.* algrafiei.
alguacil (-gua-sil) (hisp.) Agent de poliție în Spania. *s.m., pl.* alguacili.
alhimist v. **alchimist.**
alia (-li-a) 1. *refl.* A încheia o alianță. //A se înțelege cu cineva pentru o acțiune comună. 2. *tr.* A obține un aliaj topind laolaltă anumite metale sau metale cu metaloizi. *vb. I, ind. prez. 3* aliază, *1 pl.* aliem; *conj. prez. 3* să aliez; *ger.* aliind.
aliaj (-li-aj) Produs rezultat prin topirea laolaltă a anumitor metale sau a unor metale cu metaloizi. *s.n., pl.* aliaje.
alianță (-li-an) 1. Înțelegere de colaborare între două sau mai multe state, între grupări sociale sau politice etc. în vederea unei acțiuni comune 2. *Rudă prin* ~ = persoană înrudită cu cineva în urma unei căsătorii. //(reg.) Inel de logodnă. *s.f., g.-d. art.* alianței, *pl.* alianțe.
alias (-li-as) (lat.) Zis și...; numit și... *adv.*
aliat,-ă (-li-at) 1. *adj.* 1. Unit prin alianță; (despre un stat) care a încheiat un tratat de alianță. 2. (despre metale) Căruia i s-a adăugat o cantitate dintr-un alt element pentru a forma un aliaj. II. *s.m. și f.* Persoană, partid, stat care a intrat în alianță cu cineva. *adj., s.m. și f., pl.* aliați,-te.
alibi 1. Probă adusă în sprijinul unui acuzat, din care rezultă că, la data producerii infracțiunii, acesta se afla în altă parte decât la locul săvârșirii ei. 2. Mijloc de apărare care aduce în sprijin un alibi (1). 3. (fig.) Pretext, scuză. */A (nu) avea (nici)un* ~ = a (nu) deține (nici)o probă, a (nu) avea (nici)o motivare. *s.n., pl.* alibiuri.
alic v. **alică.**
alicante Soi de viță-de-vie cu struguri roșietici, de mărime mijlocie și cu boabe sferice, uniforme. //(p. ext.) Vin produs din acest soi de viță-de-vie. *s.n.*
alică/alice 1. (mai ales la pl.) Fiecare dintre proiectilele sferice de plumb folosite la cartușele pentru vânarea animalelor mici. 2. Fiecare dintre granulele de oțel folosite pentru curățarea prin împroșcare a suprafeței pieselor sau în foraj. 3. Bucățele de cărămidă care se pun în tencuială pentru a întări sau a astupa un gol. [*var.* alic *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* alicei, *pl.* alice.
alicărie Material de construcție alcătuit din resturi de cărămidă sau de piatră, folosit ca umplutură. *s.f., art.* alicăria, *g.-d. art.* alicăriei.
alice v. **alică.**
alici 1. *tr.* A răni cu alice (1). 2. *refl.* (reg.) A se vedea distinct dintre alte lucruri. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* alicește, *imperf. 3 sg.* alicea; *conj. prez. 3* să alicească.
alicneală v. **lihneală.**
alicotă (mat., în sintagma) *Parte* ~ = mărime care se cuprinde exact de un anumit număr de ori într-o cantitate dată. *adj., pl.* alicote.
alicuantă (mat., în sintagma) *Parte* ~ = mărime care nu se cuprinde exact de un anumit număr de ori într-o cantitate dată. *adj., pl.* alicuante.
alidadă Dispozitiv care, atașat unor aparate topografice, servește la măsurarea unghiurilor. *s.f., g.-d. art.* alidadei, *pl.* alidade.
aliena (-li-e-) 1. *tr.* (jur.) A transmite altuia un drept de proprietate; a înstrăina. 2. *refl.* (med.) A deveni ostil societății, familiei; a se simți izolat. 3. *refl.* (livr.) A înnebuni, a se sminti. *vb. I, ind. prez. 3* alienează.
alienabil,-ă (-li-e-) (jur., despre bunuri, drepturi) Care poate fi înstrăinat. *adj., pl.* alienabili,-e.
alienabilitate (-li-e-) Însușirea de a fi alienabil. *s.f., g.-d. art.* alienabilității.
alienare (-li-e-) 1. (jur.) Acțiunea de a aliena; înstrăinare a unui bun. 2. (fil.) Înstrăinare. 3. (med.) ~ *mintală* = nebunie. *s.f., g.-d. art.* alienării, *pl.* alienări.
alienat,-ă (-li-e-) (Persoană) care suferă de o boală mintală; nebun, dement. *adj., s.m. și f., pl.* alienați,-te.
alienație (-li-e-, -ți-e) (med.) Boală mintală; demență, nebunie. *s.f., art.* alienația, *g.-d. art.* alienației.
alienist,-ă (-li-e-) Medic specialist în boli mintale. *s.n., pl.* alieniști; *s.f., g.-d. art.* alienistei, *pl.* alieniste.
alifatic,-ă (despre substanțe chimice organice) Format din atomi de carbon legați între ei în formă de lanț liber. *adj., pl.* alifatici,-ce.
alifie Produs farmaceutic pentru uz extern, compus dintr-o pastă unsuroasă. *s.f., art.* alifia, *g.-d. art.* alifiei, *pl.* alifii, *art.* alifiile.
alifios,-oasă (-fi-os) Ca alifia. *adj., pl.* alifioși,-oase.
aligator Gen de crocodili cu botul lat, care trăiește în fluviile Americii și ale Chinei. *s.m., pl.* aligatori.
aligni v. **lihni.**
aligotă Soi de viță-de-vie, cu boabe mici, rotunde, originar din Franța. //Vin din acest soi de struguri. *s.n., art.* aligotăul.
alilуia v. **aleluia.**
alimba *tr.* A descărca pe alt vas o parte din încărcătura unei nave, pentru a o putea conduce prin ape puțin adânci. *vb. I, ind. prez. 3* alimbează.
alimbare Faptul de a alimba. *s.f., g.-d. art.* alimbării, *pl.* alimbări.
aliment Produs sau preparat care servește ca hrană. *s.n., pl.* alimente.
alimenta 1. *tr.* și *refl.* A consuma sau a da să consume alimente; a (se) hrăni. 2. *tr.* și *refl.* A (se) aproviziona. 3. *tr.* A furniza materie primă, combustibil sau energie unor instalații, întreprinderi sau localități pentru a le

asigura funcționarea sau activitatea. 4. *tr.* (fin.) A depune bani într-un cont. *vb. I, ind. prez. 3* alimentează.
alimentar,-ă Referitor la alimente. *Regim ~. /Pensie ~* = sumă de bani pe care o plătește lunar cineva pentru întreținerea unei persoane, în temeiul unei obligații stabilite prin lege sau prin hotărâre judecătorească; pensie de întreținere. *Industrie ~* = industrie care transformă materiile prime de origine animală și vegetală în produse necesare hranei. *adj., pl.* alimentari,-e.
alimentară (înv.) Magazin unde se vând alimente; băcănie. *s.f., g.-d. art.* alimentarei, *pl.* alimentare.
alimentare Acțiunea de a (se) alimenta; alimentație, nutriție, hrănire. *s.f., g.-d. art.* alimentării, *pl.* alimentări.
alimentator Dispozitiv pentru alimentarea unei mașini sau a unei instalații cu combustibil sau cu materie primă. *s.n., pl.* alimentatoare.
alimentație (-ți-e) Alimentare, hrănire, nutriment. */~ publică* = rețea de întreprinderi comerciale pentru servirea populației cu mâncăruri și băuturi. //Introducere în organism a substanțelor nutritive. *s.f., art.* alimentația, *g.-d. art.* alimentației, *pl.* alimentații, *art.* alimentațiile.
alin (rar) Domol, încet, lin, liniștit, calm. *adv.*
alina *tr.* și *refl.* A (se) reduce (în intensitate), a (se) potoli; a (se) domoli, a (se) liniști. [*var.* alini *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* alină.
alinare Acțiunea de a (se) alina. *s.f., g.-d. art.* alinării, *pl.* alinări.
alinător,-oare Care alină. *adj., pl.* alinători,-oare.
alinătură (rar) Loc pe traseul unui râu unde apa este liniștită. *s.f., g.-d. art.* alinăturii, *pl.* alinături.
alineat (-ne-at) Rând mai retras dintr-un text pentru a marca schimbarea ideii; fragment de text care începe cu un asemenea rând. //Pasaj dintr-un articol de lege; paragraf. [*var.* aliniat *s.n.*] *s.n., pl.* alineate.
alinl v. **alina.**
alinia (-ni-a) 1. *tr.* și *refl.* A (se) așeza în linie dreaptă; a (se) înșirui. //*tr.* A îndrepta traseul unei străzi. 2. *refl.* (despre țări) A se asocia pe baza unui tratat. 3. *tr.* A ajusta elementele componente ale unui sistem pentru a-i asigura o bună funcționare. *vb. I, ind. prez. 3* aliniază, *1 pl.* aliniem; *conj. prez. 3* să alinieze; *ger.* aliniind.
aliniament (-ni-a-) 1. Linie dreaptă între două puncte sau două obiecte din teren. */~ de teren* = linie de teren marcată prin țăruși, jaloane etc. 2. Porțiune dreaptă din traseul unei căi de comunicație delimitată de două curbe succesive. *s.n., pl.* aliniamente.
aliniat[1] v. **alineat.**
aliniat[2]**,-ă** (-ni-at) 1. Așezat în linie dreaptă. 2. (despre țări) Care aparține unei grupări constituite pe baza unui tratat. *adj., pl.* aliniați,-te.
aliniere (-ni-e-) Acțiunea de a (se) alinia. //(mil., art., cu val. de interj.) Așezați-vă în linie dreaptă! *s.f., g.-d. art.* alinierii, *pl.* alinieri.
alint 1. Dezmierdare, mângâiere, alintare. 2. (rar) Mișcare grațioasă, legănare ușoară. //Răsfăț, răzgâială. *s.n., pl.* alinturi.
alinta 1. *tr.* A mângâia, a dezmierda. 2. *tr.* și *refl.* A (se) răsfăța, a (se) răzgâia. *vb. I, ind. prez. 3* alintă.
alintare Acțiunea de a (se) alinta; mângâiere, alintătură; alint; răsfăț. *s.f., g.-d. art.* alintării, *pl.* alintări.
alintător,-oare Care alintă. *adj., pl.* alintători,-oare.
alintătură Alintare. //(concr.) Copil alintat. *s.f., g.-d. art.* alintăturii, *pl.* alintături.
alior (-li-or) Specie de plante care conțin un suc lăptos, otrăvitor; laptele-câinelui, laptele-cucului. *s.m., pl.* aliori.
Aliotman (-li-ot-) (înv.) Turcime. *s.prop.n.*
alipi *refl.* și *tr.* A (se) alătura, a (se) lipi, a (se) ataşa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* alipesc, *imperf. 3 sg.* alipea; *conj. prez. 3* să alipească.
alipire (lingv., biol., tehn.) Acțiunea de a (se) alipi; alăturare; lipire. *s.f., g.-d. art.* alipirii, *pl.* alipiri.
alismataceae Plantă acvatică monocotiledonată, cu frunzele dispuse în rozetă. *s.f., art.* alismataceea, *g.-d. art.* alismataceei, *pl.* alismataceae.
alișveriș (fam.) Vânzare, negoț, afaceri. *s.n., pl.* alișverișuri.
alit Rocă sedimentară, roșie, care conține aluminiu și fier. *s.n.*
alitare Acoperire a suprafeței oțelului cu pulbere sau cu aliaj de aluminiu. *s.f., g.-d. art.* alitării.
aliterativ,-ă (rar) Cu aliterații. *adj., pl.* aliterativi,-e.
aliteratură Literatură lipsită de valoare estetică. *s.f., g.-d. art.* aliteraturii.
aliterație (-ți-e) 1. Procedeu silistic care constă în repetarea aceleiași consoane sau grup de consoane în cuvinte care se succedă. 2. (med.) Repetare a unor sunete sau silabe ca urmare a unei puternice excitații psihice. *s.f., art.* aliterația, *g.-d. art.* aliterației, *pl.* aliterații, *art.* aliterațiile.
alivancă (reg.) 1. Turtă făcută din mălai amestecat cu lapte bătut și cu brânză, coaptă la cuptor cu unt sau cu smântână. *s.f., g.-d. art.* alivencii, *pl.* alivenci.
alivanta (înv.) 1. Exclamație (glumeață) rostită când cade cineva. /(adv.) *A da* (sau *a cădea, a veni* etc.) ~ = a da (sau a cădea etc.) peste cap. 2. Pleacă! Șterge-o! *interj.*
alivencile (reg.) Numele unei hore; melodia acestei hore. *s.f. pl. art., neart.* alivenci.
alizarină Colorant roșu extras din rizomul unor plante sau obținut pe cale sintetică. *s.f., g.-d. art.* alizarinei.
alizeu Vânt regulat care suflă tot timpul anului în zonele tropicale, de la NE la SV (în emisfera nordică) și de la SE la NV (în emisfera sudică). *s.n., art.* alizeul, *pl.* alizee.
alla breve (it., muz.) Indicație de a executa în doi timpi o piesă muzicală scrisă în măsura de patru timpi. *loc. adv.*
allegretto (it., muz.) Mai puțin vioi decât allegro; repejor. //(s.n.) Parte muzicală executată în acest tempo. *adv.*
allegro (it., muz.) I. *adv.* În tempo vioi. II. *s.n.* Parte muzicală executată în acest tempo. *adv.; s.n.*
allegro assai (it., muz.) Foarte vioi. *loc. adv.*
allegro ma non troppo (it., muz.) Repede, dar nu prea. *loc. adv.*
all right (olrait) (angl.) În regulă! *loc. adv.; loc. adj.; interj.*
Almageste Culegere de observații astronomice, făcută pentru prima oară de Ptolemeu. *s.prop.n. pl.*
alma mater (lat.) 1. (la romani) Patria. 2. (mai târziu) Universitate. *s.f., g.-d. art.* almei mater.
almanah 1. Publicație periodică (de obicei anuală), în formă de volum, care cuprinde materiale din diferite domenii: literatură, medicină, știință etc., precum și informații cu caracter enciclopedic. //Calendar care cuprinde date de popularizare din diferite domenii. 2. Publicație periodică de literatură, pentru un anumit domeniu de activitate. *s.n., pl.* almanahuri.
almandin Granat de culoare roșie-brună, frecvent în șisturile cristaline și în aluviuni, folosit ca abraziv sau piatră semiprețioasă. *s.n.*
almar (reg.) Dulap în care se păstrează alimente, vase sau haine. *s.n., pl.* almare.
almee Dansatoare și cântăreață egipteană. *s.f., art.* almeea, *g.-d. art.* almeei, *pl.* almee.
almintere v. **altminteri.**
almintrele v. **altminteri.**
almicantarat Cerc imaginar de pe bolta cerească, paralel cu orizontul, pe care toți aștrii au aceeași înălțime. *s.n., pl.* almicantarate.

aio[1]/alo Exclamaţie prin care se cheamă sau se răspunde la telefon. //Exclamaţie cu care este strigat sau atenţionat cineva (de către un necunoscut). *interj.*
alo[2] Apel telefonic. *s.n., art.* aloul, *pl.* aloluri.
alobrog,-ă (Persoană) care aparţinea unei populaţii celtice din sud-estul Franţei de azi, supusă de Cezar în timpul campaniei din Galia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* alobrogi,-ge.
aloca *tr.* A destina bani (dintr-un buget) pentru un anumit scop. *vb. I, ind. prez. 3* alocă.
alocabil,-ă Care poate fi alocat. *adj., pl.* alocabili,-e.
alocare Acţiunea de a aloca; alocaţie. *s.f., g.-d. art.* alocării, *pl.* alocări.
alocaţie (-ţi-e) Alocare; sumă de bani, indemnizaţie acordată de stat sau de o întreprindere, în anumite condiţii, unei persoane. *s.f., art.* alocaţia, *g.-d. art.* alocaţiei, *pl.* alocaţii, *art.* alocaţiile.
alocromatic,-ă Care prezintă alocromatism. *adj., pl.* alocromatici,-ce.
alocromatism Proprietate a cristalelor de a prezenta culori diferite în funcţie de natura substanţelor colorate pe care le conţin. *s.n.*
alocurea v. **alocuri.**
alocuri (rar, în loc.) *Pe ~* = pe ici, pe colo, în unele locuri. [*var.* alocurea *adv.*] *loc. adv.*
alocuţiune (-ţi-u-) Cuvântare scurtă. *s.f., g.-d. art.* alocuţiunii, *pl.* alocuţiuni.
alodial,-ă (-di-al) Care aparţine unui alodiu. */Pământ ~* = proprietate seniorială în Evul Mediu. *adj., pl.* alodiali,-e.
alodiu (în Evul Mediu) Domeniu funciar ereditar, scutit de orice sarcini de vasalitate. *s.n., art.* alodiul, *pl.* alodii, *art.* alodiile.
aloe Plantă exotică decorativă, din familia liliaceelor, cu flori dispuse în spice, cu frunze cărnoase care conţin un suc utilizat în farmacie. //Substanţă cu miros plăcut, extrasă din frunzele de aloe şi întrebuinţată în farmacie; sabur. *s.f., art.* aloea, *g.-d. art.* aloei, *pl.* aloe.
alofon (fon.) Variantă a unui fonem, în funcţie de context. *s.n., pl.* alofone.
alogam,-ă Referitor la alogamie. *adj., pl.* alogami,-e.
alogamă Plantă care prezintă alogamie. *s.f., g.-d. art.* alogamei, *pl.* alogame.
alogamie Fecundare a unei plante cu polen provenit de la alte plante care aparţin aceleiaşi specii. *s.f., art.* alogamia, *g.-d. art.* alogamiei.
alogen,-ă Deosebit prin natură şi origine de mediul în care se află; alogenetic. //(despre o populaţie) Venit din altă parte; de altă origine. *adj., pl.* alogeni,-e.
alogenetic,-ă Alogen. *adj., pl.* alogenetici,-ce.
alogic,-ă Lipsit de logică. *adj., pl.* alogici,-ce.
alogism Negare a gândirii logice ca mijloc ştiinţific de cunoaştere autentică, principiu susţinut de sceptici, mistici şi fideişti. *s.n.*
alohton,-ă (despre roci) Care a suferit deplasări faţă de locul iniţial de formare. *adj., pl.* alohtoni,-e.
alomorf Fiecare dintre formele distincte ale aceleiaşi substanţe. *s.n., pl.* alomorfe.
alonjă 1. Piesă demontabilă care serveşte la prelungirea unor obiecte. 2. Lungime a braţelor unui sportiv, aflat într-o luptă directă cu un adversar. //Mişcare de întindere a braţelor. *s.f., art.* alonja, *g.-d. art.* alonjei, *pl.* alonje.
alopat,-ă Medic care tratează prin alopatie. *s.m., pl.* alopaţi; *s.f., g.-d. art.* alopatei, *pl.* alopate.
alopatic,-ă Referitor la alopatie. *adj., pl.* alopatici,-ce.
alopatie Procedeu terapeutic opus homeopatiei, care se bazează pe administrarea progresivă a unor substanţe naturale, în anumite doze. *s.f., art.* alopatia, *g.-d. art.* alopatiei.
alopecie Cădere temporară a părului în urma unei boli infecţioase, a unei boli de piele etc. *s.f., art.* alopecia, *g.-d. art.* alopeciei.
alotropic,-ă Referitor la alotropie. *adj., pl.* alotropici,-ce.
alotropie Proprietate a unui element chimic de a se prezenta sub mai multe forme cu proprietăţi fizice diferite. *s.f., art.* alotropia, *g.-d. art.* alotropiei.
aloxan Produs derivat prin oxidare din acidul uric, cu acţiune distructivă asupra celulelor pancreatice, secretoare de insulină. *s.n.*
alozaur (-za-ur) Reptilă terestră fosilă, carnivoră. *s.m., pl.* alozauri.
alozom Cromozom sexual. *s.m., pl.* alozomi.
alpaca[1] Aliaj inoxidabil de nichel, cupru şi zinc, folosit la fabricarea tacâmurilor, a instrumentelor medicale etc. *s.f., art.* alpacaua, *g.-d. art.* alpacalei.
alpaca[2] 1. Animal rumegător din America de Sud, cu lână lungă şi subţire. 2. Stofă fină fabricată din lâna de alpaca[2] (1). *s.f., art.* alpacaua, *g.-d. art.* alpacalei, *pl.* (1) alpacale, *art.* alpacalele.
al pari (it.) Concordanţă între valoarea nominală şi cea reală a diferitelor hârtii de valoare cu care se tranzacţionează pe piaţă. *loc. adv.*
alpenştoc Baston cu vârf metalic, folosit în alpinism; baston de munte, piolet. *s.n., pl.* alpenştocuri.
alpestru,-ă Alpin. *adj., pl.* alpeştri,-stre.
alpin,-ă Caracteristic munţilor Alpi. //(p. ext.) Din regiunile muntoase înalte; alpestru. *adj., pl.* alpini,-e.
alpinism Sport care constă în ascensiuni montane în zone greu accesibile. *s.n.*
alpinist,-ă Persoană care practică alpinismul. *s.m., pl.* alpinişti; *s.f., g.-d. art.* alpinistei, *pl.,* alpiniste.
alsacian,-ă (-za-ci-an) I. *adj., s.m.* şi *f.* (Locuitor) din Alsacia. II. *adj., s.m. Lup ~* = rasă de câini de pază, de talie mare. *adj., s.m.* şi *f., pl.* alsacieni,-e.
alsaciană (-za-ci-a-) Idiom de origine germanică vorbit în Alsacia. *s.f., g.-d. art.* alsacienei.
al segno (gno *pron.* nio) (it., muz.) Până la... La semn. *loc. adv.*
alt, altă Care nu este acelaşi cu cel obişnuit, cu cel de faţă sau cu cel despre care este vorba. *~ om. ~ casă.* /(pop.) *Câte ~e* = multe. //Un nou... altfel de... *adj. nehot., g.-d.* altui, altei, *pl.* alţi, alte, *g.-d. pl.* altor.
altaic,-ă (-ta-ic) Din regiunea munţilor Altai. *adj., pl.* altaici,-ce.
altar 1. Parte a bisericii în care se oficiază liturghia. //Masă de cult pe care se oficiază liturghia în biserica creştină. 2. Ridicătură de pământ, piatră etc. pe care, în vechime, se aduceau jertfe zeilor. 3. *Pe ~ul patriei* = (sacrificându-se) pentru patria sa. 4. (tehn.) Perete de material refractar situat în spatele unui focar pentru a dirija flacăra. *s.n., pl.* altare.
altădată Altcândva, odată, odinioară. *adv.*
altă dată În altă împrejurare; cu altă ocazie. *loc. adv.*
altcareva (reg.) Altcineva. *pr. nehot., g.-d.* altcăruiva.
altcândva (rar) Altădată (în trecut sau în viitor). *adv.*
altceva Alt lucru, un lucru diferit. *pr. nehot.*
altcineva Altă persoană; altcareva. *pr. nehot., g.-d.* altcuiva.
altcum Altcumva, altfel. *adv.*
altcumva Altcum. *adv.*
alte dăţi În alte împrejurări. *loc. adv.*
alteori (-te-ori) În alte împrejurări; (p. ext.) altădată. *adv.*
altera 1 *refl.* şi *tr.* A (se) transforma sub acţiunea mediului extern; a (se) descompune, a (se) strica. 2. *tr.* A denatura, a falsifica. *A ~ adevărul.* 3. *refl.* (fon., despre sunete) A se schimba sub influenţa altui sunet. 4. *tr.* (muz.) A ridica sau a coborî un sunet cu un semiton sau două (cu ajutorul diezilor, bemolilor etc.). *vb. I, ind. prez. 3* altereză.

alterabil,-ă (despre alimente) Care se poate altera (1) (uşor). *adj., pl.* alterabili,-e.
alterabilitate Însuşirea a ceea ce este alterabil. *s.f., g.-d. art.* alterabilităţii.
alterare Acţiunea de a (se) altera. *s.f., g.-d. art.* alterării, *pl.* alterări.
alteraţie (-ţi-e) (muz.) Modificare a înălţimii unui sunet cu ajutorul unor semne convenţionale; (p. ext.) semnul folosit; accident. *s.f., art.* alteraţia, *g.-d. art.* alteraţiei, *pl.* alteraţii, *art.* alteraţiile.
altercaţie Ceartă violentă, dispută. *s.f., art.* altercaţia, *g.-d. art.* altercaţiei, *pl.* altercaţii, *art.* altercaţiile.
alter ego (lat.) Alt eu; persoană care seamănă întru totul cu alta, încât i se poate substitui. //Prieten nedespărţit. *loc. s.m.*
alteritate (fil.) Trecere a unei existenţe de la o stare la alta. //Fiinţă privită din punct de vedere diferit de ea însăşi. *s.f., g.-d. art.* alterităţii, *pl.* alterităţi.
altern,-ă 1. *Unghiuri ~* (*interne* sau *externe*) = unghiuri formate de o parte şi de alta a două drepte paralele tăiate de o secantă. 2. (despre frunze, flori) Care cresc de o parte şi de alta a tulpinii sau a ramurilor, la niveluri diferite. 3. *Sistem ~* = sistem de agricultură care se bazează pe alternarea culturilor. *adj., pl.* alterni,-e.
alterna 1. *tr.* şi *intr.* A lua pe rând unul locul altuia, a se succeda sau a face să se succeadă la intervale aproximativ egale. 2. *tr.* (despre sunete) A se schimba prin alternanţă (2). *vb. I, ind. prez. 3* alternează.
alternant,-ă Care alternează. *adj., pl.* alternanţi,-te.
alternanţă 1. Însuşirea de a alterna; revenire succesivă. 2. (lingv.) Schimbare regulată a unui sunet prin altul în flexiune. *~ vocalică. s.f., g.-d. art.* alternanţei, *pl.* alternanţe.
alternare Acţiunea de a alterna. *s.f., g.-d. art.* alternării, *pl.* alternări.
alternativ,-ă (şi adv.) Care revine unul după altul la intervale regulate; care alternează. */Curent* (*electric*) *~* = curent electric ale cărui sens şi intensitate variază periodic. *adj., pl.* alternativi,-e.
alternativă 1. Posibilitatea de a alege între două soluţii care se exclud. 2. Relaţie între două judecăţi în care, dacă o judecată e adevărată, cealaltă e neapărat falsă. *s.f., g.-d. art.* alternativei, *pl.* alternative.
alternator Generator electric care produce tensiuni şi curenţi alternativi. *s.n., pl.* alternatoare.
alteţă Titlu dat principilor şi principeselor; persoană care poartă acest titlu. *s.f., art.* alteţa, *g.-d. art.* alteţei, *pl.* alteţe.
Alteţă Termen de adresare către principi şi principese. *~ Sa. ~ Voastră. ~ele Voastre. s.f.*
altfel 1. Altminteri, altcumva, altcum. 2. Dacă nu..., în caz contrar. *adv.*
altfel de De altă natură, de alt fel; diferit. *Un ~ om. loc. adj.*
althorn Specie de corn, folosit mai ales la fanfară. *s.n., pl.* althornuri.
altigraf Altimetru care înregistrează înălţimea de zbor a unui avion. *s.n., pl.* altigrafe.
altimetric,-ă De altimetrie. *adj., pl.* altimetrici,-ce.
altimetrie Ramură a topografiei care stabileşte altitudinile de pe suprafaţa terestră, în vederea reprezentării reliefului pe hartă. *s.f., art.* altimetria, *g.-d. art.* altimetriei.
altimetru Instrument pentru măsurarea altitudinii. *s.n., art.* altimetrul, *pl.* altimetre.
altist,-ă 1. Persoană cu voce alto. 2. Instrumentist care cântă la violă. *s.m., pl.* altişti; *s.f., g.-d. art.* altistei, *pl.* altiste.
altitelemetru Instrument cu care se măsoară altitudinea unui punct inaccesibil. *s.n., art.* altitelemetrul, *pl.* altitelemetre.
altitudinal,-ă (Aflat) la altitudine. *adj., pl.* altitudinali,-e.
altitudine Înălţime la care se află un punct terestru faţă de nivelul mării sau faţă de suprafaţa pământului. *s.f., g.-d. art.* altitudinii, *pl.* altitudini.
altiţă Parte a mânecii unei ii, ornamentată cu cusături. *s.f., g.-d. art.* altiţei, *pl.* altiţe.
altîncotro (rar, în expr.) *A nu avea ~* = a nu putea să facă altfel. *adv.*
altminterea v. **altminteri.**
altminteri 1. În alt chip; altfel. 2. Dacă nu...; în caz contrar. 3. De altfel. [*var.* altmintere, almintrele, altminterea, altmintrele, altmintrelea *adv.*] *adv.*
altmintreie v. **altminteri.**
altmintrelea v. **altminteri.**
alto[1] Care corespunde vocii alto[2]. *Saxofon ~. adj. invar.*
alto[2] Voce (de femeie sau de copil) cu timbrul grav, între sopran şi tenor. *s.m.*
altocumulus Formaţie de nori de culoare albă sau cenuşie, situată la altitudinea medie de 6.000 m. *s.m.*
altogravură Reproducere după originale de artă, cu clişee metalice gravate de mână sau pe bază de acvaforte. *s.f., g.-d. art.* altogravurii, *pl.* altogravuri.
altoi[1] 1. Ramură dintr-o plantă-mamă, folosită la altoire. 2. Plantă altoită. 3. Plantă cultivată pentru a servi la altoire. *s.n., pl.* altoaie.
altoi[2] *tr.* 1. A introduce o ramură a unei plante în ţesutul alteia, stabilind un contact între ţesuturile lor generatoare pentru a da plantei altoite însuşirile altoiului. 2. (fam.) A bate, a plesni pe cineva. [*var.* (reg.) hultui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* altoiesc, *imperf. 3 sg.* altoia; *conj. prez. 3* să altoiască.
altoială (rar) Altoire. *s.f., g.-d. art.* altoielii, *pl.* altoieli.
altoire Acţiunea de a altoi; altoit, altoială. *s.f., g.-d. art.* altoirii, *pl.* altoiri.
altoit Faptul de a altoi; altoire. *s.n.*
altorelief (-li-ef) Lucrare de sculptură în relief, faţă de un fond pe care este aplicată. *s.n., pl.* altoreliefuri.
altostratus Formaţie de nori situată la o altitudine de 6.000 m, care se prezintă ca un strat uniform de culoare cenuşie sau albăstruie. *s.m.*
altruism Atitudine a celui care acţionează dezinteresat în favoarea altora; doctrină morală care preconizează o asemenea atitudine. *s.n.*
altruist,-ă (Persoană) care manifestă altruism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* altruişti,-ste.
altul, alta (ţine locul unui nume de fiinţă sau de lucru, diferită sau diferit de o altă fiinţă sau de un lucru despre care s-a vorbit sau care este de faţă) *Să meargă la ~. /Unul mai... decât ~* = fiecare la fel de... *Unul după ~* = succesiv. *Unuia* (*şi*) *altuia* = oricui. *Unii* (*şi*) *alţii* = mulţi. *Unul ca ~* = la fel, egal, deopotrivă. //(cu formă feminină şi sens neutru) Poveste, întâmplare. */Alta acum!* exprimă dezaprobarea faţă de o veste neaşteptată. *Până una-~* = deocamdată. *Din una-n ~* = din vorbă-n vorbă. *Nu de ~* = nu din alt motiv. *Unul una, ~ alta* = fiecare câte ceva. *Una* (*şi*) *alta* = de toate. *Nici una, nici alta* = cu orice preţ, fără a se gândi prea mult. 2. (în alternanţă cu „unul", „una") Celălalt, al doilea. *pr. nehot., g.-d.* altuia, alteia, *pl.* alţii, altele, *g.-d. pl.* altora.
altundeva În altă parte, în alt loc; aiurea. *adv.*
aluat (-lu-at) 1. Pastă obţinută din făină amestecată cu apă, grăsime etc. din care se prepară pâine, prăjituri etc.; cocă. 2. Prăjitură făcută în casă. 3. Bucăţică de aluat (1) folosită ca plămădeală. *s.n., pl.* aluaturi.
alumin Varietate de caolin întrebuinţată în industria cauciucului. *s.n.*
alumină Oxid natural de aluminiu. *s.f., g.-d. art.* aluminei.

aluminifer,-ă (despre roci, terenuri etc.) Care conține aluminiu sau alumină. *adj., pl.* aluminiferi,-e.
aluminiu Metal de culoare argintie, ductil și maleabil, utilizat pe scară largă în industrie și tehnică. [*var.* aluminium *s.n.*] *s.n., art.* aluminiul.
aluminium v. **aluminiu.**
aluminiza *tr.* A acoperi suprafața unui metal cu un strat protector de aluminiu; (tehn.) a caloriza. *vb. I, ind. prez. 3* aluminizează.
aluminizare Acțiunea de a aluminiza. *s.f., g.-d. art.* aluminizării.
aluminos,-oasă (despre substanțe) Care conține compuși de aluminiu. //(despre materiale) Care conține aluminiu. *adj., pl.* aluminoși,-oase.
aluminotermie Producere de temperaturi înalte prin reacția dintre aluminiu și un oxid metalic (reacție utilizată la sudarea oțelului în bombele incendiare). *s.f., art.* aluminotermia, *g.-d. art.* aluminotermiei.
alumnat (în Germania și în SUA) Denumire dată internatului școlar. *s.n., pl.* alumnate.
aluminosilicat Sare naturală din silice și aluminiu. *s.m., pl.* aluminosilicați.
alun Arbust înalt de 2-5 m, cu frunze rotunde și cu fructe comestibile. *s.m., pl.* aluni.
alunar A. Vânzător de alune. B. 1. Pasăre de munte cu penele cafenii stropite cu alb, gaiță de munte, nucar (1). 2. (zool.) Pârș. *s.m., pl.* alunari.
alunaș (rar) Diminutiv al lui alun. *s.m., pl.* alunași.
alună Fructul alunului, de formă sferică sau ovoidală. */~ de pământ* (sau *americană*) = plantă tropicală originară din America de Sud, al cărei fruct, format în sol, are semințe comestibile; fructul acestei plante; arahidă. *s.f., g.-d. art.* alunei, *pl.* alune.
alunea v. **alunică.**
aluneasca Numele unui dans popular; melodia după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* alunească, *g.-d. art.* alunești.
aluneca *intr.* 1. A-și pierde echilibrul pe o suprafață lucioasă și a cădea. 2. A se deplasa lin, fără a întâmpina vreo rezistență. 3. (fig.) A se lăsa ispitit, ademenit; a greși. *vb. I, ind. prez. 3* alunecă.
alunecare Acțiunea de a aluneca; alunecătură, alunecuș (2). *s.f., g.-d. art.* alunecării, *pl.* alunecări.
alunecător[1] Piesă mobilă la unele mașini și aparate, care se deplasează prin alunecare. *s.n., pl.* alunecătoare.
alunecător[2]**,-oare** Care alunecă. *adj., pl.* alunecători,-oare.
alunecătură Alunecare. *s.f., g.-d. art.* alunecăturii, *pl.* alunecături.
alunecos,-oasă Pe care se alunecă ușor. //Care alunecă ușor. *adj., pl.* alunecoși,-oase.
alunecuș 1. Loc alunecos; ghețuș. 2. (rar) Alunecare. *s.n., pl.* alunecușuri.
alunei 1. Diminutiv al lui alun. 2. Aluniță (2). *s.m., pl.* alunei, *art.* alunelii.
alunele A. (bot.) 1. Plantă erbacee cu flori albe, cu tubercule și frunze comestibile. 2. Coada-șoricelului. 3. Baraboi (1). B. (reg.) Pistrui. *s.f. pl., art.* alunelele.
alunelul Numele unui dans popular românesc; melodia acestui dans. *s.m. art., neart.* alunel.
alunet Aluniș. *s.n., pl.* alunețuri.
alunga *tr.* 1. (și fig.) A îndepărta pe cineva; a izgoni, a goni. 2. A alerga după...; a urmări, a fugări. *vb. I, ind. prez. 3* alungă.
alungare Acțiunea de a alunga; izgonire. *s.f., g.-d. art.* alungării, *pl.* alungări.
alungător,-oare (rar) Care alungă. *adj., pl.* alungători,-oare.
alungi 1. *refl.* A se face mai lung; a se subția. 2. *tr.* A prelungi; a întinde. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* alungesc, *imperf. 3 sg.* alungea; *conj. prez. 3* să alungească.
alungire Acțiunea de a alungi; prelungire. *s.f., g.-d. art.* alungirii, *pl.* alungiri.
alunică/alunea Aluniță. *s.f., art.* alunica/aluneaua, *g.-d. art.* alunelei, *pl.* alunele, *art.* alunelele.
aluniș Desiș de aluni; alunet. *s.n., pl.* alunișuri.
alunit Sulfat natural hidratat de aluminiu și potasiu, albgălbui, folosit la prepararea unor vopsele, medicamente etc. *s.n.*
aluniță 1. Diminutiv al lui alună, alunea, alunică. 2. Mică excrescență de culoare închisă apărută pe piele. *s.f., g.-d. art.* aluniței, *pl.* alunițe.
aluniu,-ie (rar) De culoarea alunei. *adj., pl.* alunii.
aluniza *intr.* (rar) A aseleniza. *vb. I, ind. prez. 3* alunizează.
alunizare (înv.) Acțiunea de a aluniza; aselenizare. *s.f., g.-d. art.* alunizării, *pl.* alunizări.
alură (-lü-) 1. Manieră de a se mișca; mers; înfățișare. 2. Mod de deplasare a unui animal. 3. Ritm de desfășurare a unei întreceri sportive. 4. Mod în care se desfășoară o întâmplare, un eveniment etc. *s.f., g.-d. art.* aiurii, *pl.* aluri.
aluvial,-ă (-vi-al) (despre terenuri) Format din aluviuni; aluvionar. *adj., pl.* aluviali,-e.
aluvionar,-ă (-vi-o-) Aluvial. *adj., pl.* aluvionari,-e.
aluvionare (-vi-o-) 1. Formare de aluviuni. 2. Mod de concentrare a minereurilor și a cărbunilor în ordinea greutății lor specifice. *s.f., g.-d. art.* aluvionării.
aluviu (geol.) Holocen. *s.n., art.* aluviul.
aluviune (-vi-u-) Material (bolovani, mâl, nisip, pietriș) adus de apele curgătoare și depus pe fundul albiei sau la vărsare. *s.f., g.-d. art.* aluviunii, *pl.* aluviuni.
aluzie (-zi-e) Cuvânt sau frază prin care se face referire la o persoană sau la o situație, fără a o exprima direct; apropo. */A face ~ la cineva* (sau la ceva) = a vorbi pe departe despre cineva (sau ceva); a viza[2]. [*var.* (înv.) aluziune *s.f.*] *s.f., art.* aluzia, *g.-d. art.* aluziei, *pl.* aluzii, *art.* aluziile.
aluziune v. **aluzie.**
aluziv,-ă Cu aluzii. *adj., pl.* aluzivi,-e.
alvanit,-ă v. **arvanit.**
alveolar,-ă (-ve-o-) Referitor la alveole; cu alveole. */Consoană ~* (și s.f.) = consoană articulată cu limba la nivelul alveolelor dinților superiori. *adj., pl.* alveolari,-e.
alveolare (-ve-o-) (geol.) Formare a alveolelor eoline. *s.f., g.-d. art.* alveolării, *pl.* alveolări.
alveolă (-ve-o-) (med.) 1. Fiecare cavitate din oasele maxilare în care sunt înfipți dinții. 2. Cavitate sferică aflată la capătul unei bronhiole. 3. Celulă a fagurelui. 4. *~ eolină* = mică adâncitură săpată de vânt în rocile din deșert. 5. (bot.) Scobitură. 6. Loc retras de la alinierea unei străzi, a unei alei etc. *s.f., g.-d. art.* alveolei, *pl.* alveole.
alveolită (-ve-o-) Inflamație a alveolelor (1). *s.f., g.-d. art.* alveolitei.
alvitar Fabricant sau vânzător de alviță. [*var.* halvitar *s.m.*] *s.m., pl.* alvitari.
alviță Produs zaharos fabricat din caramel, miere, nuci aromate etc. [*var.* halviță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* alviței, *pl.* alvițe.
Alzheimer (alțhaimăr) (germ., în sintagma) *Maladia (lui) ~* = maladie gravă caracterizată prin deteriorarea treptată a intelectului. *s.propr.*
ama (înv., ir.) Zău că..., zău așa. *interj.*
amabil,-ă Binevoitor, prietenos; politicos. *adj., pl.* amabili,-e.

amabile (it., muz.) Grațios, plăcut. *adv.*
amabilitate 1. Însușirea de a fi amabil; politețe. 2. Faptă, vorbă amabilă; compliment (1). *s.f., g.-d. art.* amabilității, *pl.* (2) amabilități.
amalgam 1. Aliaj între mercur și un alt metal. 2. (fig.) Amestec de elemente disparate; talmeș-balmeș. *s.n., pl.* amalgame/amalgamuri.
amalgama *tr.* 1. A prepara un amalgam (1). 2. (fig.) A amesteca elemente diferite, eterogene. //(lingv.) A amesteca sensuri diferite. *vb. I, ind. prez. 3* amalgamează.
amalgamare Acțiunea de a amalgama. *s.f., g.-d. art.* amalgamării, *pl.* amalgamări.
amalthaus (th *pron.* t) Amonit. *s.m.*
aman[1] (înv.) Îndurare! iertare! *interj.*
aman[2] (în expr.) *A fi* (sau *a ajunge*) *la ~ =* a fi (sau a ajunge) la mare strâmtoare. *A lăsa* (pe cineva) *la ~ =* a părăsi (pe cineva) când are nevoie de ajutor. *s.n.*
amandea (reg.) Dă năvală! Fuga! *interj.*
amandină 1. Prăjitură preparată din ciocolată cu cremă de migdale. 2. Bomboană umplută cu cremă de ciocolată și tăvălită prin cacao. *s.f., g.-d. art.* amandinei, *pl.* amandine.
amanet Garanție depusă în contul unei datorii; gaj, zălog[2]. //(înv.) Ostatic. *s.n., pl.* amanete/amanețuri.
amaneta *tr.* A pune ceva ca amanet. *vb. I, ind. prez. 3* amanetează.
amanetare Acțiunea de a amaneta. *s.f., g.-d. art.* amanetării, *pl.* amanetări.
amant,-ă Persoană care întreține relații de dragoste în afara căsătoriei; iubit[2], ibovnic. *s.m., pl.* amanți; *s.f., g.-d. art.* amantei, pl. amante.
amar[1] 1. Jale, chin, necaz, suferință. */A-și vărsa ~ul =* a-și spune suferința, a face destăinuiri. *A-și înghiți ~ul =* a suferi în tăcere. //(cu val. de interj.) Vai! 2. Mulțime, grămadă. *~ de ani. s.n., pl.* amaruri.
amar[2]**,-ă** 1. (despre alimente, băuturi etc.) Care are gustul fierii sau al pelinului. 2. (fig.) Chinuitor, dureros; trist. */Pâine ~ =* mijloace de trai câștigate cu greu. *A face* (cuiva) *zile ~ =* a face (cuiva) necazuri. //(adv.) Strașnic, cumplit. *adj., pl.* amari,-e.
amara *tr.* 1. A lega o ambarcațiune de țărm sau de o altă navă. 2. A fixa obiectele de pe o ambarcațiune, pentru a împiedica deplasarea lor din cauza balansului. *vb. I, ind. prez. 3* amarează.
amarantacee (la pl.) Familie de plante erbacee apetale; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* amarantaceea, *g.-d. art.* amarantaceei, *pl.* amarantacee.
amarare Acțiunea de a amara; amaraj. *s.f., g.-d. art.* amarării, *pl.* amarări.
amară Cablu, funie pentru amarare. *s.f., g.-d. art.* amarei, *pl.* amare.
amarilidacee (la pl.) Familie de plante monocotiledonate cu bulb și cu ovar inferior; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* amarilidaceea, *g.-d. art.* amarilidaceei, *pl.* amarilidacee.
amarnic,-ă Strașnic, grozav, cumplit. //(adv.) Foarte mult, foarte tare. 2. (fig.) Inimos, curajos. *adj., pl.* amarnici,-ce.
amartiza *intr.* A coborî pe suprafața planetei Marte. *vb. I, ind. prez. 3* amartizează.
amastie Absența congenitală a glandelor mamare. *s.f., art.* amastia, *g.-d. art.* amastiei.
amator,-oare 1. (Persoană) căreia îi place ceva, care are pasiune pentru ceva; (persoană) care este dispusă să cumpere ceva. 2. (Persoană) care se ocupă cu o artă sau cu o meserie fără a fi profesionist; diletant. *adj., s.m.* și *f., pl.* amatori,-oare.
amatorism 1. Practicarea unei meserii, a unui sport etc. ca amator. 2. Lipsă de pricepere, de pregătire. *s.n.*
amauroză (-ma-u-) Diminuare sau pierdere a vederii din cauza atrofierii retinei sau a nervului optic. *s.f., g.-d. art.* amaurozei.
amazoană 1. (mit.) Femeie aparținând unui trib războinic legendar din care erau excluși bărbații. 2. (fam.) Femeie care practică sportul călăriei. *s.f., g.-d. art.* amazoanei, *pl.* amazoane.
amazonit Varietate verde de feldspat, utilizată ca piatră semiprețioasă. *s.n.*
amăgeală Amăgire. *s.f., g.-d. art.* amăgelii, *pl.* amăgeli.
amăgi *tr.* și *refl.* A (se) înșela. *//tr.* A atrage, a ispiti, a ademeni (prin promisiuni mincinoase). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* amăgesc, *imperf. 3 sg.* amăgea; *conj. prez. 3* să amăgească.
amăgire Faptul de a (se) amăgi; ceea ce amăgește; amăgeală. *s.f., g.-d. art.* amăgirii, *pl.* amăgiri.
amăgitor,-oare Care amăgește; înșelător. *adj., pl.* amăgitori,-oare.
amănunt Element secundar, neesențial; detaliu; (rar) amănunțime. */În ~* sau *până în cele mai mici ~ =* până în cele mai mici detalii; cu de-amănuntul. *Cu ~ul =* cu bucata, în cantități mici. *Comerț cu ~ul. s.n., pl.* amănunte.
amănunți *tr.* 1. A fărâmița, a mărunți. 2. A da amănunte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* amănuntesc, *imperf. 3 sg.* amănunțea; *conj. prez. 3* să amănunțească.
amănunțime (rar) Amănunt, detaliu. *s.f., g.-d. art.* amănunțimii, *pl.* amănunțimi.
amănunțire (rar) Acțiunea de a amănunți (1). *s.f., g.-d. art.* amănunțirii, *pl.* amănunțiri.
amănunțit[1] (rar) Faptul de a amănunți (1). *s.n.*
amănunțit[2]**,-ă** Cu multe amănunte; detaliat; (înv.) amănunt. //(adv.) În amănunt. *adj., pl.* amănunțiți,-te.
amărăciune 1. Tristețe, mâhnire. 2. (rar) Amăreală (1). *s.f., g.-d. art.* amărăciunii, *pl.* amărăciuni.
amărăluță Mică plantă erbacee cu frunzele ascuțite și cu flori galbene-aurii folosită pentru proprietățile sale tonice. *s.f., g.-d. art.* amărăluței, *pl.* amărăluțe.
amărătăciune Plantă erbacee cu tulpină înaltă și cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* amărătăciunii, *pl.* amărătăciuni.
amărâre (rar) Faptul de a (se) amărî, amărăciune. *s.f., g.-d. art.* amărârii, *pl.* amărâri.
amărât,-ă 1. *adj., s.m.* și *f.* Supărat, trist; prăpădit, nenorocit, sărac. II. *adj.* (despre obiecte) Ponosit, sărăcăcios, uzat. *adj., s.m.* și *f., pl.* amărâți,-te.
amăreală 1. Gust amar; amărăciune. */~a merelor și a perelor =* boală a fructelor de măr și păr, manifestată prin apariția pe aceastea a unor pete în dreptul cărora carnea fructului respectiv capătă un gust amar. 2. Mică plantă erbacee cu flori albastre, roșii sau albe, întrebuințată contra afecțiunilor pulmonare. *s.f., g.-d. art.* amărelii, *pl.* amăreli.
amăriu,-ie (rar) Amărui. *adj., pl.* amării.
amări 1. *tr.* A căpăta sau a face să capete gust amar. 2. *refl.* (fig.) A (se) mâhni, a (se) indispune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* amărăsc, *imperf. 3 sg.* amăra; *conj. prez. 3* să amărască; *ger.* amărând; *part.* amărât.
amărui,-ie Cu gust ușor amar; amăriu. *adj., pl.* amărui.
amărunt v. **amănunt.**
amărunțelul (reg., în expr.) *De-~ =* în amănunt, cu minuțiozitate, cu atenție. *s.n. art.*
amăruță Plantă erbacee cu tulpina dreaptă, frunzele acoperite cu peri aspri și flori galbene. *s.f., g.-d. art.* amărutei, *pl.* amăruțe.
amâna *tr.* 1. A îndeplini o acțiune după momentul stabilit inițial. 2. A duce cu vorba pe cineva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* amân, *2 sg.* amâni; *conj. prez. 3* să amâne; *ger.* amânând.

amânar v. **amnar.**
amânare Acțiunea de a amâna. */Fără ~* = îndată. (înv.) *Cu ~* = în tihnă. *s.f., g.-d. art.* amânării, *pl.* amânări.
amânat Faptul de a amâna. *s.n.*
amândoi,-două Și unul și altul; ambii. *num. col., g.-d.* (ca adj. antepus) amânduror, (ca s. și ca adj. postpus) amândurora.
ambala 1. *tr.* A împacheta în vederea transportului sau manipulării. 2. *refl.* și *tr.* (despre motoare) A depăși sau a face să depășească turația normală. 3. *refl.* (despre cai) A începe să fugă tare (fără a putea fi oprit). 4. *refl.* (fig.) A se lăsa dus de mânie, de entuziasm etc.; a se antrena, a se aprinde. *vb. I, ind. prez. 3* ambalează.
ambalaj Ambalare, împachetare; (concr.) obiect sau material în care se ambalează ceva. *s.n., pl.* ambalaje.
ambalare Acțiunea de a (se) ambala; (spec.) împachetare. *s.f., g.-d. art.* ambalării, *pl.* ambalări.
ambar v. **hambar.**
ambarcader Loc unde se îmbarcă oamenii și mărfurile pe un vapor. *s.n., pl.* ambarcadere.
ambarcație v. **ambarcațiune.**
ambarcațiune (-ți-u-) Vas plutitor de dimensiuni mici, cu vâsle, cu vele sau cu motor. [*var.* ambarcație *s.f.*] *s.f., art.* ambarcațiunea, *g.-d. art.* ambarcațiunii, *pl.* ambarcațiuni, *art.* ambarcațiunile.
ambarda *intr.* (despre nave) A face ambardee. *vb. I, ind. prez. 3* ambardează.
ambardee Abatere involuntară a unei nave din drumul urmat din cauza vântului sau a curenților marini. *s.f., art.* ambardeea, *g.-d. art.* ambardeei, *pl.* amabardee.
ambasadă 1. Reprezentanță diplomatică a unui stat pe lângă un guvern străin, condusă de un ambasador. //Clădire în care se află această reprezentanță. 2. (înv.) Solie. *s.f., g.-d. art.* ambasadei, *pl.* ambasade.
ambasador,-oare 1. Reprezentant diplomatic cu rangul cel mai înalt. 2. Persoană însărcinată cu o misiune specială pe lângă un stat sau un for special. *s.m., pl.* ambasadori; *s.f., g.-d. art.* ambasadoarei, *pl.* ambasadoare.
ambeta *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) plictisi. *vb. I, ind. prez. 3* ambetează.
ambetant,-ă (înv.) Plicticos, plictisitor. *adj., pl.* ambetanți,-te.
ambiant,-ă (-bi-ant) Care se găsește în jur; înconjurător. *Mediu ~. adj., pl.* ambianți,-te.
ambianță (-bi-an-) Mediu (material, social sau moral) în care trăiește cineva sau se află ceva; climat (2). *s.f., g.-d. art.* ambianței, *pl.* ambiațe.
ambidextrie Însușirea de a fi ambidextru. *s.f., art.* ambidextria, *g.-d. art.* ambidextriei.
ambidextru,-ă (Persoană) care folosește cu aceeași îndemânare ambele mâini. *adj., s.m.* și *f., pl.* ambidextri,-e.
ambielaj (-bi-e-) Ansamblu format din bielele arborelui cotit al unui motor. *s.n., pl.* ambielaje.
ambient (-bi-ent) Ambianță. *s.n., pl.* ambienturi.
ambiental,-ă (-bi-en-) Ambiant. *adj., pl.* ambientali,-e.
ambigen[1] (gram.) Genul neutru. *s.n.*
ambigen[2]**,-ă** (gram.) Neutru. *Substantiv ~. adj., pl.* ambigeni,-e.
ambiguitate (-gu-i-) 1. Lipsă de precizie, de claritate. 2. (concr.) Expresie lipsită de precizie, de claritate; amfibolie. *s.f., g.-d. art.* ambiguității, *pl.* ambiguități.
ambiguiza (-gu-i-) *tr.* A face să devină ambiguu. *vb. I, ind. prez. 3* ambiguizează.
ambiguizare (-gu-i-) Faptul de a ambiguiza. *s.f., g.-d. art.* ambiguizării, *pl.* ambiguizări.
ambiguu,-ă (-gu-u) (despre cuvinte, enunțuri etc.) Echivoc, neclar. *adj., pl.* ambigui,-e.
ambii,-ele Amândoi. *num. col., g.-d.* ambilor, ambelor.
ambiofonie (-bi-o-) Ambianță sonoră creată într-un spațiu printr-o reverberație artificială a sunetelor. *s.f., art.* ambiofonia, *g.-d. art.* ambiofoniei.
ambitus Întindere a unei voci, a unei melodii, de la sunetul ei cel mai grav până la cel mai înalt. //(p. ext.) Gamă a posibilităților. *s.n.*
ambiție (-ți-e) Dorință puternică de a realiza ceva; dorință de onoruri, de glorie, de parvenire. */A pune pe cineva* (sau *a se pune*) *la ~* = a (se) ambiționa. [*var.* (înv.) ambițiune *s.f.*] *s.f., art.* ambiția, *g.-d. art.* ambiției, *pl.* ambiții, *art.* ambițiile.
ambiționa (-ți-o-) 1. *tr.* A stimula ambiția cuiva. 2. *refl.* A avea ambiție. //A se încăpățâna. 3. *refl.* (înv.) A râvni. *vb. I, ind. prez. 3* ambiționează.
ambițios,-oasă (-ți-os) (Om) plin de ambiție. *adj., s.m.* și *f., pl.* ambițioși,-oase.
ambițiune v. **ambiție.**
ambivalent,-ă Cu ambivalență. *adj., pl.* ambivalenți,-te.
ambivalență Existență simultană a două aspecte diferite. *s.f., g.-d. art.* ambivalenței, *pl.* ambivalențe.
ambliop,-oapă (-bli-op) (med.) (Bolnav) de ambliopie. *adj., s.m.* și *f., pl.* ambliopi,-oape.
ambliopie (-bli-o-) Diminuare a acuității vizuale din cauza unor boli, a bătrâneții etc. *s.f., art.* ambliopia, *g.-d. art.* ambliopiei.
amblipod Mamifer erbivor fosil cu picioarele terminate cu degete scurte, având copite la vârf. *s.n., pl.* amblipode.
amblistomă Gen de amfibieni de culoare cărămizie, lungi de 15-25 cm, răspândiți în America de Nord. *s.f., g.-d. art.* amblistomei, *pl.* amblistome.
ambosa *tr.* A ancora o navă pentru a nu-și mai schimba poziția. *vb. I, ind. prez. 3* amboseză.
ambranșament Ramificație secundară a unei linii ferate, a unei conducte etc. *s.n., pl.* ambranșamente.
ambrasă (rar) Cordon cu care se strânge mijlocul unei perdele sau al unei draperii. *s.f., g.-d. art.* ambrasei, *pl.* ambrase.
ambrazură 1. (mil.) Deschizătură în peretele unei fortificații, într-un blindaj, care permite tragerea cu arme de foc. 2. (arhit.) Deschizătură lăsată într-un zid în vederea montării unei uși sau a unei ferestre. *s.f., g.-d. art.* ambrazurii, *pl.* ambrazuri.
ambră Substanță parfumată secretată de o specie de cașalot, întrebuințată în parfumerie. */~ galbenă* = chihlimbar. *s.f., g.-d. art.* ambrei.
ambreia (-bre-ia) *tr.* A cupla două mecanisme cu ajutorul ambreiajului. *vb. I, ind. prez. 3* ambreiază, *1 pl.* ambreiem, *imperf. 3 sg.* ambreia; *conj. prez. 3* să ambreieze; *ger.* ambreiind.
ambreiaj (-bre-iaj) Dispozitiv de cuplare sau de decuplare a două mecanisme în timpul funcționării. *s.n., pl.* ambreiaje.
ambreiare v. **ambreiere.**
ambreiere Acțiunea de a ambreia. [*var.* ambreiare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ambreierii, *pl.* ambreieri.
ambroziac,-ă (-zi-ac) (livr.) Cu parfum de ambrozie. //(p. ext.) Minunat, divin. *adj., pl.* ambroziaci,-ce.
ambrozie (-zi-e) (mit.) Hrană a zeilor, despre care se credea că asigură tinerețea veșnică; (p. ext.) băutură minunată. *s.f., art.* ambrozia, *g.-d. art.* ambroziei.
ambulacrar,-ă Referitor la ambulacru. *adj., pl.* ambulacrari,-e.
ambulacru Organ la echinoderme, în formă de tub subțire terminat cu o ventuză, care servește ca organ de locomoție, respirație și pipăit. *s.n., art.* ambulacrul, *pl.* ambulacre.
ambulant,-ă Care nu are un loc fix, care se deplasează dintr-un loc în altul. *adj., pl.* ambulanți,-te.
ambulanță Vehicul pentru transportul la spital al celor accidentați sau grav bolnavi; salvare. //Instalație

sanitară mobilă, în spatele frontului, care dă răniților primele ajutoare. *s.f., g.-d. art.* ambulanței, *pl.* ambulanțe.
ambulatoriu[1] Instituție medicală în care bolnavii sunt tratați fără a fi internați. *s.n., art.* ambulatoriul, *pl.* ambulatorii, *art.* ambulatoriile.
ambulatoriu[2]**,-le** (despre tratamente medicale) Care nu necesită internare. *adj., pl.* ambulatorii.
ambuscadă 1. Acțiune de luptă în care inamicul este așteptat și atacat prin surprindere. //(fam.) Capcană. 2. Loc unde se organizează o ambuscadă (1). *s.f., g.-d. art.* ambuscadei, *pl.* ambuscade.
ambuscat (rar) (Militar) scutit prin diverse aranjamente de a lupta pe front. *adj., s.m., pl.* ambuscați.
ambușură Parte a unui instrument muzical de suflat prin care se suflă aerul cu gura; muștiuc (1). *s.f., g.-d. art.* ambușurii, *pl.* ambușuri.
ambuteia (-te-ia) *tr.* (rar) A bloca cu vehicule, nave etc. circulația sau navigația. *vb. I, ind. prez. 3* ambuteiază, *1 pl.* ambuteiem; *conj. prez. 3* să ambuteieze.
ambuteiaj (-te-iaj) 1. Blocare a unor vehicule sau a unor nave din cauza îngrămădirii lor într-un spațiu mic care îngreunează manevrarea acestora. //Blocare a circulației rutiere din cauza îngrămădirii (în dezordine) a unor vehicule. 2. (rar) Îmbuteliere. *s.n., pl.* ambuteiaje.
ambuteiere (-te-ie-) Ambuteiaj. *s.f., g.-d. art.* ambuteierii, *pl.* ambuteieri.
ambutisa *tr.* A prelucra, prin deformare plastică, un semifabricat din tablă, la cald sau la rece, pentru a obține capace, cutii etc. *vb. I, ind. prez. 3* ambutisează.
ambutisare Acțiunea de a ambutisa. *s.f., g.-d. art.* ambutisării.
ameliora (-li-o-) 1. *tr.* și *refl.* A (se) îmbunătăți, a (se) perfecționa. 2. *tr.* A efectua o ameliorare (2). *vb. I, ind. prez. 3* ameliorează.
ameliorabil,-ă (-li-o-) Care poate fi ameliorat. *adj., pl.* ameliorabili,-e.
ameliorant,-ă (-li-o-) Care ameliorează; ameliorator. *adj., pl.* amelioranți,-te.
ameliorare (-li-o-) 1. Acțiunea de a (se) ameliora; amelioрație, îmbunătățire. 2. Proces de creare a unor noi rase de animale și noi soiuri de plante de cultură sau de îmbunătățire a celor existente. *s.f., g.-d. art.* ameliorării, *pl.* ameliorări.
ameliorativ,-ă (-li-o-) Ameliorant. *adj., pl.* ameliorativi,-e.
ameliorator,-oare (-li-o-) (rar) Ameliorant. *adj., pl.* amelioratori,-oare.
amelioрație (-li-o-, -ți-e) 1. Ameliorare. 2. (la pl.) Îmbunătățiri funciare. [*var.* ameliorațiune *s.f.*] *s.f., art.* amelioрația, *g.-d. art.* amelioрației, *pl.* amelioрații, *art.* amelioрațiile.
ameliorațiune v. **amelioрație.**
amenaja *tr.* 1. A aranja, a pune în ordine în vederea unui scop anume. 2. A realiza o amenajare (2). *vb. I, ind. prez. 3* amenajează, *1 pl.* amenajăm; *conj. prez. 3* să amenajeze.
amenajabil,-ă Care se poate amenaja. *adj., pl.* amenajabili,-e.
amenajament 1. Sistem de măsuri privind refacerea și extinderea fondului forestier și exploatarea lui rațională. 2. Sistem de măsuri privind îmbunătățirea unei pășuni. *s.n., pl.* amenajamente.
amenajare 1. Acțiunea de a amenaja. 2. Ansamblu de lucrări prin care un sistem tehnic este făcut să corespundă scopului pentru care a fost realizat. /~ *hidraulică* = amenajare pentru folosirea potențialului unui curs de apă și pentru prevenirea acțiunilor dăunătoare ale acestuia. *s.f., g.-d. art.* amenajării, *pl.* amenajări.
amenda[1] *tr.* A aplica o amendă. *vb. I, ind. prez. 3* amendează.
amenda[2] *tr.* 1. A aduce amendamente unei legi, unei dispoziții; a emenda. 2. A ameliora calitatea solului prin introducerea unor substanțe. *vb. I, ind. prez. 3* amendează.
amendabil,-ă Care se poate amenda[2]. //Modificat prin amendamente. *adj., pl.* amendabili,-e.
amendament 1. Modificare adusă proiectului unui text de lege, de tratat etc. 2. Operație de îmbunătățire a proprietăților solului, în vederea obținerii unor recolte bogate. //Substanță care, încorporată în sol, îi modifică proprietățile în scopul îmbunătățirii condițiilor de nutriție a plantelor. *s.n., pl.* amendamente.
amendare[1] Acțiunea de a amenda[1]; aplicare a unei amenzi. *s.f., g.-d. art.* amendării, *pl.* amendări.
amendare[2] Acțiunea de a amenda[2]. *s.f., g.-d. art.* amendării, *pl.* amendări.
amendă Pedeapsă în bani. *s.f., g.-d. art.* amenzii, *pl.* amenzi.
amenința *tr.* 1. A arăta intenția de a face rău cuiva (pentru a obține ceva de la el sau a-l intimida). 2. A face un gest de amenințare. 3. A reprezenta o primejdie pentru cineva sau ceva. 4. A fi gata să..., a fi pe punctul de a... 5. (rar) A anunța, a prevesti ceva rău, primejdios. *vb. I, ind. prez. 3* amenință.
amenințare Acțiune de a amenința. //Pericol, primejdie. *s.f., g.-d. art.* amenințării, *pl.* amenințări.
amenințător,-oare Care amenință, care sperie. *adj., pl.* amenințători,-oare.
amenitate (livr.) Atitudine binevoitoare; politețe, amabilitate. *s.f., g.-d. art.* amenității.
amenoree Absență fiziologică sau patologică a ciclului menstrual. *s.f., art.* amenoreea, *g.-d. art.* amenoreei.
ament Inflorescență a unor arbori sau arbuști, formată din flori mici, unisexuate; mățișor. *s.m., pl.* amenți.
amentacee (la pl.) Familie de plante lemnoase cu inflorescențe în formă de ament; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* amentaceea, *g.-d. art.* amentaceei, *pl.* amentacee.
american,-ă (Locuitor) din Statele Unite ale Americii sau (mai rar) din alt stat al Americii. *adj., s.m., pl.* americani,-e.
americancă Locuitoare din Statele Unite ale Americii sau (mai rar) din alt stat al Americii. *s.f., g.-d. art.* americancei, *pl.* americance.
americanism 1. Fel de a fi, expresie etc. proprie americanilor. 2. Tendință de a imita comportamentul americanilor. *s.n., pl.* americanisme.
americanist,-ă 1. Specialist în americanistică. 2. Adept al americanismului (2). *s.m., pl.* americaniști; *s.f., g.-d. art.* americanistei, *pl.* americaniste.
americanistică Studiu al limbilor, culturilor și civilizațiilor americane. *s.f., g.-d. art.* americanisticii.
americaniza 1. *refl.* și *tr.* A (se) transforma în american. 2. *refl.* A-și însuși felul de a fi al americanilor. *vb. I, ind. prez. 3* americanizează.
americanizare Faptul de a (se) americaniza. *s.f., g.-d. art.* americanizării, *pl.* americanizări.
americă Pânză de bumbac de calitate inferioară. *s.f., g.-d. art.* americii, *pl.* americi.
americănesc,-ească (fam.) Ca în America, din America. *adj., pl.* americănești.
americănește (fam.) În felul americanilor (1). *adv.*
americiu Element chimic radioactiv, sintetic, care se prezintă ca un metal alb-argintiu. [*var.* americium *s.m.*] *s.m., art.* americiul.
americium v. **americiu.**
amerindian,-ă (-di-an) (Persoană) care aparține unei populații autohtone din America; indian (2). *adj., s.m.* și *f., pl.* amerindieni,-e.

ameriza *intr.* (despre hidroavioane şi nave cosmice) A coborî şi a se opri pe suprafaţa unei ape. *vb. I, ind. prez. 3* amerizează.
amerizaj (rar) Amerizare. *s.n., pl.* amerizaje.
amerizare Acţiunea de a ameriza; amerizaj. *s.f., g.-d. art.* amerizării, *pl.* amerizări.
amerizor Dispozitiv al unei aeronave care permite amerizarea. *s.n., pl.* amerizoare.
amestec 1. Combinaţie de lucruri diverse; amestecătură (1); mixtură, combinaţie. 2. (chim.) Produs obţinut prin punerea laolaltă a unor substanţe care îşi păstrează caracteristicile. 3. Amestecătură (2). 4. Intervenţie în treburile cuiva; imixtiune, ingerinţă. *IA* (*nu*) *avea* (*vreun*) ~ = a (nu) avea (vreo) legătură cu cineva sau ceva; a (nu) avea (vreun) rol într-o afacere. *s.n., pl.* amestecuri.
amesteca 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face un amestec. *//tr.* A încurca diverse lucruri între ele, a provoca dezordine. 2. *refl.* A se băga, a interveni (nechemat) într-o acţiune, într-o discuţie etc. 3. *refl.* (despre grupuri de fiinţe deosebite) A dispărea în..., a se pierde; a pătrunde unele printre altele. *vb. I, ind. prez. 3* amestecă.
amestecare Acţiunea de a (se) amesteca. *s.f., g.-d. art.* amestecării, *pl.* amestecări.
amestecător Aparat, dispozitiv care serveşte la amestecarea şi omogenizarea unor substanţe. *s.n., pl.* amestecătoare.
amestecătură 1. Amestec (1). 2. Îngrămădire întâmplătoare de lucruri sau de fiinţe; formaţie lipsită de unitate; amestec (2). *s.f., g.-d. art.* amestecăturii, *pl.* amestecături.
ametabolă (despre insecte) Care nu prezintă metamorfoză. *adj., pl.* ametabole.
ametist Varietate de cuarţ de culoare violetă, folosită ca piatră semipreţioasă. *s.n., pl.* ametiste.
ametrop,-ă (Persoană) care suferă de ametropie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ametropi,-e.
ametropie Defect al vederii provocat de un viciu de refracţie în mediile transparente ale ochiului. *s.f., art.* ametropia, *g.-d. art.* ametropiei.
ameţeală Senzaţie de pierdere a simţului echilibrului; (fig.) zăpăcire. *s.f., g.-d. art.* ameţelii, *pl.* ameţeli.
ameţi 1. *intr.* şi *tr.* A fi cuprins sau a aduce în stare de ameţeală; (fig.) a (se) zăpăci. 2. *refl.* şi *tr.* A (se) îmbăta uşor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ameţesc, *imperf. 3 sg.* ameţea; *conj. prez. 3* să ameţească.
ameţitor,-oare Care provoacă ameţeală. *adj., pl.* ameţitori,-oare.
amfetamină (farm.) Substanţă sintetică cu o puternică acţiune stimulatoare asupra sistemului nervos central; benzedrină. *s.f., g.-d. art.* amfetaminei.
amfiartroză (-fi-ar-) Articulaţie semimobilă a oaselor. *s.f., g.-d. art.* amfiartrozei.
amfibian (-bi-an) (zool.) Batracian. *s.m., pl.* amfibieni.
amfibiu[1] Vehicul care se poate deplasa atât pe uscat, cât şi pe apă. *s.n., art.* amfibiul, *pl.* amfibii, *art.* amfibiile.
amfibiu[2]**,-ie** (despre fiinţe) 1. Care poate trăi şi în apă, şi pe uscat. 2. (fig.) Care are o natură dublă. *adj., pl.* amfibii.
amfiboi Mineral alcătuit din silicaţi de magneziu, fier, calciu, sodiu şi aluminiu, răspândit în rocile eruptive sau metamorfice. *s.m., pl.* amfiboli.
amfibolie (livr.) Ambiguitate (2). *s.f., art.* amfibolia, *g.-d. art.* amfiboliei.
amfibologic,-ă (livr.) Echivoc, obscur, ambiguu. *adj., pl.* amfibologici,-ce.
amfibologie Construcţie defectuoasă de stil, de limbă etc., care poate da naştere la echivoc; ambiguitate, amfibolie. *s.f., art.* amfibologia, *g.-d. art.* amfibologiei, *pl.* amfibologii, *art.* amfibologiile.
amfibrah Picior de vers format (în metru antic) dintr-o silabă lungă între două silabe scurte sau (în metrica modernă) dintr-o silabă accentuată aflată între două silabe neaccentuate. *s.m., pl.* amfibrahi.
amfibrahic,-ă (lit., despre ritm) Care este obţinut din amfibrahi. *adj., pl.* amfibrahici,-ce.
amficţion (-ţi-on) Membru al unei amfictionii în Grecia antică. *s.m., pl.* amficţioni.
amfictionie (-ti-o-) Uniune de triburi sau de oraşe-state, grupate în jurul sanctuarului unei divinităţi, în Grecia antică. *s.f., art.* amfictionia, *g.-d. art.* amfictioniei.
amfidromic (în sintagma) *Punct* ~ = nivelul maxim al mareelor. *adj., pl.* amfidromice.
amfigonie Reproducere sexuată în care gameţii uniţi provin de la indivizi deosebiţi. *s.f., art.* amfigonia, *g.-d. art.* amfigoniei.
amfiguric,-ă (livr., despre scriere, vorbire, stil) Confuz, neinteligibil, obscur. *adj., pl.* amfigurici,-ce.
amfimacru Picior de vers format din trei silabe, dintre care prima şi ultima sunt lungi, iar cea din mijloc scurtă. *s.m., art.* amfimacrul, *pl.* amfimacri, *art.* amfimacrii.
amfimixie Reproducere în care zigotul se formează după unirea gameţilor de sex opus. *s.f., art.* amfimixia, *g.-d. art.* amfimixiei.
amfineurian (-ne-u-ri-an) (la pl.) Clasă de moluşte marine cu caractere primitive; (la sg.) animal din această clasă. *s.m., pl.* amfineurieni.
amfiox (-fi-ox) Animal marin mic, lung de 3-7 cm, acraniat. *s.m., pl.* amfiocşi.
amfipod (la pl.) Familie de crustacee cu două feluri de picioare, unele servindu-i la sărit şi altele la înotat; (la sg.) crustaceu din această familie. *s.n., pl.* amfipode.
amfiprostil Templu antic, cu un portic pe faţa anterioară şi unul pe cea posterioară. *s.n., pl.* amfiprostiluri.
amfiteatru 1. (la greci şi la romani) Edificiu de formă circulară sau ovală, de obicei neacoperit, destinat unor manifestări publice (adunări, reprezentaţii etc.), cu locuri pentru spectatori aşezate în trepte. *În* ~ = (în plan) înclinat, în trepte. 2. Sală de spectacole, de cursuri etc. cu locurile aşezate în trepte. 3. Configuraţie a unor terenuri dispuse în etaje circulare. *s.n., art.* amfiteatrul, *pl.* amfiteatre.
amfiteriu Mamifer fosil, strămoş al marsupialelor şi al mamiferelor placentare. *s.m., art.* amfiteriul, *pl.* amfiterii, *art.* amfiteriii.
amfitrion,-oană (-tri-on) 1. Stăpân al unei case (la care ia masa cineva); gazdă. 2. (fig.) Persoană care are invitaţi la o dezbatere publică; moderator. *s.m., pl.* amfitrioni; *s.f., g.-d. art.* amfitrioanei, *pl.* amfitrioane.
amforă Vas antic de lut, înalt şi subţire, cu două toarte, în care se păstrau grâne, băuturi etc. *s.f., g.-d. art.* amforei, *pl.* amfore.
amfoter,-ă (despre unele substanţe) Care se comportă atât ca acid cât şi ca bază. *adj., pl.* amfoteri,-e.
amfotonie Stare de hiperactivitate a sistemului nervos simpatic şi a celui parasimpatic. *s.f., art.* amfotonia, *g.-d. art.* amfotoniei.
amhar,-ă (Persoană) care aparţine populaţiei majoritare a Etiopiei, este de religie creştină şi vorbeşte o limbă hamito-semitică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* amhari,-e.
amhara Limba vorbită de amhari. *s.f., g.-d. art.* amharei.
amiabil,-ă (-mi-a-) Prietenos, binevoitor, înţelegător. //(adv.) Prieteneşte. //(jur., despre litigii) Rezolvat pe cale diplomatică, prin negociere. *adj., pl.* amiabili,-e.
amiant (-mi-ant) Varietate de azbest. [*var.* amiantă *s.f.*] *s.n.*
amiantă v. **amiant.**
amiaz v. **amiază.**

amiază (a-mia-) 1. Mijlocul zilei; momentul înălțării maxime a Soarelui deasupra orizontului. */De ~* = de prânz. *Ziua(-n) ~a mare* = în plină zi, în toiul zilei. *De ~* = de prânz. 2. (reg.) Masă principală care se ia aproximativ la jumătatea zilei; prânz. 3. (înv.) Sud, miazăzi. 4. (concr.) Zenit. [*var.* amiaz, amiez *s.n.*, amiazi, amiazăzi *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* amiezii, *pl.* amiezi.
amiazăzi v. **amiază.**
amiazi v. **amiază.**
amibă Protozoar fără membrană, care se mișcă cu ajutorul pseudopodelor. *s.f., g.-d. art.* amibei, *pl.* amibe.
amic,-ă Prieten. *s.m., pl.* amici; *s.f., g.-d. art.* amicei, *pl.* amice.
amical[1] (sport) Joc de pregătire, care nu figurează în clasamente. *s.n., pl.* amicale.
amical[2]**,-ă** Prietenos, prietenesc. //(adv.) Prietenește. *adj., pl.* amicali,-e.
amiciție (-ți-e) Prietenie. *s.f., art.* amiciția, *g.-d. art.* amiciției, *pl.* amiciții, *art.* amicițiile.
amidază Enzimă care desface legătura dintre carbon și azot din diferite substanțe, fixând elementele apei. *s.f., g.-d. art.* amidazei, *pl.* amidaze.
amidă Derivat al amoniacului, utilizat în industrie. *s.f., g.-d. art.* amidei, *pl.* amide.
amidină Substanță organică pe bază de amidă, folosită în farmacie. *s.f., g.-d. art.* amidinei, *pl.* amidine.
amidol Substanță folosită ca developator în fotografie. *s.n.*
amidon Substanță organică aflată în semințele, fructele și tuberculele plantelor, folosită în industria alimentară, chimică etc. *s.n.*
amidopirină Medicament analgezic și febrifug obținut din antipirină; piramidon. *s.f., g.-d. art.* amidopirinei.
amidură Produs organic obținut din amoniac. *s.f., g.-d. art.* amidurii, *pl.* amiduri.
amielinic,-ă (-mi-e-) Lipsit de mielină. *adj., pl.* amielinici,-ce.
amiez v. **amiază.**
amiezită (-mi-e-) Îmbrăcăminte rutieră din beton asfaltic. *s.f., g.-d. art.* amiezitei.
amigdală (anat.) Fiecare dintre cele două glande situate de o parte și de alta a faringelui. *s.f., g.-d. art.* amigdalei, *pl.* amigdale.
amigdalectomie Îndepărtare a amigdalelor pe cale chirurgicală. *s.f., art.* amigdalectomia, *g.-d. art.* amigdalectomiei, *pl.* amigdalectomii, *art.* amigdalectomiile.
amigdalian,-ă (-li-an) Referitor la amigdale. *adj., pl.* amigdalieni,-e.
amigdalită Inflamație acută sau cronică a amigdalelor. *s.f., g.-d. art.* amigdalitei, *pl.* amigdalite.
amigdaloid,-ă În formă de migdală. *adj., pl.* amigdaloizi,-de.
amil Radical organic monovalent, provenit din pentan prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. *s.m., pl.* amili.
amiiaceu,-cee De natura amidonului. *adj., pl.* amiliacei,-cee.
amilază Substanță produsă de pancreas, care transformă amidonul în maltoză și glucoză. *s.f., g.-d. art.* amilazei, *pl.* amilaze.
amilic (în sintagma) *Alcool ~* = alcool aciclic saturat, derivat din pentan; pentanol. *adj.*
amilodextrină Polizaharidă obținută prin hidroliza parțială a amidonului. *s.f., g.-d. art.* amilodextrinei.
amilograf Aparat care măsoară consistența gelului de amidon dintr-o făină. *s.n., pl.* amilografe.
amilogramă (tehn.) Diagramă înregistrată la amilograf. *s.f., g.-d. art.* amilogramei, *pl.* amilograme.
amiloidoză (-lo-i-) Fenomen patologic care constă în depunerea în anumite organe a unei substanțe proteice amorfe. *s.f., g.-d. art.* amiloidozei.
amilopectină Component al amidonului. *s.f., g.-d. art.* amilopectinei, *pl.* amilopectine.
amiloză Constituent solubil al amidonului. *s.f., g.-d. art.* amilozei, *pl.* amiloze.
amimie Pierdere patologică a capacității de exprimare prin mimică a stărilor afective. *s.f., art.* amimia, *g.-d. art.* amimiei.
amin[1] 1. (cuvânt de încheiere în practica bisericii creștine) Adevărat! Așa să fie! 2. (fam.) Adio! S-a terminat! *interj.*
amin[2] (pop., în expr.) *Cât(u-i) ~ul* sau *până* (ori *nici*) *la ~* = niciodată. *s.n.*
aminare Introducere a radicalului amino în molecula unui compus. *s.f., g.-d. art.* aminării.
amină Compus organic derivat al amoniacului. *s.f., g.-d. art.* aminei, *pl.* amine.
amino Radical monovalent, rezultat prin înlocuirea unui atom de hidrogen din molecula amoniacului. *s.n.*
aminoacid (-no-a-) Acid organic, constituent principal al proteinelor. *s.m., pl.* aminoacizi.
aminoacidemie (-no-a-) (fiziol.) Prezență a aminoacizilor în sânge; cantitate de aminoacizi prezentă în sânge. *s.f., g.-d. art.* aminoacidemiei, *pl.* aminoacidemii.
aminoaciduric (-no-a-) (fiziol.) Prezență a aminoacizilor în urină, cantitate de aminoacizi prezentă în urină. *s.f., g.-d. art.* aminoaciduriei, *pl.* aminoaciduriii.
aminoalcool (-no-a-) (chim.) Compus organic care conține amină și alcool. *s.m., pl.* aminoalcooli.
aminobenzen (chim.) Anilină. *s.m.*
aminobenzoic (-zo-ic) (chim., în sintagma) *Acid ~* = pulbere cristalină incoloră, întrebuințată ca reactiv de determinare a cuprului, mercurului etc. și ai cărei derivați sunt utilizați în farmacie și parfumerie; acid antranilic. *adj.*
aminoplast Rășină sintetică obținută prin acțiunea ureei asupra formolului. *s.n., pl.* aminoplaste.
aminozaharar Derivat cu amină al zaharurilor. *s.n., pl.* aminozaharuri.
aminte (în expr.) *A(-și) aduce ~* = a(-și) aminti. *A lua ~* = a nu trece cu vederea, a ține seama de ceva. *A-i fi* (cuiva) *~* (de ceva) = a avea chef (de ceva), a dori (să facă ceva). *A lua ~ la ceva* = a fi atent la ceva, a observa cu atenție ceva. *adv.*
aminti 1. *refl.* și *tr.* A-i reveni ceva în minte. 2. *tr.* A face pe cineva să-și aducă aminte de ceva. 3. *tr.* A pomeni, a menționa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* amintesc, *imperf. 3 sg.* amintea; *conj. prez. 3* să amintească.
amintire A. Faptul de a-și aminti. */În ~a cuiva* (sau a ceva) = ca semn că cineva (sau ceva) nu a fost uitat. B. 1. Imagine păstrată în memorie. 2. Obiect (dăruit) care amintește de cineva; suvenir. 3. (la pl.) Gen literar asemănător cu memoriile, în care autorul descrie fapte din propria viață. *s.f., g.-d. art.* amintirii, *pl.* amintiri.
amintitor,-oare (rar) Care amintește. *adj., pl.* amintitori,-oare.
amiotrofie (-mi-o-) Atrofie musculară. *s.f., art.* amiotrofia, *g.-d. art.* amiotrofiei.
amiral A. Cel mai înalt grad din marina militară, corespunzător gradului de general-colonel din marina terestră; persoană cu acest grad. */Navă ~* = nava care poartă pavilionul amiralului. B. Fluture de zi, frumos colorat, ale cărui larve trăiesc pe urzici. *s.m., pl.* amirali.
amiralitate Comandament suprem al marinei militare; clădirea acestui comandament. *s.f., g.-d. art.* amiralității, *pl.* amiralități.
amirosi v. **mirosi.**
amitoză Diviziune directă a celulelor, fără cromozomi; sciziparitate. *s.f., g.-d. art.* amitozei.

amnar 1. Bucată de oțel cu care se lovește cremenea pentru a scoate scântei, în vederea aprinderii fitilului sau a iascăi. 2. (reg.) Fiecare dintre stâlpii de lemn puși la colțurile unei construcții țărănești, pentru a sprijini acoperișul. 3. (reg.) Dispozitiv cu ajutorul căruia se ridică sau se coboară fierul lat al plugului. 4. (reg.) Mâner de lemn cu ajutrul căruia se învârtește și se fixează sulul la războiul de țesut. [*var.* (reg.) amânar *s.n.*] *s.n., pl.* amnare.
amnăruș (reg.) Diminutiv al lui amnar (1). *s.n., pl.* amnărușe.
amnezic,-ă (Persoană) care suferă de amnezie. *adj., s.m.* și *f., pl.* amnezici,-ce.
amnezie Pierderea totală sau parțială a memoriei. *s.f., art.* amnezia, *g.-d. art.* amneziei, *pl.* amnezii, *art.* amneziile.
amnios (-ni-os) Membrană care protejează fetusul la mamifere, păsări și reptile. *s.n., pl.* amniosuri.
amniot,-ă (-ni-ot) Care are amnios și alantoidă. *adj., pl.* amnioți,-te.
amniotă (-ni-o-) (la pl.) Grup de vertebrate al căror embrion are amnios și alantoidă; (la sg.) animal din acest grup. *s.f., g.-d. art.* amniotei, *pl.* amniote.
amniotic (-ni-o-) (în sintagma) *Lichid ~* = lichid care se află în amnios și se elimină înainte de naștere. *adj.*
amnistia (-ti-a) *tr.* A acorda o amnistie. *vb. I, ind. prez. 3* amnistiază, *1 pl.* amnistiem; *conj. prez. 3* să amnistieze; *ger.* amnistiind.
amnistiabil,-ă (-ti-a-) Care poate fi amnistiat. *adj., pl.* amnistiabili,-e.
amnistie Act legislativ prin care se înlătură răspunderea penală pentru o infracțiune săvârșită. *s.f., art.* amnistia, *g.-d. art.* amnistiei, *pl.* amnistii. *art.* amnistiile.
amnistiere (-ti-e-) Acțiunea de a amnistia. *s.f., g.-d. art.* amnistierii, *pl.* amnistieri.
amoc 1. Boală mintală tropicală apărută în urma abuzului de stupefiante și care se manifestă prin impulsuri criminale. 2. (fig.) Furie. *s.n., pl.* amocuri.
amofos Îngrășământ chimic produs din azot și anhidridă fosforică. *s.n.*
amoniac (-ni-ac) Gaz incolor, cu miros înțepător, produs prin combinarea hidrogenului cu azotul. *s.n.*
amoniacal,-ă (-ni-a-) Care conține amoniac. *adj., pl.* amoniacali,-e.
amoniat (-ni-at) Combinație a amoniacului cu un oxid metalic. *s.m., pl.* amoniați.
amonificare Formare a amoniacului prin descompunerea proteinelor din materia organică sub acțiunea microorganismelor. *s.f., g.-d. art.* amonificării.
amonit (la pl.) Ordin de moluște cefalopode fosile cu cochilia în spirală; (la sg.) moluscă din acest ordin. *s.m., pl.* amoniți.
amoniu Metal alcalin care se găsește numai în compuși. *s.n., art.* amoniul.
amoniurie (-ni-u-) Eliminare a amoniacului prin urină. *s.f., art.* amoniuria, *g.-d. art.* amoniuriei.
amonoliză Descompunere a combinațiilor cu amoniac. *s.f., g.-d. art.* amonolizei.
amonte (în loc.) *În ~* = în susul apei, către izvor. *adv.*
amor Dragoste, iubire. //(concr.) Iubit (2). *s.n., pl.* amoruri.
amoral,-ă Indiferent față de morală, care nu are noțiunea moralității. *adj., pl.* amorali,-e.
amoralism Concepție care preconizează renunțarea la principiile morale; negare a oricărei morale. *s.n.*
amoralist,-ă (rar) (Adept) al amoralismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* amoraliști,-ste.
amoralitate Atitudinea omului amoral. *s.f., g.-d. art.* amoralității.
amoraș Diminutiv al lui amor. //Reprezentare în artele plastice a zeului amorului ca un copil gol cu aripi. *s.m., pl.* amorași.
amorez (înv.) Iubit. /*Prim-~* = actor care interpretează pe scenă rolul tânărului îndrăgostit. *s.m., pl.* amorezi.
amoreza *refl.* (înv.) A se îndrăgosti de cineva. *vb. I, ind. prez. 3* se amorezează.
amorează (înv.) Iubită[2] (2). *s.f., g.-d. art.* amorezei, *pl.* amoreze.
amorf,-ă 1. (despre substanțe) Care nu are structură cristalizată proprie. //Inform, neorganizat. 2. (fig.) Lipsit de energie; apatic, inactiv. *adj., pl.* amorfi,-e.
amoros,-oasă Referitor la dragoste. //Plin de dragoste. *adj., pl.* amorși,-oase.
amoroso (-zo) (it., muz.) Cu gingășie, cu multă căldură. *adv.*
amor-propriu Prețuire (uneori exagerată) a propriilor calități; mândrie. *s.n., art.* amorul-propriu, *g.-d. art.* amorului-propriu.
amorsa *tr.* 1. A pune o amorsă (1). 2. A provoca declanșarea unei acțiuni. *vb. I, ind. prez. 3* amorsează.
amorsare Acțiunea de a amorsa. *s.f., g.-d. art.* amorsării, *pl.* amorsări.
amorsă 1. Dispozitiv pentru aprinderea unei încărcături de exploziv. 2. *~a drumului* = porțiune din traseul unui drum la intrarea în orașe care are de obicei, o lățime mai mare decât restul drumului. 3. Nadă, momeală (pentru pești). *s.f., g.-d. art.* amorsei, *pl.* amorse.
amortibil,-ă Care (se) poate amortiza. *adj., pl.* amortibili,-e.
amortisment Reducere treptată a unei datorii. *s.n., pl.* amortismente.
amortiza *tr.* 1. A atenua propagarea unui zgomot, a unui șoc, a unei oscilații etc. //A scădea progresiv, în timp, amplitudinea unei mărimi caracteristice pentru un fenomen de ondulație. 2. A înapoia progresiv în timp, o datorie. //A recupera treptat o investiție. *vb. I, ind. prez. 3* amortizează.
amortizabil,-ă Care se poate amortiza. *adj., pl.* amortizabili,-e.
amortizare Acțiunea de a amortiza. *s.f., g.-d. art.* amortizării, *pl.* amortizări.
amortizor Dispozitiv care reduce intensitatea unui zgomot, a unui șoc etc. *s.n., pl.* amortizoare.
amorțeală Stare de insensibilitate trecătoare a corpului sau a unei părți din corp. *s.f., g.-d. art.* amorțelii, *pl.* amorțeli.
amorți *intr.* A avea o stare de amorțeală, a deveni insensibil. //(despre unele animale) A intra în perioada de hibernare. //(fig.) A slăbi în intensitate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* amorțesc, *imperf. 3 sg.* amorțea; *conj. prez. 3* să amorțească.
amorțire Faptul de a amorți, amorțeală; (fig.) inerție, indiferență. *s.f., g.-d. art.* amorțirii, *pl.* amorțiri.
amovibil,-ă 1. (despre funcționari) Care poate fi mutat, revocat sau destituit. 2. (despre obiecte, piese, organe de mașini etc.) Care poate fi separat de restul ansamblului fără ca acesta să se defecteze. *adj., pl.* amovibili,-e.
amovibilitate Faptul de a fi amovibil. *s.f., g.-d. art.* amovibilității.
ampatament Distanța dintre axele osiilor extreme ale unui vehicul. *s.n., pl.* ampatamente.
ampelidacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate de tipul viței-de-vie; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* ampelidaceea, *g.-d. art.* ampelidaceei, *pl.* ampelidacee.
ampelograf,-ă Specialist în ampelografie. *s.m., pl.* ampelografi; *s.f., g.-d. art.* ampelografei, *pl.* ampelografe.

ampelografic,-ă De ampelografie. *adj., pl.* ampelografici,-ce.
ampelografie Ştiinţă care studiază soiurile de viţă-de-vie. *s.f., art.* ampelografia, *g.-d. art.* ampelografiei.
ampenaj Dispozitiv plasat în spatele fuselajului, care serveşte la echilibrul, stabilitatea şi schimbarea direcţiei unui avion. *s.n., pl.* ampenaje.
amper Unitate de măsură pentru intensitatea curentului electric. *s.m., pl.* amperi.
ampermetru Aparat pentru măsurarea intensităţii curentului electric dintr-un circuit. *s.n., art.* ampermetrul, *pl.* ampermetre.
amper-oră Unitate de măsură a cantităţii de electricitate consumată într-o unitate de timp. *s.m., pl.* amperi-oră.
amperormetru Instrument de măsură a sarcinii electrice care trece printr-un circuit electric de curent continuu. *s.n., art.* amperormetrul, *pl.* amperormetre.
amper-spiră (înv.) Unitate de măsură a tensiunii magnetomotoare şi a solenaţiei. *s.m., pl.* amperi-spiră.
ampex Procedeu de reluare rapidă a imaginilor în transmisiile de televiziune prin intermediul unei imprimări magnetice. *s.n.*
ampicilină (farm.) Antibiotic cu spectru larg. *s.f., g.-d. art.* ampicilinei.
amplasa *tr.* A aşeza o maşină, o instalaţie etc. pe un anumit loc. *vb. I, ind. prez. 3* amplasează.
amplasament Loc de aşezare a unei construcţii, a unei instalaţii etc. *s.n., pl.* amplasamente.
amplasare Faptul de a amplasa. *s.f., g.-d. art.* amplasării, *pl.* amplasări.
amplectiv,-ă (bot., despre organe) Care îmbrăţişează complet alte organe. *adj., pl.* amplectivi,-e.
amplexicaul,-ă (bot., despre frunze) Care îmbrăţişează tulpina. *adj., pl.* amplexicauli,-e.
amplexiflor,-ă (bot.) Care îmbrăţişează floarea. *adj., pl.* amplexiflori,-e.
amplexiune (-xi-u-) (rar) Îmbrăţişare, cuprindere; tratare sumară. *s.f., g.-d. art.* amplexiunii, *pl.* amplexiuni.
amplidină Maşină electrică amplificatoare de curent continuu, cu flux magnetic transversal. *s.f., g.-d. art.* amplidinei, *pl.* amplidine.
amplifica *tr.* şi *refl.* A da sau a lua amploare; a (se) mări; a (se) intensifica. *vb. I, ind. prez. 3* amplifică.
amplificare 1. Acţiunea de a (se) amplifica; dezvoltare, mărire. 2. (lit.) Succesiune de figuri de stil care gradează o imagine artistică. *s.f., g.-d. art.* amplificării, *pl.* amplificări.
amplificator[1] Aparat care amplifică valorile unui fenomen, folosind energie de la o sursă separată. */~ de antenă* = amplifcator montat în imediata apropiere a unei antene, pentru asigurarea unei recepţii îmbunătăţite. *~ de putere* = aparat electronic de amplificare a semnalului furnizat de preamplificator. *~ stereofonic* = ansamblu constituit din două sau mai multe amplificatoare, utilizat pentru transmisia stereofonică a sunetului. *s.n., pl.* amplificatoare.
amplificator[2]**,-oare** Care amplifică. *adj., pl.* amplificatori,-oare.
amplitudine 1. Distanţa dintre poziţiile extreme ale unui corp care oscilează. 2. (mat.) Mărimea unui arc. 3. (fig.) Întindere, amploare. *s.f., g.-d. art.* amplitudinii, *pl.* amplitudini.
amploaiat,-ă v. **amploiat.**
amploare Extindere, dezvoltare (din punct de vedere cantitativ, intensiv etc.). *s.f., g.-d. art.* amplorii.
amploiat,-ă/amploaiat,-ă (înv.) Funcţionar. *s.m.* amploiaţi/amploaiaţi; *s.f., g.-d. art.* amploiatei/amploaiatei, *pl.* amploiate/amploaiate.
amplu,-ă Larg, dezvoltat, mare. *adj., pl.* ampli,-e.
ampolozitate (rar) Emfază. *s.f., g.-d. art.* ampolozităţii, *pl.* ampolozităţi.
amprenta *tr.* 1. A lua amprentele cuiva. 2. A imprima o parte a maxilarului într-o masă plastică în vederea confecţionării unei proteze dentare. *vb. I, ind. prez. 3* amprentează.
amprentă 1. Urmă lăsată de un obiect (presat pe o suprafaţă). */~ digitale* = urme lăsate de vârfurile degetelor pe ceva, care servesc la identificarea autorului unei infracţiuni. *~ vocală* = ansamlu de particularităţi ale vocii cuiva. 2. Mulaj al maxilarului folosit la executarea unei proteze dentare. 3. (fig.) Urmă lăsată de o idee, de o stare psihică etc. *s.f., g.-d. art.* amprentei, *pl.* amprente.
amprentologie Studiul amprentelor digitale. *s.f., art.* amprentologia, *g.-d. art.* amprentologiei.
amprizâ Lăţime a fâşiei de teren pe care se construieşte un terasament, un dig, o cale ferată etc. *s.f., g.-d. art.* amprizei, *pl.* amprize.
ampulă 1. Organ de mers la echinoderme. 2. Fiolă, flacon. 3. (rar) Globul de sticlă al unui bec. *s.f., g.-d. art.* ampulei, *pl.* ampule.
amputa *tr.* 1. A tăia un membru al corpului pe cale chirurgicală sau a-l pierde accidental. 2. (fig.) A elimina o parte dintr-un text, dintr-un discurs etc. (în mod abuziv). *vb. I, ind. prez. 3* amputează.
amputare Acţiunea de a amputa; amputaţie. *s.f., g.-d. art.* amputării, *pl.* amputări.
amputaţie (-ţi-e) Amputare. *s.f., art.* amputaţia, *g.-d. art.* amputaţiei, *pl.* amputaţii, *art.* amputaţiile.
amu (pop.) Acum. *adv.*
amuletă Mic obiect căruia i se atribuie puterea magică de a aduce noroc; talisman. *s.f., g.-d. art.* amuletei, *pl.* amulete.
amurg 1. Timpul dintre apusul soarelui şi lăsarea nopţii; crepuscul, înserare, amurgit. */În ~* = când se lasă seara. 2. (fig.) Bătrâneţe. *s.n., pl.* amurguri.
amurgi *intr.* A se înserа (1), a se întuneca. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* amurgeşte, *imperf. 3 sg.* amurgea; *conj. prez. 3* să amurgească.
amurgit (pop.) Amurg. *s.n.*
amurgite (pop., în loc.) *Pe ~* = pe înserat. *loc. adv.*
amuş (reg.) Groapă cu apă şi var în care tăbăcarul pune pieile pentru argăsit. *s.n., pl.* amuşe.
amuşi[1] (reg.) Acum (2). *adv.*
amuşi[2] *tr* (reg.) A curăţa părul de pe pieile scoase din amuş. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* amuşesc, *imperf. 3 sg.* amuşea; *conj. prez. 3* să amuşească.
amuşina *intr* (despre câini) A adulmeca. *vb. I, ind. prez. 3* amuşină.
amuţa *tr.* (rar) A asmuţi. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* amuţ, *3* amuţă; *conj. prez. 3* să amuţe; *ger.* amuţând.
amuţi *intr.* A deveni mut; (fig.) a înceta de a vorbi; a tăcea, a se linişti, a înceta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* amuţesc, *imperf. 3 sg.* amuţea; *conj. prez. 3* să amuţească.
amuţire 1. Faptul de a amuţi; pierderea facultăţii de a vorbi. //(fig.) Încetarea oricărui zgomot. 2. (fon.) Pronunţare din ce în ce mai puţin perceptibilă, până la dispariţia totală, a unui sunet. *s.f., g.-d. art.* amuţirii, *pl.* amuţiri.
amuza *tr.* şi *refl.* A (se) distra, a (se) înveseli, a (se) desfăta. *vb. I, ind. prez. 3* amuză.
amuzament Distracţie, divertisment, plăcere; recreare, înveselire. *s.n., pl.* amuzamente.
amuzant,-ă Distractiv, vesel. *adj., pl.* amuzanţi,-te.
amuzie Pierdere cu caracter patologic a capacităţilor de a reproduce, de a recunoaşte o bucată muzicală. //(rar) Ignoranţă în ceea ce priveşte muzica. *s.f., art.* amuzia, *g.-d. art.* amuziei.

amvon Mic balcon într-o biserică, de unde se predică. *s.n., pl.* amvoane.
an[1] (pop.) Acum un an, anul trecut. */Mai ~* = acum câtiva ani. *adv.*
an[2] 1. Perioadă de timp care corespunde unei revoluții a Pământului în jurul Soarelui și care cuprinde 12 luni. */La ~ul* = în cursul anului viitor. *Acum un ~* (sau *doi ~* etc.) = cu un an (sau doi ani) în urmă. *De ~i și ~i* = de multă vreme. *~ de* (sau *cu*) *~* = în fiecare an. *Într-un ~ o dată* = rar. *În ~ul...* = în cursul anului... 2. Durată de studiu în unele forme de învățământ. *~ii de studenție.* 3. Măsură a vârstei unei ființe, a vechimii unui lucru etc. *Copil de trei ~. /~record* = an în care s-a obținut un record, pozitiv sau negativ, într-un anumit domeniu. 4. (la pl.) Vreme; epocă din viață. *~ii copilăriei. s.m., pl.* ani.
an-[3] v. **a-**[6].
ana 1. Frânghie de care se suspendă cârligele carmacelor. 2. Frânghie cu plute care se agață la marginea superioară a mrejelor. *s.f., art.* anaua, *g.-d. art.* anălei, *pl.* anale, *art.* analele.
anabaptism Doctrină a unei secte religioase care preconiza botezarea la vârsta adultă. *s.n.*
anabaptist,-ă (Adept) al anabaptismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* anabaptiști,-ste.
anabatic,-ă (med.) Care crește, care se mărește. *adj., pl.* anabatici,-ce.
anabioză (-bi-o-) Reducere a activității vitale a unor organisme din cauza condițiilor neprielnice de viață. *s.f., g.-d. art.* anabiozei.
anabolism Fază a metabolismului în care materiile nutritive introduse în organism sunt transformate în substanțe proprii acestuia; asimilație. *s.n.*
anacard Fructul anacardierului. //Anacardier. *s.n., pl.* anacarde.
anacardier (-di-er) Arbust tropical cu fruct comestibil din care se extrage o substanță utilizată la lustruirea mobilelor. *s.m., pl.* anacardieri.
anaciclic,-ă (despre versuri) Cu sens, fie că le citim de la început, fie că le citim de la sfârșit. *adj., pl.* anaciclici,-ce.
anaciditate (fiziol.) Lipsă a aciditații gastrice. *s.f., g.-d. art.* anacidității.
anaclorhidrie Absență a acidului clorhidric din sucul gastric, care apare în unele forme de anemie, în cancerul gastric etc. *s.f., art.* anaclorhidria, *g.-d. art.* anaclorhidriei.
anacolut Greșeală de exprimare constând în neconcordanța dintre planul logic și cel gramatical dintr-un enunț. *s.n., pl.* anacoluturi.
anaconda Șarpe uriaș semiacvatic și neveninos, din America Centrală și America de Sud. *s.f., g.-d. art.* anacondei, *pl.* anaconde.
anacreontic,-ă (-cre-on-) Compus în maniera poeziei erotice și de curte a poetului grec antic Anacreon. */Vers ~* = tip de vers (iambic) care apare în odele atribuite lui Anacreon. *adj., pl.* anacreontici,-ce.
anacronic,-ă Care conține un anacronism; anacronistic. *adj., pl.* anacronici,-ce.
anacronism 1. Nepotrivire între fapte, evenimente etc. și epoca în care au fost plasate; introducere în prezentarea unei epoci a unor trăsături din altă epocă. 2. Obiect sau idee învechită. *s.n., pl.* anacronisme.
anacronistic,-ă (rar) Anacronic. *adj., pl.* anacronistici,-ce.
anacruză 1. Prima silabă neaccentuată a unui vers. 2. Notă sau un grup de note care formează o măsură incompletă la începutul unei compoziții muzicale. *s.f., g.-d. art.* anacruzei, *pl.* anacruze.
anacruzic,-ă (muz.) Cu anacruză (2); bazat pe anacruză (2). *adj., pl.* anacruzici,-ce.
anacuzie (med.) Surditate totală. *s.f., art.* anacuzia, *g.-d. art.* anacuziei, *pl.* anacuzii, *art.* anacuziile.
anadiploză Figură retorică prin care un cuvânt de la sfârșitul unei fraze se reia la începutul frazei următoare; repetiție. *s.f., g.-d. art.* anadiplozei, *pl.* anadiploze.
anadipsie Sete exagerată. *s.f., art.* anadipsia, *g.-d. art.* anadipsiei.
anaerob,-ă (despre microorganisme) Capabil să trăiască într-un mediu fără oxigen; anaerobiotic. *adj., pl.* anaerobi,-e.
anaerobiotic,-ă (-bi-o-) Anaerob. *adj., pl.* anaerobiotici,-ce.
anaerobioză (-bi-o-) Mod de viață al organismelor anaerobe; anoxibioză. *s.f., art.* anaerobiozei.
anafază (biol.) A treia fază a diviziunii celulare prin mitoză. *s.f., g.-d. art.* anafazei.
anafilactic,-ă Cu caracter de anafilaxie. */Șoc ~* = reacție violentă a organismului cauzată de injectarea sau înghițirea unei anumite substanțe. *adj., pl.* anafilactici,-ce.
anafilaxie (med.) Sensibilitate crescută a organismului mamiferelor față de anumite substanțe asimilate repetat. *s.f., art.* anafilaxia, *g.-d. art.* anafilaxiei.
anafor (reg.) Vârtej format de apă în lungul țărmurilor. *s.n., pl.* anafoare.
anaforă (în Moldova și în Țara Românească, în secolele XVIII-XIX) 1. Raport scris adresat domnitorului către un mare dregător. 2. Proclamație a domnitorului. *s.f., art.* anaforaua, *g.-d. art.* anaforalei, *pl.* anaforale, *art.* anaforalele.
anaforă[1] v. **anafură.**
anaforă[2]**/anaforă** Procedeu stilistic care constă în reluarea unui cuvânt la începutul mai multor fraze sau versuri pentru accentuarea unei idei. *s.f., g.-d. art.* anaforei/anaforei, *pl.* anafore/anafore.
anaforeză Deplasare a particulelor dintr-o soluție coloidală spre anod sub acțiunea curentului electric. *s.f., g.-d. art.* anaforezei, *pl.* anaforeze.
anaforic,-ă Care reia o noțiune, o idee deja exprimată, pentru a o accentua. *adj., pl.* anaforici,-ce.
anafornița Vas în care se ține anafura. *s.f., g.-d. art.* anafornitei, *pl.* anafornițe.
anafrodiziac[1] (-zi-ac) Substanță care elimină dorințele sexuale. *s.n., pl.* anafrodiziace.
anafrodiziac[2]**,-ă** (-zi-ac) 1. *adj.* Care face să înceteze dorințele sexuale. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care nu are dorințe sexuale. *adj., s.m.* și *f., pl.* anafrodiziaci,-ce.
anafrodizie Absență a apetitului sexual. *s.f., art.* anafrodizia, *g.-d. art.* anafrodiziei.
anafură Bucățele de prescură care se împart credincioșilor ortodocși la sfârșitul liturghiei. [*var.* anaforă, nafură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* anafurei.
anagenеză Regenerare a țesuturilor vii distruse accidental. *s.f., g.-d. art.* anagenezei.
anaglifă 1. Sculptură în (baso)relief. 2. Procedeu prin care se obține imaginea în relief a unui obiect fotografiat. *s.f., g.-d. art.* anaglifei, *pl.* anaglife.
anagliptic,-ă Imprimat în relief (pentru nevăzători). *adj., pl.* anagliptici,-ce.
anagnost (la romani) Sclav însărcinat să facă lectură în timpul mesei sau al băii stăpânilor, să copieze manuscrise etc. *s.m., pl.* anagnoști.
anagogic,-ă Referitor la anagogie. *adj., pl.* anagogici,-ce.
anagogie Interpretare a Bibliei, care se ridică de la sensul literar al textului la cel alegoric și spiritual. *s.f., art.* anagogia, *g.-d. art.* anagogiei.
anagrama *tr.* A schimba ordinea literelor unui cuvânt; a transcrie sub formă de anagramă; a anagramatiza. *vb. I, ind. prez. 3* anagrameză.

anagramare Acțiunea de a anagrama. *s.f., g.-d. art.* anagramării, *pl.* anagramări.
anagramatic,-ă De anagramă. *adj., pl.* anagramatici,-ce.
anagramatiza *tr.* (rar) A anagrama. *vb. I, ind. prez. 3* anagramatizează.
anagramă 1. Schimbarea ordinii literelor unui cuvânt sau a unei fraze pentru a obține un alt cuvânt sau o altă frază; antimetabolă. //Cuvânt astfel obținut. 2. Joc distractiv în care, prin schimbarea ordinii, se obțin cuvinte, propoziții și fraze cu alt înțeles. *s.f., g.-d. art.* anagramei, *pl.* anagrame.
anahoret,-ă Pustnic. *s.m., pl.* anahoreți; *s.f., g.-d. art.* anahoretei, *pl.* anahorete.
anahoretic,-ă (rar) De anahoret; modest, sărăcăcios. *adj., pl.* anahoretici,-ce.
anal,-ă Care se referă la anus. *adj., pl.* anali,-e.
analcid Insecticid puternic întrebuințat la distrugerea păduchilor, țânțarilor etc.; hexaclorciclohexan. *s.n.*
anale 1. Scriere istorică în care evenimentele sunt prezentate pe ani; (p. ext.) istorie a unui popor. 2. Publicație științifică anuală. *s.f. pl.*
analecte Fragmente din opera unuia sau a mai multor scriitori, din literatura unui popor etc.; crestomație. //Titlul unor antologii savante. *s.f. pl.*
analepsie Refacere a forțelor după o boală; înzdrăvenire. *s.f., art.* analepsia, *g.-d. art.* analepsiei.
analeptic[1] Medicament tonifiant. *s.n., pl.* analeptice.
analeptic[2],-ă (despre medicamente) Cu acțiune fortifiantă, întăritoare. *adj., pl.* analeptici,-ce.
analfabet,-ă (Persoană) care nu știe să scrie și să citească. //(fig.) Ignorant, incult. *adj., s.m.* și *f., pl.* analfabeți,-te.
analfabetism Neștiință de carte; situația celor care nu știu să scrie și să citească. *s.n.*
analgeziant,-ă (-zi-ant) (rar) Analgezic. *adj., pl.* analgezianți,-te.
analgezic[1] Medicament care calmează temporar durerile. *s.n., pl.* analgezice.
analgezic[2],-ă (despre medicamente) Care înlătură temporar durerile. *adj., pl.* analgezici,-ce.
analgezie Pierdere a sensibilității la durere. *s.f., art.* analgezia, *g.-d. art.* analgeziei.
analgezină (farm.) Medicament care înlătură temporar durerea. *s.f., g.-d. art.* analgezinei, *pl.* analgezine.
analist[1] Autor de anale. *s.m., pl.* analiști.
analist[2],-ă 1. Specialist în analiza matematică sau psihologică. 2. Psihanalist. 3. Specialist în informatică. *s.m., pl.* analiști; *s.f., g.-d. art.* analistei, *pl.* analiste.
analitic,-ă Care se bazează pe analiză. */Spirit* ~ = capacitate analitică de a disocia părțile componente ale unui întreg; persoană cu această capacitate. *Chimie* ~ = ramură a chimiei care studiază elementele și combinațiile lor. *Limbă* ~ = limbă în care raporturile gramaticale se exprimă prin cuvinte izolate. 2. (mat., fiz.) Care utilizează calculul algebric și infinitezimal. *Geometrie* ~. *adj., pl.* analitici,-ce.
analitism Însușirea de a fi analitic. *s.n.*
analiza *tr.* 1. A cerceta, a examina un lucru descompunându-l în părțile care îl alcătuiesc. 2. (chim.) A identifica compoziția unei substanțe. 3. A comenta un text. *vb. I, ind. prez. 3* analizează.
analizabil,-ă Care poate fi analizat. *adj., pl.* analizabili,-e.
analizare Acțiunea de a analiza. *s.f., g.-d. art.* analizării, *pl.* analizări.
analizator 1. Instrument care servește la determinări analitice. 2. Aparat al sistemului nervos, compus dintr-un organ de simț, din nervi și din centrii corespunzători din scoarța cerebrală. *s.n., pl.* analizatoare.
analiză 1. Metodă de cercetare bazată pe studiul amănunțit al fiecărui element în parte; examinare atentă a unei probleme, a unui text etc. */În ultimă* ~ = în concluzie. 2. Descompunere a unei substanțe pentru a-i afla compoziția chimică. 3. ~ *matematică* = ramură a matematicii care studiază funcțiile, limitele, derivatele și aplicațiile lor. *s.f., g.-d. art.* analizei, *pl.* analize.
analizor Instrument folosit la analize. */~ electronic* = aparat pentru analiza semnalelor electronice. ~ *de spectru* = aparat pentru observarea și înregistrarea unui semnal. *s.n., pl.* analizoare.
analog[1] Pupitru mobil, pe care se așază cărțile de cult în biserica ortodoxă. [*var.* analoghion *s.n.*] *s.n., pl.* analoguri.
analog[2],-oagă/-ogă Asemănător. *adj., pl.* analogi,-oage/-oge.
analoghion v. **analog[1]**.
analogic,-ă 1. Bazat pe analogie. */Modificare* ~ = schimbare a unui element din limbă sub influența unui alt element asemănător. 2. (electron., despre aparate, dispozitive, instrumente și sisteme) Care generează, măsoară, prelucrează și stochează semnale analogice (1). 3. (electron., despre semnale) A cărui valoare poate fi reprezentată printr-o funcție continuă în timp, putând lua o infinitate de valori cuprinse în domeniul său de variație. *adj., pl.* analogici,-ce.
analogie Asemănare între două sau mai multe acțiuni, fenomene etc. //(lingv.) Modificare a formei sau sensului unui cuvânt sub influența alteia dintre formele sale sau a altui cuvânt. *s.f., art.* analogia, *g.-d. art.* analogiei, *pl.* analogii, *art.* analogiile.
analogism Analogie, echivalență. *s.n.*
anamneză 1. Reamintire a ideilor pe care sufletul le-ar fi avut într-o viață anterioară. 2. Ansamblul datelor culese de medic de la un bolnav în legătură cu evoluția bolii sale. *s.f., g.-d. art.* anamnezei.
anamniotă (-ni-o-) Vertebrată cu embrionul lipsit de amnios și de alantoidă. *s.f., g.-d. art.* anamniotei, *pl.* anamniote.
anamorfozare Deformare. *s.f., g.-d. art.* anamorfozării.
anamorfozat,-ă Deformat față de aspectul obișnuit. *adj., pl.* anamorfozați,-te.
anamorfoză 1. Imagine deformată a unui obiect, dată de o oglindă curbă. 2. (cin.) Procedeu de comprimare a imaginii, astfel încât pe o peliculă cinematografică normală se pot înregistra imagini corespunzătoare ecranului lat. 3. Tip de metamorfoză în care larva are un număr mai mic de segmente față de adult. *s.f., g.-d. art.* anamorfozei, *pl.* anamorfoze.
ananas Plantă erbacee cultivată în țările calde, cu frunze lungi și tulpină scurtă. //Fructul comestibil al acestei plante. *s.m., pl.* ananași.
ananghie (-ghi-e) Situație dificilă, grea în care se găsește o persoană. *s.f., art.* ananghia, *g.-d. art.* ananghiei.
anapăda v. **anapoda.**
anapest Picior de vers format (în metrica antică) din două silabe scurte și una lungă sau (în metrica modernă) din două silabe accentuate și una neaccentuată. *s.m., pl.* anapești.
anapestic,-ă Care folosește anapestul. *adj., pl.* anapestici,-ce.
anaplastic,-ă Care este în legătură cu anaplastia. *adj., pl.* anaplastici,-ce.
anaplastie Operație chirurgicală prin care se redă forma normală a unui organ mutilat. *s.f., art.* anaplastia, *g.-d. art.* anaplastiei, *pl.* anaplastii, *art.* anaplastiile.
anaplazie Dezvoltare incompletă sau anormală a unei celule sau a unui țesut. *s.f., art.* anaplazia, *g.-d. art.* anaplaziei.

anapoda Pe dos; altfel decât trebuie. [*var.* (reg.) anapăda *adv.*] *adv.*
anaptixă Apariție accidentală a unei vocale între două consoane. *s.f., g.-d. art.* anaptixei, *pl.* anaptixe.
anarhic,-ă Care este propriu anarhiei; care dovedește indisciplină. //Care și-a pierdut organizarea, funcționarea normală; dezorganizat, haotic. *adj., pl.* anarhici,-ce.
anarhie 1. Stare de dezordine; confuzie, haos într-o instituție, într-o țară etc. 2. Nesupunere a unui individ față de o colectivitate organizată. *s.f., art.* anarhia, *g.-d. art.* anarhiei.
anarhism 1. Anarhie. 2. Concepție politică și socială care neagă importanța statului. //Atitudine a anarhistului. *s.n.*
anarhist,-ă Adept al anarhismului. *s.m., pl.* anarhiști; *s.f., g.-d. art.* anarhistei, *pl.* anarhiste.
anarhoindividualism (-du-a-) Curent mic-burghez care caută să abată clasa muncitoare de la disciplina proletară. *s.n.*
anarhosindicalism Curent în mișcarea sindicală internațională influențat de ideile anarhismului. *s.n.*
anarhosindicalist,-ă Adept al anarhosindicalismului. *s.m., pl.* anarhosindicaliști; *s.f., g.-d. art.* anarhosindicalistei, *pl.* anarhosindicaliste.
anartrie Incapacitate patologică de a articula cuvintele. *s.f., art.* anartria, *g.-d. art.* anartriei.
anarți Populație celtică din Antichitate, care a trăit și pe teritoriul Daciei. *s.m. pl.*
anasarcă Infiltrație generalizată de lichid seros în țesuturi, apărută în unele boli de inimă, de ficat, de rinichi etc.; anasarhie. *s.f., g.-d. art.* anasarcei.
anasarhie Anasarcă. *s.f., art.* anasarhia, *g.-d. art.* anasarhiei.
anasâna (reg., în expr.) *A lua* (sau *a duce, a aduce*) *cu ~* = a lua (sau a duce, a aduce) cu forța. *loc. adv.*
anason 1. Plantă erbacee aromatică. 2. Băutură alcoolică preparată din fructele acestei plante. [*var.* anison *s.m.*] *s.m.*
anastaltic[1] Medicament cu puternică acțiune astringentă. *s.n., pl.* anastaltice.
anastaltic[2]**,-ă** (despre medicamente) Astringent. *adj., pl.* anastaltici,-ce.
anastatic,-ă Care reproduce o tipăritură prin imprimare sau gravare cu ajutorul unor procedee chimice. *adj., pl.* anastatici,-ce.
anastigmat,-ă (rar) Anastigmatic. *adj., pl.* anastigmați,-te.
anastigmatic,-ă (despre un sistem de lentile) Care corectează astigmatismul; anastigmat. *adj., pl.* anastigmatici,-ce.
anastigmatism Proprietate a unui sistem optic de a fi lipsit de astigmatism. *s.n.*
anastomotic,-ă Referitor la anastomoză. *adj., pl.* anastomotici,-ce.
anastomoza *tr.* A realiza o anastomoză. *vb. I, ind. prez. 3* anastomozează.
anastomoză Comunicație naturală sau chirurgicală între două vase sangvine, între două fibre nervoase sau musculare etc.; (p. ext.) trecere a fibrelor nervoase de la un nerv la altul. *s.f., g.-d. art.* anastomozei, *pl.* anastomoze.
anastrofă Schimbare a ordinii obișnuite a cuvintelor într-o propoziție, pentru a atrage atenția asupra unui amănunt. *s.f., g.-d. art.* anastrofei, *pl.* anastrofe.
anatemă Excludere din rândul bisericii; afurisenie. *s.f., g.-d. art.* anatemei, *pl.* anateme.
anatemiza *tr.* (rar) A rosti o anatemă; a afurisi. *vb. I, ind. prez. 3* anatemizează.
anatemizare (rar) Acțiunea de a anatemiza. *s.f., g.-d. art.* anatemizării, *pl.* anatemizări.
anatexie Transformare a rocilor din zonele profunde ale scoarței Pământului în mase compacte de gresie și granit. *s.f., art.* anatexia, *g.-d. art.* anatexiei.
anatocism Capitalizare a dobânzii unei sume date cu împrumut. *s.n., pl.* anatocisme.
anatomic,-ă Referitor la anatomie. *adj., pl.* anatomici,-ce.
anatomie 1. Știință care studiază structura ființelor, animalelor sau vegetalelor. 2. Structură a unui organ sau a unei ființe. 3. Formă exterioară a unui corp. *s.f., art.* anatomia, *g.-d. art.* anatomiei.
anatomist,-ă Specialist în anatomie. *s.m., pl.* anatomiști; *s.f., g.-d. art.* anatomistei, *pl.* anatomiste.
anatomofiziologic,-ă (-zi-o-) Referitor la anatomia și la fiziologia corpului. *adj., pl.* anatomofiziologici,-ce.
anatomopatolog,-ă Specialist în patologia organelor (1). *s.m., pl.* anatomopatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* anatomopatologei, *pl.* anatomopatologe.
anatomopatologic,-ă Referitor la modificările patologice de structură ale organismului. *adj., pl.* anatomopatologici,-ce.
anatoxină Toxină întrebuințată la imunizarea organismului. *s.f., g.-d. art.* anatoxinei, *pl.* anatoxine.
ancablură Unitate de măsură pentru lungime, reprezentând a zecea parte dintr-o milă marină. *s.f., g.-d. art.* ancablurii, *pl.* ancabluri.
ancadrament Chenar decorativ la o ușă sau la o fereastră. *s.n., pl.* ancadramente.
ancastrament Loc în zidăria unui chei pentru fixarea unei pasarele, a unei schele etc. *s.n., pl.* anacastramente.
anceps Semn care marchează cantitatea unei silabe. *s.n.*
ancestral,-ă Strămoșesc. *adj., pl.* ancestrali,-e.
ancheta *tr.* A face o anchetă; a supune unei cercetări amănunțite. *vb. I, ind. prez. 3* ancheteză.
anchetare Acțiunea de a ancheta. *s.f., g.-d. art.* anchetării.
anchetator,-oare Persoană care face o anchetă. *s.m., pl.* anchetatori; *s.f., g.-d. art.* anchetatoarei, *pl.* anchetatoare.
anchetă 1. Cercetare efectuată de către o autoritate publică pentru a stabili împrejurările în care s-a produs un fapt. 2. Cercetare științifică făcută pe teren. //Gen publicistic în care sunt prezentate rezultatele unor cercetări. *s.f., g.-d. art.* anchetei, *pl.* anchete.
anchilostom Vierme intestinal. *s.m., pl.* anchilostomi.
anchilostomiază (-mi-a-) Boală provocată de anchilostom, caracterizată prin inflamarea mucoasei intestinale. *s.f., g.-d. art.* anchilostomiazei, *pl.* anchilostomiaze.
anchiloza *tr.* și *refl.* 1. A produce sau a căpăta o anchiloză. 2. *refl.* (fig.) A deveni rutinat, greoi, nereceptiv. *vb. I, ind. prez. 3* anchilozează.
anchilozare Faptul de a (se) anchiloza. *s.f., g.-d. art.* anchilozării, *pl.* anchilozări.
anchilozat,-ă (și fig.) Care suferă de anchiloză. *adj., pl.* anchilozați,-te.
anchiloză Suprimare parțială sau totală a mișcărilor într-o articulație; înțepenire a unei articulații. *s.f., g.-d. art.* anchilozei, *pl.* anchiloze.
ancie (-ci-e) Mică lamă elastică fixată la gura instrumentelor muzicale de suflat. *s.f., art.* ancia, *g.-d. art.* anciei, *pl.* ancii, *art.* anciile.
ancilar,-ă (livr.) De slugă; (p. ext.) subordonat, umil. *adj., pl.* ancilari,-e.
anclanșa *tr.* (tehn.) A angrena un mecanism în vederea declanșării; a transmite o mișcare unei piese. //A închide un circuit electric într-un releu printr-un dispozitiv (electro)mecanic. *vb. I, ind. prez. 3* anclanșează, *1 pl.* anclanșăm; *conj. prez. 3* să anclanșeze; *ger.* anclanșând.

anclanşare Acţiunea de a anclanşa. *s.f., g.-d. art.* anclanşării.
anclavă Fragment de rocă variată, cuprins în masa unui corp de roci eruptive. *s.f., g.-d. art.* anclavei, *pl.* anclave.
ancola *tr.* (rar) A încleia (2). *vb. I, ind. prez. 3* ancolează.
ancoiare (rar) Încleiere. *s.f., g.-d. art.* ancolării, *pl.* ancolări.
ancombrament (tehn.) Spaţiu necesar aşezării, montării unui utilaj, unui obiect etc. *s.n., pl.* ancombramente.
ancora *tr.* 1. A imobiliza o navă sau un corp plutitor cu ajutorul ancorei; (p. ext.) a se opri, a ajunge (definitiv) undeva. 2. A fixa un sistem tehnic sau un element de construcţie (pentru a împiedica deplasarea sau răsturnarea lui). *//tr.* şi *refl.* A (se) fixa pe o bază durabilă. *vb. I, ind. prez. 3* ancorează.
ancoraj 1. Ancorare. 2. Loc unde se ancorează. 3. Ansamblu de piese folosit la ancorare. 4. Sistem de cabluri cu care se fixează un stâlp, o construcţie etc. *s.n., pl.* ancoraje.
ancorare Acţiunea de a (se) ancora; ancoraj (1). *s.f., g.-d. art.* ancorării, *pl.* ancorări.
ancorator Dispozitiv pentru manevrarea ancorei (1) la navele cu vele. *s.n., pl.* ancoratoare.
ancoră 1. Piesă grea, metalică, folosită la fixarea unei nave. *//A arunca ~a* = a ancora; a se opri. *A ridica ~* = a pleca în călătorie (cu o navă). 2. Cablu care fixează stâlpi, coşuri de fabrică etc. *//*Bară de oţel care întăreşte elementele unei construcţii. *s.f., g.-d. art.* ancorei, *pl.* ancore.
ancorot Ancoră (1) mică utilizată la ambarcaţiunile uşoare. *s.n., pl.* ancorote.
ancoşă 1. (elt.) Canal făcut într-o piesă metalică pentru a introduce în el conductorii electrici ai unei înfăşurări. 2. (cin.) Decupare făcută pe marginea peliculei cinematografice pentru a permite anumite operaţii în procesul de developare. *s.f., g.-d. art.* ancoşei.
ancrasa *tr.* şi *refl.* (despre o piesă, un mecanism) A se acoperi cu impurităţi (ulei, zgură, rugină), care împiedică buna funcţionare. *vb. I, ind. prez. 3* ancrasează.
ancrasare Depunere de praf şi de impurităţi pe anumite piese ale unui sistem tehnic, care împiedică funcţionarea lor normală. *s.f., g.-d. art.* ancrasării, *pl.* anacrasări.
andabat Gladiator a cărui cască nu avea deschizături pentru ochi, fiind astfel obligat să lupte orbeşte, spre hazul spectatorilor. *s.m., pl.* andabaţi.
andaluz,-ă (Locuitor) din Andaluzia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* andaluzi,-e.
andaluzit Silicat natural de aluminiu, cristalizat, utilizat în industria ceramicii. *s.n.*
andante (it., muz.) I. *adv.* Lent, liniştit. II. *s.n.* Parte dintr-o compoziţie muzicală concepută în acest tempo. *adv.; s.n.*
andantino (it., muz.) Puţin mai repede decât andante. *adv.*
andezin Mineral alcătuit din silicat de sodiu şi de calciu. *s.n.*
andezit Rocă vulcanică de culoare închisă, folosită la pavaje sau ca piatră de construcţie. *s.n., pl.* andezite.
andezitic,-ă Referitor la andezit. *adj., pl.* andezitici,-ce.
andin,-ă Referitor la munţii Anzi; din Anzi. *adj., pl.* andini,-e.
andivă Plantă erbacee ale cărei frunze albe, cărnoase, comestibile se folosesc ca salată; cicoare de grădină. *s.f., g.-d. art.* andivei, *pl.* andive.
andoca v. **îndoca.**
andorran,-ă (Locuitor) din Andorra. *adj., s.m.* şi *f., pl.* andorrani,-e.
andosa *tr.* A indica pe versoul unui act de plată numele persoanei care va încasa contravaloarea lui. *vb. I, ind. prez. 3* andosează.
andosant,-ă Persoană care andosează un cec sau o poliţă. *s.m., pl.* andosanţi; *s.f., g.-d. art.* andosantei, *pl.* andosante.
andosare Acţiunea de a andosa. *s.f., g.-d. art.* andosării, *pl.* andosări.
andrea Fiecare dintre acele lungi şi groase întrebuinţate la împletirea unor obiecte de lână sau de bumbac; ac mare pentru cusut saci, saltele etc. [*var.* undrea *s.f.*] *s.f., art.* andreaua, *g.-d. art.* andrelei, *pl.* andrele, *art.* andrelele.
androceu Totalitatea staminelor unei flori. *s.n., art.* androceul, *pl.* androcee.
androfobie Aversiune faţă de bărbaţi. *s.f., art.* androfobia, *g.-d. art.* androfobiei.
androgen,-ă Care stimulează dezvoltarea caracterelor sexuale masculine. *adj., pl.* androgeni,-e.
androgin,-ă I. *adj., s.m.* (bot.) (Floare) care are atât androceu cât şi gineceu. II. *adj., s.m.* (zool.) Hermafrodit. III. *s.m.* şi *f.* (mit.) Fiinţă fabuloasă, jumătate femeie, jumătate bărbat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* androgini,-e.
androginie 1. Prezenţa caracterelor secundare masculine la o persoană de sex feminin. 2. (zool.) Hermafrodism. *s.f., art.* androginia, *g.-d. art.* androginiei.
android Robot (1) cu aspect uman. *s.m., pl.* androizi.
andrologie Ramură a medicinei care studiază fiziologia şi patologia organelor sexuale masculine. *s.f., art.* andrologia, *g.-d. art.* andrologiei.
andromedidă Ploaie periodică de meteoriţi, produsă în luna noiembrie, din direcţia constelaţiei Andromeda. *s.f., g.-d. art.* andromedidei, *pl.* andromedide.
andropauză (-pa-u-) (fiziol.) Fenomen de involuţie a funcţiei testiculare, care produce tulburări neurovegetative. *s.f., g.-d. art.* andropauzei, *pl.* andropauze.
androsteron Hormon sexual masculin, cu activitate mai slabă ca a testosteronului, prezent în urină. [*var.* androsteronă *s.f.*] *s.m.*
androsteronă v. **androsteron.**
andruc Tipar de probă. *s.n., pl.* andrucuri.
anduranţă 1. Capacitate de a rezista la eforturi fizice; răbdare. 2. Rezistenţă mecanică (a unui motor). *Test de ~. s.f., g.-d. art.* anduranţei.
aneantiza (-ne-an-) (livr.) 1. *tr.* A nimici, a distruge în totalitate. 2. *refl.* (fig.) A se spulbera, a dispărea. *vb. I, ind. prez. 3* aneantizează.
aneantizare (-ne-an-) (livr.) Acţiunea de a (se) aneantiza. *s.f., g.-d. art.* aneantizării, *pl.* aneantizări.
anecdotă 1. Istorioară cu final hazliu. 2. Întâmplările dintr-o operă literară; scenariu, acţiune epică, intrigă. *s.f., g.-d. art.* anecdotei, *pl.* anecdote.
anecdotic,-ă Cu caracter de anecdotă. *adj., pl.* anecdotici,-ce.
anecdotică Totalitatea întâmplărilor dintr-o operă epică, dintr-un film etc. *s.f., g.-d. art.* anecdoticii.
anecdotist,-ă (rar) Autor sau povestitor de anecdote. *s.m., pl.* anecdotişti; *s.f., g.-d. art.* anecdotistei, *pl.* anecdotiste.
anecoid,-ă (despre încăperi, spaţii etc.) Lipsit de ecou. *adj., pl.* anecoizi,-de.
anelid (la pl.) Încrengătură de viermi cu corpul cilindric, inelat; (la sg.) vierme din această încrengătură. *s.n., pl.* anelide.
anemia (-mi-a) *refl.* şi *tr.* A ajunge sau a face să ajungă în stare de slăbiciune din cauza anemiei. *vb. I, ind. prez. 3* anemiază, *1 pl.* anemiem; *conj. prez. 3* să anemieze; *ger.* anemiind.
anemic,-ă I. *adj.* Fără vlagă, slăbit; fără valoare. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care suferă de anemie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* anemici,-ce.

anemie Boală determinată de scăderea numărului de globule roşii din sânge. *s.f., art.* anemia, *g.-d. art.* anemiei, *pl.* anemii, *art.* anemiile.
anemiere (-mi-e-) Faptul de a (se) anemia. *s.f., g.-d. art.* anemierii, *pl.* anemieri.
anemocor,-ă (bot.) Ale cărui seminţe sunt răspândite prin intermediul vântului. *adj., pl.* anemocori,-e.
anemocoră Plantă ale cărei seminţe sunt răspândite prin intermediul vântului. *s.f., g.-d. art.* anemocorei, *pl.* anemocore.
anemocord Armoniu cu corzi. *s.n., pl.* anemocorduri.
anemofil,-ă (bot.) A cărui polenizare se face prin intermediul vântului. *adj., pl.* anemofili,-e.
anemofilă Plantă a cărei polenizare se face prin intermediul vântului. *s.f., g.-d. art.* anemofilei, *pl.* anemofile.
anemofilie Polenizare a plantelor anemofile. *s.f., art.* anemofilia, *g.-d. art.* anemofiliei.
anemograf Anemometru înregistrator. *s.n., pl.* anemografe.
anemografie Disciplină care se ocupă cu descrierea vânturilor. *s.f., art.* anemografia, *g.-d. art.* anemografiei.
anemogramă Diagramă înregistrată la anemograf. *s.f., g.-d. art.* anemogramei, *pl.* anemograme.
anemometric,-ă Referitor la anemometrie. *adj., pl.* anemometrici,-ce.
anemometrie Tehnica măsurării vitezei gazelor în conducte, a aerului în atmosferă, a unui avion în aer etc. *s.f., art.* anemometria, *g.-d. art.* anemometriei.
anemometru Instrument folosit în anemometrie. *s.n., art.* anemometrul, *pl.* anemometre.
anemonă Plantă erbacee decorativă cu flori de diferite culori. *s.f., g.-d. art.* anemonei, *pl.* anemone.
anemonă-de-mare (zool.) Actinie. *s.f., g.-d. art.* anemonei-de-mare, *pl.* anemone-de-mare.
anemoscop Instrument care indică direcţia vântului. *s.n., pl.* anemoscoape.
anemostat Aparat folosit pentru difuzarea aerului cald în încăperi. *s.n., pl.* anemostate.
anemotrop Motor eolian. *s.n., pl.* anemotroape.
anencefalie Monstruozitate incompatibilă cu viaţa, constând în absenţa encefalului. *s.f., art.* anencefalia, *g.-d. art.* anencefaliei.
anergie 1. Lipsă de reacţie a organismului la antigeni. 2. Energie termică corespunzătoare unui sistem fizic aflat în echilibru termodinamic cu mediul înconjurător, care nu poate fi transformată în lucru mecanic. *s.f., art.* anergia, *g.-d. art.* anergiei.
aneroid (în sintagma) *Barometru* ~ (şi s.n.) = barometru metalic de măsurare a presiunii atmosferice. *adj., pl.* aneroide.
anestezia (-zi-a) *tr.* A provoca o anestezie. *vb. I, ind. prez. 3* anesteziază, *1 pl.* anesteziem; *conj. prez. 3* să anesteziez; *ger.* anesteziind.
anestezian[1] (-zi-ant) (rar) Anestezic[1]. *s.n., pl.* anestezianţe.
anestezian[2],-ă (-zi-ant) (rar) Anestezic[2]. *adj., pl.* anestezianţi,-te.
anestezic[1] Medicament care provoacă o anestezie; anesteziant[1]. *s.n., pl.* anestezice.
anestezic[2],-ă Care provoacă anestezie; anesteziant[2]. *adj., pl.* anestezici,-ce.
anestezie Procedeu medical de suprimare sau diminuare a sensibilităţii la dureri cu ajutorul unor agenţi fizici sau chimici. *s.f., art.* anestezia, *g.-d. art.* anesteziei.
anestezier (-zi-e-) Acţiunea de a anestezia. *s.f., g.-d. art.* anestezierii, *pl.* anestezieri.
anesteziolog,-ă (-zi-o-) (rar) Anestezist. *s.m., pl.* anesteziologi; *s.f., g.-d. art.* anesteziologei, *pl.* anesteziologe.
anesteziologie (-zi-o-) Disciplină medicală care se ocupă cu anestezia. *s.f., g.-d. art.* anesteziologiei.
anestezist,-ă Medic specialist în practica anesteziei; anesteziolog. *s.m., pl.* anestezişti; *s.f., g.-d. art.* anestezistei, *pl.* anestezişte.
aneuploid,-ă (-ne-u-plo-id) (biol., despre organisme) Care are un număr de cromozomi diferit faţă de cel normal. *adj., pl.* aneuploizi,-de.
aneuploidie (-ne-u-plo-i-) (biol.) Stare a unui organism aneuploid. *s.f., art.* aneuploidia, *g.-d. art.* aneuploidiei, *pl.* aneuploidii.
aneurie (-ne-u-) Slăbire a funcţiilor nervoase; aneurozã. *s.f., art.* aneuria, *g.-d. art.* aneuriei.
aneurină (-ne-u-) Vitamina B1. *s.f., g.-d. art.* aneurinei, *pl.* aneurine.
aneurozã (-ne-u-) Aneurie. *s.f., g.-d. art.* aneurozei.
anevoie Cu greu, abia. //(adj., rar) Anevoios. *Drum ~. adv.*
anevoinţă (înv.) Greutate, dificultate. *s.f., g.-d. art.* anevoinţei, *pl.* anevoinţe.
anevoios,-oasă (şi adv.) Greu, obositor. *adj., pl.* anevoioşi,-oase.
anevrism Dilatare patologică a peretelui unui vas sangvin. *s.n., pl.* anevrisme.
anevrismal,-ă Referitor la anevrism. *adj., pl.* anevrismali,-e.
anevrismatic,-ă Care se aseamănă cu un anevrism. *adj., pl.* anevrismatici,-ce.
anex,-ă Alăturat unui lucru principal; ataşat. *adj., pl.* anecşi,-se.
anexa *tr.* 1. A alătura, a alipi, a adăuga, a ataşa la ceva. 2. (despre state) A face un act de anexiune, a încorpora prin violenţă. *vb. I, ind. prez. 3* anexează.
anexare Acţiunea de a anexa; anexiune. *s.f., g.-d. art.* anexării, *pl.* anexări.
anexă 1. Ceea ce este alăturat, unit de un lucru principal. 2. Material suplimentar care dezvoltă sau lămureşte un text. 3. (anat.) Ţesut, organ legat de alte organe în cadrul unei funcţii comune. *I~ embrionare* = formaţii temporare ale embrionului la reptile, păsări şi mamifere, cu rol de protecţie şi de asigurare a nutriţiei, respiraţiei şi excreţiei. *s.f., g.-d. art.* anexei, *pl.* anexe.
anexionism (-xi-o-) Politică de anexiune. *s.n.*
anexionist,-ă (-xi-o-) (Adept) al anexionismului. *adj., s.m. şi f., pl.* anexionişti,-ste.
anexită Inflamaţie a ovarelor şi a trompelor uterine ca urmare a unei infecţii; salpingoovarită. *s.f., g.-d. art.* anexitei, *pl.* anexite.
anexiune (-xi-u-) Alipire prin forţă de către un stat a unui teritoriu străin. *s.f., g.-d. art.* anexiunii, *pl.* anexiuni.
anfiladă Succesiune pe aceeaşi dreaptă a unor elemente arhitectonice (colonade, portice, clădiri) de acelaşi fel. *!Tragere de ~* = tragere în ţinte înşirate perpendicular sau oblic faţă de frontul de tragere. *s.f., g.-d. art.* anfiladei, *pl.* anfilade.
angaja 1. *tr.* şi *refl.* A (se) încadra într-o muncă; a lua pe cineva sau a intra în slujbă; a (se) tocmi. *//tr.* A primi să efectueze o lucrare, o însărcinare specială etc. în condiţii determinate. *A ~ o lucrare de arhitectură. //tr.* A lua cu chirie un vehicul. 2. *refl.* A se obliga la ceva, a-şi lua un angajament. *//tr.* A atrage după sine o obligaţie. *Articolul nu ~ează revista.* 3. *tr.* şi *refl.* A (se) antrena într-o acţiune; a lua sau a face să ia o anumită direcţie. *//refl.* A o lua pe un anumit drum. 4. *tr.* (la hochei sau la baschet) A pune pucul sau mingea în joc. 5. (mil.) A începe o acţiune etc. *Trupele au ~t lupta. vb. I, ind. prez. 3* angajează, *1 pl.* angajăm; *conj. prez. 3* să angajeze; *ger.* angajând.

angajament 1. Promisiune de a realiza ceva; contract prin care o persoană își pune serviciile la dispoziția altei persoane sau a unei instituții. 2. Angajare a cuiva într-un loc de muncă. 3. (la hochei sau la baschet) Punere a pucului sau a mingii în joc. *s.n., pl.* angajamente.
angajant,-ă Care implică pe cineva într-o acțiune. *adj., pl.* angajanți,-te.
angajare Acțiunea de a (se) angaja. *s.f., g.-d. art.* angajării, *pl.* angajări.
angajat,-ă I. *adj.* Care servește conștient o cauză. *Literatură* ~. II. *s.m.* și *f.* Persoană încadrată într-un loc de muncă. //Militar care servește pe baza unui angajament voluntar. *adj., s.m.* și *f., pl.* angajați,-te.
angara (înv., fam.) Sarcină, greutate materială; necaz. *s.f., art.* angaraua, *g.-d. art.* angaralei, *pl.* angarale, *pl. art.* angaralele.
angarie (în Evul Mediu, în Moldova și în Țara Românească) Nume dat obligațiilor în muncă impuse țărănimii. *s.f., art.* angaria, *g.-d. art.* angariei.
angeită Inflamație a vaselor sangvine. *s.f., g.-d. art.* angeitei, *pl.* angeite.
angelic,-ă (Ca) de înger; îngeresc (1). *adj., pl.* angelici,-ce.
angelică/anghelică 1. Plantă erbacee a cărei rădăcină se folosește în industria farmaceutică; angelină. 2. Băutură alcoolică preparată din această plantă. *s.f., g.-d. art.* angelicii/anghelicii.
angelină (bot.) Angelică. *s.f., g.-d. art.* angelinei.
angelolatrie Erezie care constă în adorarea îngerilor. *s.f., art.* angelolatria, *g.-d. art.* angelolatriei.
angelolatru,-ă (Persoană) care practică angelolatria. *adj., s.m.* și *f., pl.* angelolatri,-e.
angelologie Parte a dogmaticii care tratează despre îngeri. *s.f., art.* angelologia, *g.-d. art.* angelologiei.
angelus Rugăciune catolică spusă în cinstea Bunei-Vestiri care începe cu acest cuvânt. *s.n.*
anghelică v. **angelică.**
anghemaht Mâncare cu carne (de pui sau de miel) și cu sos alb de lămâie. *s.n., pl.* anghemahturi.
anghilă Pește comestibil cu corpul în formă de șarpe. *s.f., g.-d. art.* anghilei, *pl.* anghile.
anghinare Plantă erbacee medicinală cu frunze mari, crestate. *s.f., g.-d. art.* anghinarei, *pl.* anghinare.
anghină v. **angină.**
angină 1. Inflamație a faringelui și a amigdalelor care împiedică înghițirea și respirația. 2. ~ *pectorală* = boală caracterizată prin dureri în regiunea inimii și prin accese de asfixie. [*var.* anghină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* anginei, *pl.* angine.
angiocolită (-gi-o-) Inflamație a căilor biliare. *s.f., g.-d. art.* angiocolitei.
angiofluorografie (-gi-o-flu-o-) (med.) Studiu radioscopic sau radiografic al vaselor sangvine cu ajutorul fluorului. *s.f., art.* angiofluorografia, *g.-d. art.* angiofluorografiei, *pl.* angiofluorografii.
angiogenie (-gi-o-) Formarea și dezvoltarea vaselor de sânge. *s.f., art.* angiogenia, *g.-d. art.* angiogeniei.
angiografic,-ă (-gi-o-) (med.) Referitor la angiografie. *adj., pl.* angiografici,-ce.
angiografie (-gi-o-) Radioscopie sau radiografie a vaselor sangvine după introducerea unor substanțe radioopace. *s.f., art.* angiografia, *g.-d. art.* angiografiei.
angiologic,-ă (-gi-o-) Referitor la angiologie. *adj., pl.* angiologici,-ce.
angiologie (-gi-o-) Parte a anatomiei care studiază vasele sangvine și limfatice. *s.f., art.* angiologia, *g.-d. art.* angiologiei.
angiom (-gi-om) Tumoare benignă a vaselor sangvine și limfatice. *s.n., pl.* angioame.
angiopatie (-gi-o-) Denumire generică a bolilor vaselor sangvine. *s.f., art.* angiopatia, *g.-d. art.* angiopatiei, *pl.* angiopatii, *art.* angiopatiile.
angiospasm (-gi-o-) Contracție spastică a unui vas sangvin. *s.n., pl.* angiospasme.
angiosperm,-ă (-gi-o-) (despre plante) Cu sămânța închisă în fruct. *adj., pl.* angiospermi,-e.
angiospermă (-gi-o-) (la pl.) Încrengătură de plante cu flori, cu semințe închise în fructe; (la sg.) plantă din această încrengătură. *s.f., g.-d. art.* angiospermei, *pl.* angiosperme.
anglaise (anglez) (fr.) Vechi dans popular de origine engleză, care se execută în grup, într-un ritm foarte viol; melodia acestui dans. *s.f., pl.* anglaise.
angli Populație germanică, cuceritoare a estului Insulelor Britanice, în sec. al V-lea. *s.m. pl., art.* anglii.
anglican,-ă (Adept) al anglicanismlui. *adj., s.m.* și *f., pl.* anglicani,-e.
anglicanism Religia de stat a Angliei, având un caracter reformat, instituită în 1562 de Elisabeta I. *s.n.*
anglicism Expresie specifică limbii engleze; cuvânt de origine engleză împrumutat de o altă limbă fără a fi necesar și neintegrat în aceasta. *s.n., pl.* anglicisme.
anglicist,-ă (înv.) Anglist. *s.m., pl.* angliciști; *s.f., g.-d. art.* anglicistei, *pl.* anglicistе.
angliciza I. *tr.* A da un aer, un accent englezesc. 2. *refl.* A lua un caracter englez. *vb. I, ind. prez. 3* anglicizează.
anglicizare Acțiunea de a angliciza. *s.f., g.-d. art.* anglicizării, *pl.* anglicizări.
anglie (înv., pop.) Numele unei stofe de calitate inferioară. *s.f., art.* anglia, *g.-d. art.* angliei.
anglist,-ă Specialist în anglistică; (înv.) anglicist. *s.m., pl.* angliști; *s.f., g.-d. art.* anglistei, *pl.* anglistе.
anglistică Studiul limbii, culturii și civilizației engleze. *s.f., g.-d. art.* anglisticii.
anglo-american,-ă Comun Angliei și Statelor Unite ale Americii. *adj., pl.* anglo-americani,-e.
anglo-americanism Expresie proprie limbii engleze vorbite în Statele Unite ale Americii. *s.n., pl.* anglo-americanisme.
anglofil,-ă (Persoană) care admiră (exagerat) tot ceea ce este englezesc. *adj., s.m.* și *f., pl.* anglofili,-e.
anglofilie Admirație (exagerată) pentru englezi și pentru ceea ce este englezesc. *s.f., art.* anglofilia, *g.-d. art.* anglofiliei.
anglofob,-ă (Persoană) stăpânită de anglofobie. *adj., s.m.* și *f., pl.* anglofobi,-e.
anglofobie Dușmănie, ură față de englezi și față de obiceiurile lor. *s.f., art.* anglofobia, *g.-d. art.* anglofobiei.
anglo-francez,-ă Comun Angliei și Franței. *adj., pl.* anglo-francezi,-e.
angloman,-ă Anglofil. *adj., s.m.* și *f., pl.* anglomani,-e.
anglomanie Anglofilie. *s.f., art.* anglomania, *g.-d. art.* anglomaniei.
anglo-normand,-ă I. *adj.* Care aparține anglo-normanzilor (II). /*Limbă* ~ = dialect vorbit în Evul Mediu de către anglo-normanzi. II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Populație apărută în Evul Mediu, în urma ocupării Angliei de către normanzi; (la sg.) persoană care aparținea acestei populații. *adj., s.m.* și *f., pl.* anglo-normanzi,-de.
anglo-saxon,-ă I. *adj.* Care aparține anglo-saxonilor (II). /*Limbă* ~ = limbă germanică vorbită de anglo-saxoni în secolele VIII-XII; engleza veche. II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Populații germanice care au ocupat Insulele Britanice în secolele V-VI; (la sg.) persoană aparținând uneia dintre aceste populații. *adj., s.m.* și *f., pl.* anglo-saxoni,-e.
angoasa *tr.* A neliniști profund. *vb. I, ind. prez. 3* angoasează.

angoasant,-ă Profund neliniştitor. *adj., pl.* angoasanţi,-te.
angoasare Faptul de a angoasa. *s.f., g.-d. art.* angoasării, *pl.* angoasări.
angoasă Nelinişte puternică, îngrijorare adesea patologică. *s.f., g.-d. art.* angoasei, *pl.* angoase.
angobă v. **engobă.**
angolez,-ă (Locuitor) din Angola. *adj., s.m.* şi *f., pl.* angolezi,-e.
angor (lat.) Angină. *s.f.*
angor pectoris (lat.) Angină pectorală. *s.f.*
angora Nume dat unor specii de animale (pisică, iepure, capră) cu păr lung şi mătăsos. //(p. ext.) Părul prelucrat al acestor animale. *s.f., g.-d. art.* angorei.
angrena 1. *tr.* A pune în legătură elementele unui angrenaj. 2. *refl.* (despre dinţii unei roţi) A intra între dinţii altei roţi (pentru a transmite o mişcare de rotaţie). 3. *tr.* şi *refl.* (fig.) A antrena sau a fi antrenat într-o acţiune. *vb. I, ind. prez. 3* angrenează.
angrenaj Sistem de roţi dinţate care se îmbucă una într-alta pentru transmiterea mişcării. *s.n., pl.* angrenaje.
angrenare Acţiunea de a (se) angrena. *s.f., g.-d. art.* angrenării, *pl.* angrenări.
angro[1] În cantitate mare; cu ridicata. *adj. invar.; adv.*
angro[2] Supermagazin. *s.n., art.* angrosul, *pl.* angrosuri.
angrosist,-ă (Comerciant) care face comerţ angro[1]. *adj., s.m.* şi *f., pl.* angrosişti,-ste.
ångström (sued., fiz., înv.) Unitate de măsură pentru lungimi de undă, egală cu a zecea milioana parte dintr-un milimetru. *s.m., pl.* ångströmi.
angular,-ă (livr.) Unghiular. *adj., pl.* angulari,-e.
anhidridă 1. Substanţă care, în reacţie cu apa, formează un acid. 2. Substanţă organică rezultând din eliminarea unei molecule de apă din două grupări carboxil. /~ *carbonică* = bioxid de carbon. ~ *sulfuroasă* = bioxid de sulf. ~ *acetică* = lichid incolor cu miros înţepător, utilizat în industria coloranţilor, a medicamentelor etc. *s.f., g.-d. art.* anhidridei, *pl.* anhidride.
anhidrit Sulfat natural de calciu folosit în industria materialelor de construcţii, la confecţionarea unor obiecte de artă etc. *s.m., pl.* anhidriţi.
anhidroză Absenţă sau diminuare a secreţiei sudorale. *s.f., g.-d. art.* anhidrozei.
anhidru,-ă (despre o substanţă, un material) Care nu conţine apă. *adj., pl.* anhidri,-e.
aniconic,-ă (despre religii) Fără icoane. *adj., pl.* aniconici,-ce.
anihila *tr.* A anula, a contracara, a neutraliza o acţiune. *vb. I, ind. prez. 3* anihilează.
anihilare Acţiunea de a anihila. *s.f., g.-d. art.* anihilării, *pl.* anihilări.
anihilator,-oare Care anihilează. *adj., pl.* anihilatori,-oare.
anil Plantă exotică din care se extrage indigoul. *s.n.*
anilină Substanţă uleioasă, incoloră, obţinută prin distilarea indigoului sau prin reducerea nitrobenzenului, utilizată în industria coloranţilor, a medicamentelor etc.; aminobenzen, fenilamină. *s.f., g.-d. art.* anilinei.
aniism Intoxicaţie cu anilină. *s.n.*
anima *tr.* şi *refl.* A da sau a căpăta mai multă viaţă, a (se) însufleţi, a (se) înviora. *vb. I, ind. prez. 3* animă.
animal[1] 1. Fiinţă înzestrată cu facultatea de a simţi şi de a se mişca; (p. restr.) vietate, dobitoc, jivină. 2. (fig.) Om josnic, grosolan, care se poartă ca un animal[1] (1). *s.n., pl.* animale.
animal[2]**,-ă** De animal, propriu animalelor. //De natură organică. *Cărbune ~. adj., pl.* animali,-e.
animalcul (biol., înv.) Spermatozoid. [*var.* animalicul *s.m.*] *s.m., pl.* animalculi.
animaiculist Biolog prereformist din secolele XVII-XVIII, care considera că în spermatozoid se găseşte, miniaturizat, viitorul organism. *s.m., pl.* animalculişti.
animalic,-ă De animal, specific animalelor. //Exclusiv fiziologic; (p. ext., despre comportarea oamenilor) ca de animal; brutal, josnic. *adj., pl.* animalici,-ce.
animalicul v. **animaicul.**
animalier,-ă (-li-er) 1. Referitor la animale. 2. (despre opere de artă) Care reprezintă animale; (despre artişti) care înfăţişează animale în operele lor. *adj., pl.* animalieri,-e.
animalitate Comportare brutală, de animal; lipsă de omenie. *s.f., g.-d. art.* animalităţii.
animaliza *tr.* şi *refl.* A deveni sau a face să devină animal[1] (2); a (se) abrutiza, a (se) degrada. *vb. I, ind. prez. 3* animalizează.
animalizare 1. Acţiunea de a (se) animaliza; abrutizare. 2. Tratament chimic aplicat fibrelor textile vegetale pentru a le da proprietăţi specifice fibrelor de natură animală. *s.f., g.-d. art.* animalizării.
animare Acţiunea de a (se) anima. *s.f., g.-d. art.* animării.
animat,-ă Viu, însufleţit. /*Desene ~* = film alcătuit dintr-o suită de desene a căror proiecţie dă impresia de mişcare. *adj., pl.* animaţi,-te.
animato (it., muz.) Însufleţit, cu vioiciune. *adv.*
animator,-oare I. *adj.* Care însufleţeşte o activitate. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care animă un spectacol de varietaţi. III. *s.m.* Creator de desene animate. IV. *s.f.* Femeie tânără care atrage clienţii într-un bar de noapte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* animatori,-oare.
animaţie (-ţi-e) Mişcare continuă şi zgomotoasă; agitaţie. /*Film de ~* = film care constă într-o suită de desene animate. *s.f., art.* animaţia, *g.-d. art.* animaţiei.
animism Credinţă primitivă potrivit căreia obiectele şi fenomenele naturii ar fi însufleţite; spiritualizare, personificare a forţelor şi a fenomenelor naturii. *s.n.*
animist,-ă (Adept) al animismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* animişti,-ste.
animozitate Atitudine ostilă faţă de cineva. //Conflict, dezacord. *s.f., g.-d. art.* animozităţii, *pl.* animozităţi.
anin v. **arin.**
anina 1. *tr.* (pop.) A agăţa (1), a suspenda de ceva. 2. *refl.* (fig., rar) A se lega de cineva, a nu-i da pace; a căuta pricină (cuiva). *vb. I, ind. prez. 3* aninã.
aninare Acţiunea de a (se) anina. *s.f., g.-d. art.* aninării.
aninătoare 1. (pop.) Agăţătoare, gaică. 2. (rar) Loc îngust în munţii stâncoşi, în care se prinde vânatul. *s.f., g.-d. art.* aninătorii, *pl.* aninători.
aniniş v. **ariniş.**
aninişte v. **arinişte.**
anion (-i-on) (chim.) Ion negativ, care este atras de anod. *s.m., pl.* anioni.
anionactiv,-ă (-ni-on-) Care se bazează pe acţiunea anionilor. /*Răşină ~* = anionit. *adj., pl.* anionactivi,-e.
anionit (-i-o-) Substanţă schimbătoare de ioni, de obicei răşină naturală sau sintetică. *s.m., pl.* anioniţi.
aniset Băutură preparată din anason. *s.n.*
anisian[1] (-si-an) Primul etaj al triasicului mediu alpin; virglorian. *s.n.*
anisian[2]**,-ă** (-si-an) Referitor la anisian[1]. *adj., pl.* anisieni,-e.
anisol (chim.) Eter metilic al fenolului. *s.m.*
anison v. **anason.**
anistoric,-ă Situat în afara realităţilor concret-istorice. *adj., pl.* anistorici,-ce.
anistorism Înlocuire a realităţilor concret-istorice prin speculaţii abstracte. *s.n.*
anişor Diminutiv al lui an[2]. *s.m., pl.* anişori.

aniversa *tr.* A sărbători împlinirea unui număr de ani de la data unui eveniment. *vb. I, ind. prez. 3* aniversează.
aniversar,-ă Care aminteşte de un eveniment petrecut la aceeaşi dată, cu unul sau mai mulţi ani în urmă. *Spectacol ~. adj., pl.* aniversari,-e.
aniversară v. **aniversare.**
aniversare Faptul de a aniversa; zi în care se aniversează un eveniment. [*var.* aniversară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* aniversării, *pl.* aniversări.
anizocitoză Tulburare apărută în anemiile grave, constând în inegalitatea în dimensiuni a globulelor roşii. *s.f., g.-d. art.* anizocitozei.
anizogamie (biol.) Heterogamie. *s.f., art.* anizogamia, *g.-d. art.* anizogamiei.
anizometropie Inegalitate a puterii vizuale a celor doi ochi. *s.f., art.* anizometropia, *g.-d. art.* anizometropiei.
anizotrop,-ă Care prezintă anizotropie. *adj., pl.* anizotropi,-e.
anizotropie Proprietate a unui corp de a nu avea aceleaşi caracteristici fizice în toate direcţiile. *s.f., art.* anizotropia, *g.-d. art.* anizotropiei.
an-lumină (astron.) Unitate de lungime pentru distanţe mari, egală cu distanţa străbătută de lumină într-un an. *s.m., pl.* ani-lumină; *abr.* a.l.
anluminură Pictură, ilustraţie de manuscris medieval. *s.f., g.-d. art.* anluminurii, *pl.* anluminuri.
anod Electrod pozitiv al unei pile electrice, al unui aparat de electroliză etc. *s.m., pl.* anozi.
anodic,-ă Referitor la anod. *adj., pl.* anodici,-ce.
anodin,-ă Fără însemnătate, fără importanţă; fără urmări. *adj., pl.* anodini,-e.
anodontă (zool.) Scoică de lac. *s.f., g.-d. art.* anodontei, *pl.* anodonte.
anofel (în sintagma) *Ţânţar ~* = ţânţar a cărui femelă transmite malaria. *adj., pl.* anofeli.
anofelism Prezenţa de ţânţari anofeli într-o anumită zonă. *s.n.*
anofelogen,-ă (despre terenuri, bălţi) Care constituie focar de dezvoltare a ţânţarilor anofeli. *adj., pl.* anofelogeni,-e.
anoftalmie Lipsă congenitală sau accidentală a unui ochi sau a ambilor ochi. */~ ciclopică* = monstruozitate congenitală constând în unirea ochilor şi orbitelor rudimentar dezvoltate. *s.f., art.* anoftalmia, *g.-d. art.* anoftalmiei.
anomal,-ă (livr.) Care prezintă o anomalie. *adj., pl.* anomali,-e.
anomalie Abatere de la normal, de la regulă; (p. ext.) defect, cusur. *s.f., art.* anomalia, *g.-d. art.* anomaliei, *pl.* anomalii, *art.* anomaliile.
anomie Dezorganizare într-o societate; (p. ext.) haos, dezordine. *s.f., art.* anomia, *g.-d. art.* anomiei.
anonim,-ă I. *adj.* 1. (fig.) Neştiut, necunoscut; (fig.) fără personalitate, obscur. */Societate ~* = întreprindere formată prin asocierea mai multor acţionari. 2. (despre o operă, un text) Al cărui autor nu este cunoscut. III. *s.m.* şi *f.* Persoană cu nume necunoscut. IV. *s.f.* Scrisoare nesemnată. *adj., s.m.* şi *f., pl.* anonimi,-e.
anonimat Starea celui anonim (I). *s.n.*
anorectic,-ă (Bolnav) de anorexie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* anorectici,-ce.
anorexie Lipsă a poftei de mâncare; inapatenţă. */~ mintală* = repulsie faţă de alimente, însoţită de pierderea totală a poftei de mâncare. *s.f., art.* anorexia, *g.-d. art.* anorexiei.
anorganic,-ă (despre corpuri) În compoziţia căruia intră numai substanţe minerale. */Chimie ~* = chimie a corpurilor minerale. *adj., pl.* anorganici,-ce.
anorhidie Lipsă congenitală sau extirpare a testiculelor. *s.f., art.* anorhidia, *g.-d. art.* anorhidiei.
anormal,-ă 1. Care se abate de la normal. 2. (despre oameni) Infirm; nesănătos. *adj., pl.* anormali,-e.
anormalitate Faptul, însuşirea de a fi anormal; situaţie anormală. *s.f., g.-d. art.* anormalităţii.
anortit Feldspat plagioclaz cu calciu, cu aspect cenuşiu, sticlos, care se găseşte în rocile eruptive bazice şi în unele şisturi cristaline. *s.n., pl.* anortite.
anosmie Diminuare sau lipsă a simţului mirosului. *s.f., art.* anosmia, *g.-d. art.* anosmiei.
anost,-ă/anost,-ă Plicticos, neinteresant, monoton. *adj., pl.* anoşti,-ste/anoşti,-ste.
anosteală (rar) 1. Plictiseală. 2. Persoană plicticoasă. *s.f., g.-d. art.* anostelii, *pl.* anosteli.
anosti *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) plictisi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* anostesc, *imperf. 3 sg.* anostea; *conj. prez. 3* să anostească.
anostie (rar) Lipsă de gust, plictiseală. *s.f., art.* anostia, *g.-d. art.* anostiei.
anotimp Fiecare dintre cele patru diviziuni ale anului. *s.n., pl.* anotimpuri.
anovarie Lipsă sau atrofiere a ovarelor. *s.f., art.* anovaria, *g.-d. art.* anovariei.
anoxemie Oxigenare insuficientă a sângelui. *s.f., art.* anoxemia, *g.-d. art.* anoxemiei.
anoxibioză (-bi-o-) (biol.) Anaerobioză. *s.f., g.-d. art.* anoxibiozei.
anoxie Scădere a oxigenului din ţesuturile organismului sub valorile normale. *s.f., art.* anoxia, *g.-d. art.* anoxiei.
anrobare Amestecare a unui material granular cu un liant. *s.f., g.-d. art.* anrobării.
anrocament Aglomerare de bolovani, pietriş, beton etc. care formează diguri, fundaţii etc. *s.n., pl.* anrocamente.
ansamblu 1. Tot unitar alcătuit din elemente de acelaşi fel; totalitate. */De ~* = general, unitar. *În ~* = în esenţă, în general, în linii mari. 2. Colectiv de artişti. 3. Compoziţie muzicală scrisă pentru un ansamblu (2). *s.n., art.* ansamblul, *pl.* ansambluri/(tehn.) ansamble.
ansă 1. Toartă de care se prinde un vas, un coş etc. 2. Fir de platină în formă de laţ care serveşte la însămânţări de germeni în diferite medii de cultură. 3. Formaţiune anatomică în formă de inel. 4. (tehn.) Conductor de cupru folosit ca vârf pentru lipit la pistolul[1] (3) electric. *s.f., g.-d. art.* ansei, *pl.* anse.
anseriformă (la pl.) Ordin de păsări înotătoare, cu gâtul lung şi cu picioarele scurte; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* anseriformei, *pl.* anseriforme.
ansilaj (rar) Conservare a nutreţurilor verzi prin murare. *s.n., pl.* ansilaje.
anşoa[1] Peşte mic care trăieşte în Marea Mediterană şi în Oceanul Atlantic. *s.m., art.* anşoaul, *pl.* anşoa.
anşoa[2] Pastă preparată din carnea de anşoa[1], folosită ca aperitiv. *s.n., art.* anşoaul, *pl.* anşoauri.
antablament Element de arhitectură, aşezat deasupra coloanelor sau a zidurilor unei construcţii, care susţine acoperişul. *s.n., pl.* antablamente.
antagonic,-ă Antagonist. */Contradicţie ~* = (în teoria marxistă) contradicţie care constituie conţinutul procesului de dezvoltare şi care nu se rezolvă decât prin distrugerea elementului vechi în favoarea celui nou. *adj., pl.* antagonici,-ce.
antagonism Contradicţie profundă, de neîmpăcat. *s.n., pl.* antagonisme.
antagonist,-ă Care se află în opoziţie; antagonic. */Contradicţie ~* = contradicţie antagonică. *adj., pl.* antagonişti,-ste.

antal (rar) Butoi de stejar (pentru rachiu şi vin). *s.n., pl.* antale.
antalgic[1] Calmant. *s.n., pl.* antalgice.
antalgic[2]**,-ă** (despre medicamente, substanţe) Care calmează durerea. *adj., pl.* antalgici,-ce.
antama (fr.) *intr.* A începe, a deschide (o discuţie, un proces etc.). *vb. I, ind. prez. 3* antamează.
antanaclază Figură de stil constând în repetarea unui cuvânt, care este folosit succesiv cu sensuri diferite. *s.f., g.-d. art.* antanaclazei, *pl.* antanaclaze.
antanagogă Răspuns la o acuzaţie; contraargument. *s.f., g.-d. art.* antanagogei, *pl.* antanagoge.
antantă Denumire dată unor alianţe politice şi militare între state. *s.f., g.-d. art.* antantei, *pl.* antante.
antapex Punct pe cer opus apexului. *s.n., pl.* antapexuri.
antarctic,-ă Situat la Polul Sud; austral. *adj., pl.* antarctici,-ce.
antă Element de construcţie decorativ şi de susţinere, situat la colţurile unui edificiu. *s.f., g.-d. art.* antei, *pl.* ante.
ante- Element de compunere care înseamnă „înainte", „în faţă", „anterior".
antebelic,-ă Dinaintea unui război. *adj., pl.* antebelici,-ce.
antebraţ Parte a braţului de la cot până la încheietura mâinii. *s.n., pl.* antebraţe.
antecalcul Antecalculaţie. *s.n., pl.* antecalcule.
antecalcula *tr.* A calcula dinainte. *vb. I, ind. prez. 3* antecalculează.
antecalculare Acţiunea de a antecalcula. *s.f., g.-d. art.* antecalculării, *pl.* antecalculări.
antecalculaţie (-ţi-e) Calculare a preţului de cost făcută înainte de producerea unei mărfi sau de începerea unei lucrări. *s.f., art.* antecalculaţia, *g.-d. art.* antecalculaţiei, *pl.* antecalculaţii, *art.* antecalculaţiile.
antecameră (tehn.) Compartiment al camerei de combustie a unui motor, în care se injectează combustibilul. *s.f., g.-d. art.* antecamerei, *pl.* antecamere.
antecedent[1] 1. Fapt, stare anterioară unei anumite date. */~ penal* = fapt existent în trecutul inculpatului şi de care instanţa judecătorească ţine seama la stabilirea pedepsei. 2. (la pl.) Simptome care precedă o boală. 3. (log.) Primul termen al unei judecăţi ipotetice, introdus prin „dacă"; (p. gener.) tot ceea ce poate constitui punctul de plecare al unei demonstraţii. *s.n., pl.* antecedente.
antecedent[2]**,-ă** Care se află înainte; întâmplat înainte. *adj., pl.* antecedenţi,-te.
antecedenţă 1. Faptul de a fi antecedent; anterioritate. 2. Fenomen prin care un curs de apă îşi menţine traseul, indiferent de deformările provocate de fenomenele tectonice. 3. (rar) Preferinţă. *s.f., g.-d. art.* antecedenţei, *pl.* antecedenţe.
antecesor,-oare Predecesor, premergător. *s.m., pl.* antecesori; *s.f., g.-d. art.* antecesoarei, *pl.* antecesoare.
antecliză (geol.) Platformă caracterizată printr-o ridicare a fundamentului cristalin, care provoacă o boltire a învelişului de roci sedimentare. *s.f., g.-d. art.* anteclizei, *pl.* anteclize.
antedata *tr.* A pune pe un act o dată anterioară celei reale. *vb. I, ind. prez. 3* antedatează.
antedată Dată anterioară celei reale. *s.f., g.-d. art.* antedatei, *pl.* antedate.
antedeviz Evaluare scrisă prealabilă a costului unei construcţii proiectate. *s.n., pl.* antedevize.
antediluvian,-ă (-vi-an) 1. Care aparţine unei epoci străvechi a omenirii. 2. (fig.) Foarte vechi, perimat. *adj., pl.* antediluvieni,-e.
antefix Ornament din lut ars aşezat la marginea inferioară a acoperişului. *s.n., pl.* antefixe.
antegardă (rar) Avangardă. *s.f., g.-d. art.* antegărzii, *pl.* antegărzi.
anteintitula *tr.* A pune înaintea numelui. *vb. I, ind. prez. 3* anteintitulează.
antemăsurătoare Evaluare cantitativă scrisă, referitoare la o lucrare sau la o operaţie, făcută înaintea executării acesteia. *s.f., g.-d. art.* antemăsurătorii, *pl.* antemăsurători.
antemeridian,-ă (-di-an) De dimineaţă, de dinainte de amiază. *adj., pl.* antemeridiani,-e.
ante meridiem (-di-em) (lat.) De dinainte de amiază. *loc. adv.; abr.* a.m.
antenat (la pl.) Subîncrengătură care cuprinde animale cu antene; (la sg.) animal din această subîncrengătură. *s.n., pl.* antenate.
antenatal,-ă (rar) Prenatal. *adj., pl.* antenatali,-e.
antenă 1. (şi fig.) Fiecare dintre cele două firişoare de pe capul unor insecte, crustacee sau miriapode, care serveşte ca organ de simţ. 2. Sistem tehnic pentru recepţia sau emisiunea undelor electromagnetice. */~ colectivă* sau *de bloc* = antenă (combinată) cu echipament electronic adecvat pentru asigurarea recepţiei radio sau de televiziune la mai mulţi abonaţi asociaţi. *~ de cameră* = antenă de recepţie situată în interiorul încăperii în care se află radioul sau televizorul. *~ încorporată* = antenă inclusă în caseta radioului. 3. Bară mobilă prinsă transversal de catarg, pentru a ţine o parte din pânzele unei corăbii. 4. (fam., la pl.) Sursă de informaţii. *s.f., g.-d. art.* antenei, *pl.* antene.
antenuptial,-ă (-ţi-al) Anterior nunţii. *adj., pl.* antenuptiali,-e.
antepat Parte a unei puşti pe care este fixată ţeava. *s.n., pl.* antepaturi.
antepenultim,-ă Înainte de penultimul. *adj., pl.* antepenultimi,-e.
anteport Zonă de la intrarea într-un port, destinată staţionării temporare a navelor; avanport. *s.n., pl.* anteporturi.
anteprogramat,-ă Care este programat dinainte. *adj., pl.* anteprogramaţi,-te.
anteproiect (-pro-iect) Schiţă sumară a unui proiect. *s.n., pl.* anteproiecte.
antepune *tr.* A pune înainte. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* antepun, *2 sg.* antepui, *1 pl.* antepunem; *conj. prez. 3* să antepună; *ger.* antepunând; *part.* antepus.
antepunere Acţiunea de a antepune. *s.f., g.-d. art.* antepunerii, *pl.* antepuneri.
anteră Mică umflătură în vârful staminelor, în care se află polenul. *s.f., g.-d. art.* anterei, *pl.* antere.
antereu v. **anteriu.**
anteridie (-di-e) Organ de înmulţire a unor plante (alge, muşchi etc.), în care iau naştere celulele sexuale masculine; gametangiu bărbătesc. *s.f., art.* anteridia, *g.-d. art.* anteridiei, *pl.* anteridii, *art.* anteridiile.
anterior,-oară (-ri-or) 1. Care precedă o anumită dată; precedent. 2. Situat în partea dinainte. 3. (despre sunete) Articulat în partea dinainte a cavităţii bucale. *adj., pl.* anteriori,-oare.
anterioritate (-ri-o-) Însuşirea de a fi anterior. *s.f., g.-d. art.* anteriorităţii.
anteriu 1. Haină lungă purtată de preoţii ortodocşi; sutană. 2. (în trecut) Haină lungă pe care o purtau boierii români. //Haină lungă purtată în trecut de lăutari. [*var.* antereu *s.n.*] *s.n., art.* anteriul, *pl.* anterie, *art.* anteriele.
anteroposterior,-oară (-ri-or) Care are direcţia din faţă către spate. *adj., pl.* anteroposteriori,-oare.
anterozoid Celulă sexuală masculină a unor plante, formată în anteridie. *s.m., pl.* anterozoizi.

antestepă Silvostepă. *s.f., g.-d. art.* antestepei, *pl.* antestepe.
antet Menţiune tipărită în partea de sus a unei hârtii, cuprinzând numele şi adresa unei persoane sau ale unei instituţii. *s.n., pl.* anteturi/antete.
antetitlu Text care apare înaintea titlului unei cărţi, cuprinzând numele instituţiei sub egida căreia apare cartea, numărul seriei, numele colecţiei etc. *s.n., art.* antetitlul, *pl.* antetitluri.
antetren Vehicul pe două roţi, care tractează tunuri, bucătării de campanie, maşini agricole etc. *s.n., pl.* antetrenuri.
antetrupiţă Piesă la plug, cu ajutorul căreia se răstoarnă brazdele. *s.f., g.-d. art.* antetrupiţei, *pl.* antetrupiţe.
antevorbitor,-oare Persoană care a vorbit înaintea altor persoane. *s.m., pl.* antevorbitori; *s.f., g.-d. art.* antevorbitoarei, *pl.* antevorbitoare.
anti- Element de compunere care înseamnă „împotriva", „în contra", „opus".
antiacademic,-ă (-ti-a-) Contra principiilor academice. *adj., pl.* antiacademici,-ce.
antiaccident,-ă (-ti-ac-) Care preîntâmpină accidentele. *adj., pl.* antiaccidenţi,-te.
antiacid,-ă (-ti-a-) 1. (despre medicamente) Care neutralizează aciditatea gastrică. 2. (despre materiale) Rezistent la acţiunea acizilor. *adj., pl.* antiacizi,-de.
antiaerian,-ă (-ti-a-e-ri-an) Care luptă sau apără împotriva atacurilor aeriene. *adj., pl.* antiaerieni,-e.
antiaeriană (-ti-a-e-ri-a-) Artilerie antiaeriană. *s.f., g.-d. art.* antiaerienei.
antialcoolic,-ă (-ti-al-) (Cel) care combate abuzul de alcool; (cel) care nu consumă alcool. *adj., s.m.* şi *f., pl.* antialcoolici,-ce.
antialcoolism (-ti-al-) Atitudine împotriva alcoolismului; măsuri luate împotriva alcoolismului. *s.n.*
antialergic[1] (-ti-a-) Medicament contra stărilor alergice. *s.n., pl.* antialergice.
antialergic[2]**,-ă** (-ti-a-) (despre substanţe, medicamente) Care acţionează împotriva alergiilor. *adj., pl.* antialergici,-ce.
antianemic,-ă (-ti-a-) Care previne anemia. *adj., pl.* antianemici,-ce.
antiapoplectic[1] (-ti-a-) Medicament utilizat împotriva apoplexiei. *s.n., pl.* antiapoplectice.
antiapoplectic[2]**,-ă** (-ti-a-) Care se utilizează împotriva apoplexiei. *adj., pl.* antiapoplectici,-ce.
antiaristocratic,-ă (-ti-a-) (despre atitudini, manifestări) Care este împotriva aristocratismului sau aristocraţiei. *adj., pl.* antiaristocratici,-ce.
antiartă (-ti-ar-) 1. Producţie contestatară faţă de arta academică. 2. Artă lipsită de conţinut. *s.f., g.-d. art.* antiartei.
antiartistic,-ă (-ti-ar-) (despre opere) Cu caracter opus principiilor artistice consacrate; fără valoare artistică. *adj., pl.* antiartistici,-ce.
antiastmatic[1] (-ti-ast-) Medicament contra astmului. *s.n., pl.* antiastmatice.
antiastmatic[2]**,-ă** (-ti-ast-) Care acţionează împotriva astmului. *adj., pl.* antiastmatici,-ce.
antiatom (-ti-a-) Atom ipotetic constituit dintr-un antinucleu, în jurul căruia se află pozitroni. *s.m., pl.* antiatomi.
antiatomic,-ă (-ti-a-) Care este împotriva războiului şi a armelor atomice. *adj., pl.* antiatomici,-ce.
antibacterian,-ă (-ri-an) Care combate bacteriile. *adj., pl.* antibacterieni,-e.
antibiogramă (-bi-o-) Analiză a sângelui prin care se verifică gradul de sensibilitate a unui microb la antibiotice. *s.f., g.-d. art.* antibiogramei, *pl.* antibiograme.
antibiotic[1] (-bi-o-) Substanţă care are proprietatea de a distruge anumiţi microbi sau de a le opri dezvoltarea. *s.n., pl.* antibiotice.
antibiotic[2]**,-ă** (-bi-o-) Referitor la antibiotic[1]; care se face cu antibiotice. *adj., pl.* antibiotici,-ce.
antibioză (-bi-o-) Asociere de germeni antagonişti pentru a împiedica înmulţirea unor microorganisme. *s.f., g.-d. art.* antibiozei, *pl.* antibioze.
antibronşitic[1] Medicament împotriva bronşitei. *s.n., pl.* antibronşitice.
antibronşitic[2]**,-ă** Care combate bronşita. *adj., pl.* antibronşitici,-ce.
antic,-ă/antic,-ă 1. Care aparţine popoarelor din Antichitate sau este caracteristic civilizaţiei lor. 2. Care a existat în trecutul îndepărtat; străvechi. 3. În genul creaţiilor din Antichitate. *adj., pl.* antici,-ce/antici,-ce.
anticalofil,-ă (Adept) al anticalofiliei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* anticalofili,-e.
anticalofilie (lit.) Respingere, negare a calofiliei. *s.f., art.* anticalofilia, *g.-d. art.* anticalofiliei.
anticameră Cameră de aşteptare la intrarea într-un birou sau într-un cabinet. *A face ~ = a aştepta (mult) până a fi primit în audienţă sau la o consultaţie (medicală, juridică etc.). s.f., g.-d. art.* anticamerei, *pl.* anticamere.
anticanceros,-oasă Care combate cancerul. *adj., pl.* anticancerosi,-oase.
anticanonic,-ă Împotriva canoanelor. *adj., pl.* anticanonici,-ce.
anticapitalist,-ă Împotriva capitalismului. *adj., pl.* anticapitalişti,-ste.
anticar[1] Antitanc. *adj. invar.*
anticar[2] Persoană care cumpără şi vinde cărţi vechi. //(înv.) Colecţionar de obiecte antice; (p. ext.) arheolog. *s.m., pl.* anticari.
anticariat (ri-at) 1. Întreprindere care cumpără şi vinde cărţi sau obiecte vechi; anticărie. 2. Magazin în care se vând cărţi vechi. *s.n., pl.* anticariate.
anticarie Care combate cariile. *adj. invar.*
anticatalizǎ Încetinire a unei reacţii chimice de către o substanţă cu acţiune inhibitoare; cataliză negativă. *s.f., g.-d. art.* anticatalizei, *pl.* anticatalize.
anticataral[1] Medicament care combate catarul. *s.n., pl.* anticatarale.
anticataral[2]**,-ă** (despre medicamente) Care combate sau previne catarul. *adj., pl.* anticatarali,-e.
anticatod Placă metalică în interiorul unui tub de raze X, care, lovită de razele catodice, devine sursă de raze X. *s.m., pl.* anticatozi.
anticărbunos,-oasă (despre seruri, vaccinuri) Care previne antraxul. *adj., pl.* anticărbunosi,-oase.
anticăresc,-ească De anticar[2]. *adj., pl.* anticăreşti.
anticărie (înv.) 1. Obiect de artă din Antichitate. 2. Anticariat. *s.f., art.* anticăria, *g.-d. art.* anticăriei, *pl.* anticării, *art.* anticăriile.
anticentru Loc de pe suprafaţa Pământului diametral opus epicentrului unui cutremur. *s.n., art.* anticentrul, *pl.* anticentre.
antichimic,-ă Destinat protecţiei împotriva armei chimice. *adj., pl.* antichimici,-ce.
antichitate (mai ales la pl.) Obiect de artă (armă, vas, monument etc.) păstrat din Antichitate; rămăşiţă istorică. //Vechime. *s.f., g.-d. art.* antichităţii, *pl.* antichităţi.
Antichitatea Epocă a civilizaţiei vechi, în special a celei greco-romane. *s.f., g.-d. art.* Antichităţii.
antici/antici Persoane aparţinând popoarelor din Antichitate. *s.m. pl., art.* anticii/anticii.
anticiclon Zonă în care presiunea atmosferică este mai ridicată decât în împrejurimi. *s.n., art.* anticiclonul, *pl.* anticicloane.
anticiclonal,-ă (rar) Anticiclonic. *adj., pl.* anticiclonali,-e.
anticiclonic,-ă (met.) Referitor la anticiclon; (rar) anticiclonal. *adj., pl.* anticiclonici,-ce.

anticinematografic,-ă Care nu corespunde principiilor artei cinematografice. *adj., pl.* anticinematografici,-ce.
anticipa *intr.* şi *tr.* A spune sau a face ceva înainte de data fixată; a anunţa, a prevesti. *vb. I, ind. prez. 3* anticipează/anticipă.
anticipare Acţiunea de a anticipa; anticipaţie. //(fon.) Pronunţare anticipată a unui sunet din silaba următoare. *s.f., g.-d. art.* anticipării, *pl.* anticipări.
anticipativ,-ă Care anticipează; anticipator. *adj., pl.* anticipativi,-e.
anticipator,-oare (Persoană) care anticipează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* anticipatori,-oare.
anticipaţie (-ţi-e) Anticipare. */Cu ~ =* înainte de termenul stabilit. *Literatură de ~ =* literatură având ca temă imaginarea ştiinţifico-fantastică a viitorului. [*var.* anticipaţiune *s.f.*] *s.f., art.* anticipaţia, *g.-d. art* anticipaţiei, *pl.* anticipaţii, *art.* anticipaţiile.
anticipaţiune v. **anticipaţie.**
anticivilizator,-oare Care este împotriva civilizaţiei, a progresului. *adj., pl.* anticivilizatori,-oare.
anticlerical,-ă Referitor la anticlericalism. *adj., pl.* anticlericali,-e.
anticlericalism Atitudine ostilă faţă de cler şi de biserică; respingere a amestecului clerului în viaţa publică. //Antireligiozitate. *s.n.*
anticlinal Cută geologică în formă de boltă. *s.n., pl.* anticlinale.
anticlinoriu[1] Structură geologică de cute în formă de anticlinal. *s.n., art.* anticlinoriul, *pl.* anticlinorii, *art.* anticlinorile.
anticlinoriu[2]**,-ie** Referitor la anticlinoriu[1]. *adj., pl.* anticlinorii.
anticlor Substanţă care fixează clorul, la decolorarea diferitelor materiale. *s.n.*
anticoagulant[1] (-co-a-) Medicament care împiedică coagularea. *s.n., pl.* anticoagulante.
anticoagulant[2]**,-ă** (-co-a-) (despre substanţe) Care opreşte coagularea. *adj., pl.* anticoagulanţi,-te.
anticolesterol Substanţă care reduce colesterolul din sânge. *s.n.*
anticolonialism (-ni-a-) Mişcare îndreptată împotriva colonialismului. *s.n.*
anticolonialist,-ă (-ni-a-) Care luptă împotriva colonialismului. *adj., pl.* anticolonialişti,-ste.
anticomercial,-ă Care contrazice cerinţele comerţului. *adj., pl.* anticomerciali,-e.
anticomunism Politică îndreptată împotriva mişcării comuniste. *s.n.*
anticomunist,-ă (Luptător) împotriva comunismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* anticomunişti,-ste.
anticoncepţional[1] (-ţi-o-) Medicament care împiedică fecundaţia; contraceptiv[1]. *s.n., pl.* anticoncepţionale.
anticoncepţional[2]**,-ă** (-ţi-o-) Care împiedică fecundaţia; contraceptiv[2]. *adj., pl.* anticoncepţionali,-e.
anticonformism Respingere a conformismului; nonconformism. *s.n.*
anticonformist,-ă (Persoană) care se opune conformismului; nonconformist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* anticonformişti,-ste.
anticongelant[1] Substanţă care scade punctul de congelare al unui lichid. *s.m., pl.* anticongelanţi.
anticongelant[2]**,-ă** Care împiedică congelarea. *adj., pl.* anticongelanţi,-te.
anticonstituţional,-ă (-ţi-o-) Care încalcă prevederile constituţiei sau este împotriva ei. *adj., pl.* anticonstituţionali,-e.
anticonvulsiv[1] Medicament care calmează convulsiile. *s.n., pl.* anticonvulsive.
anticonvulsiv[2]**,-ă** Care calmează convulsiile. *adj., pl.* anticonvulsivi,-e.
anticoroziv[1] Substanţă care împiedică coroziunea. *s.n., pl.* anticorozive.
anticoroziv[2]**,-ă** Împotriva coroziunii. *adj., pl.* anticorozivi,-e.
anticorp Substanţă produsă de organism pentru a neutraliza infecţiile. *s.m., pl.* anticorpi.
anticorupţie (-ţi-e) Împotriva corupţiei. *adj. invar.*
anticreştin,-ă Împotriva creştinismului. *adj., pl.* anticreştini,-e.
anticreză v. **antihreză.**
anticriptogamic[1] Produs care apără plantele de bolile provocate de ciuperci. *s.n., pl.* anticriptogamice.
anticriptogamic[2]**,-ă** Care este folosit împotriva bolilor cauzate de ciuperci. *adj., pl.* anticriptogamici,-ce.
anticristianism (-ti-a-) (rar) Atitudine împotriva creştinismului. *s.n.*
anticritică (rar) Critică a criticii. *s.f., g.-d. art.* anticriticii, *pl.* anticritici.
anticrist[1] v. **antihrist**[1].
Anticrist[2] v. **Antihrist.**
anticriză Împotriva crizei. *adj. invar.*
anticultural,-ă (despre atitudini, manifestări) Împotriva culturii. *adj., pl.* anticulturali,-e.
antîcvă/antîcva Tip de litere asemănătoare cu cele de pe monumentele Romei antice. *s.f., g.-d. art.* antîcvei, *pl.* antîcve.
antideflagrant,-ă (despre unele utilaje) Care poate fi folosit fără pericol în spaţii în care există materiale explozive. *adj., pl.* antideflagranţi,-te.
antidemocratic,-ă Care este împotriva democraţiei. *adj., pl.* antidemocratici,-ce.
antidepresiv[1] Medicament împotriva depresiei. *s.n., pl.* antidepresive.
antidepresiv[2]**,-ă** Împotriva depresiei. *adj., pl.* antidepresivi,-e.
antiderapant,-ă Care împiedică deraparea vehiculelor. *adj., pl.* antiderapanţi,-te.
antidetonant Substanţă care se adaugă la un amestec carburant spre a-i micşora detonaţia. *s.n./s.m., pl.* antidetonante/antidetonanţi.
antidetonanţă Proprietate a unei benzine de a fi rezistentă la detonaţie. *s.f., g.-d. art.* antidetonanţei.
antidiabetic[1] (-di-a-) Medicament care combate diabetul. *s.n., pl.* antidiabetice.
antidiabetic[2]**,-ă** (-di-a-) Împotriva diabetului. *adj., pl.* antidiabetici,-ce.
antidifteric,-ă Care combate difteria. *adj., pl.* antidifterici,-ce.
antidinastic,-ă Împotriva dinastiei. *adj., pl.* antidinastici,-ce.
antidiuretic[1] (-di-u-) Medicament care reduce diureza. *s.n., pl.* antidiuretice.
antidiuretic[2]**,-ă** (-di-u-) Care diminuează diureza. *adj., pl.* antidiuretici,-ce.
antidogmatic,-ă Care este împotriva dogmatismului. *adj., pl.* antidogmatici,-ce.
antidogmatism Atitudine antidogmatică. *s.n.*
antidoping 1. Care depistează dopajul. 2. Contra dopingului. *adj. invar.*
antidot 1. Substanţă care anulează acţiunea unei otrăvi; contraotravă. 2. (fig.) Remediu, leac, soluţie. *s.n., pl.* antidoturi.
antidrog (despre măsuri, manifestări etc.) Care este împotriva drogurilor. *adj. invar.*
antidumping (antidamping) (angl.) Politică de contracarare a dumpingului străin, mai ales prin aplicarea unei taxe vamale protecţioniste. *adj. invar.*
antielectron (-ti-e-) Pozitron. *s.m., pl.* antielectroni.
antiemetic (-ti-e-) Antivomitiv. *s.n., pl.* antiemetice.

antienzimă (-ti-en-) Substanță care neutralizează acțiunea unei enzime. *s.f., g.-d. art.* antienzimei, *pl.* antienzime.
antiepidemic,-ă (-ti-e-) Împotriva epidemiilor. *adj., pl.* antiepidemici,-ce.
antiestetic,-ă (-ti-es-) Care este împotriva esteticii. *adj., pl.* antiestetici,-ce.
antifading (antifeding) (angl., despre instalații de radiocomunicații) Care reduce fenomenele de fading. *adj. invar.*
antifascism Mișcare social-politică îndreptată împotriva fascismului. //Atitudine antifascistă. *s.n.*
antifascist,-ă (Luptător) împotriva fascismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antifascișți,-ste.
antifebril[1] Febrifug[1]. *s.n., pl.* antifebrile.
antifebril[2]**,-ă** Febrifug[2]. *adj., pl.* antifebrili,-e.
antifebrină Nume generic dat medicamentelor febrifuge. *s.f., g.-d. art.* antifebrinei, *pl.* antifebrine.
antiferment Substanță care împiedică sau previne fermentarea. *s.m., pl.* antifermenți.
antifeudal,-ă (-fe-u-) Împotriva feudalismului. *adj., pl.* antifeudali,-e.
antifilistinism Atitudine opusă filistinismului. *s.n.*
antifilosofic,-ă/antifilozofic,-ă Împotriva filosofiei. *adj., pl.* antifilosofici,-ce/antifilozofici,-ce.
antifon[1] Versete din psalmi repetate de două coruri sau de două voci, ca și cum și-ar răspunde reciproc; cântare repetată de două coruri la slujba bisericească. *s.n., pl.* antifoane.
antifon[2] Mic corp de plastic care se introduce în urechi pentru a le proteja de zgomote intense. *s.n., pl.* antifoane.
antifonar Carte care cuprinde antifoane[1]. *s.n., pl.* antifonare.
antifonic[1]**,-ă** (despre cântecul unui solist și al unui cor sau despre două părți dintr-un cor) Care se execută alternativ. *adj., pl.* antifonici,-ce.
antifonic[2]**,-ă** (despre materiale) Care atenuează zgomotele; antizgomot. *adj., pl.* antifonici,-ce.
antifonie Cântare alternativă, pe mai multe voci. *s.f., art.* antifonia, *g.-d. art.* antifoniei.
antiformant (fon.) Zonă de minimă energie situată între doi formanți apropiați. *s.m., pl.* antiformanți.
antifrază Figură retorică prin care o locuțiune, o frază etc. se întrebuințează cu un înțeles contrar. *s.f., g.-d. art.* antifrazei, *pl.* antifraze.
antifricțiune (-ți-u-) (în sintagma) *Aliaj* ~ = aliaj cu coeficient de frecare mic, folosit la fabricarea cuzinetilor. *s.f., g.-d. art.* antifricțiunii.
antifurt[1] Dispozitiv care semnalează orice tentativă de furt (dintr-un spațiu supravegheat). *s.n.*
antifurt[2] Care protejează împotriva furtului. *adj. invar.*
antigel Soluție care coboară punctul de îngheț al apei, servind la răcirea motoarelor cu ardere internă. *s.n.*
antigen Substanță care determină formarea de anticorpi. *s.m., pl.* antigeni.
antigenic,-ă De antigen. *adj., pl.* antigenici,-ce.
antiglisant,-ă Care împiedică alunecarea. *adj., pl.* antiglisanți,-te.
antiglonț Care protejează împotriva gloanțelor. *Vestă* ~. *adj. invar.*
antigraf Copie manuscrisă de pe un original. *s.n., pl.* antigrafuri.
antigrindină Care protejează împotriva grindinei. *adj. invar.*
antigripal[1] Medicament împotriva gripei. *s.n., pl.* antigripale.
antigripal[2]**,-ă** Care combate gripa. *adj., pl.* antigripali,-e.
antigrizuros,-oasă Prevăzut cu dispozitive speciale de protecție contra exploziilor în minele de cărbuni cu emanații de grizu. *adj., pl.* antigrizuroși,-oase.
antiguvernamental,-ă Împotriva guvernului. *adj., pl.* antiguvernamentali,-e.
antihalo Peliculă de lac sau de gelatină colorată, care acoperă un film sau o placă fotografică pentru a împiedica formarea efectului halo. *s.n., art.* antihaloul, *pl.* antihalouri.
antihelmintic[1] Medicament împotriva viermilor intestinali. *s.n., pl.* antihelmintice.
antihelmintic[2]**,-ă** Care combate viermii intestinali. *adj., pl.* antihelmintici,-ce.
antihemoragic[1] Medicament împotriva hemoragiei. *s.n., pl.* antihemoragice.
antihemoragic[2]**,-ă** Care combate sau oprește hemoragia. *adj., pl.* antihemoragici,-ce.
antihemoroidal[1] (-ro-i-) Medicament împotriva hemoroizilor. *s.n., pl.* antihemoroidale.
antihemoroidal[2]**,-ă** (-ro-i-) Care combate hemoroizii. *adj., pl.* antihemoroidali,-e.
antihipertensiv[1] Medicament împotriva hipertensiunii. *s.n., pl.* antihipertensive.
antihipertensiv[2]**,-ă** Contra hipertensiunii. *adj., pl.* antihipertensivi,-e.
antihistaminic[1] Medicament împotriva alergiei. *s.n., pl.* antihistaminice.
antihistaminic[2]**,-ă** Care combate alergia. *adj., pl.* antihistaminici,-ce.
antihitlerist,-ă (Luptător) împotriva hitlerismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antihitleriști,-ste.
antiholeric[1] Medicament împotriva holerei. *s.n., pl.* antiholerice.
antiholeric[2]**,-ă** Care previne sau combate holera. *adj., pl.* antiholerici,-ce.
antihormon Substanță de apărare produsă de organism în cazul unui tratament îndelungat cu hormoni. *s.m., pl.* antihormoni.
antihrezâ (jur.) Contract prin care se cedează creditorului, pentru folosință, un bun imobil care aparține debitorului. [*var.* anticrezâ *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* antihrezei, *pl.* antihreze.
antihrist[1] Om nelegiuit, vicios. [*var.* anticrist *s.m.*] *s.m., pl.* antihriști.
Antihrist[2] Principiul răului; Satana. [*var.* Anticrist *s.prop.m.*] *s.prop.m.*
antiimperialism (-ri-a-) Mișcare socială antiimperialistă. *s.n.*
antiimperialist,-ă (-ri-a-) Care luptă împotriva imperialismului. *adj., pl.* antiimperialiști,-ste.
antiinfecțios,-oasă (-ți-os) Care combate infecțiile. *adj., pl.* antiinfecțioși,-oase.
antiinflamator[1] Medicament care împiedică inflamațiile. *s.n., pl.* antiinflamatoare.
antiinflamator[2]**,-oare** Care împiedică inflamațiile. *adj., pl.* antiinflamatori,-oare.
antiinflaționist,-ă (-ți-o-) Care combate inflația. *adj., pl.* antiinflaționiști,-ste.
antiintelectualism (-tu-a-) Concepție care neagă valoarea cunoașterii raționale. *s.n.*
antiintelectualist,-ă (-tu-a-) (Adept) al antiintelectualismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antiintelectualiști,-ste.
antiistorism Concepție care neagă principiul istoric în interpretarea proceselor și a fenomenelor. *s.n.*
antijoc Joc care contravine regulilor sportive și ideii de spectacol din cauza comportării jucătorilor. *s.n.*
antijunimism Atitudine antijunimistă. *s.n.*
antijunimist,-ă (Persoană) care este împotriva junimismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antijunimiști,-ste.
antiliteratură Creație literară care nu respectă principiile estetice general acceptate. //Creație literară fără valoare artistică. *s.f., g.-d. art.* antiliteraturii.

antilogaritm Numărul corespunzător unui logaritm dat. *s.m., pl.* antilogaritmi.
antilogie Contradicție între două idei. *s.f., g.-d. art.* antilogia, *g.-d. art.* antilogiei, *pl.* antilogii, *art.* antilogiile.
antilopă 1. Nume dat unor rumegătoare cu picioare lungi și subțiri, care trăiesc în țările calde. 2. Pielea tăbăcită a antilopei (1); imitație a acestei piei. *s.f., g.-d. art.* antilopei, *pl.* antilope.
antiluetic[1] (-lu-e-) Medicament împotriva sifilisului. *s.n., pl.* antiluetice.
antiluetic[2]**,-ă** (-lu-e-) Care acționează împotriva sifilisului. *adj., pl.* antiluetici,-ce.
antimafia (-fi-a) Împotriva mafiei. *adj. invar.*
antimagnetic,-ă (tehn.) Insensibil la câmpuri magnetice. *adj., pl.* antimagnetici,-ce.
antimaiaric[1] Medicament împotriva malariei. *s.n., pl.* antimalarice.
antimaiaric[2]**,-ă** Care acționează împotriva malariei. *adj., pl.* antimalarici,-ce.
antimarxist,-ă (Persoană) care luptă împotriva marxismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antimarxiști,-ste.
antimaterie (-ri-e) Materie ipotetică alcătuită din antiparticule, care, în contact cu materia obișnuită, ar degaja o mare cantitate de energie. *s.f., art.* antimateria, *g.-d. art.* antimateriei.
antimăluric[1] Substanță folosită împotriva mălurii cerealelor. *s.n., pl.* antimălurice.
antimăluric[2]**,-ă** Care combate mălura cerealelor. *adj., pl.* antimălurici,-ce.
antimălurire Operație de protejare a cerealelor cu ajutorul substanțelor antimălurice. *s.f., g.-d. art.* antimăluririi.
antimefitic[1] Substanță, remediu etc. întrebuințat(ă) împotriva mirosurilor urâte. *s.n., pl.* antimefitice.
antimefitic[2]**,-ă** Care este întrebuințat împotriva mirosurilor urâte. *adj., pl.* antimefitici,-ce.
antimemorii Memorii cu caracter evocator, care nu respectă procedeele consacrate ale memorialisticii. *s.n. pl., art.* antimemoriile.
antimetabolă (rar) Anagramă. *s.f., g.-d. art.* antimetabolei, *pl.* antimetabole.
antimilitarism Mișcare internațională de masă îndreptată împotriva politicii militariste. *s.n.*
antimilitarist,-ă (Persoană) care luptă împotriva militarismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antimilitariști,-ste.
antimitotic[1] Medicament întrebuințat în tratamentul unor forme de cancer. *s.n., pl.* antimitotice.
antimitotic[2]**,-ă** Care este întrebuințat în tratamentul unor forme de cancer. *adj., pl.* antimitotici,-ce.
antimonarhic,-ă Care este împotriva monarhiei. *adj., pl.* antimonarhici,-ce.
antimonarhist,-ă (Persoană) care este împotriva monarhiei. *adj., s.m.* și *f., pl.* antimonarhiști,-ste.
antimoniat (-ni-at) Sare a acidului antimonic. *s.m., pl.* antimoniați.
antimonic (în sintagma) *Acid* ~ = acid al antimoniului. *adj., pl.* antimonici.
antimonit Stibină. *s.m.*
antimoniu Metaloid alb-cenușiu folosit în aliaje; stibiu. *s.n., art.* antimoniul.
antimonopolist,-ă Care este împotriva monopolismului. *adj., pl.* antimonopoliști,-ste.
antimuncitoresc,-ească Îndreptat împotriva intereselor muncitorilor. *adj., pl.* antimuncitorești.
antinațional,-ă (-ți-o-) Îndreptat împotriva intereselor naționale. *adj., pl.* antinaționali,-e.
antinazist,-ă (Luptător) împotriva nazismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antinaziști,-ste.
antinefretic[1] Medicament împotriva durerilor de rinichi. *s.n., pl.* antinefretice.
antinefretic[2]**,-ă** Care este împotriva durerilor de rinichi. *adj., pl.* antinefretici,-ce.
antineutrino (-ne-u-) (fiz.) Particulă ipotetică implicată în procesele moleculare. *s.m., pl.* antineutrino.
antineutron (-ne-u-) (fiz.) Antiparticulă a neutronului. *s.m., pl.* antineutroni.
antinevralgic[1] Medicament care calmează nevralgiile. *s.n., pl.* antinevralgice.
antinevralgic[2]**,-ă** Care calmează nevralgiile. *adj., pl.* antinevralgici,-ce.
antinicotinic,-ă Care combate efectele nicotinei. *adj., pl.* antinicotinici,-ce.
antinomic,-ă Referitor la antinomie. *adj., pl.* antinomici,-ce.
antinomie Contradicție între două principii care, deși se exclud reciproc, pot fi demonstrate logic fiecare în parte. *s.f., art.* antinomia, *g.-d. art.* antinomiei, *pl.* antinomii, *art.* antinomiile.
antinuclear,-ă (-cle-ar) Împotriva armelor nucleare. *adj., pl.* antinucleari,-e.
antioxidant[1] (-ti-o-) Substanță care împiedică oxidarea; antioxigen. *s.m., pl.* antioxidanți.
antioxidant[2]**,-ă** (-ti-o-) Care împiedică oxidarea. *adj., pl.* antioxidanți,-te.
antioxigen (-ti-o-) Antioxidant. *s.n.*
antipaludic[1] Medicament antimalaric. *s.n., pl.* antipaludice.
antipaludic[2]**,-ă** Antimalaric. *adj., pl.* antipaludici,-ce.
antipapă Papă ales pe cale ilegală. *s.m., g.-d. art.* antipapei, *pl.* antipapi.
antipapism Situație a bisericii catolice când este condusă de un antipapă. *s.n.*
antiparalel,-ă (despre doi vectori) Care sunt paraleli, dar cu sensuri opuse. *adj., pl.* antiparaleli,-e.
antiparazit,-ă (despre dispozitive, antene etc.) Care reduce perturbațiile atmosferice. *adj., pl.* antiparaziți,-te.
antiparazitar[1] Substanță care combate paraziții animali sau vegetali. *s.n., pl.* antiparazitare.
antiparazitar[2]**,-ă** Care combate paraziții animali sau vegetali. *adj., pl.* antiparazitari,-e.
antiparlamentar,-ă Împotriva uzului parlamentar. *adj., pl.* antiparlamentari,-e.
antiparticulă Particulă elementară care diferă prin semnul sarcinii electrice de o altă particulă, care are aceeași masă și aceeași viață medie. *s.f., g.-d. art.* antiparticulei, *pl.* antiparticule.
antipartinic,-ă Care se opune concepțiilor partidului din care face parte. *adj., pl.* antipartinici,-ce.
antipatic,-ă Care inspiră antipatie; nesuferit. *adj., pl.* antipatici,-ce.
antipatie Sentiment de aversiune față de cineva. *s.f., art.* antipatia, *g.-d. art.* antipatiei, *pl.* antipatii, *art.* antipatiile.
antipatiza *tr.* A manifesta antipatie față de cineva. *vb. I, ind. prez. 3* antipatizează.
antipatriotic,-ă (-tri-o-) Îndreptat împotriva patriei; lipsit de patriotism. *adj., pl.* antipatriotici,-ce.
antiperistaltic,-ă (despre mișcări ale tubului digestiv) Care contractă stomacul și intestinele de jos în sus. *adj., pl.* antiperistaltici,-ce.
antiperistaltism Ansamblul mișcărilor antiperistaltice. *s.n.*
antipersonal Împotriva persoanei. *Mină* ~. *adj. invar.*
antipiesă Piesă de teatru care nu respectă procedeele dramatice consacrate și care ilustrează o nouă estetică; (rar) antiteatru. //Piesă lipsită de valoare artistică. *s.f., g.-d. art.* antipiesei, *pl.* antipiese.
antipiretic[1] Medicament care combate febra; febrifug[1]. *s.n., pl.* antipiretice.

antipiretic²,-ă. Care combate febra; febrigug². *adj., pl.* antipiretici,-ce.
antipirină Medicament folosit împotriva febrei; fenazonă. *s.f., g.-d. art.* antipirinei, *pl.* antipirine.
antipod 1. Punct de pe suprafaţa pământului diametral opus altuia. 2. (fig.) Fapt, idee etc. în opoziţie cu alt fapt, cu altă idee etc. *s.m., pl.* antipozi.
antipodal,-ă Situat la antipozi. *adj., pl.* antipodali,-e.
antipodic,-ă Diametral opus. *adj., pl.* antipodici,-ce.
antipoem Poem care nu respectă procedeele lirice şi care ilustrează o nouă estetică. //Poem fără valoare artistică. *s.n., pl.* antipoeme.
antipoetic,-ă Contrar poeziei. *adj., pl.* antipoetici,-ce.
anipoezie Poezie care nu respectă estetica liricii şi care ilustrează o nouă estetică. //Poezie fără valoare artistică. *s.f., g.-d. art.* antipoeziei, *pl.* antipoezii.
antipolio (-li-o) Antipoliomielitic. *Vaccin ~. adj. invar.*
antipoliomielitic,-ă (-li-o-mi-e-) Contra poliomielitei. *adj., pl.* antipoliomielitici,-ce.
antipolitic,-ă Contra politicii. *adj., pl.* antipolitici,-ce.
antipoluant¹ (-lu-ant) Procedeu, substanţă împotriva poluării. *s.m., pl.* antipoluanţi.
antipoluant²,-ă (-lu-ant) Care este împotriva poluării. *adj., pl.* antipoluanţi,-te.
antipoluare Acţiunea de a combate poluarea. *s.f., g.-d. art.* antipoluării, *pl.* antipoluări.
antipopular,-ă Împotriva poporului. *adj., pl.* antipopulari,-e.
antiporno Împotriva pornografiei. *adj. invar.*
antiprogresist,-ă Împotriva progresului; conservator². *adj., pl.* antiprogresişti,-ste.
antiproton (fiz.) Antiparticulă a protonului. *s.m., pl.* antiprotoni.
antipruriginos,-oasă (despre medicamente, tratamente) Utilizat în cazuri de pruringo. *adj., pl.* antipruriginoşi,-oase.
antipsoriazis Medicament, tratament utilizat pentru combaterea psoriazisului. *s.n.*
antipublicitar,-ă Care combate publicitatea. *adj., pl.* antipublicitari,-e.
antiputrid¹ Medicament care combate putrefacţia. *s.n., pl.* antiputride.
antiputrid²,-ă Care combate putrefacţia. *adj., pl.* antiputrizi,-de.
antirabic¹ Vaccin care combate turbarea. *s.n., pl.* antirabice.
antirabic²,-ă Care combate turbarea. *adj., pl.* antirabici,-ce.
antirachetă Îndreptat împotriva rachetelor. *adj. invar*
antiradar¹ Sistem tehnic care detectează prezenţa radarului. *s.n., pl.* antiradare.
antiradar² Care anihilează radarul. *adj. invar.*
antirahitic,-ă Care previne sau combate rahitismul. *adj., pl.* antirahitici,-ce.
antirăzboinic,-ă Împotriva războiului. *adj., pl.* antirăzboinici,-ce.
antirealism (-re-a-) Negare a realităţii obiective, a existenţei şi a legilor ei. *s.n.*
antirealist,-ă (-re-a-) Îndreptat împotriva realismului sau a realităţii. *adj., pl.* antirealişti,-ste.
antireclamă Reclamă rău făcută, cu rezultat contrar celui urmărit. *s.f., g.-d. art.* antireclamei, *pl.* antireclame.
antiregalist,-ă (Persoană) care luptă împotriva regalităţii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* antiregalişti,-ste.
antireligios,-oasă (-gi-os) Care este împotriva religiei. *adj., pl.* antireligioşi,-oase.
antirepublican,-ă Îndreptat împotriva ideilor republicane. *adj., pl.* antirepublicani,-e.
antiretroviral,-ă Care luptă împotriva retrovirusurilor şi îndeosebi a virusului HIV. *adj., pl.* antiretrovirali,-e.
antireumatic¹ (-re-u-) Medicament împotriva reumatismului; antireumatismal¹. *s.n., pl.* antireumatice.
antireumatic²,-ă (-re-u-) Antireumatismal². *adj., pl.* antireumatici,-ce.
antireumatismal¹ (-re-u-) Medicament împotriva reumatismului; antireumatic¹. *s.n., pl.* antireumatismale.
antireumatismal²,-ă (-re-u-) Care este împotriva reumatismului; antireumatic². *adj., pl.* antireumatismali,-e.
antirevoluţionar,-ă (-ţi-o-) Contra revoluţiei sau revoluţionarilor; contrarevoluţionar. *adj., pl.* antirevoluţionari,-e.
antirezonant,-ă (fiz.) Care se află în stare de antirezonanţă. *adj., pl.* antirezonanţi,-te.
antirezonanţă (fiz.) Stare de vibraţie opusă rezonanţei. *s.f., g.-d. art.* antirezonanţei, *pl.* antirezonanţe.
antiroman Roman care nu respectă estetica consacrată a romanului, ilustrând o nouă estetică. //Roman fără valoare artistică. *s.n., pl.* antiromane.
antischeting Dispozitiv de reglaj la pick-upuri, pentru a compensa forţa centripetă. *s.n., pl.* antischetinguri.
antisclavagist,-ă (Persoană) care se opune sclavagismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* antisclavagişti,-ste.
antiscorbutic¹ Medicament împotriva scorbutului. *s.n., pl.* antiscorbutice.
antiscorbutic²,-ă Care este împotriva scorbutului. *adj., pl.* antiscorbutici,-ce.
antiseismic,-ă Rezistent la seisme. *adj., pl.* antiseismici,-ce.
antisemit,-ă (Persoană) care admite sau practică antisemitismul. *adj., s.m.* şi *f., pl.* antisemiţi,-te.
antisemitism Atitudine ostilă faţă de evrei. *s.n.*
antiseptic¹ Medicament care combate infecţiile. *s.n., pl.* antiseptice.
antiseptic²,-ă Care combate infecţiile microbiene. *adj., pl.* antiseptici,-ce.
antisepsie Ansamblu de măsuri antiseptice. *s.f., art.* antisepsia, *g.-d. art.* antisepsiei.
antiser Ser sangvin provenit de la un animal care a fost imunizat cu un virus specific. *s.n., pl.* antiseruri.
antisifilitic¹ Medicament antiluetic. *s.n., pl.* antisifilitice.
antisifilitic²,-ă Antiluetic. *adj., pl.* antisifilitici,-ce.
antisimetric,-ă Opus simetriei. *adj., pl.* antisimetrici,-ce.
antisocial,-ă (-ci-al) Care se abate de la normele de convieţuire socială; care constituie un pericol pentru societate. *adj., pl.* antisociali,-e.
antisolar,-ă Care apără împotriva soarelui. *adj., pl.* antisolari,-e.
antispasmodic,-ă Care combate spasmele; antispastic. *adj., pl.* antispasmodici,-ce.
antispast Picior de vers antic format din patru silabe, două silabe lungi între două silabe scurte. *s.n., pl.* antispasturi.
antispastic,-ă Antispasmodic, spasmolitic. *adj., pl.* antispastici,-ce.
antisportiv,-ă Care este contrar sportului sau spiritului sportiv. *adj., pl.* antisportivi,-e.
antispumant Substanţă care distruge spumele, folosită în industria petrolieră şi în cea alimentară. *s.m., pl.* antispumanţi.
antistatal,-ă Îndreptat împotriva intereselor statului. *adj., pl.* antistatali,-e.
antistatic Substanţă care împiedică electrolizarea materialelor plastice. //Substanţă care neutralizează discurile¹ (4) din punct de vedere electric. *s.n., pl.* antistatice.

antistatizare 1. Acțiunea de a împiedica electrizarea materialelor. 2. Acțiunea de a neutraliza discurile[1] (4) din punct de vedere electric. *s.f., g.-d. art.* antistatizării, *pl.* antistaitizări.
antistres Împotriva stresului. *adj. invar.*
antistrofă 1. Răspuns al corului în tragedia greacească antică. 2. Repetarea cuvintelor în ordine inversă în frază. *s.f., g.-d. art.* antistrofei, *pl.* antistrofe.
antisubmarin Împotriva submarinelor. *adj. invar.*
antisudorific[1] Antitranspirant[1]. *s.n., pl.* antisudorifice.
antisudorific[2],-ă Antitranspirant[2]. *adj., pl.* antisudorifici,-ce.
antișoc (despre materiale) Care amortizează șocul. *adj. invar.*
antiștiințific,-ă Îndreptat împotriva teoriilor științifice. *adj., pl.* antiștiințifici,-ce.
antitabac (rar) Antitabagic. *adj. invar.*
antitabagic,-ă Folosit împotriva fumatului; (rar) antitabac. *adj., pl.* antitabagici,-ce.
antitanc Împotriva tancurilor; anticar[1]. *Armă ~. adj. invar.*
antiteatru (rar) Antipiesă. *s.n.*
antitehnic,-ă 1. (despre atitudini) Care este împotriva tehnicii. 2. (despre oameni) Care nu se pricepe la tehnică; atehnic. *adj., pl.* antitehnici,-ce.
antitermic[1] Medicamet febrifug[1]. *s.n., pl.* antitermice.
antitermic[2],-ă Febrifug[2]. *adj., pl.* antitermici,-ce.
antitero Antiterorist. *adj. invar.*
antiteroríst,-ă Împotriva terorismului. *adj., pl.* antiteroriști,-ste.
antitetanic,-ă Care combate tetanosul; antitetanos. *adj., pl.* antitetanici,-ce.
antitetanos Antitetanic. *adj. invar.*
antitetic,-ă Care conține o antiteză; care folosește antiteza. *adj., pl.* antitetici,-ce.
antiteză 1. Opoziție între două fenomene, idei, judecăți etc. //Figură de stil bazată pe opoziția dintre două idei, fenomene, situații, personaje, expresii etc., care se pun reciproc în relief. 2. (fil.) Momentul al doilea al triadei teză-antiteză-sinteză, care neagă teza. *s.f., g.-d. art.* antitezei, *pl.* antiteze.
antitific[1] Medicament folosit împotriva febrei tifoide. *s.n., pl.* antitifice.
antitific[2],-ă Care combate febra tifoidă. *adj., pl.* antitifici,-ce.
antitiroidian[1] (-ro-i-di-an) Medicament care combate hipertiroidia. *s.n., pl.* antitiroidiene.
antitiroidian[2],-ă (-ro-i-di-an) Care combate hipertiroidia. *adj., pl.* antitiroidieni,-e.
antiton Emulsie folosită în tipografie pentru combaterea fenomenului de tonare. *s.n.*
antitotalitar Împotriva totalitarismului. *adj., pl.* antitotalitari,-e.
antitoxic[1] Medicament care anihilează efectele otrăvurilor. *s.n., pl.* antitoxice.
antitoxic[2],-ă Care anihilează efectele otrăvurilor. *adj., pl.* antitoxici,-ce.
antitoxină Substanță produsă de organism, capabilă să neutralizeze toxinele. *s.f., g.-d. art.* antitoxinei, *pl.* antitoxine.
antitranspirant[1] Substanță care împiedică transpirația; antisudorific[1]. *s.n., pl.* antitranspirante.
antitranspirant[2],-ă Care împiedică transpirația; antisudorific[2]. *adj., pl.* antitranspiranți,-te.
antitrinitar,-ă (Adept) al antitrinitarismului. *adj., s.m. și f., pl.* antitrinitari,-e.
antitrinitarism Doctrină religioasă care neagă dogma creștină a Treimii. *s.n.*
antitrust Împotriva trusturilor (1). *adj. invar.*
antituberculos,-oasă Care combate tuberculoza. *adj., pl.* antituberculoși,-oase.
antitusiv[1] Medicament care calmează tusea. *s.n., pl.* antitusive.
antitusiv[2],-ă Care calmează tusea. *adj., pl.* antitusivi,-e.
antiuman,-ă (-ti-u-) Lipsit de omenie; îndreptat împotriva omului. *adj., pl.* antiumani,-e.
antiumanism (-ti-u-) Orientare în filosofie, artă etc. ostilă valorilor umanismului. *s.n.*
antiumanitar,-ă (-ti-u-) Care este împotriva sentimentelor omenești. *adj., pl.* antiumanitari,-e.
antiunionist,-ă (-ti-u-ni-o-) (Persoană) care este împotriva unirii a două țări; (spec.) (persoană) care era împotriva Unirii Principatelor. *adj., s.m. și f., pl.* antiunioniști,-ste.
antivariolic (-ri-o-) Vaccin (ser) care combate variola. *s.n., pl.* antivariolice.
antivedetă Artist, sportiv a cărui comportare denotă antivedetism. *s.f., g.-d. art.* antivedetei, *pl.* antivedete.
antivedetism Atitudine a unui artist, a unui sportiv opusă vedetismului. *s.n.*
antivenéric,-ă Care combate bolile venerice. *adj., pl.* antivenerici,-ce.
antivenín (biol.) Anticorp care neutralizează acțiunea toxică a veninului. *s.n.*
antivenínos,-oasă Care neutralizează veninul (1). *adj., pl.* antiveninoși,-oase.
antivibrator,-oare (despre un sistem tehnic) Care împiedică vibrațiile de o anumită frecvență. *adj., pl.* antivibratori,-oare.
antiviral[1] Medicament care distruge virușii. *s.n., pl.* antivirale.
antiviral[2],-ă Care distruge virușii. *adj., pl.* antivirali,-e.
antivírus 1. Substanță care împiedică dezvoltarea virușilor. 2. Program care protejează calculatorul de viruși. *s.m., pl.* antiviruși.
antivitamínă (farm.) Substanță care se opune efectelor unei vitamine. *s.f., g.-d. art.* antivitaminei, *pl.* antivitamine.
antivoal Substanță care se adaugă unui revelator pentru a împiedica voalarea materialului fotosensibil în timpul developării. *s.n.*
antivomitiv[1] Medicament care combate senzația de vomă. *s.n., pl.* antivomitive.
antivomitiv[2],-ă Care combate senzația de vomă. *adj., pl.* antivomitivi,-e.
antizgomot (rar) Antifonic[2]. *adj. invar.*
antizimic[1] Substanță care împiedică fermentațiile. *s.n., pl.* antizimice.
antizimic[2],-ă Care împiedică fermentațiile. *adj., pl.* antizimici,-ce.
antocian (-ci-an) Pigment roșu, albastru sau violet care se găsește în flori, fructe sau frunze. *s.m., pl.* antocieni.
antofiiț Amfibol care conține fier și magneziu. *s.n.*
antofită (la pl.) Nume dat plantelor cu flori; (la sg.) plantă din acest grup; spermatofită. *s.f., g.-d. art.* antofitei, *pl.* antofite.
antofitoză Boală a plantelor provocată de anumite plante parazite sau semiparazite cu flori. *s.f., g.-d. art.* antofitozei, *pl.* antofitoze.
antologa *tr.* A introduce într-o antologie. *vb. I, ind. prez. 3* antologhează.
antologabil,-ă Care merită să fie inclus într-o antologie; (p. ext.) care este demn de reținut. *adj., pl.* antologabili,-e.
antologic,-ă De antologie; reprezentativ. *adj., pl.* antologici,-ce.
antologie Culegere de texte reprezentative, alese din opera unuia sau a mai multor scriitori; crestomație, florilegiu. *s.f., art.* antologia, *g.-d. art.* antologiei, *pl.* antologii, *art.* antologiile.

antonică Plantă erbacee montană, cu flori albe şi fructe aromatice. *s.f., g.-d. art.* antonicii, *pl.* antonici.
antonim Cuvânt care, în raport cu altul, are sens contrar. *s.n., pl.* antonime.
antonimic,-ă În raport de antonimie; referitor la antonime. *adj., pl.* antonimici,-ce.
antonimie Relaţie între două cuvinte cu sens opus. *s.f., art.* antonimia, *g.-d. art.* antonimiei, *pl.* antonimii, *art.* antonimiile.
antonomaj Distrugere a gărgăriţelor care trăiesc în florile de măr. *s.n.*
antonomasie (înv.) Antonomază. *s.f., art.* antonomasia, *g.-d. art.* antonomasiei.
antonomază Figură de stil care constă în folosirea unui nume propriu în locul unui nume comun şi invers. *s.f., g.-d. art.* antonomazei, *pl.* antonomaze.
antozoar (-zo-ar) (la pl.) Clasă de celenterate marine care cuprinde polipii izolaţi sau grupaţi în colonii; coralieri; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* antozoare.
antracen Substanţă preparată prin distilarea gudroanelor de huilă, utilizată la fabricarea unor coloranţi. *s.m.*
antrachinonă Substanţă derivată din antracen. *s.f., g.-d. art.* antrachinonei, *pl.* antrachinone.
antracit Cărbune superior, cu procent mare de carbon. *s.n.*
antracnoză Boală a unor plante provocată de ciuperci parazite, care se manifestă prin apariţia unor pete brune-roşietice sau galbene-portocalii pe frunze, tulpini şi fructe. *s.f., g.-d. art.* antracnozei, *pl.* antracnoze.
antracoteriu Gen de mamifere din care s-a dezvoltat porcul mistreţ. *s.m., art.* antracoteriul, *pl.* antracoterii, *art.* antracoteriile.
antracoză Boală contractată prin inhalarea pulberii de cărbune şi infiltrării ei în plămâni. *s.f., g.-d. art.* antracozei.
antract Pauză între două acte ale unei reprezentaţii. //Piesă instrumentală care se execută în această pauză. *s.n., pl.* antracte.
antranilic (în sintagma) *Acid* ~ = pulbere cristalină, incoloră, solubilă în apă şi în alcool, folosită în chimie ca reactiv şi ai cărei derivaţi sunt folosiţi în parfumerie; acid aminobenzoic. *adj., pl.* antranilici.
antranol Alcool obţinut prin reducerea antrachinonei cu staniu şi acid acetic, utilizat în industria coloranţilor. *s.m., pl.* antranoli.
antrax Boală infecţioasă la animale, transmisibilă la om, care se manifestă prin abcese pulmonare, gastro-intestinale şi cutanate; bubă-neagră, cărbune, dalac. *s.n.*
antren Animaţie, bună dispoziţie, însufleţire. *s.n.*
antrena 1. *tr.* şi *refl.* A (se) pregăti metodic pentru o activitate (sportivă). 2. *tr.* şi *refl.* A atrage sau a se lăsa atras într-o acţiune; a (se) înflăcăra. 3. *tr.* A atrage după sine; a pune în mişcare, a mişca un organ de maşină sau o maşină. //A deplasa un material (solid, lichid sau gazos) cu ajutorul unui fluid în mişcare. *vb. I, ind. prez. 3* antrenează.
antrenament 1. Complex de exerciţii sistematice de pregătire a unui sportiv, a unui cântăreţ, a unui cal etc. în vederea obţinerii de performanţe. 2. Exerciţiu metodic la care este supus un organ sau întregul organism animal în scopul obţinerii unei producţii superioare. *s.n., pl.* antrenamente.
antrenant,-ă Care atrage, care stimulează (într-o activitate). //Amuzant, distractiv. //Plin de antren. *adj., pl.* antrenanţi,-te.
antrenare Acţiunea de a (se) antrena. *s.f., g.-d. art.* antrenării, *pl.* antrenări.
antrenor[1] Utilaj care antrenează un organ de maşină sau o maşină. *s.n., pl.* antrenoare.
antrenor[2]**,-oare** Persoană calificată care se ocupă cu antrenarea sportivilor. *s.m., pl.* antrenori; *s.f., g.-d. art.* antrenoarei, *pl.* antrenoare.
antrepozit Loc amenajat pentru depozitarea stocurilor de mărfuri sau de materiale. *s.n., pl.* antrepozite.
antreprenor,-oare Persoană care conduce o antrepriză. *s.m., pl.* antreprenori; *s.f., g.-d. art.* antreprenoarei, *pl.* antreprenoare.
antreprenorial,-ă (-ri-al) Referitor la antreprenor. *adj., pl.* antreprenoriali,-e.
antrepriză Întreprindere care execută lucrări de construcţii, de montaj etc. pe baza unui contract; lucrarea propriu-zisă. *A da în* ~ = a da spre executare o lucrare unei întreprinderi sau unui antreprenor. *A lua în* ~ = a lua spre executare o lucrare. *s.f., g.-d. art.* antreprizei, *pl.* antreprize.
antresol Mezanin. *s.n., pl.* antresoluri.
antreţ v. **antreu.**
antretoază 1. Piesă de lemn, de fier etc. aşezată transversal între două grinzi ale unui pod. 2. Piesă metalică, cilindrică, goală în interior, utilizată la consolidarea pereţilor unui cazan cu abur. *s.f., g.-d. art.* antretoazei, *pl.* antretoaze.
antreţel (fam.) Diminutiv al lui antreu. *s.n., pl.* antreţele.
antreu Prima încăpere, mică, în care se intră într-o locuinţă venind de afară; vestibul. [*var.* antreţ *s.n.*] *s.n., art.* antreul, *pl.* antreuri.
antricot Carne de vită sau de porc din regiunea intercostală. //(p. ext.) Friptură din această carne; cotlet. *s.n., pl.* antricoate.
antropic,-ă (în sintagma) *Fenomen* ~ = fenomen antropogen. *adj., pl.* antropici,-ce.
antropo- Element de compunere care înseamnă „referitor la om".
antropobiologie (-bi-o-) Ramură a biologiei care studiază specia umană şi maimuţele antropoide. *s.f., art.* antropobiologia, *g.-d. art.* antropobiologiei.
antropocentric,-ă Referitor la antropocentrism. *adj., pl.* antropocentrici,-ce.
antropocentrism Concepţie potrivit căreia omul este singura raţiune de a fi a universului. *s.n.*
antropofag,-ă (Persoană) care se hrăneşte cu carne de om; canibal. *adj., s.m.* şi *f., pl.* antropofagi,-ge.
antropofagie Folosire a cărnii de om ca hrană; canibalism. *s.f., art.* antropofagia, *g.-d. art.* antropofagiei.
antropofob,-ă (Persoană) care suferă de antropofobie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* antropofobi,-e.
antropofobie Ură, teamă faţă de oameni. *s.f., art.* antropofobia, *g.-d. art.* antropofobiei.
antropogen,-ă (în sintagma) *Fenomen* ~ = fenomen datorat acţiunii omului, cu urmări asupra vegetaţiei, reliefului şi climei: fenomen antropic. *adj., pl.* antropogeni,-e.
antropogenetic,-ă De antropogeneză. *adj., pl.* antropogenetici,-ce.
antropogeneză Procesul apariţiei şi dezvoltării speciei umane; antropogenie. *s.f., g.-d. art.* antropogenezei.
antropogenie Antropogeneză. *s.f., art.* antropogenia, *g.-d. art.* antropogeniei.
antropogeografie (-ge-o-) Ramură a geografiei care studiază populaţia şi aşezările omeneşti; geografia populaţiei, geografie umană. *s.f., art.* antropogeografia, *g.-d. art.* antropogeografiei.
antropografic,-ă De antropografie. *adj., pl.* antropografici,-ce.
antropografie Ştiinţă care studiază trăsăturile fizionomice specifice raselor şi tipurilor umane. *s.f., art.* antropografia, *g.-d. art.* antropografiei.

antropoid[1] (la pl.) Subordin de maimuțe superioare, lipsite de coadă, asemănătoare cu omul; (la sg.) maimuță din acest subordin. *s.n., pl.* antropoide.
antropoid[2]**,-ă** (despre unele maimuțe) Care seamănă cu omul; antropomorf[2] (1). *adj., pl.* antropoizi,-de.
antropolatrie Dragoste exagerată pentru oameni (ca urmare a unei erezii creștine). *s.f., art.* antropolatria, *g.-d. art.* antropolatriei.
antropolog,-ă Specialist în antropologie. *s.m., pl.* antropologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* antropologei, *pl.* antropologe.
antropologic,-ă Referitor la antropologie. *adj., pl.* antropologici,-ce.
antropologie Știința care studiază evoluția omului în strânsă legătură cu condițiile de mediu și cele socio-culturale. *s.f., art.* antropologia, *g.-d. art.* antropologiei.
antropologism (fil.) Concepție materialistă care considera omul în mod abstract, numai ca pe o ființă naturală, neluând în seamă faptul că el este produsul unor relații sociale, în continuă schimbare de-a lungul istoriei. *s.n.*
antropometric,-ă Referitor la antropometrie. *adj., pl.* antropometrici,-ce.
antropometrie Metodă de studiu a posibilităților de identificare a oamenilor, a formei și a amprentelor corpului uman și a părților lui. *s.f., art.* antropometria, *g.-d. art.* antropometriei.
antropomorf[1] Obiect de artă sau reprezentare decorativă cu formă de ființă omenească. //(la pl.) Grup de maimuțe asemănătoare cu omul; (la sg.) maimuță din acest grup. *s.n., pl.* antropomorfe.
antropomorf[2]**,-ă** 1. Antropoid[2]. 2. Referitor la antropomorfism; care aparține antropomorfismului. *adj., pl.* antropomorfi,-e.
antropomorfism Credință mistică potrivit căreia se atribuie lucrurilor și fenomenelor naturii însușiri și sentimente omenești. //Reprezentare a zeilor și a divinității sub înfățișare omenească. *s.n.*
antropomorfist,-ă (Adept) al antropomorfismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* antropomorfiști,-ste.
antropomorfiza *tr.* A atribui unui lucru, unui fenomen, unei divinități însușiri omenești. *vb. I, ind. prez. 3* antropomorfizează.
antroponim Nume de persoană. *s.n., pl.* antroponime.
antroponimic[1] (înv.) Antroponim. *s.n., pl.* antroponimice.
antroponimic[2]**,-ă** Referitor la antroponimie. *adj., pl.* antroponimici,-ce.
antroponimie 1. Ramură a lingvisticii care studiază numele de persoană; antroponomastică. 2. Totalitatea numelor de persoane dintr-o regiune, dintr-o limbă etc. *s.f., art.* antroponimia, *g.-d. art.* antroponimiei.
antroponomastic,-ă (înv.) Antroponimic[2]. *adj., pl.* antroponomastici,-ce.
antroponomastică (înv.) Antroponimie. *s.f., g.-d. art.* antroponomasticii.
antropopatism Atribuire de însușiri umane unor obiecte ale naturii. //Reprezentare a divinității, în sistemele religioase primitive, ca o ființă cu sentimente omenești. *s.n.*
antropopitec Maimuță considerată precursor al omului. *s.m., pl.* antropopitеci.
antropozofie Concepție accesibilă doar inițiaților, care îl înlocuiește pe Dumnezeu cu omul conceput ca esență divină. *s.f., art.* antropozofia, *g.-d. art.* antropozofiei.
antum,-ă (despre scrieri) Publicat în timpul vieții autorului. *adj., pl.* antumi,-e.
anturaj Mediul, societatea, compania în care trăiește cineva. *s.n., pl.* anturaje.
anțărț/anțărț (pop., înv.) Acum doi ani. *adv.*
anual,-ă (-nu-al) Care durează un an sau care are loc o dată pe an. *Raport ~. adj., pl.* anuali,-e.
anuar (-nu-ar) Publicație anuală care conține date statistice despre o instituție sau care cuprinde studii științifice. *s.n., pl.* anuare.
anuitate (-nu-i-) Sumă de bani plătită anual spre a rambursa o datorie. *s.f., g.-d. art.* anuității, *pl.* anuități.
anula *tr.* 1. A desființa, a declara nul; a bara, a șterge. 2. A egala cu zero o expresie matematică. *vb. I, ind. prez. 3* anulează.
anulabil,-ă Care se poate anula. *adj., pl.* anulabili,-e.
anulabilitate Posibilitate (a unui act) de a fi anulat. *s.f., g.-d. art.* anulabilității.
anular,-ă (rar) În formă de inel. *adj., pl.* anulari,-e.
anulare Acțiunea de a anula; anulație. *s.f., g.-d. art.* anulării, *pl.* anulări.
anulație (-ți-e) (rar) Anulare. *s.f., art.* anulația, *g.-d. art.* anulației, *pl.* anulații, *art.* anulațiile.
Anul Nou Ziua de 1 ianuarie; sărbătorirea începutului unui nou an. *s.prop.m., g.-d.* Anului Nou.
anume I. *adj. invar.* Anumit, deosebit, în mod special. II. *adv.* 1. Cu numele de... //Adică. 2. Special, intenționat. 3. În mod precis, exact. *Cât ~?. adj. invar.*; *adv.*
anumit,-ă 1. Anume, cunoscut, fixat, precizat. //Deosebit, special, aparte. 2. Unul, oarecare. *adj., pl.* anumiți,-te, *g.-d.* (antepus) *pl.* anumitor.
anunciator (-ci-a-) Aparat care anunță anumite modificări în funcționarea unui sistem tehnic. *s.n., pl.* anunciatoare.
anunț Înștiințare scrisă. *s.n., pl.* anunțuri.
anunța *tr.* A aduce la cunoștință; a încunoștința, a vesti. //A vesti sosirea cuiva, rostindu-i numele cu voce tare. *vb. I, ind. prez. 3* anunță.
anunțare Acțiunea de a anunța. *s.f., g.-d. art.* anunțării, *pl.* anunțări.
anunțător,-oare (rar) Care anunță sau prevestește ceva. *adj., pl.* anunțători,-oare.
anură (la pl.) Ordin de amfibieni cu membrele adaptate pentru sărit; (la sg.) animal din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* anurei, *pl.* anure.
anurie Încetare patologică a urinării, întâlnită în unele boli de rinichi. *s.f., art.* anuria, *g.-d. art.* anuriei.
anus Orificiu la extremitatea intestinului gros. *s.n., pl.* anusuri.
an-vară (pop.) În vara anului precedent. *adv.*
anvelopă 1. Cauciuc protector al camerei de aer a unei roți de vehicul. 2. Supracopertă. //Mapă în care se păstrează o carte în timpul cititului. //Plic. 3. (pict.) Atmosferă difuză care învăluie figurile dintr-un tablou. *s.f., g.-d. art.* anvelopei, *pl.* anvelope.
anvergură 1. Desfășurare, întindere. /*De mare ~* = pe plan mare; vast. 2. Distanță între extremitățile aripilor unui avion; distanță între vârfurile aripilor întinse la păsări, fluturi etc. *s.f., g.-d. art.* anverguri, *pl.* anverguri.
anxietate (-xi-e-) Stare patologică de frământare sau de neliniște profundă. *s.f., g.-d. art.* anxietății.
anxiolitic (-xi-o-) Medicament care combate anxietatea. *s.n., pl.* anxiolitice.
anxios,-oasă (-xi-os) Neliniștit, îngrijorat. *adj., pl.* anxioși,-oase.
anzeriformă (la pl.) Ordin de păsări înotătoare, cu gâtul lung, cu picioarele scurte, având trei degete unite de o membrană; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* anzeriformei, *pl.* anzeriforme.
aoleu/aoleo/auleu (a-u-) Exclamație care exprimă durere, spaimă, uimire etc. [*var.* olеu, oleo *interj.*] *interj.*
aolică (pop.) Diminutiv al lui aoleu. *interj.*
aorist Formă verbală în unele limbi, care exprimă o acțiune trecută, nedeterminată. *s.n., pl.* aoriste.

aortă (la vertebrate) Arteră principală care duce sângele de la inimă în tot corpul. //(adj.) *Artera ~. s.f., g.-d. art.* aortei, *pl.* aorte.
aortic,-ă Referitor la aortă; al aortei. *adj., pl.* aortici,-ce.
aortită Inflamație cronică a aortei. *s.f., g.-d. art.* aortitei, *pl.* aortite.
apagogic,-ă (în sintagma) *Raționament ~* = raționament indirect prin demonstrarea absurdității contrariului. *adj., pl.* apagogici,-ce.
apanaj 1. Domeniu feudal sau venit acordat din averea țării membrilor unei familii domnitoare. 2. Bun material sau spiritual propriu cuiva. *Vorbirea este ~ul omului. s.n., pl.* apanaje.
apar (rar) Cel care vindea apă, aducând-o cu sacaua. *s.m., pl.* apari.
aparat 1. Sistem de piese cu ajutorul căruia se realizează operații mecanice, tehnice etc. *~ telefonic.* 2. Ansamblu de organe anatomice îndeplinind o funcție fundamentală. *~ digestiv.* 3. Totalitatea serviciilor și a personalului dintr-o instituție sau dintr-un serviciu. *~ administrativ. /~ de stat* = totalitatea organelor de stat care îndeplinesc funcțiile acestuia. 4. Sistem tehnic care transformă o formă de energie în alta. 5. Totalitatea mijloacelor care servesc pentru o anumită activitate. */~ științific* = totalitatea documentelor, izvoarelor științifice etc. folosite de un cercetător. *~ critic* = notele explicative care însoțesc un text. *s.n., pl.* aparate.
aparataj Ansamblul aparatelor care ajută la funcționarea unei instalații; aparatură. *s.n., pl.* aparataje.
aparatcic (peior.) Membru marcant al partidului comunist. *s.m., pl.* aparatcici.
aparatură Totalitatea aparatelor care asigură funcționarea unei mașini, a unei instalații etc.; (p. ext.) aparataj. *s.f., g.-d. art.* aparaturii, *pl.* aparaturi.
apare v. **apărea**.
apareiaj (-re-iaj) Mod de dispunere a pietrelor sau cărămizilor unei zidării. *s.n.*
aparent,-ă 1. Care este altfel decât pare. //(adv.) În aparență. */Cărămidă ~* = cărămidă specială, destinată zidirii unor fațade, care nu se acoperă cu tencuială. 2. Evident, vizibil. *adj., pl.* aparenți,-te.
aparență Înfățișare exterioară, adeseori înșelătoare, a cuiva sau a ceva. */În ~* = la prima vedere. *A salva ~le* = a reuși să dea o înfățișare plăcută unei situații neplăcute. *s.f., g.-d. art.* aparenței, *pl.* aparențe.
apariție (-ți-e) 1. Faptul de a apărea; ivire. //Moment inițial al unui proces în curs de dezvoltare. 2. Ieșire de sub tipar; publicare. *s.f., art.* apariția, *g.-d. art* apariției, *pl.* apariții, *art.* aparițiile.
apartament Locuință din două sau mai multe camere, amplasată într-o clădire mare. *s.n., pl.* apartamente.
aparte I. *adj.* Separat, deosebit de... //(în teatru, ca o indicație pentru actori) Ca și cum ar vorbi cu sine însuși, dar cu glas tare. II. *cdv.* Deosebit, special. *adj. invar.; adv.*
apartenență Faptul de a ține de ceva sau de cineva; proprietatea de a fi un element constitutiv al unui ansamblu. *s.f., g.-d. art.* apartenenței, *pl.* apartenențe.
aparteu Replică rostită de un actor pe scenă, ca pentru sine, cu glas scăzut. *s.n., art.* aparteul. *pl.* aparteuri.
apartheid Politică de discriminare rasială, practicată, până în anul 1991, de către guvernul Republicii Africa de Sud împotriva populației de culoare din țară. *s.n.*
aparține *intr.* 1. A depinde, a ține de cineva sau de ceva; a fi proprietatea cuiva. 2. A face parte dintr-o anumită clasă, dintr-o organizație etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* aparțin, *2 sg.* aparții, *1 pl.* aparținem, *2 pl.* aparțineți; *conj. prez. 3* să aparțină; *ger.* aparținând; *part.* aparținut.
aparținere (rar) Faptul de a aparține, de a fi proprietatea cuiva. *s.f., g.-d. art.* aparținerii.
apaș 1. (la pl.) Nume dat unui trib de indieni din Texas; (la sg.) indian din acest trib. 2. (rar) Derbedeu, huligan; bandit, hoț. *s.m., pl.* apași.
apatic,-ă Cuprins de apatie. *adj., pl.* apatici,-ce.
apatie 1. Stare de indiferență, lipsă de interes față de orice activitate. 2. (fil., la stoici) Stare de eliberare totală a sufletului de orice pasiuni. *s.f., art.* apatia, *g.-d. art.* apatiei.
apatit Fosfat natural de calciu utilizat la fabricarea îngrășămintelor minerale și la extragerea fosforului. *s.n.*
apatrid,-ă (Persoană) fără cetățenie. *adj., s.m.* și *f., pl.* apatrizi,-de.
apatridie (rar) Situație de apatrid. *s.f., g.-d. art.* apatridici, *pl.* apatridii.
apă A. 1. Lichid incolor, fără gust și fără miros, combinație a oxigenului cu hidrogenul. */~ de ploaie* = vorbe goale; lucruri fără valoare. *A bate ~a în piuă* = a vorbi mult și fără rost. *A fi (toți) o ~ (și-un pământ)* = a fi la fel. *A intra la ~* = a) (despre țesături) a-și micșora dimensiunile după introducerea în apă (A.1); b) (fam.) a ajunge într-o siutație dificilă. (fam.) *A băga* (pe cineva) *la ~* = a face cuiva un mare neajuns. *A nu avea nici după ce bea ~* = a fi foarte sărac. 2. Masă de apă (A.1) formând un râu, un lac, o mare etc. */~ teritoriale* = porțiune a mării sau a oceanului situată de-a lungul coastelor unui stat, fiind parte integrantă a teritoriului acestuia. */Ca pe ~* = pe dinafară, fluent. *A ști* (sau *a vedea*) *în ce ~e se scaldă cineva* = a cunoaște gândurile, intențiile cuiva. *A nu fi în ~le lui* = a fi prost dispus. *A lăsa pe cineva în ~le lui* = a nu deranja pe cineva. *A-i veni* (cuiva) *~a la moară* = a se schimba împrejurările în favoarea sa. *A-i lua* (cuiva) *~a de la moară* = a-i crea (cuiva) condiții nefavorabile; a face să nu mai poată spune nimic. //(la pl.) Valuri, unde. 3. (fig., la pl.) Joc de culori făcut în lumină de unele obiecte lucioase. B. 1. (fig.) Denumire dată unor secreții ale corpului (lacrimi, sudoare etc). */A-i lăsa gura ~* = a dori (ceva) nespus de mult. *A fi tot o ~* = a fi foarte transpirat. 2. (urmat de determinări) Denumire dată unor preparate lichide industriale, farmaceutice, de parfumerie etc. *s.f., g.-d. art.* apei, *pl.* ape.
apă-albă Cataractă. *s.f., g.-d. art.* apei-albe.
apă amoniacală Produs secundar obținut prin cocsificarea cărbunilor, care conține săruri de amoniu. *s.f. + adj.*
apă de clor Soluție folosită ca decolorant în industria textilă și a hârtiei. *s.f. + prep. + s.n.*
apă de colonie Preparat lichid de parfumerie, plăcut mirositor. *s.f. + prep. + s.n.*
apă de Javel Soluție de hipoclorit de potasiu întrebuințată ca decolorant. *s.f. + prep. + s.prop.*
apă de plumb Soluție de acetat de plumb, întrebuințată în medicină, în imprimeria textilă etc. *s.f. + prep. + s.n.*
apă de var Soluție de hidroxid de calciu, preparată din var nestins și apă (A.1), cu proprietăți antidiareice și antiacide. *s.f. + prep. + s.n.*
apă-grea Combinație a oxigenului cu deuteriul, folosită la unele reactoare nucleare. *s.f., g.-d. art.* apei-grele.
apă-neagră (pop.) Glaucom. *s.f., g.-d. art.* apei-negre.
apă minerală Apă care conține săruri, substanțe radioactive etc., folosită ca mijloc terapeutic. *s.f. + adj.*
apă oxigenată Lichid incolor sau albăstrui, cu proprietăți decolorante și dezinfectante. *s.f. + adj.*
apă plată Apă minerală neacidulată. *s.f. + adj.*
apăra 1. *tr.* A interveni în ajutorul cuiva sau a ceva. 2. *tr.* A păzi ceva (o poziție, un teritoriu etc.). *//refl.* A se

împotrivi unui atac, unei acțiuni ostile. 3. *tr.* A pune la adăpost de o primejdie, de frig etc.; a ocroti, a feri. 4. *refl.* A se dezvinovăți. *//tr.* A pleda cauza cuiva înaintea justiției; a susține pe cineva sau ceva, respingând obiecțiile aduse. *vb. I, ind. prez. 3* apără.

apărăie Apărie. *s.f., art.* apărăia, *g.-d. art.* apărăiei.

apărare 1. Acțiunea de a (se) apăra. */A lua ~a* = a apăra (pe cineva sau ceva). 2. Parte într-un proces care apără cauza cuiva. 3. Totalitatea jucătorilor dintr-o echipă care apără poarta proprie. 4. (mil.) Una dintre formele principale de luptă, care urmărește oprirea ofensivei inamicului; totalitatea măsurilor luate în acest scop. *s.f., g.-d. art.* apărării, *pl.* apărări.

apărătoare Nume dat unui obiect sau dispozitiv cu rol protector. *s.f., g.-d. art.* apărătorii, *pl.* apărători.

apărător,-oare I. *adj.* Care apără sau protejează. II. *s.m.* și *f.* Persoană care apără sau sprijină pe cineva, care apără cauza cuiva în fața justiției. *//*(sport) Jucător din apărare; fundaș. *adj., s.m.* și *f., pl.* apărători,-oare.

apărea *intr.* 1. A se arăta, a se ivi, a se înfățișa în fața cuiva. 2. A se tipări. [*var.* apare *vb.*] *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* apar, *2 sg.* apari, *1 pl.* apărem, *viit. 3 sg.* va apărea; *conj. prez. 3* să apară; *cond. prez. 3* ar apărea; *ger.* apărând; *part.* apărut.

apă regală Amestec de acid clorhidric și acid azotic, folosit la dizolvarea unor metale nobile. *s.f. + adj.*

apărie Apă multă (de obicei vărsată sau căzută pe jos); apăraie. *s.f., g.-d. art.* apării, *g.-d. art.* apăriei.

apăsa I. *tr.* și *intr.* A se lăsa cu toată greutatea asupra unui lucru; a presa, a strânge. 2. *tr.* (fig.) A asupri, a oprima; a chinui. 3. *intr.* (fig.) A accentua în vorbire un cuvânt sau o frază. *vb. I, ind. prez. 3* apasă; *conj. prez. 3* să apese.

apăsare Acțiunea de a apăsa. *//*Stare a celui chinuit de suferință, de griji. *s.f., g.-d. art.* apăsării, *pl.* apăsări.

apăsat,-ă 1. (și adv., despre mers, pași) Energic (și ritmic). 2. (fig., despre cuvinte) Subliniat, marcat, arătând fermitate, hotărâre. *//*(adv.) *Vorbește ~. adj., pl.* apăsați,-te.

apăsător,-oare Care asuprește; care copleșește, chinuiește. *adj., pl.* apăsători,-oare.

apă tare (pop.) Acid azotic. *s.f. + adj.*

apătos,-oasă Care este îmbibat cu apă; care conține multă apă; apos. *adj., pl.* apătoși,-oase.

apeduct Sistem de conducte prin care se transportă apa de la locul de captare la cel de folosire. *s.n., pl.* apeducte.

apel 1. Strigare a numelor unor persoane dintr-o colectivitate pentru a le verifica prezența într-un anumit loc. 2. Chemare scrisă sau orală adresată unei comunități, maselor etc. 3. Rugăminte, cerere adresată cuiva. */A face ~ la cineva* (sau la ceva) = a apela (1). 3. Acțiune pentru anularea unei sentințe judecătorești. */Curte de ~* = instanță judecătorească superioară tribunalului, care are competența de a judeca recursul cuiva împotriva sentinței tribunalului. 4. Semnal sonor sau luminos care arată cererea stabilirii unei legături la un aparat telefonic sau telegrafic. *s.n., pl.* apeluri.

apela *intr.* 1. A cere ajutorul cuiva; a recurge la... 2. (jur.) A introduce un apel (3). *vb. I, ind. prez. 3* apelează.

apelant,-ă (jur.) Persoană care face un apel (3). *//*Persoană care folosește un post telefonic. *s.m., pl.* apelanți; *s.f., g.-d. art.* apelantei, *pl.* apelante.

apelativ[1] Nume, cuvânt, calificativ. *s.n., pl.* apelative.

apelativ[2]**,-ă** Care califică. *adj., pl.* apelativi,-e.

apella (gr., în Sparta antică) Nume dat adunării populare. *s.f.*

apelpisie (înv.) Stare de deznădejde, de disperare sau de exasperare. *s.f., art.* apelpisia, *g.-d. art.* apelpisiei, *pl.* apelpisii, *art.* apelpisiile.

apelpisit,-ă (înv.) (Om) deznădăjduit, exasperat, care nu se mai poate stăpâni. *adj., s.m.* și *f., pl.* apelpisiți,-te.

apendice[1] 1. Adaos, anexă la un obiect. 2. Adaos, anexă, supliment la o publicație. 3. Element fonic suplimentar care însoțește articulația unui sunet. *s.n., pl.* apendice.

apendice/apendice[2] Mică prelungire a intestinului gros. *s.n., pl.* apendice/apendice.

apendicectomie Extirpare chirurgicală a apendicelui[2]. *s.f., art.* apendicectomia, *g.-d. art.* apendicectomiei, *pl.* apendicectomii.

apendicită Inflamare acută sau cronică a apendicelui[2], manifestată de obicei prin crize dureroase. *s.f., g.-d. art.* apendicitei, *pl.* apendicite.

apendicul Apendice mic. *s.n., pl.* apendicule.

apendicular,-ă Referitor la apendice; în formă de apendice. *adj., pl.* apendiculari,-e.

apepsie Digestie întârziată cauzată de o secreție gastrică insuficientă. *s.f., art.* apepsia, *g.-d. art.* apepsiei, *pl.* apepsii, *art.* apepsiile.

aperceptibilitate Calitatea de a fi aperceptiv. *s.f., g.-d. art.* aperceptibilității.

aperceptiv,-ă Referitor la apercepție; care constituie o apercepție. *adj., pl.* aperceptivi,-e.

apercepție (-ți-e) (psih.) Proces mental de integrare a percepțiilor în experiența individuală anterioară. *s.f., art.* apercepția, *g.-d. art.* apercepției.

aperiodic,-ă (-ri-o-) Fără periodicitate (în timp). *adj., pl.* aperiodici,-ce.

aperitiv 1. Băutură alcoolică consumată înainte de masă (pentru stimularea poftei de mâncare). 2. Gustare care se ia înainte de masă (pentru stimularea poftei de mâncare). *s.n., pl.* aperitive.

aperto (it., muz.) Deschis. *adj. invar.; adv.*

apertometru (fot.) Aparat pentru măsurarea unghiulației. *s.n., art.* apertometrul, *pl.* apertometre.

apertură 1. Deschizătură, orificiu. 2. (fon.) Grad de deschidere a canalului fonator în timpul emiterii sunetelor. 3. (fot.) Unghiulație. *s.f., g.-d. art.* aperturii, *pl.* aperturi.

apetal,-ă (despre flori) Fără petale. *//*(s.f. pl.) Grup de plante dicotiledonate cu florile fără petale. *adj., pl.* apetali,-e.

apetență Înclinație către ceva; poftă, dorință. *s.f., g.-d. art.* apetenței.

apetisant,-ă (despre aspectul unor alimente) Care stimulează pofta de mâncare; delicios; (p. ext.) care atrage, ispitește. *adj., pl.* apetisanți,-te.

apetit 1. Poftă de mâncare. 2. (p. ext.) Dorință de a face ceva. *s.n., pl.* apetituri.

apex 1. (astron.) Punct de pe bolta cerească spre care se deplasează în aparență sistemul nostru solar. 2. Capăt, extremitate (ascuțită) a unui lucru. *s.n., pl.* apexuri.

apical,-ă 1. (anat.) Situat la extremitatea unui organ. 2. (despre consoane) Articulat prin apropierea vârfului limbii de dinți, de alveole sau de bolta palatului. *adj., pl.* apicali,-e.

apicol,-ă Referitor la albinărit, de albinărit; referitor la apicultură. *adj., pl.* apicoli,-e.

apiculat,-ă (despre frunze, fructe) Care se termină cu un vârf scurt și ascuțit. *adj., pl.* apiculați,-te.

apicultor,-oare Persoană care se ocupă cu apicultura; stupar, prisăcar, albinar. *s.m., pl.* apicultori; *s.f., g.-d. art.* apicultoarei, *pl.* apicultoare.

apicultură Știință care se ocupă cu creșterea și îngrijirea rațională a albinelor; stupărit, albinărit, prisăcărit. *s.f., g.-d. art.* apiculturii.

apidă (la pl.) Familie de insecte himenoptere, care cuprinde albinele și bondarii; (la sg.) insectă din această familie. *s.f., g.-d. art.* apidei, *pl.* apide.

apiol (-pi-ol) (farm.) Ulei extras din semințele de pătrunjel, care servește ca febrifug și emenagog. *s.n.*

apiolină (-pi-o-) (farm.) Principiu activ extras din apiol. *s.f., g.-d. art.* apiolinei.
apiretic,-ă Care nu este însoțit de febră; afebril. *adj., pl.* apiretici,-ce.
apirexie Absență a febrei în cazul unei boli. *s.f., art.* apirexia, *g.-d. art.* apirexiei.
apiterapic,-ă De apiterapie. *adj., pl.* apiterapici,-ce.
apiterapie Tratament cu produse apicole. *s.f., art.* apiterapia, *g.-d. art.* apiterapiei, *pl.* apiterapii, *pl. art.* apiterapiile.
aplana *tr.* A face să dispară o neînțelegere, un conflict. *vb. I, ind. prez. 3* aplanează.
aplanare Acțiunea de a aplana. *s.f., g.-d. art.* aplanării.
aplanetic,-ă Care prezintă aplanetism. *adj., pl.* aplanetici,-ce.
aplanetism Proprietate a unui sistem optic de a da o imagine plană, perpendiculară pe axa sa, formând pentru un obiect plan, perpendicular pe axă, o imagine de asemenea plană. *s.n.*
aplatiza *tr.* A face plat, a turti prin presare. *vb. I, ind. prez. 3* aplatizează.
aplatizare Faptul de a aplatiza. *s.f., g.-d. art.* aplatizării, *pl.* aplatizări.
aplauda (-pla-u-) *intr* A bate din palme în semn de mulțumire, de admirație, de aprobare. *//tr.* A-și exprima mulțumirea, admirația, aprobarea prin aplauze. *vb. I, ind. prez. 3* aplaudă.
aplaudac (-pla-u-) (fam.) 1. Persoană care are menirea să aplaude (pe cei care sunt la putere). 2. Conformist. *s.m., pl.* aplaudaci.
aplaudare (-pla-u-) Acțiunea de a aplauda; (rar, la pl.) aplauze. *s.f., g.-d. art.* aplaudării, *pl.* aplaudări.
aplauze (-pla-u-) Bătăi repetate din palme în semn de mulțumire, de admirație, de aprobare; aplaudări. *s.n. pl.*
aplazic,-ă (med., despre țesuturi, organe) Care prezintă aplazie. *adj., pl.* aplazici,-ce.
aplazie Întrerupere a dezvoltării unui țesut sau a unui organ. *s.f., art.* aplazia, *g.-d. art.* aplaziei.
apleca 1. *tr.* și *refl.* A (se) îndoi, a (se) înclina; (fig.) a (se) supune. 2. *refl.* (fig.) A simți atracție spre ceva; a se preocupa de ceva sau de cineva. 3. *A i se ~* = a-i fi greață; a căpăta o indigestie. 4. *tr.* (pop.) A alăpta. *vb. I, ind. prez. 3* aplecă.
aplecare Acțiunea de a (se) apleca. *//*(fig.) Predispoziție. *s.f., g.-d. art.* aplecării, *pl.* aplecări.
aplecat,-ă 1. Îndoit, înclinat, plecat. 2. (fig.) Cu dispoziție firească spre ceva. *adj., pl.* aplecați,-te.
aplecătoare (pop.) Animal care dă să sugă, care are lapte. *s.f., g.-d. art.* aplecătoarei, *pl.* aplecătoare.
aplecător,-oare (înv.) 1. Care se apleacă. 2. (despre animale) Care dă să sugă. *adj., pl.* aplecători,-oare.
aplica *tr.* 1. A pune un lucru pe (sau peste) altul pentru a le fixa. 2. A pune ceva în practică; a folosi; a administra. *A ~ un tratament. A ~ un procedeu. /A ~* (cuiva) *o corecție* = a pedepsi cu bătaia (pe cineva). 3. A raporta un principiu general la ceva, a potrivi cu un caz particular. *vb. I, ind. prez. 3* aplică.
aplicabil,-ă Care se poate aplica. *adj., pl.* aplicabili,-e.
aplicabilitate Posibilitatea de a fi pus în practică. *s.f., g.-d. art.* aplicabilității.
aplicare Acțiunea de a aplica. *s.f., g.-d. art.* aplicării, *pl.* aplicări.
aplicat,-ă 1. Pus în practică. *//*(despre științe) Care își găsește o aplicație imediată. 2. (despre oameni) Înzestrat, talentat. 3. *Broderie ~* = broderie care se face prin fixarea și conturarea pe un material a unor bucăți din altă țesătură. *adj., pl.* aplicați,-te.
aplicativ,-ă (despre unele științe, metode sau domenii de cercetare) Care își găsește o aplicație imediată. *adj., pl.* aplicativi,-e.
aplicativitate (rar) Caracter aplicativ. *s.f., g.-d. art.* aplicativității.
aplicație (-ți-e) 1. Faptul de a aplica (2), de a pune în practică. /(mil.) *Școală de ~* = formă de pregătire a cadrelor prin rezolvarea unor situații de luptă ipotetice. 2. Faptul de a aplica (1). *//*Ceea ce se aplică (1); (p. ext.) obiect rezultat din această aplicare. 3. (fig.) Talent, aptitudine, înclinație. *s.f., art.* aplicația, *g.-d. art.* aplicației, *pl.* aplicații, *art.* aplicațiile.
aplică 1. Ornament în relief fixat pe suprafața unui obiect, a unui perete etc. 2. Corp de iluminat care se fixează pe perete. *s.f., g.-d. art.* aplicei, *pl.* aplice.
aplit Rocă eruptivă de culoare deschisă, cu aspect granular. *s.n.*
aplomb 1. Siguranță absolută, îndrăzneală (adesea nejustificată) în comportament. 2. Direcție verticală; verticalitate. *//*Poziție și direcție a picioarelor unui animal, în raport cu pământul și cu planul median al corpului, care servește la alegerea animalelor de selecție. *s.n.*
apnee (med.) Oprire temporară a respirației. *s.f., art.* apneea, *g.-d. art.* apneei.
apocalips/apocalipsă (în religia creștină) Imagine fantastică și înfiorătoare despre sfârșitul lumii. *s.n./s.f.*
Apocalipsa Parte a Noului Testament, în care este înfățișat alegoric sfârșitul lumii. *s.prop.f., g.-d.* Apocalipsei.
apocalipsă v. **apocalips.**
apocaliptic,-ă Care evocă sfârșitul lumii; (p. ext.) înspăimântător, îngrozitor, cu aspect de catastrofă. *adj., pl.* apocaliptici,-ce.
apocinacee (la pl.) Familie de plante erbacee sau lemnoase care secretă un suc lăptos; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* apocinaceea, *g.-d. art.* apocinaceei, *pl.* apocinacee.
apocopa *tr.* A prescurta un cuvânt prin apocopă. *vb. I, ind. prez. 3* apocopează.
apocopă 1. Cădere a unui sunet sau a unui grup de sunete de la sfârșitul unui cuvânt. 2. Fractură cu pierdere a unei părți din os. *s.f., g.-d. art.* apocopei, *pl.* apocope.
apocrif[1] Scriere religioasă nerecunoscută de canoane. *s.n., pl.* apocrife.
apocrif[2]**,-ă** (despre scrieri) Cu autor nesigur; neautentic. *adj., pl.* apocrifi,-e.
apocrin,-ă (despre glande) Care odată cu secreția elimină și o parte a celulei. *adj., pl.* apocrini,-e.
apocromat[1] Obiectiv apocromatic. *s.n., pl.* apocromate.
apocromat[2] (în sintagma) *Obiectiv foto ~* = obiectiv fotografic apocromatic. *adj., pl.* apocromate.
apocromatic,-ă (despre un obiectiv fotografic) A cărui aberație cromatică a fost corectată pentru trei culori (roșu, galben și violet). *adj., pl.* apocromatici,-ce.
apod,-ă (despre unele animale) Lipsit de picioare. *adj., pl.* apozi,-de.
apodictic,-ă (despre judecăți, raționamente etc.) Care exprimă raporturi și legături necesare între fenomene. *//*Care exclude posibilitatea unei opoziții; indiscutabil. *adj., pl.* apodictici,-ce.
apodoză Partea a doua a unei perioade condiționale, care conține consecința primei părți. *s.f., g.-d. art.* apodozei, *pl.* apodoze.
apoetic,-ă Lipsit de poezie; care nu este poetic. *adj., pl.* apoetici,-ce.
apofantic,-ă (log.) Care evidențiază existența unui raport, printr-o afirmație sau negație cu privire la ceva. *adj., pl.* apofantici,-ce.
apofiză 1. Proeminență pe suprafața unui os. 2. Ramificație de formă cilindrică sau tubulară a filoanelor,

zăcămintelor etc., care pătrunde în rocile înconjurătoare. 3. (arhit.) Mulură concavă care marchează legătura dintre fusul unei coloane şi baza ei. *s.f., g.-d. art.* apofizei, *pl.* apofize.

apofonie (lingv.) Alternanţă vocalică în tema unui cuvânt; ablaut. *s.f., art.* apofonia, *g.-d. art.* apofoniei, *pl.* apofonii, *art.* apofoniile.

apoftegmatic,-ă (livr.) Care reprezintă o apoftegmă. *adj., pl.* apoftegmatici,-ce.

apoftegmă (livr.) Maximă, sentinţă formulată de o personalitate celebră (din Antichitate). *s.f., g.-d. art.* apoftegmei, *pl.* apoftegme.

apogamie Formare a embrionului vegetal într-o altă celulă decât oosfera. *s.f., art.* apogamia, *g.-d. art.* apogamiei.

apogeu 1. Punct culminant în evoluţia unui fenomen, a unei situaţii etc. 2. Punctul cel mai îndepărtat de Pământ la care se află un astru pe orbita sa. *s.n., art.* apogeul, *pl.* apogee.

apogiatură (-gi-a-) Ornament melodic, dintr-unul sau mai multe sunete, care precedă sunetul principal. *s.f., g.-d. art.* apogiaturii, *pl.* apogiaturi.

apoi 1. După aceea, pe urmă. *A plecat ~ în excursie.* //(cu val. de conjcţ.) Dacă e aşa, în cazul acesta, atunci. *Dacă este aşa, ~ ai dreptate.* 2. (de obicei precedat de conjuncţii; adesea cu valoare de conjuncţie) Pe lângă asta, unde mai pui că, şi încă; dar; altminteri. *Şi~ era o vreme foarte urâtă.* [*var.* (pop.) păi, poi *adv.*] *adv.*

apolinic,-ă (despre artă şi cultură) Orientat spre echilibru, măsură şi armonie; caracterizat printr-o contemplare senină şi detaşată; raţional, lucid. *adj., pl.* apolinici,-ce.

apolitic,-ă (Persoană) care susţine apolitismul. *adj., s.m. şi f., pl.* apolitici,-ce.

apolitism Indiferenţă faţă de politică. *s.n.*

apolo (fam.) Tânăr frumos. *s.m., pl.* apolo.

apolog Scurtă povestire (în proză sau în versuri) cu intenţii moralizatoare. *s.n., pl.* apologuri.

apologet Persoană care susţine excesiv pe cineva sau ceva. *s.m., pl.* apologeţi.

apologetic,-ă Care conţine o apologie. *adj., pl.* apologetici,-ce.

apologetică 1. Ramură a teologiei care are ca scop apărarea creştinismului. 2. Sistem, teorie prin care se elogiază neîntemeiat o persoană, o idee etc. *s.f., g.-d. art.* apologeticii.

apologetism (rar) Apologie. *s.n.*

apologie 1. Laudă exagerată adusă cuiva; apărare (interesată) a cuiva sau a ceva. 2. Discurs, scriere care face apologia (1) cuiva sau a ceva. *s.f., art.* apologia, *g.-d. art.* apologiei, *pl.* apologii, *art.* apologiile.

apologiza *tr.* (rar) A face o apologie. *vb. I, ind. prez. 3* apologizează.

apometru Contor pentru apă. *s.n., art.* apometrul, *pl.* apometre.

apomorfină Derivat al morfinei, fără acţiune analgezică sau hipnotică. *s.f., g.-d. art.* apomorfinei.

aponevrotic,-ă Referitor la aponevroză. *adj., pl.* aponevrotici,-ce.

aponevroză (anat.) Membrană care acoperă şi susţine muşchii. *s.f., g.-d. art.* aponevrozei, *pl.* aponevroze.

apoplectic,-ă Referitor la apoplexie. //(şi s.) Predispus la apoplexie. *Persoană ~. adj., pl.* apoplectici,-ce.

apoplexie 1. Pierdere bruscă a cunoştinţei şi a sensibilităţii, cauzată de obicei de o hemoragie cerebrală; ictus apoplectic, atac, dambla. 2. Concentrare bruscă de sânge într-un organ. *s.f., art.* apoplexia, *g.-d. art.* apoplexiei, *pl.* apoplexii, *art.* apoplexiile.

aporetic,-ă Cu caracter de aporie. *adj., pl.* aporetici,-ce.

aporetică Modalitate de filosofare care constă numai în punerea problemelor în termeni noi, fără a căuta şi răspunsuri. *s.f., g.-d. art.* aporeticii.

aporie Dificultate de ordin raţional, greu sau imposibil de rezolvat. *s.f., art.* aporia, *g.-d. art.* aporiei, *pl.* aporii, *art.* aporiile.

aport[1] Strigăt cu care se îndeamnă un câine să aducă vânatul împuşcat sau un obiect aruncat. *interj.*

aport[2] Contribuţie a cuiva la o acţiune comună. *s.n., pl.* aporturi.

aporta *tr.* (despre câinii de vânătoare) A aduce vânatul împuşcat sau un obiect aruncat. *vb. I, ind. prez. 3* aportează.

apos,-oasă 1. Care conţine (prea multă) apă. 2. Care seamănă cu apa. */Umoare ~* = lichid transparent care se află între corneea şi cristalinul ochiului. *adj., pl.* apoşi,-oase.

apostasie v. **apostazie.**

apostat,-ă (Persoană) care a săvârşit o apostazie; (p. ext.) rebel, răzvrătit. *adj., s.m. şi f., pl.* apostaţi,-te.

apostazie 1. Renunţare publică la o religie; renegare a unei doctrine sau concepţii. 2. Revoltă, răzvrătire împotriva stăpânirii. [*var.* apostasie *s.f.*] *s.f., art.* apostazia, *g.-d. art.* apostaziei, *pl.* apostazii, *art.* apostaziile.

a posteriori (-ri-o-ri) (lat., fii.) Bazat pe experienţă, care rezultă din fapte. *Noţiuni ~. loc. adj.; loc. adv.*

aposteriorism (-ri-o-) Concepţie filosofică potrivit căreia toate cunoştinţele se obţin prin experienţa individuală. *s.n.*

apostilă Rezoluţie pusă pe o petiţie, pe un act etc.; (p. ext.) semnătură pusă pe un asemenea act. *s.f., g.-d. art.* apostilei, *pl.* apostile.

apostilb (înv.) Unitate fotometrică de măsură a luminanţei. *s.m., pl.* apostilbi.

apostol[1] 1. (bis.) Nume dat fiecăruia dintre cei doisprezece discipoli ai lui Hristos. //Misionar creştin de la începutul creştinismului. 2. (fig.) Adept şi propagator înflăcărat al unei doctrine. *s.m., pl.* apostoli.

apostol[2] Carte de ritual creştin conţinând faptele atribuite apostolilor[1] (1) şi scrisorile lor adresate diferitelor persoane şi comunităţi. *s.n., pl.* apostole.

apostolat Misiunea de apostol[1]. *s.n., pl.* apostolate.

apostolesc,-ească (rar) Apostolic. *adj., pl.* apostoleşti.

apostoleşte (fam., în expr.) *A merge* (sau *a pleca*) *~* = a merge (sau a pleca) pe jos; apostoliceşte. *adv.*

apostolic,-ă 1. Referitor la apostoli[1]; apostolesc. 2. Papal, pontifical. *adj., pl.* apostolici,-ce.

apostoliceşte (înv., în expr.) *A merge* (sau *a pleca*) *~* = a merge (sau a pleca) apostoleşte. *adv.*

apostrof Semn ortografic în formă de virgulă (’), care indică absenţa întâmplătoare din rostire a unor sunete. [*var.* apostrofă *s.f.*] *s.n., pl.* apostrofuri.

apostrofa *tr.* A mustra. *vb. I, ind. prez. 3* apostrofează.

apostrofare Acţiunea de a apostrofa. *s.f., g.-d. art.* apostrofării, *pl.* apostrofări.

apostrofă[1] 1. Mustrare, reproş, imputare. 2. Figură retorică sau de stil, care constă în întreruperea bruscă a ideilor, pentru ca autorul să se adreseze direct unei persoane sau unui lucru. *s.f., g.-d. art.* apostrofei, *pl.* apostrofe.

apostrofă[2] v. **apostrof.**

apotecă (reg.) Farmacie (2). *s.f., g.-d. art.* apotecii, *pl.* apoteci.

apotemă Perpendiculară dusă din centrul unui poligon regulat pe mijlocul oricăreia dintre laturile sale. //Dreaptă dusă din vârful unei piramide regulate pe mijlocul oricăreia dintre laturile bazei. *s.f., g.-d. art.* apotemei, *pl.* apoteme.

apoteotic,-ă (-te-o-) De apoteoză; triumfal. *adj., pl.* apoteotici,-ce.
apoteoza (-te-o-) *tr.* 1. (în Antichitate) A trece un erou sau un împărat în rândul zeilor; a diviniza. 2. (fig.) A aduce cuiva onoruri neobişnuite; a preamări; a ridica în slavă. *vb. I, ind. prez. 3* apoteozează.
apoteozare (-te-o-) Acţiunea de a apoteoza. *s.f., g.-d. art.* apoteozării, *pl.* apoteozări.
apoteoză (-te-o-) 1. (în Antichitate) Zeificare a unui erou sau a unui împărat. 2. (fig.) Glorificare, slăvire, preamărire a cuiva. *s.f., g.-d. art.* apoteozei, *pl.* apoteoze.
apozitiv,-ă (gram.) Apoziţional. *adj., pl.* apozitivi,-e.
apoziţie (-ţi-e) 1. Atribut care se află în acelaşi caz cu cuvântul determinat. 2. (med.) Depunere de celuloză în membrana celulei. *s.f., art.* apoziţia, *g.-d. art.* apoziţiei, *pl.* apoziţii, *art.* apoziţiile.
apoziţional,-ă (-ţi-o-) (gram.) Cu valoare de apoziţie; apozitiv. *adj., pl.* apoziţionali,-e.
appassionato (-sio-) (it., muz.) Cu pasiune şi înflăcărare. *adv.*
apraxic,-ă (med.) (Bolnav) de apraxie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* apraxici,-ce.
apraxie (med.) Lipsă de coordonare în mişcări cauzată de leziuni ale creierului. *s.f., art.* apraxia, *g.-d. art.* apraxiei.
aprecaţie (-ţi-e) Formulă de încheiere. *s.f., art.* aprecaţia, *g.-d. art.* aprecaţiei.
aprecia (-ci-a) *tr.* 1. A estima valoarea unui bun. //A stima pe cineva, a-l preţui (pentru calităţile sale). 2. A considera, a socoti (că)... *vb. I, ind. prez. 3* apreciază. *1 pl.* apreciem; *conj. prez. 3* să aprecieze; *ger.* apreciind.
apreciabil,-ă (-ci-a-) (Destul de) mare, (destul de) mult, (destul de) tare. *adj., pl.* apreciabili,-e.
apreciativ,-ă (-ci-a-) Care conţine o apreciere. *adj., pl.* apreciativi,-e.
apreciator,-oare (-ci-a-) (Persoană) care apreciază. *adj., s.m.* şi *f., pl.* apreciatori,-oare.
apreciere (-ci-e-) Acţiunea de a aprecia; preţuire. *A lăsa* (ceva) *la ~a cuiva* = a lăsa pe cineva să chibzuiască şi să hotărască singur (într-o problemă). *s.f., g.-d. art.* aprecierii, *pl.* aprecieri.
aprehensiune (-si-u-) (livr.) Teamă vagă, nedesluşită (cauzată de un eventual pericol). *s.f., g.-d. art.* aprehensiunii, *pl.* aprehensiuni.
aprehensiv,-ă (livr.) Care trădează aprehensiune; timid. *adj., pl.* aprehensivi,-e.
apreschi Gheată călduroasă care se foloseşte iarna după schiat. *s.n., pl.* apreschiuri.
apret 1. Faptul de a fi apretat. 2. Substanţă folosită la tratarea ţesăturilor pentru a le face aspre, neşifonabile etc.; scrobeală. 3. Substanţă aplicată pe suprafaţa pieilor în timpul operaţiei de finisare a tăbăcirii, cu scopul de a forma un strat de protecţie şi de lustru. *s.n., pl.* apreturi.
apreta *tr.* A aplica un apret; a scrobi. *vb. I, ind. prez. 3* apretează.
apretare Acţiunea de a apreta; scrobire. *s.f., g.-d. art.* apretării, *pl.* apretări.
apretor,-oare Lucrător care apretează ţesături, piei etc. *s.m., pl.* apretori; *s.f., g.-d. art.* apretoarei, *pl.* apretoare.
apretură 1. Totalitatea operaţiilor (fierbere, călcat, apretare etc.) aplicate unui material textil în vederea finisării. 2. Secţie, instalaţie unde se efectuează apretura (1). *s.f., g.-d. art.* apreturii, *pl.* apreturi.
apreţui *tr.* (înv.) A aprecia, a preţui (pentru calităţile sale). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* apreţuiesc, *imperf. 3 sg.* apreţuia; *conj. prez. 3* să apreţuiască.
apreţuire (înv.) Acţiunea de a apreţui. *s.f., g.-d. art.* apreţuirii, *pl.* apreţuiri.
apriat,-ă (-pri-at) (înv., şi adv.) Clar, limpede, lămurit (ca înţeles); precis. *adj., pl.* apriaţi,-te.
aprig,-ă 1. (şi adv.) Impulsiv, iute, nestăpânit, înfocat. 2. (şi adv.) Aspru, crunt, înverşunat, nemilos. 3. Lacom, hrăpăreţ. *~ la câştig.* 4. (fig., înv., despre un teritoriu) Greu de urcat, de parcurs; plin de primejdii. *adj., pl.* aprigi,-ge.
april v. **aprilie.**
aprilie (-li-e) A patra lună a anului. [*var.* april *s.m.*] *s.m., g.-d.* lui aprilie.
aprinde 1. *tr.* A face să ardă focul sau alt combustibil; a da foc, a incendia. */A-şi ~ paie în cap* = a-şi crea singur neplăceri; a nu putea scăpa de cineva. *//refl.* A începe să ardă, a lua foc. 2. *tr.* şi *refl.* A face sau a începe să lumineze. *A ~ lampa.* 3. *refl.* (fig., despre oameni) A se înflăcăra, a se pasiona; a-şi ieşi din fire. *//*A se înroşi, a se îmbujora (la faţă). 4. *refl.* (despre cereale, făn etc.) A se încinge[1]; a se altera. 5. *refl.* (fig.) A se dezlănţui, a izbucni. 6. *tr.* (înv.) A face să ia foc o armă. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* aprind, *1 pl.* aprindem, *2 pl.* aprindeţi, *perf. s. 1 sg.* aprinsei, *1 pl.* aprinserăm; *conj. prez. 3* să aprindă; *imper. 2 sg.* aprinde; *ger.* aprinzând; *part.* aprins.
aprindere 1. Acţiunea de a (se) aprinde. 2. (pop.) *~ de plămâni* = congestie pulmonară. 3. Operaţie prin care începe arderea combustibilului în camera de combustie a motorului. *s.f., g.-d. art.* aprinderii, *pl.* aprinderi.
aprins[1] Faptul de a (se) aprinde. *s.n.*
aprins[2],-ă 1. (despre foc) Care arde; (despre o sursă de lumină) care dă lumină. //(fig.) Strălucitor. 2. (fig.) Pasionat, înflăcărat; îmbujorat. 3. (fig., despre culori) Puternic, violent; (p. ext., despre obiecte) de o culoare vie. 4. Încins, înfierbântat, ars. 5. (despre făn, cereale etc.) Încins; alterat. *adj., pl.* aprinşi,-se.
aprinzătoare (reg.) Chibrit; obiect cu care se aprinde. *s.f., g.-d. art.* aprinzătorii, *pl.* aprinzători.
aprinzător Dispozitiv care produce aprinderea unui combustibil, a fitilului unei încărcături explozive etc. *s.n., pl.* aprinzătoare.
a priori (-pri-o-) (fil.) În mod aprioric. *loc. adj.; loc. adv.*
aprioric,-ă (-pri-o-) (fil.) Anterior oricărei experienţe; bazat exclusiv pe raţiune. *adj., pl.* aprioricі,-ce.
apriorism (-pri-o-) Concepţie filosofică potrivit căreia ar exista cunoştinţe apriorice. *s.n.*
aprioritate (-pri-o-) Caracter aprioric. *s.f., g.-d. art.* aprioricăţii.
aproape 1. La o distanţă mică; în vecinătate, în preajmă. */A cunoaşte* (pe cineva) *de ~* = a cunoaşte (pe cineva) foarte bine. 2. La un interval mic de timp. *Iarna este ~.* 3. Cam, mai, aproximativ. *N-a mâncat ~ nimic.* //Cât pe ce, gata, mai-mai. *~ să-l prindă. adv.*
aproape de Cu puţin timp înainte de... *adv.* + *prep.*
aproapele Orice om (în raport cu ceilalţi); semen[1]. *~ nostru. s.m. art.*
aproba A încuviinţa, a admite o acţiune, o cerere etc.; a fi de aceeaşi părere cu cineva; a rezolva în mod favorabil cererea cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* aprobă.
aprobare Faptul de a aproba; (concr.) document prin care se aprobă ceva. *s.f., g.-d. art.* aprobării, *pl.* aprobări.
aprobativ,-ă Care exprimă o aprobare; aprobator. *adj., pl.* aprobativi,-e.
aprobator,-oare Aprobativ. *adj., pl.* aprobatori,-oare.
aprod 1. (în Moldova şi în Ţara Românească) Dregător al curţii domneşti, cu atribuţii (administrative, juridice etc.) variate. 2. Fecior de boier care slujea la curtea domnească. 3. Slujitor care păzea sălile şi introducea publicul în unde instituţii. *s.m., pl.* aprozi.
aprofunda *tr.* A cerceta temeinic o problemă. *vb. I, ind. prez. 3* aprofundează.
aprofundare Acţiunea de a aprofunda. *s.f., g.-d. art.* aprofundării, *pl.* aprofundări.

apropia (-pi-a) A. *refl.* 1. A veni în spațiu mai aproape de cineva sau de ceva. */A nu te putea ~ de ceva* = a nu putea să cumperi, să obții ceva. *A nu te putea ~ de cineva* = a nu reuși să vorbești sau să te înțelegi cu cineva. *//tr.* A duce, a așeza mai aproape de ceva sau de cineva. B. *refl.* A se afla aproape de un anumit interval de timp. //A ajunge la o anumită vârstă. C. (fig.) 1. *refl.* A avea însușiri sau trăsături asemănătoare. 2. *tr.* și *refl.* A-și face prieten pe cineva sau a se împrieteni cu cineva. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* apropii, *3* apropie, *1 pl.* apropiem, *perf. s. 3 sg.* apropie; *conj. prez. 1* și *2 sg.* să apropii, *3* să apropie, *1 pl.* să apropiem; *ger.* apropiind.

apropiere (-pi-e-) Acțiunea de a (se) apropia. */În ~* = în vecinătate, aproape. *Prin ~* = undeva aproape. *Din ~* = de undeva de aproape. *s.f., g.-d. art.* apropierii, *pl.* apropieri.

apropo[1] Fiindcă a venit vorba; bine că mi-am adus aminte. *adv.*

apropo[2]**/apropou** Aluzie (răutăcioasă); propunere făcută cuiva pe ocolite. *s.n., art.* apropoul, *pl.* apropouri.

apropria (-pri-a) *tr.* 1. A-și însuși un lucru (străin). 2. A face ca un lucru să devină potrivit pentru... *vb. I, ind. prez. 3* apropriază, *1 pl.* apropriem; *ger.* apropriind.

apropriere (-pri-e-) Acțiunea de a apropria. *s.f., g.-d. art.* aproprierii, *pl.* aproprieri.

aprova *intr.* și *refl.* (despre nave) A se înclina longitudinal spre pupă, din cauza încărcăturii neuniforme. *vb. I, ind. prez. 3* aprovă.

aprovare Acțiunea de a (se) aprova. *s.f., g.-d. art.* aprovării, *pl.* aprovări.

aproviziona (-zi-o-) *tr.* și *refl.* A(-și) procura hrană, provizii, materiale etc. *vb. I, ind. prez. 3* aprovizionează.

aprovizionare (-zi-o-) 1. Acțiunea de a (se) aproviziona. 2. Serviciu care se ocupă cu procurarea de materiale, bunuri de consum etc. pentru o întreprindere. *s.f., g.-d. art.* aprovizionării, *pl.* aprovizionări.

aproxima *tr.* A stabili valorile apropiate de o anumită mărime. *vb. I, ind. prez. 3* aproximează.

aproximare Faptul de a aproxima. *s.f., g.-d. art.* aproximării, *pl.* aproximări.

aproximativ,-ă Aproape adevărat, aproape exact. //(ir.) Vag, imprecis. //(adv.) Cam, vreo, aproape, în jur de, circa. *adj., pl.* aproximativi,-e.

aproximație (-ți-e) Apreciere vagă a unei situații, a unei cantități etc. */Cu ~* = aproximativ. *s.f., art.* aproximația, *g.-d. art.* aproximației, *pl.* aproximații, *art.* aproximațiile.

aprozar (înv.) Unitate comercială pentru produse alimentare. *s.n., pl.* aprozare.

aprozarist,-ă (înv.) Vânzător într-un aprozar. *s.m., pl.* aprozariști; *s.f., g.-d. art.* aprozaristei, *pl.* aprozariste.

aprozărită (înv.) Vânzătoare într-un aprozar. *s.f., g.-d. art.* aprozăriței, *pl.* aprozărițe.

apsidal,-ă (astron.) Referitor la apsidă; de apsidă. *adj., pl.* apsidali,-e.

apsidă Fiecare dintre extremitățile axei mari ale orbitei pe care un corp ceresc o descrie în jurul altuia. *s.f., g.-d. art.* apsidei, *pl.* apside.

apșoară (fam.) Diminutiv al lui apă. *s.f., g.-d. art.* apșoarei, *pl.* apșoare.

apt,-ă Capabil, potrivit, bun pentru ceva. *adj., pl.* apți,-te.

apter,-ă (despre insecte) Lipsit de aripi. *adj., pl.* apteri,-e.

apterigotă (la pl.) Subclasă de insecte lipsite de aripi; (la sg.) insectă din această subclasă. *s.f., g.-d. art.* apterigotei, *pl.* apterigote.

aptitudinal,-ă Referitor la aptitudine; de aptitudine. *adj., pl.* aptitudinali,-e.

aptitudine Dispoziție, însușire naturală sau deprinsă, de a face unele lucruri; înclinație, înzestrare. *s.f., g.-d. art.* aptitudinii, *pl.* aptitudini.

aptian[1] (-ți-an) Ultimul etaj al cretacicului inferior. *s.n.*

aptian[2]**,-ă** (-ți-an) Referitor la aptian[1]. *adj., pl.* aptieni,-e.

apuca A. *tr.* 1. A lua, a prinde, a înhăța cu mâna. //A pune mâna (în grabă) pe ce are la îndemână; a-și însuși, a lua ceva la repezeală. /(intr.) *(Care) pe unde ~ă* = (care) pe unde nimerește. 2. *refl.* A se prinde, a se agăța cu mâinile de ceva sau de cineva. 3. *tr.* (fig., despre stări sufletești) A-l prinde, a-l copleși. /(fam.) *Când te-~ă, mult te ține?* = n-ai de gând să termini odată? *Ce te-~ă?* se spune în semn de nemulțumire când cineva face un gest nepotrivit. B. 1. *tr.* și *intr.* A ajunge, a prinde la timp. *Voia s-apuce trenul.* 2. *tr.* A trăi atât, încât să poată cunoaște pe cineva sau să fie martor la ceva. *//intr.* A moșteni un obicei, o deprindere etc.; a primi ceva prin tradiție. *Așa a ~t.* 3. *refl.* A începe să facă un lucru; a întreprinde ceva. C. *tr.* și *intr.* A se îndrepta într-o anumită direcție. *vb. I, ind. prez. 3* apucă.

apucare Acțiunea de a (se) apuca. *s.f., g.-d. art.* apucării, *pl.* apucări.

apucat[1] Faptul de a (se) apuca. *s.n.*

apucat[2]**,-ă** (în superstiții) Chinuit de diavol; (p. ext.) care se enervează repede; sărit, țâcnit. //(pop., despre copii) Bolnav de colici. *adj., pl.* apucați,-te.

apucate (în loc.) *Pe ~* = în mod superficial, în grabă. *loc. adv.*

apucător[1] (Parte a unui) aparat cu care se prinde o greutate pentru a o ridica sau transporta. *s.n., pl.* apucătoare.

apucător[2]**,-oare** Care apucă, cu care se apucă. //(fig., despre oameni) Hrăpăreț, lacom. *adj., pl.* apucători,-oare.

apucătură 1. Prindere cu mâna. 2. (fig.) Deprindere rea. *s.f., g.-d. art.* apucăturii, *pl.* apucături.

apud (lat., indică o citare după un alt autor, nu din original) După. *prep.; abr.* ap.

apul (Persoană) care aparține unui trib dacic din centrul Transilvaniei. *s.m., pl.* apuli.

apune *intr.* 1. (despre aștri) A dispărea sub orizont; a asfinți, a scăpăta. 2. (fig.) A-și pierde strălucirea, faima, puterea etc.; a dispărea pentru totdeauna. /(fam.) *A(-i) ~ steaua* = a(-și) pierde poziția, a decădea. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* apune, *perf. s. 3 sg.* apuse, *3 pl.* apuseră; *conj. prez. 3* să apună; *ger.* apunând; *part.* apus.

apunere Acțiunea de a apune. *s.f., g.-d. art.* apunerii, *pl.* apuneri.

apunta *intr.* (despre avioane, elicoptere) A ateriza pe puntea unui portavion. *vb. I, ind. prez. 3* apunteză.

apuntament Punte (de lemn) de-a lungul malului apei, servind la acostarea ambarcațiunilor. *s.n., pl.* apuntamente.

apuntamente (înv.) Remunerație. *s.n. pl.*

apuntare Faptul de a apunta; apuntizare. *s.f., g.-d. art.* apuntării, *pl.* apuntări.

apupa *intr.* și *refl.* (despre nave) A se înclina longitudinal spre pupă, datorită încărcăturii neuniforme. *vb. I, ind. prez. 3* apupă.

apupare Acțiunea de a (se) apupa. *s.f., g.-d. art.* apupării, *pl.* apupări.

apus 1. Timp al zilei când Soarele apune; asfințit. 2. Unul dintre cele patru puncte cardinale; vest. 3. Trecere a unui astru sub orizont; priveliște oferită de soare când apune. 4. (p. ext., fig.) Declin, decădere, dispariție. *s.n., pl.* apusuri.

Apus Regiune, țară situată spre apus (2). *s.prop.n.*

apus,-ă Dispărut pentru totdeauna. *Timpuri ~. adj., pl.* apuși,-se.

apusean,-ă (Locuitor) din apusul Europei (sau din America); occidental, vestic. *adj., s.m.* și *f., pl.* apuseni,-e.

aquitan,-ă (qu *pron.* cv) (Locuitor) din Aquitania. *adj., s.m.* și *f., pl.* aquitani,-e.

ar Unitate de măsură pentru suprafețe de teren egală cu 100 m². *s.m., pl.* ari.
ara *tr.* A tăia brazde de pământ cu plugul, în vederea pregătirii solului pentru cultivare. *vb. I, ind. prez. 3* ară.
arab,-ă I. *adj.* Referitor la arabi sau la țările arabe; arabic. */Cifră ~* = element al celui mai răspândit sistem zecimal de numerație. *Cal ~* = cal de rasă pentru călărie și tracțiune ușoară originar din Arabia. II. *s.m.* și *f.* Locuitor, popor din unele țări din Orientul Apropiat și din nordul Africii. *adj., s.m.* și *f., pl.* arabi,-e.
arabă Limbă semitică vorbită de arabi. *s.f., g.-d. art.* arabei.
arababură v. **harababură.**
arabesc 1. Ornament specific decorației arabe, constând din combinații de figuri, linii, motive geometrice, frunze etc. 2. Mod de exprimare prin exces de ornamente; procedeu stilistic care realizează acest mod. 3. Figură în baletul clasic, la patinaj sau la gimnastică, cu piciorul și brațul libere, spre orizontală. *s.n., pl.* arabescuri.
arabească Piesă muzicală cu caracter grațios și avântat. *s.f., g.-d. art.* arabești, *pl.* arabești.
arabic,-ă 1. Arab. 2. *Gumă ~* = substanță cleioasă obținută din unele specii de salcâm exotic sau pe cale sintetică, folosită la lipitul hârtiei. *adj., pl.* arabici,-ce.
arabil,-ă (despre pământ) Bun pentru arat și cultivat. *adj., pl.* arabili,-e.
arabist,-ă Specialist în arabistică. *s.m., pl.* arabiști; *s.f., g.-d. art.* arabistei, *pl.* arabiste.
arabistică Disciplină care studiază limba, istoria, cultura și civilizația popoarelor arabe. *s.f., g.-d. art.* arabisticii.
arabiza *tr.* A face (să devină) arab, a da caracter (social-cultural) arab. *vb. I, ind. prez. 3* arabizează.
arabizare Acțiunea de a arabiza. *s.f., g.-d. art.* arabizării, *pl.* arabizări.
arac Par lung care servește la susținerea unor plante agățătoare. [*var.* harac, harag *s.m.*] *s.m., pl.* araci.
aracan v. **sărăcan.**
aracet Acetat de polivinil sub formă de pastă fluidă, folosit ca adeziv. *s.n.*
aragaz 1. Gaz lichefiat păstrat în butelii, folosit drept combustibil pentru uz casnic. 2. Mașină de gătit care folosește acest combustibil. *s.n., pl.* (2) aragaze.
aragonez,-ă (Locuitor) din Aragon. *adj., s.m.* și *f., pl.* aragonezi,-e.
aragoneză Dans popular vioi de origine spaniolă; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* aragonezei, *pl.* aragoneze.
aragonit Carbonat de calciu cristalizat, din care se fac obiecte ornamentale. *s.n.*
arahidă Alună americană. *s.f., g.-d. art.* arahidei, *pl.* arahide.
arahnidă (la pl.) Clasă de animale artropode, din care fac parte păianjenii, scorpionii etc.; (la sg.) animal din această clasă. *s.f., g.-d. art.* arahnidei, *pl.* arahnide.
arahnoidă (anat.) Membrana mijlocie care învelește creierul și măduva spinării. *s.f., g.-d. art.* arahnoidei, *pl.* arahnoide.
arahnoidită (-no-i-) Inflamarea arahnoidei. *s.f., g.-d. art.* arahnoiditei, *pl.* arahnoidite.
araliacee (la pl.) Familie de arbori și arbuști, rar de plante erbacee, cu frunze adânc lobate sau compuse, cu flori actinomorfe în umbele și cu fruct bacă sau drupă; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., g.-d. art.* araliacei, *pl.* araliacee.
aramaic v. **arameic.**
aramaică v. **arameică.**
aramă 1. Metal de culoare roșiatică, maleabil și ductil; cupru. */A-și da ~a pe față* = a-și arăta adevăratul caracter. 2. (la pl.) Obiecte din aramă (1). *s.f., g.-d. art.* aramei, *pl.* (2) arămuri.
arameean,-ă (-me-ean) I. *adj.* Referitor la arameeni (II). II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Populații semitice nomade care au trăit în Antichitate în Siria, Palestina și Mesopotamia; (la sg.) persoană care aparținea uneia dintre aceste populații. *adj., s.m.* și *f., pl.* arameeni,-e.
arameeană (-me-ea-) Limbă vorbită de arameeni; arameică. *s.f., g.-d. art.* arameenei.
arameic,-ă/aramaic,-ă (-me-ic/-ma-ic) Referitor la limbile vorbite de arameeni. *adj., pl.* arameici,-ce/aramaici,-ce.
arameică/aramaică (-me-i-/-ma-i-) Arameeană. *s.f., g.-d. art.* arameicei/aramaicei.
aranja 1. *tr.* A pune ceva în ordine. 2. *refl* și *tr.* A(-și) potrivi ținuta exterioară. 3. *refl.* A se înțelege cu cineva să acționeze într-un anumit fel. 4. *tr.* A face ca ceva să funcționeze în bune condiții. 5. *tr.* (fam.) A face cuiva un rău. *L-a ~t!* 6. *refl.* A-și face un rost în viață. 7. *tr.* A prelucra o bucată muzicală pentru instrument sau voce. *vb. I, ind. prez. 3* aranjează, *1 pl.* aranjăm; *conj. prez. 3* să aranjeze; *ger.* aranjând.
aranjament 1. Faptul de a aranja (într-un anumit mod); modul în care este aranjat ceva. 2. Acord, înțelegere, învoială. 3. Prelucrare a unei bucăți muzicale pentru instrumente sau voce. 4. (mat.) Fiecare dintre grupele de obiecte luate dintr-un ansamblu, deosebite între ele prin natura sau prin ordinea obiectelor. *s.n., pl.* aranjamente.
aranjare Acțiunea de a (se) aranja. *s.f., g.-d. art.* aranjării, *pl.* aranjări.
aranjor,-oare Persoană care adaptează un roman, o piesă muzicală etc. *s.m., pl.* aranjori; *s.f., g.-d. art.* aranjoarei, *pl.* aranjoare.
arap (pop) 1. Om cu părul și pielea de culoare neagră. 2. Arab. [*var.* harap *s.m.*] *s.m., pl.* arapi.
arar (rar) Rareori, arareori. *adv.*
arareori (-re-ori) (Numai) din când în când; rareori, rar. *adv.*
arat Acțiunea de a ara. *s.n.*
araucan,-ă (-rau-) I. *adj.* Care aparține araucanilor; referitor la araucani (II). II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Grup de indieni din Chile și Argentina; (la sg.) persoană din acest grup. *adj., s.m.* și *f., pl.* araucani,-e.
araucană (-rau-) Limba araucanilor. *s.f., g.-d. art.* araucanei.
araucaria (-rau-, -ri-a) Conifer originar din America de Sud și Australia. *s.f., g.-d. art.* araucariei.
arăbesc,-ească Arab. *adj., pl.* arăbești.
arăbește Ca arabii. *adv.*
arăboaică Femeie care face parte din populația de bază a unor țări arabe. *s.f., g.-d. art.* arăboaicei, *pl.* arăboaice.
arăci *tr.* A pune pe araci viță-de-vie sau altă plantă agățătoare. [*var.* hărăci, hărăgi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* arăcesc, *imperf. 3 sg.* arăcea; *conj. prez. 3* să arăcească.
arăcit Faptul de a arăci. [*var.* hărăcit, hărăgit *s.n.*] *s.n.*
arădean,-ă (Locuitor) din municipiul sau județul Arad. *adj., s.m., pl.* arădeni,-e.
arădeancă Locuitoare din municipiul sau județul Arad. *s.f., g.-d. art.* arădencei, *pl.* arădence.
arămar (rar) Persoană care lucrează sau vinde obiecte de aramă. *s.m., pl.* arămari.
arămărie[1] Meseria arămarului. *s.f., art.* arămăria, *g.-d. art.* arămăriei.
arămărie[2] 1. Atelier, prăvălie de obiecte de aramă. 2. Obiecte de aramă. *s.f., g.-d. art.* arămăriei, *pl.* arămării, *art.* arămăriile.
arămeasă (înv.) Măsură de capacitate (din aramă), egală cu o oca sau cu o jumătate de oca. *s.f., g.-d. art.* arămesei, *pl.* arămese.

arăm|i *tr.* A acoperi suprafaţa unui metal cu un strat subţire de aramă; a cupra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* arămesc, *imperf. 3 sg.* arămea; *conj. prez. 3* să arămească.
arămire Acţiunea de a arăma; cuprare. *s.f., g.-d. art.* arămirii, *pl.* arămiri.
arămiu[1] Culoare arămie. *s.n., art.* arămiul.
arămiu[2]**,-ie** De culoarea aramei. *adj., pl.* arămii.
arăpesc,-ească (pop.) Care aparţine arapilor. *adj., pl.* arăpeşti.
arăpilă (pop.) Om cu pielea şi părul de culoare neagră. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui arăpilă, *pl.* arăpilă.
arăpime (pop.) Mulţime de arapi; totalitatea arapilor. *s.f., g.-d. art.* arăpimii.
arăpoaică (pop.) Femeie care face parte dintr-o populaţie africană negroidă. //(p. gener.) Femeie cu pielea şi părul de culoare neagră. *s.f., g.-d. art.* arăpoaicei, *pl.* arăpoaice.
arăriel 1. Plantă erbacee cu frunze verzi-albicioase, acoperite cu un puf fin. 2. (rar) Limba-mielului. *s.m.*
arăta 1. *tr.* A da la iveală; a expune intenţionat privirilor cuiva. /(refl.) *A se ~ doctorului* = a se duce să fie examinat de un medic. 2. *tr.* A indica printr-un gest pe cineva sau ceva. /*A ~* (cuiva) *uşa* = a da (pe cineva) afară dintr-un loc. *A ~* (pe cineva) *cu degetul*, se spune despre cineva pe care lumea îl disprețuieşte pentru faptele sale. 3. *tr.* A da o explicaţie (pentru a convinge). /(fam.) *Îţi arăt eu ţie!* se spune pentru a ameninţa pe cineva. 4. *tr.* A indica o măsură, o direcţie. //A indica ora, minutele şi secundele. 5. *tr.* şi *refl.* A (se) manifesta, a (se) exterioriza. //*tr.* A dovedi. //*intr.* A avea o anumită înfăţişare. 6. *refl.* A se ivi (pe neaşteptate). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* arăt, *2 sg.* arăţi; *conj. prez. 3* să arate.
arătare 1. Acţiunea de a (se) arăta. 2. Halucinaţie; monstru, stafie. //Persoană foarte slabă. *s.f., g.-d. art.* arătării, *pl.* arătări.
arătător 1. Indicator. 2. Degetul al doilea de la mână (cu care se arată). *s.n., pl.* arătătoare.
arător,-oare 1. (rar, despre pământ) Arabil. 2. (despre vite) Care se foloseşte la arat. *adj., pl.* arători,-oare.
arătos,-oasă Frumos; impunător. *adj., pl.* arătoşi,-oase.
arătură 1. Acţiunea de a ara; arat. 2. Pământ arat. *s.f., g.-d. art.* arăturii, *pl.* arături.
arbaletă Armă de aruncat săgeţi sau proiectile, folosită în trecut. *s.f., g.-d. art.* arbaletei, *pl.* arbalete.
arbaletrier[1] (-tri-er) Soldat care lupta cu arbaleta. *s.m., pl.* arbaletrieri.
arbaletrier[2] (-tri-er) Parte a acoperişului care susţine învelitoarea propriu-zisă. *s.n., pl.* arbaletriere.
arbănaş (înv.) Albanez. *s.m., pl.* arbănaşi.
arbitra *tr.* 1. A soluţiona un litigiu în calitate de arbitru. 2. A conduce o competiţie sportivă. *vb. I, ind. prez. 3* arbitrează.
arbitraj 1. (jur.) Soluţionare a unui litigiu de către un arbitru. 2. Conducere a unei competiţii sportive. *s.n., pl.* arbitraje.
arbitral,-ă 1. (jur.) Hotărât de arbitru. *Decizie ~.* 2. Alcătuit din arbitri. *Comisie ~. adj., pl.* arbitrali,-e.
arbitrar[1] Faptă, acţiune arbitrară[2]. *s.n., pl.* arbitraruri.
arbitrar[2]**,-ă** 1. După bunul plac, fără a ţine cont de părerea altora; abuziv, samavolnic. *Hotărâre ~.* 2. Întâmplător. *Selecţie ~. adj., pl.* arbitrari,-e.
arbitrarietate (-ri-e-) Atitudine, procedeu arbitrar; samavolnicie. *s.f., g.-d. art.* arbitrarietăţii.
arbitru 1. (jur.) Persoană care judecă un litigiu. 2. Persoană care conduce o competiţie sportivă. *s.m., art.* arbitrul, *pl.* arbitri, *art.* arbitrii.
arbiu (înv.) Vergea cu care în trecut se curăţa sau se încărca puşca. *s.n., art.* arbiul, *pl.* arbie.
arbor v. **arbore.**
arbora *tr.* 1. A înălţa un steag pe o clădire, pavilionul pe catargul unei nave etc. 2. A monta catargele unei nave. 3. (fig.) A afişa. *vb. I, ind. prez. 3* arborează.
arboradă Ansamblu format din catargele şi vergile unei nave. *s.f., g.-d. art.* arboradei, *pl.* arborade.
arborare Acţiunea de a arbora. *s.f., g.-d. art.* arborării, *pl.* arborări.
arboraş (rar) Diminutiv al lui arbore. *s.m., pl.* arboraşi.
arbore 1. Orice plantă lemnoasă cu trunchi înalt şi puternic; copac; (p. restr.) pom. 2. *~ genealogic* = reprezentare grafică, de obicei sub forma unui copac cu ramuri, a relaţiilor de rudenie dintre membrii unei familii. 3. (tehn.) Organ de maşină care primeşte şi transmite o mişcare prin rotaţia în jurul axei sale. /*~ cotit* = vilbrochen. 4. (rar) Catarg. /(mar.) *~ mic* = trinchet. [*var.* arbor *s.m.*] *s.m., pl.* arbori.
arbore-de-cacao Plantă tropicală cultivată pentru seminţele ei comestibile. *s.m., pl.* arbori-de-cacao.
arbore-de-cafea Plantă lemnoasă din regiunile calde ale Africii, Asiei şi Americii Latine cultivată pentru seminţele ei comestibile. *s.m., pl.* arbori-de-cafea.
arbore-de-cauciuc (-ca-u-) Plantă lemnoasă originară din America de Sud, din scoarţa căreia se extrage cauciucul natural. *s.m., pl.* arbori-de-cauciuc.
arbore-de-pâine Specie de arbore al cărui fruct sferic are gust de pâine. *s.m., pl.* arbori-de-pâine.
arborele-vieţii[1] (reg.) Tuia. *s.m. art.*
arborele vieţii[2] Schemă reprezentând evoluţia omului de-a lungul vieţii sale. *s.m.* + *s.f.*
arborescent,-ă Care are aspectul unui arbore. *adj., pl.* arborescenţi,-te.
arborescenţă Formă arborescentă. *s.f., g.-d. art.* arborescenţei, *pl.* arborescenţe.
arboret[1] Partea superioară a catargului. *s.m./s.n., pl.* arboreţi/arborete.
arboret[2] Porţiune dintr-o pădure cu o vegetaţie uniformă, diferită de restul pădurii din jur. *s.n., pl.* arborete.
arboricol,-ă (despre insecte, animale) Care trăieşte pe (sau în) arbori. *adj., pl.* arboricoli,-e.
arboricultor,-oare Specialist în arboricultură. *s.m., pl.* arboricultori; *s.f., g.-d. art.* arboricultoarei, *pl.* arboricultoare.
arboricultură Cultura arborilor şi a arbuştilor. *s.f., g.-d. art.* arboriculturii.
arborizat,-ă (livr.) Cu arbori. *adj., pl.* arborizaţi,-te.
arborizaţie (-ţi-e) Desen sugerând ramuri de arbori în unele minerale sau pe geamuri când îngheaţă. *s.f., art.* arborizaţia, *g.-d. art.* arborizaţiei.
arbust Plantă lemnoasă ramificată de la rădăcină în formă de tufă. *s.m., pl.* arbuşti.
arbuz v. **harbuz.**
arbuzărie v. **harbuzărie.**
arc[1] (mat.) Porţiune dintr-o linie curbă. *~ de cerc. s.n., pl.* arce.
arc[2] 1. Armă de aruncat săgeţi, alcătuită dintr-o vargă flexibilă, uşor încovoiată, şi dintr-o coardă prinsă de capetele vergii. //(p. anal.) Ceea ce are formă de arc[2] (1). 2. Element de construcţie sub formă de curbă. /*~ de triumf* = monument sub formă de portic cu mai multe arcade, ridicat în amintirea unui eveniment important. 3. Organ metalic elastic al unei maşini sau al unui mecanism, folosit pentru amortizarea şocurilor sau pentru exercitarea unei forţe elastice; resort. /*Parcă ar fi pe ~uri*, se zice despre o persoană sprintenă. 4. *~ electric* (sau *voltaic*) = descărcare electrică produsă între doi electrozi prin care circulă un curent de mare intensitate. 5. (fiziol.) *~ reflex* = ansamblul elementelor care asigură realizarea reflexelor. *s.n., pl.* arcuri.

arcaci (rar) 1. Îngrăditură pentru separat oile. 2. Îngrăditură pentru prinderea şi păstrarea peştelui în bălţi iarna. *s.n., pl.* arcaciuri.
arcadă 1. (arhit.) Construcţie formată din unul sau mai multe arce sprijinite pe coloane sau pe ziduri. 2. Formaţie anatomică în formă arcuită; proeminenţă curbă situată deasupra fiecărei orbite. *s.f., g.-d. art.* arcadei, *pl.* arcade.
arcan (pop.) Laţ pentru prinderea sau priponirea animalelor. */A prinde cu ~ul* = (în trecut) a prinde (cu ajutorul arcanului) şi a duce cu forţa în armată; (p. gener.) a lua cu forţa. *s.n., pl.* arcane.
arcane (livr.) Taine, secrete. *s.f. pl.*
arcanul Dans popular românesc asemănător cu sârba; melodia acestui dans. *s.n. art., neart.* arcan.
arcaş Oştean înarmat cu arc; persoană care trage cu arcul; săgetător. *s.m., pl.* arcaşi.
Arcaşul Constelaţie din emisfera australă care cuprinde 146 de stele vizibile cu ochiul liber; Săgetătorul. *s.prop.m.*
arcat,-ă (rar) Arcuit. *adj., pl.* arcaţi,-te.
arcatură Serie de arcade mici decorative. *s.f., g.-d. art.* arcaturii, *pl.* arcaturi.
arcă (rar) Corabie. */~a lui Noe* = a) corabia în care Noe, cu famila sa şi cu vieţuitoarele Pământului, s-ar fi adăpostit, conform relatărilor biblice, în timpul Potopului; b) adunătură de lucruri foarte diferite. *s.f., g.-d. art.* arcei, *pl.* arce.
arcăni *tr* (în trecut) A prinde cu arcanul. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* arcăneşte, *imperf. 3 sg.* arcănea; *conj. prez. 3* să arcănească.
archebuză Veche armă de foc, asemănătoare cu puşca. *s.f., g.-d. art.* archebuzei, *pl.* archebuze.
archebuzier (-zi-er) Soldat înarmat cu archebuză. *s.m., pl.* archebuzieri.
arcosolium (-li-um) Nişă funerară într-o catacombă. *s.n.*
arcoză Gresie foarte bogată în feldspaţi. *s.f., g.-d. art. art.* arcozei.
arctic,-ă Situat la Polul Nord; specific acestei zone. *adj., pl.* arctici,-ce.
arcui *tr.* şi *refl.* A (se) îndoi în formă de arc. *//tr.* (fig.) A pedepsi, a bate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* arcuiesc, *imperf. 3 sg.* arcuia; *conj. prez. 3* să arcuiască.
arcuire Faptul de a (se) arcui. *//*Încovoiere elastică a unei piese; formă arcuită. *s.f., g.-d. art.* arcuirii, *pl.* arcuiri.
arcuitură (-cu-i-) Parte a unui obiect încovoiat în formă de arc. *s.f., g.-d. art.* arcuiturii, *pl.* arcuituri.
arculeţ (rar) Diminutiv al lui arc. *s.n., pl.* arculeţe.
arcuş Vergea de lemn de-a lungul căreia se întind fire de păr de cal, servind la producerea sunetelor la unele instrumente cu coarde. *s.n., pl.* arcuşuri.
arde A. *intr.* (despre foc) A fi aprins. B. 1. *tr.* A da foc, a băga în foc. */A ~ cu fierul roşu* = a) a face (unui animal) un semn cu un fier înroşit în foc; b) a înfiera; a stigmatiza (pe cineva). 2. *tr.* şi *intr.* A încălzi, a încinge, a înfierbânta. *//tr.* A expune acţiunii focului (în procesul de fabricare) obiecte de lut, de ceramică etc. 3. *tr., intr.* şi *refl.* A (se) distruge, a (se) consuma prin foc. *//tr.* A strica mâncarea expunând-o prea mult acţiunii focului. (refl.) *S-a ars mâncarea. //tr.* A distruge printr-o reacţie chimică. 4. *tr.* A dezinfecta un instrument, trecându-l printr-o flacără; a cauteriza o rană etc. C. 1. *intr.* A lumina; a luci, a străluci. 2. *intr.* (despre soare) A răspândi căldură mare; a dogori. *//tr.* şi *refl.* A (se) bronza (prea tare). D. 1. *tr.* şi *refl.* A suferi sau a face să sufere o durere vie, o arsură la atingerea cu un obiect foarte fierbinte sau cu focul; a (se) frige. *//tr.* A produce o senzaţie asemănătoare cu o arsură. 2. *tr.* (fig.) A da o lovitură. *I-a ars o palmă.* 3. *intr.* A se înroşi (de emoţie). 4. *intr.* A avea febră. 5. *intr.* (fig.) A fi cuprins de un sentiment puternic, profund. */A-i ~* (cuiva) *de ceva* = a avea chef să...; a simţi o dorinţă (arzătoare). 6. *tr.* (fam.) A face ceva cu pasiune. 7. *tr.* şi *refl.* (fam.) A (se) păcăli, a (se) înşela. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ard, *imperf. 3 sg.* ardea, *perf. s. 1 sg.* arsei, *1 pl.* arserăm; *conj. prez. 3* să ardă; *imper. 2 sg. tr.* arde, *intr* arzi, *2 pl.* ardeţi; *part.* ars.
ardei Plantă erbacee cu fructe bace verzi, roşii sau galbene, folosite în alimentaţie; (p. restr.) fructul acestei plante. */~ gras. ~ iute. s.m., pl.* ardei, *art.* ardeii.
ardeia 1. *tr.* A condimenta o mâncare cu ardei iute sau cu boia. 2. *refl.* (fig., fam., despre oameni) A se supăra. *vb. I, ind. prez. 3* ardeiază, *1 pl.* ardeiem; *conj. prez. 3* să ardeieze; *ger.* ardeind.
ardeiaş Diminutiv al lui ardei. *s.m., pl.* ardeiaşi.
ardei gras Specie de ardei folosită la prepararea unor mâncăruri. *s.m. + adj.*
ardei iute Specie de ardei folosită drept condiment. *s.m. + adj.*
ardelean,-ă (Locuitor) din Ardeal; transilvănean. *adj., s.m., pl.* ardeleni,-e.
ardeleana Numele unui dans popular din Ardeal; melodia acestui dans; ardeleneasca. *s.f. art., neart.* ardeleană, *g.-d. art.* ardelenei.
ardeleancă Femeie din Ardeal; transilvăneancă. *s.f., g.-d. art.* ardelencei, *pl.* ardelence.
ardeleneasca Ardeleana. *s.f. art., neart.* ardelenească, *g.-d. art.* ardeleneştii.
ardelenesc,-ească Ardelean, transilvănean. *adj., pl.* ardeleneşti.
ardeleneşte Ca ardelenii; ca în Ardeal. *adv.*
ardelenism Cuvânt sau expresie caracteristică ardelenilor. *s.n., pl.* ardelenisme.
ardenez,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Locuitor) din Ardeni. II. *s.m.* Rasă de cai mari, puternici, de tracţiune. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ardenezi,-e.
ardent,-ă 1. (livr.) Înflăcărat, pasionat, înfocat. 2. (despre nave) Care, sub acţiunea vântului, se întoarce cu prora în direcţia din care bate vântul. *adj., pl.* ardenţi,-te.
ardenţă (livr.) Ardoare. *s.f., g.-d. art.* ardenţei.
ardere 1. Faptul de a (se) arde. 2. (biol., la pl.) Proces de descompunere şi oxidare a substanţelor vii din organism. 3. (chim.) Oxidare rapidă a unei substanţe, însoţită de dezvoltare de căldură şi lumină. *s.f., g.-d. art.* arderii, *pl.* arderi.
ardezie (-zi-e) Gresie argiloasă folosită la acoperirea caselor, la pardoseli etc. *s.f., art.* ardezia, *g.-d. art.* ardeziei, *pl.* ardezii, *art.* ardeziile.
ardoare Înflăcărare, pasiune, avânt. *//*Râvnă, străduinţă. *s.f., g.-d. art.* ardorii.
ardometru Pirometru cu radiaţie pentru temperaturi înalte. *s.n., art.* ardometrul, *pl.* ardometre.
areal (-re-al) Suprafaţă de răspândire a unei specii de plante sau de animale. *s.n., pl.* areale.
areci v. **hareci.**
areflexie (-xi-e) (med.) Absenţă a reflexelor. *s.f., art.* areflexia, *g.-d. art.* areflexiei.
areic,-ă (-re-ic) (geol., despre sol) Lipsit de apă; arid, uscat. *adj., pl.* areici,-ce.
arenă 1. Spaţiu din mijlocul unui amfiteatru antic, unde se desfăşurau reprezentaţiile. 2. Teren de sport înconjurat cu tribune pentru spectatori. 3. (fig.) Domeniu, loc de desfăşurare a unei activităţi. *s.f., g.-d. art.* arenei, *pl.* arene.
arenda *tr.* A da sau a lua în arendă (mai ales pământ). [*var.* (înv.) arendui *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* arendează.
arendare Acţiunea de a arenda. [*var.* (înv.) arenduire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* arendării, *pl.* arendări.

arendaş Persoană care ia în arendă un bun. *s.m., pl.* arendaşi.
arendă 1. Cedare temporară a dreptului de folosinţă a unui bun în schimbul unei plăţi; exploatare, folosire a unui bun astfel cedat. 2. Sumă plătită proprietarului pentru arendarea unui bun. *s.f., g.-d. art.* arendei, *pl.* arende.
arendăşesc,-ească De arendaş. *adj., pl.* arendăşeşti.
arendăşi *intr.* (rar) A avea ocupaţia de arendaş. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* arendăşesc, *imperf. 3 sg.* arendăşea; *conj. prez. 3* să arendăşească; *ger.* arendăşind.
arendăşie Ocupaţia arendaşului. *s.f., art.* arendăşia, *g.-d. art.* arendăşiei.
arendăşiţă (rar) Arendăşoaică. *s.f., g.-d. art.* arendăşiţei, *pl.* arendăşiţe.
arendăşoaică Nevastă de arendaş; femeie care ţine în arendă un bun; arendăşiţă. *s.f., g.-d. art.* arendăşoaicei, *pl.* arendăşoaice.
arendui v. **arenda.**
areduire v. **arendare.**
areolar,-ă (-re-o-) (mat.) Referitor la arie[2]. *adj., pl.* areolari,-e.
areolă (-re-o-) (anat.) Suprafaţă de piele colorată diferit de cea a tegumentelor din jur. *s.f., g.-d. art.* areolei, *pl.* areole.
areologie (-re-o-) (lingv.) Studiu al distribuţiei ariilor dialectale pe un anumit teritoriu. *s.f., art.* areologia, *g.-d. art.* areologiei.
areometric,-ă (-re-o-) Referitor la areometrie. *adj., pl.* areometrici,-ce.
areometrie (-re-o-) Parte a fizicii care se ocupă cu determinarea densităţii lichidelor. *s.f., art.* areometria, *g.-d. art.* areometriei.
areometru (-re-o-) Aparat folosit în areometrie. *s.n., art.* areometrul, *pl.* areometre.
areopag (-re-o-) Reuniune, adunare de savanţi sau de artişti celebri. *s.n., pl.* areopaguri.
Areopag (-re-o-) Tribunal suprem în Atena antică. *s.prop.n.*
arest 1. Deţinere legală a unei persoane bănuită de infracţiune. 2. Loc unde sunt ţinuţi cei arestaţi. *s.n., pl.* aresturi.
aresta *tr.* A priva de libertate pe cineva în temeiul unui mandat de arestare; a închide, a arestui. *vb. I, ind. prez. 3* arestează.
arestant,-ă (înv.) Arestat. *s.m., pl.* arestanţi; *s.f., g.-d. art.* arestantei, *pl.* arestante.
arestare Acţiunea de a aresta; arestuire. *s.f., g.-d. art.* arestării, *pl.* arestări.
arestat,-ă (Persoană) care se află în stare de arest (1). *adj., s.m.* şi *f., pl.* arestaţi,-te.
arestui *tr.* (înv.) A aresta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* arestuiesc, *imperf. 3 sg.* arestuia; *conj. prez. 3* să arestuiască.
arestuire (înv.) Arestare. *s.f., g.-d. art.* arestuirii, *pl.* arestuiri.
aret (în sintagma) *Câine de ~* = câine de vânătoare dresat să se oprească în apropierea vânatului. *s.n.*
areta *intr.* (despre câini de vânătoare) A rămâne pe loc atunci când simte sau zăreşte vânatul. *vb. I, ind. prez. 3* aretă.
arfă v. **harpă.**
argat,-ă Slugă angajată (în trecut) pentru muncile agricole, creşterea vitelor sau pentru muncile din gospodăria stăpânului. *s.m., pl.* argaţi; (rar) *s.f., g.-d. art.* argatei, *pl.* argate.
argăseală 1. Argăsire. 2. Substanţă cu care se argăseşte. *s.f., g.-d. art.* argăselii, *pl.* argăseli.
argăsi *tr.* A prelucra pieile şi blănurile cu diferite substanţe pentru a le face rezistente, impermeabile etc.; a tăbăci, a cruşi, a încruşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* argăsesc, *imperf. 3 sg.* argăsea; *conj. prez. 3* să argăsească.
argăsire Acţiunea de a argăsi; tăbăcire, argăseală (1). *s.f., g.-d. art.* argăsirii, *pl.* argăsiri.
argăsit Faptul de a argăsi. *s.n.*
argăsitor,-oare (Muncitor) care argăseşte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* argăsitori,-oare.
argăţel (rar) Diminutiv al lui argat. *s.m., pl.* argăţei, *pl.* argăţeii.
argăţesc,-ească (rar) De argat. *adj., pl.* argăţeşti.
argăţi *tr.* şi *intr.* (rar) A munci ca argat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* argăţesc, *imperf. 3 sg.* argăţea; *conj. prez. 3* să argăţească.
argăţie (rar) Muncă de argat; situaţia argatului. *s.f., art.* argăţia, *g.-d. art.* argăţiei.
argăţime Totalitatea argaţilor; mulţime de argaţi. *s.f., g.-d. art.* argăţimii.
argea (pop.) 1. Război de ţesut. //Nume dat celor două scânduri care unesc transversal extremităţile războiului de ţesut. 2. Construcţie rudimentară de scânduri în care se aşază, vara, războiul de ţesut. 3. Fiecare dintre grinzile de lemn fixate de o parte şi de alta a unei plute pentru a ţine strânse lemnele din care este realizată. 4. Boltă sau acoperiş al unei clădiri. *s.f., art.* argeaua, *g.-d. art.* argelei, *pl.* argele, *art.* argelele.
argentan Alpaca[1] de culoare argintie. *s.n.*
argentifer,-ă Care conţine argint; argintos. *adj., pl.* argentiferi,-e.
argentin Praf de staniu folosit în imprimarea textilă şi la fabricarea hârtiei. *s.n.*
argentinian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Argentina. *adj., s.m.* şi *f., pl.* argentinieni,-e.
argentit Minereu de argint. *s.n.*
argentometru (fiz.) Instrument pentru măsurarea conţinutului de argint al unei soluţii. *s.n., art.* argentometrul, *pl.* argentometre.
argentotipie Procedeu de multiplicare prin fotoreproducere. *s.f., art.* argentotipia, *g.-d. art.* argentotipiei.
argeşean,-ă (Locuitor) din judeţul Argeş. *adj., s.m., pl.* argeşeni,-e.
argeşeancă Locuitoare din judeţul Argeş. *s.f., g.-d. art.* argeşencei, *pl.* argeşence.
arghezian,-ă (-zi-an) De Arghezi; în maniera lui T. Arghezi. *adj., pl.* arghezieni,-e.
arghirofil,-ă (livr.) (Om) lacom de bani. *adj., s.m.* şi *f., pl.* arghirofili,-e.
arghirofilie (livr.) Lăcomie de bani. *s.f., art.* arghirofilia, *g.-d. art.* arghirofiliei.
argilă Rocă sedimentară impermeabilă folosită în olărie, la fabricarea materialelor refractare etc.; lut. *s.f., g.-d. art.* argilei, *pl.* argile.
argilifer,-ă Argilos. *adj., pl.* argiliferi,-e.
argilit (geol.) Rocă formată din recristalizarea argilei. *s.n.*
argilizare Procedeu de consolidare şi de impermeabilizare a unor roci sau a unor fundaţii prin injectarea unei suspensii de argilă. *s.f., g.-d. art.* argilizării.
argilos,-oasă Cu multă argilă; lutos. *adj., pl.* argilоşi,-oase.
arginază (biol.) Enzimă solubilă aflată în cantitate mare în ficatul mamiferelor. *s.f., g.-d. art.* arginazei.
arginină (biol.) Aminoacid din proteine care participă la sinteza ureii în ficat. *s.f., g.-d. art.* argininei.
argint[1] (la pl.) Ban[1], para[3]. *s.m., pl.* arginţi.
argint[2] 1. Metal preţios, de culoare albă-strălucitoare, maleabil şi ductil, cu o mare conductibilitate electrică. /(fig.) *Nuntă de ~* = a douăzeci şi cincea aniversare a căsătoriei cuiva; petrecere organizată cu această ocazie. 2. (la pl.) Sorturi de argint (1); obiecte de argint (1) *s.n., pl.* (2) arginturi.

arginta *tr.* 1. A acoperi un obiect cu un strat subțire de argint. 2. (fig.) A face să aibă strălucirea argintului. [*var.* argenti *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* argintează.
argintar (rar) Persoană care lucrează sau vinde obiecte de argint. *s.m., pl.* argintari.
argintare Acțiunea de a arginta. *s.f., g.-d. art.* argintării, *pl.* argintări.
argintăriță (bot.) Mică plantă cu frunzele crestate pe margini, alb-strălucitoare (ca argintul) pe una dintre fețe. *s.f., g.-d. art.* argintăriței, *pl.* argintărițe.
argintărie 1. Obiecte de argint. 2. Magazin în care se vând obiecte de argint. *s.f., art.* argintăria, *g.-d. art.* argintăriei, *pl.* argintării, *art.* argintăriile.
argenti v. **arginta.**
argintiu,-ie 1. De culoare albă, strălucitoare ca argintul; argintos. 2. (fig., despre sunete) Cristalin, limpede. *adj., pl.* argintii.
argintos,-oasă 1. Argentifer. 2. (înv.) Argintiu. *adj., pl.* argintoși,-oase.
argintui *tr.* (rar) A arginta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* argintuiesc, *imperf. 3 sg.* argintuia; *conj. prez. 3* să argintuiască.
argint-viu (pop.) 1. Mercur. 2. (fig.) Om plin de energie. *s.n., art.* argintul-viu.
argințică Arbust cu frunze verzi, lucitoare pe partea superioară și albe pe cea inferioară. *s.f., g.-d. art.* argințelei, *pl.* argințele, *art.* argințelele.
argirism (med.) Intoxicație cu săruri de argint; argiroză. *s.n.*
argiroză (med.) Argirism. *s.f., g.-d. art.* argirozei.
argon Gaz incolor și inodor folosit la umplerea becurilor și a tuburilor luminiscente. *s.n.*
argonaut 1. (mit.) Nume dat în vechime eroilor greci plecați cu corabia Argo în căutarea lânii de aur. 2. (fig.) Navigator îndrăzneț. 3. Moluscă cefalopodă din apele tropicale. *s.m., pl.* argonauți.
argotic,-ă De argou; referitor la argou. *adj., pl.* argotici,-ce.
argou Limbaj special folosit de un grup social restrâns (vagabonzi, răufăcători etc.), pentru a nu fi înțeles de ceilalți. *s.n., art.* argoul, *pl.* argouri.
argument 1. Raționament adus în sprijinul unei afirmații. 2. (mat.) Variabila independentă a unei funcții. *s.n., pl.* argumente.
argumenta *tr.* A dovedi ceva prin argumente. *vb. I, ind. prez. 3* argumentează.
argumentare Acțiunea de a argumenta; totalitatea argumentelor aduse în sprijinul unei afirmații; argumentație. *s.f., g.-d. art.* argumentării, *pl.* argumentări.
argumentație (-ți-e) Argumentare. [*var.* (înv.) argumentațiune *s.f.*] *s.f., art.* argumentația, *g.-d. art.* argumentației, *pl.* argumentații, *art.* argumentațiile.
argumentațiune v. **argumetație.**
argus Om cu privirea pătrunzătoare, ageră; păzitor vigilent. *s.m., pl.* arguși.
argație (livr.) Argumentare sofisticată, bazată pe fapte nesemnificative sau nesigure; subtilitate exagerată în argumentare. *s.f., art.* argația, *g.-d. art.* argației.
arhaic[1] (-ha-ic) Cea mai veche eră geologică. *s.n.*
arhaic[2]**,-ă** (-ha-ic) 1. Caracteristic unor vremuri îndepărtate din trecut. //(despre cuvinte, expresii) Ieșit din uz, învechit. 2. Referitor la arhaic[1]; care aparține arhaicului. *adj., pl.* arhaici,-ce.
arhaism Cuvânt sau expresie învechită. *s.n., pl.* arhaisme.
arhaitate (-ha-i-) (rar) Stare arhaică. *s.f., g.-d. art.* arhaității.
arhaiza (-ha-i-) *tr.* (rar) A da un caracter arhaic limbii, stilului etc. *vb. I, ind. prez. 3* arhaizează.
arhaizant,-ă (-ha-i-) (despre stil, cuvinte etc.) Cu aspect voit învechit. *adj., pl.* arhaizanți,-te.
arhanghel (bis.) Căpetenie a îngerilor. *s.m., pl.* arhangheli.
arhanghelesc,-ească De arhanghel. *adj., pl.* arhanghelești.
arhar Ovină sălbatică din Asia Centrală. *s.m., pl.* arhari.
arhegon Organ feminin de reproducere caracteristic pentru mușchi, ferigi și gimnosperme. *s.n., pl.* arhegoane.
arhegoniată (-ni-a-) (la pl.) Grup de plante care au aceeași structură a arhegonului; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* arhegoniatei, *pl.* arhegoniate.
arheochimie (-he-o-) Chimie specializată pentru arheologie. *s.f., art.* arheochimia, *g.-d. art.* arheochimiei.
arheograf,-ă (-he-o-) Specialist în arheografie. *s.m., pl.* arheografi; *s.f., g.-d. art.* arheografei, *pl.* arheografe.
arheografie (-he-o-) Disciplină a istoriei care se ocupă cu publicarea textelor și manuscriselor antice. *s.f., art.* arheografia, *g.-d. art.* arheografiei.
arheolog,-ă (-he-o-) Specialist în arheologie. *s.m., pl.* arheologi; *s.f., g.-d. art.* arheologei, *pl.* arheologe.
arheologic,-ă (-he-o-) Referitor la arheologie. *adj., pl.* arheologici,-ce.
arheologie (-he-o-) Știință care studiază trecutul istoric al omenirii pe baza interpretării urmelor materiale păstrate. *s.f., art.* arheologia, *g.-d. art.* arheologiei.
arheopterix (-he-op-) Cea mai veche pasăre fosilă care făcea trecerea de la reptile la păsări. *s.m., pl.* arheopterici.
arheozoic,-ă (-he-o-zo-ic) (în sintagma) *Eră ~ =* perioadă geologică în care au apărut primele semne de viață. *adj., pl.* arheozoici,-ce.
arhetip Model inițial al unei opere; original. *s.n., pl.* arhetipuri.
arhetipal,-ă Care reprezintă un arhetip; arhetipic. *adj., pl.* arhetipali,-e.
arhetipic,-ă Arhetipal. *adj., pl.* arhetipici,-ce.
arhi- Element de compunere cu sensul „mai mare peste", „foarte".
arhicunoscut,-ă Foarte cunoscut. *adj., pl.* arhicunoscuți,-te.
arhidiacon (-di-a-) Primul diacon de pe lângă un episcop; protodiacon. *s.m., pl.* arhidiaconi.
arhidiecezan,-ă/arhidiocezan,-ă (-di-e-/-di-o-) Referitor la o arhidieceză. *adj., pl.* arhidiecezani,-e/arhidiocezani,-e.
arhidieceză/arhidioceză (-di-e-/-di-o-) Arhiepiscopie. *s.f., g.-d. art.* arhidiecezei/arhidiocezei, *pl.* arhidiecezе/arhidiocezе.
arhidiocezan,-ă v. **arhidiecezan.**
arhidioceză v. **arhidieceză.**
arhiducat Teritoriu condus de un arhiduce. *s.n., pl.* arhiducate.
arhiduce Titlu purtat de prinții fostei case imperiale a Austriei; bărbat care avea acest titlu. *s.n., pl.* arhiduci.
arhiducesă 1. Titlu purtat de prințesele fostei case imperiale a Austriei; femeie care avea acest titlu. 2. Soție de arhiduce. *s.f., g.-d. art.* arhiducesei, *pl.* arhiducese.
arhiepiscop (-hi-e-) Titlu onorific dat unor episcopi; (p. ext) mitropolit. *s.m., pl.* arhiepiscopi.
arhiepiscopal,-ă (-hi-e-) Care aparține unui arhiepiscop. *adj., pl.* arhiepiscopali,-e.
arhiepiscopat (-hi-e-) Arhiepiscopie. *s.n., pl.* arhiepiscopate.
arhiepiscopie (-hi-e-) 1. Eparhie condusă de un arhiepiscop; arhidieceză, arhiepiscopat. 2. Funcție de arhiepiscop. 3. Reședință a unui arhiepiscop. *s.f., art.* arhiepiscopia, *g.-d. art.* arhiepiscopiei, *pl.* arhiepiscopii, *art.* arhiepiscopiile.

arhierarh (-hi-e-) Cel mai mare în grad dintre ierarhi. *s.m., pl.* arhierarhi.
arhieresc,-ească (-hi-e-) De arhiereu. *adj., pl.* arhierești.
arhiereu (-hi-e-) Denumire dată gradelor superioare ale clerului; ierarh. *s.m., pl.* arhierei, *art.* arhiereii.
arhierie (-hi-e-) 1. Rang de arhiereu. 2. Eparhie condusă de un arhiereu. 3. Reședință a unui arhiereu. *s.f., art.* arhieria, *g.-d. art.* arhieriei, *pl.* arhierii, *art.* arhieriile.
arhifonem (fon.) Unitate fonologică superioară fonemului, caracterizată prin îmbinarea unor trăsături distinctive provenind din mai multe foneme înrudite. *s.n., pl.* arhifoneme.
arhiloc Vers antic din șapte sau din trei picioare. *s.n., pl.* arhilocuri.
arhimandrit Titlu dat stareților unei mănăstiri mari sau unor călugări ortodocși cu slujbă înaltă pe lângă o episcopie; persoană cu acest titlu. *s.m., pl.* arhimandriți.
arhimicetă (la pl.) Clasă de ciuperci primitive, cu talul format dintr-o singură celulă; (la sg.) ciupercă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* arhimicetei, *pl.* arhimicete.
arhimilionar,-ă (-li-o-) Persoană extrem de bogată. *s.m., pl.* arhimilionari; *s.f., g.-d. art.* arhimilionarei, *pl.* arhimilionare.
arhipăstor Arhiereu. *s.m., pl.* arhipăstori.
arhipăstorie 1. Arhierie (1). 2. Timp cât cineva este arhipăstor. *s.f., art.* arhipăstoria, *g.-d. art.* arhipăstoriei.
arhipelag Grup de insule. *s.n., pl.* arhipelaguri.
arhiplin,-ă Peste măsură de plin. *adj., pl.* arhiplini,-e.
arhistrateg (în Grecia antică) Comandant suprem al armatei. *s.m., pl.* arhistrategi.
arhitect,-ă Specialist în arhitectură. //(fig.) Creator al unei noi concepții într-un domeniu. *s.m., pl.* arhitecți; *s.f., g.-d. art.* arhitectei, *pl.* arhitecte.
arhitectonic,-ă Care se referă la arhitectură; arhitectural. *adj., pl.* arhitectonici,-ce.
arhitectonică (și fig.) Arta de a îmbina artistic elementele unei construcții. *s.f., g.-d. art.* arhitectonicii.
arhitectonicește (rar) După regulile arhitecturii. *adv.*
arhitectural,-ă Arhitectonic. *adj., pl.* arhitecturali,-e.
arhitectură 1. Știința și arta de a proiecta și construi clădiri. 2. Stilul, planul unei clădiri. 3. (fig.) Structură internă a ceva. *s.f., g.-d. art.* arhitecturii.
arhitravă (arhit.) Partea inferioară a antablamentului care se sprijină pe capitelul coloanei sau pe zid. *s.f., g.-d. art.* arhitravei, *pl.* arhitrave.
arhivar Funcționar însărcinat cu păstrarea documentelor unei arhive; condicar. *s.m., pl.* arhivari.
arhivă 1. Totalitatea documentelor unei instituții, unui oraș etc., care se referă la activitatea lor trecută. 2. Instituție unde se păstrează aceste acte. *s.f., g.-d. art.* arhivei, *pl.* arhive.
arhivist,-ă Specialist în arhivistică. *s.m., pl.* arhiviști; *s.f., g.-d. art.* arhivistei, *pl.* arhiviste.
arhivistică Știință care se ocupă cu conservarea și studierea documentelor cu valoare istorică. *s.f., g.-d. art.* arhivisticii.
arhivoltă Mulură așezată deasupra unei arcade la o ușă, la un portal etc. *s.f., g.-d. art.* arhivoltei, *pl.* arhivolte.
arhon (înv.) Titlu de politețe (însoțit de rangul boieresc) cu care cineva se adresa unui boier. *s.m. sg. voc.*
arhonda (înv.) Titlu de politețe (folosit singur) cu care cineva se adresa unui boier. *s.m. sg. voc.*
arhondar Călugăr care are în grijă arhondaricul și primește pe oaspeții mănăstirii. *s.m., pl.* arhondari.
arhondaric Clădire destinată găzduirii oaspeților într-o mănăstire; arhondărie. *s.n., pl.* arhondaricuri/arhondarice.
arhondăreasă Arhondăriță. *s.f., g.-d. art.* arhondăresei, *pl.* arhondărese.
arhondărie Arhondaric. *s.f., art.* arhondăria, *g.-d. art.* arhondăriei, *pl.* arhondării, *art.* arhondăriile.
arhondăriță Călugăriță care are în grijă arhondaricul și primește pe oaspeții mănăstirii; arhondăreasă. *s.f., g.-d. art.* arhondăriței, *pl.* arhondărițe.
arhondologie Istorie a familiilor nobile dintr-o țară. [*var.* (înv.) arhontologhie *s.f.*] *s.f., art.* arhondologia, *g.-d. art.* arhondologiei.
arhonte (în Atena antică) Titlu dat magistraților din conducerea republicii; persoană care avea acest titlu. *s.m., pl.* arhonți.
arhontologhie v. **arhondologie.**
arian[1],-ă (-ri-an) I. *adj.* Referitor la arieni (II). II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Denumire mai veche dată populațiilor indo-europene; denumire actuală pentru popoarele indo-iraniene; (la sg.) persoană aparținând unuia dintre aceste popoare. //Termen folosit de rasiști pentru a denumi populațiile albe în general și pe strămoșii germanilor în special. *adj., s.m.* și *f., pl.* arieni,-e.
arian[2],-ă (-ri-an) (Adept) al arianismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* arieni,-e.
arianism (-ri-a-) Doctrină formulată de preotul Arie, care nega natura divină a lui Isus. *s.n.*
aricea1ă 1. Inflamare a pielii de la chișiță, la cai și la unele vite cornute. 2. Apariția de umflături noduroase pe părțile lemnoase ale viței-de-vie. *s.f., g.-d. art.* aricelii, *pl.* aricele.
arici[1] 1. Mamifer insectivor, de talie mică, acoperit cu țepi. 2. Instrument cu care se îndepărtează crusta de pe pereții unor canale. 3. (mil.) Sistem de baraj împotriva tancurilor și infanteriei, constând din pari dispuși cruciș. 4. Sistem de închidere a genților, servietelor etc. prin două benzi prevăzute cu țepi foarte fini care se întrepătrund. *s.m., pl.* arici, *art.* aricii.
arici[2] *refl.* A se îmbolnăvi de ariceală. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se aricește, *imperf. 3 sg.* se aricea; *conj. prez. 3* să se ariceaască.
arici-de-mare Animal marin, cu corpul sferic, acoperit cu țepi; echinidă. *s.m., pl.* arici-de-mare, *art.* aricii-de-mare.
aricioaică Femela ariciului[1] (1). *s.f., g.-d. art.* aricioaicei, *pl.* aricioaice.
arid,-ă 1. (despre terenuri) Uscat, neroditor. 2. (fig.) Sărac în idei, în imagini; sec. *Text ~. adj., pl.* arizi,-de.
aridica v. **ridica.**
aridicat,-ă v. **ridicat.**
aridi1ate Faptul de a fi arid. *s.f., g.-d. art.* aridității.
arie[1] (-ri-e) 1. Loc unde se treieră cerealele; arman. 2. Suprafață de teren sau platformă pe care se așază cărămizile la uscat, se prepară betonul, se montează unele elemente de construcții etc. *s.f., art.* aria, *g.-d. art.* ariei, *pl.* arii, *art.* ariile.
arie[2] (-ri-e) 1. (mat.) Mărime a unei suprafețe. 2. Teritoriu pe care este răspândit un fenomen, un element din natură etc. 3. (fig.) Întindere, răspândire. *s.f., g.-d. art.* ariei, *pl.* arii, *art.* ariile.
arie[3] (-ri-e) Fragment liric dintr-o lucrare muzicală. *~ de operă. s.f., g.-d. art.* ariei, *pl.* arii, *art.* ariile.
arierat[1] (-ri-e-) Datorie bănească nerambursată la scadență. *s.n., pl.* arierate.
arierat[2],-ă (-ri-e-) (Individ) care este înapoiat mintal. *adj., s.m.* și *f., pl.* arierați,-te.
arierație (-ri-e-, -ți-e) (med.) Înapoiere mintală. *s.f., art.* arierația, *g.-d. art.* arierației.
arierbec (-ri-er-) Parte a unei pile de pod situată în aval, construită în așa fel încât să faciliteze scurgerea apei. *s.n., pl.* arierbecuri.

ariergardă (-ri-er-) Unitate care asigură securitatea în spatele armatei principale. *s.f., g.-d. art.* ariergărzii, *pl.* ariergărzi.
arierplan (-ri-er-) Linie de perspectivă aflată la cea mai mare depărtare de spectator; ultimul plan. *s.n., pl.* arierplanuri.
arietă (-ri-e-) Arie[3] scurtă. *s.f., g.-d. art.* arietei, *pl.* ariete.
arîl[1] (chim.) Radical organic monovalent derivat dintr-o hidrocarbură aromatică prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. *s.m.*
arîl[2] Înveliș al unor semințe. *s.n., pl.* arile.
arima *tr.* A fixa încărcătura la bordul unei nave sau aeronave pentru menținerea stabilității în timpul deplasării. *vb. I, ind. prez. 3* arimează.
arimaj Arimare. *s.n., pl.* arimaje.
arimare Acțiunea de a arima; arimaj. *s.f., g.-d. art.* arimării.
arimor Muncitor care se ocupă cu arimarea; stivuitor. *s.m., pl.* arimori.
arin Arbore cu frunze ovale, dințate și cu flori verzui-roșietice. [*var.* anin *s.m.*] *s.m., pl.* arini.
ariniș Pădure de arini; arinițe. [*var.* aniniș *s.n.*] *s.n., pl.* arinișuri.
arinițe Ariniș. [*var.* aninițe *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* arinițtii, *pl.* arinițti.
arioso (-rio-zo) (it., muz.) I. *adv.* Cantabil în genul ariei[3]. II. *s.n.* Fragment muzical înrudit cu aria[3] și cu recitativul. *adv.; s.n.*
aripat,-ă 1. Înaripat. //(despre fructe și semințe) Prevăzut cu aripi (7). 2. (rar, despre păsări) Împușcat în aripă. *adj., pl.* aripați,-te.
aripă 1. Organ pentru zbor la păsări, la unele insecte și la unele mamifere. */A prinde* (sau *a căpăta*) *~i* = a căpăta curaj, independență; a începe să se entuziasmeze. *A da* (cuiva) *~i* = a face (pe cineva) să capete curaj; a însufleți (pe cineva). *A tăia* (cuiva) *~ile* = a descuraja. //Protecție, ocrotire. 2. (iht.) Înotătoare. 3. Nume dat unor obiecte care au forma sau funcția aripilor (1). *~a avionului. ~a mașinii.* 4. Parte laterală a unei construcții importante. //Fiecare dintre cele două ziduri de sprijin care pleacă de la portalul unui tunel și susțin taluzurile de la capete. 5. (la unele jocuri sportive) Fiecare dintre jucătorii plasați la marginea terenului de joc; extremă. //(mil.) Flanc al unei trupe. 6. (fig.) Fracțiune cu o anumită orientare politică în cadrul unui partid. 7. Membrană a unor fructe și semințe, care servește la răspândirea lor cu ajutorul vântului. *s.f., g.-d. art.* aripii, *pl.* aripi.
aripioară 1. Diminutiv al lui aripă. 2. (iht.) Înotătoare. 3. Parte mobilă a unei aripi de avion, care servește la dirijarea aeronavei. *s.f., g.-d. art.* aripioarei, *pl.* aripioare.
aristă Formație alungită țepoasă, cu care se termină frunzele sau unele piese florale la graminee. *s.f., g.-d. art.* aristei, *pl.* ariste.
aristocrat,-ă Persoană care aparține aristocrației; (p. ext.) nobil. //(adj.) Aristocratic. *s.m., pl.* aristocrați; *s.f., g.-d. art.* aristocratei, *pl.* aristocrate.
aristocratic,-ă Propriu aristocrației; aristocrat. *adj., pl.* aristocratici,-ce.
aristocratism Atitudine, concepție aristocratică. *s.n.*
aristocrație Pătură socială care se bucură de mari privilegii; nobilime; (în Antichitate) clasă socială formată din posesorii de pământ și de sclavi; (în Evul Mediu) clasa nobililor. //Vârfurile unei clase sociale, care se bucură de avantaje speciale. *s.f., art.* aristocrația, *g.-d. art.* aristocrației, *pl.* aristocrații, *art.* aristocrațiile.
aristofanic,-ă Scris de (sau în maniera lui) Aristofan. *adj., pl.* aristofanici,-ce.
ariston Aparat muzical acționat cu o manivelă, care are melodiile înregistrate pe cilindri sau pe discuri. *s.n., pl.* aristoane.
aristotelian,-ă Aristotelic. *adj., pl.* aristotelieni,-e.
aristotelic,-ă Propriu lui Aristotel. *adj., pl.* aristotelici,-ce.
aristotelism Specific concepției filosofice a lui Aristotel. *s.n.*
aritenoid (anat.) Cartilaj mobil al laringelui, care întinde coardele vocale. *s.n.*
aritmetic,-ă Referitor la aritmetică. *adj., pl.* aritmetici,-ce.
aritmetică Ramură a matematicii care studiază numerele și operațiile care se pot efectua cu ele. //Manual de aritmetică. *s.f., g.-d. art.* aritmeticii.
arîtmic,-ă Lipsit de ritm. *adj., pl.* arîtmici,-ce.
aritmie (med.) Tulburare a ritmului normal al contracțiilor inimii. *s.f., art.* aritmia, *g.-d. art.* aritmiei.
aritmograf Aparat care efectuează și înregistrează automat operații aritmetice. *s.n., pl.* aritmografe.
aritmogrif Joc de cuvinte încrucișate, în care literele sunt înlocuite cu cifre. *s.n., pl.* aritmogrife.
aritmometru Aparat cu care se efectuează operații aritmetice. *s.n., pl.* aritmometrul, *pl.* aritmometre.
arivism Comportament de arivist. *s.n.*
arivist,-ă Persoană care caută să parvină prin orice mijloace. *s.m., pl.* ariviști; *s.f., g.-d. art.* arivistei, *pl.* ariviște.
arlechin[1] Personaj comic din farsele populare italiene. *s.m., pl.* arlechini.
arlechin[2] 1. Culisă laterală a unei scene. 2. Fiecare dintre reflectoarele din fața scenei. *s.n., pl.* arlechine.
arlechinadă Piesă în care apare arlechinul. *s.f., g.-d. art.* arlechinadei, *pl.* arlechinade.
arm (reg.) Parte a piciorului de dinapoi al unui animal, cuprinsă între crupă și gambă; (la om) șold, coapsă. *s.n., pl.* armuri.
arma *tr.* 1. A acționa mecanismul unei arme de foc, în vederea descărcării ei. //*tr.* și *refl.* (pop.) A (se) înarma. 2. *tr.* A dota cu armătură o construcție de beton sau o galerie subterană pentru a-i mări rezistența. 3. *tr.* A utila o navă cu cele necesare navigației. *vb. I, ind. prez. 3* armează.
armadă (la spanioli) Flotă de mari proporții. *s.f., g.-d. art.* armadei, *pl.* armade.
armament Totalitatea mijloacelor de luptă; arme. *s.n., pl.* armamente.
arman (reg.) 1. Arie[1]. 2. Cerc la suprafața unei ape. *s.n., pl.* armane.
armar (reg.) Dulap în care se păstrează haine, vase sau alimente. *s.n., pl.* armare.
armare Acțiunea de a (se) arma. *s.f., g.-d. art.* armării.
armaș[1] (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Dregător domnesc însărcinat cu paza temnițelor și cu aplicarea pedepselor. *s.m., pl.* armași.
armaș[2] Parte a arșicului. *s.n., pl.* armașe.
armat,-ă 1. Înarmat. */Conflict ~* = conflict însoțit de acțiuni militare. *Forță* (sau *putere*) *~* = armată (1). 2. Prevăzut cu armătură. *Beton ~. adj., pl.* armați,-te.
armatan Vânt fierbinte, foarte uscat, care suflă dinspre Sahara spre Oceanul Atlantic. *s.n.*
armată 1. Totalitatea forțelor militare ale unui stat; oaste, oștire, armie. //Serviciu militar; militărie, cătănie. //Mare unitate militară operativă compusă din unități de diferite arme; (p. gener.) unitate militară. 2. (fig.) Mulțime, colectivitate acționând pentru un scop comun. //Mulțime, ceată, cârd, șir. *s.f., g.-d. art.* armatei, *pl.* armate.
armator Persoană care armează o navă; proprietar al unei nave. *s.m., pl.* armatori.

armatură (muz.) Armură (4). *s.f., g.-d. art.* armaturii, *pl.* armaturi.
armă 1. Unealtă, obiect, maşină care serveşte în lupta împotriva duşmanului, la vânătoare, la unele probe sportive etc. */~ albă* = armă destinată luptei corp la corp (sabie, cuţit etc.) *A fi* (sau *a se afla*) *sub ~e* = a face serviciul militar. *A depune ~ele* = a se preda; (fig.) a ceda. 2. Parte a armatei specializată pentru un anumit fel de luptă. //(la pl.) Armament. 3. (fig.) Mijloc de luptă pe plan social, politic etc. */A bate* (pe cineva) *cu propriile ~* = a învinge (pe cineva) cu propriile-i argumente. 4. (la pl.) Ansamblul semnelor simbolice de pe o stemă, de pe un blazon etc. 5. *~ ecologică* = totalitatea procedeelor şi mijloacelor utilizate pentru a schimba condiţiile de mediu înconjurător ale adversarului. 6. *~-jucărie* = jucărie în formă de armă. *s.f., g.-d. art.* armei, *pl.* arme.
armăsar Cal mascul necastrat; (p. ext.) cal falnic. [*var.* (reg.) harmăsar *s.m.*] *s.m., pl.* armăsari.
armăsăraş Diminutiv al lui armăsar; armăsăruş. *s.m., pl.* armăsăraşi.
armăsăruş Armăsăraş. *s.m., pl.* armăsăruşi.
armăşel Slujbaş al armaşului (1). *s.m., pl.* armăşei, *art.* armăşeii.
armăşie Funcţia de armaş. //Instituţie condusă de un armaş. *s.f., art.* armăşia, *g.-d. art.* armăşiei.
armătură 1. Ansamblu de bare metalice care întăresc o construcţie de beton. 2. Construcţie de lemn care susţine o galerie subterană. 3. Totalitatea pieselor metalice ale unor instalaţii alcătuite din ţevi sau conducte. 4. Fiecare dintre plăcile conducătoare ale unui condensator electric. 5. Înveliş metalic protector al unui cablu electric. 6. (biol.) *~ bucală* = totalitatea părţilor care formează aparatul bucal al insectelor şi crustaceelor. 7. Totalitatea aparatelor şi dispozitivelor de comandă, de control şi de siguranţă, montate la o instalaţie, la o maşină etc. 8. (fig.) Ceea ce susţine şi întăreşte un întreg. *s.f., g.-d. art.* armăturii, *pl.* armături.
armân,-ă v. **aromân.**
armână v. **aromână.**
armean,-ă (Locuitor) din Armenia. *adj., s.m., pl.* armeni,-e.
armeană Limba vorbită de armeni. *s.f., g.-d. art.* armenei.
armeancă Locuitoare din Armenia. *s.f., g.-d. art.* armencei, *pl.* armence.
armeneasca Numele unui dans popular; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* armenească, *g.-d. art.* armeneştii.
armenesc,-ească Armean. *adj., pl.* armeneşti.
armeneşte Ca armenii; în limba armeană. *adv.*
armie (-mi-e) (înv.) Armată (1). *s.f., art.* armia, *g.-d. art.* armiei, *pl.* armii, *art.* armiile.
arminden Pom sau crengi verzi care se pun în ziua de 1 mai la poarta, uşa sau ferestrele caselor. *s.m., pl.* armindeni.
Arminden/Armindeni Numele popular al zilei de 1 mai (considerată ca început al primăverii); sărbătoare populară de primăvară ţinută la 1 mai. *s.prop.m.*
armistiţiu Oprire temporară a luptelor, în urma unui acord între părţile aflate în conflict. *s.n., art.* armistiţiul, *pl.* armistiţii, *art.* armistiţiile.
armoarii (livr.) Blazon; arme (4). *s.f. pl., art.* armoariile.
armonic,-ă Bazat pe principiile armoniei[1]. *adj., pl.* armonici,-ce.
armonică[1] (fiz.) Sunet secundar care se produce cu o frecvenţă egală cu un multiplu întreg al frecvenţei sunetului fundamental. *s.f., g.-d. art.* armonicii.
armonică[2] 1. Acordeon de dimensiuni mai reduse; (reg.) armonie[2]. */A (se) face ~* = a (se) turti. 2. Muzicuţă (de gură). *s.f., g.-d. art.* armonicii, *pl.* armonici.
armonie[1] 1. Combinaţie perfectă între elementele unui ansamblu. //Combinare melodioasă a mai multor sunete (în poezie şi muzică). //Parte a teoriei muzicii care studiază acordurile. */~ imitativă* = efect stilistic obţinut prin alăturarea unor cuvinte ale căror sunete imită un sunet din natură. *~ vocalică* = fenomen fonetic care constă în potrivirea de timbru a vocalelor din elementele componente ale unui cuvânt. 2. Înţelegere, acord între două persoane sau două colectivităţi. *s.f., art.* armonia, *g.-d. art.* armoniei, *pl.* armonii, *art.* armoniile.
armonie[2] (-ni-e) (reg.) Armonică. *s.f., art.* armonia, *g.-d. art.* armoniei, *pl.* armonii, *art.* armoniile.
armonios,-oasă (-ni-os) Care are armonie; închegat, echilibrat. *adj., pl.* armonioşi,-oase.
armonist,-ă (rar) 1. Specialist în armonie[1] (1). 2. Cântăreţ din armonică. *s.m., pl.* armonişti; *s.f., g.-d. art.* armonistei, *pl.* armoniste.
armoniu Instrument muzical cu claviatură, asemănător cu orga. *s.n., art.* armoniul, *pl.* armonii, *art.* armoniile.
armoniza 1. *tr.* şi *refl.* A pune în armonie sau a deveni armonios; a face să fie sau a fi în concordanţă. 2. *tr.* A compune acompaniamentul unei melodii. *vb. I, ind. prez. 3* armonizează.
armonizare Acţiunea de a (se) armoniza. *s.f., g.-d. art.* armonizării, *pl.* armonizări.
armonograf Aparat mecanic cu ajutorul căruia se pot obţine serii de curbe cu aspect grafic plăcut, armonios. *s.n., pl.* armonografe.
armorial,-ă (-ri-al) (rar) Referitor la blazon, la embleme. *adj., pl.* armoriali,-e.
armurar Plantă erbacee cu frunze mari, lucioase, şi flori purpurii. *s.m., pl.* armurari.
armură 1. Echipament metalic protector, specific războinicilor medievali. 2. Mod de împletire a firelor de urzeală cu cele de bătătură într-o ţesătură. 3. Înveliş protector al unui cablu electric. 4. (muz.) Totalitatea semnelor de alteraţie aşezate la începutul unei partituri spre a indica tonalitatea acelei lucrări muzicale; armatură. *s.f., g.-d. art.* armurii, *pl.* armuri.
armurărie (rar) Loc unde se fabrică, se repară sau se vând arme (de foc). *s.f., art.* armurăria, *g.-d. art.* armurăriei, *pl.* armurării, *art.* armurăriile.
armurier (-ri-er) Persoană care fabrică, repară sau vinde arme de foc. //(în trecut) Specialist în întreţinerea armamentului dintr-o unitate militară. *s.m., pl.* armurieri.
ARN (arenˌ) Acid ribonucleic. *s.n., art.* ARN-ul.
arnăut 1. (în Evul Mediu) Soldat mercenar (de origine albaneză) din garda domnească; (p. ext.) servitor înarmat care asigura paza unui boier. 2. Specie de grâu de primăvară cu bobul mare şi lunguieţ. //(adj.) *Grâu ~. s.m., pl.* arnăuţi.
arnăuţel (-nă-u-) (pop.) Diminutiv al lui arnăut. *s.m., pl.* arnăuţei, *art.* arnăuţeii.
arnăuţeasca (-nă-u-) Dans popular din Muntenia; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* arnăuţească, *g.-d. art.* arnăuţeştii.
arnăuţesc,-ească Specific arnăuţilor. *adj., pl.* arnăuţeşti.
arnăuţeşte (-nă-u-) Ca arnăuţii. *adv.*
arnăuţime (-nă-u-) Mulţime de arnăuţi; totalitatea arnăuţilor. *s.f., g.-d. art.* arnăuţimii.
arnică Plantă erbacee medicinală cu flori galbene-portocalii. *s.f., g.-d. art.* arnicii, *pl.* arnici.
arnici Bumbac de diferite culori, folosit la cusutul înfloriturilor pe cămăşi, pe ştergare etc. *s.n., pl.* arneiuri.

aroga *tr.* A-şi atribui în mod abuziv o calitate sau un drept. *vb. I, ind. prez. 3* arogă.
arogant,-ă (şi s.) Care arată aroganţă. *adj., pl.* aroganţi,-te.
aroganţă Atitudine de mândrie dispreţuitoare; purtare obraznică şi sfidătoare; impertinenţă. *s.f., g.-d. art.* aroganţei.
aroma v. **aromi.**
aromat[1] (rar) Mirodenie. *s.n., pl.* aromate.
aromat[2]**,-ă** Care are aromă; aromatic, parfumat. *adj., pl.* aromaţi,-te.
aromatic,-ă 1. Care are sau răspândeşte aromă. 2. (despre substanţe chimice) Care are în moleculă un ciclu de 5-6 atomi cu structuri specifice. *adj., pl.* aromatici,-ce.
aromatiza *tr.* 1. A da un miros sau un gust plăcut unei substanţe cu ajutorul aromatelor. 2. A obţine o hidrocarbură aromatică. *vb. I, ind. prez. 3* aromatizează.
aromatizare Faptul de a aromatiza. *s.f., g.-d. art.* aromatizării, *pl.* aromatizări.
aromă 1. Miros plăcut; mireasmă, parfum. 2. Substanţă care dă unui produs un miros sau un gust plăcut. *s.f., g.-d. art.* aromei, *pl.* arome.
aromân,-ă I. *adj.* Referitor la aromâni (II); aromânesc. II. *s.m.* Persoană care aparţine unei ramuri a poporului român, vorbeşte dialectul aromân şi trăieşte în sudul Peninsulei Balcanice. [*var.* armân,-ă *adj., s.m.*] *adj., s.m., pl.* aromâni,-e.
aromână Idiomul aromânilor. [*var.* armână *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* aromânei.
aromâncă Femeie care aparţine populaţiei de limbă aromână care trăieşte în sudul Peninsulei Balcanice. *s.f., g.-d. art.* aromâncei, *pl.* aromânce.
aromânesc,-ească Aromân. (I). *adj., pl.* aromânești.
aromâneşte Ca aromânii, în idiomul aromân. *adv.*
aromeală Stare de somnolenţă, de somn uşor. *s.f., g.-d. art.* aromelii, *pl.* aromeli.
aromi 1. *intr.* A fi cuprins de un somn uşor; a aţipi, a dormita. 2. *tr.* A ameţi cu un miros îmbătător. 3. *tr.* (rar) A linişti, a potoli. [*var.* (înv.) aroma *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* aromesc, *imperf. 3 sg.* aromea; *conj. prez. 3* să aromească.
aromire Acţiunea de a aromi. *s.f., g.-d. art.* aromirii, *pl.* aromiri.
aromitor,-oare 1. Care răspândeşte un miros plăcut. 2. Care îmbie la somn. *adj., pl.* aromitori,-oare.
aromoterapie Metodă terapeutică bazată pe acţiunea produşilor chimici mirositori din uleiurile volatile obţinute din plante. *s.f., art.* aromoterapia, *g.-d. art.* aromoterapiei.
aronda *tr.* 1. A împărţi o zonă în unităţi teritorial-adminstrative. 2. A repartiza cartiere sau populaţia unui cartier la un anumit centru, la o şcoală etc. *vb. I, ind. prez. 3* arondează.
arondare Acţiunea de a aronda. *s.f., g.-d. art.* arondării, *pl.* arondări.
arondisment Unitate administrativ-teritorială din Franţa, mai mică decât departamentul. *s.n., pl.* arondismente.
arpacaş Produs alimentar din grâu, orz sau mei decorticat. *s.n., pl.* arpacaşuri.
arpagic Bulb de ceapă obţinut din sămânţă, care prin răsădire dă ceapa obişnuită. *s.n.*
arpagon v. **harpagon.**
arpă v. **harpă.**
arpegiu (muz.) Succesiune a notelor unui acord; înălţime a treptelor principale dintr-o gamă. *s.n., art.* arpegiul, *pl.* arpegii, *art.* arpegiile.
arpentaj 1. Întocmire a planurilor topografice prin folosirea instrumentelor de măsurat lungimi. 2. Tehnica măsurării suprafeţelor de teren. *s.n.*
arpentor Specialist în arpentaj. *s.m., pl.* arpentori.
ars,-ă 1. Distrus de foc; dogorit, pârlit. //(s.) *Miroase a ~.* //Care are o arsură. */A sări (ca)* ~ = a sări repede (de surpindere, de indignare, de spaimă). //Carbonizat parţial sau integral; distrus sub acţiunea unui agent coroziv, a unui acid etc. *Mâncare ~. Stofă ~.* //Care a fost supus acţiunii focului (cu un anumit scop). 2. (despre oameni) Cu pielea înroşită, pârlită de soare; (despre pielea oamenilor) înroşit, pârlit sau băşicat de soare. 3. (şi fig.) Pârjolit, uscat (de soare, de secetă etc.). 4. (fig., despre suflet, inimă etc.) Distrus, zdrobit. *adj., pl.* arşi,-se.
arsătură (rar) Ardere. *s.f., g.-d. art.* arsăturii, *pl.* arsături.
arsen 1. Element chimic, de culoare cenuşie, folosit la aliaje. */Trioxid de ~* = pulbere cristalină de culoare albă, foarte toxică; şoricioacă. 2. Arsenic[1]. *s.n.*
arsenal 1. Întreprindere în care se repară (eventual se fabrică şi se depozitează) armament. 2. (şi fig.) Totalitatea mijloacelor de luptă. 3. (fig.) Ansamblul mijloacelor folosite de cineva într-o acţiune, într-o profesie etc. *~ de argumente. s.n., pl.* arsenale.
arseniat (-ni-at) Sare a acidului arsenic. *s.n.*
arsenic[1] Pulbere fină, albă, foarte toxică pentru om; arsen (2); (pop.) şoricioacă. *s.n.*
arsenic[2] (în sintagma) *Acid ~* = acid rezultat din combinarea arsenului cu acid azotic. *adj., pl.* arsenici.
arsenical,-ă De arsenic. *adj., pl.* arsenicali,-e.
arsenios (-ni-os) (în sintagma) *Acid ~* = acid al arsenicului, stabil numai în soluţii apoase. *adj., pl.* arseniosi.
arsenit Sare a acidului arsenios. *s.m., pl.* arseniţi.
arseniură (-ni-u-) Combinaţie a arsenicului cu un metal. *s.f., g.-d. art.* arseniurii, *pl.* arseniuri.
arsură 1. Faptul de a arde; faptul de a produce o senzaţie dureroasă, usturătoare. 2. Rană produsă cuiva de foc, de căldură, de un agent chimic etc. 3. Senzaţie usturătoare cauzată de sete, de o boală etc. 4. Stricăciune produsă pe suprafaţa unui obiect de către acţiunea focului sau a unei substanţe corozive. 5. Loc unde a ars o pădure. 6. Strat de oxid depus pe suprafaţa unei piese în timpul prelucrării sau al tratamentelor termice. *s.f., g.-d. art.* arsurii, *pl.* arsuri.
arşic 1. Os al articulaţiei genunchiului, la miei şi la capre, folosit la un joc de copii; os al articulaţiei piciorului, deasupra copitelor, la vite. 2. (la pl.) Numele unui joc de copii la care se folosesc arşice (1). [*var.* arşică *s.f.*] *s.n., pl.* arşice.
arşică v. **arşic.**
arşin Veche unitate de măsură pentru lungimi, egală cu 0,711 m. *s.m., pl.* arşini.
arşinic Plantă erbacee ornamentală cu flori roşii, albe sau pestriţe. *s.m., pl.* arşinici.
arşiţă 1. Căldură mare; dogoare, caniculă. 2. (pop. şi fig.) Senzaţie de căldură (şi de sete) pe care o resimte bolnavul; (p. gener.) temperatură, febră. *s.f., g.-d. art.* arşiţei, *pl.* arşiţe.
artă 1. Activitate umană din care rezultă valori estetice; totalitatea operelor acestei activităţi dintr-un domeniu, dintr-o epocă sau dintr-o ţară. */De ~* = artistic. (fam.) *De amorul* (sau *de dragul*) *~ei* = în mod dezinteresat. 2. Pricepere, îndemânare, abilitate, măiestrie. //Îndeletnicire care cere multă îndemânare şi anumite cunoştinţe. *s.f., g.-d. art.* artei, *pl.* arte.
art déco (art *pron.* ar) (fr.) Artă aplicată obiectelor utilitare (mobilier, ceramică etc.). *s.n.*
artefact (anat.) Falsă imagine care apare în preparatele histologice din cauza unor erori de fixare sau de colorare. *s.n., pl.* artefacte.

artei Principală formă socialistă de producție în comun, mai ales în agricultură, bazată pe proprietatea colectivă asupra mijloacelor de producție. *s.n., pl.* arteluri.
arteră 1. Vas sangvin prin care circulă sângele de la inimă la diverse organe și țesuturi. 2. Cale importantă de comunicație și de transport. //Conductă hidraulică sau linie electrică principală. *s.f., g.-d. art.* arterei, *pl.* artere.
arterial,-ă (-ri-al) Referitor la artere; care circulă prin artere. *adj., pl.* arteriali,-e.
arteriectomie (-ri-ec-) (med.) Tăiere a unei artere. *s.f., art.* arteriectomia, *g.-d. art.* arteriectomiei.
arteriografie (-ri-o-) (med.) Radiografie a unei artere. *s.f., art.* arteriografia, *g.-d. art.* arteriografiei.
arteriolă (-ri-o-) Ramificație subțire a unei artere. *s.f., g.-d. art.* arteriolei, *pl.* arteriole.
arteriopatie (-ri-o-) (med.) Denumire generică pentru afecțiunile pereților arteriali. *s.f., art.* arteriopatia, *g.-d. art.* arteriopatiei, *pl.* arteriopatii, *art.* arteriopatiile.
arterioscleroză (-ri-o-) Boală care constă în îngroșarea și sclerozarea pereților arterelor. *s.f., g.-d. art.* arteriosclerozei.
arteriotomie (-ri-o-) (med.) Secționare pe cale chirurgicală a unei artere. *s.f., art.* arteriotomia, *g.-d. art.* arteriotomiei, *pl.* arteriotomii, *art.* arteriotomiile.
arterită Boală care constă în inflamarea unei artere. *s.f., g.-d. art.* arteritei, *pl.* arterite.
artezian,-ă (-zi-an) (în sintagmele) *Izvor ~* = izvor care țâșnește cu presiune din pământ. *Fântână ~* (și s.f.) = fântână care aruncă apa cu presiune în sus. *adj., pl.* arteziene.
articlier,-ă (ir.) Ziarist bine-cunoscut. *s.m., pl.* articlieri; *s.f., g.-d. art.* articlierei, *pl.* articliere.
articol 1. Expunere scrisă cu caracter publicistic. */~ de fond* = articol care exprimă punctul de vedere al redacției unei publicații periodice în legătură cu o problemă de actualitate. *~-progam* = articol care cuprinde concepția generală a unei publicații la începutul apariției sale. 2. Diviziune numerotată dintr-o lege sau dintr-un document oficial. //Diviziune într-un buget, într-un plan financiar etc., care conține denumirea sursei de venit sau a motivului de cheltuieli. 3. Obiect care se vinde în comerț; marfă. 4. Parte de vorbire flexibilă care individualizează substantivul și adjectivul sau (mai rar) alte părți de vorbire. *s.n., pl.* articole.
articolaș Diminutiv (depreciativ) al lui articol. *s.n., pl.* articolașe.
articula 1. *tr.* A pronunța un sunet sau un cuvânt. 2. *tr.* A adăuga articol unui substantiv sau unui echivalent al lui. 3. *refl.* A se lega prin articulații. *vb. I, ind. prez. 3* articulează.
articular,-ă Referitor la articulații (1). *adj., pl.* articulari,-e.
articulare Acțiunea de a (se) articula; articulație. *s.f., g.-d. art.* articulării, *pl.* articulări.
articulatoriu,-ie Referitor la articularea sunetelor. *adj., pl.* articulatorii.
articulație (-ți-e) 1. Legătură între două sau mai multe oase; locul acestei legături; încheietură. 2. Legătură între două sau mai multe corpuri solide, care permite mișcarea relativă a acestora. 3. Legătură mobilă a segmentelor unui animal artropod. 4. (rar) Articulare. *s.f., art.* articulația, *g.-d. art.* articulației, *pl.* articulații, *art.* articulațiile.
artifact Obiect primitiv făcut de mâna omului. *s.n., pl.* artifacte.
artificial,-ă (-ci-al) 1. Care nu este natural; contrafăcut; artificios. 2. Nesincer, prefăcut, factice. 3. (și adv.) Care este făcut după criterii arbitrare, subiective. *adj., pl.* artificiali,-e.
artificialism (-ci-a-) Caracter artificial al unui lucru, al unei manifestări etc. *s.n.*
artificialitate (-ci-a-) Caracter artificial; lipsă de naturalețe; artificiozitate. *s.f., g.-d. art.* artificialității.
artificializa (-ci-a-) *tr.* și *refl.* A face să fie sau a deveni artificial. *vb. I, ind. prez. 3* artificializează.
artificializare (-ci-a-) (rar) Acțiunea de a (se) artificializa. *s.f., g.-d. art.* artificializării.
artificialmente (-ci-al-) (rar) În mod artificial. *adv.*
artificier (-ci-er) 1. Specialist în manipularea explozivelor. 2. Muncitor specializat în fabricarea artificiilor (3). *s.m., pl.* artificieri.
artificios,-oasă (-ci-os) Artificial. *adj., pl.* artificioși,-oase.
artificiozitate (-ci-o-) Artificialitate. *s.f., g.-d. art.* artificiozității.
artificiu 1. Mijloc de înfrumusețare a realității; procedeu ingenios; podoabă (inutilă). 2. *~ de calcul* = procedeu prin care se ajunge la rezultatul unui calcul pe o cale mai scurtă și mai ingenioasă decât cea obișnuită. 3. (la pl.) Produse chimice, ușor inflamabile, care produc efecte luminoase. *s.n., art.* artificiul, *pl.* artificii, *art.* artificiile.
artilerie (-ri-e) Ansamblu de arme de foc care lansează proiectile grele la distanță. //Parte a armatei care mânuiește aceste arme. *s.f., art.* artileria, *g.-d. art.* artileriei, *pl.* artilerii, *art.* artileriile.
artilerist Militar dintr-o unitate de artiletrie. *s.m., pl.* artileriști.
artimon Catarg de la pupa al unei nave cu mai multe catarge. *s.n., pl.* artimonuri/artimoane.
artiodactil[1] (-ti-o-) (la pl.) Ordin de animale ierbivore care au picioarele cu două degete dezvoltate și două degete mici; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* artiodactile.
artiodactil[2]**,-ă** (-ti-o-) (despre animale) Cu degete perechi; paricopitat. *adj., pl.* artiodactili,-e.
artist,-ă 1. Persoană cu talent, creator într-un domeniu al artei; (p. ext.) persoană cu aptitudini deosebite în meseria sa. */~ amator* = persoană cu o anumtiă profesie, care în timpul liber se ocupă cu pictura, teatrul etc. *~ al poporului* = titlu suprem acordat unui artist. 2. Actor; interpret. *s.m., pl.* artiști; *s.f., g.-d. art.* artistei, *pl.* artiste.
artistic,-ă Care aparține artei; executat cu artă. *adj., pl.* artistici,-ce.
artisticește Din punct de vedere artistic. *adv.*
artizan 1. Persoană care execută obiecte de serie mică; meșteșugar. 2. (fig.) Realizator, creator în domeniul social sau politic. *s.m., pl.* artizani.
artizanal,-ă Referitor la artizani sau la artizanat. *adj., pl.* artizanali,-e.
artizanat 1. Meșteșug practicat cu artă. */Produse de ~* = produse lucrate artistic de către meșteșugari. 2. Magazin în care se vând produse de artizanat. *s.n., pl.* artizanate.
artofor Vas în care se pune artosul. *s.n., pl.* artofoare.
artos Pâine dusă la biserică în ajunul sărbătorilor pentru a fi binecuvântată de preot și a servi la împărtășanie. *s.n., pl.* artose.
artralgie Durere în zona articulațiilor. *s.f., art.* artralgia, *g.-d. art.* artralgiei.
artrită Boală care se manifestă prin inflamarea unei articulații. *s.f., g.-d. art.* artritei, *pl.* artrite.
artritic,-ă (Persoană) care suferă de artrită. *adj., s.m. și f., pl.* artritici,-ce.
artritism Predispoziție la unele boli articulare și de nutriție; boală provocată de această predispoziție. *s.n.*
artrografie (med.) Radiografie a unei articulații. *s.f., art.* artrografia, *g.-d. art.* artrografiei, *pl.* artrografii, *art.* artrografiile.

artrologie Ramură a anatomiei care studiază articulațiile. *s.f., art.* artrologia, *g.-d. art.* artrologiei.
artropatie Nume dat mai multor afecțiuni ale articulațiilor. *s.f., art.* artropatia, *g.-d. art.* artropatiei, *pl.* artropatii, *art.* artropatiile.
artroplastie Intervenție chirurgicală pentru restabilirea mișcărilor unei articulații anchilozate. *s.f., art.* artroplastia, *g.-d. art.* artroplastiei.
artropod (la pl.) Încrengătură de animale nevertebrate, cu corpul format din inele articulate și cu membre perechi; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* artropode.
artroză Boală articulară cronică de tip deformant. *s.f., g.-d. art.* artrozei, *pl.* artroze.
artrozic,-ă (med.) (Bolnav) de artroză. *adj., s.m. și f., pl.* artrozici,-ce.
arțag (pop., fam.) Chef de ceartă. [*var.* harțag *s.n.*] *s.n., pl.* arțaguri.
arțar Arbore cu lemnul alb, rezistent, înrudit cu paltinul. *s.m., pl.* arțari.
arțăgos,-oasă (pop., fam.) Certăreț. [*var.* harțăgos,-oasă, hărțăgos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* arțăgoși,-oase.
arțăraș Diminutiv al lui arțar. *s.m., pl.* arțărași.
arunca 1. *tr.* A azvârli. */A ~* (ceva) *în aer* = (și fig.) a face să explodeze. *A ~ o vorbă* (sau *un cuvânt*) = a spune ceva în treacăt. *A-și ~ ochii* (sau *privirea*) (pe ceva) = a examina (ceva), repede, în treacăt. //A da ceva cuiva azvârlindu-l. //A trânti ceva; a face să cadă. 2. *refl.* A se repezi, a se năpusti; a sări, a se avânta; a se azvârli. 3. *tr.* A îndepărta ceva rău, nefolositor. 4. *tr.* A răspândi lumină, umbră etc. 5. *tr.* (fig.) A face ca cineva să ajungă într-o anumită situație (rea). */A ~* (pe cineva) *pe drumuri* = a da (pe cineva) afară din serviciu; a lăsa (pe cineva) fără cele necesare traiului. *A ~ în închisoare* = a întemnița, a închide. 6. *intr.* A da cu ceva în cineva. 7. *tr.* A împrăștia sămânță pentru a semăna. 8. (pop.) *A se ~ în partea cuiva* = a semăna cu cineva (din familie). *vb. I, ind. prez. 3* aruncă.
aruncare Acțiunea de a (se) arunca; aruncătură. //Probă atletică de azvârlire a discului, greutății, suliței etc. *s.f., g.-d. art.* aruncării, *pl.* aruncări.
aruncat,-ă 1. Care a fost trimis la o distanță oarecare. 2. (la haltere, despre stil) Care constă în ridicarea halterei până la piept și înălțarea ei prin întinderea brațelor în sus. //(s.n.) *S-a calificat la ~ în finală.* 3. Care a fost îndepărtat ca nefolositor. *adj., pl.* aruncați,-te.
aruncător[1] Armă de foc, ușor transportabilă, cu care se aruncă mine; brand. */~ de flăcări* = armă care aruncă un lichid inflamabil (care se aprinde în aer) asupra obiectivelor inamice. *s.n., pl.* aruncătoare.
aruncător[2]**,-oare** Sportiv specializat în aruncarea discului, suliței, greutății etc. *s.m.* aruncători; *s.f., g.-d. art.* aruncătoarei, *pl.* aruncătoare.
aruncătură 1. Aruncare. */Dintr-o ~ de ochi* = deodată; numaidecât. *~ de ochi* = fel de a se uita; căutătură. 2. Distanță la care ajunge un obiect aruncat. *La o ~ de băț* = (foarte) aproape. 3. (rar) Săritură. *s.f., g.-d. art.* aruncăturii, *pl.* aruncături.
arvanit,-ă (înv.) Albanez. [*var.* alvanit,-ă *adj., s.m. și f.*] *adj., s.m. și f., pl.* arvaniți,-te.
arvonă v. **arvună.**
arvoni v. **arvuni.**
arvună (pop.) Acont. [*var.* arvonă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* arvunei, *pl.* arvune.
arvuni (pop.) 1. *tr.* A garanta cu bani o înțelegere; a aconta. 2. *refl.* A se angaja în slujba cuiva. [*var.* arvoni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* arvunesc, *imperf. 3 sg.* arvunea; *conj. prez. 3* să arvunească.
arvunire (pop.) Acțiunea de a (se) arvuni. *s.f., g.-d. art.* arvunirii.
arz (înv.) Memoriu, plângere adresată de către domnii, boierii etc. români sultanului sau marelui vizir; arzmahzar. *s.n., pl.* arzuri.
arzător[1] Dispozitiv care servește la amestecarea cu aer a combustibililor în vederea arderii. *s.n., pl.* arzătoare.
arzător[2]**,-oare** I. *adj.* 1. Care arde; fierbinte, torid. 2. (fig.) Puternic, intens. 3. Care cere o rezolvare urgentă. *Problemă ~.* II. *s.m.* Muncitor calificat care încinge cuptoarele în fabrică. *adj., s.m., pl.* arzători,-oare.
arzmahzar (înv.) Arz. *s.n., pl.* arzmahzaruri.
as 1. Monedă romană din aramă sau din bronz. 2. Carte de joc având cea mai mare valoare față de cărțile de aceeași culoare; birlic. 3. (fig.) Persoană care se distinge în mod deosebit într-un domeniu oarecare prin abilitate. *s.m., pl.*ași.
asab Soldat din armata Imperiului Otoman. *s.m., pl.* asabi.
asalt 1. Atac decisiv asupra unei poziții fortificate sau pentru a sparge rezistența inamicului. */A lua cu ~* = a cuceri printr-un atac hotărâtor. *A da ~* = a ataca; a năvăli. //(fig.) Acțiune sau luptă hotărâtă. 2. Luptă, exercițiu, întrecere de floretă. *s.n., pl.* asalturi.
asalta *tr.* 1. A da un asalt. 2. (fig.) A copleși cu rugăminți, cu cereri etc. *vb. I, ind. prez. 3* asaltează.
asaltare Acțiunea de a asalta. *s.f., g.-d. art.* asaltării, *pl.* asaltări.
asambla *tr.* A îmbina două sau mai multe piese într-un sistem. *vb. I, ind. prez. 3* asamblează.
asamblaj Sistem de mai multe piese îmbinate sau articulate. *s.n., pl.* asamblaje.
asamblare Acțiunea de a asambla și rezultatul ei. *s.f., g.-d. art.* asamblării, *pl.* asamblări.
asamblor[1] Muncitor care asamblează. *s.m., pl.* asamblori.
asamblor[2] (inform.) Program care prelucrează limbajul simbolic în limbajul pentru calculator. *s.n., pl.* asambloare.
asana *tr.* A înlătura surplusul de apă dintr-o regiune (în scopuri economice, de salubritate sau estetice). //(p. ext.) A seca (o apă stătătoare). //(fig.) A redresa, a curăța (moral). *vb. I, ind. prez. 3* asanează.
asanare Acțiunea de a asana. *s.f., g.-d. art.* asanării, *pl.* asanări.
asanator,-oare Care asanează. *adj., pl.* asanatori,-oare.
așară v. **aseară.**
asasin,-ă Persoană care săvârșește un asasinat; ucigaș. *s.m., pl.* asasini; *s.f., g.-d. art.* asasinei, *pl.* asasine.
asasina *tr.* A omorî pe cineva cu premeditare; a ucide. //(fig., fam.) A plictisi, a obosi pe cineva cu insistențele. *vb. I, ind. prez. 3* asasinează.
asasinare Acțiunea de a asasina. *s.f., g.-d. art.* asasinării, *pl.* asasinări.
asasinat Omor premeditat. *s.n., pl.* asasinate.
asbest v. **azbest.**
ascarid (zool.) Nume dat unor viermi intestinali; limbric. [*var.* ascaridă *s.f.*] *s.m., pl.* ascarizi.
ascaridă v. **ascarid.**
ascaridioză (-di-o-) Boală parazitară provocată de ascarizi. *s.f., g.-d. art.* ascaridiozei, *pl.* ascaridioze.
ască Celulă producătoare de spori interni, specifică unor ciuperci. *s.f., g.-d. art.* ascei, *pl.* asce.
ascendent[1] 1. Înălțare a unui astru deasupra orizontului. 2. (astron.) Semn zodiacal ridicat deasupra orizontului estic la naștere. 3. (cu determinări introduse prin prepoziția „asupra") Autoritate morală, influență (asupra cuiva). *s.n.*
ascendent[2]**,-ă** I. *adj.* Care urcă. */Linie ~* = linie genealogică ce suie de la fiu la părinți, de la nepoți la bunici etc. //(fig.) Care se dezvoltă progresiv. II. *s.m. și f.* Rudă în linie dreaptă care face parte dintr-o generație anterioară. *adj., s.m. și f., pl.* ascendenți,-te.

ascendență 1. Linie ascendentă de rudenie. 2. Familie din care se trage cineva; origine. *s.f., g.-d. art.* ascendenței, *pl.* ascendențe.
ascensional,-ă (-si-o-) Care tinde să urce. *Mișcare ~. adj., pl.* ascensionali,-e.
ascensiune (-si-u-) 1. Mișcare de jos în sus a unui mobil. 2. Urcare (pe un munte); înălțare în atmosferă (cu balonul). 3. (fig.) Promovare socială sau profesională; dezvoltare, creștere, evoluție a cuiva. //Proces de cucerire a puterii de către o organizație politică. *s.f., g.-d. art.* ascensiunii, *pl.* ascensiuni.
ascensor Cabină pentru transportul, pe verticală, al oamenilor și al mărfurilor (în clădirile cu mai multe etaje); lift. *s.n., pl.* ascensoare.
ascet,-ă Pustnic, sihastru; (fig.) persoană care duce o viață austeră și retrasă. *s.m., pl.* asceți; *s.f., g.-d. art.* ascetei, *pl.* ascete.
ascetic,-ă De ascet. *adj., pl.* ascetici,-ce.
ascetică Ramură a teologiei care se ocupă cu viața și opera asceților creștini. *s.f., g.-d. art.* ascеticii.
ascetism 1. Mod de viață caracterizat prin austeritate extremă; sihăstrie. 2. Concepție religioasă care preconizează ascetismul (1); asceză. *s.n.*
ascetiza *tr.* și *refl.* A da sau a căpăta un caracter ascetic. *//tr.* A chinui. *vb. I, ind. prez. 3* ascetizează.
asceză Ascetism. //(p. ext.) Ansamblu de exerciții fizice și spirituale practicate de unii călugări. *s.f., g.-d. art.* ascezei.
aschimodie (-di-e) (fam.) Persoană (foarte) urâtă prin slăbiciune, statură mică etc. *s.f., art.* aschimodia, *g.-d. art.* aschimodiei, *pl.* aschimodii, *art.* aschimodiile.
ascidie (-di-e) (la pl.) Clasă de animale marine inferioare, cu corpul în formă de sac; (la sg.) animal din această clasă. *s.f., art.* ascidia, *g.-d. art.* ascidiei, *pl.* ascidii, *art.* ascidiile.
ascită (med.) Acumulare de lichid în cavitatea peritoneală. *s.f., g.-d. art.* ascitei.
ascitic,-ă (Persoană) care suferă de ascită. *adj., s.m.* și *f., pl.* ascitici,-ce.
asclepiad[1] (-pi-ad) (în sintagma) *Vers ~* = vers din metrica antică alcătuit dintr-un spondeu (sau troheu), doi coriambi și un iamb. *adj., pl.* asclepiade.
asclepiad[2] (-pi-ad) 1. Vers asclepiad[1]. 2. Plantă erbacee cu flori albastre, parfumate și cu fructul cărnos. *s.m., pl.* asclepiazi.
ascochitoză Boală a plantelor, produsă de unele ciuperci, care se manifestă prin pete brune sau cenușii, care apar pe frunze, tulpini și fructe. *s.f., g.-d. art.* ascochitozei.
ascomicetă (la pl.) Clasă de ciuperci saprofite sau parazite care se înmulțesc prin spori produși de o ască; (la sg.) ciupercă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* ascomicetei, *pl.* ascomicete.
ascorbic (în sintagma) *Acid ~* = numele științific al vitaminei C. *adj.*
asculta 1. *tr.* A-și încorda auzul pentru a percepe sunete, zgomote. //(med.) A ausculta. //A auzi. 2. *tr.* și *intr.* A fi atent la ceea ce se spune sau se cântă. 3. *tr.* A împlini o dorință, o rugăminte; a lua în considerație, a acorda importanță celor spuse de cineva. 4. *tr.* A examina oral un elev. 5. *tr.* A audia un martor (într-un proces). 6. *tr.* și *refl.* A da urmare unui ordin, unui sfat etc.; a face exact cum vrea cineva. *vb. I, ind. prez. 3* ascultă.
ascultare Acțiunea de a asculta. */A fi* (sau *a sta* etc.) *sub ~a cuiva* = a fi sub autoritatea cuiva. //Promisiune de supunere făcută de monahi față de biserică; ucenicie îndeplinită de cel care intră în monahism. *s.f., g.-d. art.* ascultării, *pl.* ascultări.
ascultător,-oare 1. *adj.* Care ascultă (2); docil, supus. II. *s.m.* și *f.* Persoană care ascultă o povestire, un concert etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* ascultători,-oare.
ascunde 1. *tr.* și *refl.* A (se) așeza într-un loc unde să nu poată fi văzut și găsit. 2. *tr.* (fig.) A tăinui. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ascund, *1 pl.* ascundem, *perf. s. 1 sg.* ascunsei, *1 pl.* ascunserăm; *conj. prez. 3* să ascundă; *imper. 2 sg.* ascunde; *ger.* ascunzând; *part.* ascuns.
ascuns[1] Faptul de a (se) ascunde. */În* sau *pe* (*sub*) *~* = pe furiș, tainic. *De-a ~ul* v. *de-a* (*v-ați*) *~elea s.n.*
ascuns[2]**,-ă** 1. Nedescoperit, nevalorificat. 2. (despre oameni) Care nu-și dă pe față gândurile sau faptele. //(despre gânduri, fapte) Nedezvăluit nimănui. *adj., pl.* ascunși,-se.
ascunzătoare Loc în care se poate ascunde cineva sau ceva. *s.f., g.-d. art.* ascunzătorii, *pl.* ascunzători.
ascunziș 1. Loc tainic, ferit. 2. (fig.) Secret, taină. */Cu ~uri* = fără sinceritate; tainic. *s.n., pl.* ascunzișuri.
ascuți 1. *tr.* A face mai tăioasă lama unei unelte de tăiat, a unei arme. //A face vârf (înțepător) unui obiect. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) amplifica, a (se) agrava. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) face mai ager, mai pătrunzător. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ascut, *imperf. 3 sg.* ascuțea; *conj. prez. 3* să ascută; *imper. 2 sg.* ascute, *neg.* nu ascuți.
ascuțime 1. Faptul de a fi ascuțit. 2. Agerime (a minții), perspicacitate, acuitate. */Cu ~* = ferm, hotărât. *s.f., g.-d. art.* ascuțimii.
ascuțire Acțiunea de a (se) ascuți. *s.f., g.-d. art.* ascuțirii, *pl.* ascuțiri.
ascuțiș Tăiș sau vârf ascuțit al unui obiect; lamă. *s.n., pl.* ascuțișuri.
ascuțit[1] Faptul de a ascuți. *s.n.*
ascuțit[2]**,-ă** A. (despre obiecte) Cu tăiș sau cu vârf; tăios. */Unghi ~* = unghi mai mic de 90 de grade. B. (fig.) 1. Ager, pătrunzător. *Minte ~.* 2. (despre sentimente, senzații etc.) Intens, viu. 3. (despre vorbe, privire) Aspru, tăios. 4. (despre sunete, voce) Strident. 5. (despre conflicte, ciocniri etc.) Violent, înverșunat. *adj., pl.* ascuțiți,-te.
ascuțitoare Instrument sau unealtă cu care se ascut obiecte tăioase, creioane etc. *s.f., g.-d. art.* ascuțitorii, *pl.* ascuțitori.
ascuțitor Lucrător specializat în ascuțitul uneltelor tăioase. *s.m., pl.* ascuțitori.
ascuțitorie Atelier unde se ascut obiecte tăioase. *s.f., art.* ascuțitoria, *g.-d. art.* ascuțitoriei, *pl.* ascuțitorii, *art.* ascuțitoriile.
ascuțitunghic (în sintagma) *Triunghi ~* = triunghi care are toate unghiurile mai mici de 90 de grade. *adj., pl.* ascuțitunghice.
aseară În seara zilei precedente. [*var.* (reg.) asară *adv.*] *adv.*
aseca *tr.* (rar) A deseca; (spec.) a îndepărta apa de infiltrație din puțurile de mină, din rocile sau substanțele minerale utile etc. *vb. I, ind. prez. 3* aseacă.
asecare (rar) Acțiunea de a aseca. *s.f., g.-d. art.* asecării, *pl.* asecări.
asedia (-di-a) *tr.* A supune unui asediu. *vb. I, ind. prez. 3* asediază, *1 pl.* asediem; *conj. prez. 3* să asedieze; *ger.* asediind.
asediator,-oare (-di-a-) (Armată, persoană) care asediază. *adj., s.m.* și *f., pl.* asediatori,-oare.
asediere (-di-e-) Acțiunea de a asedia. *s.f., g.-d. art.* asedierii, *pl.* asedieri.
asediu 1. Încercuire și atacare armată a unui loc întărit, a unui oraș pentru a-l cuceri. 2. *Stare de ~* = suspendare temporară a libertăților democratice și înlocuirea lor cu un regim militar. *s.n., art.* asediul, *pl.* asedii, *art.* asediile.
aseismic,-ă (despre zone geografice) Lipsit de cutremure. *adj., pl.* aseismici,-ce.
aseismicitate Absență a fenomenelor seismice într-o regiune. *s.f., g.-d. art.* aseismicității.

aseleniza *intr.* (despre vehicule cosmice, despre astronauți) A coborî pe suprafața Lunii; a aluniza. *vb. I, ind. prez. 3* aselenizează.
aselenizare Faptul de a aseleniza; alunizare. *s.f., g.-d. art.* aselenizării, *pl.* aselenizări.
asemăna 1. *refl.* A avea însușiri comune, a aduce, a semăna cu cineva sau cu ceva. 2. *tr.* și *refl.* A (se) situa pe același plan, a (se) socoti la fel cu altul; a (se) asemui. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* asemăn, *2 sg.* asemeni, *3* aseamănă; *conj. prez. 3* să asemene.
asemănare Faptul de a (se) asemăna; analogie, similitudine. */După chipul și ~a cuiva* = leit, întocmai, la fel (cu cineva sau cu ceva). *Fără ~* = incomparabil, extraordinar. //(mat.) Corespondență între punctele a două figuri în care raportul lungimilor segmentelor omoloage este constant. *s.f., g.-d. art.* asemănării, *pl.* asemănări.
asemănător,-oare Care seamănă cu cineva sau cu ceva; asemenea, asemănat, similar, analog. *adj., pl.* asemănători,-oare.
asemene[1] v. **asemenea**[1].
asemene[2] v. **asemenea**[2].
asemenea[1] 1. (antepus) Astfel de..., așa, atare. 2. (postpus) Analog, asemănător. //(mat., despre figuri geometrice) Care au unghiurile corespunzătoare egale și laturile corespunzătoare proporționale. *Triunghiuri ~.* [*var.* (reg.) asemeni, asemene, asemine *adj. invar.*] *adj. invar.*
asemenea[2] 1. Deopotrivă de..., în același fel, tot așa; așijderea. *Se poartă ~ lui.* 2. Pe lângă aceasta; mai, încă. [*var.* (reg.) asemeni, asemene, asemine *adv.*] *adv.*
asemeni[1] v. **asemenea**[1].
asemeni[2] v. **asemenea**[2].
asemine v. **asemenea**[1].
asemui 1. *tr.* și *refl.* A (se) asemăna. 2. *tr.* A confunda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* asemuiesc, *imperf. 3 sg.* asemuia; *conj. prez. 3* să asemuiască.
asemuire Faptul de a (se) asemui. *s.f., g.-d. art.* asemuirii, *pl.* asemuiri.
asentiment Consimțământ, încuviințare, aprobare. */A fi în ~ul cuiva* = a avea aprobarea cuiva într-o acțiune, a proceda în conformitate cu dorința cuiva. *s.n., pl.* asentimente.
asepsie 1. Absență a germenilor patogeni. 2. Sterilizare a instrumentelor medicale și a locului unde se face o operație cu ajutorul căldurii, ultrasunetelor etc. *s.f., art.* asepsia, *g.-d. art.* asepsiei.
aseptic,-ă Fără microbi; sterilizat. *adj., pl.* aseptici,-ce.
asertiv,-ă (livr.) Cu caracter de asertiune; asertoric. *adj., pl.* asertivi,-e.
asertoric,-ă (despre propoziții, judecăți, rar) Care exprimă o situație de fapt; declarativ. *Judecată ~. adj., pl.* asertorici,-ce.
asertiune (-ți-u-) Enunț considerat ca adevărat; (p. gener.) afirmație. *s.f., g.-d. art.* asertiunii, *pl.* asertiuni.
aservi *tr.* A subordona un popor, o țară unor interese străine. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* aservesc, *imperf. 3 sg.* aserveа; *conj. prez. 3* să aservească.
aservire Acțiunea de a aservi. *s.f., g.-d. art.* aservirii.
asesor,-oare (în trecut) Reprezentant al oamenilor muncii în unele complete de judecată. *s.m., pl.* asesori; *s.f., g.-d. art.* asesoarei, *pl.* asesoare.
asexuat,-ă (-xu-at) (despre plante și animale) Care nu aparține niciunui sex. */Reproducere ~* = reproducere prin spori sau prin diviziune. *adj., pl.* asexuați,-te.
asezona *tr.* A pune ingrediente în mâncare. *vb. I, ind. prez. 3* asezonează.
asezonare Faptul de a asezona. *s.f., g.-d. art.* asezonării, *pl.* asezonări.
asfalt 1. Rocă sedimentară formată prin descompunerea unor substanțe organice sau prin oxidarea petrolului. 2. Amestec de bitum cu materiale minerale, întrebuințat la pavarea drumurilor. 3. Drum, loc asfaltat. *s.n., pl.* asfalturi.
asfalta *tr.* A acoperi un drum, un teren etc. cu un strat de asfalt (2). *vb. I, ind. prez. 3* asfaltează.
asfaltaj (rar) Strat de asfalt pe suprafața unor elemente de construcție. *s.n.*
asfaltare Acțiunea de a asfalta. *s.f., g.-d. art.* asfaltării, *pl.* asfaltări.
asfaltene Constituenți ai asfalturilor din hidrocarburi, care dau bitumului calitatea de aglomerat. *s.n. pl.*
asfaltic,-ă Care conține asfalt, impregnat cu asfalt. *adj., pl.* asfaltici,-ce.
asfaltizare (rar) Transformare naturală a țițeiului în asfalt. *s.f., g.-d. art.* asfaltizării.
asfaltor Muncitor specializat în lucrări de asfaltare. *s.m., pl.* asfaltori.
asfinți *intr* (despre aștri) A apune, a scăpăta. //(fig.) A merge spre declin. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* asfințește, *imperf. 3 sg.* asfințea; *conj. prez. 3* să asfințească.
asfințire Faptul de a asfinți; asfințit. *s.f., g.-d. art.* asfințirii.
asfințit 1. Apus, asfințire. 2. (fig.) Declin, decădere. 3. Timpul când apune soarele. 4. Locul unde apune soarele. *s.n., pl.* asfințituri.
asfințite (pop., în loc.) *Pe ~* = în amurg. *loc. adv.*
asfixia (-xi-a) *tr.* și *refl.* A provoca sau a suferi o asfixie; (p. ext.) a omorî sau a muri în urma unei asfixii. *vb. I, ind. prez. 3* asfixiază, *1 pl.* asfixiem; *conj. prez. 3* să asfixieze; *ger.* asfixiind.
asfixiant,-ă (-xi-ant) Care provoacă asfixie; sufocant. *adj., pl.* asfixianți,-te.
asfixie/asfixie (-xi-e) Stare de sufocare din cauza înecării, strangulării, gazelor otrăvitoare, unor boli etc. *s.f., art.* asfixia/asfixia, *g.-d. art.* asfixiei/asfixiei, *pl.* asfixii/asfixii, *art.* asfixiile/asfixiile.
asfixiere (-xi-e-) Faptul de a (se) asfixia. *s.f., g.-d. art.* asfixierii, *pl.* asfixieri.
asfodel Plantă bulboasă cu flori albe, din familia liliaceelor. *s.n.*
asfoliț Beton asfaltic dur, rezistent la temperaturi joase. *s.n.*
ashram (ash *pron.* aș) Loc de retragere colectivă unde discipolii se adună în jurul învățătorului. *s.n., pl.* ashramuri.
asiat,-ă (-si-a-) (rar) Asiatic. *adj., pl.* asiați,-te.
asiatic,-ă (-si-a-) (Locuitor) din Asia. *adj., s.m.* și *f., pl.* asiatici,-ce.
asibila *tr.* și *refl.* (fon.) A căpăta sau a face să capete caracterele unei consoane africate. *vb. I, ind. prez. 3* asibilează.
asibiiare Fenomen fonetic prin care o consoană ocluzivă se transformă în consoană africată sub influența lui „i" sau „e" următor; asibilație. *s.f., g.-d. art.* asibilării.
asibilație (-ți-e) (fon.) Asibilare. *s.f., art.* asibilația, *g.-d. art. art.* asibilației, *pl.* asibilații, *art.* asibilațiile.
asiduitate (-du-i-) Insistență, perseverență, tenacitate în realizarea unui țel. *s.f., g.-d. art.* asiduității.
asiduu,-uă (-du-u) Care indică asiduitate; insistent, perseverent; tenace. *adj., pl.* asidui,-ue.
asietă (-si-e-) 1. Înclinare longitudinală a unei nave din cauza repartizării neuniforme a încărcăturii. 2. (fin.) Mod de fixare a impozitelor către stat. *s.f., g.-d. art.* asietei, *pl.* asiete.
asignat (în trecut) Nume dat bancnotei în unele țări. *s.n., pl.* asignate.
asigura 1. *tr.* A oferi o garanție; a pune în siguranță; a garanta. 2. *refl.* A-și lua măsuri de precauție. //*tr.* A da cuiva garanții asupra unui lucru; a încredința.

3. *tr.* şi *refl.* A încheia un contract de asigurare. 4. *tr.* A împiedica desfacerea sau deplasarea elementelor asamblate ale unui sistem tehnic. *vb. I, ind. prez. 3* asigură.
asigurare Acţiunea de a (se) asigura. 1. Punere în siguranţă. 2. Promisiune fermă, încredinţare. 3. Obligaţie legală prin care asiguratorul se angajează să plătească celui asigurat o sumă de bani în cazul producerii riscului prevăzut în contract. */~ sociale* = formă de ocrotire a populaţiei, care constă în acordarea de ajutoare materiale şi asistenţă medicală. *s.f., g.-d. art.* asigurării, *pl.* asigurări.
asigurat,-ă (Persoană, instituţie, bun etc.) care se asigură (3). *adj., s.m.* şi *f., pl.* asiguraţi,-te.
asigurator,-oare (Persoană, instituţie) care face asigurări (3). */Sechestru ~* = sechestru ordonat de justiţie pentru a garanta respectarea drepturilor părţilor afiate în cauză. *adj., s.m.* şi *f., pl.* asiguratori,-oare.
asimetric,-ă Lipsit de simetrie. *adj., pl.* asimetrici,-ce.
asimetrie Lipsă de simetrie. *s.f., art.* asimetria, *g.-d. art.* asimetriei, *pl.* asimetrii, *art.* asimetriile.
asimila 1. *tr.* A transpune substanţele nutritive în substanţe proprii organismului. 2. *tr.* şi *refl.* A fi supus unui proces de asimilare (2). 3. *tr.* A-şi însuşi cunoştinţe, teorii, idei. 4. *tr.* A considera egal, similar cu altă fiinţă, cu alt obiect etc. 4. *tr.* A introduce în fabricaţie produse sau tehnologii noi. 5. *tr.* şi *refl.* (fon.) A (se) transforma sub influenţa altui sunet aflat în apropiere. *vb. I, ind. prez. 3* asimilează.
asimilabil,-ă Care poate fi asimilat (uşor). *adj., pl.* asimilabili,-e.
asimilare 1. Acţiunea de a (se) asimila. 2. Proces de integrare în alt grup social sau naţional, cu pierderea caracteristicilor proprii (limbă, obiceiuri etc.) *s.f., g.-d. art.* asimilării, *pl.* asimilări.
asimilator,-oare Care asimilează. *adj., pl.* asimilatori,-oare.
asimilaţie (-ţi-e) 1. (fiziol.) Fază a metabolismului în care materiile nutritive introduse în organism sunt transformate în substanţe proprii acestuia; asimilare. 2. *~ clorofiliană* = proces fiziologic prin care plantele verzi sintetizează, cu ajutorul luminii, substanţele organice din bioxidul de carbon şi din apă şi eliberează oxigen. 3. (fon.) Modificare a unui sunet sub influenţa altuia, aflat în apropiere. *s.f., art.* asimilaţia, *g.-d. art.* asimilaţiei, *pl.* asimilaţii, *art.* asimilaţiile.
asimptomatic,-ă (med., despre boli) Care nu prezintă simptom clinic. *adj., pl.* asimptomatici,-ce.
asimptotă (mat.) Dreaptă de care se apropie o curbă, pe care însă nu o atinge niciodată. *s.f., g.-d. art.* asimptotei, *pl.* asimptote.
asimptotic,-ă Referitor la asimptotă; ca o asimptotă. *adj., pl.* asimptotici,-ce.
asin Măgar. *s.m., pl.* asini.
asincron,-ă 1. Care nu este sincron; asincronic. 2. (despre maşini electrice) Care are turaţia motorului diferită de cea a câmpului magnetic al statorului. *adj., pl.* asincroni,-e.
asincronic,-ă (despre mişcări, fenomene etc.) Care nu se suprapune în timp cu altă mişcare, cu alt fenomen etc. *adj., pl.* asincronici,-ce.
asincronism Caracter asincoronic; lipsă de sincronism. *s.n.*
asindet/asindeton Figură de stil constând în suprimarea conjuncţiilor copulative. *s.n.*
asindetic,-ă Referitor la asindet, care aparţine asindetului. *adj., pl.* asindetici,-ce.
asindeton v. **asindet.**
asinergie (med.) Incapacitate patologică de a coordona simultan diferite mişcări elementare. *s.f., art.* asinergia, *g.-d. art.* asinergiei.
asirian,-ă (-ri-a-) (Locuitor) din Asiria. *adj., s.m.* şi *f., pl.* asirieni,-e.
asiriană (-ri-a-) Limbă vorbită de asirieni. *s.f., g.-d. art.* asirienei.
asiriolog,-ă (-ri-o-) Specialist în asiriologie. *s.m., pl.* asiriologi; *s.f., g.-d. art.* asiriologei, *pl.* asiriologe.
asiriologie (-ri-o-) Disciplină care studiază istoria, limba şi cultura din Asiria. *s.f., art.* asiriologia, *g.-d. art.* asiriologiei.
asiro-babilonian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din statele antice Asiria şi Babilon. *adj., s.m.* şi *f., pl.* asirobabilonieni,-e.
asista 1. *intr.* A fi de faţă, a participa la... 2. *tr.* A ajuta, a secunda pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* asistă.
asistent,-ă I. *adj.* Care asistă la ceva. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care e de faţă pentru a ajuta. */~ universitar* = grad didactic universitar inferior lectorului; persoană cu acest grad. *~ medical* = cadru medical cu pregătire medie, specializat în munca medico-sanitară. *adj., s.m.* şi *f., pl.* asistenţi,-te.
asistenţă 1. Acţiunea de a asista, de a fi prezent la o ceremonie, la o reuniune etc. *~ la ore.* 2. Public care asistă la o conferinţă, la un spectacol etc. 3. Sprijin, ajutor. */~ mutuală* = înţelegere politico-militară între două sau mai multe state pentru apărarea comună împotriva unui atac armat. *~ socială* = sistem de ajutorare materială a persoanelor care şi-au pierdut capacitatea de muncă. 4. Cooperare materială sau morală între state. *s.f., g.-d. art.* asistenţei.
asistolic,-ă (med.) Referitor la asistolie. *adj., pl.* asistolici,-ce.
asistolie (med.) 1. Insuficienţă a contracţiilor inimii. 2. (impr.) Insuficienţă cardiacă totală. *s.f., art.* asistolia, *g.-d. art.* asistoliei.
asiză Fiecare dintre straturile orizontale de cărămidă, piatră etc. din structura unei zidării. *s.f., g.-d. art.* asizei, *pl.* asize.
ASLO/Aslo Analiză de laborator care pune în evidenţă existenţa unei infecţii în organism. *s.n., art.* ASLO-ul/Aslo-ul, *pl.* ASLO-uri/Aslo-uri.
asmatuchi v. **hasmatuchi.**
asmătui v. **hasmatuchi.**
asmuţa v. **asmuţi.**
asmuţare v. **asmuţire.**
asmuţi 1. *tr.* A întărâta un câine. 2. (fig.) A provoca pe cineva la acţiuni violente; a stârni, a instiga. [*var.* asmuţa *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* asmut, *3 sg.* asmute; *conj. prez. 3* să asmută.
asmuţire Acţiunea de a asmuţi. [*var.* asmuţare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* asmuţirii, *pl.* asmuţiri.
asocia (-ci-a) 1. *refl.* A se uni cu cineva pentru un scop comun. *//refl.* şi *tr.* A lua parte sau a face să ia parte, împreună cu alţii, la o acţiune, la o iniţiativă etc.; a (se) alătura. 2. *tr.* A pune laolaltă. *vb. I, ind. prez. 3* asociază, *1 pl.* asociem; *conj. prez. 3* să asocieze; *ger.* asociind.
asocial,-ă (-ci-al) Neadaptat la viaţa socială; care se opune integrării sociale. *adj., pl.* asociali,-e.
asociat,-ă (-ci-a-) (Persoană) care s-a întovărăşit cu cineva; (persoană) care face parte dintr-o asociaţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* asociaţi,-te.
asociativ,-ă (-ci-a-) 1. Relativ la o asociaţie (2); (despre memorie) care evocă imagini prin asociaţie (2). 2. (mat., despre o operaţie) Care duce la acelaşi rezultat, indiferent de modul cum au fost grupate elementele unui grup ordonat. *adj., pl.* asociativi,-e.
asociativitate (-ci-a-) 1. Capacitate de asociere. 2. Proprietate a unei operaţii matematice de a fi asociativă (2). *s.f., g.-d. art.* asociativităţii.

asociație (-ci-a-ți-e) 1. Grupare de persoane care au un anumit scop, organizată pe baza unui statut. 2. (psih.) Proprietate a psihicului de a lega între ele imagini senzoriale, idei etc., apariția unei reprezentări atrăgând în conștiință o altă reprezentare asemănătoare sau întâlnită anterior; legătură între idei, reprezentări etc. pe baza acestei poprietăți. 3. Grupare de plante caracteristice unui anumit mediu de viață. 4. Grupare de molecule, de stele etc. cu însușiri comune. *s.f., art.* asociația, *g.-d. art.* asociației, *pl.* asociații, *art.* asociațiile.
asociaționism (-ci-a-ți-o-) Concepție în psihologie care pune la baza vieții sufletești asociația (2). *s.n.*
asociaționist,-ă (-ci-a-ți-o-) (Adept) al asociaționismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* asociaționiști,-ste.
asociere (-ci-e-) Acțiunea de a (se) asocia. *s.f., g.-d. art.* asocierii, *pl.* asocieri.
asolament Tehnică a împărțirii unui teren agricol în parcele și a cultivării plantelor, prin rotație, pe o anumită parcelă. *s.n., pl.* asolamente.
asoma *tr.* 1. A ameți animalele în abator înainte de tăiere (cu o lovitură puternică). 2. A inoportuna; a lovi. *vb. I, ind. prez. 3* asomează.
asomare (rar) Acțiunea de a asoma. *s.f., g.-d. art.* asomării.
asonant,-ă Care produce o asonanță. *adj., pl.* asonanți,-te.
asonanță Rimă imperfectă. *s.f., g.-d. art.* asonanței, *pl.* asonanțe.
asorta 1. *tr.* A așeza laolaltă diverse lucruri pentru a forma un tot armonios. //A aproviziona cu diferite mărfuri. 2. *refl.* A se potrivi (ca mărime, nuanță etc.). *vb. I, ind. prez. 3* asortează.
asortare Acțiunea de a (se) asorta. *s.f., g.-d. art.* asortării, *pl.* asortări.
asortiment Cantitate de produse de aceeași categorie, dar de forme și calități deosebite. ~ *de pahare. s.n., pl.* asortimente.
asparagus Plantă ornamentală din familia liliaceelor, cu frunze foarte fine și decorative. *s.m., pl.* asparagusi.
aspartam (farm.) Înlocuitor nesintetic al zahărului. *s.n.*
aspect 1. Înfățișare, formă sub care se prezintă cineva sau ceva. /*Sub* ~*ul*... = din punctul de vedere al... 2. Categorie gramaticală specifică anumitor limbi, care indică stadiul de realizare a acțiunii verbului. *s.n., pl.* aspecte.
aspectomat Aparat de proiecție cu schimbare automată a diapozitivelor. *s.n., pl.* aspectomate.
aspectuos,-oasă (-tu-os) Care are aspect (1) plăcut, atrăgător. *adj., pl.* aspectuoși,-oase.
aspergil Mucegai care apare pe substanțe dulci. *s.m.*
aspergiloză Micoză provocată de dezvoltarea aspergilului în organism. *s.f., g.-d. art.* aspergilozei.
asperitate 1. Proprietatea de a fi aspru[2]; suprafață aspră[2]. 2. (fig.) Lipsă de delicatețe, de toleranță. *s.f., g.-d. art.* asperității, *pl.* asperități.
aspermatic,-ă Lipsit de sămânță bărbătească. *adj., pl.* aspermatici,-ce.
aspermatism Sterilitate cauzată de imposibilitatea producerii și evacuării lichidului seminal. *s.n.*
aspersare Stropire cu aspersorul. *s.f., g.-d. art.* aspersării, *pl.* aspersări.
aspersiune (-si-u-) Stropire a unei culturi agricole cu aspersorul. *s.f., g.-d. art.* aspersiunii.
aspersor Dispozitiv de pulverizare a apei pentru irigații. *s.n., pl.* aspersoare.
aspic Masă gelatinoasă obținută din zeamă de oase și carne, folosită la unele mâncăruri (ca garnitură). *s.n., pl.* aspicuri.
aspidă (rar) Șarpe veninos. //(fig.) Femeie rea. *s.f., g.-d. art.* aspidei, *pl.* aspide.
aspira 1. *tr.* A trage aer în plămâni; a inspira. 2. *tr.* (despre pompe) A absorbi un lichid, un gaz, praful etc. 3. *intr.* A năzui, a tinde spre ceva. *vb. I, ind. prez. 3* aspiră.
aspirant,-ă 1. Persoană care aspiră la ceva, care dorește să obțină ceva. 2. (în trecut) Elev al unei școli de ofițeri de marină. //(în trecut) Diplomat al unei facultăți care se pregătea pentru a obține titlul de candidat în științe. *s.m., pl.* aspiranți; *s.f., g.-d. art.* aspirantei, *pl.* aspirante.
aspirantură (înv.) Sistem de pregătire universitară a viitorilor candidați în științe. *s.f., g.-d. art.* aspiranturii.
aspirare Acțiunea de a aspira; aspirație. *s.f., g.-d. art.* aspirării, *pl.* aspirări.
aspirat,-ă (fon., despre sunete) Pronunțat cu aspirație (2). *adj., pl.* aspirați,-te.
aspirată Sunet aspirat. *s.f., g.-d. art.* aspiratei, *pl.* aspirate.
aspirator[1] Aparat pentru aspirarea prafului, gazelor, lichidelor etc. *s.n., pl.* aspiratoare.
aspirator[2]**,-oare** Care aspiră (1, 2). *adj., pl.* aspiratori,-oare.
aspirație (-ți-e) 1. Absorbire a unui fluid; aspirare. //Deplasare a unui fluid într-o conductă prin micșorarea presiunii aerului din ea. 2. (fon.) Zgomot produs prin frecarea aerului la trecerea lui prin laringe în cursul pronunțării unor sunete. 3. (fig.) Năzuință, dorință puternică. [*var.* (înv.) aspirațiune *s.f.*] *s.f., art.* aspirația, *g.-d. art.* aspirației, *pl.* aspirații, *art.* aspirațiile.
aspirațiune v. **aspirație.**
aspirină Preparat farmaceutic care conține acid acetilsalicilic, întrebuințat ca febrifug și calmant. *s.f., g.-d. art.* aspirinei, *pl.* aspirine.
asprează (rar) Asprime (1). *s.f., g.-d. art.* asprelii, *pl.* asprели.
asprete Pește mic, de culoare cenușie-brună. *s.m., pl.* aspreți.
aspri *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni mai aspru[2]; a (se) înăspri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* aspresc, *imperf. 3 sg.* aspreа; *conj. prez. 3* să aspreasсă.
asprime 1. Proprietatea de a fi aspru[2] (A.1); (rar) asprează. 2. (fig.) Atitudine severă, lipsită de indulgență față de cineva; strășnicie. //Vigoare, tărie, putere, forță. ~*a gerului. s.f., g.-d. art.* asprimii, *pl.* asprimi.
asprișoară (bot.) Turiță. *s.f., g.-d. art.* asprișoarei, *pl.* asprișoare.
aspriu,-ie (rar) Cam aspru[2] (A.1). //(despre vin) Înțepător la gust. *adj., pl.* aspрii.
aspru[1] Monedă turcească de argint care a circulat și în țările române. *s.m., art.* asprul, *pl.* aspri, *art.* asprii.
aspru[2]**,-ă** A. 1. Cu suprafața zgrunțuroasă, care dă la pipăit o senzație neplăcută. 2. (despre păr, perii etc.) Cu fire tari, țepoase. 3. (despre apă) Cu multe săruri calcaroase. 4. (despre vin) Cu gust înțepător; acru. B. (fig., și adv.) 1. Puternic, intens. *Vânt* ~. 2. Chinuitor, greu de îndurat. *Robie* ~. 3. (fig.) Lipsit de indulgență; neînduplecat, sever; aprig, dur, crud. *Privire* ~. *adj., pl.* aspri,-e.
assai (it., muz.) Destul de..., foarte... *adv.*
asta v. **ăsta.**
astatiniu Element chimic radioactiv din grupul halogenilor. *s.n., art.* astatiniul.
astatizare Procedeu de mărire a sensibilității unor sisteme deformabile (gravimetre, seismografe etc.) față de acțiunile deformante, prin micșorarea stabilității acestor sisteme. *s.f., g.-d. art.* astatizării.
astă-iarnă Iarna trecută. *adv.*
astă-noapte Noaptea trecută. *adv.*

astă-primăvară Primăvara trecută. *adv.*
astă-seară Deseară. *adv.*
astă-toamnă Toamna trecută. *adv.*
astă-vară Vara trecută. *adv.*
astăzi 1. Azi; ziua care este în curs. //(în corelație cu „mâine") a) Zi după zi, zi cu zi; b) Când..., când. */De ieri până ~* = într-un timp foarte scurt. *Ba ~, ba mâine* exprimă ideea de amânare repetată. *~-mâine* = zilele acestea, în curând. 2. În epoca prezentă. *adv.*
astâmpăr Odihnă, liniște, tihnă. */Fără ~* = a) necontenit; b) neastâmpărat. [*var.* (pop.) stâmpăr *s.n.*] *s.n.*
astâmpăra *refl.* și *tr.* 1. A (se) calma, a (se) domoli, a (se) liniști, a (se) cumini, a (se) potoli. 2. A scădea sau a face să scadă (în intensitate), a înceta sau a face să înceteze. [*var.* (pop.) stâmpăra *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* astâmpără; *conj. prez. 3* să astâmpere.
astâmpărare Acțiunea de a (se) astâmpăra. [*var.* (pop.) stâmpărare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* astâmpărării.
astenic,-ă (Persoană) care suferă de astenie. *adj., s.m.* și *f., pl.* astenici,-ce.
astenie Stare patologică de oboseală intensă, de slăbiciune, de reducere a capacității de efort etc. *s.f., art.* astenia, *g.-d. art.* asteniei, *pl.* astenii, *art.* asteniile.
astenia *refl.* și *tr.* A (se) îmbolnăvi de astenie. *vb. I, ind. prez. 3* astenizează.
astereală Căptușeală de scânduri așezată pe un schelet de lemn, pentru a susține învelitoarea unui acoperiș, o boltă de beton etc. *s.f., g.-d. art.* asterelii, *pl.* astereli.
astereognozie (-re-o-) Incapacitate patologică de a recunoaște formele obiectelor prin palpare. *s.f., art.* astereognozia, *g.-d. art.* astereognoziei.
asteridă (la pl.) Clasă de echinoderme marine; (la sg.) echinodermă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* asteridei, *pl.* asteride.
asterie (zool.) Stea-de-mare. *s.f., art.* asteria, *g.-d. art.* asteriei, *pl.* asterii, *art.* asteriile.
asterisc Semn grafic care trimite la o notă sau care indică un cuvânt reconstituit; steluță. *s.n., pl.* asteriscuri.
asterism Proprietate a unor minerale de a prezenta în masa lor cercuri luminoase prin reflectarea luminii. *s.n.*
asteroid (de obicei la pl.) Fiecare dintre planetele mici din sistemul solar, aflate între orbitele planetelor Marte și Jupiter. *s.m., pl.* asteroizi.
asteronim Grup de steluțe sau literă urmată de steluțe care înlocuiesc într-o operă literară un nume. *s.n., pl.* asteronime.
astfel 1. Așa; în modul acesta, în acest fel. 2. Așadar, prin urmare; în consecință. *adv.*
astfel de Asemenea. *~ om. loc. adj.*
astigmatic,-ă I. *adj.* (despre o imagine) Care prezintă astigmatism. II. *s.m.* și *f.* Persoană care suferă de astigmatism. *adj., s.m.* și *f., pl.* astigmatici,-ce.
astigmatism 1. Defect al vederii determinat de inegalitatea curburii corneii sau a cristalinului, ceea ce duce la deformarea imaginilor. 2. Defect al unei lentile, care dă o imagine deformată și alungită din cauza curburii sale neegale. *s.n.*
astigmometru (med.) Aparat pentru măsurarea gradului de astigmatism. *s.n., art.* astigmometrul, *pl.* astigmometre.
astm Boală care se manifestă prin greutate în respirație. [*var.* astmă *s.f.*] *s.n.*
astmatic,-ă I. *adj.* Cauzat de astm. *Tuse ~.* II. *s.m.* și *f.* Persoană care suferă de astm. *adj., s.m.* și *f., pl.* astmatici,-ce.
astmă v. **astm.**
astragal 1. Primul dintre oasele mari ale tarsului. 2. Element decorativ care separă fusul coloanei de capitel. *s.n., pl.* astragale.
astrahan 1. Pielicică de miel din rasa caracul, cu părul mătăsos și buclat. 2. Haină din astfel de blană. *s.n., pl.* (2) astrahanuri.
astral,-ă Referitor la aștri. *adj., pl.* astrali,-e.
astralit Exploziv de siguranță, folosit în mine, cariere etc. [*var.* astralită *s.f.*] *s.n.*
astralită v. **astralit.**
astrăgaci Instrument de cizmărie folosit la întins talpa sau la întors cizmele pe față după ce au fost cusute. *s.n., pl.* astrăgace.
astringent[1] Substanță sau medicament folosit împotriva secrețiilor organice exagerate. *s.n., pl.* astringente.
astringent[2]**,-ă** (med., despre substanțe) Care contractă țesuturile organismului. *adj., pl.* astringenți,-te.
astringență Proprietate a unor substanțe de a fi astringente. *s.f., g.-d. art.* astringenței.
astrobiolog,-ă (-bi-o-) Specialist în astrobiologie. *s.m.* și *f., pl.* astrobiologi,-ge.
astrobiologie (-bi-o-) Știință care studiază viața de pe alte planete. *s.f., art.* astrobiologia, *g.-d. art.* astrobiologiei.
astroclimat Totalitatea factorilor care contribuie la stabilirea unui loc adecvat pentru observații astronomice cu instrumente optice perfecționate. *s.n., pl.* astroclimate.
astrodrom Cosmodrom. *s.n., pl.* astrodromuri.
astrofizică Ramură a astronomiei care studiază aștrii și materia interstelară. *s.f., g.-d. art.* astrofizicii.
astrofizician,-ă (-ci-an) Specialist în astrofizică. *s.m., pl.* astrofizicieni; *s.f., g.-d. art.* astrofizicienei, *pl.* astrofiziciene.
astrofotometrie Ramură a astrofizicii practice care se ocupă cu măsurarea strălucirii corpurilor cerești. *s.f., art.* astrofotometria, *g.-d. art.* astrofotometriei.
astrograf Instrument pentru determinarea poziției aștrilor. *s.n., pl.* astrografe.
astrografie Ramură a astronomiei care se ocupă cu descrierea stelelor. *s.f., art.* astrografia, *g.-d. art.* astrografiei.
astrolab 1. Vechi instrument pentru măsurarea unghiurilor. 2. Instrument folosit pentru măsurarea înălțimii aștrilor deasupra orizontului. *s.m., pl.* astrolabi.
astrolatrie (rar) Închinare la stele. *s.f., art.* astrolatria, *g.-d. art.* astrolatriei.
astrolog,-ă Persoană care se ocupă cu astrologia; (p. ext.) astronom. *s.m., pl.* astrologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* astrologei, *pl.* astrologe.
astrologic,-ă Referitor la astrologie. *Literatură ~. adj., pl.* astrologici,-ce.
astrologie (în Antichitate și în Evul Mediu) Prezicerea viitorului după poziția și mișcarea aștrilor. *s.f., art.* astrologia, *g.-d. art.* astrologiei.
astrometric,-ă Referitor la astrometrie. *adj., pl.* astrometrici,-ce.
astrometrie Ramură a astronomiei care se ocupă cu stabilirea poziției stelelor, cu determinarea coordonatelor geografice etc. *s.f., art.* astrometria, *g.-d. art.* astrometriei.
astronaut,-ă Persoană care călătorește în spațiul cosmic cu o navă; cosmonaut. *s.m., pl.* astronauți; *s.f., g.-d. art.* astronautei, *pl.* astronaute.
astronautic,-ă Referitor la astronautică. *adj., pl.* astronautici,-ce.
astronautică Știința și tehnica zborurilor în spațiul cosmic; cosmonautică. *s.f., g.-d. art.* astronauticii.
astronavă Navă destinată zborului în spațiul cosmic; navă cosmică. *s.f., g.-d. art.* astronavei, *pl.* astronave.
astronom,-ă Specialist în astronomie. *s.m., pl.* astronomi; (rar) *s.f., g.-d. art.* astronomei, *pl.* astronome.

astronomic,-ă 1. Referitor la astronomie. 2. (fig.) De proporţii uriaşe. *adj., pl.* astronomici,-ce.
astronomie Ştiinţă care se ocupă cu studiul aştrilor şi al universului. *s.f., art.* astronomia, *g.-d. art.* astronomiei.
astroscop Telescop astronomic pentru cercetarea sumară a bolţii cereşti. *s.n., pl.* astroscoape.
astru 1. Corp ceresc (stea, planetă etc.). 2. (fig.) Creator, artist de renume. *s.m., art.* astrul, *pl.* aştri, *art.* aştrii.
astupa *tr.* 1. A acoperi, a închide, a înfunda o gaură, o deschizătură etc. /(fam.) *A ~ din găuri* = a plăti (din) datorii; a reuşi să realizeze unele lucruri strict necesare. *A-şi ~ urechile* = a nu voi să audă ceva. *A-i ~ cuiva ochii* = a nu lăsa pe cineva să vadă realitatea. //A face să nu se mai audă ceva. 2. A şterge o urmă. *vb. I, ind. prez. 3* astupă.
astupare Acţiunea de a astupa; astupat. *s.f., g.-d. art.* astupării, *pl.* astupări.
astupat Astupare. *s.n.*
astupătoare Obiect cu care se astupă ceva. *s.f., g.-d. art.* astupătorii, *pl.* astupători.
astupuş (reg.) Dop (1). *s.n., pl.* astupuşuri.
astuţie (-ţi-e) (livr.) 1. Şiretenie, viclenie. 2. Subtilitate, fineţe. *s.f., art.* astuţia, *g.-d. art.* astuţiei.
asuda *intr.* 1. A secreta sudoare; a transpira. */A ~ sub limbă*, se spune despre cei care se plâng că au muncit din greu, fără să fi făcut în realitate (mai) nimic. 2. A se aburi. *Zidul ~ă.* 3. (fig.) A munci din greu; a trudi. *vb. I, ind. prez. 3* asudă.
asudare Acţiunea de a asuda. *s.f., g.-d. art.* asudării.
asuma *tr.* A lua ceva asupra sa; a se angaja la ceva. *A-şi ~ o răspundere. vb. I, ind. prez. 3* asumă.
asumare Acţiunea de a asuma. *s.f., g.-d. art.* asumării.
asumpţie (-ţi-e) 1. (fil.) Actul de a asuma, de a presupune. 2. (log.) Premisă minoră. *s.f., art.* asumpţia, *g.-d. art.* asumpţiei.
asupra 1. (local) Deasupra, peste. */A prinde* (pe cineva) *~ faptului* = a surpinde (pe cineva) în momentul când comite ceva (rău). *A avea* (ceva) *~ sa* = a purta (ceva) cu sine. 2. (local) Către, înspre, la. *Îşi aţinteşte ochii ~ lui.* 3. Contra, împotrivă. *Se repede ~ lui.* 4. Cu privire la..., despre. *Discuţie ~ atomilor.* 5. (temporal, reg.) Aproape de..., în preajma...; către. *A sosit ~ amiezii.* [*var.* asupră *prep.*] *prep.*
asupră v. **asupra.**
asupreală (pop.) Asuprire. *s.f., g.-d. art.* asuprelii, *pl.* asupreli.
asupri *tr.* A oprima, a împila, a prigoni; a exploata. //(impr.) A chinui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* asupresc, *imperf. 3 sg.* asuprea; *conj. prez. 3* să asuprească.
asuprire Acţiunea de a asupri; asupreală. *s.f., g.-d. art.* asupririi, *pl.* asupriri.
asuprit,-ă (Om) prigonit, oprimat; (impr.) (om) chinuit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* asupriţi,-te.
asupritor,-oare Persoană care asupreşte. *s.m., pl.* asupritori; *s.f., g.-d. art.* asupritoarei, *pl.* asupritoare.
asurzi 1. *intr.* A deveni surd. 2. *tr.* (despre zgomote) A face ca cineva să-şi piardă (temporar) auzul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* asurzesc, *imperf. 3 sg.* asurzea; *conj. prez. 3* să asurzească.
asurzire Acţiunea de a asurzi. *s.f., g.-d. art.* asurzirii.
asurzitor,-oare (despre zgomote) Care asurzeşte; intens, puternic. *adj., pl.* asurzitori,-oare.
aş Da de unde! Nici gând! Nici vorbă! *interj.*
aşa[1] Asemenea, atare. *~ om, mai rar* /(fam.) *Mai ~* = nu prea mult (sau bun, sau frumos). *adj. invar.*
aşa[2] 1. (modal) Astfel, în felul acesta. */~ o fi* = poate, posibil. *Ori ~, ori ~* = sau într-un fel, sau într-altul. *Nici ~, nici ~* = nici într-un fel, nici într-altul. *Azi ~, mâine ~* = continuând mereu în acest fel. *Şi ~ =* în orice caz; oricum, tot. *Şi ~, şi ~* = şi într-un fel, şi într-altul. *~ ... ~* = astfel, după cum. *~ şi ~* = nu prea bine; potrivit. //(concluziv) În concluzie. 2. În acelaşi fel, în acelaşi mod. */Şi ~ mai departe* = et cetera. 3. Întocmai, exact. */~, da!* = sunt de acord cu ceea ce spui (sau faci) acum. *~ e?* sau *Nu-i ~?* = am dreptate? (sau nu am?) *~?* sau *Cum ~?* = adevărat să fie? *~?* sau *~ stă treaba?!* = vasăzică astfel stau lucrurile?! *Cam ~* = după cum zici, ai (măcar în parte) dreptate (pop., fam.) *Mai ~* = a) fireşte, desigur; b) nu prea tare. 4. Atât de... *Timpul trece ~ de repede.* 5. (cu sensul dat de context) a) La întâmplare, într-o doară. *Zice şi el ~.* b) După bunul plac; oricum. *Am vrut să fac ~.* c) Ca din senin, dintr-o dată; fără a-şi da seama. *I-a venit ~ un gând. adv.*
aşa că Deci. *loc. conjc.*
aşadar Prin urmare, vasăzică; astfel. *adv.; conjc.*
aşa-numit,-ă Numit astfel pe nedrept; fals, pretins; aşa-zis. *adj., pl.* aşa-numiţi,-te.
aşaşi (înv., reg.) 1. (modal) Chiar, tocmai; chiar aşa. //Aşa încât. 2. (temporal) Îndată. *adv.*
aşa şi aşa (tempo lent)/**aşa şi-aşa** (tempo rapid) Nu prea bine; potrivit. *loc. adv.*
aşa zicând Pentru a spune astfel. *adv. + vb.*
aşa-zis,-ă Aşa-numit. *adj., pl.* aşa-zişi,-se.
aşchia (-chi-a) *tr.* A tăia în aşchii; a prelucra un obiect prin desprindere de aşchii. *vb. I, ind. prez. 3* aşchiază, *1 pl.* aşchiem; *conj. prez. 3* să aşchieze; *ger.* aşchiind.
aşchie (-chi-e-) Bucată mică şi subţire, desprinsă dintr-un material prin cioplire sau prin spargere. *s.f., art.* aşchia, *g.-d. art.* aşchiei, *pl.* aşchii, *art.* aşchiile.
aşchiere (-chi-e-) Acţiunea de a aşchia. *s.f., g.-d. art.* aşchierii.
aşchietor,-oare (-chi-e-) (Muncitor) care aşchiază. *adj., s.m.* şi *f., pl.* aşchietori,-oare.
aşchioară (-chi-oa-) Aşchiuţă. *s.f., g.-d. art.* aşchioarei, *pl.* aşchioare.
aşchiuţă (-chi-u-) Diminutiv al lui aşchie; aşchioară. *s.f., g.-d. art.* aşchiuţei, *pl.* aşchiuţe.
aşeza A. 1. *refl.* şi *tr.* A (se) pune pe ceva sau undeva pentru a şedea. */A se ~ la lucru* = a începe să facă o treabă. (refl.) *A se ~ în pat* = a se întinde în pat; a se culca. *//refl.* (despre păsări şi insecte) A se lăsa din zbor pe ceva. //A poposi. *//refl.* (fig.) A se linişti, a se potoli. 2. *refl.* A cădea, a se aşterne. 3. *refl.* (despre lichide care fermentează) A se limpezi. 4. *refl.* A se stabili într-un loc, într-o localitate etc. B. 1. *tr.* şi *refl.* A (se) aranja, a (se) rostui. 2. *intr.* (pop.) A pune la cale; a plănui. C. *tr.* 1. (rar) A înfăţişa un fapt într-o anumită lumină. 2. (înv.) A hotărî, a decreta, a dispune; a institui, a fixa. D. *tr.* A procura cuiva o situaţie mai bună; a căpătui. //A instala pe cineva într-o funcţie. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* aşez, *3* aşază, *1 pl.* aşezăm; *conj. prez. 3* să aşeze; *ger.* aşezând.
aşezare 1. Acţiunea de a (se) aşeza. 2. Loc unde se află cineva sau ceva. //Grup de locuinţe; localitate. 3. (rar) Mod de organizare (socială). *s.f., g.-d. art.* aşezării, *pl.* aşezări.
aşezat,-ă (despre oameni) Cumpătat, serios, chibzuit. *adj., pl.* aşezaţi,-te.
aşezământ Instituţie creată pentru o activitate de interes obştesc. */~ cultural* = instituţie pentru propagarea culturii în mase. *s.n., pl.* aşezăminte.
aşijderea/aşijderi (înv., pop., fam.) Tot aşa, asemenea, la fel. *adv.*
aştepta *tr.* 1. A sta undeva pentru a fi de faţă la ceva, pentru a vedea pe cineva; a adăsta. */La sfântul aşteaptă* = niciodată. 2. A avea răbdare, a da cuiva răgaz; a păsui. //(în construcţii negative) A sta la îndoială, a ezita; a zăbovi. 3. *refl.* A conta pe ceva; a prevedea; a crede, a-şi închipui. //A lăsa să treacă timpul sperând că... *vb. I, ind. prez. 3* aşteaptă.

aşteptare Acţiunea de a (se) aştepta. */Peste* (sau *sub*) *~ări* = neaşteptat de bun (sau de slab). *s.f., g.-d. art.* aşteptării, *pl.* aşteptări.
aşteptat Faptul de a aştepta. *s.n.*
aşterne 1. *refl.* şi *tr.* A (se) întinde pe jos, a (se) culca la pământ. 2. *tr.* A pregăti patul pentru culcare. //A întinde peste ceva o pânză, un covor etc; a pregăti masa. 3. *refl.* A se apuca temeinic de treabă. */A se ~ la drum* = a porni la drum lung. *A se ~ drumului* = a fugi sau a merge foarte repede. 4. *tr.* A întinde un covor, o pânză etc. pe o suprafaţă. *//tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) răspândi, a (se) împrăştia pe jos, formând un strat (care se nivelează). 5. *tr.* A scrie, a compune. 6. *tr.* A trânti, a culca pe cineva la pământ (printr-o lovitură). /(înv.) *A ~* (pe cineva) *la scară* = a întinde (pe cineva) pe jos pentru a-l bate. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* aştern; *conj. prez. 3* să aştearnă; *part.* aşternut.
aşternere (rar) Acţiunea de a (se) aşterne. *s.f., g.-d. art.* aşternerii.
aşternut 1. Faptul de a (se) aşterne; (concr.) totalitatea obiectelor cu care se pregăteşte patul pentru culcare. */A cădea* (sau *a pica*) *la ~* = (la ghicitul în cărţi) a prevesti venirea cuiva străin în casă. 2. Culcuş pentru animale. *s.n., pl.* aşternuturi.
atac 1. Acţiune ofensivă de luptă având ca scop nimicirea sau capturarea inamicului şi distrugerea unor obiective ale acestuia. //(la sg. art.) Semnal de trompetă care anunţă începerea atacului (1). 2. Agresiune împotriva cuiva. 3. Iniţiativă într-un joc sportiv. //Linia de jucători din înaintarea unei echipe de fotbal, handbal etc. 4. Acţiune violentă şi susţinută împotriva unei teorii, a unei situaţii sau împotriva celor care le susţin. //Mijloc prin care se cere reexaminarea unei hotărâri judecătoreşti care nu satisface una dintre părţi. 5. Apariţie bruscă şi puternică a unei boli. //(pop.) Apoplexie. //(pop.) Tuberculoză pulmonară. 6. (fon.) Mişcare articulatorie a coardelor vocale, care marchează începutul pronunţării unei vocale. *s.n., pl.* atacuri.
ataca 1. *tr.* (mil.) A începe un atac (1). //A comite o agresiune. 2. *tr.* (fig.) A duce o campanie violentă şi susţinută împotriva cuiva sau a ceva. 3. *refl.* A distruge, a vătăma pe cineva sau ceva; a critica. 4. *tr.* A cere în justiţie reexaminarea unei hotărâri care nu satisface una dintre părţi. 5. *intr.* A lua iniţiativa într-un joc sportiv. //A începe o bucată muzicală. 6. *refl.* (pop.) A se îmbolnăvi de tuberculoză pulmonară. 7. *refl.* (arg.) A se simţi jignit; a se ofusca. 8. *tr.* (fig.) A începe studiul unei probleme. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* atac, *2 sg.* ataci, *3* atacă; *conj. prez. 3* să atace; *ger.* atacând.
atacabil,-ă Care poate fi atacat. *adj., pl.* atacabili,-e.
atacant,-ă 1. Persoană care atacă. 2. (sport) Jucător din linia de atac. *s.m., pl.* atacanţi; *s.f., g.-d. art.* atacantei, *pl.* atacante.
atacare Acţiunea de a ataca. *s.f., g.-d. art.* atacării, *pl.* atacări.
atacator,-oare (rar) Persoană care atacă; agresor. *s.m., pl.* atacatori; *s.f., g.-d. art.* atacatoarei, *pl.* atacatoare.
ataman 1. Căpetenie de cazaci. 2. Şef al unei echipe de pescari. *s.m., pl.* atamani.
ataraxic Medicament cu o puternică acţiune calmantă asupra sistemului nervos central. *s.n., pl.* ataraxice.
ataraxie 1. Stare de linişte sufletească, de seninătate, preconizată de anumite curente filosofice (antice). 2. (med.) Stare patologică de pasivitate a unui organ, a unei funcţii. *s.f., art.* ataraxia, *g.-d. art.* ataraxiei.
atare[1] (antepus) Astfel de...; asemenea. *adj. nehot., g.-d. f. sg.* atari, *pl.* atari.
atare[2] (în loc.) *Ca ~* = deci, în consecinţă. *loc. adj.; loc. adv.*
ataş Anexă la o motocicletă, în care se transportă persoane sau obiecte. *s.n., pl.* ataşe.
ataşa 1. *tr* şi *refl.* A (se) alătura; a (se) anexa. 2. *refl.* (fig.) A se apropia, a se lega sufleteşte. *vb. I, ind. prez. 3* ataşează, *1 pl.* ataşăm; *conj. prez. 3* să ataşeze; *ger.* ataşând.
ataşabil,-ă Care poate fi ataşat; (fig.) sociabil. *adj., pl.* ataşabili,-e.
ataşament Afecţiune puternică şi durabilă faţă de cineva sau de ceva. *s.n., pl.* ataşamente.
ataşare Acţiunea de a (se) ataşa. *s.f., g.-d. art.* ataşării, *pl.* ataşări.
ataşat Cel mai mic grad dintre membrii unei reprezentanţe diplomatice. *s.m., pl.* ataşaţi.
atavic,-ă Transmis prin atavism. *adj., pl.* atavici,-ce.
atavism Apariţie la un urmaş a unei particularităţi a unui strămoş îndepărtat. *s.n., pl.* atavisme.
ataxic,-ă (med.) (Bolnav) de ataxie. *adj., pl.* ataxici,-ce.
ataxie (med.) Incapacitate de a coordona mişcările din cauza lezării unor centri nervoşi. *s.f., art.* ataxia, *g.-d. art.* ataxiei.
atârna A. 1. *refl.* şi *tr.* A (se) agăţa, a (se) prinde, a (se) suspenda. 2. *intr.* A cădea liber, a spânzura. B. 1. *intr.* A se apleca spre pământ sub o greutate sau din lipsă de putere. 2. A cântări mult. C. *intr.* A depinde de cineva sau de ceva. *vb. I, ind. prez. 3* atârnă.
atârnare Acţiunea de a (se) atârna; dependenţă de cineva sau de ceva. *s.f., g.-d. art.* atârnării, *pl.* atârnări.
atârnătoare 1. Agăţătoare (la haină). 2. Plantă ornamentală cu flori mici, roz-purpurii. *s.f., g.-d. art.* atârnătorii, *pl.* atârnători.
atât/atâta[1] (mai ales în forma „atât") 1. Aşa de mult, de tare, de bine etc. */~..., cât şi...* = în aceeaşi măsură; nu numai..., ci (şi)... *Tot ~* = totuna, egal; indiferent. *~..., cât...* = în acelaşi grad, număr, preţ etc. 2. (indică o gradaţie) *~ mi-a* (sau *ţi-a*) *fost*, se spune pentru a arăta ivirea iminentă a unei neplăceri, a unui pericol etc. *Cu ~ mai bine* (sau *mai rău*) = e mai convenabil (sau mai dezavantajos). *~ (numai* sau *doar) că...* = doar că..., numai că... *Cu cât, cu ~...* = pe măsură ce..., tot mai mult ... *~ ..., ~ ...* = în măsura în care... 3. Numai un lucru, mai mult nu. *Eu ~ îţi spun. adv.*
atât/atâta[2] (mai ales în forma „atâta"; antepus) 1. Care este aşa de mult, de tare, de bine etc. *~a lume. De ~ea ori* = adeseori, aşa de des. 2. Numai acesta, ultimul. *~a lucru îţi cer. ~a lucru* = lucru de nimic; motiv neînsemnat. *adj. nehot., pl.* atâţi/atâţia, atâtea, *g.-d. pl.* atâtor/*ac.* a atâţi, a atâtea.
atât/atâta[3] (mai ales în forma „atâta", înlocuieşte un nume sau o propoziţie care exprimă un număr sau o măsură) *~ am de scris. /~a(-i) tot* sau *~a şi nimic mai mult* = cu asta am încheiat! să nu aştepţi mai mult! asta e! *Nici ~a* = şi mai puţin. *pr. nehot., pl.* atâţia/atâtea, *g.-d. pl.* atâtora.
atâtica (şi s.) Foarte mic; o nimica toată. *adj. invar.; adv.*
atebrină Medicament folosit în combaterea malariei. *s.f., g.-d. art.* atebrinei.
atehnic,-ă (despre oameni) Care nu se pricepe la tehnică; antitehnic. *adj., pl.* atehnici,-ce.
ateism Concepţie bazată pe negarea existenţei lui Dumnezeu şi a oricărei divinităţi. *s.n.*
ateist,-ă De ateu; referitor la ateism. *adj., pl.* ateişti,-ste.
atelaj Ansamblu format din animalele care trag un vehicul şi harnaşamentul lor; (impr.) animalele împreună cu vehiculul pe care îl trag (sau numai vehiculul). *s.n., pl.* atelaje.
atelă Piesă cu care se imobilizează în mod provizoriu un membru fracturat. *s.f., g.-d. art.* atelei, *pl.* atele.

atelectazie Deformare (turtire) a unui plămân din cauza lipsei aerului. *s.f., art.* atelectazia, *g.-d. art.* atelectaziei.
atelier (-li-er) 1. Încăpere, clădire etc. utilată cu instrumente şi maşini, în care se desfăşoară o activitate meşteşugărească sau industrială. */~-şcoală* = atelier şcolar în care se efectua practica productivă a elevilor. //Parte a unei întreprinderi industriale în care se execută aceeaşi operaţie sau acelaşi produs. //Totalitatea muncitorilor care lucrează într-un atelier (1). 2. Încăperea de lucru a unui pictor, sculptor etc. //Artiştii, elevii sau studenţii care lucrează sub îndrumarea unui maestru într-un atelier (2). *s.n., pl.* ateliere.
a tempo (it., muz.) Revenind la acelaşi tempo (de mai înainte). *loc. adv.*
atemporal,-ă Care nu este condiţionat de un moment istoric, care nu depinde de timp. *adj., pl.* atemporali,-e.
atemporalitate Interpretare a fenomenelor istorico-sociale în afara cadrului concret în care au avut loc. *s.f., g.-d. art.* atemporalităţii.
atenanşă Anexă a unei locuinţe, a unei clădiri; dependinţă. *s.f., g.-d. art.* atenanşei, *pl.* atenanşe.
atenau Nume dat unei instituţii publice naţionale unde au loc manifestări cultural-artistice. *s.n., art.* atenăul, *pl.* atenee.
ateniaN,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Atena. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ateniени,-e.
atent,-ă 1. Care urmăreşte un lucru cu atenţie. //(şi adv.) Făcut cu atenţie. 2. Amabil, binevoitor, politicos. *adj., pl.* atenţi,-te.
atenta *intr.* 1. A comite un atentat. 2. (fig., urmat de determinări introduse prin prepoziţia „la") A nesocoti un drept, un principiu. *vb. I, ind. prez. 3* atentează.
atentat 1. Încercare de ucidere a unei personalităţi politice, a unui şef de stat, de guvern etc. 2. (fig.) Tentativă de distrugere a ordinii sociale sau politice, a unui stat, de violare a unui drept etc. *s.n., pl.* atentate.
atentator,-oare Persoană care comite un atentat. *s.m., pl.* atentatori; *s.f., g.-d. art.* atentatoarei, *pl.* atentatoare.
atenţie (-ţi-e) 1. Concentrare a activităţii psihice într-o anumită direcţie. 2. Interes, grijă, preocupare a cuiva pentru ceva. */A da* (sau *a acorda*) *~ (unei probleme)* = a considera ca important. *În ~a cuiva* = reclamând luarea-aminte specială a cuiva. //(cu val. de interj.) Fii atent! ascultă! 3. Bunăvoinţă, gest, faptă amabilă. */A da* (sau *a acorda*) *~* (cuiva) = a fi amabil, curtenitor (cu cineva). 4. (concr.) Cadou, dar oferit cuiva în schimbul unor servicii. [*var.* atenţiune *s.f.*] *s.f., art.* atenţia, *g.-d. art.* atenţiei, *pl.* atenţii, *art.* atenţiile.
atenţiona (-ţi-o-) *tr.* 1. A atrage atenţia cuiva. 2. (fam.) A oferi cuiva un cadou în schimbul unui serviciu. *vb. I, ind. prez. 3* atenţionează.
atenţionare (-ţi-o-) Acţiunea de a atenţiona. *s.f., g.-d. art.* atenţionării, *pl.* atenţionări.
atenţiune v. **atenţie.**
atenua *tr.* (-nu-a) A diminua intensitatea unui fenomen, gravitatea unei boli etc. *//refl. Durerea s-a ~t. vb. I, ind. prez. 3* atenuează, *1 pl.* atenuăm; *conj. prez. 3* să atenueze; *ger.* atenuând.
atenuant,-ă (-nu-ant) Care atenuează. */Circumstanţe ~* = împrejurări care contribuie la micşorarea pedepsei unui inculpat. *adj., pl.* atenuanţi,-te.
atenuare (-nu-a-) Acţiunea de a (se) atenua. *s.f., g.-d. art.* atenuării, *pl.* atenuări.
atenuator (-nu-a-) 1. Dispozitiv electric destinat să reducă nivelul unui semnal. 2. Dispozitiv care serveşte la micşorarea zgomotului. *s.n., pl.* atenuatoare.
aterină Peştişor marin de culoare argintie. *s.f., g.-d. art.* aterinei, *pl.* aterine.
ateriza *intr.* 1. (despre aeronave) A coborî pe sol. 2. (fig., despre oameni) A sosi pe neaşteptate. *vb. I, ind. prez. 3* aterizează.
aterizaj Aterizare. *s.n., pl.* aterizaje.
aterizare Acţiunea de a ateriza; aterizaj. //(sport) Atingere a solului ca fază finală a unor exerciţii de gimnastică, atletism etc. *s.f., g.-d. art.* aterizării, *pl.* aterizări.
aterizor Tren de aterizare. *s.m., pl.* aterizoare.
aterman,-ă (fiz.) Care nu permite trecerea căldurii. *Mediu ~. adj., pl.* atermani,-e.
aterom (med.) Depunere de substanţe grase pe pereţii aortei şi ai unor artere. *s.n.*
ateroscleroză Scleroză arterială cauzată de aterom. *s.f., g.-d. art.* aterosclerozei.
atesta *tr.* 1. A dovedi, a confirma. //A exista în scris. 2. A confirma pe cineva într-o funcţie sau într-o calitate. *vb. I, ind. prez. 3* atestă.
atestare Acţiunea de a atesta. *s.f., g.-d. art.* atestării, *pl.* atestări.
atestat Act care atestă ceva (mai ales studiile). *s.n., pl.* atestate.
atetoză Tulburare motrică manifestată prin mişcări involuntare, lente, localizate mai ales la mâini şi la picioare. *s.f., g.-d. art.* atetozei.
ateu,-ee Adept al ateismului; persoană care neagă existenţa lui Dumnezeu şi a oricărei divinităţi. *s.m., pl.* atei, *art.* ateii; *s.f., g.-d. art.* ateei, *pl.* atee.
atic[1] 1. Parte a unei construcţii, situată deasupra cornişei, menită să mascheze marginea acoperişului. 2. Etaj scund, aflat imediat sub acoperiş. *s.n., pl.* atice.
atic[2]**,-ă** Caracteristic Aticii antice. */Frumuseţe ~* = frumuseţe desăvârşită. *adj., pl.* atici,-ce.
aticism Ceea ce caracterizează stilul scriitorilor din Atena antică; rafinament, eleganţă, măsură. *s.n.*
atingător,-oare (înv.) 1. Care se referă la... 2. (fig.) Jignitor. 3. (fig.) Emoţionant, înduioşător. *adj., pl.* atingători,-oare.
atinge 1. *tr.* şi *refl.* A lua contact uşor cu ceva. 2. *tr.* A lovi uşor. //(arg.) A trage cuiva o bătaie. *//refl.* şi *tr.* (fig.) A provoca pagube, a aduce prejudicii; a vătăma, a leza. 3. *tr.* (fig.) A jigni, a ofensa pe cineva. 4. *tr.* (fig.) A înduioşa, a impresiona, a mişca. 5. *refl.* A-şi însuşi ceva. 6. *tr.* A menţiona ceva (în treacăt). 7. *tr.* A ajunge la o anumită limită sau la o anumită distanţă. 8. *refl.* (urmat de determinări introduse prin prep. „de") A se apropia de ceva cu scopul de a-şi însuşi ceva, de a obţine un profit. *Nu s-a atins de bani.* 9. *refl.* (înv.) A avea o legătură sau a fi înrudit cu cineva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* atinG, *1 pl.* atingem, *perf. s. 1 sg.* atinsei, *1 pl.* atinserăm; *part.* atins.
atingere Acţiunea de a (se) atinge. *s.f., g.-d. art.* atingerii, *pl.* atingeri.
atipic,-ă Care nu este tipic, caracteristic, obişnuit. *adj., pl.* atipici,-ce.
atipie Însuşirea de a fi deosebit faţă de tipul comun. *s.f., art.* atipia, *g.-d. art.* atipiei, *pl.* atipii, *art.* atipiile.
atitudine 1. Poziţie a corpului, ţinută. 2. Fel de a fi; comportare. */A lua ~* = a-şi afirma cu hotărâre punctul de vedere. *s.f., g.-d. art.* atitudinii, *pl.* atitudini.
atlant 1. Statuie reprezentând un bărbat într-o atitudine de efort, folosită ca element de susţinere în locul unei coloane. 2. Locuitor al legendarei Atlantide. *s.m., pl.* atlanţi.
atlantic,-ă Referitor la Oceanul Atlantic sau la ţările din jurul lui. *adj., pl.* atlantici,-ce.
atlas[1] A. (anat.) Prima vertebră cervicală. B. Colecţie de hărţi, geografice, lingvistice etc. */~ cultural* = emisiune de radio sau de televiziune care cuprinde noutăţi şi informaţii culturale. *s.n., pl.* atlase.

atlas[2] v. **atlaz.**
atlaz Ţesătură cu o faţă lucioasă, folosită la căptuşeli şi feţe de plapumă. [*var.* atlas *s.n.*] *s.n., pl.* atlazuri.
atlet,-ă 1. Sportiv care practică atletismul. //Persoană cu o constituţie fizică robustă (şi armonioasă). *s.m., pl.* atleţi; *s.f., g.-d. art.* atletei, *pl.* atlete.
atletic,-ă De atlet, de atletism. *adj., pl.* atletici,-ce.
atletică (în sintagmele) ~ *uşoară* = atletism. ~ *grea* = sportul cu halterele. *s.f., g.-d. art.* atleticii.
atletism Disciplină sportivă care cuprinde probe de alergări, de aruncări, de sărituri şi de marş. *s.n.*
atmosferă 1. Înveliş gazos care înconjoară pământul; aer; (spec.) aer respirat de cineva. 2. (fig.) Mediu social; ambianţă. 3. (fig.) Stare de spirit creată în jurul cuiva sau a ceva. 4. Unitate de măsură a presiunii gazelor. 5. Masă de gaze şi de vapori aflată într-un spaţiu în care au loc reacţii chimice. *s.f., g.-d. art.* atmosferei, *pl.* (4) atmosfere.
atmosferic,-ă Referitor la atmosferă. *adj., pl.* atmosferici,-ce.
atoate- v. **atot-.**
atoateştiutor,-oare Care ştie sau pretinde că le ştie pe toate. *adj., pl.* atoateştiutori,-oare.
atoatevăzător,-oare v. **atotvăzător.**
atol Insulă în formă de inel, alcătuită din schelete de corali. *s.m., pl.* atoli.
atom 1. Cea mai mică particulă dintr-un element chimic, care mai păstrează însuşirile chimice ale elementului respectiv. /(fiz., chim.) ~-*gram* = greutatea în grame a masei unui atom. 2. Corpuscul infinit de mic, indivizibil, considerat în trecut ca fiind ultimul element constitutiv al corpurilor. *s.m., pl.* atomi.
atomic,-ă Specific atomilor. /*Energie* ~ = energie nucleară. *Armă* (sau *bombă*) ~ = armă de distrugere în masă, a cărei forţă se bazează pe energia nucleară. *Pilă* ~ = reactor nuclear. *Masă* (sau *greutate*) ~ = raportul dintre masa atomului unui element chimic şi a 12-a parte din masa atomului de carbon. *adj., pl.* atomici,-ce.
atomism 1. Concepţie materialistă, fondată în Antichitate, care considera că materia este formată din atomi indivizibili. 2. Teoria ştiinţifică modernă a structurii şi proprietăţii atomilor. 3. Concepţie care reduce un ansamblu la elementele lui simple. *s.n.*
atomist,-ă (Adept) al atomismului; (spec.) specialist în fizica atomică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* atomişti,-ste.
atomistică Fizică nucleară. *s.f., g.-d. art.* atomisticii.
atomiza *tr.* A transforma un lichid în picături foarte fine. *vb. I, ind. prez. 3* atomizează.
atomizare Acţiunea de a atomiza. *s.f., g.-d. art.* atomizării.
atomizator Atomizor. *s.n., pl.* atomizatoare.
atomizor Mic recipient folosit pentru pulverizarea fină a unui lichid; atomizator. *s.n., pl.* atomizoare.
atomoelectric,-ă (-mo-e-) Care se bazează pe electricitatea produsă cu ajutorul energiei atomice. *Centrală* ~. *adj., pl.* atomoelectrici,-ce.
atomoterapie (med., rar) Tratament cu izotopi radioactivi. *s.f., art.* atomoterapia, *g.-d. art.* atomoterapiei, *pl.* atomoterapii, *art.* atomoterapiile.
aton,-ă 1. (despre ţesuturi) Care suferă de atonie; atonic. 2. (despre vocale, silabe) Care nu este accentuat. *adj., pl.* atoni,-e.
atonal,-ă (muz.) Compus după regulile atonalismului. *adj., pl.* atonali,-e.
atonalism Tehnică de compoziţie muzicală bazată pe atonalitate. *s.n.*
atonalitate Lipsă de tonalitate, de armonie. *s.f., g.-d. art.* atonalităţii, *pl.* atonalităţi.
atonic,-ă Aton (1). *adj., pl.* atonici,-ce.
atonie 1. Diminuare a elasticităţii ţesuturilor, în special a muşchilor. 2. Stare fizică manifestată prin lipsă de putere. *s.f., art.* atonia, *g.-d. art.* atoniei.
atot- Element de compunere care înseamnă „pe deplin", „complet", „desăvârşit". [*var.* atoate-].
atotbiruitor,-oare Care triumfă; triumfător. *adj., pl.* atotbiruitori,-oare.
atotcunoscător,-oare Care cunoaşte totul. *adj., pl.* atotcunoscători,-oare.
atotcuprinzător,-oare Care cuprinde totul. *adj., pl.* atotcuprinzători,-oare.
atotputernic,-ă Care poate orice; care are putere nelimitată. *adj., pl.* atotputernici,-ce.
atotputernicie Putere nelimitată. *s.f., art.* atotputernicia, *g.-d. art.* atotputerniciei.
Atotputernicul Dumnezeu. *s.prop.m., voc.* Atotputernice.
atotputinţă Putinţă absolută. *s.f., g.-d. art.* atotputinţei.
atotştiinţă Ştiinţă absolută. *s.f., g.-d. art.* atotştiinţei.
atotştiutor,-oare Care ştie tot. *adj., pl.* atotştiutori,-oare.
atotvăzător,-oare Care vede şi înţelege tot. [*var.* atoatevăzător,-oare *adj.*] *adj., pl.* atotvăzători,-oare.
atractiv,-ă Atrăgător. *adj., pl.* atractivi,-e.
atracţie (-ţi-e) 1. (fiz.) Forţă care tinde să apropie corpurile între care se manifestă. 2. Înclinare puternică spre cineva sau ceva; imbold de a se apropia de cineva sau de ceva. 3. Ceea ce atrage, tentează. //Farmec, ispită exercitată de cineva sau ceva asupra cuiva. *s.f., art.* atracţia, *g.-d. art.* atracţiei, *pl.* atracţii, *art.* atracţiile.
atrage *tr.* 1. A exercita o atracţie (1); a apropia de sine. *Magnetul ~ fierul. //refl., recipr. Contrariile se atrag.* //A determina (adesea prin viclenii) pe cineva să vină sau să se ducă undeva. /*A ~ atenţia* (cuiva) = a) a face ca atenţia cuiva să se îndrepte într-o anumită direcţie; b) a avertiza. 2. A exercita sau a simţi o atracţie (2). 3. (fig.) A fermeca, a tenta, a ispiti. 4. A avea drept consecinţă. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* atrag, *1 pl.* atragem, *imperf. 3 sg.* atrăgea, *perf. s. 1 sg.* atrăsei, *1 pl.* atraserăm; *conj. prez. 3* să atragă; *part.* atras.
atragere Acţiunea de a (se) atrage. *s.f., g.-d. art.* atragerii, *pl.* atrageri.
atrăgător,-oare Care atrage; atractiv. *Persoană* ~. //Care dă satisfacţii, care promite foloase, care place. *Muncă* ~. *adj., pl.* atrăgători,-oare.
atrepsie (med.) Tulburare gravă de nutriţie la sugari. *s.f., art.* atrepsia, *g.-d. art.* atrepsiei.
atribui *tr.* 1. A da, a conferi. 2. A pune pe seama cuiva. *vb. IV, ind. prez. 3* atribuie, *imperf. 3 sg.* atribuia; *conj. prez. 3* să atribuie.
atribuire Acţiunea de a atribui. *s.f., g.-d. art.* atribuirii, *pl.* atribuiri.
atribut 1. Însuşire esenţială, proprie, a unui obiect. //Semn distinctiv, simbol, emblemă. 2. Parte secundară de propoziţie care determină un substantiv sau un echivalent al acestuia. *s.n., pl.* atribute.
atributiv,-ă Cu funcţie de atribut (2). *adj., pl.* atributivi,-e.
atribuţie (-ţi-e) Competenţă, autoritate acordată cuiva; rol, sarcină. [*var.* atribuţiune *s.f.*] *s.f., art.* atribuţia, *g.-d. art.* atribuţiei, *pl.* atribuţii, *art.* atribuţiile.
atribuţiune v. **atribuţie.**
atriu/atrium (-tri-u/-tri-um) 1. Curte interioară la casele romane. //Spaţiu mărginit de coloane la intrarea într-o bazilică. 2. (anat.) Auricul. *s.n., art.* atriul/atriumul, *pl.* atrii/atriumuri.
atroce Groaznic, crunt, cumplit, fioros. *adj. invar.*
atrocitate Purtare, faptă atroce. *s.f., g.-d. art.* atrocităţii, *pl.* atrocităţi.

atrofia (-fi-a) *refl.* (despre țesuturi sau organe) A suferi o atrofie. *vb. I, ind. prez. 3* se atrofiază, *1 pl.* ne atrofiem; *conj. prez. 3* să se atrofieze; *ger.* atrofiindu-se.
atrofie Diminuare, regresiune morfologică și funcțională a unui țesut sau a unui organ. *s.f., art.* atrofia, *g.-d. art.* atrofiei.
atrofiere (-fi-e-) Faptul de a se atrofia. *s.f., g.-d. art.* atrofierii, *pl.* atrofieri.
atropină Alcaloid foarte toxic, extras din mătrăgună, folosit împotriva spasmelor, ca dilatant al pupilei etc. *s.f., g.-d. art.* atropinei.
atropism Intoxicație cu atropină. *s.n.*
atu 1. Carte de joc considerată a avea valoarea cea mai mare. 2. Element care conferă cuiva o șansă în plus într-o anumită împrejurare. *s.n., art.* atuul, *pl.* atuuri/atale (1), *art.* atuurile/atalele (1).
atunce v. **atunci.**
atunci/(pop.) **atuncea** 1. (temporal) În momentul acela (despre care se vorbește). 2. (concesiv) (Numai) în acest caz. [*var.* atunce *adv.*] *adv.*
ață Fir subțire de bumbac, de in etc., folosit la cusut, la țesături etc. */Cusut cu ~ albă*, se spune despre ceva evident fals. *A întinde ~a* = a depăși (prin comportament) limita permisă. *A-l trage ~a* (la ceva) = a fi atras irezistibil (spre ceva). *Nici un capăt de ~* = absolut nimic. *A se ține* sau *a sta* (*numai*) *în ~* sau *într-un* (ori *de un*) *fir de ~* = a) a fi pe punctul de a se rupe; b) a fi în mare pericol; (despre viață) a fi aproape de sfârșit. *Mai multă ~ decât față*, se spune despre un obiect zdrențuit. *Până-ntr-un cap(ăt)* sau *până la un cap de ~* = absolut tot. //(adv.) Drept, direct la... *Se duce ~ acasă.* //(la pl.) Îmbrăcăminte zdrențuită. 2. Fir care seamănă cu ața (1). */~a zidarului* = bucată de sfoară cu un plumb la capăt, care servește ca indicator al poziției verticale. 3. Fibră extrasă din tulpina sau păstaia unor plante. 4. (la pl.) Fâșie de metal subțire care rămâne în urma ascuțirii pe tocilă a unor unelte. 5. (pop.) *~a limbii* = membrana care unește fața inferioară a limbii cu mucoasa gurii. *s.f., g.-d. art.* ței, *pl.* țe.
ață-de-mare 1. Plantă acvatică cu flori verzi. 2. Peștișor marin cu o singură înotătoare. *s.f., g.-d. art.* ței-de-mare.
ațâța 1. *tr.* A aprinde focul sau a-l face să ardă mai bine. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) asmuți, a (se) întărâta, a (se) excita. *vb. I, ind. prez. 3* ațâță.
ațâțare Acțiunea de a (se) ațâța. *s.f., g.-d. art.* ațâțării, *pl.* ațâțări.
ațâțător,-oare Care ațâță (2); provocator; excitant. //(s.) Persoană care îndeamnă la acțiuni reprobabile. *adj., pl.* ațâțători,-oare.
ațică Pânză de bumbac subțire și rară. *s.f., g.-d. art.* aticii.
aține 1. *refl.* și *tr.* A pândi trecerea cuiva (pentru a-l opri). //(rar) A urmări pe cineva. 2. *refl.* A sta gata pentru a prinde ceva (care încearcă să scape). [*var.* ațânea *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ațin, *2 sg.* ații, *1 pl.* aținem, *2 pl.* ațineți, *imperf. 3 sg.* aținea; *conj. prez. 3* să ațină; *ger.* aținând; *part.* aținut.
ațânea v. **aține.**
aținți *tr.* A-și îndrepta privirea spre ceva sau cineva; a pironi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ațintesc, *imperf. 3 sg.* ațintea; *conj. prez. 3* să ațintească.
ațintire Acțiunea de a aținti. *s.f., g.-d. art.* ațintirii.
ațipeală Starea celui ațipit; faptul de a ațipi. *s.f., g.-d. art.* ațipelii, *pl.* ațipeli.
ațipi *intr.* A adormi puțin și ușor; a aromi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ațipesc, *imperf. 3 sg.* ațipea; *conj. prez. 3* să ațipească.
ațipire Faptul de a ațipi. *s.f., g.-d. art.* ațipirii, *pl.* ațipiri.
ațișoară Diminutiv al lui ață. *s.f., g.-d. art.* ațișoarei, *pl.* ațișoare.
ațos,-oasă 1. (despre păstăile unor plante) Care are în structura sa fibre sau filamente. 2. (fig.) Încăpățânat; supărăcios; îngâmfat. *adj., pl.* ațoși,-oase.
au[1] (înv.) Oare? *adv.*
au[2] (înv., reg.) Sau. *conjcț.*
au[3] Exclamație care exprimă mirare, durere fizică etc. *interj.*
aubadă (au *pron.* o) (fr.) Alboradă, albadă. *s.f., g.-d. art.* aubadei, *pl.* aubade.
auctorial,-ă (a-u-, -ri-al) Al autorului, de autor. *adj., pl.* auctoriali,-e.
audia (a-u-di-a) *tr.* 1. (jur.) A asculta un martor la un proces. 2. A asculta prelegeri, muzică etc. *vb. I, ind. prez. 3* audiază, *1 pl.* audiem; *conj. prez. 3* să audieze; *ger.* audiind.
audibil,-ă (a-u-) Care poate fi auzit. *adj., pl.* audibili,-e.
audibilitate (a-u-) (fiz.) Proprietate a sunetelor de a fi percepute de ureche. *s.f., g.-d. art.* audibilității.
audient,-ă (a-u-di-ent) (rar) Persoană care asistă la cursurile unei școli, fără a fi înscrisă la ele și fără a susține examene. *s.m., pl.* audienți; *s.f., g.-d. art.* audientei, *pl.* audiențe.
audiență (a-u-di-en-) 1. Întrevedere acordată unui solicitant de către o persoană cu funcție de răspundere. 2. Interes, atenție deosebită de care se bucură o persoană (publică), un artist, un creator etc. */A avea ~ la...* = a trezi interesul unui public numeros. *s.f., g.-d. art.* audienței, *pl.* audiențe.
audiere (a-u-di-e-) Acțiunea de a audia. *s.f., g.-d. art.* audierii, *pl.* audieri.
audio[1]**-** (a-u-di-o) Element de compunere care înseamnă „(eu) aud", „servind la auz".
audio[2] (a-u-di-o) Care servește la perceperea auditivă. *adj. invar.*
audiofonologie (a-u-di-o-) Disciplină medicală care se ocupă de patologia organelor de fonație și audiție. *s.f., art.* audiofonologia, *g.-d. art.* audiofonologiei.
audiofrecvență (a-u-di-o-) Frecvență audio. *s.f., g.-d. art.* audiofrecvenței.
audiogramă (a-u-di-o-) Înregistrare grafică a acuității auditive a unei persoane. *s.f., g.-d. art.* audiogramei, *pl.* audiograme.
audiometric,-ă (a-u-di-o-) (med.) De audiometrie. *adj., pl.* audiometrici,-ce.
audiometrie (a-u-di-o-) Măsurare a acuității auditive. *s.f., art.* audiometria, *g.-d. art.* audiometriei.
audiometru (a-u-di-o-) Aparat pentru măsurarea acuității auditive. *s.n., art.* audiometrul, *pl.* audiometre.
audioprotector (a-u-di-o-) Dispozitiv pentru protejarea urechilor de zgomote. *s.n., pl.* audioprotectoare.
audiovideo (a-u-di-o, -de-o-) De radiodifuziune și televiziune. *Mijloace ~. adj. invar.*
audiovizual[1] (a-u-di-o-, -zu-al) Radioul și televiziunea. *s.n.*
audiovizual[2]**,-ă** (a-u-di-o-, -zu-al) Care se bazează pe percepere auditivă și vizuală. *adj., pl.* audiovizuali,-e.
audit (a-u-) Funcție de control și de revizie contabilă a unei firme; activitate prin care specialiști independenți evaluează gradul de corespondență dintre criteriile prestabilite și ceea ce s-a realizat. *~ul calității. s.n.*
audita (a-u-) *tr.* A face un audit. *vb. I, ind. prez. 3* auditează.
auditiv,-ă (a-u-) Referitor la auz. *adj., pl.* auditivi,-e.
auditor,-oare (a-u-) (Persoană) care ascultă un concert, o conferință etc.; ascultător. *adj., s.m.* și *f, pl.* auditori,-oare.
auditoriu (a-u-) 1. Totalitatea auditorilor; asistență. 2. Sală pentru audiții (1). *s.n., art.* auditoriul, *pl.* (2) auditorii, *art.* auditoriile.

audiție (a-u-, -ți-e) 1. Faptul de a audia muzică; manifestare muzicală de mai mică amploare decât concertul. */În primă* ~ = care se execută pentru prima oară în fața publicului. 2. Indentificare a sunetelor prin simțul auditiv. 3. Recepționare a semnalelor audio. *s.f., art.* audiția, *g.-d. art.* audiției, *pl.* audiții, *art.* audițiile.

Aufklärung (aufclerung) (germ.) Iluminism, secolul luminilor. *s.f.*

augment (aug-) Vocală care, în unele limbi, se adaugă la începutul unei forme verbale pentru a indica o acțiune trecută. *s.n., pl.* augmente.

augmenta (aug-) *tr.* A mări, a spori. *vb. I, ind. prez. 3* augmentează.

augmentare (aug-) Acțiunea de a augmenta. *s.f., g.-d. art.* augmentării, *pl.* augmentări.

augmentativ[1] (aug-) Afix care, atașat unui cuvânt, exprimă o creștere a dimensiunilor obiectului denumit; cuvânt format prin acest procedeu. *s.n., pl.* augmentative.

augmentativ[2]**,-ă** (aug-) 1. (despre afixe) Care indică un obiect mai mare decât cel desemnat prin cuvântul de bază. 2. (despre cuvinte) Care este format cu un astfel de afix. *adj., pl.* augmentativi,-e.

augur[1] (au-) (la romani) Preot despre care se credea că poate prevesti viitorul după zborul și cântecul păsărilor sau după măruntaiele animalelor sacrificate. *s.m., pl.* auguri.

augur[2] (au-) Prevestire făcută de auguri; auspiciu. */A fi de bun* (sau *de rău*) ~ = a fi semn bun (sau rău). *s.n.*

august[1] A opta lună a anului; gustar. *s.m., g.-d.* lui august.

august[2]**,-ă** (ca epitet dat monarhilor și membrilor familiilor princiare) Preamărit, preaslăvit. //(fig.) Impunător, maiestuos; măreț. *adj., pl.* augusți,-ste.

augustin,-ă Referitor la Sf. Augustin. *adj., pl.* augustini,-e.

auj/hăuj (a-u-/hă-u-) *intr.* (pop.) A răsuna prelung; a hăuli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* auiesc/hăuiesc, *imperf. 3 sg.* auia/hăuia; *conj. prez. 3* să auiască/să hăuiască.

auială/hăuială (a-u-/hă-u-) (pop.) Zgomot confuz, monoton și prelung. *s.f., g.-d. art.* auielii/hăuielii, *pl.* auieli/hăuieli.

auit/hăuit (a-u-/hă-u-) (pop.) Auială. *s.n., pl.* auituri/hăuituri.

aul Sat de munte în Crimeea, Caucaz și Asia Centrală. *s.n., pl.* aule.

aulă (a-u-) Sală de festivități într-o instituție publică. *s.f., g.-d. art.* aulei, *pl.* aule.

aulеu v. **aoleu.**

aulic,-ă Care aparține curții unui suveran. *adj., pl.* aulici,-ce.

aur 1. Metal galben, strălucitor, din care se fabrică obiecte de podoabă, monede (servind ca etalon al valorii) etc. //(fig.) Lucru de valoare. */~ alb* = apa ca izvor de energie. ~ *negru* = cărbune de pământ sau (mai rar) țiței. ~ *verde* = pădurea ca bogăție naturală. *Epocă de* ~ = perioadă de înflorire a vieții materiale și culturale. *A-i fi* (sau *a avea*) *gura de* ~, se zice despre cineva care prevede împlinirea unor lucruri favorabile pentru cineva. *De* ~ = a) care are culoarea aurului (1); b) valoros ca aurul; c) (fig., despre oameni) foarte bun, foarte milos. *Nuntă de* ~ = aniversarea a cincizeci de ani de la data celebrării căsătoriei. 2. Fir, ață de aur (1) sau imitând aurul; (p. ext.) veșmânt țesut cu asemenea fire. 3. (fig.) Belșug, avere. */A înota în* ~ = a fi foarte bogat. *s.n.*

auramină (a-u-) Colorant de culoare galbenă, folosit la vopsirea hârtiei, a bumbacului etc. *s.f., g.-d. art.* auraminei, *pl.* auramine.

aurar (a-u-) 1. Meșter care lucrează obiecte de aur (1). 2. Persoană care se ocupă cu extragerea aurului (1). *s.m., pl.* aurari.

aură (a-u-) 1. (și fig.) Aureolă (1). 2. (med.) Stare specifică premergătoare crizei de epilepsie. *s.f., g.-d. art.* aurei.

aurărie (a-u-) 1. Obiecte de aur (1). 2. (pop.) Mină de aur. *s.f., art.* aurăria, *g.-d. art.* aurăriei, *pl.* aurării, *pl.* aurăriile.

aurel,-ică (a-u-) (rar) Auriu. *adj., pl.* aurei,-ele.

aureola (a-u-) *tr.* 1. A înconjura cu o aureolă. 2. (fig.) A glorifica, a încununa (pentru calitățile sale). *vb. I, ind. prez. 3* aureolează.

aureolare (a-u-re-o-) Acțiunea de a aureola. *s.f., g.-d. art.* aureolării, *pl.* aureolări.

aureolă (a-u-re-o-) 1. Cerc luminos cu care se înconjoară capetele sfinților în picturi; aură, nimb. 2. (fig.) Strălucire, faimă, glorie. 3. Zonă mai puțin luminoasă din jurul unei flăcări, al unui arc electric etc. 4. (tel.) Fenomen de iluminare parazită, sub formă de inele concentrice, care apar în jurul punctelor luminoase de pe ecranul tubului cinescop. 5. Efect nedorit de zonă luminoasă pe mărcile poștale litografiate. *s.f., g.-d. art.* aureolei, *pl.* aureole.

aureomicină (a-u-re-o-) Substanță chimică sub formă de pulbere, întrebuințată ca antibiotic. *s.f., g.-d. art.* aureomicinei.

auri (a-u-) 1. *tr.* A acoperi un obiect cu un strat subțire de aur (1); a sufla cu aur. //(fig.) A face să pară de aur. 2. *refl.* (în basme) A se preface în aur (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* auresc, *imperf. 3 sg.* aurea; *conj. prez. 3* să aurească.

auricul (a-u-) Fiecare dintre cele două compartimente superioare ale inimii; atriu. *s.n., pl.* auricule.

auricular,-ă (a-u-) 1. Referitor la ureche. 2. Al auriculului. *adj., pl.* auriculari,-e.

auriculă (a-u-) (anat.) Pavilionul urechii. *s.f., g.-d. art.* auriculei, *pl.* auricule.

aurifer,-ă (a-u-) (despre terenuri, roci etc.) Care conține aur. *adj., pl.* aurifери,-e.

auriga (au-) (lat.) Conducătorul unui car de curse. *s.m.*

aurină (a-u-) Compus chimic folosit drept colorant pentru hârtie. *s.f., g.-d. art.* aurinei.

auripigment (a-u-) Sulfură naturală de arsen, galbenă, folosită în pictură. *s.m.*

aurire (a-u-) Acțiunea de a auri. *s.f., g.-d. art.* auririi, *pl.* auriri.

auriu,-ie (a-u-) De culoarea aurului (1); aurel, auros. *adj., pl.* aurii.

aurolac[1] (a-u-) Lac pentru vopsit elementele metalice, care conține solvenți cu efecte halucinogene. *s.n.*

aurolac[2] (a-u-) (fig.) Copil al străzii, care se drogheză cu aurolac[1]. //(p. ext.) Redus mintal. *s.m., pl.* aurolaci.

aurora (a-u-) Lumină roșie-portocalie care precedă răsăritul soarelui. */~ polară* (sau *boreală, australă*) = lumină roșie sau verde care apare pe cer în regiunile polare, în timpul nopții. 2. (fig.) Început al unei epoci. *s.f., g.-d. art.* aurorei, *pl.* aurore.

ausculta (aus-) (med.) A asculta cu urechea sau cu stetoscopul zgomotele inimii sau ale plămânilor. *vb. I, ind. prez. 3* auscultă.

auscultare (aus-) (med.) Auscultație. *s.f., g.-d. art.* auscultării, *pl.* auscultări.

auscultație (aus-, -ți-e) (med.) Faptul de a ausculta; auscultare. *s.f., art.* auscultația, *g.-d. art.* auscultației, *pl.* auscultații, *art.* auscultațiile.

ausländer (auslendăr) (germ.) Imigrant. *s.m., pl.* ausländeri.

auspiciu (a-us-) 1. (la romani) Prevestire făcută de auguri; augur[2]. */Sub cele mai bune* ~ = în împrejurări

extrem de favorabile. 2. *Sub ~iile cuiva* = sub protecția, sub patronajul cuiva. *s.n., art.* auspiciul, *pl.* auspicii, *art.* auspiciile.
austenită (a-us-) Component al aliajelor de fier și carbon. *s.f., g.-d. art.* austenitei.
auster,-ă (a-us-) Aspru, sever, sobru. *Viață ~.* //Lipsit de podoabe, de ornamente. *Arhitectură ~. adj., pl.* austeri,-e.
austeritate (a-us-) Însușirea de a fi auster; sobrietate, cumpătare. *s.f., g.-d. art.* austerității.
austral,-ă (a-us-) Sudic, meridional. *adj., pl.* australi,-e.
australian,-ă (a-us-, -li-an) (Locuitor) din Australia. *adj., s.m., pl.* australieni,-e.
australiancă (a-us-, -li-an-) Locuitoare din Australia. *s.f., g.-d. art.* australiencei, *pl.* australience.
australoid,-ă (a-us-) (Persoană) care aparține unei populații negroide din Australia și Oceania. *adj., s.m.* și *f., pl.* australoizi,-de.
australopitec (a-us-) Maimuță fosilă cu însușiri apropiate de cele umane. *s.m., pl.* australopiteci.
austriac,-ă (a-us-tri-ac) (Locuitor) din Austria. *adj., s.m.* și *f., pl.* austrieci,-ce.
austromarxism (a-us-) (rar) Curent în social-democrația din Austria, care nega necesitatea transformărilor revoluționare. *s.n.*
austro-ungar,-ă (a-us-) Referitor la Austro-Ungaria. *adj., pl.* austro-ungari,-e.
austru Vânt secetos care bate din sud-vest. *s.n., art.* austrul.
aușel (a-u-) 1. Mică pasăre insectivoră, cu penele măslinii pe spate și cu o pată galbenă-roșcată pe cap. 2. Pasăre din familia pițigoiului, cu creștetul și gușa albe. *s.m., pl.* aușei, *art.* aușeii.
aut[1] (sport) În afara terenului de joc. *adv.*
aut[2] Situație în care un jucător scoate mingea în afara terenului de joc; punere a mingii în joc de la marginea terenului. *s.n., pl.* auturi.
autarhic,-ă (a-u-) Cu caracter de autarhie. *adj., pl.* autarhici,-ce.
autarhie (a-u-) 1. Politică prin care o țară tinde spre crearea unei economii naționale închise, izolate de economia altor țări. 2. (rar) Stat care practică autarhia (1); stare de autoizolare economică a unui stat. *s.f., art.* autarhia, *g.-d. art.* autarhiei, *pl.* (2) autarhii, *art.* autarhiile.
autentic,-ă (a-u-) 1. Adevărat, veritabil. 2. (despre acte) Legal. *adj., pl.* autentici,-ce.
autenticitate (a-u-) Faptul sau însușirea de a fi autentic. *s.f., g.-d. art.* autenticității.
autentifica (a-u-) *tr.* A face ca un act să devină autentic; a legaliza. *vb. I, ind. prez. 3* autentifică.
autentificare (a-u-) Acțiunea de a autentifica. *s.f., g.-d. art.* autentificării, *pl.* autentificări.
autism (a-u-) Stare patologică ce se manifestă prin ruperea contactului cu lumea exterioară. *s.n.*
autist,-ă (a-u-) (med.) (Persoană) care suferă de autism. *adj., s.m.* și *f., pl.* autiști,-ste.
auto[1]**-** (a-u-) Element de compunere care înseamnă „de la sine", „prin mijloace proprii".
auto[2]**-** (a-u-) Element de compunere care înseamnă „automobil", „automat".
auto[3] (a-u-) Care se referă la automobil. *adj. invar.*
auto[4] (a-u-) (Fam.) Automobil. *s.n.*
autoabrogare (a-u-) (jur.) Abrogare a unei legi la termenul fixat în prevederile ei. *s.f., g.-d. art.* autoabrogării, *pl.* autoabrogări.
autoaccidenta (a-u-) *refl.* A se accidenta involuntar. *vb. I, ind. prez. 3* se autoaccidentează.
autoaccidentare (a-u-) Faptul de a se autoaccidenta. *s.f., g.-d. art.* autoaccidentării, *pl.* autoaccidentări.
autoacuza (a-u-) *refl.* A se acuza singur. *vb. I, ind. prez. 3* se autoacuză.
autoacuzare (a-u-) Faptul de a se autoacuza; autoacuzație. *s.f., g.-d. art.* autoacuzării.
autoacuzație (a-u-, -ți-e) (rar) Autoacuzare. *s.f., art.* autoacuzația, *g.-d. art.* autoacuzației, *pl.* autoacuzații, *art.* autoacuzațiile.
autoadministra (a-u-) *refl.* A se administra prin mijloace proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autoadministrează.
autoadministrare (a-u-) Faptul de a se autoadministra. *s.f., g.-d. art.* autoadministrării.
autoafirma (a-u-) *refl.* A se afirma prin propriile puteri. *vb. I, ind. prez. 3* se autoafirmă.
autoafirmare (a-u-) Faptul de a se autoafirma. *s.f., g.-d. art.* autoafirmării, *pl.* autoafirmări.
autoaglomerare (a-u-) Proces prin care unii cărbuni aglutinați pot fi brichetați prin încălzire. *s.f., g.-d. art.* autoaglomerării.
autoagresiune (a-u-, si-u-) Stare patologică în care organismul produce substanțe nocive împotriva propriilor celule sau țesuturi. *s.f., g.-d. art.* autoagresiunii.
autoamăgi (a-u-) *refl.* A se amăgi pe sine. *vb. I, ind. prez. 3* se autoamăgește, *imperf. 3 sg.* se autoamăgea; *conj. prez. 3* să se autoamăgească.
autoamăgire (a-u-) Amăgire (intenționată) a propriei persoane. *s.f., g.-d. art.* autoamăgirii, *pl.* autoamăgiri.
autoamfibiu (a-u-) Automobil care se poate deplasa atât pe uscat cât și pe apă. *s.n., art.* autoamfibiul, *pl.* autoamfibii, *art.* autoamfibiile.
autoanaliza (a-u-) *refl.* A-și face autoanaliza. //A se supune introspecției *vb. I, ind. prez. 3* autoanalizează.
autoanaliză (a-u-) Analiză a propriei personalități (și conștiințe). //(spec.) Introspecție. *s.f., g.-d. art.* autoanalizei, *pl.* autoanalize.
autoanticorp (a-u-) (biol.) Anticorp produs de organism împotriva propriilor sale celule sau țesuturi. *s.m., pl.* autoanticorpi.
autoantigen (a-u-) (biol.) Antigen propriu organismului, care poate iniția un răspuns imun în cazul unei boli autoimune. *s.n., pl.* autoantigene.
autoapărare (a-u-) Apărare prin mijloace proprii. *s.f., g.-d. art.* autoapărării.
autoaprecia (a-u-, -ci-a) *refl.* A se aprecia singur; a se autoevalua. *vb. I, ind. prez. 3* se autoapreciază.
autoapreciere (a-u-, -ci-e-) Faptul de a se autoaprecia; autoevaluare. *s.f., g.-d. art.* autoaprecierii, *pl.* autoaprecieri.
autoaprindere (a-u-) Aprindere de la sine a unui combustibil în anumite condiții de presiune și temperatură. *s.f., g.-d. art.* autoaprinderii.
autoaproviziona (a-u-, -zi-o-) *refl.* A se aproviziona prin posibilități proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autoaprovizionează.
autoaprovizionare (a-u-, -zi-o-) Acțiunea de a se autoaproviziona. *s.f., g.-d. art.* autoaprovizionării, *pl.* autoaprovizionări.
autoaprovizionat (a-u-, -zi-o-) Faptul de a se autoaproviziona. *s.n.*
autoatelier (a-u-, -li-er) Atelier mobil folosit la depanări și reparații de vehicule. *s.n., pl.* autoateliere.
autobalsam (a-u-) Unguent pentru mașini. *s.n., pl.* autobalsamuri.
autobasculantă (a-u-) Autocamion prevăzut cu benă basculantă. *s.f., g.-d. art.* autobasculantei, *pl.* autobasculante.
autobază (a-u-) Centru de întreținere și exploatare a autovehiculelor. *s.f., g.-d. art.* autobazei, *pl.* autobaze.
autobetonieră (a-u-, -ni-e-) Autocamion prevăzut cu betonieră. *s.f., g.-d. art.* autobetonierei, *pl.* autobetoniere.

autobiografic,-ă (a-u-, -bi-o-) Referitor la autobiografie. *adj., pl.* autobiografici,-ce.
autobiografie (a-u-, -bi-o-) 1. Prezentare a propriei vieți. 2. Gen literar în care autorul își prezintă viața. *s.f., art.* autobiografia, *g.-d. art.* autobiografiei, *pl.* autobiografii, *pl. art.* autobiografiile.
autoblindat (a-u-) Automobil blindat. *s.n., pl.* autoblindate.
autoblocaj (a-u-) Dispozitiv de blocare automată a sistemelor de semnalizare, de macazuri etc. *s.n., pl.* autoblocaje.
autoblocare (a-u-) Oprire în timpul funcționării unui mecanism, a unei mașini etc. sub acțiunea propriilor forțe. *s.f., g.-d. art.* autoblocării.
autobrec (a-u-) Automobil cu caroserie închisă, cu care se pot transporta în comun mai multe persoane. *s.n., pl.* autobrecuri.
autobus v. **autobuz.**
autobuz (a-u-) Autovehicul închis, folosit la transportul în comun. [*var.* autobus *s.n.*] *s.n., pl.* autobuze.
autocamion (a-u-, -mi-on) Autovehicul mare, folosit la transportul mărfurilor; camion. *s.n., pl.* autocamioane.
autocamionetă (a-u-, -mi-o-) Camion de dimensiuni mai reduse; camionetă. *s.f., g.-d. art.* autocamionetei, *pl.* autocamionete.
autocaptor (a-u-) Aparat cu care se iau probe de aer din lucrările miniere subterane. *s.n., pl.* autocaptoare.
autocar (a-u-) Autobuz folosit mai ales pentru excursii. *s.n., pl.* autocare.
autocaracterizа (a-u-) *refl.* A se caracteriza pe sine. *vb. I, ind. prez. 3* se autocaracterizează.
autocaracterizare (a-u-) Faptul de a se autocaracteriza; (concr.) caracterizare a propriei persoane. *s.f., g.-d. art.* autocaracterizării, *pl.* autocaracterizări.
autocaravană (a-u-) 1. Autovehicul amenajat ca laborator, pentru proiecția filmelor etc. 2. Caravană de autovehicule. *s.f., g.-d. art.* autocaravanei, *pl.* autocaravane.
autocataliză (a-u-) Cataliză a unei reacții chimice datorită produșilor din reacție. *s.f., g.-d. art.* autocatalizei, *pl.* autocatalize.
autocălire (a-u-) Călire prin mijloace proprii. *s.f., g.-d. art.* autocălirii, *pl.* autocăliri.
autocefal,-ă (a-u-) Care se bucură de autocefalie. *adj., pl.* autocefali,-e.
autocefalie (a-u-) Conducere de sine stătătoare a unei biserici ortodoxe naționale. *s.f., art.* autocefalia, *g.-d. art.* autocefaliei.
autocisternă (a-u-) Automobil prevăzut cu o cisternă (montată pe șasiu). *s.f., g.-d. art.* autocisternei, *pl.* autocisterne.
autoclavă (a-u-) 1. Recipient închis ermetic, întrebuințat la sterilizări. 2. Capac care închide ermetic un recipient și se menține închis prin presiunea din interior. *s.f., g.-d. art.* autoclavei, *pl.* autoclave.
autoclavizare (a-u-) Tratare a unor materiale cu aburi sub presiune, în instalații industriale cu autoclave. *s.f., g.-d. art.* autoclavizării.
autoclavizat (a-u-) (despre beton) Fabricat în condiții de autoclavă. *adj.*
autocolant[1] (a-u-) Etichetă care se poate lipi fără a fi umezită. *s.n., pl.* autocolante.
autocolant[2]**,-ă** (a-u-) Care se poate lipi fără a fi umezit. *adj., pl.* autocolanți,-te.
autocoloană (a-u-) (rar) Coloană de automobile. *s.f., g.-d. art.* autocoloanei, *pl.* autocoloane.
autocombină (a-u-) Combină autopropulsată. *s.f., g.-d. art.* autocombinei, *pl.* autocombine.
autoconducere (a-u-) Conducere a activității economice, sociale etc. de către colectivitatea respectivă sau de către reprezentanții ei. *s.f., g.-d. art.* autoconducerii.
autoconservа (a-u-) *refl.* A-și menține, a-și proteja propria viață. *vb. I, ind. prez. 3* se autoconservă.
autoconservare (a-u-) Faptul de a se autoconserva. *s.f., g.-d. art.* autoconservării.
autocontrol (a-u-) Control exercitat asupra propriei persoane. *s.n.*
autocontrolа (a-u-) *refl.* A se controla pe sine; a se supraveghea. *vb. I, ind. prez. 3* se autocontrolează.
autocopiativ,-ă (a-u-, -pi-a-) De autocopie. *adj., pl.* autocopiativi,-e.
autocopie (a-u-, -pi-e) (rar) Reproducere a unei scrisori, a unui desen etc. în mai multe exemplare. *s.f., art.* autocopia, *g.-d. art.* autocopiei, *pl.* autocopii, *art.* autocopiile.
autocor,-ă (a-u-) Care își împrăștie semințele prin deschiderea bruscă a fructelor. *adj., pl.* autocori,-e.
autocoră (a-u-) Plantă care își împrăștie semințele prin deschiderea bruscă a fructelor. *s.f., g.-d. art.* autocorei, *pl.* autocore.
autocrat (a-u-) (și adj.) Conducător cu puteri absolute; dictator, despot. *s.m., pl.* autocrați.
autocratic,-ă (a-u-) Cu caracter de autocrație; cu puteri absolute. *adj., pl.* autocratici,-ce.
autocratism (a-u-) Concepție, doctrină bazată pe autocrație. *s.n.*
autocrator (a-u-) (înv.) Autocrat. *s.m., pl.* autocratori.
autocrație (a-u-) 1. Formă de guvernământ în care puterea aparține unei singure persoane; tiranie, absolutism. 2. Stat care are forma de guvernare descrisă mai sus. *s.f., art.* autocrația, *g.-d. art.* autocrației, *pl.* (2) autocrații, *art.* autocrațiile.
autocritic,-ă (a-u-) Bazat pe autocritică. *adj., pl.* autocritici,-ce.
autocritică (a-u-) Analiză critică a propriei activități. *s.f., g.-d. art.* autocriticii, *pl.* autocritici.
autocromie (a-u-) 1. Tipar colorat realizat prin combinarea a două procedee diferite de imprimare. 2. Procedeu de fotografiere în culori; fotografia astfel obținută. *s.f., art.* autocromia, *g.-d. art.* autocromiei, *pl.* autocromii, *art.* autocromiile.
autocunoaște (a-u-) *refl.* A se cunoaște. *vb. III, ind. prez. 3* se autocunoaște.
autocunoaștere (a-u-) Acțiunea de a se autocunoaște. *s.f., g.-d. art.* autocunoașterii, *pl.* autocunoașteri.
autodafe (a-u-) 1. Ceremonie în cursul căreia cei condamnați de inchiziție pentru erezie erau puși să revină la credința renegată. 2. Ardere pe rug a celor condamnați de inchiziție. 3. Distrugere prin foc. *s.n., pl.* autodafeuri.
autodeclanșa (a-u-) *refl.* A se declanșa automat. *vb. I, ind. prez. 3* se autodeclanșează.
autodeclanșare (a-u-) Acțiunea de a se autodeclanșa. *s.f., g.-d. art.* autodeclanșării, *pl.* autodeclanșări.
autodefini (a-u-) *refl.* A se defini prin el însuși. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se autodefinește.
autodefinire (a-u-) Faptul de a se autodefini. *s.f., g.-d. art.* autodefinirii, *pl.* autodefiniri.
autodemasca (a-u-) *refl.* A se demasca singur. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* te autodemaști, *3* se autodemască; *conj. prez. 3* să se autodemaște.
autodemascare (a-u-) Faptul de a se autodemasca. *s.f., g.-d. art.* autodemascării, *pl.* autodemascări.
autodenunța (a-u-) *refl.* A se denunța singur. *vb. I, ind. prez. 3* se autodenunță.
autodenunțare (a-u-) Acțiunea de a se autodenunța. *s.f., g.-d. art.* autodenunțării, *pl.* autodenunțări.

autodepanare (a-u-) Reparare a unui autovehicul pe locul unde acesta a rămas în pană. //(p. ext.) Autoatelier folosit pentru asemenea reparații. *s.f., g.-d. art.* autodepanării, *pl.* autodepanări.
autodepăși (a-u-) *refl.* A-și depăși propriile realizări. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se autodepășește.
autodepășire (a-u-) Faptul de a se autodepăși. *s.f., g.-d. art.* autodepășirii, *pl.* autodepășiri.
autodeterminare (a-u-) Principiu potrivit căruia o națiune are dreptul să-și aleagă singură statutul politic și calea de dezvoltare economică, socială și culturală; (p. ext.) ansamblu de măsuri care pun în practică acest principiu. *s.f., g.-d. art.* autodeterminării, *pl.* autodeterminări.
autodezagregabil,-ă (a-u-) Care se dezagregă de la sine. *adj., pl.* autodezagregabili,-e.
autodezvoltare (a-u-) Dezvoltare prin sine, de la sine. *s.f., g.-d. art.* autodezvoltării, *pl.* autodezvoltări.
autodiagnostica (a-u-) *refl.* A-și pune singur un diagnostic. *vb. I, ind. prez. 3* se autodiagnostichează.
autodiagnosticare (a-u-) Acțiunea de a se autodiagnostica. *s.f., g.-d. art.* autodiagnosticării, *pl.* autodiagnosticări.
autodictare (a-u-) Reproducere în scris a unui text memorat. *s.f., g.-d. art.* autodictării, *pl.* autodictări.
autodidact,-ă (a-u-) (Persoană) care și-a însușit singură anumite cunoștințe. *adj., s.m.* și *f., pl.* autodidacți,-te.
autodină (a-u-) Montaj de radiorecepție în care același tub electronic se folosește ca detector și ca oscilator. *s.f., g.-d. art.* autodinei, *pl.* autodine.
autodisciplină (a-u-) Disciplină liber consimțită. *s.f., g.-d. art.* autodisciplinei.
autodistruge (a-u-) *refl.* A se distruge prin hotărâre proprie sau de la sine. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se autodistruge.
autodistrugere (a-u-) Faptul de a se distruge de la sine. //(spec.) Proprietate a unor proiectile de a se distruge automat dacă nu și-au atins ținta. *s.f., g.-d. art.* autodistrugerii.
autodizolva (a-u-) *refl.* (despre o organizație, o societate etc.) A-și înceta activitatea prin hotărâre proprie. *vb. I, ind. prez. 3* se autodizolvă.
autodizolvare (a-u-) Faptul de a se autodizolva. *s.f., g.-d. art.* autodizolvării.
autodota (a-u-) *refl.* A-și procura prin mijloace pro-prii cele necesare activității. *vb. I, ind. prez. 3* se autodotează.
autodotare (a-u-) Acțiunea de a se autodota. *s.f., g.-d. art.* autodotării, *pl.* autodotări.
autodrezină (a-u-) Drezină autopropulsată. *s.f., g.-d. art.* autodrezinei, *pl.* autodrezine.
autodric (a-u-) Mașină mortuară. *s.n., pl.* autodricuri.
autodrom (a-u-) Pistă amenajată pentru exerciții de conducere a automobilului. *s.n., pl.* autodromuri.
autodrum (a-u-) (rar) Autostradă. *s.n., pl.* autodrumuri.
autoducă (a-u-) Autovehicul închis folosit pentru transportul corespondenței, al produselor alimentare etc.; dubă. *s.f., g.-d. art.* autoducei, *pl.* autoducе.
autodumper (a-u-) Autocamion cu cupă basculantă. *s.n., pl.* autodumpere.
autoechilibrare (a-u-) Echilibrare (a roților de automobil). *s.f., g.-d. art.* autoechilibrării, *pl.* autoechilibrări.
autoeduca (a-u-) *refl.* A se educa pe sine. *vb. I, ind. prez. 3* se autoeducă.
autoeducare (a-u-) Acțiunea de a se autoeduca. *s.f., g.-d. art.* autoeducării, *pl.* autoeducări.
autoeducație (a-u-, -ți-e) Educație făcută de sine însuși. *s.f., art.* autoeducația, *g.-d. art.* autoeducației.
autoelogia (a-u-) *refl.* A-și aduce singur elogii. *vb. I, ind. prez. 3* se autoelogiază.
autoelogiere (a-u-) Acțiunea de a se autoelogia. *s.f., g.-d. art.* autoelogierii, *pl.* autoelogieri.
autoepurație (a-u-, -ți-e) Proces de purificare naturală a unui mediu poluat cu substanțe (an)organice, fără intervenția omului. *s.f., art.* autoepurația, *g.-d. art.* autoepurației.
autoetanșare (a-u-) Impermeabilizare a unui dig, datorită proprietăților materialului de construcție. *s.f., g.-d. art.* autoetanșării.
autoevalua (a-u-) *refl.* A se autoaprecia. *vb. I, ind. prez. 3* se autoevaluează.
autoexcavator (a-u-) (rar) Excavator prevăzut cu motor propriu de propulsie. *s.n., pl.* autoexcavatoare.
autoexcitație (a-u-, -ți-e) Excitație magnetică a unui generator electric la care curentul este luat de la același generator. *s.f., art.* autoexcitația, *g.-d. art.* autoexcitației, *pl.* autoexcitații, *art.* autoexcitațiile.
autoexigență (a-u-) Exigență față de propria persoană. *s.f., g.-d. art.* autoexigenței.
autofagie (a-u-) (med.) Consumare a propriilor țesuturi de către un organism supus inaniției. *s.f., art.* autofagia, *g.-d. art.* autofagiei, *pl.* autofagii, *art.* autofagiile.
autofecundare (a-u-) (la unele plante și specii inferioare de animale) Fecundare produsă prin unirea a două elemente sexuale provenite de la același individ; autofecundație. *s.f., g.-d. art.* autofecundării, *pl.* autofecundări.
autofecundație (a-u-, -ți-e) (biol.) Autofecundare. *s.f., art.* autofecundația, *g.-d. art.* autofecundației, *pl.* autofecundații.
autofinanța (a-u-) *refl.* A se finanța din fonduri proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autofinanțează.
autofinanțare (a-u-) Faptul de a se autofinanța. *s.f., g.-d. art.* autofinanțării, *pl.* autofinanțări.
autoflagela (a-u-) *refl.* (despre adepții unor secte religioase, și fig.) A se supune singur unor chinuri fizice din fanatism religios. *vb. I, ind. prez. 3* se autoflagelează.
autoflagelare (a-u-) (și fig.) Acțiunea de a se autoflagela; autoflagelație. *s.f., g.-d. art.* autoflagelării, *pl.* autoflagelări.
autoflagelație (a-u-, -ți-e) (și fig.) Autoflagelare. *s.f., art.* autoflagelația, *g.-d. art.* autoflagelației, *pl.* autoflagelații, *art.* autoflagelațiile.
autofon,-ă (a-u-) (despre instrumente muzicale de tipul clopoțelului, gongului etc.) Care produce sunete exclusiv prin vibrarea componentelor sale elastice, fără ajutorul unei tensiuni speciale. *adj., pl.* autofoni,-e.
autofrânare (a-u-) Împiedicare a mișcării unui mecanism din cauza frecării cu suprafața de contact. *s.f., g.-d. art.* autofrânării, *pl.* autofrânări.
autofuraja (a-u-) *refl.* (despre întreprinderi agricole, gospodării țărănești) A se aproviziona cu furaje prin mijloace proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autofurajează.
autofurajare (a-u-) Acțiunea de a se autofuraja. *s.f., g.-d. art.* autofurajării, *pl.* autofurajări.
autofurgon (a-u-) Furgon autopropulsat. *s.n., pl.* autofurgoane.
autofurgonetă (a-u-) Furgonetă autopropulsată. *s.f., g.-d. art.* autofurgonetei, *pl.* autofurgonete.
autogamă (a-u-) (Plantă) care prezintă autogamie. *adj., s.f., pl.* autogame.
autogamie (a-u-) Fecundație a florilor unei plante cu polenul produs în aceeași floare. *s.f., art.* autogamia, *g.-d. art.* autogamiei.
autogară (a-u-) Gară pentru autobuze. *s.f., g.-d. art.* autogării, *pl.* autogări.
autogenă (a-u-) (în sintagma) *Sudură ~* = tip de sudură care folosește căldura produsă prin arderea acetilenei în oxigen. *adj., pl.* autogene.

autogenetic,-ă (a-u-) De autogeneză. *adj., pl.* autogenetici,-ce.
autogeneză (a-u-) Teorie care absolutizează rolul factorilor ereditari în dezvoltarea individului şi neagă rolul mediului. *s.f., g.-d. art.* autogenezei.
autogestionar,-ă (a-u-, -ti-o-) (Persoană, instituţie etc.) care are gestiune proprie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* autogestionari,-e.
autogestionare (a-u-, -ti-o-) Autogestiune. *s.f., g.-d. art.* autogestionării, *pl.* autogestionări.
autogestiune (a-u-, -ti-u-) Gestiune proprie; autogestionare. *s.f., g.-d. art.* autogestiunii, *pl.* autogestiuni.
autoghidat,-ă (a-u-) (despre corpuri mobile) Care îşi dirijează singur mişcarea către ţintă. *adj., pl.* autoghidaţi,-te.
autogir (a-u-) Aeronavă prevăzută cu o elice de propulsie (antrenată de un motor) şi o elice de suspensie (care se învârteşte în jurul unui ax vertical). *s.n., pl.* autogire.
autogol (a-u-) (sport) Gol în propria poartă. *s.n., pl.* autogoluri.
autogospodări (a-u-) *refl.* A se gospodări (1) prin mijloace şi forţe proprii. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se autogospodăreşte.
autogospodărire (a-u-) Acţiunea de a se autogospodări. *s.f., g.-d. art.* autogospodăririi, *pl.* autogospodăriri.
autograf[1] (a-u-) Text, document scris chiar de mâna autorului. *s.n., pl.* autografe.
autograf[2]**,-ă** (a-u-) Scris de mâna autorului. *adj., pl.* autografi,-e.
autografie (a-u-) Procedeu prin care se reproduce pe o piatră litografică sau pe o hârtie specială un text, un desen etc. //Text, desen astfel obţinut. *s.f., art.* autografia, *g.-d. art.* autografiei.
autogreder (a-u-) Greder autopropulsat. *s.n., pl.* autogredere.
autogrefă (a-u-) (med.) Autoplastie. *s.f., g.-d. art.* autogrefei, *pl.* autogrefe.
autogunoieră (a-u-) Autovehicul pentru transportul gunoiului. *s.f., g.-d. art.* autogunoierei, *pl.* autogunoiere.
autoguverna (a-u-) *refl.* (despre state) A se conduce singur, fără amestec străin. *vb. I, ind. prez. 3* se autoguvernează.
autoguvernare (a-u-) Faptul de a se autoguverna. *s.f., g.-d. art.* autoguvernării, *pl.* autoguvernări.
autohaltă (a-u-) Haltă pentru autobuze. *s.f., g.-d. art.* autohaltei, *pl.* autohalte.
autohemoterapie (a-u-) (înv.) Hemoterapie efectuată cu sângele pacientului. *s.f., art.* autohemoterapia, *g.-d. art.* autohemoterapiei.
autohton,-ă (a-u-) (şi s.) Care s-a format pe teritoriul pe care trăieşte în prezent; indigen, băştinaş, aborigen. *adj., pl.* autohtoni,-e.
autohtonism (a-u-) 1. Caracter autohton. //Exagerare a trăsăturilor specifice unei comunităţi naţionale. 2. Cuvânt autohton. *s.n.*
autoignora (a-u-) *refl.* A-şi neglija propria persoană, propria existenţă. *vb. I, ind. prez. 3* se autoignoră.
autoiluziona *refl.* (a-u-, -zi-o-) A-şi face singur iluzii. *vb. I, ind. prez. 3* se autoiluzionează.
autoiluzionare (a-u-, -zi-o-) Acţiunea de a se autoiluziona. *s.f., g.-d. art.* autoiluzionării, *pl.* autoiluzionări.
autoimpunere (a-u-) Contribuţie bănească pe care cetăţenii o dau de bunăvoie pentru lucrări de interes obştesc. *s.f., g.-d. art.* autoimpunerii, *pl.* autoimpuneri.
autoinducţie (a-u-, -ţi-e) (fiz.) Inducţie electromagnetică proprie; selfinducţie. *s.f., art.* autoinducţia, *g.-d. art.* autoinducţiei, *pl.* autoinducţii, *art.* autoinducţiile.
autoinfecţie (a-u-, -ţi-e) Infectare cu microbi proprii. *s.f., art.* autoinfecţia, *g.-d. art.* autoinfecţiei, *pl.* autoinfecţii, *art.* autoinfecţiile.
autoinstrui (a-u-) *refl.* A se instrui ca autodidact. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se autoinstruieşte.
autoinstruire (a-u-) Acţiunea de a se autoinstrui. *s.f., g.-d. art.* autoinstruirii, *pl.* autoinstruiri.
autointitula (a-u-) *refl.* A-şi atribui (nejustificat) un titlu sau un nume. *vb. I, ind. prez. 3* se autointitulează.
autointoxicaţie (a-u-, -ţi-e) Intoxicaţie produsă de organismul însuşi, ca urmare a formării de toxine. *s.f., art.* autointoxicaţia, *g.-d. art.* autointoxicaţiei, *pl.* autointoxicaţii, *art.* autointoxicaţiile.
autoironie (a-u-) Ironie la adresa propriei persoane. *s.f., art.* autoironia, *g.-d. art.* autoironiei, *pl.* autoironii.
autoironiza (a-u-) *refl.* A se supune autoironiei. *vb. I, ind. prez. 3* se autoironizează.
autoîncărcător (a-u-) Vehicul care încarcă automat o marfă, un obiect etc. *s.n., pl.* autoîncărcătoare.
autoîncântare (a-u-) Automulţumire. *s.f., g.-d. art.* autoîncântării.
autoînsămânţare (a-u-) (bot.) Însămânţare naturală a plantelor prin scuturarea seminţelor. *s.f., g.-d. art.* autoînsămânţării.
autolaborator (a-u-) Laborator instalat într-un autovehicul. *s.n., pl.* autolaboratoare.
autolibrărie (a-u-) Librărie instalată într-un autovehicul. *s.f., art.* autolibrăria, *g.-d. art.* autolibrăriei, *pl.* autolibrării.
autolinişţire (a-u-) Atitudine pasivă în urma unor succese reale sau aparente. *s.f., g.-d. art.* autolinişţirii.
autoliză (a-u-) (biol.) Dezintegrare a celulelor şi a ţesuturilor organice sub acţiunea enzimelor proprii. *s.f., g.-d. art.* autolizei, *pl.* autolize.
automacara (a-u-) Macara montată pe şasiul unui autocamion. *s.f., art.* automacaraua, *g.-d. art.* automacaralei, *pl.* automacarale, *art.* automacaralele.
automagazin (a-u-) Magazin instalat într-un autovehicul. *s.n., pl.* automagazine.
automat[1] (a-u-) 1. Aparat sau maşină care efectuează anumite operaţii în mod automat. 2. Pistol mitralieră. 3. ~ *de scară* = dispozitiv care asigură ilumniarea temporizată a scărilor şi holurilor din blocuri. 4. Aparat în care băuturile şi alimentele uşoare sunt servite automat, prin introducerea unor monede sau fise în dispozitiv. 5 (fig.) Om lipsit de iniţiativă, de voinţă, care face totul mecanic. *s.n., pl.* automate.
automat[2]**,-ă** (a-u-) 1. (despre aparate şi maşini) Care efectuează anumite operaţii fără intervenţia omului; (despre anumite operaţii) care se efectuează prin acţiunea unui dispozitiv mecanic; automatic. */Armă* ~ (şi s.n.) = armă de foc la care armarea se face fără intervenţia omului; (p. restr.) pistol-mitralieră. 2. (fig., şi adv.) Care se face fără participarea raţiunii; inconştient, mecanic. *Gest* ~. *adj., pl.* automaţi,-te.
automatic,-ă (a-u-) (şi adv.) De automat. *adj., pl.* automatici,-ce.
automatică (a-u-) Disciplină care studiază metodele şi mijloacele pentru automatizarea proceselor tehnologice. *s.f., g.-d. art.* automaticii.
automatism (a-u-) 1. Înlănţuire de reacţii care se desfăşoară fără participarea conştiinţei; mişcare, gest, cuvânt repetat automat. 2. Caracterul a ceea ce este automatic; mişcare (ca) de automat. *s.n., pl.* automatisme.
automatist,-ă (a-u-) Specialist în automatică. *s.m., pl.* automatişti; *s.f., g.-d. art.* automatistei, *pl.* automatiste.
automatiza (a-u-) 1. *tr.* A dota cu utilaje automate. 2. *refl.* (despre mişcări, gesturi) A se face automat, stereotip. *vb. I, ind. prez. 3* automatizează.

automatizare (a-u-) Acțiunea de a (se) automatiza. *s.f., g.-d. art.* automatizării, *pl.* automatizări.
automăturătoare (a-u-) Autovehicul pentru măturatul străzilor. *s.f., g.-d. art.* automăturătorii, *pl.* automăturători.
automedicație (a-u-, -ți-e) Luarea de medicamente din proprie inițiativă, fără prescripție medicală. *s.f., art.* automedicația, *g.-d. art.* automedicației.
autometamorfism (a-u-) Transformare a rocilor eruptive sub influența soluțiilor fierbinți provenite din propria lor magmă. *s.n.*
automișcare (a-u-) Dezvoltare, mișcare neîntreruptă a naturii și a societății, cauzată de contradicțiile interne. *s.f., g.-d. art.* automișcării, *pl.* automișcări.
automobil[1] (a-u-) Vehicul mic, cu patru roți, folosit de obicei la transportul persoanelor. *s.n., pl.* automobile.
automobil[2]**,-ă** (a-u-) Care se mișcă cu ajutorul unui motor propriu. *adj., pl.* automobili,-e.
automobil-capcană (a-u-) Automobil abandonat în locurile publice, pregătit pentru a declanșa explozii cu ajutorul bombelor plasate în el. *s.n., pl.* automobile-capcană.
automobilism (a-u-) Sport practicat cu ajutorul automobilului. *s.n.*
automobilist,-ă (a-u-) Persoană care practică automobilismul. //(rar) Persoană care conduce un automobil. *s.m., pl.* automobiliști; *s.f., g.-d. art.* automobilistei, *pl.* automobiliste.
automobilistic,-ă (a-u-) De automobilism. *adj., pl.* automobilistici,-ce.
automodel (a-u-) Autovehicul miniatural, prevăzut cu sisteme de propulsie și de comandă. *s.n., pl.* automodele.
automodelism (a-u-) Sport care constă în construirea de automodele. *s.n.*
automodelist,-ă (a-u-) Sportiv care practică automodelismul. *s.m., pl.* automodeliști; *s.f., g.-d. art.* automodelistei, *pl.* automodeliste.
automotor (a-u-) Vehicul cu motor propriu, folosit la transportul călătorilor pe calea ferată. //(adj.) *Tren* ~. *s.n., pl.* automotoare.
automulțumire (a-u-) Mulțumire de sine, satisfacție la care ajunge cineva, fără a mai aștepta aprecierile celorlalți; autoîncântare. *s.f., g.-d. art.* automulțumirii.
automutila (a-u-) *refl.* A se mutila singur (de obicei pentru a se sustrage de la îndeplinirea unei obligații). *vb. I, ind. prez. 3* se automutilează.
automutilare (a-u-) Acțiunea de a se automutila. *s.f., g.-d. art.* automutilării, *pl.* automutilări.
automutilat,-ă (a-u-) (Persoană) care s-a mutilat singură. *adj., s.m.* și *f., pl.* automutilați,-te.
autonom,-ă (a-u-) Care se bucură de autonomie. //Care nu depinde de nimeni; care este liber. *adj., pl.* autonomi,-e.
autonomie (a-u-) 1. Drept al unui stat, al unei regiuni, al unei naționalități etc. de a se guverna singură în cadrul unui stat condus de o putere centrală. 2. Situație a celui care nu depinde de nimeni. 3. Distanță maximă până la care se poate deplasa un avion, un vehicul, o navă fără a avea nevoie de aprovizionare cu combustibil. *s.f., art.* autonomia, *g.-d. art.* autonomiei.
autonomist,-ă (a-u-) (Persoană) care susține autonomia. *adj., s.m.* și *f., pl.* autonomiști,-ste.
autonomiza (a-u-) *refl.* A deveni autonom. *vb. I, ind. prez. 3* se autonomizează.
autonomizare (a-u-) Acțiunea de a se autonomiza. *s.f., g.-d. art.* autonomizării, *pl.* autonomizări.
autoobserva *refl.* (a-u-) A-și analiza propria persoană și viață. *vb. I, ind. prez. 3* se autoobservă.
autoobservare (a-u-) Observare, analiză a vieții psihice proprii; introspecție, autoobservație. *s.f., g.-d. art.* autoobservării, *pl.* autoobservări.
autoobservație (a-u-, -ți-e) Autoobservare. *s.f., art.* autoobservația, *g.-d. art.* autoobservației, *pl.* autoobservații, *art.* autoobservațiile.
autooscilație (a-u-, -ți-e) Oscilație electrică nedorită, care se produce în aparatele electronice din cauza unui cuplaj parazit între circuite. *s.f., art.* autooscilația, *g.-d. art.* autooscilației, *pl.* autooscilații, *art.* autooscilațiile.
autooxidare (a-u-) Oxidare lentă, produsă cu ajutorul oxigenului din aer. *s.f., g.-d. art.* autooxidării, *pl.* autooxidări.
autopastișa (a-u-) *refl.* (despre scriitori) A-și imita procedeele artistice proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autopastișează, *1 pl.* ne autopastișăm; *conj. prez. 3* să se autopastișeze; *ger.* autopastișându-se.
autopastișare (a-u-) Acțiunea de a se autopastișa. *s.f., g.-d. art.* autopastișării, *pl.* autopastișări.
autopastișă (a-u-) Pastișă a creațiilor proprii. *s.f., g.-d. art.* autopastișei, *pl.* autopastișe.
autoperfecționa (a-u-) *refl.* A se perfecționa prin eforturi proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autoperfecționează.
autoperfecționare (a-u-) Acțiunea de a se autoperfecționa. *s.f., g.-d. art.* autoperfecționării, *pl.* autoperfecționări.
autoperie (a-u-, -ri-e) Autovehicul prevăzut cu perii, folosit la curățatul străzilor. *s.f., art.* autoperia, *g.-d. art.* autoperiei, *pl.* autoperii, *art.* autoperiile.
autopersifla (a-u-) *refl.* A se supune propriei persiflări. *vb. I, ind. prez. 3* se autopersiflează.
autopersiflare (a-u-) Faptul de a se autopersifla. *s.f., g.-d. art.* autopersiflării, *pl.* autopersiflări.
autopilot (a-u-) Pilot automat. *s.m., pl.* autopiloți.
autoplastie (a-u-) Metodă chirurgicală de refacere a unui țesut distrus cu ajutorul unei grefe luate de la același individ; autografă. *s.f., art.* autoplastia, *g.-d. art.* autoplastiei, *pl.* autoplastii, *art.* autoplastiile.
autopolenizare (a-u-) (bot.) Polenizare a florilor închise cu polenul propriu; autofecundare, autofecundație, cleistogamie. *s.f., g.-d. art.* autopolenizării, *pl.* autopolenizări.
autopompă (a-u-) Autocisternă cu o pompă acționată de un motor. *s.f., g.-d. art.* autopompei, *pl.* autopompe.
autopornire (a-u-) Reluare automată a funcționării normale a unui motor asincron. *s.f., g.-d. art.* autopornirii.
autoportret (a-u-) Reprezentare a propriei persoane în pictură sau în literatură. *s.n., pl.* autoportrete.
autoproclama (a-u-) *refl.* A se învesti pe sine cu anumite titluri. *vb. I, ind. prez. 3* se autoproclamă.
autopropulsa (a-u-) *refl.* A se deplasa prin folosirea energiei unei surse proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autopropulsează.
autopropulsat,-ă (a-u-) Care se deplasează folosind energia unei surse proprii. *adj., pl.* autopropulsați,-te.
autopropulsie (a-u-, -si-e) Propulsie a unui vehicul prin mijloace proprii. *s.f., art.* autopropulsia, *g.-d. art.* autopropulsiei, *pl.* autopropulsii, *art.* autopropulsiile.
autopropulsor[1] (a-u-) Dispozitiv care asigură autopropulsia. *s.n., pl.* autopropulsoare.
autopropulsor[2]**,-oare** (a-u-) Care asigură autopropulsia. *adj., pl.* autopropulsori,-oare.
autoprotejа (a-u-) *refl.* A se proteja prin mijloace proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autoprotejează.
autoprotejare (a-u-) Acțiunea de a se autoproteja. *s.f., g.-d. art.* autoprotejării, *pl.* autoprotejări.
autopsia (a-u-) *tr.* A face o autopsie. *vb. I, ind. prez. 3* autopsiază.
autopsie (a-u) (med.) Disecție și examinare a unui cadavru pentru a stabili cauza morții; necropsie. *s.f., art.* autopsia, *g.-d. art.* autopsiei, *pl.* autopsii, *art.* autopsiile.

autopsier (a-u-) Specialist în autopsie. *s.m., pl.* autopsieri.
autor,-oare (a-u-) 1. Persoană care creează o operă literară, artistică, publicistică sau ştiinţifică. 2. Persoană care produce sau comite ceva. //(spec.) Persoană care săvârşeşte o infracţiune. *s.m., pl.* autori; *s.f., g.-d. art.* autorei, *pl.* autoare.
autorapid (a-u-) Automotor cu viteză de tren rapid. *s.n., pl.* autorapide.
autoraş (a-u-) (depr.) Diminutiv de la autor. *s.m., pl.* autoraşi.
autoreclamă (a-u-) Reclamă făcută propriilor realizări. *s.f., g.-d. art.* autoreclamei, *pl.* autoreclame.
autoreferat (a-u-) (înv.) Scurtă expunere făcută de cineva asupra unei lucrări proprii. *s.n., pl.* autoreferate.
autoregla (a-u-) *refl.* A se regla în mod automat. *vb. I, ind. prez. 3* se autoreglează.
autoreglaj (a-u-) Autoreglare. *s.n., pl.* autoreglaje.
autoreglare (a-u-) Acţiunea de a se autoregla; autoreglaj. *s.f., g.-d. art.* autoreglării, *pl.* autoreglări.
autorelaxare (a-u-) Relaxare normală, care nu necesită administrarea de calmante. *s.f., g.-d. art.* autorelaxării, *pl.* autorelaxări.
autoritar,-ă (a-u-) Care îşi impune voinţa, autoritatea. *Persoană ~.* //Care impune ascultare, care nu admite replică. *Atitudine ~. adj., pl.* autoritari,-e.
autoritarism (a-u-) 1. Sistem politic autoritar. 2. Caracter, atitudine autoritară. *s.n., pl.* autoritarisme.
autoritarist,-ă (a-u-) Care denotă autoritarism. *adj., pl.* autoritarişti,-ste.
autoritate (a-u-) 1. Putere, drept de a da dispoziţii şi de a impune ascultare. 2. Organ sau reprezentant al puterii de stat. 3. Prestigiu, consideraţie, respect. 4. Persoană care se impune prin prestigiul său. *s.f., g.-d. art.* autorităţii, *pl.* (2, 4) autorităţi.
autoriza (a-u-) *tr.* A împuternici pe cineva pentru a face sau a spune ceva. *vb. I, ind. prez. 3* autorizează.
autorizare (a-u-) Faptul de a autoriza. *s.f., g.-d. art.* autorizării, *pl.* autorizări.
autorizat,-ă (a-u-) Împuternicit cu o autoritate (publică); făcut sau spus de o persoană cu autoritate. *adj., pl.* autorizaţi,-te.
autorizaţie (a-u-, -ţi-e) 1. Permisiune, împuternicire (oficială) de a face ceva. 2. (concr.) Document care atestă un drept sau o împuternicire a cuiva. *s.f., art.* autorizaţia, *g.-d. art.* autorizaţiei, *pl.* autorizaţii, *art.* autorizaţiile .
autorutier,-ă (a-u-) Referitor la transportul auto. *adj., pl.* autorutieri,-e.
autosalvare (a-u-) Autosanitară. *s.f., g.-d. art.* autosalvării, *pl.* autosalvări.
autosanitară (a-u-) Autovehicul echipat pentru transportul răniţilor, al bolnavilor etc.; autosalvare. *s.f., g.-d. art.* autosanitarei, *pl.* autosanitare.
autoscară (a-u-) Autovehicul prevăzut cu o scară pentru înălţimi mari. *s.f., g.-d. art.* autoscării, *pl.* autoscări.
autoscreper (a-u-) Autovehicul prevăzut cu screper. *s.n., pl.* autoscrepere.
autoselector (a-u-) Incubator pentru clocitul icrelor. *s.n., pl.* autoselectoare.
autoservi *refl.* (a-u-) A se servi singur (într-un magazin, într-un restaurant etc.). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se autoserveşte, *imperf. 3 sg.* se autoservea; *conj. prez. 3* să se autoservească.
autoservice (a-u-, -ser-vis) (angl.) Service de întreţinere a autoturismelor. *s.n., art.* autoservice-ul, *pl.* autoservice-uri.
autoservire (a-u-) Magazin sau restaurant unde clientul se serveşte singur. *s.f., g.-d. art.* autoservirii, *pl.* autoserviri.
autosifon (a-u-) Dispozitiv pentru prepararea sifonului la domiciliu, care se ataşează la un recipient metalic. *s.n., pl.* autosifoane.
autosincronizare (a-u-) Operaţie de conectare a generatoarelor sincrone în paralel cu reţeaua. *s.f., g.-d. art.* autosincronizării, *pl.* autosincronizări.
autospecială (a-u-, -ci-a-) Autovehicul cu caroseria adaptată pentru transporturi sau servicii speciale. *s.f., g.-d. art.* autospecialei, *pl.* autospeciale.
autosport (a-u-) (rar) Autoturism cu formă aerodinamică şi motor puternic, folosit în întrecerile sportive. *s.n., pl.* autosporturi.
autostaţie (a-u-, -ţi-e) Staţie de autobuze. *s.f., art.* autostaţia, *g.-d. art.* autostaţiei, *pl.* autostaţii, *art.* autostaţiile.
autostivuitor (a-u-, -vu-i-) Maşină de stivuit. *s.n., pl.* autostivuitoare.
autostop (a-u-) 1. Instalaţie de semnalizare luminoasă, aşezată la intersecţia străzilor pentru reglementarea circulaţiei. 2. Mecanism de oprire automată. //Dispozitiv de oprire automată a unui vehicul feroviar când situaţia o impune. 3. Modalitate prin care un pieton parcurge drumul propus apelând la serviciile (gratuite) ale automobiliştilor ocazionali. *s.n., pl.* autostopuri.
autostopist,-ă (a-u-) Persoană care face autostopul (3). *s.m., pl.* autostopişti; *s.f., g.-d. art.* autostopistei, *pl.* autostopiste.
autostradă (a-u-) Şosea modernă cu mai multe benzi de circulaţie într-un singur sens. *s.f., g.-d. art.* autostrăzii, *pl.* autostrăzi.
autostropitoare (a-u-) Autovehicul folosit la stropitul (şi spălatul) străzilor. *s.f., g.-d. art.* autostropitorii, *pl.* autostropitori.
autosugestie (a-u-, -ti-e) Influenţare a propriei conştiinţe sau comportări. *Vindecare prin ~. s.f., art.* autosugestia, *g.-d. art.* autosugestiei, *pl.* autosugestii, *art.* autosugestiile.
autosugestiona (a-u-, -ti-o-) *refl.* A-şi produce o autosugestie. *vb. I, ind. prez. 3* se autosugestionează.
autosupraveghea (a-u-) *refl.* A se autocontrola. *vb. I, ind. prez. 3* se autosupraveghează.
autoşasiu (a-u-) 1. Şasiu pentru autovehicule. 2. Şasiu fără caroserie. *s.n., art.* autoşasiul, *pl.* autoşasiuri.
autoşenilă (a-u-) Autovehicul de transport care rulează pe şenile. *s.f., g.-d. art.* autoşenilei, *pl.* autoşenile.
autoşeniletă (a-u-) Autovehicul de transport prevăzut cu roţi în faţă şi cu şenile în spate. *s.f., g.-d. art.* autoşeniletei, *pl.* autoşenilete.
autotaxare (a-u-) Compostare a biletelor de călătorie de către călători, în autovehicule. *s.f., g.-d. art.* autotaxării.
autotelic,-ă (a-u-) (fil.) Care îşi are scopul în sine. *adj., pl.* autotelici,-ce.
autoterapie (a-u-) Autotratament. *s.f., art.* autoterapia, *g.-d. art.* autoterapiei, *pl.* autoterapii.
autotipie (a-u-) 1. Procedeu de executare a unui clişeu zincografic care redă nuanţe de umbră şi de lumină. 2. Clişeul obţinut prin procedeul de mai sus. *s.f., art.* autotipia, *g.-d. art.* autotipiei, *pl.* (2) autotipii, *art.* autotipiile.
autotomie (a-u-) Caracteristică a unor animale de a-şi detaşa, în caz de primejdie, o anumită parte a corpului (coadă, picior etc.), care se poate regenera. *s.f., art.* autotomia, *g.-d. art.* autotomiei.
autotoxină (a-u-) Substanţă toxică produsă de propriul organism. *s.f., g.-d. art.* autotoxinei, *pl.* autotoxine.
autotractor (a-u-) Autovehicul destinat pentru tractarea remorcilor. *s.n., pl.* autotractoare.
autotracţiune (a-u-, -ţi-u-) Tracţiune care se face cu mijloace auto[2] proprii. *s.f., g.-d. art.* autotracţiunii.

autotransformator (a-u-) Transformator de curent electric în care înfăşurările (primară şi secundară) sunt cuplate în mod dublu. *s.n., pl.* autotransformatoare.
autotransport (a-u-) Transport cu autovehicule. *s.n., pl.* autotransporturi.
autotransportor (a-u-) Autovehicul militar blindat, folosit pentru transportul de trupe. *s.n., pl.* autotransportoare.
autotratament Tratament prin medicaţie proprie; autoterapie. *s.n., pl.* autotratamente.
autotren (a-u-) Autovehicul cu una sau mai multe remorci. *s.n., pl.* autotrenuri.
autotrof,-ă (a-u-) (despre organisme vegetale) Capabil să transforme substanţele anorganice în elemente organice necesare hranei. *adj., pl.* autotrofi,-e.
autotrofie (a-u-) Mod de hrănire specific organismelor autotrofe. *s.f., art.* autotrofia, *g.-d. art.* autotrofiei.
autotun (a-u-) 1. Autovehicul de luptă, echipat cu un tun. 2. Tun de mare calibru tractat de un autovehicul. *s.n., pl.* autotunuri.
autoturism (a-u-) Automobil cu care se transportă un număr mic de persoane; turism. *s.n., pl.* autoturisme.
autoturn (a-u-) Autovehicul prevăzut cu o platformă care se poate înălţa şi roti, servind la executarea unor lucrări la înălţime. *s.n., pl.* autoturnuri.
autoutila (a-u-) *refl.* A se utila cu mijloace proprii. *vb. I, ind. prez. 3* se autoutilează.
autoutilitară (a-u-) Autovehicul pentru transportul unor cantităţi mici de mărfuri. *s.f., g.-d. art.* autoutilitarei, *pl.* autoutilitare.
autovaccin (a-u-) Vaccin obţinut din germeni izolaţi chiar de la bolnav. *s.n., pl.* autovaccinuri.
autovaccina (a-u-) *refl.* A se vaccina spontan, fără intervenţie externă. *vb. I, ind. prez. 3* se autovaccinează.
autovaccinare (a-u-) Vaccinare prin autovaccin. *s.f., g.-d. art.* autovaccinării, *pl.* autovaccinări.
autovehicul (a-u-) Vehicul cu propulsie proprie. *s.n., pl.* autovehicule.
autozom (a-u-) (biol.) Cromozom din celulele somatice. *s.m., pl.* autozomi.
autumnal,-ă (a-u-) De toamnă, tomnatic. *adj., pl.* autumnali,-e.
auxiliar[1] (a-u-gzi-li-ar) Element care ajută la ceva; accesoriu. *s.n., pl.* auxiliare.
auxiliar[2]**,-ă** (a-u-gzi-li-ar) 1. Care are o funcţie secundară, care ajută la ceva. */Verb ~ =* verb care ajută la formarea timpurilor şi a modurilor compuse. 2. (mat.) Cu ajutorul căruia se poate rezolva mai uşor o problemă. *adj., pl.* auxiliari,-e.
auxină (a-u-) Substanţă hormonală vegetală care condiţionează creşterea plantelor. *s.f., g.-d. art.* auxinei, *pl.* auxine.
auxocrom (a-u-) Hormon vegetal care are rolul de a stimula sinteza pigmenţilor. *s.m., pl.* auxocromi.
auz 1. Simţ cu care se percep sunetele. */~ muzical =* aptitudine de a distinge, memora şi reproduce corect sunete muzicale. 2. Faptul de a auzi; auzire. *s.n.*
auzi (a-u-) 1. *tr.* A percepe sunetele şi zgomotele cu ajutorul auzului; a prinde, a desluşi, a asculta. */Eu spun, eu aud =* degeaba vorbesc, nu mă ascultă nimeni. (refl. pas.) *Să se audă musca (zburând)! =* să fie tăcere deplină! *Să te-audă Dumnezeu! =* să se împlinească cele pe care (mi) le doreşti! *N-aude, n-a vede (n-a greul pământului) =* se face că nu ştie nimic. 2. *tr.* şi *intr.* A afla (o ştire). */A nu mai voi să audă de cineva =* a rupe orice relaţie cu cineva. *Din auzite =* din câte a aflat cineva de la alţii, din zvonuri. *Să auzim de bine!* formulă de urare la despărţire. (intr.) *A ~ de cineva* (sau de ceva) = a cunoaşte pe cineva (sau ceva) după reputaţie, din cele ce se spun despre el. *A nu mai ~ de cineva =* a nu mai şti, a nu mai afla nimic despre cineva. 3. *refl. impers.* A se afirma, a se zvoni. 4. *tr.* (la imper.) A lua seama la cele ce se spun; a asculta. 5. *intr* şi *tr.* (interogativ) A pricepe, a înţelege. */intr.* (la ind. prez., pers. 1) a) (ca răspuns la o chemare) Poftim? Ce doreşti?; b) Mă mai poţi contrazice? *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* aud, *1 pl.* auzim, *imperf. 3 sg.* auzea; *conj. prez. 3* să audă; *ger.* auzind.
auzire (a-u-) (rar) Faptul de a auzi; auz. *s.f., g.-d. art.* auzirii.
auzit (a-u-) Auzire, auz. *s.n.*
auzite (a-u-) (în loc.) *Din ~ =* din zvon public. *loc. adv.*
auzitor,-oare (a-u-) (înv.) Auditor. *s.m. pl.* auzitori; *s.f., g.-d. art.* auzitorei, *pl.* auzitoare.
avaet (în Ţara Românească în secolele XVIII-XIX) Impozit încasat de la cei care erau numiţi în slujbe. *s.n., pl.* avaeturi.
aval (în loc.) *În ~ =* în josul apei. *s.n.*
avalanşă 1. Masă mare de zăpadă care se deplasează pe panta unui munte (ducând cu sine şi pietrele, copacii etc. întâlniţi în cale); lavină. 2. (fig.) Cantitate mare de..., potop de... *s.f., art.* avalanşa, *g.-d. art.* avalanşei, *pl.* avalanşe.
avan,-ă (pop., şi adv.) Straşnic, grozav. *adj., pl.* avani,-e.
avanbec Parte dinspre amonte a unui picior de pod, protejată special împotriva presiunii apei şi a corpurilor transportate de ea. [*var.* avantbec *s.n.*] *s.n., pl.* avanbecuri.
avancronică Cronică a unui spectacol scrisă înainte de a avea loc premiera. *s.f., g.-d. art.* avancronicii, *pl.* avancronici.
avanfosă Depresiune alungită a scoarţei terestre, aflată între un lanţ muntos şi o platformă. *s.f., g.-d. art.* avanfosei.
avangardă[1] (şi fig.) 1. Subunitate militară care merge în faţa forţelor principale ca element de siguranţă. 2. *De ~ =* care merge în frunte. *s.f., g.-d. art.* avangărzii, *pl.* avangărzi.
avangardă[2] Mişcare literară, artistică etc. care, prin ideile sale avansate, originale, joacă rol de precursor. */De ~ =* care luptă împotriva formelor şi a tradiţiilor consacrate (în literatură şi artă). *s.f., g.-d. art.* avangardei, *pl.* avangarde.
avangardism 1. Mişcare intelectuală apărută la începutul sec. al XX-lea, care proclamă ruperea de trecut şi de tradiţie. 2. Curent literar-artistic care luptă împotriva formelor şi a tradiţiilor consacrate, recurgând adesea la formule îndrăzneţe sau excentrice. *s.n.*
avangardist,-ă (Adept) al avangardismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* avangardişti,-ste.
avanport Zonă de staţionare a navelor, amenajată la intrarea într-un port. *s.n., pl.* avanporturi.
avanpost Subunitate militară de siguranţă, plasată în faţa forţelor principale proprii, aflate în staţionare sau apărare; poziţie ocupată de o asemenea subunitate. *s.n., pl.* avanposturi.
avanpremieră (-mi-e-) Spectacol dat înaintea premierei; repetiţie generală *s.f., g.-d. art.* avanpremierei, *pl.* avanpremiere.
avans 1. Sumă de bani plătită anticipat în contul unor lucrări sau servicii viitoare; acont. 2. *A face* (cuiva) *~uri =* a încerca să câştige prietenia sau dragostea cuiva prin promisiuni, concesii etc. 3. Interval de timp sau distanţă cu care cineva sau ceva se află înaintea altuia. *s.n., pl.* avansuri.
avansa 1. *intr.* A înainta (în spaţiu). 2. *intr* A progresa, a evolua, a se dezvolta. 3. *tr* şi *intr.* A promova în funcţie sau în grad. 4. *tr.* A da cuiva cu anticipaţie o sumă de bani. *vb. I, ind. prez. 3* avansează.

avansare Acțiunea de a avansa. *s.f., g.-d. art.* avansării, *pl.* avansări.
avanscenă 1. Parte a scenei cuprinsă între cortină și rampă. 2. Fiecare dintre cele două loje situate lângă scenă. *s.f., g.-d. art.* avanscenei, *pl.* avanscene.
avantaj 1. Folos sau beneficiu mai mare obținut de cineva (în raport cu altcineva). 2. Favoare, privilegiu de care se bucură cineva sau ceva. 3. Superioritate determinată de o situație favorabilă. *s.n.*, avantaje.
avantaja *tr.* 1. A da cuiva un avantaj: a favoriza. 2. (despre îmbrăcăminte, coafură) A evidenția calitățile fizice ale cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* avantajează, *1 pl.* avantajăm; *ger.* avantajând.
avantajant,-ă Avantajos. *adj., pl.* avantajanți,-te.
avantajare Acțiunea de a avantaja. *s.f., g.-d. art.* avantajării.
avantajos,-oasă Care prezintă un avantaj; convenabil. //Care pune în evidență calitățile fizice ale cuiva. *Îmbrăcăminte ~. adj., pl.* avantajoși,-oase.
avantbec v. **avanbec.**
avantren Partea anterioară a unei mașini agricole pe roți. *s.n., pl.* avantrenuri.
avar,-ă[1] (Om) zgârcit. *adj., s.m.* și *f., pl.* avari,-e.
avar[2]**,-ă** (Persoană) care aparținea unei populații de origine turcică așezată în Câmpia Panoniei în timpul marilor migrațiuni ale popoarelor de la începutul Evului Mediu. *adj., s.m.* și *f., pl.* avari,-e.
avaria (-ri-a) *tr.* și *refl.* A face să sufere sau a suferi o avarie; a (se) deteriora, a (se) strica. *vb. I, ind. prez. 3* avariază, *1 pl.* avariem; *conj. prez. 3* să avarieze; *ger.* avariind.
avarie (-ri-e) Deteriorare, stricăciune suferită de o mașină, de o construcție etc. *s.f., art.* avaria, *g.-d. art.* avariei, *pl.* avarii, *art.* avariile.
avariere (-ri-e-) Faptul de a (se) avaria. *s.f., g.-d. art.* avarierii, *pl.* avarieri.
avariție (-ți-e) Zgârcenie. *s.f., art.* avariția, *g.-d. art.* avariției.
avat Pește răpitor de apă dulce, asemănător cu crapul. *s.m., pl.* avați.
avatar 1. (În unele concepții religioase) Reîncarnare succesivă a unei ființe. 2. (fig.) Transformare (chinuitoare), metamorfoză în evoluția unei ființe. *s.n., pl.* avataruri.
avă[1] (rar) Părinte, tată; (p. ext.) nume dat călugărilor bătrâni. *s.m.*
avă[2] Unealtă de pescuit formată din trei fâșii de plasă, care se așază vertical în apă cu ajutorul unor bucăți de plumb prinse la partea lor inferioară. *s.f., g.-d. art.* avei, *pl.* ave.
avânt 1. Elan, însuflețire, entuziasm. 2. Energie, vioiciune, forță în mișcări. */A-și lua ~* = a se avânta. 2. Dezvoltare rapidă, progres. *s.n., pl.* avânturi.
avânta 1. *refl.* și *tr.* A se repezi cu însuflețire (spre cineva sau ceva). //A-și deschide drum cu îndrăzneală. 2. *tr.* (rar) A împinge cu energie înainte pe cineva sau ceva; a imprima o mișcare violentă. //A insufla avânt. *vb. I, ind. prez. 3* avântă.
avântare Acțiunea de a (se) avânta. *s.f., g.-d. art.* avântării.
avea[1] *tr.* A. 1. A stăpâni, a poseda, a deține. /(fam.) *Ce-am avut și ce-am pierdut* = puțin îmi pasă: n-am ce pierde. *A ~ asemănare* = a se asemăna. *A ~ o dorință* = a dori. *A ~ nădejde* = a nădăjdui. 2. A dispune de ceva, a se bucura de ceva. *Am timp liber.* //A se folosi de serviciile cuiva sau de ceva. 3. A primi, a căpăta, a obține. 4. A fi compus din...; a fi prevăzut cu... //A cuprinde, a conține. *Lucrarea are tabele.* 5. A ține, a purta. /(refl.) *A se ~ bine* (cu cineva) = a fi prieten cu cineva. *A se ~ rău* (cu cineva) = a se dușmăni, a fi certat cu cineva. *A ~ drag* (pe cineva) sau (refl. recipr.) *a se ~ dragi* = a (se) iubi. //A fi îmbrăcat cu... 6. A fi de o anumită dimensiune, greutate, vârstă etc. *A nu (mai) ~ margini* = a întrece orice măsură. 7. A fi cuprins de o senzație sau de un sentiment. */N-are nimic* = a) nu s-a întâmplat nimic; b) n-are nicio importanță. *A ~ ceva* (cu cineva) = a nu putea suferi (pe cineva). *Ce ai?* = ce ți s-a întâmplat? 8. A suferi de o boală. B. 1. (urmat de un verb la conjunctiv, infinitiv sau supin) a) A trebui să... *Are de făcut curat*; b) (în formă negativă) A fi destul să... *N-are decât să spună ce vrea*; c) (în formă negativă) A nu putea să... *N-are ce zice*; d) (rar) A fi în drept. /(eliptic) *N-ai* (sau *n-are*) *decât!* = treaba ta (sau a lui etc.)! fă cum vrei (sau facă cum vrea etc.)! 2. (urmat de un verb la conjunctiv sau la infinitiv) A ști (cum..., când..., unde..., cine..., ce...), a găsi. *Are ce să facă. //unipers.* A se găsi, a fi cineva (să facă ceva). *N-are cine să-l cheme. vb. II, ind. prez. 1 sg.* am, *2 sg.* ai, *3 sg.* are, *1 pl.* avem, *2 pl.* aveți, *3 pl.* au, *imperf. 3 sg.* avea, *perf. s. 1 sg.* avui/avuși, *1 pl.* avurăm/avuserăm, *m.m.c.p. 3 sg.* avusese; *conj. prez. 2 sg.* să ai, *3* să aibă; *imper. 2 sg.* ai; *neg.* nu avea (tempo lent)/n-avea (tempo rapid), *2 pl.* aveți, *neg.* nu aveți (tempo lent)/n-aveți (tempo rapid); *part.* avut.
avea[2] (ca verb auxiliar) 1. (se folosește la formarea perfectului compus) *A plecat.* 2. (se folosește la formarea modului condițional-optativ) *Ar pleca.* 3. (urmat de verb la conjunctiv, se folosește la formarea unui viitor popular familiar) *Au să plece. perf. c. 1* am, *2 sg.* ai, *3 sg.* a, *2 pl.* ați *3 pl.* au; *cond. prez. 1 sg.* aș, *2 sg.* ai, *3* ar, *1 pl.* am, *2 pl.* ați; (reg.) *viit. 3 sg.* a.
aven v. **avenă.**
avenă Prăpastie circulară formată în roci calcaroase, în care se scurg adesea apele de suprafață. [*var.* aven *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* avenei, *pl.* avene.
aventura *refl.* A întreprinde o acțiune riscantă, primejdioasă. *vb. I, ind. prez. 3* se aventurează.
aventură 1. Acțiune îndrăzneață și riscantă; întreprindere necinstită, dubioasă. 2. Legătură amoroasă întâmplătoare. *s.f., g.-d. art.* aventurii, *pl.* aventuri.
aventurier,-ă (ri-er) Persoană căreia îi plac aventurile. *s.m., pl.* aventurieri; *s.f., g.-d. art.* aventurierei, *pl.* aventuriere.
aventurin (geol.) Varietate de cuarț care conține foițe de mică galbenă sau verzuie, ce reflectă puternic lumina. *s.n.*
aventurism Spirit de aventură; înclinație de a acționa pripit. *s.n.*
aventurist,-ă Referitor la aventură; înclinat spre aventură. *adj., pl.* aventuriști,-ste.
aventuros,-oasă Cu caracter de aventură; (despre oameni) căruia îi plac acțiunile îndrăznețe și riscante. *adj., pl.* aventuroși,-oase.
avere Totalitatea bunurilor care aparțin unei persoane sau unei colectivități: avut, avuție. //Sumă foarte mare de bani. *s.f., g.-d. art.* averii, *pl.* averi.
avers Fața unei monede sau a unei medalii, înfățișând chipul emitătorului, stema țării etc. *s.n., pl.* aversuri.
aversă Ploaie torențială de scurtă durată. *s.f., g.-d. art.* aversei, *pl.* averse.
aversiune (-si-u-) Repulsie, antipatie față de cineva sau de ceva. *s.f., g.-d. art.* aversiunii, *pl.* aversiuni.
avertisment 1. Înștiințare prealabilă, semnal asupra unui risc sau a unei primejdii. 2. Sancțiune administrativă pentru o abatere disciplinară. */A da cuiva un ~* = a atrage cuiva atenția să nu mai repete o greșeală. 3. Sancțiune aplicată de un arbitru unui sportiv pentru joc neregulamentar. *s.n., pl.* avertismente.
avertiza *tr.* A atrage cuiva atenția, a preveni pe cineva asupra consecințelor unei acțiuni. *vb. I, ind. prez. 3* avertizează.

avertizare Acțiunea de a avertiza. *s.f., g.-d. art.* avertizării, *pl.* avertizări.
avertizor Aparat care semnalează o avarie sau un pericol. *s.n., pl.* avertizoare.
aviar,-ă (-vi-ar) Referitor la păsări. *adj., pl.* aviari,-e.
aviasan (-vi-a-) Aviație sanitară. *s.n.*
aviatic,-ă (-vi-a-) De aviație, referitor la aviație. *adj., pl.* aviatici,-ce.
aviator,-oare (-vi-a-) Persoană care pilotează un avion sau care face parte din echipajul unui avion. *s.m., pl.* aviatori; *s.f., g.-d. art.* aviatoarei, *pl.* aviatoare.
aviație (-vi-a-ți-e) 1. Tehnica zborului cu aparate mai grele decât aerul. //Ramură a aeronauticii care se ocupă cu construcția și funcționarea acestor aeronave. 2. Totalitatea avioanelor de care dispune o țară, o societate de transport etc. /~ *sanitară* = formație sanitară dotată cu avioane în vederea acordării asistenței medicale de urgență; aviasan. //Forță militară aeriană. *s.f., g.-d. art.* aviației, *pl.* aviații. *art.* aviațiile.
avicol,-ă Referitor la avicultură. *adj., pl.* avicoli,-e.
avicultor,-oare Specialist în creșterea păsărilor de curte. *s.m., pl.* avicultori; *s.f., g.-d. art.* avicultoarei, *pl.* avicultoare.
aviculturâ Știință care se ocupă cu creșterea rațională a păsărilor de curte. *s.f., g.-d. art.* aviculturii.
avid,-ă Interesat, pasionat (de lucruri folositoare). //(peior.) Lacom; poftîcios. *adj., pl.* avizi,-de.
aviditate Însușirea de a fi avid. //(peior.) Lăcomie. *s.f., g.-d. art.* avidității.
aviochimic,-ă (-vi-o-) Referitor la tratamentul cu substanțe chimice împrăștiate din avion. *adj., pl.* aviochimici,-ce.
aviofon (-vi-o-) Tub acustic prin care comunică între ei membrii echipajului unei aeronave. *s.n., pl.* aviofoane.
avion (-vi-on) Vehicul aerian mai greu decât aerul, prevăzut cu aripi și propulsat de motoare proprii; aeroplan. /~-*cargou* = avion pentru transportul de mărfuri. *s.n., pl.* avioane.
avionetă (-vi-o-) Avion mic. *s.f., g.-d. art.* avionetei, *pl.* avionete.
avitaminoză Boală provocată de lipsa vitaminelor din organism. *s.f., g.-d. art.* avitaminozei, *pl.* avitaminoze.
aviva *tr.* A da o culoare mai vie unei țesături sau unei piei prin tratare cu anumite substanțe. *vb. I, ind. prez. 3* avivează.
avivare Acțiunea de a aviva. *s.f., g.-d. art.* avivării, *pl.* avivări.
avîz 1. Înștiințare oficială scrisă. /(glumeț) ~ *amatorilor*, se spune pentru a atrage atenția celui care poate să aibă un interes în problema în discuție. 2. Judecată, apreciere competentă emisă de cineva; rezoluție a unei autorități competente. *s.n., pl.* avize.
aviza 1. *tr.* A înștiința printr-un aviz; a face cuiva o comunicare oficială. //A atrage atenția cuiva asupra unei probleme. 2. *intr.* A-și exprima părerea autorizată într-o chestiune la care a fost solicitat. *vb. I, ind. prez. 3* avizează.
avizare Faptul de a aviza. *s.f., g.-d. art.* avizării, *pl.* avizări.
avizier (-zi-er) Afișier. *s.n., pl.* aviziere.
avizo Vas de război, rapid, de mic tonaj. *s.n., art.* avizoul, *pl.* avizoruri.
avocado[1] (hisp.) Pom din zona subtropicală și mediteraneeană. *s.m., art.* avocadoul, *pl.* avocado.
avocado[2] (hisp.) Fructul comestibil de avocado[1], de mărimea unei pere. *s.n., art.* avocadoul, *pl.* avocado.
avocat,-ă Persoană calificată să acorde asistență juridică. /*A se face* sau *a fi ~ul cuiva* = a lua insistent apărarea cuiva. [*var.* advocat,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* avocați; *s.f., g.-d. art.* avocatei, *pl.* avocate.
avocatură Profesiunea de avocat. [*var.* advocatură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* avocaturii.
avocațial,-ă (-ți-al) Avocățesc. *adj., pl.* avocațiali,-e.
avocățel (depr.) Diminutiv a lui avocat. *s.m., pl.* avocăței, *art.* avocățeii.
avocățesc De avocat, specific avocaților; avocațial. *adj., pl.* avocățești.
avort 1. Întrerupere accidentală sau provocată a sarcinii înainte ca fătul să fie viabil. 2. (fig.) Eșec. *s.n., pl.* avorturi.
avorta *intr.* A suferi sau a-și provoca un avort. *vb. I, ind. prez. 3* avortează.
avorton 1. Ființă născută înainte de termen. //(fig.) Om degenerat, cu mari deficiențe. 2. Operă literară, artistică nereușită. *s.m., pl.* avortoni.
avram (reg.) Varietate de prun. *s.m., pl.* avrami.
avramă (reg.) Varietate de prune. *s.f., g.-d. art.* avramei, *pl.* avrame.
avrămeasă (bot., reg.) Veninariță. [*var.* avrămească *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* avrămesei, *pl.* avrămese.
avrămească v. **avrămeasă.**
avuabil,-ă (-vu-a-) (livr.) Care se poate mărturisi. *adj., pl.* avuabili,-e.
avulsiune (-si-u-) 1. Îndepărtare, prin smulgere, a unei formațiuni anatomice, a unui organ etc. 2. Separare a unei porțiuni (mari) de teren prin acțiunea unui râu și alipirea acestuia în altă zonă. *s.f., g.-d. art.* avulsiunii.
avut[1] Avere. *s.n.*
avut[2]**,-ă** Bogat. *adj., pl.* avuți,-te.
avuție Avere, bogăție. /~ *națională* = totalitatea valorilor spirituale și materiale de care dispune la un moment dat un popor, o țară etc. *s.f., art.* avuția, *g.-d. art.* avuției, *pl.* avuții, *pl.* avuțiile.
ax[1]**/axă**[1] 1. (tehn.) Bară cilindrică pe care se învârtește roata unei mașini; osie. 2. ~ *cerebrospinal* = ansamblu anatomic și funcțional format din creier și din măduva spinării. *s.n./s.f., pl.* axuri/axe.
ax[2] v. **axă**[2].
axa 1. *tr.* A centra, a echilibra. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) concentra în jurul a ceva. *vb. I, ind. prez. 3* axează.
axare Acțiunea de a (se) axa. *s.f., g.-d. art.* axării, *pl.* axări.
axă[2]**/ax**[2] 1. Dreaptă care se consideră a fi orientată într-un anumit sens. //Dreaptă (sau obiect în formă de dreaptă) care ocupă o anumită poziție într-un sistem tehnic. 2. Dreaptă imaginară în jurul căreia se poate roti un corp. /~*a lumii* = prelungire a dreptei care unește polii pământului până la intersecția cu bolta cerească. *s.f/s.n., pl.* axe.
axial,-ă (-xi-al) Situat pe o axă; referitor la o axă. *adj., pl.* axiali,-e.
axilar,-ă Situat la axilă. *adj., pl.* axilari,-e.
axilă/axilă 1. (anat.) Subsuoară. 2. Loc unde se împreunează ramura cu trunchiul unei plante sau frunza cu ramura. *s.f., g.-d. art.* axilei/axilei, *pl.* axile/axile, *art.* axilele/axilele.
axiologic,-ă (-xi-o-) Referitor la axiologie. *adj., pl.* axiologici,-ce.
axiologie (-xi-o-) Disciplină filosofică ce are ca scop studiul valorilor (morale). *s.f., art.* axiologia, *g.-d. art.* axiologiei.
axiomatic,-ă (-xi-o-) Întemeiat pe o axiomă. *adj., pl.* axiomatici,-ce.
axiomatică (-xi-o-) Disciplină care studiază înlănțuirea corectă a axiomelor. *s.f., g.-d. art.* axiomaticii.
axiomatiza (-xi-o-) *tr.* A reduce la un șir de axiome. *vb. I, ind. prez. 3* axiomatizează.
axiomatizare Acțiunea de a axiomatiza. *s.f., g.-d. art.* axiomatizării, *pl.* axiomatizări.
axiomă (-xi-o-) 1. Adevăr admis fără demonstrație, evident prin el însuși. 2. Enunț prim, nedemonstrat,

pe baza căruia se formulează alte enunțuri; postulat. *s.f., g.-d. art.* axiomei, *pl.* axiome.
axiometru (-xi-o-) (nav.) Instrument care indică unghiul de cârmă al navei. *s.n., art.* axiometrul, *pl.* axiometre.
axion (xi-on) Imn de slavă în biserica ortodoxă. *s.n., pl.* axioane.
axis A doua vertebră cervicală. *s.n.*
axis mundi (lat.) Axă a lumii. *s.m.*
axolot Larvă a unei specii de amblistomă, care se înmulțește în stadiul larvar. *s.m., pl.* axolоți.
axon (anat.) Prelungire a neuronului. *s.m., pl.* axoni.
axonometric,-ă Referitor la axonometrie. *adj., pl.* axonometrici,-ce.
axonometrie Metodă de reprezentare a obiectelor spațiale pe un plan. *s.f., art.* axonometria, *g.-d. art.* axonometriei, *pl.* axonometrii.
ayatoliah Șef al religiei musulmane șiite. *s.m., pl.* ayatollahi.
az Prima literă a alfabetului chirilic. *s.m.*
azalee Plantă exotică ornamentală, cu flori roșii, albe sau roz. *s.f., art.* azaleea, *g.-d. art.* azaleei, *pl.* azalee.
azbest Mineral fibros din care se fac piese și țesături neinflamabile sau izolatoare. [*var.* asbest *s.n.*] *s.n.*
azbestoză Boală profesională provocată de inhalarea particulelor de azbest. *s.f., g.-d. art.* azbestozei.
azbociment Material de construcție obținut dintr-un amestec de ciment și azbest. *s.n.*
azbotextolit Material electroizolant, produs din azbest impregnat cu rășini fenolice. *s.n.*
azbuche (înv.) Termen folosit în trecut pentru a denumi alfabetul chirilic. */A fi la ~* = a fi la începutul învățăturii. //(fig.) Învățătură. *s.f., art.* azbuchea.
azbucoavnă (înv.) Abecedar. *s.f., g.-d. art.* azbucoavnei, *pl.* azbucoavne.
azeotrop,-ă (-ze-o-) Care prezintă azeotropism; azeotropic. *adj., pl.* azeotropi,-e.
azeotropic,-ă (-ze-o-) Azeotrop. *adj., pl.* azeotropi,-e.
azeotropie (-ze-o-) Azeotropism. *s.f., art.* azeotropia, *g.-d. art.* azeotropiei.
azeotropism (-ze-o-) Proprietate a unui amestec de lichide de a fi format din componenți care fierb la aceeași temperatură și dau vapori cu aceeași compoziție ca a amestecului lichid din care provin; azeotropie. *s.n.*
azer,-ă Azerbaidjan. *adj., s.m.* și *f., pl.* azeri,-e.
azeră Limba vorbită de azeri. *s.f., g.-d. art.* azerei.
azerbaidjan,-ă (dj *pron.* gi) (Locuitor) din Azerbaidjan; azer. *adj., s.m.* și *f., pl.* azerbaidjeni,-e.
azi 1. În ziua de față; astăzi. //(s.m. invar.) Ziua care e în curs. //(în corelație cu „mâine") a) Zi după zi, zi cu zi; b) Când... , când... */De ieri până ~* = într-un timp foarte scurt. *Ba ~, ba mâine*, exprimă ideea de amânare continuă. *A trăi de ~ pe mâine* = a trăi în sărăcie. (rar) *Cu ~, cu mâine* = încet-încet. 2. În epoca prezentă. *adv.*
azi-dimineață În dimineața zilei de astăzi. *adv.*
azil 1. Loc pentru adăpost și ocrotire; refugiu. 2. *Drept de ~* = drept acordat cetățenilor străini de a se stabili într-un alt stat din motive politice. 3. Instituție de asistență socială pentru bătrâni, orfani etc. *s.n., pl.* aziluri.
azilant,-ă Persoană care a obținut azil într-o altă țară; imigrant. *s.m., pl.* azilanți; *s.f., g.-d. art.* azilantei, *pl.* azilante.
azimă Turtă din aluat nedospit, coaptă de obicei în spuză (folosită de catolici la împărtășanie). *s.f., g.-d. art.* azimei, *pl.* azime.
azi-mâine În curând, zilele acestea. *adv.*
azimioară Diminutiv al lui azimă. *s.f., g.-d. art.* azimioarei, *pl.* azimioare.
azimut Unghi format de planul meridianului unui loc cu planul vertical care trece prin locul respectiv. *s.n., pl.* azimuturi.
azimutal,-ă Referitor la azimut. *adj., pl.* azimutali,-e.
azi-noapte În noaptea care tocmai a trecut. *adv.*
azoic,-ă (-zo-ic) (biol., despre mediu) Care este lipsit de viață animală. *adj., pl.* azoici,-ce.
azonal,-ă (geogr.) Care nu formează zone (compacte). *adj., pl.* azonali,-e.
azoospermie Absență a spermatozoizilor din spermă, care determină sterilitatea. *s.f., art.* azoospermia, *g.-d. art.* azoospermii.
azot Element chimic gazos care se găsește în atmosferă în proporție de 80%; nitrogen. *s.n.*
azotat[1] Sare a acidului azotic; nitrat. *s.m., pl.* azotați.
azotat[2]**,-ă** Care conține azot. *adj., pl.* azotați,-te.
azotemie 1. Cantitate de azot din sânge. 2. (med.) Creștere anormală a cantității de uree din sânge. *s.f., art.* azotemia, *g.-d. art.* azotemiei.
azotic,-ă (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al azotului, lichid incolor și corosiv; apă-tare, acid nitric. *adj., pl.* azotici,-ce.
azotit Sare a acidului azotos; nitrit. [*var.* azotită *s.f.*] *s.m., pl.* azotiți.
azotită v. **azotit.**
azotobacterie (-ri-e) Bacterie aerobă care fixează în sol azotul atmosferic, transformându-l în azot organic. *s.f., art.* azotobacteria, *g.-d. art.* azotobacteriei, *pl.* azotobacterii, *art.* azotobacteriile.
azotometru Aparat pentru dozarea azotului conținut în substanțe organice. *s.n., art.* azotometrul, *pl.* azotometre.
azotos,-oasă (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al azotului; acid nitros. *adj., pl.* azotoși,-oase.
azotură Combinație a azotului cu un metal; nitrură. *s.f., g.-d. art.* azoturii, *pl.* azoturi.
azoturie (med.) Eliminare anormală de uree și de compuși azotați. *s.f., art.* azoturia, *g.-d. art.* azoturiei.
aztec,-ă (Persoană) care făcea parte dintr-o uniune de triburi amerindiene din Mexic. *adj., s.m.* și *f., pl.* aztеci,-ce.
azur Culoare albastru-deschis; (p. ext.) albastrul cerului. *s.n.*
azura *tr.* (tehn.) A albăstri ușor produsele textile albe. *vb. I, ind. prez. 3* azurează.
azurare (tehn.) Albăstrire ușoară a produselor textile albe. *s.f., g.-d. art.* azurării.
azurat,-ă Care a fost ușor albăstrit. *adj., pl.* azurați,-te.
azurit Carbonat natural de cupru cristalizat, de culoare albastră, folosit ca piatră de ornament, ca materie colorantă și ca minereu de cupru. *s.n.*
azuriu[1] Culoare albastră-deschis; bleu. *s.n., art.* azurіul.
azuriu[2]**,-ie** Albastru-deschis; bleu. *adj., pl.* azurii.
azvârli 1. *tr.* A arunca ceva (departe), cu forță. 2. *tr.* A da la o parte (un lucru nefolositor). 3. *intr.* A arunca cu ceva asupra cuiva. 4. *intr.* (despre animale) A lovi cu picioarele, a fi nărăvaș. 5. *refl.* A se arunca, a se năpusti, a se repezi, a se avânta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* azvârl, *3 sg.* azvârle, *3 pl.* azvârlă, *imperf. 3 sg.* azvârlea; *conj. prez. 3* să azvârle.
azvârlire Acțiunea de a (se) azvârli. *s.f., g.-d. art.* azvârlirii, *pl.* azvârliri.
azvârlită (pop.) Azvârlitură. *s.f., g.-d. art.* azvârlitei, *pl.* azvârlite.
azvârlitor,-oare Care azvârle. //(s.f.) Partea în contrapantă a unor jilipuri, pe care lemnele purtate de apă sar în grămadă. *adj., pl.* azvârlitori,-oare.
azvârlitură Faptul de a azvârli; distanță până la care ajunge un obiect aruncat de cineva; aruncătură, azvârlită. */O ~ de băț* = o distanță (foarte) mică. *s.f., g.-d. art.* azvârliturii, *pl.* azvârlituri.

Ă,ă

ă[1] A doua literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* ă/ă-uri.
ă[2] Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* ă.
ăl[1], **a** (reg.) (antepus) Cel, cea. ~ *om. adj. dem., g.-d.* ălui, ălei, *pl.* ăi, ăle, *g.-d. pl.* ălor.
ăl[2], **a** (reg.) *Omul ~ bun. art. adj., g.-d.* ălui, ălei, *pl.* ăi, ăle, *g.-d. pl.* ălor.
ăla, aia (fam.) Acela, aceea. *A sosit ~. Lucrul ~. /Altă aia* = ciudăţenie, monstru. *Toate alea* = tot ce trebuie. *pr. dem., adj. dem., g.-d.* ăluia, ăleia, *pl.* ăia, ălea, *g.-d. pl.* ălora.
ălălalt, ailaltă (fam.) Celălalt. *A sosit ~. Lucrul ~. pr. dem., adj. dem., g.-d.* ăluilalt, ăleilate, *pl.* ăilalţi, alealalte, *g.-d. pl.* ălorlalţi, ălorlalte.
ăra v. **îra.**
ăst, ăstă (pop., antepus) Acest, această. ~ *om. /(De) ~ dată* = acum. *adj. pr., g.-d.* ăstui, ăstei, *pl.* ăşti, ăste, *g.-d. pl.* ăstor.
ăsta, asta (fam., postpus) Acesta, aceasta. *Omul ~. /Pentru asta* = de aceea. *Cu toate astea* = totuşi. *pr. dem., adj. dem., g.-d.* ăstuia, ăsteia, *pl.* ăştia, ăstea, *g.-d. pl.* ăstora.
ăstălalt, astălaltă Acesta (din doi) care este cel mai aproape de noi. *pr. dem., adj. dem., g.-d.* ăstuilalt, ăsteilalte, *pl.* ăştilalţi, ăstelalte, *g.-d. pl.* ăstorlalţi, ăstorlalte.

B,b

b[1] (be/bî) A patra literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* b/b-uri.
b[2] (bî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* b.
ba[1] 1. Nicidecum; (întărind o afirmaţie sau o negaţie) *~ da, ~ nu.* 2. *~ încă* = în plus. *adv.*
ba[2] (în corelaţie cu sine însuşi) Sau..., sau; când..., când. *~ una, ~ alta. conjcţ.*
baba Dispozitiv de 40-60 cm în formă de mosor fixat pe puntea navelor sau pe cheiuri, de care se leagă parâmele navelor acostate. *s.f., art.* babaua, *g.-d. art.* babalei, *pl.* babale, *art.* babalele.
babac (fam.) Babacă. *s.m., pl.* babaci.
babacă (înv., reg.) Tată. */Trai neneaco, cu banii ~chii*, se spune despre cineva care duce o viaţă fără griji cu banii tatălui său ori (p. ext.) cu banii altuia. //(fam., la pl.) părinţi. *s.m., g.-d. art.* babachii/babacăi, *pl.* babaci.
Baba-Cloanţa Babă urâtă şi rea; numele unui personaj din basmele populare româneşti. *s.prop.f., g.-d.* Babei-Cloanţa.
babalâc 1. (fam.) Om bătrân şi neputincios. 2. Stâlp gros de lemn care străbate centrul morii de vânt. *s.m., pl.* babalâci.
baban,-ă (fam.) Mare, de dimensiuni apreciabile. *adj., pl.* babani,-e.
baba-oarba Numele unui joc de copii. *s.f. art., neart.* babă-oarbă, *g.-d. art.* babei-oarba.
babaros (arg.) Zar. *s.n., pl.* babaroase.
babau v. **baubau.**
babă A. 1. Femeie înaintată în vârstă. 2. (spec.) Femeie bătrână care vindecă bolile prin vrăji, descântece etc. */Zilele ~ei* (sau *~elor*) = primele zile (9 sau 12) din luna martie, când vremea este schimbătoare. //(fam., glumeţ) Soţie. B. 1. Bârnă de susţinere a unui acoperiş sau a unui planşeu de lemn. 2. Parte a unei copci în formă de toartă. 3. (iht.) Zglăvoacă. 4. (reg.) Ciupercă roşie, comestibilă. *s.f., g.-d. art.* babei, *pl.* babe.
babbit Aliaj de staniu, stibiu şi cupru, rezistent la fricţiune. *s.n.*
babelism Limbaj de neînţeles. *s.n.*
babetă[1] (fam.) Femeie bătrână; babă. *s.f., g.-d. art.* babetei, *pl.* babete.
babetă[2] v. **bavetă.**
babeurre (babör) (fr.) Preparat dietetic din lapte fiert sau proaspăt, folosit în alimentaţia sugarului. *s.n.*
babilonian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Babilon. *adj., s.m.* şi *f., pl.* babilonieni,-e.
babilonic,-ă (rar) Referitor la Babilon; babilonian. *adj., pl.* babilonici,-ce.
babilonie 1. Vorbire sau scriere confuză, încâlcită. 2. Dezordine, haos, încurcătură. [*var.* vavilonie *s.f.*] *s.f., art.* babilonia, *g.-d. art.* babiloniei, *pl.* babilonii, *art.* babiloniile.
babiţă[1] 1. (ornit.) Pelican. 2. Numele unor specii de ciuperci care cresc pe copaci. *s.f., g.-d. art.* babiţei, *pl.* babiţe.
babiţă[2] (pop., mai ales la pl.) Diaree a copiilor. *s.f., g.-d. art.* babiţei, *pl.* babiţe.
baboi (iht.) Peşte mic de orice specie. *s.m., pl.* baboi, *art.* baboii.
baboiaş Diminutiv al lui baboi. *s.m., pl.* baboiaşi.
babord 1. Partea stângă a unei nave după direcţia înaintării ei. 2. Marginea stângă a fuzelajului unei nave. *s.n., pl.* babords.

babornită Femeie bătrână, urâtă şi rea; cotoroanţă, vrăjitoare. [*var.* băbornită *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* babornitei, *pl.* babornite.
baboşă (ornit., reg.) Pelican. *s.f.*, *g.-d. art.* baboşei, *pl.* baboşe.
babuin Maimuţă cinocefală cu buze proeminente. *s.m.*, *pl.* babuini.
babuşcă Peşte de apă dulce, lung de 10-12 cm, argintiu pe spate. *s.f.*, *g.-d. art.* babuştei, *pl.* babuşte.
babuvism Doctrina egalitaristă creată de revoluţionarul francez Babeuf. *s.n.*
babyschi (baby *pron.* bębi) Schiuri mai mici, pentru copii. *s.n.*, *pl.* babyschiuri.
babyschiift (baby *pron.* bębi) Schilift de proporţii mai mici. *s.n.*, *pl.* babyschiifturi.
babysitter (bebisităr) (angl.) Persoană angajată pentru a avea grijă de copii în absenţa părinţilor. *s.m.* şi *f.*, *pl. m.* babysitteri, *f.* babysittere.
bac[1] 1. Ambarcaţiune cu fundul şi capetele plate cu care se fac scurte traversări de râuri. 2. (sport) Platformă sau ambarcaţie pentru antrenarea caiaciştilor şi canoiştilor. 3. Recipient cu diverse utilizări în industrie. *s.n.*, *pl.* bacuri.
bac[2] Element al sculelor şi dispozitivelor de strângere (menghine, mandrine etc.), cu care se prind piesele în vederea prelucrării lor. *s.n.*, *pl.* bacuri.
bac[3] (fam.) Bacalaureat[1]. *s.n.*
bacalaureat[1] (-la-u-re-at) Examen pentru absolvenţii de liceu; titlu obţinut în urma acestui examen. *s.n.*, *pl.* bacalaureate.
bacalaureat[2]**,-ă** (-la-u-re-at) Persoană care a promovat examenul de bacalaureat[1]. *s.m.*, *pl.* bacalaureaţi; *s.f.*, *g.-d. art.* bacalaureatei, *pl.* bacalaureate.
bacanală 1. (la pl.) Sărbătoare la romani în cinstea lui Bahus, zeul vinului. 2. (fig.) Petrecere zgomotoasă, desfrâu. *s.f.*, *g.-d. art.* bacanalei, *pl.* bacanale.
bacantă 1. Preoteasă a zeului Bahus. 2. (fig.) Femeie desfrânată. *s.f.*, *g.-d. art.* bacantei, *pl.* bacante.
bacara[1] 1. Cristal de calitate superioară. 2. Obiect fabricat din acest cristal. *s.f.*, *art.* bacaraua, *g.-d. art.* bacaralei, *pl.* bacarale, *art.* bacaralele.
bacara[2] 1. Numele unui joc de cărţi în care nouarii au valoare. 2. Partidă de bacara[2] (1). *s.f.*, *art.* bacaraua, *g.-d. art.* bacaralei, *pl.* bacarale, *art.* bacaralele.
bacă Fruct cărnos, cu pieliţă subţire şi cu miezul zemos. *s.f.*, *g.-d. art.* bacei, *pl.* bace.
bacăul (pop., în expr.) *A-şi găsi* ~ (cu cineva) = a da de bucluc. *s.n. art.*
baccea (rar) Bătrân ramolit. *s.f.*, *art.* bacceaua, *g.-d. art.* baccelei, *pl.* baccele, *art.* baccelele.
baccelí *refl.* (rar) 1. A îmbătrâni, a se ramoli. 2. A se îngrăşa, a se lăbărţa. *vb. IV*, *ind. prez. 3 sg.* se baccelește, *imperf. 3 sg.* se baccelea; *conj. prez. 3* să se baccelească.
Bachus v. **Bahus.**
bachelítă Răşină sintetică întrebuinţată ca material plastic. *s.f.*, *g.-d. art.* bachelitei.
baci 1. Cioban care conduce o stână. 2. Cel care aruncă primul la jocul de arşice. *s.m.*, *pl.* baci.
bacifer,-ă Care are ca fruct o bacă. *adj.*, *pl.* baciferi,-e.
baciform,-ă În formă de bacă. *adj.*, *pl.* baciformi,-e.
bacil Bacterie patogenă în formă de bastonaş. *s.m.*, *pl.* bacili.
bacilar,-ă Referitor la bacili; provocat de bacili. *adj.*, *pl.* bacilari,-e.
bacilemie Infecţie generalizată din cauza pătrunderii bacililor în sânge. *s.f.*, *art.* bacilemia, *g.-d. art.* bacilemiei.
baciliform,-ă În formă de bacil. *adj.*, *pl.* baciliformi,-e.
bacilóză Tuberculoză. *s.f.*, *g.-d. art.* bacilozei, *pl.* baciloze.
background (bęcgraund) (angl.) 1. Fundal. ~ *cultural.* 2. Fond sonor care completează partea instrumentală sau vocală. 3. Tehnică de filmare în care fundalul este realizat prin retroproiecţie. *s.n.*, *pl.* backgrounduri.
backhand (bękhend) (angl.) Partea din afară a rachetei de tenis; (spec.) lovitură dată cu această parte a rachetei; rever. *s.n.*, *pl.* backhanduri.
baclavá Prăjitură preparată din foi de plăcintă, nuci sau migdale şi miere sau sirop de zahăr. *s.f.*, *art.* baclavaua, *g.-d. art.* baclavalei, *pl.* baclavale, *art.* baclavalele.
bacon (bęicăn) (angl.) Carne sau costiţă de porc sărată şi afumată. *s.n.*
bacovianism (-vi-a-) Maniera de a scrie a poetului G. Bacovia, caracterizată prin cultivarea anumitor teme (plictisul, nevroza, sentimentul izolării etc.), folosirea simbolurilor şi muzicalitate. *s.n.*
bacşiş Bani daţi peste suma cuvenită pentru un serviciu personal. *s.n.*, *pl.* bacşişuri.
bacterian,-ă (-ri-an) Referitor la bacterii. *adj.*, *pl.* bacterieni,-e.
bactericid[1] Substanţă, medicament care distruge bacteriile. *s.n.*, *pl.* bactericide.
bactericid[2]**,-ă** Care distruge bacteriile. *adj.*, *pl.* bactericizi,-de.
bacterie (-ri-e) Organism microscopic unicelular. *s.f.*, *art.* bacteria, *g.-d. art.* bacteriei, *pl.* bacterii, *art.* bacteriile.
bacteriofag (-ri-o-) Organism microscopic care distruge bacteriile. *s.m.*, *pl.* bacteriofagi.
bacteriofagie (-ri-o-) Distrugere a bacteriilor de către bacteriofagi. *s.f.*, *art.* bacteriofagia, *g.-d. art.* bacteriofagiei.
bacteriofobie (-ri-o-) Teamă patologică de bacterii. *s.f.*, *art.* bacteriofobia, *g.-d. art.* bacteriofobiei.
bacteriolizá (-ri-o-) Distrugere a bacteriilor prin acţiunea bacteriolizinei. *s.f.*, *art.* bacteriolizei.
bacteriolizínă (-ri-o-) Anticorp din serul sangvin imun, care distruge bacteriile. *s.f.*, *art.* bacteriolizinei.
bacteriolog,-ă (-ri-o-) Specialist în bacteriologie. *s.m.*, *pl.* bacteriologi; (rar) *s.f.*, *g.-d. art.* bacteriologei, *pl.* bacteriologe.
bacteriologic,-ă (-ri-o-) Referitor la bacterii sau la bacteriologie. *adj.*, *pl.* bacteriologici,-ce.
bacteriologie (-ri-o-) Ramură a biologiei care studiază bacteriile. *s.f.*, *art.* bacteriologia, *g.-d. art.* bacteriologiei.
bacteriostatic[1] (-ri-o-) Medicament, substanţă care împiedică dezvoltarea bacteriilor. *s.n.*, *pl.* bacteriostatice.
bacteriostatic[2]**,-ă** (-ri-o-) Care împiedică dezvoltarea bacteriilor. *adj.*, *pl.* bacteriostatici,-ce.
bacterioză (-ri-o-) Boală a plantelor provocată de bacterii. *s.f.*, *g.-d. art.* bacteriozei, *pl.* bacterioze.
bacteriurie (-ri-u-) Prezenţa bacteriilor în urină. *s.f.*, *art.* bacteriuria, *g.-d. art.* bacteriuriei.
bade (pop.) Termen de adresare către un om mai în vârstă (de la ţară). *s.m.*, *art.* badea, *g.-d. art.* badei/lui badea.
badian (-di-an) Arbust din China şi Japonia, ale cărui frunze, flori şi fructe, plăcut mirositoare, sunt folosite la fabricarea lichiorurilor, în medicină etc.; (p. restr.) fructul acestui arbust. *s.m.*, *pl.* badiani.
badijona *tr.* 1. A unge cu un medicament o parte bolnavă a corpului. 2. A unge trunchiul unui pom cu o soluţie specială împotriva insectelor. 3. A acoperi o şosea asfaltată cu o soluţie impermeabilă. *vb. I*, *ind. prez. 3* badijonează.
badijonaj Badijonare. *s.n.*, *pl.* badijonaje.
badijonare Acţiunea de a badijona; badijonaj. *s.f.*, *g.-d. art.* badijonării, *pl.* badijonări.

badinerie Piesă muzicală instrumentală vioaie, cu caracter glumeț. *s.f., art.* badinerîa, *g.-d. art.* badinerîei.
badlands (bedlendz) (angl.) Teren arid, degradat de ape și lipsit de vegetație. *s.n., pl.* badlandsuri.
badminton (bedminton) (angl.) Joc sportiv asemănător cu tenisul, practicat cu o minge de plută prevăzută cu pene. *s.n.*
baedeker (bedecăr) (germ., înv.) Ghid turistic. *s.n.*
baftă (fam.) Noroc, șansă. *s.f., g.-d. art.* baftei, *pl.* bafte.
baga Carapace de broască țestoasă din care se prelucrează piepteni, brățări etc. *s.f., art.* bagaua, *g.-d. art.* bagalei.
bagaj 1. Lucrurile care se iau într-o călătorie. */A-și face ~ul* = a se pregăti de plecare. 2. (fig.) ~ *de cunoștințe* = totalitatea cunoștințelor pe care le are cineva într-un domeniu oarecare. *s.n., pl.* bagaje.
bagajist Responsabil cu bagajele într-un hotel, într-un aeroport etc. *s.m., pl.* bagajiști.
bagatel v. **bagatelă.**
bagatelă 1. Lucru fără importanță; fleac, nimic. 2. (muz.) Scurtă piesă muzicală, în general cu caracter liric. [*var.* bagatel *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* bagatelei, *pl.* bagatele.
bagateliza *tr.* A minimaliza importanța unui lucru, a unei idei etc. *vb. I, ind. prez. 3* bagatelizează.
bagatelizare Acțiunea de a bagateliza. *s.f., g.-d. art.* bagatelizării.
bagdadie (reg.) Plafon, tavan. *s.f., art.* bagdadia, *g.-d. art.* bagdadiei, *pl.* bagdadii, *art.* bagdadiile.
bageа (reg.) Bageac. *s.f., art.* bageaua, *g.-d. art.* bagelei, *pl.* bagele, *art.* bagelele.
bageac/bageacă (reg.) Deschizătură în formă de fereastră în acoperișul caselor țărănești; bagea, hogeac. *s.n./s.f., pl.* bageacuri/bageci.
baghetă 1. Vergea de lemn cu care dirijorii conduc orchestra sau corul. //(fig.) Talentul, măiestria unui dirijor. */Sub ~* = sub conducerea dirijorală. //Bețișor cu care se lovesc instrumentele muzicale de percuție. //Partea de lemn a arcușului. 2. ~ *magică* = nuieluță vrăjită cu care se fac minuni în povești. //Bețișorul scamatorului. 3. Piesă cilindrică subțire a unui mecanism, a unei mașini. 4. Element ornamental așezat lateral pe o pagină de carte, de catalog etc. 5. Pâine subțire și lungă. 6. Dungă ornamentală la ciorapi. *s.f., g.-d. art.* baghetei, *pl.* baghete.
bahic,-ă 1. Referitor la zeul Bahus; 2. De băutură, de petrecere. *Cântec ~. adj., pl.* bahici,-ce.
bahnă (reg.) Loc mlăștinos. *s.f., g.-d. art.* bahnei, *pl.* bahne.
bahorniță (reg.) Baborniță. *s.f., g.-d. art.* bahorniței, *pl.* bahornițe.
baht Unitate monetară a Thailandei. *s.m., pl.* bahți.
Bahus/(lat.) **Bacchus** (cch *pron.* c) Zeul viei și vinului la romani. *s.prop.m.*
bai (reg.) Necaz, supărare; belea. *s.n., pl.* baiuri.
baladeră (pop.) Dansatoare indiană. *s.f., g.-d. art.* baiaderei, *pl.* baiadere.
balbarac (reg.) Haină scurtă până la brâu, purtată odinioară la țară. *s.n., pl.* baibarace.
baider (reg.) Fular de lână colorată. *s.n., pl.* baidere.
balderaș (reg.) Diminutiv al lui baider. *s.n., pl.* baiderașe.
bale[1] A. 1. Îmbăiere, scăldat. 2. Cadă, vană. //Apă de îmbăiat. */~ de sânge* = cantitate mare de sânge pierdută de cineva; (p. ext.) măcel. 3. Încăpere amenajată pentru îmbăiere; apa folosită în acest scop. 4. Expunere a corpului (gol) la acțiunea razelor soarelui. B. (la pl.) Stațiune balneară. *s.f., art.* baia, *g.-d. art.* băii, *pl.* băi.
baie[2] (reg.) Mină. *s.f., art.* baia, *g.-d. art.* băii, *pl.* băi.
baier v. **baieră.**
baieră (pop.) Sfoară, curea etc. prinsă de un obiect pentru a fi atârnat, transportat etc. */A strânge ~ile pungii* = a face economii. *A-și dezlega ~ile inimii* = a se destăinui. *A ofta* (sau *a striga, a râde*) *din ~ile inimii* = a ofta (sau a striga, a râde) foarte tare. [*var.* baier *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* băierii/baierii, *pl.* băieri/baieri.
bain-marie (benmari) (fr.) Apă clocotită în care se fierb, în recipiente, alimente. *s.n.*
baionetă 1. Armă de oțel cu vârf ascuțit care poate fi fixată la țeava unei puști. */Atac la ~* = luptă corp la corp. 2. (tehn.) */mbinare la ~* = îmbinare demontabilă a două piese care se fixează una într-alta prin împingere și rotire. *s.f., g.-d. art.* baionetei *pl.* baionete.
bairac (ba-i-) (înv.) 1. Steag de mătase foarte lat. 2. Unitate militară de voluntari. *s.n., pl.* bairace.
bairam (fam.) Petrecere, chef. *s.n., pl.* bairamuri.
Bairam Numele a două mari sărbători religioase musulmane. *s.prop.n.*
balț Colorant folosit în tâmplărie, în tăbăcărie etc. *s.n., pl.* baițuri.
balu (reg.) Nici să nu te gândești (la așa ceva)! nici vorbă! *interj.*
bajoaier (-joa-) Perete lateral de ecluză. *s.n., pl.* bajoaiere.
bal Petrecere cu dans, organizată public. *s.n., pl.* baluri.
balabustă (fam) 1. Nevastă de evreu. //Nevastă, soție. 2. Femeie grasă și diformă. *s.f., g.-d. art.* balabustei, *pl.* balabuste.
baladă 1. Poezie epică în care se relatează o acțiune eroică, o legendă etc. 2. Compoziție muzicală narativă. *s.f., g.-d. art.* baladei, *pl.* balade.
baladesc,-ă De baladă; baladier. *adj., pl.* baladești.
baladier,-ă (-di-er) (rar) Baladesc. *adj., pl.* baladieri,-e.
baladin,-ă (livr., în vechiul teatru francez) Comediant, bufon. *s.m., pl.* baladini; *s.f., g.-d. art.* baladinei, *pl.* baladine.
balador Sistem compus dintr-un ax cu mai multe roți dințate cu ajutorul cărora se schimbă viteza de rotație. *s.n., pl.* baladoare.
balafon Instrument muzical african de percuție. *s.n., pl.* balafoane.
balalaică Instrument muzical de formă triunghiulară, cu trei coarde. *s.f., g.-d. art.* balalaicii, *pl.* balalaici.
balama Mic dispozitiv metalic din două părți, care se fixează la uși, la ferestre etc. pentru a permite deschiderea și închiderea lor prin rotire. //(fig., fam., la pl.) Încheieturi ale corpului. *A i se slăbi* (cuiva) *~lele* = a-și pierde vigoarea. *A-i tremura* (cuiva) *~lele* = a se teme. *s.f., art.* balamaua, *g.-d. art.* balamalei, *pl.* balamale, *art.* balamalele.
balamuc Spital pentru alienați mintal. //(fig.) Gălăgie mare, dezordine. *s.n., pl.* balamucuri.
balang/balanga Cuvânt care imită sunetul făcut de un clopot (mare). *interj.*
balangă (pop.) Clopot care se atârnă la gâtul vitelor și al oilor; talangă. *s.f., g.-d. art.* bălăngii, *pl.* bălăngi.
balanită Inflamație a mucoasei glandului. *s.f., g.-d. art.* balanitei, *pl.* balanite.
balans Mișcare de legănare; pendulare, balansare. *s.n., pl.* balansuri.
balansa 1. *tr* și *refl.* A (se) mișca când într-o parte când într-alta; a (se) legăna. 2. *tr.* A echilibra părțile unei balanțe, ale unui cântar etc. *vb. I, ind. prez. 3* balansează.
balansare Acțiunea de a (se) balansa; legănare, balans. *s.f., g.-d. art.* balansării, *pl.* balansări.
balansier (-si-er) 1. (tehn.) Piesă care, prin oscilațiile ei, reglează mișcarea unui mecanism; balansor. ~ *de ceasornic* 2. Prăjină folosită de acrobații pe sârmă pentru a-și menține echilibrul. 3. Organ de echilibru pentru zbor

la insectele diptere; halteră[2]. [*var.* (2, înv.) balanțier *s.n.*] *s.n., pl.* balansiere.

balansină Parâmă de metal sau de cânepă care susține verigile catargului unei nave cu pânze sau stâlpii bigelor montate pe nave. *s.f., g.-d. art.* balansinei, *pl.* balansine.

balansoar Fotoliu care se balansează. *s.n., pl.* balansoare.

balansor Balansier (1). *s.n., pl.* balansoare.

balanță 1. Aparat pentru măsurat greutăți: cântar. */A pune în ~* = a judeca bine lucrurile înainte de a lua o hotărâre. 2. (fin.) Raport între mai mulți indicatori economici care trebuie echilibrați. */~ comercială* (a unei țări) = raportul dintre valoarea generală a importurilor și cea a exporturilor. *~ de plăți* = raportul dintre sumele încasate și plățile efectuate de o țară în relațiile ei cu alte țări într-o anumită perioadă (de obicei de un an). 3. (sg., art.) Numele unei constelații din emisfera australă; unul dintre semnele zodiacului. */Zodia ~* = perioada dintre 23 septembrie și 22 octombrie. *s.f., g.-d. art.* balanței, *pl.* balanțe.

balanțier v. **balansier.**

balaoacheș,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (glumeț sau ir.) (Om) negricios. II. *s.m.* și *f.* (depr.) Epitet dat unui țigan. *adj., s.m.* și *f., pl.* balaoacheși,-e.

balast 1. Încărcătură de pietriș, nisip etc. care asigură stabilitatea unei nave sau reglarea altitudinii unui balon; lest. 2. (fig.) Ceea ce este nefolositor, împovărător 3. Amestec de pietriș și nisip întrebuințat în construcții; strat pe care se așază traversele șinelor de tren. *s.n., pl.* balasturi.

balasta *tr.* A acoperi cu balast o șosea, un teren etc. *vb. I, ind. prez. 3* balastează.

balastare Acțiunea de a balasta. *s.f., g.-d. art.* balastării, *pl.* balastări.

balastieră (-ti-e-) Carieră de piatră sau de nisip. *s.f., g.-d. art.* balastierei, *pl.* balastiere.

balastor Mașină pentru balastare. *s.n., pl.* balastoare.

balaș (înv.) Varietate de rubin. *s.n., pl.* balașuri.

balaur Monstru din basme, imaginat ca un șarpe cu multe capete. *s.m., pl.* balauri.

balauroaică (-la-u-) (rar) Monstru feminin din basme, imaginat ca un șarpe cu multe capete, care întruchipează răul. *s.f., g.-d. art.* balauroaicei, *pl.* balauroaice.

bală (pop.) Monstru, dihanie, fiară. *s.f., g.-d. art.* bălei, *pl.* bale.

balâc (reg.) Batog de nisetru. *s.n.*

balboa Unitate monetară a statului Panama. *s.m.*

balcaniadă (-ni-a-) Competiție sportivă la care participă sportivi din țările balcanice. *s.f., g.-d. art.* balcaniadei, *pl.* balcaniade.

balcanic,-ă Referitor la Munții Balcani sau la Peninsula Balcanică. */Jocuri ~* = balcaniadă. *adj., pl.* balcanici,-ce.

balcanism Cuvânt specific unor limbi balcanice. *s.n., pl.* balcanisme.

balcanist,-ă Balcanolog. *s.m., pl.* balcaniști; *s.f., g.-d. art.* balcanistei, *pl.* balcaniste.

balcanistică Știință care studiază limbile, literatura și istoria popoarelor balcanice; balcanologie. *s.f., g.-d. art.* balcanisticii.

balcanolog,-ă Specialist în balcanistică; balcanist. *s.m., pl.* balcanologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* balcanologei, *pl.* balcanologe.

balcanologie Balcanistică. *s.f., art.* balcanologia, *g.-d. art.* balcanologiei.

balcâz,-ă (reg.) Urât, diform. *adj., pl.* balcâzi,-e.

balcon 1. Platformă cu balustradă așezată pe peretele unei clădiri și comunicând cu interiorul. 2. Parte a unei săli de spectacole, de conferințe etc. situată deasupra parterului. *s.n., pl.* balcoane.

balconaș Diminutiv al lui balcon. *s.n., pl.* balconașe.

baldachin 1. Acoperământ decorativ la un pat, la un tron etc. //Lucrare arhitectonică având acest aspect. 2. Acoperământ purtat deasupra capului unui înalt preot sau demnitar la anumite procesiuni. *s.n., pl.* baldachine.

bale 1. Salivă care se prelinge din gură. /(fam.) *A-i curge* (cuiva) *~le după ceva* = a dori mult ceva. 2. Materie mucilaginoasă care acoperă corpul peștilor. 3. Urmă mucoasă pe care o lasă melcul în mers. *s.f. pl.*

balegă/baligă (și fig.) Excrement de animale mari; bălegar. *s.f., g.-d. art.* balegii/baligii, *pl.* balegi/baligi.

baleia *tr.* 1. A parcurge cu un fascicul electronic suprafața unui ecran luminescent. 2. (fig.) A mătura. *vb. I, ind. prez. 3* baleiază; *conj. prez. 3* să baleieze.

baleiaj (-iaj) (fiz.) Deplasare a unui fascicul luminos pe un ecran. *s.n., pl.* baleiaje.

balenă 1. Gen de mamifere acvatice foarte mari, care trăiesc în oceane. //(fam.) Epitet pentru o persoană foarte grasă. 2. Lamelă flexibilă fabricată din lamele cornoase de balenă (1) sau din material plastic, întrebuințată pentru a ține întinsă pânza corsetelor, gulerelor etc. *s.f., g.-d. art.* balenei, *pl.* balene.

balenieră (-ni-e-) Navă pentru vânătoarea de balene. *s.f., g.-d. art.* balenierei, *pl.* baleniere.

balercă (reg.) Butoiaș. *s.f., g.-d. art.* balercii, *pl.* balerci.

balercuță (reg.) Diminutiv al lui balercă. *s.f., g.-d. art.* balercuței, *pl.* balercuțe.

balerin,-ă Persoană care are ca profesiune baletul; baletist. *s.m., pl.* balerini; *s.f., g.-d. art.* balerinei, *pl.* balerine.

balet 1. Dans artistic ale cărui figuri sugerează un anumit subiect. 2. Spectacol alcătuit din astfel de dansuri. 3. Compoziție muzicală după care se execută asemenea dansuri. 4. Ansamblu de balerini și balerine. *s.n., pl.* balete.

baletist,-ă (înv.) Balerin. *s.m., pl.* baletiști; *s.f., g.-d. art.* baletistei, *pl.* baletiste.

balic,-ă (arg.) Student în primul an; boboc. *s.m., pl.* balici; *s.f., g.-d. art.* balicei, *pl.* balice.

balie (-li-e) (reg.) Vas mare din doage, pentru spălatul rufelor. *s.f., art.* balia, *g.-d. art.* baliei, *pl.* balii, *art.* baliile.

baligă v. **balegă.**

balimez (înv.) Bombardă. *s.n., pl.* balimezuri.

balistă Mașină de război folosită în Antichitate la aruncarea de bolovani asupra dușmanilor. *s.f., g.-d. art.* balistei, *pl.* baliste.

balistic,-ă Referitor la balistică. */Curbă ~* = traiectorie de proiectil. *Pendul ~* = pendul de măsurare a vitezei proiectilelor, *adj., pl.* balistici,-ce.

balistică (fiz.) Ramură a mecanicii care studiază traiectoria corpurilor grele în spațiu. *s.f., g.-d. art.* balisticii.

balistician (-ci-an) Specialist în balistică. *s.m., pl.* balisticieni.

balistograf Aparat fotografic special care poate fotografia obiecte aflate în mișcare foarte repede. *s.n., pl.* balistografe.

balivernă Vorbă fără importanță; vorbă de clacă. *s.f., g.-d. art.* balivernei, *pl.* baliverne.

baliza *tr.* A marca prin balize. *vb. I, ind. prez. 3* balizează.

balizaj Semnalizare cu balize; balizare. *s.n., pl.* balizaje.

balizare Acțiunea de a baliza. *s.f., g.-d. art.* balizării, *pl.* balizări.

baliză Indicator optic sau acustic, folosit în navigație și în aviație pentru delimitarea unei zone, în topografie pentru a indica un punct etc. *s.f., g.-d. art.* balizei, *pl.* balize.

balmoș (reg.) Mâncare ciobănească preparată din caș dulce de oaie, fiert în lapte cu puțin mălai. *s.n.*

balnear,-ă (-ne-ar) Referitor la băile de ape termale, minerale şi marine. *adj., pl.* balneari,-e.
balneo- (-ne-o-) Element de compunere care înseamnă „balnear".
balneoclimateric,-ă (-ne-o-) Balnear şi climateric. *adj., pl.* balneoclimaterici,-ce.
balneoclimatic,-ă (-ne-o-) Balneoclimateric. *adj., pl.* balneoclimatici,-ce.
balneolog,-ă (-ne-o-) Medic specialist în balneologie. *s.m., pl.* balneologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* balneologei, *pl.* balneologe.
balneologic,-ă (-ne-o-) De balneologie. *adj., pl.* balneologici,-ce.
balneologie (-ne-o-) Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul acţiunii curative a apelor termale, a nămolurilor etc. *s.f., art.* balneologia, *g.-d. art.* balneologiei.
baineoterapie (-ne-o-) Tratarea bolilor cu ajutorul apelor termale sau minerale şi a nămolurilor. *s.f., art.* balneoterapia, *g.-d. art.* balneoterapiei.
balon 1. Aerostat alcătuit dintr-o învelitoare umplută cu un gaz mai uşor decât aerul, la care se ataşează o nacelă. /(fam.) *A lua* (pe cineva) *în ~* = a ironiza (pe cineva). 2. (sport) Minge. 3. Jucărie formată dintr-o membrană elastică umplută cu aer. 4. *~ de săpun* = băşici formate din clăbuci de săpun; (fig.) vorbe goale, amăgitoare. 5. Vas de laborator de formă sferică. 6. (şi fig.) *~ de oxigen* = rezervor de oxigen întrebuinţat la reanimarea unui bolnav. 7. Balonzaid. *s.n., pl.* baloane.
balona *tr.* şi *refl.* A (se) umfla, a (se) rotunji ca un balon. //A i se umfla sau a face să i se umfle cuiva abdomenul (datorită acumulării de gaze în intestine). *vb. I, ind. prez. 3* balonează.
baionare Faptul de a (se) balona. //(med.) Meteorism. *s.f., g.-d. art.* balonării, *pl.* balonări.
baionaş Diminutiv al lui balon. *s.n., pl.* balonaşe.
balonet 1. Compartiment umplut cu gaz din interiorul unui dirijabil. 2. Flotor la extremităţile aripilor unui hidroavion. *s.n., pl.* balonete.
baion-sondă Balon prevăzut cu aparate de observare, care se lansează în atmosferă pentru cercetări ştiinţifice. *s.n., pl.* baloane-sondă.
balonzaid/balonzaid 1. Ţesătură impermeabilă de bumbac sau de mătase. 2. Pardesiu de ploaie dintr-o astfel de ţesătură; balon (7). [*var.* balonzăide *s.n.*] *s.n., pl.* balonzaide/balonzaide.
balonzăide v. **balonzaid.**
balot Pachet mare de materiale (lână, paie etc.) sau de obiecte (rufe, haine etc.). *s.n./m., pl.* baloturi/baloţi.
balota *tr.* A strânge în baloturi. *vb. I, ind. prez. 3* balotează.
balotaj Situaţie în care, la o alegere, niciunul dintre candidaţi nu întruneşte numărul necesar de voturi şi este necesară repetarea alegerii. *s.n., pl.* balotaje.
balsa Arbore tropical al cărui lemn foarte uşor este folosit la construcţia de machete de avion sau de ambarcaţiuni. *s.m.*
balsam 1. Preparat aromat şi curativ extras din răşini sau din substanţe vegetale. //Substanţă aromată folosită la îmbălsămarea cadavrelor. //(fig.) Miros plăcut şi pătrunzător. 2. (fig.) Mângâiere, alinare. *s.n., pl.* balsamuri.
balsamic,-ă De balsam. //Care are însuşirile balsamului. *adj., pl.* balsamici,-ce.
balsamină Plantă ornamentală cu flori albe, roşietice şi cu fructe în formă de capsulă. *s.f., g.-d. art.* balsaminei, *pl.* balsamine.
baltac v. **baltag.**
baltag Topor cu coadă lungă, întrebuinţat şi ca armă. [*var.* (reg.) baltac *s.n.*] *s.n., pl.* baltage.
baltă 1. Apă stătătoare permanentă cu vegetaţie şi faună specifică. */A rămâne* (sau *a sta, a zăcea*) *~* = a fi lăsat în părăsire; a stagna. *A lăsa ceva ~* = a nu se mai interesa (de ceva). *A da cu bâta în ~* = a spune o vorbă nepotrivită, nedelicată. 2. Apă de ploaie adunată într-o adâncitură; băltoacă. *s.f., g.-d. art.* bălţii, *pl.* bălţi.
baltic,-ă Referitor la Marea Baltică şi la regiunile învecinate. *adj., pl.* baltici,-ce.
balustradă Element de construcţie asemănător cu un gard scund, care mărgineşte un balcon, o scară, o punte etc. *s.f., g.-d. art.* balustradei, *pl.* balustrade.
balustră v. **balustru.**
balustru 1. Fiecare dintre stâlpii unei balustrade. 2. Compas special pentru trasarea cercurilor foarte mici. [*var.* balustră *s.f.*] *s.m., pl.* baluştri, *art.* baluştrii.
balzacian,-ă (-ci-an) În maniera lui Balzac. *adj., pl.* balzacieni,-e.
balzacianism (-ci-a-) Ceea ce este specific operei lui Balzac (latura socială, relaţia dintre individ şi mediu etc.); tendinţă de a prelua şi de a cultiva teme, motive etc. balzaciene. *s.n.*
bamă Plantă leguminoasă cu fructe păroase, comestibile, folosite în alimentaţie. *s.f., g.-d. art.* bamei, *pl.* bame.
bambus Plantă exotică arborescentă, cu tulpina goală pe dinăuntru, întrebuinţată la construcţii. *s.m., pl.* bambuşi.
ban[1] 1. Unitate monetară şi monedă egală cu a suta parte dintr-un leu; (p. restr.) monedă măruntă. */A nu face doi ~i* = a nu valora nimic. 2. Echivalent general al valorii mărfurilor; monedă de metal sau de hârtie. 2. (la pl.) Avere. */A fi plin* (sau *doldora*) *de ~i* = a fi bogat. *A avea ~i la ciorap* sau *a strânge ~i la ciorap* = a avea sau a face economii. *Băiat* (sau *fecior*) *de ~i gata* = fiu de oameni avuţi care iroseşte banii părinţilor. *s.m., pl.* bani.
ban[2] (în Evul Mediu) Mare dregător în Ţara Românească; titlu purtat de boierul care guverna Banatul Severinului, apoi Oltenia. //(în Muntenia) Cel mai înalt rang boieresc. *s.m., pl.* bani.
banal[1] Ceea ce este obişnuit. *s.n.*
banal[2]**,-ă** Care este lipsit de originalitate; obişnuit. *adj., pl.* banali,-e.
banalitate 1. (la sg.) Caracterul a ceea ce este banal. 2. (la pl.) Lucruri, idei banale. *s.f., g.-d. art.* banalităţii, *pl.* banalităţi.
banaliza *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină obişnuit, comun, lipsit de originalitate. *vb. I, ind. prez. 3* banalizează.
banalizare Acţiunea de a (se) banaliza. *s.f., g.-d. art.* banalizării.
banan (rar) Plantă tropicală cu frunze late şi lungi, cu fructe comestibile; bananier[1]. *s.m., pl.* bananı.
banană 1. Fruct de banan, de culoare galbenă, lunguieţ şi cu gust aromat. 2. Piesă de contact electric, formată dintr-un mic cilindru metalic, învelit în ebonită, care se montează la capătul unei conducte de curent. *s.f., g.-d. art.* bananei, *pl.* bananе.
bananier[1] (-ni-er) Banan. *s.m., pl.* bananieri.
bananier[2] (-ni-er) Navă pentru transportul bananelor. *s.n., pl.* bananiere.
bananier[3]**,-ă** (-ni-er) Referitor la banane, care cultivă banane. //(fig., despre state) Subdezvoltat economic. *adj., pl.* bananieri,-e.
banamit Rocă eruptivă utilizată la construcţii. *s.n.*
banat Ţinut administrat de un ban[2]. *s.n., pl.* banate.
bană Bucată de lemn, de plută etc. folosită de pescari pentru a însemna locul unde au pus carmacele. *s.f., g.-d. art.* banei, *pl.* bane.

banc[1] A. 1. Îngrămădire de nisip şi pietriş pe fundul mărilor şi al oceanelor. 2. Grup mare de peşti. B. Masă de lucru într-un atelier. ~ *de tâmplărie.* /~ *de probă* = instalaţie pentru controlul calităţilor tehnice ale unor motoare. 2. Banchetă la ambarcaţiunile mici. *s.n., pl.* bancuri.

banc[2] 1. (fam.) Glumă, anecdotă. 2. Numele unui joc de cărţi. *s.n., pl.* bancuri.

bancaizăn 1. Bucată de fier la bancul[1] tâmplarului cu care se fixează scândurile date la rindea. 2. Piesă de fier cu care se fixează în perete un dulap, o bibliotecă etc. *s.n., pl.* bancăizăne.

bancar,-ă Referitor la bancă[2]. *Deficit* ~. *adj., pl.* bancari,-e.

bancă[1] 1. Scaun lung pentru două sau mai multe persoane. /~*a ministerială* = locurile din parlament rezervate membrilor guvernului. ~*a acuzaţilor* = locurile dintr-o sală de tribunal ocupate de acuzaţi. ~*a apărării* = locurile dintr-o sală de tribunal destinate avocaţilor care apără pe acuzaţi. //Scaun cu pupitru pentru elevi. /(*De*) *pe* ~*le şcolii* = din (sau în) timpul petrecut la şcoală. *A sta* (sau *a rămâne*) *în* ~ *sa* = a sta pasiv, indiferent. *s.f., g.-d. art.* băncii, *pl.* bănci.

bancă[2] 1. Instituţie financiară care efectuează operaţii de plată şi de credit. /*Bilet de* ~ = bancnotă. 2. ~ *de organe* = serviciu specializat care dispune de organe anatomice conservate în vederea utilizării lor pentru transplant. ~ *de date* (sau *de informaţii*) = set de informaţii stocate şi redate prin intermediul calculatorului. 3. (la jocul de cărţi) Sumă din care bancherul plăteşte câştigurile celorlalţi jucători. /*A sări* (sau *a face să sară*) ~*a* (*în aer*) = a câştiga un pot egal cu întreaga sumă pusă de bancher (2) în joc. *s.f., g.-d. art.* băncii, *pl.* bănci.

bancher 1. Proprietar sau mare acţionar al unei bănci. 2. (la jocul de cărţi) Persoană care conduce jocul. *s.m., pl.* bancheri.

banchet Masă festivă la care se sărbătoreşte o persoană sau un eveniment; festin, ospăţ. *s.n., pl.* banchete.

banchetă 1. Bancă montată în unele vehicule; bancă mică fără spetează. 2. Suprafaţă orizontală, în formă de treaptă, într-o lucrare de terasament. 3. (echitaţie) Obstacol natural format dintr-o movilită acoperită cu iarbă. *s.f., g.-d. art.* banchetei, *pl.* banchete.

banchiză Întindere de gheaţă plutitoare formată în regiunile polare. *s.f., g.-d. art.* banchizei, *pl.* banchize.

bancnotă Hârtie-monedă emisă de o bancă[2] (1), folosită ca mijloc de plată; bilet de bancă. *s.f., g.-d. art.* bancnotei, *pl.* bancnote.

banco (în expr., la jocul de bacara) *A face* ~ = a susţine miza jocului împotriva băncii. *s.n.*

bancocrat (rar) Adept al bancocraţiei. *s.m., pl.* bancocraţi.

bancocraţie (rar) Afirmare politică a capitalului bancar. *s.f., art.* bancocraţia, *g.-d. art.* bancocraţiei.

bancomat Automat bancar care eliberează bancnote pe baza unui card. *s.n., pl.* bancomate.

bancrut (rar) Bancrutar. *s.m., pl.* bancruţi.

bancruta *intr.* (rar) A da faliment. *vb. I, ind. prez. 3* bancrutează.

bancrutar (rar) Persoană care a suferit o bancrută; bancrut. *s.m., pl.* bancrutari.

bancrută Faliment însoţit de nereguli financiare în dauna creditorilor. *s.f., g.-d. art.* bancrutei, *pl.* bancrute.

banda *refl.* (despre nave) A se înclina pe un bord din cauza vântului sau a încărcăturii aşezate greşit. *vb. I, ind. prez. 3* se bandează.

bandaj 1. Faşă de tifon cu care se leagă o rană sau se imobilizează o parte a corpului; pansament. //Aparat elastic care susţine o hernie. //Fâşie de pânză cu care boxerii îşi înfăşoară pumnii şi peste care îşi pun mănuşile. 2. Cerc metalic sau de cauciuc care se montează pe obada unui vehicul. 3. Îmbrăcăminte care protejează o ţeavă, o vargă de metal etc. *s.n., pl.* bandaje.

bandaja *tr.* şi *refl.* A(-şi) aplica un bandaj. *vb. I, ind. prez. 3* bandajează, *1 pl.* bandajăm.

bandajare Acţiunea de a (se) bandaja. *s.f., g.-d. art.* bandajării, *pl.* bandajări.

bandajist Fabricant, vânzător de bandaje. *s.m., pl.* bandajişti.

bandare Acţiunea de a se banda. *s.f., g.-d. art.* bandării.

bandă[1] 1. Grup de răufăcători. 2. (glumeţ) Grup de prieteni. 3. (înv.) Ceată de soldaţi. 4. Trupă de muzicanţi; taraf. *s.f., g.-d. art.* bandei, *pl.* bande.

bandă[2] 1. Fâşie de hârtie, de stofă, de piele etc. cu care se leagă sau se înfăşoară ceva; bantă. 2. Fâşie cu care se împodobeşte un articol de îmbrăcăminte. 3. ~ *de magnetofon* = fâşie magnetizată care serveşte la înregistrarea şi reproducerea sunetelor cu ajutorul magnetofonului. ~ *etalon* = bandă magnetică cu înregistrări speciale pentru reglarea sau verificarea parametrilor unui magnetofon ori magnetoscop. ~ *rulantă* (sau *de transport*) = fâşie de cauciuc, de plăci metalice etc. cu care se transportă în plan orizontal materiale sau piese. ~ *de circulaţie* = diviziune a unei şosele pe care pot circula, în acelaşi sens, numai un şir de vehicule. ~ *de frecvenţe* = domeniu continuu de frecvenţe în telecomunicaţii. ~ *X* = bandă de frecvenţe cuprinse în domeniul microundelor. 4. Margine elastică a mesei de biliard. //Margine a terenului de popice. 5. Şină care leagă două ţevi ale unei arme de vânătoare. 6. Grup de frecvenţe învecinate sau apropiate care fac parte din spectrul unei radiaţii sonore sau electromagnetice. 7. Înclinare a unei nave pe un bord din cauza vântului sau a încărcăturii greşit repartizate. *s.f., g.-d. art.* benzii, *pl.* benzi.

banderilă (livr.) Suliţă mică pe care toreadorii o înfig în ceafa taurului pentru a-l atâta. *s.f., g.-d. art.* banderilei, *pl.* banderile.

banderolare Aplicare a unei banderole. *s.f., g.-d. art.* banderolării.

banderolă 1. Fâşie de hârtie lipită în jurul unui ambalaj, al unei cărţi etc., care indică integritatea obiectului ambalat. 2. Brasardă (1). 3. Steguleţ care serveşte ca semn distinctiv, prins în vârful unei lănci, al unui catarg etc. *s.f., g.-d. art.* banderolei, *pl.* banderole.

bandieră (-di-e-) (rar) Steag, stindard. *s.f., g.-d. art.* bandierei, *pl.* bandiere.

bandit Persoană care face parte dintr-o bandă de răufăcători; tâlhar. *s.m., pl.* banditi.

banditesc,-ească De bandit. *adj., pl.* banditeşti.

banditeşte Ca banditii; tâlhăreşte. *adv.*

banditism Faptă de bandit; tâlhărie. *s.n., pl.* banditisme.

bandoală (reg.) Femeie proastă. *s.f., g.-d. art.* bandoalei, *pl.* bandoale.

bandolă Instrument muzical cu coarde, asemănător cu bandura. *s.f., g.-d. art.* bandolei, *pl.* bandole.

bandotecă Colecţie de benzi de magnetofon. *s.f., g.-d. art.* bandotecii, *pl.* bandoteci.

bandou 1. Legătură de încins fruntea, de legat capul sau ochii. 2. Mulură orizontală care marchează limita dintre etaje sau apariţia unei bolţi. 3. Cadru decorativ exterior la intrarea într-un tunel. *s.n., art.* bandoul, *pl.* bandouri.

bandulă Frânghie subţire cu o greutate de lemn la un capăt, care se aruncă spre ţărm pentru a lega de ea parâmele de acostare. *s.f., g.-d. art.* bandulei, *pl.* bandule.

bandulieră (-li-e-) Fâşie de piele sau de stofă aşezată de-a curmezişul pieptului pentru a susţine o armă. /*În* ~ = de-a curmezişul pieptului *s.f., g.-d. art.* banduliere, *pl.* bandoliere.

bandurar (rar) Bandurist. *s.m., pl.* bandurari.
bandură[1] (reg.) Cârpă de pânză groasă şi aspră. *s.f., g.-d. art.* bandurei, *pl.* bandure.
bandură[2] (rar) Instrument muzical popular ucrainean cu 8 până la 24 de coarde. *s.f., g.-d. art.* banduri, *pl.* banduri.
bandurist,-ă (rar) Cântăreţ din bandură[2]; bandurar. *s.m., pl.* banduriști; *s.f., g.-d. art.* banduristei, *pl.* banduriste.
bang[1] Cuvânt care imită sunetul clopotului. *interj.*
bang[2] (fiz., în sintagma) ~ *sonic* = zgomot puternic produs în momentul când un corp în mişcare depăşeşte viteza sunetului. *s.n.*
bangăt (rar) Dangăt. *s.n., pl.* bangăte.
bannieră (-ni-e-) (înv.) 1. Drapel militar medieval. 2. Unitate militară feudală. *s.f., g.-d. art.* bannierei, *pl.* bannière.
baniță Veche unitate de măsură pentru cereale, cu capacitatea între 21 şi 34 de litri; vas cu această capacitate. *s.f., g.-d. art.* baniței, *pl.* baniţe.
banjo Instrument muzical cu 5 până la 9 coarde, asemănător cu mandolina. *s.n., art.* banjoul, *pl.* banjouri.
banking (bənching) (angl., în sintagma) *Principiu* ~ = principiu de politică monetară, introdus de un grup de economişti englezi, care susţineau că, alături de aur, din mijloacele de circulaţie trebuie să facă parte banii de credit emişi de bănci. *s.n.*
banner (bənăr) (angl.) Afiş mare cu conţinut publicistic, politic etc. *s.n., pl.* bannere.
bantă 1. Bandă[2] (1). //Fâşie de pânză cusută pe marginea gulerului sau a mânecilor cămăşii. 2. (înv., la pl.) Cătuşe, obezi. *s.f., g.-d. art.* benţii, *pl.* benţi.
bantu/bantu I. *adj. invar.* Referitor la bantu (II) sau la limbile vorbite de această populaţie. II. *s.m.* şi *f.* Populaţie negroidă din Africa ecuatorială şi de sud. *adj. invar., s.m.* şi *f., pl.* bantu/bantu.
bantustan Zonă rezervată negrilor în perioada regimului rasist din Republica Africa de Sud. *s.n., pl.* bantustane.
bantustanizare Mutare silită într-o rezervaţie într-un regim rasist. *s.f., g.-d. art.* bantustanizării, *pl.* bantustanizări.
baobab Arbore din Africa tropicală, cu diametrul tulpinii până la 20 de metri, cu fructe mari, lunguiețe. [*var.* boabab *s.m.*] *s.m., pl.* baobabi.
baptism (rar) Doctrină creştină care practică botezul la vârstă adultă. *s.n.*
baptist,-ă (Adept) al baptismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* baptişti,-ste.
baptisteriu Mic edificiu sau loc într-o biserică catolică unde au loc botezurile. *s.n., art.* baptisteriul, *pl.* baptisterii, *art.* baptisteriile.
bar[1] Unitate de măsură a presiunii atmosferice. *s.m., pl.* bari.
bar[2] 1. Local în care consumatorii stau de obicei în picioare sau pe scaune înalte în faţa unei tejghele; (p. restr.) tejghea la care se servesc băuturi 2. Dulap în care se ţin băuturile. 3. Local de noapte cu program muzical-distractiv; cabaret. *s.f., pl.* baruri.
bara *tr.* 1. A bloca, a închide o trecere, circulaţia etc. 2. A anula cu o linie un text scris. *vb. I, ind. prez. 3* bareză.
barabancă (înv., reg.) Tobă pentru anunţarea licitaţiilor. *s.f., g.-d. art.* barabancei, *pl.* barabance.
barabanci (înv., reg.) Toboşar. *s.m., pl.* barabanci.
baraboi Plantă erbacee comestibilă, cu rădăcina în formă de bulb. *s.m., pl.* baraboi, *art.* baraboii.
barabulă (reg.) Cartof. *s.f., g.-d. art.* barabulei, *pl.* barabule.
barabulişte (reg.) Loc semănat cu cartofi. *s.f., g.-d. art.* barabuliştii, *pl.* barabuliști.
baracament Ansamblu de barăci (pe un şantier). *s.n., pl.* baracamente.
baracă Construcţie provizorie din scânduri, folosită ca locuinţă, magazie etc. *s.f., g.-d. art.* barăcii, *pl.* barăci.
baraglădină (pop.) Ţigan. *s.f., g.-d. art.* baraglădinei, *pl.* baraglădine.
baraj 1. Construcţie care opreşte cursul unui râu pentru a crea un lac de acumulare; stăvilar. 2. (mil.) Fortificaţie făcută pentru a opri înaintarea inamicului. */Foc de* ~ = tragere calculată pentru a acoperi cu o ploaie de proiectile o suprafaţă de teren, pentru a deveni astfel inaccesibilă inamicului. ~ *de artilerie* = trageri de artilerie pentru oprirea înaintării inamicului. 3. Piedică, barieră. 4. Întrecere între două echipe sau doi sportivi cu acelaşi număr de puncte, pentru a se putea departaja într-un clasament. 5. (med.) ~ *psihic* = oprire bruscă şi nemotivată a unui act, considerată ca simptom al schizofreniei. *s.n., pl.* baraje.
barajist Persoană care asigură întreţinerea unei instalaţii de captare a apei. *s.m., pl.* barajişti.
baraţă Aparat cu care se fabrică untul şi unele uleiuri vegetale. *s.f., g.-d. art.* baratei, *pl.* barate.
bară 1. Bucată lungă de lemn sau de fier; drug. 2. Fiecare dintre cele trei bârne din care este construită poarta la unele jocuri sportive. 3. Loc de unde avocaţii pledează în instanţă. 4. Linie verticală sau orizontală care separă părţi dintr-un text. //Linie verticală care separă măsurile pe portativ. 5. Îngrămădire de aluviuni sub apă, la gura de vărsare a unui fluviu. 6. Val de mare care urcă de la gura unui fluviu spre amonte. *s.f., g.-d. art.* barei, *pl.* bare.
barbacană 1. Deschizătură mică lăsată într-un zid pentru scurgerea apei colectate în spatele acestuia. 2. Deschizătură îngustă, pentru aerisire şi lumină, făcută în zidul unei clădiri medievale. *s.f., g.-d. art.* barbacanei, *pl.* barbacane.
barba-caprei Denumire dată unor specii de plante perene, cu flori galbene şi cu frunze înguste. *s.f. art., g.-d. art.* bărbii-caprei.
barba-împăratului Plantă erbacee cu flori de diferite culori, cultivată ca plantă ornamentală. *s.f., art., g.-d. art.* bărbii-împăratului.
barba-lupului Plantă erbacee cu flori galbene. *s.f. art., g.-d. art.* bărbii-lupului.
barbar,-ă I. *adj.* 1. (la greci şi la romani) Străin, de alt neam. 2. Incult, necivilizat. //(adv.) În mod crud, sălbatic. II. *s.m.* şi *f.* 1. (la m. pl.) Nume dat popoarelor migratoare de la începutul Evului Mediu; (la sg.) persoană care făcea parte dintr-un asemenea popor. 2. Persoană cu o purtare necivilizată, grosolană. *adj., s.m* şi *f., pl.* barbari,-e.
barbarie 1. Stare primitivă de dezvoltare social-culturală. 2. Comportare care dovedeşte lipsă de respect faţă de cultură şi civilizaţie; cruzime. *s.f., art.* barbaria, *g.-d. art.* barbariei, *pl.* barbarii, *art.* barbariile.
barbarism Cuvânt împrumutat dintr-o limbă străină fără a fi necesar. *s.n., pl.* barbarisme.
barba-ursului Coada-calului. *s.f. art., g.-d. art.* bărbii-ursului.
barbă 1. Păr care creşte pe bărbia şi pe obrajii bărbaţilor. */În* ~ = pe ascuns. (arg.) *A pune* (sau *a trage*) *bărbi* = a minţi. 2. Parte a feţei corespunzătoare proeminenţei maxilarului inferior; bărbie. 3. Smoc de păr pe care îl au unele animale sub bot. 4. Ţepii de la spicele cerealelor. *s.f., g.-d. art.* bărbii, *pl.* bărbi.
barbă-albastră (fam.) Bărbat care îşi schimbă nevestele. *s.m., g.-d.* lui barbă-albastră.
barbet (rar) Prepelicar. *s.m., pl.* barbeţi.
barbetă (rar) 1. Smoc de păr lăsat să crească pe părţile laterale ale feţei; favoriţi. 2. Parâmă cu care se leagă o ambarcaţiune de o navă sau de chei. *s.f., g.-d. art.* barbetei, *pl.* barbete.

barbian,-ă (-bi-an) În maniera lui Ion Barbu; de Ion Barbu. *adj., pl.* barbieni,-e.
barbişă (rar) Barbişon. *s.f., art.* barbişa, *g.-d. art.* barbişei, *pl.* barbişe.
barbişon Barbă mică lăsată să crească numai pe vârful bărbiei; barbişă. *s.n., pl.* barbişoane.
barbituric[1] Medicament care are o acţiune calmantă. *s.n., pl.* barbiturice.
barbituric[2],**-ă** 1. *Acid ~* = substanţă sintetică obţinută prin condensarea ureei. 2. Care are o acţiune hipnotică, sedativă sau narcotică. *adj., pl.* barbiturici,-ce.
barbiturism Intoxicaţie cu barbiturice. *s.n.*
barbotaj 1. (tehn.) Ungere a unui motor prin împroşcarea lubrifiantului pe suprafaţa de uns. 2. (chim., fiz.) Trecere forţată a unui gaz printr-un lichid; barbotare. *s.n., pl.* barbotaje.
barbotare (chim., fiz.) Barbotaj. *s.f., g.-d. art.* barbotării, *pl.* barbotări.
barbotină Pastă vitrifiabilă cu care se lipesc ornamentele şi toartele pe obiectele de ceramică. //Decoraţie cu o asemenea pastă, pe faianţă sau pe porţelan. *s.f., g.-d. art.* barbotinei, *pl.* barbotine.
barbun Peşte de mare de culoare roşiatică şi cu carnea foarte gustoasă. *s.m., pl.* barbuni.
barbut Joc de noroc cu zaruri. *s.n.*
barc Velier cu trei arbori şi cu velatură pătrată. *s.n., pl.* barcuri.
barcagiu Cel care are meseria de a conduce o barcă; luntraş. *s.m., pl.* barcagii, *art.* barcagiii.
barcană Dună în formă de potcoavă, cu convexitatea în partea din care bate vântul. *s.f., g.-d. art.* barcanei, *pl.* barcane.
barcarolă Cântec al gondolierilor veneţieni; compoziţie muzicală cu caracter liric. *s.f., g.-d. art.* barcarolei, *pl.* barcarole.
barcaz Ambarcaţiune mare de lemn folosită mai ales de pescari. *s.n., pl.* barcazuri.
barcă Mică ambarcaţiune cu vâsle, cu pânze sau cu motor. *s.f., g.-d. art.* bărcii, *pl.* bărci.
barchet v. **barhet.**
bard 1. (la vechii celţi) Poet care compunea şi recita cântece războinice sau religioase. 2. (p. ext.) Poet. *s.m., pl.* barzi.
bardă Secure cu tăişul lat având coada scurtă. */A da* (sau *a azvârli*) *cu ~a în lună* sau *a da cu ~a în Dumnezeu* = a fi nesocotit. *Cioplit din ~* (sau *cu ~a*) = cioplit grosolan. *s.f., g.-d. art.* bărzii, *pl.* bărzi.
bardou Animal obţinut din încrucişarea unui armăsar cu o măgăriţă. *s.m., art.* bardoul.
barej v. **bariş.**
barem[1] Măcar, cel puţin. [*var.* baremi, barim *adv.*] *adv.*
barem[2] 1. Tabel în care sunt calculate valorile unor elemente sau date. //Mod de rezolvare şi de notare a subiectelor la examene. 2. Normă care trebuie realizată de un sportiv sau de o echipă pentru a se califica într-o competiţie. *s.n., pl.* bareme.
baremi v. **barem**[1].
baretă[1] 1. Bentiţă îngustă (de piele, de pânză) cu care se încheie un pantof. 2. Lamelă metalică fixată transversal pe o medalie, pe o tabacheră etc. 3. Panglică la o decoraţie. *s.f., g.-d. art.* baretei, *pl.* barete.
baretă[2] Bonetă de postav sau de catifea, în trei sau patru colţuri, purtată de preoţii catolici. *s.f., g.-d. art.* baretei, *pl.* barete.
barhet Tesătură de bumbac flanelată. [*var.* barchet *s.n.*] *s.n., pl.* barheturi.
baric,-ă Referitor la presiunea atmosferică. */Sistem ~* = repartizare a presiunii atmosferice în zonele cu presiune ridicată sau scăzută. *adj., pl.* barici,-ce.
baricadă 1. *tr.* A închide (un drum, o intrare etc.) printr-o baricadă; a bloca. 2. *refl.* A se pune la adăpost după o baricadă. *vb. I, ind. prez. 3* baricadează.
baricadare Acţiunea de a (se) baricada. *s.f., g.-d. art.* baricadării, *pl.* baricadări.
baricadă 1. Întăritură improvizată, folosită mai ales în luptele de stradă. */A fi pe ~e* = a fi la datorie. *A fi de cealaltă parte a ~ei* = a fi în tabăra opusă. *A muri pe ~e* = a muri luptând pentru o cauză, pentru o idee. 2. (fig.) Obstacol, piedică. *s.f., g.-d. art.* baricadei, *pl.* baricade.
baricentru 1. Centru de greutate. 2. Punct de întâlnire a medianelor unui triunghi. *s.n., art.* baricentrul, *pl.* baricentre.
barie (-ri-e) Unitate de măsură pentru presiune, egală cu presiunea unei forţe de o dină pe un centimetru pătrat. *s.f., art.* baria, *g.-d. art.* bariei, *pl.* barii, *art.* bariile.
barieră (-ri-e-) 1. Bară mobilă cu care se opreşte circulaţia pe o şosea, trecerea peste o cale ferată etc.; (p. ext.) loc unde se intersectează o şosea cu calea ferată. 2. (fig.) Piedică, obstacol. */~ socială* = element care face dificilă pătrunderea într-o grupare socială ierarhic superioară. 3. Loc de intrare într-un oraş, unde altădată se încasau taxele pe mărfurile aduse spre vânzare; (p. ext.) periferie. *s.f., g.-d. art.* barierei, *pl.* bariere.
barii Unitate de măsură pentru volume, egală cu aproximativ 160 de litri, utilizată mai ales în SUA şi în Anglia. *s.m., pl.* barili.
barim v. **barem**[1].
barimetrie Determinare aproximativă a greutăţii animalelor vii prin calcularea dimensiunilor corpului şi organelor lor. *s.f., art.* barimetria, *g.-d. art.* barimetriei.
barion (-ri-on) Particulă elementară grea, cu masă de repaus egală sau mai mare decât a nucleonului. *s.m., pl.* barioni.
barionic,-ă (-ri-o-) Referitor la barion. *adj., pl.* barionici,-ce.
barisferă Partea centrală a globului pământesc, cu raza de 3500 km; centrosferă. *s.f., g.-d. art.* barisferei.
bariş Broboadă de lână subţire. [*var.* barej, bariz *s.n.*] *s.n., pl.* barişe.
baritină Hidrat de bariu. *s.f., g.-d. art.* baritinei, *pl.* baritine.
baritină Sulfat natural de bariu. *s.f., g.-d. art.* baritinei, *pl.* baritine.
bariton[1] Cântăreţ a cărui voce se plasează între tenor şi bas. *s.m., pl.* baritoni.
bariton[2] 1. Registru al vocii bărbăteşti, situat între tenor şi bas. 2. Instrument de alamă care are, în orchestră, un rol analog cu acela al baritonului[1] într-un cor. *s.n., pl.* (2) baritoane.
bariu Metal moale, alb-argintiu, ai cărui compuşi sunt folosiţi la fabricarea vopselelor, în medicină etc. *s.n., art.* bariul.
bariz v. **bariş.**
barjă 1. Navă cu fundul plat folosită pentru transporturi grele (minereuri, materiale de construcţii etc.) pe căi navigabile. 2. Barcă cu o velă pătrată pentru pescuitul pe râuri. *s.f., g.-d. art.* barjei, *pl.* barje.
barman Persoană care serveşte la un bar. *s.m., pl.* barmani.
barmaniţă Femeie care serveşte la bar. *s.f., g.-d. art.* barmaniţei, *pl.* barmaniţe.
baroană Femeie cu titlu de baron; soţie sau fiică de baron; baroneasă. *s.f., g.-d. art.* baroanei, *pl.* baroane.
baroc[1] Stil artistic specific secolelor al XVII-lea şi al XVIII-lea, caracterizat prin gustul pentru monumental, ornamentaţie excesivă, libertatea formelor etc. //Stil literar caracterizat prin fantezie şi o mare libertate de exprimare. *s.n.*

baroc²,-ă (despre construcții, mobilier etc.) Care este excesiv încărcat, monumental etc. *adj., pl.* baroci,-ce.
barocameră Cameră pentru încercarea rezistenței fizice a piloților și sportivilor în condiții de variație a altitudinii și presiunii. *s.f., g.-d. art.* barocamerei, *pl.* barocamere.
baroforează Difuzie a particulelor dintr-o suspensie sub influența gravitației. *s.f., g.-d. art.* baroforezei, *pl.* baroforeze.
barograf Barometru care înregistrează curba înălțimilor atinse de un avion. *s.n., pl.* barografe.
barogramă Curbă înregistrată de barograf. *s.f., g.-d. art.* barogramei, *pl.* barograme.
barometric,-ă Despre barometru. *adj., pl.* barometrici,-ce.
barometru 1. Aparat pentru măsurarea presiunii atmosferice. 2. (fig.) Ceea ce servește pentru a măsura ceva. *~ de opinie. s.n., art.* barometrul, *pl.* barometre.
baron Titlu de noblețe în apusul și centrul Europei, superior cavalerului și inferior vicontelui. *s.m., pl.* baroni.
baronarcoză Narcoză prin inhalarea unui amestec de gaze la o presiune mai mare decât cea atmosferică. *s.f., g.-d. art.* baronarcozei.
baroneasă Baroană. *s.f., g.-d. art.* baronesei, *pl.* baroneze.
baronet Titlu de noblețe dat în Anglia membrilor unui ordin de cavaleri. *s.m., pl.* baroneți.
baronie (rar) Titlu de baron; domeniul unui baron. *s.f., art.* baronia, *g.-d. art.* baroniei, *pl.* baronii, *art.* baroniile.
baroreceptor (fiziol.) Terminație nervoasă din pereții vaselor sangvine, sensibilă la modificările de presiune din aceste vase; presoreceptor. *s.m., pl.* baroreceptori.
baros Ciocan mare și greu. *s.n., pl.* baroase.
barosan,-ă (fam.) Mare (și greu). //(s., fig., arg.) Persoană influentă, bogată. *adj., pl.* barosani,-e.
baroscop Aparat în formă de balanță cu ajutorul căruia se demonstrează existența presiunii atmosferice. *s.n., pl.* baroscoape.
barotermograf Barotermometru înregistrator. *s.n., pl.* barotermografe.
barotermometru Instrument care măsoară concomitent presiunea atmosferică și temperatura aerului. *s.n., art.* barotermometrul, *pl.* barotermometre.
barou Asociație a avocaților dintr-o anumită unitate administrativă; sediul acestei asociații. *s.n., art.* baroul, *pl.* barouri.
barșon (reg.) Catifea (roșie). *s.n., pl.* barșoane.
barter (angl.) Acord comercial prin care părțile convin să schimbe între ele mărfuri de valori egale. *s.n.*
bartiță (reg.) Pojghiță de mucegai care se formează pe borș sau pe zeama de varză acră. *s.f., g.-d. art.* bartiței, *pl.* bartițe.
barză Pasăre călătoare cu ciocul roșu, cu gâtul și picioarele lungi; cocostârc. *s.f., g.-d. art.* berzei, *pl.* berze.
bas¹ Cântăreț a cărui voce se plasează în registrul cel mai jos al vocii bărbătești; basist. *s.m., pl.* bași.
bas² 1. Registrul cel mai jos al vocii bărbătești; sunetul cel mai grav al unui acord muzical. 2. Instrument care are cel mai grav sunet într-o orchestră. *s.n., pl.* (2) basuri.
basamac (pop.) Rachiu de calitate inferioară. *s.n., pl.* basamace.
basarabean,-ă (Locuitor) din Basarabia. *adj., s.m., pl.* basarabeni,-e.
basarabeancă Locuitoare din Basarabia. *s.f., g.-d. art.* basarabencei, *pl.* basarabence.
bas-bariton Cântăreț cu registrul vocal între bas și bariton. *s.m., pl.* bași-baritoni.
basc¹ Parte a unei jachete (sau fuste) care acoperă șoldurile. *s.n., pl.* bascuri.
basc²,-ă 1. (Locuitor) din Țara Bascilor. *adj., s.m.* și *f., pl.* basci,-ce.
basc³/bască Beretă cu marginile îndoite înăuntru. *s.n./s.f., pl.* bascuri/băști.
bască¹ Limba vorbită în Țara Bascilor. *s.f., g.-d. art.* bascei.
bască² v. **basc³**.
baschet¹ Joc sportiv în care fiecare dintre cele două echipe încearcă să introducă mingea în coșul echipei adverse; baschetbal. *s.n.*
baschet² (mai ales la pl.) Ghete de baschet², cu talpă groasă de cauciuc. *s.m., pl.* bascheți.
baschetbal (înv.) Baschet. *s.n.*
baschetbalist,-ă Sportiv care practică baschetul. *s.m., pl.* baschetbaliști; *s.f., g.-d. art.* baschetbalistei, *pl.* baschetbaliste.
bascula *intr.* 1. (despre un corp) A se balansa, a oscila în jurul unei axe orizontale. //*tr.* A descărca (dintr-un camion, dintr-o remorcă) prin rotirea platformei. 2. (fig.) A ezita între două posibilități. *vb. I, ind. prez. 3* basculează.
basculant,-ă Care basculează. *Camion ~. adj., pl.* basculanți,-te.
basculantă Autocamion prevăzut cu o benă basculantă. *s.f., g.-d. art.* basculantei, *pl.* basculante.
basculare Acțiunea de a bascula. *s.f., g.-d. art.* bascurării, *pl.* basculări.
basculator Dispozitiv care permite descărcarea prin basculare a unui camion sau a unui vagonet. *s.n., pl.* basculatoare.
bascula 1. Balanță cu brațele inegale, folosită la cântărirea greutăților foarte mari. 2. Scândură mobilă așezată în cumpănă pe un suport, folosită la diferite tipuri de sărituri. 3. Partea metalică a armelor de vânătoare cu țevi mobile. *s.f., g.-d. art.* basculei, *pl.* bascule.
baseball (beisbol) (angl.) Joc sportiv din America de Nord, asemănător cu oina, în care mingea este lansată spre terenul echipei adverse cu o bâtă. *s.n., art.* baseballul.
basedow/basedow (-ze-) (germ.) Boală endocrină caracterizată prin insomnie, proeminența globilor oculari etc. *s.n.*
basedowian,-ă (-ze-, -vi-an) (Persoană) care suferă de basedow. *adj., s.m.* și *f., pl.* basedowieni,-e.
baset Câine de vânătoare cu corpul lunguieț, picioare scurte, urechi lungi, având pe corp pete roșietice sau negre. *s.m., pl.* baseți.
BASIC/Basic (beisic) (angl., inform.) Limbaj de programare a calculatoarelor. *s.prop.n.*
Basic-English (beisic-ingliș) (angl.) Formă simplificată a limbii engleze, redusă la elementele de bază, cu scopul de a servi ca limbă internațională. *s.n.*
basidie (-di-e) Organ al unor ciuperci pe care se formează sporii. *s.f., art.* basidia, *g.-d. art.* basidiei, *pl.* basidii, *art.* basidiile.
basidiomicetă (-di-o-) (la pl.) Clasă de ciuperci saprofite sau parazite la care sporii se formează pe basidii; (la sg.) ciupercă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* basidiomicetei, *pl.* basidiomicete.
basist 1. Bas¹. 2. Muzicant care cântă la un instrument cu timbru de bas² (2). *s.m., pl.* basiști.
basm 1. Narațiune cu personaje fantastice care întruchipează binele și răul. /(fam.) *A se face de ~* = a se face de râs. 2. Născocire, minciună. *s.n., pl.* basme.
basma Bucată de pânză colorată cu care femeile își acoperă capul. */A scoate* (pe cineva) *~ curată* = a scoate (pe cineva) nevinovat. *A ieși* (sau *a scăpa*) *~ curată* = a scăpa cu bine dintr-o încurcătură. *s.f., art.* basmaua, *g.-d. art.* basmalei, *pl.* basmale.

basmangiu (înv.) Fabricant sau negustor de basmale. *s.m., art.* basmangiul, *pl.* basmangii, *art.* basmangiii.
basnă (înv.) Relatare mincinoasă, scornită; băsnire. *s.f., g.-d. art.* băsnei, *pl.* băsne.
bason (livr.) 1. Fagot. 2. Mod de a cânta la orgă. *s.n., pl.* basoane.
basorelief (-li-ef) Sculptură scoasă în relief pe un fond cu care face corp comun. *s.n., pl.* basoreliefuri.
basta (fam.) Ajunge! destul! *(Şi) cu asta ~. adv.*
bastard,-ă 1. *adj., s.m.* şi *f.* (Copil) nelegitim. II. *s.m.* şi *f.* Plantă sau animal rezultat din încrucişarea a două specii diferite. III. *adj.* Batard. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bastarzi,-de.
bastardare (înv.) Hibridare. *s.f., g.-d. art.* bastardării, *pl.* bastardări.
bastiment Navă (de război) de dimensiuni mari. *s.n., pl.* bastimente.
bastingaj Cheson în care se păstrează efectele echipajului pe o navă. *s.n., pl.* bastingaje.
bastion (-ti-on) 1. Fortificaţie cilindrică sau poligonală construită la colţurile unei fortăreţe. 2. (fig.) Apărare solidă, de nezdruncinat. *s.n., pl.* bastioane.
baston Bucată de lemn subţire şi lungă, curbată la un capăt, folosită ca sprijin la mers. *s.n., pl.* bastoane.
bastonadă (livr.) Ciomăgeală (dată cuiva). *s.f., g.-d. art.* bastonadei, *pl.* bastonade.
bastonaş Diminutiv al lui baston. *s.n., pl.* bastonaşe.
baş-[1] (înv.) Element de compunere care înseamnă „principal, cu gradul cel mai mare".
baş[2] (reg.) Chiar, tocmai. *adv.*
baş-aga Comandant al unui detaşament din armata otomană. *s.f., art.* baş-agaua, *g.-d. art.* baş-agalei, *pl.* baş-agale, *art.* baş-agalele.
baş-boier (înv.) Cel mai important boier al ţării; (p. ext.) boier mare. *s.m., pl.* baş-boieri.
baş-bulucbaş (înv.) Căpetenia bulucbaşilor. *s.m., pl.* baş-bulucbaşi.
başbuzuc 1. (în Evul Mediu) Ostaş voluntar din trupele neregulate, care trăia din jaf. 2. Persoană violentă. *s.m., pl.* başbuzuci.
başca (fam.) I. *adv.* Separat; în alt chip. II. *prep.* (În) afară de... *adv.; prep.*
baş-caimacam Întâiul caimacam. *s.n., pl.* başcaimacami.
băşcă (înv., reg.) 1. Beci. 2. Ridicătură de pământ care proteja o fortificaţie din afara zidurilor ei; redută. *s.f., g.-d. art.* băştii, *pl.* băşti.
băschie (-chi-e) Ciocan având vârful prevăzut cu un şanţ în formă de V, folosit la baterea cercurilor metalice la butoaie. *s.f., art.* băschia, *g.-d. art.* băschiei, *pl.* băschii, *art.* băschiile.
baş-ciohodar (înv.) Întâiul ciohodar. *s.m., pl.* baş-ciohodari.
başkir,-ă (Locuitor) din Başkiria. *adj., s.m.* şi *f., pl.* başkiri,-e.
başkiră Limba vorbită de başkiri. *s.f., g.-d. art.* başkirei.
başoaldă (arg.) Femeie neglijentă, greoaie, grasă; femeie destrăbălată. *s.f., g.-d. art.* başoaldei, *pl.* başoalde.
baştină (în loc.) *De ~* = originar. *loc. adj.*
batal[1] Berbec castrat. *s.m., pl.* batali.
batal[2] Groapă de depozitare a ţiţeiului. *s.n., pl.* batale.
batalion (-li-on) Unitate militară formată din mai multe companii. *s.n., pl.* batalioane.
batant[1] Panou mobil la o poartă sau uşă. *s.n., pl.* batante.
batant[2]**,-ă** (despre uşi, ferestre etc.) Care se închide printr-o mişcare de du-te-vino în jurul unei axe verticale la una dintre margini. *adj., pl.* batanţi,-te.
batard,-ă (despre scriere) Care este intermediar între scrierea rondă şi cea cursivă; (despre peniţe) cu forma potrivită pentru a servi la acest fel de scriere. //(s.f.) Literă din acest fel de scriere. *adj., pl.* batarzi,-de.
batardou Baraj provizoriu în care, după scoaterea apei, se pot executa fundaţii, reparaţii etc. *s.n., art.* batardoul, *pl.* batardouri.
batat Plantă perenă din ţările calde, asemănătoare cu cartoful, ai cărei tuberculi sunt bogaţi în amidon, vitamine şi zahăr. *s.m., pl.* bataţi.
batată Tuberculul de batat. *s.f., g.-d. art.* batatei, *pl.* batate.
batav,-ă I. *adj.* Referitor la batavi (II). II. *s.m.* şi *f.* (la pl.) Populaţie germanică ce locuia în Antichitate pe teritoriul Olandei de azi; (la sg.) persoană din această populaţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* batavi,-e.
bată 1. (la pl.) Cingătoare îngustă şi lungă ţesută în diferite culori. 2. (reg.) Betelie *s.f., g.-d. art.* bătei, *pl.* bete.
batâr/batăr (reg.) Cel puţin, măcar. *adv.*
bătcă[1] (reg.) Nicovală mică pe care cosaşul îşi ascute coasa bătând-o. *s.f., g.-d. art.* bătcei, *pl.* bătce.
bătcă[2] 1. Peşte mic asemănător cu plătica. 2. (reg.) Pelican. *s.f., g.-d. art.* bătcei, *pl.* bătce.
bate A. 1. *tr.* şi *refl.* A (se) lovi, a (se) izbi repetat (cu pumnul, cu palma etc). *A ~ în cap. A ~ la palmă. /Bătut în cap* = prost, nebun. *A se ~ cu pumnii în piept* = a se mândri. //*tr.* A atinge uşor cu palma umărul, mâna sau spatele cuiva pentru a-i atrage atenţia, a-l reconforta etc. */A ~ pe cineva la cap* = a cicăli, a plictisi pe cineva cu vorba. (refl. recipr., fam.) *A se ~ pe burtă cu cineva* = a se afla într-o intimitate familiară cu cineva. *A ~ palma* (sau arg., *laba*) *cu cineva* = a face o învoială cu cineva, dând mâna cu el în semn de înţelegere. 2. *tr.* A învinge într-un joc, într-un concurs etc.; a înfrânge un duşman în luptă, în război etc. 3. *refl.* A se lupta, a se război. 4. *tr.* A izbi (cu un instrument potrivit) un obiect, un material etc. */A ~ la ochi* = a frapa (1). *A ~ bani* = a fabrica monede de metal. *A ~ tactul* = a lovi (uşor) un obiect cu mâna. *A ~ câmpii* = a vorbi aiurea. B. 1. *intr.* A izbi în ceva, făcând zgomot; a ciocăni la poartă, la uşă etc. 2. *intr.* A face o mişcare (relativ regulată). *A ~ din palme.* 3. *intr.* A face aluzie la... 4. *intr.* (despre vânt) A sufla. //(despre ploaie, grindină) A cădea. 5. *intr.* (despre culori) A avea nuanţă de... C. *intr.* şi *tr.* (despre clopote, ceasornice etc.) A emite zgomote ritmice. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bat, *1 pl.* batem, *2 pl.* bateţi, *imperf. 3 sg.* bătea; *conj. prez. 3* să bată; *imper. 2 sg.* (nu) bate, *2 pl.* (nu) bateţi.
batel (rar) Vaporaş. *s.n.*
batere Acţiunea de a (se) bate; bătut. *s.f., g.-d. art.* baterii, *pl.* bateri.
baterie 1. Subunitate de artilerie. 2. Grup de aparate sau piese care îndeplinesc aceeaşi operaţie. */~ electrică* = ansamblu de mai multe pile sau acumulatoare electrice. *~ solară* = grup de generatoare fotoelectrice cu semiconductori, care transformă energia solară în energie electrică. 3. Vas cu gheaţă în care se află sticle cu băutură; (p. ext.) un litru de vin şi o sticlă de sifon (sau apă minerală) luate împreună. 4. Ansamblul instrumentelor de percuţie dintr-o orchestră sau dintr-o formaţie. *s.f., art.* bateria. *g.-d. art.* bateriei, *pl.* baterii, *art.* bateriile.
baterist Persoană care asigură acompaniamentul ritmic la instrumente de percuţie. *s.n., pl.* baterişti.
batială (-ti-a-) (în sintagma) *Regiune* (sau *zonă*) *~* = regiune în mări şi oceane cuprinsă între 200 şi 2500 m. *adj.*
batic 1. Ţesătură subţire imprimată în culori. 2. Basma subţire şi colorată. *s.n., pl.* baticuri.

batigraf Batimetru înregistrator. *s.n., pl.* batigrafe.
batigrafie Înregistrare a adâncimii mărilor şi oceanelor. *s.f., art.* batigrafia, *g.-d. art.* batigrafiei.
batigramă Diagramă înregistrată de batigraf. *s.f., g.-d. art.* batigramei, *pl.* batigrame.
batimetrie Ramură a hidrometriei care se ocupă cu măsurarea adâncimii apei în mări, oceane, lacuri şi râuri. *s.f., art.* batimetria, *g.-d. art.* batimetriei.
batimetru Aparat folosit în batimetrie. *s.n., art.* batimetrul, *pl.* batimetre.
batir (înv.) Fir de bumbac folosit la însăilat. *s.n., pl.* batire.
batiscaf Aparat pentru cercetări submarine. *s.n., pl.* batiscafuri.
batisferă Cabină sferică suspendată de un cablu cu care se poate coborî până la mari adâncimi pentru cercetări submarine. *s.f., g.-d. art* batisferei, *pl.* bati-sfere.
batist Pânză subţire de cânepă sau de in. *s.n., pl.* batisturi.
batistă Bucată (pătrată) de pânză întrebuinţată la şters nasul, faţa etc. *s.f., g.-d. art.* batistei, *pl.* batiste.
batiu Construcţie de fontă sau de oţel pe care se montează mecanismele unui sistem tehnic. *s.n., art.* batiul, *pl.* batiuri.
batjocoră v. **batjocură.**
batjocori *tr.* 1. A face de râs, a umili, a înjosi (pe cineva). 2. A necinsti o femeie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* batjocoresc, *imperf. 3 sg.* batjocorea; *conj. prez. 3* să batjocorească.
batjocorire Faptul de a batjocori. *s.f., g.-d. art.* batjocoririi, *pl.* batjocoriri.
batjocoritor,-oare Care batjocoreşte. *adj., pl.* batjocoritori,-oare.
batjocură 1. Luare în râs, insultă, ocară. *A fi* (sau *a ajunge, a se face*) *de ~* = a se face de râs. 2. Obiect al insultei cuiva. 3. (fig.) Lucru de mântuială, prost făcut. [*var.* batjocoră *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* batjocurii, *pl.* batjocuri.
batoc v. **batog.**
batog Spinare de morun sau de nisetru sărată şi afumată; (p. ext.) carne de peşte sărată şi afumată. [*var.* batoc *s.n.*] *s.n., pl.* batoguri.
batojit,-ă (reg.) Fără putere, istovit. *adj., pl.* batojiţi,-te.
batolit Rocă în formă de masiv înrădăcinat în scoarţa terestră. *s.m., pl.* batoliţi.
batometru Instrument pentru recoltarea probelor de aluviuni sau de apă de mare de la diferite adâncimi. *s.n., art.* batometrul, *pl.* batometre.
baton Bucată de ciocolată, de vanilie etc. în formă de bastonaş. *s.n., pl.* batoane.
batozar (rar) Muncitor care lucrează pe o batoză. *s.m., pl.* batozari.
batoză Maşină de treierat. *s.f., g.-d. art.* batozei, *pl.* batoze.
batracian (-ci-an) (la pl.) Clasă de vertebrate care cuprinde animale amfibii; (la sg.) animal din această clasă. *s.m., pl.* batracieni.
bau Cuvânt care imită urletul lupului şi cu care se sperie, de obicei în glumă, copiii. *interj.*
baubau Personaj imaginar cu care se sperie copiii mici. [*var.* babau *s.m.*] *s.m., art.* baubaul, *g.-d.* lui baubau/ baubaului.
baud (bo) (fr.) Unitate de măsură a vitezei în transmisiunile telegrafice. *s.m.*
bauxită (ba-u-) Minereu de aluminiu. *s.f., g.-d. art.* bauxitei.
bavarez,-ă (Locuitor) din Bavaria. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bavarezi,-e.
bavetă Bărbiţă (1). [*var.* babetă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* bavetei, *pl.* bavete.
baveţică Diminutiv al lui bavetă; bărbiţă (1). *s.f., g.-d. art.* baveţelei, *pl.* baveţele, *art.* baveţelele.
bavură (tehn.) Material rămas peste profilul normal pe suprafaţa pieselor prelucrate. *s.f., g.-d. art.* bavurii, *pl.* bavuri.
bax Cutie de diferite dimensiuni pentru ambalaj. *~ de ţigări. s.n., pl.* baxuri.
baza 1. *refl.* şi *tr.* A (se) sprijini pe ceva. 2. *refl.* A se bizui, a conta pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* bazează.
bazaconie (-ni-e) 1. Bizarerie, absurditate. 2. (fam.) Năzbâtie, poznă. *s.f., art.* bazaconia, *g.-d. art.* bazaconiei, *pl.* bazaconii, *art.* bazaconiile.
bazai,-ă Referitor la bază, al bazei. *adj., pl.* bazali,-e.
bazalt Rocă vulcanică folosită în construcţii şi la pavaje. *s.n., pl.* bazalturi.
bazaltic,-ă De bazalt. *adj., pl.* bazaltici,-ce.
bazaochi,-oache (reg.) 1. Saşiu. 2. Nebunatic, poznaş. *adj., pl.* bazaochi,-oache.
bazar Loc unde se vând obiecte de tot felul, mai ales mărunţişuri. *s.n., pl.* bazaruri.
bază A. 1. Partea de jos pe care se sprijină un corp, o construcţie etc.; temei, fundaţie. 2. Una din laturile unei figuri geometrice. 3. (fig.) Esenţa, elementul fundamental a ceva. */De ~* = fundamental. *Fără ~* = neîntemeiat. *Pe* (sau *în*) *~a* sau *pe ~ de...* = în conformitate cu... *A avea* (ceva) *la ~* = a se întemeia pe ceva sigur. *A pune ~le a ceva* = a întemeia. 4. *~ economică* = totalitatea relaţiilor de producţie dintr-o etapă determinată a evoluţiei sociale. 5. Loc de concentrare a unor oameni, a unor materiale etc. */~ sportivă* = complex de instalaţii sportive. *~ navală* = port militar. *~ aeriană* = aeroport militar. 6. *~a craniului* = partea craniului care închide cutia craniană înspre ceafă. B. (chim.) Substanţă care albăstreşte hârtia roşie de turnesol, iar în reacţie cu un acid formează o sare. C. 1. Distanţă între difuzoarele (externe) ale unui sistem de redare stereofonică. 2. *~ de timp* = unitate funcţională a unor sisteme electrice care generează impulsuri la intervale de timp precise. *s.f., g.-d. art.* bazei, *pl.* baze.
bazic,-ă (despre substanţe) Care are proprietăţile unei baze. *adj., pl.* bazici,-ce.
bazicitate Caracterul de bază al unei substanţe; alcalinitate. *s.f., g.-d. art.* bazicităţii, *pl.* bazicităţi.
bazileu 1. (în Grecia antică) Titlu purtat de conducătorii tribali. 2. Titlu purtat de împăraţii bizantini şi de regii persani până la cucerirea arabă. *s.m., art.* bazileul, *pl.* bazilei, *art.* bazileii.
bazilical,-ă Referitor la bazilică. *adj., pl.* bazilicali,-e.
bazilicale/vasilicale (înv.) Colecţie de legi juridice publicate de unii împăraţi bizantini. *s.f. pl.*
bazilică 1. (la romani) Edificiu public, de formă dreptunghiulară, cu interiorul împărţit de şiruri de coloane. 2. Biserică romano-catolică medievală; (azi) biserică sau catedrală de mari proporţii. *s.f., g.-d. art.* bazilicii, *pl.* bazilici.
bazin 1. Rezervor de apă de mari dimensiuni (din piatră, din ciment etc.). //Rezervor de apă amenajat pentru înot sau pentru sporturi care se practică în apă. 2. *~ portuar* = parte a unui port unde staţionează navele. 3. (şi *în ~ hidrografic*) Regiune de unde un râu sau un fluviu îşi colectează apele. 4. Regiune cu zăcăminte de minereuri. 5. Vas de metal, piatră etc. conic ori în formă de calotă sferică. 6. (anat.) Cavitate formată din oasele iliace; pelvis. *s.n., pl.* bazine.
bazinaş Diminutiv al lui bazin. *s.n., pl.* bazinaşe.
bazinet (anat.) Segment al canalului excretor al rinichiului. *s.n., pl.* bazinete.

bazon Bucată de stofă sau de piele aplicată pe partea dinafară a pantalonilor pentru a-i întări. *s.n., pl.* bazoane.
bazona *tr.* A pune un bazon, a cârpi. *vb. I, ind. prez. 3* bazonează.
bazooka (bazuca) (angl.) Aruncător de grenade antitanc. *s.f., pl.* bazooka.
bă (pop.) Mă! *interj.*
băbăică (reg.) Vâslă[1]. *s.f., g.-d. art.* băbăicii, *pl.* băbăici.
băbăcuță (înv., reg.) Diminutiv al lui babacă. *s.m., pl.* băbăcuții, *pl.* băbăcuți.
băbăluc (înv., reg., în loc.) *Din ~ =* (care datează) din timpuri străvechi, din moși-strămoși. *loc. adv.*
băbăreasă (reg.) Babă (care descântă sau ghicește). *s.f., g.-d. art.* băbăresei, *pl.* băbărese.
băbăție (fam.) 1. Babă, babornițâ. 2. Nevastă (bătrână). *s.f., art.* băbăția, *g.-d. art.* băbăției. *pl.* băbății, *art.* băbățiile.
băbească Soi românesc de viță-de-vie, cu struguri de culoare neagră-albăstruie, din care se produc vinuri roșii. *s.f., g.-d. art.* băbeștii.
băbesc,-ească Care provine de la babe. */Vorbe ~ =* vorbe cărora nu trebuie să le dai importanță. *Leacuri ~ =* mijloace empirice de vindecare a bolilor. *Socoteală ~ =* socoteală făcută simplist; (fig.) judecată greșită. *adj., pl.* băbești.
băbește Ca babele. */A socoti* (sau *a o lua*) *~ =* a face calcule în mod simplist, empiric. *adv.*
băboi (depr.) Augmentativ al lui babă. *s.m., pl.* băboi, *art.* băboii.
băbornițâ v. **babornițâ.**
băbușcă 1. Băbuță. 2. Nume dat păsărilor cântătoare îmbătrânite (scaietului, sticletelui etc.). *s.f., g.-d. art.* băbuștii, *pl.* băbuști.
băbuță Diminutiv al lui babă. *s.f., g.-d. art.* băbuței, *pl.* băbuțe.
băcan[1] Negustor care vinde produse alimentare. *s.m., pl.* băcani.
băcan[2] 1. Lemnul unui arbore exotic. 2. Colorant roșu extras din băcan[2] (1). *s.n.*
băcălie (înv.) Soția băcanului; negustorească. *s.f., art.* băcălia, *g.-d. art.* băcăliei, *pl.* băcălii, *art.* băcăliile.
băcăni *tr.* (rar) A vopsi cu băcan[2] (2). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* băcănesc, *imperf. 3 sg.* băcănea; *conj. prez. 3* să băcănească.
băcănie 1. Prăvălie în care se vând diferite produse alimentare. 2. (înv., la pl.) Mirodenii, condimente. *s.f., art.* băcănia, *g.-d. art.* băcăniei, *pl.* băcănii, *art.* băcăniile.
băcănioară (-ni-oa-) Diminutiv al lui băcănie. *s.f., g.-d. art.* băcănioarei, *pl.* băcănioare.
băcăniță (rar) Nevasta băcanului[1]. *s.f., g.-d. art.* băcăniței, *pl.* băcănițe.
băcăuan,-ă (-uan) (Locuitor) din municipiul sau județul Bacău. *adj., s.m., pl.* băcăuani,-e.
băcăuancă (-uan-) Locuitoare din municipiul sau județul Bacău. *s.f., g.-d. art.* băcăuancei, *pl.* băcăuance.
băcit 1. Ocupația baciului. 2. Partea din produsele stânei care se dădea în trecut baciului drept plată. *s.n.*
băciță (pop.) Femeie care conduce o stână; soția baciului. *s.f., g.-d. art.* băciței, *pl.* băcițe.
băciui *intr.* (reg.) 1. A prepara brânzeturi. 2. (fig.) A sta mult într-un loc; a zăbovi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* băciuiesc, *imperf. 3 sg.* băciuia; *conj. prez. 3* să băciuiască.
băcuiață (reg.) Față de pernă folosită ca desagă. *s.f., g.-d. art.* băcuiței, *pl.* băcuițe.
bădădăi *intr.* (reg.) A umbla fără rost de colo-colo. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* bădădăiesc, *imperf. 3 sg.* bădădăia; *conj. prez.* să bădădăiască.
bădăran,-ă (Persoană) nepoliticoasă cu purtări grosolane. *adj., s.m.* și *f., pl.* bădărani,-e.
bădărancă (reg.) Femeie nepoliticoasă, cu purtări grosolane. *s.f., g.-d. art.* bădărancei, *pl.* bădărance.
bădărănesc,-ească Grosolan. *adj., pl.* bădărănești.
bădărănie Atitudine sau vorbă de bădăran. *s.f., art.* bădărănia, *g.-d. art.* bădărăniei, *pl.* bădărănii, *art.* bădărăniile.
bădărănos,-oasă (rar) De bădăran, grosolan. *adj., pl.* bădărănoși,-oase.
bădic v. **bădică.**
bădică (pop.) Bădiță. [*var.* bădic *s.m.*] *s.m., g.-d. art.* bădicii/bădicăi, *pl.* bădici.
bădicuță (pop.) Diminutiv al lui bădică. *s.m., pl.* bădicuți.
bădie (pop.) Bădiță. *s.m., art.* bădia, *g.-d. art.* bădiei/lui bădia.
bădișor (pop.) Bădiță. *s.m., pl.* bădișori.
bădiță (pop.) Diminutiv al lui bade; bădie, bădică, bădișor, bădițel, bădățică, bădiuliță. [*var.* biță *s.m.*] *s.m., g.-d. art.* bădiței/lui bădița.
bădiței (rar) Bădiță. *s.m., pl.* bădiței, *art.* bădițeii.
bădițică (rar) Diminutiv al lui bădiță. *s.m.*
bădiuliță (rar) Bădiță. *s.m.*
băga 1. *tr.* și *refl.* A (se) introduce, a (se) vârî. /(tr.). *A ~ în gură =* a mânca. *A(-și) ~ nasul unde nu-i fierbe oala =* a se amesteca în treburi care nu-l privesc. *A ~* (pe cineva) *sub masă* = a) a face (pe cineva) să cadă sub masă din cauză că a băut prea mult; b) a învinge (pe cineva) într-o întrecere, într-o discuție. *A ~* (ceva) *în* (sau *la*) *cap* = a ține minte un lucru. *A ~* (cuiva ceva) *în* (sau *la*) *cap* = a) a face pe cineva să înțeleagă o problemă, un lucru; b) a face (pe cineva) să fie obsedat de ceva. *A ~ pe cineva în boală* (sau *în boli*) = a înspăimânta pe cineva. (fam.) *A ~ pe cineva în viteză* = a face (pe cineva) să lucreze repede. *A o ~ pe mânecă* = a fi prins cu minciuna. 2. *tr.* și *refl.* A (se) plasa în ceva sau undeva; a (se) angaja. (tr.) *A ~* (pe cineva) *în pâine* = a da (cuiva) o slujbă. 3. (tr.) *A ~ de seamă* = a fi atent (la ceva). *A ~ în seamă* (ceva sau pe cineva) = a da atenție (la ceva sau cuiva). (refl.) *A se ~ în seamă* = a-și da importanță. *vb. I, ind. prez. 3* bagă, *1 pl.* băgăm.
băga de seamă v. **băga.**
băgare Acțiunea de a (se) băga. *s.f., g.-d. art.* băgării, *pl.* băgări.
băgare de seamă 1. Grijă, atenție (deosebită). 2. Observație. *loc. s.f., g.-d. art.* băgării de seamă, *pl.* (2) băgări de seamă.
băgăcios,-oasă (fam.) Băgăreț. *adj., pl.* băgăcioși,-oase.
băgăreț,-ață (fam.) Care se amestecă, insistent, în toate; înfigăreț; băgăcios. *adj., pl.* băgăreți,-e.
băgător,-oare Care bagă. /(ir.) *~ de seamă* = care nu face decât să observe fără a acționa. *adj., pl.* băgători,-oare.
băgător de seamă v. **băgător.**
băhnit,-ă (reg., despre apă) Stătut, clocit. *adj., pl.* băhniți,-te.
băhnos,-oasă (reg.) Mlăștinos. *adj., pl.* băhnoși,-oase.
băi[1] *refl.* (rar) A face baie[1]. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se băiește, *imperf. 3 sg.* se băia; *conj. prez. 3* să se băieze.
băi[2] *intr.* (reg.) A lucra într-o mină de aur. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* băiesc, *imperf. 3 sg.* băia; *conj. prez. 3* să băiască.
băiaș Lucrător într-o baie publică. *s.m., pl.* băieși.
băiat 1. Copil de sex bărbătesc. 2. Adolescent, flăcău. 3. Fiu, fecior (al cuiva). 4. Tânăr angajat la un stăpân. */~ de prăvălie* = adolescent care învață comerțul (particular) lucrând într-un magazin; (p. ext.) vânzător comercial. [*var.* (reg.) băiet *s.m.*] *s.m., pl.* băieți.
băiată (reg.) Fată; fetiță. *s.f., g.-d. art.* băietei. *pl.* băiete.

băier v. **baieră.**
băieş (reg.) Miner. *s.m., pl.* băieşi.
băieşime (reg.) Totalitatea băieşilor. *s.f., g.-d. art.* băieşimii.
băieşiţă (înv.) Femeie care serveşte la o baie[1] publică. *s.f., g.-d. art.* băieşiţei, *pl.* băieşiţe.
băiet v. **băiat.**
băietan Băiat mai mare. *s.m., pl.* băietani.
băletănaş (rar) Diminutiv al lui băietan. *s.m., pl.* băietănaşi.
băieţandru Băiat măricel. *s.m., art.* băieţandrul, *pl.* băieţandri, *art.* băieţandrii.
băieţaş Băieţel. *s.m., pl.* băieţaşi.
băieţel 1. Diminutiv al lui băiat; băieţaş. 2. Plantă erbacee cu frunze păroase şi flori albastre grupate. *s.m., pl.* băieţei, *art.* băieţeii.
băieţesc,-ească De băiat, specific băieţilor. *adj., pl.* băieţeşti.
băieţeşte Ca băieţii. *adv.*
băieţică (rar, la voc.) Diminutiv al lui băiat. *s.m.*
băieţime (rar) Mulţime de băieţi. *s.f., g.-d. art.* băieţimii.
băieţoi (depr. sau glumeţ) Augmentativ al lui băiat. //Fată cu apucături de băiat. *s.m., pl.* băieţoi, *art.* băieţoii.
băimăreán,-ă (Locuitor) din municipiul Baia Mare. *adj., s.m., pl.* băimăreni,-e.
băimăreancă Locuitoare din municipiul Baia Mare. *s.f., g.-d. art.* băimărencei, *pl.* bămărence.
băiţă Diminutiv al lui baie[1]. *s.f., g.-d. art.* băiţei, *pl.* băiţe.
băiţui *tr.* A acoperi o suprafaţă cu baiţ. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* băiţuiesc, *imperf. 3 sg.* băiţuia; *conj. prez. 3* să băiţuiască.
băiţuit Acţiunea de a băiţui. *s.n.*
băjenar (înv.) Persoană care îşi părăsea temporar casa sau patria din cauza invaziilor duşmane, a asupririi sau a persecuţiilor politice. [*var.* bejănar, bejenar] *s.m., pl.* băjenari.
băjenări *intr.* (înv.) A băjeni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* băjenăresc, *imperf. 3 sg.* băjenărea; *conj. prez. 3* să băjenărească.
băjenărie (înv.) Băjenie. *s.f., art.* băjenăria, *g.-d. art.* băjenăriei, *pl.* băjenării. *art.* băjenăriile.
băjenărit (înv.) Băjenie. *s.n.*
băjeni *refl.* şi *intr.* (înv.) A pleca în băjenie, a băjenări. [*var.* bejăni, bejeni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* băjenesc, *imperf. 3 sg.* băjenea; *conj. prez. 3* să băjenească.
băjenie (-ni-e) Fugă a populaţiei din cauza invaziilor, a exploatării sau a persecuţiilor politice; băjenărie, băjenărit. [*var.* bejanie, bejenie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* băjeniei, *pl.* băjenii, *art.* băjeniile.
băl,-ă (reg.) 1. (despre oameni sau părul lor) Blond. 2. (despre animale) Alb pe bot sau pe tot corpul. *adj., pl.* băli,-e.
bălai,-aie 1. (despre oameni sau părul lor) Blond. 2. (despre animale) Plăvan. //(s.f.) Nume care se dă vacilor sau iepelor albe. /(fam.) *A înţărcat ~aia* = s-a terminat cu foloasele uşor obţinute. (pop.) *A intrat ~aia în sat* = s-a luminat de ziuă. *adj., pl.* bălai,-aie.
bălan,-ă (despre oameni sau părul lor) Blond. //(s.m., ir.) Dracul. 2. (despre animale) Plăvan. //Nume care se dă unor animale domestice cu părul alb. *adj., pl.* bălani,-e.
bălăbăneală Mers nesigur; mişcare înceată, împleticită. *s.f., g.-d. art.* bălăbănelii, *pl.* bălăbăneli.
bălăbăni 1. *tr.* şi *refl.* A (se) deplasa într-o parte şi în alta; a (se) bălăngăni, a (se) bălăngăi, a bălălăi, a bănănăi. 2. *refl.* (fig., fam.) A se lupta cu cineva sau cu ceva; a se ciorovăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bălăbănesc, *imperf. 3 sg.* bălăbănea; *conj. prez. 3* să bălăbănească.
bălăbănit Faptul de a (se) bălăbăni. *s.n.*
bălăcări 1. *refl.* şi *intr.* A (se) bălăci. 2. *refl. recipr.* şi *tr.* (fig., fam.) A (se) certa, a (se) batjocori. *vb. IV, ind. perz. 1 sg.* şi *3 pl.* bălăcăresc, *imperf. 3 sg.* bălăcărea; *conj. prez. 3* să bălăcărească.
bălăcărie (înv.) Vorbă injurioasă, trivială. *s.f., art.* bălăcăria, *g.-d. art.* bălăcăriei, *pl.* bălăcării, *art.* bălăcăriile.
bălăceală Joacă în apă; zbenguială. *s.f., g.-d. art.* bălăcelii, *pl.* bălăceli.
bălăci *refl.* şi *intr.* A (se) juca, a (se) zbengui în apă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bălăcesc, *imperf. 3 sg.* bălăcea; *conj. prez. 3* să bălăcească.
bălăcire Acţiunea de a (se) bălăci; bălăcit. *s.f., g.-d. art.* bălăcirii, *pl.* bălăciri.
bălăcit Bălăcire. *s.n.*
bălăiel,-ică (rar) Bălăior. *adj., pl.* bălăieli,-e.
bălăior,-oară Diminutiv al lui bălai; bălăiel, bălănel, bălănuţ, bălăuc, băluţ. *adj., pl.* bălăiori,-oare.
bălălăi *intr.* (rar) A se bălăbăni (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bălălăiesc, *imperf. 3 sg.* bălălăia; *conj. prez. 3* să bălălăiască.
bălălău (reg.) I. *adj.* Care se bălăbăneşte. II. *s.m.* Om moale, prost. *adj., s.m.*
bălănel,-ea (rar) Bălăior. *adj., pl.* bălănei,-ele.
bălăngăi *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) bălăbăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bălăngăiesc, *imperf. 3 sg.* bălăngăia; *conj. prez. 3* să bălăngăiască.
bălăngăit (reg.) Faptul de a (se) bălăngăi. *s.n.*
bălăngăni 1. *intr.* (despre clopote) A suna tare. 2. *refl.* şi *tr.* A (se) bălăbăni (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bălăngănesc, *imperf. 3 sg.* bălăngănea; *conj. prez. 3* să bălăngănească.
bălăngănit Faptul de a (se) bălăngăni; sunetul clopotului (de biserică). *s.n.*
bălăngănitor,-oare (rar, despre clopote) Care bălăngăneşte. *adj., pl.* bălăngănitori,-oare.
bălănuţ,-ă (rar) Bălăior. *adj., pl.* bălănuţi,-e.
bălărie Buruiană care creşte pe locuri necultivate; loc năpădit de buruieni. *s.f., art.* bălăria *g.-d. art.* bălăriei, *pl.* bălării, *art.* bălăriile.
bălăştioagă (reg.) Băltoacă. *s.f., g.-d. art.* bălăştioagei, *pl.* bălăştioage.
bălăuc,-ă (reg.) Bălăior. *adj., pl.* bălăuci,-e.
bălbisă Plantă erbacee cu tulpina acoperită cu peri aspri şi cu flori roşii. *s.f., g.-d. art.* bălbisei, *pl.* bălbise.
bălega/băliga *refl.* A-şi elimina balega. *vb. I, ind. prez. 3* se balegă/se baligă.
bălegar[1]/băligar Gândac negru care trăieşte mai mult în balegă. *s.m., pl.* bălegari/băligari.
bălegar[2]/băligar Amestec de balegă cu paie, folosit ca îngrăşământ. *s.n.*
băliuţă (-ii-u-) Diminutiv al lui balie. *s.f., g.-d. art.* băliuţei, *pl.* băliuţe.
bălmăjeală (fam.) Faptul de a bălmăji; încurcătură, zăpăceală. *s.f., g.-d. art.* bălmăjelii, *pl.* bălmăjeli.
bălmăji 1. *tr.* A amesteca, a încurca mai multe lucruri. 2. A vorbi nedesluşit; a bolborosi, a îngăima. [*var.* bălmoji, bolmoji *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bălmăjesc, *imperf. 3 sg.* bălmăjea; *conj. prez. 3* să bălmăjească.
bălmoji v. **bălmăji.**
bălos[1] (reg.) 1. Ciupercă necomestibilă cu miros neplăcut. 2. (iht.) Babuşcă. *s.m., pl.* băloşi.
bălos[2],-oasă 1. Cu bale; plin de bale. 2. (despre lichide) Care s-a îngroşat (cu bale). *adj., pl.* băloşi,-oase.
băloşel Ciupercă necomestibilă cu pălăria galben-roşiatică. *s.m., pl.* băloşei, *art.* băloşeii.
băloşi *refl.* (despre vin, zeamă de varză etc.) A deveni bălos. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se băloşeşte, *imperf. 3 sg.* se băloşea; *conj. prez. 3* să se băloşească.

băloşire Faptul de a se băloşi; boală a unor vinuri care devin tulburi şi vâscoase. *s.f., g.-d. art.* băloşirii, *pl.* băloşiri.
bălţac (reg.) Băltoacă. *s.n., pl.* bălţace.
bălţăgel (rar) Diminutiv al lui baltag. *s.n., pl.* bălţăgele.
bălţăreţ,-eaţă De baltă, din regiunea bălţilor. *adj., pl.* bălţăreţi,-e.
bălţăreţul Vânt călduţ şi umed, care bate dinspre miazăzi. *s.n. art., neart.* bălţăreţ.
bălţău (reg.) Băltoi. *s.n., art.* bălţăul, *pl.* bălţaie.
bălţi *refl.* şi *intr.* (despre apă) A stagna formând bălţoace. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* bălţeşte, *imperf. 3 sg.* bălţea; *conj. prez. 3* să bălţească.
bălticică/bălticea (rar) Băltiţă. *s.f., g.-d. art.* bălticelei, *pl.* bălticele, *art.* bălticelele.
bălţiş Teren băltos. *s.n., pl.* bălţişuri.
bălţiţă Diminutiv al lui baltă; bălticică. *s.f., g.-d. art.* bălţiţei, *pl.* bălţiţe.
băltoacă 1. Baltă mică şi murdară; bălăştioagă, băltac; adunătură de apă de ploaie în gropile drumurilor; bulhac. 2. Cantitate mare de lichid vărsat pe jos; baltă. [*var.* băltoagă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* băltoacei, *pl.* băltoace.
băltoagă v. **băltoacă.**
băltoi (rar) Baltă mare; băltău. *s.n., pl.* băltoaie.
băltos,-oasă Plin de bălţi. *adj., pl.* băltoşi,-oase.
bălţat,-ă 1 (despre animale) Cu părul de culori diferite. 2. (despre stofe, haine) Cu prea multe culori; *adj., pl.* bălţaţi-te.
bălţătură (pop.) 1. Pată de culoare deschisă la animalele bălţate. 2. Obiect colorat ţipător, încărcat. *s.f., g.-d. art.* bălţăturii, *pl.* bălţături.
bălUşcă Nume dat unor specii de plante erbacee cu flori albe. *s.f., g.-d. art.* bălUştei, *pl.* bălUşte.
bălUţ,-ă (reg.) Bălăior. *adj., pl.* bălUţi,-e.
bălvan/bulvan (reg.) Grindă care se fixează la temelia casei ţărăneşti. *s.m., pl.* bălvani/bulvani.
bănat (reg.) 1. Tristeţe, părere de rău. 2. Supărare, necaz. 3. Reproş, învinuire. *s.n., pl.* (3) bănaturi.
bănănăi *intr.* (rar) A se bălăbăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bănănăiesc, *imperf. 3 sg.* bănănăia; *conj. prez. 3* să bănănăiască.
bănărit (reg.) Bănet. *s.n., pl.* bănăriturI.
bănăţean,-ă (Locuitor) din Banat. *adj., s.m., pl.* bănăţeni,-e.
bănăţeancă Locuitoare din Banat. *s.f., g.-d. art.* bănăţencei, *pl.* bănăţence.
bănăţenesc,-ească (rar) Referitor la Banat sau la populaţia lui; bănăţean. *adj., pl.* bănăţeneşti.
bănăţeneşte Ca bănăţenii. //În graiul bănăţean. *adv.*
băncuţă[1] Diminutiv al lui bancă[1]. *s.f., g.-d. art.* băncuţei, *pl.* băncuţe.
băncuţă[2] 1. (înv.) Monedă românească din argint, în valoare de 50 de bani. 2. Monedă de mică valoare. 3. (la pl.) Bani, parale. *s.f., g.-d. art.* băncuţei, *pl.* băncuţe.
băndurică (reg.) Diminutiv al lui bandură[1]. *s.f., g.-d. art.* băndurIcii. *pl.* băndurici.
băneasca (reg.) Numele unui dans popular; melodia acestui dans. *s.f., art., neart.* bănească, *g.-d. art.* băneştii.
bănesc[1],-ească De bani[1], referitor la bani. *adj., pl.* băneşti.
bănesc[2],-ească De ban[2]; al băniei. *adj., pl.* băneşti.
băneşte În privinţa banilor[1]. *adv.*
bănet Bani mulţi; avere mare în bani; bănărit. *s.n.*
bănI (rar) 1. *tr.* A investi pe cineva cu titlul de ban[2]. 2. *intr.* A exercita funcţia de ban[2]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bănesc, *imperf. 3 sg.* bănea; *conj. prez. 3* să bănească.
bănIcă Plantă erbacee cu flori albastre din zona subalpină. *s.f., g.-d. art.* bănIcii, *pl.* bănIci.
bănicer (rar) 1. Meseriaş care face coşuri sau baniţe. 2. Persoană care măsoară cereale cu baniţa. 3. Bănicioară. *s.m., pl.* bănicerI.
bănicioară Diminutiv al lui baniţă; bănicer (3). *s.f., g.-d. art.* bănicioarei, *pl.* bănicioare.
bănie Funcţia sau rangul de ban[2]. *s.f., art.* bănia, *g.-d. art.* băniei, *pl.* bănii, *art.* băniile.
bănişor[1] Diminutiv al lui ban[1]. *s.m., pl.* bănişori.
bănişor[2] Boier subaltern al banului[2]. *s.m., pl.* bănişori.
bănos,-oasă 1. (despre ocupaţii) Care aduce câştig mare; lucrativ, productiv. 2. (reg., despre oameni) Avut. *adj., pl.* bănoşi,-oase.
bănui 1. *tr.* A presupune; a presimţi. 2. *tr.* A suspecta. 3. *intr.* (reg.) A se supăra pe cineva. 4. *intr.* (reg.) A regreta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bănuiesc, *imperf. 3 sg.* bănuia; *conj. prez. 3* să bănuiască.
bănuială 1. Presupunere, presimţire. 2. Atitudine de neîncredere faţă de cineva sau de ceva; suspiciune. *s.f., g.-d. art.* bănuielii, *pl.* bănuieli.
bănuire (rar) Acţiunea de a bănui; bănuială. *s.f., g.-d. art.* bănuirii, *pl.* bănuiri.
bănuit,-ă 1. (şi s.) Care este suspect. 2. (reg.) Supărat, mâhnit. *adj., pl.* bănuiţi,-te.
bănuitor,-oare (-nu-i-) 1. Care bănuieşte. 2. Gelos. *adj., pl.* bănuitori,-oare.
bănuţ 1. Diminutiv al lui ban[1]. //(la pl.) Bani mulţi. 2. Germenul oului (fecundat). 3. Plantă erbacee cu flori mici şi rotunde; bănuţel, părăluţă. *s.m., pl.* bănuţi.
bănuţel (bot.) Bănuţ (2). *s.m., pl.* bănuţei, *art.* bănuţeii.
bărat (înv., reg.) Călugăr catolic. *s.m., pl.* bărati.
bărăgan Şes întins, cu aspect de stepă, *s.n., pl.* bărăganuri.
bărăni *intr.* (reg.) A stărui, a insista. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bărănesc, *imperf. 3 sg.* bărănea; *conj. prez. 3* să bărănească.
bărăţie (înv., reg.) Biserică catolică. *s.f., art.* bărăţia, *g.-d. art.* bărăţiei, *pl.* bărăţii, *art.* bărăţiile.
bărbat[1] 1. Persoană adultă de sex masculin. //Om în toată firea. 2. Soţ. *s.m., pl.* bărbaţi.
bărbat[2],-ă (înv.) Curajos; voinic; harnic. *adj., pl.* bărbaţi,-te.
bărbăcuţ v. **berbecuţ.**
bărbărie (rar) 1. Barbă mare stufoasă. 2. (fig.) Bătrân bărbos. *s.f., art.* bărbăria, *g.-d. art.* bărbăriei.
bărbătesc,-ească 1. Caracteristic bărbaţilor, de bărbat; masculin. 2. Hotărât, curajos, viteaz. *adj., pl.* bărbăteşti.
bărbăteşte 1. Ca bărbaţii. 2. Cu bărbăţie. //În mod matur. *adv.*
bărbătos,-oasă Cu aspect viril; cu însuşiri morale de bărbat. *adj., pl.* bărbătoşi,-oase.
bărbătuş Mascul al unor animale. *s.m., pl.* bărbătuşi.
bărbăţel Diminutiv al lui bărbat[1] (2). *s.m., pl.* bărbăţei, *art.* bărbăţeii.
bărbăţie 1. Faptul de a fi bărbat; curaj, energie, putere. 2. (fig.) Organul genital masculin. *s.f., art.* bărbăţia, *g.-d. art.* bărbăţiei.
bărbăţoi (depr. sau glumeţ) 1. Augmentativ al lui bărbat[1] (1). 2. Femeie cu apucături de bărbat. *s.m., pl.* bărbăţoi, *art.* bărbăţoii.
bărbânţă (reg.) Vas făcut din doage, în care se păstrează laptele sau brânza. *s.f., g.-d. art.* bărbânţei, *pl.* bărbânţe.
bărbie 1. Parte a feţei formată de proeminenţa maxilarului inferior. /~ *dublă* = guşa de sub bărbie la persoanele grase. 2. Parte cărnoasă care atârnă sub falca de jos la unele animale. 3. Dispozitiv de lemn aplicat la baza viorii, pe care îşi sprijină violonistul bărbia. *s.f., g.-d. art.* bărbiei, *pl.* bărbii, *art.* bărbiile.

bărbier (-bi-er) 1. Frizer. 2. (fig., fam.) Om lăudăros, mincinos. *s.m., pl.* bărbieri.
bărbierea|lă (-bi-e-) 1. Faptul de a (se) bărbieri. 2. (fig.) Lăudăroşenie, minciună. *s.f., g.-d. art.* bărbierelii, *pl.* bărbierele.
bărbieresc,-eas|că (-bi-e-) (rar) De bărbier. *adj., pl.* bărbiereşti.
bărbieri (-bi-e-) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) rade. 2. *refl.* (fig.) A se lăuda mințind. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bărbieresc, *imperf. 3 sg.* bărbiereа; *conj. prez. 3* să bărbierească.
bărbierie (-bi-e-) (rar) 1. Meseria de bărbier. 2. Frizerie. *s.f., art.* bărbieria, *g.-d. art.* bărbieriei, *pl.* (2) bărbierii, *art.* bărbieriile.
bărbieri|t (-bi-e-) Acţiunea de a (se) bărbieri. *s.n.*
bărbieriţă (-bi-e-) (rar) Frizeriţă. *s.f., g.-d. art.* bărbieriţei, *pl.* bărbieriţe.
bărbioa|ră (-bi-oa-) (rar) Diminutiv al lui bărbie; bărbiuţă. *s.f., g.-d. art.* bărbioarei, *pl.* bărbioare.
bărbişoa|ră Plantă erbacee cu flori galbene care devin mai târziu albe. *s.f., g.-d. art.* bărbişoarei, *pl.* bărbişoare.
bărbiţă 1. Şervetel care se leagă la gâtul copiilor mici când mănâncă; bavetă, baveţică. 2. (rar) Bărbuţă. *s.f., g.-d. art.* bărbiţei, *pl.* bărbiţe.
bărbiuţă (-bi-u-) (rar) Bărbioară. *s.f., g.-d. art.* bărbiuţei, *pl.* bărbiuţe.
bărboa|să Plantă erbacee cu frunze păroase şi cu flori dispuse în spice pătate cu roşu, verde sau violet. *s.f., g.-d. art.* bărboasei, *pl.* bărboase.
bărboi (fam.) Augmentativ al lui barbă. *s.n., pl.* bărboaie.
bărbos,-oa|să Cu barbă mare; nebărbierit. *adj.,* bărboşi,-oase.
bărbu|nc 1. (înv., reg.) Dans (ostăşesc) care în trecut se executa cu ocazia recrutării. 2. (înv.) Înrolare în armată; recrutare. *s.n.*
bărbu|ţă Diminutiv al lui barbă. *s.f., g.-d. art.* bărbuţei, *pl.* bărbuţe.
bărcu|ţă Diminutiv al lui barcă. *s.f., g.-d. art.* bărcuţei, *pl.* bărcuţe.
bărdac (reg.) Varietate indigenă de prun. *s.m., pl.* bărdaci.
bărdacă[1] Varietate de prune lunguiețe. *s.f., g.-d. art.* bărdacei, *pl.* bărdace.
bărdacă[2]**/bărdac** (reg.) Vas mic de pământ sau de lemn. *s.f./s.n., pl.* bărdace.
bărdaş (reg.) Lemnar, tâmplar. *s.m., pl.* bărdaşi.
bărdăcuţă/bărdăcuţ (rar) Diminutiv al lui bărdacă[2]; *s.f./s.n., pl.* bărdăcuţe.
bărdiţă (rar) Diminutiv al lui bardă. *s.f., g.-d. art.* bărdiţei, *pl.* bărdiţe.
bărdui *tr.* (rar) A ciopli cu barda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bărduiesc, *imperf. 3 sg.* bărduia; *conj. prez. 3* să bărduiască.
bărduire Acţiunea de a bărdui. *s.f., g.-d. art.* bărduirii.
bărnaci,-ce (reg.) Negricios, oacheş. *adj., pl.* bărnaci,-ce.
bărzăun 1. Nume dat unor insecte care seamănă cu albina; bondar. 2. Gărgăun. *s.m., pl.* bărzăuni.
bărzoi (rar) Bărbătuşul berzei. *s.n., pl.* bărzoi, *art.* bărzoii.
băsmăluţă Diminutiv al lui basma. *s.f., g.-d. art.* băsmăluţei, *pl.* băsmăluţe.
băsnar (rar) Persoană care scorneşte basme, povestiri mincinoase. *s.m., pl.* băsnari.
băsni *intr.* (înv.) A spune basne, povestiri mincinoase. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* băsnesc, *imperf. 3 sg.* băsnea; *conj. prez. 3* să băsnească.
băsnire (înv.) Basnă. *s.f., g.-d. art.* băsnirii, *pl.* băsniri.
băşcălie (fam., în expr.) *A lua* (pe cineva) *în ~* sau *a face ~* (de cineva) = a-şi bate joc (de cineva). *s.f., art.* băşcălia, *g.-d. art.* băşcăliei.
băşcăliş,-oa|să (-li-os) (fam.) Care îşi bate joc de cineva sau ia în râs pe cineva. *adj., pl.* băşcălişi,-oase.
băşica *tr.* şi *refl.* A produce sau a face băşici. *vb. I, ind. prez. 3* băşică.
băşicare Acţiunea de a (se) băşica. *s.f., g.-d. art.* băşicării, *pl.* băşicări.
băşică 1. Sac membranos din corpul uman sau animal, în care se adună unele secreţii; vezică. */~a fierii.* //Membrană obţinută din corpul unui porc sau al altui animal, uscată şi întrebuinţată ca pungă, burduf etc. 2. Umflătură a pielii conţinând o materie lichidă. 3. Organ intern al peştilor, plin cu aer, care îi ajută la plutire. 4. Obiect (de sticlă) de formă sferică. 5. Bulă mică formată la suprafaţa unor lichide (în timpul fierberii), a aluatului etc. 6. (arg.) Minge de fotbal. [*var.* (reg.) beşică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* băşica. *pl.* băşici.
băşicos,-oa|să (rar) Cu băşici. *adj., pl.* băşicoşi,-oase.
băşicuţă Diminutiv al lui băşică. *s.f., g.-d. art.* băşicuţei, *pl.* băşicuţe.
băşină Gaz intestinal, flatulenţă. *s.f., g.-d. art.* băşinii, *pl.* băşini.
băştinaş,-ă (Persoană) care trăieşte din moşi-strămoşi pe acelaşi teritoriu; autohton, indigen, aborigen. *adj., s.m.* şi *f., pl.* băştinaşi,-e.
bătaie A. 1. Lovitură repetată, dată cu mâna sau cu un obiect. 2. (sport) Izbire a pământului cu piciorul înainte de desprinderea de sol, la o săritură. /(fam.) *A da ~* = a zori, a grăbi. *~ de cap* = frământare a minţii. 3. (înv.) Încăierare, luptă. 4. *A pune* (ceva) *la ~* = a) a risca (ceva); b) a oferi ceva spre a fi cheltuit sau consumat. (*A cântări*) *cu ~* = (a cântări) cu puţin peste greutatea exactă. B. 1. Lovire, izbire repetată a unui obiect de altul. */~ de aripi* = fâlfâit. //Lovitură a vatalei la războiul de ţesut. 2. Stârnire a peştelui sau a vânatului. 3. Fiecare zvâcnire a inimii sau a pulsului. 4. Sunetul ritmic produs de un mecanism în funcţiune. 5. Distanţă până la care poate ajunge un proiectil, o săgeată etc. 6. (în legătură cu anumite fenomene ale naturii) Suflare a vântului; cădere a ploii, a grindinii etc. 7. (reg.) Lătrat (ritmic) al câinilor. 8. (muz.) Măsură, tact. 9. Boriște. //Perioadă în care se împerechează cocoşii de munte. *s.f., g.-d. art.* bătăii, *pl.* bătăi.
bătaie de joc Batjocură; (p. ext.) faptă urâtă. *s.f., g.-d. art.* bătăii de joc. *pl.* bătăi de joc.
bătăiaş (rar) Hăitaş. *s.m., pl.* bătăiaşi.
bătăios,-oa|să (-tă-ios) Care este gata să se bată. *adj., pl.* bătăioşi,-oase.
bătăiţă (fam.) Diminutiv al lui bătaie. *s.f., g.-d. art.* bătăiţei, *pl.* bătăiţe.
bătălău[1] (pop.) Bătăuş. *s.m., art.* bătălăul, *pl.* bătălăi.
bătălău[2] (pop.) Bătător[1] (1). *s.n., art.* bătălăul, *pl.* bătălaie.
bătălie 1. Luptă între armate, între grupuri etc. 2. (fig.) Efort făcut în vederea îndeplinirii unei acţiuni importante şi urgente. *s.f., art.* bătălia, *g.-d. art.* bătăliei, *pl.* bătălii, *art.* bătăliile.
bătătoare 1. Lopeţică cu care se bate pânza când se albeşte sau când se spală. 2. Maşină care bate smocurile de bumbac pentru destrămarea fibrelor. *s.f., g.-d. art.* bătătorii. *pl.* bătători.
bătător[1] 1. Băţ sau lopeţică (împletită) cu care se bat covoarele; bătălău[2]. 2. Suport pe care se aşază covoarele, cuverturile etc. pentru a fi bătute; brighidău, mâtcă. 3. Băţ având la un capăt o rotiţă cu găurele, cu care se bate smântâna în putinei, ca să se aleagă untul. 4. Unealtă cu care se îndeasă pământul. *s.n., pl.* bătătoare.
bătător[2]**,-oare** (în expr.) *~ la ochi* = care atrage în mod deosebit atenţia. *adj., pl.* bătători,-oare.

bătători 1. *tr.* A bate, a îndesa pământul. 2. *refl.* A face bătături. [*var.* bătături *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bătătoresc, *imperf. 3 sg.* bătătorea; *conj. prez. 3* să bătătorească.
bătătorit[1] Faptul de a bătători. *s.n.*
bătătorit[2]**,-ă** 1. (despre terenuri) Bătut, îndesat; (despre drumuri) pe care se circulă mult. 2. (despre palme) Cu pielea îngroşată, cu bătături. *adj., pl.* bătătoriţi,-te.
bătătură 1. Teren bătătorit în faţa casei; curte, ogradă. 2. Îngroşare a pielii palmelor sau tălpilor. /(fam.) *A călca* (pe cineva) *pe ~* = a atinge (pe cineva) unde îl doare mai tare. 3. Firele care se introduc cu suveica prin urzeală pentru a forma ţesătura; bătează. *s.f., g.-d. art.* bătăturii, *pl.* bătături.
bătături v. **bătători.**
bătăuş,-ă (Persoană) care caută motiv de bătaie; scandalagiu, bătălău[1]. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bătăuşi,-e.
bătează Bătătură (3). *s.f., g.-d. art.* bătăzii, *pl.* bătăzi.
bătelişte (reg.) 1. Loc bătătorit (de vite). 2. Loc de întâlnire, de adunare. *s.f., g.-d. art.* băteliştii, *pl.* bătelişti.
bătrâior,-oară (-trâ-ior) Diminutiv al lui bătrân; cam bătrân. [*var.* bătrânior,-oară *adj.*] *adj., pl.* bătrâiori,-oare.
bătrân,-ă 1. *adj.* 1. Înaintat în vârstă. /*Fată ~* = fată rămasă nemăritată. 2. Care există de mult timp. II. 1. *s.m.* şi *f.* Persoană înaintată în vârstă. /*Din ~i* = de demult. 2. (fam.) Părinţi; (la m. sg.) tată; (la f. sg.) mamă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bătrâni,-e.
bătrânel,-ică Diminutiv al lui bătrân. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bătrânei,-ele.
bătrânesc,-ească Caracteristic bătrânilor; de demult. *Cântec ~. adj., pl.* bătrâneşti.
bătrâneşte Ca bătrânii. *adv.*
bătrânet (rar) Bătrânime. *s.n.*
bătrâneţe 1. Vârstă înaintată a unui om; (livr.) senectute. 2. (rar) Bătrânime. *s.f., g.-d. art.* bătrâneţii, *pl.* bătrâneţi, *art.* bătrâneţile.
bătrânicios,-oasă Cu apucături şi cu înfăţişare de bătrân. *adj., pl.* bătrânicioşi,-oase.
bătrânime (rar) Oameni bătrâni; bătrânet, bătrâneţe. *s.f., g.-d. art.* bătrânimii.
bătrânior,-oară v. **bătrâior.**
bătrâniş (rar) Plantă erbacee cu flori albastre sau liliachii, cultivată ca plantă ornamentală. *s.m.*
bătuci 1. *tr.* A bătători, a îndesa pământul. 2. *refl.* 1. (despre piele) A se îngroşa. 3. *refl.* (despre fructe) A se lovi, a se zdrobi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bătucesc, *imperf. 3 sg.* bătucea; *conj. prez. 3* să bătucească. **bătut**[1] Batere. *s.n.*
bătut[2]**,-ă** 1. Care este (sau a fost) lovit. 2. *Bani ~* = bani în numerar. 3. (despre flori) Involt. 4. *Lapte ~* = lapte fermentat. 5. (despre drumuri) Pe care se umblă mult; bătătorit. *adj., pl.* bătuţi,-te.
bătuta Numele mai multor dansuri populare; melodia acestor dansuri. *s.f. art., neart.* bătută, *g.-d. art.* bătutei, *pl.* bătute.
băţ 1. Bucată de lemn lungă şi subţire, având diferite întrebuinţări. /*A pune* (cuiva) *~eţe în roate* = a face dificultăţi (cuiva). *A-şi lua traista-n ~* = a porni la drum. *A rămâne cu traista-n ~* = a sărăci. 2. (fig.) Lovitură dată cu băţul (1). 3. Piesă sub formă de vergea care intră în alcătuirea unor piese, maşini etc. *~ul iţelor. s.n., pl.* bete.
băţos,-oasă 1. Drept, ţeapăn. 2. (fig.) Îngâmfat. 3. (despre plante) Cu tulpina lemnoasă. *adj., pl.* băţoşi,-oase.
băubil,-ă Care poate fi băut; buvabil. *adj., pl.* băubili,-e.
băuni (bă-u-) *intr.* (reg., despre câini) A urla; (despre vite) a mugi; (despre copii) a ţipa, a se văieta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* băun/baun, *imperf. 3 sg.* băunea; *conj. prez. 3* să băune/să baune.
băut Faptul de a bea. *s.n.*
băutor,-oare (bă-u-) (Persoană) care are obiceiul să consume mult alcool; beţiv. *adj., s.m.* şi *f., pl.* băutori,-oare.
băutură (bă-u-) 1. Orice lichid care potoleşte setea. 2. Consum mare de lichide alcoolice. *s.f., g.-d. art.* băuturii, *pl.* băuturi.
băuturică (bă-u-) Diminutiv al lui băutură. *s.f., g.-d. art.* băuturicii, *pl.* băuturici/băuturele, *art.* băuturicile/băuturelele.
bâc (rar) Tată. *s.m.*
bâc/bâc-bâc (reg.) Cuvânt care imită bătăile neregulate (ale inimii). *interj.*
bâca (reg., în expr.) *A face ~* = a cădea. *adv.; interj.*
bâcă Mamă. *s.f.*
bâcâi *intr.* (înv., reg. despre inimă) A bate, a ticăi neregulat. //A lovi făcând zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3* bâcâie, *imperf. 3 sg.* bâcâia; *conj. prez. 3* să bâcâie.
bâhlí *refl.* (reg., mai ales despre apă) A căpăta un miros greu, de stătut. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se bâhleşte, *imperf. 3 sg.* se bâhlea; *conj. prez. 3* să se bâhlească.
bâiguí *tr.* şi *refl.* A vorbi incoerent; a bălmăji, a bodogăni. *vb. IV, ind. prez. 3.* bâiguie, *imperf. 3* bâiguia; *conj. prez. 3* să bâiguie.
bâiguiálă Faptul de a (se) bâigui. *s.f., g.-d. art.* bâiguielii, *pl.* bâiguieli.
bâiguitor,-oare (-gu-i-) Care bâiguie. *adj., pl.* bâiguitori,-oare.
bâjbâí *intr.* A umbla sau a căuta pipăind prin întuneric; a orbecăi. /*Pe ~ite = vb. IV, ind. prez. 3* bâjbâie, *imperf. 3 sg.* bâjbâia; *conj. prez. 3* să bâjbâie.
bâjbâiálă Faptul de a bâjbâi; bâjbâire, bâjbâit, bâjbâitură. *s.f., g.-d. art.* bâjbâielii, *pl.* bâjbâieli.
bâjbâire Bâjbâială. *s.f., g.-d. art.* bâjbâirii, *pl.* bâjbâiri.
bâjbâit Bâjbâială. *s.n.*
bâjbâiturá (-bâ-i-) (rar) Bâjbâială. *s.f., g.-d. art.* bâjbâiturii, *pl.* bâjbâituri.
bâlbâí *intr., tr.* şi *refl.* A pronunţa neclar cuvintele, repetând unele silabe; a gângăvi. *vb. IV, ind. prez. 3* bâlbâie, *imperf. 3 sg.* bâlbâia; *conj. prez. 3* să bâlbâie.
bâlbâiálă Faptul de a (se) bâlbâi. *s.f., g.-d. art.* bâlbâielii, *pl.* bâlbâieli.
bâlbâílă Persoană care se bâlbâie. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui bâlbâílă, *pl.* bâlbâílă.
bâlbor (reg.) Bulboană. *s.m.*
bâlci 1. Târg mare ţinut la sărbători importante; iarmaroc. 2. (fig., fam.) Gălăgie, hărmălaie. *s.n., pl.* bâlciuri.
bâldâbâc Cuvânt care imită zgomotul produs de căderea unui corp în apă; bâltâc. *interj.*
bâlină (rar) Specie epică în versuri, cu caracter eroic, din folclorul rus. *s.f., g.-d. art.* bâlinei.
bâltâc (rar) Bâldâbac. *interj.*
bâltâcâi *intr.* A cădea pe neaşteptate în apă; a face bâldâbâc. *vb. IV, ind. prez. 3* bâltâcâie, *imperf. 3 sg.* bâltâ-câia; *conj. prez. 3* să bâltâcâie.
bântuí *intr.* 1. (despre forţele naturii, la pers. 3) A se abate cu furie, producând pagube. 2. (despre boli, invazii) A face ravagii, a devasta. 3. *intr.* şi *tr.* (fam.) A cutreiera (1). 4. *tr.* (înv.) A asupri, a împila. *vb. IV, ind. prez. 3* bântuie, *imperf. 3 sg.* bântuia; *conj. prez. 3* să bântuie.
bântuiálă (fam.) Supărare, necaz. *s.f., g.-d. art.* bântuielii, *pl.* bântuieli.
bântuire Acţiunea de a bântui. *s.f., g.-d. art.* bântuirii, *pl.* bântuiri.

bântuitor,-oare (-tu-i-) Care bântuie. *adj., pl.* bântuitori,-oare.
bâr Cuvânt cu care se îndeamnă sau se gonesc oile. *interj.*
bârâi *tr.* A bodogăni; a cicăli pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 3* bârâie, *imperf. 3 sg.* bârâia; *conj. prez. 3* să bârâie.
bârcoace Arbust cu flori şi cu fructe roşii, care creşte pe stânci. *s.f., g.-d. art.* bârcocii, *pl.* bârcoci.
bârfă Bârfeală. *s.f., g.-d. art.* bârfei, *pl.* bârfe.
bârfeală Faptul de a (se) bârfi; vorbe defăimătoare; bârfire, bârfă, bârfit, cancan[1]. *s.f., g.-d. art.* bârfelii, *pl.* bârfeli.
bârfi 1. *tr., intr.* şi *refl. recipr.* A (se) calomnia, a (se) defăima. 2. *tr.* A flecări. *vb. IV, ind, prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bârfesc, *imperf. 3 sg.* bârfea; *conj. prez. 3* să bârfească.
bârfire Bârfeală. *s.f., g.-d. art.* bârfirii, *pl.* bârfiri.
bârfit Bârfeală. *s.n.*
bârfitor,-oare (Persoană) care bârfeşte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bârfitori,-oare.
bârlădean,-ă (Locuitor) din municipiul Bârlad. *adj., s.m., pl.* bârlădeni,-e.
bârlădeancă Locuitoare din municipiul Bârlad. *s.f., g.-d. art.* bârlădencei, *pl.* bârlădence.
bârlog 1. Vizuină de urs (sau de alte animale sălbatice). 2. (fig.) Culcuş; locuinţă. *s.n., pl.* bârloguri.
bârnă 1. Trunchi de copac (cioplit cu barda), folosit în construcţii. 2. Aparat de gimnastică feminină format dintr-o grindă de lemn, dispusă deasupra solului, la o anumită înălţime. *s.f., g.-d. art.* bârnei, *pl.* bârne.
bârneţ v. **brâneţ.**
bârnui *tr.* A aşeza bârnele pentru a ridica pereţii unei construcţii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bârnuiesc, *imperf. 3 sg.* bârnuia; *conj. prez. 3* să bârnuiască.
bârsan,-ă 1. Referitor la Ţara Bârsei. 2. (despre lâna unor oi) Lungă şi aspră. *adj., pl.* bârsani,-e.
bârsană Oaie cu lână lungă şi aspră; bârsancă. *s.f., g.-d. art.* bârsanei, *pl.* bârsane.
bârsancă (rar) Bârsană. *s.f., g.-d. art.* bârsancei, *pl.* bârsance.
bârsă Bucată de lemn, sau de fier care uneşte între ele brăzdarul, cormana şi plazul plugului. *s.f., g.-d. art.* bârsei, *pl.* bârse.
bârzoi (reg., în expr.) *Cu coada ~* = cu coada ridicată în sus. *adv.*
bârzoia *refl.* (reg.) 1. A se îngâmfa, a se umfla în pene. 2. A se bosumfla. *vb. I, ind. prez. 3* se bârzoiază; *conj. prez. 3* să se bârzoieze.
bât,-ă (reg.) 1. *adj.* Bătrân. II. *s.m.* şi *f.* Bunic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bâţi,-te.
bâtă 1. Băţ lung şi gros (cu măciulie); ciomag. 2. Lovitură dată cu un astfel de băţ. *s.f., g.-d. art.* bâtei, *pl.* bâte.
bâtlan Pasăre de baltă, cu pene cenuşii, cu gâtul şi picioarele lungi; stârc cenuşiu. *s.m., pl.* bâtlani.
bâtlănaş Pasăre mai mică decât bâtlanul cu pene roşcate şi negre. *s.m., pl.* bâtlănaşi.
bâţ/bâţa Cuvânt care imită o mişcare rapidă într-o parte şi în alta. *interj.*
bâţan (reg.) Mic ţânţar care tremură din picioare când stă pe loc. *s.m., pl.* bâţani.
bâţâi *intr.* şi *tr.* A mişca repede din mâini, din picioare sau din cap; (despre animale) a da din coadă. *vb. IV, ind. prez. 3* bâţâie, *imperf. 3 sg.* bâţâia; *conj. prez. 3* să bâţâie.
bâţâială Tremur (nervos) al picioarelor, al mâinilor, al capului sau (la animale) al cozii. *s.f., g.-d. art.* bâţâielii, *pl.* bâţâieli.
bâz/bâzzz Cuvânt care imită sunetul produs de unele insecte. *interj.*
bâză Joc de copii. în care cel care se pune „bâză" trebuie să ghicească cine l-a lovit pe la spate dintre partenerii de joc. *s.f., g.-d. art.* bâzei, *pl.* bâze.
bâzâi 1. *intr.* (despre insecte) A zumzăi. 2. *intr.* (mai ales despre copiii, fam.) A plânge, a scânci. 3. *tr.* (fam.) A cicăli, a sâcâi. *vb. IV, ind. prez. 3* bâzâie, *imperf. 3 sg.* bâzâia; *conj. prez. 3* să bâzâie.
bâzâială Faptul de a bâzâi; zgomot produs de insectele care zboară; bâzâit, bâzâitură. *s.f., g.-d. art.* bâzâielii, *pl.* bâzâieli.
bâzâit Bâzâială. *s.n.*
bâzâitoare (rar) (-zâ-i-) Jucărie de copii care produce zgomote asemănătoare unui bâzâit. *s.f., g.-d. art.* bâzâitorii, *pl.* bâzâitori.
bâzâitor,-oare (-zâ-i-) Care bâzâie. *adj., pl.* bâzâitori,-oare.
bâzâitură (rar) (-zâ-i-) Bâzâială. *s.f., g.-d. art.* bâzâiturii, *pl.* bâzâituri.
bâzdâc (fam.) Toană, capriciu. */A-i sări* (cuiva) *~ul* = a se supăra. *s.n., pl.* bâzdâcuri.
bâzdâganie (-ni-e) (pop.) Namilă, monstru; ciudăţenie, arătare; năzdrăvănie. *s.f., art.* bâzdâganiа, *g.-d. art.* bâzdâganiei, *pl.* bâzdâganii, *art.* bâzdâganiile.
bâzoi[1] Viespe. *s.m., pl.* bâzoi, *art.* bâzoii.
bâzoi[2] (pop.) Coardă cu timbrul cel mai jos la instrumentele muzicale. *s.n., pl.* bâzoaie.
BBC (bibisi) (angl.) Post de radio şi televiziune. *s.prop.n., art.* BBC-ul.
BCA (be-ce-a) Material de construcţie uşor, de diferite forme, cu proprietăţi izolatoare. *s.n., art.* BCA-ul.
BCG (be-ce-ge) Vaccin contra tuberculozei pulmonare. *s.n., art.* BCG-ul.
bea 1. *tr.* (şi fig.) A înghiţi lichide. */A ~ paharul până la fund* = a îndura un necaz, o suferinţă până la capăt. 2. *intr.* (spec.) A consuma băuturi alcoolice. /(fam.) *A ~ în sănătatea* (sau *în cinstea*) *cuiva* = a închina un pahar de băutură în cinstea cuiva, sărbătorind pe cineva. 3. *tr.* A cheltui bani, avere etc. pe băutură. */A-şi ~ şi cămaşa* = a cheltui totul pe băutură. *A-şi ~ minţile* = a bea până la inconştienţă. 4. *tr.* (pop.) *A ~ tutun* = a fuma. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* beau, *2 sg.* bei, *imperf. 1 sg.* şi *pl.* beam, *2 sg.* beai, *perf. s. 1 sg.* băui; *conj. prez. 3* să bea.
beat[1] (bit) (angl.) 1. Specific beatnicilor. 2. Care aparţine unui stil din muzica modernă (rock, jazz). *adj. invar.*
beat[2],-ă 1. Care este în stare de ebrietate; băut, cherchelit. 2. (fig.) Copleşit de o stare sufletească plăcută. *~ de fericire. adj., pl.* beţi,-te.
beatifica (be-a-) *tr.* (la catolici) A trece o persoană, după moarte, în rândul sfinţilor. *vb. I, ind. prez. 3* beatifică.
beatificare (be-a-) Faptul de a beatifica. *s.f., g.-d. art.* beatificării, *pl.* beatificări.
beatitudine (be-a-) Stare de fericire deplină, de euforie. *s.f., g.-d. art.* beatitudinii.
beatnic (bitnic) (angl.) Intelectual american contestatar, cu ţinută neîngrijită, adept al unei mişcări sociale şi literare din anii `50 ai secolului al XX-lea; (p. ext.) tânăr (din Occident) cu plete şi ţinută neîngrijită. *s.m., pl.* beatnici.
beaujolais (bojole) (fr.) Vin din regiunea Beaujolais. *s.n., art.* beaujolais-ul.
bebe/bebe Copil în primele luni sau în primii ani de viaţă; bebi. *s.m.*
bebeluş Copil în primele luni de viaţă. *s.m., pl.* bebeluşi.
bebi Bebe. *s.m.*
bec[1] (rar) Fundaş la jocul de fotbal. *s.m., pl.* beci.
bec[2] 1. Sferă de sticlă în care se află un filament electric. /(fam.) *A cădea* (sau *a călca*) *pe ~* = a o păţi. 2. Orificiu prin care ţâşneşte un lichid vaporizat, un jet de gaz sub presiune sau un amestec de gaze pentru a putea fi aprinse. *s.n., pl.* becuri.

becar Accident muzical care anulează un diez sau un bemol. *s.m., pl.* becari.
becaţă Specie de păsări migratoare de baltă, cu ciocul lung; becatină. *s.f., g.-d. art.* becaţei, *pl.* becaţe.
becaţină Becaţă. *s.f., g.-d. art.* becaţinei, *pl.* becaţine.
becer (înv.) Dregător însărcinat cu supravegherea bucătăriei domneşti, *s.m., pl.* becери.
becerie (înv.) Bucătărie domnească. *s.f., art.* becerîa, *g.-d. art.* becerîei, *pl.* becerîi, *art.* becerîile.
becher (înv.) Burlac, holtei. *s.m., pl.* becheri.
becheraş Diminutiv al lui becher. *s.m., pl.* becheraşi.
bechie 1. Dispozitiv pe care se sprijină coada avionului. 2. Apărătoare metalică a elicei unei ambarcaţiuni. *s.f., art.* bechia, *g.-d. art.* bechiei, *pl.* bechii, *art.* bechiile.
bechiu (reg., în expr.) *A nu şti* (sau *a nu zice, a nu pomeni, a nu pricepe nici*) ~ = a nu şti (sau a nu zice, a nu pomeni, a nu pricepe nimic), niciun cuvânt. *s.n.*
beci 1. Pivniţă. 2. Închisoare la subsolul unei clădiri. *s.n., pl.* beciuri.
becisnic,-ă/bicisnic,-ă (înv.) 1. (Om) vrednic de milă, slăbănog neputincios. 2. (fig.) Nemernic, ticălos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* becisnici,-ce/bicisnici,-ce.
becisnicie/bicisnicie (înv.) Faptă de becisnic. *s.f., art.* becisnicia/bicisnicia, *g.-d. art.* becisniciei/bicisniciei, *pl.* becisnicii/bicisnicii, *art.* becisniciile/bicisniciile.
bectemis (înv.) Calitate superioară de tutun. *s.n.*
bedreag (reg.) Scaun sau banc de lucru pentru lemnar. *s.n., pl.* bedreaguri.
beduin,-ă (Persoană) care aparţine unei populaţii arabe nomade din Peninsula Arabică şi din Africa de Nord. *adj., s.m.* şi *f., pl.* beduini,-e.
bee Cuvânt care imită strigătul oilor sau al caprelor. *interj.*
beethovenian,-ă (be-to-ve-ni-an) În maniera lui Beethoven. *adj., pl.* beethovenieni,-e.
begonie (-ni-e) Plantă ornamentală cu flori şi frunze de diferite culori. *s.f., art.* begonia, *g.-d. art.* begoniei, *pl.* begonii, *art.* begoniile.
behaviorism (biheiviorism) (angl.) Curent în psihologie care consideră comportamentul individului ca o reacţie la anumiţi stimuli exteriori. *s.n.*
behăi *intr.* (despre oi şi capre) A scoate strigătul caracteristic speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* behăie, *imperf. 3 sg.* behăia; *conj. prez. 3* să behăie.
behăit Sunete caracteristice scoase de oi, miei, capre; behăitură. *s.n.*
behăitor,-oare (-hă-i-) (rar) Care behăie. *adj., pl.* behăitori,-oare.
behăitură (-hă-i-) Behăit. *s.f., g.-d. art.* behăiturii, *pl.* behăituri.
behehe Cuvânt care imită strigătul oilor sau al caprelor. *interj.*
behliţă (reg.) Nume dat unor specii de peşti mici. *s.f., g.-d. art.* behliţei, *pl.* behliţe.
bei 1. Guvernator al unei provincii din fostul Imperiu Otoman. 2. Titlu dat de turci domnilor ţărilor româneşti. *s.m., pl.* bei, *art.* beii.
beilerbei Guvernator general al unei provincii din Imperiul Otoman. *s.m., pl.* beilerbei, *art.* berlerbeii.
beilic (bei-) (înv.) 1. Casă în care erau găzduiţi beii. 2. Dijmă (în oi). 3. Muncă efectuată gratuit în folosul unui bei sau al feudalilor autohtoni. *s.n., pl.* beilicuri.
beizadea (bei-) (înv.) Fiu de domn; principe, prinţ. *s.f., art.* beizadeaua, *g.-d. art.* beizadelei, *pl.* beizadele.
bej[1] Cafeniu foarte deschis. *adj. invar.*
bej[2] Culoare cafenie-deschis. *s.n.*
bejănar v. **băjenar.**
bejăni v. **băjeni.**
bejanie v. **băjenie.**
bejenar v. **băjenar.**
bejeni v. **băjeni.**
bejenie v. **băjenie.**
bel Unitate de măsură pentru intensitatea sunetului. *s.m., pl.* beli.
beladonă Plantă erbacee otrăvitoare, ale cărei flori brun-violete conţin atropină; mătrăgună. //Medicament preparat din această plantă. *s.f., g.-d. art.* beladonei, *pl.* beladone.
belaliu,-ie (fam.) 1. Dificil. 2. Mofturos, capricios. *adj., pl.* belalii.
belarus,-ă/bielorus,-ă (bie-) (Locuitor) din Belarus (Bielorusia). *adj., s.m.* şi *f., pl.* belaruşi/bieloruşi,-se.
belarusă/bielorusă (bie-) Limbă slavă vorbită de belaruşi. *s.f., g.-d. art.* belarusei/bielorusei.
belcanto Stil italian de interpretare în muzica vocală, caracterizat prin puritatea sunetului şi virtuozitate. *s.n., art.* belcantoul.
belciug 1. Verigă de metal de care se prinde un lanţ, un lacăt etc. /*A pune* (cuiva) *~ul în nas* = a pune stăpânire pe cineva. (fam.) *A (nu) fi câştigat la ~e* = a (nu) fi considerat o persoană căreia i se poate solicita orice serviciu. 2. Meandru al unui râu, care în perioadă de secetă rămâne izolat de albia principală. *s.n., pl.* belciuge.
belciugat,-ă (pop., despre coarnele animalelor) Încărligat, încovoiat. *adj., pl.* belciugaţi,-te.
beldie (-di-e) (reg.) Prăjină lungă şi subţire. *s.f., art.* beldia, *g.-d. art.* beldiei, *pl.* beldii, *art.* beldiile.
beldiţă Peşte mic, având pe părţile laterale câte două linii paralele întrerupte. *s.f., g.-d. art.* beldiţei, *pl.* beldiţe.
belea (fam.) Întâmplare neprevăzută; bucluc, încurcătură. /*A da de ~* = a da de bucluc. //Fiinţă care provoacă numai încurcături, neplăceri *s.f., art.* beleaua, *g.-d. art.* belelei, *pl.* belele, *art.* belelele.
bele-arte (livr.) Arte frumoase (pictură, sculptură etc.). *s.f. pl.*
belemnit Moluscă cefalopodă fosilă. *s.m., pl.* belemniţi.
beletristic,-ă Care aparţine literaturii artistice. *adj., pl.* beletristici,-ce.
beletristică Literatură artistică. *s.f., g.-d. art.* beletristicii.
belfer (fam.) 1. Învăţător, profesor. 2. Persoană care trăieşte în lux. *s.m., pl.* belferi.
belgi Uniune de triburi celtice, care în Antichitate populau regiunea dintre Sena şi Rin. *s.m. pl.*
belgian,-ă (-gi-an) (Locuitor) din Belgia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* belgieni,-e.
belgiancă (-gi-an-) Locuitoare din Belgia. *s.f., g.-d. art.* belgiencei, *pl.* belgience.
belgrădean,-ă (Locuitor) din Belgrad. *adj., s.m., pl.* belgrădeni,-e.
belgrădeancă Locuitoare din Belgrad. *s.f., g.-d. art.* belgrădencei, *pl.* belgrădence.
belhiţă/belhiţă (rar) Animal mic, din ordinul rozătoarelor, cu coada lungă, acoperită cu păr des. *s.f., g.-d. art.* belhiţei/belhiţei.
beli (pop.) 1. *tr.* A jupui. 2. *tr.* şi *refl.* A se juli. 3. *tr. A-şi ~ ochii* = a privi cu mirare, prosteşte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* belesc, *imperf. 3 sg.* belea; *conj. prez. 3* să beleaască.
belicist,-ă (rar) De război; belicos. *adj., pl.* belicişti,-ste.
belicos,-oasă Agresiv, războinic. *adj., pl.* belicoşi,-oase.
beligerant,-ă Care se află în stare de război. *Ţări ~. adj., pl.* beligeranţi,-te.
beligeranţă Situaţia de beligerant; stare de război. *s.f., g.-d. art.* beligeranţei.

belinograf Aparat pentru transmiterea de imagini la distanță pe cale electromagnetică. *s.n., pl.* belinografe.
belinogramă Imagine transmisă prin belinograf. *s.f., g.-d. art.* belinogramei, *pl.* belinograme.
belită Exploziv de siguranță întrebuințat în minele de cărbuni. *s.f., g.-d. art.* belitei.
belotă Joc de cărți care se joacă pe puncte. *s.f., g.-d. art.* belotei.
belșiță Plantă erbacee ornamentală cu flori mari, roșii, galbene sau pestrițe. *s.f., g.-d. art.* belșiței, *pl.* belșițe.
belșug Cantitate mare de bunuri materiale; abundență, bogăție. *s.n., pl.* belșuguri.
beltea v. peltea.
belvedere Construcție așezată pe un loc ridicat, de unde se poate vedea departe. *s.f., g.-d. art.* belvederii, *pl.* belvederi.
Belzebut (livr.) Unul dintre numele date diavolului. *s.prop.m.*
bemberg (înv.) Țesătură de mătase artificială, folosită pentru lenjerie. *s.n.*
bemol Semn grafic muzical care coboară cu un semiton nota pe care o precedă. *s.m., pl.* bemoli.
bemoliza *tr.* A marca o notă cu un bemol. *vb. I, ind. prez. 3* bemolizează.
benă Cutia unui autocamion în care se încarcă materiale. //Cupă la macarale. *s.f., g.-d. art.* benei, *pl.* bene.
benchet (pop.) Petrecere mare, chef. *s.n., pl.* benchete.
benchetui *intr.* (fam.) A chefui, a petrece. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* benchetuiesc. *imperf. 3 sg.* benchetuia; *conj. prez. 3* să benchetuiască.
benchetuială (fam.) Petrecere, chef. *s.f., g.-d. art.* benchetuielii, *pl.* benchetuieli.
benchi v. **benghi.**
bendiță v. **bentiță.**
bendix Mecanism care permite angrenarea pinionului demarorului cu coroana dințată de pe volantul motorului. *s.n., pl.* bendixuri.
benedictin,-ă 1. *adj.* 1. Referitor la benedictini. 2. (fig.) Laborios, harnic. II. *s.m.* și *f.* Călugăr (sau călugăriță) dintr-un ordin întemeiat în secolul al VI-lea de Sf. Benedict. */Muncă de* ~ = muncă minuțioasă și de lungă durată. III. *s.f.* Băutură spirtoasă fină (preparată la început de benedictini). *adj., s.m.* și *f., pl.* benedictini,-e.
benedicțiune (-ți-u-) (livr.) Binecuvântare. *s.f., g.-d. art.* benedicțiunii, *pl.* benedicțiuni.
benefic,-ă Binefăcător; favorabil, propice. *adj., pl.* benefici,-ce.
beneficia (-ci-a) *intr.* A avea un beneficiu, un profit din ceva sau de la cineva. *vb. I, ind. prez. 3* beneficiază, *1 pl.* beneficiem; *conj. prez. 3* să beneficieze; *ger.* beneficiind.
beneficiar,-ă (-ci-ar) Persoană sau colectivitate care beneficiază de ceva. *s.m., pl.* beneficiari; *s.f., g.-d. art.* beneficiarei, *pl.* beneficiare.
beneficiare (-ci-e-) Faptul de a beneficia. *s.f., g.-d. art.* beneficierii, *pl.* beneficieri.
beneficiu Avantaj, câștig pe care îl are cineva din ceva; profit. */Sub ~ de inventar* = sub rezerva verificării; în mod provizoriu. *s.n., art.* beneficiul, *pl.* beneficii, *art.* beneficiile.
benevol,-ă Făcut de bunăvoie. *adj., pl.* benevoli,-e.
benga (fam., în expr.) *A lua* ~ (pe cineva) = a-l lua dracul, a o păți. *s.m.*
bengal (în sintagma) *Foc* ~ = foc de artificii. *adj., pl.* bengale.
bengalez,-ă I. *adj.* Referitor la bengalezi (II). II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Popor indo-european care trăiește în regiunea cursului inferior al Gangelui și al Brahmaputrei; (la sg.) persoană care face parte din acest popor. *adj., s.m.* și *f., pl.* bengalezi,-e.
bengali[1]/bengali I. *adj. invar.* (în sintagma) *Limba* ~ = limba vorbită în Bengal (India). II. *s.m.* și *f.* Bengalez (II). *adj. invar., s.m.* și *f., pl.* bengali/bengali.
bengali[2]/bengali (rar) Pasăre înrudită cu vrabia, originară din India. *s.m., pl.* bengali/bengali.
bengali[3]/bengali Limba vorbită în Bengal (India). *s.f.*
benghi/zbenghi (fam.) 1. Semn negru pe obraz sau pe trup. 2. (în superstiții) Semn făcut pe fruntea cuiva pentru a fi ferit de deochi. *s.n., pl.* benghiuri/zbenghiuri.
benign,-ă (despre boli) Ușor, vindecabil. *adj., pl.* benigni,-e.
benignitate Stare benignă. *s.f., g.-d. art.* benignității.
beninez,-ă (Locuitor) din Benin. *adj., s.m.* și *f., pl.* beninezi,-e.
benjamin (livr.) Cel mai mic copil al unei familii, cel mai tânăr membru al unui grup. *s.m., pl.* benjamini.
benoar (înv.) Lojă la nivelul parterului (într-un teatru). *s.n., pl.* benoare.
bente (înv., rar) Cătușe, obezi. *s.f. pl.*
bentiță Dimiutiv al lui bantă [*var.* bendiță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* bentiței, *pl.* bentițe.
bentonic,-ă Care trăiește pe fundul apelor. *adj., pl.* bentonici,-ce.
bentonit Rocă sedimentară argiloasă, utilizată ca decolorant sau dezoxidant. [*var.* bentonită *s.f.*] *s.n.*
bentonită v. **bentonit.**
bentos Totalitatea organismelor care trăiesc pe fundul apelor. *s.n.*
benzaldehidă Aldehidă obținută din benzan, întrebuințată în industria coloranților. *s.f., g.-d. art.* benzaldehidei, *pl.* benzaldehide.
benzedrină (farm.) Excitant cerebral care înlătură temporar somnul și foamea; amfetamină. *s.f., g.-d. art.* benzedrinei.
benzen Hidrocarbură lichidă, incoloră, extrasă din gudroanele de huilă și întrebuințată pe scară largă în industrie. *s.m.*
benzenic,-ă Care conține benzen. *adj., pl.* benzenici,-ce.
benzină Lichid incolor, ușor inflamabil, cu miros caracteristic, folosit drept combustibil pentru motoare. *s.f., g.-d. art.* benzinei, *pl.* benzine.
benzoat (-zo-at) Sare sau ester al acidului benzoic. *s.m., pl.* benzoați.
benzoe Produs natural, vegetal, solid, care conține rășini, acid benzoic și un ulei volatil; smirnă. *s.f.*
benzoic,-ă (-zo-ic) (în sintagma) *Acid* ~ = substanță albă extrasă din rășini naturale sau fabricată sintetic și întrebuințată în medicină, în industria coloranților etc. *adj.*
benzolism Boală profesională datorată intoxicării cu benzen. *s.n.*
benzonaftol Benzoat de naftol întrebuințat ca antiseptic intestinal. *s.m., pl.* benzonaftoli.
benzopirină Substanță gudronată care se găsește în fumul de țigară. *s.f., g.-d. art.* benzopirinei.
benzopurpurină Substanță roșie folosită drept colorant pentru bumbac. *s.f., g.-d. art.* benzopurpurinei.
berar[1] 1. (rar) Specialist în fabricarea berii. 2. Negustor care vinde bere. *s.m., pl.* berari.
berar[2] Sărbătoare a berii. *s.n.*
berărie Loc unde se bea bere; braserie. *s.f., art.* berăria *g.-d. art.* berăriei, *pl.* berării, *art.* berăriile.
berbant (înv. și fam.) Bărbat afemeiat, crai. *s.m., pl.* berbanți.
berbantlâc (înv. și fam.) Purtare de berbant. *s.n., pl.* berbantlâcuri.
berbec A. Masculul oii. B. 1. Mașină de război întrebuințată în trecut la spargerea zidurilor și a porților unei cetăți. 2. Greutate folosită la baterea stâlpilor, a pilonilor etc. [*var.* berbece *s.m.*] *s.m., pl.* berbeci.

berbecăr Păstor de berbeci (A). *s.m., pl.* berbecări.
berbecăt,-ă (rar, despre botul sau fruntea unui animal) Cu profil bombat. *adj., pl.* berbecăți,-te.
berbecărie Țarc, îngrăditură unde se țin berbecii. *s.f., art.* berbecăria, *g.-d. art.* berbecăriei, *pl.* berbecării, *art.* berbecăriile.
berbece v. **berbec.**
berbecel 1. (zool.) Berbecuț. 2. (ornit.) Sfrâncioc mare. *s.m., pl.* berbeceí.
berbeci *tr.* (rar) A izbi, a lovi puternic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* berbecesc, *imperf. 3 sg.* berbecea; *conj. prez. 3* să berbeceáscă.
Berbecul Constelație din emisfera boreală; unul dintre semnele zodiacului. */Zodia* ~ = perioada dintre 21 martie și 21 aprilie, când Soarele trece în dreptul Berbecului. *s.prop.m.*
berbecuț Diminutiv al lui berbec (A); berbecel. [*var.* bărbăcuț *s.m.*] *s.m., pl.* berbecuți.
berber,-ă 1. *adj.* Care aparține berberilor. II. *s.f.* (la pl.) Populație hamito-semitică din nordul Africii; (la sg.) persoană care aparține acestei populații. *adj., s.m.* și *f., pl.* berberi,-e.
berberă Limba vorbită de berberi. *s.f., g.-d. art.* berberei.
berc[1] (reg.) Dumbravă, pădurice. *s.n., pl.* bercuri.
berc[2]**, bearcă** 1. (despre animale) Cu coada scurtă, sau scurtată; fără coadă. 2. (despre căciulă) Fără vârf. *adj., pl.* berci,-ce.
berceuse (bersöz) (fr.) Piesă instrumentală care are la bază un cântec de leagăn. *s.f., g.-d. art.* berceusei, *pl.* berceuse.
bere[1] 1. Băutură slab alcoolizată, obținută prin fermentarea malțului și a hameiului. 2. Țap, halbă sau sticlă de bere[1] (1). *s.f., g.-d. art.* berii, *pl.* (2) beri.
bere[2] Faptul de a bea. *s.f.*
berechet[1] (fam.) Din belșug, din abundență. *adv.*
berechet[2] (reg.) 1. (ir.) Om care aduce belșug, noroc. 2. Om șiret, șmecher; haimana. *s.m., pl.* berecheți.
berechet[3] (rar) 1. Belșug, abundență. 2. Noroc, prosperitate. *s.n., pl.* berechețuri.
beregată (pop.) Laringe; gâtlej. *s.f., g.-d. art.* beregatei, *pl.* beregate.
beret v. **beretă.**
beretă Șapcă fără cozoroc; bască. [*var.* beret *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* beretei, *pl.* berete.
beri-beri Boală din Extremul Orient, provocată de lipsa vitaminei B1 din alimentație. *s.n.*
berii Piatră prețioasă de diferite culori, reprezentând un silicat natural de beriliu și aluminiu. *s.n., pl.* beriluri.
beriliu Metal alb-cenușiu, maleabil și ductil, foarte dur, întrebuințat la aliaje și ca dezoxidant. *s.n., art.* beriliul.
berjeră Fotoliu adânc și larg, cu rezemătoare laterale pentru cap. *s.f., g.-d. art.* berjerei, *pl.* berjere.
berlină 1. (înv.) Trăsură mare, închisă, cu două banchete așezate față în față. 2. Autoturism cu patru uși și cu patru geamuri laterale. *Dacia* ~. *s.f., g.-d. art.* berlinei, *pl.* berline.
berlinez,-ă 1. (Locuitor) din Berlin. *adj., s.m.* și *f., pl.* berlinezi,-e.
bermă Banchetă lată amenajată pe taluzurile mai înalte de 4 metri, pentru a le mări stabilitatea. *s.f., g.-d. art.* bermei, *pl.* berme.
bermudă Șort până la genunchi. *s.f., g.-d. art.* bermudei, *pl.* bermude.
bernardin Câine mare de culoare albă, cu pete roșcate, originar din Elveția, dresat să descopere călătorii rătăciți în munți. *s.m., pl.* bernardini.
bernă[1] (în expr., despre steaguri) *În* ~ = coborât pe jumătate în semn de doliu. *s.f.*
bernă[2] Întăritură pentru consolidarea unui taluz, făcută din pământul rămas prin săparea șanțului. *s.f., g.-d. art.* bernei, *pl.* berne.
berneveci (reg.) Pantaloni țărănești largi, făcuți din stofă groasă. *s.m. pl.*
bersalier (-li-er) (înv.) Vânător de munte din armata italiană. *s.m., pl.* bersalieri.
bertă (reg.) Broboadă de lână croșetată, purtată de femei pe cap sau pe umeri. *s.f., g.-d. art.* bertei, *pl.* berte.
berton (rar) Barcă pliantă din pânză cauciucată. *s.n., pl.* bertoare.
besactea (înv.) Cutie de lemn ornamental în care se păstrează bijuterii, tutun etc. *s.f., art.* besacteaua, *g.-d. art.* besactelei, *pl.* besactele, *art.* besactelele.
beschie (-chi-e) Fierăstrău alcătuit dintr-o pânză lată, cu două mânere, pentru a fi acționat de doi lucrători. [*var.* beșchie *s.f.*] *s.f., art.* beschia, *g.-d. art.* beschiei, *pl.* beschii, *art.* beschiile.
bessi 1. Nume dat de romani unui trib trac așezat în Antichitate între Munții Rodopi și râul Marița. 2. Numele pecenegilor în izvoarele scrise. *s.m. pl.*
bestial,-ă (-ti-al) 1. De bestie, feroce, animalic, fioros. *Instinct* ~. 2. (arg.) Excepțional (de frumos, de bun). *adj., pl.* bestiali,-e.
bestialitate (-ti-a-) Cruzime; faptă bestială. *s.f., g.-d. art.* bestialității, *pl.* bestialități.
bestiar[1] (-ti-ar) (livr.) Gladiator care lupta cu fiarele în arenele romane. *s.m., pl.* bestiari.
bestiar[2] (-ti-ar) Culegere medievală de fabule și de povestiri animaliere. *s.n., pl.* bestiare.
bestie (-ti-e) 1. Fiară. 2. (fig.) Om crud, sălbatic. *s.f., art.* bestia, *g.-d. art.* bestiei, *pl.* bestii, *art.* bestiile.
bestseller (bestselăr) (angl.) 1. Carte, disc care deține recordul de vânzari. 2. Articol, produs comercial foarte căutat la un moment dat. *s.n., pl.* bestselleruri.
beșchie v. **beschie.**
beșică v. **bășică.**
beșleagă 1. (înv.) Căpitan de beșlii. 2. (fig.) Om neputincios, ramolit. *s.m., pl.* beșlegi.
beșlic (înv.) Monedă turcească de cinci parale, care a circulat și în Muntenia. *s.m., pl.* beșlici.
beșliu (înv.) Soldat (turc) de cavalerie, care făcea serviciul de curier domnesc sau de jandarm. //(la pl.) Corp de cavalerie alcătuit din astfel de soldați. *s.m., pl.* beșlii, *art.* beșliii.
beșteleală (fam.) Faptul de a beșteli. *s.f., g.-d. art.* beștelelii, *pl.* beșteleli.
beșteli *tr.* (fam.) A mustra cu asprime. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* beștelesc, *imperf. 3 sg.* beștelea; *conj. prez. 3* să beșteleáscă.
beta 1. A doua literă a alfabetului grecesc (ß), corespunzând sunetului b. 2. *Particulă* ~ = electron negativ sau pozitiv emis de unele substanțe radioactive. *Radiație* ~ = radiație constituită din particule beta. *s.m., pl.* beta.
betatron (fiz.) Accelerator de electroni. *s.n., pl.* betatroane.
beteag,-ă (pop.) (Om) infirm, schilod. *adj., s.m.* și *f., pl.* betegi,-ge.
beteală Fir lung, auriu sau argintiu, folosit ca podoabă (pentru mirese sau pentru pomul de Crăciun). [*var.* petelală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* betelii.
betegeală (pop.) Infirmitate. [*var.* betejeală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* betegelii, *pl.* betegeli.
betegi *tr.* și *refl.* (pop.) A provoca cuiva o infirmitate sau a rămâne infirm. 2. *refl.* (reg.) A face o hernie. 3. *refl.* (reg.) A se îmbolnăvi. [*var.* beteji *vb.*] *vb. IV, ind., prez. 1 sg.* și *3 pl.* betegesc, *imperf. 3 sg.* betegea; *conj. prez. 3* să betegeáscă.
betegie (reg.) Infirmitate. *s.f., art.* betegia, *g.-d. art.* betegiei, *pl.* betegii, *art.* betegiile.

beteleală v. **betegeală.**
beteli v. **betegi.**
betel[1] Mic arbust tropical cultivat pentru frunzele sale cu gust înțepător. *s.m., pl.* beteli.
betel[2] Frunză de betel[1], care se mestecă. *s.n.*
betelie Fâșie îngustă cusută în partea de sus a pantalonilor, a fustei etc.; tiv făcut ca să treacă prin el un șiret, un elastic etc.; bată. *s.f., art.* beteli**a**, *g.-d. art.* beteliei, *pl.* beteli**i**, *art.* beteliile.
beteșug (pop.) Infirmitate, invaliditate. *s.n., pl.* beteșuguri.
beton 1. Material rezistent folosit în construcții și compus dintr-un amestec de pietriș, nisip, ciment și apă. /~ *armat* = amestecul descris mai sus turnat peste o armătură de vergele metalice. ~ *vibrat* = beton a cărui compactitate este sporită după turnarea în cofraje, prin imprimarea unor oscilații cu ajutorul unor aparate speciale. 2. Sistem de apărare, folosit în unele jocuri sportive, constând în utilizarea supranumerică a jucătorilor în defensivă. *s.n., pl.* beton**uri**.
betona *intr.* și *tr.* A turna beton în cofrajele unei construcții, în săpăturile de fundații etc. *vb. I, ind. prez. 3* betonează.
betonare Acțiunea de a betona. *s.f., g.-d. art.* betonării, *pl.* betonări.
betonier (-ni-er) Betonist. *s.m., pl.* betonieri.
betonieră (-ni-e-) Mașină pentru prepararea betonului. *s.f., g.-d. art.* betonierei, *pl.* betoniere.
betonist,-ă Muncitor, inginer specializat în lucrări de beton; betonier. *s.m., pl.* betoniști; *s.f., g.-d. art.* betonistei, *pl.* betoniste.
betuiacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate unisexuate grupate în amenți; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* betuiaceea, *g.-d. art.* betuiaceei, *pl.* betuiacee.
beție 1. Stare în care se află omul beat. 2. Petrecere la care se bea foarte mult. /~ *rece* (sau *albă* ori *cu stupefiante*) = stare de halucinație provocată de folosirea stupefiantelor. ~*a adâncurilor* = stare de euforie provocată de creșterea azotului din sânge la persoanele care coboară la mari adâncimi în mări sau oceane. 3. (fig.) Stare sufletească de tulburare. 4. (fig.) ~ *de cuvinte* = înșirare bombastică de cuvinte. *s.f., art.* beția, *g.-d. art.* beției, *pl.* beții, *art.* bețiile.
bețigaș Bețișor. *s.n., pl.* bețigașe.
bețișor Diminutiv al lui băț; bețigaș. *s.n., pl.* bețișoare.
bețiv,-ă (Persoană) care are viciul beției. *adj., s.m.* și *f., pl.* beți**v**i,-e.
bețivan,-ă Augmentativ al lui bețiv. *adj., s.m.* și *f., pl.* beți**v**ani,-e.
bețivancă Augmentativ al lui bețivă. *s.f., g.-d. art.* beți**v**ancei, *pl.* beți**v**ance.
beucă (beu-) Scobitură neregulată, văgăună săpată de ape. *s.f., g.-d. art.* beucii, *pl.* beuci.
beuță (beu-) Pietricică albă și rotundă, care se găsește prin râuri. *s.f., g.-d. art.* beuței, *pl.* beuțe.
bevatron Accelerator de particule capabil să dea electronilor o energie de miliarde de electronvolți. *s.n., pl.* bevatroane.
bez (înv., fam.) Afară de..., fără. *prep.*
bezea 1. Prăjitură din albuș de ou. 2. (fam.) Sărutare simbolică dată cuiva cu vârful degetelor. *s.f., art.* bezeaua, *g.-d. art.* bezelei, *pl.* bezele, *art* bezelele.
bezmetec,-ă v. **bezmetic.**
bezmetic,-ă (și adv.) Fără rost; (p. ext.) aiurit, zăpăcit; bezmeticit. [*var.* bezmetec,-ă *adj.*] *adj., pl.* bezmetici,-ce.
bezmeticit,-ă (rar) Bezmetic. *adj., pl.* bezmeticiți,-te.
beznă (și fig.) Întuneric mare, de nepătruns. *s.f., g.-d. art.* beznei, *pl.* bezne.
bi- Element de compunere care înseamnă „de două ori", „dublu".
biacid (bi-a-) (în sintagma) *Acid* ~ = acid bibazic. *adj., pl.* biacizi.
bianual,-ă (bi-a-nu-al) Care apare, care se produce de două ori pe an; semestrial. *adj., pl.* bianuali,-e.
biatlon (bi-a-) Probă sportivă alcătuită din alergare pe schiuri și tragere la țintă. *s.n., pl.* biatloane.
biatlonist,-ă (bi-a-) Sportiv participant la un biatlon. *s.m., pl.* biatloniști; *s.f., g.-d. art.* biatlonistei, *pl.* biatloniste.
biatomic,-ă (bi-a-) (despre o substanță) A cărei moleculă e formată din doi atomi. *adj., pl.* biatomici,-ce.
biban Pește răpitor de apă dulce, cu corpul acoperit cu dungi negre, transversale; baboi, *s.m., pl.* bibani.
bibazic,-ă (în sintagma) *Acid* ~ = acid care conține într-o moleculă doi atomi de hidrogen, care pot fi înlocuiți printr-un metal. *adj., pl.* bibazici,-ce.
bibelou Mic obiect decorativ. *s.n., art.* bibelo**ul**, *pl.* bibelo**uri**.
biber 1. Mamifer răpitor semiacvatic, lung de circa 85 cm; castor. 2. Blana acestui animal. *s.m., pl.* biberi.
biberet 1. Blăniță de miel de culoare maro-roșcat. 2. Pluș de culoare gri sau maro, din lână sau din fibre sintetice, folosit pentru gulere, manșete etc. *s.m., pl.* biberești.
biberon 1. Sticluță gradată folosită la alimentația artificială a sugarilor. 2. (impr.) Vârful de cauciuc al unui biberon (1). *s.n., pl.* biberoane.
bibi (înv.) Termen de adresare către cineva drag. *s.m.*
bibic[1] (ornit.) Nagâț. *s.m., pl.* bibici.
bibic[2]**,-ă** (înv., fam.) Termen de dezmierdare adresat unei persoane iubite; bibiloi. *s.m., pl.* bibici; *s.f., g.-d. art.* bibicii, *pl.* bibici.
bibil Dantelă sau cusătură cu colțișori. *s.n., pl.* bibiluri.
bibilică 1. Pasăre domestică de mărimea unei găini, cu o proeminență cărnoasă pe cap. 2. Plantă erbacee cu flori pestrițe. *s.f., g.-d. art.* bibilicii, *pl.* bibilici.
bibiloi 1. Masculul bibilicii (1). 2. (fig., fam.) Bibic. *s.m., pl.* bibiloi, *art.* bibiloii.
biblic,-ă Referitor la Biblie; din timpul evocat de Biblie. *adj., pl.* biblici,-ce.
biblie (-bli-e) Carte voluminoasă, fundamentală. *s.f., art.* biblia, *g.-d. art.* bibliei, *pl.* biblii, *art.* bibliile.
Biblie (-bli-e) Carte sacră a mozaismului și a creștinismului, alcătuită din Vechiul Testament și Noul Testament. *s.prop.f., art.* Biblia, *g.-d. art.* Bibliei.
bibliobuz (-bli-o-) Autobuz amenajat ca bibliotecă volantă. *s.n., pl.* bibliobuze.
bibliofag,-ă (-bli-o-) (Insectă) Care se hrănește cu celuloza din hârtie. *adj., s.m.* și *f., pl.* bibliofagi.
bibliofil,-ă (-bli-o-) I. *adj. Ediție* ~ = carte rară, cu o grafică deosebită; ediție de lux. II. *s.m.* și *f.* Amator și colecționar de cărți rare și prețioase. *adj., s.m.* și *f., pl.* bibliofili,-e.
bibliofilie (-bli-o-) 1. Pasiunea bibliofilului. 2. Ramură a bibliologiei care se ocupă cu studiul cărților rare. *s.f., art.* bibliofilia, *g.-d. art.* bibliofiliei.
bibliofilm (-bli-o-) Copie fotografică pe film a unui text. *s.n., pl.* bibliofilme.
bibliofob,-ă (-bli-o-) (Persoană) care dușmănește cărțile. *adj., s.m.* și *f., pl.* bibliofobi,-e.
bibliofobie (-bli-o-) Aversiune față de cărți. *s.f., art.* bibliofobia, *g.-d. art.* bibliofobiei.
bibliograf (-bli-o-) Specialist în domeniul bibliografiei. *s.m., pl.* bibliografi.
bibliografic,-ă (-bli-o-) Referitor la bibliografie. *adj., pl.* bibliografici,-ce.
bibliografie (-bli-o-) 1. Listă a lucrărilor unui autor sau a lucrărilor referitoare la o anumită problemă. 2. Carte

care cuprinde o bibliografie (1). 3. Ramură a bibliologiei care se ocupă cu descrierea, sistematizarea şi difuzarea publicaţiilor. 4. Material informativ asupra unei probleme. *s.f., art.* bibliografia, *g.-d. art.* bibliografiei, *pl.* bibliografii, *art.* bibliografiile.

bibliografiere (-bli-o-, -fi-e-) Întocmire a unei bibliografii. *s.f., g.-d. art.* bibliografierii.

bibliologie (-bli-o-) Studiul cărţii din punct de vedere al istoriei, producţiei şi difuzării ei. *s.f., art.* bibliologia, *g.-d. art.* bibliologiei.

bibliomân,-ă (-bli-o-) (Persoană) care are pasiune pentru cărţile rare. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bibliomani,-e.

bibliomanie (-bli-o-) Pasiune exagerată pentru cărţi. *s.f., art.* bibliomania, *g.-d. art.* bibliomaniei, *pl.* bibliomanii, *art.* bibliomaniile.

bibliorâft (-bli-o-) Mapă de carton pentru păstrarea corespondenţei şi a actelor. *s.n., pl.* bibliorafturi.

bibliotecar,-ă (-bli-o-) Persoană care se ocupă cu administrarea unei biblioteci. *s.m., pl.* bibliotecari; *s.f., g.-d. art.* bibliotecarei, *pl.* bibliotecare.

bibliotecă (-bli-o-) 1. Cameră în care se păstrează (şi se citesc) cărţile. 2. Dulap, mobilă cu rafturi pentru cărţi. 3. Colecţie de cărţi, periodice, imprimate etc. 4. Instituţie care colecţionează cărţi pentru a le pune la dispoziţia cititorilor. 5. Nume dat unor colecţii de cărţi care tratează teme asemănătoare şi sunt publicate de aceeaşi editură. ~ *critică. s.f., g.-d. art.* bibliotecii, *pl.* biblioteci.

biblioteconomie (-bli-o-) Ramură a bibliologiei care se ocupă cu organizarea şi administrarea bibliotecilor. *s.f., art.* biblioteconomia, *g.-d. art.* biblioteconomiei.

bibliotehnică (-bli-o-) Tehnica producerii materiale a unei cărţi. *s.f., g.-d. art.* bibliotehnicii.

bicameral,-ă (despre organe legislative) Cu două adunări reprezentative. *adj., pl.* bicamerali,-e.

bicarbonat Sare a acidului carbonic. */~ de sodiu* = sare albă, întrebuinţată în farmacie şi în bucătărie. *s.m., pl.* bicarbonaţi.

bicarpelar,-ă (bot.) Format din două carpele. *adj., pl.* bicarpelari,-e.

bicefal,-ă (despre un animal) Cu două capete. *adj., pl.* bicefali,-e.

bicentenar[1] Al doilea centenar al unui eveniment. *s.n., pl.* bicentenare.

bicentenar[2]**,-ă** Care durează de două sute de ani. *adj., pl.* bicentenari,-e.

biceps Muşchi dintre umăr şi cot, care face să se îndoaie antebraţul. *s.m., pl.* bicepşi.

bichiri *tr.* (reg.) A drege un lucru pe îndelete. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bichiresc, *imperf. 3 sg.* bichirea; *conj. prez. 3* să bichirească.

bici 1. Curea (sau curele) legată de un băţ, cu care se îndeamnă vitele la mers. 2. Lovitură dată cu acest obiect. *s.n., pl.* bice.

bicicletă Vehicul cu două roţi, acţionat prin două pedale şi folosit de o singură persoană. *s.f., g.-d. art.* bicicletei, *pl.* biciclete.

bicicletă-tandem Bicicletă pentru două persoane. *s.f., pl.* biciclete-tandem.

biciclic,-ă Cu două cicluri *adj., pl.* biciclici,-ce.

biciclist,-ă Persoană care umblă pe bicicletă. *s.m., pl.* bicicliști, *s.f., g.-d. art.* bicicliștei, *pl.* bicicliște.

biciclu Velociped cu două roţi inegale, prima fiind roata motoare. *s.n., art.* bicíclul, *pl.* bicicle.

bicisnic,-ă v. **becisnic.**

bicisnicie v. **becisnicie.**

biciui 1. *tr.* şi *refl.* A (se) lovi cu biciul. *//tr.* A lovi (ca un bici) producând usturime. 2. *tr.* A critica, a satiriza. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* biciuieşte/biciuie, *imperf. 3 sg.* biciuia; *conj. prez. 3* să biciuiască/să biciuie.

biciuială Biciuire. *s.f., g.-d. art.* biciuielii, *pl.* biciuieli.

biciuire Acţiunea de a (se) biciui; biciuială. *s.f., g.-d. art.* biciuirii, *pl.* biciuiri.

biciuitor,-oare (-ciu-i-) (şi fig.) Care biciuieşte, usturător. *adj., pl.* biciuitori,-oare.

biciuşcă 1. Cravaşă. 2. Bici scurt şi subţire. *s.f., g.-d. art.* biciuştii, *pl.* biciuşti.

biciuşor Diminutiv al lui bici. *s.n., pl.* biciuşoare.

biciorură Compus din doi atomi de clor. *s.f., g.-d. art.* biclorurii, *pl.* biclorıuri.

bicolor,-ă Cu două culori. *adj., pl.* bicolori,-e.

biconcav,-ă Cu două feţe concave opuse. *adj., pl.* biconcavi,-e.

biconvex,-ă Cu două feţe convexe opuse. *adj., pl.* biconvecşi,-xe.

bicorn Pălărie bărbătească (de uniformă) cu două colţuri. *s.n., pl.* bicornuri.

bicromat Sare obţinută prin tratarea cu acid a cromatului unui metal. */~ de potasiu* = sare cristalizată, portocalie, întrebuinţată ca oxidant şi colorant. *s.m., pl.* bicromaţi.

bicuspid,-ă (despre unele formaţii anatomice) Cu două vârfuri. *adj., pl.* bicuspizi,-de.

bideu Vas pentru toaleta intimă. *s.n., art.* bideul, *pl.* bideuri.

bidinea Perie mare pentru văruit. *s.f., art.* bidineaua, *g.-d. art.* bidinelei, *pl.* bidinele, *art.* bidinelele.

bidiviu Cal tânăr şi iute. *s.m., art.* bidiviul, *pl.* bidivii, *art.* bidiviii.

bidon 1. Vas de tablă sau de material plastic pentru păstrarea sau transportul lichidelor. 2. Ploscă (îmbrăcată în postav sau piele) pentru păstrat apă sau altă băutură. *s.n., pl.* bidoane.

bidonville (-vil) (fr.) Cartier de locuinţe improvizate, mizere, la periferia marilor oraşe. *s.n., art.* bidonville-ul, *pl.* bidonville-uri.

bie (bie) 1. Direcţie oblică. */În ~* = oblic. 2. Fâşie de material textil tăiată oblic, utilizată în croitorie. *s.n., art.* biegul, *pl.* biguri.

Biedermeier (bidărmaier) (germ.) Stil de mobilier cu suprafeţe plane, forme curbate şi aspect masiv. *s.prop.n.*

bief Porţiune de râu sau de canal cuprinsă între două ecluze ori baraje. *s.n., pl.* biefuri.

bielă (bi-e-) (mec.) Organ de maşină care transformă mişcarea rectilinie în mişcare de rotaţie şi invers. *s.f., g.-d. art.* bielei, *pl.* biele.

bieletă (bi-e-) Bielă de dimensiuni mai mici. *s.f., g.-d. art.* bieletei, *pl.* bielete.

bieloruș,-ă v. **belarus.**

bieloruşă v. **belarusă.**

bienal,-ă (bi-e-) 1. Care durează doi ani; care are loc o dată la doi ani. 2. (despre plante) Care dă roade la doi ani. *adj., pl.* bienali,-e.

bienală (bi-e-) Întrunire, expoziţie, festival etc. care are loc o dată la doi ani. *s.f., g.-d. art.* bienalei, *pl.* bienale.

biet, biată 1. Nenorocit, sărman. (despre morţi) Regretat. 2. Neînsemnat, umil. *adj., pl.* bieţi,-te.

bifa *tr.* A pune un semn unor cuvinte sau cifre dintr-o listă, ca dovadă că au fost verificate; a însemna. *vb. I, ind. prez. 3* bifează.

bifare Acţiunea de a bifa. *s.f., g.-d. art.* bifării, *pl.* bifări.

bifazat,-ă Difazat; bifazic. *adj., pl.* bifazaţi,-te.

bifazic,-ă Bifazat. *adj., pl.* bifazici,-ce.

bifă Semn cu care se bifează. *s.f., g.-d. art.* bifei, *pl.* bife.

bifid,-ă (anat.) Despărţit în două. *adj., pl.* bifizi,-de.

bifilar,-ă (despre cabluri electrice) Cu doi conductori separaţi. *adj., pl.* bifilari,-e.

biflor,-ă (bot., despre plante) Cu două flori. *adj., pl.* biflori,-e.
bifocal,-ă (despre lentile) Cu două distanțe focale diferite; (despre ochelari) cu lentile bifocale. *adj., pl.* bifocali,-e.
bifoliat,-ă (-li-at) Cu două foliole. *adj., pl.* bifoliați,-te.
bifor,-ă (în stilul gotic, despre o ușă, o fereastră etc.) Împărțită în două printr-o colonetă, fiecare terminându-se printr-un arc. *adj., pl.* bifori,-e.
biftec Mușchi de vacă fript la grătar sau în tigaie. *s.n., pl.* biftecuri.
bifurca *refl.* A se despărți în două ramuri sau în două direcții. *vb. I, ind. prez. 3* se bifurcă.
bifurcare Faptul de a se bifurca. //Loc unde se bifurcă ceva; bifurcație. *s.f., g.-d. art.* bifurcării, *pl.* bifurcări.
bifurcație (-ți-e) Bifurcare. *s.f., art.* bifurcația, *g.-d. art.* bifurcației, *pl.* bifurcații, *art.* bifurcațiile.
big Linie de îndoire executată prin presare pe suprafața unui carton. *s.n., pl.* biguri.
BIG Unitate comercială foarte mare; supermagazin. *s.n., pl.* BIG-uri.
bigam,-ă (Persoană) care se face vinovată de bigamie. *adj., s.m. și f., pl.* bigami,-e.
bigamie Situația unei persoane care are două soții, respectiv doi soți. *s.f., art.* bigamia, *g.-d. art.* bigamiei, *pl.* bigamii, *art.* bigamiile.
bigă[1] Macara instalată la bordul navelor pentru încărcări și descărcări. *s.f., g.-d. art.* bigii, *pl.* bigi.
bigă[2] Car roman cu două roți la care erau înhămați doi cai. *s.f., g.-d. art.* bigei, *pl.* bige.
big band (bigbend) (angl.) Orchestră de jazz. *s.n., art.* big bandul, *pl.* big banduri.
Big Bang (bigbeng) (angl., astron.) Marea explozie a materiei originare (ipotetică) care a inițiat expansiunea universului observabil. *s.n., art.* Big Bangul.
Big Brother (Brother *pron.* brazăr) (angl.) „Fratele cel Mare", expresie care se referă de obicei la guvern sau la alte autorități ale statului care tind să limiteze libertățile individuale. *//Emisiune ~* = concurs de televiziune. *s.m.*
bigeminism Tulburare a ritmului inimii, pulsația normală fiind urmată de o extrasistolă. *s.n.*
bigeneric,-ă (despre plante) Provenit din două genuri deosebite. *adj., pl.* bigenerici,-ce.
bigi-bigi Pastă gelatinoasă comestibilă (roșie), dulce, amestecată cu miez de nucă. *s.n.*
bigot,-ă (Persoană) care se conformează strict preceptelor religioase; fanatic, habotnic. *adj., s.m. și f., pl.* bigoți,-te.
bigoterie Bigotism. *s.f., art.* bigoteria, *g.-d. art.* bigoteriei, *pl.* bigoterii, *art.* bigoteriile.
bigotism Atitudine, faptă de bigot, bigoterie. *s.n., pl.* bigotisme.
bigrilă Tub electric cu două grile. *s.f., g.-d. art.* bigrilei, *pl.* bigrile.
bigudiu Tub scurt din metal sau din plastic, în jurul căruia se răsucește o șuviță de păr pentru a o ondula. *s.n., art.* bigudiul, *pl.* bigudiuri.
bihorean,-ă (Locuitor) din județul Bihor. *adj., s.m., pl.* bihoreni,-e.
bihoreancă Locuitoare din județul Bihor. *s.f., g.-d. art.* bihorencei, *pl.* bihorence.
bihun Dispozitiv cu care se bat pe fundul mării țărușii necesari pentru așezarea carmacelor. *s.n., pl.* bihune.
bihuncă (reg.) Trăsură pe patru roți, trasă de un cal. *s.f., g.-d. art.* bihuncii, *pl.* bihunci.
bijoi (reg.) Șipot; izvor. *s.n., pl.* bijoaie.
bijuterie 1. Obiect de podoabă, făcut din metal nobil și pietre prețioase; giuvaer. 2. Magazin de bijuterii (1). *s.f., art.* bijuteria, *g.-d. art.* bijuteriei, *pl.* bijuterii, *art.* bijuteriile.
bijutier (-ti-er) Persoană care face sau vinde bijuterii; giuvaergiu. *s.m., pl.* bijutieri.
biker (baicăr) (angl.) Biciclist. *s.m., pl.* bikeri.
bikini Costum de baie feminin format din două piese de dimensiuni reduse. *s.n., art.* bikiniul, *pl.* bikini, *art.* bikinii.
bilabial,-ă (-bi-al) (despre sunete) Care se articulează cu participarea buzelor. *adj., pl.* bilabiali,-e.
bilabială (-bi-a-) Consoană care se articulează cu participarea buzelor. *s.f., g.-d. art.* bilabialei, *pl.* bilabiale.
bilabiat,-ă (-bi-at) (despre corolă, caliciu) Care seamănă cu buzele unei guri întredeschise. *adj., pl.* bilabiați,-te.
bilanț 1. Document din care rezultă activul și pasivul unei activități financiare într-o perioadă de timp. 2. (fig.) Rezultatul unei activități într-o perioadă de timp; estimare, evaluare. *s.n., pl.* bilanțuri.
bilanțier[1] (-ți-er) Registru în care sunt înscrise bilanțuri. *s.n., pl.* bilanțiere.
bilanțier[2]**,-ă** (-ți-er) Cu caracter de bilanț. *adj., pl.* bilanțieri,-e.
bilateral,-ă 1. Care are două părți (sau două laturi) opuse; care privește în același timp două laturi sau două aspecte ale unui întreg. 2. (despre contracte, convenții) Care obligă în mod reciproc părțile interesate. *adj., pl.* bilaterali,-e.
bilateralism Sistem în comerțul internațional, care constă în acorduri bilaterale. *s.n.*
bilă[1] (anat.) Fiere. *s.f., g.-d. art.* bilei, *pl.* bile.
bilă[2] 1. Sferă de metal, de sticlă etc., de mici dimensiuni, cu diferite întrebuințări. */~ albă* = vot pozitiv. *~ neagră* = vot negativ. 2. Notă care se dădea în trecut la unele facultăți. 3. (fam.) Cap. *s.f., g.-d. art.* bilei, *pl.* bile.
bilă[3] Trunchi subțire de lemn rotund întrebuințat la schele. *s.f., g.-d. art.* bilei, *pl.* bile.
bildungsroman (lit.) Roman care prezintă procesul de formare a unui erou prin educație și prin experiența vieții. *s.n., pl.* bildugsromane.
bilentilă Sistem optic din două semilentile, obținut prin secționarea în diametru a unei lentile convergente. *s.f., g.-d. art.* bilentilei, *pl.* bilentile.
bilet 1. Scrisoare scurtă, de câteva rânduri. 2. Bucată mică de hârtie sau de carton care dă dreptul la ocuparea unui loc la spectacol, în autobuz etc. 3. *~ de bancă* = bancnotă. *~ la ordin* = hârtie prin care o persoană se obligă să plătească altei persoane o anumită sumă de bani la cererea acesteia din urmă. *s.n., pl.* bilete.
biletă (tehn.) Țaglă. *s.f., g.-d. art.* biletei, *pl.* bilete.
bilețel Diminutiv al lui bilet. *s.n., pl.* biletele.
biliar,-ă (-li-ar) Care se referă la bilă. *adj., pl.* biliari,-e.
biliard (-li-ard) 1. Joc cu bile, în care una dintre ele, lovită cu tacul, le deplasează pe celelalte. 2. Masă specială pentru acest joc. *s.n., pl.* biliarde.
biliargiu (-li-ar-) (rar) Jucător pasionat de biliard. *s.m., pl.* biliargii, *art.* biliargiii.
biligenează Proces de producere a bilei[1]. *s.f., g.-d. art.* biligenezei.
bilingv,-ă 1. Care vorbește în mod curent două limbi. 2. Scris în două limbi. *adj.,* bilingvi,-e.
bilingvism Situație în care o persoană folosește în mod curent două limbi diferite. *s.n.*
bilion (-li-on) Număr egal cu o mie de miliarde sau (în unele țări) cu un miliard. *s.n., pl.* bilioane.
bilios,-oasă (-li-os) (rar) 1. Care prezintă o secreție biliară excesivă. 2. (despre temperamente) Iritabil, nervos. *adj., pl.* bilioși,-oase.
bilirubină Pigment biliar, derivat al hemoglobinei. *s.f., g.-d. art.* bilirubinei.

biliverdină Pigment biliar de culoare verde. *s.f., g.-d. art.* biliverdinei.
biil (angl.) Proiect de lege propus parlamentului englez; legea votată. *s.n., art.* billul, *pl.* billuri.
bilobat,-ă (bot.) Alcătuit din doi lobi. *adj., pl.* bilobați,-te.
biloculár,-ă Cu două locuri (2). *adj., pl.* biloculari,-e.
bilon[1] 1. Aliaj monetar în care intră metale comune. 2. Monedă divizionară, cu valoare inferioară valorii sale nominale. *s.m., pl.* biloni.
bilon[2] Ridicătură de pământ de-a lungul unui rând de plante. *s.n., pl.* biloane.
bilunár,-ă Care se face sau apare de două ori pe lună. *adj., pl.* bilunari,-e.
biman,-ă (rar) Cu două mâini. *adj., pl.* bimani,-e.
bimbașă (înv.) Comandant peste 1000 de soldați în armata turcă. /(fam.) *A trăi ca un ~* = a trăi în belșug. *s.m., art.* bimbașa, *g.-d. art.* bimbașei, *pl.* bimbași.
bimensuál,-ă (-su-al) Bilunar. *adj., pl.* bimensuali,-e.
bimestriál,-ă (-tri-al) Care are loc sau apare o dată la două luni. *adj., pl.* bimestriali,-e.
bimestru (livr.) Interval de două luni. *s.n., art.* bimestrul, *pl.* bimestre.
bimetál Produs realizat prin unirea a două metale. *s.n., pl.* bimetale.
bimetálic,-ă 1. Format din două metale diferite. 2. (despre un sistem monetar) Bazat pe bimetalism; bimetalist. *adj., pl.* bimetalici,-ce.
bimetalísm Sistem monetar bazat pe două monede-etalon, aur și argint. *s.n.*
bimetalíst,-ă Bimetalic (2). *adj., pl.* bimetaliști,-ste.
bimilenár,-ă Care are o vechime sau o durată de (circa) două mii de ani. *adj., pl.* bimilenari,-e.
bimileníu Perioadă de două mii de ani. *s.n., art.* bimileniul, *pl.* bimilenii, *art.* bimileniile.
bimoleculár,-ă (chim.) Cu două molecule. *adj., pl.* bimoleculari,-e.
bimotór[1] Avion cu două motoare. *s.n., pl.* bimotoare.
bimotór,-oáre[2] Care are două motoare. *adj., pl.* bimotori,-oare.
bimzuíre Operație de polizare prin care se obțin piei cu suprafața catifelată și cu grosimea uniformă. *s.f., g.-d. art.* bimzuirii.
bína Clădire de zidărie aflată în construcție sau în reparație. *s.f., art.* binaua, *g.-d. art.* binalei, *pl.* binale, *art.* binalele.
binagiu (rar) Antreprenor de construcții. *s.m., pl.* binagii, *art.* binagiii.
binár,-ă Compus din două elemente. *adj., pl.* binari,-e.
bínder Strat de beton asfaltic care face legătura între fundația unui drum și stratul de uzură. *s.n.*
bindisí *intr.* (reg.) A-i păsa de ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* bindisesc, *imperf. 3 sg.* bindisea; *conj. prez. 3* să bindisească.
bíne[1] 1. În mod favorabil, avantajos, plăcut, confortabil. */A-i prinde* (cuiva) ~ (un lucru, o întâmplare etc.) = a-i fi de folos. (în formule de salut) *~ ai* (sau *ați*) *venit* (*sănătos, sănătoși*)! *~ te-am* (sau *v-am*) *găsit* (*sănătos, sănătoși*)! //(referitor la sănătate) *A se simți ~.* 2. Corect, exact, just. *Vorbește ~.* 3. Deplin, complet. Mult. *A plouat ~.* 4. Clar, deslușit, limpede. *adv.*
bíne[2] 1. Ceea ce este folositor, prielnic. */Om de ~* = om care acționează în folosul celor din jur. 2. Ceea ce este moral; binefacere. */A lua* (pe cineva) *cu ~le* = a proceda cu înțelegere față de cineva supărat. *s.n., art.* binele.
bíne-credincíos,-oásă Foarte credincios. *adj., pl.* bine-credincioși,-oase.
bíne-crescút,-ă Care a primit o educație aleasă. *adj., pl.* bine-crescuți,-te.
bíne-cunoscut,-ă Care este renumit, celebru, arhicunoscut. *adj., pl.* bine-cunoscuți,-te.
binecuvânta *tr.* 1. (despre Dumnezeu) A revărsa grația divină; a blagoslovi. 2. (despre preoți) A invoca harul divinității asupra unui lucru sau asupra oamenilor; a blagoslovi. 3. A lăuda pe Dumnezeu. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* binecuvântez, *2 sg.* binecuvântezi, *3* binecuvântează.
binecuvântáre Acțiunea, gestul, fomula de a binecuvânta; benedicțiune, blagoslovire. */A-și da ~a* = a aproba. *s.f., g.-d. art.* binecuvântării, *pl.* binecuvântări.
binedispúne *tr.* și *refl.* A înveseli pe cineva sau a deveni vesel; a (se) dispune. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* binedispun, *2 sg.* binedispui, *1 pl.* binedispunem; *conj. prez. 3* să binedispună.
binefácere (și fig.) Faptă bună; ajutor dat cuiva. *s.f., g.-d. art.* binefacerii, *pl.* binefaceri.
binefăcătór,-oáre (Persoană) care face bine altora. *adj., s.m.* și *f., pl.* binefăcători,-oare.
bineînțéles Cert, desigur, firește. *adv.*
binemerita *intr.* A câștiga dreptul la recunoștința cuiva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* binemerit, *2 sg.* binemeriți, *3* binemerită; *conj. prez. 3* să binemerite.
binețe (pop., în expr.) *A(-și) da ~* = a (se) saluta. *s.f. pl.*
bíne-venít,-ă Oportun; care face bucurie, plăcere venind. *O carte ~. adj., pl.* bine-veniți,-te.
binevoi *tr.* A arăta o atitudine favorabilă față de o solicitare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* binevoiesc, *imperf. 3 sg.* binevoia; *conj. prez. 3* să binevoiască.
binevoitór,-oáre (-vo-i-) (Persoană) care arată bunăvoință. *adj., s.m.* și *f., pl.* binevoitori,-oare.
biníș Haină lungă de ceremonie, căptușită cu blană, purtată de boieri și (mai târziu) de lăutari. *s.n., pl.* binișuri.
biníșliu (înv.) Persoană care purta biniș; (p. ext.) curtean. *s.m., art.* binișliul, *pl.* binișlii, *art.* binișliii.
biníșor Diminutiv al lui bine. //Cu calm. //Prietenos, cu blândețe. */(A lua pe cineva* sau *a o lua) cu ~ul* = (a proceda) cu blândețe, cu tact. *adv.*
binocla *refl.* (rar) A se uita insistent la cineva sau ceva. *vb. I, ind. prez. 3* se binoclează.
binóclu Instrument optic alcătuit din două lunete paralele, folosit pentru a privi la distanță. *s.n., art.* binoclul, *pl.* binocluri.
binoculár,-ă 1. Care poate fi văzut cu amândoi ochii. 2. Prevăzut cu două oculare. *adj., pl.* binoculari,-e.
binóm Expresie algebrică alcătuită din doi termeni. *s.n., pl.* binoame.
bio- (bi-o-) Element de compunere care înseamnă „(referitor la) viață".
bioacumuiáre (bi-o-) Acumulare în sol a substanțelor organice rezultate în urma descompunerii resturilor vegetale și animale. *s.f., g.-d. art.* bioacumulării, *pl.* bioacumulări.
bioacústic,-ă (bi-o-) De bioacustică. *adj., pl.* bioacusticii,-ce.
bioacústică (bi-o-) Ramură a bioacusticii care studiază sunetele emise de animale. *s.f., g.-d. art.* bioacusticii.
bioamplificatór (bi-o-) (med.) Aparat electronic folosit la amplificarea biopotențialelor musculare. *s.n., pl.* bioamplificatoare.
bioastronáutic,-ă (bi-o-) De bioastronautică. *adj., pl.* bioastronautici,-ce.
bioastronáutică (bi-o-) Știință care studiază condițiile vieții în cosmos. *s.f., g.-d. art.* bioastronauticii.
biobibliográfic,-ă (bi-o-bi-bli-o-) Referitor la biobibliografie. *adj.,* biobibliografici,-ce.
biobibliográfie (bi-o-bi-bli-o-) Biografia unui autor împreună cu lista lucrărilor lui și a celor privitoare la

viața și activitatea lui. *s.f., art.* biobibliografia, *g.-d. art.* biobibliografiei, *pl.* biobibliografii, *art.* biobibliografiile.
biocatalizator (bi-o-) Substanță care provoacă sau favorizează o reacție chimică în organismele vii. *s.m., pl.* biocatalizatori.
biocenologie (bi-o-) Ramură a ecologiei care studiază biocenozele. *s.f., art.* biocenologia, *g.-d. art.* biocenologiei.
biocenotic,-ă (bi-o-) (biol.) De biocenoză. *adj., pl.* biocenotici,-ce.
biocenoză (bi-o-) (biol.) Totalitatea organismelor dintr-un biotop. *s.f., g.-d. art.* biocenozei.
biochimic,-ă (bi-o-) Referitor la biochimie. *adj., pl.* biochimici,-ce.
biochimie (bi-o-) Știință care studiază procesele chimice ale materiei vii. *s.f.. art.* biochimia. *g.-d. art.* biochimiei.
biochimist,-ă (bi-o-) Specialist în biochimie. *s.m., pl.* biochimiști; *s.f., g.-d. art.* biochimistei, *pl.* biochimiste.
biocibernetic,-ă (bi-o-) De biocibernetică. *adj., pl.* biocibernetici,-ce.
biocibernetică (bi-o-) Ramură a ciberneticii care studiază aplicarea metodelor matematice în analiza proceselor biologice. *s.f., g.-d. art.* biocibernetici.
bioclimatolog (bi-o-) Specialist în bioclimatologie. *s.m., pl.* bioclimatologi.
bioclimatologie (bi-o-) Știință care studiază influența climei asupra organismelor vii. *s.f., art.* bioclimatologia, *g.-d. art.* bioclimatologiei.
biocombustibil (bi-o-) Combustibil de natură biologică. *s.m., pl.* biocombustibili.
biocurent (bi-o-) Activitate electrică existentă în țesuturile vii. *s.m., pl.* biocurenți.
biodegradabil,-ă (bi-o-) Care poate fi degradat de factori biologici. *adj., pl.* biodegradabili,-e.
biodinamică (bi-o-) Disciplină care studiază dinamica funcțiilor organice. *s.f., g.-d. art.* biodinamicii.
biodiversitate (bi-o-) Diversitate din punct de vedere al elementelor biologice. *s.f., g.-d. art.* biodiversității.
bioelement (bi-o-) Element chimic din compoziția celulelor vii. *s.n., pl.* bioelemente.
bioenergie (bi-o-) Energie de natură organică. *s.f., art.* bioenergia, *g.-d. art.* bioenergiei, *pl.* bioenergii, *art.* bioenergiile.
bioetică (bi-o-) Totalitatea implicațiilor morale ale cercetărilor efectuate de medici și biologi. *s.f., g.-d. art.* bioeticii.
biofenomenologie (bi-o-) Știință care studiază fenomenele vieții. *s.f., art.* biofenomenologia, *g.-d. art.* biofenomenologiei.
biofiltru (bi-o-) Filtru pentru curățirea apei potabile cu ajutorul bacteriilor aerobe. *s.n., art.* biofiltrul, *pl.* biofiltre.
biofizică (bi-o-) Știință care studiază aplicațiile fizicii în biologie. *s.f., g.-d. art.* biofizicii.
biofoton (bi-o-) Radiație luminoasă emisă de unele substanțe din organismele vii. *s.m., pl.* biofotoni.
biogaz (bi-o-) Gaz rezultat din fermentarea deșeurilor organice, folosit drept combustibil. *s.n.*
biogen,-ă (bi-o-) 1. Produs prin acțiunea organismelor vii. 2. (despre elemente chimice). Care a contribuit la apariția vieții pe Pământ. *adj., pl.* biogeni,-e.
biogenetic,-ă (bi-o-) Referitor la biogeneză. *adj., pl.* biogenetici,-ce.
biogeneză (bi-o-) Teorie care susține că orice ființă provine tot dintr-o ființă (care i-a dat naștere). *s.f., g.-d. art.* biogenezei.
biogeochimie (bi-o-ge-o) Ramură a geochimiei care studiază elementele chimice ale biosferei. *s.f., art.* biogeochimia, *g.-d. art.* biogeochimiei.
biogeograf (bi-o-ge-o-) Specialist în biogeografie. *s.m., pl.* biogeografi.
biogeografie (bi-o-ge-o-) Știință care studiază răspândirea organismelor vii pe glob. *s.f., art.* biogeografia, *g.-d. art.* biogeografiei.
biograf,-ă (bi-o-) Autor de biografii. *s.m., pl.* biografi; *s.f., g.-d. art.* biografei, *pl.* biografe.
biografic,-ă (bi-o-) Referitor la biografie. *adj., pl.* biografici,-ce.
biografie (bi-o-) Prezentare a vieții unei persoane. *s.f., art.* biografia, *g.-d. art.* biografiei, *pl.* biografii, *art.* biografiile.
biolit (bi-o-) Nume dat mineralelor și rocilor formate prin transformarea substanțelor organice animale sau vegetale; organolit. *s.n., pl.* biolite.
biolog,-ă (bi-o-) Specialist în biologie; biologist. *s.m., pl.* biologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* biologei, *pl.* biologe.
biologic,-ă (bi-o-) Referitor la biologie. *adj., pl.* biologici,-ce.
biologie (bi-o-) Știință care studiază materia vie. *s.f., art.* biologia, *g.-d. art.* biologiei.
biologism (bi-o-) Teorie care consideră fenomenele fizice, psihice și sociale drept manifestări biologice. *s.n.*
biologist (bi-o-) (înv.) Biolog. *s.m., pl.* biologiști.
biologizant,-ă (bi-o-) Care extinde principiile biologice la alte domenii. *adj., pl.* biologizanți,-te.
bioluminescență/bioluminiscență (bi-o-) Lumină produsă de unele organisme vii. *s.f., g.-d. art.* bioluminescenței/bioluminiscenței.
biomagnetism (bi-o-) Capitol al biofizicii care studiază relația dintre câmpurile magnetice și organismele vii. *s.n.*
biomasă (bi-o-) Masă de substanțe organice raportată la o anumită unitate de suprafață și de timp. *s.f., g.-d. art.* biomasei.
biomecanică (bi-o-) Știință care studiază fenomenele fiziologice cu ajutorul mecanicii. *s.f., g.-d. art.* biomecanicii.
biometeorologie (bi-o-, -te-o-) Studiul influenței factorilor meteorologici asupra organismelor vii. *s.f., art.* biometeorologia, *g.-d. art.* biometeorologiei.
biometrie (bi-o-) Metodă de cercetare a organismelor vii prin măsurători. *s.f., art.* biometria, *g.-d. art.* biometriei.
bionică (bi-o-) Știință care studiază procesele biologice și structura organismelor vii pentru a găsi în ele modele pentru tehnică. *s.f., g.-d. art.* bionicii.
biopolitică (bi-o-) Politică rasistă care încearcă să justifice unele acțiuni agresive de acaparare prin argumentul superiorității biologice, mai ales al celei rasiale. *s.f., g.-d. art.* biopoliticii.
biopsie (bi-o-) Tăiere a unui fragment dintr-un țesut pentru a fi examinat la microscop. *s.f., art.* biopsia, *g.-d. art.* biopsiei, *pl.* biopsii, *art.* biopsiile.
bioritm (bi-o-) Succesiune a proceselor vieții, cu durată diferită de la un individ la altul. *s.n., pl.* bioritmuri.
biosferă (bi-o-) Înveliș al Pământului, în care există viață. *s.f., g.-d. art.* biosferei.
biosinteză (bi-o-) Formare a unei substanțe organice în celula vie. *s.f., g.-d. art.* biosintezei, *pl.* biosinteze.
biosociologie (bi-o-, -ci-o-) Concepție care explică viața socială și politică prin factori biologici, reduși la noțiunea de rasă. *s.f., art.* biosociologia, *g.-d. art.* biosociologiei.
biospeologie (bi-o-, -spe-o-) Ramură a biologiei care studiază flora și fauna peșterilor. *s.f., art.* biospeologia, *g.-d. art.* biospeologiei.
biostatistică (bi-o-) Studiu al fenomenelor biologice prin metoda statistică. *s.f., g.-d. art.* biostatisticii.

biostimulator (bi-o-) Substanță care stimulează asimilația și dezvoltarea organismului, sporindu-i imunitatea; biostimulent. *s.m., pl.* biostimulatori.
biostimulent (bi-o-) Biostimulator. *s.m., pl.* biostimulenți.
biotaxie (bi-o-) Parte a biologiei care se ocupă cu clasificarea organismelor vii. *s.f., art.* biotaxia, *g.-d. art.* biotaxiei.
bioterapie (bi-o-) Utilizarea terapeutică a unor produse provenite de la ființe vii. *s.f., art.* bioterapia, *g.-d. art.* bioterapiei.
biotic,-ă (bi-o-) Referitor la viață. *adj., pl.* biotici,-ce.
biotină (bi-o-) Vitamina H. *s.f., g.-d. art.* biotinei.
biotip (bi-o-) (biol.) Grup de plante sau animale cu structură genetică identică. *s.n., pl.* biotipuri.
biotit (bi-o-) Mică de culoare neagră, brună sau verde. *s.n., pl.* biotite.
biotop (bi-o-) (biol.) Mediu de viață limitat în care trăiește un grup de animale și de plante în condiții omogene; habitat. *s.n., pl.* biotopuri.
bioxid (bi-o-) Oxid care conține doi atomi de oxigen. *s.m., pl.* bioxizi.
bip Semnal sonor de avertizare, emis de un aparat de comunicații. *s.n., pl.* bipuri.
bipartid,-ă (în sintagma) *Sistem ~* = sistem de organizare politică în care, la putere, se succed două partide. *adj., pl.* bipartide.
bipartit,-ă Care cuprinde două părți. *Convenție ~. adj., pl.* bipartiți,-te.
bipartiție (-ți-e) (biol.) Diviziune în două părți. *s.f., art.* bipartiția, *g.-d. art.* bipartiției, *pl.* bipartiții, *art.* bipartițiile.
biped,-ă Care umblă în două picioare. *adj., pl.* bipezi,-de.
biper (-ăr) Pager. *s.n.*
biplan Avion cu două rânduri de aripi, așezate unele deasupra celorlalte. *s.n., pl.* biplane.
bipolar,-ă (despre mașini, aparate electrice) Care are doi poli magnetici. *adj.*, bipolari,-e.
bipolaritate Stare a unui corp bipolar. *s.f., g.-d. art.* bipolarității.
bir (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Dare în bani percepută de la țărani și meșteșugari; (p. gener., pop.) impozit. */A da ~ cu fugiții* = a dispărea (în mod laș) dintr-un loc. *s.n., pl.* biruri.
birău (înv., reg.) Primar rural. *s.m., art.* birăul, *pl.* birăi, *pl.* birăii, *art.* birăii.
birefringent,-ă Care prezintă birefringență. *adj., pl.* birefrigenți,-te.
birefringență Dublarea prin refracție a unei raze de lumină atunci când pătrunde în anumite medii. *s.f., g.-d. art.* birefringenței, *pl.* birefringențe.
biremă Navă antică de război cu două rânduri de rame. *s.f., g.-d. art.* biremei, *pl.* bireme.
birjar Vizitiu (și proprietar) al unei birje. *s.m., pl.* birjari.
birjă Trăsură de piață. *s.f., art.* birja, *g.-d. art.* birjei, *pl.* birje.
birjăresc,-ească 1. De birjar. 2. (fig., despre fapte, vorbe) Grosolan, vulgar. *adj., pl.* birjărești.
birjărește Ca birjarii; (fig.) necivilizat, vulgar. *adv.*
birjărie (înv.) Ocupația birjarului. *s.f., art.* birjăria, *g.-d. art.* birjăriei, *pl.* birjării, *art.* birjăriile.
birlic[1] As. *s.m., pl.* birlici.
birlic[2] Spetează verticală la zmeul cu care se joacă copiii. *s.n., pl.* birlicuri.
birman,-ă (Locuitor) din Birmania. *adj., s.m.* și *f., pl.* birmani,-e.
birmană Limbă din familia chino-tibetană vorbită de birmani. *s.f., g.-d. art.* birmanei.
birnic,-ă Persoană care plătește bir. *s.m., pl.* birnici; *s.f., g.-d. art.* birnicei, *pl.* birnice.
birocrat,-ă Persoană care practică birocrația. *s.m., pl.* birocrați; *s.f., g.-d. art.* birocratei, *pl.* birocrate.
birocratic,-ă Referitor la birocrație, la birocrați. *adj., pl.* birocratici,-ce.
birocratism Birocrație. *s.n.*
birocratiza *tr.* și *refl.* A (se) transforma în birocrat, a (se) trata în mod birocratic. *vb. I, ind. prez. 3* birocratizează.
birocratizare Faptul de a deveni birocratic, de a se afla sub influența birocrației. *s.f., g.-d. art.* birocratizării.
birocrație Formalism în muncă și complicații inutile în aplicarea legilor, a dispozițiilor, în rezolvarea problemelor administrative, organizatorice etc. a lucrărilor; birocratism. *s.f., art.* birocrația, *g.-d. art.* birocrației, *pl.* birocrații, *art.* birocrațiile.
birotică Ramură a informaticii care studiază folosirea calculatoarelor în munca de birou. *s.f., g.-d. art.* biroticii.
birou 1. Masă de scris cu sertare pentru acte. 2. Cameră sau local în care lucrează un funcționar. */(A lucra, a rezolva* etc.) *din ~* = (a lucra, a rezolva etc.) fără a cunoaște realitățile, birocratic. 3. Organ de conducere al unei organizații. *s.n., art.* biroul, *pl.* birouri.
birt Restaurant (mic și modest). *s.n., pl.* birturi.
birtaș (înv.) Deținător al unui birt. *s.m., pl.* birtași.
birtășiță (înv.) Soția birtașului; femeie care deține un birt. *s.f., g.-d. art.* birtășiței, *pl.* birtășițe.
birui 1. *tr.* A bate, a înfrânge (un dușman, un adversar etc.). 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A(-și) stăpâni un sentiment, o pasiune etc. 3. *tr.* (fig.) A fi copleșit de un sentiment, de somn etc. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* biruiește/biruie, *imperf. 3 sg.* biruia; *conj. prez. 3* să biruiască/să biruie.
biruință Victorie, izbândă. *s.f., g.-d. art.* biruinței, *pl.* biruințe.
biruire Acțiunea de a birui; biruință. *s.f., g.-d. art.* biruirii, *pl.* biruiri.
biruitor,-oare (-ru-i-) Învingător. *adj., s.m.* și *f., pl.* biruitori,-oare.
bis[1] 1. A doua oară, repetat. 2. (cu valoare de interj.) Strigăt prin care spectatorii solicită repetarea unei părți dintr-un program artistic. *adj. invar.*; *adv.*
bis[2] Număr prezentat a doua oară la cererea publicului sau ca supliment de program. *s.n., pl.* bisuri.
bisa *tr.* A repeta o parte într-un program artistic la cererea publicului. A cere din sală repetarea unei părți din programul artistic. *vb. I, ind. prez. 3* bisează.
bisanual,-ă (-nu-al) (livr.) 1. Bienal. 2. (despre plante) Care înflorește și face fructe în al doilea an. *adj., pl.* bisanuali,-e.
bisare Faptul de a bisa. *s.f., g.-d. art.* bisării, *pl.* bisări.
bisăptămânal[1] Publicație care are două apariții pe săptămână. *s.n., pl.* bisăptămânale.
bisăptămânal[2],-ă Care apare de două ori pe săptămână. *Publicație ~. adj., pl.* bisăptămânali,-e.
biscuit 1. Produs alimentar făcut din făină, zahăr etc. și copt în diferite forme. 2. Semifabricat neglazurat folosit la fabricarea faianței sau a porțelanului. 3. Porțelan supus la două arderi succesive, a cărui structură imită marmura. *s.m., pl.* biscuiți.
bisect (în sintagma) *An ~* = an de 366 de zile; an bisextil. *adj., pl.* bisecți.
bisectoare Dreaptă care împarte un unghi în două părți egale. *s.f., g.-d. art.* bisectoarei, *pl.* bisectoare.
bisector,-oare Care împarte în două părți egale. */Plan ~* = plan care împarte un diedru în două diedre egale. *adj., pl.* bisectori,-oare.
bisel Dispozitiv atașat la osiile unor locomotive pentru a le permite înscrierea în curbe. *s.n., pl.* biseluri.

biserică 1. Clădire destinată practicării unui cult creştin. */A lua calea ~ii* = a deveni evlavios. *A (nu) fi uşă de ~* = a (nu) duce o viaţă morală; (p. ext.) a (nu) fi cinstit. *A nu fi dus de multe ori la ~* = a nu da importanţă convenienţelor sociale. 2. Instituţia creştinismului în ansamblu. 3. Comunitate religioasă de un anumit cult. *s.f., g.-d. art.* bisericii, *pl.* biserici.

bisericesc,-ească Care aparţine bisericii; ecleziastic. *adj., pl.* bisericeşti.

bisericeşte (rar) Ca la biserică. *adv.*

bisericos,-oasă (Persoană) care respectă dogmele bisericii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bisericoşi,-oase.

bisericuţă 1. Diminutiv de la biserică. 2. (fig.) Mic grup de persoane unite prin dorinţa de a-şi rezolva interesele personale în dauna celor generale. *s.f., g.-d. art.* bisericuţei, *pl.* bisericuţe.

bisextil,-ă (rar, în sintagma) *An ~* = an bisect. *adj., pl.* bisextili,-e.

bisexual,-ă (-xu-al) Cu organe de reproducere ale ambelor sexe; hermafrodit, bisexuat. *adj., pl.* bisexuali,-e.

bisexualitate (-xu-a-) Existenţa simultană la acelaşi individ a organelor de reproducere ale ambelor sexe; hermafroditism, androginie. *s.f., art.* bisexualităţii.

bisexuat,-ă (-xu-at) Bisexual. *adj., pl.* bisexuaţi,-te.

bisilabic,-ă Format din două silabe. *adj., pl.* bisilabici,-ce.

bisimetric,-ă Cu două planuri de simetrie. *adj., pl.* bisimetrici,-ce.

bismut Metal alb, cu reflexe roşietice, întrebuinţat în medicină. *s.n.*

bismutină Sulfură naturală de bismut. *s.f., g.-d. art.* bismutinei.

bismutit Hidrocarbonat natural de bismut. *s.n.*

bistriţ,-ă (reg., în sintagmele) *Prune ~* = prune brumării. *Prun ~* = prun care face prune brumării. *adj., pl.* bistriţi,-e.

bistriţean,-ă (Locuitor) din municipiul Bistriţa sau din judeţul Bistriţa-Năsăud. *adj., s.m., pl.* bistriţeni,-e.

bistriţeancă Locuitoare din municipiul Bistriţa sau din judeţul Bistriţa-Năsăud. *s.f., g.-d. art.* bistriţencei, *pl.* bistriţence.

bistro v. **bistrou.**

bistrou Mic restaurant în care se servesc aperitive, băuturi (răcoritoare). [*var.* bistro *s.n.*] *s.n., pl.* bistrouri, *pl.* bistrouri.

bisturiu Instrument chirugical în formă de cuţitaş. *s.n., art.* bisturiul, *pl.* bisturie, *art.* bisturiele.

bisulc,-ă (despre animale) Care are copite despicate. *adj., pl.* bisulci,-ce.

bisulfat Sare a acidului sulfuric în care un atom de hidrogen este înlocuit cu un metal. *s.m., pl.* bisulfaţi.

bisulfit Sare a acidului sulfuros în care un atom de hidrogen este înlocuit cu un metal. *s.m., pl.* bisulfiţi.

bisulfură Sulfură a cărei moleculă conţine doi atomi de sulf. *s.f., g.-d. art.* bisulfurii, *pl.* bisulfuri.

bişniţar (fam.) Mic afacerist necinstit, speculant. //Profitor. *s.m., pl.* bişniţari.

bişniţă (fam.) Afacere necinstită, măruntă; specula. *s.f., g.-d. art.* bişniţei, *pl.* bişniţe.

bit (inform.) Unitate de măsură pentru cantitatea de informaţie dintr-un semnal, corespunzând logaritmului în bază (2). *s.m., pl.* biţi.

bitang,-ă (reg.) Copil nelegitim. *s.m., pl.* bitangi; *s.f., g.-d. art.* bitangei, *pl.* bitange.

bitronconic,-ă În forma a două trunchiuri de con cu baza comună. *adj., pl.* bitronconici,-ce.

bitter (bităr) (germ.) Lichior amar. *s.n., pl.* bitteruri.

bitum Produs obţinut din reziduuri de petrol, întrebuinţat la prepararea asfalturilor. *s.n., pl.* bitumuri.

bituma *tr.* 1. A amesteca cu bitum un material granular. 2. A face bitumajul unei şosele; a umple cu o masă bituminoasă rosturile dintre pavelele sau dalele de beton ale unei şosele. *vb. I, ind. prez. 3* bitumează.

bitumaj Aşternere de bitum şi criblură pe suprafaţa unui drum. *s.n.*

bitumare Acţiunea de a bituma. *s.f., g.-d. art.* bitumării, *pl.* bitumări.

bitumen Material bogat în hidrocarburi, provenit din transformarea naturală a cerii şi a răşinilor de plante. *s.n., pl.* bitumene.

bituminizare Proces de formare a asfalturilor prin transformarea nămolului rezultat din descompunerea organismelor în absenţa aerului. *s.f., g.-d. art.* bituminizării, *pl.* bituminizări.

bituminos,-oasă Care conţine bitum; de natura bitumului. *adj., pl.* bituminoşi,-oase.

biţă v. **bădiţă.**

biunivoc,-ă (bi-u-) (mat.) Care se află într-un raport reciproc şi exclusiv de unu la unu. *adj., pl.* biunivoci,-ce.

biuretă (biu-) Tub de sticlă gradat folosit în lucrări de laborator. *s.f., g.-d. art.* biuretei, *pl.* biurete.

biută (bi-u-) 1. Val de pământ ridicat în jurul unor depozite de materiale (periculoase). 2. Ridicătură de teren folosită în poligoanele de tir. *s.f., g.-d. art.* biutei, *pl.* biute.

biv (înv., urmat de un titlu) Fost. *adj. invar.*

bivalent,-ă Care are două valenţe. Cu două valori. *adj., pl.* bivalenţi,-te.

bivalv,-ă 1. Cu cochilie din două valve. 2. (bot., despre capsule) Format din două părţi. *adj., pl.* bivalvi,-e.

biverb Joc enigmistic în care două cuvinte sunt reprezentate prin litere sau figuri combinate între ele. *s.n., pl.* bivebe.

bivol Animal cornut rumegător, asemănător cu boul. //Epitet dat unui om gras, mătăhălos şi necivilizat. *s.m., pl.* bivoli.

bivolar (rar) Păzitor al unei cirezi de bivoli. *s.m., pl.* bivolari.

bivoliţă Femela bivolului. //Epitet dat unei femei dizgraţioase, necivilizate. *s.f., g.-d. art.* bivoliţei, *pl.* bivoliţe.

bivuac (-vu-ac) 1. Cantonament al trupelor în afara localităţilor; tabără. 2. Adăpost pentru noapte făcut de alpinişti sau turişti. *s.n., pl.* bivuacuri.

bivuaca (-vu-a-) *intr.* (rar, despre unităţi militare, alpinişti, turişti) A se opri în bivuac. *vb. I, ind. prez. 3* bivuacheză.

biv-vel-vornic Fost mare-vornic. *s.m., pl.* biv-vel-vornici.

bizam Mamifer rozător cu blana preţioasă, care trăieşte în preajma apelor. *s.m., pl.* bizami.

bizantin,-ă I. *adj.* 1. Propriu Bizanţului sau Imperiului Bizantin. */Stil ~* = stil în arta medievală, caracterizat prin prezenţa cupolei, a suprafeţelor curbe şi prin bogăţia de culori. 2. (fig.) Perfid, intrigant. II. *s.m.* şi *f.* Locuitor din Bizanţ sau din Imperiul Bizantin. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bizantini,-e.

bizantinism Fel de a acţiona în viaţa publică şi particulară prin intrigi, subtilităţi, duplicitate. etc. *s.n., pl.* bizantinisme.

bizantinist,-ă (rar) Bizantinolog. *s.m., pl.* bizantinişti; *s.f., g.-d. art.* bizantinistei, *pl.* bizantiniste.

bizantinistică Bizantinologie. *s.f., g.-d. art.* bizantinisticii.

bizantinolog,-ă (rar) Specialist în bizantinologie; bizantinist. *s.m., pl.* bizantinologi; *s.f., g.-d. art.* bizantinologei, *pl.* bizantinologe.

bizantinologie Disciplină care studiază istoria, literatura şi arta bizantină; bizantinistică. *s.f., art.* bizantinologia, *g.-d. art.* bizantinologiei.

bizar[1] Lucru ciudat; bizarerie. *s.n.*
bizar[2]**,-ă** (şi adv.) Ciudat, straniu, extravagant. *adj., pl.* bizari,-e.
bizarerie Ciudăţenie, extravaganţă. *s.f., art.* bizarerja, *g.-d. art.* bizarerjei, *pl.* bizarerii, *art.* bizarerjile.
bizeţ Garnitură de piele la încălţăminte. *s.n., pl.* bizeţuri/bizeţe.
bizon 1. Mamifer sălbatic, rumegător, cu fruntea bombată şi cu coarne scurte. 2. Pielea tăbăcită a acestui animal; pile de viţel tăbăcită care imită pielea bizonului (1). *s.n., pl.* bizoni.
bizotare Şlefuire oblică a muchiilor unei oglinzi, unei pietre preţioase etc. *s.f., g.-d. art.* bizotării.
bizui *refl.* A se baza pe..., a conta, a se încrede în... *vb. IV, ind. prez. 3* se bizuie, *imperf. 3 sg.* se bizuia; *conj. prez. 3* să se bizuie.
bizuire Faptul de a se bizui. *s.f., g.-d. art.* bizuirii.
bla-bla Cuvânt care imită vorbăria goală; la-la-la. *interj.*
biacheu Bucăţică de tablă care se aplică pe tocul şi pe vârful încălţămintei pentru a o proteja. [*var.* placheu *s.n.*] *s.n., art.* blancheul *pl.* blacheuri.
blagian,-ă (-gi-an) În maniera lui L. Blaga. *adj., pl.* blagieni,-e.
blagoslovenie (-ni-e) (înv.) Blagoslovire. *s.f., art.* blagoslovenia, *g.-d. art.* blagosloveniei, *pl.* blagoslovenii, *art.* blagosloveniile.
blagoslovi *tr.* (înv. şi fam.) A binecuvânta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* blagoslovesc, *imperf. 3 sg.* blagoslovea; *conj. prez. 3* să blagoslovească.
blagoslovire (înv.) Acţiunea de a blagoslovi; blagoslovenie. *s.f., g.-d. art.* blagoslovirii, *pl.* blagosloviri.
Blagoveştenie (-ni-e) (pop.) Buna Vestire. *s.prop.f., art.* Blagoveştenia, *g.-d. art.* Blagoveşteniei.
blajin,-ă (şi fig.) Blând, bun, omenos. //(despre fizionomia sau manifestările cuiva) Care exprimă blândeţe. *adj., pl.* blajini,-e.
blajinătate (rar) Însuşirea de a fi blajin. *s.f., g.-d. art.* blajinătăţii.
blam Dezaprobare publică a faptelor cuiva. *s.n., pl.* blamuri.
blama *tr.* A dezaproba, a condamna în mod public atitudinea, gesturile cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* blamează.
blamabil,-ă Care poate fi blamat. *adj., pl.* blamabili,-e.
blamare Acţiunea de a blama. *s.f., g.-d. art.* blamării, *pl.* blamări.
blană[1] 1. Părul sau lâna unor animale; piele (cu păr) prelucrată. 2. Haină confecţionată din blană[1] (1). *s.f., g.-d. art.* blănii, *pl.* (piei prelucrate) blăni/blănuri.
blană[2] Scândură groasă. *s.f., g.-d. art.* blănii, *pl.* blăni.
blanc[1] 1. Piele tăbăcită, suplă şi elastică, folosită în marochinărie. 2. Fâşie de material insensibil care protejează capetele bobinelor de film sau de bandă magnetică. *s.n.*
blanc[2] 1. Spaţiu alb între două cuvinte tipărite. 2. Pauză albă care apare uneori în transmisiile tv. *s.n., pl.* blancuri.
blanchetă Formular tipărit pentru telegrame, cecuri etc. *s.f., g.-d. art.* blanchetei, *pl.* blanchete.
blanquism (-chism) Curent utopic comunist care considera ca unică tactică revoluţionară complotul. *s.n.*
blanşare Opărire a alimentelor destinate conservării. *s.f., g.-d. art.* blanşării.
blanşir Rest nefolosit rezultat de la blanşiruire. *s.n., pl.* blanşiruri.
blanşiruire Curăţare a dosului pieilor tăbăcite. *s.f., g.-d. art.* blanşiruirii.
blasfem (rar) 1. Blasfemie. 2. Blestem. *s.n., pl.* blasfemuri.
blasfemator,-oare (Persoană) care defăimează (cele sfinte). *adj., s.m.* şi *f., pl.* blasfematori,-oare.
blasfemie Defăimare a lucrurilor sfinte; hulă. *s.f., art.* blasfemia, *g.-d. art.* blasfemiei.
blast Parte a embrionului care se dezvoltă după germinare. *s.m.*
blastoderm Membrană vitelină care dă naştere corpului embrionului. *s.n.*
blastogenează Geneză a blastului. *s.f., g.-d. art.* blastogenezei.
blastomicoză Boală provocată de ciuperci parazite, care afectează pielea, plămânii, muşchii etc. *s.f., g.-d. art.* blastomicozei.
blastospor Spor format prin înmugurire. *s.m.*
blastulă Stadiu embrionar la metazoare, de formă globulară, cu celulele dispuse într-un singur strat în jurul unei cavităţi. *s.f., g.-d. art.* blastulei, *pl.* blastule.
blat[1] Foaie de aluat preparată pentru tort. *s.n., pl.* blaturi.
blat[2] (arg., în expr.) *A călători* (sau *a merge*) *pe ~* sau *a face ~ul* = a călători fără bilet într-un mijloc de transport. *s.n., pl.* blaturi.
blau (rar, în expr.) *A face ~* = a lipsi de la lucru a doua zi după o sărbătoare. *adv.*
blaugaz Amestec de hidrocarburi gazoase şi hidrogen, folosit drept combustibil. *s.n.*
blaz Vas mare, recipient de laborator. *s.n.*
blaza *refl.* şi *tr.* A (se) dezgusta de ceva; a deveni sau a face să devină indiferent. *vb. I, ind. prez. 3* blazează.
blazare Faptul de a (se) blaza. *s.f., g.-d. art.* blazării.
blazer (bleizăr) (angl.) 1. Veston cu dungi colorate, purtat ca uniformă în unele colegii englezeşti. 2. Jachetă bărbătească din stofă, catifea etc., cu buzunare aplicate. *s.n., pl.* blazere.
blazon Emblemă a unui oraş, a unei familii etc.; armoarii. *s.n., pl.* blazoane.
blăjean,-ă (Locuitor) din municipiul Blaj. *adj., s.m., pl.* blăjeni,-e.
blăjeancă Locuitoare din municipiul Blaj. *s.f., g.-d. art.* blăjencei, *pl.* blăjence.
blănar Meseriaş care face îmbrăcăminte din blană; negustor de blănuri. *s.m., pl.* blănari.
blănăreasă Femeie care face îmbrăcăminte din blană; negustoreasă de blănuri. *s.f., g.-d. art.* blănăresei, *pl.* blănărese.
blănărie 1. Meseria blănarului. 2. Atelier în care se confecţionează îmbrăcăminte de blană. //Magazin de vânzare a blănurilor. *s.f., art.* blănăria, *g.-d. art.* blănăriei, *pl.* (2) blănării, *art.* blănăriile.
blăniţă Diminutiv al lui blană[1]. *s.f., g.-d. art.* blăniţei, *pl.* blăniţe.
blănos,-oasă (despre animale sau haine) Cu blană bogată. *adj., pl.* blănoşi,-oase.
blănui *tr.* (înv.) A îmblăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* blănuiesc, *imperf. 3 sg.* blănuia; *conj. prez. 3* să blănuiască.
blând,-ă 1. (despre oameni) Care e paşnic, blajin. 2. (despre animale) Care nu se sperie. 3. (fig., despre vânt, timp etc.) Care e plăcut. *adj., pl.* blânzi,-de.
blândă (pop., la pl.) Urticarie. *s.f., g.-d. art.* blândei, *pl.* blânde.
blândeţe Însuşirea de a fi blând; bunătate. *s.f., art.* blândeţea, *g.-d. art.* blândeţii.
bleandă (pop., reg.) 1. Sperietoare de păsări. 2. Epitet pentru un om moale, fără energie. *s.f., g.-d. art.* blendei, *pl.* blende.
bleaşc (rar) Cuvânt care imită zgomotul mersului prin băltoace. *interj.*
bleau (reg.) Tablă de fier care îmbracă osia carului. *s.n., art.* bleaul, *pl.* bleauri.
blefarită Inflamaţie a pleoapelor. *s.f., g.-d. art.* blefaritei, *pl.* blefarite.
bleg, bleagă 1. (despre animale) Cu urechi care atârnă în jos; pleoştit. //(despre urechile oamenilor) Îndepărtate

de cap. 2. Care e lipsit de energie, molâu; prost. *adj., pl.* blegi,-ge.
blegi 1. *refl.* (despre urechi) A se face bleg. 2. *refl.* şi *tr.* (despre oameni) A deveni sau a face să devină bleg. *vb. IV ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* blegesc, *imperf. 3 sg.* blegea; *conj. prez. 3* să blegească.
blehăi *intr.* (pop.) 1. A lătra. 2. A vorbi mult şi fără rost. *vb. IV, ind. prez. 3* blehăie, *imperf. 3 sg.* blehăia; *conj. prez. 3* să blehăie.
blendă 1. Sulfură naturală de zinc sub formă de rocă. 2. (cinem.) Panou metalizat folosit pentru reflectarea luminii. 3. (fot.) Diafragmă. *s.f., g.-d. art.* blendei, *pl.* blende.
blenoragic,-ă Referitor la blenoragie. *adj., pl.* blenoragici,-ce.
blenoragie Boală venerică infecţioasă, constând în inflamarea mucoaselor genitale; blenoree, gonoree. *s.f., art.* blenoragia, *g.-d. art.* blenoragiei, *pl.* blenoragii, *art.* blenoragiile.
blenoree Blenoragie. *s.f., art.* blenoreea, *g.-d. art.* blenoreei, *pl.* blenoree.
bleojdi[1] *tr.* şi *refl.* (reg., fam.) A(-şi) holba ochii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bleojdesc, *imperf. 3 sg.* bleojdea; *conj. prez. 3* să bleojdească.
bleojdi[2] (pop.) 1. *tr* A lăsa să atârne în jos; a pleoşti. 2. *refl.* A se blegi (2). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bleojdesc, *imperf. 3 sg.* bleojdea; *conj. prez. 3* să bleojdească.
bleojdire[1] (reg., fam.) Faptul de a (se) bleojdi[1]. *s.f., g.-d. art.* bleojdirii, *pl.* bleojdiri.
bleojdire[2] Faptul de a (se) bleojdi[2]. *s.f., g.-d. art.* bleojdirii, *pl.* bleojdiri
bleot, bleoată (reg., şi s.) Prost, nătâng. *adj., pl.* bleoţi, bleoate.
bleotocăreală (reg.) Faptul de a bleotocări. *s.f., g.-d. art.* bleotocărelii, *pl.* bleotocăreli.
bleotocări *intr.* (reg.) 1. A se bălăci. 2. A flecări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bleotocăresc, *imperf. 3 sg.* bleotocărea; *conj. prez. 3* să bleotocărească.
blestem Invocaţie a puterii divine împotriva cuiva; nenorocire a cuiva pusă pe seama furiei divine; (în basme şi legende) vraja căzută asupra cuiva sau a ceva. *s.n., pl.* blesteme.
blestema 1. *tr.* A invoca puterea divină împotriva cuiva. 2. *intr.* A înjura, a ocărî. *vb. I, ind. prez. 3* blestemă/ blestemă.
blestemat,-ă 1. Rău, neprielnic. 2. Ajuns de blestem. *adj., pl.* blestemaţi,-te.
blestemăţie (pop.) Purtare, faptă de om blestemat; depravare. *s.f., art.* blestemăţia, *g.-d. art.* blestemăţiei, *pl.* blestemăţii, *art.* blestemăţiile.
bleşti *intr.* (reg.) 1. A-şi trage (cu greu) sufletul. 2. A vorbi (greu). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bleştesc, *imperf. 3 sg.* bleştea; *conj. prez. 3* să bleştească.
bleu[1] (eu *pron.* ö) (fr.) Albastru-deschis; azuriu. *adj. invar.*
bleu[2] (eu *pron.* ö) (fr.) Culoare albastru-deschis; azuriu. *s.n., art.* bleu-ul, *pl.* ble-uri.
bleumarin[1] (eu *pron.* ö) Albastru-închis. *adj. invar.*
bleumarin[2] (eu *pron.* ö) Culoare albastru-închis. *s.n.*
blid (pop.) 1. Vas de lut sau de tablă pentru mâncare; strachină. *A mânca din acelaşi ~ cu cineva* = a fi apropiat de cineva. *Pe* (sau *pentru*) *un ~ de linte* = pentru o răsplată neînsemnată (primită ca semn al unei josnicii). 2. (la pl.) Vase de bucătărie. *s.n., pl.* blide.
blidar[1] 1. Meşteşugar care face blide. 2. (fig.) Lingău, linge-blide. *s.m., pl.* blidari.
blidar[2] (pop.) Raft pe care se păstrează blidele. *s.n., pl.* blidare.
blinda *tr.* A se acoperi cu un blindaj. *vb. I, ind. prez. 3* blindează.
blindaj 1. Înveliş protector din plăci metalice groase la un tanc, la un avion etc. 2. Înveliş metalic al proiectilelor de puşcă şi de pistol. 3. Înveliş metalic închis al unui aparat electric. *s.n., pl.* blindaje.
blindare Acţiunea de a blinda. *s.f., g.-d. art.* blindării, *pl.* blindări.
blindat[1] Vehicul de luptă prevăzut cu blindaj. *s.n., pl.* blindate.
blindat[2]**,-ă** 1. Prevăzut cu blindaj. 2. (despre unităţi militare) Dotată cu maşini de luptă blindate. *adj., pl.* blindaţi,-te.
blinje (rar) Mâncare naţională rusească, preparată dintr-un aluat cu diferite umpluturi. *s.f., art.* blinja, *g.-d. art.* blinjei, *pl.* blinji, *art.* blinjile.
blister Carcasă de plastic transparent în care se ambalează diferite produse (alimentare, farmaceutice etc.). *s.n., pl.* blistere.
bliţ Sursă de lumină intensă şi de scurtă durată, cu care este prevăzut un aparat fotografic. *s.n., pl.* bliţuri.
bloc 1. Bucată mare dintr-o materie solidă. 2. Grămadă de lucruri care alcătuiesc o masă unică. */În ~* = laolaltă. 3. Mapă cu foi de hârtie pentru desen. 4. Clădire mare cu multe etaje; blochaus. 5. Înţelegere, alianţă între state, partide sau grupări. 6. *~ motor* = organ de motor în care se află cilindrii şi pistoanele. 7. (med.) *~ cardiac* = tulburare a ritmului inimii datorită blocării influxului nervos care trece prin muşchiul cardiac. *~ operator* = parte dintr-o secţie de chirurgie în care se află sălile de operaţii şi dependinţele lor. *s.n., pl.* blocuri.
bloca 1. *tr.* A izola o localitate prin blocadă sau prin măsuri punitive. 2. *tr.* A închide (temporar) circulaţia. 3. *tr.* A interzice folosirea unor produse, a unor fonduri etc. 4. *refl.* A nu mai funcţiona. 5. *tr.* (sport) A efectua un blocaj (2). *vb. I, ind. prez. 3* blochează.
blocadă Sistem de măsuri (economice, politice etc.) destinate izolării unui stat de către alte state, pentru a-l obliga să accepte anumite condiţii. *~ economică. s.f., g.-d. art.* blocadei, *pl.* blocade.
blocaj 1. Blocare 2. Tactică de apărare sau de oprire a acţiunii adversarului în unele întreceri sportive. 3. Întrerupere a unei activităţi sau a unei funcţii fiziologice. *~ de circulaţie. s.n., pl.* blocaje.
blocare Acţiunea de a (se) bloca. *s.f., art.* blocării, *pl.* blocări.
bloc-diagramă (-di-a-) Reprezentare grafică, la scară redusă, a unei regiuni terestre, în perspectivă şi în secţiune. *s.f., g.-d. art.* bloc-diagramei, *pl.* bloc-diagrame.
blochaus (rar) Bloc (4). *s.n., pl.* blochausuri.
blocnotes Carnet pentru însemnări. *s.n., pl.* blocnotesuri.
blocstart (sport) Dispozitiv care serveşte alergătorilor să ia startul în cursele de viteză. *s.n., pl.* blocstarturi.
bloc-turn Bloc (foarte) înalt, în formă de turn. *s.n., pl.* blocuri-turn.
blodogori *intr.* (rar) A vorbi neînţeles (într-o limbă străină), neclar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* blodogoresc, *imperf. 3 sg.* blodogorea; *conj. prez. 3* să blodogorească.
blond,-ă I. *adj.* 1. (despre păr) De culoare deschisă; bălai. 2. *Bere ~* = bere de culoare gălbuie. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) cu păr de culoare deschisă; bălan, blondin *adj., s.m.* şi *f., pl.* blonzi,-de.
blondă (înv.) Dantelă albă de mătase. *s.f., g.-d. art.* blondei, *pl.* blonde.
blondin,-ă Blond. *adj., s.m.* şi *f., pl.* blondini,-e.
bluejeans (engl. bluginz/rom. blugins) (angl.) Pantaloni strâmţi, confecţionaţi dintr-un material rezistent; blugi. *s.m. pl.*

blues (bluz) (angl.) Melodie lentă, inspirată de cântecele negrilor americani. //Dans care se execută după această melodie. *s.n., pl.* bluesuri.
bluff (blaf) (angl.) Atitudine neizbutită de intimidare a cuiva; cacealma. *s.n., pl.* bluffuri.
blugi Bluejeans. *s.m. pl.*
blum Oţel semilaminat în formă de bară, cu secţiune pătrată. *s.n., pl.* blumuri.
bluming Laminor pentru blumuri. *s.n., pl.* bluminguri.
biuzat,-ă (despre corsajul unei rochii) Făcut mai lung şi mai larg şi lăsat să atârne peste cingătoare. *adj., pl.* bluzaţi,-te.
bluză Obiect de îmbrăcăminte pentru partea superioară a corpului. *s.f., g.-d. art.* bluzei, *pl.* bluze.
bluziţă Bluzuliţă. *s.f., g.-d. art.* bluziţei, *pl.* bluziţe.
bluzon Obiect de îmbrăcăminte larg şi comod, pentru partea superioară a corpului. *s.n., pl.* bluzoane.
bluzuliţă (rar) Diminutiv al lui bluză; bluziţă. *s.f., g.-d. art.* bluzuliţei, *pl.* bluzuliţe.
BMW (beemve) Marcă de automobile. //Automobil de această marcă. *s.n., art.* BMW-ul, *pl.* BMW-uri.
boa 1. Şarpe tropical carnivor, neveninos, lung de câţiva metri. 2. Şal lung de blană sau de pene purtat de femei în jurul gâtului. *s.m., pl.* boa.
boabab v. **baobab.**
boabă 1. Fruct cărnos în mijlocul căruia se găsesc sâmburii. 2. Bob[3] (1). */A nu şti* (sau *a nu pricepe, a nu zice* (*nicio*) ~ = a nu şti (sau a nu pricepe, zice) nimic. *s.f., g.-d. art.* boabei, *pl.* boabe.
boacă (în expr.) *A nu şti* (sau *a nu pricepe*) (*nicio*) ~ = a nu şti (sau a nu pricepe) nimic. *s.f.*
boacăn,-ă (fam.) Prostesc, stupid. *adj., pl.* boacăni,-e.
boacănă (în expr., fam.) *A face o* ~ = a face un lucru total nepotrivit, prostesc. *s.f., g.-d. art.* boacănei, *pl.* boacăne.
boaiou Bandaj al roţii unei biciclete de curse, având în anvelopă o cameră subţire de cauciuc. *s.n., art.* boaiaul, *pl.* boaiuri.
boaită (pop.) 1. Vită (slabă). 2. Termen batjocoritor pentru oameni. *s.f., g.-d. art.* boaitei, *pl.* boaite.
boală 1. (med.) Modificare organică sau funcţională a echilibrului organic; maladie, afecţiune. */~a somnului* = boală infecţioasă gravă, produsă de înţepătura muştei ţeţe. *~a copiilor* = epilepsie. *~ de zahăr* = diabet. *A băga pe cineva* (*în toate*) *~le* = a supăra, a enerva pe cineva. 2. (la plante, la vin etc.) Dezechilibru organic sau biochimic. 3. (fam.) Capriciu, chef; invidie. */A avea ~ pe cineva* = a avea ciudă pe cineva. *s.f., g.-d. art.* bolii, *pl.* boli/boale (în expr.: *a băga în ~e*).
boambă 1. (reg.) Bob[3] (1); boabă. 2. Obiect de formă sferică. *s.f., g.-d. art.* boambei, *pl.* boambe.
boar v. **bouar.**
board (bord) (angl.) Consiliu de conducere. //Minister. //Adunare generală a acţionarilor. *s.n., pl.* boarduri.
boancă (reg.) 1. Copac gros (şi scorburos). 2. Oaie bătrână. 3. (bot., la pl.) Crăiţă. *s.f., g.-d. art.* boancei, *pl.* boance.
boare Adiere slabă de vânt. *s.f., g.-d. art.* boarei.
boarfă (fam.) 1. Rufă sau haină veche, uzată. //(la pl.) Obiecte de uz personal. 2. (fig.) Epitet dat unei femei de moravuri uşoare. *s.f., g.-d. art.* boarfei, *pl.* boarfe.
boarţă Peşte de apă dulce, lung de câţiva centimetri. *s.f., g.-d. art.* boarţei, *pl.* boarţe.
boască (reg.) Tescovină, boştină. *s.f., g.-d. art.* boaştei, *pl.* boaşte.
boaţă (reg.) Boroboaţă, năzbâtie. *s.f., g.-d. art.* boaţei, *pl.* boaţe.
bob[1] Plantă leguminoasă cu păstăi, folosită ca nutreţ. *s.m.*
bob[2] Sămânţă pentru ghicit. */A da în ~i* = a ghici viitorul. *s.m., pl.* bobi.
bob[3] 1. Sămânţă de cereale sau de legume; boabă, grăunte. 2. Orice părticică de materie care seamănă cu un grăunte. *~ de nisip. s.n., pl.* boabe.
bob[4] Dispozitiv sub forma unui turn care ridică materiale de construcţie la înălţime. *s.n., pl.* boburi.
bob[5] Sanie cu volan pentru concursuri. //Sportul practicat cu acest fel de sanie; bobsleigh. *s.n., pl.* boburi.
bobârnac 1. Lovitură dată cu degetul mijlociu, destins brusc de degetul mare. 2. (fig.) Aluzie răutăcioasă, înţepătură la adresa cuiva. *s.n., pl.* bobârnace.
bober Sportiv care practică bobul. *s.m., pl.* boberi.
bobi *tr.* (reg.) A nimeri, a brodi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bobesc, *imperf. 3 sg.* bobea; *conj. prez. 3* să bobească.
bobina *tr.* A înfăşura un fir sau un cablu electric în jurul unei bobine. *vb. I, ind. prez. 3* bobinează.
bobinaj 1. Bobinare. 2. Totalitatea bobinelor dintr-o maşină sau dintr-un aparat (electric). *s.n., pl.* bobinaje.
bobinare Acţiunea de a bobina; bobinaj (1). *s.f., g.-d. art.* bobinării, *pl.* bobinări.
bobinator,-oare Persoană care execută şi repară bobine de maşini electrice. *s.m., pl.* bobinatori; *s.f., g.-d. art.* bobinatoarei, *pl.* bobinatoare.
bobină Piesă cilindrică pe care se înfăşoară un fir, un cablu etc. */~ electrică* = element al unui circuit electric alcătuit dintr-un ansamblu de spire conductoare. *s.f., g.-d. art.* bobinei, *pl.* bobine.
bobiţă 1. Diminutiv al lui boabă. 2. Cerculeţ imprimat sau desenat. *s.f., g.-d. art.* bobiţei, *pl.* bobiţe.
bobletic,-ă (reg.) Bobleţ. *adj., pl.* bobletici,-ce.
bobleţ,-eaţă (reg.) Prost, bleg, bobletic. *adj., pl.* bobleţi,-e.
boboc 1. Floarea care începe să se deschidă. 2. Pui de gâscă sau de raţă. */A da* (*mâncare*) *la ~i* = a vomita 3. (fig.) Începător într-un domeniu; recrut, student în primul an. *s.m., pl.* boboci.
bobocel Diminutiv al lui boboc. *s.m., pl.* bobocei, *art.* bobocelii.
bobornic Plantă erbacee cu tulpina înaltă şi flori albastre. *s.m., pl.* bobornici.
bobosit (reg., despre ochi) Holbat, bulbucat. *adj., pl.* bobosiţi.
bobot 1. (înv., reg.) Întâmplare. */În ~e* = la întâmplare; fără sens. 2. (reg.) Acces de furie, de mânie. *s.n., pl.* bobote.
bobotaie (reg.) Vâlvătaie. *s.f., art.* bobotaia, *g.-d. art.* bobotăii, *pl.* bobotăi.
Bobotează Sărbătoare creştină, la 6 ianuarie, a botezului lui Isus Hristos. */Gerul ~ezei* = ger mare. *s.prop.f., g.-d. art.* Bobotezei.
boboti (reg.) 1. *intr.* (despre foc) A arde cu flacără. 2. *refl.* (despre răni) A se infecta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* bobotește, *imperf. 3 sg.* bobotea; *conj. prez. 3* să bobotească.
bobovină Concreţiune mică, sferică, formată din oxizi de fier şi de mangan, care se găseşte în solurile expuse repetat la umeziri excesive. *s.f., g.-d. art.* bobovinei, *pl.* bobovine.
bobsleigh (eigh *pron.* ei) (angl.) Bob[5]. *s.n., art.* bobsleigh-ul, *pl.* bobsleigh-uri.
bobuleţ Diminutiv al lui bob[3]. *s.n., pl.* bobuleţe.
boc[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de lovituri repetate ale ciocanului, ale toporului etc. *interj.*
boc[2] Masă (sau trunchi de copac înclinat) pe care se prelucrează pieile în bazinul cu lapte de var. *s.n., pl.* bocuri.
bocal v. **pocal.**
bocanc Gheată rezistentă, cu talpă groasă. *s.m., pl.* bocanci.
bocaport Deschizătură pe punte prin care se încarcă mărfurile în navă. *s.m., pl.* bocaporţi.

bocăneală Bocănit. *s.f., g.-d. art.* bocănelii, *pl.* bocăneli.
bocăni *intr.* A lovi cu un obiect tare în ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* bocănesc/bocăn, *imperf. 3 sg.* bocănea; *conj. prez. 3* să bocănească/să bocăne.
bocănit Zgomot produs de lovituri cu un obiect tare; bocăneală, bocănitură. *s.n.*
bocănitoare (rar) Ciocănitoare, ghionoaie. *s.f., g.-d. art.* bocănitorii, *pl.* bocănitori.
bocănitură Bocănit. *s.f., g.-d. art.* bocăniturii, *pl.* bocănituri.
boccea 1. Legătură cu lucruri mărunte şi diverse; boccealâc. 2. (înv., reg.) Şal mare pe care îl purtau femeile pe spate. *s.f., art.* bocceaua, *g.-d. art.* boccelei, *pl.* boccele, *art.* boccelele.
boccealâc (înv.) Bocea. *s.n., pl.* boccealâcuri.
boccegiu (înv.) Negustor ambulant de mărunţişuri (pânză, ace, aţă); coropcar, marchitan. *s.m., art.* boccegiul, *pl.* boccegii, *art.* boccegiii.
bocceluţă Diminutiv al lui boccea. *s.f., g.-d. art.* bocceluţei, *pl.* bocceluţe.
boccîu,-ie (fam., despre oameni) 1. Cu trăsături urâte. *Nas ~* = nas urât. 2. (fig., s.) Bădăran. *adj., pl.* boccii.
bocea1ă (fam.) Faptul de a (se) boci. *s.f., g.-d. art.* bocelii, *pl.* boceli.
bocet 1. Plângere, tânguire. 2. Compunere (în versuri) spusă la înmormântări. *s.n., pl.* bocete.
boci *intr.* şi *refl.* A plânge tare (cu vaiete şi strigăte). *//tr.* A recita bocete la înmormântarea cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bocesc, *imperf. 3 sg.* bocea; *conj. prez. 3* să boceaască.
bocire Acţiunea de a (se) boci. *s.f., g.-d. art.* bocirii, *pl.* bociri.
bocit Faptul de a (se) boci. *s.n.*
bocitoare Femeie care boceşte la înmormântare. *s.f., g.-d. art.* bocitoarei, *pl.* bocitoare.
bocitor,-oare Care boceşte. *adj., pl.* bocitori,-oare.
bocnă (fam., în expr.) *Îngheţat ~* = îngheţat tare. *adv.*
bocşă (reg.) Grămadă de lemne pregătite pentru a fi transformate prin ardere în cărbuni. *s.f., g.-d. art.* bocşei, *pl.* bocşe.
bodaproste v. **bogdaproste.**
bodârlău (ornit.) Cufundar. *s.m., art.* bodârlăul, *pl.* bodârlăi, *art.* bodârlăii.
bodegă Local mic unde se consumă băuturi şi gustări. *s.f., g.-d. art.* bodegii, *pl.* bodegi.
bodicec (la hochei pe gheaţă) Împiedicare a acţiunilor adversarului prin blocare corp la corp. *s.n., pl.* bodicecuri.
bodiceca *tr.* (rar) A aplica un bodicec la hochei. *vb. I, ind. prez. 3* bodicecheazâ.
bodigard v. **bodyguard.**
bodogăneală Vorbire înceată, neclară, care redă o nemulţumire stăpânită. *s.f., g.-d. art.* bodogănelii, *pl.* bodogăneli.
bodogăni *tr.* A bolborosi (de supărare, de ciudă). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bodogănesc, *imperf. 3 sg.* bodogănea; *conj. prez. 3* să bodogănească.
bodogănire Acţiunea de a bodogăni. *s.f., g.-d. art.* bodogănirii, *pl.* bodogăniri.
bodoni Caracter de literă cu contrast mare între liniile de bază şi cele secundare, având picioruşe subţiri şi scurte. *s.n.*
body (angl.) Tricou cu chiloţi, din jerseu elastic, care se mulează pe corp. *s.n., art.* body-ul, *pl.* body-uri.
body building (building *pron.* bilding) (angl.) Ansamblu de exerciţii fizice complexe pentru întărirea musculaturii. *s.n*
bodyguard [bodigard/badigard]/**bodigard** Gardă de corp, însoţitor (al cuiva); (fam.) gorilă. *s.m., pl.* bodyguarzi/bodygarzi.
body piercing (piercing *pron.* piărsing) (angl.) Practica de a străpunge anumite părţi ale corpului pentru a introduce în ele bijuterii. *s.n.*
boehmit (eh *pron.* e) (fr.) Monohidrat natural de aluminiu. *s.n.*
boem,-ă 1. (Persoană, mai ales artist) care duce o viaţă dezordonată, lipsită de mijloace sigure de existenţă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* boemi,-e.
boemă Mediu caracteristic boemilor; viaţă de boem. *s.f., g.-d. art.* boemei.
bogasier (-si-er) (înv.) Negustor de articole de manufactură (pânzeturi, stofe etc.). *s.m., pl.* bogasieri.
bogasieresc,-ească (-si-e-) (înv.) De bogasier. *adj., pl.* bogasieresti.
bogasierie (-si-e-) (înv.) 1. Ocupaţia bogasierului. 2. Marfă de bogasier; (p. ext.) prăvălie de bogasier. *s.f., art.* bogasieria, *g.-d. art.* bogasieriei, *pl.* (2) bogasierii, *art.* bogasieriile.
bogasiu (înv.) Stofă sau pânză importată din Orient. *s.n., art.* bogasiul, *pl.* bogasiuri.
bogat,-ă 1. (Om) care dispune de mijloace materiale; avut, înstărit. 2. Care se află în cantitate mare, îmbelşugat, abundent. 3. Fastuos, somptuos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bogaţi,-te.
bogătan,-ă (pop.) Bogătaş (rural). *s.m., pl.* bogătani; *s.f., g.-d. art.* bogătanei, *pl.* bogătane.
bogătaş,-ă Persoană care are avere mare. *s.m., pl.* bogătaşi; *s.f., g.-d. art.* bogătaşei, *pl.* bogătaşe.
bogătate (rar) Bogăţie. *s.f., g.-d. art.* bogătăţii.
bogătâr Personaj masculin cu însuşiri ideale din folclorul rus. *s.m., pl.* bogătâri.
bogăţie 1. Cantitate de bunuri materiale, de bani, de materii prime etc. 2. Starea, condiţia celui bogat. 3. Resursele unei ţări, ale unei zone, care devin, prin prelucrare, bunuri utile societăţii. 4. Abundenţă de valori spirituale. *s.f., art.* bogăţia, *g.-d. art.* bogăţiei, *pl.* bogăţii, *art.* bogăţiile.
bogdaproste/bodaproste (pop.) Cuvânt de mulţumire spus celui care dă de pomană. *interj.*
boghead (head *pron.* hed) (angl.) Varietate de huilă din care se extrag hidrocarburi lichide. *s.n.*
boghet,-ă/-eată (reg.) 1. (despre găini) Cu un smoc de pene pe cap. 2. Frumos şi mare. *adj., pl.* boghet,-te.
boghiu Dispozitiv pe care este articulat şasiul vehiculelor de cale ferată, pentru a le asigura stabilitatea la curbe la viteze mari. *s.n., art.* boghiul, *pl.* boghiuri.
boglar Plantă erbacee otrăvitoare, cu flori mici, galbene. *s.m., pl.* boglari.
bogomil Adept al bogomilismului. *s.m., pl.* bogomili.
bogomilic,-ă Referitor la bogomilism. *adj., pl.* bogomilici,-ce.
bogomilism Doctrină creştină dualistă, apărută în sec. al X-lea în Bulgaria, răspândită apoi în ţările balcanice şi în Rusia, care respingea treimea divină ortodoxă, existenţa umană a lui Isus, botezul etc. *s.n.*
boi[1] (pop.) Trup, statură. *s.n., pl.* boiuri.
boi[2] (fam.) 1. *refl.* (despre femei) A se farda. 2. *tr.* A vopsi, a colora. 3. *tr.* A înşela, a păcăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* boiesc, *imperf. 3 sg.* boia; *conj. prez. 3* să boiască.
boia 1. (pop.) Vopsea. 2. (peior.) Fard. 3. Condiment obţinut din ardei iute, pisat. *s.f., art.* boiaua, *g.-d. art.* boielei, *pl.* (1. 2) boiele, *art.* boielele.
hoială (reg.) 1. Vopsire. 2. (peior.) Fard. *s.f., g.-d. art.* boielii, *pl.* (2) boieli.
boiangerie (înv.) 1. Meseria boiangiului. 2. Atelier pentru vopsit textile; vopsitorie. *s.f., art.* boiangeria, *g.-d. art.* boiangeriei, *pl.* (2) boiangerii, *art.* boiangeriile.
boiangiu (înv.) Vopsitor de textile. *s.m., art.* boiangiul, *pl.* boiangii, *art.* boiangiii.

boicot Refuz de a avea relaţii economice, politice, comerciale etc., cu o organizaţie, cu un stat sau cu o persoană, ca mijloc de protest sau ca sancţiune, pentru unele acţiuni ale acestora. *s.n., pl.* boicoturi.
boicota *tr.* A exercita un boicot. *vb. I, ind. prez. 3* boicotează.
boicotare Acţiunea de a boicota. *s.f., g.-d. art.* boicotării, *pl.* boicotări.
boier 1. Mare proprietar de pământ; nobil. 2. (fam.) Persoană cu atitudini aristocratice. 3. (înv.) Titlu de politeţe echivalând cu „domnule", adresat persoanelor înstărite, cu funcţii administrative etc. *s.m., pl.* boieri.
boiereasă (rar) Boieroaică. *s.f., g.-d. art.* boieresei, *pl.* boieresе.
boieresc[1] Obligaţie a ţăranilor dependenţi de a executa munci agricole în folosul boierului. *s.n.*
boieresc[2]**,-ească** Referitor la boieri. *adj., pl.* boiereşti.
boiereşte Ca boierii; (fig.) foarte bine. *adv.*
boieri 1. *tr.* (înv., fam.) A conferi cuiva titlul de boier. 2. *refl.* A se comporta ca un boier. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* boieresc, *imperf. 3 sg.* boierea; *conj. prez. 3* să boiereascâ.
boierie 1. Calitate, situaţie de boier. 2. (fam.) Atitudine, trai, maniere de boier. *s.f., art.* boieria, *g.-d. art.* boieriei, *pl.* boierii, *art.* boieriile.
boierime Clasa boierească. *s.f., g.-d. art.* boierimii.
boierinaş v. **boiernaş.**
boieriţă (înv., reg.) Boieroaică. *s.f., g.-d. art.* boieriţei, *pl.* boieriţe.
boiernaş Boier cu o situaţie inferioară marilor latifundiari. [*var.* boierinaş *s.m.*] *s.m., pl.* boiernaşi.
boieroaică 1. Soţie de boier; mare proprietară de pământ; moşiereasă; boiereasă, boieriţă. 2. Soţie de demnitar, de industriaş etc. *s.f., g.-d. art.* boieroaicei, *pl.* boieroaice.
boieros,-oasă Cu gesturi, cu obiceiuri de boier; (p. ext.) mofturos, pretenţios. *adj., pl.* boieroşi,-oase.
boiler Cazan special de încălzire automată a apei. *s.n., pl.* boilere.
boire (reg.) Acţiunea de a (se) boi; vopsire; (fam.) fardare. *s.f., g.-d. art.* boirii, *pl.* boiri.
boişte Depunerea şi fecundarea icrelor; bătaia peştilor. //Loc unde are loc fecundarea. *s.f., g.-d. art.* boiştii, *pl.* boişti.
boiştean (bo-iş-) Peşte de 8-12 cm, alb pe burtă, care trăieşte în apele de munte. *s.m., pl.* boişteni.
boit (fam.) Boire. *s.n.*
boitar Ajutor de păstor (de porci). *s.m., pl.* boitari.
bojdeucă (-deu-) (reg.) Casă mică şi sărăcăcioasă. *s.f., g.-d. art.* bojdeucii, *pl.* bojdeuci.
bojoc (pop.) Plămân (de animal). *s.m., pl.* bojoci.
bojogar (rar) Borfaş. *s.m., pl.* bojogari.
boi 1. Cocoloş. *I~ alimentar* = cocoloş rezultat din amestecarea alimentelor cu saliva din gură. 2. Vas de formă sferică, cu sau fără picior. *s.n., pl.* boluri.
bolard Stâlp scurt de metal sau de beton, fixat pe chei, de care se leagă parâmele navelor. *s.m., pl.* bolarzi.
bolând,-ă (reg.) Nebun, smintit. *adj., pl.* bolânzi,-de.
bolânzi *intr.* (reg.) A înnebuni, a se sminti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bolânzesc, *imperf. 3 sg.* bolânzea; *conj. prez. 3* să bolânzească.
bolboreseală Bolborosire. *s.f., g.-d. art.* bolboroselii, *pl.* bolboroseli.
bolborosi 1. *intr.* şi *tr.* A vorbi încet şi neclar; a bâigui. 2. *intr.* (despre lichide) A gâlgâi. 3. *intr.* (pop.) A chiorâi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bolborosesc, *imperf. 3 sg.* bolborosea; *conj. prez. 3* să bolborosească.
bolborosire Faptul de a bolborosi; bolboreseală, bolborosit. *s.f., g.-d. art.* bolborosirii, *pl.* bolborosiri.
bolborosit Bolborosire. *s.n.*
bolboşa *tr.* (pop.) A-şi holba ochii. *vb. I, ind. prez. 3* bolboşează.
boibură v. **volbură.**
bold[1] (despre litere) Cu trăsături îngroşate, mai închise la culoare (decât cele obişnuite). *adj. invar.*
bold[2] 1. Ac cu gămălie. //Vârf ascuţit. //Cui de metal cu măciulie ornamentală. 2. Băţ ascuţit cu care se îndeamnă vitele. 3. Împunsătură, înţepătură. 4. (înv.) Îndemn, imbold. 5. (reg.) Stâlp sculptat, cu vârf ascuţit, în arhitectura populară. *s.n., pl.* bolduri.
boldei (pop.) Câine de talie mică şi cu picioare scurte. *s.m., pl.* boldei, *art.* boldeii.
boldeică (pop.) Căţea de boldei. *s.f., g.-d. art.* boldeicii, *pl.* boldeici.
boldi (reg.) 1. *tr.* A împunge cu boldul; a înţepa. 2. *tr.* (fig.) A îndemna, a îmboldi. 3. *tr.* A căsca ochii. //*refl.* A privi ţintă, cu încordare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* boldesc, *imperf. 3 sg.* boldea; *conj. prez. 3* să boldească.
boldiş (reg.) Chiorâş, cu coada ochiului. *adv.*
boldişor (reg.) Diminutiv al lui bold[2]. *s.n., pl.* boldişoare.
boldo Plantă originară din Chile, ale cărei frunze au proprietăţi colagoge. *s.n., art.* boldoul, *pl.* boldo.
boleaznă (pop.) Boleşniţă; molimă. *s.f., g.-d. art.* boleznei, *pl.* bolezne.
bolero[1] Dans naţional spaniol. //Melodia după care se execută acest dans. *s.n., art.* boleroul, *pl.* boleroуri.
bolerou/bolero[2] Haină, scurtă, fără mâneci, purtată de femei; ilic. *s.n., art.* boleroul, *pl.* boleroуri.
boleşniţă (pop.) Boală molipsitoare; epidemie; boleaznă, bolişte. *s.f., g.-d. art.* boleşniţei, *pl.* boleşniţe.
bolfă (pop.) Nodul, umflătură. *s.f., g.-d. art.* bolfei, *pl.* bolfe.
boli *intr.* (pop., fam.) A fi bolnav timp îndelungat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bolesc, *imperf. 3 sg.* bolea; *conj. prez. 3* să bolească.
bolid 1. Meteorit. 2. (fig.) Vehicul, automobil de mare viteză. *s.m., pl.* bolizi.
bolişte (reg.) Boleşniţă. *s.f., g.-d. art.* boliştii, *pl.* bolişti.
bolivar/(hisp.) **bolívar** Unitatea monetară a Venezuelei. *s.m., pl.* bolivari/bolívari.
bolivian,-ă (-vi-an) (Locuitor) din Bolivia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bolivieni,-e.
bolmoji v. **bălmăji.**
bolnav,-ă (Fiinţă) care suferă de o boală; suferind. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bolnavi,-e.
bolnăvicios,-oasă 1. Care se îmbolnăveşte uşor. 2. (fig.) Exagerat, anormal. *Curiozitate ~. adj., pl.* bolnăvicioşi,-oase.
bolnăvior,-oară (fam.) Diminutiv al lui bolnav. *adj., pl.* bolnăviori,-oare.
bolniţă (înv.) Spital. *s.f., g.-d. art.* bolniţei, *pl.* bolniţe.
boloboc v. **poloboc.**
bolobocel v. **polobocel.**
bolometric,-ă De bolometru. *adj., pl.* bolometrici,-ce.
bolometru Instrument pentru determinarea intensităţii radiaţiei termice. *s.n., art.* bolometrul, *pl.* bolometre.
bolovan Bucată mare de piatră (sau de alt material solid). *s.m., pl.* bolovani.
bolovănel (rar) Diminutiv al lui bolovan. *s.m., pl.* bolovănei, *art.* bolovăneii.
bolovăni 1. *refl.* (rar, despre nori) A se îngrămădi ca nişte bolovani. 2. *tr. A ~ ochii* = a holba ochii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bolovănesc, *imperf. 3 sg.* bolovănea; *conj. prez. 3* să bolovănească.
bolovăniş Teren pietros. *s.n., pl.* bolovănişuri.
bolovănos,-oasă 1. Cu mulţi bolovani. 2. (fig.) Greoi, necizelat. *Stil ~. adj., pl.* bolovănoşi,-oase.

bolson Zonă deşertică montană, cu marginile stâncoase, abrupte şi cu partea centrală netedă, formată prin acumulări de nisipuri. *s.n.*

bolşevic,-ă (Adept) al bolşevismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bolşevici,-ce.

bolşevism (rar) Curent apărut în mişcarea comunistă din Rusia la începutul secolului al XX-lea. *s.n.*

bolşeviza *tr.* A educa în spirit bolşevic. *vb. I, ind. prez. 3* bolşevizează.

boltaş (reg.) Proprietar al unei prăvălii; negustor. *s.m., pl.* boltaşi.

boltă 1. Element de construcţie cu partea superioară arcuită. 2. Încăpere sau gang cu tavanul arcuit. 3. Construcţie în formă de arc care serveşte la susţinerea plantelor cătărătoare. //Arc de verdeaţă format din ramurile unite ale copacilor. 4. ~ *cerească* sau ~*a cerului* = cer[2] (1). 5. ~ *craniană* = partea superioară a cutiei craniene. 6. ~ *palatină* = palat[1], cerul-gurii. *s.f., g.-d. art.* bolţii, *pl.* bolţi.

bolti 1. *tr.* A da unei construcţii formă de boltă (1). 2. *refl.* A se deschide în formă de boltă (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* boltesc, *imperf. 3 sg.* bolteа; *conj. prez. 3* să bolteaască.

boltişoară Diminutiv al lui boltă; boltiţă. *s.f., g.-d. art.* boltişoarei, *pl.* boltişoare.

boltitură Parte arcuită a unei bolţi. *s.f., g.-d. art.* boltiturii, *pl.* boltituri.

boltiţă Boltişoară. *s.f., g.-d. art.* boltiţei, *pl.* boltiţe.

bolţ Piesă de legătură între un piston şi o bielă. *s.n., pl.* bolţuri.

bolţar Bucată de beton special fasonată, folosită la construcţii. *s.m., pl.* bolţari.

bomba *tr.* şi *refl.* A da sau a lua o formă arcuită. *vb. I, ind. prez. 3* bombează.

bombaj 1. Deformaţie a unei plăci care capătă o formă convexă. 2. Deformare a capacelor la unele cutii sau borcane de conserve în urma alterării conţinutului. *s.n., pl.* bombaje.

bombament Parte carosabilă bombată a unei şosele. *s.n.*

bombarda *tr.* 1. A supune unui bombardament. 2. (fiz.) A proiecta electroni, neutroni etc. asupra unui corp. 3. (fig.) A plictisi cu insistenţele; a insista. *vb. I, ind. prez. 3* bombardează.

bombardament Lovirea succesivă a unui obiectiv cu proiectile de artilerie, bombe sau rachete. *s.n., pl.* bombardamente.

bombardare Acţiunea de a bombarda; bombardament. *s.f., g.-d. art.* bombardării, *pl.* bombardări.

bombardă Maşină de război medievală, care arunca bolovani sau proiectile asupra fortificaţiilor. *s.f., g.-d. art.* bombardei, *pl.* bombarde.

bombardier[1] (-di-er) (rar) Aviator din echipajul unui avion de bombardament. *s.m., pl.* bombardieri.

bombardier[2] (-di-er) Avion de bombardament. *s.n., pl.* bombardiere.

bombardon Instrument muzical de suflat, din alamă, de forma unei trompete cu piston. *s.n., pl.* bombardoane.

bombare Acţiunea de a (se) bomba. *s.f., g.-d. art.* bombării, *pl.* bombări.

bombastic,-ă (despre stil, vorbe) Umflat, emfatic. *adj., pl.* bombastici,-ce.

bombasticism Caracter bombastic. *s.n., pl.* bombasticisme.

bombă 1. Proiectil cu încărcătură explozivă, incendiară etc., aruncat din avion asupra ţintelor terestre. /~ *atomică* (sau *nucleară*) = bombă cu o mare forţă de distrugere, bazată pe energia nucleară. ~ *vulcanică* = bucată de lavă azvârlită de un vulcan la începutul erupţiei. 2. Vas rezistent de metal întrebuinţat în medicină, în fizică etc. 3. (sport) Lovitură puternică de minge trasă spre poartă. 4. (fig., arg.) Ştire senzaţională. 5. (fig., arg.) Local cu faimă proastă; speluncă. *s.f., g.-d. art.* bombei, *pl.* bombe.

bombăneală Faptul de a bombăni; vorbe spuse de cel care bombăneşte. *s.f., g.-d. art.* bombănelii, *pl.* bombăneli.

bombăni 1. *intr.* A vorbi încet şi neclar (exprimându-şi nemulţumirea). 2. *tr.* A sâcâi pe cineva (certând, obiectând). 3. *intr.* (despre copiii mici) A produce sunete nearticulate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bombănesc, *imperf. 3 sg.* bombănea; *conj. prez. 3* să bombănească.

bombănire Faptul de a bombăni; bombăneală, bombănit. *s.f., g.-d. art.* bombănirii, *pl.* bombăniri.

bombănit Bombănire. *s.n.*

bombetă Lampă cu glob, sferică, folosită pe nave pentru semnalizare. *s.f., g.-d. art.* bombetei, *pl.* bombete.

bombeu Vârful bombat al pantofilor, al ghetelor etc. *s.n., art.* bombeul, *pl.* bombeuri.

bombiţă (reg.) Diminutiv al lui bombă. *s.f., g.-d. art.* bombiţei, *pl.* bombiţe.

bomboană Mic preparat de cofetărie, din ciocolată, zahăr, arome etc., având gust, culori şi forme diferite. *s.f., g.-d. art.* bomboanei, *pl.* bomboane.

bomboneriе Magazin în care se vând bomboane. *s.f., art.* bomboneria, *g.-d. art.* bomboneriei, *pl.* bomboneriі, *art.* bomboneriile.

bomboniеră (-ni-e-) Vas, cutie în care se păstrează bomboanele. *s.f., g.-d. art.* bomboniерei, *pl.* bomboniere.

bomfaier (-fa-ier) Fierăstrău de mână pentru tăiat metale. *s.n., pl.* bomfaiere.

bompres Catarg înclinat de la prora unui vas cu pânze. *s.n., pl.* bomprese.

bon 1. Bilet pe baza căruia se eliberează o marfă, un bun etc. 2. Hârtie de valoare emisă de stat sau de o instituţie financiară. /~ *de tezaur* = obligaţie emisă de stat pentru a obţine împrumuturi de la cetăţeni sau de la bănci. *s.n., pl.* bonuri.

bonapartism 1. Formă de dictatură apărută în Franţa în timpul lui Napoleon I. 2. Ataşament faţă de bonapartism (1). *s.n.*

bonapartist,-ă (Adept) al bonapartismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bonapartişti,-ste.

bonă Femeie angajată într-o familie pentru a îngriji copii. *s.f., g.-d. art.* bonei, *pl.* bone.

bonc[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură, de o izbitură. *interj.*

bonc[2],-ancă (pop., despre oi) Fără dinţi. *adj., pl.* bonci,-ance.

bonca/bonca-bonca Cuvânt care imită (repetat) zgomotul produs de bătaia ciocanului. *interj.*

boncăi *refl.* şi *intr.* A boncălui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* boncăieşte/boncăie, *imperf. 3 sg.* boncăia; *conj. prez. 3* să boncăiască/să boncăie.

boncălui *intr.* (despre cerbi şi alte animale erbivore mari) A scoate mugete prelungi în perioada de rut; a boncăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* boncăluieşte, *imperf. 3 sg.* boncăluia; *conj. prez. 3* să boncăluiască.

boncăluit Faptul de a boncălui. *s.n.*

bond Săritură a avionului în cazul unei aterizări incorecte. *s.n., pl.* bonduri.

bondar (pop.) Nume dat oricărei insecte care bâzâie; bărzăun. *s.m., pl.* bondari.

bondăraş (rar) Diminutiv al lui bondar. *s.m., pl.* bondăraşi.

bondisa *intr.* (despre avioane) A face bonduri. *vb. I, ind. prez. 3* bondisează.

bondoc,-oacă (despre oameni, fig., despre obiecte) Mic de statură şi gras sau îndesat. *adj., pl.* bondoci,-oace.
bondocel,-ea (fam.) Diminutiv al lui bondoc. *adj., pl.* bondocei,-ele.
bonetă 1. Acoperământul pentru cap, fără boruri sau cozoroc, purtat de femei, copii, bucătari, medici, militari etc. 2. ~ *frigiană* = un fel de căciulă cu vârful îndoit înainte, considerată drept simbol al libertăţii în timpul Revoluţiei Franceze (1789-1794). *s.f., g.-d. art.* bonetei, *pl.* bonete.
boneţică Diminutiv al lui bonetă. *s.f., g.-d. art.* boneţelei, *pl.* boneţele, *art.* boneţelele.
bongoase (reg.) Poveşti hazlii. *s.f. pl.*
bongos Instrument de percuţie de formă conică sau cilindrică. *s.n., pl.* bongosuri.
bonier (-ni-er) Carnet de bonuri (1). *s.n., pl.* boniere.
bonifica *tr.* A scădea o sumă din valoarea unei facturi pentru lipsă la o marfă, pentru o pierdere etc.; a face rabat. *vb. I, ind. prez. 3* bonifică.
bonificare Acţiunea de a bonifica; sumă de bani care reprezintă o reducere; bonificaţie. *s.f., g.-d. art.* bonificării, *pl.* bonificări.
bonificaţie (-ţi-e) 1. Bonificare. 2. Compensaţie în bani pentru o daună. 3. Avantaj acordat unui concurent într-o probă sportivă, care constă în îmbunătăţirea timpului realizat. *s.f., art.* bonificaţia, *g.-d. art.* bonificaţiei, *pl.* bonificaţii, *art.* bonificaţiile.
bonitare Determinare a valorii economice a apelor, solurilor, raselor de animale, plantelor etc., pe baza unor criterii stabilite. *s.f., g.-d. art.* bonitării, *pl.* bonitări.
bonitate 1. Capacitate de plată şi de credit; solvabilitate. 2. Capacitate a unui teren, a unei ape etc. de a da o anumită producţie prin exploatare. *s.f., g.-d. art.* bonităţii, *pl.* bonităţi.
bonjur[1] Bună ziua! *interj.*
bonjur[2] (înv.) Bonjurist. *s.m., pl.* bonjuri.
bonjur[3] (înv.) Haină la modă pe la mijlocul sec. al XIX-lea. *s.n., pl.* bonjururi.
bonjurism Atitudine de bonjurist. *s.n.*
bonjurist Nume dat la mijlocul sec. al XIX-lea tinerilor români progresişti, care studiaseră în Franţa; bonjur[2]. *s.m., pl.* bonjurişti.
bonom Om bun, cumsecade, cu gusturi şi purtări simple. *s.m., pl.* bonomi.
bonomie Însuşire, caracter de bonom. *s.f., art.* bonomia, *g.-d. art.* bonomiei.
bonsoar (fam.) Bună seara! *interj.*; *s.n.*
bont, boantă 1. Fără vârf, rupt. 2. (despre degete) Scurt şi gros. *adj., pl.* bonţi, boante.
bonţi *tr.* A teşi muchia unui obiect pentru a-i da o formă rotundă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bontesc, *imperf. 3 sg.* bontea; *conj. prez. 3* să bontească.
bonţire (rar) Acţiunea de a bonti. *s.f., g.-d. art.* bonţirii, *pl.* bonţiri.
bonton Normă de comportament în societatea înaltă. *s.n.*
bonus Gratificaţie. *s.n., pl.* bonusuri.
bonţ (reg.) Vârf, colţ. //Sfârc. *s.n., pl.* bonţuri.
bonz 1. Preot, călugăr budist. 2. (ir.) Om influent într-un partid politic, într-o organizaţie etc. *s.m., pl.* bonzi.
bonzai 1. Arbore pitic plantat în ghiveci. 2. Arta cultivării arbuştilor pitici în China şi Japonia. *s.m., pl.* bonzai, *art.* bonzaii.
boogie (bughi) (angl.) Boogie-woogie. *s.n., art.* boogie-ul, *pl.* boogie-uri.
boogie-woogie (bughi ughi) (angl.) Dans de origine nord-americană derivat din blues; melodia acestui dans; boogie. *s.n., art.* boogie-woogie-ul, *pl.* boogie-woogie-uri.
book-maker (bucmeică) (angl.) Persoană care ţine evidenţa pariurilor la curse, meciuri de box etc. *s.m.*
boom (bum) (angl.) Perioadă de avânt economic. *s.n., pl.* boomuri.
booster (bustăr) (angl.) Rachetă (cosmică) cu mare putere de propulsare şi de scurtă durată. *s.n., pl.* boostere.
bor[1] Element chimic, printre compuşii căruia se numără boraxul şi acidul boric. *s.n.*
bor[2] Margine circulară a pălăriei. *s.n., pl.* boruri.
bora Vânt puternic, uscat, care bate iarna mai ales pe coastele Dalmaţiei şi ale Mării Negre. *s.m.*
boraci Unealtă portabilă de găurit metale, acţionată manual. *s.n., pl.* boraci.
boracit Borat de magneziu, incolor sau vânăt, utilizat în industria chimică. *s.n.*
boraginacee (la pl.) Familie de plante erbacee cu fructele formate din patru nucule cu câte o sămânţă; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* boraginaceea, *g.-d. art.* boraginaceei, *pl.* boraginacee.
borangic 1. Fir de la gogoşile de mătase. 2. Ţesătură din aceste fire. [*var.* burangic *s.n.*] *s.n., pl.* borangicuri.
borat Sare a acidului boric. *s.m., pl.* borati.
borax Substanţă chimică întrebuinţată ca antiseptic, în sudură etc. *s.n.*
borât,-ă (fam.) Dezgustător, hidos. *adj., pl.* borâţi,-te.
borâtură (pop.) 1. Ceea ce se vomită. 2. Epitet injurios dat cuiva. *s.f., g.-d. art.* borâturii, *pl.* borâturi.
borcan Vas de formă cilindrică, de sticlă, de plastic etc., în care se păstrează conserve, preparate farmaceutice etc. *s.n., pl.* borcane.
borcănaş Diminutiv al lui borcan. *s.n., pl.* borcănaşe.
borcănat,-ă Mare, gros, umflat. *adj., pl.* borcănaţi,-te.
borceag[1] Plantă furajeră folosită ca nutreţ. *s.m.*
borceag[2] Amestec de mazăre furajeră cu o cereală păioasă, folosit ca nutreţ. *s.n., pl.* borceaguri.
bord 1. Fiecare dintre cele două părţi laterale ale punţii unei ambarcaţiuni. 2. *La* ~ = pe puntea unei nave; (p. ext.) în avion sau pe o navă cosmică. *Jurnal de* ~ = registru în care se consemnează evenimentele mai importante petrecute în timpul călătoriei unei ambarcaţiuni sau a unui avion. (fig.) *A arunca peste* ~ = a renunţa la ceva nefolositor. *s.n., pl.* borduri.
bordaj Perete lateral al unei nave. *s.n., pl.* bordaje.
bordeaux (bordo) (fr.) Vin din regiunea Bordeaux (Franţa). *s.n., art.* bordeaux-ul, *pl.* bordeaux-uri.
bordee 1. Totalitatea tunurilor de pe o navă. 2. Porţiunea de drum parcurs de o navă între două întoarceri succesive. *s.f., art.* bordeea, *g.-d. art.* bordeei.
bordei Încăpere rudimentară, săpată (pe jumătate) în pământ. //(p. ext.) Locuinţă mică, sărăcăcioasă. *s.n., pl.* bordeie.
bordeiaş Diminutiv al lui bordei. *s.n., pl.* bordeiaşe.
bordel Casă în care se practică prostituţia. *s.n., pl.* bordeluri.
bordelez,-ă (Locuitor) din Bordeaux. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bordelezi,-e.
borderou Listă de produse sau de mărfuri dintr-o magazie, de acte dintr-un dosar etc. *s.n., art.* borderoul, *pl.* borderouri.
bordo[1] Roşu-închis. *adj. invar.*
bordo[2] Culoarea roşu-închis. *s.n., art.* bordoul.
bordura *tr.* 1. A răsfrânge marginile unui obiect. 2. A mărgini un trotuar cu dale de piatră. *vb. I, ind. prez. 3* bordurează.
bordurare Acţiunea de a bordura. *s.f., g.-d. art.* bordurării, *pl.* bordurări.
bordură 1. Fâşie, panglică etc. pe marginea unui obiect (textil) sau împrejurul lui; chenar. 2. Margine a trotuarului *s.f., g.-d. art.* bordurii, *pl.* borduri.

boreal,-ă (-re-al) (geogr.) Din emisfera nordică; septentrional. *adj., pl.* boreali,-e.
boreasă (reg.) Nevastă. *s.f., g.-d. art.* boresei, *pl.* boreşe.
borfaş Hoţ de lucruri mărunte; bojogar, găinar. *s.m., pl.* borfaşi.
borfăşie (rar) Furt de lucruri mărunte. *s.f., art.* borfăşia, *g.-d. art.* borfăşiei, *pl.* borfăşii, *art.* borfăşiile.
borhot Amestec rămas din fructele şi cerealele folosite la fabricarea ţuicii, a berii etc. *s.n., pl.* borhoturi.
boric (în sintagma) *Acid ~* = acid al borului[1] folosit ca antiseptic. *adj.*
boricat,-ă Preparat cu acid boric. *adj., pl.* boricaţi,-te.
borî *intr.* şi *tr.* (pop.) A vomita. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* borăsc, *imperf. 3 sg.* bora; *conj. prez. 3* să borască.
bormaşină Maşină de găurit. *s.f., g.-d. art.* bormaşinii, *pl.* bormaşini.
borna *tr.* A pune borne. *vb. I, ind. prez. 3* borneză.
bornaj Bornare. *s.n.*
bornare Acţiunea de a borna; bornaj. *s.f., g.-d. art.* bornării.
bornă 1. Stâlp fixat pe marginea unui drum pentru a indica distanţa dintre localităţi. 2. Piesă de contact montată la capătul unui conductor electric. *s.f., g.-d. art.* bornei, *pl.* borne.
boroană (reg.) Grapă. *s.f., g.-d. art.* boroanei, *pl.* boroane.
boroboaţă (fam.) Poznă, faptă necugetată. *s.f., g.-d. art.* boroboaţei, *pl.* boroboaţe.
borod Aliaj dur, turnat, din grupul stelitului. *s.n.*
boroni *tr.* (reg.) A grăpa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* boronesc, *imperf. 3 sg.* bononea; *conj. 3* să boronească.
boronit (reg.) Grăpat. *s.n.*
borselină Borsetă. *s.f., g.-d. art.* borselinei, *pl.* borseline.
borsetă Gentuţă bărbătească pentru acte, documente etc. *s.f., g.-d. art.* borsetei, *pl.* borşete.
borş 1. Zeamă acră preparată din tărâţe fermentate. 2. (p. ext.) Ciorbă din această zeamă. */A-i sufla* (cuiva) *în ~* sau *a sufla în ~ul cuiva* = a se amesteca în treburile cuiva. (fam.) *A mânca ~* = a minţi. *A-i da* (cuiva) *~ul* = a-i ţâşni cuiva sângele pe nas. *A se face ~* = a se înfuria. 3. (arg.) Sânge. *s.n., pl.* borşuri.
borşi *refl.* 1. A se acri (ca borşul). 2. (despre mâncăruri, fructe) A se strica (acrindu-se). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se borşeşte, *imperf 3 sg.* se borşea; *conj. prez. 3* să se borşească.
borşişor Plantă erbacee cu flori roz răspândită pe stâncile calcaroase. *s.m.*
bort Diamant brut întrebuinţat ca abraziv. *s.n.*
bortă (reg.) Gaură; scorbură. *s.f., g.-d. art.* bortei, *pl.* borte.
borteli *tr.* (reg.) A găuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bortelesc, *imperf. 3 sg.* bortelea; *conj. prez. 3* să bortelească.
borti *tr.* (reg.) A găuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bortesc, *imperf. 3 sg.* bortea; *conj. prez. 3* să bortească.
borticică (reg.) Diminutiv al lui bortă. *s.f., g.-d. art.* borticelei, *pl.* borticele, *art.* borticelele.
bort (reg.) Pântecele femeii gravide. *s.n., pl.* borţuri.
bortos,-oasă (fam.) Cu burtă mare. //(la f.) Gravidă. *adj., pl.* bortoşi,-oase.
borură Compus al borului cu un metal. *s.f., g.-d. art.* borurii, *pl.* boruri.
borviz Apă minerală. *s.n.*
borză Gândac mare, negru, care trăieşte în locuri umede. *s.f., g.-d. art.* borzei, *pl.* borze.
bos v. **boss.**
bosaj (arhit.) 1. Suprafaţă brută sau prelucrată a pietrelor unei zidării. 2. Proeminenţă pe suprafaţa unor piese, care se execută în locurile de asamblare cu alte elemente. *s.n., pl.* bosaje.
boscar (reg.) Scamator. *s.m., pl.* boscari.
boscărie (reg.) 1. Scamatorie. 2. Pungăşie. *s.f., art.* boscăria, *g.-d. art.* boscăriei, *pl.* boscării, *art.* boscăriile.
boschet Grup de arbori sau de arbuşti. *s.n., pl.* boschete.
boschetar (fam.) Om fără familie, fără casă, care trăieşte în mizerie, pe unde apucă, de azi pe mâine. *s.m., pl.* boschetari.
boscorodeală Faptul de a boscorodi. *s.f., g.-d. art.* boscorodelii, *pl.* boscorodeli.
boscorodi 1. *intr.* şi *tr.* A vorbi singur spunând vorbe neînţelese. 2. *tr.* A cicăli. 3. *tr.* (pop.) A descânta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* boscorodesc, *imperf. 3 sg.* boscorodea; *conj. prez. 3* să boscorodească.
bosniac,-ă (-ni-ac) 1. (Locuitor) din Bosnia-Herţegovina. *adj., s.m.* şi *f. pl.* bosniaci,-ce.
boson Particulă nucleară elementară (foton, mezon etc.) al cărei spin se măsoară cu numere întregi. *s.m., pl.* bosoni.
boss (angl.)/**bos** 1. Patron, şef, căpetenie (iniţial în SUA). 2. Personaj investit cu responsabilitate şi autoritate. *s.m., art.* bossul/bosul; *pl.* boşi.
bossa-nova (port.) Dans modern de perechi, cu ritm de rumba, de origine braziliană. *s.f., g.-d. art.* bossa-novei, *pl.* bossa-nove.
bostan (reg.) Dovleac. *s.m., pl.* bostani.
bostană (reg.) Pepenărie. *s.f., g.-d. art.* bostanei, *pl.* bostane.
bostangiu (înv.) Soldat din garda sultanului. *s.m., pl.* bostangii, *art.* bostangiii.
bostănar (reg.) Cultivator sau negustor de pepeni. *s.m., pl.* bostănari.
bostănărie (reg.) Pepenărie. //Loc unde se vând pepeni. *s.f., art.* bostănăria, *g.-d. art.* bostănăriei, *pl.* bostănării, *art.* bostănăriile.
bostănel (reg.) 1. Diminutiv al lui bostan. 2. Dovlecel. *s.m., pl.* bostănei, *art.* bostănelii.
boston[1] 1. Numele unui vals lent. 2. Numele unui joc de cărţi. *s.n.*
boston[2] Presă manuală pentru imprimarea afişelor, a cărţilor de vizită etc. *s.n.*
bostonian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Boston. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bostonieni,-e.
bosuioc v. **busuioc.**
bosumfla *refl.* (fam.) A se supăra; a se îmbufna. *vb. I, ind. prez. 3* se bosumflă.
bosumflare (fam.) Faptul de a se bosumfla. *s.f., g.-d. art.* bosumflării, *pl.* bosumflări.
boş (pop.) Testicul. *s.n., pl.* boaşe.
boşar (rar) Pepene verde cu miezul galben. *s.m., pl.* boşari.
boşiman,-ă (Persoană) care aparţine unei populaţii băştinaşe negroide din sudul Africii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* boşimani,-e.
boşimană Limba vorbită de boşimani. *s.f., g.-d. art.* boşimanei.
boşorog,-oagă (pop., fam.) 1. (Persoană) care suferă de hernie. 2. (fig.) (Om) bătrân, ramolit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* boşorogi,-oage.
boşorogeală (pop., fam.) 1. Hernie. 2. Starea omului bătrân şi ramolit. *s.f., g.-d. art.* boşorogelii, *pl.* boşorogeli.
boşorogi *refl.* (pop., fam.) 1. A se îmbolnăvi de hernie. 2. (fig.) A se ramoli de bătrâneţe. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se boşorogeşte, *imperf. 3 sg.* se boşorogea; *conj. prez. 3* să se boşorogească.

boştină (reg.) 1. Ceea ce rămâne din fagure după ce s-au scos mierea şi ceara. 2. Tescovină. *s.f., g.-d. art.* boştinei, *pl.* boştine.
bot 1. Partea anterioară a capului unor mamifere, cuprinzând gura şi nasul. //(fam., la om) Gură. */A bea la ~ul calului* = a bea în picioare, la repezeală. *A pune* (pe cineva) *cu ~ul pe labe* = a reduce pe cineva la tăcere. *A se şterge* (sau *a linge*) *pe ~* (de ceva) = a fi nevoit să renunţe la ceva. *A se întâlni* (cu cineva) *~ în ~* = a se întâlni (cu cineva) pe neaşteptate. (fam.) *A-şi băga ~ul* (*peste tot* sau *unde nu-i fierbe oala*) = a se amesteca în toate. (fam.) *A se pupa ~ în ~ cu cineva* = a fi bun prieten cu cineva. *A da* (cuiva) *peste ~* = a pune pe (cineva) la respect. *A pune ~ul* = a se supăra. 2. Partea ascuţită sau din faţă a unui obiect. *s.n., pl.* boturi.
botanic,-ă Care se referă la plante. *adj., pl.* botanici,-ce.
botanică Ştiinţă care se ocupă cu studiul plantelor. *s.f., g.-d. art.* botanicii.
botanist,-ă Specialist în botanică. *s.m., pl.* botanişti; *s.f., g.-d. art.* botanistei, *pl.* botaniste.
botă[1] (reg.) 1. Vas de lemn, cu o mică deschidere pe capacul de deasupra, în care se transportă apă sau alte lichide. 2. Doniţă. *s.f., g.-d. art.* botei, *pl.* bote.
botă[2] (reg.) Bâtă. *s.f., g.-d. art.* botei, *pl.* bote.
botcă (reg.) Alveolă în care creşte matca albinelor. *s.f., g.-d. art.* botcei, *pl.* botce.
botei (reg.) Cârd de oi, de cerbi etc. *s.n., pl.* boteie.
botelniţă (rar) Botniţă. *s.f., g.-d. art.* botelniţei, *pl.* botelniţe.
botez 1. Ritual creştin prin care cineva e primit printre credincioşii bisericii. /(mil.) *~ul focului* = prima participare la o luptă. 2. Apă folosită la săvârşirea botezului (1). 3. Stropire cu agheasmă a credincioşilor şi a caselor de către preot, cu prilejul unor slujbe sau sărbători religioase. 4. Ceremonial de lansare la apă a unei nave noi. *s.n., pl.* botezuri.
boteza 1. *tr.* şi *refl.* A (se) supune botezului; a (se) creştina. 2. *tr.* A stropi cu agheasmă pe credincioşi şi casele lor. 3. *tr.* (fig.) A uda, a stropi. /(fam.) *A ~ laptele* (sau *vinul*, *rachiul* etc.) = a adăuga apă falsificând laptele (sau vinul, rachiul etc.). 4. *tr.* A pune cuiva sau la ceva un nume; a porecli. 5. *tr.* A avea calitatea de naş sau de naşă la botezul cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* botează.
botfor/botfor (reg.) Cizmă cu turetci tari şi încreţite. *s.m., pl.* botfori/ botfori.
botgros Pasăre mică, roşie pe piept; cireşar. *s.m., pl.* botgroşi.
botină Cizmă de damă sau de copil. *s.f., g.-d. art.* botinei, *pl.* botine.
botişor Diminutiv al lui bot. *s.n., pl.* botişoare.
botniţă Apărătoare cu care se leagă botul unor animale pentru a le împiedica să muşte sau să sugă. *s.f., g.-d. art.* botniţei, *pl.* botniţe.
botoaşă (rar) Oaie sau capră bătrână, care nu mai dă lapte. *s.f., g.-d. art.* botoaşei, *pl.* botoaşe.
botos,-oasă (despre oameni) 1. Cu gura mare, în formă de bot. 2. (fig.) Supărat, bosumflat. 3. (fig., fam.) Obraznic, arogant. *adj., pl.* botoşi,-oase.
botoşănean,-ă (Locuitor) din municipiul Botoşani. *adj., s.m., pl.* botoşăneni,-e.
botoşăneancă Locuitoare din municipiul Botoşani. *s.f., g.-d. art.* botoşănencei, *pl.* botoşănence.
botoşel Papucel pentru copiii mici. *s.m., pl.* botoşei, *art.* botoşeii.
botridie (-di-e) Organ special de fixare, în formă de paletă sau de franj, specific unor viermi paraziţi. *s.f., art.* botridia, *g.-d. art.* botridiei, *pl.* botridii, *art.* botridiile.
botriocefal (-tri-o-) Vierme intestinal lung de 8-12 cm. *s.m., pl.* botriocefali.
botriocefaioză (-tri-o-) Boală parazitară produsă de botricefal, caracterizată prin anemie şi tulburări digestive. *s.f., g.-d. art.* botriocefalozei.
botriomicoză (-tri-o-) Boală infecţioasă a cailor, caracterizată prin apariţia unor tumori. *s.f., g.-d. art.* botriomicozei.
botroş Pasăre cântătoare cu pene roşii pe piept şi albe la coadă. *s.m., pl.* botroşi, *art.* botroşii.
botulinic,-ă (în sintagma) *Bacil ~* = bacil care se găseşte în carnea sau fructele conservate şi în nutreţul însilozat. *adj., pl.* botulinici,-ce.
botulism Toxiinfecţie alimentară produsă de toxina bacilului botulinic. *s.n.*
boţ (pop) Cocoloş. *s.n., pl.* boţuri.
boţi *tr.* şi *refl.* 1. A (se) mototoli. 2. (fig.) A (se) încreţi la faţă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* boţesc, *imperf. 3* boţea; *conj. prez. 3* să boţească.
boţişor (pop.) Diminutiv al lui boţ. *s.n., pl.* boţişoare.
boţitură Cută, încreţitură (la un lucru boţit). *s.f., g.-d. art.* boţiturii, *pl.* boţituri.
boţman Şef de echipaj pe o navă (comercială); nostrom. *s.m., pl.* boţmani.
boţog (iht., reg.) Cosac mic. *s.m., pl.* boţogi.
bou 1. Taur castrat folosit ca animal de tracţiune sau pentru carne. */A nu-i fi* (cuiva) *~ii acasă* = a nu fi dispus. *S-a dus ~ şi s-a întors vacă*, se spune despre cineva care n-a reuşit să înveţe nimic. 2. Epitet injurios la adresa unui bărbat. *s.m., art.* boul, *pl.* boi, *art.* boii.
bouar (pop.) Păstor de boi. [*var.* boar *s.m.*] *s.m., pl.* bouari.
bou-de-apă Gândac de apă de culoare neagră. *s.m., art.* boul-de-apă, *pl.* boi-de-apă, *art.* boii-de-apă.
bou-de-baltă 1. Numele a două specii de broască, una având pe pântece pete roşii, iar cealaltă pete galbene. 2. Pasăre de baltă cu ciocul lung şi ascuţit, cu capul negru şi cu gâtul alb. *s.m., art.* boul-de-baltă, *pl.* boi-de-baltă, *art.* boii-de-baltă.
bou-de-mare Peşte marin mic, de culoare cafenie. *s.m., art.* boul-de-mare, *pl.* boi-de-mare, *art.* boii-de-mare.
boul-Domnului Rădaşcă; boul-lui-Dumnezeu. *s.m. art.*
boulean Diminutiv al lui bou; bouşor, bouţ. *s.m., pl.* bouleni.
boul-lui-Dumnezeu Boul-Domnului. *s.m. art.*
boul-popii Buburuză. *s.m. art.*
bour 1. Taur sălbatic; bou sur. 2. Vechea stemă a Moldovei simbolizând un cap de bour (1). 3. (înv.) Fier înroşit cu care se însemnau răufăcătorii, vitele etc. *s.m., pl.* bouri.
bourean,-ă (pop.) Bouresc. *adj., pl.* boureni,-e.
bourel[1] 1. Diminutiv al lui bour. 2. Melc. *s.m., pl.* bourei.
bourel[2]**,-ea** Cu coarne ca ale bourului; bourean. *adj., pl.* bourei,-ele.
buresc,-ească (despre coarnele melcului) Ca de bour; bourean, bourel. *adj., pl.* bureşti.
bouroaică (rar) Femela bourului. *s.f., g.-d. art.* bouroaicei, *pl.* bouroaice.
bouree (bure) (fr.) Vechi dans popular francez cu ritm vioi. *s.n., art.* bouree-ul, *pl.* bouree-uri.
bouşor Boulean. *s.m., pl.* bouşori.
bouţ Boulean. *s.m., pl.* bouţi.
bovarism Tendinţă a unor persoane de a-şi făuri o personalitate fictivă, potrivită aspiraţiilor lor, dar în dezacord cu realitatea. *s.n.*
bovid v. **bovideu.**
bovideu (la pl.) Familie de mamifere rumegătoare artiodactile, cu coarne persistente; (la sg.) animal din această familie. [*var.* bovid *s.n.*] *s.n., pl.* bovidee.
bovin,-ă Din familia boului. *adj., pl.* bovini,-e.

bovină (la pl.) Subfamilie de rumegătoare, având ca tip boul; (la sg.) animal din această subfamilie. *s.f., g.-d. art.* bovinei, *pl.* bovine.
bovindou Ieşitură pe faţa unei clădiri, ca un balconaş închis, prevăzut cu ferestre. *s.n., art.* bovindoul, *pl.* bovindouri.
bowling (bauling) (angl.) 1. Joc de popice cu instalaţii automatizate. 2. Teren, loc amenajat pentru bowling (1) şi alte jocuri mecanice. *s.n.*
box[1] Boxer[2]. *s.m., pl.* bocşi.
box[2] 1. Sport în care adversarii luptă în ring, cu pumnii protejaţi de mănuşi speciale; pugilism. 2. Armă albă, formată dintr-o lamă metalică prevăzută cu găuri pentru degete, cu care se atacă ţinând pumnul strâns. *s.n., pl.* (2) boxuri.
box[3] Piele de bovine prelucrată, din care se confecţionează încălţăminte şi diferite obiecte de marochinărie. *s.n.*
boxa *intr.* A practica boxul[2]. //A lovi cu pumnii ca la box[2]. *vb. I, ind. prez. 3* boxează.
boxă 1. Despărţitură sau compartiment în interiorul unui local, al unei încăperi etc. *~a acuzaţilor.* 2. Despărţitură într-un grajd pentru un singur animal. //Compartiment la malul unei ape, amenajat pentru parcarea ambarcaţiunilor cu motor. //Loc de refugiu pentru automobile la marginea unei piste de curse automobilistice. 3. Ladă pentru încărcarea sau descărcarea animalelor (de) pe o navă. 4. (fam.) Incintă acustică. *s.f., g.-d. art.* boxei, *pl.* boxe.
boxer[1] Sportiv care practică boxul[2]; pugilist. *s.m., pl.* boxeri.
boxer[2] Câine de pază, puternic, cu pielea de pe cap cutată şi cu părul aspru; box[1]. *s.m., pl.* boxeri.
box-office (office *pron.* ofis) (angl.) Totalitatea încasărilor pentru o carte, pentru un film etc. //Stabilire a cotei de succes a unui spectacol, a unei cărţi, a unui artist etc. după încasările realizate. *s.n., art.* box-office-ul.
box-palet Cutie din metal, cu pereţii din plase de sârmă, în care se transportă piese mărunte într-o uzină, se ambalează sticlele de vin etc. *s.n./s.m., pl.* box-palete/box-paleţi.
boy (angl.) 1. Servitor indigen din colonii. 2. Liftier în hoteluri. *s.m., art.* boy-ul, *pl.* boy, *art.* boy-i.
boz Plantă erbacee cu flori albe şi miros neplăcut; bozie. *s.m., pl.* boji.
bozafer,-ă (înv.) Cenuşiu. *adj., pl.* bozaferi,-e.
bozie (-zi-e) Boz. *s.f., art.* bozia, *g.-d. art.* boziei, *pl.* bozii, *art.* boziile.
brac[1] Câine de vânătoare cu urechile mari şi blegi; prepelicar. *s.m., pl.* braci.
brac[2] 1. Rest, rămăşiţă nefolositoare. */De ~* = nefolositor. 2. Deşeu rezultat la fabricarea hârtiei. *s.n., pl.* bracuri.
braca *tr.* A roti partea mobilă a unui sistem tehnic în vederea orientării în direcţia dorită. *vb. I, ind. prez. 3* bracheză.
bracare Acţiunea de a braca. *s.f., g.-d. art.* bracării.
bracona *intr.* A vâna sau a pescui ilegal. *vb. I, ind. prez. 3* braconează.
braconaj Vânătoare sau pescuit ilegal. *s.n., pl.* braconaje.
braconier (-ni-er) Persoană care practică braconajul. *s.m., pl.* braconieri.
bractee Frunzişoară crescută pe tulpină, la subsuoara căreia se formează o floare. *s.f., art.* bracteea, *g.-d. art.* bracteei, *pl.* bractee.
bracteolă (-te-o-) Bractee mică. *s.f., g.-d. art.* bracteolei, *pl.* bracteole.
brad 1. Conifer (arbore) înalt până la 50 de metri, cu frunze sub formă de ace şi cu seminţele în conuri; (p. gener.) nume dat coniferelor. //Lemnul arborelui descris mai sus. 2. Brad (1) tăiat şi împodobit cu prilejul Crăciunului; pom de Crăciun. *s.m., pl.* brazi.
bradford (bredford) (angl.) Sistem englezesc de clasificare a lânurilor după calitate, în cifre care reprezintă numărul de suluri obţinute dintr-o livră de lână. *s.n.*
bradiartrie (-di-ar-) (med.) Bradilalie. *s.f., art.* bradiartria, *g.-d. art.* bradiartriei.
bradicardie Ritm cardiac încetinit (sub 60 de pulsaţii). *s.f., art.* bradicardia, *g.-d. art.* bradicardiei.
bradifazie Faptul de a vorbi cu o încetineală anormală. *s.f., art.* bradifazia, *g.-d. art.* bradifaziei.
bradilalie Ritm lent de articulare a cuvintelor, care este specific unor boli nervoase; bradiartrie. *s.f., art.* bradilalia, *g.-d. art.* bradilaliei.
bradipepsie Digestie lentă. *s.f., art.* bradipepsia, *g.-d. art.* bradipepsiei.
bradipsihie Încetinire a ritmului proceselor psihice. *s.f., art.* bradipsihia, *g.-d. art.* bradipsihiei.
brad-negru/brad-roşu Molid. *s.m., pl.* brazi-negri/brazi-roşii.
bradt (brat) (angl.) Semifabricat obţinut prin tocarea fină a cărnii proaspete de vită, folosit la fabricarea salamurilor. *s.n.*
bradul-ciumei Varietate de jneapăn. *s.m. art.*
bragagerie (înv.) Loc unde se vinde (sau se prepară) bragă. *s.f., art.* bragageria, *g.-d. art.* bragageriei, *pl.* bragagerii, *art.* bragageriile.
bragagiu (înv.) Persoană care vindea (sau prepara) bragă. *s.m., art.* bragagiul, *pl.* bragagii, *art.* bragagiii.
bragă Băutură răcoritoare preparată din făină de mei, de porumb sau de secară. */Ieftin ca ~a* = foarte ieftin. *s.f., g.-d. art.* brăgii, *pl.* brăgi.
braghină Soi autohton de viţă-de-vie cu boabe roşii, care se coc devreme. *s.f., g.-d. art.* braghinei.
brahă 1. Orz întrebuinţat la fabricarea berii. 2. Reziduu rămas de la fabricarea rachiului. *s.f., g.-d. art.* brahei.
brahial,-ă (-hi-al) Referitor la braţ. *Muşchi ~. adj., pl.* brahiali,-e.
brahicefal,-ă (Persoană) care are craniul aproape rotund. *adj., s.m.* şi *f., pl.* brahicefali,-e.
brahicefalie Însuşirea de a fi brahicefal. *s.f., art.* brahicefalia, *g.-d. art.* brahicefaliei.
brahilogie Elipsă care constă în evitarea repetării unui element al frazei exprimat anterior. *s.f., art.* brahilogia, *g.-d. art.* brahilogiei.
brahiopod (-hi-o-) (la pl.) Clasă de nevertebrate marine cu cochilie bivalvă; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* brahiopode.
Brahma Rasă de găini din Asia, crescută pentru carne. *s.prop.f.*
brahman,-ă I. *adj.* Brahmanic. II. *s.m* şi *f.* Membru al primei caste sacerdotale indiene; preot al lui Brahma. *adj., s.m.* şi *f., pl.* brahmani,-e.
brahmanic,-ă Referitor la brahmani; brahman. *adj., pl.* brahmanici,-ce.
brahmanism Religia indiană antică, al cărei zeu suprem este Brahma. *s.n.*
brain drain (breindrein) (angl.) Fenomen de emigrare prin atragerea specialiştilor din ţările mai slab dezvoltate în cele industrializate; export de inteligenţă. *s.n.*
brainstorming (breinstorming) (angl.) Tehnică de lucru în predare, care se bazează pe participarea la discuţii, liberă şi spontană, a tuturor membrilor unui colectiv. *s.n.*
braişvanţ Blană mătăsoasă, de calitate superioară, obţinută prin sacrificarea mielului înainte de naştere. *s.n.*
bramă Semifabricat de oţel cu secţiunea dreptunghiulară şi muchii rotunjite. *s.f., g.-d. art.* bramei, *pl.* brame.

brambura (fam.) Fără rost, fără căpătâi, în dezordine. *adv.*
brancardă Targă pentru transportul răniților și al bolnavilor. *s.f., g.-d. art.* brancardei, *pl.* brancarde.
brancardier,-ă (-di-er) Persoană care transportă răniții și bolnavii cu brancarda. *s.m., pl.* brancardieri; *s.f., g.-d. art.* brancardierei, *pl.* brancardiere.
branchipus (-hi-) (lat.) Crustaceu inferior cu corpul transparent. *s.m.*
branciog (reg.) Pământ calcaros, cu fertilitate slabă. *s.n., pl.* brancioguri.
brand[1] (mil.) Aruncător de mine. *s.n., pl.* branduri.
brandenburg Șnur cusut ca podoabă pe pieptul unei haine; găitan. *s.n., pl.* brandenburguri.
brandenburghez,-ă (Locuitor) din Brandenburg. *adj., s.m.* și *f.* brandenburghezi,-e.
brandenburgic,-ă Brandenburghez. *adj., pl.* brandenburgici,-ce.
brandy (brendi) (angl.) Rachiu englezesc. *s.n., art.* brandy-ul, *pl.* brandy-uri.
branhie (-hi-e) Organ de respirație specific unor animale acvatice (pești, raci etc.). *s.f., art.* branhia, *g.-d. art.* branhiei, *pl.* branhii, *art.* branhiile.
branhiopod (-hi-o-) (la pl.) Ordin de crustacee de apă dulce cu corpul segmentat; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* branhiopode.
branhiozaur (-hi-o-) Mic animal amfibiu fosil, asemănător cu salamandra. *s.m., pl.* branhiozauri.
branişte 1. Pădure bătrână în care este interzisă tăierea lemnelor; (p. gener.) pădure[2]. 2. (înv.) Pădure domnească folosită ca pășune și fâneață. *s.f., g.-d. art.* braniștii, *pl.* branişti.
branşa *tr.* A face legătura între o conductă principală de apă, gaze etc. și una secundară. *vb. I, ind. prez. 3* branşează, *1 pl.* branşăm, *ger.* branşând.
branşament Legătură între o conductă principală (de apă, de gaz, electrică) și una secundară de distribuție. *s.n., pl.* branşamente.
branşă Ramură sau domeniu de activitate (în meserii, comerț etc.). */De ~* = de specialitate. *Om din ~. s.f., art.* branşa, *g.-d. art.* branşei, *pl.* branşe.
brant Bucată de carton care se aplică în interiorul încălțămintei, peste talpă. *s.n., pl.* brănturi.
bras Stil de înot, în care înotătorul execută cu mâinile și cu picioarele mișcări simultane în plan orizontal. *s.n.*
brasaj 1. Amestecare a combustibilului pulverizat sau în stare de vapori cu aerul, înainte de introducerea lui în cilindrul motorului. 2. Amestecare a făinii de malț cu apă caldă pentru a obține mustul de bere. *s.n.*
brasardă 1. Fâșie de pânză prinsă în jurul brațului unei persoane pentru a indica o anumită funcție; banderolă (2). 2. Parte a armurii care protejează brațul. *s.f., g.-d. art.* brasardei, *pl.* brasarde.
braserie Local în care se servesc preparate culinare de patiserie, cafea, băutură etc. *s.f., art.* braseria, *g.-d. art.* braseriei, *pl.* braserii, *art.* braseriile.
braslеră (-si-e-) Obiect de lenjerie pentru copii sau femei, care acoperă pieptul. *s.f., g.-d. art.* brasierei, *pl.* brasiere.
brasist,-ă Înotător în stilul bras. *s.m., pl.* brasiști; *s.f., g.-d. art.* brasistei, *pl.* brasiste.
braşoavă (fam.) Minciună, palavră. *s.f., g.-d. art.* braşoavei, *pl.* braşoave.
braşoveán,-ă (Locuitor) din județul sau municipiul Brașov. *adj, s.m., pl.* braşoveni,-e.
braşoveánca Dans specific zonei Brașovului. *s.f. art, neart.* braşoveancă, *g.-d. art.* braşovencei.
braşoveáncă 1. Locuitoare din județul sau municipiul Brașov. 2. Căruță sau trăsură mare cu coviltir. *s.f., g.-d. art.* braşovencei, *pl.* braşovence.
braşovenésc,-eáscă Referitor la Brașov sau la brașoveni. *adj., pl.* braşovenești.
braşovenie (înv.) Marfă de Brașov; prăvălie unde se vindea această marfă. *s.f., art.* braşovenia, *g.-d. art.* braşoveniei, *pl.* braşovenii, *art.* braşovenиile.
braţ 1. Parte a membrului superior cuprinsă între cot și umăr. 2. (p. ext.) Membrul superior al corpului omenesc. */În ~e* = cu brațele petrecute în jurul corpului cuiva spre a-l strânge la piept, a-l ocroti sau a-l purta pe sus. *~ la ~* (sau *de ~*) = cu brațul trecut pe sub brațul altuia. *A primi* (sau *a aștepta* pe cineva) *cu ~ele deschise* = a primi (sau a aștepta pe cineva) cu mare plăcere. *A da* (sau *a lua* cuiva) *~ul* = a trece brațul sub brațul cuiva pentru a-l conduce sau pentru a fi condus. *A lua* (pe cineva sau ceva) *în ~e* = a susține, a lăuda (pe cineva sau ceva). *A fi ~ul* (*drept al*) *cuiva* = a fi omul de încredere al cuiva. *A arunca* (pe cineva) *din ~e* = a lăsa (pe cineva) la discreția cuiva. 3. Cantitate care se poate duce cu brațele. 4. Obiect sau parte a unui obiect care seamănă cu brațul (1). 5. Ramificație a unei ape curgătoare. 6. Distanța de la un punct fix la linia de acțiune a unei forțe. *s.n., pl.* braţe.
braţetă (fam., în expr.) *A merge cu cineva* (sau *a lua pe cineva*) *la ~* = a merge cu cineva (sau alua pe cineva) de braț. *loc. adv.*
braunit (brau-) Oxid de mangan cu luciu metalic. *s.n.*
brav[1] (rar) Asasin care teroriza și omora pentru bani; spadasin plătit. *s.m., pl.* bravi.
brav[2]**,-ă** Viteaz, curajos. *adj., pl.* bravi,-e.
brava[1] *tr.* 1. A se expune inutil unei primejdii; a sfida. 2. A înfrunta vitejește un pericol. *vb. I, ind. prez. 3* bravează.
brava[2] v. **bravo.**
bravadă Faptă sau vorbă prin care bravezi pe cineva sau ceva; sfidare. *s.f., g.-d. art.* bravadei, *pl.* bravade.
bravíssimo (it.) Foarte bine, excelent. *interj.*
bravo Exclamație de apreciere, de laudă etc: bine, perfect. [*var.* (pop.) brava, (înv.) bravos *interj.*] *interj.*
bravos v. **bravo.**
bravură Vitejie, curaj; faptă vitejească. *s.f., g.-d. art.* bravurii, *pl.* bravuri.
brazdă 1. Fâșie de pământ tăiată și răsturnată de plug; urma lăsată de plug; brăzdăură. */A se da pe ~* = a se deprinde cu noua situație. 2. Bucată de pământ dreptunghiulară, cu iarbă, folosită ca ornament. 3. Rând de iarbă, de grâu cosit etc.; polog. 4. Urmă, dâră. //Crestătură. 5. (fig.) Rid. *s.f., g.-d. art.* brazdei, *pl.* brazde.
brazilian,-ă (-li-an) (Locuitor) din Brazilia. *adj., s.m.* și *f., pl.* brazilieni.-e.
braziliancă (-li-an-) Locuitoare din Brazilia. *s.f., g.-d. art.* braziliencei, *pl.* brazilience.
brazură Sudură făcută cu un aliaj al cărui punct de topire este mai mare de 400°C. *s.f., g.-d. art.* brazurii, *pl.* brazuri.
brăcinar 1. Șiret sau curea cu care se strâng ițarii în jurul mijlocului. 2. Vergea de oțel cu care se leagă coarnele plugului pentru a le întări. *s.n., pl.* brăcinare.
brăcui *tr.* (reg.) 1. A alege bracurile[2], a da deoparte ceea ce este nefolositor. 2. A lăsa numai bracurile[2] (tăind tot lemnul bun dintr-o pădure). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* brăcuiesc, *imperf. 3 sg.* brăcuia; *conj. prez. 3* să brăcuiască.
brăcuire (reg.) Acțiunea da a brăcui; îndepărtare a ceea ce este nefolositor. *s.f., g.-d. art.* brăcuirii, *pl.* brăcuiri.
brădățel (reg.) Brădet mic, tânăr. *s.n., pl.* brădățele.
brădet Pădure de brazi; brădiș. *s.n., pl.* brădeturi.
brădioară (-di-oa-) (ornit.) Ieruncă. *s.f., g.-d. art.* brădioarei, *pl.* brădioare.
brădiș 1. Brădet. 2. Nume dat unor plante acvatice cu frunzele, în formă de ace. *s.n., pl.* brădișuri.

brădişor 1. Brăduţ. 2. Plantă erbacee cu tulpină culcată, cu frunze aciculare; pedicuţă. *s.m., pl.* brădişori.
brăduí (reg.) Brăduţ. *s.m., pl.* brăduí, *art.* brăduíi.
brăduleţ 1. Brăduţ. 2. Motiv de broderie care imită frunzele de brad. *s.m., pl.* brăduleţi.
brăduţ Diminutiv al lui brad; brădişor, brăduleţ, brădui. *s.m., pl.* brăduţi.
brăhní *intr.* (despre căprioriş şi căprioare) A scoate un sunet răguşit şi sacadat de spaimă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* brăhneşte, *imperf. 3 sg.* brăhnea; *conj. prez. 3* să brăhnească.
brăhnít Faptul de a brăhni: sunet pe care îl scot căprioriş şi căprioarele când simt că sunt în pericol. *s.n.*
brăílean,-ă (bră-i-) (Locuitor) din municipiul sau judeţul Brăila. *adj., s.m., pl.* brăileni,-e.
brăileanca (bră-i-) Dans popular românesc asemănător cu hora. *s.f. art., neart.* brăileancă, *g.-d. art.* brăilencii.
brăileancă Locuitoare din municipiul sau judeţul Brăila. *s.f., g.-d. art.* brăilencei, *pl.* brăilence.
brănuí *tr.* A impregna pieile tăbăcite cu ulei topit pentru a le face mai elastice. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* brănuiesc, *imperf. 3 sg.* brănuia; *conj. prez. 3* să brănuiască.
brăţară 1. Podoabă (din metal preţios) purtată de femei la încheietura mâinii sau pe braţ; brăţea. 2. Manşetă brodată la mânecile cămăşilor ţărăneşti. 3. (tehn.) Piesă de metal care se poate strânge în jurul altor piese pentru a le fixa. 4. Cerc de metal care serveşte la fixarea tuburilor, burlanelor, cablurilor etc. 5. (arhit.) Inel de metal care strânge o coloană; ornament ieşit în relief cu asemenea formă. *s.f., g.-d. art.* brăţării, *pl.* brăţări.
brăţea (rar) Brăţară (1). *s.f., art.* brăţeaua, *g.-d. art.* brăţelei, *pl.* brăţele, *art.* brăţelele.
brăţişor Diminutiv al lui braţ. *s.n., pl.* brăţişoare.
brăzda 1. *tr.* A tăia brazde cu plugul. 2. *tr.* A lăsa o urmă, o dâră etc. 3. *tr.* şi *refl.* (fig., despre faţa omenească) A (se) cuta, a (se) zbârci. 4. *tr.* (fig., despre ape curgătoare, forme de relief etc.) A străbate de la un capăt la altul, o regiune, o ţară etc. *vb. I, ind. prez. 3* brăzdează.
brăzdar 1. Parte a plugului care taie brazde. 2. Componentă la maşinile de semănat, care introduce seminţele în pământ. *s.n., pl.* brăzdare.
brăzdătură (rar) Brazdă (1). *s.f., g.-d. art.* brăzdăturii, *pl.* brăzdături.
brăzdui *tr.* (rar) A brăzda (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* brăzduiesc, *imperf. 3 sg.* brăzduia; *conj. prez. 3* să brăzduiască.
brăzduire (rar) Acţiunea de a brăzdui. *s.f., g.-d. art.* brăzduirii, *pl.* brăzduiri.
brâglă Parte mobilă la războiul de ţesut. *s.f., g.-d. art.* brâglei, *pl.* brâgle.
brânaci (rar) Cingătoare. *s.n., pl.* brânace.
brână 1. Brâu. 2. Ornament la o clădire, vopsit sau modelat în formă de brâu. 3. Cărare îngustă de-a lungul unui perete de stâncă. *s.f., g.-d. art.* brânei, *pl.* brâne.
brânca-porcului 1. Plantă erbacee cu tulpina şi frunzele acoperite cu peri moi. 2. Cinsteţ. *s.f. art., g.-d. art.* brâncii-porcului.
brâncăriţă Brâncă[1]. *s.f., g.-d. art.* brâncăriţei, *pl.* brâncăriţe.
brânca-ursului 1. Crucea-pământului. 2. Brădişor (2). *s.f. art., g.-d. art.* brâncii-ursului.
brâncă[1] 1. Boală contagioasă specifică porcilor. 2. (pop.) Erizipel. 3. Plantă erbacee fără frunze, cu flori verzui sau alburii 4. Ciupercă prevăzută cu peri aspri. *s.f., g.-d. art.* brâncii, *pl.* (3) brânci.
brâncă[2] (reg.) 1. Mână (1). */Pe ~ci* = pe mâini şi pe picioare, târându-se. *A cădea în* (sau *pe*) *~ci* = a cădea istovit (de oboseală). *A munci* (sau *a da, a lucra*) *pe* (sau *în*) *~ci* = a munci până la istovire. 2. Partea de jos a picioarelor animalelor; labă. *s.f., g.-d. art.* brâncii, *pl.* brânci.
brânci Împunsătură, ghiont. */A-i da inima ~* = a simţi imboldul de a face ceva. *s.m., pl.* brânci.
brânciş Pe brânci. *adv.*
brâncovenesc,-ească De Brâncoveanu, al lui Brâncoveanu. */Stil ~* = stil în arta românească medievală, caracterizat prin echilibru, bogăţia decoraţiilor sculpturale şi picturale, motive populare etc. *adj., pl.* brâncoveneşti.
brâncuşian,-ă (-şi-an) De Brâncuşi; în maniera lui Brâncuşi. *adj., pl.* brâncuşieni,-e.
brâncuţă Plantă erbacee cu tulpina păroasă şi flori galbene, folosită în medicină. *s.f., g.-d. art.* brâncuţei, *pl.* brâncuţe.
brânduşă Plantă cu flori violete în formă de pâlnie. *s.f., art.* brânduşa, *g.-d. art.* brânduşei, *pl.* brânduşe.
brânduşea/brânduşică Diminutiv al lui brânduşă. *s.f., art.* brânduşeaua/brânduşica, *g.-d. art.* brânduşelei, *pl.* brânduşele, *art.* brânduşelele.
brânduşiţă (rar) Brânduşea. *s.f., g.-d. art.* brânduşiţei, *pl.* brânduşiţe.
brâneţ (pop.)/**bârneţ** (reg.) 1. Cingătoare cu care se încing femeile peste catrinţă. 2. Brăcinar. *s.n., pl.* brâneţe/bârneţe.
brânişor (reg.) Brâuleţ (1). *s.n., pl.* brânişoare.
brânzar (pop.) Persoană care prepară sau vinde brânză. *s.m., pl.* brânzari.
brânză Produs alimentar obţinut prin prelucrarea laptelui. /(fam.) *A nu fi nicio ~* (de cineva) = a nu fi bun de nimic. *A nu face nicio ~* = a nu realiza nimic, a nu fi bun de nimic. *s.f., g.-d. art.* brânzei.
brânzăreasă (pop.) Femeie care face sau vinde brânză. *s.f., g.-d. art.* brânzăresei, *pl.* brânzărese.
brânzărie (pop.) 1. Loc în care se prepară brânza (la stână). 2. Cantitate mare de brânză. *s.f., art.* brânzăria, *g.-d. art.* brânzăriei, *pl.* (1) brânzării, *art.* brânzăriile.
brânzeturi Sortimente de brânză. *s.n. pl.*
brânzi *refl.* (despre lapte) A se face ca brânza; a se strica. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se brânzeşte, *imperf. 3 sg.* se brânzea; *conj. prez.3* să se brânzească.
brânzoaică 1. Plăcintă cu brânză. 2. Bucată rotundă de brânză de vaci. *s.f., g.-d. art.* brânzoaicei, *pl.* brânzoaice.
brânzos,-oasă 1. Cu multă brânză. 2. Cu aspect de brânză. *adj., pl.* brânzoşi,-oase.
brâu[1] 1. Cingătoare pe care o poartă ţăranii. 2. Parte a corpului omenesc pe care se încinge brâul; mijloc, talie. 3. Ornament la uşi, la ferestre etc. 4. Şir muntos, deluros etc.; lanţ. *s.n., art.* brâul, *pl.* brâie.
brâu[2] Numele unui dans popular; brâuleţ. *s.n., art.* brâul, *pl.* brâuri.
brâuleţ (brâ-u-) 1. Diminutiv al lui brâu; brâuşor, brânişor. 2. Numele mai multor dansuri populare; melodie după care se execută aceste dansuri. *s.n., pl.* brâuleţe.
brâuşor (brâ-u-) Brâuleţ (1). *s.n., pl.* brâuşoare.
bre (fam.) 1. Exclamaţie de uimire. 2. Cuvânt cu care atragem atenţia cuiva că ne adresăm lui. *interj.*
breabăn (reg.) 1. Plantă erbacee cu flori roşii. 2. Brebenel. 3. Numele mai multor specii de anemone. *s.m., pl.* brebeni.
break[1] (brec) (angl.) Automobil prevăzut la spate cu o uşă care se ridică şi cu banchetă demontabilă. *Dacia ~. s.n., pl.* breakuri.
break[2] (brec) (angl.)/**brec** Punct obţinut de un jucător de tenis pe serviciul adversarului. *s.n., pl.* breakuri (breccuri)/brecuri.
breakfast (brecfăst) (angl.) Micul dejun. *s.n., pl.* breakfasturi.

breaslă 1. Asociație de meseriași din aceeași branșă. 2. Meserie; (p. ext.) profesie. 3. Totalitatea persoanelor dintr-o categorie socială sau profesională; tagmă. 4. (înv.) Trupă de soldați recrutată mai ales din breslași. *s.f., g.-d. art.* breslei, *pl.* bresle.

breaz,-ă 1. (despre animale) Cu o pată albă pe bot sau pe frunte. */A cunoaște* (pe cineva) *ca pe un cal* ~ = a cunoaște foarte bine (pe cineva). 2. (fig., ir., despre oameni) Deștept, priceput. *adj., pl.* breji,-ze.

breaza (în sintagma) *Ca la* ~ = dans popular românesc cu ritm sincopat; melodia acestui dans., *s.f. art., neart.* breazâ, *g.-d. art.* brezei.

breb Animal rozător înrudit cu castorul care trăia cândva și în țara noastră. *s.m., pl.* brebi.

brebenea (bot.) Brebenel. *s.f., art.* brebeneaua, *g.-d. art.* brebenelei, *pl.* brebenele, *art.* brebenelele.

brebenel Numele unor specii de plante erbacee de pădure cu flori purpurii, albe sau galbene; breabăn (2), brebenea. *s.m., pl.* brebenei, *art.* brebeneii.

brec[1] Trăsură cu patru roți având două bănci așezate față în față. *s.n., pl.* brecuri.

brec[2] Comandă dată de un arbitru pentru întreruperea unui meci de box. *s.n., pl.* brecuri.

brec[3] (la tenis) v. **break**[2].

brecle (-ci-e) Rocă rezultată prin cimentarea grohotișurilor. *s.f., art.* brecia, *g.-d. art.* breciei, *pl.* brecii, *art.* brециile.

bregmă Punct de întâlnire a oaselor parietale cu osul frontal. *s.f., g.-d. art.* bregmei, *pl.* bregme.

brei (bot.) Mică plantă erbacee cu flori verzui, folosită în medicina populară. 2. Trepădătoare. *s.m., pl.* brei, *art.* breii.

brelan (la unele jocuri de cărți) Grup de trei cărți de aceeași valoare și de culori diferite. *s.n., pl.* brelanuri.

breloc Mic obiect de podoabă care se atârnă la ceas, la portchei, la brățară etc. *s.n., pl.* brelocuri.

bremză Plan înclinat cu dispozitiv de frânare pe care circulă vagonetele de mină. *s.f., g.-d. art.* bremzei, *pl.* bremze.

breslaș 1. Membru al unei bresle; meseriaș. 2. (înv.) Soldat aparținând unei bresle (4). *s.m., pl.* breslași.

breșă 1. Spărtură într-un zid, într-un gard, într-o fortificație etc. 2. Pătrundere largă și adâncă în dispozitivul de luptă inamic. *s.f., g.-d. art.* breșei, *pl.* breșe.

bretea 1. (la pl.) Piesă de îmbrăcăminte, alcătuită din două fâșii de elastic care se petrec peste umeri pentru a susține pantalonii. 2. Fâșie sau panglică cu care se prind unele obiecte de îmbrăcăminte pentru a le susține pe umeri. 3. Șosea ocolitoare; centură. 4. Cale de acces spre un pod sau o autostradă. 5. Zonă de staționare în fața magazinelor, a hotelurilor etc. *s.f., art.* breteaua, *g.-d. art.* bretelei, *pl.* bretele, *art.* bretelele.

bretelă Ramificație de cale ferată așezată între două linii paralele. *s.f., g.-d. art.* bretelei, *pl.* bretele.

bretesă (înv.) 1. Lucrare de fortificație medievală care întărea o altă fortificație. 2. Armătură mobilă a coifului care apăra nasul. *s.f., g.-d. art.* bretesei, *pl.* bretese.

breton[1] Păr lăsat pe frunte și tăiat scurt în linie dreaptă. *s.n., pl.* bretoane.

breton[2]**,-ă** (Locuitor) din Bretagne (Franța). *adj., s.m.* și *f., pl.* bretoni,-e.

bretonă Limba vorbită de bretoni[2]. *s.f., g.-d. art.* bretonei.

brevă (livr.) Scrisoare papală mai puțin solemnă decât bula. *s.f., g.-d. art.* brevei, *pl.* breve.

brevet 1. Document oficial prin care i se recunoaște cuiva o calitate sau i se acordă o distincție. 2. Act prin care se certifică dreptul de inventator. ~ *de invenție. s.n., pl.* brevete.

breveta *tr.* A recunoaște o invenție printr-un brevet. *vb. I, ind. prez. 3* brevetează.

brevetare Faptul de a breveta. *s.f., g.-d. art.* brevetării, *pl.* brevetări.

breviar (-vi-ar) 1. Lucrare în care sunt expuse pe scurt date dintr-un anumit domeniu. 2. Carte de rit catolic cuprinzând rugăciunile de la anumite ore din zi. *s.n., pl.* breviare.

brevilin,-ă (Persoană) cu trup scurt și membre scurte și groase. *adj., s.m.* și *f., pl.* brevilini,-e.

brevilocvent,-ă (livr., despre vorbire) Scurt, concis. *adj., pl.* brevilocvenți,-te.

brevilocvență (livr.) Vorbire concisă. *s.f., g.-d. art.* brevilocvenței.

breza *tr.* (reg.) 1. A murdări, a păta. 2. A astupa cu lut spărturile din pereți înainte de a-i vărui. *vb. I, ind. prez. 3* brezează.

brezaie 1. Joc cu caracter de pantomimă aparținând teatrului folcloric. 2. Personaj mascat, cu cap de animal sau de pasăre. *s.f., art.* brezaia, *g.-d. art.* brezăii, *pl.* brezăi.

brezătură (rar) 1. Pată albă pe fruntea animalelor. 2. Pată pe pereții caselor. *s.f., g.-d. art.* brezăturii, *pl.* brezături.

bria (bri-a) *intr.* (livr.) A se remarca prin calități excepționale; a străluci. *vb. I, ind. prez. 3* briază, *1 pl.* briem; *conj. prez. 3* să brieze; *ger.* briind.

briant,-ă (bri-ant) (livr.) Strălucitor, sclipitor. //Cu calități intelectuale deosebite. *adj., pl.* brianți,-te.

briantină (bri-an-) Produs cosmetic uleios care servește pentru a da strălucire părului. *s.f., g.-d. art.* briantinei.

briboi (reg.) Plantă erbacee cu tulpina păroasă și cu flori purpurii. *s.m., pl.* briboi, *art.* briboii.

bric[1] Cărămiziu. *adj. invar.*

bric[2] Culoare cărămizie. *s.n.*

bric[3] Navă cu două catarge, folosită în trecut în scopuri militare. *s.n., pl.* bricuri.

bric-à-brac (fr.)**/bricabrac** Magazin de vechituri; lucruri de tot felul aflate în dezordine. *s.n.*

briceag Cuțitaș de buzunar cu una sau mai multe lame. *s.n., pl.* bricege.

bricheta *tr.* A face brichete[2]. *vb. I, ind. prez. 3* bricheteză.

brichetaj Bricheteare. *s.n.*

bricheteare Acțiunea de a bricheta; bricheta*j. s.f., g.-d. art.* bricheteării, *pl.* bricheteări.

brichetă[1] Mic aparat de buzunar pentru aprins țigările. *s.f., g.-d. art.* brichetei, *pl.* brichete.

brichetă[2] 1. Produs de formă geometrică regulată, obținut prin presarea anumitor materiale mărunte sau pulverulente. 2. ~ *furajeră* = furaj combinat, în stare presată. *s.f., g.-d. art.* brichetei, *pl.* brichete.

brici Instrument de bărbierit cu lamă de oțel. *s.n., pl.* brice.

bricola *tr.* 1. A practica tot felul de meserii. 2. A face treburi mărunte de întreținere, reparații etc. în gospodărie. *vb. I, ind. prez. 3* bricolează.

bricolaj Acțiunea de a bricola. *s.n.*

bricolă (înv.) Mașină de război (medievală) asemănătoare cu balista. *s.f., g.-d. art.* bricolei, *pl.* bricole.

bridă 1. Gaică prin care se trece cordonul. 2. Piesă metalică în formă de „V" care face legătura între arcuri și osii. //Coroană circulară care se aplică la îmbinarea tuburilor. 3. (med.) Aderență (1). *s.f., g.-d. art.* bridei, *pl.* bride.

bridge (brigi) (angl.) Numele unui joc de cărți. *s.n., art.* bridge-ul, *pl.* bridge-uri.

bridgist,-ă (brigist) Jucător de bridge. *s.m., pl.* bridgiști; *s.f., g.-d. art.* bridgistei, *pl.* bridgiste.

brie[1] Plantă erbacee cu flori albe şi cu fructe aproape cilindrice. *s.f., art.* bria, *g.-d. art.* briei, *pl.* brii, *art.* briile.
brie[2] (ie *pron.* i) (fr.) Sortiment de brânză fermentată. *s.n., art.* brie-ul.
briefing (brifing) (angl.) Reuniune de lucru şi de informare într-un minister, într-o întreprindere etc. *s.n., pl.* briefinguri.
brifcor Băutură răcoritoare cu gust de citrice. *s.n.*
brigadă 1. Mare unitate militară formată din mai multe regimente. //Formaţiune de poliţie sau de jandarmi; mare unitate navală compusă din şase până la nouă nave. 2. Formaţie, echipă de muncitori, organizată pentru îndeplinirea unor sarcini de producţie. */~ silvică* = subunitate silvică formată din mai multe cantoane. 4. (ieşit din uz) *~ artistică* = echipă de artişti amatori care prezenta programe inspirate din viaţa colectivului din care făcea parte. *s.f., g.-d. art.* brigăzii, *pl.* brigăzi.
brigadier,-ă (-di-er) I. *s.m.* şi *f.* Persoană care face parte dintr-o brigadă (2). II. *s.m.* 1. Tehnician din administraţia pădurilor. 2. (înv.) General de brigadă. 3. (înv.) Caporal de artilerie sau de cavalerie. *s.m., pl.* brigadieri; *s.f., g.-d. art.* brigadierei, *pl.* brigadiere.
brigand (livr.) Tâlhar de drumul mare. *s.m., pl.* briganzi.
brigandaj (livr.) Tâlhărie la drumul mare. *s.n., pl.* brigandaje.
brigantină Navă uşoară cu pânze, cu două catarge. //Pânză de formă trapezoidală legată de catargul acestei nave. *s.f., g.-d. art.* brigantinei, *pl.* brigantine.
brighidău (reg.) Bătător[1] (2). *s.n., pl.* brighidăul, *pl.* brighidăie.
briliant (-li-ant) 1. Diamant şlefuit în dublă piramidă, folosit ca piatră preţioasă montată în bijuterii. 2. Caracter de literă de trei puncte tipografice. *s.n., pl.* briliante.
briliantin,-ă (-li-an-) (înv.) Ca briliantul. *adj., pl.* briliantini,-e.
brio (în loc. adv.) *Cu ~* = a) cu însufleţire, voioşie; b) în mod strălucit. *s.n., art.* briou.l.
brioală (bri-oa-) Plantă erbacee aromatică, din zona alpină, cu flori roşietice. *s.f., g.-d. art.* brioalei, *pl.* brioale.
briofită (bri-o-) (la pl.) Încrengătură de plante cu corpul diferenţiat în tulpină şi frunze, răspândite de obicei în locuri umede; (la sg.) plantă din această încrengătură. *s.f., g.-d. art.* briofitei, *pl.* briofite.
brioşă (bri-o-) Prăjitură mică şi rotundă din aluat de cozonac. *s.f., art.* brioşa, *g.-d. art.* brioşei, *pl.* brioşe.
briozoar (bri-o-zo-ar) (la pl.) Clasă de mici nevertebrate acvatice, care trăiesc în colonii cu aspect de muşchi; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* briozoare.
briptă (reg.) Cuţit sau briceag cu mâner de lemn. *s.f., g.-d. art.* briptei, *pl.* bripte.
bristol Carton de calitate foarte bună, din care se fac coperţile de cărţi şi cărţile de vizită. *s.n.*
brişcar (înv.) Fabricant, proprietar sau negustor de brişti; vizitiu la o brişcă[2]. *s.m., pl.* brişcari.
brişcă[1] (reg.) Briceag. *s.f., g.-d. art.* brişti, *pl.* brişti.
brişcă[2] Trăsură mică, uşoară, neacoperită. *s.f., g.-d. art.* brişti, *pl.* brişti.
brişculiţă Diminutiv al lui brişcă[2]; brişcuţă[2] *s.f., g.-d. art.* brişculiţei, *pl.* brişculiţe.
brişcuţă[1] (reg.) Diminutiv al lui brişcă[1]. *s.f., g.-d. art.* brişcuţei, *pl.* brişcuţe.
brişcuţă[2] Brişculiţă. *s.f., g.-d. art.* brişcuţei, *pl.* brişcuţe.
britan (la pl.) Triburi celtice, care au reprezentat până la cucerirea anglo-saxonă (secolele V-VI) populaţia de bază a Britaniei. *s.m., pl.* britani.
britanic,-ă (Locuitor) din Marea Britanie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* britanici,-ce.
brizant[1] Val care se sparge în apropierea ţărmului, producând spumă şi indicând adâncimea redusă a apei, stânci etc. *s.m., pl.* brizanţi.
brizant[2]**,-ă** (despre explozive) A cărui combinaţie este foarte rapidă. *adj., pl.* brizanţi,-te.
brizanţă Proprietate a unui exploziv de a fi brizant. *s.f., g.-d. art.* brizanţei.
brizză Vânt uşor care suflă la ţărmul mării, ziua spre uscat, iar noaptea spre mare. *s.f., g.-d. art.* brizei, *pl.* brize.
brizbiz 1. Perdeluţă care acoperă partea de jos a ferestrei. 2. (la pl.) Panglicuţe, dantele, volănaşe etc. *s.n.* brizbizuri.
brizură Sfărâmătură (dintr-o materie). *s.f., g.-d. art.* brizurii, *pl.* brizuri.
broajbă (bot., reg.) Nap. *s.f., g.-d. art.* broajbei, *pl.* broajbe.
broasca-apei 1. Plantă erbacee acvatică cu frunze lucioase. 2. Plantă exotică cu flori mari, galbene. *s.f. art., g.-d. art.* broaştei-apei.
broască A. Nume dat mai multor animale amfibii, fără coadă, cu ochi bulbucaţi şi cu picioarele dinapoi mai lungi. B. Mecanism montat la uşi, la sertare etc. pentru a le încuia cu cheia. *s.f., g.-d. art.* broaştei, *pl.* broaşte.
broască-ţestoasă/ţestoasă Nume dat mai multor specii de reptile cu corpul închis într-o carapace osoasă. *s.f., g.-d. art.* broaştei-ţestoase, *pl.* broaşte-ţestoase.
broatec Animal acvatic de culoare verde, înrudit cu broasca; brotac, brotan, buratic. *s.m., pl.* broateci.
broboadă Basma mare şi groasă (de lână) pe care o poartă femeile pe cap sau pe spate. *s.f., g.-d. art.* broboadei, *pl.* broboade.
broboană 1. Picătură mare de sudoare. 2. (pop.) Bubuliţă, zgrăbunţă. *s.f., g.-d. art.* broboanei, *pl.* broboane.
brobona v. **broboni.**
broboni *tr.* şi *refl.* A (se) acoperi cu broboane. [*var.* brobona *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* broboneşc, *imperf. 3 sg.* broboneă; *conj. prez. 3* să broboneăscă.
brocart Ţesătură de mătase ornamentată cu fire de aur sau de argint. [*var.* brocat *s.n.*] *s.n., pl.* brocarturi.
brocat v. **brocart.**
broccoli (it.) Legumă verde cu aspect şi gust de conopidă. *s.m.*
brod (reg.) Bac[1] (1). *s.n., pl.* broduri.
broda *tr.* 1. A coase flori sau alte ornamente pe un material textil. 2. (fig.) A povesti o întâmplare adăugând detalii imaginare; a înflori. *vb. I, ind. prez. 3* brodează.
brodare Acţiunea de a broda. *s.f., g.-d. art.* brodării, *pl.* brodări.
brodat Faptul de a broda. *s.n.*
brodeală (fam.) Faptul de a brodi, de a o nimeri. */La ~* = la nimereală, întâmplător. *s.f., g.-d. art.* brodelii, *pl.* brodeli.
broderie 1. Cusătură în relief pe un material textil. //(p. ext.) Ornamentaţie fină. 2. Notă muzicală de ornament folosită într-o compoziţie. *s.f., art.* broderia, *g.-d. art.* broderiei, *pl.* broderii, *art.* broderiile.
brodeză Femeie care lucrează broderii. *s.f., g.-d. art.* brodezei, *pl.* brodeze.
brodi (fam.) 1. *tr.* A o scoate bine la capăt: a (o) nimeri. */Pe ~te* = la întâmplare. 2. *refl.* A se găsi din întâmplare undeva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* brodesc, *imperf. 3 sg.* brodea; *conj. prez. 3* să brodească.
brodnic (înv.) Persoană aparţinând unei vechi populaţii din sudul Moldovei, organizată în obşti. *s.m., pl.* brodnici.
broker (e *pron.* ă) (angl.) Agent de bursă; intermediator de afaceri. *s.m., pl.* brokeri.

brom Metaloid lichid toxic, întrebuinţat în industria chimică, în farmacie etc. *s.n.*
bromat Sare a acidului bromic. *s.m., pl.* bromaţi.
bromhidric (în sintagma) *Acid ~* = gaz incolor rezultat din combinarea bromului cu hidrogenul. *adj.*
bromhidrozã Transpiraţie abundentă şi urât mirositoare. *s.f., g.-d. art.* bromhidrozei.
bromic (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al bromului. *adj.*
bromism Intoxicaţie cu brom. *s.n.*
bromoform Lichid incolor cu miros plăcut, preparat pe bază de brom, folosit ca anestezic şi calmant. *s.n.*
bromurare Reacţie chimică prin care se introduc atomi de brom în molecula unui compus organic. *s.f., g.-d. art.* bromurării.
bromurã Sare a acidului bromhidric. *s.f., g.-d. art.* bromurii, *pl.* bromuri.
bronhial,-ă (-hi-al) Referitor la bronhii; bronhic. *adj., pl.* bronhiali,-e.
bronhic,-ă Bronhial. *adj., pl.* bronhici,-ce.
bronhie (-hi-e) Ramificaţie a traheii prin care aerul pătrunde în plămâni. *s.f., art.* bronhia, *g.-d. art.* bronhiei, *pl.* bronhii, *art.* bronhiile.
bronhiolă (-hi-o-) Ramificaţie a bronhiilor. *s.f., g.-d. art.* bronhiolei, *pl.* bronhiole.
bronhofonie Rezonanţă puternică a vocii şi a respiraţiei la bolnavii de bronşită, pneumonie etc. *s.f., art.* bronhofonia, *g.-d. art.* bronhofoniei.
bronhografie Radiografie a bronhiilor. *s.f., art.* bronhografia, *g.-d. art.* bronhografiei.
bronhopneumonie Boală care constă în inflamarea bronhiilor şi a plămânilor. *s.f., art.* bronhopneumonia, *g.-d. art.* bronhopneumoniei, *pl.* bronhopneumonii, *art.* bronhopneumoniile.
bronhoree Expectoraţie abundentă, frecventă în afecţiunile respiratorii. *s.f., art.* brohoreea, *g.-d. art.* bronhoreei.
bronhoscop Instrument folosit în bronhoscopie. *s.n., pl.* bronhoscoape.
bronhoscopie Examinare vizuală a bronhiilor cu bronhoscopul. *s.f., art.* bronhoscopia, *g.-d. art.* bronhoscopiei, *pl.* bronhoscopii, *art.* bronhoscopiile.
bronhospasm Spasm al bronhiilor, provocat de tuse, efort etc. *s.n., pl.* bronhospasme.
bronhotomie Tăiere chirurgicală a unei bronhii. *s.f., art.* bronhotomia, *g.-d. art.* bronhotomiei, *pl.* bronhotomii, *art.* bronhotomiile.
bronşectazie Dilatare a bronhiilor în urma unei scleroze pulmonare. *s.f., art.* bronşectazia, *g.-d. art.* bronşectaziei, *pl.* bronşectazii, *art.* bronşectaziile.
bronşitã Boală care constă în inflamarea bronhiilor, manifestată prin tuse, stare febrilă etc. *s.f., g.-d. art.* bronşitei *pl.* bronşite.
bronşitic,-ă Referitor la bronşită. *adj., pl.* bronşitici,-ce.
brontozaur Gen de reptile uriaşe, cu gâtul foarte lung şi cu picioarele scurte, din era secundară. *s.m., pl.* brontozauri.
bronz 1. Aliaj de cupru cu staniu, plumb etc., având numeroase întrebuinţări în tehnică. /*Epoca ~ului* (sau *de bronz*) = perioadă din istoria omenirii, caracterizată prin descoperirea metalelor şi a bronzului. 2. Obiect făcut din bronz (1). 3. Pigment metalic de culoare galbenă folosit ca vopsea. 4. Culoare arămie a pielii în urma expunerii la soare. *s.n., pl.* (2) bronzuri.
bronza 1. *tr.* A acoperi un obiect cu un strat subţire de bronz. 2. *refl.* A se înnegri (la soare). *vb. I, ind. prez. 3* bronzează.
bronzare Faptul de a (se) bronza. *s.f., g.-d. art.* bronzării, *pl.* bronzări.
bronzit Varietate de piroxen şi oxid de fier, de culoare brună-gălbuie. *s.n.*
broscariţă Denumire dată unor plante erbacee acvatice cu flori hermafrodite, albe-verzui; notătoare. *s.f., g.-d. art.* broscariţei, *pl.* broscariţe.
broscăresc,-ească (rar) Al broaştelor, de broaşte; broştesc. *adj., pl.* broscăreşti.
broscărie Loc sau apă cu multe broaşte. *s.f., art.* broscăria, *g.-d. art.* broscăriei, *pl.* broscării, *art.* broscăriile.
broscăriţă Plantă erbacee acvatică cu flori verzui; iarba-şarpelui, limba-apei. *s.f., g.-d. art.* broscăriţei, *pl.* broscăriţe.
broscoi 1. Augumentativ de la broască (A). 2. Masculul broaştei (A). 3. (glumeţ) Epitet dat unui copil mic. *s.m., pl.* broscoi, *art.* broscoii.
broscuţ (rar) Pui (mascul) de broască (A). *s.m., pl.* broscuţi.
broscuţă Diminutiv al lui broască (A). *s.f., g.-d. art.* broscuţei, *pl.* broscuţe.
broşa *tr.* 1. A lega împreună foile unei cărţi, ale unui caiet etc. 2. A prelucra suprafaţa unei piese metalice cu broşa (2). 3. A executa ornamente pe o ţesătură, prin introducerea unui fir colorat în timpul ţesutului. *vb. I, ind. prez. 3* broşează, *1 pl.* broşăm; *ger.* broşând.
broşare Acţiunea de a broşa; broşat. *s.f., g.-d. art.* broşării, *pl.* broşări.
broşat Broşare. *s.n.*
broşă 1. Bijuterie feminină care poate fi prinsă de haină, de rochie etc. 2. Unealtă de aşchiere cu tăişuri multiple. *s.f., art.* broşa, *g.-d. art.* broşei, *pl.* broşe.
broştesc,-ească (rar) Broscăresc. *adj., pl.* broşteşti.
broşurã 1. Lucrare tipărită cuprinzând un număr mic de foi. 2. (înv.) Fasciculă. *s.f., g.-d. art.* broşurii, *pl.* broşuri.
broşurică Diminutiv al lui broşură. *s.f., g.-d. art.* broşurelei/broşuricii, *pl.* broşurele/broşurici, *art.* broşurelele/broşuricile.
brotac (zool.) Broatec. *s.m., pl.* brotaci.
brotan (reg.) Broatec. *s.m., pl.* brotani.
brotăcel 1. Diminutiv al lui brotac; răcănel. 2. (ornit., rar) Florinte. *s.m., pl.* brotăcei, *art.* brotăcelii.
brownian,-ă (brau-ni-an) (în sintagma) *Mişcare ~* = mişcare continuă a particulelor microscopice, aflate în suspensie într-un lichid, datorită agitaţiei moleculare. *adj., pl.* browniene.
browning (brăuning) (angl.) Pistol cu încărcător automat. *s.n., pl.* browninguri.
brr A. 1. Exclamaţie pe care o scoate cel căruia îi este frig. 2. Exclamaţie care exprimă spaima. B. Exclamaţie cu care sunt îndemnate oile la mers. C. Cuvânt (de obicei repetat) care imită sunetul tobei. *interj.*
brucelozã Boală infecţioasă contagioasă a vitelor, transmisibilă la om. *s.f., g.-d. art.* brucelozei, *pl.* bruceloze.
bruciną Alcaloid toxic extras din nuca vomică, utilizat în medicină şi în farmacie. *s.f., g.-d. art.* bruciнei.
brudar (reg.) Cel care conduce un brod. *s.m., pl.* brudari.
brudersaft Fel de a bea în care doi parteneri duc paharele la gură ţinându-se de braţ în semn de prietenie. *s.n.*
brudină (reg.) 1. Bac[1] (1). 2. Taxă pentru trecerea apei pe un bac[1] (1). *s.f., g.-d. art.* brudinei, *pl.* brudine.
brudiu,-ie (reg.)/**brudiu,-ie** Tânăr, nevârstnic; (p. ext.) fără judecată; brudnic. *adj., pl.* brudii/brudii.
brudnic,-ă (reg.) Brudiu. *adj., pl.* brudnici,-ce.
bruft (reg.) Prima tencuială aruncată pe perete fără a fi netezită. *s.n., pl.* bruфturi.
bruftui *tr.* 1. (reg.) A pune pe perete un strat de bruft. 2. (fam.) A brusca pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bruftuiesc, *imperf. 3 sg.* bruftuia; *conj. prez.* să bruftuiască.

bruftuială (fam.) Faptul de a bruftui; bruftuluială. *s.f., g.-d. art.* bruftuielii, *pl.* bruftuieli.
bruftuire (fam.) Acțiunea de a bruftui. *s.f., g.-d. art.* bruftuirii, *pl.* bruftuiri.
bruftului *tr.* (fam.) A bruftui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* bruftuiesc, *imperf. 3 sg.* bruftuiia; *conj. prez. 3* să bruftuiască.
bruftuluială (fam.) Bruftuială. *s.f., g.-d. art.* bruftuluielii, *pl.* bruftuluieli.
bruh Brr. (A.1). *interj.*
bruia *tr.* A perturba o emisiune radiofonică. *vb. I, ind. prez. 3* bruiază, *1 pl.* bruiem; *conj. prez. 3* să bruieze.
bruiaj Faptul de a bruia. *s.n., pl.* bruiaje.
bruiere Acțiunea de a bruia. *s.f., g.-d. art.* bruierii.
bruion (-ion) (livr.) Ciornă, concept. *s.n., pl.* bruioane.
brum Perturbație care poate apărea într-un sistem de transmisie audio, sub forma unui zgomot suprapus semnalului util. *s.n.*
bruma 1. *intr.* (rar) A cădea brumă (1). 2. *tr.* și *refl.* A (se) acoperi cu brumă sau cu ceva care seamănă cu bruma. *vb. I, ind. prez. 3* brumează.
brumar (pop.) Noiembrie. *s.m., g.-d.* lui brumar.
brumatic,-ă (rar) Cu brumă; (p. ext.) friguros, geros. *adj., pl.* brumatici,-ce.
brumă 1. Cristale de gheață formate în nopțile reci prin înghețarea vaporilor de apă din atmosferă. 2. (pop.) Chiciură. 3. Strat alburiu care acoperă unele fructe sau plante. 4. (fig.) Cantitate mică de... *s.f., g.-d. art.* brumei, *pl.* brume.
brumărea Numele a două flori ornamentale viu colorate și plăcut mirositoare. *s.f., art.* brumărelua, *g.-d. art.* brumărelei, *pl.* brumărele, *art.* brumărelele.
brumărel (pop.) Octombrie. *s.m., g.-d.* lui brumărel.
brumăriță Numele a două specii de păsări, una de mărimea mierlei, cu gușa albă, cealaltă mai mică, cu gușa sură. *s.f., g.-d. art.* brumăriței, *pl.* brumărițe.
brumăriu,-ie De culoarea brumei; alb-cenușiu, fumuriu. *adj., pl.* brumării.
brumos,-oasă (livr.) Cețos, neguros. *adj., pl.* brumoși,-oase.
brun[1] Culoare cafeniu-închis. *s.n.*
brun[2]**,-ă** 1. Cafeniu-închis. 2. (despre oameni) Brunet, oacheș, negricios. *adj., pl.* bruni,-e.
bruna *tr.* A acoperi obiecte de oțel sau de cupru cu un strat de oxizi împotriva coroziunii. *vb. I, ind. prez. 3* brunează.
brunaj Brunare. *s.n.*
brunare Acțiunea de a bruna; brunaj. *s.f., g.-d. art.* brunării.
brunel (înv.) Stofă de culoare închisă din care se confecționa încălțăminte. *s.n., pl.* bruneluri.
brunet,-ă (Persoană) care are tenul negricios și părul negru. *adj., s.m.* și *f., pl.* bruneți,-te.
brusc,-ă (și adv.) Care se produce pe neașteptate, subit. *adj., pl.* bruști,-e.
brusca *tr.* 1. A trata pe cineva cu asprime; a repezi; (fam.) a bruftui. 2. A forța, a accelera desfășurarea unui proces. *vb. I, ind. prez. 3* bruschează.
bruscare Acțiunea de a brusca. *s.f., g.-d. art.* bruscării, *pl.* bruscări.
bruschețe Purtare aspră, grosolană. *s.f., art.* bruschețea, *g.-d. art.* bruschetei.
brustur v. **brusture.**
brusture Nume dat unor plante erbacee, cu frunze mari și late, întrebuințate în medicină. [*var.* brustur *s.m.*] *s.m., pl.* brusturi.
bruș (reg.) 1. Bulgăre de pământ. 2. Cocoloș. *s.m., pl.* bruși.
brut,-ă 1. Care se găsește în stare naturală; neprelucrat. nefinisat. 2. (fig., rar) Grosolan, brutal. 3. (despre mărfuri) Din care nu s-a scăzut ambalajul, daraua etc. 4. (despre un venit) Din care nu s-a scăzut impozitul. *adj., pl.* bruți,-te.
brutal,-ă 1. Care ține de animal. *Sete ~.* 2. Lipsit de delicatețe, aspru, dur. *Răspuns ~. adj., pl.* brutali,-e.
brutalitate Vorbă sau faptă brutală. *s.f., g.-d. art.* brutalității, *pl.* brutalități.
brutaliza *tr.* A trata pe cineva cu brutalitate. *vb. I, ind. prez. 3* brutalizează.
brutar Persoană care fabrică pâine. *s.m., pl.* brutari.
brută Om brutal, violent. *s.f., g.-d. art.* brutei, *pl.* brute.
brutăreasă (rar) Femeie care fabrică pâine. *s.f., g.-d. art.* brutăresei, *pl.* brutărese.
brutărie 1. Meseria de brutar. 2. Loc unde se fabrică pâine. *s.f., art.* brutăria, *g.-d. art.* brutăriei, *pl.* (2) brutării, *art.* brutăriile.
bruto În total (fără a scădea daraua, impozitele etc.). *adv.*
bruxellez,-ă (ux *pron.* üs) (Locuitor) din Bruxelles. *adj., s.m.* și *f., pl.* bruxellezi,-e.
bu/bu-bu/buuu Cuvânt care imită un sunet înfundat și puternic (produs de o armă de foc, de tunet etc.) *interj.*
bubal Antilopă africană mare, cu coarnele în formă de liră. *s.m., pl.* bubali.
bubalină (la pl.) Vite cornute înrudite cu taurinele; (la sg.) animal din această specie. *s.f., g.-d. art.* bubalinei, *pl.* bubaline.
bubat (pop.) Variolă. *s.n., pl.* bubaturi.
bubă 1. Umflătură purulentă a țesutului de sub piele. /(fam.) *S-a spart ~a* = s-a dezvăluit totul. 2. (fig., fam.) Punct slab, delicat într-o problemă; defect la un sistem tehnic. *s.f., g.-d. art.* bubei, *pl.* bube.
bubă-neagră (pop.) Dalac. *s.f., g.-d. art.* bubei-negre, *pl.* bube-negre.
bube-dulci Herpes. *s.f. pl.*
buberic Plantă erbacee cu rizom noduros și cu frunze dințate. *s.m., pl.* buberici.
bubiță Bubuliță. *s.f., g.-d. art.* bubiței, *pl.* bubițe.
buboi Augumentativ al lui bubă; abces, furuncul. *s.n., pl.* buboaie.
bubon Inflamare a ganglionilor limfatici din regiunea inghinală și axilară. *s.n., pl.* buboane.
bubonic,-ă (în sintagma) *Ciumă* (sau *pestă*) ~ = ciumă (sau pestă) care se manifestă prin buboane. *adj., pl.* bubonici,-ce.
bubos,-oasă 1. Cu bube; buburos. 2. (despre fructe, plante) Plin de umflături, de noduri etc. *adj., pl.* bubosi,-oase.
bubui *intr.* (despre tunete, p. ext., despre arme de foc, surse de zgomot etc.) A produce un zgomot puternic, repetat la intervale scurte. *vb. IV, ind. prez. 3* bubuie, *imperf. 3 sg.* bubuia; *conj. prez. 3* să bubuie.
bubuire (rar) Bubuit. *s.f., g.-d. art.* bubuirii, *pl.* bubuiri.
bubuit Zgomot înfundat, puternic, produs de tunet, de arme de foc etc.; bubuire, bubuitură. *s.n.*
bubuitor,-oare (-bu-i-) Care bubuie. *adj., pl.* bubuitori,-oare.
bubuitură (-bu-i-) Bubuit. *s.f., g.-d. art.* bubuiturii, *pl.* bubuituri.
bubuliță Diminutiv al lui bubă; bubiță. *s.f., g.-d. art.* bubuliței, *pl.* bubulițe.
buburos,-oasă Bubos. *adj., pl.* buburoși,-oase.
buburuz (reg.) 1. Cocoloș mic și rotund; bobiță. 2. Buburuză (1). *s.m., pl.* buburuzi.
buburuză 1. Mică insectă cu corpul rotund, cu aripile roșii, pătate cu șapte puncte negre; mămăruță, boul-Domnului, boul-lui-Dumnezeu, boul-popii, paparugă.

2. (reg.) Bucată mică şi rotundă; fărâmă. 3. (reg.) Bubuliţă (de fierbinţeală). *s.f., g.-d. art.* buburuzei, *pl.* buburuze.

buc[1] (reg., în loc. adv.) *Într-un* ~ = imediat, foarte repede. *s.m.*

buc[2] (reg.) Fag bătrân. *s.m., pl.* buci.

buc[3] (reg.) Pleavă de cereale. *s.n.*

bucal,-ă Referitor la gură. */Pe cale* ~ = pe gură. *adj., pl.* bucali,-e.

bucar (rar) Parte a hamului. *s.n., pl.* bucare.

bucată 1. Parte tăiată, desfăcută sau ruptă dintr-un întreg. */~ de drum* = distanţă, porţiune. ~ *de timp* = interval, perioadă. 2. Exemplar, piesă dintr-o mulţime de obiecte asemănătoare. */A vinde* (sau *a cumpăra*) *cu ~a* = a vinde (sau a cumpăra) cu amănuntul. *A plăti la* ~ (sau *cu ~a*) = a plăti după numărul de piese executate. *A face ceva din ~ţi* = a încropi ceva din piese diferite. *A face* (cuiva) *~a* = a-i face (cuiva) cu intenţie, un lucru neplăcut. *Om dintr-o* ~ = om integru. 3. Operă literară sau muzicală de dimensiuni reduse. *s.f., g.-d. art.* bucăţii, *pl.* bucăţi.

bucate (pop., la pl.) 1. (Feluri de) mâncare. 2. Grâne, cereale. 3. (reg.) Vite. *s.f. pl.*

bucă (pop.) 1. Fesă. 2. Obraz. *s.f., g.-d. art.* bucii, *pl.* buci.

bucălai,-ie Bucălat. *adj., pl.* bucălai.

bucălaie[1] (pop., despre oi) Cu lâna albă şi cu botul şi extremităţile membrelor de culoare închisă. *adj., pl.* bucălai.

bucălaie[2] (pop.) Oaie, capră sau căţea cu lâna albă şi cu botul şi extremităţile membrelor negre. *s.f., art.* bucălaia, *g.-d. art.* bucălăii, *pl.* bucălăi.

bucălat,-ă Cu obrazul grăsuţ, durduliu; bucălai, bucăliu, busnat. *adj., pl.* bucălaţi,-te.

bucăliu,-ie (rar) Bucălat. *adj., pl.* bucălii.

bucătar Bărbat care are meseria de a găti mâncare. *s.m., pl.* bucătari.

bucătăreasă Femeie care are meseria de a găti mâncare. *s.f., g.-d. art.* bucătăresei, *pl.* bucătăreşe.

bucătărie 1. Clădire sau cameră în care se găteşte mâncare. */~ de campanie* = vehicul prevăzut cu aparatură necesară preparării hranei pentru trupele aflate în deplasare. 2. Faptul de a prepara mâncare. //Mod specific de a găti mâncarea. 3. (fig., fam.) Totalitatea accesoriilor, acţiunilor etc. care servesc la realizarea unor lucrări, la susţinerea unei demonstraţii după ce s-a stabilit ideea de bază. *s.f., art.* bucătăria, *g.-d. art.* bucătăriei, *pl.* bucătării, *art.* bucătăriile.

bucătărioară (-ri-oa-) Diminutiv al lui bucătărie. *s.f., g.-d. art.* bucătărioarei, *pl.* bucătărioare.

bucăţea (pop.) Diminutiv al lui bucată; ceva (puţin) de mâncare. *s.f., g.-d. art.* bucăţelei, *pl.* bucăţele, *art.* bucăţelele.

bucăţel Plantă erbacee din familia gramineelor cu frunzele inferioare răsucite în formă de sul. *s.m., pl.* bucăţei, *art.* bucăţeii.

bucăţeli *tr.* (reg.) A îmbucătăţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bucăţelesc, *imperf. 3 sg.* bucăţelea; *conj. prez. 3* să bucăţelească.

bucăţi *tr.* (pop.) A îmbucătăţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bucăţesc, *imperf. 3 sg.* bucăţea; *conj. prez. 3* să bucăţească.

bucăţică 1. Diminutiv al lui bucată. */~ ruptă* (sau *tăiată*), se spune despre o persoană care seamănă perfect cu unul dintre membrii familiei sale. 2. Ceea ce serveşte (în cantitate mică) de mâncare. */A-şi da* (sau *a-şi lua*) *~a de la gură* = a da din puţinul său. *A-i lua* (cuiva) *~a din* (sau *de la*) *gură* = a lipsi (pe cineva) de strictul necesar traiului. *s.f., g.-d. art.* bucăţelei, *pl.* bucăţele, *art.* bucăţelele.

buccinator Muşchi facial cu rol în expulzarea cu putere a aerului din plămâni. *s.m., pl.* buccinatori.

bucea (tehn.) Manşon metalic montat între două piese; bucşă. 2. Căptuşeală de fontă din interiorul unui butuc de roată (de camion, de car etc). 3. Scobitură într-o piesă în care intră capul altei piese cu care se îmbină. *s.f., art.* buceaua, *g.-d. art.* bucelei, *pl.* bucele, *art.* bucelele.

bucela *tr.* (rar) A monta o bucea. *vb. I, ind. prez. 3* buceleză.

bucentaur (-ta-ur) (mit.) Fiinţă fabuloasă cu cap de om şi trup de taur. *s.m., pl.* bucentauri.

buche A doua literă din alfabetul chirilic; (p. gener.) literă; (la pl.) alfabet; cunoştinţe de scris-citit. */~a cărţii* = exact ca în carte. *A nu şti* ~ = a nu şti nimic. *A fi* (*tot*) *la ~i* = a fi (tot) începător (la învăţătură). *s.f., art.* buchea, *g.-d. art.* buchii, *pl.* buchi.

bucher 1. Persoană care învaţă ceva pe dinafară, în mod mecanic. 2. (înv.) Începător la învăţătură. *s.m., pl.* bucheri.

bucherească (înv.) Faptul de a silabisi un text; (p. ext.) faptul de a învăţa ceva pe de rost. *s.f., g.-d. art.* bucherelii.

bucherește (rar) Ca bucherii. *adv.*

bucheri *tr.* (rar) A silabisi un text. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bucheresc, *imperf. 3 sg.* bucherea; *conj. prez. 3* să bucherească.

bucherie (rar) Învăţătură elementară de scris şi citit. *s.f., art.* bucheria, *g.-d. art.* bucheriei.

buchet 1. Mănunchi de flori legate împreună. 2. Grup de compuneri literare sau muzicale publicate laolaltă. 3. Aromă de vin. 4. Mică plantă erbacee cu flori violet-deschis. *s.n., pl.* buchete.

buchetieră (-ti-e-) (înv.) Florăreasă. *s.f., g.-d. art.* buchetierei, *pl.* buchetiere.

buchețel Diminutiv al lui buchet (1). *s.n., pl.* buchețele.

buchinist (livr.) Anticar. *s.m., pl.* buchinişti.

buchirisi *tr.* şi *intr.* (rar) A buchisi (2). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* buchirisesc, *imperf. 3 sg.* buchirisea; *conj. prez. 3* să buchirisească.

buchiseală (fam.) Faptul de a (se) buchisi. *s.f., g.-d. art.* buchiselii, *pl.* buchiseli.

buchisi (pop., fam.) 1. *tr.* şi *intr* 1. A lucra cu trudă şi migală, fără spor. 2. *tr.* şi *intr.* A citi sau a învăţa ceva cu greutate. 3. *tr.* (fig.) A bate pe cineva (dându-i pumni, ghionţi). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* buchisesc, *imperf. 3 sg.* buchisea; *conj. prez. 3* să buchisească.

buci (reg.) Scame rămase după melitărea inului şi a cânepii. *s.m. pl.*

buciarda *tr.* A prelucra cu buciarda piatra de construcţie. *vb. I, ind. prez. 3* buciardează.

buciardare Acţiunea de a buciarda. *s.f., g.-d. art.* buciardării.

buciardă Ciocan prevăzut cu dinţi, cu care se prelucrează piatra de construcţie. *s.f., g.-d. art.* buciardei, *pl.* buciarde.

bucin v. **bucium.**

buciniș (bot., reg.) 1. Angelică. 2. Cucută. *s.m., pl.* buciniși.

buciuc (înv.) Steag turcesc sau tătăresc alcătuit dintr-o coadă albă de cal fixată de o prăjină. *s.n., pl.* buciucuri.

bucium[1] Instrument de suflat în forma unui tub foarte lung, făcut din coajă de tei sau din alt lemn. [*var.* bucin *s.n.*] *s.n., pl.* buciume.

bucium[2] (pop.) I. Trunchi de copac; butuc. 2. Butuc (al roţii carului). *s.n., pl.* buciume.

buciuma *intr.* A sufla din bucium[1]. *vb. I, ind. prez. 3* buciumă.

buciumare Acţiunea de a buciuma. *s.f., g.-d. art.* buciumării, *pl.* buciumări.

buciumaş,-ă Persoană care buciumă. *s.m., pl.* buciumaşi; *s.f., g.-d. art.* buciumaşei, *pl.* buciumaşe.
buciumător,-oare (rar) Care buciumă. *adj., pl.* buciumători,-oare.
bucla 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) răsuci părul în bucle. 2. *tr.* A face o buclă, un ochi firului de ţesut. *vb. I, ind. prez. 3* bucleză.
buclaj Totalitatea buclelor de pe pielea de miel; forma şi mărimea lor. *s.n., pl.* buclaje.
buclare Acţiunea de a (se) bucla. *s.f., g.-d. art.* buclării, *pl.* buclări.
buclat,-ă (despre păr) Cu bucle; cârlionţat. *adj., pl.* buclaţi,-te.
buclă A. 1. Şuviţă de păr răsucită în spirală; cârlionţ, zuluf. 2. Fir textil răsucit în formă de buclă (A.1). B. 1. Curbă dintr-un drum în serpentină. 2. Cot al unui curs de apă. 3. Parte dintr-un cablu, dintr-o conductă etc. având forma unei porţiuni dintr-o curbă închisă. 4. Piesă metalică pe care se fixează prin îndoire capătul unui cablu. 5. ~ *digitală* = aparat electric care redă la infinit o secvenţă sonoră înregistrată. *s.f., g.-d. art.* buclei, *pl.* bucle.
bucle[1] (despre fibre, ţesături) Cu firul creţ sau cu no-duri. *adj. invar.*
bucle[2] Fir creţ; ţesătură, stofă cu aspect buclat. *s.n., art.* bucleul, *pl.* bucleuri.
bucluc (fam.) Încurcătură, belea, necaz. *s.n., pl.* buclucuri.
buclucaş,-ă (Persoană) care provoacă încurcături. *adj., s.m.* şi *f., pl.* buclucaşi,-e.
bucoavnă (înv.) Abecedar sau (p. ext.) tipăritură cu litere chirilice. *s.f., g.-d. art.* bucoavnei, *pl.* bucoavne.
bucolic,-ă Referitor la viaţa de la ţară; pastoral. *Tablou ~. adj., pl.* bucolici,-ce.
bucolică Mic poem pastoral. *s.f., g.-d. art.* bucolicei, *pl.* bucolice.
bucovinean,-ă (Locuitor) din Bucovina. *adj., s.m., pl.* bucovineni,-e.
bucovineancă Locuitoare din Bucovina. *s.f., g.-d. art.* bucovinencei, *pl.* bucovinence.
bucraniu (arhit.) Motiv ornamental reprezentând un cap de bou împodobit cu ghirlande de flori, panglici etc. *s.n., art.* bucraniul, *pl.* bucranii, *art.* bucraniile.
bucsău Arbust ornamental cu flori mari, galbene, plăcut mirositoare. *s.m., art.* bucsăul.
bucşan,-ă (reg.) (Tip de bovine din varietatea moldoveneasc㠠 a rasei sure de stepă) de culoare mai închisă şi de talie mai mică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bucşani,-e.
bucşă Bucea (1). *s.f., art.* bucşa, *g.-d. art.* bucşei, *pl.* bucşe.
bucşi *tr.* (fam.) 1. A umple până la refuz. 2. A-l podidi sângele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bucşesc, *imperf. 3 sg.* bucşea; *conj. prez. 3* să bucşească.
bucura 1. *refl.* A simţi bucurie. 2. *tr.* A aduce cuiva o bucurie. 3. *refl.* A dispune..., a avea parte de... 4. *refl.* (peior.) A râvni la ceva, *vb. I, ind. prez. 3* bucură.
bucureştean,-ă (Locuitor) din Bucureşti. *adj., s.m., pl.* bucureşteni,-e.
bucureşteancă Locuitoare din Bucureşti. *s.f., g.-d. art.* bucureştencei, *pl.* bucureştence.
bucurie 1. Sentiment de mulţumire, de satisfacţie profundă. */Cu ~* sau *cu toată ~a* = (foarte) bucuros. 2. Ceea ce bucură pe cineva. *s.f., art.* bucuria, *g.-d. art.* bucuriei, *pl.* bucurii, *art.* bucuriile.
bucuros,-oasă 1. Care este cuprins de bucurie; vesel. 2. (adv.) Cu plăcere. *adj., pl.* bucuroşi,-oase.
bucvariu (înv.) Un fel de bucoavnă. *s.n., art.* bucvariul, *pl.* bucvarii, *art.* bucvariile.
Buda/Buddha (ddh *pron.* d) Fondatorul budismului. *s.prop.m.*
budala (înv.) Om prost. *s.m., art.* budalaua.
budapestan,-ă (Locuitor) din Budapesta. *adj., s.m.* şi *f., pl.* budapestani,-e.
budă (reg.) 1. Adăpost în pădure pentru tăietorii de arbori. 2. Prăvălioară. 3. Closet (rudimentar). *s.f., g.-d. art.* budei, *pl.* bude.
budăi (reg.) 1. Vas din doage pentru lapte sau pentru alte lichide. 2. Trunchi scobit întrebuinţat ca ghizd la fântână. *s.n., pl.* budăie.
Buddha v. **Buda.**
budihace (reg.) Monstru, pocitanie. *s.f.,* budihacea, *g.-d. art.* budihacei, *pl.* budihace.
budincă Preparat culinar din făină, orez, lapte, ouă etc., îndulcit şi copt la cuptor. *s.f., g.-d. art.* budincii, *pl.* budinci.
budism Religie atribuită lui Buddha, răspândită în Asia, care consideră viaţa un izvor de iluzii şi predică renunţarea la orice plăceri. *s.n.*
budist,-ă (Adept) al budismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* budişti,-ste.
budoar Cameră intimă a unei femei. *s.n., pl.* budoare.
buduroi (pop.) 1. Coş de lemn pentru păstrat diferite produse. 2. Stup făcut dintr-un lemn scobit. 3. Horn la casele ţărăneşti. *s.n., pl.* buduroaie.
buf[1] Cuvânt care imită sunetul înfundat produs de o căzătură, de o explozie etc. *interj.*
buf[2] Căzătură. *s.n.*
buf[3]**,-ă** 1. (despre comedii) Cu un caracter comic exagerat. 2. (despre actori) Care joacă roluri în comedii sau în opere comice. *adj., pl.* bufi,-e.
bufant,-ă (despre obiecte de îmbrăcăminte) Umflat, înfoiat. *adj, pl.* bufanţi,-te.
bufă (rar) Cută, fald la un obiect de îmbrăcăminte. *s.f., g.-d. art.* bufei, *pl.* bufe.
bufet 1. Dulap în care se ţin vesela, tacâmurile etc. 2. Local mic sau cameră în care se servesc mâncăruri (reci), băuturi etc. 3. Mâncăruri care se servesc la bufet (2). *s.n., pl.* bufete.
bufetier,-ă (-ti-er) Persoană care conduce un bufet (2) sau serveşte la un bufet. *s.m., pl.* bufetieri; *s.f., g.-d. art.* bufetierei, *pl.* bufetiere.
bufeu 1. Răbufnire subită şi trecătoare de febră, puls accelerat, stare de rău etc. 2. Aer care iese pe gură. 3. Mişcare bruscă şi trecătoare; acces. *s.n., art.* bufeul, *pl.* bufeuri.
buflei (fam.) Copil (sau pui de animal) gras, dolofan. *s.m., pl.* buflei, *art.* buflеii.
bufnă (ornit., rar) Bufniţă. [*var.* buhnă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* bufnei, *pl.* bufne.
bufneală Bufnitură. *s.f., g.-d. art.* bufnelii, *pl.* bufneli.
bufnet Bufnitură. *s.n., pl.* bufnete.
bufni 1. *intr.* A produce un zgomot înfundat (prin cădere, lovire etc.). 2. (intr.) *A ~ în râs* (sau *plâns*) = a izbucni în râs (sau plâns). 3. *intr.* A bombăni supărat, prost dispus. 4. *tr.* A izbi cu putere. 5. *intr.* A da buzna, a se năpusti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bufnesc, *imperf. 3 sg.* bufnea; *conj. prez. 3* să bufnească.
bufnire Acţiunea de a bufni. *s.f., g.-d. art.* bufnirii, *pl.* bufniri.
bufnit Bufnitură. *s.n.*
bufnitură Zgomot produs prin cădere, lovire etc; bufnit, bufnet, bufneală. *s.f., g.-d. art.* bufniturii, *pl.* bufnituri.
bufniţă Pasăre răpitoare de noapte, cu pene de culoare brună-ruginie şi cu ochii galbeni; bufă, bufnă. *s.f., g.-d. art.* bufniţei, *pl.* bufniţe.
bufon,-ă 1. *adj.* Comic, grotesc. II. *s.m.* Personaj comic, îmbrăcat grotesc, specific, curţilor medievale; măscărici; paiaţă. //(peior.) Personaj care-i face pe alţii să râdă prin gesturi, glume etc. *adj., s.m., pl.* bufoni,-e.
bufonadă (rar) Bufonerie. *s.f., g.-d. art.* bufonadei, *pl.* bufonade.

bufonerie Vorbă, glumă, gest de bufon; bufonadă. *s.f., art.* bufoneria, *g.-d. art.* bufoneriei, *pl.* bufonerii, *art.* bufoneriile.
buft (reg.) Pântece, burtă (de om sau de animal). *s.n., pl.* bufturi.
buftea (fam.) Om sau copil gras. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui buftea, *pl.* buftea.
buged,-ă (reg.) Buhăit, umflat. *adj., pl.* bugezi,-de.
buget Bilanţ al veniturilor şi cheltuielilor unui stat, ale unei întreprinderi, ale unei familii etc. pe o perioadă determinată. *s.n., pl.* bugete.
bugetar,-ă Referitor la buget. */Instituţie ~* = instituţie ale cărei cheltuieli sunt suportate parţial sau integral de la buget. *Exerciţiu ~* = perioadă în care se efectuează operaţiile cuprinse într-un buget. *adj., pl.* bugetari,-e.
bugetivor,-ă (peior.) Care trăieşte în mod parazitar din bugetul statului. *adj., pl.* bugetivori,-e.
bugiă Trompetă din piele. //(la pl.) Nume dat instrumentelor de suflat de alamă. *s.f., g.-d. art.* buglei, *pl.* bugle.
buh (în expr., fam.) *A-i merge cuiva ~ul* = a i se duce vestea, a ajunge de pomină. *s.n.*
buhai[1] (zool., reg.) Taur. *s.m., pl.* buhai, *art.* buhaii.
buhai[2] Instrument muzical care produce un sunet asemănător cu mugetul unui taur. *s.n., pl.* buhaiuri.
buhai-de-baltă (zool.) Bâtlan. *s.m., pl.* buhai-de-baltă, *art.* buhaii-de-baltă.
buha-semănăturilor Fluture de noapte de culoare cenuşie. *s.f. art., g.-d. art.* buhei-semănăturilor.
buha-verzei Fluture nocturn ale cărei larve distrug varza, sfecla etc. *s.f. art., g.-d. art.* buhei-verzei.
buhă Bufniţă. *s.f., g.-d. art.* buhei, *pl.* buhe.
buhăi[1] *refl.* (pop.) A se umfla la faţă (de somn, de boală etc.). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se buhăieşte, *imperf. 3 sg.* se buhăia; *conj. prez. 3* să se buhăiască.
buhăi[2] *intr.* (reg.) 1. A ţipa, a urla. 2. (fam.) A tuşi. *vb. IV, ind. prez. 1* buhăi/buhăiesc, *imperf. 3 sg.* buhăia; *conj. prez. 3* să buhăie/să buhăiască.
buhăiaiă[1] (rar) Faptul de a se buhăi[1]. *s.f., g.-d. art.* buhăielii, *pl.* buhăieli.
buhăiaiă[2] (reg.) Faptul de a buhăi[2]. *s.f., g.-d. art.* buhăielii, *pl.* buhăieli.
buhăiaş (rar) Diminutiv al lui buhai[2]. *s.m., pl.* buhăiaşi.
buhnă v. **bufnă.**
buhos,-oasă 1. Ciufulit, zbârlit. 2. Buhăit, umflat. *adj., pl.* buhoşi,-oase.
buhur (înv.) Stofă de lână sau de mătase. *s.n., pl.* buhururi.
buhurdar (înv.) Vas metalic folosit la afumat cu miresme. *s.n., pl.* buhurdaruri.
buhuşean,-ă (Locuitor) din oraşul Buhuşi. *adj., s.m., pl.* buhuşeni,-e.
buhuşeancă Locuitoare din Buhuşi. *s.f., g.-d. art.* buhuşencei, *pl.* buhuşence.
bui *intr.* (rar) A da năvală, a se înghesui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* buiesc, *imperf. 3 sg.* buia; *conj. prez. 3* să buiască.
buiac,-ă (reg.) 1. Răsfăţat. 2. Zburdalnic, nechibzuit. *adj., pl.* buiaci,-ce.
buiandrug Grindă de susţinere aşezată deasupra unei uşi, a unei ferestre etc. *s.m., pl.* buiandrugi.
buieci/buici (bu-i-) *intr.* (reg., despre plante şi vite) A se dezvolta, a creşte peste măsură (dar fiind slab productiv). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* buiecesc/ buicesc, *imperf 3 sg.* buiecea/buicea; *conj. prez. 3* să buieceaască/să buiceaască.
buiestraş Cal care merge în buiestru. *s.m., pl.* buiestraşi.
buiestru[1] Mers al calului (sau al altor animale) în timpul căruia paşii se fac cu picioarele din aceeaşi parte. (mai ales în loc. adj./adv. *În ~*) *s.n.*
buiestru[2]**,-iastră** (rar) Nărăvaş, neastâmpărat. *adj., pl.* buieştri,-stre.
buimac,-ă Ameţit (de somn, de beţie etc.); zăpăcit, năuc, buimatic. *adj., pl.* buimaci,-ce.
buimatic,-ă (reg.) Buimac. *adj., pl.* buimatici,-ce.
buimăceală Zăpăceală, buimăcire. *s.f., g.-d. art.* buimăcelii, *pl.* buimăceli.
buimăci *refl.* şi *tr.* A (se) ameţi, a (se) zăpăci (de somn, de beţie etc.). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* buimăcesc, *imperf. 3 sg.* buimăcea; *conj. prez. 3* să buimăcească.
buimăcire Faptul de a (se) buimăci; buimăceală. *s.f., g.-d. art.* buimăcirii, *pl.* buimăciri.
buiurdisi *tr.* (înv.) A ordona, a decreta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* buiurdisesc, *imperf. 3 sg.* buiurdisea; *conj. prez. 3* să buiurdisească.
bujdă (reg.) Cocioabă. *s.f., g.-d. art.* bujdei, *pl.* bujde.
bujdi *tr.* şi *intr.* (reg.) A ţâşni, a năvăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bujdesc, *imperf. 3 sg.* bujdea; *conj. prez. 3* să bujdească.
bujeniţă (reg.) Carne afumată. *s.f., g.-d. art.* bujeniţei, *pl.* bujeniţe.
bujie Piesă prevăzută cu doi electrozi între care se produce scânteia electrică necesară aprinderii amestecului carburant din motoarele cu explozie. *s.f., art.* bujia, *g.-d. art.* bujiei, *pl.* bujii, *art.* bujiile.
bujor 1. Nume dat mai multor specii de plante decorative, cu flori mari roşii, roz sau albe. 2. (fig.) Roşeaţă naturală a obrajilor. *s.m., pl.* bujori.
bujoraş Bujorel. *s.m., pl.* bujoraşi.
bujorel 1. Diminutiv al lui bujor; bujoraş. 2. Mică plantă erbacee cu frunze lunguieţe şi ovale. *s.m., pl.* bujorei, *art.* bujorelii.
bulat (rar) Cuţit de făcut cercuri (de lemn). *s.n., pl.* bulate.
bulă 1. Băşică de aer sau de gaz în masa unui corp. 2. Sferă, glob de metal sau de sticlă. 3. (în Antichitate şi în Evul Mediu) Pecete de aur, de argint sau de plumb; act care purta o astfel de pecete. */~ papală* = act oficial emis de papă. *s.f., g.-d. art.* bulei, *pl.* bule.
bulb 1. Tulpină subterană, de formă sferică, a unor plante. 2. *~ rahidian* = segment inferior al creierului, în forma unei umflături, situat între măduva spinării şi protuberanţa creierului. *~ pilos* = partea terminală, umflată, a rădăcinii firului de păr. *~ii ochilor* = globii ochilor. 3. Obiect în formă de bulb (1). *s.m., pl.* bulbi.
bulbar,-ă 1. (bot.) Referitor la bulb (1). 2. (anat.) Referitor la bulbul (2) rahidian. *adj., pl.* bulbari,-e.
bulbifer,-ă (bot.) Care produce bulbi. *adj., pl.* bulbiferi,-e.
bulbiform,-ă În formă de bulb. *adj., pl.* bulbiformi,-e.
bulbii Lăstar mic care se formează pe tulpina sau lângă rădăcina unor plante. *s.m., pl.* bulbii.
bulboacă (reg.) Vâltoare. *s.f., g.-d. art.* bulboacei, *pl.* bulboace.
bulboană Adâncitură într-o apă curgătoare; bulboacă, vârtej. *s.f., g.-d. art.* bulboanei, *pl.* bulboane.
bulbos,-oasă 1. Care are bulb. 2. De forma unui bulb. *adj., pl.* bulboşi,-oase.
bulbuc A. 1. Băşică de apă, de săpun. 2. Corp sferic (ca o băşică). B. 1. Plantă erbacee toxică, din familia ranunculaceelor, cu flori galbene, globuloase. 2. (la pl.) Plantă erbacee cu flori mari, albastre, care creşte prin păduri. *s.m., pl.* bulbuci.
bulbuca 1 *refl.* (despre ochi) A se holba. 2. *intr.* şi *refl.* (despre apă) A (se) bulbuci. *vb. I, ind. prez. 3* bulbucă.
bulbucat,-ă Ieşit în afară, formând o proeminenţă; (despre ochi) holbat. *adj., pl.* bulbucaţi,-te.
bulbucătură Proeminenţă rotunjită; protuberanţă. *s.f., g.-d. art.* bulbucăturii, *pl.* bulbucături.
bulbuceală Faptul de a bulbuci; mulţime de bulbuci (A.1) *s.f., g.-d. art.* bulbucelii, *pl.* bulbuceli.

bulbuc| *intr.* şi *refl.* (despre apă) A face bulbuci (A.1). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* bulbuceşte, *imperf. 3 sg.* bulbucea; *conj. prez. 3* să bulbuceaască.
bulcă (reg.) Franzelă, chiflă. *s.f., g.-d. art.* bulcii, *pl.* bulci.
buldog/buldog Rasă de câini cu trupul îndesat, cu cap mare şi labe scurte; mops. *s.m., pl.* buldogi/buldogi.
buldozer Tractor pe şenile prevăzut în faţă cu o lamă lungă, folosită la nivelarea terenurilor, la deszăpeziri etc. *s.m., pl.* buldozere.
buldozerist Muncitor care conduce un buldozer. *s.m., pl.* buldozerişti.
buleandră (fam.) 1. Haină veche, ruptă; (la pl.) lucruri vechi şi fără valoare. 2. (fig.) Termen injurios pentru o femeie imorală. *s.f., g.-d. art.* bulendrei, *pl.* bulendre.
bulet Articulaţia gleznei calului, situată între chişiţă şi osul fluierului. *s.m., pl.* buleţi.
buletin 1. Comunicat oficial care cuprinde ştiri de interes general. ~ *meteo.* 2. Adeverinţă eliberată de o oficialitate pentru a atesta ceva. ~ *de analize medicale.* 2. Act oficial care atestă identitatea cuiva. 3. Publicaţie de specialitate periodică. 4. ~ *de vot* = listă cu numele candidaţilor la o alegere, destinată a fi introdusă în urnă. *s.n., pl.* buletine.
bulevard Arteră urbană intens circulată, de obicei mărginită de arbori. *s.n., pl.* bulevarde.
bulevardier,-ă (-di-er) 1. De bulevard. 2. (fig., despre opere dramatice) Superficial, uşor, de mică valoare. *adj., pl.* bulevardieri,-e.
bulevardism Atitudine bulevardieră. *s.n.*
bulevardist,-ă (fam.) Om plimbăreţ, care bate toată ziua bulevardele; haimana. *s.m., pl.* bulevardişti; *s.f., g.-d. art.* bulevardistei, *pl.* bulevardiste.
bulfeu Fiecare dintre spetezele care leagă partea de jos a jugului de policioară. *s.n., art.* bulfeul, *pl.* bulfeie.
bulgar,-ă (Locuitor) din Bulgaria. *adj., s.m., pl.* bulgari,-e.
bulgară Limba vorbită de bulgari. *s.f., g.-d. art.* bulgarei.
bulgăr/bulgăre Bucată compactă de pământ sau dintr-un material solid oarecare. *s.m., pl.* bulgări.
bulgăraş Diminutiv al lui bulgăr. *s.m., pl.* bulgăraşi.
bulgăresc,-ească Din Bulgaria. *adj., pl.* bulgăreşti.
bulgăreşte Ca bulgarii; în limba bulgară. *adv.*
bulgări *tr.* (pop.) 1. A arunca cu bulgări în cineva. 2. A acoperi cu lut scheletul de nuiele împletite al unei colibe, al unui grajd etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* bulgăresc, *imperf. 3 sg.* bulgărea; *conj. prez. 3* să bulgăreaască.
bulgărie (reg.) Grădină de zarzavat. *s.f., art.* bulgăria, *g.-d. art.* bulgăriei, *pl.* bulgării, *art.* bulgăriile.
bulgăroaică Locuitoare din Bulgaria. *s.f., g.-d. art.* bulgăroaicei, *pl.* bulgăroaice.
bulgăros,-oasă (rar) Plin cu bulgări. *adj., pl.* bulgăroşi,-oase.
bulgur (reg.) Grâu măcinat mare. *s.n.*
bulhac (reg.) Băltoacă. *s.n., pl.* bulhace.
bulibaşă Conducător al unei comunităţi de rromi. *s.m., art.* bulibaşa, *g.-d. art.* bulibaşei, *pl.* bulibaşe.
bulicher (reg.) Cuţit mare şi lung; cuţit care nu taie bine. *s.n., pl.* bulchere.
bulimic,-ă (med.) (Bolnav) de bulimie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* bulimici,-ce.
bulimie Foame excesivă, patologică. *s.f., art.* bulimia, *g.-d. art.* bulimiei.
bulină[1] 1. Capsulă care conţine praf medicamentos; casetă, comprimat, tabletă, pilulă. 2. (mai ales la pl.) Desen rotund imprimat pe o ţesătură. *s.f., g.-d.* bulinei, *pl.* buline.
bulină[2] Parâmă pentru manevrarea pânzelor inferioare la o navă cu pânze. *s.f., g.-d. art.* bulinei, *pl.* buline.
bulion (-li-on) 1. Pastă conservată de pătlăgele roşii. 2. (rar) Supă de carne. 3. Mediu lichid pentru culturi biologice. *s.n., pl.* (1, 2) bulionuri, (3) buliоane.
bullfinch (ch *pron.* ci) (angl.) Obstacol la alergările de cai, format dintr-un taluz de pământ sau un zid cu nuiele deasupra. *s.n., pl.* bullfinch-uri.
bulon Tijă (cu sau fără cap) prevăzută cu filet, folosită la asamblări. *s.n., pl.* buloane.
bulona *tr.* A monta cu buloane. *vb. I, ind. prez. 3* bulonează.
bulonare Acţiunea de a bulona. *s.f., g.-d. art.* bulonării.
buluc 1. Număr mare de persoane strânse la un loc; gloată. //(adv.) În masă, înghesuindu-se; repede, iute. 2. (în vechea organizare a armatei din ţările româneşti) Unitate de mercenari care corespunde (aproximativ) efectivului unei companii; (p. ext.) ceată de oameni înarmaţi. *s.n., pl.* bulucuri.
bulucbaşă (înv.) Comandat de buluc (2). *s.m., art.* bulucbaşa, *g.-d. art.* bulucbaşei, *pl.* bulucbaşe.
bulucbăşie (înv.) Buluc (2). *s.f., art.* bulucbăşia, *g.-d. art.* bulucbăşiei, *pl.* bulucbăşii, *art.* bulucbăşiile.
buluceală Faptul de a se buluci. *s.f., g.-d. art.* bulucelii.
bulucі *refl.* (fam.) A se îmbulzi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se bulucеşte, *imperf. 3 sg.* se bulucea; *conj. prez. 3* să se buluceaască.
bulughină (reg.) Cartof. *s.f., g.-d. art.* bulughinei, *pl.* bulughine.
bulumac Stâlp de lemn care se foloseşte la case, la porţi etc. *s.m., pl.* bulumaci.
bulvan v. **bălvan.**
bulversa *intr.* A zăpăci, a tulbura, a dezorienta; a întoarce pe dos, a pune în dezordine. *vb. I, ind. prez. 3* bulverseazǎ.
bulz (pop.) 1. Cocoloş, boţ. 2. Mămăligă caldă în care s-a pus brânză de oaie sau urdă. *s.m., pl.* bulzi.
bulziş (reg.) Înghesuit unul lângă altul. *adv.*
bulzişor Diminutiv al lui bulz. *s.m., pl.* bulzişori.
bum Cuvânt care imită zgomotul produs de o detunătură de armă, de o lovitură etc. *interj.*
bumaşcă (înv.) Bancnotă (rusească). *s.f., g.-d. art.* bumăştii, *pl.* bumăşti.
bumb 1. (pop.) Nasture. 2. Ornament arhitectural de formă sferică. 3. Dispozitiv cu care se leagă coarda la unele instrumente cu coarde. *s.m., pl.* bumbi.
bumbac[1] Plantă textilă cultivată în ţările tropicale, având ca fructe capsule care conţin seminţe acoperite. *s.m.*
bumbac[2] 1. Fibră textilă obţinută din puful de pe seminţele de bumbac[1]. 2. (pop.) Vată. */A avea ~ în urechi* = a nu auzi bine. 3. Ţesătură din fibre de bumbac[2] (1). /~ *mercerizat* = fir sau ţesătură de bumbac[2] (1), tratat cu diverse soluţii pentru a căpăta luciu. 4. ~ *colodiu* = substanţă explozivă pe bază de nitroceluloză. *s.n., pl.* bumbacuri.
bumbăcar (rar) Lucrător care se ocupă cu scărmănatul şi torsul firelor de bumbac[2]; negustor de ţesături de bumbac. *s.m., pl.* bumbăcari.
bumbăcărіţă Numele unor plante erbacee cu fructul acoperit de peri mătăsoşi, asemănător cu bumbacul. *s.f., g.-d. art.* bumbăcăriţei, *pl.* bumbăcăriţe.
bumbăcăreasă Lucrătoare care se ocupă cu scărmănatul şi torsul firelor de bumbac[2]. *s.f., g.-d. art.* bumbăcărесei, *pl.* bumbăcărese.
bumbăcărie 1. Întreprindere textilă, secţie în care se prelucrează bumbacul[2]. 2. Produse din bumbac (2). 3. Teren plantat cu bumbac[1]. *s.f., art.* bumbăcăria, *g.-d. art.* bumbăcăriei, *pl.* bumbăcării, *art.* bumbăcăriile.
bumbăceală (rar) 1. Bumbăcit. 2. (fig., fam.) Bătaie zdravănă. *s.f., g.-d. art.* bumbăcelii, *pl.* bumbăceli.

bumbăcel Ață de bumbac mercerizat. *s.n.*
bumbăci *tr.* 1. (rar) A vătui[1]. 2. (fig., fam.) A bate zdravăn pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* bumbăcesc, *imperf. 3 sg.* bumbăcea; *conj. prez. 3* să bumbăcească.
bumbăcit Faptul de a bumbăci; vătuire, bumbăceală. *s.n.*
bumben (reg., în expr.) *A dormi ~ =* a dormi adânc. *A rămâne ~ =* a rămâne nemișcat. *adv.*
bumburez (reg.) 1. Grăunte; bob de mazăre, de fasole etc. 2. Plantă erbacee cu spice de culoare brună. *s.m., pl.* bumburezi.
bumbușor A. (pop.) Năsturaș. B. 1. (bot., reg.) Bănuț (3). 2. Bumburuz (2). *s.m., pl.* bumbușori.
bumerang Armă din lemn îndoit, folosită de băștinașii australieni, care revine la locul de aruncare dacă nu și-a atins ținta. *s.n., pl.* bumeranguri.
bun[1] 1. Ceea ce este util societății sau indivizilor. 2. (la pl.) Tot ce posedă cineva; avuție, bogăție, avere. */~uri de consum* = bunuri destinate consumului personal. 3. Element al patrimoniului unei persoane (care poate fi un lucru sau un drept). */~e ofícii* = intervenție a unui stat pe lângă alte state în vederea rezolvării neînțelegerilor dintre ele pe cale pașnică. *s.n., pl.* bunuri.
bun[2] Bine, da, așa. *adv.*
bun[3]**,-ă** A. Care are calități. 1. Care face bine altora; binevoitor. */~ la inimă* = milostiv. *~ rău* = cum o fi. *Fii ~!* = te rog! ai bunătate. 2. (despre manifestările oamenilor) Corect, cuviincios; frumos. */A fi* (sau *a ajunge, a încăpea* etc.) *în* (sau *pe*) *mâini ~ =* a fi (sau a ajunge) la o persoană de încredere. 3. (despre copii) Cuminte, ascultător. 4. Caracteristic omului vesel, mulțumit. B. 1. Care face sau prinde bine; plăcut. */A-i face* (cuiva) *una ~ =* a-i face cuiva o poznă, un lucru rău. *Una ~ =* o întâmplare deosebită, o nostimadă. *Na-ți-o ~!* = asta-mi mai lipsea! *Na-ți-o ~ că ți-am dres-o* (sau *frânt-o*), se spune atunci când ai dat de o situație dificilă. 2. (despre mâncăruri și băuturi) Gustos, apetisant. 3. Abundent, bogat. 4. (despre miros) Plăcut, frumos. C. 1. Potrivit, apt pentru un anumit scop. */*(și s.) *~ de tipar* = aprobare dată (de autor, de editor) pentru imprimarea tirajului. 2. (despre organele corpului) Care funcționează bine. */~ de gură* = limbut. *~ de mână* = îndemânatic. 3. (despre încălțăminte, îmbrăcăminte) Care nu este uzat. 4. De calitate superioară. *//*Nou, veritabil. */A o lua de ~ă* = a crede cele spuse. *A ști una și ~ =* a susține cu încăpățânare un lucru. 5. (despre bani) Care circulă. D. Înzestrat, abil, priceput. E. 1. Rentabil, avantajos. 2. (în basme și superstiții) Prevestitor de bine. F. 1. Zdravăn, puternic. *//*Mare. */O ~ bucată* sau *o bucată ~ (de timp, de loc* etc.) = o parte însemnată (de timp, de loc etc.). 2. Întreg, deplin. G. 1. (despre legături de rudenie) De sânge, adevărat. 2. (despre prieteni) Apropiat; devotat. *//*Nobil, ales. *adj., pl.* buni,-e.
bun[4]**,-ă** (pop.) Bunic, bunică. *s.m., pl.* buni; *s.f., g.-d. art.* bunei, *pl.* bune.
buna (înv.) Varietate de cauciuc sintetic. *s.f.*
Buna Vestire Sărbătoare creștină închinată vestirii nașterii lui Isus Hristos; (pop.) blagoveștenie. *s.prop.f., g.-d. art.* Bunei-Vestiri.
bună-credință Sinceritate, cinste. *s.f., art.* buna-credință, *g.-d. art.* bunei-credințe.
bună-creștere Politețe. *Dovedește ~. s.f., art.* buna-creștere, *g.-d. art.* bunei-creșteri.
bună-cuviință (-vi-in-) Purtare cuviincioasă; decență. *s.f., art.* buna-cuviință, *g.-d. art.* bunei-cuviințe.
bună-dimineața (bot., reg.) Zorea. *s.f., neart.* bună-dimineață, *g.-d. art.* bunei-dimineți, *pl.* bune-dimineți.
bună dimineața Formulă de salut. *adj. + s.f. art.*
bunăoară De exemplu, cum ar fi. *adv.*
bună seara Formulă de salut. *adj. + s.f. art.*
bunăstare Belșug, bogăție, prosperitate. *s.f., art.* bunăstarea, *g.-d. art.* bunăstării.
bună știință (-și-in-) (în loc.) *Cu ~ =* de bunăvoie. *loc. adv.*
bunătate 1. Însușirea de a fi bun. 2. (p. ext) Blândețe, milă. 3. Amabilitate, bunăvoință. 4. Faptă bună, binefacere. 5. (la pl.) Mâncare bună; lucru de calitate. 6. (la pl.) Bogății, averi. *s.f., g.-d. art.* bunătății, *pl.* (5, 6) bunătăți.
bună voie Veselie. *s.f., art.* bunăvoia, *g.-d. art.* bunăvoiei.
bunăvoie (în loc.) *De ~ =* nesilit de nimeni; de la sine, singur. *loc. adv.*
bunăvoință 1. Atitudine binevoitoare față de cineva; atenție, amabilitate. 2. Tragere de inimă; silință, sârg. *s.f., art.* bunăvoința, *g.-d. art.* bunăvoinței.
bună ziua Formulă de salut. *adj. + s.f. art.*
buncăr 1. Depozit sau compartiment pentru minereuri, cărbuni etc. 2. (mil.) Adăpost blindat; cazemată. *s.n., pl.* buncăre.
bunceag (reg.) 1. Îngrămădire de trunschiuri uscate, crengi etc. 2. Covor de mușchi. *s.n., pl.* bunceaguri.
bund (livr.) Asociație, confederație (în Germania și în Elveția). *s.n., pl.* bunduri.
bundă (reg.) 1. Haină bărbătească îmblănită, lungă și largă; burcă[1]. 2. Pieptar înflorat. *s.f., g.-d. art.* bundei, *pl.* bunde.
bundiță (reg.) Diminutiv al lui bundă. *s.f., g.-d. art.* bundiței, *pl.* bundițe.
bunel (reg.) Bunic. *s.m., pl.* buneli, *art.* buneii.
bunețe (reg.) Bunătate. *s.f., art.* bunețea, *g.-d. art.* buneții, *pl.* buneți.
bungalow (ow *pron.* ou) (angl.) Locuință din lemn, trestie etc., fără etaj, înconjurată de verande. *s.n., art.* bungalow-ul, *pl.* bungalow-uri.
bunget (reg.) Pădure deasă și întunecoasă; desiș. *s.n., pl.* bungeturi.
bunghini *intr.* (fam.) A migăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* bunghinesc, *imperf. 3 sg.* bunghinea; *conj. prez. 3* să bunghinească.
bun-gust Rafinament, eleganță. *s.n., art.* bunul-gust, *g.-d. art.* bunului-gust.
bunic 1. Tatăl tatălui sau al mamei; tată-mare; (pop.) bun[4], (reg.) bunel. 2. (la pl.) Părinții părinților; strămoși. 3. (reg.) Termen cu care se adresează cineva unui om bătrân. *s.m., pl.* buni.
bunică Mama tatălui sau a mamei; mamă-mare. (pop.) bună. *s.f., g.-d. art.* bunicii, *pl.* bunici.
bunicel,-ică Bunișor. *adj., pl.* bunicei,-ele.
bunicuță Diminutiv al lui bunică. *s.f., g.-d. art.* bunicuței, *pl.* bunicuțe.
bunișor,-oară Diminutiv al lui bun; bunuț, bunicel. *adj., pl.* bunișori,-oare.
buniță (pop.) Bunică. *s.f., g.-d. art.* buniței, *pl.* bunițe.
bun-plac (în loc. adv.) *După ~ul-* (al cuiva) = după gustul, voia sau cheful (cuiva). *s.n., art.* bunul-plac, *g.-d. art.* bunului-plac.
bun-platnic,-ă (Persoană) care își plătește la timp datoriile (bănești). *adj., s.m.* și *f., pl.* bun-platnici,-ce.
bun-rămas Adio. *s.n.*
bun simț Capacitatea de a aprecia corect oamenii. *s.n., art.* bunul simț, *g.-d. art.* bunului simț.
bunt (înv., reg.) Conspirație, răscoală. *s.n., pl.* bunturi.
buntaș (inv., reg.) Conspirator. *s.m., pl.* buntași.
bunuț,-ă (fam.) Bunișor. *adj., pl.* bunuți,-e.
bun venit Formulă de salut. *adj. + s.n.*
bur,-ă I. *adj.* Referitor la buri (II). II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Populație din Africa de Sud, constituită din urmași

ai coloniştilor (olandezi) stabiliţi aici în secolul al XVII-lea; (la sg.) persoană din această populaţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* buri,-e.

bura[1] *intr.* A ploua mărunt şi des; a burniţa. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* burează.

bura[2] *tr.* 1. A astupa cu un material de buraj (nisip, argilă) golul dintre încărcăturile explozive. 2. A îndesa balastul sub traversele unei căi ferate. *vb. I, ind. prez. 3* burează.

buracă (reg.) Negură groasă. *s.f., g.-d. art.* burăcii, *pl.* burăci.

buraj Burare. *s.n.*

burangic v. **borangic.**

burare Acţiunea de a bura[2]; buraj. *s.f., g.-d. art.* burării, *pl.* burări.

burat Sită centrifugă folosită la cernerea făinii de cereale. *s.n., pl.* burate.

buratic (reg.) Broatec. *s.m., pl.* buratici.

bură Ploaie măruntă şi deasă; burniţă, burniţeală, buroaică. *s.f., g.-d. art.* burei.

burbă Drojdie rezultată după limpezirea mustului. *s.f., g.-d. art.* burbei, *pl.* burbe.

burcă[1] (reg.) Bundă (1). *s.f., g.-d. art.* burcii, *pl.* burci.

burcă[2] (reg.) Turtă de mălai care se coace pe vatră. *s.f., g.-d. art.* burcii, *pl.* burci.

burcuşoară (reg.) Diminutiv a lui burcă[1]. *s.f., g.-d. art.* burcuşoarei, *pl.* burcuşoare.

burdac (reg.) Urcior cu gura strâmtă. *s.n., pl.* burdace.

burdihan v. **burduhan.**

burduf 1. Sac din piele netăbăcită, în care se păstrează sau se transportă făină, brânză, apă etc. /~ *de carte* = foarte învăţat. (adv.) *A lega* (pe cineva) ~ = a lega (pe cineva) foate strâns, a lega cobză. 2. Învelitoare elastică între vagoanele de călători. 3. Acoperitoare de piele, care în timp de ploaie, protejează pe cei din trăsură. 4. Garnitură de cauciuc între două conducte (la motoare, instalaţii etc.). 5. Băşică uscată, întrebuinţată odinioară în loc de geam. 6. (reg.) Burduhan. //Sac făcut din stomacul vitelor, din pielea unor animale, folosit la cimpoi, la foale etc. 7. (reg.) Copcă în gheaţă. [*var.* burduv, burduh, burduş *s.n.*] *s.n., pl.* burdufuri.

burduh v. **burduf.**

burduhan/burdihan (pop.. fam.) Stomacul animalelor rumegătoare; (p. ext.) burtă. *s.n., pl.* burduhane/ burdihane.

burduhănos,-oasă (pop., şi s.) Cu burtă mare. *adj., pl.* burduhănoşi,-oase.

burduhos,-oasă (pop.) Burtos. *adj., pl.* burduhoşi,-oase.

burduş v. **burduf.**

burduşeală (rar) Faptul de a (se) burduşi. *s.f., g.-d. art.* burduşelii, *pl.* burduşeli.

burduşel (pop.) Burduf mic. *s.n., pl.* burduşele.

burduşi (fam.) 1. *tr.* A umple tare; a îndesa, a îngrămădi. 2. *refl.* (despre tencuieli, placaje etc.) A se coji, a se scoroji. 3. *tr.* (fig.) A bate zdravăn pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* burduşesc, *imperf. 3 sg.* burduşea; *conj. prez. 3* să burduşească.

burduşire (fam.) Acţiunea de a (se) burduşi. *s.f., g.-d. art.* burduşirii, *pl.* burduşiri.

burduv v. **burduf.**

burelet Cută fibrocartilaginoasă la extremitatea membrelor animalelor, din care se formează unghiile sau copitele. *s.m., pl.* bureleţi.

buret 1. Fir gros de mătase naturală. 2. Ţesătură făcută din acest fir; (p. ext.) ţesătură cu fir gros şi poros. *s.n.*

burete 1. (bot.) Nume dat unor specii de ciuperci. /(fam.) *Doar n-am mâncat ~ţi* = doar n-am înnebunit. 2. Obiect poros, din cauciuc sau din material plastic, folosit la spălat, la ştersul tablei etc. *s.m., pl.* bureţi.

burete-de-mare (la pl.) Încrengătură de nevertebrate marine, cu forme variate, care se fixează de stânci; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.m., pl.* bureţi-de-mare.

buretieră Cutiuţă cu burete umezit. *s.f., g.-d. art.* buretierei, *pl.* buretiere.

buretos,-oasă Care seamănă cu un burete; care are proprietatea de a suge lichidele; spongios. *adj., pl.* buretoşi,-oase.

bureţel Diminutiv al lui burete. *s.m., pl.* bureţei, *art.* bureţeii.

burezâ Maşină pentru îndesarea balastului sub traverse. *s.f., g.-d. art.* burezei, *pl.* bureze.

burfui *tr.* (reg.) A prăşi porumbul pentru prima oară. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* burfuiesc, *imperf. 3 sg.* burfuia; *conj. prez. 3* să burfuiască.

burg Cetate, aşezare fortificată; (p. ext.) oraş vechi. *s.n., pl.* burguri.

burghez,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care aparţine burgheziei. /*Mic-~* = a) persoană care face parte din mica burghezie; b) (fig.) persoană cu vederi înguste; filistin. II. *s.m.* şi *f.* (în feudalism) Orăşean, târgoveţ. *adj., s.m.* şi *f., pl.* burghezi,-e.

burghezi *refl.* (rar) A se îmburghezi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se burghezeşte, *imperf. 3 sg.* se burghezea; *conj. prez. 3* să se burghezească.

burghezie 1. (în teoria marxistă) Clasă socială urbană, deţinătoare de capital, care lucrează în sectorul industrial, comercial şi bancar. 2. (în Evul Mediu) Locuitorii de la oraşe; orăşenime. 3. *Mica ~* = parte a burgheziei (1) formată din micii producători, micii comercianţi, funcţionari etc. *s.f., art.* burgheziа, *g.-d. art.* burgheziei, *pl.* burgheziі, *art.* burgheziile.

burghezime (rar) Burghezie. *s.f., g.-d. art.* burghezimii.

burghezo-democratic,-ă Caracteristic burgheziei şi principiilor democratice. *adj., pl.* burghezo-democratici,-ce.

burghezo-moşieresc,-ească (-şi-e-) (înv.) Referitor la burghezie şi moşierime. *adj., pl.* burghezo-moşiereşti.

burghezo-moşierime (-şi-e-) (înv.) Alianţa dintre burghezie şi moşierime în capitalism. *s.f., g.-d. art.* burghezo-moşierimii.

burghiaş (-ghi-aş) Firezar. *s.m., pl.* burghiaşi.

burghiere (-ghi-e-) Executare a unei găuri cu burghiul. *s.f., g.-d. art.* burghierii.

burghiu Unealtă de oţel în formă de spirală, utilizată la găurirea cilindrică a materialelor; sfredel. *s.n., art.* burghiul, *pl.* burghie, *art.* burghiele.

burgrav Conducător al unui burg din Germania medievală. *s.m., pl.* burgravi.

burgund,-ă (Locuitor) din Burgundia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* burgunzi,-de.

burhai (rar) 1. Ceaţă care se ridică după ploaie. 2. Ploaie rece de toamnă. *s.n., pl.* burhaie.

buric 1. Cicatrice rămasă în mijlocul abdomenului după tăierea cordonului ombilical. //(fig.) Mijloc, centru. /~*ul pământului* = centrul pământului. *A se crede* (sau *a se socoti*) ~*ul pământului* = a se crede cel mai important dintre toţi. 2. Cordonul ombilical prin care fetusul primeşte hrană din corpul mamei. 3. ~*ul degetului* = vârful degetului. *s.n., pl.* burice.

buricul-apei Plantă erbacee cu flori mici, albe sau roşietice. *s.m. art.*

buriu (înv., reg.) Butoiaş de peste 100 l, în care se păstrează de obicei ţuica în gospodăriile ţărăneşti. *s.n., art.* burjul, *pl.* burie, *art.* buriele.

burjul (înv.) Burghez. *s.m., pl.* burjui, *art.* burjuii.

burlac Bărbat necăsătorit; holtei[1], becher. *s.m., pl.* burlaci.

burlan 1. Tub de tablă prin care curge apa de ploaie după acoperiș. //Jgheab prin care curge apa dintr-un izvor. 2. Tub de tinichea sau de olane prin care trece fumul din sobă în coș. 3. Tub de fontă, de oțel etc. cu diferite utilizări în exploatările miniere. *s.n., pl.* burlane.
burlăci *intr.* (rar) A duce viață de burlac. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* burlăcesc, *imperf. 3 sg.* burlăcea; *conj. prez. 3* să burlăcească.
burlăcie Viață de burlac. *s.f., art.* burlăcia, *g.-d. art.* burlăciei.
burlău (rar) Muscă artificială utilizată ca momeală de către pescari. *s.m., art.* burlăul, *pl.* burlăi, *art.* burlăii.
burlesc,-ă De un comic exagerat, grotesc și uneori vulgar. *Teatru ~. adj., pl.* burlești.
burlească Compoziție muzicală cu caracter umoristic. *s.f., g.-d. art.* burlești, *pl.* burlești.
burlet Șnur gros din cauciuc, din material sintetic etc., care se pune la uși, la ferestre pentru a împiedica pătrunderea frigului. *s.m., pl.* burleți.
burniță *intr.* A bura[1]. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* burnițează.
burniță Bură. *s.f., g.-d. art.* burniței, *pl.* burnițe.
burnițeală (rar) Bură. *s.f., g.-d. art.* burnițelii, *pl.* burnițeli.
burnițos,-oasă (rar) Cu burniță; ploios. *adj., pl.* burnițoși,-oase.
burnuz Manta de lână cu glugă, pe care o poartă arabii. *s.n., pl.* burnuzuri.
buroaică (rar) Bură. *s.f., g.-d. art.* buroaicei, *pl.* buroaice.
bursă[1] 1. Alocație bănească dată de stat ori de o instituție unui elev sau unui student în timpul studiilor, precum și unor absolvenți pentru specializare; stipendiu. 2. Formație anatomică în formă de sac, plină cu un lichid vâscos. *s.f., g.-d. art.* bursei, *pl.* burse.
bursă[2] Instituție unde se negociază hârtii de valoare, mărfuri, valute străine etc. */A juca la ~* = a cumpăra și revinde efecte de bursă în scopul realizării unui venit. *~ neagră* = comerț ilicit, piață clandestină. *~a muncii* = instituție care înregistrează cererile de lucru și intermediază angajările. *s.f., g.-d. art.* bursei, *pl.* burse.
bursiculă (bot.) Organ în formă de pungă. *s.f., g.-d. art.* bursiculei, *pl.* bursicule.
bursier[1],-ă (-si-er) Referitor la bursă[2]. *adj., pl.* bursieri,-e.
bursier[2],-ă (-si-er) Elev sau student care beneficiază de o bursă[1] (1). *s.m., pl.* bursieri; *s.f., g.-d. art.* bursierei, *pl.* bursiere.
bursuc 1. Mamifer omnivor cu corpul acoperit cu o blană de culoare cenușie; viezure. 2. (fig.) Om sau copil bondoc, îndesat. 3. (fig.) Om retras, izolat. *s.m., pl.* bursuci.
bursuca *refl.* (reg.) A se burzului. *vb. I, ind. prez. 3* se bursucă.
bursucă Plantă erbacee cu flori violet-închis și cu fructe capsule. *s.f., g.-d. art.* bursucei, *pl.* bursuce.
bursucel Diminutiv al lui bursuc. //(fig.) Pui de animal mic și gras. *s.m., pl.* bursucei, *art.* bursucii.
bursuflură Umflătură pe suprafața unor piese ceramice, din cauza gazelor produse de o ardere rapidă. *s.f., g.-d. art.* bursuflurii, *pl.* bursufluri.
burtă 1. Abdomen, pântece. */Ciorbă de ~* = ciorbă făcută din stomac de vacă. *A sta cu ~a la soare* = a sta degeaba. *~ de popă*, se spune despre cineva care mănâncă și bea mult. 2. (fig.) Parte bombată sau ieșită în afară a unui obiect. *s.f., g.-d. art.* burții, *pl.* burți.
burtă-verde 1. (ir.) Burghez, negustor. //Om dominat de interese materiale (fără preocupări spirituale). 3. (înv.) Șorț sau brâu verde purtat odinioară de negustori. *s.m.* și *f.*, lui burtă-verde, *pl.* burtă-verde.
burtăverzime (depr.) Burghezie; negustorime. *s.f., g.-d. art.* burtăverzimii.
burtea Poreclă dată unui om gras. *s.m., g.-d. art.* lui burtea.
burtică Burticică. *s.f., g.-d. art.* burticii, *pl.* burtici.
burticică Diminutiv al lui burtă; burtică. *s.f., g.-d. art.* burticelei, *pl.* burticele, *art.* burticelele.
burticos,-oasă (rar) Burtos. *adj., pl.* burticoși,-oase.
burtieră (-ti-e-) Corset care strânge abdomenul și șoldurile. *s.f., g.-d. art.* burtierei, *pl.* burtiere.
burtos,-oasă 1. Cu burtă mare; pântecos, burduhos, burticos. 2. (despre un vas, p. ext., despre un alt obiect) Bombat, pântecos. *adj., pl.* burtoși,-oase.
buruiană Nume dat plantelor erbacee necultivate. */~ de leac* = plantă medicinală. *s.f., g.-d. art.* buruienii, *pl.* buruieni.
buruieniș Loc plin de buruieni. *s.n., pl.* buruienișuri.
buruienos,-oasă 1. (despre terenuri) Năpădit de buruieni. 2. (fig. despre stil, vorbire) Încâlcit, neîngrijit, adesea vulgar. *adj., pl.* buruienoși,-oase.
buruienuță (rar) Diminutiv al lui buruiană. *s.f., g.-d. art.* buruienuței, *pl.* buruienuțe.
burundez,-ă (Locuitor) din Burundi. *adj., s.m.* și *f., pl.* burundezi,-e.
burzului *refl.* 1. A se supăra, a se mânia (brusc); a se răsti la cineva. 2. (despre păr) A se zburli. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se burzului**ește**, *imperf. 3 sg.* se burzului**a**; *conj. prez. 3* să se burzului**ască**.
burzulială 1. Faptul de a se burzului; supărare, mânie. 2. Răzvrătire. 3. (înv.) Răscoală. *s.f., g.-d. art.* burzuliei, *pl.* burzuliei.
busc Prag pe fundul unei ecluze, pe care se sprijină poarta atunci când este închisă. *s.n., pl.* buscuri.
buscui 1. *refl.* A se înghesui. 2. *tr.* (fam.) A hărțui. *vb. I, ind. prez. 3* buscuiește.
busculadă Înghesuială, învălmășeală. *s.f., g.-d. art.* busculadei, *pl.* busculade.
bushel (sh *pron.* ș) (angl.) Unitate de măsură pentru capacități, în Anglia și în SUA, egală cu 36 l. *s.m., pl.* bușheli.
business (biznis) (angl.) Afacere. *s.n., pl.* businessuri.
businessman (biznismen) (angl.) Om de afaceri. *s.m., pl.* businessmeni.
busnat,-ă (reg.) Bucălat. *adj., pl.* busnați,-te.
busolă 1. Instrument alcătuit dintr-un cadran și un ac magnetic mobil, care, lăsat liber, se așază pe direcția nord-sud. */A-și pierde ~a* = a se zăpăci, a-și pierde simțul măsurii. 2. (fig.) Călăuză, îndrumător. *s.f., g.-d. art.* busolei, *pl.* busole.
bust[1] 1. Partea superioară a corpului uman. 2. Sculptură sau (impr.) pictură care reprezintă un bust. *s.n., pl.* busturi.
bust[2] Dispozitiv care ridică pentru scurt timp puterea motorului la avioane în vederea înlesnirii decolării. *s.n.*
busta v. **buzna.**
bustofredon Scriere foarte veche în care rândurile mergeau fără discontinuități. *s.n.*
busuioacă Varietate de viță-de-vie cu struguri având aromă de busuioc[1]. //Vin produs din acești struguri. *s.f., g.-d. art.* busuioacei, *pl.* busuioace.
busuioc[1] Plantă cu flori albe sau trandafirii, cu miros plăcut. /(fam.) *A drege ~ul* = a încerca să repare o gafă. *s.m.*
busuioc[2],-oacă (despre fructe, vin) Cu miros și aromă de busuioc[1]; tămâios. *Pere ~. adj., pl.* busuioci,-oace.
busuioc-roșu Plantă erbacee ornamentală, cu flori mici, roșii. *s.m., art.* busuiocul-roșu.
busuioc-sălbatic Plantă erbacee cu flori violete. *s.m., art.* busuiocul-sălbatic.
busuiocul (reg.) Dans asemănător cu hora. *s.n. art., neart.* busuioc.

buşeală Lovitură (cu pumnul); izbitură, buşitură. *s.f., g.-d. art.* buşelii, *pl.* buşeli.
buşeu Prăjitură cu nuci, cremă, frişcă sau ciocolată. *s.n., art.* buşeul, *pl.* buşeuri.
bushido (bu-şi-) Cod de onoare al samurailor. *s.n.*
buşi[1] (în. expr.) *În patru ~* = în patru labe. *De-a ~lea* = pe brânci. *s.m. pl.*
buşi[2] 1. *tr.* şi *intr.* A lovi (cu pumnul, cu piciorul), a izbi. 2. *tr.* A trânti, a îmbrânci, a împinge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* buşesc, *imperf. 3 sg.* buşea; *conj. prez. 3* să buşească.
buşitură Buşeală. *s.f., g.-d. art.* buşiturii, *pl.* buşiturii.
buşmachiu (înv., reg.) Pantof de casă; papuc[1]. *s.m., art.* buşmachiul, *pl.* buşmachii, *art.* buşmachiii.
buşon 1. Dop cu ghivent. 2. Piesă din porţelan care conţine o siguranţă electrică; patron. *s.n., pl.* buşoane.
buştean 1. Trunchi de copac tăiat şi curăţat de crengi; buştihan. 2. Butuc, bucată de lemn gros. /(adv.) *A dormi ~* = a dormi adânc. *A (se) lămuri ~* = a rămâne nelămurit în urma unor explicaţii neclare. *s.m., pl.* buşteni.
buştenar (rar) Muncitor care se ocupă cu tăiatul buştenilor. *s.m., pl.* buştenari.
buştihan (reg.) Buştean. *s.m., pl.* buştihani.
buşuma *tr.* (rar) A freca un cal cu un şomoiog de paie. *vb. I, ind. prez. 3* buşumează.
but[1] Coapsă a animalelor rumegătoare; bucată de carne din această parte a corpului servind ca aliment. *s.n., pl.* buturi.
but[2] Fiecare dintre stâlpii porţii la jocul de rugbi. *s.n., pl.* buturi.
butac,-ă (despre unele animale) Cu coarne scurte şi groase. *adj., pl.* butaci,-ce.
butadă Vorbă de spirit; ironie; *s.f., g.-d. art.* butadei, *pl.* butade.
butadienă (-di-e-) Hidrocarbură nesaturată derivată din butan. *s.f., g.-d. art.* butadienei, *pl.* butadiene.
butafor Specialist în butaforie. *s.m., pl.* butafori.
butaforic,-ă Referitor la butaforie. *adj., pl.* butaforici,-ce.
butaforie (teatru) Ansamblul imitaţiilor din carton sau hârtie folosite la realizarea decorurilor. *s.f., art.* butaforia, *g.-d. art.* butaforiei.
butaică (pop.) Unealtă de lemn, având la unul dintre capete două plăci fixate în cruce, folosită la eliminarea zerului din lapte în vederea formării caşului. *s.f., g.-d. art.* butaicii, *pl.* butaice.
butan Gaz incolor extras din gazele de sondă şi care constituie componentul principal al aragazului. *s.n.*
butanol Substanţă din clasa alcoolilor, folosită ca dizolvant pentru lacuri şi intermediar în sinteze organice. *s.m., pl.* butanoli.
butar (înv., reg.) Dogar de buţi. *s.m., pl.* butari.
butargă (rar) Icre de chefal presate, uscate şi afumate. *s.f., g.-d. art.* butargei.
butaş Porţiune de lăstar, de rădăcină etc., luată de la o plantă-mamă pentru a fi sădită şi a forma o plantă nouă. *s.m., pl.* butaşi.
butăşi *tr.* A înmulţi o plantă prin butaşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* butăşesc, *imperf. 3 sg.* butăşea; *conj. prez. 3* să butăşească.
butăşire Acţiunea de a butăşi; butăşit. *s.f., g.-d. art.* butăşirii, *pl.* butăşiri.
butăşit Butăşire. *s.n.*
butcă (înv.) Caleaşcă. *s.f., g.-d. art.* butcii, *pl.* butci.
bute 1. Butoi. //Conţinutul unui butoi. 2. Rezervorul de benzină al lămpii de siguranţă întrebuinţate în mine. 3. (reg.) Butucul roţii. [*var.* (reg.) butie *s.f.*] *s.f., art.* butea, *g.-d. art.* butii, *pl.* buţi.
butelcă (reg.) Damigeană mică pentru lichide. *s.f., g.-d. art.* butelcii, *pl.* butelci.
butelcuţă (reg.) Diminutiv al lui butelcă. *s.f., g.-d. art.* butelcuţei, *pl.* butelcuţe.
butelie (-li-e) 1. Recipient de sticlă, de material plastic sau de metal, de diferite forme şi mărimi, în care se depozitează sau se transportă materiale fluide, granulare etc. /~ *de Leyda* = condensator electric de formă cilindrică. 2. Sticlă pentru păstrat sau transportat lichide. *s.f., art.* butelia, *g.-d. art.* buteliei, *pl.* butelii, *art.* buteliile.
butelnic (rar) Burghiu mic întrebuinţat de dulgheri, rotari etc. *s.n., pl.* butelnice.
butenă Substanţă chimică obţinută prin cracarea produselor petroliere; butilenă. *s.f., g.-d. art.* butenei, *pl.* butene.
buteroiă Unealtă pentru turtirea capului liber al unui nit. *s.f., g.-d. art.* buterolei, *pl.* buterole.
butic Magazin mic în care se vând mărfuri de serie mică. [*var.* butică *s.f.*] *s.n., pl.* buticuri.
butică v. **butic.**
buticar Proprietar sau gestionar al unui butic. *s.m., pl.* buticari.
butie v. **bute.**
butilenă Butenă. *s.f., g.-d. art.* butilenei, *pl.* butilene.
butirat Sare a acidului butiric. *s.m., pl.* butiraţi.
butiric (în sintagma) *Acid ~* = acid organic care se găseşte în grăsimile animale. *adj.*
butirină Substanţă grasă, ester al glicerinei cu acidul butiric. *s.f., g.-d. art.* butirinei.
butirometru Instrument pentru determinarea procentului de grăsime din unt şi lapte. *s.n., art.* butirometrul, *pl.* butirometre.
butisă Pavea de piatră mai lungă decât pavelele obişnuite. *s.f., g.-d. art.* butisei, *pl.* butise.
butnar (reg.) Dogar. *s.m., pl.* butnari.
butnărie (reg.) 1. Meseria butnarului; dogărie[1]. 2. Atelierul butnarului. *s.f., art.* butnăria, *g.-d. art.* butnăriei, *pl.* (2) butnării, *art.* butnăriile.
butoarcă (reg.) Butură (3). *s.f., g.-d. art.* butorcii, *pl.* butorci.
butoi 1. Vas de lemn de dimensiuni mari, mai larg la mijloc decât la capete, întrebuinţat la păstrarea lichidelor, a murăturilor etc.; bute. /~ *fără fund*, se spune despre cel care bea mult. *A vorbi din ~* = a avea vocea răguşită. //Conţinutul acestui vas. 2. Partea cilindrică în care se introduc cartuşele la revolver. *s.n., pl.* butoaie.
butoiaş Diminutiv al lui butoi; balercă. *s.n., pl.* butoiaşe.
buton[1] Un fel de nasture mobil cu care se încheie mânecile cămăşilor. //Capsă (1). *s.m., pl.* butoni.
buton[2] 1. Mică piesă care prin apăsare sau învârtire dă o comandă electrică sau mecanică. 2. Fus încastrat cu un capăt în corpul unei piese care efectuează o mişcare circulară, situat excentric faţă de axa de rotaţie a acesteia. *s.n., pl.* butoane.
butona *tr.* A apăsa butoanele unui computer, tastele unei telecomenzi etc. *vb. I, ind. prez. 3* butonează.
butonare 1. Acţiunea de a butona. 2. Procedeu de apretare a ţesăturilor de lână, prin care fibrele sunt aglomerate sub formă de bobiţe pe una dintre suprafeţe, pentru a obţine un anumit aspect. *s.f., g.-d. art.* butonării.
butonieră (-ni-e-) 1. Mică tăietură într-o pânză, într-o stofă etc., ale cărei margini sunt tivite şi prin care trece un nasture. 2. (p. ext.) Parte a reverului unei haine unde se prinde o floare, o insignă etc. *s.f., g.-d. art.* butonierei, *pl.* butoniere.
butuc 1. Bucată dintr-un trunchi de copac tăiat şi curăţat de crengi; butură. /(adv.) *A lega* (pe cineva) *~* = a lega (pe cineva) cobză. *A dormi ~* = a dormi adânc.

2. Bucată groasă de lemn pe care se taie lemnele de foc; lemn pe care se taie carnea la măcelărie. //Trunchi care servea călăului la decapitarea condamnaților. 3. Partea de jos, mai groasă, a tulpinei viței-de-vie. 4. Partea centrală a unei roți (în care se montează spițele) sau a unei elice (în care se fixează palele). 5. Bucată de lemn prevăzută cu găuri în care se prindeau, în vechime, mâinile, picioarele sau gâtul condamnaților și prizonierilor. 6. Partea superioară a jugului. 7. Talpa sau scaunul războiului de țesut. 8. (fig.) Om prost, necioplit *s.m., pl.* butuci.

butucănos,-oasă Grosolan; necioplit; butucos. *adj., pl.* butucănoși,-oase.

butucel Diminutiv al lui butuc; butucaș. *s.m., pl.* butucei, *art.* butucelii.

butuci *tr.* (înv.) A pune un condamnat, un prizonier cu gâtul, mâinile sau picioarele într-un butuc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* butucesc, *imperf. 3 sg.* butucea; *conj. prez. 3* să butucească.

butucos,-oasă (rar) Butucănos. *adj., pl.* butucoși,-oase.

butul (reg., în loc.) *În* ~ (cuiva) = în ciuda (cuiva). *loc prep.*

butur v. **butură.**

butură (reg.) 1. Butuc; buturugă. 2. Bucată de lemn cu noduri sau cu alte defecte. 3. Trunchi scorburos; butoarcă. [*var.* butur, buture *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* buturii, *pl.* buturi.

buture v. **butură.**

buturugă Bucată de lemn noduroasă și scorburoasă; butuc, butură. *s.f., g.-d., art.* buturugii, *pl.* buturugi.

buturuguță (rar) Diminutiv al lui buturugă. *s.f., g.-d. art.* buturuguței, *pl.* buturuguțe.

buvabil,-ă Care poate fi băut (cu plăcere). *adj., pl.* buvabili,-e.

buzaină (reg.) Magazie sau șopron într-o curte țărănească. *s.f., g.-d. art.* buzainei, *pl.* buzaine.

buzat,-ă Cu buze mari și groase. *adj., pl.* buzați,-te.

buză 1. Fiecare dintre cele două părți cărnoase care mărginesc gura. *I~ de iepure* = anomalie congenitală care constă în faptul că buza este ușor despicată. *A rămâne cu ~ umflate* = a rămâne dezamăgit. *A da din ~e* = a fluiera a pagubă. *A-i crăpa* (sau *a-i arde*) *~ după ceva* = a avea mare nevoie de ceva. *A-și linge ~le* (după ceva) = a râvni (ceva). *A se linge pe ~e* = a fi silit să renunțe la ceva. *A-și mușca ~le* (*de necaz, de ciudă*) = a se căi. *A pune* (sau *a lăsa*) *~a* (*în jos*) = (mai ales despre copii) a fi gata să plângă. 2. Margine a unor vase sau obiecte. 3. Culme a unui deal; margine a unui șanț etc. 4. Ascuțiș al unui instrument de tăiat; tăiș. *s.f., g.-d. art.* buzei, *pl.* buze.

buzățel,-ică (rar) Diminutiv al lui buzat. *adj., pl.* buzăței,-ele.

buzău (rar, în expr.) *A sta* ~ = a sta bosumflat. *adv.*

buzdugan 1. Măciucă sau ghioagă de fier, folosită odinioară ca armă de luptă sau ca semn al puterii domnești. 2. Plantă acvatică plutitoare, cu fructe în formă de măciucă. *s.n., pl.* buzdugane.

buzdugăni *tr.* (înv., rar) A lovi, a ucide cu buzduganul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* buzdugănesc, *imperf. 3 sg.* buzdugănea; *conj. prez. 3* să buzdugănească.

buzer Aparat folosit în telefonie, care produce un zgomot intermitent, caracteristic. *s.n., pl.* buzere.

buzișoară Diminutiv al lui buză (1). *s.f., g.-d. art.* buzișoarei, *pl.* buzișoare.

buzna (în expr.) *A da* (sau *a intra*) ~ = a năvăli (undeva) brusc, pe neașteptate. [*var.* busna *adv.*] *adv.*

buzni *intr.* (rar) A da buzna, a năvăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* buznesc, *imperf. 3 sg.* buznea; *conj. prez. 3* să buznească.

buzoi Augmentativ al lui buză (1). *s.n., pl.* buzoaie.

buzoian,-ă (Locuitor) din municipiul sau județul Buzău. *adj., s.m., pl.* buzoieni,-e.

buzoiancă Locuitoare din municipiul sau județul Buzău. *s.f., g.-d. art.* buzoiencei, *pl.* buzoience.

buzunar Un fel de pungă din pânză aplicată la haine, în care se păstrează lucrurile mărunte. *IDe* ~ = care se poartă în buzunar; de dimensiuni reduse. *Ediție de ~. A fi tot cu mâna în* ~ = a fi darnic. *Bani de* ~ = sumă mică de bani, pentru cheltuieli mărunte. *A da din* ~ = a plăti din banii proprii. *A băga* (sau *a avea*) (pe cineva) *în* ~ = a avea pe cineva la discreția sa. *s.n., pl.* buzunare.

buzunăraș Diminutiv al lui buzunar; buzunărel. *s.n., pl.* buzunărașe.

buzunăreală Acțiunea de a buzunări. *s.f., g.-d. art.* buzunărelii, *pl.* buzunăreli.

buzunărel Buzunăraș. *s.n., pl.* buzunărele.

buzunări *tr.* A fura cuiva ceva din buzunar; a umbla prin buzunarele cuiva pentru a căuta ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* buzunăresc, *imperf. 3 sg.* buzunărea; *conj. prez. 3* să buzunărească.

bypass (baipas) (angl.) 1. Conductă secundară care dublează o altă conductă principală. 2. Deviere rutieră în caz de blocare a unui drum. 3. (med.) Operație de restabilire a circulației sangvine în caz de obturare a unei artere. *s.n., pl.* bypassuri.

byronian,-ă (bai-ro-ni-an) În maniera lui Byron. *adj., pl.* byronieni,-e.

byte (bait) (angl., inform.) Ansamblu de opt biți pentru exprimarea capacității de memorie. *s.m., pl.* byți.

C,c

c¹ (ce/cî) A cincea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* c/c-uri.
c² (cî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* c.
ca¹ 1. La fel, precum; cât. 2. Aproape, cam, aproximativ. *adv.*
ca² (urmat de „să", introduce propoziții subordonate cu verbul la conjunctiv) *I s-a permis aceasta ~ să revină. conjcț.*
ca³ 1. Decât. 2. În calitate de..., fiind... 3. În ce privește..., cu privire la... 4. De exemplu, precum. *~ el. prep.*
cab (rar) Cabrioletă în care vizitiul stă pe un scaun înalt, la spate. *s.n., pl.* căburi.
cabală 1. Interpretare ebraică ezoterică și simbolică a Vechiului Testament. 2. (fig.) Intrigă, uneltire. *s.f., g.-d. art.* cabalei, *pl.* (2) cabale.
cabalin,-ă Referitor la cai. *adj., pl.* cabalini,-e.
cabalină Denumire generică dată cailor. *s.f., g.-d. art.* cabalinei, *pl.* cabaline.
cabalist,-ă Specialist în cabală (1). *s.m., pl.* cabaliști; *s.f., g.-d. art.* cabalistei, *pl.* cabaliste.
cabalistic,-ă Misterios, tainic. //Obscur. *adj., pl.* cabalistici,-ce.
cabană Casă de munte pentru adăpostirea turiștilor, a vânătorilor etc. *s.f., g.-d. art.* cabanei, *pl.* cabane.
cabanier,-ă (-ni-er) Persoană care administrează o cabană. *s.m., pl.* cabanieri; *s.f., g.-d. art.* cabanierei, *pl.* cabaniere.
cabaniță (înv.) Manta bogat împodobită, purtată de domnitor sau de boieri la solemnități. *s.f., g.-d. art.* cabanității, *pl.* cabanițe.
cabanos Cârnăcior subțire și uscat, preparat din carne de vită și de porc. *s.m., pl.* cabanoși.
cabaret Local de petrecere, cu dans și program de varietăți; bar². *s.n., pl.* cabarete.
cabaretier (-ti-er) (rar) Proprietar al unui cabaret. *s.m., pl.* cabaretieri.
cabaz (reg., înv.) Om glumeț. *s.m., pl.* cabazi.
cabernet (et *pron.* e) (fr.) Soi de viță-de-vie cu struguri de culoare neagră-albăstruie. //Vin obținut din acest soi. *s.n., art.* cabernet-ul, *pl.* (sorturi) cabernet-uri.
cabestan Troliu cu ax vertical, folosit la deplasarea pe orizontală a mașinilor sau a obiectelor masive. *s.n., pl.* cabestane.
cabină Încăpere mică, având diferite destinații, amenajată într-o clădire sau într-un vehicul. *~ de machiaj. s.f., g.-d. art.* cabinei, *pl.* cabine.
cabinet A. 1. Încăpere destinată exercitării unei profesiuni. *~ de avocatură.* 2. Biroul unei persoane cu muncă de răspundere. 3. Serviciu destinat unor studii și consultații de specialitate. */~ metodic* = a) centru pentru activități didactico-metodice; b) secție de informare în biblioteci, întreprinderi etc. B. (în unele țări) Consiliu de miniștri; guvern. C. Mobilă de dimensiuni mici, bogat ornamentată, cu sertare. *s.n., pl.* cabinete.
cabinier,-ă (-ni-er) Persoană care are grijă de o cabină la operă sau la teatru. *s.m., pl.* cabinieri; *s.f., g.-d. art.* cabinierei, *pl.* cabiniere.
cabla *tr.* 1. A confecționa cabluri prin împletirea firelor și prin răsucirea mănunchiurilor rezultate din acestea. 2. A instala cabluri de telecomunicații. //A conecta o casă, un bloc la o rețea electrică, telefonică etc. *vb. I, ind. prez. 3* cablează.
cablaj 1. Mod de împletire pentru a forma un cablu. 2. Totalitatea cablurilor care constituie conexiunile unei instalații sau ale unui aparat de telecomunicații. /(electron.) *~ imprimat* = circuit imprimat. *s.n., pl.* cablaje.
cablier (-bli-er) Navă care instalează cabluri submarine. *s.n., pl.* cabliere.
cablogramă Telegramă transmisă prin cablu submarin. *s.f., g.-d. art.* cablogramei, *pl.* cablograme.
cablu 1. Mănunchi de fire textile sau metalice răsucite, folosit la tractat sau la ridicat greutăți. 2. Două sau mai multe fire bune conductoare de electricitate, acoperite de un material izolant. *s.n., art.* cablul, *pl.* cabluri.
caboșon 1. Piatră prețioasă sau semiprețioasă fără fațete, fixată într-o montură de metal. 2. (arhit.) Ornament de piatră încrustat într-o fațadă. *s.n., pl.* caboșoane.
cabotaj Navigație comercială de-a lungul coastei; transport naval de mărfuri între porturi apropiate. *s.n., pl.* cabotaje.
cabotier (-ti-er) Navă de mic tonaj care navighează între porturi apropiate. *s.n., pl.* cabotiere.
cabotin,-ă 1. (în trecut, în Franța) Actor ambulant. 2. Actor (sau actriță) fără talent. //(p. ext.) Persoană care, prin mijloace ieftine, urmărește succese de public. *s.m., pl.* cabotini; *s.f., g.-d. art.* cabotinei, *pl.* cabotine.
cabotinaj Cabotinism. *s.n.*
cabotinism Atitudine, gest de cabotin (2); cabotinaj. *s.n.*
cabra *intr.* 1. (mai ales despre cai) A se ridica pe picioarele dinapoi. 2. A se ridica; a se încorda. 3. (despre avioane) A se ridica brusc cu partea din față. *vb. I, ind. prez. 3* cabrează.
cabraj 1. Cabrare. 2. Mișcare pe care o execută un avion când își mărește brusc panta de urcare. *s.n., pl.* cabraje.
cabrare Acțiunea de a cabra; ridicare a unui cal pe picioarele dinapoi. *s.f., g.-d. art.* cabrării, *pl.* cabrări.
cabrioletă (-bri-o-) Trăsură ușoară cu două roți. [*var.* gabrioletă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cabrioletei, *pl.* cabriolete.
cabulă (rar) Superstiție la un jucător de cărți. *s.f., g.-d. art.* cabulei, *pl.* cabule.
cabulipsi *intr.* (înv.) A catadicsi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* cabulipsesc, *imperf. 3 sg.* cabulipsea; *conj. prez. 3* să cabulipsească.
caca (în limbajul copiilor) I. *adj. invar.* (despre lucruri) Respingător, murdar. II. *s.m.* Materii fecale, excremente. *adj. invar., s.m.*
cacadâr (bot., reg.) Măceș. *s.m., pl.* cacadâri.
cacao Produs alimentar sub formă de pulbere, obținut din sămânța arborelui de cacao. */Unt* (sau *ulei*) *de ~* = substanță grasă extrasă din pulbere de cacao, întrebuințată la fabricarea ciocolatei, în industria farmaceutică etc. //Băutură preparată din pulbere de cacao. *s.f., art.* cacaua.
cacaotier (-ti-er) Arbore de cacao. *s.m., pl.* cacaotieri.
cacealma 1. (la jocul de cărți) Inducere în eroare a adversarului, lăsându-l să creadă că ai cărți mai bune decât el. 2. (p. ext.) Păcăleală, înșelăciune. *s.f., art.* cacealmaua, *g.-d. art.* cacealmalei, *pl.* cacealmale, *art.* cacealmalele.
cachetero (ch *pron.* ce) (hisp.) Pumnal cu care matadorul ucide taurul în arenă. *s.n., pl.* cachetero.
cacic (ci *pron.* si) (hisp.) (rar) 1. Notabilitate locală în Spania și în țările Americii unde se vorbește limba spaniolă. 2. Șeful unor triburi indiene din America. *s.m., pl.* cacici.
căciur,-ă/căciur,-ă (reg.) (Miel) cu blănița de culoare neagră pe trup și brumărie pe bot, urechi, labe și coadă. *adj., s.m.* și *f., pl.* căciuri,-e/căciuri,-e.
cacofonic,-ă Lipsit de armonie; care produce cacofonie. *adj., pl.* cacofonici,-ce.
cacofonie Asociație neplăcută de sunete; lipsă de armonie; cacofonism. *s.f., art.* cacofonia, *g.-d. art.* cacofoniei, *pl.* cacofonii, *art.* cacofoniile.

cacofonism (rar) Cacofonie. *s.n., pl.* cacofonisme.
cacografie (rar) Ortografiere greşită. *s.f., art.* cacografia, *g.-d. art.* cacografiei, *pl.* cacografii, *art.* cacografiile.
cacologie (rar) Construcţie gramaticală greşită. *s.f., art.* cacologia, *g.-d. art.* cacologiei, *pl.* cacologii, *art.* cacologiile.
cacom[1] (înv., reg.) (zool.) Hermină. *s.m., pl.* cacomi.
cacom[2] (înv., reg.) Blană de hermină. *s.n., pl.* cacomuri.
cacosmie (med.) Percepere exagerată a mirosurilor urâte. *s.f., art.* cacosmia, *g.-d. art.* cacosmiei.
cactacee (rar) Cactee. *s.f., art.* cactaceea, *g.-d. art.* cactaceei, *pl.* cactacee.
cactee (la pl.) Familie de plante exotice adaptate la uscăciune, cu tulpina cărnoasă şi cu frunzele sub formă de spini; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* cactea, *g.-d. art.* cactei, *pl.* cactee.
cactus Nume dat mai multor specii de plante din familia cacteelor. *s.m., pl.* cactuşi.
cadastra *tr.* (rar) A efectua lucări de cadastru. *vb. I, ind. prez. 3* cadastrează.
cadastral,-ă Referitor la cadastru. *adj., pl.* cadastrali,-e.
cadastrare (rar) Acţiunea de a cadastra. *s.f., art.* cadastrării, *pl.* cadastrări.
cadastru 1. Totalitatea lucrărilor de determinare a unei proprietăţi funciare. //(p. ext.) Serviciile care efectuează aceste lucrări. 2. Registre în care sunt trecute datele unei proprietăţi funciare. *s.n., art.* cadastrul, *pl.* (2) cadastre.
cadaveric,-ă De cadavru; ca de cadavru. *adj., pl.* cadaverici,-ce.
cadavru Corpul unui om sau al unui animal mort. */~ viu* (sau *ambulant*) = om foarte slab şi palid. *A călca* (sau *a trece*) *peste ~e* = a fi lipsit de scrupule în atingerea unui scop. *s.n., art.* cadavrul, *pl.* cadavre.
cadă 1. Vas mare pentru îmbăiat; baie[1], vană (1). 2. Recipient mare, deschis, în care se introduc lichide pentru operaţii tehnologice. 3. Vas mare din doage întrebuinţat la prepararea vinului, a rachiului etc.; zăcătoare. *s.f., g.-d. art.* căzii, *pl.* căzi.
cadână Sclavă dintr-un harem. *s.f., g.-d. art.* cadânei, *pl.* cadâne.
cadenţa *tr.* (rar) A imprima cadenţă unei mişcări, unei fraze muzicale, unui vers; a ritma. *vb. I, ind. prez. 3* cadenţează.
cadenţare (rar) Acţiunea de a cadenţa. *s.f., g.-d. art.* cadenţării, *pl.* cadenţări.
cadenţă 1. Mişcare ritmică şi uniformă; viteză de repetare a unui fenomen. //Număr de lovituri trase de o armă pe minut. 2. Succesiunea ritmică a unor unităţi poetice sau muzicale. 3. Secţiune solistică dintr-un concert instrumental, interpretată fără acompaniament. *s.f., g.-d. art.* cadenţei, *pl.* cadenţe.
cadenţmetru Instrument pentru măsurarea radioactivităţii. *s.n., art.* cadenţmetrul, *pl.* cadenţmetre.
cadet[1] (înv.) 1. (în trecut, în Franţa, Rusia) Fiu de nobil sau de ofiţer care se pregătea pentru cariera militară. 2. Elev al unei şcoli militare. 3. Membru al unui partid din Rusia ţaristă. *s.m., pl.* cadeţi.
cadet[2]**,-ă** I. *adj.* Care este (cel) mai tânăr. II. *s.m.* şi *f.* Tânăr(ă) sportiv(ă) cu vârsta între 13 şi 16 ani. *Echipă de ~ţi. adj., s.m.* şi *f., pl.* cadeţi,-te.
cadiaschер (-di-as-) (înv.) Înalt demnitar militar turc, cu atribuţii de judecător militar. *s.m., pl.* cadiascheri.
cadiu Judecător musulman. *s.m., art.* cadiul, *pl.* cadii, *art.* cadiii.
cadmia (-mi-a) *tr.* A acoperi un obiect metalic cu un strat de cadmiu. *vb. I, ind. prez. 3* cadmiază, *1 pl.* cadmiem; *conj. prez. 3* să cadmieze; *ger.* cadmiind.
cadmie (-mi-e) Depunere de oxid de zinc pe pereţii cuptoarelor de zinc. *s.f., art.* cadmia, *g.-d. art.* cadmiei.
cadmiere (-mi-e-) Acţiunea de a cadmia. *s.f., g.-d. art.* cadmierii, *pl.* cadmieri.
cadmiu Metal alb-argintiu, folosit sub formă de aliaje, în medicină, în tehnică etc. *s.n., art.* cadmiul.
cadou Atenţie, dar (dat sau primit). *s.n., art.* cadoul, *pl.* cadouri.
cadra *intr.* A se potrivi, a corespunde cu ceva; a se cădea. *vb. I, ind. prez. 3* cadrează.
cadraj 1. Delimitare a spaţiului util cuprins de obiectivul unui aparat fotografic sau de filmat. 2. Operaţie de aşezare a culorilor imprimate pe o ţesătură. *s.n., pl.* cadraje.
cadran 1. (la instrumentele de măsură) Suprafaţă (circulară) prevăzută cu diviziuni, pe care se pot citi indicaţiile acului indicator. */~ solar* = ceas solar. 2. Sector care reprezintă un sfert de cerc. *s.n., pl.* cadrane.
cadră Tablou, fotografie etc. înrămate. //(fig.) Persoană foarte frumoasă. *s.f.*
cadril Dans cu mişcare lentă, în cadrul căruia partenerii se schimbă între ei. *s.n., pl.* cadriluri.
cadrilat,-ă (despre ţesătură) Cu desene în formă de carouri. *adj., pl.* cadrilaţi,-te.
cadru A. 1. Ramă în care se fixează un tablou, o fotografie etc. 2. Pervaz al unei uşi sau al unei ferestre. //Deschizătură ocupată de o uşă sau de o fereastră. //Desen care înconjoară un text, o fotografie etc. //Porţiune desenată a unei mărci poştale. 3. (fig.) Ambianţă, anturaj, mediu. //Spaţiu care cuprinde o imagine, pe o peliculă cinematografică. 4. (fig.) Limitele unei probleme, ale unei acţiuni. 5. Schelet din bare de fier, de beton etc. întrebuinţat în construcţii. //Suport pentru diferite aparate; schelet pe care sunt înfăşurate conducte izolate. B. 1. (la pl.) Efectiv de bază al oamenilor dintr-o întreprindere, dintr-o instituţie etc.; persoană care face parte dintr-un asemenea efectiv. //(la pl.) Serviciu administrativ al unei întreprinderi, instituţii etc. care se ocupă cu angajarea personalului. *s.n., art.* cadrul, *pl.* cadre.
caduc,-ă 1. Şubred, pieritor. 2. (despre frunze, flori) Care cade în fiecare an; care cade înainte de vreme. 3. (despre acte juridice) Care nu (mai) are putere legală. *adj., pl.* caduci,-ce.
caduceu Sceptrul lui Hermes, înconjurat de doi şerpi, simbolizând pacea şi comerţul. *s.n., art.* caduceul, *pl.* caducee.
caducitate 1. Faptul de a fi caduc. 2. Ineficacitatea unui act juridic ca urmare a apariţiei unui eveniment ulterior încheierii lui. *s.f., g.-d. art.* caducităţii.
cadus (la greci şi la romani) Vas mare pentru păstrarea vinului, a untdelemnului etc. *s.n., pl.* cadusuri.
cafas (înv., reg.) 1. Foişor construit în catul de sus al unei case sau într-un turn. 2. Balcon unde cântă corul într-o biserică. //Balcon în care familia domnitorului asculta slujba religioasă. 3. Grilaj de vergele de lemn care se întretaie ca o lesă. *s.n., pl.* cafasuri.
cafe (rar) Local în care se consumă cafea. *s.n., pl.* cafeuri.
cafea 1. Sămânţă a arborelui de cafea. 2. Băutură preparată din cafea (1) prăjită şi râşnită sau dintr-un surogat. *s.f., art.* cafeaua, *g.-d. art.* cafelei, *pl.* cafele, *art.* cafelele.
cafea espresso Cafea obţinută prin trecerea vaporilor de apă, sub presiune, prin pudra de cafea. *s.f.* + *s.n.*
cafea filtru Cafea preparată cu ajutorul unui aparat care încălzeşte apa, o amestecă cu cafea şi o trece printr-un filtru. *s.f.* + *s.n.*
cafe-bar Local în care se consumă cafea şi băuturi alcoolice. *s.n., pl.* cafe-baruri.
café-concert (cert *pron.* ser) (fr.) Muzică instrumentală plăcută, accesibilă, pe care consumatorii o ascultă într-un restaurant stând la mese. *s.n.*

café-frappé (fr.) Cafea (2) rece cu înghețată, frișcă și, eventual, alcool. *s.n., art.* café-frappé-ul, *pl.* café-frappé-uri.
cafegi-başa Boier de rang inferior, însărcinat să ducă domnitorului cafeaua la ceremonii. *s.m., pl.* cafegi-başa.
cafegioaică (fam.) Femeie care bea cu plăcere multă cafea (2). *s.f., g.-d. art* cafegioaicei, *pl.* cafegioaice.
cafegiu (fam.) Băutor pasionat de cafea (2). *s.m., art.* cafegiul, *pl.* cafegii, *art.* cafegiii.
cafeină v. **cofeină.**
cafeism Intoxicație provocată de abuzul de cafea. *s.n.*
cafeli *refl.* (rar) A bea cafea stând la taifas. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cafelește, *imperf. 3 sg.* se cafelea; *conj. prez. 3* să se cafelească.
cafeluță 1. Diminutiv al lui cafea (2). 2. (la pl.) Numele a două plante erbacee din familia leguminoaselor: a) plantă cu flori albe sau albăstrui, cultivată pentru nutreț; b) plantă ornamentală cu flori albe, cu pete albastre. *s.f., g.-d. art.* cafelutei, *pl.* cafelute.
cafenea Local în care se consumă cafea, ceai și băuturi alcoolice. [*var.* (reg.) cafinea *s.f.*] *s.f., art.* cafeneaua, *g.-d. art.* cafenelei, *pl.* cafenele, *art.* cafenelele.
cafeneluță (rar) Diminutiv al lui cafenea. *s.f., g.-d. art.* cafeneluței, *pl.* cafeneluțe.
cafeniu,-ie De culoarea cafelei prăjite. *adj., pl.* cafenii.
cafetieră (-ti-e-) Aparat, vas pentru preparat cafeaua. //Serviciu de cafea. *s.f., g.-d. art.* cafetierei, *pl.* cafetiere.
cafinea v. **cafenea.**
cafru Persoană care face parte dintr-o populație de rasă neagră din sudul Africii. *s.m., pl.* cafri.
caft (fam.) Bătaie. *s.n., pl.* cafturi.
caftan (înv.) Manta lungă pe care o purtau domnitorii și boierii români. *s.n., pl.* caftane.
cafti *tr.* (fam.) A lovi, a bate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* caftesc, *imperf. 3 sg.* caftea; *conj. prez. 3* să caftească.
cagulă 1. Mantie cu glugă purtată de călugări. //Glugă cu deschizătură pentru ochi. 2. Partea de cauciuc a unei măști de gaze. *s.f., g.-d. art.* cagulei, *pl.* cagule.
cahlă Placă de teracotă sau de faianță folosită la construcția sobelor sau a șemineurilor. *s.f., g.-d. art.* cahlei, *pl.* cahle.
caia Cui folosit pentru prinderea potcoavelor la animale. *s.f., art.* caiaua, *g.-d. art.* caielei, *pl.* caiele, *art.* caielele.
caiac 1. Ambarcațiune de sport ascuțită la ambele capete, care poate fi condusă cu una sau două padele. 2. Sport nautic care se practică cu caiacul (1). 3. Ambarcațiune mică, cu înveliș din piele de focă, folosită de eschimoși. *s.n., pl.* caiace.
caiacist,-ă Sportiv care practică caiacul (2). *s.m., pl.* caiaciști; *s.f., g.-d. art.* caiacistei, *pl.* caiaciste.
caiafă Persoană fățarnică. */A trimite* (sau *a purta, a duce*) *de la Ana la Caiafa* (numele unor personaje biblice) = a purta pe cineva cu vorba. *s.f., g.-d. art.* caiafei, *pl.* caiafe.
caic 1. Ambarcațiune îngustă cu vele, cu două catarge. 2. Luntre turcească încovoiată la capete. *s.n., pl.* caice.
caicciu (ca-ic-) Conducător de caic. *s.m., art.* caicciul, *pl.* caicchii, *art.* caicchii.
caicel (ca-i-) (rar) Diminutiv al lui caiac. *s.n., pl.* caicele.
caid[1] Nume dat în trecut, la musulmanii din Africa de Nord, guvernatorului unei provincii sau al unui oraș, care avea și atribuții judecătorești. *s.m., pl.* caizi.
caid[2] (înv.) Registru, arhivă. *s.n., pl.* caiduri.
caier Mănunchi de lână, de cânepă etc. care se pune în furcă pentru a fi tors. *s.n., pl.* caiere.
caiet 1. Fascicul din foi de hârtie legate sau broșate, care servește la scris, la desenat etc. */~ de sarcini* = document care cuprinde condițiile pentru executarea unei lucrări. *~ catalog* = catalog de expoziție sub formă de caiet (1). 2. Publicație periodică cuprinzând note, studii etc. *s.n., pl.* caiete.
caiet-program Program de spectacol de forma unui caiet (1). *s.n., pl.* caiete-program.
caimac 1. Pojghiță de grăsime care se formează la suprafața laptelui fiert. */A lua ~ul* = a-și însuși partea cea mai bună. 2. Spumă care apare la suprafața cafelei după fierbere. 3. (rar) Strat (ars) al tutunului din ciubuc, format în jurul și deasupra cărbunelui. *s.n., pl.* caimacuri.
caimacam 1. Locțiitor al unor domnitori turci. 2. Locțiitor al domnului, însărcinat cu administrarea Țării Românești și a Moldovei până la urcarea pe tron a noului domn. 3. Locțiitor al banului Craiovei (începând din 1761). [*var* caimacan *s.m.*] *s.m., pl.* caimacami.
caimacam-aga Locțiitor al marelui vizir. *s.f., art.* caimacam-agaua, *g.-d. art.* caimacam-agalei, *pl.* caimacam-agale, *art.* caimacam-agalele.
caimacan v. **caimacam.**
caiman (cai-) Specie de crocodil din America Centrală și de Sud. *s.m., pl.* caimani.
cainic,-ă (înv.) Vrednic de plâns; nenorocit. *adj., pl.* cainici,-ce.
cainozoic[1] (cai-, -zo-ic) (geol.) Neozoic. *s.n.*
cainozoic[2],-ă (cai-, -zo-ic) Referitor la cainozoic[1]. *adj., pl.* cainozoici,-ce.
cairot,-ă (ca-i-) (Locuitor) din Cairo. *adj., s.m.* și *f., pl.* cairoți,-te.
cais Pom fructifer cu flori albe cu nuanțe roz. *s.m., pl.* caisi.
caisă Fructul caisului, de culoare galbenă-portocalie. *s.f., g.-d. art.* caisei, *pl.* caise.
cal 1. Animal domestic ierbivor, folosit la tracțiune și la călărie. */A visa ~i verzi* (*pe pereți*) = a-și închipui lucruri imposibile. *A face* (sau *a ajunge*) *din ~ măgar* = a face să ajungă (sau a ajunge) într-o situație mai rea de cum a fost. *A fi* (sau *a ajunge*) *~ de poștă* = a fi întrebuințat la toate; a alerga mult. *~ul de dar nu se caută la dinți* (sau *în gură*) = lucrurile primite în dar se iau așa cum sunt. *O alergătură* (sau *o fugă*) *de ~* = o distanță destul de mică. *~ de bătaie* = a) persoană muncită de toată lumea; b) problemă care revine mereu în prim-plan. *La Paștele ~lor* = niciodată. *~ul dracului* = femeie bătrână și rea. 2. Nume dat unor aparate sau piese asemănătoare cu un cal (1): a) aparat de gimnastică; b) piesă la jocul de șah de forma unui cap de cal (1). *s.m., pl.* cai, *art.* caii.
cala 1. *tr.* și *refl.* (despre organe de mașină sau piese) A (se) imobiliza. 2. *tr.* A fixa orizontal, cu ajutorul nivelei, suportul unui aparat topografic de vizare. *vb. I, ind. prez. 3* calează.
calabalâc (fam.) Bagaj cu care pleacă la drum sau se mută cineva. *s.n., pl.* calabalâcuri.
calabrez,-ă (Locuitor) din Calabria. *adj., s.m.* și *f., pl.* calabrezi,-e.
calabrian[1] (-bri-an) (geol.) Ultimul etaj al pliocenului cu aspect marin. *s.n.*
calabrian[2],-ă (-bri-an) Referitor la calabrian[1]. *adj., pl.* calabrieni,-e.
calacan v. **calaican.**
calafat Câlți sau cârpe îmbibate cu catran, cu care se astupă găurile din bordajele de lemn ale navelor. *s.n.*
calaican Denumire populară pentru sulfatul de fier, întrebuințat ca dezinfectant, colorant etc. [*var.* calacan, călacan *s.n.*] *s.n.*
calaj 1. Imobilizare a unui organ de mașină. 2. Așezare la orizontală a suportului unui aparat topografic de vizare. 3. Mod de așezare a aripii față de fuzelajul unui avion. 4. Adâncime la care se cufundă în apă o navă. 5. Postament de grinzi de lemn, pe care se așază navele în cală[1] (2). *s.n., pl.* calaje.

calamandros (reg.) Harababură, neorânduială. *s.n.*
calamar/calmar Moluscă marină comestibilă. *s.m., pl.* calamari/calmari.
calambur Joc de cuvinte bazat pe asemănarea formală a unor termeni deosebiți ca sens. *s.n., pl.* calambururi.
calamburist,-ă Autor de calambururi. *s.m., pl.* calamburiști; *s.f., g.-d. art.* calamburistei, *pl.* calamburiste.
calamină Reziduu provenit din arderea combustibilului într-un motor cu ardere internă, care poate provoca perturbații în buna funcționare a motorului. *s.f., g.-d. art.* calaminei, *pl.* calamine.
calamita *tr.* (despre forțe ale naturii) A produce un dezastru, o catastrofă. *vb. I, ind. prez. 3* calamitează.
calamitate 1. Catastrofă, dezastru. 2. Flagel. *s.f., g.-d. art.* calamității, *pl.* calamități.
calandra *tr.* A presa cu calandrul. *vb. I, ind. prez. 3* calandrează.
calandrare Acțiunea de a calandra. *s.f., g.-d. art.* calandrării, *pl.* calandrări.
calandrar,-oare Muncitor care lucrează la calandru. *s.m., pl.* calandrari; *s.f., g.-d. art.* calandroarei, *pl.* calandroare.
calandru 1. Mașină cu cilindri metalici, între care este presat sau călcat un material. 2. (tipogr.) Presă pentru imprimarea în relief a matrițelor de stereotipie. *s.n., art.* calandrul, *pl.* calandre.
calao Pasăre din Asia, Africa și Oceania, al cărei cioc are un apendice încovoiat. *s.m.*
calapăr (bot., reg.) Calomfir. *s.m.*
calapod 1. Model de lemn întrebuințat la confecționarea încălțămintei sau care se pune în încălțăminte pentru a nu se deforma. 2. (p. ext.) Formă, tipar. */Pe același* ~ = la fel, identic. *s.n., pl.* calapoade.
calare Acțiunea de a (se) cala. *s.f., g.-d. art.* călării, *pl.* călări.
cală[1] 1. Încăpere destinată încărcăturii, situată în fundul unei nave. 2. Platformă pe care se construiesc sau se repară nave. 3. Piesă de formă prismatică pentru imobilizarea roților unui vehicul. 4. Piesă de diferite forme cu care se controlează dimensiunile pieselor în construcția de mașini. *s.f., g.-d. art.* calei, *pl.* cale.
cală[2] Plantă decorativă tropicală, cu flori albe, răsucite în formă de cornet. *s.f., g.-d. art.* calei, *pl.* cale.
calc 1. (în sintagma) *Hârtie de* ~ = hârtie translucidă de copiat. 2. Copia pe hârtie de calc (1) a unui desen. 3. Fenomen lingvistic care constă în formarea de cuvinte noi prin traducerea elementelor componente ale unor modele străine sau prin atribuirea unor sensuri noi, după model străin, cuvintelor existente în limbă. *s.n., pl.* calcuri.
calcan[1] Specie de pești marini cu corpul turtit lateral, având ambii ochi pe partea stângă. *s.m., pl.* calcani.
calcan[2] Peretele exterior din spate (fără deschizătură) al unei case. *s.n., pl.* calcane.
calcaneu Unul dintre cele două oase care formează călcâiul. *s.n., art.* calcaneul, *pl.* calcanee.
calcantit Sulfat natural hidratat de cupru. *s.n.*
calcar Piatră-de-var. *s.n., pl.* calcare.
calcaron Cuptor pentru extragerea sulfului din minereu. *s.n.*
calcaros,-oasă Care conține calcar. *adj., pl.* calcarоși,-oase.
calcavură (rar) Bătaie; palmă; (p. ext.) dojană. *s.f., g.-d. art.* calcavurii, *pl.* calcavuri
calce[1] (în sintagma) *~a calului* = plantă erbacee toxică, cu frunze groase în formă de copită de cal. *s.f., g.-d. art.* călcii, *pl.* călci.
calce[2] 1. Oxid de calciu. 2. Material refractar obținut prin calcinarea carbonatului de calciu natural. *s.f., art.* calcea, *g.-d. art.* calcei.
caicedonie (-ni-e) Varietate de cuarț folosită ca piatră semiprețioasă, ca abraziv etc. *s.f., art.* calcedonia, *g.-d. art.* calcedoniei.
calcemie Cantitatea de calciu prezentă în sânge. *s.f., art.* calcemia, *g.-d. art.* calcemiei, *pl.* calcemii, *art.* calcemiile
calchia (-chi-a) *tr.* 1. A copia un desen pe hârtie de calc. 2. A forma cuvinte noi sau a îmbogăți un cuvânt cu un sens nou după model străin. *vb. I, ind. prez. 3* calchiază, *1 pl.* calchiem; *conj. prez. 3* să calchieze; *ger.* calchiind.
calchiere (-chi-e-) Acțiunea de a calchia. *s.f., g.-d. art.* calchierii, *pl.* calchieri.
calcic,-ă De calciu. *adj., pl.* calcici,-ce.
calcicol,-ă (despre plante) Care crește pe un sol calcaros; calcifil. *adj., pl.* calcicoli,-e.
calcidid (la pl.) Familie de insecte himenoptere, viu colorate, ale căror larve trăiesc ca paraziți în ouăle și în larvele unor insecte dăunătoare; (la sg.) insectă din această familie. *s.n., pl.* calcidide.
calcifer,-ă (despre roci) Care conține calciu. *adj., pl.* calciferi,-e.
calciferol Numele științific al vitaminei D_2. *s.n.*
calcifia (-fi-a) *refl.* (rar) 1. (despre țesuturi) A se întări prin depunere de săruri de calciu; a se calcifica. 2. (despre substanțe) A se îmbogăți în carbonat de calciu. *vb. I, ind. prez. 3* se calcifiază, *1 pl.* ne calcifiem; *conj. prez. 3* să se calcifieze; *ger.* calcifiindu-se.
calcifica *refl.* A se calcifia. *vb. I, ind. prez. 3* se calcifică.
calcificare Acțiunea de a se calcifica. *s.f., g.-d. art.* calcificării, *pl.* calcificări.
calcifiere (-fi-e-) Acțiunea de a se calcifia; calcificare. *s.f., g.-d. art.* calcifierii, *pl.* calcifieri.
calcifil,-ă (despre plante) Calcicol. *adj., pl.* calcifili,-e.
calcifug,-ă (despre plante) Care nu suportă solul calcaros. *adj., pl.* calcifugi,-ge.
calcimetru Aparat cu care se determină bioxidul de carbon din carburanți. *s.n., art.* calcimetrul, *pl.* calcimetre.
calcina *tr.* A încălzi un material la temperatură înaltă în scopul eliminării apei, al arderii substanțelor organice etc. *vb. I, ind. prez. 3* calcinează.
calcinare Acțiunea de a calcina; calcinație. *s.f., g.-d. art.* calcinării, *pl.* calcinări.
calcinator[1] Aparat folosit pentru recuperarea căldurii gazelor de ardere din cuptoarele rotative de ciment. *s.n., pl.* calcinatoare.
calcinator[2]**,-oare** Muncitor care lucrează la calcinare. *s.m., pl.* calcinatori; *s.f., g.-d. art.* calcinatoarei, *pl.* calcinatoare.
calcinație (-ți-e) Calcinare. *s.f., art.* calcinația, *g.-d. art.* calcinației, *pl.* calcinații, *art.* calcinațiile.
calcină Pulbere galbenă, obținută din cositor și plumb, folosită la prepararea emailurilor și ca abraziv. *s.f., g.-d. art.* calcinei.
calcinoză Boală caracterizată prin depunerea unor cantități mari de săruri de calciu în țesuturi, mușchi etc. *s.f., g.-d. art.* calcinozei.
calcio-vecchio (-cio-ve-chio) (it.) Tencuială ornamentală cu suprafața zgrunțuroasă. *s.n.*
calcit Carbonat natural de calciu. *s.n.*
calciu 1. Metal alb-argintiu, moale, foarte răspândit în natură sub formă de compuși. 2. Medicament care conține calciu (1). *s.n., art.* calciul; *simb.* Ca.
calcocloroză Îngălbenire a frunzelor unei plante din cauza lipsei de fier asimilabil din sol. *s.f., g.-d. art.* calcoclorozei.
calcograf Muncitor specialist în calcografie. *s.m., pl.* calcografi.
calcografie 1. Procedeu de reproducere grafică, prin tipar, a unor imagini gravate pe clișee de zinc săpate

în adâncime. 2. Metodă microscopică de studiu a unei secțiuni lustruite a mineralelor metalifere opace, cu ajutorul luminii reflectate. *s.f., art.* calcografia, *g.-d. art.* calcografiei.
calcopirită Sulfură naturală de cupru și de fier. *s.f., g.-d. art.* calcopiritei.
calcotipie Procedeu grafic de reproducere artistică a unui desen pe o placă de zinc. //Stampa obținută astfel. *s.f., art.* calcotipia, *g.-d. art.* calcotipiei, *pl.* calcotipii, *art.* calcotipiile.
calcozină Sulfură naturală de cupru. *s.f., g.-d. art.* calcozinei.
calcul[1] (med.) Concrețiune formată din săruri organice sau anorganice, care se depun în anumite organe interne; piatră. *s.m., pl.* calculi.
calcul[2] 1. Operație matematică; socoteală. */~ grafic* = rezolvare a unor probleme cu ajutorul unor construcții geometrice. *~ logic* = operație prin care anumite expresii logice sunt deduse din alte expresii logice. 2. Plan, proiect. *s.n., pl.* calcule.
calcula *tr.* A face un calcul; a socoti. *vb. I, ind. prez. 3* calculează.
calculabil,-ă Care poate fi calculat. *adj., pl.* calculabili,-e.
calculare Acțiunea de a calcula; calculație. *s.f., g.-d. art.* calculării, *pl.* calculări.
calculator[1] 1. Mașină care efectuează automat calcule; computer. */~ de buzunar* = calculator de dimensiuni foarte mici, destinat efectuării unor operații matematice limitate; (impr.) minicalculator. 2. Tabel care cuprinde rezultatele unor calcule; broșură cuprinzând asemenea tabele. *s.n., pl.* calculatoare.
calculator[2]**,-oare** Specialist în calcule. *s.m., pl.* calculatori; *s.f., g.-d. art.* calculatoarei, *pl.* calculatoare.
calculație (-ți-e) Calculare. *s.f., art.* calculația, *g.-d. art.* calculației, *pl.* calculații, *art.* calculațiile.
calculos,-oasă (med.) Care are calculi. *adj., pl.* calculoși,-oase.
calculoză Boală care constă în formarea unor calculi într-un organ intern; litiază. *s.f., g.-d. art.* calculozei, *pl.* calculoze.
cald,-ă 1. Care se află la o temperatură mai înaltă decât mediul ambiant sau corpul omenesc. */Nici ~, nici rece* = așa și așa. 2. Fierbinte, încins. 3. (despre pâine) Proaspăt. 4. (fig.) Afectuos, prietenos. *Gest ~.* 5. (fig., despre știri, informații) De ultimă oră, recent. *adj., pl.* calzi,-de.
caldarâm Drum pavat sau asfaltat; pavaj. *s.n., pl.* caldarâmuri.
caldarâmgiu (înv.) Muncitor care se ocupă cu executarea caldarâmurilor. *s.m, art.* caldarâmgiul, *pl.* caldarâmgii, *art.* caldarâmgiii.
cal-de-apă (entom.) Libelulă; calul-dracului, calul-popii, cal-turtit. *s.m., art.* calul-de apă, *pl.* cai-de-apă, *art.* caii-de-apă.
caldeean,-ă/chaldeean,-ă (ch *pron.* c) (Locuitor) din Caldeea. *adj., s.m.* și *f., pl.* caldeeni,-e/chaldeeni,-e.
caldeiră (geol.) 1. Depresiune în formă de căldare (de origine vulcanică). 2. Circ (3). *s.f., g.-d. art.* caldeirei.
cal-de-mare Mic pește marin cu capul asemănător cu cel al calului; căluț-de-mare. *s.m., pl.* cai-de-mare, *art.* caii-de-mare.
cale A. 1. Drum. */A se pune* (sau *a sta, a fi*) *în ~a cuiva* sau *a-i sta cuiva în ~* = a se afla (sau a ieși) înaintea cuiva, împiedicându-l să înainteze, să facă un lucru etc.; a i se împotrivi. *A ieși* (sau *a se duce*) *în ~a cuiva* = a întâmpina pe cineva. *A găsi* (sau *a crede*) *cu ~ (să)* = a socoti că este nimerit. *A pune la ~* = a pregăti ceva. *A fi pe ~ de a...* (sau *să...*) = a fi aproape să... *Din ~-afară* sau *afară din ~* = peste măsură, foarte. */~ile respiratorii* = aparatul respirator. 2. Arteră de pătrundere într-un oraș, făcând legătura cu o șosea importantă. 3. Element (al unei construcții) pe care se deplasează un aparat sau o mașină. 4. Succesiune de linii și de centrale intermediare prin care se face legătura telefonică sau telegrafică între două localități. 5. Călătorie. */A face ~ întoarsă* = a se întoarce din drum. *~ bună!* formulă de urare la plecarea cuiva. 6. Distanță. B. (fig.) Direcție; metodă, mijloc. */~ de atac* = mijloc prin care partea nemulțumită de hotărârea unui organ de jurisdicție solicită organului competent rejudecarea litigiului. */Pe ~...* = prin intermediul... *s.f., g.-d. art.* căii, *pl.* căi.
Calea-Lactee Brâu de miliarde de stele, care se vede pe cer în nopțile senine; Calea-Laptelui, Calea-Robilor. *s.prop.f., g.-d.* Căii-Lactee.
Calea-Laptelui Calea-Lactee. *s.prop.f., g.-d.* Căii-Laptelui.
Calea-Robilor Calea-Lactee. *s.prop.f., g.-d.* Căii-Robilor.
caleașcă v. **caleașcă.**
caleașcă (înv.) Trăsură elegantă, pe arcuri. [*var.* (înv.) caleașcă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* caleștii, *pl.* calești.
calea-valea Treacă-meargă; fie. */Ce mai ~* = pe scurt, în concluzie. *loc. adv.*
caledonian,-ă (-ni-an) Din etajul inferior al devonianului. *adj., pl.* caledonieni,-e.
calefacție (-ți-e) (fiz.) Strat de vapori care se formează la suprafața unui corp încins, când pe el cade un lichid. *s.f., art.* calefacția, *g.-d. art.* calefacției.
caleidoscop 1. Aparat optic alcătuit dintr-un sistem de oglinzi care formează imagini simetrice. 2. (fig.) Rubrică de informații diverse (în presă, la radio etc.). *s.n., pl.* caleidoscoape.
caleidoscopic,-ă Cu aspect, cu conținut variat. *adj., pl.* caleidoscopici,-ce.
calem (înv.) Administrație publică; cancelarie. *s.n., pl.* calemuri.
calembec (înv.) Specie de arbore exotic, cu lemn negru, plăcut mirositor. *s.m.*
calemcheriu (înv.) Stofă fină din care se făceau anterie și turbane. *s.n., art.* calemcheriul.
calemgiu (înv.) Funcționar de cancelarie; copist. *s.m., art.* calemgiul, *pl.* calemgii, *art.* calemgiii.
calendar 1. Sistem de împărțire a timpului în ani, luni și zile. 2. Agendă, carte, tablou care indică succesiunea lunilor și a zilelor unui an. */A face* (cuiva) *capul ~* = a zăpăci (pe cineva) spunându-i lucruri multe. *A se uita ca pisica* (sau *ca mâța*)*-n ~* = a privi la ceva fără a pricepe nimic. 3. Almanah. [*var.* (pop.) călindar *s.n.*] *s.n., pl.* calendare.
calendaristic,-ă Referitor la calendar, conform calendarului. *adj., pl.* calendaristici,-ce.
calende Numele primelor zile ale fiecărei luni la romani. */La ~le grecești* = niciodată (grecii neavând „calende"). *s.f. pl.*
calevri (înv.) Pantofi groși, rezistenți. *s.m. pl.*
calfata *tr.* (rar) A călăfătui. *vb. I, ind. prez. 3* calfatează.
calfă Lucrător calificat după o perioadă de ucenicie. *s.f., g.-d. art.* calfei, *pl.* calfe.
calibra *tr.* 1. A prelucra un obiect pentru a obține forma și dimensiunile prescrise. 2. A sorta, în funcție de mărime, cereale, fructe, semințe etc. 3. A restrânge albia variabilă a unui râu prin lucrări hidrotehnice. *vb. I, ind. prez. 3* calibrează.
calibraj Calibrare. *s.n., pl.* calibraje.
calibrare Acțiunea de a calibra; calibraj. *s.f., g.-d. art.* calibrării, *pl.* calibrări.
calibror[1] 1. Instrument pentru măsurarea diametrului puieților. 2. Aparat pentru sortarea fructelor după mărime. *s.n., pl.* calibroare.

calibror²,-oare (despre un instrument, o maşină) Care calibrează. *adj., pl.* calibrori,-oare.
calibru 1. Diametrul interior al unei ţevi de armă de foc. 2. (tehn.) Instrument pentru verificarea dimensiunilor unei piese fabricate. 3. (fig.) Mărime, proporţie. //Valoare. *s.n., art.* calibrul, *pl.* calibre.
calic,-ă 1. (Om) foarte sărac. //(înv.) (Om) care cerşeşte. 2. (Om) avar, zgârcit. 3. (înv., reg.) (Cel) atins de o infirmitate vizibilă (olog, ciung etc.). *adj., s.m.* şi *f., pl.* calici,-ce.
calicenie (-ni-e) (rar) Calicie. *s.f., art.* calicenia, *g.-d. art.* caliceniei.
calicesc,-ească (rar) De calic. *adj., pl.* calicești.
calicește Ca un calic. *adv.*
calici 1. *intr., refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină calic (1); a sărăci. //*intr.* (înv.) A cerşi. 2. *refl.* A se zgârci². 3. *tr.* şi *refl.* (înv., reg.) A (se) ologi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* calicesc, *imperf. 3 sg.* calicea; *conj. prez. 3* să calicească.
calicie 1. Sărăcie (extremă). 2. Zgârcenie. *s.f., art.* calicia, *g.-d. art.* calicieі.
caliciform,-ă (rar) În formă de caliciu. *adj., pl.* caliciformi,-e.
calicime (peior.) Mulţime de oameni săraci. *s.f., g.-d. art.* calicimii.
calicire Faptul de a (se) calici. *s.f., g.-d. art.* calicirii.
caliciu 1. Învelişul extern al florilor, alcătuit din sepale. 2. Vas liturgic de forma unei cupe; potir. 3. Zonă a rinichiului prin care urina se scurge în bazinet. *s.n., art.* caliciul, *pl.* calicii, *art.* caliciile.
calico Pânză care imită pielea, folosită în legătoria de cărţi. *s.n., art.* calicoul.
calif Titlu purtat de şefii religioşi şi politici ai musulmanilor. *s.m., pl.* califi.
califat 1. Formă de stat în teritoriile stăpânite de arabi. 2. Durata guvernării unui calif. *s.n., pl.* califate.
califica 1. *refl.* şi *tr.* A dobândi sau a ajuta pe cineva să dobândească un nivel adecvat de pregătire într-o profesiune. 2. *refl.* A fi admis să ia parte într-o etapă superioară la o competiţie ştiinţifică, sportivă etc. 3. *tr.* A caracteriza pe cineva sau ceva; a numi. *vb. I, ind. prez. 3* califică.
calificare Acţiunea de a (se) califica; pregătire profesională într-un domeniu de activitate; calificaţie. //Etapă eliminatorie într-un concurs sau într-o competiţie sportivă, în vederea selectării concurenţilor. *s.f., g.-d. art.* calificării, *pl.* calificări.
calificat,-ă 1. Care are pregătire profesională corespunzătoare. 2. (despre infracţiuni) Săvârşit în condiţii speciale, bine precizate. *Furt ~. adj., pl.* calificaţi,-te.
calificativ¹ 1. Termen folosit pentru a caracteriza pe cineva sau ceva. 2. Sistem de notare (cu „bine", „suficient" etc.) a elevilor şi studenţilor. *s.n., pl.* calificative.
calificativ²,-ă Care califică. *Adjectiv ~ adj., pl.* calificativi,-e.
calificaţie (-ţi-e) (înv.) Calificare. *s.f., art.* calificaţia, *g.-d. art.* calificaţiei, *pl.* calificaţii, *art.* calificaţiile.
californian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din California. *adj., s.m.* şi *f., pl.* californieni,-e.
californiu Element chimic obţinut pe cale sintetică. *s.n., art.* californiul.
caligraf,-ă (rar) Persoană care are scrisul frumos. //Persoană care se ocupa în trecut cu copierea artistică de cărţi şi manuscrise. *s.m., pl.* caligrafi; *s.f., g.-d. art.* caligrafei, *pl.* caligrafe.
caligrafia (-fi-a) *tr.* A scrie frumos, citeţ. *vb. I, ind. prez. 3* caligrafiază, *1 pl.* caligrafiem; *conj. prez. 3* să caligrafieze; *ger.* caligrafiind.
caligrafic,-ă (despre scris) Frumos, citeţ. *adj., pl.* caligrafici,-ce.
caligrafie Deprinderea de a scrie frumos; scriere frumoasă. *s.f., art.* caligrafia, *g.-d. art.* caligrafiei.
caligramă Mod special de dispunere a versurilor într-o poezie pentru a simboliza sau a sugera ceva. *s.f., g.-d. art.* caligramei, *pl.* caligrame.
calimera (fam., în expr.) *A se schimba ~* = a se schimba situaţia. *A (se) strica ~* = a (se) strica prietenia. *A întoarce (sau a schimba) ~* = a-şi schimba atitudinea faţă de cineva. *s.f. art.*
calin,-ă Drăgăstos, dezmierdător. //Măgulitor; linguşitor; ipocrit. *adj., pl.* calini,-e.
calindroi (reg.) Ştrengar. *s.m., pl.* calindroi, *art.* calindroii.
calinerie (rar) Alintare, dezmierdare. *s.f., art.* calineria, *g.-d. art.* calineriei.
caliornă (-li-or-) Macara puternică, cu 3-4 perechi de scripeţi. *s.f., g.-d. art.* caliornei, *pl.* caliorne.
calipso Dans de origine jamaicană, executat în doi timpi; muzica acestui dans. *s.n., art.* calipsoul, *pl.* calipsouri.
calistenie (rar) Program de exerciţii fizice pentru copii sau, (p. ext.), de întreţinere, executate rapid (în ritmul muzicii). *s.f., art.* calistenia, *g.-d. art.* calisteniei.
calit Material ceramic care conţine silicaţi de magneziu şi este folosit ca izolant electric. *s.n.*
calitate 1. Totalitatea însuşirilor şi laturilor esenţiale în virtutea cărora un lucru este ceea ce este, deosebindu-se de celelalte lucruri. 2. Însuşire bună. */De ~* = de valoare. 3. Poziţie, situaţie care conferă un drept. */În ~ de...* = cu dreptul de..., fiind... 4. (la jocul de şah) Diferenţă de valoare între un turn şi un nebun sau un cal. *s.f., g.-d. art.* calităţii, *pl.* calităţi.
calitativ,-ă Referitor la calitate. */Analiză ~* = determinarea naturii chimice a unei substanţe. *adj., pl.* calitativi,-e.
call-girl (col-gărl) (angl.) Prostituată care îşi oferă serviciile prin telefon. *s.f., pl.* call-girl.
calm¹ 1. Stare de linişte a atmosferei. */~ ecuatorial* = zonă de presiune atmosferică scăzută, cu ploi abundente şi vânturi slabe, situată de o parte şi de alta a ecuatorului. *~ plat* = stare a mării în care aceasta nu are ondulaţii. 2. Stăpânire de sine, sânge rece; odihnă, pace sufletească. *s.n., pl.* (1) calmuri.
calm²,-ă 1. (despre natură) În stare de linişte deplină. 2. (despre oameni) Care se stăpâneşte; (p. ext.) liniştit, potolit. //(despre procese) Care se desfăşoară în linişte. *adj., pl.* calmi,-e.
calma *refl.* şi *tr.* A (se) linişti, a (se) potoli. *vb. I, ind. prez. 3* calmează.
calmant¹ Medicament care calmează durerile; sedativ. *s.n., pl.* calmante.
calmant²,-ă (despre tratamente, substanţe, medicamente) Care calmează durerile. *adj., pl.* calmanţi,-te.
calmar v. **calamar.**
calmare 1. Acţiunea de a (se) calma. 2. Oprire a „fierberii" oţelului topit la turnare în lingotiere sau în forme prin adăugarea unor elemente dezoxidante. *s.f., g.-d. art.* calmării.
calmuc,-ă (înv.) Kalmâc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* calmuci,-ce.
calmucesc,-ească (înv.) Referitor la kalmâci. *adj., pl.* calmucești.
calofil,-ă 1. *adj.* (despre stil) Care denotă calofilie; calofilic. II. *s.m.* şi *f.* Adept al calofiliei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* calofili,-e.
calofilic,-ă (lit.) Calofil (I). *adj., pl.* calofilici,-ce.
calofilie Tendinţă de a da expresiei literare o atenţie deosebită, excesivă; stil cizelat, frumos. *s.f., art.* calofilia, *g.-d. art.* calofiliei.
caloian Obiect de rit popular de forma unui om de lut, împodobit cu flori, care în timp de secetă este aruncat în apă pentru a aduce ploaie. *s.m.*

calomel Clorură de mercur sub forma unei pulberi albe, folosită ca purgativ şi vermifug. *s.n.*
calomfir Plantă erbacee aromatică, perenă, cu frunze ovale; calapăr. *s.m., pl.* calomfiri.
calomnia (-ni-a) *tr.* A vorbi pe cineva de rău; a defăima. *vb. I, ind. prez. 3* calomniază, *1 pl.* calomniem; *conj. prez. 3* să calomnieze; *ger.* calomniind.
calomniator,-oare (-ni-a-) (Cel) care calomniază. *adj., s.m. şi f., pl.* calomniatori,-oare.
calomnie Afirmaţie răuvoitoare la adresa cuiva; defăimare, blamare. *s.f., art.* calomnia, *g.-d. art.* calomniei, *pl.* calomnii, *art.* calomniile.
calomniere (-ni-e-) Faptul de a calomnia; defăimare. *s.f., g.-d. art.* calomnierii, *pl.* calomnieri.
calomnios,-oasă (-ni-os) Defăimător; care cuprinde o calomnie. *adj., pl.* calomnioşi,-oase.
caloneţ (reg.) Unealtă în formă de scândură subţire, folosită la împletitul plaselor pescăreşti. *s.m., pl.* caloneţi.
caloric,-ă Referitor la căldură. *adj., pl.* calorici,-ce.
caloricitate (biol.) Proprietate a corpurilor de a genera şi a păstra căldura. *s.f., g.-d. art.* caloricităţii, *pl.* caloricităţi.
calorie 1. Unitate de măsură egală cu cantitatea de căldură care ridică temperatura unui gram de apă distilată de la 19,5° C la 20,5° C. 2. Unitate de măsură care indică valoarea energetică a unui aliment. *s.f., art.* caloria, *g.-d. art.* caloriei, *pl.* calorii, *art.* caloriile; *simb.* cal.
calorifer[1] Instalaţie de încălzire centrală (cu aburi, apă caldă etc.). //(p. restr.) Radiator al unei astfel de instalaţii. *s.n., pl.* calorifere.
calorifer[2]**,-ă** Care transportă căldura. *adj., pl.* caloriferi,-e.
caloriferist Muncitor care întreţine calorifere. *s.m., pl.* caloriferişti.
calorific,-ă Care produce căldură. */Putere ~* = cantitate de căldură dezvoltată de 1 kg de combustibil care arde complet. *adj., pl.* calorifici,-ce.
calorifug[1] Material rău conducător de căldură. *s.n., pl.* calorifuge.
calorifug[2]**,-ă** Rău conductor de căldură; termoizolant. *adj., pl.* calorifugi,-ge.
calorigen,-ă Care produce căldură. *adj., pl.* calorigeni,-e.
calorimetric,-ă Referitor la calorimetrie. *adj., pl.* calorimetrici,-ce.
calorimetrie Parte a fizicii care studiază metodele de măsurare a căldurii. *s.f., art.* calorimetria, *g.-d. art.* calorimetriei.
calorimetru Instrument pentru măsurarea cantităţii de căldură emanată sau absorbită de un corp. *s.n., art.* calorimetrul, *pl.* calorimetre.
caloriza *tr.* (tehn.) A aluminiza. *vb. I, ind. prez. 3* calorizează.
calorizator Schimbător de căldură folosit în fabricile de zahăr. *s.n., pl.* calorizatoare.
calos,-oasă (anat.) Care are îngroşări. */Corp ~* = fasciculul de fibre nervoase care uneşte cele două emisfere ale creierului mare. *adj., pl.* calosi,-oase.
calosomă Insectă coleopteră carnivoră de culoare verzuie sau neagră. *s.f., g.-d. art.* calosomei, *pl.* calosome.
calotă 1. Fiecare dintre cele două părţi obţinute prin tăierea unei sfere cu un plan. 2. Piesă metalică de formă emisferică. //Boltă de forma unei emisfere. 3. Partea de deasupra a unei pălării, până la boruri. //Tichie care acoperă creştetul capului. 4. *~ glaciară* = masă de gheaţă care acoperă regiunile polare. 5. *~ craniană* = partea superioară a cutiei craniene. *s.f., g.-d. art.* calotei, *pl.* calote.
calotipie Vechi procedeu de fotografiere, în care se folosea ca sensibilizator clorura de argint. *s.f., art.* calotipia, *g.-d. art.* calotipiei.
calozâ Substanţă care se depune pe plăcile capilarelor sau pe membranele vaselor liberiene, formând calusul. *s.f., g.-d. art.* calozei.
calozitate Întărire şi îngroşare a pielii. *s.f., g.-d. art.* calozităţii, *pl.* calozităţi.
calp,-ă (înv., despre monede) Fals; falsificat. *adj., pl.* calpi,-e.
calpac (înv.) Căciulă de piele neagră pe care o purtau domnul şi marii boieri. *s.n., pl.* calpace.
cal-putere Unitate de măsură pentru putere, egală cu 75 kilogrammetri-forţă pe secundă. *s.m., art.* calul-putere, *pl.* cai-putere, *art.* caii-putere; *simb.* CP/(internaţional) HP.
calpuzan,-ă (înv.) Falsificator de bani. //(fig.) Om rău, ticălos. *s.m., pl.* calpuzani; *s.f., g.-d. art.* calpuzanei, *pl.* calpuzane.
caltaboş Cârnat din măruntaie de porc, orez şi ingrediente [*var.* cartaboş *s.m.*] *s.m., pl.* caltaboşi.
cal-turtiţ Cal-de-apă. *s.m. art.* calul-turtiţ, *pl.* cai-turtiţi, *art.* caii-turtiţi.
calţavetă (înv., reg.) Jartieră. *s.f., g.-d. art.* calţavetei, *pl.* calţavete.
calul-dracului Cal-de-apă. *s.m. art., pl.* caii-dracului.
calul-popii Cal-de-apă. *s.m. art., pl.* caii-popii.
calup (pop.) 1. Calapod, tipar, formă (în olărit, cizmărie etc.). 2. Bucată (de săpun, de brânză etc.) de forma tiparului în care a fost turnată. 3. Bucată (paralelipipedică) de piatră, beton, lemn etc., folosită în construcţii. *s.n., pl.* calupuri.
calus 1. Ţesut osos care sudează capetele rezultate din fractura unui os. */~ vicios* = sudare greşită a unei fracturi. 2. Ţesut vegetal care se formează pe rănile diferitelor organe ale unei plante, cicatrizându-le. *s.n., pl.* calusuri.
calusare (biol.) Formare a calusului. *s.f., g.-d. art.* calusării, *pl.* calusări.
caivados Rachiu distilat din cidru. *s.n.*
calvar Chin, suferinţă; încercare grea. *s.n., pl.* calvaruri.
calvin,-ă (Adept) al calvinismului; calvinist. *adj., s.m şi f., pl.* calvini,-e.
calvinesc,-ească Referitor la calvinism. *adj., pl.* calvineşti.
calvinism Doctrină protestantă întemeiată în sec. al XVI-lea de Calvin. *s.n.*
calvinist,-ă (înv.) Calvin. *adj., s.m. şi f., pl.* calvinişti,-ste.
calviniza *tr. şi refl.* A face să treacă sau a trece la calvinism. *vb. I, ind. prez. 3* calvinizează.
calvinizare Faptul de a (se) calviniza. *s.f., g.-d. art.* calvinizării.
caivităţie (livr.) Chelie, pleşuvie. *s.f., art.* calvităţia, *g.-d. art.* calvităţiei, *pl.* calvităţii, *art.* calvităţiile.
cam 1. Aproximativ, aproape. 2. Destul de...; prea. *adv.*
camaieu 1. (pict.) Grisaj. 2. Gravură (pe lemn) în tonurile aceleiaşi culori. *s.n., pl.* (2) camaieuri.
camarad,-ă Tovarăş de arme, de clasă etc. *s.m., pl.* camarazi; *s.f., g.-d. art.* camaradei, *pl.* camarade.
camaraderesc,-ească Referitor la camarad; prietenesc. *adj., pl.* camaradereşti.
camaradereşte În mod prietenesc, colegial. *adv.*
camaraderie Legătură de prietenie; colegialitate. *s.f., art.* camaraderia, *g.-d. art.* camaraderiei, *pl.* camaraderii, *art.* camaraderiile.
camarilă Grup de favoriţi din anturajul unui suveran sau al unui şef de stat, care influenţează politica statului în interesul lor. *s.f., g.-d. art.* camarilei, *pl.* camarile.

camarot (mar.) Ospătar pe o navă. *s.m., pl.* camaroți.
cămă Proeminență pe suprafața unui disc sau a unui cilindru, care asigură deplasarea periodică a unei tije sprijinite pe ea. *s.f., g.-d. art.* cămei, *pl.* căme.
camănă Odgon de la năvodul de pescuit, de care se prind greutăți de plumb. *s.f., g.-d. art.* cămenei, *pl.* cămene.
cămătă Dobândă excesivă pe care o încasează un cămătar. *s.f., g.-d. art.* cămetei, *pl.* cămete.
cambial,-ă (-bi-al) De cambie. *adj., pl.* cambiali,-e.
cambie (-bi-e) Act prin care semnatarul se obligă să plătească o sumă de bani la o dată fixată dinainte; poliță. *s.f., art.* cambia, *g.-d. art.* cambiei, *pl.* cambii, *art.* cambiile.
cambiu Țesut vegetal care asigură creșterea în grosime a tulpinii și a rădăcinii. [*var.* cămbium *s.n.*] *s.n., art.* cambiul.
cambium v. **cambiu.**
cambodgian,-ă (dg *pron.* gi) (Locuitor) din Cambodgia. *adj., s.m.* și *f., pl.* cambodgieni,-e.
cambra *tr.* și *refl.* A (se) curba, a (se) îndoi în formă de arc. *vb. I, ind. prez. 3* cambrează.
cambrare Acțiunea de a (se) cambra. *s.f., g.-d. art.* cambrării, *pl.* cambrări.
cambrian[1] (-bri-an) Prima perioadă a paleozoicului. *s.n.*
cambrian[2]**,-ă** (-bri-an) Referitor la cambrian[1]. *adj., pl.* cambrieni,-e.
cambrură (rar) Arcuitură, curbură. *s.f., g.-d. art.* cambrurii, *pl.* cambruri.
cambulă/cambulă Pește marin cu corpul turtit, cu amândoi ochii pe partea dreaptă. *s.f., g.-d. art.* cambulei/cambulei, *pl.* cambule/cambule.
cambuză Magazie de alimente pe o navă. *s.f., g.-d. art.* cambuzei, *pl.* cambuze.
cambuzier (-zi-er) 1. Persoană care se ocupă cu administrarea cambuzei pe o navă. 2. Chelner pe vapor. *s.m., pl.* cambuzieri.
camee 1. Piatră divers colorată, sculptată în relief, folosită ca podoabă. 2. Sculptură care imită o camee (1). *s.f., art.* camea, *g.-d. art.* camei, *pl.* camee.
cameleon (-le-on) 1. Reptilă tropicală care își schimbă culoarea pielii după cea a mediului înconjurător. 2. (fig.) Persoană care își schimbă purtarea, convingerile în funcție de situație. *s.m., pl.* cameleoni.
cameleonic,-ă (-le-o-) (livr.) Care își schimbă culoarea. //(despre oameni) Versatil. *adj., pl.* cameleonici,-ce.
cameleonism (-le-o-) 1. Însușire a unor reptile de a-și schimba culoarea pielii potrivit mediului. 2. (fig.) Schimbare a atitudinii, a purtării cuiva în funcție de împrejurări. *s.n.*
camelid (la pl.) Familie de erbivore rumegătoare, care cuprinde cămila, dromaderul și lama; (la sg.) animal din această familie. *s.n., pl.* camelide.
camelie (-li-e) Plantă ornamentală cu frunzele totdeauna verzi și cu flori albe sau roșii. *s.f., art.* camelia, *g.-d. art.* cameliei, *pl.* camelii, *art.* cameliile.
camelină Plantă din familia cruciferelor, cu flori galbene și cu semințe bogate în ulei. *s.f., g.-d. art.* camelinei, *pl.* cameline.
camelotă (rar) Lucru de cârpaci; marfă proastă. *s.f., g.-d. art.* camelotei, *pl.* camelote.
camembert (camamber) (fr.) Brânză fermentată, grasă și moale. *s.n., art.* camembert-ul, *pl.* (soiuri) camemberturi.
cameral,-ă 1. Referitor la camera reprezentativă. 2. (muz.) De cameră. *adj., pl.* camerali,-e.
cameralism Doctrină cu caracter economic, financiar, administrativ etc. despre conducerea statului, apărută în Germania, în secolul al XVII-lea. *s.n.*
cameraman Operator la televiziune, care utilizează camera de luat vederi. *s.m., pl.* cameramani.
cameră A. 1. Încăpere într-o clădire. ~ *de zi.* /*Muzică de* ~ = compoziție muzicală pentru un număr mic de instrumente. 2. Nume dat unor încăperi cu destinație specială. ~ *de comandă.* ~ *de lucru.* /~ *obscură* = încăpere întunecată în care se prelucrează materialul fotografic. ~ *frigorifică* (sau *refrigerentă*) = cameră izolată termic în care se menține o temperatură mai joasă decât cea a mediului ambiant. 3. ~ *de ardere* (sau *de combustie*) = spațiu închis în care arde un combustibil la motoarele cu ardere internă. 4. ~ *de luat vederi* = aparat cu ajutorul căruia se obțin imagini succesive ale obiectelor pe o peliculă fotosensibilă. ~ *de televiziune* = aparat complex pentru înregistrarea imaginilor și transpunerea lor în semnale video. 5. Tub de cauciuc umplut cu aer, care se așază înăuntrul anvelopei, pe roata unor vehicule; balon de cauciuc umplut cu aer, situat în interiorul anvelopei, la unele mingi de sport. B. (zool.) ~ *paleală* (sau ~ *a mantalei*) = spațiu cuprins între pereții mantalei și corpul moluștei. C. 1. Denumire dată adunării legislative în unele țări. 2. (ec.) Instituție care sprijină activitatea dintr-un anumit domeniu. ~ *de comerț. s.f., g.-d. art.* camerei, *pl.* camere.
camerier (-ri-er) (înv.) Servitor care avea grijă de camera de dormit și de îmbrăcămintea stăpânului; lacheu, valet. *s.m., pl.* camerieri.
camerist (înv.) Om de serviciu care îngrijea camerele dintr-o instituție; odăiaș. *s.m., pl.* camerișt.
cameristă 1. Fată în serviciul personal al unei doamne. 2. Femeie de serviciu care face curățenie în birouri, camere de hotel etc. *s.f., g.-d. art.* cameristei, *pl.* camerișt.
camerton Instrument format din tuburi sonore, folosit la acordarea instrumentelor muzicale. *s.n., pl.* camertonuri.
camerunez,-ă (Locuitor) din Camerun. *adj., s.m.* și *f., pl.* camerunezi,-e.
camfor Substanță cu miros caracteristic, volatilă, folosită în medicină. *s.n.*
camforat,-ă Care conține camfor. *adj., pl.* camforați,-te.
camforcă (reg.) Suport metalic mobil sau mică sobă portativă care servește la încălzit mâncarea. *s.f., g.-d. art.* camforcii, *pl.* camforci.
camgarn Stofă de calitate superioară, din fire netede de lână. *s.n.*
camilafcă Potcap (sau scufie) acoperit cu un văl, purtat de prelații ortodocși în anumite ocazii. *s.f., g.-d. art.* camilafcei, *pl.* camilafce.
camion (-mi-on) 1. Autocamion. 2. Vehicul cu tracțiune animală, pentru transportul de mărfuri sau de materiale. *s.n., pl.* camioane.
camionagiu (-mi-o-) Persoană care transportă mărfuri cu camionul. *s.m., art.* camionagiul, *pl.* camionagii, *art.* camionagiii
camionaj (-mi-o-) 1. Transport de mărfuri cu camioanele. 2. Întreprindere, serviciu care face transporturi cu camionul (1). *s.n.*
camionar (-mi-o-) (rar) Camionagiu. *s.m., pl.* camionari.
camionetă (-mi-o-) Autocamionetă. *s.f., g.-d. art.* camionetei, *pl.* camionete.
camizol (înv.) Haină scurtă, de casă, pe care o purtau femeile. *s.n., pl.* camizole.
camohas (înv.) Un fel de stofă de mătase orientală. *s.n.*
camorra (it.) Mafia siciliană. *s.f.*
campa *intr.* (despre militari sau turiști) A sta un timp în corturi. *vb. I, ind. prez. 3* campează.
campadură (rar) Deschizătură în acoperișul unei case țărănești, pentru a lăsa să iasă fumul. *s.f., g.-d. art.* campadurii, *pl.* campaduri.

campament (înv.) Instalare temporară, în corturi, a unei untități militare, a unui grup de turiști etc. *s.n., pl.* campamente.
campanelă (înv.) Clopoțel. *s.f., g.-d. art.* campanelei, *pl.* campanele.
campanie (-ni-e) 1. Totalitatea operațiilor militare executate într-o perioadă de timp pe câmpul de luptă. */De ~* = destinat să fie folosit pe front. *Pat de ~* = pat care se strânge pentru a fi mai ușor transportat. 2. Acțiune dusă în vederea realizării unor sarcini într-o perioadă dată. *~ electorală. /~ de presă* = mobilizare a opiniei publice prin articole de presă, în favoarea sau împotriva unei acțiuni, unei persoane etc. *s.f., art.* campania, *g.-d. art.* campaniei, *pl.* campanii, *art.* campaniile.
campanilă 1. Clopotniță sub formă de turn înalt, construită separat de biserică, caracteristică arhitecturii italiene. 2. Turnuleț situat deasupra unui edificiu, în care se află un clopot, un orologiu etc. *s.f., g.-d. art.* campanilei, *pl.* campanile.
campanulacee (la pl.) Familie de plante erbacee cu flori albastre-violacee sau albe, de forma unui clopoțel; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* campanulaceea, *g.-d. art.* campanulaceei, *pl.* campanulacee.
campanulă (bot.) Clopoțel (2). *s.f., g.-d. art.* campanulei, *pl.* campanule.
camping (chemping) (angl.) Loc în care sunt instalate corturi sau căsuțe pentru turiști. //Faptul de a trăi în aer liber, în cort. *s.n., pl.* campinguri.
campion,-oană (-pi-on) 1. Persoană, echipă etc. care câștigă primul loc într-o competiție sportivă. 2. Apărător al unei cauze, al unei idei etc. *s.m., pl.* campioni; *s.f., g.-d. art.* campioanei, *pl.* campioane.
campionat (-pi-o-) 1. Competiție organizată pe o probă sau pe o ramură de sport, pentru desemnarea celui mai bun sportiv sau a celei mai bune echipe. 2. Situația, calitatea de campion. *s.n., pl.* campionate.
campos (os *pron.* uș) (port.) Nume dat platourilor braziliene acoperite cu ierburi, arbori și arbuști. *s.n. pl.*
campus Complex universitar care cuprinde construcții și dotări pentru locuit, învățământ, cercetare etc. *s.n., pl.* campusuri.
camufla *tr.* și *refl.* 1. A (se) ascunde de ochii inamicului. //*tr.* A acoperi o sursă de lumină, pentru ca razele ei să nu străbată afară în timpul nopții. 2. (fig.) A (se) ascunde, a (se) deghiza. *vb. I, ind. prez. 3* camuflează.
camuflaj Camuflare; (concr.) material întrebuințat pentru camuflare. *s.n., pl.* camuflaje.
camuflare Acțiunea de a (se) camufla. *s.f., g.-d. art.* camuflării, *pl.* camuflări.
cana/canea Cep de lemn sau de metal, cu robinet de scurgere, care servește la scoaterea lichidului dintr-un vas. *s.f., art.* canaua/caneaua, *g.-d. art.* canalei/canelei, *pl.* canale/canele, *art.* canalele/canelele.
canabicultor Cultivator de cânepă indiană. *s.m., pl.* canabicultori.
canabinacee (la pl.) Familie de plante erbacee dicotiledonate, având ca tip cânepa; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* canabinaceea, *g.-d. art.* canabinaceei, *pl.* canabinacee.
canabină Substanță rășinoasă extrasă din cânepa indiană. *s.f., g.-d. art.* canabinei.
canabis 1. Cânepă indiană. 2. Stupefiant extras din canabis (1). *s.n.*
canadian,-ă (-di-an) (Locuitor) din Canada. *adj., s.m., pl.* canadieni,-e.
canadiană (-di-a-) Haină scurtă, impermeabilă; vindiac. *s.f., pl.* canadiene.
canadiancă (-di-an-) Locuitoare din Canada. *s.f., g.-d. art.* canadiencei, *pl.* canadience.
canaf (rar) Ciucure. *s.n./s.m., pl.* canafuri/canafi.
canafas Pânză rară, din fire de cânepă, folosită ca furnitură la îmbrăcăminte. *s.n.*
canal 1. Albie naturală sau artificială, care leagă două mări, două fluvii etc. și servește la irigări, la navigație etc. //Arteră de circulație pe apă. 2. Conductă destinată transportului lichidelor. 3. Tub de comunicație în organismele animale sau vegetale. *~ lacrimal.* 4. Cale de transmitere a semnalelor audio-vizuale. *~ de televiziune.* 5. (fig.) Izvor de informații. *s.n., pl.* canale.
canalagiu Muncitor care lucrează la întreținerea canalizării. *s.m., art.* canalagiul, *pl.* canalagii, *art.* canalagiii.
canale (reg.) Plantă erbacee ornamentală, cu frunze lanceolate. *s.f. pl., art.* canalele.
canalicul Nume dat canalelor mici din țesuturile organismului. *s.n., pl.* canalicule.
canalicular,-ă Cu canalicule. *adj., pl.* canalicular,-e.
canalie (-li-e) Persoană josnică; mișel, ticălos, secătură. *s.f., art.* canalia, *g.-d. art.* canaliei, *pl.* canalii, *art.* canaliile.
canaliza *tr* 1. A îndrepta cursul unei ape spre un canal; (fig.) a dirija o acțiune într-o anumită direcție. 2. A dota o localitate cu canale de scurgere. *vb. I, ind. prez. 3* canalizează.
canalizabil,-ă Care poate fi canalizat. *adj., pl.* canalizabili,-e.
canalizare 1. Acțiunea de a canaliza. 2. Sistem de lucrări tehnice, conducte etc., destinat colectării și evacuării apelor uzate. *s.f., g.-d. art.* canalizării, *pl.* canalizări.
canalizator,-oare (și fig.) Care canalizează. *adj., pl.* canalizatori,-oare.
canalizație (-ți-e) (rar) 1. Instalație aeriană, subterană sau submarină care distribuie energie electrică. 2. Canalizare. *s.f., art.* canalizația, *g.-d. art.* canalizației, *pl.* canalizații, *art.* canalizațiile.
canapea Piesă de mobilier capitonată, cu spătar și cu brațe, pe care se poate ședea sau dormi. *s.f., art.* canapeaua, *g.-d. art.* canapelei, *pl.* canapele, *art.* canapelele.
canar Mică pasăre cântătoare cu pene galbene. *s.m., pl.* canari.
canara (rar) 1. Stâncă (în mare). 2. (reg.) Pășune. *s.f., art.* canaraua, *g.-d. art.* canaralei, *pl.* canarale, *art.* canaralele.
canarisi 1. *refl.* (despre nave) A se înclina transversal din cauza unei spărturi, a încărcăturii etc. 2. *tr.* A înclina transversal o navă pentru a-i curăța sau repara carena. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* canarisesc, *imperf. 3 sg.* canarisea; *conj. prez. 3* să canarisească.
canarisire Acțiunea de a (se) canarisi. *s.f., g.-d. art.* canarisirii, *pl.* canarisiri.
canastă Joc de cărți care constă în realizarea de serii de șapte cărți cu aceeași valoare. *s.f., g.-d. art.* canastei, *pl.* canaste.
canat[1] Fiecare dintre cele două părți ale unei piei de animal tăiate în jumătate, de-a lungul spinării. *s.n., pl.* canate.
canat[2] 1. Fiecare dintre părțile mobile din care este alcătuită o ușă, o fereastră etc. 2. Toc, pervaz de ușă. *s.n., pl.* canaturi.
canava Țesătură rară din bumbac, pe care se execută broderii. *s.f., art.* canavaua, *g.-d. art.* canavalei, *pl.* canavale, *art.* canavalele.
canavață/canavăț (înv.) Pânză groasă, de cânepă. *s.f./s.n.*
cană[1] (bot.) Belșiță. *s.f., g.-d. art.* canei, *pl.* cane.
cană[2] 1. Vas cu toartă folosit la băut sau la scos lichidul din alt vas. //Conținutul unui astfel de vas. 2. Recipient de formă paralelipipedică în care se depune banda de bumbac, de in sau de cânepă, în filaturi. *s.f., g.-d. art.* căni, *pl.* căni.

cancan[1] Vorbe răutăcioase la adresa cuiva. *s.n., pl.* cancanuri.
cancan[2] Numele unui dans de cabaret răspândit în Franța, executat numai de femei; french-cancan; melodia acestui dans. *s.n., pl.* cancanuri.
cancaniер,-ă (-ni-er) (rar) Bârfitor. *adj., pl.* cancaniери,-e.
cancelar 1. Șeful guvernului în unele state. */~ federal* = șeful guvernului în Germania și în Austria. */Lord ~* = președintele Camerei Lorzilor în Anglia. //Șeful cancelariei unei reprezentanțe diplomatice sau consulare. //Șef administrativ al unor universități americane. 2. Șeful cancelariei și al arhivei regale sau imperiale în Evul Mediu. *s.m., pl.* cancelari.
cancelariat (-ri-at) Funcția de cancelar; local unde își exercită cancelarul atribuțiile. *s.n., pl.* cancelariate.
cancelarie (-ri-e) 1. Birou într-o instituție, destinat lucrărilor administrative. //Sală într-o școală, unde se adună cadrele didactice. 2. Serviciu în cadrul reprezentanțelor diplomatice și consulare. *s.f., art.* cancelaria, *g.-d. art.* cancelariei, *pl.* cancelarii, *art.* cancelariile.
canceiling (chensăling) (angl., mar.) Clauză înscrisă într-un contract de transport, potrivit căreia contractul se poate rezilia dacă nava nu a sosit în portul de încărcare la termenul convenit. *s.n.*
cancer 1. Termen general pentru diferite forme de tumori; neoplasm. 2. Boală a plantelor afectate de unele ciuperci și bacterii parazite. 3. (fig.) Flagel. *s.n., pl.* cancere.
canceriform,-ă Care are forma unui cancer. *adj., pl.* canceriformi,-e.
cancerigen[1] Substanță, factor etc. care poate provoca apariția cancerului. *s.n., pl.* cancerigene.
cancerigen[2]**,-ă** Care poate provoca apariția cancerului; oncogen. *adj., pl.* cancerigeni, -e.
canceriza *tr.* și *refl.* A (se) transforma în cancer. *vb. I, ind. prez. 3* cancerizează.
cancerofobie Teamă patologică de cancer. *s.f., art.* cancerofobia, *g.-d. art.* cancerofobiei, *pl.* cancerofobii, *art.* cancerofobiile.
cancerogeneză (med.) Carcinogeneză. *s.f., g.-d. art.* cancerogenezei, *pl.* cancerogeneze.
cancerolog,-ă (med.) Oncolog. *s.m., pl.* cancerologi: *s.f., g.-d. art.* cancerologei, *pl.* cancerologe.
cancerologie (med., rar) Oncologie. *s.f., art.* cancerologia, *g.-d. art.* cancerologiei.
cancerос,-oasă I. *adj.* Referitor la cancer. II. *s.m.* și *f.* Persoană bolnavă de cancer. *adj., s.m.* și *f., pl.* cancerоși,-oase.
canci (arg.) (Absolut) nimic, de loc. *adv.*
cancioc 1. Unealtă în formă de lingură mare, folosită de zidari. 2. Vas pentru luat probe petroliere din instalații. [*var.* canciog *s.n.*] *s.n., pl.* cancioсuri.
canclog v. **cancioc.**
candel Zahăr cristalizat în prisme transparente. //(adj.) *Zahăr ~. s.n.*
candelabru Suport cu mai multe brațe pentru lumânări sau becuri electrice; policandru. *s.n., art.* candelabrul, *pl.* candelabre.
candelă 1. Lampă cu ulei care se pune la icoane sau la morminte. 2. Unitate de măsură a intensității luminii. 3. Stâlp de lemn întrebuințat la susținerea unui tunel înainte de turnarea betonului. *s.f., g.-d. art.* candelei, *pl.* candele.
candid,-ă/candid,-ă Plin de candoare, nevinovat, neprihănit. *adj., pl.* candizi,-de/candizi,-de.
candida[1] Gen de ciuperci care provoacă infecții. *s.f., g.-d. art.* candidei.
candida[2] *intr.* 1. A-și depune candidatura într-o alegere. 2. A se prezenta la un concurs sau la un examen. *vb. I, ind. prez. 3* candidează.
candidat,-ă Persoană care candidează; concurent. *s.m., pl.* candidați; *s.f., g.-d. art.* candidatei, *pl.* candidate.
candidatură Faptul de a candida[2]; calitatea de candidat. *s.f., g.-d. art.* candidaturii, *pl.* candidaturi.
candidoză Infecție a mucoaselor și a pielii provocată de unele ciuperci candida. *s.f., g.-d. art.* candidozei.
candoare Nevinovăție, puritate morală. //Naivitate. *s.f., g.-d. art.* candorii, *pl.* candori.
candriu,-ie (fam.) 1. Țicnit, smintit. 2. Ametit de băutură. *adj., pl.* candrii.
canea v. **cana.**
canefоră (ant.) 1. Femeie tânără care purta pe cap un coș cu cele necesare sacrificiilor religioase. 2. Statuie reprezentând o canefоră (1). *s.f., g.-d. art.* canefоrei, *pl.* canefоre.
canela *tr.* A face caneluri pe o suprafață. *vb. I, ind. prez. 3* canelează.
canelare Acțiunea de a canela. *s.f., g.-d. art.* canelării.
canelură 1. Fiecare dintre șanțurile înguste care brăzdează, de obicei vertical, suprafața unei piese, a unei coloane etc. //Șanț pe suprafața unor piese de mașini, care servește la îmbucarea cu alte piese; nut. 2. Fiecare dintre adâncițurile longitudinale ale trunchiului unui arbore. *s.f., g.-d. art.* canelurii, *pl.* canelуri.
canetă Țeavă pe care se înfășoară firul de bătătură. *s.f., g.-d. art.* canetei, *pl.* canete.
canevas (înv.) 1. Schiță a unui desen. 2. Rețea de linii trasate în vederea întocmirii unei hărți. *s.n., pl.* canevasuri.
cange 1. Prăjină de lemn cu cârlig de fier la un capăt, folosită la prinderea unor obiecte aflate la distanță. 2. Gheară ascuțită și întoarsă a păsărilor răpitoare. *s.f., g.-d. art.* cângii, *pl.* cângi.
cangrena *refl.* (despre țesuturi) A face o cangrenă. [*var.* gangrena *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* se cangrenează.
cangrenare Faptul de a se cangrena. *s.f., g.-d. art.* cangrenării, *pl.* cangrenări.
cangrenă (med.) Distrugere prin putrezire a unui țesut viu dintr-un organism. [*var* gangrenă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cangrenei, *pl.* cangrene.
cangrenos,-oasă Cu aspect de cangrenă. [*var.* gangrenos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* cangrenoși,-oase.
cangur Mamifer ierbivor din Australia, cu coadă lungă și cu picioarele anterioare scurte. *s.m., pl.* canguri.
canibal,-ă 1. Antropofag. 2. (fig.) Om crud, sălbatic. *s.m., pl.* canibali; *s.f., g.-d. art.* canibalei, *pl.* canibale.
canibalic,-ă De canibal. *adj., pl.* canibalici,-ce.
canibalism 1. Antropofagie. 2. (fig.) Cruzime, sălbăticie. *s.n.*
canicular,-ă De caniculă; dogoritor. *adj., pl.* caniculari,-e.
caniculat,-ă (bot., despre un organ) Cu șanțuri semicirculare. *adj., pl.* caniculați,-te.
canicula 1. Perioadă (între 22 iulie și 23 august) în care steaua Sirius răsare și apune odată cu soarele. 2. Căldură mare, dogoritoare; arșiță. *s.f., g.-d. art.* canіculei, *pl.* canicule.
canicultură Ramură a zootehniei care se ocupă cu creșterea și dresajul câinilor. *s.f., g.-d. art.* canіculturii.
canid (la pl.) Familie de mamifere carnivore digitigrade, cu gheare neretractile, din care fac parte câinele, vulpea etc.; (la sg.) animal din această familie. *s.n., pl.* canide.
canin[1] Fiecare dintre cei patru dinți lungi și ascuțiți, așezați între incisivi și măsele. *s.m., pl.* canini.
canin[2]**,-ă** De câine, referitor la câine. *adj., pl.* canini,-e.
canion (-nion) Vale adâncă și foarte strâmtă, cu pereți abrupți. *s.n., pl.* canioane.
camotă Sumă de bani oferită de jucătorii de cărți pentru acoperirea unor cheltuieli; vas în care se strâng acești bani. *s.f., g.-d. art.* canіotei, *pl.* canіote.

canisă Crescătorie de câini. *s.f., g.-d. art.* canisei, *pl.* canise.
canistră Bidon cu închidere ermetică, servind la transportul benzinei, al laptelui etc. *s.f., g.-d. art.* canistrei, *pl.* canistre.
canistrelă (mar.) Inel despicat de lemn, de metal sau de frânghie, folosit pentru a prinde un obiect sau pentru a executa o manevră. *s.f., g.-d. art.* canistrelei, *pl.* canistrele.
caniș Specie de câini cu părul creț. *s.m., pl.* canișî.
caniție (-ți-e) Albire totală sau parțială a părului. *s.f., art.* canița, *g.-d. art.* caniției.
cannelloni (it.) Paste făinoase pentru supă. *s.m. pl.*
canoe 1. Barcă ușoară, condusă cu ajutorul unei pagăi din poziția în genunchi. //Sport practicat cu canoea (1). 2. Barcă ușoară folosită de amerindieni. *s.f., art.* canoea, *g.-d. art.* canoei, *pl.* canoe.
canoist,-ă Sportiv care practică sportul cu canoea. *s.m., pl.* canoiști; *s.f., g.-d. art.* canoistei, *pl.* canoiste.
canon 1. Regulă, dogmă bisericească. //(fig.) Normă de conduită. 2. Pedeapsă care se dă pentru încălcarea unui canon (1). //Chin, suferință. 3. Regulă caracteristică artei anumitor epoci. 4. Compoziție muzicală în care două sau mai multe voci, intrând succesiv, execută împreună aceeași melodie. 5. Cântare bisericească; (p. ext.) cântec; glas. 6. Ansamblul cărților considerate sfinte. 7. Literă de tipar având corpul de 36 de puncte tipografice. *s.n., pl.* canoane.
canonadă Tragere de artilerie executată cu mai multe guri de foc, într-un timp scurt. *s.f., g.-d. art.* canonadei, *pl.* canonade.
canonarh Monah însărcinat cu ceremonialul slujbei în bisericile ortodoxe. *s.m., pl.* canonarhi.
canonealâ (pop.) Caznă, trudă, chin. *s.f., g.-d. art.* canonelii, *pl.* canonele.
canoni *refl.* și *tr.* (pop.) A (se) chinui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* canonesc, *imperf. 3 sg.* canonea; *conj. prez. 3* să canonească.
canonial,-ă (-ni-al) (rar) Canonic[2]. *adj., pl.* canoniali,-e.
canonic[1] Preot catolic care face parte din consiliul episcopal. *s.m., pl.* canonici.
canonic[2],-ă Potrivit canoanelor; canonial. */Scriitor ~* = scriitor reprezentativ pentru o anumită direcție sau etapă literară, prezent în manuale și în antologii. //Recunoscut de biserică. */Drept ~* = drept bisericesc. *adj., pl.* canonici,-ce.
canonicat Demnitate de canonic[1]. *s.n.*
canonicitate Însușirea de a fi canonic[2]. *s.f., g.-d. art.* canonicității.
canonieră (-ni-e-) Navă mică de luptă pentru patrulare, escortare etc. *s.f., g.-d. art.* canonierei, *pl.* canoniere.
canoniza *tr.* A trece în rândul sfinților o persoană decedată. *vb. I, ind. prez. 3* canonizează.
canonizare Faptul de a canoniza. *s.f., g.-d. art.* canonizării, *pl.* canonizări.
canota *intr.* (sport) A vâsli. *vb. I, ind. prez. 3* canotează.
canotaj Nume dat sporturilor nautice practicate folosind ambarcațiuni cu vâsle. *s.n.*
canotier,-ă (-ti-er) (rar) Canotor. *s.m., pl.* canotieri; *s.f., g.-d, art.* canotierei, *pl.* canotiere.
canotieră (-ti-e-) Pălărie de paie cu borurile drepte. *s.f., g.-d. art.* canotierei, *pl.* canotiere.
canotor,-oare Sportiv care se ocupă cu canotajul; canotier. *s.m., pl.* canotori; *s.f., g.-d. art.* canotoarei, *pl.* canotoare.
cant 1. Muchie, latură a unor obiecte. 2. Parte a coperții de carton care depășește dimensiunile unei cărți legate, ale unui registru etc. 3. Muchie de alunecare a schiurilor. *s.n., pl.* canturi.
cantabil,-ă Care se poate cânta; armonios; melodios. *adj., pl.* cantabili,-e.
cantabile[1] (it., muz.) În mod melodios, expresiv. *adv.*
cantabile[2] (it., muz.) Parte dintr-o lucrare muzicală instrumentală cântată. *s.n.*
cantabilitate 1. Însușire a unei piese muzicale de a avea o linie melodică expresivă. 2. Calitate a versurilor de a fi muzicale. *s.f., g.-d. art.* cantabilității.
cantabric,-ă Referitor la cantabri. *adj., pl.* cantabrici,-ce.
cantabru,-ă (Persoană) care aparținea unei vechi populații spaniole supuse de romani. *adj., s.m.* și *f., pl.* cantabri,-e.
cantalup Varietate de pepene galben, cu fructul turtit și cu miezul aromat. *s.m., pl.* cantalupi.
cantando (it., muz.) Cantabile. *adv.*
cantar 1. Vas de băut cu picior, folosit de greci și de romani. 2. Fântână de forma unui vas din care țâșnea apa. *s.n., pl.* cantare.
cantaragiu Salariat la gară, la vamă etc. care cântărește mărfurile. *s.m., art.* cantaragiul, *pl.* cantaragii, *art.* cantaragiii.
cantaridă Insectă verde-aurie din care se extrage o substanță folosită în industria farmaceutică. *s.f., g.-d. art.* cantaridei, *pl.* cantaride.
cantaridină (farm.) Substanță extrasă din cantaridă. *s.f., g.-d. art.* cantaridinei.
cantată Compoziție muzicală cu caracter solemn, pentru voce, cor și orchestră. *s.f., g.-d. art.* cantatei, *pl.* cantate.
cantautor,-oare Cântăreț care își compune singur textele. *s.m., pl.* cantautori; *s.f., g.-d. art.* cantautorei, *pl.* cantautoare.
canter Galop scurt și ușor. *s.n.*
cantilenă 1. Cântec liric sau epic. 2. Melodie sentimentală cu ritm uniform. *s.f., g.-d. art.* cantilenei, *pl.* cantilene.
cantină 1. Local unde se servește masa studenților, muncitorilor etc. 2. (ieșit din uz) Încăpere în interiorul unei unități militare, unde se puteau cumpăra alimente și diferite obiecte. *s.f., g.-d. art.* cantinei, *pl.* cantine.
cantinier,-ă (-ni-er) Administrator al unei cantine. *s.m., pl.* cantinieri; *s.f., g.-d. art.* cantinierei, *pl.* cantiniere.
cantitate 1. Număr, mărime. 2. Proprietate care poate fi reprezentată printr-un număr obținut dintr-o măsurare sau dintr-o numărare. //(fam.) ~ *neglijabilă* = persoană, lucru care nu prezintă importanță. //Tot ceea ce poate fi numărat, măsurat sau cântărit. 3. Durata rostirii unui sunet, a unei silabe. 4. Ansamblul determinărilor exprimate prin volum, durată, număr, mărime etc. *s.f., g.-d. art.* cantității, *pl.* cantități.
cantitativ,-ă Referitor la cantitate. */Analiză ~* = determinare a proporțiilor diferitelor elemente dintr-o substanță. *adj., pl.* cantitativi,-e.
canto Muzică vocală. *s.n., art.* cantoul.
canton 1. Clădire din apropierea unei căi de comunicații, înzestrată cu aparatele necesare pentru supravegherea și întreținerea acesteia, care servește și ca locuință pentru cantonier. 2. Subunitate în administrația pădurilor; locuința pădurarului. 3. Diviziune teritorial-administrativă în unele țări. //Fiecare dintre statele care compun Confederația Elvețiană. *s.n., pl.* cantoane.
cantona 1. *intr.* A se instala într-un cantonament. *//A rămâne pe loc.* 2. *refl.* (fig.) A se limita. *vb. I, ind. prez. 3* cantonează.
cantonai,-ă Referitor la cantoane (3). *Drum ~. adj., pl.* cantonali,-e.
cantonament 1. Staționarea temporară (a unor unități militare) într-o localitate, în afara cazarmei. 2. Loc special amenajat pentru cazarea și antrenamentul sportivilor înaintea participării la o competiție. 3. Perioada de timp în care o echipă sau un lot de sportivi se pregătesc în comun, în vederea unei competiții. *s.n., pl.* cantonamente.

cantonier,-ă (-ni-er) Persoană însărcinată cu supravegherea şi întreţinerea unui sector de şosea sau de cale ferată. *s.m., pl.* cantonieri; *s.f., g.-d. art.* cantonierei, *pl.* cantoniere.
cantonierită (-ni-e-) (rar) Cantonieră; soţia cantonierului. *s.f., g.-d. art.* cantonierităţi, *pl.* cantonierităţe.
cantor Cântăreţ de biserică. *s.m., pl.* cantori.
cantoră (înv., reg.) Birou, cancelarie. *s.f., g.-d. art.* cantorei, *pl.* cantore.
cantonă 1. Poezie lirică italiană medievală, cu caracter erotic. 2. Cântec din epoca Renaşterii, devenit, cu timpul, o piesă instrumentală. *s.f., g.-d. art.* cantonei, *pl.* cantone.
cantonetă 1. Cântec popular italian; (p. ext.) cântec scurt. 2. Poezie lirică italiană cu versuri scurte. *s.f., g.-d. art.* cantonetei, *pl.* cantonete.
cantonier (-ni-er) Culegere italiană de poezii de dragoste. *~ul lui Petrarca. s.n., pl.* cantoniere.
canulă Tub de sticlă sau de ebonită, întrebuinţat în medicină în diferite operaţii chirurgicale sau pentru spălături interne. *s.f., g.-d. art.* canulei, *pl.* canule.
canură (pop.) Nume dat firelor scurte de lână rămase după dărăcit şi folosite pentru ţesături mai groase. *s.f., g.-d. art.* canurii, *pl.* canuri.
caolin Rocă argiloasă, de culoare albă, cu întrebuinţări în industria ceramicii, a sticlei etc. *s.n.*
caolinit Silicat de aluminiu hidratat, component al caolinului. *s.n.*
cap[1] A. 1. Extremitatea superioară a corpului omenesc sau partea anterioară la animale, unde se află creierul, principalele organe de simţ şi orificiul bucal. */Cu noaptea* (sau, mai rar, *cu ziua*) *în ~* = dis-de-dimineaţă. *Cu un ~ mai sus* = cu mult mai sus. *Cu ~ul plecat* = umilit, ruşinat. *Din ~ până-n picioare* = de sus până jos. (fam.) *Bătut* (sau *căzut*) *în ~* = tâmpit, prost. *A se da peste ~* = a) a face tumbe; b) a face imposibilul. *A da* (ceva) *peste ~* = a) a schimba ordinea lucrurilor, a ideilor; b) a lucra superficial, de mântuială. *A da peste ~* (paharul, băutura etc.) = a înghiţi dintr-o dată conţinutul unui pahar. *A-şi pierde ~ul* = a se zăpăci. *A scoate ~ul în lume* = a ieşi în societate. *A* se *da* (sau *a se izbi*) *cu ~ul de toţi pereţii* = a regreta o greşeală făcută. *A cădea pe ~ul cuiva* = a veni pe neaşteptate şi a deranja pe cineva. *A sta* (sau *a şedea, a se ţine*) *de ~ul cuiva* sau *a se pune pe ~ul cuiva* = a insista pe lângă cineva. *A sta* (sau *a şedea*) *pe ~ul cuiva* = a sta pe lângă sau la cineva (creându-i neplăceri, plictisindu-l etc.). *A se duce de pe ~ul cuiva* = a lăsa pe cineva în pace. *~ de familie* = bărbatul dintr-o familie. //Parte a monedei care are imprimat un chip. //(la fotbal) Lovitură cu capul. 2. Căpătâiul patului. 3. Individ, om. 4. (Fig.) Minte, gândire, judecată. */A fi greu de ~* = a fi prost. *Fără ~* = (în mod) negândit. *Cu scaun la ~* = cu judecată dreaptă. *A des-chide* (cuiva) *~ul* = a lămuri (pe cineva). *A suci* (sau a învârti, a întoarce) *~ul cuiva* = a zăpăci; a face pe cineva să se îndrăgostească. (jur) *~ de acuzare* = motiv pe care se întemeiază acuzarea. B. 1. Vârf sau extremitate a unui obiect. */~ de pod* = loc aflat pe teritoriul inamic dincolo de un curs de apă, de un defileu, etc.; forţe care ocupă acest loc cu scopul de a asigura trecerea grosului trupelor. *~ la* (sau *în*) *~* = cu părţile extreme alăturate. *~ de ţară* = hotar. *Nu-i* (*un*) *~ de ţară* = nu-i nimic grav. *A sta* (sau *a şedea, a se ridica*) *în ~ul oaselor* = a se ridica stând în pat. 2. Partea de dinainte; început; partea principală. */~ul mesei* = locul de onoare la masă. //(cu sens temporal) Sfârşit! *A-i da de ~* = a rezolva. 3. Bucăţică dintr-un obiect; lucru lipsit de importanţă. */Niciun ~ de ată* = absolut nimic. *Până la un ~ de ată* = tot. 4. *~ magnetic* = transductor electromagnetic folosit la magnetofoane pentru operaţii de înregistrare sau de ştergere. *s.n., pl.* capete.
cap[2] Căpetenie, şef, conducător. *s.m., pl.* capi.
cap[3] Parte a uscatului care înaintează în mare; promontoriu. *s.n., pl.* capuri.
capabil,-ă Apt pentru ceva; înzestrat. *adj., pl.* capabili,-e.
capac Acoperitoare a deschizăturii unui vas, a unei lăzi etc. */A pune ~ cuiva* = a închide gura cuiva cu un răspuns potrivit. *Asta pune ~ la toate* = asta e prea de tot. *Caşcaval la ~* = caşcaval prăjit în tigaie. *Ouă la ~* = ochiuri prăjite. *s.n., pl.* capace.
capacimetru Instrument cu care se măsoară capacitatea electrică. *s.n., art.* capacimetrul, *pl.* capacimetre.
capacitate 1. Însuşirea de a fi încăpător. //Volumul unui recipient. 2. Posibilitatea, priceperea de a realiza ceva; aptitudine. 3. Posibilitatea unui sistem tehnic sau a unui dispozitiv de a executa o operaţie. 4. Posibilitatea pe care o are un sistem, un corp etc. de a acumula o cantitate de materii sau de energie. 5. Aptitudine a unei persoane de a avea drepturi şi obligaţii. //Persoană capabilă. 6. (jur.) Drept, putere legală de a face un act. 7. Obiectiv industrial, economic cu un anumit profil. 8. Examen la sfârşitul a opt clase elementare. *s.f., g.-d. art.* capacităţii, *pl.* capacităţi.
capacitiv,-ă (tehn.) Referitor la capacitatea electrică care se comportă ca un condensator electric. *adj., pl.* capacitivi,-e.
capaucă (reg.) Femela copoiului. *s.f., g.-d. art.* capaucei, *pl.* capauce.
capă 1. Pelerină scurtă de blană sau de stofă. */De ~ şi spadă* = (despre filme, opere literare) de aventuri, cu multe dueluri, lupte etc. 2. Dispozitiv de protecţie împotriva accidentelor, montat la maşini, la fierăstraie etc. 3. (mar.) Orientare pe care o ia o navă pe timp neprielnic, cu vânt puternic. *s.f., g.-d. art.* capei, *pl.* capе.
capăt 1. Margine, limită a unui lucru, a unei perioade, a unei stări. */De la ~* = de la început. *Fără ~* = fără sfârşit. *În ~* = în frunte. *Până la ~* = până la sfârşit; până la ultimele consecinţe. *La ~ul lumii* (sau *al pământului*) = foarte departe. *A o scoate la ~ cu ceva* = a ieşi cu bine dintr-o încurcătură. *A o scoate la ~ cu cineva* = a se înţelege cu cineva. 2. Fragment, bucăţică de... *s.n., pl.* capete.
capcană (şi fig.) Dispozitiv pentru prinderea unor animale; cursă. */A cădea în ~* = a fi păcălit. *s.f., g.-d. art.* capcanei, *pl.* capcane.
cap de bour Nume dat primelor mărci poştale româneşti, având pe ele desenat capul unui bour. *s.n. + prep. + s.m.*
cap-de-cocoş (bot.) Dulcişor. *s.m., art.* capul-de-cocoş.
cap-de-mort (entom.) Strigă; capul-lui-Adam. *s.m., art.* capul-de-mort.
capela *tr.* A lega un cablu sau o parâmă de un catarg. *vb. I, ind. prez. 3* capelează.
capelan Preot la o capelă[2] (catolică). *s.m., pl.* capelani.
capelă[1] Şapcă de postav cu cozoroc, purtată de militari. *s.f., g.-d. art.* capelei, *pl.* capele.
capelă[2] Biserică izolată, fără parohie; paraclis. //Încăpere cu un altar, unde se poate oficia slujba religioasă. *s.f., g.-d. art.* capelei, *pl.* capele.
capelă[3] 1. Orchestră de porţii reduse; fanfară militară. 2. Grup de corişti. *s.f., g.-d. art.* capelei, *pl.* capele.
capeliină (med.) Bonetă sau bandă circulară elastică ori din ghips, folosită pentru imobilizarea fracturilor, ancorarea protezelor chirurgicale etc. *s.f., g.-d. art.* capelinei, *pl.* capeline.
capelmaistru Dirijor al unei orchestre mici sau al unei fanfare militare. *s.m., art.* capelmaistrul, *pl.* capelmaiştri, *art.* capelmaiştrii.
capeluţă Diminutiv al lui capelă[1]. *s.f., g.-d. art.* capeluţei, *pl.* capeluţe.

caper Arbust spinos care creşte în regiunile calde ale Europei, având flori albe sau roşii. *s.m., pl.* caperi.
caperă Boboc al caperului, folosit drept condiment. *s.f., g.-d. art.* caperei, *pl.* capere.
capeş,-ă (rar) Energic; încăpăţânat. *adj., pl.* capeşi,-e.
capia (-pi-a) Soi de ardei, lung şi roşu. (adj.) *Ardei ~. s.m., pl.* capia.
capie (-pi-e) Boală a oilor, care se manifestă prin ameţeli şi mişcări dezordonate. //Animalul care suferă de această boală. *s.f., art.* capia, *g.-d. art.* capiei.
capilar,-ă 1. Subţire, îngust. */Vase ~* = cele mai mici vase sangvine, care servesc la hrănirea ţesuturilor şi stabilesc legătura între vene şi artere. 2. Referitor la capilaritate. */Tub ~* = tub îngust în care se manifestă fenomenul de capilaritate. *adj., pl.* capilari,-e
capilaritate 1. Proprietate a fluidelor de a se ridica sau de a coborî, fără intervenţii din afară, în tuburi foarte subţiri. 2. Ansamblu de fenomene care se produc la suprafaţa unui lichid. *s.f., g.-d. art.* capilarităţii.
capilarită Inflamaţie a vaselor capilare. *s.f., g.-d. art.* capilarităţi, *pl.* capilarite.
capilaroscopie Studiul circulaţiei capilare. *s.f., art.* capilaroscopia, *g.-d. art.* capilaroscopiei.
capişon 1. Glugă din stofă groasă, cu unul sau două colţuri. 2. Apărătoare la coşul de fum. 3. Harnaşament de protecţie a capului contra insolaţiei la caii de curse. *s.n., pl.* capişoane.
capişte (înv.) Templu, altar dedicat zeităţilor antice; (p. ext.) biserică de rit neortodox. *s.f., g.-d. art.* capiştii, *pl.* capişti.
capital[1] 1. Avuţie sub formă de valori, bunuri, mărfuri. 2. Sumă mare de bani investiţi într-o afacere. */~ de cunoştinţe* = suma cunoştinţelor pe care le posedă cineva; experienţă. *s.n., pl.* capitaluri.
capital[2],-ă 1. Fundamental, esenţial; de primă importanţă. 2. (despre caractere tipografice, şi s.f.) Cu dimensiuni mai mari decât litera obişnuită; majuscul, verzal. 3. *Pedeapsă ~* = pedeapsă cu moartea. *adj., pl.* capitali,-e.
capitală 1. Oraş în care îşi au sediul organele supreme ale puterii de stat. 2. Oraş în care îşi au sediul organele de conducere ale unei unităţi administrative teritoriale. [*var.* (înv.) capitalie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* capitalei, *pl.* capitale.
capitalband (rar) Şiret colorat cu care se întăreşte cotorul unei cărţi sau al unui registru. *s.n.*
capitalie v. **capitală.**
capitalism Sistem politico-economic bazat pe proprietatea particulară asupra mijloacelor de producţie. *s.n.*
capitalist,-ă I. *adj.* Referitor la capitalism. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care deţine capital. *adj., s.m.* şi *f., pl.* capitalişti,-ste.
capitaliza *tr.* A transforma ceva în capital[1]; a acumula capital[1]. //(impr.) A strânge avere. *vb. I, ind. prez. 3* capitalizează.
capitalizabil,-ă Care poate fi capitalizat. *adj., pl.* capitalizabili,-e.
capitalizare Acţiunea de a capitaliza. *s.f., g.-d. art.* capitalizării, *pl.* capitalizări.
capitat,-ă (bot., despre un organ) Care se termină cu un fel de măciucă. *adj., pl.* capitaţi,-te.
capitaţie (-ţi-e) (în Evul Mediu) Impozit sub formă de cote fixe perceput pe fiecare cap de locuitor. *s.f., art.* capitaţia, *g.-d. art.* capitaţiei, *pl.* capitaţii, *art.* capitaţiile.
capitălaş (rar) Diminutiv al lui capital[1]. *s.n.*
capităluţă Majusculă de tipar care are aceeaşi înălţime cu litera mică din acelaşi corp. *s.f., g.-d. art.* capitălueţei, *pl.* capitălueţe.
capitel Partea superioară (ornată) a unei coloane sau a unui pilastru. *s.n., pl.* capiteluri.
capitol 1. Fiecare dintre diviziunile unei cărţi, ale unei legi etc. 2. (fig.) Parte a unei acţiuni, a unei fapte etc. [*var.* (înv.) capitul *s.n.*] *s.n., pl.* capitole; *abr.* cap.
capitolin,-ă Referitor la Capitoliu. *adj., pl.* capitolini,-e.
capitona *tr.* 1. A căptuşi scheletul unei mobile cu material de umplutură, înainte de a fi tapisată. 2. A căptuşi o uşă, un perete cu material izolator. *vb. I, ind. prez. 3* capitonează.
capitonaj Capitonare. *s.n., pl.* capitonaje.
capitonare Acţiunea de a capitona; capitonaj. *s.f., g.-d. art.* capitonării, *pl.* capitonări.
capitos,-oasă (înv., despre o băutură alcoolică) Care ameţeşte. *adj., pl.* capitoşi,-oase.
capitul[1] 1. Corpul canonicilor unei catedrale catolice. 2. Adunare a canonicilor. //Loc în care se ţin aceste adunări. *s.m., pl.* capituli.
capitul[2] Inflorescenţă cu axul lat şi scurt şi cu numeroase flori mici. *s.n., pl.* capitule.
capitul[3] v. **capitol.**
capitula *intr.* 1. (despre o armată sau despre un stat) A renunţa la continuarea unei lupte şi a se preda învingătorului. 2. (fig., despre oameni) A ceda, a renunţa. *vb. I, ind. prez. 3* capitulează.
capitulant,-ă (rar) Persoană care capitulează; capitulard. *s.m., pl.* capitulanţi; *s.f., g.-d. art.* capitulantei, *pl.* capitulante.
capitulard,-ă (rar) Capitulant. *adj., pl.* capitularzi,-de.
capitulare Acţiunea de a capitula. *s.f., g.-d. art.* capitulării, *pl.* capitulări.
capitularii Acte legislative emanate de la regi, împărţite în capitole. *s.n. pl.*
capitulaţie (-ţi-e) Convenţie unilaterală prin care un stat asigură anumite privilegii pentru cetăţenii străini de pe teritoriul său. *s.f., art.* capitulaţia, *g.-d. art.* capitulaţiei, *pl.* capitulaţii, *art.* capitulaţiile.
capiu,-e 1. (despre oi) Bolnav de capie. 2. (fig., despre oameni) Năuc, zăpăcit. *adj., pl.* capii.
capîntortură Mică pasăre călătoare, de culoare cenuşie, care îşi răsuceşte cu multă uşurinţă capul; sucitoare. *s.f., g.-d. art.* capîntorturii, *pl.* capîntorturi.
caplama Mod de prindere a scândurilor la un perete, la un acoperiş etc., astfel încât fiecare scândură să o acopere pe precedenta pe o lăţime de 2 cm. *s.f., art.* caplamaua, *g.-d. art.* caplamalei.
capnomanţie (rar) Pretinsă artă de a ghici după fum. *s.f., art.* capnomanţia, *g.-d. art.* capnomanţiei.
capoc Fibră vegetală asemănătoare cu lâna, dar cu o rezistenţă redusă, obţinută din fructul unui arbore exotic, folosită ca umplutură la saltele, plăpumi etc. *s.n.*
capodoperă Operă artistică de valoare deosebită. //Operă principală a unui scriitor. *s.f., g.-d. art.* capodoperei, *pl.* capodopere.
capon Suport mic fixat în afara bordajului unei nave, care susţine ancora, când lanţul acesteia este folosit pentru a lega nava de o geamandură. *s.n., pl.* capoane.
capona *tr.* A lega ancora de capon. *vb. I, ind. prez. 3* caponează.
caponare Acţiunea de a capona. *s.f., g.-d. art.* caponării.
caporal Grad militar imediat inferior celui de sergent. *s.m., pl.* caporali.
caporalism (rar) Regim politic în care predomină influenţa militarilor. *s.n.*
capot[1] (înv., în expr.) *A face* (pe cineva) ~ = a nu lăsa (pe cineva) să facă o levată la jocul de cărţi; (p. ext.) a-l da gata. *adj. invar.*
capot[2] 1. Haină de casă pentru femei, de obicei lungă şi largă; halat. 2. Învelitoare de pânză pentru diferite instrumente şi aparate de pe puntea unei nave. *s.n., pl.* capoate.

capot[3] (înv.) Un fel de manta boierească sau militară. *s.n., pl.* capoate.
capota *intr.* 1. (despre autovehicule) A se răsturna, dându-se peste cap. //(despre avioane) A se prăbuşi în picaj. 2. (fig., despre oameni) A se prăbuşi fizic sau psihic. *vb. I, ind. prez. 3* capotează.
capotaj Accident suferit de un autovehicul sau de un avion care capotează. *s.n., pl.* capotaje.
capotare Acţiunea de a capota. *s.f., g.-d. art.* capotării.
capotă 1. Acoperământ din tablă sau din alt material, cu care se protejează un sistem tehnic. 2. Acoperiş pliabil al unui autovehicul. *s.f., g.-d. art.* capotei, *pl.* capote.
capotel Diminutiv al lui capot[2]. *s.n., pl.* capotele.
cappuccino (it.) Fel de cafea, preparată cu frişcă şi cu rom. *s.n., art.* cappuccinoul, *pl.* cappuccino.
capra Numele unui joc de copii, în care un copil stă aplecat, iar ceilalţi sar peste el. *s.f. art., neart.* capră, *g.-d. art.* caprei.
capră A. 1. Gen de mamifere rumegătoare, cu părul lung şi cu coarne. //Pielea acestui animal. 2. Joc românesc specific Anului Nou, în care personajul principal este mascat cu cap de capră (A.1). B. 1. Suport de lemn cu patru picioare, pe care se taie lemnele cu fierăstrăul. 2. Sistem de lemne încrucişate care susţin o platformă, o schelă de lucru etc. 3. Scaun (sau ladă) în partea dinainte a trăsurii, pe care stă vizitiul. 4. Aparat de gimnastică pentru sărituri. 5. Arşic de miel. *s.f., g.-d. art.* caprei, *pl.* capre.
capră-de-munte Capră sălbatică din regiunile alpine, cu blana brună-neagră; capră-neagră. *s.f., g.-d. art.* caprei-de-munte, *pl.* capre-de-munte.
capră-neagră Capră-de-munte. *s.f., g.-d. art.* capreinegre, *pl.* capre-negre.
capricios (s *pron.* z) (it., muz.) Cu schimbări bruşte de ritm. *adv.*
capricios,-oasă (-ci-os) Cu manifestări inegale; instabil, inconsecvent. //(despre lucruri) Ciudat, neobişnuit. [*var.* (înv.) capriţios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* capricioşi,-oase.
capriciu 1. Dorinţă extravagantă şi trecătoare; atitudine schimbătoare, neaşteptată; toană. 2. Compoziţie muzicală instrumentală, fără formă precisă, cu caracter de improvizaţie. [*var.* (înv.) capriţ *s.n.*] *s.n., art.* capriciul, *pl.* capricii, *art.* capriciile.
Capricornul Constelaţie din emisfera australă. */Tropicul ~ului* = paralelă situată la 23°27' latitudine sudică. //Semn zodiacal reprezentat printr-un ţap. *s.prop.n.*
caprifoi Arbust ornamental cu flori albe, gălbui sau roşietice. *s.m., pl.* caprifoi.
caprin,-ă Referitor la caprine. *adj., pl.* caprini,-e.
caprină Denumire generică dată caprelor. *s.f., g.-d. art.* caprinei, *pl.* caprine.
capriţ v. **capriciu.**
capriţios,-oasă v. **capricios.**
caprolactamă Substanţă organică folosită ca materie primă pentru fabricarea relonului. *s.f., g.-d. art.* caprolactamei.
capron Fibră textilă sintetică. *s.n.*
caprotină Gen fosil de lamelibranhiate din cretacic, cu cochilia groasă. *s.f., g.-d. art.* caprotinei, *pl.* caprotine.
capsa *tr.* 1. A prinde foi, acte etc. cu capse. 2. A prevedea, a echipa cu o capsă. *vb. I, ind. prez. 3* capsează.
capsare Acţiunea de a capsa. *s.f., g.-d. art.* capsării, *pl.* capsări.
capsat,-ă Prins cu capse. //(arg.) Nervos, supărat. *adj., pl.* capsaţi,-te.
capsator Dispozitiv de birou folosit pentru capsare. *s.n., pl.* capsatoare.
capsă 1. Dispozitiv metalic care serveşte la încheierea unor obiecte de îmbrăcăminte, format din piese care se îmbină una cu alta. 2. Dispozitiv umplut cu o materie explozivă, folosit la cartuşele armelor de foc, la provocarea exploziei în mine etc. /(fam.) *A fi cu ~a pusă* = a fi pus pe ceartă, nervos. 3. Inel metalic cu care se întăresc marginile unei butoniere, ale unei găuri pentru şireturi etc. //Inel metalic care serveşte la prinderea mai multor hârtii una de alta, a foilor unei cărţi etc. 4. Rondelă metalică izolată de soclul becului, care face legătura cu unul dintre capetele filamentului. 5. Capsulă (4). *s.f., g.-d. art.* capsei, *pl.* capse.
capsoman,-ă (fam.) Persoană încăpăţânată; om prost. *s.m., pl.* capsomani; *s.f., g.-d. art.* capsomanei, *pl.* capsomane.
capsula *tr.* A închide cu o capsulă. *vb. I, ind. prez. 3* capsulează.
capsular,-ă În forma unei capsule. *adj., pl.* capsulari,-e.
capsulare Acţiunea de a capsula. *s.f., g.-d. art.* capsulării.
capsulă 1. Fruct uscat care la maturitate se deschide şi eliberează seminţele; (pop.) măciulie (2). 2. Înveliş solubil în care se introduc unele medicamente cu gust neplăcut, pentru a fi înghiţite mai uşor. 3. Capac de metal cu care se astupă sticlele de bere, de apă minerală etc. 4. (chim.) Vas din material termorezistent, în care se încălzesc diverse substanţe în laborator; capsă (5). 5. Cutie metalică bine închisă, în care sunt aşezate aparate, instrumente etc. pentru a fi ferite de contactul cu exteriorul. */~ manometrică* = aparat care măsoară în recipiente închise presiuni puţin diferite de cea atmosferică. *~ cosmică* = compartiment al unei nave cosmice, în care se află echipajul. 6. Mic cilindru metalic, conţinând bioxid de carbon, care serveşte la prepararea unei băuturi gazoase în sifoane speciale. *s.f., g.-d. art.* capsulei, *pl.* capsule.
capsulifer,-ă (despre plante) Cu fructe capsule (1). *adj., pl.* capsuliferi,-e.
capta *tr.* 1. A colecta fluide sau gaze într-un rezervor. 2. A recepta o emisiune radiofonică. 3. (fig.) A atrage, a captiva pe cineva. *vb. I, ind. prez.* 3 capteză.
captabil,-ă Care poate fi captat. *adj., pl.* captabili,-e.
captalan Plantă medicinală cu frunze late şi flori purpurii. [*var.* căptălan *s.m.*] *s.m., pl.* captalani.
captare 1. Acţiunea de a capta; captaţie. 2. Ansamblul instalaţiilor şi amenajărilor necesare pentru colectarea unui fluid, a gazelor, a pulberilor etc. *s.f., g.-d. art.* captării, *pl.* captări.
captatio benevolentiae (ti *pron.* ţi, ae *pron.* e) (lat.) Captare a bunăvoinţei. *loc. s.f.*
captator 1. Dispozitiv care serveşte la captare. */~ solar* = instalaţie pentru captarea energiei solare şi transformarea ei în energie termică sau electrică. 2. Dispozitiv montat pe vehicule cu tracţiune electrică prin care se stabileşte un contact alunecător cu firul aerian. *s.n., pl.* captatoare.
captaţie (-ţi-e) (rar) Captare. //Uneltire cu scopul de a obţine, printr-un act juridic, anumite foloase în dauna cuiva. *s.f., art.* captaţia, *g.-d. art.* captaţiei, *pl.* captaţii, *art.* captaţiile.
captiv,-ă Lipsit de libertate; prizonier. */Balon ~* = balon legat prin cabluri de un punct de pe sol. *adj., pl.* captivi,-e.
captiva *tr.* 1. A face captiv. 2. A cuceri, a fermeca. *vb. I, ind. prez. 3* captivează.
captivant,-ă Care captivează. *adj., pl.* captivanţi,-e.
captivare Faptul de a captiva. *s.f., g.-d. art.* captivării.
captivitate Stare în care se află un captiv; prizonierat. *s.f., g.-d. art.* captivităţii.
captor Aparat care transformă semnalele acustice sau optice în semnale electrice. *s.n., pl.* captoare.
captura *tr.* A lua pe cineva prizonier. //A pune mâna pe bunuri aparţinând inamicului. //A prinde un răufăcător.

//A prinde (cu ajutorul capcanei) un animal sălbatic. *vb. I, ind. prez. 3* capturează.
capturare Acțiunea de a captura. *s.f., g.-d. art.* capturării, *pl.* capturări.
captură 1. Bunuri materiale capturate. 2. (rar) Capturare. *s.f., g.-d. art.* capturii, *pl.* capturi.
capuchehaia/capuchehaie Reprezentant diplomatic al domnitorilor români la Poarta otomană. *s.f., art.* capuchehaiaua/capuchehaia, *g.-d. art.* capuchehaialei/capuchehaiei, *pl.* capuchehaiale/capuchehăi, *art.* capuchehaialele/capuchehăile.
capucin,-ă (Călugăr) care face parte dintr-o ramură a Ordinului franciscan. *adj., s.m.* și *f.*, pl. capucini,-e.
capudan-pașa Comandant al flotei turcești. *s.f., art.* capudan-pașaua, *g.-d. art.* capudan-pașalei, *pl.* capudan-pașale, *art.* capudan-pașalele.
capugiu Trimis al sultanului în țările românești, însărcinat cu schimbarea domnitorului. *s.m., art.* capugiul, *pl.* capugii, *art.* capugiii.
capul-arjclului (bot.) Șovar. *s.m. art.*
capul-lui-Adam (entom.) Strigă. *s.m. art.*
capul-șarpelui Plantă erbacee acoperită cu peri aspri și cu flori roșii. *s.m. art.*
caputjner (înv.) Cafea cu lapte. *s.n., pl.* caputjnere.
capverdian,-ă (-di-an) (Locuitor) din Capul Verde. *adj., s.m.* și *f., pl.* capverdieni,-e.
car[1] Insectă mică și dăunătoare din ordinul coleopterelor. *s.m., pl.* cari.
car[2] 1. Vehicul terestru cu patru roți, cu tracțiune animală. *I~ funebru* = dric. *~ blindat* (sau *de asalt*) = tanc. (înv.) *~ de foc* = tren. *Nici în ~, nici în căruță*, se spune despre cineva care nu se mulțumește cu nimic. *A pus ~ul înaintea boilor*, se zice despre cineva neîndemânatic. //(În Antichitate) Vehicul cu două roți, tras de cai, folosit la lupte și la ceremonii. 2. Cantitate de material care se poate încărca într-un car[2] (1). //(fig.) Mulțime. *Un ~ de ani. /Cu ~ul* = din abundență. 3. (reg.) Parte a fierăstrăului mecanic pe care se așază bușteanul. *s.n., pl.* care.
car[3] Piesă cilindrică mobilă pe care se fixează hârtia la mașina de scris. *s.n., pl.* care.
cara (înv.) Culoare roșie la cărțile de joc, însemnată cu romburi. *s.f., art.* caraua, *g.-d. art.* caralei, *pl.* carale, *art.* caralele.
caraban (entom., reg.) Nasicorn. *s.m., pl.* carabani.
carabă 1. (reg.) Fluier primitiv pe care și-l fac copiii din țeavă de soc, din cotorul frunzei de dovleac etc. 2. Tubul cimpoiului, la care se cântă melodia. 3. (arg.) Palmă. *s.f., g.-d. art.* carabei, *pl.* carabe.
carabăț (reg.) Larva țânțarului sau a strechei. *s.m., pl.* carabeți.
carabidă (la pl.) Familie de coleoptere alergătoare, cu capul alungit; (la sg.) insectă din această familie. *s.f., g.-d. art.* carabidei, *pl.* carabide.
carabină 1. Pușcă scurtă și ușoară. 2. Cârlig închis cu un arc, cu care se prind obiecte. 3. Cârlig pentru cablu, fixat cu un dispozitiv care permite rotirea ușoară a cablului. *s.f., g.-d. art.* carabinei, *pl.* carabine.
carabinier,-ă (-ni-er) 1. (înv.) Soldat înarmat cu o carabină (1). 2. Membru al jandarmeriei italiene. *s.m., pl.* carabinieri; *s.f., g.-d. art.* carabinierei, *pl.* carabiniere.
carabușcă (reg.) Cutie mică lucrată din scoarță de copac, în care se păstrează tutunul. *s.f., g.-d. art.* carabuștii, *pl.* carabuști.
caracașicuri (reg.) Obiecte mărunte, fără valoare. *s.n. pl.*
caracatiță 1. Animal marin cu corpul rotund și cu opt brațe prevăzute cu ventuze. 2. (fig.) Persoană lacomă, hrăpăreață. *s.f., g.-d. art.* caracatiței, *pl.* caracatițe.
caracter 1. Totalitatea însușirilor psihice și morale fundamentale, distincte, ale unei persoane. 2. Personalitate de o deosebită fermitate, corectitudine și integritate morală. //Individualitate complexă dintr-o operă literară. */Comedie de ~* = comedie a cărei intrigă reiese din conflictul creat între caracterele personajelor. 3. Ceea ce este specific unui lucru, unui fenomen etc. //Particularitate de structură, de formă etc. a unui organism. 4. Caracteristică a unui ansamblu de litere, de accente etc. *s.n., pl.* caractere.
caracterial,-ă (-ri-al) Referitor la caracter. *adj., pl.* caracteriali,-e.
caracteristic,-ă Care constituie trăsătura distinctivă a cuiva sau a ceva. *adj., pl.* caracteristici,-ce.
caracteristică 1. Însușire tipică, predominantă, proprie unei ființe, unui lucru etc. 2. Partea întreagă a unui logaritm. 3. Curbă reprezentând variația în funcționare a unui parametru dintr-un sistem fizic sau tehnic. //Mărime care determină modul de funcționare al unui sistem tehnic. 4. (stat.) Trăsătură cantitativă comună a unui fenomen sau proces social-economic. *s.f., g.-d. art.* caracteristicii, *pl.* caracteristici.
caracteriza *tr.* 1. A constitui caracteristica unei ființe, unui lucru etc. 2. A scoate în evidență trăsăturile proprii ale unei persoane, ale unui lucru sau ale unui fenomen. *vb. I, ind. prez. 3* caracterizează.
caracterizabil,-ă Care poate fi caracterizat. *adj., pl.* caracterizabili,-e.
caracterizant,-ă Caracterizator. *adj., pl.* caracterizanți,-te.
caracterizare Acțiunea de a caracteriza; indicare a notei caracteristice a unei persoane, a unui obiect sau fenomen. *s.f., g.-d. art.* caracterizării, *pl.* caracterizări.
caracterizator,-oare Care caracterizează; specific. *adj., pl.* caracterizatori,-oare.
caracterologic,-ă Referitor la caracter. *adj., pl.* caracterologici,-ce.
caracterologie Disciplină care se ocupă cu studiul structurii și evoluției caracterelor. *s.f., art.* caracterologia, *g.-d. art.* caracterologiei.
caracudă 1. Pește de baltă cu corpul turtit, lung de 20-35 cm. //Nume dat peștilor mici. 2. (fig.) Oameni fără valoare (într-un partid, într-o adunare). *s.f., g.-d. art.* caracudei, *pl.* caracude.
caracul (caracül) 1. Rasă de oi cu blana neagră, buclată, asemănătoare cu astrahanul. 2. Blăniță de miel aparținând rasei caracul (1), din care se confecționează căciuli, paltoane etc. *s.n. pl.* (2) caraculuri.
caradriiformă (la pl.) Ordin de păsări comestibile cu ciocul și picioarele lungi; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* caradriiformei, *pl.* caradriiforme.
carafă Sticlă cu gât lung și cu partea de jos bombată. //Conținutul unei astfel de sticle. [*var.* garafă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* carafei, *pl.* carafe.
caraftă (la războiul de țesut) Fiecare dintre lemnele orizontale care țin vatalele. *s.f., g.-d. art.* caraftei, *pl.* carafte.
caragană Arbust ornamental din familia leguminoaselor, cu frunze compuse și cu flori mari, originar din Asia. *s.f., g.-d. art.* caraganei, *pl.* caragane.
caragață 1. (ornit.) Cotofană. 2. (fig., fam.) Femeie vorbăreață. 3. (fam.) *A face ~e* = a face glume pe socoteala cuiva. [*var.* garagață *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* caragății, *pl.* caragățe.
caraghios,-oasă (și s.) Care provoacă râsul; comic, nostim; ridicol. *adj., pl.* caraghioși,-oase.
caraghioslâc Faptă, gest sau lucru neserios. *s.n., pl.* caraghioslâcuri.
caragialesc,-ească În maniera lui I.L. Caragiale; caragialian. *adj., pl.* caragialești.
caragialian,-ă (-li-an) Caragialesc. *adj., pl.* caragialieni,-e.

caraib,-ă (Amerindian) din Antilele Mici, Brazilia, Venezuela etc. [*var.* carib,-ă *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* caraibi,-e.
carambol 1. (la biliard) Atingerea cu bila proprie a celorlalte două bile. 2. (fig., fam.) Încurcătură, zăpăceală; ciocnire. *s.n., pl.* caramboluri.
carambolaj Faptul de a face carambol. *s.n., pl.* carambolaje.
carameă v. **caramelă.**
caramel I. *adj. invar. Cremă* ~. II. *s.n.* Produs obţinut prin arderea zahărului, folosit în cofetărie sau la colorarea unor băuturi. *adj. invar.*; *s.n.*
caramelă Bomboană făcută din caramel amestecat cu substanţe aromatice. [*var.* carameă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* caramelei, *pl.* caramele.
caramelizare 1. *refl., tr.* A (se) transforma prin încălzire în caramel. 2. *tr.* A amesteca apa sau un alt lichid cu caramel. *vb. I, ind. prez. 3* caramelizează.
caramelizare Acţiunea de a (se) carameliza. *s.f., g.-d. art.* caramelizării.
caransebeşean,-ă (Locuitor) din Caransebeş. *adj., s.m., pl.* caransebeşeni,-e.
caransebeşeancă Locuitoare din Caransebeş. *s.f., g.-d. art.* caransebeşencei, *pl.* caransebeşence.
carantină 1. Punct sanitar pentru izolarea preventivă a persoanelor, mărfurilor sau a navelor care vin dintr-o regiune contaminată. 2. Izolare a persoanelor bănuite că ar putea răspândi o boală molipsitoare. //Restricţii aplicate în vederea combaterii bolilor contagioase ale animalelor. //Izolare a unui organism vegetal de pericolul contaminării. 3. (fig.) Izolare. *s.f., g.-d. art.* carantinei.
carapace 1. Înveliş osos, calcaros sau cornos care protejează corpul unor animale. 2. (fig.) Înveliş protector. *s.f., g.-d. art.* carapacei, *pl.* carapace.
caraş Peşte de baltă, din familia crapilor, având capul scurt. *s.m., pl.* caraşi.
carat 1. Indice pentru conţinutul în aur al aliajelor, egal cu a 24-a parte din masa totală. 2. Unitate de măsură a greutăţii pietrelor preţioase, egală cu 4,2 g. [*var.* carată *s.f.*] *s.n., pl.* carate.
carată v. **carat.**
caraulaş (-ra-u-) (reg.) Caraulă (2). *s.m., pl.* caraulaşi.
caraulă 1. Pază, gardă, strajă. 2. Santinelă, caraulaş. *s.f., g.-d. art.* caraulei, *pl.* caraule.
caravană 1. Convoi de oameni şi animale de povară care transportă mărfuri prin pustiu. //Convoi de vehicule şi oameni care urmează împreună acelaşi traseu cu scop cultural, sanitar etc. ~ *cinematografică.* 2. (reg.) Căruţă sau car mare pentru transport. 3. Rulotă de turism. *s.f., g.-d. art.* caravanei, *pl.* caravane.
caravani (înv.) Pantaloni înalţi, în talie şi strâmţi de la genunchi în jos, strânşi la glezne cu nasturi sau în copci. *s.m. pl.*
caravanier (-ni-er) Conducător al animalelor de povară într-o caravană. *s.m., pl.* caravanieri.
caravanserai (în Orient) Han mare la care poposesc caravanele. *s.n., pl.* caravanseraiuri.
caravă Unealtă de forma unei capcane deschise, folosită la pescuit, care se instalează în lacurile litorale şi în bălţi. *s.f., g.-d. art.* caravei, *pl.* carave.
caravelă Corabie rapidă, cu pânze, folosită în trecut de spanioli şi de portughezi. *s.f., g.-d. art.* caravelei, *pl.* caravele.
carâmb 1. Parte a cizmei care acoperă piciorul de la gleznă până la genunchi. 2. Fiecare dintre cei doi drugi paraleli ai loitrei. *s.m., pl.* carâmbi.
carâtaş v. **caretaş.**
carâtă v. **caretă.**
carbamat (chim.) Sare a acidului carbamic; uretan. *s.m., pl.* carbamaţi.
carbamic (chim., în sintagma) Acid ~ = acid instabil, cunoscut sub formă de săruri sau de esteri. *adj.*
carbenă Compus chimic care se găseşte în asfalturi. *s.f., g.-d. art.* carbenei, *pl.* carbene.
carbid Substanţă solidă formată din calciu şi carbon, care în reacţie cu apa dă acetilena. *s.n.*
carbinol Denumire veche a alcoolului metilic. *s.m., pl.* carbinoli.
carboanţă Carboavă. *s.f., g.-d. art.* carboanţei, *pl.* carboanţe.
carboavă Veche monedă rusească de argint sau bancnotă de hârtie, egală cu o rublă, care a circulat şi în ţările româneşti; carboanţă. *s.f., g.-d. art.* carboavei, *pl.* carboave.
carbodiamidă (-di-a-) (chim.) Uree. *s.f., g.-d. art.* carbodiamidei.
carbogazos,-oasă (în sintagma) *Apă* ~. *adj., pl.* carbogazoase.
carbogen Amestec de bioxid de carbon cu oxigen, folosit ca stimulent al căilor respiratorii. *s.n.*
carbohemoglobină Compus instabil, care se formează în sânge, din bioxid de carbon şi hemoglobină. *s.f., g.-d. art.* carbohemoglobinei.
carbohidrază Enzimă care catalizează hidroliza zaharurilor. *s.f., g.-d. art.* carbohidrazei.
carbolic (în sintagma) *Acid* ~ = fenol. *adj.*
carbolineum Lichid de culoare brună, obţinut prin distilarea cărbunelui de pământ şi utilizat la impregnarea lemnului. *s.n.*
carboloy (y *pron.* i) (angl., tehn.) Aliaj cu duritate mare, obţinut din carbură de wolfram şi de cobalt. *s.n.*
carbometru Aparat pentru detectarea bioxidului de carbon, folosit mai ales în galeriile de mină. *s.n., art.* carbometrul, *pl.* carbometre.
carbon Metaloid foarte răspândit în natură, în cărbuni, în petrol etc. /~ *14* = izotop radioactiv al carbonului, întrebuinţat la stabilirea vârstei vestigiilor materiale. *s.n.*; *simb.* C.
carbonado Varietate de diamant impur, negru şi foarte dur, folosit pentru tăierea pieselor şi a rocilor dure. *s.n.*
carbonar Membru al unei organizaţii revoluţionare italiene, din secolul al XIX-lea. *s.m., pl.* carbonari.
carbonat Nume dat sărurilor acidului carbonic. *s.m., pl.* carbonaţi.
carbonata *tr.* A supune operaţiei de carbonatare. *vb. I, ind. prez. 3* carbonatează.
carbonatare Reacţie chimică, la care participă bioxidul de carbon din aer şi hidroxidul de calciu din varul stins, din care rezultă carbonatul de calciu. *s.f., g.-d. art.* carbonatării.
carbonic,-ă Care conţine mult carbon. /*Acid* ~ = acid slab, compus din carbon, oxigen şi hidrogen, stabil numai în soluţii apoase. *adj., pl.* carbonici,-ce.
carbonier,-ă (-ni-er) Referitor la cărbune. *Industrie* ~. *adj., pl.* carbonieri,-e.
carbonifer[1] Perioadă a paleozoicului în cursul căreia s-au format principalele zăcăminte de cărbuni. *s.n.*
carbonifer[2]**,-ă** 1. (despre roci, terenuri sau regiuni) Care conţine zăcăminte de cărbuni. 2. Care se ocupă cu extracţia şi prelucrarea cărbunelui. *adj., pl.* carboniferi,-e.
carbonificare Proces de formare a cărbunilor naturali. *s.f., g.-d. art.* carbonificării.
carbonil 1. Grupare funcţională bivalentă, prezentă în moleculele aldehidelor şi ale cetonelor. 2. Nume dat combinaţiilor de oxid de carbon cu unele metale grele. *s.m., pl.* carbonili.
carbonitrurare Procedeu de cementare a oţelului, prin introducerea simultană a carbonului şi a azotului în stratul superficial al unei piese. *s.f., g.-d. art.* carbonitrurării.

carboniza *refl.* 1. (despre lemne) A se preface în cărbune (prin ardere), în prezența unei cantități mici de aer. 2. (despre alte materii) A se descompune. //A se arde, a se face scrum. *vb. I, ind. prez. 3* se carbonizează.
carbonizare Acțiunea de a se carboniza. *s.f., g.-d. art.* carbonizării, *pl.* carbonizări.
carborundum Carbură de siliciu folosită ca material abraziv. *s.n.*
carboxihemoglobină Compus stabil care se formează în sânge, din oxidul de carbon și din hemoglobină, în timpul intoxicației cu oxid de carbon. *s.f., g.-d. art.* carboxihemoglobinei.
carboxilază Enzimă care catalizează eliberarea bioxidului de carbon din unii acizi. *s.f., g.-d. art.* carboxilazei, *pl.* carboxilaze.
carbura *tr.* A introduce carbon în fier sau într-un aliaj feros în stare topită. *vb. I, ind. prez. 3* carburează.
carburant Combustibil lichid folosit în motoarele cu ardere internă. *s.m., pl.* carburanți.
carburare Acțiunea de a carbura. *s.f., g.-d. art.* carburării, *pl.* carburări.
carburator Parte componentă a unui motor cu ardere internă, în care se formează amestecul carburant. *s.n., pl.* carburatoare.
carburație (-ți-e) Proces de amestecare a combustibilului lichid cu aerul, la motoarele cu explozie. */Cameră de ~* = parte a carburatorului în care se face carburația. *s.f., art.* carburația, *g.-d. art.* carburației, *pl.* carburații, *art.* carburațiile.
carbură Substanță rezultată din combinarea carbonului cu un metal sau cu unele metaloide. */~ de calciu* = carbid. *s.f., g.-d. art.* carburii, *pl.* carburi.
carcafung (mar.) Parâmă care se fixează pe marginea întinsă a unei vele, pentru a servi la strângerea acesteia. *s.n., pl.* carcafunguri.
carcalețe Băutură preparată din vin, sirop și sifon. *s.n.*
carcan Guler de fier cu care erau legați în Franța răufăcătorii la stâlpul infamiei. *s.n., pl.* carcane.
carcasă 1. Învelișul exterior care protejează și susține un mecanism, un aparat etc. 2. Schelet al unei mașini, al unei construcții etc. 3. Scheletul osos (netranșat) al unui animal. *s.f., g.-d. art.* carcasei, *pl.* carcase.
carceră Încăpere mică și întunecoasă (în cazărmi, închisori etc.), folosită pentru detenția temporară a unei persoane pedepsite. *s.f., g.-d. art.* carcerei, *pl.* carcere.
carcinogen,-ă (med.) Cancerigen. *adj., pl.* carcinogeni,-e.
carcinogeneză (med.) Proces de formare a tumorilor maligne; cancerogeneză. *s.f., g.-d. art.* carcinogenezei, *pl.* carcinogeneze.
carcinologic,-ă De carcinologie. *adj., pl.* carcinologici,-ce.
carcinologie Ramură a oncologiei care studiază carcinoamele. *s.f., art.* carcinologia, *g.-d. art.* carcinologiei.
carcinom Tumoare malignă a țesutului epitelial. *s.n., pl.* carcinoame.
card Cartelă magnetică cu care se pot face plăți prin mijloace electronice; carte de credit. *s.n., pl.* carduri.
carda *tr.* A prelucra un material textil la cardă; a dărăci, a scărmăna. *vb. I, ind. prez. 3* cardează.
cardamа Plantă erbacee cu tulpina târâtoare, ramificată, și cu flori mici, albe. *s.f., art.* cardamaua, *g.-d. art.* cardamalei, *pl.* cardamale, *art.* cardamalele.
cardamom[1] Plantă tropicală ale cărei semințe au gust piperat. *s.m.*
cardamom[2] Ulei plăcut mirositor extras din cardomom[1]. *s.n.*
cardan Sistem de articulație sau de suspensie, care permite mișcarea în toate părțile. *s.n., pl.* cardane.
cardanic,-ă 1. (despre un sistem de suspensie) Care permite unui obiect suspendat să-și păstreze poziția orizontală. 2. (despre un sistem de articulație a două piese) Care permite uneia dintre piese să-și păstreze poziția favorabilă transmiterii mișcării, indiferent de poziția celeilalte piese. */Ax ~* sau *axă ~* = (la automobile și la alte mașini) arbore de transmisie care leagă cutia de viteze cu arborele diferențialului. *adj., pl.* cardanici,-ce.
cardare Acțiunea de a carda. *s.f., g.-d. art.* cardării, *pl.* cardări.
cardaș (înv.) Camarad, tovarăș. *s.m., pl.* cardași.
cardă Mașină folosită în filaturi pentru dărăcirea unui material textil. *s.f., g.-d. art.* cardei, *pl.* carde.
cardiac,-ă (-di-ac) (Persoană) care suferă de o boală de inimă. *adj., s.m.* și *f., pl.* cardiaci,-ce.
cardialgie (-di-al-) Durere acută de stomac sau de inimă. *s.f., art.* cardialgia, *g.-d. art.* cardialgiei.
cardie (-di-e) Orificiul superior al stomacului, situat în punctul de întâlnire al esofagului cu stomacul. *s.f., art.* cardia, *g.-d. art.* cardiei, *pl.* cardii, *art.* cardiile.
cardiectazie (-di-ec-) Dilatare a compartimentelor inimii. *s.f., art.* cardiectazia, *g.-d. art.* cardiectaziei.
cardinal[1] Cel mai înalt titlu din ierarhia bisericii catolice, după cel de papă. *s.m., pl.* cardinali.
cardinal[2]**,-ă** Principal, fundamental. */Punct ~* = fiecare dintre cele patru direcții principale ale orizontului, care ajută la determinarea poziției unui punct de pe glob. *Numeral ~* = numeral care exprimă un număr întreg. *Roșu ~* = roșu purpuriu. *adj., pl.* cardinali,-e.
cardinalat (rar) Demnitatea de cardinal[1]. *s.n.*
cardioacceleratoр (-di-o-) Care accelerează ritmul inimii. */Nerv ~* = nerv care are funcția de a accelera ritmul bătăilor inimii. *adj., pl.* cardioacceleratori.
cardiocel (-di-o-) (med.) Hernie congenitală a inimii în abdomen. *s.n., pl.* cardiocele.
cardiofobie (-di-o-) (med.) Teamă patologică de a se îmbolnăvi de inimă. *s.f., art.* cardiofobia, *g.-d. art.* cardiofobiei, *pl.* cardiofobii, *art.* cardiofobiile.
cardiograf (-di-o-) Aparat care înregistrează grafic bătăile inimii. *s.n., pl.* cardiografe.
cardiografic,-ă (-di-o-) Referitor la cardiografie. *adj., pl.* cardiografici,-ce.
cardiografie (-di-o-) Înregistrare a contracțiilor inimii cu ajutorul cardiografului. *s.f., art.* cardiografia, *g.-d. art.* cardiografiei, *pl.* cardiografii, *art.* cardiografiile.
cardiogramă (-di-o-) Curbă a bătăilor inimii înregistrate la cardiograf. *s.f., g.-d. art.* cardiogramei, *pl.* cardiograme.
cardioidă (-di-o-) Curbă descrisă de un punct al unui cerc care se rostogolește, fără alunecare, pe un cerc fix exterior și de aceeași rază. *s.f., g.-d. art.* cardioidei, *pl.* cardioide.
cardioinhibitor (-di-o-) Care diminuează ritmul cardiac. */Nerv ~* = ramură a nervului vag care are funcția de a rări bătăile inimii. *adj., pl.* cardioinhibitori.
cardiolog,-ă (-di-o-) Medic specialist în boli de inimă. *s.m., pl.* cardiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* cardiologei, *pl.* cardiologe.
cardiologie (-di-o-) Ramură a medicinei care studiază funcțiile și afecțiunile inimii. *s.f., art.* cardiologia, *g.-d. art.* cardiologiei.
cardiomalacie (-di-o-) (med.) Distrofie a miocardului prin infiltrarea fibrei musculare cu grăsimi. *s.f., art.* cardiomalacia, *g.-d. art.* cardiomalaciei.
cardiomegalie (-di-o-) (med.) Mărire exagerată a volumului inimii. *s.f., art.* cardiomegalia, *g.-d. art.* cardiomegaliei, *pl.* cardiomegalii, *art.* cardiomegaliile.
cardiopatie (-di-o-) Boală de inimă. *s.f., art.* cardiopatia, *g.-d. art.* cardiopatiei, *pl.* cardiopatii, *art.* cardiopatiile.

cardioscleroză (-di-o-) Scleroză a miocardului. *s.f., g.-d. art.* cardiosclerozei, *pl.* cardioscleroze.
cardioscop (-di-o-) Aparat cu care se examinează contracţiile inimii. *s.n., pl.* cardioscoape.
cardioscopie (-di-o-) Examinare a bătăilor inimii cu cardioscopul. *s.f., art.* cardioscopia, *g.-d. art.* cardioscopiei, *pl.* cardioscopii, *art.* cardioscopiile.
cardiospasm (-di-o-) Spasm al inimii. *s.n., pl.* cardiospasme.
cardiotomie (-di-o-) (med.) Intervenţie chirurgicală pe inimă. *s.f., art.* cardiotomia, *g.-d. art.* cardiotomiei, *pl.* cardiotomii, *art.* cardiotomiile.
cardiotonic[1] (-di-o-) Medicament care stimulează inima. *s.n., pl.* cardiotonice.
cardiotonic[2]**,-ă** (-di-o-) Care stimulează inima. *adj., pl.* cardiotonici,-ce.
cardiotoxic,-ă (-di-o-) (despre medicamente) Care tulbură activitatea inimii. *adj., pl.* cardiotoxici,-ce.
cardiovascular,-ă (-di-o-) Referitor la inimă şi la vasele sangvine. *adj., pl.* cardiovasculari,-e.
cardită Inflamaţie a inimii. *s.f., g.-d. art.* cardităi, *pl.* cardite.
cardium (-di-um) Gen de moluşte cu cochilia mult boltită; moluscă din acest gen. *s.n.*
cardon Plantă erbacee de grădină, cu flori roşii-violacee, având întrebuinţări culinare. *s.m.*
care[1] (cu valoare de conjuncţie, element de legătură între o propoziţie regentă şi una subordonată) *Cartea pe ~ am citit-o e nouă. /După ~* = după aceea. *(Să) nu ~ cumva* = nu cumva să... *~ (mai) de ~* = pe întrecute. *pr. rel., g.-d.* (antepus) cărui, cărei, (postpus) căruia, căreia, *pl.* care, *g.-d. pl.* (antepus) cărora, (postpus) căror.
care[2] (arată despre cine sau despre ce este vorba, în ce fel se prezintă o fiinţă sau un lucru) *~ n-a înţeles? /~ pe ~ ?* = care din doi poate întrece pe celălalt? *pr. interog., g.-d.* (antepus) cărui, cărei, (postpus) căruia, căreia, *pl.* care, *g.-d. pl.* (antepus) căror, (postpus) cărora.
care[3] (antepus) *M-am decis ~ propunere s-o accept. ~ carte ţi-a plăcut? adj. rel.-interog., g.-d.* cărui, cărei, *pl.* care, *g.-d. pl.* căror.
carelaj 1. Dispunere a elementelor care învelesc o construcţie în formă de figuri geometrice. 2. Pardoseală, pavaj alcătuit din piese aşezate în carouri. *s.n., pl.* (2) carelaje.
carena *tr.* 1. (mar.) A curăţa carena unei nave de corpurile străine (scoici, alge) lipite de ea. //A aşeza o navă pe o coastă pentru a o repara. 2. A acoperi cu tablă suprafaţa exterioară a unui vehicul de mare viteză. *vb. I, ind. prez. 3* carenează.
carenaj 1. Faptul de a carena. 2. Îmbrăcăminte de tablă sau de placaj aplicată pe un corp pentru a-i micşora rezistenţa aerodinamică faţă de un fluid. *s.n., pl.* carenaje.
carenal,-ă Al carenei florilor. *adj., pl.* carenali,-e.
carenare (rar) Carenaj. *s.f., g.-d. art.* carenării, *pl.* carenări.
carenat,-ă În formă de carenă (1), de luntre. *adj., pl.* carenaţi,-te.
carenată (la pl.) Subclasă de păsări care au sternul prevăzut cu carenă (2); (la sg.) pasăre din această subclasă. *s.f., g.-d. art.* carenatei, *pl.* carenate.
carenă 1. Parte din coca unei nave aflată sub linia de plutire. 2. Proeminenţă prelungită a unor organe. //Prelungire a sternului la păsări. 3. (bot.) Structură în corola leguminoaselor, alcătuită din două petale inferioare care cresc unite. *s.f., g.-d. art.* carenei, *pl.* carene.
carent,-ă (rar) Cu lipsuri. *adj., pl.* carenţi,-te.
carenţă Lipsă, deficienţă; neglijenţă. *s.f., g.-d. art.* carenţei, *pl.* carenţe.
carenţial,-ă (-ţi-al) Care este produs de o carenţă. *adj., pl.* carenţiali,-e.
caret Broască-ţestoasă comestibilă din mările calde, din a cărei carapace se obţine bagaua. *s.m., pl.* careţi.
caretaş Persoană care face carete. [*var.* (reg.) carâtaş *s.m.*] *s.m., pl.* caretaşi.
caretă Trăsură închisă cu patru roţi. [*var.* (reg.) carâtă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* caretei, *pl.* carete.
caretăşie Ocupaţia caretaşului. *s.f., art.* caretăşia, *g.-d. art.* caretăşiei.
carete Nume dat unor viermişori care se formează pe alimente. *s.m., pl.* careţi.
careu 1. Fel de aşezare în formă de pătrat a unor persoane sau obiecte. 2. (sport) Suprafaţă marcată a terenului de joc, în care se aplică reguli speciale. 3. (la unele jocuri de cărţi) Formaţie de patru cărţi de acelaşi fel. 4. Salon al ofiţerilor pe o navă, pentru adunări, servitul mesei, recreere etc. 5. Joc de cuvinte încrucişate. *s.n., art.* careul, *pl.* careuri.
careva Cineva, vreunul, oarecare. *pr. nehot.*
carevasăzică (fam.) Aşadar. *adv., conjcţ.*
carfologic,-ă (med.) Referitor la carfologie. *adj., pl.* carfologici,-ce.
carfologie Agitaţie a degetelor unui bolnav care pare că vrea să pipăie obiecte mici. *s.f., art.* carfologia, *g.-d. art.* carfologiei.
cargabas (mar.) Manevră curentă de strângere a unei vele. *s.n., pl.* cargabasuri.
cargan Fibră proteică obţinută din cazeină. *s.n., pl.* cargane.
cargo 1. Încărcare completă a unei nave. 2. Asigurare a mărfurilor în timpul transportului. *s.n.*
cargobot Cargou (1). *s.n., pl.* cargoboturi.
cargou 1. Navă comercială destinată transportului de mărfuri; cargobot. 2. Avion de marfă. *s.n., art.* cargoul, *pl.* cargouri.
carla (-ri-a) *refl.* (despre dinţi) A face carii, a se strica. *vb. I, ind. prez. 3* se cariază; *conj. prez. 3* să se carieze; *ger.* cariindu-se.
cariatidă (-ri-a-) Statuie de femeie, care înlocuieşte o coloană de susţinere. *s.f., g.-d. art.* cariatidei, *pl.* cariatide.
carib,-ă v. **caraib.**
caric Încărcătură utilă a unei nave comerciale. *s.n.*
caricatural,-ă De caricatură, referitor la caricaturi. *adj., pl.* caricaturali,-e.
caricatură 1. Desen în care se exagerează intenţionat unele trăsături negative ale unei persoane sau situaţii. 2. (fig.) Imitaţie nereuşită, denaturată. *s.f., g.-d. art.* caricaturii, *pl.* caricaturi.
caricaturism (rar) Mod caricatural de prezentare a unei persoane, a unei situaţii etc. *s.n.*
caricaturist,-ă Artist specializat în caricaturi. *s.m., pl.* caricaturişti; *s.f., g.-d. art.* caricaturistei, *pl.* caricaturiste.
caricaturiza *tr.* A înfăţişa pe cineva sau ceva printr-o caricatură. *vb. I, ind. prez. 3* caricaturizează.
caricaturizare Acţiunea de a caricaturiza. *s.f., g.-d. art.* caricaturizării, *pl.* caricaturizări.
caridă Animal marin asemănător cu racul, pescuit pentru carnea lui gustoasă; crevete. *s.f., g.-d. art.* caridei, *pl.* caride.
carie (-ri-e) 1. Cavitate produsă într-un dinte. 2. Defect al pieselor turnate, sub forma unor canale. //Degradare a lemnului prin găurire şi măcinare de către cari. *s.f., art.* caria, *g.-d. art.* cariei, *pl.* carii, *art.* cariile.
carieră[1] (-ri-e-) Exploatare minieră de suprafaţă, de unde se extrage nisip, calcar, pietriş etc. *s.f., g.-d. art.* cariere, *pl.* cariere.
carieră[2] (-ri-e-) 1. Profesiune, ocupaţie. */A face ~* = a) a se remarca în activitatea profesională; b) (fig., despre o idee, o concepţie) a avea un drum lung, a fi preluată. 2. Poziţie socială, situaţie bună. *s.f., g.-d. art.* cariere, *pl.* cariere.

cariere (-ri-e-) Acţiunea de a se caria. *s.f., g.-d. art.* carierii.
carierism (-ri-e-) Tendinţă de a parveni cu orice preţ. *s.n.*
carierist,-ă (-ri-e-) (Persoană) care foloseşte orice cale pentru a parveni. *adj., s.m.* şi *f., pl.* carierişti,-ste.
carilon Instrument muzical la care se pot executa arii cu ajutorul unor clopote sau al unor lame acordate la anumite tonuri. *s.n., pl.* carilonuri.
carioca (-ri-o-) 1. Dans popular din America Latină (Brazilia). 2. Instrument popular de percuţie, folosit la acompanierea ritmică a dansului carioca (1). *s.f., g.-d. art.* cariocei, *pl.* carioce.
cariocă (-ri-o-) Instrument de scris, alcătuit dintr-un tub din material poros, îmbibat cu tuş colorat. *s.f., g.-d. art.* cariocii, *pl.* carioci.
cariochineză (-ri-o-) (biol.) Mod de înmulţire a celulelor vii, caracterizat prin transformări în structura nucleului care se divide indirect; mitoză. [*var.* cariocineză *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cariochinezei.
cariocineză v. **cariochineză.**
cariofilacee (-ri-o-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, având ca tip garoafa; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* cariofilaceea, *g.-d. art.* cariofilaceei, *pl.* cariofilacee.
cariolă (-ri-o-) (rar) Trăsură uşoară cu două roţi, trasă de un cal. *s.f., g.-d. art.* cariolei, *pl.* cariole.
cariologie (-ri-o-) Parte a biologiei care studiază nucleul şi celula. *s.f., art.* cariologia, *g.-d. art.* cariologiei.
cariometrie (-ri-o-) Măsurare a diametrului nucleelor celulare cu ajutorul microscopului. *s.f., art.* cariometria, *g.-d. art.* cariometriei.
cariopsă (-ri-op-) Tip de fruct uscat cu pericarpul lipit de sămânţă. *s.f., g.-d. art.* cariopsei, *pl.* cariopse.
caritabil,-ă Milos, generos, filantrop. *adj., pl.* caritabili,-e.
caritate Atitudine plină de generozitate faţă de cineva. */Soră de ~* = soră de ocrotire; infirmieră. //Binefacere, filantropie. *Acţiune de ~. s.f., g.-d. art.* carităţii.
carlingă 1. Parte din corpul unui avion în care stă pilotul şi unde se găsesc comenzile de zbor. 2. Grindă longitudinală care uneşte diferite părţi ale unei nave. *s.f., g.-d. art.* carlingii, *pl.* carlingi.
carmac Unealtă de pescuit formată din mai mai multe şiruri de cârlige mari. *s.n., pl.* carmace.
carmajin (reg.) Piele vopsită în roşu-închis. [*var.* carmazin *s.n.*] *s.n.*
carmangerie 1. Măcelărie. 2. Restaurant în care se prepară şi se servesc specialităţi din carne. *s.f., art.* carmangeria, *g.-d. art.* carmangeriei, *pl.* carmangerii, *art.* carmangeriile.
carmangiu Lucrător în carmangerie. *s.m., pl.* carmangii, art. carmangiii.
carmaniolă 1. (rar) Cântec şi dans revoluţionar francez din 1789. 2. Vestă scurtă purtată în timpul revoluţiei franceze. *s.f., g.-d. art.* carmaniolei, *pl.* (2) carmaniole.
carmazin v. **carmajin.**
carmelit,-ă Călugăr(iţă) catolic(ă) care face parte dintr-un ordin înfiinţat în Spania în secolul al XIII-lea. *s.m., pl.* carmeliţi; *s.f., g.-d. art.* carmelitei, *pl.* carmelite.
carmin Colorant roşu folosit în cosmetică, în pictură etc.; culoare roşie. *s.n.*
carminativ[1] Medicament care calmează durerile abdominale. *s.n., pl.* carminative.
carminativ[2]**,-ă** Care calmează durerile abdominale. *adj., pl.* carminativi,-e.
carnabat Rasă de oi cu lână semifină, de culoare roşcată-cafenie. *s.n.*
carnaj (livr.) Ucidere în masă; măcel. *s.n., pl.* carnaje.
carnal,-ă De carne; trupesc. *adj., pl.* carnali,-e.
carnalit Amestec natural de clorură de potasiu şi de magneziu, folosit ca îngrăşământ chimic. *s.n.*
carnasier[1] (-si-er) Animal carnivor. *s.m., pl.* carnasieri.
carnasier[2]**,-ă** (-si-er) (despre animale) Carnivor. //(fig.) Feroce. *adj., pl.* carnasieri,-e.
carnasieră (-si-e-) Fiecare dintre cele patru măsele mari ale unor animale carnivore. *s.f., g.-d. art.* carnasierei, *pl.* carnasiere.
carnat (despre regimuri alimentare) Cu carne. *adj.*
carnaţie (-ţi-e) Coloritul şi structura pielii cuiva. *s.f., art.* carnaţia, *g.-d. art.* carnaţiei, *pl.* carnaţii, *art.* carnaţiile.
carnaval Petrecere populară cu personaje fantastice, care alegorice, jocuri de artificii etc. *s.n., pl.* carnavaluri.
carnavalesc,-ească (rar) De carnaval. //Ridicol, extravagant; grotesc. *adj., pl.* carnavaleşti.
carnaxi (înv.) Cuvânt care exprimă supărarea sau spaima. *interj.*
carne 1. Ţesutul muscular al corpului omenesc sau al animalelor. */~ vie* = carne de pe care s-a jupuit pielea. *A tăia în ~ vie* = a) a lovi în plin; b) (fig.) a curma fără milă un rău. *~ de tun* = masă de militari trimişi spre a lupta, cu pierderi mari de vieţi omeneşti. *A fi rău* (sau *bun*) *de ~* = a se vindeca greu (sau uşor) la o rană. *În ~ şi oase* = în persoană. *~ din ~a cuiva* = descendent direct al cuiva, sânge din sângele cuiva. *A-şi băga ~a la saramură* = a face tot posibilul pentru atingerea unui scop. *A pune* (sau *a prinde*) *~* = a se îngrăşa. *A creşte ~a pe cineva* = a simţi o satisfacţie. *A tremura ~a pe cineva* = a tremura de frică. *Trafic cu ~ vie* = proxenetism. 2. Bucată din ţesutul muscular al animalelor, folosită ca aliment. 3. (bot.) Pulpă de fructe. *s.f., g.-d. art.* cărnii, *pl.* cărnuri.
carnet 1. Caiet mic de buzunar (pentru însemnări). 2. Act, document în formă de carneţel, care conţine date despre posesor. *~ de sănătate. /~ de muncă* = carte de muncă. *s.n., pl.* carnete.
carneţel Diminutiv al lui carnet. *s.n., pl.* carneţele.
carnian[1] (-ni-an) Primul etaj al traisicului superior din regiunile alpine. *s.n.*
carnian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la carnian[1]. *adj., pl.* carnieni,-e.
carnivor[1] (la pl.) Ordin de mamifere care se hrănesc mai ales cu carne, având carnasiere şi canini ascuţiţi; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* carnivore.
carnivor[2]**,-ă** Care se hrăneşte mai ales cu carne. */Plante ~* = grup de plante, care, pe lângă nutriţia normală, se hrănesc cu animale (insecte, viermi etc.). *adj. pl.* carnivori,-e.
carnotit Mineral de uraniu şi vanadiu, foarte radioactiv. *s.n.*
caro Una dintre cele două culori roşii la cărţile de joc, însemnată prin romburi. *s.n., art.* carou, *pl.* carale/carouri.
caroia *tr.* A aplica un caroiaj pe o hartă, pe un plan etc. *vb. I, ind. prez. 3* caroiază.
caroiaj Reţea de pătrăţele înscrisă pe un desen, pe o hartă etc., pentru a servi la reproducerea acestora la o altă scară. *s.n., pl.* caroiaje.
carolingian,-ă (-gi-an) Referitor la dinastia lui Carol cel Mare. *adj., pl.* carolingieni,-e.
carosa *tr.* (tehn.) A proiecta, a construi sau a monta caroserii. *vb. I, ind. prez. 3* caroseză.
carosabil[1] Spaţiu de drum destinat circulaţiei autovehiculelor. *s.n.*
carosabil[2]**,-ă** (despre drumuri) Care permite circulaţia autovehiculelor rutiere. *adj., pl.* carosabili,-e.
caroserie Partea superioară a unui vehicul, amenajată pentru transport. *s.f., art.* caroseria, *g.-d. art.* caroseriei, *pl.* caroserii, *art.* caroseriile.

carosier[1] (-si-er) Fabricant de caroserii. *s.m., pl.* carosieri.
carosier[2]**,-ă** (-si-er) (rar, despre cai) Cu mersul elegant, folosit pentru vehicule de lux. *adj., pl.* carosieri,-e.
carota *intr* (livr.) 1. A înşela. 2. (la biliard) A juca astfel încât să-i rămână adversarului o lovitură dificilă. *vb. I, ind. prez. 3* carotează.
carotaj Determinare a structurii şi compoziţiei straturilor, prin scoaterea de carote (2) sau prin măsurarea mărimilor fizice ale rocii străbătute. *s.n., pl.* carotaje.
carotă 1. Varietate de morcovi timpurii cu rădăcină de culoare galbenă-roşiatică. 2. Probă cilindrică de material, luată din teren, pentru a determina structura stratului străbătut. //Probă luată din betonul de fundaţie al unei şosele pentru verificarea calităţilor sale mecanico-fizice. 3. (fig.) Înşelătorie, trişare. 4. (la biliard) Poziţie dificilă lăsată adversarului care urmează la lovitură. *s.f., g.-d. art.* carotei, *pl.* carote.
caroten Pigment roşu-portocaliu care se găseşte în unele ţesuturi vegetale sau animale. [*var.* carotină *s.f.*] *s.n.*
carotenemie v. **carotinemie.**
carotenoid Substanţă colorantă naturală, galbenă, portocalie sau roşie. [*var.* carotinoid *s.n.*, carotinoidă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* carotenoidei, *pl.* carotenoide.
carotidă Fiecare dintre cele două artere principale care transportă sângele de la inimă la cap. *s.f., g.-d. art.* carotidei, *pl.* carotide.
carotidian,-ă (-di-an) (anat.) Al carotidei. *adj., pl.* carotidieni,-e.
carotieră (-ti-e-) Utilaj folosit pentru scoaterea de carote (2). *s.f., g.-d. art.* carotierei, *pl.* carotiere.
carotină v. **caroten.**
carotinemie (fiziol.) Cantitate de caroten prezentă în sânge. [*var.* carotenemie *s.f.*] *s.f., art.* carotinemia, *g.-d. art.* carotinemiei, *pl.* carotinemii, *art.* carotinemiile.
carotinoid v. **carotenoidă.**
carotinoidă v. **carotenoidă.**
carou (de obicei la pl.) Pătrăţel desenat pe unele stofe, care au dungi de altă culoare decât fondul. *Stofă în ~uri. s.n., art.* caroul, *pl.* carouri.
carp[1] (la pl.) Populaţie geto-dacă atestată în Moldova; (la sg.) persoană aparţinând acestei populaţii. *s.m., pl.* carpi.
carp[2] Ansamblu de opt oase mici care alcătuiesc articulaţia dintre antebraţ şi palmă. *s.n.*
carpatic,-ă Al Carpaţilor, din Carpaţi; carpatin. *adj., pl.* carpatici,-ce.
carpatin,-ă Carpatic. *adj., pl.* carpatini,-e.
carpelă Frunză modificată, situată în mijlocul unei flori, care poartă ovulele. *s.f., g.-d. art.* carpelei, *pl.* carpele.
carpen Arbore înalt cu frunze ovale, dinţate şi cu lemnul tare şi alb. *s.m., pl.* carpeni.
carpetă Covoraş. *s.f., g.-d. art.* carpetei, *pl.* carpete.
carpian,-ă (-pi-an) Al carpului[2]. *adj., pl.* carpieni,-e.
carpicultură Ciprinicultură. *s.f., g.-d. art.* carpiculturii.
carpocapsă Fluturaş cu aripile cenuşii-cafenii, care trăieşte pe arborii fructiferi. *s.f., g.-d. art.* carpocapsei, *pl.* carpocapse.
carpofag,-ă (despre animale) Care se hrăneşte cu fructe. *adj., pl.* carpofagi,-ge.
carpofor Pedunculul care susţine fructul. *s.m., pl.* carpofori.
carpologie Parte a botanicii care se ocupă cu studiul fructelor. *s.f., art.* carpologia, *g.-d. art.* carpologiei.
carst Formă de relief rezultată în urma eroziunii şi a dizolvării rocilor de către apele subterane sau de suprafaţă. *s.n., pl.* carsturi.
carstic,-ă Referitor la carst. *adj., pl.* carstici,-ce.
cart[1] 1. Serviciu de patru ore, executat în schimburi, de echipajul unei nave. 2. A 32-a parte din roza vânturilor (adică 11,15°). *s.n., pl.* carturi.
cart[2] Mic automobil de curse, cu caroseria şi cu partea mecanică simplificate, folosit la întreceri sportive sau la jocuri pentru copii. *s.n., pl.* carturi.
carta *tr.* 1. A repartiza scrisorile la poştă după adresele destinatarilor. 2. A transpune pe o hartă topografică anumite detalii ale terenului unei regiuni. *vb. I, ind. prez. 3* cartează.
cartaboş v. **caltaboş.**
cartaginez,-ă (Locuitor) din vechea Cartagină. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cartaginezi,-e.
cartare Acţiunea de a carta. *s.f., g.-d. art.* cartării, *pl.* cartări.
cartă 1. Act în care erau consemnate, în Evul Mediu, unele drepturi fundamentale ale unei clase sau ale unei pături sociale. 2. Document care conţine revendicările, solicitările unei organizaţii politice, profesionale etc. 3. Act care stă la baza funcţionării unei organizaţii internaţionale. *~a ONU. s.f., g.-d. art.* cartei, *pl.* carte.
cartator,-oare Persoană care cartează (1) corespondenţa. *s.m., pl.* cartatori; *s.f., g.-d. art.* cartatoarei, *pl.* cartatoare.
carte[1] A. 1. Scriere tipărită şi legată în volum. */~ albastră* (sau *albă, neagră* etc.) = publicaţie oficială a unui guvern cuprinzând documente justificative privitoare la o problemă politică. *A vorbi* (sau *a spune*) *ca din* (sau *ca la*) *~* = a vorbi ca un om învăţat; a fi pedant. 2. (fig.) Învăţătură, ştiinţă, cultură. */A se pune pe ~* = a se apuca serios de învăţat. *Cum scrie la ~* = aşa cum trebuie. *Om de ~* = persoană care studiază mult. *Ai ~, ai parte* = dacă ai studii poţi ajunge departe. //Fiecare dintre cele 52 sau 32 de bucăţi de carton, diferenţiate după culorile, semnele şi figurile însemnate pe ele întrebuinţate la jocuri de noroc. */A da cărţile pe faţă* = a-şi arăta planurile. *A-şi juca ultima ~* = a face o ultimă încercare pentru atingerea unui scop. B. (înv., pop.) 1. Scrisoare. 2. Ordin scris, emis de o autoritate. 3. Act, document. */~ de judecată* = hotărâre judecătorească. *s.f., g.-d. art.* cărţii, *pl.* cărţi.
carte de credit Card. *s.f. + prep. + s.n.*
carte de intrare Bucată de carton cu însemnări speciale, care permite intrarea la o bibliotecă, la un concert etc. *s.f. + prep. + s.f.*
carte de membru Carnet cu date personale, care conferă cuiva anumite drepturi. *s.f. + prep. + s.m.*
carte de muncă Document care cuprinde date referitoare la activitatea unei persoane (vechime în muncă, locuri de muncă etc.). *s.f. + prep. + s.f.*
carte de vizită Bucată de carton care indică profesia, adresa unei persoane etc. *s.f. + prep. + s.f.*
cartel 1. Asociere între mai multe întreprinderi din aceeaşi ramură, prin care se stabilesc preţurile de vânzare, pieţele de desfacere etc. 2. Înţelegere între grupuri profesionale, politice sau sindicale, în vederea atingerii unor scopuri comune. 3. (înv.) Convenţie între state privind schimbul sau răscumpărarea prizonierilor. *s.n., pl.* carteluri.
cartela[1] *tr.* A raţionaliza un produs pe bază de cartelă (1). *vb. I, ind. prez. 3* cartelează.
cartela[2] *refl.* (despre întreprinderi, partide politice) A se reuni într-un cartel. *vb. I, ind. prez. 3* se cartelează.
cartelare[1] Acţiunea de a cartela[1]. *s.f., g.-d. art.* cartelării, *pl.* cartelări.
cartelare[2] Acţiunea de a se cartela[2]. *s.f., g.-d. art.* cartelării, *pl.* cartelări.
cartelă 1. Bucată de carton cu bonuri detaşabile, cu ajutorul cărora se pot obţine produse raţionalizate sau

se poate servi masa la o cantină. 2. (inform.) Fişă-tip folosită la prelucrarea datelor la calculator. //Cartonaş cu elemente de memorizare, care declanşează dispozitive automatizate. *s.f., g.-d. art.* cartelei, *pl.* cartele.

carte poştală Bucată de carton, cu desene sau imagini, folosită ca mijloc de corespondenţă. *s.f. + adj.*

carter (tehn.) Înveliş metalic care protejează diferite părţi în mişcare ale unei maşini. *s.n., pl.* cartere.

cartezian,-ă (-zi-an) (Adept) al cartezianismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cartezieni,-e.

cartezianism (-zi-a-) Doctrina filosofului francez Descartes, caracterizată prin metodă, ordine şi rigoare. *s.n.*

cartier (-ti-er) 1. Parte a unui oraş deosebită de celelalte prin caracteristici proprii; locuitorii acelei zone. 2. Parte din comandamentul unei mari unităţi militare. */Marele ~ general* = organul suprem de conducere a armatei în timp de război. //Loc unde staţionează o armată; tabără. 3. Fiecare dintre părţile laterale ale navei, de la mijlocul ei spre pupă. *s.n., pl.* cartiere.

cartilaginos,-oasă Format din cartilaje. *adj., pl.* cartilaginoşi,-oase.

cartilaj/cartilagiu Ţesut animal, rezistent şi elastic; zgârci. *s.n., pl.* cartilaje/cartilagii, *art.* cartilajele/cartilagiile.

carting Sport practicat folosind cartul[2]. *s.n.*

cartirui *tr.* A încartirui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cartiruiesc, *imperf. 3 sg.* cartiruia; *conj. prez. 3* să cartiruiască.

cartiruire Acţiunea de a cartirui. *s.f., g.-d. art.* cartiruirii.

cartism Mişcare pentru revendicări economice şi politice a muncitorilor englezi, în deceniile 4 şi 5 ale secolului al XIX-lea. *s.n.*

cartist,-ă (Adept) al cartismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cartişti,-ste.

cartnic Ofiţer care face de cart[1] (1) la bordul unui vapor. //Grad în marina militară corespunzător celui de caporal. *s.m., pl.* cartnici.

cartoafă v. **cartof**.

cartodiagramă (-di-a-) Hartă pe care sunt reprezentate grafic date referitoare la fenomene statistico-economice. *s.f., g.-d. art.* cartodiagramei, *pl.* cartodiagrame.

cartodrom Teren amenajat pentru carting. *s.n., pl.* cartodromuri.

cartof (bot.) Plantă erbacee cu tulpini subterane, terminate cu tuberculi comestibili; (p. restr.) tuberculul acestei plante. */Zahăr de ~i* = glucoză obţinută din amidonul de cartofi. [*var.* (reg.) cartoafă, cartofă, cartoflă *s.f.*] *s.m., pl.* cartofi.

cartof-dulce Batat. *s.m., pl.* cartofi-dulci.

cartofă v. **cartof**.

cartofior Diminutiv al lui cartof. *s.m., pl.* cartofiori.

cartoflă v. **cartof**.

cartofor,-ă Persoană care are patima jocului de cărţi. *s.m., pl.* cartofori; *s.f., g.-d. art.* cartoforei, *pl.* cartofore.

cartograf,-ă Specialist în cartografie. *s.m., pl.* cartografi; *s.f., g.-d. art.* cartografei, *pl.* cartografe.

cartografia (-fi-a-) *tr.* A executa hărţi şi planuri topografice. *vb. I, ind. prez. 3* cartografiază, *1 pl.* cartografiem; *conj. prez. 3* să cartografieze; *ger.* cartografiind.

cartografic,-ă Referitor la cartografie. *adj., pl.* cartografici,-ce.

cartografie (-fi-e) Disciplină care se ocupă cu tehnica întocmirii hărţilor şi a planurilor topografice. *s.f., art.* cartografia, *g.-d. art.* cartografiei.

cartografiere (-fi-e-) Acţiunea de a cartografia. *s.f., g.-d. art.* cartografierii, *pl.* cartografieri.

cartogramă Reprezentarea grafică pe o hartă a unor mărimi, date statistice etc. referitoare la răspândirea unor fenomene. *s.f., g.-d. art.* cartogramei, *pl.* cartograme.

cartomanţie (rar) Ghicit în cărţi. *s.f., art.* cartomanţia, *g.-d. art.* cartomanţiei.

cartometrie (top.) Ramură a cartografiei care studiază metodele şi instrumentele folosite la alcătuirea unei hărţi. *s.f., art.* cartometria, *g.-d. art.* cartometriei.

carton[1] 1. Hârtie groasă, compactă, puţin flexibilă. */~ asfalt* = carton impregnat cu bitum. 2. Schiţă iniţială a unui tablou; studiu. 3. Tub mic de hârtie groasă la capătul unei ţigări, prin care se trage fumul. 4. Tăviţă din carton[1] (1), folosită la ambalatul prăjiturilor; (p. ext.) conţinutul ei. *s.n., pl.* cartoane.

carton[2] (reg.) Pânză tare de cânepă, în sau bumbac; creton. *s.n., pl.* cartoane.

cartona *tr.* A lega un caiet, o carte etc. în coperţi de carton[1] (1). //A asigura o hartă, o planşă etc. cu un suport de carton[1] (1), de pânză etc. *vb. I, ind. prez. 3* cartonează.

cartonaj 1. Cartonare. 2. Atelier unde se lucrează obiecte de carton[1]. 3. Obiect făcut din carton[1] (1). *s.n., pl.* cartonaje.

cartonare Acţiunea de a cartona; cartonaj (1). *s.f., g.-d. art.* cartonării, *pl.* cartonări.

cartonaş Diminutiv al lui carton[1] (1). *s.n., pl.* cartonaşe.

cartonieră (-ni-e-) (rar) Cartotecă. *s.f., g.-d. art.* cartonierei, *pl.* cartoniere.

cartotecă Totalitatea fişelor de evidenţă referitoare la materialele sau la persoanele dintr-o instituţie, clasate după anumite criterii; cartonieră. //Cutie sau dulap în care se păstrează aceste fişe. *s.f., g.-d. art.* cartotecii, *pl.* cartoteci.

cartuş 1. Tub metalic sau de carton, conţinând material exploziv şi folosit ca muniţie la armele de foc. //Bu-cată cilindrică de exploziv, folosită în mină. */~ filtrant* = dispozitiv care se ataşează la o mască de gaze, pentru filtrarea aerului. 2. Ornament sculptat pe care se gravează inscripţii. 3. Text încadrat într-un chenar pe o pagină, pe o hartă, pe un desen etc.; ornament care încadrează un text tipărit. 4. Ambalaj de carton care conţine un anumit număr de pachete de ţigări. *s.n., pl.* cartuşe.

cartuşerie Secţie într-un arsenal unde se fabrică şi se depozitează cartuşele. *s.f., art.* cartuşeria, *g.-d. art.* cartuşeriei.

cartuşieră (-şi-e-) Cutie de metal sau de piele, prinsă la centură, în care se ţin cartuşele; brâu de piele sau de pânză în care se introduc cartuşele. *s.f., g.-d. art.* cartuşierei, *pl.* cartuşiere.

carub Fructul carubierului. *s.m., pl.* carubi.

carubier (-bi-er) Arbore cu lemnul roşu şi tare, care creşte în regiunea alpină mediteraneană; roşcov. *s.m., pl.* carubieri.

Carul-Mare Constelaţie alcătuită din 7 stele aşezate în formă de car[2] (1); Ursa-Mare. *s.prop.n.*

Carul-Mic Constelaţie alcătuită din 7 stele aşezate asemănător cu cele din Carul-Mare; Ursa-Mică. *s.prop.n.*

carură (u *pron.* ü) Formă a umerilor şi a spatelui cuiva. *~ de atlet.* //(fig.) Personalitate puternică. //Anvergură. *s.f., g.-d. art.* carurii, *pl.* caruri.

carus Starea cea mai gravă, ultimă, a comei. *s.n.*

carusel 1. Căluşei (2). 2. Reprezentaţie dată de cai dresaţi. 3. Deplasare de vehicule în diferite sensuri. 4. (fig.) Succesiune rapidă de oameni, de lucruri etc. *~ul melodiilor.* 3. (fig.) Mişcare, deplasare continuă a unor mobile. *s.n., pl.* carusele.

carvasara (înv.) Birou vamal. *s.f., art.* carvasaraua, *g.-d. art.* carvasaralei, *pl.* carvasarale, *art.* carvasaralele.

casa *tr.* 1. A anula o hotărâre judecătorească în urma obţinerii recursului. 2. A scoate din folosinţă mobilierul, utilajul uzat etc. dintr-o instituţie sau întreprindere. 3. (rar) A sparge. *vb. I, ind. prez. 3* casează.

casabil,-ă 1. Casant. 2. (despre o hotărâre judecătorească) Care poate fi casat. *adj., pl.* casabili,-e.
casant,-ă Care se sparge sau se sfărâmă uşor; fragil. *adj., pl.* casanţi,-te.
casap (reg.) Măcelar. //Om crud. *s.m., pl.* casapi.
casare Acţiunea de a casa. *s.f., g.-d. art.* casării, *pl.* casări.
casată Îngheţată de diferite feluri, dispuse în straturi. *s.f., g.-d. art.* casatei, *pl.* casate.
casaţie (-ţi-e) Organ judecătoresc suprem, care are dreptul să caseze o hotărâre judecătorească pronunţată de organele judecătoreşti de grad inferior. *Înalta Curte de ~. s.f., art.* casaţia, *g.-d. art.* casaţiei.
casaţiune[1] (-ţi-u-) Compoziţie asemănătoare cu serenada, care se deschide cu un marş în aer liber. *s.f., g.-d. art.* casaţiunii.
casaţiune[2] (-ţi-u-) 1. (jur.) Anulare a unei hotărâri judecătoreşti, în urma recursului. 2. Totalitatea operaţiilor privind scoaterea din uz şi din inventar a unui mijloc fix. 3. Spargere. *s.f., g.-d. art.* casaţiunii.
casă[1] 1. Clădire destinată locuirii; imobil. */A avea o ~ de copii* = a avea copii mulţi. *A-i fi cuiva ~a ~ şi masa masă* = a duce o viaţă ordonată, liniştită. 2. Încăpere specială într-o clădire, având o anumită destinaţie. *~a scării.* 3. Gospodărie. */De ~* = făcut în casă. 4. Familie, cămin. */A face* (sau *a duce*) *~ bună cu cineva* = a trăi în bună înţelegere cu cineva. *A face ~ bună cu ceva* = a se împăca cu ceva. 5. Dinastie, neam. //Familie. 6. Căsnicie, menaj. 7. Nume dat unor instituţii, aşezăminte, firme comerciale etc. */~ de economii* = instituţie publică de credit, care strânge disponibilităţile băneşti ale populaţiei acordând dobândă pentru ele. *~ de ajutor reciproc* = asociaţie creată pentru a acorda împrumuturi membrilor ei, din fondurile obţinute prin depunerile lor lunare. *~ de filme* = companie producătoare de filme cinematografice. *~ de cultură* = instituţie culturală în care au loc diverse manifestări educative, culturale etc. *~ de vegetaţie* = încăpere cu pereţii de sticlă în care au loc experimente de agrochimie. *Specialitatea ~ei* = produs specific al unui restaurant, al unei gospodării etc. 8. Boală a vinului, caracterizată prin schimbarea culorii şi tulburare. *s.f., g.-d. art.* casei, *pl.* case.
casă[2] 1. Dulap, lădiţă de oţel în care se pun bani, bijuterii, hârtii de valoare etc. 2. Masă, ghişeu într-un magazin sau într-o instituţie, unde se fac plăţi, se achită cumpărături, se eliberează bilete de călătorie etc. 3. Sumă de bani de care dispune la un moment dat o casierie. */Plus* (sau *minus*) *de ~* = diferenţă în plus (sau în minus) rezultată după încheierea încasărilor şi a plăţilor. *Registru de ~* = registru în care se trec sumele încasate şi cele plătite. *A face ~a* = a întocmi bilanţul încasărilor şi plăţilor unei zile. *s.f., g.-d. art.* casei, *pl.* case.
casă-muzeu Casă a unei personalităţi în care s-a deschis un muzeu. *s.f., g.-d. art.* casei-muzeu, *pl.* case-muzeu.
casâncă (reg.) Broboadă împodobită pe margini cu flori şi cu franjuri. *s.f., g.-d. art.* casâncii, *pl.* casânci.
cascadă 1. Cădere naturală pe cursul unui râu; cataractă. */~ de râs* = râs zgomotos. *~ de aplauze* = aplauze puternice. 2. (tehn.) *Montaj în ~* = mod de legare a unor aparate sau circuite electrice, astfel încât curentul de la intrarea unui element să fie egal cu cel de la ieşirea elementului anterior. 3. Salt primejdios al unui sportiv, al unui acrobat etc. *s.f., g.-d. art.* cascadei, *pl.* cascade.
cascador,-oare 1. Acrobat de circ care execută salturi primejdioase. 2. Actor (de cinema sau de circ) care dublează pe actorul principal în secvenţele periculoase. //Acrobat care execută serii de sărituri şi căzături (spectaculoase). 3. (fig.) Persoană cu o conduită uşuratică. *s.m., pl.* cascadori; *s.f., g.-d. art.* cascadoarei, *pl.* cascadoare.
cascadorie 1. Arta sau meseria cascadorului. 2. Săritură primejdioasă, situaţie dificilă realizată de un cascador. *s.f., g.-d. art.* cascadoriei, *pl.* cascadorii.
cască 1. Acoperământ de protecţie pentru cap, făcut din metal sau din cauciuc, folosit de militari, sportivi etc. */Căşti albastre* = trupe ONU trimise în zone de conflict. 2. Dispozitiv alcătuit din două receptoare fixate la urechi, întrebuinţat la recepţionarea unor transmisii radiofonice. 3. Dispozitiv metalic sub formă de acoperământ, pentru uscat părul. *s.f., g.-d. art.* căştii, *pl.* căşti.
cască-gură Gură-cască. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui cască-gură, *pl.* cască-gură.
caschetă 1. Un fel de şapcă de stofă, cu cozoroc. 2. Acoperământ de cauciuc pentru cap folosit de înotători. *s.f., g.-d. art.* caschetei, *pl.* caschete.
caserolă 1. Capsulă de porţelan, cu coadă, folosită în laborator. 2. Cratiţă cu fundul plat, adâncă, folosită la bucătărie. 3. Recipient (din material plastic) utilizat pentru prezentarea (şi păstrarea) alimentelor. *s.f., g.-d. art.* caserolei, *pl.* caserole.
casetă 1. Cutie (mică) în care se păstrează bani sau obiecte de podoabă. //Cutie care protejează anumite mecanisme sau elemente tehnice. 2. Cutie etanşă în care se ţin pelicule fotosensibile, clişee etc. 3. Cutie din material plastic care conţine bandă magnetică pentru casetofon. */~ video* = videocasetă. 4. Fiecare dintre compartimentele care decorează un plafon, un perete etc. 5. Text tipărit, încadrat într-un chenar (în ziare, cărţi de telefon etc.). */~ tehnică* = notă a editurii asupra unei publicaţii. 6. (med.) Partea metalică a unei proteze dentare. *s.f., g.-d. art.* casetei, *pl.* casete.
casetofon Magnetofon de dimensiuni reduse, cu benzile magnetice închise în casete. *s.n., pl.* casetofoane.
casetotecă Colecţie de casete (3); raft, dulap pentru păstrarea lor. *s.f., g.-d. art.* casetotecii, *pl.* casetoteci.
cash[1] (cheş) (angl.) I. *adj. invar. Plată ~* = plată în numerar (nu pe credit). II. *adv. A plăti ~* = a plăti în numerar. *adj. invar.; adv.*
cash[2] (cheş) (angl.) Bani gheaţă, în numerar. *s.n., art.* cash-ul.
casier,-ă (-si-er) Persoană care distribuie şi încasează banii într-o întreprindere sau instituţie. *s.m., pl.* casieri; *s.f., g.-d. art.* casierei, *pl.* casiere.
casierie (-si-e-) Serviciu, birou, încăpere într-o întreprindere sau instituţie, în care se primesc şi se distribuie banii. *s.f., art.* casieria, *g.-d. art.* casierii, *pl.* casierii, *art.* casieriile.
casieriţă (-si-e-) Casieră. *s.f., g.-d. art.* casieriţei, *pl.* casieriţe.
casiopeiu (-si-o-) (chim.) Luteţiu. *s.n.*
casiterit Oxid de staniu natural. *s.n.*
casiu Şanţ, rigolă pietruită care serveşte la scurgerea apei de ploaie pe o suprafaţă de teren înclinată. *s.n., art.* casiul, *pl.* casiuri.
casnic,-ă I. *adj.* 1. Care ţine de casă, de gospodărie. */Industrie ~* = activitate industrială desfăşurată în gospodărie, în mod auxiliar, care urmăreşte obţinerea unor produse pentru nevoile proprii. 2. Care îşi petrece timpul liber în familie. II. *s.f.* Femeie care se ocupă cu gospodăria; gospodină. III. *s.m.* (rar) Căsean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* casnici,-ce.
casoletă 1. Vas metalic în care se sterilizează pansamente şi unele instrumente medicale. 2. Vas în care se ard parfumuri sau mirodenii. *s.f., g.-d. art.* casoletei, *pl.* casolete.
cassone (it.) Mobilă de forma unei lăzi, împodobită cu sculpturi în lemn sau picturi, folosită pentru păstrarea veşmintelor. *s.n., pl.* cassone.
cast,-ă Pur, neprihănit, inocent; virtuos. *adj., pl.* caşti,-ste.

castan 1. Arbore cu frunze alungite şi cu fructe comestibile. 2. Arbore mare, cu flori albe sau roşcate, cu fructe necomestibile. *s.m., pl.* castani.
castană 1. Fructul castanului, de formă sferică, cu coaja tare, cafenie. */A scoate ~ele din foc cu mâna altuia* = a se folosi de ajutorul cuiva pentru interese personale. 2. Fiecare dintre formaţiile cornoase de pe faţa internă a picioarelor calului. *s.f., g.-d. art.* castanei, *pl.* castane.
castanietă Instrument de percuţie (răspândit în Spania şi în America Latină), format din două plăcuţe prinse de degete şi folosit la acompaniamentul dansului şi al muzicii; geamparale (2). *s.f., g.-d. art.* castanietei, *pl.* castaniete.
castaniu,-ie (despre păr) De culoarea castanei. *adj., pl.* castanii.
castă (în India şi în alte state orientale) Grup social închis, strict delimitat de altele, prin originea comună, privilegii etc. //(p. ext.) Grup social închis care îşi păstrează privilegiile şi interesele. */Spirit de ~* = spirit închis, exclusivist. *s.f., g.-d. art.* castei, *pl.* caste.
castel 1. Clădire medievală mare, fortificată, în care locuiau seniorii feudali. //(astăzi) Casă mare care imită arhitectura medievală. */~e în Spania* = visuri irealizabile. 2. *~ de apă* = construcţie specială în formă de turn care serveşte ca rezervor de apă. 3. Fiecare dintre construcţiile situate deasupra punţii superioare a unei nave. *s.n., pl.* castele.
castelan,-ă Proprietar al unui castel, persoană care locuieşte într-un castel; administrator al unui castel. *s.m., pl.* castelani; *s.f., g.-d. art.* castelanei, *pl.* castelane.
castilian,-ă (-li-an) (Locuitor) din Castilia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* castilieni,-e.
castiliană (-li-a-) Limbă romanică vorbită în Spania. *s.f., g.-d. art.* castilienei.
casting (angl.) 1. Concurs sportiv în care participanţii au dreptul la un număr de aruncări la ţintă cu lanseta, într-un timp limitat. 2. Selectare a actorilor pentru un film, un spectacol sau pentru emisiuni radiotelevizate. *s.n., art.* castingul.
castitate Însuşirea de a fi cast; nevinovăţie. *s.f., g.-d. art.* castităţii.
castor[1] Mamifer rozător semiacvatic, lung de circa 85 cm; biber. *s.m., pl.* castori.
castor[2] Blana castorului[1]. //Postav făcut din părul acestui animal. *s.n.*
castra *tr.* A extirpa glandele sexuale, provocând sterilitatea; a emascula. *vb. I, ind prez. 3* castrează.
castrare Acţiunea de a castra; castraţie. */~ radiologică* = suprimare funcţională a glandelor sexuale cu ajutorul razelor x. *~ a plantelor* = înlăturare a staminelor, a inflorescenţei mascule sau a indivizilor masculi. *s.f., g.-d. art.* castrării, *pl.* castrări.
castraţie (-ţi-e) (rar) Castrare. *s.f., art.* castraţia, *g.-d. art.* castraţiei, *pl.* castraţii, *art.* castraţiile.
castravecior Diminutiv al lui castravete. *s.m., pl.* castraveciori.
castravete Plantă leguminoasă cu tulpina târâtoare; fructul acestei plante. */A vinde ~ţi la grădinar* = a da explicaţii cuiva mai bine informat. *s.m., pl.* castraveţi.
castravete-de-mare (zool.) Holoturie. *s.m., pl.* castraveţi-de-mare.
castrist,-ă Referitor la Fidel Castro. *adj., pl.* castrişti,-ste.
castron Vas adânc în care se aduc la masă unele mâncăruri. *s.n., pl.* castroane.
castronaş Diminutiv al lui castron; castronel. *s.n., pl.* castronaşe.
castronel Castronaş. *s.n., pl.* castronele.
castru Tabără romană fortificată. *s.n., art.* castrul, *pl.* castre.
caş Produs alimentar preparat din lapte închegat şi stors. /(ir.) *E cu ~(ul) la gură* sau *încă nu i-a picat ~ul la gură*, se spune despre un tânăr (nepriceput, dar cu pretenţii). *s.n.*
caşa Stofă de lână, vopsită în culori deschise. *s.f., art.* caşaua, *g.-d. art.* caşalei.
caşalot Cetaceu din mările calde, asemănător cu balena. */Ulei de ~* = amestec de ceruri obţinut din capul de caşalot. *s.n., pl.* caşaloţi.
caşare 1. Acoperire a unei ţesături cu o peliculă care imită pielea. 2. Caşerare. *s.f., g.-d. art.* caşării.
caşă Mâncare preparată din arpacaş sau mei, cu multă grăsime. *s.f., art.* caşa, *g.-d. art.* caşei.
caşcaval Caş de oaie afumat, în formă de turtă sau de roată. /(fam.) *A se întinde la ~* = a avea pretenţii exagerate faţă de drepturile sau posibilităţile sale. *s.n., pl.* caşcavaluri.
caşectic,-ă (Persoană) care suferă de caşexie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* caşectici,-ce.
caşera *tr.* A lipi pe un carton o hârtie de calitate superioară pentru a-i oferi un aspect mai plăcut. *vb. I, ind. prez. 3* caşerează.
caşerare Acţiunea de a caşera. *s.f., g.-d. art.* caşerării.
caşerat,-ă 1. (despre cartoane) Cu suprafaţa lucioasă, obţinută prin aplicarea unei folii. 2. (despre ţesături) Confecţionat dintr-un amestec de tricot şi buret. *adj., pl.* caşeraţi,-te.
caşet (rar) 1. Carnet în care se înseamnă fiecare lecţie pe care o ţine un profesor. 2. Plic ştampilat din prima zi a emisiunii timbrelor. *s.n., pl.* caşete.
caşetă Capsulă mică, din amidon, care conţine praf medicamentos. *s.f., g.-d. art.* caşetei, *pl.* caşete.
caşeu Mască folosită la filmarea combinată pentru a acoperi o parte din cadru. *s.n., art.* caşeul.
caşexie Stare generală proastă a organismului, care se manifestă prin slăbire exagerată, anemie etc., ca urmare a înfometării sau a unor boli grave. *s.f., art.* caşexia, *g.-d. art.* caşexiei.
caşmir 1. Rasă de capre din Caşmir şi Tibet, cu părul foarte fin şi mătăsos. 2. Ţesătură moale şi fină produsă din părul de caşmir (1). *s.n., pl.* (2) caşmiruri.
cat Etaj. */~ul de jos* = parter. *s.n., pl.* caturi.
catabolism Dezasimilaţie. *s.n.*
cataclastic,-ă Referitor la cataclază. *adj., pl.* cataclastici,-ce.
cataclază Zdrobire şi deformare a mineralelor din roci datorită presiunii şi dislocărilor din scoarţa pământului. *s.f., g.-d. art.* cataclazei, *pl.* cataclaze.
cataclism 1. Schimbare bruscă, produsă în natură sub influenţa unor procese atmosferice, tectonice sau vulcanice nimicitoare. 2. (fig.) Răsturnare bruscă, distrugătoare, în viaţa socială. *s.n., pl.* cataclisme.
cataclismic,-ă (rar) Catastrofal. *adj., pl.* cataclismici,-ce.
catacombă Galerie subterană care servea ca loc de cult, de refugiu şi de înmormântare primilor creştini; (p. ext.) orice subterană lungă şi îngustă. *s.f., g.-d. art.* catacombei, *pl.* catacombe.
catadicsi *tr.* (fam.) A găsi de cuviinţă; a binevoi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* catadicsesc, *imperf. 3 sg.* catadicsea; *conj. prez. 3* să catadicsească.
catadioptru (-di-op-) (opt.) Ochi-de-pisică (pentru semnalizare la căruţe, biciclete etc.). *s.m., pl.* catadioptri, *art.* catadioptrii.
catafalc Postament înalt pe care se aşază sicriul unui mort până la înmormântare. *s.n., pl.* catafalcuri.
catafazie (med.) Tulburare a vorbirii, constând în repetarea mecanică a aceloraşi cuvinte. *s.f., art.* catafazia, *g.-d. art.* catafaziei, *pl.* catafazii, *art.* catafaziile.

cataforeză 1. Deplasarea către catod a particulelor dintr-o soluție coloidală sub acțiunea curentului electric. 2. Introducerea în organism a unor substanțe medicamentoase cu ajutorul ionizărilor prin curent continuu. *s.f., g.-d. art.* cataforezei.
catagrafia (-fi-a) *tr.* (înv.) A înregistra, a inventaria. *vb. I, ind. prez. 3* catagrafiază, *1 pl.* catagrafiem; *conj. prez. 3* să catagrafieze; *ger.* catagrafiind.
catagrafie (înv.) 1. Inventar. 2. Recensământ. *s.f., art.* catagrafia, *g.-d. art.* catagrafiei, *pl.* catagrafii, *art.* catagrafiile.
catahreză Figură de stil, care constă în transferarea înțelesului unui cuvânt asupra altui cuvânt cu sens apropiat. *s.f., g.-d. art.* catahrezei, *pl.* catahreze.
catahris (înv.) Abuz. *s.n., pl.* catahrisuri.
cataif Prăjitură preparată din tăiței însiropați și frișcă. *s.n., pl.* cataifuri.
catalan,-ă (Locuitor) din Catalonia (Spania). *adj., s.m.* și *f., pl.* catalani,-e.
catalană Limbă romanică vorbită de catalani. *s.f., g.-d. art.* catalanei.
catalază (chim.) Enzimă care catalizează descompunerea peroxidului de hidrogen în apă și oxigen. *s.f., g.-d. art.* catalazei.
catalectic (în sintagma) *Vers* ~ = vers care se termină cu un picior incomplet. *adj., pl.* catalectice.
catalepsie Sindrom patologic, caracterizat prin rigiditate bruscă a mușchilor și printr-o tulburare a funcțiilor cerebrale. *s.f., art.* catalepsia, *g.-d. art.* catalepsiei.
cataleptic,-ă Referitor la catalepsie, atins de catalepsie. *adj., pl.* cataleptici,-ce.
catalige Prăjini prevăzute cu suporturi pentru picioare, cu care se umblă prin locurile noroioase; picioroange. *s.f. pl.*
catalitic,-ă De cataliză. *adj., pl.* catalitici,-ce.
cataliza *tr.* A produce o cataliză. *vb. I, ind. prez. 3* catalizează.
catalizare Acțiunea de cataliza. *s.f., g.-d. art.* catalizării, *pl.* catalizări.
catalizator Substanță care accelerează o reacție chimică; catalizor. *s.m., pl.* catalizatori.
cataliză Accelerare sau încetinire a unei reacții chimice sub influența unor catalizatori. *s.f., g.-d. art.* catalizei, *pl.* catalize.
catalizor Catalizator. *s.m., pl.* catalizori.
catalog Registru, caiet, listă etc. care conține o înșiruire metodică de nume de ființe sau de lucruri, de titluri de cărți etc. *s.n., pl.* cataloage.
cataloga *tr.* 1. A înregistra într-un catalog. 2. (fig., depr.) A categorisi, a califica. *vb. I, ind. prez. 3* catalogează.
catalogare Acțiunea de a cataloga. *s.f., g.-d. art.* catalogării, *pl.* catalogări.
catalografie Ramură a biblioteconomiei care studiază principiile și metodele întocmirii cataloagelor. //Tehnica alcătuirii acestor cataloage. *s.f., art.* catalografia, *g.-d. art.* catalografiei.
catalpă Arbore decorativ, foarte înalt, cu frunze mari și cu flori albe, originar din America de Nord. *s.f., g.-d. art.* catalpei, *pl.* catalpe.
catamaran Ambarcațiune cu pânze care are două corpuri de plutire cuplate; pirogă cu două flotoare laterale. *s.n., pl.* catamarane.
catamenial,-ă (-ni-al) Care se produce în timpul sau imediat înaintea menstruației. *adj., pl.* catameniali,-e.
catamnează Studiul evoluției unei boli pe baza datelor obținute de la bolnav, după ieșirea din spital. *s.f., g.-d. art.* catamnezei.
catapeteasmă (la bisericile ortodoxe) Perete despărțitor între altar și restul bisericii; iconostas. *s.f., g.-d. art.* catepetesmei, *pl.* catapetesme.
cataplasmă Pastă obținută din plante medicinale, care se întinde pe o bucată de pânză și se aplică pe o parte bolnavă a corpului. *s.f., g.-d. art.* cataplasmei, *pl.* cataplasme.
cataplectic,-ă Referitor la cataplexie. *adj., pl.* cataplectici,-ce.
cataplexie Încetare bruscă și de scurtă durată a oricărei mișcări datorită unei emoții puternice. *s.f., art.* cataplexia, *g.-d. art.* cataplexiei.
catapulta *tr.* A lansa ceva cu o catapultă. *vb. I, ind. prez. 3* catapultează.
catapultare Acțiunea de a catapulta. *s.f., g.-d. art.* catapultării, *pl.* catapultări.
catapultă 1. Mașină antică de război cu care se aruncau asupra dușmanilor pietre sau substanțe inflamabile. 2. Dispozitiv pentru lansarea avioanelor de pe portavion. 3. Dispozitiv pentru aruncarea pilotului din avion, împreună cu scaunul sau cu cabina, în caz de pericol. *s.f., g.-d. art.* catapultei, *pl.* catapulte.
catar[1] Inflamație a mucoasei unui organ, însoțită adesea de secreție. ~ *nazal. s.n., pl.* cataruri.
catar[2]**,-ă** (Adept) al unei secte creștine din Evul Mediu care respingea ierarhia catolică și considera proprietatea privată un păcat. *adj., s.m.* și *f., pl.* catari,-e.
cataractă[1] Cădere naturală de apă; cascadă. *s.f., g.-d. art.* cataractei, *pl.* cataracte.
cataractă[2] Boală de ochi care constă în atrofierea cristalinului; albeață. *s.f., g.-d. art.* cataractei, *pl.* cataracte.
cataral,-ă De catar[1]. *adj., pl.* cataral,-e.
cataramă Piesă de metal, de os etc., cu care se încheie o cingătoare. /(fam.) *La* ~ = zdravăn. *Prieteni la* ~ = prieteni foarte buni. *s.f., g.-d. art.* cataramei, *pl.* catarame.
catarg 1. Stâlp de lemn sau tub metalic, montat vertical pe o navă pentru a susține pânzele sau antenele; arbore. 2. Construcție de metal care înlocuiește turnul de extracție în industria petrolieră. *s.n., pl.* catarge.
catarin (zool.) Catarinian. *s.m., pl.* catarini.
catarinian (-ni-an) (la pl.) Grup de primate superioare cu nările apropiate și cu coadă scurtă, care trăiesc în Africa, Asia și în unele insule australiene; (la sg.) maimuță din acest grup. *s.m., pl.* catarinieni.
cataroi (înv., reg.) 1. Apoplexie. 2. Guturai, gripă. *s.n.*
catastif (înv., fam.) Registru, condică. */A avea* (*pe cineva* sau *ceva însemnat* sau *scris*) *la* ~ sau *a trece pe cineva la* ~ = a ține evidența faptelor cuiva (pentru a se răzbuna pe el). [*var* catastih *s.n.*] *s.n., pl.* catastife.
catastih v. **catastif.**
catastrofal,-ă Care produce o catastrofă; dezastruos, groaznic. *adj., pl.* catastrofali,-e.
catastrofă Eveniment tragic de proporții; dezastru. *s.f., g.-d. art.* catastrofei, *pl.* catastrofe.
catastrofic,-ă Catastrofal. *adj., pl.* catastrofici,-ce.
catastrofism Teorie care atribuie cataclismelor schimbările geologice și biologice survenite pe suprafața terestră, ele fiind urmate de noi acte de creație. *s.n.*
catatermometru Instrument medical pentru măsurarea căldurii pierdute de corp din cauza curenților de aer și transpirației. *s.n., art.* catatermometrul, *pl.* catatermometre.
catavasie (-si-e) Cântare a unui canon despre coborârea lui Isus în iad. *s.f., art.* catavasia, *g.-d. art.* catavasiei, *pl.* catavasii, *art.* catavasiile.
catavasier (-si-er) Carte de ritual bisericesc care cuprinde catavasii; (p. ext.) rugăciunile vecerniei, utreniei etc. *s.n., pl.* catavasiere.
catazonă Totalitatea șisturilor cristaline formate în condițiile celui mai intens metamorfism regional. *s.f., g.-d. art.* catazonei, *pl.* catazone.

catâr 1. Animal domestic rezultat din împerecherea măgarului cu iapa sau a armăsarului cu măgărița. 2. (fig.) Om încăpățânat. *s.m., pl.* catâri.
catârcă Femela catârului. *s.f., g.-d. art.* catârcei, *pl.* catârce.
catch/catch-can (checi/checichen) (angl.) 1. Gen de lupte libere în care se poate folosi orice mijloc pentru înfrângerea adversarului. 2. Cântec liric englezesc, în stil polifonic, interpretat numai de bărbați. *s.n., art.* catch-ul/catch-canul.
catecolamină Compus aromatic de tipul adrenalinei. *s.f., g.-d. art.* catecolaminei, *pl.* catecolamine.
catedrală Biserică mare în care serviciul religios este oficiat de un arhiepiscop. *s.f., g.-d. art.* catedralei, *pl.* catedrale.
catedră 1. Pupitru așezat pe un postament, de la care vorbesc profesorii, oratorii etc. 2. Post în învățământ; funcția de profesor. //Unitate de bază într-o instituție de învățământ care reunește cadrele didactice de o anumită specialitate. */A vorbi de la ~* = a vorbi savant, livresc. *s.f., g.-d. art.* catedrei, *pl.* catedre.
categorial,-ă (-ri-al) Referitor la categorii. *adj., pl.* categoriali,-e
categoric,-ă (și adv.) Precis, hotărât; necondiționat. */Judecată ~* = judecată care afirmă sau neagă o relație sigură, necondiționată, între un obiect și o însușire a sa. *adj., pl.* categorici,-ce.
categorie 1. Noțiune fundamentală care exprimă însușirile și relațiile esențiale ale obiectelor și fenomenelor. 2. Grup de ființe, de obiecte sau de fenomene care au anumite elemente comune. */~ socială* = grup social care cuprinde, parțial, trăsăturile unei clase sociale. 3. (biol.) Fiecare dintre marile grupe de plante sau de animale înrudite sau asemănătoare. 4. Fiecare grupă dintr-o ramură sportivă, stabilită după greutatea concurenților, performanțele lor sportive sau vârstă. *s.f., art.* categoria, *g.-d. art.* categoriei, *pl.* categorii, *art.* categoriile.
categorisi *tr.* (fam.) 1. A așeza pe categorii. 2. A califica. [*var.* (înv.) catigorisi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* categorisesc, *imperf. 3 sg.* categorisea; *conj. prez. 3* să categorisească.
categorisire Acțiunea de a categorisi. *s.f., g.-d. art.* categorisirii, *pl.* categorisiri.
catehează Lecție de catehism (1) sau (p. ext.) de religie creștină. *s.f., g.-d. art.* catehezei, *pl.* catehèze.
catehism 1. Carte care cuprinde, sub formă de întrebări și răspunsuri, principiile religiei creștine. 2. Lucrare în care este expusă esența unei doctrine, a unei concepții. *s.n., pl.* catehisme.
catehiza *tr.* (înv.) A învăța pe cineva catehismul sau (p. ext.) dogmele religiei creștine. *vb. I, ind. prez. 3* catehizează.
catehizare (înv.) Acțiunea de a catehiza. *s.f., g.-d. art.* catehizării.
catehumen,-ă Persoană adultă pregătită pentru primirea botezului (în creștinismul primitiv). *s.m., pl.* catehumeni; *s.f., g.-d. art.* catehumenei, *pl.* catehumene.
catenar,-ă Dispus în lanț. */Suspensie ~* = sistem de susținere a firului aerian de contact pentru tracțiune electrică, prin suspendarea acestuia de un cablu de oțel, de care este prins prin fire verticale. *adj., pl.* catenari,-e.
catenă 1. Lanț de încrețituri ale scoarței terestre, formate sub influența unor presiuni laterale. 2. Lanț de atomi, legați între ei prin valențe simple sau multiple. 3. (înv.) Lanț (la ceas, la ochelari etc.). *s.f., g.-d. art.* catenei, *pl.* catene.
caterincă Flașnetă. /(arg.) *A face ~* = a ironiza (pe cineva). *s.f., g.-d. art.* caterincii, *pl.* caterinci.
catering (keitâring) (angl.) Serviciu de asigurare a mâncării (conservate prin frig), de către firme specializate, la bordul avioanelor, în instituții, la sedii de firme etc. *s.n., art.* cateringul.
caterisi *tr.* A răspopi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* caterisesc, *imperf. 3 sg.* caterisea; *conj. prez. 3* să caterisească.
caterpilar Tractor pe șenile, folosit în special la lucrări rutiere. *s.n., pl.* caterpilare.
catetă Fiecare dintre cele două laturi care alcătuiesc unghiul drept al unui triunghi dreptunghic. *s.f., g.-d. art.* catetei, *pl.* catete.
cateter Instrument folosit pentru explorarea unei cavități a organismului. //Tijă specială folosită pentru dilatarea vaselor sangvine. *s.n., pl.* catetere.
cateterism (med.) Introducere a unui cateter într-o cavitate sau într-un canal al organismului în scopul stabilirii diagnosticului ori în scop curativ. *s.n.*
cateteriza *tr.* (med.) A explora cu ajutorul cateterului. *vb. I, ind. prez. 3* cateterizează.
catetometru Aparat pentru măsurarea diferențelor de înălțime. *s.n., art.* catetometrul, *pl.* catetometre.
catgut Fir obținut din intestinul unor animale, folosit la cusături chirurgicale. *s.n., pl.* catguturi.
catharsis (th *pron.* t) (gr.) 1. (lit.) Purificare a spiritului cu ajutorul artei, prin participarea afectivă la aceasta. 2. (în psihanaliză) Efect terapeutic obținut prin descărcarea unei trăiri refulate. *s.n.*
cathartic,-ă (th *pron.* t) (lit.) Purificator. *adj., pl.* cathartici,-ce.
catifea Țesătură moale, pufoasă din mătase, lână, bumbac etc.; velur. *s.f., art.* catifeaua, *g.-d. art.* catifelei, *pl.* catifele, *art.* catifelele.
catifelat,-ă 1. Cu aspect de catifea; moale, pufos. 2. (fig., despre voce sau sunet) Plăcut, mângâietor. *adj., pl.* catifelați,-te.
catifelin,-ă (rar) Cu aspect de catifea. *adj., pl.* catifelini,-e.
catifeliu,-ie (rar) (Ca) de catifea. *adj., pl.* catifelii.
catigorie (înv.) Clevetire, calomnie. *s.f., art.* catigoria, *g.-d. art.* catigoriei, *pl.* catigorii, *art.* catigoriile.
catigorisi v. **categorisi.**
catiheț (înv.) Profesor de religie. *s.m., pl.* catiheți.
catihetic,-ă Care ține de catiheți, de învățământul religios. *adj., pl.* catihetici,-ce.
catihis (înv.) Catehism. *s.n.*
catihisi *tr.* (înv.) A catehiza. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* catihisesc, *imperf. 3 sg.* catihisea; *conj. prez. 3* să catihisească.
catiilinară 1. (la pl.) Titlul celor patru discursuri ale lui Cicero împotriva lui Catilina. 2. (fig.) Apostrofă vehementă la adresa cuiva. *s.f., g.-d. art.* catilinarei, *pl.* catilinare.
cation (-ti-on) Ion încărcat cu sarcină electrică pozitivă, care este atras de catod. *s.m., pl.* cationi.
cationic,-ă (-ti-on) (chim.) De cation. *adj., pl.* cationici,-ce.
catismă (înv.) Parte dintr-un psalm după citirea căreia se face pauză. *s.f., g.-d. art.* catismei, *pl.* catisme.
catoblepas 1. Animal fabulos despre a cărui privire se credea că omoară pe cei asupra cărora era ațintită. 2. Specie de pește veninos. *s.m., pl.* catoblepași.
catod 1. Electrod prin care iese curentul dintr-un mediu conductor. 2. Electrod al unui tub electronic care emite electroni. *s.m., pl.* catozi.
catodic,-ă Referitor la catod. */Lampă ~* = lampă emițătoare de electroni. *Raze ~* = fascicul de electroni emiși de catodul unui tub de descărcare electrică. *adj., pl.* catodici,-ce.
catodoluminescență/catodoiuminiscență Luminescență a unui material pe care cade un fascicul de

raze catodice. *s.f., g.-d. art.* catodoluminescenței/catodoluminiscenței.
catolic,-ă (Adept) al catolicismului. */A fi mai ~ decât papa* = a fi exagerat în ceea ce spune, crede sau face. *adj., s.m.* și *f., pl.* catolici,-ce.
catolicism Confesiune creștină care recunoaște primatul papei de la Roma, iar în materie de credință, purcederea Sfântului Duh de la Dumnezeu-Tatăl și de la Dumnezeu-Fiul, existența purgatoriului etc. *s.n.*
catoliciza *tr.* și *refl.* A face să treacă sau a trece la catolicism. *vb. I, ind. prez. 3* catolicizează.
catolicizare Acțiunea de a (se) catoliciza. *s.f., g.-d. art.* catolicizării, *pl.* catolicizări.
catometru Aparat folosit pentru controlul mărimilor caracteristice ale tuburilor electronice. *s.n., art.* catometrul, *pl.* catometre.
catonic,-ă (rar) Aspru, sever. *adj., pl.* catonici,-ce.
catoptrică Capitol al opticii care studiază fenomenele de reflexie a luminii. *s.f., g.-d. art.* catoptricii.
catrafuse (fam.) Obiecte casnice mărunte (și în dezordine). */A-și lua* (sau *a-și strânge*) *~le* = a se pregăti de plecare; (p. ext.) a pleca pe furiș. *s.f. pl.*
catralion (-li-on) (fam.) Număr foarte mare (de ordinul milioanelor). *s.n., pl.* catralioane.
catran 1. Gudron. */A se face ~* (*de mânie* sau *de supărare*) = a se supăra foarte tare. 2. (fig.) Supărare mare; venin. *Are ~ la inimă.* 3. (pop.) *~ de...* = extrem de... *~ de scump. s.n., pl.* catranuri.
catren Strofă sau poezie formată din patru versuri. *s.n., pl.* catrene.
catrință Obiect de îmbrăcăminte din portul național al femeilor românce, care constă dintr-o bucată dreptunghiulară de stofă, care se poartă ca fustă sau ca șorț. *s.f., g.-d. art.* catrinței, *pl.* catrințe.
cața Cuvânt care imită strigătul cotofanei. *interj.*
cățaveică Haină țărănească scurtă (și îmblănită), purtată de femei. *s.f., g.-d. art.* cățaveicii, *pl.* cățaveici.
cață[1] (fam.) Persoană rea și cicălitoare. *s.f., g.-d. art.* cățe, *pl.* cațe.
cață[2] (reg.) Băț lung cu cârlig la vârf, cu care ciobanii prind oile. *s.f., g.-d. art.* cățe, *pl.* cațe.
căuă (reg.) Ființă imaginară înspăimântătoare, cu care sunt speriați copii. *s.f., art.* căua.
cauc[1] Potcap purtat de călugări. *s.n., pl.* cauce.
cauc[2]**/cauc**[2] Vas, căuș. *s.n., pl.* cauce/cauce.
caucazian,-ă (ca-u-, -zi-an) (Persoană) care aparține uneia dintre populațiile Caucazului. *adj., s.m.* și *f., pl.* caucazieni,-e.
cauciuc (ca-u-) 1. Produs industrial, elastic și rezistent, obținut din latexul unor arbori tropicali sau pe cale chimică. 2. (p. ext.) Anvelopă pentru roți. *s.n., pl.* (2) cauciucuri.
cauciuca (ca-u-) *tr.* A acoperi cu un strat de cauciuc sau a impregna cu cauciuc un obiect (mai ales o textilă). *vb. I, ind. prez. 3* cauciuchează.
cauciucare (ca-u-) Acțiunea de a cauciuca. *s.f., g.-d. art.* cauciucării, *pl.* cauciucări.
caudal,-ă (ca-u-) De la coadă. *adj., pl.* caudali,-e.
caudat (ca-u-) (la pl.) Ordin de amfibieni cu coadă; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* caudate.
caudifer,-ă (cau-) (rar) Care are, care poartă coadă. *adj., pl.* caudiferi,-e.
caudillism (cau-, ll *pron.* li) (hisp.) Conducere tiranică, exercitată de dictatori, în unele țări de limbă spaniolă. *s.n.*
caudillo (cau-, ll *pron.* li) (hisp.) Nume dat dictatorilor din țările vorbitoare de limbă spaniolă; (p. ext.) persoană căreia i se dă acest nume. *s.m., pl.* caudillo.
caudine (cau-) (în expr.) *A trece pe sub furcile ~* = a impune învinsului condiții umilitoare; (fig.) a supune unei critici severe. *adj. pl.*
caulescent,-ă (cau-) (despre plante) Cu tulpină aeriană. *adj., pl.* caulescenți,-te.
caulifloríe (cau-) (bot.) Apariție a florilor unor arbori tropicali direct pe tulpină. *s.f., art.* caulifloria, *g.-d. art.* cauliflorii.
cauper (cau-) Instalație pentru preîncălzirea aerului din furnale prin arderea gazelor secundare. *s.n., pl.* caupere.
caustic,-ă 1. (despre substanțe chimice) Care distruge țesuturile animale sau vegetale. 2. (fig.) Mușcător, sarcastic. *adj., pl.* caustici,-ce.
caustică (fiz.) Pată luminoasă de forma unei suprafețe, care înfățoară razele reflectate sau refractate într-un sistem optic, reprezentând imaginea deformată a unei surse de lumină. *s.f., g.-d. art.* causticii.
causticitate (ca-us-) 1. Proprietate a unor substanțe de a fi caustice (1). 2. (fig., despre oameni) Tendința de a fi caustic. *s.f., g.-d. art.* causticității.
caustobiolit (ca-us-, -bi-o-) Rocă de origine organică având proprietatea de a arde. *s.n., pl.* caustobiolite.
cauter (ca-u-) Instrument chirurgical folosit la cauterizare. *s.n., pl.* cautere.
cauteriza (ca-u-) *tr.* A distruge un țesut bolnav cu ajutorul cauterului sau al unei substanțe caustice. *vb. I, ind. prez. 3* cauterizează.
cauterizare (ca-u-) Acțiunea de a cauteriza. *s.f., g.-d. art.* cauterizării, *pl.* cauterizări.
cauțiune (ca-u-ți-u-) 1. Sumă de bani depusă drept garanție a îndeplinirii unei obligații. 2. (jur.) Sumă depusă pentru eliberarea provizorie a unei persoane aflate în anchetă penală. *s.f., g.-d. art.* cauțiunii, *pl.* cauțiuni.
cauza (ca-u-) *tr.* A fi cauza a ceva; a pricinui, a provoca. *vb. I, ind. prez. 3* cauzează.
cauzal,-ă (ca-u-) Referitor la cauză, de cauză. */Propoziție ~* = propoziție subordonată care arată cauza care determină acțiunea din propoziția regentă. *Conjuncție ~* = conjuncție care introduce o propoziție cauzală. *adj., pl.* cauzali,-e.
cauzalgie (ca-u-) Senzație de arsură care însoțește uneori rănile, datorită lezării nervilor simpatici din zona respectivă. *s.f., art.* cauzalgia, *g.-d. art.* cauzalgiei, *pl.* cauzalgii, *art.* cauzalgiile.
cauzalism (ca-u-) Concepție filosofică bazată pe cauzalitate. *s.n.*
cauzalist,-ă (ca-u-) (Adept) al cauzalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* cauzaliști,-ste.
cauzalitate (ca-u-) Raport obiectiv între cauză și efect. */~ inelară* = feedback. *s.f., g.-d. art.* cauzalității.
cauzativ[1] (ca-u-) (gram.) Element care indică o cauză. *s.n.*
cauzativ[2]**,-ă** (ca-u-) (gram.) Care enunță sau introduce o cauză. *Conjuncție ~. /Verb ~* = verb factitiv. *adj., pl.* cauzative.
cauzator,-oare (ca-u-) Care cauzează ceva. *adj., pl.* cauzatori,-oare.
cauză (ca-u-) 1. Ceea ce determină existența unui lucru, a unui fenomen. 2. Problemă socială importantă care preocupă o colectivitate umană. */În cunoștință de ~* = cunoscând bine despre ce este vorba. *A face ~ comună* (cu cineva) = a-și uni interesele cu altcineva. 3. (jur.) Proces, judecată. */A avea câștig de ~* = a câștiga. *A da* (cuiva) *câștig de ~* = a se pronunța în favoarea cuiva. (*A fi*) *în ~* = (a fi) interesat de ceva. *A pleda ~a cuiva* = a apăra interesele cuiva. *s.f., g.-d. art.* cauzei, *pl.* cauze.
cav,-ă Care are o cavitate. */Venă ~* = fiecare dintre cele două vene care transportă sângele la inimă. *adj., pl.* cavi,-e.
cavaf (înv.) Pantofar, cizmar. *s.m., pl.* cavafi.
caval[1] Fluier mare ciobănesc. *s.n., pl.* cavale.
caval[2] Șanțuleț prin care trece apa printre straturile de legume. *s.n., pl.* cavaluri.

cavalcadă Plimbare călare făcută în grup; alergare pe cai. *s.f., g.-d. art.* cavalcadei, *pl.* cavalcade.
cavaler 1. (în Evul Mediu) Nobil învestit de rege sau de un reprezentant al lui. 2. Titlu onorific acordat în unele țări persoanelor distinse cu anumite decorații. 3. Om amabil, binevoitor. 4. (rar) Tânăr necăsătorit. *I~ de onoare* = tânăr necăsătorit care îi însoțește pe miri la cununie. *s.m., pl.* cavaleri.
cavaleresc,-ească De cavaler; nobil, generos. *adj., pl.* cavaleresti.
cavalerește În felul cavalerilor; sincer, deschis. *adv.*
cavalerie[1] (-ri-e) Parte a armatei care folosește calul ca mijloc de transport și de luptă; grup de soldați dintr-o astfel de unitate; cavalerime, călărime. *s.f., art.* cavaleria, *g.-d. art.* cavaleriei, *pl.* cavalerii, *art.* cavaleriile.
cavalerie[2] (înv.) 1. Instituția sau ordinul cavalerilor. 2. Decorație, grad în ordinul de cavaler. *s.f., art.* cavaleria, *g.-d. art.* cavalerjei, *pl.* cavalerii, *art.* cavalerjile.
cavalerime (înv.) Cavalerie[1]. *s.f., g.-d. art.* cavalerimii.
cavalerism Purtare nobilă, de cavaler (3); amabilitate; vitejie. *s.n.*
cavalerist Militar din cavalerie[1]. *s.m., pl.* cavaleriști.
cavalet 1. Postament pe care se așază ambarcațiunile la bordul unei nave sau pe uscat. 2. Suport de lemn, fixat provizoriu pe cofrajul unui planșeu de beton, pe care se sprijină dreptarul cu care se face nivelarea planșeului după turnarea betonului. *s.n., pl.* cavalete.
cavalier (-li-er) 1. Terasă înaltă, construită într-o fortificație, pentru amplasarea tunurilor. 2. Fâșie de pământ sau de alte materiale de-a lungul unui drum, formată prin curățarea șanțurilor. *s.n., pl.* cavaliere.
cavalin,-ă (rar) De cal; cabalin. *Rasă ~. adj., pl.* cavalini,-e.
cavas (înv.) Agent de poliție; jandarm. *s.m., pl.* cavași.
cavatină Piesă vocală de mici proporții dintr-o operă. *s.f., g.-d. art.* cavatinei, *pl.* cavatine.
cavernă 1. Peșteră. 2. Cavitate patologică (mai ales în plămâni). *s.f., g.-d. art.* cavernei, *pl.* caverne.
cavernicol,-ă De peșteră, specific peșterii. *adj., pl.* cavernicoli,-e.
cavernogramă Curbă reprezentând variația diametrului unei găuri de sondă în funcție de adâncime. *s.f., g.-d. art.* cavernogramei, *pl.* cavernograme.
cavernometrie Operație de măsurare și de înregistrare a variației diametrului unei găuri de sondă în funcție de adâncime. *s.f., art.* cavernometria, *g.-d. art.* cavernometriei.
cavernometru Aparat folosit în cavernometrie. *s.n., art.* cavernometrul, *pl.* cavernometre.
cavernos,-oasă 1. Care prezintă caverne. 2. (fig., despre voce) Cu timbru gros, înfundat. *adj., pl.* cavernoși,-oase.
caviar (-vi-ar) Icre negre preparate cu sare. *s.n.*
cavicorn,-ă I. *adj.* (despre cornute) Cu coarnele goale în interior. II. *s.m.* Animal cavicorn (I). *adj., s.m., pl.* cavicorni,-e.
cavilă 1. Piesă în formă de ac, din lemn tare sau din oțel, folosită la matisarea parâmelor. 2. Măner așezat la extremitatea spițelor timonei. *s.f., g.-d. art.* cavilei, *pl.* cavile.
caviliră (-li-e-) Rastel pentru cavile la piciorul catargului. *s.f., g.-d. art.* caviliérei.
cavitar,-ă (despre corpuri) Gol în interior. *adj., pl.* cavitari,-e.
cavitate 1. Adâncitură, scobitură într-un corp solid. 2. (anat.) Spațiu gol în corpul omului sau al animalelor, în care se află anumite organe. *s.f., g.-d. art.* cavității, *pl.* cavități.
cavitație (-ți-e) Fenomen de producere, într-un curent de lichid, a unui vid parțial, în care se formează bule de vapori sau de gaze care pot coroda pereții conductei, prin care circulă lichidul, palele turbinelor etc. *s.f., art.* cavitația, *g.-d. art.* cavitației, *pl.* cavitații, *art.* cavitațiile.
cavou Construcție într-un cimitir, cu una sau mai multe cripte. *s.n., art.* cavoul, *pl.* cavouri.
caz 1. Împrejurare, circumstanță, situație. *I~ de forță majoră* = situație în care cineva nu poate acționa după voința sa, din cauza unor împrejurări mai puternice. *~-limită* = caz ieșit din comun. *~ de conștiință* = împrejurare în care cineva ezită între sentimentul datoriei și un interes propriu. *A face ~ de ceva* = a acorda prea mare importanță unui lucru. *A face ~ de cineva* = a scoate în evidență meritele cuiva în mod exagerat. 2. Eveniment, întâmplare. 3. (med., cu determinant) Îmbolnăvire, boală. 4. (gram.) Fiecare dintre formele prin care se exprimă funcțiile sintactice ale substantivului, pronumelui, adjectivului, articolului și numeralului. *s.n., pl.* cazuri.
caza *tr.* A instala pe cineva temporar într-o locuință. *vb. I, ind. prez. 3* cazează.
cazac 1. Membru al unei populații care s-a așezat în regiunile de margine ale statelor rus și polono-lituanian și care, în schimbul unor privilegii, avea anumite obligații militare. 2. (în Rusia, începând cu secolul al XVII-lea) Soldat dintr-o unitate de cavalerie. *s.m., pl.* cazaci.
cazacă Bluză cu mâneci largi, lungă până mai jos de talie, încheiată la gât într-o parte. *s.f., g.-d. art.* cazacei, *pl.* cazace.
cazacîncă (reg.) Dansul căzăceasca. *s.f., g.-d. art.* cazacîncii.
cazacioc Dansul căzăceasca. *s.n., pl.* cazaciocuri.
cazacliu (înv.) Negustor care făcea comerț cu vinuri, cu blănuri etc., între Ucraina și Moldova. *s.m., art.* cazacliul, *pl.* cazacliі, *art.* cazacliii.
cazan 1. Vas mare de metal, care servește în gospodărie sau în tehnică la încălzit sau la fiert. 2. (și în sintagma *~ cu aburi*) Rezervor metalic în care se introduce apă pentru a fi încălzită sau transformată în abur necesar în centralele termoenergetice, în industria textilă etc. //Instalație formată dintr-un vas prin care trec tuburi, folosită la distilarea alcoolului. 3. (geogr.) Căldare (B). *s.n., pl.* cazane.
cazangerie 1. Atelier în care se produc și se repară cazane, cisterne etc. 2. Meseria cazangiului. *s.f., art.* cazangeria, *g.-d. art.* cazangerjei, *pl.* (1) cazangerii, *art.* cazangeriile.
cazangiu Muncitor care lucrează într-o cazangerie. *s.m., art.* cazangiul, *pl.* cazangii, *art.* cazangiii.
cazanie (-ni-e) 1. Predică. 2. Carte religioasă care cuprinde predici. *s.f., art.* cazania, *g.-d. art.* cazaniei, *pl.* cazanii, *art.* cazaniile.
cazanier,-ă (-ni-er) Care se complace în a rămâne la el acasă; sedentar. *adj., pl.* cazanieri,-e.
cazare Acțiunea de a caza. *s.f., g.-d. art.* cazării, *pl.* cazări.
cazarmament Totalitatea obiectelor de pat pe care le primește un militar sau (p. ext.) un muncitor pe șantier. *s.n.*
cazarmă 1. Ansamblu de clădiri și construcții destinate militarilor. 2. *~a echipajului* = compartiment destinat echipajului, situat sub puntea unei nave de luptă. *s.f., g.-d. art.* cazărmii, *pl.* cazărmi.
cazeificare (-ze-i-) Proces caracteristic tuberculozei, care se manifestă prin transformarea țesutului necrozat într-o masă amorfă. *s.f., g.-d. art.* cazeificării.
cazeină (-ze-i-) Proteină care se găsește în lapte și care este cea mai importantă componentă a brânzeturilor; cazeinogen. *s.f., g.-d. art.* cazeinei.
cazeinogen (-ze-i-) Cazeină. *s.n.*
cazemată 1. Construcție militară de apărare, făcută din lemn, pământ sau beton armat, în care sunt instalate

diferite mijloace de luptă. 2. Compartiment blindat pe nave, unde sunt instalate tunurile de calibru mijlociu. *s.f., g.-d. art.* cazematei, *pl.* cazemate.

cazic (reg.) Țăruș de lemn (având la capăt un inel de oțel), care se introduce în pământ, pe malul unei ape, pentru legarea ambarcațiunilor. *s.m., pl.* cazici.

cazier (-zi-er) 1. Dulap compartimentat în care se pun dosare, acte etc. 2. (jur.) ~ *judiciar* = fișă de evidență în care se consemnează antecedentele penale ale unei persoane. //Serviciu care ține evidența acestor fișe. 3. (tipogr.) Dulăpior în care se păstrează literele. *s.n., pl.* caziere.

cazino v. **cazinou.**

cazinou Local public, în stațiuni turistice, cu restaurant, săli de dans, săli pentru jocuri de noroc etc. [*var.* cazino *s.n.*] *s.n., art.* cazinoul, *pl.* cazinouri.

cazma Unealtă alcătuită dintr-o lamă metalică și o coadă de lemn, folosită la săpat pământul. *s.f., art.* cazmaua, *g.-d. art.* cazmalei, *pl.* cazmale, *art.* cazmalele.

cazna 1. Chin, supliciu. 2. Asuprire, nedreptate. 3. Străduință, efort. *s.f., g.-d. art.* caznei, *pl.* cazne.

cazon,-ă 1. De cazarmă; milităresc. 2. (peior.) Aspru, rigid. *adj., pl.* cazoni,-e.

cazual,-ă (-zu-al) 1. Întâmplător, accidental. 2. (gram.) Care arată cazul gramatical. *Desinență* ~. *adj., pl.* cazuali,-e.

cazualism (-zu-a-) Concepție filosofică conform căreia întâmplarea determină evoluția lumii, precum și ordinea în care se succed evenimentele. *s.n.*

cazualitate (-zu-a-) Calitatea a ceea ce este cazual (1). *s.f., g.-d. art.* cazualității.

cazuar (-zu-ar) Gen de păsări mari din Oceania, asemănătoare cu struțul, având o creastă cornoasă pe frunte, ale cărei pene negre sunt întrebuințate ca podoabă. *s.m., pl.* cazuari.

cazuist,-ă Persoană care aplică metodele cazuisticii, care se servește de argumente subtile în aparență, dar false în fond. *s.m., pl.* cazuiști; *s.f., g.-d. art.* cazuistei, *pl.* cazuiste.

cazuistic,-ă Referitor la cazuistică. *adj., pl.* cazuistici,-ce.

cazuistică 1. Parte a scolasticii medievale, care încerca să rezolve cazurile de conștiință printr-o interpretare abilă a normelor etice. //(p. ext.) Argumentare subtilă, în susținerea unor teze false sau îndoielnice. 2. Sistem de investigații, care se bazează pe cazuri individuale, particulare. 3. (med.) Totalitatea cazurilor de boală de un anumit profil, studiate și tratate. *s.f., g.-d. art.* cazuisticii, *pl.* cazuistici.

cazulcă Unealtă folosită la pescuitul peștilor răpitori, în timpul iernii, sub gheață. *s.f., g.-d. art.* cazulcii, *pl.* cazulci.

că 1. (introduce propoziții subordonate) *Mi-a spus* ~ *vine. Vino* ~*-i târziu.* 2. (adversativ) *Numai* ~ = dar, însă. 3. Într-adevăr, așa e. ~ *bine zici.* 4. De ce (nu)! ~ *nu mai pleacă odată!* 5. Doar. *conjct.*

căca (pop.) 1. *refl.* (fiziol.) A defeca. 2. *tr.* A murdări. *vb. I, ind. prez. 3* cacă.

căcare (pop.) Acțiunea de a (se) căca; defecare. *s.f., g.-d. art.* căcării, *pl.* căcări.

căcat (pop.) 1. (fiziol.) Excrement (de om). 2. Fleac, lucru fără importanță. (1) *s.m./*(2) *s.n., pl.* căcați/căcaturi.

căcăcios,-oasă 1. (fiziol.) Care iese des afară. 2. (fig.) Fricos, slab de înger. *adj., pl.* căcăcioși,-oase.

căcălău (pop.) Grămadă mare. *s.n.*

căcănar 1. (pop.) Vidanjor. 2. (depr.) Om neserios. *s.m., pl.* căcănari.

căcărează Baligă de oaie, de capră etc. *s.f., g.-d. art.* căcărezei, *pl.* căcăreze.

căci Pentru că, deoarece, fiindcă. *conjct.*

căciular 1. Meseriaș care lucrează căciuli. 2. Infanterist în vechea armată română. *s.m., pl.* căciulari.

căciulă 1. Acoperământ pentru cap, făcut din blană de oaie sau de alt animal. *Bună ziua,* ~ *(că stăpânu-tău n-are gură)!* se zice, în bătaie de joc, unuia care nu salută. *A-și lua* (sau *a-și scoate*) ~*a* (*de pe cap*) = a-și descoperi capul în semn de salut sau de respect. *La așa cap, așa* ~ = cum e omul, așa e și purtarea lui. *A-i ieși* (cuiva) *părul prin* ~ = a) a i se urî așteptând; b) a o duce greu, a sărăci. *A fi* (sau *a se simți, a se ști*) *cu musca pe* ~ = a se simți vinovat. (*Asta* sau aia *e*) *altă* ~ = (asta e) altă treabă, altceva. *A da cu* ~ *în câini* = a fi cu chef, a-și face de cap. (*Bun de*) *să dai cu* ~*a în câini* = foarte gustos. 2. (fig.) Persoană, individ. 3. Obiect în formă de căciulă (1) întrebuințat ca acoperământ pentru coșuri, canale etc. //Partea superioară a ciupercii. *s.f., g.-d. art.* căciulii, *pl.* căciuli.

căciuleală Căciulire. *s.f., g.-d. art.* căciulelii, *pl.* căciuleli.

căciuli *refl.* A se ploconi pentru a obține ceva; a se umili. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se căciulește, *imperf. 3 sg.* se căciulea; *conj. prez. 3* să se căciulească.

căciulie 1. Căpățână de usturoi. 2. Măciulie de mac. *s.f., art.* căciulia, *g.-d. art.* căciuliei, *pl.* căciulii, *art.* căciuliile.

căciulire Faptul de a se căciuli; ploconire, căciuleală. *s.f., g.-d. art.* căciulirii, *pl.* căciuliri.

căciuliță 1. Diminutiv al lui căciulă (1). 2. Un fel de bonetă purtată de femei și de copii. *s.f., g.-d. art.* căciuliței, *pl.* căciulițe.

căciuloi Augmentativ al lui căciulă. *s.n., pl.* căciuloaie.

căciur,-ă v. **caciur**

cădea A. *intr.* 1. A se deplasa de sus în jos din cauza greutății proprii; a se lăsa în jos; a pica. 2. A se răsturna, a se prăvăli. /*A* ~ (*bolnav*) *la pat* = a se îmbolnăvi. *A* ~ *în picioare* = a ieși cu abilitate dintr-o situație grea. *A* ~ *din picioare* = a nu mai putea sta de oboseală. 3. (despre frunze, flori, păr etc.) A se desprinde din locul de unde era fixat. //A se așeza în genunchi înaintea cuiva pentru a-i cere iertare, a-i arăta supunere etc.; a ruga pe cineva cu stăruință (și umilință). B. *intr.* (fig.) 1. A muri (în luptă). 2. (despre orașe, poziții strategice) A ajunge în mâinile adversarului. 3. (despre guverne, legi) A-și înceta existența. 4. A nimeri din întâmplare, pe neașteptate într-un loc sau într-o situație. /*A* ~ *pe* (sau *la*) *mâna cuiva* = a ajunge la discreția cuiva. *A-i* ~ *cuiva* (*cu*) *drag* (sau *la inimă*) = a-i fi cuiva pe plac, a-i deveni drag, a-i stârni cuiva dragostea. *A* ~ *pe gânduri* = a fi îngândurat. *A-i* ~ *bine* = a-i plăcea, a-i prii. *A-i* ~ *rău* = a nu-i conveni. *A* ~ *la învoială* (sau *de acord*) = a ajunge la o înțelegere. *A* ~ *în sarcina* (sau *în competența, în atribuțiile*) *cuiva* = a-i reveni cuiva. *A* ~ *la pace* = a se împăca. //(la ghici-tul în cărți) A se vedea, a se arăta. C. *refl. unipers.* A reveni cuiva, a se cuveni. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cad, *1 pl.* cădem, *2 pl.* cădeți; *conj. prez. 3* să cadă; *imper. 2. sg.* cazi, *2 pl.* cădeți; *ger.* căzând; *part.* căzut.

cădelnița 1. *intr.* A mișca dintr-o parte în alta cădelnița, pentru a tămâia. 2. *tr.* (fig.) A aduce cuiva laude exagerate, lingușitoare. *vb. I, ind. prez. 3* cădelnițează.

cădelniță Vas de metal în care se arde tămâie la slujbele religioase. *s.f., g.-d. art.* cădelniței, *pl.* cădelnițe.

cădenie (-ni-e) (înv.) Cuviință. *s.f., art.* cădenia, *g.-d. art.* cădeniei.

cădere 1. Deplasare de sus în jos a unui lucru sub efectul gravitației; răsturnare, surpare. /~ *de apă* = cascadă (1). 2. (anat.) Deplasare a unui organ din poziția sa normală. 3. Diferență dintre valorile unei mărimi în două puncte diferite. ~ *de potențial.* /(med.) ~ *de tensiune* = scădere a tensiunii arteriale sub limita normală. 4. (fig.) Ocupație, cucerire. 5. (fig.) Nereușită, eșec. 6. Competență, drept. *Nu are* ~*a să vorbească. s.f., g.-d. art.* cădерii, *pl.* căderi.

cădi *intr.* (rar) A cădelnița, a tămâia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cădesc, *imperf. 3 sg.* cădea; *conj. prez. 3* să cădească.
cădire (rar) Acțiunea de a cădi. *s.f., g.-d. art.* cădirii, *pl.* cădiri.
căftănel (rar) Diminutiv al lui caftan. *s.n., pl.* căftănele.
căftăni *tr.* 1. (înv.) A numi pe cineva domn sau într-un rang de boierie. 2. (fig., fam.) A bate, a lovi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* căftănesc, *imperf. 3 sg.* căftănea; *conj. prez. 3* să căftănească.
căftănie (înv.) Privilegiul de a purta caftan. *s.f., art.* căftănia, *g.-d. art.* căftăniei.
căi *refl.* A-i părea rău, a regreta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se căiește, *imperf. 3 sg.* se căia; *conj. prez. 3* să se căiască.
căierel (rar) Diminutiv al lui caier. *s.n., pl.* căierele.
căimăcămie Formă de guvernământ provizoriu, în timpul cât tronul era vacant sau în timpul absenței domnitorului; locotenență domnească. *s.f., art.* căimăcămia, *g.-d. art.* căimăcămiei, *pl.* căimăcămii, *art.* căimăcămiile.
căina (că-i-) 1. *refl.* A se tângui, a se văita. 2. *tr.* A compătimi, a deplânge. [*var.* căini *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* căinează.
căinare (că-i-) Acțiunea de a (se) căina. *s.f., g.-d. art.* căinării, *pl.* căinări.
căini v. **căina.**
căință Părere de rău, regret. *s.f., g.-d. art.* căinței, *pl.* căințe.
căișor (că-i-) 1. Diminutiv al lui cal. 2. (la pl.) Căluței (2). *s.m., pl.* căișori.
căiță (pop.) Bonetă, scufie. *s.f., g.-d. art.* căiței, *pl.* căițe.
călacan v. **calaican.**
călare[1] Încălecat. *adv.*
călare[2] Pe un cal. */Nici ~, nici pe jos* = nici așa, nici așa. *A fi ~ pe situație* = a domina o situație, a se simți sigur într-o anumită împrejurare. *adj., pl.* călări.
călăfătui *tr.* A astupa cu calafat; a calfata. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* călăfătuiesc, *imperf. 3 sg.* călăfătuia; *conj. prez. 3* să călăfătuiască.
călăfătuire Acțiunea de a călăfătui. *s.f., g.-d. art.* călăfătuirii, *pl.* călăfătuiri.
călămară v. **călimară.**
călăraș 1. (la pl., în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Corp militar de slujitori auxiliari ai domniei; (la sg.) membru al acestui corp militar. //(înv.) Ostaș de cavalerie. 2. Coardă de rod la vița-de-vie. *s.m., pl.* călărași.
călărășean,-ă (Locuitor) din municipiul Călărași. *adj., s.m., pl.* călărășeni,-e.
călărășeancă Locuitoare din municipiul Călărași. *s.f., g.-d. art.* călărășencei, *pl.* călărășence.
călăresc,-ească (înv.) Care luptă călare. *adj., pl.* călărești.
călărește (rar) Călare. *adv.*
călăreț,-ață 1. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care călărește. //(înv.) Călăraș (1). II. *s.m.* Denumire dată unor piese și instrumente: a) placă de metal care se prinde pe marginea superioară a unei fișe de cartotecă sau de contabilitate; b) piesă de sârmă de forma literei U, care se așază răsturnată pe brațele unei balanțe, pentru a menține echilibrul; c) bară de oțel și beton, scurtă, folosită ca armătură suplimentară în zona de reazăm a unei grinzi de beton armat. *adj., s.m.* și *f., pl.* călărești,-e.
călări 1. *intr.* A merge călare. 2. *tr.* A mâna calul stând călare pe el. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* călăresc, *imperf. 3 sg.* călărea; *conj. prez. 3* să călărească.
călărie Acțiunea și arta de a călări. //Ramură sportivă care constă în conducerea calului, din poziția încălecat, în probe de alergare, sărituri, dresaj etc.; echitație. *s.f., art.* călăria, *g.-d. art.* călăriei.
călărime (înv.) Oaste călare; cavalerie[1]. *s.f., g.-d. art.* călărimii.
călărit Călărie. *s.n.*
călător,-oare I. *adj.* 1. (despre popoare) Nomad. 2. (despre păsări) Migrator. 3. (fig.) Care trece repede; nestatornic. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care călătorește. *adj., s.m.* și *f., pl.* călători,-oare.
călători *intr.* A face o călătorie; a fi la drum. *//refl.* (fig., reg.) A se sfârși; a muri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* călătoresc, *imperf. 3 sg.* călătorea; *conj. prez. 3* să călătorească.
călătorie Drum pe care îl face cineva într-un loc mai depărtat; voiaj. /(ir.) ~ *sprâcenată* = urare care arată lipsa de regret la plecarea cuiva. *s.f., art.* călătoria, *g.-d. art.* călătoriei, *pl.* călătorii, *art.* călătoriile.
călău 1. Bărbat însărcinat cu executarea osândiților la moarte. 2. (fig.) Om crud, sângeros. *s.m., art.* călăul, *pl.* călăi, *art.* călăii.
călăuz v. **călăuză.**
călăuză 1. Persoană care însoțește pe cineva pentru a-i indica drumul și a-i da explicațiile necesare; ghid. 2. Îndrumător într-o acțiune, într-un domeniu. 3. Ghid, îndreptar. [*var.* călăuz *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* călăuzei, *pl.* călăuze.
călăuzi (-lă-u-) 1. *tr.* A conduce pe un drum. //A îndruma, a învăța. 2. *refl.* A se conduce după..., a se orienta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* călăuzesc, *imperf. 3 sg.* călăuzea; *conj. prez. 3* să călăuzească.
călăuzire (-lă-u-) (rar) Acțiunea de a călăuzi. *s.f., g.-d. art.* călăuzirii.
călăuzitor,-oare (-lă-u-) Care călăuzește. *adj., pl.* călăuzitori,-oare.
călău,-ie (reg.) 1. (despre lemne) Verde, neuscat. //(despre fructe) Necopt. 2. Călduț. *adj., pl.* călăi.
călca A. 1. *intr* A păși. */A ~ din pod* (sau *de sus*) = a umbla țanțoș. *A ~ în strâchini* = a umbla neatent; a face gafe. *A ~ pe urmele cuiva* = a avea apucăturile cuiva. *A ~ strâmb* (sau *alături cu drumul*) = a se abate de la conduită. (tr.) *A nu mai ~ iarbă verde* = a muri. *A ~ cu stângul* = a începe ceva greșit. *A ~ cu dreptul* = a începe cu bine. //A trece, a păși peste ceva. *A ~ pragul cuiva* = a merge la cineva. 2. *tr.* (pop., despre bărbățușul păsărilor) A fecunda. 3. *tr.* (fig.) A încălca pustiind și prăpădind. //(fam.) A veni fără veste undeva sau la cineva. 4. *intr.* A intra, a veni undeva, a se abate. 5. *tr.* A cutreiera un drum, o regiune etc. B. *tr.* 1. A bătători, a strivi cu picioarele. 2. A tescui strugurii cu picioarele. *//intr.* A înfrânge un sentiment, o pornire. */A-și ~ pe inimă* = a face ceva împotriva propriei sale voințe. 3. (fig.) A nesocoti o lege sau o obligație. C. *tr.* A netezi îmbrăcămintea sau rufele cu fierul de călcat. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* calc, *3* calcă, *1 pl.* călcăm; *conj. prez. 3* să calce.
călcare 1. Faptul de a călca. 2. (fig.) Nerespectare a unei legi, a unor ordine; abatere de la un principiu. 3. Atac, năvălire (cu scopul de a jefui). *s.f., g.-d. art.* călcării, *pl.* călcări.
călcat Acțiunea de a călca (C). *s.n.*
călcătoare 1. Scândură pe care olarul frământă lutul cu piciorul. 2. Vas în care se calcă strugurii. 3. Instalație la gardurile pescărești, care permite trecerea peștelui într-un singur sens sau circulația bărcilor în ambele sensuri, fără ca peștele să iasă. *s.f., g.-d. art.* călcătorii, *pl.* călcători.
călcător[1] 1. Mecanism la mașina de cusut care ține apăsat materialul care se lucrează pentru a fi mai ușor fixat și deplasat. 2. Unealtă formată dintr-o lamă de oțel cu crestături, folosită de lemnari la rostuirea dinților pânzelor de fierăstrău; ceapraz. 3. Perniță, pânză pe care se calcă (C) rufărie, haine etc. *s.n., pl.* călcătoare.

călcător²,-oare Meseriaş care calcă haine sau rufărie într-un atelier, într-o spălătorie etc. 2. (rar) Persoană care încalcă o lege. //Hoţ, prădător. *s.m., pl.* călcători; *s.f., g.-d. art.* călcătoarei, *pl.* călcătoare.
călcătoreasă Femeie care are meseria de a călca rufe. *s.f., g.-d. art.* călcătoresei, *pl.* călcătorese.
călcătorie Atelier în care se calcă rufărie, haine. //Secţie a unei fabrici de confecţii în care se calcă produsele textile realizate. *s.f., art.* călcătoria, *g.-d. art.* călcătoriei, *pl.* călcătorii, *art.* călcătoriile.
călcătură Fel de a merge; pas, mers. *s.f., g.-d. art.* călcăturii, *pl.* călcături.
călcâi 1. Partea posterioară a tălpii piciorului. //Parte a cioraplului sau a încălţămintei care acoperă această porţiune a piciorului. */A se afla sub* (sau *a fi, a trăi etc.*) ~ = a fi sub dominaţia cuiva. *Fuge de-i pârâie* (sau *sfârâie*) *~le* = fuge foarte repede. *A se învârti* (sau *a se întoarce, a sări*) *într-un ~* = a se mişca iute. *A i se aprinde* (sau *a-i sfârâi*) *~le* (după cineva) = a) a fi îndrăgostit; b) a fi grăbit. //Lovitură dată cu călcâiul (1). */A da ~e calului* = (despre călăreţi) a lovi calul cu călcâiele pentru a porni (sau a merge mai repede). */~ul lui Ahile* = partea vulnerabilă a unei persoane. 2. Partea de jos sau de dinapoi a unor obiecte. 3. Piesă de formă prismatică fixată pe o grindă de lemn pentru a împiedica alunecarea unui element de construcţie rezemat de grindă. //Bucată de lemn folosită ca element de rezistenţă la o îmbinare. 4. Dispozitiv cu care se împiedică filarea unui lanţ sau a unei parâme. 5. Strat format între săpun şi leşiile de glicerină la fabricarea săpunului. *s.n., art.* călcâiul, *pl.* călcâie, *art.* călcâiele.
călcâiaş Diminutiv al lui călcâi. *s.n., pl.* călcâiaşe.
căldare A. 1. Vas de metal sau de plastic, prevăzut cu o toartă în partea superioară şi folosit la transportul sau păstrarea lichidelor; găleată. */~ de abur* = cazan de aburi. *~ de rachiu* = alambic pentru distilarea rachiului. 2. Conţinutul unei căldări (1). B. (geogr.) Depresiune circulară în munţii înalţi; cazan. */~ glaciară* = circ glaciar. *s.f., g.-d. art.* căldării, *pl.* căldări.
căldărar Meşteşugar care face sau repară căldări (A) şi alte vase de aramă. *s.m., pl.* căldărari.
căldăraş¹ Muncitor care curăţă de zgură oala de turnat oţel. *s.m., pl.* căldăraşi.
căldăraş² (ornit.) Botroş. *s.m., pl.* căldăraşi.
căldărărie (înv.) Atelier meşteşugăresc unde se reparau odinioară căldări (A), cazane etc. *s.f., art.* căldărăria, *g.-d. art.* căldărăriei, *pl.* căldărării, *art.* căldărăriile.
căldăroi (fam.) Augmentativ al lui căldare (A). *s.n., pl.* căldăroaie.
căldăruşă 1. Diminutiv al lui căldare (A). 2. Plantă erbacee ornamentală, cu flori albastre, violete, roşii, mai rar albe. *s.f., art.* căldăruşa, *g.-d. art.* căldăruşei, *pl.* căldăruşe.
căldicel,-ică Diminutiv al lui cald; căldişor, călduţ. *adj., pl.* căldicei,-ele.
căldişor,-oară Căldicel. *adj., pl.* căldişori,-oare.
căldură 1. Stare de încălzire a unui corp; senzaţie produsă de corpurile calde. 2. (fig.) Mărime scalară care exprimă transferul de energie între sistemele fizico-chimice sau între diferitele părţi ale aceluiaşi sistem în cadrul unei transformări în care nu se produce lucru mecanic; (p. ext.) parte a fizicii care studiază fenomenele termice. 3. (la pl.) Timp călduros; vreme toridă. 4. (la pl.) Temperatură ridicată a corpului; febră. 5. (fig.) Patimă, ardoare. //Prietenie, amabilitate. 6. (la pl.) Perioadă din ciclul sexual în care animalele femele manifestă dorinţa de a se împerechea. *s.f., g.-d. art.* căldurii, *pl.* călduri.
căldurică (fam.) Diminutiv al lui căldură (1). *s.f., g.-d. art.* călduricii.
călduros,-oasă 1. Care reţine căldura. 2. (fig.) Însufleţit, afectuos. *adj., pl.* călduroşi,-oase.
călduţ,-ă Căldicel. *adj., pl.* călduţi,-e.
căleap (reg.) Răşchitor mic; (p. ext.) scul. *s.n., pl.* călepe.
căli A. 1. *tr.* A mări densitatea unui metal prin încălzire la o temperatură înaltă şi prin răcire bruscă; a oţeli. 2. *tr.* şi *refl.* (fig., despre oameni) A (se) întări; a (se) obişnui cu anumite condiţii. B. *tr.* A prăji alimente în grăsime. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* călesc, *imperf. 3 sg.* căleа; *conj. prez. 3* să călească.
călibil,-ă Care poate fi călit (A.1). *adj., pl.* călibili,-e.
călibilitate Proprietate a unui metal de a putea fi călit (A.1). *s.f., g.-d. art.* călibilităţii.
călifar 1. Numele a două păsări migratoare, una cu pene albe, negre sau ruginii, cealaltă cu pene roşii-ruginii. 2. Specie de porumbel domestic. *s.m., pl.* călifari.
călimară Mic recipient de sticlă în care se ţine cerneală. [*var.* (înv.) călămară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* călimării, *pl.* călimări.
călin Arbust sălbatic, cu flori albe şi frunze roşii, necomestibile. *s.m., pl.* călini.
călină Fructul călinului, folosit în medicina populară. *s.f., g.-d. art.* călinei, *pl.* căline.
călindar v. **calendar.**
călinescian,-ă (-ci-an) În maniera lui G. Călinescu. *adj., pl.* călinesciени,-e.
călinet (rar) Crâng de călini. *s.n., pl.* călinеturi.
călire Acţiunea de a (se) căli. //Tratament termic al oţelului în vederea măririi durităţii. *s.f., g.-d. art.* călirii, *pl.* căliri.
călit Călire. *s.n.*
călţun¹ (înv., pop.) Încălţăminte de sărbătoare asemănătoare cu cizmele. *s.m., pl.* călţuni.
călţun² v. **colţun.**
călţunar (înv.) Bărbat care duce darurile miresei. *s.m., pl.* călţunari.
călţunaş 1. Ciorap de lână albă din portul naţional. 2. (mai ales la pl.) Numele a două plante; a) plantă decorativă cătărătoare, cu flori portocalii, având un fel de pinten; condurul-doamnei; b) toporaşi. *s.m., pl.* călţunaşi.
călţunăreasă (reg.) Femeie care duce darurile miresei. *s.f., g.-d. art.* călţunăresei, *pl.* călţunărese.
călţunul-doamnei Plantă erbacee cu flori galbene; cerenţel. *s.m. art.*
călugăr A. Bărbat care a făcut legământ să ducă o viaţă religioasă ascetică; monah. B. Instalaţie hidrotehnică pentru evacuat apa din heleşteie, lacuri etc., în scopul reîmprospătării ei. *s.m., pl.* călugări.
călugăraş Diminutiv al lui călugăr (A). *s.m., pl.* călugăraşi.
călugăresc,-ească De călugări; monahal. */Ghiveci ~* = ghiveci fără carne. *adj., pl.* călugăreşti.
călugăreşte În felul călugărilor. *adv.*
călugări *tr* şi *refl.* A (se) face călugăr (A) sau călugăriţă (A). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* călugăresc, *imperf. 3 sg.* călugărea; *conj. prez. 3* să călugărească.
călugărie Viaţă de călugăr(iţă). *s.f., art.* călugăria, *g.-d. art.* călugăriei.
călugăriţă A. Femeie care a făcut legământ să ducă o viaţă religioasă, ascetică. B. Insectă carnivoră de culoare verde-cafenie. *s.f., g.-d. art.* călugăriţei, *pl.* călugăriţe.
căluş 1. Bucată de lemn sau de metal care se introduce în gura unui animal pentru a-l forţa să o ţină deschisă. //Cârpă sau alt obiect care se introduce în gura unei persoane pentru a o împiedica să strige. */A pune* (cuiva) *~ul în gură* = a împiedica (pe cineva) să vorbească. 2. Beţişor la capcana de lemn. 3. Piesă de lemn pe care se sprijină coardele unui instrument muzical; scaun. 4. Şevalet. 5. Utilaj de foraj pentru rotirea prăjinilor. *s.n., pl.* căluşuri.

căluşar 1. (la pl., art.) Căluşul. 2. (la pl.) Grup de dansatori care execută jocul denumit căluşul; (la sg.) fiecare dintre flăcăii care joacă acest dans. *s.m., pl.* căluşari.
căluşăresc,-ească De căluşar. *adj., pl.* căluşăreşti.
căluşel 1. Căluţ (1). 2. (la pl.) Instalaţie alcătuită din mai mulţi cai mici de lemn, pe care încalecă copii, şi care se învârtesc în jurul unei axe; căişori, carusel. 3. Căluţ (2). 4. Căluşul. *s.m., pl.* căluşei, *art.* căluşeii.
căluşul Dans popular cu figuri, jucat de un grup de flăcăi; melodia acestui dans; căluşar (1); căluşel (4). *s.n. art., neart.* căluş.
căluţ 1. Diminutiv al lui cal; căluşel (1). 2. Nume dat unor insecte din familia lăcustelor; căluşel (3). *s.m., pl.* căluţi.
căluţ-de-mare Cal-de-mare. *s.m., pl.* căluţi-de-mare.
cămară 1. Încăpere mică în care se păstrează alimentele într-o gospodărie. */~ domnească* = (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova): a) totalitatea veniturilor domniei; b) (rar) monetărie. 2. (înv.) Cameră, odaie. *s.f., g.-d. art.* cămării, *pl.* cămări.
cămaşa-broaştei Algă verde de forma unei reţele care acoperă suprafaţa apelor dulci. *s.f. art., g.-d. art.* cămăşii-broaştei.
cămaşă 1. Îmbrăcăminte (de mătase, de pânză etc.), care se poartă pe piele, acoperind partea superioară a corpului. */~ de noapte* = îmbrăcăminte de pânză care se poartă direct pe piele, folosită pentru dormit. *~ de forţă* = cămaşă specială care este folosită la imobilizarea nebunilor furioşi. *A rămâne în ~* = a rămâne sărac. *A-i lua* (cuiva) *şi ~a de pe el* = a-i lua (cuiva) tot ce are. *Îşi dă şi ~a de pe el*, se spune despre cineva foarte milos şi darnic. *A nu-l mai încăpea ~a* = a fi înfumurat; a-i merge foarte bine. *A arde ~a pe cineva* = a fi foarte grăbit. *A nu avea pe unde să scoţi ~a* = a nu găsi ieşire dintr-o încurcătură. 2. Membrană, înveliş subţire, care acoperă anumite obiecte, piese etc. 3. (pop.) Placentă. 4. Îmbrăcăminte interioară a unui obiect cilindric. [*var.* cămeşă *s.f.*] *s.f., art.* cămaşa, *g.-d. art.* cămăşii, *pl.* cămăşi.
cămăraş 1. (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Slujbaş care avea în grijă odăile domnului, în special cămara domnească. 2. (înv.) Intendent la o mănăstire. *s.m., pl.* cămăraşi.
cămărăşel (înv.) Fecior în casă; camerier. *s.m., pl.* cămărăşei, *art.* cămărăşeii.
cămărăşiţă (înv.) 1. Soţia cămăraşului. 2. Îngrijitoare a cămării; menajeră. *s.f., g.-d. art.* cămărăşiţei, *pl.* cămărăşiţe.
cămăruie Cămăruţă. *s.f., art.* cămăruia, *g.-d. art.* cămăruii, *pl.* cămărui.
cămăruţă Diminutiv al lui cămară; cămăruie. *s.f., g.-d. art.* cămăruţei, *pl.* cămăruţe.
cămăşoi (fam.) Augmentativ al lui cămaşă. *s.n., pl.* cămăşoaie.
cămăşui *tr* A acoperi un element de construcţie cu beton, metal etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cămăşuiesc, *imperf. 3 sg.* cămăşuia; *conj. prez. 3* să cămăşuiască.
cămăşuială 1. Pojghiţă care acoperă unele materii sau obiecte. 2. Căptuşeală interioară, de zidărie sau de beton, a unui tunel. */~a piloţilor* = tub metalic folosit pentru confecţionarea piloţilor[2] de beton. 3. Strat de piatră sau de balast dezagregat care trebuie îndepărtat la deschiderea unei cariere sau a unei balastiere. *s.f., g.-d. art.* cămăşuielii, *pl.* cămăşuieli.
cămăşuică Cămăşuţă. *s.f., g.-d. art.* cămăşuicii, *pl.* cămăşuici.
cămăşuţă Diminutiv al lui cămaşă (1); cămăşuică. *s.f., g.-d. art.* cămăşuţei, *pl.* cămăşuţe.
cămătar Persoană care dă bani cu împrumut în schimbul unei camete. *s.m., pl.* cămătari.
cămătăreasă (rar) Femeie care dă bani cu camătă. *s.f., g.-d. art.* cămătăresei, *pl.* cămătărese.
cămătăresc,-ească Propriu cămătarilor; care se referă la camătă. */Capital ~* = capital bănesc folosit pentru a obţine camătă. *adj., pl.* cămătăreşti.
cămătăreşte În felul cămătarilor. *adv.*
cămătărie Faptul de a da bani cu camătă; ocupaţia cămătarului. *s.f., art.* cămătăria, *g.-d. art.* cămătăriei, *pl.* cămătării, *art.* cămătăriile.
cămeşă v. **cămaşă.**
cămeşoi Augmentativ al lui cămaşă (1). *s.n., pl.* cămeşoaie.
cămilă 1. Mamifer rumegător mare din Africa de Nord şi din Asia, cu una sau cu două cocoaşe, folosit la cărat poveri. 2. (mar.) Ponton din lemn pentru ridicarea navelor scufundate. *s.f., g.-d. art.* cămilei, *pl.* cămile.
cămin[1] 1. Casă părintească; (p. ext.) familie. 2. Denumire dată unor instituţii cu caracter social-cultural. */~ cultural* = instituţie pentru propagarea culturii la sate. *~ şcoală* = cămin pentru copiii orfani, în care se află şi şcoala. *~ de copii* = instituţie cu regim de internat pentru copiii preşcolari (3-6 ani). *~ studenţesc* = cămin pentru cazarea studenţilor. *s.n., pl.* cămine.
cămin[2] 1. Sobă joasă, cu vatra larg deschisă; şemineu. 2. Coş pe unde iese fumul; horn. 3. Incintă subterană care permite accesul la o conductă sau la un canal. *s.n., pl.* căminuri.
căminar (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Slujitor însărcinat cu perceperea unor dări. *s.m., pl.* căminari.
căminist,-ă Student(ă) care locuieşte în cămin. *s.m., pl.* căminişti; *s.f., g.-d. art.* căministei, *pl.* căministe.
cămin-spital Cămin de bătrâni. *s.n., pl.* cămine-spital.
cănăraş Diminutiv al lui canar; cănăruţ. *s.m., pl.* cănăraşi.
cănăriţă Femela canarului. *s.f., g.-d. art.* cănăriţei, *pl.* cănăriţe.
cănăruţ (rar) Cănăraş. *s.m., pl.* cănăruţi.
cănăţuie (rar) Căniţă. *s.f., art.* cănăţuia, *g.-d. art.* cănăţuii, *pl.* cănăţui.
căneală (pop.) Vopsea neagră pentru păr, pentru lână etc. *s.f., g.-d. art.* căngelii, *pl.* căngeli.
căngiuit,-ă (rar) În formă de cange, cu cange. *adj., pl.* căngiuiţi,-te.
căni *tr* (pop.) A vopsi părul în negru. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căngesc, *imperf. 3 sg.* căngea; *conj. prez. 3* să căngească.
cănire (pop.) Acţiunea de a căni. *s.f., g.-d. art.* cănirii.
căniţă Diminutiv al lui cană[2]. *s.f., g.-d. art.* căniţei, *pl.* căniţe.
căpăcel Diminutiv al lui capac. *s.n., pl.* căpăcele.
căpăstru Parte a harnaşamentului, care se pune pe capul calului pentru a-l lega sau a-l duce undeva. *s.n., art.* căpăstrul, *pl.* căpestre.
căpăta *tr.* 1. A obţine un lucru cerut, a dobândi ceva (în dar). 2. A câştiga. *vb. I, ind. prez. 1* sg. căpăt, *2 sg.* căpeţi, *3* căpătă, *1 pl.* căpătăm; *conj. prez. 3* să căpete.
căpătat Faptul de a căpăta ceva de pomană. */A umbla* (sau *a se duce, a pleca* etc.) *după ~* = a umbla să ceară de la alţii cele necesare traiului. *s.n.*
căpătâi 1. Parte a patului pe care se pune capul; (p. ext.) pernă sau alt obiect pe care se pune capul. */A sta la ~ul cuiva* = a veghea lângă o persoană bolnavă. *Fără ~* = fără ocupaţie, fără rost. *A nu avea ~* = a nu avea niciun rost în viaţă. (înv.) *A face* (cuiva) *de ~* = a căsători (pe cineva). *Carte de ~* = a) carte fundamentală într-o disciplină; b) carte preferată. 2. Capăt, sfârşit. */A scoate ceva la ~* sau *a o scoate la ~* (cu ceva) = a termina ceva cu succes. *A da de ~* = a da de capăt. *s.n., pl.* căpătâie, *art.* căpătâiele.

căpătui *tr.* şi *refl.* A(-şi) face un rost, o situaţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căpătuiesc, *imperf. 3 sg.* căpătuia; *conj. prez. 3* să căpătuiască.
căpătuială Îmbogăţire; parvenire; (concr.) stare, avere. *s.f., g.-d. art.* căpătuielii, *pl.* căpătuieli.
căpătuire 1. Căpătuială. 2. (fam.) Căsătorie. *s.f., g.-d. art.* căpătuirii, *pl.* căpătuiri.
căpătuit,-ă Care şi-a creat o situaţie, un rost (prin mijloace necinstite); cu stare. *adj., pl.* căpătuiţi,-te.
căpăţână 1. Cap de animal tăiat pentru consum. 2. Cap de om mort; craniu. //(ir.) Cap (mare) de om. 3. Parte bulbucată a unei plante, formată din tulpină sau din suprapunerea frunzelor. ~ *de varză*. 4. Nume dat unor obiecte de formă conică. ~ *de zahăr* = *s.f., g.-d. art.* căpăţânii, *pl.* căpăţâni.
căpăţânos,-oasă (fam.) Greu de cap; încăpăţânat. *adj., pl.* căpăţânoşi,-oase.
căpău (reg.) Copoi (1). *s.m., art.* căpăul, *pl.* căpăi, *art.* căpăii.
căpcăun 1. Monstru din mitologia populară românească, imaginat cu trup de om şi cu cap de câine, despre care se spune că mânca oameni. 2. (fig.) Om rău, crud. *s.m., pl.* căpcăuni.
căpeneag/chepeneag (înv.) Haină lungă şi largă care acoperă tot corpul. *s.n., pl.* căpenege/chepenege.
căpetenie (-ni-e) Conducător, şef, comandant. */De ~ =* fundamental. [*var.* (reg.) căpitenie *s.f.*] *s.f., art.* căpeteenia, *g.-d. art.* căpeteniei, *pl.* căpetenii, *art.* căpeteniile.
căpeţea Parte a frâului alcătuită din curelele care trec peste capul şi botul calului. [*var.* (reg.) căpiţea *s.f.*] *s.f., art.* căpeţeaua, *g.-d. art.* căpeţelei, *pl.* căpeţele, *art.* căpeţelele.
căpeţel 1. Bucăţică mică (din ceva). 2. Colac rotund care se duce la biserică la slujbele pentru pomenirea morţilor. *s.n., pl.* căpeţele.
căpia (-pi-a) *intr* 1. (despre animale) A se îmbolnăvi de capie. 2. (fig., fam.) A se ţicni, a se scrânti la cap. *vb. I, ind. prez. 3* căpiază, *1 pl.* căpiem; *conj. prez. 3* să căpieze; *ger.* căpiind.
căpială (-pi-a-) (rar) Căpiere. *s.f., art.* căpielii, *pl.* căpieli.
căpicioară Diminutiv al lui căpiţă. *s.f., g.-d. art.* căpicioarei, *pl.* căpicioare.
căpiere (-pi-e-) Faptul de a căpia; căpială. *s.f., g.-d. art.* căpierii, *pl.* căpieri.
căpistere (reg.) Covată mică în care se cerne făina sau mălaiul şi se frământă aluatul. *s.f., g.-d. art.* căpisterii, *pl.* căpisteri.
căpitan 1. Grad de ofiţer superior locotenentului şi inferior maiorului. 2. Comandant al unei nave. */~ de rangul întâi* (sau *al doilea, al treilea*) = grad corespunzător colonelului (sau locotenent-colonelului, maiorului). ~ *de port* = persoană care conduce activitatea dintr-un port. 3. Conducător al unei echipe sportive. 4. (înv.) Comandant al unei oştiri; căpetenie (de haiduci, de hoţi). */~ de poştă* = administrator al unei poşte. *s.m., pl.* căpitani.
căpitan-locotenent Grad în marină, corespunzător căpitanului din armata de uscat sau din aviaţie. *s.m., pl.* căpitani-locotenenţi.
căpitan-paşa (înv.) Comandantul flotei turceşti. *s.f., g.-d. art.* căpitan-paşalei, *pl.* căpitan-paşale, *art.* căpitan-paşalele.
căpitălaş (rar) Diminutiv al lui capital[1] (1). *s.n., pl.* căpitălaşe.
căpitănaş (rar) Diminutiv al lui căpitan. *s.m., pl.* căpitănaşi.
căpitănească Soţie de căpitan (1). *s.f., g.-d. art.* căpitănesei, *pl.* căpitănese.
căpitănie 1. Autoritate administrativă şi poliţienească într-un port. //Clădire în care se află administraţia unui port. 2. (înv.) Detaşament condus de un căpitan. *s.f., art.* căpitănia, *g.-d. art.* căpităniei, *pl.* căpitănii, *art.* căpităniile.
căpitenie v. **căpetenie.**
căpiţă v. **căpiţi.**
căpiţă 1. Grămadă de fân, de formă conică. 2. (rar) Căpăţână (3). *s.f., g.-d. art.* căpiţei, *pl.* căpiţe.
căpiţea v. **căpeţea.**
căpiţi *tr.* (rar) A face căpiţe. [*var.* (rar.) căpiţa *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căpitesc, *imperf. 3 sg.* căpitea; *conj. prez. 3* să căpiţească.
căpos,-oasă 1. (fam.) Cu capul mare. 2. Deştept. 3. (fig.) Încăpăţânat. *adj., pl.* căpoşi,-oase.
căprar[1] (rar) Păstor de capre. *s.m., pl.* căprari.
căprar[2] (pop.) Caporal. *s.m., pl.* căprari.
căprărie 1. (înv.) Mic detaşament de soldaţi sub comanda unui căprar[2]. 2. (fam.) Categorie, grup. *s.f., art.* căprăria, *g.-d. art.* căprăriei, *pl.* căprării, *art.* căprăriile.
căpresc,-ească De capră. *adj., pl.* căpreşti.
căprioară (-pri-oa-) Animal sălbatic rumegător, zvelt, cu picioare subţiri. *s.f., g.-d. art.* caprioarei, *pl.* căprioare.
căprior (-pri-or) A. Masculul căprioarei; animal sălbatic rumegător, cu coarne mici. B. 1. Fiecare dintre bârnele împreunate la un capăt, care susţin acoperişul unei case. 2. Fiecare dintre lemnele care formează suportul pe care se aşază scândurile patului, platforma zidului etc. *s.m., pl.* căpriori.
căprioraş (-pri-o-) (rar) Diminutiv al lui căprior (A). *s.m., pl.* căprioraşi.
căprioreală (-pri-o-) (rar) Totalitatea căpriorilor (B.1). *s.f., g.-d. art.* căpriorelii, *pl.* căpriorele.
căpriori *tr.* (rar) A fixa căpriorii (B.1) la o construcţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căprioresc, *imperf. 3 sg.* căpriorea; *conj. prez. 3* să căpriorească.
căprişoară (rar) Căpriţă. *s.f., g.-d. art.* căprişoarei, *pl.* căprişoare.
căprişor Numele a două plante erbacee, una cu flori gălbui şi alta cu flori brune. *s.m., pl.* căprişori.
căpriţă 1. Diminutiv al lui capră (A.1); căprişoară. 2. Plantă erbacee cu flori verzi. *s.f., g.-d. art.* căpriţei, *pl.* căpriţe.
căpriu,-ie (rar) Căprui. *adj., pl.* căprii.
căprui,-ie (despre ochi) De culoare cafenie-gălbuie; căpriu. *adj., pl.* căprui.
căpşor Diminutiv al lui cap[1] (A.1). *s.n., pl.* căpşoare.
căpşun Plantă erbacee cu tulpina târâtoare, cultivată pentru fructele ei comestibile. *s.m., pl.* căpşuni.
căpşună Fructul căpşunului, de culoare roşie, cărnos şi parfumat. *s.f., g.-d. art.* căpşunii/căpşunei, *pl.* căpşuni/căpşune.
căpşunică 1. Diminutiv pentru căpşună. 2. Varietate de struguri nealtoiţi. 3. Vin rezultat din căpşunică (2). *s.f., g.-d. art.* căpşunelei, *pl.* (1) căpşunele, *art.* căpşu-nelele.
căptălan v. **captaian.**
căptuşeală 1. Material cu care se dublează în interior anumite obiecte de îmbrăcăminte şi de încălţăminte. 2. Pânză sau stofă cu care se acoperă unele obiecte pentru a le feri de deteriorare. 3. Strat de lemn, de metal sau de cărămidă, care protejează interiorul unui obiect sau al unui sistem tehnic. 4. Ramă de lemn care acoperă feţele interioare ale golului unei uşi. *s.f., g.-d. art.* căptuşelii, *pl.* căptuşeli.
căptuşi 1. *tr.* A pune căptuşeală la o haină, la încălţăminte etc.; a dubla. 2. *tr.* A proteja un sistem tehnic cu o căptuşeală (2). 3. *tr.* A îndesa, a ticsi. 4. *tr.* (fam.) A pune mâna pe... //A bate (zdravăn). 5. *refl.* (fam.) A se alege cu ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căptuşesc, *imperf. 3 sg.* căptuşea; *conj. prez. 3* să căptuşească.

căptuşire Acţiunea de a (se) căptuşi. *s.f., g.-d. art.* căptuşirii, *pl.* căptuşiri.
căpui (pop.) 1. *tr.* A pune mâna pe cineva, a prinde. 2. *refl.* A obţine, a-şi procura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căpuiesc, *imperf. 3 sg.* căpuia; *conj. prez. 3* să căpuiască.
căpuire[1] Acţiunea de a căpui. *s.f., g.-d. art.* căpuirii, *pl.* căpuiri.
căpuire[2] Operaţie prin care se turteşte extremitatea liberă a unui nit pentru a forma al doilea cap[1] (B.1). *s.f., g.-d. art.* căpuirii, *pl.* căpuiri.
căpuitor (-pu-i-) Unealtă de fierărie cu care se execută căpuirea[2]. *s.n., pl.* căpuitoare.
căpuş (inv.) Cobuz. *s.n.*
căpuşă A. (la pl.) Gen de artropode parazite care se fixează pe corpul animalelor şi al oamenilor, hrănindu-se cu sângele lor; (la sg.) animal din acest gen. */Ce-i în guşă, şi-n ~*, se zice despre un om sincer, care spune tot ce gândeşte. B. 1. (bot.) Ricin. 2. Mugur de viţă, din care se dezvoltă coardele şi rodul; ochi[1]. *s.f., art.* căpuşa, *g.-d. art.* căpuşei, *pl.* căpuşe.
căputa *tr.* 1. A pune căpute noi la o încălţăminte uzată. 2. A înlocui la un ciorap uzat partea care acoperă laba piciorului. *vb. I, ind. prez. 3* căputează.
căputare Acţiunea de a căputa. *s.f., g.-d. art.* căputării, *pl.* căputări.
căpută 1. Parte a încălţămintei care acoperă pe deasupra laba piciorului; căputătură. 2. Partea de deasupra a labei piciorului, opusă tălpii. *s.f., g.-d. art.* căputei, *pl.* căpute.
căputătură (înv.) Căpută (1). *s.f., g.-d. art.* căputăturii, *pl.* căputături.
cără 1. *tr.* A duce, a transporta dintr-un loc în altul. */A ~ apa cu ciurul* = a face o muncă zadarnică. *A ~ pe cineva* (*la*) *pumni* (sau *palme, gârbace* etc.) = a bate zdravăn. *A-l ~* (pe cineva) *păcatele* = a se lăsa dus fără voie. 2. *refl.* (rar) A se duce dintr-un loc în altul. //(fam.) A pleca (pe furiş) de undeva; a-şi lua tălpăşiţa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* car, *3* cără.
cărare 1. Drum îngust pe care se poate merge numai cu piciorul. */Pe toate ~* = peste tot. *A umbla pe două ~* = a fi beat. *A tăia* (sau *a-i închide*) *cuiva ~a* (sau *~ările*) = a opri pe cineva să facă sau să continue un drum. *A-şi îndrepta ~ările într-o direcţie* = a apuca într-o direcţie. *A-i scurta* (cuiva) *~ările* = a omorî (pe cineva). 2. Linie obţinută prin despărţirea în două a părului de pe cap. *s.f., g.-d. art.* cărării, *pl.* cărări.
cărat 1. Acţiunea de a (se) căra; transport de materiale. 2. Timpul când se cară fânul sau recolta. *s.n.*
cărăbăni 1. *refl.* (fam.) A pleca repede şi pe furiş de undeva. 2. *tr.* (reg.) A căra (1). */A ~ cuiva* (*la*) *pumni* (sau *palme, ciomege* etc.) = a lovi pe cineva cu pumnul (sau cu palmele, cu ciomagul etc.), a bate tare pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cărăbănesc, *imperf. 3 sg.* cărăbănea; *conj. prez. 3* să cărăbănească.
cărăbuş Insectă coleopteră dăunătoare, de culoare castanie, care se hrăneşte cu frunzele arborilor. *s.m., pl.* cărăbuşi.
cărăbuşel Insectă coleopteră dăunătoare, asemănătoare cu cărăbuşul, dar mai mică decât acesta. *s.m., pl.* cărăbuşei, *art.* cărăbuşeii.
cărămidar Persoană care fabrică sau vinde cărămizi. *s.m., pl.* cărămidari.
cărămidă Material de construcţie, obţinut prin uscarea şi arderea unui amestec de argilă, nisip şi apă. */~ refractară* = cărămidă confecţionată dintr-un material foarte rezistent la temperaturi înalte. *s.f., g.-d. art.* cărămizii, *pl.* cărămizi.
cărămidărie[1] Meşteşugul fabricării cărămizilor. *s.f., art.* cărămidăria, *g.-d. art.* cărămidăriei.
cărămidărie[2] Fabrică de cărămidă. *s.f., art.* cărămidăria, *g.-d. art.* cărămidăriei, *pl.* cărămidării, *art.* cărămidăriile.
cărămiziu[1] Vopsea roşie. *s.n.*
cărămiziu[2]**,-ie** De culoarea cărămizii; roşiatic. *adj., pl.* cărămizii.
cărărat,-ă Cu multe cărări. *adj., pl.* cărăraţi,-te.
cărăruică Cărăruie. *s.f., g.-d. art.* cărăruicii, *pl.* cărăruici.
cărăruie Diminutiv al lui cărare (1); cărăruică, cărăruşă. *s.f., art.* cărăruia, *g.-d. art.* cărăruii, *pl.* cărărui.
cărăruşă Cărăruie. *s.f., art.* cărăruşa, *g.-d. art.* cărăruşei, *pl.* cărăruşe.
cărăşei Diminutiv al lui caras. *s.m., pl.* cărăşei, *art.* cărăşeii.
cărăşelul Numele unui dans popular cu mişcări vioaie; melodia acestui dans. *s.n. art., neart.* cărăşel.
cărătoare (pop.) Butoi. *s.f., g.-d. art.* cărătorii, *pl.* cărători.
cărător[1] (pop.) Butoi. *s.n., pl.* cărătoare.
cărător[2]**,-oare** (pop.) Persoană care cară recolta; (spec.) hamal. *s.m., pl.* cărători; *s.f., g.-d. art.* cărătoarei, *pl.* cărătoare.
cărătură 1. Transport. 2. Material transportat; cantitate care se poate transporta o dată. *s.f., g.-d. art.* cărături, *pl.* cărături.
căruş 1. Persoană care face căruşie; căruţaş. 2. (art.) Numele unei stele mici din Carul-Mare, situată lângă a doua stea din protap. *s.m., pl.* căruşi.
căruşeşte (-ru-) În felul căruşilor. *adv.*
căruşi (-ru-) *intr.* A face căruşie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căruşesc, *imperf. 3 sg.* căruşea; *conj. prez. 3* să căruşească.
căruşie (-ru-) 1. Ocupaţia de căruş (1); căruşit. 2. Transport de mărfuri sau de persoane (în vehicule cu tracţiune animală). *s.f., art.* căruşia, *g.-d. art.* căruşiei, *pl.* (2) căruşii, *art.* căruşiile.
căruşit (-ru-) Căruşie. *s.n.*
cărbunar 1. Muncitor care lucrează la producerea cărbunilor din lemn. 2. Persoană care vinde cărbuni. *s.m., pl.* cărbunari.
cărbunaş Diminutiv al lui cărbune. *s.m., pl.* cărbunaşi.
cărbunărie Loc unde se produce cărbune de lemn. //Magazie de cărbuni. *s.f., art.* cărbunăria, *g.-d. art.* cărbunăriei, *pl.* cărbunării, *art.* cărbunăriile.
cărbune A. 1. Rocă de culoare gălbuie, brună sau neagră, formată prin îmbogăţirea în carbon a resturilor vegetale şi folosită drept combustibil. */~ alb* = apa folosită ca sursă de energie. 2. Combustibil de culoare neagră obţinut din lemn; mangal. */A se face ~* = a se arde. *A sta pe ~* (*aprinşi*) = a fi foarte nerăbdător. 3. Creion negru, obţinut din lemn carbonizat, folosit la desen, schiţe etc. B. 1. (med.) Antrax. 2. (zool.) *~ enfizematos* = boală infecţioasă a rumegătoarelor. 3. (la plante) Tăciune. 4. (bot., reg., la pl.) Plantă erbacee cu flori violacee. *s.m., pl.* cărbuni.
cărbunos,-oasă (despre roci) Care conţine pulbere de cărbune (A.1). *adj., pl.* cărbunoşi,-oase.
cărdăşie v. **cârdăşie.**
cărindar (pop.) Ianuarie. *s.m., g.-d. art.* lui cărindar.
cărnărie Cantitate mare de carne. *s.f., art.* cărnăria, *g.-d. art.* cărnăriei.
cărnicică (rar) Cărniţă. *s.f.*
cărnişoară Cărniţă. *s.f., g.-d. art.* cărnişoarei.
cărniţă Diminutiv al lui carne; cărnişoară, cărnicică. *s.f., g.-d. art.* cărniţei, *pl.* cărniţe.
cărnos,-oasă 1. Care are multă carne; musculos. 2. (despre fructe, frunze, tulpini) Cu mult miez. *adj., pl.* cărnoşi,-oase.

cărnosi/cârnosi *tr.* A îndepărta resturile de carne de pe dosul pieilor, înainte de tăbăcire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cărnoșesc/cârnoșesc, *imperf. 3 sg.* cărnoșea/cârnoșea; *conj. prez. 3* să cărnoșească/să cârnoșească.
cărnosire/cârnosire Acțiunea de a cărnosi/a cârnosi. *s.f., g.-d. art.* cărnosirii/cârnosirii, *pl.* cărnosiri/cârnosiri.
cărpănos,-oasă (depr.) Zgârcit. *adj., s.m.* și *f., pl.* cărpănoși,-oase.
cărpănoșie (depr.) Zgârcenie; meschinărie. *s.f., art.* cărpănoșia, *g.-d. art.* cărpănoșiei.
cărpinar (reg.) Carpen. *s.m., pl.* cărpinari.
cărpinaș Diminutiv al lui carpen. *s.m., pl.* cărpinași.
cărpinet Cărpiniș. *s.n., pl.* cărpinețuri.
cărpiniș Pădure de carpeni; cărpinet. *s.n., pl.* cărpinișuri.
cărpiniță Arbore scund, cu scoarța cenușie și frunzele ovale, mici și dințate. *s.f., g.-d. art.* cărpiniței, *pl.* cărpinițe.
cărticică/cărticea 1. Diminutiv al lui carte; cărțulie, cărțișoară. 2. Pachetel cu foițe de țigară. *s.f., g.-d. art.* cărticelei, *pl.* cărticele, *art.* cărticelele.
cărturar Învățat, erudit. *s.m., pl.* cărturari.
cărturăreasă Femeie care se ocupă cu ghicitul în cărți. *s.f., g.-d. art.* cărturăresei, *pl.* cărturărese.
cărturăresc,-ească De cărturar. *adj., pl.* cărturărești.
cărturărește (rar) Ca un cărturar. *adv.*
cărturărie (rar) Învățătură, erudiție. *s.f., art.* cărturăria, *g.-d. art.* cărturăriei.
cărtișoară (rar) Cărticea. *s.f., g.-d. art.* cărtișoarei, *pl.* cărtișoare.
cărțoi (fam.) Augmentativ al lui carte. *s.n., pl.* cărțoaie.
cărțulie Cărticea. *s.f., art.* cărțulia, *g.-d. art.* cărțuliei, *pl.* cărțulii, *art.* cărțuliile.
căruceán (rar) Căruț (1). *s.n., pl.* căruceńe.
căruceŕ (reg.) Căruțaș. *s.m., pl.* căruceŕi.
căruciоară (rar) Diminutiv al lui căruță. *s.f., g.-d. art.* căruciоarei, *pl.* căruciоare.
căruciór 1. Trăsurică în care sunt plimbați copiii mici; căruț (3). 2. Vehicul de dimensiuni mici, folosit la transportul de sarcini ușoare pe distanțe scurte; căruț (2). 3. Dispozitiv al unei mașini-unelte, al unui utilaj, folosit pentru deplasarea uneltei sau utilajului respectiv. *s.n., pl.* căruciоare.
cărúnt,-ă 1. (despre păr, barbă) Care a început să albească. 2. (despre oameni) Care are fire de păr alb. *adj., pl.* cărúnți,-te.
căruntéțe Faptul de a fi bătrân; căruntețală; căruncie; (p. ext.) bătrânețe. *s.f., art.* căruntețea, *g.-d. art.* căruntății.
căruntețală Căruntețe. *s.f., g.-d. art.* căruntețelii.
căruncie (rar) Căruntețe. *s.f., art.* căruncia, *g.-d. art.* căruncii.
căruț 1. Diminutiv pentru car; cărucean. 2. Cărucior (2). 3. Cărucior (1). 4. Partea mobilă a unor mașini, care se mișcă pe rotițe sau alunecă pe glisiere, având funcții diferite. *s.n., pl.* căruțuri.
căruțaș Persoană care transportă marfă cu căruța. *s.m., pl.* căruțași.
căruță 1. Vehicul cu tracțiune animală, asemănător cu carul, dar mai mic și mai ușor decât el. */A se lăsa de ~* = a renunța la un lucru sau la o treabă începută. *A rămâne de ~* = a pierde o ocazie, a rămâne în urmă. 2. Cantitate de lemne, de fân etc. care se poate încărca într-o căruță (1). *s.f., g.-d. art.* căruței, *pl.* căruțe.
căruțărie 1. Meșteșugul de a face căruțe. 2. Atelier unde se construiesc căruțe. 3. Unelte de căruțaș. *s.f., art.* căruțăria, *g.-d. art.* căruțăriei.
cărvunar Membru al unei mișcări reformatoare, progresiste, apărute la începutul sec. al XIX-lea, în Țara Românească și în Moldova. *s.m., pl.* cărvunari.
căsăpi *tr.* (și fig.) A tăia în bucăți, a măcelări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* căsăpesc, *imperf. 3 sg.* căsăpea; *conj. prez. 3* să căsăpească.
căsăpie (reg.) Măcelărie. *s.f., art.* căsăpia, *g.-d. art.* căsăpiei, *pl.* căsăpii, *art.* căsăpiile.
căsăpire Acțiunea de a căsăpi; măcelărire. *s.f., g.-d. art.* căsăpirii.
căsătoresc,-ească (rar) De căsătorie. *adj., pl.* căsătorești.
căsători *refl.* și *tr.* A (se) uni prin căsătorie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* căsătoresc, *imperf. 3 sg.* căsătorea; *conj. prez. 3* să căsătorească.
căsătorie Înțelegere legalizată printr-un act de stare civilă între un bărbat și o femeie care vor să întemeieze o familie. //Viață conjugală; căsnicie. *s.f., art.* căsătoria, *g.-d. art.* căsătoriei, *pl.* căsătorii, *art.* căsătoriile.
căsca I. *tr.* A deschide gura pentru a mânca, a vorbi etc. */A ~ gura* = a privi cu mirare, cu interes; (p. ext.) a pierde vremea. *A ~ ochii* = a deschide ochii tare, mai ales de mirare; a se holba. 2. *intr.* A deschide gura mare, printr-o mișcare reflexă, din cauza somnului, a oboselii etc. 3. *refl.* (despre obiecte) A se deschide (puțin); a se crăpa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* casc, *2 sg.* căști, *3* căscă; *conj. prez. 3* să caște.
căscare Căscat[1]. *s.f., g.-d. art.* căscării.
căscat[1] Faptul de a căsca (2); căscare, căscătură (1). *s.n., pl.* căscaturi.
căscat[2],-ă I. *adj. s.m.* și *f.* (Persoană) care este neatentă; (om) uituc, nătăfleț. II. *adj.* 1. Deschis. */A rămâne* (sau *a sta, a privi* etc.) *cu gura ~* = a fi mirat, buimăcit. 2. (despre ochi) Holbat. *adj., s.m.* și *f., pl.* căscați,-te.
căscătură 1. Căscat[1]. 2. Deschizătură, crăpătură. *s.f., g.-d. art.* căscăturii, *pl.* căscături.
căscăund,-ă (pop.) Nătăfleț, gură-cască. *adj., s.m.* și *f., pl.* căscăunzi,-de.
căscioară (rar) Căsuță. *s.f., g.-d. art.* căscioarei, *pl.* căscioare.
căsean (pop.) Fiecare dintre persoanele care locuiesc împreună într-o casă, fiind legate între ele prin interese comune. *s.m., pl.* căseni.
căsișoară (rar) Căsuță. *s.f., g.-d. art.* căsișoarei, *pl.* căsișoare.
căsnicesc,-ească (rar) Care ține de căsnicie, referitor la căsnicie. *adj., pl.* căsnicești.
căsnicie Trai în comun al soților; viață conjugală. *s.f., art.* căsnicia, *g.-d. art.* căsniciei, *pl.* căsnicii, *art.* căsniciile.
căsoaie 1. Augmentativ al lui casă[1] (1). 2. Parte anexă a gospodăriei de la țară, care servește ca magazie, cămară etc. //Baracă (de lemn) unde se adăpostesc muncitorii care lucrează la câmp, la pădure. 3. Construcție în formă de cutie, care se așază în albia unui râu, în scopul executării unui baraj, a unui dig etc. [*var.* căsoi *s.n.*] *s.f., art.* căsoaia, *g.-d. art.* căsoaiei, *pl.* căsoaie.
căsoi v. **căsoaie.**
căsulie (rar) Căsuță. *s.f., art.* căsulia, *g.-d. art.* căsuliei, *pl.* căsulii, *art.* căsuliile.
căsuță 1. Diminutiv al lui casă[1] (1); căsulie, căscioară, căsișoară. 2. *~ poștală* = compartiment special, la poștă, pentru scrisorile pe care le ridică destinatarul însuși. 3. (tipogr.) Compartiment într-o cutie cu litere, în care se păstrează un singur fel de literă. */~ tipografică* = spațiu destinat colofoniului. 4. (la pl., la războiul de țesut) Spațiile dintre dinții spatei. *s.f., g.-d. art.* căsuței, *pl.* căsuțe.
cășăi v. **hâșâi.**
cășărie Parte a stânei unde se prepară brânzeturile. *s.f., art.* cășăria, *g.-d. art.* cășăriei, *pl.* cășării, *art.* cășăriile.
cășuna 1. *intr.* A-i veni cuiva o idee sau o poftă ciudată. 2. *intr.* A prinde necaz pe cineva sau ceva; a arăta

(dintr-o dată) dragoste exagerată față de cineva. 3. *tr.* A cauza. *A ~ un neajuns.* 4. *intr.* A se năpusti asupra cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* căşunează.
căşuţ (rar) Diminutiv al lui caş. *s.m., pl.* căşuţi.
căta v. **căuta.**
cătană (pop.) Soldat, ostaş în Austro-Ungaria; (p. gener., reg.). */În* (sau *la*) *~e* = în armată. *s.f., g.-d. art.* cătanei, *pl.* cătane.
cătare[1] Piesă metalică fixată pe ţeava unei arme de foc, care serveşte la ochire. *s.f., g.-d. art.* cătării, *pl.* cătări.
cătare[2] v. **căutare.**
cătănesc,-ească (reg.) Soldăţesc; ostăşesc. *adj., pl.* cătăneşti.
cătăneşte (reg.) Soldăţeşte, ostăşeşte. *adv.*
cătăni (reg.) 1. *intr.* A face serviciul militar. 2. *tr.* A lua în armată; a încorpora. *//refl.* A intra în armată. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cătănesc, *imperf. 3 sg.* cătănea; *conj. prez. 3* să cătănească.
cătănie (pop.) Serviciu militar; militărie. *s.f., art.* cătănia, *g.-d. art.* cătăniei.
cătănime (reg.) Mulţime de cătane. *s.f., g.-d. art.* cătănimii, *pl.* cătănimi.
cătănioară (reg.) Cătăniţă. *s.f., g.-d. art.* cătănioarei, *pl.* cătănioare.
cătăniţă (reg.) Diminutiv al lui cătană; cătănioară, cătănuţă. *s.f., g.-d. art.* cătăniţei, *pl.* cătăniţe.
cătănuţă (reg.) Cătăniţă. *s.f., g.-d. art.* cătănuţei, *pl.* cătănuţe.
cătărămuţă (rar) Diminutiv al lui cataramă. *s.f., g.-d. art.* cătărămuţei, *pl.* cătărămuţe.
cătătură v. **căutătură.**
cătină Numele a două specii de arbuşti, unul cu frunze în formă de solzi, celălalt cu frunze înguste, argintii. *s.f., g.-d. art.* cătinii, *pl.* cătini.
cătinel Încetinel, lin, domol. (rar) *Nel-~* = încet-încet. [*var.* cătinel *adv.*] *adv.*
cătiniş Desiş; mulţime de cătini. *s.n., pl.* cătinişuri.
cătră v. **către.**
cătrăneală Cătrănire. *s.f., g.-d. art.* cătrănelii, *pl.* cătrăneli.
cătrăni 1. *tr.* A îmbiba cu catran. 2. *refl.* şi *tr.* (fig.) A (se) supăra tare. 3. *tr.* (fig.) A învenina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cătrănesc, *imperf. 3 sg.* cătrănea; *conj. prez. 3* să cătrănească.
cătrănire Acţiunea de a (se) cătrăni; cătrăneală, cătrănit, cătrănitură. *s.f., g.-d. art.* cătrănirii, *pl.* cătrăniri.
cătrănit (rar) Cătrănire. *s.n.*
cătrănitură (rar) Cătrănire. *s.f., g.-d. art.* cătrănituri, *pl.* cătrănituri.
către 1. (local) Spre, înspre. 2. (temporal) Pe la, cam pe la. 3. (exprimă o relaţie) Faţă de. //(înv.) Împotriva. [*var.* (reg.) cătră *prep.*] *prep.*
cătun 1. Grup de case mai mic decât un sat, care nu constituie o unitate administrativă. 2. (reg.) Pădurice, desiş. *s.n., pl.* cătune.
cătur (reg.) Arbore tânăr. *s.m., pl.* cături.
cătuşă 1. (mai ales la pl.) Dispozitiv metalic cu care se prind uneori mâinile (şi picioarele) unui arestat. 2. Plantă erbacee meliferă, cu flori albastre-violacee. *s.f., art.* cătuşa, *g.-d. art.* cătuşei, *pl.* cătuşe.
cătuşnică (reg.) Plantă erbacee cu miros aromatic, cu flori albe sau roşietice. *s.f., g.-d. art.* cătuşnicii, *pl.* cătuşnici.
cătăi *intr.* (rar) A flecări. *vb. IV, ind. prez. 3* cătăie, *imperf. 3 sg.* cătăia; *conj. prez. 3* să cătăie.
cătăra *refl.* 1. A se sui, agăţându-se, într-un copac, pe un zid etc. 2. (despre plante) A se prinde cu cârcei sau înfăşurându-se. [*var.* (reg.) acătăra *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mă cătăr, *2 sg.* te cătări, *3* se cătără; *conj. prez. 3* să se cătăre.
cătărător,-oare (Persoană) care se cătără. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cătărători,-oare.
cătea 1. Femela câinelui. 2. (rar) Epitet pentru o femeie rea sau desfrânată. 3. (arg.) Mitralieră. */~ de vreme* = vreme rea. *s.f., art.* cătelua, *g.-d. art.* cătelei, *pl.* cătele, *art.* cătelele.
cătel A. 1. Pui de câine. 2. Pui de animal sălbatic (asemănător cu câinele). 3. (fam., în expr.) *Cu ~, cu purcel* = cu tot ce are. 4. (fig.) Om linguşitor, josnic. B. 1. Fiecare dintre părţile care alcătuiesc căpătâna de usturoi. 2. Dinte în broasca uşii. *s.m., pl.* cătei, *art.* cătei.
cătelan Cătelandru. *s.m., pl.* cătelani.
cătelandru Cătel (A.1, 2) mai mare; cătelan. *s.m., art.* cătelandrul, *pl.* cătelandri, *art.* cătelandrii.
cătel-de-frasin (entom.) Cantaridă. *s.m., pl.* cătei-de-frasin.
cătel-de-mare (iht.) Corozbină. *s.m., pl.* cătei-de-mare.
cătelì *refl.* 1. (pop., despre cătele, lupoaice) A se împerechea. 2. (reg., despre răni) A se lăţi, a se întinde. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cătelește, *imperf. 3 sg.* se cătelea; *conj. prez. 3* să se cătelească.
cătelul-frasinului Cătel-de-frasin. *s.m. art.*
cătelul-pământului (zool.) Orbeţ. *s.m. art., pl.* cătelii-pământului.
cătelus,-ă Diminutiv al lui cătel (A.1). *s.m., pl.* căteluşi; *s.f., g.-d. art.* cătelueşi, *pl.* cătelueşe.
cătuie Vas în care se ard mirodenii. *s.f., art.* cătuia, *g.-d. art.* cătuii, *pl.* cătui.
căulă (reg.) Plută mică, întrebuinţată ca pod umblător. *s.f., g.-d. art.* căulei, *pl.* căule.
căuş 1. Vas în formă de lingură, folosit pentru a lua apă, făină etc. //(p. ext.) Nume dat unor unelte cu această formă. */A face mâna ~* = a da mâinii forma unui recipient. //Cantitatea de apă, făină care intră într-un căuş (1). 2. Lingură de lemn cu care se toarnă vinul din pritoacă în cadă. //Lingură folosită la prepararea brânzeturilor. 3. Lingură de lemn sau de tablă cu care se scoate apa din barcă. 4. Cancioc. 5. Piesă de tablă utilizată pentru legarea cablului de foraj. 6. Bazin mic într-un port, pentru ambarcaţiuni. *s.n., pl.* căuşe.
căuşel (că-u-) (pop.) Diminutiv al lui căuş. *s.n., pl.* căuşele.
căuta (că-u-) A. *tr.* 1. A încerca să găsească pe cineva sau ceva. */A ~* (cuiva) *ceartă* (sau *pricină*) *cu lumânarea* = a căuta ceartă cu orice preţ. *A ~* (pe cineva sau ceva) *cu ochii* = a încerca să descopere (pe cineva sau ceva) într-o mulţime. *A ~ cu gândul* = a se sili să-şi aducă aminte. *A ~ privirile cuiva* = a încerca să întâlnească privirile cuiva. 2. A încerca să obţină ceva, a umbla după... *//refl.* (despre mărfuri) A fi solicitată. B. 1. *tr.* A-şi da silinţa, a se strădui să... 2. *intr.* A se ocupa de... */A-şi ~ de treabă* (sau *de cale, de drum* etc.) = a-şi vedea de treabă. 3 *intr.* şi *tr.* A se îngriji de... //A băga de seamă, a fi atent. 4. *tr. impers.* A trebui, a se cuveni. C. 1. *intr.* A se uita, a urmări cu ochii. /(fam.) *A-i ~* (cuiva) *în coarne* = a răsfăţa (pe cineva). 2. *tr.* A studia, a cerceta. 3. *intr.* A avea sau a da aspectul de... 4. *intr.* şi *tr.* A lua în consideraţie, a se lua după... 5. *intr.* A cer-ceta poziţia stelelor, a bobilor etc. pentru a prezice viitorul. [*var.* (pop.) căta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* caut, *3* caută; *imper. 2 sg.* caută; *neg.* nu căuta.
căutare (că-u-) 1. Acţiunea de a (se) căuta. 2. Cercetare făcută pentru a găsi ceva. 2. Îngrijire medicală. */A avea ~* = (despre mărfuri) a se vinde uşor. 4. Privire, căutătură. 5. (înv.) Inspecţie, examinare. [*var.* (pop.) căţare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* căutării, *pl.* căutări.
căutat[1] (că-u-) Căutare. *s.n.*
căutat[2],-ă (că-u-) (despre stil, vorbire, gesturi) Afectat. *adj., pl.* căutaţi,-te.

căutător,-oare (că-u-) Persoană care caută, cercetează. *s.m., pl.* căutători; *s.f., g.-d. art.* căutătoarei, *pl.* căutătoare.
căutătură (că-u-) Fel de a privi; expresia ochilor. [*var.* (pop.) cătătură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* căutăturii, *pl.* căutături.
căuzaş (că-u-) (înv.) Conspirator, revoluţionar. //(în Ţara Românească) Participant la revoluţia de la 1848. *s.m, pl.* căuzaşi.
căuzăşesc,-ească (înv.) Al căuzaşului, referitor la căuzaş. *adj., pl.* căuzăşeşti.
căvălaş (pop.) Diminutiv al lui caval[1]. *s.n., pl.* căvălaşe.
căzăceasca Numele unui dans naţional ucrainean. *s.f. art., neart.* căzăcească, *g.-d. art.* căzăceştii.
căzăcesc,-ească Referitor la cazaci. *adj., pl.* căzăceşti.
căzăceşte Ca un cazac, în felul cazacilor. *adv.*
căzăcime Totalitatea cazacilor; mulţime de cazaci. *s.f., g.-d. art.* căzăcimii.
căzănărie (înv.) Loc unde se află instalat un cazan pentru distilat rachiu; instalaţie pentru distilat rachiu. *s.f., art.* căzănăria, *g.-d. art.* căzănăriei, *pl.* căzănării, *art.* căzănăriile.
căzănel Diminutiv al lui cazan. *s.n., pl.* căzănele.
căzător,-oare Care cade. *adj., pl.* căzători,-oare.
căzătură 1. Faptul de a cădea. 2. (fig.) Casă veche, ruină. //Om sau animal bătrân şi neputincios. 3. Porţiune de pădure bătrână, cu copaci doborâţi. *s.f., g.-d. art.* căzăturii, *pl.* căzături.
căzmăluţă Diminutiv al lui cazma. *s.f., g.-d. art.* căzmăluţei, *pl.* căzmăluţe.
căzni 1. *refl.* A se strădui din greu. 2. *tr.* A supune la cazne. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* căznesc, *imperf. 3 sg.* căznea; *conj. prez. 3* să căznească.
căzut,-ă (despre ochi) Înfundat în cap. *adj., pl.* căzuţi,-te.
câine Mamifer carnivor domesticit, folosit pentru pază, vânătoare etc. /(ir.) *A se înţelege* (sau *a trăi*) *ca ~le cu pisica* sau *a se mânca ca ~ii*, se spune despre două sau mai multe persoane care se duşmănesc şi se ceartă întruna. *A tăia frunză la ~i* = a trândăvi; a nu avea nici o ocupaţie. *A trăi ca ~le la stână* = a trăi bine. *A avea o viaţă de ~* = a duce o viaţă grea. *Nu-i numai un ~ scurt de coadă* = mai e şi altcineva sau altceva de felul celui cu care avem de-a face. *~le care latră nu muşcă* = cel care face gălăgie nu e primejdios. *Umblă ~ii cu covrigi* (sau *cu colaci*) *în coadă* = e belşug. //Epitet dat unui om rău, hain. [*var.* (reg.) câne *s.m.*] *s.m., pl.* câini.
câine-câineşte Cu multă greutate, cu chiu şi vai. *loc. adv.*
câine-de-mare Rechin de talie mică, cu câte un spin la aripioarele dorsale. *s.m., pl.* câini-de-mare.
câinele-babei Larva unor fluturi de noapte. *s.m. art.*
câine-lup Câine de rasă, rezultat din încrucişarea câinelui domestic cu lupul. *s.m., art.* câinele-lup, *pl.* câini-lupi, *art.* câinii-lupi.
câinesc,-ească 1. Referitor la câini. 2. (fig.) Rău, hain. *adj., pl.* câineşti.
câineşte 1. Ca un câine. 2. (fig.) Cu duşmănie. *adv.*
câinie Atitudine sau faptă plină de răutate, de cruzime; câinoşenie. *s.f., art.* câinia, *g.-d. art.* câiniei.
câinos,-oasă Crud, rău, hain. *adj., pl.* câinoşi,-oase.
câinoşenie (-ni-e) Câinie. *s.f., art.* câinoşenia, *g.-d. art.* câinoşeniei.
câlţi Fire scurte rămase în urma dărăcirii fuiorului de cânepă sau de in. *s.m. pl.*
câiţişori Diminutiv al lui câlţi. *s.m. pl.*
câlţos,-oasă Cu fire tari şi încâlcite ca nişte câlţi. *adj., pl.* câlţoşi,-oase.
câmp 1. Întindere de pământ arabil din afara unui sat, fără accidente însemnate; câmpie. */În plin ~* sau *în ~ deschis* = sub cerul liber; fără adăpost. *Munca ~ului* = munci agricole. *A o lua peste ~* = a merge de-a dreptul, părăsind drumul. *A-şi lua ~ii* = a ajunge la disperare. *A bate ~ii* = a se abate de la subiect. 2. Loc, spaţiu unde se desfăşoară o anumită activitate sau se petrece un fenomen. *~ de luptă. /~ vizual* = porţiune de spaţiu care poate fi cuprinsă cu privirea. 3. (fiz.) Regiune din spaţiu în care fiecărui punct i se asociază o mărime fizică determinată. *~ sonor. /~ electric* = regiune a spaţiului caracterizată prin faptul că, în oricare punct al ei s-ar găsi un corp încărcat cu electricitate, acesta ar fi supus acţiunii unei forţe care nu s-ar exercita dacă acel corp nu ar fi încărcat astfel. *~ magnetic* = regiune a spaţiului caracterizată prin faptul că, în orice punct al ei s-ar găsi un magnet, acesta ar fi supus unor forţe de aceeaşi natură precum cele care se exercită între doi magneţi vecini. //Formă a materiei prin intermediul căreia are loc interacţiunea dintre particule. *~ electromagnetic.* 4. Mulţime de valori ale uneia sau mai multor mărimi (matematice, fizice etc.) variabile. 5. Fond al unor ţesături, al unui tablou etc. 6. (fig.) Domeniu, sferă de activitate, de existenţă. 7. *~ operator* = porţiune anatomică pe suprafaţa căreia are loc o intervenţie chirurgicală. *s.n., pl.* câmpuri/*s.m. pl. art.* în expr. *A-şi bate/a-şi lua câmpii.*
câmpean,-ă (Locuitor) de la câmp (1), de la şes sau (p. ext.), de la ţară. //(adj., rar) Câmpenesc. *adj., s.m., pl.* câmpeni,-e.
câmpeancă Locuitoare de la câmp. *s.f., g.-d. art.* câmpencei, *pl.* câmpence.
câmpenesc,-ească De la câmp, de (la) ţară; specific vieţii de la ţară. *adj., pl.* câmpeneşti.
câmpesc,-ească (înv.) Câmpenesc. *adj., pl.* câmpeşti.
câmpie Şes, câmp. *s.f., art.* câmpia, *g.-d. art.* câmpiei, *pl.* câmpii, *art.* câmpiile.
câmpulungean,-ă (Locuitor) din Câmpulung. *adj., s.m., pl.* câmpulungeni,-e.
câmpulungeancă Locuitoare din Câmpulung. *s.f., g.-d. art.* câmpulungencei, *pl.* câmpulungence.
câmpuşor (pop.) Diminutiv al lui câmp. *s.n., pl.* câmpuşoare.
când[1] A. *adv.* În ce moment? */~ şi ~* sau *din ~ în ~* = câteodată, uneori. B. *conjcţ.* (introduce propoziţii temporale, atributive, cauzale, condiţionale sau completive directe). *Au ajuns ~ ceilalţi au plecat. E timpul ~ se coc strugurii. adv.*; *conjcţ.*
cândva Într-un moment nedefinit din trecut sau din viitor; odinioară, vreodată. *adv.*
câne v. **câine.**
cânepa-codrului Cânepioară (2). *s.f. art., g.-d. art.* cânepii-codrului.
cânepar Pasăre cântătoare care se hrăneşte mai ales cu seminţe de cânepă. *s.m., pl.* cânepari.
cânepă 1. Plantă textilă cultivată pentru fibre şi pentru ulei. */~ indiană* = varietate de cânepă din care se extrag stupefiante. 2. Fibre textile extrase din tulpina de cânepă (1). *s.f., g.-d. art.* cânepii, *pl.* cânepi.
cânepărie 1. Cânepă multă strânsă la un loc. 2. Loc pe care se cultivă cânepă. *s.f., art.* cânepăria, *g.-d. art.* cânepăriei, *pl.* cânepării, *art.* cânepăriile.
cânepioară 1. Diminutiv al lui cânepă. 2. Plantă erbacee cu flori roşiatice; cânepa-codrului. *s.f., g.-d. art.* cânepioarei, *pl.* cânepioare.
cânepişte Teren cultivat cu cânepă. *s.f., g.-d. art.* cânepiştii, *pl.* cânepişti.
cânepiu,-ie Care se aseamănă cu fuiorul de cânepă; care are culoarea seminţei de cânepă. *adj., pl.* cânepii.
câner (reg.) Om rău, hain. *s.m., pl.* câneri.
cânt 1. Cântare, cântec; ciripit de păsări. 2. Poezie însoţită (uneori) de melodie. 3. Diviziune a unui poem epic. *s.n., pl.* cânturi.

cânta l. *intr.* şi *tr.* A emite cu vocea sau cu un instrument sunete muzicale care formează o melodie sau un acord. /*Joacă cum îi ~ă* = face după cum îi ordonă altcineva. 2. *intr.* (despre păsări, insecte etc.) A scoate sunete caracteristice speciei. 3. *intr.* şi *tr.* A glorifica prin versuri pe cineva sau ceva, a povesti ceva în versuri. 4. *tr.* (fam.) A înşira vorbe goale. *vb. I, ind. prez. 3* cântă.

cântar 1. Instrument care serveşte la cântărit. /*A trage la ~* = a) a cântări mult; b) (fig.) a avea importanţă. 2. (înv.) Unitate pentru măsurarea greutăţii, echivalentă cu aproximativ 50 kg. *s.n. pl.* cântare.

cântare A. Acţiunea de a cânta. B. 1. Cântec (de laudă, bisericesc etc.); muzică. 2. Compoziţie literară cu caracter laudativ. //Sunet caracteristic, plăcut, scos de unele păsări şi insecte. *s.f., g.-d. art.* cântării, *pl.* cântări.

cântat Faptul de a cânta. //Sunet caracteristic scos de unele păsări şi insecte. /*La* (sau *spre, pe la*) *~ul de ziuă al cocoşilor* = pe la miezul nopţii sau în zorii zilei. *s.n.*

cântăreală (rar) Cântărire. *s.f., g.-d. art.* cântărelii.

cântăreţ,-eaţă 1. Persoană care interpretează cu vocea. //Artist care are profesiunea de a cânta. 2. Persoană care execută cântările (şi citirile) la serviciul religios. 3. Poet (care elogiază pe cineva). *s.m., pl.* cântăreţi; *s.f., g.-d. art.* cântăreţei, *pl.* cântăreţe.

cântări 1. *tr* A stabili greutatea unui corp cu ajutorul cântarului, balanţei, basculei etc. /*A ~ din ochi*= a aprecia cu aproximaţie, din ochi, greutatea unui corp sau (fig.) alte însuşiri ale sale. 2. *tr.* (fig.) A aprecia, a judeca; a chibzui. /*A-şi ~ (bine) vorbele* = a-şi alege cu grijă vorbele. 3. *intr.* A avea o anumită greutate. //(fig.) A valora. *Părerea lui ~eşte mult. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cântăresc, *imperf. 3 sg.* cântărea; *conj. prez. 3* să cântărească.

cântărire Acţiunea de a cântări; cântăreală. *s.f., g.-d. art.* cântăririi, *pl.* cântăriri.

cântărit Faptul de a cântări. *s.n.*

cântător,-oare l. *adj.* (despre oameni) Care cântă, care are voce. //(despre păsări) Care scoate sunete melodioase. II. *s.m.* 1. (înv.) Cântăreţ (de profesie). 2. (înv.) Cântăreţ (3). 3. (pop.) Cocoş. *adj., s.m., pl.* cântători,-oare.

cântec 1. Şir armonios de sunete vocale sau instrumentale; cântare, cânt. //Ciripitul unor păsări. /*Cântecul lebedei* = ultima operă sau manifestare de valoare a unui artist, a unui scriitor etc. 2. Compoziţie literară în versuri, însoţită de melodie /*~ bătrânesc* = baladă populară. *~ de dor* = doină. *~ de lume* = poezie de dragoste însoţită de melodie. *~ de leagăn* = cântec liric cu care sunt adormiţi copiii mici. *~ de stea* = cântec religios interpretat de colindători în preajma Crăciunului. *Vorba ~ului* = cum se zice; vorba ceea. *Aşa-i ~ul* = asta e situaţia. *A fi cu ~* sau *a-şi avea ~ul său* = (despre întâmplări, lucruri) a-şi avea istoria, tâlcul său. 3. (înv.) Diviziune a unei epopei. [*var.* (reg.) cântic *s.n.*] *s.n., pl.* cântece.

cântecel Diminutiv al lui cântec. /*~ comic* = monolog comic, satiric. [*var.* (reg.) cânticel *s.n.*] *s.n., pl.* cântecele.

cântic v. **cântec.**

cânticel v. **cântecel.**

câr Cuvânt care imită croncănitul ciorilor, cârâitul găinilor etc. /*~-mâr* = (cu) ceartă. *Că-i ~, că-i mâr*, se zice cuiva care se încurcă în explicaţii şovăielnice. *interj.*

cără (pop., în expr.) *A se ţine de ~a cuiva* = a insista pe lângă cineva să facă un lucru. *A fi în ~ cu cineva* = a se duşmăni cu cineva. *s.f.*

cârâi 1. *intr.* (despre păsări) A scoate sunete scurte, guturale. 2. *intr.* (fig.) A vorbi strident şi cu ostilitate. 3. *tr.* (fig., fam.) A cicăli. 4. *refl. recipr.* (fig.) A se certa, a se ciorovăi. *vb. IV, ind. prez. 3* cârâie, *imperf. 3 sg.* cârâia; *conj. prez. 3* să cârâie.

cârâială Sunet strident, scos de unele păsări (găini, ciori). *s.f., g.-d. art.* cârâielii, *pl.* cârâieli.

cârâie (rar) Dâră, dungă. *s.f., art.* cârâia, *g.-d. art.* cârâiei, *pl.* cârâie.

cârâit Faptul de a cârâi; sunetul scos de unele păsări. *s.n.*

cârâitoare (-râ-i-) Scărţâitoare cu care se alungă păsările. *s.f., g.-d. art.* cârâitorii, *pl.* cârâitori.

cârâitor,-oare (-râ-i-) Care cârâie. *adj., pl.* cârâitori,-oare.

cârc (pop., fam., în expr.) *A nu* (mai) *zice* sau *spune* (nici) *~* = a tăcea chitic. *interj.*

cârcă (în loc.) *În ~* = în spinare. *s.f.*

cârcăiac (zool., pop.) Scolopendră. *s.m., pl.* cârcăieci.

cârcăli (pop.) 1. *tr.* A murdări. 2. *refl.* şi *tr.* (despre un aliment) A (se) frige doar pe deasupra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârcălesc, *imperf. 3 sg.* cârcăleа; *conj. prez. 3* să cârcălească.

cârcâi *intr.* (despre unele păsări) A scoate sunete specifice speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* cârcâie, *imperf. 3 sg.* cârcâia; *conj. prez. 3* să cârcâie.

cârceie Cârlig de lemn sau de fier cu care se leagă tânjala de protap. *s.f., art.* cârceia, *g.-d. art.* cârceiei/cârceii, *pl.* cârceie/cârcei.

cârcel 1. Contracţie involuntară şi dureroasă a muşchilor. 2. Organ vegetal cu ajutorul căruia unele plante se prind de obiectele din jur. 3. (zool.) Căpuşă. *s.m., pl.* cârcei, *art.* cârceii.

cârcimă v. **cârciumă.**

cârcimăreasă v. **cârciumăreasă.**

cârcimăriţă v. **cârciumăriţă.**

cârciog/cârcioc (reg.) Tertip, şiretlic (judecătoresc). *s.n., pl.* cârcioguri/cârciocuri.

cârciogar (reg.) Om căruia îi plac cearta şi procesele; cârcotaş. *s.m., pl.* cârciogari.

cârciogăresc,-ească (reg.) De cârciogar. *adj., pl.* cârciogăreşti.

cârciumar Proprietar de cârciumă. [var. (reg.) crăcimar *s.m.*] *s.m., pl.* cârciumari.

cârciumă Local unde se consumă băuturi alcoolice [*var.* (reg.) cârcimă *sf.*] *s.f., g.-d. art.* cârciumii, *pl.* cârciumi.

cârciumăreasă 1. Nevastă de cârciumar; femeie care are în proprietate o cârciumă. 2. Plantă erbacee ornamentală, cu flori mari, divers colorate. [*var.* (reg.) cârcimăreasă *sf.*] *s.f., g.-d. art.* cârciumăresei, *pl.* cârciumărese.

cârciumări *intr.* (pop.) A ţine o cârciumă, a vinde sau a servi într-o cârciumă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârciumăresc, *imperf. 3 sg.* cârciumărea; *conj. prez. 3* să cârciumărească.

cârciumărit (pop.) 1. Ocupaţia cârciumarului. 2. (înv.) Impozit care era perceput pe cârciumi. *s.n.*

cârciumăriţă Cârciumăreasă (1). [*var.* (reg.) cârcimăriţă *sf.*] *s.f., g.-d. art.* cârciumăriţei, *pl.* cârciumăriţe.

cârciumioară Diminutiv al lui cârciumă. *s.f., g.-d. art.* cârciumioarei, *pl.* cârciumioare.

cârcni v. **crâcni.**

cârcotaş,-ă (pop., fam.) (Om) care caută mereu ceartă, care e mereu nemulţumit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cârcotaşi,-e.

cârcotă (pop., fam.) Gâlceavă, ceartă. /*A intra în ~* (cu cineva) = a ajunge la ceartă (cu cineva). *s.f., g.-d. art.* cârcotei, *pl.* cârcote.

cârcoti *intr.* şi *refl. recipr.* (pop.) A (se) certa. //*intr.* A-şi arăta nemulţumirea; a cârti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârcotesc, *imperf. 3 sg.* cârcotea; *conj. prez. 3* să cârcotească.

cârcserdar (înv.) Căpitan de jandarmerie (turcă); comandantul unei potere. *s.m., pl.* cârcserdari.

cârd 1. Grup mare de animale, de păsări, de peşti. 2. (peior.) Ceată de oameni. /*A se pune* (sau *a intra*) *în ~ cu cineva* = a se întovărăşi cu cineva. 3. (fam.) Mulţime (de

ani, de zile). */De un ~ de vreme* = de un timp. *Cu ~ul* = mulţi. *Un ~ de ani* = foarte mulţi ani. *s.n., pl.* cârduri.

cârdăşie Întovărăşire în scopuri necinstite. [*var.* cărdăşie *s.f.*] *s.f., art.* cârdăşia, *g.-d. art.* cârdăşiei, *pl.* cârdăşii, *art.* cârdăşiile.

cârdişor Diminutiv al lui cârd. *s.n., pl.* cârdişoare.

cârjalîu (înv.) Tâlhar, hoţ. *s.m., art.* cârjaliul, *pl.* cârjalii, *art.* cârjaliii.

cârjancă (pop.) Plătică de mărime mijlocie. *s.f., g.-d. art.* cârjancei, *pl.* cârjance.

cârjă 1. Băţ bifurcat în partea superioară, folosit de către infirmi ca sprijin la mers. 2. Baston, toiag (încovoiat în partea de sus), pe care se sprijină oamenii bătrâni sau bolnavi. 3. Toiag împodobit, însemn al unor demnităţii. 4. (anat.) *~a aortei* = porţiune curbată a arterei, după ieşirea din inimă. *s.f., art.* cârja, *g.-d. art.* cârjei, *pl.* cârje.

cârlan,-ă 1. Miel sau ied înţărcat. 2. Mânz sau cal până la trei ani. *s.m., pl.* cârlani; *s.f., g.-d. art.* cârlanei, *pl.* cârlane.

cârlănar Cioban care duce la păscut şi păzeşte cârlanii dintr-o turmă. *s.m., pl.* cârlănari.

cârlănaş (pop.) Diminutiv al lui cârlan. *s.m., pl.* cârlănaşi.

cârlig 1. Bucată de metal încovoiată la un capăt, de care se prinde sau se atârnă un obiect. */A se face ~* = a se ghemui. 2. Parte a undiţei în formă de ac îndoit, în care se pune momeala. 3. Încuietoare la o uşă, la o poartă, îndoită la un capăt şi care se prinde într-un belciug. 4. Andrea. 5. Mic dispozitiv din două părţi, cu care se prind rufele pe frânghie. 6. (rar) Butaş de viţă-de-vie. 7. (fig.) Cuvânt, afirmaţie care caută să încurce, să înşele. *s.n., pl.* cârlige.

cârligaş Diminutiv al lui cârlig; cârligel. *s.n., pl.* cârligaşe.

cârligel Cârligaş. *s.n., pl.* cârligele.

cârlionţ (-li-onţ) Şuviţă de păr răsucită în spirală; zuluf. *s.m., pl.* cârlionţi.

cârlionţa (-li-on-) *refl.* şi *tr.* A (se) face cârlionţi. *vb. I, ind. prez. 3* cârlionţează.

cârmaci 1. Persoană care manevrează cârma unei ambarcaţiuni, a unei nave. 2. (fig.) Conducător, cârciumar. *s.m., pl.* cârmaci.

cârmă 1. Dispozitiv mobil cu ajutorul căruia se conduce o navă sau o aeronavă. 2. (fig.) Conducere, guvernare. *s.f., g.-d. art.* cârmei, *pl.* cârme.

cârmâz[1] 1. (entom.) Coşenilă. 2. Plantă erbacee cu fructe mici, sferice, roşii sau negre. *s.m.*

cârmâz[2] Materie colorantă extrasă din fructele de cârmâz[1] (2) sau din gogoşile de coşenilă. *s.n.*

cârmâziu,-ie (pop.) Roşu-închis, roşu-viu. *adj., pl.* cârmâzii.

cârmeală (pop.) 1. Întorsătură, schimbare (a unei acţiuni). 2. (fig.) Lipsă de hotărâre; şovăială. *s.f., g.-d. art.* cârmelii, *pl.* cârmeli.

cârmi *intr.* 1. A conduce o ambarcaţiune; a schimba direcţia de mers. 2. (fig.) A-şi schimba atitudinea, hotărârea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârmesc, *imperf. 3 sg.* cârmea; *conj. prez. 3* să cârmească.

cârmire Acţiunea de a cârmi; întorsătură. *s.f., g.-d. art.* cârmirii, *pl.* cârmiri.

cârmui *tr.* şi *refl.* A (se) conduce, a (se) administra. *//tr.* (rar) A conduce cu ajutorul cârmei. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârmuiesc, *imperf. 3 sg.* cârmuia; *conj. prez. 3* să cârmuiască.

cârmuire Acţiunea de a (se) cârmui. *//*Organ de conducere. *//*Guvern. *s.f., g.-d. art.* cârmuirii, *pl.* cârmuiri.

cârmuitor,-oare (-mu-i-) Persoană care conduce, care guvernează. *s.m., pl.* cârmuitori; *s.f., g.-d. art.* cârmuitoarei, *pl.* cârmuitoare.

cârn,-ă 1. (despre nas) Mic şi ridicat puţin în sus; (despre oameni) cu nasul mic şi ridicat în sus. 2. (fig., despre obiecte) Cu vârful îndoit în sus; strâmb. *adj., pl.* cârni,-e.

cârnat 1. Produs alimentar din carne tocată şi mirodenii, introduse în intestine de porc, de oaie etc. 2. (fig., fam.) Şir lung. *Un ~ lung de cumpărători.* [*var.* (pop.) cârnaţ *s.m.*] *s.m., pl.* cârnaţi.

cârnaţ v. **cârnat.**

cârnăcior 1. Diminutiv de la cârnat. *s.m., pl.* cârnăciori.

cârnăţar,-ăreasă 1. Persoană care prepară sau vinde cârnaţi şi alte mezeluri. 2. (depr.) Om neserios. *s.m., pl.* cârnăţari; *s.f., g.-d. art.* cârnăţăresei, *pl.* cârnăţărese.

cârnăţărie 1. (colectiv) Cârnaţi de diferite feluri. 2. Magazin unde se vând cârnaţi (şi alte mezeluri). *s.f., art.* cârnăţăria, *g.-d. art.* cârnăţăriei, *pl.* cârnăţării, *art.* cârnăţăriile.

cârneleagă (în religia ortodoxă, mai ales la pl.) Săptămâna antepenultimă din dulcele Crăciunului, când nu se posteşte miercurea şi vinerea. *s.f., pl.* cârnelegi.

cârni 1. *intr.* A se îndrepta în altă direcţie. */*(tr.) *Îţi ~eşte nasul din loc* = miroase urât. *A-şi ~ nasul* sau (intr.) *a ~ din nas* = a se arăta nemulţumit. *//*(fig.) A reveni asupra celor spuse sau hotărâte. 2. *tr.* A tăia vârful lăstarilor tineri, inflorescenţele etc. pentru a le favoriza creşterea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârnesc, *imperf. 3 sg.* cârnea; *conj. prez. 3* să cârnească.

cârnire Acţiunea de a cârni. *s.f., g.-d. art.* cârnirii, *pl.* cârniri.

cârnit Tăierea vârfurilor lăstarilor tineri. *//*Ruperea inflorescenţei la tutun pentru a favoriza o recoltă de frunze mai mare. *s.n., pl.* cârnituri.

cârnitură (pop.) Cotitură (de drum). *s.f., g.-d. art.* cârnituri, *pl.* cârnituri.

cârnosi[1] *tr.* A sfâşia pe cineva sau o bucată de carne. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârnosesc, *imperf. 3 sg.* cârnosea; *conj. prez. 3* să cârnosească.

cârnosi[2] v. **cărnosi.**

cârnosire v. **cărnosire.**

cârnuţ,-ă (rar) Diminutiv al lui cârn. *adj., pl.* cârnuţi,-e.

cârpaci 1. Meseriaş care peticeşte, care repară haine sau încălţăminte veche. 2. Meseriaş care lucrează prost. *s.m., pl.* cârpaci.

cârpă 1. Bucată de pânză folosită la şters praful, vasele etc. *//*Scutece. 2. (fig.) Om fără personalitate. *s.f., g.-d. art.* cârpei, *pl.* cârpe.

cârpăceală (fam.) Acţiunea de a cârpăci. *s.f., g.-d. art.* cârpăcelii, *pl.* cârpăceli.

cârpăci *tr.* A petici; (p. ext.) a face un lucru prost. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârpăcesc, *imperf. 3 sg.* cârpăcea; *conj. prez. 3* să cârpăcească.

cârpăcie (înv.) Meseria cârpaciului. *s.f., art.* cârpăcia, *g.-d. art.* cârpăciei.

cârpăcitor,-oare (rar) Care cârpăceşte. *adj., pl.* cârpăcitori,-oare.

cârpător (pop.) Bucată de lemn pe care se taie carnea, ceapa etc. *s.n., pl.* cârpătoare.

cârpeală Reparaţie sumară. *s.f., g.-d. art.* cârpelii, *pl.* cârpeli.

cârpi *tr.* 1. A repara, a coase un obiect rupt sau descusut. */Cu ochii cârpiţi de somn* = neputându-şi ţine ochii deschişi din cauza somnului. 2. A astupa crăpăturile unui obiect. 3. (fig.) A pălmui pe cineva. 4. (fig.) A născoci, a inventa o motivaţie, un pretext. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cârpesc, *imperf. 3 sg.* cârpea; *conj. prez. 3* să cârpească.

cârpire Acţiunea de a cârpi; cârpit. *s.f., g.-d. art.* cârpirii, *pl.* cârpiri.

cârpit Cârpire. *s.n.*

cârpitură Reparaţie sumară sau prost executată. *s.f., g.-d. art.* cârpiturii, *pl.* cârpituri.

cârpuliță Cârpușoară. *s.f., g.-d. art.* cârpuliței, *pl.* cârpulițe.
cârpușoară Diminutiv al lui cârpă; cârpuliță. *s.f., g.-d. art.* cârpușoarei, *pl.* cârpușoare.
cârstel v. **cristei.**
cârteală (pop.) Faptul de a cârti; protest, murmur. *s.f., g.-d. art.* cârtelii, *pl.* cârteli.
cârti *intr.* (pop.) A-și exprima nemulțumirea prin murmur; a protesta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cârtesc, *imperf. 3 sg.* cârtea; *conj. prez. 3* să cârtească.
cârtire (pop.) Acțiunea de a cârti. *s.f., g.-d. art.* cârtirii, *pl.* cârtiri.
cârtitor,-oare (pop.) Care cârtește, care se arată mereu nemulțumit. *adj., pl.* cârtitori,-oare.
cârtiță 1. Mamifer insectivor cu blană neagră, care trăiește în galerii subterane. 2. (fig.) Agent, spion adânc infiltrat. *s.f., g.-d. art.* cârtiței, *pl.* cârtițe.
câș[1] v. **hâș.**
câș[2]**,-ă** I. *adj.* (reg.) Care are o infirmitate la mână; ciung. II. *adj., adv.* (fam.) (Care este) strâmb. *adj.; adv.*
câșiță Insectă dipteră ale cărei larve se dezvoltă în brânza alterată. *s.f., g.-d. art.* câșiței, *pl.* câșițe.
câșlegi Interval de timp între două posturi ortodoxe, când se poate mânca de dulce. *s.f. pl.*
câști (înv.) Sumă de bani plătibilă la date fixe ca rată din arenda unei moșii. *s.n., pl.* câștiuri.
câștig Bun, folos, profit material câștigat. */A fi în ~* = a avea un avantaj. *A avea ~ de cauză* = a obține o victorie asupra cuiva. *s.n., pl.* câștiguri.
câștiga 1. *tr.* A obține bani sau alte bunuri; (p. ext.) a dobândi experiență, cunoștințe etc. 2. *tr.* A cuceri victoria într-un proces, în sport etc. 3. *tr.* A atrage de partea sa (simpatia, ura); a cuceri. 4. *intr.* A se îmbogăți în...; a-și spori calitatea, greutatea etc. *vb. I, ind. prez. 3* câștigă.
câștigare Acțiunea de a câștiga. *s.f., g.-d. art.* câștigării.
câștigător,-oare 1. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care a obținut un câștig material, superioritate (în muncă, în sport etc.) asupra alteia. 2. (Animal, mai ales cal) victorios într-o întrecere sportivă. II. *adj.* Care asigură câștigul, care dă un drept. *adj., s.m.* și *f., pl.* câștigători,-oare.
cât[1] În ce măsură, în ce grad, în ce durată de timp. *~ l-am așteptat!* 2. (corelativ) */Cu ~..., cu atât* = pe măsură ce. 3. *~ colo* = departe. *~ de colo* = de departe. (pop.) *~ colea* = aproape. *~ de ~* = măcar, puțin de tot. *~ (e) lumea* (*și pământul*) = totdeauna; (în construcții negative) niciodată. *adv.*
cât[2] 1. (introduce propoziții temporale) În timpul în care..., atâta timp, până când... *Îl salută ~ timp îi e de folos.* 2. (introduce propoziții modale sau atributive) În măsura, în gradul în care... 3. (introduce propoziții consecutive, reg., înv.) Încât, de, că. 4. (introduce propoziții concesive) Deși, cu toate că. 5 (introduce propoziții completive directe) *S-a plătit ~ nu face.* 6. (introduce propoziții adversative) Ci, mai ales. *conjcț.*
cât[3] (mat.) Rezultatul unei împărțiri. *s.n., pl.* câturi.
cât[4]**,-ă** 1. (pr. interog.) Cât costă? În ce număr? În ce cantitate? *~ e ceasul?* 2. (pr. nehot.) Tot ce, toate care, cei care. *~ s-a vorbit este suficient. pr., adj.* (antepus), *pl.* câți, câte, *g.-d. pl* câtor.
câte (formează num. colective sau distributive) *~ două. Trei ~ trei. adv.*
câtea v. **câtelea.**
câtelea, câta (precedat de art. „al" sau „a" se folosește în propoziții interogative) *Al ~ (a ~) a reușit?* [*var.* câtea *pr. interog., adj. interog. f.*] *pr. interog., adj. interog.* (antepus).
câteodată (-teo-) Uneori. *adv.*
câte o dată (tempo lent)/**câte-o dată** (tempo rapid) Câte o singură dată. *adv. + num.*
câteși- Element de compunere, care înseamnând „toți (toate) împreună", care servește la formarea unor numerale colective: câteșitrei, câteșitrele, câteșipatru etc.
câtime Ceea ce se poate măsura sau număra. *s.f., g.-d. art.* câtimii, *pl.* câtimi.
câtlnel v. **cătinel.**
câtuși (în expr.) *~ de puțin* = oricât de puțin. *adv.*
câtva, cătăva Un număr mic, o cantitate mică. *pr nehot., adj. nehot.* (antepus), *pl.* câțiva, câteva, *g.-d. pl.* câtorva.
cât (reg.) Strigăt cu care se alungă pisica. *interj.*
CD (sidi) (angl.) Compact disc. *s.n., art.* CD-ul, *pl.* CD-uri.
CD-player (sidipleiăr) (angl.) Aparat portabil pentru ascultat CD-uri. *s.n., pl.* CD-playere.
CD-ROM (sidirom) (angl.) CD cu o mare capacitate de a stoca imagini și sunete. *s.n., pl.* CD-ROM-uri.
CD-writer (sidiraităr) (angl.) Dispozitiv pentru stocarea informației pe CD. *s.n., pl.* CD-writere.
ce[1] A. 1. (interogativ) *~ ai adus?* 2. (fam., ca răspuns la o întrebare) Poftim? //(adj.) *~ timp frumos!* B. (relativ) Care. */Pe zi ~ trece* = pe măsură ce trece timpul. C. (cu val. de conjuncție) Care lucru anume. *Nu știa ~ să mai spună. pr. invar.*
ce[2] Cât de. *~ tare plouă! adv.*
cea Strigăt cu care se mână boii spre dreapta. (s.) Partea dreaptă; dreapta. [*var.* (reg.) ceala *interj.*] *interj.*
ceabare v. **cebare.**
ceac Prăjină prevăzută la un capăt cu un cârlig, folosită la manevrarea butucilor pe apă. *s.n., pl.* ceacuri.
ceacău (reg.) Un fel de chipiu milităresc, înalt și tare, pe care îl purtau demult membri unor unități militare. *s.n., art.* ceacăul, *pl.* ceacăie.
ceacăr,-ă (despre ochii unei persoane) 1. De culori diferite; (despre oameni) care are astfel de ochi. 2. Care suferă de strabism; sașiu. *adj., pl.* ceacări,-e.
ceac-pac (fam.) Așa și așa, nici prea bine, nici prea rău. *adv.*
ceacșiri (înv.) Pantaloni turcești largi. *s.m. pl.*
ceadiriu,-ie (înv.) Verde ca paiul grâului. *adj., pl.* ceadirii.
ceafă 1. Partea din spate a gâtului sau (p. ext.) a capului. */Când mi-oi* (sau *ți-oi* etc.) *vedea ~a* = niciodată. *A face ~* = a se îngrășa. *Gros în* (ori *la*) *~* sau *cu ~a groasă* = gras; (fig.) bogat. //Regiunea cervicală. 2. Specialitate de carne de porc din regiunea cefei (1), afumată sau sărată. *s.f., g.-d. art.* cefei, *pl.* cefe.
ceaglă (reg.) Târnăcop pentru spart gheața. *s.f., g.-d. art.* ceaglei, *pl.* ceagle.
ceahlău (reg.) Vultur bărbos. *s.m, art.* ceahlăul, *pl.* ceahlăi, *art.* ceahlăii.
ceai[1] 1. Arbust exotic din ale cărui frunze se prepară o băutură cu efect excitant; frunzele acestui arbust. 2. Timpul, masa de dimineață la care se bea ceaiul[2] (1). *s.m.*
ceai[2] 1. Băutură preparată din frunze de ceai[1] (1) sau din unele plante medicinale. 2. Reuniune (între prieteni) în cursul după-amiezii, la care se servește ceai[2] (1). *s.n., pl.* ceaiuri.
ceainărie Local unde se servește ceai[2]. (1). *s.f., art.* ceainăria, *g.-d. art.* ceainăriei, *pl.* ceainării, *art.* ceainăriile.
ceainic Vas special pentru prepararea ceaiului[2] (1). *s.n., pl.* ceainice.
ceair (înv., reg.) Loc de pășune (împrejmuit); (p. ext.) câmpie nelucrată în apropierea unei ape. *s.n., pl.* ceairuri.
ceala v. **cea.**
cealaltă v. **celălalt.**
cealma (înv.) Turban. *s.f., art.* cealmaua, *g.-d. art.* cealmalei, *pl.* cealmale, *art.* cealmalele.

cealmagiu (înv.) Bărbat care purta cealma; (p. restr.) turc. *s.m., art.* cealmagiul, *pl.* cealmagii, *art.* cealmagiii.
ceam Navă fluvială remorcată, folosită la transportul pietrei, nisipului etc. pe Dunăre. *s.n., pl.* ceamuri.
ceambur (înv., pop.) Detaşament (de tătari) plecat după pradă. *s.n., pl.* ceambururi.
ceamur (reg.) Lut frământat cu paie tocate (şi cu unele substanţe minerale), întrebuinţat la tencuirea sau la construirea caselor ţărăneşti, a cuptoarelor etc. *s.n.*
ceanac (reg.) Strachină mare de lut sau de lemn. *s.n., pl.* ceanace.
ceangău (la pl.) Populaţie de grai românesc şi maghiar, de religie catolică, emigrată de-a lungul timpului din sud-estul Transilvaniei în Moldova (mai ales în judeţul Bacău); (la sg.) persoană din această populaţie. *s.m., art.* ceangăul, *pl.* ceangăi, *art.* ceangăii.
ceapa-ciorii Numele a trei plante erbacee din familia liliaceelor, una cu flori galbene, alta cu flori albastre, iar a treia cu flori albe-verzui sau violete. *s.f. art., g.-d. art.* cepei-ciorii.
ceapă Plantă leguminoasă comestibilă, cu tulpina subterană în formă de bulb. */~ de apă* = ceapă care se cultivă prin răsad. *~ de sămânţă* = arpagic. //Bulbul de ceapă. */Nu face* (sau *nu valorează*) *nici cât o ~ degerată*, se spune despre un lucru care nu valorează nimic. *s.f., g.-d. art.* cepei, *pl.* cepe.
ceapcă (rar) Chipiu (polonez), şapcă. *s.f., g.-d. art.* cepcii, *pl.* cepci.
ceapcân (rar) Om rău, şiret. *s.m., pl.* ceapcâni.
ceapist,-ă (ieşit din uz) Membru al unei cooperative agricole de producţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ceapişti,-ste.
ceapraz 1. Şiret, ciucure de mătase sau de fir, cu care se împodobesc hainele (militare), draperiile etc. 2. Călcător[1] (2). 3. Poziţie alternativă, într-o parte şi în alta, a dinţilor de fierăstrău. *s.n., pl.* ceaprazuri.
ceaprazar (înv.) Fabricant sau negustor de ceaprazuri (1), (p. ext.) de chipie şi de alte obiecte de uniformă (militară). *s.m., pl.* ceaprazari.
ceaprăzărie[1] (înv.) Meseria de ceaprazar. *s.f., art.* ceaprăzăria, *g.-d. art.* ceaprăzăriei.
ceaprăzărie[2] (înv.) Prăvălie de ceaprazuri (1). *s.f., art.* ceaprăzăria, *g.-d. art.* ceaprăzăriei, *pl.* ceaprăzării, *art.* ceaprăzăriile.
ceapsă (reg.) Scufie. *s.f., g.-d. art.* cepsei, *pl.* cepse.
ceară 1. Produs natural sau sintetic, insolubil în apă, utilizat în industria farmaceutică, a hârtiei etc. */~ de albine* = ceară de culoare gălbuie, cu miros plăcut, produsă de albine. *~ de balenă* = spermanţet. *~ roşie* = amestec de răşină, lac şi gumă, folosit la pecetluitul scrisorilor şi la unele etanşări. 2. (geol.) *~ de pământ* = ozocherită. 3. (fiziol.) Cerumen. *s.f., g.-d. art.* cerii, *pl.* ceruri.
cearcăn 1. Dungă vânătă în jurul ochilor la un om obosit sau bolnav. 2. Cerc luminos, vizibil uneori în jurul soarelui sau al lunii; halo. *s.n., pl.* cearcăne.
cearceaf v. **cearşaf.**
ceardac v. **cerdac.**
ceardaş Numele unui dans popular maghiar. *s.n., pl.* ceardaşuri.
cearşaf/cearceaf 1. Obiect de rufărie confecţionat din pânză, care se aşterne pe pat sau cu care se îmbracă plapuma. 2. (înv.) Pânză. *s.n., pl.* cearşafuri/cearceafuri.
ceartă 1. Schimb de cuvinte aspre între două sau mai multe persoane. */A căuta ~ cu lumânarea* = a provoca ceartă cu orice preţ. 2. (rar) Neînţelegere, duşmănie. *s.f., g.-d. art.* certei, *pl.* certuri.
ceas 1. Oră. */Cu ~urile* = timp îndelungat. *La tot ~ul* = mereu. *În ~ul al doisprezecelea* = în ultima clipă. //Distanţă, spaţiu care se poate parcurge într-o oră. 2. Moment; clipă; vreme. //Timpul dinaintea sau din cursul unui eveniment. *~ul prânzului. /~ bun* (sau *rău*) = (în superstiţii) moment considerat ca norocos (sau nenorocos). (*Să fie*) *într-un ~ bun!* formulă prin care se urează cuiva succes când întreprinde ceva. (pop.) *A se da de ~ul morţii* = a se frământa. 3. Fiecare dintre cele 12 puncte principale marcate pe cadranul ceasornicului. 4. Aparat care serveşte la determinarea şi măsurarea timpului unei zile; ceasornic. */~ electronic* = ceas cu circuite integrate, acţionat de o baterie. *~ digital* = ceas electronic, la care ora este indicată prin cifre afişate pe un ecran. *~ vorbitor* = ceas la care ora este anunţată verbal. *~ solar* = ceas care indică, cu aproximaţie, orele zilei, cu ajutorul unei tije plasate în centrul unui cadran mărginit de numere. *A merge ~* = (despre mecanisme) a merge perfect. 5. Aparat în formă de ceas (4), care înregistrează mişcarea, consumul, viteza; contor. 6. Slujbă religioasă săvârşită la anumite ore din zi. *s.n., pl.* ceasuri.
ceasla v. **şasla.**
ceaslov Carte bisericească cuprinzând rugăciuni şi cân-tări pentru diferite momente ale zilei, care a servit cândva şi ca abecedar. [*var.* ceasoslov *s.n.*] *s.n., pl.* ceasloave.
ceasornic 1. Ceas (4). */~ de pontaj* = ceasornic special, pus la intrarea într-o întreprindere, care imprimă pe fişele individuale ora intrării şi ieşirii muncitorilor. 2. Plantă agăţătoare cu flori albe, trandafirii şi albăstrii. *s.n., pl.* ceasornice.
ceasornicar Persoană care repară sau vinde ceasuri (4). *s.m., pl.* ceasornicari.
ceasornicărie[1] Meseria de ceasornicar. *s.f., art.* ceasornicăria, *g.-d. art.* ceasornicăriei.
ceasornicărie[2] Atelier sau magazine unde se repară sau se vând ceasuri (4). *s.f., art.* ceasornicăria, *g.-d. art.* ceasornicăriei, *pl.* ceasornicării, *art.* ceasornicăriile.
ceasoslov v. **ceaslov.**
ceaşcă 1. Vas mic cu gură largă, din porţelan, faianţă etc., din care se bea. 2. Cantitate care intră într-o ceaşcă (1). *s.f., g.-d. art.* ceştii, *pl.* ceşti.
ceaşnic (în Evul Mediu, în Moldova) Paharnic. *s.m., pl.* ceaşnici.
ceatal Porţiune a uscatului, sub forma unui triunghi, care provoacă difluenţa fluvială. *s.n.*
ceată 1. Grup neorganizat de oameni având un scop comun. //Grămadă de animale (de acelaşi fel). 2. (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi Moldova) Trupă (de o sută) de soldaţi; pâlc (2), stol (2); trupă organizată şi înarmată. *s.f., g.-d. art.* cetei, *pl.* cete.
ceatlău (reg.) Bucată de lemn cu care se strânge, prin răsucire, funia sau lanţul trecut peste o sarcină de lemne, de fân etc. //Prăjină adăugată la inima căruţei pentru a mai înhăma un cal *s.n., art.* ceatlăul, *pl.* ceatlaie/ceatlăie.
ceaţă 1. Particule de apă vaporizate, care plutesc la suprafaţa solului; negură, pâclă. 2. (impr.) Aburi care se aşază pe o sticlă. 3. Perdea, obstacol semitransparent la ochi. /(fam.) *A băga* (pe cineva) *în ~* = a încurca. *s.f., g.-d. art.* ceţii, *pl.* ceţuri.
ceaun Vas de fontă de formă emisferică, în care se prepară mămăliga (şi alte mâncăruri); tuci. *s.n., pl.* ceaune.
ceaunaş (cea-u-) Diminutiv al lui ceaun. *s.n., pl.* ceaunaşe.
ceauş 1. (înv.) Curier sau ştafetă în Imperiul Otoman. 2. (în Evul Mediu) Nume dat în Ţara Românească şi în Moldova unor funcţionari publici; a) şef al unei cete de slujitori; b) căpetenie de surugii; c) căpetenia vânătorilor domneşti; d) aprod. 3. (înv.) Om de serviciu la sinagogă. *s.m., pl.* ceauşi.
ceauşel (cea-u) (fam., înv.) Diminutiv al lui ceauş. *s.m., pl.* ceauşei, *art.* ceauşeii.
ceauşism (cea-u-) Regimul totalitar instaurat de Nicolae Ceauşescu. *s.n.*

ceauşist,-ă (cea-u-) (Adept) al regimului lui Nicolae Ceauşescu. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ceauşişti,-ste.
cebare Plantă erbacee, ale cărei flori sunt la început verzi, iar mai târziu roşietice. [*var.* ceabare *s.f.*] *s.f.*
cebocefal,-ă (med.) (Persoană) care prezintă cebocefalie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cebocefali,-e.
cebocefalie (med.) Malformaţie congenitală caracterizată prin nas turtit şi ochi foarte apropiaţi. *s.f., art.* cebocefalia, *g.-d. art.* cebocefaliei, *pl.* cebocefalii, *art.* cebocefaliile.
cec[1] Document prin care titularul sau o altă persoană împuternicită poate cere plata unei sume de bani din contul titularului. *s.n., pl.* cecuri.
cec[2] (anat.) Prima parte a intestinului gros, care se află între intestinul subţire şi colon. [*var.* cecum *s.n.*] *s.n., pl.* cecuri.
CEC/C.E.C. 1. Instituţie bancară care are ca principal obiect de activitate păstrarea şi valorificarea sumelor de bani (depuse temporar de unele persoane) sau creditarea populaţiei. 2. Agenţii CEC (1). *s.propr.n., art.* CEC-ul/C.E.C-ul, *pl.* (2) CEC-uri/C.E.C.-uri.
cecal,-ă Care se referă la cec[2]. *adj., pl.* cecali,-e.
cecen,-ă (Locuitor) din Cecenia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cecени,-e.
cecenă Limba vorbită de ceceni. *s.f., g.-d. art.* cecenei.
cecidie Excrescenţă pe diferite organe ale plantelor, provocată de unii paraziţi. *s.f., art.* cecidia, *g.-d. art.* cecidiei.
cecitate 1. Absenţă a vederii; orbire. */~ psihică* = pierdere a capacităţii de a recunoaşte obiectele cu ajutorul văzului. *~ verbală* = alexie. *~ nocturnă* = hemeralopie. 2. (fig.) Orbire intelectuală. *s.f., g.-d. art.* cecităţii.
cecmegea (înv.) Sertar la tejghea unde se ţineau banii. *s.f., art.* cecmegeaua, *g.-d. art.* cecmegelei, *pl.* cecmegele, *art.* cecmegelele.
cecograf Instrument folosit de orbi pentru a scrie. *s.n., pl.* cecografe.
cecografie Metodă prin care orbii sunt învăţaţi să scrie. *s.f., art.* cecografia, *g.-d. art.* cecografiei.
cecum v. **cec**[2].
ceda 1. *tr.* A renunţa la un bun (prin vânzare sau prin donaţie). //A face o cesiune. 2. *intr.* A renunţa la o anumită opinie; a renunţa la luptă. //(sport) A se recunoaşte învins. 3. *intr.* (despre boli) A scădea în intensitate, a se ameliora. 4. *intr.* (despre obiecte) A nu rezista unei presiuni. *vb. I, ind. prez. 3* cedează.
cedare Acţiunea de a ceda. *s.f., g.-d. art.* cedării, *pl.* cedări.
cedent Creditor care transmite, printr-un contract de cesiune, dreptul său de creanţă unei alte persoane. *s.m., pl.* cedenţi.
cedru Numele unor specii de arbori exotici, cu lemn rezistent, de culoare brună-gălbuie, folosit la mobilă, în sculptură etc. *s.m., art.* cedrul, *pl.* cedri, *art.* cedrii.
cefalalgic,-ă (med.) De cefalalgie. *adj., pl.* cefalalgici,-ce.
cefalalgie Durere de cap. *s.f., art.* cefalalgia, *g.-d. art.* cefalalgiei, *pl.* cefalalgii, *art.* cefalalgiile.
cefalee Durere de cap difuză sau localizată. *s.f., art.* cefaleea, *g.-d. art.* cefaleei, *pl.* cefalee.
cefalic,-ă Referitor la cap. */Arteră ~* = carotidă. *adj., pl.* cefalici,-ce.
cefalină Substanţă care conţine acizi graşi, acid fosforic, gliceroli şi aminoalcooli şi care se găseşte în ţesutul nervos cerebral şi în gălbenuşul de ou. *s.f., g.-d. art.* cefalinei.
cefalită Inflamaţie a creierului şi a membranei sale. *s.f., g.-d. art.* cefalitei, *pl.* cefalite.
cefalograf Aparat pentru înregistrarea grafică a dimensiunilor capului. *s.n., pl.* cefalografe.
cefalografie 1. Descriere anatomică a capului. 2. Înregistrare grafică a formei şi a dimensiunilor capului. *s.f., art.* cefalografia, *g.-d. art.* cefalografiei, *pl.* cefalografii, *art.* cefalografiile.
cefalometrie Tehnica măsurării dimensiunilor capului, folosită în antropometrie. *s.f., art.* cefalometria, *g.-d. art.* cefalometriei.
cefalometru Instrument folosit în cefalometrie. *s.n., art.* cefalometrul, *pl.* cefalometre.
cefalopod (la pl.) Clasă de moluşte marine, cu structură superioară, având în jurul gurii braţe tentaculare, prevăzute cu ventuze; (la sg.) animal din această clasă. [*var.* cefalopodă *s.f.*] *s.n., pl.* cefalopode.
cefalopodă v. **cefalopod.**
cefalorahidian,-ă (-di-an) (med.) Referitor la cap şi la coloana vertebrală. */Lichid ~* = lichid incolor care se găseşte în ventriculii cerebrali şi în canalul rahidian. *adj., pl.* cefalorahidieni,-e.
cefaloscopic,-ă Referitor la cefaloscopie. *adj., pl.* cefaloscopici,-ce.
cefaloscopie Examinare a capului. *s.f., art.* cefaloscopia, *g.-d. art.* cefaloscopiei.
cefalotomie (med.) Craniotomie. *s.f., art.* cefalotomia, *g.-d. art.* cefalotomiei, *pl.* cefalotomii.
cefalotorace Segment al corpului la arahnide şi la crustacee, format prin unirea capului cu toracele. *s.n., pl.* cefalotorace.
cefar 1. Partea superioară a jugului, de forma unei bare de lemn cu două curburi. 2. Bucată de pânză prinsă de chipiu la ceafă, ca protecţie împotriva arşiţei; curea care se prinde la ceafă. *s.n., pl.* cefare.
cefeidă Stea cu strălucire variabilă. *s.f., g.-d. art.* cefeidei, *pl.* cefeide.
ceferist,-ă Persoană care lucrează la Căile Ferate Române. *s.m., pl.* ceferişti; *s.f., g.-d. art.* ceferistei, *pl.* ceferiste.
cegă Peşte de apă dulce, cu botul lung şi ascuţit. *s.f., g.-d. art.* cegii, *pl.* cegi.
ceh,-ă (Locuitor) din Cehia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cehi,-e.
cehă Limbă de origine slavă vorbită de cehi. *s.f., g.-d. art.* cehei.
cehesc,-ească (rar) Referitor la Cehia sau la populaţia ei. *adj., pl.* cehеşti.
cehеşte În felul sau în limba cehilor. *adv.*
cehoaică (fam.) Locuitoare din Cehia. *s.f., g.-d. art.* cehoaicei, *pl.* cehoaice.
cehoslovac,-ă (Locuitor) din fosta Cehoslovacie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cehoslovaci,-ce.
ceho-slovac,-ă Dintre Cehia şi Slovacia. *adj., pl.* cehoslovaci,-ce.
cehovian,-ă (-vi-an) De Cehov, al lui Cehov; în maniera lui Cehov. *adj., pl.* cehovieni,-e.
cel[1], **cea** (antepus) (pop., arată că fiinţa sau lucrul, desemnate de substantivul pe care îl determină, se află mai departe, în spaţiu sau în timp, de vorbitor) *~ om. /~* (sau *cea*) *lume* = lumea cealaltă. *adj. dem., g.-d.* celui, celei, *pl.* cei, cele, *g.-d. pl.* celor.
cel[2], **cea** 1. (precedă un adjectiv care urmează după un substantiv articulat sau un substantiv nume de persoană, nearticulat) *Cartea ~ nouă.* 2. (precedă un numeral ordinal sau cardinal) *~ de-a patra carte.* 3. (formează superlativul relativ) *~ mai bun. /~ mult* = a) maximum; b) în cazul cel mai favorabil. *~ puţin* = a) minimum; b) măcar. 4. (substantivează adjectivul) *~ frumos. art. adj., g.-d.* celui, celei, *pl.* cei, cele, *g.-d. pl.* celor.
cel[3], **cea** (indică pe cineva sau ceva relativ îndepărtat, în spaţiu sau timp, faţă de vorbitor). *~ de acolo. /~ de sus* = Dumnezeu. (pop.) *~ de pe comoară* (sau *cu coarne*) = dracul. *pr. dem., g.-d.* celui, celei, *pl.* cei, cele, *g.-d. pl.* celor.

cela, ceea (pop.) Cel, cea. *Omul ~. pr. dem., adj. dem.* (postpus), *g.-d.* celuia, celeia, *pl.* ceia, celea, *g.-d. pl.* celora.
celafibră Fibră textilă artificială din celuloză. *s.f., g.-d. art.* celafibrei, *pl.* celafibre.
celalalt, cealaltă v. **celălalt.**
celalt v. **celălalt.**
celaperm Fibră obținută pe cale chimică din celuloza de bumbac. *s.n.*
celar Mică încăpere în locuințele țărănești, la stână etc., pentru păstrarea alimentelor și a obiectelor casnice. *s.n., pl.* celare.
celălalt, cealaltă I. *pr. dem.* Cel mai îndepărtat dintre doi; ălălalt. *Să plece ~.* 2. (la pl.) Toți cei de față sau care sunt luați în considerație, afară de cel sau cei scoși din discuție. II. *adj. dem.* Care urmează. *Lucrul ~.* [*var.* celalalt, cealaltă *pr. dem.*, celalt, celălalt *adj. dem.*] *pr. dem., adj. dem., g.-d.* celuilalt, celeilalte, *pl.* ceilalți, celelalte, *g.-d. pl.* celorlalți, celorlalte.
celărel (pop.) Diminutiv al lui celar. *s.n., pl.* celărele.
cel ce, cea ce (înv.) Care. *pr. dem., g.-d.* celui ce, celei ce, *pl.* cei ce, cele ce; *n.* ceea ce (*faptul care*); *g.-d. pl.* celor ce.
celebra 1. *tr.* A săvârși în mod solemn un act important, în special o căsătorie; a oficia. 2. A sărbători un eveniment însemnat, o persoană etc. *vb. I, ind. prez. 3* celebrează.
celebrare Acțiunea de a celebra; celebrație. *s.f., g.-d. art.* celebrării, *pl.* celebrări.
celebrație (-ți-e) (rar) Celebrare. *s.f., art.* celebrația, *g.-d. art.* celebrației, *pl.* celebrații, *art.* celebrațiile.
celebritate 1. Însușirea de a fi celebru; reputație. 2. Persoană vestită, celebră. *s.f., g.-d. art.* celebrității, *pl.* celebrități.
celebru,-ă Faimos, vestit, renumit. *adj., m. art.* celebrul, *pl.* celebri, *art.* celebrii; *f., pl.* celebre.
celenterat (la pl.) Încrengătură de animale inferioare, de obicei marine, care au corpul acoperit cu două straturi de celule și cu o cavitate digestivă în interior; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* celenterate.
celerimetru (rar) Tahimetru. *s.n., art.* celerimetrul, *pl.* celerimetre.
celeritate (livr.) Iuteală, repeziciune. *s.f., g.-d. art.* celerității.
celest,-ă (livr.) Ceresc; (fig.) foarte frumos, divin. *adj., pl.* celești,-ste.
celestă Instrument muzical de percuție, cu claviatură de clape metalice. *s.f., g.-d. art.* celestei, *pl.* celeste.
celestin Călugăr aparținând unui ordin catolic fondat în anul 1254. *s.m., pl.* celestini.
celestină Sulfat natural de stronțiu. *s.f., g.-d. art.* celestinei.
celiac,-ă (-li-ac) (anat.) Al cavității abdominale. *adj., pl.* celiaci,-ce.
celibat Starea unei persoane necăsătorite. *s.n.*
celibatar,-ă Persoană (mai ales bărbat) necăsătorită. *s.m., pl.* celibatari; *s.f., g.-d. art.* celibatarei, *pl.* celibatare.
celioscop (-li-o) Instrument folosit în celioscopie. *s.n., pl.* celioscoape.
celioscopie (-li-o) Metodă de explorare vizuală a cavității abdominale cu ajutorul celioscopului. *s.f., art.* celioscopia, *g.-d. art.* celioscopiei.
cella (lat.) Sală de cult dintr-un templu grec sau roman, în care se găsea statuia zeului protector. *s.f.*
cello (it.) Violoncel. *s.n.*
celochit Chit alcătuit pe bază de bitum moale, cu adaos de fibre de celuloză, folosit la executarea izolațiilor hidrofuge. *s.n.*
celofan Foiță subțire, transparentă și impermeabilă, folosită la ambalaje. *s.n.*
celofana *tr.* A înveli în celofan. *vb. I, ind. prez. 3* celofanează.
celofibră Fibră textilă folosită ca înlocuitor al lânii. *s.f., g.-d. art.* celofibrei.
celoidină (-lo-i-) Soluție concentrată de piroxilină, inflamabilă, solubilă în alcool și în eter, folosită la secționarea fină a țesuturilor pentru examinarea lor microscopică. *s.f., g.-d. art.* celoidinei.
celolână Fibră textilă artificială obținută din vâscoză, întrebuințată în industria textilă ca înlocuitor al lânii. *s.f., g.-d. art.* celolânii.
celom Cavitate în interiorul corpului animalelor metazoare. *s.n.*
celomat Animal prevăzut cu celom. *s.n., pl.* celomate.
celostat Mecanism care urmărește mișcarea diurnă a unui astru cu ajutorul unui sistem de oglinzi. *s.n., pl.* celostate.
celt,-ă (Persoană) care făcea parte dintr-o veche populație europeană din Galia (de unde s-a extins apoi și în alte regiuni). *adj., s.m.* și *f., pl.* celți,-te.
celta Fibră celulozică scurtă, care conține o mare cantitate de aer, din care se fabrică țesături pentru îmbrăcăminte călduroasă. *s.f., g.-d. art.* celtei.
celtă/celtică (în sintagma) *Limbi ~* = familie de limbi vorbite în vechime (de gali) și astăzi (de irlandezi, bretoni etc.) în vestul Europei. *s.f., g.-d. art.* celtei/celticei.
celtic,-ă Referitor la celți; celt. *adj., pl.* celtici,-ce.
celtică v. **celtă.**
celui *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) înșela, a (se) amăgi. *//tr.* A ademeni, a momi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* celuiesc, *imperf. 3* celuia; *conj. prez. 3* să celuiască.
celuială (reg.) Înșelare, amăgire; ademenire. *s.f., g.-d. art.* celuielii, *pl.* celuieli.
celuitor,-oare (-lu-i-) (reg.) (Persoană) care înșală, amăgește, ademenește. *adj., s.m.* și *f., pl.* celuitori,-oare.
celular[1] Telefon mobil. *s.n., pl.* celulare.
celular[2]**,-ă** Referitor la celulă; alcătuit din celule. */Teorie ~* = teorie potrivit căreia celula (1) reprezintă elementul fundamental în organizarea internă a plantelor și animalelor. (jur.) *Regim ~* = regim special în închisori, în care deținuții sunt ținuți în celule separate. *adj., pl.* celulari,-e.
celulă 1. Element constitutiv al organismelor vii, alcătuit din membrană, citoplasmă și nucleu. 2. Cavitate a fagurelui de ceară. 3. Încăpere strâmtă în închisori, unde sunt ținuți arestații sau condamnații. 4. Ansamblu format din aripile (și fuselajul) unui avion. 5. *~ de partid* = (în trecut) organizație de bază a partidului comunist. 6. Formație de zbor alcătuită din două avioane de luptă. 7. (tehn.) Compartiment al unui sistem tehnic format din elemente identice. *s.f., g.-d. art.* celulei, *pl.* celule.
celulită Inflamație a țesutului celular subcutanat. *s.f., g.-d. art.* celulitei.
celuloid Material plastic întrebuințat la fabricarea filmelor fotografice, a lacurilor etc. *s.n.*
celuloză Componentă principală a țesuturilor vegetale, folosită în industria hârtiei, a maselor plastice etc. *s.f., g.-d. art.* celulozei, *pl.* celuloze.
celulozic,-ă Care conține celuloză. *adj., pl.* celulozici,-ce.
cement 1. Praf care servește la cementarea oțelului. 2. *~ dentar* = material folosit în obturația provizorie a cariilor și la fixarea unor proteze. *s.n., pl.* cementuri.
cementa[1] *tr* A trata termochimic oțelurile moi, introducând carbon, crom, azot etc., în stratul lor superficial. *vb. I, ind. prez. 3* cementează.
cementa[2]**/cimenta** *tr.* 1. (med.) A obtura canalul unui dinte cu cement. 2. (med.) A fixa protezele pe dinți cu cement. *vb. I, ind. prez. 3* cementează/cimentează.

cementare[1] Acțiunea de a cementa[1]. *s.f., g.-d. art.* cementării, *pl.* cementări.
cementare[2]**/cimentare** Acțiunea de a cementa[2]/cimenta. *s.f., g.-d. art.* cementării/cimentării, *pl.* cementări/cimentări.
cementită Carbură de fier dură, care se găsește în fontă și în oțel. *s.f., g.-d. art.* cementitei, *pl.* cementite.
cementos,-oasă De natura cementului. *adj., pl.* cementoși,-oase.
cenaclist,-ă Membru al unui cenaclu. *s.m., pl.* cenaciști; *s.f., g.-d. art.* cenacliștei, *pl.* cenacliste.
cenaclu Grup de artiști, literați etc. cu afinități estetice comune. //Reuniune periodică a unui asemenea grup. *s.n., art.* cenaclul, *pl.* cenacluri.
cenestezie Senzație generală, vagă, provenită de la organele interne, care se caracterizează printr-o dispoziție plăcută sau neplăcută. *s.f., art.* cenestezia, *g.-d. art.* cenesteziei.
cenobit Călugăr care trăiește într-o mânăstire. *s.m., pl.* cenobiți.
cenobitism Viață de cenobit. *s.n.*
cenobiu (biol.) Colonie imobilă de organisme unicelulare. *s.n., art.* cenobiul, *pl.* cenobii.
cenogenetic,-ă (biol., despre caractere) 1. Care dispare în perioada adultă. 2. De origine recentă. *adj., pl.* cenogenetici,-ce.
cenogeneză (biol.) Apariție a unor caractere noi, în urma schimbărilor de mediu. *s.f., g.-d. art.* cenogenezei, *pl.* cenogeneze.
cenomanian[1] (-ni-an) Al doilea etaj al cretacicului mediu. *s.n.*
cenomanian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la cenomanian[1]. *adj., pl.* cenomanieni,-e.
cenotaf Monument funerar ridicat în memoria unei persoane decedate ale cărei oseminte se găsesc în alt loc sau au dispărut. *s.n., pl.* cenotafe/cenotafuri.
cens 1. (în statul roman) Recensământ al cetățenilor și al averii lor, efectuat din cinci în cinci ani, în vederea recrutării tinerilor, a fixării impozitelor etc. 2. (în orânduirea feudală) Rentă în bani sau în natură, plătită seniorului de către posesorul pământului. 3. (în unele țări) Câtimea de impozit prevăzută de legile electorale, necesară pentru acordarea dreptului de a alege și de a fi ales. *s.n., pl.* censuri.
cent 1. Monedă divizionară în diverse țări (SUA, Canada, Țările de Jos), egală cu o sutime din unitatea de bază. 2. (muz.) Subdiviziune pentru măsurarea intervalelor, egală cu o sutime dintr-un semiton. *s.m., pl.* cenți; *abr.* c/ct.
centaur 1. (în mitologia greacă) Monstru închipuit cu trup de cal și cu bust omenesc. //Motiv ornamental reprezentând un astfel de monstru. 2. (la sg., art.) Constelație din emisfera australă, din care face parte cea mai apropiată stea de sistemul nostru solar. *s.m., pl.* centauri.
centaură v. **țintaură.**
centauromahie (-ta-u-) Lupta dintre centauri și lapiți. *s.f., art.* centauromahia, *g.-d. art.* centauromahiei.
centenar[1] Împlinirea a o sută de ani de la un eveniment important; sărbătorirea acestui eveniment. *s.n., pl.* centenare.
centenar[2]**,-ă** Care datează de o sută (sau de mai multe sute) de ani. *adj., pl.* centenari,-e.
centezimal,-ă Care reprezintă a suta parte dintr-un întreg. /*Grad* ~ = unghi egal cu a suta parte dintr-un unghi drept. *Minut* ~ = a suta parte dintr-un grad centezimal. *Secundă* ~ = a suta parte dintr-un minut. *adj., pl.* centezimali,-e.
centezimă (fin.) Dobândă de unu la sută pe lună. *s.f., g.-d. art.* centezimei.
centi- Element de compunere, care intră în denumirea submultiplilor unităților de măsură, exprimând a suta parte din întreg.
centiar (-ti-ar) Unitate subdivizionară de măsură pentru terenuri, egală cu a suta parte dintr-un ar. *s.m., pl.* centiari.
centigrad[1] Unitate subdivizionară egală cu a suta parte dintr-un grad. *s.n., pl.* centigrade.
centigrad[2]**,-ă** Care este împărțit într-o sută de grade. *adj., pl.* centigrazi,-de.
centigram Măsură subdivizionară de greutate, egală cu a suta parte dintr-un gram. *s.n., pl.* centigrame; *simb.* cg.
centilitru Măsură subdivizionară de capacitate, egală cu a suta parte dintr-un litru. *s.m., art.* centilitrul, *pl.* centilitri, *art.* centilitrii; *simb.* cl.
centimă Valoare bănească reprezentând a suta parte dintr-un franc, dintr-un leu vechi etc. //(fam.) *Nicio* ~ = niciun ban. *s.f., g.-d. art.* centimei, *pl.* centime.
centimetru[1] Unitate de măsură care reprezintă a suta parte dintr-un metru. *s.m., art.* centimetrul, *pl.* centimetri, *art.* centimetrii; *simb.* cm.
centimetru[2] Panglică împărțită în centimetri și folosită la măsurat. *s.n., art.* centimetrul, *pl.* centimetre.
centiron Centură (militară). *s.n., pl.* centiroane.
centon Poezie ale cărei versuri sau fragmente sunt luate de la diferiți autori. //Lucrare, operă fără originalitate; plagiat. *s.n., pl.* centoane.
centra 1. *tr.* A fixa o piesă de prelucrat într-o mașină-unealtă în poziție corectă. 2. *tr.* (fig.) A orienta o activitate spre un anumit obiectiv. 3. *tr.* A regla două mașini care funcționează cuplate. 4. *intr.* și *tr.* (sport) A trimite mingea de la margine spre mijlocul terenului sau spre poartă. *vb. I, ind. prez. 3* centrează.
centrafrican,-ă (Locuitor) din Republica Centrafricană. *adj., s.m.* și *f., pl.* centrafricani,-e.
centraj Centrare. *s.n., pl.* centraje.
central,-ă 1. Care ocupă o poziție de mijloc; care provine dintr-un centru. 2. (fig.) Care ocupă un loc principal. *adj., pl.* centrali,-e.
centrală 1. Instituție care coordonează activitatea dintr-un anumit domeniu. //(și în sintagma) ~ *industrială* = (ieșit din uz) unitate economică proprie sistemului economic centralizat, care reunea întreprinderi cu profil similar. 2. Uzină, instalație în care se produce o anumită formă de energie sau se efectuează o operație tehnologică centralizată. ~ *termică.* 3. Stație unde sunt puse în legătură posturile unei rețele de telecomunicații. *s.f., g.-d. art.* centralei, *pl.* centrale.
centralism Sistem potrivit căruia organele locale sunt subordonate organelor centrale, din punct de vedere economic, administrativ sau politic. /(ieșit din uz) ~ *democratic* = sistem de organizare a partidelor comuniste și muncitorești, care îmbină centralismul cu democrația internă de partid. *s.n.*
centralist[1]**,-ă** Care se referă la centralism. *adj., pl.* centriști,-ste.
centralist[2]**,-ă** Persoană care lucrează într-o centrală telefonică. *s.m., pl.* centriști; *s.f., g.-d. art.* centralistei, *pl.* centraliste.
centraliza *tr.* 1. A concentra într-un singur loc. 2. A face să depindă de o singură conducere. 3. A înscrie într-un centralizator. *vb I, ind. prez. 3* centralizează.
centralizare Acțiunea de a centraliza; concentrare. /*~a capitalului* = creștere a capitalului prin absorbirea micilor capitaluri sau prin preluarea întreprinderilor mici de către întreprinderi mari. //Sistem de organizare a statului, cu un singur guvern, un singur parlament și o singură putere juridică. *s.f., g.-d. art.* centralizării, *pl.* centralizări.

centralizator[1] Document în care se centralizează date. *s.n, pl.* centralizatoare.
centralizator[2]**,-oare** Care centralizează. *adj., pl.* centralizatori,-oare.
centralizație (-ți-e) (înv.) Centralizare. *s.f., art.* centralizația, *g.-d. art.* centralizației, *pl.* centralizații, *art.* centralizațiile.
centrare Acțiunea de a centra; centraj. *s.f., g.-d. art.* centrării, *pl.* centrări.
centrifug,-ă Care tinde să se depărteze de centru; centrifugal. */Forță ~* = forță datorită căreia un corp aflat în mișcare de rotație tinde să se depărteze de axa de rotație. *Pompă ~* = aparat care folosește forța centrifugă pentru pomparea apei. *adj., pl.* centrifugi,-ge.
centrifuga *tr.* A efectua o mișcare centrifugă. *vb. I, ind. prez. 3* centrifughează.
centrifugal,-ă (înv.) Care tinde să se depărteze de centru. *adj., pl.* centrifugali,-e.
centrifugare Acțiunea de a centrifuga; separare a componenților unui amestec eterogen cu ajutorul forței centrifuge. *s.f., g.-d. art.* centrifugării, *pl.* centrifugări.
centrifugă Aparat pentru separarea componenților cu densități diferite dintr-un lichid cu ajutorul forței centrifuge. *s.f., g.-d. art.* centrifugei, *pl.* centrifuge.
centriol (-tri-ol) (biol.) Particulă componentă a centrozomului. *s.m., pl.* centrioli.
centripet,-ă Care tinde să se apropie de centru; centripetal. */Forță ~* = forță datorită căreia un corp aflat în mișcare de rotație tinde să se apropie de axa de rotație. *adj., pl.* centripeți,-te.
centripetal,-ă (înv.) Centripet. *adj., pl.* centripetali,-e.
centrism Curent politic conciliant apărut în interiorul partidelor social-democrate ale Internaționalei a II-a. 2. Poziție politică de mijloc în raport cu partidele de dreapta sau cu cele de stânga. *s.n.*
centrist,-ă (Adept, partizan) al centrismului. *adj., s.m. și f., pl.* centriști,-ste.
centromer (biol.) Regiune dintr-un cromozom unde se inserează brațele cromatidelor. *s.n., pl.* centromere.
centroplasmă (biol.) Matricea fundamentală a cromozomului. *s.f., g.-d. art.* centroplasmei, *pl.* centroplasme.
centrosferă 1. Partea centrală a globului pământesc, cu raza de 3500 km, care se consideră a fi alcătuită din nichel și fier. 2. (biol.) Regiune care înconjoară centriolul și are rol activ în diviziunea celulară. *s.f., g.-d. art.* centrosferei.
centrospermă (la pl.) Grup mare de plante cu ovar superior și cu semințe localizate în centrul fructului; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* centrospermei, *pl.* centrosperme.
centrozom Corpuscul situat lângă nucleul celulei, care servește la reproducerea indirectă a acesteia. *s.m., pl.* centrozomi.
centru[1] 1. (anat.) Punct în care sunt localizate anumite funcții. */~ nervos* = grup de celule nervoase care primesc și transmit excitațiile centrale spre periferie. 2. (sport) Jucător care se află în mijlocul liniei de atac sau de apărare. *s.m., art.* centrul, *pl.* centri, *art.* centrii.
centru[2] 1. Punct în raport cu care toate punctele unei figuri geometrice sunt la aceeași distanță. *~ul unui cerc.* /(fig.) *În ~ul (atenției, preocupărilor etc.)* = pe primul plan. 2. Punct central al unui spațiu, al unei acțiuni, al unui sistem de forțe etc. *~ de greutate.* //Punct marcat în mijlocul terenului de joc la fotbal, handbal etc. B. 1. Localitate sau instituție în care este concentrată o anumită activitate (comercială, administrativă etc.). 2. Partea centrală a unei localități */~ universitar* = localitate în care există instituții de învățământ superior. *~ de documentare* = secție într-o bibliotecă, într-o instituție care furnizează material documentar. 3. Poziție politică de mijloc între dreapta și stânga. *//~-dreapta* = poziție politică de mijloc, cu tendințe de dreapta. *~-stânga* = poziție politică de mijloc, cu tendințe de stânga. 4. (fig.) Punct de atracție, de interes. */De ~* = situat pe o poziție intermediară, între extreme. *~ de rotație* = punct în jurul căruia un corp poate efectua o mișcare de rotație. *s.n., art.* centrul, *pl.* centre.
centruire Operație de prelucrare a găurilor de centrare la o piesă, în vederea prelucrării ei ulterioare la o mașină-unealtă. *s.f., g.-d. art.* centruirii.
centum (lingv., în sintagma) *Limbă ~* = limbă indo-europeană care a păstrat în evoluția ei sunetele g și k, nealterate înaintea vocalelor e și i (greaca, latina, celtica, germanica). *adj.*
centumvir (în Roma antică) Membru al unui colegiu de judecători, format dintr-o sută de magistrați, care judecau procesele civile. //Magistrat dintr-un municipiu sau dintr-o colonie romană. *s.m., pl.* centumviri.
centumviral,-ă (rar) Referitor la centumviri. *adj., pl.* centumvirali,-e.
centumvirat Demnitatea de centumvir. *s.n.*
centuplu,-ă (rar) Însutit. *adj., pl.* centupli,-e.
centură 1. Curea de piele, de pânză etc. care se poartă în jurul taliei; cingătoare; (mil.) curea lată de piele; centiron. */~ de campion* = panglică lată cu care se încinge mijlocul câștigătorului la box sau la lupte. *~ de gimnastică* = cingătoare lată, folosită pentru a susține corpul la unele exerciții de gimnastică. *~ ortopedică* = dispozitiv folosit în unele afecțiuni ale sistemului osos, pentru menținerea corpului într-o poziție corectă. *~ de salvare* = cordon lat, făcut din plăci de plută învelite în pânză, care servește la menținerea unui naufragiat la suprafața apei; colac de salvare. *~ de siguranță* = echipament de protecție folosit de muncitorii care lucrează pe stâlpi la înălțime, format dintr-o cingătoare lată și o frânghie de susținere. 2. (anat.) Ansamblu osos prin care extremitățile se leagă de trunchi. */~ scapulară* = centură formată din clavicule și omoplați, care leagă membrele superioare de trunchi. *~ pelviană* = centură formată din oasele coxale, care leagă membrele inferioare de trunchi. 3. (sport) Linie orizontală, imaginară, la nivelul ombilicului care marchează limita sub care loviturile la box sunt interzise de regulament. //(la lupte) Procedeu tehnic de prindere a mijlocului adversarului cu mâinile. */~ de castitate* = bandaj închis cu lacăt, folosit în trecut la protejarea castității femeilor. *~ de siguranță* = dispozitiv care îi împiedică pe pasagerii unui avion sau ai unui automobil să fie proiectați înainte în caz de accident. //Fiecare dintre gradele de calificare pentru practicanții artelor marțiale. 4. Ceea ce înconjoară un loc, o construcție etc. 5. (constr.) Brâu de beton pe care se fixează planșeul unei clădiri. 6. Grindă orizontală din beton armat, rezemată pe zidurile unei clădiri pentru a face legătura între ele. 7. Fâșie continuă de tablă de oțel care formează bordajul unei nave. *s.f., g.-d. art.* centurii, *pl.* centuri. 8. (astron.) *~ de radiație* = fiecare dintre zonele Pământului în care radiația corpusculară ionizantă este atât de intensă, încât este nocivă pentru cosmonauți. *s.f., g.-d. art.* centurii, *pl.* centuri.
centuriat,-ă (-ri-at) (rar) De centurie; repartizat pe centurii. *adj., pl.* centuriați,-te.
centurie (-ri-e) 1. (în armata romană) Subdiviziune cuprinzând o sută de ostași. //(în vechea Romă) Subdiviziune cuprinzând o sută de cetățeni. 2. (în vechea organizare a armatei române) Subîmpărțire a cetei. *s.f., art.* centuria, *g.-d. art.* centuriei, *pl.* centurii, *art.* centuriile.
centurion (-ri-on) Ofițer roman care comanda o centurie; sutaș. *s.m., pl.* centurioni.

cenurozã Boală parazitară, mai ales la oi, provocată de larva teniei şi localizată la creier; căpiere. *s.f., g.-d. art.* cenurozei, *pl.* cenuroze.
cenuşar[1] A. (înv., ir.) Scriitor de cancelarie; copist (prost). B. Arbore ornamental originar din China, înalt, cu frunze compuse şi cu flori mici, verzi-gălbui. *s.m., pl.* cenuşari.
cenuşar[2] 1. Cutie aşezată sub focarul unui cazan, al unei sobe etc., în care se colectează cenuşa. 2. Atelier sau secţie dintr-o fabrică de tăbăcărie, în care se execută operaţiile premergătoare tăbăcirii. //Soluţie de lapte-de-var folosită pentru depilarea pieilor crude. //Bazin în care sunt depilate pieile crude. 3. Urnă în care se păstrează cenuşa unei persoane incinerate. *s.n., pl.* cenuşare.
cenuşă 1. Reziduu format din substanţe minerale, care rămâne după arderea unui corp. */A (se) preface în ~* = a (se) distruge în întregime (prin foc). *A nu avea nici ~ în vatră* = a fi foarte sărac. *A-i lua* (sau *a-i vinde*) *cuiva şi cenuşa din vatră* = a lăsa pe cineva sărac lipit. *A-şi pune ~ în cap* = a-şi recunoaşte vina. *A trage ~* (sau *spuza*) *pe turta sa* = a-şi susţine cauza proprie. //Rămăşiţele unui mort incinerat. 2. *~ vulcanică* = masă de elemente fine aruncate de un vulcan în erupţie. *s.f., art.* cenuşa, *g.-d. art.* cenuşii, *pl.* cenuşi.
Cenuşăreasa Personaj din basme, închipuit ca o fată persecutată de mama vitregă. *s.prop.f., g.-d.* Cenuşăresei.
cenuşăreasă Epitet dat unei fete persecutate în familie, care munceşte peste puteri. //Femeie murdară (şi proastă). *s.f., g.-d. art.* cenuşăresei, *pl.* cenuşărese.
cenuşări *tr.* (rar) A trata pieile cu lapte de var şi leşie pentru a le curăţa de păr. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cenuşăresc, *imperf. 3 sg.* cenuşărea; *conj. prez. 3* să cenuşărească.
cenuşărit (rar) Acţiunea de a cenuşări. *s.n.*
cenuşerniţă (pop.) Scrumieră. *s.f., g.-d. art.* cenuşerniţei, *pl.* cenuşerniţe.
cenuşiu[1] Culoare obţinută prin amestecul dintre alb şi negru, în diferite proporţii. *s.n., art.* cenuşiul.
cenuşiu[2]**,-ie** 1. De culoarea cenuşii; gri, sur. 2. (fig.) Lipsit de expresivitate. *adj., pl.* cenuşii.
cenzitar,-ă Care are la bază censul (3), întemeiat pe cens. */Sistem electoral ~* = sistem electoral în care dreptul de vot se acordă în funcţie de averea cetăţenilor. *adj., pl.* cenzitari,-e.
cenzor 1. Magistrat roman care se ocupa cu recensământul şi cu supravegherea moravurilor publice. 2. Persoană care verifică gestiunea unei bănci, a unei întreprinderi etc. //Persoană care se ocupă cu cenzura (2). *s.m., pl.* cenzori.
cenzura *tr.* 1. A aplica cenzura; a interzice o publicaţie. 2. (fig.) A controla (moravurile). 3. A adopta o moţiune de cenzură. 4. A condamna, a blama. *vb. I, ind. prez. 3* cenzurează.
cenzurabil,-ă Care merită să fie cenzurat. *adj., pl.* cenzurabili,-e.
cenzurare Acţiunea de a cenzura. *s.f., g.-d. art.* cenzurării, *pl.* cenzurări.
cenzură 1. Funcţia de cenzor (1). 2. Control prealabil exercitat, în unele state, asupra publicaţiilor, spectacolelor, emisiunilor de radio, de televiziune şi, în anumite condiţii, asupra corespondenţei şi convorbirilor telefonice; organ însărcinat cu acest control. 3. Critică, blam public. 4. (la Freud) Refulare în inconştient a dorinţelor neconforme cu convenţiile sociale. *s.f., g.-d. art.* cenzurii, *pl.* cenzuri.
cep 1. Dop de lemn cu care se astupă gaura butoiului; canea. */A da ~* (*unei buţi, unui butoi etc.*) = a începe o bute, un butoi etc. plin cu vin. 2. Proeminenţă a unei piese care intră în scobitura altei piese cu care se îmbină. 3. Porţiune din tulpina unui portaltoi, care se lasă deasupra altoiului. //Nod din tulpina unui brad sau a unui molid. 4. Fusul arborelui de lemn al unei mori ţărăneşti de apă. *s.n., pl.* cepuri.
cepăi *intr.* (reg.) A lipăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cepăiesc, *imperf. 3 sg.* cepăia; *conj. prez. 3* să cepăiască.
cepăit (reg.) Faptul de a cepăi; zgomot produs de încălţăminte în timpul mersului. *s.n., pl.* cepăituri.
cepchen (înv.) Haină boierească scurtă, care se purta pe umeri. *s.n., pl.* cepchene.
cepeleag,-ă (reg.) Peltic. *adj., pl.* cepelegi,-ge.
cepişoară v. **cepuşoară.**
cepşoară v. **cepuşoară.**
cepui 1. *intr.* A pune cepuri. 2. A curăţa trunchiurile de răşinoase, de răchi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cepuiesc, *imperf. 3 sg.* cepuia; *conj. prez. 3* să cepuiască.
cepuit Acţiunea de a cepui. *s.n.*
cepuşoară Diminutiv al lui ceapă. [*var.* cepişoară, cepşoară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cepuşoarei, *pl.* cepuşoare.
cepuşor Diminutiv al lui cep. *s.n., pl.* cepuşoare.
cer[1] Arbore mare, asemănător cu stejarul, cu fructele ghinde. *s.m., pl.* ceri.
cer[2] 1. Spaţiu cosmic nesfârşit; boltă cerească, firmament. */Sub ~ul liber* = afară, în afara unei locuinţe. *Până-i ~ul* = niciodată. *A fi departe ca ~ul de pământ* = a nu se potrivi de loc. *A răscoli ~ul şi pământul* = a face tot posibilul pentru a găsi ceva. *A pica din ~* = a) a sosi pe neaşteptate; b) a nu putea înţelege. *Nu s-o face gaură în ~* = n-o să fie cine ştie ce pagubă. *Parcă a picat* (sau *a căzut*) *~ul pe mine* (sau *pe el* etc.), exprimă uluirea cuiva faţă de o situaţie neaşteptată şi neplăcută. *A făgădui* (sau *a promite*) *~ul şi pământul*= a promite lucruri irealizabile. *Cu o falcă în ~ şi cu alta în pământ* = foarte furios. *A ridica pe cineva până la ~* = a lăuda pe cineva foarte mult. *A se ruga* (de cineva) *cu ~ul* (şi) *cu pământul* = a se ruga foarte insistent. *Nedreptate strigătoare la ~* = nedreptate revoltătoare. 2. Aer, văzduh, atmosferă. */Păsările ~ului* = păsările zburătoare. 3. Rai. */A fi în al şaptelea* (sau *al nouălea*) *~* = a fi foarte fericit. //Divinitate, providenţă. *s.n., pl.* ceruri.
cerambicid (la pl.) Familie de insecte cu antene foarte lungi, cu corpul alungit şi viu colorat; (la sg.) insectă din această familie. *s.n., pl.* cerambicide.
ceramic,-ă (despre obiecte sau materiale) De ceramică. *adj., pl.* ceramici,-ce.
ceramică 1. Tehnica şi arta prelucrării obiectelor din argilă. 2. Obiect fabricat prin această tehnică. //Material din care se obţin astfel de obiecte. *s.f., g.-d. art.* ceramicii, *pl.* ceramici.
ceramist,-ă Specialist în fabricarea obiectelor de ceramică sau în arta ceramicii. *s.m., pl.* ceramişti; *s.f., g.-d. art.* ceramistei, *pl.* ceramiste.
cerargirit Clorură de argint naturală întrebuinţată ca minereu de argint. *s.n.*
cerat,-ă Acoperit cu ceară. */Hârtie ~* = hârtie impregnată cu substanţe care o fac impermeabilă. *Tăbliţe ~* = tăbliţe de lemn acoperite cu ceară, pe care vechii romani îşi făceau însemnări, socoteli. *adj., pl.* ceraţi,-te.
ceratit Moluscă cefalopodă fosilă din era mezozoică. *s.m., pl.* ceratiţi.
cerărit (înv.) Impozit pe producţia de ceară. *s.n.*
cerb Mamifer rumegător de talie mare, cu coarne bogat ramificate, care trăieşte în pădure. *s.m., pl.* cerbi.
cerbărie (rar) Parc de vânătoare în care sunt ţinuţi cerbii. *s.f., art.* cerbăria, *g.-d. art.* cerbăriei, *pl.* cerbării, *art.* cerbăriile.
cerber Paznic sever. *s.m., pl.* cerberi.
Cerber 1. (în mitologia greacă) Animal fabulos reprezentat printr-un câine cu trei capete, care păzea intrarea în infern. *s.prop.m.*

cerbice (pop.) 1. Ceafă, grumaz. */A fi tare de ~* = a fi dârz, neînduplecat. 2. (fig.) Mândrie; împotrivire. *s.f., g.-d. art.* cerbicii.
cerbicie Tenacitate, dârzenie. *s.f., art.* cerbicia, *g.-d. art.* cerbiciei.
cerboaică Femela cerbului; ciută. *s.f., g.-d. art.* cerboaicei, *pl.* cerboaice.
cerc A. 1. Figură geometrică formată din mulțimea punctelor egal depărtate de centru; circumferință; suprafața delimitată de ea. */~ polar* = fiecare dintre cele două cercuri imaginare, paralele cu ecuatorul, care delimitează zonele polare. 2. Figură, desen, mișcare în formă de cerc (1). */În ~* = circular. *~ vicios* = greșeală de logică în care se aduce ca argument ceea ce trebuie demonstrat; situație fără ieșire. 3. (fig.) Sferă, întindere de cunoștințe, de atribuții etc. B. Nume dat unor obiecte de formă circulară: a) bandă de metal cu care se strâng doagele unui butoi (sau altui vas); b) bandă subțire (de metal), cu care se consolidează un cufăr, un geamantan etc.; c) șină de fier fixată pe roțile de lemn ale vehiculelor; d) obiect de lemn de formă rotundă, pe care copiii îl rulează lovindu-l cu un bețișor; e) (înv.) diademă. C. Disc gradat întrebuințat la unele instrumente de măsură pentru calcularea unghiurilor. D. Grup de oameni legați între ei prin idei, convingeri, preocupări comune. etc. *~ literar.* //Lume, societate. *s.n., pl.* cercuri.
cerca 1. *tr* (pop.) A cerceta, a examina, a iscodi. *//intr.* A se informa. 2. *tr.* (pop.) A se strădui, a se sili; a căuta să... 3. *tr* (pop.) A proba. 4. *tr.* (înv., reg.) A căuta. 5. *tr.* (înv.) A supune la încercări grele. 6. *tr.* (reg.) A vizita, a frecventa. 7. *intr.* (pop.) A reveni. 8. *tr. unipers.* (pop.) A fi cuprins de o anumită stare sufletească, de o durere fizică etc. *vb. I, ind. prez. 3* cearcă; *conj. prez. 3* să cerce.
cercar Larvă a gălbezii, care trăiește în apă, devenind adultă în corpul vitelor cornute. *s.m., pl.* cercari.
cercare (pop.) Acțiunea de a cerca. *s.f., g.-d. art.* cercării, *pl.* cercări.
cercănat,-ă Încercănat. *adj., pl.* cercănați,-te.
cercănel (rar) Diminutiv al lui cearcăn. *s.n., pl.* cercănele.
cercător,-oare (înv.) Persoană care face o încercare, o probă. *s.m., pl.* cercători; *s.f., g.-d. art.* cercătoarei, *pl.* cercătoare.
cercătură (înv.) Control exercitat de stăpânire asupra strângerii birurilor prin concesionari. *s.f., g.-d. art.* cercăturii, *pl.* cercături.
cercel Obiect de podoabă care se prinde de ureche. *s.m., pl.* cercei.
cercelat,-ă Împodobit cu cercei. *adj., pl.* cercelați,-te.
cerceloi (rar) Augmentativ al lui cercel. *s.m., pl.* cercelоi, *art.* cercelоii.
cercelуș A. Diminutiv al lui cercel. B. (bot.) 1. Nume dat mai multor specii de plante decorative cu flori roșii, galbene-verzui sau pestrițe. 2. (la pl.) Lăcărmioare. *s.m., pl.* cercelуși.
cerceta 1. *tr* și *refl.* A (se) observa, a (se) examina cu atenție. *//tr.* A căuta. 2. *tr.* A se informa, a iscodi. 3. *tr.* A întreba, a chestiona. 4. (jur.) A ancheta. 5. *tr.* (pop.) A vizita. *vb. I. ind. prez. 3* cercetează.
cercetare Acțiunea de a (se) cerceta. *s.f., g.-d. art.* cercetării, *pl.* cercetări.
cercetaș,-ă 1. Militar care execută o cercetare. 2. Membru al cercetășiei. *s.m., pl.* cercetași; *s.f., art.* cercetașa, *g.-d. art.* cercetașei, *pl.* cercetașe.
cercetășesc,-ească De cercetaș. *adj., pl.* cercetășești.
cercetășie Organizație cu caracter sportiv care cuprindea tineretul din școlile secundare și care urmărea educarea fizică și morală a acestuia. *s.f., art.* cercetășia, *g.-d. art.* cercetășiei.
cercetător,-oare (Persoană) care se ocupă cu cercetarea în domeniul științei sau al tehnicii. */~ științific* = funcție în cadrul institutelor științifice. *adj., s.m.* și *f., pl.* cercetători,-oare.
cercevea Cadru în care se fixează geamurile (la o fereastră, la o ușă); lemnăria, în formă de cruce, din mijlocul ferestrei, în care sunt montate geamurile. [*var.* gergevea, giurgiuvea *s.f.*] *s.f., art.* cercevеaua, *g.-d. art.* cercevelei, *pl.* cercevele, *art.* cercevelele.
cerchez,-ă (Locuitor) din Regiunea Autonomă Cerchezа. *adj., s.m.* și *f., pl.* cerchezi,-e.
cerchеză Limba vorbită de cerchezi. *s.f., g.-d. art.* cerchezei.
cerchezesc,-ească (rar) Cerchez. *adj., pl.* cerchezești.
cerchist,-ă (Membru) al cercului literar de la Sibiu. *adj., s.m.* și *f., pl.* cerchiști,-ste.
cercl Pereche de formații filamentoase terminale la unele specii de insecte, având rol senzorial. *s.m. pl.*
cercopitec Maimuță africană cu coadă lungă. *s.m., pl.* cercopitеci.
cercosporiоză (-ri-o-) Boală a plantelor, provocată de unele ciuperci, care se manifestă prin apariția pe suprafața frunzei a unor pete brune. *s.f., g.-d. art.* cercosporiozei.
cercuі 1. *tr* A pune cercuri la un vas de doage. *//*(fig.) A înconjura. 2. *tr.* A limita, a mărgini. 3. *intr* A se așeza în formă de cerc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cercuiesc, *imperf. 3 sg.* cercuia; *conj. prez. 3* să cercuiască.
cercuială Cercuire. *s.f., g.-d art.* cercuielii, *pl.* cercuieli.
cercuire Acțiunea de a cercui; cercuială. *s.f., g.-d. art.* cercuirii, *pl.* cercuiri.
cercuit Faptul de a cercui. *s.n.*
cercuitor (-cu-i-) Persoană care face sau pune cercuri (la butoi). *s.m., pl.* cercuitori.
cerculeț 1. Diminutiv al lui cerc; cercușor. 2. (mai ales la pl.) Cutele mici și dese cusute ca garnitură la rochii, la bluze etc. *s.n., pl.* cerculețe.
cercurel (mai ales la pl., rar) Cerculeț (2). *s.n., pl.* cercurele.
cercușor (rar) Cerculeț (1). *s.n., pl.* cercușoare.
cerdac 1. Verandă, pridvor (uneori închis cu geamlâc). *//*(impr.) Balcon. 2. (înv.) Construcție cu o singură încăpere așezată pe o ridicătură de pământ sau pe stâlpi, care permite o vedere generală asupra împrejurimilor. 3. Acoperiș făcut deasupra unei fântâni sau a unei cruci. [*var.* ceardac *s.n.*] *s.n., pl.* cerdace/cerdacuri.
cerdăcel (rar) Cerdăcuț. *s.n., pl.* cerdăcele.
cerdăcuț (rar) Diminutiv al lui cerdac; cerdăcel. *s.n., pl.* cerdăcuțe.
cere I. *tr.* A se adresa cuiva pentru a obține ceva. 2. *tr.* A cerși. 3. *tr.* A reclama, a pretinde. */A ~ satisfacție* = a pretinde satisfacție morală în urma unei jigniri sau unei insulte. *A ~* (cuiva) *socoteală* (sau *cont*, înv. *seamă*) = a trage la răspundere (pe cineva). 4. *tr.* A peți. 5. *refl.* A fi solicitat, a avea căutare. 6. *tr* A impune; a face să fie necesar. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cer, *2 sg.* ceri; *conj. prez. 3* să ceară; *ger.* cerând; *part.* cerut.
cerealе (-re-a-) (la pl.) Grup de plante din familia gramineelor (grâu, porumb etc.), cu rădăcini fasciculate, folosite ca hrană pentru om sau animale; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* cerealei, *pl.* cereale.
cerealier,-ă (-re-a-) Care produce cereale; de cereale. *adj., pl.* cerealieri,-e.
cerealist (-re-a-) (rar) Negustor de cereale. *s.m., pl.* cerealiști.
cerebel Partea posterioară a encefalului; creierul mic. *s.n., pl.* cerebele/cerebeluri.
cerebelos,-oasă Referitor la cerebel. *adj., pl.* cerebeloși,-oase.

cerebral,-ă 1. Referitor la creier şi la funcţiile lui. 2. Intelectual, raţional, mintal. *Activitate ~.* 3. (despre oameni) Care se conduce după criteriile raţiunii. *adj., pl.* cerebrali,-e.
cerebralism (livr.) Raţionalism exagerat. *s.n.*
cerebralitate (rar) Însuşirea de a fi cerebral. *s.f., g.-d. art.* cerebralităţii.
cerebroastenie (med.) Astenie a creierului. *s.f., art.* cerebroastenia, *g.-d. art.* cerebroasteniei, *pl.* cerebroastenii, *art.* cerebroasteniile.
cerebroid,-ă Care se aseamănă cu creierul. */Ganglioni ~* = ganglioni care, la unele animale inferioare, ca insectele, au aceeaşi funcţie ca sistemul nervos central al animalelor superioare. *adj., pl.* cerebroizi,-de.
cerebromalacie (med.) Ramolisment cerebral. *s.f., art.* cerebromalacia, *g.-d. art.* cerebromalaciei, *pl.* cerebromalacii, *art.* cerebromalaciile.
cerebrospinal,-ă Care are legătură cu creierul şi cu măduva spinării. *adj., pl.* cerebrospinali,-e.
cerebrozidă Nume dat unor substanţe lipoidice complexe din ţesutul nervos, cu rol important în metabolismul celulei nervoase. *s.f., g.-d. art.* cerebrozidei, *pl.* cerebrozide.
ceremonial (-ni-al) Totalitatea regulilor după care se desfăşoară o anumită ceremonie. //(adj., rar) Ceremonios. *Reguli ~. s.n., pl.* ceremoniale/ceremonialuri.
ceremonie 1. Formă de protocol specifică momentelor solemne; solemnitate, ceremonial; paradă. */Maestru de ~ii* = persoană care conduce, după protocol, desfăşurarea unei solemnităţi. 2. Ansamblul regulilor de politeţe folosite în relaţiile dintre oameni. 3. Formă de manifestare a unui cult religios. [*var.* (înv.) ţeremonie *s.f.*] *s.f., art.* ceremonia, *g.-d. art.* ceremoniei, *pl.* ceremonii, *art.* ceremoniile.
ceremonios,-oasă (-ni-os) (Foarte) politicos; protocolar. *adj., pl.* ceremonioşi,-oase.
cerenţel (bot.) Călţunul-doamnei. *s.m., pl.* cerenţei, *art.* cerenţeii.
cerere 1. Solicitare, rugăminte. 2. Revendicare, pretenţie. 3. Căutare, cerinţă de bunuri necesare consumului. */~ şi ofertă* = raportul dintre necesitatea de cumpărare şi cantitatea de mărfuri aduse pe piaţă. *~ solvabilă* = cerinţă de mărfuri şi de servicii pentru care cumpărătorii dispun de mijloace de plată. *La ~* = când se cere. 4. Sesizare adresată unui organ de stat; (concr.) petiţie. *s.f., g.-d. art.* cererii, *pl.* cereri.
ceresc,-ească 1. Referitor la bolta cerului. 2. Dumnezeiesc, divin. 3. (fig.) Fermecător, minunat. *adj., pl.* cereşti.
cerezină Produs obţinut prin rafinarea reziduului de petrol, folosit în diverse industrii. *s.f., g.-d. art.* cerezinei, *pl.* cerezine.
cergă 1. Pătură de lână; ţol, velinţă. 2. Adăpost din cetină în care lucrează şindrilarul. *s.f., g.-d. art.* cergii, *pl.* cergi.
cerifer,-ă (despre glandele albinelor sau despre celulele vegetale) Care produce ceară. *adj., pl.* cerifери,-e.
cerificare Impregnare cu ceară. *s.f., g.-d. art.* cerificării, *pl.* cerificări.
cerimetrie v. **cerometrie**.
cerinţă Nevoie; pretenţie; exigenţă. *s.f., g.-d. art.* cerinţei, *pl.* cerinţe.
cerithium (th *pron.* t) (lat.) Moluscă gasteropodă cu cochilia alungită, în spirală, cu striaţii. *s.n.*
ceriu Metal moale, ductil şi strălucitor, folosit în aliaj cu lantan şi fier, la fabricarea gloanţelor şi a proiectilelor etc. *s.n., art.* ceriul.
cernavodean,-ă (Locuitor) din Cernavodă. *adj., s.m., pl.* cernavodeni,-e.
cernavodeancă Locuitoare din Cernavodă. *s.f., g.-d. art.* cernavodencei, *pl.* cernavodence.
cerne 1. *tr.* A trece un produs printr-o sită sau printr-un ciur pentru a-l curăţa de impurităţi. 2. *tr.* (fig.) A distinge. 3. *intr. unipers.* (fig.) A ploua mărunt. 4. *tr.* (fig.) A alege partea valabilă din ceva; a discerne. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cern; *conj. prez. 3* să cearnă; *part.* cernut.
cerneală[1] (pop.) Faptul de a cerni; vopsire în negru. *s.f., g.-d. art.* cernelii, *pl.* cerneli.
cerneală[2] 1. Substanţă fluidă, variat colorată, care serveşte la scris, la tipărit etc. 2. (reg.) Negreală. *s.f., g.-d. art.* cernelii, *pl.* (1) cerneluri.
cernere Acţiunea de a cerne; cernut. *s.f., g.-d. art.* cernerii, *pl.* cerneri.
cerni (pop.) 1. *tr.* A vopsi în negru, pentru doliu. 2. *refl.* A se îmbrăca în haine negre, a purta doliu. 3. *refl.* (fig.) A se întrista. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cernesc, *imperf. 3 sg.* cernea; *conj. prez. 3* să cernească.
cernire (pop.) Acţiunea de a (se) cerni. *s.f., g.-d. art.* cernirii, *pl.* cerniri.
cernit (rar) Cernire. *s.n.*
cernoziom Varietate de sol fertil, de culoare închisă. *s.n., pl.* cernoziomuri.
cernuşcă Numele a două plante: a) negruşcă; b) negrilică. //Sămânţa acestor plante folosită drept condiment. *s.f., g.-d. art.* cernuştii, *pl.* cernuşti.
cernut Cernere. *s.n.*
cerografie Procedeu de pregătire a unei forme de tipar înalt, prin gravarea manuală a imaginii într-un strat de ceară aplicat pe o placă de metal. *s.f., art.* cerografia, *g.-d. art.* cerografiei.
cerometrie Metodă de analiză chimică cantitativă. [*var.* cerimetrie *s.f.*] *s.f., art.* cerometria, *g.-d. art.* cerometriei, *pl.* cerometrii, *art.* cerometriile.
ceroplastică Arta de a modela în ceară. *s.f., g.-d. art.* ceroplasticii.
cerос,-oasă Plin de ceară; ca ceara. *adj., pl.* cerоşi,-oase.
cerşetor,-oare Persoană care cere de pomană. [*var.* cerşitor,-oare *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* cerşetori; *s.f., g.-d. art.* cerşetoarei, *pl.* cerşetoare.
cerşetoresc,-ească (rar) De cerşetor. *adj., pl.* cerşetoreşti.
cerşetori *tr.* şi *intr.* (rar) A cerşi, a cere (ca un cerşetor). [*var.* cerşitori *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cerşetoresc, *imperf. 3 sg.* cerşetorea; *conj. prez. 3* să cerşetorească.
cerşetorie Acţiunea de a strânge pomeni, ca mijloc de trai; cerşetorit, cerşit. [*var.* cerşitorie *s.f.*] *s.f., art.* cerşetoria, *g.-d. art.* cerşetoriei, *pl.* cerşetorii, *art.* cerşetoriile.
cerşetorime Mulţime de cerşetori. [*var.* cerşitorime *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cerşetorimii.
cerşetorit (rar) Cerşetorie. [*var.* cerşitorit *s.n.*] *s.n.*
cerşi *l. intr.* şi *tr.* A cere de pomană; a cerşetori. 2. *tr.* A cere ceva cu insistenţă (înjosindu-se). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cerşesc, *imperf. 3 sg.* cerşea; *conj. prez. 3* să cerşească.
cerşit Faptul de a cerşi. *s.n.*
cerşitor,-oare v. **cerşetor.**
cerşitori v. **cerşetori.**
cerşitorie v. **cerşetorie.**
cerşitorime v. **cerşetorime.**
cerşitorit v. **cerşetorit.**
cert,-ă Sigur; indiscutabil; adevărat. *adj., pl.* certi,-te.
certa 1. *refl.* A se lua la ceartă cu cineva. 2. *refl.* A se supăra, a rupe relaţiile de prietenie cu cineva. */A fi ~t cu morala* = a fi imoral. *A fi ~t cu justiţia* = a încălca sistematic legile. 3. *tr.* A mustra, a dojeni. *vb. I, ind. prez. 3* ceartă.

certare (înv.) Acțiunea de a (se) certa; mustrare. *s.f., g.-d. art.* certării, *pl.* certări.
certăreț,-eață Căruia îi place cearta. *adj., pl.* certăreți,-e.
certifica *tr.* A dovedi, a confirma (verbal sau în scris) exactitatea unui fapt. *vb. I, ind. prez. 3* certifică.
certificare Faptul de a certifica. *s.f., g.-d. art.* certificării, *pl.* certificări.
certificat Act oficial prin care se confirmă ceva. *I~ de alegător* = (în unele state) act prin care se constată înscrierea unui alegător în listele electorale. *~ prenupțial* = certificat medical eliberat celor care vor să se căsătorească. *s.n., pl.* certificate.
certitudine Siguranță, încredere deplină. *s.f., g.-d. art.* certitudinii, *pl.* certitudini.
ceruí *tr.* A acoperi cu ceară. //A îmbiba cu ceară. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ceruiește, *imperf. 3 sg.* ceruia; *conj. prez. 3* să ceruiască.
ceruială Faptul de a cerui; ceruire, ceruit. *s.f., g.-d. art.* ceruielii, *pl.* ceruieli.
ceruire Acțiunea de a cerui; ceruit. *s.f., g.-d. art.* ceruirii, *pl.* ceruiri.
ceruit Ceruire. *s.n., pl.* ceruituri.
ceruleu Substanță minerală albastră, obținută dintr-un amestec de oxizi de cobalt și staniu. *s.n., art.* ceruleul.
cerul-gurii Peretele superior al cavității bucale, în formă de boltă. *s.n., g.-d. art.* cerului-gurii.
cerumen Substanță ceroasă care se formează în canalul exterior al urechii. *s.n.*
ceruminos,-oasă (med.) De natura cerumenului. *adj., pl.* ceruminoși,-oase.
cerut Faptul de a cere (2), cerșit. *s.n.*
ceruză Carbonat natural de plumb, alb sau cenușiu, folosit la prepararea vopselelor. *s.f., g.-d. art.* ceruzei.
ceruzit Carbonat natural de plumb, care se prezintă sub formă de cristale albe sau cu luciu. [*var.* ceruzită *s.f.*] *s.n.*
ceruzită v. **ceruzit.**
cervană Numele a două specii de plante erbacee, cu frunzele crestate pe margini, având florile albe și fructele nucule. *s.f., g.-d. art.* cervanei, *pl.* cervane.
cervical,-ă Care ține de partea posterioară a gâtului; de la ceafă. *adj., pl.* cervicali,-e.
cervicită Inflamație acută sau cronică a colului uterin sau a vezicii urinare. *s.f., g.-d. art.* cervicitei, *pl.* cervicite.
cervicotomie (med.) Incizie chirurgicală la nivelul colului uterin. *s.f., art.* cervicotomia, *g.-d. art.* cervicotomiei, *pl.* cervicotomii, *art.* cervicotomiile.
cervid (la pl.) Familie de mamifere rumegătoare, ai cărei masculi au coarne osoase și ramificate; (la sg.) animal din această familie. *s.n., pl.* cervide.
cervin,-ă Asemănător cerbului. *adj., pl.* cervini,-e.
cerviș (înv.) 1. Grăsime topită păstrată în băsici și întrebuințată în bucătărie. 2. Carne conservată în seu topit. *s.n., pl.* cervișuri.
cervix Partea inferioară a uterului sau a vezicii urinare; col uterin sau vezical. *s.n.*
cescuț (reg.) Timp foarte scurt; clipă. *s.n., pl.* cescuțuri.
cesiona (-si-o-) *tr.* A face o cesiune; a renunța de bunăvoie la un drept în avantajul cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* cesionează.
cesionar,-ă (-si-o-) Persoană căreia i se face o cesiune. *s.m., pl.* cesionari; *s.f., g.-d. art.* cesionarei, *pl.* cesionare.
cesiu Metal alcalin, moale și alb, folosit la fabricarea celulelor fotoelectrice. *s.n., art.* cesiul.
cesiune (-si-u-) 1. Transmitere prin contract de către o persoană (sau o firmă) altei persoane (sau altei firme) a unui drept sau a unui bun. 2. Obiect, bun cesionat. *s.f., g.-d. art.* cesiunii, *pl.* cesiuni.
cest[1] Mănușă armată cu plumb sau cu fier, folosită de atleții antici în luptele pugilistice. //(rar) Pugilat. *s.n., pl.* cesturi.
cest[2], **ceastă** (pop.) Acest. *adj. dem.* (antepus *~ om*), *g.-d.* cestui, cestei, *pl.* cești, ceste, *g.-d. pl.* cestor.
cesta, ceasta (pop.) Acesta. *pr. dem., adj. dem.* (postpus *Omul ~*), *g.-d.* cestuia, cesteia, *pl.* cești, cestea, *g.-d. pl.* cestora.
cestălalt, ceastălaltă (rar) Acela care este mai în apropiere (decât altul). *pr. dem., adj. dem., g.-d.* cestuilalt, cesteilalte, *pl.* cești-lalți, cești-lalte, *g.-d. pl.* cestorlalți, cestorlalte.
cestod (la pl.) Clasă de viermi platelminți, în formă de panglică; (la sg.) vierme din această clasă. *s.n., pl.* cestode.
cesulet Diminutiv al lui ceas. *s.n., pl.* cesulețe.
cești-liță (rar) Ceșcuță. *s.f., g.-d. art.* cești-liței, *pl.* cești-lițe.
ceșcuță Diminutiv al lui ceașcă; cești-liță. *s.f., g.-d. art.* ceșcuței, *pl.* ceșcuțe.
cetaceu (la pl.) Ordin de mamifere acvatice mari, cu corpul asemănător cu al peștilor; (la sg.) animal din acest ordin (balena, delfinul). *s.n., art.* cetaceul, *pl.* cetacee.
cetaceum Grăsime extrasă din unele specii de balenă, folosită în cosmetică și în farmacie. *s.n.*
cetaș (înv.) Membru al unei cete; ortac. //Căpitan (de haiduci). //Conducător al unui grup de lucrători, de dansatori etc. *s.m., pl.* cetași.
cetate 1. Loc fortificat; fortăreață. //Nume dat cartierului unui oraș în care a existat o cetate (1). 2. Oraș sau cartier al unui oraș cu caracteristici speciale. *~ universitară.* 3. (înv.) *~ de scaun* = reședința domnului în țările românești: capitală. *s.f., g.-d. art.* cetății, *pl.* cetăți.
cetățean,-ă Persoană care aparține unui stat, care are anumite drepturi, dar și obligații față de acel stat. //(la vocativ) Termen oficial de adresare: cuvânt cu care ne adresăm unei persoane al cărei nume nu-l cunoaștem. *s.m. voc.* cetățene, *pl.* cetățeni; *s.f., g.-d. art.* cetățenei, *pl.* cetățene.
cetățeancă (fam.) Locuitoare a unui stat care se bucură de anumite drepturi civile și politice. *s.f., g.-d. art.* cetățencei, *pl.* cetățence.
cetățenesc,-ească De cetățean, al cetățenilor; civic. *adj., pl.* cetățenești.
cetățenește În felul cetățenilor. *adv.*
cetățenie Calitatea de cetățean. *s.f., art.* cetățenia, *g.-d. art.* cetățeniei, *pl.* cetățenii.
cetățuie Diminutiv al lui cetate; fortăreață. *s.f., art.* cetățuia, *g.-d. art.* cetățuii, *pl.* cetățui.
cetenă Substanță chimică obținută prin piroliza acetonei. *s.f., g.-d. art.* cetenei, *pl.* cetene.
ceteră (reg.) 1. *intr.* A cânta din ceteră. 2. *tr.* (fig.) A bate pe cineva la cap, a plictisi. *vb. I, ind. prez. 3* cetește.
ceteraș (reg.) Persoană care cântă din ceteră; lăutar. *s.m., pl.* ceterași.
cetește (reg.) Vioară. *s.f., g.-d. art.* cetești, *pl.* cetești.
cetet (înv.) Persoană care citește; cititor. *s.m., pl.* cetești.
ceti v. **citi.**
cetină 1. Ramură de conifere (brad, pin etc.). 2. Nume dat speciilor de arbori și de tufe din clasa coniferelor. *s.f., g.-d. art.* cetinii, *pl.* cetini.
cetiniș (rar) Pădure tânără, de conifere. *s.n., pl.* cetinișuri.
cetiniță (rar) Cetioară. *s.f., g.-d. art.* cetiniței, *pl.* cetinițe.
cetioară (-ti-oa-) Diminutiv al lui cetină; cetiniță. *s.f., g.-d. art.* cetioarei, *pl.* cetioare.
cetire v. **citire.**
cetit[1] v. **citit**[1].
cetit[2],-ă v. **citit**[2].
cetitor,-oare v. **cititor.**

cetlui *tr.* (reg.) A lega strâns. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cetluiesc, *imperf. 3 sg.* cetluia; *conj. prez. 3* să cetluiască.
cetnic 1. Participant la lupta antiotomană a popoarelor slave din Peninsula balcanică, în sec. al XIX-lea. 2. Membru al unor organizaţii de tip fascist care au activat în Iugoslavia. *s.m., pl.* cetnici.
cetoacidoză (-to-a-) Stare patologică, produsă prin scăderea rezervei alcaline a sângelui, datorită acumulării de acetonă. *s.f., g.-d. art.* cetoacidozei.
cetogen,-ă (despre alimente) Care favorizează producerea de cetone în organism. *adj., pl.* cetogeni,-e.
cetogeneză (biochim.) Formarea cetonei în organism. *s.f., g.-d. art.* cetogenezei, *pl.* cetogeneze.
cetonă Nume generic dat unor compuşi organici, obţinuţi mai ales prin oxidarea alcoolilor, a hidrocarburilor etc. *s.f., g.-d. art.* cetonei, *pl.* cetone.
cetonemie (fiziol.) Cantitate de corpi cetonici prezentă în sânge. *s.f., art.* cetonemia, *g.-d. art.* cetonemiei.
cetonic,-ă De natura cetonei. */Corpi ~* = produşi intermediari ai metabolismului lipidelor, care rezultă din oxidarea acizilor graşi. *adj., pl.* cetonici,-ce.
cetonurie Eliminarea prin urină a cetonelor rezultate din arderea incompletă a grăsimilor. *s.f., art.* cetonuria, *g.-d. art.* cetonuriei.
cetosteroid Steroid care conţine o grupare cetonică, legată de un atom de carbon. *s.m.*
cetoză Substanţă care conţine cetonă. *s.f., g.-d. art.* cetozei.
ceţos,-oasă Cu ceaţă, plin de ceaţă. *adj., pl.* ceţoşi,-oase.
ceucă (zool.) Stăncuţă. *s.f., g.-d. art.* ceucii, *pl.* ceuci.
ceucuţă Diminutiv al lui ceucă. *s.f., g.-d. art.* ceucuţei, *pl.* ceucuţe.
ceva A. *pr. invar.* 1. Un lucru oarecare; oarece. */A fi* (sau *a ajunge* etc.) *~ de speriat*, se spune despre cineva sau despre ceva care iese din comun (în bine sau în rău). *Aşa ~* = un lucru ca acesta. *E ~ de el* (sau *de capul lui*) = are (anumite) calităţi. 2. Lucru valoros, important. 3. Un lucru (cât de) mic, o cantitate neînsemnată. B. *adj. invar.* 1. Oricât, oarecare, câtva. 2. (fam.) Foarte bun, foarte frumos. */Mai ~* = mai de seamă, mai bun, mai frumos etc. C. *adv.* Întrucâtva, puţin. //(repetat) Cât de cât. *pr. invar.*; *adj. invar.*; *adv.*
cevaşl (înv., reg.) Ceva. *pr. invar.*
cevaşilea (pop., fam.) Ceva. *pr. invar.*
ceviană (-vi-a-) Dreaptă care uneşte un vârf al unui triunghi cu un punct de pe latura opusă. *s.f., g.-d. art.* cevienei, *pl.* cevigne.
ceylonez,-ă (Locuitor) din Ceylon *adj., s.m.* şi *f., pl.* ceylonezi,-e.
cezar Titlu dat împăraţilor romani; (p. gener.) împărat. *s.m., pl.* cezari.
cezarian,-ă (-ri-an) 1. Referitor la epoca cezarilor romani. 2. Împărătesc, imperial. *adj., pl.* cezarieni,-e.
cezariană (-ri-a-) Intervenţie chirurgicală în zona abdominală, pentru extragerea fătului viu, în cazul unei naşteri dificile; cezarotomie. //(adj.) *Operaţie ~*. *s.f., g.-d. art.* cezarienei, *pl.* cezariene.
cezarism Guvernare dictatorială militară, instituită de Caius Iulius Cezar în vechea Romă. //Guvernare despotică, bazată pe armată. *s.n.*
cezaro-crăiesc,-iască (înv.) Al Imperiului Austro-Ungar. *adj., pl.* cezaro-crăieşti.
cezarotomie (med.) Cezariană. *s.f., art.* cezarotomia, *g.-d. art.* cezarotomiei, *pl.* cezarotomii, *art.* cezarotomiile.
cezură 1. Pauză ritmică, de obicei mediană, în interiorul unui vers. 2. Pauză ritmică în interiorul unui vers care împarte versul în părţi de obicei egale. *s.f., g.-d. art.* cezurii, *pl.* cezuri.
cha-cha-cha (ch *pron.* ci) (hisp.) Dans modern cu ritm vioi, inspirat din folclorul afro-cubanez. *s.n., art.* cha-cha-cha-ul, *pl.* cha-cha-cha-uri.
chaldeean,-ă v. **caldeean.**
challenger (celenger) (angl.) 1. (sport) Concurent sau echipă cu care un campion sau o echipă campioană îşi dispută locul întâi în cadrul unei noi ediţii a întrecerii. 2. (livr.) Provocator (la un duel, la o luptă etc.). *s.m., pl.* challengeri.
chalon (ch *pron.* ş) Substanţă a glandelor endocrine, care are rol inhibitor asupra funcţiei altor organe. *s.n.*
chamois (şamoa) (fr.) Piele de căprioară, de cerb, de miel, sau de oaie, tăbăcită printr-un procedeu special, folosită pentru unele confecţii, ca filtru de benzină etc. *s.n., art.* chamois-ul.
chamosit (şamozit) mineral din ordinul silicaţilor. *s.n.*
champlevé (şamlöve) (fr.) Tehnică în arta emailării, care constă în umplerea cu smalţ a spaţiilor adâncite special într-o placă metalică, cu scop decorativ. *s.n.*
chardonnay (şardone) (fr.) Soi de viţă-de-vie cu struguri mici, cu boabe albe-verzui; vin din acest soi de viţă. *s.n., art.* chardonnay-ul, *pl.* chardonnay-uri.
charismatic,-ă (ch *pron.* c) Care are charismă. *adj., pl.* charismatici,-ce.
charismă (ch. *pron.* c) 1. Prestigiu deosebit al unei personalităţi puternice, excepţionale. 2. Ansamblul trăsăturilor spirituale deosebite. 3. (fig.) Caracteristică a unei persoane pline de farmec. *s.f., g.-d. art.* charismei.
charleston (cearlston) (angl.) Dans american de salon, cu mişcare rapidă. *s.n., pl.* charlestonuri.
charmeuse (şarmöz) (fr.) Tricot din fire de mătase, cu faţa foarte netedă, pentru articolele de lenjerie. *s.f.*
charter (cearter) (angl.) 1. Contract de transport aerian sau naval, organizat, în funcţie de solicitări, în afara curselor regulate. 2. Avion sau navă care circulă conform acestui sistem. /(adj.) *Cursă ~*. *s.n., pl.* chartere.
chartism (ch *pron.* c) Mişcare a muncitorilor englezi de la mijlocul sec. al XIX-lea. *s.n.*
chartist,-ă (ch *pron.* c) (Adept) al chartismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* chartişti,-ste.
chartreuse (şartröz) (fr.) Lichior obţinut din ierburi alpine, care sunt macerate în alcool dublu rafinat. *s.f., pl.* chartreuse.
chassé (şase) (fr.) Pas mare de dans sau gimnastică cu un pas alunecând înainte. *s.n.*
chat (cet) (angl.) Dialog informal pe internet sau pe telefonul mobil. *s.n., art.* chatul.
chateaubriand (şatobrian) (fr.) Specialitate culinară preparată din muşchi de vacă. *s.n., pl.* chateaubriand-uri.
chattian (şatian) Ultimul etaj al oligocenului. *s.n.*
cheag 1. Ferment folosit la închegarea laptelui; lactoferment. 2. Una dintre cele patru despărţituri ale stomacului rumegătoarelor din care se extrage cheagul (1). 3. Masă gelatinoasă roşie formată prin coagularea sângelui; coagul. 4. (fig.) Fondul iniţial al unei averi mai mari. */A prinde ~* = a începe să se îmbogăţească. *A avea ~* = a fi bogat. *s.n., pl.* cheaguri.
chebap Friptură la frigare, după tradiţia bucătăriei turceşti. *s.n., pl.* chebapuri.
chec Prăjitură preparată din aluat cu grăsime, stafide etc., coaptă la cuptor. *s.n., pl.* checuri.
checheriţă v. **chicheriţă.**
cheeseburger (cizburgăr) (angl.) Sandvici al cărui ingredient principal este brânza. *s.m., pl.* cheeseburgeri.
chef 1. Petrecere zgomotoasă cu mâncare, băutură (şi cântec). 2. Bună dispoziţie, veselie. //Stare de uşoară beţie. 3. Dorinţă, poftă, capriciu. 4. (înv.) Tabiet. *s.n., pl.* chefuri.
chefal Nume dat mai multor specii de peşti marini, care au partea superioară a capului mare şi turtită. *s.m., pl.* chefali.

chefălui *refl.* (reg.) A se ameți de băutură. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se chefăluiește, *imperf. 3 sg.* se chefăluia; *conj. prez. 3* să se chefăluiască.
chefir Produs lactat dietetic, preparat din lapte acidulat cu un ferment vegetal. *s.n., pl.* chefiruri.
chefliu,-e (Persoană) căreia îi plac chefurile. *adj., s.m. și f., pl.* chefliі.
chefni *intr.* (rar, despre câini) A lătra scurt, repetat și agitat. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* chefnește, *imperf. 3 sg.* chefnea; *conj. prez. 3* să chefnească.
chefnit (rar) Faptul de a chefni; lătrat scurt. *s.n., pl.* chefnituri.
chefos,-oasă (reg.) Vesel, cu chef. *adj., pl.* chefoși,-oase.
cheftea v. **chiftea.**
chefui *intr.* A face chef; a benchetui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* chefuiesc, *imperf. 3 sg.* chefuia; *conj. prez. 3* să chefuiască.
chefuleț (fam.) Diminutiv al lui chef; chefușor. *s.n., pl.* chefulețe.
chefușor (rar) Chefuleț. *s.n., pl.* chefușoare.
chehaia/chehaie 1. (reg.) Șef al pădurarilor. 2. (înv.) Slujbaș vamal; șef de poștă. 3. (înv.) Intendent al vizirului sau al unui pașă turc. 4. (înv.) Reprezentant al domnilor români pe lângă poarta otomană. *s.f., art.* chehaiaua/chehaia, *g.-d. art.* chehaielei/chehaiei, *pl.* chehaiale/chehăi, *art.* chehaialele/chehăile.
chehailâc/chehialâc (înv.) Funcția, rangul de chehaia. *s.n.*
chei 1. Zonă amenajată într-un port sau pe malul unei ape navigabile, constând din consolidarea malurilor și servind totodată la acostarea navelor; (p. ext.) stradă de-a lungul unei asemenea zone. 2. Rampă în stațiile de cale ferată pentru încărcarea și descărcarea vagoanelor. [*var.* cheu *s.n.*] *s.n., art.* cheiul, *pl.* cheiuri.
cheiaj Staționarea la chei (1) a unei nave. *s.n.*
cheie 1. Obiect metalic care servește la închiderea și deschiderea unei broaște sau a unui lacăt. */A ține sub ~* = a ține încuiat. *~ia și lăcătul* = totul. *La ~* = bun pentru locuit. 2. (fig.) Sistem convențional sau procedeu prin care se poate dezlega sau explica ceva. */Roman* (sau *povestire*) *cu ~* = roman (sau povestire) care înfățișează personaje reale, camuflate cu ajutorul ficțiunii sau al simbolurilor. *~ cu cifru* = sistem secretizat în care se înlocuiesc literele și cifrele reale dintr-un text cu altele convenționale. 3. Unealtă cu care se strâng sau se desfac piulițele și șuruburile. */~ franceză* (sau *universală*) = unealtă de metal reglabilă, cu care poate fi prins și răsucit orice tip de șurub sau piuliță. 4. Mic instrument metalic cu care se întoarce resortul unui ceas sau al altor mecanisme. 5. (muz.) Semn pus la începutul portativului pentru a preciza valoarea notelor. 6. (la pl.) Vale îngustă cu pereți înalți de stâncă; defileu, strâmtoare. *s.f., art.* cheia, *g.-d. art.* cheii, *pl.* chei.
cheie de boltă 1. Piatră situată în punctul cel mai înalt al unei bolte, cu rolul de a asigura legătura celorlalte pietre. 2. (fig.) Element de bază, fundamental în înțelegerea unei probleme. *s.f. + prep. + s.f.*
cheilită (che-i-) Inflamație a buzelor, apărută în eczeme, micoze, avitaminoze etc. *s.f., g.-d. art.* cheilitei.
cheiloplastie (che-i-) (med.) Reconstituire a buzelor prin chirurgie plastică. *s.f., art.* cheiloplastia, *g.-d. art.* cheiloplastiei, *pl.* cheiloplastii, *art.* cheiloplastiile.
cheiromegalie (che-i-) (med.) Hipertrofie a mâinii. [*var.* chiromegalie *s.f.*] *s.f., art.* cheiromegalia, *g.-d. art.* cheiromegaliei, *pl.* cheiromegalii, *art.* cheiromegaliile.
cheiroptер/chiroptер (che-i-) (la pl.) Ordin de mamifere cu aripi membranoase; (la sg.) mamifer din acest ordin. *s.n., pl.* cheiroptere/chiroptere.
cheiță 1. Diminutiv al lui cheie. 2. (pop.) Cusătură care încheie marginile unui material textil. //Întăritură cusută la capătul unei tăieturi făcute într-o stofă. 3. (reg.) Cheotoare (1) făcută din ață. *s.f., g.-d. art.* cheiței, *pl.* cheițe.
chel, cheală (despre oameni; și s.) Căruia i-a căzut părul de pe cap; (despre cap) care nu are păr. *adj., pl.* chei, chele.
chelar Persoană care administra proviziile unei gospodării boierești. *s.m., pl.* chelari.
chelălăi *intr.* (despre câini) A scoate sunete tânguitoare; a scheuna, a schelălăi. *vb. IV, ind. prez. 3* chelălăie, *imperf. 3 sg.* chelălăia; *conj. prez. 3* să chelălăie.
chelălălă Sunet tânguitor și repetat scos de câini (sau de alte animale); chelălăit, chelălăitură. *s.f., g.-d. art.* chelălăielii, *pl.* chelălăieli.
chelălăit Chelălăială. *s.n.*
chelălăitură (-lă-i-) Chelălăială. *s.f., g.-d. art.* chelălăiturii, *pl.* chelălăituri.
chelăreasă Soția chelarului; chelăriță. *s.f., g.-d. art.* chelăresei, *pl.* chelărese.
chelăriță Chelăreasă. *s.f., g.-d. art.* chelăriței, *pl.* chelărițe.
chelbe (pop.) Boală contagioasă care provoacă căderea părului. *s.f., g.-d. art.* chelbei.
chelbos,-oasă (pop.) (Om) care are chelbe; (om) chel. *adj., s.m. și f., pl.* chelboși,-oase.
chelboși *intr.* (pop.) A deveni chelbos; a cheli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* chelboșesc, *imperf. 3 sg.* chelboșea; *conj. prez. 3* să chelboșească.
cheleean (ch *pron.* ș) Subetajul mijlociu al paleoliticului inferior. *s.n.*
chelen Anestezic local pe bază de clorură de etil. *s.n.*
chelfăneală (pop., fam.) Bătaie zdravănă. *s.f., g.-d. art.* chelfănelii, *pl.* chelfăneli.
chelfăni *tr.* (pop., fam.) A bate tare pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* chelfănesc, *imperf. 3 sg.* chelfănea; *conj. prez. 3* să chelfănească.
cheli *intr.* A deveni chel. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* chelesc, *imperf. 3 sg.* chelea; *conj. prez. 3* să chelească.
chelicer Fiecare dintre cele două apendice la arahnide, cu care prind hrana. *s.n., pl.* chelicere.
chelie Cădere definitivă a părului de pe cap; parte a capului de pe care a căzut părul; calviție, pleșuvie. *s.f., art.* chelia, *g.-d. art.* cheliei, *pl.* chelii, *art.* cheliile.
chelifer (zool.) Scorpionul de cărți. *s.m., pl.* chelifери.
chelnă v. **chilnă.**
chelnăr v. **chelner.**
chelnăriță v. **chelneriță.**
chelner Bărbat care servește într-un local de consum; ospătar. [*var.* chelnăr *s.m.*] *s.m., pl.* chelneri.
chelneriță Femeie care servește într-un local de consum; ospătăriță. [*var.* chelnăriță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* chelneriței, *pl.* chelneriță.
cheloid Tumoare a pielii, cu aspect fibros, apărută de obicei pe locul unei cicatrice. *s.n., pl.* cheloide.
chelonian (-ni-an) (la pl.) Ordin de reptile al căror corp este închis într-o carapace osoasă; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* chelonieni.
cheltui *tr.* 1. A folosi bani pentru a cumpăra sau a plăti ceva; (peior.) a irosi, a prăpădi bani. 2. A consuma timp, energie etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* cheltuiesc/cheltui, *imperf. 3 sg.* cheltuia; *conj. prez. 3* să cheltuiască/să cheltuie.
cheltuială 1. Faptul de a cheltui; (concr.) banii cheltuiți. */Pe ~a altuia* = cu mijloacele bănești oferite de altcineva. *Bani de ~* = bani destinați cheltuielilor curente. *A se pune pe ~* = a cheltui mult. *A intra la ~ieli* = a fi obligat să cheltuiască mult. *A băga* (sau *a pune* pe cineva) *la ~* = a face (pe cineva) să cheltuiască mult. (fam.) *A da cuiva*

de ~ = a bate pe cineva. 2. (fig.) Risipă, consum, întrebuinţare. 3. (la pl.) Rubrică într-un registru contabil unde se trec sumele cheltuite. *s.f., g.-d. art.* cheltuielii, *pl.* cheltuieli.

cheltuire Acţiunea de a cheltui. *s.f., g.-d. art.* cheltuirii.

cheltuitor,-oare (-tu-i-) (Persoană) care cheltuieşte mult; (om) risipitor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cheltuitori,-oare.

chema A. *tr.* 1. A spune cuiva să vină într-un anumit loc. 2. A striga pe nume. //A vrea. 3. A pofti, a invita. 4. A impune cuiva (în mod oficial) să se prezinte undeva. */A ~ la ordine* = a cere să se respecte disciplina. *A ~ în judecată* = a cita în faţa justiţiei. *A ~ sub arme* = a) a încorpora (un contingent); b) a mobiliza armata. B. *refl.* A avea numele..., a se numi...; a se zice. *vb. I, ind. prez. 3* cheamă; *conj. prez. 3* să cheme.

chemare 1. Acţiunea de a chema; invitaţie, ordin de a se prezenta într-un anumit loc. 2. Îndemn de a participa la o acţiune, la un fapt. //Strigăt (care cheamă). 3. Proclamaţie. 4. (fig.) Înclinaţie, vocaţie: menire. *s.f., g.-d. art.* chemării, *pl.* chemări.

chemat,-ă Care are însuşirile sau vocaţia de a face ceva. *adj., pl.* chemaţi,-te.

chemător,-oare Care cheamă; (fig.) îmbietor, ademenitor. //(pop., s.m.) Vornicel. *adj., pl.* chemători,-oare.

chembrică Ţesătură subţire de bumbac, vopsită într-o singură culoare. *s.f., g.-d. art.* chembricii, *pl.* chembrici.

chemigrafie Tehnică a gravării clişeelor tipografice pe cale chimică. *s.f., art.* chemigrafia, *g.-d. art.* chemigrafiei.

chemin de fer (şmen dö fer) (fr.) Joc de noroc asemănător cu bacaraua. *s.n.*

chemitipie (poligr.) Chemigrafie. *s.f., art.* chemitipia, *g.-d. art.* chemitipiei.

chemoluminiscenţă v. **chimioluminiscenţă.**

chemoreceptor Terminaţie nervoasă sau organ de simţ care înregistrează modificările chimice din mediul extern sau intern. *s.m., pl.* chemoreceptori.

chemorezistenţă Chimiorezistenţă. *s.f., g.-d. art.* chemorezistenţei, *pl.* chemorezistenţe.

chemosinteză Fenomen prin care organismele vii folosesc, în sintezele organice, energia chimică rezultată prin oxidarea unor substanţe minerale; chimiosinteză. *s.f., g.-d. art.* chemosintezei, *pl.* chemosinteze.

chemosorbţie (-ţi-e) Fixarea unei substanţe pe suprafaţa unui corp, în urma unei combinaţii chimice între substanţă şi corpul respectiv. *s.f., art.* chemosorbţia, *g.-d. art.* chemosorbţiei.

chemotactism (biol.) Deplasare a unui organism spre un excitant de natură chimică; chimiotactism, chimiotaxie, chemotaxie. *s.n.*

chemotaxie (biol.) Chemotactism. *s.f., art.* chemotaxia, *g.-d. art.* chemotaxiei, *pl.* chemotaxii, *art.* chemotaxiile.

chemoterapie Tratare a unor boli cu ajutorul anumitor substanţe chimice care distrug microbii. *s.f., art.* chemoterapia, *g.-d. art.* chemoterapiei.

chemotropism (bot.) Chimiotropism. *s.n., pl.* chemotropisme.

chemozis Edem al conjunctivei datorat unei inflamaţii sau unui traumatism. *s.n.*

chenaf Plantă erbacee cu flori galbene, din tulpina căreia se extrag fibre textile. *s.m., pl.* chenafi.

chenar 1. Margine (sculptată, desenată etc.) a unui obiect. 2. Broderie cusută pe margine. *s.n., pl.* chenare.

chenăraş (rar) Diminutiv al lui chenar. *s.n., pl.* chenăraşe.

chenărui *tr.* (rar) A împrejmui cu chenar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chenăruiesc, *imperf. 3 sg.* chenăruia; *conj. prez. 3* să chenăruiască.

chenăruire (rar) Acţiunea de a chenărui. *s.f., g.-d. art.* chenăruirii, *pl.* chenăruiri.

chenopodiacee (-di-a-) (la pl.) Familie de plante perene cu flori mici, de obicei verzui, dispuse în inflorescenţe; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* chenopodiaceea, *g.-d. art.* chenopodiaceei, *pl.* chenopodiacee.

chenzinal,-ă Care are loc la fiecare chenzină. *adj., pl.* chenzinali,-e.

chenzină 1. Salariu primit pentru o jumătate de lună. 2. Perioadă de timp între o chenzină (1) şi alta. *s.f., g.-d. art.* chenzinei, *pl.* chenzine.

cheotoare/cheutoare (che-o-/che-u-) 1. Mic ochi de aţă, de stofă etc., prin care se trece nasturele pentru a încheia un obiect de îmbrăcăminte. 2. Mică tăietură la reverul hainei (bărbăteşti); butonieră. 3. (pop.) Loc unde se împreunează bârnele la colţurile caselor. [*var.* chiotoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cheotorii/cheutorii, *pl.* cheotori/cheutori.

chepcel/chipcel (reg.) Unealtă de forma unei linguri, pentru pescuit peştele mărunt. *s.n., pl.* chepcele/chipcele.

chepeneag v. **căpeneag.**

chepeng 1. Uşă sau capac (orizontal ori înclinat) care închide intrarea într-o pivniţă, într-o magazie de navă etc. 2. (rar) Oblon la o fereastră, la o uşă de prăvălie etc. care se poate ridica şi lăsa vertical. *s.n., pl.* chepenguri.

chera (înv., urmat de un s.propr.f.) Cucoană, doamnă. *s.f., g.-d. art.* cherei (în expr. şi chira).

cheramzit Argilă expandată, utilizată la prepararea betoanelor uşoare. *s.n.*

chereleş (reg.) Om prostănac. *s.m., pl.* chereleşi.

cheratină Proteină care intră în structura părului, epidermei, unghiilor, coarnelor etc. *s.f., g.-d. art.* cheratinei.

cheratinizare Îngroşare a stratului cornos al pielii, care apare în unele boli de piele. *s.f., g.-d. art.* cheratinizării.

cheratinizat,-ă Cu cheratină. *adj., pl.* cheratinizaţi,-te.

cheratită Inflamaţie acută sau cronică a corneii. *s.f., g.-d. art.* cheratitei, *pl.* cheratite.

cheratocon (med.) Deformare cronică a corneei, însoţită de scăderea vederii. *s.n., pl.* cheratocoane.

cheratodermie (med.) Denumire generică pentru hiperplazii ale stratului cornos. *s.f., art.* cheratodermia, *g.-d. art.* cheratodermiei, *pl.* cheratodermii, *art.* cheratodermiile.

cheratolitic (med.) Substanţă decapantă. *s.n., pl.* cheratolitice.

cheratom (med.) Denumire generală pentru cheratodermii. *s.n., pl.* cheratoame.

cheratometru (med.) Instrument pentru măsurarea curburii corneei. *s.n., art.* cheratometrul, *pl.* cheratometre.

cheratoplastie Operaţie care constă în înlocuirea unui fragment din corneea bolnavă cu un fragment de cornee normală. *s.f., art.* cheratoplastia, *g.-d. art.* cheratoplastiei, *pl.* cheratoplastii, *art.* cheratoplastiile.

cheratoscop (med.) Astigmometru. *s.n., pl.* cheratoscoape.

cheratoză 1. Produs al hidrolizei cheratinelor folosit în tăbăcărie. 2. (med.) Dezvoltare accentuată a stratului cornos al epidermei. *s.f., g.-d. art.* cheratozei.

cheratiţă (înv.) Femeie cochetă (şi afectată). *s.f., g.-d. art.* cheratiţei, *pl.* cheratiţe.

chercheleală (fam.) Starea unui om cherchelit. *s.f., g.-d. art.* cherchelelii, *pl.* cherchelieli.

cherchelí *refl.* (fam.) A se îmbăta (uşor); a se ameţi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cherchelește, *imperf. 3 sg.* se cherchelea; *conj. prez. 3* să se cherchelească.

cherci (înv.) Scrumbie sărată şi conservată. *s.m., pl.* cherci.

cherem (pop., fam., în expr.) *A fi* (sau *a se afla, a sta* etc.) *la ~ul cuiva* = a fi (sau a se afla, a sta etc.) la dispoziţia, la bunul plac al cuiva. *s.n.*

cherestea 1. Material lemnos obținut prin tăierea buștenilor și întrebuințat la construcții. 2. (fam.) Construcție fizică solidă a unei persoane. */A nu avea ~* = a nu avea caracter, rușine. *s.f., art.* cherestelaua, *g.-d. art.* cherestelei, *pl.* cherestele.
cherestegerie (rar) 1. Depozit de cherestea. 2. Comerț cu cherestea. [*var.* cherestigerie *s.f.*] *s.f., art.* cherestegeria, *g.-d. art.* cherestegeriei, *pl.* (1) cherestegerii, *art.* cherestegeriile.
cherestegiu Negustor de cherestea. [*var.* chiristigiu *s.m.*] *s.m., art.* cherestegiul, *pl.* cherestegii, *art.* cherestegiii.
cherestigerie v. **cherestegerie.**
cherhana Construcție pe malul unei ape, destinată sortării, prelucrării și depozitării temporare a peștelui. *s.f., art.* cherhanaua, *g.-d. art.* cherhanalei, *pl.* cherhanale, *art.* cherhanalele.
chermeză Petrecere (în aer liber) cu muzică și dans. *s.f., g.-d. art.* chermezei, *pl.* chermeze.
chernăr (tehn.) 1. Punctator. 2. Vârf de centrare la o mașină-unealtă. *s.n., pl.* chernăre.
cherry (ceri) (angl.) Cherry-brandy. *s.n., art.* cherry-ul, *pl.* cherry-uri.
cherry-brandy (ceribrendi) (angl.) Băutură alcoolică preparată din cireșe; cherry. *s.n., art.* cherry-brandy-ul, *pl.* cherry-brandy-uri.
chersin (reg.) Albie în care se frământă aluatul pentru pâine. *s.n., pl.* chersine.
chervan (înv.) 1. Car mare pentru transportul mărfurilor și al persoanelor. 2. Șir lung de care sau de trăsuri. *s.n., pl.* chervane.
ches (înv.) Exclamație care era un ordin pentru tăierea capului unui osândit. *interj.*
chesat (înv.) Lipsă de vânzare, de bani; criză economică. *s.n.*
chesea v. **chisea[1].**
cheson 1. Vehicul special pentru transportul muniției, tras de cai. 2. Fiecare dintre despărțiturile metalice care se fac la o navă, cu scopul de a evita pătrunderea masivă a apei în caz de avarie. 3. Construcție de beton sau de oțel, de forma unei cutii, care servește la executarea de lucrări sub apă. *s.n., pl.* chesoane.
chesonier (-ni-er) Muncitor care execută lucrări la cheson (3). *s.m., pl.* chesonieri.
chestie v. **chestiune.**
chestiona (-ti-o-) *tr.* A pune cuiva întrebări în legătură cu o anumită problemă; a interoga. //A examina. *vb. I, ind. prez. 3* chestionează.
chestionar (-ti-o-) 1. Listă de întrebări referitoare la o problemă, la o persoană etc. //Formular în care sunt înscrise întrebările. 2. Metodă de investigare psihologică bazată pe întrebări și răspunsuri. *s.n., pl.* chestionare.
chestiune (-ti-u-)/(fam.) **chestie** (-ti-e) 1. Problemă, subiect, temă etc. care îl preocupă pe cineva. /(*Lucrul, problema* etc.) *în ~* = (lucrul, problema etc) despre care este vorba în discuția respectivă. 2. Întâmplare, fapt divers. 3. Întrebare pusă unui elev, unui candidat etc. *s.f., g.-d. art.* chestiunii/chestiei, *pl.* chestiuni/chestii.
chestor 1. (la romani) Magistrat însărcinat cu administrarea finanțelor. 2. Membru al unui organ însărcinat cu verificarea folosirii fondurilor. *~ul Senatului.* 3. Șeful unei chesturi de poliție. *s.m., pl.* chestori.
chestură 1. Organ de poliție, superior unui comisariat. //Clădirea în care este instalat acest serviciu. *s.f., g.-d. art.* chesturii, *pl.* chesturi.
cheșchet (înv.) Un fel de supă de bulion cu griș. *s.n., pl.* cheșcheturi.
chetă Strângere de bani, prin contribuție voluntară, pentru un anumit scop. *s.f., g.-d. art.* chetei, *pl.* chete.
cheu v. **chei.**
cheutoare v. **cheotoare.**
chewing-gum (ciuingam) (angl.) Gumă preparată special pentru a fi mestecată. *s.n., art.* chewing-gumul.
chezaș,-ă (pop.) I. *s.m.* și *f.* Persoană care garantează, care răspunde pentru altul. II. *s.m.* (rar) Bucată de lemn pe care se așază butoaiele cu vin în pivniță. *s.m., pl.* chezași; *s.f., art.* chezașa, *g.-d. art.* chezașei, *pl.* chezașe.
chezășie Faptul de a garanta pentru altul; garanție. *s.f., art.* chezășia, *g.-d. art.* chezășiei, *pl.* chezășii, *art.* chezășiile.
chezăși *tr.* A garanta pentru cineva sau ceva; a constitui o garanție pentru înfăptuirea unui lucru. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* chezășuiesc, *imperf. 3 sg.* chezășuia; *conj. prez. 3* să chezășuiască.
chezășuire Acțiunea de a chezăși. *s.f., g.-d. art.* chezășuirii, *pl.* chezășuiri.
chiabur,-ă (Țăran) înstărit, bogat. *adj., s.m.* și *f., pl.* chiaburi,-e.
chiaburaș (rar) Diminutiv al lui chiabur. *s.m., pl.* chiaburași.
chiaburesc,-ească Caracteristic chiaburului. *adj., pl.* chiaburești.
chiaburi *refl.* (rar) A deveni chiabur; (p. gener.) a se îmbogăți. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se chiaburește, *imperf. 3 sg.* se chiaburea; *conj. prez. 3* să se chiaburească.
chiaburime Totalitatea chiaburilor. *s.f., g.-d. art.* chiaburimii.
chiaburoaică Nevastă de chiabur; femeie înstărită. *s.f., g.-d. art.* chiaburoaicei, *pl.* chiaburoaice.
chiaburoi (depr.) Augmentativ al lui chiabur. *s.m., pl.* chiaburoi, *art.* chiaburoii.
chianti Varietate de vin italian. *s.n., art.* chiantiul.
chiar[1] 1. Întocmai, exact; însuși, singur. 2. Până și, încă și. 3. Într-adevăr. *adv.*
chiar[2],-ă (înv.) Curat, limpede, pur. *adj., pl.* chiari,-e.
chiasm Figură de stil care constă în reluarea, în ordine inversă, a două cuvinte sau expresii. *s.n., pl.* chiasme.
chiasmatic,-ă De chiasm. *adj., pl.* chiasmatici,-ce.
chiasmă Formațiune intracraniană, constituită din încrucișarea parțială a fibrelor nervilor optici. 2. Încrucișare a două formații anatomice (tendoane, nervi). *s.f., g.-d. art.* chiasmei, *pl.* chiasme.
chiau/chiau-chiau Cuvânt care imită chefnitul câinilor de vânătoare. *interj.*
chibitcă (rar) Un fel de trăsură acoperită. *s.f., g.-d. art.* chibitcei, *pl.* chibitce.
chibiț Persoană care asistă, fără să joace, la un joc de cărți, la o partidă de șah etc. *s.m., pl.* chibiți.
chibița *intr.* A face pe chibițul; (fig.) a avea un rol neînsemnat într-o afacere. *vb. I, ind. prez. 3* chibițează.
chiblă 1. Vas de oțel (asemănător cu o găleată), cu care se scoate materialul escavat dintr-un puț de mină. 2. Cutie de fontă cu care se transportă zgura, deșeurile etc. dintr-o întreprindere metalurgică. *s.f., g.-d. art.* chiblei, *pl.* chible.
chibrit Bețișor de lemn având la un capăt o gămălie dintr-un material inflamabil, care servește la aprins focul, țigara etc. *s.n., pl.* chibrituri.
chibriteIniță (rar) 1. Suport de porțelan în care se așază cutia cu chibrituri. 2. Brichetă. *s.f., g.-d. art.* chibriteInițe, *pl.* chibriteInițe.
chibz (înv., în expr.) *A sta* (sau *a intra*) *în* (sau *la*) *~* (sau *~uri*) = a se gândi, a reflecta. *s.n., pl.* chibzuri.
chibzui 1. *tr.* și *intr.* A gândi, a reflecta, a medita. 2. *refl.* A se sfătui unul cu altul; a se consulta. 3. *tr.* A pune la cale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* chibzuiesc, *imperf. 3 sg.* chibzuia; *conj. prez. 3* să chibzuiască.
chibzuială Faptul de a (se) chibzui. */Cu ~* = bine gândit. *Fără ~* = în mod necugetat. *A sta la ~* = a sta pe gânduri, a șovăi. *s.f., g.-d. art.* chibzuielii, *pl.* chibzuieli.

chibzuință Judecată cumpănită. *s.f., g.-d. art.* chibzuinței.
chibzuire Acțiunea de a (se) chibzui. *s.f., g.-d. art.* chibzuirii.
chica-voinicului Plantă erbacee ornamentală, cu frunze despicate în lobi și cu flori albastre. *s.f. art., g.-d. art.* chicii-voinicului.
chică (pop., fam.) Păr (la bărbați) lăsat să crească lung pe ceafă sau pe spate; plete. */A face* (cuiva) *~a topor* (sau *măciucă*) sau *a face* (cuiva) *morișcă în ~* = a trage (pe cineva) de păr; (p. ext.) a bate zdravăn. *s.f., g.-d. art.* chicii, *pl.* chici.
chicheriță/checheriță (reg.) Insectă parazită care trăiește în blana oilor și le suge sângele. *s.f., g.-d. art.* chicheriței/checheriței, *pl.* chicherițe/checherițe.
chichineață (fam.) 1. Casă sau cameră mică, sărăcăcioasă. 2. Prăvălioară. *s.f., g.-d. art.* chichinețtei, *pl.* chichinețe.
chichion (-chi-on) (reg.) Întâmplare neplăcută, încurcătură. *s.n., pl.* chichioane.
chichirez (fam.) Farmec, haz. *s.n., pl.* chichirezuri.
chichiță Șiretlic, șmecherie, vicleșug; subterfugiu. */A căuta ~e* = a căuta cu orice preț să găsească greșeli. 2. Lădiță de sub capra trăsurii. 3. (reg.) Despărțitură mică, în formă de cutie, în interiorul unei lăzi. *s.f., g.-d. art.* chichiței, *pl.* chichițe.
chicinetă Încăpere mică (în unele apartamente), care servește ca bucătărie. *s.f., g.-d. art.* chicinetei, *pl.* chicinete.
chiciură Cristale de gheață care se depun iarna pe crengi, pe sârme etc.; promoroacă. *s.f., g.-d. art.* chiciurii, *pl.* chiciuri.
chiclaz (reg.) Calaican. *s.n., pl.* chiclazuri.
chicot Râs (înfundat) cu izbucniri. *s.n., pl.* chicote.
chicoteală Faptul de a chicoti; izbucnire (înfundată) de râs; chicotit. *s.f., g.-d. art.* chicotelii, *pl.* chicotelii.
chicoti *intr.* A râde pe ascuns sau cu izbucniri (înfundate). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* chicotesc, *imperf. 3 sg.* chicotea; *conj. prez. 3* să chicotească.
chicotit Chicoteală. *s.n., pl.* chicoturi.
chiculiță (pop.) Diminutiv al lui chică; chicuță. *s.f., g.-d. art.* chiculiței, *pl.* chiculițe.
chicuță (reg.) Chiculiță. *s.f., g.-d. art.* chicuței, *pl.* chicuțe.
chietism (chi-e-) Doctrină religioasă care susține că perfecțiunea creștină constă în dragostea față de Dumnezeu și în liniștea inactivă a sufletului. [*var.* cvietism *s.n.*] *s.n.*
chietist,-ă (Adept) al chietismului. [*var.* cvietist,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* chietiști,-ste.
chiflă Pâinișoară rotundă din făină albă. *s.f., g.-d. art.* chiflei, *pl.* chifle.
chiftea Produs culinar din carne tocată, de formă rotundă sau ovală, prăjit în grăsime. [*var.* cheftea *s.f.*] *s.f. art.* chifteaua, *g.-d. art.* chiftelei, *pl.* chiftele, *art.* chiftelele.
chifteiuță Diminutiv al lui chiftea. *s.f., g.-d. art.* chifteluței, *pl.* chifteluțe.
chifti *intr.* (reg.) 1. (despre lichide) A ieși din pământ în urma unei presiuni. //(despre obiecte îmbibate cu lichid) A elimina lichid la apăsare; a musti. 2. (despre partea lichidă a unor alimente expuse la foc) A ieși la suprafață. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* chiftește, *imperf. 3 sg.* chiftea; *conj. prez. 3* să chiftească.
chihăi (reg.) 1. *tr.* A plictisi pe cineva insistând cu vorbe pe lângă el. 2. *intr.* A tuși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* chihăiesc, *imperf. 3 sg.* chihăia; *conj. prez. 3* să chihă-iască.
chihlibar v. **chihlimbar.**
chihlibariu,-ie v. **chihlimbariu.**
chihlimbar Rășină colorată folosită la fabricarea unor podoabe; ambră. [*var.* chihlibar, chilimbar *s.n.*] *s.n., pl.* chihlimbare.
chihlimbariu,-ie De culoarea chihlimbarului; gălbui. [*var.* chihlibariu,-ie, chilimbariu,-ie *adj.*] *adj., pl.* chihlimbarii.
chil (fiziol.) Lichid lăptos care constituie conținutul vaselor limfatice intestinale. *s.n.*
chilă[1] Veche unitate de măsură pentru cereale, egală cu circa 680 de litri în Țara Românească și cu 430 de litri în Moldova. *s.f., g.-d. art.* chilei, *pl.* chile.
chilă[2] Element principal al scheletului unei nave, așezat în plan longitudinal pe fundul acesteia. *s.f., g.-d. art.* chilei, *pl.* chile.
chiler (reg.) Încăpere mică la casele țărănești, folosită drept cămară. *s.n., pl.* chilere.
chilian,-ă (ci-li-an) (Locuitor) din Chile. [*var.* ciliian,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* chilieni,-e.
chiliasm (-li-asm) (fil.) Milenarism. *s.n.*
chilie Odăiță într-o mănăstire; (p. ext., fam.) cameră mică. *s.f., art.* chilia, *g.-d. art.* chiliei, *pl.* chilii, *art.* chiliile.
chilifer,-ă Referitor la chil; prin care circulă chilul. *Vase ~. adj., pl.* chiliferi,-e.
chilim (pop.) 1. Covor turcesc cu două fețe; scoarță înflorată. 2. Broderie din fire de lână sau cu mătase executată pe etamină. *s.n., pl.* chilimuri.
chilimbar v. **chihlimbar.**
chilimbariu,-ie v. **chihlimbariu.**
chilimoață/chilimoț (reg.) Aluat care nu s-a copt bine. *s.f./s.n., pl.* chilimoațe.
chilin[1] (înv., în loc.) *De ~* = pe deasupra, în plus. *loc. adv.*
chilin,-ă[2] (înv.) Care se găsește izolat, deosebit, distinct. *adj., pl.* chilini,-e.
chilioară (-li-oa-) Diminutiv al lui chilie; chiliuță. *s.f., g.-d. art.* chilioarei, *pl.* chilioare.
chilipir 1. Afacere avantajoasă; câștig neașteptat 2. Marfă cumpărată la un preț de nimic; lucru cumpărat ieftin. *s.n., pl.* chilipiruri.
chilipirgioaică Femeie care umblă după chilipiruri. *s.f., g.-d. art.* chilipirgioaicei, *pl.* chilipirgioaice.
chilipirgiu Bărbat care umblă după chilipiruri. *s.m., art.* chilipirgiul, *pl.* chilipirgii, *art.* chilipirgiii.
chiliuță (-li-u-) Chilioară. *s.f., g.-d. art.* chiliuței, *pl.* chiliuțe.
chilnă/chelnă (pop.) 1. Lădița trăsurii sau a căruței de sub capra vizitiului. 2. Capac care închide partea dinainte sau pe cea dinapoi a carului. *s.f., g.-d. art.* chilnei/chelnei, *pl.* chilne/chelne.
chilom[1] (înv.) Lovitură cu pumnul; pumn. *s.m., pl.* chilomi.
chilom[2] (înv.) Armă în formă de baston cu secure la un capăt. *s.n., pl.* chiloame.
chiloman (pop.) Larmă, zarvă. *s.n., pl.* chilomane.
chilot Obiect de lenjerie sau de sport care acoperă corpul de la talie până mai sus de genunchi, purtat pe sub pantaloni, fuste etc. *s.m., pl.* chiloți.
chilug (în sintagma) *Tuns ~* = tuns până la piele. *adv.*
chim Masă semilichidă de alimente parțial digerate, care se găsesc în timpul digestiei în stomac sau în duoden. *s.n., pl.* chimuri.
chimază Enzimă care acționează asupra cazeinei din lapte și o coagulează. *s.f., g.-d. art.* chimazei.
chimen (bot.) Chimion; (p. restr.) semințele acestei plante. *s.m.*
chimer v. **chimir.**
chimic,-ă 1. Referitor la chimie. 2. Care utilizează substanțe chimice. *Creion ~. adj., pl.* chimici,-ce.
chimicale (pop.) Nume generic dat produselor chimice. *s.f. pl.*
chimie Știință care studiază structura și proprietățile substanțelor precum și transformările pe care ele le suferă

prin regruparea atomilor componenți. *s.f., art.* chimia, *g.-d. art.* chimiei.
chimioluminescență/chimioiuminiscență (-mi-o-) Luminiscență produsă în timpul unei reacții chimice. [*var.* chemoluminiscență *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* chimioluminiscenței/chimioluminescenței.
chimion (-mi-on) Plantă erbacee cu flori albe-liliachii și cu semințe aromatice, folosite în medicină și în industria alimentară; chimen. *s.m.*
chimion-de-apă/chimion-de-baltă (-mi-on-) Mărăraș. *s.m., art.* chimionul-de-apă/chimionul-de-baltă.
chimiorezistență (-mi-o-) (biol.) Rezistență a germenilor microbieni la substanțe chimioterapice; chemorezistență. *s.f., g.-d. art.* chimiorezistenței, *pl.* chimiorezistențe.
chimiosinteză (-mi-o-) (biol.) Chemosinteză. *s.f., g.-d. art.* chimiosintezei.
chimiosterilíza (-mi-o-) *tr.* A steriliza cu substanțe chimice. *vb. I, ind. prez. 3* chimiosterilizează.
chimiosterilizare (-mi-o-) Acțiunea de a chimiosteriliza. *s.f., g.-d. art.* chimiosterilizării.
chimiotactísm (-mi-o-) Chemotactism. *s.n.*
chimiotaxíe (-mi-o-) (biol.) Chemotactism. *s.f., art.* chimiotaxia, *g.-d. art.* chimiotaxiei.
chimioterapíe (-mi-o-) Tratamentul unor boli cu ajutorul substanțelor chimice. *s.f., art.* chimioterapia, *g.-d. art.* chimioterapiei.
chimiotropísm (-mi-o-) (bot.) Orientare a rădăcinii, a grăuncioarelor de polen etc. spre substanțele minerale; chemotropism. *s.n.*
chimír Brâu lat de piele, prevăzut cu buzunare, pe care îl poartă țăranii; șerpar. */A pune la ~* = a strânge bani. *A avea la ~* = a fi bogat. [*var.* (reg.) chimer *s.n.*] *s.n., pl.* chimire.
chimiraș Diminutiv al lui chimir. *s.n., pl.* chimirașe.
chimísm Totalitatea reacțiilor chimice ale unui organism. */~ gastric* = analiză a sucului gastric din organism. *s.n.*
chimíst,-ă Specialist în chimie. *s.m., pl.* chimiști; *s.f., g.-d. art.* chimistei, *pl.* chimiste.
chimiza *tr.* A folosi procedee chimice de prelucrare a materialelor în industrie și în agricultură; a prelucra prin procedee chimice. *vb. I, ind. prez. 3* chimizează.
chimizare Faptul de a chimiza. *s.f., g.-d. art.* chimizării.
chimográf Aparat folosit în fiziologie. *s.n., pl.* chimografe.
chimografíe Înregistrarea grafică a unor fenomene fiziologice cu ajutorul chimografului. *s.f., art.* chimografia, *g.-d. art.* chimografiei, *pl.* chimografii, *art.* chimografiile.
chimonó/chimonóu 1. Croială de haină femeiască, având mânecile dintr-o singură bucată cu restul hainei. //(adj. invar.) *Bluză ~.* 2. Haină lungă, cu mâneci foarte largi, purtată în Japonia. *s.n., art.* chimonoul, *pl.* chimonouri.
chimozínă (biol.) Chimază. *s.f., g.-d. art.* chimozinei.
chimvál 1. Vechi instrument muzical, alcătuit din două talgere de aramă care erau lovite unul de altul. 2. (rar) Clopot. *s.n., pl.* chimvale.
chin Durere, suferință fizică sau morală. *s.n., pl.* chinuri.
chinaldínă Substanță din gudronul de huilă, folosită în sinteza coloranților. *s.f., g.-d. art.* chinaldinei.
chinchínă Arbore exotic din a cărui scoarță se extrage chinina. *s.f., g.-d. art.* chinchinei, *pl.* chinchine.
chindía Numele unui dans popular asemănător cu sârba; melodia după care se dansează acesta. *s.f. art., neart.* chindie, *g.-d. art.* chindiei.
chindíe (pop.) Moment al zilei către apusul soarelui; loc de pe bolta cerească unde se află soarele pe înserat. *s.f., art.* chindia, *g.-d. art.* chindiei, *pl.* chindii, *art.* chindiile.
chinestézic,-ă Care se referă la chinestezie. *adj., pl.* chinestezici,-ce.
chinestezíe Totalitatea senzațiilor care reflectă mișcările corpului. *s.f., art.* chinestezia, *g.-d. art.* chinesteziei.
chinez[1] (reg., înv.) Primar. *s.m., pl.* chinezi,-e.
chinez[2]**,-ă** (Locuitor) din China. *adj., s.m., pl.* chinezi,-e.
chineză Limba vorbită de chinezi. *s.f., g.-d. art.* chinezei.
chinezărie (fam.) 1. Obiect (de artă) chinezesc sau lucrat migălos. 2. Încâlceală, complicație. *s.f., art.* chinezăria, *g.-d. art.* chinezăriei, *pl.* chinezării, *art.* chinezăriile.
chinezésc,-eáscă Chinez. */Zidul ~* = a) zid de apărare uriaș ridicat la granițele Chinei începând din Antichitate; b) (fig.) stavilă, opreliște. *Umbre ~* = umbre proiectate pe un perete, pe un ecran etc. prin combinarea poziției degetelor și reprezentând diferite figuri. *adj., pl.* chinezești.
chinezește În felul chinezilor, în limba chineză. *adv.*
chinezoáică Locuitoare din China. *s.f., g.-d. art.* chinezoaicei, *pl.* chinezoaice.
chingă 1. Curea cu care se prinde șaua pe cal. */A strânge* (pe cineva) *în ~i* = a lua din scurt (pe cineva). *A-l ține* (pe cineva) *~gile* = a fi în stare. 2. Cingătoare din piele sau din pânză. 3. Bucată de lemn sau de metal cu care se fixează părțile componente ale unui obiect. *s.f., g.-d. art.* chingii, *pl.* chingi.
chinguliță Diminutiv al lui chingă; chinguță. *s.f., g.-d. art.* chinguliței, *pl.* chinguliițe.
chinguță Chinguliță. *s.f., g.-d. art.* chingutei, *pl.* chinguțe.
chinidínă Alcaloid extras din scoarța arborelui de chinină, folosit în unele afecțiuni cardiace. *s.f., g.-d. art.* chinidinei, *pl.* chinidine.
chinínă Alcaloid extras din coaja de chinchină, folosit ca febrifug. *s.f., g.-d. art.* chininei, *pl.* chinine.
chinolínă Substanță organică lichidă cu proprietăți bazice, care se obține prin distilarea uleiurilor de oase. *s.f., g.-d. art.* chinolinei.
chinológic,-ă Referitor la câini. */Asociație ~* = asociație a crescătorilor de câini. *adj., pl.* chinologiei,-ce.
chinónă Substanță organică solidă folosită în industria coloranților și în cea a medicamentelor. *s.f., g.-d. art.* chinonei.
chinónic Cântare bisericească liturgică în timpul căreia se împărtășesc clericii care slujesc. *s.n., pl.* chinonice.
chinoros v. **chinoroz.**
chinoróz Funingine foarte fină folosită la fabricarea cernelii de tipar, a unor vopsele etc. [*var.* chinoros *s.n.*] *s.n.*
chinotehníe Totalitatea principiilor și metodelor de lucru folosite pentru creșterea câinilor. *s.f., art.* chinotehnia, *g.-d. art.* chinotehniei.
chinovár Sulfură roșie de mercur folosită ca medicament și colorant. *s.n.*
chinoviál,-ă (-vi-al) Care aparține unei chinovii. *adj., pl.* chinoviali,-e.
chinóvie (-vi-e) Mănăstire în care călugării au viața organizată în comun. *s.f., art.* chinovia, *g.-d. art.* chinoviei, *pl.* chinovii, *art.* chinoviile.
chintál Unitate de măsură pentru greutăți, egală cu 100 de kg. *s.n., pl.* chintale; *simb.* q.
chíntă v. **cvintă**[1].
chintesență 1. Ceea ce este esențial, fundamental. 2. (fil.) Substanță considerată de antici drept al cincilea element material al lumii. [*var.* (înv.) cvintesență *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* chintesenței.

chinui 1. *tr.* şi *refl.* A produce sau a îndura suferinţe (fizice sau morale). 2. *refl.* A se strădui, a face eforturi mari pentru a realiza ceva. 3 *tr.* A necăji, a plictisi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* chinuiesc/chinui, *imperf. 3 sg.* chinuia; *conj. prez. 3* să chinuiască/să chinuie.
chinuială (rar) Chinuire. *s.f., g.-d. art.* chinuielii.
chinuire Faptul de a (se) chinui; chinuială. *s.f., g.-d. art.* chinuirii.
chinuitor,-oare (-nu-i-) Care chinuieşte. *adj., pl.* chinuitori,-oare.
chiocec (înv.) Numele unui dans turcesc. *s.n., pl.* chiocecuri.
chioibaş Piesă de oţel care face legătura dintre cârlig şi elevatorul pentru prăjini la o sondă. *s.m., pl.* chiolbaşi.
chiolhan (pop., fam.) Petrecere mare, chef. [*var.* chiulhan *s.n.*] *s.n., pl.* chiolhanuri.
chioihănos,-oasă (reg.) Ticălos, mişel. *adj., s.m.* şi *f., pl.* chiolhănoşi,-oase.
chiomb, chioambă/chiomp, chioampă (reg., fam.) 1. Prost, nesocotit. 2. Care nu vede bine. *adj., pl.* chiombi, chioambe/chiompi, chioampe.
chiombăi/chiompăi *intr.* (reg.) A umbla cu ochii închişi prin întuneric. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* chiombăie/chiompăie, *imperf. 3 sg.* chiombăia/chiompăia; *conj. prez. 3* să chiombăie/să chiompăie.
chiondorâş (pop., fam.) Chiorâş, încruntat. [*var.* chiondoruş *adv.*] *adv.*
chiondoreală (reg.) Privire încruntată, posomorâtă. *s.f., g.-d. art.* chiondorelii, *pl.* chiondoreli.
chiondoruş v. **chiondorâş.**
chior, chioară 1. (şi s.) Care vede numai cu un ochi; căruia îi lipseşte un ochi. //Care nu vede bine. 2. (fig., despre surse de lumină) Care dă o lumină slabă, insuficientă. //(despre ferestre) Prin care lumina trece cu greu. *Apă ~* = a) (pop.) băutură, supă etc. prea diluată; b) vorbe lipsite de conţinut. 3. *A nu avea para ~* sau (s.) *a nu avea ~ă în pungă* = a nu avea niciun ban. *adj., pl.* chiori, chioare.
chiorăi/ghiorăi *intr.* (despre intestine) A produce un zgomot caracteristic, datorită gazelor din interior. *vb. IV, ind. prez. 3* chiorăie/ghiorăie, *imperf. 3 sg.* chiorăia/ghiorăia; *conj. prez. 3* să chiorăie/să ghiorăie.
chiorăială/ghiorăială (-ră-ia-) Zgomot produs de gazele din intestine; chiorăit, chiorătură. *s.f., g.-d. art.* chiorăielii/ghiorăielii, *pl.* chiorăieli/ghiorăieli.
chiorăit/ghiorăit Chiorăială. *s.n., pl.* chiorăituri/ghiorăituri.
chiorătură/ghiorătură (-ră-i-) Chiorăială. *s.f., g.-d. art.* chiorăiturii/ghiorăiturii, *pl.* chiorături/ghiorături.
chiorâş[1] (fam., în expr.) *A se uita ~* = a) a privi saşiu; b) a se uita cu duşmănie. *A da ~ prin ceva* = a se repezi fără a lua seama peste ce calcă. *adv.*
chiorâş[2]**,-ă** (înv., pop.) 1. Saşiu. 2. (fig.) Încruntat, supărat. *adj., pl.* chiorâşi,-e.
chiorî (pop.) 1. *intr.* şi *tr.* A-şi pierde sau a face pe cineva să-şi piardă un ochi; (p. ext.) a-i slăbi sau a face să-i slăbească cuiva vederea. 2. *refl.* (fam.) A se uita cu mare atenţie; a se holba. 3. *tr.* (fig.) A încerca să înşele. 4. *intr.* (fig., despre surse de lumină) A da o lumină foarte slabă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chiorăsc, *imperf. 3 sg.* chiora, *perf. s. 3 sg.* chiorî, *3 pl.* chiorâră, *m.m.c.p. 3 sg.* chiorâse, *3 pl.* chiorâseră; *conj. prez. 3* să chiorască; *ger.* chiorând; *part.* chiorât.
chiostec[1] v. **chiştoc**[1].
chiostec[2] (înv.) 1. Piedică pusă la picioarele cailor. 2. Şiret la gulerul mantalei. *s.n., pl.* chiostecuri/chiostece.
chiostro 1. Curte cu colonade a unei mănăstiri. 2. Loc închis cu ziduri. *s.n., art.* chiostroul, *pl.* chiostrouri.
chioşc 1. Gheretă (pe străzi, în gări), unde se vând ţigări, ziare, răcoritoare etc. 2. Mic pavilion de lemn în grădini particulare sau în parcuri. *s.n., pl.* chioşcuri.
chioşcar (fam.) Vânzător într-un chioşc. *s.m., pl.* chioşcari.
chioşcăreasă (fam.) Soţia chioşcarului; femeie care se ocupă cu vânzarea ziarelor la chioşc. *s.f., g.-d. art.* chioşcăresei, *pl.* chioşcărese.
chiot Strigăt puternic, prelung; chiuit. *s.n., pl.* chiote.
chioti *intr.* (pop.) A striga, a ţipa. //(rar) A răsuna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chiotesc, *imperf. 3 sg.* chiotea; *conj. prez. 3* să chiotească.
chlotoare v. **cheotoare.**
chip A. 1. Faţă, obraz, figură; expresie a feţei. */În ~ de...* = cu înfăţişare de... 2. Fiinţă, persoană. */După ~ul* şi *asemănarea* (cuiva) = întocmai ca cineva, la fel cu cineva. 3. Desen, pictură, sculptură etc. care înfăţişează o figură omenească. */~ cioplit* = idol. B. Fel, mijloc, modalitate. */În fel şi ~* = în toate modalităţile posibile. *Cu orice ~* = cu orice preţ. *În niciun ~* = nicicum. *Nu e ~ să...* = nu e posibil să... *A face toate ~ să...* = a face tot posibilul să... *A afla ~ şi cale* = a găsi un mijloc. *s.n., pl.* chipuri.
chiparoasă Plantă decorativă cu tulpina înaltă, cu flori albe-verzui sau roz, plăcut mirositoare; tuberoză. [*var.* tiparoasă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* chiparoasei, *pl.* chiparoase.
chiparos Conifer cu lemnul rezistent şi parfumat, întrebuinţat în industrie. *s.m., pl.* chiparoşi.
chipcel v. **chepcei.**
chipeş,-ă Frumos, arătos. *adj., pl.* chipeşi,-e.
chipiu Un fel de şapcă cu cozoroc. *s.n., art.* chipiul, *pl.* chipie/chipiuri.
chipos,-oasă (pop.) Chipeş. *adj., pl.* chipoşi,-oase.
Chippendale (cipăndeil) (angl.) Stil de mobilă englezească, de mare fantezie, din acaju. *s.prop.n.*
chips (ch *pron.* ci) (angl., mai ales la pl.) Produs expandat din rondele de cartofi cu sare. *s.n., pl.* chipsuri.
chipurile (fam.) Vorba vine, cică. //La drept vorbind; ba chiar. *adv.*
chipuşor Diminutiv al lui chip. *s.n., pl.* chipuşoare.
chir (înv., precedă nume de persoane) Domn, jupân. *s.m.*
chira v. **chera.**
chiraleisa[1] (pop.) Formulă liturgică grecească (rostită de cei care îl însoţesc pe preot când umblă cu botezul). *interj.*
chiraleisa[2] 1. Litanie liturgică ortodoxă. 2. (reg.) Duh rău. *s.f., g.-d. art.* chiraleisei.
chirăi *intr.* (pop., fam.) 1. (despre greieri sau păsări) A ţârâi, a cârâi. 2. (despre oameni) A striga, a ţipa; a plânge. *vb. IV, ind. prez. 3* chirăie, *imperf. 3 sg.* chirăia; *conj. prez. 3* să chirăie.
chirăit (pop., fam.) Faptul de a chirăi; chirăitură. *s.n., pl.* chirăituri.
chirăitură (pop., fam.) Chirăit. *s.f., g.-d. art.* chirăiturii, *pl.* chirături.
chirci *refl.* 1. A se strânge grămadă, a se ghemui. 2. A se pipernici. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se chirceşte, *imperf. 3 sg.* se chircea; *conj. prez. 3* să se chircească.
chircitură (pop.) Fiinţă, plantă etc. insuficient dezvoltată. *s.f., g.-d. art.* chircituri, *pl.* chircituri.
chirfoseală (reg.) Învălmăşeală, zăpăceală. *s.f., g.-d. art.* chirfoselii, *pl.* chirfoseli.
chirfosi *tr.* (reg.) A strivi, a terciui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chirfosesc, *imperf. 3 sg.* chirfosea; *conj. prez. 3* să chirfosească.
chiriarh (-ri-arh) (înv.) Arhiereu conducător al unei eparhii. *s.m., pl.* chiriarhi.
chiriarhie (-ri-ar-) (înv.) Demnitatea de chiriarh. *s.f., art.* chiriarhia, *g.-d. art.* chiriarhiei, *pl.* chiriarhii, *art.* chiriarhiile.

chiriaş,-ă (-ri-aş) Persoană, instituţie sau organizaţie care ia cu chirie o locuinţă, un sediu, un magazin etc. *s.m., pl.* chiriaşi; *s.f., art.* chiriaşa, *g.-d. art.* chiriaşei, *pl.* chiriaşe.
chirie 1. Sumă plătită unui proprietar pentru folosirea temporară a unui lucru (mai ales a unei locuinţe). */Cu ~ =* (care este dat) pentru folosirea temporară în schimbul unei plăţi. 2. Preţ pentru transport. *s.f., art.* chiria, *g.-d. art.* chiriei, *pl.* chirii, *art.* chiriile.
chirighiţă Gen de păsări călătoare care trăiesc pe lângă râuri şi bălţi, hrănindu-se cu peşte. *s.f., g.-d. art.* chirighiţei, *pl.* chirighiţe.
chirigiu (înv., reg.) Cărăuş. *s.m., art.* chirigiul, *pl.* chirigii, *art.* chirigiii.
chirilic,-ă (în sintagma) *Alfabet ~ =* vechi alfabet slav, întrebuinţat şi la noi (oficial) până în 1860. [*var.* cirilic,-ă *adj.*] *adj., pl.* chirilici,-ce.
chiristigiu v. **cherestegiu.**
chirograf 1. Act diplomatic (întărit) cu semnături autentice. //Semnătura însăşi. 2. Aparat pentru reeducarea degetelor unui mutilat. *s.n., pl.* chirografe.
chirografar,-ă (jur.) Care deţine un drept personal de creditor pe baza unui act sub semnătură privată. *adj., pl.* chirografari,-e.
chirologie 1. Arta de a se exprima prin mişcările degetelor mâinii. 2. Studiul corelaţiilor dintre configuraţia mâinii şi caracter. *s.f., art.* chirologia, *g.-d. art.* chirologiei.
chiromant,-ă Persoană care practică chiromanţia. *s.m., pl.* chiromanţi; *s.f., g.-d. art.* chiromantei, *pl.* chiromante.
chiromanţie Practică prin care se ghiceşte viitorul cuiva pe baza studierii liniilor din palmă. *s.f., art.* chiromanţia, *g.-d. art.* chiromanţiei.
chiropractică Chiropraxie. *s.f., g.-d. art.* chiropracticii.
chiropraxie Metodă empirică de tratament, prin manipulări prudente ale coloanei vertebrale (extensii, torsiuni etc.); chiropractică. *s.f., art.* chiropraxia, *g.-d. art.* chiropraxiei.
chiropter v. **cheiropter.**
chirovnic (înv.) Maestru sondor şef la şantierele petroliere. *s.m., pl.* chirovnici.
chirpici Cărămidă nearsă făcută dintr-un amestec de lut, paie şi bălegar. *s.n.*
chirurg Medic specialist în intervenţii chirurgicale. [*var.* (înv.) hirurg *s.m.*] *s.m., pl.* chirurgi.
chirurgical,-ă Referitor la chirurgie. [*var.* (înv.) hirurgical,-ă *adj.*] *adj., pl.* chirurgicali,-e.
chirurgie Ramură a medicinei care tratează bolile cu ajutorul operaţiilor. */Mică ~ =* partea chirurgiei care tratează intervenţiile mai uşoare. [*var.* (înv.) hirurgie *s.f.*] *s.f., art.* chirurgia, *g.-d. art.* chirurgiei.
chisea[1] Vas mic pentru dulceaţă. [*var.* chesea *s.f.*] *s.f., art.* chiseaua, *g.-d. art.* chiselei, *pl.* chisele, *art.* chiselele.
chisea[1] (pop.) Pungă în care se ţine tutunul. *s.f., art.* chiseaua, *g.-d. art.* chiselei, *pl.* chisele, *art.* chiselele.
chiseliţă 1. Fiertură de prune sau de alte fructe. 2. (fig.) Amestec din care nu se mai înţelege nimic; terci. */A face* (pe cineva) *~ =* a bate zdravăn. *s.f., g.-d. art.* chiseliţei, *pl.* chiseliţe.
chisnovat,-ă (reg.) (Om) poznaş, glumeţ. *adj., s.m.* şi *f., pl.* chisnovaţi,-te.
chist 1. Tumoare benignă de forma unei pungi (cu lichid). 2. Înveliş protector secretat de unele animale inferioare. *s.n., pl.* chisturi.
chistectomie (med.) Extirpare chirurgicală a unui chist. *s.f., art.* chistectomia, *g.-d. art.* chistectomiei, *pl.* chistectomii, *art.* chistectomiile.
chistic,-ă De natura chistului. *adj., pl.* chistici,-ce.
chişai (pop.) Nisip îmbibat cu apă care nu este propice ca teren de fundaţie. *s.n., pl.* chişaiuri.
chişav,-ă (pop.) 1. (despre timp) Umed, ploios. 2. (despre oameni) Ursuz, nesuferit. *adj., pl.* chişavi,-e.
chişcar (iht., reg.) Ţipar. *s.m., pl.* chişcari.
chişcă (reg.) Un fel de caltaboş care conţine carne tocată şi păsat. //(adv.) Plin, îndesat. *s.f., g.-d. art.* chiştei, *pl.* chişte.
chişiţă Încheietura piciorului de deasupra copitei la cai, la bovine etc. *s.f., g.-d. art.* chişiţei, *pl.* chişiţe.
chişleag (reg.) Lapte de vacă smântânit pus la prins; lapte acru. *s.n.*
chiştoc[1] Muc de ţigară. *s.n., pl.* chiştoace.
chiştoc[2],-oacă Copil mic de statură şi îndesat. *s.m., pl.* chiştoci; *s.f., g.-d. art.* chiştoacei, *pl.* chiştoace.
chit[1] (fam., în expr.) *A fi ~* (cu cineva) = a nu mai datora nimic (cuiva). *adv.*
chit[2] (înv.) Balenă. *s.m., pl.* chiţi.
chit[3] Pastă pe bază de praf mineral, folosită la fixarea geamurilor în cercevele, la astuparea găurilor în lemn etc. *s.n., pl.* chituri.
chitanţă Act scris care dovedeşte primirea unei sume de bani, a unor bunuri etc. *s.f., g.-d. art.* chitanţei, *pl.* chitanţe.
chitanţier (-ţi-er) Carnet cu foi detaşabile, înseriate, pentru chitanţe. *s.n., pl.* chitanţiere.
chitară Instrument muzical cu coarde, care scoate sunete prin lovire sau ciupire. [*var.* ghitară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* chitarei, *pl.* chitare.
chitarist,-ă Persoană care cântă la chitară. [*var.* ghitarist,-ă, (înv.) citarist,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* chitarişti; *s.f., g.-d. art.* chitaristei, *pl.* chitariste.
chită (reg.) Mănunchi de flori, de frunze etc. *s.f., g.-d. art.* chitei, *pl.* chite.
chit că (fam.) Chiar dacă..., indiferent dacă... *loc. conjcţ.*
chitcăit,-ă (reg.) Mocăit, ticăit. *adj., pl.* chitcăiţi,-te.
chiteală[1] (pop.) Chibzuială, judecată (dreaptă). *s.f., g.-d. art.* chitelii.
chiteală[2] (reg.) Ochire, ţintire. *s.f., g.-d. art.* chitelii.
chiţi[1] (pop.) 1. *tr., intr.* şi *refl.* A socoti, a chibzui. 2. *tr.* A potrivi, a rândui bine. *//tr.* A pune la cale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chitesc, *imperf. 3 sg.* chitea; *conj. prez. 3* să chitească.
chiţi[2] *tr.* (pop.) 1. A ţinti (cu arma, cu piatra etc.). 2. A alege din ochi; a arunca o privire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chitesc, *imperf. 3 sg.* chitea; *conj. prez. 3* să chitească.
chiţic (reg.) Nume generic pentru peştii mărunţi. /(adv.) *A tăcea ~ =* a nu scoate nicio vorbă. *s.m., pl.* chiţici.
chitină Substanţă organică din care este format scheletul extern al unor insecte şi crustacee. *s.f., g.-d. art.* chitinei.
chitinos,-oasă Care conţine chitină. *adj., pl.* chitinoşi,-oase.
chiton Tunică purtată în Antichitate de către greci. *s.n., pl.* chitoane.
chitonag[1] (reg.) Pastă de gutui. *s.n.*
chitonag[2] Unealtă cu vârf ascuţit, cu care se fac găuri în pământ pentru a înfige aracii la vie sau pentru semănatul porumbului. *s.n., pl.* chitonage.
chitră Fructul chitrului, asemănător cu lămâiul. *s.f., g.-d. art.* chitrei, *pl.* chitre.
chitru 1. Arbore exotic, cu fructe comestibile. 2. (impr.) Chitră. *s.m., art.* chitrul, *pl.* chitri, *art.* chitrii.
chitui *tr.* A lipi sau a astupa ceva cu chit[3]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chituiesc, *imperf. 3 sg.* chituia; *conj. prez. 3* să chituiască.
chiţ Cuvânt care imită sunetele caracteristice ale şoarecilor. *interj.*
chiţăi *intr.* (despre şoareci) A scoate sunete ascuţite, caracteristice speciei. [*var.* chiţcăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* chiţăie, *imperf. 3 sg.* chiţăia; *conj. prez. 3* să chiţăie.

chiţăit Faptul de a chiţăi; sunet ascuţit pe care îl scoate şoarecele. [*var.* chiţcăit *s.n.*] *s.n.*
chiţcan 1. Animal insectivor cu botul ascuţit, asemănător cu şoarecele. 2. Nume dat mai multor specii de şoareci. *s.m., pl.* chiţcani.
chiţcăi v. **chiţăi.**
chiţcăit v. **chiţăit.**
chiţibuş (fam.) Fapt neînsemnat; mărunţiş. //Tertip de care uzează cineva pentru a obţine ceva. *s.n., pl.* chiţibuşuri.
chiţibuşar,-ă Persoană care dă importanţă lucrurilor mărunte, care caută cusur la toate. *s.m., pl.* chiţibuşari, *s.f., g.-d. art.* chiţibuşarei, *pl.* chiţibuşare.
chiţibuşerie (rar) Faptă sau apucătură de chiţibuşar. *s.f., art.* chiţibuşeria, *g.-d. art.* chiţibuşeriei, *pl.* chiţibuşerii, *art.* chiţibuşeriile.
chiţoran Chiţcan (1). *s.m., pl.* chiţorani.
chiu 1. Strigăt de bucurie. 2. ~ *şi vai* = suferinţă, durere. *Cu ~ cu vai* = cu mare greutate. *s.n.*
chiui (chi-u-) *intr.* 1. A scoate strigăte puternice (de chemare, de bucurie etc.); a hăuli. 2. A spune strigături la horă. *vb. IV, ind. prez. 3* chiuie, *imperf. 3 sg.* chiuia; *conj. prez. 3* să chiuie.
chiuit (chi-u-) 1. Strigăt ascuţit, puternic şi prelungit. 2. Chiuitură (2). *s.n., pl.* chiuituri.
chiuita (chi-u-)(în loc.) *Cu/de-a ~* = foarte mult, cu nemiluita. *loc. adv.*
chiuitură (chi-u-) 1. Strigăt, chiot. 2. Versuri glumeţe sau satirice, strigate în timpul dansurilor populare; strigătură. *s.f., g.-d. art.* chiuiturii, *pl.* chiuituri.
chiul (fam.) Lipsă nemotivată de la îndeplinirea unei datorii, (p. ext.) înşelătorie. */A trage ~ul* = a) a lipsi fără motiv; b) a nu-şi ţine cuvântul. *A trage* (cuiva) *~ul* = a păcăli, a înşela (pe cineva). *s.n., pl.* chiuluri.
chiulaf (înv.) Un fel de căciulă turcească. *s.n., pl.* chiulafuri.
chiulangioaică (fam.) Persoană de sex feminin care chiuleşte. *s.f., g.-d. art.* chiulangioaicei, *pl.* chiulangioaice.
chiulangiu,-ie (fam.) (Persoană) care chiuleşte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* chiulangii.
chiulasă/culasă 1. Piesă de metal care închide cilindrii unui motor cu ardere internă. 2. Partea de dinapoi a ţevii unei arme de foc (pe unde se încarcă arma). *s.f., g.-d. art.* chiulasei/culasei, *pl.* chiulase/culase.
chiuli *intr.* (fam.) A se sustrage nemotivat de la o obligaţie; a trage chiulul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chiulesc, *imperf. 3 sg.* chiulea; *conj. prez. 3* să chiulească.
chiup (reg.) Vas mare de lut în care se păstrează untdelemnul, murăturile etc. *s.n., pl.* chiupuri.
chiurasat v. **cuirasat.**
chiurasă v. **cuirasă.**
chiureta *tr.* A curăţa şi a îndepărta cu chiureta suprafaţa unei mucoase (bolnave). *vb. I, ind. prez. 3* chiuretează.
chiuretaj Îndepărtare a unor ţesuturi cu ajutorul chiuretei. *s.n., pl.* chiuretaje.
chiuretare Acţiunea de a chiureta. *s.f., g.-d. art.* chiuretării, *pl.* chiuretări.
chiuretă Instrument chirurgical folosit la chiuretaj. *s.f., g.-d. art.* chiuretei, *pl.* chiurete.
chiuriuit,-ă (reg.) Ameţit (de somn sau de băutură); zăpăcit. *adj., pl.* chiuriuiţi,-te.
chiuvetă Vas de porţelan sau de metal, prevăzut cu o gaură de scurgere şi fixat în perete sub un robinet de apă. *s.f., g.-d. art.* chiuvetei, *pl.* chiuvete.
chivără Un fel de chipiu înalt, folosit în trecut de militarii din anumite armate. //Acoperământ de cap de formă triunghiulară, confecţionat din hârtie. [*var.* chiveră *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* chiverei, *pl.* chivere.
chiveră v. **chivără.**
chiverniseală (pop., fam.) Bunăstare, avere. *s.f., g.-d. art.* chivernisélii, *pl.* chivernisèli.
chivernisi (pop., fam.) 1. *tr.* A administra, a conduce. 2. *tr.* şi *refl.* A face economii; a agonisi. 3. *refl.* A căpătui. 4. *tr.* şi *refl.* A (se) aproviziona. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* chivernisesc, *imperf. 3 sg.* chivernisea; *conj. prez. 3* să chivernisească.
chivernisire (pop., fam.) Acţiunea de a (se) chivernisi. *s.f., g.-d. art.* chivernisirii.
chivernisitor (înv.) 1. Administrator. 2. Cârmuitor, guvernator. *s.m., pl.* chivernisitori.
chivot/chivot 1. (la creştini) Cutiuţă aşezată în altar, în care se păstrează cuminecătura (pentru bolnavi). 2. (în Vechiul Testament) Ladă în care evreii mozaici ţineau tablele legii. *s.n., pl.* chivoturi/chivoturi//chivote/chivote.
chivuţă (fam.) Femeie care se îndeletniceşte cu spoitul caselor. 2. (fig.) Femeie rea de gură. *s.f., g.-d. art.* chivuţei, *pl.* chivuţe.
chix (fam.) Nereuşită, eşec. */A da ~* = a da greş. *s.n., pl.* chixuri.
chou à la crème (şu a la crem) (fr.) Prăjitură cu cremă de vanilie şi cu frişcă. *s.n., pl.* chou à la crème.
chow-chow (ciau-ciau) (angl.) Rasă de câini originari din China, de mărime mijlocie, cu părul bogat. *s.m., art.* chow-chow-ul, *pl.* chow-chow.
chulo (ch *pron.* ci) (hisp.) Toreador care întărâtă taurul cu ajutorul unei pelerine roşii. *s.m., art.* chuloul, *pl.* chulo.
ci 1. (adversativ) Dimpotrivă, ba. 2. (după o condiţională) Dar, însă. 3. (însoţind un imperativ) Dar. *conjcţ.*
ciaconă (cia-) Dans vechi, de origine spaniolă, cu o melodie lentă; melodia după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* ciaconei, *pl.* ciacone.
ciadian,-ă (cia-di-an) (Locuitor) din Ciad. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ciadieni,-e.
cian Gaz incolor, otrăvitor, cu miros de migdale amare. *s.n.*
cianamidă (ci-a-) Substanţă chimică cristalină, din care se obţine melamina. *s.f., g.-d. art.* cianamidei, *pl.* cianamide.
ciancobalamină (ci-an-) Vitamina B_{12}. *s.f., g.-d. art.* ciancobalaminei.
cianhidric (ci-an-, în sintagma) *Acid ~* = lichid incolor, volatil, foarte toxic, folosit la combaterea dăunătorilor agricoli. *adj.*
cianhidrină (ci-an-) Compus organic care conţine în moleculă un hidroxil şi un nitril, folosit la obţinerea aminoacizilor şi a unor materiale plastice. *s.f., g.-d. art.* cianhidrinei, *pl.* cianhidrine.
cianhidrizare (ci-an-) Tratare cu acid cianhidric a răsadurilor sau a puieţilor pentru combaterea paraziţilor. *s.f., g.-d. art.* cianhidrizării.
cianit (ci-a-) (min.) Disten. *s.n.*
cianizare (ci-a-) Tratament termochimic prin care se introduce carbon şi azot la suprafaţa unei piese din oţel, în vederea acoperirii ei cu un strat superficial dur. *s.f., g.-d. art.* cianizării.
cianoficee (ci-a-) (la pl.) Clasă de alge albastre, microscopice; (la sg.) algă din această clasă. *s.f., art.* cianoficeea, *g.-d. art.* cianoficeei, *pl.* cianoficee.
cianogen (chim.) (ci-a-) Cian. *s.n.*
cianometru (ci-a-) Instrument pentru măsurarea intensităţii culorii albastre. *s.n., art.* cianometrul.
cianopsie (ci-a-) (med.) Defect de vedere datorită căruia obiectele apar colorate în albastru. *s.f., art.* cianopsia, *g.-d. art.* cianopsiei, *pl.* cianopsii, *art.* cianopsiile.
cianotic,-ă (ci-a-) 1. (despre piele) De culoare albastră-vineţie. 2. (despre oameni) Predispus la cianoză; care prezintă cianoză. *adj., pl.* cianotici,-ce.

cianotipie (ci-a-) Procedeu de copiere fotografică, utilizat în special pentru desenele al căror original a fost executat pe o hârtie de calc, obținându-se o imagine negativă pe un fond albastru cu linii albe. *s.f., art.* cianotipia, *g.-d. art.* cianotipiei.
cianoza (ci-a-) *refl.* și *tr.* A deveni sau a face să devină cianotic. *vb. I, ind. prez. 3* cianozează.
cianoză (ci-a-) (med.) Colorație albastră-vineție a pielii și a mucoaselor, din cauza insuficientei oxigenări a sângelui. *s.f., g.-d. art.* cianozei.
cianurare (ci-a-) Operație industrială de extragere a metalelor nobile din minereuri cu ajutorul unei soluții de cianură. *s.f., g.-d. art.* cianurării, *pl.* cianurări.
cianură (ci-a-) Sare a acidului cianhidric. *s.f., g.-d. art.* cianurii, *pl.* cianuri.
ciao (ciau) (it., fam.) La revedere! *interj.*
cibernetic,-ă Referitor la cibernetică. *adj., pl.* cibernetici,-ce.
cibernetică Știință care se ocupă cu studiul matematic al legăturilor, comenzilor și controlului în sistemele tehnice și în organismele vii. *s.f., g.-d. art.* ciberneticii.
cibernetician,-ă (-ci-an) Specialist în cibernetică. *s.m., pl.* cibernetic*i*eni; *s.f., g.-d. art.* cibernetic*i*enei, *pl.* cibernetic*i*ene.
cibernetiza *tr.* A dota cu echipament cibernetic. *vb. I, ind. prez. 3* cibernetizează.
cibernetizare Acțiunea de a cibernetiza. *s.f., g.-d. art.* cibernetizării, *pl.* cibernetizări.
ciborium (-ri-um) Baldachin susținut de coloane, care acoperă altarul bazilicilor creștine. //Vas de forma unei cupe de fruct de nufăr, care servește în bisericile catolice pentru păstrarea rezervei euharistice după slujbă. *s.n., pl.* ciboriumuri.
cicadă Nume dat unor insecte cu corpul scurt și cu capul terminat printr-o proeminență ascuțită. *s.f., g.-d. art.* cicadei, *pl.* cicade.
cicadee (la pl.) Familie de plante gimnosperme, cu tulpina fără nervuri; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* cicadeea, *g.-d. art.* cicadeei, *pl.* cicadee.
cicar Animal vertebrat inferior, acvatic, care trăiește ca parazit pe pielea unor pești. *s.m., pl.* cicari.
cicatrice Semn, urmă lăsată pe corp de o rană. *s.f., art.* cicatricea, *g.-d. art.* cicatricei/cicatricii, *pl.* cicatrice/cicatrici.
cicatriza *refl.* (despre răni) A se vindeca lăsând o cicatrice. *vb. I, ind. prez. 3* se cicatrizează.
cicatrizant[1] Medicament care favorizează cicatrizarea unei răni. *s.n., pl.* cicatrizante.
cicatrizant[2]**,-ă** Care favorizează cicatrizarea. *adj., pl.* cicatrizanți,-te.
cicatrizare Acțiunea de a se cicatriza. *s.f., g.-d. art.* cicatrizării, *pl.* cicatrizări.
cică (pop., fam.) 1. (Se) zice că... 2. Chipurile, vorba vine! 3. (indică mirare sau îndoială) E cu putință? Auzi! 4. Mai mult decât atâta. *adv.*
cicăleală Reproș repetat făcut cuiva pentru lucruri mărunte. *s.f., g.-d. art.* cicălelii, *pl.* cicălel*i*.
cicăli *tr.* A face cuiva reproșuri repetate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cicălesc, *imperf. 3 sg.* cicălea; *conj. prez. 3* să cicălească.
cicălire Faptul de a cicăli. *s.f., g.-d. art.* cicălirii, *pl.* cicăliri.
cicălitor,-oare Care cicălește. *adj., pl.* cicălitori,-oare.
cicero[1] Gen de tunsoare bărbătească, scurtă. *adj. invar., adv.*
cicero[2] (tipogr.) Corp de literă, având mărimea a 12 puncte tipografice. *s.n.*
cicerone Persoană pregătită special pentru a conduce vizitatorii într-un muzeu, într-un oraș etc. *s.m., art.* ciceronele, *pl.* ciceroni.
ciceronian,-ă (-ni-an) Propriu lui Cicero, care îl imită pe Cicero; (p. ext.) exemplar, impecabil. *adj., pl.* ciceronieni,-e.
cichirgiu (înv.) Cofetar la curtea domnească. *s.m., art.* cichirgiul, *pl.* cichirgii, *art.* cichirgiii.
cicisbeu (în trecut) Cavaler care servea o doamnă și o însoțea pretutindeni. *s.m., art.* cicisbeul, *pl.* cicisbei, *art.* cicisbeii.
ciclamă (ci *pron.* si/ci) Plantă decorativă cu frunze în formă de inimă, cu flori roșii sau albe. *s.f., g.-d. art.* ciclamei, *pl.* ciclame.
ciclamen[1] (ci *pron.* si) De culoare roz-mov. *adj. invar.*
ciclamen[2] (ci *pron.* si) Culoare roz-mov. *s.n.*
ciclan Hidrocarbură ciclică saturată, prezentă în petrol; cicloalcan, cicloparafină, naftenă. *s.m., pl.* ciclani.
ciclare (rar) Integrare într-un ciclu de învățământ. *s.f., g.-d. art.* ciclării, *pl.* ciclări.
ciclic,-ă 1. Care se desfășoară în cicluri sau aparține unui ciclu. //(despre compoziții muzicale) Alcătuit din mai multe părți independente. //(despre flori) La care toate elementele sunt dispuse în verticil. *adj., pl.* ciclici,-ce.
ciclism Sport practicat cu bicicleta. *s.n.*
ciclist,-ă (Sportiv) care practică ciclismul. *adj., s.m.* și *f., pl.* ciclișt*i*,-ste.
ciclită (med.) Varietate de irită care afectează doar corpul ciliar. *s.f., g.-d. art.* ciclitei.
ciclizare (în sintagma) *Reacție de ~* = reacție chimică prin care lanțul de atomi din molecula unui compus organic se închide și formează un ciclu. *s.f., g.-d. art.* ciclizării.
cicloalcan (chim.) (-clo-al-) Ciclan. *s.m.*
ciclocros Întrecere sportivă combinată din ciclism și cros. *s.n., pl.* ciclocrosuri.
ciclodrom Velodrom. *s.n., pl.* ciclodromuri.
ciclofazotron Aparat care servește atât ca ciclotron, cât și ca fazotron. *s.n., pl.* ciclofazotroane.
ciclohexan Hidrocarbură ciclică saturată, cu șase atomi în moleculă, extrasă din petrol și întrebuințată ca solvent și ca materie primă în industria fibrelor sintetice. *s.m.*
ciclohexanol Alcool secundar derivat din ciclohexan. *s.m.*
cicloidal,-ă (-clo-i-) Referitor la cicloidă. *adj., pl.* cicloidali,-e.
cicloidă Curbă plană descrisă de un punct al unui cerc care se rostogolește fără alunecare pe o dreaptă. *s.f., g.-d. art.* cicloidei, *pl.* cicloide.
ciclometrie Tehnica măsurării unui cerc. *s.f., art.* ciclometria, *g.-d. art.* ciclometriei.
ciclon 1. Vânt puternic însoțit de ploi torențiale, specific regiunilor tropicale; uragan, taifun. //Regiune în care presiunea atmosferică scade de la periferie spre centru, iar masele de aer au o mișcare convergentă. 2. Aparat pentru separarea particulelor materiale din aer cu ajutorul forței centrifuge. 3. Substanță toxică pe bază de acid cianuric, întrebuințată la combaterea dăunătorilor din încăperi închise. *s.n., pl.* cicloane.
ciclop 1. Figură mitologică reprezentată printr-un uriaș cu un singur ochi în mijlocul frunții. 2. Gen de crustacee cu un singur ochi. *s.m., pl.* ciclopi.
cicloparafină Ciclan. *s.f., g.-d. art.* cicloparafinei.
ciclopentadienă (-di-e-) Hidrocarbură ciclică nesaturată existentă în benzenul brut de la distilarea gudronului de cărbune. *s.f., g.-d. art.* ciclopentadienei.
ciclopentan Hidrocarbură ciclică saturată cu cinci atomi în moleculă, întrebuințată ca materie primă în industria chimică. *s.m.*
ciclopic,-ă De ciclop; (p. ext.) uriaș, gigantic. *adj., pl.* ciclopici,-ce.

ciclopie (med.) Mostruozitate congenitală, care constă în dezvoltarea unui singur glob ocular sau în fuziunea celor două orbite. *s.f., art.* ciclopia, *g.-d. art.* ciclopiei.
ciclopropan Gaz incolor inflamabil şi exploziv. *s.m.*
cicloramă Fundal de scenă curbat, confecţionat în general dintr-o pânză de culoare neutră; orizont (3). *s.f., g.-d. art.* cicloramei, *pl.* cicloramе.
ciclostom (la pl.) Clasă de vertebrate acvatice inferioare, având corpul asemănător cu cel al peştilor; (la sg.) animal din această clasă. *s.m., pl.* ciclostomi.
ciclotimic,-ă (Persoană) bolnavă de ciclotimie. *adj., s.m.* şi *f.* ciclotimici,-ce.
ciclotimie Stare psihică în care depresia alternează cu buna dispoziţie. *s.f., art.* ciclotimia, *g.-d. art.* ciclotimiei, *pl.* ciclotimii, *art.* ciclotimiile.
ciclotron Accelerator folosit în fizica nucleară pentru a obţine transmutări şi dezintegrări ale particulelor grele ale atomilor. *s.n., pl.* ciclotroane.
cicloturism Turism în care deplasarea se face cu bicicleta. *s.n.*
cicloturist,-ă Persoană care practică cicloturismul. *s.m., pl.* cicloturişti; *s.f., g.-d. art.* cicloturistei, *pl.* cicloturiste.
cicloturistic,-ă Referitor la cicloturism. *adj., pl.* cicloturistici,-ce.
ciclu 1. Serie de fenomene, stări, întâmplări etc. repetabile, care se desfăşoară într-un interval de timp; totalitatea acestor fenomene, stări etc. legate între ele. ~ *de conferinţe.* /~ *solar* = perioadă de 28 de ani, după care datele diferitelor zile ale anului cad în aceleaşi zile din săptămână. ~ *biologic* = totalitatea etapelor prin care trece o fiinţă vie din momentul fecundării până când devine capabilă să reproducă. ~ *menstrual* = menstruaţie. //Durata unui ciclu (1). //Diagramă care reprezintă un ciclu (1). //Serie de producţii literare, muzicale, ştiinţifice etc. având o temă comună. 2. Lanţ închis de atomi din molecula unei substanţe. 3. Ansamblu de valori succesive luate de o mărime periodică în cursul unei perioade date. /(fiz.) ~ *pe secundă* = herţ. ~ *de producţie* = perioadă în care produsele muncii trec prin toate fazele de producţie până la stadiul de produs finit. //(agr.) Perioadă de la pregătirea termenului până la livrarea producţiei. 4 Grupare a claselor de învăţământ. *s.n., art.* ciclul, *pl.* cicluri.
cico 1. Băutură răcoritoare. 2. Sticlă, pahar cu cico (1). *s.n.*
cicoare Plantă erbacee cu flori trandafirii sau albe. //Surogat de cafea preparat din rădăcina plantei descrise mai sus. /~ *de grădină* = andivă. *s.f., g.-d. art.* cicorii, *pl.* cicori.
ciconiiformă (-ni-i-) (la pl.) Ordin de păsări mari, cu gâtul şi picioarele lungi, cu ciocul conic; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* ciconiiformei, *pl.* ciconiiforme.
cidru Băutură alcoolică obţinută prin fermentarea mustului de mere. *s.n., art.* cidrul.
ciflic (înv.) Moşie mică; conac de moşie. *s.n., pl.* ciflicuri.
cifoscolioză (-li-o-) (med.) Curbare a coloanei vertebrale în sens anteroposterior şi lateral. *s.f., g.-d. art.* cifoscoliozei, *pl.* cifoscolioze.
cifotic,-ă (med.) (Persoană) bolnavă de cifoză. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cifotici,-ce.
cifoză (med.) Deformaţie a coloanei vertebrale care duce la o proeminenţă dorsală. *s.f., g.-d. art.* cifozei, *pl.* cifoze.
cifra 1. *refl.* A se evalua la... 2. *tr.* A transpune un text într-un cifru. *vb. I, ind. prez. 3* cifrează.
cifraj Cifrare. //(muz.) Indicaţii de acord (care se notează deasupra sau dedesubtul lui), des utilizate astăzi în muzica uşoară şi de jazz, uşurând citirea rapidă a partiturii. *s.n.*
cifrare Faptul de a cifra. *s.f., g.-d. art.* cifrării.
cifrat,-ă (despre texte) Scris în cifru. *adj., pl.* cifraţi,-te.
cifră 1. Semn grafic folosit pentru scrierea numerelor; număr. 2. Volum, cantitate, sumă reprezentată prin cifre (1). /*Impozit pe* ~ *cifră de afceri* = impozit proporţional cu valoarea afacerilor. 3. Număr care indică valoarea unei mărimi caracteristice a unei substanţe, a unui fenomen etc. ~ *octanică. s.f., g.-d. art.* cifrei, *pl.* cifre.
cifric,-ă Exprimat în cifre. *adj., pl.* cifrici,-ce.
cifru 1. Sistem de semne convenţionale prin care se transmit comunicări secrete; cod. 2. Combinaţie de cifre sau de litere cu ajutorul căreia se pot deschide închizători secrete. *s.n., art.* cifrul, *pl.* cifruri.
cigă 1. (min.) Scripete. 2. (zool.) Cochilie de gasteropod. *s.f., g.-d. art.* cigei, *pl.* cige.
cihăi *tr.* (reg.) A stărui foarte mult pe lângă cineva să facă ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cihăiesc, *imperf. 3 sg.* cihăia; *conj. prez. 3* să cihăiască.
cil Prelungire mobilă în formă de fire subţiri a unor bacterii, a unor alge etc., care serveşte în special la locomoţie. *s.m., pl.* cili.
ciliaN,-ă v. **chilian.**
ciliar,-ă (-li-ar) Care are formă de cili; referitor la cili. *adj., pl.* ciliari,-e.
ciliat[1] (-li-at) (zool.) Infuzor. *s.n., pl.* ciliate.
ciliat[2]**,-ă** (-li-at) Cu cili. *adj., pl.* ciliaţi,-te.
cilibiu,-ie (înv.) Fin, graţios; politicos, galant. *adj., pl.* cilibii.
ciliciu Centură (sau cămaşă) aspră din păr de capră, care se purta de către penitenţi direct pe piele, pentru a se mortifica. *s.n., art.* ciliciul.
cilindra *tr.* 1. A compacta, a presa şi a nivela o cale rutieră cu compresorul. 2. A da unui obiect formă de cilindru. *vb. I, ind. prez. 3* cilindrează.
cilindrare Acţiunea de a cilindra. *s.f., g.-d. art.* cilindrării, *pl.* cilindrări.
cilindree 1. Volumul cilindrului unei maşini de forţă cu piston. 2. Cantitate de gaze introdusă în cilindrul unui motor în timpul admisiei. *s.f., art.* cilindreea, *g.-d. art.* cilindreei, *pl.* cilindree.
cilindric,-ă De forma unui cilindru. *adj., pl.* cilindrici,-ce.
cilindru[1] 1. Suprafaţă rezultată prin deplasarea unei drepte paralele cu ea însăşi şi sprijinită pe o curbă închisă. 2. Corp geometric în formă de cilindru[1] (1). 3. Organ de maşină în interiorul căruia se deplasează un piston. 4. Piesă a unei maşini care se roteşte în jurul axei sale pentru a conduce, a presa etc. un material; valţ. /~ *compresor* = tăvălug. 5. (la pl.) ~ *urinari* = elemente microscopice, cu aspect cilindric, care se formează la bolnavii de nefrită. ~ *central* = partea centrală a rădăcinilor şi tulpinilor plantelor vasculare. *s.m., art.* cilindrul, *pl.* cilindri, *art.* cilindrii.
cilindru[2]**/ţilindru** (înv.) Joben. *s.n., art.* cilindrul/ţilindrul, *pl.* cilindre/ţilindre.
cilindrurie (med.) Prezenţa în urină a cilindrilor de origine renală. *s.f., art.* cilindruria, *g.-d. art.* cilindruriei.
cilоză Tremur convulsiv, cronic, al pleoapei superioare. *s.f., g.-d. art.* cilozei.
cimază (arhit.) Ornament sub formă de chenar de-a lungul unei faţade. *s.f., g.-d. art.* cimazei, *pl.* cimaze.
cimă Tip de inflorescenţă în care axul principal poartă în vârf o singură floare. *s.f., g.-d. art.* cimei, *pl.* cime.
cimbal Chimval. *s.m., pl.* cimbale.
cimbalist Cântăreţ la cimbal. *s.m., pl.* cimbalişti.
cimbistră (rar) Pensetă (pentru smuls părul). *s.f., g.-d. art.* cimbistrei, *pl.* cimbistre.
cimbrişor Plantă erbacee cu flori roşii-purpurii sau albe, folosită pentru infuzie. *s.m.*

cimbru[1] Plantă erbacee cu frunze aromate, folosite drept condiment. *s.m., art.* cimbrul.
cimbru[2] (la pl.) Trib germanic așezat în Antichitate la vărsarea Elbei și nimicit de romani; (la sg.) persoană din acest trib. *s.m., art.* cimbrul, *pl.* cimbri, *art.* cimbrii.
cimen Lichid aromatic care se găsește în uleiurile eterice din plante, rășini de conifere, petrol. *s.n.*
ciment Material de construcție sub formă de pulbere care, în contact cu apa, se întărește. *s.n., pl.* cimenturi.
cimenta[1] 1. *tr.* A lega, a consolida cu ciment. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) întări. *vb. I, ind. prez. 3* cimentează.
cimenta[2] (a trata dinții) v. **cementa**[2].
cimentare[1] Acțiunea de a (se) cimenta[1]. *s.f., g.-d. art.* cimentării, *pl.* cimentări.
cimentare[2] (tratarea dinților) v. **cementare**[2].
cimentist Muncitor care lucrează într-o fabrică de ciment. *s.m., pl.* cimentiști.
cimentometru Aparat pentru determinarea modului de distribuire a cimentului în spațiul dintre coloana unei sonde și teren. *s.n., art.* cimentometrul, *pl.* cimentometre.
cimerian,-ă (-ri-an) (Persoană) care aparține unei populații de origine tracă migrată în Antichitate din nordul Mării Negre în Asia Mică. *adj., s.m.* și *f., pl.* cimerieni,-e.
cimili *intr.* (reg.) A spune sau a alcătui cimilituri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cimilesc, *imperf. 3 sg.* cimilea; *conj. prez. 3* să cimilească.
cimilitură (pop.) Ghicitoare. *s.f., g.-d. art.* cimiliturii, *pl.* cimilituri.
cimișir Arbore decorativ cu frunze ovale, permanent verzi. *s.m., pl.* cimișiri.
cimitir Loc unde se îngroapă morții. *s.n., pl.* cimitire.
cimotie (-ti-e) (reg.) Rudă, neam. *s.f., art.* cimotia, *g.-d. art.* cimotiei, *pl.* cimotii, *art.* cimotiile.
cimpanzeu Maimuță antropoidă mare, cu blană neagră, care trăiește în Africa ecuatorială. *s.m., art.* cimpanzeul, *pl.* cimpanzei, *art.* cimpanzeii.
cimpoi Instrument muzical popular, alcătuit dintr-un burduf și mai multe tuburi sonore. *s.n., art.* cimpoiul, *pl.* cimpoaie.
cimpoiaș Cimpoier. *s.m., pl.* cimpoiași.
cimpoier Cântăreț din cimpoi; cimpoiaș. *s.m., pl.* cimpoieri.
cin[1] (înv.) 1. (în societatea medievală) Poziție socială; rang. 2. Ordin preoțesc sau călugăresc. *s.n., pl.* cinuri.
cin[2] (înv.) Luntre făcută dintr-un trunchi scobit. *s.n., pl.* cinuri.
cina *intr.* și *tr.* A lua masa de seară; (livr.) a supa. *vb. I, ind. prez. 3* cinează.
cinabru Sulfură naturală de mercur, de culoare roșie, folosită la prepararea vopselelor. *s.n., art.* cinabrul.
cină Masă de seară; mâncare pregătită pentru această masă. *s.f., g.-d. art.* cinei, *pl.* cine.
cinătui *tr.* (reg.) A curăța păsări, pești și a-i tăia în bucăți pentru a pregăti mâncarea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cinătuiesc, *imperf. 3 sg.* cinătuia; *conj. prez. 3* să cinătuiască.
cincantenar[1] Sărbătorire a cincizeci de ani de la un eveniment; semicentenar. *s.n.*
cincantenar[2],-ă (Persoană) care a împlinit cincizeci de ani. *adj., s.m.* și *f., pl.* cincantenari,-e.
cincantin Varietate de porumb timpuriu cu bobul mărunt. *s.m.*
cincar (reg.) (Cal) care are cinci ani. *adj., s.m., pl.* cincari.
cincărel (reg.) Diminutiv al lui cincar. *adj., s.m., pl.* cincărei.
cinchi *refl.* (reg.) A sta pe vine, ghemuit. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cinchește, *imperf. 3 sg.* se cinchea; *conj. prez. 3* să se cinchească.
cinci Număr situat în numărătoare între patru și șase. //(adj.) *Are ~ ani.* //(s.) *A luat un ~.* //(cu val. de num. ord.) *Locul ~.* //(intră în componența num. adverbial) *De ~ ori.* //(precedat de „câte" intră în componența num. distributiv) *Cumpără câte ~ cărți.* //(s.) Semn grafic cu care se notează acest număr. *num. card.*
cinci-degete Plantă erbacee târâtoare, cu frunzele formate din cinci foliole și cu flori galbene. *s.m.*
cincila v. **șinșilă.**
cincilea, cincea (precedat de art. „al", „a") Care se află între al patrulea și al șaselea. */A fi a ~ roată la car* (sau *la căruță*) = a fi de prisos. *num. ord.*
cincime A cincea parte dintr-un întreg. *s.f., g.-d. art.* cincimii, *pl.* cincimi.
cincinal[1] Plan economic întocmit pe o perioadă de 5 ani. *s.n., pl.* cincinale.
cincinal[2],-ă Care se întinde pe o perioadă de cinci ani. *adj., pl.* cincinali,-e.
cincisprece v. **cincisprezece.**
cincisprecelea, cincisprecea v. **cincisprezecelea.**
cincisprezece (cinci *pron.* în tempo rapid cin) Număr situat în numărătoare între paisprezece și șaisprezece. //(adj.) *Are ~ ani.* //(s.) *Au sosit ~.* //(cu val. de num. ord.) *Capitolul ~.* //(intră în componența num. adverbial) *De ~ ori.* //(precedat de „câte" intră în componența num. distributiv) *Vin câte ~.* //(s.) Semn grafic cu care se notează acest număr. [*var.* (reg.) cinsprezece, cincisprece, cinsprece *num. card.*] *num. card.*
cincisprezecelea, cincisprezecea (cinci *pron.* în tempo rapid cin) (precedat de art. „al", „a") Care se află între al paisprezecelea și al șaisprezecelea. [*var.* cinsprezecelea, cinsprezecea, (reg.) cincisprecelea, cincisprecea, cinsprecelea, cinsprecea *num. ord.*] *num. ord.*
cincisprezecime (cinci *pron.* în tempo rapid cin) A cincisprezecea parte dintr-un întreg. *s.f., g.-d. art.* cincisprezecimii, *pl.* cincisprezecimi.
cincisutist (cinci *pron.* în tempo rapid cin) (înv., adj.) Titlu acordat unui mecanic de locomotivă care parcurgea, după un plan riguros stabilit, cel puțin cinci sute de kilometri în 24 de ore. *s.m., pl.* cincisutiști.
cincizeci (cinci *pron.* în tempo rapid cin) Număr situat în numărătoare între patruzeci și nouă și cincizeci și unu. //(adj.) *Are ~ ani.* //(s.) *Au sosit ~.* //(cu val. de num. ord.) *Locul ~.* //(intră în componența num. adverbial) *De ~ ori.* //(precedat de „câte" intră în componența num. distributiv) *Vin câte ~.* //(s.) Semn grafic cu care se notează acest număr. [*var.* cinzeci *num. card.*] *num. card.*
cincizecilea, cincizecea (cinci *pron.* în tempo rapid cin) (precedat de „al", „a") Care se află între al patruzeci și nouălea și al cincizeci și unulea. [*var.* cinzecilea, cinzecea *num. ord.*] *num. ord.*
cincizecime (cinci *pron.* în tempo rapid cin) A cincizecea parte dintr-un întreg. *s.f., g.-d. art.* cincizecimii, *pl.* cincizecimi.
cine 1. (interogativ) Servește pentru a întreba despre o persoană necunoscută. *~ este? /~* (mai) *știe!* = nu cunosc problema. 2. (relativ) Cel ce, acela care. *Nu știe ~ l-a adus.* 3. (nehotărât) Fiecare, oricare. *pr., g.-d.* cui.
cineamator,-oare (-ne-a-) Cineast amator. *s.m., pl.* cineamatori; *s.f., g.-d. art.* cineamatoarei, *pl.* cineamatoare.
cineamatorism (-ne-a-) Activitate a cineamatorilor. *s.n.*
cineanimație (-ne-a-, -ți-e-) Cinematografie de animație. *s.f., art.* cineanimația, *g.-d. art.* cineanimației.
cineast,-ă (-ne-ast) Specialist în arta cinematografică. *s.m., pl.* cineaști; *s.f., g.-d. art.* cineastei, *pl.* cineaste.
cinecenaclu Atelier de creație al cineaștilor amatori. *s.n., art.* cinecenaclul, *pl.* cinecenacluri.
cineclub Colectiv de cineaști neprofesioniști. *s.n., pl.* cinecluburi.

cineclubist,-ă Membru al unui cineclub. *s.m., pl.* cineclubişti; *s.f., g.-d. art.* cineclubistei, *pl.* cineclubiste.
cinefil,-ă (Persoană) pasionată de filme. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cinefili,-e.
cinefilie Pasiune pentru filme de cinema. *s.f., art.* cinefilia, *g.-d. art.* cinefiliei, *pl.* cinefilii, *art.* cinefiliile.
cinegetic,-ă De vânătoare, referitor la vânătoare. *adj., pl.* cinegetici,-ce.
cinel[1]/cinel-cinel Formulă de început la unele ghicitori. *interj.*
cinei[2] (muz.) Chimval. *s.n., pl.* cinele.
cinema Cinematograf. *s.n.*
cinemascop Procedeu de proiecţie a filmelor pe un ecran lat; film realizat prin acest procedeu. *s.n.*
cinemateca 1. Arhivă de filme. 2. Sală unde se pot viziona filme din istoria cinematografiei. *s.f., g.-d. art.* cinematecii, *pl.* cinemateci.
cinematic,-ă Care aparţine cinematicii. *adj., pl.* cinematici,-ce.
cinematică Ramură a mecanicii care se ocupă cu studiul mişcării corpurilor, independent de masele lor şi de cauzele care produc mişcarea. *s.f., g.-d. art.* cinematicii.
cinematograf 1. Sală de spectacole unde se proiectează filme; cinema. 2. Cinematografie. *s.n., pl.* cinematografe.
cinematografia (-fi-a) *tr.* A filma. *vb. I, ind. prez. 3* cinematografiază, *1 pl.* cinematografiem; *conj. prez. 3* să cinematografieze; *ger.* cinematografiind.
cinematografic,-ă Referitor la cinematografie. *adj., pl.* cinematografici,-ce.
cinematografie Tehnica înregistrării pe peliculă a unor acţiuni, peisaje etc. şi a proiectării lor pe un ecran. *s.f., art.* cinematografia, *g.-d. art.* cinematografiei, *pl.* cinematografii, *art.* cinematografiile.
cinematografiere (-fi-e-) Acţiunea de a cinematografia. *s.f., g.-d. art.* cinematografierii.
cinerama (it.) Procedeu de filmare pe trei pelicule şi de prezentare sincronizată a imaginilor cu trei aparate pe un ecran semicircular. *s.f., g.-d. art.* cineramei.
cinerară (în sintagma) *Urnă ~* = urnă în care se păstrează cenuşa morţilor. *adj., pl.* cinerare.
cineraria (-ri-a) Plantă decorativă cu flori de diferite culori. *s.f., g.-d. art.* cinerariei, *pl.* cinerarii.
cinerit Cenuşă vulcanică consolidată. *s.n.*
cineroman Roman scris în vederea transpunerii lui cinematografice. *s.n., pl.* cineromane.
cinescop Tub catodic folosit pentru reproducerea imaginilor de televiziune. *s.n., pl.* cinescoape.
cinetic,-ă Care se referă la mişcare. */Energie ~* = energie dezvoltată de un corp în mişcare. *Artă ~* = curent în arta contemporană care integrează mişcarea în opera artistică. *adj., pl.* cinetici,-ce.
cinetică 1. Ramură a mecanicii care studiază legile mişcării. 2. *~ chimică* = ramură a chimiei fizice care studiază evoluţia reacţiilor chimice. *s.f., g.-d. art.* cineticii.
cineva 1. O persoană oarecare. 2. (fam.) Om de valoare, de seamă. *pron. nehot., g.-d.* cuiva.
cinevaşi (înv.) Cineva. [*var.* (pop.) cinevaşilea *pr. nehot.*] *pr. nehot.*
cinevaşilea v. **cinevaşi.**
ciné-vérité (ci *pron.* si) (fr., cin.) Curent în cinematografia contemporană, care acordă importanţă imaginilor din realitate. *s.n., art.* ciné-vérité-ul.
cingătoare Fâşie de pânză sau de piele cu care se încinge mijlocul. *s.f., g.-d. art.* cingătorii, *pl.* cingători.
cinic,-ă (despre oameni) Care încalcă legile morale sau sociale; sfidător, insolent. */Filosofie ~* = doctrină filosofică în Grecia antică, care nu recunoştea normele morale existente, propăvăduind o simplitate excesivă şi întoarcerea la natură. *Filosof ~* (şi s.) = adept al filosofiei cinice. *adj., pl.* cinici,-ce.
cinism Atitudinea omului cinic; faptă de om cinic. *s.n., pl.* cinisme.
cinocefal Specie de maimuţă africană, caracterizată prin botul alungit. *s.m., pl.* cinocefali.
cinofobie Teamă patologică de câini. *s.f., art.* cinofobia, *g.-d. art.* cinofobiei.
cinopedie Creşterea câinilor de vânătoare. *s.f., art.* cinopedia, *g.-d. art.* cinopediei.
cinorexie Foame puternică, manifestată mai ales ca simptom al unor boli ale tubului digestiv. *s.f., art.* cinorexia, *g.-d. art.* cinorexiei.
cinovnic (înv.) Funcţionar de stat. *s.m., pl.* cinovnici.
cinquantenar,-ă (cincuantenar) (Persoană) care este în vârstă de cincizeci de ani. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cinquantenari,-e.
cinquecento (que *pron.* cue) (it.) Denumire dată culturii şi artei italiene din sec. al XVI-lea. *s.n., art.* cinquecentoul.
cinsprece v. **cincisprezece.**
cinsprecelea, cinsprecea v. **cincisprezecelea.**
cinsprezece v. **cincisprezece.**
cinsprezecelea, cinsprezecea v. **cincisprezecelea.**
cinste A. 1. Corectitudine, integritate, onestitate. 2. Fidelitate, virtute, castitate. B. 1. Stimă, respect. */Cu ~* = în mod onorabil. *A da ~a pe ruşine* = a se face de ruşine. 2. Onoare, favoare. */În ~a* (*cuiva* sau *a ceva*) = spre lauda cuiva. *A-i face ~* (*cuiva*) = a-i face onoare. C. (concr., pop.) 1. Dar, cadou. */Pe ~* = foarte bun. 2. Ospăţ. */A face ~* = a-i oferi cuiva de băut şi de mâncat într-un local, plătindu-i consumaţia; a cinsti. *s.f., g.-d. art.* cinstei.
cinstel Plantă erbacee cu tulpina cleioasă şi cu flori galbene, punctate cu brun; brânca-porcului. *s.m., pl.* cinsteli.
cinsti *tr.* 1. A respecta, a preţui pe cineva. 2. (pop.) A face cuiva un dar, un cadou. 3. (fam.) A ospăta, a trata (cu băutură) //A închina în onoarea cuiva sau a ceva. *//refl.* A bea o băutură alcoolică. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cinstesc, *imperf. 3 sg.* cinstea; *conj. prez. 3* să cinstească.
cinstire 1. Acţiunea de a (se) cinsti. 2. (înv.) Demnitate, rang superior. *s.f., g.-d. art.* cinstirii, *pl.* cinstiri.
cinstit,-ă 1. Care nu înşală; corect, integru. 2. (ca termen reverenţios de adresare) *~ meşter! adj., pl.* cinstiţi,-te.
cintez Cintezoi. *s.m., pl.* cintezi.
cinteză Mică pasăre cântătoare cu o dungă albă pe aripi. [*var.* (reg.) cintiţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cintezei, *pl.* cinteze.
cintezoi Bărbăţuşul cintezei; cintez. [*var.* (reg.) cintiţoi *s.m.*] *s.m., pl.* cintezoi, *art.* cintezoii.
cintiţă v. **cinteză.**
cintiţoi v. **cintezoi.**
cintru Partea concavă a unei bolţi sau a unui arc; cofraj sau construcţie provizorie pe care se toarnă sau care susţine o boltă sau un arc în construcţie. *s.n., art.* cintrul, *pl.* cintre.
cinzeacă Veche unitate de măsură pentru băuturi egală cu aproximativ 0,16 litri; sticlă având această capacitate. *s.f., g.-d. art.* cinzecii, *pl.* cinzeci.
cinzeci v. **cincizeci.**
cinzecilea, cinzecea v. **cincizecilea.**
cioacă 1. Fiecare dintre cele două console ale războiului de ţesut, pe care se sprijină vatalele. 2. (arg.) Balivernă /(fam.) *A se ţine de ~ce* = a se ţine de glume, de şmecherii. *s.f., g.-d. art.* cioacei, *pl.* cioace.
cioaclă (reg.) Sanie mică (sau căruţă pentru adus lemne). *s.f., g.-d. art.* cioaclei, *pl.* cioacle.
cioancă (reg.) Lulea cu coada scurtă. *s.f., g.-d. art.* cioancei, *pl.* cioance.
cioandă (reg.) Ceartă, sfadă. *s.f., g.-d. art.* cioandei.
cioară 1. Nume dat mai multor specii de păsări din familia corbului, cu pene negre şi cioc puternic. */~ pucioasă* =

dumbrăveancă. */Cât* (sau *ca*) *~a-n par* = foarte puțin. (fam.) *Cum* (sau *ce*) *~le?* = cum naiba? 2. Epitet dat unui om brunet, oacheș. *s.f., g.-d. art.* ciorii, *pl.* ciori.

cioareci Pantaloni țărănești din țesătură groasă, strânși pe picior. *s.m. pl.*

cioarsă (înv., reg.) 1. Unealtă cu tăișul uzat. 2. Obiect de îmbrăcăminte uzat. *s.f., g.-d. art.* cioarsei, *pl.* cioarse.

cioată (pop.). 1. Parte rămasă dintr-un copac tăiat sau rupt; buturugă; ciot. 2. Nod într-un trunchi de copac, într-o ramură etc. *s.f., g.-d. art.* cioatei, *pl.* cioate.

ciob Bucată dintr-un obiect de sticlă, de faianță etc. *s.n., pl.* cioburi.

ciobacă (reg.) Luntre rudimentară, scobită într-un trunchi de salcie sau de plop. *s.f., g.-d. art.* ciobacei, *pl.* ciobace.

cioban Persoană care îngrijește oile; păstor, oier. //Proprietar de oi. *s.m., pl.* ciobani.

ciobănaș Diminutiv al lui cioban; ciobănel. *s.m., pl.* ciobănași.

ciobănel Ciobănaș. *s.m., pl.* ciobănei, ciobănii.

ciobănesc,-ească Referitor la cioban; pastoral, păstoresc. */Câine ~* = rasă de câine mare și puternic folosit pentru paza turmelor și a stânii. *adj., pl.* ciobănești.

ciobănește Ca ciobanul; (fig.) necioplit, grosolan. *adv.*

ciobăni *intr.* și *refl.* A fi sau a se face cioban. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciobănesc, *imperf. 3 sg.* ciobănea; *conj. prez. 3* să ciobănească.

ciobănie Slujbă sau stare de cioban; ciobănit. *s.f., art.* ciobănia, *g.-d. art.* ciobăniei.

ciobănit Ciobănie. *s.n.*

ciobăniță Femeie care păzește oile; soție de cioban. *s.f., g.-d. art.* ciobăniței, *pl.* ciobănițe.

ciobi *tr.* A știrbi, a sparge în parte un obiect de sticlă, de porțelan etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciobesc, *imperf. 3 sg.* ciobea; *conj. prez. 3* să ciobească.

ciobire Acțiunea de a ciobi. *s.f., g.-d. art.* ciobirii, *pl.* ciobiri.

clobuleț Diminutiv al lui ciob. *s.n., pl.* ciobulețe.

cioc[1]/cioc-cioc Cuvânt care imită zgomotul produs de lovituri într-un obiect sau într-un material tare. *interj.*

cioc[2] 1. Partea anterioară, alungită și cornoasă a capului păsărilor; plisc, clonț. //Cantitate de lichid sau de hrană care încape în cioc (1). //(fig.) Gură a omului. 2. Barbișon. (arg.) *A pune ~uri* = a minți. //Parte ascuțită a unor obiecte; capăt, vârf. *s.n., pl.* ciocuri.

ciocan[1] (reg.) Știulete de porumb (curățat de boabe); cocean; cotor de varză. *s.m., pl.* ciocani.

ciocan[2] 1. Unealtă de metal sau de lemn, folosită la bătut cuie, la prelucrat materiale tari etc. */A fi între ~ și nicovală* = a fi într-o situație critică din care nu există posibilitatea de ieșire. *A sta ~ pe* (sau *de*) *capul cuiva* = a stărui, a plictisi cu insistențele. 2. Nume dat unor obiecte sau instrumente asemănătoare cu ciocanul[1] (1). //Unealtă folosită la lipirea cu cositor a unor metale. //(sport) Bilă de metal prevăzută cu o coardă, folosită la aruncări. //Fiecare dintre cele două bețișoare ale țambalului, xilofonului etc. 3. Unul dintre cele trei oscioare din urechea medie. 4. *~ de foc* = bombardament de artilerie, puternic și de scurtă durată. *s.n., pl.* ciocane.

ciocan[3] (pop.) Păhărel cu gâtul strâmt și lung din care se bea rachiu. *s.n., pl.* ciocane.

ciocălău (reg.) Cocean, ciocan[1]. *s.m., art.* ciocălăul, *pl.* ciocălăi, *art.* ciocălăii.

ciocănar 1. Muncitor care nituiește cu mâna. //Muncitor calificat care lucrează la ciocanul mecanic. 2. (depr.) Muncitor necalificat. *s.m., pl.* ciocănari.

ciocănaș[1] Muncitor care sparge cu ciocanul[2] sarea în ocnă. *s.m., pl.* ciocănași.

ciocănaș[2] (pop.) Diminutiv al lui ciocan[3]. *s.n., pl.* ciocănașe.

ciocănaș[3] Ciocănel. *s.n., pl.* ciocănașe.

ciocănel Diminutiv al lui ciocan[2]; ciocan mic cu care se lovesc coardele țambalului, xilofonului, toba, toaca etc.; ciocănaș[3]. *s.n., pl.* ciocănele.

ciocăni 1. *intr.* A lucra ceva lovind cu ciocanul[2]. 2. *intr* A bate repetat cu degetul într-un corp tare; (spec.) a bate la ușă. *//tr.* și *refl.* (fam.) A (se) bate ușor. 3. *tr.* (fig.) A bate la cap, a cicăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* ciocănesc/ciocăn, *imperf. 3 sg.* ciocănea; *conj. prez. 3* să ciocănească/să ciocăne.

ciocănire Acțiunea de a ciocăni. *s.f., g.-d. art.* ciocănirii, *pl.* ciocăniri.

ciocănit Faptul de a ciocăni; ciocănitură. *s.n., pl.* ciocănituri.

ciocănitoare Nume dat unor păsări de pădure, cu aripi scurte și cioc puternic, care ciocănesc coaja copacilor pentru a-și căuta hrana; ghionoaie. *s.f., g.-d. art.* ciocănitorii, *pl.* ciocănitori.

ciocănitură Zgomot produs de lovituri repetate într-un corp tare. *s.f., g.-d. art.* ciocăniturii, *pl.* ciocănituri.

ciocârlan 1. Pasăre de culoare brună-cenușie, care are un moț în vârful capului. 2. Bărbătușul ciocârliei. *s.m., pl.* ciocârlani.

Ciocârlia Numele unui celebru cântec popular care imită trilul ciocârliei. *s.prop.f., g.-d.* Ciocârliei.

ciocârlie Mică pasăre cântătoare, cu penele pestrițe. *s.f., art.* ciocârlia, *g.-d. art.* ciocârliei, *pl.* ciocârlii, *art.* ciocârliile.

ciocârti *tr.* (reg.) 1. A ciopârți (1). 2. A ciopli (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciocârtesc, *imperf. 3 sg.* ciocârtea; *conj. prez. 3* să ciocârtească.

cioc-boc/cioc-poc Cuvânt care imită zgomotul produs de lovirea cu ciocanul. *interj.*

ciochie Unealtă de dogărie care servește la fixarea cercurilor pe butoaie. *s.f., art.* ciochia, *g.-d. art.* ciochiei, *pl.* ciochii, *art.* ciochiile.

ciochinar Mănunchi de cureluțe scurte, care au la capete ochiuri sau inele, de care se atârnă vânatul. *s.n., pl.* ciochinare.

ciochină Partea dindărăt a șeii, de care se poate lega traista. *s.f., g.-d. art.* ciochinei, *pl.* ciochine.

cioc-întors Pasăre călătoare cu penajul alb, pătat cu negru. *s.m.*

cioclaș (reg.) Persoană care vinde lemne pe care le transportă cu căruța. //(fig.) Om de nimic. *s.m., pl.* cioclași.

cioclej (reg.) Partea de jos a tulpinii porumbului, după ce restul a fost tăiat. *s.m., pl.* ciocleji.

ciocloviță (pop.) Termen de dispreț pentru un moșier, un ciocoi etc. *s.f., g.-d. art.* cioclovinei, *pl.* cioclovine.

cioclu Persoană care transportă morții la groapă. *s.m., art.* cioclul, *pl.* ciocli, *art.* ciocliі.

ciocmăni *tr.* (reg.) A bate la cap, a cicăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciocmănesc, *imperf. 3 sg.* ciocmănea; *conj. prez. 3* să ciocmănească.

ciocnea1ă Ciocnire; ciocnet. *s.f., g.-d. art.* ciocnelii, *pl.* ciocneli.

ciocnet Zgomot produs de lovirea a două obiecte tari. *s.n., pl.* ciocnete.

ciocni 1. *refl., intr.* și *tr.* A (se) lovi, a (se) izbi unul de altul (făcând zgomot). *//tr.* A lovi ouăle roșii unul de altul, la Paști. //(despre pui) A sparge coaja oului pentru a ieși din el. //A ura, lovind (încet), paharele de băutură. 2. *tr.* A sparge ușor un obiect fragil. 3. *refl.* (fig., despre idei, interese etc.) A fi sau a veni în contradicție. 4. *refl.* (fig., despre oameni, armate etc.) A se încăiera, a se bate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciocnesc, *imperf. 3 sg.* ciocnea; *conj. prez. 3* să ciocnească.

ciocnire Acțiunea de a (se) ciocni. 1. (fig.) Luptă între interese sau idei diferite. 2. (fig.) Bătălie, luptă. *s.f., g.-d. art.* ciocnirii, *pl.* ciocniri.

ciocnit Faptul de (se) ciocni. *s.n.*
ciocnitură 1. Ciocnire. 2. Crăpătură, fisură produsă într-un obiect. *s.f., g.-d. art.* ciocnit**u**rii, *pl.* ciocnit**u**ri.
ciocoaică Termen de dispreț pentru o femeie parvenită (de la sate); (p. ext.) boieroaică. *s.f., g.-d. art.* ciocoaicei, *pl.* ciocoaice.
ciocofleandură (peior., ir.) Ciocoi. *s.f., g.-d. art.* ciocoflendurii, *pl.* ciocoflenduri.
ciocoi[1] 1. Termen de dispreț pentru un parvenit (mai ales la sate) din rândul arendașilor, vătafilor etc.; (p. ext.) boier. 2. (înv.) Slujitor care strângea dările. 3. (înv.) Servitor angajat la un boier. *s.m., pl.* ciocoi, *art.* ciocoii.
ciocoi[2] *refl.* 1. A deveni ciocoi (1); (p. ext.) a se boieri. 2. (fig.) A se linguși înjosindu-se. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ciocoiește, *imperf. 3 sg.* se ciocoia; *conj. prez. 3* să se ciocoiască.
ciocoiaș Diminutiv al lui ciocoi[1]. *s.m., pl.* ciocoiași.
ciocoiesc,-lască Care ține de ciocoi, referitor la ciocoi[1]. *adj., pl.* ciocoiești.
ciocoime Totalitatea ciocoilor[1]. *s.f., g.-d. art.* ciocoimii.
ciocoism 1. Apucătură, purtare de ciocoi[1]. 2. (fig.) Slugărnicie, lipsă de demnitate. *s.n., pl.* ciocoisme.
ciocoladă v. **ciocolată.**
ciocolată 1. Produs alimentar din cacao, zahăr și diverse ingrediente. 2. Băutură preparată din praf de ciocolată (1) dizolvat în apă, în lapte etc. [*var.* șocolată, ciocoladă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ciocolatei, *pl.* ciocolate.
ciocolatieră (-ti-e-) Vas în care se servește ciocolată lichidă. *s.f., g.-d. art.* ciocolatierei, *pl.* ciocolatiere.
ciocolatiu,-ie (fam.) De culoarea ciocolatei. *adj., pl.* ciocolatii.
cioc-poc v. **cioc-boc.**
ciocul-berzei Plantă erbacee cu frunzele păroase, adânc crestate și cu flori violete purpurii. *s.m. art.*
ciocul-cocorului/ciocul-cucoarei Mică plantă erbacee ale cărei fructe lungi sunt asemănătoare cu un cioc. *s.m. art.*
cioculeț Diminutiv al lui cioc[2]. *s.n., pl.* ciocule**ț**e.
cioflingar (pop., fam.) Om de nimic; secătură. //Epitet ironic pe care țăranii îl foloseau pentru cei îmbrăcați în haine orășenești. *s.m., pl.* cioflingari.
ciohodar Slujbaș la curtea domnească, din Țara Românească și Moldova, având obligația să îngrijească de încălțămintea domnului. *s.m., pl.* ciohodari.
ciolac,-ă (reg.) Ciunt, ciung. *adj., pl.* ciolaci,-ce.
ciolan 1. Os (mare) de animal; (fam.) os de om. */A da* (cuiva) *un ~ de ros* = a procura cuiva un post din care să aibă foloase băneși. *A umbla după ~* = a umbla după venituri nemeritate. *A scăpa ~ul din mână* = a pierde o ocazie avantajoasă. 2. Membru, parte a corpului. */A i se muia* (cuiva) *~ele* = a-i slăbi puterile. *A-i rupe* (sau *a-i muia* cuiva) *~ele* = a bate zdravăn. 3. (reg.) Obadă la roată. *s.n., pl.* ciolane.
ciolănaș Diminutiv al lui ciolan; ciolănel. *s.n., pl.* ciolănașe.
ciolănel Ciolănaș. *s.n., pl.* ciolănele.
ciolănos,-oasă Cu oase mari. *adj., pl.* ciolănoși,-oase.
ciolpan (pop.) Trunchi de arbore fără crengi, rămas la pământ; arbore rupt de vânt. *s.m., pl.* ciolpani.
cioltar (înv., pop.) Pătură înflorată care se pune sub șa. *s.n., pl.* cioltare.
ciomag Bâț mare și gros, adesea cu măciulie. //Lovitură, bătaie dată cu un astfel de bâț. *s.n., pl.* ciomege.
ciomăgar Ciomăgaș[1]. *s.m., pl.* ciomăgari.
ciomăgaș[1] (rar) Persoană înclinată spre ceartă, bătaie. *s.m., pl.* ciomăgași.
ciomăgaș[2] (rar) Ciomag mic. *s.n., pl.* ciomăgașe.
ciomăgeală (fam.) Bătaie zdravănă (cu ciomagul). *s.f., g.-d. art.* ciomăgelii, *pl.* ciomăgeli.
ciomăgel Diminutiv al lui ciomag. *s.n., pl.* ciomăgele.
ciomăgi *tr.* și *refl.* (fam.) A (se) bate zdravăn cu ciomagul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciomăgesc, *imperf. 3 sg.* ciomăgea; *conj. prez. 3* să ciomăgească.
ciomp (înv., pop.) Ciot. //Ciolpan. *s.n., pl.* ciompuri.
ciompo (it.) Meseriaș care lucra la manufacturile din Florența medievală. *s.m., pl.* ciompi.
ciondăneală (fam.) Ceartă ușoară. *s.f., g.-d. art.* ciondănelii, *pl.* ciondăneli.
ciondăni *refl.* și *tr.* (fam.) A (se) certa pentru nimicuri; a (se) împunge cu vorbe. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciondănesc, *imperf. 3 sg.* ciondănea; *conj. prez. 3* să ciondănească.
ciont, cioantă v. **ciunt.**
cionta v. **ciunti.**
ciontl v. **ciuntl.**
ciopată (reg.) Bucată de carne tăiată din trupul unui om sau al unui animal; ciozvârtă. *s.f., g.-d. art.* ciopății, *pl.* ciopăți.
ciopârți v. **ciopârți.**
ciopârțeală Ciopârțire. *s.f., g.-d.* ciopârțelii, *pl.* ciopârțeli.
ciopârți *tr.* 1. A tăia în bucăți (la întâmplare, neregulat). 2. A ciopli rău. [*var.* (înv., pop.) ciopârti *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciopârțesc, *imperf. 3 sg.* ciopârțea; *conj. prez. 3* să ciopârțească.
ciopârțire Acțiunea de a ciopârți; ciopârțeală. *s.f., g.-d. art.* ciopârțirii, *pl.* cipârțiri.
ciopleală (rar) Cioplire. *s.f., g.-d. art.* ciopl**e**lii, *pl.* ciopleli.
ciopli 1. *tr.* A tăia așchii din ceva. 2. *tr.* (spec.) A sculpta. 3. *tr.* A cizela o lucrare științifică, literară etc. 4. *refl.* și *tr.* (fig., despre oameni) A (se) cultiva, a (se) civiliza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciopl**e**sc, *imperf. 3 sg.* ciople**a**; *conj. prez. 3* să ciopleas**c**ă.
cioplire Acțiunea de a (se) ciopli; ciopleală. *s.f., g.-d. art.* ciopl**i**rii, *pl.* ciopl**i**ri.
cioplit Faptul de a (se) ciopli. *s.n.*
cioplitoare Cuțit sau daltă de cioplit. *s.f., g.-d. art.* ciopl**i**torii, *pl.* ciopl**i**tori.
cioplitor[1] 1. Rindea care are talpa curbă. 2. Uneală cu care potcovarul curăță copita calului. *s.n., pl.* cioplitoare.
cioplitor[2]**,-oare** Muncitor care se ocupă cu cioplitul. *s.m., pl.* cioplit**o**ri; *s.f., g.-d. art.* ciplitoarei, *pl.* cioplitoare.
cioplitură 1. Obiect cioplit. 2. Surcele, așchii căzute prin cioplire. *s.f., g.-d. art.* ciopl**i**turii, *pl.* ciopl**i**turi.
ciopor 1. Grup de animale de același fel. 2. Grup, mulțime de oameni. *s.n., pl.* ciopoare.
ciorap 1. Obiect de îmbrăcăminte din mătase, lână etc., care acoperă piciorul. */~-chilot sau ~-pantalon* = ciorap lung continuat cu chilot; dres[3] (1). *A strânge bani la ~* = a face economii. 2. Tub care izolează capetele bobinelor electrice. *s.m., pl.* ciorapi.
ciorăpărie 1. Grămadă de ciorapi. 2. Magazin unde se vând ciorapi. *s.f., art.* ciorăpăria, *g.-d. art.* ciorăpăriei, *pl.* (2) ciorăpării, *art.* ciorăpăriile.
ciorbagiu 1. (înv.) Ofițer de ieniceri. 2. (înv.) Primar al unui sat turcesc. 3. Amator de ciorbă. *s.m., art.* ciorbagiul, *pl.* ciorbagii, *art.* ciorbagiii.
ciorbă Fel de mâncare care constă dintr-o zeamă preparată cu legume sau (și) cu carne. */ ~ lungă* = ciorbă apoasă, puțin hrănitoare; (fig.) vorbărie inutilă. *A se amesteca în ~a cuiva* (sau *a altuia*) = a se amesteca în afacerile cuiva. *A pune* (sau *a băga* etc.) *pe toți într-o ~* = a trata un grup de oameni la fel, fără a ține cont de diferențele dintre ei. *s.f., g.-d. art.* ciorbei, *pl.* ciorbe.
ciorchină v. **ciorchine.**
ciorchine Tip de inflorescență formată dintr-un ax principal cu numeroase ramificații, pe care se găsesc flori; (spec.) strugure. [*var.* ciorchină *s.f.*] *s.m., pl.* ciorchini.

ciordeală (fam.) Furt mărunt; şterpeleală. *s.f., g.-d. art.* ciordelii, *pl.* ciordeli.
ciordi *tr.* (fam.) A fura lucruri mărunte; a şterpeli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ciordesc, *imperf. 3 sg.* ciordea; *conj. prez. 3* să ciordească.
ciordit (fam.) Ciordeală, şterpeleală. *s.n.*
ciormoiag Plantă care are flori albe-roşietice. *s.m., pl.* ciormoiagi.
ciornă Lucrare scrisă provizoriu; schiţă. *s.f., g.-d. art.* ciornei, *pl.* ciorne.
cioroaică 1. Cioară. 2. (fig.) Femeie brunetă, oacheşă. *s.f., g.-d. art.* cioroaicei, *pl.* cioroaice.
ciorpi 1. Bărbăţuşul ciorii. 2. (fig.) Om brunet, oacheş. 3. Plantă erbacee cu flori galbene dispuse în capitule. *s.m., pl.* ciorpi, *art.* ciorpii.
cioropină (pop.) Ţigan. *s.f., g.-d. art.* cioropinei, *pl.* cioropine.
ciorovăi *refl. recipr.* (fam.) A se certa cu cineva pentru nimicuri; a se ciondăni. *vb. IV, ind. prez. 3 pl.* se ciorovăiesc, *imperf. 3 sg.* se ciorovăia; *conj. prez. 3* să se ciorovăiască.
ciorovăială (fam.) Ceartă uşoară (pentru nimicuri); ciorovăire. *s.f., g.-d. art.* ciorovăielii, *pl.* ciorovăieli.
ciorovăire (rar) Ciorovăială. *s.f., g.-d. art.* ciorovăirii, *pl.* ciorovăiri.
ciorpac 1. Unealtă de pescuit alcătuită dintr-un săculeţ de plasă cu coadă. 2. Căuş cu coada lungă. *s.n., pl.* ciorpace.
ciorsăi *tr.* (pop.) A tăia anevoie cu o cioarsă. *vb. IV, ind. prez. 3* ciorsăie, *imperf. 3 sg.* ciorsăia; *conj. prez. 3* să ciorsăie.
ciortan Crap de 1-2 kg. *s.m., pl.* ciortani.
ciortănaş Diminutiv al lui ciortan; crap mai mic de 1 kg. *s.m., pl.* ciortănaşi.
cioşmoli *refl.* (reg.) A se frământa, a se zvârcoli (în aşternut). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cioşmoleşte, *imperf. 3 sg.* se cioşmolea; *conj. prez. 3* să se cioşmolească.
ciot 1. Parte rămasă dintr-un copac tăiat sau rupt. 2. Nod într-un trunchi de arbore. 3. Parte a corpului ciuntită. [*var* (rar) ciotur *s.n.*] *s.n., pl.* cioturi.
ciotcă (reg.) 1. Grămadă, mulţime de fiinţe aflate laolaltă. 2. Buturugă, ciot. *s.f., g.-d. art.* ciotcii, *pl.* ciotci.
ciotoros,-oasă v. **cioturos.**
ciotur v. **ciot.**
cioturos,-oasă 1. Cu cioturi multe; noduros. 2. (fig., despre mâini, picioare etc.) Cu oase proeminente. 3. (fig.) Grosolan, necivilizat. [*var.* ciotoros,-oasă *adj.*] *adj., pl.* cioturoşi,-oase.
ciovei (reg.) Obiect casnic (vechi). *s.n., pl.* cioveie.
ciovică Pasăre cu pene măslinii, albe sau gălbui pe guşă, cu coada ca de rândunică. [*var.* ciovlică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ciovicii, *pl.* ciovici.
ciovlică v. **ciovică.**
ciozvârtă Bucată mare de carne dintr-un animal tăiat; halcă. *s.f., g.-d. art.* ciozvârtei, *pl.* ciozvârte.
cip (electron.) Material semiconductor pe care se formează componentele unui circuit integrat. *s.n., pl.* cipuri.
cipcii (-ci-i) *intr.* (rar, despre valuri, ape) A face un zgomot uşor izbindu-se mereu de ceva; a plescăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* cipciește, *imperf. 3 sg.* cipcia; *conj. prez. 3* să cipciască; *ger.* cipciind.
cip-cirip Cuvânt care imită sunetele caracteristice ale păsărelelor. *interj.*
ciperacee (la pl.) Familie de plante erbacee perene, cu rizom, care au tulpina în trei muchii; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* ciperaceea, *g.-d. art.* ciperacei, *pl.* ciperacee.
cipic 1. Papuc de lână împletită sau de stofă. 2. (înv.) Gheată (fină); pantof. [*var.* ciupic *s.m.*] *s.m., pl.* cipici.
cipilică (fam.) Un fel de bonetă, de căciuliţă care se poartă pe creştetul capului. *s.f., g.-d. art.* cipilicii, *pl.* cipilici.
cipolin 1. Marmură albă conţinând straturi de mică sau de alte minerale, care se foloseşte ca material de construcţie şi ca ornament. 2. Motiv decorativ compus din flori, frunze şi fructe, specific porţelanurilor japoneze. *s.n.*
ciprinicultură Ramură a pisciculturii care se ocupă cu creşterea crapului; carpicultură. *s.f., g.-d. art.* ciprinicultării.
ciprinid (la pl.) Familie de peşti de apă dulce, cu solzi rotunzi, al cărei reprezentant principal este crapul; (la sg.) peşte din această familie. *s.n., pl.* ciprinide.
cipriot,-ă (-pri-ot) (Locuitor) din Cipru. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cipriоţi,-te.
cir[1] (rar) Fiecare dintre perii ţepoşi de pe corpul unor animale nevertebrate. *s.m., pl.* ciri.
cir[2] (reg.) Terci. *s.n.*
cirac 1. Discipol; elev. 2. (peior.) Persoană care adoptă mecanic şi servil opiniile cuiva. 3. (înv.) Om de încredere al cuiva. *s.m., pl.* ciraci.
circ 1. Spectacol care cuprinde acrobaţii, prezentare de animale dresate etc.; ansamblu artistic care organizează astfel de spectacole. 2. Construcţie de formă rotundă, cu o arenă la mijloc, cu locurile pentru spectatori aşezate în amfiteatru, unde au loc spectacole de circ (1). /(fam.) *A face ~* = a face scandal în public. //Incintă circulară neacoperită, unde se desfăşurau jocurile publice la romani. 3. (geogr.) Căldare (B). /~ *lunar* = crater. *s.n., pl.* circuri.
circa Aproximativ, cam. *adv.*; *abr.* cca/c.
circadian (-di-an) (med., în sintagma) *Ritm ~* = ritm biologic intern al unui organism care se repetă la aproximativ 24 de ore. *adj.*
circar 1. Artist de circ. 2. (fig.) Persoană neserioasă (care face mereu scandal). *s.m., pl.* circari.
circă (fam.) Circumscripţie (de poliţie, de finanţe etc.). *s.f., g.-d. art.* circii, *pl.* circi.
circomferinţă v. **circumferinţă.**
circonflex,-ă v. **circumflex.**
circoramă Metodă de filmare sau de proiectare a unui film pe un ecran circular, într-o sală rotundă, care dă impresia spectatorului că se află în mijlocul acţiunii. *s.f., g.-d. art.* circoramei.
circuit 1. Sistem de fire, conducte, dispozitive etc. prin care poate circula curentul electric, apa etc. /(electron.) ~ *imprimat* = circuit electric prefabricat pe un suport izolant. ~ *integrat* = bloc semiconductor în care componentele au funcţii precise. 2. Mişcare circulară. //Traseu închis într-o competiţie sportivă. ~ *automobilistic.* 3. Drum, distanţă parcursă de cineva pe un itinerar, cu întoarcere la punctul de plecare. 4. Trecere a capitalului de la forma bănească la cea de marfă şi din nou la forma bănească. //Transformare şi prelucrare a materiei prime în produse finite. 5. ~*ul apei în natură* = proces complex prin care apa trece prin stadiile de evaporaţie, de nori, de precipitaţii şi de formare a apelor. *s.n., pl.* circuite.
circula *intr.* 1. A se deplasa, a merge. 2. (despre lichide, gaze) A face o mişcare continuă. 3. (despre idei, veşti etc.) A se transmite de la unul la altul. 4. A se întrebuinţa în mod curent. *vb. I, ind. prez. 3* circulă.
circulabil,-ă Pe care se poate circula. *adj., pl.* circulabili,-e
circulant,-ă Care circulă, care se află în circulaţie. /*Capital ~* = parte a capitalului productiv (materii prime, combustibil etc.) care se regăseşte în mărfuri. *adj., pl.* circulanţi,-te.
circular[1] Fierăstrău mecanic cu pânza sub forma unui disc dinţat, care taie învârtindu-se în jurul propriului ax. *s.n., pl.* circulare.

circular²,-ă În formă de cerc; care descrie un cerc; rotund. //(adv.) De jur împrejur. *adj., pl.* circulari,-e.
circulară Dispoziție scrisă transmisă organelor din subordine. *s.f., g.-d. art.* circulării, *pl.* circulare.
circulator,-oare Referitor la circulația sângelui. */Aparat* (sau *sistem*) ~ = ansamblu alcătuit din inimă, artere, vene și capilare, prin care circulă sângele. [*var.* circulatoriu,-ie *adj.*] *adj., pl.* circulatori,-oare.
circulatoriu,-ie v. **circulator.**
circulație (-ți-e) 1. Deplasare, mișcare; trafic. 2. Mișcare a unui lichid, a unui gaz, a unui curent etc. în interiorul unui circuit sau al unei conducte 3. Schimb de bunuri, de mărfuri prin intermediul banilor. */De mare* ~ = foarte răspândit. *A fi în* ~ = a fi întrebuințat. *A pune în* (sau *a introduce, a da*) ~ = a face să se răspândească, să funcționeze. (fam.) *A scoate* (pe cineva) *din* ~ = a obosi peste măsură (pe cineva), a extenua. *s.f., art.* circulația, *g.-d. art.* circulației, *pl.* circulații, *art.* circulațiile.
circumcide *tr.* A face o circumcizie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* circumcid; *ger.* circumcizând; *part.* circumcis.
circumcizie (-zi-e) Tăiere de jur împrejur a prepuțului, practicată de unele popoare. [*var.* circumciziune *s.f.*] *s.f., art.* circumcizia, *g.-d. art.* circumciziei, *pl.* circumcizii, *art.* circumciziile.
circumciziune v. **circumcizie.**
circumferențiar (-ți-ar) Tip de compas care se folosește la desenul tehnic. *s.n., pl.* circumferențiare.
circumferință 1. Lungimea unui cerc. 2. Linie care înconjoară un corp sau un loc (relativ) rotund. [*var.* circomferință *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* circumferinței, *pl.* circumferințe.
circumflex,-ă 1. (în sintagma) *Accent* ~ = accent în formă de unghi cu vârful în sus, cu care se notează sunetul î (â) din limba română sau vocalele lungi din alte limbi. 2. (anat., despre artere, vene sau nervi) Care are un traiect răsucit. 3 (despre plante) Cu ramurile curbate. [*var.* circonflex,-ă *adj.*] *adj., pl.* circumflecși,-xe.
circumlocuție (-ți-e) (rar) Perifrază. *s.f., art.* circumlocuția, *g.-d. art.* circumlocuției, *pl.* circumlocuții, *art.* circumlocuțiile.
circumlunar,-ă Care se află sau se petrece în jurul Lunii; circumselenar. *adj., pl.* circumlunari,-e.
circumnavigație (-ți-e) Călătorie pe mare, în jurul unui continent sau în jurul lumii. *s.f., art.* circumnavigația, *g.-d. art.* circumnavigației.
circumnutație (-ți-e) (bot.) Mișcare sub formă de spirală, pe care o descriu în creștere extremitățile unui ax vegetal (rădăcină, tulpină etc.). *s.f., art.* circumnutația, *g.-d. art.* circumnutației.
circumpolar,-ă Care se află în jurul sau în vecinătatea polilor. *adj., pl.* circumpolari,-e.
circumscrie *tr.* 1. A delimita o problemă, un lucru etc., a restrânge la un anumit cadru. 2. A trasa un cerc care să treacă prin toate vârfurile unui poligon. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* circumscriu, *2 sg.* circumscrii, *1 pl.* circumscriem, *2 pl.* circumscrieți; *conj. prez. 3* să circumscrie; *imper 2 pl.* circumscrieți; *ger.* circumscriind; *part.* circumscris.
circumscriere Acțiunea de a circumscrie. *s.f., g.-d. art.* circumscrierii, *pl.* circumscrieri.
circumscripție (-ți-e) Subdiviziune a unei unități teritorial-administrative sanitare, financiare, de poliție etc.; circă; secție. *s.f., art.* circumscripția, *g.-d. art.* circumscripției, *pl.* circumscripții, *art.* circumscripțiile.
circumselenar,-ă Circumlunar. *adj., pl.* circumselenari,-e.
circumsolar,-ă Care se află sau se petrece în jurul Soarelui. *adj., pl.* circumsolari,-e.
circumspect,-ă Precaut, prevăzător. *adj., pl.* circumspecți,-te.
circumspecție (-ți-e) Prudență, precauție. *s.f., art.* circumspecția, *g.-d. art.* circumspecției.
circumstanță Împrejurare, ipostază care însoțește un fapt. */De* (sau *pentru*) ~ = a) pentru o anumită împrejurare; b) formal, de ochii lumii. *s.f., g.-d. art.* circumstanței, *pl.* circumstanțe.
circumstanțial,-ă (-ți-al) (în sintagmele) *Complement* ~ = complement care arată în ce împrejurare se petrece o acțiune sau cum se prezintă o însușire. *Propoziție* ~ = propoziție secundară care îndeplinește în frază rolul complementului circumstanțial dintr-o propoziție. *adj., pl.* circumstanțiali,-e.
circumterestru,-ă Care înconjoară Pământul. *adj., pl.* circumterești,-stre.
circumvalațiune (-ți-u-) 1. Întăritură (provizorie) în jurul unei cetăți, al unei tabere etc. 2. Șosea de ocolire a unui centru aglomerat. *s.f., g.-d. art.* circumvalațiunii, *pl.* circumvalațiuni.
circumvolut,-ă Cu circumvoluțiuni. *adj., pl.* circumvoluți,-te.
circumvoluțiune (-ți-u-) Fiecare dintre cutele de pe suprafața exterioară a creierului. *s.f., g.-d. art.* circumvoluțiunii, *pl.* circumvoluțiuni.
cireadă Grup de cornute mari; ciurdă. *s.f., g.-d. art.* cirezii, *pl.* cirezi.
cireașă Fructul cireșului, cărnos, mic, de culoare roșie sau galbenă. *s.f., art.* cireașa, *g.-d. art.* cireșii/cireșei, *pl.* cireși/cireșe.
cirenaic (-na-ic) Adept al școlii cirenaice. *s.m., pl.* cirenaici.
cirenaică (în sintagma) *Școala* ~ = curent filosofic din Grecia antică, întemeiat la Cirene, care susținea că scopul esențial al vieții este cultivarea rațională a plăcerilor. *adj.*
cireș Pom fructifer cu flori albe, cultivat pentru fructele sale. *s.m., pl.* cireși.
cireșar¹ (ornit.) Botgros. *s.m., pl.* cireșari.
cireșar² (pop.) Luna iunie. *s.n., g.-d. art.* lui cireșar.
cireșiu,-ie (rar) De culoarea cireșei. *adj., pl.* cireșii.
cirezar (pop.) Negustor sau proprietar de vite cornute. //Proprietar de vite. *s.m., pl.* cirezari.
cirilic,-ă v. **chirilic.**
cirip/cirip-cirip Cuvânt care imită sunetele caracteristice ale păsărelelor. */(De-a) cirip-cirip* = joc de copii. *interj.*
ciripeală Sunetele scoase de păsări. *s.f., g.-d. art.* ciripelii, *pl.* ciripeli.
ciripi 1. *intr.* (despre păsările) A scoate sunete caracteristice. //(fig., despre femei) A vorbi cu voce subțire și melodioasă. 2. *tr.* (arg.) A da pe cineva în vileag. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciripesc, *imperf. 3 sg.* ciripea; *conj. prez. 3* să ciripească.
ciripie (reg.) Sfoară înmuiată în vopsea roșie, pe care o întinde dulgherul pentru a trage linii drepte pe scânduri, bârne etc. *s.f., art.* ciripia, *g.-d. art.* ciripiei, *pl.* ciripii, *art.* ciripiile.
ciripire Acțiunea de a ciripi. *s.f., g.-d. art.* ciripirii, *pl.* ciripiri.
ciripit Faptul de a ciripi. *s.n.*
ciripitor,-oare Care ciripește; ciripiu. //(fam., pop., peior, și s.) *adj., pl.* ciripitori,-oare.
ciripiu,-ie (rar) Ciripitor. *adj., pl.* ciripii.
ciriș (reg.) Cocă de lipit; pap. *s.n.*
ciritel (reg.) Tufiș de copăcei. *s.m., pl.* ciritei, *art.* ciriteii.
cirocumulus Tip de nori sub forma unui strat alb, situat la altitudini de peste 6000 de metri. *s.m.*
cirostratus Tip de nori denși, cu aspect lăptos, alcătuiți din cristale de gheață și situați la altitudini cuprinse între 6000 și 7500 de metri. *s.m.*

cirotic,-ă (Persoană) bolnavă de ciroză. *adj., s.m.* și *f., pl.* cirotici,-ce.
ciroză Boală cronică a ficatului, caracterizată prin distrugerea progresivă a celulelor hepatice. *s.f., g.-d. art.* cirozei, *pl.* ciroze.
cîrtă (pop.) 1. Lucru foarte mic, neînsemnat. 2. Interval scurt de timp; clipă. *s.f., g.-d. art.* cîrtei, *pl.* cîrte.
cirtometrie (med.) Măsurare a perimetrului toracic cu cirtometrul. *s.f., art.* cirtometria, *g.-d. art.* cirtometriei, *pl.* cirtometrii, *art.* cirtometriile.
cirtometru (med.) Instrument folosit în cirtometrie. *s.n., art.* cirtometrul, *pl.* cirtometre.
cirus Tip de nori, de culoare albă strălucitoare, formați din cristale de gheață și situați la peste 10.000 de metri altitudine. *s.m.*
cisalpin,-ă Situat în nordul Italiei, dincoace de Alpi, față de Roma. *adj., pl.* cisalpini,-e.
cislă (înv.) 1. Cotă-parte dintr-o dare, care revenea de plată unei persoane, dintr-o sumă plătită în comun de obștea satului. 2. Întrunire, sfat pentru stabilirea cislei (1). *s.f., g.-d. art.* cislei, *pl.* cisle.
cisluí (înv., reg.) 1. *intr.* A încasa dările. 2 *tr.* A pune la cale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.*, cisluiesc, *imperf. 3 sg.* cisluia; *conj. prez. 3* să cisluiască.
cisoidă (mat.) Curbă plană descrisă de un punct care trece printr-un punct fix al unui cerc, pe care îl intersectează încă o dată. *s.f., g.-d. art.* cisoidei, *pl.* cisoide.
cistă (ant.) Coș de răchită în care se purtau la procesiuni religioase diferite obiecte de cult. //Casetă, lădiță. *s.f., g.-d. art.* cistei, *pl.* ciste.
cistectomie (med.) Extirpare a vezicii urinare. *s.f., art.* cistectomia, *g.-d. art.* cisteetomiei, *pl.* cistectomii.
cisteină (chim.) Aminoacid natural rezultat din hidroliza acidă a proteinelor. *s.f., g.-d. art.* cisteinei.
cistercian,-ă (-ci-an) I. *adj.* Referitor la cistercieni (II). II. *s.m.* și *f.* Călugăr(iță) care face parte dintr-o congregație benedictină din Franța. *adj., s.m.* și *f., pl.* cistercieni,-e.
cisternă 1. Recipient cilindric de metal fixat pe roți, folosit la depozitarea și transportul lichidelor; autocisternă. //Vagon de cale ferată prevăzut cu un asemenea recipient. 2. Rezervor (subteran) pentru înmagazinarea lichidelor. *s.f., g.-d. art.* cisternei, *pl.* cisterne.
cistic,-ă Care se referă la vezica urinară sau la vezica biliară. /*Canal* ~ = canal care leagă vezica biliară de canalul coledoc. *adj., pl.* cistici,-ce.
cisticerc Formă larvară a teniei, care are aspectul unei vezicule de mărimea bobului de mazăre. *s.m., pl.* cisticerci.
cisticercoză Boală parazitară la animale și la oameni, produsă de localizarea cisticercilor în organism. *s.f., g.-d. art.* cisticercozei.
cistită (med.) Inflamație a canalului cistic. *s.f., g.-d. art.* cistitei, *pl.* cistite.
cistină[1] (chim.) Aminoacid natural alcătuit din două molecule de cisteină, care se găsește în cheratină. *s.f., g.-d. art.* cistinei.
cistină[2] Năvod. *s.f., g.-d. art.* cistinei, *pl.* cistine.
cistită Inflamare a vezicii urinare în urma unei infecții. *s.f., g.-d. art.* cistitei, *pl.* cistite.
cistocel (med.) Hernie a vezicii urinare. *s.n., pl.* cistocele.
cistofor,-ă (în Antichitate) Persoană care, la serbările în cinstea lui Bachus, purta o cistă. *s.m., pl.* cistofori; *s.f., g.-d. art.* cistoforei, *pl.* cistofore.
cistografie Radiografia vezicii urinare. *s.f., art.* cistografia, *g.-d. art.* cistografiei, *pl.* cistografii, *art.* cistografiile.
cistoid (la pl.) Clasă de echinoderme fosile; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* cistoide.
cistopatie (med.) Afecțiune a vezicii urinare. *s.f., art.* cistopatia, *g.-d. art.* cistopatiei, *pl.* cistopatii, *art.* cistopatiile.
cistoscop Instrument întrebuințat în cistoscopie. *s.n., pl.* cistoscoape.
cistoscopie (med.) Examinare a vezicii urinare cu cistoscopul. *s.f., art.* cistoscopia, *g.-d. art.* cistoscopiei, *pl.* cistoscopii, *art.* cistoscopiile.
cistotom Instrument folosit în cistotomie. *s.n., pl.* cistotomuri.
cistotomie Incizie a vezicii urinare. *s.f., art.* cistotomia, *g.-d. art.* cistotomiei.
cișmea Instalație exterioară prin care vine apa de la o conductă subterană. /*A curge ca dintr-o* ~ = a curge mult și continuu. *s.f., art.* cișmeaua, *g.-d. art.* cișmelei, *pl.* cișmele, *art.* cișmelele.
cișmegiu Slujbaș însărcinat, în trecut, cu supravegherea rețelei de cișmele din București. *s.m., art.* cișmegiul, *pl.* cișmegii, *art.* cișmegiii.
cît (înv., reg.) Țesătură de bumbac apretată și înflorată. *s.n., pl.* cîturi.
cita *tr.* 1. A indica, a numi pe cineva sau ceva pentru a confirma un fapt, un eveniment etc.; a reaminti o faptă, o întâmplare care trebuie să servească de exemplu. 2. A reproduce exact spusele cuiva sau cele scrise de un autor. 3. (jur.) A chema în fața unui organ judiciar ca martor. *vb. I, ind. prez. 3* citează.
citabil,-ă Care merită să fie citat. *adj., pl.* citabili,-e.
citadelă 1. Mică fortăreață în interiorul unei cetăți sau al unui oraș. //(p. gener.) Oraș întărit. 2. Fortăreață în afara zidurilor unui oraș, construită pentru a-l apăra; cetățuie. 3. (fig.) Centru, focar al unei mișcări, al unei acțiuni. *s.f., g.-d. art.* citadelei, *pl.* citadele.
citadin,-ă I. *adj.* Orășenesc. II. *s.m.* și *f.* Orășean. *adj., s.m.* și *f., pl.* citadini,-e.
citadinism Caracter citadin. *s.n.*
citadiniza *tr.* și *refl.* (rar) A (se) urbaniza. *vb. I, ind. prez. 3* citadinizează.
citadinizare Acțiunea de a (se) citadiniza. *s.f., g.-d. art.* citadinizării, *pl.* citadinizări.
citanie (-ni-e) (înv., pop.) Citit, lectură (din cărțile bisericești). *s.f., art.* citania, *g.-d. art.* citaniei, *pl.* citanii, *art.* citaniile.
citare 1. Acțiunea de a cita. /*Semnele* ~ = ghilimele. 2. Citație. *s.f., g.-d. art.* citării, *pl.* citări.
citarea (înv.) Un fel de stofă fină, vărgată. *s.f., art.* citareaua, *g.-d. art.* citarelei.
citarist,-ă v. **chitarist.**
citat[1] Fragment scris, reprodus întocmai dintr-o lucrare. *s.n., pl.* citate.
citat[2]**,-ă** Care a fost reprodus exact. *adj., pl.* citați,-te.
citatomanie Mania de a da citate (fără a interpreta). *s.f., art.* citatomania, *g.-d. art.* citatomaniei.
citație (-ți-e) 1. Invitație oficială scrisă, prin care cineva este chemat în fața unei autorități; citare. 2. (înv.) Citat. *s.f., art.* citația, *g.-d. art.* citației, *pl.* citații, *art.* citațiile.
citeț[1] (înv.) Cititor în biserică; anagnost. *s.m., pl.* citeți.
citeț[2]**,-eață** (despre scrisul de mână) Care poate fi citit ușor; lizibil. *adj., pl.* citeți,-e.
citi *tr.* 1. A parcurge un text; a lectura. //A comunica altuia, prin voce, conținutul unei scrieri. 2. A urmări o partitură muzicală sau indicațiile unei hărți. 3. A înregistra indicațiile unui contor, ale unui barometru etc. 4. (fig.) A sesiza gândurile cuiva după expresia figurii sale. 5. A învăța, a se instrui. /(în superstiții) *A ~ în stele* = a descoperi viitorul după poziția stelelor. *A ~ în palmă* = a prezice cuiva viitorul examinând liniile din palmă. [*var.* (pop.) ceti *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* citesc, *imperf. 3 sg.* citea; *conj. prez. 3* să citească.

citire 1. Acțiunea de a citi. //Lectură. */Carte de ~* = manual de limba română pentru clasele elementare. 2. Descifrare, interpretare. [*var.* (pop.) cetire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* citirii, *pl.* citiri.

citit[1] Citire. */Scris-~* = noțiuni elementare de scriere și citire. [*var.* (pop.) cetit *s.n.*] *s.n.*

citit[2]**,-ă** Cult, instruit. [*var.* (pop.) cetit,-ă *adj.*] *adj., pl.* citiți,-te.

cititor,-oare 1. Persoană care citește; lector. */~ în stele* = astrolog. 2. (inform.) *~ de cartele* = dispozitiv periferic care permite introducerea informației de pe o cartelă într-un sistem de prelucrare automată a datelor; lector. [*var.* (pop.) cetitor,-oare *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* cititori; *s.f., g.-d. art.* cititoarei, *pl.* cititoare.

citoarhitectonică Structura celulară a unui țesut sau organ. *s.f., g.-d. art.* citoarhitectonicii.

citobiologic,-ă (-bi-o) De citobiologie. *adj., pl.* citobiologici,-ce.

citobiologie (-bi-o) Biologie celulară. *s.f., art.* citobiologia, *g.-d. art.* citobiologiei.

citoblast (biol.) Nucleul unei celule. *s.n., pl.* citoblaste.

citochimie Studiul constituției chimice a celulei și a proceselor biochimice din ea. *s.f., art.* citochimia, *g.-d. art.* citochimiei.

citochimism Totalitatea proceselor chimice din celule. *s.n.*

citocinează Totalitatea schimbărilor care au loc în plasmă în timpul diviziunii celulare. *s.f., g.-d. art.* citocinezei, *pl.* citocineze.

citocrom Proteină complexă, cu rol determinant în respirația celulară. *s.m., pl.* citocromi.

citocromie Procedeu rapid de tipar în patru culori, forma parțială de negru servind la redarea efectelor de tonuri închise. *s.f., art.* citocromia, *g.-d. art.* citocromiei.

citodiagnostic (-di-ag-) (med.) Diagnostic bazat pe examinarea microscopică a celulelor extrase din organism. *s.n., pl.* citodiagnostice.

citofiziologie (-zi-o-) Ramură a fiziologiei care studiază celulele vii. *s.f., art.* citofiziologia, *g.-d. art.* citofiziologiei.

citogen,-ă Care produce celule. *adj., pl.* citogeni,-e.

citogenă (genet.) Genă din citoplasmă. *s.f., g.-d. art.* citogenei, *pl.* citogene.

citogenetic,-ă Care aparține sau care se referă la citogenetică. *adj., pl.* citogenetici,-ce.

citogenetică Ramură a geneticii care studiază fenomenele ereditare și consecințele anomaliilor cromozomiale. *s.f., g.-d. art.* citogeneticii.

citogenetician,-ă (-ci-an) Specialist în citogenetică. *s.m., pl.* citogeneticieni; *s.f., g.-d. art.* citogeneticienei, *pl.* citogeneticiene.

citogenează (biol.) Proces de formare a celulei. *s.f., g.-d. art.* citogenezei, *pl.* citogeneze.

citolă Instrument medieval cu coarde, de forma migdalei. *s.f., g.-d. art.* citolei, *pl.* citole.

citolizează (biol.) Proces de distrugere a integrității celulare. *s.f., g.-d. art.* citolizei.

citologie Ramură a biologiei care se ocupă cu studiul celulelor. *s.f., art.* citologia, *g.-d. art.* citologiei.

citoplasmatic,-ă Referitor la citoplasmă. *adj., pl.* citoplasmatici,-ce.

citoplasmă Element constitutiv fundamental al unei celule, format îndeosebi din albumină asociată cu alte substanțe organice. *s.f., g.-d. art.* citoplasmei.

citopoiează Proces de formare și dezvoltare a celulelor. *s.f., g.-d. art.* citopoiezei.

citostatic Medicament folosit în tratamentul cancerului. //(adj.) *Substanțe ~* = *s.n., pl.* citostatice.

citoxic,-ă (despre substanțe) Care are efect toxic asupra celulelor. *adj., pl.* citoxici,-ce.

citotoxină Substanță citotoxică. *s.f., g.-d. art.* citotoxinei, *pl.* citotoxine.

citrat Sare a acidului citric. *s.m., pl.* citrați.

citric,-ă Care conține acid citric. */Acid ~* = acid organic care se găsește mai ales în sucul de lămâie. *Plante ~* = familie de arbori și de arbuști fructiferi care au ca tip principal lămâiul. *adj., pl.* citrici,-ce.

citrice Fructe care conțin în sucul lor acid citric (lămâi, portocale, mandarine etc.). *s.n. pl.*

citrin Varietate de cuarț de culoare galbenă, utilizat ca piatră semiprețioasă. *s.n.*

citronadă (ci *pron.* si) Băutură răcoritoare din suc de lămâie, apă și zahăr. *s.f., g.-d. art.* citronadei, *pl.* citronade.

ciubăr Vas mare din doage de lemn, prevăzut cu două toarte și având diferite întrebuințări. *s.n., pl.* ciubere.

ciubăraș Diminutiv al lui ciubăr. *s.n., pl.* ciubărașe.

ciubeică (reg.) Lulea de (proastă) calitate. *s.f., g.-d. art.* ciubeicii, *pl.* ciubeici.

ciubotar (reg.) Cizmar. *s.m., pl.* ciubotari.

ciubotă (reg.) Cizmă, gheată. *s.f., g.-d. art.* ciubotei, *pl.* ciubote.

ciubotăresc,-ească (reg.) De ciubotar. *adj., pl.* ciubotărești.

ciubotărie[1] (reg.) Meseria ciubotarului. *s.f., art.* ciubotăria, *g.-d. art.* ciubotăriei.

ciubotărie[2] (reg.) Atelierul ciubotarului. *s.f., art.* ciubotăria, *g.-d. art.* ciubotăriei, *pl.* ciubotării, *art.* ciubotăriile.

ciuboțica-cucului Plantă erbacee cu frunze ovale și cu flori galbene. *s.f. art., g.-d. art.* ciubotelei-cucului.

ciuboțica-ursului Plantă erbacee cu frunze lobate și cu flori purpurii. *s.f. art., g.-d. art.* ciubotelei-ursului.

ciuboțică (reg.) Gheată sau cizmuliță. *s.f., g.-d. art.* ciubotelei, *pl.* ciubotele.

ciubuc[1] 1. Pipă cu țeavă lungă. 2. Ornament care marchează marginea unui perete, a unei ferestre etc. *s.n., pl* ciubuce.

ciubuc[2] Câștig ilegal; bacșiș. *s.n., pl.* ciubucuri.

ciubucar[1] (fam.) Persoană care umblă după ciubucuri[2]. *s.m., pl.* ciubucari.

ciubucar[2] (pop.) Unealtă de zidărie cu care se fac ciubucele[1] (2). *s.n., pl.* ciubucare.

ciubucărie (rar) Totalitatea ciubucelor[1] (2) care decorează o construcție, un zid etc. *s.f., art.* ciubucăria, *g.-d. art.* ciubucăriei, *pl.* ciubucării, *art.* ciubucăriile.

ciubucciu Slujitor care era însărcinat să se îngrijească de ciubucul domnitorului sau al boierilor. *s.m., art.* ciubucciul, *pl.* ciubucci, *art.* ciubucciii.

ciuciulete 1. Ciupercă comestibilă cu pălăria gălbuie sau brună roșcată, zbârcită. 2. (adv.) Ud până la piele. */A (se) face* (sau *a fi ud*) *~* = a (se) uda (sau a fi ud) până la piele. *s.m., pl.* ciuciuleți.

ciuciuli *refl.* (pop.) A se ghemui, a se chirci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ciuciulește, *imperf. 3 sg.* se ciuciulea; *conj. prez. 3* să se ciuciulească.

ciuciur (rar) Jgheab, uluc pe care curge apa la un izvor. *s.n., pl.* ciuciure.

ciuciure Plantă erbacee acoperită cu peri moi, cu flori violete sau albastre. *s.m., art.* ciuciurele, *pl.* ciuciuri.

ciucur v. **ciucure.**

ciucuraș 1. Diminutiv al lui ciucure; ciucurel. 2. Plantă erbacee cu flori albe sau roz, dispuse în mici capitule. *s.m., pl.* ciucurași.

ciucurat,-ă (rar) Împodobit cu ciucuri. *adj., pl.* ciucurați,-te.

ciucure 1. Ornament făcut dintr-o împletitură de fire cu care se împodobesc marginile unei draperii, ale unui șal etc. */Plin ~ de* sau *cu...* = (încărcat) până la refuz

(de... sau cu...). 2. (rar) Turtur de gheață. 3. (la pl.) Ornamente de cristal sau de sticlă care atârnă la candelabru sau la lămpi. [*var.* ciucur *s.m.*] *s.m., art.* ciucurele, *pl.* ciucuri.

ciucurel Ciucuraș (1). *s.m., pl.* ciucurei, *art.* ciucurelii.

ciucușoară Plantă erbacee cu flori albe, cu tulpina și cu frunzele acoperite de păr. *s.f., g.-d. art.* ciucușoarei, *pl.* ciucușoare.

ciudat,-ă Care iese din comun; bizar, curios. *adj., pl.* ciudați,-te.

ciudă Invidie amestecată cu supărare. */În ~a faptului că...* = cu toate că...; deși. *A face* (cuiva) *în ~* = a supăra intenționat pe cineva. *s.f., g.-d. art.* ciudei, *pl.* ciude.

ciudățenie (-ni-e) Aspect bizar, ciudat; lucru, ființă, întâmplare ciudată. *s.f., art.* ciudățenia, *g.-d. art.* ciudățeniei, *pl.* ciudățenii, *art.* ciudățeniile.

ciudi *refl.* 1. (reg.) A fi cuprins de ciudă. 2. (înv.) A se mira. 3. (înv.) A fi neliniștit. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ciudește, *imperf. 3 sg.* se ciudea; *conj. prez. 3* să se ciudească.

ciudos,-oasă 1. Plin de ciudă. 2. (înv.) Ciudat, neobișnuit. *adj., pl.* ciudoși,-oase.

ciuf[1] 1. Pasăre răpitoare de noapte, asemănătoare cu bufnița, cu două smocuri de pene deasupra urechilor. 2. Nume dat în glumă oamenilor sau animalelor cu părul ciufulit. *s.m., pl.* ciufi.

ciuf[2] Smoc de păr zbârlit. *s.n., pl.* ciufuri.

ciufuleală Faptul de a ciufuli. *s.f., g.-d. art.* ciufulelii, *pl.* ciufuleli.

ciufuli *tr.* 1. A zbârli părul sau barba cuiva; a trage de păr pe cineva. 2. A bate pe cineva (trăgându-l de păr). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciufulesc, *imperf. 3 sg.* ciufulea; *conj. prez. 3* să ciufulească.

ciufulire Acțiunea de a ciufuli. *s.f., g.-d. art.* ciufulirii.

ciufut,-ă 1. (Om) zgârcit. 2. (Om) cu toane, prost dispus. *adj., s.m.* și *f., pl.* ciufuți,-te.

ciuguleală Faptul de a ciuguli; ceea ce se ciugulește. *s.f., g.-d. art.* ciugulelii, *pl.* ciugueli.

ciuguli 1. *tr.* (despre păsări) A apuca hrana cu ciocul. 2. *tr.* (fam., despre oameni) A mânca puțin dintr-un aliment, luând de ici și colo. 3. *refl.* (fig.) A se săruta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciugulesc, *imperf. 3 sg.* ciugulea; *conj. prez. 3* să ciugulească.

ciuhurez Huhurez. *s.m., pl.* ciuhurezi.

ciuin Plantă erbacee cu flori albe sau roz, a cărei rădăcină se întrebuințează în industrie; odagaci. *s.m., pl.* ciuini.

ciul[1] Tip de pânză utilizată la ambalarea baloturilor de tutun. *s.n., pl.* ciuluri.

ciul[2]**,-ă** (reg., despre animale) Care are urechile foarte mici; căruia îi lipsește o ureche sau ambele urechi, un corn sau ambele coarne. *adj., pl.* ciuli,-e.

ciulama Mâncare din carne de pasăre și sos de făină. */A face* (pe cineva) *~* = a bate zdravăn (pe cineva). *s.f., art.* ciulamaua, *g.-d. art.* ciulamalei, *pl.* ciulamale, *art.* ciulamalele.

ciuleandra Numele unui dans popular cu ritm accelerat, progresiv. *s.f. art., neart.* ciuleandră, *g.-d. art.* ciulendrei.

ciulei Mică plantă erbacee, cu tulpina foartă ramificată și acoperită de peri, cu frunzele țepoase și flori axilare. *s.m., pl.* ciulei, *art.* ciulcii.

ciuli *tr.* 1. (despre animale) A ridica urechile drept în sus pentru a-și încorda auzul. 2. (fig., despre oameni) A asculta cu atenția încordată. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciulesc, *imperf. 3 sg.* ciulea; *conj. prez. 3* să ciulească.

ciulin Plantă erbacee cu tulpina și frunzele spinoase, cu flori roșii. *s.m., pl.* ciulini.

ciuma-apelor Plantă erbacee acvatică, cu tulpina lungă, subțire și ramnificată. *s.f. art., g.-d. art.* ciumei-apelor.

ciumaș,-ă (înv.) Contagios, molipsitor. *adj., pl.* ciumași,-e.

ciumat,-ă (și fig.) (Om) contaminat sau bolnav de ciumă. *adj., s.m.* și *f., pl.* ciumați,-te.

ciumă 1. Boală contagioasă gravă caracterizată prin febră mare, inflamarea ganglionilor etc.; pestă. 2. (fig.) Nenorocire, năpastă. */~ brună* = nazism. 3. (fig.) Persoană foarte urâtă (și foarte rea). *s.f., g.-d. art.* ciumei, *pl.* ciume.

ciumăfaie Plantă medicinală foarte toxică, cu flori albe și fructe spinoase. [*var.* ciumăfăi *s.n.*] *s.f., art.* ciumăfaia, *g.-d. art.* ciumăfăii, *pl.* ciumăfăi.

ciumăfăi v. **ciumăfaie.**

ciumărea Plantă erbacee medicinală cu flori de culoare liliachie grupate în inflorescențe. *s.f., art.* ciumăreaua, *g.-d. art.* ciumărelei, *pl.* ciumărele.

ciumiză Plantă furajeră cu frunze late și cu inflorescența un panicul. *s.f., g.-d. art.* ciumizei, *pl.* ciumize.

ciumos,-oasă (rar) Care aduce ciumă; (p. ext.) molipsitor. *adj., pl.* ciumoși,-oase.

ciump (reg.) Bucată rămasă din ceva după ce i-a fost tăiat vârful; ciot. *s.m., pl.* ciumpi.

ciumpei Unealtă de dogărie cu care se prelucrează cercurile de lemn. *s.n., pl.* ciumpeie.

ciung,-ă 1. Care are o mână retezată. 2. (despre copaci) Cu crengile rupte. *adj., pl.* ciungi,-ge.

ciungi *tr.* (înv., pop.) 1. A tăia cuiva mâinile. 2. A tăia toate crengile unui copac. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciungesc, *imperf. 3 sg.* ciungea; *conj. prez. 3* să ciungească.

ciunism Curent lingvistic românesc, legat de numele lui Aron Pumnul, care preconiza modificarea neologismelor romanice potrivit transformărilor suferite de cuvintele moștenite din latină; pumnism. *s.n.*

ciunt,-ă 1. Ciung. //(rar, despre păr) Tuns scurt. 2. (reg., despre animale) Care are o parte a corpului (urechile, coada, coarnele) tăiată. [*var.* ciont, cioântă *adj.*] *adj., pl.* ciunți,-te.

ciunti *tr.* 1. A amputa o parte a corpului; a mutila. 2. A reteza crengi, copaci, flori etc. [*var.* (reg.) cionta, cionti *vb.*]. 3. (fig.) A tăia pasaje dintr-un text (făcându-l de neînțeles). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciuntesc, *imperf. 3 sg.* ciuntea; *conj. prez. 3* să ciunteasă.

ciuntire Acțiunea de a ciunti; ciuntitură. *s.f., g.-d. art.* ciuntirii.

ciuntitură Ciuntire; partea rămasă dintr-un membru, dintr-un copac etc. ciuntit. *s.f., g.-d. art.* ciuntiturii, *pl.* ciuntituri.

ciupeală 1. Faptul de a ciupi. 2. (fig., fam.) Însușire (repetată) a unor mici sume de bani, a unor obiecte mărunte etc.; furtișag. *s.f., g.-d. art.* ciupelii, *pl.* ciupeli.

ciupercă 1. (la pl.) Încrengătură de plante inferioare, lipsite de clorofilă, care se înmulțesc prin spori; (la sg.) plantă din această încrengătură. */Pagubă-n ~i!* = mare pagubă! *Doar n-am mâncat ~ci!* = doar n-am înnebunit! 2. Obiect (de lemn) în formă de ciupercă (1), având diferite întrebuințări. //(ir.) Pălărie veche, mototolită. 3. *~a șinei* = partea superioară, îngroșată, a unei șine de cale ferată, pe care rulează autovehiculele. *s.f., g.-d. art.* ciupercii, *pl.* ciuperci.

ciupercărie 1. Cultură de ciuperci. 2. Încăpere amenajată pentru creșterea ciupercilor. *s.f., g.-d. art.* ciupercăriei, *pl.* (2) ciupercării.

ciupi 1. *tr.* A pișca; a înțepa cu ciocul sau cu gura. 2. *tr.* A rupe puțin dintr-un aliment pentru a gusta. 3. *tr* A rupe vârful lăstarilor unei plante pentru a favoriza dezvoltarea frunzelor. 4. *tr.* (fig., fam.) A-și însuși repede mici sume de bani. 5. *refl.* (fig., fam.) A se chercheli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ciupesc, *imperf. 3 sg.* ciupea; *conj. prez. 3* să ciupească.

ciupic v. **cipic.**
ciupit Acţiunea de a ciupi. *s.n.*
ciupitor Utilaj folosit în luarea probelor de pământ din fundul sau din pereţii laterali ai unei găuri de sondă. *s.n., pl.* ciupitoare.
ciupitură 1. Pişcătură, înţepătură. //Semn lăsat de vărsat; urmă rămasă după o pişcătură. 2. (rar) Bucăţică ruptă din ceva. *s.f., g.-d. art.* ciupiturii, *pl.* ciupituri.
ciur 1. Unealtă pentru cernut cereale măcinate, materiale granulate etc.; sită. */A vedea ca prin ~* = a nu vedea clar. *A trece* (sau *a da, a cerne*) *prin ~* şi *prin dârmon* = a) a cerceta în amănunt; b) a bârfi pe cineva (scoţându-i la iveală cât mai multe defecte); c) (mai ales cu verbul la participiu) a trece prin multe încercări. *Ochi de ~* = ochi mici de tot. *A căra* (sau *a duce*) *apă cu ~ul* = a face o muncă în zadar. 2. Unealtă pentru cernut nisipul sau prundişul, formată dintr-o ramă de lemn sau de metal pe care este fixată o reţea de sârmă. 3. Ramă rotundă pe care se întinde un material când se brodează. 4. Una dintre cele patru despărţituri ale stomacului animalelor rumegătoare. *s.n., pl.* ciururi.
ciurar Persoană care face sau care vinde ciururi (1). *s.m., pl.* ciurari.
ciurdar (reg.) Văcar. *s.m., pl.* ciurdari.
ciurdă (reg.) 1. Cireadă. //Turmă de animale necornute. 2. (fam.) Mulţime de oameni, de copii, etc.; cârd. *s.f., g.-d. art.* ciurdei, *pl.* ciurde.
ciurec/ciurechi (înv.) Plăcintă cu brânză. *s.n./s.m., pl.* ciurecuri/ciurechi.
ciurecar (înv.) Plăcintar care făcea ciurecuri. *s.m., pl.* ciurecari.
ciurechi v. **ciurec.**
ciurel Diminutiv al lui ciur. *s.n., pl.* ciurele.
ciurlan Plantă cu tulpina ramificată, cu frunze lungi, subţiri şi terminate cu un spin. *s.m., pl.* ciurlani.
ciuroi Izvor care curge pe un jgheab îngust. *s.n., pl.* ciuroaie.
ciuruc 1. Lucru fără valoare. 2. (fig., depr.) Om care nu este bun de nimic; demn de dispreţ. *s.n., pl.* ciurucuri.
ciurui[1] 1. *tr.* şi *refl.* A (se) găuri în mai multe locuri. 2. *tr.* A cerne cu ciurul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ciuruiesc, *imperf. 3 sg.* ciuruia; *conj. prez. 3* să ciuruiască.
ciurui[2] *intr.* (pop., despre lichide) A curge cu zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3* ciuruie, *imperf. 3 sg.* ciuruia; *conj. prez. 3* să ciuruie.
ciuruială Faptul de a ciurui[1]; corpurile străine care cad după ciuruire. *s.f., g.-d. art.* ciuruielii, *pl.* ciuruieli.
ciuruire[1] Acţiunea de a (se) ciurui[1]. *s.f., g.-d. art.* ciuruirii, *pl.* ciuruiri.
ciuruire[2] Acţiunea de a ciurui[2]. *s.f., g.-d. art.* ciuruirii, *pl.* ciuruiri.
ciuş Strigăt prin care cineva îndeamnă măgarul la mers sau îl opreşte. *interj.*
ciuşcă (reg.) Ardei iute. *s.f., g.-d. art.* ciuştii, *pl.* ciuşti.
ciut,-ă (despre animale cornute) Fără coarne; cu coarnele tăiate sau căzute. *adj., pl.* ciuţi,-te.
ciută 1. Femela cerbului; cerboaică. 2. Epitet dat unei fete sau femei suple, cu mişcări vioaie, elegante. *s.f., g.-d. art.* ciutei, *pl.* ciute.
ciutură Găleată de lemn pentru scos apa din fântână. */(Plouă de) toarnă cu ~a* = plouă foarte tare. *s.f., g.-d. art.* ciuturii, *pl.* ciuturi.
ciuturea (pop.) Diminutiv al lui ciutură. *s.f., art.* ciutureaua, *g.-d. art.* ciuturelei, *pl.* ciuturele, *art.* ciuturelele.
ciuvaş,-ă (Locuitor) din Republica Autonomă Ciuvaşă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ciuvaşi,-e.
ciuvaşă Limba vorbită de ciuvaşi. *s.f., art.* ciuvaşa, *g.-d. art.* ciuvaşei.
civic,-ă Cetăţenesc. *adj., pl.* civici,-ce.
civil,-ă 1. Care se referă la cetăţeni şi la raporturile lor cu statul; cetăţenesc, civic. */Drepturi ~* = drepturi care apără interesele individuale. *Drept ~* = ramură a dreptului care reglementează relaţiile între persoanele fizice sau juridice dintr-un stat. *Cod ~* = culegere de norme juridice care reglementează raporturile de drept civil. *Societate ~* = sistem social în care se pun în prim plan drepturile individuale ale cetăţeanului. *Stare ~* = situaţia unei persoane aşa cum rezultă din actele sale privitoare la naştere, căsătorie, deces. */Ofiţer al stării ~e* = funcţionar al unei primării însărcinat cu încheierea actelor de stare civilă. *Căsătorie ~* = căsătorie oficiată de ofiţerul stării civile în conformitate cu prevederile legale. *Parte ~* = parte care pretinde despăgubiri, într-un proces, pentru daunele rezultate dintr-o infracţiune. *Război ~* = conflict armat între două grupări adverse din acelaşi stat. 2. Care nu este militar sau nu are caracter milităresc. 3. (s.) Persoană care nu este militar sau preot. [*var.* (înv., pop.) ţivil,-ă *adj.*] *adj., pl.* civili,-e.
civilie (înv., pop.) Stare, condiţie de om civil. [*var.* ţivilie *s.f.*] *s.f., art.* civilia, *g.-d. art.* civiliei.
civilist (rar) Specialist în dreptul civil. *s.m., pl.* civilişti.
civilitate Politeţe. *s.f., g.-d. art.* civilităţii.
civiliza *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni civilizat. *vb. I, ind. prez. 3* civilizează.
civilizare Acţiunea de a (se) civiliza. *s.f., g.-d. art.* civilizării.
civilizat,-ă 1. Care a ajuns la un nivel superior de civilizaţie, la un standard de viaţă ridicat. 2. Manierat, politicos. *adj., pl.* civilizaţi,-te.
civilizator,-oare (şi s.) Care civilizează. *adj., pl.* civilizatori,-oare.
civilizaţie (-ţi-e) 1. Nivel de dezvoltare materială, socială şi culturală a unei societăţi. //Starea omului civilizat. 2. Cultură materială. *s.f., art.* civilizaţia, *g.-d. art.* civilizaţiei, *pl.* civilizaţii, *art.* civilizaţiile.
civism Atitudine, comportare de bun cetăţean. *s.n.*
civiţ,-ă (pop.) Albastru-închis, vânăt. *adj., pl.* civiţi,-te.
cizela 1. *tr.* A finisa, a şlefui suprafaţa unui obiect. 2. *tr.* (fig.) A stiliza un text. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) civiliza. *vb. I, ind. prez. 3* cizelează.
cizelare Acţiunea de a (se) cizela. *s.f., g.-d. art.* cizelării, *pl.* cizelări.
cizelură (rar) Înfloriturâ, ornament realizat prin cizelare. *s.f., g.-d. art.* cizelurii, *pl.* cizeluri.
cizmar Meseriaş care confecţionează şi repară încălţăminte. *s.m., pl.* cizmari.
cizmă Încălţăminte din piele, cauciuc etc. care acoperă piciorul până spre (sau peste) genunchi. */Prost ca o ~* = foarte prost. *s.f., g.-d. art.* cizmei, *pl.* cizme.
cizmăreasă (rar) Soţia cizmarului. *s.f., g.-d. art.* cizmăresei, *pl.* cizmărese.
cizmăresc,-ească Care aparţine sau serveşte cizmarului. *adj., pl.* cizmăreşti.
cizmărie[1] Meseria cizmarului. *s.f., art.* cizmăria, *g.-d. art.* cizmăriei.
cizmărie[2] Atelierul cizmarului. *s.f., art.* cizmăria, *g.-d. art.* cizmăriei, *pl.* cizmării, *art.* cizmăriile.
cizmuliţă Diminutiv al lui cizmă. *s.f., g.-d. art.* cizmuliţei, *pl.* cizmuliţe.
clac[1] Cuvânt care imită un zgomot sec. *interj.*
clac[2] Pălărie bărbătească înaltă, care poate fi turtită şi purtată sub braţ. *s.n., pl.* clacuri.
claca *intr.* 1. (despre sportivi) A suferi o întindere de tendon sau de ligament în urma unui efort. //(despre cai) A avea tendoanele de la picioare umflate. 2. (fig.) A ceda psihic din cauza efortului prelungit. 3. A face să se audă un zgomot sec. //(despre condensatori) A se strica. *vb. I, ind. prez. 3* clacheză.

clacaj Faptul de a claca; ruptură, întindere a unui ligament sau a unui tendon. //Boală a cailor caracterizată prin umflarea tendoanelor. *s.n., pl.* clacaje.
clacare Acțiunea de a claca. *s.f., g.-d. art.* clacării, *pl.* clacări.
clacă 1. Muncă gratuită pe care țăranul fără pământ era obligat să o presteze în folosul stăpânului de moșie. /*Lucru de ~* = lucru făcut de mântuială. 2. Muncă benevolă pe care țăranii o prestează pentru a se ajuta între ei, care se termină de obicei cu o mică petrecere. /*Vorbă de ~* = vorbă inutilă, flecăreală. *s.f., g.-d. art.* clăcii, *pl.* clăci.
clachetă 1. Instrument format din două planșete, utilizat pentru a da semnalul în unele exerciții sportive. 2. Dispozitiv folosit în filmările sincrone, care indică locul ocupat de scena respectivă în ansamblul filmului. *s.f., g.-d. art.* clachetei, *pl.* clachete.
ciadă (reg.) 1. Grămadă, morman. 2. Copac foarte înalt dintr-o pădure. *s.f., g.-d. art.* clăzii, *pl.* clăzi.
cladocer (la pl.) Ordin de crustacee foarte mici, adaptate la înot; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* cladocere.
claie 1. Grămadă conică de fân, de snopi etc.; căpiță. 2. (fig.) Grămadă dezordonată (de lucruri sau de ființe). /*~ peste grămadă* = unul peste altul, în dezordine. *s.f., art.* claia, *g.-d. art.* clăii, *pl.* clăi.
clama *intr.* (livr.) A chema cu voce tare. //A se manifesta în termeni violenți sau cu strigăte. *vb. I, ind. prez. 3* clamează.
clamare (livr.) Acțiunea de a clama. *s.f., g.-d. art.* clamării, *pl.* clamări.
clamă Piesă metalică pentru prins foi volante, părul etc.; agrafă. *s.f., g.-d. art.* clamei, *pl.* clame.
clamoare (livr.) Chemare disperată; strigăt de protest. *s.f., g.-d. art.* clamorii.
clamp Cuvânt care imită zgomotul produs de ciocnirea a două obiecte, de închidere violentă a unui capac, a unei uși etc. *interj.*
clampă (reg.) 1. Clanță. 2. (fig., fam.) Gură. /*A da din ~* = a vorbi mult (și fără rost). *A-și ține ~a* = a tăcea. *s.f., g.-d. art.* clampei, *pl.* clampe.
clan 1. Comunitate specifică epocii primitive bazată pe apartenența comună și de comunitate și de limbă. 2. Grup exclusivist de persoane cu gusturi comune. 3. (peior.) Clică. *s.n., pl.* clanuri.
clanaret v. **clarinet.**
clanc Cuvânt care imită sunetul clopotului, zgomotul produs de lovirea limbii de cerul gurii, zgomotul produs de închiderea unei uși, a unui capac etc. *interj.*
clancăt (rar) Clăncăit. *s.n., pl.* clancăte.
clandestin,-ă Cu caracter secret; ilegal. *adj., pl.* clandestini,-e.
clandestinitate Caracterul a ceea ce este clandestin. *s.f., g.-d. art.* clandestinității.
clanț[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de clanța ușii, de izbirea dinților, de închiderea sau deschiderea unui capac etc. *interj.*
clanț[2] 1. (pop.) Cioc. 2. (glumeț și peior.) Gură. /(înv.) *Acțiune ~* = a face față într-o dispută verbală. *s.n., pl.* clanțuri.
clanță 1. Mâner metalic la broasca ușii sau a porții. 2. (peior.) Gură. /*A(-i) da cu ~* = a vorbi întruna. *A se lua* (cu cineva) *în ~* = a se certa (cu cineva). *Rău* (sau *bun*) *de ~*= care vorbește mult. *Ține-ți* (sau *tacă-ți*) *~!* = taci! *s.f., g.-d. art.* clanței, *pl.* clanțe.
clap Cuvânt care imită zgomotul produs prin închiderea bruscă a unui capac, a unei curse de prins animale etc. [*var.* clapc *interj.*] *interj.*
clapă 1. Fiecare dintre piesele mobile care alcătuiesc claviatura unui pian, a unei orgi etc. 2. Fiecare dintre discurile unei mașini de scris sau de calculat, care, prin apăsare, face să se imprime litera sau cifra însemnată pe el. 3. Bucată de stofă care acoperă deschizătura unui buzunar. 4. (rar) Capac. /(fam.) *A trage* (cuiva) *~* = a păcăli (pe cineva). *s.f., g.-d. art.* clapei, *pl.* clape.
clapc v. **clap.**
clapcă (pop.) Cursă, capcană. *s.f., g.-d. art.* clăpcii, *pl.* clăpci.
clapetă Clapă mică; (spec.) clapă care închide sau deschide un robinet. *s.f., g.-d. art.* clapetei, *pl.* clapete.
clapon Cocoș castrat. *s.m., pl.* claponi.
claponaș (rar) Diminutiv al lui clapon. *s.m., pl.* claponași.
clar,-ă 1. Care se distinge bine; vizibil. //(despre cer) Senin, cristalin. /(s.n.) *~ de lună* = lumină strălucitoare de lună. 2. (despre apă) Limpede. 3. (despre sunete, voce) Distinct, deslușit. 4. (despre gânduri, cuvinte etc.) Ușor de înțeles. //Care se exprimă limpede. *adj., pl.* clari,-e.
clarifica *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni (mai) clar; a (se) lămuri. *vb. I, ind. prez. 3* clarifică.
clarificare Acțiunea de a (se) clarifica. *s.f., g.-d. art.* clarificării, *pl.* clarificări.
clarificator,-oare Care clarifică, limpezește, lămurește. *adj., pl.* clarificatori,-oare.
clarinet Instrument muzical de suflat, în formă de tub cu găuri și cu clape. [*var.* (reg.) clanaret *s.n.*, clarinetă *s.f.*] *s.n., pl.* clarinete.
clarinetă v. **clarinet.**
clarinetist,-ă Persoană care cântă la clarinet. *s.m., pl.* clarinetiști; *s.f., g.-d. art.* clarinetistei, *pl.* clarinetiste.
clarișim,-ă (livr.) Care este foarte clar. *adj., pl.* clarișimi,-e.
claritate 1. Însușirea de a fi clar, limpede. 2. Calitate a gândirii, a stilului, a exprimării de a fi clare, lămurite. /*Cu ~* = cu precizie. *s.f., g.-d. art.* clarității.
clarobscur 1. Mod de a distribui lumina și umbra pe suprafața unui tablou, a unei gravuri etc. 2. Pictură sau gravură realizată prin acest procedeu (1). *s.n., pl.* clarobscururi.
clarvăzător,-oare (Persoană) care dovedește perspicacitate, spirit pătrunzător. //(Persoană) care are clarviziune. *adj., s.m.* și *f., pl.* clarvăzători,-oare.
clarviziune (-zi-u-) Capacitate a cuiva de a prevedea desfășurarea unui eveniment. *s.f., g.-d. art.* clarviziunii.
clas v. **clasă.**
clasa *tr.* 1. A grupa, a aranja ceva pe clase sau pe categorii. //A categorisi pe cineva drept inapt de muncă, potrivit gradului său de invaliditate. 2. *tr.* (jur.) A înceta investigațiile într-un proces penal când există o cauză legală care împiedică pornirea sau continuarea lui. 3. *tr.* A scoate din uz un material, un obiect etc. care nu mai poate fi folosit. 4. *refl.* A obține un anumit loc într-un clasament. *vb. I, ind. prez. 3* clasează.
clasabil,-ă Care poate fi clasat. *adj., pl.* clasabili,-e.
clasament Ordinea în care sunt clasați concurenții într-o competiție (sportivă); tabel care conține această ordine. *s.n., pl.* clasamente.
clasare Acțiunea de a (se) clasa. *s.f., g.-d. art.* clasării, *pl.* clasări.
clasă 1. Grup de ființe, obiecte sau fenomene cu însușiri comune. 2. *~ socială* = grup de persoane caracterizat după criterii economice, istorice și sociologice. 3. (biol.) Diviziune a regnului vegetal și animal, situată între ordin și încrengătură. 4. Unitate organizatorică în învățământul preuniversitar, compusă dintr-un anumit nu-măr de elevi; (p. ext.) sală unde se desfășoară procesul de învățământ preuniversitar. //Unitate organizatorică într-un institut de artă, care cuprinde pe toți elevii unui profesor, indiferent de anul de studii în care se află.

5. Fiecare dintre grupele de trei cifre ale unui număr cu mai multe cifre. 6. Categorie de confort a vagoanelor de tren, a cabinelor de vapor etc. 7. Categorie de salarizare după vechime, funcție etc. 8. *De (mare) ~ sau de ~a întâi* = de calitate superioară. [*var.* (înv.) clas *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* clasei, *pl.* clase.

clasem (lingv.) Ansamblul trăsăturilor semantice minimale ale unei unități lexicale. *s.n., pl.* clasեme.

clasic,-ă 1. Care aparține clasicismului, referitor la clasicism. 2. (despre opere literare, autori) Care servește ca model de realizare, de perfecțiune. 3. Tipic, caracteristic, obișnuit în anumite circumstanțe. *Exemplu ~.* //Destinat a fi studiat în școli. //Echilibrat, rațional. *adj., pl.* clasici,-ce.

clasicism 1. Ansamblu de trăsături (armonie, echilibru, sobrietate etc.) proprii culturii greco-latine. 2. Curent literar și artistic, apărut în secolul al XVII-lea în Franța, caracterizat prin imitarea modelelor antice. 3. Perioadă în evoluția unei culturi naționale, când creațiile ating un nivel ridicat de realizare artistică și devin demne de urmat. *s.n.*

clasicist,-ă Persoană care se ocupă cu studiul culturilor și limbilor clasice antice (greaca și latina). *s.m., pl.* clasicişti; *s.f., g.-d. art.* clasicistei, *pl.* clasiciste.

clasicitate (livr.) Caracter clasic; (fig.) măiestrie. *s.f., g.-d. art.* clasicității.

clasiciza *tr.* și *refl.* A da sau a dobândi un caracter clasic. *vb. I, ind. prez. 3* clasicizează.

clasicizant,-ă Care imită sau urmează modelele clasice. *adj., pl.* clasicizanți,-te.

clasifica 1. *tr.* A împărți pe clase; a sistematiza, a clasa. 2. *refl.* și *tr.* A ocupa sau a stabili locul cuiva în urma unui examen, a unui concurs etc. *vb. I, ind. prez. 3* clasifică.

clasificare Acțiunea de a (se) clasifica. //Operație prin care obiectele sau noțiunile sunt ordonate și grupate după anumite criterii; clasificație. *s.f., g.-d. art.* clasificării, *pl.* clasificări.

clasificator[1] Carte, sau îndrumător în care se clasifică ceva. *s.n., pl.* clasificatoare.

clasificator[2]**,-oare** I. *adj.* Care clasifică. II. *s.m.* și *f.* Specialist în clasificări. *adj., s.m.* și *f. pl.* clasificatori,-oare.

clasificație (-ți-e) (rar) Clasificare. *s.f., art.* clasificația, *g.-d. art.* clasificației, *pl.* clasificații, *art.* clasificațiile.

clasor Mapă, album sau cutie pentru timbre, fotografii etc. *s.n., pl.* clasoare.

clastic,-ă (despre roci) Format prin dezagregarea unor roci preexistente; detritic. *adj., pl.* clastici,-ce.

clastocarst (geol.) Complex de forme de relief dezvoltate pe roci cu o solubilitate redusă. *s.n., pl.* clastocarsturi.

clastomanie (med.) Înclinație morbidă de a distruge toate obiectele întâlnite. *s.f., art.* clastomania, *g.-d. art.* clastomaniei, *pl.* clastomanii, *art.* clastomaniile.

claudicație (clau-, -ți-e) (med., rar) 1. Șchiopătare. 2. Tulburare trecătoare a funcției unor organe, care se atenuează după o scurtă perioadă de repaus. *s.f., art.* claudicația, *g.-d. art.* claudicației.

claun v. **clovn.**

claustra (cla-us-) *tr.* și *refl.* (livr.) A (se) izola într-un loc retras. *vb. I, ind. prez. 3* claustrează.

claustrai,-ă (cla-us-) (livr.) Monahal; mănăstiresc. *adj., pl.* claustrali,-e.

claustrare (cla-us-) Faptul de a (se) claustra; claustrație. *s.f., g.-d. art.* claustrării, *pl.* claustrări.

claustrație (cla-us-, -ți-e) (rar) Claustrare. *s.f., art.* claustrația, *g.-d. art.* claustrației.

claustrofobie (cla-us-) (med.) Teamă patologică de spații închise. *s.f., art.* claustrofobia, *g.-d. art.* claustrofobiei, *pl.* claustrofobii, *art.* claustrofobiile.

clauză (cla-u-) Condiție, prevedere cuprinsă într-un contract, într-un tratat etc. *s.f., g.-d. art.* clauzei, *pl.* clauze.

clauzulă (cla-u-) Organizare ritmică, expresivă, a cuvintelor la sfârșitul unui vers, al unei strofe sau al unei fraze. *s.f., g.-d. art.* clauzulei, *pl.* clauzule.

clavecin Vechi instrument cu claviatură și cu coarde. *s.n., pl.* clavecine.

clavecinist,-ă Persoană care cântă la clavecin. *s.m., pl.* clavecinişti; *s.f., g.-d. art.* clavecinistei, *pl.* clavecinişte.

claviatură (-vi-a-) 1. Totalitatea clapelor unor instrumente muzicale (pian, acordeon etc.). 2. Totalitatea butoanelor de comandă ale unor mecanisme sau dispozitive (mașină de scris, calculator etc.). *s.f., g.-d. art.* claviaturii, *pl.* claviaturi.

clavicimbal (înv.) Clavecin. *s.n., pl.* clavicimbaluri.

clavicord Vechi instrument muzical cu claviatură și coarde, strămoș al pianului. *s.n., pl.* clavicorduri.

clavicular,-ă Care se referă la claviculă. *adj., pl.* claviculari,-e.

claviculă Fiecare dintre cele două oase care (la mamifere) se articulează cu sternul și cu omoplatul. *s.f., g.-d. art.* claviculei, *pl.* clavicule.

clavir (înv.) Pian. *s.n., pl.* clavire.

claviraș (rar) Diminutiv al lui clavir. *s.n., pl.* claviraşe.

clavus (med.) Bătătură. *s.n., pl.* clavusuri.

claxon Dispozitiv de avertizare sonoră, folosit la autovehicule, biciclete etc. *s.n., pl.* claxoane.

claxona *intr.* A avertiza cu claxonul. *vb. I, ind. prez. 3* claxonează.

claxonare Faptul de a claxona; claxonat. *s.f., g.-d. art.* claxonării, *pl.* claxonări.

claxonat Claxonare. *s.n.*

clăbuc 1. Spumă făcută de săpunul amestecat cu apă. 2. Spumă care apare la suprafața unor lichide când fierb sau fermentează. 3. Salivă spumoasă cu băşici. */A face ~ci la gură* = a vorbi mult, cu furie. 4. Sudoare spumoasă pe care o fac unele animale (mai ales caii) din cauza efortului, a căldurii etc. 5. (rar, la pl.) Rotocoale de fum sau de aburi. *s.m., pl.* clăbuci.

clăbuci *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) acoperi cu clăbuci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* clăbucesc, *imperf. 3 sg.* clăbucea; *conj. prez. 3* să clăbucească.

clăcaș 1. Țăran obligat să facă clacă (1). //(adj.) *Țăran ~.* 2. Persoană care ia parte la o clacă (2). *s.m., pl.* clăcași.

clăcășesc,-ească Referitor la clăcași. *adj., pl.* clăcășești.

clăcăși *intr.* A face clacă, a clăcui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* clăcășesc, *imperf. 3 sg.* clăcășea; *conj. prez. 3* să clăcășească.

clăcui *intr.* (reg.) A clăcăși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* clăcuiesc, *imperf. 3 sg.* clăcuia; *conj. prez. 3* să clăcuiască.

clăcușoară Diminutiv al lui clacă (2); faptă nepotrivită, poznașă. *s.f., g.-d. art.* clăcușoarei, *pl.* clăcușoare.

clădăraie (pop.) Clădărie. *s.f., art.* clădăraia, *g.-d. art.* clădărăii, *pl.* clădărăi.

clădărie (pop.) Grămadă mare de lucruri disparate, puse la întâmplare unele peste altele. *s.f., art.* clădăria, *g.-d. art.* clădăriei, *pl.* clădării, *art.* clădăriile.

clădi *tr.* 1. A înălța o construcție; a construi, a zidi. 2. A așeza în mod sistematic, unul peste altul, lucruri de același fel. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* clădesc, *imperf. 3 sg.* clădea; *conj. prez. 3* să clădească.

clădire 1. Acțiunea de a clădi. 2. Construcție, edificiu, casă. *s.f., g.-d. art.* clădirii, *pl.* clădiri.

clădit Faptul de a clădi. *s.n.*

ciăditor,-oare (rar) Persoană care clădește. *s.m., pl.* clăditori; *s.f., g.-d. art.* clăditoarei, *pl.* clăditoare.

clăi *intr* (reg.) A face clăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* clăiesc, *imperf. 3 sg.* clăia; *conj. prez. 3* să clăiască.

clăit (reg.) Acţiunea de a clăi. *s.n.*
clăiţă Diminutiv al lui claie. *s.f., g.-d. art.* clăiţei, *pl.* clăiţe.
clămpăi *tr.* şi *intr.* A clămpăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clămpăiesc, *imperf. 3 sg.* clămpăia; *conj. prez. 3* să clămpăiască.
clămpăneală Clămpănire. *s.f., g.-d. art.* clămpănelii, *pl.* clămpăneli.
clămpăni 1. *tr.* şi *intr.* A produce un zgomot caracteristic prin lovire, prin trântirea unui capac etc.; a clămpăi. 2. *intr.* (fig.) A vorbi vrute şi nevrute. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clămpănesc, *imperf. 3 sg.* clămpănea; *conj. prez. 3* să clămpănească.
clămpănire Acţiunea de a clămpăni; clămpăneală. *s.f., g.-d. art.* clămpănirii.
clămpănit Faptul de a clămpăni; zgomot produs prin închiderea bruscă a unei uşi, a unui capac, de papucii în mers etc.; clămpănitură. *s.n.*
clămpănitură Clămpănit. *s.f., g.-d. art.* clămpăniturii, *pl.* clămpănituri.
clămpuş v. **clempuş.**
clămpuşor v. **clempuşor.**
clăncăi *intr.* (pop., despre două obiecte) A produce un zgomot caracteristic în urma lovirii lor. *vb. IV, ind. prez. 3* clăncăie, *imperf. 3 sg.* clăncăia; *conj. prez. 3* să clăncăie.
clăncăit (pop.) Faptul de a clăncăi. *s.n.*
clănţăi *intr.* (rar) A clănţăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clănţăiesc, *imperf. 3 sg.* clănţăia; *conj. prez. 3* să clănţăiască.
clănţăneală Clănţănit. *s.f., g.-d. art.* clănţănelii, *pl.* clănţăneli.
clănţăni *intr.* 1. (despre dinţi) A-i ciocni ritmic unul de altul (de frig, de frică etc.). 2. A produce un zgomot ritmic prin lovirea unor obiecte de metal sau de sticlă. 3. (fig., peior.) A vorbi mult; a flecări. *//refl. recipr.* A se certa (uşor). [*var.* (pop.) clenţăni, clenţeni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* clănţănesc/clănţăn, *imperf. 3 sg.* clănţănea; *conj. prez. 3* să clănţănească/să clănţăne.
clănţănire Acţiunea de a clănţăni. *s.f., g.-d. art.* clănţănirii, *pl.* clănţăniri.
clănţănit Faptul de a clănţăni; clănţăneală, clănţănitură. *s.n.*
clănţănitură Clănţănit. *s.f., g.-d. art.* clănţăniturii, *pl.* clănţănituri.
clănţău Om care vorbeşte multe (şi pe un ton impulsiv). //(peior.) Avocat. *s.m., art.* clănţăul, *pl.* clănţăi, *art.* clănţăii.
clăpar Încălţăminte folosită la schi, înaltă până deasupra gleznei şi închisă în faţă cu clape. *s.m., pl.* clăpari.
clăpăi *intr.* (rar) A clămpăni. *//tr.* (fig., despre oameni) A vorbi repede şi neclar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clăpăiesc, *imperf. 3 sg.* clăpăia; *conj. prez. 3* să clăpăiască.
clăpăug,-ă 1. (despre urechile oamenilor şi ale animalelor) Mare şi aplecat în jos. 2. (fig., despre oameni) Prostănac; bleg. *adj., pl.* clăpăugi,-ge.
clăpăugi (-pă-u-) *refl.* (despre urechile oamenilor şi ale animalelor) A se lăsa în jos (din cauza mărimii); a se pleoşti. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se clăpăugeşte, *imperf. 3 sg.* se clăpăugea; *conj. prez. 3* să se clăpăugească.
clătări *tr.* (reg.) A clăti (A.1). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* clătăreşte, *imperf. 3 sg.* clătărea; *conj. prez. 3* să clătărească.
clăti A. 1. *tr.* A limpezi (vase, rufe etc.) după spălare; a clătări. 2. *refl.* A se spăla uşor pe mâini, în gură etc. B. (înv., pop.) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) clătina (3). */A nu (se) ~ un fir de păr de pe capul cuiva* = a nu (se) primejdui cu nimic viaţa cuiva. 2. *tr.* A clătina (1). 3. (tr.) A (se) zgudui, a (se) cutremura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clătesc, *imperf. 3 sg.* clătea; *conj. prez. 3* să clătească.
clătina 1. *tr., refl.* şi *intr.* A (se) mişca într-o parte şi într-alta; a (se) legăna în mers. */tr.* şi *refl. A ~ capul* (sau, intr., *din cap*) = a-şi mişca capul într-o parte şi în alta în semn de mirare, de îndoială etc. 2. *refl.* A şovăi în mers; a se împletici. //(fig.) A fi într-o situaţie critică. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) mişca, a (se) urni din loc. *vb. I, ind. prez. 3* clatină; *conj. prez. 3* să clatine.
clătinare Acţiunea de a (se) clătina; clătinat. *s.f., g.-d. art.* clătinării, *pl.* clătinări.
clătinat Clătinare. *s.n.*
clătinătură Mişcare uşoară într-o parte şi într-alta. //Deplasare şovăitoare. *s.f., g.-d. art.* clătinăturii, *pl.* clătinături.
clătire Acţiunea de a (se) clăti; clătit[1]. *s.f., g.-d. art.* clătirii, *pl.* clătiri.
clătit[1] Clătire. *s.n.*
clătit[2],-ă Limpezit cu apă. *adj., pl.* clătiţi,-te.
clătită Un fel de plăcintă subţire prăjită în grăsime, unsă cu dulceaţă, marmeladă etc. *s.f., g.-d. art.* clătitei, *pl.* clătite.
clean Peşte răpitor de apă dulce, cu corpul gros, aproape cilindric. *s.m., pl.* cleni.
clearing (cliring) (angl.)/**cliring** Sistem de plată, folosit mai ales în comerţul exterior, care constă în compensarea reciprocă a creanţelor şi a obligaţiilor. *s.n.*
clefăi 1. *tr.* şi *intr.* A mânca urât şi cu zgomot; a plescăi, a clefeti. 2. *intr.* A deschide şi a închide gura plescăind. //(fig.) A vorbi repede şi nedesluşit. 3. *intr.* A produce un zgomot caracteristic umblând prin noroi. *vb. IV, ind. prez. 3* clefăie, *imperf. 3 sg.* clefăia; *conj. prez. 3* să clefăie.
clefeti *intr.* (rar) A clefăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clefetesc, *imperf. 3 sg.* clefetea; *conj. prez. 3* să clefetească.
clei 1. Substanţă vâscoasă, asemănătoare cu gelatina, întrebuinţată la lipit. /(fam.) *A fi ~* = a) a nu şti absolut nimic, a fi ignorant; b) a fi foarte beat. 2. Suc gros care se scurge din scoarţa unor arbori. *s.n., pl.* cleiuri.
cleionaj Reţea de nuiele împletite între pari înfipţi în pământ, folosită la consolidarea unei coaste de deal, a unui taluz etc. *s.n.*
cleios,-oasă 1. Lipicios, vâscos. //(despre ouă) Fiert puţin, astfel încât gălbenuşul să rămână moale. //(fig., fam.) Care nu ştie absolut nimic (când este ascultat la şcoală, la un examen etc.). 2. (despre pământ) Argilos, clisos. *adj., pl.* cleioşi,-oase.
cleistogam,-ă (cle-is-) (bot., despre flori) Care prezintă cleistogamie. *adj., pl.* cleistogami,-e.
cleistogamie (cle-is-) (bot.) Autopolenizare. *s.f., g.-d. art.* cleistogamiei.
clematită (bot.) Clocoţel. *s.f., g.-d. art.* clematitei, *pl.* clematite.
clemă Dispozitiv cu ajutorul căruia se asamblează două sau mai multe piese sau obiecte demontabile. *s.f., g.-d. art.* clemei, *pl.* cleme.
clement,-ă Indulgent, bun. *adj., pl.* clementi,-te.
clementină Varietate de mandarină altoită cu portocală. *s.f., g.-d. art.* clementinei, *pl.* clementine.
clemenţă Iertare, îndurare, indulgenţă. *s.f., g.-d. art.* clemenţei, *pl.* clemenţe.
clempuş/clămpuş Piesă metalică în formă de cârlig, pe care se sprijină clanţa când se închide uşa. *s.n., pl.* clempuşuri/clămpuşuri.
clempuşor/clămpuşor Diminutiv al lui clempuş/clămpuş. *s.n., pl.* clempuşoare/clămpuşoare.
clenci (pop., fam.) 1. Cârlig (făcut dintr-o creangă). 2. Fiecare dintre bifurcaţiile coarnelor de cerb. 3. (fig.) Sens ascuns; tâlc. //Motiv de ceartă. *s.n., pl.* clenciuri.
clenţăni v. **clănţăni.**
clenţeni v. **clănţăni.**

clepsidră Instrument cu ajutorul căruia se măsura în trecut timpul, după cantitatea de apă sau de nisip scursă dintr-un recipient în altul. [*var.* (înv.) clepsidru *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* clepsidrei, *pl.* clepsidre.
clepsidru v. **clepsidră.**
cleptofobie (med.) Teamă patologică de a nu fi victima unui furt sau de a fura ceva. *s.f., art.* cleptofobia, *g.-d. art.* cleptofobiei, *pl.* cleptofobii, *art.* cleptofobiile.
cleptoman,-ă (Persoană) care suferă de cleptomanie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cleptomani-e.
cleptomanie Impuls patologic de a fura, fără a avea nevoie de lucrurile furate. *s.f., art.* cleptomania, *g.-d. art.* cleptomaniei.
cler Totalitatea preoţilor unei eparhii, ai unei ţări etc.; preoţime. *s.n.*
cleric Membru al clerului; preot. *s.m., pl.* clerici.
clerical,-ă Referitor la clerici, la clericalism. *adj., pl.* clericali,-e.
clericalism Curent politic propagat de cercurile bisericeşti (mai ales de cele catolice), care consideră legitimă dominaţia bisericii şi a clerului în viaţa politică, socială şi culturală a unei ţări. *s.n.*
clericist,-ă (rar) Clerical. *adj., pl.* clericişti,-ste.
clersă Lichid obţinut prin dizolvarea la cald a zahărului afânat şi folosit la fierberea maselor de zahăr rafinat. *s.f., g.-d. art.* clersei, *pl.* clerse.
cleştar[1] (poetic) Cristal. *s.n.*
cleştar[2] Unealtă de dogărie cu care se trag forţat cercurile la vasele de lemn făcute din doage. *s.n., pl.* cleştare.
cleşte 1. Unealtă metalică alcătuită din două braţe, folosită la prins, tras sau apucat obiecte. */A-i scoate cuiva vorba* (*din gură*) *cu ~le* = a insista pentru a face pe cineva să vorbească. 2. Unealtă asemănătoare cu un cleşte (1), folosită la diferite operaţii. *~ pentru cărbuni.* 3. Fiecare dintre cele două apendice anterioare, în formă de cleşte (1), ale unor crustacee (rac, crab). *s.m., pl.* cleşti.
cleştişor Diminutiv al lui cleşte. *s.m., pl.* cleştişori.
cleveit Varietate de pehblendă, de culoare neagră-brună, care degajează prin încălzire o cantitate mare de heliu. *s.n.*
clevetă (înv.) Clevetire. *s.f., g.-d. art.* clevetei, *pl.* clevete.
cleveteală (pop., fam.) Calomnie. *s.f., g.-d. art.* clevetelii, *pl.* clevetели.
cleveti *tr.* (pop., fam.) A bârfi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clevetesc, *imperf. 3 sg.* cleveteа; *conj. prez. 3* să cleveteaască.
clevetire (pop., fam.) Acţiunea de a cleveti. *s.f., g.-d. art.* clevetirii, *pl.* clevetiri.
clevetitor,-oare (Persoană) care cleveteşte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* clevetitori,-oare.
clic[1] Cuvânt care imită un zgomot scurt şi sec. *interj.*
clic[2] Apăsarea unui buton al mouse-ului. *s.n., pl.* clicuri.
clica *intr.* (inform.) A apăsa pe un buton al mouse-ului; a face un clic[2]. *vb. I, ind. prez. 3* clichează.
clică Grup de oameni asociaţi în vederea unui scop reprobabil; bandă, clan, gaşcă. *s.f., g.-d. art.* clicii, *pl.* clici.
clicăi *intr.* (fam.) A face clic[1]. *vb. IV, ind. prez. 3* clicăie, *imperf. 3 sg.* clicăia; *conj. prez. 3* să clicăie.
clichet Organ de maşină în formă de bară scurtă, articulată la un capăt, având celălalt capăt astfel profilat încât să împiedice rotirea într-un anumit sens a unei roţi dinţate. *s.m./s.n., pl.* clicheţi/clichete.
clidonograf Aparat folosit la determinarea polarităţii, amplitudinii şi formei undelor de supratensiune din instalaţiile electrice. *s.n., pl.* clidonografe.
client,-ă 1. Persoană care cumpără regulat de la un magazin sau care consumă ceva într-un local public; muşteriu. 2. Persoană care apelează la un avocat, la un medic etc., considerată în raport cu aceştia. 3. (în Antichitatea romană) Plebeu protejat de un patrician. *s.m., pl.* clienţi; *s.f., g.-d. art.* clientei, *pl.* cliente.
clientelar,-ă (cli-en-) Referitor la clienţi. */Relaţii* (sau *raporturi* etc.) *~* = relaţii stabilite între statul roman şi unele populaţii străine, acestea recunoscând autoritatea Romei în schimbul protecţiei de care se bucura din partea ei. *adj., pl.* clientelari,-e.
clientelă (cli-en-) Totalitatea clienţilor unui avocat, unui medic etc. *s.f., g.-d. art.* clientelei, *pl.* clientele.
climacteriu Perioadă care marchează sfârşitul maturităţii, caracterizată prin modificări fiziologice, psihologice şi funcţionale. *s.n.*
climat 1. Climă. 2. (fig.) Mediu social, politic etc.; ambianţă. *s.n., pl.* climate.
climateric,-ă Referitor la climă; cu climă potrivită pentru tratarea unor boli; climatic. *Regiune ~. adj., pl.* climaterici,-ce.
climatic,-ă Climateric. *adj., pl.* climatici,-ce.
climatism Totalitatea condiţiilor de igienă, terapeutice, urbanistice etc. pe care trebuie să le îndeplinească localităţile climaterice. *s.n.*
climatiza *tr.* A asigura climatizarea. *vb. I, ind. prez. 3* climatizează.
climatizare Operaţie prin care aerul dintr-o încăpere este menţinut la o anumită temperatură, umiditate etc. *s.f., g.-d. art.* climatizării, *pl.* climatizări.
climatizat,-ă Care a suferit operaţia de climatizare. *Vehicul ~. adj., pl.* climatizaţi,-te.
climatizor Aparat care permite climatizarea într-un loc închis. *s.n., pl.* climatizoare.
climatogramă Reprezentare grafică a principalelor date meteorologice pentru a anumită regiune. *s.f., g.-d. art.* climatogramei, *pl.* climatograme.
climatolog,-oagă Specialist în climatizare. *s.m., pl.* climatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* climatologei, *pl.* climatologe.
climatologic,-ă Care se referă la climatologie. *adj., pl.* climatologici,-ce.
climatologie Ştiinţă care studiază clima diferitelor regiuni ale pământului şi importanţa lor pentru viaţa organismelor vii. *s.f., art.* climatologia, *g.-d. art.* climatologiei.
climatopatologie Studiul acţiunii patogene a climatului asupra organismului. *s.f., art.* climatopatologia, *g.-d. art.* climatopatologiei.
ciimatoterapic,-ă De climatoterapie. *adj., pl.* climatoterapici,-ce.
climatoterapie Folosirea acţiunii favorabile a factorilor climatici în scop terapeutic. *s.f., art.* climatoterapia, *g.-d. art.* climatoterapiei.
climax 1. Figură de stil care constă în desfăşurarea gradată, ascendentă a ideilor, a acţiunii etc. dintr-o operă artistică. 2. Fază finală în evoluţia naturală a unei formaţiuni vegetale. 3. Punct culminant al unei acţiuni, al unui conflict. *s.n., pl.* climaxuri.
climă 1. Totalitatea fenomenelor meteorologice caracteristice ale unei zone geografice; climat. 2. Regiune considerată sub raportul climei (1) specifice. *s.f., g.-d. art.* climei, *pl.* clime.
climostat Instrument cu care se măsoară efectul termic al factorilor climatici în interiorul clădirilor. *s.n., pl.* climostate.
clin[1] Bucată de pânză sau de stofă, în formă de triunghi sau trapez, folosită ca adaos la un obiect de îmbrăcăminte. */A nu avea nici în ~, nici în mânecă* (cu cineva) =

a nu avea nimic în comun cu cineva; a nu avea nicio legătură cu cineva. *s.m., pl.* clini.
clin² Petic de pământ sau de pădure în formă de triunghi sau de fâşie îngustă. *s.n., pl.* clinuri.
clină (pop.) Suprafaţă înclinată; pantă. *s.f., g.-d. art.* clinei, *pl.* cline.
clinc v. **cling.**
clincăni *intr* (rar) A face clanc. *vb. IV, ind. prez. 3* clincăne.
clincher Produs intermediar obţinut la fabricarea cimenturilor prin încălzirea materiei prime (calcar, argilă, bauxită etc.). *s.n.*
clinchet Sunet produs de clopoţei, de ciocnirea paharelor etc. *s.n., pl.* clinchete.
clinci Încleştare reciprocă a partenerilor la meciurile de box. [*var.* clincing *s.n.*] *s.n., pl.* clinciuri.
clincing v. **clinci.**
cling/cling-cling Cuvânt care imită zgomotul produs de clopoţei, de ciocnirea a două obiecte de metal sau sticlă etc. [*var.* clinc *interj.*] *interj.*
clingherit Material fabricat dintr-un amestec de azbest şi cauciuc, din care se confecţionează garnituri rezistente la temperaturi şi la presiuni înalte. *s.n.*
clinic,-ă Specific unei clinici. *adj., pl.* clinici,-ce.
clinică 1. Unitate spitalicească în care viitorii medici îşi fac practica la patul bolnavilor. 2. Disciplină medicală bazată pe observarea directă a bolnavilor. *s.f., g.-d. art.* clinicii, *pl.* clinici.
clinician,-ă (-ci-an) Medic care lucrează într-o clinică. *s.m., pl.* clinicieni; *s.f., g.-d. art.* clinicienei, *pl.* clinicience.
clinograf Instrument care serveşte la măsurarea înclinării pe verticală sau orizontală a unui teren. *s.n., pl.* clinografe.
clinometru Instrument care serveşte la măsurarea unghiurilor în plan vertical faţă de orizont, a unghiurilor zenitale faţă de verticala unui loc, a unghiului format de un strat geologic de pe suprafaţa pământului cu un plan orizontal etc. *s.n., art.* clinometrul, *pl.* clinometre.
clinoterapic,-ă De clinoterapie. *adj., pl.* clinoterapici,-ce.
clinoterapie (med.) Tratament în care se recomandă repausul la pat. *s.f., art.* clinoterapia, *g.-d. art.* clinoterapiei.
clint (rar) Clintire; mişcare. *s.n., pl.* clinturi.
clinti 1. *tr.* şi *refl.* I. A (se) mişca puţin din loc. 2. *tr.* (fig.) A determina pe cineva să se abată de la convingerile sale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clintesc, *imperf. 3 sg.* clintea; *conj. prez. 3* să clintească.
clip Scurt film video care însoţeşte o melodie. //Film publicitar dat la televiziune. *s.n., pl.* clipuri.
clipă Interval de timp foarte scurt; clipită. */Într-o ~ =* numaidecât. *Din ~ în ~* sau *dintr-o ~ în alta =* dintr-un moment într-altul; îndată. *O ~!* exclamaţie prin care se cere cuiva să aştepte, să se oprească puţin. *s.f., g.-d. art.* clipei, *pl.* clipe.
clipeală Clipire. */Într-o ~ (de ochi)* = imediat. *În aceeaşi ~ =* chiar în acel moment. *s.f., g.-d. art.* clipelii, *pl.* clipeli.
cliper 1. Navă de comerţ cu pânze având o viteză foarte mare. 2. Avion de cursă lungă folosit la transportul rapid al oamenilor şi al materialelor. 3. Semnalizator clipitor montat la bordul unui automobil. *s.n., pl.* clipere.
clipi *intr.* 1. A apropia şi a îndepărta ritmic pleoapele una de alta. */Cât ai ~ (din ochi)* = numaidecât. 2. (de obicei despre surse de lumină) A licări, a sclipi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clipesc, *imperf. 3 sg.* clipea; *conj. prez. 3* să clipească.
cliping (hochei) Aruncare pe gheaţă a unui jucător în faţa celui care conduce atacul pentru a-l împiedica să menţină pucul. *s.n.*
clipire Acţiunea de a clipi. *s.f., g.-d. art.* clipirii, *pl.* clipiri.
clipiş (rar) Într-o clipă; repede. *adv.*
clipit Faptul de a clipi. *s.n.*
clipită Clipă. */Într-o ~ =* imediat. *s.f., g.-d. art.* clipitei, *pl.* clipite.
clipoceală¹ Faptul de a clipoci¹; zgomot făcut de o apă curgătoare; susur. *s.f., g.-d. art.* clipocelii, *pl.* clipoceli.
clipoceală² (reg.) Faptul de a clipoci²; moţăială, piroteală. *s.f., g.-d. art.* clipocelii, *pl.* clipoceli.
clipoci¹ *intr.* (despre ape curgătoare) A scoate un zgomot uşor; a susura. [*var.* (reg.) clipoti *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* clipoceşte, *imperf. 3 sg.* clipocea; *conj. prez. 3* să clipocească.
clipoci² *intr.* (reg., despre oameni) A clipi des pentru a îndepărta somnul; (p. ext.) a moţăi de somn. //A clipi (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clipocesc, *imperf. 3 sg.* clipocea; *conj. prez. 3* să clipocească.
clipocire¹ Clipoceală¹. *s.f., g.-d. art.* clipocirii, *pl.* clipociri.
clipocire² (reg.) Clipoceală². *s.f., g.-d. art.* clipocirii, *pl.* clipociri.
clipocit Susur, murmur al apei. [*var.* (reg.) clipotit *s.n.*] *s.n.*
clipoti v. **clipoci¹.**
clipotit v. **clipocit.**
clips 1. Obiect de podoabă care se prinde de ureche cu ajutorul unui arc. 2. Piesă formată din două elemente care se asamblează şi se desfac uşor. *s.n., pl.* clipsuri.
cliring v. **clearing.**
clironom,-oamă (înv.) Moştenitor (al unui drept, al unui bun). *s.m., pl.* clironomi; *s.f., g.-d. art.* clironoamei, *pl.* clironoame.
clironomie (înv.) Drept de moştenire (a unui bun). *s.f., art.* clironomia, *g.-d. art.* clironomiei, *pl.* clironomii, *art.* clironomiile.
clironomisi *tr.* (înv.) A moşteni (un drept, un bun). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clironomisesc, *imperf. 3 sg.* clironomisea; *conj. prez. 3* să clironomisească.
clisă 1. Pământ argilos îmbibat cu apă; argilă. 2. (reg.) Pâine nedospită bine. 3. (reg.) Slănină. *s.f., g.-d. art.* clisei, *pl.* clise.
clismă Introducere a unui lichid pe cale rectală pentru eliminarea forţată a materiilor fecale. *s.f., g.-d. art.* clismei, *pl.* clisme.
clisos,-oasă Lipicios, cleios; (p. gener.) argilos. *adj., pl.* clisoşi,-oase.
clistir (pop.) 1. Irigator. 2. Clismă. *s.n., pl.* clistire.
clistron Tub electronic, folosit ca amplificator şi generator de unde de foarte înaltă frecvenţă. *s.n., pl.* clistroane.
clişa *intr.* (rar) A face un clişeu (1) în vederea reproducerii lui tipografice. *vb. I, ind. prez. 3* clişează; *1 pl.* clişăm; *conj. prez. 3* să clişeze; *ger.* clişând.
clişaj Clişare. *s.n., pl.* clişaje.
clişare Faptul de a clişa; clişaj. *s.f., g.-d. art.* clişării, *pl.* clişări.
clişeiza (-şe-i-) *tr.* şi *refl.* A (se) transforma în şablon. *vb. I, ind. prez. 3* clişeizează.
clişeizare (-şe-i-) Şablonizare. *s.f., g.-d. art.* clişeizării, *pl.* clişeizări.
clişeu 1. Imagine fotografică negativă; (p. ext.) placă sau film fotografic developat. 2. (tipogr.) Planşă pe care s-a imprimat o imagine pentru a fi reprodusă. 3. (fig.) Formulă stilistică banalizată; şablon. *s.n., art.* clişeul, *pl.* clişee.
clitoris Mic organ anatomic, situat în vulvă, lângă canalul urinar. *s.n., pl.* clitorisuri.
cliva *intr.* (despre minerale, roci, sau cristale) A se desface în plăci sau în lame cu suprafeţe plane, sub influenţa factorilor externi. *vb. I, ind. prez. 3* clivează.

clivaj 1. Clivare; proprietate a unor minerale şi roci de a se desface în foi cu suprafeţele plane. 2. (fig.) Separare, fisură. *s.n., pl.* clivaje.
clivare Acţiunea de a cliva; clivaj. *s.f., g.-d. art.* clivării, *pl.* clivări.
cloacal,-ă (zool.) De cloacă. *adj., pl.* cloacali,-e.
cloacă 1. Canal subteran în care se adună murdăriile dintr-un oraş. 2. (şi fig.) Loc infect. //(fig.) Partea decăzută a unei societăţi. 3. Cavitate a corpului batracienilor, reptilelor şi păsărilor. *s.f., g.-d. art.* cloacei, *pl.* cloace.
cloambă (reg.) Creangă, ramură. *s.f., g.-d. art.* cloambei, *pl.* cloambe.
cloanţă 1. (pop.) Babă urâtă şi rea. 2. (fam., peior.) Gură. *s.f., g.-d. art.* cloanţei, *pl.* cloanţe.
cloasmă (clo-as-) (med.) Apariţia unor pete galbene-maronii pe faţă (în timpul sarcinii, în hepatită). *s.f., g.-d. art.* cloasmei.
cloazon (cloa-) Perete subţire care desparte încăperile unei construcţii. *s.n., pl.* cloazoane.
clocaj Deformaţie a unei table supuse unei compresiuni în planul ei. *s.n.*
cloceală Acţiunea de a (se) cloci. *s.f., g.-d. art.* clocelii, *pl.* cloceli.
cloci 1. *tr.* şi *intr.* (despre păsări) A şedea pe ouă pentru a scoate pui. /(tr.) *A ~ o boală* = a fi pe cale de a se îmbolnăvi. 2. *tr.* (fig.) A plănui, a urzi (ceva). 3. *intr.* (fig.) A lenevi, a trândăvi. 4. *refl.* (despre alimente, lichide) A căpăta un miros urât; (p. ext.) a se altera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clocesc, *imperf. 3 sg.* cloceă; *conj. prez. 3* să clocească.
clocire Clocit[1]. *s.f., g.-d. art.* clocirii.
clocit[1] Faptul de (se) a cloci; clocire. *s.n.*
clocit[2]**,-ă** (despre alimente, lichide) Cu miros urât şi un gust prost; stătut. *adj., pl.* clociţi,-te.
clocitoare[1] (Pasăre) care clocește. *adj., s.f., pl.* clocitoare.
clocitoare[2] Instalaţie pentru clocitul artificial al ouălor; incubator. *s.f., g.-d. art.* clocitorii, *pl.* clocitori.
clocot 1. Mişcare zgomotoasă a unui lichid care fierbe. 2. (p. gener.) Mişcare zgomotoasă a mării, a unui râu etc. 3. (fig.) Zbucium, frământare. [*var.* (pop.) *colcot s.n.*] *s.n., pl.* clocote.
clocoti *intr.* 1. (despre lichide) A fierbe în clocot. 2. (despre ape, râuri) A se agita cu putere, zgomotos. 3. (fig., despre pasiuni) A fi gata să se dezlănţuie. 4. (fig.) A răsuna puternic; a vui. [*var.* (înv.) colcoti *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clocotesc, *imperf. 3 sg.* clocotea; *conj. prez. 3* să clocotească.
clocotici Nume dat unor specii de plante cu frunzele dinţate şi cu flori mici, de obicei galbene. *s.m., pl.* clocotici.
clocotire Acţiunea de a clocoti. *s.f., g.-d. art.* clocotirii, *pl.* clocotiri.
clocotiş[1] Arbust înalt cu numeroase ramificaţii, cu frunze compuse, cu flori albe, având un scop decorativ. *s.m., pl.* clocotişi.
clocotiş[2] (rar) Clocot (1). //Val de apă. *s.n., pl.* clocotişuri.
clocotitor,-oare 1. (despre lichide) Care clocotește. 2. (fig., despre pasiuni) Aprins, gata să se dezlănţuie. 3. (fig.) Răsunător, zgomotos. *adj., pl.* clocotitori,-oare.
clocoţel Plantă erbacee perenă cu frunzele simple şi cu florile mari, albastre; clematită. *s.m., pl.* clocoţei, *art.* clocoţeii.
cloisonné (cloazoné) (fr.) 1. Tehnică în arta emailului care constă în împărţirea suprafeţei suportului metalic în mici compartimente şi umplerea acestora cu smalţ de diferite culori, în funcţie de motivul ales. 2. Obiect lucrat astfel. *s.n., art.* cloisonné-ul, *pl.* (2) cloisonné-uri.
clon (biol.) Totalitatea indivizilor identici proveniţi dintr-un singur individ, pe cale asexuată. *s.n.*
clona *tr.* (biol.) A reproduce indivizi identici din punct de vedere genetic, dintr-o singură celulă a donatorului. *vb. I, ind. prez. 3* clonează.
clonaj Clonare. *s.n., pl.* clonaje.
clonare Acţiunea de a clona. *s.f., g.-d. art.* clonării, *pl.* clonări.
clonă Individ obţinut prin clonare. *s.f., g.-d. art.* clonei, *pl.* clone.
clonc Instrument de pescuit, cu ajutorul căruia se produc zgomote în apă pentru a goni peştii spre plase sau cârlige. *s.n., pl.* cloncuri.
clonc(-clonc)/clonca(-clonca) (pop.) Cuvânt care imită strigătul cloştii, ciorii, corbului etc. *interj.*
cloncan 1. (înv., reg.) Nume dat mai multor păsări (corbi, ulii, vulturi) care scot strigăte specifice. 2. Epitet depreciativ dat în trecut unor oameni de vază, unor funcţionari superiori, unor fruntaşi politici. *s.m., pl.* cloncani.
cloncăi *intr.* (pop.) A cloncăni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* cloncăieşte/cloncăie, *imperf. 3 sg.* cloncăia; *conj. prez. 3* să cloncăiască/să cloncăie.
cloncăni *intr.* (pop., despre unele păsări, mai ales despre cloşti) A scoate zgomote specifice speciei; a cloncăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* cloncăne/cloncănește, *imperf. 3 sg.* cloncănea; *conj. prez. 3* să cloncăne/să cloncănească.
cloncănire Acţiunea de a cloncăni. *s.f., g.-d. art.* cloncănirii, *pl.* cloncănîri.
cloncănit Faptul de a cloncăni. *s.n.*
clondir Vas de sticlă cu gâtul scurt şi strâmt, în care se păstrează băuturi. *s.n., pl.* clondire.
clondiraş Diminutiv de la clondir. *s.n., pl.* clondiraşe.
cloanţ (pop., fam.) Cioc; plisc. *s.n., pl.* cloanţuri.
cloanţos,-oasă (pop., fam.) 1. (despre păsări) Care are pliscul mare. 2. (fig., despre oameni) Certăreţ. *adj., pl.* cloanţoşi,-oase.
clonus Serie de convulsii care denotă existenţa unei leziuni a centrilor motori nervoşi. *s.n.*
clop (reg.) Pălărie. *s.n., pl.* clopuri.
clopot 1. Obiect metalic în formă de pară, prevăzut cu o limbă mobilă care, lovindu-se de pereţi, scoate sunete caracteristice. /(Sunet de clopot. /(fam.) *A trage ~ele* = a) a curta o femeie; b) a divulga un secret. 2. Cutie în formă de clopot (1), cu diferite întrebuinţări în industrie, construcţii etc. /~ *scufundător* = cameră specială care permite executarea de lucrări sub apă. //Capac de sticlă de forma unui clopot (1) cu care se acoperă alimente sau obiecte pentru a le feri de praf. *s.n., pl.* clopote.
clopotar 1. Persoană care trage clopotele la biserică. 2. Persoană specializată în fabricarea clopotelor. *s.m., pl.* clopotari.
clopotniţă Turn de biserică sau construcţie în care sunt instalate clopotele. *s.f., g.-d. art.* clopotniţei, *pl.* clopotniţe.
clopoţel 1. Clopot mic. 2. (la pl.) Nume dat unor plante erbacee cu flori în formă de clopot. *s.m., pl.* clopoţei, *art.* clopoţeii.
clopoţi *intr.* (rar) A trage clopotul (1). //A suna din clopoţel (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* clopoţesc, *imperf. 3 sg.* clopoţea; *conj. prez. 3* să clopoţească.
clor Gaz galben-verzui, cu miros înţepător, toxic, folosit ca decolorant şi dezinfectant. *s.n.*; *simb.* Cl.
cloral Substanţă chimică lichidă, uleioasă, iritantă, folosită în farmacie ca antiseptic sau calmant. *s.n.*
cloramfenicol Antibiotic puternic folosit în tratamentul infecţiilor; clorocid. *s.n.*
cloramină Compus organic cu puternice proprietăţi oxidante şi antiseptice. *s.f., g.-d. art.* cloraminei.
clorat Sare a acidului cloric, cu proprietăţi oxidante şi explozive. *s.m., pl.* cloraţi.

cloretan Clorură de etil. *s.m.*
cloretonă Alcool utilizat ca anestezic local. *s.f., g.-d. art.* cloretonei.
clorhidrat Sare care conține în moleculă acid clorhidric asociat sau combinat. *s.m., pl.* clorhidrați.
clorhidric (în sintagma) *Acid ~* = acid cu miros înțepător, cu numeroase întrebuințări în industria chimică. *adj.*
clorhidrină Compus organic care conține în moleculă atomi de clor și grupuri alcoolice. *s.f., g.-d. art.* clorhidrinei, *pl.* clorhidrine.
cloric (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al clorului folosit ca oxidant. *adj.*
clorinare (med.) Clorizare. *s.f., g.-d. art.* clorinării, *pl.* clorinări.
clorit Alumosilicat de magneziu și fier, de culoare verde. *s.m., pl.* cloriți.
clorităos,-oasă (despre roci) Cu clorit. *adj., pl.* clorităoși,-oase.
cloriza *tr.* A steriliza (apa) cu clor. *vb. I, ind. prez. 3* clorizează.
clorizare Dezinfectare a apei prin tratare cu clor sau cu substanțe care pot elibera clor. *s.f., g.-d. art.* clorizării.
clormetan (chim.) Gaz incolor, inflamabil, folosit ca agent frigorific, anestezic local etc. *s.n.*
cloroanemie (-ro-a-) Anemie care prezintă caracteristicile clorozei. *s.f., art.* cloroanemia, *g.-d. art.* cloroanemiei.
clorofiocee (la pl.) Clasă de alge verzi, de obicei acvatice, care conțin clorofilă; (la sg.) algă din această clasă. *s.f., art.* cloroficeea, *g.-d. art.* cloroficeei, *pl.* cloroficee.
clorofilă (la plante) Pigment de culoare verde, cu rol în fotosinteză. *s.f., g.-d. art.* clorofilei.
clorofilian,-ă (-li-an) Referitor la clorofilă. */Asimilație ~* = fotosinteză. *adj., pl.* clorofilieni,-e.
cloroform Lichid incolor, cu miros caracteristic, întrebuințat ca narcotic, anestezic etc. *s.n.*
cloroformism (med.) Intoxicație cu cloroform. *s.n.*
cloroformiza *tr.* A anestezia cu ajutorul cloroformului. *vb. I, ind. prez. 3* cloroformizează.
cloroformizare Acțiunea de a cloroformiza. *s.f., g.-d. art.* cloroformizării, *pl.* cloroformizări.
cloroleucită (-leu-) Corpuscul care conține clorofilă, din protoplasma celulei vegetale. *s.f., g.-d. art.* cloroleucitei, *pl.* cloroleucite.
clorometru Aparat pentru determinarea cantității de clor dizolvate într-un lichid. *s.n, art.* clorometrul, *pl.* clorometre.
cloromicetină (farm) Cloramfenicol. *s.f., g.-d. art.* cloromicetinei.
cloropenie (med.) Hipocloremie. *s.f., art.* cloropenia, *g.-d. art.* cloropeniei.
cloropicrină 1. Substanță sufocantă folosită în luptă. 2. Lichid toxic folosit la deratizare. *s.f., g.-d. art.* cloropicrinei.
cloroplast (biol.) Corpuscul care conține clorofilă și se găsește în citoplasmă, având rol în fotosinteză. *s.n., pl.* cloroplaste.
cloropren Lichid incolor folosit ca materie primă pentru cauciucul sintetic. *s.n.*
clorosodic,-ă Cu clor și sodiu; obținut pe baza tratării chimice a sării. *adj., pl.* clorosodici,-ce.
clorotic,-ă (Om) bolnav de cloroză; (om) palid, firav. *adj., s.m.* și *f., pl.* clorotici,-ce.
cloroză 1. Formă de anemie caracterizată prin coloratia galbenă-verzuie a pielii. 2. Boală a plantelor care se manifestă prin decolorarea frunzelor. *s.f., g.-d. art.* clorozei, *pl.* cloroze.
clorura *tr.* A efectua o clorurare. *vb. I, ind. prez. 3* clorurează.
clorurare Reacție chimică prin care se introduc atomi de clor în moleculele unui compus organic. *s.f., g.-d. art.* clorurării.
clorurație (-ți-e) Clorurare. *s.f., art.* cloruratia, *g.-d. art.* cloruratiei, *pl.* cloruratii, *art.* cloruratiile.
clorură Sare a acidului clorhidric. */~ de sodiu* = sare de bucătărie. */~ de var* = soluție întrebuințată ca decolorant și dezinfectant. *s.f., g.-d. art.* clorurii, *pl.* cloruri.
clorurie (fiziol.) Prezență a clorului în urină. *s.f., art.* cloruria, *g.-d. art.* clorurieі, *pl.* clorurii.
closet Instalație igienică pentru satisfacerea nevoilor fiziologice de evacuare a urinei și a substanțelor fecale; latrină privată, budă. *s.n., pl.* closete.
cloș[1] (despre croială) Care are formă de clopot. *adj. invar.*
cloș[2] Croială largă, în formă de clopot, cu falduri ori evazată. *s.n., pl.* cloșuri.
cloșat,-ă (despre fuste) Cloș. *adj., pl.* cloșați,-te.
Cloșca-cu-Pui Numele unei constelații din emisfera boreală; pleiadele. *s.prop.f., g.-d. art.* Cloștii-cu-Pui.
cloșcă Găină sau altă pasăre care clocește sau care își îngrijește puii. */A sta* (sau *a ședea*) *~* = a sta nemișcat sau inactiv. *Fură ~a de pe ouă* sau *fură ouăle de sub ~*, se spune despre un hoț foarte abil. *s.f., g.-d. art.* cloștii, *pl.* cloști.
cloț Spărtură dintr-o cărămidă (la demolări). *s.n., pl.* cloțuri.
cloțan (înv.) (Vârf de) stâncă. *s.n., pl.* cloțane.
clou (*pron.* clu) (fr.) Punct de atracție, sau de interes al unui spectacol, al unei acțiuni etc. *s.n., art.* clou-ul, *pl.* clou-uri.
clovn/claun Artist comic de circ; măscărici, saltimbanc, paiață. *s.m., pl.* clovni/claуni.
clovnerie Glume, gesturi (ca) de clovn. *s.f., art.* clovneria, *g.-d. art.* clovneriei, *pl.* clovnerii, *art.* clovneriile.
clovnesc,-ească De clovn. *adj., pl.* clovnești.
club Asociație care pune la dispoziția membrilor săi mijloace pentru desfășurarea unei activități culturale, sportive etc., în timpul liber. *s.n., pl.* cluburi.
clubmen (rar) Membru al unui club. *s.m., pl.* clubmeni.
clucer (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Dregător care se ocupa cu aprovizionarea curții domnești. *s.m., pl.* clucери.
clucereasă (înv.) Soția clucerului. *s.f., g.-d. art.* clucерesei, *pl.* clucерese.
clujean,-ă (Locuitor) din municipiul Cluj-Napoca sau județul Cluj. *adj., s.m., pl.* clujeni,-e.
clujeancă Locuitoare din municipiul Cluj-Napoca sau județul Cluj. *s.f., g.-d. art.* clujencei, *pl.* clujence.
clupa *tr.* A măsura diametrele arborilor cu clupa (1). *vb. I, ind. prez. 3* clupează.
clupare Acțiunea de a clupa; clupaj. *s.f., g.-d. art.* clupării, *pl.* clupări.
clupaj Clupare. *s.n., pl.* clupaje.
clupă 1. Instrument pentru măsurarea diametrului arborilor; compas forestier. 2. Unealtă pentru tăierea manuală a filetului la țevi și la bare. *s.f., g.-d. art.* clupei, *pl.* clupe.
cneaghină (înv.) Soție sau fiică de cneaz sau de țar. *s.f., g.-d. art.* cneaghinei, *pl.* cneaghine.
cneaz Conducător al unui cnezat. //Prinț rus. *s.m., pl.* cneji.
cnezat (în Evul Mediu) Formă de organizare politică de tip statal (la români și la slavi), bazată pe autoritatea unui cneaz; teritoriu stăpânit de un cneaz. *s.n., pl.* cnezate.
cnocaut v. **knockout.**
cnut Bici cu mai multe sfârcuri prevăzute la vârf cu alice de plumb. *s.n., pl.* cnuturi.
co- v. **con-.**

coabita (co-a-) *intr.* (jur.) A locui împreună (în aceeaşi casă) cu cineva; a convieţui. *vb. I, ind. prez. 3* coabitează.
coabitant,-ă (co-a-) (jur.) (Persoană) care locuieşte împreună cu alţii în aceeaşi casă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* coabitanţi,-te.
coabitare (co-a-) (jur.) Faptul de a coabita. *s.f., g.-d. art.* coabitării, *pl.* coabitări.
coabitaţie (co-a-, -ţi-e) (jur.) Coabitare. *s.f., art.* coabitaţia, *g.-d. art.* coabitaţiei.
coacăz Arbust cu flori galben-verzui, cultivat pentru fructele sale comestibile. *s.m., pl.* coacăzi.
coacăză Fructul comestibil al coacăzului, în formă de bobiţe roşii, cu gust acrişor. *s.f., g.-d. art.* coacăzei, *pl.* coacăze.
coace 1. *tr.* A supune un aliment la acţiunea căldurii, la cuptor, pentru a-l face bun de mâncat. 2. *refl.* (despre fructe, seminţe, plante) A ajunge la maturitate. //*tr.* (despre soare, căldură) A face ca plantele, fructele etc. să ajungă la maturitate. //(fig., despre oameni) A se maturiza. 3. *refl.* (fig., despre fiinţe) A se înăbuşi de căldură. 4. *tr.* (fig.) A pune ceva la cale; a urzi. */A i-o ~* = a-i întinde (cuiva) o cursă. 5. *intr.* (despre bube şi răni) A face puroi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* coc, *1 pl.* coacem, *imperf. 3 sg.* cocea; *perf. s. 1 sg.* copsei, *1 pl.* coapserăm; *conj. prez. 3* să coacă; *imper. 2 sg.* coace; *ger.* cocând; *part.* copt.
coacere Acţiunea de a (se) coace. *s.f., g.-d. art.* coacerii.
coacervaţie (co-a-, -ţi-e) (chim.) Stare instabilă a unei soluţii coloidale, între starea de dizolvare şi cea de precipitare. *s.f., g.-d. art.* coacervaţia, *g.-d. art.* coacervaţiei.
coachizitor,-oare (co-a-) Persoană care achiziţionează ceva împreună cu o altă persoană. *s.m., pl.* coachizitori; *s.f., g.-d. art.* coachizitoarei, *pl.* coachizitoare.
coachiziţie (co-a-, -ţi-e-) Achiziţie comună făcută de mai multe persoane. *s.f., art.* coachiziţia, *g.-d. art.* coachiziţiei, *pl.* coachiziţii, *art.* coachiziţiile.
coacţionar,-ă (co-ac-, -ţi-o-) Persoană care posedă acţiuni împreună cu altele. *s.m., pl.* coacţionari; *s.f., g.-d. art.* coacţionarei, *pl.* coacţionare.
coacuzat,-ă (co-a-) Persoană care este acuzată împreună cu altele. *s.m., pl.* coacuzaţi; *s.f., g.-d. art.* coacuzatei, *pl.* coacuzate.
coada-calului 1. Plantă erbacee care are două tipuri de tulpină: una fertilă, alta sterilă; barba-ursului. 2. Plantă erbacee acvatică cu frunze liniare şi flori mici, verzui. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-calului.
coada-cocoşului Plantă erbacee cu flori albe, întrebuinţată în medicina populară. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-cocoşului.
coada-mâţei Plantă erbacee cu flori mici, de culoare roz. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-mâţei.
coada-mâţei-de-baltă Specie de muşchi de culoare albă-gălbuie, care creşte prin locuri umede şi contribuie la formarea turbei. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-mâţei-de-baltă.
coada-mielului Plantă erbacee cu flori de culoare violetă. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-mielului.
coada-racului Plantă erbacee cu flori mari, galbene. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-racului.
coada-rândunicii Numele a doi fluturi mari, frumos coloraţi, care au o prelungire în partea posterioară a aripilor. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-rândunicii.
coada-şoricelului Plantă medicinală erbacee, cu frunze penate şi flori albe sau trandafirii. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-şoricelului.
coada-vacii Plantă erbacee ţepoasă, înaltă, cu frunze lanceolate şi cu flori albe. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-vacii.
coada-vulpii Plantă erbacee cu frunze lucioase pe partea inferioară şi cu flori verzi dispuse în formă de spic. *s.f. art., g.-d. art.* cozii-vulpii.
coada-zmeului Plantă veninoasă, cu tulpina târâtoare şi cu fructele sub forma unor bobiţe roşii, care creşte prin mlaştini. *s.f., g.-d. art.* cozii-zmeului.
coadă 1. Apendice terminal al părţii din spate a corpului vertebratelor; smoc de păr sau de pene care acoperă acest apendice; partea posterioară a unor animale (peşte, rac etc.). */A da din ~* = (fam., despre oameni) a se bucura; a se linguşi pe lângă cineva. *A-şi vârî* (sau *băga*) *~a* (în ceva) = a se amesteca în chestiuni care nu-l privesc. *Şi-a vârât* (*băgat*) *dracul ~a* (în ceva), se spune când într-o situaţie se ivesc probleme neaşteptate. *A călca* (pe cineva) *pe ~* = a supăra (pe cineva). *A pune ~a pe* (sau *la*) *spinare* = a pleca pe furiş. *Cu ~a între picioare* = (despre oameni) umilit, ruşinat. (pop.) *A-şi face ~a colac* = a se sustrage de la ceva. *A trage mâţa* (sau *pe dracul*) *de ~* = a face cu greu faţă nevoilor minime de trai. /(fam.) *A prinde prepeliţa* (sau *purceaua*) *de ~* = a se îmbăta. 2. Păr (de pe capul femeilor) lung şi împletit; cosiţă. 3. Parte care leagă fructul, frunza sau floarea de tulpină sau de creangă. 4. Partea dinapoi, mai lungă, a unor obiecte de îmbrăcăminte (mai ales femeiască); trenă. */A se ţine de ~a cuiva* sau *a se ţine* (sau *a umbla*) *~ după cineva* = a se ţine cu insistenţă de cineva. 5. Mâner al unor obiecte sau instrumente. */A lua* (sau *a apuca* ceva) *de ~* = a se apuca de treabă. *~ de topor* = persoană care serveşte ca unealtă în mâinile duşmanului. 6. Partea terminală a unui lucru, a unui fenomen; sfârşit. //Prelungire luminoasă a cometelor. */La* (sau *în*) *~* = printre ultimii (într-o întrecere). *De la ~* = de la sfârşit la început. *A nu avea nici cap nici ~* = a fi fără înţeles, confuz. *~a ochiului* = unghiul extern al ochiului. //Partea unde se îngustează un lac, un iaz etc. 7. Şir de oameni care îşi aşteaptă rândul la ceva. */A face ~* = a sta într-un şir de oameni aşteptând să-i vină rândul la ceva. *s.f., g.-d. art.* cozii, *pl.* cozi.
coafa *tr.* şi *refl.* A(-şi) aranja, a(-şi) ondula părul (la coafor). *vb. I, ind. prez. 3* coafează.
coafare Acţiunea de a (se) coafa. *s.f., g.-d. art.* coafării.
coafat Faptul de a (se) coafa. *s.n.*
coafă 1. Ţesătură uşoară purtată odinioară de femei. //Scufie purtată de călugăriţe. 2. Acoperitoare care protejează unele mecanisme sau ogiva unor proiectile. *s.f., g.-d. art.* coafei, *pl.* coafe.
coafeză Femeie care are meseria de a coafa. *s.f., g.-d. art.* coafezei, *pl.* coafeze.
coafor[1] Bărbat care are meseria de a coafa. *s.m., pl.* coafori.
coafor[2] Atelier în care se coafează. *s.n.*
coafură Fel în care este aranjat sau ondulat părul (mai ales la femei). *s.f., g.-d. art.* coafurii, *pl.* coafuri.
coagul (co-a-) Substanţă coloidală închegată; cheag. *s.m., pl.* coaguli.
coagula (co-a-) *refl.* (despre lichide) A se închega. //*tr.* A face să se închege. *vb. I, ind. prez. 3* coagulează.
coagulabil,-ă (co-a-) Care se poate coagula. *adj., pl.* coagulabili,-e.
coagulant,-ă (co-a-) (Substanţă) care are proprietatea de a coagula. *adj., s.m., pl.* coagulanţi,-te.
coagulare (co-a-) Acţiunea de a coagula. *s.f., g.-d. art.* coagulării, *pl.* coagulări.
coagulogramă (co-a-) (med.) Test care pemite diagnosticarea unei coagulopatii. *s.f., g.-d. art.* coagulogramei, *pl.* coagulograme.
coagulopatie (co-a-) (med.) Denumire generică pentru afecţiunile datorate tulburărilor de coagulare a sângelui. *s.f., art.* coagulopatia, *g.-d. art.* coagulopatiei, *pl.* coagulopatii, *art.* coagulopatiile.
coajă 1. Ţesut extern al rădăcinilor, tulpinii sau ramurilor unor plante; scoarţă. 2. Înveliş exterior al fructelor, al seminţelor etc. 3. Înveliş calcaros al oului. 4. Partea

exterioară, mai tare, a unor alimente coapte, fripte etc. 5. Strat superficial al unei răni care se cicatrizează. 6. Stratul exterior al globului pământesc. 7. Strat superficial care acoperă un obiect, o piesă metalică etc. *s.f., art.* coaja, *g.-d. art.* cojii, *pl.* coji.

coală 1. Foaie dreptunghiulară de hârtie albă, de celofan etc. //(şi în sintagma ~ *de tipar*) Unitate de măsură pentru volumul unei cărţi, unui articol etc., egală cu 16 pagini tipărite. //(şi în sintagma ~ *editorială*) Unitate de măsură pentru volumul unei cărţi, al unui articol, egală, de obicei, cu 20 de pagini dactilografiate. ~ *de autor* = coală editorială egală cu 40.000 de semne tipografice sau 3000 cm² de desen. 2. Totalitatea mărcilor sau timbrelor tipărite pe aceeaşi foaie şi nedesprinse unele de altele. *s.f., g.-d. art.* colii, *pl.* coli.

coalescent,-ă (co-a-) (chim.) Care prezintă coalescenţă. *adj., pl.* coalescenţi,-te.

coalescenţă (co-a-) (chim.) Contopirea picăturilor dintr-o emulsie sau a granulelor dintr-o suspensie în picături sau particule mai mari. *s.f., g.-d. art.* coales-cenţei.

coaliţie (co-a-,-ţi-e) Alianţă între două sau mai multe state, grupări politice sau partide în vederea unor acţiuni comune. /*Guvern de* ~ = guvern din a cărui componenţă fac parte membrii mai multor partide. *s.f., art.* coaliţia, *g.-d. art.* coaliţiei, *pl.* coaliţii, *art.* coaliţiile.

coaliza (co-a-) *refl. recipr.* A forma o coaliţie. *vb. I, ind. prez. 3* se coalizează.

coalizare (co-a-) Acţiunea de a se coaliza. *s.f., g.-d. art.* coalizării, *pl.* coalizări.

coamă 1. Păr lung şi stufos care creşte pe gâtul sau de-a lungul spinării unor animale. //Păr lăsat să crească foarte lung pe capul unei persoane, mai ales al unui bărbat. //(fig.) Frunziş din vârful coroanei arborilor. 2. Culme prelungită a unui deal sau a unui munte. 3. Partea superioară, orizontală a unui zid; linia de întâlnire a doi versanţi de acoperiş. *s.f., g.-d. art.* coamei, *pl.* coame.

coană (+ s. prop.) (înv., fam.) Cucoană. *s.f., g.-d. art.* coanei.

coană-mare Termen de politeţe dat unei femei în vârstă. *s.f., art.* coana-mare, *g.-d. art.* coanei-mari.

coapsă 1. (la oameni) Parte a piciorului cuprinsă între şold şi genunchi. 2. (la animale) Partea superioară a membrelor posterioare, cuprinsă între crupă şi gambă. *s.f., g.-d. art.* coapsei, *pl.* coapse.

coaptaţie (co-ap-, -ţi-e) 1. (biol.) Stare de interacţiune a organelor unui corp viu. 2. (med.) Manevră chirurgicală sau ortopedică de a pune la loc fragmentele oaselor fracturate sau luxate. *s.f., art.* coaptaţia, *g.-d. art.* coaptaţiei, *pl.* coaptaţii.

coarbă Unealtă de găurit, formată dintr-o tijă cotită de metal cu care se acţionează burghiul. *s.f., g.-d. art.* coarbei, *pl.* coarbe.

coardă 1. Fir elastic pus la anumite instrumente muzicale, care, prin vibrare, produce sunete; strună. /(fam.) *A atinge* (pe cineva) *la ~a sensibilă* (sau *simţitoare*) = a se adresa cuiva accentuând latura sensibilă a acestuia; a măguli pe cineva. *A întinde ~a prea tare* = a depăşi limitele îngăduite într-o situaţie. 2. (la pl.) Grup de instrumente muzicale cu strune. /~*le vocale* = formaţii ligamentoase simetrice, situate în laringe, care, prin vibrare, produc sunete. 3. (mat.) Segment de dreaptă care uneşte două puncte ale unei curbe sau extremităţile unui arc de cerc. 4. Sfoară care leagă braţele fierăstrăului. 5. Frânghie folosită în gimnastica artistică, la jocurile de copii etc.; frânghie folosită de alpinişti în ascensiuni. 6. (la pl.) Cele trei rânduri de frânghii care înconjoară ringul de box. 7. Ramură a butucului viţei-de-vie. 8. (pop.) Grindă groasă care susţine tavanul casei. 9. (pop.) Ligament, tendon. 10. Vâscozitate caracteristică marmeladei sau jeleului. *s.f., g.-d. art.* coardei/corzii, *pl.* coarde/corzi.

coarnă 1. Fructul comestibil al cornului. 2. (la sg.) Varietate de struguri dulci, cu boaba lunguiaţă şi cu coaja tare. *s.f., g.-d. art.* coarnei, *pl.* coarne.

coarticulaţie (co-ar-, -ţi-e) (fon.) Începutul articulării unui sunet înainte ca articularea celui precedent să se fi terminat. *s.f., art.* coarticulaţia, *g.-d. art.* coarticulaţiei.

coasă Unealtă agricolă folosită la cosit, compusă dintr-o lamă metalică şi o coadă lungă. *s.f., g.-d. art.* coasei, *pl.* coase.

coase *tr.* 1. A prinde între ele părţile unei haine, a fixa un nasture, un petic etc. cu ajutorul acului şi al aţei. /*A ~ petic de petic* = a fi zgârcit. 2. A broda. 3. (med.) A împreuna, cu un fir special marginile unei plăgi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cos, *1 pl.* coasem, *imperf. 3 sg.* cosea, *perf. s. 1 sg.* cusui, *1 pl.* cusurăm; *conj. prez. 3* să coasă; *ger.* cosând; *part.* cusut.

coasociat,-ă (co-a-, -ci-at) Fiecare dintre persoanele care s-au asociat în vederea unei acţiuni, considerată în raport cu celelalte persoane din asociaţie. *s.m., pl.* coasociaţi; *s.f., g.-d. art.* coasociatei, *pl.* coasociate.

coastă 1. Fiecare dintre oasele care leagă coloana vertebrală de stern, formând cutia toracică. /(*E*) *slab de-i poţi număra ~ele* = (e) foarte slab. *A i se lipi* (cuiva) *~ele de foame* sau *a i se lipi ~ele de pântece, a avea coastele lipite* = a fi foarte flămând. 2. Partea laterală a corpului omenesc, de la umeri până la coapsă. /*A avea pe cineva în ~e* = a se simţi stingherit de prezenţa cuiva. *A pune* (cuiva) *sula în* ~ = a obliga (pe cineva) să facă, fără întârziere, un lucru neplăcut (şi greu). //Latură. /*Pe o* ~ = pe o parte. 3. Grindă transversală din bordajul unei nave. 4. Partea înclinată a unei înălţimi; pantă, povârniş. 5. Mal, ţărm mai înalt. 6. (înv.) Flanc al unei armate. *s.f., g.-d. art.* coastei, *pl.* coaste.

coate-goale (depr.) Om sărac. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui coate-goale, *pl.* coate-goale.

coautor,-oare (co-a-u) Persoană care a scris o lucrare sau a săvârşit o acţiune împreună cu alta (sau cu altele). *s.m., pl.* coautori; *s.f., g.-d. art.* coautoarei, *pl.* coautoare.

coaxial,-ă (co-a-xi-al) Care are aceeaşi axă cu alt corp. *adj., pl.* coaxiali,-e.

cobai Mic mamifer rozător, folosit în medicină pentru experienţe. //(fig.) Persoană sau grup de persoane folosite pentru experimentări sau testări. *s.m., pl.* cobai.

cobaie (reg.) Găină; (la pl.) păsări de curte; orătănii. *s.f., g.-d. art.* cobăii, *pl.* cobăi.

cobalamină Vitamina B_{12}. *s.f., g.-d. art.* cobalaminei.

cobalt Metal dur, alb-argintiu, întrebuinţat în industria sticlei, la elaborarea oţelurilor speciale etc. //Obiect de sticlă, de porţelan etc. colorat cu săruri de cobalt. *s.n.; simb.* Co.

cobalta *tr.* A acoperi suprafaţa unui obiect cu un strat de cobalt. *vb. I, ind. prez. 3* cobaltează.

cobaltină Minereu de cobalt şi arsen, de culoare cenuşie-roz, având un pronunţat luciu metalic. *s.f., g.-d. art.* cobaltinei.

cobăit,-ă (reg., despre oameni) Care nu este bun de nimic; mocăit. *adj., pl.* cobăiţi,-te.

cobălă v. **cobilă**.

cobe 1. Boală a găinilor care se manifestă prin apariţia unor excrescenţe cartilaginoase sub limbă. //Găină care suferă de această boală. 2. (în superstiţii) Pasăre care, prin strigătul sau prin cântul său, ar prevesti o nenorocire. //Orice fiinţă sau lucru care ar prevesti o nenorocire; piază rea; (p. ext.) fiinţă antipatică, nesuferită. *s.f., g.-d. art.* cobei, *pl.* cobe.

cobeală Faptul de a cobi. *s.f., g.-d. art.* cobelii, *pl.* cobeli.

cobeligerant,-ă (Ţară, stat, armată etc) care se află în război alături de un aliat contra unui inamic comun. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cobeligeranţi,-te.

cobi *intr.* şi *tr.* (în superstiţii) A prevesti ceva rău. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cobesc, *imperf. 3 sg.* cobea; *conj. prez. 3* să cobească.
cobilă/cobâlă (reg.) 1. Suport de lemn care serveşte la transportul plugului pe drum. 2. Scaun pe care rotarul aşază roţile când montează spiţele sau obezile. *s.f., g.-d. art.* cobilei/cobâlei, *pl.* cobile/cobâle.
Cobilița-Ciobanului Numele popular al constelaţiei Lebedei. *s.prop.f.*
cobiliță Bucată de lemn curbată cu care se poartă pe umăr găleţi cu apă, coşuri etc. *s.f., g.-d. art.* cobiliţei, *pl.* cobiliţe.
cobitor,-oare (în superstiţii) Care cobeşte. *adj., pl.* cobitori,-oare.
coblizan (reg.) Vlăjgan, lungan. *s.m., pl.* coblizani.
cobol (inform.) Limbaj de programare la calculatoarele electronice, orientat pe probleme economice. *s.n.*
coborâre Acţiunea de a (se) coborî; coborâş. //Loc pe unde se coboară. [*var.* scoborâre *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* coborârii, *pl.* coborâri.
coborâș Coborâre; (concr.) pantă, povârniş. [*var.* scoborâş *s.n.*] *s.n., pl.* coborâşuri.
coborât Faptul de a coborî. *s.n.*
coborâtoare Puţ de mină. *s.f., g.-d. art.* coborâtorii, *pl.* coborâtori.
coborâtor,-oare 1. (Persoană) care coboară. 2. Descendent. [*var.* scoborâtor,-oare *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* coborâtori,-oare.
coborî 1. *intr., tr.* şi *refl.* A (se) da jos dintr-un loc mai înalt sau dintr-un vehicul. /(tr.) *A ~ ochii* (sau *privirea*) = a privi în jos (de ruşine, de timiditate etc.). //A (se) deplasa în jos pe o pantă. *//intr.* A zbura spre pământ. *//intr.* (despre soare, lună) A apune. 2. *intr.* (fig., despre întuneric, ceaţă etc.) A cădea. 3. *intr* (despre temperatură) A scădea. 4. *tr.* A vorbi cu glas mai scăzut. 5. *refl.* (fig.) A se înjosi. 6. *intr.* şi *refl.* A se trage din... [*var.* scoborî *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* coboară, *imperf. 3 sg.* cobora, *perf. s. 3 sg.* coborî, *3 pl.* coborâră; *conj. prez. 3* să coboare; *imper 2 sg.* coboară; *ger.* coborând; *part.* coborât.
cobră Şarpe veninos care trăieşte în Africa şi în sudul Asiei, având pe gât pete negre mărginite de alb. *s.f., g.-d. art.* cobrei, *pl.* cobre.
cobur (pop.) Toc de piele atârnat de şa, în care se purta de obicei pistolul. *s.m., pl.* coburi.
cobuz 1. Specie de fluier sau de caval. 2. Instrument muzical cu coarde asemănător cu lăuta. *s.n., pl.* cobuze.
cobzar 1. Lăutar care cântă din cobză. 2. (entom., reg.) Scripcar (2). *s.m., pl.* cobzari.
cobză Instrument muzical cu coarde, având cutia de rezonanţă foarte bombată, care emite sunete prin ciupire. /(fam., adv.) *A lega* (pe cineva) ~ = a lega (pe cineva) strâns (de mâini şi de picioare). *s.f., g.-d. art.* cobzei, *pl.* cobze.
cobzișoară Diminutiv al lui cobză. *s.f., g.-d. art.* cobzişoarei, *pl.* cobzişoare.
coc[1] Bacterie sferică, izolată sau grupată cu altele, în formă de lanţ, de ciorchine etc. *s.m., pl.* coci.
coc[2] Pieptănătură femeiască cu părul strâns sau împletit la ceafă ori în creştetul capului; conci. *s.n., pl.* cocuri.
coca[1] Arbore din America de Sud, din ale cărui frunze se extrage cocaina. *s.m., pl.* coca.
coca[2] Coca-cola. *s.f.*
coca-cola Băutură răcoritoare preparată din zahăr caramel, seminţe şi frunze de cola. *s.f., pl.* coca-cola.
cocaină (farm.) Substanţă extrasă din frunzele de coca, folosită ca anestezic. *s.f., g.-d. art.* cocainei.
cocainism (-ca-i-) (med.) Intoxicaţie cu cocaină. *s.n.*
cocainoman,-ă (-ca-i-) Persoană care foloseşte cocaina ca stupefiant. *s.m., pl.* cocainomani; *s.f., g.-d. art.* cocainomanei, *pl.* cocainomane.
cocainomanie (-ca-i-) Folosire a cocainei ca stupefiant. *s.f., art.* cocainomania, *g.-d. art.* cocainomaniei.
cocardă 1. Insignă purtată la piept în ocazii solemne. //Emblemă care reprezintă un partid, un curent etc. 2. Floare artificială albă, pe care o poartă la piept nuntaşii. *s.f., g.-d. art.* cocardei, *pl.* cocarde.
cocă[1] Aluat pentru produse de panificaţie sau de patiserie. /(fam.) *A se face ~* = a se îmbăta foarte tare. 2. Pastă pentru lipit (hârtie), făcută din făină amestecată cu apă; pap. *s.f., g.-d. art.* cocăi.
cocă[2] 1. Structură a fuzelajului unui avion, formată numai din pereţi exteriori. 2. Structură formată din scheletul unei nave şi din învelişul ei exterior. *s.f., g.-d. art.* cocii, *pl.* coci.
cocă[3] (în limbajul copiilor sau ca termen dezmierdător cu care ne adresăm lor) Copil mic. *s.f., g.-d. art.* cocăi.
cocător,-oare (Persoană) care prepară aluatul şi supraveghează coptul într-o fabrică de pâine. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cocători,-oare.
cocârja *refl.* A se îndoi (de spate). [*var.* cocârji *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* se cocârjează, *1 pl.* ne cocârjăm; *conj. prez. 3* să se cocârjeze; *ger.* cocârjându-se.
cocârjat,-ă 1. (despre oameni) Îndoit de spate; gârbovit. 2. (despre nas sau cioc) Coroiat, încovoiat. [*var.* cocârjit,-ă *adj.*] *adj., pl.* cocârjaţi,-te.
cocârji v. **cocârja.**
cocârjit,-ă v. **cocârjat.**
cocârlă Ciupercă mică, cu pălăria galbenă-roşcată, comestibilă, cu gust şi miros de usturoi. *s.f., g.-d. art.* cocârlei, *pl.* cocârle.
coccidă (la pl.) Gen de protozoare care trăiesc în celulele epiteliale ale unor animale; (la sg.) protozoar aparţinând acestui gen. *s.f., g.-d. art.* coccidei, *pl.* coccide.
coccidie Parazit care trăieşte în celulele epiteliale ale unor animale. *s.f., art.* coccidia, *g.-d. art.* coccidiei, *pl.* coccidii, *art.* coccidiile.
coccidioză (-di-o-) Boală parazitară a tubului digestiv, specifică animalelor, provocată de coccidie. *s.f., g.-d. art.* coccidiozei, *pl.* coccidioze.
cocciglan,-ă (-gi-an) Referitor la coccis. *adj., pl.* coccigieni,-e.
coccis Os mic, triunghiular, de la extremitatea inferioară a coloanei vertebrale, noadă. *s.n., pl.* coccisuri.
cocean 1. Tulpina de porumb. 2. Ştiuletele de porumb curăţat de boabe. 3. Mijlocul tare al unor fructe sau legume; cotor. *s.m., pl.* coceni.
cochet,-ă 1. (despre oameni) Care caută să placă unei persoane de sex opus prin îmbrăcăminte îngrijită şi comportare atrăgătoare. 2. (despre obiecte) Plăcut, elegant. *adj., pl.* cocheţi,-te.
cocheta *intr.* A căuta să placă prin cochetărie; a schimba cu cineva vorbe curtenitoare. *vb. I, ind. prez. 3* cochetează.
cochetărie Dorinţă de a plăcea (altei persoane de sex opus), manifestată prin felul de a se purta sau îmbrăca. *s.f., art.* cochetăria, *g.-d. art.* cochetăriei, *pl.* cochetării, *art.* cochetăriile.
cochilă v. **cochilie.**
cochilie (-li-e) 1. Înveliş protector, calcaros sau silicios, al unor moluşte, foraminifere etc. 2. Formă metalică pentru turnarea pieselor de maşini, a lingourilor etc. [*var.* cochilă *s.f.*] *s.f., art.* cochilia, *g.-d. art.* cochiliei, *pl.* cochilii, *art.* cochiliile.
cocie (înv., reg.) Trăsură uşoară. //Căruţă. *s.f., g.-d. art.* cociа, *g.-d. art.* cociei, *pl.* cocii, *art.* cociile.
cocină 1. Adăpost pentru porci. 2. (fig.) Cameră murdară, neîngrijită. *s.f., g.-d. art.* cocinii, *pl.* cocini.
cocioabă Casă mică, sărăcăcioasă, dărăpănată. *s.f., g.-d. art.* cocioabei, *pl.* cocioabe.

cocioc 1. Nămol vegetal amestecat cu rădăcini de stuf şi de papură, formând uneori mici insule plutitoare. 2. Baltă mică, izolată, în regiunea inundabilă a unui râu. *s.n., pl.* cocioace/cociocuri.
cociorbă v. **cociorvă.**
cociorvă Unealtă alcătuită dintr-o placă triunghiulară cu o coadă lungă folosită pentru a scoate jarul sau cenuşa din cuptorul de pâine. [*var.* cociorbă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cociorvei, *pl.* cociorve.
cocker (cocăr) (angl.) Rasă de câini de vânătoare cu părul lung şi cu urechile lăsate în jos. *s.m., pl.* cockeri.
cocker spaniei (cocăr speniăl) (angl.) Cocker de origine spaniolă. *s.m., pl.* cockeri spanieli.
cockpit (ck *pron.* c) (angl.) 1. (mar.) Spaţiu neacoperit pe punte, cu bănci pentru călători sau echipaj. //(pe vechile veliere) Locuinţă pentru ofiţerii inferiori. 2. Loc rezervat pilotului unui avion. *s.n., pl.* cockpituri.
cocktail (cocteil) (angl.)/**cocteil** 1. Băutură preparată dintr-un amestec de lichior, coniac sau vin, zeamă de lămâie, sirop de zahăr şi gheaţă. /~ *Molotov* = sticlă umplută cu benzină folosită drept grenadă. 2. Recepţie de proporţii reduse. *s.n., pl.* cocktailuri/cocteiluri.
coclauri Locuri neumblate, pustii. /*A umbla pe* ~ = a umbla fără rost şi fără ţintă. *s.n. pl.*
coclează 1. Strat de culoare verde, toxic, care se formează pe suprafaţa obiectelor de aramă. 2. Gust specific, neplăcut al alimentelor păstrate în vase coclite. //Senzaţie neplăcută în gură, ca de aramă coclită. *s.f., g.-d. art.* coclelii, *pl.* cocleli.
coclet/coclete (pop.) Parte a iţelor războiului de ţesut prin care se trec firele de urzeală. *s.n./s.m., pl.* cocleţe/cocleţi.
cocli 1. *refl.* şi *intr.* (despre obiecte de aramă, p. ext., de metal) A se acoperi cu un strat de culoare verde; a se oxida. 2. *refl.* (despre mâncăruri) A căpăta gust de cocleală. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se coclește, *imperf. 3 sg.* se cocleă; *conj. prez. 3* să se coclească.
coclire Acţiunea de a (se) cocli. *s.f., g.-d. art.* coclirii.
cocoană v. **cucoană.**
cocoară v. **cocor.**
cocoaşă 1. Deformaţie patologică la om, care constă în curbarea coloanei vertebrale. 2. Protuberanţă naturală pe spinarea unor animale, formată din grăsime. *s.f., art.* cocoaşa, *g.-d. art.* cocoaşei, *pl.* cocoaşe.
cocoli *tr* (pop., fam.) 1. A înfofoli. 2. A îngriji pe cineva în mod exagerat. //*refl.* A se alinta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cocolesc, *imperf. 3 sg.* cocolea; *conj. prez. 3* să cocolească.
cocoloş 1. Boţ, ghemotoc. 2. Bulgăre de mălai sau de făină rămas nefiert într-o mâncare. *s.n./s.m., pl.* cocoloaşe/cocoloşi.
cocoloşeală Cocoloşire. *s.f., g.-d. art.* cocoloşelii, *pl.* cocoloşeli.
cocoloşi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face cocoloş, a (se) mototoli. 2. *tr* A răsfăţa, a răzgâia. 3. *tr.* A trece cu vederea faptele, lipsurile cuiva. 4. *refl.* şi *tr.* A (se) înfofoli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cocoloşesc, *imperf. 3 sg.* cocoloşea; *conj. prez. 3* să cocoloşească.
cocoloşire Acţiunea de a (se) cocoloşi; cocoloşeală. *s.f., g.-d. art.* cocoloşirii, *pl.* cocoloşiri.
cocon[1] Înveliş protector în care stau larvele unor insecte; (spec.) gogoaşă. *s.m., pl.* coconi.
cocon[2]**/cucon** (înv., pop., reg.) 1. Fiu, fecior (aparţinând unor părinţi din clasele sociale înalte). 2. Copil mic, abia născut; prunc. *s.m., pl.* coconi/cuconi.
coconar 1. Arbore ornamental cu coroană sub formă de umbrelă, care creşte în regiunea mediteraneană. 2. (la pl.) Seminţele comestibile ale coconarului (1), de formă ovală, cu gust de alune. *s.m., pl.* coconari.
coconaş/cuconaş (înv., pop.) Diminutiv al lui cocon[2]. *s.m., pl.* coconaşi/cuconaşi.
coconet v. **cuconet.**
coconi v. **cuconi.**
coconieră (-ni-e-) Centru de colectare a gogoşilor de mătase pentru filatură. *s.f., g.-d. art.* coconierei, *pl.* coconiere.
coconiţă v. **cuconiţă.**
cocor Pasăre migratoare cu ciocul subţire şi cu picioarele lungi. [*var.* cucor *s.m.*, cocoară, cucoară *s.f.*] *s.m., pl.* cocori.
cocos (în sintagmele) *Nucă de* ~ = fructul cocotierului, al cărui suc lăptos este întrebuinţat ca hrană. *Ulei de* ~ = substanţă grasă obţinută din nuca de cocos. *s.m.*
cocostârc (ornit.) Barză. *s.m., pl.* cocostârci.
cocoş[1] A. Masculul găinii; pasăre de curte cu cioc puternic şi cu penele divers colorate. //(pop.) Nume dat masculilor unor păsări. /*Cântă ~ul* (într-o casă), se spune pentru a arăta că într-o familie bărbatul are rolul hotărâtor. *Basm* (sau *poveste*) *cu ~ul roşu* = povestire fără sfârşit sau neadevărată. B. (pop.) Partea centrală a miezului pepenelui verde, lipsită de sâmburi. C. (sport) Categorie în care sunt încadraţi boxerii între 51 şi 54 Kg şi luptătorii între 52 şi 57 kg; boxer sau luptător din această categorie. [*var.* (reg.) cucoş *s.m.*] *s.m., pl.* cocoşi.
cocoş[2] 1. Ciocănel care loveşte percutorul la armele de vânătoare. 2. Pârghie a supapei la ciocanele cu aer comprimat sau cu aburi. [*var.* (reg.) cucoş *s.n.*] *s.n., pl.* cocoaşe.
cocoşa 1. *refl.* A se gheboşa; a se încovoia. 2. *tr.* A face să capete cocoaşe. /(fam.) *A* ~ (pe cineva) *în bătaie* = a bate foarte tare (pe cineva). *vb. I, ind. prez. 3* cocoşează, *1 pl.* cocoşăm; *conj. prez. 3* să cocoşeze; *ger* cocoşând.
cocoşar Pasăre din genul sturzilor, cu penele sure pe spate şi castanii pe restul corpului, care vine la noi toamna. *s.m., pl.* cocoşari.
cocoşat,-ă (Persoană) care are cocoaşă; gheboş. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cocoşaţi,-te.
cocoş-de-mesteacăn Pasăre sălbatică având coada în formă de liră, cu penajul masculului negru, iar al femelei brun-ruginiu cu pete transversale. *s.m., pl.* cocoşi-de-mesteacăn.
cocoş-de-munte Pasăre sălbatică de mărimea unui curcan, cu pene negre, având ciocul puternic şi puţin încovoiat; cocoş-sălbatic. *s.m., pl.* cocoşi-de-munte.
cocoşel 1. Diminutiv al lui cocoş[1]. 2. (fam.) Monedă franceză de aur (în valoare de 20 de franci), pe care este gravat un cocoş[1]; (p. gener.) monedă de aur. 3. (reg., la pl.) Floricele (de mâncat). *s.m., pl.* cocoşei, *art.* cocoşeii.
cocoşel-de-câmp Plantă erbacee cu flori roşii-cărămizii; ruscuţă. *s.m., pl.* cocoşei-de-câmp, *art.* cocoşeii-de-câmp.
cocoşesc,-ească De cocoş[1] (1). *adj., pl.* cocoşeşti.
cocoşeşte În felul cocoşilor[1]. [*var.* (reg.) cucoşeşte *adv.*] *adv.*
cocoşneaţă (ir.) Femeie care are pretenţii, dar este ridicolă prin purtări, gesturi şi îmbrăcăminte. *s.f., g.-d. art.* cocoşneţei, *pl.* cocoşneţe.
cocoş-sălbatic Cocoş-de-munte. *s.m., pl.* cocoşi-sălbatici.
cocotă Femeie de moravuri uşoare; prostituată. *s.f., g.-d. art.* cocotei, *pl.* cocote.
cocotier (-ti-er) Arbore tropical cu fructele comestibile. *s.m., pl.* cocotieri.
cocoţa *tr.* şi *refl.* A (se) urca pe ceva, a (se) aşeza pe un loc mai ridicat. //(fig.) A promova într-o funcţie sau într-o situaţie nemeritată. *vb. I, ind. prez. 3* cocoaţă.
cocs Produs solid obţinut din cărbuni sau din reziduuri petroliere, întrebuinţat drept combustibil în metalurgie, în industria chimică etc. *s.n., pl.* cocsuri.

cocsacâz v. **cocsagâz.**
cocsagâz Plantă erbacee cu rădăcina bogată în latex, din care se extrage cauciucul. [*var.* cocsacâz *s.m.*] *s.m.*
cocserie Ansamblul instalaţiilor sau secţie dintr-o întreprindere unde se fabrică cocsul. *s.f., art.* cocseria, *g.-d. art.* cocseriei, *pl.* cocserii, *art.* cocseriile.
cocsifica *tr.* A transforma cărbunii de pământ în cocs. *vb. I, ind. prez. 3* cocsifică.
cocsificabil,-ă (despre cărbuni) Care se poate cocsifica. *adj., pl.* cocsificabili,-e.
cocsificare Acţiunea de a cocsiflca. *s.f., g.-d. art.* cocsificării, *pl.* cocsificări.
cocsochimic,-ă Referitor la cocsochimie. *adj., pl.* cocsochimici,-ce.
cocsochimie 1. Ramură a industriei care prelucrează cărbunele de pământ prin cocsificare. 2. Studiul prelucrării şi transformării produşilor chimici obţinuţi din cărbuni prin cocsificare. *s.f., art.* cocsochimia, *g.-d. art.* cocsochimiei.
cocteil v. **cocktail.**
coctiune (-ţi-u-) (farm.) Fierbere a frunzelor, a florilor etc. unor plante medicinale, în scopul extragerii principiilor active pe care le conţin; medicament obţinut astfel. *s.f., g.-d. art.* coctiunii.
cocuţă (fam.) Diminutiv al lui cocă[3]; fetiţă. *s.f., g.-d. art.* cocuţei, *pl.* cocuţe.
cod[1] Peşte marin care are trei aripioare dorsale. *s.m.*
cod[2] 1. Culegere sistematică de reguli juridice destinate unei anumite ramuri de activitate. ~ *penal.* ~*ul muncii.* 2. Ansamblul de reguli privind comportamentul cuiva. 3. Sistem de semne convenţionale care servesc la transmiterea unui mesaj. /~ *poştal* = număr atribuit unei localităţi sau unei străzi. ~ *de culori* = sistem de notare prin culori a cifrelor care reprezintă parametrii principali ai rezistorilor şi condensatoarelor. 4. (biol.) ~ *genetic* = mecanism prin care se înregistrează, se conservă şi se transmite informaţia ereditară. *s.n., pl.* coduri.
coda[1]/codă Finalul unei compoziţii muzicale. //Grup de note muzicale care încheie tema unei fugi. *s.f., g.-d. art.* codei, *pl.* code.
coda[2] *tr.* A efectua transmiterea unui mesaj printr-un cod[2] (3). *vb. I, ind. prez. 3* codează.
codaj Codare. *s.n., pl.* codaje.
codalb[1] Pasăre răpitoare de zi, de talie mare, care are coada albă. *s.m., pl.* codalbi.
codalb[2],-ă 1. (despre animale) Care are coada sau vârful cozii alb. 2. (despre oameni) Cu părul blond. [*var.* (reg.) cudalb,-ă *adj.*] *adj., pl.* codalbi,-e.
codan,-ă (pop., rar, despre animale) Care are coada lungă (şi stufoasă). *adj., pl.* codani,-e.
codană (pop.) Fetişcană. *s.f., g.-d. art.* codanei, *pl.* codane.
codare Acţiunea de a coda[2]; codaj. *s.f., g.-d. art.* codării, *pl.* codări.
codaş,-ă (Persoană, instituţie etc.) care rămâne în urma altora cu învăţătura, cu munca etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* codaşi,-e.
codat,-ă 1. (despre animale) Cu coadă lungă şi stufoasă. 2. (despre ochi) Prelung, migdalat. *adj., pl.* codaţi,-te.
codălbei,-ea (reg.) Diminutiv al lui codalb. *adj., pl.* codălbei,-ele.
codălbi *tr.* (înv., reg., în expr.) *A o* ~ = a nu reuşi; a o păţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* o codălbesc, *imperf. 3 sg.* o codălbea; *conj. prez. 3* să o codălbească; *ger.* codălbind-o.
codălbiţă Pasăre cu penele multicolore, care se hrăneşte cu insecte. *s.f., g.-d. art.* codălbiţei, *pl.* codălbiţe.
codănea v. **codănică.**
codănel (reg.) Copil mic; băieţaş. *s.m., pl.* codănei, *art.* codăneii.
codănică/codănea (reg.) Diminutiv al lui codană; codăniţă. *s.f., g.-d. art.* codănelei, *pl.* codănele, *art.* codănelele.
codăniţă (reg.) Codănică. *s.f., g.-d. art.* codăniţei, *pl.* codăniţe.
codârlă (pop.) 1. Partea dinapoi, mobilă, a unui car sau a unei căruţe, în care se pune nutreţ pentru animale. 2. Partea de la coadă a unei cete, a unui stol de păsări etc. [*var.* codirlă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* codârlei, *pl.* codârle.
codeală (rar) Şovăială, ezitare. *s.f., g.-d. art.* codelii, *pl.* codeli.
codebitor,-oare Persoană care este datoare cuiva, împreună cu alte persoane. *s.m., pl.* codebitori; *s.f., g.-d. art.* codebitoarei, *pl.* codebitoare.
codeină Alcaloid extras din opiu şi folosit ca sedativ al tusei. *s.f., g.-d. art.* codeinei.
codex Codice (2). *s.n., pl.* codexuri.
codi *refl.* (fam.) A ezita, a şovăi. //A se da înapoi de la ceva, a se feri de ceva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se codeşte, *imperf. 3 sg.* se codea; *conj. prez. 3* să se codească.
codice 1. Ansamblu de table cerate, cea mai veche formă de carte la romani. 2. Culegere (manuscrisă) de texte medievale sau (p. ext.) culegere de texte vechi; codex. *s.n., pl.* codice.
codicil Adaos ulterior prin care se modifică sau se completează un testament. *s.n., pl.* codicile.
codicologie Ştiinţă specială a istoriei, care studiază manuscrisele din punctul de vedere al obiectului în sine şi nu al textului. *s.f., g.-d. art.* codicologia.
codifica *tr.* 1. A reuni într-un cod[2] legi, dogme etc. 2. A stabili un sistem de semne convenţionale pentru transmiterea unui mesaj. *vb. I, ind. prez. 3* codifică.
codificare Acţiunea de a codifica. *s.f., g.-d. art.* codificării, *pl.* codificări.
codificator,-oare (rar) Care codifică. *adj., pl.* codificatori,-oare.
codină (pop.) 1. Lână de calitate inferioară tunsă de pe capul, picioarele şi coada oilor. 2. Grâu de calitate inferioară. *s.f., g.-d. art.* codinii, *pl.* codini.
codinit Tundere a lânii din jurul ugerului şi de pe coada oii la fătare şi în perioada alăptării. *s.n.*
codire (fam.) Acţiunea de a se codi, şovăire, codeală. *s.f., g.-d. art.* codirii.
codirector Persoană care conduce împreună cu alta (sau altele), în calitate de director o întreprindere, o instituţie, o publicaţie etc. *s.m., pl.* codirectori.
codirişcă v. **codirişte.**
codirişte (pop.) Coadă de bici. [*var.* codirişcă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* codiriştii, *pl.* codirişti.
codirlă v. **codârlă.**
codism (înv.) Tendinţă de negare a rolului de avangardă al partidului comunist în lupta pentru instaurarea dictaturii proletariatului. *s.n.*
codist,-ă (înv.) Adept al codismului. *s.m., pl.* codişti; *s.f., g.-d. art.* codistei, *pl.* codiste.
codiţă 1. Diminutiv al lui coadă. //Semn grafic care intră în componenţa unor litere. 2. (fig.) Om lipsit de caracter şi de personalitate, care serveşte ca unealtă a cuiva. //(în legătură cu o ştire, un zvon) Adaos, exage-rare. *s.f., g.-d. art.* codiţei, *pl.* codiţe.
codoaşcă (reg.) Codoaşă. *s.f., g.-d. art.* codoaştei, *pl.* codoaşte.
codobatură Pasăre migratoare mică, de culoare cenuşie şi cu coada lungă; prundar. *s.f., g.-d. art.* codobaturii, *pl.* codobaturi.
codobelc Nume dat melcului în unele jocuri de copii. *s.m., pl.* codobelci.
codoş,-oaşă (pop.) 1. Persoană care mijloceşte prostituţia. 2. Codiţă (2). *s.m., pl.* codoşi; *s.f., art.* codoaşa, *g.-d. art.* codoaşei, *pl.* codoaşe.

codoşenie (-ni-e) (pop.) Faptul de a codoşi; comportare de codoş. *s.f., art.* codoşenia, *g.-d. art.* codoşeniei, *pl.* codoşenii, *art.* codoşeniile.
codoşi *intr.* (pop.) A practica ocupaţia de codoş. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* codoşesc, *imperf. 3. sg.* codoşea; *conj. prez. 3* să codoşească.
codoşie (pop.) Ocupaţia codoşului; proxenetism. *s.f., g.-d. art.* codoşiei, *pl.* codoşii.
codrean,-ă (rar) I. *adj.* Referitor la codru. II. *s.m. şi f.* Pădurean. *adj., s.m. şi f., pl.* codreni,-e.
codresc,-ească (rar) Codrean. *adj., pl.* codreşti.
codroş Gen de păsări migratoare mici, cântătoare, cu penajul cenuşiu-roşiatic şi coada lungă. *s.m., pl.* codroşi.
codru 1. Pădure mare şi bătrână. */Ca în ~* = fără a-i păsa de nimic. 2. Bucată mare de pâine, de mămăligă etc. *s.m., art.* codrul, *pl.* codri, *art.* codrii.
codruleţ Diminutiv al lui codru; codruţ. *s.n., pl.* codruleţe.
codruţ Codruleţ. *s.m., pl.* codruţi.
coechipier,-ă (-pi-er) Membru al unei echipe, considerat în raport cu ceilalţi membri. *s.m., pl.* coechipieri; *s.f., g.-d. art.* coechipierei, *pl.* coechipiere.
coeducaţie (-ţi-e) Educaţie a băieţilor la un loc cu fetele, în şcoli mixte. *s.f., art.* coeducaţia, *g.-d. art.* coeducaţiei.
coeficient (-ci-ent) 1. Element constant care multiplică o mărime variabilă dintr-o expresie algebrică. 2. Mărime care caracterizează o anumită proprietate a unui material sau a unei substanţe şi care rămâne constantă în condiţii determinate. 3. Raport între două mărimi, care arată câte unităţi din mărimea raportată revin la o unitate din mărimea luată ca bază. *~ economic. s.m., pl.* coeficienţi.
coemptiune (-emp-ţi-u-) (jur.) Cumpărare reciprocă. *s.f., g.-d. art.* coemptiunii.
coenzimă Componentă activă şi termostatică a unei enzime; coferment. *s.f., g.-d. art.* coenzimei, *pl.* coenzime.
coercibil,-ă (despre gaze) Care poate fi comprimat şi reţinut într-un spaţiu oarecare. *adj., pl.* coercibili,-e.
coercitiv,-ă Care are puterea, dreptul de a constrânge. *adj., pl.* coercitivi,-e.
coerciţie (-ţi-e) (livr.) Constrângere. *s.f., art.* coerciţia, *g.-d. art.* coerciţiei.
coerede (jur.) Persoană care moşteneşte împreună cu alţii pe cineva, considerată în raport cu aceştia; comoştenitor. *s.m., pl.* coerezi.
coerent,-ă 1. Închegat, sistematic; logic. 2. (fiz., despre unde) Care are aceeaşi lungime şi diferenţe de fază constante în timp. [*var.* coherent,-ă *adj.*] *adj., pl.* coerenţi,-te.
coerenţă 1. Legătură strânsă între părţile sau elementele unui întreg. 2. (fiz.) Proprietate a undelor de a fi coerente (2). [*var.* coherenţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* coerenţei, *pl.* coerenţe.
coeror Aparat pentru recepţionarea semnalelor de telegrafie fără fir. *s.n., pl.* coeroare.
coexista (x *pron.* gz) *intr.* A exista în acelaşi timp sau împreună cu altcineva sau cu ceva. *vb. I, ind. prez. 3* coexistă.
coexistent,-ă (x *pron.* gz) Care există în acelaşi timp sau împreună cu altcineva sau cu altceva. *adj., pl.* coexistenţi,-te.
coexistenţă (x *pron.* gz) Existenţă simultană a mai multor lucruri sau fenomene. */~ paşnică* = principiu de politică externă între state cu orânduiri sociale diferite, conform căruia aceste state se angajează să rezolve litigiile dintre ele fără a apela la forţa armată. *s.f., g.-d. art.* coexistenţei, *pl.* coexistenţe.
coeziune (-zi-u-) 1. (fiz.) Forţă de atracţie care se manifestă între moleculele unui corp. 2. (fig.) Legătură internă strânsă. *s.f., g.-d. art.* coeziunii, *pl.* coeziuni.
cofă Vas mic făcut din doage de brad, cu o toartă, în care se ţine la ţară apa de băut; (p. ext.) conţinutul unui astfel de vas. /(fam.) *A pune* (sau *a băga* pe cineva) *în ~* = a întrece pe cineva prin pricepere, prin viclenie. *A ploua cu ~a* (sau *ca din ~*) = a ploua torenţial. *s.f., g.-d. art.* cofei, *pl.* cofe.
cofăiel (reg.) Cofiţă. *s.n., pl.* cofăiele.
cofăieş (reg.) Cofiţă. *s.n., pl.* cofăieşe.
cofei (reg.) Cofă mai joasă şi mai largă. *s.n., pl.* cofeie.
cofeină/cafeină Alcaloid extras din cafea sau din ceai, folosit ca tonic al sistemului nervos. *s.f., g.-d. art.* cofeinei/cafeinei.
coferdam (nav.) Comportament etanş în corpul unei nave, limitat de doi pereţi transversali, folosit pentru a izola tancurile de combustibil sau lubrifianţi de magaziile de mărfuri sau de alte încăperi. *s.n., pl.* coferdamuri.
coferment Coenzimă. *s.m., pl.* cofermenţi.
cofetar Persoană care face sau vinde produse de cofetărie. *s.m., pl.* cofetari.
cofetăreasă Femeie care face sau vinde produse de cofetărie. *s.f., g.-d. art.* cofetăresei, *pl.* cofetărese.
cofetărie[1] Local unde se produc, se vând şi se consumă dulciuri (prăjituri, înghetată etc.). *s.f., art.* cofetăria, *g.-d. art.* cofetăriei, *pl.* cofetării, *art.* cofetăriile.
cofetărie[2] Meseria cofetarului. *s.f., art.* cofetăria, *g.-d. art.* cofetăriei.
cofeturi Dulciuri. *s.n. pl.*
coffee-break (cofibrec) (angl.) Pauză de cafea. *s.n., pl.* coffee-breakuri.
cofinanţa *tr.* A finanţa împreună cu cel puţin o altă persoană o activitate, o lucrare etc. *vb. I, ind. prez. 3* cofinanţează.
cofinanţare Faptul de a cofinanţa. *s.f., g.-d. art.* cofinanţării, *pl.* cofinanţări.
cofiţă Diminutiv al lui cofă; cofăiel, cofăieş. *s.f., g.-d. art.* cofiţei, *pl.* cofiţe.
cofleşi *refl.* (pop., despre fructe) A se muia, a se fleşcăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cofleşeşte, *imperf. 3 sg.* se cofleşea; *conj. prez. 3* să se cofleşească.
cofochirurgie (med.) Chirurgie pentru înlăturarea surdităţii. *s.f. art.* cofochirurgia, *g.-d. art.* cofochirurgiei.
cofoză (med.) Anacuzie. *s.f., g.-d. art.* cofozei.
cofra *tr.* A turna un material de construcţie fluid într-un cofraj. *vb. I, ind. prez. 3* cofrează.
cofraj Tipar de lemn în care se toarnă un material de construcţie în stare fluidă pentru a se întări după forma dorită. *s.n., pl.* cofraje.
cofrare Acţiunea de a cofra. *s.f., g.-d. art.* cofrării.
cofret Firidă în care sunt grupate siguranţele unei instalaţii electrice. *s.n., pl.* cofrete.
cogeamite (pop.) Foarte mare, foarte înalt. [*var.* cogemite, gogeamite *adj. invar.*] *adj. invar.*
cogamite v. **cogeamite.**
cognat Situaţia juridică a celui înrudit cu alţii; legături naturale, în special din partea feminină, în dreptul roman. *s.m.*
cognaţiune (-ţi-u-) Înrudire naturală în dreptul roman. *s.f., g.-d. art.* cognaţiunii.
cognitiv,-ă Referitor la cunoaştere. *adj., pl.* cognitivi,-e.
cognomen (lat.) Al treilea nume al unei persoane, care arată familia, potrivit vechiului drept roman; (p. ext.) poreclă, supranume. *s.n., pl.* cognomina.
cognoscibil,-ă (fil.) Care poate fi cunoscut. *adj., pl.* cognoscibili,-e.
cognoscibilitate (fil.) Însuşirea de a putea fi cunoscut. *s.f., g.-d. art.* cognoscibilităţii.
cohalm (reg.) Câmp, ogor. *s.n., pl.* cohalmuri.
coherent,-ă v. **coerent.**
coherenţă v. **coerenţă.**

cohlee Parte a urechii interne, formată dintr-un canal osos răsucit în spirală în jurul columelei. *s.f., art.* cohleea, *g.-d. art.* cohleei.
cohortă 1. (la romani) Unitate de infanterie. 2. (fig.) Mulțime, ceată. *s.f., g.-d. art.* cohortei, *pl.* cohorte.
coi (pop.) Testicul. *s.n., pl.* coaie.
coif Acoperământ de metal pentru protecția capului, purtat, în trecut, de ostași. //Caschetă de hârtie cu care se joacă copiii, purtată (ocazional) pentru a proteja capul de soare. *s.n., pl.* coifuri.
coincide *intr.* 1. A se petrece în același timp. 2. A fi identic, a se potrivi; a se suprapune perfect. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* coincid; *conj. prez. 3* să coincidă; *ger.* coinciz**â**nd; *part.* coincis.
coincident,-ă (rar) Care coincide. *adj., pl.* coincidenți,-te.
coincidență Faptul de a coincide; potrivire a unor evenimente, fapte etc. *s.f., g.-d. art.* coincidenței, *pl.* coincidențe.
coinculpat,-ă Inculpat împreună cu alții în aceeași infracțiune penală. *s.m., pl.* coinculpați; *s.f., g.-d. art.* coinculpatei, *pl.* coinculpate.
coinstigator,-oare Instigator împreună cu alții. *s.m., pl.* coinstigatori; *s.f., g.-d. art.* coinstigatoarei, *pl.* coinstigatoare.
cointeresa *tr.* A face pe cineva să fie interesat într-o acțiune împreună cu alții; a stimula interesul cuiva (prin recompensă materială). *vb. I, ind. prez. 3* cointeresează.
cointeresare Acțiunea de a cointeresa. *s.f., g.-d. art.* cointeresării, *pl.* cointeresări.
coiot Mamifer carnivor din America, asemănător cu șacalul sau cu lupul. *s.m., pl.* coioți.
coit Împreunare sexuală. *s.n., pl.* coituri.
cojeală Ceea ce se desprinde prin cojire. *s.f., g.-d. art.* cojelii, *pl.* cojeli.
coji 1. *tr.* A curăța de coajă (fructe, legume etc.). 2. *refl.* (despre piele) A se descuama, a se jupui. 3. *refl.* (despre tencuială) A se coșcovi, a se scoroji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cojesc, *imperf. 3 sg.* coja; *conj. prez. 3* să cojească.
cojire Acțiunea de a (se) coji. *s.f., g.-d. art.* cojirii, *pl.* cojiri.
cojitor Instrument cu care se execută descojirea arborilor. *s.n., pl.* cojitoare.
cojiță Diminutiv al lui coajă. *s.f., g.-d. art.* cojiței, *pl.* cojițe.
cojoacă v. **cojoc.**
cojoaică (reg.) Mică pasăre cu coada lungă și țepoasă, cu ciocul puțin curbat. *s.f., g.-d. art.* cojoaicei, *pl.* cojoaice.
cojoc Haină țărănească din piele de oaie prelucrată cu lână cu tot. *//arnă cu șapte ~oace* = iarnă foarte grea. *A scutura* (cuiva) *~ul* sau *a i se face* (cuiva) *pielea ~* = a bate sau a fi bătut (zdravăn). *A-și teme ~ul* = a evita cu prudență riscurile. [*var.* (reg.) cojoacă *s.f.*] *s.n., pl.* cojoace.
cojocar Bărbat care lucrează sau vinde cojoace, căciuli etc. *s.m., pl.* cojocari.
cojocăreasă 1. Femeie care lucrează sau vinde cojoace, căciuli etc. 2. Nevastă de cojocar. *s.f., g.-d. art.* cojocăresei, *pl.* cojocărese.
cojocăresc,-ească (rar) De cojocar. *adj., pl.* cojocărești.
cojocărie[1] Meseria cojocarului. *s.f., g.-d. art.* cojocăriei.
cojocărie[2] Atelier unde se confecționează (sau prăvălie unde se vând) cojoace, căciuli. etc. *s.f., g.-d. art.* cojocăriei, *pl.* cojocării, *art.* cojocăriile.
cojocel Diminutiv al lui cojoc; pieptar. *s.n., pl.* cojocele.
col (anat.) Partea mai îngustă a unui organ sau a unui os. *s.n., pl.* coluri.
cola[1] Arbore din Africa occidentală, ale cărui fructe, de forma unor nuci, conțin substanțe stimulante. *s.m., pl.* cola.
coia[2] 1. Băutură răcoritoare cu extract de cola[1]; cocacola. 2. Sticlă, pahar etc. cu cola[2] (1). *s.f., g.-d. art.* colei, *pl.* cola.
cola[3] (rar) 1. *tr.* și *refl.* A (se) combina, a (se) asorta. 2. *refl.* A trăi în concubinaj. 3. *refl.* (despre îmbrăcăminte) A se lipi de corp. *vb. I, ind. prez. 3* colează.
colabora *intr.* 1. A participa la o acțiune făcută în comun. 2. A publica o lucrare într-un periodic sau într-o culegere. *vb. I, ind. prez. 3* colaborează.
colaborare Acțiunea de a colabora. *În ~ (cu...)* = împreună (cu...). *s.f., g.-d. art.* colaborării, *pl.* colaborări.
colaborator,-oare Persoană care colaborează (la o acțiune, la o publicație). //Persoana care lucrează într-o instituție fără a fi salariatul ei permanent. *s.m., pl.* colaboratori; *s.f., g.-d. art.* colaboratoarei, *pl.* colaboratoare.
colaborationism (-ți-o-) Colaborare cu dușmanii sau cu ocupanții țării sale; trădare de patrie. *s.n.*
colaborationist,-ă (-ți-o-) (Adept) al colaborationismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* colaborationiști,-ste.
colac 1. Pâine împletită în formă de inel. */A se face ~* = a se așeza cu corpul încolăcit. *~ peste pupăză* = se zice când la un necaz se mai adaugă alt necaz. *A umbla după ~ calzi* = a umbla după lucruri plăcute, venite de-a gata. *~ domnești* = daruri obligatorii trimise domniei de orașele din Țara Românească și din Moldova. 2. Obiect de metal, de lemn, de cauciuc etc., de formă inelară. *~ de salvare.* 3. Împrejmuire de lemn sau de piatră la o fântână. 4. Rotocol de fum (de țigară). *s.m., pl.* colaci.
colagen[1] (biol.) Proteină care se găsește în țesutul conjunctiv, osos și cartilaginos, care prin fierbere se transformă în gelatină. *s.n.*
colagen,-ă[2] (despre substanțe) Care prin fierbere se transformă în gelatină. *adj., pl.* colageni,-e.
colagenoză Afecțiune caracterizată prin proliferarea celulelor și fibrelor colagene din țesutul conjunctiv al pielii. *s.f., g.-d. art.* colagenozei.
colagog[1] (med., despre substanțe) Aliment sau medicament care stimulează secreția biliară. *s.n.*
colagog,-ă[2] Care favorizează evacuarea bilei în intestin. *adj., pl.* colagogi,-ge.
colaj Procedeu artistic care constă în realizarea unui tablou prin lipirea laolaltă a unor elemente diferite. *s.n., pl.* colaje.
colan 1. Salbă, șirag purtat la gât ca podoabă. //Colier cu decorații purtat la gât. 2. Cingătoare împodobită, purtată mai ales de femei. *s.n., pl.* colane.
colant[1] Dres (1). *s.m., pl.* colanți.
colant[2]**,-ă** (despre îmbrăcăminte) Strâns lipit de corp. *adj., pl.* colanți,-te.
colaps/colaps Stare patologică care se manifestă prin pierderea bruscă a vitalității, scăderea bruscă a tensiunii arteriale etc., din cauza unei insuficiențe circulatorii periferice. *s.n., pl.* colapsuri/colapsuri.
colapsoterapie (med.) Tratament al anumitor forme de tuberculoză prin presarea unui plămân, pentru a-l pune în stare de repaus. *s.f., art.* colapsoterapia, *g.-d. art.* colapsoterapiei.
colare Acțiunea de a (se) cola[3]. *s.f., g.-d. art.* colării, *pl.* colări.
colargol (farm.) Soluție apoasă care conține argint și care se folosește ca antiseptic. *s.n.*
colastră v. **coraslă.**
colastru v. **coraslă.**
colat,-ă 1. Care este combinat sau asortat. 2. Care trăiește în concubinaj. 3. (despre îmbrăcăminte) Care este lipit de corp. *adj., pl.* colați,-te.

colateral,-ă Lăturalnic; secundar. /(jur.) *Rudenie ~ =* rudenie între fraţi şi surori şi între descendenţii acestora. *adj., pl.* colaterali,-e.
colaterală Navă laterală a unei biserici. *s.f., g.-d. art.* colaterălei, *pl.* colaterale.
colaţiona (-ţi-o-) *tr.* A confrunta copia unui text cu originalul. //A compara între ele manuscrise şi ediţii pentru a stabili variantele. *vb. I, ind. prez. 3* colaţionează.
colaţionare (-ţi-o-) Acţiunea de a colaţiona. *s.f., g.-d. art.* colaţionării, *pl.* colaţionări.
colaţiune (-ţi-u-) (livr.) 1. Colaţionare. //Date dintr-o fişă de bibliotecă. 2. Drept de a conferi un beneficiu, un grad universitar etc. 3. Gustare. *s.f., g.-d. art.* colaţiunii, *pl.* colaţiuni.
colăcar (pop.) Persoană care rosteşte oraţiile la nuntă. [*var.* colăcer *s.m.*] *s.m., pl.* colăcari.
colăcări *intr.* (pop.) A rosti oraţia la nuntă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* colăcăresc, *imperf. 3 sg.* colăcărea; *conj. prez. 3* să colăcărească.
colăcărie (pop.) Oraţie de nuntă. *s.f., art.* colăcăria, *g.-d. art.* colăcăriei, *pl.* colăcării, *art.* colăcăriile.
colăcel 1. Diminutiv al lui colac; colac mic. 2. (bot., reg.) Pelargonie. *s.m., pl.* colăcei, *art.* colăceii.
colăcer v. **colăcar.**
colăci *tr.* (reg.) 1. A peţi. 2. A aduce undeva pe un străin (nepoftit) care se stabileşte apoi acolo. 3. A sfătui pe cineva (să facă ceva rău). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* colăcesc, *imperf. 3 sg.* colăcea; *conj. prez. 3* să colăcească.
colărez (pop., mai ales la pl.) Bucăţele de cocă care se fierb în lapte sau în anumite mâncăruri. *s.m., pl.* colărezi.
colb (reg.) Praf. */A bate* (pe cineva) *să-i meargă* (sau *de-i merge*) *~ul* = a bate (tare) pe cineva. *s.n., pl.* colburi.
colbăi *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) prăfui. [*var.* colbui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* colbăiesc, *imperf. 3 sg.* colbăia; *conj. prez. 3* să colbăiască.
colbăraie (reg.) Prăfăraie. *s.f., art.* colbăraia, *g.-d. art.* colbărăii.
colbărie (reg.) Prăfărie. *s.f., art.* colbăria, *g.-d. art.* colbăriei.
colbertism Sistem economic care se bazează pe protecţionismul temporar al producţiei naţionale. *s.n.*
colbui v. **colbăi.**
colburos,-oasă (reg.) Prăfuit. *adj., pl.* colburoşi,-oase.
colcăi *intr.* 1. (despre oameni) A umbla de colo până colo în număr mare. //(despre locuri) A fi plin de oameni sau de animale. 2. (reg.) A clocoti, a vui. *vb. IV, ind. prez. 3* colcăie, *imperf. 3 sg.* colcăia; *conj. prez 3* să colcăie.
colcăială Zgomot făcut de cineva sau de ceva care colcăie. *s.f., g.-d. art.* colcăielii.
colceac/colceag (înv.) Gheată care se încheia cu copci. *s.n./s.m., pl.* colceacuri/colcegi.
colchicină Substanţă toxică care se extrage din brânduşa de toamnă şi se foloseşte ca analgezic şi în tratamentul cancerului. *s.f., g.-d. art.* colchicinei.
colcot v. **clocot.**
colcoti v. **clocoti.**
colcotos,-oasă (rar) Clocotitor. *adj., pl.* colcotoşi,-oase.
colea/colea (pop.) 1. (Pe) aici, (pe) aproape, alături. */Ici* (*şi*) *~* sau *pe ici, (pe) colea* = pe alocuri. *~ şi ~* = rar, puţin; pe ici pe colo. *Ba ici, ba ~* = în toate părţile, pretutindeni. *De ~ până ~* = încoace şi încolo. *Mai ~ de...* = ceva mai departe de... 2. (temporal) Atunci, în timpul când... */Când ~*, se spune pentru a pregăti pe ascultător că urmează ceva neaşteptat. 3. Cu adevărat, într-adevăr. */Ştii ~* = zdravăn; aşa cum trebuie. *adv.*
coleaşă (reg.) Mămăligă. //Fiertură de mălai sau de făină; terci. *s.f., g.-d. art.* coleaşa, *g.-d. art.* coleşei, *pl.* coleşe.
colecist (anat.) Veziculă biliară. *s.n., pl.* colecisturi.
colecistită Inflamaţie a veziculei biliare. *s.f., g.-d. art.* colecistitei, *pl.* colecistite.
colecistectomie (med.) Extirpare chirurgicală a veziculei biliare. *s.f., art.* colecistectomia, *g.-d. art.* colecistectomiei, *pl.* colecistectomii, *art.* colecistectomiile.
colecistografie Radiografie a veziculei biliare după introducerea în organism a unei substanţe de contrast. *s.f., art.* colecistografia, *g.-d. art.* colecistografiei, *pl.* colecistografii, *art.* colecistografiile.
colecistopatie (med.) Denumire generică pentru bolile căilor biliare. *s.f., art.* colecistopatia, *g.-d. art.* colecistopatiei, *pl.* colecistopatii, *art.* colecistopatiile.
colecta *tr.* 1. A aduna, a strânge şi a depozita la un loc lucruri, bani etc. pentru un anumit scop. 2. (despre abcese sau răni) A face puroi, a coace. 3. A strânge în mod organizat de la producători diferite produse. *vb. I, ind. prez. 3* colectează.
colectare Acţiunea de a colecta. *s.f., g.-d. art.* colectării, *pl.* colectări.
colectazie (med.) Dilatare a colonului. *s.f., art.* colectazia, *g.-d. art.* colectaziei, *pl.* colectazii, *art.* colectaziile.
colectă Acţiunea de a aduna bani sau obiecte prin contribuţie benevolă (în scopul ajutorării cuiva). *s.f., g.-d. art.* colectei, *pl.* colecte.
colectiv[1] Grup organizat de persoane care participă la realizarea unor acţiuni profesionale; echipă. //(p. gener.) Grup de persoane. *s.n., pl.* colective.
colectiv[2]**,-ă** 1. Care rezultă din acţiunea mai multor persoane. 2. Care aparţine tuturor; comun, obştesc, public. */Substantiv ~* = substantiv cu formă de singular care denumeşte o pluralitate de obiecte identice. *Sufix ~* = sufix care dă unui substantiv valoare de colectiv. *adj., pl.* colectivi,-e.
colectivă (înv.) Cooperativă Agricolă de Producţie. *s.f., g.-d. art.* colectivei, *pl.* colective.
colectivism Tip de organizare socială în care interesele individuale sunt subordonate celor ale colectivităţii sociale. *s.n.*
colectivist,-ă (înv.) (Membru) al unei colective. //(adj.) *Ţăran ~. adj., s.m.* şi *f., pl.* colectivişti,-ste.
colectivitate Grup de oameni care trăiesc şi muncesc împreună; (p. ext.) societate. *s.f., g.-d. art.* colectivităţii, *pl.* colectivităţi.
colectiviza *tr.* (înv.) A trece în proprietate colectivă. *. I, ind. prez. 3* colectivizează.
colectivizare (înv.) Acţiunea de a colectiviza. *s.f., g.-d. art.* colectivizării, *pl.* colectivizări.
colector[1] 1. Vas, încăpere pentru colectarea lichidelor sau a gazelor.2. Organ al rotorului unei maşini electrice, care comută legăturile dintre înfăşurarea rotorului şi circuitul exterior. *s.n., pl.* colectoare.
colector[2]**,-oare** 1. *adj.* (despre vase, tuburi, bazine) În care se adună, se colectează gaze sau lichide. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care colectează mărfuri, produse etc.; achizitor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* colectori,-oare.
colectură Oficiu de colectare a cărţilor pentru biblioteci. //(înv.) Agenţie de vânzare a biletelor pentru loterie. *s.f., g.-d. art.* colecturii, *pl.* colecturi.
colecţie (-ţi-e) 1. Obiecte de acelaşi fel, cu valoare ştiinţifică sau documentară, adunate şi sistematizate. 2. Culegere de opere literare, ştiinţifice etc. //Totalitatea numerelor apărute din aceeaşi publicaţie. 3. Puroi colectat într-un ţesut bolnav.[*var.* (înv.) colecţiune *s.f.*] *s.f., art.* colecţia, *g.-d. art.* colecţiei, *pl.* colecţii, *art.* colecţiile.
colecţiona (-ţi-o-) *tr.* A aduna obiecte pentru a face o colecţie. *vb. I, ind. prez. 3* colecţionează.

colecționar,-ă (-ți-o-) Persoană care face sau are o colecție. *s.m., pl.* colecționari; *s.f., g.-d. art.* colecționarei, *pl.* colecționare.
colecționare (-ți-o-) Acțiunea de a colecționa. *s.f., g.-d. art.* colecționării, *pl.* colecționări.
colecțiune v. **colecție.**
coledoc (anat.) Canal prin care fierea se varsă în duoden. //(adj.) *Canal* ~. *s.n., pl.* coledocuri.
coledocită (med.) Inflamație a canalului coledoc. *s.f., g.-d. art.* coledocitei.
coleg,-ă Persoană care învață sau muncește împreună cu altele în același loc, considerată în raport cu acestea. *s.m., pl.* colegi; *s.f., g.-d. art.* colegei, *pl.* colege.
colegatar,-ă Fiecare dintre persoanele care moștenesc o avere lăsată prin testament, considerată în raport cu ceilalți moștenitori. *s.m., pl.* colegatari; *s.f., g.-d. art.* colegatarei, *pl.* colegatare.
colegial,-ă (-gi-al) De coleg; camaraderesc, tovărășesc. *adj., pl.* colegiali,-e.
colegialitate (-gi-a-) 1. Atitudine, sentiment de bun coleg. 2. Principiu potrivit căruia conducerea unor organe sau organizații este exercitată de mai multe persoane, care iau hotărâri împreună. *s.f., g.-d. art.* colegialității.
colegian (-gi-an) (înv.) Elev al unui colegiu (2). *s.m., pl.* colegieni.
colegiu 1. Organ de conducere colectivă în anumite organe ale administrației de stat, instituții, întreprinderi etc. ~ *director.* 2. Instituție de învățământ mediu sau superior (cu internat). 3. Asociație de persoane cu aceeași profesie sau cu aceleași demnități. ~ *de cardinali.* 4. Organizație de liber-profesioniști. ~ *de avocați.* ~ *de medici.* 5. (în Roma antică) Grup de cel puțin trei persoane, însărcinat cu o funcție publică. 6. (în unele state) Categorie electorală stabilită după avere sau ocupație. 7. ~ *de redacție* (sau *redacțional*) = organ consultativ pe lângă redactorul-șef al unei publicații. ~ *editorial* = organ consultativ pe lângă conducerea unei edituri. *s.n., art.* colegiul, *pl.* colegii, *art.* colegiile.
colejre Operație de îndepărtare a părului de pe pieile unor animale prin aplicarea unei substanțe depilatoare. *s.f., g.-d. art.* colejrii.
colembolă (la pl.) Ordin de insecte primitive, fără aripi, care se deplasează prin salturi, cu ajutorul unor apendici abdominali; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* colembolei, *pl.* colembole.
colemie (med.) Creșterea cantității de bilirubină sau a altor compuși ai bilei în sânge; trecere a bilei în sânge. *s.f., art.* colemia, *g.-d. art.* colemiei.
colenchim Țesut de susținere elastic, existent la plantele în curs de creștere, format din celule fusiforme, cu membranele celulozice îngroșate. *s.n.*
coleopter (la pl.) Ordin de insecte cu patru aripi, cele două superioare având rol de protecție pentru celelalte două, care servesc la zbor; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.n., pl.* coleoptere.
coleoptil Prima frunză, în formă de teacă, care învelește mugurașul embrionului la graminee. *s.n., pl.* coleoptile.
coleorizâ (-le-o-) (bot.) Țesut membranos, în formă de sac sau de degetar, care acoperă radicula embrionului la unele plante monocotiledonate. *s.f., g.-d. art.* coleorizei, *pl.* coleorize.
colerétă Guleraș rotund, încrețit sau plisat. *s.f., g.-d. art.* colerétei, *pl.* colerete.
colerétic[1] Medicament care stimulează secreția biliară a ficatului. *s.n., pl.* colerétice.
colerétic[2]**,-ă** (despre medicamente, substanțe) Care stimulează secreția biliară a ficatului. *adj., pl.* colerétici,-ce.
colerézâ (biol.) Proces de elaborare a bilei de către celulele hepatice. *s.f., g.-d. art.* colerézei.
coleric,-ă (Persoană) care are dese izbucniri de mânie; impulsiv, iute. *adj., s.m.* și *f.,* colerici,-ce.
colesterínă Colesterol. *s.f., g.-d. art.* colesterinei.
colesterol Substanță importantă în metabolismul celulelor, care se găsește în bilă, sânge etc.; colesterină. *s.m.*
colét[1] 1. (bot.) Zonă de trecere între rădăcină și baza tulpinii. 2. (anat.) Linie de separație între rădăcina unui dinte și coroana sa. *s.n., pl.* colete.
colét[2] Pachet expediat (de obicei) prin poștă. *s.n., pl.* colete.
coletărie Serviciu sau mijloc de transportat colete[2]. *s.f., art.* coletăria, *g.-d. art.* coletăriei, *pl.* coletării, *art.* coletăriile.
colét-capcană Colet[2] expediat prin poștă, conținând o substanță explozivă sau otrăvitoare, care devine activă la deschiderea pachetului. *s.n., pl.* colete-capcană.
colhóz Formă de cooperativă agricolă de producție în fosta URSS. *s.n., pl.* colhózuri.
colhóznic,-ă (Membru) al unui colhoz. *adj., s.m.* și *f., pl.* colhóznici,-ce.
colibacíl Bacil care se găsește în intestine. *s.m., pl.* colibacili.
colibacilóză Infecție provocată de colibacili. *s.f., g.-d. art.* colibacilózei, *pl.* colibacilóze.
colibáș (rar) 1. (înv., la pl.) Categorie de țărani dependenți, din secolul al XVII-lea, din Țara Românească; (la sg.) țăran din această categorie. 2. Locuitor al unei colibe. *s.m., pl.* colibași.
colibă 1. Casă mică, sărăcăcioasă. 2. Adăpost provizoriu pentru păstori, paznici de câmp etc. *s.f., g.-d. art.* colibei, *pl.* colibe.
colibrí Nume dat unor specii de păsări foarte mici din America tropicală, care se hrănesc cu nectarul florilor. *s.m., art.* colibriul, *pl.* colibri, *art.* colibrii.
colic,-ă Referitor la colon. *adj., pl.* colici,-ce.
colică Durere abdominală puternică. *s.f., g.-d. art.* colicii, *pl.* colici.
colie v. **colilie.**
colier (-li-er) 1. Șirag, salbă de pietre scumpe, de mărgele etc. care se poartă la gât. 2. (tehn.) Element metalic de forma unui inel care unește piese componente ale unor ansambluri sau subansambluri. 3. (fig.) Brâu, cerc. *s.n., pl.* coliere.
coligare 1. (log.) Acțiunea de a sintetiza mai multe observații. 2. (chim.) Formare a unei legături covalente prin unirea a două atomi. *s.f., g.-d. art.* coligării, *pl.* coligări.
coligativ,-ă (fiz.) Care depinde de numărul și de natura moleculelor substanței. *adj., pl.* coligativi,-e.
colilie Numele mai multor specii de plante erbacee cu tulpini subțiri, înalte, cu peri albi în vârful semințelor. */Alb-~* = (despre părul capului, p. ext., despre oameni) (cu părul) complet alb. (pop.) *A-i fi* (cuiva) *calea în* ~ = a avea un drum frumos, plăcut. [*var.* (pop.) colie *s.f.*] *s.f., art.* colilia, *g.-d. art.* coliliei, *pl.* colilii, *art.* colilиile.
colíliu,-ie Alb (ca colilia). *adj., pl.* colilii.
colima *intr.* (fiz.) A transforma un fascicul de raze divergent sau convergent într-unul paralel. //A viza o anumită direcție. *vb. I, ind. prez. 3* colimează.
colimare Acțiunea de a colima. *s.f., g.-d. art.* colimării.
colimator 1. Instrument optic pentru determinarea (aproximativă) a unei direcții. 2. Dispozitiv optic pentru colimarea fasciculelor de raze. 2. *A lua* (pe cineva) *în* ~ = a observa comportamentul cuiva; a persecuta pe nedrept (pe cineva). *s.n., pl.* colimatoare.
colimație (-ți-e) Reglare a instrumentelor optice pentru a realiza coincidențe între axa lor optică și cea de vizare. *s.f., art.* colimația, *g.-d. art.* colimației.
colín (reg.) Cracă sau ramificație a tulpinii unui copac, crescută din rădăcină. *s.m., pl.* colíni.

colinar,-ă Cu coline[1]. *adj., pl.* colinari,-e.
colină[1] Deal mic. *s.f., g.-d. art.* colinei, *pl.* coline.
colină[2] Amină care face parte din complexul vitaminei B, utilizată în tratamentul afecțiunilor hepatice. *s.f., g.-d. art.* colinei, *pl.* coline.
colind[1] 1. Obiceiul de a colinda. 2. Umblet din loc în loc întrerupt de popasuri. *s.n.*
colind[2]/colindă Cântec tradițional cântat cu prilejul sărbătorilor de Crăciun și de Anul Nou. *s.n./s.f., pl.* colinde.
colinda 1. *intr.* A umbla din casă în casă cântând colinde în seara de Crăciun și de Anul Nou. 2. *tr.* A umbla dintr-un loc în altul; a peregrina. *//tr.* A străbate, a cutreiera un drum. *vb. I, ind. prez. 3* colindă.
colindare Acțiunea de a colinda. *s.f., g.-d. art.* colindării, *pl.* colindări.
colindat Faptul de a colinda. 1. Mersul cu colindul[2]. 2. Colind[1] (2). *s.n.*
colindă v. **colind[2]**.
colindător,-oare Persoană care umblă cu colindatul. *s.m., pl.* colindători; *s.f., g.-d. art.* colindătoarei, *pl.* colindătoare.
colindeț (pop.) Colăcel care se dă în dar colindătorilor. *s.n., pl.* colindețe.
colinear,-ă v. **coliniar**.
colinergic,-ă Care se referă la o acțiune stimulantă, activată sau transmisă cu ajutorul colinei[2]. *adj., pl.* colinergici,-ce.
colinesterază Enzimă care distruge acetilcolina prin hidroliză. *s.f., g.-d. art.* colinesterazei.
coliniar,-ă (-ni-ar) (mat., despre puncte) Situat pe aceeași dreaptă. [*var.* colinear,-ă *adj.*] *adj., pl.* coliniari,-e.
coliniaritate (-ni-a) (mat.) Calitatea mai multor puncte de a fi coliniare. *s.f., g.-d. art.* coliniarității.
colir Medicament întrebuințat în tratamentul unor afecțiuni ale ochilor. *s.n.*
colită Inflamație acută sau cronică a colonului[4]. *s.f., g.-d. art.* colitei, *pl.* colite.
coliță 1. Coală de carte sau de revistă, tipărită și făltuită înainte de a fi broșată sau legată. 2. Coală mică de hârtie pe care sunt tipărite mărci poștale și pe care se găsește o inscripție care indică ocazia cu care s-a lansat emisiunea respectivă. *s.f., g.-d. art.* colței, *pl.* colțe.
colivar[1] 1. (peior.) Persoană care merge la toate înmormântările și parastasele pentru a mânca colivă; (fig.) persoană care vrea să aibă totul de-a gata, pomanagiu. 2. Cel care poartă coliva la înmormântări. *s.m., pl.* colivari.
colivar[2] Obiect pe care se așază coliva. *s.n., pl.* colivare.
colivă Grâu fiert amestecat cu zahăr și nuci pisate, care se împarte ca pomană la înmormântări și la parastase. *s.f., g.-d. art.* colivei, *pl.* colive.
colivie 1. Cușcă mică făcută din vergele de metal sau de lemn, în care sunt ținute păsările. 2. Construcție de metal, acționată mecanic, care servește la transportarea persoanelor și materialelor în puțurile unei mine. *s.f., art.* colivia, *g.-d. art.* coliviei, *pl.* colivii, *art.* coliviile.
colivioară Diminutiv al lui colivie. *s.f., g.-d. art.* colivioarei, *pl.* colivioare.
colizie v. **coliziune**.
coliziune (-zi-u-) 1. Ciocnire violentă între două corpuri; izbire, lovire. 2. Ceartă, dispută. 3. ~ *omonimică* = fenomen lingvistic prin care cuvinte diferite ajung omonime. [*var.* (înv.) colizie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* coliziunii, *pl.* coliziuni.
colligatum (lat.) Volum alcătuit din două sau mai multe lucrări diferite legate între ele. *s.n.*
colmata *tr.* A produce o colmatare. *vb. I, ind. prez. 3* colmatează.
colmatare 1. Depunere de aluviuni în bazinul unei ape. 2. Lucrare de îmbunătățiri funciare prin depunerea dirijată a materialului aluvionar, pentru ridicarea terenurilor joase, inundabile. 3. (tehn.) Astupare a porilor unui material poros prin introducerea unei materii coloidale în masa lui. 4. Depunere a particulelor de oxid de pe banda magnetică pe supafața frontală a capetelor magnetice. *s.f., g.-d. art.* colmatării, *pl.* colmatări.
colnă (reg.) Colibă. //Construcție (primitivă) care servește, într-o gospodărie țărănească, la păstrarea uneltelor sau la adăpostirea vitelor. *s.f., g.-d. art.* colnei, *pl.* colne.
colnic 1. Colină. 2. Drum îngust care trece peste un deal sau prin pădure. 3. Loc mic într-o pădure, lipsit de arbori; luminiș. *s.n., pl.* colnice.
colnicel (pop.) Diminutiv al lui colnic. *s.n., pl.* colnicele.
colniță[1] (reg.) Adăpost pentru oi sau pentru vite construit din nuiele și acoperit cu paie; șură. *s.f., g.-d. art.* colniței, *pl.* colnițe.
colniță[2] (pop.) Delușor. *s.f., g.-d. art.* colniței, *pl.* colnițe.
colo (pop.) Acolo. */De ~ (până)* ~ = dintr-un loc într-altul, încoace și încolo. *(Pe) ici, pe* ~ sau ~ *și* ~ *colo* = din loc în loc. *Pe* ~..., *pe dincolo* = într-o parte..., într-alta. *Cât* ~ = la oarecare depărtare. *Când* ~ = (exprimând o surprindere) de fapt, în realitate. *A se vedea* (sau *a se cunoaște*) *cât de* ~ = a se vedea (sau a se cunoaște) de departe, a fi foarte evident. *Ia te uită* ~*!* = i-auzi! de unde până unde? *adv.*
coloană 1. Stâlp cilindric de piatră, marmură, lem etc., care susține o parte dintr-un edificiu. 2. (anat.) ~ *vertebrală* = totalitatea vertebrelor care formează axul scheletului; șira spinării. 3. (fiz.) Fluid închis într-un tub sau tășnind cu putere dintr-o conductă ori dintr-un rezervor. ~ *de mercur* 4. Fiecare dintre secțiunile verticale în care este împărțită o pagină tipărită; conținutul acesteia. */A pune* (pe cineva) *pe două* ~ = a demonstra că cineva a plagiat, expunând, în coloane alăturate, textul plagiatorului și originalul folosit de acesta. 5. Nume dat unor aparate în industria chimică, alcătuite dintr-o manta cilindrică verticală, de metal, de sticlă etc. care conține materiale absorbante, materiale filtrante etc. 6. Șir de cifre așezate unele sub altele; rubrică într-un tabel, într-un formular etc. 7. (și în sintagma ~ *de marș*) Grup de oameni sau de vehicule care se deplasează în șiruri în aceeași direcție; convoi. 8. (cin.) ~ *sonoră* = totalitatea sunetelor care însoțesc imaginile filmului. 9. (fig.) ~ *a IV-a* = dușmanii din interior. *s.f., g.-d. art.* coloanei, *pl.* coloane.
coloare v. **culoare**.
colocatar,-ă Persoană care locuiește în aceeași casă cu alte persoane străine de familia sa. *s.m., pl.* colocatari; *s.f., g.-d. art.* colocatarei, *pl.* colocatare.
colocazie (-zi-e) Plantă tropicală cu frunze foarte mari, cultivată la noi ca plantă de interior. *s.f., art.* colocazia, *g.-d. art.* colocaziei, *pl.* colocazii, *art.* colocaziile.
colocvial,-ă (-vi-al) Care aparține conversației (familiare). *adj., pl.* colocviali,-e.
colocviu Convorbire, discuție pe o temă dată. //Formă de examinare a cunoștințelor studenților, care constă în discuții, lucrări practice etc. //Simpozion. *s.n., art.* colocviul, *pl.* colocvii, *art.* colocviile.
cologaritm Logaritmul inversului unui număr. *s.m., pl.* cologaritmi.

colografie Procedeu de tipărire la care clişeul imprimabil este preparat pe o placă de sticlă. *s.f., art.* colografia, *g.-d. art.* colografiei.
coloid,-ă I. *adj.* (chim., despre substanţe) Ale cărei particule se află în stare de dispersie şi nu difuzează prin membrane. II. *s.m.* Substanţă cu proprietăţi coloide. *adj., s.m., pl.* coloizi,-de.
coloidal,-ă (chim.) Care are aspectul şi proprietăţile unui coloid. */Stare ~* = stare de diviziune a materiei, în care particulele constitutive au dimensiuni cuprinse între aceea a moleculelor şi aceea a suspensiilor. *adj., pl.* coloidali,-e.
colombină Personaj feminin din comedia bufă italiană, care purta, ca şi arlechinul, costum pestriţ. *s.f., g.-d. art.* colombinei, *pl.* colombine.
colon[1] 1. (în Imperiul Roman şi în Evul Mediu în Europa) Muncitor agricol. 2. (înv.) Colonist. *s.m., pl.* coloni.
colon[2] Parte sau diviziune a unui vers, a unei strofe sau a unei perioade în metrica antică. *s.m., pl.* coloni.
colon[3] Monedă în Costa Rica şi în Salvador. *s.m., pl.* coloni.
colon[4] Porţiunea finală a intestinului gros. *s.n., pl.* colonuri.
colonadă Ansamblu format din mai multe şiruri de coloane. *s.f., g.-d. art.* colonadei, *pl.* colonade.
colonat (în Imperiul Roman şi în Evul Mediu în Europa) Formă de relaţii sociale caracterizată prin legarea din ce în ce mai strânsă a colonilor de pământul pe care îl lucrau şi pentru care plăteau proprietarilor dijmă. *s.n.*
coloncifră Numărul de ordine al unei cărţi sau al unei reviste, plasat în partea de jos sau de sus a paginii. *s.f., g.-d. art.* coloncifrei, *pl.* coloncifre.
colonel[1] Grad de ofiţer superior, între locotenent-colonel şi general. *s.m., pl.* colonei.
colonel[2] Corp de literă de şapte puncte tipografice. *s.n.*
colonelă (înv., rar) Colonleleasă. *s.f., g.-d. art.* colonelei, *pl.* colonele.
colonleleasă (fam.) Soţie de colonel. *s.f., g.-d. art.* colonelesei, *pl.* colonelese.
colonetă (înv.) Diminutiv al lui coloană (1); coloană mică şi subţire folosită în construcţia galeriilor. *s.f., g.-d. art.* colonetei, *pl.* colonete.
colonial,-ă (-ni-al) Referitor la colonii, provenind din colonii. */Putere ~* = stat care are colonii. *Politică ~* = colonialism. *Război ~* = război dus de un stat pentru cucerirea de noi colonii sau pentru menţinerea coloniilor cucerite anterior. *adj., pl.* coloniali,-e.
colonIale (-ni-a-) (înv.) Articole alimentare de băcănie (ceai, cafea etc.) provenite din ţări exotice. *s.f. pl.*
colonialism (-ni-a-) Politică a unor state de cucerire de colonii sau de menţinere a coloniilor. *s.n.*
colonialist,-ă (-ni-a-) (Adept) al colonialismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* colonialişti,-ste.
colonie[1] 1. (în Antichitate) Oraş sau cetate întemeiată de greci sau de romani pe teritorii străine în scop comercial, militar etc. 2. Teritoriu sau stat aflat sub dominaţie străină. 3. Grup de persoane de aceeaşi naţionalitate aşezate într-o ţară sau într-un oraş străin. 4. Grup de copii trimişi la odihnă într-o staţiune balneară sau climatică. 5. Grup de animale sau de păsări din aceeaşi specie care trăiesc în comun. *s.f., art.* colonia, *g.-d. art.* coloniei, *pl.* colonii, *art.* coloniile.
colonie[2] (-ni-e) (şi în sintagma *apă de ~*) Lichid parfumat, pe bază de alcool, folosit în cosmetică. *s.f., art.* colonia, *g.-d. art.* coloniei, *pl.* colonii, *art.* coloniile.
colonist,-ă Persoană care s-a stabilit într-o colonie[1] (2). *s.m., pl.* coloniști; *s.f., g.-d. art.* coloniștei, *pl.* colonişte.
coloniza *tr.* 1. A popula o regiune sau o ţară cu oameni aduşi din alte regiuni sau din alte ţări. 2. A transforma în colonie[1] un teritoriu sau o ţară cucerită. 3. A popula regiuni slab populate (sau depopulate) din propria ţară cu oameni aduşi din alte zone. *vb. I, ind. prez. 3* colonizează.
colonizare Acţiunea de a coloniza. *s.f., g.-d. art.* colonizării, *pl.* colonizări.
colonizator,-oare (Stat, populaţie) care colonizează un teritoriu. *adj., s.m.* şi *f., pl.* colonizatori,-oare.
colontitlu Rând care se tipăreşte deasupra textului fiecărei pagini de carte şi care cuprinde titlul lucrării, numele autorului etc. *s.n., art.* colontitlul, *pl.* colontitluri.
colopatie (med.) Denumire generală pentru afecţiunile colonului. *s.f. art.* colopatia, *g.-d. art.* colopatiei, *pl.* colopatii, *art.* colopatiile.
color (despre filme, fotografii etc.) În culori. *adj. invar.*
colora *tr.* 1. A da unui obiect o anumită culoare cu ajutorul unei vopsele. 2. (fig.) A da o nuanţă expresivă stilului, exprimării etc. *vb. I, ind. prez. 3* colorează.
colorant,-ă (Substanţă) care are proprietatea de a colora. *adj., s.m., pl.* coloranţi,-te.
colorare Acţiunea de a colora; vopsire. *s.f., g.-d. art.* colorării, *pl.* colorări.
coloratură 1. Manieră de interpretare vocală caracterizată prin cadenţe, triluri etc. */Soprană de ~* = soprană care cântă în această manieră. 2. (rar) Bogăţie de culori; colorit. *s.f., g.-d. art.* coloraturii, *pl.* coloraturi.
colorație (-ţi-e) 1. Colorit. 2. Metodă de laborator, care constă în tratarea diferitelor preparate microscopice după o fixare prealabilă cu coloranţi. *s.f., art.* colorația, *g.-d. art.* colorației, *pl.* colorații, *art.* colorațiile.
colorimetric,-ă Referitor la colorimetrie. *adj., pl.* colorimetrici,-ce.
colorimetrie 1. Măsurare a concentraţiei unei soluţii colorate. 2. Determinare a caracteristicilor unei culori. *s.f., art.* colorimetria, *g.-d. art.* colorimetriei.
colorimetru Aparat întrebuinţat la determinarea concentraţiei soluţiilor colorate. *s.n., art.* colorimetrul, *pl.* colorimetre.
colorist,-ă Pictor care se distinge prin atenţia acordată culorilor tablourilor sale. *s.m., pl.* coloriști; *s.f., g.-d. art.* coloristei, *pl.* coloriste.
coloristic,-ă Al culorilor, de culori. *adj., pl.* coloristici,-ce.
coloristică Studiu al culorilor. *s.f., g.-d. art.* coloristicii.
colorit 1. Totalitatea culorilor unui obiect; culoare, coloraţie. 2. (fig., despre imaginea sau stilul operelor literare) Nuanţă expresivă, varietate. *s.n., pl.* colorituri.
colos Om sau obiect de mărime neobişnuită. *s.m., pl.* colosi.
colosal,-ă Foarte mare; uriaş, enorm. *adj., pl.* colosali,-e.
colostru Lichid lăptos secretat de glanda mamară, câteva zile înaintea şi după naşterea copilului. *s.n., art.* colostrul.
colpită Inflamaţie a colului uterin. *s.f., g.-d. art.* colpitei, *pl.* colpite.
colporafie (med.) Sutură chirurgicală a vaginului. *s.f., art.* colporafia, *g.-d. art.* colporafiei, *pl.* colporafii, *art.* colporafiile.
colporta *tr* A răspândi zvonuri sau ştiri (false). *vb. I, ind. prez. 3* colportează.
colportaj 1. Distribuire a cărţilor, a revistelor etc. */Carte de ~* = carte cu preţ redus ilustrată, care tratează la nivel de popularizare teme variate. 2. (înv.) Comerţ ambulant. *s.n., pl.* colportaje.
colportor,-oare 1. Cel care răspândeşte ştiri, zvonuri (false). 2. (înv.) Negustor ambulant. *s.m., pl.* colportori; *s.f., g.-d. art.* colportoarei, *pl.* colportoare.
colposcop Aparat folosit în colposcopie. *s.n., pl.* colposcoape.

colposcopie Examen medical optic al vaginului şi al colului uterin cu ajutorul colposcopului. *s.f., art.* colposcopia, *g.-d. art.* colposcopiei, *pl.* colposcopii, *art.* colposcopiile.
col-roulé (ou *pron.* u) (fr.) Pulover cu guler înalt care se rulează. *s.n., art.* col-roulé-ul, *pl.* col-roulé-uri.
colt Tip de revolver sau de pistolet. *s.n., pl.* colturi.
coltuc 1. Fiecare dintre cele două capete ale unei pâini întregi. 2. (reg.) Pernă mică folosită drept căpătâi. //Perniţă (de ace). *s.n., pl.* coltuce.
coltucel Diminutiv al lui coltuc. *s.n., pl.* coltucele.
colţ[1] A. 1. Dinte al animalelor (mai rar al oamenilor), în special caninul; fragment dintr-o măsea sau dintr-un dinte rupt. */A-şi arăta ~ii* = a manifesta o atitudine agresivă. *A (se) lua la ~i* = a (se) certa. *A avea ~i* sau *un ~* = a fi obraznic. 2. Fiecare dintre vârfurile greblei, furcii etc. //Vârf ascuţit de stâncă, de gheaţă etc. 3. Fiecare dintre cuiele de fier pe care le aplică cineva pe talpa încălţămintei de iarnă ca să nu alunece pe gheaţă. 4. Vârful plantelor, în special al ierbii, la începutul dezvoltării lor. B. 1. Fiecare dintre tăieturile de formă triunghiulară făcute pe marginea unei stofe; dantelă de aceeaşi formă. 2. Şuviţă de păr ondulată trasă pe frunte sau pe tâmple. *s.m., pl.* colţi.
colţ[2] 1. Punct unde se întâlnesc muchiile unui obiect sau laturile unei figuri. */~ul gurii* = fiecare din cele două extremităţi laterale ale gurii, unde se întâlnesc buzele. 2. Fiecare dintre unghiurile formate de două străzi care se întâlnesc; locul format de fiecare dintre aceste unghiuri. 3. Extremitate, vârf. */~ de pâine* = coltuc. 4. Porţiune dintr-o încăpere cuprinsă între extremităţile reunite ale pereţilor. */A da din ~ în ~* = a recurge la tot felul de subterfugii pentru a ieşi dintr-o încurcătură. 5. *//A pune* (*un copil*) *la ~* = a pedepsi un copil aşezându-l într-un ungher al camerei, cu faţa la perete. Loc îndepărtat, retras, refugiu. *În* (sau *din*) *toate ~* = în (sau din) toate părţile. *s.n., pl.* colţuri.
colţan (rar) Colţ mare de stâncă; loc inaccesibil. *s.m., pl.* colţani.
colţar[1] Ramă metalică prevăzută cu cuie lungi şi ascuţite, care se ataşează la bocanci, cu ajutorul unor curele, pentru a împiedica alunecarea pe stânci, pe gheaţă sau pe buşteni. *s.m., pl.* colţari.
colţar[2] 1. Poliţă, dulăpior sau canapea aşezată în colţul unei camere. 2. (reg.) Sobă de cărămidă instalată în colţul unei camere. 3. Piesă din metal sau din lemn, cu două aripi sau laturi aşezate în unghi drept, utilizată la consolidarea şi la protejarea unor îmbinări de colţ. 4. Chenar. *s.n., pl.* colţare.
colţat,-ă Colţos. *adj., pl.* colţaţi,-te.
colţii-babei v. **colţul-babei.**
colţişor[1] Plantă erbacee mică din familia cruciferelor, cu frunze alterne, cu flori albe sau roşii, răspândită prin păduri umbroase. *s.m., pl.* colţişori.
colţişor[2] Diminutiv al lui colţ; colţuleţ. *s.n., pl.* colţişoare.
colţos,-oasă 1. Cu colţii puternici; colţat. 2. (fig.) Bun de gură; obraznic, arţăgos. *adj., pl.* colţoşi,-oase.
colţul-babei/colţii-babei Plantă erbacee târâtoare, cu frunze penate, cu flori galbene şi fructe ţepoase. *s.m. art.*
colţuleţ Colţişor. *s.n., pl.* colţuleţe.
colţun/căltun[2] (pop., înv.) Ciorap. *s.m., pl.* colţuni/căltuni.
colţunaş Preparat culinar făcut din aluat tăiat în pătrate mici şi umplute cu carne, brânză, marmeladă etc. *s.m., pl.* colţunaşi.
colţunul-popii/colţunii-popii Mică plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pământ, cu flori inodore, albastre sau violete, cu un pinten scurt. *s.m. art.*
colţurat,-ă Colţuros. *adj., pl.* colţuraţi,-te.
colţuros,-oasă (despre pietre, bolovani etc.) Cu multe colţuri; (fig., despre faţa oamenilor) cu trăsături proeminente; osos. *adj., pl.* colţuroşi,-oase.
columbacă (în sintagma) *Muscă ~* (şi s.f.) = insectă mică, asemănătoare cu o musculiţă, a cărei înţepătură veninoasă poate provoca moartea animalelor sau chiar a copiilor. *adj., pl.* columbace.
columbar Construcţie funerară prevăzută cu firide în care se păstrează urnele cu cenuşa morţilor incineraţi. *s.n., pl.* columbare.
columbă (înv.) Porumbiţă. *s.f., g.-d. art.* columbei, *pl.* columbe.
columbărie Crescătorie de porumbei. *s.f., art.* columbăria, *g.-d. art.* columbăriei, *pl.* columbării, *art.* columbăriile.
columbian,-ă (-bi-an) (Locuitor) din Columbia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* columbieni,-e.
columbiform,-ă (despre păsări) Care se aseamănă cu porumbelul. *adj., pl.* columbiformi,-e.
columbiformă (la pl.) Ordin de păsări zburătoare din care fac parte porumbeii, turturelele şi guguştucii; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* columbiformei, *pl.* columbiforme.
columbit Mineral care conţine niobiu. *s.n.*
columbiu (chim., rar) Niobiu. *s.n., art.* columbiul.
columbofil,-ă I. *adj.* Referitor la porumbei. II. *s.m.* şi *f.* Crescător de porumbei (călători). *adj., pl.* columbofili,-e.
columbofilie Pasiunea de a creşte porumbei (călători). *s.f., g.-d. art.* columbofiliа, *g.-d. art.* columbofiliei.
columbogramă Mesaj dus la destinaţie de porumbei. *s.f., g.-d. art.* columbogramei, *pl.* columbograme.
columelă 1. Axă a cochiliei melcilor. 2. (rar) Coloană funerară mică. *s.f., g.-d. art.* columelei, *pl.* columele.
columnă Monument în formă de coloană izolată, ridicat spre a comemora un eveniment important. *s.f., g.-d. art.* columnei, *pl.* columne.
colun (înv.) Măgar sălbatic. *s.m., pl.* coluni.
colurie (fiziol.) Prezenţă a pigmenţilor biliari în urină. *s.f., art.* coluria, *g.-d. art* coluriei, *pl.* colurii, *art.* coluriile.
coluvial,-ă (-vi-al) Care formează coluvii. *adj., pl.* coluviali,-e.
coluviu Material detritic acumulat la baza pantelor, provenit din dezagregarea rocilor şi din deplasarea fragmentelor lor pe versanţii munţilor. *s.n., art.* coluviul.
coluziune (-zi-u-) (rar) Înţelegere secretă între două persoane, două părţi etc. în prejudiciul unei a treia. *s.f., g.-d. art.* coluziunii, *pl.* coluziuni.
coma (fiz.) 1. Aberaţie a sistemelor optice care constă în apariţia unei imagini în formă de cometă. 2. Aberaţie a lentilelor electronice, sub forma unei estompări spre periferia imaginii. *s.f., g.-d. art.* comei.
comanac v. **comănac**[2].
comanda *tr.* 1. (mil.) A da un ordin sau un semnal pentru executarea unei mişcări; a avea comanda unei unităţi militare. 2. A solicita executarea sau livrarea unui anumit produs. 3. A da în lucru la un meşteşugar un obiect. 4. A cere de mâncare sau de băut într-un local public. 5. A pune în funcţiune sau a opri un sistem tehnic. *vb. I, ind. prez. 3* comandă.
comandament 1. Organ de conducere a unei mari unităţi militare. */~ suprem* = cel mai înalt organ de conducere a armatei unui stat în timp de război. 2. (fig.) Poruncă, regulă, normă. 3. (jur.) Act prin care începe executarea silită imobiliară a unui debitor. *s.n., pl.* comandamente.
comandant Persoană care comandă o unitate militară, o navă etc. */~ suprem* = a) comandant al forţelor armate ale unui stat; b) comandant al forţelor unui grup de state aliate. (înv.) *~ al pieţei* = ofiţer care supraveghea activitatea dintr-o garnizoană. *s.m., pl.* comandanţi.

comandare Acţiunea de a comanda. *s.f., g.-d. art.* comandării.
comandat,-ă 1. (despre mişcări, acţiuni) Executat printr-o comandă (3). 2. (despre camerele unei locuinţe) Care comunică între ele. //(despre apartamente) Cu camere care comunică între ele. *adj., pl.* comandaţi,-te.
comandatură Comandament al trupelor germane de ocupaţie. *s.f., g.-d. art.* comandaturii, *pl.* comandaturi.
comandă 1. Acţiunea de a comanda; ordin, poruncă. */Metodă de ~ =* metodă folosită de un conducător care ia decizii personale şi le impune colaboratorilor fără a-i consulta. *Ton de ~ =* ton poruncitor. *La ~ =* a) la poruncă cuiva; b) la momentul potrivit; intenţionat. 2. Conducere a unei unităţi militare. */Post de ~ =* loc în care stă comandantul trupelor şi de unde transmite comanda operaţiilor. 3. Cerere prin care se solicită livrarea unui produs, prestarea unui serviciu etc. */De ~ =* care este executat după indicaţiile clientului. 4. Operaţie prin care se pune în funcţiune, se opreşte sau se controlează un sistem tehnic. //(concr.) Ansamblu de aparate a căror acţiune conduce un sistem tehnic. */Post de ~ =* loc unde se găsesc aparatele care acţionează un sistem tehnic. 5. Construcţia cea mai înaltă pe de puntea superioară a navei, de unde se efectuează conducerea acesteia. //Frânghie folosită la înfăşurarea capătului unei parâme. *s.f., g.-d. art.* comenzii, *pl.* comenzi.
comandir (înv.) Comandant. *s.m., pl.* comandiri.
comandita *tr.* A participa băneşte la o întreprindere comercială sau industrială, cu răspundere faţă de creditori pentru eventualele pierderi în limitele părţii de capital social investit. *vb. I, ind. prez. 3* comanditează.
comanditar,-ă Persoană care comanditează sau, p. ext., finanţează. *s.m., pl.* comanditari; *s.f., g.-d. art.* comanditarei, *pl.* comanditare.
comanditare Acţiunea de a comandita. *s.f., g.-d. art.* comanditării, *pl.* comanditări.
comanditat,-ă (Persoană, întreprindere) care se asociază la câştig şi la pierdere cu comanditarul şi răspunde nelimitat faţă de creditori pentru capitalul social. *adj., s.m.* şi *f., pl.* comanditaţi,-te.
comanditâ Contract de asociere în care una dintre părţi, comanditatul, răspunde cu întreaga sa avere pentru obligaţiile societăţii faţă de creditori, pe când cealaltă parte, comanditarul, nu răspunde decât în limita capitalului investit de el. */Societate în ~ =* societate alcătuită pe baza unui asemenea contract. *s.f., g.-d. art.* comanditei, *pl.* comandite.
comando Unitate (militară) pregătită special pentru misiuni deosebite. *s.n., art.* comandoul, *pl.* comandouri.
comandor 1. Grad de ofiţer în aviaţie şi în marină, corespunzător gradului de colonel. 2. Rang în ierarhia unor decoraţii militare şi civile. *s.m., pl.* comandori.
comanş (Persoană) care aparţinea amerindienilor din America de Nord, ce populau sudul Podişului Preeriilor. *s.m., pl.* comanşi.
comarnic 1. Colibă mică în care locuiesc ciobanii la stână; umbrar pentru ciobani. 2. Adăpost la stână care serveşte la uscarea şi păstrarea caşului. 3. Poliţă pe care se pune la uscat şi se păstrează caşul. *s.n., pl.* comarnice.
comasa *tr.* A strânge laolaltă unităţi industriale, loturi de pământ etc.; a concentra. *vb. I, ind. prez. 3* comasează.
comasare Acţiunea de a comasa. *s.f., g.-d. art.* comasării, *pl.* comasări.
comat,-ă (rar) Care are coamă bogată. */Stea ~ =* cometă. *adj., pl.* comaţi,-te.
comati (lat.) Nume dat de romani geto-dacilor de rând. *s.m. pl.*
comatogen,-ă (med.) Care provoacă starea de comă. *adj., pl.* comatogeni,-e.
comă[1] Pierdere totală şi prelungită a cunoştinţei şi a sensibilităţii, produsă de o hemoragie cerebrală, de diabet etc. //(impr.) Agonie. //(arg.) *De ~ =* extraordinar, nemaipomenit! *s.f., g.-d. art.* comei, *pl.* come.
comă[2] Cel mai mic interval muzical, greu perceptibil pentru auz. //Semn care indică în muzica instrumentală frazarea, iar în muzica vocală locurile unde se respiră. 2. (germ.) Virgulă. *s.f., g.-d. art.* comei, *pl.* come.
comănac[1] (reg.) Creangă; ramură. *s.m., pl.* comănaci.
comănac[2] 1. Acoperământ pentru cap, de formă cilindrică, fără boruri, purtat de călugări şi călugăriţe. 2. Acoperământ al capului, asemănător cu comănacul[2] (1), purtat în trecut de bărbaţi. 3. Căciuliţă de mătase sau de stofă purtată odinioară de femei. [*var.* comanac *s.n.*] *s.n., pl.* comănace.
comând (înv.) 1. Masă de pomenire a unui mort; praznic. 2. Bani, lucruri etc. păstrate pentru praznic. *s.n., pl.* comânduri.
comânda *tr.* (înv.) A face comândul. *vb. I, ind. prez. 3* comândează.
comândare (înv.) Praznic; masă la înmormântare. *s.f., g.-d. art.* comândării, *pl.* comândări.
combaină v. **combină.**
combainer,-ă v. **combiner.**
combainist,-ă (înv.) Combiner. *s.m., pl.* combainişti; *s.f., g.-d. art.* combainistei, *pl.* combainiste.
combatant,-ă 1. (Persoană) care ia parte la lupte; care aparţine unei unităţi militare de luptă. 2. (fig.) (Persoană) care militează pentru o idee, pentru un scop etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* combataţi,-te.
combate 1. *tr.* A lupta împotriva unor idei, a unor atitudini etc. 2. *tr.* A lua măsuri de stăpânire a unui flagel social, a unei boli etc. 3. *intr.* (înv.) A lupta. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* combat, *1 pl.* combatem, *2 pl.* combateţi, *imperf. 3 sg.* combătea; *conj. prez. 3* să combată; *imper. 2 sg.* combate, *2 pl.* combateţi; *part.* combătut.
combatere Acţiunea de a combate. *s.f., g.-d. art.* combaterii, *pl.* combateri.
combativ,-ă Care susţine cu dârzenie un punct de vedere, o concepţie etc. *adj., pl.* combativi,-e.
combativitate Însuşirea de a fi combativ. *s.f., g.-d. art.* combativităţii.
combi Autoturism cu portbagajul plasat în interiorul maşinii, la spate. //(adj.) *Dacia ~. s.n.*
combina 1. *tr.* A îmbina, a împreuna, a potrivi. //(fam.) A plănui. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) uni, într-o relaţie chimică, dând naştere unei substanţe compuse. *vb. I, ind. prez. 3* combină.
combinabil,-ă Care se poate combina. *adj., pl.* combinabili,-e.
combinagiu (peior.) Persoană care face diverse combinaţii (2) necinstite. *s.m., pl.* combinagii, *art.* combinagiii.
combinare 1. Acţiunea de a (se) combina. 2. (mat., pl.) Totalitatea grupurilor care se pot alcătui cu un număr de elemente, astfel încât fiecare grup să conţină sau numai elemente diferite între ele, sau numai elemente identice. 3. (chim.) Fenomen chimic de unire a doi sau a mai multor atomi, molecule sau radicali pentru a forma molecula unei substanţe, cu însuşiri diferite de cele ale substanţelor de la care s-a pornit. *s.f., g.-d. art.* combinării, *pl.* combinări.
combinat[1] Unitate economică mare, formată din mai multe fabrici între care există relaţii tehnologice. *s.n., pl.* combinate.
combinat[2],-ă Alcătuit din mai multe elemente diferite. *adj., pl.* combinaţi,-te.
combinator[1] Aparat care poate realiza combinaţii între maşini, aparate şi instrumente electrice. *s.n., pl.* combinatoare.

combinator²,-oare Care combină; care determină o combinație. *adj., pl.* combinatori,-oare.
combinatorie (-ri-e) (în sintagma) *Analiză ~* = capitol de calculul probabilităților, din care studiază aranjamentele, combinările și permutările. *adj., pl.* combinatorii.
combinație (-ți-e) 1. Combinare, îmbinare. 2. (fam.) Aranjament, plan. 3. Substanță rezultată în urma unei reacții chimice dintre două sau mai multe elemente. [*var.* combinațiune *s.f.*] *s.f., art.* combinația, *g.-d. art.* combinației, *pl.* combinații, *art.* combinațiile.
combinațiune v. **combinație.**
combină 1. Mașină agricolă care execută simultan mai multe lucrări. 2. *~ minieră* = mașină complexă care taie straturile de minereu și evacuează materialul rezultat. *~ agricolă* = mașină care execută simultan mai multe lucrări agricole. *~ muzicală* = aparat electronic compus din casetofon, CD și radio. [*var.* combaină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* combinei, *pl.* combine.
combiner,-ă (rar) Muncitor calificat care manevrează o combină. [*var.* combainer,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* combineri; *s.f., g.-d. art.* combinerei, *pl.* combinere.
combinezon 1. Obiect de lenjerie pentru femei, care se poartă sub rochie; furou, cămașă. 2. Îmbrăcăminte de protecție pentru muncitori; salopetă. *s.n., pl.* combinezoane.
combinor Organ al fiecărui sector al unei centrale telefonice automate, folosit pentru a produce schimbări succesive în organizarea circuitelor. *s.n., pl.* combinoare.
combustant¹ Substanță care întreține arderea carburantului (în motorul-rachetă). *s.m., pl.* combustanți.
combustant²,-ă Care produce combustia; care întreține arderea. *adj., pl.* combustanți,-te.
combustibil¹ Material care are însușirea de a arde, dezvoltând căldură, fiind folosit ca sursă de energie. */~ convențional* = combustibil teoretic cu putere calorică de 7.000 kcal/kg. *~ nuclear* = combustibil fisionabil folosit pentru a produce energie în reactoarele chimice. *s.m., pl.* combustibili.
combustibil²,-ă (despre materiale) Care are proprietatea de a arde. *adj., pl.* combustibili,-e.
combustibilitate Proprietate a unor corpuri de a arde în contact cu aerul. *s.f., g.-d. art.* combustibilității.
combustie (-ti-e) Ardere. *s.f., art.* combustia, *g.-d. art.* combustiei, *pl.* combustii, *art.* combustiile.
comedian,-ă (-di-an) (rar) Actor sau actriță de comedie; comediant. //(fig.) Cel care simulează sentimente pe care nu le are; ipocrit. *s.m., pl.* comedieni; *s.f., g.-d. art.* comedienei, *pl.* comediene.
comediant,-ă (-di-ant) 1. Comedian. //Actor sau actriță de circ; saltimbanc. //Actor sau actriță fără talent. 2. (fig.) Persoană prefăcută; șarlatan. *s.m., pl.* comedianți; *s.f., g.-d. art.* comediantei, *pl.* comediante.
comedie¹ 1. Operă dramatică al cărei subiect provoacă râsul. 2. (fig.) Prefăcătorie, ipocrizie. *s.f., art.* comedia, *g.-d. art.* comediei, *pl.* comedii, *art.* comediile.
comedie² 1. (pop., fam.) Întâmplare ciudată și hazlie; poznă, bazaconie. //Lucru surprinzător; minune. 2. (rar) Spectacol public cu numere de circ, panoramă, călușei etc. //Mașinărie, mecanism. *s.f., art.* comedia, *g.-d. art.* comediei, *pl.* comedii, *art.* comediile.
comedioară (-di-oa-) (fam.) Diminutiv al lui comedie¹. *s.f., g.-d. art.* comedioarei, *pl.* comedioare.
comediograf (-di-o-) Autor de comedii¹. *s.m., pl.* comediografi.
comedon Mic punct negru de sebum, care astupă uneori glandele sebacee ale feței. *s.n., pl.* comedoane.
comemora *tr.* A celebra amintirea unei personalități sau a unui eveniment important. *vb. I, ind. prez. 3* comemorează.
comemorabil,-ă Care poate fi comemorat. *adj., pl.* comemorabili,-e.
comemorare Ceremonie menită să evoce amintirea unei persoane sau a unui eveniment important; comemorație. *s.f., g.-d. art.* comemorării, *pl.* comemorări.
comemorativ,-ă Care evocă amintirea unei personalități, a unui eveniment important etc. *adj., pl.* comemorativi,-e.
comemorație (rar) Comemorare. *s.f., art.* comemorația, *g.-d. art.* comemorației, *pl.* comemorații, *art.* comemorațiile.
comenduire Organ militar care supraveghează ordinea într-o localitate, într-o unitate militară etc. //Clădire în care își are sediul un asemenea organ militar. *s.f., g.-d. art.* comenduirii, *pl.* comenduiri.
comensalism v. **comensualism.**
comensualism (-su-a-) (biol.) Formă de relații între două plante, sau două animale, în care unul folosește resturile de hrană ale celuilalt. [*var.* comensalism *s.n.*] *s.n.*
comensurabil,-ă (mat., despre mărimi) Care poate fi măsurat cu aceeași unitate de măsură. *adj., pl.* comensurabili,-e.
comensurabilitate Proprietate a două mărimi de aceeași natură de a admite o a treia mărime ca măsură comună. *s.f., g.-d. art.* comensurabilității.
comenta *tr.* 1. A face observații asupra unei întâmplări, a unui eveniment etc. 2. A interpreta textul unei opere literare, istorice etc. *vb. I, ind. prez. 3* comentează.
comentare Acțiunea de a comenta. *s.f., g.-d. art.* comentării, *pl.* comentări.
comentariu 1. Apreciere (critică) a unei întâmplări, a unui eveniment. 2. Explicare a unei opere literare, muzicale etc.; interpretare. *s.n., art.* comentariul, *pl.* comentarii, *art.* comentariile.
comentator,-oare Persoană care comentează un eveniment, o operă literară, istorică etc. //Ziarist care comentează știri din actualitate. *s.m., pl.* comentatori; *s.f., g.-d. art.* comentatoarei, *pl.* comentatoare.
comerciabii,-ă (-ci-a-) Vandabil; de comercializat. *adj., pl.* comerciabili,-e.
comercial,-ă (-ci-al) Referitor la comerț; negustoresc. *adj., pl.* comerciali,-e.
comercialism (-ci-a-) Spirit comercial exagerat; mercantilism. *s.n.*
comercializa (-ci-a-) *tr.* A pune o marfă, un bun etc. în comerț. *vb. I, ind. prez. 3* comercializează.
comercializare (-ci-a-) Acțiunea de a comercializa. *s.f., g.-d. art.* comercializării, *pl.* comercializări.
comerciant,-ă (-ci-ant) Persoană care se ocupă cu comerțul; particular; negustor. *s.m., pl.* comercianți; *s.f., g.-d. art.* comerciantei, *pl.* comerciante.
comerț Activitate economică de cumpărare și vânzare a produselor; negoț. */Cameră de ~* = asociație constituită cu scopul de a promova schimburile comerciale. *s.n.*
comesean,-ă Persoană care stă la masă împreună cu altcineva; conviv. [*var.* conmesean,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* comeseni; *s.f., g.-d. art.* comesenei, *pl.* comesene.
comestibil,-ă Care este bun de mâncat. *adj., pl.* comestibili,-e.
comet v. **cometă.**
cometă Corp ceresc format dintr-un nucleu luminos, care uneori se prelungește cu o coadă. [*var.* (înv.) comet *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* cometei, *pl.* comete.
comic¹ Categorie estetică în a cărei sferă intră situațiile, gesturile etc. care provoacă râsul. *s.n.*
comic²,-ă I. *adj.* 1. Care provoacă râsul. 2. Care aparține comediei; hazliu, ridicol. II. *s.m.* Actor de comedie¹. *adj., s.m., pl.* comici,-ce.
comicărie (fam.) Faptă, situație care provoacă râsul. *s.f., art.* comicăria, *g.-d. art.* comicăriei, *pl.* comicării, *art.* comicăriile.

comics Broşură care cuprinde benzi desenate însoţite de texte scurte; bandă desenată. *s.n., pl.* comicsuri.
comiliton Camarad de studii, de arme; tovarăş de idei. *s.m., pl.* comilitoni.
cominatoriu,-ie (despre o măsură luată de justiţie) Care constrânge o persoană la comiterea sau la abţinerea de la săvârşirea unui fapt. */Daune ~* = sumă de bani ce urmează a fi plătită periodic de către o persoană până la achitarea obligaţiei ce îi revine. *adj., pl.* cominatorii.
cominã (reg.) Tescovină. *s.f., g.-d. art.* cominei.
Comintern Organizaţie comunistă internaţională, fondată în 1919 (Internaţionala a III-a). *s.prop.n.*
cominternist,-ă (Membru) al Cominternului. *adj., s.m. şi f., pl.* cominterniştí,-ste.
cominutiv,-ă (med., despre fracturi) În fragmente mici. *adj., pl.* cominutivi,-e.
cominuţie (-ţi-e) (rar) Rupere în părţi mici. *s.f., art.* cominuţia, *g.-d. art.* cominuţiei, *pl.* cominuţii, *art.* cominuţiile.
comis[1] (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Mare dregător care avea grijă de caii şi de grajdurile curţii domneşti. *s.m., pl.* comişi.
comis[2] Confiscare de bunuri. *s.n., pl.* comisuri.
comisar 1. Şef al unui comisariat de poliţie. 2. Persoană însărcinată de o autoritate superioară cu împuterniciri speciale. 3. (în fosta URSS, până în 1946) *~ al poporului* = membru al guvernului. 4. Comandant al unui comisariat militar. *s.m., pl.* comisari.
comisariat (-ri-at) 1. Secţie a poliţiei orăşeneşti condusă de un comisar; localul acestei secţii. 2. Organ de conducere militară locală. 3. (în fosta URSS, până în 1946, în sintagma) *~ al poporului* = minister. *s.n., pl.* comisariate.
comisie (-si-e) 1. Colectiv organizat pe lângă o instituţie, o adunare etc., care are sarcini speciale (analiza activităţii, control etc.). 2. Organism internaţional sau organ al unei organizaţii internaţionale. 3. (înv.) Secţie de poliţie. [*var.* comisiune *s.f.*] *s.f., art.* comisia, *g.-d. art.* comisiei, *pl.* comisii, *art.* comisiile.
comision (-si-on) 1. Serviciu făcut cuiva în urma unei înţelegeri (sau a unui contract). 2. Sumă de bani cuvenită celui care a efectuat un serviciu sau a mijlocit o afacere comercială; remiză. *s.n., pl.* comisioane.
comisiona (-si-o-) *tr.* A procura ceva prin mijlocirea unui comisionar. *vb. I, ind. prez. 3* comisionează.
comisionar (-si-o-) 1. Persoană care se ocupă cu transmiterea de scrisori, pachete etc. pe cale particulară. 2. Intermediar în afaceri comerciale, care primeşte în schimbul serviciilor un comision. *s.m., pl.* comisionari.
comisiune[1] (-si-u-) Comitere a unei infracţiuni. *s.f., g.-d. art.* comisiunii.
comisiune[2] v. **comisie.**
comisoaie (înv.) Soţie de comis. *s.f., g.-d. art.* comisoaiei, *pl.* comisoaie.
comisoriu,-ie (jur.) Care duce la rezilierea, anularea unui contract. *adj., pl.* comisorii.
comisural,-ă (anat.) De comisură. *adj., pl.* comisurali,-e.
comisură 1. Punct de unire a două părţi anatomice. *~a buzelor. ~ pleoapelor.* 2. Fascicul de fibre nervoase care uneşte două regiuni simetrice ale emisferelor cerebrale sau ale altor segmente din sistemul nervos central. *s.f., g.-d. art.* comisurii, *pl.* comisuri.
comis-voiajor Persoană care îşi vinde marfa deplasându-se în căutarea unor beneficiari. *s.m., pl.* comis-voiajori.
comişel (înv.) Ajutor de comis[1]. *s.m., pl.* comişei, *art.* comişeii.
comitagiu Membru al unei organizaţii revoluţionare din Bulgaria, care a luptat în trecut pentru eliberare. *s.m., art.* comitagiul, *pl.* comitagii, *art.* comitagiii.
comitat Unitate administrativ-teritorială în unele ţări. *s.n., pl.* comitate.
comite[1] (înv.) Conducător al unui comitat. *s.m., pl.* comiţi.
comite[2] *tr.* A face, a săvârşi (o greşeală, o faptă rea). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* comit; *conj. prez. 3* să comită; *ger.* comitând; *part.* comis.
comitent,-ă Persoană care încredinţează cuiva un mandat de a acţiona în numele său; mandant. *s.m., pl.* comitenţi; *s.f., g.-d. art.* comitentei, *pl.* comitente.
comitere Acţiunea de a comite[2]. *s.f., g.-d. art.* comiterii, *pl.* comiteri.
comitet Organ de conducere colectivă a unor organizaţii. *s.n., pl.* comitete.
comiţial,-ă (-ţi-al) (Persoană) bolnavă de epilepsie. *adj., s.m. şi f., pl.* comiţiali,-e.
comiţii (în Roma antică) Adunări ale poporului, care aveau atribuţii politice, legislative, judecătoreşti sau religioase. *s.f. pl., art.* comiţiile.
comizeraţie (-ţi-e) (livr., rar) Compătimire; milă. *s.f., art.* comizeraţia, *g.-d. art.* comizeraţiei.
commedia dell'arte (-di-a) (it.) Formă a teatrului tradiţional italian, asemănătoare cu farsa, în care actorii poartă măşti şi costume şi improvizează pornind de la un scenariu iniţial. *s.f., g.-d. art.* commedíei dell'arte.
commodo (it., muz.) Într-un tempo liniştit. *adv.*
comoară Grămadă de bani sau de obiecte (ascunse în pământ, sub lacăt etc.). //Avere. //(fig.) Persoană iubită, preţuită. *s.f., g.-d. art.* comorii, *pl.* comori.
comod,-ă 1. De care te poţi folosi uşor şi plăcut; confortabil. 2. (peior., despre oameni) Care nu vrea să facă eforturi; (p. ext.) leneş, indolent. *adj., pl.* comozi,-de.
comodat (rar) Împrumut gratuit al unui obiect acordat pentru o folosinţă curentă. *s.n.*
comodă Mobilă cu sertare suprapuse, în care se păstrează lenjeria. *s.f., g.-d. art.* comodei, *pl.* comode.
comoditate 1. Atitudinea unei persoane comode. 2. Însuşirea de a fi comod; confortabil. *s.f., g.-d. art.* comodităţii, *pl.* comodităţi.
comodor Grad de ofiţer superior căpitanului de vas şi inferior contraamiralului, în marina engleză şi americană; persoană care are acest grad. *s.m., pl.* comodori.
comor Rasă de oi caracul, cu lână de culoare maro-roşcată. *s.n.*
comoraţie (-ţi-e) 1. Insistenţă asupra unei chestiuni. 2. Figură retorică constând în repetarea conjuncţiilor coordonatoare „şi" ori „sau". *s.f., art.* comoraţia, *g.-d. art.* comoraţiei.
comorian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Comore. *adj., s.m. şi f., pl.* comorieni,-e.
comornic (înv.) Celar la stână. *s.m., pl.* comornici.
comoştenitor,-oare Persoană care moşteneşte împreună cu alţii pe cineva. *s.m., pl.* comoştenitori; *s.f., g.-d. art.* comoştenitoarei, *pl.* comoştenitoare.
comoţie (-ţi-e) 1. Zguduire puternică şi bruscă a unui organ. */~ cerebrală* = şoc puternic al creierului. 2. (fig.) Emoţie puternică, şoc nervos. *s.f., art.* comoţia, *g.-d. art.* comoţiei, *pl.* comoţii, *art.* comoţiile.
compacitate Raportul dintre greutatea specifică aparentă a unui material granular sau poros şi greutatea lui specifică reală; (p. ext.) însuşirea de a fi compact. *s.f., g.-d. art.* compacităţii.
compact,-ă 1. Cu masa bine închegată; dens, îndesat; masiv. */Caractere ~* = litere aldine. 2. (despre un grup de oameni) Numeros şi dens; strâns. 3. /(fig.) Întunecat, întunecos. *adj., pl.* compacţi,-te.
compacta *tr.* 1. (reg.) A lega cărţi. 2. A îndesa cu ajutorul compactorului. *vb. I, ind. prez. 3* compactează.
compactabil,-ă v. **compactibil.**

compactare Operație de îndesare a pământului, a materialelor cu ajutorul compactorului. *s.f., g.-d. art.* compactării, *pl.* compactări.
compact-disc Disc folosit pentru stocarea informației digitale, imprimat și citit cu ajutorul unei raze laser. *s.n., pl.* compact-discuri; *abr.* CD (sidi).
compactibil,-ă Care poate fi compactat. [*var.* compactabil,-ă *adj.*] *adj., pl.* compactibili,-e.
compactibilitate Calitatea de a putea fi compactat. *s.f., g.-d. art.* compactibilității.
compactitate Însușirea de a fi compact. *s.f., g.-d. art.* compactității, *pl.* compactități.
compactizare Condensare. *s.f., g.-d. art.* compactizării, *pl.* compactizări.
compactometru Aparat cu care se măsoară gradul de îndesare a solului. *s.n., art.* compactometrul, *pl.* compactometre.
compactor[1] Persoană care se ocupă cu legarea cărților. *s.m., pl.* compactori.
compactor[2] Utilaj folosit la îndesarea umpluturilor de pământ, a stratului de la suprafața unei șosele etc. *s.n., pl.* compactoare.
companie[1] 1. Tovărășie, însoțire; anturaj. */Damă* (sau *doamnă*) *de ~* = persoană angajată să îngrijească de cineva bătrân sau bolnav sau să-i țină de urât. 2. Grup de persoane care își petrece timpul, care se distrează împreună; societate. 3. Mare întreprindere industrială, comercială sau de transport. *s.f., art.* compania, *g.-d. art.* companiei, *pl.* companii, *art.* companiile.
companie[2] (-ni-e) Subunitate militară mai mică decât batalionul. */~ de onoare* = companie[2] care îndeplinește rolul de gardă de onoare. *s.f., art.* compania, *g.-d. art.* companiei, *pl.* companii, *art.* companiile.
companion,-oană (livr.) 1. Camarad; tovarăș. 2. Persoană care făcea parte dintr-o societate culturală, artistică etc. *s.m., pl.* companioni; *s.f., g.-d. art.* companioanei, *pl.* companioane.
compara *tr* și *refl.* A (se) pune alături; a (se) confrunta. *vb. I, ind. prez. 3* compară.
comparabil,-ă Care poate fi comparat. *adj., pl.* comparabili,-e.
comparare Acțiunea de a compara. *s.f., g.-d. art.* comparării, *pl.* comparări.
comparat,-ă (despre discipline științifice) Care are ca obiect studiul fenomenelor puse în comparație. *Lingvistică ~ . adj., pl.* comparați,-te.
comparatism Metodă de cercetare în literatură, muzică etc., bazată pe identificarea și compararea motivelor comune din culturi diferite; //(p. ext., lingv.) Cercetare bazată pe metoda comparativ-istorică; comparativism. *s.n.*
comparatist,-ă Specialist în studiul unei discipline comparate. *s.m., pl.* comparatiști; *s.f., g.-d. art.* comparatistei, *pl.* comparatiste.
comparativ[1] Unul dintre gradele de comparație ale adjectivelor și ale adverbelor, care exprimă superioritatea, egalitatea sau inferioritatea mai multor obiecte sau acțiuni cu aceeași însușire ori caracteristică sau a aceluiași obiect (ori a aceleiași acțiuni) în momente diferite. *s.n., pl.* comparative.
comparativ[2]**,-ă** Care se bazează pe comparație; care servește pentru comparație. */Metodă ~* = metodă de cercetare în lingvistica istorică, bazată pe reconstituirea faptelor de limbă din trecut, pornind de la fapte din limbile existente. *adj., pl.* comparativi,-e.
comparativism (lingv.) Comparatism. *s.n.*
comparator Instrument de măsură format dintr-un șurub micrometric și două microscoape, care servește la măsurarea distanței dintre două puncte sau dintre două repere. *s.n., pl.* comparatoare.
comparație (-ți-e) 1. Alăturare de situații, de lucruri etc. pentru a stabili asemănările și deosebirile dintre ele. 2. Categorie gramaticală specifică adjectivului și unor categorii de adverbe, prin care se indică gradul unei însușiri. */ În ~ cu...* = comparativ, față de... *Termen de ~* = cuvânt, expresie care servește pentru a compara ceva. *A nu suferi ~* = a nu putea fi comparat. 3. Figură de stil care constă în alăturarea a două persoane, fenomene etc. pe baza unor însușiri curente. [*var.* (înv.) comparațiune *s.f.*] *s.f., art.* comparația, *g.-d. art.* comparației, *pl.* comparații, *art.* comparațiile.
comparațiune v. **comparație.**
compars (livr.) Personaj mut sau cu un rol minor într-un spectacol; figurant. *s.m.*
compartiment 1. Despărțitură într-un vagon de cale ferată, într-un dulap, într-o încăpere etc. //Diviziune obținută prin împărțirea unei suprafețe plane. 2. Sector, sferă, domeniu de activitate. *s.n., pl.* compartimente.
compartimenta *tr.* A împărți un spațiu în compartimente. *vb. I, ind. prez. 3* compartimentează.
compartimentaj (rar) (Mod de) împărțire în compartimente. *s.n., pl.* compartimentaje.
compartimental,-ă Care ține de un compartiment. *adj., pl.* compartimentali,-e.
compartimentare Faptul de a compartimenta. *s.f., g.-d. art.* compartimentării, *pl.* compartimentări.
compas 1. Instrument pentru trasarea cercurilor, format din două brațe mobile. 2. (rar) Busolă. /(fam.) *A-și pierde ~* = a se încurca, a se zăpăci. *s.n., pl.* compasuri.
compasiune (-si-u-) (livr.) Compătimire, milă. *s.f., g.-d. art.* compasiunii.
compatibil,-ă Care poate sta împreună sau poate exista simultan cu altceva; potrivit. //(despre o funcție, o calitate) Care se poate exercita simultan cu altceva. //(mat., despre un sistem de ecuații) Care admite (aceleași) soluții. //(inform., despre două limbaje sau materiale) Care poate schimba informațiile fără intermediar. *adj., pl.* compatibili,-e.
compatibilitate 1. Faptul de a fi compatibil. 2. (log.) Raport între două enunțuri care nu se exclud reciproc. 3. (mat.) Proprietate a unui sistem de relații de a fi compatibil, părțile sale neexcluzându-se una pe cealaltă. 4. (tel.) *~ inversă* = retrocompatibilitate. 5. (lingv.) Însușirea de a se asocia cu un alt termen. *s.f., g.-d. art.* compatibilității.
compatriot,-oată (-tri-ot) Persoană considerată în raport cu o altă persoană din aceeași țară. *s.m., pl.* compatrioți; *s.f., g.-d. art.* compatrioatei, *pl.* compatrioate.
compărea *intr.* A apărea în fața unei instanțe judecătorești, ca inculpat sau ca martor. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* compar, *2 sg.* compari. */ pl.* comparem, *viit. 3 sg.* va compărea; *conj. prez. 3* să compară; *cond. 3* ar compărea; *ger.* comparând; *part.* comparut.
compătimi *tr.* A manifesta părere de rău față de suferințele cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1* sg. și *3 pl.* compătimesc, *imperf. 3 sg.* compătimea; *conj. prez. 3* să compătimească.
compătimire Acțiunea de a compătimi; milă față de suferințele cuiva. *s.f., g.-d. art.* compătimirii, *pl.* compătimiri.
compătimitor,-oare Care manifestă compătimire. *adj., pl.* compătimitori,-oare.
compendiator,-oare (-di-a-) (rar) Persoană care face un compendiu. *s.m., pl.* compendiatori; *s.f., g.-d. art.* compendiatoarei, *pl.* compendiatoare.
compendiu Expunere sintetică a unei lucrări, a unei concepții sau a unei discipline; conspect, rezumat. *s.n., art.* compendiul, *pl.* compendii, *art.* compendiile.
compendium (-di-um) (tehn.) Dispozitiv care se atașează în fața obiectivului cinematografic pentru a da posibilitatea operatorului să execute diferite trucaje tehnice pe film. *s.n., pl.* compendiumuri.

compensa 1. *tr.* A înlocui ceva consumat sau cheltuit. //A îndrepta un rău printr-un bine; a despăgubi; a răsplăti. 2. *tr.* (fiz.) A micşora sau a anula efectul unei anumite acţiuni. 3. *tr.* şi *refl.* (med.) A face să-şi revină sau a-şi reveni la o stare de funcţionare normală, de echilibru. *vb. I, ind. prez. 3* compensează.
compensabil,-ă Care poate fi compensat. *adj., pl.* compensabili,-e.
compensare Acţiunea de a (se) compensa. *s.f., g.-d. art.* compensării, *pl.* compensări.
compensat,-ă În stare de compensare; echilibrat. //(med.) Care a revenit la o stare de funcţionare normală. *adj., pl.* compensaţi,-te.
compensativ,-ă Care stabileşte o compensaţie. *adj., pl.* compensativi,-e.
compensator[1] Aparat sau sistem cu care se efectuează o compensare sau se realizează o echilibrare. *s.n., pl.* compensatoare.
compensator[2]**,-oare** 1. Care compensează. 2. (despre aparate) Care compensează un anumit efect în vederea menţinerii unui anumit regim. *adj., pl.* compensatori,-oare.
compensatoriu,-ie Care compensează. //(jur.) Care duce la repararea unei pagube. */Daune ~ii* = sumă de bani care se plăteşte de către debitor creditorului pentru a-i acoperi pagubele rezultate din neexecutarea unei obligaţii. *adj., pl.* compensatorii.
compensaţie (-ţi-e) Faptul de a compensa; despăgubire, compensare. [*var.* compensaţiune *s.f.*] *s.f., art.* compensaţia, *g.-d. art.* compensaţiei, *pl.* compensaţii, *art.* compensaţiile.
compensaţiune v. **compensaţie.**
comper (rar) Prezentator al unui spectacol de varietăţi. *s.m., pl.* comperi.
comperaj Prezentare a unui spectacol de varietăţi; textul prezentării spectacolului. *s.n., pl.* comperaje.
competent,-ă 1. Care este bine informat sau capabil într-un domeniu. 2. Care are atribuţia sau autoritatea de a face un lucru. [*var.* (înv.) competinte *adj.*] *adj., pl.* competenţi,-te.
competenţă Capacitatea de a se pronunţa într-o problemă sau de a exercita anumite atribuţii. */A fi de ~a cuiva* = a intra în atribuţiile cuiva. *A-şi declina ~a* = a se declara fără pregătirea necesară sau fără autoritatea de a soluţiona o problemă, un litigiu. [*var.* competinţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* competenţei, *pl.* competenţe.
competinte v. **competent.**
competinţă v. **competenţă.**
competitiv,-ă 1. Care poate suporta o concurenţă. 2. În care concurenţa este posibilă, unde se poate concura. *adj., pl.* competitivi,-e.
competitivitate Însuşirea de a fi competitiv. *s.f., g.-d. art.* competitivităţii.
competitor,-oare Concurent. [*var.* (înv.) competitor,-oare *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* competitori; *s.f., g.-d. art.* competitoarei, *pl.* competitoare.
competiţie (-ţi-e) Concurs (sportiv), întrecere. *s.f., art.* competiţia, *g.-d. art.* competiţiei, *pl.* competiţii, *art.* competiţiile.
competiţional,-ă (-ţi-o-) De competiţie. *Orar ~. adj., pl.* competiţionali,-e.
competitor,-oare v. **competitor.**
compila *tr.* A aduna fapte sau păreri din operele altora, pentru a alcătui o lucrare nouă, fără contribuţii personale. *vb. I, ind. prez. 3* compilează.
compilare Acţiunea de a compila. *s.f., g.-d. art.* compilării, *pl.* compilări.
compilator[1] (inform.) Program de calculator care transformă limbajul algoritmic în codul maşinii. *s.n., pl.* compilatoare.
compilator[2]**,-oare** Persoană care compilează. *s.m., pl.* compilatori; *s.f., g.-d. art.* compilatoarei, *pl.* compilatoare.
compilaţie (-ţi-e) Lucrare care cuprinde idei, fapte, date din alte lucrări, fără contribuţii personale. *s.f., art.* compilaţia, *g.-d. art.* compilaţiei, *pl.* compilaţii, *art.* compilaţiile.
complace v. **complăcea.**
complăcea *refl.* A se mulţumi cu o anumită situaţie (nesatisfăcătoare). [*var* complace *vb.*] *vb. II., ind. prez. 3 sg.* se complace; *part.* complăcut.
complăcere (înv.) Amabilitate, complezenţă. *s.f.*
complect,-ă v. **complet**[3].
complecta v. **completa.**
complectamente v. **completamente.**
complectare v. **completare.**
complement 1. Ceea ce se adaugă la ceva; completare. 2. (gram.) Parte secundară de propoziţie care determină un verb, un adjectiv sau un adverb. 3. Substanţă de natură proteică, prezentă în serul normal, care participă la procesul imunităţii. *s.n., pl.* complemente.
complementar,-ă Care ajută la completarea a ceva. */Unghiuri ~* = unghiuri a căror sumă este 90°. *Culori ~* = culori care, prin suprapunere, dau culoarea albă. [*var.* complimentar,-ă *adj.*] *adj., pl.* complementari,-e.
complementarism (fil.) Teză care constă în asocierea empirismului cu logicismul. *s.n.*
complementaritate Însuşirea de a fi complementar. *s.f., g.-d. art.* complementarităţii.
complementariza *refl.* (rar) A se completa. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se complementarizează.
complet[1] (ieşit din uz) Bal popular; local de dans în zonele periferice ale oraşelor. *s.n., pl.* completuri.
complet[2] 1. (în sintagma) *~ de judecată* = colectiv alcătuit din numărul legal de judecători şi asesori care pot soluţiona în litigiu. 2. Compleu. *s.n., pl.* completuri.
complet[3]**,-ă** Care conţine tot ceea ce trebuie; întreg; plin; desăvârşit. [*var.* complect,-ă *adj.*] *adj., pl.* completi,-te.
completa *tr.* A adăuga ceva pentru a fi complet[3]. [*var.* complecta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* completează.
completamente (livr.) În mod complet[3]; cu desăvârşire. [*var.* complectamente *adv.*] *adv.*
completare Acţiunea de a completa. //Ceea ce se adaugă pentru a completa. [*var.* complectare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* completării, *pl.* completări.
completaş (înv.) Soldat care era ţinut în evidenţa armatei pentru o anumită perioadă de timp după terminarea serviciului militar, înainte de a fi trecut în rezervă. *s.m., pl.* completaşi.
completat,-ă Care a fost întregit, care a devenit complet. *adj., pl.* completaţi,-te.
completitudine (log.) Proprietate a unui sistem ipotetico-deductiv, în care orice propoziţie supusă regulilor de deducţie poate fi demonstrată. *s.f. g.-d. art.* completitudinii.
completiv,-ă Care complineşte. *adj., pl.* completivi,-e.
completivă Propoziţie subordonată care are rol de complement pe lângă o propoziţie principală. *s.f., g.-d. art.* completivei, *pl.* completive.
completivitate (rar) Însuşirea de a fi complet. *s.f., g.-d. art.* completivităţii.
compleu Costum de haine; obiect de îmbrăcăminte compus din două sau mai multe piese care se poartă împreună. *s.n., art.* compleul, *pl.* compleuri.
complex[1] Ansamblu de tendinţe formate în copilărie, care determină comportamentul ulterior al persoanei. */~ de inferioritate* = neîncredere în forţele proprii. (psih.) *~ul lui Oedip* = ataşament erotic al copilului faţă de părintele de sex opus. *s.n., pl.* complexe.

complex[2] 1. Întreg format din mai multe elemente; asociere într-un tot a mai multor elemente, stări etc. 2. Ansamblu comercial, industrial, de servicii etc., care reunește mai multe unități. /~ *sportiv* = bază sportivă special amenajată pentru practicarea mai multor ramuri sportive. *s.n., pl.* complexuri.
complex[3]**,-ă** Care este format din mai multe părți; care întrunește laturi sau elemente diferite. /(mat.) *Număr* ~ = număr format prin însumarea unui număr real cu un număr imaginar. *adj., pl.* complecși,-xe.
complexat,-ă Stăpânit de complexe[1]. *adj., pl.* complexați,-te.
complexifica *tr.* și *refl.* (rar) A face să devină sau a deveni mai complex. *vb. I, ind. prez. 3* complexifică.
complexificare Acțiunea de a (se) complexifica. *s.f., g.-d. art.* complexificării, *pl.* complexificări.
complexitate Faptul de a fi complex. *s.f., g.-d. art.* complexității.
complexiune (-xi-u-) (rar) Totalitatea trăsăturilor psihofizice care caracterizează o persoană. *s.f., g.-d. art.* complexiunii, *pl.* complexiuni.
complexual,-ă (-xu-al) (psih.) Referitor la complex[1]. *adj., pl.* complexuali,-e.
complezent,-ă Serviabil, amabil. *adj., pl.* complezenți,-te.
complezență Amabilitate, serviabilitate. *s.f., g.-d. art.* complezenței, *pl.* complezențe.
compliață (-pli-an-) Mărime care indică gradul de elasticitate al unui sistem mecanic. *s.f., g.-d. art.* compliației.
complica *tr.* și *refl.* A (se) încurca, a (se) agrava. *vb. I, ind. prez. 3* complică.
complicare Acțiunea de a (se) complica. *s.f., g.-d. art.* complicării, *pl.* complicări.
complicat,-ă Greu de descurcat sau de înțeles. *adj., pl.* complicați,-te.
complicație (-ți-e) 1. Faptul de a (se) complica; încurcătură, lucru care încurcă. 2. Element (agravant) într-o boală. [*var.* (înv.) complicațiune *s.f.*] *s.f., art.* complicația, *g.-d. art.* complicației, *pl.* complicații, *pl.* complicațiile.
complicațiune v. **complicație.**
complice (Persoană) care ajută, înlesnește sau ascunde săvârșirea unei fapte reprobabile; părtaș. *adj., s.m.* și *f., pl.* complici,-ce.
complicitate Calitatea de a fi complice. *s.f., g.-d. art.* complicității, *pl.* complicități.
compliment 1. Cuvânt (exagerat) de laudă, de măgulire. /*Fără* ~ = fără exagerare, sincer. 2. (la pl.) Salutări transmise unei persoane prin intermediul alteia. 3. Înclinare a capului sau a corpului în semn de salut respectuos. *s.n., pl.* complimente.
complimenta *tr.* 1. A exprima un compliment (1). 2. (înv.) A saluta. *vb. I, ind. prez. 3* complimentează.
complimentar,-ă v. **complementar.**
complimentare Acțiunea de a complimenta. *s.f., g.-d. art.* complimentării, *pl.* complimentări.
complini *tr.* A împlini, a întregi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* complinesc, *imperf. 3 sg.* complinea; *conj. prez. 3* să complinească.
complinire Acțiunea de a complini. *s.f., g.-d. art.* complinirii, *pl.* complniri.
complinitor,-oare Care complinește. *adj., pl.* complinitori,-oare.
complot Înțelegere secretă între câteva persoane care uneltesc împotriva altei persoane, a statului etc.; conspirație. *s.n., pl.* complocuri.
complota *tr.* A organiza un complot. *vb. I, ind. prez. 3* complotează.
complotaș,-ă (înv.) Complotist. *s.m., pl.* complotași; *s.f., art.* complotașa, *g.-d. art.* complotașei, *pl.* complotașe.
complotism (rar) Tactică de complotist. *s.n.*
complotist,-ă Persoană care participă la un complot; complotaș. *s.m., pl.* complotiști; *s.f., g.-d. art.* complotistei, *pl.* complotiste.
component[1] (chim.) Fiecare dintre substanțele care alcătuiesc un sistem fizico-chimic. *s.n., pl.* componente.
component[2]**,-ă** Care intră ca parte într-un întreg; constitutiv. *adj., pl.* componenți,-te.
component[3]**,-ă** Persoană care face parte dintr-un colectiv, dintr-o echipă (sportivă) etc. *s.m., pl.* componenți; *s.f., g.-d. art.* componentei, *pl.* componente.
componentă 1. Element constitutiv. 2. (electron.) ~ *active* = denumire generică pentru diode, tranzistoare, circuite integrate. ~ *pasive* = denumire generică pentru rezistoare, capacitoare etc. 3. (fiz.) Fiecare dintre vectorii în care se descompune un anumit vector și ale căror efecte însumate sunt echivalente cu efectul vectorului dat. *s.f., g.-d. art.* componentei, *pl.* componente.
componență Totalitatea elementelor care alcătuiesc o unitate; compoziție, alcătuire. *s.f., g.-d. art.* componenței, *pl.* componențe.
componist,-ă (înv.) Compozitor. *s.m., pl.* componiști; *s.f., g.-d. art.* componistei, *pl.* componiste.
componistic,-ă Referitor la o compoziție muzicală. *adj., pl.* componistici,-ce.
comporta I. *refl.* A avea o anumită conduită. 2. *tr.* A aduce cu sine; a necesita, a impune. *vb. I, ind. prez. 3* comportă; *conj. prez. 3* să comporte.
comportament 1. Modalitate de a acționa în anumite situații; conduită. 2. Ansamblul manifestărilor obiective ale animalelor și ale oamenilor. *s.n., pl.* comportamente.
comportamental,-ă De comportament. *adj., pl.* comportamentali,-e.
comportamentism (livr.) Behaviorism. *s.n.*
comportamentist,-ă (Adept) al comportamentismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* comportamentiști,-ste.
comportare Fel de a se comporta. *s.f., g.-d. art.* comportării, *pl.* comportări.
compost Îngrășământ agricol natural rezultat în urma fermentării unor resturi vegetale și animale. *s.n., pl.* composturi.
composta *tr.* 1. A marca biletul cu compostorul. 2. A îngrășa un teren cu compost. *vb. I, ind. prez. 3* compostează.
compostare Acțiunea de a composta. *s.f., g.-d. art.* compostării, *pl.* compostări.
compostor Aparat cu care se imprimă data pe anumite documente. //Dispozitiv pentru perforat biletele în vehiculele cu autotaxare. *s.n., pl.* compostoare.
compot Preparat alimentar din fructe fierte în apă cu zahăr. *s.n., pl.* compoturi.
compotieră (-ti-e-) Vas în care se servește compotul la masă. *s.f., g.-d. art.* compotierei, *pl.* compotiere.
compound (compaund) (angl.) 1. Mod de grupare a două mecanisme, mașini etc. pentru a asigura funcționarea lor asociată. 2. Masă electroizolantă constituită dintr-un amestec de rășini, bitumuri etc. *s.n.*
compoundare (ou *pron.* au) 1. Metodă de reglare a tensiunii la generatoare sau a turației la motoarele de curent continuu, care constă în excitarea suplimentară a mașinii cu un curent egal sau proporțional cu curentul indus. 2. Adăugare de grăsimi sau de derivați ai acizilor grași la un ulei mineral pentru a-i îmbunătăți calitățile. *s.f., g.-d. art.* compoundării.
compoundat,-ă (ou *pron.* au) (în sintagma) *Grăsimi* ~ = substanțe formate dintr-un amestec de grăsimi omogenitate, substitute ale unturii de porc. *adj., pl.* compoundați,-te.
compozee Compozită. *s.f., art.* compozeea, *g.-d. art.* compozeei, *pl.* compozee.

compozit,-ă Alcătuit din elemente disparate. /(şi s.n.) *Ordin ~ =* ordin arhitectonic antic, care combină capitelul ionic cu cel corintic. *adj., pl.* compoziţi,-te.
compozită (la pl.) Familie de plante cu flori mici, dispuse în capitule; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., g.-d. art.* compoziţiei, *pl.* compozite.
compozite (tehn.) Materiale care reunesc într-un singur produs unele elemente ce nu se asociază în mod natural. *s.n. pl.*
compozitor,-oare Persoană care compune lucrări muzicale. *s.m., pl.* compozitori; *s.f., g.-d. art.* compozitoarei, *pl.* compozitoare.
compoziţie (-ţi-e) 1. Totalitatea componentelor dintr-un întreg; structură, alcătuire. 2. Lucrare muzicală. //Studiul regulilor de compunere a unei bucăţi muzicale; arta de a compune muzică potrivit anumitor reguli. 3. Ordonare, dispunere a elementelor unui desen, unei picturi etc. //Gen de pictură, de sculptură etc. reprezentând personaje în acţiune. 4. Joc al unui actor. 5. Compunere (3). 6. Aliaj de cositor cu care se căptuşeşte suprafaţa unei piese metalice pentru a o proteja împotriva frecării cu o altă piesă metalică. *s.f., art.* compoziţia, *g.-d. art.* compoziţiei, *pl.* compoziţii, *art.* compoziţiile.
compoziţional,-ă (-ţi-o-) Care se referă la compoziţia unei opere de artă. *adj., pl.* compoziţionali,-e.
comprador,-ă I. *adj.* Referitor la burghezia din ţările coloniale care pactizează cu imperialismul străin în scopul menţinerii asupririi coloniale. II. *s.m.* Membru al acestei burghezii. *adj., s.m., pl.* compradori,-oare.
comprehensibil,-ă Care poate fi înţeles uşor. *adj., pl.* comprehensibili,-e.
comprehensibilitate (livr.) Însuşirea de a fi comprehensibil. *s.f., g.-d. art.* comprehensibilităţii.
comprehensiune (-si-u-) (livr.) Capacitatea de a înţelege ceva. *s.f., g.-d. art.* comprehensiunii.
comprehensiv,-ă (livr.) Care înţelege repede; ager, pătrunzător. *adj., pl.* comprehensivi,-e.
compreş Text tipărit cât mai strâns, fără spaţii mari între rânduri. *s.n.*
compresă Bucată de tifon udată cu apă sau cu un preparat medicinal care se aplică pe o regiune bolnavă; cataplasmă, prişniţă. *s.f., g.-d. art.* compresei, *pl.* compreşe.
compresibil,-ă Care se poate comprima. *adj., pl.* compresibili,-e.
compresibilitate (fiz.) Proprietate a unui corp de a fi compresibil. *s.f., g.-d. art.* compresibilităţii.
compresie v. **compresiune.**
compresiune (-si-u-) (fiz.) 1. Micşorare a volumului unui corp. 2. Fază de funcţionare a unei maşini în timpul căreia fluidul din cilindrul unui motor este comprimat prin acţiunea unui piston. 3. Stare de solicitare a unei piese sub acţiunea a două forţe egale şi de sens contrar. [*var.* compresie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* compresiunii, *pl.* compresiuni.
compresiv,-ă (livr.) Care serveşte pentru a lega strâns. //(fig.) Care restrânge. *adj., pl.* compresivi,-e.
compresor[1] 1. Maşină întrebuinţată la ridicarea presiunii unui gaz. 2. Utilaj rutier prevăzut cu un cilindru masiv, care serveşte la compactarea terasamentelor, la nivelarea şoselelor etc. */~ de dinamică =* aparat electronic care realizează compresia dinamicii semnalelor electrice. 3. (med.) Instrument cu care se strânge un vas sangvin în timpul unei operaţii. *s.n., pl.* compresoare.
compresor[2]**,-oare** Care comprimă. *adj., pl.* compresori,-oare.
comprima *tr.* 1. A micşora volumul unui corp; a presa. 2. (fig.) A reprima (un sentiment, o manifestaţie, etc.). 3. A restrânge, a rezuma. *vb. I, ind. prez. 3* comprimă.
comprimabil,-ă Care se poate comprima. *adj., pl.* comprimabili,-e.
comprimare Acţiunea de a comprima. *s.f., g.-d. art.* comprimării, *pl.* comprimări.
comprimat[1] Medicament solid; tabletă, pastilă. *s.n., pl.* comprimate.
comprimat[2]**,-ă** Condensat, redus prin presiune. */Aer ~ =* aer supus unei presiuni mari şi având diferite întrebuinţări în industrie. *adj., pl.* comprimaţi,-te.
compromis[1] Înţelegere, acord realizat pe bază de cedări reciproce; concesie. *s.n., pl.* compromisuri.
compromis[2]**,-ă** 1. Cu reputaţie pătată; discreditat. 2. Primejduit, periclitat. *adj., pl.* compromişi,-se.
compromisoriu,-ie (livr.) Care are legătură cu un compromis. */Judecată ~ =* judecată pronunţată de arbitri. *Clauză ~ =* clauză a unui contract prin care se menţionează că dificultăţile survenite în executarea lui vor fi rezolvate de arbitri. *adj., pl.* compromisorii.
compromite 1. *refl.* şi *tr.* A-şi pierde sau a face să-şi piardă buna reputaţie; a (se) discredita. 2. *tr.* A primejdui; a strica. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* compromit, *1 pl.* compromitem; *conj. prez. 3* să compromită; *part.* compromis.
compromitere Acţiunea de a (se) compromite. *s.f., g.-d. art.* compromiterii, *pl.* compromiteri.
compromiţător,-oare Care (poate) compromite pe cineva. *adj., pl.* compromiţători,-oare.
comptoar v. **contoar.**
compulsa *tr.* (înv.) A verifica acte, documente; a strânge informaţii. *vb. I, ind. prez. 3* compulsează.
compulsare (înv.) Acţiunea de a compulsa. *s.f., g.-d. art.* compulsării, *pl.* compulsări.
compune *tr.* 1. A alcătui un întreg. *//refl.* (despre un întreg) A fi alcătuit, a consta din... 2. A crea, a elabora o operă literară, muzică etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* compun, *2 sg.* compui, *1 pl.* compunem; *conj. prez. 3* să compună; *ger.* compunând; *part.* compus.
compunere 1. Acţiunea de a (se) compune; alcătuire, îmbinare. 2. (concr.) Bucată literară sau muzicală; compoziţie. 3. (concr.) Lucrare şcolară despre o temă dată. 4. (lingv.) Procedeu de formare a unor cuvinte noi prin alipirea unor componente sau a unor cuvinte existente independent. */A avea în ~ =* a fi compus din... *s.f., g.-d. art.* compunerii, *pl.* compuneri.
compus[1] (chim.) Combinaţie (3); corp compus[3]. *s.m., pl.* compuşi.
compus[2] Cuvânt format prin compunere (4). *s.n./s.m., pl.* compuse/compuşi.
compus[3]**,-ă** Alcătuit din mai multe părţi; combinat. /(muz.) *Măsură ~ =* măsură formată din fracţiuni ale unei măsuri simple. (gram.) *Timp ~ =* timp format cu un verb auxiliar. (bot.) *Frunză ~ =* frunză având limbul constituit din mai multe foliole, dispuse pe un ax principal. *Inflorescenţă ~ =* inflorescenţă alcătuită din mai multe inflorescenţe simple. *Fruct ~ =* fruct format din mai multe fructe concrescute pe aceeaşi axă. *adj., pl.* compuşi,-se.
comput Calcul al timpului, făcut pentru a fixa data Paştilor şi pentru a alcătui calendarul bisericesc. *s.n., pl.* computuri.
computa *tr.* (jur.) A scădea prevenţia din timpul unei condamnări. *vb. I, ind. prez. 3* computează.
computare (în sintagma) *~a prevenţiei =* scădere a perioadei de arest preventiv din timpul total al pedepsei la care este condamnată o persoană. *s.f., g.-d. art.* computării, *pl.* computări.
computaţie (-ţi-e) Calcul al timpului, în vederea stabilirii calendarului bisericesc. *s.f., art.* computaţia, *g.-d. art.* computaţiei.
computer (u *pron.* iu) (angl.) Calculator electronic; ordinator. *s.n., pl.* computere.

computeriza (u *pron.* iu) *tr.* A prelucra cu ajutorul computerului. *vb. I, ind. prez. 3* computerizează.
computerizare (u *pron.* iu) Acțiunea de a computeriza. *s.f., g.-d. art.* computerizării.
computerizat,-ă (u *pron.* iu) Care are o activitate aflată sub controlul computerului. *adj., pl.* computerizați,-te.
comsomolist,-ă (Persoană) care face parte din organizația revoluționară a tineretului din fosta URSS. *adj., s.m.* și *f., pl.* comsomoliști,-ste.
comun,-ă 1. Care aparține colectivității; de care se folosesc mai mulți sau toți; public, obștesc. */Drept* ~ = parte a dreptului care are aplicabilitate generală. *Criminal de drept* ~ = criminal care a comis o crimă obișnuită. *Substantiv* ~ = substantiv cu care se denumesc toate substantivele de același fel. *Factor* ~ = număr cu care se înmulțesc toți termenii unei sume. *Divizor* ~ = număr întreg care împarte exact mai multe numere întregi date. *Multiplu* ~ = număr care e divizat cu mai multe numere întregi date. *Numitor* ~ = numitor care aparține mai multor fracții. *A face o cauză* ~ *cu cineva* = a lua partea cuiva într-o discuție. *A nu avea nimic* (*în*) ~ *cu cineva* (sau *ceva*) = a nu avea nicio legătură cu cineva, a fi străin de... *A duce viață* ~ *cu cineva* = a conviețui. *De* ~ *acord* = în înțelegere reciprocă. *În* ~ = împreună. 2. Obișnuit, banal, mediocru. */Loc* ~ = lucru cunoscut, banalitate. (s.) *A ieși din* ~ = a fi diferit de ceilalți. *adj., pl.* comuni,-e.
comunal,-ă Referitor la comună. *adj., pl.* comunali,-e.
comunard,-ă Participant la Comuna din Paris din 1871. *s.m., pl.* comunarzi; *s.f., g.-d. art.* comunardei, *pl.* comunarde.
comună 1. Unitate administrativă de bază, alcătuită din mai multe sate. //(în Evul Mediu, în Apusul Europei) Așezare urbană dezvoltată în cadrul vechilor cetăți și posedând o anumită autonomie. 2. *~a primitivă* = prima treaptă de dezvoltare din istoria omenirii, caracterizată prin munca în comun și prin repartiția egală a produselor muncii. *s.f., g.-d. art.* comunei, *pl.* comune.
comuneros (hisp.) 1. Denumire a orașelor libere din Castilia, care s-au răsculat împotriva absolutismului regal din 1520. 2. Nume dat participanților la răscoala antispaniolă din 1871 din Noua Granadă. 3. Denumire dată curentului de stânga din revoluția spaniolă din 1820-1823, care a reprezentat interesele burgheziei mici și mijlocii. *s.m. pl.*
comunicant,-ă (-ni-ant) Persoană care primește comuniunea; persoană care face comuniunea. *s.m., pl.* comunicanți; *s.f., g.-d. art.* comunicantei, *pl.* comunicante.
comunica 1. *tr.* A face cunoscut, a anunța; a informa, a relata, a spune. *//intr.* (despre oameni, comunități sociale) A se pune în legătură, în contact cu... 2. *intr.* A fi în legătură cu..., a duce la... *vb. I, ind. prez. 3* comunică.
comunicabil,-ă Care poate fi comunicat. *adj., pl.* comunicabili,-e.
comunicabilitate Însușirea de a fi comunicabil. *s.f., g.-d. art.* comunicabilității.
comunicant[1],-ă (fiz., în sintagma) *Vase* ~ = sistem de vase care comunică între ele, astfel încât un lichid turnat într-un vas trece și în celelalte, ridicându-se la același nivel. *adj., pl.* comunicante.
comunicant[2],-ă Persoană care comunică ceva; persoană care răspunde la o anchetă lingvistică. *s.m., pl.* comunicanți; *s.f., g.-d. art.* comunicantei, *pl.* comunicante.
comunicare Acțiunea de a comunica. 1. Știre, veste; raport; relație. 2. Lucrare științifică prezentată într-un cerc de specialiști. *s.f., g.-d. art.* comunicării, *pl.* comunicări.
comunicat Înștiințare oficială importantă, difuzată prin mass-media. //Buletin prin care comandamentul suprem al armatei informează publicul în timp de război asupra operațiilor militare. *s.n., pl.* comunicate.
comunicativ,-ă (despre oameni) Care intră ușor în relație cu alții; sociabil. //Care se transmite ușor. *adj., pl.* comunicativi,-e.
comunicativitate Însușirea de a fi comunicativ. *s.f., g.-d. art.* comunicativității.
comunicație (-ți-e) 1. Mijloc de comunicare între puncte diferite; contact. 2. Sistem tehnic folosit pentru realizarea comunicării. */~ii de masă* = totalitatea mijloacelor tehnice de comunicare a informațiilor (poștă, telegraf, telefon, televiziune, publicații etc.). [*var.* (înv.) comunicațiune *s.f.*] *s.f., art.* comunicația, *g.-d. art.* comunicației, *pl.* comunicații, *art.* comunicațiile.
comunicațiune v. **comunicație.**
comunism Doctrină socială, politică și economică bazată pe principiul desființării proprietății private și al instaurării proprietății colective. //Ideologia societății comuniste. *s.n.*
comunist,-ă (Membru) al unui partid comunist; (persoană) care are convingeri comuniste. *adj., s.m.* și *f., pl.* comuniști,-ste.
comunitar,-ă 1. Care aparține unei colectivități. 2. Referitor la Uniunea Europeană. *adj., pl.* comunitari,-e.
comunitate 1. Posesiune în comun. 2. Grup de oameni cu interese, credință sau norme de viață comune; totalitatea locuitorilor dintr-o localitate, dintr-o țară etc. *s.f., g.-d. art.* comunității, *pl.* (2) comunități.
comuniune (-ni-u-) 1. Legătură puternică, unire strânsă. 2. (bis.) Împărtășanie. *s.f., g.-d. art.* comuniunii, *pl.* comuniuni.
comuta *tr.* 1. A schimba legăturile unui circuit electric cu altele; a racorda un circuit electric la rețea. 2. (jur.) A schimba o pedeapsă mai grea în una mai ușoară, *vb. I, ind. prez. 3* comută.
comutabil,-ă Care se poate comuta. *adj., pl.* comutabili,-e.
comutare 1. Acțiunea de a comuta. /(jur.) *~a pedepsei* = înlocuirea unei pedepse cu alta mai ușoară. 2. Particularitate a atenției unei persoane de a trece cu ușurință de la o activitate la alta. *s.f., g.-d. art.* comutării, *pl.* comutări.
comutativ,-ă Care prezintă comutativitate. *adj., pl.* comutativi,-e.
comutativitate Proprietate a unei operații matematice de a fi independentă de ordinea elementelor pe care le conține. *s.f., g.-d. art.* comutativității.
comutatoare Mașină electrică care transformă curentul alternativ în curent continuu și invers. *s.f., g.-d. art.* comutatorii, *pl.* comutatori.
comutator Dispozitiv pentru închiderea și deschiderea unui circuit electric; întrerupător, șaltăr. *s.n., pl.* comutatoare.
comutație (-ți-e) 1. Totalitatea operațiilor manuale sau automate, de conectare și de deconectare a liniilor în vederea realizării unei legături telefonice sau telegrafice. 2. Proces de schimbare rapidă a sensului sau a valorii curentului dintr-o secțiune a înfășurării indusului unei mașini electrice cu colector, când lamelele la care este legată trec pe sub perii. *s.f., art.* comutația, *g.-d. art.* comutației, *pl.* comutații, *art.* comutațiile.
con-[1] Element de compunere care înseamnă împreună cu. [*var.* co-]
con[2] 1. Suprafață descrisă de o dreaptă care se deplasează pe o curbă închisă imobilă și pe un punct fix exterior; corp geometric mărginit de o astfel de suprafață și de un plan. 2. ~ *vulcanic* = formă de relief conică, de dimensiunile unui munte, de origine vulcanică. ~ *de dejecție* = formă de relief în evantai, rezultată din acumularea materialului transportat de torenți acolo unde se micșorează panta. (fiz.) ~ *de lumină* = mănunchi de raze

care pleacă dintr-un punct luminos şi cade pe o suprafaţă. 3. Fructul coniferelor. *s.n., pl.* conuri.
conabiu[1] (înv.) Culoarea vişinie. *s.n., art.* conabiul.
conabiu[2]**,-ie** (înv.) Roşu-închis; vişiniu. *adj., pl.* conabii.
conac A. 1. Casă boierească la ţară, pe o moşie. 2. Reşedinţă a unui subprefect, a unui vizir sau a unui paşă; cartier oficial. B. (înv.) 1. Loc de popas. 2. Distanţă de la un loc de popas la altul. 3. Interval de timp egal cu o jumătate de zi. *s.n., pl.* conace.
conaşul (înv.) Termen de politeţe care denumeşte un bărbat; domn. *s.m. art.*
conaţional,-ă (-ţi-o-) (Persoană) care face parte din aceeaşi naţiune cu altă persoană. *adj., s.m.* şi *f., pl.* conaţionali,-e.
conăcar (reg.) Fiecare dintre cei doi flăcăi călări care însoţesc pe mire, în ziua nunţii, când pleacă după mireasă. *s.m., pl.* conăcari.
conăcărie (reg.) Urare făcută mirilor. *s.f., art.* conăcăria, *g.-d. art.* conăcăriei, *pl.* conăcării, *art.* conăcăriile.
conăci *intr.* (înv.) A face popas. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* conăcesc, *imperf. 3 sg.* conăcea; *conj. prez. 3* să conăcească.
conăcire (înv.) Popas. //Găzduire, adăpostire. *s.f., g.-d. art.* conăcirii, *pl.* conăciri.
con brio (it., muz.) Cu vervă. *loc. adv.*
concasa *tr* A sfărâma un material în bucăţi mici cu ajutorul concasorului. *vb. I, ind. prez. 3* concasează.
concasare Acţiunea de a concasa. *s.f., g.-d. art.* concasării.
concasor Maşină de sfărâmat materiale dure, folosită în industriile extractive sau de prelucrare. *s.n., pl.* concasoare.
concatena *tr* A dispune în formă de lanţ; a înlănţui. *vb. I, ind. prez. 3* concatenează.
concatenare Acţiunea de a concatena. *s.f., g.-d. art.* concatenării, *pl.* concatenări.
concatenaţie (-ţi-e) 1. (lingv.) Înlănţuire a elementelor vecine, în plan sintagmatic. 2. (lit.) Înlănţuire retorică de anadiploze succesive. *s.f., art.* concatenaţia, *g.-d. art.* concatenaţiei, *pl.* concatenaţii, *art.* concatenaţiile.
concav,-ă Care are o concavitate. *adj., pl.* concavi,-e.
concavitate Scobitură, adâncitură. *s.f., g.-d. art.* concavităţii, *pl.* concavităţi.
concă (arhit.) Acoperământ în forma unei jumătăţi de cupolă. *s.f., g.-d. art.* concii.
concede *tr.* (livr.) 1. A îngădui, a încuviinţa. 2. A ceda un drept, un privilegiu; a concesiona. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* conced, *3 sg.* concede; *conj. prez. 3* să concedă; *ger.* concedând (nu se foloseşte la perf. s., m.m.c.p., part., forme compuse cu part.).
concedia (-di-a) *tr* 1. A elibera pe cineva dintr-o funcţie sau dintr-un serviciu. 2. (rar) A îngădui cuiva să se retragă; a pofti pe cineva să iasă; a îndepărta. *vb. I, ind. prez. 3* concediază, *1 pl.* concediem; *conj. prez. 3* să concedieze; *ger.* concediind.
concediere (-di-e) Acţiunea de a concedia; îndepărtare din serviciu. *s.f., g.-d. art.* concedierii, *pl.* concedieri.
concediu Perioadă în care salariaţii sunt scutiţi de a presta muncă. ~ *de odihnă. s.n., art.* concediul, *pl.* concedii, *art.* concediile.
concentra 1. *tr.* şi *refl.* A (se) strânge, a (se) acumula în cantitate mare, într-un singur loc. 2. *tr.* A chema temporar rezerviştii în armată. //A strânge mai multe unităţi militare într-o anumită zonă. 3. *refl.* A-şi fixa atenţia, energia într-o anumită direcţie; a fi preocupat de ceva. 4. *tr.* (chim.) A mări procentul unui component într-o soluţie sau într-un amestec. 5. *tr.* A separa părţile cu minereuri utile de minereul brut. *vb. I, ind. prez. 3* concentrează.
concentrare 1. Acţiunea de a (se) concentra. 2. Fixare prelungită a atenţiei asupra unui obiect, a unei activităţi şi sustragerea de la altele. 3. (ec. pol.) ~ *a producţiei* = reunire a mai multor întreprinderi în scopul organizării producţiei în întreprinderi mai mari. ~ *a capitalului* = creşterea capitalului prin acumulare. 4. Operaţie de separare a mineralelor utile de cele sterile. 5. (chim.) Mărire a concentraţiei unui component dintr-un amestec sau dintr-o soluţie. 6. *Lagăr de* ~ = loc în care sunt închise anumite persoane pentru activitatea politică considerată indezirabilă. *s.f., g.-d. art.* concentrării, *pl.* concentrări.
concentrat[1] 1. Produs bogat în substanţe utile extrase din minereuri sterile. 2. Produs alimentar cu volum mic, bogat în substanţe hrănitoare. *s.n., pl.* concentrate.
concentrat[2]**,-ă** 1. Care are o concentraţie mare. /*Furaje* ~ = nutreţuri de origine animală cu valoare nutritivă ridicată. 2. (despre stil, limbaj) Concis. *adj., pl.* concentraţi,-te.
concentraţie (-ţi-e) (chim.) Raport între cantitatea de substanţă dizolvată şi cantitatea de soluţie obţinută. *s.f., art.* concentraţia, *g.-d. art.* concentraţiei, *pl.* concentraţii, *art.* concentraţiile.
concentraţionar,-ă (-ţi-o-) Referitor la lagărele de concentrare. *adj., pl.* concentraţionari,-re.
concentric,-ă (despre figuri geometrice) Care au acelaşi centru. *adj., pl.* concentrici,-ce.
concepe A. *tr.* 1. A se gândi, a imagina ceva nou. 2. A pricepe, a înţelege. /*De neconceput* = imposibil. 3. A formula (ceva) într-un anumit fel. B. *intr.* (despre femei) A rămâne însărcinată; a procrea. *vb. III. ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* concep, *imperf. 3 sg.* concepea; *conj. prez. 3* să conceapă; *part.* conceput.
concepere Acţiunea de a concepe; creare. *s.f., g.-d. art.* concepperii, *pl.* concepperi.
concept 1. Noţiune, idee generală. 2. Schiţă, ciornă, bruion. *s.n., pl.* concepte.
conceptacul Cavitate mică unde se formează gameţii la unele criptogame. *s.n., pl.* conceptacule.
conceptibil,-ă (rar) De conceput. *adj., pl.* conceptibili,-e.
conceptism Şcoală literară spaniolă care se caracterizează prin fineţea excesivă a gândirii, cultul pentru alegorie şi erudiţie scolastică. *s.n.*
conceptual,-ă (-tu-al) Care se referă la concept (1); abstract. *adj., pl.* conceptuali,-e.
conceptualism (-tu-a-) Concepţie filosofică scolastică, iniţiată de Abélard, care recunoaşte existenţa mintală a generalului, a conceptelor. *s.n.*
conceptualist,-ă (-tu-a-) (Adept) al conceptualismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* conceptualişti,-ste.
conceptualiza (-tu-a-) *tr* A transpune o teorie în concepte. *vb. I, ind. prez. 3* conceptualizează.
conceptualizare (-tu-a-) Transpunere a unei teorii în concepte (1). *s.f., g.-d. art.*, conceptualizării, *pl.* conceptualizări.
concepţie (-ţi-e) 1. Ansamblu de idei cu privire la o problemă ştiinţifică, filosofică, tehnică etc.; fel de a gândi ceva. /~ *despre lume* = ansamblu de idei şi reprezentări despre lumea înconjurătoare. 2. Procreare, zămislire a unui copil. [*var.* concepţiune *s.f.*] *s.f., art.* concepţia, *g.-d. art.* concepţiei, *pl.* concepţii, *art.* concepţiile.
concepţional,-ă (-ţi-o) Al concepţiei. *adj., pl.* concepţionali,-e.
concepţiune v. **concepţie.**
concern Mare organizaţie formată din întreprinderi diferite, care depind de acelaşi grup financiar. *s.n., pl.* concerne.
concert 1. Executare în public a unei opere muzicale. 2. Compoziţie muzicală amplă scrisă pentru mai multe

instrumente solistice, cu acompaniament de orchestră. 3. (rar) Înțelegere deplină; acord, armonie. *s.n., pl.* concerte.

concerta *intr.* 1. A da un concert (1). 2. (despre șefi de state, diplomați) A schimba puncte de vedere pentru a cădea de acord asupra unui proiect comun. *vb. I, ind. prez. 3* concertează.

concertant,-ă Cu caracter de concert. */Simfonie ~* = simfonie în care două sau mai multe instrumente au un rol dominant în orchestră. *Voce ~* = voce cu caracter de virtuozitate solistică într-un ansamblu coral. *adj., pl.* concertanți,-te.

concertat,-ă Stabilit, hotărât împreună cu alții; care rezultă dintr-o înțelegere. *adj., pl.* concertați,-te.

concertină Instrument muzical asemănător cu acordeonul, cu fețele laterale hexagonale. *s.f., g.-d. art.* concertinei, *pl.* concertine.

concertino 1. Compoziție muzicală mai redusă decât concertul. 2. Nume dat grupului de instrumente solistice în concerto grosso. *s.n., art.* concertinoul, *pl.* concertinouri.

concertist,-ă Persoană care susține concerte. *s.m., pl.* concertiști; *s.f., g.-d. art.* concertistei, *pl.* concertiste.

concertistic,-ă De concert. *adj., pl.* concertistici,-ce.

concertmaistru Primul violonist (sau instrumentist) al unei orchestre simfonice. *s.m., art.* concertmaistrul, *pl.* concertmaiștri, *art.* concertmaiștrii.

concerto grosso (it.) Formă muzicală în care un mic grup de instrumente cântă alternativ cu restul orchestrei. *s.n., pl.* concerti grossi.

concesie (-si-e) Cedare, renunțare (la ceva) în favoarea altuia. //Compromis. *s.f., art.* concesia, *g.-d. art.* concesiei, *pl.* concesii, *art.* concesiile.

concesiona (-si-o-) *tr.* A da în concesiune. *vb. I, ind. prez. 3* concesionează.

concesionai,-ă (-si-o-) (jur.) De concesiune. *adj., pl.* concesionali,-e.

concesionar (-si-o-) Persoană care a obținut o concesiune. *s.m., pl.* concesionari.

concesionare (-si-o-) Faptul de a concesiona. *s.f., g.-d. art.* concesionării, *pl.* concesionări.

concesiune (-si-u-) Convenție prin care un stat acordă unei persoane (fizice sau juridice) dreptul de a exploata servicii sau bunuri publice ale statului, în schimbul unor beneficii. //Bunurile care formează obiectul acestei convenții. *s.f., g.-d. art.* concesiunii, *pl.* concesiuni.

concesiv,-ă Care face concesii; îngăduitor. */Propoziție ~* = propoziție subordonată care arată că, deși există o piedică, acțiunea din propoziția regentă se poate realiza. *Conjuncție ~* = conjuncție care introduce o propoziție concesivă. *adj., pl.* concesivi,-e.

concetățean,-ă Persoană care este din același stat sau din același oraș cu alta. *s.m., pl.* concetățeni; *s.f., g.-d. art.* concetățenei, *pl.* concetățene.

concherant,-ă (înv.) Cuceritor. *adj., pl.* concheranți,-te.

conchetă (înv.) Cucerire. *s.f., g.-d. art.* conchetei, *pl.* conchete.

conchide *tr.* și *intr.* A trage o concluzie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* conchid; *conj. prez. 3* să conchidă; *ger.* conchizând; *part.* conchis.

conchiliologie (-li-o-) Parte a zoologiei care se ocupă cu studiul scoicilor. *s.f., art.* conchiliologia, *g.-d. art.* conchiliologiei.

conchistador Aventurier spaniol plecat să cucerească teritorii în America, după descoperirea acestui continent. *s.m., pl.* conchistadori.

conchistă (rar) Cucerire (amoroasă). //Femeie cucerită, sedusă. *s.f., g.-d. art.* conchistei, *pl.* conchiste.

conci Coc. //(reg.) Cerc de lemn, de lână împletită etc., învelit în pânză sau într-o împletitură de păr, pe care îl poartă femeile măritate pe creștetul capului, sub basma. *s.n., pl.* conciuri.

conciclic,-ă (despre puncte) Care se află pe același cerc. *adj., pl.* conciclici,-ce.

concilia (-li-a) *intr.* A împăca, a pune de acord idei, doctrine etc. //(jur.) A încerca aplanarea sau evitarea unui litigiu prin împăcarea părților. *vb. I, ind. prez. 3* conciliază, *1 pl.* conciliem; *conj. prez. 3* să conciliez; *ger.* conciliind.

conciliabil,-ă (-li-a-) Care poate fi conciliat. *adj., pl.* conciliabili,-e.

conciliabul (-li-a-) Consfătuire (secretă) între oameni care plănuiesc ceva. *s.n., pl.* conciliabule.

conciliant,-ă (-li-ant) Care se lasă ușor înduplecat. *adj., pl.* concilianți,-te.

conciliator,-oare (-li-a-) Care tinde spre un acord, spre o împăcare a unor divergențe. //Care caută o soluție de compromis. //(s.) Împăciuitorist. *adj., pl.* conciliatori,-oare.

conciliatorism (-li-a-) Acțiune conciliatoare. *s.n.*

conciliație (-li-a-ți-e) Împăcare. */~ internațională* = mijloc de rezolvare pașnică a diferendelor dintre state, conform propunerilor făcute de o comisie a cărei organizare este stabilită prin acordul părților. *s.f., g.-d. art.* conci-liației, *pl.* conciliații.

conciliere (-li-e-) Împăcare. */~ internațională* = mijloc de rezolvare pașnică a diferendelor dintre state, conform propunerilor făcute de o comisie a cărei organizare este stabilită prin acordul părților. *s.f., g.-d. art.* conci-lierii, *pl.* conciliери.

conciliu Reuniune de prelați catolici dintr-o provincie, dintr-o țară sau din întreaga lume, la care se decide cu privire la chestiuni de dogmă, de morală sau de disciplină bisericească; sinod. *s.n., art.* conciliul, *pl.* concilii, *art.* conciliile.

concină Numele unui joc de cărți. *s.f., g.-d. art.* concinei, *pl.* concine.

concis,-ă (despre stil, vorbire) Scurt, concentrat. *adj., pl.* concisi,-se.

concitadin,-ă Persoană considerată în raport cu alta, care locuiește în același oraș cu ea; (rar) conorășean. *s.m., pl.* concitadini; *s.f., g.-d. art.* concitadinei, *pl.* concitadine.

concizie Exprimare scurtă, concentrată; laconism. [*var.* conciziune *s.f.*] *s.f., art.* concizia, *g.-d. art.* conciziei.

conciziune v. **concizie.**

conclav 1. Sală în care matroanele romane își primeau musafirii apropiați. 2. Reuniune a cardinalilor pentru alegerea unui nou papă. 3. Sală în care se întrunește conclavul (2). 4. (fig.) Adunare secretă. *s.n., pl.* conclavuri.

conclude *tr.* (rar) A conchide, a încheia. *vb. III, 1 sg.* și *3 pl.* concl*u*d; *conj. prez. 3* să concl*u*dă; *ger.* concluzând; *part.* conclus.

concludent,-ă Care convinge; convingător. //Pe baza căruia se poate trage o concluzie. *adj., pl.* concludenți,-te.

conclusiv,-ă v. **concluziv.**

conclusum (lat.) Decizie a anumitor adunări. //Notă care rezumă dezbaterile diplomatice. *s.n.*

concluzie (-zi-e) 1. Încheiere a unui șir de judecăți. //Judecată nouă care rezultă din alte judecăți date și al cărei adevăr depinde de adevărul judecăților date. 2. Partea finală a unei expuneri sau a unei opere literare. */În ~* = în consecință. *A trage ~iile* = a rezuma ideile emise de participanți în cadrul unei dezbateri. 3. (mat.) Judecată care confirmă datele unei teoreme pe baza demonstrației. 4. (jur., la pl.) Expunerile părților și ale procurorului într-un proces. */A pune ~ii* = a formula pe scurt acuzarea (sau apărarea) într-un proces. [*var.* concluziune *s.f.*] *s.f., art.* concluzia, *g.-d. art.* concluziei, *pl.* concluzii, *art.* concluziile.

concluziona (-zi-o-) *intr.* 1. A trage concluzii. 2. (fam.) A încheia discuția. *vb. I, ind. prez. 3* concluzionează.

concluziune v. **concluzie.**
concluziv,-ă Care constituie o concluzie. (gram.) *Propoziție ~* = propoziție care exprimă o concluzie. *Conjuncție ~* = conjuncție care introduce o propoziție concluzivă. [*var.* conclusiv,-ă *adj.*] *adj., pl.* concluzivi,-e.
concoidal,-ă (-co-i-) (mat.) De concoidă. *adj., pl.* concoidali,-e.
concoidă Curbă plană obținută dintr-o curbă dată, cu ajutorul unui punct fix și al unei secante care se rotește, sprijinindu-se pe punctul fix. *s.f., g.-d. art.* concoidei, *pl.* concoide.
concomitent,-ă Care se petrece în același timp cu altceva; simultan. *adj., pl.* concomitenți,-te.
concomitență Coexistența a două sau mai multe lucruri. *s.f., g.-d. art.* concomitenței, *pl.* concomitențe.
concorda *intr.* A fi de acord, a corespunde, a se potrivi. *vb. I, ind. prez. 3* concordă.
concordant,-ă Care concordă, care coincide cu... */Straturi* (sau *formații*) *geologice ~* = straturi care s-au depus într-un proces continuu de sedimentare. *adj., pl.* concordanți,-te.
concordanță Acord, potrivire. /(gram.) *~a timpurilor* = corespondența timpurilor. *s.f., g.-d. art.* concordanței, *pl.* concordanțe.
concordat 1. Tratat încheiat între papă și diferite state pentru reglementarea raporturilor între biserica catolică și acele state. 2. Înțelegere între un comerciant insolvabil și creditorii lui, prin care se acordă comerciantului reducerea sau amânarea plăților, pentru a-i permite continuarea comerțului. *s.n., pl.* concordate.
concordatar,-ă I. *adj.* (rar) De concordat. II. *s.m.* și *f.* Comerciant insolvabil care a obținut un concordat (2). *adj., s.m.* și *f., pl.* concordatari,-e.
concordie (-di-e) (rar) Înțelegere, armonie. *s.f., art.* concordia, *g.-d. art.* concordiei.
concordism Concepție care încearcă să pună de acord învățătura biblică cu rezultatele științei. *s.n.*
concordist,-ă (rar) (Adept) al concordismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* concordiști,-ste.
concrescent,-ă 1. (despre fructe, semințe) Care a crescut împreună cu altul. 2. (med., despre organe) Afectat de concrescență. *adj., pl.* concrescenți,-te.
concrescență Unire patologică a două țesuturi, a două formații anatomice etc. *s.f., g.-d. art.* concrescenței, *pl.* concrescențe.
concrește *intr.* A crește lipit de altul. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* concresc; *conj. prez. 3* să concrească; *part.* concrescut.
concrețtere Acțiunea de a concreți. *s.f., g.-d. art.* concreșterii, *pl.* concreșteri.
concret[1] Categorie filosofică opusă abstractului, care desemnează latura vizibilă a fenomenelor sau ansamblul desfășurării lor în timp și în spațiu. *s.n.*
concret[2]**,-ă** 1. Care poate fi perceput cu simțurile; real, palpabil. */Muzică ~* = muzică realizată pe baza sunetelor concrete, prelucrate cu aparatură electronică. 2. Precis, bine determinat. *adj., pl.* concreți,-te.
concretețe (livr.) Caracterul a ceea ce este concret. *s.f., art.* concretețea, *g.-d. art.* concreteței.
concretitudine (rar) Concretețe. *s.f., g.-d. art.* concretitudinii.
concretiza 1. *tr.* A înfățișa ceva în mod concret. 2. *tr.* și *refl.* A (se) materializa, a (se) realiza în mod practic. *vb. I, ind. prez. 3* concretizează.
concretizare Acțiunea de a (se) concretiza; materializare. //Operație a gândirii, opusă abstractizării, care constă în legarea generalului de experiența senzorială. *s.f., g.-d. art.* concretizării, *pl.* concretizări.
concretizator,-oare (rar) Care concretizează. *adj., pl.* concretizatori,-oare.
concreționa (-ți-o-) *refl.* A suferi procesul de concreționare. *vb. I, ind. prez. 3* se concreționează.
concreționar,-ă (-ți-o-) Care prezintă concrețiuni. *adj., pl.* concreționari,-e.
concreționare (-ți-o-) 1. Operație de transformare, printr-un tratament termic, a unui conglomerat de pulberi de metale, metaloizi etc. într-un corp solid. 2. Formare a concrețiunilor. *s.f., g.-d. art.* concreționării.
concrețiune (-ți-u-) Agregat mineral format prin depunerea rocilor sedimentare în jurul unui corp străin și prin concentrarea mineralelor din soluții apoase. *s.f., g.-d. art.* concrețiunii, *pl.* concrețiuni.
concubin,-ă Persoană care trăiește în concubinaj. *s.m., pl.* concubini; *s.f., g.-d. art.* concubinei, *pl.* concubine.
concubinaj Conviețuire între un bărbat și o femeie fără a fi uniți prin căsătorie. *s.n., pl.* concubinaje.
concupiscent,-ă (livr.) Înclinat spre plăceri senzuale, trupești. *adj., pl.* concupiscenți,-te.
concupiscență (livr.) Atracție către plăceri senzuale. *s.f., g.-d. art.* concupiscenței.
concura[1] *intr.* A tinde spre același rezultat. *vb. I, ind. prez. 3* concură; *conj. prez. 3* să concure.
concura[2] 1. *intr.* A participa la un concurs. 2. *intr., tr.* și *refl.* A(-și) face concurență pe piață. *vb. I, ind. prez. 3* concurează; *conj. prez. 3* să concureze.
concurent,-ă I. *adj.* 1. Care face concurență altuia. 2. Care tinde spre același rezultat. *Cauze ~. /Drepte ~* = drepte care se întâlnesc în același punct. II. *s.m.* și *f.* 1. Participant la un concurs (sportiv). 2. Producător, negustor care face concurență altora. *adj., s.m.* și *f., pl.* concurenți,-te.
concurență 1. Rivalitate industrială, comercială etc. pentru acapararea pieței. 2. Întrecere, luptă într-un domeniu de activitate. */A face ~ cuiva* = a încerca să întreacă pe cineva, care are același scop. 3. (geom.) Proprietate a dreptelor concurente. */Punct de ~* = punct de intersecție a dreptelor concurente. *s.f., g.-d. art.* concurenței, *pl.* concurențe.
concurențial,-ă (-ți-al) Competitiv; care poate intra în concurență. *adj., pl.* concurențiali,-e.
concurge *intr.* (înv.) 1. A se întâlni într-un punct, venind din mai multe direcții. 2. A contribui la înfăptuirea unei opere. 3. A concura. *vb. III, ind. prez. 3 pl.* concurg; *ger.* concurgând.
concurs 1. Întrecere sportivă. 2. Examen pentru dobândirea unui post, a unei burse etc. 3. Ajutor, sprijin. */~ de împrejurări* = totalitatea împrejurărilor care influențează la un moment dat o situație; conjunctură. *A da* (cuiva) *~ul* = a ajuta (pe cineva). *A-și da ~ul* (la ceva) = a contribui (la ceva). *s.n., pl.* concursuri.
concusionar (-si-o-) (rar) Persoană care face o concusiune. *s.m., pl.* concusionari.
concusiune (-si-u-) (rar) Extorcare făcută de un agent al fiscului; oprimare fiscală. *s.f., g.-d. art.* concusiunii, *pl.* concusiuni.
condac[1] Cântec bisericesc scurt. *s.n., pl.* condace.
condac[2] Braț de fierăstrău cu ramă; cotoi[2]. *s.n., pl.* condace.
condamna *tr.* 1. A pronunța o sancțiune penală. 2. A dezaproba, a respinge. 3. A considera un bolnav pierdut, fără șansa de a fi salvat. 4. A bloca, a închide definitiv o fereastră, o ușă etc. *vb. I, ind. prez. 3* condamnă.
condamnabil,-ă Care merită să fie condamnat; reprobabil. *adj., pl.* condamnabili,-e.
condamnare Faptul de a condamna. 1. Obligație impusă prin judecată unei persoane de a da, de a face sau de a nu face ceva. //Decizie judecătorească de aplicare a unei sancțiuni penale. 2. Dezaprobare categorică; dezavuare. *s.f., g.-d. art.* condamnării, *pl.* condamnări.

condamnat,-ă Persoană pedepsită printr-o sentință judecătorească. *s.m., pl.* condamnați; *s.f., g.-d. art.* condamnatei, *pl.* condamnate.
condei 1. Unealtă de scris în formă de bețișor la care se adaptează o peniță. */Mânuitor de ~* = scriitor (talentat). *Ca din ~* = ordonat. *A trage ~ul* = a încărca la socoteală. *Dintr-un ~* sau *dintr-o trăsătură de ~* = dintr-o dată. 2. (fig.) Îndemânare la scris, talent scriitoricesc. */A avea ~* = a scrie ușor, a avea talent la scris. *A o aduce bine din ~* = a scrie cu meșteșug. 3. Par lung care, împreună cu lopata, formează cârma plutei. *s.n., pl.* condeie.
condeiaș (rar) Diminutiv al lui condei. *s.n., pl.* condeiașe.
condeier (rar) Scriitor (mai puțin talentat). *s.m., pl.* condeieri.
condens 1. Rezultat al condensării vaporilor. 2. Infiltrare a condensului (1) de apă, în combinație cu unele specii de ciuperci, în pereții locuințelor. *s.n.*
condensa 1. *refl.* (despre vapori) A se transforma prin răcire în lichid. //A acumula electricitate. 2. *tr.* și *refl.* A (se) face mai dens. 3. *tr.* (fig.) A concentra, a comprima. *vb. I, ind. prez. 3* condensează.
condensabil,-ă Care se poate condensa. *adj., pl.* condensabili,-e.
condensare 1. Faptul de a (se) condensa. 2. (chim.) */Reacție de ~* = reacție între doi compuși chimici din care rezultă un produs cu greutate moleculară mai mare. *s.f., g.-d. art.* condensării, *pl.* condensări.
condensat,-ă Comprimat; dens. */Lapte ~* = lapte conservat sub formă de pastă moale sau de praf. *adj., pl.* condensați,-te.
condensator 1. Aparat, recipient pentru condensarea unei mase de vapori. 2. Sistem de două conductoare, separate printr-un izolator, care servesc la înmagazinarea de electricitate statică. */~ variabil* = condensator a cărui capacitate poate fi variată prin deplasarea relativă a armăturilor lui. *s.n., pl.* condensatoare.
condensor Dispozitiv al unui instrument optic, care concentrează lumina într-o anumită direcție. *s.n., pl.* condensoare.
condescendent,-ă Care arată condescendență. *adj., pl.* condescendenți,-te.
condescendență Considerație față de cineva; amabilitate. //(peior.) Bunăvoință de pe o poziție de superioritate. *s.f., g.-d. art.* condescendenței, *pl.* condescendențe.
condescinde *intr.* (rar) A consimți de complezență; a cădea de acord în mod formal. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* condescind, *1 pl.* condescindem; *conj. prez. 3* să condescindă; *ger.* condescinzând; *part.* condescins.
condicar (înv.) Persoană care scria sau avea în păstrare condicile; arhivar. *s.m., pl.* condicari.
condică 1. Registru. */A trece la ~* (pe cineva) = a ține minte (pe cineva) pentru a se răzbuna. 2. (înv.) Colecție de legi. *s.f., g.-d. art.* condicii, *pl.* condici.
condicăreasă (înv.) Soție de condicar. *s.f., g.-d. art.* condicăresei, *pl.* condicărese.
condicuță 1. Diminutiv al lui condică (1). 2. (în trecut) Carnet destinat personalului casnic, în care se nota identitatea purtătorului, locurile unde a mai fost angajat etc. 3. (în trecut) Legitimație a femeilor prostituate profesioniste, în care se înregistrau vizele medicale de control împotriva bolilor venerice. *s.f., g.-d. art.* condicuței, *pl.* condicuțe.
condil (anat.) Proeminență rotundă la extremitatea unor oase. *s.m., pl.* condili.
condiment Substanță care dă gust și aromă specifică unor produse alimentare; ingredient. *s.n., pl.* condimente.
condimenta *tr.* A pune condimente în mâncare. *vb. I, ind. prez. 3* condimentează.
condimentar,-ă (rar) Folosit drept condiment. *adj., pl.* condimentari,-e.
condimentare Acțiunea de a condimenta. *s.f., g.-d. art.* condimentării, *pl.* condimentări.
condiscipol (rar) Coleg de studiu, de învățătură. *s.m., pl.* condiscipoli.
condiție (-ți-e) 1. Fapt, împrejurare care favorizează apariția unui fenomen sau care determină o acțiune; circumstanță; conjunctură. 2. */~ii de mediu* = totalitatea factorilor de mediu biotici și abiotici în care trăiește o ființă. 3. Clauză a unei înțelegeri, a unui contract etc. */Fără ~ii* = fără pretenții. *Cu ~a (să)...* = cu obligația (să)... 4. (jur.) Întâmplare viitoare și nesigură de care depinde existența unei obligații. //Situație juridică a unei persoane. 5. Situație socială a cuiva. 6. (sport) */~ fizică* = nivel al pregătirii unui sportiv din punct de vedere fizic. *s.f., art.* condiția, *g.-d. art.* condiției, *pl.* condiții, *art.* condițiile.
condiționa (-ți-o-) *tr.* 1. A constitui condiția de care depinde ceva; a fi cauza unui lucru. 2. A pune anumite condiții; a accepta ceva sub rezerva îndeplinirii unei condiții. *vb. I, ind. prez. 3* condiționează.
condițional[1] (-ți-o-) (gram.) Mod personal al verbului, care exprimă o acțiune a cărei realizare depinde de o condiție. *s.n., pl.* condiționale.
condițional[2]**,-ă** (-ți-o-) Care depinde de o condiție; care cuprinde o condiție. /(psih.) *Excitant ~* = excitant care, sincronizat în mai multe repetiții cu un reflex înnăscut, dă naștere unui reflex condiționat. /(gram.) *Propoziție ~* = propoziție subordonată care exprimă o acțiune de a cărei îndeplinire depinde realizarea acțiunii din regentă. *Conjuncție ~* = conjuncție care introduce o propoziție conjuncțională. *adj., pl.* condiționali,-e.
condiționalism (-ți-o-) (fil.) Tendință eronată de a identifica și înlocui cauza cu condițiile în care apar sau există fenomenele. *s.n.*
condiționare (-ți-o-) Acțiunea de a condiționa. 1. Stabilire a unui raport de dependență. 2. Operație prin care un material, un produs etc. se aduc într-o anumită stare de umiditate, de temperatură, de puritate etc. */~a aerului* = climatizare. *s.f., g.-d. art.* condiționării, *pl.* condiționări.
condiționat,-ă (-ți-o-) (în sintagmele) */Aer ~* = aer din interiorul unei încăperi, menținut în condiții optime de temperatură, umiditate și puritate. *Reflex ~* = reacție bazată pe legătura nervoasă temporară formată în scoarța cerebrală între două focare de excitație care coincid în timp. *adj., pl.* condiționați,-te.
condoleanțe (-le-an-) Cuvinte prin care cineva își exprimă participarea la durerea unei persoane căreia i-a murit cineva apropiat. *s.f. pl.*
condominiu Regim potrivit căruia un anumit teritoriu este supus autorității politice a două sau mai multe state. *s.n., art.* condominiul, *pl.* condominii.
condor Vultur foarte mare, cu capul și cu gâtul golașe, care trăiește în Anzi. *s.m., pl.* condori.
condotier (-ti-er) (înv.) Căpetenie de mercenari, în Italia. *s.m., pl.* condotieri.
condrină (biol.) Substanță fundamentală a țesutului cartilaginos. *s.f., g.-d. art.* condrinei.
condriom (-dri-om) Ansamblu de condriozomi care asigură respirația celulei și refacerea rezervei energetice. *s.n.*
condriozom (-dri-o-) Structură intracelulară complexă, organit celular, cu formă de corpusculi izolați, granule sau bastonașe, cu aspect schimbător, care furnizează energia necesară celulei. *s.n.*
condrită Inflamație a unui cartilaj. *s.f., g.-d. art.* condritei, *pl.* condrite.
condroblast (biol.) Celulă care formează cartilaj. *s.n., pl.* condroblaste.

condrocit (biol.) Celulă cartilaginoasă matură. *s.n., pl.* condrocite.
condrocraniu Craniu cartilaginos al embrionului. *s.n., art.* condrocraniul.
condroidă Substanță complexă din structura cartilajelor, compusă din proteine în amestec cu polizaharide. *s.f., g.-d. art.* condroidei, *pl.* condroide.
condrom Tumoare benignă cartilaginoasă. *s.n., pl.* condroame.
condroniu Plantă erbacee cu tulpina și frunzele lanceolate, cu flori purpurii sau galbene, care crește prin livezi și prin semănături. *s.m., art.* condroniul.
condrosarcom (med.) Tumoare malignă a țesutului cartilaginos. *s.n., pl.* condrosarcoame.
conducător,-oare I. *adj.* Care conduce. /(despre corpuri) *Bun* (sau *rău*) ~ *de căldură* (sau *de electricitate*) = care are însușirea de a transmite (sau nu) căldura (și electricitatea). II. *s.m.* și *f.* Persoană sau organ care conduce o organizație, o întreprindere etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* conducători,-oare.
conduce 1. *tr.* A îndruma, ca șef, un grup de oameni, o instituție, o organizație etc. //A comanda. //(fig.) A dirija o discuție; a supraveghea o dezbatere. 2. *refl.* A se orienta după anumite norme, principii. 3. *tr.* A însoți pe cineva. 4. *tr.* A dirija mersul unui vehicul, al unei mașini etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* conduc, *1 pl.* conducem, *2 pl.* conduceți, *perf. s. 1 sg.* conduseși, *1 pl.* conduserăm; *imper. 2. sg.* condu, *neg.* nu conduce; *part.* conduș.
conducere 1. Acțiunea de a (se) conduce. 2. (concr.) Persoană sau colectiv care conduce. *s.f., g.-d. art.* conducerii, *pl.* conduceri.
conduct Formație anatomică cu aspect de canal sau de tub. *s.n., pl.* conducte.
conductanță Mărime egală cu raportul dintre intensitatea curentului electric continuu care străbate un conductor și tensiunea continuă aflată la capetele sale. *s.f., g.-d. art.* conductanței, *pl.* conductanțe.
conductă Țeavă sau ansamblu de țevi pentru transportul fluidelor pe un anumit traseu. /~ *electrică* = fir metalic sau cablu prin care circulă curentul electric. *s.f., g.-d. art.* conductei, *pl.* conducte.
conductibil,-ă (rar) Care poate conduce, transmite ceva. *adj., pl.* conductibili,-e.
conductibilitate Proprietate a unor corpuri de a transmite căldură, electricitate etc. ~ *electrică.* ~ *termică. s.f., g.-d. art.* conductibilității.
conductiv,-ă Referitor la conductibilitatea electrică. /*Legătură* ~ = legătură între două elemente de circuit electric, realizată prin intermediul unui conductor electric, al unui aparat de conectare sau al unui conector. *adj., pl.* conductivi,-e.
conductivitate Valoarea rezistenței specifice electrice a unui conductor. *s.f., g.-d. art.* conductivității.
conductometrie Metodă electrochimică de analiză bazată pe modificarea conductivității soluției analizate. *s.f., art.* conductometria, *g.-d. art.* conductometriei.
conductometru Aparat folosit la determinarea conductivității soluțiilor. *s.n., art.* conductometrul, *pl.* conductometre.
conductor[1] Cablu care prezintă conductibilitate. *s.m., pl.* conductori.
conductor[2] Material, corp care are conductanță mare. *s.n., pl.* conductoare.
conductor[3]**,-oare** I. *adj.* Care prezintă conductibilitate. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană în serviciul căilor ferate care controlează biletele și supraveghează vagoanele. 2. (rar) Vatman, șofer. *adj., s.m.* și *f., pl.* conductori,-oare.
conducție (-ți-e) Denumire dată fenomenului de trecere a curentului electric și celui de transmitere a căldurii prin masa unui corp. *s.f., art.* conducția, *g.-d. art.* conducției.
conduită Fel de a se purta; comportament. *s.f., g.-d. art.* conduitei, *pl.* conduite.
conduplicat,-ă (bot., despre organe) Îndoit în lungime, în două jumătăți suprapuse. *adj., pl.* conduplicați,-te.
conduplicație (-ți-e) 1. (bot.) Stare a unui organ conduplicat. 2. Repetiție a unui cuvânt la sfârșitul sau la începutul unei fraze. *s.f., art.* conduplicația, *g.-d. art.* conduplicației, *pl.* conduplicații, *art.* conduplicațiile.
condur 1. (înv.) Pantof femeiesc cu toc înalt, împodobit cu broderii. 2. (bot.) ~*ul-doamnei* = plantă ornamentală agățătoare, cu flori mari, galbene-roșcate și cu un pinten drept. *s.m., pl.* conduri.
conduraș (înv., rar) 1. Diminutiv al lui condur (1). 2. (bot.) ~*ul-doamnei. s.m., pl.* condurași.
conecta *tr.* A uni, a lega două conductoare electrice. *vb. I, ind. prez. 3* conectează.
conectabil,-ă Care se poate conecta. *adj., pl.* conectabili,-e.
conectare 1. Acțiunea de a conecta. 2. Operație de montaj prin care o mașină, un aparat sau un dispozitiv electric este legat într-un circuit sau la o rețea electrică. /*Aparat de* ~ = aparat electric folosit pentru închiderea sau deschiderea unui circuit electric. *s.f., g.-d. art.* conectării, *pl.* conectări.
conectiv[1] 1. (bot.) Parte a anterei care suportă și reunește sacii polenici. 2. (mat.) Legătură prin intermediul căreia din variabile separate iau naștere expresii; operator (3). 3. (gram.) Element de relație în propoziție sau în frază. *s.n., pl.* conective.
conectiv[2]**,-ă** Care poate fi conectat, unit. *adj., pl.* conectivi,-e.
conector[1] Conectiv (2). *s.m., pl.* conectori.
conector[2] Aparat, mecanism etc. care stabilește o legătură. *s.n., pl.* conectoare.
conector[3]**,-oare** Care conectează. *adj., pl.* conectori,-oare.
conetabil (în Evul Mediu) Comandant suprem al armatei regale din Franța. *s.m., pl.* conetabili.
conet (înv., reg.) 1. Sfârșit /*A face* (sau *a pune*) cuiva ~*ul* = a pune cuiva capăt zilelor, a-l omorî. 2. Șotie. *s.n.*
conex,-ă Legat de ceva; care merge împreună cu ceva. *adj., pl.* conecși,-xe.
conexa *tr.* A lega împreună; a alătura. //(jur.) A uni două sau mai multe cauze înrudite pentru a fi soluționate împreună. *vb. I, ind. prez. 3* conexează.
conexare Acțiunea de a conexa. *s.f., g.-d. art.* conexării, *pl.* conexări.
conexitate Conexiune. //(jur.) Raport între două sau mai multe cauze înrudite. *s.f., g.-d. art.* conexității, *pl.* conexități.
conexiune (-xi-u-) 1. Relație, intercondiționare între mai multe lucruri sau fenomene. /~ *inversă* = feedback. 2. Legătură prin conducte sau prin organe de mașină între două mașini, aparate, mecanisme etc. //Legătură între două sau mai multe conducte electrice. 3. Conectare. *s.f., g.-d. art.* conexiunii, *pl.* conexiuni.
confabulație (-ți-e) Simptom în unele boli mintale, care constă în relatarea inconștientă a unor întâmplări bizare, imaginare; mitomanie. *s.f., art.* confabulația, *g.-d. art.* confabulației, *pl.* confabulații, *art.* confabulațiile.
confareație (-re-a-ți-e) (rar) Căsătorie religioasă rezervată patricienilor. *s.f., art.* confareația, *g.-d. art.* confareației, *pl.* confareații, *art.* confareațiile.
confecție (-ți-e-) 1. Obiect de îmbrăcăminte fabricat în serie. 2. Confecționare. [*var.* confecțiune *s.f.*] *s.f., art.* confecția, *g.-d. art.* confecției, *pl.* confecții, *art.* confecțiile.

confecționa (-ți-o-) *tr.* 1. A prelucra un material pentru a obține un obiect. 2. A produce încălțăminte sau îmbrăcăminte. *vb. I, ind. prez. 3* confecționează.
confecționare Acțiunea de a confecționa. *s.f., g.-d. art.* confecționării, *pl.* confecționări.
confecționer,-ă (-ți-o-) Muncitor care lucrează confecții. *s.m., pl.* confecționeri; *s.f., g.-d. art.* confecționerei, *pl.* confecționere.
confecțiune v. **confecție.**
confedera *refl.* (rar) A se uni într-o confederație. *vb. I, ind. prez. 3* se confederează.
confederat,-ă (Persoană) care face parte dintr-o confederație. *adj., s.m.* și *f., pl.* confederați,-te.
confederativ,-ă Care aparține unei confederații. *adj., pl.* confederativi,-e.
confederație (-ți-e) 1. Uniune de state independente având o conducere comună. 2. Asociație de organizații obștești. [*var.* confederațiune *s.f.*] *s.f., art.* confederația, *g.-d. art.* confederației, *pl.* confederații, *art.* confederațiile.
confederațiune v. **confederație.**
confer (lat.) Termen prin care se face o trimitere comparativă la un text, la un izvor sau la o lucrare lămuritoare. *vb., imper. 2 sg.*; *abr.* cf.
conferență v. **conferință.**
conferenția (-ți-a) *intr.* A ține o conferință. *vb. I, ind. prez. 3* conferențiază, *1 pl.* conferențiem; *conj. prez. 3* să conferențieze; *ger.* conferențiind.
conferențiar,-ă (-ți-ar) 1. Persoană care ține o conferință; vorbitor. 2. Grad în învățământul superior, situat între lector și profesor. *s.m., pl.* conferențiari; *s.f., g.-d. art.* conferențiarei, *pl.* conferențiare.
conferi 1. *tr.* A acorda un titlu, o decorație etc. 2. *intr.* A discuta, a se întreține cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 3* conferă.
conferință 1. Expunere publică asupra unei teme. */~ de presă* = întrunire la care o personalitate publică face o scurtă expunere și răspunde la întrebările jurnaliștilor. 2. Întrunire a reprezentanților unor state, ai unor organizații politice, obștești etc. pentru a dezbate probleme sociale, economice etc. importante. 3. For superior al unui partid, care se întrunește între congrese. 4. Consfătuire, convorbire. */~ la nivel înalt* = întrunire a unor șefi de state sau de guverne. [*var.* (înv.) conferență *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* conferinței, *pl.* conferințe.
conferire Faptul de a conferi. *s.f., g.-d. art.* conferirii, *pl.* conferiri.
confesa *refl.* A se destăinui, a se spovedi. *vb. I, ind. prez. 3* se confesează.
confesional[1] (-si-o-) Cabină într-o biserică catolică, unde preotul îi spovedește pe credincioși. *s.n., pl.* confesionale.
confesional[2],**-ă** (-si-o-) Referitor la o confesiune. *adj., pl.* confesionali,-e.
confesionalism (-si-o-) Concepție teologică ce consideră obligatorie apartenența la o anumită confesiune. *s.n.*
confesiune (-si-u-) 1. Mărturisire, destăinuire a unor fapte sau gânduri intime; confidență. //Scriere literară care conține mărturisirea unor sentimente legate de viața intimă a autorului. 2. (bis.) Religie, cult. *s.f., g.-d. art.* confesiunii, *pl.* confesiuni.
confesiv,-ă (livr.) De confesiune. *adj., pl.* confesivi,-e.
confesor Duhovnic; preot care spovedește. *s.m., pl.* confesori.
confete v. **confetti.**
confetti Bucățele de hârtie colorată pe care participanții la petreceri, la baluri, și le aruncă unii altora. [*var.* confete *s.f. pl.*] *s.f. pl.*
confia (-fi-a) (livr.) 1. *tr.* A încredința cuiva o taină; a lăsa ceva în grija cuiva. 2. *refl.* A se destăinui. *vb. I, ind. prez. 3* confiază, *1 pl.* confiem; *conj. prez. 3* să confieze; *ger.* confiind.
confiantă v. **confiență.**
confiat,-ă (-fi-at) (despre fructe) Conservat prin fierbere în sirop de zahăr și prin uscare; glasat. *adj., pl.* confiați,-te.
confident,-ă Persoană căreia i se fac confidențe; prieten. *s.m., pl.* confidenți; *s.f., g.-d. art.* confidentei, *pl.* confidente.
confidență Destăinuire a unor gânduri intime, a unei taine. *s.f., g.-d. art.* confidenței, *pl.* confidențe.
confidențial,-ă (-ți-al) Care se comunică în taină; secret. *adj., pl.* confidențiali,-e.
confidențialitate (-ți-a-) Destăinuire. *s.f., g.-d. art.* confidențialității.
confient,-ă (-fi-ent) (rar) Încrezător. *adj., pl.* confienți,-te.
confiență (-fi-en-) (rar) Încredere în cineva. [*var.* confiantă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* confienței, *pl.* confiențe.
configura *refl.* și *tr.* A lua sau a da o anumită formă, un anumit aspect; a (se) înfățișa. *vb. I, ind. prez. 3* configurează.
configurare Acțiunea de a (se) configura. *s.f., g.-d. art.* configurării, *pl.* configurări.
configurativ,-ă Configurațional. *adj., pl.* configurativi,-e.
configurație (-ți-e) Aspect, formă a unui lucru. //Totalitatea relațiilor dintre mai multe sisteme sau dintre părțile aceluiași sistem. //(astron.) Conjuncție a planetelor. //Așezare spațială a elementelor unui atom sau ale unei molecule. *s.f., art.* configurația, *g.-d. art.* configurației, *pl.* configurații, *art.* configurațiile.
configurațional,-ă (-ți-o-) De configurație; configurativ. *adj., pl.* configurționali,-e.
configurationism (-ți-o-) (fil.) Gestaltism. *s.n.*
configurationist,-ă (-ți-o-) (Adept) al configurationismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* configurationiști,-ste.
confinat,-ă (livr., despre aer, atmosfera unei încăperi etc.) Irespirabil; închis. *adj., pl.* confinați,-te.
confirma *tr.* 1. A recunoaște autenticitatea, exactitatea unui fapt. 2. (jur.) A renunța la dreptul de a cere anularea unui act juridic, recunoscându-i valabilitatea. //A întări hotărârea, sentința unei instanțe inferioare prin aprobare. 3. A definitiva pe cineva într-o situație, într-o funcție. 4. (în bisericile catolice) A oficia ritualul confirmației. *vb. I, ind. prez. 3* confirmă.
confirmare Acțiunea de a confirma. //Declarație prin care o persoană, îndreptățită să ceară anularea unui act, îl recunoaște valabil. //Aprobare a unui act sau a unei măsuri procedurale de către organul competent. *s.f., g.-d. art.* confirmării, *pl.* confirmări.
confirmativ,-ă Care confirmă, întărește. *adj., pl.* confirmativi,-e.
confirmație (-ți-e) (livr.) Ritual la catolici, oficiat de episcop, menit să întărească la copiii trecuți de șapte ani botezul. *s.f., art.* confirmația, *g.-d. art.* confirmației, *pl.* confirmații, *art.* confirmațiile.
confisca *tr.* A lua de la cineva un bun, fără despăgubire, pe baza unei hotărâri legale; a sechestra. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* confiști, *3* confiscă; *conj. prez. 3* să confiște.
confiscabil,-ă Care se poate confisca. *adj., pl.* confiscabili,-e.
confiscare Acțiunea de a confisca. //Trecere a unui bun în patrimoniul statului, fără despăgubire, pe baza unei hotărâri judecătorești, ca măsură asiguratorie sau ca sancțiune. *s.f., g.-d. art.* confiscării, *pl.* confiscări.
conflagrant,-ă (rar, despre state) Care participă la o conflagrație. *adj., pl.* conflagranți,-te.
conflagrație (-ți-e) Război la care participă mai multe state. [*var.* (înv.) conflagrațiune *s.f.*] *s.f., art.* conflagrația, *g.-d. art.* conflagrației, *pl.* conflagrații, *art.* conflagrațiile.

conflagrațiune v. **conflagrație.**
conflict 1. Ceartă, dezacord; discuție (violentă). */A intra în ~* (cu cineva) = a se certa (cu cineva). *~ de frontieră* = ciocnire între unități militare însărcinate cu paza frontierei între două state. 2. *~ armat* = război. 3. Contradicție de interese, idei, sentimente între personajele unei opere literare. *s.n., pl.* conflicte.
conflictual,-ă (-tu-al) Referitor la conflict. *adj., pl.* conflictuali,-e.
confluent[1] (-flu-ent) Curs de apă care se unește cu un alt curs de apă. *s.m., pl.* confluenți.
confluent[2],**-ă** (-flu-ent) 1. (despre ape) Care se unește cu un alt curs de apă, formând un râu mai mare. 2. (despre vase sangvine, organe) Care se întâlnesc. 3. (fig.) Care tinde spre același scop. *adj., pl.* confluenți,-te.
confluență (-flu-en-) 1. Locul unde se întâlnesc mai multe ape curgătoare. 2. (fig.) Loc de întâlnire, de contact. *s.f., g.-d. art.* confluenței, *pl.* confluențe.
conform[1] În conformitate cu..., după. *adv.*
conform[2],**-ă** (despre acte, texte etc.) Care este corespunzător; potrivit. *adj., pl.* conformi,-e.
conforma *refl.* 1. A se pune de acord cu... 2. A se supune unui ordin, unei legi etc. *vb. I, ind. prez. 3* se conformează.
conformare Acțiunea de a se conforma. *s.f., g.-d. art.* conformării.
conformat,-ă (despre părțile corpului) Format într-un anumit fel. *adj., pl.* conformați,-te.
conformator Instrument folosit de pălărier pentru a lua forma și dimensiunile exacte ale capului. *s.n., pl.* conformatoare.
conformație (-ți-e) Structură (fizică) generală a corpului; constituție. //Configurație a unei suprafețe de teren. *s.f., art.* conformația, *g.-d. art.* conformației, *pl.* conformații, *art.* conformațiile.
conformism Acceptare mecanică, necritică a unor idei, hotărâri etc. *s.n.*
conformist,-ă (Persoană) care dovedește conformism. *adj., s.m.* și *f., pl.* conformiști,-ste.
conformitate Potrivire, concordanță. */În ~ cu* = potrivit cu... *Pentru ~*, formulă prin care se confirmă exactitatea copiei scoase după un act. *s.f., g.-d. art.* conformității.
confort Ansamblul condițiilor materiale care asigură o existență plăcută și civilizată. *s.n.*
confortabil,-ă Care oferă confort. //(fig.) Care asigură liniștea sufletească; important. *adj., pl.* confortabili,-e.
confortant,-ă (rar) Reconfortant. *adj., pl.* confortanți,-te.
confrate Coleg de profesiune. //(înv.) Tovarăș de conspirație. *s.m., pl.* confrați.
confraternitate (rar) Confrerie. *s.f., g.-d. art.* confraternității, *pl.* confraternități.
confrățesc,-ească (rar) De confrate. *adj., pl.* confrățești.
confrăție (înv.) Confrerie. *s.f., art.* confrăția, *g.-d. art.* confrăției, *pl.* confrății, *art.* confrățiile.
confrerie Asociație cu scop religios sau caritabil; (p. ext.) grup de oameni cu idei sau cu preocupări comune. *s.f., art.* confreria, *g.-d. art.* confreriei, *pl.* confrerii, *art.* confreriile.
confrunta 1. *tr.* A pune față în față (obiecte, opere etc.) pentru a le verifica sau a le compara. //(jur.) A compara mărturii, declarații ale unor persoane pentru a afla adevărul. 2. *refl.* A trebui să facă față unei situații dificile. *vb. I, ind. prez. 3* confruntă.
confruntare Acțiunea de a se confrunta; comparare. *s.f., g.-d. art.* confruntării, *pl.* confruntări.
confruntație (-ți-e) (rar) Confruntare. [*var.* confruntațiune *s.f.*] *s.f., art.* confruntația, *g.-d. art.* confruntației, *pl.* confruntații, *art.* confruntațiile.
confruntațiune v. **confruntație.**
confucianism (-ci-a-) Doctrina filosofică, etică și social-politică a lui Confucius și a adepților lui. *s.n.*
confucianist,-ă (-ci-a-) (Adept) al confucianismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* confucianiști,-ste.
confunda 1. *tr.* A lua o persoană drept alta sau un lucru drept altul; a asemăna, a asemui. 2. *refl.* A se contopi, a forma un tot. *vb. I, ind. prez. 3* confundă.
confundabil,-ă Care se poate confunda. *adj., pl.* confundabili,-e.
confundare Acțiunea de a (se) confunda; confuzie. *s.f., g.-d. art.* confundării.
con fuoco (it., muz.) Înflăcărat. *loc. adv.*
confutație (-ți-e) (rar) Refutație. *s.f., art.* confutația, *g.-d. art.* confutației.
confuz,-ă 1. Neclar, imprecis. 2. (despre oameni și manifestările lor) Încurcat, zăpăcit. *adj., pl.* confuzi,-e.
confuzie (-zi-e) Faptul de a confunda; încurcătură, zăpăceală. */~ mintală* = stare patologică care se caracterizează prin tulburări de percepție, orientare, memorie etc. *s.f., art.* confuzia, *g.-d. art.* confuziei, *pl.* confuzii, *art.* confuziile.
confuzionant,-ă (-zi-o-) (rar) Care provoacă confuzie. *adj., pl.* confuzionanți,-te.
confuzionism (-zi-o-) (rar) Tendință de a crea confuzie, dezorientare. *s.n.*
confuzionist,-ă (-zi-o-) (Persoană) care creează confuzie. *adj., s.m.* și *f., pl.* confuzioniști,-ste.
confuziune (-zi-u-) (jur.) Stingere a unei obligații prin întrunirea, în aceeași persoană, a calităților de creditor și debitor. *s.f., g.-d. art.* confuziunii.
conga 1. Dans cu ritm sincopat inspirat din folclorul afro-cubanez. 2. Tobă lungă, subțiată la extremitatea inferioară, acționată cu degetele și cu podul palmei. *s.f.*
congela *tr.* A face să înghețe. *vb. I, ind. prez. 3* congelează.
congelabil,-ă (despre alimente, fructe, legume etc.) Care poate fi congelat. *adj., pl.* congelabili,-e.
congelant[1] Substanță care congelează. *s.n.*
congelant[2],**-ă** Care congelează. *adj., pl.* congelanți,-te.
congelare Acțiunea de a congela. //Conservare a unor alimente, substanțe etc. prin coborârea artificială a temperaturii de înghețare. *s.f., g.-d. art.* congelării, *pl.* congelări.
congelator Aparat electric care servește la înghețarea alimentelor și a lichidelor. *s.n., pl.* congelatoare.
congeminație (-ți-e) (rar) Formație dublă simultană. *s.f., art.* congeminația, *g.-d. art.* congeminației.
congener,-ă De același gen sau de aceeași speță cu altă ființă. *adj., pl.* congeneri,-e.
congenial,-ă (-ni-al) (rar) Adecvat; potrivit caracterului cuiva. *adj., pl.* congeniali,-e.
congenital,-ă Din naștere, înnăscut. *adj., pl.* congenitali,-e.
congestie (-ti-e) Aflux exagerat de sânge într-o parte a corpului; boală declanșată de acest aflux. */~ cerebrală* = acumulare foarte mare de sânge în vasele cerebrale. *s.f., art.* congestia, *g.-d. art.* congestiei, *pl.* congestii, *art.* congestiile.
congestiona (-ti-o-) *refl.* 1. A avea o congestie. 2. (fig.) A se înroși la față. *vb. I, ind. prez. 3* se congestionează.
congestionare (-ti-o-) Acțiunea de a se congestiona. *s.f., g.-d. art.* congestionării, *pl.* congestionări.
congestionat,-ă (-ti-o-) (despre oameni) Aprins la față, îmbujorat. //(despre părți ale corpului) Care are un aflux anormal de sânge. *adj., pl.* congestionați,-te.
congestiv,-ă Referitor la congestie. *adj., pl.* congestivi,-e.
congiariu[1] (-gi-a-) (rar) 1. Vas care are capacitatea unui congiu. 2. Distribuire gratuită de vin, de ulei etc.

făcută poporului în vechea Romă. //Distribuire de bani, de daruri etc. făcută soldaților sau poporului (de împărați). *s.n., art.* congiariul, *pl.* congiarii, *art.* congiariile.

congiariu[2],-ie (-gi-a-) Referitor la congiariu[1]. *adj., pl.* congiarii.

congiu (rar, la romani) Unitate de măsură de aproximativ trei litri. *s.n., art.* congiul.

conglăsui *intr.* (înv.) A fi de acord. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* conglăsuiesc, *imperf. 3 sg.* conglăsuia; *conj. prez. 3* să conglăsuiască.

conglăsuire (înv.) Aprobare. *s.f., g.-d. art.* conglăsuirii, *pl.* conglăsuiri.

conglomera *tr.* și *refl.* A (se) uni; a (se) îngrămădi. *vb. I, ind. prez. 3* conglomerează.

conglomerare Acțiunea de a (se) conglomera. *s.f., g.-d. art.* conglomerării, *pl.* conglomerări.

conglomerat 1. Rocă formată din sfărâmăturile unor roci mai vechi cimentate cu argilă, calcar etc.; conglomerație. 2. (fig.) Adunătură, amestec. *s.n., pl.* conglomerate.

conglomerație (-ți-e) (rar) Conglomerat. [*var.* conglomerațiune *s.f.*] *s.f., art.* conglomerația, *g.-d. art.* conglomerației, *pl.* conglomerații, *art.* conglomerațiile.

conglomerațiune v. **conglomerație.**

conglutina *tr.* (rar) A face dens, vâscos; a coagula. *vb. I, ind. prez. 3* conglutinează.

conglutinare (rar) Acțiunea de a conglutina; conglutinație. *s.f., g.-d. art.* conglutinării.

conglutinație (-ți-e) (rar) Conglutinare. *s.f., art.* conglutinația, *g.-d. art.* conglutinației, *pl.* conglutinații, *art.* conglutinațiile.

congolez,-ă (Locuitor) din Congo. *adj., s.m.* și *f., pl.* congolezi,-e.

congratula *tr.* și *refl. recipr.* (livr.) A (se) felicita (reciproc). *vb. I, ind. prez. 3* congratulează.

congratulare Acțiunea de a (se) congratula. *s.f., g.-d. art.* congratulării, *pl.* congratulări.

congratulație (-ți-e) (rar) Felicitare. [*var.* congratulațiune *s.f.*] *s.f., art.* congratulația, *g.-d. art.* congratulației, *pl.* congratulații, *art.* congratulațiile.

congratulațiune v. **congratulație.**

congregație (-ți-e) (la catolici) 1. Ordin monahal. 2. Asociație alcătuită din clerici și din laici, fondată pe principii religioase. 3. Departament al Vaticanului, condus de un cardinal. 4. Ședință de studiu a sinoadelor generale; adunare religioasă. *s.f., art.* congregația, *g.-d. art.* congregației, *pl.* congregații, *art.* congregațiile.

congregațional,-ă (-ți-o-) De congregație. *adj., pl.* congregaționali,-e.

congregaționist,-ă (-ți-o-) Membru al unei congregații. *s.m., pl.* congregaționiști; *s.f., g.-d. art.* congregaționistei, *pl.* congregaționiste.

congres 1. Întâlnire națională sau internațională la care se dezbat probleme politice, economice, științifice etc. 2. Organ suprem de conducere al unor partide politice, organizații de masă sau obștești. 3. Denumire a unor partide politice. 4. Denumire a parlamentului în unele țări, format din Camera reprezentanților și Senat. 5. Denumire dată unor conferințe internaționale ale statelor, convocate pentru încheierea de tratate de pace. *s.n., pl.* congrese.

congresist,-ă Persoană care participă la un congres. *s.m., pl.* congresiști; *s.f., g.-d. art.* congresistei, *pl.* congresiste.

congresmen Membru al Congresului S.U.A. *s.m., pl.* congresmeni.

congruent,-ă (-gru-ent) 1. Care coincide. 2. (despre figuri geometrice) Care sunt egale. 3. (despre numere întregi) Care dau același rest la împărțirea cu un număr întreg. *adj., pl.* congruenți,-te.

congruență (-gru-en-) 1. Însușirea de a fi congruent; potrivire. 2. Acord, coincidență. //Acord între subiect și predicat. //(mat.) Relație care există între două numere întregi, când diferența lor este multiplul unui număr întreg. *s.f., g.-d. art.* congruenței, *pl.* congruențe.

coniac Băutură tare, obținută prin distilarea vinului. *s.n., pl.* coniacuri.

conic,-ă Care are forma unui con. *adj., pl.* conici,-ce.

conică Curbă rezultată din intersectarea unui con circular cu un plan. *s.f., g.-d. art.* conicei, *pl.* conice.

conicitate Mărime caracteristică a unui unghi de con drept, egală cu diferența dintre diametrul mare și diametrul mic raportat la lungimea acestuia; (p. ext.) formă conică. *s.f., g.-d. art.* conicității, *pl.* conicități.

conidian,-ă (-di-an) (despre ciuperci) Care prezintă conidii. *adj., pl.* conidieni,-e.

conidie (-di-e) Spor imobil care asigură înmulțirea asexuată a ciupercilor mai evoluate. *s.f., art.* conidia, *g.-d. art.* conidiei, *pl.* conidii, *art.* conidiile.

conifer (la pl.) Ordin de plante lemnoase, cu frunze aciculare sau solzoase și cu flori în formă de conuri; (la sg.) arbore sau arbust din acest ordin. *s.n., pl.* conifere.

conimetrie Determinare a numărului și a mărimii particulelor de praf din aer cu ajutorul conimetrului. *s.f., art.* conimetria, *g.-d. art.* conimetriei.

conimetru Aparat folosit în conimetrie. *s.n., art.* conimetrul, *pl.* conimetre.

coniză (-ni-o-) (med.) Boală provocată de pătrunderea și fixarea pulberilor în organism. *s.f., g.-d. art.* coniozei, *pl.* conioze.

conirostră (la pl.) Familie de păsări cu ciocul gros; (la sg.) pasăre din această familie. *s.f., g.-d. art.* conirostrei, *pl.* conirostre.

coniță v. **cuconiță.**

conivent,-ă (despre frunze) 1. Îndoit înăuntru. 2. Care tinde să se împreuneze. *adj., pl.* conivenți,-te.

conivență (în expr.) *De ~ (cu)...* = în complicitate (cu...) *s.f.*

conjectura *tr* A judeca după aparențe; a face o conjectură. *vb. I, ind. prez. 3* conjecturează.

conjectural,-ă Bazat pe conjecturi; aparent, neîntemeiat. *adj., pl.* conjecturali,-e.

conjecturare Acțiunea de a conjectura; judecată făcută după aparențe. *s.f., g.-d. art.* conjecturării, *pl.* conjecturări.

conjectură Părere bazată pe ipoteze, pe presupuneri; supoziție. *s.f., g.-d. art.* conjecturii, *pl.* conjecturi.

conjudețean,-ă (rar) Care este din același județ cu altcineva. *adj., pl.* conjudeteni,-e.

conjuga 1. *tr.* A modifica forma unui verb după diateză, mod, timp și persoană. //*refl.* (despre verbe) A fi flexibil. 2. *refl.* (fig.) A se îmbina, a se împleti. *vb. I, ind. prez. 3* conjugă.

conjugabil,-ă Care se poate conjuga. *adj., pl.* conjugabili,-e.

conjugal,-ă Referitor la căsătorie, la soți; matrimonial. *adj., pl.* conjugali,-e.

conjugare 1. Acțiunea de a (se) conjuga. 2. Flexiunea verbului. //Categorie de verbe cu aceeași terminație la infinitiv. 3. (fig.) Îmbinare. 4. (biol.) Forma cea mai simplă de fecundație, care constă în unirea temporară a doi indivizi sau a două celule urmată de un schimb reciproc de substanțe nucleare. *s.f., g.-d. art.* conjugării, *pl.* conjugări.

conjugat,-ă Unit; legat împreună. /(biol.) *Nervi ~* = nervi care au aceeași funcție. (fiz.) *Focare ~* = focare astfel așezate încât razele de lumină răsfrânte dintr-unul se unesc în celălalt și invers. *Puncte ~* = oricare dintre punctele unui obiect și punctul corespunzător de pe imaginea obiectului obținută cu ajutorul unui sistem optic.

(mat.) *Numere* ~ = două numere complexe care au părțile reale egale, iar părțile imaginare egale și de semne contrare. *Regulă* ~ = reunirea a două sau mai multe reguli de trei simple. *adj., pl.* conjugați,-te.
conjunct,-ă (în sintagma) *Forme* ~ = formele scurte ale verbului „a fi" la indicativ prezent, pers. I sg. (-s) și pers. 3 sg. și pl. (-i,-s) și formele neaccentuate ale pronumelui personal la dativ și la acuzativ (-mi,-ți). *adj., pl.* conjuncți,-te.
conjunctiv,-ă 1. Care leagă, care unește. */Țesut* ~ = țesut de susținere a corpului uman sau animal. 2. (gram.) *Mod* ~ (și s.n.) = mod personal care exprimă o acțiune realizabilă. 3. (înv.) Conjunct. *adj., pl.* conjunctivi,-e.
conjunctival,-ă (anat.) De conjunctivă. *adj., pl.* conjunctivali,-e.
conjunctivă Membrană care acoperă suprafața interioară a pleoapelor și a globilor ochilor. *s.f., g.-d. art.* conjunctivei, *pl.* conjunctive.
conjunctivită Inflamație a conjunctivei. *s.f., g.-d. art.* conjunctivitei, *pl.* conjunctivite.
conjunctor Conjunctor-disjunctor. *s.n., pl.* conjunctoare.
conjunctor-disjunctor Aparat electric care închide și deschide automat un circuit electric. *s.n., pl.* conjunctoare-disjunctoare.
conjunctural,-ă De conjunctură. *adj., pl.* conjuncturali,-e.
conjuncturalism Tendință de a utiliza diverse împrejurări favorabile pentru satisfacerea unor interese personale. *s.n.*
conjunctură Concurs de împrejurări care determină într-un anumit moment evoluția unui fenomen, a unei situații etc. //Totalitatea trăsăturilor care caracterizează un anumit moment al dezvoltării economice. *s.f., g.-d. art.* conjuncturii, *pl.* conjuncturi.
conjuncturist,-ă (rar) De conjunctură. *adj., pl.* conjuncturiști,-ste.
conjuncție (-ți-e) 1. Parte de vorbire neflexibilă care leagă două propoziții într-o frază sau cuvinte cu același rol sintactic într-o propoziție. 2. Poziție a doi aștri care au aceeași longitudine cerească la un moment dat. [*var.* conjuncțiune *s.f.*] *s.f., art.* conjuncția, *g.-d. art.* conjuncției, *pl.* conjuncții, *art.* conjuncțiile.
conjuncțional,-ă (-ți-o-) Cu rol de conjuncție. */Locuțiune* ~ = locuțiune care îndeplinește funcțiile unei conjuncții. *adj., pl.* conjuncționali,-e.
conjuncțiune v. **conjuncție.**
conjura 1. *tr.* A ruga cu stăruință. 2. *intr.* (rar) A conspira, a unelti. *vb. I, ind. prez. 3* conjură.
conjurat,-ă (livr.) Conspirator. *s.m., pl.* conjurați; (rar) *s.f., g.-d. art.* conjuratei, *pl.* conjurate.
conjurație (-ți-e) Conspirație, complot. [*var.* conjurațiune *s.f.*] *s.f., art.* conjurația, *g.-d. art.* conjurației, *pl.* conjurații, *art.* conjurațiile.
conjurațiune v. **conjurație.**
conlocui *intr.* (înv.) A locui împreună cu altcineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* conlocuiesc, *imperf. 3 sg.* conlocuia; *conj. prez. 3* să conlocuiască.
conlocuire (înv.) Faptul de a conlocui; coabitare. *s.f., g.-d. art.* conlocuirii.
conlocuitor,-oare (-cu-i-) (Persoană) care locuiește împreună cu altcineva în aceeași regiune sau țară. *adj., s.m.* și *f., pl.* conlocuitori,-oare.
conlucra *intr.* A colabora (cu cineva). *vb. I, ind. prez. 3* conlucrează.
conlucrare Acțiunea de a conlucra; colaborare. *s.f., g.-d. art.* conlucrării, *pl.* conlucrări.
conlucrător,-oare (înv.) Colaborator. *s.m., pl.* conlucrători; *s.f., g.-d. art.* conlucrătoarei, *pl.* conlucrătoare.
conmesean,-ă v. **comesean.**
con moto (it., muz.) Cu mișcare. *loc. adv.*

conoid[1] (mat.) Suprafață generată de o dreaptă care se menține paralelă cu un plan dat și se sprijină pe o dreaptă fixă și pe o curbă fixă. *s.m., pl.* conoizi.
conoid[2],-ă (mat.) Conoidal. *adj., pl.* conoizi,-de.
conoidal,-ă (mat.) De formă conică; conoid[2]. *adj., pl.* conoidali,-e.
conopidă Plantă leguminoasă cu inflorescență de culoare alb-gălbuie, cărnoasă și comestibilă. //Inflorescența acestei plante. *s.f., g.-d. art.* conopidei, *pl.* conopide.
conorășean,-ă (rar) Concitadin. *s.m., pl.* conorășeni; *s.f., g.-d. art.* conorășenei, *pl.* conorășene.
conosament Document care însoțește transportul mărfurilor pe apă. *s.n., pl.* conosamente.
conotativ,-ă (despre sensul cuvintelor) Suplimentar față de sensul de bază, rezultat din context; figurat. *adj., pl.* conotativi,-e.
conotație (-ți-e) (lingv.) Sens suplimentar (pe lângă denotație) al unui cuvânt; sens special, adesea figurat. //Semnificație. *s.f., art.* conotația, *g.-d. art.* conotației, *pl.* conotații, *art.* conotațiile.
conovăț Funie fixată pe țăruși de care se priponesc caii. *s.n., pl.* conovețe.
conrupe v. **corupe.**
consacra 1. *tr* A pune la dispoziție; a destina, a închina. 2. *tr.* și *refl.* A (se) dedica. 3. *tr.* A da un caracter sacru. //(despre preoți) A hirotonisi. 4. *tr.* A stabili, a legitima, a consfinți. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* consacru, *2 sg.* consacri, *3* consacră.
consacrant,-ă (rar) Care consacră. *adj., pl.* consacranți,-te.
consacrare Acțiunea de a (se) consacra; dedicare. //(spec.) Stabilire, recunoaștere a meritelor deosebite ale cuiva într-un anumit domeniu. *s.f., g.-d. art.* consacrării, *pl.* consacrări.
consacrat,-ă 1. Stabilit prin tradiție, prin uz. 2. (despre oameni) Considerat ca o autoritate într-un anumit domeniu. *adj., pl.* consacrați,-te.
consacrație (-ți-e) Consacrare. //(spec.) Ofrandă adusă zeilor. *s.f., art.* consacrația, *g.-d. art.* consacrației, *pl.* consacrații.
consanguin,-ă v. **consangvin.**
consangvin,-ă (despre frați, surori) Care are același tată; (p. ext.) rudă. [*var.* consanguin,-ă *adj.*] *adj., pl.* consangvini,-e.
consangvinitate Raport de rudenie între persoane care au același tată, dar nu și aceeași mamă. *s.f., g.-d. art.* consangvinității.
consangvinizare (biol.) Metodă aplicată în lucrările de selecție și de ameliorare, care constă în fecundarea efectuată între organisme înrudite. *s.f., g.-d. art.* consangvinizării.
consătean,-ă Persoană care, considerată în raport cu alta, este din același sat. *s.m., pl.* consăteni; (rar) *s.f., g.-d. art.* consătenei, *pl.* consătene.
consăteancă Femeie care, considerată în raport cu alta, este din același sat. *s.f., g.-d. art.* consătencei, *pl.* consătence.
consângean,-ă (rar) Consangvin. *adj., pl.* consângeni,-e.
conscrie *tr.* (înv.) 1. A chema în armată; a recruta. 2. A consemna, a scrie într-un registru oficial. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* conscriu, *2 sg.* conscrii, *1 pl.* conscriem, *2 pl.* conscrieți; *imper. 2 pl.* conscrieți; *conj. prez. 3* să conscrie; *ger.* conscriind; *part.* conscris.
conscriptibil,-ă (înv.) Care poate fi recrutat. *adj., pl.* conscriptibili,-e.
conscriptor (livr.) Redactor al unei legi. *s.m., pl.* conscriptori.

conscripție (-ți-e) (înv.) Înscriere anuală în rândurile militare; recrutare. *s.f., art.* conscripția, *g.-d. art.* conscripției, *pl.* conscripții, *art.* conscripțiile.
consecință Rezultat, urmare a unui fapt. */În ~ =* prin urmare; conform situației. *s.f., g.-d. art.* consecinței, *pl.* consecințe.
consecutiv,-ă Care urmează fără întrerupere, în șir. */Propoziție ~ =* propoziție circumstanțială care exprimă urmarea acțiunii din propoziția regentă. *Conjuncție ~ =* conjuncție care introduce o propoziție consecutivă. *adj., pl.* consecutivi,-e.
consecutivitate (rar) Urmare neîntreruptă, succesiune. *s.f., g.-d. art.* consecutivității.
consecuție (-ți-e) Legătură. /(gram., rar) *~a timpurilor =* concordanța timpurilor. *s.f., art.* consecuția, *g.-d. art.* consecuției, *pl.* consecuții, *art.* consecuțiile.
consecvent[1] (log.) Propoziție care decurge necesar dintr-o altă propoziție. *s.n., pl.* consecvente.
consecvent[2]**,-ă** 1. Constant în principii. 2. (despre văi) Care se orientează în direcția înclinării straturilor. 3. (despre fenomene) Care urmează unui alt fenomen. *adj., pl.* consecvenți,-te.
consecvență Faptul de a fi consecvent. */Cu ~ =* în mod consecvent. *s.f., g.-d. art.* consecvenței, *pl.* consecvențe.
consemn 1. Totalitatea îndatoririlor pe care le are un militar în serviciul de pază. //Ordin, dispoziție. 2. Interzicere temporară a ieșirii militarilor din cazarmă sau a părăsirii navei, ca măsură disciplinară. *s.n., pl.* consemne.
consemna *tr.* 1. A înregistra, a nota, a menționa. 2. A depune bani spre păstrare și fructificare la o instituție care are ca scop păstrarea banilor. 3. A interzice militarilor părăsirea cazărmii, a navei pentru un timp prin consemn. *vb. I, ind. prez. 3* consemnează.
consemnabil,-ă De consemnat. *adj., pl.* consemnabili,-e.
consemnare Acțiunea de a consemna; înregistrare. //Consemnațiune. *s.f., g.-d. art.* consemnării, *pl.* consemnări.
consemnativ,-ă (livr.) Cu caracter de consemnare. *adj., pl.* consemnativi,-e.
consemnațiune (-ți-u-) Păstrare a unei sume de bani la o instituție care are acest scop; consemnare. */Casa de Economii și Consemnațiuni =* instituție centrală la care populația își poate depune economiile pentru păstrare și valorificare. *s.f., g.-d. art.* consemnațiunii, *pl.* consemnațiuni.
consens Înțelegere deplină, identitate de păreri. *s.n., pl.* consensuri.
consensual,-ă (-su-al) (jur., în sintagma) *Contract ~ =* contract care se încheie prin simplul acord de voință al părților. *adj., pl.* consensuali,-e.
conserva 1. *tr.* A menține un aliment în stare nealterată. 2. *tr.* A păstra, a păzi. 3. *refl.* (fig.) A se menaja. *vb. I, ind. prez. 3* conservă.
conservant[1] Substanță care împiedică alterarea unor produse alimentare. *s.m., pl.* conservanți.
conservant[2]**,-ă** Care conservă. *adj., pl.* conservanți,-te.
conservare 1. Acțiunea de a (se) conserva. */Instinct de ~ =* instinct de apărare pe care îl au vietuitoarele în scopul menținerii ființei proprii. 2. Tratament la care sunt supuse unele produse pentru a le feri de alterare. *s.f., g.-d. art.* conservării, *pl.* conservări.
conservatism Conservatorism. *s.n.*
conservativ,-ă 1. (rar) Conservator. 2. (fiz., despre câmpuri de forță) În care se conservă energie. *adj., pl.* conservativi,-e.
conservator[1] 1. Instituție de învățământ superior unde se studiază muzica. 2. (tehn., în sintagma) *~ de ulei =* rezervor metalic montat deasupra capacului unor transformatoare electrice, având rolul de a menține cuva plină cu ulei. *s.n., pl.* conservatoare.
conservator[2]**,-oare** 1. (Persoană) care păstrează, conservă. 2. (Persoană) care este atașată de tradiție, în viața politică, economică și socială. */Partid ~ =* partid politic care are concepții conservatoare. *adj., s.m.* și *f., pl.* conservatori,-oare.
conservatorism Atitudine care acordă importanță instituțiilor tradiționale (religie, familie, proprietate); conservatism. *s.n.*
conservațiune (-ți-u-) (rar) Conservare. *s.f., g.-d. art.* conservațiunii, *pl.* conservațiuni.
conservă Produs alimentar ambalat în condiții speciale, pentru a putea fi păstrat nealterat mai mult timp. *s.f., g.-d. art.* conservei, *pl.* conserve.
consfătui *refl. recipr.* A se sfătui împreună. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se consfătuiește, *imperf. 3 sg.* se consfătuia; *conj. prez. 3* să se consfătuiască.
consfătuire Acțiunea de a se consfătui. //Întâlnire de lucru, a salariaților unei întreprinderi, a membrilor unei organizații, a reprezentanților unor state etc., în care se discută probleme de interes comun. *s.f., g.-d. art.* consfătuirii, *pl.* consfătuiri.
consfinți *tr.* A da un caracter durabil; a consacra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* consfințesc, *imperf. 3 sg.* consfința; *conj. prez. 3* să consfințească.
consfințire Acțiunea de a consfinți; consacrare. *s.f., g.-d. art.* consfințirii, *pl.* consfințiri.
considera 1. *tr.* și *refl.* A (se) socoti, a (se) aprecia (ca...). /(tr.) *Considerând că...* = având în vedere că... *//tr.* A cinsti, a stima. 2. *tr.* A analiza, a studia, a cerceta. *vb. I, ind. prez. 3* consideră.
considerabil,-ă Însemnat, remarcabil; (foarte) mare. *adj., pl.* considerabili,-e.
considerare Acțiunea de a (se) considera; considerație. *s.f., g.-d. art.* considerării.
considerație (-ți-e) 1. Apreciere; stimă, respect. 2. Considerent, motiv. */A avea* (sau *a lua*) *în ~ =* a ține seama de... 3. Idee, părere. [*var.* considerațiune *s.f.*] *s.f., art.* considerația, *g.-d. art.* considerației, *pl.* considerații, *art.* considerațiile.
considerațiune v. **considerație.**
considerent 1. Punct de vedere; argument, raționament. //Argument logic. 2. (jur., la pl.) Parte dintr-o hotărâre a unui organ de jurisdicție cuprinzând motivarea hotărârii respective. *s.n., pl.* considerente.
consignatar,-ă Persoană care primește în consignație. *s.m., pl.* consignatari; *s.f., g.-d. art.* consignatarei, *pl.* consignatare.
consignator,-oare Persoană care depune spre păstrare sau spre vânzare obiecte la consignație; depunător. *s.m., pl.* consignatori; *s.f., g.-d. art.* consignatoarei, *pl.* consignatoare.
consignație (-ți-e) Depunere pentru păstrare sau vânzare a unui obiect la un magazin specializat. //(concr.) Magazin unde se fac asemenea depuneri și vânzări. *s.f. art.* consignația, *g.-d. art.* consignației, *pl.* consignații, *art.* consignațiile.
consilia (-li-a) *tr.* A sfătui. *vb. I, ind. prez. 3* consiliază, *1 pl.* consiliem; *conj. prez. 3* să consiliez; *ger.* consiliind.
consilier,-ă 1. Sfetnic, sfătuitor. 2. Grad în ierarhia unor funcții, bazat pe calitatea de specialist a cuiva. *~ economic.* 3. (înv.) Membru al unei înalte instanțe de judecată sau de verificare. *s.m., pl.* consilieri; *s.f., g.-d. art.* consilierei, *pl.* consiliere.
consiliere Acțiunea de a consilia. *s.f., g.-d. art.* consilierii, *pl.* consilieri.
consiliu 1. Colectiv de conducere și de avizare pe lângă anumite instituții, organizații etc. //Ședință a unui astfel

de colectiv. /~ *de stat* = a) (în unele state) organ suprem al puterii de stat cu activitate permanentă; b) denumire dată organului consultativ al şefului statului; organ administrativ central. ~ *de familie* = organ de tutelă alcătuit din membrii familiei, care se pronunţă asupra actelor unui membru al familiei lipsit de capacitatea de administrare a bunurilor sale. ~ *ştiinţific* = colectiv care îndrumă munca ştiinţifică într-o instituţie de învăţământ superior sau într-un institut de cercetare. ~ *redacţional* = organ consultativ de pe lângă redacţia unei edituri, format din specialişti aparţinând domeniilor de activitate ale redacţiei respective. ~ *de administraţie* = comitet de conducere al unei societăţi comerciale sau industriale pe acţiuni, al unei instituţii etc. 2. (înv.) Sfat, povaţă. *s.n., art.* consiliul, *pl.* consilii, *art.* consiliile.

consiliu de miniştri Organ suprem al puterii executive; guvern, cabinet. *s.n.+prep.+s.m. pl.*

consimil,-ă (rar) Identic. *adj., pl.* consimili,-e.

consimilitudine (rar) Identitate. *s.f., g.-d. art.* consimilitudinii, *pl.* consimilitudini.

consimţământ 1. Aprobare, asentiment. 2. Adeziune la ceva. [*var.* (rar) consimţimânt *s.n.*] *s.n., pl.* consimţăminte.

consimţi *tr.* şi *intr.* A fi de acord cu ceva, a-şi da consimţământul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* consimt, *imperf. 3 sg.* consimţea; *conj. prez. 3* să consimtă.

consimţimânt v. **consimţământ.**

consimţire Faptul de a consimţi; aprobare. *s.f., g.-d. art.* consimţirii, *pl.* consimţiri.

consista *intr.* A fi compus din...; a consta. *vb. I, ind. prez. 3* consistă.

consistent,-ă 1. Dens, solid, tare, vârtos. 2. (despre alimente) Săţios, hrănitor. *adj., pl.* consistenţi,-te.

consistenţă Densitate, tărie, soliditate a unui corp, a unei materii etc. *s.f., g.-d. art.* consistenţei, *pl.* consistenţe.

consistometru Aparat folosit pentru măsurarea consistenţei unui material. *s.n., art.* consistometrul, *pl.* consistometre.

consistorial,-ă (-ri-al) De consistoriu. *adj., pl.* consistoriali,-e.

consistoriu 1. Adunare de cardinali, prezidată de papă. 2. Adunare de pastori sau de rabini. 3. Organ administrativ şi disciplinar în conducerea unor biserici. *s.n., art.* consistoriul, *pl.* consistorii, *art.* consistoriile.

consoană Sunet format prin strâmtarea sau închiderea bruscă a canalului fonator; literă care reprezintă grafic un astfel de sunet. *s.f., g.-d. art.* consoanei, *pl.* consoane.

consoartă (fam.) Soţie, nevastă. *s.f., g.-d. art.* consoartei, *pl.* consoarte.

consola *tr.* şi *refl.* A(-şi) alina o suferinţă morală, a (se) îmbărbăta. *vb. I, ind. prez. 3* consolează.

consolabil,-ă Care poate fi consolat uşor. *adj., pl.* consolabili,-e.

consolant,-ă (rar) Care consolează. *adj., pl.* consolanţi,-te.

consolare Acţiunea de a (se) consola; alinare (sufletească); consolaţie. *s.f., g.-d. art.* consolării, *pl.* consolări.

consolator,-oare (şi. s.) Care consolează. *adj., pl.* consolatori,-oare.

consolaţie (-ţi-e) (înv.) Consolare. *s.f., art.* consolaţia, *g.-d. art.* consolaţiei, *pl.* consolaţii, *art.* consolaţiile.

consolă 1. Mobilă în formă de policioară sau de măsuţă pe care se aşază vaze, statuete etc. 2. Element arhitectural de lemn, piatră etc., folosit la sprijinirea unei cornişe, a unui balcon etc. 3. Element de construcţie care iese cu unul dintre capete în afara punctului de sprijin. *s.f., g.-d. art.* consolei, *pl.* console.

consolida 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face sau a deveni solid, durabil; a (se) întări. 2. *tr.* A mări capacitatea de rezistenţă a unui sistem tehnic. *vb. I, ind. prez. 3* consolidează.

consolidabil,-ă Care se poate consolida. *adj., pl.* consolidabili,-e.

consolidant,-ă Care consolidează. *adj., pl.* consolidanţi,-te.

consolidare Acţiunea de a (se) consolida; întărire. *s.f., g.-d. art.* consolidării, *pl.* consolidări.

consolidator,-oare Care întăreşte; de sprijin. *adj., pl.* consolidatori,-oare.

consolidaţie (-ţi-e) (rar) Consolidare. *s.f., art.* consolidaţia, *g.-d. art.* consolidaţiei, *pl.* consolidaţii, *art.* consolidaţiile.

consommé (fr.) Supă preparată prin fierbere lentă şi îndelungată a cărnii de vită, pentru a-i extrage toate sucurile. *s.n., art.* consommé-ul, *pl.* consommé-uri.

consonant,-ă 1. (muz.) Format din consonanţe; armonios. 2. (despre cuvinte) Cu o terminaţie asemănătoare cu a altui cuvânt. *adj., pl.* consonanţi,-te.

consonantă (înv.) Consoană. *s.f., g.-d. art.* consonantei, *pl.* consonante.

consonantic,-ă Referitor la consoane. *adj., pl.* consonantici,-ce.

consonantism Totalitatea consoanelor unei limbi. *s.n.*

consonanţă 1. (muz.) Combinare armonioasă între sunete de înălţimi diferite. 2. (fig.) Potrivire de idei, de păreri; acord. *s.f., g.-d. art.* consonanţei, *pl.* consonanţe.

consort (în sintagma) *Prinţ-~* = soţul unei regine încoronate ca suverană (în Marea Britanie şi Olanda). *s.m., pl.* consorţi.

consorţial,-ă (-ţi-al) Care aparţine unei societăţi comerciale, unui consorţiu. *adj., pl.* consorţiali,-e.

consorţiu Acord între mari bănci sau societăţi comerciale în vederea desfăşurării în comun a unor operaţii avantajoase şi de anvergură. ~ *bancar. s.n., art.* consorţiul, *pl.* consorţii, *art.* consorţiile.

conspect 1. Rezumat al datelor esenţiale ale unei probleme, ale unei lucrări etc. 2. Privire generală, vedere de ansamblu asupra unor probleme (realizată într-o lucrare). *s.n., pl.* conspecte.

conspecta *tr.* A întocmi un conspect; a rezuma. *vb. I, ind. prez. 3* conspectează.

conspectare Acţiunea de a conspecta. *s.f., g.-d. art.* conspectării, *pl.* conspectări.

conspira *intr.* A organiza o conspiraţie; a complota. //(fig.) A tinde, a concura spre un scop unic. *vb. I, ind. prez. 3* conspiră.

conspirativ,-ă Care aparţine unei conspiraţii; ilegal. *adj., pl.* conspirativi,-e.

conspirativitate Caracter conspirativ al unei acţiuni politice. //Sistem de metode de muncă ilegală, subordonat afirmării unui ideal politic sau ideologic de către un grup social, o organizaţie, un partid, puse în afara legii. *s.f., g.-d. art.* conspirativităţii.

conspirator,-oare Persoană care ia parte la o conspiraţie. *s.m., pl.* conspiratori; *s.f., g.-d. art.* conspiratoarei, *pl.* conspiratoare.

conspiraţie (-ţi-e) Uneltire secretă şi ilegală împotriva statului, a conducătorilor lui sau a ordinii publice; complot. [*var.* (înv.) conspiraţiune *s.f.*] *s.f., art.* conspiraţia, *g.-d. art.* conspiraţiei, *pl.* conspiraţii, *art.* conspiraţiile.

conspiraţiune v. **conspiraţie.**

consta *intr.* A fi alcătuit, a se compune din... *vb. I, ind. prez. 3 sg.* constă, *3 pl.* constau; *imperf. 3 sg.* consta, *perf. s. 3 sg.* constă, *m.m.c.p. 3 sg.* constase; *conj. prez. 3* să constea.

constant,-ă Care rămâne neschimbat, invariabil. *adj., pl.* constanţi,-te.

constantă 1. (mat.) Mărime a cărei valoare rămâne neschimbată. 2. Mărime care caracterizează un aparat, un fenomen etc. *s.f., g.-d. art.* constantei, *pl.* constante.
constantan Aliaj de cupru şi de nichel, cu rezistenţă specifică mare, întrebuinţat la confecţionarea rezistenţelor electrice, a reostatelor etc. *s.n.*
constantinopolitan,-ă (Locuitor) din Constantinopol. *adj., s.m.* şi *f., pl.* constantinopolitani,-e.
constanţă Însuşirea de a fi constant; perseverenţă. *s.f., g.-d. art.* constanţei.
constata *tr.* A stabili situaţia unui lucru, adevărul unui fapt etc. *vb. I, ind. prez. 3* constată.
constatabil,-ă Care se poate constata uşor. *adj., pl.* constatabili,-e.
constatare Acţiunea de a constata. *s.f., g.-d. art.* constatării, *pl.* constatări.
constatativ,-ă Care înregistrează ceva ca atare. *adj., pl.* constatativi,-e.
constănţean,-ă (Locuitor) din municipiul sau judeţul Constanţa. *adj., s.m.* şi *f., pl.* constănţeni,-e.
constănţeancă. Locuitoare din municipiul sau judeţul Constanţa. *s.f., g.-d. art.* constănţencei, *pl.* constănţence.
constelat,-ă (rar) Înstelat. *adj., pl.* constelaţi,-te.
constelaţie (-ţi-e) Grupare de stele cu o configuraţie specială. //(fig.) Grup de obiecte strălucitoare. //Grup de oameni iluştri. *s.f., art.* constelaţia, *g.-d. art.* constelaţiei, *pl.* constelaţii, *art.* constelaţiile.
consterna *tr.* A provoca cuiva uimire, mâhnire, indignare. *vb. I, ind. prez. 3* consternează.
consternant,-ă Care produce uimire. *adj., pl.* consternanţi,-te.
consternare Faptul de a consterna; uimire; consternaţie. *s.f., g.-d. art.* consternării, *pl.* consternări.
consternaţie (-ţi-e) (rar) Consternare. [*var.* consternaţiune *s.f.*] *s.f., art.* consternaţia, *g.-d. art.* consternaţiei, *pl.* consternaţii, *art.* consternaţiile.
consternaţiune v. **consternaţie.**
constipa *tr.* şi *refl.* A produce sau a avea constipaţie. *vb. I, ind. prez. 3* constipă.
constipant,-ă (despre alimente, medicamente) Care constipă. *adj., pl.* constipanţi,-te.
constipat,-ă 1. (despre oameni) Care suferă de constipaţie. 2. (fig., fam.) Cu vederi înguste, necomunicativ. *adj., pl.* constipaţi,-te.
constipaţie (-ţi-e) Starea celui constipat; dificultate în eliminarea materiilor fecale. *s.f., art.* constipaţia, *g.-d. art.* constipaţiei, *pl.* constipaţii, *art.* constipaţiile.
constituant,-ă (-tu-ant) Referitor la constituţie. */Adunare* ~ = adunare formată din reprezentanţi aleşi de cetăţeni, după anumite criterii, pentru a vota sau a modifica constituţia. *adj., pl.* constituanţi,-te.
constituent[1] (-tu-ent) Fiecare dintre componentele unui sistem fizic sau chimic. *s.m., pl.* constituenţi.
constituent[2]**,-ă** (-tu-ent) Care intră în structura unui întreg. *adj., pl.* constituenţi,-te.
constitui 1. *tr.* şi *refl.* A (se) alcătui, a (se) forma; a (se) înfiinţa. 2. *tr.* A reprezenta; a valora. 3. *refl.* (jur.) *A se ~ parte civilă* = a formula pretenţii de despăgubire faţă de acuzat într-un proces penal. *vb. IV, ind. prez. 3* constituie, *imperf. 3 sg.* constituia; *conj. prez. 3* să constituie.
constituire Acţiunea de a (se) constitui; organizare. *s.f., g.-d. art.* constituirii, *pl.* constituiri.
constituit,-ă Format din... */Corp* ~ (sau, mai rar) *adunare* ~ = organizaţie cu caracter oficial, alcătuită pe baza unui statut. *adj., pl.* constituiţi,-te.
constitut Tip de contract prin care cineva se angajează să plătească o sumă de bani. *s.n., pl.* constitute.
constitutiv,-ă Care intră în componenţa unui lucru; constituent. *adj., pl.* constitutivi,-e.
constituţie (-ţi-e) 1. Structură fizică generală a corpului omenesc. 2. Lege fundamentală a unui stat, care cuprinde principiile organizării lui, drepturile şi îndatoririle cetăţenilor, organele statului, sistemul electoral etc. [*var.* constituţiune *s.f.*] *s.f., art.* constituţia, *g.-d. art.* constituţiei, *pl.* constituţii, *art.* constituţiile.
constituţional,-ă (-ţi-o-) Conform cu constituţia (2). */Comisie* ~ = comisie însărcinată cu elaborarea textului unei constituţii şi cu exercitarea controlului asupra legilor care apar. *Drept* ~ = a) totalitatea normelor fundamentale care reglementează relaţiile referitoare la orânduirea social-economică şi de stat; b) ramură a dreptului care studiază drepturile şi îndatoririle cetăţenilor prevăzute în constituţie. *Monarhie* ~ = monarhie în care puterea monarhului este limitată prin constituţie. *adj., pl.* constituţionali,-e.
constituţionalism (-ţi-o-) Regim de guvernare bazat pe existenţa unei constituţii. *s.n.*
constituţionalist,-ă (-ţi-o-) (Adept) al constituţionalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* constituţionalişti,-ste.
constituţionalitate (-ţi-o-) Însuşire a unei legi, a unei acţiuni, a unui act etc. de a fi în conformitate cu constituţia sau cu principiile generale ale acesteia. *s.f., g.-d. art.* constituţionalităţi.
constituţiune v. **constituţie.**
constrângător,-oare (Persoană) care constrânge. *adj., s.m.* şi *f., pl.* constrângători,-oare.
constrânge *tr.* A sili pe cineva să facă un lucru; a obliga, a forţa. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* constrâng; *part.* constrâns.
constrângere Acţiunea de a constrânge; forţare, silire. *s.f., g.-d. art.* constrângerii, *pl.* constrângeri.
constrictiv,-ă (despre consoane) Care se pronunţă prin îngustarea canalului vocal, în aşa fel încât se produce un zgomot de fricţiune; fricativ. *adj., pl.* constrictivi,-e.
constrictivă Consoană care se pronunţă prin îngustarea canalului fonator. *s.f., g.-d. art.* constrictivei, *pl.* constrictive.
constrictor,-oare Care se restrânge, care se contractă. */Muşchi* ~ = muşchi care se contractă şi închide orificiile naturale din corpul viețuitoarelor. *adj., pl.* constrictori,-oare.
constricţie (-ţi-e) Reducere a dimensiunilor unui organ cavitar, a unui vas de sânge etc. ca urmare a contracţiei muşchilor constrictori. [*var.* constricţiune *s.f.*] *s.f., art.* constricţia, *g.-d. art.* constricţiei, *pl.* constricţii, *art.* constricţiile.
constricţiune v. **constricţie.**
constringenţă Mărime care caracterizează sticlele optice din punct de vedere al dispersiei luminii. *s.f., g.-d. art.* constringenţei, *pl.* constringenţe.
construct Concept abstract care denumeşte un sistem teoretic ipotetic. *s.n., pl.* constructe.
constructiv,-ă Care serveşte pentru a realiza ceva util. *adj., pl.* constructivi,-e.
constructivism Curent artistic apărut după Primul Război Mondial, care concepe realitatea ca o construcţie de forme geometrice, promovând relaţia dintre artă şi tehnica modernă. *s.n.*
constructivist,-ă (Adept) al constructivismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* constructivişti,-ste.
constructor[1] Persoană care are pregătirea tehnică pentru a executa lucrări de construcţie. *s.m., pl.* constructori.
constructor[2]**,-oare** Care construieşte. *adj., pl.* constructori,-oare.
construcţie (-ţi-e) 1. Faptul de a construi; alcătuire, compunere. 2. Clădire, lucru construit; casă, edificiu. 3. (la pl.) Ramură a economiei naţionale care are ca obiect realizarea de construcţii; ramură a tehnicii care se ocupă cu studiul, proiectarea şi executarea construcţiilor (2).

4. (lingv.) Grup de cuvinte între care există anumite raporturi sintactice; grupare a cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze. *s.f., art.* construcţia, *g.-d. art.* construcţiei, *pl.* construcţii, *art.* construcţiile.

construi *tr.* 1. A realiza o clădire, o maşină etc., după un plan. 2. A desena o figură geometrică. 3. (lingv.) A aşeza cuvintele în frază ţinând seama de regulile gramaticale sau de efectul stilistic urmărit. *//refl.* (despre părţile de vorbire) A se folosi în anumite construcţii gramaticale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* construiesc, *imperf. 3 sg.* construia; *conj. prez. 3* să construiască.

construibil,-ă (despre terenuri) Pe care se poate construi. *adj., pl.* construibili,-e.

construire Acţiunea de a construi; clădire. *s.f., g.-d. art.* construirii, *pl.* construiri.

consubstanţial,-ă (-ţi-al) Alcătuit din aceeaşi substanţă. *adj., pl.* consubstanţiali,-e.

consubstanţialism (-ţi-a-) Doctrină religioasă care susţine consubstanţialitatea lui Dumnezeu şi a lui Isus Hristos. *s.n.*

consubstanţialitate (-ţi-a-) Însuşire a ceea ce este consubstanţial. *s.f., g.-d. art.* consubstanţialităţii.

consuetudinar,-ă (-su-e-) (livr.) Nescris, dar consacrat prin uz. *adj., pl.* consuetudinari,-e.

consuetudine (-su-e-) (livr.) Deprindere; obicei. *s.f., g.-d. art.* consuetudinii, *pl.* consuetudini.

consul 1. Magistrat superior în republica romană. 2. Persoană oficială care apără interesele economice, juridice şi administrative ale statului pe care îl reprezintă, precum şi pe cele ale cetăţenilor acestuia într-o ţară străină. *s.m., pl.* consuli.

consular,-ă Care se referă la consul sau la consulat. */Corp ~* = totalitatea consulilor dintr-o ţară. *adj., pl.* consulari,-e.

consulat 1. Perioadă de guvernare a unui consul (1) în Roma antică. 2. Reprezentanţă diplomatică a unui stat în alt stat, inferioară în rang ambasadei. //Sediul acestei reprezentanţe. *s.n., pl.* consulate.

consult Examinare a unui bolnav de către medic pentru a stabili un tratament. *s.n., pl.* consulturi.

consulta *tr.* 1. A cere o părere, un sfat; a lua avizul unui specialist. *//refl.* A se sfătui. 2. A cerceta un text pentru a se informa. //(despre medici) A da o consultaţie (2). *vb. I, ind. prez. 3* consultă.

consultant,-ă (Persoană) care dă indicaţii în probleme referitoare la specialitatea sa. *adj., s.m.* şi *f., pl.* consultanţi,-te.

consultanţă Oferire de sfaturi de specialitate în domeniul economic şi organizatoric. *s.f., g.-d. art.* consultanţei.

consultare Acţiunea de a (se) consulta; cercetare. *s.f., g.-d. art.* consultării, *pl.* consultări.

consultativ,-ă Care îşi dă avizul în anumite probleme; cu caracter de consultaţie. *Organ ~. Vot ~* = vot care se cere unei adunări, fără obligativitatea de a fi respectat. *adj., pl.* consultativi,-e.

consultaţie (-ţi-e) 1. Aviz, indicaţie, lămurire. 2. Examinare a unui pacient de către medic. 3. Îndrumare dată elevilor, studenţilor sau doctoranzilor de către un profesor. 4. Metodă de ridicare a nivelului profesional prin discuţii organizate, explicaţii date de profesor, aplicaţii practice etc. *s.f., art.* consultaţia, *g.-d. art.* consultaţiei, *pl.* consultaţii, *art.* consultaţiile.

consulting (consalting) (angl.) Oferire de consultaţii, informaţii, soluţii cu caracter de specialitate în domenii diferite. *s.n.*

consum 1. Folosire a unor bunuri pentru satisfacerea nevoilor producţiei şi ale oamenilor. */~ productiv* = folosire a mijloacelor de producţie pentru crearea de noi bunuri materiale. *~ neproductiv* = consum care nu are ca rezultat obţinerea de noi bunuri materiale. *Bunuri* (sau *mărfuri*) *de larg ~* = bunuri ale industriei uşoare sau alimentare, desinate consumului individual imediat. *Societate de ~* = termen care defineşte societatea capitalistă puternic industrializată, în care se găsesc din abundenţă mărfuri de larg cosum la preţuri acccesibile. 2. Cantitate de materii prime, combustibil sau energie folosite pentru executarea unui produs, a unei operaţii etc. */~ specific* = consumul de combustibil, material, energie etc., raportat la o anumită unitate de timp în care se obţine un produs. *s.n., pl.* consumuri.

consuma[1] *tr.* 1. A întrebuinţa, a folosi (produse, mărfuri etc.) 2. A folosi ca hrană; a mânca. *vb. I, ind. prez. 3* consumă.

consuma[2] 1. *tr.* A mistui, a distruge. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) chinui, a (se) frământa. *vb. I, ind. prez. 3* consumă.

consumabil,-ă Care poate fi consumat. *adj., pl.* consumabili,-e.

consumabile Produse care se consumă repede (coli, creioane etc.) şi nu au valori prea mari. *s.n. pl.*

consumare[1] Acţiunea de a consuma[1]; consumaţie. *s.f., g.-d. art.* consumării, *pl.* consumări.

consumare[2] Acţiunea de a (se) consuma[2]; distrugere, nimicire. *s.f., g.-d. art.* consumării, *pl.* consumări.

consumator,-oare Persoană care consumă[1] bunuri rezultate din producţie. //(spec.) Persoană care consumă într-un local public. [*var.* (înv.) consumător,-oare *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* consumatori; *s.f., g.-d. art.* consumatoarei, *pl.* consumatoare.

consumaţie (-ţi-e) 1. Faptul de a consuma[1]. */A da* (*un produs*) *în ~* = a pune (un produs) la dispoziţia publicului. 2. Totalitatea alimentelor pe care le consumă cineva într-un local public. [*var.* (înv.) consumaţiune *s.f.*] *s.f., art.* consumaţia, *g.-d. art.* consumaţiei, *pl.* consumaţii, *art.* consumaţiile.

consumaţiune v. **consumaţie.**

consumător,-oare v. **consumator.**

consumptibil,-ă (jur., despre bunuri) Care dispare sau care îşi schimbă substanţa de la prima întrebuinţare. *adj., pl.* consumptibili,-e.

consumptiv,-ă (despre unele boli cronice) Care este însoţit de slăbire, de denutriţie etc. *adj., pl.* consumptivi,-e.

consumpţie (-ţi-e) Slăbire, epuizare care este cauzată de o boală îndelungată. [*var.* consumpţiune *s.f.*] *s.f., art.* consumpţia, *g.-d. art.* consumpţiei.

consumpţiune v. **consumpţie.**

consuna *intr.* (înv.) A produce o consonanţă. *vb. I, ind. prez. 3* consună.

conşcolar (rar) Elev considerat în raport cu alţi elevi de la şcoală. *s.m., pl.* conşcolari.

conştient,-ă (-şti-ent) 1. Care îşi dă seama de realitatea înconjurătoare; care ştie cine, ce şi unde este el ca persoană. 2. Care îşi dă seama de rolul său în societate, de posibilităţile proprii; lucid. //Care realizează scopuri dinainte stabilite. *adj., pl.* conştienţi,-te.

conştientiza (-şti-en-) *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni conştient. *vb. I, ind. prez. 3* conştientizează.

conştientizabil,-ă (-şti-en-) Care poate fi conştientizat. *adj., pl.* conştientizabili,-e.

conştientizare (-şti-en-) Acţiunea de a conştientiza. *s.f., g.-d. art.* conştientizării, *pl.* conştientizări.

conştiincios,-oasă (-şti-in-) (despre oameni) Cu simţul datoriei; corect. //(despre acţiunile oamenilor) Executat cu seriozitate; scrupulos. *adj., pl.* conştiincioşi,-oase.

conştiinciozitate (-şti-in-) Însuşirea de a fi conştiincios; scrupulozitate. *s.f., g.-d. art.* conştiinciozităţii.

conştiinţă 1. (fil.) Sentiment pe care fiinţa umană îl are despre propria existenţă şi despre lucrurile din jurul său. 2. Faptul de a-şi da seama; înţelegere. */~ socială* =

ansamblu de reprezentări, idei etc. ale unei societăți, ca reflectare a condițiilor de existență și a psihologiei acesteia. ~ *de clasă* = parte a conștiinței sociale care reflectă existența socială a unei clase. 3. Gândire, spirit. 4. Simț moral. /*Caz de* ~ = dificultate de a hotărî într-o proble-mă morală. *Mustrare de* ~ = regret. *A fi cu* ~ *împăcată* = a fi convins că nu a săvârșit nimic împotriva legilor statului sau ale moralei. *A fi fără* ~ sau *a nu avea nimic pe* ~ = a fi lipsit de scrupule. *Cu mâna pe* ~ = cu toată sinceritatea. 5. *Libertate de* ~ = dreptul recunoscut cetățenilor de a avea orice concepție religioasă, filosofică etc. *s.f., g.-d. art.* conștiinței, *pl.* conștiințe.

cont 1. Socoteală scrisă alcătuită din credit și debit. /~ *curent* = a) cont deschis de o bancă unui client, pentru păstrarea banilor acestuia și pentru efectuarea unor plăți sau încasări; b) cifră sub care figurează la o bancă un cont. //Evidența acestor operații. 2. *A trece la* (*în*) ~ = a fi dator. *A ține* ~ = a avea în vedere. *Pe* ~ *propriu* = în mod independent. *În* ~*ul* (cuiva sau a ceva) = pe seama (cuiva sau a ceva). *s.n., pl.* conturi.

conta *intr.* 1. A se baza pe cineva sau pe ceva. 2. A avea însemnătate. 3. (înv.) A ține seama de cineva. *vb. I, ind. prez. 3* contează.

contabil,-ă I. *adj.* Referitor la contabilitate; contabilicesc. II. *s.m.* și *f.* Specialist în contabilitate. *adj., s.m.* și *f., pl.* contabili,-e.

contabilicesc,-ească Contabil (I). *adj., pl.* contabilicești.

contabilitate 1. Totalitatea operațiilor de înregistrare a mișcării fondurilor și materialelor unei instituții. //Secție, birou într-o întreprindere unde se fac lucrările de contabilitate (1). 2. Știință care studiază evidența contabilă. *s.f., g.-d. art.* contabilității, *pl.* contabilități.

contabiliza *tr.* A înregistra o operație economică în cont. *vb. I, ind. prez. 3* contabilizează.

contabilizare Acțiunea de a contabiliza. *s.f., g.-d. art.* contabilizării.

contabil-șef Persoană calificată care coordonează și controlează activitatea contabililor. *s.m., pl.* contabili-șefi.

contact 1. Atingere nemijlocită între două corpuri, două forțe etc. /*În* ~ *cu...* = în apropiere nemijlocită de... //(concr.) Piesă care servește la stabilirea unui contact. /~ *electric* = legătură electrică între două elemente conductoare, realizată prin atingere. 2. Apropiere între oameni; relație, legătură. /*A lua* ~ (cu cineva) = a) a stabili o legătură (cu cineva); b) (mil.) a fi în apropierea inamicului. *s.n., pl.* contacte.

contactor Întrerupător care închide un circuit sub acțiunea unei comenzi de la distanță. *s.n., pl.* contactoare.

contadin,-ă (înv.) Țăran italian. *s.m., pl.* contadini; *s.f., g.-d. art.* contadinei, *pl.* contadine.

contagia (-gi-a) *tr.* și *refl.* A (se) contamina, a (se) molipsi de o boală infecțioasă. *vb. I, ind. prez. 3* contagiază, *1 pl.* contagiem; *conj. prez. 3* să contagieze; *ger.* contagiind.

contagiere (-gi-e-) Acțiunea de a (se) contagia. *s.f., g.-d. art.* contagierii, *pl.* contagieri.

contagios,-oasă (-gi-os) I. *adj.* (despre boli) Care se transmite de la om la om. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care suferă de o boală molipsitoare. *adj., s.m.* și *f., pl.* contagioși,-oase.

contagiozitate (-gi-o-) Caracter molipsitor al unei boli. *s.f., g.-d. art.* contagiozității, *pl.* contagiozități.

contagiune (-gi-u-) Transmitere a unei boli de la un om la altul. //Epidemie. *s.f., g.-d. art.* contagiunii, *pl.* contagiuni.

container 1. Ambalaj metalic, cu dimensiuni și forme standardizate, care servește la transportul mărfurilor și al produselor. 2. Recipient destinat încărcăturii utile a unei rachete. *s.n., pl.* containere.

containeriza *tr.* A introduce în container. //A introduce containerele în tehnica transporturilor. *vb. I, ind. prez. 3* containerizează.

containerizare Acțiunea de a containeriza. *s.f., g.-d. art.* containerizării, *pl.* containerizări.

contamina 1. *tr.* A transmite o boală molipsitoare. 2. *refl.* (lingv., despre două limbi) A se încrucișa; (despre două cuvinte) a se influența reciproc. 3. *tr.* (fig.) A influența. *vb. I, ind. prez. 3* contaminează.

contaminabil,-ă Care poate fi contaminat. *adj., pl.* contaminabili,-e.

contaminant,-ă (rar) Care contaminează. *adj., pl.* contaminanți,-te.

contaminare Acțiunea de a (se) contamina. *s.f., g.-d. art.* contaminării, *pl.* contaminări.

contaminație (-ți-e) (rar) 1. Contaminare. 2. Modificare a formei unui cuvânt sau a unei construcții gramaticale prin încrucișarea lor cu alte cuvinte sau cu construcții asemănătoare ca sens. //Influență reciprocă între două elemente sau două specii folclorice. *s.f., art.* contaminația, *g.-d. art.* contaminației, *pl.* contaminații, *art.* contaminațiile.

contant,-ă (rar, despre bani) În numerar; gheață. *adj., pl.* contanți,-te.

contăș 1. (înv.) Haină luxoasă, lungă, purtată în trecut de boieri. 2. (reg.) Haină bărbătească scurtă, de obicei îmblănită, pe care o poartă țăranii prin Bucovina și prin Moldova. *s.n., pl.* contășe.

contășel (înv.) Diminutiv al lui contăș (2). *s.n., pl.* contășele.

conte[1] 1. (în Evul Mediu) Mare senior, conducător al unei provincii. 2. Titlu de noblețe ereditar, intermediar între viconte și marchiz (în Apus) sau între baron și prinț (în Rusia). *s.m., pl.* conți.

conté[2] (rar) Creion gros, negru, cu mină făcută din grafit, argilă și plombagină. *s.n., art.* conté-ul.

contemperație (-ți-e) Impuls presupus a-și avea originea în grația divină, care constă în înclinarea voinței către săvârșirea unui fapt, fără însă a-l determina. *s.f., art.* contemperația, *g.-d. art.* contemperației, *pl.* contemperații, *art.* contemperațiile.

contempla 1. *tr.* și *refl.* A (se) privi lung, cu admirație, cu emoție etc. 2. *intr.* A medita, a reflecta. *vb. I, ind. prez. 3* contemplă.

contemplare Acțiunea de a (se) contempla. //Atitudine de meditație, de observare pasivă a fenomenelor. /~ *vie* = percepere nemijlocită, concretă, a lucrurilor și a fenomenelor naturii. *s.f., g.-d. art.* contemplării, *pl.* contemplări.

contemplativ,-ă Care este înclinat spre contemplație; visător. /*Viață* ~ = viață consacrată meditației și nu acțiunii. *adj., pl.* contemplativi,-e.

contemplativitate 1. Trăsătură a filosofiei materialiste care constă în neînțelegerea rolului practicii atât sub raport antropologic, cât și gnoseologic. 2. Caracter contemplativ. *s.f., g.-d. art.* contemplativității.

contemplator,-oare Persoană care contemplă, care meditează. *s.m., pl.* contemplatori; *s.f., g.-d. art.* contemplatoarei, *pl.* contemplatoare.

contemplație (-ți-e) Stare a celui care contemplă; meditație. *s.f., art.* contemplația, *g.-d. art.* contemplației, *pl.* contemplații, *art.* contemplațiile.

contemporan,-ă 1. Care trăiește sau se petrece în zilele noastre; actual. 2. (despre oameni, și s.) Care a trăit în același timp cu cineva sau cu ceva. [*var.* contimporan,-ă *adj.*] *adj., pl.* contemporani,-e.

contemporaneitate (-ne-i-) Lumea contemporană; actualitate. *s.f., g.-d. art.* contemporaneității.

contencios[1] (-ci-os) Serviciu juridic pe lângă o întreprindere, care se ocupă cu apărarea intereselor acesteia. */~ administrativ* = a) organ de jurisdicție care se ocupă cu rezolvarea litigiilor dintre stat și persoanele fizice; b) ansamblu de norme după care se rezolvă asemenea litigii. *s.n., pl.* contencioase.
contencios[2]**,-oasă** (-ci-os) (jur.) Litigios. */Procedură ~* = procedură de rezolvare în contradictoriu de către un organ de jurisdicție a unui conflict de interese. *adj., pl.* contencioși,-oase.
conteni *intr.* și *tr.* A întrerupe sau a înceta o mișcare sau o acțiune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* contenesc, *imperf. 3 sg.* conteneă; *conj. prez. 3* să contenească.
contenire Acțiunea de a conteni; sfârșit. */Fără ~* = neîncetat. *s.f., g.-d. art.* contenirii, *pl.* conteniri.
content,-ă (livr.) Mulțumit. *adj., pl.* contenți,-te.
contentație (-ți-e) (livr.) Mulțumire. *s.f., art.* contentația, *g.-d. art.* contentației, *pl.* contentații, *art.* contentațiile.
contențiv,-ă (med.) Care menține poziția corectă a unui organ. *adj., pl.* contențivi,-e.
contențiune (-ți-u-) 1. (rar) Discuție aprinsă, dispută. 2. (med.) Menținere, imobilizare a unui organ în poziția corectă. *s.f., g.-d. art.* contențiunii, *pl.* contențiuni.
contesă Soție sau fiică de conte. *s.f., g.-d. art.* contesei, *pl.* contese.
contesta *tr.* A nu recunoaște ceva; a nega, a tăgădui. //A face o contestație. *vb. I, ind. prez. 3* contestă.
contestabil,-ă Care se poate contesta. *adj., pl.* contestabili,-e.
contestare Acțiunea de a contesta; nerecunoaștere. *s.f., g.-d. art.* contestării, *pl.* contestări.
contestatar,-ă (Persoană) care contestă, care protestează. *adj., s.m.* și *f., pl.* contestatari,-e.
contestație (-ți-e) Plângere împotriva unei hotărâri (judecătorești). //Memoriu adresat unui organ ierarhic superior, prin care se cere anularea unei horărâri ilegale, luate de organul ierarhic inferior. *s.f., art.* contestația, *g.-d. art.* contestației, *pl.* contestații, *art.* contestațiile.
context 1. Fragment dintr-o lucrare în care se găsește un cuvânt sau un pasaj care prezintă interes. 2. (fig.) Conjunctură, împrejurare specifică. *s.n., pl.* contexte.
contextual,-ă (-tu-al) De context. *adj., pl.* contextuali,-e.
contextualitate (-tu-a-) (rar) Ansamblu de împrejurări la un moment dat. *s.f., g.-d. art.* contextualității.
contextură 1. Structura unei țesături. 2. Mod în care sunt îmbinate elementele unui tot. 3. (fig.) Structură. *s.f., g.-d. art.* contexturii, *pl.* contexturi.
contigent v. **contingent.**
contiguitate (-gu-i-) (livr.) Starea a două lucruri contigue. //Vecinătate spațială și temporală. *s.f., g.-d. art.* contiguității.
contiguu,-uă (-gu-u) (livr.) Apropiat, unit cu ceva; care are elemente comune cu ceva. *adj., pl.* contigui,-ue.
contimporan,-ă v. **contemporan.**
continent[1] Întindere mare de uscat, mărginită, total sau parțial, de mări și de oceane. *s.n., pl.* continente.
continent[2]**,-ă** (rar) Care este abstinent. *adj., pl.* continenți,-te.
continental,-ă Referitor la un continent; care se află pe un continent. */Climă ~* = climă uscată supusă la variații mari și bruște de temperatură. *adj., pl.* continentali,-e.
continență (rar) Reținere. //Abstinență. *s.f., g.-d. art.* continenței, *pl.* continențe.
contingent[1] 1. Totalitatea tinerilor născuți în același an și luați în evidența organelor militare; anul recrutării; leat. 2. Grup omogen de oameni. 3. (înv.) Contribuție. 4. Plafon cantitativ al importului sau exportului unor mărfuri din sau în alte țări. [*var.* contigent *s.n.*] *s.n., pl.* contingente.
contingent[2]**,-ă** Accidental, întâmplător. *adj., pl.* contingenți,-te.
contingență Relație între fenomene, evenimente contingente; întâmplare. *s.f., g.-d. art.* contingenței, *pl.* contingențe.
continua (-nu-a) *intr.* A merge înainte; a se prelungi; a persista. //A duce mai departe ceva început. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* continui, *3* continuă, *1 pl.* continuăm; *conj. prez. 1* și *2 sg.* să continui, *3* să continue; *ger.* continuând.
continuare (-nu-a-) Acțiunea de a continua; urmare. */În ~* = mai departe. *s.f., g.-d. art.* continuării, *pl.* continuări.
continuativ,-ă (-nu-a-) Care se întâmplă continuu. *adj., pl.* continuativi,-e.
continuator,-oare (-nu-a-) Persoană care continuă un lucru început de altul. *s.m., pl.* continuatori; *s.f., g.-d. art.* continuatoarei, *pl.* continuatoare.
continuitate (-nu-i-) Faptul de a fi continuu. *s.f., g.-d. art.* continuității, *pl.* continuități.
continuu,-uă (-nu-u) Neîntrerupt, neîncetat, permanent. */Curent ~* = curent electric care are un singur sens. //(lingv., despre consoane) Constrictiv. *adj., pl.* continui,-ue.
continuum (-nu-um) Ansamblu de elemente care pot fi trecute de la unul la altul în mod continuu. *s.n., pl.* continuumuri.
contișor (rar) Sumă mică de plată. *s.n., pl.* contișoare.
contoar/comptoar (înv.) 1. Agenție comercială într-o țară străină; 2. Birou de comerț (al unui bancher); masă, tejghea unde se făceau plățile în casele mari de comerț. *s.n., pl.* contoare/comptoare.
contondent,-ă (despre obiecte) Tare, ale cărei lovituri produc contuzii. *adj., pl.* contondenți,-te.
contopi *refl.* și *tr.* A (se) împreuna, a (se) uni strâns. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* contopesc, *imperf. 3 sg.* contopea; *conj. prez. 3* să contopească.
contopire Acțiunea de a (se) contopi; fuziune. *s.f., g.-d. art.* contopirii, *pl.* contopiri.
contor Aparat care înregistrează consumul de curent, de apă, de gaz etc; ceas (4). *s.n., pl.* contoare.
contoriza *tr.* A înregistra prin contor. *vb. I, ind. prez. 3* contorizează.
contorizare Acțiunea de a contoriza. *s.f., g.-d. art.* contorizării, *pl.* contorizări.
contorsiona (-si-o-) *refl.* și *tr.* (și fig.) A face sau a provoca contorsiuni, crispații. *vb. I, ind. prez. 3* contorsionează.
contorsionare (-si-o-) Acțiunea de a (se) contorsiona; contorsiune. *s.f., g.-d. art.* contorsionării, *pl.* contorsionări.
contorsionat,-ă (-si-o-) 1. Sucit, răsucit; (despre oameni) cu trupul strâmbat. 2. (fig., despre stil) Fără armonie. *adj., pl.* contorsionați,-te.
contorsionist,-ă (-si-o-) Gimnast cu o mobilitate foarte mare. *s.m., pl.* contorsioniști; *s.f., g.-d. art.* contorsionistei, *pl.* contorsioniste.
contorsiune (-si-u-) Răsucire a corpului sau a unei părți a lui, datorită unei contracții musculare dureroase. //Contracție involuntară puternică a mușchilor. *s.f., g.-d. art.* contorsiunii, *pl.* contorsiuni.
contra-[1] Element de compunere care înseamnă „împotriva".
contra[2] I. *prep.* 1. Împotriva (cuiva sau a ceva). 2. În schimbul a ceva. II. *adv.* Împotrivă. *prep.*; *adv.*
contra[3] *tr.* 1. A contrazice. 2. (la box, scrimă, lupte) A da o contră. 3. (la bridge) A cere o amendă dublă. *vb. I, ind. prez. 3* contrează.
contraacuzație (-ți-e) Învinuire adusă de către acuzat acuzatorului. *s.f., art.* contraacuzația, *g.-d. art.* contraacuzației, *pl.* contraacuzații, *art.* contraacuzațiile.

contraalizeu Vânt care bate în sens contrar alizeului. *s.n., art.* contraalizeul, *pl.* contraalizee.
contraamiral Grad în marina militară, care corespunde gradului de general-maior din trupele de uscat. *s.m., pl.* contraamirali.
contraanchetă (jur.) Repetare a anchetei pentru a verifica corectitudinea ei. *s.f., g.-d. art.* contraanchetei, *pl.* contraanchete.
contraargument Argument prin care se respinge un argument susținut înainte. *s.n., pl.* contraargumente.
contraargumenta *tr.* A respinge o opinie prin contraargumente. *vb. I, ind. prez. 3* contraargumentează.
contraargumentare Acțiunea de a contraargumenta. *s.f., g.-d. art.* contraargumentării, *pl.* contraargumentări.
contraatac 1. Atac al unei unități militare aflată în apărare. 2. (sport) Atac ca răspuns la atacul adversarului; ripostă. *s.n., pl.* contraatacuri.
contraataca *tr.* A executa un contraatac. //(sport) A riposta. *vb. I, ind. prez. 3* contraatacă.
contrabalansa *tr.* A aduce în stare de echilibru. //(fig.) A compensa efectul unei acțiuni prin altă acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* contrabalansează.
contrabalansare Acțiunea de a contrabalansa; echilibrare. *s.f., g.-d. art.* contrabalansării, *pl.* contrabalansări.
contrabandă Trecere ilegală a unor mărfuri peste granită. */De ~ =* (despre mărfuri) trecut (sau destinat a fi trecut) peste granită în mod fraudulos. *Prin ~ =* în mod ilegal. *s.f., g.-d. art.* contrabandei, *pl.* contrabande.
contrabandist,-ă Persoană care face contrabandă. *s.m., pl.* contrabandiști; *s.f., g.-d. art.* contrabandistei, *pl.* contrabandiste.
contrabaraj Baraj secundar, de mică înălțime, amplasat în aval de un baraj principal pentru a preveni eroziunea fundului albiei și surparea barajului principal. *s.n., pl.* contrabaraje.
contrabas Intrument muzical mare, cu coarde și cu arcuș, având registrul cel mai grav. *s.n., pl.* contrabasuri.
contrabasist,-ă Persoană care cântă la contrabas. *s.m., pl.* contrabasiști; (rar) *s.f., g.-d. art.* contrabasistei, *pl.* contrabasiste.
contrabaterie Acțiune de luptă dusă de artileria proprie împotriva bateriilor inamicului, aflate în poziție de tragere. *s.f., art.* contrabateria, *g.-d. art.* contrabateriei, *pl.* contrabaterii, *art.* contrabateriile.
contrabătător Piesă de lucru a batozei, care, împreună cu bătătorul, reprezintă mecanismul de batere pentru treierat. *s.n., pl.* contrabătătoare.
contracalibru Piesă folosită la executarea și la controlul unui calibru. *s.n., art.* contracalibrul, *pl.* contracalibre.
contracandidat,-ă Persoană care candidează împotriva altui candidat pentru ocuparea unei funcții sau a unei demnități; rival. *s.m., pl.* contracandidați; *s.f., g.-d. art.* contracandidatei, *pl.* contracandidate.
contracara *tr.* A anihila, a zădărnici acțiunile, planurile cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* contracarează.
contracâmp (cin.) Filmare efectuată dintr-un unghi opus celui precedent și simetric cu acesta. *s.n., pl.* contracâmpuri.
contracciu (înv.) Persoană care încheie un contract de cesiune. *s.m., art.* contracciul, *pl.* contraccii, *art.* contracciii.
contraceptiv[1] Medicament care previne concepția; anticoncepțional. *s.n., pl.* contraceptive.
contraceptiv[2]**,-ă** (despre produse, metode) Care previne concepția. *adj., pl.* contraceptivi,-e.
contracepție (-ți-e) Ansamblu de metode care duc la evitarea concepției. *s.f., art.* contracepția, *g.-d. art.* contracepției.
contracivadieră (-di-e-) (mar.) Pânză pătrată așezată sub bompres. *s.f., g.-d. art.* contracivadierei, *pl.* contracivadiere.
contract 1. Convenție (scrisă) între două sau mai multe persoane (fizice sau juridice), care cuprinde drepturi și obligații; acord. */~ de muncă =* contract încheiat de un salariat cu o întreprindere sau o instituție, prin care salariatul se obligă să presteze în favoarea angajatorului o anumită muncă în schimbul unui salariu. 2. *Teoria ~ului social =* teorie potrivit căreia statul ar fi apărut ca urmare a unei convenții între oameni. *s.n., pl.* contracte.
contracta[1] *tr.* 1. A încheia un contract. 2. A-și asuma o obligație. */A ~ o datorie =* a se împrumuta. 3. A se molipsi; a se îmbolnăvi de... *vb. I, ind. prez. 3* contractează.
contracta[2] *tr.* și *refl.* (despre corpuri) A (se) strânge, a(-și) micșora dimensiunile. *vb. I, ind. prez. 3* contractă.
contractabil,-ă Care se poate contracta[2]; contractil. *adj., pl.* contractabili,-e.
contractant,-ă (Persoană) care încheie un contract. *adj., s.m.* și *f., pl.* contractanți,-te.
contractare[1] Acțiunea de a contracta[1]. *s.f., g.-d. art.* contractării, *pl.* contractări.
contractare[2] Acțiunea de a (se) contracta[2]. *s.f., g.-d. art.* contractării, *pl.* contractări.
contractibil,-ă Contractabil. *adj., pl.* contractibili,-e.
contractibilitate Însușire a unor țesuturi musculare animale de a se contracta la impulsul unor excitații; contractilitate. *s.f., g.-d. art.* contractibilității.
contractil,-ă (med.) Contractabil. *adj., pl.* contractili,-e.
contractilitate (med.) Contractibilitate. *s.f., g.-d. art.* contractilității.
contractor,-oare Care contractează. *adj., pl.* contractori,-oare.
contract-tip Contract cu o firmă precisă. *s.n., art.* contractul-tip, *pl.* contracte-tip.
contractual,-ă (-tu-al) Referitor la un contract; condiționat printr-un contract. *adj., pl.* contractuali,-e.
contractualism (-tu-a-) Doctrină socială, politică și juridică, apărută în secolul al XVII-lea, care se baza pe teoria contractului social. *s.n.*
contractualist,-ă (-tu-a-) (Adept) al contractualismului. */Teoria ~ =* contractualism. *adj., s.m.* și *f., pl.* contractualiști,-ste.
contractură Contracție musculară involuntară și persistentă. *s.f., g.-d. art.* contracturii, *pl.* contracturi.
contracție (-ți-e) 1. Încordare, spasm al unui mușchi. 2. Micșorare a volumului unui corp în urma răcirii, uscării etc. *s.f., art.* contracția, *g.-d. art.* contracției, *pl.* contracții, *art.* contracțiile.
contracurbă Curbă a unei șosele sau a unei linii de cale ferată, care urmează unei alte curbe, cu concavitatea în sens contrar. *s.f., g.-d. art.* contracurbei, *pl.* contracurbe.
contracurent Curgere în sensuri opuse a două fluide în contact, pentru a ușura o interacțiune fizică sau chimică între ele. *s.m., pl.* contracurenți.
contradans Dans cu mișcări vioaie, asemănător cu cadrilul; melodia după care se execută acest dans. [*var.* (înv.) contradanț *s.n.*] *s.n., pl.* contradansuri.
contradanț v. **contradans.**
contrademonstrație (-ți-e) Demonstrație organizată pentru a contracara o altă demonstrație. *s.f., art.* contrademonstrația, *g.-d. art.* contrademonstrației, *pl.* contrademonstrații, *art.* contrademonstrațiile.
contradictorialitate (-ri-a-) Principiu fundamental în dreptul civil, conform căruia fiecare parte dintr-un proces este îndreptățită să i se comunice toate actele părții adverse și să discute în contradictoriu problemele care interesează soluționarea cauzei. *s.f., g.-d. art.* contradictorialității.

contradictoriu,-ie (despre fenomene, idei, tendințe) Care se contrazic între ele. */În ~ =* în opoziție de idei cu cineva sau cu ceva. *adj., pl.* contradictorii.
contradicție (-ți-e) 1. (fil.) Categorie care exprimă raportul dintre laturile contrare ale tuturor obiectelor și fenomenelor. */În ~ cu... =* în opoziție, în dezacord cu... //Raport logic între două judecăți, concluzii etc. care se exclud reciproc. 2. Contrazicere; nepotrivire între idei sau fapte. */Spirit de ~ =* tendință a unor oameni de a contrazice totdeauna pe ceilalți. *s.f., art.* contradicția, *g.-d. art.* contradicției, *pl.* contradicții, *art.* contradicțiile.
contradig Dig de consolidare a digului principal. *s.n., pl.* contradiguri.
contraepolet (înv.) Epolet fără franjuri. *s.m., pl.* contraepoleți.
contraescarpă Baraj antitanc săpat pe contrapanta unui teren înclinat, pentru a mări înclinarea și a provoca răsturnarea tancurilor inamice. *s.f., g.-d. art.* contraescarpei, *pl.* contraescarpe.
contraexpertiză Expertiză destinată să verifice o expertiză anterioară. *s.f., g.-d. art.* contraexpertizei, *pl.* contraexpertize.
contraextensie (-si-e) (med.) Aplicare a unei forțe egale, dar opusă forței extensiei asupra membrelor sau a unor părți ale corpului. *s.f., art.* contraextensia, *g.-d. art.* contraextensiei, *pl.* contraextensii, *art.* contraextensiile.
contrafăce *tr.* A imita (un document, o operă de artă etc) în scop fraudulos; a falsifica. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* contrafac, *1 pl.* contrafacem, *2 pl.* contrafaceți; *imper. 2 sg.* contrafă, *neg.* nu contrafăce; *part.* contrafăcut.
contrafacere Acțiunea de a contrafface; falsificare. *s.f., g.-d. art.* contrafacerii, *pl.* contrafaceri.
contrafagot Instrument muzical de suflat, mai mare decât fagotul, care are registrul cel mai grav din orchestra simfonică. *s.n., pl.* contrafagoturi.
contrafișă Bară de lemn sau de metal care se folosește pentru transmiterea forțelor de la o piesă orizontală (grindă) la una verticală (stâlp). *s.f. art.* contrafișa, *g.-d. art.* contrafișei, *pl.* contrafișe.
contrafort[1] Întărătură masivă de zidărie sau de beton, făcută din loc în loc, care consolidează un zid, o construcție etc. *s.m., pl.* contraforți.
contrafort[2] Fiecare dintre picioarele unui turn de extracție. *s.n., pl.* contraforturi.
contragabier (-bi-er) (mar.) A treia velă pătrată începând de jos a unui gabier. *s.m., pl.* contragabieri.
contrage 1. *refl.* (lingv., despre două silabe învecinate) A se reduce la o singură emisiune vocalică. 2. *tr.* (gram.) A reduce o propoziție la partea de propoziție corespunzătoare. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* contrag, *1 pl.* contragem, *imperf. 3 sg.* contrăgea; *ger.* contrăgând; *part.* contras.
contragere Acțiunea de a (se) contrage. *s.f., g.-d. art.* contragerii, *pl.* contrageri.
contragreutate (-gre-u-) Greutate care servește într-un sistem tehnic la echilibrarea totală sau parțială a unei forțe fixe sau a unei greutăți în mișcare. *s.f., g.-d. art.* contragreutății, *pl.* contragreutăți.
contragrifă Piesă metalică în formă de glieară, dintr-un aparat de luat vederi, care imobilizează pelicula cinematografică în timpul expunerii. *s.f., g.-d. art.* contragrifei, *pl.* contragrife.
contraindica *tr.* (rar) A interzice ceva (unui bolnav); a da o indicație contrară. *vb. I, ind. prez. 3* contraindică.
contraindicat,-ă (despre alimente, medicamente, tratamente) Nepotrivit, nerecomandabil. *adj., pl.* contraindicați,-te.
contraindicație (-ți-e) Situație specială care interzice aplicarea unui tratament, folosirea unui remediu etc. *s.f., art.* contraindicația, *g.-d. art.* contraindicației, *pl.* contraindicații, *art.* contraindicațiile.
contrainformații Serviciu de stat care se ocupă cu urmărirea și combaterea spionajului. *s.f. pl., art.* contrainformațiile.
contrainterogatoriu (jur.) Interogatoriu în care se verifică declarațiile dintr-un interogatoriu anterior. *s.n., art.* contrainterogatoriul, *pl.* contrainterogatorii.
contralovitură Ripostă în timpul apărării, executată de forțe militare importante, cu scopul distrugerii inamicului pătruns în dispozitivul de apărare. *s.f., g.-d. art.* contraloviturii, *pl.* contralovituri.
contraltă Cântăreață care are voce de contralto. *s.f.*
contralto Voce feminină cu registrul cel mai grav. *s.n.*
contramaistru (înv.) 1. Muncitor calificat care conduce un sector dintr-o întreprindere industrială. 2. (în vechea organizare a armatei) Grad în corpul de subofițeri de marină. *s.m., art.* contramaistrul, *pl.* contramaiștri, *art.* contramaiștrii.
contramanda *tr.* A anula un ordin, o dispoziție. //A renunța la un proiect, o vizită etc. stabilite dinainte. *vb. I, ind. prez. 3* contramandează.
contramandare Acțiunea de a contramanda. *s.f., g.-d. art.* contramandării, *pl.* contramandări.
contramarcă Parte a unui bilet de spectacol, care rămâne la spectator. //Însemn special remis la o escală călătorilor aflați în tranzit. *s.f., g.-d. art.* contramărcii, *pl.* contramărci.
contramarș Marșul pe care îl execută o trupă când își schimbă direcția; evoluția unei coloane care-și schimbă frontul. *s.n., pl.* contramarșuri.
contramăsură Măsură luată pentru contracararea efectelor unei alte măsuri. *s.f., g.-d. art.* contramăsurii, *pl.* contramăsuri.
contramina *tr.* 1 (mil.) A executa contramine. 2. (fig.) A para o acțiune secretă. *vb. I, ind. prez. 3* contraminează.
contramină Lucrare subterană făcută cu scopul de a descoperi și de a distruge minele puse de inamic. *s.f., g.-d. art.* contraminei, *pl.* contramine.
contraoctavă (muz.) Cea mai gravă octavă. *s.f., g.-d. art.* contraoctavei, *pl.* contraoctave.
contraofensivă Trecere din apărare în ofensivă. *s.f., g.-d. art.* contraofensivei, *pl.* contraofensive.
contraofertă Ofertă opusă altei oferte. *s.f., g.-d. art.* contraofertei, *pl.* contraoferte.
contraordin Ordin prin care se revocă un ordin primit anterior. *s.n., pl.* contraordine.
contraotravă Antidot. *s.f., g.-d. art.* contraotrăvii, *pl.* contraotrăvuri.
contrapaginâ A doua față a unei foi scrise sau imprimate. *s.f., g.-d. art.* contrapaginii, *pl.* contrapagini.
contrapantă Pantă opusă altei pante în cadrul profilului unei văi fluviale sau glaciare. *s.f., g.-d. art.* contrapantei, *pl.* contrapante.
contrapapă Papă ales împotriva altui papă. *s.m., g.-d. art.* contrapapei, *pl.* contrapapi.
contrapartidă Dublură a unui cont, a unui registru, ținută pentru verificări. *s.f., g.-d. art.* contrapartidei.
contraperformanță (sport) Rezultat slab. *s.f., g.-d. art.* contraperformanței, *pl.* contraperformanțe.
contrapiuliță (-pi-u-) Piuliță suplimentară care se strânge peste o altă piuliță. *s.f., g.-d. art.* contrapiuliței, *pl.* contrapiulițe.
contraplacaj Placă formată din mai multe foi subțiri din lemn, suprapuse și lipite între ele, cu fibrele lemnului în sens contrar. //Placaj. *s.n., pl.* contraplacaje.

contraplan Montaj care constă în alternarea cadrelor care sunt filmate cu aparatul aşezat în unghiuri de filmare opuse. *s.n., pl.* contraplanuri.
contraplonjeu (cin.) Filmare dirijată de jos în sus, care dă impresia de forţă, de înălţime. *s.n. art.* contraplonjeul, *pl.* contraplonjeuri.
contrapondere Ceea ce echilibrează sau neutralizează o forţă, o acţiune etc. *s.f., g.-d. art.* contraponderii, *pl.* contraponderi.
contrapoziţie (-ţi-e) Poziţie contrară celei prezentate; opoziţie. *s.f., art.* contrapoziţia, *g.-d. art.* contrapoziţiei, *pl.* contrapoziţii, *art.* contrapoziţiile.
contrapregătire Lovitură executată cu ajutorul artileriei, aviaţiei etc. asupra inamicului, înainte de începerea ofensivei acestuia. *s.f., g.-d. art.* contrapregătirii, *pl.* contrapregătiri.
contrapresiune (-si-u-) Presiune care se opune acţiunii normale a aburului asupra pistonului unei maşini. *s.f., g.-d. art.* contrapresiunii, *pl.* contrapresiuni.
contraprobă Probă suplimentară care se efectuează când proba iniţială nu dă rezultate concludente. *s.f., g.-d. art.* contraprobei, *pl.* contraprobe.
contraproductiv,-ă Care face să nu fie productiv, care împiedică productivitatea. *adj., pl.* contraproductivi,-e.
contraproiect Proiect care verifică un proiect anterior. *s.n., pl.* contraproiecte.
contrapropunere Propunere opusă altei propuneri. *s.f., g.-d. art.* contrapropunerii, *pl.* contrapropuneri.
contrapunct (muz.) Tehnică muzicală constând în suprapunerea a două sau mai multe linii melodice de sine stătătoare. //Muzica astfel compusă. *s.n.*
contrapuncta 1. *intr.* (muz, rar.) A folosi tehnica contrapunctului. 2. *tr.* (fig.) A construi pe mai multe planuri paralele, individualizate, situaţii, imagini corespondente etc. *vb. I, ind. prez. 3* contrapunctează.
contrapunctic,-ă Scris după regulile contrapunctului. *adj., pl.* contrapunctici,-ce.
contrapune *tr.* (rar) A opune. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* contrapune.
contrar[1] Împotrivă, în contra. *adv.*
contrar[2] Contra, împotriva cuiva sau a ceva. *prep.*
contrar[3] Ceea ce este opus, potrivnic. *s.n.*
contrar[4]**,-ă** Opus, potrivnic; divergent. //*Noţiuni* ~ = noţiuni aflate într-un raport în care acceptarea uneia presupune eliminarea celeilalte, fără ca eliminarea uneia să presupună acceptarea celeilalte. [*var.* contrariu,-ie *adj.*] *adj., pl.* contrari,-e.
contrarandă Velă de formă triunghiulară sau trapezoidală plasată deasupra rondei pe goelete şi pe iahturi. *s.f., g.-d. art.* contrarandei, *pl.* contrarande.
contrarecepţie (-ţi-e) Operaţie de recepţie repetată în caz de litigiu, pentru a verifica recepţia făcută anterior. *s.f., art.* contrarecepţia, *g.-d. art.* contrarecepţiei, *pl.* contrarecepţii, *art.* contrarecepţiile.
Contrareforma Mişcare religioasă din sec. al XVI-lea, iniţiată de Biserica catolică împotriva reformatilor şi a reformei religioase. *s.prop.f., neart.* Contrareformă, *g.-d.* Contrareformei.
contrarevoluţie (-ţi-e) Acţiune organizată de forţele înlăturate de la putere, pentru a reinstaura vechea putere de stat. *s.f., art.* contrarevoluţia, *g.-d. art.* contrarevoluţiei, *pl.* contrarevoluţii, *art.* contrarevoluţiile.
contrarevoluţionar,-ă (-ţi-o-) (Adept) al contrarevoluţiei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* contrarevoluţionari,-e.
contraria (-ri-a) *tr.* A surprinde pe cineva în mod neplăcut (prin vorbe, fapte etc.); a şoca. *vb. I, ind. prez. 3* contrariază, *1 pl.* contrariem; *conj. prez. 3* să contrarieze; *ger.* contrariind.
contrariant,-ă (-ri-ant) Care contrariază. *adj., pl.* contrarianţi,-te.
contrariat,-ă (-ri-at) Surprins neplăcut de un fapt care-i contrazice părerile sau aşteptările. *adj., pl.* contrariaţi,-te.
contrariere (-ri-e-) Acţiunea de a contraria. *s.f., g.-d. art.* contrarierii, *pl.* contrarieri.
contrarietate (-ri-e-) 1. Stare de surprindere neplăcută. 2. Raport logic între două noţiuni sau judecăţi care se exclud reciproc. *s.f., g.-d. art.* contrarietăţii, *pl.* contrarietăţi.
contrariu[1] (fil., la pl.) Noţiune care desemnează laturi, trăsături, tendinţe ale obiectelor şi proceselor opuse unele altora, astfel încât se exclud reciproc, această opoziţie constituind forţa motrice a dezvoltării acelui obiect sau proces; (la sg.) fiecare dintre termenii unei contradicţii. *s.n., art.* contrariul, *pl.* contrarii, *art.* contrariile.
contrariu[2]**,-ie** v. **contrar**[4].
contrasăgeată Deplasarea pe verticală, opusă sensului de acţiune a forţelor care se dă diferitelor porţiuni ale unui element de construcţie. *s.f., g.-d. art.* contrasăgeţii, *pl.* contrasăgeţi.
contrascotă Fiecare dintre frânghiile prinse la colţurile pânzelor unei corăbii, servind la strângerea acestor pânze. *s.f., g.-d. art.* contrascotei, *pl.* contrascote.
contrasemna *tr.* A semna un act după semnarea lui de către un organ ierarhic superior. *vb. I, ind. prez. 3* contrasemnează.
contrasemnare Acţiunea de a contrasemna. *s.f., g.-d. art.* contrasemnării.
contrasemnatar,-ă Persoană care contrasemnează. *s.m., pl.* contrasemnatari; *s.f., g.-d. art.* contrasemnatarei, *pl.* contrasemnatare.
contrasemnătură Semnătură pusă pe un act după semnătura organului ierarhic superior. *s.f., g.-d. art.* contrasemnăturii, *pl.* contrasemnături.
contrasens Sens opus celui normal. *s.n.*
contraservi *tr.* (rar) A deservi[1]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* contraservesc, *imperf. 3 sg.* contraservea; *conj. prez. 3* să contraservească.
contraserviciu 1. Serviciu făcut în schimbul altui serviciu. 2. (rar) Deserviciu. *s.n., art.* contraserviciul, *pl.* contraservicii, *art.* contraserviciile.
contraspionaj Serviciu special destinat să combată spionajul. *s.n.*
contrast 1. Opoziţie puternică între două lucruri, stări etc. 2. Diferenţa dintre înnegrirea maximă şi cea minimă a unei imagini fotografice. /~*ul imaginii* = mărime caracteristică pentru variaţia strălucirii locale a imaginii unui televizor. 3. Efect artistic obţinut de un scriitor, de un pictor etc., prin opoziţia ideilor, a culorilor etc. *s.n., pl.* contraste.
contrasta *intr.* A fi în contrast cu cineva sau cu ceva. *vb. I, ind. prez. 3* contrastează.
contrastant,-ă Care contrastează; opus. *adj., pl.* contrastanţi,-te.
contrastiv,-ă 1. Contrastant, opus. 2. (lingv.) *Analiză* ~ = analiza diferenţelor existente între sistemele a două limbi sau între două stadii evolutive ale aceleiaşi limbi. *Gramatică* ~ = gramatică bazată pe analiza contrastivă. 3. Care aparţine gramaticii contrastive. *adj., pl.* contrastivi,-e.
contrasubiect Melodie care apare concomitent cu subiectul unei fugi sau al altor lucrări polifonice. *s.n., pl.* contrasubiecte.
contraşină Porţiune de şină care dublează şina de cale ferată curentă, în curbele prea pronunţate, la trecerile de nivel şi pe poduri, pentru a reduce uzura roţilor sau a evita deraierile. *s.f., g.-d. art.* contraşinei, *pl.* contraşine.
contratemă Melodie care se aude concomitent cu subiectul în timpul expunerii lui într-o lucrare polifonică; polifonie. *s.f., g.-d. art.* contratemei, *pl.* contrateme.

contratimp 1. (muz.) Deplasare a accentului de pe un timp accentuat al măsurii pe un timp neaccentuat. 2. Nepotrivire. */În ~* = la timp nepotrivit, inoportun. *s.m., pl.* contratimpi.
contratip Copie negativă a unui film, obținută după un pozitiv intermediar și folosită pentru obținerea unui număr mare de copii pozitive. *s.n., pl.* contratipuri.
contratipar (poligr.) Text tipărit pe contrapagina unei pagini tipărite. *s.n., pl.* contratipăruri.
contratipare (cin.) Obținere de contratipuri. *s.f., g.-d. art.* contratipării, *pl.* contratipări.
contratipie Procedeu de retușare fotografică realizată pe un negativ intermediar, folosit în cazul în care negativul principal nu poate fi retușat. *s.f., art.* contratipia, *g.-d. art.* contratipiei.
contratorpilor Navă de război rapidă, care urmărește și distruge torpiloarele. *s.n., pl.* contratorpiloare.
contratreaptă (constr.) Suprafață verticală care formează partea din față a unei trepte. *s.f., g.-d. art.* contratreptei, *pl.* contratrepte.
contratură Tură[1] inversă. *s.f., g.-d. art.* contraturei, *pl.* contraturi.
contravaloare Echivalent (în bani) al unui lucru; valoare dată în schimbul altei valori. *s.f., g.-d. art.* contravalorii; *abr.* c/val.
contravântuire Element de construcție de forma unei grinzi cu zăbrele, având rolul de a prelua presiunea vântului, trepidațiile etc. care acționează asupra unei construcții. *s.f., g.-d. art.* contravântuirii, *pl.* contravântuiri.
contraveni *intr.* A se abate de la o lege, de la un regulament etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* contravin, *1 pl.* contravenim, *imperf. 3 sg.* contravenea; *conj. prez. 3* să contravină; *ger.* contravenind.
contravenient,-ă (-ni-ent) Persoană care săvârșește o contravenție. *s.m., pl.* contravenienți; *s.f., g.-d. art.* contravenientei, *pl.* contraveniente.
contravenție (-ți-e) Abatere de la o lege, de la un regulament etc., pentru care se aplică o sancțiune ușoară. [*var.* (înv.) contravențiune *s.f.*] *s.f., art.* contravenția, *g.-d. art.* contravenției, *pl.* contravenții, *art.* contravențiile.
contravențional,-ă (-ți-o-) Referitor la contravenție. *adj., pl.* contravenționali,-e.
contravențiune v. **contravenție.**
contravizită 1. Vizită, în timpul după-amiezii, făcută de medic bolnavilor din spital. 2. (înv.) Vizită cu care se răspunde altei vizite. *s.f., g.-d. art.* contravizitei, *pl.* contravizite.
contrazice 1. *tr.* A susține contrariul celor afirmate de altcineva, a nu fi de acord cu cineva. 2. *tr.* A fi în opoziție cu ceva; a dezminți. 3. *refl.* A spune ceva în opoziție cu cele afirmate de tine însuți anterior. 4. *refl. recipr.* (despre afirmații, depoziții) A nu se potrivi unele cu altele. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* contrazic, *1 pl.* contrazicem, *2 pl.* contraziceți, *perf. s. 3 sg.* contrazise; *imper. 2. sg* contrazi, *neg.* nu contrazice; *ger.* contrazicând; *part.* contrazis.
contrazicere Faptul de a (se) contrazice; contradicție. *s.f., g.-d. art.* contrazicerii, *pl.* contraziceri.
contră Lovitură promptă de răspuns a unui sportiv, dată la un atac lansat de adversar. *s.f., g.-d. art.* contrei, *pl.* contre.
contre-jour (contrjur) (fr.) Efect optic datorat luminării obiectelor, personajelor etc. din partea opusă aceleia din care le privim. *s.n.*
contribuabil,-ă (-bu-a-) Persoană care plătește impozit. *s.m., pl.* contribuabili; *s.f., g.-d. art.* contribuabilei, *pl.* contribuabile.
contribui *intr.* A ajuta la îndeplinirea unei acțiuni comune; a lua parte la apariția și evoluția unui lucru. *vb. IV, ind. prez. 3* contribuie, *imperf. 3 sg.* contribuia; *conj. prez. 3* să contribuie.
contributiv,-ă (rar) Referitor la contribuție. //Care contribuie; contributoriu. *adj., pl.* contributivi,-e.
contributoriu,-ie (rar) Contributiv. *adj., pl.* contributorii.
contribuție (-ți-e) 1. Sumă cu care cineva participă la o acțiune sau la o cheltuială comună. */A-și pune mintea la ~* = a folosi, a solicita capacitatea cuiva pentru o activitate. 2. Impozit. [*var.* (înv.) contribuțiune *s.f.*] *s.f., art.* contribuția, *g.-d. art.* contribuției, *pl.* contribuții, *art.* contribuțiile.
contribuțiune v. **contribuție.**
control 1. Analiză, verificare a unei activități; revizie. */Cifră de ~* = exponent care indică limitele cantitative ale producției. *Lucrare de ~* = lucrare scrisă prin care sunt verificate periodic cunoștințele elevilor și studenților. *Punct de ~* = loc fix (la marginea unui oraș, la granița unei țări) unde autoritățile supraveghează îndeplinirea formalităților legale de către cei care trec. //Supraveghere continuă; dominație. //Dirijare a propriilor gesturi și mișcări. 2. Persoană sau instituție care efectuează un control (1). 3. (la pl.) Registru de evidență a personalului unei unități militare. *s.n., pl.* controale.
controla *tr.* 1. A supune controlului. 2. A domina, a stăpâni. //*tr.* și *refl.* (despre oameni) A-și dirija propriile gesturi și mișcări. *vb. I, ind. prez. 3* controlează.
controlabil,-ă Care se poate controla. *adj., pl.* controlabili,-e.
controlare Acțiunea de a (se) controla. *s.f., g.-d. art.* controlării, *pl.* controlări.
controlateral,-ă (med., despre leziuni, paralizii etc.) Care este localizat în jumătatea opusă. *adj., pl.* controlaterali,-e.
controler (inform.) Comutator electric. *s.n., pl.* controlere.
controlor[1] Aparat automatizat care controlează funcționarea unei instalații. *s.n., pl.* controloare.
controlor[2]**,-oare** Persoană însărcinată cu efectuarea unei operații de control. *s.m., pl.* controlori; *s.f., g.-d. art.* controlorei, *pl.* controloare.
controversa *tr.* (rar) A discuta în contradictoriu. *vb. I, ind. prez. 3* controversează.
controversabil,-ă Care poate fi controversat. *adj., pl.* controversabili,-e.
controversat,-ă Care formează obiectul unei controverse. *adj., pl.* controversați,-te.
controversă Discuție în contradictoriu; dispută, litigiu. *s.f., g.-d. art.* controversei, *pl.* controverse.
contubernal (la romani) 1. Militar care locuia împreună cu alții în același cort. 2. Sclav căsătorit cu o sclavă. *s.m., pl.* contubernali.
contumacie Absență nejustificată de la judecată a inculpatului. */În ~* = în lipsă, fără a fi fost prezent la proces. *s.f., art.* contumacia, *g.-d. art.* contumaciei.
contur Linie care mărginește o suprafață, un obiect etc. //Reprezentare grafică a acestei linii. *s.n., pl.* contururi.
contura 1. *tr.* A trasa conturul unui obiect. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) închega în forme precise; a (se) preciza. *vb. I, ind. prez. 3* conturează.
conturanță (tel.) Mărime care caracterizează calitatea reproducerii contururilor într-o imagine de televiziune. *s.f., g.-d. art.* conturanței.
conturare Acțiunea de a (se) contura. *s.f., g.-d. art.* conturării, *pl.* conturări.
conturba *tr.* A deranja, a incomoda. *vb. I, ind. prez. 3* conturbă.
conturbare Acțiunea de a conturba. *s.f., g.-d. art.* conturbării, *pl.* conturbări.

conturnare Descărcare electrică ce se produce în stratul gazos care înconjoară un izolator electric. *s.f., g.-d. art.* conturnării, *pl.* conturnări.
contuzie (-zi-e) Traumatism provocat prin lovire. fără ruperea pielii. [*var.* contuziune *s.f.*] *s.f., art.* contuzia, *g.-d. art.* contuziei, *pl.* contuzii, *art.* contuziile.
contuziona (-zi-o-) *tr.* A provoca contuzii. *vb. I, ind. prez. 3* contuzionează.
contuziune v. **contuzie.**
conț (înv.) Grup de 24 de coli de hârtie. *s.n., pl.* conțuri.
conține *tr.* 1. (despre recipiente) A cuprinde, a avea în interior. 2. (despre cărți, texte) A fi alcătuit din...; a îngloba. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* conțin, *2 sg.* conții, *1 pl.* conținem, *2 pl.* conțineți; *conj. prez. 3* să conțină; *ger.* conținând; *part.* conținut.
conținut 1. Ceea ce încape într-un spațiu limitat, mai ales într-un recipient. 2. Ceea ce se cuprinde într-un tot. 3. Totalitatea elementelor care reprezintă esența unui lucru, a unui fenomen. 4. Fondul de idei și afectiv, mesajul unei opere literare sau artistice. 5. Cuprinsul unei cărți, reviste etc.; sumar. *s.n., pl.* conținuturi.
conținutism 1. Teorie estetică care acordă o importanță deosebită conținutului operei de artă. 2. Preponderența a conținutului într-o operă de artă față de mijloacele formale. *s.n.*
conținutistic,-ă De conținut. *adj., pl.* conținutistici,-ce.
conțopist,-ă (înv., fam.) Funcționar care execută lucrări mărunte de birou. *s.m., pl.* conțopiști; *s.f., g.-d. art.* conțopistei, *pl.* conțopiste.
conul (înv., fam., însoțește un s.prop.m.) ~ *Popescu. s.m. art., voc.* coane.
conurbație (-ți-e) Aglomerație urbană formată dintr-un oraș cu rol de centru, spre care gravitează o serie de orașe învecinate mai mici. *s.f., art.* conurbația, *g.-d. art.* conurbației.
convalescent,-ă (Persoană) care se află în convalescență. *adj., s.m.* și *f., pl.* convalescenți,-te.
convalescență Perioadă prin care trece un bolnav după vindecare până la însănătoșirea deplină. *s.f., g.-d. art.* convalescenței.
convectiv,-ă (fiz.) Care se produce prin convecție. *adj., pl.* convectivi,-e.
convector (și în sintagma ~ *de climatizare*) Aparat compus dintr-o baterie de încălzire, una de răcire, un filtru și un ventilator, folosit pentru condiționarea aerului în cameră prin circulație forțată. *s.n., pl.* convectoare.
convecție (-ți-e) 1. Mișcare ascendentă a aerului. 2. Mișcare de ansamblu a particulelor unui fluid. */~a căldurii* = transmiterea căldurii cu ajutorul curenților naturali sau artificiali de fluid. *Curenți de* ~ = mișcare pe verticală a părților unui fluid, determinată de inegalitatea densității acestor părți. ~ *electrică* = deplasare macroscopică a unui mediu încărcat cu electricitate. *s.f., art.* convecția, *g.-d. art.* convecției, *pl.* convecții, *art.* convecțiile.
conveier 1. Transportor cu mișcare continuă, format din elemente flexibile de tracțiune (benzi, cabluri etc.); bandă rulantă. 2. ~ *verde* = sistem de producere continuă a nutreturilor verzi pentru hrănirea animalelor. *s.n., pl.* conveiere.
convenabil,-ă Care convine; acceptabil. //(despre mărfuri) Ieftin. *adj., pl.* convenabili,-e.
conveni *intr.* 1. A corespunde dorinței cuiva; a fi pe placul cuiva. 2. A se înțelege, a se învoi. *//tr.* A accepta. //A încheia o convenție. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* convin, *1 pl.* convenim, *imperf. 3 sg.* convenea; *conj. prez. 3* să convină; *ger.* convenind.
convenință (-ni-en-) (mai ales la pl.) Regulă de purtare impusă de o anumită societate. */De* ~ = făcut numai pentru a respecta anumite norme sociale sau interese; de formă. *Căsătorie de* ~ = căsătorie încheiată dintr-un interes material. *s.f., g.-d. art.* convenienței, *pl.* convenințe.
convent 1. Consiliul unei mănăstiri la catolici. 2. For suprem alcătuit din clerici și laici la protestanți. 3. Adunare a francmasonilor. *s.n., pl.* conventuri.
conventicul (rar) Adunare secretă ilegală. *s.n., pl.* conventicule.
convenție (-ți-e) 1. Înțelegere, acord între două sau mai multe părți. //Denumire dată unor tratate internaționale. //(jur.) Contract. //(în artă, literatură) Admitere tacită a unor idei, forme etc. 2. (la pl.) Deprindere stabilită prin tradiție. [*var.* convențiune *s.f.*] *s.f., art.* convenția, *g.-d. art.* convenției, *pl.* convenții, *art.* convențiile.
convențional,-ă (-ți-o-) 1. Stabilit printr-o convenție; tradițional. */Semn* ~ = semn prin care este reprezentat un lucru din natură pe o hartă sau pe un desen. 2. Provenit dintr-o convenție depășită. */Arme* ~ = arme clasice, cunoscute, folosite de mult timp (spre deosebire de arme recente: biologice, chimice etc.) //(despre fire) Artificial, nefiresc. *adj., pl.* convenționali,-e.
convenționalism (-ți-o-) Caracterul a ceea ce este convențional; tendință în artă de a se conforma clișeelor, regulilor general acceptate, fără o percepție proprie a realității. *s.n.*
convenționalist,-ă (-ți-o-) Referitor la convenționalism. *adj., pl.* convenționaliști,-ste.
convenționalitate (-ți-o-) Convenționalism. *s.f., g.-d. art.* convenționalității.
convenționalizat,-ă (-ți-o-) Care a devenit convențional. *adj., pl.* convenționalizați,-te.
convențiune v. **convenție.**
converge *intr.* A se îndrepta spre același punct, (fig.) spre același scop. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* converg, *imperf. 3 sg.* convergea; *conj. prez. 3* să conveargă (nu se folosește la timpurile compuse cu part.).
convergent,-ă Care se îndreaptă spre același punct. */Lentilă* ~ = lentilă convexă care adună într-un singur focar razele care o străbat. //(mat., despre un șir infinit de numere) Care tinde către un număr finit, numit limită. *adj., pl.* convergenți,-te.
convergență 1. Faptul de a converge; îndreptare spre același punct, (fig.) către același scop. //Valoarea reciprocă a distanței focale a unei lentile, exprimată în dioptrii. 2. Asemănare structurală sau funcțională la organisme îndepărtate filogenetic, care apare datorită adaptării acestora la condiții de mediu relativ identice. *s.f., g.-d. art.* convergenței, *pl.* convergențe.
convers,-ă (despre raționamente) Al cărui subiect poate fi transformat în atribut sau invers, fără a schimba sensul sau a afecta adevărul judecății. *adj., pl.* conversi,-se.
conversa *intr.* A vorbi cu cineva; a discuta. *vb. I, ind. prez. 3* conversează.
conversație (-ți-e) Convorbire, discuție. [*var.* (înv.) conversațiune *s.f.*] *s.f., art.* conversația, *g.-d. art.* conversației, *pl.* conversații, *art.* conversațiile.
conversațional,-ă (-ți-o-) De conversație. *adj., pl.* conversaționali,-e.
conversațiune v. **conversație.**
conversie (-si-e) Recalificare a unui lucrător dintr-o specializare în alta. *s.f., art., g.-d. art.* conversiei, *pl.* conversii, *art.* conversiile.
conversiune (-si-u-) 1. Schimbare a condițiilor inițiale ale unui împrumut. 2. Preschimbare a unei valori de natură economică în alta. 3. (gram.) Trecerea unui cuvânt de la o clasă morfologică la alta. 4. (log.) *~a judecăților* = inversare a subiectului și predicatului într-o judecată, păstrându-se calitatea judecății. 5. (chim.) Mărime care exprimă transformarea substanțelor inițiale dintr-o

reacție chimică în unitatea de timp. 6. Reducere a obligațiilor de plată. *s.f., g.-d. art.* conversiunii, *pl.* conversiuni.
converti l. *tr.* și *refl.* A adera sau a determina pe cineva să adere la o anumită convingere (religioasă). 2. *tr.* A transforma, a schimba un lucru cu altul. //A schimba bancnote în devize sau în aur. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* convertesc, *imperf. 3 sg.* convertea; *conj. prez. 3* să convertească.
convertibil,-ă Care se poate converti; transformat. /*Monedă* ~ = monedă care poate fi schimbată în devize sau în aur. *adj., pl.* convertibili,-e.
convertibilitate Drept al deținătorului unor bancnote de a pretinde și obligația băncii care le-a emis de a schimba bancnotele cu aur sau cu devize-aur, la paritatea oficială. *s.f., g.-d. art.* convertibilității.
convertire Faptul de a (se) converti. *s.f., g.-d. art.* convertirii, *pl.* convertiri.
convertizare Proces metalurgic care constă în înlăturarea unor impurități din masa metalică de fontă, de plumb, de cupru etc., pe baza unor reacții de oxidare. *s.f., g.-d. art.* convertizării, *pl.* convertizări.
convertizor 1. Dispozitiv mecanic de transformare a mișcării sau a forțelor. 2. Cuptor pentru obținerea oțelului. 3. Mașină destinată a transforma un gen de curent în altul. 4. Mașină pentru transformarea grișului în făină. *s.n., pl.* convertizoare.
convertoplan Avion cu aripa mobilă în jurul unui ax paralel cu anvergura, care poate decola și ateriza pe distanțe foarte scurte. *s.n., pl.* convertoplane.
convertor (fiz.) Adaptor pentru frecvențe ultrascurte. *s.n., pl.* convertoare.
convex,-ă Cu suprafața bombată. *adj., pl.* convecși,-xe.
convexitate Însușirea de a fi convex; partea convexă a unui lucru. *s.f., g.-d. art.* convexității, *pl.* convexități.
convicție v. **convicțiune.**
convicțiune (-ți-u-) (rar) Convingere. [*var.* convicție *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* convicțiunii, *pl.* convicțiuni.
conviețui *intr.* A trăi cu cineva în același loc; a coabita. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* conviețuiesc, *imperf. 3 sg.* conviețuia; *conj. prez. 3* să conviețuiască.
conviețuire Faptul de a conviețui; coabitare. *s.f., g.-d. art.* conviețuirii, *pl.* conviețuiri.
conviețuitor,-oare (-țu-i-) Care trăiește în același loc cu cineva. *adj., pl.* conviețuitori,-oare.
convingător,-oare Care convinge; concludent. *adj., pl.* convingători,-oare.
convinge 1. *tr.* A determina pe cineva să facă sau să admită ceva. 2. *refl.* A-și da seama, a se încredința de ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* convinge, *perf. s. 3 sg.* convinse; *part.* convins.
convingere Acțiunea de a (se) convinge; părere fermă asupra unui lucru. /*Cu* ~ = în mod ferm, hotărât. *Fără* ~ = nehotărât, fără tragere de inimă. *s.f., g.-d. art.* convingerii, *pl.* convingeri.
conviv,-ă (livr.) Comesean. *s.m., pl.* convivi; (rar) *s.f., g.-d. art.* convivei, *pl.* convive.
convivial,-ă (-vi-al) De conviv. *adj., pl.* conviviali,-e.
convoca *tr.* A chema (oficial) pe cineva să vină într-un anumit loc. *vb. I, ind. prez. 3* convoacă; *conj. prez. 3* să convoace.
convocabil,-ă Care se poate convoca. *adj., pl.* convocabili,-e.
convocare Acțiunea de a convoca; înștiințare scrisă prin care este convocată o persoană, o adunare etc. *s.f., g.-d. art.* convocării, *pl.* convocări.
convocator,-oare Care convoacă. *adj., pl.* convocatori,-oare.
convocațiune (-ți-u-) (înv.) Convocare. *s.f., g.-d. art.* convocațiunii, *pl.* convocațiuni.
convoi Șir, coloană de persoane sau de vehicule care merg în aceeași direcție și cu același scop. *s.n., pl.* convoaie.
convolut[1] Volum care cuprinde lucrări editate separat, dar aparținând aceluiași autor sau aceleași materii. *s.n., pl.* convoluturi.
convolut[2]**,-ă** (bot., despre organe) Răsucit în formă de cornet. //Întors asupra lui însuși. *adj., pl.* convoluți,-te.
convoluție (-ți-e) Întoarcere; răsucire. *s.f., art.* convoluția, *g.-d. art.* convoluției, *pl.* convoluții, *art.* convoluțiile.
convorbi *intr.* (rar) A sta de vorbă; a conversa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* convorbesc, *imperf. 3 sg.* convorbea; *conj. prez. 3* să convorbească.
convorbire Conversație, discuție. ~ *telefonică. s.f., g.-d. art.* convorbirii, *pl.* convorbiri.
convulsa *refl.* (rar) A se convulsiona. *vb. I, ind. prez. 3* se convulsează.
convulsie (-si-e) 1. Spasm. 2. (fig.) Zvârcolire, frământare. [*var.* convulsiune *s.f.*] *s.f., art.* convulsia, *g.-d. art.* convulsiei, *pl.* convulsii, *art.* convulsiile.
convulsiona (-si-o-) *refl.* A avea convulsii; a se zvârcoli. *vb. I, ind. prez. 3* se convulsionează.
convulsioterapie (-si-o-) (med.) Metodă terapeutică de șoc, care constă în provocarea intenționată a convulsiilor. *s.f., art.* convulsioterapia, *g.-d. art.* convulsioterapiei, *pl.* convulsioterapii, *art.* convulsioterapiile.
convulsiune v. **convulsie.**
convulsiv,-ă Referior la convulsii; cu convulsii. /*Tuse* ~ = boală caracterizată prin accese de tuse spasmodică puternică; tuse măgărească. *adj., pl.* convulsivi,-e.
coocupant,-ă Persoană care ocupă un loc, împreună cu altcineva. *s.m., pl.* coocupanți; *s.f., g.-d. art.* coocupantei, *pl.* coocupante.
cool[1] (cul) (angl., fam.) Super. *adj. invar.*; *adv.*
cool[2] (cul) (angl.) Manieră reținută de interpretare a jazzului modern. *s.n.*
coopera *intr.* A lucra împreună cu cineva; a colabora, a-și da concursul. *vb. I, ind. prez. 3* cooperează.
cooperant,-ă Care colaborează (ușor) cu altcineva. *adj., pl.* cooperanți,-te.
cooperare Faptul de a coopera; muncă în comun; conlucrare. *s.f., g.-d. art.* cooperării, *pl.* cooperări.
cooperatism Sistem economic care atribuie un rol important cooperației. //Curent în economie care preconizează rezolvarea unor probleme prin generalizarea treptată a cooperației. *s.n.*
cooperatist,-ă Referitor la cooperație. *adj., pl.* cooperatiști,-ste.
cooperativ,-ă Care cooperează. *adj., pl.* cooperativi,-e.
cooperativă 1. Organizație economică formată prin asocierea liber consimțită a unui grup de persoane (meseriași, mici producători), pentru producerea și desfacerea în comun a unor produse. /(în trecut) ~ *Agricolă de Producție* = unitate economică socialistă autonomă, realizată prin asocierea țărănimii, bazată pe proprietatea cooperatistă asupra mijloacelor de producție. ~ *meșteșugărească* = unitate economică autonomă, în care se unește de bună voie un grup de meseriași pentru a lucra în comun. 2. (concr.) Magazin organizat pe principii cooperatiste, unde sunt comercializate diferite mărfuri. *s.f., g.-d. art.* cooperativei, *pl.* cooperative.
cooperativism (rar) Cooperatism. *s.n.*
cooperativist,-ă (Adept) al cooperativismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* cooperativiști,-ste.
cooperativiza *tr.* A supune procesului de cooperativizare. *vb. I, ind. prez. 3* cooperativizează.
cooperativizare Asociere a micilor producători în cooperative. *s.f., g.-d. art.* cooperativizării, *pl.* cooperativizări.

cooperator,-oare (şi adj.) Membru al unei cooperative. *s.m., pl.* cooperatori; *s.f., g.-d. art.* cooperatoarei, *pl.* cooperatoare.
cooperaţie (-ţi-e) Sistem al cooperativelor dintr-un anumit domeniu. *s.f., art.* cooperaţia, *g.-d. art.* cooperaţiei, *pl.* cooperaţii, *art.* cooperaţiile.
coopta *intr.* A primi pe cineva într-un colectiv cu acordul membrilor acestuia. *vb. I, ind. prez. 3* coopteaz̆.
cooptare Acţiunea de a coopta; alegere a unei persoane într-un colectiv. *s.f., g.-d. art.* cooptării, *pl.* cooptări.
coordona *tr.* A pune de acord părţile unui tot; a îndruma în sens unitar o serie de activităţi. *vb. I, ind. prez. 3* coordoneaz̆.
coordonare 1. Acţiunea de a coordona. 2. (gram.) Relaţie stabilită între cuvinte sau propoziţii care se află pe acelaşi plan, fără ca unul dintre elemente să depindă gramatical de celălalt. *s.f., g.-d. art.* coordonării, *pl.* coordonări.
coordonat,-ă 1. Pus de acord, armonizat. 2. *Propoziţie ~* (şi s.f.) = propoziţie aflată în raport de coordonare cu altă propoziţie. *adj., pl.* coordonaţi,-te.
coordonată 1. (mat.) Fiecare dintre cifrele care caracterizează poziţia unui punct în raport cu un sistem de referinţă. 2. (geogr.) Sistem de meridiane şi paralele cu ajutorul cărora se determină poziţia unui punct de pe glob. 3. (astron.) Sistem de numere care servesc la determinarea poziţiei unui astru. /(la pl.) *~ ecliptice* = latitudinea şi longitudinea aştrilor pe bolta cerească, raportate la ecliptică. 4. (fig.) Dată (B). *s.f., g.-d. art.* coordonatei, *pl.* coordonate.
coordonator[1] Aparat care indică automat pilotului poziţia avionului în zbor şi distanţa parcursă de la locul de decolare. *s.n., pl.* coordonatoare.
coordonator[2]**,-oare** (Persoană) care coordonează o activitate. *adj., s.m.* şi *f., pl.* coordonatori,-oare.
cop (reg.) Măsură de capacitate de aproape un litru. //Cană având această capacitate. //Conţinutul unei astfel de căni. *s.n., pl.* copuri.
copac Plantă cu trunchi lemnos şi cu crengi ramificate, formând o coroană; arbore, pom. [*var.* (reg.) copaci *s.m.*] *s.m., pl.* copaci.
copaci v. **copac.**
copaí Substanţă care conţine terebentină, extrasă din copaier şi folosită în medicină. *s.n.*
copale (reg.) 1. Albie. 2. Ladă în care curge făina la moară. *s.f., g.-d. art.* copăii, *pl.* copăi.
copaier Arbore înalt cu lemnul roşu, care creşte în America de Sud. *s.m., pl.* copaieri.
copal Răşină naturală, asemănătoare cu chihlimbarul, extrasă din diverşi arbori tropicali, folosită la prepararea lacurilor. *s.n.*
copan (pop.) Pulpa superioară la păsări. *s.n., pl.* copane.
coparticipa *intr.* A participa împreună cu alţii la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* coparticipă.
coparticipare Acţiunea de a coparticipa; coparticipaţie. *s.f., g.-d. art.* coparticipării, *pl.* coparticipări.
coparticipaţie (-ti-e) Coparticipare. *s.f., art.* coparticipaţia, *g.-d. art.* coparticipaţiei, *pl.* coparticipaţii, *art.* coparticipaţiile.
copastie (-ti-e) Bordură de lemn sau de metal montată în partea superioară a bordajelor unei nave. *s.f., art.* copastia, *g.-d. art.* copastiei, *pl.* copastii, *art.* copastiile.
copăcel Diminutiv al lui copac. */A merge ~* = a merge pe picioare, drept. *s.m., pl.* copăcei, *art.* copăceii.
copăiţă (reg.) Diminutiv al lui copaie. *s.f., g.-d. art.* copăiţei, *pl.* copăiţe.
copărtaş,-ă Persoană care participă la o afacere sau la o împărţeală. *s.m., pl.* copărtaşi; *s.f., art.* copărtaşa, *g.-d. art.* copărtaşei, *pl.* copărtaşe.
copârşeu (reg.) Sicriu. *s.n., art.* copârşeul, *pl.* copârşeie.
copcă[1] 1. Sistem metalic, format dintr-un cârlig şi un inel, folosit pentru a încheia o haină. 2. Agrafă pentru strângerea marginilor unei plăgi. 3. Proeminenţă, în formă de limbă, a unei piese plate, care intră prin încopciere, în orificiul altei piese plate. [*var.* (reg.) copcie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* copcii, *pl.* copci.
copcă[2] 1. Gaură făcută în gheaţa unui râu, al unei bălţi etc. pentru pescuit sau pentru scos apă. /(fam.) *A se duce pe ~* = (despre bunuri) a se pierde, a se irosi; (despre oameni) a o păţi. 2. Scobitură făcută în pământ, în piatră etc. *s.f., g.-d. art.* copcei, *pl.* copce.
copcă[3] (reg.) Săritură pe care o fac animalele când fug repede. *s.f., g.-d. art.* copcei, *pl.* copce.
copcie v. **copcă**[1].
copeică Monedă divizionară reprezentând a suta parte dintr-o rublă. *s.f., g.-d. art.* copeicii, *pl.* copeici.
copepod (la pl.) Subclasă de crustacee mici care formează planctonul din apele dulci sau marine; (la sg.) crustaceu din această subclasă. *s.n., pl.* copepode.
coperiş (reg.) Acoperiş. *s.n., pl.* coperişuri.
coperta *tr.* A pune coperţi unei cărţi, unui caiet etc.; a lega. *vb. I, ind. prez. 3* coperteaz̆.
copertare Acţiunea de a coperta; operaţie de îmbrăcare a unei cărţi, a unui caiet etc. cu un înveliş protector. *s.f., g.-d. art.* copertării, *pl.* copertări.
copertă Învelitoare pentru o carte, un caiet etc. *s.f., g.-d. art.* coperţii/copertei, *pl.* coperţi/coperte.
copertină Element de construcţie cu suprafaţă plană, care acoperă, de obicei, intrarea într-o clădire. *s.f., g.-d. art.* copertinei, *pl.* copertine.
copia (-pi-a) *tr.* 1. A transcrie (exact) un text. *//intr.* (în şcoală) A redacta o teză, o lucrare folosind mijloace nepermise. 2. (peior.) A reproduce o lucrare, o operă de artă etc. prin imitaţie servilă; a imita pe cineva. //A plagia. *vb. I, ind. prez. 3* copiază, *1 pl.* copiem; *conj. prez. 3* să copieze; *ger.* copiind.
copiat[1] Membru al clerului din Constantinopole. *s.m., pl.* copiaţi.
copiat[2] Copiere. *s.n.*
copiativă (-pi-a-) (în sintagma) *Hârtie ~* = plombagină. *adj., pl.* copiative.
copiator (-pi-a-) Aparat care copiază texte, fotografii etc.; xerox. *s.n., pl.* copiatoare.
copie (-pi-e) 1. Reproducere exactă a unui text, a unui document, a unei opere de artă etc. 2. (peior.) Imitaţie servilă, fără valoare. 3. Înscris care reproduce întocmai cuprinsul unui alt înscris costatator al unui act juridic. /*~ legalizată* = copie pe care un organ oficial competent o atestă ca fiind conformă cu originalul. *s.f., art.* copia, *g.-d. art.* copiei, *pl.* copii, *art.* copiile.
copier (-pi-er) Registru în care se copiază (unele) operaţii contabile. *s.n., pl.* copiere.
copiere (-pi-e-) Acţiunea de a copia; copiat[2]. *s.f., g.-d. art.* copierii, *pl.* copieri.
copil[1] 1. Băiat sau fată în primii ani de viaţă. */~ de şcoală* = copil care a depăşit vârsta de 7 (sau 6) ani şi merge la şcoală. *~ mic* (sau, pop.) *de ţâţă* = sugar. *De mic ~* = din copilărie. *A da în mintea ~iilor* = a-şi pierde judecata. 2. Tânăr, adolescent. /(în trecut) *~ de casă* = copil de boier care făcea serviciul de paj în familiile domnitoare sau la marii boieri. *~ de trupă* = copil (orfan) crescut şi educat de o unitate militară. 3. Fiu, fiică /*~ legitim* = copil născut în cadrul căsniciei. *~ nelegitim* (sau *din flori*) = copil născut în afara căsătoriei; copil natural. */Unde şi-a înţărcat dracul ~iii* = în locuri depărtate şi nelocuite. 4. (fig.) Om naiv, fără experienţă. *s.m., pl.* copii, *art.* copiii.

copil[2] Lăstar crescut la baza tulpinii unei plante. *s.m., pl.* copili.
copil[3] (înv.) Cui de lemn sau de metal care se înfige în ochiul țâțânii, la stâlpul ușii sau al porții. *s.n./s.m., pl.* copile/copili.
copilandră Fată în perioada de trecere de la copilărie la adolescență. *s.f., g.-d. art.* copilandrei, *pl.* copilandre.
copilandru Băiat în perioada de trecere de la copilărie la adolescență. *s.m., art.* copilandrul, *pl.* copilandri, *art.* copilandrii.
copilaș Diminutiv al lui copil[1]. *s.m., pl.* copilași.
copilă 1. Fiică. 2. Fată mică, fetiță. 3. Fată tânără. //(fig.) Fată naivă, nevinovată. *s.f., g.-d. art.* copilei, *pl.* copile.
copilăresc,-ească 1. Specific copiilor[1]. 2. (fig.) Lipsit de maturitate; naiv, neobrăzuit. *adj., pl.* copilărești.
copilărește În felul copiilor[1]. *adv.*
copilări *intr.* A petrece (undeva sau cu cineva) anii copilăriei. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* copilăresc, *imperf. 3 sg.* copilărea; *conj. prez. 3* să copilărească.
copilărie 1. Perioadă a vieții omenești de la naștere până la adolescență. //(fig.) Început. 2. Faptă, purtare de copil. 3. Naivitate, prostie. *s.f., art.* copilăria, *g.-d. art.* copilăriei, *pl.* copilării, *art.* copilăriile.
copilăros,-oasă Ca un copil[1]; (p. ext.) naiv; zburdalnic, neastâmpărat. *adj.*, pl. copilăroși,-oase.
copilet Vlăstar care răsare pe lângă tulpina de porumb. *s.m., pl.* copileți.
copilit *tr.* A tăia lăstarii secundari, nepurtători de rod. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* copilesc, *imperf. 3 sg.* copilea; *conj. prez. 3* să copilească.
copilit Faptul de a copili. *s.n.*
copilită Diminutiv al lui copilă. *s.f., g.-d. art.* copilitei, *pl.* copilite.
copilot Pilot secund. *s.m., pl.* copiloți.
copios,-oasă (-pi-os) Îmbelșugat, bogat, abundent. *adj., pl.* copioși,-oase.
copist,-ă 1. (în trecut) Funcționar inferior care (întocmea și) copia acte. 2. (înainte de apariția tiparului) Persoană care se ocupa cu copierea de manuscrise. *s.m., pl.* copiști; *s.f., g.-d. art.* copistei, *pl.* copiste.
copitat (la pl.) Grup de mamifere erbivore cu degetele acoperite cu copite; (la sg.) animal din acest grup. *s.n., pl.* copitate.
copită Partea cornoasă care acoperă degetele la unele mamifere. *s.f., g.-d. art.* copitei, *pl.* copite.
coplanar,-ă (despre figuri geometrice) Care se află în același plan. *adj., pl.* coplanari,-e.
coplată Sumă reprezentând diferența dintre tarifele acceptate la plată de sistemul de asigurări sociale de sănătate și cele practicate pe piață. *s.f., g.-d. art.* copiății.
copleși *tr.* 1. A cuprinde din toate părțile; a năvăli asupra cuiva. 2. A emoționa, a impresiona puternic. 3. (despre ființe) A înconjura din toate părțile; a doborî. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* copleșesc, *imperf. 3 sg.* copleșea; *conj. prez. 3* să copleșească.
copleșire Faptul de a copleși. *s.f., g.-d. art.* copleșirii, *pl.* copleșiri.
copleșitor,-oare Care copleșește. *adj., pl.* copleșitori,-oare.
copoi 1. Câine mare de vânătoare, care urmărește vânatul după miros; ogar. //Câine folosit de poliție în urmăriri. 2. (arg.) Agent de poliție. *s.m., pl.* copoi, *art.* copoii.
copoiaș Diminutiv al lui copoi (1). *s.m., pl.* copoiași.
copoiesc,-iască (rar) De copoi. *adj., pl.* copoiești.
copolimer (chim.) Polimer mixt, care rezultă din unirea moleculelor a doi compuși diferiți. *s.m., pl.* copolimeri.
copolimerizare Reacție de polimerizare a unui amestec de doi monomeri, din care rezultă un polimer mixt. *s.f., g.-d. art.* copolimerizării, *pl.* copolimerizări.
coporâie (reg.) Coada coasei. *s.f., art.* coporâia, *g.-d. art.* coporâii, *pl.* coporâi.
coposesiune (-si-u-) Posesiune în comun a unui lucru. *s.f., g.-d. art.* coposesiunii, *pl.* coposesiuni.
copră Miezul uscat al nucii de cocos, din care se obține untul de cocos. *s.f., g.-d. art.* coprei, *pl.* copre.
copreședinte,-ă Persoană care îndeplinește funcția de președinte împreună cu o altă persoană. *s.m., pl.* copreședinți; *s.f., g.-d. art.* copreședintei, *pl.* copreședinte.
coprină (reg.) Plantă erbacee având o singură floare mare, galbenă. *s.f., g.-d. art.* coprinei, *pl.* coprine.
coprinde v. **cuprinde.**
coprindere v. **cuprindere.**
coprins v. **cuprins.**
coprinzător,-oare v. **cuprinzător.**
coproculturǎ Cultivare și identificare pe medii speciale de cultură a germenilor din materii fecale. *s.f., g.-d. art.* coproculturii, *pl.* coproculturi.
producție (-ți-e) Producție cinematografică realizată prin colaborarea studiourilor de filme din mai multe țări. *s.f., art.* producția, *g.-d. art.* producției, *pl.* producții, *art.* producțiile.
coprofag,-ă (despre animale) Care se hrănește cu excremente. *adj., pl.* coprofagi,-ge.
coprofagie 1. (med.) Ingerare a materiilor fecale de către bolnavii psihici în stadiu grav; scatologie. 2. Însușire a insectelor de a fi coprofage. *s.f., art.* coprofagia, *g.-d. art.* coprofagiei.
coprofil,-ă (despre insecte) Care trăiește pe excremente. *adj., pl.* coprofili,-e.
coprofilie (med.) Stare morbidă în care bolnavul se complace în murdărie de excremente. *s.f., art.* coprofilia, *g.-d. art.* coprofiliei, *pl.* coprofilii, *art.* coprofiliile.
coprolalie (med.) Scatologie. *s.f., art.* coprolalia, *g.-d. art.* coprolaliei, *pl.* coprolalii, *art.* coprolaliile.
coprolit Fosfat natural (de calciu), provenit din pietrificarea în masă a excrementelor animale fosile din era secundară, întrebuințat ca îngrășământ agricol. *s.n., pl.* coprolite.
coprologic,-ă Referitor la coprologie. *adj., pl.* coprologici,-ce.
coprologie Studiul biologic al fecalelor. *s.f., art.* coprologia, *g.-d. art.* coprologiei.
coproprietar,-ă (-pri-e-) Persoană care stăpânește o proprietate împreună cu altcineva. *s.m., pl.* coproprietari; *s.f., g.-d. art.* coproprietarei, *pl.* coproprietare.
coproprietate (-pri-e-) Stăpânire în comun a unui bun. *s.f., g.-d. art.* coproprietății, *pl.* coproprietăți.
coprosclerozǎ Întărire excesivă a excrementelor în intestine. *s.f., g.-d. art.* coprosclerozei.
coprostazǎ (med.) Coprostazie. *s.f., g.-d. art.* coprostazei.
coprostazie Constipație cauzată de neexpulzarea materiilor fecale din intestin. *s.f., art.* coprostazia, *g.-d. art.* coprostaziei.
coprosterol Sterol din materiile fecale. *s.m., pl.* coproșteroli.
cops Țeavă de carton pe care se înfășoară firele de bumbac la mașinile de tors. *s.n., pl.* copsuri.
copt[1] Faptul de a coace. */A da în ~* = a începe să se coacă. *s.n., pl.* copturi.
copt[2]**, coaptă** A. 1. (despre alimente) Care a fost supus căldurii la cuptor și a devenit bun de mâncat. /(fam.) *Mort-~* = necondiționat, cu orice preț. 2. (despre fructe și plante) Ajuns la maturitate; bun de mâncat. */Pică de ~!* = a) foarte coaptă; b) întrece orice măsură, culmea! B. (fig.) 1. (despre situații, condiții etc.) Care e gata, bun (de)..., pregătit (pentru)... 2. (despre oameni) Matur, deplin dezvoltat. C. (despre abcese, bube) Care a făcut puroi. *adj., pl.* copți, coapte.

copt[3]**,-ă** (Persoană) care aparţine populaţiei indigene a Egiptului, de după creştinare. //(Creştin) care aparţine unei secte din Egipt şi din Etiopia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* copţi, copte.
coptă Limbă vorbită de populaţia coptă[3]. *s.f., g.-d. art.* coptei.
coptătură (reg.) Pâine coaptă. *s.f., g.-d. art.* coptăturii, *pl.* coptături.
coptorî *intr.* (reg.) A săpa, a roade; a coptoroşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* coptorăsc, *imperf. 3 sg.* coptora, *perf. s. 3 sg.* coptorî, *3 pl.* coptorâră; *conj. prez. 3* să coptorască; *ger.* coptorând; *part.* coptorât.
coptoroşi *intr.* (reg.) A coptorî. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* coptoroşesc, *imperf. 3 sg.* coptoroşea; *conj. prez. 3* să coptoroşească.
coptură 1. Aluat copt în cuptor sau în spuză; prăjitură de casă. 2. Bubă coaptă; abces. 3. Bucată de rocă incomplet desprinsă din tavanul sau din pereţii unei galerii de mină. *s.f., g.-d. art.* copturii, *pl.* copturi.
copulativ,-ă 1. (despre conjuncţii) Care leagă părţi ale propoziţiei sau propoziţii de acelaşi fel. */Verb* ~ = verb care intră în alcătuirea predicatului nominal, făcând legătura între subiect şi numele predicativ. *Propoziţie* ~ = propoziţie coordonată, legată de coordonata ei printr-un raport de asociere în interiorul aceleiaşi fraze. 2. (log., despre judecăţi afirmative) Care are mai multe subiecte legate de acelaşi predicat. *adj., pl.* copulativi,-e.
copulaţie (-ţi-e) 1. Unire a două celule de sex opus. 2. Împerechere a doi indivizi de sex opus; coit. *s.f., art.* copulaţia, *g.-d. art.* copulaţiei, *pl.* copulaţii, *art.* copulaţiile.
copulă 1. Cuvânt de legătură. 2. Verb copulativ. 3. Cuvânt care leagă subiectul de predicat. *s.f., g.-d. art.* copulei, *pl.* copule.
copyright (copirait) (angl.) Drept rezervat numai autorului sau editorului de a reproduce şi de a vinde opere literare şi ştiinţifice în alte ţări; drepturi legale de autor. *s.n., art.* copyrightul.
copywriter (copiraitär) (angl.) Autor de reclame. *s.m., pl.* copywriteri.
cor[1] 1. Grup de cântăreţi care execută împreună o compoziţie muzicală. /*În* ~ = (toţi) deodată. *A face ~ cu alţii* = a face cauză comună cu alţii. //Compoziţie muzicală destinată a fi cântată de un cor (1). //(fig.) Grup, mulţime. 2. (în teatrul antic) Grup de actori care, dansând şi cântând, participa ca personaj colectiv la acţiune; (prin ext.) versurile cântate de acest grup. *s.n., pl.* coruri.
cor[2] v. **cori.**
corabie (-bi-e) Navă cu pânze, folosită în trecut la transport şi la acţiuni militare. */A i se îneca* (cuiva) *~ile* = a fi trist, supărat. *s.f., art.* corabia, *g.-d. art.* corabiei, *pl.* corăbii, *art.* corăbiile.
corai[1] De culoare roşie cu nuanţe de galben. *adj. invar.*
corai[2] Culoarea corai[1]. *s.n., art.* coraiul.
coraj v. **curaj.**
coral[1] Animal celenterat cu schelet calcaros, roşu sau alb, care trăieşte în colonii; mărgean. //Obiect de podoabă confecţionat din scheletul acestui animal. *s.m., pl.* corali.
coral[2] Cântec religios liturgic pe mai multe voci, cântat în biserica protestantă. //Compoziţie pentru orgă. *s.n., pl.* corale.
coral[3]**,-ă** De cor, pentru cor. *adj., pl.* corali,-e.
corală Cor (1). *s.f., g.-d. art.* coralei, *pl.* corale.
coralian,-ă (-li-an) Format din corali[1]. *adj., pl.* coralieni,-e.
coralier[1] (-li-er) Antozoar. *s.m., pl.* coralieri.
coralier[2]**,-ă** (-li-er) De coralier[1], care are caracterul coralierilor. *adj., pl.* coralieri,-e.
coralifer,-ă Care are corali[1] (1). *adj., pl.* coraliferi,-e.
coraligen,-ă Care rezultă din acumularea coloniilor de corali[1]. *Calcar ~ . adj., pl.* coraligeni,-e.
coraliu,-ie (şi s.) Corai. *adj., pl.* coralii.
Coran Carte care cuprinde dogmele şi preceptele religiei mahomedane. *s.prop.n.*
coraport Raport de completare care însoţeşte raportul principal. *s.n., pl.* corapoarte.
coraportor,-oare Persoană care prezintă un coraport. *s.m., pl.* coraportori; *s.f., g.-d. art.* coraportoarei, *pl.* coraportoare.
coraslă Laptele unei femele de mamifer în primele zile după fătare sau al unei mame imediat după naştere (când nu este bun de mâncat). [*var.* colastră, culastră *s.f.*, colastru *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* coraslei.
coraziune (-zi-u-) Eroziune provocată de vânt şi de nisipul ridicat de vânt. *s.f., g.-d. art.* coraziunii, *pl.* coraziuni.
corăbia (înv.) Corăbioară (2). *s.f., pl.* corăbiele, *art.* corăbielele.
corăbiasca Numele unui dans popular; melodia după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* corăbiască, *g.-d. art.* corăbieştii.
corăbier (-bi-er) Navigator, marinar pe o corabie. *s.m., pl.* corăbieri.
corăbierie (-bi-e-) (înv.) 1. Industria construcţiei de corăbii. 2. Navigaţie. *s.f., art.* corăbieria, *g.-d. art.* corăbieriei.
corăbioară (-bi-oa-) 1. Diminutiv al lui corabie. 2. Prăjitură preparată din aluat fraged. *s.f., g.-d. art.* corăbioarei, *pl.* corăbioare.
corăsli *refl.* (despre lapte) A se brânzi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se corăsleşte, *imperf. 3 sg.* se corăslea; *conj. prez. 3* să se corăslească.
corb 1. Pasăre semirăpitoare, mai mare decât cioara, cu penele negre. *Negru ca ~ul* (sau *ca pana ~ului*) = foarte negru. 2. Peşte de mare, cu botul rotunjit, de culoare brună. *s.m., pl.* corbi.
corb-albastru (ornit.) Dumbrăveancă. *s.m., pl.* corbi-albaştri.
corb-de-mare (ornit.) Cormoran. *s.m., pl.* corbi-de-mare.
corb-de-noapte Pasăre cu capul şi cu ceafa negre şi cu pântecele alb-cenuşiu. *s.m., pl.* corbi-de-noapte.
corbişor (rar) Corbuleţ. *s.m., pl.* corbişori.
corbiu,-ie (rar) Negru ca pana corbului. *adj., pl.* corbii.
Corbul Numele unei constelaţii din emisfera australă. *s.prop.m.*
corbuleţ (rar) Diminutiv al lui corb. //Corbişor, corbuşor. *s.m., pl.* corbuleţi.
corbuşor (rar) Corbuleţ. *s.m., pl.* corbuşori.
corchezi *tr.* (reg.) A schimonosi, a poci limba. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* corchezesc, *imperf. 3 sg.* corchezea; *conj. prez. 3* să corchezească.
corci[1] (reg.) Corcitură. *s.m., pl.* corci.
corci[2] *refl.* 1. (despre plante sau animale din specii diferite) A se încrucişa. 2. (fig.) A degenera. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se corceşte, *imperf. 3 sg.* se corcea; *conj. prez. 3* să se corcească.
corcire Faptul de a se corci. *s.f., g.-d. art.* corcirii, *pl.* corciri.
corcitură Animal sau plantă provenită din corcire; bastard. *s.f., g.-d. art.* corcituri, *pl.* corcituri.
corcoaţă (reg.) Buleandră, ruptură. *s.f., g.-d. art.* corcoaţei, *pl.* corcoaţe.
corcodel (ornit., reg.) Cufundar. *s.m., pl.* corcodei, *art.* corcodeii.
corcoduş Arbore sau arbust din familia rozaceelor, cu fructe mici, de culoare galbenă, vânătă sau roşie. *s.m., pl.* corcoduşi.

corcoduşă Fructul corcoduşului. *s.f., art.* corcoduşa, *g.-d. art.* corcoduşei, *pl.* corcoduşe.
corcoli/corconi (reg.) 1. *tr.* A răsfăţa, a cocoloşi. 2. *refl.* A zăbovi mult cu un lucru; a tărăgăna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* corcolesc/corconesc, *imperf. 3 sg.* corcolea/corconea; *conj. prez. 3* să corcolească/să corconească.
corconi v. **corcoli.**
cord[1] (anat.) Inimă. *s.n., pl.* corduri.
cord[2] 1. Ţesătură ale cărei fire de urzeală sunt foarte răsucite şi rezistente. //Ţesătură folosită la fabricarea anvelopelor. *s.n.*
cordaj 1. Totalitatea frânghiilor, sforilor şi parâmelor unei corăbii. 2. Totalitatea operaţiilor executate de o maşină de extracţie în timpul unei curse a coliviilor în puţul de mină. *s.n., pl.* cordaje.
cordar 1. Placă de lemn (de abanos) de care sunt legate coardele la vioară şi la cobză. 2. Pană de lemn cu care se răsuceşte coarda fierăstrăului pentru a se întinde pânza. 3. (reg.) Fierăstrău de mână. *s.n., pl.* cordare.
cordat[1] (la pl.) Încrengătură de animale, cuprinzând peştii, amfibienii, reptilele, păsările şi mamiferele, care se caracterizează prin prezenţa unui schelet axial; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* cordate.
cordat[2]**,-ă** Care are formă de inimă; cordiform. *adj., pl.* cordaţi,-te.
cordea 1. Panglică îngustă care serveşte ca ornament (legată în păr, la pălărie etc.). 2. (zool.) Tenie. 3. Peşte marin în formă de panglică şi cu aripioarele contopite. [*var.* (înv.) cordelă *s.f.*] *s.f., art.* cordeaua, *g.-d.* cordelei, *pl.* cordele, *art.* cordelele.
cordelă v. **cordea.**
cordelier (-li-er) 1. Călugăr franciscan care purta drept centură o frânghie. 2. (la pl.) Membrii clubului fondat de Marat, Danton şi Camille Desmoulins, opus iacobinilor. *s.m., pl.* cordelieri.
cordeluţă Diminutiv al lui cordea (1). *s.f., g.-d. art.* cordeluţei, *pl.* cordeluţe.
cordenci (pop.) 1. (la războiul de ţesut) Piedică formată dintr-o scândurică lungă cu crestături, care opreşte sulurile să dea înapoi. 2. Limba meliţei. *s.n., art.* cordenciul, *pl.* cordenciuri.
cordial,-ă (-di-al) Pornit din toată inima; afectuos. *adj., pl.* cordiali,-e.
cordialitate (-di-a-) Însuşirea de a fi cordial; amabilitate. *s.f., g.-d. art.* cordialităţii.
cordiform,-ă (rar) Cordat[2]. *adj., pl.* cordiformi,-e.
cordiş (reg.) Pieziş. *adv.*
cordită[1] Pulbere explozivă fără fum, preparată din nitroglicerină, fulmicoton şi petrolatum. *s.f., g.-d. art.* corditei.
cordită[2] (în sintagma) ~ *trofică* = inflamaţie a coardelor vocale. *s.f., g.-d. art.* corditei, *pl.* cordite.
cordoba Unitate monetară a statului Nicaragua. *s.f., g.-d. art.* cordobei, *pl.* cordoba.
cordon A. 1. Centură, cingătoare, curea. //Panglică lată, purtată diagonal pe piept, de care sunt prinse anumite medalii. 2. (geogr.) ~ *litoral* = fâşie de uscat care desparte o lagună sau un liman de mare. 3. (anat.) ~ *ombilical* = ombilic. 4. Şnur electric sau telefonic. 5. Margine a unei monede cu grosimea mai mare decât partea centrală. B. 1. Şir de soldaţi care asigură paza de-a lungul unui traseu. /~ *sanitar* = ansamblul măsurilor de izolare la care este supusă o zonă bântuită de o boală molipsitoare. 2. (înv.) Frontieră, graniţă. *s.n., pl.* cordoane.
cordonaş[1] (înv.) Grănicer. *s.m., pl.* cordonaşi.
cordonaş[2] Cordon mic. *s.n., pl.* cordonaşe.
cordovan (înv.) Piele fină, de capră sau de oaie, folosită pentru încălţămintea de lux. *s.n., pl.* cordovane.
corealitate (-re-a-) Concept estetic şi filosofic care implică, în general, ideea simultaneităţii a două moduri de existenţă. *s.f., g.-d. art.* corealităţii.
coreclamant,-ă Persoană care face o reclamaţie împreună cu alta. *s.m., pl.* coreclamanţi; *s.f., g.-d. art.* coreclamantei, *pl.* coreclamante.
corecliză Ocluziune, închidere patologică a pupilei. *s.f., g.-d. art.* corecliză, *pl.* coreclize.
corect,-ă Conform normelor, regulilor; adevărat, drept. //(despre oameni) Cinstit, leal. *adj. pl.* corecţi,-te.
corecta *tr.* şi *refl.* A(-şi) îndrepta greşelile, defectele etc.; a (se) corija. *vb. I, ind. prez. 3* corectează.
corectare Acţiunea de a (se) corecta; îndreptare. *s.f., g.-d. art.* corectării, *pl.* corectări.
corectaţie Dilataţie a pupilei. *s.f., art.* corectaţia, *g.-d. art.* corectaţiei.
corectitudine 1. Calitatea de a fi corect; lipsă de greşeli. 2. Cinste. 3. (log.) Însuşire a gândirii care respectă legile logice. *s.f., g.-d. art.* corectitudinii.
corectiv[1] 1. Ceea ce îndreaptă ceva; rectificare. 2. Substanţă care se adaugă unui medicament pentru a-i modifica efectul. *s.n., pl.* corective.
corectiv[2]**,-ă** Care urmăreşte a corecta. *adj., pl.* corectivi,-e.
corectopie Anomalie a poziţiei pupilei care nu este situată în centrul irisului. *s.f., art.* corectopia, *g.-d. art.* corectopiei.
corector[1] Aparat automat destinat să corecteze modul de funcţionare a unui sistem tehnic. *s.n., pl.* corectoare.
corector[2]**,-oare** Persoană care corectează un text, o carte etc. *s.m., pl.* corectori; *s.f., g.-d. art.* corectorei, *pl.* corectoare.
corectură 1. Îndreptare a greşelilor de tipar. 2. Text tipărit pe care s-au corectat greşelile. 3. Fiecare dintre modificările dintr-un text corectat. *s.f., g.-d. art.* corecturii, *pl.* corecturi.
corecţie (-ţi-e) 1. Corectare a unui calcul, a tirului etc. //Cantitate care trebuie scăzută sau adăugată la rezultatul unei măsurători pentru a compensa erorile de măsurare. 2. Pedeapsă corporală aplicată unui vinovat; bătaie. /*Casă de* ~ = loc unde îşi execută pedeapsa infractorii minori. *s.f., art.* corecţia, *g.-d. art.* corecţiei, *pl.* corecţii, *art.* corecţiile.
corecţional,-ă (-ţi-o-) Care pedepseşte un delict. /*Închisoare* ~. *adj. pl.* corecţionali,-e.
coredactor Redactor împreună cu alţii la aceeaşi lucrare. *s.m., pl.* coredactori.
coree Boală de nervi, frecventă mai ales la tineri, caracterizată prin mişcări musculare involuntare şi dezordonate. *s.f., art.* coreea, *g.-d. art.* coreei.
coreean,-ă (Locuitor) din Coreea. *adj., s.m.* şi *f., pl.* coreeni,-e.
coreeană Limba vorbită de coreeni. *s.f., g.-d. art.* coreenei.
coreeancă Locuitoare din Coreea. *s.f., art.* coreencei, *pl.* coreence.
coreferat Referat care dezvoltă (critic) unele probleme dezbătute într-un referat. *s.n., pl.* coreferate.
coreferent,-ă Persoană care face un coreferat. *s.m., pl.* coreferenţi; *s.f., g.-d. art.* coreferentei, *pl.* coreferente.
coregent,-ă Persoană care are parte egală la domnie împreună cu monarhul. *s.m., pl.* coregenţi; *s.f., g.-d. art.* coregentei, *pl.* coregente.
coregenţă Funcţie de coregent; perioadă cât durează această funcţie. *s.f., g.-d. art.* coregenţei, *pl.* coregenţe.
coregizor,-oare Persoană care participă la realizarea unui spectacol alături de regizor. *s.m., pl.* coregizori; *s.f., g.-d. art.* coregizorei, *pl.* coregizoare.
coregon Peşte de apă dulce, cu solzi argintii, din familia salmonidelor. *s.m., pl.* coregoni.

coregraf,-ă Maestru sau maestră de balet şi de dans. [*var.* coreograf,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* coregrafi; *s.f., g.-d. art.* coregrafei, *pl.* coregrafe.
coregrafia (-fi-a) *tr.* A regiza dansuri şi balete. //A face coregrafia unui spectacol. *vb. I, ind. prez. 3* coregrafiază, *1 pl.* coregrafiem; *conj. prez. 3* să coregrafieze; *ger.* coregrafiind.
coregrafic,-ă Referitor la coregrafie. *adj., pl.* coregrafici,-ce.
coregrafie Arta dansului şi a baletului. [*var.* coreografie *s.f.*] *s.f., art.* coregrafia, *g.-d. art.* coregrafiei.
coreic,-ă (med.) (Persoană) care suferă de coree. *adj., s.m.* şi *f., pl.* coreici,-ce.
corela *tr.* şi *refl.* A face să fie sau a fi în corelaţie. *vb. I, ind. prez. 3* corelează.
corelare Acţiunea de a (se) corela. *s.f., g.-d. art.* corelării, *pl.* corelări.
corelativ[1] Cuvânt (adverb, conjuncţie etc.) care intră în corelaţie cu alt cuvânt, care indică un raport de reciprocitate. *s.n., pl.* corelative.
corelativ[2]**,-ă** Care este în relaţie reciprocă cu ceva. /*Noţiuni* ~ = noţiuni care arată anumite legături reciproce între două obiecte ale gândirii. *Conjuncţii* ~ = conjuncţii care apar la ambele membre ale unei fraze, fiind coordonatoare sau, mai rar, subordonatoare. *adj., pl.* corelativi,-e.
corelator Corelativ[1]. *s.m., pl.* corelatori.
corelaţie (-ţi-e) 1. Relaţie reciprocă între două sau mai multe lucruri sau fenomene. //Relaţie de reciprocitate între cuvinte sau unităţi sintactice în cadrul propoziţiei sau al frazei. 2. Raport de excludere între doi termeni care intră în aceeaşi relaţie alternativ. *s.f., art.* corelaţia, *g.-d. art.* corelaţiei, *pl.* corelaţii, *art.* corelaţiile.
corelaţional,-ă (-ţi-o-) Care este bazat pe corelaţii. *adj., pl.* corelaţionali,-e.
coreligionar,-ă (-gi-o-) Persoană de aceeaşi religie cu altă persoană, considerată în raport cu aceasta. *s.m., pl.* coreligionari; *s.f., g.-d. art.* coreligionarei, *pl.* coreligionare.
coreograf,-ă v. **coregraf.**
coreografic,-ă v. **coregrafic.**
coreografie v. **coregrafie.**
coreometru Aparat care serveşte la măsurarea deschiderii pupilei. *s.n., art.* coreometrul, *pl.* coreometre.
corepetitor,-oare Persoană care acompaniază la pian un cântăreţ, un instrumentist etc.; repetitor. *s.m., pl.* corepetitori; *s.f., g.-d. art.* corepetitoarei, *pl.* corepetitoare.
coresponda *intr.* A fi în corespondenţă cu cineva. [*var.* (înv.) corespunda *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* corespondează.
corespondent,-ă I. *adj.* Care corespunde, corespunzător. /*Membru* ~ = membru al unei academii sau al altei instituţii ştiinţifice care are aceleaşi obligaţii şi aceleaşi drepturi ca un membru activ, cu excepţia dreptului de a vota. *Unghiuri* ~ = unghiuri egale între ele, formate de aceeaşi parte a unei secante care intersectează două drepte paralele. II. *s.m.* şi *f.* 1. Colaborator la un ziar, la un post de radio etc., care trimite corespondenţă din locul unde se află. 2. Persoană care, în lipsa părinţilor unui elev, are răspunderea acestuia faţă de autorităţile şcolare. 3. (rar) Cel care poartă corespondenţă cu cineva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* corespondenţi,-te.
corespondenţă A. 1. Schimb de scrisori între două sau mai multe persoane; totalitatea scrisorilor astfel schimbate. 2. Relatare a unor fapte, făcută de corespondent unui post de radio etc. B. 1. Raport, legătură între lucruri, fenomene, părţi ale unui întreg. 2. (lingv.) Raport constant între două fenomene lingvistice. /*~a timpurilor* = raportul de timp între predicatul unei propoziţii secundare şi predicatul regentei. 3. (mat.) Relaţie între două mulţimi, conform căreia fiecare element al unei mulţimi este pus în legătură cu unul sau mai multe elemente din cealaltă mulţime. [*var.* (înv.) corespondinţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* corespondenţei, *pl.* corespondenţe.
corespondinţă v. **corespondenţă.**
corespunda v. **coresponda.**
corespunde *intr.* 1. A fi conform cu ceva, a răspunde cerinţelor, aşteptărilor, a se potrivi la... 2. A comunica..., a fi în legătură cu... *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* corespund; *conj. prez. 3* să corespundă; *ger.* corespunzând.
corespunzător,-oare Care corespunde, care este potrivit sau conform cu... *adj., pl.* corespunzători,-oare.
coreţ (reg.) Unitate de măsură pentru capacitate, echivalentă cu aproape un hectolitru şi un sfert, întrebuinţată mai ales pentru cereale. *s.n., pl.* coreţe.
coreu Troheu. *s.m., art.* coreul, *pl.* coreі, *art.* coreii.
coreut Corist în teatrul antic. *s.m., pl.* coreuţi.
corfă (reg.) 1. Coş[1]. 2. (în limbajul minerilor) Colivie (2). *s.f., g.-d. art.* corfei, *pl.* corfe.
corfiţă (reg.) Diminutiv al lui corfă (1). *s.f., g.-d. art.* corfiţei, *pl.* corfiţe.
corhan Insectă mică, de culoare galbenă-roşiatică, care trăieşte în locuri întunecoase şi se hrăneşte cu resturi alimentare. *s.m., pl.* corhani.
corhană Coastă de deal greu accesibilă. *s.f., g.-d. art.* corhanei, *pl.* corhane.
corhart Material refractar folosit la căptuşirea cuptoarelor pentru fabricarea sticlei. *s.n.*
corhăni *intr.* A transporta arborii de la locul de tăiere la o cale de comunicaţie, prin târâre şi rostogolire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* corhănesc, *imperf. 3 sg.* corhănea; *conj. prez. 3* să corhănească.
corhănit Acţiunea de a corhăni. *s.n.*
cori/cor[2] (reg.) Pojar. /~ *de vânt* = vârsat de vânt. *s.n., art.* coriul/corul.
coriaceu,-ee (-ri-a-) Care are constituţia, aspectul pielii. //(despre un organ) Rezistent şi elastic. //(fig.) Tenace, dur. *adj., pl.* coriacei,-ee.
corial,-ă (-ri-al) (biol.) Al eorionului. *adj., pl.* coriali,-e.
coriamb (-ri-amb) Picior de vers greco-latin, format dintr-un troheu şi un iamb. *s.m., pl.* coriambi.
coriambic,-ă (-ri-am-) (despre prozodie) Obţinut din coriambi. *adj., pl.* coriambici,-ce.
coriandru (-ri-an-) Plantă erbacee cu miros pătrunzător ale cărei seminţe se întrebuinţează în industria farmaceutică sau drept condiment. *s.m., art.* coriandrul.
coribant Preot al zeiţei antice Cibele, al cărei cult avea caracter orgiastic. *s.m., pl.* coribanţi.
corîdă Luptă cu taurii, obişnuită mai ales în Spania şi în ţările din America Latină. *s.f., g.-d. art.* coridei, *pl.* coride.
coridor 1. Spaţiu de trecere îngust şi lung între încăperile unei clădiri; culoar. //Porţiune îngustă de spaţiu de-a lungul compartimentelor unui vagon de cale ferată. 2. Porţiune îngustă de teren care leagă două puncte. *s.n., pl.* coridoare.
coridoraş (rar) Diminutiv al lui coridor. *s.n., pl.* coridoraşe.
corifeu,-ee I. *s.m.* şi *f.* Persoană cu rol conducător într-un domeniu de activitate. //Personalitate de frunte într-un anumit domeniu. II. *s.m.* Conducătorul corului în teatrul antic grecesc. //Cântăreţ solist într-un cor. //Balerin care conduce un ansamblu. *s.m. art.* corifeul, *pl.* corifei, *art.* corifeii; *s.f. art.* corifeea, *g.-d. art.* corifeei, *pl.* corifee.
corigent,-ă v. **corijent.**
corigenţă v. **corijenţă.**
corigibil,-ă (înv.) Care se poate corija. *adj., pl.* corigibili,-e.

corija *tr.* şi *refl.* A (se) corecta, a (se) îndrepta. *vb. I, ind. prez. 3* corijează, *1 pl.* corijăm; *conj. prez. 3* să corijeze; *ger.* corijând.
corijare Faptul de a (se) corija; corectare. *s.f., g.-d. art.* corijării, *pl.* corijări.
corijent,-ă/corigent,-ă (Elev sau student) care la sfârşitul anului şcolar nu a obţinut notă de trecere la una sau două materii şi care urmează să fie reexaminat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* corijenţi,-te/corigenţi,-te.
corijenţă/corigenţă Situaţia unui corigent; examen dat de un corigent. *s.f., g.-d. art.* corijenţei/corigenţei, *pl.* corijenţe/corigenţe.
corimb Inflorescenţă în formă de umbrelă. *s.n.*
corindon Oxid de aluminiu, foarte dur, divers colorat, unele varietăţi fiind folosite ca pietre preţioase. *s.n.*
corinteu (reg.) Cel care spune chiuiturile la o nuntă. *s.m., art.* corinteul, *pl.* corinteii, *art.* corinteii.
corintian,-ă (-ti-an) (Locuitor) din Corint. *adj., s.m.* şi *f., pl.* corintieni,-e.
corintic,-ă 1. (în sintagmele) *Stil* (sau *ordin*) ~ = stil arhitectonic caracterizat prin coloane zvelte şi prin capitelul împodobit cu sculpturi reprezentând foi de acantă. *Coloană* ~ = coloană care aparţine acestui stil. 2. Corintian. *adj., pl.* corintici,-ce.
corioepiteliom (-ri-o-, -li-om) Tumoare malignă care se dezvoltă în uter din resturile placentare rămase după o sarcină. *s.n., pl.* corioepitelioame.
corion (-ri-on) 1. Înveliş extern al embrionului la vertebratele superioare. 2. Porţiune profundă a pielii în care se găsesc vase sangvine şi nervi. *s.n., pl.* corioane.
corist,-ă Persoană care cântă într-un cor. *s.m., pl.* corişti: *s.f., g.-d. art.* coristei, *pl.* coriste.
corium (-ri-um) (lat.) Strat de piele la animale, cuprins între epidermă şi stratul adipos subcutanat, format din ţesut conjunctiv. *s.n.*
coriză Guturai. /~ *spasmodică* = boală alergică apărută la persoanele sensibile. ~ *contagioasă* = boală virotică la unele păsări. *s.f., g.-d. art.* corizei, *pl.* corize.
coriştă (reg.) 1. Iesle. 2. Îngrăditură sau colibă pentru vite. 3. Îngrăditură care se aşază pe car, când se cară snopi sau fân. 4. Poliţă în jurul cuptorului pe care se ţin vasele de bucătărie şi alte lucruri. *s.f., g.-d. art.* corlătei/corlăţii, *pl.* corlate/corlăţi.
corlă Pasăre migratoare, de mărimea unui porumbel, care trăieşte în bălţile şi iazurile cu stuf. *s.f., g.-d. art.* corlei, *pl.* corle.
corli *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) cufunda în apă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* corlesc, *imperf. 3 sg.* corlea; *conj. prez. 3* să corlească.
corm Organism al plantelor superioare, format din rădăcină, tulpină şi frunze. *s.n.*
corman v. **cormană.**
cormană Parte a plugului care răstoarnă brazda. [*var.* (reg.) corman *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* cormanei, *pl.* cormane.
cormoran Pasăre acvatică, având ciocul lung şi încovoiat, care se hrăneşte cu peşte. *s.m., pl.* cormorani.
corn[1] Arbust cu lemn foarte tare, cu fructe roşii comestibile. *s.m., pl.* corni.
corn[2] A. (şi în sintagma ~ *de vânătoare*) Instrument de suflat folosit la vânătoare sau la chemări, semnalizări etc. //Instrument muzical de suflat, format dintr-un tub conic de alamă sau de alt metal. /~ *englezesc* = instrument muzical din familia oboiului, cu ancie dublă. B. (la pl.) Căpriorii casei. *s.m., pl.* corni.
corn[3] 1. Fiecare dintre cele două excrescenţe osoase de pe fruntea rumegătoarelor. /(despre cuvinte) *Cu ~e* = exagerat, de necrezut. *A lua în ~e* = (despre vite) a împunge cu coarnele; (fig.) a se repezi cu vorba la cineva. *A scoate ~e* = a deveni agresiv. *A fi mai cu ~e decât altul* = a fi mai grozav ca alţii. *A pune* (cuiva) *funia în ~e* = a înşela (pe cineva); a-i impune (cuiva) voinţa. *A se lua în ~e cu cineva* = a se încăiera cu cineva. *A-şi arăta ~le* = a-şi manifesta răutatea. *A căuta* (cuiva) *în ~e* sau *a căuta în ~ele cuiva* = a îndeplini toate capriciile cuiva. *A pune ~e* = a comite un adulter. (pop.) *Cel cu ~e* = dracul. //Fiecare dintre cele patru organe tactile şi vizuale ale melcului; fiecare dintre cele două excrescenţe chitinoase de pe lângă ochii unor cărăbuşi. 2. (la sg.) Substanţă chitinoasă din care sunt alcătuite coarnele[3] (1) animalelor (folosită pentru fabricarea unor obiecte). 3. (la pl.) Nume dat unor construcţii, organe de maşini, unelte în formă de corn[3] (1). //Vas de lut prelungit cu o pană de gâscă, folosit în ceramica populară la decorarea vaselor. 4. (la sg.) Denumire dată unor formaţii anatomice cu aspect de corn[3] (1). ~ *uterin.* /~*ul lunii* = luna în primul şi în ultimul pătrar, când are formă de seceră. *s.n., pl.* coarne.
corn[4] A. 1. Obiect făcut din corn[3] (2) sau în formă de corn[3] (1), în care se păstrează praful de puşcă, sarea etc. /~*ul abundenţei* = simbol al belşugului, reprezentat printr-un vas în formă de corn[3] (1), umplut cu fructe (şi flori). 2. Produs de panificaţie în formă de semilună. B. 1. (reg.) Colţ, ungher, margine. 2. (înv.) Aripă de oaste, de tabără. *s.n., pl.* cornuri.
cornac Conducător de elefanţi sau de alte animale. *s.m., pl.* cornaci.
cornacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, cu flori grupate în umbele şi fructe drupe sau bace; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* cornaceea, *g.-d. art.* cornaceei, *pl.* cornacee.
cornaci[1] 1. Plugar care ţine coarnele plugului. 2. Plantă acvatică cu fructe negre-cenuşii, având două-patru coarne şi seminţe comestibile. *s.m., pl.* cornaci.
cornaci[2]**,-ce** (despre animale) Cu coarne lungi. *adj., pl.* cornaci,-ce.
cornaj 1. Zgomot patologic care însoţeşte respiraţia în unele maladii. 2. Sforăială a cailor când sunt goniţi la galop. *s.n.*
cornalină Varietate de agat de culoare roşie. *s.f., g.-d. art.* cornalinei.
cornar[1] (înv.) Slujbaş care strângea cornăritul. *s.m., pl.* cornari.
cornar[2] (reg.) Stâlp la colţul casei. *s.n., pl.* eornare.
cornat,-ă (rar) Cornut. *adj., pl.* cornaţi,-te.
cornări *intr* (reg.) 1. A conduce plugul ţinându-l de coarne. 2. A strânge cornăritul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cornăresc, *imperf. 3 sg.* cornărea; *conj. prez. 3* să cornărească.
cornărit Dare pe vitele cornute. *s.n.*
cornătar Insectă mică de apă, cu corpul scurt şi cu picioarele dinainte în formă de cornițe. *s.m., pl.* cornătari.
cornătel (bot.) Turiţă. *s.m., pl.* cornătei, *art.* cornătelii.
corn-de-secară/cornul-secarei Ciupercă parazită care trăieşte în ovarul diferitelor plante graminee. *s.m.*
corneci[1] 1. Bondar. 2. Drac. *s.m., pl.* corneci.
corneci[2] (înv.) Corn pentru praf de puşcă. *s.n., pl.* cornece.
cornee Membrană anterioară, transparentă, a ochiului. *s.f., art.* corneea, *g.-d. art.* corneei, *pl.* cornee.
corneeană (-ne-ea-) Rocă metamorfică, dură şi compactă, bogată în cuarţ. *s.f., g.-d. art.* corneenei, *pl.* corneene.
corner[1] Lovitură de colţ în jocul de fotbal, acordată echipei în atac. *s.n., pl.* cornere.
corner[2] Formă de organizare monopolistă în care întreprinderile se înţeleg asupra cumpărării mărfurilor şi a vânzării lor cu preţuri ridicate. *s.n., pl.* cornere.
cornet[1] 1. Bucată de hârtie răsucită în formă de pâlnie în care se împachetează diferite produse. 2. Produs de patiserie în formă de con retezat, în care se pune

înghețată, frișcă etc. 3. ~ *acustic* = instrument în formă de pâlnie, care intensifică vibrațiile sonore, folosit de persoanele cu auzul slab. 4. ~ *nazal* = fiecare dintre cele șase lame osoase în formă de cornet[2] (1) situate în cele două nări. *s.n., pl.* cornete.

cornet[2] (înv.) Ofițer inferior de cavalerie. *s.m., pl.* cornеți.

cornet[3] Loc unde cresc corni[1]. *s.n., pl.* cornеturi.

cornețel[1] Diminutiv al lui cornet[1]. *s.n., pl.* cornețele.

cornețel[2] Diminutiv al lui cornet[3]. *s.n., pl.* cornețele.

cornflakes (cornfleics) (angl.) Produs alimentar din porumb, sub formă de fulgi. *s.n. pl.*

cornice v. **cornișă.**

cornicul Semn onorific care se așeza pe casca anumitor soldați sau ofițeri romani. *s.n., pl.* cornicule.

cornicular Soldat roman atașat pe lângă un centurion sau un tribun. *s.m., pl.* cornicular.

cornier[1] (-ni-er) (în sintagma) *Fier* ~ = bară laminată de oțel, având profilul secțiunii transversale în forma literei L. *adj.*

cornier[2] (-ni-er) Fier cornier[1]. *s.n., pl.* cornіere.

cornifica 1. *tr.* A transforma celulele moi din stratul de bază al epidermei în celule cornoase. 2. *refl.* A se transforma în țesut cornos. *vb. I, ind. prez. 3* cornifică.

cornist,-ă 1. Gornist. 2. Persoană care cântă din corn[2] (A). *s.m., pl.* cornіști; *s.f., g.-d. art.* cornіstei, *pl.* cornіste.

cornișă 1. Partea superioară, ieșită în afară și ornamentată, a zidului unei construcții. 2. Mulură proeminentă care înconjoară un antablament, o mobilă etc. 3. Partea superioară, ieșită în afară, a unui versant sau a unui perete stâncos. 4. Acumulare de zăpadă, depusă de vânt sub formă de streașină care prelungește panta diferitelor construcții. [*var.* cornice *s.f.*] *s.f., art.* cornișa, *g.-d. art.* cornișei, *pl.* cornișe.

cornișon Varietate de castraveți mici și tari, folosiți pentru conservare în oțet. *s.m., pl.* cornișoni.

cornișor[1] (bot.) 1. Brădișor. 2. Mică plantă erbacee cu tulpina târâtoare. *s.m., pl.* cornișori.

cornișor[2] Colț mic. *s.n., pl.* cornișoare.

cornіță[1] Varietate de struguri cu boabe negre-roșietice, asemănătoare cu coarna. *s.f., g.-d. art.* cornіței.

cornіță[2] 1. Dispozitiv sub formă de scaun pe care se așază o roată de lemn când i se pun obezile. 2. (la pl.) Coarne mici, pe care le au unele animale. *s.f., g.-d. art.* cornіței, *pl.* cornіțe.

cornіză Vergea de lemn sau [illegible] care se atârnă perdelele. *s.f., g.-d. art.* cornіzei, *pl.* cornіze.

cornos,-oasă Care are consistența cornului[3] (1); dur, tare. /*Strat* ~ = strat al epidermei, relativ dur, format din celule cornoase. *adj., pl.* cornoși,-oase.

cornul-caprei Capia. *s.n. art.*

cornuleț 1. Diminutiv al lui corn[3]. 2. (fig.) Adaos, înflorătură. *s.n., pl.* cornulețe.

cornul-secarei v. **corn-de-secară.**

cornurele Colțișoare, unghiulețe. *s.n. pl.*

cornut,-ă Cu coarne mari, bine dezvoltate. *adj., pl.* cornuți,-te.

cornută Animal cornut. *s.f., g.-d. art.* cornutei, *pl.* cornute.

cornuț 1. Plantă erbacee cu tulpina târâtoare și cu fructele în formă de capsule mici. 2. Plantă erbacee cu flori albe. *s.m., pl.* cornuți.

Cornwall (angl.) (wall *pron.* uol) (zool.) Rasă de porci de culoare neagră, creată în Anglia; marele negru. *s.prop.m.*

coroană 1. Podoabă pentru cap, în formă de cerc, făcută din flori sau frunze. 2. Cunună de flori care se depune la mormântul cuiva. 3. Podoabă de metal, ornată cu pietre scumpe, purtată de monarhi la ocazii solemne. 4. (fig.) Putere monarhică; (p. ext.) persoană care deține această putere. 5. Totalitatea ramurilor unui arbore. 6. Suprafața vizibilă a dintelui; îmbrăcăminte de metal, de porțelan etc. cu care se acoperă un dinte stricat. 7. Suprafață cuprinsă între două cercuri concentrice. /~ *solară* = regiune luminoasă în jurul Soarelui. 8. Nume dat unor piese mecanice având forma unui cilindru gol. 9. Unitate monetară în unele țări. 10. Partea de deasupra copitei la piciorul calului. 11. (muz.) Semn pus deasupra unei note sau a unei pauze pentru a le prelungi valoarea. *s.f., g.-d. art.* coroanei, *pl.* coroane.

corobană (reg.) Scorbură de copac. *s.f., g.-d. art.* corobanei, *pl.* corobane.

corobeață (reg.) Măr pădureț. *s.f., g.-d. art.* corobеței, *pl.* corobеțe.

corobora *tr.* A adeveri ca fiind autentic; a confirma. *vb. I, ind. prez. 3* corobоrează.

coroborant,-ă Care corobоrează, întărește. *adj., pl.* coroborанți,-te.

coroborare Acțiunea de a corobora. *s.f., g.-d. art.* corobоrării, *pl.* corobоrări.

coroda *tr.* 1. (despre agenți chimici) A roade, a degrada unele materiale, metale etc. 2. A pregăti o formă de tipar prin gravare chimică cu soluție corozivă. 3. (text.) A decolora pe anumite porțiuni o țesătură, în vederea obținerii unor desene. 4. (fig.) A distruge încet. *vb. I, ind. prez. 3* corodează.

corodant,-ă (Substanță) care corodează; coroziv. *adj., s.m., pl.* corodanți,-te.

corodare Acțiunea de a coroda. *s.f., g.-d. art.* corodării, *pl.* corodări.

coroi Nume dat unor specii de păsări răpitoare mici, în special șoimului. *s.m., pl.* coroi, *art.* coroii.

coroia *refl.* (rar, despre nas) A se încovoia. *vb. I, ind. prez. 3* se coroiază; *conj. prez. 3* să se coroiеze.

coroiaj Raport între aria secțiunii inițiale a unui lingou și aria secțiunii după prelucrarea prin laminare. *s.n., pl.* coroiaje.

coroiat,-ă (despre ciocul păsărilor și, p. ext., despre nasul oamenilor) Încovoiat, cu vârful adus în jos; acvilin, coroietic. *adj., pl.* coroiați,-te.

coroidă Membrană subțire și pigmentată a ochiului, așezată între sclerotică și retină. *s.f., g.-d. art.* coroidei, *pl.* coroide.

coroidian,-ă (-ro-i-di-an) (anat.) Al coroidei. *adj., pl.* coroidieni,-e.

coroidită (-ro-i-) Inflamație a coroidei. *s.f., g.-d. art.* coroiditei.

coroietic,-ă (reg.) Coroiat. *adj., pl.* coroietici,-e.

corolar[1] Idee care rezultă dintr-o teorie, dintr-o afirmație etc. //(mat.) Concluzie care rezultă nemijlocit dintr-o teoremă. *s.n., pl.* corolare.

corolar[2],-ă (anat.) Al corolei. *adj., pl.* corolari,-e.

corolă Totalitatea petalelor unei flori. *s.f., g.-d. art.* corolei, *pl.* corole.

coromâslă (reg.) Cobiliță. *s.f., g.-d. art.* coromâslei, *pl.* coromâsle.

corona (lat.) Tip de descărcare electrică de forma unei coroane, care apare în jurul părților ascuțite ale conductoarelor aflate la înaltă tensiune. *s.f., g.-d. art.* coronei.

coronal (anat., în sintagma) *Os* ~. = care formează partea anterioară a craniului. *adj., pl.* coronale.

coronament 1. Ornament terminal în partea superioară a unei construcții. 2. Partea superioară a unui chei, a unui baraj, a unui zid de sprijin etc. 3. Coroană (5). *s.n., pl.* coronamente.

coronar,-ă (despre vasele sangvine) În formă de coroană în jurul unui organ pe care îl vascularizează. *adj., pl.* coronare.

coronară Fiecare dintre cele două artere care se desprind din artera aortă şi vascularizează inima. *s.f., g.-d. art.* coronarei, *pl.* coronare.
coronarian,-ă (-ri-an) Referitor la arterele coronare. *adj., pl.* coronarieni,-e.
coronarită Afecţiune inflamatorie a arterelor coronare. *s.f., g.-d. art.* coronarităţii.
coroner (cărănăr) (angl.) Ofiţer de poliţie judiciară în Anglia şi în SUA. *s.m., pl.* coroneri.
coroniste Plantă erbacee cu flori albe sau roşietice, folosită ca nutreţ. *s.f., g.-d. art.* coroniştei.
coroniţă Diminutiv al lui coroană (1). *s.f., g.-d. art.* coroniţei, *pl.* coroniţe.
coroniu Element chimic ipotetic, aflat în coroana solară. *s.n., art.* coroniul.
coronograf Instrument telescopic pentru cercetarea coroanei solare. *s.n., pl.* coronografe.
coronografie Radiografie a arterelor coronare. *s.f., art.* coronografia, *g.-d. art.* coronografiei, *pl.* coronografii, *art.* coronografiile.
coronulă Ansamblul apendicelor care se găsesc la petalele unor corole. *s.f., g.-d. art.* coronulei, *pl.* coronule.
coropcar (reg.) Negustor ambulant. //(fam.) Hoinar, vagabond. *s.m., pl.* coropcari.
coropeşniţă v. **coropişniţă.**
coropişniţă Insectă dăunătoare care atacă rădăcinile plantelor. [*var.* coropeşniţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* coropişniţei, *pl.* coropişniţe.
coropiast (în Grecia antică) Modelor de figurine în pământ ars. *s.m., pl.* coroplaşti.
coroţi *refl.* (reg.) A se descotorosi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se coroteşte, *imperf. 3 sg.* se corotea; *conj. prez. 3* să se corotească.
corozbină Peşte marin viu colorat, cu capul turtit în partea superioară; căţel-de-mare. *s.f., g.-d. art.* corozbinei, *pl.* corozbine.
coroziune (-zi-u-) 1. Proces de degradare a suprafeţelor metalice datorită oxigenului din aer sau unei substanţe chimice. 2. Eroziune a unor roci sub acţiunea vântului, a apei etc. 3. (fig.) Distrugere progresivă. *s.f., g.-d. art.* coroziunii, *pl.* coroziuni.
coroziv,-ă 1. Care provoacă o coroziune. *Agent ~.* 2. (fig.) Muşcător, pătrunzător. *adj., pl.* corozivi,-e.
corozivitate Însuşirea de a fi coroziv. *s.f., g.-d. art.* corozivităţii.
corp[1] A. 1. Organismul considerat ca un întreg anatomic şi funcţional; trup; (p. restr.) trup fără cap; trunchi. */~ la ~* = (despre modul de desfăşurare a luptelor) faţă în faţă, în luptă dreaptă. *A face ~ cu cineva* = a se uni, a se asocia cu cineva. *De ~* = referitor la trup; care se poartă direct pe piele. //Cadavru. //Denumire dată unor structuri anatomice. *~ galben.* 2. Partea principală a unui obiect, a unei construcţii, a unei maşini etc. */~ de casă* (sau *de case*) = clădire mare cu mai multe apartamente sau aripi. *~ de iluminat* = dispozitiv în care se pot monta una sau mai multe lămpi de iluminat. //Conţinutul unei scrisori (fără adresă şi fără formulele de introducere şi de încheiere); cuprinsul unei cărţi. 3. (jur.) *~ delict* = obiect folosit (sau care era destinat) la comiterea unei infracţiuni. 4. *~ de literă* = lungimea paralelipipedului care formează piciorul literei, exprimată în puncte tipografice. B 1. Totalitatea persoanelor care formează o unitate prin funcţie sau prin profesie. */~ constituit* = colectivitate de persoane constituită pe baza unei legi. */~ legislativ* (sau *legiuitor*) = totalitatea membrilor unei adunări legislative. *~ diplomatic* = totalitatea reprezentanţilor diplomatici acreditaţi în alt stat. *~ de balet* = ansamblu de balet. 2. Mare unitate militară, cuprinzând mai multe divizii. *~ de aviaţie. /~ de gardă* = clădire pe care o ocupă o gardă militară în timpul serviciului de pază. (înv.) *~ de trupă* = unitate militară independentă. 3. *~ de legi* = culegere de legi; corpus. *s.n., pl.* corpuri.
corp[2] 1. (fiz.) Agregat de molecule, porţiune de materie bine determinată. */~ străin* = impurităţe. 2. (chim.) Substanţă (organică sau anorganică). */~ simplu* = substanţă ale cărei molecule sunt formate din atomi ai mai multor elemente. 3. *~ ceresc* = astru. 4. *~ geometric* = corp mărginit de feţe definite geometric. *s.n./s.m.* corpuri/corpi.
corpolent,-ă (despre oameni) Cu corpul mare; voinic. *adj., pl.* corpolenţi,-te.
corpolenţă Însuşirea de a fi corpolent. *s.f., g.-d. art.* corpolenţei.
corporal,-ă Care se referă la corp[1] (A.1.); aplicat corpului. */Pedeapsă ~* = sancţiune care constă în lovituri sau în torturi aplicate unui delincvent. *Percheziţie ~* = percheziţie făcută unei persoane pentru a verifica dacă nu ascunde sub haine arme sau alte mijloace de atac. *adj., pl.* corporali,-e.
corporalitate Însuşirea de a fi corporal, de a avea un corp. *s.f., g.-d. art.* corporalităţii.
corporatism Doctrină politică şi economică care preconiza necesitatea înlocuirii sindicatelor cu corporaţii. *s.n.*
corporatist,-ă 1. (Adept) al corporatismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* corporatişti,-ste.
corporativ,-ă Care ţine de corporaţii, referitor la corporaţii; corporatist. *adj., pl.* corporativi,-e.
corporaţie 1. (în Evul Mediu) Organizaţie de meşteşugari; breaslă. 2. Întreprindere mare. //Societate pe acţiuni. [*var.* corporaţiune *s.f.*] *s.f., art.* corporaţia, *g.-d. art.* corporaţiei, *pl.* corporaţii, *art.* corporaţiile.
corporaţiune v. **corporaţie.**
corpus (livr.) Culegere de legi, de documente etc. *s.n., pl.* corpusuri.
corpuscul Particulă materială; corp de dimensiuni foarte mici. */~ tactil* = formaţie nervoasă microscopică localizată în dermă. *~ elementar* = unitate virotică alcătuită dintr-un centru acid nucleic înconjurat de o capsulă proteinică. *s.m./s.n., pl.* corpusculi/corpuscule.
corpuscular,-ă Referitor la corpusculi. *adj., pl.* corpusculari,-e.
corrigenda (lat.) Erată. *s.n. pl.*
corsaj Parte a unei rochii care acoperă bustul. *s.n., pl.* corsaje.
corsar (în trecut) Comandant al unei nave particulare, care, cu învoirea guvernului, ataca şi jefuia vasele inamice. //(p. ext.) Pirat, hoţ de mare. *s.m., pl.* corsari.
corset Centură elastică lată, ce serveşte la strângerea taliei. */~ medical* (sau *gipsat*) = corset special, făcut din gips sau din alt material, care serveşte la susţinerea ori corectarea unor deformaţii ale sistemului osos. *s.n., pl.* corsete.
corsetieră (-ti-e-) Femeie care confecţionează corsete. *s.f., g.-d. art.* corsetierei, *pl.* corsetiere.
corsican,-ă (Locuitor) din Corsica. *adj., s.m.* şi *f., pl.* corsicani,-e.
corsicancă Locuitoare din Corsica. *s.f., g.-d. art.* corsicancei, *pl.* corsicance.
corso (it.) Stradă din centrul unui oraş care serveşte ca loc de promenadă. *s.n.*
cort Adăpost portabil, demontabil, format dintr-o pânză impermeabilă întinsă pe un schelet de lemn sau de metal. */Foaie de ~* = bucată de pânză impermeabilă, croită astfel încât să se facă din ea un cort. *A umbla cu ~ul* = a nu avea locuinţă stabilă; a hoinări. *Ca la uşa ~ului* = a) numele unui dans popular de pe valea Dunării; melodia acestui dans; b) calificativ dat unui

mod necuviincios de exprimare sau de comportare al cuiva. *s.n., pl.* corturi.
cortegiu I. Şir de persoane care însoţesc o ceremonie; convoi. //(fig.) Şir; înşirare. *s.n., art.* cortegiul, *pl.* cortegii, *art.* cortegiile.
cortel[1] (înv.) Umbrelă. *s.n., pl.* corteluri/cortele.
cortel[2] (reg.) Haină bărbătească de lână brodată, cu mâneci de postav alb. *s.n., pl.* corteluri.
cortel[3] (reg.) Loc de rămas peste noapte; gazdă. *s.n., pl.* corteluri.
cortelaş (reg.) Persoană care ţine în gazdă elevi; elev care stă în gazdă la cineva. *s.m., pl.* cortelaşi.
cortes (hisp.)/**cortesuri** I. Organ reprezentativ în Spania şi în Portugalia medievală. 2. Parlament în Portugalia (până în 1911) şi în Spania. *s.n., pl.*
cortex 1. Scoarţă a unui copac. //Coajă a unui fruct. //Înveliş al părului, cuprins între măduva centrală şi cuticula extrioară. 2. ~ *cerebral* = scoarţa cerebrală. ~ *suprarenal* = partea periferică a glandei suprarenale. *s.n., pl.* cortexuri.
cortical,-ă 1. Care ţine de învelişul exterior al unui organ animal sau vegetal. //Care ţine de scoarţa creierului. *adj., pl.* corticali,-e.
corticoid (-co-id) (biol.) Hormon secretat de glanda corticosuprarenală, corticosteroid. *s.m., pl.* corticoizi.
corticopleurită (-ple-u-) Congestie pulmonară localizată în zona corticală a plămânilor, care afectează şi pleura. *s.f., g.-d. art.* corticopleuritei, *pl.* corticopleurite.
corticosteroid (biol.) Corticoid. *s.m., pl.* corticosteroizi.
corticosteron Hormon steroid prezent în cortexul suprarenal. *s.m., pl.* corticosteroni.
corticosuprarenală (în sintagma) *Glandă* ~ = glandă endocrină pereche, indispensabilă vieţii. *adj.*
corticoterapie Tratament cu hormoni al corticosuprarenalei. *s.f., art.* corticoterapia, *g.-d. art.* corticoterapiei.
corticotrop Hormon al lobului anterior al hipofizei, care stimulează funcţia cortexului suprarenal. *s.m., pl.* corticotropi.
cortină 1. Perdea de stofă, de catifea etc. care desparte sala de spectacol de scenă. 2. (fig.) Perdea (de nori, de ceaţă etc.). 3. Văl membranos sau filamentos de pe marginea pălăriei ciupercilor. *s.f., g.-d. art.* cortinei, *pl.* cortine.
cortizon Hormon cu acţiune antialergică, antitoxică etc., secretat de glanda suprarenală sau preparat sintetic. *s.n.*
cortuleţ Diminutiv al lui cort; corturel. *s.n., pl.* cortuleţe.
corturar,-ă Ţigan nomad, care locuieşte în cort. *s.m., pl.* corturari; (rar) *s.f., g.-d. art.* corturarei, *pl.* corturare.
corturel (rar) Cortuleţ. *s.n., pl.* corturele.
corumpe v. **corupe.**
coruncă Dispozitiv cu ajutorul căruia se extrag prăjinile sau ţevile rămase în gaura de sondă în urma unei avarii. *s.f., g.-d. art.* coruncei, *pl.* corunce.
corupător,-oare (Persoană) care corupe. *adj., s.m.* şi *f., pl.* corupători,-oare.
corupe 1. *tr.* şi *refl.* A (se) abate de la linia moralităţii, corectitudinii sau datoriei; a (se) perverti. 2. *tr.* A face ca o idee, un fenomen social, un sentiment etc. să-şi piardă puritatea, integritatea etc.; a strica. [*var.* (înv.) corumpe, (rar) conrupe *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* corup, *perf. s. 3 sg.* corupse; *part.* corupt.
corupere Acţiunea de a (se) corupe. *s.f., g.-d. art.* coruperii, *pl.* coruperi.
corupt,-ă 1. (despre oameni) Care se abate de la morală. 2. (despre cuvinte, fraze etc.) Deformat, stricat. *adj., pl.* corupţi,-te.
coruptibil,-ă Care poate fi corupt. *adj., pl.* coruptibili,-e.
coruptibilitate Însuşirea de a fi coruptibil; venalitate. *s.f., g.-d. art.* coruptibilităţii.
corupţie (-ţi-e) 1. Abatere de la moralitate, de la datorie etc. 2. Desfrânare, depravare. [*var.* (înv.) corupţiune *s.f.*] *s.f., art.* coruptia, *g.-d. art.* coruptiei, *pl.* coruptii, *art.* coruptiile.
corupţiune v. **corupţie.**
corvadă/corvoadă 1. Muncă gratuită pe care ţăranii o prestau altădată în folosul moşierilor sau al statului. //(în trecut) Muncă obligatorie pe care o făceau soldaţii, cu rândul, la cazarmă. 2. (fig.) Obligaţie neplăcută, muncă silnică. *s.f., g.-d. art.* corvezii, *pl.* corvezi.
corvetă 1. Navă de război de mic tonaj. 2. (ieşit din uz) Corabie de război cu trei catarge. *s.f., g.-d. art.* corvetei, *pl.* corvete.
corvid (la pl.) Familie de păsări de diferite mărimi, cu penajul divers colorat, având ca tip reprezentativ corbul; (la sg.) pasăre din această familie. *s.n., pl.* corvide.
corvoadă v. **corvadă.**
cosac Peşte de apă dulce din familia crapului, cu corpul turtit lateral, cu solzi mici. *s.m., pl.* cosaci.
cosar (ornit.) Lopătar. *s.m., pl.* cosari.
cosaş 1. Om care coseşte. 2. Nume dat mai multor insecte din familia lăcustelor. *s.m., pl.* cosaşi.
cosă Garnitură metalică la marginea unui conductor electric. *s.f., g.-d. art.* cosei, *pl.* cose.
cosăcel Diminutiv al lui cosac. *s.m., pl.* cosăcei, *art.* cosăceii.
cosânzeană Fată frumoasă. *s.f., g.-d. art.* cosânzenei, *pl.* cosânzene.
coscenarist,-ă Coautor la un scenariu. *s.m., pl.* coscenarişti; *s.f., g.-d. art.* coscenaristei, *pl.* coscenariste.
coscenariu Scenariu făcut de mai mulţi autori. *s.n., art.* coscenariul, *pl.* coscenarii, *art.* coscenariile.
cosciug v. **coşciug.**
cosecantă Funcţie trigonometrică a unui unghi, egală cu secanta trigonometrică a unghiului complementar. *s.f., g.-d. art.* cosecantei, *pl.* cosecante.
cosemna *tr.* A semna împreună cu altcineva un act, o lucrare etc. *vb. I, ind. prez. 3* cosemnează.
cosemnatar,-ă Persoană care semnează împreună cu altcineva un act, o lucrare etc. *s.m., pl.* cosemnatari; *s.f., g.-d. art.* cosemnatarei, *pl.* cosemnatare.
cosi 1. *tr.* A tăia iarbă, cereale etc. cu coasa sau cu maşina. //(fig.) A nimici, a distruge. 2. *refl.* A lovi, în mers, un picior de celălalt. //(despre manşeta pantalonilor) A se roade. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cosesc, *imperf. 3 sg.* cosea; *conj. prez. 3* să cosească.
cosicioară (rar) Diminutiv al lui cosiţă. *s.f., g.-d. art.* cosicioarei, *pl.* cosicioare.
cosinus (mat.) Funcţie trigonometrică a unui unghi, egală cu sinusul unghiului complementar. *s.n., pl.* cosinusuri; *abr.* cos.
cosinusoidă Reprezentare grafică a funcţiei trigonometrice cosinus. *s.f., g.-d. art.* cosinusoidei, *pl.* cosinusoide.
cosire Acţiunea de a cosi. *s.f., g.-d. art.* cosirii, *pl.* cosiri.
cosiriştе[1] (reg.) Loc cosit. *s.f., g.-d. art.* cosiriştii, *pl.* cosirişti.
cosiriştе[2] Coadă de coasă. *s.f., g.-d. art.* cosiriştii, *pl.* cosirişti.
cosit 1. Faptul de a cosi. 2. Timp în care se coseşte. *s.n.*
cositoare Maşină de cosit. *s.f., g.-d. art.* cositorii, *pl.* cositori.
cositor[1] Staniu. *s.n.*
cositor[2]**,-oare** (Persoană) care coseşte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cositori,-oare.
cositori *tr.* A acoperi suprafaţa interioară a unui vas cu cositor[1]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cositoresc, *imperf. 3 sg.* cositorea; *conj. prez. 3* să cositorească.

cositorire Acțiunea de a cositori. *s.f., g.-d. art.* cositoririi, *pl.* cositoriri.
cositorit Faptul de a cositori. *s.n., pl.* cositorituri.
cositură 1. Câmp de pe care s-a cosit iarba. 2. Iarbă cosită; nutreț. 3. Rană pe care și-o produc caii, oamenii etc. lovindu-se în mers cu un picior de altul. *s.f., g.-d. art.* cositurii, *pl.* cosituri.
cosiță 1. Părul femeilor împletit în una sau în două cozi; (p. gener.) păr. */A împleti ~ albă* = a rămâne nemăritată. //Șuviță de păr. 2. Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu frunze terminate cu un cârcel ramificat. *s.f., g.-d. art.* cosiței, *pl.* cosițe.
cosițel Plantă erbacee cu rădăcina fibroasă, cu frunze mici, lunguiețe și dințate și cu flori albe. *s.m., pl.* cosiței, *art.* cosițeii.
cosmatic,-ă 1. Care servește la îngrijirea feței sau a părului. //Referitor la cosmetică. *adj., pl.* cosmetici,-ce.
cosmeticale (fam.) Cosmetice. *s.f. pl., art.* cosmeticalele.
cosmetică 1. Arta de a îngriji în mod igienic tenul; profesiunea cosmeticianului. 2. Ramură a industriei chimico-farmaceutice care se ocupă cu fabricarea cosmeticelor. *s.f., g.-d. art.* cosmeticii.
cosmetice Produse (creme, loțiuni etc.) care servesc la îngrijirea feței sau a părului. *s.n. pl.*
cosmetician,-ă (-ci-an) Specialist în cosmetică. *s.m., pl.* cosmeticieni; *s.f., g.-d. art.* cosmeticienei. *pl.* cosmeticiene.
cosmetiza *tr.* A îngriji pielea, părul etc. cu cosmetice. //(fig.) A înfrumuseța superficial; a masca. *vb. I, ind. prez. 3* cosmetizează.
cosmetizare Acțiunea de a cosmetiza. *s.f., g.-d. art.* cosmetizării, *pl.* cosmetizări.
cosmetolog,-ă Specialist în cosmetologie. *s.n., pl.* cosmetologi; *s.f., g.-d. art.* cosmetologei, *pl.* cosmetologe.
cosmetologie Știință care se ocupă cu înfrumusețarea corpului. *s.f., art.* cosmetologia, *g.-d. art.* cosmetologiei.
cosmiatrie (-mi-a-) Specialitate medicală care se ocupă cu înlăturarea defectelor fizice și cu menținerea frumuseții. *s.f., art.* cosmiatria, *g.-d. art.* cosmiatriei.
cosmic,-ă Care ține de cosmos, referitor la cosmos. */Raze ~* = radiații ionizante care străbat atmosfera. *Spațiu ~* = spațiu infinit în care se află planetele, stelele, galaxiile etc. *Radiație ~* = radiație corpusculară sau electromagnetică din spațiul cosmic. *adj., pl.* cosmici,-ce.
cosmobiologie (-bi-o-) Disciplină care cercetează problemele vieții în cosmos. *s.f., art.* cosmobiologia, *g.-d. art.* cosmobiologiei.
cosmochimie Ramură a chimiei care studiază elementele și combinațiile chimice din cosmos. *s.f., art.* cosmochimia, *g.-d. art.* cosmochimiei.
cosmocrație (rar) Monarhie universală (preconizată de antici). *s.f., art.* cosmocrația, *g.-d. art.* cosmocrației.
cosmodrom Teren amenajat special pentru lansarea sateliților artificiali ai Pământului și a navelor cosmice. *s.n., pl.* cosmodromuri.
cosmoeconomie (rar) Mondoeconomie. *s.f., art.* cosmoeconomia, *g.-d. art.* cosmoeconomiei.
cosmofotogrammetrie Metodă fotogrammetrică de măsurare și de reprezentare grafică a unor mari porțiuni din suprafața terestră sau din a celorlalte planete, întocmind hărți pe baza fotografiilor luate din sateliți artificiali. *s.f., art.* cosmofotogrammetria, *g.-d. art.* cosmofotogrammetriei.
cosmogenie Ramură a astronomiei care studiază originea și evoluția corpurilor cerești. *s.f., art.* cosmogenia, *g.-d. art.* cosmogeniei.
cosmogonic,-ă Referitor la cosmogonie. *adj., pl.* cosmogonici,-ce.
cosmogonie Ramură a astronomiei care se ocupă cu descrierea universului și a mișcărilor corpurilor cerești. *s.f., art.* cosmogonia, *g.-d. art.* cosmogoniei.
cosmograf,-ă Om de știință care se ocupă cu cosmografia. *s.m., pl.* cosmografi; *s.f., g.-d. art.* cosmografei, *pl.* cosmografe.
cosmografic,-ă Referitor la cosmografie. *adj., pl.* cosmografici,-ce.
cosmografie Ramură a astronomiei care se ocupă cu descrierea corpurilor și fenomenelor cerești. *s.f., art.* cosmografia, *g.-d. art.* cosmografiei, *pl.* cosmografii.
cosmolog,-ă Specialist în cosmologie. *s.m., pl.* cosmologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* cosmologei, *pl.* cosmologe.
cosmologic,-ă Referitor la cosmologie. *adj., pl.* cosmologici,-ce.
cosmologie Ramură a astronomiei care studiază structura și evoluția cosmosului și legile generale care îl conduc. *s.f., art.* cosmologia, *g.-d. art.* cosmologiei.
cosmonaut,-ă Persoană care călătorește în spațiu cu o navă cosmică; astronaut. *s.m., pl.* cosmonauți; *s.f., g.-d. art* cosmonautei, *pl.* cosmonaute.
cosmonautic,-ă Referitor la cosmonautică. *adj., pl.* cosmonautici,-ce.
cosmonautică Astronautică. *s.f., g.-d. art.* cosmonauticii.
cosmonavă (rar) Navă cosmică. *s.f., g.-d. art.* cosmonavei, *pl.* cosmonave.
cosmonomie Totalitatea legilor care guvernează universul. *s.f., art.* cosmonomia, *g.-d. art.* cosmonomiei.
cosmopatologic,-ă De cosmopatologie. *adj., pl.* cosmopatologici,-ce.
cosmopatologie Studiu al acțiunii nocive a factorilor cosmici asupra organismelor vii. *s.f., art.* cosmopatologia, *g.-d. art.* cosmopatologiei.
cosmopolit,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care manifestă cosmopolitism. II. *adj.* 1. Care ține de mai multe culturi; universal. //(ieșit din uz) Care era atras de tot ce era străin. 2. (despre orașe) În care trăiesc mai multe naționalități, vorbind limbi diferite. *adj., s.m.* și *f., pl.* cosmopoliți,-te.
cosmopolitism 1. Concepție din epoca sclavagismului grec și roman, care promova ideea „cetățeniei universale". //(ieșit din uz) Admirație față de tot ce era străin. 2. Concepție care propagă ideea indiferenței față de patrie, față de limba și valorile naționale. *s.n.*
cosmos 1. Spațiu cosmic; univers. 2. (la grecii antici) Universul, considerat ca un tot armonios, în opoziție cu haosul. *s.n.*
cosmotron (fiz.) Sincrofazotron. *s.n., pl.* cosmotroane.
cosoi Piele netăbăcită, din care se confecționează curelușe de cusut și de legat. *s.n., pl.* cosoaie.
cosor 1. Cuțit cu vârful încovoiat folosit în viticultură și în pomicultură. 2. Plantă erbacee acvatică, cu fructe ovale prevăzute cu spini. *s.n., pl.* cosoare.
cosorî *tr.* (reg.) 1. A tăia vița-de-vie cu cosorul (1). 2. (fig.) A ironiza pe cineva, a spune cuiva vorbe supărătoare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cosorăsc, *imperf. 3 sg.* cosora; *perf. s. 3 sg.* cosorî, *3 pl.* cosorâră; *conj. prez. 3* să cosorască; *ger.* cosorând; *part.* cosorât.
cosoroabă (reg.) Fiecare dintre bârnele așezate orizontal deasupra pereților casei, în lungul acoperișului, pentru a susține căpriorii. *s.f., g.-d. art.* cosorobei, *pl.* cosorobe.
cost[1] Cheltuială făcută pentru producerea sau cumpărarea unui bun, efectuarea unui serviciu etc. */~ul vieții* = totalitatea cheltuielilor pentru bunuri alimentare, nealimentare și servicii, făcute de o familie într-o perioadă determinată. *Preț de ~* = totalitatea cheltuielilor necesare pentru fabricarea unui bun oarecare. *A vinde sub ~* = a vinde o marfă cu un preț mai mic decât prețul

de cost[1], pentru a face concurență altei întreprinderi. *A vinde în ~* = a vinde o marfă cu un preț egal cu prețul de cost[1]. *s.n., pl.* costuri.
cost[2] (reg.) Hrană, mâncare. */A ține* (pe cineva) *în ~* = a ține în pensiune. *s.n.*
costa *l. intr.* A avea un preț, a valora în bani; a face. //A se putea obține numai cu contravaloarea în bani. //A fi scump. 2. *intr* și *tr.* A (se) plăti cu..., a (se) obține cu prețul a... /(tr.) *Ce mă ~ă?* = nu am ce pierde. *Nu mă ~ă* (*nimic*) = nu-mi cere niciun efort. *vb. I, ind. prez. 3* costă.
costal,-ă Al coastei. *adj., pl.* costali,-e.
costalgie Nevralgie intercostală. *s.f., art.* costalgia, *g.-d. art.* costalgiei, *pl.* costalgii, *art.* costalgiile.
costandă (înv.) Monedă de valoare mică. *s.f., g.-d. art.* costandei, *pl.* costande.
costarican,-ă (Locuitor) din Costa Rica. *adj., s.m.* și *f., pl.* costaricani,-e.
costător,-oare (înv.) Costisitor. *adj., pl.* costători,-oare.
costeliv,-ă 1. (despre ființe) Slab, uscățiv. 2. (despre nuci) Al cărei miez se desface cu greutate din coajă. 3. (fig., rar) Arid, sărac. *adj., pl.* costelivi,-e.
costie (reg.) Coastă de deal. *s.f., art.* costia, *g.-d. art.* costiei, *pl.* costii, *art.* costiile.
costier,-ă (-ti-er) În (sau din) regiunea coastei (5). */Navă ~* = navă care face curse de-a lungul coastelor. *adj., pl.* costieri,-e.
costisi *intr.* (înv.) A costa (1). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* costisește, *imperf. 3 sg.* costisea; *conj. prez. 3* să costisească.
costisitor,-oare Scump. *adj., pl.* costisitori,-oare.
costiș,-ă Înclinat pe o coastă; pieziș, oblic. *adj., pl.* costiși,-e.
costișă Coastă de deal; pantă. *s.f., art.* costișa, *g.-d. art.* costișei, *pl.* costișe.
costișoară (rar) Costiță. *s.f., g.-d. art.* costișoarei, *pl.* costișoare.
costiță 1. Diminutiv al lui coastă (1); mezel preparat din carne de porc din regiunea mijlocie a coastelor, folosită ca aliment (după afumare). *s.f., g.-d. art.* costiței, *pl.* costițe.
costoboc (la pl.) Populație traco-dacică din nord-estul Daciei, menționată documentar în secolele I-II; (la sg.) persoană aparținând aceastei populații. *s.m., pl.* costoboci.
costotom Instrument chirurgical pentru tăierea coastelor. *s.n., pl.* costotomuri.
costrăș (pop.) Biban. *s.m., pl.* costrăși.
costrei Plantă erbacee cu rizom târâtor și flori purpurii. */~ mare* = plantă erbacee cu spiculețe roșcate, cea mai dăunătoare buruiană din culturile agricole. *s.m., pl.* costrei, *art.* costreii.
costum 1. Îmbrăcăminte bărbătească formată din haină și pantaloni; îmbrăcăminte femeiască formată din fustă și jachetă; taior. 2. Fel de îmbăcăminte la anumite ocazii. 3. Îmbrăcăminte caracteristică unui popor, unei regiuni, unei epoci, etc. *s.n., pl.* costume.
costuma *tr.* și *refl.* A (se) îmbrăca cu un costum special (pentru bal mascat, pentru seară etc.); a se deghiza. *vb. I, ind. prez. 3* costumează.
costumare Acțiunea de a (se) costuma. *s.f., g.-d. art.* costumării, *pl.* costumări.
costumat,-ă Îmbrăcat cu un costum special (la bal, pe scenă etc.). */Bal ~* = bal la care participanții au costume originale (fără a fi mascați). *adj., pl.* costumați,-te.
costumație (-ți-e) Îmbrăcăminte specială pentru o piesă de teatru, un bal mascat etc. [*var.* costumațiune *s.f.*] *s.f., art.* costumația, *g.-d. art.* costumației, *pl.* costumații, *art.* costumațiile.
costumațiune v. **costumație.**
costumier,-ă (-mi-er) Persoană care are în păstrare costumele actorilor la teatru. *s.m., pl.* costumieri; *s.f., g.-d. art.* costumierei, *pl.* costumiere.
coș[1] 1. Obiect împletit din nuiele, papură etc., care servește la transportul sau depozitarea unor lucruri; paner. */A arunca* (sau *a da*) *la ~* = a înlătura un lucru nefolositor. //Conținutul unui coș[1] (1). 2. Unealtă de pescuit de diferite forme, împletită din nuiele, folosită la prinderea peștilor mici. 3. (la baschet) Cerc metalic fixat pe un panou de lemn, prevăzut cu o plasă fără fund prin care trece mingea; punct marcat astfel. 4. Parte a morii în care se toarnă grăunțele de măcinat. //Parte a mașinii de treierat în care se bagă snopii. //Lada teascului în care se strivesc boabele, semințele etc. 5 Împletitură de nuiele care se așază pe fundul carului, când se transportă lucruri mărunte. 6. Acoperământ mobil al unei trăsuri, din piele sau din pânză; burduf, coviltir. 7. (anat.) *~ul pieptului* = cavitatea toracică. (reg.) *A fi rupt în ~* = a fi foarte flămând. *A fi tare în ~* = a fi sănătos. 8. Canal îngust prin care iese fumul de la sobă, de la vatră etc. //Conductă prin care se evacuează gazele de ardere dintr-o instalație de încălzire cu focar. *s.n., pl.* coșuri.
coș[2] Bubiță purulentă care apare uneori pe corp; (pop.) zgrăbunță. *s.n., pl.* coșuri.
coșar[1] 1. Persoană care curăță coșurile[1] (8) și sobele de funingine. 2. Persoană care face coșuri (1, 5). *s.m., pl.* coșari.
coșar[2] 1. Îngrăditură de nuiele pentru adăpostirea vacilor, a oilor etc. 2. Construcție din nuiele în care se păstrează porumbul sau alte produse agricole; pătul. *s.n., pl.* coșare.
coșarcă (reg.) Coș[1] (1). *s.f., g.-d. art.* coșărcii, *pl.* coșărci.
coșava Vânt rece, care bate primăvara dinspre Alpii Dinarici. *s.f. art., g.-d. art.* coșavei.
coșaveraj Raportul dintre punctele marcate și cele primite la jocul de baschet. *s.n., pl.* coșaveraje.
coșărcuță (reg.) Diminutiv al lui coșarcă. *s.f., g.-d. art.* coșărcuței, *pl.* coșărcuțe.
coșărit Impozit care se plătea pentru fiecare coș[1] (8), adică pentru fiecare locuință. *s.n.*
coșcană/coșcan (reg.) Rădăcina și partea tulpinii rămasă la suprafață după ce s-a tăiat stuful. *s.f./s.m., pl.* coșcane/coșcani.
coșciug 1. Sicriu. 2. (reg.) Coșniță de papură în patru colțuri. [*var.* cosciug *s.n.*] *s.n., pl.* coșciuge.
coșcodan 1. Specie de maimuță cu coada foarte lungă. //(fig.) Om urât ca o maimuță. *s.m., pl.* coșcodani.
coșcogea/coșcogeamite (fam.) (Foarte) mare. *adj. invar.*
coșcov,-ă (rar, despre pereți) Coșcovit. *adj., pl.* coșcovi,-e.
coșcovă 1. (reg.) Loc gol, mai ales pe malurile apelor, pe sub rădăcini, unde se ascund și trăiesc peștii și racii. 2. Nămol vegetal, amestecat cu bucăți de rădăcini de stuf și papură, care formează uneori mici insule plutitoare la suprafața apelor. *s.f., g.-d. art.* coșcovei, *pl.* coșcove.
coșcoveală Parte cojită (dintr-un perete); coșcovitură. *s.f., g.-d. art.* coșcovelii, *pl.* coșcoveli.
coșcovi *refl.* (fam., despre tencuială, despre furnirul de pe mobilă etc.) A se coji, a se scoroji. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se coșcovește, *imperf. 3 sg.* se coșcovea; *conj. prez. 3* să se coșcovească.
coșcoviturâ (rar) Coșcoveală. *s.f., g.-d. art.* coșcoviturii, *pl.* coșcoviturâ.
coșenilă Insectă originară din Mexic, din care se extrage cârmâzul. *s.f., g.-d. art.* coșenilei, *pl.* coșenile.
coșerit Curățarea coșurilor. *s.n.*

coşgheţer Baschetbalist care înscrie cele mai multe coşuri[1] (3) într-o etapă, într-un campionat. *s.m., pl.* coşgheţeri.
coşi *refl.* (reg., despre piele) A se umfla în urma unei lovituri. //(tr.) *A ~ în bătaie* (pe cineva) = a bate zdravăn (pe cineva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* coşesc, *imperf. 3 sg.* coşea; *conj. prez. 3* să coşească.
coşmagă (reg.) Colibă de scânduri. *s.f., g.-d. art.* coşmăgii, *pl.* coşmăgi.
coşmar 1. Vis greu, cu senzaţii de înăbuşire. 2. (fig.) Grijă obsedantă, apăsătoare. *s.n., pl.* coşmaruri.
coşmaresc,-ească (livr.) De coşmar. *adj., pl.* coşmareşti.
coşmelie (fam.) Casă veche, mică şi dărăpănată. *s.f., art.* coşmelia, *g.-d. art.* coşmeliei, *pl.* coşmelii, *art.* coşmeliile.
coşniţă 1. Coş[1] mic, folosit la târguieli. */Bani de ~* = sumă destinată cheltuielilor zilnice pentru procurarea alimentelor. 2. Stup făcut din papură sau din nuiele. *s.f., g.-d. art.* coşniţei, *pl.* coşniţe.
coşolină (reg.) Cereale cosite de verzi şi date ca nutreţ la vite. *s.f., g.-d. art.* coşolinei.
coştereaţă (reg.) Coteţ. *s.f., g.-d. art.* coştereţei, *pl.* coştereţe.
coştoroabă (reg.) Cocioabă. *s.f., g.-d. art.* coştoroabei, *pl.* coştoroabe.
coşuleţ Diminutiv al lui coş[1] (1). *s.n., pl.* coşuleţe.
cot[1] 1. Veche unitate de măsură egală cu aproximativ 64 cm, care reprezenta distanţa de la cot[2] (1) până la încheietura palmei; (p. ext.) distanţă considerată, subiectiv, mai mare sau mai mică, după împrejurări. */A scoate* (sau *a-i ieşi cuiva*) *limba de-un ~*, se zice atunci când cineva face un efort (fizic) foarte mare. //Bucată de material textil măsurată cu această unitate de măsură. 2. (reg.) Vergea de lemn pentru măsurarea lungimii. *s.m., pl.* coţi.
cot[2] 1. (anat., la om) Articulaţie care uneşte braţul cu antebraţul; partea exterioară a articulaţiei. */~ la ~* = alături. *A da din ~e* = a) a-şi face loc împingând pe alţii. b) a lupta pentru a ieşi dintr-o încurcătură, pentru a obţine o situaţie. *A lega ~ la ~* = a lega cu mâinile la spate. *A-şi da ~e* (sau *cu ~*) = a-şi face semne. *A-şi băga mâinile până-n* (sau *până la*) *~e* = a fura zdravăn. (fam.) *A-i arăta* (sau *a-i întoarce*) *cuiva ~ul* = a refuza pe cineva în mod batjocoritor. *Mă doare-n ~ !* = puţin îmi pasă! //Parte a mânecii care acoperă cotul[2] (1). 2. (la cal) Parte ieşită în afara articulaţiei de la mijlocul picioarelor dinapoi. *s.n., pl.* coate.
cot[3] 1. Loc unde un drum, o vale etc. îşi schimbă brusc direcţia; cotitură, întorsură. 2. Tub curbat care face legătura între două conducte cu orientare diferită. 3. (reg.) Colţ, ungher. *s.n., pl.* coturi.
cota *tr.* 1. A numerota potrivit unei anumite ordini. 2. *intr.* (despre acţiuni, titluri etc.) A avea o anumită valoare (la bursă). //A introduce efecte la bursă. 3. *tr.* A înscrie pe un desen tehnic dimensiunile obiectului reprezentat. *vb. I, ind. prez. 3* cotează.
cotangentă Funcţie trigonometrică a unui unghi, egală cu tangenta trigonometrică a unghiului complementar. *s.f., g.-d. art.* cotangentei, *pl.* cotangente; *simb.* cotg.
cotar 1. Persoană care măsoară cu cotul[1]. 2. (înv.) Slujbaş însărcinat să supravegheze măsurătorile cu cotul[1] sau cu verificarea lungimii regulamentare a cotului[1]. 3. (la pl.) Larvă a unor fluturi, cu mers caracteristic. *s.m., pl.* cotari.
cotare Acţiunea de a cota; cotaţie (1). *s.f., g.-d. art.* cotării, *pl.* cotări.
cotarlă (reg.) Câine prost şi jigărit. *s.f., g.-d. art.* cotarlei, *pl.* cotarle.
cotaţie (-ţi-e) 1. Cotare. 2. (fin.) Cursul schimbului într-o anumită zi pe piaţa valutară. *s.f., art.* cotaţia, *g.-d. art.* cotaţiei.
cotă 1. Parte cu care cineva participă la o cheltuială comună sau care îi revine în urma unei împărţeli. /(ec.) *~a bursei* = a) nivelul cursului la bursă; b) lista valorilor cotate la bursă. 2. (ieşit din uz) Contribuţie obligatorie, în produse, pe care statul o impunea producătorilor. */~ de întreţinere* = sumă de bani cu care fiecare dintre colocatari contribuie la cheltuielile comune de întreţinere a imobilului respectiv. 3. Loc pe un teren căruia îi corespunde o anumită altitudine pe o hartă. */~a apelor* = nivelul unei ape curgătoare. 4. Fiecare din valorile numerice ale unui obiect reprezentat printr-un desen. 5. Diverse semne sau simboluri care indică locul cărţilor într-o bibliotecă. *s.f., g.-d. art.* cotei, *pl.* cote.
cotă-parte Parte dintr-un tot căreia i se dă o anumită destinaţie; participaţie. *s.f., art.* cota-parte, *g.-d. art.* cotei-părţi, *pl.* cote-părţi.
cotări *tr.* (rar) A măsura cu cotul[1] (1) dimensiunile unui butoi, pentru a-i calcula capacitatea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* cotăresc, *imperf. 3 sg.* cotărea; *conj. prez. 3* să cotărească.
cotărit[1] (înv.) Meseria cotarului. *s.n.*
cotărit[2] (rar) Faptul de a cotări. *s.n., pl.* cotăriturî.
cotăriţă (reg.) Coş de nuiele de diferite forme. *s.f., g.-d. art.* cotăriţei, *pl.* cotăriţe.
cotângan (reg.) Băiat între 14 şi 17 ani; băieţandru. *s.m., pl.* cotângani.
cotcodac Cuvânt care imită sunetul scos de găini (după ce a ouat). *interj.*
cotcodăceală Strigătul scos de găini după ce au ouat. *s.f., g.-d. art.* cotcodăcelii, *pl.* cotcodăceli.
cotcodăci 1. *intr.* (despre găini) A scoate sunete caracteristice speciei. 2. *intr.* şi *tr.* (fig., despre oameni) A vorbi fără rost, a pălăvrăgi. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* cotcodăceşte, *imperf. 3 sg.* cotcodăcea; *conj. prez. 3* să cotcodăcească.
cotcodăcire Acţiunea de a cotcodăci. *s.f., g.-d. art.* cotcodăcirii, *pl.* cotcodăciri.
cotcodăcit Faptul de a cotcodăci. *s.n., pl.* cotcodăciturî.
cotcorozi *intr.* (reg.) A cotcodăci (1). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* cotcorozeşte, *imperf. 3 sg.* cotcorozea; *conj. prez. 3* să cotcorozească.
coteaţă v. **coteţ**.
cotecior (rar) Diminutiv al lui coteţ. *s.n., pl.* cotecioare.
cotei[1] Câine de talie mică, cu picioarele scurte. *s.m., pl.* cotei, *art.* cotei.
cotei[2] Cotitură. *s.n., pl.* cotei.
coteică (rar) Căţea mică. *s.f., g.-d. art.* coteicii, *pl.* coteici.
coteicuţă (rar) Diminutiv al lui coteică. *s.f., g.-d. art.* coteicuţei, *pl.* coteicuţe.
coteneaţă/cotineaţă (pop.) Coteţ mic. *s.f., g.-d. art.* coteneţei/cotineţei, *pl.* coteneţe/cotineţe.
coterie Grup restrâns de persoane care îşi apără reciproc interesele şi urmăresc scopuri ascunse, egoiste; gaşcă. *s.f., art.* coteria, *g.-d. art.* coteriei, *pl.* coterii, *art.* coteriile.
coteţ 1. Adăpost pentru păsări, porci sau câini. */A pune* (pe cineva) *la ~* = a pune (pe cineva) la îngrăşare. //(fig.) Închisoare. 2. Capcană pentru prins peşte, făcută din nuiele împletite cu papură. [*var.* coteaţă *s.f.*] *s.n., pl.* cotete.
coti 1. *intr.* (despre râuri, drumuri etc.) A schimba direcţia; a face o cotitură; (despre fiinţe sau vehicule) a părăsi drumul drept; a cârmi. //*tr.* (neobişnuit) A îndrepta în altă direcţie. //*tr.* A conduce pe cineva pe un drum întortocheat. 2. *tr.* (rar) A atinge, a lovi cu cotul pentru a-şi face loc. //*refl.* A-şi face semn (reciproc) cu cotul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* cotesc, *imperf. 3 sg.* cotea; *conj. prez. 3* să cotească.

cotidală (geogr., în sintagma) *Linie ~* = curbă care unește punctele de pe suprafața mărilor și oceanelor în care mareele au loc la aceeași oră. *adj., pl.* cotidale.
cotidian[1] (-di-an) Gazetă care apare zilnic. *s.n., pl.* cotidiene.
cotidian[2]**,-ă** (-di-an) În mod curent; zilnic. *adj., pl.* cotidieni,-e.
cotieră Rezemătoare pentru cot. *s.f., g.-d. art.* cotierei, *pl.* cotiere.
cotigar[1] (rar) Persoană care are o cotigă sau care cară cu cotiga. [*var.* cotiugar *s.m.*]. *s.m., pl.* cotigari.
cotigar[2] (rar) Căruță joasă și lungă cu care se transportă greutăți. [*var.* cotiugar *s.n.*]. *s.n., pl.* cotigare.
cotigă 1. Căruță mică, întrebuințată la transportul încărcăturilor ușoare. //Car cu pereți metalici, folosit la transportul gunoaielor. 2. Fiecare dintre cele două roți, de mărime inegală, legate între ele printr-o osie, pe care se reazemă grindeiul plugului; teleagă. [*var.* cotiugă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cotigii, *pl.* cotigi.
cotigi *intr.* (reg.) A schimba direcția, a coti. /(rar) *A nu mai avea încotro ~* = a se afla într-o situație fără ieșire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cotigesc, *imperf. 3 sg.* cotigea; *conj. prez. 3* să cotigească.
cotîi Cavitate osoasă în care se articulează un alt os. *s.m., pl.* cotîli.
cotiledon 1. Frunză a embrionului plantelor cu semințe, care hrănește planta imediat după încolțire. 2. (anat.) Fiecare dintre cei doi lobi ai placentei. *s.n., pl.* cotiledoane.
cotiledonat,-ă (despre plante) Cu unul, două sau mai multe cotiledoane (1). *adj., pl.* cotiledonați,-te.
cotiledonată Nume generic dat plantelor care au cotiledoane. *s.f., g.-d. art.* cotiledonatei, *pl.* cotiledonate.
cotîi *intr.* (reg.) A umbla prin locuri întortocheate, cu multe cotituri. //A scotoci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cotîlesc, *imperf. 3 sg.* cotîlea; *conj. prez. 3* să cotîlească.
cotilion (-li-on) Dans de bal cu figuri și cu scene mimice. *s.n., pl.* cotiliogne.
cotilosaurian (la pl.) Ordin de reptile fosile înrudite cu stegocefalii; (la sg.) animal din acest ordin. *s.m., pl.* cotilosaurieni.
cotineață v. **coteneață.**
cotîre Acțiunea de a coti. *s.f., g.-d. art.* cotîrii, *pl.* cotîri.
cotiș[1] Întortocheat. *adv.*
cotiș[2] (rar) Loc cotit. *s.n., pl.* cotișe.
cotișor (rar) Diminutiv al lui cot. *s.n., pl.* cotișoare.
cotitate (rar) Sumă la care se ridică partea fiecăruia dintr-un întreg; cotă. /~ *disponibilă* = parte din avere de care se poate dispune în viață sau prin testament, liberă de orice obligații legate de moștenire. *s.f., g.-d. art.* cotității.
cotitură 1. Cot[3] (1). 2. (fig.) Transformarea calitativă esențială în desfășurarea unui eveniment, a unei acțiuni etc. 3. (rar) Ascunziș. 4. (pop.) Golf[2]. *s.f., g.-d. art.* cotituri, *pl.* cotituri.
cotiugar[1] v. **cotigar**[1].
cotiugar[2] v. **cotigar**[2].
cotiugă v. **cotigă.**
cotiza 1. *intr.* A plăti o cotizație. 2. *refl. recipr.* (rar) A se uni pentru a participa la o cheltuială comună. *vb. I, ind. prez. 3* cotizează.
cotizabil,-ă Care poate fi supus unei cotizații. *adj., pl.* cotizabili,-e.
cotizant,-ă (Persoană) care cotizează. *adj., s.m.* și *f., pl.* cotizanți,-te.
cotizator[1] Foaie, registru în care se înscriu cotizațiile. *s.n., pl.* cotizatoare.
cotizator[2]**,-oare** Cotizant. *s.m., pl.* cotizatori; *s.f., g.-d. art.* cotizatoarei, *pl.* cotizatoare.
cotizație (-ți-e) Sumă fixă plătită periodic de membrii unei asociații, ai unei organizații etc; (p. ext.) Contribuție bănească la o cheltuială comună. [*var.* cotizațiune *s.f.*] *s.f., art.* cotizația, *pl.* cotizații, *art.* cotizațiile.
cotizațiune v. **cotizație.**
cotlet Bucată de carne tăiată din partea superioară a coastelor împreună cu osul corespunzător; antricot. *s.n., pl.* cotlete.
cotlete (înv.) Favoriți. *s.n. pl.*
cotlon 1. Loc ferit, neumblat; ascunzătoare. //(reg.) Scobitură în malul unui râu, sub nivelul apei. 2. Construcție de zid, suport de fier sau înjghebare de pietre în care se face foc și pe care se așază cazanul la fiert. 3. Firidă sub cuptorul vetrei țărănești. /*A sta* (sau *a zăcea*) *pe ~* = a lenevi. //(rar) Firidă, ocniță. *s.n., pl.* cotloane.
cotlonaș (rar) Diminutiv al lui cotlon. *s.n., pl.* cotloanașe.
cotnari Denumire dată vinului produs în podgoria Cotnari. *s.n.*
cotoc[1] 1. (pop.) Cotoi. 2. Inflorescență de salcie sau de plop. *s.m., pl.* cotoci.
cotoc[2] Fiecare dintre extremitățile pedalei de la războiul de țesut. *s.n., pl.* cotoace.
cotol[1] Masculul pisicii; motan. *s.m., pl.* cotoi, *art.* cotoii.
cotol[2] (pop.) 1. Condac[2]. 2. Pulpă, picior de pasăre; os. *s.n., pl.* cotoaie.
cotolan (reg.) Știulete de porumb. *s.n., pl.* cotolane.
coton (livr.) Fir de bumbac. *s.n.*
cotonizare Dizolvare a substanțelor de legătură din tulpina de in sau de cânepă, pentru a se obține fibrele. *s.f., g.-d. art.* cotonizării.
cotonog,-oagă (Om) bolnav de picioare, șchiop; (p. ext.) (Om) lipsit de o mână sau de un picior. *adj., s.m.* și *f., pl.* cotonogi,-oage.
cotonogeală (fam.) Bătaie zdravănă. *s.f., g.-d. art.* cotonogelii, *pl.* cotonogeli.
cotonogi 1. *tr.* (fam.) A bate zdravăn pe cineva; a-i rupe picioarele. 2. *intr.* (rar) A se îmbolnăvi de picioare; a schiopăta. //(despre animale) A ologi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cotonogesc, *imperf. 3 sg.* cotonogea; *conj. prez. 3* să cotonogească.
cotor[1] (la ființe, rar) Partea dinspre rădăcină a unei pene, a unei cozi sau a unui fir de păr. *s.m., pl.* cotori.
cotor[2] 1. Tulpină la legume și la plantele erbacee. //Partea de jos a unei tulpini. //Cocean (3). //Rest nefolositor dintr-un obiect uzat. 2. Loc unde se leagă sau se cos filele unei cărți, ale unui caiet. Parte centrală a unor fructe, legume (care nu se consumă). ~ *de măr.* 3. Parte a unui chitanțier, a unui bonier etc., rămasă după ce s-au rupt foile detașabile. 4. (fam.) Mătură foarte uzată. *s.n., pl.* cotoare.
cotoroanță Femeie bătrână și rea; (pop.) vrăjitoare. *s.f., g.-d. art.* cotoroanței, *pl.* cotoroanțe.
cotorosi *refl.* (reg.) A se descotorosi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cotorosește, *imperf. 3 sg.* se cotorosea; *conj. prez. 3* să se cotorosească.
cotoșman (pop.) Motan (mare). *s.m., pl.* cotoșmani.
cotreanță (reg.) Haină veche și ruptă; zdreanță. *s.f., g.-d. art.* cotrenței, *pl.* cotrențe.
cotrențos,-oasă (reg.) Zdrențăros. *adj., pl.* cotrențoși,-oase.
cotrobăi *intr.* A căuta răvășind lucrurile; a scotoci, a răscoli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* cotrobăi/cotrobăiesc, *imperf. 3 sg.* cotrobăia; *conj. prez. 3* să cotrobăie/să cotrobăiască.
cotrobăială Faptul de a cotrobăi; scotocire. *s.f., g.-d. art.* cotrobăielii, *pl.* cotrobăieli.
cotrobăit Cotrobăială. *s.n., pl.* cotrobăituri.
cotrog (reg.) Culcuș, adăpost. *s.n., pl.* cotroage.
cotropi *tr.* 1. A ocupa prin violență un teritoriu străin; a invada. //*refl.* (rar) A se prăbuși. 2. (fig.) A acoperi din toate părțile; a copleși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cotropesc, *imperf. 3 sg.* cotropea; *conj. prez. 3* să cotropească.

cotropire Acțiunea de a cotropi; ocupare, invadare. *s.f., g.-d. art.* cotropirii, *pl.* cotropiri.
cotropitor,-oare Invadator, năvălitor. *adj., s.m.* și *f., pl.* cotropitori,-oare.
cotruță (reg.) Vatră mică; loc mic între cuptor și perete. *s.f., g.-d. art.* cotrutei, *pl.* cotrute.
cottage (cotigi) (angl.) Locuință de familie în stil rustic, în Anglia. *s.n., art.* cottage-ul, *pl.* cottage-uri.
coturn Încălțăminte cu talpă groasă pe care o purtau actorii în teatrul antic. //Simbol al tragedianului. *s.m., pl.* coturni.
cotutelă Tutelă deținută de două sau mai multe persoane. *s.f., g.-d. art.* cotutelei, *pl.* cotutele.
cotutore,-oare Persoană însărcinată de o autoritate judiciară să exercite funcția de tutore împreună cu altă persoană. *s.m., pl.* cotutori; *s.f., g.-d. art.* cotutoarei, *pl.* cotutoare.
cotcar (fam.) Șarlatan, pungaș. *s.m., pl.* cotcari.
cotcă (reg.) Cotcărie. */A juca cuiva o ~* = a înșela pe cineva. *s.f., g.-d. art.* cotcii, *pl.* cotci.
cotcărie (fam.) Șarlatanie, pungășie. *s.f., art.* cotcăria, *g.-d. art.* cotcăriei, *pl.* cotcării, *art.* cotcăriile.
cotofană Pasăre din familia corvidelor, cu penele de pe spate negre, iar cu cele de pe piept și de pe partea inferioară a aripilor albe. *s.f., g.-d. art.* cotofenei, *pl.* cotofene.
coulomb (cu-) Unitate de măsură pentru sarcina electrică, egală cu cantitatea de electricitate transportată printr-un conductor străbătut de un curent continuu de un amper. *s.m., pl.* coulombi.
coulombmetru Instrument de măsură pentru sarcina electrică care trece printr-un circuit. *s.n., art.* coulombmetrul, *pl.* coulombmetre.
country[1] (cantri) (angl., în sintagma) *Muzică ~* = muzică din folclorul american. *adj. invar.*
country[2] (cantri) (angl.) Stil în muzica ușoară contemporană. *s.n., art.* country-ul.
coupé (cupé) (fr.) 1. Spectacol de teatru alcătuit din mai multe piese scurte. 2. Caroserie de automobil având în spate un compartiment închis, pentru persoane. *s.n.*
covaci (reg.) Fierar. *s.m., pl.* covaci.
covalent,-ă (despre elemente chimice) Care prezintă covalență. *adj., pl.* covalenți,-te.
covalență Legătură chimică între atomii unei molecule, realizată prin punerea în comun a unuia sau a mai multor electroni. *s.f., art.* covalența, *g.-d. art.* covalenței, *pl.* covalențe.
covali (reg.) Fierar. *s.m., pl.* covali.
covariantă (-ri-an-) Covariație. *s.f., g.-d. art.* covariantei, *pl.* covariante.
covariație (-ri-a-ți-e) Variație simultană, reciproc condiționată; covariantă. *s.f., art.* covariația, *g.-d. art.* covariației, *pl.* covariații, *art.* covariațiile.
covată (reg.) 1. Albie (1). 2. Ladă cu scânduri în care curge făina la moară. 3. Vas în care se încarcă materialul dezagregat în unele mine metalifere. *s.f., g.-d. art.* covești, *pl.* coveți.
covăcie (reg.) 1. Meseria covaciului; fierărie (1), covălie (2). 2. Atelierul covaciului; fierărie (1), covălie (2). *s.f., art.* covăcia, *g.-d. art.* covăciei, *pl.* (2) covăcii, *art.* covăciile.
covălie (reg.) 1. Covăcie (1). 2. Covăcie (2). *s.f., art.* covălia, *g.-d. art.* covăliei, *pl.* (2) covălii, *art.* covăliile.
covăseală (pop.) Lapte prins sau covăsit, întrebuințat la covăsirea laptelui dulce. *s.f., g.-d. art.* covăselii, *pl.* covăseli.
covăsi *tr.* (pop.) A acri laptele dulce cu ajutorul unui cuib de smântână sau de covăseală. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* covăsesc, *imperf. 3 sg.* covăsea; *conj. prez. 3* să covăsească.
covăsit (în sintagma) *Lapte ~* = lapte închegat și înăcrit cu ajutorul unui cuib de smântână sau de covăseală. *adj.*
covăsnean,-ă (Locuitor) din municipiul sau județul Covasna. *adj., s.m., pl.* covăsneni,-e.
covăsneancă Locuitoare din municipiul sau județul Covasna. *s.f., g.-d. art.* covăsnencei, *pl.* covăsnence.
covățică Diminutiv al lui covată. *s.f., g.-d. art.* covățelei, *pl.* covățele, *art.* covățelele.
covârși *tr.* A întrece, a depăși ca număr, ca forță etc; (p. ext.) a învinge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* covârșesc, *imperf. 3 sg.* covârșea; *conj. prez. 3* să covârșească.
covârșitor,-oare Care covârșește; (p. ext.) foarte mare, extraordinar. *adj., pl.* covârșitori,-oare.
covelină Sulfură naturală de cupru. *s.f., g.-d. art.* covelinei.
covercot Stofă fină de lână, cu țesătura deasă. *s.n., pl.* covercoturi.
covergă (reg.) 1. Coviltir. 2. Nuia încovoiată. *s.f., g.-d. art.* covergii, *pl.* covergi.
cover-girl (covărgărl) (angl.) Fată tânără, frumoasă, care pozează pentru coperțile revistelor. *s.f., pl.* cover-girl.
covertă Puntea superioară a unei nave. *s.f., g.-d. art.* covertei, *pl.* coverte.
coviltir Acoperiș la căruță făcut dintr-un schelet de nuiele peste care se întinde o rogojină sau o pânză groasă. *s.n., pl.* coviltire.
coviț (reg.) Guiț. *interj.*
coviță *intr.* (reg.) A guița. *vb. I, ind. prez. 3* coviță.
covor 1. Țesătură groasă de lână, bumbac etc., cu desene și culori diferite, cu care se împodobesc încăperile. 2. (fig.) Ceea ce acoperă (pământul). *~ de flori. s.n., pl.* covoare.
covoraș Diminutiv al lui covor. *s.n., pl.* covorașe.
covrig Produs de panificație în formă de inel, de opt etc. */A se face ~* = a se încovriga. *A scoate* (sau *a ajunge, a ieși*) *la ~i* = a face să devină (sau a deveni) foarte sărac. *s.m., pl.* covrigi.
covrigar Persoană care face sau vinde covrigi. *s.m., pl.* covrigari.
covrigăreasă Femeie care face sau care vinde covrigi. *s.f., g.-d. art.* covrigăresei, *pl.* covrigărese.
covrigărie Loc unde se fabrică și se vând covrigi. *s.f., art.* covrigăria, *g.-d. art.* covrigăriei, *pl.* covrigării, *art.* covrigăriile.
covrigel Diminutiv al lui covrig. *s.m., pl.* covrigei, *art.* covrigeii.
covrigi *refl.* (rar) A se încovriga. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se covrigește, *imperf. 3 sg.* se covrigea; *conj. prez. 3* să se covrigească.
covru (reg.) Vizuină, bârlog. *s.n., art.* covrul, *pl.* covruri.
cowboy (cauboi) (angl.) Îngrijitor de vite din fermele americane. *s.m., art.* cowboy-ul, *pl.* cowboy, *art.* cowboy-i.
coxal,-ă Care se referă la coapsă. *Os ~* = fiecare dintre cele două oase care formează scheletul șoldului; os iliac. *adj., pl.* coxale.
coxalgie 1. Tuberculoză a articulației șoldului. 2. Durere localizată în articulația șoldului. *s.f., art.* coxalgia, *g.-d. art.* coxalgiei.
coxartroză (med.) Artroză coxofemurală (degenerativă). *s.f., g.-d. art.* coxartrozei, *pl.* coxartroze.
coxă 1. (anat.) Coapsă. 2. Prima articulație a picioarelor la artropode. *s.f., g.-d. art.* coxei, *pl.* coxe.
coxită (med.) Infecție a osului coxal; (spec.) coxalgie (1). *s.f., g.-d. art.* coxitei, *pl.* coxite.
coxofemural,-ă (anat., despre articulații) Care face legătura între femur și șold. *adj., pl.* coxofemurali,-e.

coxopatie (med.) Denumire generică pentru bolile şoldului. *s.f., art.* coxopatia, *g.-d. art.* coxopatiei, *pl.* coxopatii, *art.* coxopatiile.
coz² (reg., la jocul de cărţi) Atu. *s.m., pl.* cozi.
coz¹ (reg.) Extrem de..., din cale-afară. ~ *de mândră. adj.invar.*; *adv.*
cozerie (livr.) Convorbire familiară, intimă. //Expunere simplă, fără pretenţie. *s.f., art.* cozeria, *g.-d. art.* cozeriei, *pl.* cozerii, *art.* cozeriile.
cozeur (cozör) Persoană care ştie să întreţină o conversaţie plăcută. *s.m., pl.* cozeuri.
cozonac Produs alimentar din aluat dospit, frământat cu ouă, unt, zahăr şi lapte. *s.m., pl.* cozonaci.
cozondraci (fam.) Bretele pentru susţinut pantalonii. *s.m. pl.*
cozoroc Parte a chipiului sau a şepcii, în formă de semicerc, care protejează faţa. *s.n., pl.* cozoroace.
crab Nume dat unor specii de crustacee marine cu zece picioare. *s.m., pl.* crabi.
crabot (tehn.) Fiecare dintre dinţii unui manşon sau ai unui disc, prin intermediul cărora se imprimă mişcarea de rotaţie a doi arbori. *s.m., pl.* craboţi.
crac¹ Cuvânt care imită un zgomot sec (în urma unei rupturi, spărturi etc.) *interj.*
crac² (pop.) 1. Piciorul omului de la coapsă până la călcâi. //Fiecare dintre cele două părţi ale pantalonilor, ale treningului etc. 2. Crăcană (A.1). 3. Creangă, ramură. 4. Ramificaţie a unui deal; picior de deal sau de munte. 5. Ramificaţie a unei ape curgătoare. *s.m., pl.* craci.
craca *tr* A supune operaţiei de cracare. *vb. I, ind. prez. 3* crachează.
cracaj Cracare. *s.n., pl.* cracaje.
cracare Procedeu industrial prin care din hidrocarburi grele, ca motorină, asfalt, păcură, se obţin hidrocarburi mai uşoare, care au valoare mai mare. *s.f., g.-d. art.* cracării, *pl.* cracări.
cracauer (-ca-uer) Salam preparat prin afumare la rece după fierbere. *s.n.*
crăcă Creangă. */A-şi tăia ~a de sub picioare* = a-şi pune în pericol situaţia printr-o acţiune necugetată. *s.f., g.-d. art.* crăcii, *pl.* crăci.
cracoviac (-vi-ac) Dans popular polonez cu caracter vioi, cu paşi săriţi; melodia acestui dans; cracoviană. *s.n., pl.* cracoviace.
cracovian,-ă (-vi-an) (Locuitor) din Cracovia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cracovieni,-e.
cracoviană (-vi-a-) Cracoviacă. *s.f., g.-d. art.* cracovienei. *pl.* cracoviene.
crafiă (reg.) Gogoaşă. *s.f., g.-d. art.* craflei, *pl.* crafle.
crah Criză economică, manifestată îndeosebi prin scăderea cursului acţiunilor la bursă şi devalorizarea monedei. *s.n., pl.* crahuri.
crai I. (mai ales în basme) Împărat, rege, domnitor. /(*Cei trei*) ~ *de la răsărit* = magi. 2. Bărbat uşuratic care se ţine de chefuri, de aventuri amoroase etc.; craidon. /~ *de curte veche* = haimana, desfrânat. *s.m., pl.* crai, *art.* craii.
craidon (înv.) Crai (2). *s.m., pl.* craidoni.
crailâc Atitudine, comportament de crai (2). *s.n., pl.* crailâcuri.
craina (pop., în expr.) *A umbla* ~ = a umbla fără rost. *adv.*
crainic,-ă I. *s.m.* (înv.) 1. Persoană care anunţa mulţimii ştirile oficiale; vestitor. 2. Hăitaş, gonaci (la vânătoare) II. *s.m.* şi *f.* Persoană care citeşte informaţiile, anunţă programul etc., la un post de radio sau de televiziune; spicher. *s.m., pl.* crainici; *s.f., g.-d. art.* crainicei, *pl.* crainice.
crai-nou Luna în prima ei fază, când are forma unei seceri; lună-nouă. *s.m.*
craioveanu,-ă (Locuitor) din municipiul Craiova. *adj., s.m., pl.* craioveni,-e.
craioveancă Locuitoare din municipiul Craiova. *s.f., g.-d. art.* craiovencei, *pl.* craiovence.
cramă Clădire la o vie, în care se prelucrează strugurii. //Local în care se consumă băuturi alcoolice, preparate culinare etc., într-un cadru rustic. *s.f., g.-d. art.* cramei, *pl.* crame.
crampă 1. Contracţie involuntară, dureroasă, a unui muşchi; colică. /~*a scriitorului* = crampă a musculaturii antebraţului şi a mâinii, care intervine în timpul scrierii; grafospasm. 2. (la pl.) Dureri acute la stomac. 3. Unealtă de oţel, cu ciocul ascuţit, fixată într-o coadă de lemn, cu ajutorul căreia se taie rocile din abataj. *s.f., g.-d. art.* crampei, *pl.* crampe.
crampon 1. Piron cu care se prind pe traverse şinele de cale ferată. 2. Bucată mică de talpă groasă, de cauciuc sau de material plastic, care se aplică pe talpa unor bocanci de sport, pentru a nu aluneca. 3. Rădăcina adventivă a unei plante agăţătoare, prin care aceasta se agaţă de ziduri, de copaci etc. *s.n., pl.* crampoane.
crampona *refl.* A se agăţa cu disperare de ceva sau de cineva; (fig.) a se ţine scai de ceva sau de cineva. *vb. I, ind. prez. 3* se cramponează.
cramponaj Utilizare a crampoanelor (2). *s.n., pl.* cramponaje.
cramponare Acţiunea de a se crampona. *s.f., g.-d. art.* cramponării.
cran (rar) Macara. *s.n., pl.* crane/cranuri.
cranial,-ă (-ni-al) Referitor la poziţia unui organ faţă de craniu. *adj., pl.* craniali,-e.
cranian,-ă (-ni-an) Care se referă la craniu. *adj., pl.* cranieni,-e.
craniat (-ni-at) (la pl.) Subîncrengătură de animale vertebrate care au craniu; (la sg.) animal din această subîncrengătură. *s.n., pl.* craniate.
cranilogie v. **craniologie.**
craniolog,-ă (-ni-o-) (med.) Specialist în craniologie. *s.m., pl.* craniologi; *s.f., g.-d. art.* craniologei, *pl.* craniologe.
craniologie (-ni-o-) Parte a antropologiei care studiază forma şi dimensiunile craniului. [*var.* cranilogie, cranologie *s.f.*]. *s.f., art.* craniologia, *g.-d. art.* craniologiei.
craniometrie (-ni-o-) Ramură a antropometriei care se ocupă cu măsurarea dimensiunilor craniului şi a indicilor cranieni. *s.f., art.* craniometria, *g.-d. art.* craniometriei.
craniometru (-ni-o-) Instrument folosit în craniometrie. *s.n., art.* craniometrul, *pl.* craniometre.
cranioscopie (-ni-o-) Disciplină care îşi propune să determine calităţile intelectuale şi morale după forma capului. //Examinare a craniului. *s.f., art.* cranioscopia, *g.-d. art.* cranioscopiei.
craniotom (-ni-o-) Instrument chirurgical folosit în craniotomie. *s.n., pl.* craniotomuri.
craniotomie (-ni-o-) (med.) Deschidere chirurgicală a craniului, făcută cu craniotomul; cefalotomie. *s.f., art.* craniotomia, *g.-d. art.* craniotomiei, *pl.* craniotomii, *art.* craniotomiile.
craniu Ansamblul oaselor scheletului capului. //Cap descărnat de om mort; (pop.) hârcă. *s.n., art.* craniul, *pl.* craniii, *art.* craniile.
cranologie v. **craniologie.**
cranţ Cuvânt care imită zgomotul produs de un ronţăit. *interj.*
crap Peşte de apă dulce, cu solzii mari, argintii-ruginii. *s.m., pl.* crapi.
crapan Dispozitiv format din lanţuri sau cabluri prevăzute cu cârlige, folosit la ridicarea butoaielor sau a baloturilor. *s.n., pl.* crapane.

crapodină (tehn.) Lagăr cu axa verticală în care se rotește pivotul unui arbore. *s.f., g.-d. art.* crapodinei, *pl.* crapodine.
crapulos,-oasă (rar) În stare de mizerie morală; vicios. //Hoțesc. *adj., pl.* crapuloși,-oase.
cras,-ă Cu caractere negative sub orice limită; grosolan, neruşinat. *adj., pl.* crași,-se.
crater 1. Partea superioară, în formă de pâlnie, a unui vulcan, prin care se scurge lava. 2. Gaură în formă de pâlnie făcută de un meteorit pe suprafața Pământului. */~ lunar* = adâncitură rotundă de pe suprafața Lunii. 3. Vas antic cu gura largă și cu două mânere. *s.n., pl.* cratere.
craterifórm,-ă (livr.) Care are forma craterului unui vulcan. *adj., pl.* craterifórmi,-e.
cratimă Semn grafic (-) folosit pentru a arăta că două cuvinte se pronunță împreună ori pentru a despărți un cuvânt în silabe. *s.f., g.-d. art.* cratimei, *pl.* cratime.
cratiță Vas de bucătărie de formă rotundă, cu două toarte, folosit pentru fiert sau prăjit mâncarea. //Conținutul acestui vas. *s.f., g.-d. art.* cratiței, *pl.* cratițe.
cratogen 1. Regiune întinsă din scoarța terestră, care într-o anumită perioadă, nu a suferit mișcări de cutare, ci numai mișcări lente de ridicare sau de coborâre. 2. Platformă. *s.n., pl.* cratogene.
cratăr Instalație care transportă pe o bandă rulantă cărbunii extrași din mine. *s.n., pl.* cratăre.
craul Stil de înot în care înotătorul mișcă alternativ brațele, concomitent cu o forfecare în plan vertical cu picioarele. *s.n.*
craulist,-ă Sportiv care înoată în stil craul. *s.m., pl.* craulişti; *s.f., g.-d. art.* craulistei, *pl.* craulişte.
craun (reg., în expresia) *A umbla ~* = a umbla fără rost. *adv.*
cravașa *tr.* A lovi cu cravașa. *vb. I, ind. prez. 3* cravașează, *1 pl.* cravașăm; *conj. prez. 3* să cravașeze; *ger.* cravașând.
cravașare Acțiunea de a cravașa. *s.f., g.-d. art.* cravașării, *pl.* cravașări.
cravașă Bici mic de piele, folosit la călărie pentru îndemnarea calului; biciușcă (1). *s.f., art.* cravașa, *g.-d. art.* cravașei, *pl.* cravașe.
cravată Accesoriu al îmbrăcămintei (bărbătești), constând dintr-o fâșie îngustă de stofă sau de mătase, care se înnoadă la gât. /(ieșit din uz) *~ roșie* (sau *de pionier*) = bucată de țesătură de formă triunghiulară, pe care o purtau la gât pionierii. *s.f., g.-d. art.* cravatei, *pl.* cravate.
cravatier (-ti-er) (rar) Meseriaș care fabrică și vinde cravate. *s.m., pl.* cravatieri.
crază Fuziune a vocalei inițiale a unui cuvânt cu vocala finală a altui cuvânt. *s.f., g.-d. art.* crazei, *pl.* craze.
crăcan v. **crăcană.**
crăcană A. 1. Cracă ramificată în formă de V; ramificație a unui obiect bifurcat. //Prăjină bifurcată la un capăt, folosită pentru a sprijini crengile prea încărcate de fructe, cumpăna fântânii etc. 2. Pirostrie. //Unealtă făcută din trei prăjini împreunate la capătul de sus și așezate în formă de piramidă, de care se atârnă căldarea deasupra focului. B. Varietate de struguri cu boabe mari, albe sau negre; vin din astfel de struguri. [*var.* crăcan *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* crăcanei, *pl.* crăcane.
crăcăna *refl.* și *tr.* A(-și) desface picioarele în lături. *//refl.* (despre picioare) A se întinde în lături; a se rășchira. *vb. I, ind. prez. 3* crăcănează.
crăcănat,-ă Cu picioarele depărtate, întinse în lături; (despre oameni și animale) cu picioarele curbate în afară. *adj., pl.* crăcănați,-te.
crăcănuță (rar) Diminutiv al lui crăcană. *s.f., g.-d. art.* crăcănuței, *pl.* crăcănuțe.
crăci *tr.* și *refl.* A (se) crăcăna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* crăcesc, *imperf. 3 sg.* crăcea; *conj. prez. 3* să crăceaască.
crăcimar v. **crăciunar.**
Crăciun Sărbătoare creștină care celebrează la 25 decembrie nașterea lui Hristos. */Moș ~* = personaj legendar despre care copiii mici cred că aduce daruri pentru pomul de iarnă. *s.prop.n., pl.* Crăciunuri.
crăcuiță (rar) Crăcuță. *s.f., g.-d. art.* crăcuiței, *pl.* crăcuițe.
crăcușor Diminutiv al lui crac[2]. *s.m., pl.* crăcușori.
crăcuță Diminutiv al lui cracă; crăculiță. *s.f., g.-d. art.* crăcuței, *pl.* crăcuțe.
crăiasă (poetic sau în basme) Împărăteasă, regină. *s.f., g.-d. art.* crăiesei, *pl.* crăiese.
crăie (rar, poetic sau în basme) Țară peste care domnește un crai (1); crăime (2). *s.f., art.* crăia, *g.-d. art.* crăiei, *pl.* crăi, *art.* crăile.
crăiesc,-ească (poetic sau în basme) Care ține de crai (1); regesc, împărătesc. *adj., pl.* crăiești.
crăiește (poetic sau în basme) Ca un crai (1); Regește, împărătește. *adv.*
crăime (poetic sau în basme) 1. Mulțime de crai (1). 2. Crăie. *s.f., g.-d. art.* crăimii, *pl.* crăimi.
crăișor Diminutiv al lui crai (1); fiu de crai. *s.m., pl.* crăișori.
crăițar v. **creițar.**
crăiță A. 1. Nume dat la două specii de plante erbacee cu flori galbene-portocalii. 2. Varietate de ciupercă comestibilă, a cărei pălărie este purpurie pe deasupra, iar pe dedesubt galbenă-aurie. B. (la pl., art.) Dans popular românesc, răspândit în Oltenia; melodia acestui dans. C. (rar, la jocul de cărți) Damă. [*var.* creiță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* crăiței, *pl.* crăițe.
crănțăni *intr.* 1. A face zgomot rozând cu dinții ceva uscat sau tare. 2. (despre foarfeci) A produce un zgomot caracteristic atunci când cele două lame se izbesc între ele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* crănțănesc/crănțăn, *imperf. 3 sg.* crănțănea; *conj. prez. 3* să crănțănească/să crănțăne.
crăpa 1. *intr.* și *refl.* (despre obiecte) A se desface (brusc) în bucăți; a se sparge, a se fisura. */Unde dai și unde ~*, se zice atunci când se obțin cu totul alte rezultate decât cele așteptate. *Crapă lemnele* (sau *pietrele*) *de ger* sau (*e un*) *ger de crapă lemnele* (sau *pietrele*) = e foarte ger. 2. *tr.* A sparge, a desface, a despica. */A ~ capul cuiva* = a omorî, a răni cu o lovitură (în cap). 3. *intr.* și *refl.* (despre lucruri) A plesni; (despre piele) a deveni aspră, cu crăpături. */A-i ~* (sau *plesni*) *cuiva obrazul de rușine* = a nu mai putea de rușine. *A-i ~ buza* (sau *măseaua*) *după ceva* = a avea mare nevoie de ceva. 4. *tr.* A întredeschide. /(refl.) *A se ~ de ziuă* = a se face ziuă, a se lumina. 5. *intr.* (ir., despre oameni și animale) A muri. */A ~ de frig* (sau *de sete, de foame* etc.) = a-i fi cuiva foarte frig (sau foarte sete, foarte foame etc.). 6. *intr.* (peior.) A mânca mult, cu lăcomie. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* crăp, *2 sg.* crăpi, *3* crapă; *conj. prez. 3* să crape.
crăpat Faptul de a (se) crăpa. */~ul zilei* = ivirea zorilor. *s.n.*
crăpăcios,-oasă (pop.) Plin de crăpături. *adj., pl.* crăpăcioși,-oase.
crăpăt (reg.) Arșiță, dogoare. *s.n.*
crăpătură 1. Plesnitură, spărtură. 2. Deschizătură mică. *s.f., g.-d. art.* crăpăturii, *pl.* crăpături.
crăpăturică (rar) Diminutiv al lui crăpătură. *s.f., g.-d. art.* crăpăturicii, *pl.* crăpăturici.
crăpcean Diminutiv al lui crap; crap mic, crăpuștean. *s.m., pl.* crăpceni.
crăpelniță (fam.) Mâncare. *s.f., g.-d. art.* crăpelniței.

crăpuștean Crăpcean. *s.m., pl.* crăpuștени.
crăticioară Diminutiv al lui cratiță. *s.f., g.-d. art.* crăticioarei, *pl.* crăticioare.
crâcneală Crâcnire. *s.f., g.-d. art.* crâcnelii, *pl.* crâcneli.
crâcni *intr.* A protesta prin vorbe, a murmura cuvinte de protest. [*var.* cârcni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* crâcnesc, *imperf. 3 sg.* crâcnea; *conj. prez. 3* să crâcnească.
crâcnire Acțiunea de a crâcni; crâcneală. *s.f., g.-d. art.* crâcnirii, *pl.* crâcniri.
crâmpei Parte ruptă sau desprinsă din ceva. //(despre fraze, gânduri etc.) Fragment, frântură. ~ *dintr-un cuvânt. s.n., pl.* crâmpeie.
crâmpeiaș (rar) Diminutiv al lui crâmpei. *s.n., pl.* crâmpeiașe.
crâmpeiat,-ă (rar) Făcut crâmpeie; fragmentat. *adj., pl.* crâmpeiați,-te.
crâmpiță (reg.) Încurcătură a firelor din urzeală; (fig.) obstacol, piedică. *s.f., g.-d. art.* crâmpiței, *pl.* crâmpițe.
crâmpoșie *tr.* (reg.) Soi de viță-de-vie cu struguri albi-verzui sau ruginii. *s.f., art.* crâmpoșia, *g.-d. art.* crâmpoșiei.
crâmpoți *tr.* (reg.) A rupe, a tăia. //A mânca de ici, de colo, câte puțin. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* crâmpotesc, *imperf. 3 sg.* crâmpotea; *conj. prez. 3* să crâmpotească.
crâncen,-ă Cumplit, aprig, înverșunat. *adj., pl.* crânceni,-e.
crâncena *refl.* (reg.) A se încrâncena. *vb. I, ind. prez. 3* se crânceneză.
crâncenie (înv.) Cruzime, asprime. *s.f., art.* crâncenia, *g.-d. art.* crâncenii, *pl.* crâncenii, *art.* crâncениile.
crâncenit,-ă (rar) Crâncen. *adj., pl.* crâncениți,-te.
crâng 1. Pădure tânără; desiș. 2. Loc acoperit cu arbuști sau cu tufe. /(rar) ~*ul cerului* = bolta cerească. *s.n., pl.* crânguri.
crângulеț Diminutiv al lui crâng; crângușor. *s.n., pl.* crângulețe.
crângușor Crângulеț. *s.n., pl.* crângușoare.
crâșnic[1] (reg.) Paracliser. *s.m., pl.* crâșnici.
crâșnic[2] Unealtă de pescuit formată dintr-o plasă fixată la capătul unei prăjini. *s.n., pl.* crâșnice.
crâstel v. **cristei.**
crâșca *intr* (reg.) 1. A scrâșni din dinți de ciudă, de mânie etc. 2. (despre zăpada înghețată) A scârțâi, a trosni (sub picioare). *vb. I, ind. prez. 3 sg.* crâșcă; *conj. prez. 3* să crâște.
crâșcare (reg.) Acțiunea de a crâșca. //(fig.) Nemulțumire, durere. *s.f., g.-d. art.* crâșcării, *pl.* crâșcări.
crâșmă (pop.) Cârciumă. *s.f., g.-d. art.* crâșmei, *pl.* crâșme.
crâșmuliță (reg.) Diminutiv al lui crâșmă; crâșmușoară, crâșmuță. *s.f., g.-d. art.* crâșmuliței, *pl.* crâșmulițe.
crâșmușoară (reg.) Crâșmuliță. *s.f., g.-d. art.* crâșmușoarei, *pl.* crâșmușoare.
crâșmuță (reg.) Crâșmuliță. *s.f., g.-d. art.* crâșmuței, *pl.* crâșmuțe.
crea *tr.* 1. A elabora, a produce ceva ce nu exista înainte; a întemeia. //A inventa, a născoci; a compune o operă literară, muzicală etc. 2. A pregăti pe cineva, a forma pentru o carieră sau pentru o misiune. 3. (teatru) *A ~ un rol* = a da viață unui personaj printr-o interpretare prețuită și originală. *vb. I, ind. prez. 3* creează, *1 pl.* creăm; *conj. prez. 3* să creeze; *ger.* creând; *part.* creat.
creangă 1. Ramură (mai groasă) a unui copac; cracă /(adv.) *A umbla* ~ (sau ~*a*) = a umbla fără rost. 2. (fig., înv.) Ramificație a unei familii de oameni. *s.f., g.-d. art.* crengii, *pl.* crengi.
creanță (cre-an-) (fin.) Drepul creditorului de a pretinde de la debitor executarea unei obligații; (concr.) act care confirmă acest drept. *s.f., g.-d. art.* creanței, *pl.* creanțe.
creanțier[1] (cre-an-ți-er) Registru în care se înscriu creanțele. *s.n., pl.* creanțiere.
creanțier[2]**,-ă** (cre-an-ți-er) (rar) Creditor. *s.m., pl.* creanțieri; *s.f., g.-d. art.* creanțierei, *pl.* creanțiere.
creare (cre-a-) Înființare, întemeiere, inventare. *s.f., g.-d. art.* creării, *pl.* creări.
creasta-cocoșului 1. Plantă erbacee cu frunze ovale, cu flori roșii sau galbene. 2. Numele a două specii de ferigi, cu sporii dispuși pe fața interioară a frunzelor. 3. Ciupercă comestibilă cu tulpina ramificată. *s.f. art., g.-d. art.* crestei-cocoșului.
creastă 1. Excrescență cărnoasă sau moț de pene pe care îl au pe cap unele păsări. //(anat.) Proeminență osoasă. 2. Partea de sus a unui munte, a unui acoperiș, a unui val etc. 3. ~ *de taluz* = linie de intersecție dintre fața unui taluz și suprafața terenului natural. *s.f., g.-d. art.* crestei, *pl.* creste.
creatină (cre-a-) Substanță proteică, extrasă din țesutul muscular, folosită ca medicament. *s.f., g.-d. art.* creatinei.
creatinemie (cre-a-) (fiziol.) Prezență a creatinei în sânge. *s.f., art.* creatinemia, *g.-d. art.* creatinemiei, *pl.* creatinemii, *art.* creatinemiile.
creatinfosforic (cre-a-) (în sintagma) *Acid* ~ = compus al creatinei cu acidul fosforic, prezent în țesutul muscular. *adj.*
creatinină (cre-a-) Derivat al creatinei. *s.f., g.-d. art.* creatininei.
creativ,-ă (cre-a-) (livr.) Creator. *adj., pl.* creativi,-e.
creativitate (cre-a-) (livr.) Însușirea de a fi creator; putere creatoare. *s.f., g.-d. art.* creativității.
creator,-oare (cre-a-) 1. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care creează. II. *s.m.* (în concepțiile religioase) Dumnezeu. *adj., s.m.* și *f., pl.* creatori,-oare.
creatură (cre-a-) (și peior.) Ființă vie, făptură, individ. *s.f., g.-d. art.* creaturii, *pl.* creaturi.
creață Soi de viță-de-vie, cu struguri verzi-gălbui. *s.f., g.-d. art.* cretei.
creație (cre-a-ți-e) Acțiunea de a crea; (concr.) operă, lucrare. //Interpretare (cu măiestrie) a unui rol într-un film, într-o piesă de teatru etc. [*var.* (înv.) creațiune *s.f.*] *s.f., art.* creația, *g.-d. art.* creației, *pl.* creații, *art.* creațiile.
creaționism (cre-a-ți-o-) Concepție teologică potrivit căreia sufletul fiecărui individ provine, prin creație nemijlocită, de la Dumnezeu. *s.n.*
creaționist,-ă (cre-a-ți-o-) (Adept) al creaționismului. *adj., s.m.* și *f.*, pl. creaționiști,-ste.
creațiune v. **creație.**
crede 1. *tr.* A fi convins de adevărul unui fapt sau al unui lucru. */Cred și eu!* = se înțelege de la sine. 2. *tr.* A recunoaște dreptatea cuiva. */De necrezut* = de neînchipuit. *A nu-i veni* (cuiva) *să creadă* sau *a nu-și ~ ochilor* (sau *urechilor*), exprimă mirarea față de un lucru de necrezut. 3. *tr.* A-și imagina, a-și închipui. 4. *intr* A admite existența lui Dumnezeu; (p. ext.) a avea o anumită credință religioasă. 5. *intr.* A avea încredere în cineva. 6. *refl.* A avea o părere (exagerat de) bună despre sine. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cred, *1 pl.* credem; *conj. prez. 3* să creadă; *imper* crede/crezi; *ger.* crezând; *part.* crezut.
credent (reg.) Bufet. *s.n., pl.* credenturi.
credibil,-ă Care poate fi crezut; verosimil. *adj., pl.* credibili,-e.
credibilitate Însușirea unui lucru de a putea fi crezut. *s.f., g.-d. art.* credibilității.
credincer (înv.) 1. Om de încredere (la curtea domnească); sfătuitor. 2. Slujbaș cu rang de boiernaș. *s.m., pl.* credinceri.

credincios,-oasă (şi s.) 1. Demn de încredere; devotat. //Statornic faţă de o idee, de o cauză. 2. Care crede în existenţa lui Dumnezeu; cucernic, evlavios. *adj., pl.* credincioşi,-oase.
credinţă 1. Faptul de a crede în adevărul unui lucru. 2. Devotament faţă de cineva sau de ceva. /(înv.) *În ~ =* într-adevăr. *A-şi mânca ~a =* a se comporta astfel încât să nu mai inspire încredere. 3. Convingere despre existenţa lui Dumnezeu; religie. 4. Ideal, speranţă. *~ politică.* 5. Încredere (pe care o inspiră cineva). //(reg.) Logodnă. *s.f., g.-d. art.* credinţei, *pl.* credinţe.
credinţi *refl.* (reg.) A se logodi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se credinţeşte, *imperf. 3 sg.* se credinţea; *conj. prez. 3* să se credinţească.
credit 1. Împrumut dat cu dobândă; (concr.) valoarea sau suma împrumutată. */Scrisoare de ~ =* înscris care autorizează pe purtătorul său să primească un anumit credit. *A da pe ~ =* a vinde fără a primi banii imediat. *A face* (cuiva) *un ~ =* a) a vinde (cuiva) marfă pe datorie; b) a acorda încredere cuiva. *A deschide* (cuiva) *un ~ =* a pune la dispoziţia cuiva, în anumite condiţii, un credit. 2. Relaţie financiară între un creditor şi un debitor, astfel încât debitorul să primească o sumă de bani. 3. Coloana din dreapta a unui cont, în care se înscriu reducerile de activ sau sporurile de pasiv. 4. (fig.) Apreciere, autoritate, influenţă. *s.n., pl.* credite.
credita *tr.* 1. A acorda cuiva un credit (1); a vinde pe credit. 2. A înregistra în creditul unui cont. 3. (fig.) A arăta cuiva consideraţie, stimă. *vb. I, ind. prez. 3* creditează.
creditare Acţiunea de a credita. *s.f., g.-d. art.* creditării, *pl.* creditări.
creditor,-oare. I. *adj.* (despre persoane) Care a creditat; referitor la credite. II. *s.m.* şi *f.* Persoană sau instituţie care acordă un credit; titularul unui drept de creanţă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* creditori,-oare.
credo (bis.) 1. Crez (2). 2. A treia parte a liturghiei catolice. *s.n., art.* credoul.
credul,-ă Care se încrede (prea) uşor în cineva. *adj., pl.* creduli,-e.
credulitate Însuşire de a fi credul. *s.f., g.-d. art.* credulităţii.
creek (ee *pron.* i) (angl.) Curs de apă temporar, din deşerturile sărate din Australia şi din America. *s.n., pl.* creekuri.
creier[1] 1. Partea cea mai importantă a sistemului nervos central la vertebrate, situată în cutia craniană; centrul gândirii şi al conştiinţei la om. */~ul mic =* cerebel. *~ul mare =* parte a creierului situată în regiunea anterioară şi superioară a craniului. *A-şi zbura ~ii =* a se sinucide. 2. (fig.) Minte, inteligenţă, judecată. 3. *~ii* (sau *~ul*) *munţilor =* locul cel mai înalt, cel mai puţin accesibil. *s.m., pl.* creieri.
creier[2] Persoană care organizează şi conduce o acţiune. *s.n., pl.* creiere.
creieraş Creierul mic; cerebel. *s.m., pl.* creieraşi.
creion 1. Ustensilă pentru scris sau desenat, formată dintr-o mină neagră sau colorată învelită în lemn. 2. (fig.) Mod de a scrie, de a compune. 3. Desen realizat în creion (1). 4. Obiect în formă de creion (1), conţinând substanţe cosmetice sau farmaceutice. 5. *~ luminos =* dispozitiv electronic utilizat la introducerea datelor în minicalculatoare. *s.n., pl.* creioane.
creiona *tr.* 1. A schiţa un desen. 2. (fig., în literatură) A schiţa un portret, un caracter etc. *vb. I, ind. prez. 3* creionează.
creionaj Desen făcut cu creionul (1). *s.n., pl.* creionaje.
creionare Acţiunea de a creiona. *s.f., g.-d. art.* creionării, *pl.* creionări.
creionaş Diminutiv al lui creion. *s.n., pl.* creionaşe.
creionist,-ă (rar) Desenator în creion (1). *s.m., pl.* creionişti; *s.f., g.-d. art.* creionistei, *pl.* creioniste.
creiţar Monedă mică, reprezentând a suta parte dintr-un florin, care a circulat în diferite ţări, până la sfârşitul secolului al XIX-lea; (p. ext.) ban, gologan. [*var.* crăiţar, criţar *s.m.*] *s.m., pl.* creiţari.
creiţă v. **crăiţă.**
crem[1] Alb-gălbui. *adj. invar.*
crem[2] Culoare crem[1]. *s.n.*
cremalieră (-li-e-) Organ de maşină, de forma unei bare dinţate, care se cuplează cu o roată cilindrică dinţată. *s.f., g.-d. art.* cremalierei, *pl.* cremaliere.
crematoriu[1] 1. Clădire destinată incinerării cadavrelor. 2. Cuptor pentru arderea gunoaielor. *s.n., art.* crematoriul, *pl.* crematorii, *art.* crematoriile.
crematoriu[2]**,-ie** Care serveşte la ardere, la incinerare. *adj., pl.* crematorii.
cremaţiune (-ţi-u-) (rar) Ardere, prefacere în cenuşă. *s.f., g.-d. art.* cremaţiunii, *pl.* cremaţiuni.
cremă 1. Preparat culinar obţinut din lapte, ouă, zahăr, cafea etc. //(cu determinări) Lichior fin. 2. Produs cosmetic; alifie. 3. *~ de ghete =* preparat pentru uns şi lustruit încălţămintea de piele. 4. (fig.) Ceea ce este bun, de frunte. *~a societăţii. s.f., g.-d. art.* cremei, *pl.* creme.
cremene 1. Varietate de rocă silicioasă care are proprietatea de a produce scântei când este lovită cu obiecte de oţel. 2. Bucăţică de cremene (1) folosită la scăpărat cu amnarul. */Cât ai da în ~ =* într-o clipă. 3. Bucăţică de cremene (1) folosită în trecut la aprinderea încărcăturii puştii. *s.f., g.-d. art.* cremenii.
cremometru Instrument cu care se măsoară cantitatea de smântână sau de alte grăsimi din lapte. *s.n., art.* cremometrul, *pl.* cremometre.
cremonă Dispozitiv metalic prevăzut cu un mâner, care se foloseşte la închiderea unei ferestre sau a unei uşi. *s.f., g.-d. art.* cremonei, *pl.* cremone.
cremos,-oasă Care conţine multă cremă; cu aspect de cremă. *adj., pl.* cremoşi,-oase.
cremşnit Prăjitură din foi de aluat coapte între care se pune cremă de vanilie. *s.n., pl.* cremşnituri.
crenat,-ă (despre frunze) Cu marginile dinţate. *adj., pl.* crenaţi,-te.
crenel 1. Deschizătură în partea superioară a zidului unei cetăţi sau a unui turn de apărare, prin care se aruncau proiectilele asupra inamicului. 2. Deschizătură în pereţii unei cazemate, ai unui adăpost, prin care se pot executa trageri cu armamentul automat portativ. *s.n., pl.* creneluri.
crenela *tr.* A face, a construi creneluri. *vb. I, ind. prez. 3* creneleză.
crenelare Acţiunea de a crenela. *s.f., g.-d. art.* crenelării, *pl.* crenelări.
crengăraie Crengărie. *s.f., art.* crengăraia, *g.-d. art.* crengăraiei.
crengărie (rar) Desiş sau mulţime de crengi; crengăraie. *s.f., art.* crengăria, *g.-d. art.* crengăriei.
crengos,-oasă Cu multe crengi; crenguros. *adj., pl.* crengoşi,-oase.
crenguliţă (pop.) Crenguţă. *s.f., g.-d. art.* crenguliţei, *pl.* crenguliţe.
crengurea (pop.) Crenguţă. *s.f., art.* crengureaua, *g.-d. art.* crengurelei, *pl.* crengurele, *art.* crengurelele.
crenguros,-oasă (rar) Crengos. *adj., pl.* crenguroşi,-oase.
crenguţă Diminutiv al lui creangă; crenguliţă, crengurea. *s.f., g.-d. art.* crenguţei, *pl.* crenguţe.
crenobiologie (-bi-o-) Ramură a biologiei care studiază organismele vii din izvoare (minerale). *s.f., art.* crenobiologia, *g.-d. art.* crenobiologiei.

crenologie Studiu al apelor minerale terapeutice. *s.f., art.* crenologia, *g.-d. art.* crenologiei.
crenoterapie Folosire a apelor minerale în scop terapeutic. *s.f., art.* crenoterapia, *g.-d. art.* crenoterapiei.
crenvurst Cârnăcior din carne de vită şi slănină tocate. *s.m., pl.* crenvurşti.
creodontă (cre-o-) (la pl.) Subordin de mamifere carnivore fosile, cu dentiţia puţin specializată, cu membrele masive, prevăzute cu gheare; (la sg.) animal din acest subordin. *s.f., g.-d. art.* creodontei, *pl.* creodonte.
creofag,-ă (cre-o-) Care se hrăneşte cu carne. *adj., pl.* creofagi,-ge.
creofagie (cre-o-) Obişnuinţă de a se hrăni cu carne. *s.f., art.* creofagia, *g.-d. art.* creofagiei.
creol,-ă (cre-ol) (Persoană) care s-a născut în America Latină sau în colonii, având strămoşi spanioli, portughezi sau francezi. *adj., s.m.* şi *f., pl.* creoli,-e.
creolă Limbă rezultată din amestecul spaniolei, portughezei sau francezei cu un idiom indigen din America Latină, din Indiile de Vest etc. *s.f., g.-d. art.* creolei, *pl.* creole.
creolină (cre-o-) Soluţie obţinută dintr-un amestec de hidrocarburi, întrebuinţată ca dezinfectant. *s.f., g.-d. art.* creolinei.
creozot (cre-o-) Lichid uleios extras din gudronul de lemn, folosit în industrie şi în medicină [*var.* creuzot *s.n.*] *s.n.*
creozota (cre-o-) *tr.* A impregna lemnul cu creozot pentru a-l face mai rezistent. *vb. I, ind. prez. 3* creozotează.
creozotare (cre-o-) Acţiunea de a creozota. *s.f., g.-d. art.* creozotării, *pl.* creozotări.
crep 1. Cauciuc natural, de culoare albă-gălbuie, din care se fac tălpi pentru încălţăminte. 2. Ţesătură subţire, încreţită, din fire de mătase sau de lână. //Bucată neagră dintr-o astfel de ţesătură purtată (la rever) în semn de doliu. *s.n., pl.* creşpuri.
crepdeşin (text.) Crep (2). [*var.* crepdeşină *s.f.*] *s.n.*
crepdeşină v. **crepdeşin.**
crepidă Încălţăminte în formă de sandale, purtată de vechii greci şi de romani. *s.f., g.-d. art.* crepidei, *pl.* crepide.
crepitant,-ă (livr.) Care produce zgomote repetate; care trosneşte. *adj., pl.* crepitanţi,-te.
crepitaţie (-ţi-e) (med.) Zgomot repetat produs de ciocnirea a două oase fracturate, de pătrunderea aerului în plămânii bolnavi etc. *s.f., art.* crepitaţia, *g.-d. art.* crepitaţiei, *pl.* crepitaţii, *art.* crepitaţiile.
crepon Ţesătură cu creţuri neregulate şi cu bobiţe în relief. *s.n., pl.* crepoane.
creponat,-ă (despre ţesături, carton) Asemănător cu creponul; încreţit. *adj., pl.* creponaţi,-te.
creps (înv.) Joc cu zaruri. *s.n., pl.* crepsuri.
crepuscul 1. Sfârşit de zi; înserare, amurg. 2. (fig.) Declin, sfârşit. 3. Perioadă de timp înainte de răsăritul soarelui. //Lumină solară, semiîntuneric. *s.n., pl.* crepuscule.
crepuscular,-à Referitor la crepuscul. //Luminat slab, abia vizibil. *adj., pl.* crepusculari,-e.
crescător,-oare 1. *adj.* Care creşte. II. *s.m.* şi *f.* Persoană, întreprindere sau gospodărie care se ocupă cu creşterea animalelor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* crescători,-oare.
crescătorie Loc special amenajat unde se cresc animale. *s.f., art.* crescătoria, *g.-d. art.* crescătoriei, *pl.* crescătorii, *art.* crescătoriile.
crescând,-ă Care este în creştere. *adj., pl.* crescânzi,-de.
crescendo[1] (muz.) Crescând, sporind progresiv în intensitate. *adv.*
crescendo[2] (muz.) Creştere progresivă a intensităţii sunetelor. *s.n., art.* crescendoul, *pl.* crescendouri.
creson Plantă erbacee cu flori albe, mici cultivată pentru frunzele ei comestibile. *s.n.*
cresta 1. *tr.* A face crestături pe marginea unui obiect. */A ~ pe război* = a face o tăietură pe roboj pentru a ţine socoteala; (fig.) a nota, a memora ceva. 2. *refl.* A se tăia (uşor). *vb. I, ind. prez. 3* creştează.
crestare Acţiunea de a (se) cresta. *s.f., g.-d. art.* crestării, *pl.* crestări.
crestat[1] (zool., fam.) Cocoş. *s.m., pl.* crestaţi.
crestat[2] Faptul de a (se) cresta. *s.n.*
crestat[3],-ă 1. Cu crestături, cu tăieturi. *Frunză cu marginea ~.* 2. (despre ţărmuri) Neregulat. *adj., pl.* crestaţi,-te.
crestătură 1. Semn făcut prin crestare; tăietură. 2. (la pl.) Procedeu de ornamentare a lemnului în arta populară, pentru piesele de mobilier, la uneltele casnice etc. *s.f., g.-d. art.* crestăturii, *pl.* crestături.
crestăţea (bot.) 1. Tălhărea. 2. Salata-iepurelui. *s.f., art.* crestăţeaua, *g.-d. art.* crestăţelei, *pl.* crestăţele, *art.* crestăţelele.
crestomaţie v. **crestomaţie.**
crestomaţie Culegere de texte din diferiţi autori şi diferite domenii; analecte. [*var.* crestomaţie *s.f.*] *s.f., art.* crestomaţia, *g.-d. art.* crestomaţiei, *pl.* crestomaţii, *art.* crestomaţiile.
crestos,-oasă (rar) Cu creastă. *adj., pl.* crestoşi,-oase.
creşă Instituţie în care sunt îngrijiţi copiii până la vârsta de trei ani, pentru timpul cât părinţii lor sunt la serviciu. *s.f., art.* creşa, *g.-d. art.* creşei, *pl.* creşe.
creşte 1. *intr.* A se mări treptat; a se dezvolta, a se înălţa. */Să creşti mare!* formulă de salut sau de mulţumire adresată, de obicei, unui copil. *A ~ văzând cu ochii* = a creşte neobişnuit de repede. //(despre anumite părţi ale corpului) A se reface, a se regenera. //(fig., despre oameni) A-şi ridica nivelul profesional, cultural etc. 2. *tr.* A îngriji, a educa un copil. 3. *intr.* A-şi petrece copilăria. 4. *tr.* A prăsi animale sau păsări. //A cultiva plante. 5. *intr.* A spori (ca volum, intensitate, valoare, durată etc.). */A ~ inima* (*in piept*) sau *a-i ~* (cuiva) *inima* (ori *sufletul*), se spune când cineva simte o mulţumire deosebită. 6. *intr.* (fig., despre corpuri în mişcare) A se vedea din ce în ce mai mare (pe măsura apropierii). 7. *intr.* (despre aluat) A se ridica prin dospire. //(despre ape) A se umfla. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cresc, *1 pl.* creştem; *conj. prez. 3* să crească; *ger.* crescând; *part.* crescut.
creştere 1. Acţiunea de a creşte. 2. Dezvoltare. 3. Prăsire, înmulţire. 4. Educare, educaţie. */Fără ~* = prost crescut, needucat. *s.f., g.-d. art.* creşterii, *pl.* creşteri.
creştet 1. Vârful capului. */Din (sau de la) ~ până-n tălpi* sau *din tălpi până în ~* = în întregime, de sus până jos. 2. Vârf, pisc. 3. (fig.) Culme. *s.n., pl.* creştete.
creştin,-ă I. *adj.* Care aparţine creştinismului; referitor la creştinism. II. *s.m.* şi *f.* 1. Adept al creştinismului. 2. (pop.) Persoană, om. *adj., s.m.* şi *f., pl.* creştini,-e.
creştina *tr.* şi *refl.* A (se) face creştin (II.1), a (se) boteza în religia creştină. *vb. I, ind. prez. 3* creştinează.
creştinare Acţiunea de a (se) creştina. *s.f., g.-d. art.* creştinării.
creştinătate Totalitatea creştinilor (II.1); lumea creştină. *s.f., g.-d. art.* creştinătăţii.
creştinesc,-ească De creştin (II.1), referitor la creştini. *adj., pl.* creştineşti.
creştineşte Ca un creştin (II.1), în felul creştinilor. *adv.*
creştinism Ansamblul religiilor la baza cărora stă credinţa în persoana şi învăţătura lui Isus Hristos. *s.n.*
cretaceu[1] Cretacic. *s.n., art.* cretaceul.
cretaceu[2],-ee (despre roci) Format din cretă. //(înv.) Referitor la cretacic[1]. *adj., pl.* cretacei,-ee.

cretacic[1] Ultima perioadă a erei mezozoice, caracterizată prin depuneri de masive calcaroase; cretaceu[1]. *s.n.*
cretacic[2]**,-ă** Care aparţine cretacicului[1]. *adj.*, *pl.* cretacici,-ce.
cretan,-ă (Locuitor) din Creta. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* cretani,-e.
cretă 1. Obiect fabricat din sulfat de calciu, cu care se scrie pe tablă. 2. Varietate de calcar poros alb sau uşor colorat. *s.f.*, *g.-d. art.* cretei, *pl.* crete.
cretin,-ă 1. (Persoană) care suferă de cretinism; imbecil, idiot. 2. (Om) stupid. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* cretini,-e.
cretinism 1. Boală care se manifestă prin tulburări de creştere, înapoiere mintală. 2. Imbecilitate, idioţenie. *s.n.*
cretiniza *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină cretin; (p. ext.) a (se) prosti. *vb. I, ind. prez. 3* cretinizează.
cretinizare Faptul de a (se) cretiniza. *s.f.*, *g.-d. art.* cretinizării.
creton Ţesătură imprimată rezistentă, fabricată din in sau din cânepă, din care se fac draperii, huse etc. *s.n.*, *pl.* cretoane.
cretos,-oasă (rar) Care conţine cretă (2), cu aspect de cretă. *adj.*, *pl.* cretoşi,-oase.
creţ[1] Păr creţ sau încreţit; cârlionţ. *s.m.*, *pl.* creţi.
creţ[2] 1. Încreţitură la un obiect de îmbrăcăminte; cută, fald. 2. Încreţitură a pielii; zbârcitură, rid. *s.n.*, *pl.* creţuri.
creţ[3]**, creaţă** (despre păr, lână, blană etc.) Răsucit în inele; cârlionţat, buclat. *adj.*, *pl.* creţi,-e.
creţesc (în sintagma) *Măr* ~ = varietate de mere cu coaja verzuie sau gălbuie, acoperită parţial cu dungi roşii, cu gust acrişor şi cu aromă specifică. *adj.*, *pl.* creţeşti.
creţişoară Plantă erbacee cu flori mici, verzi-gălbui. *s.f.*, *g.-d. art.* creţişoarei, *pl.* creţişoare.
creţişor Plantă erbacee din familia labiatelor, cu flori purpurii, având proprietăţi medicinale. *s.m.*, *pl.* creţişori.
creţuşcă Plantă erbacee cu flori albe, dispuse în corimb, folosită la prepararea unui ceai diuretic. *s.f.*, *g.-d. art.* creţuştei, *pl.* creţuşte.
creuzet (cre-u-) 1. Vas fabricat dintr-un material rezistent la căldură, folosit pentru reacţii chimice. 2. Recipient în formă de oală, în care se adună metalul topit în procesul metalurgic. 3. (fig.) Loc unde se amestecă diverse influenţe, teorii etc. *s.n.*, *pl.* creuzete.
creuzot v. **creozot**.
crevăsă Despicătură mare într-un gheţar montan. *s.f.*, *g.-d. art.* crevăsei, *pl.* crevase.
crevete Nume dat unor crustacee comestibile. *s.m.*, *pl.* creveţi.
crez 1. Totalitatea principiilor sau convingerilor cuiva. ~ *moral.* 2. Ansamblu de învăţături fundamentale ale religiei creştine. *s.n.*, *pl.* crezuri.
crezare 1. Încredere. */A da* ~ (cuiva sau la ceva) = a crede pe cuvânt. 2. (înv.) Credinţă. *s.f.*, *g.-d. art.* crezării, *pl.* crezări.
crezământ (înv.) 1. Crezare, încredere. */A da* (sau *a pune*) ~ = a da crezare. *A afla* ~ = a se bucura de încredere. 2. Înţelegere, consideraţie faţă de cineva sau de ceva. *s.n.*, *pl.* crezăminte.
crezoi Lichid extras din gudroanele de cărbune şi de lemn, folosit ca antiseptic. *s.m.*, *pl.* crezoli.
cri/cri-cri Cuvânt care imită cântecul greierului. *interj.*
crib Construcţie din lemn, metal etc. care protejează sorbul unei pompe de apă. *s.n.*, *pl.* criburi.
criblură Piatră dură, spartă mărunt, folosită la lucrări de asfaltare. *s.f.*, *g.-d. art.* criblurii, *pl.* cribluri.
cric Aparat portabil pentru ridicat greutăţi mari la înălţimi mici. *s.n.*, *pl.* cricuri.
crichet Joc sportiv între două echipe a câte 11 membri, care lovesc o minge cu nişte bastoane speciale pentru a o introduce în poarta adversarului. *s.n.*
cricoid,-ă În formă de inel. *adj.*, *pl.* cricoizi,-de.
cridă (reg.) Cretă. *s.f.*, *g.-d. art.* cridei, *pl.* cride.
criergie (geol.) Acţiune a îngheţului asupra solului şi a rocilor de suprafaţă. *s.f.*, *art.* criergia, *g.-d. art.* criergiei.
crighel (reg.) Halbă. *s.n.*, *pl.* crighele.
crijac (înv.) Cruciat. *s.m.*, *pl.* crijaci.
crijmă (reg.) Pânză în care este înfăşat copilul după botez. *s.f.*, *g.-d. art.* crijmei, *pl.* crijme.
criiă 1. Fiecare dintre cele două părţi laterale ale unui năvod. 2. (reg.) Droaie de copii sau de oameni. *s.f.*, *g.-d. art.* criiei, *pl.* criile.
crimă 1. Infracţiune cu un grad ridicat de pericol social; (spec.) omor. */~ internaţională* = infracţiune gravă săvârşită împotriva umanităţii. //Fărădelege, nelegiuire. *s.f.*, *g.-d. art.* crimei, *pl.* crime.
criminal[1] (înv.) Tribunal care judeca crimele; (p. ext.) închisoare. *s.n.*, *pl.* criminaluri.
criminal[2]**,-ă** I. *adj.* Care constituie o crimă, referitor la o crimă; rău. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care a săvârşit o crimă. */~ de război* = persoană care în timpul unui război se face vinovată de încălcarea legilor dreptului internaţional. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* criminali,-e.
criminalist[1]**,-ă** Specialist în criminalistică. *s.m.*, *pl.* criminalişti; *s.f.*, *g.-d. art.* criminalistei, *pl.* criminaliste.
criminalist[2]**,-ă** (înv.) Criminal[2] (II). *s.m.*, *pl.* criminalişti; *s.f.*, *g.-d. art.* criminalistei, *pl.* criminaliste.
criminalistică Ştiinţă care studiază mijloacele şi metodele pentru descoperirea şi prevenirea infracţiunilor. *s.f.*, *g.-d. art.* criminalisticii.
criminalitate Totalitatea infracţiunilor săvârşite într-o anumită perioadă pe un anumit teritoriu. *s.f.*, *g.-d. art.* criminalităţii.
criminogen,-ă (rar) Care produce sau favorizează o crimă. *adj.*, *pl.* criminogeni,-e.
criminolog,-ă Specialist în criminologie. *s.m.*, *pl.* criminologi; *s.f.*, *g.-d. art.* criminologei, *pl.* criminologe.
criminologic,-ă Referitor la criminologie. *adj.*, *pl.* criminologici,-ce.
criminologie Ramură a dreptului care studiază criminalitatea, cauzele şi metodele pentru combaterea ei. *s.f.*, *art.* criminologia, *g.-d. art.* criminologiei.
crin Plantă erbacee ornamentală cu flori albe, strălucitoare, în formă de pâlnie. *s.m.*, *pl.* crini.
crin-de-mare (la pl.) Clasă de echinoderme cu aspect de floare, care trăiesc fixate în zonele abisale; (la sg.) animal din această clasă. *s.m.*, *pl.* crini-de-mare.
crin-de-pădure Plantă din familia liliaceelor cu florile aplecate în jos, de culoare roşie-violetă cu pete purpurii. *s.m.*, *pl.* crini-de-pădure.
crin-de-toamnă Gen de plante decorative, cu flori albe, liliachii sau albastre, care atârnă în mănunchi la vârful tulpinii. *s.m.*, *pl.* crini-de-toamnă.
crin-galben 1. Plantă erbacee decorativă cu flori galbene-deschis. 2. Plantă ornamentală cu flori de culoare roşie-gălbuie. *s.m.*, *pl.* crini-galbeni.
crinieră (-ni-e-) 1. Creasta unui coif din care ieşeau diverse ornamente sau penajul. 2. (fig.) Cunună (de păr) abundentă. *s.f.*, *g.-d. art.* crinierei, *pl.* crinière.
crinoid (zool.) Crin-de-mare. *s.n.*, *pl.* crinoide.
crinolină Fustă lungă şi largă, în formă de clopot, la modă pe la mijlocul secolului al XIX-lea. *s.f.*, *g.-d. art.* crinolinei, *pl.* crinoline.
crinovil Tricot care, purtat direct pe corp, se încarcă cu sarcini electrice şi produce un efect terapeutic. *s.n.*
crintă Vas de lemn de care se servesc ciobanii când storc zerul din caş. *s.f.*, *g.-d. art.* crintei, *pl.* crinte.
criobiologie (cri-o-bi-o-) Disciplină care studiază efectele frigului asupra organismelor vii. *s.f.*, *art.* criobiologia, *g.-d. art.* criobiologiei.

criocauter (cri-o-ca-u-) Instrument pentru cauterizare cu ajutorul temperaturilor joase. *s.n., pl.* criocautere.
criofil,-ă (cri-o-) (despre organismele vegetale) Care creşte în zonele reci. *adj., pl.* criofili,-e.
criogenie (cri-o-) Producere artificială a temperaturilor joase. *s.f., art.* criogenia, *g.-d. art.* criogeniei.
criolit (cri-o-) Florură naturală de sodiu şi aluminiu, folosită la obţinerea prin electroliză a aluminiului din bauxită. *s.n.*
criologie (cri-o-) 1. Studiul legilor de congelare a soluţiilor. 2. Capitol al fizicii care studiază metodele de obţinere a temperaturilor joase şi proprietăţile corpurilor în apropiere de zero absolut. //Tehnica îngheţării organismului. *s.f., art.* criologia, *g.-d. art.* criologiei.
crioscop (cri-os-) Instrument folosit în crioscopie. *s.n., pl.* crioscoape.
crioscopie (cri-os-) Măsurarea temperaturilor de congelare. *s.f., art.* crioscopia, *g.-d. art.* crioscopiei.
criostat (cri-os-) Instalaţie pentru producerea sau menţinerea unei temperaturi joase constante. *s.n., pl.* criostate.
crioşoc (cri-o-) (med.) Şoc (2) la frig. *s.n., pl.* crioşocuri.
crioterapie (cri-o-) Tratament prin frig, produs cu ajutorul zăpezii carbonice şi aplicat în anumite boli. *s.f., art.* crioterapia, *g.-d. art.* crioterapiei.
criotron (cri-o-) Dispozitiv amplificator de semnale electrice, care foloseşte proprietăţile de supraconductibilitate ale unor metale la temperaturi foarte joase. *s.n., pl.* criotroane.
cripalcă (reg.) Cordenci la războiul de ţesut. *s.f., g.-d. art.* cripălcii, *pl.* cripălci.
criptă 1. Construcţie subterană în templele antice, unde se păstrau obiectele de cult, tezaurul etc. 2. Cavou subteran, construit sub un mormânt; capelă funerară subterană. 3. (med.) Formaţie în formă de tub, situată pe suprafaţa unor mucoase. *s.f., g.-d. art.* criptei, *pl.* cripte.
criptic,-ă 1. Ascuns, secret. /*Limbaj* ~ = limbaj obscur, greu accesibil. 2. Care prezintă ascunzători, focare de microbi. *adj., pl.* criptici,-ce.
criptocomunist,-ă Comunist mascat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* criptocomunişti,-ste.
criptocristalin,-ă (despre minerale şi roci) Care este fin cristalizat. *adj., pl.* criptocristalini,-e.
criptofită (la pl.) Grup de plante erbacee perene care continuă să trăiască în timpul iernii datorită rădăcinilor adânc înfipte în pământ; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* criptofitei, *pl.* criptofite.
criptogamă (la pl.) Grup de plante inferioare, fără flori, care se înmulţesc prin spori; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* criptogamei, *pl.* criptogame.
criptogamic,-ă (bot.) De criptogamă. *adj., pl.* criptogamici,-ce.
criptogenetic,-ă (despre o maladie) A cărei cauză nu poate fi determinată; idiopatic. *adj., pl.* criptogenetici,-ce.
criptografia (-fi-a) *tr.* A transpune un text după regulile criptografiei. *vb. I, ind. prez. 3* criptografiază, *1 pl.* criptografiem; *conj. prez. 3* să criptografieze; *ger.* criptografiind.
criptografic,-ă Care ţine de criptografie. *adj., pl.* criptografici,-ce.
criptografie 1. Scriere secretă cu ajutorul unui cod de semne convenţionale. 2. Disciplină care se ocupă cu studiul criptogramelor. 3. Joc distractiv care constă din dezlegarea unei fraze scrise cu ajutorul unor semne, numere, desene etc. *s.f., art.* criptografia, *g.-d. art.* criptografiei, *pl.* criptografii.
criptogramă 1. Text scris cu caractere secrete. 2. Joc distractiv constând în împărţirea cuvintelor unei fraze într-un număr exact de fragmente, care se înscriu într-o formă geometrică regulată, urmând a fi determinat modul şi locul în care ele se succedă. *s.f., g.-d. art.* criptogramei, *pl.* criptograme.
criptonim[1] 1. Nume împrumutat, imaginar sau reprezentat prin iniţiale, cu care un autor îşi semnează o lucrare; pseudonim. 2. Lucrare semnată cu criptonim[1] (1). *s.n., pl.* criptonime.
criptonim[2]**,-ă** Cu nume ascuns. *adj., pl.* criptonimi,-e.
criptorhidie Anomalie congenitală care constă în oprirea testiculului pe traiectul de coborâre. *s.f., art.* criptorhidia, *g.-d. art.* criptorhidiei.
crisalidă Nimfa la lepidoptere. *s.f., g.-d. art.* crisalidei, *pl.* crisalide.
criselefantin,-ă (despre obiectele de artă) Executat din aur şi fildeş. *adj., pl.* criselefantini,-e.
crisoberil Mineral transparent de culoare verde, folosit ca piatră preţioasă rară. *s.n.*
crisofenină Colorant galben pentru bumbac, lână şi mătase. *s.f., g.-d. art.* crisofeninei, *pl.* crisofenine.
crisograf Copist care scrie manuscrise cu litere de aur. *s.m., pl.* crisografi.
crisografie Arta de a scrie cu litere de aur. *s.f., art.* crisografia, *g.-d. art.* crisografiei.
crisoidină (-so-i-) Colorant galben obţinut din anilină. *s.f., g.-d. art.* crisoidinei, *pl.* crisoidine.
crisopraz Varietate de calcedonie de culoare verde. *s.n.*
crisoterapie Tratament cu săruri de aur, folosit în reumatism cronic, tuberculoză etc. *s.f., art.* crisoterapia, *g.-d. art.* crisoterapiei.
crispa *refl.* (despre faţă, degete) A se încleşta (din cauza tensiunii nervoase). *vb. I, ind. prez. 3* se crispează.
crispare Acţiunea de a se crispa; crispaţie. *s.f., g.-d. art.* crispării, *pl.* crispări.
crispaţie (-ţi-e) (rar) Crispare. *s.f., art.* crispaţia, *g.-d. art.* crispaţiei, *pl.* crispaţii, *art.* crispaţiile.
cristal[1] 1. Substanţă minerală solidă, care se prezintă sub forma unor poliedre. 2. ~ *lichide* = substanţe mezoforme, folosite la fabricarea unor dispozitive optoelectronice de afişare. *s.n., pl.* cristale.
cristal[2] 1. Sticlă de fabricaţie specială şi de calitate superioară, transparentă. 2. Obiect fabricat din cristal[2] (1). *s.n., pl.* (2) cristaluri.
cristal-de-stâncă Varietate incoloră de cuarţ, sub formă de cristale mari; silice. *s.n.*
cristalin[1] 1. Parte a ochiului, de forma unei lentile transparente, aşezată după iris. 2. Formaţie de şisturi cristaline dintr-o regiune. *s.n., pl.* cristaline.
cristalin[2]**,-ă** 1. Clar, curat, limpede. *Voce* ~. 2. (despre roci, munţi etc.) Format din şisturi cristaline. *adj., pl.* cristalini,-e.
cristalinitate (geol.) Grad de cristalizare a unei roci eruptive. *s.f., g.-d. art.* cristalinităţii.
cristalit Monocristal de dimensiuni mici care intră în structura unui corp policristalin. *s.n., pl.* cristalite.
cristaliza 1. *intr.* şi *refl.* (despre substanţe) A se transforma dintr-o stare lichidă, gazoasă sau solidă-amorfă în stare solidă-cristalină. 2. *refl.* şi *tr.* (fig., despre concepţii, idei) A (se) închega, a (se) clarifica. *vb. I, ind. prez. 3* cristalizează.
cristalizabil,-ă Care se cristalizează. *adj., pl.* cristalizabili,-e.
cristalizare Acţiunea de a (se) cristaliza. *s.f., g.-d. art.* cristalizării, *pl.* cristalizări.
cristalizaţie (-ţi-e) Cristalizare. [*var.* cristalizaţiune *s.f.*] *s.f., art.* cristalizaţia, *g.-d. art.* cristalizaţiei, *pl.* cristalizaţii, *art.* cristalizaţiile.
cristalizaţiune v. **cristalizaţie.**
cristalizor Vas de laborator pentru cristalizarea soluţiilor. *s.n., pl.* cristalizoare.

cristalogeneză 1. Studiul condițiilor de formare a cristalelor. 2. Formare a cristalelor în natură; cristalizare. *s.f., g.-d. art.* cristalogenezei.
cristalograf,-ă Specialist în cristalografie. *s.m., pl.* cristalografi; *s.f., g.-d. art.* cristalografei, *pl.* cristalografe.
cristalografic,-ă Referitor la cristalografie. *adj., pl.* cristalografici,-ce.
cristalografie Știință care studiază formele și însușirile cristalelor. *s.f., art.* cristalografia, *g.-d. art.* cristalografiei.
cristaloid[1] Substanță care cristalizează ușor și care, în stare de soluție, poate trece prin membrane vegetale sau animale. *s.m., pl.* cristaloizi.
cristaloid[2],-ă Cu aspect de cristal. *adj., pl.* cristaloizi,-de.
cristalometrie Disciplină care se ocupă cu studiul formelor geometrice ale cristalelor. *s.f., art.* cristalometria, *g.-d. art.* cristalometriei.
cristel/cristeț Pasăre călătoare, cu penajul brun-măsliniu, care trăiește pe câmp și în stufărișul din apropierea bălților. [*var.* crâstel, cârstel *s.m.*] *s.m., pl.* cristei, *art.* cristeii.
cristel-de-baltă Pasăre călătoare acvatică, cu penajul brun-măsliniu. *s.m., art.* cristeiul-de-baltă, *pl.* cristei-de-baltă, *art.* cristeii-de-baltă.
cristel v. **cristel.**
cristelniță (bis.) Vas mare în care preotul afundă copilul la botez. *s.f., g.-d. art.* cristelniței, *pl.* cristelnițe.
cristiană (-ti-a-) Oprire la schi printr-o întoarcere bruscă, cu schiurile apropiate. *s.f., g.-d. art.* cristianei, *pl.* cristiane.
cristianism (-ti-a-) (livr.) Creștinism. *s.n.*
Cristos v. **Hristos.**
crișean,-ă (Locuitor) din Crișeana. *adj., s.m., pl.* crișeni,-e.
crișeancă Locuitoare din Crișeana. *s.f., g.-d. art.* crișencei, *pl.* crișence.
criteriu 1. Punct de vedere, principiu pe baza căruia se poate face o apreciere, o clasificare etc. 2. Probă sportivă care servește la selectarea celor mai buni sportivi dintr-o anumită ramură. *s.n., art.* criteriul, *pl.* criterii, *art.* criteriile.
critic[1] Specialist care analizează și interpretează operele artistice. *s.m., pl.* critici.
critic[2],-ă 1. Care folosește critica; combativ, polemic. *Aparat* ~ = totalitatea notelor, a comentariilor etc. făcute de un editor la editarea unui text. *Ediție* ~ = ediție a unui text, a unei lucrări, însoțită de aparat critic. 2. Referitor la un moment de criză; care poate determina o schimbare (în rău). /(fiz.) *Stare* ~ (sau *punct* ~) = stare a unui fluid în care dispare diferența dintre starea lichidă și cea gazoasă. *adj., pl.* critici,-ce.
critica *tr.* 1. A dezvălui lipsurile, defectele unei persoane, ale unei stări de lucruri etc. 2. A aprecia valoarea artistică a unei opere. 3. A vorbi de rău, a defăima. *vb. I, ind. prez. 3* critică.
criticabil,-ă Care poate fi criticat, care merită critica. *adj., pl.* criticabili,-e.
criticant,-ă (rar) (Persoană) care este gata oricând să facă o critică nedreaptă; bârfitor, intrigant. *adj., s.m.* și *f., pl.* criticanți,-te.
criticastru (livr.) Critic mărunt, neînsemnat. *s.m., art.* criticastrul, *pl.* criticaștri, *art.* criticaștrii.
critică 1. Apreciere a activității, a faptelor oamenilor. 2. Analiză a unor opere artistice, literare etc. /~ *literară* (și *artistică*) = ramură a științei literaturii care apreciază și orientează fenomenul literar contemporan. ~ *de text* = comentariu asupra conținutului și formei unui text. /(*A fi*) *sub orice* ~ = (a fi) la un nivel foarte scăzut. (*A fi*) *mai presus de orice* ~ = (a fi) la un nivel foarte ridicat. 3. Studiu, articol în care se face critică. (2). *s.f., g.-d. art.* criticii, *pl.* critici.
criticism 1. Denumire dată de Kant propriei doctrine, potrivit căreia condiția prealabilă a cercetării filosofice este analiza facultăților cognitive. 2. Tendință exagerată de a critica. *s.n.*
criticist,-ă (Adept) al criticismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* criticiști,-ste.
critar v. **creițar.**
criță (reg.) Oțel. /(adv.) *Beat-*~ = foarte beat. *s.f., g.-d. art.* criței.
crivac 1. Troliu rudimentar de lemn, acționat manual, folosit în mine. 2. Instalație rudimentară folosită, în trecut, pentru ridicat bolovanii de sare la suprafață. 3. Piesă din scheletul unei ambarcațiuni, de care se fixează învelișul ambarcațiunii. *s.n., pl.* crivace.
crivat (reg.) Pat. *s.n., pl.* crivaturi.
crivăț Vânt puternic și rece, care suflă iarna în țara noastră dinspre nord-est. //(înv., reg.) Nord. *s.n.*
crivină Desiș de mărăcini pe malul unei ape. *s.f., g.-d. art.* crivinii, *pl.* crivini.
crizantemă Plantă decorativă din familia compozeelor, cu flori de culori variate. *s.f., g.-d. art.* crizantemei, *pl.* crizanteme.
criză 1. Manifestare violentă a unor dificultăți economice, sociale etc. /~ *economică* = fază a ciclului economic caracterizată prin apariția unui surplus relativ de mărfuri, ceea ce duce la scăderea producției, la falimente etc. ~ *energetică* = insuficiență a resurselor energetice clasice. ~ *de guvern* = interval de timp care se scurge între demisia unui guvern și formarea unui guvern nou. 2. Lipsă acută (de mărfuri, de timp, de forță de muncă etc.). 3. Moment critic în evoluția unei boli. ~ *de astm.* //Tensiune, zbucium sufletesc. *s.f., g.-d. art.* crizei, *pl.* crize.
croasant (croa-) Corn de patiserie. *s.m., pl.* croasanți.
croat,-ă (Locuitor) din Croația. *adj., s.m.* și *f., pl.* croați,-te.
croată (cro-a-) Limba vorbită de croați. *s.f., g.-d. art.* croatei.
croazea/croază (croa-) (înv.) Un fel de stofă țesută în patru ițe. *s.f., g.-d. art.* croazelei/croazei.
croazieră (croa-zi-e-) 1. Călătorie (de plăcere) pe mare. 2. Regim de zbor al unei aeronave în condiții normale, cu o viteză de zbor mai mică decât viteza maximă. *s.f., g.-d. art.* croazierei, *pl.* croaziere.
crobizi Populație tracică așezată în sudul Dunării în secolul V î.Hr. *s.m. pl.*
crocant,-ă (despre unele alimente) Care crănțăne când este mestecat; bine prăjit sau copt. *adj., pl.* crocanți,-te.
crochet Joc în aer liber, care constă în lovirea unor bile de lemn cu un ciocan, pentru a le face să treacă printr-o serie de porți mici înfipte în pământ. *s.n.*
crochetă (mai ales la pl.) Preparat culinar din aluat, griș, brânză etc., sub formă de bastonașe prăjite sau coapte. *s.f., g.-d. art.* crochetei, *pl.* crochete.
crochiu Desen sumar; schiță. *s.n., art.* crochiul, *pl.* crochiuri.
crocodil 1. Reptilă uriașă care trăiește în fluviile din țările tropicale, cu corpul acoperit de plăci osoase. /(fam.) *Lacrimi de* ~ = plâns prefăcut, ipocrit. 2. Dispozitiv automat fixat pe șinele de cale ferată și folosit pentru a transmite comenzi de semnalizare, acționând fluierul locomotivei în mers. 3. Clește de laborator cu care se dă dopurilor de plută elasticitatea necesară. 4. Clemă de forma unui cleștișor cu fălci dințate, folosit pentru legături electrice temporare. *s.m., pl.* crocodili.
crocodilian (-li-an) (la pl.) Ordinul de reptile mari, cuprinzând crocodilul, aligatorul etc.; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* crocodilieni.

crohmălă (reg.) Scrobeală albă. *s.f., g.-d. art.* crohmălei.
crohmăli *tr.* (reg.) A scrobi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* crohmălesc, *imperf. 3 sg.* crohmăleă; *conj. prez. 3* să crohmălească.
croi[1] Croială (1). *s.n., pl.* croiuri.
croi[2] 1. *tr.* A tăia un material textil pentru a confecţiona un obiect. 2. *tr.* A plănui, a pune la cale. //(fig.) A ticlui o minciună. 3. *tr.* A deschide un drum, o şosea etc. înlăturând obstacolele. 4. *tr.* (fig., fam.) A lovi, a bate. 5. *intr.* (fig.) *A o ~ la fugă* = a fugi în grabă, a o şterge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* croiesc, *imperf. 3 sg.* croia; *conj. prez. 3* să croiască.
croială 1. Felul cum este croită o haină; croi[1], tăietură. 2. (fig.) Fel de a fi; caracter. 3. (înv.) Plan, arhitectură. *s.f., g.-d. art.* croielii, *pl.* croieli.
croit Faptul de a croi[2]. *s.n.*
croitor (cro-i-) 1. Meseriaş care croieşte şi coase haine. 2. Insectă neagră, cu antene lungi, care trăieşte mai ales pe stejari. 3. Muşchi al coapsei situat între osul iliac şi tibie. *s.m., pl.* croitori.
croitoreasă (cro-i-) Meseriaşă care croieşte şi coase îmbrăcăminte feminină. *s.f., g.-d. art.* croitoresei, *pl.* croitorese.
croitorie (cro-i-) 1. Meseria croitorului (1). 2. Atelier unde se lucrează haine sau rochii. *s.f., art.* croitoria, *g.-d. art.* croitoriei, *pl.* (2) croitorii, *art.* croitoriile.
crom Metal dur, de culoare cenuşie deschisă, folosit la fabricarea oţelurilor speciale, în tăbăcărie etc. *s.n; simb.* Cr.
croma *tr.* A acoperi un obiect de metal cu un strat subţire de crom. *vb. I, ind. prez. 3* cromează.
cromafin,-ă Care se colorează uşor. *adj., pl.* cromafini,-e.
cromaj Cromare. *s.n.*
cromare Acţiunea de a croma; cromaj. *s.f., g.-d. art.* cromării, *pl.* cromări.
cromat Sare a acidului cromic. *s.m., pl.* cromaţi.
cromatare Operaţia de acoperire a obiectelor metalice cu o peliculă subţire de cromaţi. *s.f., g.-d. art.* cromatării.
cromatic,-ă 1. (despe culori) Care se referă la culori sau la colorit. */Aberaţie ~* = defect al imaginilor obţinute prin lentile, care constă în apariţia de irizaţii pe marginea imaginilor. 2. (muz.) Care se succedă în semitonuri consecutive. *Gamă ~. /Interval ~* = interval alcătuit din două sunete cu aceeaşi denumire (unul dintre ele fiind alterat). *adj., pl.* cromatici,-ce.
cromatică 1. Arta preparării şi folosirii culorilor. 2. Ansamblul culorilor unei picturi, ale unui mozaic etc.; colorit. *s.f., g.-d. art.* cromaticii.
cromatidă (biol.) Porţiune rezultată dintr-un cromozom înaintea mitozei. *s.f., g.-d. art.* cromatidei, *pl.* cromatide.
cromatină Componentă chimică de bază a nucleului celular la animale şi la plante. *s.f., g.-d. art.* cromatinei.
cromatism 1. Calitate a razelor albe de a se descompune în raze de diferite culori. //Aberaţie cromatică. 2. Caracterul cromatic al unei melodii. *s.n.*
cromatofor 1. (zool.) Celulă care conţine pigmenţi coloraţi. 2. Corpuscul din celulele plantelor conţinând clorofilă sau alţi pigmenţi. *s.m., pl.* cromatofori.
cromatogen,-ă Care colorează. *adj., pl.* cromatogeni,-e.
cromatografic,-ă Referitor la cromatografie. *adj., pl.* cromatografici,-ce.
cromatografie Procedeu de separare a substanţelor dintr-o soluţie, de obicei prin trecerea soluţiei prin materiale poroase. *s.f., art.* cromatografia, *g.-d. art.* cromatografiei.
cromatoplast (biol.) Corpuscul colorat din rădăcinile de morcov sau din fructele coapte, cu rol asemănător cloroplastelor; cromoplast. *s.n., pl.* cromatoplaste.
cromatopsie (med.) Capacitatea de a percepe distinct culorile. *s.f., art.* cromatopsia, *g.-d. art.* cromatopsiei.
cromic (în sintagma) *Acid ~* = acid rezultat din combinarea cromului cu oxigen şi hidrogen. *adj.*
cromism (med.) Intoxicaţie cu crom. *s.n.*
cromit Cromat natural de fier. *s.m., pl.* cromiţi.
cromizare Tratament cu crom al stratului superficial al unor piese metalice pentru a le face mai rezistente la uzură şi coroziune. *s.f., g.-d. art.* cromizării, *pl.* cromizări.
cromleh Monument megalitic cu caracter sacru, din epoca bronzului, constând dintr-un cerc de pietre brute înfipte vertical în pământ la intervale regulate. *s.n., pl.* cromlehuri.
cromnichel Aliaj de crom, nichel şi fier. *s.n.*
cromo- Element de compunere care înseamnă „culoare, colorit".
cromoalgrafie Procedeu de pregătire a unei forme de tipar în culori prin executarea manuală a imaginilor pe plăci de aluminiu. *s.f., art.* cromoalgrafia, *g.-d. art.* cromoalgrafiei.
cromoblast Celulă a pielii care are pigmenţi coloraţi. *s.n., pl.* cromoblaste.
cromocistoscopie Examinare cu citoscopul a funcţiei renale şi a permeabilităţii uretrelor, cu ajutorul unor substanţe de contrast. *s.f., art.* cromocistoscopia, *g.-d. art.* cromocistoscopiei.
cromofor Grup de atomi care, introduşi în molecula unei substanţe organice, colorează acea substanţă. *s.m., pl.* cromofori.
cromofotografie Procedeu pentru obţinerea fotografiilor în culori. *s.f., art.* cromofotografia, *g.-d. art.* cromofotografiei.
cromogen Combinaţie care conţine în moleculă cromofori. *s.m., pl.* cromogeni.
cromolitografic,-ă De cromolitografie, obţinut prin cromolitografie. *adj., pl.* cromolitografici,-ce.
cromolitografie Procedeu de reproducere litografică în mai multe culori. //Reproducerea astfel obţinută. *s.f., art.* cromolitografia, *g.-d. art.* cromolitografiei, *pl.* cromolitografii, *art.* cromolitografiile.
cromoplast (biol.) Cromatoplast. *s.n., pl.* cromoplaste.
cromoproteidă Proteidă colorată conţinând fier, magneziu etc. *s.f., g.-d. art.* cromoproteidei, *pl.* cromoproteide.
cromopsie Boală a ochiului datorită căreia obiectele necolorate sunt percepute în culori. *s.f., art.* cromopsia, *g.-d. art.* cromopsiei, *pl.* cromopsii, *art.* cromopsiile.
cromoscop 1. Aparat optic pentru reproducerea în culori a clişeelor. 2. Cinescop folosit în transmisiunile de televiziune în culori. *s.n., pl.* cromoscoape.
cromosferă Strat gros de culoare roşie, care înconjoară soarele, şi este vizibil în timpul eclipselor totale. *s.f., g.-d. art.* cromosferei.
cromosferic,-ă Referitor la cromosferă. *adj., pl.* cromosferici,-ce.
cromoterapie Tratare a unor maladii prin utilizarea luminii colorate. *s.f., art.* cromoterapia, *g.-d. art.* cromoterapiei.
cromotipie Procedeu de tipărire în mai multe culori. //Imaginea astfel obţinută. *s.f., art.* cromotipia, *g.-d. art.* cromotipiei, *pl.* cromotipii, *art.* cromotipiile.
cromotipografie Procedeu de tipărire multicoloră cu elemente de imprimare în relief. *s.f., art.* cromotipografia, *g.-d. art.* cromotipografiei, *pl.* cromotipografii, *art.* cromotipografiile.
cromozom (biol.) Corpuscul specific al nucleului, purtător al caracterelor ereditare, care se formează în timpul diviziunii celulare. *s.m., pl.* cromozomi.

cromozomial,-ă (-mi-al) (biol.) De cromozom. *adj., pl.* cromozomiali,-e.
cronaxie Timpul fiziologic caracteristic de excitabilitate a fiecărui organ sau ţesut. *s.f., art.* cronaxia, *g.-d. art.* cronaxiei.
cronc Cuvânt care imită sunetele scoase de corb. *interj.*
croncan (reg.) Corb. *s.m., pl.* croncani.
croncăi v. **croncăni.**
croncăire v. **croncănire.**
croncăni *intr.* (despre ciori, corbi etc.) A scoate sunete caracteristice speciei. [*var.* croncăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* croncăne/croncănește, *imperf. 3 sg.* croncănea; *conj. prez. 3* să croncăne/să croncănească.
croncănire Acţiunea de a croncăni; croncănit. [*var.* croncăire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* croncănirii, *pl.* croncăniri.
croncănit Sunet strident scos de cioară sau de corb etc.; croncănitură. *s.n.*
croncănitor,-oare Care croncăne. *adj., pl.* croncănitori,-oare.
croncănitură Croncănit. *s.f., g.-d. art.* croncăniturii, *pl.* croncănituri.
cronic,-ă 1. (despre boli) Cu o evoluţie lentă, de durată. 2. (fig.) Care se prelungeşte multă vreme; greu de înlăturat. *adj., pl.* cronici,-ce.
cronicar 1. Autor de cronici sau de letopiseţe. 2. Colaborator al unui ziar sau al unei reviste, însărcinat cu redactarea de cronici (2). *s.m., pl.* cronicari.
cronică 1. Scriere istorică medievală, în care evenimentele sunt prezentate cronologic; letopiseţ. 2. Articol de ziar sau de revistă, care comentează evenimente (politice, sociale, culturale) de actualitate. 3. Scurtă comunicare oficială a unor evenimente. *s.f., g.-d. art.* cronicii, *pl.* cronici.
cronicăresc,-ească Referitor la cronică. *adj., pl.* cronicăreşti.
cronicitate Stare cronică a unei boli sau a unui bolnav. *s.f., g.-d. art.* cronicităţii.
croniciza *refl.* (despre boli) A deveni cronic. *vb. I, ind. prez. 3* se cronicizează.
cronicizare Acţiunea de a se croniciza. *s.f., g.-d. art.* cronicizării, *pl.* cronicizări.
cronofag,-ă Mâncător, consumator de timp. *adj., pl.* cronofagi,-ge.
cronofotografic,-ă Referitor la cronofotografie. *adj., pl.* cronofotografici,-ce.
cronofotografie Înregistrare fotografică a unei mişcări la intervale scurte de timp. *s.f., art.* cronofotografia, *g.-d. art.* cronofotografiei, *pl.* cronofotografii, *art.* cronofotografiile.
cronograf[1] Cronicar. *s.m., pl.* cronografi.
cronograf[2] 1. Scriere din trecut, cu caracter popular, care reprezintă un fel de sinteză a istoriei universale. 2. Instrument care înregistrează durata unei acţiuni, a unui eveniment în desfăşurare etc. *s.n., pl.* cronografe.
cronografie Scriere de cronici, de cronografe[2]. *s.f., art.* cronografia, *g.-d. art.* cronografiei, *pl.* cronografii, *art.* cronografiile.
cronogram v. **cronogramă.**
cronogramă 1. Inscripţie în care literele, corespunzătoare cifrelor romane, formează data. //Problemă enigmistică alcătuită pe acest procedeu. 2. Informaţie dată de literele unei fraze, ale unui vers etc., care au şi o semnificaţie numerală, reprezentând cifre romane. 3. Reprezentare grafică a variaţiilor unui parametru în funcţie de timp; historiogramă. [*var.* cronogram *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* cronogramei, *pl.* cronograme.
cronologic,-ă Dispus în ordinea succesiunii în timp. *adj., pl.* cronologici,-ce.
cronologie 1. Disciplină auxiliară a istoriei, care se ocupă cu stabilirea datelor şi a epocilor; succesiune în timp a evenimentelor (istorice). 2. Listă care cuprinde o succesiune cronologică. *s.f., art.* cronologia, *g.-d. art.* cronologiei, *pl.* cronologii, *art.* cronologiile.
cronologist (rar) Persoană care alcătuieşte cronologii. *s.m., pl.* cronologişti.
cronometra *tr.* A măsura durata unei acţiuni cu ajutorul unui cronometru. *vb. I, ind. prez. 3* cronometrează.
cronometraj Cronometrare. *s.n., pl.* cronometraje.
cronometrare Acţiunea de a cronometra; cronometraj. *s.f., g.-d. art.* cronometrării, *pl.* cronometrări.
cronometric,-ă De cronometru. *adj., pl.* cronometrici,-ce.
cronometrie Parte a fizicii care studiază măsurarea timpului. //Tehnica construirii cronometrelor. *s.f., art.* cronometria, *g.-d. art.* cronometriei.
cronometror,-oare Persoană care măsoară cu cronometrul. *s.m., pl.* cronometrori; *s.f., g.-d. art.* cronometrorei, *pl.* cronometroare.
cronometru Instrument de precizie cu care se măsoară timpul. *s.n., art.* cronometrul, *pl.* cronometre.
cronoscop Instrument pentru măsurarea unui scurt interval de timp. *s.n., pl.* cronoscoape.
cronoterapie Stabilire a timpului optim de administrare a unui medicament, pentru ca efectul său asupra organismului uman să aibă maximă eficienţă. *s.f., art.* cronoterapia, *g.-d. art.* cronoterapiei, *pl.* cronoterapii, *art.* cronoterapiile.
crop (reg., despre lichide, în expr.) *A da în ~* = a începe să se încălzească. *s.n.*
cros[1] Probă sportivă de alergare, pe teren variat şi cu obstacole. *s.n., pl.* crosuri.
cros[2] Lovitură la box, intermediară între directă şi swing, care se dă în stomac sau bărbie. *s.n., pl.* crosuri.
crosă[1] 1. Baston curbat la un capăt, cu care este condus pucul sau mingea la hochei, polo pe iarbă şi golf. 2. Cârjă episcopală. *s.f., g.-d. art.* crosei, *pl.* crose.
crosă[2] Smoc de pene, folosit altădată ca ornament la pălăriile femeilor şi la chipiile militarilor. *s.f., g.-d. art.* crosei, *pl.* crose.
crosing Construcţie care asigură încrucişarea subterană a doi curenţi de aer, dirijaţi unul deasupra celuilalt, în galeria unei mine. *s.n., pl.* crosinguri.
crosist,-ă Atlet specializat în crosuri. *s.m., pl.* crosişti; *s.f., g.-d. art.* crosistei, *pl.* crosiste.
crosnă 1. Sarcină de lemn sau de vreascuri pe care o poartă cineva în spinare. 2. Grămadă de obiecte (casnice) aşezate în ordine. [*var.* crosnă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* crosnei, *pl.* crosne.
crossbar (angl.) Sistem de comutare prin bare comandate de relee, folosit în telefonia automată. *s.n.*
crossing-over (er *pron.* ăr) (angl.) Fenomen prin care se realizează schimbul reciproc de gene între cromozomii omologi. *s.n.*
crossing-shot (sh *pron.* ş) (angl., la tenis de câmp) Minge trimisă cu forţa în terenul advers de pe o parte a terenului pe cealaltă. *s.n., pl.* crossing-shoturi.
croşă (muz.) Notă în valoare de o optime, a cărei coadă este terminată print-un semn în formă de cârlig. *s.f., art.* croşa, *g.-d. art.* croşei, *pl.* croşe.
croşet Ornament sculptat în formă de frunză curbată, cu care se decorează frontoanele, cornişele şi arcele gotice. *s.n., pl.* croşete.
croşeta *tr.* A împleti (dantele, tricoturi etc.) cu croşeta. *vb. I, ind. prez. 3* croşetează.
croşetare Acţiunea de a croşeta; croşetat. *s.f., g.-d. art.* croşetării, *pl.* croşetări.
croşetat Croşetare. *s.n.*
croşetă 1. Ac lung de metal, de os etc., utilizat la croşetat sau împletit. 2. Piesă din oţel de forma unui cui cu cap lăţit, prevăzut cu găuri, folosit pentru solidarizarea

îmbinărilor de lemn. 3. Paranteză dreaptă. *s.f., g.-d. art.* croşetei, *pl.* croşete.
croşeu (la box) Lovitură laterală scurtă. *s.n., art.* croşeul, *pl.* croşee.
croşnă v. **crosnă.**
crotal[1] (zool.) Şarpe-cu-clopoţei. *s.m., pl.* crotali.
crotal[2] Castanietă. *s.n., pl.* crotale.
crotalie (-li-e) Marcă metalică aplicată pe urechea animalelor pentru a fi recunoscute. *s.f., art.* crotalia, *g.-d. art.* crotaliei, *pl.* crotalii, *art.* crotaliile.
crov Depresiune circulară sau alungită de teren. *s.n., pl.* crovuri.
crown (craun) (angl., în expr.) *Sticlă ~ =* sticlă cu însuşiri speciale, foarte puţin dispersivă, din care se confecţionează lentile divergente. *adj. invar.*
cruce 1. Obiect de lemn, de metal sau de piatră, alcătuit din două bucăţi aşezate perpendicular una pe cealaltă şi constituind simbolul credinţei creştine. */A pune ~ cuiva* (sau *la ceva*) = a considera ca mort, pierdut. *A fi cu ~a-n sân* = a fi evlavios. *Frate de ~* = prieten bun, nedespărţit. 2. Figură sau desen în formă de cruce (1), indicând o sărbătoare creştină din calendar, anularea unui text, vechimea mare a unui cuvânt etc. */~ roşie* = semn distinctiv al spitalelor, ambulanţelor, centrelor de asistenţă medicală etc. 3. Gest ritual creştin făcut cu degetele la frunte, la piept şi la cei doi umeri. */A-şi face ~* = a) a executa simbolul crucii (1); b) a se minuna. 4. Religie, confesiune creştină. 5. Termen care intră în denumirea unor decoraţii, insigne etc. în formă de cruce (1). *~a „Mihai Viteazul".* 6. Nume dat unor obiecte în formă de cruce (1). */~a căruţei* = bucată de lemn pusă de-a curmezişul peste proţap. (tehn.) *~ cardanică* = dispozitiv mecanic care permite transmiterea mişcării între doi arbori. *~a amiezii* = a) punct pe bolta cerească unde se află soarele la amiază; b) ora 12 ziua. //(adv.) Cruciş. */A se pune ~* = a se împotrivi unei acţiuni. 7. Instrument de tortură în Antichitate, pe care erau pironiţi cei osândiţi la moarte. */A-şi purta ~a* = a îndura o mare suferinţă. (la catolici) *Drumul ~ii* = serie de 14 picturi sau sculpturi reprezentând chinurile lui Hristos pe drumul Golgotei. 8. Loc unde se întretaie două sau mai multe drumuri; răscruce. */A face ~* = (despre vehicule cu orar fix) a se întâlni într-o staţie. *A da cu ~a peste cineva* = a întâlni pe cineva din întâmplare. *A i se face cuiva calea ~* = a se deschide înaintea cuiva o răspântie; (fig.) a se ivi piedici înaintea cuiva. 9. *~ de voinic* (sau *de om*) = bărbat bine făcut, voinic. *s.f., g.-d. art.* crucii, *pl.* cruci.
crucea-pământului Plantă erbacee meliferă, cu tulpina şi frunzele păroase; brânca-ursului. *s.f. art., g.-d. art.* crucii-pământului.
crucea-voinicului Plantă erbacee cu flori mari, albastre. *s.f. art., g.-d. art.* crucii-voinicului.
crucer (înv.) Creiţar. *s.m., pl.* cruceri.
crucetă Platformă orizontală mică, fixată deasupra arborelui gabier, care serveşte la fixarea arboretului. *s.f., g.-d. art.* crucetei, *pl.* cruceţe.
cruci[1] *tr.* (rar) A aşeza în formă de cruce; a încrucişa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* crucesc, *imperf. 3 sg.* crucea; *conj. prez. 3* să crucească.
cruci[2] *refl.* A se mira foarte tare; a se minuna. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se crucеşte, *imperf. 3 sg.* se crucea; *conj. prez. 3* să se crucească.
cruciadă (-ci-a-) Nume dat expediţiilor militare din secolele XI-XIII, întreprinse de către seniorii din Europa occidentală împotriva musulmanilor, sub pretextul eliberării mormântului lui Isus Hristos. [*var.* cruciată *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cruciadei, *pl.* cruciade.
cruciaL,-ă (-ci-al) Decisiv, esenţial, hotărâtor. *adj., pl.* cruciali,-e.
cruciat (-ci-at) Participant la o cruciadă. *s.m., pl.* cruciaţi.
cruciată v. **cruciadă.**
cruciera Ansamblu de lupte repetate, duse pe căile de comunicaţie maritimă ale inamicului, în scopul dezorganizării sistemului de transporturi al acestuia. *s.f., g.-d. art.* crucierei, *pl.* cruciere.
cruciferă (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, cu petale dispuse în formă de cruce; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., pl.* crucifere.
crucifica *tr.* (şi fig.) A răstigni. *vb. I, ind. prez. 3* crucifică.
crucificare Acţiunea de a crucifica; răstignire. *s.f., g.-d. art.* crucificării, *pl.* crucificări.
crucifix Obiect de cult care îl reprezintă pe Isus Hristos răstignit. *s.n., pl.* crucifixe/crucifixuri.
cruciform,-ă Care are formă de cruce (1). *adj., pl.* cruciformi,-e.
cruciş[1] Întretăindu-se în formă de cruce. (1). 2. În direcţie piezişă; oblic. */Şi (în) ~ şi (în) curmeziş* = în toate părţile. *A se pune (în) ~ şi (în) curmeziş* = a încerca prin toate mijloacele să se opună unei acţiuni. *adv.*
cruciş[1]**,-ă** 1. (despre ochi; p. ext., despre oameni) Saşiu; (fig.) duşmănos. 2. Care se întretaie, care se încrucişează. */În ~* = în cruce. *adj., pl.* crucişi,-e.
crucişă**tor** Navă de război rapidă. *s.n., pl.* crucişătoare.
crucişă**tură** (reg.) Încrucişare. *s.f., g.-d. art.* crucişăturii, *pl.* crucişături.
cruciţă (rar) Cruciuliţă. *s.f., g.-d. art.* cruciţei, *pl.* cruciţe.
cruciuliţă 1. Diminutiv al lui cruce (1); cruciţă. 2. Cusătură artistică de mână, folosită în portul românesc şi în lucrăturile româneşti. 3. Nume dat mai multor plante erbacee din familia compozeelor, cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* cruciuliţei, *pl.* cruciuliţe.
crucnă Bară de lemn cu care se scutură zgura de pe vatra cuptorului sau cu care se amestecă baia de metal topit. *s.f., g.-d. art.* crucnei, *pl.* crucne.
crud,-ă A. 1. (despre alimente) Care n-a fost supus acţiunii focului; nefript, necopt, nefiert (suficient). 2. (despre fructe, plante) Neajuns la maturitate. 3. (despre fiinţe) Fraged, plăpând. 4. (despre unele materiale) Brut, neprelucrat. B. 1. (fig., despre fiinţe şi comportamentul lor) Nemilos, inuman. 2. Violent, sângeros. *adj., pl.* cruzi,-de.
crudiciune (reg.) Aliment care se mănâncă crud. *s.f., g.-d. art.* crudiciunii, *pl.* crudiciuni.
cruditate Însuşirea de a fi crud. *s.f., g.-d. art.* cruditătii.
cruditaţi Fructe, legume proaspete, verdeţuri. *s.f. pl.*
cruduţ,-ă (reg.) Diminutiv al lui crud (A). *adj., pl.* cruduţi,-e.
crug (înv.) 1. Orbită a Lunii sau a unei planete. */~ cerului* (sau *ceresc*) = bolta cerească. 2. Ciclu solar (sau lunar). *s.n., pl.* cruguri.
crumpenă (reg.) Cartof. *s.f., g.-d. art.* crumpenei, *pl.* crumpene.
crunt,-ă 1. (despre oameni) Însetat de sânge, de fapte crude; violent, inuman. 2. Care inspiră groază. 3. (despre lupte) Sângeros, teribil. 4. (şi adv.) Foarte; straşnic, extraordinar. 5. (înv., reg.) Plin de sânge; însângerat. *adj., pl.* crunţi,-te.
crunta *refl.* şi *tr.* (reg.) A se încrunta. *vb. I, ind. prez. 3* cruntă/crunteză.
crup Anghină diftерică localizată pe trahee şi pe faringe. *s.n.*
crupadă Săritură a calului cu picioarele dinainte sub burtă. *s.f., g.-d. art.* crupadei, *pl.* crupade.

crupă 1. Partea de dinapoi a animalelor mari (vite, cai etc.). 2. Regiune dinspre coadă a cruponului (1). 3. Formă de relief alcătuită din două versante care se unesc după o linie. *s.f., g.-d. art.* crupei, *pl.* crupe.
crupe (reg.) Boabe de porumb, de orez etc., măcinate mare, din care se prepară diferite mâncăruri. *s.f. pl.*
crupier (-pi-er) Persoană care distribuie jetoanele, adună banii sau plăteşte câştigurile jucătorilor la o casă de jocuri de noroc. *s.m., pl.* crupieri.
crupon 1. Partea din mijloc, mai groasă şi mai rezistentă, a unei piei tăbăcite. 2. Placă de cauciuc din care se fac tălpi pentru încălţăminte. *s.n., pl.* crupoane.
cruponare Operaţie de detaşare a cruponului (1) de restul de piei. *s.f., g.-d. art.* cruponării, *pl.* cruponări.
crurai,-ă Care ţine de regiunea superioară a coapsei. *adj., pl.* crurali,-e.
crustaceu[1] (în sintagma) *Animal ~* = animal care are corpul acoperit cu o carapace chitinoasă. *adj., pl.* crustacee.
crustaceu[2] (la pl.) Clasă de animale artropode, în general acvatice, cu corpul acoperit cu o carapace chitinoasă; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* crustacee.
crustă 1. Strat format prin solidificare la suprafaţa unor corpuri moi; scoarţă, coajă. 2. (spec.) Strat anatomic protector format la suprafaţa unei plăgi care începe să se cicatrizeze. 3. Strat uscat, îndesat, care se formează la suprafaţa terenului arabil. 4. Înveliş tare la unele nevertebrate. *s.f., g.-d. art.* crustei, *pl.* cruste.
cruşăţea Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu flori galbene-aurii. *s.f., art.* cruşăţeaua, *g.-d. art.* cruşăţelei, *pl.* cruşăţele, *art.* cruşăţelele.
cruşeală (reg.) Argăseală. *s.f., g.-d. art.* cruşelii, *pl.* cruşeli.
cruşi *tr.* (reg.) A argăsi, a tăbăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cruşesc, *imperf. 3 sg.* cruşea; *conj. prez. 3* să cruşească.
cruşin Arbust cu flori albe-verzui, al cărui lemn ars dă un cărbune folosit la fabricarea prafului de puşcă. *s.m., pl.* cruşini.
cruşon Băutură alcoolică preparată din vin, sirop de zahăr şi fructe. *s.n., pl.* cruşoane.
cruţa *tr.* 1. A ierta, a scuti de un efort, de o pedeapsă etc.; a se îndura de... */A ~ viaţa cuiva* = a lăsa pe cineva în viaţă (după ce-i fusese hotărâtă moartea). 2. A menaja. 3. A folosi, a consuma ceva cu economie. 4. (înv.) A se codi, a ezita. *vb. I, ind. prez 3* cruţă.
cruţare Faptul de a cruţa; iertare, îndurare. *s.f., g.-d. art.* cruţării.
cruţător,-oare (rar) 1. Milostiv, iertător. 2. Econom. *adj., pl.* cruţători,-oare.
cruzeiro (cru-sei-) (port.) Unitate monetară în Brazilia. *s.m., art.* cruzeiroul, *pl.* cruzeiro.
cruzie (înv.) Cruzime. *s.f., art.* cruzia, *g.-d. art.* cruziei, *pl.* cruzii, *art.* cruziile.
cruzime Faptă crudă; barbarie, bestialitate. *s.f., g.-d. art.* cruzimii, *pl.* cruzimi.
ctitor,-ă Persoană care suportă cheltuielile pentru ridicarea unei biserici sau a unei mănăstiri; //(p. ext.) Fondator al unei instituţii, asociaţii etc. *s.m., pl.* ctitori; *s.f., g.-d. art.* ctitorei, *pl.* ctitore.
ctitoreasă Ctitoră. *s.f., g.-d. art.* ctitoresei, *pl.* ctitorese.
ctitori *tr.* A întemeia, a fonda o biserică, o mănăstire sau, p. ext., o altă instituţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ctitoresc, *imperf. 3 sg.* ctitorea; *conj. prez. 3* să ctitorească.
ctitoricesc,-ească (rar) Care ţine de ctitor sau de ctitorie. *adj., pl.* ctitoriceşti.
ctitorie Biserică, instituţie etc. întemeiată de un ctitor. *s.f., art.* ctitoria, *g.-d. art.* ctitoriei, *pl.* ctitorii, *art.* ctitoriile.
cu A. (introduce un atribut sau un nume predicativ) 1. (indică asocierea) *Casă ~ etaj.* 2. (indică dependenţa, o legătură) *Văr ~ ea.* 3. (indică o posesiune) *Bicicletă ~ motor.* 4. (indică o însuşire) *Copil ~ talent.* 5. (indică conţinutul) *Butoi ~ bere.* 6. (indică instrumentul) *Drum ~ surprize.* B. (introduce complemente circumstanţiale) 1. (de mod) *Vorbeşte ~ duioşie.* 2. (instrumental) *Scrie ~ creionul.* 3. (sociativ) *Merg ~ el.* 4. (de cauză) *Nu se vede nimic ~ atâta ceaţă.* 5. (de timp) *Nu venea ~ anii. /~ anul* (sau *~ ziua* etc.) = pe timp de un an (sau pe o zi etc.). 6. (de relaţie) *E poet numai ~ numele.* C. (introduce complemente indirecte) *Ţine ~ el.* D. (formează loc. conjcţ. şi prep.) *~ toate că. Alături ~. prep.*
cuaga (cu-a-) Animal din Africa, înrudit cu calul şi asemănător cu zebra. *s.m.*
cuadrant v. **cvadrant.**
cuadratură v. **cvadratură.**
cuadrimotor[1] v. **cvadrimotor**[1].
cuadrimotor[2]**,-oare** v. **cvadrimotor**[2].
cuadrofonic,-ă De cuadrofonie. *adj., pl.* cuadrofonici,-ce.
cuadrofonie Tehnică de captare şi redare a sunetului pe patru canale; tetrafonie. *s.f., art.* cuadrafonia, *g.-d. art.* cuadrafoniei.
cuadruplex v. **cvadruplex.**
cuantă (fiz.) Cea mai mică cantitate de energie radiantă, a cărei valoare este proporţională cu frecvenţa radiaţiei respective. */~ de energie* = cantitate determinată de energie care poate fi emisă sau absorbită de un sistem atomic, molecular etc. [*var.* cvantă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cuantei, *pl.* cuante.
cuantic,-ă Referitor la cuantă. */Mecanică ~* = ramură a fizicii care studiază fenomenele la scară atomică. *Chimie ~* = ramură a chimiei care studiază legile chimice pe baza principiilor mecanicii cuantice. *Număr ~* = fiecare dintre numerele care caracterizează stările unui atom, ale unei molecule etc. [*var.* cvantic,-ă *adj.*] *adj., pl.* cuantici,-ce.
cuantifica *tr.* A stabili valorile discontinue pe care le poate lua o anumită mărime fizică. *vb. I, ind. prez. 3* cuantifică.
cuantificare Faptul de a cuantifica. *s.f., g.-d. art.* cuantificării, *pl.* cuantificări.
cuantificator (mat.) Simbol care arată că o proprietate se aplică tuturor elementelor unor mulţimi sau numai unora dintre ele. *s.m., pl.* cuantificatori.
cuantor Determinativ logic prin care se fixează sfera de aplicativitate a unei variabile într-o anumită expresie. *s.m., pl.* cuantori.
cuantum Sumă, cantitate (neprecizată). [*var.* cvantum *s.n.*] *s.n., art.* cuantumul, *pl.* cuantumuri.
cuartal v. **cvartal.**
cuartă v. **cvartă.**
cuartet v. **cvartet.**
cuarţ Mineral foarte răspândit în natură, care se găseşte în stare amorfă (ca nisip) sau sub formă de cristale colorate, folosit în tehnică, în industria optică etc. [*var.* cvarţ *s.n.*] *s.n., pl.* cuarţuri.
cuarţit Rocă metamorfică cu structură şistoasă, de culori diferite, compactă. *s.n., pl.* cuarţite.
cuarţos,-oasă Care conţine cuarţ. *adj., pl.* cuarţoşi,-oase.
cuaternar[1] Ultima perioadă a mezozoicului. *s.n.*
cuaternar[2]**,-ă** Referitor la cuaternar[1]. *adj., pl.* cuaternari,-e.
cub[1] (în sintagma) *Metru* (sau *centimetru, decimetru* etc.) *~* = unitate de măsură pentru volume, egală cu

volumul unui corp de formă cubică, având latura egală cu un metru (sau cu un decimetru etc.). *adj., pl.* cubi; *simb.* ^{3}

cub^2 1. Corp geometric cu şase feţe pătrate, egale între ele. 2. Puterea a treia a unei mărimi sau a unei expresii. 3. Jucărie sub forma unui mic obiect de formă cubică având pe cele şase feţe figuri sau puncte. *s.n., pl.* cuburi.

cuba *tr.* A determina volumul unui corp, al unei încăperi etc. *vb. I, ind. prez. 3* cubează.

cubaj Determinare a volumului sau a capacităţii unui corp, al unei încăperi etc.; volumul sau capacitatea unui corp, a unei încăperi etc. *s.n., pl.* cubaje.

cubanez,-ă 1. (Locuitor) din Cuba. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cubanezi,-e.

cubatură 1. Aflare a laturii unui cub al cărui volum este egal cu volumul unui corp dat. 2. Determinare prin calcul a volumului mărginit de una sau de mai multe suprafeţe. *s.f., g.-d. art.* cubaturii.

cubeb Arbust asemănător cu piperul, din ale cărui fructe se extrag esenţe folosite în cosmetică şi în farmacologie. *s.m., pl.* cubebi.

cubic,-ă De forma unui cub^2 (1), referitor la cub. */Zahăr ~ =* zahăr în formă de mici paralelipipede regulate. *adj., pl.* cubici,-ce.

cubică Curbă de gradul al treilea. *s.f., g.-d. art.* cubicei, *pl.* cubice.

cubicular 1. (ant.) Sclav care îngrijea de camera de culcare a stăpânului. 2. Demnitar roman care se ocupa de camera de culcare a împăraţilor. *s.m., pl.* cubiculari.

cubiculum (la romani) Cameră de dormit. //Cameră sepulcrală într-o catacombă. *s.n., pl.* cubiculumuri.

cubilou Cuptor vertical, cilindric, folosit în turnătorii. *s.n., art.* cubilouul, *pl.* cubilouri.

cubism Mişcare artistică apărută la începutul sec. al XX-lea, care prezintă obiectele din realitate descompuse în forme geometrice simple. *s.n.*

cubist,-ă (Adept) al cubismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cubişti,-ste.

cubital,-ă Care ţine de cubitus. *adj., pl.* cubitali,-e.

cubitus Os lung al antebraţului. *s.n., art.* cubitusul.

cuc Pasăre călătoare cu pene cenuşii, cunoscută prin sunetele caracteristice pe care le scoate. */Ceas cu ~ =* ceasornic de perete, care, la fiecare ceas, sfert, jumătate sau trei sferturi, marchează timpul prin sunete care imită cântecul cucului; (fig.) lucru extravagant. */Lapte de ~ =* ceva imposibil. *(A umbla) de flori de ~ =* (a umbla) fără rost. //(adv.) Izolat, singur. */Singur ~ =* foarte singur. *A se face ~ =* a se îmbăta. 2. (la unele jocuri de copii) Lovitură cu mingea la înălţime. *s.m., voc.* cucule, *pl.* cuci.

cuc-armenesc (ir.) Pupăză. *s.m., art.* cucul-armenesc.

cucă^1 Căciulă împodobită uneori cu pene (de struţ) pe care o purtau căpeteniile turceşti şi domnitorii români în timpul ceremoniilor. *s.f., g.-d. art.* cucii, *pl.* cuci.

cucă^2 (rar) Femela cucului (1). *s.f., g.-d. art.* cucii, *pl.* cuci.

cucă^3 (reg.) Deal izolat. *s.f., g.-d. art.* cucii, *pl.* cuci.

cucăi *intr.* (reg.) A moţăi. *vb. IV, ind. prez. 3* cucăie.

cuceri A. *tr.* 1. A ocupa, a supune cu puterea armelor. //A dobândi ceva prin luptă susţinută. 2. (fig.) A atrage simpatia, a câştiga dragostea cuiva. B. *tr.* şi *refl.* (înv.) A (se) închina, a (se) supune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cuceresc, *imperf. 3 sg.* cucerea; *conj. prez. 3* să cucerească.

cucerie (înv.) Cucernicie. *s.f., art.* cuceria, *g.-d. art.* cuceriei.

cucerire Acţiunea de a cuceri. /(fam.) *A face o ~ =* a-şi atrage simpatia sau dragostea cuiva. *s.f., g.-d. art.* cuceririi, *pl.* cuceriri.

cuceritor,-oare I. *adj.* Care cucereşte. Zâmbet ~. II. *s.m.* şi *f.* 1. Persoană, popor, ţară etc. care a făcut o cucerire. 2. Persoană care atrage simpatia sau dragostea unei persoane de sex opus. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cuceritori,-oare.

cucernic,-ă Cuvios, smerit. *adj., pl.* cucernici,-ce.

Cucernicia Sa Titlu care se dă preoţilor. *loc. pr., g.-d.* Cucerniciei Sale, *pl.* Cucerniciile Lor.

Cucernicia Ta (Voastră) Titlu care se dă preoţilor. *loc. pr., g.-d.* Cucerniciei Tale (Voastre).

cucernicie Evlavie, smerenie, religiozitate. *s.f., art.* cucernicia, *g.-d. art.* cucerniciei.

Cucerniciile Voastre Titlu care se dă preoţilor. *loc. pr.*

cucoană 1. Termen de politeţe dat unei femei (măritate); doamnă. 2. (înv.) Fată tânără dintr-o familie domnitoare. [*var.* cocoană *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cucoanei, *pl.* cucoane.

cucoară v. **cocor.**

cucon^1 (înv.) Termen de politeţe pentru un bărbat; domn. *s.m., voc.* cucoane, *pl.* cuconi.

cucon^2 v. **cocon**^{2}.

cuconaş v. **coconaş.**

cuconet (fam.) Grup de cucoane. [*var.* coconet *s.n.*] *s.n., pl.* cuconeţuri.

cuconi (pop.) 1. *tr* A se adresa cuiva cu termenul de „cucoană", „cucoane". 2. *refl.* (depr.) A-şi da aere de cucoană; a se îngâmfa [*var.* coconi *vb.*]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cuconesc, *imperf. 3 sg.* cuconea; *conj. prez. 3* să cuconească.

cuconiţă Diminutiv al lui cucoană. [*var.* coconiţă, conită *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cuconiţei, *pl.* cuconiţe.

cucor v. **cocor.**

cucoş^1 v. **cocoş**^{1}.

cucoş^2 v. **cocoş**^{2}.

cucoşeşte v. **cocoşeşte.**

cucovă (reg.) Specie de lebădă cu o mică umflătură neagră la rădăcina ciocului. *s.f., g.-d. art.* cucovei, *pl.* cucove.

cucu 1. Cuvânt care imită strigătul cucului. 2. Strigătul copiilor când se joacă de-a v-aţi ascunselea. *interj.*

cucui 1. Umflătură la cap provocată de o lovitură. 2. (reg.) Moţ pe capul unor păsări. *s.n., pl.* cucuie.

cucuiat,-ă (reg.) 1. (despre păsări) Moţat; (despre pui de animale cornute) căruia încep să-i crească coarnele. 2. (despre oameni) Cocoţat pe ceva. 3. Care are cucuie, umflături. *adj., pl.* cucuiaţi,-te.

cuculat,-ă 1. (despre flori) În formă de glugă. *adj., pl.* cuculaţi,-te.

cuculă Veşmânt cu glugă purtat de călugării catolici, confecţionat din stofă groasă şi aspră. *s.f., g.-d. art.* cuculei, *pl.* cucule.

cuculeasă (rar) Cucă^2. *s.f., g.-d. art.* cuculesei, *pl.* cuculese.

cuculeţ Diminutiv al lui cuc; cucuţ, cucuşor. *s.m., pl.* cuculeţi.

cucură^1 (reg.) Parte a plugului care leagă brăzdarul, cormana şi plazul. *s.f., g.-d. art.* cucurei, *pl.* cucure.

cucură^2 (înv.) Tolbă de săgeţi. *s.f., g.-d. art.* cucurei, *pl.* cucure.

cucurbitacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate cu tulpină târâtoare sau agăţătoare şi cu fructul mare, cărnos; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* cucurbitaceea, *g.-d. art.* cucurbitaceei, *pl.* cucurbitacee.

cucuriga *intr.* (rar, despre cocoş) A scoate sunete caracteristice speciei. [*var.* cucurigi *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* cucurigă.

cucurigat (rar) Faptul de a cucuriga. *s.n.*

cucurigi v. **cucuriga.**

cucurigu^1 Cuvânt care imită cântecul cocoşului. *interj.*

cucurigu^2 Cocoş. *s.m.*

cucurigu^3 1. Cântecul cocoşului. 2. (glumeţ, precedat de „la") Etajul cel mai înalt al unei case; mansardă; galerie (la teatru). *s.n., art.* cucurigul.

cucuruz[1] (reg.) 1. Porumb; ştiulete de porumb. 2. Fructul coniferelor; con. 3. Plantă erbacee din familia compozeelor, cu flori albe-gălbui, dispuse în capitule. *s.m., pl.* cucuruzi.
cucuruz[2] Porumbişte. *s.n., pl.* cucuruze.
cucuruzaştină (reg.) Porumbişte. *s.f., g.-d. art.* cucuruzaştinei.
cucuşor Cuculeţ. *s.m., pl.* cucuşori.
cucută Plantă erbacee otrăvitoare, cu miros caracteristic, întrebuinţată în farmacie; dudău. /(fam.) *Doar n-am băut ~ (ca să...)* = doar n-am înnebunit (ca să...). *s.f., g.-d. art.* cucutei, *pl.* cucute.
cucută-de-apă Plantă erbacee de apă, cu flori albe, dispuse în umbrelă. *s.f., g.-d. art.* cucutei-de-apă, *pl.* cucute-de-apă.
cucută-de-pădure Plantă erbacee cu frunze ascuţite şi cu flori albe. *s.f., g.-d. art.* cucutei-de-pădure, *pl.* cucute-de-pădure.
cucuţ Cuculeţ. *s.m., pl.* cucuţi.
cucuvaie v. **cucuvea.**
cucuvea Pasăre răpitoare de noapte cu penajul brun-cenuşiu şi cu ochii galbeni; cucuveică. [*var.* cucuvaie *s.f.*] *s.f., art.* cucuveaua, *g.-d. art.* cucuvelei, *pl.* cucuvele, *art.* cucuvelele.
cucuveică (reg.) Cucuvea. *s.f., g.-d. art.* cucuveicii, *pl.* cucuveici.
cudalb,-ă v. **codalb.**
cu de-amănuntul Până în cele mai mici detalii; minuţios, amănunţit. *loc. adv.*
cu de-a sila Fără voie, forţat, obligat. *loc. adv.*
cuestă Formă de relief având aspectul unui povârniş, apărută într-o regiune în care straturile cu roci dure alternează cu cele moi, datorită eroziunii apelor curgătoare şi retragerii treptate a versanţilor. *s.f., g.-d. art.* cuestei, *pl.* cueste.
cufăr Ladă cu capac (şi cu încuietoare), care se foloseşte la păstrarea sau transportul diferitelor obiecte. //(pop.) Geamantan (de lemn). *s.n., pl.* cufere.
cufăraş Diminutiv al lui cufăr. *s.n., pl.* cufăraşe.
cufunda 1. *tr.* şi *refl.* A intra sau a face să intre într-un lichid sau într-o materie moale; a (se) afunda. 2. *refl.* A intra, a dispărea în adânc. //(despre ochi) A fi înfundat în orbite. //A prezenta o adâncitură. //(poetic) A se pierde (în umbră, în întuneric etc.). 3. *tr.* (fig., rar) A distruge, a compromite. 4. *refl.* (fig., despre aştri) A trece dincolo de orizont. 5. *refl.* A se lăsa absorbit de o activitate, de somn etc. *vb. I, ind. prez. 3* cufundă.
cufundac (ornit.) Cufundar. *s.m., pl.* cufundaci.
cufundar Numele a două păsări palmipede, înotătoare; a) pasăre mai mare decât rata, cu pene negre, strălucitoare; cufundac; b) pasăre de mărimea unei rate, cu un smoc de pene în formă de guleraş; bodârlău, corcodel. *s.m., pl.* cufundari.
cufundare Acţiunea de a (se) cufunda; afundare, scufundare. *s.f., g.-d. art.* cufundării, *pl.* cufundări.
cufundătură 1. Faptul de a (se) cufunda. 2. Adâncitură, loc cufundat. *s.f., g.-d. art.* cufundături, *pl.* cufundături.
cuget 1. Capacitatea de a gândi; gândire. //Gând, idee. 2. Conştiinţă. */A-l mustra* (pe cineva) *~ul* sau *a avea mustrări de ~* = a avea remuşcări. 3. Minte, intelect. 4. (înv.) Intenţie, plan. *s.n., pl.* cugete.
cugeta *intr.* A medita, a se gândi. *vb. I, ind. prez. 3* cugetă.
cugetare Acţiunea de a cugeta; gândire. //Judecată. //Reflecţie, meditaţie. *s.f., g.-d. art.* cugetării, *pl.* cugetări.
cugetător,-oare Gânditor. *s.m., pl.* cugetători; *s.f., g.-d. art.* cugetătoarei, *pl.* cugetătoare.
cuguar (-gu-ar) Animal mamifer carnivor din familia pisicilor, de talie mare, care trăieşte în America. *s.m., pl.* cuguari.
cuhnie (-ni-e) (reg.) 1. Bucătărie. 2. Clădire modestă; cameră sărăcăcioasă. *s.f., art.* cuhnia, *g.-d. art.* cuhniei, *pl.* cuhnii, *art.* cuhniile.
cui 1. Piesă de metal sau de lemn, turtită la un capăt şi ascuţită la celălalt, care fixează între ele două obiecte, care se bate în zid sau în lemn pentru a servi ca suport etc. */~ pe* (sau *cu*) *~ se scoate* = un rău face să uiţi răul dinainte. (fam.) *A face* (sau *a tăia*) *~e* = a dârdâi de frig. *A-i intra cuiva un ~ în inimă* = a se strecura în sufletul cuiva o teamă, o bănuială. *~ul lui Pepelea* = drept abuziv pe care şi-l creează cineva pe baza unui pretext, pentru a stingheri pe altul. *A-şi pune pofta-n ~* = a renunţa la un lucru mult dorit. //Cuier simplu de perete. 2. Nume dat unor piese de metal sau de lemn asemănătoare cu un cui (1). *s.n., pl.* cuie.
cuib 1. Culcuş făcut de păsări pentru a se adăposti, pentru a-şi depune ouăle şi a le cloci. 2. (fig.) Locuinţă, sălaş. 3. Loc (ascuns) unde se pregăteşte ceva sau de unde se propagă ceva. 4. Groapă mică făcută în pământ, în care se seamănă legume sau cereale. //Muşuroi de pământ făcut în jurul firelor de cartofi, de porumb etc. 5. *~ul albinelor* = fagurii cu puiet şi cu hrană în care se dezvoltă familia de albine. 6. Cantitate de fermenţi de acelaşi fel care provoacă înăcrirea vinului, a borşului, a laptelui etc. 7. Loc (adăpostit) în care se amplasează o armă automată. */~ul corbului* = loc de veghe, situat în vârful catargului, la unele nave de pescuit, de război etc. *s.n., pl.* cuiburi.
cuiba *intr.* A-şi avea, a-şi construi cuibul. *vb. I, ind. prez. 3* cuibează.
cuibar 1. Loc unde păsările de curte îşi depun ouăle. 2. Ou care se lasă în cuibar (1) pentru ca păsările de curte să-şi găsească locul. //Instalaţie specială în crescătoriile de păsări de unde se strâng ouăle. 3. (fig.) Culcuş. //(fig.) Locuinţă, sălaş, cuib (2). *s.n., pl.* cuibare.
cuibări 1. *refl.* (despre păsări) A-şi face cuibul (1). //(fig.) A se pripăşi, a se aciua. //(fig., despre oameni şi animale) A se aşeza într-un loc (ghemuindu-se). 2. *tr.* (rar) A aşeza găinile în cuibar. 3. *tr.* A muşuroi porumbul, cartofii etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cuibăresc, *imperf. 3 sg.* cuibărea; *conj. prez. 3* să cuibărească.
cuibuleţ Cuibuşor. *s.n., pl.* cuibuleţe.
cuibuşor Diminutiv al lui cuib; cuibuleţ. *s.n., pl.* cuibuşoare.
cuier Suport de lemn sau de metal, prevăzut cu cârlige sau braţe, de care se agaţă haine, pălării etc. *s.n., pl.* cuiere.
cuirasa (cu-i-) *tr.* 1. A îmbrăca, a proteja cu o cuirasă. 2. (fig.) A întări, a fortifica. *vb. I, ind. prez. 3* cuirasează.
cuirasare (cu-i-) Acţiunea de a cuirasa. *s.f., g.-d. art.* cuirasării, *pl.* cuirasări.
cuirasat (cu-i-) Navă de război prevăzută cu cuirasă. [*var.* chiurasat *s.n.*] *s.n., pl.* cuirasate.
cuirasă (cu-i-) 1. Armătură din plăci de oţel special cu care se blindează corpul navelor de război. 2. (în Antichitate şi în Evul Mediu) Îmbrăcăminte de piele, din zale sau din plăci de metal, care proteja corpul războinicilor. [*var.* chiurasă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cuirasei, *pl.* cuirase.
cuirasier (cu-i-, -si-er) Soldat de cavalerie care purta cască şi platoşă. *s.m., pl.* cuirasieri.
cuişoare (cu-i-) Condiment alimentar obţinut din mugurii unui arbust exotic. *s.n. pl.*
cuişor (cu-i-) Diminutiv al lui cui; cuiuţ. *s.n., pl.* cuişoare.
cuişoriţă (cu-i-) Plantă erbacee cu flori alburii sau roşcate. *s.f., g.-d. art.* cuişoriţei, *pl.* cuişoriţe.
cuiuţ (reg.) Cuişor. *s.n., pl.* cuiuţe.
cujbă Bucată de lemn bifurcată la un capăt, care se fixează în pământ şi de care se atârnă ceaunul deasupra focului. *s.f., g.-d. art.* cujbei, *pl.* cujbe.

culac (rar) Chiabur. *s.m., pl.* culaci.
culant,-ă Generos, mărinimos. //(înv., despre stil) Curgător. *adj., pl.* culanți,-te.
culanță Însușirea de a fi culant. *s.f., g.-d. art.* culanței.
culasă v. **chiulasă.**
culastră v. **coraslă.**
culată Partea dinapoi a țevii unei arme de foc, pe unde se introduce cartușul. *s.f., g.-d. art.* culatei, *pl.* culate.
culă 1. Clădire în formă de turn (de apărare) cu fața dreptunghiulară. 2. (înv.) Casă boierească fortificată. 3. (înv.) Turn circular; boltă, cupolă. 4. Beci boltit. //Subterană în palatul domnesc, în care se păstra vistieria. *s.f., g.-d. art.* culei, *pl.* cule.
culăcime (rar) Chiaburime. *s.f., g.-d. art.* culăcimii.
culbec (reg.) Melc. *s.m., pl.* culbeci.
culbuta *tr.* A descărca vagonetul prin răsturnare cu ajutorul culbutorului. *vb. I, ind. prez. 3* culbutează.
culbutare Acțiunea de a culbuta. *s.f., g.-d. art.* culbutării.
culbutor 1. Basculator. 2. Pârghie care transmite mișcarea de la arborele cu came la supapele unui motor cu ardere internă. *s.n., pl.* culbutoare.
culca 1. *refl.* și *tr.* A (se) întinde (pentru a adormi sau a se odihni. /(refl.) *A se ~ pe-o ureche* (sau *pe urechea aceea*) = a nu se interesa de nimic. 2. *refl. recipr.* (fam.) A avea raporturi sexuale cu cineva. 3. *tr.* A adăposti pe cineva peste noapte; a găzdui. 4. *tr.* A așeza un obiect, o parte a corpului etc. pe ceva sau pe cineva. */A ~ la pământ* = a doborî. *//refl.* (despre plante) A se îndoi spre pământ. *vb. I, ind. prez. 3* culcă.
culcare 1. Acțiunea de a (se) culca; culcat. 2. Așezare în poziție orizontală. //Momentul în care cineva se duce să doarmă. 3. (adesea art., cu valoare de interj.) Întindere la pământ a soldaților, la un ordin dat. *s.f., g.-d. art.* culcării, *pl.* culcări.
culcat Culcare. *s.n.*
culcuș 1. Loc de culcare sau de adăpost pentru animale și păsări. 2. Adăpost improvizat pentru oameni. //Ascunzătoare. //Strat de frunze, de paie etc. pe care se așază lucruri fragile. 3. Strat din baza unei formațiuni geologice. *s.n., pl.* culcușuri.
culee 1. Masiv de zidărie care, prin masa sa, rezistă la împingerea unui arc, a unei bolți sau a unei arcade. 2. Infrastructură executată la capătul unui pod pentru a prelua sarcinile transmise de suprastructură. 3. Canal prin care metalul de turnat curge în tiparul formei. *s.f., art.* culeea, *g.-d. art.* culeei, *pl.* culee.
culegar Instrument de metal în care tipograful așază una câte una literele, formând textul care urmează să fie imprimat. *s.n., pl.* culegare.
culegătoare Mașină de cules. *s.f., g.-d. art.* culegătoarei, *pl.* culegătoare.
culegător,-oare I. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care adună recolta. 2. (cu determinări) Colecționar. *~ de folclor.* II. *s.m.* Zețar. *s.m., pl.* culegători; *s.f., g.-d. art.* culegătoarei, *pl.* culegătoare.
culegătorie Zețărie. *s.f., art.* culegătoria, *g.-d. art.* culegătoriei, *pl.* culegătorii, *art.* culegătoriile.
culege *tr.* 1. A recolta flori, fructe, cereale etc. 2. A ridica, a strânge ceva de pe jos. */A ~* (pe cineva) *de pe drumuri* = a ajuta pe cineva căzut în mizerie. 3. A aduna laolaltă; a colecționa. */Alege până ~*, se spune despre cineva pretențios, care, tot alegând, rămâne cu partea cea mai proastă. 4. (tipogr.) A selecta din casete literele necesare; (p. ext.) a introduce textul în computer. */Mașină de cules* = mașină cu ajutorul căreia se execută operațiile de culegere și de turnat litere sau rânduri. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* culeg, *1 pl.* culegem, *perf. s. 1 sg.* culesei, *1 pl.* culeserăm; *part.* culeș.
culegere Acțiunea de a culege; adunare; colecție. *s.f., g.-d. art.* culegerii, *pl.* culegeri.
culeș 1. Strângere a cerealelor, a fructelor etc.; recoltare. 2. Timpul când se recoltează. *s.n., pl.* culeșuri.
culeșer (reg.) Făcăleț. *s.n., pl.* culeșere.
culevrină (înv.) Tun de tip vechi, cu țeava foarte lungă. *s.f., g.-d. art.* culevrinei, *pl.* culevrine.
culi Muncitor indian sau chinez, care muncește cu ziua sau care trage ricșa. *s.m., pl.* culi, *art.* culii.
culic (la pl.) Gen de păsări de baltă cu ciocul lung și cu penajul brun; (la sg.) pasăre din acest gen. *s.m., pl.* culici.
culinar,-ă Referitor la bucătărie, la prepararea mâncării. */Artă ~* = arta de a pregăti mâncăruri (deosebite). *adj., pl.* culinari,-e.
culion (-li-on) (înv.) Potcap mic, rotund. *s.n., pl.* culioane.
culisa *tr* A pune într-o mișcare alternativă o piesă mobilă de-a lungul unui canal; a glisa. *vb. I, ind. prez. 3* culisează.
culisare Acțiunea de a culisa. *s.f., g.-d. art.* culisării.
culisă 1. Spațiu scenic situat în spatele decorurilor, de unde intră actorii în scenă. 2. (fig., la pl.) Dedesubturile unei acțiuni sau unei situații. */În ~* = în ascuns, în secret. 3. (tehn.) Scobitură rectilinie de-a lungul căreia alunecă o piesă mobilă. *s.f., g.-d. art.* culisei, *pl.* culise.
culisor Piesă prin intermediul căreia un mecanism poate culisa pe un element de ghidare. *s.n., pl.* culisoare.
culm[1] Primul etaj al carboniferului din vestul Europei. *s.n.*
culm[2]**,-ă** Referitor la culm[1]. *adj., pl.* culmi,-e.
culme 1. Partea cea mai înaltă a unui munte, a unui deal; vârf. 2. (fig.) Punctul cel mai înalt la care se poate ajunge; apogeu. */Asta-i ~a!* sau *~a culmilor* = e nemaipomenit. 3. (pop.) Prăjină lungă în casele țărănești, de care se atârnă haine sau obiecte casnice. *s.f., g.-d. art.* culmii, *pl.* culmi.
culmina *intr.* 1. (despre aștri) A atinge punctul de culminație. 2. (fig.) A atinge gradul cel mai înalt al unei situații; a fi la apogeu. *vb. I, ind. prez. 3* culminează.
culminant,-ă Care culminează. */Punct ~* = momentul cel mai important în desfășurarea unei acțiuni. *adj., pl.* culminanți,-te.
culminare Acțiunea de a culmina. *s.f., g.-d. art.* culminării.
culminație (-ți-e) Trecere a unui astru la meridianul unui loc. */Punct de ~* = punctul cel mai înalt pe care îl atinge un astru pe bolta cerească. *s.f., art.* culminația, *g.-d. art.* culminației, *pl.* culminații, *art.* culminațiile.
culminăriță (reg.) Pânză țesută în diferite culori, cu care se împodobesc pereții caselor țărănești pe lângă tavan. *s.f., g.-d. art.* culminăriței.
cuimiș (pop.) Culme (1). *s.n., pl.* culmișuri.
culmiță Diminutiv al lui culme (1). *s.f., g.-d. art.* culmiței, *pl.* culmițe.
culoar 1. Încăpere de trecere, îngustă și lungă, în interiorul unei clădiri; coridor. 2. Spațiu îngust de-a lungul unui vagon de tren, din care se intră în compartimente. 3. Fiecare dintre suprafețele delimitate ale unei piste de atletism sau ale unui bazin de înot, pe care se întrec concurenții. 4. Spațiu delimitat (pe pământ, în aer) pentru un anumit tip de circulație. *~ pentru bicicliști.* 5. Depresiune îngustă care separă două masive muntoase. *s.n., pl.* culoare.
culoare 1. Impresie produsă asupra ochiului de radiațiile de lumină, pe care le reflectă corpurile. */~ caldă* = culoare aflată în prima jumătate a domeniului radiațiilor luminoase (spre infraroșu). *~ rece* = culoare aflată în a doua jumătate a domeniului radiațiilor luminoase (spre ultraviolet). *~ fundamentală* = fiecare dintre culorile (roșu, galben și albastru) care nu pot fi obținute prin

amestecul altor culori. (despre oameni) *De ~ =* care are pigmentaţie neagră, galbenă etc. *A avea ~ =* a avea obrajii rumeni. *A-şi pierde ~a =* a) (despre oameni) a deveni palid; b) (despre materiale) a se decolora. 2. (fig.) Fel de a prezenta, de a descrie pe cineva sau ceva. //Opinia unei persoane, a unui ziar etc. //Nuanţă, ten. */~ locală =* trăsăturile caracteristice ale unei epoci, ale unei ţări etc. redate într-o operă artistică. *~ politică =* apartenenţa la un partid politic. 3. Substanţă colorantă, întrebuinţată la vopsit sau la pictat. 4. Fiecare dintre categoriile în care se împart cărţile de joc după culoare (1) şi forma punctelor [*var.* cologare *s.f.*]. *s.f., g.-d. art.* culorii. *pl.* culori.

culoglu (înv.) Soldat pedestru (la turci). *s.m., art.* culoglul, *pl.* culogli, *art.* culoglii.

culot Piesă izolantă care reprezintă partea inferioară a unui tub electronic. *s.n., pl.* culote.

culpabil,-ă Care este în culpă; vinovat. *adj., pl.* culpabili,-e.

culpabilitate Vinovăţie. *s.f., g.-d. art.* culpabilităţii.

culpabiliza *tr.* A învinovăţi. *vb. I, ind. prez. 3* culpabilizează.

culpabilizare Acţiunea de a culpabiliza. *s.f., g.-d. art.* culpabilizării.

culpaş,-ă (înv.) (Om) vinovat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* culpaşi,-e.

culpă (jur.) Greşeală care constă în săvârşirea unui fapt ilicit sau păgubitor. //Vină, vinovăţie. *s.f., g.-d. art.* culpei, *pl.* culpe.

culpeş,-ă (înv.) Culpabil. *adj., pl.* culpeşi,-e.

cult[1] 1. Adorare mistică a unor obiecte, a unor forţe naturale etc.; omagiu adus unei divinităţi. 2. Sentiment exagerat de admiraţie faţă de cineva sau de ceva. */~ul personalităţii =* tendinţă exclusivistă, sistematică, de a exagera importanţa unui conducător politic. 3. Totalitatea ritualurilor unei religii. 4. Religie, credinţă. *s.n., pl.* culte.

cult,-ă[2] 1. Cu un înalt nivel de cunoştinţe, de cultură; instruit. 2. (despre manifestări ale oamenilor) De care dă dovadă omul cult (1); savant. 3. Creat de un om instruit. *Poezie ~. adj., pl.* culţi,-te.

cultic,-ă (rar) De cult[1]. *adj., pl.* cultici,-ce.

cultism 1. Afectare căutată, artificială, a stilului. 2. Greşeală de limbă apărută din dorinţa de a vorbi mai literar, mai puţin banal. 3. Cuvânt introdus în limbă pe cale cultă; împrumut cult. *s.n., pl.* (2, 3) cultisme.

cultist,-ă De cultism. *adj., pl.* cultişti,-ste.

cultiva 1. *tr.* A lucra pământul. //A semăna şi a îngriji plante. 2. *tr.* (fig.) A se ocupa intens de ceva. *A ~ muzica.* 3. *tr.* A întreţine relaţii bune cu cineva. 4. *refl.* şi *tr.* A (se) instrui. *vb. I, ind. prez. 3* cultivă.

cultivabil,-ă (despre pământ, plante) Care poate fi cultivat. *adj., pl.* cultivabili,-e.

cultivare Acţiunea de a (se) cultiva; lucrarea pământului; educare, instruire. *s.f., g.-d. art.* cultivării, *pl.* cultivări.

cultivator[1] Maşină agricolă care serveşte la afânarea pământului, la distrugerea buruienilor etc. *s.n., pl.* cultivatoare.

cultivator[2]**,-oare** Persoană care cultivă pământul. *s.m., pl.* cultivatori; *s.f., g.-d. art.* cultivatoarei, *pl.* cultivatoare.

cultural,-ă Care aparţine culturii (1), referitor la cultură. *Cămin ~. adj., pl.* culturali,-e.

culturalicește (rar) Din punct de vedere cultural. *adv.*

culturaliza *tr.* şi *refl.* A (se) ridica din punct de vedere cultural. *vb. I, ind. prez. 3* culturalizează.

culturalizare Acţiunea de a (se) culturaliza; instruire. *s.f., g.-d. art.* culturalizării, *pl.* culturalizări.

cultură 1. Totalitatea valorilor materiale şi spirituale create de omenire de-a lungul istoriei. 2. Faptul de a avea cunoştinţe în diverse domenii; nivel (înalt) de cunoştinţe la care ajunge cineva. */Om de ~ =* persoană cu un nivel intelectual înalt. *~ generală =* ansamblu de cunoştinţe necesare unei persoane în viaţa zilnică. *~ de masă =* ansamblu de valori, de cunoştinţe cu care masele vin în contact prin diferite mijloace. 3. Totalitatea lucrărilor necesare plantelor agricole. */Plante de ~ =* plante cultivate de om. 4. Teren cultivat cu anumite plante. 5. Creştere, prăsire a unor animale. 6. Creştere în laborator a unor colonii de bacterii pentru cercetări. 7. *~ fizică =* dezvoltarea armonioasă a corpului prin gimnastică şi sport; educaţie fizică. *s.f., g.-d. art.* culturii, *pl.* culturi.

culturism Sistem de exerciţii cu greutăţi sau haltere, care urmăresc formarea unui corp bine proporţionat, armonios dezvoltat. *s.n.*

culturist,-ă (Persoană) care practică culturismul. *adj., s.m.* şi *f., pl.* culturişti,-ste.

culturnic (rar) Activist (comunist) incompetent din domeniul culturii. *s.m., pl.* culturnici.

culturolog,-ă Specialist în culturologie. *s.m., pl.* culturologi; *s.f., g.-d. art.* culturologei, *pl.* culturologe.

culturologie Ştiinţă generală despre culturi şi civilizaţie. *s.f., art.* culturologia, *g.-d. art.* culturologiei.

culuecjiu (înv.) Paznic de noapte. *s.m., art.* culuecjiul, *pl.* culuecjii, *art.* culuecjii.

cum A. *adv.* 1. (interogativ) 1. În ce mod? De ce? *~ nu mi-ai spus? /~ de... =* cum se face că... (*Da*) *~* (*să* sau *de*) *nu! =* a) desigur! firește!; b) (ir.) Vorbă să fie! Nici gând. 2. Se poate? E posibil? 3. Ce? Poftim? 4. Cu cât? Cu ce preţ? II. (explicativ) Cât de (mare, mult, tare etc.). B. *conjcţ.* (introduce propoziţii subordonate) 1. *Nu ştiu ~ =* într-un fel oarecare; ciudat, bizar. 2. Precum. *A scris ~ i-ai spus.* 3. Deoarece, întrucât. *El, ~ s-a supărat, nu va veni.* 4. Cu toate că, deşi. 5. În măsura în care, pe cât. 6. În care. 7. (introduce o propoziţie subiectivă) *~ îi vorbeşti nu e bine. adv., conjcţ.*

cuman,-ă (Persoană) care aparţinea unei populaţii de neam turcic, ajunsă în sec. al XI-lea şi pe teritoriile româneşti. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cumani,-e.

cumană Limba vorbită de cumani. *s.f., g.-d. art.* cumanei.

cumarină Substanţă odorantă extrasă din sămânţa unui arbore exotic sau fabricată sintetic, care se întrebuinţează pentru parfumuri şi aromatizarea tutunului. *s.f., g.-d. art.* cumarinei, *pl.* cumarine.

cumaş[1]. Mătase pentru rochii. *s.n., pl.* cumaşuri/ cumaşe.

cumaş[2]**,-ă** (înv., reg.) Soi rău de om; pramatie. *s.m., pl.* cumaşi; *s.f., art.* cumaşa, *g.-d. art.* cumaşei, *pl.* cumaşe.

cumătru,-ă 1. Naşul sau naşa în raport cu părinţii copilului botezat. 2. Termen de adresare la ţară între bărbaţi şi femei de aceeaşi vârstă. //(fam.) Bărbat sau femeie. 3. (în basme, în fabule) Animal personificat. *s.m., art.* cumătrul, *voc.* cumetre, *pl.* cumetri, *art.* cumetrii; *s.f., g.-d. art.* cumetrei, *pl.* cumetre.

cumâs Băutură (din Asia Centrală) preparată din lapte de iapă fermentat. [*var.* cumiş *s.n.*] *s.n.*

cumbara (înv.) Obuz. *s.f., art.* cumbaraua, *g.-d. art.* cumbaralei, *pl.* cumbarale, *art.* cumbaralele.

cumen Amestec de hidrocarburi benzenice care se găseşte în uleiul gudroanelor cărbunilor de pământ. *s.n.*

cumetral (pop.) Diminutiv al lui cumătru. *s.m., pl.* cumetrei, *art.* cumetrei.

cumetri *refl.* (pop.) A deveni cumătru (1) cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cumetreşte, *imperf. 3 sg.* se cumetrea; *conj. prez. 3* să se cumetrească.

cumetrie (pop.) 1. Relaţie de înrudire între cumetri şi cumetre. 2. Petrecere, ospăţ la un botez. *s.f., art.* cumetria, *g.-d. art.* cumetriei, *pl.* cumetrii, *art.* cumetriile.

cumetriță (pop.) Diminutiv al lui cumătră. *s.f., g.-d. art.* cumetriței, *pl.* cumetrițe.
cumincior,-oară Diminutiv al lui cuminte. *adj., pl.* cuminciori,-oare.
cumineca *refl.* și *tr.* (bis.) A (se) împărtăși. *//tr.* A face să fie iertate prin cuminecătură un păcat, o greșeală. [*var.* cuminica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* cumînecă.
cumin(e)care Acțiunea de a (se) cumineca. *s.f., g.-d. art.* cumin(e)cării, *pl.* cumin(e)cări.
cumin(e)cătură (bis.) Ritual care reprezintă una dintre cele șapte taine și care constă în gustarea de către credincioși a vinului și a pâinii sfințite de preot, simbol al sângelui și trupului lui Hristos; împărtășanie, grijanie. *//*(concr.) Vinul și pâinea care servesc în acest scop. *s.f., g.-d. art.* cumin(e)căturii, *pl.* cumin(e)cături.
cuminica v. **cumineca.**
cuminte 1. Cu purtări bune; ascultător, liniștit. 2. Cu judecată; deștept, înțelept. 3. Prudent, prevăzător. *adj., pl.* cuminți.
cumințenie (-ni-e) Calitatea de a fi cuminte. *s.f., art.* cumințenia, *g.-d. art.* cumințeniei.
cuminți *refl.* și *tr.* A (se) liniști, a (se) potoli; a deveni sau a face să devină mai serios, mai înțelept. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cumințesc, *imperf. 3 sg.* cumințea; *conj. prez. 3* să cumințească.
cuminție (rar) Cumințenie. *s.f. art.* cumințiа, *g.-d. art.* cuminției.
cum laude (lau-) (lat.) Cu laude. *loc. adv.*
cumis v. **cumăs.**
cumnat,-ă Fratele sau sora unuia dintre soți în raport cu celălalt soț. *s.m., pl.* cumnați; *s.f., g.-d. art.* cumnatei, *pl.* cumnate.
cumnățel (fam.) Diminutiv al lui cumnat. *s.m., pl.* cumnăței, *art.* cumnățeii.
cumnățică (fam.) Diminutiv al lui cumnată. *s.f., g.-d. art.* cumnățelei, *pl.* cumnățele, *art.* cumnățelele.
cumnăție (-ți-e) (rar) Calitatea de cumnat sau de cumnată; înrudire între cumnați și cumnate. *s.f., art.* cumnățiа, *g.-d. art.* cumnăției.
cumpănă 1. Bârnă mobilă de lemn așezată pe un stâlp înalt, având la unul dintre capete o greutate și la celălalt o găleată cu ajutorul căreia se scoate apa din fântână. */A arunca* (ceva) *în ~* = a aduce (ceva) ca argument decisiv în rezolvarea unei probleme. *A trage* (*greu*) *în ~* = a avea importanță (mare). *A fi* (sau *a sta*) *în ~* = a ezita în luarea unei decizii. *A pune* (pe cineva) *în ~* = a pune (pe cineva) în încurcătură. (despre arme) *În ~* = în cumpănire. *A ține* (ceva) *în ~* = a ține ceva în poziție suspendată, făcând să se balanseze. 2. Cântar format dintr-o pârghie cu brațe egale și o limbă care oscilează la aplecarea talerelor. 3. Echilibru; (fig.) măsură, moderație. 4. Simbol al justiției reprezentat printr-o balanță. 5. *~a apelor* = punct înalt de teren de unde apele își trag izvorul și de unde se separă. *~a nopții* = miezul nopții. 6. Nivelă cu bulă de aer. 7. (fig.) Încercare la care este supus cineva. *s.f., g.-d. art.* cumpenei, *pl.* cumpene.
cumpăneală Cumpănire, chibzuială. *s.f., g.-d. art.* cumpănelii, *pl.* cumpăneli.
cumpăni 1. *tr.* A aprecia greutatea sau alte calități ale unui obiect. 2. *tr.* și *intr.* (fig.) A chibzui, a socoti. 3. *tr* A pune în stare de echilibru. 4. *refl.* și *tr.* A (se) clătina, a (se) legăna. 5. *refl.* A șovăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cumpănesc, *imperf. 3 sg.* cumpănea; *conj. prez. 3* să cumpănească.
cumpănire 1. Acțiunea de a (se) cumpăni. 2. Echilibru. */(A ține armă) în ~* = (a ține arma) de mijloc (sprijinindu-și mâna de șold). 3. (fig.) Măsură dreaptă; chibzuială. *s.f., g.-d. art.* cumpănirii, *pl.* cumpăniri.
cumpăra *tr.* 1. A obține un obiect plătind valoarea lui. */Cum am cumpărat-o, așa o vând* = cum mi s-a povestit mie, o spun mai departe. 2. (fig.) A atrage pe cineva de partea sa plătindu-l; a mitui. *vb. I, ind. prez. 3* cumpără.
cumpărare Acțiunea de a cumpăra. /(ec. pol.) *Putere de ~* = capacitate de a achiziționa bunuri, pe care o are, la un anumit moment, moneda unei țări sau populația. *s.f., g.-d. art.* cumpărării, *pl.* cumpărări.
cumpărător,-oare Persoană care cumpără. *s.m., pl.* cumpărători; *s.f., g.-d. art.* cumpărătoarei, *pl.* cumpărătoare.
cumpărătură Faptul de a cumpăra; (concr.) obiect cumpărat. *s.f., g.-d. art.* cumpărăturii, *pl.* cumpărături.
cumpătat 1. Echilibru sufletesc, judecată dreaptă, stăpânire de sine. 2. (rar) Încercare grea la care este supus cineva. 3. (înv.) *Pe sub ~* = pe ascuns. *s.n.*
cumpăta 1. *tr.* și *refl.* (rar) A (se) modera, a (se) tempera. 2. *tr.* (reg.) A cruța; a menaja. *vb. I, ind. prez. 3* cumpătează.
cumpătare Măsură, moderație (la mâncare și la băutură). *s.f., g.-d. art.* cumpătării.
cumplit,-ă 1. Groaznic, teribil; crud, feroce, nemilos. 2. (adv.) Tare, strașnic. 3. (fam., despre mâncăruri și băutură) Foarte bun, gustos. 4. (înv.) Zgârcit. *adj., pl.* cumpliți,-te.
cumsecade 1. Bun, îngăduitor, înțelegător. 2. Care este așa cum se cuvine. *adj. invar., adv.*
cumsecădenie (-ni-e-) Însușirea, caracterul omului cumsecade. *s.f., art.* cumsecădenia, *g.-d. art.* cumsecădeniei.
cumul Deținerea de către o persoană a mai multor funcții, atribuții în același timp. *s.n., pl.* cumuluri.
cumula *tr.* 1. A deține în același timp mai multe funcții. 2. A face un singur tot din două sau mai multe situații, fapte, sume de bani etc. *vb. I, ind. prez. 3* cumulează.
cumulard,-ă Persoană care deține mai multe funcții sau atribuții. *s.m., pl.* cumularzi; *s.f., g.-d. art.* cumulardei, *pl.* cumularde.
cumulare Acțiunea de a cumula; cumulație. *s.f., g.-d. art.* cumulării, *pl.* cumulări.
cumulativ,-ă Care cumulează. *//*(adv.) Concomitent, simultan. *adj., pl.* cumulativi,-e.
cumulație (-ți-e) (rar) Cumulare. *s.f., art.* cumulația, *g.-d. art.* cumulației, *pl.* cumulații, *art.* cumulațiile.
cumulonimbus Formație de nori de mari dimensiuni, de culoare cenușie-plumburie, care se întind pe verticală până la altitudinea de 10.000 m. *s.m.*
cumulostratus Formație compusă din nori cumulus și stratus. *s.m.*
cumulus Formație de nori groși, albicioși, în formă de grămezi izolate. *s.m.*
cumva 1. Într-un mod oarecare; oarecum. 2. Eventual, poate. */Să nu care ~ să...* = în niciun caz să nu... *adv.*
cunctător (rar) (Persoană) care tărăgănează lucrurile pentru a provoca o întârziere. *adj., s.m., pl.* cunctători.
cuneiform,-ă (-ne-i-) În formă de cui. */Scriere ~* = sistem de scriere cu litere în formă de cuie, folosit de unele popoare antice orientale. *adj., pl.* cuneiforme.
cuneiformă (-ne-i-) Literă în formă de cui folosită în scrierea cuneiformă. *s.f., g.-d. art.* cuneiformei, *pl.* cuneiforme.
cunetă Mică rigolă amenajată în interiorul unui canal cu secțiune mare, pentru a ușura scurgerea apelor cu debit mic. *s.f., g.-d. art.* cunetei, *pl.* cunete.
cuniculicultură Ramură a zootehniei care se ocupă cu creșterea iepurilor de casă. *s.f., g.-d. art.* cuniculiculturii.
cunoaște 1. *tr.* A lua cunoștință de realitățile din jur. 2. *tr.* A dobândi, a avea cunoștințe pe baza studiului sau a experienței. 3. *tr.* A ști, a afla cine este cineva; a identifica, a recunoaște. */A nu ~ moarte* = a trăi veșnic. *A-și ~* (sau *a nu-și ~*) *lungul nasului* = a-și da (sau a nu-și da)

seama de ce i se permite sau ce i se cuvine. *A ~ lumea* = a avea experienţa vieţii. 4. *refl.* A se remarca, a se vedea. //A avea efect. *Ce a făcut se ~.* 5. *tr.* A nu tăgădui. 6. *intr.* (rar) A-şi arăta recunoştinţa. 7. *tr.* A înţelege; a-şi da seama de ceva. //A admite calitatea sau titlul cuiva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* cunosc; *ger.* cunoscând; *part.* cunoscut.

cunoaştere Faptul de a cunoaşte. 1. Reflectare în conştiinţă a realităţii. */Teoria ~ii* = ramură a filosofiei care studiază izvoarele şi formele cunoştinţelor omeneşti; gnoseologie. 2. Informaţii date asupra unui subiect; cunoştinţă (1). *s.f., g.-d. art.* cunoaşterii, *pl.* cunoaşteri.

cunoscător,-oare (Persoană) care cunoaşte, care posedă cunoştinţe temeinice într-un domeniu. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cunoscători,-oare.

cunoscut,-ă 1. (Om) care este ştiut sau care poate fi uşor recunoscut. 2 (Persoană) care a legat cunoştinţă cu cineva. 3. (Persoană) care se bucură de o anumită reputaţie; (om) renumit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cunoscuţi,-te.

cunoştinţă 1. Capacitatea de a cunoaşte. de a şti ceva. */A avea* (sau *a lua*) *~ de ceva* = a fi informat. *A aduce* (ceva) *la ~a cuiva* = a informa pe cineva (despre ceva). *A aduce la ~a publică* = a da de ştire tuturor. *În ~ de cauză* = cunoscând bine ceva. *A-şi pierde ~a* = a nu mai şti de sine; a leşina. (rar) *A-şi veni în ~* = a se trezi din leşin. //(rar) Minte, raţiune. 2. (la pl.) Totalitatea informaţiilor pe care le are cineva într-un domeniu. 3. Persoană pe care o cunoaşte cineva. //(fam.) *A face cuiva ~ cu cineva* = a prezenta pe cineva cuiva. 4. (înv.) Mulţumire, recunoştinţă. *s.f., g.-d. art.* cunoştinţei, *pl.* cunoştinţe.

cununa 1. *refl. recipr.* A se căsători (religios). 2. *tr.* A declara pe miri căsătoriţi. 3. *tr.* A fi naş cuiva la cununie. //(despre părinţi) A-şi căsători (după ritualul religios) fiul sau fiica. *vb. I, ind. prez. 3* cunună.

cunună 1. Împletitură de formă circulară din flori sau ramuri, care se pune pe cap în diferite ocazii. */A sta ~ împrejurul cuiva* = (despre un grup de persoane) a sta împrejurul cuiva formând un cerc închis. *~ de munţi, de dealuri etc.* = lanţ, şir de munţi, de dealuri etc., dispuse în cerc. 2. Coroană care se acorda în Antichitate învingătorilor (în război, la concursuri sportive şi literare etc.). 3. Coroană care se aşază pe capul mirilor. 4. Funie, împletitură de ceapă, de usturoi etc. 5. Grindă principală cu care se încheie în partea de sus un perete de lemn. *s.f., g.-d. art.* cununii, *pl.* cununi.

cununie 1. Căsătorie (religioasă). */A lua* (pe cineva) *cu ~* = a se cununa cu cineva. 2. Cunună (3). */A(-şi) pune ~iile* (*pe cap*) = a (se) cununa. *s.f., art.* cununia, *g.-d. art.* cununiei, *pl.* cununii, *art.* cununiile.

cununiţă 1. Diminutiv al lui cunună. 2. (bot.) Ciritel. *s.f., g.-d. art.* cununiţei, *pl.* cununiţe.

cupaj Amestecare a varietăţilor de vin în vederea obţinerii unei anumite arome şi a unui anumit gust; cupajare. *s.n., pl.* cupaje.

cupajare Cupaj. *s.f., g.-d. art.* cupajării, *pl.* cupajări.

cupar (în Evul Mediu, în Moldova) Ajutor al paharnicului. *s.m., pl.* cupari.

cupă[1] 1. Vas de băut mai mult larg decât adânc. //Pahar cu picior din care se beau băuturi alcoolice (mai ales şampanie). 2. (fig.) Caliciu. 3. (pop.) Vas de lemn pentru lichide (mai mare de un litru). 4. Trofeu în formă de cupă[1] (1) care se atribuie câştigătorului unei competiţii; (p. ext.) competiţie sportivă la care se atribuie un asemenea trofeu. 5. Piesă metalică la excavatoare, betoniere etc., în care se încarcă diverse materiale. 6. Plantă cu tulpina scurtă, care face o singură floare albastră-azurie. *s.f., g.-d. art.* cupei, *pl.* cupe.

cupă[2] Carte cu figuri în formă de inimă, de culoare roşie. *s.f., g.-d. art.* cupei, *pl.* cupe.

cupă[3] Tăietură în croitorie. *s.f., g.-d. art.* cupei, *pl.* cupe.

cupelaţie (-ţi-e) Procedeu industrial de separare a aurului şi a argintului din minereurile bogate în plumb, care constă în topirea minereului într-un curent puternic de aer. *s.f., art.* cupelaţia, *g.-d. art.* cupelaţiei.

cupelă Vas confecţionat dintr-un material refractar poros, folosit le extragerea metalelor prin cupelaţie. *s.f., g.-d. art.* cupelei, *pl.* cupele.

cuperos,-oasă (Persoană) care suferă de cuperoză. *adj., s.m.* şi *f., pl.* cuperoşi,-oase.

cuperoză Afecţiune a pielii care apare la oamenii în vârstă, caracterizându-se printr-o coloraţie roşie-violacee a pometilor obrazului şi a nasului. *s.f., g.-d. art.* cuperozei, *pl.* cuperoze.

cupeţ (înv.) Negustor. *s.m., pl.* cupeţi.

cupeu (înv.) 1. Trăsură (sau, în trecut, automobil) de lux, închisă. 2. Compartiment pentru călători într-un vagon de cale ferată. *s.n., art.* cupeul, *pl.* cupeuri.

cupid,-ă Avid de câştig; lacom. *adj., pl.* cupizi,-de.

cupiditate Lăcomie mare de bani. sete de câştig. *s.f., g.-d. art.* cupidităţii.

cupit,-ă (reg.) Zgârcit. *adj., pl.* cupiţi,-te.

cupiu Bilet de hârtie cu imprimare specială (emis ca monedă sau ca ban cu o anumită valoare nominală). *s.n., art.* cupiul, *pl.* cupiuri.

cupla l. *tr.* (tehn.) A lega două sau mai multe elemente într-un sistem. 2. *refl.* şi *recipr.* (fig., despre oameni) A forma un cuplu, o pereche. *vb. I, ind. prez. 3* cuplează.

cuplaj 1. Faptul de a cupla. 2. Legătură realizată între două elemente ale unui sistem tehnic sau electric. //Organ de maşină care face legătura între doi arbori coaxiali. 2. Manifestaţie sportivă alcătuită din două sau mai multe meciuri, care se desfăşoară în continuare pe acelaşi teren. *s.n., pl.* cuplaje.

cuplare Acţiunea de a cupla. *s.f., g.-d. art.* cuplării, *pl.* cuplări.

cuplă Dispozitiv (demontabil) de legare a două elemente ale unui sistem tehnic sau a două vehicule de cale ferată. *s.f., g.-d. art.* cuplei, *pl.* cuple.

cuplător Lucrător minier care cuplează vagonetele. *s.m., pl.* cuplători.

cuplet 1. Scurtă piesă muzicală vocală cu conţinut vesel sau satiric. 2. Piesă satirică alcătuită din mai multe strofe şi un refren. *s.n., pl.* cuplete.

cupletist,-ă Persoană care compune cuplete. *s.m., pl.* cupletişti; *s.f., g.-d. art.* cupletistei, *pl.* cupletiste.

cuplor (elt., în sintagma) *~ optic* = dispozitiv folosit pentru transmisia unor semnale prin intermediul luminii. *s.n., pl.* cuploare.

cuplu 1. Pereche formată din persoane de sex opus. 2. (fiz.) Sistem compus din două forţe antiparalele. *s.n., pl.* cupluri.

cupolă Acoperământ de formă semisferică al unui mare edificiu; boltă. *s.f., g.-d. art.* cupolei, *pl.* cupole.

cupon 1. Parte a unui titlu de rentă sau a unei acţiuni bancare, care se decupează la scadenţă pentru a-i servi titularului la încasarea dobânzii sau a dividendelor. 2. Partea detaşabilă dintr-un bilet, de pe un cotor etc., care conferă deţinătorului anumite drepturi. 3. Bucată de metraj rămasă dintr-un val de material textil. *s.n., pl.* cupoane.

cupra *tr.* A arăma. *vb. I, ind. prez. 3* cuprează.

cuprare Acţiunea de a cupra. *s.f., g.-d. art.* cuprării, *pl.* cuprări.

cupresacee (la pl.) Familie de plante răşinoase, cu frunze persistente şi cu flori mici, unisexuate; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* cupresaceea, *g.-d. art.* cupresaceei, *pl.* cupresacee.

cupric,-ă Referitor la cupru, care conține cupru. *adj., pl.* cuprici,-ce.
cuprifer,-ă (despre terenuri) Care conține cupru. *adj., pl.* cuprifери,-e.
cuprinde A. 1. *tr.* A prinde ceva cu mâinile. 2. *tr., refl. și recipr.* A (se) îmbrățișa. //(înv.) A lua prizonier, a captura. 3. *tr.* (despre o haină) A fi potrivită pentru corpul cuiva. 4. *tr.* (fig.) A îmbrățișa cu privirea. B. 1. *tr.* (și fig.) A acoperi din toate părțile; a învălui. 2. *tr.* A pune stăpânire; a cuceri. /(fig., despre idei, mișcări sociale) A pătrunde în... (despre stări fizice sau sufletești) A apuca, a stăpâni. 3. *refl.* A se îmbogăți. C. 1. *refl.* (mat., despre numere) A intra de... ori (în alt număr). 2. *tr.* (despre corpuri) A ocupa. 3. *tr.* (despre texte) A fi alcătuit din... 4. *tr.* (despre epoci istorice sau geologice) A se întinde. [*var.* coprinde *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* cuprind, *1 pl.* cuprindem, *2 pl.* cuprindeți, *perf. s. 1 sg.* cuprinseși, *1 pl.* cuprinserăm; *conj. prez. 3* să cuprindă; *ger.* cuprinzând; *part.* cuprins.
cuprindere 1. Acțiunea de a (se) cuprinde. 2. Încadrare într-un domeniu de activitate. 3. (înv.) Conținut. 4. (înv.) Ocupație armată. [*var.* coprindere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cuprinderii, *pl.* cuprinderi.
cuprins A. 1. Conținut; tablă de materii. 2. Întindere, suprafață. //Spațiu înconjurător. //(înv.) Loc. B. (înv.) 1. Stăpânire; proprietate. 2. Curte întărită a unui castel. [*var.* coprins *s.n.*] *s.n., pl.* cuprinsuri.
cuprinzător,-oare Care cuprinde mult. /*Scurt și* ~ = a) formulă care arată că o expunere este redusă la esențial; b) fără nicio discuție; categoric; c) inutil să mai lungim vorba. [*var.* coprinzători,-oare *adj.*] *adj., pl.* cuprinzători,-oare.
cuprism Otrăvire produsă prin consumarea unor alimente preparate în vase de aramă. *s.n.*
cuprit Oxid natural de cupru. *s.m.*
cupronichel Aliaj din cupru și nichel. *s.n.*
cuprос,-oasă (chim.) Cu cupru (monovalent). *adj., pl.* cuprоși,-oase.
cuproxid Oxid de cupru. //Redresor la radio, alcătuit din discuri de cupru. *s.m., pl.* cuproxizi.
cupru Metal de culoare roșiatică, foarte maleabil, bun conducător de electricitate cu multiple întrebuințări în industrie; aramă. *s.n., art.* cuprul; *simb.* Cu.
cuptor 1. Construcție de cărămidă, de piatră, de lut sau de metal, pentru copt pâinea sau alte produse de panificație. //Cantitate de pâine, de cozonaci etc. care se coace o dată în cuptor. 2. Prelungire a vetrei la unele case țărănești, pe care se doarme. /*A sta* (sau *a zăcea*) *pe* ~ sau *a se muta de pe vatră pe* ~ = a lenevi. *A aduce* (*părinților*) *nora pe* ~ = a se însura. 3. Despărțitură la mașina de gătit, în care se coc prăjituri sau alte preparate. 4. Cameră metalică folosită în industrie pentru topirea metalelor sau pentru alte operații tehnologice. /~ *de cărămizi* = cantitate de cărămizi brute, așezate astfel încât pot fi încălzite până la incandescență de un foc central înnăbușit. ~ *de var* = varniță. 5. (fig.) Căldură mare; arșiță. /(pop.) *Luna lui* ~ = luna iulie. *s.n., pl.* cuptoare.
cuptorar 1. Lucrător la un cuptor (4). 2. Meseriaș care face cuptoare (1). *s.m., pl.* cuptorari.
cuptoraș Diminutiv al lui cuptor (1). *s.n., pl.* cuptoașe.
cupulă Organ în formă de cupă[1] mică, alcătuit din numeroase frunzișoare mărunte, aflat la baza ghindei și a altor fructe. *s.f., g.-d. art.* cupulei, *pl.* cupule.
cupuliferă (la pl.) Familie de plante al căror fruct are o cupulă; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., g.-d. art.* cupulиferei, *pl.* cupulifere.
cupură (u *pron.* ú) Tăietură; (spec.) articol, anunț etc. tăiat dintr-un ziar, dintr-o publicație. *s.f., g.-d. art.* cupurii, *pl.* cupuri.
cur (pop.) 1. (la om) Șezut, popou. //Partea din spate a corpului animalelor. 2. (p. ext.) Partea din spate sau din jos a unor obiecte. *s.n., pl.* cururi.
cura[1] *tr.* și *refl.* (rar) A (se) supune unui tratament medical, unei cure. *vb. I, ind. prez. 3* curează.
cura[2] *tr.* (reg.) A desface frunzele sau boabele de pe știuleții porumbului. *vb. I, ind. prez. 3* curează/cură.
curabil,-ă Care se poate vindeca. *adj., pl.* curabili,-e.
curaçao (ç *pron.* s) (port.) Lichior din coji de portocale (amare), din zahăr și alcool. *s.n.*
curagios,-oasă v. **curajos.**
curaj 1. Îndrăzneală, fermitate; bărbăție. 2. (cu valoare de interj.) Nu te lăsa! fii tare! [*var.* (pop.) coraj *s.n.*] *s.n.*
curajos,-oasă Plin de curaj, cutezător. [*var.* curagios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* curajoși,-oase.
curama (înv.) Colectă. *s.f., art.* curamaua.
curant,-ă (în sintagma) *Medic* (sau *doctor*) ~ = medicul sub îngrijirea directă a căruia se află un bolnav. *adj., pl.* curanți,-te.
curantă Vechi dans francez, cu mișcări vioaie; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* curantei *pl.* curante.
curara Substanță rășinoasă cu miros plăcut, foarte toxică, extrasă din unele plante exotice, care se utilizează ca anestezic. *s.f., g.-d. art.* curarei.
curarisi *refl.* și *tr.* (înv., fam.) A (se) supune unui tratament medical. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* curarisesc, *imperf. 3 sg.* curarisea; *conj. prez. 3* să curarisească.
curarisire (înv., fam.) Acțiunea de a (se) curarisi. *s.f., g.-d. art.* curarisirii, *pl.* curarisiri.
curarizare Administrare de curara la animalele folosite pentru experiențe sau, ca tratament la om, în caz de convulsii, în tetanos etc. *s.f., g.-d. art.* curarizării.
curat,-ă A. *adj.* 1. Lipsit de murdărie, de praf, de pete etc.; (despre aer) proaspăt; (despre o încăpere, o casă) îngrijit; (despre ființe) care iubește curățenia. 2. (fig.) Nevinovat; cinstit, sincer; cast. 3. Pur, neamestecat. 4. Veritabil, autentic. /(fam.) *Vorbă* ~ = vorbă spusă direct. 5. (în superstiții) Care nu este blestemat sau vrăjit. /*Nu-i lucru* ~ = este ceva anormal la mijloc. 6. (despre voce) Clar, cristalin. 7. (despre cer) Fără nori; (despre apă, lacrimi, pietre prețioase etc.) limpede. B. *adv.* Chiar, precis. *adj., pl.* curați,-te; *adv.*
curatelă Instituție legală pentru ocrotirea unei persoane care, din cauza bătrâneții, a unei infirmități etc., nu-și poate apăra singură interesele. *s.f., g.-d. art.* curatelei, *pl.* curatele.
curativ,-ă Care lecuiește, vindecă. /*Medicină* ~ = parte a medicinei care se ocupă cu tratarea și vindecarea bolilor. *adj., pl.* curativi,-e.
curator 1. Persoană care exercită obligațiile stabilite printr-o curatelă. 2. Administrator, îngrijitor al unei case memoriale. 3. Cel care lichidează o firmă falimentară. *s.m., pl.* curatori.
cură Tratament medical constând în aplicarea metodică a unor mijloace terapeutice (băi, regim etc.). /~ *balneoclimatercă* = folosire în scop terapeutic a apelor minerale, a nămolurilor etc. *s.f., g.-d. art.* curei, *pl.* cure.
curătură 1. Loc într-o pădure curățat de arbori pentru a putea fi cultivat. 2. Deal acoperit cu vii. *s.f., g.-d. art.* curăturii, *pl.* curături.
curăța A. 1. *tr.* și *refl.* A face să dispară murdăria de pe ceva sau de pe sine. 2. *tr.* A îndepărta coaja de pe fructe, legume sau ouă, solzii de pește etc. 3. *tr.* A îndepărta depunerile de pe o piesă, de pe un obiect, materialele nefolositoare de pe un teren etc. 4. *tr.* și *refl.* A (se) vindeca de o boală de piele. B. (fig.) 1. *tr.* și *refl.* A (se) scăpa, a (se) descotorosi (de ceva rău). 2. *refl.* A se purifica, a se mântui. 3. *tr.* (fam.) A omorî. 4. *refl.* A muri. 5. *tr.* (fam.) A face să rămână fără niciun ban. [*var.* curăți *vb.*]

vb. I, ind. prez. 1 sg. curăț, *2 sg.* cureți, *3* curăță; *conj. prez. 3* să curețe; *ger.* curățând.
curățare Acțiunea de a (se) curăța. [*var.* curățire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* curățării, *pl.* curățări.
curățat Faptul de a (se) curăța. [*var.* curățit *s.n.*]. *s.n.*
curățătorie 1. Atelier în care se curăță obiecte de îmbrăcăminte; spălătorie chimică. 2. Atelier în care se curăță piesele turnate. [*var.* curățitorie *s.f.*] *s.f., art.* curățătoria, *g.-d. art.* curățătoriei, *pl.* curățătorii, *art.* curățătoriile.
curățel,-ică/-ea Diminutiv al lui curat; destul de curat; (p. ext.) drăguț, frumușel. *adj., pl.* curăței,-ele.
curățenie (-ni-e) 1. Calitatea de a fi curat. 2. Dereticare. 3. Purgativ, laxativ. *s.f., art.* curățenia, *g.-d. art.* curățeniei, *pl.* curățenii, *art.* curățeniile.
curăți v. **curăța.**
curăție (înv.) Cinste, nevinovăție, castitate. *s.f., art.* curăția, *g.-d. art.* curăției.
curățire v. **curățare.**
curățit v. **curățat.**
curățitoare Mașină sau instalație folosită la separarea corpurilor străine dintr-un material granular, pulverulent etc. *s.f., g.-d. art.* curățitorii, *pl.* curățitori.
curățitor[1] 1. Aparat sau dispozitiv utilizat la desprinderea impurităților de pe suprafața pieselor. 2. Aparat pentru separarea dintr-un fluid a unei faze formate din particule de lichid sau de solid. *s.n., pl.* curățitoare.
curățitor[2]**,-oare** Care curăță. *adj., pl.* curățitori,-oare.
curățitorie v. **curățătorie.**
curând 1. (temporal) Peste puțin timp; imediat, repede; */Pe ~* = în scurtă vreme. //(adj., înv.) *În ~ vreme.* 2. (modal) Degrabă, repede. */Mai ~* = a) mai repede; b) mai ușor, mai bucuros. *adv.*
curb,-ă (despre linii) În formă de arc; încovoiat; (despre un plan) boltit. *adj., pl.* curbi,-e.
curba *tr.* și *refl.* A (se) face curb, a (se) îndoi. *vb. I, ind. prez. 3* curbează.
curbare Acțiunea de a (se) curba; arcuire. *s.f., g.-d. art.* curbării, *pl.* curbări.
curbatură Durere musculară provocată de o boală sau de o oboseală mare. *s.f., g.-d. art.* curbaturii, *pl.* curbaturi.
curbă 1. Linie arcuită. */A lua ~a* = (despre vehicule) a vira. 2. (mat.) Linie care prezintă grafic o relație între două mărimi variabile. //Linie care descrie grafic fazele succesive ale variației unui fenomen. *~ de temperatură.* 3. *~ de nivel* = linie de pe hartă care unește punctele aflate la aceeași altitudine. *~ batimetrică* = linie de pe hartă, care unește punctele aflate la aceeași adâncime ale reliefului fundului apelor (mări, oceane, lacuri). 4. Porțiune cu axa curbă din traseul unei căi de comunicație. 5. (ec. pol.) *~ de sacrificiu* = denumire dată în România, în anii 1931-1933, reducerii salariilor și pensiilor muncitorilor și funcționarilor publici. *s.f., g.-d. art.* curbei, *pl.* curbe.
curbetă Săritură a calului cu picioarele din față ridicate. *s.f., g.-d. art.* curbetei, *pl.* curbete.
curbiliniu,-ie În formă de curbă; alcătuit din curbe. *adj., pl.* curbiliniii.
curbimetru Instrument cartografic pentru măsurarea pe hartă a lungimii curbelor de nivel. *s.n., art.* curbimetrul, *pl.* curbimetre.
curbură Îndoitură în formă de arc; loc unde se găsește o astfel de îndoitură. *s.f., g.-d. art.* curburii, *pl.* curburi.
curcan 1. Pasăre domestică mare, cu coadă lată; masculul curcii. */A se umfla în pene ca un ~* = a-și da aere. 2. (depr., în trecut) Sergent de stradă; vardist. 3. (fig.) Poreclă dată dorobanților români din Războiul de Independență (1877-1878). *s.m., pl.* curcani.
curcă Femela curcanului; (p. ext.) curcan. */A fi* (sau *a sta, a umbla*) *ca o ~ plouată* (sau *beată*) = a fi (sau a sta, a umbla) trist, abătut. *Râd și ~ile* = e foarte caraghios. *s.f., g.-d. art.* curcii, *pl.* curci.
curcănaș Diminutiv al lui curcan. *s.m., pl.* curcănași.
curcănie (fam.) Furtișag. *s.f., art.* curcănia, *g.-d. art.* curcăniei, *pl.* curcănii, *art.* curcăniile.
curcubetă (reg.) 1. Dovleac. 2. Tigvă. *s.f., g.-d. art.* curcubetei, *pl.* curcubete.
curcubeu 1. Fenomen optic, de forma unui arc de cerc multicolor desfășurat pe cer, care apare datorită refracției luminii solare în picăturile de apă. 2. Fascicul de raze luminoase care apare uneori pe bolta cerească. 3. Plantă erbacee cu tulpina și frunzele păroase și cu flori roșii-purpurii. *s.n., art.* curcubeul, *pl.* curcubeie.
cure v. **curge.**
curea 1. Fâșie îngustă și lungă de piele, plastic, cauciuc etc., cu diferite întrebuințări; (spec.) cingătoare dintr-o astfel de fâșie. */A-l ține* (pe cineva) *~ua* (sau *~lele*) = a avea curaj. 2. *~ de transmisie* = a) bandă continuă de piele sau de pânză cu ajutorul căreia se transmite mișcarea de rotație de la un arbore la altul; b) (fig.) ceea ce servește ca intermediar pentru a transmite ceva. 3. (înv.) Fâșie îngustă și lungă de pământ. 4. (înv.) Măsură de lungime egală cu circa 16 picioare. *s.f., art.* careaua, *g.-d. art.* curelei, *pl.* curele, *art.* curelele.
curechi (reg.) Varză. *s.m., pl.* curechi.
curechi-de-munte Plantă erbacee cu flori galbene-aurii și cu fructe ochene. *s.m.*
curelar Meșter care confecționează curele, hamuri etc. *s.m., pl.* curelari.
curelărie[1] Meșteșugul sau meseria curelarului. *s.f., art.* curelăria, *g.-d. art.* curelăriei.
curelărie[2] 1. Atelierul curelarului; magazinul unde se vând astfel de articole. 2. Obiecte din piele. *s.f., art.* curelăria, *g.-d. art.* curelăriei, *pl.* curelării, *art.* curelăriile.
curelușă Diminutiv al lui curea (1). *s.f., art.* curelușa, *g.-d. art.* curelușei, *pl.* curelușe.
curent[1] 1. (și în sintagma *~ de aer*) Deplasare a unei mase de aer dintr-un loc în altul, datorită unei diferențe de temperatură; flux. 2. Mișcare a apei în direcția pantei; curs. 3. (fiz.) *~ electric* = deplasare a purtătorilor de sarcini electrice într-o anumită direcție. //Intensitate a curentului electric. *s.m., pl.* curenți.
curent[2] Ansamblu de idei, de opinii etc., care sunt comune, la un moment dat, unui mare număr de oameni. */~ literar* (sau *artistic*) = mișcare literară (sau artistică), realizată pe baza unui program estetic comun, care cuprinde un număr mare de scriitori (sau de artiști). *A se pune* (sau *a se ține, a fi*) *în* (sau *la*) *~* = a se informa despre mersul unui lucru. *A pune* (sau *a ține pe cineva*) *în* (sau *la*) *~* = a informa (pe cineva) despre un lucru. *s.n., pl.* curente.
curent[3]**,-ă** 1. (despre vorbire) Curgător, fluent. 2. (despre an, lună) În curs; prezent. 3. Actual, zilnic. *Lucrări ~. /Cont ~* = cont deschis la o bancă de o instituție sau de o persoană, unde se depun și de unde se ridică sumele. 4. (despre prețuri) Care este în curs. */Monedă ~* = monedă cu valoare circulatorie. //Uzual, obișnuit. *Expresii ~.* 5. *Apă ~* = instalație de apă potabilă, care poate fi folosită în permanență. *adj., pl.* curenți,-te.
curenta *tr.* (despre conductoare electrice) A atinge pe cineva provocându-i un șoc. *//refl.* A suporta un șoc (ușor) la atingerea unui conductor electric. *vb. I, ind. prez. 3* curentează.
curentare Acțiunea de a (se) curenta. *s.f., g.-d. art.* curentării, *pl.* curentări.
curentmetru v. **curentometru.**
curentometru Aparat pentru măsurarea intensității curenților apei. [*var.* curentmetru *s.n.*] *s.n., art.* curentometrul, *pl.* curentometre.

curgător,-oare 1. (despre ape) Care curge necontenit. 2. (fig., despre vorbire, stil) Cu debit bogat, plăcut, armonios. 3. (înv.) În curs, curent. *adj., pl.* curgători,-oare.
curge *intr.* A. 1. (despre ape) A se mişca necontenit în direcţia pantei. */A ~ gârlă* = a veni din belşug. *Va ~ multă apă pe gârlă* (sau *pe Dunăre*) = va trece mult timp. *Dacă* (sau *de*) *nu ~, pică* = chiar dacă nu câştigi mult, tot te alegi cu ceva. //(despre ploaie) A cădea din abundenţă. //A pluti. 2. (despre sânge) A circula. 3. (des-pre lacrimi, sudoare, sânge) A se scurge, a se prelinge. 4. (despre recipiente) A lăsa să se scurgă conţinutul. 5. A cădea succesiv, bucată cu bucată. 6. A atârna, a spânzura. *Părul lung îi ~ pe spate. /A-i ~* (cuiva) *peticele* = a fi îmbrăcat zdrenţăros. 7. (despre grupuri de fiinţe sau de vehicule) A veni mereu, a se succeda. B. (fig.) 1. (despre vorbe, stil) A se înşira cu uşurinţă. 2. (despre timp, viaţă.) A trece. 3. (despre termene, dobânzi) A începe de la... 4. (înv.) A rezulta, a decurge. [*var.* (înv., reg.) cure *vb.*] *vb. III, ind. prez. 3 sg.* curge, *perf. s. 3 sg.* curse; *ger.* curgând; *part.* curs.
curgere A. Acţiunea de a curge. B. 1. Evoluţie istorică. 2. Schimbare continuă, devenire. *s.f., g.-d. art.* curgerii, *pl.* curgeri.
curial,-ă (-ri-al) Care aparţine aceleiaşi curii[1]. *adj., pl.* curiali,-e.
curiat,-ă (-ri-at) Care este compus din curii[1]. *adj., pl.* curiaţi,-te.
curie[1] (-ri-e) 1. (la romani) Diviziune tribală care alcătuia o unitate religioasă, militară şi politică. 2. Administraţie pontificală a bisericii romano-catolice. *s.f., art.* curia, *g.-d. art.* curiei. *pl.* curii, *art.* curiile.
curie[2] (cüri) Unitate de măsură a radioactivităţii. *s.m., pl.* curie.
curiepunctură (curie *pron.* cüri) Tratament aplicat în cancer, care constă din introducerea în ţesut a unor ace radioactive. *s.f., g.-d. art.* curiepunctürii, *pl.* curiepuncturi.
curier[1] (-ri-er) 1. Corespondenţă care se trimite sau se primeşte deodată; poştă. 2. Mijloc de transport (maşină, navă, avion) care asigură ducerea corespondenţei sau un serviciu comercial regulat. 3. Nume dat unor rubrici cu caracter informativ din ziare, reviste, emisiuni de radio şi televiziune etc. *s.n., pl.* curiere.
curier[2],-ă (-ri-er) Persoană, în serviciul unei instituţii, care duce la destinaţie corespondenţă, mesaje etc. //Factor poştal. //Ştafetă. *s.m., pl.* curieri; *s.f., g.-d. art.* curierei, *pl.* curiere.
curierat (-ri-e-) Serviciu de transport (rapid). *s.n.*
curieterapie (curie *pron.* cüri) Radioterapie. *s.f., art.* curieterapia, *g.-d. art.* curieterapiei.
curion (-ri-on) Şeful unei curii[1] romane. //Preot care oficia sacrificiile într-o curie romană. *s.m., pl.* curioni.
curios,-oasă (-ri-os) 1. Care manifestă curiozitate; indiscret. 2. Care stârneşte curiozitate; straniu, neobişnuit. *adj., pl.* curioşi,-oase.
curiozitate (-ri-o-) 1. Dorinţă de a cunoaşte ceva nou sau neobişnuit. 2. Indiscreţie. 3. Caracterul ciudat al unui lucru sau al unei fiinţe; bizarerie, ciudăţenie. *s.f., g.-d. art.* curiozităţii, *pl.* (3) curiozităţi.
curiu Element radioactiv sintetic. *s.n., art.* curiul.
curling (cărling) (angl.) Joc sportiv pe gheaţă, între două echipe a câte patru jucători, care constă în lansarea unor obiecte spre o ţintă. *s.n.*
curm (reg.) Curmei. *s.n., pl.* curmuri.
curma A. 1. *tr.* (despre sfori, frânghii) A pătrunde în carne. 2. *tr.* A tăia un lemn de-a curmezişul. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) frânge, a (se) rupe. 4. *refl.* (despre oameni) A se apleca de mijloc. B. (fig.) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) întrerupe brusc; a (se) termina. //A(-şi) pune capăt zilelor. 2. *tr.* A întrerupe o conversaţie. *vb. I, ind. prez. 3* curmă.
curmal Arbore exotic cu trunchiul înalt şi cu fructe comestibile. *s.m., pl.* curmali.
curmală Fructul curmalului, de formă ovală, brun-roşcat, cu gust dulce. *s.f., g.-d. art.* curmalei, *pl.* curmale.
curmare Acţiunea de a (se) curma; încetare. *s.f., g.-d. art.* curmării, *pl.* curmări.
curmat,-ă 1. (despre o parte a corpului, încinsă cu o legătură) Strâns prea tare. //(despre membrele copiilor graşi) Cu cute, cu îndoituri la încheieturi. //(despre corpul unor insecte) Sugrumat la mijloc. 2. (despre un drum, o cărare) Întrerupt. 3. (despre un munte, un plai) Care prezintă o adâncitură. *adj., pl.* curmaţi,-te.
curmătură Depresiune pe culmea unui deal sau a unui munte. *s.f., g.-d. art.* curmăturii, *pl.* curmături.
curmei 1. Capăt de funie sau de frânghie folosit la legat sau la încins. //Funie de calitate proastă (din coajă de tei sau de răchită). 2. (reg.) Mlădiţă care creşte din tulpina viţei-de-vie. *s.n., art.* curmeiul, *pl.* curmeie.
curmeziş De-a latul; pieziş, transversal. */În lungiş şi (în) ~* sau *şi (în) cruciş şi (în) ~* = în lung şi (în) lat, peste tot. *În ~ul* = în lat, în diagonală. *A se pune în cruciş şi în ~* (sau *în ~, de-a ~ul*) = a împiedica pe cineva în acţiunile sale. *adv.*
curopalat Înalt demnitar bizantin care administra palatul imperial. *s.m., pl.* curopalaţi.
curpen 1. Mlădiţă lungă şi subţire a viţei-de-vie sau a altei plante agăţătoare. 2. Arbust cu tulpina subţire, agăţătoare şi ramificată. *s.m., pl.* curpeni.
curpeniş Pădurice sau desiş de curpeni. *s.n., pl.* curpenişuri.
curricular,-ă Referitor la curriculum. *adj., pl.* curriculari,-e.
curriculum (lat.) Totalitatea materiilor de învăţământ dintr-un an şcolar. *s.n.*
curriculum vitae (ae *pron.* e) (lat.) Biografie scurtă, care cuprinde informaţii despre starea civilă, situaţia şcolară, pregătirea şi aptitudinile unui candidat la ocuparea unui post, la obţinerea unui titlu etc. *s.n.*; *abr.* CV (sivi).
curry (cări) (angl.) Mâncare condimentată, preparată din ardei iute şi din alte ingrediente. *s.n., art.* curry-ul.
curs[1] A. 1. Mişcare a unei ape curgătoare în direcţia pantei. 2. Albia, întinderea unei ape curgătoare. 3. (înv.) Mers (repede). B. (fig.) 1. Durată, interval de timp. */În ~ul...* = în timpul cât durează ceva. *În ~ de...* = în timp de... 2. (fig.) Desfăşurare a unui eveniment. */A da ~ unei cereri* = a lua în considerare. C. Preţ sau cost, la un moment dat, al unei hârtii de valoare. */~ul acţiunilor* = preţul la care se vând şi se cumpără acţiunile la bursă. //Putere de circulaţie a unei monede. *~ul aurului. s.m., pl.* cursuri.
curs[2] 1. Predare a unei materii sub forma unui ciclu de lecţii sau de prelegeri. //Oră de curs. 2. Ciclu de lecţii tipărite în volum. *s.n., pl.* cursuri.
cursant,-ă Persoană care urmează un curs. *s.m., pl.* cursanţi; *s.f., g.-d. art.* cursantei, *pl.* cursante.
cursă[1] 1. Distanţă parcursă regulat de un vehicul pe acelaşi traseu. //Vehicul care parcurge un astfel de traseu. 2. (tehn.) Distanţă parcursă de o piesă aflată într-o mişcare rectilinie alternativă. 3. (fam.) Mers repede, alergătură. 4. Întrecere sportivă care constă în parcurgerea unei anumite distanţe pe jos, cu bicicleta, cu automobilul etc. */~ contracronometru* = a) (sport) cursă care se cronometrează pentru fiecare concurent în parte; b) (fig.) cursă foarte rapidă pentru a câştiga timp (într-o situaţie limită). //Întrecere în cadrul căreia sunt programate mai multe alergări de cai. 5. *~a înarmărilor* = militarizare a industriei unui stat în vederea unui război. *s.f., g.-d. art.* cursei, *pl.* curse.

cursă[2] 1. Dispozitiv pentru prins animale sălbatice; capcană. 2. (fig.) Mijloc viclean de a face rău cuiva; manevră, truc. *A întinde* (sau *a pune*) *cuiva o ~* (sau *~a*) = a ademeni pe cineva pentru a-l prinde. *A atrage* (pe cineva) *în ~* = a momi, a ademeni. *A cădea* (sau *a se prinde*) *în ~* = a intra într-o mare încurcătură. *s.f., g.-d. art.* cursei, *pl.* curse.

cursă[3] (înv.) Pastilă aromatică din Orient, întrebuințată pentru a parfuma încăperile. *s.f., g.-d. art.* cursei, *pl.* curse.

cursier (-si-er) Cal de curse. *s.m., pl.* cursieri.

cursieră (-si-e-) Bicicletă de curse. *s.f., g.-d. art.* cursierei, *pl.* cursiere.

cursist,-ă Cursant. *s.m., pl.* cursiști; *s.f., g.-d. art.* cursistei, *pl.* cursiste.

cursiv,-ă 1. (despre vorbire, stil) Curgător, ușor. 2. (despre litere de tipar) Care imită scrisul de mână, aplecat spre dreapta; italic. *adj., pl.* cursivi,-e.

cursivă Literă cursivă. //Text tipărit cu litere de tipar cursive. *s.f., g.-d. art.* cursivei, *pl.* cursive.

cursivitate Caracterul curgător, fluent, al vorbirii, al scrierii, al ideilor. *s.f., g.-d. art.* cursivității.

cursoare (înv.) Curent; forță. *s.f., g.-d. art.* cursorii, *pl.* cursori.

cursor Dispozitiv care alunecă de-a lungul unei rigle sau al unei tije, permițând citirea gradațiilor. *s.n., pl.* cursoare.

curta *tr.* A face curte unei femei, a căuta să-i câștigi favoarea, dragostea; a curteni. *vb. I, ind. prez. 3* curtează.

curtaj 1. Ocupația curtierului. 2. Remunerația curtierului la încheierea unei tranzacții. *s.n., pl.* curtaje.

curte[1] A. 1. Spațiu împrejmuit în jurul unei case, al unei gospodării etc.; ogradă. */De ~* = care trăiește pe lângă casa omului. *Păsări de ~.* 2. (în trecut) Locuința moșierului dintr-un sat; conac. 3. Reședință a unui suveran. 4. Totalitatea funcționarilor superiori la palatul unui suveran; suita unui suveran. B. Nume dat unor organe judecătorești și administrative. *~a de Apel.* C. Atenție deosebită, omagiu măgulitor la adresa unei femei, cu scopul de a-i câștiga simpatia sau dragostea. *s.f., g.-d. art.* curții, *pl.* curți.

curtean,-ă Persoană care îndeplinea o anumită slujbă la curtea unui suveran. //(înv., m.) Oștean care depindea de o curte domnească. *s.m., pl.* curteni; *s.f., g.-d. art.* curtenei, *pl.* curtene.

curteancă Curteană. *s.f., g.-d. art.* curtencei, *pl.* curtence.

curtenesc,-ească De curte (A.3), de curtean. //(despre poezia erotică medievală) Care cântă femeia. *adj., pl.* curtenești.

curteni *tr.* (înv.) A curta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* curtenesc, *imperf. 3 sg.* curtenea; *conj. prez. 3* să curtenească.

curtenie Curtoazie. *s.f., art.* curtenia, *g.-d. art.* curteniei.

curtenitor,-oare Politicos, amabil (față de femei) *adj., pl.* curtenitori,-oare.

curtezan 1. Bărbat care curtează o femeie; (p. ext.) bărbat ușuratic. 2. (înv.) Curtean (lingușitor, intrigant). *s.m., pl.* curtezani.

curtezană Femeie de moravuri ușoare (care trăia la curtea unui suveran sau a unui nobil). //(p. gener.) Prostituată. *s.f., g.-d. art.* curtezanei, *pl.* curtezane.

curticică Diminutiv al lui curte (A.1). *s.f., g.-d. art.* curticelei, *pl.* curticele, *art.* curticelele.

curtier (-ti-er) Broker. *s.m., pl.* curtieri.

curtină 1. Zid care unește flancurile a două bastioane. 2. Fiecare dintre părțile pavilionului care înconjoară un blazon regal. *s.f., g.-d. art.* curtinei, *pl.* curtine.

curtoazie Amabilitate (exagerată); politețe, gentilețe; curtenie. *s.f., art.* curtoazia, *g.-d. art.* curtoaziei, *pl.* curtoazii, *art.* curtoaziile.

curul,-ă (în sintagmele) *Scaun ~* = scaun de onoare încrustat cu fildeș, pe care stăteau consulii și înalții demnitari romani. *Magistratură ~* = magistratură care dădea dreptul la un scaun curul. *Edil ~* = magistrat din vechea Romă care se ocupa cu construcțiile. *adj., pl.* curuli,-e.

curut 1. Țăran participant la răscoala din 1514 din Transilvania. 2. Participant la lupta antihabsburgică. *s.m., pl.* curuți.

curvar (pop.) Bărbat depravat care aleargă după femei. *s.m., pl.* curvari.

curvă 1. (pop.) Femeie depravată; prostituată. 2. (fig.) Om josnic, ipocrit; cutră. *s.f., g.-d. art.* curvei, *pl.* curve.

curvăsări (pop.) *intr.* A curvi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* curvăsăresc, *imperf. 3 sg.* curvăsărea; *conj. prez. 3* să curvăsărească.

curvăsărie (pop.) Curvie. *s.f., g.-d. art.* curvăsăriei, *pl.* curvăsării.

curvăsărit (pop.) Faptul de a curvăsări. *s.n.*

curvi *intr.* (pop.) A duce o viață desfrânată; a curvăsări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* curvesc, *imperf. 3 sg.* curvea; *conj. prez. 3* să curvească.

curvie (înv., pop.) Viață desfrânată; desfrâu; (pop.) curvăsărie. *s.f., g.-d. art.* curviei, *pl.* curvii.

curvit (pop.) Faptul de a curvi. *s.n.*

cusătoreasă (rar) Croitoreasă, lenjereasă. *s.f., g.-d. art.* cusătoresei, *pl.* cusătorese.

cusătorie[1] (rar) Meșteșugul de a coase. *s.f., art.* cusătoria, *g.-d. art.* cusătoriei.

cusătorie[2] Atelier unde se cos haine și rufe. *s.f., art.* cusătoria, *g.-d. art.* cusătoriei, *pl.* cusătorii, *art.* cusătoriile.

cusătură 1. Faptul de a coase; cusut. 2. Locul unde se îmbină, prin coasere, două bucăți de stofă, de pânză etc. 3. Felul cum este cusut ceva. 4. Lucru la care coase cineva. [*var.* (reg.) cusutură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cusăturii, *pl.* cusături.

cuscră Mama unuia dintre soți în raport cu părinții celuilalt soț. *s.f., g.-d. art.* cuscrei, *pl.* cuscre.

cuscrenie (-ni-e) Cuscrie. //(fam.) Legătură îndepărtată de rudenie. *s.f., art.* cuscrenia, *g.-d. art.* cuscreniei, *pl.* cuscrenii, *art.* cuscreniile.

cuscrie Înrudire prin alianță între părinții a doi soți; cuscrenie. *s.f., art.* cuscria, *g.-d. art.* cuscriei, *pl.* cuscrii, *art.* cuscriile.

cuscrișor (bot.) Plămânărică. *s.m., pl.* cuscrișori.

cuscru Tatăl unuia dintre soți în raport cu părinții celuilalt soț. *s.m., art.* cuscrul, *pl.* cuscri, *art.* cuscrii.

cuscută Nume dat unor specii de plante parazite, care se răsucesc pe tulpina plantelor din care își extrag hrana. *s.f., g.-d. art.* cuscutei, *pl.* cuscute.

custode 1. Persoană însărcinată cu paza unor bunuri. *~ de muzeu.* //(jur.) Persoană însărcinată cu paza unui obiect pus sub sechestru. 2. Cuvânt, silabă scrisă pe ultima pagină a fiecărei coli sau pe fiecare pagină, în partea dreaptă sub ultimul rând, și repetată la începutul paginii următoare, pentru a indica ordinea colilor și a paginilor manuscriselor. *s.m., pl.* custozi.

custodie Pază și conservare a unui bun (pus sub sechestru). *s.f., art.* custodia, *g.-d. art.* custodiei, *pl.* custodii, *art.* custodiile.

custură 1. (pop.) Lamă de cuțit rudimentar (fără plăsele). 2. (reg.) Creastă de munte stâncoasă, zimțată. *s.f., g.-d. art.* custurii, *pl.* custuri.

cusur 1. Defect, lipsă; (p. ext.) viciu. 2. (înv.) Rest de bani. 3. (înv.) Aluzie. *s.n., pl.* cusururi.

cusurgioaică (fam.) Femeie înclinată să găsească cusururi (1) la orice; femeie cu chef de ceartă. *s.f., g.-d. art.* cusurgioaicei, *pl.* cusurgioaice.
cusurgiu (fam.) Bărbat înclinat să găsească cusururi (1) la orice; bărbat cu chef de ceartă. *s.m., art.* cusurgiul, *pl.* cusurgii, *art.* cusurgiii.
cusut Acțiunea de a coase; cusătură. *s.n.*
cusutură v. **cusătură.**
cușac Piesă de lemn cu secțiune pătrată sau dreptunghiulară, folosită în construcții; riglă. *s.n., pl.* cușacuri.
cușcaie Jgheab pentru scoaterea lemnelor de foc din pădurile de munte. *s.f., art.* cușcaia, *g.-d. art.* cușcăii, *pl.* cușcăi.
cușcă 1. Adăpost în formă de căsuță sau de cutie (cu gratii) pentru unele animale. 2. (fig., fam.) Încăpere strâmtă. 3. Mică încăpere, sub nivelul scenei, unde stă sufleorul în timpul spectacolului. *s.f., g.-d. art.* cuștii, *pl.* cuști.
cușchebap (înv.) Chebap. *s.n., pl.* cușchebapuri.
cușcuș Pastă făinoasă care conține bobițe de griș sau de mălai, întrebuințată în supă, ca garnitură la carne etc. *s.n.*
cușer 1. (despre hrană, la mozaici) Pregătit după ritual. 2. (fig., fam.) Foarte bun, așa cum trebuie. *adj. invar.*
cușetă Pat pentru o singură persoană amenajat într-un compartiment de tren sau într-o cabină de vapor; (p. ext.) cabină în care se află unul sau mai multe paturi. *s.f., g.-d. art.* cușetei, *pl.* cușete.
cușmă (reg.) 1. Căciulă. 2. Pătură groasă de lână. *s.f., g.-d. art.* cușmei, *pl.* cușme.
cușniță (reg.) Vatră pe care lucrează fierarul sau potcovarul; (p. ext.) fierărie. *s.f., g.-d. art.* cușniței, *pl.* cușnițe.
cuta 1. *tr.* A încreți, a face cute unui material textil. 2. *refl.* (despre scoarța pământului) A se îndoi formând cute. 3. *refl.* (despre piele) A se zbârci; (p. ext., despre oameni) a îmbătrâni. *vb. I, ind. prez. 3* cutează.
cutanat,-ă Referitor la piele; (despre tratamente medicale) care se aplică pe piele. *adj., pl.* cutanați,-te.
cutanic,-ă (-ne-ic) De piele. *adj., pl.* cutanici,-ce.
cutanu,-e Cutanat. *adj., pl.* cutani,-e.
cutare[1] ~ *persoană. adj. pr., g.-d.* cutărui, cutărei, *pl.* cutare, *g.-d. pl.* cutăror.
cutare[2] (înlocuiește numele unei persoane sau al unui lucru, atunci când nu vrem, nu putem sau nu e necesar să le numim) *E* ~. *pr. nehot., g.-d.* cutăruia, cutăreia, *pl.* cutare, *g.-d. pl.* cutărora.
cutare[3] Acțiunea de a (se) cuta; proces de formare a cutelor sub acțiunea mișcărilor scoarței terestre. *s.f., g.-d. art.* cutării, *pl.* cutări.
cutare[4] Nume de persoană imaginar. *s.m., art.* lui cutare.
cută 1. Îndoitură, fald, creț la un obiect de îmbrăcăminte. //Urmă pe o țesătură, pe o hârtie etc. în locul unde au fost îndoite. 2. Încrețitură a scoarței pământului. 3. Zbârcitură pe obraz. *s.f., g.-d. art.* cutei, *pl.* cute.
Cutărescu Nume de familie imaginar. *s.prop., g.-d.* lui Cutărescu.
cutărică (fam.) Diminutiv al lui cutare[1]; cutăriță. *s.m., g.-d.* lui cutărică.
cutăriță (fam.) Cutărică. *s.m., g.-d.* lui cutăriță.
cute Piatră de gresie pentru ascuțit unelte tăioase (mai ales coasa). *s.f., g.-d. art.* cutei, *pl.* cute.
cuter Ambarcațiune mică, cu un singur catarg, folosită la sport sau pentru pescuit. *s.n., pl.* cutere.
cuterizare Sistem de așezare a cărților în bibliotecă după criteriul clasificării zecimale. *s.f., g.-d. art.* cuterizării.
cuteza *tr.* A se încumeta, a îndrăzni. *vb. I, ind. prez. 3* cutează.
cutezanță Îndrăzneală, curaj. *s.f., g.-d. art.* cutezanței, *pl.* cutezanțe.
cutezare Faptul de a cuteza; cutezanță. *s.f., g.-d. art.* cutezării.
cutezător,-oare (Om) îndrăzneț, temerar. *adj., s.m.* și *f., pl.* cutezători,-oare.
cuticulă 1. Strat foarte subțire și rezistent care acoperă smaltul dinților. 2. Partea chitinoasă a tegumentului la artropode. 3. Strat ceros la suprafața fructelor, a frunzelor și a tulpinilor tinere. *s.f., g.-d. art.* cuticulei, *pl.* cuticule.
cutie 1. Obiect de carton, de lemn, de metal etc. în formă de cub sau de paralelipiped, în care se păstrează diferite lucruri. /(*Scos*) *ca din* ~ = elegant, aranjat. (fam.) (*Bagă*) *capul la* ~*!* = a) (la jocul „de-a capra") fereșteți capul!; b) (fig.) fii prudent, păzește-te! ~ *de scrisori* = a) cutie specială în care expeditorii introduc scrisorile; b) cutie particulară în care este depusă cores-pondența adusă la domiciliu. 2. Aparat, dispozitiv, organ de forma unei cutii (1). ~ *de viteze.* ~ *craniană.* 3. Sertar. 4. (înv.) Casă de bani; casetă. *s.f., art.* cutia, *g.-d. art.* cutiei, *pl.* cutii, *art.* cutiile.
cutioară (-ti-oa-) Cutiuță. *s.f., g.-d. art.* cutioarei, *pl.* cutioare.
cutireacție (-re-ac-ți-e) Test pentru diagnosticarea unei boli, care constă în provocarea unei reacții cutanate inflamatorii. *s.f., art.* cutireacția, *g.-d. art.* cutireacției, *pl.* cutireacții, *art.* cutireacțiile.
cutiuță (-ti-u-) Diminutiv al lui cutie (1); cutioară. *s.f., g.-d. art.* cutiuței, *pl.* cutiuțe.
cutnie (înv.) Țesătură de mătase și bumbac. *s.f., art.* cutnia, *g.-d. art.* cutniei, *pl.* cutnii, *art.* cutniile.
cu toate că Deși. *loc. conjcț.*
cutră Persoană prefăcută, ipocrită; secătură. *s.f., g.-d. art.* cutrei, *pl.* cutre.
cutreier (-tre-ier) (rar) Cutreierat. [*var.* (reg.) cutrieră *vb.*] *s.n.*
cutreiera (-tre-ie-) *tr.* 1. A străbate, a colinda (în lung și în lat); a hoinări. 2. A umbla prin...; a frecventa. [*var.* (reg.) cutriera *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* cutreieră.
cutreierat (-tre-ie-) Faptul de a cutreiera (1). [*var.* (reg.) cutrier *s.n.*] *s.n.*
cutremur 1. Mișcare bruscă și puternică a scoarței pământului, produsă de erupții vulcanice, de dislocări subterane etc.: seism. 2. (fig.) Înfiorare, cutremurare; (p. ext.) frică. *s.n., pl.* cutremure.
cutremura 1. *refl.* (despre pământ) A se zgudui din cauza unui cutremur. 2. *refl.* și *tr.* A (se) clătina, a (se) scutura. 3. *refl.* și *tr.* (fig.) A (se) înfiora, A (se) înspăimânta. *vb. I, ind. prez. 3* cutremură.
cutremurare Acțiunea de a (se) cutremura. *s.f., g.-d. art.* cutremurării, *pl.* cutremurări.
cutremurător,-oare Care zguduie, impresionează, înduioșează. *adj., pl.* cutremurători,-oare.
cutrier v. **cutreier.**
cutriera v. **cutreiera.**
cutrierat v. **cutreierat.**
cutter (cătăr) (angl.) Mașină de tocat utilizată la fabricarea mezelurilor. *s.n., pl.* cuttere.
cutumă Normă de drept rezultată dintr-o practică îndelungată. //(în vechiul drept) Obiceiul pământului, tradiția. *s.f., g.-d. art.* cutumei, *pl.* cutume.
cutumiar,-ă (-mi-ar) Referitor la cutumă; tradițional. *adj., pl.* cutumiari,-e.
cuțit 1. Instrument de tăiat, format dintr-o lamă metalică și dintr-un mâner; instrument de metal sau de os cu care se taie hârtie sau foile unei cărți. /*A avea pâinea și* ~*ul* (*în mână*) = a avea la îndemână toată puterea. *A fi* (*certat*) *la* ~*e* sau *a* (*se*) *avea la* ~*e* (cu cineva) = a fi dușman neîmpăcat (cu cineva). *A pune* (cuiva) ~*ul la gât* = a sili (pe cineva) să facă ceva împotriva voinței. *A-i ajunge* (cuiva) ~*ul la os* = a ajunge la capătul puterii; a se afla într-o situație dificilă. *A-i da* (cuiva) *un* ~

prin inimă = a simți o durere adâncă. (*A fi*) *pe* (*o*) *muchie de ~* = (a se afla) într-o situație critică. 2. Bisturiu; (p. ext.) intervenție chirurgicală. 3. Piesă tăioasă de metal la diverse mașini sau unelte. */~ de plug* = parte a plugului care taie brazda. 4. Piesă a cântarului care indică greutatea unui corp. 5. Componentă a unor aparate de conectare, care stabilește o legătură electrică. *s.n., pl.* cuțite.

cuțitar 1. Persoană care face sau vinde cuțite sau alte instrumente de tăiat. 2. (fam.) Scandalagiu (gata să scoată cuțitul în timpul unei certe). *s.m., pl.* cuțitari.

cuțitaș Diminutiv al lui cuțit. //Cuțit mic folosit în lucrări de gravare, retușare etc. //(pop.) Briceag. *s.n., pl.* cuțitașe.

cuțitărie 1. Atelier sau magazin unde se ascut sau de vând instrumente de tăiat. 2. Tot felul de cuțite. *s.f., art.* cuțităria, *g.-d. art.* cuțităriei, *pl.* cuțitării, *art.* cuțităriile.

cuțit-de-mare Lamelibranhiat cu valvele de forma plăselelor de briceag. *s.m.*

cuțitoaie Instrument alcătuit dintr-o lamă metalică, prevăzută cu două mânere, folosit în tâmplărie, dogărie etc. pentru cioplit. *s.f., art.* cuțitoaia, *g.-d. art.* cuțitoaiei, *pl.* cuțitoaie.

cuțovlah,-ă (la pl.) Nume dat populației aromâne din Macedonia de către populația greacă localnică; (la sg.) aromân din Macedonia. *s.m., pl.* cuțovlahi; *s.f., g.-d. art.* cuțovlahei, *pl.* cuțovlahe.

cuțu[1] Nume dezmierdător pentru câini; cățel. /(fam.) *Să-mi zici* (*mie*) *~ dacă...* = să mă tratezi ca pe un câine dacă... *s.m., g.-d.* lui cuțu.

cuțu[2]**/cuțu-cuțu** Strigăt cu care se cheamă câinii. *interj.*

cuțulache (fam.) Cățeluș. *s.m., g.-d.* lui cuțulache.

cuțulan (rar) Câine (tânăr); cățelandru. *s.m.*

cuvă 1. Vas special, de forme și mărimi diferite, întrebuințat în operații tehnice. *~ de ulei* = rezervor de metal, umplut cu ulei, în care se cufundă transformatoarele, reostatele etc. 2. Partea superioară a cuptorului metalurgic. *s.f., g.-d. art.* cuvei, *pl.* cuve.

cuvânt 1. Unitate lexicală de bază care reprezintă asocierea unuia sau a mai multor sensuri cu un complex sonor; vorbă. */A nu găsi* (sau *a nu avea*) *~inte* = a nu putea (sub impulsul unui sentiment puternic) să exprimi ceea ce gândești. *Cu alte ~inte* = a) exprimând același lucru altfel; b) așadar. *Într-un* (sau *cu un*) *~* = pe scurt. *~ cu* (sau *de*) *~* = fără nicio modificare. *Dintr-un ~* = imediat, numaidecât. 2. Gând, idee exprimată prin vorbire. */~ greu* = vorbă decisivă; (la pl.) vorbe de dojană. *~ introductiv* = prefață. *Purtător de ~* = persoană autorizată să exprime în mod public punctul de vedere al unui for sau al unei organizații oficiale. *A pune un ~ bun* = a face o intervenție în favoarea cuiva. *În* (*toată*) *puterea ~ului* = în deplinătatea sensului. *A tăia* (sau *a curma*) *cuiva ~ul* = a întrerupe pe cineva când vorbește. (reg.) *A începe ~ul* = a spune. 3. Alocuțiune, discurs. */A cere ~ul* = a cere dreptul de a vorbi. *A lua ~ul* = a vorbi într-o adunare. 4. Angajament, făgăduință. */Om de ~* = om care își ține promisiunea. *~ de onoare* = promisiune care angajează cinstea cuiva. *A(-și) da ~ul* (*de onoare*) = a se angaja hotărât să facă ceva cu orice preț. (*A crede*) *pe ~* = (a crede) fără a mai controla exactitatea spuselor. *A-și ține ~ul sau a se ține de* = a-și îndeplini promisiunea făcută. 5. Punct de vedere, opinie. 6. (mai ales la pl.) Discuție, ciorovăială. */Schimb de ~inte* = discuție aprinsă. 7. Motiv, rațiune. */Cu drept ~* = pe bună dreptate. 8. (înv.) Știre; zvon. 9. (înv.) Înțelegere, acord. 10. (rar) Facultatea de a vorbi; voce, grai. 11. (inform.) Format standard în care se înscriu datele și instrucțiunile la (mini)calculatoare. *s.n., pl.* cuvinte.

cuvânta 1. *tr.* (rar) A vorbi, a declara. 2. *tr.* A ține un discurs. //A recita. 3. *intr.* A avea facultatea de a vorbi. *vb. I, ind. prez. 3* cuvântează.

cuvântare Acțiunea de a cuvânta; //discurs rostit în public. *s.f., g.-d. art.* cuvântării, *pl.* cuvântări.

cuvântăreț,-eață (rar) Cuvântător; care vorbește frumos, meșteșugit. *adj., pl.* cuvântăreți,-e.

cuvântător,-oare (Persoană) care vorbește, care are însușirea de a vorbi. *adj., s.m.* și *f., pl.* cuvântători,-oare.

cuvânt-cheie 1. Termen întrebuințat pentru a indica o diviziune într-un catalog (de bibliotecă). 2. Termen al unei unități frazeologice pe care cade accentul semantic. *s.n., pl.* cuvinte-cheie.

cuvânt-înainte Prefață; introducere (la o lucrare). *s.n., pl.* cuvinte-înainte.

cuvânt-matcă Cuvânt aflat în fruntea unui articol de dicționar, sub care se grupează variantele, expresiile, derivatele etc. *s.n., pl.* cuvinte-matcă.

cuvânt-titlu Cuvânt definit într-un articol de dicționar. *s.n., pl.* cuvinte-titlu.

cuvânt-vedetă Termen ales din titlul unei lucrări sau al unei publicații, folosit la așezarea în ordine alfabetică a lucrării în catalogul general. *s.n., pl.* cuvinte-vedetă.

cuvelaj Armare interioară a puțurilor de mină. *s.n.*

cuveni *refl. unipers.* 1. A-i reveni cuiva ceva; a merita. 2. A fi conform cu cerințele morale; a se cădea. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se cuvine, *imperf. 3 sg.* se cuvenea; *conj. prez. 3* să se cuvină; *ger.* cuvenindu-se.

cuvertă Email transparent cu care se acoperă obiectele de faianță. *s.f., g.-d. art.* cuvertei, *pl.* cuverte.

cuvertură Învelitoare cu care se acoperă o masă, un pat etc. *s.f., g.-d. art.* cuverturii, *pl.* cuverturi.

cuvetă Depresiune naturală sau artificială cu contur aproximativ circular. */~a lacului* = teren ocupat de un lac de acumulare până la nivelul crestei barajului. *s.f., g.-d. art.* cuvetei, *pl.* cuvete.

cuviincios,-oasă (-vi-in-) 1. Care respectă buna-cuviință; decent, politicos. 2. (înv.) Potrivit, convenabil. *adj., pl.* cuviincioși,-oase.

cuviință (-vi-in-) Regulă de bună conduită; decență, politețe. */După ~* = așa cum trebuie. *A crede* (sau *a socoti, a găsi*) *de ~* = a crede că e potrivit. *Cele de ~* = cele necesare, cele ce se cuvin. *s.f., g.-d. art.* cuviinței, *pl.* cuviințe.

cuvințel Diminutiv al lui cuvânt. *s.n., pl.* cuvințele.

cuvios,-oasă (-vi-os) 1. Credincios, evlavios. 2. (și s.) Titlu care se dă călugărilor și călugărițelor. //(și s.) Nume dat sfinților proveniți din călugări. *adj., pl.* cuvioși,-oase.

Cuvioșia Sa (-vi-o-) Titlu dat călugărilor și altor slujitori ai bisericii. *loc. pr., g.-d.* Cuviosiei Sale, *pl.* Cuviosiile Lor.

Cuvioșia Ta (Voastră) (-vi-o-) Titlu dat călugărilor și altor slujitori ai bisericii. *loc. pr., g.-d.* Cuviosiei Tale (Voastre).

cuvioșie (-vi-o-) Bună-cuviință; cucernicie, evlavie. *s.f., art.* cuviosia, *g.-d. art.* cuviosiei, *pl.* cuviosii, *art.* cuviosiile.

Cuvioșiile Voastre Titlu dat călugărilor și altor slujitori ai bisericii. *loc. pr.*

cuzinet 1. (tehn.) Piesă din metal care îmbracă în interior lagărul și care vine în contact direct cu axul unei mașini. 2. Placă între un bloc de fundație și un stâlp, având ca scop transmiterea greutății la blocul de fundație respectiv. *s.m., pl.* cuzineți.

cuzism Curent ideologic interbelic, fondat de A.C. Cuza. *s.n.*

CV (sivi) (angl.) Curriculum vitae. *s.n., art.* CV-ul, *pl.* CV-uri.

cvadragenar,-ă (Persoană) între patruzeci și cincizeci de ani. *adj., s.m.* și *f., pl.* cvadragenari,-e.

cvadrant 1. Instrument alcătuit dintr-un sfert de cerc gradat şi o lunetă, cu care se măsura în trecut înălţimea aştrilor. 2. Instrument de precizie, format dint-un sfert de cerc gradat, folosit la măsurarea unghiurilor. 3. Organ metalic al unui aparat, instrument de măsură etc. în formă de sector de cerc, apropiat de un sfert de cerc. [*var.* cuadrant *s.m.*] *s.m., pl.* cvadranţi.
cvadrat[1] Unitate topografică de măsurare a lungimii, egală cu 18,04 milimetri. *s.m., pl.* cvadraţi.
cvadrat[2] (înv.) Pătrat. *s.n., pl.* cvadrate.
cvadratură Construire a unui pătrat care să aibă aria egală cu aria unei figuri date. */~a cercului* = problemă (nesoluţionabilă) care constă în găsirea unui pătrat care să aibă aceeaşi suprafaţă ca a unui cerc; (fig.) problemă imposibil de rezolvat. [*var.* cuadratură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* cvadraturii.
cvadricolor,-ă Care are patru culori. *adj., pl.* cvadricolori,-e.
cvadrienal,-ă (-dri-e-) Care durează patru ani. *adj., pl.* cvadrienali,-e.
cvadrică (mat.) Suprafaţă reprezentată de o ecuaţie de gradul doi. *s.f.*
cvadrigă Car antic pe două roţi, folosit de romani la cursele de cai şi la triumfuri. *s.f., g.-d. art.* cvadrigei, *pl.* cvadrige.
cvadrigemeni I. *adj.* (în sintagma) *Tuberculi* ~ = cele patru proeminenţe ale bulbului rahidian. II. *s.m.* şi *f. pl.* Cvadrupleţi. *adj., s.m. pl.*; *f. pl.* cvadrigemene.
cvadriliateral,-ă Cu patru laturi. *adj., pl.* cvadrilaterali,-e.
cvadrilaterală 1. Festival, expoziţie etc. care se organizează o dată la patru ani. 2. Convenţie semnată de patru state. *s.f., g.-d. art.* cvadrilateralei, *pl.* cvadrilaterale.
cvadrilion (-li-on) O mie de trilioane. *s.n., pl.* cvadrilioane.
cvadrimensional,-ă (-si-o-) Cu patru dimensiuni. *adj., pl.* cvadrimensionali,-e.
cvadrimotor[1] Avion cu patru motoare. [*var.* cuadrimotor *s.n.*] *s.n., pl.* cvadrimotoare.
cvadrimotor[2]**,-oare** Cu patru motoare. [*var.* cuadrimotor,-oare *adj.*] *adj., pl.* cvadrimotori,-oare.
cvadripartit,-ă Format, construit din patru părţi. *adj., pl.* cvadripartiţi,-te.
cvadripetal,-ă Cu patru petale. *adj., pl.* cvadripetali,-e.
cvadripol Reţea electrică cu două borne la intrare şi două la ieşire. *s.n., pl.* cvadripoluri.
cvadriremă Galeră care avea patru rânduri de vâsle sau patru vâslaşi la o vâslă. *s.f., g.-d. art.* cvadriremei, *pl.* cvadrireme.
cvadruman,-ă (despre maimuţe) Care se serveşte de cele patru picioare ca de mâini. //(s.f. pl.) Maimuţe. *adj., pl.* cvadrumani,-e.
cvadrupla *tr.* A împătri. *vb. I, ind. prez. 3* cvadruplează.
cvadrupiet Unul din patru gemeni. *s.m., pl.* cvadrupleţi.
cvadruplex Sistem de transmisie telegrafică ce permite transmiterea simultană a patru mesaje diferite. [*var.* cuadruplex *s.n.*] *s.n.*
cvadrupli Grup de patru gemeni. *s.m. pl., art.* cvadruplii.
cvadruplu,-ă Împătrit. *adj., pl.* cvadrupli,-e.
cvantă v. **cuantă.**
cvantic,-ă v. **cuantic.**
cvantum v. **cuantum.**
cvartal (înv.) A. Parte dintr-un oraş; microraion; cartier; sector. B. Trimestru. [*var.* cuartal *s.n.*] *s.n., pl.* cvartale.
cvartă 1. (muz.) Interval dintre patru note muzicale. 2. Grup de patru conducte electrice izolate, folosite în telecomunicaţii. 3. (la scrimă) A patra dintre cele opt poziţii de apărare. [*var.* cuartă *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* cvartei, *pl.* cvarte.
cvartet Formaţie muzicală alcătuită din patru interpreţi. */~ de coarde* = formaţie fundamentală a muzicii de cameră (două viori, violă şi violoncel). [*var.* cuartet *s.n.*] *s.n., pl.* cvartete.
cvartir 1. Loc unde este staţionată temporar o armată. 2. (reg.) Locuinţă provizorie; gazdă. *s.n., pl.* cvartiruri.
cvarţ v. **cuarţ.**
cvas Băutură răcoritoare, cu gust acrişor, preparată din fructe sau din pâine, apă şi malţ. *s.n., pl.* cvasuri.
cvasi (s *pron.* z) (livr.) Aproximativ, cam, aproape. *adj. invar.*; *adv.*
cvasitotalitate (s *pron.* z) Cantitate aproape totală. *s.f., g.-d. art.* cvasitotalităţii.
cvasiunanim,-ă (s *pron.* z) Care este aproape unanim. *adj., pl.* cvasiunanimi,-e.
cvasiunanimitate (s *pron.* z) Ceea ce constituie aproape unanimitatea; unitate de idei, de sentimente etc. aproape unanimă. *s.f., g.-d. art.* cvasiunanimităţii.
cver Ansamblu de linii orizontale dintr-o tabelă sau dintr-un formular. *s.n.*
cvietism v. **chietism.**
cvietist,-ă v. **chietist.**
cvintadecimă Interval muzical de două octave. //Treapta a cinsprezecea a unui interval. *s.f., g.-d. art.* cvintadecimei, *pl.* cvintadecime.
cvintă[1] (muz.) Intervalul dintre cinci note consecutive. *s.f., g.-d. art.* cvintei, *pl.* cvinte.
cvintă[2]**/chintă** 1. (la scrimă) A cincea dintre cele opt poziţii de apărare. 2. (la jocul de cărţi) Formaţie de cinci cărţi consecutive, de aceeaşi culoare. 3. Acces prelungit de tuse violentă. *s.f., g.-d. art.* cvintei/chintei, *pl.* cvinte/chinte.
cvintescenţă v. **chintesenţă.**
cvintet Formaţie muzicală alcătuită din cinci voci sau din cinci instrumentişti. */~ de pian* = cvintet de coarde şi pian. *~ de suflători* = ansamblu alcătuit din flaut, oboi, clarinet, fagot şi corn. 2. Linie de atac a unei echipe (de fotbal) alcătuită din cinci jucători. 3. Strofă din cinci versuri. *s.n., pl.* cvintete.
cvintilion (-li-on) O mie de cvadrilioane. *s.n., pl.* cvintilioane.
cvintolet (muz.) Grup de cinci note de durată egală cu aceea a patru note obişnuite. *s.n., pl.* cvintolete.
cvintuplu Grup de cinci gemeni. *s.m. pl., art.* cvintuplii.
cvintuplu,-ă Încincit. *adj., pl.* cvintupli,-e.
cvorum Număr minim necesar de membri, potrivit legii, pentru ca o adunare să fie valabil constituită sau să poată lua o hotărâre valabilă. *s.n., pl.* cvorumuri.
cybercafe (cy *pron.* si) (angl.) Cafenea în care computerele pot utiliza internetul ca orice persoană. *s.n., pl.* cybercafeuri.
cyberspaţiu (siberspaţiu) (angl.) Termen din literatura de anticipaţie, care denumeşte spaţiul unde mesajele electronice, informaţiile etc. sunt transmise de la un computer la altul. *s.n., pl.* cyberspaţii.
cyborg (cy *pron.* si) (angl.) Personaj din literatura de anticipaţie, care are forma unui hibrid, parţial om, parţial maşină. *s.m.*

D,d

d[1] (de/dî) A şasea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* d/d-uri.
d[2] (dî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* d.
da[1] Cuvânt care exprimă un răspuns afirmativ la o întrebare; desigur, fireşte. *adv.*
da[2] A. *tr.* 1. A înmâna ceva cuiva; a pune la dispoziţie, a atribui, a repartiza cuiva ceva; a dărui, a dona. */A ~ în primire* = a) a preda; b) (fam.) a muri. 2. A încredinţa pe cineva în seama sau în grija cuiva. 3. A vinde. 4. A jertfi, a sacrifica. 5. A arunca, a azvârli. 6. (despre oameni) A face, a executa. *A ~ o probă*; (despre sol, plante, animale etc.) a produce. 7. A provoca, a cauza. 8. A scoate, a emite. *A ~ un strigăt.* 9. (formează locuţiuni verbale) *A ~ sfaturi* = a sfătui. *A ~ cu chirie* = a închiria. *A ~ cu* (sau *în*) *arendă* = a arenda. *A ~ seamă* (sau *socoteală*) = a răspunde de ceva. 10. (despre Dumnezeu, soartă, noroc etc.) A rândui, a destina. */Ş-apoi, dă, Doamne, bine!* = apoi a fost strașnic! (*Bine că*) *a ~t Dumnezeu!* = în sfîrşit, s-a împlinit! B. *intr.* 1. (urmat de determinări, indică un gest cu o anumită semnificaţie) *A ~ din cap, a ~ din umeri* etc. 2. A spăla, a unge, a vopsi cu... 3. A lovi, a bate, a izbi. 4. (despre un necaz, o nenorocire) A veni pe neaşteptate; a surprinde. 5. (despre drumuri) A ajunge la...; (despre uşi, ferestre, încăperi etc.) a avea vedere spre... 6. (despre frunze, muguri etc.) A-i apărea, a-i ieşi. 7. (despre anotimpuri, fenomene atmosferice etc.) A veni, a se lăsa. 8. A începe să; a fi pe punctul de a... C. 1. *refl.* şi *intr.* A se duce, a veni. */A (se) ~ îndărăt* (sau *înapoi*) = a (se) retrage; (fig.) a se codi. 2. *intr.* A se deda la..., a fi înclinat spre... 3. *refl.* A se deplasa într-o anumită direcţie. */A se ~ în vânt după...* = a-şi da toată silinţa să obţină ceva; (fig.) a ţine foarte mult la cineva sau la ceva. 4. *refl.* A încerca să intre pe sub pielea cuiva. 5. *refl.* A ceda. 6. *refl.* A se alătura cuiva, a adera la ceva. //A se acomoda cu cineva, a se lua după cineva. 7. *refl.* (în expr.) *A se ~ drept cineva* = a voi să treacă drept altcineva. *A se ~ mare* = a se considera superior. (arg.) *A ~ călcâie* = a pleca de undeva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dau, *2 sg.* dai, *1 pl.* dăm, *2 pl.* daţi, *imperf. 3 sg.* dădea, *perf. s. 1 sg.* dădui, *1 pl.* dădurăm, *m.m.c.p. 1 sg.* dădusem; *conj. prez. 3 sg.* să dea; *cond. prez. 3 sg.* ar da /(în imprecaţii) dar-ar; *imper. 2 sg.* dă, *neg.* nu da.
da[3] v. **dar**[1].
dabilă (înv.) Impozit, dare. *s.f., g.-d. art.* dabilei, *pl.* dabile.
dac,-ă (Locuitor) din Dacia. *adj, s.m.* şi *f., pl.* daci,-ce.
da capo (it., muz.) Din nou, de la început. *loc. adv.*
da capo al fine (it.) De la început la sfârşit. *loc. adv.*
dacă[1] 1. (introduce diferite tipuri de subordonate) În cazul că..., fiindcă, deoarece; când, cu toate că, deşi. 2. Cu greu, abia. *conjcţ.*
dacă[2] Limba vorbită de daci. *s.f., g.-d. art.* dacei.
daciadă (-ci-a-) (înv.) Competiţie sportivă de masă, organizată înainte de 1989, din doi în doi ani. *s.f., g.-d. art.* daciadei, *pl.* daciade.
dacian[1] (-ci-an) Al treilea etaj al pliocenului din sud-estul Europei, caracterizat prin anumite specii de animale şi conţinând zăcăminte bogate de petrol şi de lignit. *s.n.*
dacian[2]**,-ă** (-ci-an) Referitor la dacian[1]. *adj., pl.* dacieni,-e.
dacic,-ă Dac. *adj., pl.* dacici,-ce.
dacism 1. Ansamblu de trăsături proprii dacilor. 2. Element lexical de origine dacă. *s.n., pl.* dacisme.
dacit Rocă vulcanică, de obicei cenuşie, folosită în construcţii. *s.n.*
dacită Exploziv din categoria dinamitei. *s.f., g.-d. art.* dacitei.
dacnomanie (med.) Impuls patologic de a muşca. *s.f., art.* dacnomania, *g.-d. art.* dacnomaniei.
daco-roman,-ă Referitor la populaţia de limbă latină formată pe teritoriul României actuale, în sec. II-III d.Hr. *adj., pl.* daco-romani,-e.
dacoromân,-ă I. *adj.* (despre graiuri, cuvinte) Care aparţine românilor sau referitor la românii din nordul Dunării. II. *s.m.* (de obicei la pl.) Român din nordul Dunării. *adj., s.m., pl.* dacoromâni,-e.
dacoromână Cel mai răspândit şi mai dezvoltat dintre dialectele limbii române; dialect vorbit de dacoromâni. *s.f., g.-d. art.* dacoromânei.
dacriocistită (-cri-o-) Inflamaţie a canalului lacrimal. *s.f., g.-d. art.* dacriocistitei, *pl.* dacriocistite.
dacrioree (-cri-o-) Lăcrimare abundentă. *s.f., art.* dacrioreea, *g.-d. art.* dacrioreei.
dacron Fibră sintetică de fabricaţie americană. *s.n.*
dactil Picior de vers alcătuit dintr-o silabă lungă (accentuată) urmată de două silabe scurte (neaccentuate). *s.m., pl.* dactili.
dactilic,-ă (despre versuri) Alcătuit din dactili. *adj., pl.* dactilici,-ce.
dactilioteca (-li-o-) (rar) Colecţie de inele sau de pietre preţioase; casetă pentru păstrarea inelelor sau a pietrelor preţioase. *s.f., g.-d. art.* dactiloteci, *pl.* dactioteci.
dactilofazie (psih.) Dactilologie. *s.f., art.* dactilofazia, *g.-d. art.* dactilofaziei.
dactilograf,-ă Persoană a cărei profesie este dactilografia. *s.m., pl.* dactilografi; *s.f., g.-d. art.* dactilografei, *pl.* dactilografe.
dactilografia (-fi-a) *tr.* A scrie la maşina de scris. *vb. I, ind. prez. 3* dactilografiază, *1 pl.* dactilografiem; *conj. prez. 3* să dactilografieze; *ger* dactilografiind.
dactilografiat (-fi-at) Faptul de a dactilografia. *s.n.*
dactilografic,-ă Referitor la dactilografie. *adj., pl.* dactilografici,-ce.
dactilografie Tehnica de a scrie la maşina de scris. *s.f., art.* dactilografia, *g.-d. art.* dactilografiei.
dactilografiere (-fi-e) Acţiunea de a dactilografia; dactilografiat. *s.f., g.-d. art.* dactilografierii, *pl.* dactilografieri.
dactilogramă 1. Urmă lăsată de deget, folosită ca mijloc de identificare în antropometrie. 2. Text dactilografiat. *s.f., g.-d. art.* dactilogramei, *pl.* dactilograme.
dactilologie Mijloc de comunicare între surdomuţi prin semne convenţionale făcute cu degetele; dactilofazie. *s.f., art.* dactilologia, *g.-d. art.* dactilologiei.
dactilomegalie (med.) Hipertrofie a degetelor. *s.f., art.* dactilomegalia, *g.-d. art.* dactilomegaliei.
dactiloscop Specialist în dactiloscopie. *s.m., pl.* dactiloscopi.
dactiloscopic,-ă Referitor la dactiloscopie. *adj., pl.* dactiloscopici,-ce.
dactiloscopie Procedeu de identificare a persoanelor pe baza amprentelor digitale. *s.f., art.* dactiloscopia, *g.-d. art.* dactiloscopiei.
dada (livr.) Dadaism. *s.n.*
dadaism Curent literar şi artistic, apărut în 1916 în Europa, care neagă orice raport între gândire şi expresia artistică, făcând din hazard principiu de creaţie; dada. *s.n.*
dadaist,-ă (Adept) al dadaismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dadaişti,-ste.
dadă (reg.) Leliţă. *s.f., g.-d. art.* dadei, *pl.* dade.
dadofor (în trecut) Purtător de faclă. *s.m., pl.* dadofori.
dafie (-fi-e) (reg.) Snoavă. *s.f., art.* dafia, *g.-d. art.* dafiei, *pl.* dafii, *art.* dafiile.

dafin Arbust din sudul Europei, cu frunze ovale şi aromatice, folosite drept condiment. *s.m., pl.* dafini.
dafnie (-ni-e) Crustaceu de apă dulce; purice-de-apă. *s.f., art.* dafnia, *g.-d. art.* dafniei, *pl.* dafnii, *art.* dafniile.
dagă (înv.) Pumnal cu lama scurtă şi groasă, în trei muchii. *s.f., g.-d. art.* dăgii, *pl.* dăgi.
dagherotip (înv.) Aparat utilizat în dagherotipie. //Imagine obţinută prin dagherotipie. *s.n., pl.* dagherotipuri.
dagherotipie Vechi procedeu de reproducere a imaginii obiectelor pe o placă de cupru argintată. *s.f., art.* dagherotipia, *g.-d. art.* dagherotipiei.
daiboj (fam., în expr.) *Pe ~* = pe nimica toată. *s.n.*
daică (reg.) Dadă. *s.f., g.-d. art.* daicii/daicăi, *pl.* daici.
daimio (-mi-o) (înv.) Nume dat marilor seniori feudali japonezi care şi-au pierdut privilegiile în urma revoluţiei din 1868. *s.m., pl.* daimio.
dairea (da-i-) Instrument muzical popular oriental, asemănător cu tamburina. *s.f., art.* daireaua, *g.-d. art.* dairelei, *pl.* dairele, *art.* dairelele.
dajdie (-di-e) (înv.) Impozit. *s.f., art.* dajdia, *g.-d. art.* dajdiei, *pl.* dajdii, *art.* dajdiile.
dajnic,-ă (înv.) (Persoană) care plătea dajdie; birnic, contribuabil. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dajnici,-ce.
dakota[1] Persoană care aparţine unei populaţii amerindiene din bazinul fluviului Missouri şi din prerii. *s.m.* şi *f., pl.* dakota.
dakota[2] Limba vorbită de dakota[1]. *s.f., g.-d. art.* dakotei.
dalac[1] Plantă erbacee otrăvitoare folosită în medicina populară împotriva dalacului[2]. *s.m.*
dalac[2] Antrax. *s.n., pl.* dalacuri.
dalai-lama Şeful suprem al religiei budiste din Tibet; marele-lama. *s.m., pl.* dalai-lama.
dalaj Pavaj, pardoseală din dale. *s.n., pl.* dalaje.
dală Placă subţire din piatră, marmură, beton etc., folosită pentru pardoseli, pavaje sau placaje de zidărie. *s.f., g.-d. art.* dalei, *pl.* dale.
dalb,-ă (rar) Alb, curat. *adj., pl.* dalbi,-e.
dalie (-li-e) Plantă decorativă cu flori albe, galbene, roşii sau violete; gherghină. *s.f., art.* dalia, *g.-d. art.* daliei, *pl.* dalii, *art.* daliile.
dalmat,-ă (Locuitor) din Dalmaţia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dalmaţi,-te.
dalmată Limbă romanică ce s-a vorbit în Dalmaţia. *s.f., g.-d. art.* dalmatei.
dalmatic,-ă Referitor la regiunea Dalmaţiei. //(despre ţărmuri) Format din insule, peninsule şi golfuri cu forme alungite şi creste muntoase. *adj., pl.* dalmatici,-ce.
dalmatică 1. (la romani) Tunică albă, tivită cu purpură. 2. Mantie de ceremonie purtată de regii Franţei. 3. (la catolici) Veşmânt liturgic, cu mâneci scurte. *s.f., g.-d. art.* dalmaticii, *pl.* dalmatici.
dalmaţian,-ă (-ţi-an) I. *adj.* 1. Dalmat. 2. (fig., despre trecutul sau comportamentul cuiva) Pătat de atitudini degradante, de compromisuri grave. II. *s.m.* şi *f.* Specie de câine de talie mijlocie, cu părul alb, cu numeroase pete mici de culoare neagră sau maro-închis. //(adj.) *Câine ~. adj., s.m.* şi *f., pl.* dalmaţieni,-e.
daltă Unealtă de oţel, în formă de pană, folosită la cioplit, la crestat, la tăiat etc. *s.f., g.-d. art.* dăltii, *pl.* dălţi.
daltonism Defect al vederii, care constă în incapacitatea de a distinge culoarea roşie de cea verde sau ambele culori. *s.n.*
daltonist,-ă Persoană care suferă de daltonism. *s.m., pl.* daltonişti; *s.f., g.-d. art.* daltonistei, *pl.* daltoniste.
dam[1] (rar) Specie de cerb cu coarnele în formă de lopeţi; cerb-lopătar. *s.m., pl.* dami.
dam[2] (reg.) Bordei pentru vite. */~ de case* = clădiri măreţe. *s.n., pl.* damuri.
damasc Ţesătură de in, bumbac, mătase etc. cu ornamente în relief. *s.n.*
damaschina *tr.* 1. A îmbrăca în damasc. 2. A încrusta cu firicele de argint sau de aur un obiect de oţel, de fier sau de fildeş. *vb. I, ind. prez. 3* damaschinează.
damaschinaj (rar) Încrustare cu firicele de argint sau de aur, a unui obiect de oţel, de fier sau de fildeş. *s.n.*
damaschinare Acţiunea de a damaschina. *s.f., g.-d. art.* damaschinării, *pl.* damaschinări.
damă A. 1. (înv.) Doamnă. */de ~* = femeiesc. 2. Femeie de moravuri uşoare; prostituată. B. 1. (la jocul de şah) Regină. 2. Carte de joc pe care este înfăţişată figura unei femei. C. Scobitură în bordura unei ambarcaţiuni în care se sprijină vâsla. *s.f., g.-d. art.* dămei, *pl.* dame.
dambla (pop., fam.) 1. Apoplexie, paralizie; acces de furie. 2. (fig., fam.) Capriciu, pasiune. *s.f., art.* damblaua, *g.-d. art.* damblalei, *pl.* damblale, *art.* damblalele.
damblagi *intr.* şi *refl.* (pop.) A paraliza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* damblagesc, *imperf. 3 sg.* damblagea; *conj. prez. 3* să damblagească.
damblagire (pop.) Acţiunea de a (se) damblagi. *s.f., g.-d. art.* damblagirii, *pl.* damblagiri.
damblagiu,-ie (pop., fam.) 1. Paralitic. 2. (fig.) (Om) ahtiat după ceva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* damblagii.
dame Joc alcătuit din discuri albe şi negre, pe care jucătorii le mişcă pe o tablă asemănătoare celei de şah. *s.f. pl.*
damf (fam.) Miros dezagreabil (de alcool). *s.n., pl.* damfuri.
damigeană Vas mare de sticlă, îmbrăcat de obicei într-o împletitură de nuiele, de rapiţă, de plastic etc., folosit la păstrarea şi transportul lichidelor. *s.f., g.-d. art.* damigenei, *pl.* damigene.
damna *tr.* (livr.) 1. A condamna la chinurile infernului. 2. A blestema. *vb. I, ind. prez. 3* damnează.
damnabil,-ă (livr.) Demn de a fi condamnat sau blestemat. *adj., pl.* damnabili,-e.
damnare (livr.) Acţiunea de a damna. *s.f., g.-d. art.* damnării, *pl.* damnări.
damnat,-ă (livr.) 1. Condamnat la chinurile infernului. 2. Blestemat; reprobat de societate, de biserică, de soartă. *adj., pl.* damnaţi,-te.
damnaţie v. **damnaţiune.**
damnaţiune (-ţi-u-) (livr.) Damnare. [*var.* damnaţie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* damnaţiunii, *pl.* damnaţiuni.
dan Grad de calificare în ierarhia purtătorilor centurii negre, în unele arte marţiale japoneze (judo, karate etc.). *s.m., pl.* dani.
danaidă Deschizătură a unei conducte, profilată astfel încât să asigure măsurarea continuă şi precisă a cantităţii de lichid. *s.f., g.-d. art.* danaidei, *pl.* danaide.
dană 1. Loc pentru acostarea vaselor, amenajat de-a lungul cheiurilor într-un port. 2. Magazie pentru mărfuri (într-un port sau la vamă). 3. Şlep sau grup de şlepuri acostate bord la bord, în aceeaşi dană (1). *s.f., g.-d. art.* danei, *pl.* dane.
dance (dens) (angl.) Stil în muzica modernă, accesibil publicului larg. *s.n., art.* dance-ul.
danci (pop.) Copil de ţigan. *s.m., pl.* danci.
dancing (densing) (angl.) Loc de petrecere unde se dansează. *s.n., pl.* dancinguri.
dandana (fam.) 1. Întâmplare neplăcută; bucluc, belea. 2. Zgomot mare, tărăboi. *s.f., art.* dandanaua, *g.-d. art.* dandanalei, *pl.* dandanale, *art.* dandanalele.
dandism (dendism) Comportare de dandy. *s.n.*
dandy (dendi) (angl.) Tânăr elegant; om de o eleganţă rafinată (şi exagerată). *s.m., art.* dandy-ul, *pl.* dandy, *art.* dandy-i.
danez,-ă (Locuitor) din Danemarca. *adj., s.m.* şi *f., pl.* danezi,-e.

danez<u>ă</u> Limbă germanică vorbită de danezi. *s.f., g.-d. art.* danezei.
dang Cuvânt care imită sunetul unui clopot sau un alt sunet metalic. *interj.*
dang<u>a</u> (rar) Semn făcut cu fierul roşu sau cu substanţe corozive pe pielea animalelor pentru a le identifica. *s.f., art.* dangaua, *g.-d. art.* dangalei, *pl.* dangale, *art.* dangalele.
dang<u>ă</u>t Sunetul prelung al clopotului; bangăt. *s.n., pl.* dangăte.
danian[1] (-ni-an) Ultimul etaj al cretacicului, caracterizat prin anumite specii de lamelibranhiate, reptile, palmieri etc. *s.n.*
danian[2],-ă (-ni-an) Referitor la danian[1]. *adj., pl.* danieni,-e.
danie (-ni-e) Dar, donaţie (pentru o biserică). */Hrisov* (sau *act*) *de ~* = act prin care se întăreşte în scris o donaţie. *A face ~* (cuiva) = a lăsa averea cuiva. *s.f., art.* dania, *g.-d. art.* daniei, *pl.* danii, *art.* daniile.
dans 1. Succesiune de mişcări ritmice şi variate ale corpului omenesc, executate în ritmul unei melodii. 2. Acţiunea de a dansa. 3. *~ macabru* = temă alegorică, reprezentând egalitatea în faţa morţii, printr-o horă infernală, în care joacă moartea şi oameni de vârste şi condiţii sociale diferite. 4. *~ul albinelor* = succesiune de mişcări prin care albinele îşi semnalează găsirea unei surse de hrană. [*var.* (pop.) danţ *s.n.*] *s.n., pl.* dansuri.
dans<u>a</u> *intr.* A executa, după muzică, un dans (1). *//tr.* A executa un dans cu cineva. [*var.* (pop.) dant<u>a</u> *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* dans<u>e</u>ază.
dansant,-ă Care se dansează; (despre petreceri) cu dans. *adj., pl.* dansanţi,-te.
dansat<u>o</u>r,-oare 1. Persoană care dansează. 2. Persoană care are ca profesiune dansul. *s.m., pl.* dansat<u>o</u>ri; *s.f., g.-d. art.* dansat<u>o</u>arei, *pl.* dansat<u>o</u>are.
dantel<u>a</u> *tr.* A tăia, a cresta un lucru pe margine, dându-i aspectul unei dantele. *vb. I, ind. prez. 3* dantel<u>e</u>ază.
dantelare Acţiunea de a dantela. *s.f., g.-d. art.* dantelării, *pl.* dantelării.
dantel<u>ă</u> Împletitură cu găurele, având modele variate, folosită ca garnitură la rochii, perdele etc. *s.f., g.-d. art.* dantelei, *pl.* dantele.
dantelărie 1. Cantitate mare de dantele; diferite feluri de dantele. 2. (fig.) Contur sinuos care seamănă cu o dantelă. *s.f., art.* dantelăria, *g.-d. art.* dantelăriei, *pl.* dantelării, *art.* dantelăriile.
dantel<u>u</u>ră 1. Ornamentaţie arhitectonică sub formă de dantelă; margine zimţată. 2. Totalitatea crestăturilor de pe marginea frunzelor. *s.f., g.-d. art.* dantelurii, *pl.* danteluri.
dantel<u>u</u>ţă Diminutiv al lui dantelă. *s.f., g.-d. art.* dantelu<u>ţ</u>ei, *pl.* dantelu<u>ţ</u>e.
dantesc,-ă În genul operei lui Dante. *adj., pl.* dantesti.
dantur<u>a</u> *tr.* A tăia dinţii unei roţi cu ajutorul unei freze speciale. *vb. I, ind. prez. 3* dantur<u>e</u>ază.
danturare Acţiunea de a dantura. *s.f., g.-d. art.* danturării, *pl.* danturări.
dantur<u>ă</u> 1. Totalitatea dinţilor unei persoane; aşezarea lor; dentiţie. */~ falsă* = proteză dentară. 2. Ansamblul dinţilor unor organe de maşini sau scule. *s.f., g.-d. art.* danturii, *pl.* danturi.
danţ v. **dans.**
dant<u>a</u> v. **dansa.**
danubian,-ă (-bi-an) Referitor la regiunea Dunării; dunărean. *adj., pl.* danubieni,-e.
daoism v. **taoism.**
dar[1] 1. (adversativ) Însă, totuşi. 2. (concluziv) Prin urmare, aşadar, deci. 3. (interogativ) Oare? [*var.* da, d<u>a</u>ră *conjct.*] *conjct.*
dar[2] A. 1. Obiect primit de la cineva sau dat cuiva fără bani, în semn de prietenie, ca ajutor etc.; atenţie, cadou. */În ~* = gratis, degeaba. *De ~* = dăruit, primit gratis. 2. (bis.) *Sfintele ~* = pâinea şi vinul sfinţite pentru cuminecătură. B. 1. Însuşire, talent cu care se naşte cineva; vocaţie. */A avea ~ul să...* (sau *de a...*) = a fi în stare să... *A avea ~ul vorbirii* = a vorbi frumos. //Avantaj, binefacere. 2. (în concepţia creştină) Har divin; ajutor dat omului de către Dumnezeu. *s.n., pl.* d<u>a</u>ruri.
dara Greutatea ambalajului, a recipientului etc. în care se cântăreşte sau se păstrează o marfă. */Mai mare ~ua decât ocaua* sau *nu face ~ua cât ocaua* = prea mult efort pentru un lucru neimportant. *s.f., art.* daraua, *g.-d. art.* daralei, *pl.* darale, *art.* daralele.
darabană (înv.) 1 Tobă mică. */A bate ~a* = a) a divulga un secret; b) a bate ritmic în ceva. 2. Roată de lemn folosită la anumite instalaţii de săpare a sondelor. *s.f., g.-d. art.* darabanei, *pl.* darabane.
darac Unealtă prevăzută cu dinţi de oţel, folosită la pieptănat şi scărpinat lâna, cânepa sau inul. *s.n., pl.* darace.
daravelă/daravără (înv., pop., fam.) 1. Încurcătură; belea, bucluc. 2. Afacere, negustorie. *s.f., g.-d. art.* daravelei/daravării, *pl.* daravele/daravări.
dar<u>ă</u> v. **dar[1].**
dar<u>ă</u>mite/d<u>a</u>rmite (pop.) Mai mult decât atât, cu atât mai mult; dar, dar încă. *conjct.*
dard<u>a</u> (înv.) Suliţă scurtă cu vârf de oţel. *//*(rar) Săgeată. *s.f., g.-d. art.* d<u>a</u>rdei, *pl.* d<u>a</u>rde.
d<u>a</u>re 1. Acţiunea de a da[2]. */ ~ la semn* = tragere la ţintă. *~ în judecată* = chemare a unei persoane în faţa unei instanţe de judecată. *~ la lumină* = publicare, tipărire. *~ pe faţă* (sau *în vileag*) = demascare. 2. (pop.) Impozit. *s.f., g.-d. art.* d<u>ă</u>rii, *pl.* d<u>ă</u>ri.
d<u>a</u>re de mână Bogăţie. */Cu ~* = înstărit, bogat. *loc. s.f., g.-d. art.* d<u>ă</u>rii de mână.
d<u>a</u>re de seamă Raport, referat. *loc. s.f., g.-d. art.* d<u>ă</u>rii de seamă, *pl.* d<u>ă</u>ri de seamă.
d<u>a</u>rie (-ri-e) Plantă erbacee cu flori galbene dispuse în spic. *s.f., art.* daria, *g.-d. art.* dariei, *pl.* darii, *art.* dariile.
d<u>a</u>rmite v. **darămite.**
d<u>a</u>rnic,-ă 1. Generos, mărinimos. 2. (fig.) Roditor, mănos. *adj., pl.* d<u>a</u>rnice,-ci.
darwinian,-ă (-ni-an) Darwinist. *adj., pl.* darwinieni,-e.
darwinism Concepţie evoluţionistă elaborată de Charles Darwin, care explică originea şi evoluţia speciilor de plante şi de animale prin lupta pentru existenţă şi selecţia naturală. *s.n.*
darwinist,-ă (Adept) al darwinismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* darwinişti,-ste.
d<u>a</u>scăl 1. (înv.) Învăţător (la ţară); (p. ext.) profesor. *//*(rar) Învăţat, savant. 2. (fig.) Îndrumător într-un anumit domeniu; iniţiator al unei doctrine. 3. Cântăreţ de biserică; diacon. *s.m., pl.* d<u>a</u>scăli.
dat[1] A. Faptul de a da[2]. *~ul la reparat.* B. 1. Realitate de la care se pleacă într-un raţionament, într-o discuţie; fapt din care rezultă sau se deduc altele; noţiune fundamentală. 2. *Aşa e ~ul* (cuiva) = aşa e soarta (cuiva). *s.n.*
dat[2] (în superstiţii, pop.) Boală care s-ar datora farmecelor. *s.n., pl.* d<u>a</u>turi.
dat[3],-ă Pus la dispoziţie, oferit; înmânat, transmis. *adj., pl.* daţi,-te.
dat<u>a</u> 1. *tr.* A stabili data exactă a unui fapt din trecut. 2. *tr.* A pune data pe o scrisoare. 3. *intr.* A se fi produs, a-şi avea începutul (la). *vb. I, ind. prez. 3* dateaz<u>ă</u>.
databil,-ă Care poate fi datat. *adj., pl.* databili,-e.
dat<u>a</u>re Acţiunea de a data. *s.f., g.-d. art.* dat<u>ă</u>rii, *pl.* dat<u>ă</u>ri.

dată[1] Momentul, împrejurarea (repetabilă) când se produce un fapt; oară. *~a trecută. s.f., g.-d. art.* dății, *pl.* dăți.
dată[2] (reg.) 1. Soartă. 2. Obicei. *s.f.*
dată[3] A. Timpul precis când s-a produs sau se va produce un eveniment. B. Fiecare dintre numerele, mărimile sau elementele care servesc la rezolvarea unei probleme. *s.f., g.-d. art.* datei, *pl.* date.
date Informații privitoare la un eveniment, la un fenomen etc. *s.f. pl.*
datină 1 Obicei, tradiție; uzanță. 2. (rar) Regulă, tipic. *s.f., g.-d. art.* datinii, *pl.* datini.
dativ Caz al declinării care exprimă, de obicei, destinația acțiunii unui verb, având mai ales funcție de complement indirect și răspunzând la întrebarea „cui ?" *s.n., pl.* dative.
dator,-oare 1. Care are de achitat o datorie (bănească). */~ vândut* = plin de datorii. 2. Obligat (moralicește) să facă ceva. *adj., pl.* datori,-oare.
datora[1]/(înv.) **datori** *tr.* 1. A avea de plătit cuiva o datorie (bănească). 2. A avea o datorie morală față de cineva. *vb. II/IV, ind. prez. 3 sg.* datorează/datorește, *imperf. 3 sg.* datora/datorea; *conj. prez. 3* să datoreze/să datorească; *ger.* datorând/datorind.
datora[2]/(înv.) **datori** *refl.* A avea drept cauză. *vb. II/IV, ind. prez. 3 sg.* se datorează/se datorește, *imperf. 3 sg.* se datora/se datorea; *conj. prez. 3* să se datoreze/să se datorească; *ger.* datorându-se/datorindu-se.
datorie 1. Sumă de bani sau alt bun datorat cuiva. 2. Obligație legală sau morală; îndatorire. *s.f., art.* datoria, *g.-d. art.* datoriei, *pl.* datorii, *art.* datoriile.
datorință (înv.) Obligație (morală); îndatorire. *s.f., g.-d. art.* datorinței, *pl.* datorințe.
datorită Mulțumită, grație; din cauza. *prep.*
datornic,-ă Persoană care are de plătit o datorie. *s.m., pl.* datornici; *s.f., g.-d. art.* datornicei, *pl.* datornice.
daună (da-u-) 1. Pagubă, prejudiciu (material sau moral). 2. (la pl.) Despăgubiri, compensații. *s.f., g.-d. art.* dăunei, *pl.* dăune.
dăbălăzat,-ă (reg., despre buze, urechi) Lăsat în jos. *adj., pl.* dăbălăzați,-te.
dăbilar (înv.) Strângător de biruri. *s.m., pl.* dăbilari.
dădacă Femeie angajată pentru îngrijirea copiilor mici. */A face pe ~a* = a-și asuma rolul de a îndruma, de a îngriji pe cineva, în special pe un copil. *s.f., g.-d. art.* dădacei, *pl.* dădace.
dădăceală (fam.) Faptul de a dădăci. *s.f., g.-d. art.* dădăcelii, *pl.* dădăceli.
dădăci *tr.* 1. A fi dădaca unui copil. 2. (fam.) A îngriji pe cineva ca pe un copil, a-l asista la orice acțiune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dădăcesc, *imperf. 3 sg.* dădăcea; *conj. prez. 3* să dădăcească.
dăinui *intr.* A continua să existe; a dura, a persista, a ține. *vb. IV, ind. prez. 3* dăinuie, *imperf. 3 sg.* dăinuia; *conj. prez. 3* să dăinuie.
dăinuire Faptul de a dăinui; persistență. *s.f., g.-d. art.* dăinuirii.
dăinuitor,-oare (-nu-i-) Care dăinuiește; durabil, trainic. *adj., pl.* dăinuitori,-oare.
dălbior,-oară (-bi-or) Diminutiv al lui dalb. *adj., pl.* dălbiori,-oare.
dălcăuc (pop.) 1. Bătăuș, scandalagiu. 2. (pe vremuri, depr.) Agent electoral. *s.m., pl.* dălcăuci.
dălcăuș (pop.) Cârmaci al unei plute. *s.m., pl.* dălcăuși.
dăltiță Diminutiv al lui daltă; daltă mică, dăltuță. *s.f., g.-d. art.* dăltiței, *pl.* dăltițe.
dăltui *tr.* (rar) A lucra un material, un obiect cu dalta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dăltuiesc, *imperf. 3 sg.* dăltuia; *conj. prez. 3* să dăltuiască.
dăltuire (rar) Acțiunea de a dăltui. *s.f., g.-d. art.* dăltuirii, *pl.* dăltuiri.
dăltuitor,-oare (-tu-i-) (rar) Persoană care dăltuiește. *s.m., pl.* dăltuitori; *s.f., g.-d. art.* dăltuitoarei, *pl.* dăltuitoare.
dăltuitură (-tu-i-) (rar) Scobitură, crestătură făcută cu dalta. *s.f., g.-d. art.* dăltuiturii, *pl.* dăltuituri.
dăltuță (rar) Dăltiță. *s.f., g.-d. art.* dăltuței, *pl.* dăltuțe.
dănănaie (reg.) 1. Ciudățenie, bazaconie. 2. Belea, năpastă. 3. Gălăgie, zarvă. *s.f., art.* dănănaia, *g.-d. art.* dănănăii, *pl.* dănănăi, *art.* dănănăile.
dănciuc (pop.) Diminutiv al lui danci. *s.m., pl.* dănciuci.
dăndănaie (reg.) 1. Tărăboi, zarvă. 2. Poznă, dănănaie. *s.f., art.* dăndănaia, *g.-d. art.* dăndănăii, *pl.* dăndănăi, *art.* dăndănăile.
dăngăni *intr.* (despre clopote) A suna. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* dăngănește/dăngăne, *imperf. 3 sg.* dăngănea; *conj. prez. 3* să dăngănească/să dăngăne.
dăngănire Acțiunea de a dăngăni, dăngănit. *s.f., g.-d. art.* dăngănirii, *pl.* dăngăniri.
dăngănit Dăngănire. *s.n.*
dănțui *intr.* (pop.) A dansa. */Isaia ~ește* = numele unei cântări bisericești care se cântă la sfârșitul cununiei; (fig.) căsătorie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dănțuiesc, *imperf. 3 sg.* dănțuia; *conj. prez. 3* să dănțuiască.
dănțuire (pop.) Acțiunea de a dănțui; dănțuit. *s.f., g.-d. art.* dănțuirii, *pl.* dănțuiri.
dănțuit (pop.) Dănțuire. *s.n.*
dănțuitor,-oare (-țu-i-) (pop.) Dansator. *s.m., pl.* dănțuitori; *s.f., g.-d. art.* dănțuitoarei, *pl.* dănțuitoare.
dăpăra v. **depăra**[2].
dărab (reg.) Bucată (1, 2). *s.n., pl.* dăraburi/dărabe.
dărăci *tr.* A scărmăna, a pieptăna lâna, cânepa etc. cu daracul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dărăcesc, *imperf. 3 sg.* dărăcea; *conj. prez. 3* să dărăcească.
dărăcire Acțiunea de a dărăci; dărăcit. *s.f., g.-d. art.* dărăcirii, *pl.* dărăciri.
dărăcit Dărăcire. *s.n.*
dărăcitor[1] Perie cu dinți de oțel folosită la dărăcit. *s.n., pl.* dărăcitoare.
dărăcitor[2]**,-oare** Muncitor care dărăcește. *s.m., pl.* dărăcitori; *s.f., g.-d. art.* dărăcitoarei, *pl.* dărăcitoare.
dărăcitură Material textil dărăcit. *s.f., g.-d. art.* dărăciturii.
dărăpăna 1. *refl.* A se ruina, a se distruge. 2. *tr.* (reg.) A-și smulge părul (de jale, de disperare etc.). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* dărăpăn/dărăpăn, *2 sg.* dărăpeni, *3* dărăpănă; *conj. prez. 3* să dărăpene/să dărăpăne.
dărăpănare Acțiunea de a (se) dărăpăna. *s.f., g.-d. art.* dărăpănării.
dărăpănător,-oare (rar) Care ruinează; distrugător. *adj., pl.* dărăpănători,-oare.
dărăpănătură Construcție dărăpănată, în ruină. *s.f., g.-d. art.* dărăpănăturii, *pl.* dărăpănături.
dărâma 1. *tr.* și *refl.* A (se) prăbuși, a (se) nărui. //(fig.) A (se) distruge. 2. *tr.* (rar) A rupe frunze sau ramuri dintr-un copac. //(reg.) A cosi iarbă, cereale etc. [*var.* (reg.) dărma *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* dărâm, *3* dărâmă, *1 pl.* dărâmăm; *conj. prez. 3* să dărâme.
dărâmare Acțiunea de a (se) dărâma. [*var.* (reg.) dărmare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* dărâmării, *pl.* dărâmări.
dărâmător,-oare (rar) Persoană care dărâmă. *s.m., pl.* dărâmători; *s.f., g.-d. art.* dărâmătoarei, *pl.* dărâmătoare.
dărâmătură 1. Zid, clădire dărâmată; material căzut dintr-o clădire în ruină. 2. (la pl.) Epitet dat unui animal sau unui om slăbănog. [*var.* dărmătură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* dărâmăturii, *pl.* dărâmături.
dărma v. **dărâma.**
dărmare v. **dărâmare.**
dărmătură v. **dărâmătură.**

dărnicie 1. Însuşirea de a fi darnic; mărinimie. 2. (fig.) Rodnicie, belşug. *~a naturii. s.f., art.* dărnicia, *g.-d. art.* dărniciei, *pl.* dărnicii, *art.* dărniciile.
dărui 1. *tr.* A da ceva în dar; a dona. //A dota, a înzestra pe cineva cu ceva. 2. *tr.* A acorda. 3. *refl.* A se consacra, a se dedica (unui scop, unei probleme). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dăruiesc, *imperf. 3 sg.* dăruia; *conj. prez. 3* să dăruiască.
dăruială (rar) Dăruire. */De ~ =* de dar. *s.f., g.-d. art.* dăruielii, *pl.* dăruieli.
dăruinţă (rar) Dar[2], donaţie. *s.f., g.-d. art.* dăruinţei, *pl.* dăruinţe.
dăruire Acţiunea de a (se) dărui; dăruială dar[2]. //(fig.) devotament, sacrificiu. *s.f.,* dăruirii, *pl.* dăruiri.
dăruitor,-oare (-ru-i-) (rar) Persoană care face un dar[2]; persoană generoasă. *s.m., pl.* dăruitori; *s.f., g.-d. art.* dăruitorei, *pl.* dăruitoare.
dăscălaş (rar, peior.) Diminutiv al lui dascăl; dăscălici. *s.m., pl.* dăscălaşi.
dăscăleală Faptul de a dăscăli (2); cicăleală, dăscălitură. *s.f., g.-d. art.* dăscălelii, *pl.* dăscăleli.
dăscălesc,-ească De dascăl, al dascălului; dăscălicesc. *adj., pl.* dăscăleşti.
dăscăleşte Ca dascălii. *adv.*
dăscăli *tr.* (fam.) 1. A învăţa, a povăţui. 2. A cicăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dăscălesc, *imperf. 3 sg.* dăscălea; *conj. prez. 3* să dăscălească.
dăscălicesc,-ească (rar) Dăscălesc. *adj., pl.* dăscăleşti.
dăscălici (rar) Dăscălaş. *s.m., pl.* dăscălici.
dăscălie (rar) 1. Profesiunea de dascăl. 2. Povaţă, dojană. 3. (înv.) Iscusinţă. *s.f., art.* dăscălia, *g.-d. art.* dăscăliei, *pl.* (2, 3) dăscălii, *art.* dăscăliile.
dăscălime (pop.) Mulţime de dascăli (1). //(înv.) Elevi care învăţau la o şcoală de preoţi. *s.f., g.-d. art.* dăscălimii.
dăscălire (rar) Acţiunea de a dăscăli. *s.f., g.-d. art.* dăscălirii, *pl.* dăscălîri.
dăscălitură (rar) Dăscăleală. *s.f., g.-d. art.* dăscălîturii, *pl.* dăscălituri.
dăscăliţă (pop.) 1. Învăţătoare (de ţară); (p. ext., fam.) profesoară. 2. Soţie de dascăl (1). *s.f., g.-d. art.* dăscăliţei, *pl.* dăscăliţe.
dătător,-oare Care dă (ceva). *~ de speranţă. adj., pl.* dătători,-oare.
dăula (dă-u-) *tr.* şi *refl.* A (se) slei de puteri; a (se) istovi. *vb. I, ind. prez. 3* dăuleză.
dăuli (dă-u-) *tr.* (reg.) A jeli, a plânge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dăulesc, *imperf. 3 sg.* dăulea; *conj. prez. 3* să dăulească.
dăuna (dă-u-) *intr.* A cauza (cuiva) o pagubă; a prejudicia. *vb. I, ind. prez. 3* dăunează.
dăunaş,-ă (dă-u-) (reg.) Păgubaş. *s.m., pl.* dăunaşi; *s.f., art.* dăunaşa, *g.-d. art.* dăunaşei, *pl.* dăunaşe.
dăunător[1] (dă-u-) Organism vegetal sau animal care atacă plante sau animale, provocând pagube. *s.m., pl.* dăunători.
dăunător[2],-oare (dă-u-) Care dăunează; dăunos. *adj., pl.* dăunători,-oare.
dăunăzi v. **deunăzi.**
dăunos,-oasă (dă-u-) (rar) Dăunător; (p. ext.) lacom. *adj., pl.* dăunoşi,-oase.
dâlmă (reg.) Deal scund cu vârful rotunjit. *s.f., g.-d. art.* dâlmei, *pl.* dâlme.
dâmb Ridicătură mică de pământ. *s.n., pl.* dâmburi.
dâmboviţean,-ă 1. (Locuitor) din judeţul Dâmboviţa. 2. (Locuitor) de pe malurile Dâmboviţei. *adj., s.m., pl.* dâmboviţeni,-e.
dâmboviţeancă Locuitoare din judeţul Dâmboviţa. *s.f., g.-d. art.* dâmboviţencei, *pl.* dâmboviţence.
dâmbuleţ Diminutiv al lui dâmb; dâmbuşor. *s.n., pl.* dâmbuleţe.
dâmbuşor Dâmbuleţ. *s.n., pl.* dâmbuşoare.
dânsul, dânsa 1. *pr. pers.* (la pr. de politeţe) El, ea. II. *s.m.* şi *f.* (pop.) Soţ, soţie. III. *s.f.* (pop., în superstiţii, art.) Ielele. *pr., s.m.* şi *f., g.-d.* dânsului, dânsei, *pl.* dânşii, dânsele, *g.-d.* dânşilor, dânselor.
dâră 1. Urmă lăsată pe pământ, pe zăpadă etc. de un obiect târât, de un lichid etc. 2. Dungă, linie; (spec.) rază de lumină. *s.f., g.-d. art.* dârei, *pl.* dâre.
dârdală (reg.) 1. Om flecar, om de nimic. 2. Mârţoagă, dârloagă. *s.f., g.-d. art.* dârdalei, *pl.* dârdale.
dârdăi v. **dârdâi.**
dârdâi *intr.* 1. (despre fiinţe) A tremura de frig, de frică etc.; (despre dinţi) a clănţăni. 2. (despre pământ, ferestre etc.) A tremura, a se zgudui. [*var.* (reg.) dârdăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* dârdâi, *3* dârdâie, *imperf. 3 sg.* dârdâia; *conj. prez. 3* să dârdâie.
dârdâială Faptul de a dârdâi; dârdâit. *s.f., g.-d. art.* dârdâielii, *pl.* dârdâieli.
dârdâit Dârdâială. *s.n.*
dârdoră (pop.) 1. Toi; zor. */În ~ =* în toiul, în mijlocul. 2. Belea, bucluc. //Spaimă. *s.f., g.-d. art.* dârdorii, *pl.* dârdori.
dârjenia v. **dârzenie.**
dârloagă (pop.) Cal slab, prăpădit şi bătrân. */A fi* (sau *a se băga, a ajunge*) *slugă la ~ =* a fi (sau a ajunge) sub conducerea unui nepriceput, a unui om neînsemnat. [*var.* (rar) dârlog *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* dârloagei, *pl.* dârloage.
dârlog[1] Cureaua frâului la calul de călărie; ştreangul legat de căpăstru pe care îl ţine în mână cel care duce calul. *s.m., pl.* dârlogi.
dârlog[2] v. **dârloagă.**
dârlogel (pop.) Diminutiv al lui dârlog[1]. *s.n., pl.* dârlogei, *art.* dârlogeii.
dârmon (pop.) Ciur cu găuri mari pentru cernut cereale. *s.n., pl.* dârmoane.
dârmoz Arbust cu frunze late şi cu fructe în formă de boabe roşii-negricioase. [*var.* dârmox *s.m.*] *s.m., pl.* dârmoji.
dârmox v. **dârmoz.**
dârstă (pop.) Piuă cu ciocane de lemn, acţionată de o apă curgătoare, în care se bat postavul, dimia etc. *s.f., g.-d. art.* dârstei, *pl.* dârste.
dârvală (pop.) Muncă grea, istovitoare. */De ~ =* a) (despre oameni) care îndeplinesc muncile cele mai grele; b) (despre haine) de lucru; c) (despre cai) prost. *s.f., g.-d. art.* dârvalei, *pl.* dârvale.
dârz,-ă 1. Îndrăzneţ, cutezător. 2. Decis, ferm. 3. Mândru, semeţ. *adj., pl.* dârji,-ze.
dârzenie (-ni-e) 1. Îndrăzneală, cutezanţă. 2. Perseverenţă, încăpăţânare. 3. Mândrie, semeţie. [*var.* (reg.) dârjenie *s.f.*] *s.f., art.* dârzenia, *g.-d. art.* dârzeniei.
dârzie (pop.) Dârzenie. *s.f.* dârzia, *g.-d. art.* dârziei.
DDT (dedeţe) Insecticid utilizat ca soluţie uleioasă, pulbere sau spray. *s.n., art.* DDT-ul.
de[1] 1. (exprimă raporturi de subordonare) Dacă; cu toate că, deşi; pentru că; încât. 2. (exprimă raporturi de coordonare) Şi; ori... ori. *conjcţ.*
de[2] 1. (introduce atribute sau complemente) *Carte ~ citire. Ceas ~ ceas.* 2. (după verbe şi expresii verbale) *S-a apropiat ~ masă. E bine ~ văzut.* 3. (în construcţii cu numerale cardinale sau ordinale) *Cincizeci ~ cărţi. Cel ~-al doilea.* 4. (în cuvinte care se scriu împreună sau în locuţiuni) De aceea. *prep.*
de[3]/dec/deh Introduce afirmaţii şi replici, exprimând şovăială, nepăsare etc. *~! Ce să-i faci! interj.*
de[4] (pop.) Care, ce. *Omul ~-l văzuşi. pr. invar.*
de-a ascunselea v. **de-a v-aţi ascunselea.**

de-a azvârlita Numele unui joc de copii care constă în aruncarea cât mai departe a unei pietre, a unui băţ etc. */A da ~* = a azvârli. *loc. adv.*
de-a baba-gaia Joc de copii în care unul dintre ei face pe „cloşca" şi îşi apără „puii" împotriva altuia, care este „gaia". *loc. adv.*
de-a baba-oarba Joc de copii în care unul, legat la ochi, încearcă să-i prindă pe ceilalţi. *loc. adv.*
de-a berbeleacul De-a rostogolul. *loc. adv.*
de abia (tempo lent)/**de-abia** (tempo rapid) Cu greu, anevoie. *loc. adv.*
de-a binelea Cu adevărat. *loc. adv.*
de-a buşilea Târându-se pe pământ. *loc. adv.*
de-a călare Încălecat; de pe cal. *//*(fig.) Fără odihnă. *loc. adv.*
de aceea (tempo lent)/**de-aceea** (tempo rapid) Din această cauză. *loc. adv.*
de-a curmezişul În lat, în diagonală. *loc. prep.*
de-adevăratelea/de-adevărat (pop., fam.) Într-adevăr. *loc. adv.*
de-a dreapta În partea dreaptă. *loc. adv., loc. prep.*
de-a dreptul Direct. *loc. adv.*
de-a dura Rostogolindu-se. *loc. adv.*
deadweight (dedueit) (angl.) Capacitatea maximă de încărcare a unei nave comerciale, cuprinzând rezervele de combustibil, încărcătura, echipajul etc. *s.n.*
de-a face v. **avea de-a face.**
de-a fir a păr (pop.) În amănunt, pe îndelete. *loc. adv.*
de-a gata Pe nemuncite. *loc. adv.*
de ajuns (tempo lent)/**de-ajuns** (tempo rapid) Suficient. *loc. adv.*
deal Formă de relief mai mică decât muntele, cuprinsă între 200 şi 800 m. *s.n., pl.* dealuri.
de-a latul În lat, în diagonală. *loc. adv., loc. prep.*
dealer (dilăr) (angl.) 1. Agent de bursă. 2. Vânzător (intermediar). *s.m., pl.* dealeri.
de altfel De altminteri, pe de altă parte. *loc. adv.*
de altminteri (tempo lent)/**de-altminteri** (tempo rapid) De altfel. *loc. adv.*
de-a lungul În direcţia lungimii. *loc. adv., loc. prep.*
deambulatoriu[1] (de-am-) Galerie semicirculară a unei biserici catolice, situată între altar şi absidă. *s.n., art.* deambulatoriul, *g.-d. art.* deambulatoriului, *pl.* deambulatorii, *art.* deambulatoriile.
deambulatoriu[2]**,-ie** (de-am-) De plimbare. *adj., pl.* deambulatorii.
deambulaţie (de-am-, -ţi-e) (rar) Mers, plimbare. [*var.* deambulaţiune *s.f.*] *s.f., art.* deambulaţia, *g.-d. art.* deambulaţiei.
deambulaţiune v. **deambulaţie.**
de-a-n boulea (pop.) Ca boul; prosteşte. *loc. adv.*
de-a-ndăratelea (pop.) 1. Cu spatele înainte. 2. Pe dos. *loc. adv.*
de-a-ndoaselea Pe dos. *loc. adv.*
de-a-n picioareiea (pop.) În poziţie verticală; în sus. *loc. adv.*
de-a poarca (pop.) Joc de copii, în care unul dintre copii, numit porcar, împinge spre o groapă o minge, o bilă etc. *loc. adv.*
de-a prinselea Joc de copii în care un jucător aleargă să-i prindă pe alţii care fug. *loc. adv.*
de-a puia-gaia De-a baba-gaia. *loc. adv.*
de-a pururi/de-a pururea (Pentru) totdeauna; veşnic. *loc. adv.*
de-a rândul 1. În şir continuu, consecutiv. 2. De la un capăt la altul. *loc. adv.*
de-a roata De-a rostogolul. *loc. adv.*
de-a rostogolul Rostogolindu-se, dându-se peste cap. *loc. adv.*
de asemenea (tempo lent)/**de-asemenea** (tempo rapid) 1. În acelaşi fel. 2. Pe lângă aceasta. *loc. adv.*
de-a spinarea Ţinând o povară pe spate, în spate. *loc. adv.*
de astă dată (tempo lent)/**de-astă dată** (tempo rapid) Acum, de data aceasta. *loc. adv.*
de-a stânga În partea stângă. *loc. adv., loc. prep.*
deasupra În partea de sus, peste (ceva). *//*(cu val. de prep.) ~ *muntelui.* [*var.* (reg.) dasupra *adv.*; *prep.*] *adv.*; *prep.*
de-a surda În zadar, degeaba. *loc. adv.*
de-a tumba Peste cap, de-a rostogolul. *loc. adv.*
de-a valma Laolaltă; în dezordine. *loc. adv.*
de-a v-aţi ascunselea/(pop.) **de-a-scunselea** Joc de copii, în care toţi jucătorii se ascund în afară de unul care îi caută pe ceilalţi. *loc. adv.*
debaclu (rar) 1. Ruperea şi pornirea gheţii prinse între malurile unui curs de apă; zăpor. 2. (fig.) Prăbuşire, dezastru. *s.n., art.* debaclul, *pl.* debacluri.
debandadă Dezordine, zăpăceală. *s.f., g.-d. art.* debandadei.
debara Încăpere anexă într-o locuinţă, în care se păstrează obiectele folosite mai rar. *s.f., art.* debaraua, *g.-d. art.* debaralei, *pl.* debarale, *art.* debaralele.
debarasa *tr.* şi *refl.* A (se) degaja, a (se) descotorosi de ceva sau de cineva (care incomodează). *vb. I, ind. prez. 3* debarasează.
debarasare Acţiunea de a (se) debarasa. *s.f., g.-d. art.* debarasării, *pl.* debarasări.
debarasor,-oare Persoană care debarasează un spaţiu. *s.m., pl.* debarasori; *s.f., g.-d. art.* debarasoarei, *pl.* debarasoare.
debarca 1. *intr.* şi *tr.* A coborî de pe o navă pe mal; (p. ext.) din tren sau din alt vehicul. 2. *intr.* A transporta pe un ţărm inamic trupe aduse cu nave speciale. *//*(rar, glumeţ) A descinde într-un loc. 3. *tr.* (fam.) A da afară dintr-un post de conducere. *vb. I, ind. prez. 3* debarcă.
debarcader Loc amenajat pe malul unei ape pentru îmbarcarea sau debarcarea pasagerilor sau a materialelor. *s.n., pl.* debarcadere.
debarcare Acţiunea de a debarca. */Staţie de ~* = punct final al unei călătorii. *Navă de ~* = navă cu prora plată şi dreaptă pentru a permite apropierea maximă de ţărm în vederea debarcării trupelor. *s.f., g.-d. art.* debarcării, *pl.* debarcări.
debavura *tr.* A îndepărta bavura de pe piesele metalice turnate, laminate etc. *vb. I, ind. prez. 3* debavurează.
debavurare Acţiunea de a debavura. *s.f., g.-d. art.* debavurării, *pl.* debavurări.
debil,-ă (despre fiinţe) Delicat, firav, plăpând. *adj., pl.* debili,-e.
debilita *tr.* şi *refl.* A deveni sau a face să devină debil. *vb. I, ind. prez. 3* debilitează.
debilitant,-ă Care debilitează. *adj., pl.* debilitanţi,-te.
debilitare Faptul de a (se) debilita. *s.f., g.-d. art.* debilitării, *pl.* debilitări.
debilitate Stare de slăbiciune a organismului. */~ mintală* = înapoiere mintală. *s.f., g.-d. art.* debilităţii.
debit[1] 1. Tutungerie; local unde se vinde cu amănuntul. *//*(înv.) ~ *de băuturi spirtoase* = cârciumă. 2. Cantitate de fluid care trece într-un anumit timp printr-o conductă sau printr-un canal. *//*Cantitate de material prelucrată sau produsă de o maşină, de o instalaţie într-o unitate de timp. */~ cardiac* = unitate de sânge expulzată de ventricolul stâng în aortă la fiecare contracţie a inimii. 3. (fig.) Vorbire precipitată; torent de cuvinte. *s.n., pl.* debite.
debit[2] 1. Datorie pe care o are o persoană creditată. 2. Coloană într-un registru de contabilitate în care sunt înscrise sumele datorate; (p. restr.) sumă înscrisă în această coloană. *s.n., pl.* debite.

debita[1] *tr.* 1. A vinde (mărfuri) cu amănuntul. 2. A furniza o cantitate de fluid, de energie etc. 3. (fig.) A rosti ceva neînsemnat, plictisitor. //A declama, a recita. 4. A tăia un material în forme şi la dimensiuni adecvate pentru folosirea ulterioară. *vb. I, ind. prez. 3* debitează.

debita[2] *tr.* A înregistra în contul unei persoane sau al unei întreprinderi o sumă de bani, mărfuri etc. *vb. I, ind. prez. 3* debitează.

debitant,-ă 1. Deţinător al unui debit[1] (1); vânzător într-un debit. 2. (înv.) Persoană care comercializează marfă cu amănuntul. *s.m., pl.* debitanţi; *s.f., g.-d. art.* debitantei, *pl.* debitante.

debitare[1] Acţiunea de a debita[1]. *s.f., g.-d. art.* debitării, *pl.* debitări.

debitare[2] Faptul de a debita[2]; înscriere a unei sume într-un cont. *s.f., g.-d. art.* debitării, *pl.* debitări.

debitează Piesă din material refractar prin care se trage sticla topită la fabricarea geamurilor. *s.f., g.-d. art.* debitezei, *pl.* debitezе.

debitmetru Instrument pentru măsurarea debitului[1] unui fluid care curge printr-o conductă. *s.n., art.* debitmetrul, *pl.* debitmetre.

debitor,-oare I. *adj.* (despre sume de bani) Datorat. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care datorează creditorului bani sau mărfuri; datornic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* debitori,-oare.

debleiere (-ble-ie-) Ansamblu de operaţii efectuate pentru realizarea unui debleu. *s.f., g.-d. art.* debleierii, *pl.* debleieri.

debleu Săpătură făcută sub nivelul natural al terenului, prin care trece o cale de comunicaţie sau un canal deschis. *s.n. art.* debleul, *pl.* debleuri.

debloca *tr.* 1. A elibera de obstacole o cale de comunicaţie. 2. (mil.) A despresura un oraş. 3. A pune în funcţiune un aparat sau un sistem tehnic blocat. 4. A ridica interdicţia de blocare a unor bani sau valori băneşti. 5. A scoate un ofiţer din cadrele active ale armatei. *vb. I, ind. prez. 3* deblochează.

deblocare Acţiunea de a debloca. *s.f., g.-d. art.* deblocării, *pl.* deblocări.

deborda 1. *intr.* (despre ape curgătoare) A se revărsa; (despre lichidul dintr-un vas) a da pe din afară. 2. *tr.* şi *intr.* A vomita. *vb. I, ind. prez. 3* debordează.

debordant,-ă 1. Care se revarsă. 2. (fig.) Exuberant. *adj., pl.* debordanţi,-te.

debordare Acţiunea de a deborda. *s.f., g.-d. art.* debordării, *pl.* debordări.

deboşare (rar) Pervertire. *s.f., g.-d. art.* deboşării.

deboşat,-ă (rar) Decăzut, vicios, corupt. *adj., pl.* deboşaţi,-te.

debranşa *tr.* A suprima o legătură între două circuite, o comunicaţie între două conducte etc. *vb. I, ind. prez. 3* debranşează, *1 pl.* debranşăm; *conj. prez. 3* să debranşeze; *ger.* debranşând.

debranşare Acţiunea de a debranşa. *s.f., art.* debranşarea, *g.-d. art.* debranşării, *pl.* debranşări.

debreia *tr.* A desface legătura dintre două mecanisme cuplate prin ambreiaj. *vb. I, ind. prez. 3* debreiază, *1 pl.* debreiem; *conj. prez. 3* să debreieze; *ger.* debreiând.

debreiaj Debreiere. *s.n., pl.* debreiaje.

debreiere Acţiunea de a debreia; debreiaj. *s.f., g.-d. art.* debreierii, *pl.* debreieri.

debreţin Cârnat preparat dintr-un amestec de carne tocată de vită şi de porc, introdus în intestine subţiri. *s.m., pl.* debreţini.

de bună seamă Desigur, fără îndoială. *loc. adv.*

deburaj 1. Deburare. 2. Deşeurile rămase în urma deburajului (1). *s.n.*

deburare Operaţie de curăţare a cardelor de impurităţi; deburaj (1). *s.f., g.-d. art.* deburării, *pl.* deburări.

deburbaj 1. Deburbare. 2. Spălare a minereului. *s.n.*

deburbare Operaţie de limpezire a mustului de struguri şi de separare a lui de resturile solide; deburbaj (1). *s.f., g.-d. art.* deburbării, *pl.* deburbări.

debursa *tr.* A cheltui, a plăti din buzunar. *vb. I, ind. prez. 3* debursează.

debusola *tr.* A dezorienta. *vb. I, ind. prez. 3* debusolează.

debusolare Acţiunea de a debusola. *s.f., g.-d. art.* debusolării, *pl.* debusolări.

debuşa *intr.* A ieşi dintr-un loc îngust, acoperit, la un loc deschis. //A da înspre... *vb. I, ind. prez. 3* debuşează, *1 pl.* debuşăm; *conj. prez. 3* să debuşeze; *ger.* debuşând.

debuşeu 1. Teritoriu, zonă etc. în care mărfurile pot fi vândute uşor şi în cantităţi mari. 2. Ieşire dintr-un defileu a unei ape curgătoare, a unei şosele etc. */~ul podului* = debitul maxim al unei ape curgătoare la care nivelul apei nu trece peste pod. *s.n., art.* debuşeul, *pl.* debuşee/debuşeuri.

debut 1. Începutul cuiva într-o profesiune, într-o activitate (artistică, literară etc.). 2. Prima lucrare a unui artist. *s.n., pl.* debuturi.

debuta *intr.* A face primii paşi într-o profesiune, într-o activitate literar-artistică etc.; (despre un autor) a publica prima carte. *vb. I, ind. prez. 3* debutează.

debutant,-ă Persoană începătoare într-o carieră artistică; (p. ext.) om fără experienţă; începător. *s.m., pl.* debutanţi; *s.f., g.-d. art.* debutantei, *pl.* debutante.

dec v. **de**[2].

deca- Element de compunere care înseamnă „zece".

decabrist,-ă Decembrist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* decabrişti,-ste.

decacord Vechi instrument muzical asemănător cu harpa. *s.n., pl.* decacorduri.

decadă 1. Perioadă de zece zile consecutive. //Perioadă de zece zile consacrate unui eveniment. *~a filmului de scurt metraj.* 2. Deceniu. *s.f., g.-d. art.* decadei, *pl.* decade.

decadent,-ă 1. Care se află în declin. 2. Care este caracteristic decadentismului. *adj., pl.* decadenţi,-te.

decadentism 1. Denumire dată iniţial mişcării literare simboliste apărute în Franţa la sfârşitul secolului al XIX-lea. 2. Denumire dată unor curente literar-artistice de la începutul sec. XX caracterizate prin elogierea subiectivităţii. *s.n.*

decadenţă 1. Declin, regres. 2. Decădere morală. *s.f., g.-d. art.* decadenţei, *pl.* decadenţe.

decadraj Defect la proiecţia filmelor, care constă în apariţia pe ecran a două imagini vecine, separate printr-o dungă neagră. *s.n., pl.* decadraje.

decaedru (-ca-e-) Poliedru cu zece feţe. *s.n., art.* decaedrul, *pl.* decaedre.

decafeiniza v. **decofeiniza.**

decafeinizare v. **decofeinizare.**

decagon Poligon cu zece laturi. *s.n., pl.* decagoane.

decagonal,-ă În formă de decagon. *adj., pl.* decagonali,-e.

decagram Unitate de măsură pentru greutăţi, egală cu zece grame. *s.n., pl.* decagrame; *simb.* dag.

decala *tr.* şi *refl.* A (se) produce un decalaj. *vb. I, ind. prez. 3* decalează.

decalaj 1. Distanţă în spaţiu sau în timp. 2. (fig.) Nepotrivire între situaţii, concepţii etc. *s.n., pl.* decalaje.

decalare Acţiunea de a (se) decala. *s.f., g.-d. art.* decalării, *pl.* decalări.

decalc 1. Desen obţinut prin decalcare. 2. (lingv.) Calc. *s.n., pl.* decalcuri.

decalca *tr.* 1. A copia un desen cu ajutorul unei hârtii transparente pe o altă hârtie, pe o placă, pe o stofă etc.

2. (lingv.) A calchia. *vb. I, ind. prez. 3* decalchează; *conj. prez. 3* să decalcheze.
decalcare Acțiunea de a decalca. *s.f., g.-d. art.* decalcării, *pl.* decalcări.
decalcifia (-fi-a) 1. *tr.* și *refl.* (despre organisme) A-și pierde calciul din țesutul osos sau din dinți. 2. *refl.* (despre țesuturi) A-și pierde o cantitate de săruri de calciu. *vb. I, ind. prez. 3* decalcifiază, *1 pl.* decalcifiem, *imperf. 3 sg.* declacifia; *conj. prez. 3* să decalcifieze; *ger.* decalcifiind.
decalcifiant,-ă (-fi-ant) Substanță folosită pentru reducerea durității apelor calcaroase. *s.m., pl.* decalcifianți.
decalcifica *tr.* și *refl.* A (se) decalcifia. *vb. I, ind. prez. 3* decalcifică.
decalcificare Decalcifiere. *s.f., g.-d. art.* decalcificării, *pl.* decalcificări.
decalcifiere (-fi-e-) Acțiunea de a (se) declacifica; decalcificare. *s.f., art.* decalcifierea, *g.-d. art.* decalcifierii, *pl.* decalcifieri.
decalcomanie Procedeu de decorare a unor obiecte de sticlă, porțelan etc. cu imagini colorate. *s.f., art.* decalcomania, *g.-d. art.* decalcomaniei.
decalibra *tr.* și *refl.* (despre țeava armelor de foc) A (se) lărgi în urma uzurii; a(-și) deforma calibrul. *vb. I, ind. prez. 3* decalibrează.
decalibrare Acțiunea de a (se) decalibra. *s.f., g.-d. art.* decalibrării, *pl.* decalibrări.
decalitru Unitate de măsură pentru volum, egală cu zece litri. *s.m., pl.* decalitri, *art.* decalitrii; *simb.* dal.
decalog 1. Cele zece porunci (religioase și morale) din Vechiul Testament. 2. (p. gener.) Serie de zece principii, învățături etc. *s.n., pl.* (2) decaloguri.
decalvant,-ă Care provoacă chelirea. *adj., pl.* decalvanți,-te.
decalvație (-ți-e) 1. Calviție. 2. Pedeapsă, în vechiul drept, prin care se rădea capul condamnaților. *s.f., art.* decalvația, *g.-d. art.* decalvației, *pl.* decalvații, *art.* decalvațiile.
decameron Operă literară conținând întâmplări narate timp de zece zile. *s.n., pl.* decameroane.
decametru Unitate de măsură pentru lungimi, egală cu zece metri. *s.m., art.* decametrul, *pl.* decametri, *art.* decametrii; *simb.* dam.
decan,-ă 1. Membru al corpului profesoral universitar însărcinat cu conducerea unei facultăți. 2. Titlu dat persoanei celei mai în vârstă sau cu vechimea cea mai mare în anumite corpuri constituite. *~ul corpului diplomatic. s.m., pl.* decani; *s.f., g.-d. art.* decanei, *pl.* decane.
decanat 1. Demnitatea de decan. 2. Birourile unde lucrează decanul și personalul auxiliar. *s.n., pl.* decanate.
decanta *tr.* 1. A limpezi un lichid tulbure prin separarea particulelor solide pe care le conține. 2. (fig.) A clarifica, a lămuri. *vb. I, ind. prez. 3* decantează.
decantare Faptul de a decanta; limpezire a unui lichid; decantație. *s.f., g.-d. art.* decantării, *pl.* decantări.
decantație (-ți-e) Decantare. *s.f., art.* decantația, *g.-d. art.* decantației, *pl.* decantații, *art.* decantațiile.
decantor Aparat care servește la separarea, prin depunere, a unei suspensii. *s.n., pl.* decantoare.
decapa *tr.* 1. A curăța o suprafață metalică în vederea unor operații ulterioare. 2. A înlătura un strat subțire de pe o suprafață de teren. 3. A trata pieile sau blănurile în vederea conservării sau a prelucrării lor ulterioare. *vb. I, ind. prez. 3* decapează.
decapaj Decapare. *s.n., pl.* decapaje.
decapant Amestec de substanțe sau soluții pentru dizolvarea grăsimilor, oxizilor etc. *s.n., pl.* decapante.
decapare Acțiunea de a decapa; curățare, nivelare, decapaj. *s.f., g.-d. art.* decapării, *pl.* decapări.
decapita *tr.* 1. A executa pe cineva prin tăierea capului; a tăia capul cuiva. 2. (fig.) A suprima activitatea unei organizații, a unei bande etc. prin înlăturarea șefilor ei. 3. A separa capul bovinelor de corpul lor la abator. *vb. I, ind. prez. 3* decapitează.
decapitaliza *tr.* A retrage capitalul. *vb. I, ind. prez. 3* decapitalizează.
decapitalizare Acțiunea de a decapitaliza. *s.f., g.-d. art.* decapitalizării, *pl.* decapitalizări.
decapitare Acțiunea de a decapita; decapitație. *s.f., g.-d. art.* decapitării, *pl.* decapitări.
decapitație (-ți-e) (rar) Decapitare. *s.f., art.* decapitația, *g.-d. art.* decapitației, *pl.* decapitații, *pl.* decapitațiile.
decapod 1. (la pl.) Ordin de crustacee cu zece picioare; (la sg.) crustaceu din acest ordin. 2. Locomotivă cu aburi cu cinci osii motoare cuplate. *s.n., pl.* decapode.
decapota *tr.* A strânge, a ridica capota unui automobil. *vb. I, ind. prez. 3* decapotează.
decapotabil,-ă (despre automobile) A cărui capotă se poate strânge sau ridica după necesitate. *adj., pl.* decapotabili,-e.
decapsula *tr.* 1. A desprinde capsulele de pe tulpinile unor plante textile. 2. A îndepărta, prin operație, capsula unui organ, în special membrana care învelește rinichiul. *vb. I, ind. prez. 3* decapsulează.
decapsulare Acțiunea de a decapsula. *s.f., g.-d. art.* decapsulării, *pl.* decapsulări.
decapsulator Mașină cu care se decapsulează inul. *s.n., pl.* decapsulatoare.
decapsulație (-ți-e) Operație chirurgicală prin care se separă rinichiul de capsula sa. *s.f., art.* decapsulația, *g.-d. art.* decapsulației, *pl.* decapsulații, *art.* decapsulațiile.
decar[1] Unitate de măsură pentru suprafețe de pământ, reprezentând zece ari. *s.m., pl.* decari.
decar[2] Carte de joc cu cifra zece. *s.m., pl.* decari.
decarbura *tr.* A reduce procentul de carbon dintr-un aliaj al fierului. *vb. I, ind. prez. 3* decarburează.
decarburare Acțiunea de a decarbura; decarburație. *s.f., g.-d. art.* decarburării, *pl.* decarburări.
decarburație (-ți-e) Decarburare. *s.f., art.* decarburația, *g.-d. art.* decarburației, *pl.* decarburații, *art.* decarburațiile.
decarta *tr.* (la jocul de cărți) A depune, a elimina din mână una sau mai multe cărți. *vb. I, ind. prez. 3* decartează.
decasilab[1] Vers alcătuit din zece silabe. *s.m., pl.* decasilabi.
decasilab[2]**,-ă** Care are zece silabe. *adj., pl.* decasilabi,-e.
decasilabic,-ă Decasilab[2]. *adj., pl.* decasilabici,-ce.
decaster Unitate de măsură pentru lemne, egală cu zece steri. *s.m., pl.* decasteri.
decastil Templu grecesc decorat cu zece coloane în față. *s.n., pl.* decastiluri.
decata *tr.* A aplica țesăturilor de lână un tratament cu aburi în vederea îmbunătățirii calităților. *vb. I, ind. prez. 3* decatează.
decatlon Probă sportivă combinată, alcătuită din zece probe atletice, care se dispută în cursul a două zile consecutive. *s.n., pl.* decatloane.
decatlonist,-ă Sportiv care participă la decatlon. *s.m., pl.* decatloniști; *s.f., g.-d. art.* decatlonistei, *pl.* decatloniste.
decatron Tub cu descărcare electrică în gaze, utilizat în tehnica nucleară, în cea a calculatoarelor electronice etc. *s.n., pl.* decatroane.

decava *tr.* şi *refl.* (fam.) A da sau a lua (cuiva) toţi banii; a (se) ruina (la un joc de noroc). *vb. I, ind. prez. 3* decavează.
decavare (fam.) Acţiunea de a (se) decava. *s.f., g.-d. art.* decavării, *pl.* decavări.
decădea *intr.* 1. A ajunge într-o stare mai rea; a regresa. 2. A se deprava. 3. (jur.) *A ~ din drepturi* = a pierde un drept prin neîndeplinirea în termenul prevăzut de lege a unor condiţii sau formalităţi. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* decad, *1 pl.* decădem, *2 pl.* decădeţi, *viit. 3 sg.* va decădea; *conj. prez. 3* să decadă; *cond. 3* ar decădea; *imper. 2 sg.* decazi, *2 pl.* decădeţi, *neg. 2 sg.* nu decădea; *ger.* decăzând; *part.* decăzut.
decădere 1. Faptul de a decădea; declin. 2. */~ din drepturi* = lipsire a unei persoane de anumite drepturi civile sau politice ca urmare a săvârşirii unor infracţiuni. *s.f., g.-d. art.* decăderii, *pl.* decăderi.
decăli *tr.* A micşora duritatea unui metal sau a unui aliaj metalic printr-un tratament special. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* decălesc, *imperf. 3 sg.* decălea; *conj. prez. 3* să decălească.
decălire Acţiunea de a decăli. *s.f., g.-d. art.* decălirii, *pl.* decăliri.
decăzut,-ă Depravat, declasat. *adj., pl.* decăzuţi,-e.
decât I. *adv.* Doar, numai; ca; în loc să; faţă de cum; nimic în afară de. *Astăzi e mai frumos ~ ieri.* II. *conjcţ.* 1. (introduce o propoziţie circumstanţială de excepţie) *Nu face ~ să vorbească.* 2. (introduce o propoziţie circumstanţială opoziţională cu nuanţă comparativă) În loc să... 3. (pop.) Dar, însă. *adv.*; *conjcţ.*
deceda *intr.* (despre oameni, folosit mai ales la timpul trecut) A înceta din viaţă; a muri. *vb. I, ind. prez. 3* decedează.
decela *tr.* 1. A descoperi, a distinge ceva ce este ascuns. 2. A evidenţia un fenomen, un proces etc. foarte puţin intens. *vb. I, ind. prez. 3* decelează.
decelabil,-ă Care poate fi decelat. *adj., pl.* decelabili,-e.
decelare Acţiunea de a decela. *s.f., g.-d. art.* decelării, *pl.* decelări.
decelerăţie (-ţi-e) Scădere a vitezei unui mobil raportată la unitatea de timp. *s.f., art.* decelerăţia, *g.-d. art.* decelerăţiei, *pl.* decelerăţii, *art.* decelerăţiile.
decembrie (-bri-e) A douăsprezecea lună a anului. [*var.* decemvrie *s.m.*] *s.m., g.-d.* lui decembrie; *abr.* dec.; XII/12/-12-.
decembrist,-ă (Revoluţionar rus) care a participat la răscoala armată din decembrie 1825; decabrist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* decembrişti,-ste.
decemvir 1. Fiecare dintre cei zece magistraţi romani ce alcătuiau comisia care a dat Romei un cod de legi în anul 451 î.Hr. 2. Magistrat din Roma antică, însărcint cu justiţia în absenţa pretorului. *s.m., pl.* decemviri.
decemviral,-ă Referitor la decemviri. *adj., pl.* decemvirali,-e.
decemvirat Demnitate de decemvir; comisia decemvirilor. *s.n., pl.* decemvirate.
decemvrie v. **decembrie.**
decenal,-ă Care durează zece ani; care are loc la fiecare zece ani. *adj., pl.* decenali,-e.
deceniu Perioadă de zece ani. *s.n., art.* deceniul, *pl.* decenii, *art.* deceniile.
decent,-ă Cuviincios; pudic. *adj., pl.* decenţi,-te.
decenţă Respect al bunelor moravuri, bună-cuviinţă; pudoare, jenă. *s.f., g.-d. art.* decenţei.
decepţie (-ţi-e) Dezamăgire, deziluzie. [*var.* (înv.) decepţiune *s.f.*] *s.f., art.* decepţia, *g.-d. art.* decepţiei, *pl.* decepţii, *art.* decepţiile.
decepţiona (-ţi-o-) *tr.* A înşela încrederea sau speranţele cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* decepţionează.
decepţionant,-ă (-ţi-o-) Care decepţionează. *adj., pl.* decepţionanţi,-te.
decepţionism (-ţi-o-) Fenomen manifestat în arta şi literatura secolului al XIX-lea, care a luat forma unei atitudini pesimiste faţă de viitor. *s.n.*
decepţionist,-ă (-ţi-o-) Care prezintă trăsături ale decepţionismului. *adj., pl.* decepţionişti,-ste.
decepţiune v. **decepţie.**
decerebrare Îndepărtare experimentală a emisferelor cerebrale la animale, în scopul studierii funcţiilor creierului. *s.f., g.-d. art.* decerebrării.
decerna *tr.* A acorda, a atribui (un premiu, o distincţie). [*var.* (înv.) decerne *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* decernează; *conj. prez. 3* să decerneze.
decernare Acţiunea de a decerna. *s.f., g.-d. art.* decernării, *pl.* decernări.
decerne v. **decerna.**
deces Încetare din viaţă a unei persoane. *s.n., pl.* decese.
deci-[1] Element de compunere care intră în denumirea submultiplilor unităţilor de măsură pentru a exprima a zecea parte din întreg.
deci[2] Prin urmare, în consecinţă, drept care, aşa fiind. *conjcţ.*
decibel Unitate de măsură a intensităţii sunetului, egală cu a zecea parte dintr-un bel. *s.m., pl.* decibeli.
decibelmetru Voltmetru de curent alternativ gradat în decibeli. *s.n., art.* decibelmetru, *pl.* decibelmetre.
decide 1. *intr.* şi *refl.* A lua o hotărâre (alegând între mai multe posibilităţi). 2. *tr.* A convinge, a determina pe cineva să facă ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* decid, *1 pl.* decidem; *conj. prez. 3* să decidă; *ger.* decizând; *part.* decis.
decigrad Unitate de măsură, egală cu a zecea parte dintr-un grad (1). *s.n., pl.* decigrade.
decigram Unitate de măsură pentru masă, egală cu a zecea parte dintr-un gram (1). *s.n., pl.* decigrame; *simb.* dg.
decilitru Unitate de măsură pentru capacităţi, egală cu a zecea parte dintr-un litru. *s.m., art.* decilitrul, *pl.* decilitri, *art.* decilitrii; *simb.* dl.
decima[1] (lat.) (în Evul Mediu, în Transilvania) Dijmă plătită bisericii catolice de către ţăranii liberi, iobagi, târgoveţi şi micii nobili. *s.f.*
decima[2] *tr.* (despre războaie, epidemii etc.) A omorî oameni în număr mare. *vb. I, ind. prez. 3* decimează.
decimal[1] Basculă în care echilibrarea greutăţii unui corp se face cu greutăţi-etalon de zece ori mai mici. *s.n., pl.* decimale.
decimal[2]**,-ă** (rar) Zecimal. *adj., pl.* decimali,-e.
deciman,-ă (despre febră) Care revine în mod intermitent la zece zile. *adj., pl.* decimani,-e.
decimare Acţiunea de a decima; decimaţie. *s.f., g.-d. art.* decimării, *pl.* decimări.
decimaţie (-ţi-e) Decimare. *s.f., art.* decimaţia, *g.-d. art.* decimaţiei, *pl.* decimaţii, *art.* decimaţiile.
decimă (muz.) 1. Interval de zece trepte. 2. Treapta a zecea de la o treaptă dată. *s.f., g.-d. art.* decimei, *pl.* decime.
decimetru[1] Unitate de măsură pentru lungimi, egală cu a zecea parte dintr-un metru. *s.m., art.* decimetrul, *pl.* decimetri, *art.* decimetrii.
decimetru[2] Riglă gradată cu lungimea de zece centimetri. *s.n., pl.* decimetre.
decindea (pop., înv.) Dincolo, de partea celalată (a unui râu). *adv.*
decis,-ă Ferm, hotărât. *adj., pl.* decişi,-se.
decisiv,-ă Care are rol hotărâtor, determinant. *adj., pl.* decisivi,-e.

decister Unitate de măsură pentru volumul lemnelor, reprezentând a zecea parte din ster. *s.m., pl.* decisteri; *simb.* dst.
decizie (-zi-e) 1. Hotărâre luată sau soluție adoptată de cineva; rezoluție. 2. (spec.) Hotărâre luată de un organ de jurisdicție sau aministrativ. 3. (rar) Calitatea de a fi ferm, hotărât. [*var.* deciziune *s.f.*] *s.f., art.* decizia, *g.-d. art.* deciziei, *pl.* decizii, *art.* deciziile.
decizional,-ă (-zi-o-) Care conține o decizie. *Act ~. adj., pl.* decizionali,-e.
deciziune v. **decizie.**
decizoriu,-ie (jur.) Referitor la decizia voluntară. *adj., pl.* decizorii.
deck (angl.) Magnetofon, casetofon etc. fără amplificator de putere. *s.n., pl.* deckuri.
declama *tr.* 1. A rosti cu voce tare, cu ton și gesturi adecvate, un text literar. 2. (peior.) A vorbi cu un ton declamator. *vb. I, ind. prez. 3* declamă.
declamare Faptul de a declama; declamație. *s.f., g.-d. art.* declamării, *pl.* declamări.
declamativ,-ă Declamator. *adj., pl.* declamativi,-e.
declamativism (rar) Caracter declamator. *s.n.*
declamator,-oare (despre cuvinte, expresii etc.) Artificial, pompos, bombastic. [*var.* declamatoriu,-ie *adj.*] *adj., pl.* declamatori,-oare.
declamatoriu,-ie v. **declamator.**
declamație (-ți-e) 1. Arta de a declama. 2. Vorbire cu ton teatral și cu gesturi exagerate. [*var.* declamațiune *s.f.*] *s.f., art.* declamația, *g.-d. art.* declamației, *pl.* declamații, *art.* declamațiile.
declamațiune v. **declamație.**
declanșa 1. *tr.* și *refl.* A (se) dezlănțui, a (se) porni. 2. *tr.* A pune în funcție un mecanism sau un dispozitiv, prin înlăturarea unei piedici. *vb. I, ind. prez. 3* declanșează, *I pl.* declanșăm; *conj. prez. 3* să declanșeze.
declanșare Faptul de a (se) declanșa. *s.f., g.-d. art.* declanșării, *pl.* declanșări.
declanșator[1] Dispozitiv acționat electric, mecanic etc. care declanșează un mecanism; declanșor. *s.n., pl.* declanșatoare.
declanșator[2]**,-oare** Care declanșează. *adj., pl.* declanșatori,-oare.
declanșor Declanșator[1]. *s.n., pl.* declanșoare.
declara 1. *tr.* A anunța ceva, a face cunoscut. */A ~ război* = a anunța oficial începerea unui război; (fig.) a lua o atitudine ostilă față de cineva sau de ceva. *A ~ grevă* = a anunța în mod oficial începerea unei greve. (jur.) *A ~ apel* = a face apel. //A face o comunicare oficială în fața unei autorități. 2 *tr.* A mărturisi cuiva un sentiment intim. 3. *tr.* A proclama. //A pronunța asupra cuiva o sentință judecătorească. 4 *refl.* A se recunoaște ca... 5. *refl.* A începe, a izbucni, a se manifesta. 6. *refl.* A se pronunța public, a lua atitudine pentru sau contra cuiva ori a ceva. *vb. I, ind. prez. 3* declară.
declarabil,-ă Care poate sau trebuie să fie declarat. *adj., pl.* declarabili,-e.
declarant,-ă (Persoană) care face o declarație. *adj., s.m., și f., pl.* declaranți,-te.
declarare Faptul de a (se) declara. *s.f., g.-d. art.* declarării, *pl.* declarări.
declarativ,-ă Care conține o declarație. */Ton ~* = ton ferm, hotărât. *adj., pl.* declarativi,-e.
declarativist,-ă (rar) Declarativ (exagerat). *adj., pl.* declaraiviști,-ste.
declarație (-ți-e) 1. Afirmație, mărturisire făcută de cineva cu un anumit prilej. 2. Relatare (în scris) către o autoritate. 3. Document oficial prin care un partid, un guvern sau un stat își precizează poziția în anumite probleme. */~ de război* = notificare a unui stat către alt stat inamic cu privire la începerea războiului. 4. Document politic sau juridic internațional. 5. Act prin care se proclamă anumite drepturi. *~a de la Roma.* [*var.* declarațiune *s.f.*] *s.f., art.* declarația, *g.-d. art.* declarației, *pl.* declarații, *art.* declarațiile.
declarațiune v. **declarație.**
declasa 1. *refl.* A decădea din punct de vedere moral sau social. 2. *tr.* A introduce într-o clasă, într-o categorie inferioară. *vb. I, ind. prez. 3* declasează.
declasare Acțiunea de a (se) declasa. *s.f., g.-d. art.* declasării, *pl.* declasări.
declic Dispozitiv care permite eliberarea unei piese imobilizate în raport cu alta. *s.n., pl.* declicuri.
declimata *tr.* A scoate (o plantă, un animal) din mediul climatic obișnuit. *vb. I, ind. prez. 3* declimatează.
declin 1. Coborâre a unui astru pe bolta cerească; asfințire. 2. (fig.) Stare de decadență în care se află o persoană, un popor, o civilizație etc. *s.n., pl.* declinuri.
declina 1. *tr.* A trece un substantiv, un adjectiv, un pronume, un numeral sau un articol prin toate cazurile gramaticale. 2. *tr.* A refuza să-și asume o sarcină, o răspundere, o funcție. */A-și ~ competența* = a nu-și recunoaște competența de a se pronunța într-o problemă. 3. *tr.* A nu recunoaște, a nu admite competența cuiva sau a ceva; a refuza. 4. *tr.* (rar) *A-și ~ numele, calitatea* etc. = a-și spune numele, calitatea etc. 4. *intr.* (despre aștri) A coborî spre asfințit; a scăpăta. *vb. I, ind. prez. 3* declină.
declinabil,-ă Care se poate declina (1). *adj., pl.* declinabili,-e.
declinare 1. Totalitatea modificărilor suferite de forma unui substantiv, adjectiv, pronume etc., când acestea sunt trecute prin diferite cazuri. 2. Clasă de substantive sau adjective cu aceleași forme flexionare. 3. */~ de competență* = hotărâre a unei instanțe de a refuza o cauză și de a o trimite unei instanțe competente; recuzare. *s.f., g.-d. art.* declinării, *pl.* declinări.
declinator Busolă pentru măsurarea declinației magnetice. *s.n., pl.* declinatoare.
declinatoriu,-ie Care respinge competența unei instanțe. /(s.n.) *~ de competență* = hotărâre prin care o instanță constată necompetența ei și înaintează cauza la o instanță competentă. *adj., pl.* declinatorii.
declinație (-ți-e) Unghi format de direcția unui astru și planul ecuatorial. */~ magnetică* = unghiul dintre direcția nordului magnetic și meridianul geografic al unui loc. [*var.* declinațiune *s.f.*] *s.f., art.* declinația, *g.-d. art.* declinației, *pl.* declinații, *art.* declinațiile.
declinațiune v. **declinație.**
declinograf Instrument care înregistrează variația declinației magnetice. *s.n., pl.* declinografe.
declinometru Aparat pentru determinarea declinației magnetice. *s.n., art.* declinometrul, *pl.* declinometre.
declivitate 1. Unghi format de o dreaptă înclinată cu planul orizontal. 2. Înclinare pe o porțiune limitată a unei șosele, a unui teren sau a unei căi ferate. *s.f., g.-d. art.* declivității, *pl.* declivități.
declivometru Instrument pentru măsurarea pantei unui teren sau a unei suprafețe plane înclinate. *s.n., art.* declivometrul, *pl.* declivometre.
decoafa *tr.* și *refl.* A(-și) strica coafura, a (se) ciufuli. *vb. I, ind. prez. 3* decoafează.
decoct Soluție obținută prin fierberea unor plante în vederea extragerii principiilor active din ele. [*var.* (reg.) dicoct *s.n.*] *s.n., pl.* decocturi.
decocție (-ți-e) Fierbere a unor plante alimentare sau medicinale în apă. *s.f., art.* decocția, *g.-d. art.* decocției, *pl.* decocții, *art.* decocțiile.
decoda *tr* A descifra un mesaj codificat. *vb. I, ind. prez. 3* decodează.

decodaj Transformare a datelor codate în caracterele inițiale; decodare. *s.n., pl.* decodaje.
decodare Acțiunea de a decoda; decodaj. *s.f., g.-d. art.* decodării, *pl.* decodări.
decodifica *tr.* A decoda. *vb. I, ind. prez. 3* decodifică.
decodificare Decodare. *s.f., g.-d. art.* decodificării, *pl.* decodificări.
decodor Dispozitiv folosit la decodare. *s.n., pl.* decodoare.
decofeiniza/decafeiniza (-fe-i-) *tr.* A extrage cofeina/cafeina din boabele de cafea. *vb. I, ind. prez. 3* decofeinizează/decafeinizează.
decofeinizare/decafeinizare (-fei-i-) Acțiunea de a decofeiniza/decafeiniza. *s.f., g.-d. art.* decofeinizării/decafeinizării, *pl.* decofeinizări/decafeinizări.
decofra *tr.* A demonta cofrajul unei piese, al unei construcții din beton etc. *vb. I, ind. prez. 3* decofrează.
decofrare Acțiunea de a decofra. *s.f., g.-d. art.* decofrării, *pl.* decofrări.
decola *intr.* (despre aeronave) A se desprinde de pe pământ sau de pe suprafața unei ape și a-și lua zborul. *vb. I, ind. prez. 3* decolează.
decolare Acțiunea de a decola. *s.f., g.-d. art.* decolării, *pl.* decolări.
decoleta *tr.* 1. A tăia (la strung) un material în formă de bare succesive. 2. A îndepărta frunzele de sfeclă la recoltarea rădăcinilor destinate fabricării zahărului. *vb. I, ind. prez. 3* decoletează.
decoletare Acțiunea de a decoleta. *s.f., g.-d. art.* decoletării, *pl.* decoletări.
decolmata *tr.* A curăța canale, bazine etc. de materialul aluvionar adus de apele curgătoare. *vb. I, ind. prez. 3* decolmatează.
decoloniza *tr.* A acorda independență popoarelor din colonii. *vb. I, ind. prez. 3* decolonizează.
decolonizare Proces de destrămare a colonialismului și de obținere a independenței de către fostele colonii. *s.f., g.-d. art.* decolonizării, *pl.* decolonizări.
decolora 1. *refl.* (despre țesături) A-și pierde culoarea; a căpăta o culoare mai ștearsă. 2. *tr.* A înlătura culoarea de pe o țesătură, un tablou etc. *vb. I, ind. prez. 3* decolorează.
decolorant[1] Substanță care are proprietatea de a decolora. *s.m., pl.* decoloranți.
decolorant[2]**,-ă** Care decolorează. *adj., pl.* decoloranți,-te.
decolorare Faptul de a (se) decolora; pierdere a culorii. *s.f., g.-d. art.* decolorării, *pl.* decolorări.
decolorat,-ă 1. Care și-a pierdut parțial sau total culoarea. 2. (fig.) Palid, șters. *adj., pl.* decolorați,-te.
decolta *tr.* A răscroi mult un obiect de îmbrăcăminte (feminină) în jurul gâtului, adâncind uneori tăietura în față, în spate sau la umeri. *vb. I, ind. prez. 3* decoltează.
decoltat,-ă 1. (despre obiecte de îmbrăcăminte) Cu decolteu (mare). 2. (fig.) Indecent, necuviincios. *adj., pl.* decoltați,-te.
decolteu 1. Răscroială făcută în jurul gâtului, la o rochie, la o bluză etc. 2. Parte a corpului care apare descoperită din răscroiala unei haine femeiești. *s.n., art.* decolteul, *pl.* decolteuri.
decomanda *tr.* A anula o comandă, o invitație etc. *vb. I, ind. prez. 3* decomandează.
decomandat,-ă 1. (despre invitații, comenzi) Contramandat. 2. (despre camerele unui apartament) Cu intrări separate. *Apartament ~. adj., pl.* decomandați,-te.
decompensa *tr.* și *refl.* A face să-și modifice sau a modifica starea de echilibru funcțional. *vb. I, ind. prez. 3* decompensează.
decompensare 1. Acțiunea de a (se) decompensa. 2. Stare patologică rezultată din dezechilibrarea unei funcții organice care nu poate fi suplinită de alte funcții rămase intacte; decompensație. *s.f., g.-d. art.* decompensării, *pl.* decompensări.
decompensație (-ți-e) Decompensare. *s.f., art.* decompensația, *g.-d. art.* decompensației, *pl.* decompensații, *art.* decompensațiile.
decompoziție (-ți-e) Descompunerea prin analiză a unei substanțe în vederea cunoașterii ei. [*var.* decompozițiune *s.f.*] *s.f., art.* decompoziția, *g.-d. art.* decompoziției, *pl.* decompoziții, *art.* decompozițiile.
decompozițiune v. **decompoziție.**
decompresiune 1. Decomprimare. 2. Reducere a presiunii din cilindrul unei mașini, unui recipient etc. 3. Reducere treptată, în timp, a presiunii exercitate asupra unui echipaj submarin scufundat pentru a se evita embolia gazoasă în momentul ieșirii la suprafață. *s.f., g.-d. art.* decompresiunii, *pl.* decompresiuni.
decomprima *tr.* A reduce o suprapresiune, o comprimare etc. *vb. I, ind. prez. 3* decomprimă.
decomprimare Acțiunea de a decomprima. *s.f., g.-d. art.* decomprimării, *pl.* decomprimări.
decomuniza *tr.* A desființa proprietatea comună; a privatiza. *vb. I, ind. prez. 3* decomunizează.
deconcerta *tr.* (livr.) A face pe cineva să-și piardă siguranța de sine; a zăpăci. *vb. I, ind. prez. 3* deconcertează.
deconcertant,-ă (livr.) Care deconcertează; tulburător. *adj., pl.* deconcertanți,-te.
deconecta 1. *tr.* A desface legătura dintre o mașină sau un aparat electric și un circuit ori o rețea; a decupla. 2. *refl.* (fig.) A se relaxa, a se destinde. *vb. I, ind. prez. 3* deconectează.
deconectant[1] Medicament, substanță cu acțiune calmantă. *s.n., pl.* deconectante.
deconectant[2]**,-ă** Cu efect calmant asupra sistemului nervos central. *adj., pl.* deconectanți,-te.
deconectare Acțiunea de a (se) deconecta. *s.f., g.-d. art.* deconectării, *pl.* deconectări.
decongela *tr.* A aduce un corp congelat la starea avută înainte de congelare. *vb. I, ind. prez. 3* decongelează.
decongelare Acțiunea de a decongela; decongelație. *s.f., g.-d. art.* decongelării, *pl.* decongelări.
decongelație (-ți-e) Decongelare. [*var.* decongelațiune] *s.f., art.* decongelația, *g.-d. art.* decongelației, *pl.* decongelații, *art.* decongelațiile.
decongelațiune v. **decongelație.**
decongestiv[1] Medicament care decongestionează. *s.n., pl.* decongestive.
decongestiv[2]**,-ă** Care decongestionează. *adj., pl.* decongestivi,-e.
deconsilia (-li-a) *tr.* A sfătui pe cineva să nu facă un anumit lucru. *vb. I, ind. prez. 3* deconsiliază, *1 pl.* deconsiliem; *conj. prez. 3* să deconsilieze; *ger.* deconsiliind.
deconsiliere (-li-e-) Acțiunea de a deconsilia. *s.f., g.-d. art.* deconsilierii, *pl.* deconsilieri.
deconsolida *tr.* A face ca un lucru să-și piardă soliditatea. *vb. I, ind. prez. 3* deconsolidează.
deconsolidare Acțiunea de a deconsolida. *s.f., g.-d. art.* deconsolidării, *pl.* deconsolidări.
deconspira 1. *tr.* A demasca o conspirație. 2. *refl.* A se trăda. *vb. I, ind. prez. 3* deconspiră.
deconspirare Faptul de a (se) deconspira. *s.f., g.-d. art.* deconspirării, *pl.* deconspirări.
decont Decontare; document cu care se justifică o anumită cheltuială. *s.n., pl.* deconturi.
deconta *tr.* A justifica, pe bază de acte, întrebuințarea unei sume primite. *vb. I, ind. prez. 3* decontează.
decontamina *tr.* A îndepărta radioactivitatea nocivă prin spălarea, filtrarea etc. pulberilor radioactive aflate în încăperi, pe obiecte etc. *vb. I, ind. prez. 3* decontaminează.

decontaminare Acţiunea de a decontamina. *s.f., g.-d. art.* decontaminării, *pl.* decontaminări.
decontare Faptul de a deconta; operaţie contabilă de justificare a cheltuirii unor sume primite. *s.f., g.-d. art.* decontării, *pl.* decontări.
decontracta *refl.* 1. (despre muşchi) A-şi reveni după o contracţie. 2. (fig.) (despre oameni) A se destinde. *vb. I, ind. prez. 3* se decontractează.
decontractare Faptul de a se decontracta. *s.f., g.-d. art.* decontractării, *pl.* decontractări.
decoperta *tr.* A desface acoperişul unei construcţii; (spec.) a dezveli un zăcământ aflat la suprafaţă. [*var.* descoperta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* decoperteză.
decopertare Acţiunea de a decoperta. [*var.* descopertare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* decopertării, *pl.* decopertări.
decor 1. Ansamblul obiectelor folosite pentru crearea cadrului necesar desfăşurării unui spectacol de teatru, de film etc. 2. (fig.) Cadru, ambianţă, peisaj. 3. Ornament, podoabă care serveşte pentru a decora ceva. *s.n., pl.* decoruri.
decora *tr.* 1. A împodobi o clădire sau o cameră etc. cu diverse obiecte, ornamente etc. 2. A acorda cuiva o decoraţie. *vb. I, ind. prez. 3* decorează.
decorare Acţiunea de a decora. *s.f., g.-d. art.* decorării, *pl.* decorări.
decorativ,-ă Care serveşte la decorare; ornamental. //Care produce efecte de suprafaţă, superficiale. /*Artă* ~ = arta de a decora obiectele de uz curent, mobilierul etc. *adj., pl.* decorativi,-e.
decorativism Exces de ornamente; decorativitate. *s.n.*
decorativitate Caracter decorativ al unor lucrări arhitectonice, al unor obiecte etc. *s.f., g.-d. art.* decorativităţii.
decorator,-oare Persoană care are profesiunea de a decora clădiri, vitrine etc.; persoană care face decoruri pentru teatru, filme etc. *s.m., pl.* decoratori; *s.f., g.-d. art.* decoratoarei, *pl.* decoratoare.
decoraţie (-ţi-e) 1. Distincţie ce se acordă cuiva pentru merite deosebite într-un anumit domeniu. 2. Arta şi tehnica de a decora. *s.f., art.* decoraţia, *g.-d. art.* decoraţiei, *pl.* decoraţii, *art.* decoraţiile.
decoraţiune Totalitatea obiectelor care servesc la împodobire, la ornamentarere. ~ *interioară. s.f., g.-d. art.* decoraţiunii, *pl.* decoraţiuni.
decoromanie (rar) Manie pentru decoruri sau pentru decoraţii excesive. *s.f., art.* decoromania, *g.-d. art.* decoromaniei.
decortica *tr.* 1. A îndepărta, a desprinde cojile de pe unele seminţe în vederea consumului. 2. A decoji arborii pentru stârpirea insectelor dăunătoare şi a ouălor lor. 3. (med.) A înlătura pe cale chirurgicală o membrană îngroşată care acoperă un organ (rinichi, creier etc.). *vb. I, ind. prez. 3* decorticează.
decorticare Acţiunea de a decortica; decorticaţie. *s.f., g.-d. art.* decorticării, *pl.* decorticări.
decorticator Maşină de decorticat. *s.n., pl.* decorticatoare.
decorticaţie (-ţi-e) (rar) Decorticare. *s.f., art.* decorticaţia, *g.-d. art.* decorticaţiei, *pl.* decorticaţii, *art.* decorticaţiile.
decovil Cale ferată îngustă, provizorie, folosită la exploatări locale şi temporare. //(impr.) Tren care circulă pe o asemenea linie. *s.n., pl.* decovile.
decozină Alcaloid extras din planta nemţişor, folosit pentru scăderea tensiunii arteriale şi rărirea ritmului cardiac. *s.f., art.* decozinei, *pl.* decozine.
decrement (mat.) Diminuare a valorii unei mărimi variabile. *s.n., pl.* decremente.
decrepit,-ă Atins de decrepitudine. *adj., pl.* decrepiţi,-te.
decrepita *tr.* şi *refl.* A (se) produce o decrepitare. *vb. I, ind. prez. 3* decrepitează.
decrepitare Rupere a cristalelor din cauza dilatării lor inegale în momentul creşterii bruşte a temperaturii. *s.f., g.-d. art.* decrepitării, *pl.* decrepitări.
decrepitudine Stare de bătrâneţe înaintată, caracterizată prin slăbire excesivă şi pierdere a forţelor vitale; ramolisment. *s.f., g.-d. art.* decrepitudinii.
decrescendo (it., muz.) I. *adv.* Scăzând treptat în intensitate; descrescând. II. *s.n.* Scădere progresivă a intensităţii sunetelor; parte dintr-o compoziţie cântată astfel. *adv., s.n.*
decret Act emis de la organul suprem al puterii de stat, prin care se stabilesc dispoziţii obligatorii sau se reglementează situaţii individuale concrete. *s.n., pl.* decrete.
decreta *tr.* 1. A da un decret. 2. (fig.) A emite o părere categorică. *vb. I, ind. prez. 3* decretează.
decretare Acţiunea de a decreta. *s.f., g.-d. art.* decretării.
decret-lege Decret cu putere de lege. *s.n., pl.* decrete-lege.
decripta *tr.* A descifra o scriere cifrată. *vb. I, ind. prez. 3* decriptează.
decriptare Acţiunea de a decripta. *s.f., g.-d. art.* decriptării, *pl.* decriptări.
decroma *tr.* A înlătura stratul de crom depus pe o formă de tipar. *vb. I, ind. prez. 3* decromează.
decroşa 1. *tr.* A desprinde ceva care a fost agăţat. 2. *refl.* (despre o maşină electrică) A se desprinde. 3. *refl.* (despre straturi geologice) A se deplasa orizontal de-a lungul unei fracturi. *vb. I, ind. prez. 3* decroşează, *1 pl.* decroşăm; *conj. prez. 3* să decroşeze; *ger.* decroşând.
decroşare Acţiunea de a decroşa. *s.f., g.-d. art.* decroşării, *pl.* decroşări.
decubit 1. Poziţie orizontală a corpului. 2. Rană care apare uneori la bolnavii siliţi să stea mult timp culcaţi. *s.n.*
decupa *tr.* A tăia (o stofă, o hârtie etc.) după un model; a tăia o parte dintr-un întreg. *vb. I, ind. prez. 3* decupează.
decupaj 1. Decupare. 2. Operaţie de împărţire a unui scenariu cinematografic într-un număr de secvenţe însoţite de indicaţii scenice. 3. Scenariu regizoral. *s.n., pl.* decupaje.
decupare 1. Acţiunea de a decupa; decupaj. 2. (tehn.) Tăiere a unei piese în două bucăţi; tăiere a unui obiect după un tipar. *s.f., g.-d. art.* decupării, *pl.* decupări.
decupat Decupare. *s.n.*
decupla *tr.* (tehn.) 1. A desface elementele unui cuplu. 2. A deconecta (1). *vb. I, ind. prez. 3* decuplează.
decuplare Acţiunea de a decupla; desfacere. *s.f., g.-d. art.* decuplării, *pl.* decuplări.
decupra *tr.* A înlătura stratul de cupru de pe stereotipe. *vb. I, ind. prez. 3* decuprează.
de curând Cu puţin timp înainte. *prep.* + *adv.*
decurent,-ă (despre frunze) Cu limbul prelungit şi pe tulpină. *adj., pl.* decurenţi,-te.
decurge *intr.* 1. A rezulta din... 2. A se petrece, a se desfăşura. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* decurge; *conj. prez. 3* să decurgă; *part.* decurs.
decurie (-ri-e) 1. (în armata romană) Subunitate de cavalerie formată din zece soldaţi. 2. Colegiu din zece funcţionari la Roma şi în municipiile romane. *s.f., art.* decuria, *g.-d. art.* decuriei, *pl.* decurii, *art.* decuriile.
decurion (-ri-on) Comandant al unei decurii. *s.m., pl.* decurioni.
decurs (în expr.) *În ~ de...* sau *în ~ul* = pe durata, în timp de... *loc. prep.*
decusaţie (-ţi-e) Încrucişare a două fascicule de fibre nervoase. *s.f., art.* decusaţia, *g.-d. art.* decusaţiei, *pl.* decusaţii, *art.* decusaţiile.

decuscuta *tr.* A separa semințele de cuscută de cele de trifoi, lucernă etc. *vb. I, ind. prez. 3* decuscutează.
decuscutare Acțiunea de a decuscuta. *s.f., g.-d. art.* decuscutării, *pl.* decuscutări.
decuscutator Separator electromagnetic folosit la decuscutare. *s.n., pl.* decuscutatoare.
decuvaj Tragere a vinului din cuva de fermentat în vasele în care trebuie păstrat. *s.n., pl.* decuvaje.
deda *refl.* 1. A se deprinde cu ceva. //A se obișnui cu fapte rele. 2. A se dedica, a se consacra. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mă dedau, *1 pl.* ne dedăm, *2 pl.* vă dedați, *3 pl.* se dedau, *imperf. 3 sg.* se deda, *m.m.c.p. 1 sg.* mă dedasem, *1 pl.* ne dedaserăm; *conj. prez. 3* să se dedea; *imper. neg. 2 sg.* nu te deda, *2 pl.* nu vă dedați.
dedal (livr.) 1. Labirint. 2. (fig.) Încurcătură, învălmășeală. *s.n., pl.* dedaluri.
de dedesubtul De sub. *prep.*
dedesubt[1] În partea de jos (sub ceva). *adv.*
dedesubt[2] Partea cea mai de jos; (fig.) partea tăinuită. *s.n., pl.* dedesubturi.
dedesubtul Sub. *prep.*
dedețel v. **dedițel.**
dedica 1. *tr.* A închina cuiva o operă în semn de respect sau de prețuire. 2. *refl.* A se consacra unei idei, unei activități. *vb. I, ind. prez. 3* dedică.
dedicare Acțiunea de a (se) dedica. *s.f., g.-d. art.* dedicării, *pl.* dedicări.
dedicatoriu,-ie (livr.) Prin care se dedică ceva. *adj., pl.* dedicatorii.
dedicație (-ți-e) Text scris pentru cineva pe o carte, pe un album etc. în semn de omagiu sau de afecțiune. [*var.* (înv.) dedicațiune *s.f.*] *s.f., art.* dedicația, *g.-d. art.* dedicației, *pl.* dedicații, *art.* dedicațiile.
dedicațiune v. **dedicație.**
de dimineață 1. (Foarte) devreme. 2. Când se face ziuă. *loc. adv.*
dediță (bot.) Dediței. *s.f., g.-d. art.* dediței, *pl.* dedițe.
dedițel Plantă erbacee otrăvitoare cu frunze păroase; dediță. [*var.* dedețel *s.m.*] *s.m., pl.* dediței, *art.* dedițeii.
dedițel-de-mare (zool.) Actinie. *s.m., pl.* dediței-de-mare, *art.* dedițeii-de-mare.
dedubla *refl.* A se împărți în două; a căpăta, simultan sau succesiv, două stări sau două forme deosebite. *vb. I, ind. prez. 3* se dedublează.
dedublare Acțiunea de a se dedubla. */~a personalității* = tulburare psihică ce constă în disocierea personalității, la același individ, în una normală și alta morbidă. *s.f., g.-d. art.* dedublării, *pl.* dedublări.
deduce *tr.* A deprinde o judecată particulară din două sau mai multe premise. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deduc, *1 pl.* deducem, *2 pl.* deduceți; *imper. 2 sg.* deduc, *neg.* nu deduce; *part.* deduș.
deducere Faptul de a deduce. *s.f., g.-d. art.* deducerii, *pl.* deduceri.
deductibil,-ă Care se poate deduce. *adj., pl.* deductibili,-e.
deductiv,-ă Care folosește deducția, care procedează prin deducție. *adj., pl.* deductivi,-e.
deducție (-ți-e) Consecință, concluzie a unui raționament. [*var.* deducțiune *s.f.*] *s.f., art.* deducția, *g.-d. art.* deducției, *pl.* deducții, *art.* deducțiile.
deducțiune v. **deducție.**
dedulci *refl.* (fam.) A se îndulci cu sau la ceva; a prinde gust de ceva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se dedulcește, *imperf. 3 sg.* se dedulcea; *conj. prez. 3* să se dedulcească.
deduriza *tr.* A face dedurizarea apei. *vb. I, ind. prez. 3* dedurizează.
dedurizare (în sintagma) *~a apei* = reducerea durității apei prin eliminarea din apă a sărurilor de calciu și de magneziu. *s.f., g.-d. art.* dedurizării, *pl.* dedurizări.
de facto (lat.) Formulă de recunoaștere a unei anumite situații care nu a dobândit și consacrarea juridică necesară. *loc. adj., loc. adv.*
defalca *tr.* 1. A desprinde una sau mai multe părți dintr-un întreg. 2. A împărți o lucrare, un teren etc. în mai multe părți. *vb. I, ind. prez. 3* defalcă.
defalcare Acțiunea de a defalca. *s.f., g.-d. art.* defalcării, *pl.* defalcări.
defavoarea (în expr.) *În ~a cuiva* = împotriva interesului cuiva. *s.f. art.*
defavorabil,-ă Nefavorabil, neprielnic. *adj., pl.* defavorabili,-e.
defavoriza *tr.* A dezavantaja. *vb. I, ind. prez. 3* defavorizează.
defavorizare Acțiunea de a defavoriza. *s.f., g.-d. art.* defavorizării, *pl.* defavorizări.
defavorizat,-ă Dezavantajat. *adj., pl.* defavorizați,-te.
defaza *tr.* A realiza un defazaj. *vb. I, ind. prez. 3* defazează.
defazaj Diferența dintre fazele a două mărimi sinusoidale de aceeași frecvență. *s.n., pl.* defazaje.
defăima *tr.* A bârfi, a calomnia. *vb. I, ind. prez. 3* defăimează.
defăimare Acțiunea de a defăima; calomniere. *s.f., g.-d. art.* defăimării, *pl.* defăimări.
defăimător,-oare (și s.) Care defăimează. *adj., pl.* defăimători,-oare.
defeca *tr.* 1. A limpezi un lichid, provocând depunerea substanțelor care se află în suspensie. 2. A evacua materiile fecale din intestin. *vb. I, ind. prez. 3* defechează.
defecant Reactiv chimic care are proprietatea de a precipita substanțele proteice din soluții. *s.m., pl.* defecanți.
defecare Acțiunea de a defeca. *s.f., g.-d. art.* defecării, *pl.* defecări.
defecator Aparat pentru limpezirea lichidelor. *s.n., pl.* defecatoare.
defecație (-ți-e) Acțiunea de a defeca. *s.f., art.* defecația, *g.-d. art.* defecației, *pl.* defecații, *art.* defecațiile.
defect[1] 1. Lipsă, imperfecțiune, cusur. 2. Dereglare în funcționarea unui aparat, a unei mașini etc. *s.n., pl.* defecte.
defect[2]**,-ă** Care s-a stricat; care are un defect[1] (1). *adj., pl.* defecți,-te.
defecta 1. *refl.* (despre mecanisme, mașini) A avea un defect, a nu mai funcționa. 2. *tr.* A produce un defect la o mașină, la un aparat etc. *vb. I, ind. prez. 3* defectează.
defectare Acțiunea de a (se) defecta. *s.f., g.-d. art.* defectării, *pl.* defectări.
defectiv,-ă (despre cuvinte flexibile) Care nu se întrebuințează la toate formele gramaticale. *adj., pl.* defectivi,-e.
defectolog,-ă Specialist în defectologie. *s.m., pl.* defectologi; *s.f., g.-d. art.* defectologei, *pl.* defectologe.
defectologie Disciplină care se ocupă cu educarea persoanelor cu deficiențe senzoriale, intelectuale etc. *s.f., art.* defectologia, *g.-d. art.* defectologiei.
defectoscop Aparat folosit în defectoscopie. *s.n., pl.* defectoscoape.
defectoscopie Examinare a pieselor metalice în scopul descoperirii defectelor din material. *s.f., art.* defectoscopia, *g.-d. art.* defectoscopiei, *pl.* defectoscopii, *art.* defectoscopiile.
defectuos,-oasă (-tu-os) Cu defecte. *adj., pl.* defectuoși,-oase.
defectuozitate (-tu-o-) (rar) Stare de defecțiune; defect. *s.f., g.-d. art.* defectuozității, *pl.* defectuozități.
defecțiune (-ți-u-) Deranjament care împiedică buna funcționare a unei mașini, desfășurarea normală a unor acțiuni etc. *s.f., art.* defecțiunea, *g.-d. art.* defecțiunii, *pl.* defecțiuni, *art.* defecțiunile.

defel Deloc. *Nu vine ~. adv.*
defeminiza *tr.* A face să-şi piardă natura, aptitudinile, obiceiurile de femeie. *vb. I, ind. prez. 3* defeminizează.
defendor (rar) Pârât, acuzat. *s.m., pl.* defendori.
defensiv,-ă Care apără; făcut pentru a apăra. *adj., pl.* defensivi,-e.
defensivă Poziţie de apărare. *s.f., g.-d. art.* defensivei, *pl.* defensive.
defensor (rar) Apărător. *s.m., pl.* defensori.
deferent,-ă Plin de deferenţă; respectuos, condescendent. *adj., pl.* deferenţi,-te.
deferenţă Stimă, consideraţie deosebită. *s.f., g.-d. art.* deferenţei.
deferi *tr.* 1. A trimite pe cineva înaintea unui organ de judecată sau de urmărire penală. 2. (neobişnuit) A conferi, a atribui o decoraţie, un titlu etc. *vb. IV, ind. prez. 3* deferă, *imperf. 3 sg.* defera; *conj. prez. 3* să defere.
deferire Acţiunea de a deferi. *s.f., g.-d. art.* deferirii, *pl.* deferiri.
deferiza *tr.* A îndepărta excesul de fier din apele feruginoase, pentru a putea fi consumate. *vb. I, ind. prez. 3* deferizează.
deferizare Acţiunea de a deferiza. *s.f., g.-d. art.* deferizării, *pl.* deferizări.
deferlare (rar) Revărsare, spargere a valurilor în rostogolire. *s.f., g.-d. art.* deferlării.
defertiliza *tr.* A provoca pierderea fertilităţii unui teren, a-l face neproductiv. *vb. I, ind. prez. 3* defertilizează.
defertilizare Acţiunea de a defertiliza. *s.f., g.-d. art.* defertilizării, *pl.* defertilizări.
defervescenţă Scădere a temperaturii în cursul unei boli febrile. *s.f., g.-d. art.* defervescenţei.
defetism 1. Lipsă de încredere în reuşita unei acţiuni. 2. Infracţiune constând în răspândirea, în timp de război, a unor zvonuri sau informaţii false cu privire la situaţia politică, economică şi socială a ţării. *s.n.*
defetist,-ă (Partizan) al defetismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* defetişti,-ste.
defetişiza *tr.* A face ca un obiect, o idee etc. să-şi piardă caracterul de fetiş. *vb. I, ind. prez. 3* defetişizează.
defibra *tr.* A transforma un material (plante, lemne etc.) în fibre. *vb. I, ind. prez. 3* defibrează.
defibrare Acţiunea de a defibra. *s.f., g.-d. art.* defibrării, *pl.* defibrări.
defibrator Aparat care serveşte la defibrare. *s.n., pl.* defibratoare.
defibrilator (med., şi în sintagma) *~ cardiac* = aparat electronic folosit în tratamentul fibrilaţiei. *s.n., pl.* defibrilatoare.
deficient,-ă (-ci-ent) Care produce mai puţin decât trebuie. //(s.) Persoană lipsită de anumite facultăţi fizice sau psihice. *Un ~ mintal. adj., pl.* deficienţi,-te.
deficienţă (-ci-en-) 1. Insuficienţă, lipsă, scădere. 2. Absenţă a anumitor facultăţi fizice sau psihice. *s.f., g.-d. art.* deficienţei, *pl.* deficienţe.
deficit Lipsă dintr-un cont; sumă cu care cheltuielile întrec veniturile. */A fi în ~* = a fi în pierdere. *~ record* = deficit de mari proporţii. *s.n., pl.* deficite.
deficitar,-ă Care este în deficit. *adj., pl.* deficitari,-e.
defila *intr.* 1. (despre trupe sau despre o mulţime) A trece în coloană prin faţa comandanţilor sau a reprezentanţilor autorităţilor, pentru a da onorul, cu ocazia unei parade, a unei serbări. 2. (fig.) A se succeda. *vb. I, ind. prez. 3* defilează.
defilare Acţiunea de a defila. *s.f., g.-d. art.* defilării, *pl.* defilări.
defileu Vale îngustă şi adâncă în regiunile muntoase, săpată de o vale curgătoare. *s.n., art.* defileul, *pl.* defileuri.
definî 1. tr. A da o definiţie; a stabili cu precizie. //A caracteriza pe cineva. 2. *refl.* A se autocaracteriza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* definesc, *imperf. 3 sg.* definea; *conj. prez. 3* să definească.
definibil,-ă Care poate fi definit. *adj., pl.* definibili,-e.
definire Acţiunea de a (se) defini. *s.f., g.-d. art.* definirii, *pl.* definiri.
definisabil,-ă De definit. *adj., pl.* definisabili,-e.
definit,-ă 1. (despre cuvinte, noţiuni) Cuprins într-o definiţie. 2. Hotărât, determinat. /(gram.) *Articol ~* = articol hotărât. *adj., pl.* definiţi,-te.
definitiv,-ă (şi adv.) Care e stabilit pentru totdeauna; irevocabil. *adj., pl.* definitivi,-e.
definitiva *tr.* 1. A da o formă definitivă. 2. A face ca cineva să rămână definitiv într-un post. *vb. I, ind. prez. 3* definitivează.
definitivare Acţiunea de a definitiva; (rar) definitivat. *s.f., g.-d. art.* definitivării, *pl.* definitivări.
definitivat Examen dat pentru a obţine numirea definitivă în învăţământul elementar sau mediu. *s.n.*
definitoriu,-ie Care caracterizează; distinct; propriu. *adj., pl.* definitorii.
definiţie (-ţi-e) Enunţ care exprimă însuşirile proprii, esenţiale ale unui obiect, ale unei noţiuni etc. */Prin ~* = prin însăşi natura lucrurilor. *s.f. art.* definiţia, *g.-d. art.* definiţiei, *pl.* definiţii, *art.* definiţiile.
defiagrant,-ă (despre un combustibil sau un exploziv) Care arde prin deflagraţie. *adj., pl.* deflagranţi,-te.
deflagraţie (-ţi-e) 1. Ardere explozivă a unui corp, care se propagă cu viteză relativ mică. 2. (fig.) Război. *~ mondială. s.f. art.* deflagraţia, *g.-d. art.* deflagraţiei, *pl.* deflagraţii, *art.* deflagraţiile.
deflaţie (-ţi-e) 1. Retragere din circulaţie a unei cantităţi de bancnote pentru a combate o inflaţie. 2. Răspândire de către vânt a materialului rezultat în urma eroziunii. *s.f., art.* deflaţia, *g.-d. art.* deflaţiei, *pl.* deflaţii, *art.* deflaţiile.
deflaţionist,-ă (-ţi-o-) Referitor la deflaţie. *adj., pl.* deflaţionişti,-ste.
deflector[1] 1. Dispozitiv utilizat pentru devierea unui curent de fluid. 2. Dispozitiv (care foloseşte energia vântului) utilizat la ventilaţia aerului din încăperi. *s.n., pl.* deflectoare.
deflector[2]**,-oare** Care serveşte la reproducerea deflexiunii. *adj., pl.* deflectori,-oare.
deflegma *tr.* A produce o deflegmare. *vb. I, ind. prez. 3* deflegmează.
deflegmare Condensare parţială a vaporilor rezultaţi dintr-o distilare, pentru a îndepărta o parte din componenţii grei din vapori. *s.f., g.-d. art.* deflegmării, *pl.* deflegmări.
deflegmator Aparat pentru deflegmare. *s.n., pl.* deflegmatoare.
deflexiune (-xi-u-) Abatere a unui curent de fluid sau a unui fascicul de radiaţii din direcţia iniţială. *s.f., g.-d. art.* deflexiunii, *pl.* deflexiuni.
deflocuia *tr.* A efectua o operaţie de defloculare. *vb. I, ind. prez. 3* deflocuiază.
defloculare Operaţie constând în a dispersa elementele închegate printr-o acţiune fizică sau fizico-chimică. *s.f., g.-d. art.* defloculării.
defiora *tr.* A rupe membrana himenului în urma unui act sexual, a unui examen ginecologic etc.; a dezvirgina. *vb. I, ind. prez. 3* defloreză.
defiorare Acţiunea de a deflora; dezvirginare. *s.f., g.-d. art.* defiorării, *pl.* defiorări.
defluî A efectua o defluire. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* defluieşte, *imperf. 3 sg.* defluia; *conj. prez. 3* să defluiască.
defluidiza *tr.* A îndruma traficul de pe o arteră principală spre una secundară, pentru a-i asigura fluenţa. *vb. I, ind. prez. 3* defluidizează.

defluire Retragere, scurgere rapidă. *s.f., g.-d. art.* defluirii, *pl.* defluiri.
defolia (-li-a) *tr.* A provoca uscarea şi căderea frunzelor înainte de vreme. *vb. I, ind. prez. 3* defoliază, *1 pl.* defoliem; *conj. prez. 3* să defolieze; *ger.* defoliind.
defoliant (-li-a-) (chim.) Substanţă care provoacă pierderea frunzelor. *s.n., pl.* defoliante.
defoliaţie (-li-a-ţi-e) Cădere înainte de vreme a frunzelor arborilor sau plantelor. *s.f., art.* defoliaţia, *g.-d. art.* defoliaţiei, *pl.* defoliaţii, *art.* defoliaţiile.
defolieră (-li-e-) Faptul de a defolia; defoliaţie. *s.f., g.-d. art.* defolierii, *pl.* defolieri.
deforma 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) modifica, a(-şi) strica forma; a (se) desfigura. 2. *tr.* (fig.) A reproduce inexact, a denatura, a falsifica. 3. *tr.* A modifica forma sau dimensiunile unui corp sub acţiunea unor forţe exterioare sau interioare. [*var.* diforma *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* deformează.
deformabil,-ă Care se poate deforma. *adj., pl.* deformabili,-e.
deformant,-ă (şi fig.) Care deformează. *adj., pl.* deformanţi,-te.
deformare Acţiunea de a (se) deforma; deformaţie. [*var.* diformare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* deformării, *pl.* deformări.
deformaţie (-ţi-e) Deformare. [*var.* deformaţiune *s.f.*] *s.f., art.* deformaţia, *g.-d. art.* deformaţiei, *pl.* deformaţii, *art.* deformaţiile.
deformaţiune v. **deformaţie.**
defosfora *tr.* A elimina fosforul din topitura metalică în procesul de elaborare a oţelului. *vb. I, ind. prez. 3* defosforează.
defosforare Acţiunea de a defosfora. *s.f., g.-d. art.* defosforării, *pl.* defosforări.
defrauda (-fra-u-) *tr.* A-şi însuşi prin fraudă banii unei instituţii publice. *vb. I, ind. prez. 3* defraudează.
defraudare (-fra-u-) Acţiunea de a defrauda; delapidare. *s.f., g.-d. art.* defraudării, *pl.* defraudări.
defraudator,-oare (-fra-u-) Persoană care defraudează; delapidator. *s.m., pl.* defraudatori; *s.f., g.-d. art.* defraudatoarei, *pl.* defraudatoare.
defrâna *tr.* A scoate, a elibera din frâne. *vb. I, ind. prez. 3* defrânează.
defrişa *tr.* 1. A înlătura (prin tăiere sau prin ardere) arborii de pe un teren. 2. (fig.) A limpezi, a lămuri o problemă. *vb. I, ind. prez. 3* defrişează, *1 pl.* defrişăm; *conj. prez. 3* să defrişeze; *ger.* defrişând.
defrişabil,-ă Care poate fi defrişat. *adj., pl.* defrişabili,-e.
defrişare Acţiunea de a defrişa. *s.f., g.-d. art.* defrişării, *pl.* defrişări.
defrişor,-oare Persoană care lucrează la defrişări. *s.m., pl.* defrişori; *s.f., g.-d. art.* defrişoarei, *pl.* defri-şoare.
defula 1. *tr.* (psih.) A da curs liber ideilor şi tendinţelor refulate în subconştient. 2. *refl.* (fam.) A-şi descărca sufletul. *vb. I, ind. prez. 3* defulează.
defulare Acţiunea de a (se) defula. *s.f., g.-d. art.* defulării, *pl.* defulări.
defunct,-ă (Om) mort, decedat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* defuncţi,-te.
degaja[1] *tr.* 1. A elibera ceva de un obstacol. 2. (la fotbal, hochei etc.) A trimite mingea departe de propria poartă pentru a evita o acţiune periculoasă a adversarului. //(la scrimă) A-şi desprinde floreta de floreta adversarului. 3. A îndepărta surplusul de material de pe o piesă în vederea unei operaţii ulterioare. 4. A elibera un teren de diverse lucruri care stânjenesc utilizarea lui. /(rar) *refl. M-am ~t. vb. I, ind. prez. 3* degajează, *1 pl.* degajăm; *conj. prez. 3* să degajeze; *part.* degajat.
degaja[2] *tr.* A emana, a răspândi gaze, miros, căldură etc.; a exala. //A elimina un gaz dintr-o combinaţie chimică. *//refl.* (despre mirosuri, căldură etc.) A se desprinde. *vb. I, ind. prez. 3* degajă, *1 pl.* degajăm; *conj. prez. 3* să degaje; *ger.* degajând.
degajament 1. Încăpere care serveşte ca spaţiu de comunicare între încăperile unui apartament sau ale unei clădiri publice. 2. Spaţiu pentru depozitarea decorurilor într-un teatru. *s.n., pl.* degajamente.
degajare 1. Acţiunea de a (se) degaja[1,2]. 2. Îndepărtare a unei porţiuni de material de pe o piesă, de pe un teren etc. 3. Canelură circulară realizată prin aşchierea la exteriorul sau interiorul unei piese cilindrice. 4. Libertate în mişcări, în comportare; nonşalanţă. *s.f., g.-d. art.* degajării, *pl.* degajări.
degajat,-ă 1. Eliberat de o îndatorire, de un obstacol etc. 2. (despre oameni) Cu mare libertate în mişcări; nestânjenit, nonşalant. *adj., pl.* degajaţi,-te.
degaza *tr.* 1. A îndepărta gazele dintr-un spaţiu închis sau de pe o suprafaţă. 2. A îndepărta substanţele toxice din adăposturi, de pe îmbrăcăminte etc. *vb. I, ind. prez. 3* degazează.
degazare Acţiunea de a degaza. *s.f., g.-d. art.* degazării, *pl.* degazări.
degazator Substanţă utilizată pentru degazare. *s.m., pl.* degazatori.
degazifica *tr.* A îndepărta substanţele volatile din cărbuni, gazele dintr-un lichid etc. *vb. I, ind. prez. 3* degazifică.
degazificare Acţiunea de a degazifica. *s.f., g.-d. art.* degazificării, *pl.* degazificări.
degazolina *tr.* A separa gazolina din gazele obţinute în exploatările petroliere. *vb. I, ind. prez. 3* degazolinează.
degazolinare Acţiunea de a degazolina. *s.f., g.-d. art.* degazolinării, *pl.* degazolinări.
degazor Aparat pentru degazarea lichidelor. *s.n., pl.* degazoare.
degeaba 1. Inutil, zadarnic. 2. Fără plată, pe gratis. *adv.*
degenera *intr.* 1. A pierde din trăsăturile speciei. 2. (fig.) A se schimba în rău; a se degrada. *vb. I, ind. prez. 3* degenerează.
degenerare Faptul de a degenera; decădere, degenerare. *s.f., g.-d. art.* degenerării, *pl.* degenerări.
degenerativ,-ă Care degenerează. *Boală ~. adj., pl.* degenerativi,-e.
degenerăţie (-ţi-e) (rar) Degenerare. *s.f., art.* degenerăţia, *g.-d. art.* degenerăţiei, *pl.* degenerăţii, *art.* degenerăţiile.
degenerescent,-ă Cu tendinţă spre degenerare. *adj., pl.* degenerescenţi,-te.
degenerescenţă Modificare regresivă anatomică sau funcţională a unui organ sau a unui ţesut cu scăderea randamentului lor. *s.f., g.-d. art.* degenerescenţei, *pl.* degenerescenţe.
degera *intr.* 1. A suferi o degerătură, a amorţi de frig. //(prin exagerare) A-i fi cuiva foarte frig. 2. (despre plante, fructe, legume) A se strica prin îngheţare. *vb. I, ind. prez. 3* degeră.
degerare Acţiunea de a degera. *s.f., g.-d. art.* degerării, *pl.* degerări.
degerătură Iritaţie sau rană provocată de frig. *s.f., g.-d. art.* degerăturii, *pl.* degerături.
degermina *tr* A separa embrionii boabelor de cereale în procesul de obţinere a mălaiului, făinurilor etc. *vb. I, ind. prez. 3* degermi-nează.
degerminare Acţiunea de a degermina. *s.f., g.-d. art.* degerminării, *pl.* degerminări.
deget 1. Fiecare dintre prelungirile mobile cu care se termină mâna sau talpa piciorului la om ori laba la unele animale. */A se ascunde după ~* = a fugi de răspundere.

Îi poți număra pe ~e = sunt foarte puțini. *A-și băga ~le în ochi* = a nu vedea nimic (din cauza întunericului). *A aluneca* (sau *a scăpa*) *printre ~e* = a scăpa, a dispărea pe neobservate. *A încerca marea cu ~ul* = a încerca imposibilul. *A nu-i putea ajunge* (cuiva) *nici la ~ul cel mic* = a nu se putea compara cu cineva (în privința comportamentului, a capacității etc.). *A-și linge ~le* = a-i plăcea foarte mult (ceva de mâncare). 2. Veche unitate de măsură egală cu lățimea unui deget. 3. Piesă la secerători și combine, care separă plantele în momentul tăierii. *s.n., pl.* degete.

degetar 1. Căpăcel din metal sau din plastic purtat la cusut pe degetul cu care se împinge acul. 2. Plantă erbacee veninoasă, cu flori galbene sau roșii-purpurii; degețel. *s.n., pl.* degetare.

degetărie (bot.) 1. Degetar (2). 2. Degețel-roșu. *s.f., g.-d. art.* degetăriței, *pl.* degetării.

degetăruț (rar) Plantă erbacee cu flori albastre-violete, în formă de clopot. *s.n., pl.* degetăruțe.

degetuț (rar) Degețel (A). *s.n., pl.* degetuțe.

degețel A. Diminutiv al lui deget. B. (bot.) Degetar (2). *s.n., pl.* degețele.

degețel-roșu Plantă erbacee foarte veninoasă, cu flori purpurii, din care se extrage digitalina. *s.m., pl.* degețeii-roșii.

deghiza 1. *tr.* și *refl.* A (se) îmbrăca în așa fel încât să nu poată fi recunoscut; a (se) travesti. 2. *tr.* (fig.) A ascunde, a camufla. *vb. I, ind. prez. 3* deghizează.

deghizament Deghizare. *s.n.*

deghizare Acțiunea de a (se) deghiza; deghizament. *s.f., g.-d. art.* deghizării, *pl.* deghizări.

degivra v. **dejivra.**

degivrare v. **dejivrare.**

degivror v. **dejivror.**

deglutiție (-ți-e) Act reflex de înghițire a mâncării. [*var.* deglutiune *s.f.*] *s.f., art.* deglutiția, *g.-d. art.* deglutiției, pl. deglutiții, *art.* deglutițiile.

deglutiune v. **deglutiție.**

degoma *tr.* A îndepărta stratul de sericină de pe firul de mătase naturală. *vb. I, ind. prez. 3* degomează.

degomare Acțiunea de a degoma. *s.f., g.-d. art.* degomării, *pl.* degomări.

degonfla *tr.* și *refl.* (mai ales fig.) A (se) dezumfla. *vb. I, ind. prez. 3* degonflează.

degrabă 1. Repede, curând. 2. De timpuriu. *adv.*

degrada 1. *tr.* A înjosi. 2. *tr.* (mil.) A pedepsi prin luarea gradului. 3. *refl.* (despre obiecte, materiale etc.) A se deteriora, a se strica. 4. *refl.* (despre terenuri) A deveni neproductiv. *vb. I, ind. prez. 3* degradează.

degradabil,-ă Care se poate degrada. *adj., pl.* degradabili,-e.

degradant,-ă Care degradează; înjositor. *adj., pl.* degradanți,-te.

degradare 1. Acțiunea de a (se) degrada. 2. Înjosire. 3. Pedeapsă militară care constă în luarea gradului. /~ *civică* = pierdere juridică a unor drepturi cetățenești. 3. Proces de schimbare în rău; deteriorare. *~a solului. s.f., g.-d. art.* degradării, *pl.* degradări.

degradație (-ți-e) (înv.) Degradare. *s.f., art.* degradația, *g.-d. art.* degradației, *pl.* degradații, *art.* degradațiile.

degradator[1] (fot.) Hârtie neagră decupată astfel încât să permită obținerea unei imagini cu anumite contururi la copierea filmului. *s.n., pl.* degradatoare.

degradator[2]**,-oare** Degradant. *adj., pl.* degradatori,-oare.

degradeu Descreștere treptată a intensității unei culori. [*var.* degradeu *s.n.*] *s.n., pl.* degradeuri.

degradeu v. **degrade.**

degras Amestec de grăsimi folosit în industria pielăriei. *s.n., pl.* degrasuri.

degresa *tr.* 1. A îndepărta petele de grăsime de pe suprafața unui obiect metalic. 2. A extrage grăsimea dintr-un aliment. *vb. I, ind. prez. 3* degresează.

degresaj Degresare. *s.n., pl.* degresaje.

degresant[1] Substanță care degresează. *s.m., pl.* degresanți.

degresant[2]**,-ă** Care degresează. *adj., pl.* degresanți,-te.

degresare Acțiunea de a degresa; degresaj. *s.f., g.-d. art.* degresării, *pl.* degresări.

degresiune (-si-u-) (livr.) Micșorare treptată, graduală. *s.f., g.-d. art.* degresiunii, *pl.* degresiuni.

degresiv,-ă (livr.) Care scade, care se reduce; descrescător. *adj., pl.* degresivi,-e.

degresor[1] Aparat cu care se face degresarea anumitor materiale. *s.n., pl.* degresoare.

degresor[2]**,-oare** Persoană care degresează. *s.m., pl.* degresori; *s.f., g.-d. art.* degresoarei, *pl.* degresoare.

degreva *tr.* A reduce sarcinile sau obligațiile unei persoane, ale unei instituții. *vb. I, ind. prez. 3* degrevează.

degrevant,-ă (rar) Care degrevează. *adj., pl.* degrevanți,-te.

degrevare Acțiunea de a degreva. *s.f., g.-d. art.* degrevării, *pl.* degrevări.

degringoladă 1. Cădere, prăbușire (rapidă). 2. (fig.) Decădere treptată; ruinare. *s.f., g.-d. art.* degringoladei, *pl.* degringolade.

degrosisor Filtru din pietriș folosit la instalațiile de purificare a apei pentru reținerea impurităților de dimensiuni mai mari. *s.n., pl.* degrosisoare.

degroșa *tr.* A prelucra o piesă brută prin așchiere pentru a o aduce la dimensiuni apropiate de cele finale. *vb. I, ind. prez. 3* degroșează, *1 pl.* degroșăm; *conj. prez. 3* să degroșeze; *ger.* degroșând.

degroșare Acțiunea de a degroșa. *s.f., g.-d. art.* degroșării, *pl.* degroșări.

degudrona *tr.* A separa gudroanele de gazele produse la distilarea cărbunilor fosili. *vb. I, ind. prez. 3* degudronează.

degudronare Acțiunea de a degudrona. *s.f., g.-d. art.* degudronării, *pl.* degudronări.

degudronator Aparat, utilaj pentru degudronare. *s.n., pl.* degudronatoare.

degusta *tr.* A aprecia cu ajutorul gustului, mirosului și văzului calitățile unui produs alimentar (mai ales vin); a savura. *vb. I, ind. prez. 3* degustă.

degustare Acțiunea de a degusta; degustație. *s.f., g.-d. art.* degustării, *pl.* degustări.

degustație (-ți-e) (rar) Degustare. *s.f., art.* degustația, *g.-d. art.* degustației, *pl.* degustații, *art.* degustațiile.

degustător,-oare Persoană însărcinată cu degustarea vinurilor, lichiorurilor etc. *s.m., pl.* degustători; *s.f., g.-d. art.* degustătoarei, *pl.* degustătoare.

deh v. **de**[2].

dehidrogena *tr.* A elimina hidrogenul din molecula compușilor organici. *vb. I, ind. prez. 3* dehidrogenează.

dehidrogenare Acțiunea de a dehidrogena. *s.f., g.-d. art.* dehidrogenării, *pl.* dehidrogenări.

dehiscent,-ă (despre fructe, antere etc.) Care se deschide de la sine când ajunge la maturitate. *adj., pl.* dehiscenți,-te.

dehiscență (bot.) Însușirea de a fi dehiscent. *s.f., g.-d. art.* dehiscenței.

deictic,-ă (lingv.) Care arată, care întărește un sens. *Particulă ~. adj., pl.* deictici,-ce.

deifica (de-i-) *tr.* A zeifica. *vb. I, ind. prez. 3* deifică.

deificare (de-i-) Faptul de a deifica. *s.f., g.-d. art.* deificării, *pl.* deificări.

deionizare (-i-o-) (tehn.) Neutralizarea ionilor dintr-un mediu. *s.f., g.-d. art.* deionizării, *pl.* deionizări.

deism Formă de religie naturală care pleacă de la ideea recunoașterii lui Dumnezeu ca forță creatoare primordială a lumii, excluzând însă intervenția lui în evenimentele din univers. *s.n.*
deist,-ă (Adept) al deismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* deiști,-ste.
deîmpărțit (mat.) Primul termen al împărțirii. *s.n.*
de îndată (tempo lent)/**de-ndată** (tempo rapid) Imediat. *loc. adv.*
deînmulțit (mat.) Primul factor al înmulțirii. *s.n.*
deja Încă, încă de acum (sau de atunci). *adv.*
dejalen Țesătură de bumbac mercurizat din care se fac cămăși, bluze etc. [*var.* dejalenă *s.f.*] *s.n., pl.* dejalenuri.
dejalenă v. **dejalen.**
déjà-vu (dejavü) (fr.) 1. (fam.) Lucru banal, lipsit de originalitate. 2. (psih.) *Impresie* (sau *senzație*) *de* ~ = impresia că ai trăit deja o anumită situație, că ai văzut deja un anumit loc în trecut. *s.n.*
dejecție (-ți-e) 1. Evacuarea excreției din organism; (concr.) materia evacuată. 2. Apa murdară din gospodării sau din industrie. 3. *Con de* ~ = formă de relief alcătuită din pietrișuri, nisipuri etc. depozitate de torenți în locul unde se micșorează panta. [*var.* dejecțiune *s.f.*] *s.f. art.* dejecția, *g.-d. art.* dejecției, *pl.* dejecții, *art.* dejecțiile.
dejecțiune v. **dejecție.**
dejivra tr. A înlătura stratul de gheață sau de chiciură format pe suprafețe metalice la temperaturi scăzute. [*var.* degivra *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* dejivrează.
dejivrare Acțiunea de a dejivra. [*var* degivrare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* dejivrării, *pl.* dejivrări.
dejivror Instalație de protecție a unui avion contra formării straturilor de gheață pe aripi, elice etc. [*var.* degivror *s.n.*] *s.n., pl.* dejivroare.
dejojare Desprinderea de apă a unui hidroavion în timpul decolării. *s.f., g.-d. art.* dejojării.
dejuca *tr.* A zădărnici planurile sau uneltirile cuiva. [*var.* (înv.) desjuca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* dejoacă.
dejucare Acțiunea de a dejuca. *s.f., g.-d. art.* dejucării, *pl.* dejucări.
dejuga 1. *tr.* A scoate boii din jug. 2. *intr.* (fig., rar) A poposi undeva. *vb. I, ind. prez. 3* dejugă.
dejugare Acțiunea de a dejuga; dejugat. *s.f., g.-d. art.* dejugării, *pl.* dejugări.
dejugat Dejugare. *s.n.*
dejugătoare (pop.) Loc unde se dejugă boii. *s.f., g.-d. art.* dejugătorii, *pl.* dejugători.
dejun Masa de amiază; prânz. /*Micul* ~ = masa de dimineață. *s.n., pl.* dejunuri.
dejuna *intr.* A lua masa de prânz; a prânzi. *vb. I, ind. prez. 3* dejunează.
de jure (j *pron.* i) (lat.) Formulă care indică existența unei situații conforme cu normele de drept. *loc. adv.*
de jur împrejur Din (sau în) toate pozițiile. *loc. adv.*
de jur împrejurul În preajma... *loc. prep.*
dejurnă (rar, despre elevi și înv. despre militari) De serviciu (pe timp de o zi). *adj. invar*
dejurstvă (înv.) Corp de gardă; comandament militar. *s.f., g.-d. art.* dejurstvei, *pl.* dejurstve.
delabora *tr.* A demonta dintr-un loc instalațiile, mașinile și munițiile devenite inutilizabile sau periculoase. *vb. I, ind. prez. 3* delaborează.
deiabra *tr.* (livr.) A deteriora, a ruina, a strica. *vb. I, ind. prez. 3* delabrează.
delapida *tr.* A săvârși o delapidare. *vb. I, ind. prez. 3* delapidează.
delapidare Infracțiune care constă în folosirea de către un angajat, în interesul său, a unor sume de bani sau a altor bunuri din avutul statului, aflate în administrarea sa. *s.f., g.-d. art.* delapidării, *pl.* delapidări.
delapidator,-oare Persoană care delapidează. *s.m., pl.* delapidatori; *s.f., g.-d. art.* delapidatoarei, *pl.* delapidatoare.
delator,-oare Denunțător. *s.m., pl.* delatori; *s.f., g.-d. art.* delatoarei, *pl.* delatoare.
delațiune (-ți-u-) Denunț, denunțare. *s.f., g.-d. art.* delațiunii, *pl.* delațiuni.
delăsa *refl.* (folosit mai ales la perf. comp.) A dovedi neglijență, nepăsare față de o muncă începută. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mă delas, *2 sg.* te delași, *3* se delasă; *conj. prez. 3* să se delase.
delăsare Faptul de a (se) delăsa; nepăsare față de o activitate începută. *s.f., g.-d. art.* delăsării, *pl.* delăsări.
delăsător,-oare (Persoană) care se delasă; indolent. *adj., s.m.* și *f., pl.* delăsători,-oare.
delătura *tr.* (reg.) A înlătura. *vb. I, ind. prez. 3* delătură.
delco/delcou Cap distribuitor la motoarele cu aprindere electrică. *s.n., art.* delcoul/delcoul, *pl.* delcouri/ delcouri.
deleatur (-le-a-) (lat.) Nume dat semnului de corectură tipografică prin care se indică suprimarea unei litere, a unui cuvânt etc. *s.n.*
delebil,-ă (livr.) Care poate fi șters. *adj., pl.* delebili,-e.
delecta *tr.* și *refl.* A (se) bucura, a (se) desfăta. *vb. I, ind. prez. 3* delectează.
delectabil,-ă Agreabil, plăcut. *adj., pl.* delectabili,-e.
delectare Faptul de a (se) delecta; desfătare. *s.f., g.-d. art.* delectării, *pl.* delectări.
delega *tr.* A da cuiva o delegație. *vb. I, ind. prez. 3* deleagă.
delegat,-ă Persoană care a primit o delegație. *s.m., pl.* delegați; *s.f., g.-d. art.* delegatei, *pl.* delegate.
delegatar,-ă (livr.) (Persoană) care deleagă, care dă o delegație. *adj., s.m.* și *f., pl.* delegatari,-e.
delegație (-ți-e) 1. Însărcinare de a acționa în numele cuiva; act care atestă această însărcinare. //Act prin care cineva este desemnat ca delegat. 2. Grup de persoane cu o misiune specială. *s.f., art.* delegația, *g.-d. art.* delegației, *pl.* delegații, *art.* delegațiile.
delesta *tr.* A arunca lestul din corăbii, din baloane pentru a le ușura. *vb. I, ind. prez. 3* delestează.
deleter,-ă (livr.) Vătămător. *adj., pl.* deleteri,-e.
delexicaliza *tr.* și *refl.* (lingv.) A face să piardă sau a pierde conținutul semantic. *vb. I, ind. prez. 3* delexicalizează.
delfin[1] 1. Mamifer marin cu corpul în formă de fus, care atinge mărimea de trei metri. 2. Procedeu de înot caracterizat prin mișcarea simultană a brațelor, dinainte spre înapoi, coordonată cu bătaia în plan vertical a picioarelor. *s.m., pl.* delfini.
delfin[2] Titlu purtat de fiul cel mare al regilor Franței, moștenitorul prezumtiv al tronului. *s.m., pl.* delfini.
delfinariu 1. Bazin amenajat pentru delfini[1]. 2. Sală, clădire care adăpostește un delfinariu (1). *s.n., art.* delfinariul, *pl.* delfinarii, *art.* delfinariile.
delibașă (în Evul Mediu, în epoca fanariotă) Șeful gărzii domnești, căpetenia deliilor. *s.m., g.-d. art.* delibașei, *pl.* delibași.
delibera 1. *intr.* (despre membrii unui complet de judecată, ai unei adunări legislative etc.) A chibzui în comun (și în secret) pentru a lua o hotărâre. 2. *tr.* A decide, a hotărî. *vb. I, ind. prez. 3* deliberează.
deliberant,-ă Care deliberează. *adj., pl.* deliberanți,-te.
deliberare Acțiunea de a delibera; deliberație. *s.f., g.-d. art.* deliberării, *pl.* deliberări.
deliberat,-ă Care este făcut în mod intenționat, din voință proprie. *adj., pl.* deliberați,-te.
deliberativ,-ă Care deliberează. /*Vot* ~ = vot al cărui rezultat este obligatoriu. *adj., pl.* deliberativi,-e.

deliberație (-ți-e) (înv.) Deliberare. *s.f., art.* deliberația, *g.-d. art.* deliberației, *pl.* deliberații, *art.* deliberațiile.
delicat,-ă 1. Fin, gingaș, grațios. 2. (despre mâncăruri, băuturi, parfumuri) Fin, ales. 3. (fig., despre oameni și preocupările lor) Plin de atenție, de grijă. 4. (despre situații, probleme) Care cere băgare de seamă, prudență. *adj., pl.* delicați,-te.
delicatesă Aliment ales, fin. *s.f., g.-d. art.* delicatesei, *pl.* delicatese.
delicateță v. **delicatețe.**
delicatețe 1. Însușirea a ceea ce este delicat; 2. Gest, purtare respectuoasă. [*var.* delicateță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* delicatății, *pl.* (2) delicatăți.
delicios,-oasă 1. (despre mâncăruri, băuturi) Foarte gustos, apetisant. 2. (fig.) Încântător, fermecător. *adj., pl.* delicioși,-oase.
deliciu Plăcere deosebită. 2. (fig., fam.) Lucru, ființă încântătoare. *s.n., art.* deliciul, *pl.* delicii, *art.* deliciile.
delict Infracțiune de mică gravitate, care se pedepsește cu amendă penală sau cu închisoare corecțională. *s.n., pl.* delicte.
delictual,-ă (-tu-al) Delectuos. *adj., pl.* delictuali,-e.
delictuos,-oasă (-tu-os) Care reprezintă un delict; delictual. *adj., pl.* delictuoși,-oase.
delicvent,-ă v. **delincvent.**
delicvență v. **delincvență.**
delicvescent,-ă (despre substanțe solide) Care absoarbe vaporii de apă din atmosferă transformându-i într-o soluție apoasă. *adj., pl.* delicvescenți,-te.
delicvescență 1. Proprietate a unor substanțe de a fi delicvescente. 2. (fig.) Decadență, corupție. *s.f., g.-d. art.* delicvescenței.
deligație (-ți-e) Aplicare a unui bandaj, aparat sau medicament extern. *s.f., art.* deligația, *g.-d. art.* deligației, *pl.* deligații, *art.* deligațiile.
delimita *tr.* și *refl.* 1. A (se) fixa limitele unui lucru; a (se) mărgini, a (se) limita. 2. A (se) contura. *vb. I, ind. prez. 3* delimitează.
delimitabil,-ă Care poate fi delimitat. *adj., pl.* delimitabili,-e.
delimitare Acțiunea de a (se) delimita. *s.f., g.-d. art.* delimitării, *pl.* delimitări.
delimitativ,-ă (rar) Care delimitează, care servește pentru a delimita; delimitator. *adj., pl.* delimitativi,-e.
delimitator,-oare Delimitativ. *adj., pl.* delimitatori,-oare.
delincvent,-ă Persoană care a comis un delict. [*var.* delicvent,-ă] *s.m., pl.* delincvenți; *s.f., g.-d. art.* delincventei, *pl.* delincvente.
delincvență Totalitatea delictelor săvârșite, la un moment dat, într-un anumit mediu sau de către persoane de o anumită vârstă. ~ *juvenilă.* [*var.* delicvență] *s.f., g.-d. art.* delincvenței, *pl.* delincvențe.
delineavit (-ne-a-) (lat.) Termen care însoțește, într-unul din colțurile de jos ale unei gravuri, numele autorului. *s.n.*
delintersa *tr.* A îndepărta firele scurte de pe semințele de bumbac egrenate. *vb. I, ind. prez. 3* delintersează.
delinteresare Acțiunea de a delinteresa. *s.f., g.-d. art.* delinteresării, *pl.* delinteresări.
delir 1. Tulburare a conștiinței, caracterizată prin halucinații, aiurări etc., întâlnită în anumite boli mintale sau stări febrile. 2. (fig.) Stare de exaltare, de entuziasm excesiv. *s.n., pl.* deliruri.
delira *intr.* A fi în delir. *vb. I, ind. prez. 3* delirează.
delirant,-ă Care este în stare de delir; (fig.) exaltat, frenetic. *adj., pl.* deliranți,-te.
delirare Acțiunea de a delira. *s.f., g.-d. art.* delirării, *pl.* delirări.
deliricizare Pierdere a lirismului. *s.f., g.-d. art.* deliricizării, *pl.* deliricizări.
delirium tremens (lat.) Criză care apare la alcoolicii cronici și care se manifestă prin halucinații, tremurături ale feței și ale membrelor etc. *s.n.*
deliteraturizare Pierdere a caracterului literar al unei opere. *s.f., g.-d. art.* deliteraturizării, *pl.* deliteraturizări.
delitescență Dispariție subită a unei tumori, a unei inflamații etc. *s.f., g.-d. art.* delitescenței, *pl.* delitescențe.
deliu (înv.) Soldat din călărimea ușoară turcă. *s.m., pl.* deliі, *art.* deliii.
delniță (în Evul Mediu, în Țara Românească) 1. Parte din hotarul moșiei sătești aflată în stăpânirea ereditară a unei familii de țărani. 2. Parte dintr-o anumită subîmpărțire a pământului satului. *Două ~ de fâneață.* 3. (înv., reg.) Fâșie îngustă și lungă de teren; (p. ext.) moșie. *s.f., g.-d. art.* delniței, *pl.* delnițe.
deloc Nicidecum, defel. *Nu pleacă ~. adv.*
delon (dĕlon) (fr., vestim.) Haină de blană întoarsă, ca aceea purtată de Alain Delon. *s.n.*
delta 1. A patra literă a alfabetului grecesc, în formă de triunghi. 2. (fig.) Simbol al adevărului; (p. ext.) adevăr. *s.m., pl.* delta.
deltaic,-ă (-ta-ic) Referitor la deltă. *adj., pl.* deltaici,-ce.
deltaplan Aparat de zbor foarte ușor, de forma literei grecești delta, care poate plana. *s.n., pl.* deltaplane.
deltaplanism Sport practicat cu deltaplanul; deltaplanorism. *s.n.*
deltaplanist Sportiv care zboară cu deltaplanul. *s.m., pl.* deltaplaniști.
deltaplanorism Deltaplanism. *s.n.*
deltă Formă de relief rezultată din depunerea de aluviuni în zona de vărsare a unei ape curgătoare într-un lac, într-o mare sau într-un ocean. *s.f., g.-d. art.* deltei, *pl* delte.
deltoid[1] Mușchi al articulației umărului, în forma literei delta. *s.m., pl.* deltoizi.
deltoid[2]**,-ă** În formă de triunghi. *adj., pl.* deltoizi,-de.
deluleț Delușor. *s.n., pl.* delulețe.
delurос,-oasă Cu multe dealuri. *adj., pl.* delurоși,-oase.
deluşor Diminutiv al lui deal; deluleț, deluț. *s.n., pl.* deluşoare.
deluț (rar) Deluşor. *s.n., pl.* delute.
deluvial,-ă (-vi-al) (despre soluri) Format din deluviu. *adj., pl.* deluviali,-e.
deluviu Material sedimentar provenit din dezagregarea rocilor, aflat în curs de scurgere sub influența apelor pe pantele unor versanți. *s.n.*, deluviul, *pl.* deluvii, *art.* deluviile.
deluzoriu,-ie (livr.) Înșelător, iluzoriu. *adj., pl.* deluzorii.
demachia (-chi-a) *tr.* și *refl.* A(-și) șterge machiajul sau fardul. *vb. I, ind. prez. 3* demachiază, *1 pl.* demachiem; *conj. prez. 3* să demachieze; *ger.* demachiind.
demachiant[1] (-chi-ant) Produs cosmetic care demachiază. *s.n., pl.* demachiante.
demachiant[2]**,-ă** (-chi-ant) Care demachiază. *adj., pl.* demachianți,-te.
demachiat (-chi-at) Demachiere. *s.n.*
demachiere (-chi-e-) Acțiunea de a (se) demachia; demachiat. *s.f., g.-d. art.* demachierii, *pl.* demachieri.
demagnetiza *tr.* și *refl.* A face ca un corp să-și piardă sau a pierde proprietățile magnetice. *vb. I, ind. prez. 3* demagnetizează.
demagnetizant,-ă Care produce demagnetizare. *adj., pl.* demagnetizanți,-te.
demagnetizare Acțiunea de a (se) demagnetiza. *s.f., g.-d. art.* demagnetizării, *pl.* demagnetizări.

demagog,-ă Persoană care caută să-şi atragă simpatia publicului prin discursuri bombastice, prin declaraţii şi promisiuni mincinoase. *s.m., pl.* demagogi; (rar) *s.f., g.-d. art.* demagogei, *pl.* demagoge.
demagogic,-ă În spiritul demagogiei, propriu demagogilor. *adj., pl.* demagogici,-ce.
demagogie Purtare de demagog. *s.f., art.* demagogia, *g.-d. art.* demagogiei, *pl.* demagogii, *art.* demagogiile.
demantela *tr.* (livr.) 1. A demola sistematic dispozitivele de apărare ale unei cetăţi pentru a o scoate din sistemul defensiv. 2. (fig.) A distruge, a deştrăma. *vb. I, ind. prez. 3* demantelează.
demara 1. *intr.* (despre autovehicule, motoare etc.) A se pune în mişcare, a porni. 2. *intr.* (sport, fig.) A porni în viteză (într-o cursă); (despre o acţiune, o afacere) a începe. 3. *tr.* A dezlega odgoanele unei corăbii (în vederea plecării). *vb. I, ind. prez. 3* demarează.
demaraj Demarare. *s.n., pl.* demaraje.
demarare Acţiunea de a demara; demaraj. *s.f., g.-d. art.* demarării, *pl.* demarări.
demarca 1. *tr.* A însemna printr-o linie de demarcaţie; a delimita. 2. *refl.* (sport) A scăpa de sub supravegherea adversarului. *vb. I, ind. prez. 3* demarchează.
demarcaj 1. Demarcare. 2. (sport) Plasare a unui jucător în aşa fel încât să nu fie sub supravegherea adversarului. 3. Luare a unor pasaje dintr-o carte spre a le transpune în alta. *s.n., pl.* demarcaje.
demarcare Acţiunea de a (se) demarca; demarcaj. *s.f., g.-d. art.* demarcării, *pl.* demarcări.
demarcativ,-ă De demarcaţie. *adj., pl.* demarcativi,-e.
demarcaţie (-ţi-e) 1. Delimitare, separare, demarcare. 2. Operaţie prin care se stabileşte frontiera dintre două state sau linia despărţitoare între două suprafeţe de teren. *//Linie de ~* = linie care desparte două teritorii sau (fig.) două noţiuni. [*var.* demarcaţiune *s.f.*] *s.f. art.* demarcaţia, *g.-d. art.* demarcaţiei, *pl.* demarcaţii, *art.* demarcaţiile.
demarcaţiune v. **demarcaţie.**
demaror Mecanism cu ajutorul căruia se pornesc motoarele cu ardere internă. *s.n., pl.* demaroare.
demasca 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) scoate masca. 2. *tr.* şi *refl.* A(-şi) da pe faţă planurile sau gândurile ascunse; a (se) trăda. 3. *tr.* A descoperi inamicul, prin nerespectarea regulilor de mascare, obiectivele sau planurile ascunse. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* demaşti, *3* demască; *conj. prez. 3* să demaşte.
demascare Acţiunea de a (se) demasca; dezvăluire. *s.f., g.-d. art.* demascării, *pl.* demascări.
demasculiniza *tr.* şi *refl.* A face să-şi piardă sau a-şi pierde caracterele de bărbat. *vb. I, ind. prez. 3* demasculinizează.
dematerializa (-ri-a-) *tr.* şi *refl.* A face să-şi piardă sau a-şi pierde caracterele specifice materiei (sau chiar materia). *vb. I, ind. prez. 3* dematerializează.
dematerializare (-ri-a-) Acţiunea de a (se) dematerializa. *s.f., g.-d. art.* dematerializării, *pl.* dematerializări.
demâncare (pop.) Mâncare, hrană. *s.f.*
demâncat (pop., rar) Mâncare. *s.n.*
dement,-ă 1. *adj.* De om nebun; demential. II. *s.m.* şi *f.* Alienat mintal, nebun. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dementi,-te.
demenţă 1. Alienaţie mintală. *~ precoce. ~ senilă.* 2. (fig.) Surescitare intensă. *s.f., g.-d. art.* demenţei, *pl.* demenţe.
demenţial,-ă (-ţi-al) Caracteristic unui nebun. *adj., pl.* demenţiali,-e.
demers Intervenţie făcută pe lângă cineva în scopul obţinerii unui anumit rezultat. *s.n., pl.* demersuri.
demilitariza *tr.* A desfiinţa, total sau parţial, în urma unor convenţii internaţionale, armata, armamentul, instalaţiile militare etc. de pe un anumit teritoriu. *vb. I, ind. prez. 3* demilitarizează.
demilitarizare Acţiunea de a demilitariza. *s.f., g.-d. art.* demilitarizării, *pl.* demilitarizări.
demimonden,-ă Referitor la o demimondenă. *adj., pl.* demimondeni,-e.
demimondenă (înv.) Femeie cu purtări uşuratice; cochetă. *s.f., g.-d. art.* demimondenei, *pl.* demimondene.
demina *tr.* A curăţa un loc de mine explozive. *vb. I, ind. prez. 3* deminează.
deminare Acţiunea de a demina. *s.f., g.-d. art.* deminării, *pl.* deminări.
demineraliza *tr.* A elimina componenţi minerali ai unei substanţe organice. *//refl.* (despre substanţe organice) A-şi pierde sărurile minerale. *vb. I, ind. prez. 3* demineralizează.
demineraiizare Acţiunea de a (se) demineraliza. *s.f., g.-d. art.* demineralizării, *pl.* demineralizări.
demipensiune (-si-u-) Pensiune parţială, cu o singură masă pe zi. *s.f., g.-d. art.* demipensiunii, *pl.* demipensiuni.
demisec (în sintagma) *Vin ~* = vin cu gust intermediar între dulce şi sec. *adj., pl.* demisec.
demisie (-si-e) Act scris prin care un angajat se retrage dintr-o funcţie, solicitând desfacerea contractului de muncă. [*var.* (înv.) dimisie, *s.f.*] *s.f., art.* demisia, *g.-d. art.* demisiei, *pl.* demisii, *art.* demisiile.
demisiona (-si-o-) *intr* A-şi prezenta demisia. *vb. I, ind. prez. 3* demisionează.
demisionar,-ă (-si-o-) Care îşi dă sau şi-a dat demisia. *adj., pl.* demisionari,-e.
demisol Parte a unei clădiri situate pe jumătate sub nivelul solului. *s.n., pl.* demisoluri.
demistifica *tr.* A înlătura o mistificare, o minciună. *//*A demitiza. *vb. I, ind. prez. 3* demistifică.
demistificat,-ă Care a fost redus la ipostaza reală, după ce fusese denaturat. *adj., pl.* demistificaţi,-te.
demite *tr.* A scoate pe cineva dintr-o demnitate, dintr-o funcţie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* demit, *1 pl.* demitem; *conj. prez. 3* să demită; *part.* demis.
demitentă Tentă între luminos şi întunecat, într-o pictură sau gravură. *s.f., g.-d. art.* demitentei, *pl.* demitente.
demitere Acţiunea de a demite; destituire. *s.f., g.-d. art.* demiterii, *pl.* demiteri.
demitiza *tr.* 1. A face ca un lucru să-şi piardă caracterul mitic. 2. A face să dispară o supraevaluare, o supraapreciere; a demistifica. *vb. I, ind. prez. 3* demitizează.
demitizant,-ă Care demitizează; demitizator. *adj., pl.* demitizanţi,-te.
demitizare Acţiunea de a demitiza. *s.f., g.-d. art.* demitizării, *pl.* demitizări.
demiu Pardesiu gros, mai puţin călduros decât paltonul. *s.n., art.* demiul, *pl.* demiuri.
demiurg (-mi-urg) (la Platon) Nume dat creatorului divin al universului. *//*(p. ext.) Principiu creator. *s.m., pl.* demiurgi.
demiurgic,-ă (-mi-ur-) De demiurg. *adj., pl.* demiurgici,-ce.
demivoleu (la tenis) Lovitură prin care mingea este expediată imediat după ce atinge solul. *s.n., art.* demivoleul, *pl.* demivoleuri.
demixta *tr.* A despărţi în şcoli sau în clase diferite fetele de băieţi. *vb. I, ind. prez. 3* demixtează.
demn,-ă 1. Vrednic (de...) 2. Care impune respect. *adj., pl.* demni,-e.
demnitar Înalt funcţionar al statului. *s.m., pl.* demnitari.
demnitate 1. Atitudine care impune respect; autoritate morală, prestigiu. *//*Gravitate. 2. Înaltă funcţie în stat. *s.f., g.-d. art.* demnităţii, *pl.* (2) demnităţi.

demoazelă (înv.) Domnişoară. *s.f., g.-d. art.* demoazelei, *pl.* demoazele.
demobiliza *tr.* 1. A trece o armată în stare de pace; a lăsa la vatră trupele mobilizate. 2. (fig.) A face să slăbească vigoarea, tenacitatea cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* demobilizează.
demobilizare Acţiunea de a demobiliza. *s.f., g.-d. art.* demobilizării, *pl.* demobilizări.
demobilizator,-oare Care demobilizează, care descurajează. *adj., pl.* demobilizatori,-oare.
democrat,-ă I. *adj.* Specific democraţiei. II *s.m.* şi *f.* Adept al democraţiei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* democraţi,-te.
democrat-creştin,-ă (Membru) al unui partid care aplică principiile creştinismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* democrat-creştini,-e.
democratic,-ă Democrat (I). *adj., pl.* democratici,-ce.
democratism Totalitatea principiilor care asigură realizarea libertăţilor democratice. *s.n.*
democratiza *tr.* A introduce un regim democratic; a organiza un stat, o instituţie etc. pe baze democratice. *vb. I, ind. prez. 3* democratizează.
democratizare Acţiunea de a democratiza. *s.f., g.-d. art.* democratizării, *pl.* democratizări.
democratură (livr.) Denumire ironică dată unei politici care combină avantajele democraţiei cu dezavantajele dictaturii; falsă democraţie. *s.f., g.-d. art.* democraturii, *pl.* democraturi.
democraţie (-ţi-e) Formă de organizare şi de conducere a societăţii, în care poporul îşi exercită puterea direct sau prin reprezentanţii săi. *s.f., art.* democraţia, *g.-d. art.* democraţiei, *pl.* democraţii, *art.* democraţiile.
demoda *refl.* A se învechi, a se perima. *vb. I, ind. prez. 3* se demodează.
demodare Faptul de a se demoda; învechire, perimare. *s.f., g.-d. art.* demodării, *pl.* demodări.
demodulator Circuit sau montaj electric în care are loc demodulaţia. *s.n., pl.* demodulatoare.
demodulaţie (-ţi-e) Separare a oscilaţiei de joasă frecvenţă de unda purtătoare de înaltă frecvenţă. *s.f., art.* demodulaţia, *g.-d. art.* demodulaţiei, *pl.* demodulaţii, *art.* demodulaţiile.
demofobie (rar) Teamă patologică de aglomeraţiile de oameni. *s.f., art.*, demofobia, *g.-d. art.* demofobiei.
demograf Specialist în demografie. *s.m., pl.* demografi.
demografic,-ă Referitor la demografie. */Factor ~ =* element caracteristic al unei societăţi, exprimat de densitatea populaţiei, ritmul de creştere şi mobilitatea ei. *Explozie ~ =* accelerarea ritmului de creştere a populaţiei. *adj., pl.* demografici,-ce.
demografie Ştiinţa socială care studiază, mai ales prin metode cantitative, fenomene referitoare la numărul, densitatea, mişcarea populaţiei şi structura ei. *s.f., art.* demografia, *g.-d. art.* demografiei.
demola *tr.* 1. A dărâma o construcţie sau o parte a ei. 2. (fig.) A distruge în întregime. *vb. I, ind. prez. 3* demolează.
demolare Acţiunea de a demola; dărâmare, demolituine. *s.f., g.-d. art.* demolării, *pl.* demolări.
demoliţie v. **demolituine.**
demolituine (-ţi-u-) (rar) Demolare. [*var.* **demoliţie** *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* demolituinii, *pl.* demolituini.
demon 1. Diavol, drac. 2. (fig.) Om rău. *s.m., pl.* demoni.
demonetiza 1. *tr.* A scoate din circulaţie anumite monede. 2. *refl.* (despre monede) A se devaloriza. 3. *refl.* (fig.) A se deprecia, a se discredita. *vb. I, ind. prez. 3* demonetizează.
demonetizare Acţiunea de a (se) demonetiza. *s.f., g.-d. art.* demonetizării, *pl.* demonetizări.
demoniac,-ă (-ni-ac) Demonic. *adj., pl.* demoniaci,-ce.
demonic,-ă Drăcesc, diabolic, satanic, demoniac. *adj., pl.* demonici,-ce.
demonism 1. Credinţă în demoni. 2. Atitudine diabolică. *s.n.*
demoniza *tr.* A da caracter demonic. *vb. I, ind. prez. 3* demonizează.
demonolatrie Adoraţie a demonilor. *s.f., art.* demonolatria, *g.-d. art.* demonolatriei.
demonolatru,-ă (Adorator) al demonilor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* demonolatri,-e.
demonologie Disciplină care se ocupă cu studiul demonilor. *s.f., art.* demonologia, *g.-d. art.* demonologiei.
demonomanie Delir patologic care constă în credinţa de a fi stăpânit de demoni. *s.f., art.* demonomania, *g.-d. art.* demonomaniei.
demonstra 1. *tr.* A dovedi prin argumente, prin calcule, prin exemple etc. adevărul unei afirmaţii; a proba. 2. *tr.* A dovedi prin calcule sau prin raţionamente adevărul exprimat într-o formulă, într-o teoremă. 3. *intr.* (despre oameni) A manifesta. *vb. I, ind. prez. 3* demonstrează.
demonstrabil,-ă Care poate fi demonstrat. *adj., pl.* demonstrabili,-e.
demonstrant,-ă Persoană care demonstrează; manifestant. *s.m., pl.* demonstranţi; *s.f., g.-d. art.* demonstrantei, *pl.* demonstrante.
demonstrare Acţiunea de a demonstra; argumentare. *s.f., g.-d. art.* demonstrării, *pl.* demonstrări.
demonstrativ,-ă 1. Care serveşte pentru a demonstra; doveditor. 2. (despre gesturi, atitudini) Exagerat, ostentativ. 3. *Pronume ~ =* pronume care arată locul unui obiect faţă de vorbitor. *Adjectiv ~ =* adjectiv care arată depărtarea sau apropierea unui obiect. *adj., pl.* demonstrativi,-e.
demonstraţie (-ţi-e) 1. Şir de raţionamente, de calcule etc. prin care se probează un adevăr, o teoremă, o formulă. 2. Manifestaţie cu caracter social-politic. 3. Exteriorizare a unui sentiment. 4. *~ de forţă =* concentrare de forţe militare cu scopul de a intimida. *s.f., art.* demonstraţia, *g.-d. art.* demonstraţiei, *pl.* demonstraţii, *art.* demonstraţiile.
demonta *tr.* 1. A desface un aparat, un mecanism în părţile componente. 2. (fig.) A descuraja, a dezorienta pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* demontează.
demontabil,-ă Care poate fi demontat. *adj., pl.* demontabili,-e.
demontare Acţiunea de a demonta; demontat. *s.f., g.-d. art.* demontării, *pl.* demontări.
demontat Demontare. *s.n.*
demoraliza *tr.* şi *refl.* A face pe cineva să-şi piardă sau a-şi pierde încrederea în sine. *vb. I, ind. prez. 3* demoralizează.
demoralizant,-ă Care demoralizează; descurajator, demoralizator. *adj., pl.* demoralizanţi,-te.
demoralizare 1. Faptul de a (se) demoraliza; descurajare, demoralizaţie. 2. (înv.) Corupţie, imoralitate. *s.f., g.-d. art.* demoralizării.
demoralizat,-ă Descurajat, deprimat. *adj., pl.* demoralizaţi,-te.
demoralizator,-oare Demoralizant. *adj., pl.* demoralizatori,-oare.
demoralizaţie (-ţi-e) (înv.) Demoralizare. *s.f., art.* demoralizaţia, *g.-d. art.* demoralizaţiei.
demorfism Proces de descompunere şi de distrugere a rocilor solide. *s.n.*
demos (gr.) (în Grecia antică) Clasa socială a oamenilor liberi, cu drepturi politice depline. *s.n.*
demotic,-ă (în sintagma) *Scriere ~ =* scriere cursivă, simplificată, folosită în Egiptul Antic. *adj., pl.* demotice.

demucilaginare Extragere a mucilagiilor din uleiul brut. *s.f., g.-d. art.* demucilaginării.
demula *tr.* A scoate dintr-un tipar în care a fost modelat. *vb. I, ind. prez. 3* demulează.
demult Odinioară, cândva, odată. *adv.*
de mult De multă vreme, de mult timp. *N-a venit ~. loc. adv.*
demultiplica *tr.* A încetini cu ajutorul unui angrenaj o mişcare de rotaţie. *vb. I, ind. prez. 3* demultiplică.
demultiplicare Acţiunea de a demultiplica. *s.f., g.-d. art.* demultiplicării, *pl.* demultiplicări.
demultiplicator (tehn.) Sistem de transmisie care asigură reducerea vitezei. *s.n., pl.* demultiplicatoare.
demultişor (pop.) Diminutiv al lui demult. *adv.*
de multişor (pop., fam.) Diminutiv al lui de mult. *loc. adv.*
demutiza *tr.* A educa pe surdomuţi pentru a înţelege limbajul oral. *vb. I, ind. prez. 3* demutizează.
denar/dinar 1. Monedă romană (de argint). 2. Unitate monetară în unele ţări europene, în Evul Mediu. *s.m., pl.* denari/dinari.
denatalitate (rar) Scădere a natalităţii. *s.f., g.-d. art.* denatalităţii.
denatura *tr.* 1. A falsifica, a modifica (intenţionat) natura sau caracterul unor cuvinte, idei etc. 2. A altera natura unui produs (comestibil) spre a-l face impropriu destinaţiei iniţiale. *vb. I, ind. prez. 3* denaturează.
denaturant[1] Substanţă folosită la denaturarea unui produs. *s.m., pl.* denaturanţi.
denaturant[2]**,-ă** Care denaturează. *adj., pl.* denaturanţi,-te.
denaturare Acţiunea de a denatura. *s.f., g.-d. art.* denaturării, *pl.* denaturări.
denaturat,-ă 1. Lipsit de sentimente fireşti. *Părinte (sau copil) ~.* 2. Falsificat. */Spirt ~* = alcool impropriu pentru consum. 3. Deformat (în mod voit); răstălmăcit. *adj., pl.* denaturaţi,-te.
denaţionalizare (-ţi-o-) Trecere a unei întreprinderi din proprietatea de stat în cea privată. *s.f., g.-d. art.* denaţionalizării, *pl.* denaţionalizări.
denazaliza *tr.* şi *refl.* A pierde sau a face să-şi piardă caracterul nazal. *vb. I, ind. prez. 3* denazalizează.
denazalizare Acţiunea de a (se) denazaliza. *s.f., g.-d. art.* denazalizării, *pl.* denazalizări.
denazifica *tr.* A supune acţiunii de denazificare. *vb. I, ind. prez. 3* denazifică.
denazificare Acţiune de desfiinţare a nazismului (fascismului) şi a urmărilor lui în Germania. *s.f., g.-d. art.* denazificării.
dendrariu Parc în care sunt prezentate colecţii de plante vii, în condiţii naturale sau de seră. *s.n., art.* dendrariul, *pl.* dendrarii, *art.* dendrariile.
dendrită 1. Prelungire ramificată citoplasmatică a neuronului. 2. (la pl.) Depozite de minerale în formă arborescentă. *s.f., g.-d. art.* dendritei, *pl.* dendrite.
dendritic,-ă Care aparţine dendritei. *adj., pl.* dendritici,-ce.
dendrografic,-ă Referitor la dendrografie. *adj., pl.* dendrografici,-ce.
dendrografie Parte a botanicii care se ocupă cu studiul arborilor. *s.f., art.* dendrografia, *g.-d. art.* dendrografiei.
dendrolog,-ă Specialist în dendrologie. *s.m., pl.* dendrologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* dendrologei, *pl.* dendrologe.
dendrologic,-ă Care studiază arborii. */Parc ~* = rezervaţie care cuprinde diferite specii de arbori. *adj., pl.* dendrologici,-ce.
dendrologie Disciplină care se ocupă cu studierea arborilor; arboricultură. *s.f., art.* dendrologia, *g.-d. art.* dendrologiei.
dendrometrie Disciplină care studiază metodele de măsurare a volumului arborilor. *s.f., art.* dendrometria, *g.-d. art.* dendrometriei.
dendrometru Instrument folosit în dendrometrie. *s.f., art.* dendrometrul, *pl.* dendrometre.
denega *tr.* 1. A nega, a tăgădui. 2. A refuza. *vb. I, ind. prez. 3* denegă.
denegare Acţiunea de a denega; denegaţie. *s.f., g.-d. art.* denegării, *pl.* denegări.
denegaţie (-ţi-e) (înv.) Denegare. *s.f., art.* denegaţia, *g.-d. art.* denegaţiei, *pl.* denegaţii, *art.* denegaţiile.
denichela *tr.* A înlătura stratul de nichel depus pe plăcile de stereotipie. *vb. I, ind. prez. 3* denichelează.
denichelare Acţiunea de a denichela. *s.f., g.-d. art.* denichelării, *pl.* denichelări.
denicotiniza *tr.* 1. A reduce cantitatea de nicotină din tutun. 2. A dezvăţa de fumat. *vb. I, ind. prez. 3* denicotinizează.
denicotinizare Acţiunea de a denicotiniza. *s.f., g.-d. art.* denicotinizării, *pl.* denicotinizări.
denie (-ni-e) Slujbă religioasă de seară, în fiecare zi a săptămânii dinaintea Paştilor. *s.f., art.* denia, *g.-d. art.* deniei, *pl.* denii, *art.* deniile.
denier (-ni-er) Unitate de măsură pentru greutatea liniară a firelor de mătase naturală sau a celor sintetice. *s.m., pl.* denieri.
denigra *tr.* A defăima, a discredita, a ponegri. *vb. I, ind. prez. 3* denigrează.
denigrant,-ă Denigrator. *adj., pl.* denigranţi,-te.
denigrare Acţiunea de a denigra; defăimare. *s.f., g.-d. art.* denigrării, *pl.* denigrări.
denigrator,-oare (Persoană) care denigrează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* denigratori,-oare.
denisipator Bazin pentru curăţarea apei de aluviuni de dimensiuni mijlocii. *s.n., pl.* denisipatoare.
denitrificare Descompunere, de către bacteriile din sol, a protidelor şi nitraţilor cu eliberarea azotului, ceea ce duce la scăderea fertilităţii solurilor. *s.f., g.-d. art.* denitrificării, *pl.* denitrificările.
denivela *refl.* (despre un teren, un drum etc.) A-şi pierde netezimea prin formarea de gropi. *vb. I, ind. prez. 3* se deniveleză.
denivelare Acţiunea de a se denivela. //Accident de teren ridicat sau coborât pe o suprafaţă relativ plană. *s.f., g.-d. art.* denivelării, *pl.* denivelări.
denominal[1] Termen derivat de la un nume. *s.n., pl.* denominale.
denominal[2]**,-ă** Care derivă de la un nume. *adj., pl.* denominali,-e.
denominaliza *tr.* şi *refl.* (despre însemne băneşti) A(-şi) reduce valoarea nominală. *vb. I, ind. prez. 3* denominalizează.
denominalizare Acţiunea de a (se) denominaliza. *s.f., g.-d. art.* denominalizării, *pl.* denominalizări.
denominativ[1] Cuvânt derivat de la un substantiv sau de la un adjectiv. *s.n., pl.* denominative.
denominativ[2]**,-ă** Care denumeşte. */Verb ~* = verb derivat de la un substantiv sau de la un adjectiv. *adj., pl.* denominativi,-e.
denominaţie (-ţi-e) Denumire, numire. *s.f., art.* denominaţia, *g.-d. art.* denominaţiei, *pl.* denominaţii, *art.* denominaţiile.
denota *tr.* 1. A arăta, a indica. 2. A avea un anumit sens. *vb. I, ind. prez. 3* denotă.
denotat Obiect denumit de un anumit cuvânt; semnificat. *s.n., pl.* denotate.
denotativ,-ă (despre limbaj) Direct, obişnuit, precis. */Sens ~* = sensul obişnuit, banal al unui cuvânt. *adj., pl.* denotativi,-e.

denotație (-ți-e) 1. (lingv.) Semnificație. 2. (log.) Sferă. *s.f., art.* denotația, *g.-d. art.* denotației, *pl.* denotații, *art.* denotațiile.
dens,-ă (despre corpuri, substanțe, soluții) Compact; consistent, gros. *adj., pl.* denși,-se.
densifica *tr.* și *refl.* A (se) condensa. //A (se) întări. *vb. I, ind. prez. 3* densifică.
densigramă Scară gradată care servește la corelarea valorilor densităților exprimate în diferite unități de măsură. *s.f., g.-d. art.* densigramei, *pl.* densigrame.
densimetric,-ă Referitor la densimetrie. *adj., pl.* densimetrici,-ce.
densimetrie Tehnica măsurării densității substanțelor, mai ales a lichidelor. *s.f., art.* densimetria, *g.-d. art.* densimetriei.
densimetru Areometru gradat care indică densitatea lichidului în care a fost cufundat. *s.n., art.* densimetrul, *pl.* densimetre.
densitate 1. Raportul dintre masa și volumul unui corp. //Numărul de obiecte sau de ființe de pe o suprafață sau de pe o lungime. //Raportul dintre populație și teritoriul ocupat de aceasta. 2. Desime. *s.f., g.-d. art.* densității, *pl.* densități.
dental,-ă (despre consoane) Care se articulează prin apropierea vârfului limbii de dinții incisivi. *adj., pl.* dentali,-e.
dentală Consoană articulată dental. *s.f., g.-d. art.* dentalei, *pl.* dentale.
dentar,-ă 1. Referitor la dinți. 2. De dentist, referitor la dentist. *adj., pl.* dentari,-e.
denticul Ornament al cornișei sub formă de dinte. *s.n., pl.* denticule.
dentiform,-ă De forma unui dinte. *adj., pl.* dentiformi,-e.
dentină Substanță mineralizată care formează masa principală a dintelui. *s.f., g.-d. art.* dentinei.
dentist,-ă Medic specializat în tratarea bolilor de dinți; stomatolog. *s.m., pl.* dentiști; *s.f., g.-d. art.* dentistei, *pl.* dentiste.
dentistică Stomatologie. *s.f., g.-d. art.* dentisticii.
dentiță Plantă erbacee cu flori galbene și cu fructe achene cu câte doi dinți. *s.f., g.-d. art.* dentiței, *pl.* dentițe.
dentiție (-ți-e) 1. Totalitatea dinților la mamifere; modul în care sunt așezați dinții. 2. Proces de formare și de apariție a dinților la copii. */~ de lapte* = dentiție formată din 20 de dinți, care apare la copii între 6 luni și 3 ani. *~ definitivă* = dentiție care apare de la 6-7 ani și cuprinde 32 de dinți. [*var.* dentițiune *s.f.*] *s.f., art.* dentiția, *g.-d. art.* dentiției, *pl.* dentiții, *art.* dentițiile.
dentițiune v. **dentiție.**
dentomaxilar,-ă (med.) Referitor la regiunea dinților și a maxilarelor. *adj., pl.* dentomaxilari,-e.
denucleariza (-cle-a-) *tr.* A interzice, pe baza unui tratat internațional, producerea, stocarea, experimentarea și folosirea armelor nucleare. *vb. I, ind. prez. 3* denuclearizează.
denuclearizare (-cle-a-) Interzicerea producerii, depozitării sau amplasării de arme nucleare într-o zonă, într-o țară, în spațiu etc. *s.f., g.-d. art.* denuclearizării, *pl.* denuclearizări.
denudare Denudație. *s.f., g.-d. art.* denudării, *pl.* denudări.
denudație (-ți-e) 1. Proces complex de nivelare a solului sub acțiunea agenților geografici externi; denudare. 2. Stare a unui dinte sau a unui os dezvelit. *s.f., art.* denudația, *g.-d. art.* denudației, *pl.* denudații, *art.* denudațiile.
denumi *tr.* A da un nume, a numi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* denumesc, *imperf. 3 sg.* denumea; *conj. prez. 3* să denumească.
denumire Faptul de a denumi; nume dat unei ființe sau unui lucru; cuvânt cu care numim ceva. *s.f., g.-d. art.* denumirii, *pl.* denumiri.
denunț Informare către o autoritate despre savârșirea unei infracțiuni; denunțare (3). *s.n., pl.* denunțuri.
denunța *tr.* 1. A face un denunț. 2. A rezilia unilateral un contract sau un tratat. *vb. I, ind. prez. 3* denunță.
denunțare 1. Acțiunea de a denunța. 2. Desfacere a unui contract sau a unui tratat prin voința uneia dintre părți. 3. Denunț. *s.f., g.-d. art.* denunțării, *pl.* denunțări.
denunțător,-oare Persoană care denunță. *s.m., pl.* denunțători; *s.f., g.-d. art.* denunțătoarei, *pl* denunțătoare.
denutriție (-ți-e) Scădere importantă în greutate a unui organism, datorită faptului că asimilația este întrecută de dezasimilație. *s.f., art.* denutriția, *g.-d. art.* denutriției, *pl.* denutrții, *art.* denutrițiile.
deoarece Fiindcă, întrucât, de vreme ce. *conjcț.*
de obicei (tempo lent)/**de-obicei** (tempo rapid) De regulă, în mod obișnuit. *loc. adv.*
de obște (înv., pop.) 1. Comun, general, public. 2. Împreună, fără excepție. 3. De obicei. 4. Pretutindeni, peste tot. *loc. adv.*
deocamdată [*pron.* de-o (tempo lent)/deo (tempo rapid)] Acum, pentru moment, provizoriu. *adv.*
deochea (de-o-) 1. *tr.* (în superstiții) A dăuna cuiva printr-o privire rea sau dușmănoasă. 2. *refl.* A se îmbolnăvi de deochi. [*var.* diocheа *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* deochi, *3* deoache, *1 pl.* deochem, *2 pl.* deocheați; *conj. prez. 1* și *2 sg.* să deochi, *3* să deoache; *ger.* dechind.
deocheat,-ă (de-o-) 1. (în superstiții) Bolnav din cauza deochiului. 2. (fig.) Indecent, necuviincios; cu reputație proastă; compromis. *adj., pl.* deocheați,-te.
deochetură (de-o-) (rar) Deochi. *s.f., g.-d. art.* deochetării, *pl.* deochetări.
deochi 1. Putere magică pe care superstițiosii o atribuie unor oameni de a îmbolnăvi pe cei asupra cărora își aruncă privirea. 2. Boală cauzată de această privire. /(astăzi mai ales în glumă) *Să nu-(i) fie* (cuiva) *de ~* = formulă de admirație pentru calitățile fizice sau inteligența cuiva. *s.n., pl.* deochiuri.
deodată [*pron.* de-o (tempo lent)/deo (tempo rapid)] Pe neașteptate, brusc; simultan. *adv.*
deodorant[1] (de-o-) Dezodorizant[1]. *s.n., pl.* deodorante.
deodorant[2]**,-ă** (de-o-) Dezodorizant[2]. *adj., pl.* deodoranți,-te.
deodorizare (de-o-) Acțiunea de eliminare a mirosurilor neplăcute. *s.f., g.-d. art.* deodorizării, *pl.* deodorizări.
deontologic,-ă (de-on-) Referitor la deontologie. *adj., pl.* deontologici,-ce.
deontologie (de-on-) Știință referitoare la normele de conduită și la obligațiile etice ale unei profesiuni (mai ales a celei medicale). *s.f., art.* deontologia, *g.-d. art.* deontologiei.
deoparte [*pron.* de-o (tempo lent)/deo (tempo rapid)] Izolat, la o depărtare oarecare. *adv.*
deopotrivă [*pron.* de-o (tempo lent)/deo (tempo rapid)] În mod egal, fără deosebire. *adv.*
deosebi (de-o-) 1. *refl.* A se diferenția de cineva sau de ceva; a nu fi la fel. 2. *tr.* A da unei ființe sau unui lucru o notă specifică. 3. *refl.* A se evidenția. 4. *tr.* A recunoaște, a distinge un lucru dintre altele asemenea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deosebesc, *imperf. 3 sg.* deosebea; *conj. prez. 3* să deosebească.
deosebire (de-o-) Acțiunea de a (se) deosebi; lipsă de asemănare; diferență. */Cu deosebire* = în mod special. *s.f., g.-d. art.* deosebirii, *pl.* deosebiri.
deosebit,-ă (de-o-) 1. Altfel; diferit. 2. (la pl.) Felurite, diverse. 3. Care iese din comun; neobișnuit, special; distins, remarcabil. 4. Separat, despărțit. *adj., pl.* deosebiți,-te.

depalataliza *refl.* (fon., despre consoane) A-şi pierde caracterul palatal. *vb. I, ind. prez. 3* se depalatalizează.
depalatalizare Faptul de a se depalataliza. *s.f., g.-d. art.* depalatalizării, *pl.* depalatalizări.
depana *tr.* A repune în stare de funcţionare un autovehicul, o maşină, un aparat etc. care a avut o pană. *vb. I, ind. prez. 3* depanează.
depanare Acţiunea de a depana. *s.f., g.-d. art.* depanării, *pl.* depanări.
depanator,-oare Muncitor calificat care repară autovehicule, maşini, aparate etc. *s.m., pl.* depanatori; *s.f., g.-d. art.* depanatoarei, *pl.* depanatoare.
depanor Aparat pentru descoperirea penelor[2] unui vehicul, unui aparat etc. *s.n., pl.* depanoare.
deparafina *tr.* A elimina parafina din uleiurile minerale. *vb. I, ind. prez. 3* deparafinează.
deparafinare Acţiunea de a deparafina. *s.f., g.-d. art.* deparafinării, *pl.* deparafinări.
deparazita *tr.* A distruge paraziţii de pe plante, animale etc. *vb. I, ind. prez. 3* deparazitează.
deparazitare 1. Acţiune de distrugere a paraziţilor de pe plante sau de pe animale. 2. (tehn.) ~ *radioelectrică* = combatere a perturbaţiilor redioelectrice. *s.f., g.-d. art.* deparazitării, *pl.* deparazitări.
departaja *tr.* A arbitra între două opinii; a pune capăt unei egalităţi. *vb. I, ind. prez. 3* departajează, *1 pl.* departajăm; *conj. prez. 3* să departajeze.
departajare Acţiunea de a departaja. *s.f., g.-d. art.* departajării, *pl.* departajări.
departament 1. Subdiviziune a unui minister. //(în unele state, de exemplu în Statele Unite ale Americii) Minister. 2. (în Franţa) Unitate administrativ-teritorială. *s.n., pl.* departamente.
departamental,-ă Referitor la un departament. *adj., pl.* departamentali,-e.
departe 1. La mare distanţă. /~ *de mine gândul* = nici nu mă gândesc... 2. Într-un moment depărtat (în trecut sau în viitor). *adv.*
depava *tr.* A scoate pavajul. *vb. I, ind. prez. 3* depavează.
depavare Acţiunea de a depava. *s.f., g.-d. art.* depavării, *pl.* depavări.
depăna *tr.* 1. A desfăşura firele textile dintr-un scul, înfăşurându-le pe un mosor sau făcându-le ghem. 2. (fig.) A înşira amintiri, gânduri. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* depăn, *2 sg.* depeni, *3* depănă; *conj. prez. 1 sg.* să depăn, *2 sg.* să depeni, *3* să depene.
depănare Acţiunea de a depăna; depănat. *s.f., g.-d. art.* depănării, *pl.* depănări.
depănat Depănare. *s.n., pl.* depănaturi.
depănătoare Dispozitiv pe care sunt aşezate sculurile la maşina de depănat; vârtelniţă. *s.f., g.-d. art.* depănătorii, *pl.* depănători.
depănător[1] Organ al maşinii de cusut care serveşte la depănarea aţei pe mosorelul suveicii. *s.n., pl.* depănătoare.
depănător[2]**,-oare** Muncitor specializat în depănat. *s.m., pl.* depănători; *s.f., g.-d. art.* depănătoarei, *pl.* depănătoare.
depănuşa *tr.* A desface pănuşile de pe ştiuleţii de porumb. *vb. I, ind. prez. 3* depănuşează, *1 pl.* depănuşăm; *conj. prez. 3* să depănuşeze; *ger.* depănuşând.
depănuşător Maşină pentru desfacerea pănuşilor de pe ştiuleţii de porumb. *s.n., pl.* depănuşătoare.
depăra[1] *tr.* (tehn.) A depărta, a separa. *vb., ind. prez. 3* depărează.
depăra[2]**/dăpăra** *tr.* şi *refl.* 1. (reg.) A-şi smulge părul din cap (de jale, de disperare etc.). 2. (fam.) A (se) părui. *vb., ind. prez. 1* depăr/dapăr, *2 sg.* deperi/daperi, *3* deapără/dapără, *1 pl.* depărăm/dăpărăm; *conj. prez. 3* să depere/să dapere.
depărcior (reg.) Depărtişor. *adv.*
depărta 1. *refl.* A se distanţa, a se îndepărta. 2. *refl.* (fig.) A se înstrăina de cineva sau de ceva. 3. *refl.* A se abate (de la subiect). 4. *tr.* A muta ceva mai departe; a ţine pe cineva departe. *vb. I, ind. prez. 3* depărtează.
depărtare 1. Faptul de a (se) depărta. 2. Loc situat la mare distanţă de vorbitor. 3. Distanţă. /*Din* ~ (sau ~*ări*) = de departe. *s.f., g.-d. art.* depărtării, *pl.* depărtări.
depărtat,-ă 1. Care se află la (mare) distanţă. 2. Care este departe, în timp, de momentul actual. *adj., pl.* depărtaţi,-te.
depărtător Instrument chirurgical utilizat pentru îndepărtarea ţesuturilor dintr-o plagă operatorie. *s.n., pl.* depărtătoare.
depărtişor Diminutiv al lui departe; depărcior. *adv.*
depăşi *tr.* 1. A întrece pe cineva sau ceva care merge în aceeaşi direcţie. 2. A trece peste o anumită limită. 3. A întrece puterile sau competenţa cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* depăşesc, *imperf. 3* sg. depăşea; *conj. prez. 3* să depăşească.
depăşire Acţiunea de a depăşi. *s.f., g.-d. art.* depăşirii, *pl.* depăşiri.
depăşit,-ă Învechit, perimat. *adj., pl.* depăşiţi,-te.
depelza (-pe-i-) *tr.* şi *refl.* (livr.) 1. A lua sau a se smulge din locul de origine. 2. (fig.) A (se) dezorienta; a (se) înstrăina. *vb. I, ind. prez. 3* depeizează.
dependent,-ă Care depinde (de cineva sau de ceva); care nu este autonom. *adj., pl.* dependenţi,-te.
dependenţă Situaţia de a depinde (de cineva sau de ceva), de a nu fi independent; stare de subordonare. *s.f., g.-d. art.* dependenţei, *pl.* dependenţe.
dependinţă Încăpere accesorie a unei locuinţe (baie, bucătărie etc.). //(la pl.) Totalitatea acestor încăperi. *s.f., g.-d. art.* dependinţei, *pl.* dependinţe.
depersonaliza *tr.* A face să-şi piardă personalitatea. [*var.* despersonaliza *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* depersonalizează.
depersonalizare Acţiunea de a depersonaliza. //Sindrom care apare în unele boli psihice, caracterizat prin dispariţia conştiinţei propriei persoane. [*var.* despersonalizare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* depersonalizării, *pl.* depersonalizări.
depeşa *tr.* (înv.) A telegrafia. *vb. I, ind. prez. 3* depeşează, *1 pl.* depeşăm; *conj. prez. 3* să depeşeze; *ger.* depeşând.
depeşă (înv.) Telegramă. *s.f., art.* depeşa, *g.-d. art.* depeşei, *pl.* depeşe.
depigmenta *refl.* (despre piele sau păr) A se decolora. *vb. I, ind. prez. 3* se depigmentează.
depigmentare Acţiunea de a se depigmenta. *s.f., g.-d. art.* depigmentării, *pl.* depigmentări.
depila *tr.* A îndepărta părul de pe corp sau de pe faţă (în scop igienic sau estetic); a epila. *vb. I, ind. prez. 3* depilează.
depilant[1] Substanţă care serveşte la depilare; depilator[1]. *s.n., pl.* depilante.
depilant[2]**,-ă** Care depilează; depilator[2]. *adj., pl.* depilanţi,-e.
depilare Acţiunea de a depila; depilaţie. *s.f., g.-d. art.* depilării, *pl.* depilări.
depilator[1] Depilant[1]. *s.n., pl.* depilatoare.
depilator[2]**,-oare** Depilant[2], epilator. *adj., pl.* depilatori,-oare.
depilaţie (-ţi-e) (rar) Depilare. [*var.* depilaţiune *s.f.*] *s.f., art.* depilaţia, *g.-d. art.* depilaţiei, *pl.* depilaţii, *art.* depilaţiile.
depilaţiune v. **depilaţie.**
de pildă De exemplu. *loc. adv.*
depinde *intr.* 1. (despre lucruri, fapte etc.) A fi în funcţie de..., a atârna de... 2. (despre persoane, instituţii,

ţinuturi etc.) A fi subordonat cuiva. *vb. III, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* depind, *1 pl.* depindem; *conj. prez. 3* să depindă; *ger.* depinzând; *part.* depins.

depista *tr.* A da de urma cuiva sau a unui lucru ascuns, necunoscut. *vb. I, ind. prez. 3* depistează.

depistare Acţiunea de a depista. *s.f., g.-d. art.* depistării, *pl.* depistări.

deplanare Curbare a unei secţiuni plane a unui corp elastic sub acţiunea sarcinilor exterioare. *s.f., g.-d. art.* deplanării, *pl.* deplanări.

de plano (lat.) Uşor, fără dificultate. *loc. adv.*

depianta *tr.* 1. A scoate un copac dintr-un loc pentru a-l planta în altă parte. 2. A dezgropa mine explozive. *vb. I, ind. prez. 3* deplantează.

depiantare Acţiunea de a deplanta. */~a minelor* = operaţia de dezgropare şi de ridicare a minelor de pe un teren minat. *s.f., g.-d. art.* deplantării, *pl.* deplantări.

deplasa 1. *tr.* A lua ceva dintr-un loc şi a-l pune în altul. 2. *refl.* A se mişca din poziţia iniţială. 3. *refl.* (despre oameni) A merge undeva în interes de serviciu. *vb. I, ind. prez. 3* deplasează.

deplasabil,-ă Care poate fi uşor deplasat. *adj., pl.* deplasabili,-e.

deplasament Greutatea volumului de apă dezlocuit de o navă care pluteşte; greutatea totală a unei nave. *s.n., pl.* deplasamente.

deplasare Acţiunea de a (se) deplasa. */În ~* = în călătorie pentru interes de serviciu. *s.f., g.-d. art.* deplasării, *pl.* deplasări.

deplasat,-ă 1. Mutat, mişcat (de la locul lui). 2. (despre oameni şi manifestările lor) Necuviincios. *adj., pl.* deplasaţi,-te.

deplastifiant (-fi-ant) Material care, adăugat unei materii plastice, îi micşorează acesteia plasticitatea; deplastificator. *s.m., pl.* deplastifianţi.

deplastificator Deplastifiant. *s.m., pl.* deplastificatori.

deplânge *tr.* A simţi milă faţă de cineva sau de ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* deplâng, *1 pl.* deplângem; *part.* deplâns.

depleţiune (-ţi-u-) (med.) Golire. //Suprimare sau micşorare a unei obstrucţii, a unei piedici în circulaţia fluidelor. *s.f., g.-d. art.* depleţiunii, *pl.* depleţiuni.

depliа (-pli-a) *tr.* A desface ceva pliat, împăturit. *vb. I, ind. prez. 3* depliază, *1 pl.* depliem; *conj. prez. 3* să depliеze; *ger.* depliind.

deplin,-ă Întreg, complet; desăvârşit. *adj., pl.* deplini,-e.

deplinătate Faptul de a fi deplin; perfecţiune, plenitudine. *s.f., g.-d. art.* deplinătăţii.

deplora *tr.* A deplânge. *vb. I, ind. prez. 3* deploră.

deplorabil,-ă Jalnic, lamentabil, penibil. *adj., pl.* deplorabili,-e.

deplorаţie (-ţi-e) 1. (rar) Plângere, lamentare. 2. Cântec popular medieval cu subiect tragic sau religios. *s.f., art.* deplorаţia, *g.-d. art.* deplorаţiei, *pl.* deplorаţii, *art.* deplorаţiile.

depolariza *tr.* A anula polarizarea. *vb. I, ind. prez. 3* depolarizează.

depolarizant[1] Depolarizator. *s.m., pl.* depolarizanţi.

depolarizant[2]**,-ă** Care depolarizează. *adj., pl.* depolarizanţi,-te.

depolarizare Acţiunea de a depolariza. *s.f., g.-d. art.* depolarizării, *pl.* depolarizări.

depolarizator Substanţă care se introduce într-un element galvanic pentru a împiedica polarizarea; depolarizant[1]. *s.m., pl.* depolarizatori.

depolimerizare Reacţie în care se produce descompunerea unui polimer în compuşi chimici mai simpli. *s.f., g.-d. art.* depolimerizării, *pl.* depolimerizări.

depolitiza *tr.* A face să-şi piardă caracterul politic. *vb. I, ind. prez. 3* depolitizează.

depolua (-lu-a) *tr.* A reduce, a înlătura poluarea. *vb. I, ind. prez. 3* depoluează, *1 pl.* depoluăm; *conj. prez. 3* să depoluеze; *ger.* depoluând.

depoluant[1] (-lu-ant) Substanţă, bacterie, procedeu care serveşte la depoluare. *s.m., pl.* depoluanţi.

depoluant[2]**,-ă** (-lu-ant) Care depoluează. *adj., pl.* depoluanţi,-te.

depoluare (-lu-a-) Acţiunea de a depolua. *s.f., g.-d. art.* depoluării, *pl.* depoluări.

deponent[1]**,-ă** (despre verbe în limba latină) Care au formă pasivă şi înţeles activ. *adj., pl.* deponenţi,-te.

deponent[2]**,-ă** Depunător. *s.m., pl.* deponenţi; *s.f., g.-d. art.* deponentei, *pl.* deponente.

deponta *tr.* A demonta un pod militar. *vb. I, ind. prez. 3* deponteză.

depopula *tr.* (despre calamităţi) A reduce numeric sau a distruge în mare parte populaţia unei zone. *vb. I, ind. prez. 3* depopulează.

depopulare Acţiunea de a depopula; reducere a populaţiei unei ţări, unei regiuni etc. *s.f., g.-d. art.* depopulării, *pl.* depopulări.

deporta *tr.* A trimite forţat pe cineva într-o zonă îndepărtată ca măsură represivă. *vb. I, ind. prez. 3* deportează.

deportare Acţiunea de a deporta. *s.f., g.-d. art.* deportării, *pl.* deportări.

deportat,-ă (Persoană) care se află în deportare. *adj., s.m. şi f., pl.* deportaţi,-te.

deposeda *tr.* A lipsi pe cineva de un lucru sau de un drept. *vb. I, ind. prez. 3* deposedează.

deposedare Acţiunea de a deposeda. *s.f., g.-d. art.* deposedării, *pl.* deposedări.

depou Clădire în care se adăpostesc şi se repară locomotive, vagoane de tren sau de tramvai etc. *s.n. art.* depoul, *pl.* depouri.

depozit 1. Loc, clădire în care se păstrează mărfuri, materiale etc. //Formaţie militară care aprovizionează unităţile armatei cu materiale. 2. Ceea ce se depune spre păstrare (bani, valori etc.). ~ *bancar.* 3. Acumulare de material sedimentar. *s.n., pl.* depozite.

depozita 1. *tr.* A pune în depozit ceva spre păstrare. 2. *refl.* A se depune, a se aşeza. *vb. I, ind. prez. 3* depozitează.

depozitar,-ă Persoană căreia i se lasă ceva în păstrare. *s.m., pl.* depozitari; *s.f., g.-d. art.* depozitarei, *pl.* depozitare.

depozitare Acţiunea de a depozita. *s.f., g.-d. art.* depozitării, *pl.* depozitări.

depoziţie (-ţi-e) Declaraţie a unui martor în faţa organelor de justiţie sau a celor de urmărire penală; mărturie. [*var.* depoziţiune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* depoziţiei, *pl.* depoziţii, *art.* depoziţiile.

depoziţiune v. **depoziţie.**

deprava *refl.* A se corupe, a decădea. *vb. I, ind. prez. 3* se depravează.

depravare Faptul de a se deprava; depravaţiune. *s.f., g.-d. art.* depravării, *pl.* depravări.

depravat,-ă Descompus din punct de vedere moral. *adj., pl.* depravaţi,-te.

depravaţiune (-ţi-u-) (rar) Depravare. *s.f., g.-d. art.* depravaţiunii, *pl.* depravaţiuni.

deprecatoriu,-ie (livr., despre formule, părţi dintr-un discurs) Care are forma unei deprecaţii. *adj., pl.* deprecatorii.

deprecaţie (-ţi-e) (livr.) Figură retorică prin care este implorat cel pe care vrem să-l înduplecăm; implorare. [*var.* deprecaţiune *s.f.*] *s.f., art.* deprecaţia, *g.-d. art.* deprecaţiei, *pl.* deprecaţii, *art.* deprecaţiile.

deprecaţiune v. **deprecaţie.**

deprecia (-ci-a) 1. *tr.* A aprecia ceva sub valoarea sa reală. //(fig.) A desconsidera. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) degrada, a (se) devaloriza. *vb. I, ind. prez. 3* depreciază, *1 pl.* depreciem; *conj. prez. 3* să depreciez; *ger.* depreciind.
depreciat,-ă (-ci-at) 1. Stricat, degradat. 2. (fig.) Desconsiderat. 3. (despre bani) Devalorizat. *adj., pl.* depreciaţi,-te.
depreciativ,-ă (-ci-a-) Care dovedeşte lipsă de consideraţie; care conţine o nuanţă de batjocură sau de dispreţ. *adj., pl.* depreciativi,-e.
depreciere (-ci-e-) Faptul de a (se) deprecia; devalorizare. *s.f., g.-d. art.* deprecierii, *pl.* deprecieri.
depresa *tr.* 1. A desface cu presa două piese îmbinate forţat. 2. A rări puieţii dintr-o pepinieră. 3. A modifica proprietăţile superficiale ale minereurilor cu ajutorul depresantelor. *vb. I, ind. prez. 3* depresează.
depresaj Depresare. *s.n., pl.* depresaje.
depresant Substanţă prin care se împiedică flotaţia unui minereu. *s.n., pl.* depresante.
depresare Acţiunea de a depresa; depresaj. *s.f., g.-d. art.* depresării, *pl.* depresări.
depresie (-si-e) Stare patologică de tristeţe şi descurajare; deprimare. *s.f., g.-d. art.* depresiei, *pl.* depresii.
depresiometru (-si-o-) Manometru cu care se măsoară depresiunea din lucrările miniere subterane. *s.n., art.* depresiometrul, *pl.* depresiometre.
depresionar,-ă (-si-o-) Cu depresiuni. */Zonă* ~ = zonă din atmosferă propice formării ciclonilor, din cauza presiunii atmosferice scăzute. *adj., pl.* depresionare.
depresiune (-si-u-) A. 1. Formă de relief aflată mai jos decât formele de relief din jur. 2. Vârtej de aer în care presiunea aerului este mai mică decât în regiunile vecine şi care aduce timp nefavorabil în zonele pe care le străbate. B. (ec. pol.) Fază a ciclului economic în care producţia se menţine la un nivel scăzut, iar puterea de cumpărare a populaţiei rămâne redusă. *s.f., g.-d. art.* depresiunii, *pl.* depresiuni.
depresiv,-ă 1. Care provoacă starea de depresie sau scăderea tensiunii arteriale. 2. (despre persoane) Înclinat spre tristeţe. *adj., pl.* depresivi,-e.
depresor[1] Substanţă (sau genă) capabilă să deblocheze. //Genă inactivă într-un genom. *s.n., pl.* depresoare.
depresor[2]**,-oare** Care inhibă o funcţie. */Nerv* ~ = nerv senzitiv cu terminaţii sensibile la variaţiile presiunii sangvine. *adj., pl.* depresori,-oare.
depresuriza 1. *tr.* A egaliza presiunea dintr-un spaţiu închis cu cea exterioară. 2. *refl.* (despre presiune) A scădea. *vb. I, ind. prez. 3* depresurizează.
depresurizare Acţiunea de a (se) depresuriza. *s.f., g.-d. art.* depresurizării, *pl.* depresurizări.
deprima *tr.* A descuraja, a întrista (pe cineva). *vb. I, ind. prez. 3* deprimă.
deprimant,-ă Care deprimă. *adj., pl.* deprimanţi,-te.
deprimare Starea celui descurajat; depresie, dezolare. *s.f., g.-d. art.* deprimării, *pl.* deprimări.
deprinde 1. *refl.* şi *tr.* A (se) obişnui, a (se) familiariza. 2. *tr.* A-şi însuşi cunoştinţe (temeinice) într-un domeniu. 3. *tr.* A dresa. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* deprind, *1 pl.* deprindem, *2 pl.* deprindeţi, *perf. s. 1 sg.* deprinsei, *1 pl.* deprinserăm; *conj. prez. 3* să deprindă; *imper. 2 sg.* deprinde; *ger.* deprinzând; *part.* deprins.
deprindere 1. Faptul de a (se) deprinde. 2. Obişnuinţă, obicei. 3. Pricepere, dexteritate, îndemânare. 4. Practică într-o îndeletnicire oarecare. *s.f., g.-d. art.* deprinderii, *pl.* deprinderi.
deprofesionaliza (-si-o-) *refl.* A-şi pierde specializarea profesională. *vb. I, ind. prez. 3* se deprofesionalizează.
deproteiniza (-te-i-) *tr.* A îndepărta proteinele dintr-un produs biologic. *vb. I, ind. prez. 3* deproteinizează.
depunător,-oare Persoană care depune spre păstrare o sumă de bani, hârtii de valoare etc. *s.m., pl.* depunători; *s.f., g.-d. art.* depunătoarei, *pl.* depunătoare.
depuncta *tr.* A reduce în funcţie de erori punctajul unui candidat sau concurent la o competiţie. *vb. I, ind. prez. 3* depunctează.
depune 1. *tr.* A lăsa un obiect din mână, punându-l undeva. */A* ~ *mandatul* = a renunţa la o însărcinare specială, la o demnitate pe care cineva nu o poate îndeplini. *A* ~ *jurământul* = a) a se angaja să spună tot adevărul într-un proces; b) (despre unii funcţionari, despre militari) a jura în mod solemn să respecte legile ţării. *A* ~ *mărturie* = (despre un martor) a face declaraţii în faţa unui organ de justiţie. 2. *tr.* A desfăşura, a executa, a presta (o muncă, un efort). 3. *tr.* (despre animale care se înmulţesc prin ouă) A elimina ouăle (la locul potrivit). 4. *refl.* (despre substanţe solide aflate în suspensie) A se aşeza la fund, a se sedimenta. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* depun, *2 sg.* depui, *1 pl.* depunem, *perf. s. 1 sg.* depusei, *1 pl.* depuserăm; *conj. prez. 3* să depună; *ger.* depunând; *part.* depus.
depunere 1. Acţiunea de a (se) depune. 2. Sumă de bani depusă la o instituţie bancară. 3. Sediment. *s.f., g.-d. art.* depunerii, *pl.* depuneri.
depurativ[1] Medicament cu acţiune depurativă[2]. *s.n., pl.* depurative.
depurativ[2]**,-ă** Care curăţă organismul, favorizând eliminarea toxinelor. *adj., pl.* depurativi,-e.
depurator[1] Depurativ[1]. *s.n., pl.* depuratoare.
depurator[2]**,-oare** Depurativ[2]. */Aparat* ~ = totalitatea organelor de excreţie prin care se face curăţarea sângelui de toxinele rezultate din activitatea organismului. *adj., pl.* depuratori,-oare.
depurăţie (-ţi-e) Curăţare, purificare (mai ales a sângelui). *s.f., art.* depurăţia, *g.-d. art.* depurăţiei, *pl.* depurăţii, *art.* depurăţiile.
deputat,-ă Persoană aleasă într-un organ reprezentativ (legislativ) al statului. *s.m., pl.* deputaţi; *s.f., g.-d. art.* deputatei, *pl.* deputate.
deputăţie 1. Demnitatea, funcţia de deputat. 2. (înv.) Solie. *s.f., art.* deputăţia, *g.-d. art.* deputăţiei, *pl.* deputăţii, *art.* deputăţiile.
deraia *intr.* 1. (despre trenuri, tramvaie, metrouri) A sări de pe şine. 2. (fig.) A vorbi aiurea, a se abate de la subiect. *vb. I, ind. prez. 3* deraiază, *1 pl.* deraiem; *conj. prez. 3* să deraieze; *ger.* deraiind.
deraiere Acţiunea de a deraia. *s.f., g.-d. art.* deraierii, *pl.* deraieri.
deranj 1. Dezordine, neorânduială. 2. (fig.) Tulburare a liniştii cuiva; incomodare. *s.n., pl.* deranjuri.
deranja 1. *tr.* A strica ordinea, aşezarea unor obiecte; a răscoli, a răvăşi. 2. *tr.* (fig.) A tulbura liniştea sau activitatea cuiva; a stânjeni, a perturba. 3. *refl.* (în formule de politeţe sau ironice) A se osteni. *vb. I, ind. prez. 3* deranjează, *1 pl.* deranjăm; *conj. prez. 3* să deranjeze; *ger.* deranjând.
deranjament 1. Perturbare în bunul mers al unei maşini, al unei instalaţii etc. 2. (fam.) Indigestie; diaree. *s.n., pl.* deranjamente.
deranjare Acţiunea de a (se) deranja. *s.f., g.-d. art.* deranjării, *pl.* deranjări.
derapa *intr.* 1. (despre vehicule) A aluneca oblic faţă de direcţia normală de mers. 2. (despre avioane) A se deplasa lateral la aterizare sau în timpul unui viraj. 3. (fig., despre o situaţie) A se schimba neprevăzut şi defavorabil. //(fig., fam.) A o lua pe căi greşite. 4. (despre ancoră) A se deplasa pe fundul apei datorită vânturilor, valurilor etc. care acţionează asupra navei. *vb. I, ind. prez. 3* derapează.
derapaj Derapare. *s.n., pl.* derapaje.

derapare Faptul de a derapa; derapaj. *s.f., g.-d. art.* derapării, *pl.* derapări.
deratiza *tr.* A stârpi şoarecii sau şobolanii. *vb. I, ind. prez. 3* deratizează.
deratizant[1] Substanţă folosită la deratizare. *s.n., pl.* deratizante.
deratizant[2]**,-ă** Care deratizează. *adj., pl.* deratizanţi,-te.
deratizare Acţiunea de a deratiza. *s.f., g.-d. art.* deratizării, *pl.* deratizări.
derăteca v. **deretica.**
derâdere Bătaie de joc, luare în râs. *s.f., g.-d. art.* derâderii.
derbedeu Om fără căpătâi; pierde-vară, vagabond. *s.m. art.* derbedeul, *pl.* derbedei, *art.* derbedeii.
derby (angl.)/**derbi** 1. Cursă specială anuală de trap sau de galop. 2. Întrecere sportivă de mare importanţă între echipe de acelaşi nivel. *s.n., pl. art.* derby-ul/derbiul, *pl.* derby-uri/derbiuri.
derdeluş Loc în pantă unde se dau copiii cu săniuţa. *s.n., pl.* derdeluşuri.
derdica v. **deretica.**
derea (rar) 1. Vâlcea, vale. 2. Pârâu, gârlă. *s.f., art.* dereaua, *g.-d. art.* derelei, *pl.* derele, *art.* derelele.
deregla *tr.* şi *refl.* A face să iasă sau a ieşi din regimul normal de funcţionare; a (se) defecta. *vb. I, ind. prez. 3* deregleză.
dereglaj Dereglare. *s.n., pl.* dereglaje.
dereglare Acţiunea de a (se) deregla; defectare, dereglaj. *s.f., g.-d. art.* dereglării, *pl.* dereglări.
dereş,-ă (reg., despre cai) Cu părul roşu amestecat cu alb şi negru. *adj., pl.* dereşi,-e.
dereteca v. **deretica.**
deretica *intr.* A face curăţenie şi ordine prin casă. *//tr.* A pune ceva în ordine. [*var.* derăteca, derdica, dereteca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* derătică.
dereticare Acţiunea de a deretica. *s.f., g.-d. art.* dereticării, *pl.* dereticări.
deriva 1. *intr.* (mai ales la pers. 3) A proveni, a rezulta din... //(lingv.) (despre limbi, cuvinte, sensuri) A-şi trage originea din; (despre cuvinte) a se forma cu ajutorul unui sufix sau al unui prefix. 2. *tr.* A abate o apă curgătoare din albia ei naturală. 3. *tr.* (mat.) A calcula derivata unei funcţii. 4. *intr* (despre vase plutitoare) A devia, a se abate din drum sub acţiunea vântului sau a unui curent. *vb. I, ind. prez. 3* derivă.
derivare 1. Provenire, rezultare din... 2. (lingv.) Formare a unui cuvânt din altul cu ajutorul sufixelor şi al prefixelor; derivaţie. */~ regresivă* (sau *inversă*) = derivare prin suprimarea unor afixe de la cuvintele deja existente. 3. Tip de operaţie matematică pentru obţinerea unei derivate. *s.f., g.-d. art.* derivării, *pl.* derivări.
derivat[1] (chim.) Substanţă preparată din alta, care păstrează (de obicei) structura de bază a substanţei de proveniență. *s.m., pl.* derivaţi.
derivat[2] 1. Produs industrial obţinut dintr-o materie primă. 2. Cuvânt care derivă din alt cuvânt. 3. Lucru care rezultă din altul. *s.n., pl.* derivate.
derivat[3]**,-ă** 1. Care derivă din ceva. //(lingv.) Format prin derivare. 2. (despre cursuri de apă, drumuri, canale) Abătut din traseul principal. *adj., pl.* derivaţi,-te.
derivată (mat.) Limita raportului dintre creşterea funcţiei şi creşterea variabilei, când creşterea variabilei tinde către zero. *s.f., g.-d. art.* derivatei, *pl.* derivate.
derivativ,-ă Care trage, abate ceva în altă parte. //(med., şi s.n.) Referitor la evacuarea surplusului de sânge dintr-un organ bolnav şi de substanţe toxice din organism. *adj., pl.* derivativi,-e.
derivatograf Aparat pentru înregistrarea variaţiei greutăţii unui corp, supus încălzirii treptate în anumite medii ambiante. *s.n., pl.* derivatografe.
derivaţie (-ţi-e) 1. Ramificaţie secundară a unei căi de comunicaţie, a unui circuit electric etc. 2. Abatere a unui proiectil din planul de tragere. 3. Derivare (1). 4. Deviere a sângelui sau a umorilor dintr-o parte a corpului în alta. 5. Operaţie în cadrul analizei matematice, folosită pentru a găsi derivata unei funcţii. [*var.* (înv.) derivaţiune *s.f.*] *s.f. art.* derivaţia, *g.-d. art.* derivaţiei, *pl.* derivaţii, *art.* derivaţiile.
derivaţiune v. **derivaţie.**
derivă 1. Unghiul dintre direcţia de deplasare dorită a unei nave şi direcţia reală de deplasare, determinată de vânt, de curenţi etc. */A fi* (sau *a merge*) *în ~* = a fi în voia vântului, a valurilor. 2. (tehn.) Abatere a valorii unei mărimi faţă de mărimea iniţială. 3. Unghi format de planul de tragere cu planul de ochire. 4. Partea fixă a ampenajului vertical al unui avion, al unui planor etc. *s.f., g.-d. art.* derivei, *pl.* derive.
derivometru Aparat de bord pentru măsurarea derivei unui avion. *s.n., art.* derivometrul, *pl.* derivometre.
derivor (mar.) 1. Placă de lemn sau de metal prinsă sub chila unei ambarcaţiuni cu pânze pentru a împiedica deplasarea laterală a ambarcaţiunii. 2. Pânză pentru vreme rea, pentru furtună. *s.n., pl.* derivoare.
deriziune (-zi-u-) (livr.) Luare în râs, derâdere. *s.f., g.-d. art.* deriziunii, *pl.* deriziuni.
derizoriu,-le (despre valori, preţuri) Neînsemnat, de nimic. *adj., pl.* derizorii.
dermatalgie Nevralgie a pielii, care apare în reumatism, gută etc. *s.f. art.* dermatalgia, *g.-d. art.* dermatalgiei, *pl.* dermatalgii, *art.* dermatalgiile.
dermatină Înlocuitor sintetic al pielii, obţinut prin aglomerarea unor deşeuri de piele naturală, folosit în industria încălţămintei şi în marochinărie. *s.f., g.-d. art.* dermatinei.
dermatită 1. Inflamaţie a pielii. 2. Boală de piele a cabalinelor, care se manifestă sub formă de răni ce apar vara. *s.f., g.-d. art.* dermatitei, *pl.* dermatite.
dermatofiţă Boală de piele provocată de ciuperci parazite, localizate în pielea capului şi în ţesutul subcutanat. *s.f., art.* dermatofiţa, *g.-d. art.* dermatofiţei, *pl.* dermatofiţii, *art.* dermatofiţiile.
dermatograf[1] (în sintagma) *Creion ~* = creion colorat care serveşte la machiaj. *adj., pl.* dermatografe.
dermatograf[2] Creion dermatograf[1]. *s.n., pl.* dermatografe.
dermatolog,-ă Medic specialist în boli de piele. *s.m., pl.* dermatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* dermatologei, *pl.* dermatologe.
dermatologic,-ă Referitor la dermatologie. *adj., pl.* dermatologici,-ce.
dermatologie Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul pielii şi al afecţiunilor ei. *s.f. art.* dermatologia, *g.-d. art.* dermatologiei.
dermatom Instrument chirurgical cu care se taie fâşii subţiri de piele pentru transplantarea lor. *s.n., pl.* dermatomuri.
dermatomicoză Infecţie provocată la suprafaţa pielii de ciuperci microscopice. *s.f., g.-d. art.* dermatomicozei, *pl.* dermatomicoze.
dermatonevroză Boală de piele provocată de anumite tulburări ale sistemului nervos. *s.f., g.-d. art.* dermatonevrozei, *pl.* dermatonevroze.
dermatoree Transpiraţie abundentă care apare în anumite boli febrile. *s.f., art.* dermatoreea, *g.-d. art.* dermatoreei.
dermatovenerologie Ramură a medicinei care se ocupă cu bolile de piele şi bolile venerice. *s.f.,* dermatovenerologia, *g.-d. art.* dermatovenerologiei.
dermatoză Denumire generică pentru bolile de piele. *s.f., g.-d. art.* dermatozei, *pl.* dermatoze.

dermatozoonoză Boală de piele foarte contagioasă, provocată de paraziți animali. *s.f., g.-d. art.* dermatozoonozei, *pl.* dermatozoonoze.
dermă Strat al pielii vertebratelor așezat sub epidermă. *s.f., g.-d. art.* dermei, *pl.* derme.
dermic,-ă Referitor la dermă; (p. ext.) al pielii. *adj., pl.* dermici,-ce.
dermită Dermatită (1). *s.f., g.-d. art.* dermitei, *pl.* dermite.
dermografism Roșeață intensă a pielii apărută în urma unei ușoare excitații. *s.n.*
dermotrop,-ă (despre substanțe, germeni) Care se fixează pe tegumente sau mucoase. *adj., pl.* dermotropi,-e.
dero Denumire comercială a unui detergent românesc. *s.n.*
deroba *refl.* 1. (despre cai) A părăsi brusc direcția impusă de călăreț. 2. (fig.) A se sustrage, a se eschiva de la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* se derobează.
deroca *tr.* A curăța de stânci o cale navigabilă, un teren etc. *vb. I, ind. prez. 3* derochează.
derocare Acțiunea de a deroca. *s.f., g.-d. art.* derocării, *pl.* derocări.
deroga *intr.* A face o excepție de la o lege, de la un regulament etc., pe baza unei aprobări speciale. *vb. I, ind. prez. 3* derogă; *conj. prez. 3* să deroge.
derogare Acțiunea de a deroga; abatere (excepțională) de la o lege, de la un regulament etc. *s.f., g.-d. art.* derogării, *pl.* derogări.
derogatoriu,-ie Care conține o derogare. *adj., pl.* derogatorii.
derogațiune (-ți-u-) (înv.) Derogare. *s.f., g.-d. art.* derogațiunii, *pl.* derogațiuni.
derula 1. *tr.* A desfășura ceva rulat. 2. *tr.* A tăia furnir dintr-un buștean care se învârtește lent în fața fierăstrăului. 3. *tr.* A povesti, a relata. 4. *refl.* A se desfășura. *vb. I, ind. prez. 3* derulează.
derulare Acțiunea de a (se) derula. *s.f., g.-d. art.* derulării, *pl.* derulări.
derulator Dispozitiv utilizat pentru rebobinarea peliculei cinematografice. *s.n., pl.* derulatoare.
derulor Mașină de derulat furnire. *s.n., pl.* deruloare.
derusifica *tr.* A înlătura instituțiile, obiceiurile etc. specifice Rusiei. *vb. I, ind. prez. 3* derusifică.
deruta *tr.* A dezorienta, a zăpăci (pe cineva). *vb. I, ind. prez. 3* derutează.
derutant,-ă Care derutează. *adj., pl.* derutanți,-te.
derutare Acțiunea de a deruta. *s.f., g.-d. art.* derutării, *pl.* derutări.
derută Stare de zăpăceală, de dezorientare. *s.f., g.-d. art.* derutei, *pl.* derute.
derviș Călugăr musulman (cerșetor). *s.m., pl.* derviș](i.
dervișesc,-ească (înv.) De derviș. *adj., pl.* dervișești.
des[1]-/dez-/dis- Element de compunere cu sens privativ.
des[2], deasă A. 1. Compact; strâns, apropiat. 2. (despre ploaie, ceață, umbră etc.) Dens, de nepătruns. 3. (despre întâmplări, fenomene, acțiuni, și adv.) Care se repetă la intervale mici; frecvent. //Repede, grăbit. *adj., pl.* deși,-se.
desacralizat,-ă Care și-a pierdut caracterul sacru. *adj., pl.* desacralizați,-te.
desagă Sac format din două părți, care se poartă pe umăr sau pe șa. *s.f., g.-d. art.* desagii, *pl.* desagi.
desaliniza *tr.* A reduce sărurile dintr-un lichid; a face mai puțin sărat. *vb. I, ind. prez. 3* desalinizează.
desalinizare Acțiunea de a desaliniza. *s.f., g.-d. art.* desalinizării, *pl.* desalinizări.
desant 1. Trupe debarcate sau parașutate în spatele frontului inamic. 2. Trupe de infanterie transportate în timpul luptei pe tancuri. *s.n., pl.* desanturi.
desanta *tr* A lansa un desant. *vb. I, ind. prez. 3* desantează.
desăgărița (rar) Călugărița care umblă cu desaga pentru a strânge daruri. *s.f., g.-d. art.* desăgăriței, *pl.* desăgărițe.
desăgel (pop.) Desăguță. *s.m., pl.* desăgei, *art.* desăgeii.
desăgi *tr.* (reg.) A îndesa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desăgesc, *imperf. 3 sg.* desăgea; *conj. prez 3* să desăgească.
desăgior (pop.) Desăguță. *s.m., pl.* desăgiori.
desăguță Diminutiv al lui desagă; desăgel, desăgior. *s.f., g.-d. art.* desăgutei, *pl.* desăguțe.
desămânțare (rar) Scoatere a semințelor dintr-un fruct. *s.f., g.-d. art.* desămânțării.
desăra *tr.* A face mai puțin sărat; a desaliniza. *vb. I, ind. prez. 3* desărează.
desărare Acțiunea de a desăra; desalinizare. *s.f., g.-d. art.* desărării, *pl.* desărări.
desărcina *tr.* A elibera pe cineva de o îndatorire, dintr-o funcție etc. *vb. I, ind. prez. 3* desărcinează.
desărcinare Acțiunea de a desărcina. *s.f., g.-d. art.* desărcinării, *pl.* desărcinări.
desăvârși 1. *tr.* și *refl.* A deveni sau a face să devină perfect, desăvârșit; a (se) perfecționa. 2. *tr.* A împlini, a da o formă definitivă. //A realiza, a termina. *vb IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desăvârșesc, *imperf. 3 sg.* desăvârșea; *conj. prez. 3* să desăvârșească.
desăvârșire Acțiunea de a (se) desăvârși. *s.f., g.-d. art.* desăvârșirii, *pl.* desăvârșiri.
descalifica 1. *tr.* A declara pe cineva nedemn de stima sau de respectul altora. 2. *tr.* A elimina o persoană sau o echipă dintr-o competiție sportivă pentru abateri de la regulament. 3. *refl.* A-și pierde calificarea (profesională). *vb. I, ind. prez. 3* descalifică.
descalificare Acțiunea de a (se) descalifica. *s.f., g.-d. art.* descalificării, *pl.* descalificări.
descarcera *tr.* A desface carcasa unei mașini, a unui aparat etc. *vb. I, ind. prez. 3* descarcerează.
descarcerare Acțiunea de a descarcera. *s.f., g.-d. art.* descarcerării, *pl.* descarcerări.
descălera *tr.* (rar) A desface o încăierare, o luptă. *vb. I, ind. prez. 3* descalerá.
descălca *tr.* A înlătura cu fierul de călcat o cută sau o îndoitură a unei țesături. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* descalc, *3* descalcă, *1 pl.* descălcăm; *conj. prez. 1 sg.* să descalc, *3* să descalce.
descăleca *intr.* 1. A se da jos de pe cal. 2. (termen folosit de cronicari) A se așeza statornic într-un loc, întemeind o țară. [*var.* descălica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* descalecă.
descălecare Acțiunea de a descăleca. [*var.* descălicare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* descălecării, *pl.* descălecări.
descălecat 1. Coborâre de pe cal. 2. Termen folosit mai ales de cronicari pentru a indica întemeierea țărilor românești. [*var.* descălicat *s.n.*] *s.n., pl.* descălecaturi.
descălecătoare (înv.) 1. Loc unde se descalecă. 2. (la cronicari) Descălecat (2). [*var.* descălicătoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* descălecătorii.
descălecător Întemeietor de țară. [*var.* descălicător *s.m.*] *s.m., pl.* descălecători.
descălica v. **descăleca.**
descălicare v. **descălecare.**
descălicat v. **descălecat.**
descălicătoare v. **descălecătoare.**
descălicător v. **descălecător.**
descălța *tr.* și *refl.* A(-și) scoate încălțămintea din picioare. *vb. I, ind. prez. 3* descalță.
descălțare Acțiunea de a (se) descălța; descălțat[1]. *s.f., g.-d. art.* descălțării, *pl.* descălțări.

descălțat[1] Descălțare. *s.n., pl.* descălțaturi.
descălțat[2]**,-ă** Desculț. *adj., pl.* descălțați,-te.
descăpățâna *tr.* (înv.) A decapita. *vb. I, ind. prez. 3* descăpățânează.
descărca 1. *tr.* A goli (parțial sau în întregime) un vehicul de transport sau un recipient. 2. *tr.* A scoate încărcătura dintr-o armă de foc; a trage un foc de armă. 3. *tr.* A suprima sau a micșora forțele care acționează asupra unei construcții, a unui sistem tehnic etc. 4. *tr.* și *refl.* A face să-și piardă sau a-și pierde încărcătura electrică. 5. *refl.* (fig.) A se elibera sufletește, împărtășind ceva cuiva. */A-și ~ conștiința* (sau *inima*) = a-și ușura conștiința făcând confidențe cuiva. //A se ușura de o vină, de un păcat. 6. *tr.* A declara achitat sau eliberat de o datorie etc. *vb. I, ind. prez. 3* descarcă.
descărcare Acțiunea de a (se) descărca; descărcat. *s.f., g.-d. art.* descărcării, *pl.* descărcări.
descărcat Descărcare. *s.n.*
descărcător[1] 1. Dispozitiv pentru descărcarea benzii de cauciuc a unui transportor în diferite puncte de pe traseu. 2. Dispozitiv de descărcare prin răsturnare a vagonetelor de mină, a vagoanelor de marfă etc. *s.n., pl.* descărcătoare.
descărcător[2]**,-oare** Care descarcă; (despre acte) care eliberează de o răspundere; justificativ. *adj., pl.* descărcători,-oare.
descărcătură 1. Ceea ce se descarcă dintr-un vehicul de transport. 2. Declanșare a unei arme de foc; zgomotul produs de ea. *s.f., g.-d. art.* descărcăturii, *pl.* descărcături.
descărna 1. *refl.* A slăbi. 2. *tr.* A curăța de carne pielea care urmează a fi tăbăcită. *vb. I, ind. prez. 3* descarnează.
descărnare Acțiunea de a (se) descărna. *s.f., g.-d. art.* descărnării, *pl.* descărnări.
descărnat,-ă Foarte slab, numai piele și oase. *adj., pl.* descărnați,-te.
descătărăma 1. *tr.* A desprinde din catarame. 2. *refl.* A-și scoate hainele (încheiate cu catarame). *vb. I, ind. prez. 3* descătărămează.
descătărămare Acțiunea de a (se) descătărăma. *s.f., g.-d. art.* descătărămării.
descătușa *tr.* și *refl.* 1. A (se) elibera din lanțuri sau din cătușe. 2. (fig.) A (se) elibera dintr-o constrângere, dintr-o robie. *vb. I, ind. prez. 3* descătușează, *1 pl.* descătușăm; *conj. prez. 3* să descătușeze; *ger.* descătușând.
descătușare Acțiunea de a (se) descătuța. *s.f., g.-d. art.* descătușării, *pl.* descătușări.
descăzut Primul termen al unei scăderi. *s.n., pl.* descăzuturi.
descâlci *tr.* A desface fire de ață, de păr etc. încâlcite. //(fig.) A lămuri, a descurca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descâlcesc, *imperf. 3 sg.* descâlcea; *conj. prez. 3* să descâlcească.
descâlcire Acțiunea de a descâlci; descâlcit. *s.f., g.-d. art.* descâlcirii, *pl.* descâlciri.
descâlcit Descâlcire. *s.n., pl.* descâlcituri.
descânta 1. *intr.* A rosti descântece pentru a îndepărta un farmec, a vindeca de o boală etc. 2. *tr.* A fermeca, a vrăji. 3. *tr.* A mustra, a bate la cap. *vb. I, ind. prez. 3* descântă.
descântat Faptul de a descânta. *s.n., pl.* descântaturi.
descântător,-oare (Persoană) care descântă, care face vrăji. *adj., s.m.* și *f., pl.* descântători,-oare.
descântătură (rar) Descântec. *s.f., g.-d. art.* descântăturii, *pl.* descântături.
descântec Faptul de a descânta. //Formulă magică, însoțită de gesturi, cu care se descântă. *s.n., pl.* descântece.
descendent,-ă I. *adj.* Care coboară. II. *s.m.* și *f.* Persoană care se trage din...; urmaș. *adj., s.m.* și *f., pl.* descendenți,-te.
descendență 1. Înrudire pe linie directă; filiație. 2. Urmași, posteritate. *s.f., g.-d. art.* descendenței, *pl.* descendențe.
descensiune (-si-u-) (livr.) Coborâre, scădere. *s.f., g.-d. art.* descensiunii, *pl.* descensiuni.
descensiv,-ă (livr.) Descendent. *adj., pl.* descensivi,-e.
descentra *tr.* și *refl.* (despre piese, organe de mașini etc.) A (se) deplasa astfel încât să-și piardă poziția simetrică față de centru. *vb. I, ind. prez. 3* descentrează.
descentraliza *tr.* A acorda autonomie administrativă organelor locale. *vb. I, ind. prez. 3* descentralizează.
descentralizare Acțiunea de a descentraliza. *s.f., g.-d. art.* descentralizării, *pl.* descentralizări.
descentrare Acțiunea de a (se) descentra. *s.f., g.-d. art.* descentrării, *pl.* descentrări.
deschega *tr.* (rar) A face să nu mai fie închegat. *vb. I, ind. prez. 3* descheagă; *conj. prez. 3* să deschege.
descheia 1. *tr.* A scoate un nasture din butonieră; a face să nu mai fie încheiat. 2. *tr.* și *refl.* A (se) desface din încheieturi. [*var.* deschia *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* deschei, *3* deschee, *1 pl.* descheiem; *conj. prez. 1* și *2 sg.* să deschei, *3* să deschee; *ger.* descheind.
deschia v. **descheia.**
deschiaburi *tr.* (înv.) A scoate pe cineva din rândul chiaburilor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deschiaburesc, *imperf. 3 sg.* deschiaburea; *conj. prez. 3* să deschiaburească.
deschiaburire (înv.) Acțiunea de a deschiaburi. *s.f., g.-d. art.* deschiaburirii, *pl.* deschiaburiri.
deschide 1. *tr.* A da la o parte o ușă, o fereastră, un capac etc. care închide ceva. */A-și ~ sufletul* (sau *inima*) = a spune tot ce are pe suflet; a se destăinui. *A ~ gura* = a) a îndepărta buzele una de alta pentru a mânca sau a vorbi; b) a vorbi. *A ~ ochii* = a) a ridica pleoapele descoperind ochii; (p. ext.) a se trezi din somn; b) a se naște. *A ~* (sau, refl., *a i se ~*) *cuiva ochii* = a face pe cineva (sau a ajunge) să-și dea seama de ceva. 2. *tr.* A dezlipi un plic; a desface un caiet, o carte la o anumită pagină. 3. *tr.* (med.) A face o incizie într-o rană sau într-un organ al corpului. 4. *refl.* (despre răni) A începe să sângereze sau să supureze. 5. *refl.* (despre pământ sau formații ale lui, p. anal., despre valuri) A se crăpa, a se despica. 6. *refl.* (despre flori) A-și desface petalele. //(despre peisaje, priveliști) A se desfășura. 7. *tr.* (adesea fig.) A croi un drum, o cărare. 8. *tr.* A începe, a porni o acțiune. *A ~ un proces. A ~ jocul. /A ~ vorba* = a începe o discuție (despre ceva). 9. *tr.* A înființa, a organiza o școală, o instituție etc. 10. *refl.* (despre culori sau obiecte colorate) A căpăta o nuanță mai luminoasă, mai apropiată de alb. //*tr.* și *refl.* (fig.) A da sau a căpăta o înfățișare prietenoasă. 11. (despre vocale) A trece din seria vocalelor închise în seria vocalelor deschise. 12. *tr. A ~ o paranteză* = a) a pune primul semn dintre cele două semne care formează o paranteză; b) (fig.) a face o digresiune. [*var.* (pop.) deșchide *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deschid, *1 pl.* deschidem, *perf. s. 1 sg.* deschisei, *1 pl.* deschiserăm; *conj. prez. 3* să deschidă; *part.* deschis.
deschidere 1. Acțiunea de a (se) deschide; (la șah) primele mișcări cu care începe o partidă. */În ~* = în primul meci dintr-un cuplaj sportiv. 2. Distanță orizontală dintre marginile spațiului unui gol; distanța dintre fălcile unor unelte de prindere sau de apucat. 3. Spațiu liber într-un zid, într-un perete etc., lăsat pentru aerisire, iluminat sau circulație. *s.f., g.-d. art.* deschiderii, *pl.* deschideri.

deschinga *tr.* (pop.) A scoate sau a slăbi chinga. *vb. I, ind. prez. 3* deschîngă.

deschis,-ă 1. (despre uși, ferestre, capace etc.) Dat la o parte pentru a lăsa liberă deschizătura respectivă: (despre încăperi, lăzi, sertare etc.) cu ușa sau cu capacul neînchis sau neîncuiat; (despre vehicule) neacoperit. 2. *Scrisoare ~* = scrisoare (cu conținut polemic) destinată publicității. *Vot ~* = vot prin ridicare de mâini. *Ședință ~* = ședință la care participă persoane din afara organizației respective. 3. (fig., și adv.) Sincer. */~ la vorbă* sau *cu sufletul ~, cu inima ~* = sincer. *~ la minte* = deștept. *Cu pieptul ~* = fără teamă. 4. (despre ochi) Cu pleoapele ridicate; (fig.) care e treaz, vigilent; (despre mână) cu degetele întinse; (despre aripi) întins pentru zbor; (despre răni) care sângerează sau supurează. 5. (despre terenuri) Neîngrădit; (despre drumuri) fără obstacole. */Oraș ~* = oraș în care nu se află obiective militare și care, potrivit dreptului internațio-nal, nu poate fi atacat sau bombardat în timp de război. *Port ~* = port în care pot intra nave de orice naționalitate. *Vocală ~* = vocală pronunțată cu gura mai deschisă decât în cazul vocalelor închise. 6. (despre circuite electrice) Care este întrerupt. 7. (despre culori) Apropiat de alb; luminos. *adj., pl.* deschiși,-se.

deschizător[1] Ustensilă folosită pentru deschiderea capacelor, capsulelor etc. *s.n., pl.* deschizătoare.

deschizător[2]**,-oare** Persoană care deschide uși, ferestre, lăzi etc. */~ de drumuri* = inițiator, inovator. *s.m., pl.* deschizători; *s.f., g.-d. art.* deschizătoarei, *pl.* deschizătoare.

deschizătură Spațiu liber prin care se poate vedea sau prin care se poate pătrunde în interiorul unui lucru. *s.f., g.-d. art.* deschizăturii, *pl.* deschizături.

descifra *tr.* 1. A reuși să citească un text ilizibil sau scris într-o limbă străină. 2. A interpreta un plan, o hartă etc. 3. A interpreta la prima vedere o partitură muzicală. 4. (fig.) A înțelege ceva (ascuns, obscur). *vb. I, ind. prez. 3* descifrează.

descifrabil,-ă Care poate fi (ușor) descifrat. *adj., pl.* descifrabili,-e.

descifrare Acțiunea de a descifra. *s.f., g.-d. art.* descifrării, *pl.* descifrări.

descinde *intr.* 1. A-și avea originea, a proveni din... 2. A se da jos. 3. A ajunge și a opri într-un loc (la o gazdă, la un hotel). 4. (despre organele forței publice) A sosi la fața locului pentru a face o investigație. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descind, *1 pl.* descindem; *conj. prez. 3* să descindă; *ger.* descinzând; *part.* descins.

descindere Acțiunea de a descinde; deplasare a unui organ de urmărire penală la locul săvârșirii unei infracțiuni pentru a face constatări. *s.f., g.-d. art.* descinderii, *pl.* descinderi.

descinge *tr.* și *refl.* A(-și) desface brâul, cureaua, cingătoarea. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descing, *1 pl.* descingem, *perf. s. 1 sg.* descinsei, *1 pl.* descinserăm; *conj. prez. 3* să descingă; *ger.* descingând; *part.* descins.

descintra *tr.* A îndepărta cofrajele care au servit la construirea unei bolți, a unui arc etc. *vb. I, ind. prez. 3* descintrează.

descintrare Acțiunea de a descintra. *s.f., g.-d. art.* descintrării, *pl.* descintrări.

descleia *tr.* 1. A dezlipi ceva ce este lipit cu clei. *//*(refl.) *Masa s-a ~t.* 2. A curăța de substanțe cleioase firele de mătase naturală sau țesăturile de bumbac. *vb. I, ind. prez. 3* descleiază, *1 pl.* descleiem; *conj. prez. 3* să descleieze; *ger.* descleiind.

descleiere Acțiunea de a (se) descleia. *s.f., g.-d. art.* descleierii, *pl.* descleieri.

deschleșta *tr.* și *refl.* A (se) desface dintr-o strânsoare, dintr-o încleștare. *//*(refl.) *A i se ~ cuiva fălcile* = a începe, în sfârșit, să vorbească. (tr.) *A-i ~ cuiva fălcile* = a face pe cineva să vorbească. *vb. I, ind. prez. 3* descleștează.

descleștare Acțiunea de a (se) descleșta. *s.f., g.-d. art.* descleștării, *pl.* descleștări.

descloci *tr.* A face ca o cloșcă să înceteze să mai clocească. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descloc*esc, imperf. 3 sg.* descloc*ea*; *conj. prez. 3* să descloc*easc*ă.

descoase 1. *tr.* și *refl.* A (se) desface din cusături. 2. *tr.* (fig.) A pune cuiva întrebări stăruitoare pentru a afla anumite lucruri. 3. *tr.* (fig.) A analiza amănunțit o problemă sau o situație. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desc*os, 3 sg.* descoase, *1 pl.* descoasem, *imperf. 3 sg.* descos*ea, perf. s. 1 sg.* descus*ui, 1 pl.* descus*urăm*; *conj. prez. 1 sg.* să desc*os, 3* să descoasă; *ger.* descos*ând*; *part.* descus*ut*.

descoașere Acțiunea de a (se) descoase. *s.f., g.-d. art.* descoașerii, *pl.* descoașeri.

descoji *tr.* A curăța de coajă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descoj*esc, imperf. 3 sg.* descoj*ea*; *conj. prez. 3* să descoj*easc*ă.

descojire Acțiunea de a descoji. *s.f., g.-d. art.* descojirii, *pl.* descojiri.

descojit Faptul de a descoji. *s.n., pl.* descojituri.

descolăci *refl.* A se desface din încolăcire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descolăc*esc, imperf. 3 sg.* descolăc*ea*; *conj. prez. 3* să descolăc*easc*ă.

descolăcire Acțiunea de a se descolăci. *s.f., g.-d. art.* descolăcirii, *pl.* descolăciri.

descomplecta v. **descompleta.**

descomplectare v. **descompletare.**

descompleta *tr.* A lua o parte dintr-un tot, făcându-l incomplet. *//refl.* A nu mai fi complet. [*var.* descomplecta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* descompletează.

descompletare Acțiunea de a (se) descompleta. [*var.* descomplectare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* descompletării, *pl.* descompletări.

descompune 1. *tr.* A desface în părțile sau în elementele componente. 2. *refl.* (fig.) A se destrăma, a se dezmembra. 3. *refl.* (despre materii organice) A se altera; a putrezi. 4. *refl.* (fig., despre oameni) A decădea din punct de vedere moral; (despre față) a se contracta. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descompun, *1 pl.* descompunem; *conj. prez. 3* să descompună; *ger.* descompunând; *part.* descompus.

descompunere 1. Faptul de a (se) descompune. 2. Reacție chimică în urma căreia o substanță cu structură complicată se transformă în mai multe substanțe cu structură mai simplă. *s.f., g.-d. art.* descompunerii, *pl.* descompuneri.

desconcentra *tr.* A lăsa la vatră un militar concentrat. *vb. I, ind. prez. 3* desconcentrează.

desconcentrare Acțiunea de a desconcentra. *s.f., g.-d. art.* desconcentrării, *pl.* desconcentrări.

descongestiona (-ti-o-) *tr.* 1. A elibera un organism de un aflux de sânge; a înlătura o congestie. 2. A face ca o arteră de comunicație să nu mai fie aglomerată; a elibera o zonă de un surplus de populație. *vb. I, ind. prez. 3* descongestionează.

descongestionare (-ti-o-) Acțiunea de a descongestiona. *s.f., g.-d. art.* descongestionării, *pl.* descongestionări.

desconsidera *tr* A nu arăta cuiva considerația, stima cuvenită; a nu lua în seamă. *vb. I, ind. prez. 3* desconsideră.

desconsiderare Faptul de a desconsidera; lipsă de considerație, de stimă. *s.f., g.-d. art.* desconsiderării, *pl.* desconsiderări.

desconsiderație (-ți-e) Dispreț, desconsiderare. [*var.* desconsiderațiune *s.f.*] *s.f., art.* desconsiderația, *g.-d. art.* desconsiderației, *pl.* desconsiderații, desconsiderațiile.

desconsiderațiune v. **desconsiderație.**
descopcia (-ci-a) *tr.* (rar) A desface din copci. *vb. I, ind. prez. 3* descopciază, *1 pl.* descopciem; *conj. prez. 3* să descopcieze; *ger.* descopciind.
descoperi 1. *tr.* A lua, a ridica de pe un obiect sau de pe o persoană ceea ce îl acoperă; a dezveli. 2. *refl.* A-și scoate pălăria, căciula etc. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) da de gol, a (se) trăda. 4. *tr.* A afla ceea ce era căutat sau necunoscut. *!A ~ America*, se spune ironic despre cineva care face caz de un lucru cunoscut de toată lumea. 5. *tr.* (fig.) A pătrunde o taină. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* descopăr, *3* descoperă, *imperf. 3 sg.* descoperea; *conj. prez. 3* să descopere.
descoperire Acțiunea de a (se) descoperi; ceea ce a fost descoperit. *s.f., g.-d. art.* descoperirii, *pl.* descoperiri.
descoperit,-ă 1. Dezvelit, neacoperit; expus vederii. //(despre oameni) Fără pălărie, căciulă etc., cu capul gol. 2. (fig.) Fără apărare. 3. (fam.) Fără acoperire legală; cu lipsuri financiare. *adj., pl.* descoperiți,-te.
descoperitor,-oare Persoană care face o descoperire. *s.m., pl.* descoperitori; *s.f., g.-d. art.* descoperitoarei, *pl.* descoperitoare.
descoperta v. **decoperta.**
descopertare v. **decopertare.**
descotorosi *tr.* și *refl.* A (se) elibera de cineva sau de ceva care supără, incomodează. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descotorosesc, *imperf. 3 sg.* descotorosea; *conj. prez. 3* să descotorosească.
descotorosire Acțiunea de a (se) descotorosi. *s.f., g.-d. art.* descotorosirii, *pl.* descotorosiri.
descotoșmăna *tr.* și *refl.* (pop.) A(-și) scoate hainele prea groase și prea multe; a (se) dezbrăca. [*var.* descotoșmăni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* descotoșmănează.
descotoșmăni v. **descotoșmăna.**
descovoia *tr* și *refl.* A (se) îndrepta, a (se) dezdoi un obiect arcuit, curbat, încovoiat. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* descovoi, *3* descovoaie, *1 pl.* descovoiem; *conj. prez. 1* și *2 sg.* să descovoi, *3* să descovoaie; *ger.* descovoind.
descovoiere Acțiunea de a (se) descovoia. *s.f., g.-d. art.* descovoierii, *pl.* descovoieri.
descreierat,-ă Lipsit de rațiune; nebun, nesăbuit; irațional. *adj., pl.* descreierați,-te.
descrescător,-oare Care descrește; descrescând, descrescut. *adj., pl.* descrescători,-oare.
descrescând,-ă Descrescător. *adj., pl.* descrescânzi,-de.
descrescent,-ă Descrescător. *adj., pl.* descrescenți,-te.
descrește *intr.* A se micșora, a se reduce; a scădea. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descresc, *1 pl.* descrestem; *conj. prez. 3* să descrească; *part.* descrescut.
descreștere Faptul de a descrește; scădere, reducere. *s.f., g.-d. art.* descreșterii, *pl.* descreșteri.
descreți 1. *tr.* A desface creturile; a netezi o țesătură, o haină încrețită etc. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A face să nu mai fie sau a nu mai fi încruntat; a (se) însenina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descrețesc, *imperf. 3 sg.* descreța; *conj. prez. 3* să descrețească.
descreție Acțiunea de a (se) descreți. *s.f., g.-d. art.* descreției, *pl.* descreții.
descrie *tr.* 1. A prezenta, a înfățișa ceva prin cuvinte. 2. A trasa o linie curbă. 3. A parcurge o traiectorie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descriu, *2 sg.* descrii, *1 pl.* descriem, *2 pl.* descrieți; *conj. prez. 3* să descrie; *imper. 2 pl.* descrieți; *ger.* descriind; *part.* descris.
descriere 1. Acțiunea de a descrie. 2. Pasaj într-o scriere în care se prezintă un aspect din natură, o situație etc. *s.f., g.-d. art.* descrierii, *pl.* descrieri.
descriptibil,-ă Care poate fi descris. *adj., pl.* descriptibili,-e.
descriptiv,-ă Care descrie, care înfățișează. *adj., pl.* descriptivi,-e.
descriptivism 1. Curent lingvistic care are în vedere descrierea limbilor din punct de vedere formal și fiziologic, fără cercetarea dezvoltării lor istorice. 2. Manierism în literatură, care pune accent exagerat pe elementele descriptive, nesugestive. 3. Metodă în critica literară, care se mărginește la descrierea operelor și nu la valoarea lor. *s.n.*
descriptivist (Adept) al descriptivismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* descriptiviști,-ste.
descripție (-ți-e) (rar) Descriere. [*var.* (înv.) descripțiune *s.f.*] *s.f., art.* descripția, *g.-d. art.* descripției, *pl.* descripții, *art.* descripțiile.
descripțiune v. **descripție.**
descrucișa *tr.* (rar) A face să nu mai fie așezat cruciș. *vb. I, ind. prez. 3* descrucișează, *1 pl.* descrucișăm; *conj. prez. 3* să descrucișeze; *ger.* descrucișând.
descrucișare Acțiunea de a descrucișa. *s.f., g.-d. art.* descrucișării, *pl.* descrucișări.
descrunta *tr.* și *refl.* (rar) A(-și) descreți fruntea; a(-și) îmblânzi expresia aspră a feței. *vb. I, ind. prez. 3* des-cruntă.
descuama (-cua-) *refl.* (despre piele) A se coji în urma unei boli. *vb. I, ind. prez. 3* se descuamează.
descuamare (-cua-) Faptul de a se descuama. *s.f., g.-d. art.* descuamării, *pl.* descuamări.
descuia *tr.* A deschide cu cheia. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* descui, *3* descuie, *1 pl.* descuiem; *conj. prez. 3* să descuie; *ger.* descuind.
descuiat,-ă 1. (despre uși, încăperi) Care a fost deschis cu cheia. 2. (fig., despre oameni) Receptiv, deștept. *adj., pl.* descuiați,-te.
desculț,-ă Cu picioarele goale; descălțat. //(fig., s.) Om sărac. *adj., pl.* desculți,-e.
descumpăni *tr.* A face pe cineva să-și piardă echilibrul sufletesc; a zăpăci, a dezorienta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* descumpănesc, *imperf. 3 sg.* descumpănea; *conj. prez. 3* să descumpănească.
descumpănire Faptul de a descumpăni; dezorientare. *s.f., g.-d. art.* descumpănirii, *pl.* descumpăniri.
descuraja *refl.* și *tr.* A-și pierde sau a face pe cineva să-și piardă curajul, speranța; a (se) demoraliza. *vb. I, ind. prez. 3* descurajează, *1 pl.* descurajăm; *conj. prez. 3* să descurajeze; *ger.* descurajând.
descurajant,-ă Descurajator. *adj., pl.* descurajanți,-te.
descurajare Faptul de a (se) descuraja; deprimare, demoralizare. *s.f., g.-d. art.* descurajării, *pl.* descurajări.
descurajator,-oare Care te descurajează; deprimant. *adj., pl.* descurajatori,-oare.
descurca 1. *tr.* A face să nu mai fie încurcat; a descâlci. 2. *refl.* și *tr.* A ieși sau a scoate pe cineva dintr-o situație dificilă. 3. *tr.* (fig.) A lămuri o situație sau o problemă. *vb. I, ind. prez. 3* descurcă; *conj. prez. 3* să descurce.
descurcăreț,-ață Care știe să iasă din situații dificile. *adj., pl.* descurcărești,-țe.
des-de-dimineață v. **dis-de-dimineață.**
des-dimineață v. **dis-de-dimineață.**
deseară v. **diseară.**
deseca *tr.* 1. A elimina excesul de apă de pe un teren. 2. A elimina apa din diferite materiale. *vb. I, ind. prez. 3* deseacă; *conj. prez. 3* să desece.
desecare Acțiunea de a deseca. *s.f., g.-d. art.* desecării, *pl.* desecări.
desegregație (-ți-e) Înlăturare a segregației rasiale. *s.f., art.* desegregația, *g.-d. art.* desegregației, *pl.* desegregații, *art.* desegregațiile.
desemn v. **desen.**
desemna[1] *tr.* A indica pe cineva pentru a îndeplini o sarcină, a ocupa o funcție etc. //A indica unei persoane un anumit lucru. *vb. I, ind. prez. 3* desemnează.
desemna[2] v. **desena.**

desemnare Faptul de a desemn[1]. *s.f., g.-d. art.* desemnării, *pl.* desemnări.
desen 1. Reprezentare grafică a unui obiect, a unui peisaj etc. 2. Arta sau tehnica de a desena. */~ tehnic* (sau *liniar*) = desen care reprezintă la scară planul unui obiect, al unei construcții etc. 3. Planul unei construcții. 4. Ornamentația unei țesături. [*var.* desemn *s.n.*] *s.n., pl.* desene.
desena 1. *tr.* A executa un desen. 2. *refl.* A se profila, a se contura. 3. *tr.* (fig.) A schița o problemă, o chestiune. [*var.* desemna, (înv.) desina *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* desenează.
desenare Acțiunea de a desena (1); desenat. *s.f., g.-d. art.* desenării, *pl.* desenări.
desenat Desenare. *s.n.*
desenator,-oare Persoană care desenează; specialist în arta desenului. *s.m., pl.* desenatori; *s.f., g.-d. art.* desenatorei, *pl.* desenatoare.
desenatură Proiectare și realizare de desene și mostre noi pentru țesătorie. *s.f., g.-d. art.* desenaturii, *pl.* desenaturi.
desensibiliza *tr.* 1. A reduce sau a înlătura sensibilitatea organismului față de anumite medicamente, vaccinuri etc. 2. A micșora sensibilitatea unei emulsii fotografice. *vb. I, ind. prez. 3* desensibilizează.
desensibilizant,-ă Care desensibilizează. *adj., pl.* desensibilizanți,-te.
desensibilizare Metodă terapeutică prin care se reduce sau se înlătură sensibilitatea unei persoane față de anumite medicamente, vaccinuri etc. *s.f., g.-d. art.* desensibilizării, *pl.* desensibilizări.
desensibilizator Substanță care, adăugată la o soluție developatoare, reduce sensibilitatea emulsiei fotografice la lumină. *s.n., pl.* desensibilizatoare.
deseori (-se-ori) Adeseori. *adv.*
desert Mâncare ușoară (fructe, prăjituri etc.) care se servește la sfârșitul mesei. *s.n., pl.* deserturi.
desertiza *tr.* 1. A scoate din montură o piatră prețioasă. 2. A face o desertizare. *vb. I, ind. prez. 3* desertizează.
desertizare Acțiunea de a desertiza. //Operație de desfacere a două piese sertizate. *s.f., g.-d. art.* desertizării, *pl.* desertizări.
deservi[1] *tr.* A face cuiva un rău serviciu; a prejudicia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deservesc, *imperf. 3 sg.* deservea; *conj. prez. 3* să deservească.
deservi[2] *tr.* 1. A presta un serviciu în folos public. 2. A supraveghea funcționarea unei mașini. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deservesc, *imperf. 3 sg.* deservea; *conj. prez. 3* să deservească.
deserviciu Fapt care nu convine cuiva; contraserviciu. *s.n., art.* deserviciul, *pl.* deservicii, *art.* deserviciile.
deservire[1] Acțiunea de a deservi[1]. *s.f., g.-d. art.* deservirii, *pl.* deserviri.
deservire[2] Acțiunea de a deservi[2]. *s.f., g.-d. art.* deservirii, *pl.* deserviri.
desesiza *refl.* (despre autorități) A se declara în imposibilitate de a rezolva o cauză. *vb. I, ind. prez. 3* se desesizează.
desesizare Faptul de a se desesiza. *s.f., g.-d. art.* desesizării, *pl.* desesizări.
deset (rar) 1. Desiș de tufe, de copăcei. 2. Înghesuială, aglomerație (de oameni sau de lucruri). *s.n.*
desetină/desetină 1. (în sec. XV-XVIII, în Moldova) Zeciuială, dijmă. 2. Măsură agrară rusească, egală cu 1,09 ha. *s.f., g.-d. art.* desetinei/desetinei, *pl.* desetine/desetine.
desface 1. *tr.* și *refl.* A (se) descompune în părțile componente. 2. *tr.* și *refl.* A (se) desprinde din locul sau din legătura în care a fost fixat sau prins. 3. *refl.* și *tr.* A (se) despărți de cineva sau de ceva. 4. *tr.* A deschide o scrisoare, un pachet etc. 5. *tr.* A desfășura, a despături. *//refl.* (despre flori) A-și deschide petalele. 6. *tr.* A vinde produse. 7. *intr.* (în superstiții) A înlătura vraja care apasă asupra cuiva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desfac, *1 pl.* desfacem, *2 pl.* desfaceți; *imper. 2 sg.* desfă, *neg.* nu desface; *part.* desfăcut.
desfacere Acțiunea de a (se) desface; descfăcut[1], descompunere, despărțire; anulare; vânzare; lichidare. *s.f., g.-d. art.* desfacerii, *pl.* desfaceri.
desfăca *tr.* (pop.) A cuărăța boabele de pe știuleții de porumb. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* desfac, *2 sg.* desfaci, *3* desfacă.
desfăcător Instrument cu care se desface ceva. *s.n., pl.* desfăcătoare.
desfăcut[1] Desfacere. *s.n.*
desfăcut[2]**,-ă** 1. Răsfirat, împrăștiat, demontat. 2. (jur.) Anulat. 3. (despre haine) Descheiat; (despre scrisori, pachete) deschis. *adj., pl.* desfăcuți,-te.
desfășa *tr.* A scoate un copil din scutece sau din fașă. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* desfăș, *2 sg.* desfești, *3* desfașă, *1 pl.* desfășăm; *conj. prez. 3* să desfeșe; *ger.* desfășând.
desfășare Acțiunea de a desfășa. *s.f., g.-d. art.* desfășării, *pl.* desfășări.
desfășura 1. *tr.* A întinde, a desface un obiect înfășurat. 2. *refl.* (fig., despre privelești din natură) A se întinde, a se arăta treptat. 3. *refl.* (despre fapte, evenimente etc.) A decurge, a evolua, a se petrece. 4. *tr.* A realiza o acțiune în etape succesive. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* desfășor, *3* desfășoară; *conj. prez. 3* să desfășoare.
desfășurare 1. Acțiunea de a (se) desfășura; întindere în plan a suprafeței unui corp geometric. 2. Evoluția în timp a unor evenimente; succesiunea întâmplărilor dintr-o operă literară. *s.f., g.-d. art.* desfășurării, *pl.* desfășurări.
desfășurătoare (mat.) Evolventă. *s.f., g.-d. art.* desfășurătorii, *pl.* desfășurători.
desfășurător Prezentare detaliată a etapelor unei activități, unui program, unei emisiuni etc. sau a unui serviciu militar efectuat. *~ul convorbirilor telefonice. s.n., pl.* desfășurătoare.
desfăt (rar) Desfătare. *s.n.*
desfăta 1. *refl.* A-și petrece timpul în mod plăcut; a se distra, a se delecta. 2. *tr.* A încânta, a fermeca. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* desfăt, *2 sg.* desfeți, *3* desfată; *conj. prez. 3* să desfețe.
desfătare Faptul de a (se) desfăta; încântare, delectare. //Desfrâu. *s.f., g.-d. art.* desfătării, *pl.* desfătări.
desfătător,-oare Care desfată ochii sau simțurile. *adj., pl.* desfătători,-oare.
desfătui *tr.* (rar) A sfătui pe cineva să nu facă ceea ce avea de gând; a deconsilia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desfătuiesc, *imperf. 3 sg.* desfătuia; *conj. prez. 3* să desfătuiască.
desfătuire (rar) Acțiunea de a desfătui. *s.f., g.-d. art.* desfătuirii, *pl.* desfătuiri.
desfăța *tr.* A scoate învelitoarea de pe o pernă sau de pe o plapumă. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* desfăț, *2 sg.* desfeți, *3* desfață; *conj. prez. 3* să desfețe.
desfereca 1. *tr* și *refl.* A (se) desface din cătușe, din lanțuri etc. 2. *refl.* (despre roți) A-și pierde șinele. 3. *refl.* (despre pietrele de moară) A-și toci dinții. *vb. I, ind. prez. 3* desferecă.
desferecare Acțiunea de a (se) desfereca. *s.f., g.-d. art.* desferecării, *pl.* desferecări.
desfia (-fi-a) *tr.* A anula o înfiere. *vb. I, ind. prez. 3* desfiază, *1 pl.* desfiem; *conj. prez.* să desfieze; *ger.* desfiind.
desfid (înv., rar) Sfidare, înfruntare. *s.n.*
desfide *tr.* 1. A provoca pe cineva să facă un lucru, știind că nu va reuși. 2. A nu crede în cele spuse de cineva sau în existența a ceva. 3. A brava, a sfida, a înfrunta

un pericol. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desfid; *conj. prez. 3* să desfidă. (nu are timpuri trecute, ger., part.)
desfidere (rar) Faptul de a desfide. *s.f., g.-d. art.* desfiderii, *pl.* desfideri.
desfigura *tr.* A urâți fața cuiva; a sluți. *vb. I, ind. prez. 3* desfigurează.
desfigurare Faptul de a desfigura; urâțire, sluțire. *s.f., g.-d. art.* desfigurării, *pl.* desfigurări.
desființa *tr.* 1. A face să nu mai existe; a suprima ceva. 2. A abroga o lege, o convenție etc. *vb. I, ind. prez. 3* desființează.
desființare Acțiunea de a desființa; distrugere, înlăturare, suprimare; anulare. *s.f., g.-d. art.* desființării, *pl.* desființări.
desfira *refl.* (rar, despre fire înfășurate sau despre obiectul pe care ele sunt înfășurate) A se desfășura. *vb. I, ind. prez. 3* se desfiră.
desfoia 1. *refl.* (despre flori) A se deschide, a înflori. 2. *tr.* A smulge petalele unei flori. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* desfoi, *1 pl.* desfoiem, *3* desfoaie; *conj. prez. 3* să desfoaie; *ger.* desfoind.
desfoiere Acțiunea de a (se) desfoia. *s.f., g.-d. art.* desfoierii, *pl.* desfoieri.
desfrâna *refl.* (rar) A duce o viață de plăceri, destrăbălată. *vb. I, ind. prez. 3* se desfrânează.
desfrânare Faptul de a se desfrâna, de a fi desfrânat: destrăbălare. *s.f., g.-d. art.* desfrânării, *pl.* desfrânări.
desfrânat,-ă (și s.) Destrăbălat, depravat, imoral. *adj., pl.* desfrânați,-te.
desfrâu Purtare desfrânată; depravare, imoralitate. *s.n., art.* desfrâul, *pl.* desfrâuri.
desfrunzi *refl.* (despre copaci) A-și pierde frunzele. *//tr.* A despuia de frunze. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desfrunzesc, *imperf. 3 sg.* desfrunzea; *conj. prez. 3* să desfrunzească.
desfrunzire Acțiunea de a (se) desfrunzi. *s.f., g.-d. art.* desfrunzirii, *pl.* desfrunziri.
desfunda *tr.* 1. A deschide o sticlă, un butoi etc.; a destupa. 2. A curăța un canal, o conductă, un șanț înfundat. 3. A face ca un drum, un teren să devină impracticabil din cauza ploii, a noroiului etc. 4. A ara adânc; a desțeleni un teren. *vb. I, ind. prez. 3* desfundă.
desfundare Acțiunea de a desfunda. *s.f., g.-d. art.* desfundării, *pl.* desfundări.
desfundătură (rar) Loc, teren devenit impracticabil din cauza ploilor. *s.f., g.-d. art.* desfundăturii, *pl.* desfundături.
deshăma *tr.* A scoate hamul de pe cal; a desprinde calul de la căruță. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* deshăm, *2 sg.* deshami, *3* deshamă; *conj. prez. 3* să deshame.
deshămare Acțiunea de a deshăma. *s.f., g.-d. art.* deshămării, *pl.* deshămări.
deshidrata *tr.* și *refl.* (despre organismul uman, legume, fructe) A pierde sau a face să piardă (total sau parțial) apa pe care o conține; a (se) usca. *vb. I, ind. prez. 3* deshidratează.
deshidratant[1] Substanță care deshidratează. *s.m., pl.* deshidratanți.
deshidratant[2]**,-ă** Care deshidratează. *adj., pl.* deshidratanți,-te.
deshidratare 1. Acțiunea de a (se) deshidrata. 2. (med.) Pierdere anormală a apei din țesuturile organice. *s.f., g.-d. art.* deshidratării, *pl.* deshidratări.
deshidratator Aparat pentru uscarea fructelor și a legumelor prin ventilare; deshidrator. *s.n., pl.* deshidratatoare.
deshidrator Deshidratator. *s.n., pl.* deshidratoare.
deshidrogena *tr.* A înlătura hidrogenul dintr-o substanță. *vb. I, ind. prez. 3* deshidrogenează.
deshuma *tr.* A dezgropa osemintele unui mort. *vb. I, ind. prez. 3* deshumează.
deshumare Acțiunea de a deshuma. *s.f., g.-d. art.* deshumării, *pl.* deshumări.
desigila *tr.* A deschide ceva sigilat; a rupe un sigiliu. *vb. I, ind. prez. 3* desigilează.
desigilare Acțiunea de a desigila. *s.f., g.-d. art.* desigilării, *pl.* desigilări.
design (dizain) (angl.) 1. Disciplină care armonizează aspectul cu calitățile produsului de mare serie. 2. Aspect exterior, fel în care se prezintă un lucru din punct de vedere estetic; estetică industrială. */A avea ~* = a arăta modern, elegant. *s.n.*
designa *tr.* (livr.) A desemna, a indica. *vb. I, ind. prez. 3* desemnează.
designer (dizainăr) (angl.) Specialist în design. *s.m., pl.* designeri.
desigur 1. Da, firește. 2. Absolut, bineînțeles, negreșit. *adv.*
desime 1. Însușirea de a fi des[2], compact, îndesat. 2. Desiș. *s.f., g.-d. art.* desimii, *pl.* desimi.
desina v. **desena.**
desincroniza *tr.* și *refl.* A face să-și piardă sau a-și pierde sincronismul. *vb. I, ind. prez. 3* desincronizează.
desinență Element morfologic care se adăugă la tema unui cuvânt pentru a exprima cazul, numărul, genul (în flexiunea nominală) sau persoana, numărul și diateza (în flexiunea verbală). *s.f., g.-d. art.* desinenței, *pl.* desinențe.
desinențial,-ă (-ți-al) (lingv.) De desinență. *adj., pl.* desinențiali,-e.
de sine stătător,-oare Care poate exista prin propriile sale puteri și însușiri; care nu depinde de nimeni sau de nimic; independent. *loc. adj., pl.* de sine stătători,-oare.
desinit (lat.) Termen folosit pentru a desemna cuvintele care încheie un manuscris. *s.n.*
desista *tr.* 1. (jur.) A renunța la o acțiune în justiție. 2. A abandona săvârșirea unei infracțiuni. 3. A-și retrage candidatura înainte de alegeri. *vb. I, ind. prez. 3* desistează.
desistare Acțiunea de a desista. *s.f., g.-d. art.* desistării, *pl.* desistări.
desjuca v. **dejuca.**
desiș 1. Grup de arbuști, de tufe; pădure deasă. 2. (fig.) Număr mare de oameni. *s.n., pl.* desișuri.
desișor,-oară (rar) Diminutiv al lui des[2]. *adj., pl.* desișori,-oare.
desktop (angl.) Ecranul monitorului de la calculator; suprafața de pe ecranul unui computer, vizibilă după ce se încarcă sistemul de operare. *s.n., pl.* desktopuri.
desluși *tr.* 1. A distinge, a percepe un sunet, un zgomot. 2. A observa, a vedea (într-un spațiu slab luminat). *//*(despre lumină) A contura imaginea unui lucru. 3. A clarifica, a lămuri cuiva un lucru. *//refl.* (depre idei, probleme) A deveni limpede. *// refl.* A se lămuri, a se înțelege. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deslușesc, *imperf. 3 sg.* deslușea; *conj. prez. 3* să deslușească.
deslușire Acțiunea de a (se) deslușî; lămurire. *s.f., g.-d. art.* deslușirii, *pl.* deslușiri.
deslușit,-ă 1. (și adv.) Care se aude sau se vede limpede, clar. 2. Ușor de înțeles. *adj., pl.* deslușiți,-te.
deslușitor,-oare (înv.) Care lămurește. *adj., pl.* deslușitori,-oare.
desman Mamifer insectivor acvatic cu blană mătăsoasă; șobolan moscat. *s.m., pl.* desmani.
desmin Alumosilicat hidratat de sodiu și de calciu. *s.n.*
desmodrom,-ă (despre mecanisme) La care legăturile dintre elemente asigură o mișcare univoc determinată a fiecărui element condus. *adj., pl.* desmodromi,-e.

desmologie Artrologie. *s.f., art.* desmologia, *g.-d. art.* desmologiei.
desmopatie Denumire generică pentru afecțiunile ligamentelor. *s.f., art.* desmopatia, *g.-d. art.* desmopatiei.
desofistificare Eliminare a sofisticării. *s.f., g.-d. art.* desofistificării, *pl.* desofistificări.
desolidariza *refl.* A se despărți de acțiunile sau de atitudinile cuiva; a se dezice. *vb. I, ind. prez. 3* se desolidarizează.
desolidarizare Faptul de a se desolidariza. *s.f., g.-d. art.* desolidarizării, *pl.* desolidarizări.
desolvata *tr.* A elimina lichidul reținut de anumite substanțe prin îmbibare. *vb. I, ind. prez. 3* desolvatează.
desolvatare Acțiunea de a desolvata. *s.f., g.-d. art.* desolvatării, *pl.* desolvatări.
desorbție (-ți-e) Eliminare a unor substanțe adsorbite de pe suprafața unui adsorbant. *s.f., art.* desorbția, *g.-d. art.* desorbției, *pl.* desorbții, *art.* desorbțiile.
desovietiza (-vi-e-) *tr.* A înlătura instituții, legi etc. de tip sovietic. *vb. I, ind. prez. 3* desovietizează.
despacheta *tr.* A scoate un obiect din ambalajul său; a desface un pachet. *vb. I, ind. prez. 3* despachetează.
despachetare Acțiunea de a despacheta. *s.f., g.-d. art.* despachetării, *pl.* despachetări.
despăduchea *tr.* și *refl.* A (se) curăța de păduchi. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* despăduchez, *3* despăducheză; *1 pl.* despăduchem; *conj. prez. 3* să despăduchеze; *ger.* despăduchind.
despăduchere Acțiunea de a (se) despăduchea. *s.f., g.-d. art.* despăduchерii, *pl.* despăduchери.
despăduri *tr.* A tăia în mod nerațional pădurea dintr-o regiune; a defrișa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despădurесc, *imperf. 3 sg.* despădurea; *conj. prez. 3* să despădurească.
despădurire Acțiunea de a despăduri; defrișare. *s.f., g.-d. art.* despăduririi, *pl.* despăduriri.
despăgubi *tr.* A plăti, a da cuiva echivalentul unei pierderi (materiale) suferite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despăgubesc, *imperf. 3 sg.* despăgubea; *conj. prez. 3* să despăgubească.
despăgubire Acțiunea de a despăgubi; (concr.) sumă ce urmează a fi plătită. *s.f., g.-d. art.* despăgubirii, *pl.* despăgubiri.
despăienjeni *refl.* (despre ochi sau privire) A începe să vadă bine; a se limpezi. *vb. IV, ind. prez. 3 pl.* se despăienjenesc, *imperf. 3 sg.* se despăienjenea; *conj. prez. 3* să se despăienjenească.
despărțământ (înv.) Secție; despărțitură. *s.n., pl.* despărțăminte.
despărțeală (înv.) Despărțenie. *s.f., g.-d. art.* despărțelii.
despărțenie (-ni-e) (înv.) Despărțire (2), divorț. *s.f., art.* despărțenia, *g.-d. art.* despărțeniei, *pl.* despărțenii, *art.* despărțeniile.
despărți 1. *refl.* A se separa temporar sau definitiv; (despre un grup de persoane) a se separa, plecând în direcții diferite. *//refl.* (fig.) A se înstăina; a renunța la... 2. *refl.* (fam.) A divorța. 3. *tr.* (despre bariere, obstacole etc., și fig.) A izola, a separa. 4. *tr.* și *refl.* A (se) împărți în două sau mai multe părți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despart, *imperf. 3 sg.* despărțea; *conj. prez. 3* să despartă.
despărțire 1. Faptul de a (se) despărți; separare. 2. Divorț. 3. Împărțire, segmentare. *//*Despărțitură. *//*(înv.) Circum-scripție (polițienească sau administrativă). *s.f., g.-d. art.* despărțirii, *pl.* despărțiri.
despărțit Despărțire. */~ul oilor* = desfacerea tovărășiei la stână, toamna, când se împart oile și produsele acestora către proprietari. *s.n.*
despărțitor[1] (în sintagma) ~ *de lan* = organ al mașinilor agricole de recoltat. *s.n., pl.* despărțitoare.
despărțitor[2]**,-oare** Care desparte. *adj., pl.* despărțitori,-oare.
despărțitură 1. Parte despărțită dintr-o încăpere, dintr-o ladă, dintr-un vas etc.; compartiment. 2. Construcție care delimitează ceva. 3. (înv.) Grup, ceată izolată. *s.f., g.-d. art.* despărțiturii, *pl.* despărțituri.
despătura v. **despături.**
despăturare v. **despăturire.**
despături *tr.* A desface ceva care fusese împăturit; [*var.* a despătura *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despăturesc, *imperf. 3 sg.* despătura; *conj. prez. 3* să despăturească.
despăturire Acțiunea de a despături. [*var.* despăturare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* despăturirii, *pl.* despăturiri.
despecializare (-ci-a-) Pierdere a specializării, a calificării profesionale. *s.f., g.-d. art.* despecializării, *pl.* despecializări.
despecetlui *tr.* (înv.) A rupe pecețile de pe o scrisoare, un pachet etc. (pentru a desface). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despecetluiesc, *imperf. 3 sg.* despecetluia; *conj. prez. 3* să despecetluiască.
despera v. **dispera.**
desperant,-ă v. **disperant.**
desperare v. **disperare.**
desperat,-ă v. **disperat,-ă.**
desperechea *tr.* 1. A despărți, a desface două obiecte sau două ființe care formează o pereche. 2. A descompleta ceva (care formează un tot). *vb. I, ind. prez. 3* desperechează, *1 pl.* desperechem; *conj. prez. 3* să desperecheze; *ger.* desperechind; *part.* desperecheat.
desperechere Acțiunea de a desperechea. *s.f., g.-d. art.* desperecherii, *pl.* desperecheri.
despersonaliza v. **depersonaliza.**
despersonalizare v. **depersonalizare.**
despica 1. *tr.* A sparge de-a lungul, desfăcând în două sau mai multe bucăți. */A ~ firul* (sau *părul*) *în patru* = a cerceta cu minuțiozitate exagerată. 2. *tr.* și *refl.* A (se) crăpa. 3. *tr.* A străbate de-a curmezișul (o mulțime compactă, văzduhul etc.) 4. *tr.* (fig.) A pătrunde cu perspicacitate; a analiza. *vb. I, ind. prez. 3* despică.
despicare Acțiunea de a (se) despica. *s.f., g.-d. art.* despicării, *pl.* despicări.
despicătură Tăietură, crăpătură făcută în lungime; bucată despicată din ceva. *s.f., g.-d. art.* despicăturii, *pl.* despicături.
despiedeca v. **despiedica.**
despiedica *tr.* 1. A înlătura piedica de la picioarele unui animal sau de la roata unui vehicul. 2. A ridica piedica de la o armă de foc. [*var.* despiedeca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* despiedică.
despiedicare Acțiunea de a despiedica. *s.f., g.-d. art.* despiedicării, *pl.* despiedicări.
despinteca *tr.* (rar) A spinteca. *vb. I, ind. prez. 3* despintecă.
despironi *refl.* și *tr.* (rar) A (se) desprinde din piroane. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despironesc, *imperf. 3 sg.* despirona; *conj. prez. 3* să despironească.
despleti 1. *tr.* și *refl.* A (se) desface din împletitură; a(-și) desface cosițele. 2. *refl.* (fig., despre râuri) A se răsfira. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despletesc, *imperf. 3* despletea; *conj. prez. 3* să despleteasсă.
despletire Acțiunea de a (se) despleti. *s.f., g.-d. art.* despletirii, *pl.* despletiri.
despletit,-ă (despre păr) Neîmpletit. *//*(despre femei) Cu părul neîmpletit; (p. ext.) nepieptănat. *adj., pl.* despletiți,-te.
despoia v. **despuia.**
despoiere v. **despuiere.**

despodobi *tr.* și *refl.* A(-și) scoate podoabele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despodobesc, *imperf. 3 sg.* despodobea; *conj. prez. 3* să despodobească.
despot 1. (în Antichitate și în Evul Mediu) Conducător cu puteri absolute; tiran. 2. Guvernator autonom al unei provincii din Imperiul Bizantin. 3. (fig.) Persoană excesiv de autoritară. *s.m., pl.* despoți.
despotat 1. Demnitatea de despot. 2. Teritoriu guvernat de un despot. *s.n., pl.* despotate.
despotcovi *refl.* (despre cai) A-și pierde potcoavele. *//tr.* A scoate unui animal potcoavele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despotcovesc, *imperf. 3 sg.* despotcovea; *conj. prez. 3* să despotcovească.
despotic,-ă Caracteristic despoților; tiranic, dictatorial. *adj., pl.* despotici,-ce.
despotism 1. Regim politic carcterizat prin putere nelimitată și guvernare arbitrară, neîngrădită de nicio lege, autocrație; despoție. 2. (fig.) Comportare arbitrară; samavolnicie. *s.n.*
despotmoli *tr.* 1. A scoate un vehicul, o navă din nămol. 2. A curăța un bazin, un șanț etc. de nămolul depus pe fund. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despotmolesc, *imperf. 3 sg.* despotmolea; *conj. prez. 3* să despotmolească.
despotmolire Acțiunea de a despotmoli. *s.f., g.-d. art.* despotmolirii, *pl.* despotmoliri.
despoție (rar) 1. Despotism (1). 2. Țară condusă de un despot. *s.f., art.* despoția, *g.-d. art.* despoției, *pl.* despoții, *art.* despoțiile.
despovăra *tr.* A lua sau a ușura cuiva povara. *vb. I, ind. prez. 3* despovărează.
desprăfuire Separare și eliminare a prafului dintr-un curent de aer sau de gaz. *s.f., g.-d. art.* desprăfuirii, *pl.* desprăfuiri.
desprăfuitor (-fu-i-) Aparat, instalație folosită la desprăfuire. *s.n., pl.* desprăfuitoare.
despre (introduce complemente sau atribute) 1. În legătură cu..., referitor la..., de... 2. Din partea, de la. 3. Aproape de..., către. *prep.*
desprejmui *tr.* A înlătura împrejmuirea unei curți, a unei case etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desprejmuiesc, *imperf. 3 sg.* desprejmuia; *conj. prez. 3* să desprejmuiască.
desprejmuire Acțiunea de a desprejmui. *s.f., g.-d. art.* desprejmuirii, *pl.* desprejmuiri.
despresura *tr.* A elibera din încercuire un oraș, o grupare militară etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* despresor, *3* despresoară; *conj. prez. 3* să despresoare.
despresurare Acțiunea de a despresura. *s.f., g.-d. art.* despresurării, *pl.* despresurări.
despreț v. **dispreț.**
disprețui v. **disprețui.**
disprețuire v. **disprețuire.**
despreuna (-pre-u-) *tr.* (pop.) A despărți ființe sau lucruri care sunt împreună. *vb. I, ind. prez. 3* despreunează.
despreunare (-pre-u-) (pop.) Acțiunea de a despreuna. *s.f., g.-d. art.* despreunării, *pl.* despreunări.
desprimăvăra *refl.* A se face primăvară. *vb. I, ind. prez. 3* se desprimăvărează.
desprimăvărare Faptul de a se desprimăvăra; început de primăvară. *s.f., g.-d. art.* desprimăvărării.
desprinde. A. *tr.* 1. A despărți un lucru de altul cu care este prins sau unit; a separa. 2. A scoate, a rupe sau a lua ceva din locul în care se află. //A lua din cui sau din cuier; a desface un obiect din balamalele, nasturii, șireturile etc. care îl susțin. 3. A dejuga, a deshăma. B. *refl.* A se desface și a cădea din locul unde era fixat. 2. (despre oameni) A ieși dintr-un grup (sau din mulțime); a se detașa. 3. (fig.) A rezulta, a reieși. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* desprind, *1 pl.* desprindem, *2 pl.* desprindeți, *perf. s. 1 sg.* desprinsei, *1 pl.* desprinserăm; *conj. prez. 3* să desprindă; *imper. 2 sg.* desprinde; *ger.* desprinzând; *part.* desprins.
desprindere Acțiunea de a (se) desprinde; desfacere, detașare. *s.f., g.-d. art.* desprinderii, *pl.* desprinderi.
despripon *tr.* (pop.) A dezlega un animal din pripon. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* despriponesc, *imperf. 3 sg.* despriponea; *conj. prez. 3* să despriponească.
despriponire (pop.) Acțiunea de a despriponi. *s.f., g.-d. art.* despriponirii, *pl.* despriponiri.
deproprietări (-pri-e-) *tr.* A lua cuiva dreptul de proprietate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deproprietăresc, *imperf. 3 sg.* deproprietărea; *conj. prez. 3* să deproprietărească.
deproprietărire (-pri-e-) Acțiunea de a deproprietări. *s.f., g.-d. art.* deproprietăririi, *pl.* deproprietăriri.
despuia 1. *tr.* și *refl.* A (se) dezbrăca în pielea goală. 2. *tr.* și *refl.* A se desfrunzi. 3. A-i lua cuiva tot ce are; a jefui, a prăda. 4. *tr.* A jupui de piele. 5. *tr.* A scoate dintr-un text, dintr-o publicație tot ce interesează. */A ~ scrutinul* = a număra voturile de la o alegere. [*var.* despoia *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* despoi, *3* despoaie, *1 pl.* despuiem; *conj. prez. 3* să despoaie; *ger.* despuind.
despuiere 1. Acțiunea de a (se) despuia. 2. *~a scrutinului* = scoaterea din urnă a buletinelor de vot și numărarea lor. [*var.* despoiere *vb.*] *s.f., g.-d. art.* despuierii, *pl.* despuieri.
destabiliza *tr.* și *refl.* A face să-și piardă sau a-și pierde stabilitatea. *vb. I, ind. prez. 3* destabilizează.
destabilizare Acțiunea de a destabiliza. *s.f., g.-d. art.* destabilizării, *pl.* destabilizări.
destabilizator,-oare Care destabilizează. *adj., pl.* destabilizatori,-oare.
destaliniza *tr.* A înlătura cultul lui I.V. Stalin. *vb. I, ind. prez. 3* destalinizează.
destăinui 1. *tr.* A dezvălui cuiva o taină, un gând. 2. *refl.* A-și mărturisi sentimentele, gândurile. 3. *refl.* (fig.) A se trăda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* destăinui/destăinuiesc, *imperf. 3 sg.* destăinuia; *conj. prez. 3* să destăinuie/să destăinuiască.
destăinuire Acțiunea de a (se) destăinui; mărturisire. *s.f., g.-d. art.* destăinuirii, *pl.* destăinuiri.
destărnița *tr.* (reg.) A scoate tarnița de pe un animal de călărie; a deșeua. *vb. I, ind. prez. 3* destărnițează.
destin I. Soartă, viitor. 2. Forță supranaturală despre care se crede că ar hotărî în mod fatal tot ce se petrece în viața omului; fatalitate. *s.n., pl.* destine.
destina *tr.* 1. A hotărî ceva dinainte. 2. A ursi, a predestina, a sorti. *vb. I, ind. prez. 3* destinează.
destinare Acțiunea de a destina. *s.f., g.-d. art.* destinării, *pl.* destinări.
destinatar,-ă Persoană căreia i se trimite ceva; adresant. *s.m., pl.* destinatari; *s.f., g.-d. art.* destinatarei, *pl.* destinatare.
destinatoriu,-ie (livr.) Care fixează o destinație. *adj., pl.* destinatorii.
destinație (-ți-e) 1. Întrebuințare (hotărâtă dinainte). 2. Loc, persoană către care se îndreaptă cineva sau unde se trimite ceva. *s.f., art.* destinația, *g.-d. art.* destinației, *pl.* destinații, *art.* destinațiile.
destinde 1. *refl.* și *tr.* A (se) desface din încordare; (fig.) a (se) liniști, a (se) calma. 2. *refl.* (despre ființe sau părți ale corpului lor) A se întinde, a se îndrepta. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* destind, *1 pl.* destindem, *2 pl.* destindeți; *conj. prez. 3* să destindă; *ger.* destinzând; *part.* destins.
destindere 1. Slăbire, încetare a unei încordări; relaxare. 2. (fig.) Încetare a unei tensiuni nervoase; liniștire, calm. 3. Creștere a volumului unui gaz; expansiune. *s.f., g.-d. art.* destinderii, *pl.* destinderi.

destinzător,-oare (rar) Care destinde. *adj., pl.* destinzători,-oare.
destitui *tr.* A îndepărta pe cineva dintr-un post sau dintr-o funcţie; a demite, a revoca. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* destitui, *3* destituie, *imperf. 3 sg.* destituia; *conj. prez. 3* să destituie.
destituire Acţiunea de a destitui; scoatere din funcţie. *s.f., g.-d. art.* destituirii, *pl.* destituiri.
destoarce *tr.* (reg., pop.) A compensa (o pagubă, o suferinţă etc.). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* destorc, *1 pl.* destoarcem, *perf. s. 1 sg.* destorsei, *1 pl.* destoarserăm; *part.* destors.
destoia *tr.* (reg.) A-i uşura inima; a se răzbuna. *vb. I, ind. prez. 3* destoaie, *conj. prez. 3* să destoaie; *ger.* destoind.
destoinic,-ă 1. Vrednic, merituos; îndemânatic. 2. Capabil; competent. *adj., pl.* destoinici,-ce.
destoinicie Însuşirea de a fi destoinic; pricepere, iscusinţă. *s.f., art.* destoinicia, *g.-d. art.* destoiniciei.
destrăbăla *refl.* A duce o viaţă imorală, de desfrâu; a avea purtări dezmăţate. *vb. I, ind. prez. 3* se destrăbălează.
destrăbălare Faptul de a se destrăbăla; desfrâu, dezmăţ. *s.f., g.-d. art.* destrăbălării, *pl.* destrăbălări.
destrăbălat,-ă 1. *adj.* Care duce o viaţă desfrânată, imorală; (despre manifestările oamenilor) care denotă imoralitate. II. *s.m.* şi *f.* Persoană desfrânată. *adj., s.m.* şi *f., pl.* destrăbălaţi,-te.
destrăma 1. *refl.* (despre ţesături sau obiecte ţesute) A se rupe, a se deşira. 2. *//refl.* (fig.) A se risipi. *Visul se ~.* 3. *tr.* A desface, a deşira o împletitură. 4. *tr.* A mărunţi semifabricatele fibroase în vederea transformării lor în pastă de hârtie. 5. *tr.* şi *refl.* (şi fig.) A (se) descompune; a (se) dezmembra; a (se) dizolva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* destram, *3* destramă; *conj. prez. 3* să destrame.
destrămare Acţiunea de a (se) destrăma. *s.f., g.-d. art.* destrămării, *pl.* destrămări.
destrămător Maşină folosită la destrămarea zdrenţelor în filatură, în industria hârtiei şi a celulozei. *s.n., pl.* destrămătoare.
destrămătură (rar) Fire rupte dintr-o ţesătură; zdrenţe. *s.f., g.-d. art.* destrămăturii.
destroieni *tr.* A deszăpezi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* destroienesc, *imperf. 3 sg.* destroienea; *conj. prez. 3* să destroienească.
destroienire Acţiunea de a destroieni. *s.f., g.-d. art.* destroienirii, *pl.* destroieniri.
destructibil,-ă Care poate fi distrus. *adj., pl.* destructibili,-e.
destructiv,-ă v. **distructiv.**
destructor,-oare (rar) (Persoană) care distruge. *adj., s.m.* şi *f., pl.* destructori,-oare.
destructura *tr.* A desfiinţa structura unui ansamblu. *vb. I, ind. prez. 3* destructurează.
destructurare Acţiunea de a destructura. *s.f., g.-d. art.* destructurării, *pl.* destructurări.
destruna *tr.* (rar) A slăbi o strună încordată (la un arc, la un instrument muzical etc.). *vb. I, ind. prez. 3* destrunează.
destui,-ie Mulţi. *~ gândesc corect.* (f. şi cu val. n.) *A îndurat ~, pr. nehot., g.-d. pl.* destulora/*ac.* a (la) destui, a (la) destule.
destul[1] 1. (cu val. de interjecţie) Ajunge! Încetează! 2. Exprimă o sporire (în sens pozitiv sau negativ). *~ de bine. ~ de rău. adv.*
destul[2]**,-ă** 1. Care e în cantitate suficientă, atât cât trebuie. 2. Care este în cantitate mare, mult. *adj., pl.* destui,-le, *g.-d. pl.* destulor/*ac.* a (la) destui, a (la) destule.
destupa *tr.* 1. A scoate dopul. 2. A da la o parte ceea ce acoperă o deschizătură, un obiect, o gaură. *//*(fam.) *A-şi ~ urechile* = a asculta cu atenţie. *vb. I, ind. prez. 3* destupă.
destupare Acţiunea de a destupa. *s.f., g.-d. art.* destupării, *pl.* destupări.
destupător Deschizător[1]. *s.n., pl.* destupătoare.
desţelenI 1. *tr.* A ara adânc un teren (multă vreme) necultivat. 2. *refl.* (rar, despre copaci) A ieşi din rădăcini. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* desţelenesc, *imperf. 3 sg.* desţelenea; *conj. prez. 3* să desţelenească.
desţelenire Acţiunea de a (se) desţeleni. *s.f., g.-d. art.* desţelenirii, *pl.* desţelenîri.
desu (vestim., rar) Lenjerie. *s.n., art.* desuul, *pl.* desuuri.
desublimare (fiz.) Trecere a unei substanţe direct din stare gazoasă în stare solidă. *s.f., g.-d. art.* desublimării, *pl.* desublimări.
desuci *tr.* (rar) A îndrepta ceva sucit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* desucesc, *imperf. 3 sg.* desuceа; *conj. prez. 3* să desucească.
desudaţie (-ţi-e) Erupţie de bubuliţe mai ales la copiii neîngrijiţi. *s.f., art.* desudaţia, *g.-d. art.* desudaţiei, *pl.* desudaţii, *art.* desudaţiile.
desuet,-ă (-su-et) Ieşit din uz, perimat; demodat, învechit. *adj., pl.* desueţi,-te.
desuetudine (-su-e-) (în expr.) *A cădea în ~* = a ieşi din uz; a nu mai fi obişnuit. *s.f., g.-d. art.* desuetudinii.
desufleca *tr.* (reg.) A desface ceea ce era suflecat. *vb. I, ind. prez. 3* desuflecă.
desulfitare Eliminare a hipobisulfitului de sulf din must sau din unele vinuri. *s.f., g.-d. art.* desulfitării, *pl.* desulfitări.
desulfonare Eliminare prin hidroliză a acidului sulfuric din molecula unor substanţe organice. *s.f., g.-d. art.* desulfonării, *pl.* desulfonări.
desulfurare Eliminare a sulfului sau a compuşilor lui din unele substanţe. *s.f., g.-d. art.* desulfurării, *pl.* desulfurări.
deszăpezi *tr.* A curăţa de zăpadă (un drum, un loc etc.); a destroieni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* deszăpezesc, *imperf. 3 sg.* deszăpezea; *conj. prez. 3* să deszăpezească.
deszăpezire Acţiunea de a deszăpezi. *s.f., g.-d. art.* deszăpezirii, *pl.* deszăpeziri.
deszăvorâre Acţiunea de a deszăvorî. *s.f., g.-d. art.* deszăvorârii, *pl.* deszăvorâri.
deszăvorî *tr.* A da într-o parte zăvorul pentru a deschide o uşă, o poartă etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* deszăvorăsc, *imperf. 3 sg.* deszăvora; *conj. prez. 3* să deszăvorască; *ger.* deszăvorând; *part.* deszăvorât.
deszice v. **dezice.**
deszicere v. **dezicere.**
deşabloniza *tr.* (rar) A elibera de şabloane. *vb. I, ind. prez. 3* deşablonizează.
deşanţ (reg.) În mod ciudat. *adv.*
deşănţa *refl.* (rar) A se destrăbăla. *vb. I, ind. prez 3* se deşănţează.
deşănţare (şi fig.) Destrăbălare, dezmăţ. *s.f., g.-d. art.* deşănţării, *pl.* deşănţări.
deşănţat,-ă 1. Care este nepotrivit; necuviincios, imoral. 2. Neglijent, dezordonat. 3. (reg., despre lucruri) Ciudat, straniu. *adj., pl.* deşănţaţi,-te.
deşcă (pop.) Termen familiar cu care un soldat se adresează altui soldat mai vechi în serviciu. *s.f., pl.* deşti /deşce.
deşela[1] *tr.* A îndoi, a frânge spinarea unui animal (sau, p. ext., a unui om) cu greutăţi sau cu eforturi prea mari; a istovi, a speti. *refl. S-a ~t de atâta muncă. vb. I, ind. prez. 1 sg.* deşel, *3* deşală; *conj. prez. 3* să deşele; *ger.* deşelând; *part.* deşelat.
deşela[2] v. **deşăua.**
deşelat Faptul de a (se) deşela[1]. *s.n.*
deşelate (în expr., despre călărie) *Pe ~* = fără şa. *loc. adv.*

deşert[1] Regiune cu climă aridă, cu vegetaţie, faună şi populaţie foarte reduse; pustiu. */În ~ =* a) (despre privire) în gol; b) în van, zadarnic. 2. Spaţiu gol; pustietate. 3. (bis.) */A lua în ~ =* a batjocori. 4. (pop.) Partea scobită a corpului la animale, cuprinsă între ultima coastă şi şold. *s.n., pl.* deşerturi.

deşert[2]**,-artă** 1. Care nu conţine nimic; gol. 2. (despre terenuri, regiuni) Care este lipsit de vietăţi sau de vegetaţie; pustiu, nelocuit. 3. (fig.) Lipsit de temei; amăgitor. 4. (fig.) Fără folos; zadarnic. *adj., pl.* deşerţi,-arte.

deşerta 1. *tr.* (pop.) A goli un recipient; a descărca. */A ~ sacul (până la fund)* = a spune tot ce ştii (poveşti, glume etc.) 2. *refl.* (despre locuri populate de către oameni) A deveni pustiu. *vb. I, ind. prez. 3* deşartă; *conj. prez. 3* să deşerte; *ger.* deşertând.

deşertare (pop.) Acţiunea de a deşerta; deşertat. *s.f., g.-d. art.* deşertării, *pl.* deşertări.

deşertat (pop.) Deşertare. *s.n.*

deşertăciune 1. Lipsă de valoare; lucru lipsit de valoare. 2. Uşurinţă, vanitate. *s.f., g.-d. art.* deşertăciunii, *pl.* deşertăciuni.

deşertic,-ă De deşert. *adj., pl.* deşertici,-ce.

deşertificare Transformare a unei regiuni în deşert. *s.f., g.-d. art.* deşertificării, *pl.* deşertificări.

deşeu Rest dintr-un material tăiat, croit, fasonat etc., care nu mai poate fi folosit direct la realizarea produsului respectiv. *s.n., art.* deşeul, *pl.* deşeuri.

deşeua (-ua) *tr.* A scoate şaua de pe spinarea unui animal de călărie. [*var.* deşela *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* deşeuează, *1 pl.* deşeuăm; *conj. prez. 3* să deşeueze; *ger.* deşeuând; *part.* deşeuat.

deşi Cu toate că, măcar că. *conjcţ.*

deşira 1. *refl.* (despre mărgele sau alte obiecte înşirate pe aţă) A ieşi de pe aţa pe care sunt înşirate (împrăştiindu-se). 2. *refl.* (despre aţa înfăşurată pe ghem) A se desfăşura. *tr. ~ă aţa de pe ghem.* 3. *refl.* şi *tr.* (despre împletituri) A (se) desface, a (se) destrăma. 4. *refl.* (fig., despre oameni) A se întinde în toată lungimea lui. *vb. I, ind. prez. 3* deşiră.

deşirabil,-ă Care se poate deşira. *adj., pl.* deşirabili,-e.

deşirare Acţiunea de a (se) deşira. *s.f., g.-d. art.* deşirării, *pl.* deşirări.

deşirat,-ă 1. Desfăcut, desfăşurat; destrămat. 2. (fig., despre acte ale gândirii) Fără şir; dezordonat. 3. (fig., despre oameni) Înalt şi slab. *adj., pl.* deşiraţi,-te.

deşoca *tr.* (med.) A scoate din stare de şoc (2). *vb. I, ind. prez. 3* deşochează.

deşocant,-ă (rar) Care deşochează. *adj., pl.* deşocanţi,-te.

deşocare Acţiunea de a deşoca. *s.f., g.-d. art.* deşocării, *pl.* deşocări.

deşosa *tr.* şi *refl.* 1. (despre dinţi) A (se) dezveli de gingie până la rădăcină. 2. (despre plante) A(-şi) dezveli rădăcina. *vb. I, ind. prez. 3* deşoseză.

deştept,-eaptă 1. Care nu doarme; treaz. 2. Ager la minte, inteligent; abil. //(fam.) Şiret, şmecher. *adj., pl.* deştepţi,-te.

deştepta 1. *refl.* şi *tr.* A (se) trezi din somn, din letargie sau din visare. 2. *refl.* (despre gânduri, sentimente etc.) A se ivi, a apărea. 3. *refl.* A ajunge să înţeleagă, să-şi dea seama de realităţi; a deveni (mai) inteligent. *vb. I, ind. prez. 3* deşteaptă; *conj. prez. 3* să deştepte.

deşteptare 1. Faptul de a (se) deştepta; momentul când se trezeşte cineva din somn; deşteptat. 2. Semnal care anunţă scularea de dimineaţă în internate, cazărmi etc. *s.f., g.-d. art.* deşteptării, *pl.* deşteptări.

deşteptat Deşteptare. *s.n.*

deşteptăciune Însuşirea de a fi deştept; inteligenţă; (adesea ir.) faptă sau vorbă de om deştept. *s.f., g.-d. art.* deşteptăciunii.

deşteptător[1] (în sintagma) *Ceas ~ =* ceas care sună automat la o anumită oră pentru a trezi pe cineva din somn. *s.n., pl.* deşteptătoare.

deşteptător,[2]**-oare** Care deşteaptă din somn. *adj., pl.* deşteptători,-oare.

deşterne (rar) 1. *tr.* A strânge aşternutul de pe pat sau faţa de pe masă. 2. *refl.* A se întinde, a se desfăşura (prin faţa ochilor). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* deştern, *1 pl.* deşternem; *conj. prez. 3* să deştearnă; *part.* deşternut.

deşucheat,-ă (pop.) 1. Nebun, smintit. 2. Dezmăţat, destrăbălat. *adj., pl.* deşucheaţi,-te.

deşucheţură (rar) Faptă deşucheată. *s.f., g.-d. art.* deşucheţurii, *pl.* deşucheţuri.

deşuruba *tr.* A desface un şurub din locul în care este înşurubat; a desprinde un obiect din şuruburi. *vb. I, ind. prez. 3* deşurubează.

deşurubare Acţiunea de a deşuruba. *s.f., g.-d. art.* deşurubării, *pl.* deşurubări.

detaila v. **detalia.**

detailat,-ă v. **detaliat.**

detailist,-ă Persoană care vinde în detaliu, cu bucata. *s.m., pl.* detailişti; *s.f., g.-d. art.* detailistei, *pl.* detailiste.

detalia (-li-a) *tr.* A arăta, a demonstra, a expune ceva în mod amănunţit. [*var.* detaila *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* detaliază, *1 pl.* detaliem; *conj. prez. 3* să detalieze; *ger.* detaliind.

detaliat,-ă (-li-at) În mod amănunţit. [*var.* detailat,-ă *adj.*] *adj., pl.* detaliaţi,-te.

detaliere (-li-e-) Acţiunea de a detalia. *s.f., g.-d. art.* detaliere, *pl.* detaliери.

detaliu Element secundar al unui lucru; amănunt. */În ~ =* amănunţit. //Lucru lipsit de importanţă. //Împrejurare izolată în care se petrece ceva. *s.n., art.* detaliul, *pl.* detalii, *art.* detaliile.

detartra *tr.* A curăţa de tartru. *vb. I, ind. prez. 3* detartrează.

detartraj Detartrare. *s.n., pl.* detartraje.

detartrant[1] Substanţă care îndepărtează tartrul. *s.n., pl.* detartrante.

detartrant[2]**,-ă** Care detartrează. *adj., pl.* detartranţi,-te.

detartrare Acţiunea de a detartra; detartraj. *s.f., g.-d. art.* detartrării, *pl.* detartrări.

detaşa 1. *tr.* şi *refl.* A (se) desprinde, a (se) desface dintr-un tot. 2. *refl.* (sport) A se desprinde de ceilalţi concurenţi, distanţându-se. //(fig.) A se îndepărta de o situaţie, de un sentiment. 3. *tr.* A trimite temporar un angajat de la o unitate la alta în interes de serviciu. 4. *refl.* A se evidenţia. *vb. I, ind. prez. 3* detaşează, *1 pl.* detaşăm; *conj. prez. 3* să detaşeze; *ger.* detaşând.

detaşabil,-ă Care poate fi detaşat. *adj., pl.* detaşabili,-e.

detaşament 1. Grup de militari reuniţi temporar sub o comandă unică pentru o misiune cu caracter independent. 2. Echipă, grup. *s.n., pl.* detaşamente.

detaşare Acţiunea de a (se) detaşa. *s.f., g.-d. art.* detaşării, *pl.* detaşări.

detecta *tr.* A identifica prezenţa unui element (gaz, semnal etc.) ascuns vederii; (p. ext.) a desoperi ceva. *vb. I, ind. prez. 3* detectează.

detectabil,-ă Care poate fi detectat. *adj., pl.* detectabili,-e.

detectare Faptul de a detecta. *s.f., g.-d. art.* detectării, *pl.* detectări.

detectiv Agent secret în serviciul poliţiei sau al unei persoane particulare. *s.m., pl.* detectivi.

detectivism Aptitudine de detectiv. *s.n.*

detectivist,-ă De detectiv. *adj., pl.* detectivişti,-ste.

detector 1. Dispozitiv sau aparat folosit pentru a detecta ceva. */~ de proximitate =* aparat care detectează apropierea unei persoane sau unui obiect de o zonă controlată. *~ de metale =* dispozitiv pentru detectarea

obiectelor metalice ascunse vederii. 2. ~ *de minciuni* = poligraf. *s.n., pl.* detectoare.
detecție (-ți-e) 1. Identificare a unui semnal util într-o recepție de unde electromagnetice. 2. Punere în evidență a radiațiilor dintr-un mediu. *s.f., art.* detecția, *g.-d. art.* detecției, *pl.* detecții, *art.* detecțiile.
detensiona (-si-o-) *tr.* A reduce tensiunea. *vb. I, ind. prez. 3* detensionează.
detensionare (-si-o-) Acțiunea de a detensiona. *s.f., g.-d. art.* detensionării, *pl.* detensionări.
detentă 1. (fiz.) Expansiune. 2. Calitate fizică a unui sportiv de a se desprinde de la sol, rezultată prin combinarea forței și a vitezei. *s.f., g.-d. art.* detentei, *pl.* detente.
deținție (-ți-e) 1. Reținere a cuiva în stare de arest pentru cercetări. 2. Pedeapsă penală privativă de libertate. [*var.* detențiune *s.f.*] *s.f., art.* deținția, *g.-d. art.* deținției, *pl.* deținții, *art.* dețințiile.
dețințiune v. **deținție.**
detergent[1] Produs care, dizolvat în apă, are proprietatea de a spăla, de a curăța, de a degresa. *s.m., pl.* detergenți.
detergent[2]**,-ă** (despre substanțe, amestecuri) Care servește ca agent de spălare, de degresare etc. *adj., pl.* detergenți,-te.
deteriora (-ri-o-) *tr.* și *refl.* A (se) strica, a (se) uza, a (se) degrada. //(despre situații, relații etc.) A (se) degrada. *vb. I, ind. prez. 3* deteriorează.
deteriorare (-ri-o-) Acțiunea de a (se) deteriora. *s.f., g.-d. art.* deteriorării, *pl.* deteriorări.
determina *tr.* 1. A condiționa apariția și dezvoltarea unui fenomen; a cauza, a declanșa. 2. A fixa cu precizie, a stabili. 3. A face ca cineva să ia o anumită decizie. 4. (spec.) A calcula, a deduce pe baza unor date. 5. (despre cuvinte sau propoziții) A lămuri sensul altui cuvânt sau altei propoziții. *vb. I, ind. prez. 3* determină.
determinabil,-ă Care poate fi determinat. *adj., pl.* determinabili,-e.
determinant[1] 1. Expresie matematică cu elementele așezate sub forma unui tabel, care servește la rezolvarea sistemelor de ecuații. 2. Element lingvistic care determină alt element. *s.m., pl.* determinanți.
determinant[2]**,-ă** 1. Care determină; hotărâtor. 2. (gram.) Care precizează sensul altui cuvânt sau al altei propoziții. *adj., pl.* determinanți,-te.
determinare 1. Faptul de a determina. 2. (gram.) Cuvânt sau propoziție care precizează sensul altui cuvânt sau al altei propoziții cu care este în legătură. *s.f., g.-d. art.* determinării, *pl.* determinări.
determinativ,-ă (și s.n.) Determinant. *adj., pl.* determinativi,-e.
determinator Lucrare pe baza căreia sunt identificate diferite specii de plante și de animale. *s.n., pl.* determinatoare.
determinism Concepție filosofică conform căreia toate fenomenele se află în interdependență condiționată reciproc și sunt determinate de legi obiective. *s.n.*
determinist,-ă (Adept) al determinismului. *adj., s.m., pl.* determiniști,-ste.
detersiune (-si-u-) 1. Efectul produs de detergenți; curățare. 2. (geol.) Roadere a scoarței terestre de către ghețari. *s.f., g.-d. art.* detersiunii.
detesta *tr.* și *refl.* A nu (se) putea suferi; a (se) disprețui profund. *vb. I, ind. prez. 3* detestă.
detestabil,-ă Vrednic de ură, de dispreț, de desconsiderare. 2. Foarte rău; cu mult sub așteptări. *Răspuns* ~. *adj., pl.* detestabili,-e.
detestare (rar) Acțiunea de a (se) detesta. *s.f., g.-d. art.* detestării, *pl.* detestări.
detimbrare Modificare a timbrului unei transmisiuni fonice. *s.f., g.-d. art.* detimbrării.
detona 1. *tr.* A declanșa o explozie. 2. *intr.* A exploda. *vb. I, ind. prez. 3* detonează.
detonabil,-ă Detonant. *adj., pl.* detonabili,-e.
detonant,-ă Care poate detona; detonabil. *adj., pl.* detonanți,-te.
detonator Dispozitiv, element etc. care poate produce detonația unei substanțe explozive. *s.n., pl.* detonatoare.
detonație (-ți-e) Explozie; zgomot produs de o explozie. *s.f., art.* detonația, *g.-d. art.* detonației, *pl.* detonații, *art.* detonațiile.
detorsiona (-si-o-) *tr.* A înlătura o torsiune (1). *vb. I, ind. prez. 3* detorsionează.
detorsionare (-si-o-) Acțiunea de a detorsiona; detorsiune. *g.-d. art.* detorsionării, *pl.* detorsionări.
detorsiune (-si-u-) Detorsionare. *g.-d. art.* detorsiunii, *pl.* detorsiuni.
de tot Cum nu se poate mai mult. *loc. adv.*
detoxifica *tr.* A neutraliza acțiunea produselor toxice dintr-un mediu, din organism etc. *vb. I, ind. prez. 3* detoxifică.
detoxificare Acțiunea de a detoxifica. *s.f., g.-d. art.* detoxificării, *pl.* detoxificări.
detracă *refl.* (livr.) A decădea (din punct de vedere moral), a-și pierde judecata. *vb. I, ind. perf. c. 3 sg.* s-a detracat (folosit numai la timpuri compuse).
detracare (livr.) Faptul de a se detracă. *s.f., g.-d. art.* detracării, *pl.* detracări.
detracat,-ă (livr., și s.) Dezechilibrat (moral); smintit, țicnit. *adj., pl.* detracați,-te.
detracta *tr.* (livr.) A defăima, a calomnia. *vb. I, ind. prez. 3* detractează.
detractare (livr.) Acțiunea de a detracta. *s.f., g.-d. art.* detractării, *pl.* detractări.
detractor,-oare (livr.) Calomniator. *s.m., pl.* detractori; *s.f., g.-d. art.* detractoarei, *pl.* detractoare.
de treabă Cinstit, cumsecade. *loc. adj.*
detriment (în expr.) *În ~ul* (cuiva sau a ceva) = în dauna, în paguba (cuiva sau a ceva). *s.n.*
detritic,-ă (geol., despre roci) Provenit din altă rocă, prin fărâmițare. *adj., pl.* detritici,-ce.
detritus 1. Material granular produs prin fărâmarea rocilor sub acțiunea agenților externi. 2. Materie organică rezultată din descompunerea de resturi de origine vegetală și animală. 3. Tartru dentar. *s.n.*
detrona *tr.* 1. A alunga de la domnie, de pe tron. 2. (ir.) A înlătura dintr-o funcție. 3. A deposeda pe cineva de un titlu de campion. *vb. I, ind. prez. 3* detronează.
detronare Acțiunea de a detrona. *s.f., g.-d. art.* detronării, *pl.* detronări.
detubare 1. (med.) Extragere a unui tub (din laringe). 2. Extragere și recuperare a coloanei de burlane folosite la o sondă în timpul extracției. *s.f., g.-d. art.* detubării, *pl.* detubări.
detumescență Micșorare treptată a unei leziuni inflamatorii a unui organ erectil. *s.f., g.-d. art.* detumescenței, *pl.* detumescențe.
detuna 1. *intr.* A face un zgomot puternic, a bubui. 2. *intr.* (fig., despre oameni) A-și manifesta mânia în mod zgomotos. 3. *intr.* și *tr.* A trăzni. 4. *tr.* (și fig.) A zdrobi, a nimici. *vb. I, ind. prez. 3* detună.
detunare Acțiunea de a detuna (1); bubuit. *s.f., g.-d. art.* detunării, *pl.* detunări.
detunător[1] Partea dindărăt a unei arme de infanterie, în care intră cartușul. *s.n., pl.* detunătoare.
detunător[2]**,-oare** Răsunător, bubuitor; zgomotos. *adj., pl.* detunători,-oare.

detunătură Bubuitură puternică, produsă de o explozie, de o armă de foc etc; bubuit, detunet. *s.f., g.-d. art.* detunăturii, *pl.* detunături.
detunet (rar) Detunătură. *s.n., pl.* detunete.
deturna *tr.* 1. A schimba (ilegal) destinația unor fonduri bănești (sau ale altor bunuri). //A delapida. 2. A abate, a devia, a schimba direcția. *I-a ~t atenția.* //A determina modificarea ilegală a rutei unui mijloc de transport în comun (avion, vapor etc.). *vb. I, ind. prez. 3* deturnează.
deturnare Acțiunea de a deturna. *s.f., g.-d. art.* deturnării, *pl.* deturnări.
deținător,-oare Persoană care deține bunuri materiale. //Persoană care posedă un titlu, un premiu etc. *s.m., pl.* deținători; *s.f., g.-d. art.* deținătoarei, *pl.* deținătoare.
deține *tr.* 1. A avea un lucru în stăpânire sau în păstrare. 2. A dispune de..., a avea; (spec.) a poseda un titlu, un premiu; a ocupa o funcție, un post etc. 3. A ține pe cineva închis (pentru cercetări sau după ce a fost condamnat). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dețin, *2 sg.* deții, *1 pl.* deținem, *2 pl.* dețineți; *conj. prez. 3* să dețină; *ger.* deținând; *part.* deținut.
deținere Acțiunea de a deține. *s.f., g.-d. art.* deținerii, *pl.* dețineri.
deținut,-ă Persoană aflată în detenție. *s.m., pl.* deținuți; *s.f., g.-d. art.* deținutei, *pl.* deținute.
deunăzi (pop.) Zilele trecute, nu de mult. [*var.* dăunăzi *adv.*] *adv.*
deus ex machina (chi *pron.* ki) (lat.) Expresie folosită pentru a indica (mai ales în teatru) rezolvarea neverosimilă a unei situații dificile. *loc. s.n.*
deuteriu Izotop al hidrogenului folosit drept combustibil termonuclear. *s.n., art.* deuteriul.
deuteron Nucleu al atomului de deuteriu. *s.m., pl.* deuteroni.
deux-pièces (döpiés) (fr.) 1. Îmbrăcăminte feminină formată din fustă și jachetă. 2. Costum de baie compus din două bucăți. *s.n., art.* deux-pièces-ul, *pl.* deux-pièces-uri.
devale (pop.) În jos, mai la vale. *adv.*
devaliza *tr.* (livr.) A jefui, a fura; a prăda. *vb. I, ind. prez. 3* devalizează.
devalizare Acțiunea de a devaliza. *s.f., g.-d. art.* devalizării, *pl.* devalizări.
devaloriza *tr.* (și fig.) A reduce valoarea monedei sau a altor valori (în raport cu aurul); a deprecia. (*refl.*) *Banii s-au ~t. vb. I, ind. prez. 3* devalorizează.
devalorizare (și fig.) Acțiunea de a (se) devaloriza; scădere a valorii monedei în raport cu aurul sau cu valutele străine. *s.f., g.-d. art.* devalorizării, *pl.* devalorizări.
devans Devansare. *s.n., pl.* devansuri.
devansa *tr.* 1. A o lua înaintea cuiva; a depăși. 2. A face să se petreacă ceva mai devreme decât era normal. *vb. I, ind. prez. 3* devansează.
devansare Faptul de a devansa; devans. *s.f., g.-d. art.* devansării, *pl.* devansări.
devasta *tr.* 1. A distruge, a pustii o țară, o regiune, o casă. 2. A jefui, a prăda. *vb. I, ind. prez. 3* devastează.
devastare Acțiunea de a devasta. *s.f., g.-d. art.* devastării, *pl.* devastări.
devastat,-ă Distrus, pustiit. //Jefuit, prădat. //(fig.) Distrus, mâhnit. //(despre aspectul fizic) Îmbătrânit, ruinat. *adj., pl.* devastați,-te.
devastator,-oare (și s.) Care devastează; distrugător. *adj., pl.* devastatori,-oare.
devălmaș Persoană aflată în devălmășie. (adj.) *Țăran ~. s.m., pl.* devălmași.
devălmășie Formă de stăpânire și de exploatare a pământurilor în comun; activitate în comun. *s.f., art.* devălmășia, *g.-d. art.* devălmășiei, *pl.* devălmășii, *art.* devălmășiile.
developa *tr.* 1. A trata cu un reactiv chimic un film, o hârtie fotografică etc., pentru a face să apară imaginea. 2. A face să apară semnele scrise cu cerneală simpatică. *vb. I, ind. prez. 3* developează.
developant Developator. *s.m., pl.* developanți.
developare Acțiunea de a developa. *s.f., g.-d. art.* developării, *pl.* developări.
developator 1. Reactiv chimic folosit la developare; developant. 2. Substanță care sintetizează coloranții fixați pe fibrele textile. *s.n., pl.* developatoare.
developează Dispozitiv folosit la developarea, fixarea și spălarea filmului. *s.f., g.-d. art.* developezei, *pl.* developeze.
deveni *intr.* 1. A se preface, a se transforma în... 2. A ajunge să fie, a se face, a ieși. 3. (fam.) *Cum devine cazul* (sau *chestia*) = cum stau lucrurile. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* devin, *2 sg.* devii, *1 pl.* devenim, *imperf. 3 sg.* devenea; *conj. prez. 3* să devină; *ger.* devenind.
devenire Faptul de a deveni; transformare, evoluție. *s.f., g.-d. art.* devenirii, *pl.* deveniri.
dever Volumul vânzărilor de mărfuri (exprimat în bani). /(fam.) *Cu ~ =* (despre magazine) cu vânzare mare; cu vad (comercial). *s.n.*
deverbal Cuvânt derivat de la un verb. *s.n., pl.* deverbale.
deversa *tr.* 1. A scurge surplusul de apă dintr-un râu sau dintr-un lac de acumulare. 2. A face să se scurgă un lichid rezidual într-o apă naturală. *vb. I, ind. prez. 3* deversează.
deversare Acțiunea de a deversa. *s.f., g.-d. art.* deversării, *pl.* deversări.
deversor Construcție care asigură scurgerea dirijată a surplusului de apă dintr-o construcție hidrotehnică. *s.n., pl.* deversoare.
devia (-vi-a) *intr.* 1. A se abate de la o anumită direcție. 2. (fig.) A se abate de la subiect; (p. ext.) a se abate de la calea corectă. *vb. I, ind. prez. 3* deviază, *1 pl.* deviem; *conj. prez. 3* să devieze; *ger.* deviind.
deviator,-oare (-vi-a-) Membru al unui partid care se abate de la linia politică a partidului; deviaționist. *s.m., pl.* deviatori; *s.f., g.-d. art.* deviatoarei, *pl.* deviatoare.
deviație (-vi-a-ți-e) Abatere de la direcția dată, de la normal; deviere. /(med.) *~ de sept* = deformare a peretelui despărțitor al cavității nazale. *s.f., art.* deviația, *g.-d. art.* deviației, *pl.* deviații, *art.* deviațiile.
deviaționism (-vi-a-ți-o-) Atitudine de deviaționist. *s.n.*
deviaționist,-ă (-vi-a-ți-o-) Deviator. *s.m., pl.* deviaționiști; *s.f., g.-d. art.* deviaționistei, *pl.* deviaționiste.
devierе (-vi-e-) Faptul de a devia. *s.f., g.-d. art.* devierii, *pl.* devieri.
devinație v. **divinație.**
devirusa *tr.* (inform.) A elimina un virus. *vb. I, ind. prez. 3* devirusează.
devirusare Acțiunea de a devirusa. *s.f., g.-d. art.* devirusării, *pl.* devirusări.
de visu (lat.) Constatat cu ochii proprii. *loc. adv.*
devitalizare Încetare a funcțiilor vitale ale unui țesut, organ etc. *~ a unui dinte. s.f., g.-d. art.* devitalizării, *pl.* devitalizări.
devitaminiza *tr.* A face să-și piardă vitaminele. *vb. I, ind. prez. 3* devitaminizează.
devitrificare Pierdere a transparenței unui obiect de sticlă, cauzată de expunerea prelungită la căldură în timpul procesului de fabricație. *s.f., g.-d. art.* devitrificării.

deviz Document în care sunt evaluate anticipat cheltuielile necesare pentru executarea unei lucrări. *s.n., pl.* devize.
deviză Formulă concisă a unei idei pe care se bazează comportamentul sau activitatea cuiva. *s.f., g.-d. art.* devizei, *pl.* devize.
devize Documente de credit şi de plată emise în valută străină; mijloc de plată în valută străină. *s.n. pl.*
devlă (fam.) Teasta capului; căpăţână. *s.f., g.-d. art.* devlei, *pl.* devle.
devoluţiune (-ţi-u-) (în sintagma) ~ *succesorală* = transmitere a unei averi la moştenitori. *s.f., g.-d. art.* devoluţiunii, *pl.* devoluţiuni.
devon Peştişor de metal prevăzut cu cârlige, care serveşte ca momeală la prinderea peştilor răpitori. *s.m., pl.* devoni.
devonian[1] (-ni-an) A patra perioadă a paleozoicului. *s.n.*
devonian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la devonian[1]. *adj., pl.* devonieni,-e.
devora 1. (despre animale şi, ir., despre oameni) A mânca lacom, a înghiţi pe nemestecate. 2. (fig.) A consuma, a mistui. */A ~ o carte* = a citi o carte cu pasiune. *vb. I, ind. prez. 3* devorează.
devorant,-ă (livr.) Care devorează; (fig.) mistuitor, arzător; devorator. *adj., pl.* devoranţi,-te.
devorator,-oare Devorant. *adj., pl.* devoratori,-oare.
devot,-ă (rar) Pios, religios. *adj., pl.* devoţi,-te.
devota *refl.* A se pune în serviciul cuiva sau a ceva; a se dedica, a se consacra. *vb. I, ind. prez. 3* se devotează.
devotament Ataşament sincer, dăruire faţă de o cauză sau faţă de o persoană. *s.n.*
devotat,-ă Plin de devotament; credincios. *adj., pl.* devotaţi,-te.
devoţiune (-ţi-u-) (livr.) Evlavie, cucernicie. *s.f., g.-d. art.* devoţiunii.
devreme De timpuriu, din timp. *adv.*
de vreme ce Deoarece, fiindcă. *loc. conjc.*
dexteritate 1. Îndemânare, abilitate. 2. (ieşit din uz) Obiect de învăţământ (caligrafie, muzică, lucru de mână etc.) care are scopul de a dezvolta însuşirile artistice şi îndemânarea practică a elevilor. *s.f., g.-d. art.* dexterităţii, *pl.* (2) dexterităţi.
dextrină Substanţă albă obţinută din amidon, folosită ca material de apretare, la fabricarea unor cleiuri etc. *s.f., g.-d. art.* dextrinei, *pl.* dextrine.
dextrinizare Transformare a amidonului în dextrină. *s.f., g.-d. art.* dextrinizării, *pl.* dextrinizări.
dextrocardie Anomalie care constă în situarea inimii în (sau spre) partea dreaptă. *s.f., art.* dextrocardia, *g.-d. art.* dextrocardiei.
dextrogir,-ă (fiz., despre substanţe) Care roteşte spre dreapta planul luminii polarizate. *Glucoza este ~. adj., pl.* dextrogiri,-e.
dextroză Tip de glucoză folosită în alimentaţia dietetică. *s.f., g.-d. art.* dextrozei, *pl.* dextroze.
dez- v. **des**[1].
dezabia (rar) Îmbrăcăminte uşoară purtată de femei în casă. *s.n., pl.* dezabieuri.
dezabona *tr.* şi *refl.* (rar) A(-şi) anula un abonament. *vb. I, ind. prez. 3* dezabonează.
dezaburi *tr.* A înlătura aburul de pe geamuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezaburesc, *imperf. 3 sg.* dezabura; *conj. prez. 3* să dezaburească.
dezaburitor Instalaţie împotriva aburirii geamurilor autoturismelor. *s.n., pl.* dezaburitoare.
dezaburizare Înlăturarea aburilor. *s.f., g.-d. art.* dezaburizării.
dezabuzat,-ă (livr.) Blazat, dezamăgit. *adj., pl.* dezabuzaţi,-te.
dezacord 1. Lipsă de acord, de armonie între sunete. 2. Lipsă de acord între concepţii, sentimente etc.; neînţelegere. *s.n., pl.* dezacorduri.
dezacorda *tr* şi *refl.* (despre instrumente muzicale cu coarde) A-şi pierde sau a face să piardă armonia tonurilor. *vb. I, ind. prez. 3* dezacordează.
dezacordare Faptul de a (se) dezacorda. *s.f., g.-d. art.* dezacordării, *pl.* dezacordări.
dezactiva *tr.* A face să nu mai fie activ. *vb. I, ind. prez. 3* dezactivează.
dezactivare Acţiunea de a dezactiva. *s.f., g.-d. art.* dezactivării, *pl.* dezactivări.
dezactualiza *refl.* A deveni inactual, perimat. *vb. I, ind. prez. 3* se dezactualizează.
dezadapta *tr.* şi *refl.* (rar) A face să-şi piardă sau a-şi pierde adaptarea. *vb. I, ind. prez. 3* dezadaptează.
dezaera *tr.* A elimina aerul din pungile formate într-o conductă, într-un rezervor etc. *vb. I, ind. prez. 3* dezaerează.
dezafecta *tr.* 1. A schimba destinaţia unui imobil. 2. A opri funcţionarea unei instalaţii. *vb. I, ind. prez. 3* dezafectează.
dezaglomera *tr.* şi *refl.* (despre un spaţiu) A (se) elibera de aglomeraţia de oameni, de vehicule etc. *vb. I, ind. prez. 3* dezaglomerează.
dezagreabil,-ă (-gre-a-) Neplăcut, supărător; antipatic. *adj., pl.* dezagreabili,-e.
dezagrega *refl.* 1. (despre corpuri) A se desface în părţile constitutive. 2. (despre nucleul atomic) A se dezintegra. 3. (fig., despre o comunitate) A se pierde coeziunea, a se dizolva. *vb. I, ind. prez. 3* se dezagregă.
dezagregabil,-ă Care se poate dezagrega. *adj., pl.* dezagregabili,-e.
dezagregare Acţiunea de a se dezagrega. *s.f., g.-d. art.* dezagregării, *pl.* dezagregări.
dezagrement (livr.) Neajuns, neplăcere. *s.n., pl.* dezagremente.
dezalcooliza *tr.* A face ca un alcoolic cronic să-şi piardă gustul pentru băutură. *vb. I, ind. prez. 3* dezalcoolizează.
dezalcoolizare Acţiunea de a dezalcooliza. *s.f., g.-d. art.* dezalcoolizării, *pl.* dezalcoolizări.
dezamăgi *tr.* A face pe cineva să-şi piardă speranţele; a nu corespunde aşteptărilor; a decepţiona. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezamăgesc, *imperf. 3 sg.* dezamăgea; *conj. prez. 3* să dezamăgească.
dezamăgire Faptul de a dezamăgi sau de a fi dezamăgit; decepţie. *s.f., g.-d. art.* dezamăgirii, *pl.* dezamăgiri.
dezamăgitor,-oare Care dezamăgeşte. *adj., pl.* dezamăgitori,-oare.
dezambaia 1. *tr.* A scoate din ambalaj. 2. *tr.* A face ca un motor ambalat să revină la viteza normală. 3. *refl.* (fig.) A se retrage dintr-o acţiune, a renunţa la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* dezambalează.
dezambalare Acţiunea de a (se) dezambala. *s.f., g.-d. art.* dezambalării, *pl.* dezambalări.
dezambiguiza (-gu-i-) *tr.* A înlătura ambiguitatea; a clarifica. *vb. I, ind. prez. 3* dezambiguizează.
dezambiguizare (-gu-i-) Faptul de a dezambiguiza. *s.f., g.-d. art.* dezambiguizării, *pl.* dezambiguizări.
dezambreia (-bre-ia) *tr.* A scoate din ambreiaj. *vb. I, ind. prez. 3* dezambreiază, *1 pl.* dezambreiem, *imperf. 3 sg.* dezambreia; *ger.* dezambreiind.
dezamorsa *tr.* 1. A scoate amorsa unui proiectil pentru a-l face să nu explodeze. 2. (fig.) A aplana o stare conflictuală. *vb. I, ind. prez. 3* dezamorsează.
dezamorsare Faptul de a dezamorsa. *s.f., g.-d. art.* dezamorsării, *pl.* dezamorsări.

dezanamorfoză Operație prin care se restabilesc proporțiile imaginilor de pe ecran. *s.f., g.-d. art.* dezanamorfozei, *pl.* dezanamorfoze.
dezancolare Descleiere. *s.f., g.-d. art.* dezancolării.
dezangaja 1. *tr.* A face să înceteze un angajament. 2. *refl.* A se retrage dintr-un conflict, dintr-o confruntare. *vb. I, ind. prez. 3* dezangajează.
dezangajare Acțiunea de a (se) dezangaja. //Acțiune menită să separe forțele armate opuse spre a evita posibile conflicte. *s.f., g.-d. art.* dezangajării.
dezanexa *tr.* A retroceda un teritoriu. *vb. I, ind. prez. 3* dezanexează.
dezanexare Acțiunea de a dezanexa. *s.f., g.-d. art.* dezanexării, *pl.* dezanexări.
dezangajare Acțiune destinată separării forțelor armate ostile aflate într-o confruntare; situație rezultată după această acțiune. *s.f., g.-d. art.* dezangajării.
dezaproba *tr.* A nu aproba ceva; a condamna, a respinge. *vb. I, ind. prez. 3* dezaprobă.
dezaprobare Acțiunea de a dezaproba; cuvânt, act prin care se dezaprobă ceva. *s.f., g.-d. art.* dezaprobării, *pl.* dezaprobări.
dezaprobator,-oare Care dezaprobă. *adj., pl.* dezaprobatori,-oare.
dezarbora *tr.* A demonta arborada unei nave. *vb. I, ind. prez. 3* dezarborează.
dezarima *tr.* (mar.) A goli magazia unei nave de mărfuri. *vb. I, ind. prez. 3* dezarimează.
dezarma 1. *tr.* A-i lua cuiva armele; a sili pe cineva să predea armele. 2. *tr.* și *intr.* (despre state) A-și lichida (sau a-și reduce) forțele armate și armamentul. 3. *tr.* (fig.) A pune pe cineva în imposibilitatea de a acționa sau de a riposta. *vb I, ind. prez. 3* dezarmează.
dezarmant,-ă Care face pe cineva să nu poată reacționa sau riposta. *adj., pl.* dezarmanți,-te.
dezarmare Acțiunea de a dezarma; complex de măsuri privind lichidarea sau limitarea armamentului și a forțelor armate ale statelor. *s.f., g.-d. art.* dezarmării, *pl.* dezarmări.
dezarticula 1. *tr.* A amputa la nivelul unei articulații. 2. *refl.* (despre oase) A ieși din articulație; a se disloca. 3. *refl.* (fig.) A-și pierde coeziunea, unitatea. *vb. I, ind. prez. 3* dezarticulează.
dezarticulare Acțiunea de a (se) dezarticula; dezarticulație. *s.f., g.-d. art.* dezarticulării, *pl.* dezarticulări.
dezarticulat,-ă 1. (despre oase) Ieșit din articulație; dislocat. 2. (fig., despre mișcări) Dezordonat. 3. (despre membre sau părți ale lor) Amputat la nivelul unei articulații. 4. (despre cuvintele și sunetele vorbirii) Pronunțat neclar. *adj., pl.* dezarticulați,-te.
dezarticulație (-ți-e) (rar) Dezarticulare. *s.f., art.* dezarticulația, *g.-d. art.* dezarticulației, *pl.* dezarticulații, *art.* dezarticulațiile.
dezasambla *tr.* A desface un asamblaj de piese. *vb. I, ind. prez. 3* dezasamblează.
dezasamblare Acțiunea de a dezasambla. *s.f., g.-d. art.* dezasamblării, *pl.* dezasamblări.
dezasfaitare Operația de desfacere a asfaltului. *s.f., g.-d. art.* dezasfaltării.
dezasimila *refl.* A trece printr-un proces de dezasimilație. *vb. I, ind. prez. 3* dezasimilează.
dezasimilare Dezasimilație. *s.f., g.-d. art.* dezasimilării, *pl.* dezasimilări.
dezasimilație (-ți-e) Proces de transformare a unor substanțe proprii organismului în substanțe mai simple, pe care organismul le elimină; dezasimilare. *s.f., art.* dezasimilația, *g.-d. art.* dezasimilației, *pl.* dezasimilații, *art.* dezasimilațiile.
dezastros,-oasă v. **dezastruos.**
dezastru Nenorocire mare; catastrofă, flagel. *s.n., art.* dezastrul, *pl.* dezastre.
dezastruos,-oasă (-tru-os) Cu caracter de dezastru; catastrofal. [*var.* dezastros,-oasă *adj.*] *adj., pl.* dezastruoși,-oase.
dezavantaj 1. Împrejurare nefavorabilă; inconvenient, neajuns; (fig.) handicap. 2. Prejudiciu, pagubă. *s.n., pl.* dezavantaje.
dezavantaja *tr.* A crea cuiva un dezavantaj. *vb. I, ind. prez. 3* dezavantajează.
dezavantajos,-oasă Care dezavantajează; nefavorabil. *adj., pl.* dezavantajoși,-oase.
dezavua (-vu-a) *tr.* 1. (livr.) A condamna vorbele sau faptele cuiva; a dezaproba. 2. A refuza să recunoască ceva. *vb. I, ind. prez. 3* dezavuează, *1 pl.* dezavuăm; *conj. prez. 3* să dezavueze; *ger.* dezavuând.
dezavuabil,-ă (-vu-a-) (livr.) Care poate sau trebuie să fie dezavuat. *adj., pl.* dezavuabili,-e.
dezavuare (-vu-a-) (livr.) Faptul de a dezavua. *s.f., g.-d. art.* dezavuării, *pl.* dezavuări.
dezaxa 1. *tr.* A deplasa o axă din poziția corectă, normală. 2. *refl.* (fig., despre oameni) A se dezechilibra moral (și mintal). *vb. I., ind. prez. 3* dezaxează.
dezaxare Acțiunea de a (se) dezaxa. *s.f., g.-d. art.* dezaxării, *pl.* dezaxări.
dezbate[1] *tr.* 1. A discuta pe larg (și adesea în contradictoriu) o chestiune, o problemă etc.; a supune ceva discuției. 2. (jur.) A examina o cauză, un proces. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezbat, *1 pl.* dezbatem, *2 pl.* dezbateți, *imperf. 3 sg.* dezbătea; *conj. prez. 3* să dezbată; *imper. (neg.) 2 sg.* (nu) dezbate, *2 pl.* (nu) dezbateți; *part.* dezbătut.
dezabate[2] *tr.* (pop.) 1. A desface ceva care fusese bătut sau prins în cuie. 2. A afâna pământul bătut. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezbat.
dezbatere Faptul de a dezbate[1]; discutare, tratare a unei probleme; deliberare. *s.f., g.-d. art.* dezbaterii, *pl.* dezbateri.
dezbăiera *tr.* și *refl.* (pop.) A-și desface, a(-și) deznoda băierile. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* dezbaier, *3* dezbaieră, *1 pl.* dezbăierăm; *conj. prez. 3* să dezbaiere.
dezbăra *refl.* și *tr.* A renunța sau a face să renunțe la o deprindere rea; a (se) dezvăța. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* dezbar/dezbăr, *3* dezbară; *conj. prez. 3* să dezbare.
dezbărare Acțiunea de a (se) dezbăra; dezvățare. *s.f., g.-d. art.* dezbărării.
dezbăta *tr.* și *refl.* (rar) A (se) trezi din beție. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* dezbăt, *2 sg.* dezbeți, *3* dezbată; *conj. prez. 3* să dezbete.
dezbârna *tr.* (rar) A dizloca, a desprinde, a mișca din loc. *vb. I, ind. prez. 3* dezbârnează.
dezbina *tr.* și *refl.* A face să nu se mai înțeleagă între ei; a (se) dușmăni, a (se) învrăjbi. *vb. I, ind. prez. 3* dezbină.
dezbinare Faptul de a (se) dezbina; neînțelegere. *s.f., g.-d. art.* dezbinării, *pl.* dezbinări.
dezbinător,-oare (rar) Care dezbină; învrăjbitor. *adj., pl.* dezbinători,-oare.
dezbobina *tr.* A scoate un fir, o sârmă de pe o bobină. *vb. I, ind. prez. 3* dezbobinează.
dezbobinare Acțiunea de a dezbobina. *s.f., g.-d. art.* dezbobinării, *pl.* dezbobinări.
dezbodoli *refl.* și *tr.* (rar) A (se) dezbrăca, a (se) desfofoli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezbodolesc, *imperf. 3 sg.* dezbodolea; *conj. prez. 3* să dezbodolească.
dezbrăca 1. *refl.* și *tr.* A-și scoate sau a scoate cuiva îmbrăcămintea. 2. *tr.* (fig.) A jefui pe cineva (de tot ce are). *vb. I, ind. prez. 3* dezbracă.
dezbrăcare Acțiunea de a (se) dezbrăca. *s.f., g.-d. art.* dezbrăcării.

dezbrăcat,-ă Neîmbrăcat complet; fără haine; gol. //(şi s.) Sărac, lipsit de mijloace materiale. *adj., pl.* dezbrăcaţi,-te.
dezbrobodi *refl.* A-şi lua de pe cap broboada, basmaua etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* mă dezbrobodesc, *imperf. 3 sg.* se dezbrobodea; *conj. prez. 3* să se dezbrobodească.
dezbrobodire Acţiunea de a se dezbrobodi. *s.f., g.-d. art.* dezbrobodirii.
dezbroboni *tr.* (rar) A separa boabele de struguri de pe ciorchini. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezbronesc, *imperf. 3 sg.* dezbronea; *conj. prez. 3* să dezbronească.
dezbrobonitor (rar) Maşină de separare a boabelor de struguri de pe ciorchini, folosită în instalaţiile de vinificaţie. *s.n., pl.* dezbrobonitoare.
dezbumba *tr.* şi *refl.* (reg.) A(-şi) descheia o haină încheiată cu nasturi. *vb. I, ind. prez. 3* dezbumbă.
dezdăuna (-dă-u-) *tr.* (rar) A despăgubi. *vb. I, ind. prez. 3* dezdăunează.
dezdoi 1. *tr.* A desface, a întinde un lucru îndoit. 2. *refl.* A se îndrepta, a reveni la poziţia dreaptă. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* dezdoi, *3* dezdoaie, *imperf. 3 sg.* dezdoia; *conj. prez. 3* să dezdoaie.
dezdoire Acţiunea de a (se) dezdoi. *s.f., g.-d. art.* dezdoirii.
dezechilibra 1. *refl.* şi *tr.* A-şi pierde sau a face să-şi piardă echilibrul. 2. *refl.* (fig.) A-şi pierde judecata, cumpătul. 3. *refl.* A nu exista un echilibru între veniturile şi cheltuielile dintr-un buget. *vb. I, ind. prez. 3* dezechilibrează.
dezechilibrare Acţiunea de a (se) dezechilibra. *s.f., g.-d. art.* dezechilibrării, *pl.* dezechilibrări.
dezechilibru Lipsă de echilibru; (fig.) tulburare mintală. *s.n., art.* dezechilibrul.
dezechipa 1. *refl.* A-şi scoate echipamentul; a se dezbrăca. 2. *tr.* A lua înapoi echipamentul unui militar. //A scoate echipamentul de pe o navă de război. *vb. I, ind. prez. 3* dezechipează.
dezechipare Acţiunea de a (se) dezechipa. *s.f., g.-d. art.* dezechipării, *pl.* dezechipări.
dezemulsiona (-si-o-) *tr.* A separa lichidele dintr-o emulsie. *vb. I, ind. prez. 3* dezemulsionează.
dezemulsionant (-si-o-) Substanţă care dezemulsionează. *s.n., pl.* dezemulsionante.
dezerta *intr.* 1. (despre militari) A fugi din unitatea militară sau de pe câmpul de luptă; a trece la inamic. 2. (fig.) A-şi părăsi nejustificat îndatoririle sau misiunile. *vb. I, ind. prez. 3* dezertează.
dezertare Faptul de a dezerta; dezerţiune. *s.f., g.-d. art.* dezertării, *pl.* dezertări.
dezertor,-oare Militar, persoană care dezertează. *s.m., pl.* dezertori; *s.f., g.-d. art.* dezertoarei, *pl.* dezertoare.
dezerţiune (-ţi-u-) (livr.) Dezertare. *s.f., g.-d. art.* dezerţiunii, *pl.* dezerţiuni.
dezesperant,-ă Care duce la disperare. *adj., pl.* dezesperanţi,-te.
dezeşua (-şu-a) *tr.* A repune în funcţiune o navă eşuată. *vb. I, ind. prez. 3* dezeşuează, *1 pl.* dezeşuăm; *conj. prez. 3* să dezeşueze.
dezetatiza *tr.* A reduce controlul statului asupra economiei unei ţări sau asupra unei întreprinderi. *vb. I, ind. prez. 3* dezetatizează.
dezexcitare Reducere a intensităţii curentului de excitaţie al unei maşini electrice. *s.f., g.-d. art.* dezexcitării.
dezgărdina *tr.* (rar) A desprinde din gardină fundul unui butoi. //A scoate un lucru din locul unde era fixat. *vb. I, ind. prez. 3* dezgărdinează.
dezghet Topire naturală a gheţii sau a zăpezii. *s.n., pl.* dezgheţuri.
dezgheţa *refl.* 1. (despre lichide îngheţate, la pers. a 3-a) A redeveni lichid. *Căldura a ~t apa.* 2. (despre fiinţe îngheţate) A se dezmorţi, a se încălzi. 3. (fig.) A deveni mai vioi, mai priceput. *vb. I, ind. prez. 3* dezgheaţă; *conj. prez. 3* să dezgheţe.
dezgheţare Acţiunea de a (se) dezgheţa. *s.f., g.-d. art.* dezgheţării, *pl.* dezgheţări.
dezghiţ (rar) Lovitură de frâu sau de pinteni. //Săritură de cal. *s.n., pl.* dezghiţuri.
dezghioca (-ghi-o-) *tr.* A desface, a îndepărta învelişul anumitor fructe sau legume; a scoate din coajă sau din păstaie. *vb. I, ind. prez. 3* dezghioacă; *conj. prez. 3* să dezghioace.
dezghiocare (-ghi-o-) Acţiunea de a dezghioca; dezghiocat. *s.f., g.-d. art.* dezghiocării, *pl.* dezghiocări.
dezghiocat (-ghi-o-) Dezghiocare. *s.n.*
dezghiocător (-ghi-o-) Maşină pentru scoaterea seminţelor din păstăi. *s.n., pl.* dezghiocătoare.
dezgoli *tr.* şi *refl.* A(-şi) descoperi corpul (sau o parte a lui); a (se) dezbrăca, a (se) dezveli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezgolesc, *imperf. 3 sg.* dezgolea; *conj. prez. 3* să dezgolească.
dezgolire Faptul de a (se) dezgoli. *s.f., g.-d. art.* dezgolirii, *pl.* dezgoliri.
dezgoveală (pop.) Faptul de a dezgovi. *s.f., g.-d. art.* dezgovelii, *pl.* dezgoveli.
dezgovi *tr.* (pop.) A scoate găteala de pe capul miresei şi a-i împodobi capul cu maramă. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezgovesc, *imperf. 3 sg.* dezgovea; *conj. prez. 3* să dezgovească.
dezgrădi *tr.* (rar) A înlătura gardul care îngrădea un loc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezgrădesc, *imperf. 3 sg.* dezgrădea; *conj. prez. 3* să dezgrădească.
dezgrădire (rar) Acţiunea de a dezgrădi. *s.f., g.-d. art.* dezgrădirii, *pl.* dezgrădiri.
dezgropa *tr.* 1. A scoate din pământ un cadavru îngropat. //A aduce la suprafaţă un obiect îngropat. 2. (fig.) A da la iveală fapte vechi, uitate; a reaminti. *vb. I, ind. prez. 3* dezgroapă.
dezgropare Acţiunea de a dezgropa; dezgropat. *s.f., g.-d. art.* dezgropării, *pl.* dezgropări.
dezgropat Dezgropare. *s.n.*
dezgust Aversiune, silă, repulsie. *s.n.*
dezgusta *tr.* A provoca aversiune, silă, respingere. *vb. I, ind. prez. 3* dezgustă; *conj. prez. 3* să dezguste.
dezgustător,-oare Care trezeşte dezgust; respingător. *adj., pl.* dezgustători,-oare.
dezice 1. *tr.* A contrazice; a tăgădui, a nega (o afirmaţie). 2. *refl.* A-şi retrage cuvântul; a retracta. [*var.* deszice *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezic, *1 pl.* dezicem, *2 pl.* deziceţi; *imper. 2 sg.* dezi, *neg.* nu dezice.
dezicere Acţiunea de a (se) dezice. [*var.* deszicere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* dezicerii.
dezideologiza *tr.* A înlătura ideologia marxist-comunistă. *vb. I, ind. prez. 3* dezideologizează.
dezideraţ Ceea ce este de dorit să se întâmple; dorinţă, cerinţă. *s.n., pl.* dezideraţe.
deziluzie (-zi-e) Decepţie, dezamăgire. *s.f., art.* deziluzia, *g.-d. art.* deziluziei, *pl.* deziluzii, *art.* deziluziile.
deziluziona (-zi-o-) *tr.* A face (pe cineva) să-şi piardă speranţele; a dezamăgi. *vb. I, ind. prez. 3* deziluzionează.
dezincrimina *tr.* (jur.) A scoate de sub incriminare; a disculpa. *vb. I, ind. prez. 3* dezincriminează.
dezincrusta *tr.* A înlătura crusta din cazanele cu aburi, din turbine etc. *vb. I, ind. prez. 3* dezincrustează.
dezincrustant Substanţă folosită la dezincrustare. *s.n., pl.* dezincrustante.
dezincrustare Acţiunea de a dezincrusta. *s.f., g.-d. art.* dezincrustării, *pl.* dezincrustări.

dezindividualiza (-du-a-) *tr.* (rar) A face să-şi piardă caracterele individuale. *vb. I, ind. prez. 3* dezindividualizează.
dezindividualizare (-du-a-) Acţiunea de a dezindividualiza. *s.f., g.-d. art.* dezindividualizării, *pl.* dezindividualizări.
dezinfecta *tr.* A distruge germenii patogeni din afara organismului, în scopul împiedicării oricărei contaminări. *vb. I, ind. prez. 3* dezinfectează.
dezinfectant[1] Substanţă care are proprietatea de a dezinfecta. *s.m./s.n., pl.* dezinfectanţi/dezinfectante.
dezinfectant[2]**,-ă** (despre substanţe, soluţii) Care dezinfectează. *adj., pl.* dezinfectanţi,-te.
dezinfectare Acţiunea de a dezinfecta; dezinfecţie. *s.f., g.-d. art.* dezinfectării, *pl.* dezinfectări.
dezinfecţie (-ţi-e) Dezinfectare. *s.f., art.* dezinfecţia, *g.-d. art.* dezinfecţiei, *pl.* dezinfecţii, *art.* dezinfecţiile.
dezinfesta *tr.* A curăţa de paraziţi o cultură, o casă etc. *vb. I, ind. prez. 3* dezinfestează.
dezinfestant (rar) Pesticid. *s.m., pl.* dezinfestanţi.
dezinfestare Acţiunea de a dezinfesta. *s.f., g.-d. art.* dezinfestării, *pl.* dezinfestări.
dezinflama *tr.* şi *refl.* (med.) A (se) dezumfla. *vb. I, ind. prez. 3* dezinflamează.
dezinforma *tr.* A informa (în mod intenţionat) greşit. *vb. I, ind. prez. 3* dezinformează.
dezinformare Acţiunea de a dezinforma. *s.f., g.-d. art.* dezinformării, *pl.* dezinformări.
dezinhiba *tr.* şi *refl.* A face să iasă sau a ieşi din stare de inhibiţie. *vb. I, ind. prez. 3* dezinhibă.
dezinsectiza *tr.* A distruge insectele care transmit germeni patogeni. *vb. I, ind. prez. 3* dezinsectizează.
dezinsecţie (-ţi-e) Distrugere a insectelor parazite. *s.f., art.* dezinsecţia, *g.-d. art.* dezinsecţiei, *pl.* dezinsecţii, *art.* dezinsecţiile.
dezinserţie (-ţi-e) Desprindere chirurgicală a unui muşchi sau tendon de pe os. *s.f., art.* dezinserţia, *g.-d. art.* dezinserţiei.
dezintegra 1. *refl.* (despre nuclee atomice) A se transforma spontan în alte nuclee atomice; (impr.) a se dezagrega. 2. *tr.* (fig.) A distruge integritatea unui lucru. *vb. I, ind. prez. 3* dezintegrează.
dezintegrare Acţiunea de a (se) dezintegra. *s.f., g.-d. art.* dezintegrării, *pl.* dezintegrări.
dezintegrator Maşină pentru măcinarea materialelor semidure sau fibroase. *s.n., pl.* dezintegratoare.
dezinteres Indiferenţă, nepăsare; pasivitate. *s.n.*
dezinteresa *refl.* A nu-i (mai) păsa, a nu se (mai) îngriji (de ceva, de cineva); a neglija. *vb. I, ind. prez. 3* se dezinteresează.
dezinteresare Faptul de a se dezinteresa. *s.f., g.-d. art.* dezinteresării, *pl.* dezinteresări.
dezinteresat,-ă (şi adv.) Care nu are în vedere interesul, folosul personal. *adj., pl.* dezinteresaţi,-te.
dezintoxica *tr.* şi *refl.* A (se) vindeca de o intoxicaţie. *vb. I, ind. prez. 3* dezintoxică.
dezintoxicare Acţiunea de a (se) dezintoxica. *s.f., g.-d. art.* dezintoxicării, *pl.* dezintoxicări.
dezinvolt,-ă Care se manifestă liber, degajat. *adj., pl.* dezinvolţi,-te.
dezinvoltură 1. Atitudine, comportare firească, degajată. 2. (peior.) Lipsă de jenă, îndrăzneală. *s.f., g.-d. art.* dezinvolturii.
dezirabil,-ă Care este de dorit. *adj., pl.* dezirabili,-e.
dezlănţui 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) da curs liber, a (se) declanşa puternic. 2. *refl.* A se năpusti. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* dezlănţui, *3* dezlănţuie, *imperf. 3 sg.* dezlănţuia; *conj. prez. 3* să dezlănţuie.
dezlănţuire Acţiunea de a (se) dezlănţui. *s.f., g.-d. art.* dezlănţuirii, *pl.* dezlănţuiri.
dezlâna *refl.* 1. (rar, despre fibre textile răsucite) A-şi pierde aspectul, a se scămoşa. 2. (fig., despre stări omeneşti) A deveni fără şir, fără logică. *vb. I, ind. prez. 3* se dezlânează.
dezlânare Faptul de a se dezlâna. *s.f., g.-d. art.* dezlânării, *pl.* dezlânări.
dezlega 1. *tr.* A desface un nod, o legătură; a face să nu mai fie legat. 2. *refl.* A (se) elibera din strânsoare. 3. *tr.* (în practicile religioase, în basme) A scuti de o obligaţie, de un jurământ. 4. *tr.* A rezolva o problemă, o ghicitoare, o enigmă. 5. *tr* A descifra (un scris neciteţ). *vb. I, ind. prez. 3* dezleagă.
dezlegare 1. Acţiunea de a (se) dezlega. 2. Permisiune, încuviinţare. *s.f., g.-d. art.* dezlegării, *pl.* dezlegări.
dezlegat,-ă 1. Care nu este legat. *//A avea limba ~* = a fi foarte vorbăreţ. 2. Absolvit de un blestem, de păcate etc. 3. (despre probleme, enigme) Rezolvat. *adj., pl.* dezlegaţi,-te.
dezlegător,-oare Persoană care dezleagă (sistematic) probleme, enigme, jocuri etc. *s.m., pl.* dezlegători; *s.f., g.-d. art.* dezlegătoarei, *pl.* dezlegătoare.
dezlipi *tr.* şi *refl.* 1. A (se) desprinde din locul unde este fixat sau lipit. 2. A (se) depărta de un loc, de un obiect etc. *//refl.* (fig.) A se despărţi de o persoană. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezlipesc, *imperf. 3 sg.* dezlipea; *conj. prez. 3* să dezlipească.
dezlipire Acţiunea de a (se) dezlipi. *s.f., g.-d. art.* dezlipirii, *pl.* dezlipiri.
dezlocui *tr.* (fiz., despre corpuri) A scoate o parte egală cu volumul său din lichidul în care a fost introdus; a disloca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezlocuiesc, *imperf. 3 sg.* dezlocuia; *conj. prez. 3* să dezlocuiască.
dezmăţ 1. Destrăbălare, neruşinare; imoralitate; dezmăţare. 2. (fig.) Debandadă, haos. *s.n., pl.* dezmăţuri.
dezmăţa *refl.* (rar) A se destrăbăla. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mă dezmăţ, *2 sg.* te dezmeţi, *3* se dezmaţă; *conj. prez. 3* să se dezmeţe.
dezmăţare Dezmăţ. *s.f., g.-d. art.* dezmăţării.
dezmăţat,-ă 1. Lipsit de bună-cuviinţă; destrăbălat, imoral. 2. Cu înfăţişare dezordonată, neglijentă. *adj., pl.* dezmăţaţi,-te.
dezmâniа (-ni-a) *refl.* şi *tr.* A-şi potoli sau a face să-şi potolească mânia; a (se) îmbuna. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *2 sg.* dezmânii, *3* dezmânie, *1 pl.* dezmâniem; *conj. prez. 3* să dezmânie; *ger.* dezmâniind.
dezmembra *tr.* şi *refl.* A (se) descompune, a (se) desface în mai multe părţi; a (se) desfiinţa în urma unei împărţiri. *vb. I, ind. prez. 3* dezmembrează.
dezmembrabil,-ă Care poate fi desfăcut în părţile componente. *adj., pl.* dezmembrabili,-e.
dezmembrare Faptul de a (se) dezmembra. *s.f., g.-d. art.* dezmembrării, *pl.* dezmembrări.
dezmeteci v. **dezmetici.**
dezmetecire v. **dezmeticire.**
dezmetic,-ă (rar, şi s.) Bezmetic. *adj., pl.* dezmetici,-ce.
dezmetici *refl.* şi *tr.* (şi fig.) A(-şi) reveni sau a face să-şi revină din ameţeală, din spaimă etc.; a (se) dezmeţi. [*var.* dezmeteci *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezmeticesc, *imperf. 3 sg.* dezmetica; *conj. prez. 3* să dezmeticească.
dezmeticire (şi fig.) Faptul de a (se) dezmetici. [*var.* dezmecire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* dezmeticirii, *pl.* dezmeticiri.
dezmeţi *refl.* şi *tr.* (reg.) A (se) dezmetici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dezmeţesc, *imperf. 3 sg.* dezmeţea; *conj. prez. 3* să dezmeţească.
dezmierda 1. *tr.* A mângâia pe cineva atingându-l uşor cu palma sau spunându-i vorbe drăgăstoase; a alinta. 2. *refl.* (rar) A se desfăta. *//A se răsfăţa. vb. I, ind. prez. 3* dezmiardă; *conj. prez. 3* să dezmierde.

dezmierdare Acțiunea de a (se) dezmierda; alintare. //Răsfăț. *s.f., g.-d. art.* dezmierdării, *pl.* dezmierdări.
dezmierdător,-oare Care dezmiardă; mângâietor. //Desfătător. *adj., pl.* dezmierdători,-oare.
dezminți 1. *tr.* A nega (o afirmație), a contesta. 2. *refl.* A se arăta altfel decât se credea că este. 3. *refl.* A reveni asupra celor spuse înainte; a retracta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezmint, *imperf. 3 sg.* dezmintea; *conj. prez. 3* să dezmintă.
dezmințire Acțiunea de a (se) dezminți; declarație prin care se dezminte ceva. *s.f., g.-d. art.* dezmințirii, *pl.* dezmințiri.
dezmiriști *tr* A ara pământul după recoltare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezmiriștesc, *imperf. 3 sg.* dezmiriștea; *conj. prez. 3* să dezmiriștească.
dezmiriștire Acțiunea de a dezmiriști; dezmiriștit. *s.f., g.-d. art.* dezmiriștirii, *pl.* dezmiriștiri.
dezmiriștit Dezmiriștire. *s.n.*
dezmiriștitor Mașină agricolă folosită la dezmiriștit. *s.n., pl.* dezmiriștitoare.
dezmormânta *tr.* (rar) A dezgropa, a deshuma. *vb. I, ind. prez. 3* dezmormântează.
dezmorțeală Revenire din amorțeală; dezmorțire. *s.f., g.-d. art.* dezmorțelii, *pl.* dezmorțeli.
dezmorți 1. *tr.* și *refl.* A ieși sau a scoate din amorțeală; (fig.) a (se) trezi din pasivitate. */refl. A i se ~* (cuiva) *limba* = a i se dezlega (cuiva) limba. 2. *refl.* (despre un lichid foarte rece) A deveni mai puțin rece. //(despre sol) A se dezgheța. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezmorțesc, *imperf. 3 sg.* dezmorțea; *conj. prez. 3* să dezmorțească.
dezmorțire Acțiunea de a (se) dezmorți; dezmorțeală. *s.f., g.-d. art.* dezmorțirii.
dezmoșteni *tr.* A lipsi pe cineva de dreptul de moștenire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezmoștenesc, *imperf. 3 sg.* dezmoștenea; *conj. prez. 3* să dezmoștenească.
dezmoștenire Acțiunea de a dezmoșteni. *s.f., g.-d. art.* dezmoștenirii, *pl.* dezmoșteniri.
dezmoștenit,-ă 1. Înlăturat de la o moștenire. 2. (fig., și s.) Lipsit de anumite bunuri sau bucurii. *adj., pl.* dezmoșteniți,-te.
deznaționaliza (-ți-o-) *tr.* și *refl.* A-și pierde sau a face să-și piardă particularitățile naționale. *vb. I, ind. prez. 3* deznaționalizează.
deznaționalizare (-ți-o-) Acțiunea de a (se) deznaționaliza. *s.f., g.-d. art.* deznaționalizării, *pl.* deznaționalizări.
deznădăjdui *intr.* A-și pierde nădejdea; a dispera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deznădăjduiesc, *imperf. 3 sg.* deznădăjduia; *conj. prez. 3* să deznădăjduiască.
deznădăjduire Faptul de a deznădăjdui; (p. ext.) deznădejde. *s.f., g.-d. art.* deznădăjduirii.
deznădejde Stare sufletească a celui care și-a pierdut orice nădejde. *s.f., g.-d. art.* deznădejdii, *pl.* deznădejdi.
deznămoli *tr.* A curăța obiectele de nămol; a scoate din nămol. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* deznămolesc, *imperf. 3 sg.* deznămolea; *conj. prez. 3* să deznămolească.
deznoda *tr.* 1. A desface un nod, o legătură. */A ~ băirele pungii* = a face o cheltuială. 2. (fig.) A clarifica o situație încurcată. 3. (fig.) A speti pe cineva cu bătaia sau cu sarcini prea grele. *vb. I, ind. prez. 3* deznodă.
deznodare Acțiunea de a deznoda. *s.f., g.-d. art.* deznodării, *pl.* deznodări.
deznodat,-ă 1. Dezlegat, desfăcut. 2. (fig., despre gânduri) Dezlânat, fără șir. 3. (fig., fam., despre corpul uman) Înalt și slab. //Obosit, spetit. *adj., pl.* deznodați,-te.
deznodământ 1. Felul cum se termină o situație, un conflict etc. 2. Partea finală a unei opere literare, epice sau dramatice, în care se soluționează intriga. *s.n., pl.* deznodăminte.
dezobișnui *refl.* și *tr.* A-și pierde sau a face să-și piardă un obicei, un tic, un viciu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezobișnuiesc, *imperf. 3 sg.* dezobișnuia; *conj. prez. 3* să dezobișnuiască.
dezobișnuire Faptul de a (se) dezobișnui. *s.f., g.-d. art.* dezobișnuirii.
dezobstrua *tr.* (tehn., med.) A desfunda, a destupa. *vb. I, ind. prez. 3* dezobstruează, *1 pl.* dezobstruăm; *conj. prez. 3* să dezobstrueze; *ger.* dezobstruând.
dezocupa 1. *tr.* A elibera un loc ocupat. 2. *refl.* A se face liber. *vb. I, ind. prez. 3* dezocupă.
dezodoriza *tr.* A îndepărta mirosul neplăcut de pe un corp, de pe un produs etc. *vb. I, ind. prez. 3* dezodorizează.
dezodorizant[1] Substanță cu proprietăți dezodorizante[2]; deodorant[1]. *s.n., pl.* dezodorizante.
dezodorizant[2]**,-ă** Care are proprietatea de a îndepărta mirosul neplăcut; deodorant[2]. *adj., pl.* dezodorizanți,-te.
dezodorizare Acțiunea de a dezodoriza. *s.f., g.-d. art.* dezodorizării, *pl.* dezodorizări.
dezodorizator Dispozitiv folosit la dezodorizare. *s.n., pl.* dezodorizatoare.
dezola *tr.* A întrista, a deprima. *vb. I, ind. prez. 3* dezolează.
dezolant,-ă Deprimant, jalnic; trist; dezolator. *adj., pl.* dezolanți,-te.
dezolare Mâhnire adâncă; deprimare. *s.f., g.-d. art.* dezolării, *pl.* dezolări.
dezolator,-oare (rar) Dezolant. *adj., pl.* dezolatori,-oare.
dezongulare (med. vet.) Cădere a cornului copitei la animale. *s.f., g.-d. art.* dezongulării.
dezonoare Lipsă de onoare; (p. ext.) necinste. *s.f., g.-d. art.* dezonoarei.
dezonora *refl.* și *tr.* A-și pierde sau a face să-și piardă onoarea; a (se) face de rușine. *vb. I, ind. prez. 3* dezonorează.
dezonorant,-ă Care dezonorează; rușinos. *adj., pl.* dezonoranți,-te.
dezordine 1. Lipsă de ordine; neorânduială, deranj. 2. Tulburare socială. *s.f., g.-d. art.* dezordinii, *pl.* dezordini.
dezordonat,-ă 1. (despre oameni) Neglijent, neordonat (în felul de viață, în îmbrăcăminte etc.) 2. (despre lucruri, încăperi etc.) În neorânduială. *adj., pl.* dezordonați,-te.
dezorganiza *tr.* și *refl.* A face să piardă sau a-și pierde organizarea, funcționarea normală etc. *vb. I, ind. prez. 3* dezorganizează.
dezorganizare Faptul de a (se) dezorganiza. *s.f., g.-d. art.* dezorganizării, *pl.* dezorganizări.
dezorienta (-ri-en-) *tr.* și *refl.* 1. A-și pierde sau a face să-și piardă drumul. 2. (fig.) A-și pierde sau a face să-și piardă judecata, cumpătul; a (se) zăpăci. *vb. I, ind. prez. 3* dezorientează.
dezorientare (-ri-en-) Faptul de a fi dezorientat; starea celui dezorientat; nesiguranță; descumpănire. *s.f., g.-d. art.* dezorientării, *pl.* dezorientări.
dezorientat,-ă (-ri-en-) 1. Care nu se poate orienta în spațiu, care nu știe unde se află. 2. (fig.) Care nu știe ce hotărâre să ia într-o anumită situație. *adj., pl.* dezorientați,-te.
dezosa *tr.* A desprinde carnea de pe oase. *vb. I, ind. prez. 3* dezosează.
dezoxida *tr.* A îndepărta oxigenul dintr-o substanță. *vb. I, ind. prez. 3* dezoxidează.

dezoxidant[1] Substanță care dezoxidează. *s.m., pl.* dezoxidanți.
dezoxidant[2],**-ă** Care dezoxidează. *adj., pl.* dezoxidanți,-te.
dezoxidare Acțiunea de a dezoxida. *s.f., g.-d. art.* dezoxidării, *pl.* dezoxidări.
dezoxiribonucleic (în sintagma) *Acid ~* = substanță complexă din nucleul celulelor vii, cu rol important în transmiterea ereditară a unor caractere. *adj.*
dezrădăcina *tr.* 1. A scoate o plantă din rădăcină. 2. (fig.) A-i schimba cuiva locul; a muta. *vb. I, ind. prez. 3* dezrădăcinează.
dezrădăcinare Acțiunea de a dezrădăcina. *s.f., g.-d. art.* dezrădăcinării, *pl.* dezrădăcinări.
dezrădăcinat,-ă 1. Scos din rădăcină. 2. (despre oameni) Care și-a părăsit locul de naștere și nu s-a adaptat în noul loc. *adj., pl.* dezrădăcinați,-te.
dezrăsuci 1. *tr.* A face ca un lucru să nu mai fie răsucit. 2. *tr.* și *refl.* A (se) desface din depănătură. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezrăsucesc, *imperf. 3 sg.* dezrăsucea; *conj. prez. 3* să dezrăsucească.
dezrăsucire Faptul de a (se) dezrăsuci. *s.f., g.-d. art.* dezrăsucirii, *pl.* dezrăsuciri.
dezrobi 1. *tr.* și *refl.* A (se) elibera din robie sau de sub exploatare. 2. *tr.* A elibera pe cineva din prizonierat sau dintr-o detenție nedreaptă. 3. *tr.* (fig.) A elibera pe cineva dintr-o situație umilitoare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezrobesc, *imperf. 3 sg.* dezrobea; *conj. prez. 3* să dezrobească.
dezrobire Acțiunea de a (se) dezrobi. *s.f., g.-d. art.* dezrobirii, *pl.* dezrobiri.
dezrobitor,-oare (și s.) Care dezrobește. *adj., pl.* dezrobitori,-oare.
dezuleiere Operație de îndepărtare a uleiului reținut de parafina brută rezultată din procesul de parafinare. *s.f., g.-d. art.* dezuleierii.
dezumaniza *tr* și *refl.* A face pe cineva să-și piardă sau a-și pierde caracterele specific umane; a (se) abrutiza. *vb. I, ind. prez. 3* dezumanizează.
dezumanizare Acțiunea de a (se) dezumaniza. *s.f., g.-d. art.* dezumanizării.
dezumfla 1. *tr.* A face ca un obiect umflat să-și scadă volumul. 2. *refl.* (fig., despre oameni) A-și reveni din încântare, din exaltare; a se tempera. *vb. I, ind. prez. 3* dezumflă.
dezumflare Acțiunea de a (se) dezumfla; dezumflat. *s.f., g.-d. art.* dezumflării, *pl.* dezumflări.
dezumflat Dezumflare. *s.n.*
dezuni *tr.* și *refl.* (rar) 1. A (se) desface, a (se) dezlipi. 2. A (se) dezbina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și 3 *pl.* dezunesc, *imperf. 3 sg.* dezunea; *conj. prez. 3* să dezunească.
dezunire (rar) 1. Desfacere, dezlipire. 2. Dezbinare, neînțelegere. *s.f., g.-d. art.* dezunirii, *pl.* dezuniri.
dezvălui 1. *tr.* A da la iveală, a arăta, a revela; a divulga, a destăinui. 2. *refl.* A ieși în evidență; a se arăta. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* dezvălui, *3* dezvăluie, *imperf. 3 sg.* dezvăluia; *conj. prez. 3* să dezvăluie.
dezvăluire Acțiunea de a (se) dezvălui; ceea ce (se) dezvăluie. *s.f., g.-d. art.* dezvăluirii, *pl.* dezvăluiri.
dezvăț Dezobișnuire. *s.n.*
dezvăța *tr.* și *refl.* A pierde sau a face ca cineva să piardă un obicei rău; a (se) dezbăra. *vb. I, ind. prez. 3* dezvață.
dezveli 1. *tr.* și *refl.* A da la o parte o învelitoare; a (se) descoperi. *//tr.* A despacheta. 2. *tr.* A da jos acoperișul de pe o casă. 3. *tr.* A inaugura un monument, o statuie etc. 4. *tr.* (fig.) A arăta. 5. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) trăda. 6. *refl.* (despre muguri și boboci de plante, și fig.) A se deschide. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezvelesc, *imperf. 3 sg.* dezvelea; *conj. prez. 3* să dezveleaască.
dezvelire 1. Acțiunea de a (se) dezveli. 2. Îndepărtare a straturilor sterile care acoperă un zăcământ. *s.f., g.-d. art.* dezvelirii, *pl.* dezveliri.
dezvinovăți 1. *refl.* A-și dovedi nevinovăția; a se dezvinui. 2. *tr.* A demonstra nevinovăția cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezvinovățesc, *imperf. 3 sg.* dezvinovățea; *conj. prez. 3* să dezvinovățească.
dezvinovățire 1. Acțiunea de a (se) dezvinovăți. 2. Argumente, probe prin care cineva (se) dezvinovățește; disculpare, dezvinuire. *s.f., g.-d. art.* dezvinovățirii, *pl.* dezvinovățiri.
dezvinui *tr.* și *refl.* A (se) dezvinovăți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dezvinuiesc, *imperf. 3 sg.* dezvinuia; *conj. prez. 3* să dezvinuiască.
dezvinuire (rar) Dezvinovățire. *s.f., g.-d. art.* dezvinuirii, *pl.* dezvinuiri.
dezvirgina *tr.* A deflora. *vb. I, ind. prez. 3* dezvirginează.
dezvirginare Deflorare. *s.f., g.-d. art.* dezvirginării.
dezvolta 1. *refl.* (despre materie și despre fenomenele naturii, societății sau gândirii) A evolua, a trece la o treaptă superioară de existență. 2. *refl.* (despre ființe, plante) A crește (în sens fizic). 3. *refl.* (despre oameni) A evolua din punct de vedere intelectual. 4. *tr.* A amplifica o doctrină, o concepție etc. *//refl.* A dobândi proporții, însemnătate, forță; a se mări. 5. *tr.* A expune în mod amănunțit un subiect. 6. *tr.* A emite, a degaja căldură, energie etc. *vb. I, ind. prez. 3* dezvoltă; *conj. prez. 3* să dezvolte.
dezvoltare Acțiunea de a (se) dezvolta. *s.f., g.-d. art.* dezvoltării, *pl.* dezvoltări.
di/dii Cuvânt cu care se îndeamnă la mers animalele de tracțiune. [*var.* die *interj.*] *interj.*
diabaz (di-a-) Rocă magnetică efuzivă, verzuie sau cenușie. *s.n., pl.* diabaze.
diabet (di-a-) Boală metabolică și endocrină caracterizată prin senzația continuă de sete, prin prezența glucozei în urină etc.; (pop.) boală de zahăr. *s.n., pl.* diabeturi.
diabetic,-ă (di-a-) (Persoană) care suferă de diabet. *adj., s.m.* și *f., pl.* diabetici,-ce.
diabetogen,-ă (di-a-) (med.) Care produce diabet. *adj., pl.* diabetogeni,-e.
diabolic,-ă (di-a-) 1. Drăcesc. 2. Crud, rău; perfid, viclean. *adj., pl.* diabolici,-ce.
diabolo (dia-) Jucărie formată dintr-un mosoraș care se aruncă în sus și se prinde pe o sforicică întinsă între două bețișoare. *s.n., art.* diaboloul, *pl.* diabolouri.
diac[1] 1. Scriitor de cancelarie și slujbaș al visteriei din țările române; grămătic. 2. Cărturar, învățat. 3. (reg.) Cântăreț bisericesc. *s.m., pl.* dieci.
diac[2] Diodă semiconductoare care permite trecerea curentului în ambele sensuri de conducție. *s.n., pl.* diace.
diachenă (di-a-) Fruct format din două achene lipite între ele. *s.f., g.-d. art.* diachenei, *pl.* diachene.
diaclază (di-a-) Fisură produsă într-un depozit de roci prin presiune sau prin răcire. *s.f., g.-d. art.* diaclazei, *pl.* diaclaze.
diacon (di-a-) Cel mai mic grad în ierarhia preoțească. *s.m., pl.* diaconi.
diaconic (di-a-) (rar) Loc în altar unde se păstrează veșmintele de cult. *s.n., pl.* diaconice.
diaconie (di-a-) Calitatea, funcția de diacon. *s.f., art.* diaconia, *g.-d. art.* diaconiei.
diacritic[1] (di-a-) (în sintagma) *Semn ~* = semn grafic care dă unei litere a alfabetului o valoare specială. *adj., pl.* diacritice.
diacritic[2] (di-a-) Semn diacritic[1]. *s.n., pl.* diacritice.

diacronic,-ă (di-a-) (despre o metodă de studiu sau un punct de vedere) Care tratează lucrurile evolutiv, istoric. *Lingvisică ~. adj., pl.* diacronici,-ce.
diacronie (di-a-) Evoluție istorică a unui fenomen, a unui proces etc. *s.f., art.* diacronia, *g.-d. art.* diacroniei.
diacustică (di-a-) Parte a fizicii care studiază refracția sunetelor. *s.f., g.-d. art.* diacusticii.
diademă (di-a-) 1. Podoabă în formă de cunună, din metal prețios, purtată pe cap de suverani și de unii reprezentanți ai bisericii. 2. Obiect de podoabă purtat de femei pe frunte, la anumite ocazii. *s.f., g.-d. art.* diademei, *pl.* diademe.
diadoh (di-a-) 1. Nume dat generalilor lui Alexandru cel Mare, care și-au împărțit imperiul după moartea lui. 2. Titlu purtat de prințul moștenitor în Grecia modernă. *s.m., pl.* diadohi.
diafan,-ă (di-a-) Foarte puțin dens, foarte subțire (lăsând lumina să străbată); (despre pielea omului) fină, delicată, palidă. *adj., pl.* diafani,-e.
diafanie (di-a-) Procedeu de tipărire cu cerneluri transparente; produsul astfel obținut. *s.f., art.* diafania, *g.-d. art.* diafaniei.
diafaniza (di-a-) *tr.* și *refl.* (rar) A deveni sau a face să devină diafan. *vb. I, ind. prez. 3* diafanizează.
diafanometru (di-a-) 1. Aparat pentru măsurarea transparenței apei, hârtiei etc. 2. Instrument pentru măsurarea vizibilității. *s.n., art.* diafanometrul, *pl.* diafanometre.
diafanoscop (di-a-) Aparat folosit în diafanoscopie. *s.n., pl.* diafanoscoape.
diafanoscopie (di-a-) Examen al cavităților interne ale corpului prin transparență, sub acțiunea unei surse luminoase; diascopie. *s.f., art.* diafanoscopia, *g.-d. art.* diafanoscopiei.
diafilm (di-a-) Film fotografic care cuprinde o succesiune de imagini pe o temă dată. *s.n., pl.* diafilme.
diafiză (di-a-) (anat.) Partea de mijloc a unui os lung. *s.f., g.-d. art.* diafizei, *pl.* diafize.
diafonie (di-a-) Perturbare a semnalului în sistemele auditive cu două sau mai multe canale. *s.f., art.* diafonia, *g.-d. art.* diafoniei.
diaforă (di-a-) Figură de stil care constă în repetarea unui cuvânt, dar cu alt înțeles. *s.f., g.-d. art.* diaforei, *pl.* diafore.
diaforetic[1] (di-a-) Medicament sau substanță care provoacă diaforeză; sudorific. *s.n., pl.* diaforetice.
diaforetic[2]**,-ă** (di-a-) (despre medicamente, substanțe) Care produce diaforeză. *adj., pl.* diaforetici,-ce.
diaforeză (di-a-) Transpirație abundentă. *s.f., g.-d. art.* diaforezei, *pl.* diaforeze.
diafragma (di-a-) *tr.* A limita deschiderea unui obiectiv fotografic cu ajutorul unei diafragme. *vb. I, ind. prez. 3* diafragmează.
diafragmare (di-a-) Acțiunea de a diafragma. *s.f., g.-d. art.* diafragmării, *pl.* diafragmări.
diafragmă (di-a-) 1. Organ musculos care separă toracele de abdomen. 2. Cartilaj care separă cele două nări. 3. Membrană elastică (la microfon, telefon etc.) care, prin vibrațiile ei, reproduce sunete. 4. Dispozitiv reglabil la aparatele fotografice, care lasă să treacă mai multă sau mai puțină lumină. 5. (constr.) Placă plană sau planșeu. 6. Dispozitiv alcătuit dintr-o membrană care măsoară debitul și viteza lichidului dintr-o conductă. 7. (med.) Contraceptiv mecanic pentru femei. *s.f., g.-d. art.* diafragmei, *pl.* diafragme.
diagenetic,-ă (di-a-) (geol.) Format prin diageneză. *adj. pl.* diagenetici,-ce.
diageneză (di-a) Totalitatea transformărilor (chimice, de structură etc.) suferite de rocile sedimentare în timpul consolidării lor. *s.f., g.-d. art.* diagenezei.
diagnostic (di-ag-) 1. Identificare a unei boli pe baza datelor clinice și a examenelor de laborator; diagnoză. 2. (fig.) Previziune, ipoteză. *s.n., pl.* diagnostice.
diagnostica (di-ag-) *tr.* A stabili un diagnostic. *vb. I, ind. prez. 3* diagnostichează.
diagnosticare (di-ag-) Faptul de a diagnostica. *s.f., g.-d. art.* diagnosticării.
diagnostician,-ă (di-ag-) Medic specialist în stabilirea diagnosticului. *s.m., pl.* diagnosticeni; *s.f., g.-d. art.* diagnosticienei, *pl.* diagnosticiene.
diagnoză (di-ag-) Diagnostic. *s.f., g.-d. art.* diagnozei, *pl.* diagnoze.
diagonal,-ă (di-a-) Care unește două vârfuri nealăturate sau opuse ale unui poligon, ale unui poliedru etc.; oblic, cruciș. *adj., pl.* diagonali,-e.
diagonală (di-a-) 1. Segment de dreaptă care unește două unghiuri (sau vârfuri) nealăturate ale unui poligon sau două vârfuri ale unui poliedru aflate pe fețe diferite. *În ~* = de-a curmezișul. 2. Curea purtată de-a curmezișul pieptului la unele uniforme militare. 3. Cale ferată sau de tramvai care taie oblic mai multe linii paralele. *s.f., g.-d. art.* diagonalei, *pl.* diagonale.
diagramă (di-a-) 1. Reprezentare grafică, schematică, a unui fenomen, a unui obiect, a amplasării locurilor din vagoane, din săli de spectacole etc. //Schemă. 2. Linie trasă pe hârtie de un aparat înregistrator. *s.f., g.-d. art.* diagramei, *pl.* diagrame.
dialect (di-a-) 1. Ramificație teritorială a unei limbi, care cuprinde mai multe graiuri. *~ul dacoromân.* 2. (impr.) Grai. 3. (impr.) Limbă. *s.n., pl.* dialecte.
dialectal,-ă (di-a-) (despre cuvinte, expresii) Caracteristic unui dialect. *adj., pl.* dialectali,-e.
dialectic,-ă (di-a-) Conform cu dialectica, bazat pe raționamentele dialecticii. *adj., pl.* dialectici,-ce.
dialectică (di-a-) 1. Teorie marxistă care consideră dezvoltarea drept rezultat al luptei contrariilor. 2. (în filosofia antică) Arta de a discuta în contradictoriu pentru a descoperi adevărul. 3. (în Evul Mediu) Logică formală. *s.f., g.-d. art.* dialecticii, *pl.* dialectici.
dialectician,-ă (di-a, -ci-an) Specialist în dialectică. *s.m., pl.* dialecticieni; *s.f., g.-d. art.* dialecticienei, *pl.* dialecticiene.
dialectolog,-ă (di-a-) Specialist în dialectologie. *s.m., pl.* dialectologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* dialectologei, *pl.* dialectologe.
dialectologie (di-a) Ramură a lingvisticii care studiază dialectele și graiurile unei limbi. *s.f., art.* dialectologia, *g.-d. art.* dialectologiei.
dialeiă (di-a-) (log.) Cerc vicios într-o demonstrație sau definiție; definire a unei noțiuni prin ea însăși. *s.f., g.-d. art.* dialelei, *pl.* dialele.
dialipetal,-ă (di-a-) (despre flori) A cărei corolă are petale separate. *adj., pl.* dialipetali,-e.
dialipetală (di-a-) (la pl.) Subclasă de plante dicotiledonate cu flori dialipetale; (la sg.) plantă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* dialipetalei, *pl.* dialipetale.
dialisepal,-ă (di-a-) (despre flori) Al cărui caliciu are sepale separate. *adj., pl.* dialisepali,-e.
dializă (di-a-) 1. Trecere a unei soluții printr-o membrană pentru a separa soluția de particulele aflate în ea. 2. Metodă terapeutică de dezintoxicare a sângelui în insuficiența renală. *s.f., g.-d. art.* dializei, *pl.* dialize.
dializor (di-a-) Aparat pentru dialize. *s.n., pl.* dializoare.
dialog (di-a-) 1. Convorbire între două persoane. 2. (p. restr.) Convorbire (oficială) între reprezentanții a două părți, a două state etc. 3. Operă (literară sau filosofică) scrisă sub forma unui dialog (1). *s.n., pl.* dialoguri.
dialoga (di-a-) *intr.* A vorbi cu cineva; a conversa, a discuta. *vb. I, ind. prez. 3* dialoghează.

diamagnetic,-ă (di-a-) (fiz.) Caracterizat prin diamagnetism. *adj., pl.* diamagnetici,-ce.
diamagnetism (di-a-) (fiz.) Proprietate a unor corpuri de a avea o magnetizare de sens contrar intensității câmpului magnetic care i se aplică. *s.n.*
diamalț (di-a-) Extract de malț uscat, folosit în patiserie și în industria textilă. *s.n.*
diamant (di-a-) 1. Varietate cristalină de carbon folosită ca piatră prețioasă. 2. Unealtă pentru tăiatul sticlei, alcătuită dintr-un diamant mic fixat pe un mâner. 3. Corp de literă de patru puncte tipografice. *s.n., pl.* diamante.
diamantat,-ă (di-a-) 1. (rar) Împodobit cu diamante. 2. *Piatră ~* = instrument abraziv format din granule de diamante încorporate într-un liant. *adj., pl.* diamantați,-te.
diamantic,-ă (di-a-) (rar) Diamantin. *adj., pl.* diamantici,-ce.
diamanticale (di-a-) (înv.) Bijuterii împodobite cu diamante. *s.f. pl., art.* diamanticalele.
diamantifer,-ă (di-a-) (despre terenuri, zăcăminte) Care conține diamante. *adj., pl.* diamantiferi,-e.
diamantin,-ă (di-a-) Strălucitor ca diamantul. *adj., pl.* diamantini,-e.
diamantină (di-a-) Pulbere abrazivă artificială, folosită la lustruirea pieselor de oțel. *s.f., g.-d. art.* diamantinei.
diametral,-ă (di-a-) Referitor la diametru. */Plan ~* = plan care trece prin centrul unei sfere. (adv.) *~ opus* = total opus. *adj., pl.* diametrali,-e.
diametru (di-a-) Segment de dreaptă care unește două puncte ale unui cerc sau ale unei sfere, trecând prin centrul lor. */~ aparent* = unghi sub care se vede diametrul unui obiect îndepărtat, în special al unui astru. *s.n., art.* diametrul, *pl.* diametre.
diamonfos (di-a-) (rar) Îngrășământ agricol bogat în fosfor și azot. *s.m.*
diapauză (di-a-pa-u-) Sistare sezonieră a funcțiilor vitale la insecte, pentru a putea rezista unor condiții nefavorabile. *s.f., g.-d. art.* diapauzei.
diapazon (di-a-) 1. Instrument muzical în formă de "U" care vibrează la lovire și emite sunetul „la". */A fi la același ~ cu cineva* = a fi de aceeași părere, a avea aceleași sentimente cu cineva. 2. (și fig.) Totalitatea sunetelor pe care le poate produce vocea omenească sau un instrument, de la sunetul cel mai de jos până la cel mai de sus. *s.n., pl.* diapazoane.
diapedeză (di-a-) (fiziol.) Trecere a leucocitelor prin pereții vaselor sangvine, determinată de digestie sau de o infecție. *s.f., g.-d. art.* diapedezei.
diaplegie (di-a-) Paralizie generalizată. *s.f., art.* diaplegia, *g.-d. art.* diaplegiei.
diapozitiv (di-a-) Imagine fotografică fixată pe o placă transparentă sau pe un film, care poate fi proiectată pe un ecran cu ajutorul unui diascop. *s.n., pl.* diapozitive.
diapozitivare (di-a-) (rar) Prezentare de diapozitive. *s.f., g.-d. art.* diapozitivării.
diaproiector (di-a-) Aparat pentru diaproiecție. *s.n., pl.* diaproiectoare.
diaproiecție (di-a-, ți-e) Proiecție pe un ecran a unui diafilm sau a unui set de diapozitive. *s.f., art.* diaproiecția, *g.-d. art.* diaproiecției, *pl.* diaproiecții, *art.* diaproiecțiile.
diaree (di-a-) Stare patologică manifestată prin eliminarea frecventă de materii fecale moi sau lichide. *s.f., art.* diareea, *g.-d. art.* diareii, *pl.* diarei.
diareic,-ă (di-a-re-ic) Referitor la diaree, de diaree. *adj., pl.* diareici,-ce.
diarist,-ă (di-a-) Persoană care își notează întâmplările zilnice. *s.m., pl.* diariști; *s.f., g.-d. art.* diaristei, *pl.* diariste.
diartroză (di-ar-) (anat.) Articulație mobilă dintre oase. *s.f., g.-d. art.* diartrozei, *pl.* diartroze.
diascop (di-a-) Aparat pentru proiecția diapozitivelor. *s.n., pl.* diascoape.
diascopic,-ă (di-as-) Referitor la diascop și la proiecțiile făcute cu el. *adj., pl.* diascopici,-ce.
diascopie (di-a-) 1. Proiectare cu ajutorul diascopului. 2. Diafanoscopie. *s.f., art.* diascopia, *g.-d. art.* diascopiei.
diasistem (di-a-) Sistem lingvistic dedus din analiza a două graiuri sau dialecte cu similitudini parțiale; supersistem. *s.n., pl.* diasisteme.
diaspor[1] (di-a-) Oxid natural hidratat de aluminiu albcenușiu sau brun. *s.m.*
diaspor[2] (di-a-) Fragment vegetal care se desprinde de planta mamă putând crea o nouă plantă. *s.m., pl.* diaspori.
diasporă (di-as-) 1. Totalitatea comunităților evreiești dispersate în afara Palestinei, după distrugerea Ierusalimului și, mai ales, după captivitatea babiloniană. 2. Grup etnic care trăiește în afara granițelor țării de origine. *s.f., g.-d. art.* diasporei.
diastaltic,-ă (di-a-) (despre organe, fenomene nervoase) Care duce la contracția mușchilor. *adj., pl.* diastaltici,-ce.
diastază (di-a-) 1. (biol.) Enzimă. 2. (med.) Despărțire accidentală a două oase articulate, în urma unui efort, a unei loviturl etc. *s.f., g.-d. art.* diastazei, *pl.* diastaze.
diastazic,-ă (di-a-) 1. (biol.) Enzimatic. 2. (med.) De diastază. *adj., pl.* diastazici,-ce.
diastemă (di-a-) 1. Fisură congenitală. 2. Spațiu anormal între dinții incisivi frontali; strungăreață. *s.f., g.-d. art.* diastemei, *pl.* diasteme.
diastil (di-a-) (arhit.) Intercolonament de dimensiunea a trei diametre de coloană; edificiu cu astfel de intercolonament. *s.n., pl.* diastiluri.
diastolă (di-as-) (fiziol.) Relaxare ritmică a inimii, când sângele trece din vene în cavitatea cardiacă. *s.f., g.-d. art.* diastolei, *pl.* diastole.
diastolic,-ă (di-as-) Referitor la diastolă. *adj., pl.* diastolici,-ce.
diastrofism (di-as-) Totalitatea deformărilor pe care le suferă straturile din scoarța terestră datorită mișcărilor tectonice. *s.n.*
diată (di-a-) (înv.) Testament. *s.f., g.-d. art.* diatei, *pl.* diate.
diatecă (di-a-) Colecție de diapozitive și de diafilme. *s.f., g.-d. art.* diatecii, *pl.* diateci.
diaterman,-ă (di-a-) (despre corpuri, medii) Care lasă să treacă căldura. *adj., pl.* diatermani,-e.
diatermie (di-a-) Procedeu terapeutic constând în creșterea temperaturii unor organe interne, cu ajutorul unui curent electric de înaltă frecvență. *s.f., art.* diatermia, *g.-d. art.* diatermiei.
diateză[1] (di-a-) Categorie gramaticală care exprimă raportul dintre subiect și acțiunea verbului. *s.f., g.-d. art.* diatezei, *pl.* diateze.
diateză[2] (di-a-) Predispoziție a unei persoane la anumite boli. *s.f., g.-d. art.* diatezei, *pl.* diateze.
diatomee (di-a-) (la pl.) Clasă de alge microscopice, monocelulare, brune-gălbui, cu corpul închis în două valve siliciose; (la sg.) algă din această clasă. *s.f., art.* diatomeea, *g.-d. art.* diatomeei, *pl.* diatomee.
diatomit (di-a-) Rocă silicioasă formată prin sedimentarea cochiliilor de diatomee. *s.n.*
diaton (di-a-) (muz.) Interval care separă două tonuri succesive. *s.n.*
diatonic,-ă (di-a-) (în sintagma) *Gamă ~* = sucesiune naturală de tonuri și semitonuri. *adj., pl.* diatonice.
diatonică (di-a-) Structură melodică formată din tonuri și semitonuri. *s.f., g.-d. art.* diatonicei, *pl.* diatonice.
diatribă (di-a-) Critică violentă (și răutăcioasă); pamflet. *s.f., g.-d. art.* diatribei, *pl.* diatribe.

diavol 1. Spirit al răului; drac, satana. 2. (fam.) Nume dat unui om (mai ales unui copil) viu, isteț sau obraznic. *s.m., pl.* diavoli.
diavolesc,-ească 1. De diavol; drăcesc, satanic. 2. (fig.) Greu de suportat, cumplit. *adj., pl.* diavolești.
diavolește 1. Drăcesc. 2. Cu răutate (multă). *adv.*
diavoliță Drăcoaică. *s.f., g.-d. art.* diavoliței, *pl.* diavolițe.
diazoderivat (di-a-) Substanță organică cu cel puțin doi atomi de azot în moleculă. *s.m., pl.* diazoderivați.
diazotare (di-a-) Transformare a aminelor aromatice primare în diazoderivați prin tratare cu acid azotos. *s.f., g.-d. art.* diazotării.
dibaci,-ce Abil, îndemânatic; priceput. *adj., pl.* dibaci,-ce.
dibăci *tr.* (pop.) 1. A potrivi lucrurile cu abilitate. 2. A găsi, a dibui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dibăcesc, *imperf. 3 sg.* dibăcea; *conj. prez. 3* să dibăcească.
dibăcie Îndemânare, pricepere. //Șiretenie. *s.f., art.* dibăcia, *g.-d. art.* dibăciei, *pl.* dibăcii, *art.* dibăciile.
diblar (pop.) Cântăreț la diblă; scripcar. *s.m., pl.* diblari.
diblă (pop.) Vioară. *s.f., g.-d. art.* diblei, *pl.* dible.
diblu Bucată mică de lemn sau de metal introdusă într-un zid, în care se fixează un cui pentru prinderea obiectelor. *s.n., art.* diblul, *pl.* dibluri.
dibui 1. *intr.* A merge șovăielnic, căutând drumul; a bâjbâi. 2. *tr.* A căuta cu nesiguranță; a căuta pipăind prin întuneric. 3. *tr.* A găsi, a descoperi ceva ascuns. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* dibuie/dibuiește, *imperf. 3 sg.* dibuia; *conj. prez. 3* să dibuie/să dibuiască.
dibuială 1. Dibuire. 2. (fig.) Lucrare de începător. *s.f., g.-d. art.* dibuielii, *pl.* dibuieli.
dibuire Acțiunea de a dibui; dibuială. *s.f., g.-d. art.* dibuirii, *pl.* dibuiri.
dibuit Faptul de a dibui. *s.n.*
dibuite (în expr.) *Pe ~* = pipăind, căutând cu mâinile, fără să vadă; la întâmplare. *loc. adv.*
dicasterie (-ri-e) (înv.) Tribunal bisericesc care judeca procesele de divorț. *s.f., art.* dicasteria, *g.-d. art.* dicasteriei, *pl.* dicasterii.
dichici (reg.) Unealtă de cizmărie cu care se fac desene pe căputa încălțămintei. *s.n., pl.* dichiciuri.
dichis (pop., fam., la pl., și fig.) 1. Obiecte mărunte, accesorii care completează ceva. */Cu tot ~ul* = cu tot ce este necesar. 2. Podoabă, ornament. *s.n., pl.* dichisuri.
dichiseală (pop., fam.) Faptul de a (se) dichisi; gătează. *s.f., g.-d. art.* dichiselii, *pl.* dichiseli.
dichisi (pop., fam.) 1. *refl.* A se îmbrăca cu atenție, cu îngrijire; (peior.) a se găti prea mult. 2. *tr.* A aranja ceva cu migală. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dichisesc, *imperf. 3 sg.* se dichisea; *conj. prez. 3* să dichisească.
dichisire (pop., fam.) Acțiunea de a (se) dichisi. *s.f., g.-d. art.* dichisirii, *pl.* dichisiri.
dichiu Administrator al bunurilor unei mănăstiri; ecnom. *s.m., art.* dichiul, *pl.* dichii, *art.* dichiii.
dicoct v. **decoct.**
dicotiledonat,-ă (despre plante) Al cărui embrion are două cotiledoane. *adj., pl.* dicotiledonați,-te.
dicotiledonată (la pl.) Clasă de plante al căror embrion are două cotiledoane; (la sg.) plantă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* dicolitedonatei, *pl.* dicolitedonate.
dicotomic,-ă/dihotomic,-ă Care se împarte în două sau din două în două. *adj., pl.* dicotomici,-ce/dihotomici,-ce.
dicotomie/dihotomie 1. Diviziune în două părți, grupe sau specii. 2. (log.) Împărțirea unui concept în alte două noțiuni. 3. Ramificare a talului și a tulpinilor unor plante în două părți egale. *s.f., art.* dicotomia/dihotomia, *g.-d. art.* dicotomiei/dihotomiei, *pl.* dicotomii/ dihotomii, *art.* dicotomiile/dihotomiile.
dicroism Proprietate pe care o au unele corpuri de a prezenta colorații diferite după condițiile în care se face observarea. *s.n.*
dicromatic,-ă Cu două culori. *adj., pl.* dicromatici,-ce.
dicromatopsie Defect al ochiului, care nu poate distinge decât două dintre cele trei culori fundamentale (roșu, galben și albastru). *s.f., art.* dicromatopsia, *g.-d. art.* dicromatopsiei.
dicta *tr.* 1. A pronunța rar și deslușit cuvintele unui text pentru ca ascultătorul să le poată scrie întocmai. 2. A impune ceva categoric; a obliga, a ordona. 3. (fig.) A îndemna la o acțiune, a determina. *vb. I, ind. prez. 3* dictează.
dictafon Magnetofon portabil utilizat la înregistrarea corespondenței, în scopul transcrierii ei ulterioare. *s.n., pl.* dictafoane.
dictando I. *adj. invar.* (în sintagma) *Caiet ~* = caiet cu linii paralele orizontale. II. *s..n.* Scriere obișnuită pe caiete cu linii paralele orizontale. *adj. invar., s.n.*
dictare 1. Acțiunea de a dicta. 2. Lucrare școlară care constă în reproducerea unui text dictat. *s.f., g.-d. art.* dictării, *pl.* dictări.
dictat Act arbitrar prin care un stat își impune voința asupra altui stat. *s.n., pl.* dictate.
dictator,-oare 1. (în Roma antică) Conducător al armatei, cu puteri nelimitate în timp de război. 2. Conducător cu puteri nelimitate, absolute. 3. (fig.) Persoană autoritară. *s.m., pl.* dictatori; *s.f., g.-d. art.* dictatoarei, *pl.* dictatoare.
dictatorial,-ă (-ri-al) De dictator; impus cu forța; autoritar. *adj., pl.* dictatoriali,-e.
dictatură 1. (în Roma antică) Demnitatea de dictator. 2. Instituție politică în care o persoană (sau o colectivitate restrânsă) este investită cu putere nelimitată prin legi. 3. (fig.) Putere absolută, nelimitată. *s.f., g.-d. art.* dictaturii, *pl.* dictaturi.
dicteu (rar) 1. Dictare. */~ automat* = procedeu artistic folosit de suprarealiști, bazat pe ideea unei relații posibile între subconștient și opera de artă. 2. *~ muzical* = notare a unei linii melodice după auz. *s.n., art.* dicteul, *pl.* dicteuri.
dicton Expresie devenită proverb. *s.n., pl.* dictoane.
dicție (-ți-e)/**dicțiune** (-ți-u-) 1. Fel de a pronunța sunetele și cuvintele. 2. Arta de a rosti corect textul unui rol în teatru, în cinematografie etc. *s.f. art.* dicția/dicțiunea, *g.-d. art.* dicției/dicțiunii, *pl.* dicții/dicțiuni, *art.* dicțiile/dicțiunile.
dicționar (-ți-o-) Lucrare care cuprinde cuvintele unei limbi, ale unui domeniu de activitate etc., așezate în ordine alfabetică și explicate în aceeași limbă sau traduse într-o limbă străină. *s.n., pl.* dicționare.
dicționăraș (-ți-o-) Diminutiv al lui dicționar; (depr.) dicționar lipsit de valoare. *s.n., pl.* dicționărașe.
dicțiune v. **dicție.**
didactic,-ă 1. Relativ la învățământ. 2. Menit să instruiască. 3. (peior.) Arid, sec. *adj., pl.* didactici,-ce.
didactică Ramură a pedagogiei care studiază principiile, metodele și organizarea procesului de învățământ. *s.f., g.-d. art.* didacticii.
didacticism Folosire exagerată a metodelor didactice. *s.n.*
didacticist,-ă Cu ton exagerat didactic, profesional, nejustificat. *adj., pl.* didacticiști,-ste.
didactil,-ă (despre animale) Cu două degete. *adj., pl.* didactili,-e.
didahie (bis., înv.) Cazanie, predică. //Învățătură. *s.f., art.* didahia, *g.-d. art.* didahiei, *pl.* didahii, *art.* didahiile.
didascalie 1. (în Antichitate) Indicație pe care autorul unei opere dramatice o dădea unui actor, pe manuscrisul respectiv. 2. (în teatrul modern) Orice indicație

referitoare la locul acțiunii, mișcările actorilor, vestimentația lor etc. *s.f., art.* didascalia, *g.-d. art.* didascaliei, *pl.* didascalii, *art.* didascaliile.
didelf Marsupial fosil carnivor. *s.m., pl.* didelfi.
die v. **di.**
diecei (di-e-) (reg.) Diminutiv al lui diac. *s.m., pl.* diecei, *art.* diecii.
diecezan,-ă (di-e-)/**diocezan,-ă** (di-o-) (bis.) Eparhial. *adj., pl.* diecezani,-e/diocezani,-e.
diecеză (di-e-)/**diocеză** (di-o) (bis.) Eparhie. *s.f., g.-d. art.* diecezei/diocezei, *pl.* diecеze/diocеze.
diedru (di-e-) Figură geometrică formată din două semiplane mărginite de aceeași dreaptă. (adj.) *Unghi* ~. *s.n., art.* diedrul, *pl.* diedre.
diegеză (di-e-) (livr.) Narațiune, povestire; expunere. *s.f., g.-d. art.* diegezei, *pl.* diegeze.
dielectric[1] (di-e-) Material izolator din punct de vedere electric. *s.m., pl.* dielectrici.
dieiectric[2]**,-ă** (di-e-) Care izolează din punct de vedere electric; izolator. *adj., pl.* dielectrici,-ce.
diencefal (di-en-) Segment al encefalului situat între trunchiul cerebral și substanța albă. *s.n., pl.* diencefale.
dierеză (di-e-) Disociere a unui diftong în elementele lui componente. *s.f., g.-d. art.* dierezei, *pl.* dierеze.
diesei (dizăl) (germ.) (în sintagma) *Motor* ~ = motor cu ardere internă, în care combustibilul se aprinde datorită temperaturii înalte a aerului comprimat de piston. *s.n., pl.* diesele.
dietă[1] (di-e-) Regim alimentar special, recomandat pentru păstrarea sănătății. *s.f., g.-d. art.* dietei, *pl.* diete.
dietă[2] (di-e-) (în Evul Mediu și în unele țări contemporane) Adunare legislativă; adunare politică reprezentativă. *s.f., g.-d. art.* dietei, *pl.* diete.
dietetic,-ă (di-e-) Referitor la dietă[1]; bazat pe dietă[1]. *adj., pl.* dietetici,-ce.
dietetică (di-e-) Ramură a medicinei care studiază problemele dietei[1]. *s.f., g.-d. art.* dieteticii.
dietetician,-ă (di-e-, -ci-an) Specialist în dietetică. *s.m., pl.* dieteticieni; *s.f., g.-d. art.* dieteticienei, *pl.* dieteticiene.
diez Semn muzical care arată că nota respectivă trebuie cântată cu un semiton mai sus. //(adj., despre note muzicale) Ridicat cu un semiton. *s.m., pl.* diezi.
dieza *tr* A marca nota cu un diez. *vb. I, ind. prez. 3* diezează.
difamant,-ă (livr.) Defăimător; compromițător, difamtor. *adj., pl.* difamanți,-te.
difamator,-oare (livr.) Difamant. *adj., pl.* difamatori,-oare.
difazat,-ă (despre circuite, mașini electrice) Cu două faze. *adj., pl.* difazați,-te.
diferend Deosebire de păreri; dezacord, neînțelegere. *s.n., pl.* diferende.
diferență 1. Ceea ce deosebește un lucru de altul sau o ființă de alta; deosebire, diferențiere. */~ specifică* = trăsătură specifică a unei noțiuni, în comparație cu genul ei proxim. 2. (mat.) Rezultatul operației de scădere. 3. (geogr.) ~ *de nivel* = deosebire de altitudine între două puncte terestre. *s.f., g.-d. art.* diferenței, *pl.* diferențe.
diferența (-ți-a) 1. *tr.* A face diferența între două sau mai multe obiecte, ființe, fenomene. 2. *refl.* A se deosebi de altcineva sau de altceva. 3. *tr.* (mat.) A calcula o diferențială. *vb. I, ind. prez. 3* diferențiază, *1 pl.* diferențiem; *conj. prez. 3* să diferențieze; *ger.* diferențiind.
diferențial[1] (-ți-al) Angrenaj care permite ca două roți dințate, care au o axă comună, să aibă turații diferite. *s.n., pl.* diferențiale.
diferențial[2]**,-ă** (-ți-al) 1. Care face să se deosebească; care diferențiază. */Tarif* ~ = tarif care face diferențe de preț. 2. (mat.) Referitor la diferențe care tind către zero. *Ecuație* ~ = ecuație care conține funcțiile căutate, derivatele lor și variabilele independente. *Calcul* ~ = capitol al analizei matematice care studiază derivatele și diferențialele. *Geometrie* ~ = ramură a geometriei care studiază figurile geometrice folosind calculul diferențial. *adj., pl.* diferențiali,-e.
diferențială (-ți-a-) (mat.) Produsul dintre derivata unei funcții și creșterea variabilei ei independente. *s.f., g.-d. art.* diferențialei, *pl.* diferențiale.
diferențiat,-ă (-ți-at) Care se deosebește de altul. *adj., pl.* diferențiați,-te.
diferențiere Faptul de a (se) diferenția. *s.f., g.-d. art.* diferențierii, *pl.* diferențieri.
diferi *intr.* A fi deosebit, a nu fi la fel. *vb. IV, ind. prez. 3* diferă, *imperf. 3 sg.* diferea; *conj. prez. 3* să difere.
diferit,-ă 1. Care nu este asemănător cu cineva sau cu ceva; deosebit, distinct. *Opinii* ~. 2. (la pl.) (antepus) Fel de fel..., tot felul...; diverși; feluriți. ~ *prieteni. adj., pl.* diferiți,-te.
dificil,-ă 1. Greu; anevoios, complicat. 2. (despre oameni) Capricios, mofturos. *adj., pl.* dificili,-e.
dificultate Greutate de a face ceva. //Obstacol, piedică. */A crea* (sau *a face*) *~ăți* = a pune (cuiva) piedici. *s.f., g.-d. art.* dificultății, *pl.* dificultăți.
dificultos,-oasă (livr.) Dificil. *adj., pl.* dificultoși,-oase.
difluență (-flu-en-) Ramificare a unui curs de apă în două sau mai multe brațe înainte de vărsare. *s.f., g.-d. art.* difluenței, *pl.* difluențe.
diform,-ă (despre corpul omenesc) 1. Cu o formă anormală, respingătoare; slut, urât. 2. Fără formă precisă. *adj., pl.* diformi,-e.
diforma v. **deforma.**
diformare v. **deformare.**
diformitate Deficiență fizică; sluțenie, urâțenie. *s.f., g.-d. art.* diformității, *pl.* diformități.
difosgen Substanță toxică de luptă, lichidă. *s.n.*
difracta *tr.* și *refl.* A suferi sau a produce o difracție. *vb. I, ind. prez. 3* difractă.
difracție (-ți-e) Deviere a unei unde acustice, de lumină etc. de la traiectoria rectilinie, la întâlnirea unui obstacol. *s.f., art.* difracția, *g.-d. art.* difracției, *pl.* difracții, *art.* difracțiile.
difteric,-ă I. *adj.* De natura difteriei. */Anghină* ~ = difterie. II. *s.m.* și *f.* Persoană bolnavă de difterie. *adj., s.m.* și *f., pl.* diftерici,-ce.
difterie Boală contagioasă acută produsă de bacili care se localizează în faringe, pe amigdale etc. *s.f., art.* difteria, *g.-d. art.* difteriei, *pl.* difterii, *art.* difteriile.
difterovariolă (-ri-o-) Boală a galinacelor, caracterizată prin formarea de pseudomembrane pe mucoasa căilor digestive și respiratorii. *s.f., g.-d. art.* difterovariolei, *pl.* difterovariole.
diftină Țesătură deasă de bumbac cu o față pufoasă. *s.f., g.-d. art.* diftinei, *pl.* diftine.
diftong Grup de două sunete (vocală și semivocală) care se pronunță împreună. *s.m., pl.* diftongi.
diftonga *refl.* (despre vocale) A se transforma în diftongi. *//tr.* A transforma o vocală în diftong. *vb. I, ind. prez. 3* diftongheză.
diftongare Acțiunea de a (se) diftonga. *s.f., g.-d. art.* diftongării, *pl.* diftongări.
difuz,-ă Împrăștiat, răspândit, risipit. //Neclar. *Stil* ~. *adj., pl.* difuzi,-e.
difuza 1. *tr.* A răspândi o știre, o idee, o informație. 2. *tr.* A pune în vânzare o carte, o publicație etc. 3. *tr.* A răspândi în toate direcțiile lumină, sunete, căldură etc. 4. *intr.* (despre moleculele unui corp) A pătrunde în masa altui corp cu care vine în contact. *vb. I, ind. prez. 3* difuzează.

difuzabil,-ă Care (se) poate difuza. *adj., pl.* difuzabili,-e.
difuzare (despre ştiri, idei, cărţi, radiaţii etc.) Răspândire, propagare. *s.f., g.-d. art.* difuzării, *pl.* difuzări.
difuzibil,-ă (despre fluide) Care difuzează (4) uşor. *adj., pl.* difuzibili,-e.
difuzibilitate Proprietate a unor corpuri de a difuza (4). *s.f., g.-d. art.* difuzibilităţii.
difuzie (-zi-e) Difuziune. *s.f., art.* difuzia, *g.-d. art.* difuziei, *pl.* difuzii, *art.* difuziile.
difuziune (-zi-u-) (fiz.) 1. Împrăştiere, răspândire a razelor de lumină, a undelor radio etc. care trec printr-un mediu translucid sau care întâlnesc o suprafaţă cu asperităţi. 2. Întrepătrundere a moleculelor unui corp cu particulele altui corp cu care vine în contact. *s.f., g.-d. art.* difuziunii, *pl.* difuziuni.
difuziv,-ă (despre corpuri) Care are proprietatea de a se difuza (4). *adj., pl.* difuzivi,-e.
difuzivitate Mărime care caracterizează un corp din punct de vedere al conducţiei căldurii. *s.f., g.-d. art.* difuzivităţii.
difuzor[1] 1. Dispozitiv care transformă undele electromagnetice în sunete. 2. Aparat întrebuinţat la extragerea unei substanţe din moleculele altui corp (a zahărului din sfeclă, a taninului din stejar etc.) 3. Dispozitiv din sticlă, porţelan etc., care împrăştie uniform lumina unei lămpi. 4. Parte a carburatorului unui motor care pulverizează combustibilul. *s.n., pl.* difuzoare.
difuzor[2]**,-oare** Persoană care difuzează publicaţiile periodice. *s.m., pl.* difuzori; (rar) *s.f., g.-d. art.* difuzoarei, *pl.* difuzoare.
dig Construcţie de pământ, piatră, beton etc., făcută la marginea unei ape, pentru a corecta albia unui râu sau pentru a feri un teren de inundaţii. *s.n., pl.* diguri.
digama/digama Semivocală cu valoare de „u" consonantic. *s.m.*
digera *tr.* (şi fig.) A mistui alimentele. *vb. I, ind. prez. 3* digeră.
digerabil,-ă (şi fig.) Care se poate digera (cu uşurinţă); digestibil. *adj., pl.* digerabili,-e.
digerare Acţiunea de a digera; digestie. *s.f., g.-d. art.* digerării.
digest (daigest) (angl.) Rezumat (al unei cărţi). *s.n., pl.* digesturi.
digeste[1] Culegere de hotărâri ale juriştilor romani. *s.n. pl.*
digeste[2] Alimente digerate. *s.n. pl.*
digestibil,-ă (rar) Digerabil. *adj., pl.* digestibili,-e.
digestie (-ti-e) Proces fiziologic prin care alimentele introduse în organism sunt transformate în substanţe asimilabile. *s.f., art.* digestia, *g.-d. art.* digestiei, *pl.* digestii, *art.* digestiile.
digestiv,-ă Referitor la digestie. */Aparat ~* = totalitatea organelor cu ajutorul cărora se face digestia. *adj., pl.* digestivi,-e.
digestor Aparat pentru separarea particulelor solubile din unele substanţe sub acţiunea căldurii. *s.n., pl.* digestoare.
digit (inform., electron.) Cifră. *s.m., pl.* digiţi.
digital,-ă 1. Care aparţine degetelor. */Amprentă ~* = urmă lăsată pe un obiect de vârful degetelor de la mână. 2. (cib.) Care este sau poate fi reprezentat prin cifre ori prin numere. *Afişaj ~.* 3. (electron., despre aparate, dispozitive, sisteme etc.) Care generează, stochează sau prelucrează semnale digitale. *adj., pl.* digitali,-e.
digitală 1. (bot.) Degeţel-roşu. 2. Digitalină. *s.f., g.-d. art.* digitalei, *pl.* digitale.
digitalină Substanţă extrasă din frunzele digitalei, folosită în tratamentul bolilor cardiovasculare şi ca diuretic. *s.f., g.-d. art.* digitalinei.
digitaliza *tr.* (inform., electron.) A coda numeric o informaţie. *vb. I, ind. prez. 3* digitalizează.
digitat,-ă (despre frunze) Cu foliolele dispuse ca degetele unei mâini. *adj., pl.* digitaţi,-te.
digitaţie (-ţi-e) Tehnica repartizării degetelor pe clapele sau pe coardele unui instrument muzical. *s.f., art.* digitaţia, *g.-d. art.* digitaţiei.
digitigrad (la pl.) Grup de animale mamifere care se sprijină în mers numai pe degete; (la sg.) animal din acest grup. (adj.) *Animal ~. s.n., pl.* digitigrade.
digitron (electron.) Tub cu mai mulţi catozi folosit în aparatura digitală de măsurare. *s.n.*
diglosie 1. Existenţa în aceeaşi ţară a două stadii ale aceleaşi limbi. 2. (med.) Limbă bifidă. *s.f., art.* diglosia, *g.-d. art.* diglosiei.
digraf Aparat folosit în digrafie (2). *s.n., pl.* digrafe.
digrafie 1. Contabilitate ţinută în partidă dublă. 2. Examen radiologic care permite realizarea unei imagini în două secvenţe funcţionale diferite. *s.f., art.* digrafia, *g.-d. art.* digrafiei, *pl.* digrafii, *art.* digrafiile.
digramă (lingv.) Grup de două litere care reprezintă un singur sunet. *s.f., g.-d. art.* digramei, *pl.* digrame.
digresie v. **digresiune.**
digresiune (-si-u-) Abatere de la subiectul tratat; divagare. [*var.* digresie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* digresiunii, *pl.* digresiuni.
dihai (pop., fam., în expr.) *Mai ~* = mai mult, mai grozav. *adv.*
dihanie (-ni-e) 1. Animal sălbatic; bestie, fiară. 2. Fiinţă ciudată; monstru, namilă. 3. Vietate. *s.f., art.* dihania, *g.-d. art.* dihaniei, *pl.* dihanii, *art.* dihaniile.
dihonie (-ni-e) (reg.) Neînţelegere, vrajbă. *s.f., art.* dihonia, *g.-d. art.* dihoniei, *pl.* dihonii, *art.* dihoniile.
dihor/dihor Mamifer carnivor de mărimea unei pisici, care se apără de duşmani răspândind un miros specific. *s.m., pl.* dihori/dihori.
dihotomic,-ă v. **dicotomic.**
dihotomie v. **dicotomie.**
dii v. **di.**
dijmar Persoană care strângea dijmele; dijmuitor. *s.m., pl.* dijmari.
dijmaş Ţăran iobag obligat să plătească dijmă. *s.m., pl.* dijmaşi.
dijmă Dare reprezentând a zecea parte din produsele principale, pe care ţăranii o plăteau proprietarilor feudali. //Formă de rentă pe care ţăranul o datora proprietarului pentru bucata de pământ primită de la acesta pentru a fi lucrată. *s.f., g.-d. art.* dijmei, *pl.* dijme.
dijmărit Dare în bani care se plătea în Ţara Românească pentru stupi şi pentru porci. *s.n.*
dijmui *tr.* 1. (fam.) A aduna dijma. 2. (peior.) A-şi face parte din ceva în mod abuziv. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dijmuiesc, *imperf. 3 sg.* dijmuia; *conj. prez. 3* să dijmuiască.
dijmuială (rar) Dijmuire. *s.f., g.-d. art.* dijmuielii, *pl.* dijmuieli.
dijmuire (fam.) Acţiunea de a dijmui; dijmuială, dijmuit. *s.f., g.-d. art.* dijmuirii, *pl.* dijmuiri.
dijmuit (fam.) Dijmuire. *s.n.*
dijmuitor (-mu-i-) Dijmar. *s.m., pl.* dijmuitori.
dilata 1. *refl.* (despre unele corpuri) A-şi mări dimensiunile sub influenţa căldurii. *tr. Căldura ~ă corpurile.* 2. *refl.* şi *tr.* (despre unele organe) A (se) mări, a (se) lărgi. *vb. I, ind. prez. 3* dilată.
dilatabil,-ă Care poate fi dilatat. *adj., pl.* dilatabili,-e.
dilatant,-ă Care dilată; dilatator. *adj., pl.* dilatanţi,-te.
dilatare Acţiunea de a (se) dilata; dilataţie. *s.f., g.-d. art.* dilatării, *pl.* dilatări.
dilatator,-oare Dilatant. //(despre muşchi) Care dilată deschiderile pe care se inserează. //(s.n.) Instrument

chirurgical care servește la dilatarea unei cavități. *adj., pl.* dilatatori,-oare.
dilatație (-ți-e) 1. Dilatare. */Coeficient de ~* = creștere de suprafață, de lungime sau de volum a unui corp, raportată la 1°C de creștere a temperaturii. 2. (med.) Mărire patologică sau terapeutică a diametrului unei cavități, unui orificiu etc. *s.f., art.* dilatația, *g.-d. art.* dilatației, *pl.* dilatații, *art.* dilatațiile.
dilatograf Dilatometru înregistrator. *s.n., pl.* dilatografe.
dilatometrie Ramură a fizicii care se ocupă cu procedeele de măsurare a dilatației corpurilor. *s.f., art.* dilatometria, *g.-d. art.* dilatometriei.
dilatometru Aparat cu care se măsoară dilatația corpurilor. *s.n., art.* dilatometrul, *pl.* dilatometre.
dilatoriu,-ie (livr., jur.) Care caută să câștige timp, să amâne o decizie, un proces etc. *adj., pl.* dilatorii.
dilațiune (-ți-u-) (jur.) Întârziere. *s.f., g.-d. art.* dilațiunii.
dilauden (-lau-) (farm.) Derivat al morfinei, folosit ca analgezic. *s.n.*
dilematic,-ă Care provoacă o dilemă. *adj., pl.* dilematici,-ce.
dilemă 1. Judecată care pune două premise contradictorii, care duc la aceeași concluzie. 2. Ezitare în alegerea unei soluții din două, ambele defavorabile; alternativă. *s.f., g.-d. art.* dilemei, *pl.* dileme.
diletant,-ă 1. Persoană care se ocupă de artă, știință sau tehnică fără a avea pregătirea profesională corespunzătoare; amator. 2. (peior.) Persoană care nu aprofundează problemele specialității sale. *s.m., pl.* diletanți; *s.f., g.-d. art.* diletantei, *pl.* diletante.
diletantism Faptul de a fi diletant; amatorism. *s.n.*
dili *refl.* (fam.) A-și pierde rațiunea, a se prosti. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se dilește, *imperf. 3 sg.* se dilea; *conj. prez. 3* să se dilească.
diligent,-ă (livr.) Harnic, zelos. *adj., pl.* diligenți,-te.
diligență[1] Trăsură mare, acoperită, cu care se făcea în trecut transportul călătorilor și al poștei; poștalion. *s.f., g.-d. art.* diligenței, *pl.* diligențe.
diligență[2] (livr.) Sârguință, osteneală; promptitudine. *s.f., g.-d. art.* diligenței, *pl.* diligențe.
dilju,-le (fam.) Nebun. *adj., s.m.* și *f., pl.* dilji.
dilogie 1. Sens dublu, echivoc. 2. Operă (literară) cu două părți. *s.f., art.* dilogia, *g.-d. art.* dilogiei, *pl.* dilogii, *art.* dilogiile.
diluа (-lu-a) 1. *tr.* A micșora concentrația unei soluții; a subția, a îndoi. 2. *tr.* și *refl.* (peior.) A (se) atenua. *vb. I, ind. prez. 3* diluează, *1 pl.* diluăm; *conj. prez. 3* să diluеze; *ger.* diluând.
diluant (-lu-ant) Substanță care diluează (1). *s.m., pl.* diluanți.
diluare (-lu-a-) Acțiunea de a (se) dilua. *s.f., g.-d. art.* diluării, *pl.* diluări.
diluat,-ă (-lu-at) 1. (despre soluții) Care e mai puțin concentrat. 2. (fig., despre opere literare) Dezlânat, prolix. *adj., pl.* diluați,-te.
diluție (-ți-e) Raportul dintre un solvent și cantitatea de soluție în care acesta este dizolvat. *s.f., art.* diluția, *g.-d. art.* diluției, *pl.* diluții, *art.* diluțiile.
diluvial,-ă (-vi-al) Diluvian. *adj., pl.* diluviali,-e.
diluvian[1] (-vi-an) Pleistocen. *s.n.*
diluvian[2]**,-ă** (-vi-an) Referitor la diluviu; diluvial. *adj., pl.* diluvieni,-e.
diluviu Potopul biblic; (p. gener.) potop. *s.n., art.* diluviul, *pl.* diluvii, *art.* diluviile.
dimensiona (-si-o-) *tr.* A stabili, pe bază de calcul, dimensiunile unei construcții, ale unui obiect etc. *vb. I, ind. prez. 3* dimensionează.
dimensional,-ă (-si-o-) Referitor la dimensiune. *adj., pl.* dimensionali,-e.
dimensionare (-si-o-) Acțiunea de a dimensiona. *s.f., g.-d. art.* dimensionării, *pl.* dimensionări.
dimensiune (-si-u-) 1. Mărime, măsură, proporție. 2. Lungime, lățime sau înălțime care indică întinderea unei figuri geometrice sau a unui corp. 3. Mărime fizică considerată din punctul de vedere al legăturii dintre unitatea sa de măsură și sistemul de unități din care ea derivă. /(fam.) *A patra ~* = ceva imposibil. *s.f., g.-d. art.* dimensiunii, *pl.* dimensiuni.
dimer Compus chimic rezultat din două molecule din aceeași specie de substanțe. *s.m., pl.* dimeri.
dimerizare Transformare a două molecule în dimer. *s.f., g.-d. art.* dimerizării.
dimerlie (reg.) Baniță (pentru cereale). *s.f., art.* dimerlia, *g.-d. art.* dimerliei, *pl.* dimerlii, *art.* dimerliile.
dimetru Vers antic din două unități metrice. *s.m., art.* dimetrul, *pl.* dimetri, *art.* dimetrii.
dimie Țesătură groasă de lână folosită la confecționarea hainelor țărănești. *s.f., art.* dimia, *g.-d. art.* dimiei.
dimineața În timpul dimineții. *Nu mănâncă ~. adv.*
dimineață Partea de început a zilei (din zori până la prânz). *s.f., g.-d. art.* dimineții, *pl.* dimineți.
diminua (-nu-a) *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni mai mic; a descrește; a (se) micșora. *vb. I, ind. prez. 3* diminuează; *conj. prez. 3* să diminueze; *ger.* diminuând.
diminuare (-nu-a-) Acțiunea de a (se) diminua; scădere, micșorare. *s.f., g.-d. art.* diminuării, *pl.* diminuări.
diminuendo (-nu-en-) (it., muz.) Decsrescendo. *adv.*
diminutiv[1] 1. Cuvânt care arată că obiectul denumit este mai mic sau considerat mai mic decât în mod obișnuit. 2. Element (numeric) distinctiv al unui produs. 3. Abreviere, prescurtare. *s.n., pl.* diminutive.
diminutiv[2]**,-ă** Care folosește exagerat diminutivele. *adj., pl.* diminutivi,-e.
diminutiva *tr.* (lingv.) A forma diminutive. *vb. I, ind. prez. 3* diminutivează.
diminutival,-ă (despre sufixe, particule) Care formează diminutive; (despre cuvinte) format prin derivare cu sufixe, cu particule diminutivale. *adj., pl.* diminutivali,-e.
diminutivare (lingv.) Acțiunea de a diminutiva. *s.f., g.-d. art.* diminutivării, *pl.* diminutivări.
dimisie v. **demisie.**
dimorf,-ă Care prezintă dimorfism. *adj., pl.* dimorfi,-e.
dimorfism 1. Proprietate a unei substanțe de a cristaliza în două forme diferite. 2. Prezența la aceeași specie de plante sau de animale a două forme distincte. *s.n.*
dimpotrivă I. *adj. invar.* Din față, de dincolo. II. *adv.* 1. Din contra. //(fig.) Potrivnic, nefavorabil. 2. Față în față. *adj. invar., adv.*
dimprejur Din apropiere, din jur. *A cules flori ~. adj. invar.; adv.*
dimprejurul Din jurul cuiva sau a ceva. *prep.*
dimpreună Împreună (1). *adv.*
din 1. (introduce un atribut care indică locul unde se află cineva sau ceva ori un complement care arată locul de plecare) *Salcâmul ~ vale. A ieșit ~ cameră.* 2. (introduce un complement de timp, de cauză, instrumental etc.) *Lucrez ~ zori. Învață ~ obligație. Dă ~ mâini. prep.*
dinadins Cu un anumit scop; intenționat. *adv*
dinafară (în loc.) *Pe ~* = memorat; pe de rost. *loc. adv.*
dinainte I. *adj.* Din față, anterior. II. *adv.* 1. În față, înainte. 2. De mai înainte, din timp. *adj.; adv.*
dinaintea 1. Din sau în locul aflat în fața cuiva sau a ceva. 2. Din timpul care precedă; înainte de... *prep.*
dinam Generator de curent electric continuu. *s.n., pl.* dinamuri.
dinamic,-ă 1. (mec.) Referitor la mișcare, la forță. 2. (despre oameni) Activ, energic. *adj., pl.* dinamici,-ce.
dinamică 1. Parte a mecanicii care studiază legile mișcării corpurilor. 2. (tehn.) Raport între valorile maxime

și minime ale unui semnal. 3. Dezvoltare intensă, schimbare continuă. */~a populației* = totalitatea schimbărilor cantitative suferite de o unitate de populație. *s.f., g.-d. art.* dinamicii.
dinamism 1. Putere vitală, forță de acțiune, de mișcare. 2. Concepție filosofică idealistă care consideră mișcarea drept factorul primordial al existenței. *s.n.*
dinamita *tr.* A distruge ceva, a arunca ceva în aer cu ajutorul dinamitei sau al altui exploziv. *vb. I, ind. prez. 3* dinamitează.
dinamitard,-ă (livr.) Anarhic, distrugător. *adj., pl.* dinamitarzi,-de.
dinamitare Acțiunea de a dinamita. *s.f., g.-d. art.* dinamitării, *pl.* dinamitări.
dinamită Exploziv pe bază de nitroglicerină. *s.f., g.-d. art.* dinamitei.
dinamitieră (-ti-e-) Magazie subterană pentru păstrarea dinamitei. *s.f., g.-d. art.* dinamitierei, *pl.* dinamitiere.
dinamiza *tr.* A face să devină mai dinamic. *vb. I, ind. prez. 3* dinamizează.
dinamizare Acțiunea de a dinamiza. *s.f., g.-d. art.* dinamizării, *pl.* dinamizări.
dinamoelectric,-ă (despre mașini) Care transformă energia mecanică în energie electrică. *adj., pl.* dinamoelectrici,-ce.
dinamograf Dinamometru înregistrator. *s.n., pl.* dinamografe.
dinamometamorfism Metamorfism cauzat mai ales de presiune. *s.n.*
dinamometrie Măsurare a forței cu ajutorul dinamometrului. *s.f., art.* dinamometria, *g.-d. art.* dinamometriei.
dinamometru Instrument pentru măsurat forța. *s.n., art.* dinamometrul, *pl.* dinamometre.
dinamovist,-ă (Membru) al clubului sportiv Dinamo. *adj., s.m. și f., pl.* dinamoviști,-ste.
dinapoi I. *adj. invar.* Care se află în spate, posterior. II. *adv.* În partea din urmă; în spate. //(adj.) În spate. *adj. invar.; adv.*
dinapoia În spatele, înapoia (cuiva sau a ceva). *prep.*
dinar[1] Unitate monetară în unele țări (fosta Iugoslavie, Libia, Algeria etc.). *s.m., pl.* dinari.
dinar[2] v. **denar.**
dinast (rar) 1. (ant.) Suveran al unui stat (mai) mic. 2. Feudal suzeran sau vasal. 3. Întemeietor al unei dinastii. *s.m., pl.* dinaști.
dinastic,-ă Referitor la dinastie, care aparține dinastiei. *adj., pl.* dinastici,-ce.
dinastie Familie monarhică; șir de suverani care alcătuiesc o astfel de familie. *s.f., art.* dinastia, *g.-d. art.* dinastiei, *pl.* dinastii, *art.* dinastiile.
dină (fiz.) Unitate de măsură a forței, egală cu forța care imprimă unui corp cu masa de un gram accelerația de un centimetru pe secundă la pătrat. *s.f., g.-d. art.* dinei, *pl.* dine.
dinăuntru I. *adj. invar.* Aflat în interior. II. *adv.* Din interior. [*var.* dinlăuntru *adj. invar.; adv.*] *adj. invar.; adv.*
dinăuntrul Din interiorul. *~ lui. prep.*
din cale afară (tempo lent)/**din cale-afară** (tempo rapid) Peste măsură, neobișnuit, foarte. *loc. adv.*
dincoace[1] În partea aceasta (dinspre vorbitor). *Șade ~. adv.*
dincoace[2] Din această parte, de aici. *Casa ~. Vine ~. adj. invar.; adv.*
dincolo 1. În partea cealaltă (opusă vorbitorului). 2. (în credințele religioase) Pe lumea cealaltă. *adv.*
din contra/din contră Dimpotrivă. *loc. adv.*
dincotro (de obicei interogativ) Din ce parte, de unde. *adv.*
dindărăt Dinapoi. *Casa ~. Vine ~. adj. invar.; adv.*
dindărătul Dinapoia. *prep.*
dineu Masă de seară (de gală). *s.n., art.* dineul, *pl.* dineuri.
ding-dang (rar) Cuvânt care imită sunetul clopotului sau alt sunet metalic; bang. *interj.*
dinghi 1. Ambarcațiune mică de sport cu rame și vele sau cu un motor în afara bordului. 2. Barcă pneumatică pentru salvarea echipajului avioanelor. *s.m., pl.* dinghi.
dingo Specie de câine sălbatic din Australia. *s.m., pl.* dingo.
dinlăuntru v. **dinăuntru.**
din moment ce De vreme ce..., deoarece... *loc. conjcț.*
din moși-strămoși Din vechime; de foarte multă vreme. *loc. adj., loc. adv.*
dinoceras Mamifer erbivor asemănător cu rinocerul. *s.m., pl.* dinocerași.
dinodă Electrod al unui tub electronic, care furnizează o emisiune secundară. *s.f., g.-d. art.* dinodei, *pl.* dinode.
dinoteriu Mamifer fosil asemănător cu elefantul, având doi fildeși curbați pe maxilarul inferior. *s.m., art.* dinoteriul.
dinozaur (-za-ur) Reptilă fosilă de dimensiuni foarte mari. *s.m., pl.* dinozauri.
dinozaurian (-za-u-ri-an) (la pl.) Ordin de reptile fosile uriașe, cu coadă; (la sg.) animal din acest ordin. *s.m., pl.* dinozaurieni.
din preajma Din apropierea..., de lângă... *loc. prep.*
din preajmă 1. (local) Din apropiere, din jurul. 2. (temporal) Din ajun, dintr-un timp apropiat. *loc. adj., loc. adv.*
dinspre 1. Din direcția... 2. Cam spre... *prep.*
dintâi (înv., pop.) Primul dintr-o serie de lucruri de același fel; primul ca valoare, ca importanță. *num.*
dinte 1. Fiecare dintre formațiile osoase fixate în maxilare, servind, de obicei, la ruperea și mestecarea alimentelor. */Soare cu ~i* = soare pe timp ploios sau geros. *A se ține de ceva cu ~ii* = a nu ceda cu niciun preț. *Înarmat până în ~i* = înarmat puternic. *Printre ~i* = neclar (și cu nemulțumire). *A avea un ~ împotriva* (sau *contra*) *cuiva* = a avea un motiv de nemulțumire, de supărare împotriva cuiva. 2. Fiecare dintre crestăturile sau zimții de pe marginea unor unelte sau piese de mașină; fiecare dintre colții pieptenului, greblei etc. 3. Înălțime stâncoasă și ascuțită; colț. *s.m., pl.* dinți.
dinte-de-cal Varietate de porumb cu boabe mari, late și albicioase. *s.m.*
dintele-calului Dinte-de-cal. *s.m. art.*
dintele-dracului Plantă erbacee cu flori albe, roșii-purpurii sau verzui, așezate în spice. *s.m. art.*
dintotdeauna Mereu. *adv.*
dintr-adins (pop.) În mod intenționat. *loc. adv.*
dintre 1. (introduce un atribut) Care se află între..., în mijlocul... *Spațiul ~ masă și fereastră.* 2. (introduce un complement) Din mijlocul... *A ieșit ~ clădiri. prep.*
dintr-odată Cu o singură mișcare; pe neașteptate, brusc. *loc. adv.*
dintru (mai ales înaintea lui „un", „al", „însul", „acest", „o dată", cu elidarea vocalei -u) 1. (local) Din, dinspre. *Vorbește dintr-acolo.* 2. (partitiv) Din. *S-a adresat unuia dintr-un grup.* 3. (temporal) De la. *Sosește dintr-un moment într-altul. prep.*
dinta *tr.* A face dinți pe marginea unui obiect. *vb. I, ind. prez. 3* dințează.
dintar[1] (arg.) Medic stomatolog. *s.m., pl.* dintari.
dintar[2] 1. Unealtă cu care se înclină dinții de ferăstrău într-o parte sau alta a pânzei. 2. Grătar la scocul morii. *s.n., pl.* dintare.
dintare Acțiunea de a dinta. *s.f., g.-d. art.* dințării, *pl.* dințări.
dințărit (fam., glumeț) Bir pe care trebuie să-l plătească cineva celui pe care l-a ospătat, pentru efortul acestuia de a mesteca cu dinții. *s.n.*

dințat,-ă Cu dinți; crestat, zimțat. *adj., pl.* dințați,-te.
dințătură 1. Partea dințată a unui obiect. 2. Totalitatea zimților de pe marginea unei mărci poștale. *s.f, g.-d. art.* dințăturii.
dințișor Diminutiv al lui dinte. *s.m., pl.* dințișori.
diocezan,-ă v. **diecezan.**
diocеză v. **dieceză.**
diochea v. **deochea.**
diodă (di-o) Tub electronic cu doi electrozi. *s.f., g.-d. art.* diodei, *pl.* diode.
dioic,-ă (di-o-) (despre plante unisexuate) La care florile mascule și femele se află pe indivizi separați. *adj., pl.* dioici,-ce.
dioninâ (di-o-) Medicament pe bază de morfină folosit ca analgezic al tusei. *s.f., g.-d. art.* dioninei.
dionisiac,-ă (di-o-ni-si-ac) 1. Referitor la zeul grec Dionysos. *Serbări ~.* 2. (p. ext.) Care are o atitudine de extaz, pasională; plin de veselie și de agitație. *adj., pl.* dionisiaci,-ce.
dioptric,-ă (di-op-) Referitor la dioptrică. *adj., pl.* dioptrici,-ce.
dioptrică (di-op-) Parte a opticii care studiază refracția luminii. *s.f., g.-d. art.* dioptricii.
dioptrie (di-op-) Unitatea de măsură a puterii unei lentile. *s.f., art.* dioptria, *g.-d. art.* dioptriei, *pl.* dioptrii, *art.* dioptriile.
dioptru (di-op-) (fiz.) 1. Suprafață care separă două medii transparente cu indici de refracție diferiți. 2. Dispozitiv, instrument care determină linia de vizare spre un punct dat. *s.n., art.* dioptrul, *pl.* dioptre.
diorамă (di-o) 1. Tablou de mari dimensiuni, alcătuit din mai multe planuri, care, sub efectul unui joc de lumini, dă spectatorului impresia unui peisaj real. 2. Reprezentare spațială (în muzee) a unui peisaj natural în care sunt expuse animale împăiate. *s.f., g.-d. art.* dioramei, *pl.* diorame.
diorамic,-ă (di-o-) Referitor la diorama. *adj., pl.* diorамici,-ce.
diorie (di-o-) (înv.) Termen de plată; scadență. *s.f., art.* diorіa, *g.-d. art.* diorіei, *pl.* diorii, *art.* diorіile.
diorit (di-o-) Rocă eruptivă grăunțoasă, folosită la pavaje, ca material de construcție etc. *s.n., pl.* diorite.
dioxid (di-o-) (chim.) Bioxid. *s.m., pl.* dioxizi.
dioxină (di-o-) Substanță chimică foarte toxică. *s.f., g.-d. art.* dioxinei.
dipetal,-ă (despre corole) Cu două petale. *adj., pl.* dipetali,-e.
diplegie Paralizie bilaterală. *s.f., art.* diplegia, *g.-d. art.* diplegiei, *pl.* diplegii, *art.* diplegiile.
diplobacil Bacil ai cărei indivizi sunt grupați câte doi, cap la cap. *s.m., pl.* diplobacili.
diplococ Asociație de doi coci. *s.m., pl.* diplococi.
diplodoc Reptilă dinozauriană erbivoră fosilă. *s.m., pl.* diplodoci.
diplograf Mașină de scris care funcționează simultan cu două feluri de caractere. *s.n., pl.* diplografe.
dipioid,-ă (biol., despre celule, organisme) Cu număr dublu de cromozomi. *adj., pl.* diploide.
diplomat[1] Prăjitură preparată cu o cremă peste care se adaugă frișcă. *s.n.*
diplomat[2]**,-ă** (Persoană) care a obținut o diplomă. *adj., s.m.* și *f., pl.* diplomați,-te.
diplomat[3]**,-ă** 1. *adj.* Care este abil, subtil; diplomatic. //(despre genți, valize) De tipul celor folosite, inițial, de diplomați. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană oficială care are misiunea de a trata în numele statului său cu reprezentanții altor state. 2. Persoană care știe să profite de o situație pentru a-și atinge scopurile. *adj., s.m.* și *f., pl.* diplomați,-te.
diplomatic[1]**,-ă** 1. Referitor la diplomație sau la diplomați[3]. 2. Care arată subtilitate, abilitate. *adj., pl.* diplomatici,-ce.
diplomatic[2]**,-ă** (rar) Care aparține documentelor oficiale vechi. *adj., pl.* diplomatici,-ce.
diplomatică 1. Disciplină a istoriei care cercetează vechile diplome și alte documente oficiale. 2. Diplomație. *s.f., g.-d. art.* diplomaticii.
diplomație 1. Activitate desfășurată la nivel de stat prin reprezentanții ei oficiali. 2. Carieră de diplomat[3]. 3. Totalitatea reprezentanților oficiali ai unei țări. 4. Comportare abilă, subtilă, tact. *s.f., art.* diplomația, *g.-d. art.* diplomației, *pl.* (1) diplomații, *art.* diplomațiile.
diplomă 1. Act oficial care atestă pregătirea profesională a unei persoane, un titlu obținut etc. 2. Act care confirmă câștigarea unui concurs, un premiu, participarea la o expoziție etc. 3. (în Evul Mediu) Act de înobilare sau de acordare de privilegii. *s.f., g.-d. art.* diplomei, *pl.* diplome.
diplopie (med.) Tulburare a vederii, contând în perceperea dublă a imaginii unui obiect. *s.f., art.* diplopia, *g.-d. art.* diplopiei, *pl.* diplopii, *art.* diplopiile.
dipnoi (la pl.) Grup de pești care respiră atât prin branhii cât și prin plămâni; (la sg.) pește din acest grup. *s.m., pl.* dipnoi, *art.* dipnoii.
dipod,-ă (lit., despre versuri) Format din două picioare. *adj., pl.* dipozi,-de.
dipodie (lit.) Vers format din două picioare. *s.f., art.* dipodia, *g.-d. art.* dipodiei.
dipol Circuit electric prevăzut cu două borne de acces la o rețea exterioară. */~ electric* = a) sistem de două sarcini electrice egale și de semn contrar; b) antenă de telecomunicații formată din două conductoare. *s.m., pl.* dipoli.
dipolar,-ă Referitor la dipoli. *adj., pl.* dipolari,-e.
dipsoman,-ă (med.) Bolnav de dipsomanie; alcoolic. *s.m., pl.* dipsomani; *s.f., g.-d. art.* dipsomanei, *pl.* dipsomane.
dipsomanie (med.) Nevoie patologică de a consuma alcool; alcoolism cronic. *s.f., art.* dipsomania, *g.-d. art.* dipsomaniei.
dipter A. (la pl.) Ordin de insecte cu o singură pereche de aripi și cu aparat bucal adaptat pentru supt și înțepat; (la sg.) insectă din acest ordin. B. Edificiu antic înconjurat de două șiruri de coloane. (adj.) *Templu ~.* [*var.* diptеră *s.f.*] *s.n., pl.* diptere.
diptеră v. **dipter.**
diptic 1. Icoană, tablou alcătuit din două părți legate una de alta. 2. Operă literară sau muzicală formată din două părți. *s.n., pl.* diptice.
dreclie Monedă de argint care a circulat în țara noastră în vremea domnitorului Caragea. *s.f., art.* dreclia, *g.-d. art.* dreclіei, *pl.* dreclii, *art.* dreclіile.
direct,-ă I. *adj.* 1. Care duce la țintă; drept, neocolit. */În linie ~* = în linie dreaptă de rudenie, din tată în fiu. 2. Care se face sau are loc fără intermediar. */Vot ~* = vot exprimat prin participarea personală la urnă a fiecărui cetățean. *Impozit ~* = impozit perceput nemijlocit pe baza datelor de care dispun organele fiscale. *Complement ~* = complement care determină un verb tranzitiv. *Vorbire ~* (sau *stil ~*) = reproducere întocmai a spuselor cuiva. II. *adv.* 1. De-a dreptul, fără ocol. 2. Nemijlocit, fără intermediar. 3. (mat.) *Mărimi ~ proporționale* = mărimi pentru care raportul numerar care le reprezintă rămâne constant. *adj., pl.* drecți,-te; *adv.*
drectă (la box) Lovitură dată prin întinderea mâinii înainte. *s.f., g.-d. art.* drectei, *pl.* drecte.
drectețe Calitatea de a fi direct. *s.f., g.-d. art.* drectеții.
drectiv,-ă (rar) 1. Care indică direcția. 2. (tehn.) Care are direcție fixă. *adj., pl.* drectivi,-e.

directivă Instrucțiune, îndrumare dată de un organ superior organelor din subordine. *s.f., g.-d. art.* directivei, *pl.* directive.
directivitate Proprietate a unui emițător (respectiv a unui receptor) de a emite (sau de a recepta) radiații în (sau din) mai multe direcții. *s.f., g.-d. art.* directivității.
Directoire (directoar) (fr.) Stil în artă, apărut în Franța în timpul Directoratului, caracterizat prin inspirația din arta egipteană și cea greco-romană. *s.prop.n.*
director[1] 1. (electron.) Element constructiv al unei antene. 2. Grupare de documente în calculator. *s.n., pl.* directoare.
director[2]**,-oare** 1. Care arată direcția. 2. (fig.) Care indică o linie de conduită, care îndrumă o activitate. *adj., pl.* directori,-oare.
director[3]**,-oare** Persoană care conduce o instituție, o întreprindere etc. *s.m., pl.* directori; *s.f., g.-d. art.* directoarei, *pl.* directoare.
directoraș (depr.) Diminutiv al lui director[3]. *s.m., pl.* directorași.
directorat 1. Funcția de director[3]; timp cât cineva este director. 2. Local unde funcționează o direcție. *s.n., pl.* directorate.
directorial,-ă (-ri-al) De director[3]. *adj., pl.* directoriali,-e.
direcție[1] (-ți-e) A. 1. Orientare în spațiu a unei ființe, a unui obiect, a unei mișcări; sens în care se desfășoară ceva. 2. (mat.) Proprietate comună tuturor dreptelor paralele cu o dreaptă fixă dată. B. Ansamblul organelor folosite pentru conducerea unui vehicul (automobil, avion etc.) */Bară de ~* = bară de oțel care servește la orientarea roților unui vehicul, într-o anume direcție. *s.f., art.* direcția, *g.-d. art.* direcției, *pl.* direcții, *art.* direcțiile.
direcție[2] (-ți-e)/(înv.) **direcțiune** 1. Acțiunea de a conduce o instituție, o întreprindere. */~ de scenă* = regie. 2. Funcție de director; biroul directorului. 3. Subdiviziune în organizarea unui minister, a unui organ central care conduce o anumită ramură de activitate. *s.f., art.* direcția/direcțiunea, *g.-d. art.* direcției/direcțiunii, *pl.* direcții/direcțiuni, *art.* direcțiile/direcțiunile.
direcționa (-ți-o-) *tr.* A orienta într-o anumită direcție. *vb. I, ind. prez. 3* direcționează.
direcțional,-ă (-ți-o-) 1. Care indică direcția. 2. (despre antene) Care emite într-o singură direcție. *adj., pl.* direcționali,-e.
direcționare (-ți-o-) Acțiunea de a direcționa. *s.f., g.-d. art.* direcționării, *pl.* direcționări.
direcționat,-ă (-ți-o-) Orientat într-un anumit sens. *adj., pl.* direcționați,-te.
direcțiune v. **direcție**[2].
dirept,-eaptă v. **drept**[1].
diregse (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Denumire generică pentru actele emise la cancelaria domnească. *s.n. pl.*
dirham Unitate monetară principală în Maroc. *s.m., pl.* dirhami.
dirig,-ă (arg. elevilor) Diriginte, dirigintă. *s.m.* și *f.*
dirigent,-ă (înv.) Conducător. *adj., pl.* dirigenți,-te.
dirigență Îndrumarea și supravegherea unei clase de elevi de către un diriginte; ora de îndrumare. *s.f., art.* dirigența, *g.-d. art.* dirigenției, *pl.* dirigenții, *art.* dirigențiile.
diriginte,-ă 1. Profesor însărcinat cu dirigența unei clase de elevi. 2. Șef al unui oficiu poștal sau vamal; responsabil al unei farmacii. *s.m., pl.* diriginți; *s.f., g.-d. art.* dirigintei, *pl.* diriginte.
diriguitor,-oare (-gu-i-) (înv.) Care dirijează; conducător. *adj., pl.* diriguitori,-oare.
dirija *tr.* 1. A conduce, a îndruma, a ghida o activitate, o instituție. 2. (spec.) A conduce un cor sau o orchestră (ca dirijor). *vb. I, ind. prez. 3* dirijează, *1 pl.* dirijăm; *conj. prez. 3* să dirijeze; *ger.* dirijând.
dirijabil[1] Areostat prevăzut cu o nacelă pentru călători și cu mijloace proprii de propulsare și de mișcare; (pop.) balon. *s.n., pl.* dirijabile.
dirijabil[2]**,-ă** Care poate fi dirijat. *adj., pl.* dirijabili,-e.
dirijare Acțiunea de a dirija; îndrumare. *s.f., g.-d. art.* dirijării, *pl.* dirijări.
dirijat,-ă Condus, îndrumat (de altcineva). *adj., pl.* dirijați,-te.
dirijism Sistem politic în care statul dirijează economia. *s.n.*
dirijor,-oare Persoană care conduce un cor sau o orchestră. *s.m., pl.* dirijori; *s.f., g.-d. art.* dirijoarei, *pl.* dirijoare.
dirijoral,-ă Specific sau necesar dirijorului. *adj., pl.* dirijorali,-e.
dirt-track (dărt-trec) (angl.) Cursă motociclistă care are loc pe o pistă cu zgură. *s.n., art.* dirt-trackul.
dis- v. **des-**[1].
disagio (-za-gio) (it.) Diferența dintre valoarea nominală și prețul pieței unei monede sau hârtii de valoare. *s.n., art.* disagioul, *pl.* disagiouri.
disamară Fruct uscat rezultat din două samare unite. *s.f., g.-d. art.* disamarei, *pl.* disamare.
disartrie (med.) Articulare defectuoasă a cuvintelor. *s.f., art.* disartria, *g.-d. art.* disartriei.
disc[1] 1. Obiect plat de formă circulară. /(fiz.) *~ul lui Newton* = placă împărțită în șapte sectoare colorate, care, prin rotire, demonstrează sinteza luminii albe. 2. Placă circulară care servește la înregistrarea și reproducerea vocii, a sunetelor etc. //Muzică înregistrată pe un disc. 3. Placă din diferite materiale, de o anumită greutate, folosită de atleți pentru aruncări la distanță. 4. Semnal mobil de formă circulară, folosit la căile ferate pentru a indica reducerea vitezei unui tren. 5. *~ intervertebral* = cartilaj elastic așezat între două vertebre alăturate. *s.n., pl.* discuri.
disc[2] Taler de aur sau de argint pe care se strâng în biserică banii, de la credincioși, pentru nevoile cultului. *s.n., pl.* discuri.
discernământ Facultatea de a judeca, de a aprecia un lucru. *s.n.*
discerne *tr.* A diferenția lucrurile între ele; a judeca limpede, pătrunzător. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* discern, *1 pl.* discernem; *conj. prez. 3* să discearnă; *part.* discernut.
discheratoză Îngroșare a pielii datorită înmulțirii exagerate a celulelor din stratul cornos al epidermei. *s.f., g.-d. art.* discheratozei.
dischetă (inform.) Mic disc magnetic capabil să stocheze și să reproducă digital informații introduse cu ajutorul computerului. *s.f., g.-d. art* dischetei, *pl.* dischete.
dischinezie Greutate în mișcarea unei persoane sau a unui organ. */~ biliară* = încetinire a secreției biliare. *s.f., art.* dischinezia, *g.-d. art.* dischineziei, *pl.* dischinezii, *art.* dischineziile.
disciplina *tr.* și *refl.* A (se) obișnui cu ordinea, cu disciplina. *vb. I, ind. prez. 3* disciplinează.
disciplinabil,-ă Care poate fi disciplinat. *adj., pl.* disciplinabili,-e.
disciplinar,-ă 1. (și adv.) Referitor la disciplină. */Pedeapsă* (sau *sancțiune*) *~* = sancțiune aplicată cuiva pentru nerespectarea regulilor de disciplină din cadrul instituției sau organizației din care face parte. 2. Referitor la o disciplină științifică. *adj., pl.* disciplinari,-e.
disciplinare Acțiunea de a (se) disciplina. *s.f., g.-d. art.* disciplinării, *pl.* disciplinări.

disciplinat,-ă Care manifestă spirit de disciplină, de ordine. *adj., pl.* disciplinați,-te.
disciplină 1. Ansamblul regulilor de comportare obligatorii pentru membrii unei colectivități. 2. Ordine, rânduială. */Consiliu de ~* = colectiv însărciant cu menținerea ordinii (într-o organizație, într-o instituție etc.). 3. Ramură a unei științe; specialitate. *s.f., g.-d. art.* disciplinei, *pl.* discipline.
discipol Persoană care adoptă și continuă învățătura, principiile cuiva. [*var.* discipul *s.m.*] *s.m., pl.* discipoli.
discipul v. **discipol.**
disc-jockey (jockey *pron.* giochei) (angl.) Prezentator de muzică ușoară și de dans la radio, într-o discotecă etc. *s.m., art.* disc-jockey-ul, *pl.* disc-jockey, *art.* disc-jockey-i.
disco Stil modern de muzică, după care se dansează în discoteci. //Discotecă. *adj. invar.; s.n.*
discobol,-ă Atlet aruncător de disc[1] (3). *s.m., pl.* discoboli; *s.f., g.-d. art.* discobolei, *pl.* discobole.
discofil,-ă Amator de muzică înregistrată pe discuri; colecționar de discuri. *s.m., pl.* discofili; *s.f., g.-d. art.* discofilei, *pl.* discofile.
discografic,-ă 1. De disc[1] (2). 2. De discografie. *adj., pl.* discografici,-ce.
discografie 1. Totalitatea discurilor înregistrate de o formație, de un cântăreț etc. 2. (med.) Radiografie a unui disc intervertebral. *s.f., art.* discografia, *g.-d. art.* discografiei, *pl.* discografii, *art.* discografiile.
discoid,-ă În formă de disc[1]; discoidal. *adj., pl.* discoizi,-de.
discoidal,-ă Discoid. *adj., pl.* discoidali,-e.
discondroplazie Tulburare de creștere constând în întârzierea osificării cartilajelor. *s.f., art.* discondroplazia, *g.-d. art.* discondroplaziei.
disconfort Lipsă de confort; stare de insatisfacție, de nesiguranță. *s.n.*
discontinuitate (-nu-i-) 1. Lipsă de continuitate. 2. (mat., fiz.) Variație bruscă și în salturi a unei mărimi. *s.f., g.-d. art.* discontinuității, *pl.* discontinuități.
discontinuu,-ă (-nu-u) Lipsit de continuitate; intermitent. *adj., pl.* discontinui,-ue.
discopatie (med.) Denumire generică pentru afecțiunile discurilor intervertebrale. *s.f., art.* discopatia, *g.-d. art.* discopatiei, *pl.* discopatii, *art.* discopatiile.
discorda 1. *intr.* A fi în discordanță, a nu se potrivi. 2. *refl.* (despre instrumente muzicale cu coarde) A se dezacorda. *vb. I, ind. prez. 3* discordează.
discordant,-ă Distonant, nepotrivit, strident. *adj., pl.* discordanți,-te.
discordanță Nepotrivire flagrantă; dezacord. *s.f., g.-d. art.* discordanței, *pl.* discordanțe.
discordare Acțiunea de a (se) discorda. *s.f., g.-d. art.* discordării, *pl.* discordări.
discordie (-di-e) Neînțelegere, dezbinare, dezacord; (p. ext.) ură, vrajbă. *s.f., art.* discordia, *g.-d. art.* discordiei, *pl.* discordii, *art.* discordiile.
discotecă 1. Colecție de discuri[1] (2); (p. ext.) mobilă specială, încăpere unde se păstrează discurile. 2. Local unde se ascultă muzică și se dansează. *s.f., g.-d. art.* discotecii, *pl.* discoteci.
discount (discaunt) (angl.) 1. Procent încasat de o bancă la decontarea polițelor. 2. Vânzare de solduri. 3. Reducere de preț pentru un cumpărător în anumite condiții de achiziționare a mărfii. *s.n., pl.* discounturi.
discrazie Stare generală morbidă, fără o cauză precisă. *s.f., art.* discrazia, *g.-d. art.* discraziei, *pl.* discrazii, *art.* discraziile.
discredit (rar) Pierdere sau micșorare a creditului de care se bucură cineva. *s.n.*
discredita *tr.* și *refl.* A face să-și piardă sau a-și pierde considerația, reputația; a (se) compromite. *vb. I, ind. prez. 3* discreditează.
discreditare Faptul de a (se) discredita; compromitere. *s.f., g.-d. art.* discreditării.
discrepant,-ă Care arată o nepotrivire, un dezacord evident. *adj., pl.* discrepanți,-te.
discrepanță Nepotrivire, deosebire foarte mare flagrantă între două lucruri, două fenomene etc. *s.f., g.-d. art.* discrepanței, *pl.* discrepanțe.
discret,-ă A. 1. Capabil să păstreze o taină. 2. Rezervat, reținut în vorbe și în acțiuni. 3. (fig., despre obiecte) Care nu atrage atenția; (p. ext.) plăcut, armonios. B. 1. (mat.) Format din elemente distincte, obținute numai prin salturi unitare. 2. (fiz., despre semnale) A cărui mărime este reprezentată printr-un număr finit de valori. *adj., pl.* discreți,-te.
discreție (-ți-e) 1. Calitatea de a păstra o taină; reținere în atitudine. 2. (fig.) Calitatea de a nu atrage atenția. 3. (fam.) *A fi* (sau *a ajunge, a lăsa, a rămâne*) *la ~a cuiva* = a fi (sau a ajunge etc.) la bunul plac, la dispoziția cuiva. *La ~* = din belșug, fără restricții. [*var.* discrețiune *s.f.*] *s.f., art.* discreția, *g.-d. art.* discreției.
discreționar,-ă (-ți-o-) Arbitrar. */Puteri ~* = puteri nelimitate, nepermise de lege. *adj., pl.* discreționari,-e.
discrețiune v. **discreție.**
discrimina *tr.* A separa, a face distincție, deosebire; a lipsi de anumite drepturi. *vb. I, ind. prez. 3* discriminează.
discriminant[1] Expresie matematică formată din coeficienții unei ecuații de gradul doi. *s.m., pl.* discriminanți.
discriminant[2],-ă Discriminatoriu. *adj., pl.* discriminanți,-te.
discriminare 1. Acțiunea de a discrimina. //Deosebire, separare (în drepturi, tratament etc.). 2. Politică prin care un stat sau o parte a populației sunt lipsiți de anumite drepturi din motive neîntemeiate. */~ rasială* = segregație. *s.f., g.-d. art.* discriminării, *pl.* discriminări.
discriminatoriu,-ie Care face o discriminare; discriminant. *adj., pl.* discriminatorii.
discromatic,-ă Cu o culoare anormală. //Care produce alterarea culorilor. *adj., pl.* discromatici,-ce.
discromatopsie (med.) Incapacitate de a distinge culorile. *s.f., art.* discromatopsia, *g.-d. art.* discromatopsiei.
discromie (med.) Dereglare în pigmentația normală a pielii. *s.f., art.* discromia, *g.-d. art.* discromiei, *pl.* discromii, *art.* discromiile.
discui *tr.* A mărunți pământul cu ajutorul discului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* discuiesc, *imperf. 3 sg.* discuia; *conj. prez. 3* să discuiască.
discuire Acțiunea de a discui. *s.f., g.-d. art.* discuirii, *pl.* discuiri.
discuitor (-cu-i-) Unealtă agricolă formată din mai multe discuri, cu care se lucrează solul. *s.n., pl.* discuitoare.
disculpa *tr.* și *refl.* (livr.) A (se) dezvinovăți. *vb. I, ind. prez. 3* disculpă.
disculpare Acțiunea de a (se) disculpa; dezvinovățire. *s.f., g.-d. art.* disculpării, *pl.* disculpări.
discurs 1. Expunere ținută în fața unei adunări; cuvântare. 2. (înv.) Expozeu, tratat. *s.n., pl.* discursuri.
discursiv,-ă 1. Care se deduce prin raționament. 2. (despre memorie) Care se disperseză. 3. Care nu este continuu, nu este fără digresiuni. *adj., pl.* discursivi,-e.
discursivitate Însușire a unei expuneri de a fi explicită, bazată pe raționamente. *s.f., g.-d. art.* discursivității.
discusiv,-ă 1. Care ține de ocontroversă. 2. (med.) Care înlătură acumularea de fluide. *adj., pl.* discusivi,-e.
discuta 1. *intr.* A sta de vorbă cu cineva. 2. *tr.* A analiza, a examina, în colectiv, cu atenție, o lucrare, un proiect etc. *vb. I, ind. prez. 3* discută.

discutabil,-ă Care poate fi contestat; controversat, îndoielnic. *adj., pl.* discutabili,-e.
discutare Faptul de a discuta. *s.f., g.-d. art.* discutării.
discuție (-ți-e) 1. Conversație, convorbire. 2. Controversă, diferend, dezacord. */Fără ~* = fără îndoială. *Nu încape ~* = desigur. 3. Analiză minuțioasă a unei probleme; dezbatere. [*var.* discuțiune *s.f.*] *s.f., art.* discuția, *g.-d. art.* discuției, *pl.* discuții, *art.* discuțiile.
discuțiune v. **discuție.**
dis-de-dimineață Foarte de dimineață; devreme; în zori. [*var.* (pop.) des-de-dimineață, des-dimineață *adv.*] *adv.*
diseară/deseară În seara zilei curente; astă-seară. *adv.*
diseca *tr.* 1. A efectua o disecție. 2. (fig.) A analiza ceva în mod amănunțit. *vb. I, ind. prez. 3* disecă.
disecare Acțiunea de a diseca; disecție. *s.f., g.-d. art.* disecării, *pl.* disecări.
disecție (-ți-e) 1. Deschidere a unui organism prin mijloace chirurgicale în scopul analizei componentelor lui. 2. (fig.) Cercetare, analiză minuțioasă. *s.f., art.* disecția, *g.-d. art.* disecției, *pl.* disecții, *art.* disecțiile.
disemina *tr.* și *refl.* A (se) împrăștia, a (se) risipi în toate părțile. *vb. I, ind. prez. 3* disemenează.
diseminare 1. Acțiunea de a (se) disemina. 2. Împrăștiere pe cale naturală a semințelor, fructelor ajunse la maturitate. 3. Răspândire în organismul unei ființe a agenților unei boli. *s.f., g.-d. art.* diseminării, *pl.* diseminări.
disensiune (-si-u-) Deosebire de păreri; ceartă; dezacord. *s.f., g.-d. art.* disensiunii, *pl.* disensiuni.
disepal,-ă (despre caliciu) Cu două sepale. *adj., pl.* disepali,-e.
diserta *tr.* (rar) A ține o disertație. *vb. I, ind. prez. 3* disertează.
disertație (-ți-e) 1. Expunere în care se tratează metodic o problemă. 2. (spec.) Lucrare științifică prezentată de cineva în vederea obținerii unui titlu sau premiu academic. [*var.* dizertație *s.f.*] *s.f., art.* disertația, *g.-d. art.* disertației, *pl.* disertații, *art.* disertațiile.
disestezie (med.) Alterare a sensibilității. *s.f., art.* disestezia, *g.-d. art.* disesteziei.
disfagie (med.) Dificultate în înghițirea alimentelor. *s.f., art.* disfagia, *g.-d. art.* disfagiei.
disfazie (med.) Afazie. *s.f., art.* disfazia, *g.-d. art.* disfaziei.
disfonie (med.) Alterare (temporară) a timbrului vocii; răgușeală. *s.f., art.* disfonia, *g.-d. art.* disfoniei.
disfuncție (-ți-e) 1. (med.) Tulburare a funcției unui aparat, organ sau sistem. 2. (tehn.) Reducere a adaptării unui subsistem la sistemul din care face parte. *s.f., art.* disfuncția, *g.-d. art.* disfuncției, *pl.* disfuncții, *art.* disfuncțiile.
disfuncționalitate (-ți-o-) Disfuncție. *s.f., g.-d. art.* disfuncționalității, *pl.* disfuncționalități.
disgravidie Tulburare patologică apărută în timpul gravidității. *s.f., art.* disgravidia, *g.-d. art.* disgravidiei.
disident,-ă Persoană ale cărei opinii (politice) sunt diferite față de cele ale majorității sau ale grupului căruia îi aparține. *Grup ~.* [*var.* dizident,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m.* și *f., pl.* disidenți; *s.f., g.-d. art.* disidentei, *pl.* disidente.
disidență 1. Atitudine de disident. //(concr.) Grup de persoane care au opinii diferite de cele ale majorității; sciziune creată prin acțiunea unui asemenea grup. 2. Opoziție; dezacord. [*var.* dizidență *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* disidenței, *pl.* disidențe.
disilab Picior de vers alcătuit din două silabe. *s.m., pl.* disilabi.
disimetric,-ă Care prezintă disimetrie. *adj., pl.* disimetrici,-ce.
disimetrie Lipsă de simetrie; asimetrie. *s.f., art.* disimetria, *g.-d. art.* disimetriei, *pl.* disimetrii, *art.* disimetriile.
disimila *refl.* (despre sunetele vorbirii) A suferi o disimilație. *vb. I, ind. prez. 3* se disimilează.
disimilare (fon.) Faptul de a se disimila; disimilație. *s.f., g.-d. art.* disimilării, *pl.* disimilări.
disimilație (-ți-e) (fon.) Modificare sau dispariție a unui sunet dintr-un cuvânt sub influența altui sunet, identic sau asemănător, din același cuvânt. *s.f., art.* disimilația, *g.-d. art.* disimilației, *pl.* disimilații, *art.* disimilațiile.
disimilitudine (rar) Lipsă de asemănare; deosebire. *s.f., g.-d. art.* disimilitudinii.
disimula *tr.* A ascunde adevărata față a lucrurilor; a camufla, a masca. *vb. I, ind. prez. 3* disimulează.
disimulare Acțiunea de a disimula; camuflare; disimulație. *s.f., g.-d. art.* disimulării, *pl.* disimulări.
disimulator,-oare (Persoană) care disimulează. *adj., s.m.* și *f., pl.* disimulatori,-oare.
disimulație (-ți-e) (rar) Disimulare. *s.f., art.* disimulația, *g.-d. art.* disimulației, *pl.* disimulații, *art.* disimulațiile.
disipa *tr.* 1. A împrăștia, a dispersa. *Vântul ~ă norii.* 2. (tehn.) A elimina energia sub formă de căldură. *//refl.* A se risipi. *vb. I, ind. prez. 3* disipează.
disipator (tehn.) Instalație care disipează energie sau căldură. *s.n., pl.* disipatoare.
disjunct,-ă Disjunctiv. /(mat.) *Mulțimi ~* = mulțimi care nu au niciun element comun. *adj., pl.* disjuncți,-te.
disjunctiv,-ă Care separă, care deosebește, care exclude. */Propoziție ~* = propoziție coordonată care se află în raport de excludere cu coordonata ei. *Conjuncție ~* = conjuncție care leagă propoziții disjunctive. *adj., pl.* disjunctivi,-e.
disjunctor Dispozitiv care, în cazul unei perturbații, întrerupe automat sau la comandă circuitul pe care îl protejează. *s.n., pl.* disjunctoare.
disjuncție (-ți-e) 1. Despărțire, separare. 2. Relație logică între două enunțuri care de obicei se exclud reciproc. *s.f., art.* disjuncția, *g.-d. art.* disjuncției, *pl.* disjuncții, *art.* disjuncțiile.
disjunge *tr.* 1. (jur.) A despărți două cauze unite, pentru a le judeca separat. 2. A separa (două probleme). *vb., ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* disjung, *1 pl.* disjungem; *part.* disjuns.
disjungere Acțiunea de a disjunge. *s.f., g.-d. art.* disjungerii, *pl.* disjungeri.
dislalie (med.) Dificultate în pronunțarea cuvintelor. *s.f., art.* dislalia, *g.-d. art.* dislaliei.
dislexie (med.) Tulburare la citit, constând în pronunțarea greșită a cuvintelor, erori de lectură etc. *s.f., art.* dislexia, *g.-d. art.* dislexiei, *pl.* dislexii, *art.* dislexiile.
disloca 1. *tr.* și *refl.* A (se) mișca din loc; a (se) desprinde din întregul din care face parte. //A (se) strămuta. //(med.) A scoate sau a face să iasă din încheieturi. 2. *tr.* (mil.) A deplasa trupele dintr-un loc în altul. 3. *refl.* (despre straturi geologice) A-și modifica poziția inițială. 4. *tr.* A separa doi termeni ai unui grup sintactic prin introducerea de cuvinte între ei. *vb. I, ind. prez. 3* dislocă; *conj. prez. 3* să dislocе.
dislocare Acțiunea de a (se) disloca; dislocație. *s.f., g.-d. art.* dislocării, *pl.* dislocări.
dislocație (-ți-e) (rar) Dislocare. *s.f., art.* dislocația, *g.-d. art.* dislocației, *pl.* dislocații, *art.* dislocațiile.
dismenoree Menstruație însoțită de dureri. *s.f., art.* dismenoreea, *g.-d. art.* dismenoreei, *pl.* dismenoree.
dismnezie (med.) Slăbire a memoriei. *s.f., art.* dismneziа, *g.-d. art.* dismneziei.

disocia (-ci-a) 1. *tr.* şi *refl.* (chim.) A (se) scinda ireversibil o moleculă în molecule mai simple sau în ioni. 2. *tr.* A despărţi, a separa între ele idei, noţiuni etc. *vb. I, ind. prez. 3* disociază, *1 pl.* disociem; *conj. prez. 3* să disocieze; *ger.* disociind.
disociabil,-ă (-ci-a-) Care poate fi disociat, despărţit. *adj., pl.* disociabili,-e.
disociativ,-ă (-ci-a-) Care disociază; care separă. *adj., pl.* disociativi,-e.
disociaţie (-ci-a-ţi-e) Disociere. //Rezultatul unei disocieri. *s.f., art.* disociaţia, *g.-d. art.* disociaţiei, *pl.* disociaţii, *art.* disociaţiile.
disociere (-ci-e-) Acţiunea de a (se) disocia; disociaţie. *s.f., g.-d. art.* disocierii, *pl.* disocieri.
disodie Miros urât, fetid, produs de o secreţie. *s.f., art.* disodia, *g.-d. art.* disodiei.
disodil Rocă sedimentară şistoasă. *s.n., pl.* disodile.
disolut,-ă (livr.) Corupt, decăzut. *adj., pl.* disoluţi,-te.
disolutiv,-ă Care descompune, dezagregă sau degradează. *adj., pl.* disolutivi,-e.
disoluţie (-ţi-e) Descompunere. //Decădere, degradare. *s.f., art.* disoluţia, *g.-d. art.* disoluţiei, *pl.* disoluţii, *art.* disoluţiile.
disonant,-ă (mai ales la fig.) Care sună neplăcut, care produce disonanţă. *adj., pl.* disonanţi,-te.
disonanţă 1. (muz.) Lipsă de armonie între sunete. //Asociere neplăcută de silabe sau de cuvinte; cacofonie. 2. (p. gener.) Lipsă de armonie; dezacord. *s.f., g.-d. art.* disonanţei, *pl.* disonanţe.
disosmie Perturbare a simţului olfactiv. *s.f., art.* disosmia, *g.-d. art.* disosmiei.
disparat,-ă Lipsit de legătură, de armonie; despereche at. *adj., pl.* disparaţi,-te.
dispare v. **dispărea.**
disparent,-ă (rar) Pe cale să dispară. *adj., pl.* disparenţi,-te.
disparitate (livr.) Inegalitate. //Nepotrivire, deosebire. *s.f., g.-d. art.* disparităţii.
dispariţie (-ţi-e) Faptul de a dispărea, de a nu mai (putea) fi văzut sau găsit; faptul de a nu mai trăi. *s.f., art.* dispariţia, *g.-d. art.* dispariţiei, *pl.* dispariţii, *art.* dispariţiile.
dispărea *intr.* 1. A ieşi din câmpul vizual; a se pierde fără urmă, a pieri. 2. A înceta să mai existe. 3. (fig., despre fiinţe) A muri. [*var.* dispare *vb.*] *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dispar, *2 sg.* dispari, *1 pl.* dispărem, *viit. 3 sg.* va dispărea; *cond. prez. 3* ar dispărea; *ger.* dispărând.
dispărut,-ă Pierdut (fără urmă); pierit; mort. */A fi dat ~ =* (în timp de război) a fi considerat ca pierdut fără urmă. *adj., pl.* dispăruţi,-te.
dispecer Tehnician sau sistem automat care supraveghează o instalaţie, un panou de comandă etc. *s.m., pl.* dispeceri.
dispecerat Serviciu în care îşi desfăşoară activitatea dispecerul. *s.n., pl.* dispecerate.
dispensa 1. *refl.* A se lipsi (de ceva sau de cineva). 2. *tr.* A scuti pe cineva de o obligaţie. *vb. I, ind. prez. 3* dispensează.
dispensabil,-ă De care cineva se poate dispensa. //Pentru care se poate acorda o dispensă. *adj., pl.* dispensabili,-e.
dispensar Unitate medico-sanitară teritorială; cabinet al medicului de familie. *s.n., pl.* dispensare.
dispensare Acţiunea de a (se) dispensa. *s.f., g.-d. art.* dispensării, *pl.* dispensări.
dispensariza *tr.* A lua în evidenţa dispensarului (pentru îngrijire). *vb I, ind. prez. 3* dispensarizează.
dispensarizare Faptul de a dispensariza. *s.f., g.-d. art.* dispensarizării.
dispensator,-oare (rar) Care distribuie, care dă fiecăruia partea lui. *adj., pl.* dispensatori,-oare.
dispensă Scutire a cuiva de la o anumită sarcină legală. *s.f., g.-d. art.* dispensei, *pl.* dispense.
dispepsie Tulburare a procesului de digestie, manifestată prin balonări, dureri etc. *s.f., art.* dispepsia, *g.-d. art.* dispepsiei, *pl.* dispepsii, *art.* dispepsiile.
dispeptic,-ă Care suferă de dispepsie. *adj., pl.* dispeptici,-ce.
dispera *intr.* A-şi pierde speranţa; a deznădăjdui. [*var.* despera *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* dispera.
disperant,-ă Care provoacă disperare. [*var.* desperanţi,-te *adj.*] *adj., pl.* disperanţi,-te.
disperare Faptul de a dispera; deznădejde; exasperare. [*var.* desperare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* disperării, *pl.* disperări.
disperat,-ă 1. (şi s.) Ajuns la disperare. 2. (despre manifestări şi atitudini) Care exprimă disperare. [*var.* desperat,-ă *adj.*] *adj., pl.* disperaţi,-te.
dispers (chim., în sintagma) *Sistem ~ =* amestec eterogen de mai multe substanţe dintre care cel puţin una se găseşte sub formă de particule foarte fine. *adj., pl.* disperse.
dispersa *tr.* şi *refl.* 1. A (se) împrăştia, a (se) risipi în toate părţile. 2. (chim.) A realiza o dispersie sau a se afla în stare de dispersie. 3. (în timp de război, despre populaţie, instituţii etc.) A (se) deplasa în locuri mai puţin expuse. *vb. I, ind. prez. 3* dispersează.
dispersant,-ă Care dispersează. *Agent ~. adj., pl.* dispersanţi,-te.
dispersare Acţiunea de a (se) dispersa; împrăştiere. *s.f., g.-d. art.* dispersării, *pl.* dispersări.
dispersat,-ă Împrăştiat. */Atenţie ~ =* atenţie împrăştiată; lipsă de concentrare. *adj., pl.* dispersaţi,-te.
dispersie (-si-e) 1. Împrăştiere, răspândire. 2. Împrăştiere într-un mediu solid, lichid sau gazos a unei substanţe chimice aflate sub formă de particule foarte fine. 2. (fiz.) Separare a unei radiaţii sau a unui semnal sonor la întâlnirea unui obstacol. 3. (mat.) Repartizare a unei mulţimi de valori în jurul unei valori tipice. [*var.* dispersiune] *s.f., art.* dispersia, *g.-d. art.* dispersiei, *pl.* dispersii, *art.* dispersiile.
dispersiune v. **dispersie.**
dispersiv,-ă Care permite dispersia. *adj., pl.* dispersivi,-e.
dispersor 1. Dispozitiv care reglează amestecul combustibil dintr-un carburator. 2. Aspersor. *s.n., pl.* dispersoare.
displace v. **displăcea**
display (displei) (angl., inform., electron.) 1. Ecran de vizualizare folosit ca terminal la calculator. 2. Afişaj optoelectronic conţinând un grup de cifre, folosit la instrumentele de măsură. 3. Caracter tipografic aldin cursiv. *s.n., art.* display-ul, *pl.* display-uri.
displazie Dezvoltare anormală a unui ţesut sau a unui organ al corpului. *s.f., art.* displazia, *g.-d. art.* displaziei.
displăcea *intr.* A nu-i plăcea, a nu agrea. [*var.* displace *vb.*] *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* displac, *1 pl.* displăcem, *viit. 3 sg.* va displăcea; *cond. prez. 3* ar displăcea; *ger.* displăcând.
dispnee Greutate în respiraţie, întâlnită mai ales în boli respiratorii şi cardiace. *s.f., art.* dispneea, *g.-d. art.* dispneei.
dispneic,-ă (-pne-ic) (Persoană) care suferă de dispnee. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dispneici,-ce.
disponibil[1] Sumă de bani nefolosită, care este la dispoziţia cuiva (o instituţie, o persoană etc.). *s.n.*
disponibil[2]**,-ă** 1. De care se poate dispune, care stă la dispoziţie. 2. (despre oameni) Liber, neocupat; scos (temporar) dintr-o slujbă. *adj., pl.* disponibili,-e.

disponibilitate 1. Însuşirea de a fi disponibil. */A pune în ~ =* a concedia. 2. Lucru de care se poate dispune; rezervă. 3. Dispoziţie, interes de a face ceva. *s.f., g.-d. art.* disponibilităţii, *pl.* disponibilităţi.
disponibiliza *tr.* 1. A nu mai ţine ocupat. 2. A elibera pe cineva de o însărcinare. //A concedia. *vb. I, ind. prez. 3* disponibilizează.
disponibilizare Concediere. *s.f., g.-d. art.* disponibilizării, *pl.* disponibilizări.
disponibilizat,-ă 1. (Persoană) care a devenit disponibilă[2]. 2. Concediat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* disponibilizaţi,-te.
dispoziţiv 1. Ansamblu de piese legate între ele, care îndeplineşte o anumită funcţie într-un sistem tehnic. 2. Aşezare în teren a trupelor pentru o acţiune de luptă. 3. Parte finală a hotărârii unui organ judecătoresc. *s.n., pl.* dispozitive.
dispoziţie (-ţi-e) 1. Prevedere obligatorie a unui act normativ; măsură luată de un organ superior, obligatorie pentru cei din subordine. */La ~ =* la îndemână. *A fi* (sau *a se afla, a sta* etc.) *la ~a cuiva* = a fi gata să îndepli-nească dorinţele, ordinele cuiva. 2. Aşezare a unui obiect după un plan. 3. Stare sufletească; înclinaţie. [*var.* dispoziţiune *s.f.*] *s.f., art.* dispoziţia, *g.-d. art.* dispoziţiei, *pl.* dispoziţii, *art.* dispoziţiile.
dispoziţional,-ă (-ţi-o-) Cu caracter de dispoziţie. *adj., pl.* dispoziţionali,-e.
dispoziţiune v. **dispoziţie.**
dispreţ Lipsă de consideraţie, de stimă faţă de ceva sau de cineva; desconsiderare. */Cu ~ =* dispreţuitor. *s.n.*
dispreţui *tr.* A nu lua în seamă pe cineva sau ceva; a desconsidera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dispreţuiesc, *imperf. 3 sg.* dispreţuia; *conj. prez. 3* să dispreţuiască.
dispreţuire Acţiunea de a dispreţui. *s.f., g.-d. art.* dispreţuirii, *pl.* dispreţuiri.
dispreţuitor,-oare (-ţu-i-) (şi adv.) Care dispreţuieşte, care dovedeşte dispreţ. *adj., pl.* dispreţuitori,-oare.
disproporţie (-ţi-e) Lipsă de proporţie între mai multe elemente comparabile. *s.f., art.* disproporţia, *g.-d. art.* disproporţiei, *pl.* disproporţii, *art.* disproporţiile.
disproporţionat,-ă (-ţi-o-) Lipsit de proporţie, nepotrivire. *adj., pl.* disproporţionaţi,-te.
disprosiu Element chimic din grupa lantanidelor. *s.n., art.* disprosiul.
dispune 1. *tr.* A decide, a hotărî. 2. *intr.* A avea la dispoziţie, a putea utiliza după voie. 3. *intr.* (sport) A învinge. 4. *tr.* A aranja, a aşeza într-o anumită ordine. 5. *refl.* A se înveseli. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dispun, *2 sg.* dispui, *1 pl.* dispunem; *conj. prez. 3* să dispună; *ger.* dispunând; *part.* dispus.
dispunere Acţiunea de a (se) dispune. *s.f., g.-d. art.* dispunerii, *pl.* dispuneri.
dispus,-ă Gata să..., înclinat să... */A fi bine ~ =* a fi vesel, amuzant. *A fi prost ~ =* a fi trist, abătut. *adj., pl.* dispuşi,-se.
disputa 1. *tr.* (despre persoane, grupuri etc.) A concura, a rivaliza (pentru ceva). 2. *refl.* (despre concursuri) A avea loc, a se desfăşura. 3. *intr.* A discuta în contradictoriu. *vb. I, ind. prez. 3* dispută.
disputabil,-ă Care poate fi disputat. *adj., pl.* disputabili,-e.
disputare Faptul de a (se) disputa. *s.f., g.-d. art.* disputării, *pl.* dispută-ri.
dispută 1. Ceartă, controversă, discuţie, divergenţă. 2. Întrecere (sportivă); competiţie. *s.f., g.-d. art.* disputei, *pl.* dispute.
distant,-ă (despre oameni) Care este puţin comunicativ; rezervat. *adj., pl.* distanţi,-te.
distanţa 1. *tr.* A lăsa un anumit spaţiu între două sau mai multe fiinţe ori obiecte; a rări. 2. *refl.* A se depărta de cineva sau de ceva. 3. *refl.* (fig.) A întrece, a depăşi pe cineva ca valoare; a se deosebi de cineva în idei, în concepţii etc. *vb. I, ind. prez. 3* distanţează.
distanţare Faptul de a (se) distanţa. *s.f., g.-d. art.* distanţării, *pl.* distanţări.
distanţă 1. Interval, depărtare (în spaţiu sau în timp). */La ~ =* la o oarecare depărtare. *De la ~ =* de la un punct îndepărtat. 2. (fig.) Deosebire, diferenţă. *s.f., g.-d. art.* distanţei, *pl.* distanţe.
distanţier (-ţi-er) 1. Piesă care menţine distanţa reglementară între două elemente, părţi ale unei maşini. 2. Instrument care serveşte la măsurarea distanţelor mici. *s.n., pl.* distanţiere.
disten Silicat natural de aluminiu, de culoare albăstruie sau gălbuie. *s.n.*
distensie (-si-e) 1. (med.) Întindere excesivă. 2. Capacitate a unor organe vegetale de a se lungi sub acţiunea unei forţe. *s.f., art.* distensia, *g.-d. art.* distensiei.
distih Strofă cu două versuri. *s.n., pl.* distihuri.
distil Edificiu cu două coloane la faţadă. *s.n., pl.* distiluri.
distila *tr.* A separa un component lichid dintr-un amestec, prin fierbere şi condensarea vaporilor. *vb. I, ind. prez. 3* distilează.
distilare Acţiunea de a distila. *s.f., g.-d. art.* distilării, *pl.* distilări.
distilator[1] Aparat cu care se distilează. *s.n., pl.* distilatoare.
distilator[2]**,-oare** Persoană care distilează. *s.m., pl.* distilatori; *s.f., g.-d. art.* distilatoarei, *pl.* distilatoare.
distilerie Instalaţie industrială pentru distilare. *s.f., art.* distileria, *g.-d. art.* distileriei, *pl.* distilerii, *art.* distileriile.
distinct,-ă 1. Deosebit de lucruri de acelaşi fel. 2. Clar, desluşit. *adj., pl.* distincţi,-te.
distinctiv,-ă Care caractertizează; propriu. *adj., pl.* distinctivi,-e.
distincţie (-ţi-e) 1. Deosebire (faţă de ceva). 2. Eleganţă în înfăţişare şi comportament. 3. Decoraţie sau titlu care se acordă cuiva pentru merite deosebite. [*var.* distincţiune *s.f.*] *s.f., art.* distincţia, *g.-d. art.* distincţiei, *pl.* distincţii, *art.* distincţiile.
distincţiune v. **distincţie.**
distinge 1. *tr.* şi *refl.* A (se) diferenţia de altcineva sau de altceva prin trăsături proprii. 2. *refl.* A se evidenţia, a se remarca. 3. *tr.* A acorda cuiva o distincţie, un premiu. 4. *tr.* A vedea limpede, lămurit; a percepe. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* disting, *1 pl.* distingem, *imperf. 3 sg.* distingea; *ger.* distingând; *part.* distins.
distingere Faptul de a (se) distinge. *s.f., g.-d. art.* distingerii, *pl.* distingeri.
distins,-ă Care se remarcă prin însuşirile sale; deosebit. //Rafinat, elegant. *adj., pl.* distinşi,-se.
distom (biol.) Vierme parazit de tipul gălbezei. *s.m., pl.* distomi.
distomatoză (med.) Boală produsă de infestarea organismului cu distomi. *s.f., g.-d. art.* distomatozei.
distona *intr.* A fi în dezacord, a nu se potrivi. //(despre sunete muzicale) A suna fals. *vb. I, ind. prez. 3* distonează.
distonant,-ă Care distonează; fals. *adj., pl.* distonanţi,-te.
distonanţă Faptul de a distona; dezacord. *s.f., g.-d. art.* distonanţei, *pl.* distonanţe.
distonie Dereglare a sistemului nervos vegetativ. *s.f., art.* distonia, *g.-d. art.* distoniei, *pl.* distonii, *art.* distoniile.
distorsiona (-si-o-) *intr.* (despre aparate) A produce o distorsiune (1). *vb. I, ind. prez. 3* distorsionează.
distorsionant,-ă (-si-o-) Care produce distorsiuni. *adj., pl.* distorsionanţi,-te.
distorsiune (-si-u-) 1. Abatere a unei unde, a unei imagini etc. de la forma iniţială. 2. Răsucire a unei părţi a corpului. *s.f., g.-d. art.* distorsiunii, *pl.* distorsiuni.

distra *tr.* şi *refl.* A petrece sau a face pe cineva să-şi petreacă timpul liber în mod plăcut; a (se) amuza. *vb. I, ind. prez. 3* distrează.
distractiv,-ă Amuzant, plăcut; deconectant. *adj., pl.* distractivi,-e.
distracţie (-ţi-e) 1. Ceea ce distrează; amuzament, divertisment. 2. Lipsă de atenţie. *s.f., art.* distracţia, *g.-d. art.* distracţiei, *pl.* distracţii, *art.* distracţiile.
distrage *tr.* A abate gândurile, atenţia cuiva de la ceea ce îl preocupă. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* distrag, *1 pl.* distragem, *imperf. 3 sg.* distrăgea; *ger.* distrăgând; *part.* distras.
distragere (rar) Acţiunea de a distrage. *s.f., g.-d. art.* distragerii.
distribui *tr.* A împărţi ceva în mai multe locuri sau la mai multe persoane. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* distribui, *3* distribuie, *imperf. 3 sg.* distribuia; *conj. prez. 1* şi *2 sg.* să distribui, *3* să distribuie.
distribuire Faptul de a distribui; împărţire, repartizare. *s.f., g.-d. art.* distribuirii, *pl.* distribuiri.
distribuitor[1] (-bu-i-) Dispozitiv, maşină care asigură distribuirea unui material, a combustibilului etc. *s.n., pl.* distribuitoare.
distribuitor[2]**,-oare** (-bu-i-) Persoană care distribuie ceva. *s.m., pl.* distribuitori; *s.f., g.-d. art.* distribuitoarei, *pl.* distribuitoare.
distributiv,-ă 1. Care indică o distribuţie. */Numeral ~ =* numeral care indică repartizarea numerică a obiectelor. *Atenţie ~ =* atenţie care poate fi îndreptată concomitent în mai multe direcţii. 2. (mat.) Caracterizat prin distributivitate. *adj., pl.* distributivi,-e.
distributivitate 1. (mat., log.) Proprietate a unei operaţii de a putea fi efectuată separat asupra diferiţilor termeni dintr-o expresie. 2. Caracteristică a atenţiei de a urmări simultan mai multe activităţi. *s.f., g.-d. art.* distributivităţii.
distribuţie (-ţi-e) 1. Distribuire, repartizare. //Repartizarea rolurilor dintr-o piesă de teatru, dintr-o operă etc.; (p. ext.) ansamblul actorilor, al cântăreţilor care joacă într-o piesă, într-o operă etc. 2. Ansamblul organelor unei maşini care comandă automat diferite faze de funcţionare ale acesteia. 3. (lingv.) Proprietate a unui element (sunet, morfem) de a apărea în contexte diferite. *s.f., art.* distribuţia, *g.-d. art.* distribuţiei, *pl.* distribuţii, *art.* distribuţiile.
distribuţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la distribuţie. */Analiză ~ =* metodă de analiză în lingvistica structurală, bazată pe descrierea distribuţiei elementelor lingvistice. *adj., pl.* distribuţionali,-e.
district Unitate administrativ-teritorială în unele ţări. *s.n., pl.* districte.
districtual,-ă (-tu-al) Referitor la district. *adj., pl.* districtuali,-e.
distrofic,-ă (Persoană) care suferă de distrofie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* distrofici,-ce.
distrofie Alterare a structurii unui ţesut, a unui organ sau a organismului în urma tulburărilor de nutriţie. *s.f., art.* distrofia, *g.-d. art.* distrofiei, *pl.* distrofii, *art.* distrofiile.
distructiv,-ă Care distruge; devastator, distrugător. [*var.* destructiv,-ă *adj.*] *adj., pl.* distructivi,-e.
distrugător[1] Navă de luptă echipată cu armament de artilerie, rachete şi torpile; contratorpilor. *s.n., pl.* distrugătoare.
distrugător[2]**,-oare** Distructiv. *adj., pl.* distrugători,-oare.
distruge 1. *tr.* A face să nu mai existe; a nimici. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A face să-şi piardă sau a-şi pierde averea, sănătatea, echilibrul sufletesc etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* distrug, *1 pl.* distrugem, *imperf. 3 sg.* distrugea; *ger.* distrugând; *part.* distrus.
distrugere Acţiunea de a (se) distruge. *s.f., g.-d. art.* distrugerii, *pl.* distrugeri.
distrus,-ă 1. Dărâmat, devastat, ruinat. 2. (fig., despre oameni) Ruinat din punct de vedere material, moral sau fizic. *adj., pl.* distruşi,-se.
disuasiv,-ă (-su-a-) (despre argumente) Care face pe cineva să-şi schimbe hotărârea. *adj., pl.* disuasivi,-e.
disurie Dificultate la urinare. *s.f., art.* disuria, *g.-d. art.* disuriei, *pl.* disurii, *art.* disuriile.
ditamai/ditai (fam.) Foarte mare. *adj. invar.*
ditiramb 1. Poem liric antic în onoarea zeului Bachus. 2. (fig.) Laudă, elogiu exagerat (şi nemeritat). *s.m., pl.* ditirambi.
ditirambic,-ă (despre stil, vorbire) Plin de elogii exagerate. *adj., pl.* ditirambici,-ce.
diuretic[1] (di-u-) Medicament care produce sau măreşte diureza. *s.n., pl.* diuretice.
diuretic[2]**,-ă** (di-u-) Care măreşte diureza. *Ceai ~. adj., pl.* diuretici,-ce.
diureză (di-u-) Producere şi eliminare a urinei. *s.f., g.-d. art.* diurezei, *pl.* diureze.
diurn,-ă De zi; din timpul zilei; care durează o zi. *adj., pl.* diurni,-e.
diurnă 1. Indemnizaţie plătită cuiva pentru deplasare în interes de serviciu în altă localitate. 2. Sumă plătită unui zilier. *s.f., g.-d. art.* diurnei, *pl.* diurne.
diurnist,-ă (rar) Angajat plătit cu ziua; zilier. *s.m., pl.* diurnişti; *s.f., g.-d. art.* diurnistei, *pl.* diurniste.
divaga *intr.* A se abate de la subiect; (p. ext.) a vorbi aiurea, fără sens. *vb. I, ind. prez. 3* divagheză; *conj. prez. 3* să divagheze.
divagare Faptul de a divaga; digresiune, divagaţie. *s.f., g.-d. art.* divagării, *pl.* divagări.
divagaţie (-ţi-e) Divagare; digresiune. *s.f., art.* divagaţia, *g.-d. art.* divagaţiei, *pl.* divagaţii, *art.* divagaţiile.
divan A. Canapea fără spătar, pe care se poate şedea sau dormi. B. Culegere postumă de versuri aparţinând unui poet oriental. *s.n., pl.* divane/divanuri.
Divan (în Imperiul Otoman) Consiliu din mari demnitari, cu atribuţii politice, administrative şi juridice. //(în ţările române) Sfat domnesc. *~ ad-hoc* v. ad-hoc. //Adunare a Divanului. //Sediul Divanului. //(înv.) Judecată, proces. /(glumeţ) *A face* (cuiva) *~ pe spinare* = a bate (pe cineva). *s.prop.n.*
divanist (înv., în sinatgma) *Boier ~* = boier divanit. *adj., pl.* divanişti.
divanit (înv., în sintagma) *Boier ~* = boier care era membru al Divanului. *adj., pl.* divaniţi.
divă Artistă renumită; star. *s.f., g.-d. art.* divei, *pl.* dive.
diverge *intr.* 1. (despre raze, linii) A se răsfira plecând din acelaşi punct. 2. (fig.) A fi în dezacord, a se deosebi. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* diverge, *3 pl.* diverg. (nu se foloseşte la timpurile trecute, ger., part.)
divergent,-ă 1. (despre linii, raze etc.) Care se depărtează dintr-un punct comun în direcţii diferite. //(mat., despre un şir de numere) Care nu are limită finită; care tinde spre infinit. 2. (fig., despre concepţii, atitudini) Deosebit, contrar, opus. *adj., pl.* divergenţi,-te.
divergenţă 1. Deosebire, dezacord de păreri, de atitudini; (p. ext.) neînţelegere. */A fi în ~ =* a fi în dezacord. 2. Propietate a unor linii geometrice, a unor raze sau sisteme optice de a fi divergente. *s.f., g.-d. art.* divergenţei, *pl.* divergenţe.
divers,-ă 1. Deosebit, felurit, variat. */Fapt ~ =* întâmplare banală, obişnuită. 2. (la pl., antepus) Tot felul de... *adj., pl.* diverşi,-se.
diverse Probleme mărunte şi variate, discutate într-o adunare. *s.f. pl.*
diversifica *tr.* A face ca un lucru, o acţiune etc. să aibă aspect numeroase şi variate. *vb. I, ind. prez. 3* diversifică.

diversificare Faptul de a diversifica. *s.f., g.-d. art.* diversificării, *pl.* diversificări.
diversionism (-si-o-) Atitudine cu caracter de diversiune. *s.n.*
diversionist,-ă (-si-o-). (Persoană) care provoacă (sau încearcă să provoace) o diversiune. *adj., s.m.* şi *f., pl.* diversionişti,-ste.
diversitate Varietate, felurime; multitudine. *s.f., g.-d. art.* diversităţii, *pl.* diversităţi.
diversiune (-si-u-) 1. Încercare de a schimba cursul unei acţiuni sau planurile cuiva (creând false probleme). 2. Acţiune militară dusă pentru a-l induce în eroare pe inamic. 3. Acţiune politică menită să distragă atenţia maselor de la problemele reale ale vieţii publice. *s.f., g.-d. art.* diversiunii, *pl.* diversiuni.
diverticul (anat.) Mică prelungire a unui organ tubular. *s.n., pl.* diverticule.
divertisment 1. Recreere plăcută; distracţie, amuzament. 2. Compoziţie muzicală instrumentlă cu caracter vesel. //Serie de piese cu caracter diferit (muzică, dans, cântece vocale etc.). *s.n., pl.* divertismente.
divide *tr.* şi *refl.* A (se) împărţi, a (se) diviza. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* divid. (nu se foloseşte la timpurile trecute, ger., part.)
dividend Parte din profitul unei societăţi care revine unui acţionar. *s.n., pl.* dividende.
divin,-ă 1. Dumnezeiesc, ceresc, sfânt. 2. Bisericesc, religios. 3. (fig.) Extraordinar, minunat. *Glas ~. adj., pl.* divini,-e.
divinatoriu,-ie (livr.) Referitor la divinitate. *adj., pl.* divinatorii.
divinaţie (-ţi-e) (livr.) Putere magică atribuită unor persoane de a prezice viitorul. [*var.* (înv.) devinaţie *s.f.*] *s.f., art.* divinaţia, *g.-d. art.* divinaţiei, *pl.* divinaţii, *art.* divinaţiile.
divinitate 1. Dumnezeu, zeu. 2. Esenţă divină. *s.f., g.-d. art.* divinităţii, *pl.* divinităţi.
diviniza *tr.* 1. A iubi nespus de mult; a adora. 2. A trece pe cineva în rândul divinităţilor; a zeifica. *vb. I, ind. prez. 3* divinizează.
divinizare Faptul de a diviniza. *s.f., g.-d. art.* divinizării, *pl.* divinizări.
diviza *tr.* şi *refl.* 1. A (se) împărţi; a (se) divide; a (se) despărţi. 2. A (se) dezbina, a (se) scinda. *vb. I, ind. prez. 3* divizează.
divizare Acţiunea de a (se) diviza. *s.f., g.-d. art.* divizării, *pl.* divizări.
divizibil,-ă Care se poate diviza; care se poate împărţi exact. *adj., pl.* divizibili,-e.
divizibilitate Proprietate a două numere întregi, a două polinoame etc. de a se împărţi exact, fără rest între ele. *s.f., g.-d. art.* divizibilităţii.
diviziе (-zi-e) 1. Mare unitate militară formată din mai multe regimente. //Comandamentul unei divizii (1). 2. Categorie de încadrare a unor echipe sportive. 3. Secţie, serviciu (la căile ferate). *s.f., art.* diviziа, *g.-d. art.* diviziei, *pl.* divizii, *art.* diviziile.
diviziоn (-zi-on) Subunitate de artilerie sau de cavalerie. *s.n., pl.* divizioane.
divizionar,-ă (-zi-o-) 1. Care presupune o împărţire. *Monedă ~* = monedă care reprezintă o fracţiune a unităţii băneşti legale. 2. Care face parte dintr-o divizie (2). *adj., pl.* divizionari,-e.
divizionară (-zi-o-) (sport) Echipă care activează în una dintre divizii. *s.f., g.-d. art.* divizionarei, *pl.* divizionare.
diviziune (-zi-u-) 1. Împărţire, fragmentare; separare. *~ a muncii* = împărţire a unui proces de producţie în operaţii specializate. *~ socială a muncii* = împărţire a producţiei sociale pe ramuri de sine stătătoare (industrie, agricultură etc.). 2. Parte, fragment. 3. Operaţie logică de împărţire a genului în specii. 4. Linioară care indică o anumită valoare pe cadranul unui instrument de măsură. *s.f., g.-d. art.* diviziunii, *pl.* diviziuni.
divizor Număr întreg prin care se împarte alt număr întreg. //Împărţitor. *s.m., pl.* divizori.
divorţ 1. Desfacerea legală a unei căsătorii; separare. 2. (fig.) Nepotrivire, dezacord. *s.n., pl.* divorţuri.
divorţa *intr.* (despre soţi) A se despărţi prin divorţ. //*tr.* A determina pe cineva să se despartă prin divorţ. *vb. I, ind. prez. 3* divorţează.
divulga *tr.* A da pe faţă (o taină); a trăda. *vb. I, ind. prez. 3* divulgă.
divulgare Faptul de a divulga. *s.f., g.-d. art.* divulgării, *pl.* divulgări.
divulgator,-oare (rar) Persoană care divulgă. *s.m., pl.* divulgatori; *s.f., g.-d. art.* divulgatoarei, *pl.* divulgatoare.
dixie (ie *pron.* i) (angl., muz.) Dixieland. *s.n.*
dixieland (dixilend) (angl.) Stil ritmat în jazzul american, bazat pe alămuri şi pe improvizaţie; manieră de interpretare în acest stil. *s.n., pl.* dixielanduri.
dixtuor (-tu-or) Lucrare muzicală pentru zece voci sau zece instrumente. //Formaţie vocală sau instrumentală care execută o asemenea lucrare. *s.n., pl.* dixtuoruri.
dizabilitate Handicap. *s.f., g.-d. art.* dizabilităţii, *pl.* dizabilităţi.
dizaharidă Compus organic format din două molecule de monozaharide. *s.f., g.-d. art.* dizaharidei, *pl.* dizaharide.
dizarmonie Lipsă de armonie; discordanţă. *s.f., art.* dizarmonia, *g.-d. art* dizarmoniei, *pl.* dizarmonii, *art.* dizarmoniile.
dizenteric,-ă (Persoană) care suferă de dizenterie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dizenterici,-ce.
dizenterie Boală infecţioasă şi contagioasă caracterizată prin dureri abdominale şi diaree cu sânge. *s.f., art.* dizenteria, *g.-d. art.* dizenteriei, *pl.* dizenterii, *art.* dizenteriile.
dizenteriform,-ă Care are aspectul dizenteriei. *adj., pl.* dizenteriformi,-e.
dizertaţie v. **disertaţie.**
dizeur (dizör) (înv.) Cântăreţ de muzică uşoară. *s.m., pl.* dizeuri.
dizeuză (dizöză) (înv.) Cântăreaţă de muzică uşoară. *s.f., art. g.-d. art.* dizeuzei, *pl.* dizeuze.
dizgraţia (-ţi-a) *tr.* A lipsi pe cineva de bunătatea, de favoarea de care se bucurase până atunci. *vb. I, ind. prez. 3* dizgraţiază, *1 pl.* dizgraţiem; *conj. prez. 3* să dizgraţieze; *ger.* dizgraţiind.
dizgraţie (-ţi-e) Pierdere a bunăvoinţei unui superior, a unei persoane influente etc. *A cădea în ~. s.f., art.* dizgraţia, *g.-d. art.* dizgraţiei, *pl.* dizgraţii, *art.* dizgraţiile.
dizgraţiere (-ţi-e-) Acţiunea de a dizgraţia. *s.f., g.-d. art.* dizgraţierii, *pl.* dizgraţieri.
dizgraţios,-oasă (-ţi-os) Lipsit de graţie, de armonie; neplăcut, urât. *adj., pl.* dizgraţioşi,-oase.
dizident,-ă v. **disident.**
disidenţă v. **disidenţă.**
dizolva *tr.* şi *refl.* 1. (despre o substanţă) A (se) dispersa în altă substanţă (de obicei lichidă). 2. (despre o organizaţie, o societate) A (se) desfiinţa. etc. *vb. I, ind. prez. 3* dizolvă.
dizolvant[1] Substanţă care are proprietatea de a dizolva; solvent[1]. *s.m., pl.* dizolvanţi.
dizolvant[2],-ă Care are proprietatea de a dizolva. //(fig.) Care descompune, nimiceşte. *adj., pl.* dizolvanţi,-te.
dizolvare Acţiunea de a (se) dizolva. *s.f., g.-d. art.* dizolvării, *pl.* dizolvări.
dizolvat[1] Substanţă care se dizolvă; solvat. *s.m., pl.* dizolvaţi.

dizolvat²,-ă (despre substanțe) Dispersat în altă substanță cu care formează o soluție. *adj., pl.* dizolvați,-te.
DJ (digei) (angl.) Disc-jockey. *s.m., art.* DJ-ul, *pl.* DJ, *art.* DJ-ii.
djellaba (gelaba) Haină lungă și largă, cu glugă, purtată în Africa de Nord. *s.f.*
djiboutian,-ă (gi-bu-ti-an) (Locuitor) din Djibouti. *adj., s.m.* și *f., pl.* djiboutieni,-e.
do Una dintre cele șapte note ale gamei muzicale. *s.m., pl.* do.
doagă 1. Fiecare dintre bucățile de lemn (puțin încovoiate) care alcătuiesc un butoi, o putină etc. */A-i lipsi cuiva o ~* sau *a fi (cam) într-o ~* = a fi zăpăcit, nebun. 2. (fig.) Fire, mentalitate (ciudată). */A cădea în ~a cuiva* = a avea comportări ciudate, a fi la fel ca... *s.f., g.-d. art.* doagei, *pl.* doage.
doamna-codruiui (bot., pop.) Mătrăgună. *s.f. art., g.-d. art.* doamnei-codrului.
doamnă 1. Termen de politețe pentru o femeie căsătorită. 2. Soție de domnitor sau de boier. 3. Stăpână a unei case, a unei gospodării. *s.f., g.-d. art.* doamnei, *pl.* doamne; *abr. nom.-ac. sg. art.* dna, *g.-d. sg. art.* dnei.
doar 1. Numai. *A rămas ~ el.* 2. Vezi bine; desigur. 3. Poate, probabil. */Fără ~ și poate* = fără nicio îndoială. *adv.*
doară (în expr.) *Într-o ~* = la întâmplare. *adv.*
doar-doar Poate... poate. *adv.*
dobă v. **tobă.**
dobândă 1. Sumă de bani care se plătește pentru un împrumut bănesc. */A plăti* (cuiva) *cu ~* = a se răzbuna cu prisosință (pe cineva). 2. Beneficiu, profit. 3. Pradă de război. *s.f., g.-d. art.* dobânzii, *pl.* dobânzi.
dobândi *tr.* 1. A obține ceva în urma unui efort. //A primi, a căpăta; a agonisi. */A ~ un copil* = a i se naște cuiva un copil. 2. (înv.) A cuceri un oraș, o cetate etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dobândesc, *imperf. 3 sg.* dobândea; *conj. prez. 3* să dobândească.
dobândire Faptul de a dobândi. *s.f., g.-d. art.* dobândirii, *pl.* dobândiri.
doberman Rasă de câine de talie mijlocie, cu părul scurt și lucios, de culoare neagră sau maro. *s.m., pl.* dobermani.
dobitoc¹ Animal patruped (domestic). *s.n., pl.* dobitoace.
dobitoc²,-oacă (peior.) (Om) lipsit de inteligență sau de bun-simț. *adj., s.m.* și *f., pl.* dobitoci,-oace.
dobitocesc,-ească De dobitoc²; stupid. *adj., pl.* dobitocești.
dobitocește Ca dobitocul; prostește. *adv.*
dobitocie Faptă, vorbă de om prost sau lipsit de bun-simț. *s.f., art.* dobitocia, *g.-d. art.* dobitociei, *pl.* dobitocii, *art.* dobitociile.
doborâre Acțiunea de a doborî. *s.f., g.-d. art.* doborârii, *pl.* doborâri.
doborât,-ă (despre oameni) Distrus, zdrobit (sufletește). *adj., pl.* doborâți,-te.
doborâtor,-oare Care doboară. *adj., pl.* doborâtori,-oare.
doborî *tr.* 1. A răsturna la pământ; a culca, a da jos. 2. A face să cadă din locul unde era fixat sau agățat. 3. A distruge, a nimici; a supune. 4. (fig.) A birui, a copleși. *Durerea l-a ~t. vb. IV, ind. prez. 3* doboară, *imperf. 3 sg.* dobora; *conj. prez. 3* să doboare; *ger.* doborând; *part.* doborât.
doboș Tort cu glazură de zahăr ars. *s.n., pl.* doboșuri.
doboșar v. **toboșar.**
dobrogean,-ă (Locuitor) din Dobrogea. *adj., s.m., pl.* dobrogeni,-e.
dobrogeancă Locuitoare din Dobrogea. *s.f., g.-d. art.* dobrogencei, *pl.* dobrogene.
dobzăla *tr.* (reg.) A snopi în bătăi. *vb. I, ind. prez. 3* dobzălează.
doc¹ Țesătură ușoară de bumbac din care se fac haine de vară, salopete etc. *s.n., pl.* docuri.
doc² Bazin portuar; ansamblu de construcții, instalații și servicii care deservesc un port; magazie într-un port. */~ plutitor* = instalație plutitoare care servește la repararea navelor. *s.n., pl.* docuri.
docar Trăsurică ușoară cu două sau cu patru roți. *s.n., pl.* docare.
docăraș Diminutiv al lui docar. *s.n., pl.* docărașe.
docent 1. Grad didactic onorific în învățământul superior din unele țări, corespunzător celui de conferențiar. 2. *Doctor ~* = titlu științific acordat doctorilor în științe care s-au distins printr-o activitate valoroasă. *s.m., pl.* docenți; *abr.* docent.
docență Titlul și funcția de docent; examen pentru obținerea acestui titlu. *s.f., g.-d. art.* docenței, *pl.* docențe.
docher Muncitor care lucrează în porturi, mai ales la încărcatul și descărcatul vapoarelor. *s.m., pl.* docheri.
docil,-ă Ascultător, supus; cuminte. *adj., pl.* docili,-e.
docilitate Însușire de a fi docil. *s.f., g.-d. art.* docilității.
docimazie (în medicina judiciară) Examen de laborator prin care se stabilesc cauzele unui deces. *s.f., art.* docimazia, *g.-d. art.* docimaziei, *pl.* docimazii, *art.* docimaziile.
docimologie Disciplină care studiază probleme legate de examinarea și notarea elevilor, a condițiilor la examene și concursuri. *s.f., art.* docimologia, *g.-d. art.* docimologiei.
doct,-ă (adesea ir.) Învățat, erudit. *adj., pl.* docți,-te.
doctor 1. Persoană cu studii medicale superioare care se ocupă cu tratarea și prevenirea bolilor. 2. Titlu științific acordat de o instituție de învățământ superior sau de un for academic. 3. (fam.) Persoană foarte pricepută într-un domeniu. [*var.* (1, pop.) doftor *s.m.*] *s.m., pl.* doctori; *abr.* dr.
doctoral,-ă (despre atitudini, gesturi) Solemn, grav; pedant; afectat; încrezut. *Ton ~. adj., pl.* doctorali,-e.
doctorand,-ă Persoană care se pregătește pentru a obține titlul de doctor. *s.m., pl.* doctoranzi; *s.f., g.-d. art.* doctorandei, *pl.* doctorande; *abr.* drd.
doctorantură (rar) Doctorat. *s.f., g.-d. art.* doctoranturii.
doctoraș Diminutiv al lui doctor; medic tânăr; (peior.) medic lipsit de valoare. [*var.* (pop.) doftoraș *s.m.*] *s.m., pl.* doctorași.
doctorat Stagiu pentru obținerea titlului științific de doctor; examenul final pentru obținerea acestui titlu; titlul obținut. *s.n., pl.* doctorate.
doctoreasă (pop.) Soție de doctor (1); doctoriță. //Femeie (bătrână) care vindecă bolile cu mijloace empirice; doftoreasă. *s.f., g.-d. art.* doctoresei, *pl.* doctorese.
doctoricesc,-ească v. **doftoricesc.**
doctorici v. **doftorici.**
doctorie Medicament, remediu; leac. [*var.* (pop.) doftorie *s.f.*] *s.f., art.* doctoria, *g.-d. art.* doctoriei, *pl.* doctorii, *art.* doctoriile.
doctoriță Femeie medic. [*var.* (pop.) doftoriță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* doctoriței, *pl.* doctorițe.
doctrinar,-ă I. *adj.* Referitor la doctrină. II. *s.m.* și *f.* Autor, susținător al unei doctrine. *adj., s.m.* și *f., pl.* doctrinari,-e.
doctrină Totalitatea ideilor de bază, conceptelor dintr-un sistem politic, religios etc. *s.f., g.-d. art.* doctrinei, *pl.* doctrine.
document 1. Act prin care este adeverit un fapt; dovadă, înscris. 2. Text scris sau tipărit; inscripție. *s.n., pl.* documente.

documenta 1. *refl.* A se informa amănunţit. 2. *tr.* A susţine ceva pe baza unor documente. *vb. I, ind. prez. 3* documentează.
documentar[1] Film sau scriere care prezintă fapte autentice. *s.n., pl.* documentare.
documentar[2]**,-ă** Cu valoare de document. *adj., pl.* documentari,-e.
documentare Acţiunea de a (se) documenta; documentaţie. *s.f., g.-d. art.* documentării, *pl.* documentări.
documentarist,-ă 1. Persoană care are funcţia de a face documentare ştiinţifică într-un domeniu. 2. Autor de filme documentare. *s.m., pl.* documentarişti; *s.f., g.-d. art.* documentaristei, *pl.* documentariste.
documentaristic,-ă De documentarist; de documentare. *adj., pl.* documentristici,-ce.
documentaţie (-ţi-e) Totalitatea documentelor, a informaţiilor relative la o problemă sau la un domeniu de activitate. *s.f., art.* documentaţia, *g.-d. art.* documentaţiei, *pl.* documentaţii, *art.* documentaţiile.
dodă (reg.) 1. Doină. 2. Lele, nană. *s.f., g.-d. art.* dodei, *pl.* dode.
dodecaedric,-ă De dodecaedru. *adj., pl.* dodecaedrici,-ce.
dodecaedru Poliedru cu douăsprezece feţe. *s.n., art.* dodecaedrul, *pl.* dodecaedre.
dodecafonic,-ă Referitor la dodecafonism. *adj., pl.* dodecafonici,-ce.
dodecafonism (muz.) Tehnică compoziţională bazată pe folosirea tuturor celor douăsprezece sunete ale gamei cromatice. *s.n.*
dodecafonist,-ă 1. *adj.* Dodecafonic. II. *s.m.* şi *f.* Compozitor de muzică dodecafonică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dodecafonişti,-ste.
dodecagon Poligon cu douăsprezece laturi. *s.n., pl.* dodecagoane.
dodecagonal,-ă De dodecagon. *adj., pl.* dodecagonali,-e.
dodecameron 1. Interval de douăsprezece zile. 2. Operă ale cărei părţi sunt grupate în douăsprezece zile. *s.n., pl.* dodecameroane.
dodecar Veche monedă turcească de aur, care a circulat şi în ţările româneşti. *s.m., pl.* dodecari.
dodecasilab[1] Vers care are douăsprezece silabe. *s.m., pl.* dodecasilabi.
dodecasilab[2]**,-ă** Care are douăsprezece silabe; dodecasilabic. *adj., pl.* dodecasilabici,-e.
dodecasilabic,-ă (despre versuri) Dodecasilab[2]. *adj., pl.* dodecasilabici,-ce.
dodii (pop., fam., în sintagma) *A vorbi în ~* = a aiura, a vorbi fără rost. *s.f. pl.*
doftor v. **doctor.**
doftoraş v. **doctoraş.**
doftoreasă (pop.) Doctoreasă. *s.f., g.-d. art.* doftoresei, *pl.* doftorese.
doftori (pop.) 1. *tr.* A îngriji un bolnav cu mijloace empirice. 2. *refl.* (despre bolnavi) A se trata. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* doftoresc, *imperf. 3 sg.* doftorea; *conj. prez. 3* să doftorească.
doftoricesc,-ească (pop.) De doctor; medical. [*var.* (fam.) doctoricesc,-ească *adj.*] *adj., pl.* doftoricești.
doftorici (pop., fam.) A doftori. [*var.* (fam.) doftorici *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* doftoricesc, *imperf. 3 sg.* doftoricea; *conj. prez. 3* să doftoricească.
doftorie v. **doctorie.**
doftoriţă v. **doctoriţă.**
doftoroaie (pop.) Doctoreasă. *s.f., art.* doftoroaia, *g.-d. art.* doftoroaiei, *pl.* doftoroaie, *art.* doftoroaiele.
dog Câine de pază, masiv, cu botul lat. *s.m., pl.* dogi.
dogar[1] Meşteşugar care face vase din doage. *s.m., pl.* dogari.
dogar[2] Unealtă în formă de seceră folosită la făcut doage. *s.n., pl.* dogare.
dogărie[1] Meseria dogarului. *s.f., art.* dogăria, *g.-d. art.* dogăriei.
dogărie[2] 1. Atelier în care se lucrează doage. 2. Cantitatea de obiecte lucrate din doage. *s.f., art.* dogăria, *g.-d. art.* dogăriei, *pl.* dogării, *art.* dogăriile.
doge Conducător politic al vechilor republici italiene, Veneţia şi Genova. *s.m., pl.* dogi.
dogger (dogăr) (angl., geol.) Epoca mijlocie a jurasicului. *s.n., art.* doggerul.
dogi *refl.* 1. (despre putini, butoaie etc.) A se desface, a se strica. 2. (fig., despre voce) A suna răguşit. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se dogeşte, *imperf. 3 sg.* se dogea; *conj. prez. 3* să se dogească.
dogit,-ă 1. (despre vase) Spart, desfăcut. */Sună a ~* = produce, la cea mai mică atingere, un sunet caracteristic, de vas cu doagele plesnite. 2. (despre voce) Răguşit, hodorogit. *adj., pl.* dogiţi,-te.
dogmatic,-ă I. *adj.* Care se bazează pe dogme; referitor la dogme. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care susţine şi aplică dogmatismul. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dogmatici,-ce.
dogmatică Parte a teologiei care cuprinde prezentarea dogmelor unei religii. *s.f., g.-d. art.* dogmaticii.
dogmatism Mod de gândire rigid, necritic, cu idei, teorii etc. socotite valabile în orice condiţii. *s.n.*
dogmatist,-ă (rar) Dogmatic. *s.m., pl.* dogmatişti; *s.f., art.* dogmatistei, *pl.* dogmatiste.
dogmatiza *intr.* 1. A învăţa dogmele. 2. A vorbi pe un ton dogmatic, sentenţios (care nu admite replică). *vb. I, ind. prez. 3* dogmatizează.
dogmatizare Acţiunea de a dogmatiza. *s.f., g.-d. art.* dogmatizării, *pl.* dogmatizări.
dogmă 1. Învăţătură, teză fundamentală obligatorie a unei religii. 2. Doctrină politică, ştiinţifică etc. impusă ca adevăr incontestabil. *s.f., g.-d. art.* dogmei, *pl.* dogme.
dogoare Căldură arzătoare. *s.f., g.-d. art.* dogorii.
dogorâtor,-oare v. **dogoritor.**
dogoreală Faptul de a dogori; dogoare. *s.f., g.-d. art.* dogorelii.
dogori *intr.* 1. (despre soare, foc etc.) A răspândi o căldură foarte puternică. 2. (despre oameni şi părţi ale corpului lor) A fi înfierbântat de o emoţie, de boală etc. [*var.* dogorî *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dogoresc, *imperf. 3 sg.* dogorea; *conj. prez. 3* să dogorească; *ger.* dogorind.
dogoritor,-oare Care dogoreşte; fierbinte, arzător. [*var.* dogorâtor,-oare *adj.*] *adj., pl.* dogoritori,-oare.
dogorî v. **dogori.**
dohot (reg.) Lichid uleios obţinut din vegetale, folosit la ungerea osiilor carului. *s.n., pl.* dohoturi.
dohotniţă (reg.) Vas în care se păstrează dohotul. *s.f., g.-d. art.* dohotniţei, *pl.* dohotniţe
doi, două Număr situat în numărătoare între unu şi trei. */În* (sau *din*) *~ vorbe* (sau *cuvinte*) = fără multă vorbă, pe scurt. *La ~ paşi* = aproape. (fam.) *În ~ timpi şi trei mişcări* = imediat. //(cu val. de num. ord.) *Volumul ~.* (intră în componenţa num. adverbial) *Vorbeşte de ~ ori.* //(intră în componenţa num. distri-butiv) *Vin ~ câte ~.* */Una şi cu una fac ~* = fără vorbă multă; scurt. *În* (sau *pe din*) *două ~* = amestecat (în părţi egale) cu altceva. *Una-~* = mereu, întruna. *Nici una, nici ~* = pe neaşteptate. *Din ~ una* sau *una din ~* = ori una, ori alta. (adj.) *Vreo ~* = câţiva. (s.) *A primi un ~. num. card.*
doică Femeie care îngrijeşte (şi alăptează) copilul altei femei. *s.f., g.-d. art.* doicii, *pl.* doici.
doilea, doua (do-i-/doi-) (precedat de art. „al" sau „a") Care se află între întâiul şi al treilea. */De-al ~* = (despre veri) care sunt copiii verilor primari. *A ~ zi* = în ziua

următoare. *A ~ oară* = data următoare, cu altă ocazie. *Al ~* = după primul, pe urmă. *A lăsa* (sau *a trece*) *pe planul al ~* = a considera ceva ca fiind de importanță secundară. *num. ord.*

doime 1. Jumătate dintr-un întreg. 2. (muz.) Jumătate dintr-o notă întreagă. *s.f., g.-d. art.* doimii, *pl.* doimi.

doinar (pop.) Doinaș. *s.m., pl.* doinari.

doinaș (pop.) Cântăreț de doine; doinar. *s.m., pl.* doinași.

doină Cântec specific folclorului românesc care exprimă sentimente de dor și de jale etc. *s.f., g.-d. art.* doinei, *pl.* doine.

doini *tr.* și *intr.* A cânta doine (din gură, din fluier etc.) *vb IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* doinesc, *imperf. 3 sg.* doinea; *conj. prez. 3* să doinească.

doinire Faptul de a doini; (concr.) doină. *s.f., g.-d. art.* doinirii, *pl.* doiniri.

doinitor,-oare (și s.) Care doinește. *adj., pl.* doinitori,-oare.

doiniță Diminutiv al lui doină. *s.f., g.-d. art.* doiniței, *pl.* doinițe.

doisprece, douăsprece v. **doisprezece.**

doisprecelea, douăsprecea v. **doisprezecelea.**

doisprezece, douăsprezece Număr situat în numărătoare între unsprezece și treisprezece. //(cu val. de num. ord.) *Volumul ~.* //(intră în componența num. adverbial) *De ~ ori.* //(intră în componența num. distributiv) *Vin ~ câte ~.* //(adj.) *Are ~ copii.* //(s.) *Un ~.* [*var.* (reg.) doisprece, douăsprece, doișpe, douăspe *num. card.*] *num. card.*

doisprezecelea, douăsprezecea (precedat de art. „al" sau „a") Care se află între al unsprezecelea și al treisprezecelea. *//În ceasul al ~* = în ultimul moment. [*var.* (reg.) doisprecelea, douăsprecea, doișpelea, douăspea *num. ord.*] *num. ord.*

doișpe, douăspe v. **doisprezece.**

doișpelea, douăspea v. **doisprezecelea.**

dojană Mustrare, ceartă. *s.f., g.-d. art.* dojenii, *pl.* dojeni.

dojeni *tr.* și *refl.* A (se) certa, a (se) mustra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dojenesc, *imperf. 3 sg.* dojenea; *conj. prez. 3* să dojenească.

dojenire Acțiunea de a (se) dojeni. *s.f., g.-d. art.* dojenirii, *pl.* dojeniri.

dojenitor,-oare Care dojenește, care exprimă un reproș. *adj., pl.* dojenitori,-oare.

doi (jur.) Acțiune făcută cu rea-credință pentru a determina pe cineva să încheie un contract defavorabil lui. *s.n., pl.* doluri.

dolar Unitate monetară principală în Statele Unite ale Americii, Canada, Australia și în alte țări. *s.m., pl.* dolari.

dolby (angl.) Sistem electronic cu care sunt echipate magnetofoanele de înaltă fidelitate, pentru reducerea zgomotului benzii magnetice. *s.n.*

dolce (it., muz.) Dulce, delicat. *adv.*

dolce vita (it.) Viață ușoară, fără muncă. *s.f.*

dolcissimo (it., muz.) Foarte dulce, foarte delicat. *adv.*

doldora Plin până la refuz; îndesat, îngrămădit. *adj. invar., adv.*

doleanță (-le-an-) Dorință, solicitare; plângere. *s.f., g.-d. art.* doleanței, *pl.* doleanțe.

dolerit Rocă eruptivă de natură bazaltică. *s.n.*

dolicocefal,-ă (despre oameni, și s.) Cu craniul alungit din față către spate. [*var.* dolihocefal,-ă. *adj.*] *adj., pl.* dolicocefali,-e.

dolicocefalie Însușirea de a fi dolicocefal. [*var.* dolihocefalie *s.f.*] *s.f., art.* dolicocefalia, *g.-d. art.* dolicocefaliei.

dolie (-li-e) 1. Loc la intersecția a două versante de acoperiș. 2. (reg.) Loc unde un râu curge liniștit. *s.f., art.* dolia, *g.-d. art.* doliei, *pl.* dolii, *art.* doliile.

dolihocefal,-ă v. **dolicocefal.**

dolihocefalie v. **dolicocefalie.**

dolină Depresiune în formă de pâlnie, formată în zone cu roci solubile. *s.f., g.-d. art.* dolinei, *pl.* doline.

doliu Durere profundă, tristețe pricinuită de moartea cuiva sau de o mare nenorocire colectivă. //Semn exterior (îmbrăcăminte sau bandă neagră) prin care cineva își exprimă doliul. */Zi de ~* = zi care amintește de un eveniment dureros. *În ~* = în negru. *s.n., art.* doliul, *pl.* doliuri.

doljean,-ă 1. (Locuitor) din județul Dolj. *adj., s.m., pl.* doljeni,-e.

doljeancă Locuitoare din județul Dolj. *s.f., g.-d. art.* doljencei, *pl.* doljence.

dolman Haină ofițerească groasă, scurtă și împodobită cu brandenburguri. *s.n., pl.* dolmane.

dolmen Monument funerar megalitic (format dintr-o lespede de piatră așezată orizontal pe altele două verticale). *s.n., pl.* dolmene.

dolofan,-ă (despre ființe) Durduliu, gras. *adj., pl.* dolofani,-e.

dolomit v. **dolomită.**

dolomită 1. Mineral format din carbonat de calciu și de magneziu. 2. Rocă alcătuită din acest mineral utilizată ca material refractar, de construcție etc. [*var.* dolomit *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* dolomitei.

dolomitic,-ă Care conține dolomită. *adj., pl.* dolomitici,-ce.

dolomitizare Transformare a rocilor calcaroase în dolomită. *s.f., g.-d. art.* dolomitizării.

dolosiv,-ă (jur., despre contracte) Cu caracter de dol, de fraudă. *adj., pl.* dolosivi,-e.

dom 1. Catedrală impunătoare; (p. ext.) clădire monumentală; cupolă deasupra unei clădiri monumentale. 2. Recipient de oțel montat în partea superioară a unui cazan orizontal de aburi. 3. Structură geologică în formă de cupolă. *s.n., pl.* domuri.

domenial,-ă (-ni-al) (rar) Care aparține unui domeniu. *adj., pl.* domeniali,-e.

domeniu 1. Proprietate funciară; moșie. //(înv.) Bunuri imobiliare ale statului. *Ministerul ~ilor.* 2. Sector al unei științe, al unei arte etc. //Sferă de activitate. 3. (mat.) Mulțime de puncte situate pe o dreaptă, pe o suprafață, în spațiu, caracterizată prin aceea că pentru orice punct există o vecinătate a lui cuprinsă în mulțime, iar oricare pereche de puncte din mulțime se poate uni într-o curbă cuprinsă în acea mulțime. 4. (fiz.) Interval de valori pentru care poate fi folosit un instrument de măsură. *s.n., art.* domeniul, *pl.* domenii, *art.* domeniile.

domestic,-ă 1. (despre animale) Care trăiește pe lângă casa omului. 2. Casnic, familial; (p. ext.) privat, intim. *adj., pl.* domestici,-ce.

domestici 1. *tr.* A îmblânzi un animal sălbatic, obișnuindu-l să trăiască alături de oameni. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A face să devină sau a deveni mai sociabil. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* domesticesc, *imperf. 3 sg.* domestica; *conj. prez. 3* să domesticească.

domesticire Acțiunea de a (se) domestici; îmblânzire. *s.f., g.-d. art.* domesticirii, *pl.* domesticiri.

domesticitate (rar) Condiția, starea de animal domestic. *s.f., g.-d. art.* domesticității.

domicilia (-li-a) *intr.* A-și avea domiciliul, a locui. *vb. IV, ind. prez. 3* domiciliază, *1 pl.* domiciliem; *conj. prez. 3* să domicilieze; *ger.* domiciliind.

domiciliar,-ă (-li-ar) Referitor la domiciliu. *adj., pl.* domiciliari,-e.

domiciliere (-li-e-) Faptul de a domicilia. *s.f., g.-d. art.* domiciliérii.
domiciliu Casa, locul unde cineva locuieşte în mod permanent; locuinţă. *s.n., art.* domiciliul, *pl.* domicilii, *art.* domiciliile.
domina 1. *tr.* A ţine pe cineva sau ceva sub influenţa sa; a stăpâni. 2. *refl.* A-şi reţine sentimentele; a se stăpâni. 3. *tr.* şi *intr.* A întrece prin înălţime lucrurile sau fiinţele din jur; a se înălţa deasupra tuturor. 4. *tr.* şi *intr.* A se impune prin număr, valoare, intensitate. //(sport.) A fi superior adversarului. *vb. I, ind. prez. 3* domină.
dominant,-ă Care domină; specific, caracteristic, predominant. *adj., pl.* dominanţi,-te.
dominantă 1. Trăsătură caracteristică a unui fenomen, a unui proces etc. 2. (muz.) Treapta a cincea a unei game diatonice; acord compus pe această treaptă. *s.f., g.-d. art.* dominantei, *pl.* dominante.
dominanţă Însuşirea de a fi dominant; preponderenţă. *s.f., g.-d. art.* dominanţei, *pl.* dominanţe.
dominare Acţiunea de a (se) domina. *s.f., g.-d. art.* dominării, *pl.* dominări.
dominator,-oare Dominant. *adj., pl.* dominatori,-oare.
dominaţie (-ţi-e) Stăpânire, putere, influenţă. *s.f., art.* dominaţia, *g.-d. art.* dominaţiei, *pl.* dominaţii, *art.* dominaţiile.
dominican[1],-ă 1. *adj.* Referitor la dominicani[1] (II). II. *s.m.* şi *f.* Călugăr (sau călugăriţă) dintr-un ordin catolic întemeiat la începutul sec. al XIII-lea. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dominicani,-e.
dominican[2],-ă 1. (Locuitor) din Republica Dominicană. *s.m.* şi *f., adj., pl.* dominicani,-e.
dominion (-ni-on) Stat din afara insulelor britanice, care făcea parte din Imperiul britanic, având statut de suveranitate. *s.n., pl.* dominioane.
domino 1. Costum de bal compus dintr-o mantie lungă cu glugă. 2. Joc cu 28 de piese plate, pe care jucătorii le combină între ele după anumite reguli. *s.n., art.* dominoul, *pl.* dominouri.
domiri v. **dumeri.**
domn[1] Termen de politeţe pentru un bărbat. *s.m., voc. sg. art.* domnule, *pl.* domni; *abr. nom.-ac. sg. art.* d/dl, *g.-d. sg. art.* dlui, *pl.* dlor.
domn[2] Titlu purtat de suveranii Ţării Româneşti şi ai Moldovei; voievod, domnitor. *s.m., pl.* domni, *voc. sg. neart.* Doamne.
domnesc,-ească 1. Care aparţine domnului[2], care emană de la domn. 2. Bogat, îmbelşugat. *adj., pl.* domneşti.
domneşte Ca un domn[2], ca un boier; (p. ext.) foarte bine. *adv.*
domni *intr* 1. A conduce o ţară, un principat etc. ca domn. 2. (fig.) A o duce foarte bine, a se bucura de multe drepturi. 3. (fig.) (despre o clădire, o înălţime) A domina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* domnesc, *imperf. 3 sg.* domnea; *conj. prez. 3* să domnească.
Domnia Ei (sau **Lui**) Formulă de politeţe. *loc. pr., g.-d.* Domniei Ei (sau Lui), *pl.* Domniile Lor.
Domnia Sa Formulă de politeţe. *loc. pr., g.-d.* Domniei Sale, *pl.* Domniilor Sale.
Domnia Ta Formulă de politeţe. *loc. pr., g.-d. art.* Domniei Tale.
Domnia Voastră Formulă de politeţe. *loc. pr., g.-d.* Domniei Voastre.
domnie 1. Autoritate politică şi judiciară a domnului[2]. 2. Timpul cât un domn[2] conduce ţara. 3. (fig.) Dominaţie, stăpânire. *s.f., art.* domnia, *g.-d. art.* domniei, *pl.* domnii, *art.* domniile.
Domniile Voastre Formulă de politeţe. *loc. pr.*
domnişoară 1. Termen de politeţe pentru o fată (sau o femeie necăsătorită); (reg.) duduie. *I~ de onoare* = a) fată tânără care însoţeşte mireasa la cununie; b) fată din aristocraţie aflată în serviciul unei prinţese, al unei regine etc. 2. (fam.) Fiică. *s.f., g.-d. art.* domnişoarei, *pl.* domnişoare.
domnişor Diminutiv al lui domn. //(pop.) Termen de politeţe pentru un tânăr (necăsătorit). //Fiul (neînsurat) al stăpânului în raport cu angajaţii acestuia. *s.m., pl.* domnişori.
domnişorică (fam.) Diminutiv al lui domnişoară. *s.f., g.-d. art.* domnişorelei/domnişoricii, *pl.* domnişorele/domnişorici, *art.* domnişorelele/domnişoricile.
domnitor,-oare I *adj.* 1. (fig., rar) Care stăpâneşte, domneşte, domină. 2. *Familie* (sau *casă*) ~ = dinastie. II. *s.m.* Domn; (spec.) titlu purtat de suveranii României între 1859 şi 1881. *adj., s.m., pl.* domnitori,-oare.
domniţă 1. Fiică sau soţie de domn[2]; prinţesă. 2. (poetic, fam.) Termen de adresare pentru o femeie tânără. *s.f., g.-d. art.* domniţei, *pl.* domniţe.
Domnul Dumnezeu; Isus. *s.prop.m., voc.* Doamne.
domol,-oală 1. (şi adv.) Fără grabă, încet. //(adv.) *A o lăsa* (sau *a o lua*) *mai* ~ = a proceda cu calm. 2. (despre sunete, glas) Cu intensitate scăzută. 3. (despre oameni) Calm, blajin. 4. (despre sentimente, senzaţii etc.) Moderat, slab. 5. (despre atmosferă, climă, temperatură etc.) Temperat, moale, dulce. 6. (despre terenuri înclinate) Cu panta lină. *adj., pl.* domoli,-oale.
domoli 1. *tr.* şi *refl.* A face să se mişte sau a se mişca mai încet. 2. *refl.* (despre fenomene ale naturii) A se potoli. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) calma; a (se) îmblânzi. 4. *refl.* (despre pante, dealuri) A deveni mai lin. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* domolesc, *imperf. 3 sg.* domolea; *conj. prez. 3* să domolească.
domolire Acţiunea de a (se) domoli. *s.f., g.-d. art.* domolirii, *pl.* domoliri.
domră Instrument muzical cu coarde, de origine rusească. *s.f., g.-d. art.* domrei, *pl.* domre.
dona *tr.* A face o donaţie. *vb. I, ind. prez. 3* donează.
donare Faptul de a dona. *s.f., g.-d. art.* donării.
donatar,-ă Persoană căreia i se face o donaţie. *s.m., pl.* donatari; *s.f., g.-d. art.* donatarei, *pl.* donatare.
donativ Dar în bani acordat soldaţilor de către împăraţii romani la urcarea lor pe tron. *s.n., pl.* donative.
donator,-oare Persoană care face o donaţie. *s.m., pl.* donatori; *s.f., g.-d. art.* donatoarei, *pl.* donatoare.
donaţie (-ţi-e) 1. Act prin care o persoană transmite altei persoane un bun al său fără să primească ceva în schimb; donare. 2. (p. ext.) Bun transmis printr-un astfel de act. [*var.* (înv.) donaţiune *s.f.*] *s.f., art.* donaţia, *g.-d. art.* donaţiei, *pl.* donaţii, *art.* donaţiile.
donaţiune v. **donaţie.**
dondăi v. **dondăni.**
dondăni 1. *tr.* şi *intr.* (pop.) A spune cuvinte fără înţeles; a bombăni. 2. *tr.* A flecări. [*var.* dondăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dondănesc, *imperf. 3 sg.* dondănea; *conj. prez. 3* să dondănească.
donicioară Diminutiv al lui doniţă. *s.f., g.-d. art.* donicioarei, *pl.* donicioare.
doniţă 1. Vas din doage de lemn cu toartă şi capac; botă, cofă. 2. Găleată de lemn în care se mulg oile sau vacile; şiştar. 3. Conţinutul unei doniţe (1, 2). *s.f., g.-d. art.* doniţei, *pl.* doniţe.
donjon Turnul principal al unui castel sau al unei fortificaţii. *s.n., pl.* donjoane.
donjuan (-ju-an) Bărbat care umblă după aventuri amoroase. *s.m., pl.* donjuani.
donjuanism (-ju-a-) Atitudine, faptă de donjuan. *s.n.*
donor 1. (fiz.) Atom care, introdus într-un semiconductor, cedează electroni acestuia. 2. (biol.) Individ care cedează celule, cromozomi etc. *s.m., pl.* donori.

donquijote (quijo *pron.* chiho) Tip uman lipsit de simţul realităţii, care urmăreşte scopuri irealizabile. *s.m.*
donquijotesc,-ească (quijo *pron.* chiho) Caracterizat prin donquijotism. *adj., pl.* donquijoteşti.
donquijotism (quijo *pron.* chiho) Atitudine de donquijote. *s.n.*
dop 1. Bucată de plută, de sticlă, de cauciuc etc., de obicei cu secţiune rotundă, cu care se astupă o sticlă, un vas îngust etc. 2. Bucată de lemn care acoperă deschizătura de sus a fluierului, a cavalului etc., lăsând numai o gaură mică prin care se suflă. 3. Cerumen format în canalul auditiv extern al urechii. 4. Piesă de metal cu care se închide o conductă. *s.n., pl.* dopuri.
dopa *tr.* şi *refl.* A(-şi) administra substanţe stimulatoare nepermise pentru a obţine, temporar, un randament fizic superior. *vb. I, ind. prez. 3* dopează.
dopaj Dopare. *s.n., pl.* dopaje.
dopant,-ă (despre substanţe chimice) Care stimulează calităţile motrice. *adj., pl.* dopanţi,-te.
dopare Acţiunea de a (se) dopa; dopaj. *s.f., g.-d. art.* dopării, *pl.* dopări.
doping 1. Dopare. 2. Substanţă chimică folosită la dopare. *s.n.*
dopion (-pion) Gogoaşă de mătase cu defecte. *s.m., pl.* dopioni.
dopuşor Diminutiv al lui dop. *s.n., pl.* dopuşoare.
dor 1. Dorinţă puternică de a vedea pe cineva sau ceva drag; nostalgie. */Cu ~ =* pătimaş, duios. 2. Năzuinţă, dorinţă. 3. Suferinţă cauzată de dragostea pentru cineva care se află departe. //(pop.) Durere fizică. *~ de ochi.* //Atracţie erotică. 4. Poftă, gust de a mânca sau de a bea ceva. 5. (pop.) *În ~ul lelii* = fără rost. *s.n., pl.* doruri.
doradă Nume dat mai multor peşti teleosteeni cu reflexe aurii. *s.f., g.-d. art.* doradei, *pl.* dorade.
dori *tr.* 1. A pofti, a râvni la ceva. */A fi de ~t* = a fi necesar. *A lăsa de ~t* = a avea lipsuri. //A intenţiona. 2. A fi nerăbdător să vadă sau să revadă pe cineva sau ceva. 3. A simţi o atracţie erotică. 4. A ura cuiva ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* doresc, *imperf. 3 sg.* dorea; *conj. prez. 3* să dorească.
dorian,-ă (-ri-an) I. *adj.* Propriu dorienilor; doric. II. *s.m.* şi *f.* (la pl.) Populaţie stabilită în Antichitate în Peloponez, în Grecia insulară şi pe coastele Asiei Mici; (la sg.) persoană care aparţinea acestei populaţii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dorieni,-e.
doric,-ă (în sintagma) *Stil ~* = stil arhitectonic grecesc, caracterizat prin coloane fără bază, cu capiteluri simple, neornamentate. //(despre clădiri) Construit în stil doric. *adj., pl.* dorici,-ce.
dorinţă 1. Stare sufletească a celui care doreşte ceva. 2. Poftă, gust (de a mânca, de a bea ceva etc.) 3. Atracţie erotică. 4. Cerere, solicitare. *s.f., g.-d. art.* dorinţei, *pl.* dorinţe.
doritoare Plantă târâtoare cu flori mici, albastre sau liliachii. *s.f., g.-d. art.* doritorii, *pl.* doritori.
doritor,-oare (Persoană) care doreşte să facă, să obţină ceva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* doritori,-oare.
dormeză Canapea fără spătar pe care se poate dormi. *s.f., g.-d. art.* dormezei, *pl.* dormeze.
dormi *intr.* 1. A se găsi în stare de somn. 2. (fig.) A fi absent de la ceea ce se petrece în jur. 3. (fig.) A fi mort. 4. A rămâne peste noapte undeva. 5. (fig.) A zăcea ascuns; a mocni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dorm, *imperf. 3 sg.* dormea; *cond. prez. 2 sg.* (în imprecaţii) dormire-ai.
dormit Faptul de a dormi; somn. *s.n.*
dormita *intr.* A dormi uşor şi cu întreruperi. *vb. I, ind. prez. 3* dormitează.
dormitor Cameră de dormit. //(p. ext.) Mobilă specială pentru această cameră. *s.n., pl.* dormitoare.
dorn 1. (tehn.) Piboi. 2. Unealtă de forma unei tije, folosită pentru a degaja, a deplasa etc. o piesă. *s.n., pl.* dornuri.
dornă (reg.) Bulboană, vâltoare. *s.f., g.-d. art.* dornei, *pl.* dorne.
dornean,-ă (Locuitor) din Vatra-Dornei. *adj., s.m., pl.* dorneni,-e.
dorneancă Locuitoare din Vatra-Dornei. *s.f., g.-d. art.* dornencei, *pl.* dornence.
dornic[1] Plantă erbacee cu frunze lungi şi înguste şi cu flori albe. *s.m., pl.* dornici.
dornic[2]**,-ă** Doritor, nerăbdător (să facă ceva). *adj., pl.* dornici,-ce.
dorobanţ (înv.) 1. Soldat din infanterie (cu plată). 2. Jandarm. *s.m., pl.* dorobanţi.
dorobănţesc,-ească (înv.) De dorobanţ. *adj., pl.* dorobănţeşti.
dorobănţime (înv.) Mulţime de dorobanţi. *s.f., g.-d. art.* dorobănţimii.
dorohoian,-ă (Locuitor) din Dorohoi. *adj., s.m., pl.* dorohoieni,-e.
dorohoiancă Locuitoare din Dorohoi. *s.f., g.-d. art.* dorohoiencei, *pl.* dorohoience.
dorsal,-ă Aflat în partea posterioară a corpului unei fiinţe. *adj., pl.* dorsali,-e.
dorsală 1. (geogr.) Sistem muntos, întins pe fundul oceanelor, care separă între ele două bazine. 2. (met.) Prelungire a unui anticiclon între două zone cu presiune atmosferică mai coborâtă. *s.f., g.-d. art.* dorsalei, *pl.* dorsale.
dorsalgie (med.) Durere în regiunea dorsală. *s.f., art.* dorsalgia, *g.-d. art.* dorsalgiei, *pl.* dorsalgii, *art.* dorsalgiile.
dorsoventral,-ă (anat.) În partea dorsală şi ventrală. *adj., pl.* dorsoventrali,-e.
doruţ (pop.) Diminutiv al lui dor. *s.n.*
dos 1. Partea de dinapoi a unui obiect, a unei fiinţe etc.; spate, fund. */Cu ~ul în sus* = invers de cum trebuie. *A scăpa prin* (sau *pe*) *uşa din ~* = a scăpa cu greu dintr-o încurcătură. *A intra pe uşa din ~* = a obţine o slujbă, un post etc. prin protecţie. *A da ~ul* = a o şterge. *A întoarce* (cuiva) *~ul* = a) a se întoarce cu spatele la cineva (în semn de supărare); b) a rupt relaţiile de prietenie (cu cineva). *În ~ul lucrurilor* = dincolo de aparenţe. //Şezut, fund. */A se scula* (sau *a fi* etc.) *cu ~ul în sus* = a fi indispus, ursuz (fără motiv). 2. *~ul mâinii* = partea exterioară a mâinii. 3. Partea mai puţin arătoasă a unui obiect. 4. (spec.) Partea din interior a unei haine. */Pe ~* = a) (despre haine) Cu partea de dinăuntru în afară; b) altfel de cum trebuie; c) (fig., despre oameni) ciudat, bizar. 5. (pop.) Loc adăpostit, ferit de soare. *s.n., pl.* dosuri.
dosar Totalitatea actelor, documentelor referitoare la o problemă, la o persoană; (p. ext.) învelitoare (mai ales de carton) a acestor acte. /(jur.) *A închide ~ul* = a pune definitiv capăt unei acţiuni judiciare începute. *A pune* (o cerere, un act) *la ~* = a) a nu-i da curs, a pune la o parte; b) (fig.) a nu se sinchisi, a face uitat. *s.n., pl.* dosare.
dosi 1. *tr.* şi *refl.* (pop., fam.) A (se) ascunde; a (se) sustrage (vederii). 2. *tr.* (pop., fam.) A fura ceva (ascunzând). 3. *tr.* şi *intr.* (înv.) A o lua la fugă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dosesc, *imperf. 3 sg.* dosea; *conj. prez. 3* să dosească.
dosire (pop., fam.) Acţiunea de a (se) dosi. *s.f., g.-d. art.* dosirii, *pl.* dosiri.
dosnic,-ă (despre străzi, clădiri, spaţii) Izolat, retras, lăturalnic. *adj., pl.* dosnici,-ce.
dosnică-galbenă Plantă erbacee cu flori galbene, aşezate în capitule. *s.f., g.-d. art.* dosnicei-galbene, *pl.* dosnice-galbene.

dospeală Faptul de a dospi; plămădeală. *s.f., g.-d. art.* dospelii, *pl.* dospeli.
dospi *intr.* 1. (despre aluat) A creşte, a se umfla. 2. (despre alimente) A fermenta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* dospeşte, *imperf. 3 sg.* dospea; *conj. prez. 3* să dospească.
dospire Acţiunea de a dospi; fermentare. *s.f., g.-d. art.* dospirii, *pl.* dospiri.
dospitoare Poliţă pe care se aşază caşul ca să dospească. *s.f., g.-d. art.* dospitorii, *pl.* dospitori.
dospitor Cameră în care este pus la dospit aluatul într-o fabrică de pâine. *s.n., pl.* dospitoare.
dostoievskian,-ă (-ski-an) În maniera lui Dostoievski. *adj., pl.* dostoievskieni,-e.
dota *tr.* 1. A înzestra, a utila o instituţie, un spaţiu etc. cu cele necesare. 2. A da dotă unei fete. 3. (fig.) A înzestra cu calităţi intelectuale, artistice etc. *vb. I, ind. prez. 3* dotează.
dotal,-ă Care ţine de dotă, referitor la dotă. *adj., pl.* dotali,-e.
dotare Acţiunea de a dota. *s.f., g.-d. art.* dotării.
dotaţie (-ţi-e) Dotare; mijloace materiale puse la dispoziţia cuiva prin dotare. [*var.* (înv.) dotaţiune *s.f.*] *s.f., art.* dotaţia, *g.-d. art.* dotaţiei, *pl.* dotaţii, *art.* dotaţiile.
dotaţiune v. **dotaţie.**
dotă Zestre care se dă unei fete când se mărită. *s.f., g.-d. art.* dotei, *pl.* dote.
două puncte Semn de punctuaţie, format din două puncte aşezate unul deasupra altuia, folosit pentru a arăta că urmează o vorbire directă, o enumerare, o explicare etc. *s.n.*
douăzeci Număr situat în numărătoare între nouăsprezece şi douăzeci şi unu. //(cu val. de num. ord.) *Rândul* ~. (adj.) ~ *de cărţi.* (intră în componenţa num. adverbial) *De* ~ *ori.* (intră în componenţa num. distri-butiv) *Câte* ~. (s.) *Trei de* ~. *num. card.*
douăzecilea,-zecea (precedat de art. „al" sau „a") Care se află între al nouăsprezecelea şi al douăzeci şi unulea. *num. ord.*
dovadă 1. Fapt sau lucru care demonstrează ceva. /*Ca* (sau *drept*) ~ = ca semn că... *A da* ~ *de...* = a arăta, a dovedi. 2. (spec.) Probă juridică. 3. Act care dovedeşte ceva. *s.f., g.-d. art.* dovezii, *pl.* dovezi.
dovedi 1. *tr.* A arăta cu probe existenţa sau inexistenţa unui fapt sau a unei situaţii. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) arăta, a (se) manifesta într-un anumit fel. 3. *intr.* (pop.) A răzbi, a prididi. //A învinge, a birui. //A întrece. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dovedesc, *imperf. 3 sg.* dovedea; *conj. prez. 3* să dovedească.
dovedire Acţiunea de a (se) dovedi. *s.f., g.-d. art.* dovedirii.
doveditor,-oare Care dovedeşte. *adj., pl.* doveditori,-oare.
dovleac 1. Nume dat mai multor specii de plante cu tulpina întinsă pe sol şi cu fructe mari, sferice, comestibile; bostan; (p. restr.) fructul acestor plante. 2. (fig.) Cap de om (prost). *s.m., pl.* dovleci.
dovlecel Varietate de dovleac cu fructe comestibile, lunguieţe. *s.m., pl.* dovlecei, *art.* dovleceii.
doxă (fam.) Minte, deşteptăciune, pricepere. *s.f., g.-d. art.* doxei.
doxologie 1. Cântare liturgică închinată Sfintei Treimi. 2. Studierea rolului pe care îl are aprecierea în învăţământul şcolar. *s.f., art.* doxologia, *g.-d. art.* doxologiei, *pl.* doxologii, *art.* doxologiile.
doza *tr.* 1. A distribui în proporţii determinate elementele, substanţele, materialele care formează un amestec, un tot etc. 2. (fig.) A folosi ceva în proporţii judicioase, echilibrate. *vb. I, ind. prez. 3* dozează.
dozabil,-ă Care se poate doza. *adj., pl.* dozabili,-e.
dozaj Proporţia dintre diferitele elemente sau substanţe care intră într-un amestec. *s.n., pl.* dozaje.
dozare Acţiunea de a doza. *s.f., g.-d. art.* dozării, *pl.* dozări.
dozator Aparat, dispozitiv care dozează. //(spec.) Instalaţie cu ajutorul căreia se amestecă (în proporţii prestabilite) apa acidulată cu esenţe de băuturi. *s.n., pl.* dozatoare.
doză[1] 1. Cantitate determinată dintr-o substanţă, dintr-un material etc. care produce un anumit efect (sau are o anumite întrebuinţare) //Cantitate dintr-un medicament, pe care bolnavul trebuie să o ia o dată. 2. Cantitate dintr-o substanţă care intră într-un amestec. *s.f., g.-d. art.* dozei, *pl.* doze.
doză[2] 1. Cutie izolată în interior, care protejează componente din instalaţiile electrice. 2. Dispozitiv care serveşte la redarea sunetelor înregistrate pe disc. *s.f., g.-d. art.* dozei, *pl.* doze.
dozimetrie Capitol al fizicii care studiază procedeele de măsurare a dozelor de radiaţii. *s.f., art.* dozimetria, *g.-d. art.* dozimetriei.
dozimetru Instrument folosit în dozimetrie. *s.n., art.* dozimetrul, *pl.* dozimetre.
drac 1. Fiinţă imaginară considerată spirit al răului. /*A fi ~ul gol* sau *a fi ~ul împielităt* = a) a fi rău, afurisit; b) a fi isteţ, poznaş. *Om al ~ului* (sau *omul ~ului*) = a) om rău, ticălos; b) om descurcăreţ. *A avea ~i* (sau *a avea pe ~ul în el, a fi cu ~i*) = a) a fi zvăpăiat, neastâmpărat; b) a fi rău dispus. *A băga* (pe cineva) *în ~i* (sau *în toţi ~ii*) = a băga frica (în cineva). *A căuta pe ~ul* = a intra singur într-o încurcătură. (fam.) *A da de* (sau *peste*) *~ul* (sau *a vedea, a-şi găsi pe ~ul*) = a o păţi. *A da* (pe cineva) *~ului* (sau *la toţi ~ii*) = a înjura; a drăcui. *A se teme* (sau *a fugi*) *de cineva* (sau *de ceva*) *ca de ~ul* (sau *ca ~ul de tămâie*) = a se teme (sau a fugi) foarte tare de cineva (sau de ceva). *A lua pe cineva ~ul* (sau *toţi ~ii, mama ~ului*) = a se prăpădi. (fam.) *A nu avea nici pe ~ul* = a fi sănătos. *Pe ~ul* = a) nimic; b) deloc. 2. (fig.) Om crud, rău; om vioi, isteţ, poznaş. *s.m., pl.* draci.
drac-de-mare Peşte marin cu corpul şi capul comprimate lateral. *s.m., pl.* draci-de-mare.
dracilă Arbust cu flori galbene, folosit adesea ca gard viu. *s.f., g.-d. art.* dracilei, *pl.* dracile.
draconic,-ă (despre legi, regimuri politice etc.) Care este de o severitate excesivă, aspru. *adj., pl.* draconici,-ce.
drag[1] (pop.) Iubire, dragoste. /*Mai mare ~ul* = frumos, plăcut. *De* ~ = din plăcere. *De ~ul...* = pentru..., din dragoste, din prietenie pentru... *Cu* (*mult, mare*) ~ sau *cu tot ~ul* = cu plăcere, bucuros. *s.n.*
drag[2]**,-ă** 1. Care este iubit, scump pentru cineva. /*A-i fi cuiva ~ să...* = a-i plăcea cuiva să facă ceva. *A prinde* ~ (de cineva) = a se îndrăgosti (de cineva). *Când ţi-e lumea mai* ~, se spune când apare ceva neplăcut într-o situaţie fericită. ~ *Doamne* = ca să zic aşa, chipurile. 2. (s., fam.) Termen de adresare către o persoană apropiată, iubită. 3. Care arată iubire, afecţiune, preţuire; plăcut (ochiului). /*Cu* ~ *inimă* = cu multă plăcere. *adj., pl.* dragi, *art.* dragii, dragile.
draga *tr.* 1. A săpa cu draga fundul unei ape şi a scoate materialul săpat. 2. A curăţa de mine o cale navigabilă. *vb. I, ind. prez. 3* dragează.
dragaj Dragare *s.n.*
dragare Acţiunea de a draga; dragaj. *s.f., g.-d. art.* dragării, *pl.* dragări.
dragavei Plantă erbacee cu flori mici, verzui, şi cu frunze comestibile. *s.m., art.* dragaveiul, *pl.* dragavei.
dragă 1. Navă specială cu care se dragează. 2. Plasă specială cu care se colectează organisme vegetale sau animale de pe fundul apei. *s.f., g.-d. art.* dragei, *pl.* drage.

draghină (pop.) Loitră (la căruță). *s.f., g.-d. art.* draghini, *pl.* draghini.
draglină Dispozitiv montat pe un excavator care servește la săpatul și încărcatul pământului. *s.f., g.-d. art.* draglinei, *pl.* dragline.
draglinist,-ă Muncitor care lucrează cu draglina. *s.m., pl.* draglinişti, *s.f., g.-d. art.* draglinista, *pl.* draglinişte.
dragoman (înv.) Interpret, tălmaci oficial în țările din Orient. */Mare ~* = (în Imperiul Otoman) dregător care se ocupă de relațiile diplomatice ale țării. *s.m., pl.* dragomani.
dragon[1] A. 1. Monstru fabulos, cu gheare de leu, aripi de vultur și coadă de șarpe. 2. Specie de șopârlă tropicală. 3. Reprezentare heraldică a unui chip omenesc având barba formată din șerpi încolăciți. B. Cavalerist care lupta atât călare, cât și pe jos. *s.m., pl.* dragoni.
dragon[2] Șnur din fir metalic, terminat cu un ciucure, care se prinde la mânerul sabiei. *s.n., pl.* dragoane.
Dragonul Numele unei constelații din emisfera boreală; (pop.) Balaurul. *s.prop.m.*
dragor[1] Muncitor care conduce o dragă. *s.m., pl.* dragori.
dragor[2] Navă folosită pentru culegerea minelor marine. *s.n., pl.* dragoare.
dragoste A. Sentiment de afecțiune pentru cineva sau ceva. //(spec.) Sentiment de afecțiune pentru o persoană de sex opus. */Cu multă ~* (sau *cu toată ~a*) = cu multă plăcere; bucuros. (pop.) *A avea ~ să...* = a-i plăcea (cuiva) să... *A prinde ~ de cineva* (sau *de ceva*) = a se îndrăgosti de cineva (sau de ceva). *A se topi* (sau *a se sfârși, a muri*) *de ~ pentru cineva* = a iubi pe cineva cu patimă. B. Plantă erbacee cu frunze dințate, în formă de lance. *s.f., g.-d. art.* dragostei, *pl.* dragoste.
drahmă 1. Unitate monetară în Grecia modernă. 2. Veche unitate de măsură pentru greutăți (egală cu aproximativ 4,38 g.). *s.f., g.-d. art.* drahmei, *pl.* drahme.
draibăr Burghiu de oțel pentru găurit lemnul. *s.n., pl.* draibăre.
draifus Unealtă cu trei brațe care servește ca suport interior în reparațiile de încălțăminte. *s.n., pl.* draifuse.
drajeu 1. Bomboană preparată din cremă acoperită cu glazură de ciocolată sau de zahăr. 2. Medicament în formă de pilulă, cu învelișul dulce. *s.n., art.* drajeul, *pl.* drajeuri.
drajon Lăstar crescut din rădăcina unei plante și care poate deveni o nouă plantă. *s.m., pl.* drajoni.
drajonaj Producerea de drajoni. *s.n., pl.* drajonaje.
dram 1. Veche unitate de măsură pentru greutate (egală cu 3,18-3,23 grame) și pentru capacitate (egală cu 3,23-3,80 centimetri cubi). //(pop.) Gram. 2. Unitate de măsură pentru suprafețe (terenuri, păduri) aflate în proprietate comună în obști sau asociații. 3. (și fig.) Bucățică, fărâmă. *s.n., pl.* dramuri.
dramatic,-ă 1. Care ține de dramă sau de teatru; teatral. */Gen ~* = gen literar care cuprinde opere scrise pentru a fi reprezentate pe scenă. *Artă ~* = arta punerii în scenă a unui spectacol, a unei piese. *Artist ~* = actor. 2. (fig.) Impresionant, zguduitor; plin de conflicte. *adj., pl.* dramatici,-ce.
dramatism 1. Încordare a unei situații. //Intensitate a conflictului într-o operă literară. 2. Tensiune, zbucium. *s.n.*
dramatiza *tr.* 1. A transforma o operă epică în operă dramatică. 2. (fig.) A face ca ceva să devină dramatic. 3 (ir.) A lua în tragic, a exagera gravitatea unui fapt. *vb. I, ind. prez. 3* dramatizează.
dramatizare Acțiunea de a dramatiza; operă literară adaptată ca piesă de teatru. *s.f., g.-d. art.* dramatizării, *pl.* dramatizări.
dramaturg Autor de piese de teatru. *s.m., pl.* dramaturgi.
dramaturgie 1. Totalitatea operelor dramatice ale unui autor, ale unei școli literare, ale unei epoci etc. 2. Artă dramatică. *s.f., art.* dramaturgia, *g.-d. art.* dramaturgiei.
dramă 1. Piesă de teatru cu caracter grav, cu conflicte puternice. */~ muzicală* (sau *lirică*) = spectacol de operă. 2. Artă dramatică. 3. (fig.) Situație nefericită, zguduitoare. */~ pasională* = crimă sau sinucidere din dragoste. *A face ~ din orice* = a exagera gravitatea unui fapt. 4. Conflict, zbucium sufletesc puternic. *s.f., g.-d. art.* dramei, *pl.* drame.
dramoletă Dramă scurtă și lipsită de valoare; melodramă siropoasă. *s.f., g.-d. art.* dramoletei, *pl.* dramolete.
draniță Fiecare dintre scândurelele de brad (mai mari decât șindrila), folosite la acoperirea unor case țărănești. *s.f., g.-d. art.* draniței, *pl.* drănițe.
drapa 1. *tr.* A împodobi sau a acoperi o mobilă, o fereastră etc. cu o draperie. 2. *tr.* și *refl.* A (se) îmbrăca cu un veșmânt care cade în falduri. *vb. I, ind. prez. 3* drapează.
drapaj Drapare. *s.n., pl.* drapaje.
drapare Acțiunea de a (se) drapa; drapaj. *s.f., g.-d. art.* drapării, *pl.* drapări.
drapel Bucată de pânză sau de mătase (într-una sau în mai multe culori, adesea cu o emblemă sau o stemă), prinsă de o lance de lemn și reprezentând semnul distinctiv al unui stat, al unei unități militare sau al unei organizații; steag. */A fi sub ~* = a servi în armată. *A lupta sub ~ul cuiva* = a lupta sau a milita pentru cineva sau ceva ori în numele cuiva. *A ține sus ~ul* = a) a rămâne fidel unei cauze; b) a se comporta exemplar într-o situație. *A ridica ~ul luptei pentru...* = a începe lupta pentru... *s.n., pl.* drapele.
draperie 1. Perdea groasă de stofă, de catifea etc. așezată în falduri. 2. Veșmânt cu multe cute, cu care se îmbracă personajele reprezentate în statui sau în tablouri. *s.f., art.* draperia, *g.-d. art.* draperiei, *pl.* draperii, *art.* draperiile.
drastic,-ă 1. Aspru, brutal, sever; energic. 2. (despre medicamente, remedii) Cu efect puternic și rapid. *adj., pl.* drastici,-ce.
dravidian,-ă (-di-an) (Locuitor) care aparține unei populații de rasă intermediară între cea neagră și cea albă, din India, Sri Lanka și Pakistan. *adj., s.m.* și *f., pl.* dravidieni,-e.
dravidiană (-di-a-) Limbă vorbită de dravidieni. *s.f., g.-d. art.* dravidienei.
drăcărie (pop., fam.) Drăcie. *s.f., art.* drăcăria, *g.-d. art.* drăcăriei, *pl.* drăcării, *art.* drăcăriile.
drăcesc,-ească 1. Privitor la draci; diabolic. 2. (fig.) Crud, brutal. *adj., pl.* drăcești.
drăcește Ca dracii; diavolește. *adv.*
drăcie 1. Poznă, năzbâtie, strengărie, drăcărie, drăcovenie. */Ei, ~!* sau *Ei, ~a dracului!* exclamație de surpriză și de nemulțumire. 2. Ciudățenie, minunație. *s.f., art.* drăcia, *g.-d. art.* drăciei, *pl.* drării, *art.* drăciile.
drăcime (rar) Mulțime de draci. *s.f., g.-d. art.* drăcimii.
drăcoaică 1. Ființă imaginară de sex feminin, întruchipare a răului. 2. (fig.) Femeie rea; fată sau femeie vioaie, isteață, ispititoare. *s.f., g.-d. art.* drăcoaicei, *pl.* drăcoaice.
drăcos,-oasă Care se ține de drăcii; poznaș, strengar; isteț, vioi. *adj., pl.* drăcoși,-oase.
drăcovenie (-ni-e) (fam.) Drăcie. *s.f., art.* drăcovenia, *g.-d. art.* drăcoveniei, *pl.* drăcovenii, *art.* drăcoveniile.
drăcui *tr.* și *refl. recipr.* A (se) înjura, a (se) blestema (pomenind pe dracul). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* drăcui/ drăcuiesc, *imperf. 3 sg.* drăcuia; *conj. prez. 3* să drăcuie/ să drăcuiască.

drăcuire Acțiunea de a (se) drăcui. *s.f., g.-d. art.* drăcuirii, *pl.* drăcuiri.
drăculeț Diminutiv al lui drac; drăcușor. *s.m., pl.* drăculeți.
drăcușor Drăculeț. //(fig.) Copil vioi, neastâmpărat. *s.m., pl.* drăcușori.
drăgaica Dans popular jucat mai ales la Drăgaica. *s.f. art., neart.* drăgaică, *g.-d. art.* drăgaicei.
Drăgaica Sărbătoare populară (la 24 iunie) în care se celebrează coacerea recoltelor; Sânziene. *s.prop.f., g.-d. art.* Drăgaicei.
drăgaică A. 1. Fiecare dintre fetele care joacă Drăgaica. 2. Târg care se ține la 24 iunie. B. Plantă erbacee cu flori galbene-aurii, plăcut mirositoare. *s.f., g.-d. art.* drăgaicei, *pl.* drăgaice.
drăgălaș,-ă Drăguț, grațios, gingaș. *adj., pl.* drăgălași,-e.
drăgălășenie (-ni-e) 1. Gingășie, grație. 2. (la pl.) Tandrețe față de cineva; dezmierdare. *s.f., art.* drăgă-lășenia, *g.-d. art.* drăgălășeniei, *pl.* (2) drăgălășenii, *art.* drăgălășeniile.
drăgălășie (rar) Drăgălășenie. *s.f., art.* drăgălășia, *g.-d. art.* drăgălășiei, *pl.* drăgălășii, *art.* drăgălășiile.
drăgănele A. (pop.) Farmec, grații. B. Varietate de cireșe pietroase. *s.f. pl., art.* drăgănelele.
drăgăstos,-oasă Afectuos, iubitor, tandru. *adj., pl.* drăgăstoși,-oase.
drăgosteală (pop.) Faptul de a (se) drăgosti. *s.f., g.-d. art.* drăgostelii, *pl.* drăgosteli.
drăgosti 1. *tr.* și *refl.* (pop.) A(-și) spune cuvinte de dragoste; a (se) dezmierda. 2. *refl. recipr.* A avea relații de dragoste. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* drăgostesc, *imperf. 3 sg.* drăgostea; *conj. prez. 3* să drăgostească.
drăgostire (pop.) Faptul de a (se) drăgosti; (p. ext.) dragoste. *s.f., g.-d. art.* drăgostirii.
drăguleț (pop.) Diminutiv al lui drag; (p. ext.) drăgălaș. *adj., pl.* drăguleți.
drăgulică (pop.) Diminutiv al lui drag; (p. ext.) drăgălaș. *adj.* (*m.* numai la voc. sg.), *pl.* drăgulice.
drăguliță (pop.) Diminutiv al lui drag(ă); (p. ext.) drăgălaș. *adj.* (*m.* numai la voc. sg.), *pl.* drăguliță.
drăguț,-ă 1. *adj.* Plăcut, atrăgător. /(adv.) *A se purta* ~ (cu cineva) = a fi amabil (cu cineva). //(fam.) Termen alintător cu care te adresezi unei persoane iubite sau folosit când vorbești despre o asemenea persoană. II. *s.m.* și *f.* (pop.) Iubit,-ă; amant,-ă. *adj., s.m.* și *f., pl.* drăguți,-țe.
drămălui *tr.* (rar) A drămui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* drămăluiesc, *imperf. 3 sg.* drămăluia; *conj. prez. 3* să drămăluiască.
drămăluire (rar) Acțiunea de a drămălui. *s.f., g.-d. art.* drămăluirii.
drămui *tr.* 1. A măsura, a cântări cu precizie; a drămălui. 2. (fig.) A alege după o matură chibzuință). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* drămuiesc, *imperf. 3 sg.* drămuia; *conj. prez. 3* să drămuiască.
drămuire Acțiunea de a drămui. *s.f., g.-d. art.* drămuirii.
drăngăni v. **drângăni.**
drănicar Meșteșugar care face dranițe sau acoperă casele cu draniță. *s.m., pl.* drănicari.
drâmbă Mic instrument muzical ale cărui sunete sunt produse prin vibrarea unei lame elastice de oțel; drâng. //(ir.) Vioară. *s.f., g.-d. art.* drâmbei, *pl.* drâmbe.
drâmbol[1] Drâmbă (mai mare). *s.n., pl.* drâmboaie.
drâmbol[2]**/drâmboia** *refl.* (reg.) A-și manifesta supărarea sau mânia; a boci în gura mare. *vb. IV, ind. prez. 3* se drâmboiește/se drâmboiază, *imperf. 3 sg.* se drâmboia; *conj. prez. 3* să se drâmboiască/să se drâmboieze.
drâng[1] (reg.) Drâmbă. *s.n., pl.* drânguri.
drâng[2]**/drânga** Cuvânt care imită sunetul drâmbei sau (ir.) al viorii. *interj.*
drângălău (rar) Pierde-vară. *s.m., art.* drângălăul, *pl.* drângălăi, *art.* drângălăii.
drângăni *intr.* (pop.) A produce sunete discordante la un instrument cu coarde. [*var.* drăngăni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* drângănesc, *imperf. 3 sg.* drângănea; *conj. prez. 3* să drângănească.
dreadnought (drednot) (angl.) Tip de cuirasat rapid, blindat și cu tunuri de mare calibru. *s.n.*
dreaptă Linie care unește două puncte din spațiu pe drumul cel mai scurt. *s.f., g.-d. art.* dreptei, *pl.* drepte.
dreavă 1. Fiecare dintre vergelele care trec prin mosoarele alergătoarei pentru urzeală. 2. Instrument în formă de arc cu care plăpumarul bate lâna. 3. Întăritură de șipci la aripa unei mori de vânt. *s.f., g.-d. art.* drevei, *pl.* dreve.
dregător (în trecut în Țara Românească și în Moldova) Demnitar la curtea domnească; (p. gener.) înalt funcționar. *s.m., pl.* dregători.
dregătoresc,-ească (înv.) Referitor la dregători sau la dregătorie. *adj., pl.* dregătorești.
dregătorie Demnitate, funcția de dregător. *s.f., art.* dregătoria, *g.-d. art.* dregătoriei, *pl.* dregătorii, *art.* dregătoriile.
drage (pop., fam.) 1. *tr.* A repara (un obiect stricat). 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) întrema după un accident, după o boală. */A-și ~ glasul* (sau *vocea*) = a tuși ușor înainte de a vorbi sau de a cânta. 3. *tr.* (fig.) A îndrepta (o greșeală). 4. *tr.* A pune condimente într-o mâncare; a falsifica (o băutură). 5. *tr.* și *refl.* A (se) farda. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* dreg, *1 pl.* dregem, *perf. s. 1 sg.* dresei, *1 pl.* dreserăm; *part.* dres.
drelă Ciupercă comestibilă care crește pe arbori. *s.f., g.-d. art.* drelei, *pl.* drele.
dren 1. Conductă subterană care adună și evacuează apa de pe un teren mlăștinos. 2. Strat pietros care căptușește un zid de sprijin, o boltă etc., pentru a colecta apa de infiltrație. 3. (med.) Tub, meșa care permite eliminarea secrețiilor dintr-o rană. *s.n., pl.* drenuri.
drena *tr.* 1. A colecta și evacua apa de pe un teren. 2. A permite secrețiilor dintr-o rană să se scurgă. *vb. I, ind. prez. 3* drenează.
drenaj 1. Drenare. 2. Construcție hidrotehnică destinată drenării. *s.n., pl.* drenaje.
drenare 1. Acțiunea de a drena; drenaj. 2. Deplasare a țițeiului dintr-un zăcământ spre gaura de sondă. *s.f., art.* drenării, *pl.* drenări.
drenă (med.) Dren (3). *s.f., g.-d. art.* drenei, *pl.* drene.
drepnea Pasăre asemănătoare cu rândunica, cu penele de culoare cafenie-închisă. *s.f., g.-d. art.* drepnelei, *pl.* drepnele, *art.* drepnelele.
drept[1]**, dreaptă** A. 1. Care merge de la un punct la altul direct, neocolit; care nu este strâmb sau oblic. */Unghi* ~ = unghi format de două drepte perpendiculare una pe alta. *Prismă* ~ = prismă cu muchiile laterale perpendiculare pe baze. //(fig., despre privire) Direct, deschis. //(despre haine) Simplu, fără cute, fără clini. 2. (despre lucruri, ființe etc.) Care are o poziție verticală (față de un reper vertical). 3. Care are o poziție orizontală (față de un reper orizontal). */A se ține* ~ = a avea o poziție perfect verticală. //(mil.) *A lua poziția de* ~*i* = a lua poziție perfect verticală, stând nemișcat. //(cu val. de interj.) *Drepți!* comandă militară pentru luarea poziției de drepți. *A sta* ~ = a avea o atitudine dârză. *A călca* ~ = a avea o purtare corectă. B. (fig.) 1. (despre acțiuni umane sau despre noțiuni abstracte) Potrivit adevărului și dreptății; just. */Parte* ~ = parte care i se cuvine cuiva la o împărțeală. *Luptă* ~ = luptă corp la corp. *Ce-i* ~ = într-adevăr. *Ce-i* ~, *e* ~, se spune pentru a recunoaște un

adevăr incontestabil. *Cu ~ cuvânt* = pe bună dreptate. *A spune ~* = a spune adevărul. *La ~ vorbind* = în realitate. 2. (despre oameni) Cinstit, integru. 3. (în limbaj bise-ricesc) Cuvios. *A se odihni cu ~ii* = a fi mort. C. 1. (despre organe ale corpului) Aşezat în partea opusă inimii. //(s.m., sg. art.) Piciorul drept. (s.f., sg. art.) Mâna dreaptă. */A fi mâna ~ a cuiva* = a fi cel mai apropiat colaborator al cuiva. 2. (fig., s.f. sg. art.) Partea cea mai conservatoare a unui partid. [*var.* (înv., reg.) direpţ,-eaptă *adj.*] *adj., pl.* drepţi,-te.

drept[2] Direct, fără ocol. *~ înainte. adv.*

drept[3] (în loc.) *Pe ~* = într-adevăr. *loc. adv.*

drept[4] (introduce complemente) Ca..., în loc de..., în calitate de... *L-a luat ~ însoţitor. prep.*

drept[5] 1. Totalitatea normelor juridice care reglementează relaţiile sociale dintr-un stat. 2. Ştiinţa care studiază dreptul[5] (1). 3. Putere recunoscută în mod legal unei persoane spre a se bucura de anumite privilegii. *s.n., pl.* drepturi.

dreptaci,-ce (Persoană) care este predispusă din naştere să scrie, să lucreze cu dreapta. *adj., s.m. şi f., pl.* dreptaci,-ce.

dreptar Instrument folosit în construcţii, în dulgherie etc. pentru verificarea suprafeţelor plane. *s.n., pl.* dreptare.

dreptate 1. Principiu moral şi juridic care cere să i se dea fiecăruia ce i se cuvine şi să i se respecte drepturile; echitate. */A face* (cuiva) ~ = a repara o nedreptate. *Pe bună ~* = pe drept cuvânt. *Cu ~* = după lege. 2. (pop.) Judecată. *s.f., g.-d. art.* dreptăţii, *pl.* dreptăţi.

drept-credincios,-oasă (Adept) al Bisericii creştine ortodoxe; bun-creştin. *adj., s.m. şi f., pl.* drept-credincioşi,-oase.

dreptunghi Patrulater care are toate unghiurile drepte. *s.n., pl.* dreptunghiuri.

dreptunghiular,-ă Care are forma unui dreptunghi. *adj., pl.* dreptunghiulari,-e.

dres[1] Faptul de a drege. *s.n.*

dres[2] Fard, produs cosmetic. *s.n., pl.* dresuri.

dres[3] 1. Ciorap-pantalon. 2. (sport, balet) Echipament. *s.n., pl.* dresuri.

dreş[4]**,-eaşă** (pop.) 1. Reparat; corectat. 2. (despre mâncăruri) Condimentat. *adj., pl.* dreşi,-şe.

dresa *tr.* A. 1. A deprinde un animal să execute la comandă anumite acţiuni. 2. (fig., peior.) A deprinde o persoană să acţioneze cum au stabilit alţii. B. a redacta un act oficial. *vb. I, ind. prez. 3* dresează.

dresaj Dresare a unui animal; dresură. *s.n., pl.* dresaje.

dresare Acţiunea de a dresa. *s.f., g.-d. art.* dresării, *pl.* dresări.

dresor,-oare Persoană care dresează animalele. *s.m., pl.* dresori; *s.f., g.-d. art.* dresoarei, *pl.* dresoare.

dressing (angl.) Încăpere în care se depozitează toată îmbrăcămintea casei. *s.n., pl.* dressinguri.

dresură 1. Dresaj. 2. Număr într-un spectacol de circ executat cu animale dresate. *s.f., g.-d. art.* dresurii, *pl.* dresuri.

dresuri (rar) Mirodenii, condimente. *s.n. pl.*

dreţe 1. Plantă acvatică subtropicală, cu frunze mari, violacee pe partea inferioară. 2. Plantă erbacee târâtoare, cu flori galbene, folosită în medicina populară. *s.f., art.* dreţea, *g.-d. art.* dreţei, *pl.* dreţe.

drezină Vehicul acţionat manual, cu pedale sau cu motor, servind la transporturi uşoare pe o linie ferată. *s.f., g.-d. art.* drezinei, *pl.* drezine.

driadă (dri-a-) Nimfă a pădurilor în mitologia greacă. *s.f., g.-d. art.* driadei, *pl.* driade.

dribla *tr.* şi *intr.* 1. (sport) A conduce mingea sau pucul astfel încât adversarul direct să fie înşelat. 2. (p. gener., fam.) A păcăli, a înşela. *vb. I, ind. prez. 3* driblează.

driblaj Faptul de a dribla. *s.n., pl.* driblaje.

driblare Acţiunea de a dribla; dribling. *s.f., g.-d. art.* driblării, *pl.* driblări.

dribler,-ă Sportiv care driblează, căruia îi place să drible-ze. *s.m. pl.* driblери; *s.f., g.-d. art.* driblерei, *pl.* driblere.

dribling Procedeu tehnic folosit de un sportiv cu mingea spre a-şi dribla adversarul. *s.n., pl.* driblinguri.

dric 1. Scheletul unui car (fără roţi şi loitre). 2. Car mortuar. 3. (pop.) Punct culminant al unei acţiuni, al zilei etc.; miez. *s.n., pl.* dricuri.

dricar 1. Fabricant sau negustor de dricuri (1). 2. Antreprenor de pompe funebre; vizitiu de dricuri (2). 3. Persoană care conduce carul mortuar. *s.m., pl.* dricari.

drifter Ambarcaţiune pentru pescuitul marin în larg şi pentru sport. *s.n., pl.* driftere.

dril Ţesătură deasă şi groasă din fire de bumbac sau de cânepă, pentru îmbrăcăminte de vară. *s.n., pl.* driluri.

drilling Armă cu trei ţevi. *s.n., pl.* drillinguri.

drilometru Aparat pentru controlul operaţiilor de săpare a sondelor. *s.n., art.* drilometrul, *pl.* drilometre.

drink (angl.) Băutură (alcoolică). *s.n., pl.* drinkuri.

driopitec (dri-o-) Maimuţă fosilă antropoidă. *s.m., pl.* driopiteci.

drişcă Unealtă cu care zidarul netezeşte tencuiala. *s.f., g.-d. art.* drişti, *pl.* drişte.

drişcui *tr.* A netezi tencuiala, betonul etc. cu drişca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* drişcuiesc, *imperf. 3 sg.* drişcuia; *conj. prez. 3* să drişcuiască.

drişcuire Acţiunea de a drişcui; drişcuit. *s.f., g.-d. art.* drişcuirii, *pl.* drişcuiri.

drişcuit Drişcuire. *s.n.*

drive (draiv) (angl.) 1. Lovitură puternică la tenis, golf sau baseball, prin care mingea este trimisă în terenul advers, razant. 2. Drum. *s.n., art.* drive-ul, *pl.* drive-uri.

drive-in[1] (draivin) (angl., despre locuri) În care poţi intra cu maşina pentru a vedea un film sau a mânca. *adj. invar.*

drive-in[2] (draivin) (angl.) 1. Cinematograf în aer liber în care se intră cu maşina. 2. Restaurant la care se poate comanda mâncarea rămânând în maşină. *s.n., pl.* drive-in.

drivelob (draivlob) (angl.) Lovitură de drive cu traiectorie înaltă. *s.n., pl.* driveloburi.

driver[1] (draivăr) Conducător de atelaj într-o cursă de trap. *s.m., pl.* driveri.

driver[2] (draivăr) Atelaj folosit în cursele de trap. *s.n., pl.* drivere.

droagă (reg.) Căruţă mare şi greoaie. //Roată. *s.f., g.-d. art.* droagei, *pl.* droage.

droaie (fam.) Mulţime, grămadă, ceată (de oameni). //Grămadă (din ceva). //(adv.) În număr mare. *s.f., art.* droaia, *g.-d. art.* droaiei.

drob[1] Bulgăre de sare; bucată mare din ceva. *s.m., pl.* drobi.

drob[2] Arbust din familia leguminoaselor cu fructele păstăi turtite. *s.m., pl.* drobi.

drob[3] 1. Măruntaie de miel sau de ied; mâncare făcută din aceste măruntaie. 2. (reg.) Cutia teascului de vin. *s.n., pl.* droburi.

drob-de-munte Arbust cu frunze păroase şi cu flori galbene. *s.m., pl.* drobi-de-munte.

drobiţă Mic arbust din familia leguminoaselor, cu frunze lanceolate şi cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* drobiţei, *pl.* drobiţe.

drobuşor Diminutiv al lui drob[1]. *s.n., pl.* drobuşoare.

drog 1. Substanţă care serveşte la prepararea unor medicamente sau ca stupefiant. 2. (fam.) Medicament. *s.n., pl.* droguri.

droga *tr.* şi *refl.* A(-şi) administra stupefiante sau cantităţi exagerate de medicamente, băutură etc. *vb. I, ind. prez. 3* drogheză.

drogare Acțiunea de a (se) droga. *s.f., g.-d. art.* drogării, *pl.* drogări.
drogherie Magazin în care se vând articole de parfumerie și unele preparate farmaceutice. *s.f., art.* drogheria, *g.-d. art.* drogheriei, *pl.* drogherii, *art.* drogheriile.
droghist,-ă (înv.) Vânzător într-o drogherie. *s.m., pl.* droghiști; *s.f., g.-d. art.* droghistei, *pl.* droghiste.
drojdie (-di-e) 1. Substanță depusă dintr-un lichid fermentat pe fundul unui vas. */A fi* (sau *a se afla*) *pe ~* = a fi la capătul resurselor materiale. //Zaț de cafea. 2. *Rachiu de ~* = rachiu preparat din drojdie de vin. 3. (fig.) Rămă-șiță, urmă. 4. (fig., peior.) Elemente declasate ale socie-tății; pleavă, gunoi. 5. Nume dat unor ciuperci micros-copice care produc fermentarea alcoolică. //Preparat industrial obținut din aceste ciuperci, întrebuințat ca ferment pentru dospirea aluatului. *s.f., art.* drojdia, *g.-d. art.* drojdiei, *pl.* drojdii, *art.* drojdiile.
drojdioară (-di-oa-) Diminutiv al lui drojdie (2); drojdiuță. *s.f., g.-d. art.* drojdioarei, *pl.* drojdioare.
drojdiuță (-di-u-) Drojdioară. *s.f., g.-d. art.* drojdiuței, *pl.* drojdiuțe.
dromader Cămilă cu o singură cocoașă. [*var.* dromaderă *s.f.*] *s.m., pl.* dromaderi.
dromaderă v. **dromader.**
dromofobie (med.) Teamă patologică de călătorie. *s.f., art.* dromofobia, *g.-d. art.* dromofobiei.
dromomanie (med.) Impuls irezistibil la unii bolnavi psihici de a vagabonda. *s.f., art.* dromomania, *g.-d. art.* dromomaniei, *pl.* dromomanii, *art.* dromomaniile.
dropgol (la rugbi) Înscrierea de puncte prin introducerea mingii lovite cu piciorul printre buturi. *s.n., pl.* dropgoluri.
dropică (med., pop.) Hidropizie. *s.f., g.-d. art.* dropicii.
dropie (-pi-e) Pasăre mare de stepă, a cărei carne este comestibilă. *s.f., art.* dropia, *g.-d. art.* dropiei, *pl.* dropii, *art.* dropiile.
dropioi (-pi-oi) Bărbătușul dropiei. *s.m., pl.* dropioi, *art.* dropioii.
drops Bomboană fabricată din caramel și acoperită cu zahăr cristalizat. *s.n., pl.* dropsuri.
drosera Plantă insectivoră care trăiește prin mlaștini. *s.f., g.-d. art.* droserei, *pl.* drosere.
drosofilă (la pl.) Gen de musculițe ale căror larve trăiesc în materiile aflate în fermentație sau în putrefacție; (la sg.) muscuță din acest gen. *s.f., g.-d. art.* drosofilei, *pl.* drosofile.
drosometru Instrument cu care se măsoară cantitatea de rouă căzută în cursul unei nopți. *s.n., art.* drosometrul, *pl.* drosometre.
droșcar (înv., pop.) 1. Birjar. 2. Meseriaș care lucrează droște. *s.m., pl.* droșcari.
droșcă (înv.) Birjă. *s.f., g.-d. art.* droștei, *pl.* droște.
droșcuță (înv.) Birjă mică. *s.f., g.-d. art.* droșcuței, *pl.* droșcuțe.
drot 1. Arc de sârmă folosit la scaunele capitonate, la somiere etc.; sârmă. 2. Clește metalic care servește la ondulatul părului. *s.n., pl.* drocuri.
drug[1] 1. Bară de fier sau de lemn, cu diferite întrebuințări în lucrări de construcții. 2. Fiecare dintre cele două tălpi ale războiului de țesut. *s.m., pl.* drugi.
drug[2] Punct de broderie asemănător cu festonul. *s.n., pl.* druguri.
drugă 1. Fus mare cu care se torc fire groase pentru saci, lăicere etc. //Cantitate de fuior pusă pe acest fus. 2. (înv.) Drug scurt. 3. (reg.) Știulete de porumb. *s.f., g.-d. art.* drugii, *pl.* drugi.
drughineață (reg.) Drug scurt și gros. *s.f., g.-d. art.* drughineței, *pl.* drughinețe.
drugstore (dragstor) (angl.) Magazin în care se vând produse cosmetice, farmaceutice, cărți etc. *s.n., art.* drugstore-ul, *pl.* drugstore-uri.
druguleț Diminutiv al lui drug. *s.m., pl.* druguleți.
druid Preot la vechii celți. *s.m., pl.* druizi.
druidism (dru-i-) Religia druzilor, care propovăduia credința în nemurirea sufletului și în metempsihoză. *s.n.*
drujbă Ferăstrău acționat de un motoraș. *s.f., g.-d. art.* drujbei, *pl.* drujbe.
drum 1. Bandă îngustă de teren pietruit, asfaltat etc., reprezentând o cale de comunicație terestră. */Hoț* (sau *tâlhar*) *de ~ul mare* = hoț care atacă oamenii în drum, spre a-i jefui. *În ~* = în mijlocul drumului. *Pe toate ~* = pretutindeni. *A pune* (pe cineva) *pe ~uri* = a face (pe cineva) să alerge după diverse treburi (mai ales pe la autorități). *A lăsa* (sau *a arunca, a azvârli* etc.) (pe cineva) *pe ~* (sau *pe ~uri*) = a da (pe cineva) afară din casă, a lipsi (pe cineva) de cele necesare traiului. *Pe ~* = gata să vină. *A sta* (sau *a se pune*) *în ~ul* (cuiva) = a împiedica (pe cineva) într-o acțiune. *A-și face* (sau *a-și găsi*) (*un*) *~* (*nou*) *în viață* = a-și găsi un rost, a reuși. *A ieși* (cuiva) *în ~* = a întâmpina (pe cineva). *A da ~ul* (cuiva sau la ceva) = a) a lăsa din mână; b) a reda libertatea cuiva; c) a desface o cusătură, un tiv etc. (pentru a lărgi sau a lungi o haină). 2. Călătorie, deplasare. 3. Parcurs, rută, itinerar. */A-și căuta de ~* = a) a merge mai departe; b) a nu se amesteca în treburile altuia. 4. Traiectorie. *s.n., pl.* drumuri.
drumar 1. (reg.) Drumeț. 2. Lucrător la amenajarea drumurilor. *s.m., pl.* drumari.
drumaș (înv., reg.) Drumeț, călător. *s.m., pl.* drumași.
drum-de-fier Cale ferată. *s.n., art.* drumul-de-fier.
drumeag Drum (lateral) îngust. *s.n., pl.* drumeaguri.
drumeț,-eață Călător (pe jos). *s.m., pl.* drumeți; *s.f., g.-d. art.* drumeței, *pl.* drumețe.
drumeție Călătorie, turism (pe jos). *s.f., art.* drumeția, *g.-d. art.* drumeției, *pl.* drumeții, *art.* drumețiile.
drumlin Formă de relief de origine glaciară, cu contur eliptic. *s.n., pl.* drumline.
drumui 1. *tr.* (top.) A lega detaliile unei suprafețe de teren cu triangulația geodezică corespunzătoare. 2. *intr.* A umbla pe drum. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* drumuiesc, *imperf. 3 sg.* drumuia; *conj. prez. 3* să drumuiască.
drumuleț Dimnutiv al lui drum; drumușor. *s.n., pl.* drumulețe.
drumușor Drumuleț. *s.n., pl.* drumușoare.
drupacee (la pl.) Grup de pomi fructiferi cu fructele drupe; (la sg.) pom fructifer din acest grup. *s.f., art.* drupaceea, *g.-d. art.* drupaceei, *pl.* drupacee.
drupă Tip de fruct zemos și cărnos, cu un singur sâmbure. *s.f., g.-d. art.* drupei, *pl.* drupe.
drusare Operație prin care, în filatura de lână, se desăvârșește destrămarea zdrențelor. *s.f., g.-d. art.* drusării.
drusă (rar) Drusetă. *s.f., g.-d. art.* drusei, *pl.* druse.
drusetă Cardă specială folosită pentru drusare. *s.f., g.-d. art.* drusetei, *pl.* drusete.
druscă (reg.) Fată care însoțește mireasa la cununie. *s.f., g.-d. art.* druștei, *pl.* druște.
druză 1. Masă de cristale care se formează pe pereții cavităților unor roci și filoane. 2. Cavitate patologică formată în diferite organe. *s.f., g.-d. art.* druzei, *pl.* druze.
dry (drai) (angl., despre băuturi alcoolice) Sec; fără zahăr. *adj. invar.*
dual (du-al) Număr care indică în unele limbi două ființe sau două obiecte care formează o pereche. *s.n., pl.* duale.
dualism (du-a-) 1. Concepție care consideră două elemente, spiritul și materia, drept bază a existenței. 2. Dualitate. 3. Formă statală realizată prin unirea a două țări. *s.n.*

dualist,-ă (du-a-) (Adept) al dualismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dualişti,-ste.
dualitate (du-a-) Caracterul a ceea ce este dual; ansamblu format din două elemente diferite, opuse. *s.f., g.-d. art.* dualităţii, *pl.* dualităţi.
duarhie (du-ar-) Guvernare exercitată de doi regi. *s.f., art.* duarhia, *g.-d. art.* duarhiei.
dubas Luntre mare care serveşte la pescuit şi la trecerea de pe un mal al apei pe celălalt. *s.n., pl.* dubasuri.
dubă[1] 1. Autodubă. 2. Vehicul închis prevăzut cu ferestre şi gratii cu care se transportă deţinuţii. //(fig.) Puşcărie. *s.f., g.-d. art.* dubei, *pl.* dube.
dubă[2] 1. Luntre mică de pescuit. 2. Putină în care se pun pieile la tăbăcit. *s.f., g.-d. art.* dubei, *pl.* dube.
dubălar (reg.) Tăbăcar. *s.m., pl.* dubălari.
dubeală (reg.) Acţiunea de a (se) dubi; argăseală. *s.f., g.-d. art.* dubelii, *pl.* dubeli.
dubi (reg.) 1. *tr.* A tăbăci. 2 *refl.* (despre in, cânepă etc.) A se topi, a se muia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dubesc, *imperf. 3 sg.* dubea; *conj. prez. 3* să dubească.
dubios,-oasă (-bi-os) Îndoielnic, nesigur; suspect. *adj., pl.* dubioşi,-oase.
dubire (reg.) Acţiunea de a (se) dubi. *s.f., g.-d. art.* dubirii.
dubitativ,-ă (despre propoziţii) Care exprimă o îndoială, o nehotărâre, o nesiguranţă. *adj., pl.* dubitativi,-e.
dubităţile (-ţi-e) 1. Exprimare a unei incertitudini, a unei nesiguranţe. 2. Figură retorică prin care oratorul se îndoieşte de cele spuse de el spre a preveni posibile obiecţii. *s.f., art.* dubităţia, *g.-d. art.* dubităţiei.
dubiu Îndoială, nesiguranţă. *s.n., art.* dubiul, *pl.* dubii, *art.* dubiile.
dubla 1. *tr.* şi *refl.* A deveni sau a face să devină de două ori mai mare. 2. *tr.* A căptuşi, a acoperi cu alt material. 3. *tr.* A face o lucrare la fel cu alta (deja existentă). 4. *tr.* (în teatru, în film) A înlocui pe titularul unui rol. 5. (sport) A se plasa în spatele unui coechipier pentru a întări apărarea. //A depăşi cu un tur un concurent. 6. *tr.* (despre nave) A ocoli un obstacol. 7. *tr.* A executa un dublaj. *vb. I, ind prez. 3* dublează.
dublaj Sincronizare a traducerii textului vorbit al unui film cu mişcările şi scenele lui; înlocuire a dialogului original dintr-un film cu o versiune tradusă oral. *s.n., pl.* dublaje.
dublare Acţiunea de a (se) dubla. *s.f., g.-d. art.* dublării, *pl.* dublări.
dublă (pop.) 1. Măsură de capacitate pentru cereale; baniţă. 2. Pâine de două ori mai mare decât cea obişnuită. *s.f., g.-d. art.* dublei, *pl.* duble.
duble Metal placat cu un strat subţire de aur sau de platină. *s.n., art.* dubleul.
dublet 1. Al doilea exemplar al unui obiect, al unei cărţi etc., păstrat într-o colecţie. 2. Fiecare dintre cuvintele cu acelaşi etimon, diferite ca formă, dar cu acelaşi sens, intrate în limbă în momente diferite sau pe căi diferite. 3. (fiz.) Dipol. 4. (fiz.) Pereche de linii spectrale cu lungimi de undă foarte apropiate. *s.n., pl.* dublete.
dublon[1] Veche monedă spaniolă de aur. *s.m., pl.* dubloni.
dublon[2] (poligr.) Repetare, din greşeală, a unui cuvânt, a unei linii etc. *s.n.*
dublor (tehn.) Dispozitiv, circuit care dublează o anumită mărime. *s.n., pl.* dubloare.
dublou[1] 1. (arhit.) Arc în relief care dublează o boltă. 2. Grindă principală la un planşeu de lemn. *s.n., art.* dublоul, *pl.* dublouri.
dublou[2] (sport) Cuplu în concursuri de vâsle, sanie etc. *s.n., art.* dublоul, *pl.* dublouri.
dublu,-ă 1. *adj.* 1. Care este de două ori mai mare, îndoit. */Cuvânt cu ~ sens* (sau *înţeles*) = cuvânt echivoc. 2. Alcătuit din două obiecte identice sau de aceeaşi natură. //(s.n., art.) Motiv din literatura universală bazat pe ideea existenţei a două personaje identice sau foarte asemănătoare. 3. Care se face în două locuri. /(adv.) *A vedea ~* = a) a vedea două imagini ale aceluiaşi obiect; b) a fi ameţit de băutură. 4. (s.m.) *~ băieţi* (sau *fete, mixt*) = partidă de tenis de câmp sau de tenis de masă la care participă câte doi jucători de fiecare parte. *Minge ~* (şi s.f.) = mişcare neregulamentară la volei, handbal, tenis, constând în atingerea mingii de către jucător de două sau de mai multe ori consecutiv în momentul primirii ei sau în lăsarea acesteia să atingă de două ori la rând terenul sau masa de joc. (şi s.f.) *A da o ~* = (la unele jocuri de zaruri) a cădea acelaşi număr de puncte la ambele zaruri (cin., şi s.f.) *A trage o ~* = a turna variante pentru fiecare cadru dintr-un film. *adj., s.m.* şi *f., pl.* dubli,-e.
dublu-casetofon Casetofon cu două dispozitive de citit casete, care permite înregistrarea de pe o casetă pe alta. *s.n., pl.* dublu-casetofoane.
dublu-decalitru Unitate de măsură de capacitate pentru cereale, egală cu 20 de litri; vas cu această capacitate. *s.m., art.* dublu-decalitrul, *pl.* dublu-decalitri; *simb.* ddal.
dublu-decimetru Riglă cu lungimea de 20 de centimetri. *s.m., pl.* dublu-decimetrul, *pl.* dublu-decimetri.
dublură 1. Actor, cântăreţ, cascador etc. ce înlocuieşte într-o scenă, într-un spectacol, pe titularul rolului. 2. Căptuşeală. *s.f., g.-d. art.* dublurii, *pl.* dublуri.
dublu-ster Unitate de măsură pentru volumul lemnelor, egală cu doi metri cubi. *s.m., art.* dublul-ster, *pl.* dublu-steri.
ducal,-ă De duci[2], al unui duce[2]. *adj., pl.* ducali,-e.
ducat[1] Monedă de argint sau de aur, care a circulat în mai multe ţări din Europa, printre care şi în ţările româneşti. *s.m., pl.* ducaţi.
ducat[2] Teritoriu guvernat de un duce[2] sau de o ducesă. *s.n., pl.* ducate.
ducă[1] (de obicei precedat de prep. „de", „la", „pe") Plecare; călătorie. */A fi pe ~* = a fi pe sfârşite; a fi pe moarte. *s.f.*
ducă[2] (înv.) Duce[2]. *s.m., pl.* duci.
ducăreţ,-eaţă (fam.) Umblăreţ. *adj., pl.* ducăreţi,-e.
ducă-se-pe-pustii (pop.) 1. Dracul. 2. Epilepsie. *s.m., g.-d.* lui ducă-se-pe-pustii, *pl.* ducă-se-pe-pustii.
duce[1] A. 1. *tr.* A transporta ceva sau pe cineva într-un anumit loc; a conduce pe cineva într-un loc. */A ~* (pe cineva) *cu vorba* = a-i promite (cuiva) ceva amânând îndeplinirea promisiunii. (fam.) *A ~* (pe cineva) *cu zăhărelul* (sau *de nas, cu preşul* etc.) = a înşela (cu promisiuni mincinoase). 2. *intr.* (despre drumuri) A merge spre... 3. *intr.* (fig.) A avea drept rezultat. 4. *tr.* A-şi petrece viaţa, a trăi într-un anumit fel. */A nu o* (*mai*) *~* (*mult*) = a nu mai avea mult de trăit. 5. *tr.* A purta războaie, lupte, tratative. 6. *tr.* A suporta, a suferi. B. *refl.* 1. A se deplasa; a pleca undeva. */A se ~ drept* (sau *într-un suflet, glonţ, puşcă, întins*) = a merge undeva repede, fără ocol. *A se ~ cu Dumnezeu* (sau *în plata Domnului*) = a se duce unde vrea. *A se ~ de râpă* = a se prăpădi. 2. (despre veşti, zvonuri) A se răspândi. 3. (fig.) A trece; a dispărea. 4. A muri; a se sfârşi. C. *intr.* A rezista la... *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* duc, *1 pl.* ducem, *2 pl.* duceţi, *perf. s. 1 sg.* dusei, *1 pl.* duserăm; *imper. 2 sg.* du, *neg.* nu duce; *part.* dus.
duce[2] 1. Nobil feudal. //Titlu nobiliar feudal superior marchizului. 2. Titlu purtat de conducătorul unui ducat[2]. 3. Conducător militar al unui trib germanic. *s.m., pl.* duci.
ducere Faptul de a (se) duce[1]; plecare, mers. *s.f., g.-d. art.* ducerii, *pl.* duceri.

ducesă Femeie care stăpânește un ducat[2]; soție de duce[2]. *s.f., g.-d. art.* ducesei, *pl.* ducese.
ducipal Cal sprinten, frumos. *s.m., pl.* ducipali.
duco Denumire comercială pentru lacuri, solvenți etc. *s.n., art.* ducoul.
ductibilitate Proprietate a unui metal de a fi ductil. *s.f., g.-d. art.* ductibilității.
ductil,-ă (despre metale) Care poate fi tras în fire sau în foi subțiri. *adj., pl.* ductili,-e.
dud Numele unui arbore ale cărui frunze sunt folosite pentru hrănirea viermilor de mătase. *s.m., pl.* duzi.
dudă Fructul dudului. *s.f., g.-d. art.* dudei, *pl.* dude.
dudău (pop.) Cucută; (p. ext.) bălării. *s.n., art.* dudăul, *pl.* dudaie.
duducă (înv.) Termen de politețe care se dădea altădată fetelor și femeilor tinere de la oraș. *s.f., g.-d. art.* duducăi/duducii/duduchii, *pl* duduci.
duducuță (înv.) Diminutiv al lui duducă. *s.f., g.-d. art.* duducuței, *pl.* duducuțe.
dudui *intr.* 1. (despre pământ, ferestre, clădiri etc.) A se zgudui, a se cutremura. 2. (despre motoare) A produce un zgomot sacadat. 3. (despre foc) A arde puternic și cu zgomot. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* dudui, *3* duduie, *imperf. 3 sg.* duduia; *conj. prez. 1* și *2 sg.* să dudui, *3* să duduie.
duduie Domnișoară. *s.f., art.* duduia, *g.-d. art.* duduii, *pl.* dudui, *art.* duduile.
duduit Faptul de a dudui; duduitură. *s.n.*
duduitură (-du-i-) Duduit. *s.f., g.-d. art.* duduiturii, *pl.* duduituri.
duduiță Diminutiv al lui duduie. *s.f., g.-d. art.* dudu-iței, *pl.* duduițe.
duecento (du-e-) (it.) Cultura italiană din sec. XIII. *s.n., art.* duecentoul.
duel 1. Luptă desfășurată între două persoane înarmate în prezența unor martori. 2. Luptă în care artileriile a două armate inamice trag simultan una asupra alteia. 3. (fig.) Polemică vie; discuție în contradictoriu. *s.n., pl.* dueluri.
duela (du-e-) *intr.* și *refl.* A se lupta în duel. *vb. I, ind. prez. 3* dueleză.
duelgiu (înv.) Persoană care are mania de a se duela. *s.m., art.* duelgiul, *pl.* duelgii, *art.* duelgiii.
duelist (du-e-) (rar) Luptător într-un duel. *s.m., pl.* dueliști.
duet (du-et) Compoziție pentru două voci sau două instrumente. *s.n., pl.* duete.
dughenar (peior.) Posesor al unei dughene; dughenist. *s.m., pl.* dughenari.
dugheană Prăvălie mică, sărăcăcioasă. *s.f., g.-d. art.* dughenei, *pl.* dughene.
dughenist (peior.) Dughenar. *s.m., adj., pl.* dugheniști,-ste.
dughenizare (peior.) Înmulțire a dughenelor. *s.f., g.-d. art.* dughenizării.
dughie Plantă erbacee cu frunze alungite și ascuțite la vârf, cultivată ca plantă de nutreț. *s.f., art.* dughia, *g.-d. art.* dughiei, *pl.* dughii, *art.* dughiile.
duglas Arbore din familia pinului, cu tulpina foarte înaltă. //Lemnul acestui arbore. *s.m., pl.* duglași.
dugliș,-ă (reg.) (Om) leneș, trândav. *adj., s.m.* și *f., pl.* dugliși,-e.
duh 1. (în superstiții) Ființă supranaturală imaterială; arătare, fantomă; drac, diavol. 2. Suflet, spirit. 3. Inteligență, umor, subtilitate. */Cu* (sau *plin de*) ~ = inteligent, spiritual. *De* ~ = spiritual, inteligent. *Sărac cu ~ul* = prost, naiv. 4. Caracter, fire, natură. */Cu ~ul blândeții* = blând, binevoitor. 5 Sens, intenție a unui text. *~ul legii. s.n., pl.* duhuri.
duhan (reg.) Tutun. *s.n., pl.* duhanuri.
duhăni *tr.* și *intr.* (reg.) A fuma. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* duhănesc, *imperf. 3 sg.* duhănea; *conj. prez. 3* să duhănească.
duhliu,-ie (rar) Glumeț, hazliu. *adj., pl.* duhlii.
duhni *intr.* 1. A răspândi un miros urât. 2. (rar, despre vânt) A sufla cu putere. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* duhnesc, *imperf. 3 sg.* duhnea; *conj. prez. 3* să duhnească.
duhoare Miros greu și urât. //Aer greu (într-un spațiu închis). *s.f., g.-d. art.* duhorii, *pl.* duhori.
duhori *intr.* (rar) A duhni (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* duhoresc, *imperf. 3 sg.* duhorea; *conj. prez. 3* să duhorească.
duhovnic 1. Preot care spovedește pe credincioși. 2. Persoană căreia i se confesează cineva. *s.m., pl.* duhovnici.
duhovnicesc,-ească De duhovnic; (p. gener.) preoțesc. *adj., pl.* duhovnicești.
duios,-oasă 1. Mișcător, emoționant; afectuos; sentimental; blând. 2. Dureros, jalnic. *adj., pl.* duioși,-oase.
duioșie 1. Gingășie, simțire delicată. 2. Melancolie, jale. *s.f., art.* duioșia, *g.-d. art.* duioșiei, *pl.* duioșii, *art.* duioșiile.
duium Mulțime, droaie, grămadă. */Cu ~ul* = în număr mare. *s.n.*
dulamă 1. Haină țărănească lungă și groasă. //(în trecut) Haină lungă purtată de negustori, de preoți etc. 2. Haină de ceremonie purtată de domni și de boieri. *s.f., g.-d. art.* dulamei, *pl.* dulame.
dulap[1] Scândură lată și groasă. *s.m., pl.* dulapi.
dulap[2] 1. Mobilă de lemn cu rafturi, în care se păstrează haine, rufe etc. 2. (pop.) Scrânciob. *s.n., pl.* dulapuri.
dulăpaș Dulăpior. *s.n., pl.* dulăpașe.
dulăpior Diminutiv al lui dulap; dulăpaș. *s.n., pl.* dulăpioare.
dulău Câine mare (lătos). *s.m., art.* dulăul, *pl.* dulăi, *art.* dulăii.
dulce[1] A. 1. Care are gustul caracteristic mierii sau zahărului; care a fost îndulcit. 2. (despre lapte) Proaspăt, nefermentat. 3. (despre brânzeturi) Nesărat. 4. (despre fructe) Cu gust dulce. 5. (despre apă) De izvor, de râu. B. (fig.) 1. Drăguț, frumos. //(despre miros) Aromatic. 2. (fig., despre sunete, glas etc.) Melodios; plăcut la auz. 3. (fig., despre somn) Liniștit, calm. 4. (fig., despre climă) Moderat, temperat. 5. (fig., despre ființe și manifestările lor) Simpatic, plăcut. 6. (despre vorbe) Plăcut. *adj., pl.* dulci.
dulce[2] 1. Ceea ce este plăcut, bun; ceea ce produce plăcere. */De* ~ = (în ritualul bisericii creștine; despre mâncare) = care este îngăduit în afara zilelor sau perioadelor de post. /(fam.) *A spune* (cuiva, ceva) *de* ~ = a spune (cuiva) lucruri dezagreabile. //Perioadă de timp când credincioșii creștini au voie să mănânce carne. 2. (mai ales la pl.) Preparat culinar dulce. *s.n., pl.* (2) dulciuri.
dulceag,-ă 1. (despre mâncăruri și băuturi) Cam dulce. 2. Fără gust, searbăd. 3. (fig.) Care vrea să pară prietenos; mieros. *adj., pl.* dulcegi,-ge.
dulceață[1] Însușirea de a fi dulce; gust plăcut al unei mâncări sau băuturi. *s.f., g.-d. art.* dulcești.
dulceață[2] 1. Preparat alimentar făcut din fructe sau din flori fierte în sirop de zahăr. 2. Aliment gustos; bunătate. *s.f., g.-d. art.* dulcești, *pl.* dulcețuri.
dulceață[3] (fig.) 1. Calitatea de a fi plăcut. */Cu* ~ = cu drag. //Plăcere, mulțumire sufletească. 2. Blândețe, bunătate. *s.f., g.-d. art.* dulcești, *pl.* dulcești.
dulcegărie (depr.) Vorbă, purtare dulceagă. *s.f., art.* dulcegăria, *g.-d. art.* dulcegăriei, *pl.* dulcegării, *art.* dulcegăriile.
dulcicol,-ă (despre animale și plante) Care trăiește în apele dulci. *adj., pl.* dulcicoli,-e.

dulcinee (fam.) Femeie iubită; femeie devenită obiectul unei pasiuni ridicole. *s.f., art.* dulcineea, *g.-d. art.* dulcineei.
dulcişor[1] Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu flori purpurii. *s.m., pl.* dulcişori.
dulcişor[2]**,-oară** Diminutiv al lui dulce; relativ dulce. *adj., pl.* dulcişori,-oare.
dulciu,-ie (rar) (Cam) dulce. *adj., pl.* dulcii.
dulgher Meseriaş care lucrează lemnăria unei clădiri. *s.m., pl.* dulgheri.
dulgherie 1. Meseria dulgherului; dulgherit. 2. Ansamblul lucrărilor executate de dulgher. 3. Atelierul dulgherului. *s.f., art.* dulgheria, *g.-d. art.* dulgheriei, *pl.* (3) dulgherii, *art.* dulgheriile.
dulgherit Dulgherie. *s.n.*
dulie Piesă în care se fixează becul electric. *s.f., art.* dulia, *g.-d. art.* duliei, *pl.* dulii, *art.* duliile.
Duma de Stat Cameră a Parlamentului rus. *s.prop.f., g.-d. art.* Dumei de Stat.
dumă Adunare legislativă în Rusia ţaristă. *s.f., g.-d. art.* dumei, *pl.* dume.
dumbăţ v. **dumbeţ.**
dumbeţ Plantă erbacee cu frunze mici şi dinţate, cu flori purpurii sau albe. [*var.* dumbăţ *s.m.*] *s.m., pl.* dumbeţi.
dumbravă 1. Pădure tânără şi nu prea deasă. 2. Pădure de stejar. *s.f., g.-d. art.* dumbrăvii, *pl.* dumbrăvi.
dumbravnic Plantă erbacee, medicinală şi meliferă, cu frunze late, cu flori purpurii, trandafirii sau albe. *s.m., pl.* dumbravnici.
dumbrăveancă Pasăre migratoare cu pene albastre-verzui. *s.f., g.-d. art.* dumbrăvencei, *pl.* dumbrăvence.
dumbrăvioară Diminutiv al lui dumbravă. *s.f., g.-d. art.* dumbrăvioarei, *pl.* dumbrăvioare.
dum-dum (în sintagma) *Glonţ* (sau *proiectil*) ~ = proiectil de puşcă care explodează în momentul atingerii ţintei provocând răni grave. *s.n.*
dumeri v. **dumiri.**
dumerire v. **dumirire.**
dumesnic,-ă (înv., despre animale) Domestic (1). *adj., pl.* dumesnici,-ce.
dumesnici *tr.* şi *refl.* (înv.) A (se) domestici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dumesnicesc, *imperf. 3 sg.* dumenicea; *conj. prez. 3* să dumesnicească.
dumica *tr.* (pop.) 1. A mărunţi, a mesteca îndelung un aliment. 2. A tăia pe cineva în bucăţi; a ciopârţi; (p. ext.) a nimici. *vb. I, ind. prez. 3* dumică/dumică.
dumicat (pop.) Bucată mică ruptă dintr-un aliment. *s.m., pl.* dumicaţi.
duminecă v. **duminică.**
dumineceă Plantă erbacee târâtoare cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* dumineceelei, *pl.* dumineceele, *art.* dumineceelele.
duminica În fiecare duminică. *adv.*
duminical,-ă De duminică. *adj., pl.* duminicali,-e.
Duminica Tomei Sărbătoare creştină ortodoxă care se ţine în prima duminică după Paşti. *s.prop.f., g.-d. art.* Duminicii Tomei.
duminică Ultima zi a săptămânii. */De* ~ = (despre haine) care se poartă în zilele de sărbătoare. [*var.* dumineca *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* duminicii, *pl.* duminici.
dumiri/dumeri *tr.* şi *refl.* (fam.) A pricepe sau a face să priceapă clar (după ce fusese nelămurit). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dumiresc/dumeresc, *imperf. 3 sg.* dumirea/dumerea; *conj. prez. 3* să dumirească/să dumerească.
dumirire/dumerire (rar) Lămurire, înţelegere, clarificare. *s.f., g.-d. art.* dumiririi/dumeririi.
dumitriţă (bot., pop.) Tufănică; crizantemă. *s.f., g.-d. art.* dumitriţei, *pl.* dumitriţe.
dumnealui, dumneaei Pronume de politeţe pentru persoana a 3-a. //(fam.) Soţ, soţie. *pr. pers., pl.* dumnealor.
dumneasa (pop.) Pronume de politeţe pentru persoana a 3-a sg. *pr. pers., g.-d.* dumisale.
dumneata Pronume de politeţe pentru persoana a 2-a sg. *pr. pers., abr.* d-ta, *g.-d.* dumitale; *abr.* d-tale.
dumneavoastră Pronume de politeţe pentru persoana a 2-a sg. şi pl. [*var.* (pop.) dumnevoastră *pr pers.*] *pr. pers.*; *abr.* dv./dvs./d-voastră.
dumnevoastră v. **dumneavoastră.**
dumnezeie (rar) Zeiţă. *s.f., art.* dumnezeia, *g.-d. art.* dumnezeiei.
dumnezeiesc,-iască 1. Al lui Dumnezeu; divin. 2. (fig.) Splendid, minunat. *adj., pl.* dumnezeieşti.
dumnezeieşte Minunat, superb. *adv.*
dumnezeire Divinitate; Dumnezeu. *s.f., g.-d. art.* dumnezeirii.
dumnezeu[1] Divinitate, zeu. *s.m., art.* dumnezeul, *pl.* dumnezei, *art.* dumnezeii.
Dumnezeu[2] (în religiile monoteiste) Fiinţă supremă, creator al lumii. */Bătut de* ~ = năpăstuit, nenorocit. *Cum dă* ~ = cum se întâmplă; prost, rău. ~ *ştie!* = nu se ştie! *Încotro* (sau *unde, cum*) *te-a îndrepta* ~ = la voia întâmplării. *A nu avea* (sau *a trăi fără*) *niciun* ~ = a nu crede în nimic; a nu avea niciun sens, a nu avea nicio valoare, niciun gust. *A pleca* (sau *a merge* etc.) *cu* ~ = a pleca (sau a merge etc.) sănătos, în pace. (fam.) *A prinde* (sau *a apuca*) *pe* ~ *de* (*un*) *picior*, se spune când cineva are o bucurie mare, neaşteptată. *A se ruga ca de toţi* ~*ii* = a se ruga cu insistenţă. ~*le!* exclamaţie de spaimă, deznădejde, mirare. *Pentru numele lui* ~*!* exclamaţie de implorare sau de dezaprobare. *Ce* ~*!* exclamaţie de nemulţumire. *Să dea* ~*!* formulă de urare (să se împlinească ceea ce doreşti) *s.prop.m., g.-d. art.* lui Dumnezeu/ (în expr. şi) *Dumnezeului* (*las-o Dumnezeului*).
dumper Basculantă la care scaunul se poate roti, permiţând conducerea înainte şi înapoi. *s.n., pl.* dumpere.
dumping (damping) (angl.) Export de produse la preţuri mai scăzute decât cele de pe piaţa internă în scopul înlăturării concurenţei. *s.n., pl.* dumpinguri.
dună Formă de relief cu aspectul unor ridicături mici, paralele, apărută sub acţiunea vântului în regiunile nisipoase. *s.f., g.-d. art.* dunei, *pl.* dune.
dunăre (pop.) Apă mare. *s.f.*
dunărean,-ă (Locuitor) din regiunea Dunării. *adj., s.m.* şi *f. pl.* dunăreni,-e.
dunăreancă Locuitoare din regiunea Dunării. *s.f., g.-d. art.* dunărencei, *pl.* dunărence.
dunetă Parte mai înaltă de la pupa unei nave, unde se află cabinele echipajului. *s.f., g.-d. art.* dunetei, *pl.* dunete.
dungat,-ă Cu dungi. *adj., pl.* dungaţi,-te.
dungă 1. Linie vizibilă pe un fond de altă culoare; dâră. 2. (p. ext.) Cută, rid. 3. Margine a unui obiect, muchie, latură. */În* ~ = într-o parte. (fam.) *A fi într-o* ~ = a fi ţicnit. *s.f., g.-d. art.* dungii, *pl.* dungi.
dungăţea Plantă erbacee cu frunzele formate din cinci foliole. *s.f., art.* dungăţeaua, *g.-d. art.* dungăţelei, *pl.* dungăţele, *art.* dungăţelele.
dunguliţă Diminutiv al lui dungă; dunguţă. *s.f., g.-d. art.* dunguliţei, *pl.* dunguliţe.
dunguţă (rar) Dunguliţă. *s.f., g.-d. art.* dunguţei, *pl.* dunguţe.
duo (muz.) Duet. *s.n., art.* duoul, *pl.* duouri.
duodecimal,-ă (du-o-) Care are ca bază numărul 12. *adj., pl.* duodecimali,-e.
duodecimă (du-o-) (muz.) Interval de 12 trepte. *s.f., g.-d. art.* duodecimei, *pl.* duodecime.
duoden (du-o-) Porţiunea de început a intestinului subţire. *s.n., pl.* duodenuri.
duodenal,-ă (du-o-) Referitor la duoden. *adj., pl.* duodenali,-e.

duodenită (du-o-) Inflamație a mucoasei duodenului. *s.f., g.-d. art.* duodenitei, *pl.* duodenite.
duodiodă (du-o-di-o-) Tub electronic care conține două diode. *s.f., g.-d. art.* duodiodei, *pl.* duodiode.
duotriodă (du-o-tri-o-) Tub electronic care conține două triode. *s.f., g.-d. art.* duotriodei, *pl.* duotriode.
dup 1. Cuvânt care imită mersul apăsat, tropăitul încălțămintei etc. 2. Cuvânt care imită zgomotul înfundat produs de o izbitură sau de o căzătură. *interj.*
după A. (introduce un complement circumstanțial de loc) Îndărătul, în dosul; înapoia... B. (introduce un complement circumstanțial de timp) Mai târziu, în urma. C. (introduce un complement circumstanțial de mod) Potrivit cu...; în conformitate cu...; la fel cu... D. (introduce un complement circumstanțial de scop) Pentru. E. (introduce un complement circumstanțial instrumental) Cu ajutorul..., prin. F. (introduce un atribut) *Văr ~ frate. prep.*
după-amiaza În timpul după-amiezii. *adv.*
după-amiază[1] În timpul după-amiezii de astăzi. *adv.*
după-amiază[2] Parte a zilei care începe în jurul orei 12; după-masă, după-prânz. *s.f., art.* după-amiaza, *g.-d. art.* după-amiezii, *pl.* după-amiezi, *art.* după-amiezile.
după cât Așa cum, precum. *loc. conjcț.*
după ce (că) (leagă două propoziții copulative, arătând adăugarea unui fapt la altul) În afară de faptul că..., pe lângă că... *loc. conjcț.*
după cum După cât. *loc. conjcț.*
dupăit (reg.) Zgomot produs de cineva care merge cu pași apăsați; tropăit. *s.n.*
după-masa După-amiaza. *adv.*
după-masă[1] După-amiază[1]. *adv.*
după-masă[2] După-amiază[2]. *s.f., art.* după-masa, *g.-d. art.* după-mesei, *pl.* după-mese, *art.* după-mesele.
duplex 1. Procedeu (sau aparat) care permite comunicarea simultană bilaterală între două posturi telefonice sau telegrafice. 2. (poligr.) Procedeu de reproducere în două culori a ilustrațiilor monocrome. 3. Carton fabricat prin presarea și lipirea a două straturi. 4. Apartament construit pe două nivele. *s.n., pl.* duplexuri.
duplicat Al doilea exemplar al unui act. *s.n., pl.* duplicate.
duplicitar,-ă Ipocrit, fățarnic. *adj., pl.* duplicitari,-e.
duplicitate Fățărnicie, ipocrizie. *s.f., g.-d. art.* duplicității.
dupuros,-oasă (rar) Ciufulit, zbârlit. *adj., pl.* dupuroși,-oase.
dur[1] Dura[1]. *interj.*
dur[2]**,-ă** 1. (despre corpuri solide) Tare, greu de străpuns. 2. (despre apă) Care conține săruri de calciu și de magneziu peste limita admisă. 3. (fig.) Aspru, sever. *adj., pl.* duri,-e.
dura[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de un corp care se rostogolește; dur[1]. *interj.*
dura[2] *tr* A clădi, a construi. *vb. I, ind. prez. 3* durează.
dura[3] *intr.* 1. (despre acțiuni) A se petrece într-un anumit timp. 2. (despre lucruri) A se menține (în stare bună), a dăinui. *vb. I, ind. prez. 3* durează.
durabil,-ă Trainic, rezistent. *adj., pl.* durabili,-e.
durabilitate Calitatea a ceea ce este durabil; trăinicie. *s.f., g.-d. art.* durabilității.
duracid Aliaj de fier și siliciu, rezistent la acțiunea acizilor și la oxidare. *s.m.*
duraluminiu Aliaj al aluminiului cu cuprul, magneziu etc., ușor și rezistent, folosit în special în construcția avioanelor. *s.n., art.* duraluminiul.
dura mater (lat.) Membrana externă a meningelui. *s.f., g.-d. art.* durei mater.
duramen Partea centrală a trunchiului unui arbore. *s.n., pl.* duramenuri.
duran Sticlă rezistentă la variațiile bruște de temperatură, din care se fabrică obiecte de laborator. *s.n.*
durare Durat. *s.f., g.-d. art.* durării.
durat Acțiunea de a dura[2]; zidire, durare. *s.n.*
durată Interval de timp în care se petrece ceva; perioada cât durează ceva. *s.f., g.-d. art.* duratei, *pl.* durate.
durativ,-ă (despre verbe) Care arată că o acțiune este în desfășurare, durează. *adj., pl.* durativi,-e.
dură (pop.) Roată, rotiță metalică. *s.f., g.-d. art.* durei, *pl.* dure.
durăi *intr.* (pop.) A se da de-a dura, a se rostogoli cu zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3* durăie, *imperf. 3 sg.* durăia; *conj. prez. 3* să durăie.
durăit (pop.) Zgomot produs de un obiect care durăie; duruitură. *s.n.*
durăitură (pop.) Durăit. *s.f., g.-d. art.* durăiturii, *pl.* durăituri.
durăt (rar) Suferință, zbucium. *s.n., pl.* durăte.
durbacă 1. Cada teascului de struguri. 2. Vas cu apă prin care trece serpentina alambicului de țuică. *s.f., g.-d. art.* durbacei, *pl.* durbace.
durd,-ă (reg.) Durduliu. *adj., pl.* durzi,-de.
durdă (înv., pop.) Pușcă, flintă. *s.f., g.-d. art.* durdei, *pl.* durde.
durdui (reg.) 1. *intr.* A dudui (2), a hurui. 2. *tr.* A zgudui. *vb. IV, ind. prez. 3* durduie, *imperf. 3 sg.* durduia; *conj. prez. 3* să durduie.
durduit (reg.) Duduitură, duduit. *s.n.*
durduliu,-ie (despre corpul uman sau părți ale lui) Grăsuț, rotofei, dolofan. *adj., pl.* durdulii.
durea *tr.* 1. A simți o durere fizică. */A atinge pe cineva unde-l doare* = a spune cuiva în mod intenționat ceva neplăcut. 2. (despre părți ale corpului, răni) A produce cuiva o suferință fizică. */A-l ~* (pe cineva) *inima* (sau *sufletul*) = a fi mâhnit. *Nici capul nu-l doare* = puțin îi pasă. 3. (fig.) A produce cuiva o suferință morală. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* doare, *3 pl.* dor; *conj. prez. 3* să doară; *ger.* durând; *part.* durut.
durere 1. Suferință fizică suportată de cineva. 2. (fig.) Suferință morală; mâhnire, întristare. *s.f., g.-d. art.* durerii, *pl.* dureri.
dureros,-oasă Care provoacă o durere fizică sau morală. *adj., pl.* dureroși,-oase.
durifica *tr.* și *refl.* A (se) face mai dur[2], mai tare. *vb. I, ind. prez. 3* durifică.
durificare Acțiunea de a (se) durifica. *s.f., g.-d. art.* durificării, *pl.* durificări.
durilon (rar) Bătătură. *s.n., pl.* duriloane.
durit Mineral organic, dur și mat, component al cărbunilor de pământ. *s.n.*
duritate 1. Proprietate a corpurilor solide de a fi dure. 2. Însușire a apei de a conține săruri peste limita admisă. 3. (fig.) Asprime, severitate. *s.f., g.-d. art.* durității, *pl.* durități.
durită Diminutiv al lui dură. *s.f., g.-d. art.* duriței, *pl.* durițe.
duroflex Material flexibil și dur folosit la fabricarea încălțămintei. *s.n.*
duroscop Aparat folosit la măsurarea durității unui metal. *s.n., pl.* duroscoape.
durui 1. *intr.* (despre roți, vehicule) A face zgomot mare (în mers). 2. *intr.* și *tr.* (fig.) A turui. *vb. IV, ind. prez. 3* duruie, *imperf. 3 sg.* duruia; *conj. prez. 3* să duruie.
duruire Acțiunea de a durui. *s.f., g.-d. art.* duruirii, *pl.* duruiri.
duruit Faptul de a durui; huruit, duruitură. *s.n., pl.* duruituri.
duruitoare (-ru-i-) (rar) Cascadă. *s.f., g.-d. art.* duruitorii, *pl.* duruitori.

duruitură (-ru-i-) Duruit. *s.f., g.-d. art.* duruiturii, *pl.* duruituri.
durut (pop.) Faptul de a durea. *s.n.*
dus[1] Faptul de a (se) duce; plecare. *s.n.*
dus[2]**,-ă** 1. Plecat; (p. ext.) mort, dispărut. /(adv.) *A dormi ~* = a dormi adânc. 2. (despre timp şi despre acţiuni) Trecut. 3. (fig.) Absent, îngândurat. /(în loc.) *~ pe gânduri* = îngândurat. *adj., pl.* duşi,-se.
duşină Mulură cu dublă curbură, concavă în partea de sus şi convexă la bază. *s.f., g.-d. art.* duşinei, *pl.* duşine.
duş 1. Instalaţie de baie prevăzută cu un dispozitiv prin care apa ţâşneşte sub formă de jeturi subţiri. 2. Baie, spălare făcută cu acest mijloc. 3. (fig.) Întâmplare, vorbă neaşteptată (şi neplăcută). *s.n., pl.* duşuri.
duşcă Cantitate de băutură (alcoolică) înghiţită dintr-o dată. *s.f., g.-d. art.* duştii, *pl.* duşti.
duşegubină (în Ţara Românească şi în Moldova) Răscumpărare, în bani sau vite, percepută pentru comiterea unui adulter, a unui omor etc. *s.f., g.-d. art.* duşegubinei, *pl.* duşegubine.
duşman,-ă 1. (Persoană) care are o atitudine ostilă faţă de cineva sau de ceva; vrăjmaş. 2. Inamic (în război). *s.m., adj., pl.* duşmani,-e.
duşmancă Vrăjmaşă, adversară. *s.f., g.-d. art.* duşmancei, *pl.* duşmance.
duşmănesc,-ească (înv.) Al duşmanilor; duşmănos. *adj., pl.* duşmănesti.
duşmăneşte Cu duşmănie. *adv.*
duşmăni *tr.* şi *refl.* A (se) urî reciproc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* duşmănesc, *imperf. 3 sg.* duşmănea; *conj. prez. 3* să duşmănească.
duşmănie Ură, vrăjmăşie. *s.f., art.* duşmănia, *g.-d. art.* duşmăniei.
duşmănos,-oasă Ostil, răuvoitor, neprietenos. *adj., pl.* duşmănosi,-oase.
duşumea Pardoseală de scânduri (a unei încăperi). *s.f., art.* duşumeaua, *g.-d. art.* duşumelei, *pl.* duşumele, *art.* duşumelele.
dutcă (înv.) Monedă rusească sau poloneză de mică valoare, care a circulat şi în ţările româneşti; veche monedă românească de argint. *s.f., g.-d. art.* dutcei, *pl.* dutce.
du-te-vino Agitaţie, mişcare continuă. *s.n.*
duty-free (diutifri) (angl.) Magazin (într-un aeroport) în care se vând produse mai ieftine, fără taxe vamale. *s.n., art.* duty-free-ul, *pl.* duty-free-uri.
duumvir (în Roma antică) Magistrat care exercita împreună cu altul o funcţie importantă. *s.m., pl.* duumviri.
duumvirat Funcţia, demnitatea de duumvir; durata acestei funcţii. *s.n.*
duză (u *pron.* ü) 1. Ajutaj. 2. Filieră (pentru mătase artificială). *s.f., g.-d. art.* duzei, *pl.* duze.
duzină Grup de douăsprezece obiecte de acelaşi fel. /*De ~* = de calitate inferioară; mediocru. *s.f., g.-d. art.* duzinii, *pl.* duzini.
dvorî *intr.* (înv.) A sluji la curtea unui domnitor sau a unui boier. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* dvoresc, *imperf. 3 sg.* dvorea; *conj. prez. 3* să dvorească.
dyke (daic) (angl.) Filon de lavă consolidată în crăpătura unui con vulcanic. *s.n.*

E,e

e[1] A şaptea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* e/e-uri.
e[2] Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* e.
e[3]**/ee** Exclamaţie care exprimă: surpriză, curiozitate, satisfacţie etc. *interj.*
E Aditiv alimentar. *s.n., art.* E-ul, *pl.* E-uri.
eastmancolor (istmăncolor) (angl.) Procedeu de tratare a peliculei pentru filmul color. //Film astfel realizat. *s.n.*
ebdomadar,-ă v. **hebdomadar.**
eben Varietate de lemn tare, închis la culoare, obţinută din arbori exotici; abanos. *s.n.*
ebenin,-ă Negru ca abanosul. *adj., pl.* ebenini,-e.
ebenist,-ă 1. Tâmplar specializat în lucrări de tâmplărie fină, de lux. 2. Persoană care confecţionează sau vinde obiecte din lemn de abanos. *s.m., pl.* ebenişti; *s.f., g.-d. art.* ebenistei, *pl.* ebeniste.
ebenisterie 1. Arta ebenistului. 2. Atelierul ebenistului. *s.f., art.* ebenisteria, *g.-d. art.* ebenisteriei.
ebenistică Tâmplărie de mare fineţe, de obicei cu intarsii. *s.f., g.-d. art.* ebenisticii.
ebenit Material plastic obţinut din leşia care rămâne de la prepararea celulozei. *s.n.*
ebonit v. **ebonită.**
ebonită Material plastic electroizolant şi anticoroziv, obţinut prin vulcanizarea cauciucului cu sulf. [*var.* ebonit *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* ebonitei.
eboşa *tr.* 1. A lamina un lingou în scopul uniformizării materialului respectiv. 2. A schiţa, a da o primă formă unei opere de artă. *vb. I, ind. prez. 3* eboşează, *1 pl.* eboşăm; *conj. prez. 3* să eboşeze; *ger.* eboşând.
eboşare Acţiunea de a eboşa. *s.f., g.-d. art.* eboşării, *pl.* eboşări.
eboşă 1. Semifabricat obţinut din lingouri. 2. Primul stadiu în realizarea unei opere de artă; schiţă, crochiu. *s.f., g.-d. art.* eboşei, *pl.* eboşe.
eboşoar 1. Spatulă cu care sculptorii modelează argila, ceara etc. 2. Daltă folosită de olari, dulgheri etc. *s.n., pl.* eboşoare.
ebraic,-ă (-bra-ic) Care se referă la vechii evrei; de la vechii evrei. *adj., pl.* ebraici,-ce.
ebraică (-bra-i-) Limba vechilor evrei, folosită astăzi ca limbă oficială în Israel. *s.f., g.-d. art.* ebraicei.
ebraism (-bra-) Mod de a vorbi, propriu limbii ebraice. *s.n., pl.* ebraisme.
ebraist,-ă Specialist în cultura ebraică. *s.m., pl.* ebraişti; *s.f., g.-d. art.* ebraistei, *pl.* ebraiste.
ebrietate (-bri-e-) Stare de beţie. *s.f., g.-d. art.* ebrietăţii.
ebuliometrie (-li-o-, -tri-) Ebulioscopie. *s.f., art.* ebuliometria, *g.-d. art.* ebuliometriei.
ebuliometru (-li-o-) Aparat care serveşte la determinarea concentraţiei alcoolice a unui lichid. *s.n., art.* ebuliometrul, *pl.* ebuliometre.
ebulioscop (-li-o-) (tehn.) Ebuliometru. *s.n., pl.* ebulioscoape.
ebulioscopie (-li-o-) Metodă fizico-chimică de determinare a temperaturilor de fierbere; ebuliometrie. *s.f., art.* ebulioscopia, *g.-d. art.* ebulioscopiei.
ebuliţie (-ţi-e) 1. Fierbere. 2. (fig.) Agitaţie, efervescenţă. *s.f., art.* ebuliţia, *g.-d. art.* ebuliţiei, *pl.* ebuliţii, *art.* ebuliţiile.
ecarisa *tr.* 1. A tăia buşteni şi a-i transforma în scânduri groase, prismatice. 2. A jupui pielea animalelor moarte. *vb. I, ind. prez. 3* ecarisează.

ecarisaj 1. Prelucrare a cadavrelor de animale şi a deşeurilor de la abatoare, în vederea transformării lor în produse furajere sau industriale. //Întreprindere care execută această operaţie. 2. Acţiunea de stârpire a câinilor vagabonzi. *s.n.*

ecarisare Acţiunea de a ecarisa (1). *s.f., g.-d. art.* ecarisării.

ecarlat[1] Colorant sintetic roşu-vişiniu. *s.n.*

ecarlat[2] Roşu-vişiniu. *adj. invar.*

ecart 1. Distanţa dintre două valori dintr-un şir de măsurători efectuate asupra aceleiaşi mărimi; interval, depărtare. //Abatere. //Variaţie. 2. *~ de viteză* = diferenţă dintre viteza minimă şi cea maximă a unui avion în zbor orizontal. *s.n., pl.* ecarturi.

ecartament Distanţă dintre roţile de pe aceeaşi osie a unui vehicul; distanţă dintre cele două şine ale unei căi ferate. *s.n., pl.* ecartamente.

ecarte Joc de cărţi de două persoane. *s.n., art.* ecartul.

ecatombă v. **hecatombă.**

Ecclesiastul v. **Eclezíastul.**

eche Bară orizontală fixată pe axul cârmei unei ambarcaţiuni. *s.f., art.* echea, *g.-d. art.* echei, *pl.* eche.

echer 1. Instrument în formă de triunghi dreptunghic, folosit în desenul tehnic; colţar. 2. Instrument topografic pentru stabilirea aliniamentelor perpendiculare pe teren. *s.n., pl.* echere.

echi- Element de compunere care înseamnă „egal".

echicurent,-ă (despre fluide) Care curge în aceeaşi direcţie cu altul. *adj., pl.* echicurenţi,-te.

echidistant,-ă 1. (despre drepte, planuri etc.) Care se află la distanţă egală faţă de un punct, de o dreaptă etc. 2. (fig.) Situat la distanţă egală faţă de două tendinţe, forţe, persoane etc. *adj., pl.* echidistanţi,-te.

echidistanţă 1. Calitatea de a fi echidistant. 2. Diferenţă constantă de înălţime dintre cotele a două puncte situate pe două curbe de nivel. *s.f., g.-d. art.* echidistanţei, *pl.* echidistanţe.

echidnă Animal insectivor, cu corpul acoperit cu spini şi cu botul ascuţit. *s.f., g.-d. art.* echidnei, *pl.* echidne.

echien,-ă (-chi-en) (despre arboreturi) Omogen din punct de vedere al vârstei. *adj., pl.* echieni,-e.

echigranular,-ă (despre roci, materiale etc.) Ale cărui cristale, granule au dimensiuni aproape egale. *adj., pl.* echigranulari,-e.

echigravitaţie (-ţi-e) Proprietate a unei zone din spaţiul cosmic în care forţele gravitaţionale ale corpurilor cereşti se echilibrează. *s.f., art.* echigravitaţia, *g.-d. art.* echigravitaţiei.

echilateral,-ă (despre unele figuri geometrice) Care are toate laturile egale. *adj., pl.* echilaterali,-e.

echilibra 1. *tr.* şi *refl.* A aduce sau a fi în stare de echilibru. 2. *tr.* A face ca veniturile unui buget să fie egale cu cheltuielile. *vb. I, ind. prez. 3* echilibrează.

echilibrare 1. Acţiunea de a (se) echilibra. 2. (tehn.) Anulare a forţelor dinamice asimetrice care se exercită asupra unui sistem tehnic în mişcare accelerată. 3. Atenuare a cuplajelor nedorite dintre circuitele unei linii de telecomunicaţii. *s.f., g.-d. art.* echilibrării, *pl.* echilibrări.

echilibrat,-ă 1. Aflat în stare de echilibru; corect proporţionat. 2. (fig., despre oameni) Cumpătat, chibzuit, ponderat. *adj., pl.* echilibraţi,-te.

echilibrist,-ă 1. Persoană care s-a specializat în echilibristică. 2. (fig.) Persoană care se strecoară cu abilitate printre dificultăţi. *s.m., pl.* echilibrişti; *s.f., g.-d. art.* echilibristei, *pl.* echilibriste.

echilibristică 1. Arta de a-şi menţine corpul în echilibru în diferite poziţii. 2. (fig.) Capacitate de a ieşi uşor dintr-o situaţie dificilă. *s.f., g.-d. art.* echilibristicii.

echilibror Dispozitiv pentru echilibrarea ţevilor de tun. *s.n., pl.* echilibroare.

echilibru 1. Situaţie a unui corp care nu-şi schimbă starea de mişcare sau de repaus sub influenţa unor forţe exterioare. 2. *~ dinamic* = echilibru determinat de două procese opuse, care se desfăşoară cu aceeaşi intensitate. *A-şi pierde ~l* = a fi pe punctul de a se prăbuşi. 3. Proprietate a unor forţe de a nu schimba starea de mişcare sau de repaus a corpului asupra căruia se exercită. 4. *~ bugetar* = stare a unui buget în care veniturile acoperă cheltuielile. 5. (fig.) Stare de calm, armonie, stabilitate interioară. *s.n., art.* echilibrul, *pl.* echilibre.

echimoză Pată de culoare roşie-vineţie, evoluând spre galben, care apare în urma unei lovituri; vânătaie. *s.f., g.-d. art.* echimozei, *pl.* echimoze.

echină 1. Urnă de pământ ars sau de metal în care grecii păstrau actele. 2. Mulură convexă specifică stilului doric, situată sub abacă. *s.f., g.-d. art.* echinei, *pl.* echine.

echingju v. **achingiu.**

echinid v. **echinidă.**

echinidă (zool.) Arici-de-mare. [*var.* echinid *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* echinidei, *pl.* echinide.

echinism Deformaţie a piciorului la oameni, asemănătoare cu un picior de cal. *s.n.*

echinococ 1. Vierme parazit care se dezvoltă în unele organe ale rumegătoarelor, porcilor sau omului. 2. Chist hidatic provocat de echinococ (1). *s.m., pl.* echinococi.

echinococoză Boală parazitară produsă de echinococ; hidatioză. *s.f., g.-d. art.* echinococozei, *pl.* echinococoze.

echinocţial,-ă (-ţi-al) Referitor la echinocţiu. */Punct ~* = fiecare dintre cele două puncte de intersecţie ale elipticii cu ecuatorul ceresc, în care se află Soarele la echinocţiu. [*var.* echinoxial,-ă *adj.*] *adj., pl.* echinocţiali,-e.

echinocţiu Fiecare dintre cele două momente ale anului, la 21 martie şi 23 septembrie, când ziua este egală cu noaptea. [*var.* echinox *s.n.*] *s.n., art.* echinocţiul, *pl.* echinocţii, *art.* echinocţiile.

echinoderm (la pl.) Încrengătură de animale marine nevertebrate, cu schelet extern calcaros; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* echinoderme.

echinox v. **echinocţiu.**

echinoxial,-ă v. **echinocţial.**

echipa 1. *tr.* A înzestra o armată, o navă etc. cu cele necesare unei acţiuni. 2. *refl.* A-şi pune echipamentul; (p. gener.) a se îmbrăca. 3. *tr.* A dota cu echipamentul necesar o întreprindere, o instalaţie etc. *vb. I, ind. prez. 3* echipează.

echipaj 1. Echipă care conduce şi deserveşte o navă, un tanc, un avion etc. 2. Grup de sportivi care concurează pe o ambarcaţiune, o maşină, un bob etc.; grup de 3-4 elevi care participă la un concurs, reprezentând şcoala, oraşul etc. 3. Partea fixă sau mobilă a unui instrument. 4. (ieşit din uz) Trăsură de lux. *s.n., pl.* echipaje.

echipament 1. Totalitatea obiectelor de îmbrăcăminte, încălţăminte şi accesorii cu care este dotat un militar, un sportiv, un excursionist etc. */~ de campanie* = echipament pe care îl poartă soldaţii în război sau la instrucţie. 2. Totalitatea aparatelor, dispozitivelor şi mecanismelor care asigură funcţionarea unei instalaţii, a unei maşini etc. */~ de bord* = totalitatea mecanismelor şi aparatelor care asigură funcţionarea motorului unui avion. *s.n., pl.* echipamente.

echipare Acţiunea de a (se) echipa; înzestrare. *s.f., g.-d. art.* echipării, *pl.* echipări.

echipartiţie (-ţi-e) Repartizare egală a unei forţe, a unei substanţe etc. între componentele unui tot. *s.f., art.* echipartiţia, *g.-d. art.* echipartiţiei, *pl.* echipartiţii, *art.* echipartiţiile.

echipă 1. Grup de persoane conduse de un şef, care îndeplinesc o activitate comună. */Spirit de ~* = legătură

spirituală între membrii unei echipe, care stă la baza colaborării lor. 2. Grup de sportivi, formație care activează într-o ramură sportivă. //Fiecare dintre cele două formații care își dispută un meci de fotbal, handbal, baschet etc. */~-fanion* = echipă de frunte. *s.f., g.-d. art.* echipei, *pl.* echipe.

echipier,-ă (-pi-er) Membru al unei echipe sportive. *s.m., pl.* echipieri; *s.f., g.-d. art.* echipierei, *pl.* echipiere.

echipolent,-ă 1. De forțe, de valori egale. 2. (despre noțiuni sau judecăți) Care exprimă în forme diferite același conținut. *adj., pl.* echipolenți,-te.

echipolență 1. Egalitate de forțe, de puteri. 2. (log.) Echivalență. *s.f., g.-d. art.* echipolenței.

echipotențial,-ă (-ți-al) De același potențial. *adj., pl.* echipotențiali,-e.

echitabil,-ă (despre fapte, idei etc.) Întemeiat pe dreptate, pe adevăr; corect, drept. *adj., pl.* echitabili,-e.

echitate Dreptate, egalitate; omenie. *s.f., g.-d. art.* echității.

echitație (-ți-e) (sport) Călărie. *s.f., art.* echitația, *g.-d. art.* echitației.

echiunitar,-ă (-chi-u-) (mat.) Egal cu unitatea. *adj., pl.* echiunitari,-e.

echivala 1. *tr.* și *intr.* A fi sau a face să fie egal. 2. *tr* A traduce. 3. *tr.* A face o echivalare (2). *vb. I, ind. prez. 3* echivalează.

echivalare 1. Acțiunea de a echivala. 2. Recunoaștere a valabilității unor studii, examene, diplome obținute într-o școală de alt tip sau în străinătate. *s.f., g.-d. art.* echivalării, *pl.* echivalări.

echivalent[1] 1. Mărime, număr etc. care caracterizează egalitatea a două efecte sau a două acțiuni. 2. Marfă care, având înglobată în ea aceeași cantitate de muncă socială cu o altă marfă, servește la exprimarea valorii acesteia din urmă. *s.n./s.m., pl.* echivalente/echivalenți.

echivalent²,-ă 1. Care are aceeași valoare, același efect cu altceva. 2. (despre figuri geometrice) Care are aceeași suprafață cu altă figură, fără a fi identică cu aceasta. *adj., pl.* echivalenți,-te.

echivalență 1. Egalitate de valoare, de semnificație etc. */Examen de ~* = examen pe care trebuie să-l treacă cineva care cere recunoașterea unor studii la alt tip de școală. 2. (log.) Raport între două enunțuri sau judecăți care sunt adevărate sau false împreună. 3. (mat.) Relație simetrică, reflexivă și tranzitivă între elementele unei mulțimi. 4. (med.) Criză de natură epileptică care se manifestă sub altă formă decât cea convulsivă. *s.f., g.-d. art.* echivalenței, *pl.* echivalențe.

echivoc[1] 1. Expresie, situație confuză, neclară. //Ambiguitate. 2. Măsură a efectului perturbațiilor asupra comunicațiilor prin canale, exprimând cantitatea de informație care rămâne netransmisă din cauza perturbațiilor. *s.n., pl.* echivocuri.

echivoc²,-ă Care se poate înțelege în mai multe feluri; neclar. //Suspect, îndoielnic. *adj., pl.* echivoci,-ce.

echivocitate (rar) Caracter echivoc². *s.f., g.-d. art.* echivocității.

eclampsie Sindrom întâlnit la femeile gravide și la lăuze, manifestat prin convulsii, pierderea cunoștinței și comă. *s.f., art.* eclampsia, *g.-d. art.* eclampsiei, *pl.* eclampsii, *art.* eclampsiile.

eclata *intr.* (livr.) 1. A străluci; a impresiona prin strălucire. 2. (fig.) A izbucni, a se manifesta puternic, violent. *vb. I, ind. prez. 3* eclatează.

eclatant,-ă (livr.) Care impresionează puternic; răsunător. *adj., pl.* eclatanți,-te.

eclator Aparat electric folosit la măsurarea tensiunilor înalte. *s.n., pl.* eclatoare.

eclectic,-ă Referitor la eclectism. *adj., pl.* eclectici,-ce.

eclectism 1. Îmbinare mecanică, hibridă a unor puncte de vedere, idei, concepții, opuse sau eterogene. 2. Sistem de concepții care nu se întemeiază pe idei originale, ci pe selectarea a ceea ce pare mai bun din diverse sisteme, stiluri artistice etc. *s.n.*

ecler Prăjitură cu cremă și acoperită cu glazură de ciocolată, șerbet etc. *s.n., pl.* eclеruri.

ecleraj (livr.) Iluminare artificială puternică. *s.n., pl.* ecleraje.

eclerог (înv.) Soldat trimis înaintea unei armate ca să cerceteze mișcările inamicului; iscoadă. *s.m., pl.* eclerori.

eclezіarh (-zi-arh) Cleric care se ocupă cu rânduiala serviciului religios. *s.m., pl.* eclezіarhi.

eclezіastic,-ă (-zi-as-) Referitor la biserică sau la cler. *adj., pl.* eclezіastici,-ce.

Eclezіastul/Ecclesіastul Parte a Bibliei atribuită împăratului Solomon. *s.prop.n.*

eclimetru Instrument topografic pentru măsurarea distanței zenitale a unui punct sau a diferenței de nivel dintre două cote. *s.n., art.* eclimetrul, *pl.* eclimetre.

eclipsa 1. *tr.* (despre corpuri cerești) A întuneca total sau parțial alt corp ceresc. 2. *tr.* (fig.) A pune în umbră; a depăși, a întrece. 3. *refl.* (fam.) A dispărea, a pleca pe furiș. *vb. I, ind. prez. 3* eclipsează.

eclipsare Faptul de a (se) eclipsa. *s.f., g.-d. art.* eclipsării, *pl.* eclipsări.

eclipsă 1. Dispariție totală sau parțială a imaginii unui astru, din cauza intrării lui în conul de umbră al altui corp ceresc. 2. Intermitență a luminii unui far sau a unei geamanduri. 3. (fig.) Absență temporară a cuiva sau a ceva. 4. Pierdere temporară a cunoștinței; absență. //Scădere a puterii creatoare a unei persoane. *s.f., g.-d. art.* eclipsei, *pl.* eclipse.

ecliptic,-ă Referitor la ecliptică. *adj., pl.* ecliptici,-ce.

ecliptică Orbita aparentă descrisă de Soare în timpul mișcării lui anuale pe boltă. *s.f., g.-d. art.* eclipticei, *pl.* ecliptice.

eclisă 1. Placă de lemn, de metal etc. cu care se acoperă rostul dintre două piese. 2. Perete lateral al unui instrument cu coarde. *s.f., g.-d. art.* eclisei, *pl.* eclise.

eclozionator (-zi-o-) Compartiment al unui incubator în care are loc ieșirea puilor din ou. *s.n., pl.* eclozionatoare.

ecloziune (-zi-u-) 1. Ieșire a puiului din ou în urma incubației. 2. (fig.) Ivire, înflorire, apariție. *s.f., g.-d. art.* ecloziunii, *pl.* ecloziuni.

ecluza 1. *tr.* A închide cu o ecluză. 2. *intr.* (despre nave) A trece printr-o ecluză. *vb. I, ind. prez. 3* ecluzează.

ecluzare Acțiunea de a ecluza. *s.f., g.-d. art.* ecluzării, *pl.* ecluzări.

ecluză 1. Lucrare hidrotehnică realizată pe traseul unei căi navigabile pentru a permite trecerea navelor între două porțiuni cu niveluri de apă diferite. 2. Cameră metalică montată pe corpul unui submarin și destinată ieșirii echipajului în caz de naufragiu. 3. Compartiment al unei nave spațiale prin care se face ieșirea cosmonauților în spațiul cosmic. *s.f., g.-d. art.* ecluzei, *pl.* ecluze.

ecluzist,-ă Muncitor la ecluză. *s.m., pl.* ecluziști; (rar) *s.f., g.-d. art.* ecluzistei, *pl.* ecluziste.

ecocardiograf (-di-o-) (med.) Aparat pentru examinarea inimii cu ultrasunete. *s.n., art.* ecocardiografe.

ecoencefalografie (-co-en-) (med.) Tehnică de investigare a sistemului nervos central cu ajutorul ultrasunetelor. *s.f. art.* ecoencefalografia, *g.-d. art.* ecoencefalografiei, *pl.* ecoencefalografii, *art.* ecoencefalografiile.

ecograf (med.) Aparat folosit în ecografie. *s.n., pl.* ecografe.

ecografic,-ă De ecografie. *adj., pl.* ecografici,-ce.

ecografie (med.) Metodă de diagnosticare cu ajutorul ultrasunetelor; ultrasonografie. *s.f., art.* ecografia, *g.-d. art.* ecografiei, *pl.* ecografii, *art.* ecografiile.
ecogramă (med.) Diagramă obținută la ecograf. *s.f., g.-d. art.* ecogramei, *pl.* ecograme.
ecolalie Simptom al unor boli nervoase, care se manifestă prin repetarea automată a cuvintelor interlocutorului. *s.f., art.* ecolalia, *g.-d. art.* ecolaliei.
ecolocație (-ți-e) Reperare a obstacolelor cu ajutorul ultrasunetelor. *s.f., art.* ecolocația, *g.-d. art.* ecolocației.
ecolog,-ă Specialist în ecologie. *s.m., pl.* ecologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ecologei, *pl.* ecologe.
ecologic,-ă Referitor la ecologie; (p. ext.) curat. *adj., pl.* ecologici,-ce.
ecologie Știință care studiază interacțiunea dintre organisme și mediul lor de viață. *s.f., art.* ecologia, *g.-d. art.* ecologiei.
ecologism Mișcare în favoarea problemelor ecologice, de ocrotire a mediului ambiant. *s.n.*
ecologist,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Adept) al ecologismului. II. *s.m.* și *f.* Ecolog. *adj., s.m.* și *f., pl.* ecologiști,-ste.
ecologiza *tr.* A asigura un mediu ecologic. *vb. I, ind. prez. 3* ecologizează.
ecometrie Măsurare a nivelului unui lichid în sonde. *s.f., art.* ecometria, *g.-d. art.* ecometriei.
ecometru Aparat folosit în ecometrie. *s.n., art.* ecometrul, *pl.* ecometre.
ecomimie Simptom al unor boli nervoase, care se manifestă prin repetarea gesturilor făcute de alții. *s.f., art.* ecomimia, *g.-d. art.* ecomimiei.
econom,-oamă I. *adj.* Care face economii, care este cumpătat. //(peior.) Zgârcit. II. *s.m.* și *f.* (în trecut) Persoană însărcinată cu administrarea unei instituții sau a averii cuiva. //Îngrijitor al averii unei mănăstiri. *adj., s.m.* și *f., pl.* economi,-oame.
economat Magazin care practică prețuri mai mici. //Magazin pentru anumite categorii sociale. *s.n., pl.* economate.
econometric,-ă Referitor la econometrie. *adj., pl.* econometrici,-ce.
econometrie Aplicarea metodelor matematice și statistice la studiul proceselor economice. *s.f., art.* econometria, *g.-d. art.* econometriei.
economic,-ă 1. Referitor la economie. 2. (și adv.) Care necesită cheltuieli puține; economicos, ieftin. *adj., pl.* economici,-ce.
economicesc,-ească (înv.) Economic (1). *adj., pl.* economicești.
economicește Din punct de vedere economic. *adv.*
economicitate Grad de economie; rentabilitate. *s.f., g.-d. art.* economicității.
economico-financiar,-ă (-ci-ar) Economic și financiar. *adj., pl.* economico-financiari,-e.
economicos,-oasă Economic (2). *adj., pl.* economicoși,-oase.
economie 1.Totalitatea activităților umane desfășurate în sfera producției, distribuției și consumului bunurilor materiale și serviciilor. */~ de piață* = economie liberă, care se conduce după regulile pieței. *~ de schimb* = economie în cadrul căreia produsele muncii iau forma mărfurilor. *~ politică* = știință care studiază legile producției și repartiției bunurilor materiale, specifice diferitelor orânduiri sociale. //Ramură de activitate productivă 2. Știință care studiază economia (1). 3. Chibzuință, cumpătare în folosirea banilor, a materialelor, etc. 4. (concr., la pl.) Bani economisiți. [*var.* (înv.) iconomie *s.f.*] *s.f., art.* economia, *g.-d. art.* economiei, *pl.* economii, *art.* economiile.
economisi *tr.* A folosi cu chibzuială banii sau alte mijloace materiale; a agonisi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* economisesc, *imperf. 3 sg.* economisea; *conj. prez. 3* să economisească.
economisire Faptul de a economisi. *s.f., g.-d. art.* economisirii, *pl.* economisiri.
economism Concept social-democrat care consideră că muncitorimea trebuie să se limiteze la lupta economică prin intermediul sindicatelor. *s.n.*
economist,-ă Specialist în științe economice. *s.m., pl.* economiști; *s.f., g.-d. art.* economistei, *pl.* economiste.
economizor 1. Instalație de încălzire a apei înainte de a pătrunde în cazanul cu aburi. 2. Dispozitiv de reducere a consumului de combustibil atașat la carburatorul unui motor cu explozie. *s.n., pl.* economizoare.
ecopraxie (med.) Comportament patologic de imitare automată a gesturilor și acțiunilor cuiva. *s.f., art.* ecopraxia, *g.-d. art.* ecopraxiei, *pl.* ecopraxii, *art.* ecopraxiile.
ecorșeu Reprezentare a corpului omenesc sau a unui animal fără piele pentru a servi sculptorilor și pictorilor la studiul musculaturii. *s.n., art.* ecorșeul, *pl.* ecorșee.
ecoscop (med.) Aparat care vizualizează capul copilului înainte de naștere, prin utilizarea ultrasunetelor. *s.n., pl.* ecoscoape.
ecoscopie (med.) Imagine obținută cu ecoscopul. *s.f., art.* ecoscopia, *g.-d. art.* ecoscopiei, *pl.* ecoscopii, *art.* ecoscopiile.
ecosez (despre țesături) Cu carouri în culori vii și variate. *adj. invar.*
ecoseză Vechi dans popular scoțian cu mișcări vioaie; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* ecosezei, *pl.* ecoseze.
ecosistem Totalitatea viețuitoarelor și a plantelor dintr-un anumit mediu; sistem ecologic. *~ silvic. s.n., pl.* ecosisteme.
ecosondă Sondă pentru măsurarea marilor adâncimi oceanice, prin analiza ecoului acustic; eholot. *s.f., g.-d. art.* ecosondei, *pl.* ecosonde.
ecospecie (biol.) Grup de plante sau animale format din mai multe ecotipuri, ai cărui membri se pot reproduce între ei, fără pericolul degenerării descendenților. *s.f. art.* ecospecia, *g.-d. art.* ecospeciei, *pl.* ecospecii, *art.* ecospeciile.
ecotip Grup de plante din aceeași specie, cu trăsături ereditare proprii, formate sub influența mediului. *s.n., pl.* ecotipuri.
ecou 1. Repetare a unui sunet datorată reflectării undelor sonore pe un obstacol. 2. (fig.) Răsunet, vâlvă produsă de un eveniment deosebit. *s.n., art.* ecoul, *pl.* ecouri.
ecpaia (înv.) Personalul din serviciul unui mare demnitar. *s.f., art.* ecpaiaua, *g.-d. art.* ecpaielei, *pl.* ecpaiele, *art.* ecpaielele.
ecran 1. Suprafață mată, de obicei din pânză albă, pe care se proiectează imagini produse de aparatele de proiecție. */Micul ~* = televizor; (p. ext.) televiziune. 2. Perete sau înveliș de protecție contra unor acțiuni fizice. *s.n., pl.* ecrane.
ecrana *tr.* A proteja un spațiu, un aparat etc. cu ajutorul unui ecran. *vb. I, ind. prez. 3* ecranează.
ecranare Acțiunea de a ecrana. *s.f., g.-d. art.* ecranării, *pl.* ecranări.
ecraniza *tr.* A adapta o lucrare literară sau muzicală pentru a fi reprezentată pe un ecran. *vb. I, ind. prez. 3* ecranizează.
ecranizare Acțiunea de a ecraniza; adaptare cinematografică după o operă literară, muzicală etc. *s.f., g.-d. art.* ecranizării, *pl.* ecranizări.
ecrazită Exploziv pe bază de acid picric. *s.f., g.-d. art.* ecrazitei.
ecru[1] (ecrü) Culoare bej-deschis. *s.n., art.* ecru-ul.
ecru[2] (ecrü) De culoarea mătăsii nespălate; bej-deschis. //(despre mătăsuri) Care nu a fost trecut prin apă clocotită. *adj. invar.*

ecruisa (-cru-i-) *tr.* A modifica proprietăţile unui metal prin deformarea plastică a acestuia la rece. *vb. I, ind. prez. 3* ecruiseză.
ecruisaj (-cru-i-) Faptul de a ecruisa. *s.n., pl.* ecruisaje.
ectazie (med.) 1. Dilatare a unui organ tubular, a unui vas etc. 2. Licenţă în folosirea unei silabe scurte cu valoarea unei silabe lungi. *s.f., art.* ectazia, *g.-d. art.* ectaziei, *pl.* ectazii, *art.* ectaziile.
ectenie (-ni-e) (în ritualul ortodox) Şir de rugăciuni rostite de preot sau de diacon în cursul serviciului religios. *s.f., art.* ectenia, *g.-d. art.* ecteniei, *pl.* ectenii, *art.* ecteniile.
ectimă Boală infecţioasă de piele, manifestată prin pete mari roşii, pustule şi ulceraţii care lasă cicatrice. *s.f., g.-d. art.* ectimei, *pl.* ectime.
ectoderm 1. Înveliş exterior al embrionului celular. 2. Tegumentul extern al celenteratelor. *s.n., pl.* ectoderme.
ectodermic,-ă Referitor la ectoderm. *adj., pl.* ectodermici,-ce.
ectoendoparazită Ciupercă parazită al cărei miceliu se dezvoltă la suprafaţa şi în interiorul plantei gazdă. *s.f., g.-d. art.* ectoendoparazitei, *pl.* ectoendoparazite.
ectogenează Teorie în biologie care absolutizează acţiunea factorilor externi. *s.f., g.-d. art.* ectogenezei.
ectoparazit,-ă (Parazit) care trăieşte pe suprafaţa corpului omului şi al animalelor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ectoparaziţi,-te.
ectopic,-ă Care prezintă ectopie. *adj., pl.* ectopici,-ce.
ectopie (med.) Poziţie anormală a unui organ; heterotopie. *s.f., art.* ectopia, *g.-d. art.* ectopiei.
ectoplasmă 1. Strat superficial al citoplasmei celulare; hialoplasmă. 2. Substanţă spirituală pe care spiritiştii pretind că o emană mediile în timpul transei; teleplasmă. *s.f., g.-d. art.* ectoplasmei, *pl.* ectoplasme.
ectropion (-pi-on) Afecţiune oftalmologică manifestată prin întoarcerea pleoapelor în afară, din cauza unei conjunctivite granuloase. *s.n.*
ecuadorian,-ă (-cu-a-do-ri-an) (Locuitor) din Ecuador. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ecuadorieni,-e.
ecuator (-cu-a-) 1. Cerc imaginar pe suprafaţa Pământului, situat la distanţă egală de cei doi poli; (p. ext.) zonă care se întinde până la câteva grade latitudine nordică şi sudică de acest cerc; zonă ecuatorială. 2. (mat.) Cercul mare al unei sfere. */~ ceresc* = cercul mare al sferei cereşti, situat într-un plan perpendicular pe linia polilor Pământului. *s.n.*
ecuatorial[1] (-cu-a-, -ri-al) Lunetă astronomică folosită la urmărirea mişcării aştrilor. *s.n., pl.* ecuatoriale.
ecuatorial[2]**,-ă** (-cu-a-, -ri-al) De (la) ecuator, referitor la ecuator. */Zonă ~* = zonă de circa 10 grade, care se întinde de-o parte şi de alta a ecuatorului. *Climă ~* = climă caracterizată prin temperaturi constant ridicate şi ploi abundente. *Coordonate ~* = sistem de coordonate prin care se determină poziţia aştrilor în raport cu ecuatorul ceresc. *adj., pl.* ecuatoriali,-e.
ecuaţie (-cu-a-ţi-e) 1. Relaţie matematică în care intră mărimi cunoscute şi necunoscute. 2. (fig.) Problemă, chestiune dificilă. */~ chimică* = reprezentare a unei reacţii chimice prin formule şi simboluri chimice. 3. (astron.) *~a timpului* = diferenţa dintre timpul solar mediu şi timpul solar adevărat. *s.f., art.* ecuaţia, *g.-d. art.* ecuaţiei, *pl.* ecuaţii.
ecumenic,-ă Care are caracter universal; cu autoritate asupra întregii Biserici creştine. */Patriarh ~* = titlu dat patriarhului din Constantinopol, recunoscut drept cea mai înaltă autoritate a Bisericii ortodoxe. *adj., pl.* ecumenici,-ce.
ecumenism Mişcare religioasă care urmăreşte unirea tuturor bisericilor creştine într-una singură; mişcare ecumenică. *s.n.*
ecuson 1. Ornament sculptat sau pictat în formă de scut, pe care sunt înfăţişate inscripţii, semne heraldice etc. 2. Mică bucată de metal, de plastic sau ţesătură ataşată de îmbrăcăminte şi având imprimate unele date despre persoana care o poartă. *s.n., pl.* ecusoane.
ecvestru,-ă 1. De călăreţ, călare. 2. (despre opere plastice) Care reprezintă o persoană călare. *Statuie ~. adj., pl.* ecvestri,-stre.
ecvideu (la pl.) Grup de mamifere imparicopitate erbivore; (la sg.) animal din acest grup. *s.n., art.* ecvideul, *pl.* ecvidee.
ecvin,-ă De cal. *adj., pl.* ecvini,-e.
ecvisetacee (la pl.) Familie de plante erbacee criptogame vasculare, cu frunze foarte mici, solzoase; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* ecvisetaceea, *g.-d. art.* ecvisetaceei, *pl.* ecvisetacee.
eczematos,-oasă (Persoană) care suferă de eczemă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* eczematoşi,-oase.
eczemă Boală de piele manifestată prin erupţii şi leziuni însoţite de mâncărime. *s.f., g.-d. art.* eczemei, *pl.* eczeme.
edafic,-ă Referitor la natura solului. *adj., pl.* edafici,-ce.
edafon Totalitatea organismelor care trăiesc în sol. *s.n.*
edam Sortiment de brânză olandeză. *s.n.*
edec 1. Odgon lung care servea la remorcarea de pe mal a unei ambarcaţiuni împotriva curentului apei. */A trage la ~* = a remorca o ambarcaţiune de pe mal cu un odgon împotriva cursului apei. *A fi la ~ul cuiva* = a fi la remorca cuiva. 2. Lucru necesar într-o gospodărie; (p. ext.) persoană indispensabilă undeva. *s.n., pl.* edecuri.
edecar Trăgător la edec (1). *s.m., pl.* edecari.
edecliu (înv.) Slujitor de rang inferior la curtea domnească. *s.m., art.* edecliul, *pl.* edecliі, *art.* edeclіi.
edelvais (bot., rar) Floare-de-colţ. *s.m.*
edem (med.) Acumulare de lichid seros în ţesuturi. *~ pulmonar. s.n., pl.* edeme.
eden (livr.) Rai, paradis. //(fig.) Loc încântător, plăcut, îmbietor. *s.n.*
edenic,-ă (livr.) De rai. //Frumos, încântător. *adj., pl.* edenici,-ce.
edenta *tr.* A rupe, a smulge dinţii unei roţi dinţate, ai unei perii de sârmă etc. *vb. I, ind. prez. 3* edentează.
edentat Mamifer fără dinţi sau cu dinţii atrofiaţi. *s.n., pl.* edentate.
edentaţie (-ţi-e) Pierdere sau lipsă a dinţilor. *s.f., art.* edentaţia, *g.-d. art.* edentaţiei.
edict 1. (în Roma antică) Act prin care un magistrat indica normele juridice aplicate în timpul magistraturii lui. 2. (în Antichitate şi în Evul Mediu) Decret, act normativ emis de monarh sau de o autoritate bisericească superioară. *s.n., pl.* edicte.
edictal,-ă (rar) Referitor la un edict. *adj., pl.* edictali,-e.
edicul 1. Chioşc, pavilion într-un loc public. 2. Înveliţoare care fereşte de intemperii o lucrare de artă. 3. Tabernacul într-un templu roman. //Nişă în care se păstrează portretele morţilor sau urnele funerare. *s.n., pl.* edicule.
edifica 1. *tr.* A construi, a clădi. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) lămuri. *vb. I, ind. prez. 3* edifică.
edificare Acţiunea de a (se) edifica. *s.f., g.-d. art.* edificării, *pl.* edificări.
edificator,-oare Care edifică; lămuritor; concludent. *adj., pl.* edificatori,-oare.
edificiu Clădire, construcţie mare, impunătoare adăpostind o instituţie. *s.n., art.* edificiul, *pl.* edificii, *art.* edificiile.
edil 1. Magistrat roman care supraveghea edificiile şi instalaţiile publice. 2. Persoană care se ocupă de lucrările de interes obştesc dintr-un oraş; consilier municipal. *s.m., pl.* edili.

edilitar,-ă Referitor la administrația sau la lucrările de interes public dintr-un oraș. *adj., pl.* edilitari,-e.
edilitate 1. Construirea și îngrijirea edificiilor și a lucrărilor de interes public ale unui oraș. 2. Disciplină care se ocupă cu studiul, executarea și exploatarea lucrărilor de interes public. *s.f., g.-d. art.* edilității.
edita *tr.* 1. A redacta, a tipări și a difuza o carte, o publicație, un disc etc. 2. A îngriji o ediție, stabilind textul, adăugând note explicative, considerații critice etc. *vb. I, ind. prez. 3* editează.
editare Acțiunea de a edita. *s.f., g.-d. art.* editării, *pl.* editări.
editor,-oare Persoană, instituție etc. care editează o carte. *s.m., pl.* editori; *s.f., g.-d. art.* editoarei, *pl.* editoare.
editorial[1] (-ri-al) Articol dintr-un ziar sau o revistă care exprimă opinia conducerii publicației în legătură cu o problemă importantă la ordinea zilei. *s.n., pl.* editoriale.
editorial[2]**,-ă** (-ri-al) Referitor la editare; de editură. *adj., pl.* editoriali,-e.
editorialist,-ă (-ri-a-) Autor de editoriale la un ziar, la o revistă. *s.m., pl.* editorialiști; *s.f., g.-d. art.* editorialistei, *pl.* editorialiste.
editură Instituție care editează cărți, publicații periodice etc. */~pirat* = editură care publică lucrări fără a plăti drepturile cuvenite autorilor. *s.f., g.-d. art.* edituri, *pl.* edituri.
ediție 1. Totalitatea exemplarelor unei opere tipărite prin utilizarea aceluiași zaț tipografic. */~ specială* = tiraj suplimentar al unui ziar, determinat de un eveniment special. *~ critică* = ediție a unui text, stabilită pe baza comparării variantelor și însoțită de comentarii, note etc. *~ definitivă* = ediție al cărei text a fost văzut de autor și considerat ca definitiv. *~-pirat* = ediție scoasă fără acordul autorului. 2. Versiune. 3. Manifestare sportivă, artistică, științifică etc. care face parte dintr-o serie periodică, stabilă. [*var* ediție*une s.f.*] *s.f., art.* ediția, *g.-d. art.* ediției, *pl.* ediții, *art.* edițiile.
ediție*une* v. **ediție**.
educa *tr.* A forma, a crește pe cineva prin educație; a instrui. *vb. I, ind. prez. 3* educă.
educabil,-ă Care poate fi educat. *adj., pl.* educabili,-e.
educabilitate Însușirea de a fi educabil. *s.f., g.-d. art.* educabilității.
educare Acțiunea de a educa; cultivare, instruire. *s.f., g.-d. art.* educării.
educativ,-ă Referitor la educație; educațional. *adj., pl.* educativi,-e.
educator,-oare I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care educă copiii și tineretul. II. *s.f.* Persoană cu pregătire specială, care se ocupă de educația copiilor preșcolari. *adj., s.m.* și *f., pl.* educatori,-oare.
educație (-ți-e) 1. Activitate socială aplicată conștient, în vederea formării și dezvoltării însușirilor intelectuale, morale și fizice ale copiilor și tinerilor; rezultatul acestei activități. */A face ~* = a educa pe cineva. 2. Bună creștere, comportare civilizată în societate. [*var.* (înv.) educațiune *s.f.*] *s.f., art.* educația, *g.-d. art.* educației.
educațional,-ă (-ți-o-) Referitor la educație, la învățământ; care contribuie la educație; educativ. *Program ~. adj., pl.* educaționali,-e.
educațiune v. **educație**.
edulcora *tr.* (livr.) 1. A îndulci un medicament. 2. A atenua (un lucru prea îndrăznеț). *vb. I, ind. prez. 3* edulcorează.
edulcorant[1] Substanță care se adaugă unui medicament pentru a-l îndulci. *s.n., pl.* edulcoranțe.
edulcorant[2]**,-ă** (livr.) Care edulcorează. *adj., pl.* edulcoranți,-te.
edulcorat,-ă (livr.) Atenuat, îndulcit. *adj., pl.* edulcorați,-te.
EEG (eeghe) Electroencefalogramă. *s.n., pl.* EEG-uri.
efeb (în Grecia antică) Adolescent care era educat într-un colegiu cu caracter militar. //Adolescent; tânăr foarte frumos. *s.m., pl.* efebi.
efebie (în Grecia antică) Școală în care se făcea educația civilă și militară a tineretului. *s.f., art.* efebia, *g.-d. art.* efebiei, *pl.* efebii, *art.* efebiile.
efect 1. Fenomen care rezultă dintr-o cauză; rezultat. */A-și face ~ul* = a avea un anumit rezultat. *~ de tunel* = trecere a unei particule printr-o barieră de potențial. *~ de seră* = creștere a temperaturii atmosferei, ca urmare a acumulării bioxidului de carbon. //Traiectorie neobișnuită pe care o capătă mingea de la diferite jocuri (volei, fotbal etc.), când este lovită într-un anumit fel. 2. Impresie produsă asupra cuiva. */A face ~* = a impresiona. *De ~* = impresionant. 3. (la pl.) Îmbrăcăminte militară; echipament. 4. (la pl.) Valori negociabile; hârtii de valoare. *s.n., pl.* efecte.
efectiv[1] Număr de persoane care fac parte dintr-o colectivitate (mai ales dintr-o unitate militară). *s.n., pl.* efective.
efectiv[2]**,-ă** Real, adevărat. *adj., pl.* efectivi,-e.
efectua (-tu-a) *tr.* A executa; a face, a înfăptui. *vb. I, ind. prez. 3* efectuează, */ pl.* efectuăm; *conj. prez. 3* să efectueze; *ger.* efectuând.
efectuare Acțiunea de a efectua; realizare, execuție, înfăptuire. *s.f., g.-d. art.* efectuării, *pl.* efectuări.
efedrină Alcaloid folosit în tratamentul bolilor respiratorii. *s.f., g.-d. art.* efedrinei.
efeldă Mică pată rotundă pe piele datorată unei pigmentări anormale; pistrui. *s.f., g.-d. art.* efeldei, *pl.* efelide.
efemer,-ă Care durează puțin; trecător, vremelnic. *adj., pl.* efemeri,-e.
efemeră (la pl.) Ordin de insecte cu corpul subțire și moale, care trăiesc ca adulte câteva zile sau ore; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* efemerei, *pl.* efemere.
efemeridă 1. Efemeră. 2. Tabel astronomic alcătuit cu anticipație și care indică pozițiile aștrilor pentru un an. 3. (fig., la pl.) Gânduri, idei, lucruri trecătoare. *s.f., g.-d. art.* efemeridei, *pl.* efemeride.
efemeritate (rar) Caracter trecător. *s.f., g.-d. art.* efemerității.
efemeriza *tr.* și *refl.* (livr.) A face să devină sau a deveni efemer. *vb. I, ind. prez. 3* efemerizează.
efemerizare (livr.) Acțiunea de a (se) efemeriza. //Învechire rapidă. *s.f., g.-d. art.* efemerizării, *pl.* efemerizări.
efemina *tr.* și *refl.* 1. A face să devină sau a deveni asemănător, fizic sau psihologic, cu o femeie. 2. (rar) A (se) moleși, a (se) înmuia. *vb. I, ind. prez. 3* efeminează.
efeminat,-ă (rar) Cu aspect sau caracter feminin, delicat; (p. ext.) molatic, moleșit. //Iubitor de plăceri. *adj., pl.* efeminați,-te.
efeminație (-ți-e) (rar) Caracterul celui efeminat; moliciune, slăbiciune. *s.f., art.* efeminația, *g.-d. art.* efeminației.
efendi (înv.) Titlu de politețe pus în Turcia, după un nume propriu, învățaților și funcționarilor. *s.m.*
eferent,-ă Care duce în afară. *Fibre nervoase ~. adj., pl.* eferenți,-te.
efervescent,-ă 1. (despre lichide) Care dezvoltă gaze în timpul unei reacții chimice. 2. (fig.) Agitat, clocotitor. *adj., pl.* efervescenți,-te.
efervescență 1. Degajare activă, puternică de gaze în masa unui lichid, în cursul unei reacții chimice. 2. (fig.) Agitație, frământare. *s.f., g.-d. art.* efervescenței, *pl.* efervescențe.

efet Judecător dintr-un tribunal penal în Atena antică. *s.m., pl.* efeți.
efetonină Efedrină sintetică. *s.f., g.-d. art.* efetoninei.
eficace Care produce efectul așteptat; eficient. *adj. invar.*
eficacitate Calitatea de a fi eficace; eficiență. *s.f., g.-d. art.* eficacității.
eficient,-ă (-ci-ent) Eficace. *adj., pl.* eficienți,-te.
eficientiza (-ci-en-) *tr.* A face să devină eficient. *vb. I, ind. prez. 3* eficientizează.
eficientizare (-ci-en-) Acțiunea de a eficientiza. *s.f., g.-d. art.* eficientizării, *pl.* eficientizări.
eficiență (-ci-en-) Eficacitate. *s.f., g.-d. art.* eficienței, *pl.* eficiențe.
efigial,-ă (-gi-al) Care aparține unei efigii. *adj., pl.* efigiali,-e.
efigie Reprezentare în reiief pe o monedă, pe o medaiie etc. a chipului unei persoane. *s.f., art.* efigia, *g.-d. art.* efigiei, *pl.* efigii, *art.* efigiile.
efila *tr.* și *refl.* (tehn.) A (se) subția. *vb. I, ind. prez. 3* efilează.
eflora *tr.* A studia superficial; a frunzări o carte,, //A atinge ușor pe cineva sau ceva. *vb. I, ind. prez. 3* eflorează.
efloresc̦ent,-ă 1. Care înfloreşte. 2. (fig.) Înfloritor, bogat în aspecte sau detalii. 3. (chim., despre săruri) Care pierde o parte din apa de cristalizare și capătă un aspect de pulbere. *adj., pl.* eflorescenți,-te.
efloresc̦ență 1. Începutul înfloririi unei plante. 2. (fig.) Înflorire, dezvoltare. 3. (chim.) Transformare în pulbere a unor săruri cristalizate prin pierderea apei. //Depozit de săruri de pe suprafața unor roci. 4. (med.) Erupție ușoară pe piele; (pop.) spuzeală. *s.f., g.-d. art.* eflores-cenței, *pl.* eflorescențe.
efluviu 1. Emanație gazoasă a unor corpuri, perceptibilă cu ajutorul mirosului. //(fig.) Curent, flux. *~ii sentimentale.* 2. Descărcare electrică de slabă intensitate care apare între electrozii aflați la tensiune înaltă. 3. Defect pe o peliculă cinematografică, sub forma unor linii subțiri în evantai. *s.n., art.* efluviul, *pl.* efluvii, *art.* efluviile.
eflux Scurgere a unei mase de fluid. *s.n., pl.* efluxuri.
efor 1. Membru în consiliul de conducere al unei eforii; epitrop. 2. (în Sparta antică) Nume dat fiecăruia dintre cei cinci magistrați cu atribuții în politica statului. *s.m., pl.* efori.
eforat Demnitate de efor (2); colegiul eforilor. *s.n.*
eforie Nume dat, în trecut, unor instituții de utilitate publică sau culturală. *~a școalelor. s.f. art.* eforia, *g.-d. art.* eforiei, *pl.* eforii, *art.* eforiile.
efort 1. Încordare a forțelor fizice și intelectuale pentru obținerea unui randament superior celui obișnuit. 2. (fiz.) Rezultantă a forțelor interioare dintr-o secțiune a unui corp deformabil, cauzată de solicitări exterioare, de căldură etc. *s.n., pl.* eforturi.
efractor,-oare Persoană care a comis o efracție. *s.m., pl.* efractori; *s.f., g.-d. art.* efractoarei, *pl.* efractoare.
efracție (-ți-e) Spargere a unei uși, a unui dulap etc., făcută cu intenția de a fura, de a distruge. [*var.* efracțiune *s.f.*] *s.f., art.* efracția, *g.-d. art.* efracției, *pl.* efracții, *art.* efracțiile.
efracțiune v. **efracție**.
efuziometru (-zi-o-) Dispozitiv pentru măsurarea densității unui gaz care străbate printr-un înveliș poros. *s.n., art.* efuziometrul, *pl.* efuziometre.
efuziune (-zi-u-) 1. Manifestare, exteriorizare puternică a unor sentimente frumoase. 2. Trecerea unui gaz printr-un înveliș poros. 3. Erupție vulcanică. *s.f., g.-d. art.* efuziunii, *pl.* efuziuni.
efuziv,-ă Vulcanic. *Rocă ~. adj., pl.* efuzivi,-e.
efuzor Tub cu secțiune crescătoare, folosit la evacuarea accelerată a unui gaz. *s.n., pl.* efuzoare.
egal,-ă 1. Care este la fel cu altul într-o anumită privință. 2. (despre oameni, națiuni) Care are aceleași drepturi și aceleași îndatoriri. */A trata* (pe cineva sau ceva) *de la ~ la ~* = a se comporta într-o împrejurare dată ca fiind în aceeași situație cu partenerul său. (sport) *A fi ~* = a avea același număr de puncte. *Fără ~* = excepțional, neasemuit. 3. (mat.) Care are aceeași valoare și aceeași unitate de măsură. //(despre figuri geometrice) Care coincide cu altă figură, prin suprapunere. 4. (despre obiecte, fenomene, ființe comparate cu ele însele) Invariabil, neschimbat. */A-i fi* (cuiva) *~* = a-i conveni și o alternativă și cealaltă; a-i fi indiferent. *adj., pl.* egali,-e.
egala *tr.* și *refl.* A face să fie sau a fi la fel cu altul în anumite privințe. //*tr.* (sport) A obține același număr de puncte. *vb. I, ind. prez. 3* egalează.
egalabil,-ă Care poate fi egalat. *adj., pl.* egalabili,-e.
egalare Acțiunea de a (se) egala. *s.f., g.-d. art.* egalării, *pl.* egalări.
egalitar,-ă Referitor la egalitatea politică, socială și civică. *adj., pl.* egalitari,-e.
egalitarism Concepție socială care preconizează egalizarea consumului individual al membrilor societății. *s.n.*
egalitarist,-ă (Adept) al egalitarismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* egalitariști,-ste.
egalitate 1. Stare a două sau mai multe lucruri egale între ele; identitate. 2. (sport) Situație în care mai mulți concurenți realizează același număr de puncte; paritate. 3. Principiu conform căruia oamenii au aceleași drepturi și aceleași îndatoriri. 4. (mat.) Relație între două mărimi egale; expresie a acestei relații redată prin semnul egal. *s.f., g.-d. art.* egalității, *pl.* egalități.
egaliza *tr.* 1. A face ca două sau mai multe situații, lucruri etc. să fie egale între ele în anumite privințe. 2. (fig.) A face să dispară diferențele; a uniformiza. *vb. I, ind. prez. 3* egalizează.
egalizare Acțiunea de a egaliza. *s.f., g.-d. art.* egalizării, *pl.* egalizări.
egalizator[1] 1. Substanță care are proprietatea de a dispersa și fixa colorantul într-o soluție. 2. Dispozitiv care reglează presiunea lichidului dintr-o conductă. *s.n., pl.* egalizatoare.
egalizator[2]**,-oare** Care egalizează. *adj., pl.* egalizatori,-oare.
egalizor (tehn.) Aparat care corectează caracteristica de frecvență a unui sistem electroacustic. *s.n., pl.* egalizoare.
egări Colanți până la glezne. *s.m. pl.*
egeean,-ă (-ge-ean) Referitor la popoarele de la Marea Egee. *adj., pl.* egeeni,-e.
egerie (livr.) Femeie care sfătuiește în secret pe cineva. *s.f., art.* egeria, *g.-d. art.* egeriei, *pl.* egerii.
eghilet Șnur cu capetele îmbrăcate în metal, care împodobește uniforma unor militari. *s.m., pl.* eghileți.
egidă Ocrotire, protecție. //Patronaj. //Sprijin. */Sub ~a* = sub auspiciile... *s.f., g.-d. art.* egidei, *pl.* egide.
egiptean,-ă (Locuitor) din Egipt. *adj., s.m.* și *f., pl.* egipteni,-e.
egipteană Limbă veche vorbită în Egipt. *s.f., g.-d. art.* egiptenei.
egipteancă Locuitoare din Egipt. *s.f., g.-d. art.* egiptencei, *pl.* egiptence.
egiptolog Specialist în egiptologie. *s.m., pl.* egiptologi.
egiptologie Ramură a orientalisticii care se ocupă cu studiul limbii, culturii și istoriei vechiului Egipt. *s.f., art.* egiptologia, *g.-d. art.* egiptologiei.
egipțiană (-ți-a-) (mai ales la pl.) Caracter de literă tipografică, cu construcție aproape geometrică și cu talpa dreptunghiulară. *s.f., g.-d. art.* egipțienei, *pl.* egipțiene.

egirin Silicat natural de sodiu şi de fier. *s.n.*
eglindisi *refl.* (înv.) A se distra, a petrece. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se eglindiseşte, *imperf. 3 sg.* se eglindisea; *conj. prez. 3* să se eglindisească.
eglogă (lit.) Poezie pastorală; idilă. *s.f., g.-d. art.* eglogei, *pl.* egloge.
egocentric,-ă (Om) stăpânit de egocentrism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* egocentrici,-ce.
egocentrism Atitudinea celui care reduce totul la interesele personale; egoism. *s.n.*
egoism Preocupare exagerată pentru interesele personale şi nesocotire a problemelor altora; iubire de sine. *s.n.*
egoist,-ă (Om) stăpânit de egoism, care denotă egoism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* egoişti,-ste.
egolatrie Preocupare exagerată pentru propria persoană; supraapreciere a propriei persoane; egoism. *s.f., art.* egolatria, *g.-d. art.* egolatriei.
egolatru,-ă Stăpânit de egolatrie. *adj., pl.* egolatri,-e.
egomism (rar) Egoism absolut. *s.n.*
egotism Adoraţie a propriei persoane; egolatrie; egocentrism. *s.n.*
egotist,-ă (Om) stăpânit de egotism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* egotişti,-ste.
egrena *tr.* A separa cu o maşină specială fibrele de bumbac de seminţe. *vb. I, ind. prez. 3* egrenează.
egrenaj Egrenare. *s.n.*
egrenare Acţiunea de a egrena; egrenaj. *s.f., g.-d. art.* egrenării, *pl.* egrenări.
egrenat Faptul de a egrena. *s.n.*
egretă 1. Gen de păsări migratoare de baltă, de culoare albă, cu spatele împodobit cu un mănunchi de pene lungi. 2. Mănunchi de pene de egretă (1), folosit ca podoabă la pălării, la chipie militare etc. 3. Aglomerare de perişori la extremitatea superioară a fructelor. 4. (fiz.) *Descărcare în ~* = descărcare electrică sub forma unei succesiuni de scântei luminoase între electrozi aflaţi la o tensiune înaltă. *s.f., g.-d. art.* egretei, *pl.* egrete.
egumen,-ă Stareţ(ă). *s.m., pl.* egumeni; *s.f., g.-d. art.* egumenei, *pl.* egumene.
egumeni *intr.* (rar) A conduce o mănăstire; a stăreţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* egumenesc, *imperf. 3 sg.* egumenea; *conj. prez. 3* să egumenească.
egumenie Funcţia de egumen; timp cât cineva îndeplineşte această funcţie. *s.f., art.* egumenia, *g.-d. art.* egumeniei.
egutare Îndepărtare a apei din cărbuni şi din minereuri. *s.f., g.-d. art.* egutării.
egutor Cilindru gol în interior, cu o sită de metal, care stoarce şi netezeşte materialul în cutiile aspiratoare ale maşinilor de fabricat hârtie. *s.n., pl.* egutoare.
eh Exclamaţie ce exprimă dezamăgire, resemnare etc. *interj.*
ehe v. **ehei**.
ehehei v. **ehei**.
ehei Exclamaţie care exprimă admiraţie, bucurie, nostalgie etc. [*var.* ehe, ehehei, hehei *interj.*] *interj.*
eholot Ecosondă. *s.n.*
ei Exclamaţie care exprimă sau introduce o întrebare, întăreşte o poruncă, exprimă mirarea etc. *interj.*
eidetic,-ă (e-i-) 1. Referitor la eidetism. 2. (psih.) Care provine din imaginaţie. *adj., pl.* eidetici,-ce.
eidetism (e-i-) Anomalie specifică mai ales la copii, care constă în reprezentarea vie a obiectelor văzute anterior ca şi cum ele ar fi prezente. *s.n.*
eidofor (e-i-) Aparat pentru proiecţia imaginilor de televiziune pe ecran cinematografic. *s.n., pl.* eidoforare.
Eiffel (ei *pron.* e) (fr., în sintagma) *Turnul ~* = turn metalic înalt de 320 m, unul dintre simbolurile Parisului. *s.prop.n.*
einstein (ainştan) Unitate de măsură pentru fluxul luminos absorbit în procese fotochimice. *s.m., pl.* einsteini.
einsteiniu (ainştainiu) Element chimic transuranic, obţinut pe cale artificială. *s.n., art.* einsteiniul.
ejacula *tr.* A elimina sperma prin canalul uretral. *vb. I, ind. prez. 3* ejaculează.
ejaculare Acţiunea de a ejacula; ejaculaţie. *s.f., g.-d. art.* ejaculării, *pl.* ejaculări.
ejaculaţie (-ţi-e) 1. Ejaculare. 2. Zvârlire afară a sporilor din sporange, frecventă la unele plante. *s.f., art.* ejaculaţia, *g.-d. art.* ejaculaţiei, *pl.* ejaculaţii, *art.* ejaculaţiile.
ejecta *tr.* A arunca, a proiecta afară (un obiect, un fluid etc.). *vb. I, ind. prez. 3* ejectează.
ejectabil,-ă Care poate fi ejectat sau catapultat. */Scaun ~* = scaun prevăzut cu o paraşută, cu care sunt dotate avioanele rapide de luptă, pentru ca, în caz de pericol în zbor, pilotul să se poată salva acţionând un dispozitiv. *adj., pl.* ejectabili,-e.
ejector 1. Aparat care serveşte la evacuarea unui lichid dintr-un rezervor. 2. Dispozitiv la armele de vânătoare basculante, care aruncă din ţeavă cartuşul percutat. *s.n., pl.* ejectoare.
ejecţie (-ţi-e) Evacuare cu mare viteză, printr-un ajutaj, a unui curent de fluid propulsor. *s.f., art.* ejecţia, *g.-d. art.* ejecţiei, *pl.* ejecţii, *art.* ejecţiile.
EKG (ecaghe) Electrocardiogramă. *s.n., pl.* EKG-uri.
el, ea (iel, ia) (ţine locul unei persoane despre care se vorbeşte) *~ citeşte.* //(fam.) Soţul, soţia. *pr. pers. 3, sg. g.* lui, ei (*pron.* iei) (precedat adesea de „al, a, ai, ale"); *acc.* liu, ei, *neacc.* îi, i-, -i; *ac. acc. el* (prep. + el), *neacc.* îl, l-, -l, -l-, ea (prep. + ea), *neacc.* o, o-, -o, -o-; *pl.* ei, ele (iei, iele); *g.* lor (precedat adesea de „al, a, ai, ale"); *d. acc.* lor, *neacc.* le, le-, -le, -le-, li, li-, -li-; *ac. acc.* ei (prep. + ei), *neacc.* îi, i-, -i, -i-; ele (prep. + ele), *neacc.* le, le-, -le, -le, -le-.
elabora *tr.* 1. A da o formă definitivă unei idei, unui text etc. 2. A efectua operaţiile necesare pentru obţinerea unui metal, a unui aliaj. *vb. I, ind. prez. 3* elaborează.
elaborare Acţiunea de a elabora. *s.f., g.-d. art.* elaborării, *pl.* elaborări.
elagaj Tăiere a ramurilor din partea de jos a tulpinii arborilor, aplicată în exploatările forestiere; elagare. *s.n., pl.* elagaje.
elagare Elagaj. *s.f., g.-d. art.* elagării, *pl.* elagări.
elan[1] Animal rumegător cu coarne mari şi ramificate, care trăieşte în ţările nordice. *s.m., pl.* elani.
elan[2] 1. Avânt, entuziasm, înflăcărare creatoare; însufleţire. 2. (sport) Complex de mişcări în vederea realizării unei sărituri sau a unei aruncări. *s.n., pl.* elanuri.
elansa *refl.* (livr.) A se avânta, a se repezi; (fig.) a năzui (spre). *vb. I, ind. prez. 3* se elansează.
elansare (livr.) Acţiunea de a se elansa; avânt; (fig.) năzuinţă spre ceva. *s.f., g.-d. art.* elansării, *pl.* elansări.
elastic[1] Şiret, panglică etc. din fire de cauciuc îmbrăcate în fire textile. *s.n., pl.* elastice.
elastic[2]**,-ă** 1. Care are proprietatea de a se deforma şi de a reveni la forma iniţială după încetarea acţiunii forţelor la care a fost supus. 2. (despre oameni) Mlădios, suplu; (fig.) care se poate adapta uşor împrejurărilor. *adj., pl.* elastici,-ce.
elasticitate Proprietatea de a fi elastic. *s.f., g.-d. art.* elasticităţii.
elastină Substanţă organică albuminoasă care intră în compoziţia fibrelor elastice ale tendoanelor, ale vaselor sangvine etc. *s.f., g.-d. art.* elastinei.
elastomecanică Parte a mecanicii care studiază deformaţiile corpurilor elastice sub acţiunea forţelor exterioare. *s.f., g.-d. art.* elastomecanicii.
elastomer Cauciuc artificial. *s.m., pl.* elastomeri.
elaterid (la pl.) Familie de coleoptere cu corp alungit şi scorţos; (la sg.) insectă din această familie. *s.n., pl.* elateride.

eldorado Țară de vis unde se poate duce o viață ușoară și îmbelșugată. *s.n., art.* eldoradoul, *pl.* eldorado.
Eldorado Ținut imaginar, plin de bogății, pe care conchistadorii spanioli îl căutau pe noul continent. *s.prop.n.*
eleagnacee (-le-ag-) (la pl.) Familie de arbori și de arbuști din Europa și din Asia, cu solzișori bruni sau argintii pe părțile aeriene; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* eleagnaceea, *g.-d. art.* eleagnaceei, *pl.* eleagnacee.
eleat,-ă (-le-at) I. *adj.* Referitor la reprezentanții școlii filosofice din Eleea și la concepțiile lor. II. *s.m.* Reprezentant al școlii filosofice din Eleea, care susținea imobilitatea existenței, devenirea și mișcarea fiind considerate iluzorii. *adj., s.m., pl.* eleați,-te.
eleatic,-ă (-le-a-) Referitor la eleați. *adj., pl.* eleatici,-ce.
elebor Plantă erbacee cu rizomul gros și ramificat, cu flori roșii; spânz. *s.m., pl.* elebori.
electiv,-ă Bazat pe alegeri; care are dreptul sau scopul de a alege. *adj., pl.* electivi,-e.
electivitate Însușirea a ceea ce este electiv. *s.f., g.-d. art.* electivității.
elector,-oare I. *s.m.* și *f.* Persoană care are mandat din partea unui grup de oameni să aleagă pe cineva. II. *s.m.* (în Imperiul romano-german) Principe sau arhiepiscop făcând parte din colegiul care îl alegea pe împărat. *s.m., pl.* electori; *s.f., g.-d. art.* electoarei, *pl.* electoare.
electoral,-ă Referitor la alegeri; care are dreptul sau scopul de a alege. *adj., pl.* electorali,-e.
electorat 1. Demnitatea de elector (2). 2. Teritoriu supus unui elector (2). 3. Totalitatea alegătorilor dintr-o țară, dintr-o regiune etc., în cadrul unor alegeri. *s.n., pl.* electorate.
electret Material care prezintă, la temperatura ambiantă, polarizație electrică permanentă fără a fi deformat. *s.m., pl.* electreți.
electric,-ă Care se referă la electricitate; care funcționează pe bază de electricitate. */Energie ~* = energie proprie câmpurilor electrice. *Lumină ~* (și s.f.) = sistem de iluminație în care sursele de lumină sunt alimentate cu energie electrică. *adj., pl.* electrici,-ce.
electrician,-ă (-ci-an) Persoană calificată care întreține sau repară instalații, mașini sau aparate electrice. *s.m., pl.* electricieni; *s.f., g.-d. art.* electricienei, *pl.* electriciene.
electricitate 1. Proprietate fizică fundamentală a materiei, care se manifestă prin acțiunea corpurilor purtătoare de sarcină electrică. 2. Totalitatea fenomenelor produse de sarcinile electrice în mișcare sau în repaus. 3. Lumină electrică. 4. Ramură a fizicii care studiază fenomenele electrice. *s.f., g.-d. art.* electricității.
electrifica *tr.* A introduce folosirea energiei electrice, lumina electrică. *vb. I, ind. prez. 3* electrifică.
electrificare Acțiunea de a electrifica; lucrări de introducere și extindere a rețelei de energie electrică. *s.f., g.-d. art.* electrificării.
electrificat,-ă Dotat cu energie electrică. *adj., pl.* electrificați,-te.
electriza *tr.* 1. A dezvolta, a produce electricitate în unele corpuri. 2. (fig.) A entuziasma, a impulsiona, a înflăcăra. *vb. I, ind. prez. 3* electrizează.
electrizabil,-ă Care poate fi electrizat. *adj., pl.* electrizabili,-e.
electrizant,-ă Care electrizează. *adj., pl.* electrizanți,-te.
electrizare Acțiunea de a electriza. //Înflăcărare. *s.f., g.-d. art.* electrizării.
electro- Element de compunere care înseamnă „electric", „bazat pe electricitate".
electroacupunctură (-tro-a-) Metodă de acupunctură în care acul primește impulsuri electrice; electropunctură. *s.f., g.-d. art.* electroacupuncturii.
electroacustic,-ă (-tro-a-) Referitor la electroacustică. *adj., pl.* electroacustici,-ce.
electroacustică (-tro-a-) Ramură a acusticii care studiază transformarea oscilațiilor acustice în oscilații electromagnetice și invers. *s.f., g.-d. art.* electroacusticii.
electroanaliză (-tro-a-) Ansamblul metodelor electrochimice folosite în analiza chimică cantitativă; analiză electrochimică. *s.f., g.-d. art.* electroanalizei, *pl.* electroanalize.
electroanestezie (-tro-a-) Anestezie generală produsă prin curenți electrici. *s.f. art.* electroanestezia, *g.-d. art.* electroanesteziei, *pl.* electroanestezii.
electroaprindere (-tro-a-) Aprindere (2) printr-o scânteie electrică a combustibilului carburant. *s.f., g.-d. art.* electroaprinderii, *pl.* electroaprinderi.
electrobiologie (-bi-o-) Studiul aparației și efectelor fenomenelor electrice în organismele vii. *s.f., art.* electrobiologia, *g.-d. art.* electrobiologiei.
electrobur Sapă acționată electric, folosită în exploatările petroliere. *s.n., pl.* electrobure.
electrobuz Autovehicul de transport în comun, acționat de un motor electric. *s.n., pl.* electrobuze.
electrocaloric,-ă Referitor la căldura dezvoltată sau absorbită în conductoare prin trecerea curentului electric. *adj., pl.* electrocalorici,-ce.
electrocapilaritate Modificare a tensiunii dintre două fluide prin aplicarea unei diferențe de potențial între ele. *s.f., g.-d. art.* electrocapilarității.
electrocar Cărucior autopropulsat, acționat de un motor electric, folosit pentru transportul de materiale pe distanțe scurte, în ateliere, gări etc. *s.n., pl.* electrocare.
electrocardiograf (-di-o-) Aparat pentru electrocardiografie. *s.n., pl.* electrocardiografe.
electrocardiografie (-di-o-) Metodă de investigare a funcțiilor inimii, bazată pe înregistrarea biocurenților produși de mușchiul cardiac. *s.f., art.* electrocardiografia, *g.-d. art.* electrocardiografiei.
electrocardiogramă (-di-o-) Înregistrare grafică cu ajutorul electrocardiografului. *s.f., g.-d. art.* electrocardiogramei, *pl.* electrocardiograme; *abr.* EKG.
electrocasnic,-ă (despre aparate) Care este folosit în gospodărie și este acționat electric. *adj., pl.* electrocasnici,-ce.
electrocaustică Tratament prin cauterizare electrică. *s.f., g.-d. art.* electrocausticii.
electrocauter (-ca-u-) Cauter adus la incandescență cu ajutorul curentului electric. *s.n., pl.* electrocautere.
electrocauteriza (-ca-u-) *tr.* A cauteriza cu ajutorul electrocauterului. *vb. I, ind. prez. 3* electrocauterizează.
electrocauterizare (-ca-u-) Acțiunea de a electrocauteriza. *s.f., g.-d. art.* electrocauterizării, *pl.* electrocauterizări.
electrocălдură Electrotermie. *s.f., g.-d. art.* electrocălдurii.
electroceramică Ramură a ceramicii care se ocupă cu fabricarea și utilizarea produselor ceramice în electrotehnică. *s.f., g.-d. art.* electroceramicii.
electrochimic,-ă Referitor la electrochimie. */Analiză ~* = electroanaliză. *adj., pl.* electrochimici,-ce.
electrochimie Ramură a chimiei care studiază procesele chimice sub acțiunea câmpului electric și fenomenele electrice produse de procesele chimice. *s.f., art.* electro-chimia, *g.-d. art.* electrochimiei.
electrochirurgie Chirurgie bazată pe folosirea curenților electrici. *s.f., art.* electrochirurgia, *g.-d. art.* electrochirurgiei.
electrocinetic,-ă Referitor la electrocinetică. *adj., pl.* electrocinetici,-ce.
electrocinetică Ramură a electromagnetismului care studiază stările și fenomenele staționare din conductoarele electrice parcurse de curenți electrici de conducție. *s.f., g.-d. art.* electrocineticii.

electrocoagula (-co-a-) *tr.* A distruge țesuturile patologice prin coagulare cu ajutorul unui curent electric de înaltă frecvență. *vb. I, ind. prez. 3* electrocoagulează.
electrocoagulare (-co-a-) Acțiunea de a electrocoagula. *s.f., g.-d. art.* electrocoagulării, *pl.* electrocoagulări.
electrocomunicație (-ți-e) Procedeu de comunicare la distanță prin mijloace electromagnetice. *s.f., art.* electrocomunicația, *g.-d. art.* electrocomunicației, *pl.* electrocomunicații, *art.* electrocomunicațiile.
electrocorticografie Tehnică de studiere a activității electrice a scoarței cerebrale prin aplicarea de electrozi pe suprafața creierului. *s.f., art.* electrocorticografia, *g.-d. art.* electrocorticografiei.
electrocultură Utilizare a curentului electric pentru dezvoltarea vegetalelor. *s.f., g.-d. art.* electroculturii.
electrocuta *tr.* și *refl.* A omorî sau a muri prin electrocutare. *vb. I, ind. prez. 3* electrocutează.
electrocutare Pătrundere a curentului electric într-un organism viu, urmată de vătămarea sau de moartea respectivului organism; electrocuțiune. *s.f., g.-d. art.* electrocutării, *pl.* electrocutări.
electrocuțiune (-ți-o-) Electrocutare. *s.f., g.-d. art.* electrocuțiunii, *pl.* electrocuțiuni.
electrod Conductor prin care intră sau iese curentul electric dintr-un mediu conductor. *s.m., pl.* electrozi.
electrodiagnostic (-di-ag-) Diagnostic bazat pe excitabilitatea organismului la curenți electrici. *s.n., pl.* electrodiagnostice.
electrodializă (-di-a-) Dializă produsă prin acțiunea unei diferențe de potențial electric, electrozii fiind așezați de o parte și de alta a unei membrane. *s.f., g.-d. art.* electrodializei, *pl.* electrodialize.
electrodinam Mașină care produce curent electric. *s.n., pl.* electrodinamuri.
electrodinamic,-ă Referitor la electrodinamică. //(despre instrumente de măsură) Bazat pe interacțiunea dintre două bobine parcurse de curent electric. *adj., pl.* electrodinamici,-ce.
electrodinamică Ramură a fizicii care studiază proprietățile electrice și magnetice ale materiei. *s.f., g.-d. art.* electrodinamicii.
electrodinamism Totalitatea fenomenelor produse de un curent electric. *s.n.*
electroencefalograf Aparat folosit în electroencefalografie. *s.n., pl.* electroencefalografe.
electroencefalografie Metodă de diagnostic bazată pe înregistrarea activității electrice a creierului. *s.f., art.* electroencefalografia, *g.-d. art.* electroencefalografiei.
electroencefalogramă Diagrama activității electrice a creierului, obținută cu ajutorul electroencefalografului. *s.f., g.-d. art.* electroencefalogramei, *pl.* electroencefalograme; *abr.* EEG.
electroerodare Metodă de prelucrare a metalelor prin îndepărtarea unui strat de material cu ajutorul descărcărilor electrice prin scântei. *s.f., g.-d. art.* electroerodării.
electrofiziologie (-zi-o-) Ramură a fiziologiei care studiază manifestările electrice ale organelor și țesuturilor. *s.f., art.* electrofiziologia., *g.-d. art.* electrofiziologiei.
electrofon[1] (rar) Pick-up. *s.n., pl.* electrofoane.
electrofon[2]**,-ă** (despre aparate, instrumente muzicale) Care transformă oscilațiile electrice în sunete. *adj., pl.* electrofoni,-e.
electrofor Dispozitiv de laborator prin care se demonstrează apariția electricității prin frecare sau prin influență. *s.n., pl.* electrofoare.
electroforează 1. Deplasare spre electrozi, sub acțiunea câmpului electric, a particulelor dintr-o soluție coloidală. 2. (med.) Analiză a diferitelor fracțiuni proteice din lichidele biologice pe baza electroforezei (1). *s.f., g.-d. art.* electroforezei, *pl.* electroforeze.
electrofotografie 1. Procedeu de obținere a fotografiilor prin efectul fotoelectric al luminii. 2. Tehnică de copiere a materialelor tipărite, în vederea multiplicării lor rapide. *s.f., art.* electrofotografia, *g.-d. art.* electrofotografiei, *pl.* electrofotografii, *art.* electrofotografiile.
electrogen,-ă Care produce energie electrică prin transformarea altor forme de energie. */Grup ~* = ansamblu format dintr-un motor și mai multe generatoare acționate de acesta. *adj., pl.* electrogeni,-e.
electrograf Aparat pentru analiza calitativă a metalelor, aliajelor și minereurilor. *s.n., pl.* electrografe.
electrografie Metodă de investigare a organismelor vii cu ajutorul curentului electric. *s.f., g.-d. art.* electrografia, *g.-d. art.* electrografiei, *pl.* electrografii, *art.* electrografiile.
electrogravimetrie Metodă de analiză cantitativă, care se bazează pe depunerea prin electroliză a metalului la catod și pe cântărirea catodului înainte și după electroliză. *s.f., art.* electrogravimetria, *g.-d. art.* electrogravimetriei.
electrogravură Gravură obținută pe cale electrolitică. *s.f., g.-d. art.* electrogravurii.
electroizolant[1] (-tro-i-) Izolant electric. *s.m., pl.* electroizolanți.
electroizolant[2]**,-ă** (-tro-i-) Care izolează din punct de vedere electric. *adj., pl.* electroizolanți,-te.
electrolit Compus chimic care, dizolvat sau în stare topită, se scindează în ioni, devenind bun conducător de electricitate. *s.m., pl.* electroliți.
electrolitic,-ă Referitor la electroliză; produs prin electroliză. *adj., pl.* electrolitici,-ce.
electroliză Descompunere a unui electrolit cu ajutorul curentului electric. *s.f., g.-d. art.* electrolizei, *pl.* electrolize.
electrolizor Aparat cu care se obțin produse chimice prin electroliză. *s.n., pl.* electrolizoare.
electroluminescență/electroluminiscență Lumină produsă de unele substanțe sub acțiunea câmpului electric. *s.f., g.-d. art.* electroluminescenței/ electroluminiscenței.
electromagnet Corp feromagnetic, magnetizat temporar cu ajutorul unei bobine străbătute de un curent electric. *s.m., pl.* electromagneți.
electromagnetic,-ă Referitor la electromagnetism. */Câmp ~* = regiune din spațiu în care există, în același timp, un câmp electric și unul magnetic. *adj., pl.* electromagnetici,-ce.
electromagnetism Ramură a electricității care studiază câmpul magnetic produs de sarcinile electrice în mișcare, acțiunea câmpului magnetic asupra câmpului electric etc. *s.n.*
electromecanic,-ă Referitor la electromecanică; (despre dispozitive mecanice) comandat electric. *adj., pl.* electromecanici,-ce.
electromecanică Ramură a ingineriei care studiază aplicațiile electricității în mecanică. *s.f., g.-d. art.* electromecanicii.
electromecanoterapie Metodă de tratament bazată pe aplicarea combinată a electricității și a aparatelor mecanice. *s.f., art.* electromecanoterapia, *g.-d. art.* electromecanoterapiei.
electrometalurgie Ramură a metalurgiei care folosește la elaborarea metalelor și a aliajelor procedee electrolitice sau electrotermice. *s.f., art.* electrometalurgia, *g.-d. art.* electrometalurgiei.
electrometrie Ansamblu de metode de analize chimice cantitative, în care sfârșitul reacției este pus în evidență prin variația potențialului electric al unui electrod cufundat în soluția de analizat. *s.f., art.* electrometria, *g.-d. art.* electrometriei.

electrometru Instrument electrostatic folosit în electrometrie. *s.n., art.* electometrul, *pl.* electrometre.
electromiograf (-mi-o-) Aparat folosit în electromiografie. *s.n., pl.* electromiografe.
electromiografie (-mi-o-) Metodă de dignostic bazată pe înregistrarea biocurenților musculari. *s.f., art.* electromiografia, *g.-d. art.* electromiografiei.
electromotor[1] Motor electric. *s.n., pl.* electromotoare.
electromotor[2]**,-oare** Care poate produce curent electric. */Tensiune* (sau *forță*) ~ = tensiune electrică la bornele unui generator când circuitul exterior este deschis. *adj., pl.* electromotori,-oare.
electron Particulă elementară de materie încărcată cu electricitate negativă. *s.m., pl.* electroni.
electronarcoză Anestezie produsă prin acțiunea curentului electric asupra creierului; galvanonarcoză. *s.f., g.-d. art.* electronarcozei, *pl.* electronarcoze.
electronavigație (-ți-e) Metodă de navigație de coastă cu ajutorul aparatelor electrice. *s.f., art.* electronavigația, *g.-d. art.* electronavigației, *pl.* electronavigații, *art.* electronavigațiile.
electronegativ,-ă (despre elemente chimice) Ai cărui atomi captează electroni, transformându-se în ioni negativi. *adj., pl.* electronegativi,-e.
electronic,-ă Referitor la electroni sau la electronică. *adj., pl.* electronici,-ce.
electronică 1. Ramură a fizicii care studiază fenomenele legate de mișcarea particulelor încărcate electric. 2. Ramură a tehnicii care se ocupă cu aplicațiile practice ale fenomenelor electronice. *s.f., g.-d. art.* electronicii.
electronist,-ă Specialist în electronică. *s.m., pl.* electroniști; *s.f., g.-d. art.* electronistei, *pl.* electroniste.
electroniza *tr.* A dota cu mijloace electronice. *vb. I, ind. prez. 3* electronizează.
electronomicroscopie Metodă de studiere a preparatelor histologice cu ajutorul microscopului electronic. *s.f., art.* electronomicroscopia, *g.-d. art.* electronomicroscopiei, *pl.* electronomicroscopii, *art.* electronomicroscopiile.
electronopunctură Metodă terapeutică de stimulare a punctelor active ale corpului prin atingerea cu un electrod care primește impulsuri electrice. *s.f., g.-d. art.* electronopuncturii.
electronvolt Unitate de măsură a energiei, egală cu energia obținută de un electron accelerat la o diferență de potențial de un volt. *s.m., pl.* electronvolți.
electrooptic,-ă Referitor la electrooptică. *adj., pl.* electrooptici,-ce.
electrooptică Ramură a fizicii care studiază fenomenele datorate acțiunii câmpului electric asupra luminii. *s.f., g.-d. art.* electroopticii.
electroosmoză Trecere a unui lichid printr-o membrană poroasă sub acțiunea diferenței de potențial electric dintre cele două fețe ale membranei. *s.f., g.-d. art.* electroosmozei.
electroplasmoliză Procedeu folosit în industria zahărului, a sucurilor etc., care constă în degradarea protoplasmei celulare prin acțiunea unui curent electric de joasă tensiune. *s.f., g.-d. art.* electroplasmolizei.
electropozitiv,-ă (despre elemente chimice) Ai cărui atomi cedează electroni, transformându-se în ioni pozitivi. *adj., pl.* electropozitivi,-e.
electroprelucrare Prelucrare a metalelor prin folosirea energiei electrice. *s.f., g.-d. art.* electroprelucrării.
electropunctură Electroacupunctură. *s.f., g.-d. art.* electropuncturii.
electroscop Instrument cu care se pune în evidență starea de electrizare a unui corp și felul sarcinii electrice. *s.n., pl.* electroscoape.
electroscopic,-ă Referitor la electroscopie. *adj., pl.* electroscopici,-ce.
electroscopie Disciplină care studiază electroscoapele și aplicațiile lor. *s.f., art.* electroscopia, *g.-d. art.* electroscopiei.
electrosomn Somn artificial provocat cu ajutorul curentului electric și folosit ca mijloc terapeutic. *s.n.*
electrostatic,-ă Referitor la electricitatea statică. */Mașină* ~ = generator electric care funcționează pe baza fenomenului de electrizare. *adj., pl.* electrostatici,-ce.
electrostatică Ramură a fizicii care studiază fenomenele care însoțesc sarcinile aflate în repaus. *s.f., g.-d. art.* electrostaticii.
electrostricțiune Deformare a unui material izolant sub acțiunea câmpului electric. *s.f., g.-d. art.* electrostricțiunii.
electroșoc Metodă de tratament a unor boli prin trecerea curentului electric prin creier. *s.n., pl.* electroșocuri.
electrotehnic,-ă Referitor la electrotehnică. *adj., pl.* electrotehnici,-ce.
electrotehnică Ramură a științei care studiază aplicațiile fenomenelor electrice și magnetice. *s.f., g.-d. art.* electrotehnicii.
electroterapie Tratament medical bazat pe acțiunea curenților electrici. *s.f., art.* electroterapia, *g.-d. art.* electroterapiei.
electrotermic,-ă Referitor la electrotermie. *adj., pl.* electrotermici,-ce.
electrotermie Parte a electrotehnicii care se ocupă cu utilizarea energiei electromagnetice pentru obținerea căldurii necesare unor operații tehnologice; electrocăldură. *s.f., art.* electrotermia, *g.-d. art.* electrotermiei.
electrotipic,-ă Referitor la electrotipie; obținut prin electrotipie. *adj., pl.* electrotipici,-ce.
electrotipie Reproducere a gravurilor cu ajutorul electrolizei. *s.f., art.* electrotipia, *g.-d. art.* electrotipiei.
electrotomie Secționare a țesuturilor organice cu ajutorul curenților electrici. *s.f., art.* electrotomia, *g.-d. art.* electrotomiei.
electrotonus Modificare a excitabilității unui nerv sau mușchi prin acțiunea unui curent electric continuu. *s.n.*
electrotropism Orientare a organismelor vii în anumite direcții, sub influența curentului electric. *s.n.*
electrovalență Legătură chimică stabilită între ioni cu sarcini electrice de sens contrar, datorită forțelor de atracție dintre aceștia. *s.f., g.-d. art.* electrovalenței, *pl.* electrovalențe.
electrum Aliaj natural de aur și argint, maleabil și ductil. *s.n.*
electiune (-ți-u-) (rar) Alegere. *s.f., g.-d. art.* electiunii, *pl.* electiuni.
elefant Mamifer de talie mare, cu trompă mobilă și colți foarte lungi de fildeș. *s.m., pl.* elefanți.
elefantiazis (-ti-a-) Edem voluminos cronic al pielii și al țesuturilor subcutanate. *s.n.*
elefantic,-ă (rar) De elefant. *adj., pl.* elefantici,-ce.
elefantin,-ă (rar) Care seamănă cu un elefant. //De elefant. *adj., pl.* elefantini,-e.
elegant,-ă (despre îmbrăcăminte) Făcut cu gust frumos. //(despre oameni) Care se îmbracă cu gust; (fig.) plin de tact, distins. *adj., pl.* eleganți,-te.
eleganță Distincție în atitudine, în maniere; rafinament, grație. //Distincție în felul de a se îmbrăca. //Exprimare aleasă. *s.f., g.-d. art.* elegantei.
elegiac,-ă (-gi-ac) Cu caracter de elegie; (p. ext.) trist, jalnic, melancolic. //(despre poeți) Care scrie elegii sau texte cu caracter de elegie. *adj., pl.* elegiaci,-ce.
elegie Poezie lirică în care se exprimă sentimente de melancolie, jale, tristețe. *s.f., art.* elegia, *g.-d. art.* elegiei, *pl.* elegii, *art.* elegiile.

element[1] Fiecare dintre piesele componente ale unui radiator de calorifer. *s.m., pl.* elementi.
element[2] 1. Partea cea mai simplă a unui întreg. 2. (în filosofia antică) Fiecare dintre cele patru componente fundamentale ale materiei (foc, aer, apă, pământ). 3. Fenomen al naturii care se manifestă cu forță puternică. 4. Persoană care face parte dintr-o colectivitate. 5. Anturajul, mediul plăcut în care trăiește cineva. */A fi în ~ul său* = a se simți bine undeva; a fi într-o situație favorabilă. 6. Substanță care nu poate fi descompusă în alte substanțe mai simple prin mijloace fizice sau chimice. 7. Fiecare celulă a unei pile electrice. 8. (la pl.) Noțiune, principiu de bază al unei discipline sau teorii. *s.n., pl.* elemente.
elementar,-ă 1. De bază, esențial, fundamental. //(despre cărți, manuale) Care cuprinde elementele de bază ale unei științe. */Învățământ* ~ = prima treaptă a învățământului obligatoriu, unde se predau elementele de bază ale principalelor discipline. 2. Simplu, ușor. //Rudimentar. *Instinct* ~. 3. Care ține de natură și de elementele ei. *adj., pl.* elementari,-e.
elementaritate Caracter elementar. *s.f., g.-d. art.* elementarității.
elen,-ă (Locuitor) din Grecia antică sau Elada. [*var.* elin,-ă *adj.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* eleni,-e.
elenic,-ă Referitor la Grecia; grecesc. *adj., pl.* elenici,-ce.
elenism Termen care denumește cultura Greciei antice și influența exercitată de ea. *s.n.*
elenist,-ă Cercetător al limbii și culturii elene. *s.m., pl.* eleniști; *s.f., g.-d. art.* eleniștei, *pl.* eleniste.
elenistic,-ă Referitor la elenism. *adj., pl.* elenistici,-ce.
eleron Fiecare dintre aripioarele mobile prinse de aripile avionului care servesc la manevrarea aparatului în zbor. *s.n., pl.* eleroane.
eleșteu v. **heleșteu**.
eleusin,-ă (-le-u-) 1. *adj.* Din Eleusis (Grecia antică). II. *s.f.* (la pl.) Serbări în cinstea zeiței Demeter. *adj., s.f., pl.* eleusini,-e.
eleuterie (-le-u-) 1. Guvernare a unui stat liber din Grecia antică. 2. (la pl.) Serbări care se celebrau în cinstea unei victorii. *s.f., art.* eleuteria, *g.-d. art.* eleuteriei, *pl.* eleuterii, *art.* eleuteriile.
elev,-ă 1. Persoană care învață într-o școală. 2. Discipol, adept al unui maestru sau al unei școli (literare, filosofice etc.). *s.m., pl.* elevi; *s.f., g.-d. art.* elevei, *pl.* eleve.
elevat,-ă (despre oameni și manifestările lor) Cultivat, distins, rafinat. *adj., pl.* elevați,-te.
elevator[1] 1. Instalație folosită pentru ridicarea greutăților pe verticală și pe distanțe relativ mici. 2. Unealtă cu care se manevrează săpile de foraj, burlanele etc. în exploatările petroliere. 3. (med.) Instrument pentru îndepărtarea din țesuturi a unor elemente dure. *s.n., pl.* elevatoare.
elevator[2]**,-oare** Care servește la ridicat. *adj., pl.* elevatori,-oare.
elevatorist,-ă Muncitor care lucrează pe un elevator[1] (1). *s.m., pl.* elevatoriști; *s.f., g.-d. art.* elevatoristei, *pl.* elevatoriste.
elevație (-ți-e) 1. Însușirea de a fi elevat. 2. Reprezentare grafică, la scară, a fețelor exterioare ale unei clădiri, ale unei mașini etc. 3. Parte a unui zid, a unei pile de pod etc. situată deasupra terenului. *s.f., art.* elevația, *g.-d. art.* elevației, *pl.* elevații, *art.* elevațiile.
elevezâ Aparat pentru creșterea artificială a puilor și a bobocilor. *s.f., g.-d. art.* elevezei, *pl.* eleveze.
elf (în mitologia popoarelor germane) Ființă supranaturală, imaginată ca un pitic, care simbolizează forțele naturii (apa, focul etc.). *s.m., pl.* elfi.
elibera 1. *tr.* A pune în libertate; a dezrobi. 2. *refl.* (despre militari) A fi lăsat la vatră. 3. *refl.* (despre atomi) A se desprinde dintr-o moleculă, rămânând în stare liberă. 4. *tr.* A emite un act, o dovadă, un document. 5. *tr.* A preda o marfă. 6. *tr.* A goli (un spațiu). 7. *tr.* A scoate dintr-o funcție. *vb. I, ind. prez. 3* eliberează.
eliberare Acțiunea de a (se) elibera. *s.f., g.-d. art.* eliberării, *pl.* eliberări.
eliberator,-oare Care eliberează; dezrobitor. *adj., pl.* eliberatori,-oare.
elice 1. Organ rotativ de mașină, format din mai multe aripi fixate pe un ax, care pune în mișcare o navă, un avion etc. 2. Linie curbă care taie sub un unghi constant generatoarele unui cilindru sau ale unui con. *s.f., art.* elicea, *g.-d. art.* elicei, *pl.* elice, *art.* elicele.
elicitate (fiz.) Caracteristică a particulelor elementare, legată de orientarea impulsului propriu de rotire în raport cu direcția de deplasare. *s.f., g.-d. art.* elicității.
elicoid (mat.) Suprafață generată de o curbă care descrie o mișcare elicoidală. *s.n., pl.* elicoide.
elicoidal,-ă (-co-i-) În formă de elice. *adj., pl.* elicoidali,-e.
elicopter Aparat de zburat cu motor și cu una sau mai multe elice, care poate decola și ateriza pe verticală. [*var.* helicopter *s.n.*] *s.n., pl.* elicoptere.
elicopterist Pilot de elicopter. *s.m., pl.* elicopteriști.
elicostat Aparat de zbor prevăzut cu o elice de susținere și cu un mic balon. *s.n., pl.* elicostate.
elida *tr.* A omite (verbal sau în scris) vocala finală a unui cuvânt, când cuvântul următor începe cu o vocală. *vb. I, ind. prez. 3* elidează; *ger.* elidând.
elidare Acțiunea de a elida. *s.f., g.-d. art.* elidării, *pl.* elidări.
eligibil,-ă Care poate fi ales într-o funcție sau într-un organ reprezentativ. *adj., pl.* eligibili,-e.
eligibilitate Calitatea de a fi eligibil. *s.f., g.-d. art.* eligibilității.
elimina *tr.* A înlătura, a exclude, a suprima; (spec.) a da un elev afară din școală. //A expira (1). *vb. I, ind. prez. 3* elimină.
eliminare Acțiunea de a elimina. */A proceda prin* ~ = a căuta să descopere ceva înlăturând, pe rând, elementele nerelevante, pentru a reține esențialul. *s.f., g.-d. art.* eliminării, *pl.* eliminări.
eliminator,-oare (rar) Eliminatoriu. *adj., pl.* eliminatori,-oare.
eliminatoriu,-ie Care atrage eliminarea (dintr-un concurs, dintr-un examen etc.). *adj., pl.* eliminatorii.
elin,-ă v. **elen**.
elină (înv.) Limba greacă veche. *s.f., g.-d. art.* elinei.
elindă Grindă metalică la drage și la excavatoarele cu cupe pe care se deplasează lanțul port-cupe. *s.f., g.-d. art.* elindei, *pl.* elinde.
elinesc,-ească (înv.) Elen. *adj., pl.* elinești.
elinește (înv.) În limba elină. *adv.*
elinică (înv.) Limba elină. *s.f., g.-d. art.* elinicei.
elinvar Aliaj de oțel, crom și nichel, cu elasticitate constantă la schimbările de temperatură. *s.n.*
eliofob,-ă v. **heliofob**.
eliport v. **heliport**.
elipsă 1. (mat.) Loc geometric al punctelor dintr-un plan pentru care suma distanțelor a două puncte fixe (numite focare) este totdeauna constantă. 2. Renunțarea (în scris sau în vorbire) la cuvintele care nu sunt strict necesare pentru înțelegerea mesajului. 3. Figură de stil constând în omiterea unor cuvinte care nu sunt absolut necesare, pentru a mări expresivitatea comunicării. *s.f., g.-d. art.* elipsei, *pl.* elipse.
elipsograf Instrument pentru desenarea elipselor. *s.n., pl.* elipsografe.

elipsoid Suprafață închisă ale cărei secțiuni plane sunt elipse și cu trei plane de simetrie, perpendiculare două câte două. *s.n., pl.* elipsoide.
elipsoidal,-ă (-so-i-) În formă de elipsoid. *adj., pl.* elipsoidali,-e.
eliptic,-ă 1. În formă de elipsă (1). 2. Care conține o elipsă (2). *adj., pl.* eliptici,-ce.
elipticitate (livr.) Caracterul a ceea ce este eliptic. *s.f., g.-d. art.* elipticității.
elisabetan,-ă Din timpul domniei reginei Elisabeta I a Angliei. *Stil ~. adj., pl.* elisabetani,-e.
elitar,-ă 1. De elită; elitist. 2. (despre teorii, doctrine) Care atribuie elitei rolul conducător în viața socială. *adj., pl.* elitari,-e.
elită 1. Ceea ce este mai bun, mai demn de a fi ales. 2. Grup de persoane care reprezintă ceea ce este mai bun, mai demn, mai valoros într-o societate. *De ~ =* ales, distins. *s.f., g.-d. art.* elitei, *pl.* elite.
elitism Concepție, doctrină potrivit căreia conducerea societății trebuie să revină elitei. *s.n.*
elitist,-ă (Adept) al elitismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* elitiști,-ste.
elitră Fiecare dintre cele două aripi tari ale unei insecte. *s.f., g.-d. art.* elitrei, *pl.* elitre.
elixir (x *pron.* gz) 1. Băutură miraculoasă pe care o căutau alchimiștii Evului Mediu pentru a obține viața veșnică; (p. ext., azi) băutură aleasă. 2. (fam.) Extract de plante medicinale sau substanțe dizolvate în alcool, utilizat în terapeutică. *s.n., pl.* elixire.
Elizee (în sintagma) *Câmpiile ~ =* elizeu. *s.prop.f. pl.*
elizeu (mit.) Loc unde anticii credeau că se duc sufletele oamenilor virtuoși; Câmpiile Elizee. *s.n., art.* elizeul.
eliziune (-zi-u-) Suprimare a vocalei finale a unui cuvânt, când cuvântul următor începe tot cu o vocală. *s.f., g.-d. art.* eliziunii, *pl.* eliziuni.
elocință v. **elocvență**.
elocuțiune (-ți-u-) 1. Mod de exprimare a ideilor prin cuvinte. //Alegerea și dispunerea cuvintelor într-un discurs. 2. Parte a retoricii care tratează problemele de stil. *s.f., g.-d. art.* elocuțiunii, *pl.* elocuțiuni.
elocvent,-ă 1. Care vorbește frumos și convingător. 2. (adv.) Concludent, expresiv, semnificativ. *adj., pl.* elocvenți,-te.
elocvență Arta de a vorbi frumos, convingător. //Expresivitate. [*var.* elocință *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* elocvenței.
elodion (-di-on) Instrument muzical asemănător cu armoniul. *s.n., pl.* elodioane.
elogia (-gi-a) *tr.* A aduce elogii, a lăuda. *vb. I, ind. prez. 3* elogiază, *1 pl.* elogiem; *conj. prez. 3* să elogieze; *ger.* elogiind.
elogiere (-gi-e-) Acțiunea de a elogia. *s.f., g.-d. art.* elogierii, *pl.* elogieri.
elogios,-oasă (-gi-os) Care elogiază, laudativ. *adj., pl.* elogioși,-oase.
elogiu Laudă deosebită adusă cuiva; apreciere favorabilă. //Discurs laudativ. *s.n., art.* elogiul, *pl.* elogii, *art.* elogiile.
elongat,-ă (bot., despre unele organe) Care crește în lungime. *adj., pl.* elongați,-te.
elongație (-ți-e) 1. Valoare la un moment dat a unei mărimi oscilatorii. 2. Distanță unghiulară dintre doi aștri în raport cu Pământul. 3. (med.) Extensiune accidentală sau terapeutică a unui ligament sau nerv. *s.f., art.* elongația, *g.-d. art.* elongației, *pl.* elongații, *art.* elongațiile.
eloxare Procedeu electrochimic de protejare a aluminiului contra oxidării. *s.f., g.-d. art.* eloxării, *pl.* eloxări.
eloxat,-ă (despre piese din aluminiu) Tratat contra oxidării. *adj., pl.* eloxați,-te.
eluant (-lu-ant) Solvent care servește la eluare; developant. *s.m., pl.* eluanți.
eluare (-lu-a-) Proces chimic prin care se eliberează o substanță fixată pe un absorbant prin spălarea ei cu eluant; eluțiune. *s.f., g.-d. art.* eluării, *pl.* eluări.
elucida *tr.* A clarifica o problemă, o situație. *vb. I, ind. prez. 3* elucidează.
elucidare Acțiunea de a elucida. *s.f., g.-d. art.* elucidării, *pl.* elucidări.
elucubrant,-ă Absurd, aberant. *adj., pl.* elucubranți,-te.
elucubrație (-ți-e) Combinație de elemente absurde; aberație. //Divagație. [*var.* elucubrațiune *s.f.*] *s.f., art.* elucubrația, *g.-d. art.* elucubrației, *pl.* elucubrații, *art.* elucubrațiile.
elucubrațiune v. **elcubrație**.
eluda *tr.* A evita, a ocoli intenționat. *vb. I, ind. prez. 3* eludează.
eludare Acțiunea de a eluda; evitare. *s.f., g.-d. art.* eludării, *pl.* eludări.
eluțiune (-ți-u-) Eluare. *s.f., g.-d. art.* eluțiunii, *pl.* eluțiuni.
eluvial,-ă (-vi-al) (despre soluri) Diferențiat prin eluvionare. *adj., pl.* eluviali,-e.
eluvionare (-vi-o-) 1. Acțiunea de formare a eluviilor. 2. Spălare spre adâncime a unor elemente din stratele superioare ale solului prin acțiunea apei de precipitații infiltrate în sol. *s.f., g.-d. art.* eluvionării, *pl.* eluvionări.
eluviu Produse ale dezagregării rocilor, acumulate pe loc și caracterizate prin lipsa stratificațiilor. *s.n., art.* eluviul, *pl.* eluvii, *art.* eluviile.
eluviune (-vi-u-) Proces de formare a eluviilor; produsele acestui proces. *s.f., g.-d. art.* eluviunii, *pl.* eluviuni.
elvetic,-ă (rar) Elvețian. *adj., pl.* elvetici,-ce.
elvețian,-ă (-ți-an) (Locuitor) din Elveția. *adj., s.m.* și *f., pl.* elvețieni,-e.
elvețiancă (-ți-an-) Locuitoare din Elveția. *s.f., g.-d. art.* elvețiencei, *pl.* elvețience.
elzevir 1. Ediție imprimată de unul dintre membrii celebrei familii de tipografi olandezi Elzevir. 2. Caracter de literă tipografică subțire, cu talpa triunghiulară. *s.n., pl.* elzevire.
emacia (-ci-a) *refl.* A slăbi peste măsură. *vb. I, ind. prez. 3* se emaciază.
emaciație (-ci-a-ți-e) Emaciere. *s.f., art.* emaciația, *g.-d. art.* emaciației, *pl.* emaciații, *art.* emaciațiile.
emaciere (-ci-e-) Faptul de a slăbi peste măsură; emaciație. *s.f., g.-d. art.* emacierii, *pl.* emacieri.
email 1. Masă sticloasă care se aplică pe suprafața unor obiecte metalice sau ceramice pentru a le proteja și decora; smalț. 2. Obiect emailat. 3. Peliculă colorată, obținută din lacuri pe bază de rășină conținând pigmenți. *s.n., pl.* (2) emailuri.
e-mail (imeil/îmeil) (angl.) Sistem de transmitere a mesajelor de la un computer la altul; poștă electronică. *s.n., pl.* e-mailuri.
emaila *tr.* A acoperi cu email (1) suprafața unui obiect. *vb. I, ind. prez. 3* emailează.
emailare Acțiunea de a emaila. *s.f., g.-d. art.* emailării, *pl.* emailări.
emailor,-oare Lucrător specializat în emailare. *s.m., pl.* emailori; *s.f., g.-d. art.* emailorei, *pl.* emailoare.
emana 1. *tr.* A degaja, a împrăștia un gaz, un miros etc., a exala. 2. *intr.* A proveni, a-și avea originea. 3. *intr.* și *refl.* A (se) produce, a (se) concretiza. *vb. I, ind. prez. 3* emană.
emanare Acțiunea de a emana. *s.f., g.-d. art.* emanării, *pl.* emanări.
emanat,-ă (depr.) (Persoană) care a propulsat într-o funcție înaltă (în stat sau într-un partid), în urma unor

evenimente politice la care n-a contribuit, dar de care beneficiază. *adj., s.m.* şi *f., pl.* emanaţi,-te.
emanatism Concepţie filosofico-religioasă, conform căreia lumea s-ar naşte din substanţa divinităţii printr-un proces continuu de emanaţie. *s.n.*
emanator Aparat care emană, cu ajutorul unor pastile, mirosuri care îndepărtează insectele dintr-o încăpere. *s.n., pl.* emanatoare.
emanaţie (-ţi-e) 1. Emitere, degajare (de gaze, de mirosuri, de vapori etc.). */~ vulcanică* = emitere de produse gazoase legate de activitatea vulcanică; produs al acestei activităţi. 2. Gaz radioactiv, obţinut prin dezintegrarea actiniului, radiului sau toriului. 3. (depr.) Rezultat al unor evenimente politice. *s.f., art.* emanaţia, *g.-d. art.* emanaţiei, *pl.* emanaţii, *art.* emanaţiile.
emanaţionism (-ţi-o-) Emanatism. *s.n.*
emancipa 1. *refl.* şi *tr.* A-şi câştiga sau a face să-şi câştige libertatea, independenţa; a (se) elibera de sub o dominaţie. 2. *refl.* (despre copii şi adolescenţi) A-şi lua libertatea de a face lucruri nepotrivite cu vârsta lor. 3. *tr.* A scoate de sub tutelă, de sub o dominaţie. *vb. I, ind. prez. 3* emancipează.
emancipare Acţiunea de a (se) emancipa; emancipaţie. *s.f., g.-d. art.* emancipării.
emancipat,-ă 1. Care nu depinde de cineva sau de ceva; independent. 2. (despre copii şi adolescenţi) Care şi-a luat libertatea de a face lucruri nepotrivite cu vârsta lui. 3. Scos de sub tutelă, de sub o dominaţie. *adj., pl.* emancipaţi,-te.
emancipaţie (-ţi-e) Emancipare. *s.f., art.* emancipaţia, *g.-d. art.* emancipaţiei, *pl.* emancipaţii, *art.* emancipaţiile.
emarginat,-ă (despre frunze, petale) Puţin crestat la vârf. *adj., pl.* emarginaţi,-te.
emascula (rar) 1. *tr.* A castra. 2. *tr.* şi *refl.* A face sau a deveni impotent. *vb. I, ind. prez. 3* emasculează.
emasculaţie (-ţi-e) (rar) Castrare. //Impotenţă. *s.f., g.-d. art.* emasculaţiei, *pl.* emasculaţii.
embargo 1. Sancţiune prin care un stat interzice exportul şi importul de mărfuri sau de alte valori. 2. Reţinere de către un stat a navelor altui stat, aflate pe teritoriul său, atunci când între statele respective este un conflict. *s.n., art.* embargoul, *pl.* embargouri.
embatic (înv.) Formă de arendare a unei proprietăţi pe termen lung, în intervalul căruia proprietarul beneficia de toate drepturile de proprietate. *s.n., pl.* embaticuri.
embaticar (înv.) Persoană care arenda o proprietate cu embatic. *s.m., pl.* embaticari.
emblematic,-ă De emblemă; sugestiv, simbolic. *adj., pl.* emblematici,-ce.
emblemă Obiect, imagine care are un anumit înţeles; simbol. //Figură alegorică. *s.f., g.-d. art.* emblemei, *pl.* embleme.
embol v. **embolus.**
embolie Astupare bruscă a unui vas sangvin sau limfatic. *s.f., art.* embolia, *g.-d. art.* emboliei, *pl.* embolii, *art.* emboliile.
embolus/embol Cheag de sânge, celulă grasă, corp străin care blochează un vas sangvin, provocând o embolie. *s.n., pl.* embolusuri/emboluri.
embriocardie (-bri-o-) Ritm cardiac accelerat, care apare în miocarditele grave. *s.f., art.* embriocardia, *g.-d. art.* embriocardiei.
embriogenează (-bri-o-) Proces de transformare a oului sau a embrionului până la ecloziune sau naştere; dezvoltare embrionară. *s.f., g.-d. art.* embriogenezei.
embriolog,-ă (-bri-o-) Specialist în embriologie. *s.m., pl.* embriologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* embriologei, *pl.* embrioloģe.
embriologic,-ă (-bri-o-) Referitor la embriologie. *adj., pl.* embriologici,-ce.
embriologie Parte a biologiei care studiază embrionul. *s.f., art.* embriologia, *g.-d. art.* embriologiei.
embrion (-bri-on) 1. Prima fază a existenţei oricărui organism, din momentul fecundării oului până când organismul e capabil de viaţă independentă. //Germen al unei plante. 2. (fig.) Începutul unui lucru, al unei acţiuni. *s.m., pl.* embrioni.
embrionar,-ă (-bri-o-) 1. De embrion. 2. (fig.) Abia ivit, abia născut. *adj., pl.* embrionari,-e.
embrionat,-ă (-bri-o-) Cu embrion. *Icre ~. adj., pl.* embrionaţi,-te.
embriotomie (-bri-o-) Secţionare intrauterină a fetusului mort, când nu este posibilă o naştere normală. *s.f., art.* embriotomia, *g.-d. art.* embriotomiei, *pl.* embriotomii, *art.* embriotomiile.
Emden (germ.) Rasă de gâşte de culoare albă. *s.prop.n.*
emenagog Medicament care provoacă menstruaţia. *s.n., pl.* emenagoge.
emenda *tr.* A corecta, a îndrepta un text. *vb. I, ind. prez. 3* emendează.
emendanda (lat.) Corecturi (tipografice) la un text. *s.n. pl.*
emendare Acţiunea de a emenda; emendaţie. *s.f., g.-d. art.* emendării, *pl.* emendări.
emendaţie (-ţi-e) Emendare. *s.f., art.* emendaţia, *g.-d. art.* emendaţiei, *pl.* emendaţii, *art.* emendaţiile.
emergent,-ă (despre radiaţii, corpuri) Care iese dintr-un mediu după ce l-a străbătut. *adj., pl.* emergenţi,-te.
emergenţă 1. Ieşire a unei radiaţii, a unui corp dintr-un mediu. 2. (fig.) Apariţie (din adâncul necunoscut). *~a corupţiei. s.f., g.-d. art.* emergenţei, *pl.* emergenţe.
emeri (rar) Şmirghel. *s.n., art.* emeriul.
emerit,-ă 1. Calificativ cuprins în titlul de onoare acordat unui profesor, unui medic etc., pentru merite deosebite în activitate. *Artist ~.* 2. Competent, experimentat. *adj., pl.* emeriţi,-te.
emersiune (-si-u-) 1. Stare a unui corp plutitor cufundat parţial într-un lichid. 2. Repartiţie a unui astru eclipsat pe bolta cerească. *s.f., g.-d. art.* emersiunii, *pl.* emersiuni.
emetic Tartrat de antimoniu şi potasiu, întrebuinţat în industria textilă, la vopsitul fibrelor şi în medicină, ca vomitiv; (p. ext.) orice substanţă care provoacă vărsături. *s.n.*
emetrop,-ă (Om, ochi) cu vederea normală. *adj., s.m.* şi *f., pl.* emetropi,-e.
emetropie Proprietate a ochiului de a vedea normal. *s.f., art.* emetropia, *g.-d. art.* emetropiei.
emfatic,-ă (şi adv.) Bombastic, pretenţios, nenatural. *adj., pl.* emfatici,-ce.
emfază Atitudine pretenţioasă, nenaturală; afectare, preţiozitate în vorbire sau comportare. *s.f., g.-d. art.* emfazei.
emfiteoză (-te-o-) Contract pe termen lung, cu drept de ipotecă pe proprietatea arendată sau închiriată. *s.f., g.-d. art.* emfiteozei, *pl.* emfiteoze.
emfizem Umflătura produsă din cauza infiltrării de aer în ţesuturi. */~ pulmonar* = dilatarea excesivă a bronhiolelor respiratorii şi a alveolelor pulmonare din cauza pierderii elasticităţii ţesutului. *s.n., pl.* emfizeme.
emfraxie Obstrucţie a unui organ canalicular. *s.f., art.* emfraxia, *g.-d. art.* emfraxiei, *pl.* emfraxii, *art.* emfraxiile.
emiciclu v. **hemiciclu.**
emigra *intr.* A-şi părăsi patria şi a se stabili în altă parte; a se expatria. *vb. I, ind. prez. 3* emigrează.
emigrant,-ă (Persoană) care emigrează; emigrat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* emigranţi,-te.
emigrare Acţiunea de a emigra. *s.f., g.-d. art.* emigrării, *pl.* emigrări.
emigrat,-ă Emigrant. *adj., s.m.* şi *f., pl.* emigraţi,-te.

emigrație (-ți-e) 1. Situația unei persoane emigrate. //Emigrare. 2. Timpul cât cineva emigrează. 3. Totalitatea persoanelor emigrate dintr-o țară într-o perioadă. [*var.* emigrațiune *s.f.*] *s.f., art.* emigrația, *g.-d. art.* emigrației, *pl.* emigrații, *art.* emigrațiile.
emigrațiune v. **emigrație**.
eminamente Cu deosebire, în cel mai înalt grad, în special. *adv.*
eminent,-ă Care se distinge prin calități intelectuale deosebite; remarcabil. *adj., pl.* eminenți,-te.
Eminența Sa Termen de adresare pentru un cardinal. *loc. pr., g.-d.* Eminenței Sale, *pl.* Eminențele Lor.
Eminența Voastră Termen de adresare pentru un cardinal. *loc. pr., g.-d.* Eminenței Voastre.
Eminență (urmat de un pronume posesiv) Titlu dat cardinalilor și (în trecut) episcopilor catolici. /~ *cenușie* = persoană influentă, sfătuitor care acționează din umbră. *s.f.*
eminență 1. Proeminență, ieșitură. 2. Superioritate. *s.f., g.-d. art.* eminenței, *pl.* eminențe.
Eminențele Voastre Termen de adresare pentru cardinali. *loc. pr.*
eminescian,-ă (-ci-an) Propriu lui Eminescu; referitor la creația lui Eminescu. *adj., pl.* eminescieni,-e.
eminescianism (-ci-a-) 1. Specificul operei și gândirii eminesciene. 2. Tendință de a prelua și cultiva motive sau teme eminesciene. //Influența lui Eminescu asupra generațiilor următoare. *s.n.*
eminescolog Specialist în eminescologie. *s.m., pl.* eminescologi.
eminescologie Studiul vieții și operei lui Mihai Eminescu. *s.f., art.* eminescologia, *g.-d. art.* eminescologiei.
emir 1. Titlu dat descendenților lui Mahomed. 2. Guvernator al unei țări musulmane. *s.n., pl.* emiri.
emirat Stat condus de un emir. *s.n., pl.* emirate.
emirian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Emiratele Arabe Unite. *adj., s.m.* și *f., pl.* emirieni,-e.
emisar[1] Trimis al unui stat, al unei organizații etc. cu o misiune specială. *s.m., pl.* emisari.
emisar[2] 1. Apă care colectează apele reziduale de la întreprinderi, așezări umane etc. 2. Curs de apă permanent, care drenează surplusul de apă pe un teren desecat sau irigat. *s.n., pl.* emisare.
emisferă 1. (geom.) Jumătate dintr-o sferă. 2. Fiecare dintre cele două jumătăți ale sferei cerești sau terestre, mărginite de ecuatorul ceresc, respectiv de cel terestru și de primul meridian. 3. (anat.) ~ *cerebrală* = fiecare dintre cele două părți simetrice ale creierului mare. *s.f., g.-d. art.* emisferei, *pl.* emisfere.
emisferic,-ă În formă de emisferă. *adj., pl.* emisferici,-ce.
emisie (-si-e) 1. Punere în circulație a hârtiilor de valoare, a bancnotelor, a unei serii de mărci poștale etc. 2. Producere de către un corp, de către un dispozitiv etc. de gaze, de unde, de radiații. *s.f., g.-d. art.* emisiei, *pl.* emisiile.
emisiune (-si-u-) Program transmis prin radio sau prin televiziune. *s.f., g.-d. art.* emisiunii, *pl.* emisiuni.
emisiv,-ă Emițător[2]. *adj., pl.* emisivi,-e.
emistih Fiecare dintre cele două jumătăți ale unui vers, despărțite de cezură. *s.n., pl.* emistihuri.
emitanță (fiz.) Radianță. *s.f., g.-d. art.* emitanței, *pl.* emitanțe.
emite *tr.* 1. A lansa, a formula o opinie, o teorie. 2. A elabora, a scoate o lege, o hotărâre, un decret. //A pune în circulație o hârtie de valoare. 3. A răspândi unde, radiații, gaze etc. 4. A difuza un program, o emisiune radio etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* emit, *1 pl.* emitem; *conj. prez. 3* să emită; *ger.* emitând; *part.* emis.
emitent,-ă (Persoană) care emite (hârtii de valoare, bancnote etc.). *adj., s.m.* și *f., pl.* emitenți,-te.
emitere Faptul de a emite. *s.f., g.-d. art.* emiterii, *pl.* emiteri.
emițător[1] Dispozitiv, instalație care emite unde sonore ori electromagnetice sau impulsuri de curent. /~ *radio* = radioemițător. *s.n., pl.* emițătoare.
emițător[2],**-oare** Care emite; emitent, emisiv. *adj., pl.* emițători,-oare.
emolient[1] (-li-ent) 1. Substanță folosită la finisarea produselor textile, pentru a le da moliciune și luciu. 2. Medicament, alifie care înmoaie țesuturile. *s.n., pl.* emoliente.
emolient[2],**-ă** (-li-ent) (despre medicamente, alifii) Care calmează durerea prin înmuierea țesuturilor. *adj., pl.* emolienți,-te.
emolument (livr.) Profit, avantaj. *s.n., pl.* emolumente.
emonctoriu Organ, deschizătură naturală a corpului prin care se elimină secrețiile sau umorile. *s.n., art.* emonctoriul, *pl.* emonctorii, *art.* emonctoriile.
emonctiune (-ți-u-) Eliminare a umorilor superflue. *s.f., g.-d. art.* emonctiunii, *pl.* emonctiuni.
emonda *tr.* A curăța ramurile de pe trunchiurile arborilor în perioada de creștere pentru a stimula dezvoltarea lor în înălțime. *vb. I, ind. prez. 3* emondează.
emondaj 1. Emondare. 2. (med.) Intervenție chirurgicală pentru înlăturarea exostozelor și osteofitelor epifizelor. *s.n., pl.* emondaje.
emondare Acțiunea de a emonda; emondație. *s.f., g.-d. art.* emondării, *pl.* emondări.
emondație (-ți-e) Emondare. *s.f., art.* emondația, *g.-d. art.* emondației, *pl.* emondații, *art.* emondațiile.
emondor Unealtă pentru emondaj. *s.n., pl.* emondoare.
emotiv,-ă 1. Care se referă la emoție; afectiv. 2. Care se emoționează ușor; impresionabil. *adj., pl.* emotivi,-e.
emotivism Școală etică neopozitivistă care consideră că fundamentul noțiunilor și al judecăților morale este pur emotiv. *s.n.*
emotivitate Însușirea de a fi emotiv; sensibilitate excesivă. *s.f., g.-d. art.* emotivității.
emoție (-ți-e) Reacție afectivă, relativ scurtă, determinată de diferite cauze (bucurie, surpriză etc.). *s.f., art.* emoția, *g.-d. art.* emoției, *pl.* emoții, *art.* emoțiile.
emționa (-ți-o-) 1. *tr.* A provoca, a cauza o emoție, a impresiona, a tulbura. 2. *refl.* A fi cuprins de o emoție. *vb. I, ind. prez. 3* emoționează.
emoțional,-ă (-ți-o-) Provocat de o emoție. *adj., pl.* emoționali,-e.
emoționant,-ă (-ți-o-) Impresionant, tulburător. *adj., pl.* emoționanți,-te.
emoționare (-ți-o-) Acțiunea de a (se) emționa. *s.f., g.-d. art.* emoționării.
emoționat,-ă (-ți-o-) Cuprins de emoție; tulburat, înduioșat. *adj., pl.* emoționați,-te.
empatie 1. (psih.) Intuire a realității prin identificare afectivă. 2. Tendință a receptorului de a trăi afectiv viața eroilor din opere literare, filme etc. *s.f., art.* empatia, *g.-d. art.* empatiei.
empiem (-pi-em) Acumulare de puroi într-o cavitate a organismului. *s.n., pl.* empiemuri.
Empire (ampir) (fr., în sintagma) *Stil* ~ = stil din timpul lui Napoleon I, caracterizat, în arhitectură, prin monumentalitate și somptuozitate, iar, în artele decorative, prin utilizarea motivelor mitologice. *s.prop.n.*
empireu (mit.) Partea cea mai înaltă a bolții cerești, unde se credea că se află locașul zeilor. *s.n., art.* empireul.
empiric,-ă Bazat numai pe experiență, pe senzații, fără suport științific. //Referitor la empirism. *adj., pl.* empirici,-ce.

empiriocriticism (-ri-o-) Curent filosofic de la sfârşitul sec. XIX care nega existenţa obiectivă a lumii materiale şi considera lucrurile ca fenomene ale conştiinţei. *s.n.*

empiriomonism (-ri-o-) Variantă a empiriocriticismului care susţinea că realitatea fizică este experienţa „socialmente organizată a omenirii". *s.n.*

empirism 1. Doctrină care consideră experienţa senzorială ca sursă primară a cunoaşterii. /~ *logic* = variantă a neopozitivismului care admite numai enunţurile logice, verificabile în mod nemijlocit, prin percepţiile fiecărui subiect în parte. 2. Folosirea exclusivă a experienţei într-o activitate. *s.n.*

empirist,-ă (Adept) al empirismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* empirişti,-ste.

emplastru Preparat farmaceutic plastic, care se aplică pe piele pentru izolarea rănilor sau fixarea pansamentelor; plasture. *s.n., art.* emplastrul, *pl.* emplastre.

emporiu (înv.) Târg, agenţie comercială într-o ţară străină. *s.n., art.* emporiul, *pl.* emporii, *art.* emporiile.

emu Pasăre mare, asemănătoare cu struţul, originară din Australia. *s.m., art.* emul, *pl.* emu.

emul Concurent, rival într-un domeniu. *s.m., pl.* emuli.

emulaţie (-ţi-e) Sentiment, dorinţă de a egala sau de a întrece pe cineva într-un domeniu. [*var.* emulaţiune *s.f.*] *s.f., art.* emulaţia, *g.-d. art.* emulaţiei, *pl.* emulaţii, *art.* emulaţiile.

emulaţiune v. **emulaţie**.

emulgator 1. Substanţă chimică utilizată la obţinerea emulsiilor; emulsiv. 2. Substanţă care dizolvă grăsimile din produsele textile. *s.m., pl.* emulgatori.

emulsie (-si-e) 1. Amestec din două lichide insolubile unul în altul. 2. Strat sensibil la lumină de pe hârtia sau filmele fotografice. *s.f., art.* emulsia, *g.-d. art.* emulsiei, *pl.* emulsii, *art.* emulsiile.

emuisină Enzimă din migdale amare, din ciuperci etc. *s.f., g.-d. art.* emulsinei.

emulsiona (-si-o-) *intr.* şi *tr.* A forma, a prepara o emulsie. *vb. I, ind. prez. 3* emulsionează.

emulsionabil,-ă (-si-o-) Care poate deveni emulsie. *adj., pl.* emulsionabili,-e.

emulsionant (-si-o-) Emulgator. *s.n., pl.* emulsionante.

emulsionare (-si-o-) Acţiunea de a emulsiona. *s.f., g.-d. art.* emulsionării, *pl.* emulsionări.

emulsiv[1] Emulgator. *s.n., pl.* emulsive.

emulsiv[2]**,-ă** (despre seminţe) Din care se extrage uleiul. *adj., pl.* emulsivi,-e.

emulsor Aparat pentru prepararea emulsiilor. *s.n., pl.* emulsoare.

enalagă Figură de stil care constă în înlocuirea unui element al discursului cu altul. *s.f., g.-d. art.* enalagei, *pl.* enalage.

enantem Erupţie care apare pe mucoase în unele boli contagioase. *s.n., pl.* enanteme.

enantiomorfie (-ti-o-) (fiz.) Proprietate a unor substanţe de a cristaliza în două forme, dintre care una este imaginea inversă a celeilalte; enantiomorfism. *s.f., art.* enantiomorfia, *g.-d. art.* enantiomorfiei.

enantiomorfism (-ti-o-) Enanatiomorfie. *s.n.*

enantiotropie (-ti-o-) (chim.) Proprietate a unor substanţe de a cristaliza în două structuri diferite, păstrând aceeaşi stare de agregare, în funcţie de temperatură şi de presiune. *s.f., art.* enantiotropia, *g.-d. art.* enantiotropiei.

enantioză (-ti-o-) Nume dat în unele sisteme filosofice fiecăreia dintre cele zece opoziţii socotite ca origine a oricărui lucru. *s.f., g.-d. art.* enantiozei.

enarmonic,-ă Care prezintă enarmonie. *adj., pl.* enarmonici,-ce.

enarmonie Egalitate a două sunete muzicale care au notaţii diferite. *s.f., art.* enarmonia, *g.-d. art.* enarmoniei, *pl.* enarmonii, *art.* enarmoniile.

encarpă Ghirlandă de flori, de fructe în relief, folosită ca ornament la construcţiile antice. *s.f., g.-d. art.* encarpei, *pl.* encarpe.

encaustic Preparat pe bază de ceară cu care se impregnează sculpturile pentru a le da luciu şi a le feri de umezeală. *s.m., pl.* encaustici.

encaustică (la vechii greci) Procedeu de pictură în care culorile erau diluate cu ceară topită. *s.f., g.-d. art.* encausticii.

encefal Parte a sistemului nervos central care cuprinde creierul mare, pedunculii cerebrali şi bulbul rahidian. *s.n., pl.* encefale.

encefalic,-ă De encefal. *adj., pl.* enecefalici,-ce.

encefalită Inflamaţie acută sau cronică a encefalului. *s.f., g.-d. art.* encefalitei, *pl.* encefalite.

encefalografie Cercetare radiografică a encefalului, folosită în diagnosticarea unor boli nervoase. *s.f., art.* encefalografia, *g.-d. art.* encefalografiei.

encefaloid,-ă Care are aspectul şi consistenţa encefalului. *adj., pl.* encefaloizi,-de.

encefalomielită (-mi-e-) Inflamaţie a creierului şi a măduvei spinării. *s.f., g.-d. art.* encefalomielitei, *pl.* encefalomielite.

encefalopatie Denumire generică pentru orice afecţiune a creierului. *s.f., art.* encefalopatia, *g.-d. art.* encefalopatiei, *pl.* encefalopatii, *art.* encefalopatiile.

enchimoză Afluenţă de sânge în vasele de la suprafaţa pielii, fără să fi fost provocată de o lovitură exterioară. *s.f., g.-d. art.* enchimozei, *pl.* enchimoze.

enciclică Circulară papală trimisă tuturor catolicilor, care cuprinde directive în probleme religioase, etice, sociale sau politice. *s.f., g.-d. art.* enciclicei, *pl.* enciclice.

enciclopedic,-ă Cu caracter de enciclopedie; vast, cuprinzător. *adj., pl.* enciclopedici,-ce.

enciclopedie 1. Ansamblu multilateral de cunoştinţe omeneşti. /(fam.) ~ *ambulantă* = persoană cu cunoştinţe bogate şi variate. 2. Tip de dicţionar care explică sistematic termeni de bază din toate domeniile sau dintr-un singur domeniu. *s.f., art.* enciclopedia, *g.-d. art.* enciclopediei, *pl.* enciclopedii, *art.* enciclopediile.

enciclopedism 1. Sistemul şi principiile enciclopediştilor din sec. al XVIII-lea. 2. Erudiţie, caracter enciclopedic. *s.n.*

enciclopedist I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care are cunoştinţe enciclopedice. II. *s.m. pl.* Nume dat gânditorilor progresişti francezi din sec. al XVIII-lea, care au elaborat Enciclopedia (1751-1772). *adj., s.m.* şi *f., pl.* enciclopedişti,-ste.

enclavă 1. Grup de populaţie străină, izolat în masa populaţiei indigene. 2. Fragmente de roci înglobate în masa rocilor vulcanice. *s.f., g.-d. art.* enclavei, *pl.* enclave.

enclaviza *tr.* A forma o enclavă. *vb. I, ind. prez. 3* enclavizează.

enclitic,-ă (despre cuvinte) Care se leagă de cuvântul precedent, formând cu acesta o unitate. /*Articol* ~ = articol hotărât ataşat la sfârşitul unui cuvânt. *adj., pl.* enclitici,-ce.

enclizǎ Postpunere a unei silabe, a unui cuvânt etc. la cuvântul precedent. *s.f., g.-d. art.* enclizei, *pl.* enclize.

encomiastic,-ă (-mi-as-) Care are caracter laudativ, elogios. *Discurs* ~. *adj., pl.* encomiastici,-ce.

encomion (-mi-on) (livr.) Cuvântare de laudă; elogiu. *s.n., pl.* encomioane.

encondrom Tumoare cartilaginoasă dezvoltată pe un os. *s.n., pl.* encondroame.

endarterită Inflamaţie a arterei care poate produce astuparea acesteia. *s.f., g.-d. art.* endarteritei, *pl.* endarterite.

endecagon Poligon cu unsprezece laturi. *s.n., pl.* endecagoane.
endecasilab Vers care are unsprezece silabe. *s.m., pl.* endecasilabi.
endecasilabic (despre versuri) Cu unsprezece silabe. *adj., pl.* endecasilabice.
endemic,-ă (despre plante sau animale) Care trăieşte numai pe un anumit teritoriu. //(despre boli) Care are caracter permanent în anumite locuri. *adj., pl.* endemici,-ce.
endemicitate (biol.) Caracter endemic; endemism. *s.f., g.-d. art.* endemicităţii.
endemie Boală specifică unei regiuni. *s.f., art.* endemia, *g.-d. art.* endemiei, *pl.* endemii, *art.* endemiile.
endemism Endemicitate. *s.n.*
endemoepidemic,-ă Referitor la boli infecţioase endemice, care pot produce uneori izbucniri epidemice. *adj., pl.* endemoepidemici,-ce.
en détail (andetai) (fr.) În amănunt. *loc. adj.; loc. adv.*
endocard Membrană subţire care căptuşeşte cavităţile şi valvulele inimii. *s.n., pl.* endocarduri.
endocardită Inflamaţie a endocardului. *s.f., g.-d. art.* edocarditei, *pl.* endocardite.
endocarp Ţesut tare care îmbracă sămânţa unor fructe. *s.n., pl.* endocarpuri.
endocraniu Faţa internă a cutiei craniene. *s.n., art.* endocraniul, *pl.* endocranii, *art.* endocraniile.
endocrin,-ă 1. (în sintagma) *Glandă ~* = glandă cu secreţie internă. 2. Specific glandelor endocrine. *adj., pl.* endocrini,-e.
endocrinolog,-ă Specialist în endocrinologie. *s.m., pl.* endocrinologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* endocrinologei, *pl.* endocrinologe.
endocrinologie Ramură a medicinei şi biologiei care studiază glandele endocrine şi funcţiile lor. *s.f., art.* endocrinologia, *g.-d. art.* endocrinologiei.
endocrinoterapie Tratament medical cu substanţe extrase din glandele endocrine. *s.f., art.* endocrinoterapia, *g.-d. art.* endocrinoterapiei.
endoderm 1. Strat interior al embrionului animalelor superioare. 2. Strat unicelular al corpului celenteratelor. 3. Albumen. *s.n., pl.* endoderme.
endodermic,-ă Referitor la endoderm. *adj., pl.* endodermici,-ce.
endoenzimă Enzimă intracelulară, eliberată după distrugerea mecanică a celulei. *s.f., g.-d. art.* endoenzimei, *pl.* endoenzime.
endoestezie Sensibilitate internă. *s.f., art.* endoestezia, *g.-d. art.* endoesteziei.
endofazie (psih.) Trăire interioară a actului vorbirii; limbaj interior. *s.f., art.* endofazia, *g.-d. art.* endofaziei.
endogamie 1. Contractare obligatorie a căsătoriilor între membri ai aceluiaşi trib, la unele popoare primitive. 2. (biol.) Unire între doi gameţi ai aceluiaşi embrion. *s.f., art.* endogamia, *g.-d. art.* endogamiei.
endogen,-ă 1. (despre fenomene geologice) Provocat de forţe din interiorul Pământului. 2. (med.) De origine internă, produs în organism. *Infecţie ~. adj., pl.* endogeni,-e.
endogenează Producere a celulelor în interiorul altor celule. *s.f., g.-d. art.* endogenezei.
endolimfă Lichid albuminos care se află în labirintul urechii interne. *s.f., g.-d. art.* endolimfei.
endometrită (med.) Inflamaţie a mucoasei uterine. *s.f., g.-d. art.* endometritei, *pl.* endometrite.
endometru (anat.) Mucoasă uterină. *s.n., art.* endometrul, *pl.* endometre.
endomorfism Totalitatea schimbărilor suferite de magmă la contactul cu unele roci pe care le asimilează. *s.n.*
endonazal,-ă (anat.) Al mucoasei nazale. *adj., pl.* endonazali,-e.
endoparazit,-ă (Parazit) care trăieşte în organele interne ale corpului omenesc sau animal. *adj., s.m.* şi *f., pl.* endoparaziţi,-te.
endoplasmă Partea internă sau centrală a celulei la organismele monocelulare. *s.f., g.-d. art.* endoplasmei.
endoplastă Masă protoplasmatică care formează nucleul celular. *s.f., g.-d. art.* endoplastei.
endoradioterapie (-di-o-) Radioterapie a organelor profunde ale corpului, cu ajutorul unor aparate speciale, introduse în cavităţile naturale. *s.f., art.* endoradioterapia, *g.-d. art.* endoradioterapiei.
endoreic,-ă (-re-ic) (geogr.) Fără scurgere. *Regiune ~. adj., pl.* endoreici,-ce.
endoscop Aparat cu care se face endoscopia. *s.n., pl.* endoscoape.
endoscopie Metodă de examinare pe viu a unui organ cavitar sau tubular cu ajutorul endoscopului. *s.f., art.* endoscopia, *g.-d. art.* endoscopiei.
endosmoză Trecere a unui fluid printr-o membrană din exterior spre interiorul mărginit de ea. *s.f., g.-d. art.* endosmozei.
endosperm Ţesut vegetal în care se înmagazinează substanţele de rezervă. *s.n., pl.* endosperme.
endoteliu Epiteliu care căptuşeşte o cavitate închisă a corpului. *s.n., art.* endoteliul, *pl.* endotelii, *art.* endoteliile.
endoterm,-ă Endotermic. *adj., pl.* endotermi,-e.
endotermic,-ă (despre procese fizice sau chimice) Care se produce cu absorbţie de căldură; endoterm. *adj., pl.* endotermici,-ce.
endotermie (chim.) Reacţie care se efectuează prin absorbţie de căldură. *s.f., art.* endotermia, *g.-d. art.* endotermiei.
endotoxină Toxină a cărei eliberare se produce după dezintegrarea celulei în care se află. *s.f., g.-d. art.* endotoxinei, *pl.* endotoxine.
eneacord Liră cu nouă coarde, la vechii greci. *s.n.*
eneadă (-ne-a-) (rar) Reuniune de nouă obiecte asemănătoare sau de nouă persoane. *s.f., g.-d. art.* eneadei, *pl.* eneade.
eneagon (-ne-a-) Poligon cu nouă laturi. *s.n., pl.* eneagoane.
eneasilab (-ne-a-) Vers din nouă silabe. *s.m., pl.* eneasilabi.
eneodă (-ne-o-) Tub electronic cu nouă electrozi. *s.f., g.-d. art.* eneodei, *pl.* eneode.
eneolitic (-ne-o-) Ultima fază a neoliticului, caracterizată prin folosirea obiectelor de aramă şi de piatră. *s.n.*
energetic,-ă Care produce energie; referitor la energie. *adj., pl.* energetici,-ce.
energetică Ramură a tehnicii care se ocupă cu studiul surselor, exploatării şi utilizării diferitelor forme de energie. *s.f., g.-d. art.* energeticii.
energetism Curent filosofic idealist de la sfârşitul sec. al XIX-lea, care considera energia ca substanţă unică a lumii. *s.n.*
energic,-ă Plin de energie, dinamic. //(despre medicamente) Cu acţiune puternică; eficace. *adj., pl.* energici,-ce.
energie 1. Capacitate a unui sistem (fizic) de a efectua un lucru mecanic. 2. Forţă, vigoare. *s.f., art.* energia, *g.-d. art.* energiei, *pl.* energii, *art.* energiile.
energizant[1] Medicament, produs etc. care stimulează energia. *s.n., pl.* energizante.
energizant[2],-ă Care stimulează energia. *adj., pl.* energizanţi,-te.
energofag,-ă Mare consumator de energie. *adj., pl.* energofagi,-ge.
energumen 1. Persoană despre care se crede că este posedată de diavol. 2. (fig.) Om ciudat, agitat, exaltat. *s.m., pl.* energumeni.

enerva *tr.* şi *refl.* A face să-şi piardă sau a-şi pierde calmul; a (se) înfuria. *vb. I, ind. prez. 3* enervează.
enervant,-ă Care enervează; agasant, iritant. *adj., pl.* enervanţi,-te.
enervare Acţiunea de a (se) enerva; tensiune nervoasă caracterizată prin nerăbdare, iritare. *s.f., g.-d. art.* enervării, *pl.* enervări.
enescian,-ă (-ci-an) De Enescu; în maniera lui Enescu. *adj., pl.* enesciени,-e.
engastrimit (rar) Ventriloc. *s.m., pl.* engastrimiţi.
engineering (engi.niring) (angl.) Ansamblu de operaţii referitoare la proiectarea şi executarea unei lucrări industriale, instalaţii, amenajări funciare etc. în condiţii cât mai bune şi de eficienţă; cunoştinţele, experienţa dobândite într-o asemenea activitate. *s.n.*
englez,-ă (Locuitor) din Anglia. *adj., s.m., pl.* englezi,-e.
engleză Limbă vorbită de englezi. *s.f., g.-d. art.* englezei.
englezesc,-ească Referitor la Anglia şi la englezi. *adj., pl.* englezeşti.
englezeşte Ca englezii; în limba engleză. *A o şterge (sau a pleca)* ~ = a pleca repede şi pe neobservate. *adv.*
englezoaică Locuitoare din Anglia. *s.f., g.-d. art.* englezoaicei, *pl.* englezoaice.
engobă Pastă cu care se acoperă obiectele de ceramică înainte de ardere, pentru a ascunde culoarea naturală a lutului. [*var.* angobă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* engobei, *pl.* engobe.
engolpion (-pi-on) Iconiţă din metal preţios sau din smalţ pe care arhiereii o poartă atârnată de gât. *s.n., pl.* engolpioane.
engramă (psih.) Urmă lăsată de efectul unui excitant asupra sistemului nervos. //Urmă lăsată de o întâmplare asupra sistemului nervos. *s.f., g.-d. art.* engramei, *pl.* engrame.
enigmatic,-ă Greu de înţeles, misterios, tainic. *adj., pl.* enigmatici,-ce.
enigmă 1. Lucru dificil de înţeles; taină, mister. 2. Ghicitoare, şaradă. *s.f., g.-d. art.* enigmei, *pl.* enigme.
enigmistică Ştiinţă a jocurilor distractive (şaradă, rebus, criptograme etc.). *s.f., g.-d. art.* enigmisticii.
enoftalmie Înfundare a globului ocular în orbită. *s.f., art.* enoftalmia, *g.-d. art.* enoftalmiei.
enolază Enzimă cu efect catalizator în fermentaţia alcoolică. *s.f., g.-d. art.* enolazei.
enolog/oenolog (oe *pron.* e) Specialist în enologie. *s.m., pl.* enologi/oenologi.
enologie/oenologie (oe *pron.* e) Ştiinţă care se ocupă cu studiul vinului şi al produselor derivate din vin. *s.f., art.* enologia/oenologia, *g.-d. art.* enologiei/oenologiei.
enoptromanţie Pretinsă artă de a ghici cu ajutorul unei oglinzi. *s.f., art.* enoptromanţia, *g.-d. art.* enoptromanţiei.
enoriaş,-ă (-ri-aş) Persoană care ţine de o anumită parohie. *s.m., pl.* enoriaşi; *s.f., art.* enoriaşa, *g.-d. art.* enoriaşei, *pl.* enoriaşe.
enorie Parohie. *s.f., art.* enoria, *g.-d. art.* enoriei, *pl.* enorii, *art.* enoriile.
enorm,-ă Foarte mare, uriaş, imens. *adj., pl.* enormi,-e.
enormitate 1. Caracterul a ceea ce este enorm. 2. Lucru de necrezut. //Absurditate, prostie, exagerare. *s.f., g.-d. art.* enormităţii, *pl.* enormităţi.
enot Animal de vânat, asemănător cu câinele, cu blană preţioasă. *s.m., pl.* enoţi.
enotehnică Tehnica vinificaţiei, a preparării şi conservării vinurilor. *s.f., g.-d. art.* enotehnicii.
ensiform,-ă (despre frunze) În formă de sabie. *adj., pl.* ensiformi,-e.
entalpie (fiz.) Potenţial termodinamic. *s.f., art.* entalpia, *g.-d. art.* entalpiei.
entelehie (la Aristotel) Noţiune filosofică indicând perfecţiunea ca scop lăuntric care ar sta la baza dezvoltării materiei. *s.f., art.* entelehia, *g.-d. art.* entelehiei.
enteralgie Durere acută intestinală. *s.f., art.* enteralgia, *g.-d. art.* enteralgiei, *pl.* enteralgii, *art.* enteralgiile.
enterectazie Dilatare a intestinului. *s.f., art.* enterectazia, *g.-d. art.* enterectaziei, *pl.* enterectazii, *art.* enterectaziile.
enterectomie Rezecţie a unei părţi din intestin. *s.f., art.* enterectomia, *g.-d. art.* enterectomiei, *pl.* enterectomii, *art.* enterectomiile.
enteric,-ă Intestinal. *adj., pl.* enterici,-ce.
enterită Inflamaţie acută sau cronică a intestinului subţire. *s.f., g.-d. art.* enteritei, *pl.* enterite.
enteroanastomoză Operaţie prin care se stabileşte o legătură între două anse intestinale, pentru a ocoli o tumoare sau altă piedică din tranzitul intestinal. *s.f., g.-d. art.* enteroanastomozei, *pl.* enteroanastomoze.
enterobacterie Nume dat germenilor saprofiţi, care constituie flora intestinală a organismului, precum şi celor patogeni, care pătrund în intestinul subţire şi provoacă diferite afecţiuni. *s.f., art.* enterobacteria, *g.-d. art.* enterobacteriei, *pl.* enterobacterii, *art.* enterobacteriile.
enterochinază Enzimă din sucul intestinal, care activează acţiunea secreţiei pancreatice. *s.f., g.-d. art.* enterochinazei, *pl.* enterochinaze.
enterocolită Inflamaţie acută sau cronică a intestinului subţire şi a celui gros. *s.f., g.-d. art.* enterocolitei, *pl.* enterocolite.
enterogastrită Gastroenterită. *s.f., g.-d. art.* enterogastritei, *pl.* enterogastrite.
enterogastron v. **enterogastronă**.
enterogastronă Hormon duodenal care inhibă secreţia şi motilitatea gastrică. [*var.* enterogastron *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* enterogastronei, *pl.* enterogastrone.
enterohemoragie Hemoragie intestinală. *s.f., art.* enterohemoragia, *g.-d. art.* enterohemoragiei, *pl.* enterohemoragii, *art.* enterohemoragiile.
enterologie Ramură a medicinei care studiază tractul intestinal. *s.f., art.* enterologia, *g.-d. art.* enterologiei.
enteromorf,-ă În formă de intestin. *adj., pl.* enteromorfi,-e.
enteropatie Denumire generică pentru orice afecţiune intestinală. *s.f., art.* enteropatia, *g.-d. art.* enteropatiei, *pl.* enteropatii, *art.* enteropatiile.
enterotomie Operaţie chirurgicală executată pe intestin. *s.f., art.* enterotomia, *g.-d. art.* enterotomiei, *pl.* enterotomii, *art.* enterotomiile.
entimemă Silogism prescurtat în care una dintre premise sau concluzia nu este exprimată, ci subînţeleasă. *s.f., g.-d. art.* entimemei, *pl.* entimeme.
entitate Existenţă delimitată ca întindere, valoare etc. //Conţinut de sine stătător. *s.f., g.-d. art.* entităţii, *pl.* entităţi.
en titre (antitr) (fr.) Titular. *loc. adj.*
entomofag,-ă (Animal) care se hrăneşte cu insecte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* entomofagi,-ge.
entomofil,-ă (despre plante) La care polenizarea se face prin intermediul insectelor. *adj., pl.* entomofili,-e.
entomolog,-ă Specialist în entomologie; entomologist. *s.m., pl.* entomologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* entomologei, *pl.* entomologe.
entomologic,-ă Referitor la entomologie. *adj., pl.* entomologici,-ce.
entomologie Ramură a zoologiei care se ocupă cu studiul insectelor. *s.f., art.* entomologia, *g.-d. art.* entomologiei.
entomologist,-ă (rar) Entomolog. *s.m., pl.* entomologişti; *s.f., g.-d. art.* entomologistei, *pl.* entomologiste.
entomostraceu (la pl.) Grup de crustacee inferioare mici; (la sg.) crustaceu din acest grup. *s.n., art.* entomostraceul, *pl.* entomostracee.

entorsă Leziune traumatică a unei articulații, provocată de întinderea sau ruperea ligamentelor. *s.f., g.-d. art.* entorsei, *pl.* entorse.
entozoar (-zo-ar) (la pl.) Nume dat animalelor care trăiesc ca parazite în corpul unei viețăți; (la sg.) animal din această categorie. *s.n., pl.* entozoare.
entropic,-ă (fiz.) Referitor la entropie. *adj., pl.* entropici,-ce.
entropie 1. Formulă matematică de măsurare a degradării energiei unui sistem. 2. Mărime fundamentală în teoria informației, care arată cantitatea de informație raportată la un element al mesajului transmis. 3. (p. gener.) Mărime care indică gradul de organizare a unui sistem. *s.f., art.* entropia, *g.-d. art.* entropiei, *pl.* entropii, *art.* entropiile.
entropion (-pi-on) Întoarcere înăuntru a pleoapei, însoțită de iritația conjunctivei și a corneei. *s.n.*
entuziasm (-zi-asm) Însuflețire puternică; pasiune. *s.n., pl* entuziasme.
entuziasma *tr.* și *refl.* A (se) însufleți, a (se) înflăcăra. *vb. I, ind. prez. 3* entuziasmează.
entuziast,-ă (-zi-ast) Stăpânit de entuziasm; pasionat, plin de avânt. *adj., pl.* entuziaști,-ste.
enucleare (-cle-a-) Extirpare a unei tumori, a unui organ, prin separare de țesuturile înconjurătoare; enucleație. *s.f., g.-d. art.* enucleării, *pl.* enucleări.
enucleație (-cle-a-ți-e) Enucleare. *s.f., art.* enucleația, *g.-d. art.* enucleației, *pl.* enucleații, *art.* enucleațiile.
enumera *tr.* A număra pe rând, unul câte unul; a înșira. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* enumăr, *2* enumeri, *3* enumeră; *conj. prez. 3* să enumere.
enumerare Acțiunea de a enumera; înșirare, enumerație. *s.f., g.-d. art.* enumerării, *pl.* enumerări.
enumerativ,-ă Care conține o enumerare. *adj., pl.* enumerativi,-e.
enumerație (-ți-e) 1. Enumerare, numărătoare. 2. Figură de stil care constă în înșiruirea argumentelor, elementelor, ideilor referitoare la o situație. 3. (înv.) Parte a unui discurs care precedă perorația. *s.f., art.* enumerația, *g.-d. art.* enumerației, *pl.* enumerații, *art.* enumerațiile.
enunț 1. Expunere a unei judecăți, a unui sens complet. 2. (mat.) Formulă care cuprinde datele unei probleme. *s.n., pl.* enunțuri.
enunța *tr.* A exprima, a formula ceva (oral sau în scris). *vb. I, ind. prez. 3* enunță.
enunțare Acțiunea de a enunța. *s.f., g.-d. art.* enunțării, *pl.* enunțări.
enunțiativ,-ă Care conține o enunțare. */Propoziție ~* = propoziție care prezintă o acțiune sau o stare ca reală. *adj., pl.* enunțiativi,-e.
enurezis Eliminare involuntară a urinei; incontinență urinară. *s.n.*
enzimatic,-ă (chim.) Referitor la enzime. *adj., pl.* enzimatici,-ce.
enzimă Compus organic de natură proteică, prezent în celulele vii, cu rol de ferment. *s.f., g.-d. art.* enzimei, *pl.* enzime.
enzimologie Studiul enzimelor. *s.f., art.* enzimologia, *g.-d. art.* enzimologiei.
enzootie Epizootie limitată la un anumit areal sau la un anumit grup. *s.f., art.* enzootia, *g.-d. art.* enzootiei.
eoantrop (e-o-) Maimuță antropoidă fosilă, foarte asemănătoare cu omul. *s.m., pl.* eoantropi.
eocen[1] (e-o-) Epoca mijlocie a paleogenului. *s.n.*
eocen[2]**,-ă** (e-o-) Referitor la epoca eocenului[1]. *adj., pl.* eoceni,-e.
eolian,-ă (e-o-li-an) Acționat sau produs de vânt. *Energie ~. /Formație ~* = formație geologică apărută prin acțiunea de transport, de sedimentare sau de eroziune a vântului. *adj., pl.* eolieni,-e.
eolit (e-o-) Piatră cioplită grosolan, din epoca preistorică, folosită ca primă unealtă. *s.n., pl.* eolite.
eolitic,-ă (e-o-) Din epoca pietrei cioplite. *adj., pl.* eolitici,-ce.
eolotrop,-ă (e-o-) (despre unele corpuri, substanțe etc.) Care nu prezintă aceleași proprietăți fizice în toate direcțiile. *adj., pl.* eolotropi,-e.
eolotropie (e-o-) Proprietate a unui corp de a fi eolotrop. *s.f., art.* eolotropia, *g.-d. art.* eolotropiei, *pl.* eolotropii, *art.* eolotropiile.
eon (la neoplatonicieni și la gnostici) Forță eternă emanată de o ființă, care face posibilă acțiunea sa asupra lucrurilor. *s.m., pl.* eoni.
eozină (e-o-) Colorant roșu folosit la fabricarea cernelurilor, în industria alimentară etc. *s.f., g.-d. art.* eozinei, *pl.* eozine.
eozinofil,-ă (e-o-) 1. Care fixează eozina. 2. (despre leucocite) Cu granulație de tipul eozinei. *adj., pl.* eozinofili,-e.
eozinofilie (e-o-) Prezență excesivă a numărului de granulații eozinofile din sânge. *s.f., art.* eozinofilia, *g.-d. art.* eozinofiliei.
eozinopenie (e-o-) Scădere anormală a numărului de granulații eozinofile din sânge. *s.f., art.* eozinopenia, *g.-d. art.* eozinopeniei.
eozoic,-ă (e-o-) Protozoic. *adj., pl.* eozoici,-ce.
epactă Număr de zile care trebuie adăugate unui an lunar pentru a concorda cu anul solar. *s.f., g.-d. art.* epactei, *pl.* epacte.
epagog (la vechii greci) Arbitru care reglementa anumite chestiuni maritime. *s.m., pl.* epagogi.
epagogic,-ă (la Aristotel, despre silogisme) Inductiv. *adj., pl.* epagogici,-ce.
epanalepsă Figură retorică constând în repetarea întreruptă a aceluiași cuvânt sau a unui grup de cuvinte ori în reluarea cuvântului inițial la sfârșitul versului sau frazei. *s.f., g.-d. art.* epanalepsei, *pl.* epanalepse.
epandaj Operație de împrăștiere a apelor uzate pe un teren cultivabil, în vederea epurării lor. *s.n.*
epanodă Procedeu retoric constând în reluarea detaliată a fiecărui cuvânt sau grup de cuvinte dintr-un vers. *s.f., g.-d. art.* epanodei, *pl.* epanode.
epanșament Acumulare de lichide în anumite țesuturi sau zone ale organismului. *s.n., pl.* epanșamente.
eparhial,-ă (-hi-al) Referitor la o eparhie; diecezan. *adj., pl.* eparhiali,-e.
eparhie Unitate administrativă bisericească condusă de un episcop; episcopie. *s.f., art.* eparhia, *g.-d. art.* eparhiei, *pl.* eparhii, *art.* eparhiile.
eparven Tumoare osoasă care se formează uneori la încheietura piciorului dinapoi la cai și (mai rar) la boi; os mort. *s.n., pl.* eparvene.
epata *tr.* A uimi, a impresiona (mai ales prin extravaganță). *vb. I, ind. prez. 3* epatează.
epatant,-ă Care epatează; uimitor, șocant. *adj., pl.* epatanți,-te.
epatare Acțiunea de a epata; uimire, uluire. *s.f., g.-d. art.* epatării, *pl.* epatări.
epavă 1. Rămășiță a unei nave distruse sau avariate. 2. (fig.) Persoană distrusă, ruinată (fizic sau moral). *s.f., g.-d. art.* epavei, *pl.* epave.
epecie (biol.) Folosire a indivizilor unei specii ca substrat de către indivizii altor specii. *s.f., art.* epecia, *g.-d. art.* epecii, *pl.* epecii, *art.* epeciile.
ependim Epiteliu care căptușește canalul rahidian, trunchiul cerebral și ventriculii cerebrali. *s.n., pl.* ependime.
epenglu Exercițiu de zbor aviatic în plan vertical, cu viraje executate la un unghi de 180°. *s.n., pl.* epenglul, *pl.* epengluri.

epentetic,-ă (despre sunete) Apărut prin epenteză. *adj., pl.* epentetici,-ce.
epenteză Apariția unui sunet nou în interiorul unui cuvânt. *s.f., g.-d. art.* epentezei, *pl.* epenteze.
epibat Soldat care făcea parte din marina grecească. *s.m., pl.* epibați.
epic,-ă 1. Care povestește fapte, întâmplări reale sau imaginare. */Gen ~ =* gen literar care cuprinde narațiuni în versuri și în proză. 2. (fig.) Demn de o epopee; de mari proporții. *adj., pl.* epici,-ce.
epicard Înveliș al inimii. *s.n., pl.* epicarduri.
epicarp Pieliță care acoperă fructul unei plante; exocarp. *s.n., pl.* epicarpuri.
epică Totalitatea operelor literare aparținând genului epic. *s.f., g.-d. art.* epicii.
epicen (despre substantive nume de ființă) Care are o singură formă de masculin și feminin. *adj., pl.* epicene.
epicentru Punct de pe suprafața Pământului unde se produce un cutremur și unde intensitatea acestuia este maximă. *s.n., art.* epicentrul, *pl.* epicentre.
epicheremă Lanț de silogisme în care premisele sunt entimeme. *s.f., g.-d. art.* epicheremei, *pl.* epichereme.
epicicloidă Curbă plană descrisă de un punct al unui cerc care se rostogolește fără alunecare pe un alt cerc fix. *s.f., g.-d. art.* epicicloidei, *pl.* epicicloide.
epiciclu Cerc care se rostogolește fără să alunece în exteriorul și în planul unui cerc de bază fix. *s.n., art.* epiciclul, *pl.* epicicluri.
epicitate (rar) Caracter epic. *s.f., g.-d. art.* epicității.
epicontinental,-ă (despre mări, regiuni etc.) Situat la marginea sau în interiorul unui continent. *adj., pl.* epicontinentali,-e.
epicotil Parte a tulpinii cuprinsă între cotiledoane și primele frunze. *s.n., pl.* epicotile.
epicureic,-ă (-re-ic) Epicurian. *adj., pl.* epicureici,-ce.
epicureism v. **epicurism**.
epicureu,-ee Epicurian. *adj., s.m.* și *f., pl.* epicurei,-ee.
epicurian,-ă (-ri-an) 1. *adj., s.m.* și *f.* (Adept) al epicurismului; epicureu. II. *s.m.* și *f.* (fam.) Persoană care caută plăcerile alese, rafinate; epicureu. *adj., s.m.* și *f., pl.* epicurieni,-e.
epicurism Doctrina lui Epicur, bazată pe teoria fericirii raționale a individului. [*var.* epicureism *s.n.*] *s.n.*
epidemic,-ă (despre boli) Cu caracter de epidemie. *adj., pl.* epidemici,-ce.
epidemie Boală contagioasă care se extinde, într-un timp scurt, la un număr mare de persoane dintr-o localitate sau zonă. *s.f., art.* epidemia, *g.-d. art.* epidemiei, *pl.* epidemii, *art.* epidemiile.
epidemiolog,-ă (-mi-o-) Medic specialist în epidemiologie. *s.m., pl.* epidemiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* epidemiologei, *pl.* epidemiologe.
epidemiologic,-ă (-mi-o-) Referitor la epidemiologie. */Aviz ~ =* aviz care confirmă prezența sau absența contaminării cu o boală contagioasă. *adj., pl.* epidemiologici,-ce.
epidemiologie Ramură a medicinei și a igienei care studiază epidemiile. *s.f., art.* epidemiologia, *g.-d. art.* epidemiologiei.
epidermă 1. Epiteliu care acoperă corpul omului și al animalelor superioare. 2. Țesut exterior protector al plantelor. *s.f., g.-d. art.* epidermei, *pl.* epiderme.
epidermic,-ă Al epidermei; de natura epidermei. *adj., pl.* epidermici,-ce.
epidermizare Acoperire a unei plăgi cicatrizate cu epidermă. *s.f., g.-d. art.* epidermizării, *pl.* epidermizări.
epidermofiție Boală de piele datorată unor ciuperci și localizată în epidermă. *s.f., art.* epidermofiția, *g.-d. art.* epidermofiției, *pl.* epidermofiții, *art.* epidermofițiile.
epidermoliză Sensibilitate a epidermei, vizibilă prin apariția de bule cu conținut seros. *s.f., g.-d. art.* epidermolizei.
epidiascop (-di-a-) Aparat care servește la proiectarea pe ecran a unui film sau a unor figuri netransparente, iluminate. *s.n., pl.* epidiascoape.
epidictic,-ă Care servește la o demonstrație. *adj., pl.* epidictici,-ce.
epidot Silicat natural de calciu, aluminiu și fier. *s.n.*
epifanie Arătare a lui Isus în mijlocul magilor; (p. ext.) revelație a unei realități sacre, mitice. //(fig.) Revelație a unei lumi nevăzute. *s.f., art.* epifania, *g.-d. art.* epifaniei, *pl.* epifanii, *art.* epifaniile.
epifenomen Fenomen secundar care însoțește un alt fenomen fără să-l influențeze. *s.n., pl.* epifenomene.
epifenomenalism Concepție filosofică potrivit căreia conștiința nu este decât un epifenomen al activității neurofiziologice. *s.n.*
epifit,-ă (despre plante) Care trăiește pe altă plantă, fără a fi parazit, aceasta servindu-i drept sprijin. *adj., pl.* epifiți,-te.
epifiză 1. Glandă endocrină care influențează dezvoltarea sexuală și metabolismul. 2. Extremitate a unui os lung. *s.f., g.-d. art.* epifizei, *pl.* epifize.
epifonem Exclamație sentențioasă cu care se termină un discurs, o povestire etc. *s.n., pl.* epifoneme.
epifora Figură de stil care constă în repetarea unui cuvânt (sau a unor cuvinte) la sfârșitul propozițiilor sau al unor strofe. *s.f., g.-d. art.* epiforei, *pl.* epifore.
epifrază Figură retorică prin care se adaugă unei fraze, care pare terminată, una sau mai multe părți în care se dezvoltă o idee accesorie. *s.f., g.-d. art.* epifrazei, *pl.* epifraze.
epigastraigie Durere în regiunea epigastrului. *s.f., art.* epigastralgia, *g.-d. art.* epigastralgiei.
epigastric,-ă Al epigastrului. *adj., pl.* epigastrici,-ce.
epigastru Partea superioară a abdomenului, cuprinsă între coaste și ombilic. *s.n., art.* epigastrul, *pl.* epigastre.
epigenetic,-ă (despre un depozit de minerale) Care este mai recent decât rocile în care se găsește. *adj., pl.* epigenetici,-ce.
epigeneză (biol.) 1. Concepție evoluționistă după care embrionul se formează treptat, pe baza informației genetice. 2. Proces de depunere a unor minerale după formarea rocilor în care se găsesc. *s.f., g.-d. art.* epigenezei.
epiglotă Membrană așezată în partea superioară a laringelui, care separă calea alimentară de cea respiratorie. *s.f., g.-d. art.* epiglotei, *pl.* epiglote.
epigon Succesor, urmaș lipsit de valoare al unui mare creator. //Scriitor minor care imită stilul unei școli literare sau al unui mare scriitor. *s.m., pl.* epigoni.
epigonic,-ă De epigon. *adj., pl.* epigonici,-ce.
epigonism Atitudine, manifestare de epigon. *s.n.*
epigraf 1. Scurt fragment, în versuri sau în proză, pus la începutul unei cărți sau al unui capitol; motto. 2. Scurtă inscripție pe fațada unui monument, a unui edificiu etc. *s.n., pl.* epigrafe.
epigrafie Disciplină auxiliară a istoriei, care se ocupă cu descifrarea inscripțiilor vechi. *s.f., art.* epigrafia, *g.-d. art.* epigrafiei.
epigrafist,-ă Specialist în epigrafie. *s.m., pl.* epigrafiști; *s.f., g.-d. art.* epigrafistei, *pl.* epigrafiste.
epigramatic,-ă Cu caracter de epigramă; satiric. *adj., pl.* epigramatici,-ce.
epigramă Poezie lirică scurtă, cu caracter satiric, terminată de obicei printr-o poantă ironică. *s.f., g.-d. art.* epigramei, *pl.* epigrame.
epigramist,-ă Autor de epigrame. *s.m., pl.* epigramiști; *s.f., g.-d. art.* epigramistei, *pl.* epigramiste.
epila *tr.* și *refl.* A (se) depila. *vb. I, ind. prez. 3* epilează.

epilare Acţiunea de a (se) epila; depilare. *s.f., g.-d. art.* epilării, *pl.* epilări.
epilator[1] Depilator[1]. *s.n., pl.* epilatoare.
epilator[2]**,-oare** Depilator[2]. *adj., pl.* epilatori,-oare.
epilaţie (-ţi-e) Operaţie de smulgere a firelor de păr cu ajutorul unui instrument (pensetă, epilator etc.). *s.f., art.* epilaţia, *g.-d. art.* epilaţiei, *pl.* epilaţii, *art.* epilaţiile.
epilepsie Boală a sistemului nervos, caracterizată prin crize intermitente şi pierderea cunoştinţei. *s.f., art.* epilepsia, *g.-d. art.* epilepsiei, *pl.* epilepsii, *art.* epilepsiile.
epileptic,-ă (Persoană) bolnavă de epilepsie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* epileptici,-ce.
epilog 1. Partea finală a unei opere literare, în care autorul subliniază anumite idei; încheiere. 2. (fig.) Sfârşit al unei acţiuni, al unei situaţii etc. *s.n., pl.* epiloguri.
epiloga *tr.* (rar) A comenta un fapt, un eveniment etc.; a conchide. *vb. I, ind. prez. 3* epiloghează.
epilogism Raţionament prin care se trage concluzie asupra existenţei unui element necunoscut, pe baza existenţei unui element cunoscut; reflecţie. *s.n., pl.* epilogisme.
epinefrină (farm.) Adrenalină. *s.f., g.-d. art.* epinefrinei.
epiplon Ligament peritoneal care uneşte viscerele, permiţându-le o mişcare limitată. *s.n., pl.* epiploane.
epirogenetic,-ă (despre mişcări tectonice) Cu caracter oscilatoriu, determinând ridicarea sau scufundarea scoarţei terestre; epirogenic. *adj., pl.* epirogenetici,-ce.
epirogenează Proces de ridicare a unor porţiuni mari din scoarţa terestră deasupra nivelului mării datorită mişcărilor tectonice oscilatorii. *s.f., g.-d. art.* epirogenezei.
epirogenic,-ă Epirogenetic. *adj., pl.* epirogenici,-ce.
episceniu Construcţie asemănătoare cu un etaj, situată deasupra scenei în teatrul antic. *s.n., art.* episceniul, *pl.* episcenii, *art.* episceniile.
episcop[1] Grad în ierarhia bisericească, imediat inferior mitropolitului; persoană care are acest grad. *s.m., pl.* episcopi.
episcop[2] 1. Aparat care serveşte la proiecţia figurilor de pe obiecte opace. 2. Dispozitiv cu oglinzi folosit la tancuri pentru a permite cercetarea câmpului de luptă prin ferestrele de observare. *s.n., pl.* episcoape.
episcopal,-ă Referitor la episcop[1] sau la episcopie. *adj., pl.* episcopali,-e.
episcopat Rangul, funcţia, demnitatea de episcop[1]; durata sa. *s.n., pl.* episcopate.
episcopie Teritoriu asupra căruia se întinde autoritatea unui episcop[1]; reşedinţa episcopului[1]. *s.f., art.* episcopia, *g.-d. art.* episcopiei, *pl.* episcopii, *art.* episcopiile.
episilogism Silogism dintr-o serie de silogisme, care are ca premisă concluzia silogismului anterior. *s.n., pl.* episilogisme.
episod 1. Acţiune secundară într-o operă epică sau dramatică; parte, fragment, scenă dintr-o operă literară, redusă la o singură întâmplare. 2. Parte a acţiunii în teatrul antic, delimitată de două intervenţii ale corului. 3. Diviziune dintr-o operă muzicală, dintr-un film etc. 4. Întâmplare din viaţa cuiva; incident. [*var.* epizod *s.n.*] *s.n., pl.* episoade.
episodic,-ă Care ţine de un episod; secundar, întâmplător. *adj., pl.* episodici,-ce.
epistat 1. (în trecut) Cel mai mic grad de ofiţer de poliţie. 2. Administrator. *s.m., pl.* epistaţi.
epistaxis Hemoragie nazală. *s.n.*
epistemologic,-ă Referitor la epistemologie. *adj., pl.* epistemologici,-ce.
epistemologie 1. Parte a gnoseologiei care studiază procesul cunoaşterii; teorie a cunoaşterii ştiinţifice. 2. (impr.) Gnoseologie. *s.f., art.* epistemologia, *g.-d. art.* epistemologiei.
epistil (arhit.) Arhitravă. *s.n., pl.* epistiluri.
epistolar[1] Colecţie de scrisori publicate. *s.n., pl.* epistolare.
epistolar[2]**,-ă** Compus în formă de scrisoare; referitor la arta de a scrie. *adj., pl.* epistolari,-e.
epistolă 1. (rar) Scrisoare. 2. Specie literară în versuri, cu subiect filosofic, moral, artistic etc. *s.f., g.-d. art.* epistolei, *pl.* epistole.
epistolie (înv.) Scrisoare. *s.f., art.* epistolia, *g.-d. art.* epistoliei, *pl.* epistolii, *art.* epistoliile.
epistrofă Repetiţie a unui cuvânt la sfârşitul unei fraze; epiforă. *s.f., g.-d. art.* epistrofei, *pl.* epistrofe.
epitaf 1. Inscripţie funerară reprezentând un elogiu adus celui dispărut sau o sentinţă morală. //Placă, monument cu o inscripţie funerară. 2. Poezie compusă cu ocazia morţii cuiva. 3. Obiect de cult care constă dintr-o bucată de stofă pe care este brodată o scenă reprezentând punerea în mormânt a lui Isus Hristos; aer[2] (2). *s.n., pl.* epitafuri.
epitalam Poezie, poem compus în cinstea mirilor cu prilejul oficierii căsătoriei. *s.n., pl.* epitalamuri.
epitelial,-ă (-li-al) Referitor la epiteliu. *adj., pl.* epiteliali,-e.
epiteliom (-li-om) Tumoare malignă a ţesutului epitelial. *s.n., pl.* epitelioame.
epiteliu Ţesut care formează învelişul pielii, al mucoaselor etc. *s.n., art.* epiteliul, *pl.* epitelii, *art.* epiteliile.
epitelizare Acoperire cu epiteliu a unei plăgi după cicatrizare. *s.f., g.-d. art.* epitelizării, *pl.* epitelizări.
epitermal,-ă (despre un proces hidrotermal) Care reprezintă stadiul final al depunerii mineralelor din soluţii magmatice fierbinţi. *adj., pl.* epitermali,-e.
epitet 1. Cuvânt care determină expresiv un substantiv sau un verb. 2. Calificativ dat cuiva. *s.n., pl.* epitete.
epitetic,-ă (despre stil) Cu mai multe epitete. *adj., pl.* epitetici,-ce.
epitrahil v. **patrafir.**
epitrop 1. Tutore. 2. Administrator al unor bunuri (ale bisericii); efor. *s.m., pl.* epitropi.
epitropie 1. Tutelă. //Îngrijire. 2. Consiliu de epitropi (2); eforie. 3. Funcţia de epitrop. *s.f., art.* epitropia, *g.-d. art.* epitropiei, *pl.* epitropii, *art.* epitropiile.
epiu Dig de piatră sau de nuiele, construit de la malul unei ape curgătoare către larg, pentru a micşora lăţimea acesteia sau a apăra malurile de eroziuni. *s.n., art.* epiul, *pl.* epiuri.
epizoar (-zo-ar) Parazit care trăieşte pe pielea unui animal. *s.n., pl.* epizoare.
epizod v. **episod.**
epizonă Zonă de transformare metamorfică, aflată între suprafaţa Pământului şi adâncimea de 4-6 km. *s.f., g.-d. art.* epizonei, *pl.* epizone.
epizootic,-ă Referitor la epizootie. *adj., pl.* epizootici,-ce.
epizootie Extinderea unei boli contagioase la un număr mare de animale dintr-o regiune. *s.f., art.* epizootia, *g.-d. art.* epizootiei, *pl.* epizootii, *art.* epizootiile.
epocal,-ă Care marchează o epocă. //De mare răsunet; memorabil. *adj., pl.* epocali,-e.
epocă 1. Perioadă a dezvoltării istorice care se deosebeşte de celelalte perioade prin trăsături specifice; eră (2). *~a pietrei. /A face ~* = a face vâlvă, a se impune la un moment dat. 2. Timp în care se repetă periodic acelaşi fenomen. 3. Subdiviziune a unei ere geologice. *s.f., g.-d. art.* epocii, *pl.* epoci.
epodă 1. (în teatrul antic) Parte a cântecului unui cor care urma după strofă şi antistrofă. 2. Pozie lirică alcătuită din distihuri. *s.f., g.-d. art.* epodei, *pl.* epode.
epolet Bandă de stofă prinsă pe umerii uniformelor şi pe care sunt aplicate însemne militare (grad, armă etc.). *s.m., pl.* epoleţi.

eponim,-ă I. *adj.* Care dă numele său unei regiuni, unui oraş etc. II. *s.m.* (ant.) Magistrat care dădea numele său anului. *adj., s.m., pl.* eponimi,-e.
eponimie Funcţia de eponim. *s.f., art.* eponimia, *g.-d. art.* eponimiei.
eponj Ţesătură moale, cu fire buclate, din care se fac halate de baie, prosoape etc. *s.n.*
epopee 1. Poem epic de mari dimensiuni, în care se povestesc fapte eroice, legendare sau istorice. 2. Şir de fapte eroice, glorioase; (livr.) epos. *s.f., art.* epopeea, *g.-d. art.* epopeii, *pl.* epopei.
epopeic,-ă (-pe-ic) De epopee. *adj., pl.* epopeici,-ce.
epos Epopee. //Povestire. *s.n., pl.* eposuri.
eprubetă Tub de sticlă cu pereţi subţiri şi rezistenţi, folosit la lucrări de laborator. *s.f., g.-d. art.* eprubetei, *pl.* eprubete.
epruvetă Piesă de probă confecţionată dintr-un anumit material, pentru a fi supusă unor încercări, în vederea determinării caracteristicilor acestuia. *s.f., g.-d. art.* epruvetei, *pl.* epruvete.
epsilon A cincea literă (ε) a alfabetului grecesc, corespunzând sunetului e. *s.m., pl.* epsilon.
epuiza (-pu-i-) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) termina, a (se) isprăvi prin consum, prin vânzare etc. 2. *tr.* A lămuri complet, a încheia o problemă. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) extenua, a (se) istovi. *vb. I, ind. prez. 3* epuizează.
epuizabil,-ă (-pu-i-) Care se poate epuiza. *adj., pl.* epuizabili,-e.
epuizant,-ă (-pu-i-) Care epuizează; istovitor. *adj., pl.* epuizanţi,-te.
epuizare (-pu-i-) 1. Acţiunea de a (se) epuiza; terminare. 2. Îndepărtarea cu ajutorul pompelor a apei dintr-o săpătură sau dintr-un batardou, în vederea executării unor lucrări de construcţii. 3. Extenuare, oboseală. *s.f., g.-d. art.* epuizării, *pl.* epuizări.
epulon (la romani) Preot însărcinat cu organizarea solemnităţilor religioase publice. *s.m., pl.* epuloni.
epura *tr.* 1. A înlătura impurităţile: a curăţa. 2. (fig.) A înlătura membrii necorespunzători dintr-o organizaţie, o instituţie etc. *vb. I, ind. prez. 3* epurează.
epurare Acţiunea de a epura; epuraţie, curăţire. *~a apei. s.f., g.-d. art.* epurării, *pl.* epurări.
epurativ,-ă Capabil să epureze; purificator. *adj., pl.* epurativi,-e.
epurator Aparat, instalaţie care serveşte la epurarea materialelor solide sau fluide. *s.n., pl.* epuratoare.
epuraţie (-ţi-e) Epurare. *s.f., art.* epuraţia, *g.-d. art.* epuraţiei, *pl.* epuraţii, *art.* epuraţiile.
epură Desen liniar care prezintă părţi ale unei maşini, ale unei case etc. în proiecţii diferite. //Diagramă. *s.f., g.-d. art.* epurei, *pl.* epure.
equus (qu *pron.* cv) (lat.) Gen de mamifere imparicopitate, din care fac parte: calul, măgarul, zebra etc. *s.m.*
eradica *tr.* A dezrădăcina; (p. ext.) a stârpi, a desfiinţa. *vb. I, ind. prez. 3* eradichează.
eradicare Acţiunea de a eradica. *s.f., g.-d. art.* eradicării, *pl.* eradicări.
erată Listă adăugată la sfârşitul unei cărţi în care sunt rectificate greşelile de tipar sau de conţinut. *s.f., g.-d. art.* eratei, *pl.* erate.
eratic,-ă Care nu este fix. */Bloc ~* = bloc de piatră adus de gheţari şi rămas în zone cu care nu are nimic comun din punct de vedere geologic. *adj., pl.* eratici,-ce.
eră 1. Perioadă istorică care începe cu un anumit eveniment sau fapt şi de la care porneşte numărătoarea anilor. *~a noastră.* 2. Epocă (1). 3. Fiecare dintre subdiviziunile mari ale timpului geologic. *s.f., g.-d. art.* erei, *pl.* ere.
erbacee (Plantă) cu tulpina subţire, moale şi apoasă, de obicei verde. *adj., s.f., pl.* erbacee.
erbicid Substanţă care distruge buruienile dăunătoare agriculturii. *s.n., pl.* erbicide.
erbicida *tr.* A trata un teren cu erbicide. *vb. I, ind. prez. 3* erbicidează.
erbicidare Acţiunea de a erbicida. *s.f., g.-d. art.* erbicidării, *pl.* erbicidări.
erbiu Element din grupa lantanidelor. *s.n., art.* erbiul.
erbivor[1] (la pl.) Ordin de mamifere care se hrănesc numai cu ierburi; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* erbivore.
erbivor[2]**,-ă** (despre animale) Care se hrăneşte numai cu plante şi cu iarbă. *adj., pl.* erbivori,-e.
erboriza *tr.* A culege plante pentru a le studia. *vb. I, ind. prez. 3* erborizează.
erculean,-ă v. **herculeean.**
erect,-ă (despre tulpina unor plante) Ridicat drept în sus; vertical. *adj., pl.* erecţi,-te.
erectil,-ă Referitor la erecţie; capabil de erecţie. *adj., pl.* erectili,-e.
erector[1] Maşină de lucru folosită la ridicarea şi aşezarea în poziţie definitivă a pieselor prefabricate grele. *s.n., pl.* erectoare.
erector[2]**,-oare** (despre muşchi) Care serveşte la ridicarea anumitor organe. *adj., pl.* erectori,-oare.
erecţie Umflarea anumitor ţesuturi organice (mai ales genitale) sub influenţa afluxului de sânge. *s.f., art.* erecţia, *g.-d. art.* erecţiei, *pl.* erecţii, *art.* erecţiile.
erede (livr.) Moştenitor. *s.m., pl.* erezi.
ereditar,-ă 1. (despre bunuri) Moştenit. 2. (despre particularităţi fizice şi psihice) Transmis prin ereditate. *adj., pl.* ereditari,-e.
ereditate 1. Caracteristică a organismelor vii de a transmite particularităţile morfologice, fiziologice etc. descendenţilor. 2. (jur.) Moştenire. *s.f., g.-d. art.* ereditării, *pl.* ereditări.
eredobiologie (-bi-o-) Ramură a biologiei care studiază ereditatea. *s.f., art.* eredobiologia, *g.-d. art.* eredobiologiei.
eredopatie Afecţiune moştenită sau transmisă ereditar. *s.f., art.* eredopatia, *g.-d. art.* eredopatiei, *pl.* eredopatii, *art.* eredopatiile.
eredosifilis Sifilis ereditar. *s.n.*
eremit Pustnic, sihastru, ascet. [*var.* ermit *s.m.*] *s.m., pl.* eremiţi.
eremitic,-ă De eremit. *adj., pl.* eremitici,-ce.
erepsină Ferment intestinal care ajută la descompunerea protidelor. *s.f., g.-d. art.* erepsinei, *pl.* erepsine.
eres 1. Credinţă în forţele supranaturale; superstiţie. //Prejudecată. 2. (fig.) Ceea ce se abate de la comun; rătăcire, eroare. *s.n., pl.* eresuri.
erete Gen de păsări răpitoare de zi, asemănătoare cu ulii, cu ciocul scurt şi încovoiat. *s.m., pl.* ereţi.
eretic,-ă (şi adj.) Adept, susţinător al unei erezii. *s.m., pl.* eretici; *s.f., g.-d. art.* ereticei, *pl.* eretice.
eretism 1. (med.) *~ cardiac* = stare de hiperexcitabilitate la tineri, care se manifestă prin puls rapid şi neregulat. 2. (fig.) Exaltare puternică a unei pasiuni. *s.n.*
ereutofobie (-reu-) Teamă patologică de a roşi în public; eritrofobie. *s.f., art.* ereutofobia, *g.-d. art.* ereutofobiei, *pl.* ereutofobii, *art.* ereutofobiile.
erezie 1. Concepţie religioasă opusă dogmelor bisericii şi condamnată de aceasta. 2. (fig.) Rătăcire, greşeală. *s.f., art.* erezia, *g.-d. art.* ereziei, *pl.* erezii, *art.* ereziile.
erg[1] (fiz.) Unitate de măsură a energiei, egală cu lucrul mecanic efectuat de o forţă de o tonă, care îşi deplasează punctul de aplicaţie cu un centimetru. *s.m., pl.* ergi.
erg[2] Deşert de nisip cu dune, caracteristic Saharei, format de obicei în zonele mai joase ale scoarţei pământului. *s.n., pl.* erguri.

ergan Material ceramic din care se produc izolatori pentru curenţii de înaltă frecvenţă. *s.n.*
ergasterie (ant.) Atelier meşteşugăresc în Atena, care folosea munca sclavilor. *s.f., art.* ergasteria, *g.-d. art.* ergasteriei, *pl.* ergasterii, *art.* ergasteriile.
ergocalciferol Vitamina D_2. *s.m.*
ergograf Aparat care înregistrează activitatea musculară. *s.n., pl.* ergografe.
ergociclu Cadru metalic fix cu pedale, asemănător cu o bicicletă, folosit pentru exerciţii fizice. *s.n., art.* ergociclul, *pl.* ergocicluri.
ergometric,-ă Care necesită un anumit efort mecanic. *adj., pl.* ergometrici,-ce.
ergometrie Disciplină care măsoară lucrul mecanic efectuat în timpul unui efort fizic. *s.f., art.* ergometria, *g.-d. art.* ergometriei.
ergometru Aparat folosit în ergometrie. *s.n., art.* ergometrul, *pl.* ergometre.
ergonă Denumire generică pentru substanţe organice: enzime, vitamine, hormoni. *s.f., g.-d. art.* ergonei, *pl.* ergone.
ergonometric,-ă Ergometric. */Bicicletă ~* = bicicletă medicală pentru exerciţii fizice. *adj., pl.* ergonometrici,-ce.
ergonomic,-ă Care asigură un confort sporit. *Scaun ~. adj., pl.* ergonomici,-ce.
ergonomie Disciplină care studiază condiţiile de muncă, în vederea adaptării optime a omului la aceasta. *s.f., art.* ergonomia, *g.-d. art.* ergonomiei.
ergosterină (farm.) Ergosterol. *s.f., g.-d. art.* ergosterinei.
ergosterol Substanţă prezentă în ţesuturile animale şi vegetale, care, prin iradiere cu radiaţii ultraviolete, se transformă în vitamina D_2; ergosterină. *s.m., pl.* ergosteroli.
ergoterapie Metodă de tratament a unor boli psihice prin muncă. *s.f., art.* ergoterapia, *g.-d. art.* ergoterapiei.
ergotină Alcoid toxic, extras din cornul-secarei, întrebuinţat ca hemostatic; ergotoxină. *s.f., g.-d. art.* ergotinei, *pl.* ergotine.
ergotism Manie de a sâcâi, de a şicana. *s.n.*
ergotoxină (farm.) Ergotină. *s.f., g.-d. art.* ergotoxinei, *pl.* ergotoxine.
erija *refl.* A-şi atribui fără drept un rol; a se da drept... *vb. I, ind. prez. 3* se erijează, *1 pl.* ne erijăm; *conj. prez. 3* să se erijeze; *ger.* erijându-se.
erijare Acţiunea de a se erija. *s.f., g.-d. art.* erijării.
erinaceid (la pl.) Familie de mamifere insectivore, cu corpul acoperit cu ţepi; (la sg.) mamifer din această familie *s.n., pl.* erinaceide.
Erinii (la greci) Divinităţi ale infernului, corespunzătoare furiilor la romani, imaginate ca nişte femei cu părul răvăşit, împletit cu şerpi. *s.prop.f. pl., art.* Eriniile.
erisifacee (la pl.) Familie de ciuperci parazite, care provoacă boli la unele plante; (la sg.) ciupercă din această familie. *s.f., art.* erisifacea, *g.-d. art.* erisifacei, *pl.* erisifacee.
eristic,-ă (Adept) al eristicii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* eristici,-ce.
eristică Arta disputei, a controversei, cu argumente subtile sau cu artificii sofisticate. *s.f., g.-d. art.* eristicii.
eritem Roşeaţă în formă de pete, care apare pe piele în diferite boli. *s.n., pl.* eritеme.
eritematos,-oasă (Persoană) care suferă de eritem. *adj., s.m.* şi *f., pl.* eritematoşi,-oase.
eritreean,-ă (Locuitor) din Eritreea. *adj., s.m.* şi *f., pl.* eritreeni,-e.
eritremie (med.) Poliglobulie. *s.f., art.* eritremia, *g.-d. art.* eritremiei, *pl.* eritremii, *art.* eritremiile.
eritrină Antibiotic cu efect antidifteric. *s.f., g.-d. art.* eritrinei, *pl.* eritrine.
eritroblast Globulă roşie care dă naştere hematiei. *s.m., pl.* eritroblaşti.
eritroblastoză Prezenţa patologică a eritroblaştilor în sânge. *s.f., g.-d. art.* eritroblastozei, *pl.* eritroblastoze.
eritrocit (anat.) Hematie. *s.n., pl.* eritrocite.
eritrodermie Dermatoză caracterizată prin roşeaţa generalizată a pielii, edeme etc. *s.f., art.* eritrodermia, *g.-d. art.* eritrodermiei, *pl.* eritrodermii, *art.* eritrodermiile.
eritrofobie (med.) Ereutofobie. *s.f., art.* eritrofobia, *g.-d. art.* eritrofobiei, *pl.* eritrofobii, *art.* eritrofobiile.
eritropoieză Proces de formare a hematiilor; hematopoieză. *s.f., g.-d. art.* eritropoiezei.
eritropsină Proteină de culoare roşie, prezentă în unele celule ale retinei. *s.f., g.-d. art.* eritropsinei, *pl.* eritropsine.
eritroză 1. Aspect roşu, congestiv al pielii şi al mucoaselor. 2. Predispoziţie de a roşi. *s.f., g.-d. art.* eritrozei.
erizipel Boală contagioasă, care se manifestă prin inflamarea şi înroşirea pielii, localizată de obicei la faţă şi la membre. *s.n., pl.* erizipele.
ermeneutic,-ă v. **hermeneutic.**
ermetic,-ă (şi adv.) 1. Care închide perfect sau care este perfect închis; etanş. 2. (fig.) Greu de înţeles; obscur. //Ezoteric. *adj., pl.* ermetici,-ce.
ermetism 1. Tendinţă, manifestată mai ales în literatură, de a folosi un limbaj obscur, încifrat. 2. Ansamblul doctrinelor ezoterice ale alchimiştilor. *s.n.*
ermetiza *tr.* A da un caracter ermetic (2). *vb. I, ind. prez. 3* ermetizează.
ermetizant,-ă Care ermetizează. *adj., pl.* ermetizanţi,-te.
ermit v. **eremit.**
ermitaj 1. Locuinţa unui eremit; (p. ext.) loc retras. 2. Mic palat izolat. 3. Pavilion izolat în parcul unui castel. *s.n., pl.* ermitaje.
eroare 1. Lipsă de concordanţă între percepţii şi realitatea obiectivă; ceea ce este greşit; greşeală. */A induce* (pe cineva) *în ~* = a înşela, a amăgi. 2. (jur.) Reprezentare greşită asupra unei situaţii de fapt ori asupra unui act normativ. *~ judiciară.* 3. Diferenţă dintre valoarea unei mărimi şi valoarea ei calculată. *s.f., g.-d. art.* erorii, *pl.* erori.
eroda *tr.* şi *refl.* A produce sau a suferi o eroziune. *vb. I, ind. prez. 3* erodează.
erodare Acţiunea de a (se) eroda; eroziune. *s.f., g.-d. art.* erodării, *pl.* erodări.
erodiu (ornit.) Egretă. *s.m., art.* erodiul, *pl.* erodii, *art.* erodiii.
eroic,-ă (-ro-ic) 1. Caracteristic eroilor, cu calităţi de erou; glorios, strălucit. 2. (despre opere literare) Care cântă faptele unor eroi. *adj., pl.* eroici,-ce.
eroiceşte (-ro-i-) (înv.) Ca un erou. *adv.*
eroicomic,-ă (-ro-i-) Care este în acelaşi timp eroic şi comic. */Poem ~* = gen de poem care utilizează modalităţile epopeii tratând un subiect comic. *adj., pl.* eroicomici,-ce.
eroină 1. Femeie care se distinge prin curaj şi abnegaţie. 2. Personajul feminin principal dintr-o operă literară; femeie, personaj principal al unei întâmplări. *s.f., g.-d. art.* eroinei, *pl.* eroine.
eroism Capacitate de a acţiona ca un erou; curaj, vitejie. *s.n.*
eronat,-ă Greşit, neadevărat. *adj., pl.* eronaţi,-te.
eros (livr.) 1. Dragoste, iubire; dragoste senzuală. 2. (spec.) Ansamblul dorinţelor sexuale considerate din punct de vedere psihanalitic; libido. *s.n.*
Eros Zeul iubirii. *s.prop.m.*
erotic,-ă Referitor la dragoste; de dragoste. //(despre opere literare, filme) Care prezintă dragostea; înclinat spre senzualism. *adj., pl.* erotici,-ce.

erotică Totalitatea operelor literare care prezintă sentimentul iubirii. *s.f., g.-d. art.* eroticii.
erotism Atitudine erotică (exagerată); senzualitate. *s.n.*
erotoman,-ă Obsedat sexual. *adj., s.m.* şi *f., pl.* erotomani,-e.
erotomanie Psihopatie caracterizată prin predominarea dorinţelor sexuale; obsesie sexuală. *s.f., art.* erotomania, *g.-d. art.* erotomaniei.
erou 1. Persoană care se distinge prin vitejie, curaj, abnegaţie în războaie sau în împrejurări deosebite. //Ostaş căzut pe câmpul de luptă. 2. Personaj principal al unei întâmplări. //Personaj principal al unei opere literare. 3. (ant.) Cel născut dintr-o zeitate şi un muritor, înzestrat cu puteri supraomeneşti; semizeu. *s.m., art.* eroul, *pl.* eroi, *art.* eroii.
eroziune (-zi-u-) 1. Proces de roadere a solului prin acţiunea factorilor externi; rezultatul acestui proces; erodare. 2. Uzură a conductelor, a corpurilor metalice etc. prin (sau pe) care curge un fluid. 3. Ulceraţie superficială a pielii sau a mucoaselor. 4. (fig.) Degradare lentă, progresivă. *s.f., g.-d. art.* eroziunii, *pl.* eroziuni.
eroziv,-ă Care provoacă o eroziune. *adj., pl.* erozivi,-e.
erpetolog,-ă Specialist în erpetologie. *s.m., pl.* erepetologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* erpetologei, *pl.* erpetologe.
erpetologic,-ă De erpetologie. *adj., pl.* erpetologici,-ce.
erpetologie Parte a zoologiei care studiază reptilele. *s.f., art.* erpetologia, *g.-d. art.* erpetologiei.
eructa *intr.* (med.) A râgâi. *vb. I, ind. prez. 3* eructează.
eructaţie (-ţi-e) Acţiunea de a eructa; râgâit. *s.f., art.* eructaţia, *g.-d. art.* eructaţiei, *pl.* eructaţii, *art.* eructaţiile.
erudit,-ă (şi s.) Care posedă cunoştinţe vaste; învăţat, savant. //(despre opere ştiinţifice) Care dovedeşte erudiţie. *adj., pl.* eruditi,-te.
erudiţie (-ţi-e) Cunoaştere aprofundată a uneia sau a mai multor ştiinţe; cultură vastă. *s.f., art.* eruditia, *g.-d. art.* eruditiei.
erupe *intr.* 1. (despre vulcani) A face erupţie (aruncând lavă). //(despre sonde) A azvârli cu putere ţiţei, gaze. 2. (despre pete, băşicuţe caracteristice unor boli) A apărea. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* erup; *part.* erupt.
erupere Acţiunea de a erupe; ţâşnire, izbucnire. *s.f., g.-d. art.* eruperii, *pl.* eruperi.
eruptiv,-ă 1. Provenit dintr-o erupţie (1) de origine vulcanică. //(fig., despre oameni şi manifestările lor) Violent; nestăpânit. 2. (despre boli) Însoţit de apariţia unei erupţii. *adj., pl.* eruptivi,-e.
eruptivism Ansamblu de fenomene care conduc la erupţiile vulcanice. *s.n.*
erupţie (-ţi-e) 1. Ieşire bruscă şi violentă din pământ a unui gaz, a lavei, a ţiţeiului etc. /~ *vulcanică* = totalitatea fenomenelor care însoţesc ieşirea magmei la suprafaţa pământului. 2. ~ *solară* = creştere bruscă, periodică, a strălucirii unei regiuni a cromosferei. 3. Apariţia pe piele a unor pete sau băşicuţe, caracteristice unor boli; (concr.) totalitatea acestor pete sau băşicuţe. [*var* erupţiune *s.f.*] *s.f., art.* erupţia, *g.-d. art.* erupţiei, *pl.* erupţii, *art.* erupţiile.
erupţiune v. **erupţie**.
erzaţ Înlocuitor (de cafea). *s.n., pl.* erzaţuri.
esaveraj Diferenţa dintre punctele înscrise şi cele primite de jocul de rugbi. *s.n., pl.* esaveraje.
escadră 1. Mare unitate a forţelor maritime militare. 2. Mare unitate de aviaţie. *s.f., g.-d. art.* escadrei, *pl.* escadre.
escadrilă Subunitate a forţelor militare aeriene, formată din patrule. *s.f., g.-d. art.* escadrilei, *pl.* escadrile.
escadron Subunitate a unui regiment de cavalerie. *s.n., pl.* escadroane.
escalada *tr.* 1. A se căţăra pe un obstacol pentru a-l sări; a face o ascensiune. 2. (fig.) A intensifica o acţiune, un conflict. *vb. I, ind. prez. 3* escaladează.
escaladare Acţiunea de a escalada. //(fig.) Extindere, intensificare a unui conflict, a unei acţiuni într-o anumită zonă. *s.f., g.-d. art.* escaladării, *pl.* escaladări.
escaladă 1. Escaladare; ascensiune, căţărare. 2. (fig.) Extindere, intensificare a unui fenomen; creştere rapidă. *s.f., g.-d. art.* escaladei, *pl.* escalade.
escalator Scară rulantă, utilizată pentru circulaţia oamenilor în magazine, metrouri etc. *s.n., pl.* escalatoare.
escală Oprire (prevăzută) în itinerariul unui avion sau al unui vapor pentru aprovizionare, pentru îmbarcarea pasagerilor etc. //Localitate, port unde se face această oprire. *s.f., g.-d. art.* escalei, *pl.* escale.
escalop Preparat culinar din bucăţi subţiri de muşchi de viţel sau din peşte. *s.n., pl.* escalopuri.
escamota *tr.* 1. A ascunde ceva cu pricepere. //(fig.) A denatura, a ocoli adevărul. 2. A ridica trenul de aterizare al unui avion în timpul zborului. [*var.* scamota *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* escamotează.
escamotabil,-ă Care poate fi escamotat. *adj., pl.* escamotabili,-e.
escamotare Acţiunea de a escamota. *s.f., g.-d. art.* escamotării, *pl.* escamotări.
escapadă Ieşire (pe ascuns), de scurtă durată, cu scopul de a petrece; aventură. *s.f., g.-d. art.* escapadei, *pl.* escapade.
escară (med.) Crustă negricioasă formată în urma mortificării unor ţesuturi superficiale ale organismului. *s.f., g.-d. art.* escarei, *pl.* escare.
escarpă (mil.) Excavare în versantul îndreptat spre inamic, pentru a mări panta şi a împiedica trecerea tancurilor. *s.f., g.-d. art.* escarpei, *pl.* escarpe.
escarpen[1] (despre pantofi de damă) Cu toc înalt, nedecupat, foarte decoltat. *adj. invar.*
escarpen[2] Pantof de damă cu toc, nedecupat şi foarte decoltat. *s.m., pl.* escarpeni.
escatologic,-ă De escatologie. *adj., pl.* escatologici,-ce.
escatologie Totalitatea concepţiilor religioase despre soarta finală a omului şi a lumii. *s.f., art.* escatologia, *g.-d. art.* escatologiei.
escavator v. **excavator**.
eschilă Mic fragment dintr-un os fracturat. *s.f., g.-d. art.* eschilei, *pl.* eschile.
eschimos,-ă I. *adj.* De eschimos (II). II. *s.m.* şi *f.* (la pl.) Populaţie care aparţine tipului mongoloid şi trăieşte în zona arctică a Europei, Asiei şi Americii; (la sg.) persoană care face parte din această populaţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* eschimoşi,-se.
eschimoşă Limbă vorbită de eschimoşi. *s.f., g.-d. art.* eschimoşei.
eschiva *refl.* 1. A se sustrage de la îndeplinirea unei obligaţii, a unei sarcini. 2. A se retrage fără a fi văzut. 3. (la sport) A evita o lovitură. *vb. I, ind. prez. 3* se eschivează.
eschivare Acţiunea de a se eschiva. *s.f., g.-d. art.* eschivării, *pl.* eschivări.
eschivă Procedeu tehnic de apărare folosit în box, care constă în aplecarea laterală a corpului sau în îndoirea picioarelor pentru a evita lovitura adversarului. *s.f., g.-d. art.* eschivei, *pl.* eschive.
escorta *tr* 1. A duce un deţinut sub escortă (1). 2. A însoţi cu o escortă (2, 3). 3. (fam.) A însoţi, a acompania. *vb. I, ind. prez. 3* escortează.
escortare Acţiunea de a escorta; păzire. *s.f., g.-d. art.* escortării, *pl.* escortări.
escortă 1. Grup de persoane înarmate care însoţesc pe deţinuţi, pe prizonieri etc. ca să nu fugă. 2. Grup de persoane care îi protejează pe demnitari. 3. Formaţie de nave sau de avioane militare care asigură paza altor nave sau avioane. *s.f., g.-d. art.* escortei, *pl.* escorte.
escortor Navă, avion care escortează. *s.n., pl.* escortoare.

escroc,-oacă Persoană care își însușește bunuri străine prin fraudă; pungaș, șarlatan. *s.m., pl.* escroci; *s.f., g.-d. art.* escroacei, *pl.* escroace.
escroca *tr.* A înșela, a păcăli pentru a obține bunuri străine. *vb. I, ind. prez. 3* escrochează.
escrocare Acțiunea de a escroca. *s.f., g.-d. art.* escrocării, *pl.* escrocări.
escrocherie Faptă de escroc; înșelăciune, șarlatanie. *s.f., art.* escrocheria, *g.-d. art.* escrocheriei, *pl.* escrocherii, *art.* escrocheriile.
escudo (hisp.) Denumire a unității monetare a Portugaliei și a Capului Verde. *s.m., pl.* escudo.
esculap (rar) Medic. *s.m., pl.* esculapi.
Esculap Zeul roman al medicinei. *s.prop.m.*
esculină Substanță extrasă din scoarța unui castan exotic, întrebuințată ca febrifug și antinevralgic. *s.f., g.-d. art.* esculinei.
eseist,-ă Autor de eseuri (1). *s.m., pl.* eseiști; *s.f., g.-d. art.* eseistei, *pl.* eseiste.
eseistic,-ă Specific eseului (1). *adj., pl.* eseistici,-ce.
eseistică Arta de a scrie eseuri; literatura eseurilor. *s.f., g.-d. art.* eseisticii.
esențar Recipient pentru prepararea esenței (de ceai). *s.n., pl.* esențare.
esență 1. Totalitatea caracteristicilor de bază, stabile ale unui lucru; ceea ce este fundamental. */În ~ =* în ceea ce este fundamental. 2. Substanță volatilă cu miros aromatic. 3. Concentrat care, diluat (cu apă), dă un produs alimentar. 4. Varietate, specie de arbori. //Varietate de lemn. *s.f., g.-d. art.* esenței, *pl.* esențe.
esențial,-ă (-ți-al) Care este partea cea mai importantă, fundamentală a unei probleme sau a unui lucru; principial, primordial. *adj., pl.* esențiali,-e.
esențialitate (-ți-a-) (livr.) Caracter esențial. *s.f., g.-d. art.* esențialității.
esențializa (-ți-a-) *tr.* A desprinde, a evidenția esența dintr-un lucru, dintr-un fenomen. *vb. I, ind. prez. 3* esențializează.
esențializare (-ți-a-) (livr.) Reducere la esență. *s.f., g.-d. art.* esențializării.
eseu 1. Studiu de proporții reduse în care autorul tratează în mod personal o anumită temă, fără intenția de a epuiza subiectul. 2. (la rugbi) Încercare. 3. Probă. //Probă preliminară a unei mărci poștale pe hârtie și în culori diferite, în vederea selectării prototipului pentru tirajul definitiv. *s.n., art.* eseul, *pl.* eseuri.
esofag Parte a tubului digestiv, cuprinsă între faringe și stomac. *s.n., pl.* esofage/esofaguri.
esofagian,-ă (-gi-an) De esofag. *adj., pl.* esofagieni,-e.
esofagism Spasm al esofagului, care apare în unele boli. *s.n.*
esofagoplastie (med.) Restabilire chirurgicală a esofagului. *s.f., art.* esofagoplastia, *g.-d. art.* esofagoplastiei, *pl.* esofagoplastii, *art.* esofagoplastiile.
esofagoscop Aparat cu care se examinează esofagul. *s.n., pl.* esofagoscoape.
esopic,-ă Referitor la Esop; (p. ext.) neclar, ambiguu. *adj., pl.* esopici,-ce.
espadon Sabie mare cu două tăișuri, folosită în secolele XV-XVI. *s.n., pl.* espadoane.
espadrilă Încălțăminte ușoară de pânză, cu talpa de sfoară sau dintr-un alt material. *s.f., g.-d. art.* espadrilei, *pl.* espadrile.
esperantism Mișcare de promovare a limbii esperanto. *s.n.*
esperantist,-ă (Specialist) în esperanto. *adj., s.m.* și *f., pl.* esperantiști,-ste.
esperanto Limbă artificială, internațională, bazată pe elemente de vocabular și de gramatică împrumutate de la cele mai răspândite limbi europene. *s.n.*
espingolă Armă primitivă din bronz, montată pe un pivot. *s.f., g.-d. art.* espingolei, *pl.* espingole.
esplanadă 1. Teren plantat cu arbori, iarbă sau flori, situat de obicei în fața unei clădiri importante. 2. Stradă largă care are în mijloc alei cu copaci, verdeață etc. *s.f., g.-d. art.* esplanadei, *pl.* esplanade.
espresso (it.) Aparat de preparat cafea. *s.n., pl.* espresso.
est Punct cardinal aflat în partea unde răsare soarele; răsărit. *s.n.*
Est Zonă geografică situată în locul unde răsare soarele; Orient. *s.prop.n.*
estacadă 1. Punte care leagă țărmul de vapoarele care nu pot acosta la chei. 2. Platformă așezată pe picioare înalte, care asigura legătura între două puncte situate deasupra solului. 3. Baraj construit la intrarea într-un port maritim pentru protejarea împotriva minelor, a vaselor inamice etc. *s.f., g.-d. art.* estacadei, *pl.* estacade.
ester Compus chimic rezultat prin acțiunea unui acid organic sau acid anorganic asupra unui alcool, cu eliminare de apă. *s.m., pl.* esteri.
esterificare Reacție dintre un acid și un alcool, cu formare de ester și eliminare de apă. *s.f., g.-d. art.* esterificării, *pl.* esterificări.
estet,-ă Adept al estetismului. *s.m., pl.* esteți; *s.f., g.-d. art.* estetei, *pl.* estete.
estetic,-ă Care aparține esteticii; (p. ext.) frumos, atrăgător. *adj., pl.* estetici,-ce.
estetică Știință care studiază arta considerată ca forma cea mai înaltă de realizare și de receptare a frumosului. *s.f., g.-d. art.* esteticii.
estetician,-ă (-ci-an) Specialist în estetică. *s.m., pl.* esteticieni; *s.f., g.-d. art.* esteticienei, *pl.* esteticiene.
estetism Concepție care absolutizează rolul esteticii, minimalizând rolul și importanța conținutului artistic. *s.n.*
estetizant,-ă 1. *adj.* Referitor la estetism. II. *s.m.* și *f.* Estet. *adj., s.m.* și *f., pl.* estetizanți,-te.
est-european,-ă (Locuitor) din estul Europei. *adj., s.m.* și *f., pl.* est-europeni,-e.
estezie Calitatea unei senzații de a fi trăită ca provenind din exterior. //Sensibilitate. *s.f., art.* estezia, *g.-d. art.* esteziei.
esteziologie (-zi-o-) (psih.) Studiu al fenomenelor senzoriale. *s.f., art.* esteziologia, *g.-d. art.* esteziologiei.
esteziometrie (-zi-o-) Metodă de măsurare a sensibilității tactile cu ajutorul esteziometrului. *s.f., art.* esteziometria, *g.-d. art.* esteziometriei, *pl.* esteziometrii, *art.* esteziometriile.
esteziometru (-zi-o-) Instrument folosit în esteziometrie. *s.n., art.* esteziometrul, *pl.* esteziometre.
est-german,-ă (Locuitor) din estul Germaniei. *adj., s.m.* și *f., pl.* est-germani,-e.
estic,-ă Care este de la est; răsăritean. *adj., pl.* estici,-ce.
estima *tr.* A evalua (cu aproximație) mărimea, valoarea unui obiect. *vb. I, ind. prez. 3* estimează.
estimabil,-ă Care poate fi estimat. //Apreciabil. *adj., pl.* estimabili,-e.
estimare Acțiunea de a estima; evaluare, estimație. *s.f., g.-d. art.* estimării, *pl.* estimări.
estimat Valoare aproximativă cu care se înlocuiește valoarea exactă a unei mărimi, în caz de erori. *s.n., pl.* estimate.
estimativ,-ă Care se referă la o evaluare. *adj., pl.* estimativi,-e.
estimatoriu,-ie (rar) Estimativ. *adj., pl.* estimatorii.
estimație (-ți-e) Estimare. [*var.* estimațiune *s.f.*] *s.f., art.* estimația, *g.-d. art.* estimației, *pl.* estimații, *art.* estimațiile.

estimaţiune v. **estimaţie**.
estimă Determinare aproximativă a poziţiei unei nave, ţinând cont numai de drumul şi de viteza acesteia. *s.f., g.-d. art.* estimei, *pl.* estime.
estimp (pop.) În acest an. *adv.*
estiv,-ă Estival. *adj., pl.* estivi,-e.
estival,-ă De vară, din timpul verii; estiv. *adj., pl.* estivali,-e.
estivaţie (-ţi-e) Stare de viaţă latentă, specifică unor animale, din regiunile calde şi secetoase, în timpul verii. *s.f., art.* estivaţia, *g.-d. art.* estivaţiei, *pl.* estivaţii, *art.* estivaţiile.
estompa 1. *tr.* A diminua, a reduce intensitatea unor contururi sau a unor culori. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) face vag, imprecis, a (se) voala, a (se) atenua. *vb. I, ind. prez. 3* estompează.
estompare Acţiunea de a (se) estompa. *s.f., g.-d. art.* estompării, *pl.* estompări.
estompă Mic sul de hârtie sau din alt material moale cu care se potrivesc umbrele unui desen executat în cărbune, în creion sau în pastel. *s.f., g.-d. art.* estompei, *pl.* estompe.
eston,-ă (Locuitor) din Estonia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* estoni,-e.
estonă Limbă vorbită de estenieni; estoniană. *s.f., g.-d. art.* estonei.
estonian,-ă (-ni-an) Eston. *adj., s.m.* şi *f., pl.* estonieni,-e.
estoniană Estonă. *s.f., g.-d. art.* estonienei.
estorca v. **extorca**.
estorcare v. **extorcare**.
estradă 1. Platformă improvizată în săli sau în aer liber, pe care se desfăşoară reprezentaţii artistice. */De ~ =* (despre teatru, muzică, spectacole, concerte) distractiv, uşor şi variat. //Platformă ridicată faţă de nivelul podelei pe care se aşază catedra într-o clasă, într-un amfiteatru etc. 2. Gen muzical uşor, distractiv, cuprinzând piese vocale şi instrumentale cu caracter dansant. *s.f., g.-d. art.* estradei, *pl.* estrade.
estradiol (-di-ol) Hormon secretat de ovar, cu acţiune asemănătoare celei a foliculinei. *s.m., pl.* estradioli.
estradistic,-ă De estradă (2). *adj., pl.* estradistici,-ce.
estral,-ă Referitor la estru. */Ciclu ~ =* ansamblul modificărilor periodice ale uterului şi ale vaginului. *adj., pl.* estrali,-e.
estriol (-tri-ol) Hormon secretat de placentă, prezent în urina gravidelor. *s.m., pl.* estrioli.
estrogen[1] Nume generic dat hormonilor de tipul foliculinei. *s.m., pl.* estrogeni.
estrogen[2]**,-ă** (despre hormoni, medicamente) Care provoacă estrul în afara apariţiei sale normale. *adj., pl.* estrogeni,-e.
estronă Hormon derivat din estriol. *s.f., g.-d. art.* estronei, *pl.* estrone.
estropia (-pi-a) *tr.* A schilodi, a mutila. *vb. I, ind. prez. 3* estropiază, *1 pl.* estropiem; *conj. prez. 3* să estropieze; *ger.* estropiind.
estropiaţie (-pi-a-ţi-e) Estropiere. *s.f., art.* estropiaţia, *g.-d. art.* estropiaţiei, *pl.* estropiaţii, *art.* estropiaţiile.
estropiere Acţiunea de a estropia; estropiaţie. *s.f., g.-d. art.* estropierii, *pl.* estropieri.
estru Perioadă a ciclului sexual la mamifere, în care mucoasa uterină permite fixarea oului fecundat. *s.n., art.* estrul, *pl.* estre.
estuar (-tu-ar) Gură sub formă de pâlnie, formată la vărsarea unui fluviu în mare prin acţiunea valurilor asupra ţărmurilor. *s.n., pl.* estuare.
eşafod Platformă construită în pieţele publice, pe care erau executaţi condamnaţii la moarte; (p. ext.) condamnare la moarte (prin tăierea capului). *s.n., pl.* eşafoduri.
eşafodaj 1. Construcţie provizorie, făcută pentru a susţine materialele şi muncitorii în timpul executării unei lucrări la înălţime; schelă. 2. (fig.) Ansamblu de argumente, de exemple etc., pe care se construieşte o teorie, o operă etc. *s.n., pl.* eşafodaje.
eşalon 1. Element component al unei unităţi militare operative; parte a unei coloane militare aflate în mers. //Treaptă ierarhică în organizarea unităţilor militare. *~ superior.* 2. Unitate de transport (coloană de maşini, tren etc.). *s.n., pl.* eşaloane.
eşalona *tr.* 1. A repartiza un întreg în mai multe părţi, la intervale succesive. //(fin.) A distribui o sumă de bani la date succesive fixate dinainte. 2. (mil.) A dispune trupele pe eşaloane. *vb. I, ind. prez. 3* eşalonează.
eşalonare Acţiunea de a eşalona. *s.f., g.-d. art.* eşalonării, *pl.* eşalonări.
eşantion (-ti-on) 1. Probă luată dintr-un produs pentru a examina felul, calitatea sau valoarea produsului; mostră. 2. Parte reprezentativă statistic a unei populaţii. 3. (radio) Impuls foarte scurt care defineşte semnalul din care provine la un moment dat. *s.n., pl.* eşantioane.
eşantiona (-ti-o-) *tr.* 1. A alege persoane reprezentative pentru a fi anchetate prin sondaj. 2. (radio) A lua mostre dintr-un semnal la intervale prestabilite. *vb. I, ind. prez. 3* eşantionează.
eşantionare (-ti-o-) Acţiunea de a eşantiona. *s.f., g.-d. art.* eşantionării, *pl.* eşantionări.
eşapament Dispozitiv care asigură evacuarea gazelor arse dintr-un motor cu ardere internă. *s.n., pl.* eşapamente.
eşarfă 1. Fâşie de mătase purtată în jurul gâtului ca podoabă (mai ales de către femei). 2. Fâşie de stofă, de mătase etc. care se poartă în diagonală pe piept, ca semn al unei funcţii, al demnităţii etc. 3. Bandă de stofă, de pânză etc. care se poartă pe după gât pentru a susţine o mână fracturată. [*var.* eşarpă[1] *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* eşarfei, *pl.* eşarfe.
eşarpă[1] v. **eşarfă**.
eşarpă[2] Direcţie de tragere înclinată faţă de front, străbătând în diagonală poziţiile inamice. *s.f., g.-d. art.* eşarpei, *pl.* eşarpe.
eşec Insucces, nereuşită, înfrângere. *s.n., pl.* eşecuri.
eşichier (-chi-er) 1. Dispunere a unor obiecte pe mai multe rânduri, cu intervale egale între ele. //Suprafaţa tablei de şah. 2. (mil.) Aşezare a trupelor unei unităţi în careuri, despărţite prin intervale egale. 3. (fig.) Tablou al partidelor existente la un moment dat şi al relaţiilor dintre ele. *s.n., pl.* eşichiere.
eşua (-şu-a) *intr.* 1. (despre vapoare) A se împotmoli în nisip sau într-un loc cu apă puţin adâncă. 2. (fig.) A avea un eşec, a nu izbuti într-o acţiune. *vb. I, ind. prez. 3* eşuează, *1 pl.* eşuăm; *conj. prez. 3* să eşueze; *ger.* eşuând.
eşuare (-şu-a-) Acţiunea de a eşua. *s.f., g.-d. art.* eşuării, *pl.* eşuări.
eta A şaptea literă a alfabetului grecesc (η, H), care notează un „e" lung. *s.m., pl.* eta.
etaj 1. Fiecare dintre părţile unei clădiri situate deasupra parterului, cuprinzând încăperile de pe acelaşi plan orizontal; nivel, cat. 2. Parte a unei maşini de forţă în care se produce o variaţie a presiunii sau a vitezei fluidului. 3. Parte a unui amplificator electric în care are loc una dintre amplificările realizate de el. 4. Complex de straturi bine individualizate, corespunzătoare vârstelor geologice. 5. Diviziune a zăcământului unei mine, stabilită în vederea explorării. 6. (bot.) *~ de vegetaţie* = zonă de vegetaţie cu anumite condiţii proprii, determinate de modificările regimului termic şi hidric pe verticală. *s.n., pl.* etaje.
etaja *tr.* şi *refl.* A (se) aşeza în etaje, în rânduri suprapuse. *vb. I, ind. prez. 3* etajează, *1 pl.* etajăm; *conj. prez. 3* să etajeze.

etajare Acţiunea de a (se) etaja. *s.f., g.-d. art.* etajării, *pl.* etajări.
etajeră Mobilă formată din rafturi suprapuse. *s.f., g.-d. art.* etajerei, *pl.* etajere.
etala *tr.* 1. A expune la vedere, a arăta ceva (ostentativ). 2. (la jocul de cărţi, rummy) A depune pe masă unele formaţii. *vb. I, ind. prez. 3* etalează.
etalaj 1. Etalare. 2. Partea inferioară a cuvei unui furnal. 3. (fig.) Arătare, expunere ostentativă. *s.n., pl.* etalaje.
etalare Acţiunea de a etala; etalaj. *s.f., g.-d. art.* etalării, *pl.* etalări.
etalon 1. Unitate de bază (lungime, greutate etc.) acceptată oficial într-un sistem de măsurare. //Unitate-tip a valorilor monetare, exprimată printr-o cantitate determinată dintr-un metal preţios. ~ *de aur.* 2. (fig.) Ceea ce serveşte ca model. *s.n., pl.* etaloane.
etalona *tr.* 1. A grada scara unui instrument de măsură. 2. A compara direct o măsură cu un etalon. //A stabili un etalon. *vb. I, ind. prez. 3* etalonează.
etalonare Acţiunea de a etalona. *s.f., g.-d. art.* etalonării, *pl.* etalonări.
etambou Piesă de rezistenţă din scheletul unei nave sau al unui avion. *s.n., art.* etambоul, *pl.* etambouri.
etambreu Deschizătură în puntea unei nave, prin care trece axul cârmei sau un catarg. *s.n., art.* etambreul, *pl.* etambreuri.
etamină Ţesătură de bumbac sau de mătase cu împletitură rară. *s.f., g.-d. art.* etaminei, *pl.* etamine.
etan Gaz incolor şi fără miros, care se găseşte în gazele de sondă, întrebuinţat la prepararea etilenei, drept combustibil etc. *s.m.*
etanol Alcool etilic. *s.m., pl.* etanoli.
etanş,-ă (despre aparate, recipiente) Care nu lasă să se piardă sau să intre un fluid. *adj., pl.* etanşi,-e.
etanşa *tr.* A face ca un aparat sau un recipient să fie etanş. *vb. I, ind. prez. 3* etanşează, *1 pl.* etanşăm; *conj. prez. 3* să etanşeze; *ger.* etanşând.
etanşare Acţiunea de a etanşa. *s.f., g.-d. art.* etanşării, *pl.* etanşări.
etanşeitate (-şe-i-) Proprietate a unui aparat, a unui recipient etc. de a fi etanş. *s.f., g.-d. art.* etanşeităţii, *pl.* etanşeităţi.
etanşor Ansamblul organelor şi părţilor unui sistem tehnic care asigură etanşeitatea. *s.n., pl.* etanşoare.
etapă 1. Interval de timp, fază, stadiu în dezvoltarea unui fenomen, a unui proces, a unei acţiuni. //Oprire scurtă în timpul unei călătorii. 2. Distanţă parcursă de o unitate militară în marş într-un anumit timp. 3. Parte dintr-o competiţie sportivă, care se desfăşoară pe o durată mai mare de timp. *s.f., g.-d. art.* etapei, *pl.* etape.
etapiza *tr.* A împărţi în etape; a eşalona. *vb. I, ind. prez. 3* etapizează.
etapizare Acţiunea de a etapiza. *s.f., g.-d. art.* etapizării, *pl.* etapizări.
etate Vârstă. /*În* ~ = vârstnic. *s.f., g.-d. art.* etăţii.
etatism Doctrină politică potrivit căreia statul trebuie să intervină direct în viaţa economică şi socială. *s.n.*
etatist,-ă (Adept) al etatismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* etatişti,-ste.
etatiza *tr.* A trece un bun în proprietatea statului. *vb. I, ind. prez. 3* etatizează.
etatizare Acţiunea de a etatiza. *s.f., g.-d. art.* etatizării, *pl.* etatizări.
et cetera/et caetera (etcetera) (lat., arată că o enumerare ar putea continua) Şi alţii, şi altele, şi aşa mai departe. *loc.; abr.* etc.
etenă Hidrocarbură gazoasă nesaturată, incoloră şi inflamabilă; etilenă. *s.f., g.-d. art.* etenei, *pl.* etene.
eter[1] Compus organic lichid, incolor şi aromatic, întrebuinţat în medicină, în industrie etc. *s.m., pl.* eteri.
eter[2] (fig.) Aer, atmosferă, văzduh, cer. *s.n., pl.* eteruri.
eter[3] (fil., ant.) Al cincilea element al universului, alături de foc, apă, pământ şi aer. *s.n.*
eterat,-ă I. *adj.* Care are mirosul eterului. //(fig.) Diafan, subtil. II. *s.m.* Combinaţie rezultată prin evaporarea soluţiilor eterice ale unor compuşi organici micşti. *adj., s.m., pl.* eteraţi,-te.
Eteria Mişcarea revoluţionară a grecilor din 1821, împotriva dominaţiei turceşti. *s.prop.f., g.-d. art.* Eteriei.
eteric,-ă 1. Care are proprietăţi asemănătoare eterului[1]. 2. (fig.) Subtil, fin, inconsistent. *adj., pl.* eterici,-ce.
eterist Membru sau partizan al Eteriei. *s.m., pl.* eterişti.
eteriza *tr.* A anestezia cu eter. *vb. I, ind. prez. 3* eterizează.
etern,-ă (şi adv.) Care există de totdeauna. *adj., pl.* eterni,-e.
eternit (constr.) Azbociment. *s.n.*
eternitate Existenţă nelimitată în timp; veşnicie. *s.f., g.-d. art.* eternităţii.
eterniza *tr.* A face să dureze veşnic. *vb. IV, ind. prez. 3* eternizează.
eteroclit,-ă 1. Alcătuit din elemente disparate, eterogene. 2. Anormal; ciudat, bizar. [*var.* heteroclit,-ă *adj.*] *adj., pl.* eterocliţi,-te.
eterodină v. **heterodină.**
eterodox,-ă v. **heterodox.**
eterodoxie v. **heterodoxie.**
eterofon,-ă v. **heterofon.**
eterofonie v. **heterofonie.**
eterogen,-ă 1. (despre un întreg) Compus din elemente diferite; cu origine sau provenienţă diferită. 2. (înv.) *Substantiv* ~ = substantiv neutru. *adj., pl.* eterogeni,-e.
eterogenitate Însuşirea de a fi eterogen. *s.f., g.-d. art.* eterogenităţii.
eterogrefă v. **heterogrefă.**
eteroman,-ă Suferind de eteromanie. *s.m., pl.* eteromani; *s.f., g.-d. art.* eteromanei, *pl.* eteromane.
eteromanie Formă de toxicomanie care constă în injectarea sau ingerarea repetată de eter. *s.f., art.* eteromania, *g.-d. art.* eteromaniei, *pl.* eteromanii, *art.* eteromaniile.
eteromorf,-ă v. **heteromorf.**
eteronim,-ă v. **heteronim.**
eteronom,-ă v. **heteronom.**
eteronomie v. **heteronimie.**
eteroproteidă v. **heteroproteidă.**
eterosferă v. **heterosferă.**
eterosugestie v. **heterosugestie.**
ethno-rock (etno-) (angl.) Gen de muzică care îmbină rockul cu muzica ethno. *s.n., art.* ethno-rockul.
eti (iti) (angl.) Inteligenţă extraterestră; extraterestru. *s.m.*
etiaj (-ti-aj) Nivel mediu al unui curs de apă, al unui lac etc. *s.n., pl.* etiaje.
etic,-ă Referitor la etică, bazat pe etică; moral. *adj., pl.* etici,-ce.
etică Ştiinţă care se ocupă cu studiul moralei; ansamblul normelor corespunzătoare unei clase sau unei societăţi; morală. *s.f., g.-d. art.* eticii.
eticheta *tr.* 1. A aplica o etichetă pe un produs, pe un obiect. 2. (fig.) A califica pe cineva sau ceva. *vb. I, ind. prez. 3* etichetează.
etichetare Acţiunea de a eticheta. *s.f., g.-d. art.* etichetării, *pl.* etichetări.
etichetă 1. Bucată de hârtie, de carton etc. care se aplică pe sticle, borcane, pachete etc. şi pe care se indică destinaţia, conţinutul, preţul etc. 2. (fig.) Titlu, calitate sub care se prezintă sau figurează cineva. 3. Norme de comportare riguros stabilite la curţile monarhilor, între diplomaţi etc. //Reguli convenţionale de comportare politicoasă în viaţa de zi cu zi. *s.f., g.-d. art.* etichetei, *pl.* etichete.

etician,-ă (-ti-ci-) Specialist în etică. *s.m., pl.* eticieni; *s.f., g.-d. art.* eticienei, *pl.* eticiene.
etil Radical organic derivat din etan. *s.m., pl.* etili.
etila *tr.* A efectua o etilare. *vb. I, ind. prez. 3* etilează.
etilare 1. Introducere a unui radical etil într-o moleculă organică. 2. Tratare a benzinei cu etil fluid, în vederea obținerii benzinei antidetonante. *s.f., g.-d. art.* etilării, *pl.* etilări.
etilenă (chim.) Etenă. *s.f., g.-d. art.* etilenei, *pl.* etilene.
etilenglicol (chim.) Glicol. *s.m., pl.* etilenglicoli.
etilenoxid Oxid de etilenă. *s.m., pl.* etilenoxizi.
etilic,-ă Care conține etil. */Alcool ~* = alcool obținut prin fermentarea fructelor, cerealelor etc. *adj., pl.* etilici,-ce.
etilism Alcoolism. *s.n.*
etimolog,-ă Specialist în etimologie; etimologist (1). *s.m., pl.* etimologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* etimologei, *pl.* etimologe.
etimologic,-ă Referitor la etimologie. *adj., pl.* etimologici,-ce.
etimologie 1. Stabilire a originii unui cuvânt prin explicarea evoluției lui fonetice și semantice. 2. Ramură a lingvisticii care studiază originea și evoluția cuvintelor. 3. Etimon. */~ multiplă* = proveniență a unui cuvânt din două sau mai multe surse diferite. *~ populară* = modificare a formei unui cuvânt sub influența unui cuvânt mai cunoscut cu care are asemănări de formă sau de sens. *s.f., art.* etimologia, *g.-d. art.* etimologiei, *pl.* etimologii, *art.* etimologiile.
etimologism Tendință de a reforma limba română literară de la sfârșitul XIX-lea, apropiind-o de o formă mai veche, considerată a fi mai corectă. *s.n.*
etimologist,-ă 1. Etimolog. 2. Adept al ortografiei etimologiste. *s.m., pl.* etimologiști; *s.f., g.-d. art.* etimologistei, *pl.* etimologiste.
etimon Cuvânt (de obicei dintr-o limbă străină) din care provine un anumit cuvânt al unei limbi; etimologie (2). *s.n., pl.* etimoane.
etiola (-ti-o-) *tr.* A produce o etiolare. *vb. I, ind. prez. 3* etiolează.
etiolare (-ti-o-) Fenomen de alungire a tulpinilor, de micșorare și albire a frunzelor, caracteristic plantelor crescute în întuneric, din cauza lipsei de clorofilă. *s.f., g.-d. art.* etiolării, *pl.* etiolări.
etiologic,-ă (-ti-o-) Referitor la etiologie. *adj., pl.* etiologici,-ce.
etiologie (-ti-o-) Ramură a medicinei care studiază cauzele bolilor. *s.f., art.* etiologia, *g.-d. art.* etiologiei.
etiopian,-ă (-ti-o-pi-an) (Locuitor) din Etiopia. *adj., s.m.* și *f., pl.* etiopieni,-e.
etiopiană (-ti-o-pi-a-) Limbă vorbită de etiopieni. *s.f., g.-d. art.* etiopienei.
etira *tr.* A efectua o etirare. *vb. I, ind.* prez. *3* etirează.
etirare (tehn.) 1. Operație de tragere a metalelor în fire; trefilare. 2. Operație de întindere a fibrelor sintetice. *s.f., g.-d. art.* etirării, *pl.* etirări.
etizie Slăbire extremă a organismului din cauza unei boli cronice. *s.f., art.* etizia, *g.-d. art.* etiziei.
etmoid Os al craniului, străbătut de numeroase orificii, situat în scobitura osului frontal și formând o parte din scheletul nasului. *s.n., pl.* etmoide.
etnic,-ă Referitor la apartenența la un popor, la formele de cultură și de civilizație ale unui popor. */Nume ~* = nume de popor. *adj., pl.* etnici,-ce.
etnicism Tendință a unor grupări literare românești de la începutul sec. al XX-lea de a subordona aspectele etice și estetice celor etnice. *s.n.*
etnicitate Ansamblul particularităților etnice ale unui popor, ale unei culturi. *s.f., g.-d. art.* etnicității.
etnie Grup de populație cu origine, limbă și tradiții culturale comune; comunitate etnică. *s.f., art.* etnia, *g.-d. art.* etniei, *pl.* etnii, *art.* etniile.
etnobotanic,-ă Referitor la etnobotanică. *adj., pl.* etnobotanici,-ce.
etnobotanică Studiu al denumirilor populare ale plantelor. *s.f., g.-d. art.* etnobotanicii.
etnocentrism Tendință de a judeca valorile altor culturi în raport cu propria cultură. *s.n.*
etnocultură Cultura populară tradițională. *s.f., g.-d. art.* etnoculturii, *pl.* etnoculturi.
etnogeneză Ramură a antropologiei care studiază originea și înrudirea raselor și a popoarelor; etnogenie. *s.f., g.-d. art.* etnogenezei.
etnogenie Etnogeneză. *s.f., art.* etnogenia, *g.-d. art.* etnogeniei.
etnograf,-ă Specialist în etnografie. *s.m., pl.* etnografi; *s.f., g.-d. art.* etnografei, *pl.* etnografe.
etnografic,-ă Referitor la etnografie. *adj., pl.* etnografici,-ce.
etnografie Știință care studiază originea și răspândirea popoarelor, viața lor materială și culturală. *s.f., art.* etnografia, *g.-d. art.* etnografiei.
etnolingvistică Curent lingvistic care susține că limba este un produs al societății și o funcție a culturii. *s.f., g.-d. art.* etnolingvisticii.
etnolog,-ă Specialist în etnologie. *s.m., pl.* etnologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* etnologei, *pl.* etnologe.
etnologic,-ă De etnologie. *adj., pl.* etnologici,-ce.
etnologie Disciplină care studiază structura și evoluția popoarelor. *s.f., art.* etnologia, *g.-d. art.* etnologiei.
etnomuzicologie Ramură muzicală care studiază culturile muzicale ale popoarelor. *s.f., art.* etnomuzicologia, *g.-d. art.* etnomuzicologiei.
etnonim Nume de popor. *s.n., pl.* etnonime.
etnopedagogie Orientare în pedagogia de la începutul sec. al XX-lea care are în vedere educația întregului popor. *s.f., art.* etnopedagogia, *g.-d. art.* etnopedagogiei.
etnopsihologie Ramură a antropologiei care studiază viața unui popor și producțiile sale după însușirile lui psihologice caracteristice. *s.f., art.* etnopsihologia, *g.-d. art.* etnopsihologiei.
etnosociologie (-ci-o-) Disciplină a sociologiei care interpretează fenomenele sociale cu ajutorul etnologiei. *s.f., art.* etnosociologia, *g.-d. art.* etnosociologiei.
etocrație Guvernare bazată numai pe principiile moralei. *s.f., art.* etocrația, *g.-d. art.* etocrației.
etolă 1. Bandă de lână sau de mătase purtată de preoții catolici în timpul serviciului religios. 2. Fâșie lată de blană purtată de femei în jurul gâtului sau al umerilor. *s.f., g.-d. art.* etolei, *pl.* etole.
etolog Specialist în etologie. *s.m., pl.* etologi.
etologie 1. Disciplină care studiază moravurile popoarelor. 2. Ramură a biologiei care studiază comportamentul, modul de viață al plantelor și animalelor. *s.f., art.* etologia, *g.-d. art.* etologiei.
etopee Figură de stil constând în personificarea unor lucruri. *s.f., art.* etopeea, *g.-d. art.* etopeii, *pl.* etopei.
etos 1. Totalitatea trăsăturilor morale specifice unei colectivități sau unei epoci. 2. Specific cultural al unei colectivități. *s.n.*
etravă Piesă de rezistență din scheletul unei nave, situată la proră. *s.f., g.-d. art.* etravei, *pl.* etrave.
etrier (-tri-er) 1. Element care înconjoară armătura longitudinală la construcțiile de beton armat. 2. Piesă în formă de U, utilizată la asamblarea barelor de tracțiune ale vehiculelor, ca pârghie pentru acționarea întrerupătoarelor electrice etc. *s.n., pl.* etriere.
etrusc,-ă I. *adj.* Referitor la populația etruscă (II). II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Populație de origine necunoscută, care locuia în mileniul I î.Hr. în Italia și care a exercitat

o puternică influenţă asupra Romei (fiind ulterior complet romanizată); (la sg.) persoană din această populaţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* etrusci,-ce.

etruscă Limbă indo-europeană vorbită de etrusci. *s.f., g.-d. art.* etruscei.

etruscolog Specialist în etruscologie. *s.m., pl.* etruscologi.

etruscologie Studiul culturii etrusce. *s.f., art.* etruscologia, *g.-d. art.* etruscologiei.

etufa *tr.* A efectua o etufare. *vb. I, ind. prez. 3* etufează.

etufare Distrugere a nimfei fluturelui de mătase prin introducerea gogoşilor într-un cuptor special. *s.f., g.-d. art.* etufării, *pl.* etufări.

etui (etüi) (fr.) Cutiuţă sau toc de piele, carton etc. în care se păstrează unele obiecte mici şi fragile, pentru a le proteja. *s.n., art.* etui-ul, *pl.* etui-uri.

etuva *tr.* A usca în etuvă. //A usca betonul. *vb. I, ind. prez. 3* etuvează.

etuvă Recipient metalic întrebuinţat la sterilizare şi deparazitare prin procedee fizice şi chimice. *s.f., g.-d. art.* etuvei, *pl.* etuve.

eu[1] (ieu) (ţine locul persoanei care vorbeşte) ~ *plec. pr. pers. I sg., d. acc.* mie, *neacc.* îmi, mi, mi-, -mi, -mî-, *ac. acc.* mine, (prep.+ mine), *neacc.* mă, mă-, -mă, -mă-, m-, -m-.

eu[2] (fil.) Ceea ce reprezintă personalitatea, individualitatea cuiva; reflectarea propriei existenţe de către conştiinţa individuală a omului. *s.n., art.* eul.

eucalipt (e-u-) Gen de arbori tropicali şi subtropicali gigantici, din frunzele şi scoarţa cărora se extrag uleiuri utilizate în farmacie şi în parfumerie, iar lemnul, foarte rezistent, este folosit în construcţii. *s.m., pl.* eucalipţi.

eucaliptol (e-u-) Substanţă uleioasă obţinută din frunzele de eucalipt, utilizată ca antiseptic al căilor respiratorii. *s.m.*

euclaz (e-u-) Mineral rar, din familia silicaţilor. *s.n.*

euclidian,-ă (e-u-cli-di-an) Referitor la geometria lui Euclid. *adj., pl.* euclidieni,-e.

eucoloid (e-u-) Substanţă cu proprietăţi coloidale, cu un grad mare de polimelizare. *s.m., pl.* eucoloizi.

eudemonism (e-u-) Concepţie etică care pune la baza moralei năzuinţa spre fericire. *s.n.*

eudemonist,-ă (e-u-) (Adept) al eudemonismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* eudemonişti,-ste.

eudiometrie (e-u-di-o-) Determinare a compoziţiei unui gaz cu eudiometrul. *s.f., art.* eudiometria, *g.-d. art.* eudiometriei.

eudiometru (e-u-di-o-) Aparat folosit în eudiometrie. *s.n., art.* eudiometrul, *pl.* eudiometre.

eudist,-ă (e-u-) Membru al unei congregaţii catolice din sec. al XVII-lea. *s.m., pl.* eudişti; *s.f., g.-d. art.* eudistei, *pl.* eudiste.

eufemism (e-u-) Cuvânt sau expresie care înlocuieşte un cuvânt sau o expresie neplăcută, obscenă sau jignitoare. *s.n., pl.* eufemisme.

eufemistic,-ă (e-u-) Referitor la eufemism. *Formulare* ~. *adj., pl.* eufemistici,-ce.

eufonic,-ă (e-u-) Referitor la eufonie. *adj., pl.* eufonici,-ce.

eufonie (e-u-) Succesiune armonioasă de vocale şi consoane care produce o impresie acustică plăcută. *s.f., art.* eufonia, *g.-d. art.* eufoniei, *pl.* eufonii, *art.* eufoniile.

eufoniu (e-u-) Instrument muzical de alamă, folosit de obicei la acompaniament. *s.n., art.* eufoniul, *pl.* eufonii, *art.* eufoniile.

euforbiacee (e-u-, -bi-a-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate erbacee, ale căror fructe conţin uleiuri grase; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* euforbiacea, *g.-d. art.* euforbiacei, *pl.* euforbiacee.

euforic,-ă (e-u-) Care provoacă euforie. *adj., pl.* euforici,-ce.

euforie (e-u-) Stare de fericire exagerată care apare în unele boli nervoase sau este produsă de substanţe narcotice; beatitudine. *s.f., art.* euforia, *g.-d. art.* euforiei, *pl.* euforii, *art.* euforiile.

eugenetică (e-u-) Eugenie. *s.f., g.-d. art.* eugeneticii.

eugenezic,-ă (e-u-) Referitor la eugenetică. *adj., pl.* eugenezici,-ce.

eugenic,-ă (e-u-) (livr.) Referitor la eugenie. *adj., pl.* eugenici,-ce.

eugenie (e-u-) Teorie care preconizează ameliorarea fizică a populaţiilor umane prin metode genetice (sterilizare, interdicţie de a procrea etc.); eugenetică. *s.f., art.* eugenia, *g.-d. art.* eugeniei.

euglenă (e-u-) Protozoar flagelat din apele dulci, care are cromatofori cu clorofilă. *s.f., g.-d. art.* euglenei, *pl.* euglene.

euharistic,-ă (e-u-) De euharistie. *adj., pl.* euharistici,-ce.

euharistie (e-u-) Cuminecătură, împărtăşanie. *s.f., art.* euharistia, *g.-d. art.* euharistiei, *pl.* euharistii, *art.* euharistiile.

euhemerism (e-u-) Doctrina lui Euhemes (secolele IV-II î.e.n.), potrivit căreia zeii nu sunt decât oameni divinizaţi. *s.n.*

eumenide (e-u-) Nume eufemistic dat erinniilor, furiilor. *s.f. pl.*

eunuc (e-u-) Bărbat castrat care făcea serviciul de paznic al haremului la curtea sultanului. *s.m., pl.* eunuci.

eupatie (e-u-) (livr.) Resemnare în faţa suferinţei. *s.f., art.* eupatia, *g.-d. art.* eupatiei.

eupatrid (e-u-) Membru al aristocraţiei gentilice în Atica. *s.m., pl.* eupatrizi.

eupepsie (e-u-) Digestie uşoară. *s.f., art.* eupepsia, *g.-d. art.* eupepsiei.

eupeptic[1] Medicament care uşurează digestia. *s.n., pl.* eupeptice.

eupeptic[2]**,-ă** Care uşurează digestia. *adj., pl.* eupeptici,-ce.

eupnee (e-u-) Respiraţie normală. *s.f., art.* eupneea, *g.-d. art.* eupneei.

Eurasia (E-u-, -si-a) Denumire dată uneori Europei şi Asiei. *s.prop.f., g.-d.* Eurasiei.

eurasian,-ă (e-u-, -si-an) (Metis) între european şi asiatic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* eurasieni,-e.

euribar,-ă (e-u-) (Animal) care suportă variaţii mari ale mediului acvatic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* euribari,-e.

euribiont,-ă (e-u-, -bi-ont) (despre organisme) Care suportă variaţii mari ale condiţiilor de mediu. *adj., pl.* euribionţi,-te.

eurihalin,-ă (e-u-) (despre organisme acvatice) Care suportă variaţii mari de salinitate. *adj., pl.* eurihalini,-e.

eurip (e-u-) Canal artificial care separa, în circurile romane, arena şi animalele sălbatice de spectatori. *s.n., pl.* euripe.

euristic,-ă (e-u-) (despre procedee metodologice) Care serveşte la descoperirea unor cunoştinţe noi. *adj., pl.* euristici,-ce.

euristică (e-u-) Metodă de studiu şi de cercetare prin descoperirea de fapte noi; arta de a duce o dispută cu scopul de a descoperi adevărul. *s.f., g.-d. art.* euristicii.

euritermă,-ă (e-u-) (despre organisme) Care suportă variaţii mari de temperatură. *adj., pl.* euritermi,-e.

euritmic,-ă (e-u-) Referitor la euritmie, cu ritm armonios. *adj., pl.* euritmici,-ce.

euritmie (e-u-) 1. Armonie de sunete, de mişcări etc. (în dans, în muzică etc.). 2. Funcţionare regulată a unei activităţi organice ritmice. //(med.) Ritm regulat al pulsului. *s.f., art.* euritmia, *g.-d. art.* euritmiei, *pl.* euritmii, *art.* euritmiile.

euro (e-u-) Moneda unică a Uniunii Europene. *s.m., pl.* euro.
euroatlantic,-ă (e-u-ro-a-) Referitor la țările Europei care aparțin Alianței Atlanticului de Nord (NATO). *adj., pl.* euroatlantici,-ce.
eurocent (e-u-) Diviziune a monedei euro. *s.m., pl.* eurocenți.
Eurocity (e-u-, -siti) Tren care face legătura între marile orașe europene. *s.prop.n.*
eurocomunism (e-u-) Noțiune adoptată de unele partide comuniste din țările occidentale pentru a sublinia că în activitatea lor trebuie să se țină seama de realitățile istorice economico-sociale din țările respective. *s.n.*
eurodeputat,-ă (e-u-) Deputat în Parlamentul european. *s.m., pl.* eurodeputați; *s.f., g.-d. art.* eurodeputatei, *pl.* eurodeputate.
eurodolar (e-u-) Dolar depozitat pe termen lung în băncile comerciale europene. *s.m., pl.* eurodolari.
eurooobligațiune (e-u-ro-o-) Obligațiune emisă de Banca Comercială Română și comercializată pe piețele europene. *s.f., g.-d. art.* eurooobligațiunii, *pl.* eurooobligațiuni.
european,-ă (e-u-) (Locuitor) din Europa. *adj., s.m.* și *f., pl.* europeni,-e.
europeancă (e-u-) Locuitoare din Europa. *s.f., g.-d. art.* europencei, *pl.* europence.
europenesc,-ească (e-u-) (înv.) European. *adj., pl.* europenești.
europenește (e-u-) Ca europenii. *adv.*
europenism Caracter european, atitudine favorabilă unității europene. *s.n.*
europeniza (e-u-) *refl.* și *tr.* A adopta sau a face să adopte obiceiurile, îmbrăcămintea, comportamentul europenilor. *vb. I, ind. prez. 3* europenizează.
europenizare (e-u-) Acțiunea de a europeniza. *s.f., g.-d. art.* europenizării.
europiu (e-u-) Element chimic din grupa lantanidelor. *s.n., art.* europiul.
eurorachetă (e-u-) Rachetă[1] cu rază medie de acțiune, instalată în Europa. *s.f., g.-d. art.* eurorachetei, *pl.* eurorachete.
euroregiune (e-u-, -gi-u-) Noțiune care se referă la colaborarea transfrontalieră între județe de frontieră (limitrofe) și județe din țările vecine. *s.f., g.-d. art.* euroregiunii, *pl.* euroregiuni.
eurosiberian,-ă (e-u-, -ri-an) Care face legătura între Europa și Siberia. *adj., pl.* eurosiberieni,-e.
eurovalută (e-u-) Valută convertibilă în dolari sau euro, care circulă în afara sistemului bancar al țării respective. *s.f., g.-d. art.* eurovalutei, *pl.* eurovalute.
Euroviziune (e-u-, -zi-u-) Emisiune simultană de programe televizate în mai multe țări. *s.f., g.-d. art.* Eurovizinii.
eusemie (e-u-) Totalitatea simptomelor favorabile în evoluția unei boli. *s.f., art.* eusemia, *g.-d. art.* eusemiei, *pl.* eusemii, *art.* eusemiile.
eustil (e-u-) Colonadă în care coloanele sunt distanțate între ele prin spații proporționate după diametrele lor. *s.n., pl.* eustiluri.
eutanasia (e-u-, -si-a) *tr.* A provoca eutanasie. *vb. I, ind. prez. 3* eutanasiază; *ger.* eutanasiind.
eutanasie (e-u-) 1. Moarte ușoară, fără dureri. 2. Provocare de către medic a morții unui bolnav incurabil, pentru a-i curma suferința. *s.f., art.* eutanasia, *g.-d. art.* eutanasiei.
eutanasiere (e-u-, -si-e-) Acțiunea de a eutanasia. *s.f., g.-d. art.* eutanasierii.
eutectic,-ă (e-u-) (despre amestecuri chimice) Care se topește sau se solidifică la o temperatură constantă, inferioară punctului de topire a fiecăruia dintre constituenți. *adj., pl.* eutectici,-ce.
eutectoid (e-u-) Aliaj sub formă de amestec mecanic a două sau mai multe faze solide rezultate prin cristalizarea lor simultană la temperatură constantă. *s.n., pl.* eutectoide.
eutexie (e-u-) Fenomen prezentat de un amestec a cărui temperatură de fuziune constantă este mai joasă decât cea a altui amestec făcut în alte proporții. *s.f., art.* eutexia, *g.-d. art.* eutexiei, *pl.* eutexii, *art.* eutexiile.
eutocie (e-u-) Naștere normală, fără complicații. *s.f., art.* eutocia, *g.-d. art.* eutociei, *pl.* eutocii, *art.* eutociile.
eutrofic,-ă (e-u-) (despre copii) Hrănit bine; dezvoltat normal. *adj., pl.* eutrofici,-ce.
eutrofie (e-u-) Dezvoltare armonioasă a organismului ca urmare a unei bune nutriții a țesuturilor. *s.f., art.* eutrofia, *g.-d. art.* eutrofiei, *pl.* eutrofii, *art.* eutrofiile.
ev (livr.) Perioadă din istoria omenirii caracterizată prin trăsături specifice. *s.n./s.m., pl.* evuri/evi.
evacua (-cu-a) *tr.* 1. A lăsa liber, a părăsi (un imobil, o regiune etc.). 2. A scoate dintr-un loc oameni și bunuri pentru a le duce în altă parte. //A scoate dintr-o zonă periculoasă populația, bunurile etc. 3. A elimina fluidele sau gazele uzate dintr-un proces tehnologic. //A elimina fecalele. *vb. I, ind. prez. 3* evacuează, *1 pl.* evacuăm; *conj. prez. 3* să evacueze; *ger.* evacuând.
evacuabil,-ă (-cu-a-) Care poate fi evacuat. *adj., pl.* evacuabili,-e.
evacuare (-cu-a-) 1. Acțiunea de a evacua. 2. Fază din ciclul motoarelor cu ardere internă sau al turbinelor cu gaze în care gazele sunt evacuate după ce au efectuat lucrul mecanic. *s.f., g.-d. art.* evacuării, *pl.* evacuări.
evada *intr.* 1. (despre deținuți) A fugi din închisoare sau de sub pază. 2. (fam.) A fugi, a scăpa. *vb. I, ind. prez. 3* evadează.
evadare Acțiunea de a evada. *s.f., g.-d. art.* evadării, *pl.* evadări.
evalua (-lu-a) *tr.* A stabili cu aproximație prețul, valoarea, numărul, cantitatea etc.; a prețui, a estima. *vb. I, ind. prez. 3* evaluează, *1 pl.* evaluăm; *conj. prez. 3* să evalueze; *ger.* evaluând.
evaluabil,-ă (-lu-a-) Care poate fi evaluat; estimabil. *adj., pl.* evaluabili,-e.
evaluare Acțiunea de a evalua; socoteală, calcul; apreciere. *s.f., g.-d. art.* evaluării, *pl.* evaluări.
evanescent,-ă (rar) Care se pierde, care dispare treptat. *adj., pl.* evanescenți,-te.
evanescență Dispariție lentă; estompare treptată. *s.f., g.-d. art.* evanescenței, *pl.* evanescențe.
evangheliar (-li-ar) Carte care cuprinde cele patru evanghelii; tetraevanghel. *s.n., pl.* evangheliare.
evanghelic,-ă 1. Referitor la evanghelie. 2. (și s.) Care ține de cultul protestant. *adj., pl.* evanghelici,-ce.
evanghelie Parte a Bibliei care cuprinde viața și învățăturile lui Hristos. //Evangheliar. */Literă de ~* = lucru absolut, sigur. //Fiecare dintre capitolele din această carte. *s.f., art.* evangheliа, *g.-d. art.* evangheliei, *pl.* evanghelii, *art.* evangheliile.
evanghelist Fiecare din cei patru autori cărora biserica le atribuie paternitatea unei evanghelii. *s.m., pl.* evangheliști.
evangheliza *tr.* (rar) A converti la creștinism. *vb. I, ind. prez. 3* evanghelizează.
evantai 1. Obiect pliabil, în formă de semicerc, din hârtie, mătase etc., folosit mai ales de femei pentru a-și face vânt și a se apăra de căldură. */În ~* = în formă de raze care pornesc din același punct și formează un semicerc. 2. (fig.) Ansamblu de lucrări diverse din aceeași categorie. *~ul problemelor economice. s.n., pl.* evantaie.
evapora 1. *tr.* și *refl.* (despre lichide) A (se) transforma în vapori; a (se) vaporiza. 2. *refl.* (fig., fam.) A dispărea, a pieri. *vb. I, ind. prez. 3* evaporă.

evaporabil,-ă Care se poate evapora (uşor). *adj., pl.* evaporabili,-e.
evaporare Acţiunea de a (se) evapora. *s.f., g.-d. art.* evaporării, *pl.* evaporări.
evaporator[1] 1. Aparat care concentrează soluţiile pentru evaporare. 2. Componentă a unei instalaţii frigorifice în care se evaporă lichidul de răcire, producând frigul. *s.n., pl.* evaporatoare.
evaporator[2]**,-oare** Muncitor care lucrează la evaporator[1] (1). *s.m., pl.* evaporatori; *s.f., g.-d. art.* evaporatoarei, *pl.* evaporatoare.
evaporaţie (fiz.) Evaporare. *s.f., art.* evaporaţia, *g.-d. art.* evaporaţiei.
evaporimetru Instrument pentru măsurarea vitezei de evaporare a apei. *s.n., art.* evaporimetrul, *pl.* evaporimetre.
evaza *tr.* A lărgi progresiv extremitatea unui obiect. *vb. I, ind. prez. 3* evazează.
evazare Acţiunea de a evaza. *s.f., g.-d. art.* evazării, *pl.* evazări.
evazat,-ă (despre fuste, pantaloni) Care are jumătatea inferioară mai largă decât jumătatea superioară; în formă de trapez. *adj., pl.* evazaţi,-te.
evazionism (-zi-o-) 1. Sustragere de la anumite obligaţii (financiare). 2. Tendinţă în artă de a cultiva evadarea din realitate. *s.n.*
evazionist,-ă (-zi-o-) I. *adj.* Care evadează. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care se sustrage obligaţiilor financiare. *adj., s.m.* şi *f., pl.* evazionişti,-ste.
evaziune (-zi-u-) 1. Evadare. 2. Sustragere de la anumite obligaţii. */~ fiscală* = sustragere de la plata obligaţiilor financiare. *s.f., g.-d. art.* evaziunii, *pl.* evaziuni.
evaziv,-ă (şi adv.) Care exprimă ceva imprecis; vag, ocolit. *adj., pl.* evazivi,-e.
evecţiune (-ţi-u-) (astron.) Inegalitate periodică în mişcarea Lunii, din cauza influenţei Soarelui. *s.f., g.-d. art.* evecţiunii, *pl.* evecţiuni.
eveniment 1. Întâmplare importantă; (p. ext.) accident de circulaţie. 2. Orice fenomen local şi instantaneu. 3. (mat.) Noţiune de bază în teoria probabilităţilor, care exprimă producerea sau reproducerea unui fenomen în cadrul unui experiment. *s.n., pl.* evenimente.
evenimenţial,-ă (-ţi-al) Care se limitează la descrierea evenimentelor. *adj., pl.* evenimenţiali,-e.
event (sport) Probă, întrecere sportivă; (p. ext.) record, rezultat bun, deosebit. //(spec.) Câştigarea Cupei şi a Campionatului de fotbal. *s.n.*
eventiv,-ă (gram., în sintagma) *Verb reflexiv* ~ (şi s.n.) = verb reflexiv care arată că subiectul se transpune în altă stare decât aceea în care se găsea. *adj., pl.* eventivi,-e.
eventraţie (-ţi-e) Deschidere chirurgicală a abdomenului. //Ieşire sub piele a viscerelor în urma unui traumatism. *s.f., art.* eventraţia, *g.-d. art.* eventraţiei, *pl.* eventraţii, *art.* eventraţiile.
eventual,-ă (-tu-al) (şi adv.) Care se poate întâmpla; probabil. *adj., pl.* eventuali,-e.
eventualitate (-tu-a-) Situaţie care s-ar putea ivi; împrejurare viitoare, posibilă. *s.f., g.-d. art.* eventualităţii, *pl.* eventualităţi.
eversiune (-si-u-) 1. (livr.) Răsturnare, ruină. 2. (med.) Ieşire a unei membrane din cavitatea ei naturală. *s.f., g.-d. art.* eversiunii.
evghenicos,-oasă (înv.) Nobil. *adj., pl.* evghenicoşi,-oase.
evghenie (înv.) 1. Noblete, boierie. 2. (în epoca fanariotă, urmat de un adjectiv posesiv) Formulă politicoasă de adresare către un boier. *s.f., art.* evghenia, *g.-d. art.* evgheniei, *pl.* evgheniii, *art.* evgheniile.
evicţiune (-ţi-u-) (jur.) Pierdere a posesiunii unui bun ca urmare a exercitării de către altcineva a dreptului asupra aceluiaşi bun. *s.f., g.-d. art.* evicţiunii, *pl.* evicţiuni.
evident,-ă (şi adv.) Clar, limpede, neîncâlcit. *adj., pl.* evidenţi,-te.
evidenţă 1. Faptul de a fi evident; certitudine. */A scoate în ~* = a sublinia. 2. Înregistrarea într-un document a proceselor, fenomenelor, bunurilor, persoanelor etc. din punct de vedere cantitativ şi calitativ. *s.f., g.-d. art.* evidenţei, *pl.* evidenţe.
evidenţia (-ţi-a) 1. *tr.* şi *refl.* A ieşi sau a scoate în evidenţă; a (se) ilustra. 2. *tr.* A sublinia. 3. *tr.* A aprecia oficial succesele obţinute de cineva în muncă. *vb. I, ind. prez. 3* evidenţiază, *1 pl.* evidenţiem; *conj. prez. 3* să evidenţieze; *ger.* evidenţiind.
evidenţiere (-ţi-e-) Acţiunea de a (se) evidenţia. *s.f., g.-d. art.* evidenţierii, *pl.* evidenţieri.
evinge *tr.* (jur., despre o persoană) A face ca o altă persoană să sufere o evicţiune. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* evinge (nefolosit la timpuri trecute, gerunziu, participiu, supin, forme compuse cu participiu).
evirare (-ţi-e) (rar) 1. Castrare. 2. Impotenţă precoce. *s.f., art.* evirarea, *g.-d. art.* evirării, *pl.* evirării, *art.* evirările.
eviscera *tr.* A scoate organele din cavitatea abdominală şi toracică la animalele tăiate pentru consum. //A scoate măruntaiele unui peşte. *vb. I, ind. prez. 3* eviscerează.
eviscerare Acţiunea de a eviscera. *s.f., g.-d. art.* eviscerării, *pl.* eviscerări.
evita *tr.* 1. A se feri de...; a ocoli. 2. A împiedica; a înlătura. *vb. I, ind. prez. 3* evită.
evitabil,-ă Care poate fi evitat. *adj., pl.* evitabili,-e.
evitabilitate Caracterul a ceea ce este evitabil. *s.f., g.-d. art.* evitabilităţii.
evitare 1. Acţiunea de a evita. 2. Poziţia pe care o ia o navă sub acţiunea vântului şi a curenţilor. 3. Manevră efectuată de o navă pentru întoarcere sau pentru a ocoli o altă navă. *s.f., g.-d. art.* evitării, *pl.* evitări.
evlavie (-vi-e) 1. Îndeplinire strictă a practicilor bisericeşti; cucernicie, cuviosenie. 2. (fig.) Atitudine respectuoasă, admirativă faţă de cineva sau de ceva. *s.f., art.* evlavia, *g.-d. art.* evlaviei, *pl.* evlavii, *art.* evlaviile.
evlavios,-oasă (-vi-os) (şi s.) Stăpânit de evlavie; cucernic. *adj., pl.* evlavioşi,-oase.
evoca *tr.* A readuce în conştiinţă fapte, evenimente etc. trecute; a descrie sugestiv. *vb. I, ind. prez. 3* evocă; *conj. prez. 3* să evoce.
evocabil,-ă Care merită să fie evocat. *adj., pl.* evocabili,-e.
evocare Faptul de a evoca; aducere-aminte, evocaţie. //Scriere literară în care se evocă ceva. *s.f., g.-d. art.* evocării, *pl.* evocări.
evocativ,-ă Evocator. *adj., pl.* evocativi,-e.
evocator,-oare Care are darul de a evoca; evocativ. *adj., pl.* evocatori,-oare.
evocaţie (-ţi-e) 1. Evocare. 2. (jur.) Trimitere a unei cauze spre judecare la altă instanţă. *s.f., art.* evocaţia, *g.-d. art.* evocaţiei, *pl.* evocaţii, *art.* evocaţiile.
evolua (-lu-a) *intr.* 1. A trece prin faze diferite; a se desfăşura. //(despre boli) A-şi urma cursul. //(sport) A juca. 2. A se deplasa, a se desfăşura cu mişcări largi (circulare). *vb. I, ind. prez. 3* evoluează, *1 pl.* evoluăm; *conj. prez. 3* să evolueze; *ger.* evoluând.
evoluare (-lu-a-) Acţiunea de a evolua; evoluţie. *s.f., g.-d. art.* evoluării, *pl.* evoluări.
evoluat,-ă (-lu-at) Ajuns la un stadiu superior de dezvoltare. //Dezvoltat din punct de vedere intelectual. *adj., pl.* evoluaţi,-te.

evolută (mat.) Curbă, loc geometric al centrelor de curbură ale unei curbe date; desfăşurată. *s.f., g.-d. art.* evolutei, *pl.* evolute.
evolutiv,-ă 1. Care se dezvoltă neîntrerupt. 2. Referitor la evoluţie (1, 2). *adj., pl.* evolutivi,-e.
evoluţie (-ţi-e) 1. Dezvoltare, evoluare. 2. Desfăşurare, curs. 3. Mişcare largă (circulară). *s.f., art.* evoluţia, *g.-d. art.* evoluţiei, *pl.* evoluţii, *art.* evoluţiile.
evoluţionism (-ţi-o-) 1. Concepţie conform căreia Universul, societatea, fiinţele vii etc. trec printr-un proces de evoluţie. 2. (în sens restrâns) Teoria lui Lamark, Darwin etc. despre evoluţia speciilor de plante şi animale. *s.n.*
evoluţionist,-ă (Adept) al evoluţionismului. *adj., s.m. şi f., pl.* evoluţionişti,-ste.
evolvent,-ă Care se deschide prin răsucire. *adj., pl.* evolvenţi,-te.
evreică Femeie din neamul evreilor. *s.f., g.-d. art.* evreicei, *pl.* evreice.
evreiesc,-ească (-vre-iesc) Referitor la evrei; care aparţine evreilor. *adj., pl.* evreieşti.
evreieşte (-vre-ieş-) Ca evreii; în limba ebraică. *adv.*
evreu Persoană descendentă din populaţia originară a Israelului şi Iudeei antice; persoană din populaţia actualului stat Israel. *s.m., art.* evreul, *pl.* evrei, *art.* evreii.
evrica Exclamaţie de bucurie care arată rezolvarea unei probleme dificile. *interj.*
Evul Mediu Perioadă din evoluţia omenirii, cuprinsă între Antichitate şi epoca modernă. *s.prop.n.*
evulsie v. **evulsiune.**
evulsiune (-si-u-) (livr.) Smulgere; scoatere, extracţie. [*var.* evulsie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* evulsiunii.
ex- Element de compunere care înseamnă „afară de", „fost".
ex abrupto (lat.) Dintr-o dată, brusc. *loc. adv.*
exacerba *tr.* A accentua, a exagera (sentimente, senzaţii). *vb. I, ind. prez. 3* exacerbează.
exacerbare Acţiunea de a exacerba; exacerbaţie. *s.f., g.-d. art.* exacerbării, *pl.* exacerbări.
exacerbaţie (-ţi-e) (rar) Exacerbare. *s.f., art.* exacerbaţia, *g.-d. art.* exacerbaţiei, *pl.* exacerbaţii, *art.* exacerbaţiile.
exact,-ă (x *pron.* gz) 1. Conform cu realitatea, cu adevărul. */Ştiinţe ~* = ştiinţe în care formulările se pot prezenta în formă matematică. 2. Punctual. *adj., pl.* exacţi,-te.
exactitate (x *pron.* gz) Calitatea de a fi exact; exactitudine. */Cu ~* = precis. *s.f., g.-d. art.* exactităţii, *pl.* exactităţi.
exactitudine (x *pron.* gz) Exactitate. *s.f., g.-d. art.* exactitudinii, *pl.* exactitudini.
exacţiune (x *pron.* gz) Abuz. *s.f., g.-d. art.* exacţiunii, *pl.* exacţiuni.
exaedru v. **hexaedru.**
ex aequo (ecsecvo) (lat., despre concurenţi la un examen, la o competiţie sportivă, la un concurs) La egalitate. *loc. adj.; loc. adv.*
exagera *tr.* A da proporţii, a amplifica ceva peste măsură. *vb. I, ind. prez. 3* exagerează.
exagerare Acţiunea de a exagera; exageraţie; exces (1). *s.f., g.-d. art.* exagerării, *pl.* exagerări.
exagerat,-ă Care depăşeşte proporţiile reale. //(despre oameni) Care exagerează. //(adv.) Prea mult, din cale afară de... *adj., pl.* exageraţi,-te.
exageraţie (-ţi-e) (rar) Exagerare. *s.f., art.* exageraţia, *g.-d. art.* exageraţiei, *pl.* exageraţii, *art.* exageraţiile.
exagon v. **hexagon.**
exala (x *pron.* gz) *tr.* A degaja, a emana, a răspândi vapori, mirosuri etc. *vb. I, ind. prez. 3* exală.
exalare (x *pron.* gz) Acţiunea de a exala; exalaţie. *s.f., g.-d. art.* exalării, *pl.* exalări.
exalaţie (x *pron.* gz) (-ţi-e) Exalare; abureală. *s.f., art.* exalaţia, *g.-d. art.* exalaţiei, *pl.* exalaţii, *art.* exalaţiile.
exalta (x *pron.* gz) *tr.* şi *refl.* 1. A (se) înflăcăra, a (se) entuziasma peste măsură. 2. A glorifica, a cinsti. *vb. I, ind. prez. 3* exaltă.
exaltare (x *pron.* gz) 1. Entuziasm, înflăcărare exagerată. 2. (rar) Slăvire, glorificare. *s.f., g.-d. art.* exaltării, *pl.* exaltări.
exaltat,-ă (x *pron.* gz) 1. Înflăcărat, entuziasmat peste măsură. 2. (fam.) Ieşit din minţi; surescitat. *adj., pl.* exaltaţi,-te.
exaltaţie (x *pron.* gz) (-ţi-e) Exaltare. *s.f., art.* exaltaţia, *g.-d. art.* exaltaţiei.
examen (x *pron.* gz) 1. Mijloc de verificare a cunoştinţelor elevilor, studenţilor sau candidaţilor la ocuparea unui post. */~ de diplomă* = examen susţinut în faţa unei comisii, după absolvirea unei instituţii de învăţământ superior, în vederea obţinerii diplomei. 2. Cercetare amănunţită a unui lucru sau a unei fiinţe. */~ medical* = cercetare a stării de sănătate a unei persoane de către medic. *s.n., pl.* examene.
exametru v. **hexametru.**
examina (x *pron.* gz) *tr.* 1. A studia, a cerceta atent pe cineva sau ceva. 2. (med.) A consulta un bolnav. 3. A supune pe cineva la un examen (1). *vb. I, ind. prez. 3* examinează.
examinare (x *pron.* gz) Acţiunea de a examina. *s.f., g.-d. art.* examinării, *pl.* examinări.
examinator,-oare (x *pron.* gz) (Persoană) care examinează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* examinatori,-oare.
exantem (x *pron.* gz) (med.) Erupţie care apare pe piele în anumite boli contagioase ca rujeola, scarlatina. *s.n., pl.* exantheme.
exantematic (x *pron.* gz) (în sintagma) *Tifos ~* = boală infecţioasă gravă, care se manifestă prin temperatură ridicată, convulsii şi erupţii pe piele. *adj., pl.* exantematice.
exarăţie (-ţi-e) Eroziune glaciară. *s.f., art.* exarăţia, *g.-d. art.* exarăţiei, *pl.* exarăţii, *art.* exarăţiile.
exarh 1. Comandant al unei unităţi de cavalerie romane. //Guvernator bizantin în Italia şi Africa de Nord. 2. (în trecut, în Biserica Ortodoxă) Demnitate bisericească superioară aceleia de mitropolit. 3. Organ de inspecţie a mănăstirilor care aparţin de o eparhie. *s.m., pl.* exarhi.
exarhat 1. Teritoriu aflat sub autoritatea unui exarh (2). 2. Demnitate de exarh (2). *s.n., pl.* exarhate.
exaspera (x *pron.* gz) *tr.* A enerva peste măsură, a aduce la disperare; a scoate din sărite. *vb. I, ind. prez. 3* exasperează.
exasperant,-ă (x *pron.* gz) Care exasperează. *adj., pl.* exasperanţi,-te.
exasperare (x *pron.* gz) Acţiunea de a exaspera. */Până la ~* = până la ultima limită. *s.f., g.-d. art.* exasperării, *pl.* exasperări.
exasperat,-ă (x *pron.* gz) Enervat, iritat peste măsură. *adj., pl.* exasperaţi,-te.
ex-campion,-oană (-pi-on) Fost campion. *s.m., pl.* ex-campioni; *s.f., g.-d. art.* ex-campioanei, *pl.* ex-campioane.
ex cathedra (th *pron.* t) (lat., în loc.) *A vorbi ~* = a vorbi pe un ton doctoral, care nu admite replică. *loc. adj.; loc. adv.*
excava *tr.* A săpa în pământ cu ajutorul unui excavator. *vb. I, ind. prez. 3* excavează.
excavare Acţiunea de a excava; excavaţie. *s.f., g.-d. art.* excavării, *pl.* excavări.
excavator Maşină de mare capacitate, prevăzută cu o cupă cu care se sapă şi se încarcă pământ. [*var.* escavator *s.n.*] *s.n., pl.* excavatoare.

excavatorist,-ă Muncitor care lucrează cu excavatorul. *s.m., pl.* excavatoriști; *s.f., g.-d. art.* excavatoristei, *pl.* excavatoriste.
excavație (-ți-e) 1. Cavitate naturală în scoarța pământului sau executată de om pentru diferite scopuri. //Săpătură. 2. (med.) Cavitate anormală într-un organ. [*var.* excavațiune *s.f.*] *s.f., art.* excavația, *g.-d. art.* excavației, *pl.* excavații, *art.* excavațiile.
excavațiune v. **excavație**.
exceda *intr.* A întrece nivelul obișnuit, măsura, valoarea; (p. ext.) a depăși. *vb. I, ind. prez. 3* excedează.
excedent 1. Cantitate care rămâne după acoperirea tuturor necesităților; plus, prisos, surplus. 2. Suma cu care veniturile depășesc cheltuielile. *s.n., pl.* excedente.
excedentar,-ă Care este în plus; care are un excedent. *adj., pl.* excedentari,-e.
excela *intr.* A se remarca, a se distinge în mod deosebit (într-un anumit domeniu). *vb. I, ind. prez. 3* excelează.
excelent,-ă (și adv.) Care excelează; deosebit, foarte bun, admirabil. *adj., pl.* excelenți,-te.
Excelența Sa Titlu acordat ambasadorilor sau (în unele țări) înalților demnitari. *loc. pr., g.-d.* Excelenței Sale, *pl.* Excelențele Lor.
Excelența Voastră Termen de adresare pentru un ambasador sau (în unele țări) pentru un înalt demnitar. *loc. pr., g.-d.* Excelenței Voastre.
Excelență Termen de adresare pentru un ambasador sau (în unele țări) pentru un înalt demnitar. *s.f.*
excelență 1. Înalt grad de perfecțiune; calitatea de a fi excelent. *Diplomă de ~.* 2. (în loc.) *Prin ~* = în cel mai înalt grad; mai ales, cu deosebire. *s.f., g.-d. art.* excelenței, *pl.* excelențe.
Excelențele Voastre Termen de adresare. *loc. pr.*
excentric[1] Organ de mașină în formă de disc, fixat pe un arbore rotativ, care servește la transformarea mișcării de rotație în mișcare rectilinie și invers. *s.n., pl.* excentrice.
excentric[2]**,-ă** 1. Neobișnuit; bizar, extravagant. 2. (mat., despre un punct) Situat în afara centrului; (la pl., despre figuri geometrice) care nu au un centru comun. *adj., pl.* excentrici,-ce.
excentricitate 1. Originalitate; ciudățenie, extravaganță. 2. Defect de asamblare a două piese care în mod normal trebuie să fie concentrice sau coaxiale. 3. (mat.) Însușire a unui punct de a se afla în afara centrului unei figuri. *s.f., g.-d. art.* excentricității, *pl.* excentricități.
excepta *tr.* A nu cuprinde, a nu socoti, a lăsa deoparte; a exclude. *vb. I, ind. prez. 3* excepteză.
exceptare Acțiunea de a excepta; excludere. *s.f., g.-d. art.* excepțării.
excepție (-ți-e) 1. Ceea ce nu se supune normei generale; abatere de la regulă[2]. */Cu ~a* = afară de... *Fără ~* = fără deosebire. *De ~* = excepțional. 2. Abatere permisă de lege în aplicarea unor norme juridice. 3. Mijloc de apărare în justiție, care tinde fie la amânarea soluționării litigiului, fie la înlăturarea pretențiilor reclamantului. *s.f., art.* excepția, *g.-d. art.* excepției, *pl.* excepții, *art.* excepțiile.
excepțional,-ă (-ți-o-) 1. Care reprezintă o excepție. //Deosebit. 2. (adv.) Extraordinar, remarcabil, deosebit de... *adj., pl.* excepționali,-e.
excerpta *tr.* A extrage un text, un pasaj dintr-un text, în vederea alcătuirii unei lucrări. *vb. I, ind. prez. 3* excerptează.
excerptare Acțiunea de a excerpta. *s.f., g.-d. art.* excerptării, *pl.* excerptări.
excerpte Pasaje, termeni extrași dintr-o lucrare; extrase. //Lucrare care conține asemenea extrase. *s.n. pl.*
exces 1. Cantitate în plus de ceva, surplus. 2. Lipsă de cumpătare, de măsură; abuz, exagerare. //(la pl.) Acte de violență. *s.n., pl.* excese.
excesiv,-ă 1. Care depășește limita normală; exagerat, abuziv. 2. (adv.) Foarte, din cale-afară de... *adj., pl.* excesivi,-e.
excipient[1] (-pi-ent) Substanță inactivă față de organism, în care se încorporează diferite medicamente. *s.n., pl.* excipiente.
excipient[2]**,-ă** (-pi-ent) (despre produse farmaceutice) În care sunt încorporate diferite medicamente. *adj., pl.* excipienți,-te.
excita *tr.* 1. (fiziol.) A stimula intrarea în acțiune a unui organ, a unui țesut etc.; a activa. 2. (fig.) A atâța, a întărâta. //A provoca o senzație, un sentiment. 3. A produce un câmp magnetic într-o mașină electrică. *vb. I, ind. prez. 3* excită.
excitabil,-ă Care poate fi ușor excitat. *adj., pl.* excitabili,-e.
excitabilitate Capacitate a substanței vii de a reacționa la stimuli interni sau externi. *s.f., g.-d. art.* excitabilității.
excitant[1] Substanță care provoacă o excitație. *s.n., pl.* excitante.
excitant[2]**,-ă** Care excită; excitator[2]. *adj., pl.* excitanți,-te.
excitare Acțiunea de a excita; excitație. *s.f., g.-d. art.* excitării, *pl.* excitări.
excitator[1] Mașină electrică pentru alimentarea înfășurării de excitație a altor mașini electrice. *s.n., pl.* excitatoare.
excitator[2]**,-oare** (rar) Excitant[2]. *adj., pl.* excitatori,-oare.
excitație (-ți-e) 1. Excitare. 2. (fiziol.) Reacție a unui organism, a unui țesut, a unei celule la un factor stimulativ. 3. Producere a unui câmp magnetic inductor util în mașini, aparate și instrumente electrice. *s.f., art.* excitația, *g.-d. art.* excitației, *pl.* excitații, *art.* excitațiile.
exciton Particulă ipotetică asociată cu starea de excitație, care se propagă prin masa unui corp cristalin. *s.m., pl.* excitoni.
excitron (fiz.) Ignitron. *s.n., pl.* excitroane.
exciza *tr.* A extirpa. //A scobi (în lemn sau în alt material). *vb. I, ind. prez. 3* excizează.
excizie (-zi-e) 1. Extirpare a unei porțiuni de țesut sau de organ. 2. Tăiere, scoatere a unui fragment dintr-un material, dintr-o piesă. *s.f., art.* excizia, *g.-d. art.* exciziei, *pl.* excizii, *art.* excziile.
exclama *tr.* A scoate o exclamație. *vb. I, ind. prez. 3* exclamă.
exclamare Acțiunea de a exclama; exclamație. */Semnul ~ării* = semn de punctuație întrebuințat după interjecții, după un vocativ sau după o propoziție exclamativă ori imperativă. *s.f., g.-d. art.* exclamării, *pl.* exclamări.
exclamativ,-ă Care reprezintă o exclamație. */Propoziție ~* = propoziție care exprimă o stare afectivă. *adj., pl.* exclamativi,-e.
exclamație (-ți-e) Cuvânt, propoziție sau frază care exprimă o stare afectivă puternică; exclamare, strigăt. *s.f., art.* exclamația, *g.-d. art.* exclamației, *pl.* exclamații, *art.* exclamațiile.
exclude 1. *tr.* A elimina, a îndepărta, a da afară. 2. *refl. recipr.* (despre două elemente) A se respinge, fiind incompatibile. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* exclud.
excludere Acțiunea de a exclude; înlăturare. *s.f., g.-d. art.* excluderii, *pl.* excluderi.
exclus,-ă I. *adj.* Eliminat, îndepărtat dintr-o organizație, dintr-o instituție. II. *adv.* Imposibil, inadmisibil. *adj., pl.* excluși,-se; *adv.*
exclusiv,-ă I. *adj.* Care se referă la un singur lucru. II. *adv.* Numai, în afară de..., exceptând. *adj., pl.* exclusivi,-e; *adv.*
exclusivism Refuz de a lua în considerație părerile sau ideile altora. *s.n.*

exclusivist,-ă Care manifestă exclusivism. *adj., pl.* exclusivişti,-ste.
exclusivitate Calitatea a ceea ce este exclusiv. */În ~ =* cu excluderea celorlalţi. *s.f., g.-d. art.* exclusivităţii, *pl.* exclusivităţi.
excluziune (-zi-u-) 1. Excludere. 2. (log.) Relaţie între două propoziţii care nu pot fi valabile împreună. *s.f., g.-d. art.* excluziunii, *pl.* excluziuni.
excogitaţie (-ţi-e) (livr.) Efort de gândire. *s.f., art.* excogitaţia, *g.-d. art.* excogitaţiei, *pl.* excogitaţii, *art.* excogitaţiile.
excomunica *tr.* A exclude, a înlătura pe cineva dintr-o comunitate religioasă. *vb. I, ind. prez. 3* excomunică.
excomunicare Acţiunea de a excomunica. *s.f., g.-d. art.* excomunicării, *pl.* excomunicări.
excoria (-ri-a) *tr.* şi *refl.* (despre piele) A (se) jupui uşor. *vb. I, ind. prez. 3* excoriază, *1 pl.* excoriem; *conj. prez. 3* să excorieze.
excoriaţie (-ri-a-ţi-e) (med.) Julitură, excoriere. *s.f., art.* excoriaţia, *g.-d. art.* excoriaţiei, *pl.* excoriaţii, *art.* excoriaţiile.
excoriere (-ri-e-) Excoriaţie. *s.f., g.-d. art.* excorierii, *pl.* excorieri.
excorporaţie (-ţi-e) Act prin care un episcop declară că un preot nu face parte din dioceza sa. *s.f., art.* excorporaţia, *g.-d. art.* excorporaţiei, *pl.* excorporaţii, *art.* excorporaţiile.
excrement Materie rezultată din digestie, care se elimină prin anus; materii fecale; murdărire (1). *s.n., pl.* excremente.
excrescenţă Ţesut cu aspect de tumoare, crescut pe suprafaţa unui organ. *s.f., g.-d. art.* excrescenţei, *pl.* excrescenţe.
excreta *tr.* A elimina prin excreţie. *vb. I, ind. prez. 3* excretează.
excretor,-oare Referitor la excreţie. *Canal ~. adj., pl.* excretori,-oare.
excreţie (-ţi-e) Eliminare a produselor neasimilate de organism; substanţele eliminate. *s.f., art.* excreţia, *g.-d. art.* excreţiei, *pl.* excreţii, *art.* excreţiile.
excurs 1. Abatere de la subiect pentru a lămuri o problemă secundară; digresiune. 2. Disertaţie sub formă de digresiune, cu prilejul comentării unui pasaj dintr-un autor (antic). *s.n., pl.* excursuri.
excursie (-si-e) Plimbare sau călătorie făcută (de obicei) în grup, cu scop recreativ sau educativ. [*var* excursiune *s.f.*] *s.f., art.* excursia, *g.-d. art.* excursiei, *pl.* excursii, *art.* excursiile.
excursiune v. **excursie**.
excursionist,-ă (-si-o-) Persoană care face o excursie. *s.m., pl.* excursionişti; *s.f., g.-d. art.* excursionistei, *pl.* excursioniste.
execra *tr.* (rar) A avea oroare; a dispreţui, a urî. *vb. I, ind. prez. 3* execrează.
execrabil,-ă Respingător, dezgustător, oribil. *adj., pl.* execrabili,-e.
execraţie (-ţi-e) (rar) Oroare, repulsie. //Persoană sau lucru care provoacă un asemenea sentiment. *s.f., art.* execraţia, *g.-d. art.* execraţiei, *pl.* execraţii, *art.* execraţiile.
executa (x *pron.* gz) 1. *tr.* A face, a executa, a produce. 2. *tr.* A îndeplini un ordin. 3. *refl.* A se supune, a da ascultare. 4. *tr.* A face exerciţii de gimnastică sau de balet. 5. *tr.* A duce la îndeplinire o hotărâre judecătorească, un ordin, o măsură etc. 6. *tr.* A duce la îndeplinire o condamnare la moarte. *vb. I, ind. prez. 3* execută.
executabil,-ă (x *pron.* gz) Care poate fi executat. *adj., pl.* executabili,-e.
executant,-ă (x *pron.* gz) (Cel) care execută, care îndeplineşte ceva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* executanţi,-te.
executare (x *pron.* gz) Acţiunea de a (se) executa. //Îndeplinire a unei obligaţii (lege, contract, hotărâre etc.) a unui organ de justiţie. */~a bugetului =* adunarea veniturilor unui buget şi utilizarea lor pentru acoperirea cheltuielilor prevăzute. *~a pedepsei =* aducere la îndeplinire a hotărârii prin care cel trimis în judecată trebuie să suporte o condamnare. *s.f., g.-d. art.* executării, *pl.* executări.
executiv[1] (x *pron.* gz) Puterea executivă. *s.n., pl.* executive.
executiv[2]**,-ă** (x *pron.* gz) Care are sarcina de a executa dispoziţiile organelor superioare. */Putere ~ =* guvernul şi întregul aparat administrativ. *Organ ~ =* organ de stat cu funcţie de organizare şi de asigurare a executării legilor. *adj., pl.* executivi,-e.
executor,-oare (x *pron.* gz) Executant. /(s.) *~ testamentar =* persoană însărcinată să aducă la îndeplinire dispoziţiile din testamentul cuiva. *~ judecătoresc =* funcţionar însărcinat cu îndeplinirea unor hotărâri judecătoreşti. *adj., s.m.* şi *f., pl.* executori,-oare.
executoriu,-ie (x *pron.* gz) (jur.) Care poate fi executat de îndată. *Hotărâre ~. adj., pl.* executorii.
execuţie (x *pron.* gz) (-ţi-e) 1. Faptul de a executa. 2. Încasare forţată a unei datorii pe cale judecătorească sau prin mijloace fiscale. 3. Ducere la îndeplinire a unei hotărâri judecătoreşti: evacuarea dintr-o locuinţă, încredinţarea copiilor în caz de divorţ etc. 4. (spec.) Supunerea unui condamnat la pedeapsa cu moartea. *s.f., art.* execuţia, *g.-d. art.* execuţiei, *pl.* execuţii, *art.* execuţiile.
exedră 1. Sală de primire în casele romane. 2. Construcţie în semicerc (într-un parc), prevăzută în interior cu scaune de-a lungul zidurilor. *s.f., g.-d. art.* exedrei, *pl.* exedre.
exeget Specialist în exegeză. *s.m., pl.* exegeţi.
exegetic,-ă Referitor la exegeză; bazat pe exegeză. *adj., pl.* exegetici,-ce.
exegeză Interpretare, explicare (istorică, filologică etc.) a unui text. *s.f., g.-d. art.* exegezei, *pl.* exegeze.
exemplar[1] (x *pron.* gz) 1. Fiecare obiect dintr-o serie de obiecte identice. 2. Reprezentant al unei categorii de fiinţe sau lucruri asemănătoare. *s.n., pl.* exemplare.
exemplar[2]**,-ă** (x *pron.* gz) 1. Care poate fi luat ca exemplu. 2. Care are un caracter aspru, sever. *Pedeapsă ~. adj., pl.* exemplari,-e.
exemplaritate (x *pron.* gz) Caracterul a ceea ce este exemplar[2]. *s.f., g.-d. art.* exemplarităţii.
exemplifica (x *pron.* gz) *tr.* A ilustra, a demonstra prin exemple. *vb. I, ind. prez. 3* exemplifică.
exemplificare (x *pron.* gz) Acţiunea de a exemplifica. *s.f., g.-d. art.* exemplificării, *pl.* exemplificări.
exemplu (x *pron.* gz) 1. Acţiune, persoană, obiect care serveşte ca model; pildă. */A da* (sau *a fi*) *~ =* a reprezenta un model demn de urmat. *A da de* (sau *ca*) *~ =* a atrage atenţia asupra unei persoane sau asupra unor lucruri pentru a îndemna pe alţii să le imite. *A urma ~ul* (cuiva) sau *a lua* (pe cineva sau ceva) *de* (sau *drept*) *~ =* a imita pe cineva sau ceva. 2. Fapt, caz, simptom care lămureşte sau demonstrează ceva. */De ~ =* de pildă, bunăoară. *s.n., pl.* exemple.
exempt,-ă (x *pron.* gz) (jur.) Care nu este supus unei obligaţii, care este liber de ceva. *adj., pl.* exempţi,-te.
exequatur (qu *pron.* cv) (lat.) 1. Autorizaţie dată de un şef de stat unui consul străin pentru a-şi exercita funcţiile în ţara în care este trimis. 2. Aprobare a unui stat de a se executa pe teritoriul său o hotărâre emisă de un tribunal străin. *s.n.*
exercita (x *pron.* gz) *tr.* 1. A practica o meserie, o profesie; a îndeplini o funcţie. 2. A face uz de un drept; a-şi face simţită influenţa sau autoritatea. *vb. I, ind. prez. 3* exercită.

exercitare (x *pron.* gz) Acţiunea de a exercita. *s.f., g.-d. art.* exercitării, *pl.* exercitări.
exerciţiu (x *pron.* gz) 1. Acţiune fizică sau intelectuală, sistematică şi repetată, făcută pentru a dobândi deprindere şi îndemânare. 2. Mijloc pentru aprofundarea cunoştinţelor şi a îndemânării într-un anumit domeniu. //Temă dată elevilor pentru a se familiariza cu noile cunoştinţe. //Metodă de instruire a militarilor pentru formarea de noi deprinderi şi abilităţi de luptă. 3. (despre un funcţionar sau o persoană oficială) *În ~ul funcţiunii* = în timpul îndeplinirii sarcinilor de serviciu. 4. *~ bugetar* = perioadă de un an, pentru care se întocmeşte şi se execută bugetul unui stat. *s.n., art.* exerciţiul, *pl.* exerciţii, *art.* exerciţiile.
exerezǎ (med.) Ablaţiune. *s.f., g.-d. art.* exerezei, *pl.* exereze.
exergă Mic spaţiu gol pe o medalie, destinat să fie acoperit cu o inscripţie. //Nume, inscripţie, dată etc. gravate pe medalie. *s.f., g.-d. art.* exergei, *pl.* exerge.
exersa (x *pron.* gz) *intr.* şi *tr.* A face exerciţii; a deprinde (prin exerciţii). *vb. I, ind. prez. 3* exersează.
exersare (x *pron.* gz) Acţiunea de a exersa. *s.f., g.-d. art.* exersării, *pl.* exersări.
exert,-ă (despre organe) Care este ieşit în afară. *adj., pl.* exerţi,-te.
exfolia (-li-a) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) coji. //A (se) scutura, a (se) desfrunzi. 2. *tr.* A lamina în foi subţiri. *vb. I, ind. prez. 3* exfoliază, *1 pl.* exfoliem; *conj. prez. 3* să exfolieze; *ger.* exfoliind.
exfoliaţie (-li-a-ţi-e) 1. Cădere treptată a scoarţei copacilor în mici bucăţele. 2. Desprindere a straturilor necrozate ale pielii, ale unui os etc. 3. Desprindere de foi subţiri de la suprafaţa unui metal. *s.f., art.* exfoliaţia, *g.-d. art.* exfoliaţiei, *pl.* exfoliaţii, *art.* exfoliaţiile.
exfoliere (-li-e-) 1. (tehn.) Exfoliaţie (3). 2. *~a scoarţei ramurilor* = boală a pomilor fructiferi şi a arborilor de pădure, care se manifestă prin înnegrirea scoarţei, desfrunzire, crăpături neregulate etc. *s.f., g.-d. art.* exfolierii, *pl.* exfolieri.
exhaustiune (-ha-us-ti-u-) (rar) 1. Epuizare completă. 2. Enumerarea tuturor situaţiilor posibile într-o problemă. *s.f., g.-d. art.* exhaustiunii.
exhaustiv,-ă (-ha-us-) Care epuizează un subiect; complet, integral. *adj., pl.* exhaustivi,-e.
exhaustivitate (-ha-us-) Însuşirea de a fi exhaustiv. *s.f., g.-d. art.* exhaustivităţii.
exhaustor (-ha-us-) 1. Ventilator folosit pentru evacuarea forţată a aerului şi a altor gaze din spaţii închise. 2. Dispozitiv pentru alimentarea cu carburant a carburatorului. *s.n., pl.* exhaustoare.
exhiba *tr.* (livr.) A arăta, a expune ceva (cu ostentaţie). *vb. I, ind. prez. 3* exhibă.
exhibiţoriu,-ie (livr.) De exhibiţie. *adj., pl.* exhibiţorii.
exhibiţie (-ţi-e) 1. Etalare, expunere ostentativă a ceva în public. 2. (la pl.) Jonglerii, scamatorii (la circ). [*var.* exhibiţiune *s.f.*] *s.f., art.* exhibiţia, *g.-d. art.* exhibiţiei, *pl.* exhibiţii, *art.* exhibiţiile.
exhibiţionism (-ţi-o-) 1. Înclinarea de a face exhibiţii. 2. (med.) Perversiune sexuală constând în expunerea în public a organelor genitale. *s.n.*
exhibiţionist,-ă (-ţi-o-) Persoană care practică exhibiţionismul. *s.m., pl.* exhibiţionişti; *s.f., g.-d. art.* exhibiţionistei, *pl.* exhibiţioniste.
exhibiţiune v. **exhibiţie**.
exhuma *tr.* A dezgropa, a dezhuma un cadavru. *vb. I, ind. prez. 3* exhumează.
exhumare Acţiunea de a exhuma. *s.f., g.-d. art.* exhumării, *pl.* exhumări.
exige *tr.* (livr.) A cere imperios, insistent. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* exig (nefolosit la timpurile trecute, gerunziu, participiu, supin, forme compuse cu participiu).
exigent,-ă Care pretinde grijă, corectitudine, stricteţe în îndeplinirea unei sarcini. *adj., pl.* exigenţi,-te.
exigenţă 1. Pretenţie, rigurozitate, severitate. 2. Necesitate, trebuinţă. *s.f., g.-d. art.* exigenţei, *pl.* exigenţe.
exigibil,-ă Care poate fi cerut. //(despre obligaţii băneşti) A cărei executare poate fi cerută îndată de către creditor. *adj., pl.* exigibili,-e.
exigibilitate Însuşirea de a fi exigibil. *s.f., g.-d. art.* exigibilităţii.
exiguitate (-gu-i-) (livr.) Exigenţă. *s.f., g.-d. art.* exiguităţii, *pl.* exiguităţi.
exiguu,-uă (-gu-u) (livr.) 1. Exact, exigent. 2. Mic, neînsemnat. *adj., pl.* exigui,-ue.
exil (x *pron.* gz) 1. Pedeapsă cu caracter politic, constând în alungarea unui cetăţean din ţara în care trăieşte; exilare, surghiun. //Plecare voluntară a cuiva din propria ţară. 2. Situaţia celui exilat. *s.n., pl.* exiluri.
exila (x *pron.* gz) *tr.* şi *refl.* A obliga să plece sau a pleca în exil. *//refl.* A se izola, a se retrage de bunăvoie undeva. *vb. I, ind. prez. 3* exilează.
exilare (x *pron.* gz) Acţiunea de a (se) exila. *s.f., g.-d. art.* exilării, *pl.* exilări.
exilarh Şeful politic al evreilor aflaţi în captivitatea babiloniană. *s.m., pl.* exilarhi.
exista (x *pron.* gz) *intr.* A se afla, a se găsi, a fi; a trăi, a dura. *vb. I, ind. prez. 3* există.
existent[1] (x *pron.* gz) 1. (fil.) Ceea ce există. 2. (jur.) Orice categorie de bunuri aparţinând unei întreprinderi, unei instituţii etc. la un moment dat. *s.n.*
existent[2]**,-ă** (x *pron.* gz) Care există, care se află. *adj., pl.* existenţi,-te.
existenţă (x *pron.* gz) 1. Faptul de a exista; tot ceea ce există. //Viaţă, trai. //Categorie filosofică fundamentală care se referă la tot ce există independent de conştiinţă. 2. Mijloace materiale necesare vieţii. *s.f., g.-d. art.* existenţei, *pl.* existenţe.
existenţial,-ă (x *pron.* gz) (-ţi-al) Referitor la existenţă, care ţine de existenţă. *adj., pl.* existenţiali,-e.
existenţialism (x *pron.* gz) (-ţi-a-) Curent filosofic bazat pe ideea că reală este numai existenţa umană, omul definindu-se permanent prin propria trăire. *s.n.*
existenţialist,-ă (x *pron.* gz) (-ţi-a-) (Adept) al existenţialismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* existenţialişti,-ste.
exit-poll (angl.) Sondaj (electoral) făcut la ieşirea de la urne. *s.n., pl.* exit-polluri.
exitus (lat.) Moarte, sfârşit. *s.n.*
exînscrie *tr.* A construi o figură geometrică în afara alteia, astfel încât unele puncte ale celei dintâi figuri să fie tangente la a doua. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* exînscriu, *2 sg.* exînscrii, *1 pl.* exînscriem, *2 pl.* exînscrieţi; *conj. prez. 3* să exînscrie; *imper. 2 pl.* exînscrieţi; *ger.* exînscriind; *part.* exînscris.
ex-libris (lat.) Vinietă aplicată pe o carte, purtând numele bibliofilului, o deviză etc. *s.n., pl.* ex-librisuri.
exmatricula *tr.* A exclude un elev sau un student dintr-o şcoală ori dintr-o facultate. *vb. I, ind. prez. 3* exmatriculează.
exmatriculare Acţiunea de a exmatricula; eliminare definitivă. *s.f., g.-d. art.* exmatriculării, *pl.* exmatriculări.
ex-ministru Fost ministru. *s.m., pl.* ex-miniştri.
exobiologie (-bi-o-) Ramură a biologiei care studiază prezenţa formelor de viaţă în cosmos. *s.f., art.* exobiologia, *g.-d. art.* exobiologiei.
exocarp (bot.) Epicarp. *s.n., pl.* exocarpuri.
exocrin,-ă (despre glande) Cu secreţie externă. *adj., pl.* exocrini,-e.
exod 1. Emigrare în masă (definitiv sau temporar) a unei populaţii. 2. Parte finală a unei tragedii greceşti, cuprinzând deznodământul şi ieşirea din scenă. *s.n., pl.* exoduri.

exoderm Țesut vegetal de protecție, format din celule mari, poliedrice. *s.n., pl.* exoderme.
exoelectron Electron produs prin exoemisie. *s.m., pl.* exoelectroni.
exoemisie (-si-e) Emisie de electroni de către o suprafață supusă în prealabil unei acțiuni fizice (iradiere, prelucrare mecanică etc.). *s.f., art.* exoemisia, *g.-d. art.* exoemisiei, *pl.* exoemisii, *art.* exoemisiile.
exoftalmic,-ă (med., despre ochi) Bulbucat; (despre oameni) suferind de exoftalmie. *adj., pl.* exoftalmici,-ce.
exoftalmie Ieșire în afară a globilor oculari. *s.f., art.* exoftalmia, *g.-d. art.* exoftalmiei, *pl.* exoftalmii, *art.* exoftalmiile.
exogamie 1. Lege fundamentală a ginții matriarhale, conform căreia căsătoriile între membrii aceleiași ginți erau interzise. 2. Căsătorii între indivizi aparținând unor grupuri sociale neînrudite. 3. (biol.) Fuzionare a gameților în afara organismului. *s.f., art.* exogamia, *g.-d. art.* exogamiei, *pl.* exogamii, *art.* exogamiile.
exogen,-ă 1. (med.) Format, datorat unor cauze din afara organismului. 2. (despre procese geologice) Care se datorește unor cauze din exteriorul pământului. *adj., pl.* exogeni,-e.
exogiră Gen fosil de lamelibranhiate cu valve inegale, în spirală. *s.f., g.-d. art.* exogirei, *pl.* exogire.
exomorfism Ansamblu de transformări determinate de o masă eruptivă fierbinte asupra rocilor din vecinătate. *s.n.*
exonda *refl.* (despre formații geologice) A fi supus procesului de exondare. *vb. I, ind. prez. 3* exondează.
exondare Ridicare a unor suprafețe terestre deasupra nivelului mării, datorită unor mișcări tectonice. *s.f., g.-d. art.* exondării, *pl.* exondări.
exonera *tr.* A scuti pe cineva de o obligație, de o datorie etc. *vb. I, ind. prez. 3* exonerează.
exonerare Acțiunea de a exonera. *s.f., g.-d. art.* exonerării, *pl.* exonerări.
exorație (-ți-e) (livr.) Rugă, implorație. *s.f., art.* exorația, *g.-d. art.* exorației, *pl.* exorații, *art.* exorațiile.
exorbitant,-ă (despre prețuri) Exagerat, excesiv; scump. *adj., pl.* exorbitanți,-te.
exorbitanță (rar) Caracterul a ceea ce este exorbitant; scumpete excesivă. *s.f., g.-d. art.* exorbitanței, *pl.* exorbitanțe.
exorcism Practică magică (descântece, rugăciuni etc.) de alungare a duhurilor rele. *s.n.*
exorcist,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Practicant) al exorcismului. II. *s.m.* Cleric din Evul Mediu care încerca să-i vindece pe cei posedați de diavol. *adj., s.m.* și *f., pl.* exorciști,-ste.
exorciza *tr.* A pronunța cuvinte magice, a oficia o slujbă pentru a alunga diavolul. *vb. I, ind. prez. 3* exorcizează.
exorcizare Eliberare de diavol prin rugăciuni, descântece etc. *s.f., g.-d. art.* exorcizării, *pl.* exorcizări.
exordiu Prima parte a unui discurs, care urmărește câștigarea atenției și bunăvoinței auditoriului; (p. ext.) introducere; prefață. *s.n., art.* exordiul, *pl.* exordii, *art.* exordiile.
exorta *tr.* (livr.) A înflăcăra, a îndemna o persoană sau o colectivitate (prin cuvinte). *vb. I, ind. prez. 3* exortează.
exortare (livr.) Acțiunea de a exorta; înflăcărare. *s.f., g.-d. art.* exortării, *pl.* exortări.
exortativ,-ă (livr.) Care înflăcărează, îndeamnă (prin cuvinte) o persoană sau o colectivitate. *adj., pl.* exortativi,-e.
exortație (-ți-e) (livr.) Discurs prin care se urmărește stârnirea unor sentimente, declanșarea unor acțiuni etc.; încurajare, îndemn. *s.f., art.* exortația, *g.-d. art.* exortației, *pl.* exortații, *art.* exortațiile.
exosferă Strat atmosferic situat deasupra Pământului, la înălțimi de peste 1000 km. *s.f., g.-d. art.* exosferei, *pl.* exosfere.
exosmoză Trecere a unui fluid printr-o membrană poroasă sub acțiunea unei diferențe de potențial electric. *s.f., g.-d. art.* exosmozei, *pl.* exosmoze.
exostoză Excrescență osoasă care provoacă anchilozarea articulațiilor, la om și la cal. *s.f., g.-d. art.* exostozei, *pl.* exostoze.
exostozică (în sintagma) *Boală ~* = dezvoltare patologică a oaselor în punctele de osificare activă, apărută în timpul creșterii acestora. *adj., pl.* exostozice.
exoteric,-ă (despre doctrine filosofice, ritualuri religioase) Accesibil tuturor; public. *adj., pl.* exoterici,-ce.
exotermic,-ă (fiz., chim.) Care se produce cu dezvoltare de căldură. *adj., pl.* exotermici,-ce.
exotic,-ă (x *pron.* gz) (despre plante, animale etc.) Care provine (sau se află) dintr-o (într-o) regiune foarte îndepărtată, având caracteristici proprii neobișnuite. *adj., pl.* exotici,-ce.
exotism (x *pron.* gz) Însușirea de a fi exotic; plăcere pentru ceea ce este exotic. //Tendință în arta și literatura europeană (romantică) de a prezenta peisaje, obiceiuri exotice etc. *s.n.*
exotoxină Toxină secretată de unele microorganisme în mediul în care se dezvoltă. *s.f., g.-d. art.* exotoxinei, *pl.* exotoxine.
expandat,-ă (chim.) Cu structură spongioasă. *Talpă din PVC ~. adj., pl.* expandați,-te.
expansibil,-ă Care tinde să ocupe o suprafață sau un spațiu din ce în ce mai mare. *adj., pl.* expansibili,-e.
expansibilitate Însușirea de a fi expansibil. *s.f., g.-d. art.* expansibilității.
expansionism (-si-o-) Politică agresivă de extindere a influenței economice și politice asupra unui teritoriu străin; politică de expansiune. *s.n.*
expansionist,-ă (-si-o-) Referitor la expansionism. *adj., pl.* expansioniști,-ste.
expansiune (-si-u-) 1. Creștere a volumului unui fluid, al unui sistem fizic, chimic; detentă (1). 2. Extindere a influenței și dominației economice și politice a unui stat asupra altuia; acaparare cu forța de teritorii străine. //Dezvoltare economică rapidă. 3. (gram.) Transformarea unei părți de propoziție în propoziția subordonată corespunzătoare. 4. (fig.) Exuberanță, comunicativitate. *s.f., g.-d. art.* expansiunii, *pl.* expansiuni.
expansiv,-ă Care are o fire deschisă, spontană; comunicativ. *adj., pl.* expansivi,-e.
expansivitate Însușirea de a fi expansiv; exuberanță. *s.f., g.-d. art.* expansivității.
expatria (-tri-a) *refl.* A emigra. *vb. I, ind. prez. 3* se expatriază, *1 pl.* ne expatriem; *conj. prez. 3* să se expatrieze; *ger.* expatriindu-se.
expatriere (-tri-e-) Acțiunea de a se expatria; emigrare, emigrație. *s.f., g.-d. art.* expatrierii, *pl.* expatrieri.
expectativă Așteptare bazată pe anumite promisiuni, calcule etc.; așteptare a unui moment potrivit pentru a interveni într-o situație; expectație. //Neintervenție, neimplicare. *s.f., g.-d. art.* expectativei, *pl.* expectative.
expectație (livr.) Așteptare; expectativă. *s.f., art.* expectația, *g.-d. art.* expectației, *pl.* expectații, *art.* expectațiile.
expectora *tr.* A elimina prin tuse mucozitățile, flegma care se formează în căile respiratorii. *vb. I, ind. prez. 3* expectorează.
expectorant[1] Medicament care ușurează expectorația. *s.n., pl.* expectorante.
expectorant[2],-ă (despre medicamente, ceaiuri) Care ajută expectorația. *adj., pl.* expectoranți,-te.
expectorare Acțiunea de a expectora; expectorație. *s.f., g.-d. art.* expectorării, *pl.* expectorări.
expectorație (-ți-e) Expectorare. //Produsele patologice eliminate. *s.f., art.* expectorația, *g.-d. art.* expectorației, *pl.* expectorații, *art.* expectorațiile.

expedia (-di-a) *tr.* 1. A trimite (prin poştă) pachete, bani, scrisori la o anumită adresă. 2. (fam.) A se descotorosi de cineva. 3. A executa ceva repede şi superficial. *vb. I, ind. prez. 3* expediază, *1 pl.* expediem; *conj. prez. 3* să expedieze; *ger.* expediind.
expedient (-di-ent) Mijloc ingenios de a învinge o dificultate; mijloc improvizat, uneori ilegal, prin care se procură bani. *s.n., pl.* expediente.
expediere (-di-e-) Acţiunea de a expedia; expediţie, trimitere. *s.f., g.-d. art.* expedierii, *pl.* expedieri.
expeditiv,-ă (şi adv.) Care rezolvă cu uşurinţă lucrurile. *adj., pl.* expeditivi,-e.
expeditor,-oare (Persoană) care expediază scrisori, pachete, bani. *adj., s.m.* şi *f., pl.* expeditori,-oare.
expediţie (-ţi-e) 1. Expediere. */Condică de ~* = registru în care se înregistrează corespondenţa trimisă zilnic de o instituţie sau de o întreprindere. 2. Călătorie întreprinsă în regiuni îndepărtate, cu scop comercial, ştiinţific etc. 3. Campanie militară într-un teritoriu străin, pentru pedepsire, cucerire etc. *s.f., art.* expediţia, *g.-d. art.* expediţiei, *pl.* expediţii, *art.* expediţiile.
expediţionar,-ă (-ţi-o-) Care efectuează o expediţie (2), care se află într-o expediţie. */Corp* (sau *armată*) *~(ă)* = forţe armate care participă la o expediţie. *adj., pl.* expediţionari,-e.
experienţă (-ri-en-) 1. Totalitatea cunoştinţelor despre realitatea înconjurătoare, dobândite de om de-a lungul vieţii. 2. Verificare a cunoştinţelor teoretice în practică. //Experiment. */A face o ~* = a face o încercare. *s.f., g.-d. art.* experienţei, *pl.* experienţe.
experiment Experienţă. *s.n., pl.* experimente.
experimenta *tr.* A verifica prin experienţă. *vb. I, ind. prez. 3* experimentează.
experimental,-ă (şi adv.) Bazat pe experienţă; rezultat din experienţă. *adj., pl.* experimentali,-e.
experimentare Acţiunea de a experimenta. *s.f., g.-d. art.* experimentării, *pl.* experimentări.
experimentat,-ă Cu multă experienţă într-un domeniu; încercat. *adj., pl.* experimentaţi,-te.
experimentator,-oare Persoană care face experienţe ştiinţifice. *s.m., pl.* experimentatori; *s.f., g.-d. art.* experimentatoarei, *pl.* experimentatoare.
expert,-ă I. *adj.* Cu experienţă într-un domeniu. /(inform.) *Sistem ~* = program de exploatare a unei baze de date caracteristice unui domeniu de aplicaţie. II. *s.m.* şi *f.* Specialist într-un domeniu. //(spec.) Persoană însărcinată să facă o expertiză. *adj. s.m.* şi *f., pl.* experţi,-te.
expertiza *tr.* A supune unei expertize. *vb. I, ind. prez. 3* expertizează.
expertizare Acţiunea de a expertiza. *s.f., g.-d. art.* expertizării, *pl.* expertizări.
expertiză 1. Cercetare cu caracter tehnic făcută de un expert asupra unei situaţii, a unei probleme etc. 2. Raportul întocmit de un expert. 3. (med.) *~ medicală* = a) verificare a capacităţii de muncă a cuiva; b) consultaţie sau autopsie efectuată de medicul legist în cazuri de rănire, accident etc. *s.f., g.-d. art.* expertizei, *pl.* expertize.
expia (-pi-a) (livr.) A ispăşi o greşeală, o vină. *vb. I, ind. prez. 3* expiază, *1 pl.* expiem; *conj. prez. 3* să expieze; *ger.* expiind.
expiabil,-ă (-pi-a-) (livr.) Care poate fi ispăşit. *adj., pl.* expiabili,-e.
expiator,-oare (-pi-a-) (livr.) Care poate şterge, răscumpăra o greşeală. *adj., pl.* expiatori,-oare.
expiaţie (-pi-a-ţi-e) (livr.) Ispăşire a unei greşeli. [*var.* expiaţiune *s.f.*] *s.f., art.* expiaţia, *g.-d. art.* expiaţiei, *pl.* expiaţii, *art.* expiaţiile.
expiaţiune v. **expiaţie**.
expiere (-pi-e-) (livr.) Acţiunea de a expia; expiaţie, ispăşire. *s.f., g.-d. art.* expierii, *pl.* expieri.
expira 1. *tr.* A elimina din plămâni aerul (în procesul respiraţiei). 2. *intr.* (despre contracte) A înceta să mai fie valabil. 3. *intr.* (despre un termen, o perioadă de timp) A se termina, a se împlini. 4. *intr.* (fig.) A muri, a pieri. *vb. I, ind. prez. 3* expiră.
expirare Faptul de a expira; expiraţie. //Scadenţă a unui termen. *s.f., g.-d. art.* expirării, *pl.* expirări.
expirator,-oare Care ajută, care serveşte la expiraţie. /(fon.) *Accent ~* = accent bazat pe intensificarea expirării la pronunţarea silabei accentuate. *adj., pl.* expiratori,-oare.
expiraţie (-ţi-e) Act fiziologic prin care se elimină aerul din plămâni. *s.f., art.* expiraţia, *g.-d. art.* expiraţiei, *pl.* expiraţii, *art.* expiraţiile.
expletiv,-ă (despre un cuvânt, o expresie) Care este inutil din punctul de vedere al înţelegerii conţinutului. *adj., pl.* expletivi,-e.
explica 1. *tr.* A face să fie mai uşor de înţeles; a lămuri, a clarifica; a preda o lecţie. 2. *intr.* şi *tr.* (despre axiome, principii, legi ştiinţifice) A servi drept explicaţie; a constitui o justificare; a demonstra. 3. *refl.* A-şi motiva acţiunile; a se justifica. 4. *tr.* şi *refl. recipr.* (despre două sau mai multe persoane) A (se) lămuri asupra unei chestiuni (în litigiu). *vb. I, ind. prez. 3* explică.
explicabil,-ă Care poate fi explicat. *adj., pl.* explicabili,-e.
explicare Acţiunea de a (se) explica; lămurire. *s.f., g.-d. art.* explicării, *pl.* explicări.
explicativ,-ă Care explică. */Notă ~* = explicaţie a unui cuvânt sau a unei probleme dintr-un text. *Dicţionar ~* = dicţionar în care sunt explicate sensurile cuvintelor şi întrebuinţările lor. *adj., pl.* explicativi,-e.
explicator,-oare (înv.) Explicativ. *adj., pl.* explicatori,-oare.
explicaţie (-ţi-e) 1. Clarificare, lămurire a unei chestiuni dificile. */A cere* (cuiva) *~ii* = a cere (cuiva) socoteală. *A avea o ~ cu cineva* = a discuta cu cineva pentru a înlătura un conflict. 2. Cauză. 3. Lămurire a motivului sau scopu-lui unei acţiuni, unui eveniment etc.; forma (orală, scrisă) a acestei operaţii. //Predare a unei lecţii; prezentare a unei teme. *s.f., art.* explicaţia, *g.-d. art.* explicaţiei, *pl.* explicaţii, *art.* explicaţiile.
explicit,-ă 1. (şi adv.) Care este spus sau exprimat limpede; desluşit. 2. (mat., despre o funcţie matematică) Egal cu o anumită expresie care conţine numai variabile independente. *adj., pl.* expliciţi,-te.
explicita *tr.* A face explicit, a lămuri. *vb. I, ind. prez. 3* explicitează.
explicitate (rar) Caracterul a ceea ce este explicit; claritate. *s.f., g.-d. art.* explicităţii.
exploata *tr.* 1. A folosi, a valorifica în scop economic o anumită bogăţie a unei ţări. 2. A asupri, a oprima. //(în teoria marxistă) A-şi însuşi fără echivalent plusprodusul sau o parte din munca producătorilor direcţi; a profita de munca altuia. //A aservi alt stat din punct de vedere economic sau politic. 3. (fig.) A trage folos (în mod abuziv) din ceva, a profita de ceva. *vb. I, ind. prez. 3* exploatează.
exploatabil,-ă (despre bunuri naturale) Care poate fi exploatat. *adj., pl.* exploatabili,-e.
exploatabilitate (-ploa-) (rar) Însuşirea de a fi exploatabil. *s.f., g.-d. art.* exploatabilităţii.
exploatare Acţiunea de a exploata. 1. (în teoria marxistă) Însuşirea fără echivalent, de către proprietarul mijloacelor de producţie, a unei părţi din munca producătorilor direcţi de bunuri materiale. 2. Exploataţie. 3. Totalitatea lucrărilor de punere în valoare a unui bun natural sau a unui sistem tehnic. 4. Loc de unde se exploatează o substanţă utilă (gaze, ţiţei, roci). //Tăiere de pădure. 5. (fig.) Faptul de a profita, de a trage folos în mod abuziv. *s.f., g.-d. art.* exploatării, *pl.* exploatări.

exploatat,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (în teoria marxistă) (Persoană) care suportă o exploatare (2). II. *adj.* (despre terenuri, mine, păduri etc.) De unde se exploatează o substanţă, un material folositor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* exploataţi,-te.
exploatator,-oare (-ploa-) 1. (Persoană) care exploatează munca altuia. 2. (Persoană) care exploatează o mină, o pădure etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* exploatatori,-oare.
exploataţie (-ţi-e) 1. Întreprindere economică, unitate care exploatează mine, păduri etc. 2. Mina, pădurea etc. care se află în exploatare. *s.f., art.* exploataţia, *g.-d. art.* exploataţiei, *pl.* exploataţii, *art.* exploataţiile.
exploda *intr.* 1. (despre explozive, proiectile etc.) A face explozie. 2. (despre aparate care funcţionează cu gaze sub presiune) A se sparge din cauza presiunii interioare. 3. (despre vulcani) A erupe brusc. 4. (fig.) A interveni brusc într-o discuţie; a izbucni. *vb. I, ind. prez. 3* explodează.
explodare Acţiunea de a exploda; explozie. *s.f., g.-d. art.* explodării, *pl.* explodări.
explodor Explozor. *s.n., pl.* explodoare.
explora *tr.* 1. A studia în scop ştiinţific o regiune necunoscută sau puţin cunoscută. //A cerceta posibilităţile de exploatare a unui zăcământ. 2. (fam.) A cerceta, a căuta atent. *vb. I, ind. prez. 3* explorează.
explorabil,-ă Care poate fi explorat. *adj., pl.* explorabili,-e.
explorare 1. Acţiunea de a explora. 2. Examen clinic sau de laborator în vederea stabilirii diagnosticului unei boli. 3. Complex de cercetări geologice pentru stabilirea structurii, calităţii, limitelor etc. unui zăcământ. *s.f., g.-d. art.* explorării, *pl.* explorări.
explorator,-oare Persoană care explorează. *s.m., pl.* exploratori; *s.f., g.-d. art.* exploratoarei, *pl.* exploratoare.
exploraţie (-ţi-e) (rar) Explorare. *s.f., art.* exploraţia, *g.-d. art.* exploraţiei, *pl.* exploraţii, *art.* exploraţiile.
explozibil[1] Exploziv[1]. *s.n., pl.* explozibile.
explozibil[2]**,-ă** Care poate exploda; exploziv[2]. *adj., pl.* explozibili,-e.
explozie (-zi-e) 1. Descompunere fizico-chimică foarte rapidă şi violentă a unui exploziv; detonaţie. 2. ~ *vulcanică* = ieşire bruscă a lavei, a bombelor vulcanice şi a gazelor unui vulcan. 3. (impr.) Ardere a amestecului de combustibil şi de aer în cilindrul unui motor cu ardere internă. */Motor cu* ~ = motor în care arderea combustibilului este provocată de o scânteie şi se face într-un timp foarte scurt. 4. (fig.) Manifestare bruscă, de scurtă durată, a unui sentiment, a unei acţi-uni. 5. (fon.) Ieşire cu forţă a aerului, în momentul articulării unor sunete, după ce acesta fusese oprit de un obstacol (limbă, dinţi etc.). *s.f., art.* explozia, *g.-d. art.* exploziei, *pl.* explozii, *art.* exploziile.
explozimetru Dispozitiv electronic care semnalează pericolul de explozie în medii cu gaze şi vapori inflamabili. *s.n., art.* explozimetrul, *pl.* explozimetre.
exploziv[1] Amestec de substanţe care, sub acţiunea căldurii sau prin lovire, se descompune brusc şi violent, producând căldură, lumină şi gaze; explozibil. *s.n., pl.* explozive.
exploziv[2]**,-ă** 1. Care poate exploda; explozibil, detonant. */Consoană* ~ (şi s.f.) = oclusivă. 2. (despre aparate, maşini etc.) Care acţionează prin explozia substanţei cu care este încărcat. 3. (fig.) Capabil de a avea consecinţe grave. //(despre temperament) Violent. *adj., pl.* explozivi,-e.
explozor Aparat pentru aprinderea capselor electrice detonante. *s.n., pl.* explozoare.
exponat Obiect expus într-o expoziţie, într-un muzeu etc. *s.n., pl.* exponate.
exponent,-ă I. *s.m.* şi *f.* Persoană sau grup social care reprezintă o idee, un principiu, anumite interese etc. II. *s.m.* (mat.) Număr sau literă scrisă sus, în dreapta unei mărimi matematice pentru a indica puterea la care se ridică aceasta. *s.m., pl.* exponenţi; *s.f., g.-d. art.* exponentei, *pl.* exponente.
exponenţial,-ă (-ţi-al) 1. (mat.) Care are un exponent. //(despre funcţii) A cărei variabilă apare într-un exponent. 2. Reprezentativ pentru o categorie de elemente de acelaşi fel. *Personaj* ~. *adj., pl.* exponenţiali,-e.
exponometrie 1. Tehnică a construirii exponometrelor. 2. Studiul duratei de expunere a materialelor fotografice. *s.f., art.* exponometria, *g.-d. art.* exponometriei.
exponometru Instrument pentru măsurarea duratei de expunere a unui film sau a unei plăci fotografice. *s.n., art.* exponometrul, *pl.* exponometre.
export Faptul de a exporta; totalitatea operaţiilor prin care o parte din mărfurile produse sau prelucrate într-o ţară se vând pe piaţa altor ţări. //Mărfurile exportate. /~ *invizibil* = vinderea de servicii în alte ţări. ~ *de capital* = investiţie de capital în alte ţări, unde se pot obţine uşor profituri de capital. *s.n., pl.* exporturi.
exporta *tr.* A vinde în afara ţării mărfuri produse în ţară. *vb. I, ind. prez. 3* exportă.
exportabil,-ă (despre mărfuri) Care poate fi exportat. *adj., pl.* exportabili,-e.
exportare Acţiunea de a exporta; export. *s.f., g.-d. art.* exportării, *pl.* exportări.
exportator,-oare (Persoană, ţară etc.) care exportă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* exportatori,-oare.
expozant,-ă (Persoană, ţară etc.) care expune ceva la o expoziţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* expozanţi,-te.
expozeu Expunere sistematică şi amănunţită a unor fapte, situaţii etc. *s.n., art.* expozeul, *pl.* expozeuri.
expozitiv,-ă În care se expune; care explică. //(despre o lecţie, un text etc.) Prezentat în forma unei expuneri, a unei naraţiuni. */Metodă* ~ = metodă de prezentare în forma unei expuneri. //(despre ton) Rece, sec. *adj., pl.* expozitivi,-e.
expoziţie (-ţi-e) 1. Prezentare publică a unor produse sau obiecte selecţionate. 2. Loc sau clădire unde acestea sunt expuse. 3. Parte de început a unei opere epice, în care este schiţată acţiunea, sunt prezentate personajele etc. [*var.* expoziţiune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* expoziţiei, *pl.* expoziţii.
expoziţional,-ă (-ţi-o-) Cu caracter de expoziţie (1). *adj., pl.* expoziţionali,-e.
expoziţiune v. **expoziţie**.
expre v. **expres**.
expres[1] 1. Tren de mare viteză care opreşte numai în staţiile importante. 2. Restaurant, bufet, bar în care se servesc foarte repede aperitive, gustări, minuturi etc. *s.n., pl.* expresе.
expres[2]**,-ă** 1. Clar, neîndoielnic. 2. (despre colete, scrisori) Expediat rapid la locul de destinaţie. *Scrisoare* ~. 3. (adv.) Special pentru...; precis; anume; intenţionat. [*var.* expre *adj.*] *adj., pl.* expreşi,-se.
expresie (-si-e) 1. Formulare în cuvinte a unor idei sau sentimente. //Exprimare. 2. (fig.) Redare a ideilor, a sentimentelor etc. prin cuvinte, mimică etc. 3. Aspect al figurii cuiva; fizionomie. 4. Formulă care exprimă raporturi matematice. [*var.* expresiune *s.f.*] *s.f., art.* expresia, *g.-d. art.* expresiei, *pl.* expresii, *art.* expresiile.
expresionism (-si-o-) Curent literar şi artistic apărut în Germania, la începutul sec. al XX-lea, care pune accent pe expresie, subiectivitate şi iraţional. *s.n.*
expresionist,-ă (-si-o-) (Adept) al expresionismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* expresionişti,-ste.
expresiune v. **expresie**.

expresiv,-ă 1. (despre cuvinte, gesturi etc.) Care arată ceva în mod sugestiv, viu. //(despre opere de artă) Care evocă imagini vii. 2. (despre ochi, față etc.) Care reflectă în mod pregnant stări interioare. *adj., pl.* expresivi,-e.
expresivitate Capacitatea de a fi expresiv; exprimare vie, plastică. *s.f., g.-d. art.* expresivității.
exprima 1. *tr.* A formula, prin cuvinte sau gesturi, idei, sentimente, păreri etc. 2. *refl.* A reda în cuvinte. *vb. I, ind. prez. 3* exprimă.
exprimabil,-ă Care poate fi exprimat. *adj., pl.* exprimabili,-e.
exprimare Acțiunea de a exprima; formulare a unor idei sau sentimente. *s.f., g.-d. art.* exprimării, *pl.* exprimări.
expropria (-pri-a) *tr.* (jur.) A trece un bun particular (teren, casă etc.) în proprietatea statului cu (sau fără) acordarea unei despăgubiri. *vb. I, ind. prez. 3* expropriază, *1 pl.* exproprіem; *conj. prez. 3* să exproprіeze; *ger.* exproprііnd.
expropriabil,-ă (-pri-a-) Care urmează să fie expropriat. *adj., pl.* expropriabili,-e.
expropriat,-ă (-pri-at) 1. *adj.* (despre bunuri) Luat prin expropriere. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care a fost supusă exproprierii. *adj., s.m.* și *f., pl.* expropriați,-te.
expropriator,-oare (-pri-a-) Persoană care expropriază. *s.m., pl.* expropriatori; *s.f., g.-d. art.* expropriatoarei, *pl.* expropriatoare.
expropriere (-pri-e-) Acțiunea de a expropria. *s.f., g.-d. art.* exproprierii, *pl.* exproprieri.
expulza *tr.* 1. A obliga pe cineva să părăsească teritoriile țării în care se află. 2. A împinge afară, a sili să iasă. *vb. I, ind. prez. 3* expulzează.
expulzare Acțiunea de a expulza. *s.f., g.-d. art.* expulzării, *pl.* expulzări.
expulzie (-zi-e) 1. Împingere în afară a unui gaz, a unui lichid etc. 2. Eliminare din organism a unui produs fiziologic, patologic sau a unui corp străin. *s.f., art.* expulzia, *g.-d. art.* expulziei, *pl.* expulzii, *art.* expulziile.
expunctiune (-ți-u-) (fil.) Terminare, încheiere. //Marcare a unei anulări printr-un punct pus deasupra sau dedesuptul unei litere, unui cuvânt etc. //Scoatere a unor cuvinte sau litere dintr-un text. *s.f., g.-d. art.* expuncțiunii, *pl.* expuncțiuni.
expune 1. *tr.* A prezenta în scris sau oral; a relata; a explica. 2. *tr.* A pune la vedere; a etala. 3. *tr.* și *refl.* A (-și) risca, a (-și) primejdui viața, reputația etc. 4. *tr.* A supune acțiunii luminii o placă fotografică, un film etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* expun, *2 sg.* expui, *1 pl.* expunem; *conj. prez. 3* să expună; *ger.* expunând; *part.* expus.
expunere Acțiunea de a (se) expune; relatare; ceea ce se expune. */~ de motive* = prezentare a unui proiect de act normativ, împreună cu motivarea prevederilor mai importante pe care le conține. *s.f., g.-d. art.* expunerii, *pl.* expuneri.
expurga *tr.* (livr.) A elimina dintr-un text pasajele incompatibile cu anumite principii morale. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* expurgă.
expurgare Acțiunea de a expurga; expurgație. *s.f., g.-d. art.* expurgării, *pl.* expurgări.
expurgație (-ți-e) Expurgare. *s.f., art.* expurgația, *g.-d. art.* expurgației, *pl.* expurgații, *art.* expurgațiile.
exsanguinotransfuzie v. **exsangvinotransfuzie.**
exsanguu,-uă (-gu-u) (livr., despre țesuturi) Lipsit de sânge; (despre obraji, față) palid, cadaveric. *adj., pl.* exsangui,-ue.
exsangvinotransfuzie (-zi-e) (med.) Înlocuire (aproape) totală a sângelui prin transfuzie. [*var.* exsanguinotransfuzie *s.f.*] *s.f., art.* exsangvinotransfuzia, *g.-d. art.* exsangvinotransfuziei, *pl.* exsangvinotransfuzii, *art.* exsangvinotransfuziile.
exsicator Aparat de laborator din sticlă în care sunt păstrate în stare uscată substanțele. *s.n., pl.* exsicatoare.
exstrofie Defect de conformație a unui organ intern, care se prezintă ca răsturnat; extroversiune. *s.f., art.* exstrofia, *g.-d. art.* exstrofiei.
exsudant,-ă (Substanță) care provoacă transpirația. *adj., s.m., pl.* exsudanți,-te.
exsudat Secreție care apare în timpul unui proces inflamator al mucoaselor și al diferitelor țesuturi ale organismului. *s.n., pl.* exsudate.
exsudație (-ți-e) Transpirație, asudare. //Ieșire la suprafață a unor componente dintr-un material. //Apariție la suprafața asfaltului a bitumului sau a gudronului în exces. *s.f., art.* exsudația, *g.-d. art.* exsudației, *pl.* exsudații, *art.* exsudațiile.
exstatic,-ă Referitor la extaz; fermecat, extaziat. *adj., pl.* exstatici,-ce.
extaz 1. Stare de mare intensitate psihică, caracterizată prin euforie, halucinații etc. care apare în unele stări patologice sau sub influența unor ritualuri. //(med.) Afecțiune în care bolnavul are idei fixe și este incapabil de mișcări voluntare. 2. Admirație profundă, încântare. *s.n., pl.* extaze.
extazia (-zi-a) *tr.* și *refl.* A cuprinde sau a fi cuprins de extaz (2). *vb. I, ind. prez. 3* extaziază, *1 pl.* extaziem; *conj. prez. 3* să extazieze; *ger.* extaziind.
extaziat,-ă (-zi-at) Cuprins de extaz; (p. ext.) fermecat, încântat. *adj., pl.* extaziați,-te.
extaziere (-zi-e-) Faptul de a (se) extazia. *s.f., g.-d. art.* extazierii, *pl.* extazieri.
extemporal Lucrare scrisă neanunțată, dată elevilor pentru a le verifica periodic cunoștințele. *s.n., pl.* extemporale.
extemporaneu,-ee (livr.) 1. Care se produce imediat, pe loc. 2. (despre medicamente) Preparat sau administrat fără întârziere. *adj., pl.* extemporanei,-ee.
extensibil,-ă Care se poate întinde, alungi. *Scaun ~. adj., pl.* extensibili,-e.
extensibilitate Însușirea de a fi extensibil. *s.f., g.-d. art.* extensibilității.
extensie (-si-e) 1. Extindere, întindere; dezvoltare, amplificare. 2. (med.) Alungire sau întindere a unui membru în caz de luxație sau de fractură. *s.f., art.* extensia, *g.-d. art.* extensiei, *pl.* extensii, *art.* extensiile.
extensiune (-si-u-) 1. (lingv.) Lărgire a sensului unui cuvânt. 2. (log.) Sferă a unei noțiuni. *s.f., g.-d. art.* extensiunii, *pl.* extensiuni.
extensiv,-ă 1. Care produce extensiune; bazat pe cantitate, pe spațiu. */Agricultură* (sau *cultură*) *~* = agricultură (sau cultură) în care sporirea producției depinde de suprafețele cultivate. 2. Care are proprietatea de a (se) extinde. *adj., pl.* extensivi,-e.
extensograf Aparat care înregistrează variația vâscozității unui aluat. *s.n., pl.* extensografe.
extensor[1] Aparat pentru dezvoltarea mușchilor, format din benzi de cauciuc sau din arcuri de oțel. *s.n., pl.* extensoare.
extensor[2]**,-oare** Care are rolul de a extinde. */Mușchi ~* (și s.m.) = mușchi care ajută la întinderea diverselor părți ale corpului. *adj., pl.* extensori,-oare.
extenua (-nu-a) *refl.* și *tr.* A (se) obosi peste măsură. *vb. I, ind. prez. 3* extenuează, *1 pl.* extenuăm; *conj. prez. 3* să extenueze; *ger.* extenuând.
extenuant,-ă (-nu-ant) Care extenuează; istovitor, epuizant. *adj., pl.* extenuanți,-te.
extenuare (-nu-a-) Acțiunea de a (se) extenua; epuizare. *s.f., g.-d. art.* extenuării, *pl.* extenuări.
exterior[1] (-ri-or) 1. Partea din afară a unui lucru. 2. Aspect al unei persoane ca fizionomie, îmbrăcăminte etc. *s.n., pl.* exterioare.

exterior²,-oară (-ri-or) Care este în afară; dincolo de o limită; extern. */Comerț ~* = totalitatea relațiilor comerciale ale unei țări. *adj., pl.* exteriori,-oare.
exterioritate (-ri-o-) Caracterul a ceea ce este exterior. *s.f., g.-d. art.* exteriorității.
exterioriza (-ri-o-) *tr.* și *refl.* A (-și) exprima, a (-și) manifesta gânduri, sentimente etc., prin cuvinte, gesturi, mimică. *vb. I, ind. prez. 3* exteriorizează.
exteriorizare (-ri-o-) Acțiunea de a (se) exterioriza. *s.f., g.-d. art.* exteriorizării, *pl.* exteriorizări.
exteritorial,-ă (-ri-al) Care se bucură de dreptul de exteritorialitate. *adj., pl.* exteritoriali,-e.
exteritorialitate (-ri-a-) Regim juridic special de care se bucură misiunile diplomatice, anumite persoane etc. aflate pe teritoriul unui stat străin. *s.f., g.-d. art.* exteritorialității.
extermina *tr.* A distruge complet, a nimici totul; a masacra, a stârpi în masă. *vb. I, ind. prez. 3* exterminâ.
exterminant,-ă Care exterminâ. *adj., pl.* exterminanți,-te.
exterminare Acțiunea de a extermina; exterminațiune. *s.f., g.-d. art.* exterminării, *pl.* exterminări.
exterminator,-oare (Cel) care exterminâ; distrugător. *adj., s.m.* și *f., pl.* exterminatori,-oare.
exterminațiune (-ți-u-) (rar) Exterminare. *s.f., g.-d. art.* exterminațiunii, *pl.* exterminațiuni.
extern,-ă I. *adj.* 1. Așezat în afară; exterior, străin. */Politică ~* = politica unui stat față de celelalte state. *Unghi ~* = fiecare dintre unghiurile formate de două drepte tăiate de o secantă și aflat în afara dreptelor. 2. (despre medicamente) Care se aplică numai pe suprafața corpului. II. *s.m* și *f.* 1. Elev, ucenic care locuiește și ia masa în afara școlii. 2. Student în medicină care face practică într-un spital. *adj., s.m.* și *f., pl.* externi,-e.
externa *tr.* A elibera din spital un bolnav însănătoșit. *vb. I, ind. prez. 3* externează.
externat 1. Externare. 2. Practică zilnică a studenților în medicină într-o clinică. 3. Școală în care se primesc numai elevi externi. *s.n., pl.* externate.
extinctiv,-ă Care duce la anularea efectelor unui act juridic. *adj., pl.* extinctivi,-e.
extinctor¹ Stingător de incendiu. *s.n., pl.* extinctoare.
extinctor²,-oare Care are proprietatea de a stinge. *adj., pl.* extinctori,-oare.
extincție (-ți-e) Diminuare sau anulare a unei acțiuni, a unei oscilații etc. //(fig.) Stingere a vieții. [*var.* extincțiune *s.f.*] *s.f., art.* extincția, *g.-d. art.* extincției, *pl.* extincții, *art.* extincțiile.
extincțiune v. **extincție**.
extinde *tr.* și *refl.* A (se) lărgi ca sferă de acțiune; a (se) întinde, a crește. //A (se) propaga. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* extind, *2 sg.* extinzi, *1 pl.* extindem, *imperf. 3 sg.* extindea; *conj. prez. 3* să extindă; *ger.* extinzând; *part.* extins.
extindere Acțiunea de a (se) extinde. *s.f., g.-d. art.* extinderii, *pl.* extinderi.
extingibil,-ă Care poate fi stins; (jur.) care trebuie stins. *adj., pl.* extingibili,-e.
extirpa *tr.* 1. A scoate pe cale chirurgicală un organ sau o parte dintr-un organ (bolnav); a exciza. 2. (fig.) A distruge complet, a stârpi. *vb. I, ind. prez. 3* extirpă.
extirpabil,-ă Care poate fi extirpat. *adj., pl.* extirpabili,-e.
extirpare Acțiunea de a extirpa; extirpație. *s.f., g.-d. art.* extirpării, *pl.* extirpări.
extirpator¹ Mașină agricolă folosită la distrugerea buruienilor și la afânarea solului. *s.n., pl.* extirpatoare.
extirpator²,-oare Care extirpă. *adj., pl.* extirpatori,-oare.
extirpație (-ți-e) Extirpare. *s.f., art.* extirpația, *g.-d. art.* extirpației, *pl.* extirpații, *art.* extirpațiile.
extispiciu (ant.) Cercetare a măruntaielor păsărilor pentru prezicerea viitorului. *s.n., art.* extispiciul, *pl.* extispicii, *art.* extispiciile.
extorca *tr.* A obține ceva prin forță, prin violență, șantaj. [*var.* estorca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* extorchează.
extorcare Acțiunea de a extorca; extorsiune. [*var.* estorcare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* extorcării, *pl.* extorcări.
extorsiune (-si-u-) (rar) Extorcare. *s.f., g.-d. art.* extorsiunii, *pl.* extorsiuni.
extra¹ De calitate superioară. *Zahăr ~. adj. invar*
extra-² Element de compunere care înseamnă: a) „afară (de)", „(în) afară", „deosebit de"; b) „superior", „ultra", „foarte".
extraatmosferic,-ă (-tra-at-) De dincolo de atmosfera terestră. *adj., pl* extraatmosferici,-ce.
extrabugetar,-ă Neinclus în buget, care se face în afara bugetului. *adj., pl.* extrabugetari,-e.
extracarpatic,-ă Situat în afara lanțului Carpați. *adj., pl.* extracarpatici,-ce.
extracelular,-ă Care se află în afara celulelor. *adj., pl.* extracelulari,-e.
extraconjugal,-ă Referitor la relațiile din afara căsătoriei; adulterin. *adj., pl.* extraconjugali,-e.
extraconstituțional,-ă (-ți-o-) În afara prevederilor constituției. *adj., pl.* extraconstituționali,-e.
extracontabil,-ă (despre situații contabile) Care se efectuează pe baza unor date procurate pe altă căi decât cea contabilă. *adj., pl.* extracontabili,-e.
extracorporal,-ă Aflat în afara corpului. *adj., pl.* extracorporali,-e.
extract 1. (ieșit din uz) Copie a unui act scoasă dintr-un registru de stare civilă. 2. Substanță sau amestec de substanțe extrase din diferite materii vegetale sau animale, proaspete ori uscate. *s.n., pl.* extracte.
extractiv,-ă Care servește la extragerea unor substanțe utile din natură. *Industrie ~. adj., pl.* extractivi,-e.
extractor¹ 1. Aparat sau mașină care servește la extragerea unor substanțe sau corpuri. //Aparat cu care se extrage mierea din faguri. //Instrument pentru extragerea corpurilor străine din organism. 2. Utilaj de construcții folosit la extragerea din pământ a piloților². 3. Dispozitiv al închizătorului unei arme de foc, care extrage din țeavă cartușul tras. *s.n., pl.* extractoare.
extractor²,-oare Care servește pentru a extrage substanțe sau corpuri. *adj.,* extractori,-oare.
extracție (-ți-e) 1. (chim.) Separare a unui component într-un amestec. 2. Operație de aducere la suprafață a minereului. 3. (med.) Scoatere a unui corp străin introdus în organism; extragere a unui dinte sau a unei măsele. 4. (livr.) Origine, provenință. *s.f., art.* extracția, *g.-d. art.* extracției, *pl.* extracții, *art.* extracțiile.
extracurent (fiz.) Curent electric datorat autoinducției. *s.m.*
extrados 1. (arhit.) Suprafața exterioară a unui cerc sau a unei bolți. 2. Fața superioară a unei aripi de avion. 3. Fața convexă a unei palete de turbină. *s.n., pl.* extradosuri.
extradotal,-ă (despre averea soției) Care este în afară de zestre. *adj., pl.* extradotali,-e.
extradur,-ă Foarte dur. *adj., pl.* extraduri,-e.
extraestetic,-ă În afara esteticului. *adj., pl.* extraestetici,-ce.
extrafin,-ă Foarte fin. *adj., pl.* extrafini,-e.
extrafor Panglică rezistentă, folosită în croitorie. *s.n.*
extragalactic,-ă Aflat în afara galaxiei noastre. *adj., pl.* extragalactici,-ce.
extrage *tr.* 1. A separa o substanță de alta; a scoate un corp din locul în care a fost introdus sau în care s-a

format. 2. A scoate un citat, un fragment dintr-un text. 3. (mat.) A calcula rădăcina pătrată sau cubică a unui număr. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* extrag, *imperf. 3 sg.* extrăgea; *part.* extras.

extragere Acţiunea de a extrage; extracţie. *s.f., g.-d. art.* extragerii, *pl.* extrageri.

extragramatical,-ă Situat în afara gramaticii. *adj., pl.* extragramaticali,-e.

extrajudiciar,-ă (-ci-ar) Fără intervenţia unui organ de jurisdicţie. *adj., pl.* extrajudiciari,-e.

extralegal,-ă În afara legalităţii. *adj., pl.* extralegali,-e.

extralingvistic,-ă Situat în afara limbii. *adj., pl.* extralingvistici,-ce.

extramarital,-ă (livr.) Extraconjugal. *adj., pl.* extramaritali,-e.

extraneitate (-ne-i-) 1. Caracter străin al unui element cuprins într-un raport juridic, necesitând aplicarea altei legi. 2. Situaţie juridică a unei persoane care se află într-o ţară străină. *s.f., g.-d. art.* extraneităţii.

extranеu,-ее (livr.) Din afară, străin. *adj., pl.* extranei,-ee.

extraordinar,-ă 1. (şi adv.) Care este cu totul deosebit; fantastic, nemaipomenit. 2. (despre oameni) Cu calităţi deosebite; (despre lucruri) foarte bun. 3. (despre legi, măsuri etc.) Care depăşeşte cadrul obişnuit, aplicabil în cazuri excepţionale. *adj., pl.* extraordinari,-e.

extraparlamentar,-ă Din afara parlamentului. *adj., pl.* extraparlamentari,-e.

extraperitoneal,-ă (-ne-al) În afara peritoneului. *adj., pl.* extraperitoneali,-e.

extraplat,-ă (despre obiecte) Foarte plat. *adj., pl.* extraplaţi,-te.

extrapleural,-ă (-ple-u-) În afara pleurei. *adj., pl.* extrapleurali,-e.

extrapola *tr.* A face o extrapolare. *vb. I, ind. prez. 3* extrapolează.

extrapolare 1. Determinare aproximativă a unei funcţii continue pentru valori situate în afara unui interval de valori cunoscute; extrepolaţie. 2. (fil.) Extindere ipotetică a unei teorii de la un domeniu la altul; generalizare. *s.f., g.-d. art.* extrapolării, *pl.* extrapolări.

extrapolaţie (-ţi-e) Extrapolare. *s.f., art.* extrapolaţia, *g.-d. art.* extrapolaţiei, *pl.* extrapolaţii, *art.* extrapolaţiile.

extraprofesional,-ă (-si-o-) În afara profesiunii cuiva. *adj., pl.* extraprofesionali,-e.

extrareglementar,-ă Care este în afara regulamentului. *adj., pl.* extrareglementari,-e.

extraretinian,-ă (-ni-an) (anat.) Din afara retinei. *adj., pl.* extraretinieni,-e.

extras 1. Fragment, pasaj dintr-un text; citat. */În ~ =* reprodus parţial. *~ de cont* = document care conţine cifra operaţiilor efectuate într-un cont, într-o perioadă anumită. 2. Articol, studiu etc. apărut într-o publicaţie periodică şi tipărit separat într-o broşură. 3. Reproducere a unei părţi dintr-un înscris sau dintr-un registru. *s.n., pl.* extrase.

extrasensibil,-ă (despre oameni) Foarte sensibil (1); (despre organisme) care reacţionează la cea mai uşoară reacţie exterioară. *adj., pl.* extrasensibili,-e.

extrasenzorial,-ă Perceput pe alte căi decât cele senzoriale. *adj., pl.* extrasenzoriali,-e.

extrasezon Timpul din afara sezonului. *s.n.*

extrasistolă Contracţie suplimentară a inimii înaintea sistolei, care întrerupe ritmul regulat al bătăilor cardiace. *s.f., g.-d. art.* extrasistolei, *pl.* extrasistole.

extrastatutar,-ă Care este în afara statutului. *adj., pl.* extrastatutari,-e.

extraşcolar,-ă În afara programului şi activităţilor şcolare. *adj., pl.* extraşcolari,-e.

extraterestru,-ă (Fiinţă) care se află în afara globului terestru. *adj., s.m.* şi *f., pl.* extratereştri,-stre.

extrateritorial,-ă (-ri-al) Care este în afara teritoriului unui stat. *adj., pl.* extrateritoriali,-e.

extrateritorialitate (-ri-a-) Considerare a spaţiului unei ambasade ca aparţinând ţării pe care o reprezintă. *s.f., g.-d. art.* extrateritorialităţii.

extraurban,-ă Aflat în afara oraşului. *adj., pl.* extraurbani,-e.

extrauterin,-ă Situat în afara cavităţii uterine. *Sarcină ~. adj., pl.* extrauterini,-e.

extravagant,-ă (şi s.) Care iese (sau caută să iasă) din comun; excentric. //Neobişnuit, bizar. *adj., pl.* extravaganţi,-te.

extravaganţă Purtare, ţinută, atitudine ieşite din comun; ciudăţenie, bizarerie. *s.f., g.-d. art.* extravaganţei, *pl.* extravaganţe.

extravaza *refl.* (despre sânge, umori etc.) A se vărsa afară din canalele sale. *vb. I, ind. prez. 3* se extravazează.

extravazare Faptul de a se extravaza. *s.f., g.-d. art.* extravazării, *pl.* extravazări.

extraversiune/extroversiune (-si-u-) 1. Înclinaţie psihologică către lucrurile din afara propriului eu, către social. //Orientare a libidoului în afara propriei persoane. 2. Revărsare în afară a unui organ cavitar. *s.f., g.-d. art.* extraversiunii/extroversiunii, *pl.* extraversiuni/extroversiuni.

extravertit,-ă/extrovertit,-ă (în sintagma) *Tip ~* = tip psihologic caracterizat prin exteriorizarea sentimentelor; sociabil. //(despre oameni) Care este de tip extravertit. *adj., pl.* extravertiţi,-te/extrovertiţi,-te.

extravilan[1] Teritoriu aflat în afara spaţiului construibil al unei localităţi. *s.n.*

extravilan[2],-ă Referitor la teritoriul aflat în afara spaţiului construit al unei localităţi. *adj., pl.* extravilani,-e.

extrăda *tr.* A face o extrădare. *vb. I, ind. prez. 3* extrădează.

extrădare Predare de către un stat altui stat la cerere, a unui infractor care se găseşte pe teritoriul său pentru a fi judecat sau pentru a-şi ispăşi pedeapsa. *s.f., g.-d. art.* extrădării, *pl.* extrădări.

extrem[1] (mat.) Primul şi ultimul termen al unei proporţii. *s.m., pl.* extremi.

extrem[2] (mat.) Maximul sau minimul unei funcţii. *s.n., pl.* extreme.

extrem[3],-ă 1. Foarte mare, exagerat. //(adv.) *~ de interesant.* 2. Aşezat în locul cel mai îndepărtat, la capăt, la margine. 3. Foarte grav. //(despre remedii, mijloace terapeutice) Foarte energic. 4. Care are cea mai mare sau cea mai mică dintre valorile posibile ale unei mărimi. *adj., pl.* extremi,-e.

extremală (mat.) Funcţie care realizează extremul unei funcţionale. *s.f., g.-d. art.* extremalei, *pl.* extremale.

extremă 1. Margine, limită, capăt. */A trece de la* (sau *a cădea dintr-o*) *~ în* (sau *într-*) *alta* = a trece de la o poziţie la alta diametral opusă. *~ dreapta* (sau *stânga*) = parte ultraradicală, exagerată, de dreapta (sau de stânga) a spectrului politic. 2. Valoarea cea mai mică sau mai mare a unei mărimi. 3. Jucător care ocupă locul cel mai îndepărtat din dreapta sau din stânga într-o echipă de fotbal, de handbal sau de hochei. *s.f., g.-d. art.* extremei, *pl.* extreme.

extremism Atitudine caracterizată prin intoleranţă şi radicalizarea unor idei politice. *s.n.*

extremist,-ă (Adept) al extremismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* extremişti,-ste.

extremitate Limită, parte extremă; punct final; parte periferică a corpului sau a unui organ. *s.f., g.-d. art.* extremităţii, *pl.* extremităţi.

Extremul Orient (-ri-ent) Zonă din răsăritul Asiei cuprinzând, printre altele, China, Japonia, Indochina, partea răsăriteană a Rusiei etc. *s.prop.n.*
extrinsec,-ă Care vine din afară şi nu din esenţa unui lucru. *adj., pl.* extrinseci,-ce.
extroversiune v. **extraversiune.**
extrovertit,-ă v. **extravertit.**
extrudare Procedeu de prelucrare prin deformare a metalelor şi a maselor plastice cu ajutorul unei piese; extruziune. *s.f., g.-d. art.* extrudării, *pl.* extrudări.
extruziune (-zi-u-) Extrudare. *s.f., g.-d. art.* extruziunii, *pl.* extruziuni.
extumescenţă Umflătură, tumefacţie. *s.f., g.-d. art.* extumescenţei, *pl.* extumescenţe.
exuberant,-ă 1. Foarte vioi, expansiv. 2. Abundent, luxuriant. *adj., pl.* exuberanţi,-te.
exuberanţă 1. Însuşirea de a fi exuberant; manifestare exuberantă. 2. Bogăţie, varietate. *s.f., g.-d. art.* exuberanţei, *pl.* exuberanţe.
exulceraţie (-ţi-e) (med.) Ulceraţie superficială, uşoară. *s.f., art.* exulceraţia, *g.-d. art.* exulceraţiei, *pl.* exulceraţii, *art.* exulceraţiile.
exulta (x *pron.* gz) *intr.* (livr.) A fi foarte fericit, a radia (de bucurie, de fericire). *vb. I, ind. prez. 3* exultă.
exultant,-ă (x *pron.* gz) Care exultă; foarte vesel. *adj., pl.* exultanţi,-te.
exultare (x *pron.* gz) Acţiunea de a exulta; exultaţie. *s.f., g.-d. art.* exultării, *pl.* exultări.
exultaţie (x *pron.* gz) (-ţi-e) Exultare. *s.f., art.* exultaţia, *g.-d. art.* exultaţiei, *pl.* exultaţii, *art.* exultaţiile.
exuviabil,-ă (-vi-a-) (despre animale) Care îşi schimbă pielea. *adj., pl.* exuviabili,-e.
ezerină Alcaloid extras din seminţele unei plante leguminoase, utilizat în tratamentul glaucomului. *s.f., g.-d. art.* ezerinei, *pl.* ezerine.
ezita *intr.* şi *tr.* A sta la îndoială; a şovăi, a se codi, a pregeta. *vb. I, ind. prez. 3* ezită.
ezitant,-ă Care ezită; şovăitor. *adj., pl.* ezitanţi,-te.
ezitare Faptul de a ezita; şovăire, nehotărâre. *s.f., g.-d. art.* ezitării, *pl.* ezitări.
ezoteric,-ă (despre ritualuri, doctrine etc.) Care poate fi înţeles numai de cei iniţiaţi; tainic, ascuns. *adj., pl.* ezoterici,-ce.
ezoterism Transmitere a unei doctrine, a unui ritual numai unui număr restrâns de iniţiaţi. *s.n.*

F,f

f[1] (ef/fe/fi) A opta literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* f/f-uri.
f[2] (fi) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* f.
fa[1] (muz.) Treapta a patra din gama majoră tip; sunetul şi nota corespunzătoare. *s.m., pl.* fa.
fa[2]**/fă** (pop.) Termen cu care cineva se adresează la ţară unei persoane de sex feminin. *interj.*
fabian,-ă (-bi-an) (Adept) al fabianismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fabieni,-e.
fabianism (-bi-a-) Doctrină a unei organizaţii reformiste engleze, care preconiza trecerea de la capitalism la socialism pe calea reformelor de stat. *s.n.*
fabrica *tr.* 1. A produce bunuri în serie într-o fabrică, într-o uzină etc. //(p. gener., fam.) A face, a realiza. 2. (fig.) A inventa, a plăsmui. *vb. I, ind. prez. 3* fabrică.
fabricant,-ă Proprietar al unei fabrici; industriaş. //Cel care fabrică ceva. *s.m., pl.* fabricanţi; *s.f., g.-d. art.* fabricantei, *pl.* fabricante.
fabricare Acţiunea de a fabrica. *s.f., g.-d. art.* fabricării.
fabricat Produs obţinut prin fabricaţie. *s.n., pl.* fabricate.
fabricaţie (-ţi-e) Proces de producţie într-o fabrică, într-o uzină etc. *s.f., art.* fabricaţia, *g.-d. art.* fabricaţiei, *pl.* fabricaţii, *art.* fabricaţiile.
fabrică Întreprindere industrială în care materia primă este transformată cu ajutorul maşinilor şi al instalaţiilor tehnice în produse finite, de serie. /(fam.) *A lua* (pe cineva) *în ~* = a certa (pe cineva); a bate (pe cineva). *A intra în ~a cuiva* = a fi certat de cineva; a fi bătut de cineva. *s.f., g.-d. art.* fabricii, *pl.* fabrici.
fabula *tr.* A povesti întâmplări fantastice prezentându-le ca posibile; a minţi. *vb. I, ind. prez. 3* fabulează.
fabulaţie (-ţi-e) 1. Prezentare a unor fapte sau întâmplări drept reale sau posibile; (p. ext.) minciună. 2. Povestire alegorică. 3. Afabulaţie. *s.f., art.* fabulaţia, *g.-d. art.* fabulaţiei, *pl.* fabulaţii, *art.* fabulaţiile.
fabulă 1. Scurtă povestire alegorică în versuri, în care sunt satirizate defecte omeneşti, folosindu-se procedeul personificării animalelor, plantelor şi lucrurilor. 2. Istorisire, relatare inventată. 3. (rar) Subiect al unei opere literare. *s.f., g.-d. art.* fabulei, *pl.* fabule.
fabulist,-ă Autor de fabule (1). *s.m., pl.* fabulişti; *s.f., g.-d. art.* fabulistei, *pl.* fabuliste.
fabulos,-oasă 1. (despre preţuri, averi, sume de bani) Foarte mare, extraordinar, enorm. 2. Care aparţine lumii fabulelor, poveştilor; fantastic. *adj., pl.* fabuloşi,-oase.
face *tr.* A. 1. A alcătui, a făuri, a realiza. 2. A pregăti ceva într-un anumit scop. //A procura un obiect confecţionat de altcineva. 3. A construi; a ridica. 4. A prepara un aliment, o mâncare. 5. A compune, a crea o operă literară sau artistică. 6. A stabili o înţelegere. 7. A aranja părul, buzele, unghiile etc. B. 1. (despre femei) A naşte. //(despre soţi) A procrea. //(despre mamifere) A făta. //(despre păsări) A oua. 2. (despre pomi, plante) A produce, a scoate (muguri, frunze etc.). 3. *A ~ ochi* = a) (despre puii unor animale) a putea deschide ochii (la câteva zile după naştere); b) (fam., despre oameni) a se trezi din somn. *A ~ burtă* = a se îngrăşa. C. 1. A determina, a convinge. 2. A îndemna, a predispune la... D. 1. A preface, a schimba. /*A ~ din ţânţar armăsar* = a exagera mult. *A ~ din noapte zi* = a nu dormi toată noaptea. *A ~* (sau, refl., *a se ~*) *praf* = a (se) distruge. 2. A zice, a spune; a califica. /*A ~* (*pe cineva*) *cum îi vine la gură* = a certa rău (pe cineva), fără a-şi alege cuvintele.

E. 1. A săvârși, a comite. */A nu avea ce ~* (sau *ce să facă*) = a) a nu avea o ocupație; b) a nu avea încotro. *A avea a* (sau *de-a*) *~ cu cineva* (sau *cu ceva*) = a) a avea ceva comun cu cineva (sau cu ceva); b) a o păți, a suporta consecințele faptelor sale. *N-are a ~* = n-are importanță. 2. A cauza, a pricinui. 3. A practica o meserie. //A studia, a urma un curs etc. *A ~ medicina.* 4. A parcurge, a străbate. *intr.* A. 1. A proceda, a acționa. 2. (pop., în superstiții) A descânta. B. 1. A valora; a costa. 2. A merita să... C. A porni (către sau spre...) *refl.* A. 1. (despre noapte, întuneric etc.) A se ivi, a se lăsa. */A i se ~* (cuiva) *negru* (sau *roșu* etc.) *înaintea ochilor* = a i se face rău (din cauza mâniei, a supărării); a se supăra. *//impers.* (pop.) A i se părea cuiva că vede sau aude (în vis sau în imaginație). 2. (despre senzații și sentimente) A se produce. B. 1. A deveni, a ajunge. */A se ~ galben* = a se îngălbeni. *A se ~ vânăt* = a se învineți. *A se ~ roșu* = a se înroși, a se îmbujora. *A se ~ stăpân* = a lua în stăpânire, cu forța sau fără a-i aparține. *A se ~ în două* = (despre drumuri) a se bifurca. //A ajunge la un total de... 4. A se preface. //(intr.) A-și lua înfățișarea de... *A ~ pe nevinovatul. vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fac, *1 pl.* facem, *2 pl.* faceți; *imper.* fă, *neg.* nu face; *part.* făcut.

facere 1. Acțiunea de a (se) face. */~ de bine* = binefacere. //(în credințele religioase) Creare a lumii de către Dumnezeu. */~a* sau *Cartea ~ii* = cartea întâi din Vechiul Testament. 2. Construire, zidire. 3. Naștere. *s.f., g.-d. art.* facerii, *pl.* faceri.

facețios,-oasă (ți-os) Glumeț, poznaș. *adj., pl.* facețioși,-oase.

fachie (-chi-e) (rar) Făclie din fâșii de lemn unse cu un material inflamabil. *s.f., art.* fachia, *g.-d. art.* fachiei, *pl.* fachii, *art.* fachiile.

fachir 1. Ascet musulman ori hindus. 2. Iluzionist, prestidigitator etc. (originar din India). *s.m., pl.* fachiri.

facial,-ă (-ci-al) Care aparține feței. *adj., pl.* faciali,-e.

facies (-ci-es) 1. Aspect caracteristic al feței cuiva; (p. gener.) fizionomie. 2. Aspect al unei culturi arheologice în formele ei caracteristice. 3. Înfățișare superficială a unui lucru. *s.n., pl.* faciesuri.

facil,-ă 1. Care se face, se produce cu puține eforturi; (p. ext.) ușor, superficial. *Poezie ~.* 2. Ușor de mulțumit; acomodabil. *adj., pl.* facili,-e.

facilita *tr.* A înlesni, a ușura îndeplinirea unei acțiuni, a unui fapt. *vb. I, ind. prez. 3* facilitează.

facilitare Acțiunea de a facilita; înlesnire. *s.f., g.-d. art.* facilitării, *pl.* facilități.

facilitate Faptul de a realiza ceva fără mari eforturi; (la pl.) înlesniri (făcute cuiva). *s.f., g.-d. art.* facilității, *pl.* facilități.

făclă Făclie, torță. *s.f., g.-d. art.* făclei, *pl.* făcle.

facsimil/facsimil Reproducere exactă a unui text, a unui desen etc. cu ajutorul fotografiei, al fototipiei, prin copiere manuală etc. *s.n., pl.* facsimile/facsimile.

factaj Distribuire a scrisorilor, coletelor etc. la domiciliul destinatarilor. *s.n., pl.* factaje.

factice (livr.) Artificial, prefăcut, fals. *Zâmbet ~. adj. invar.*

factitiv[1] Verb factitiv. *s.n., pl.* factitive.

factitiv[2]**,-ă** (în sintagma) *Verb* (*tranzitiv*) ~ (și s.n.) = verb tranzitiv care arată că subiectul determină pe cineva să îndeplinească o acțiune; verb cauzativ. *adj., pl.* factitivi,-e.

factologic,-ă Caracterizat prin factologie. *adj., pl.* factologici,-ce.

factologie Adunare de date, de fapte într-o operă literară sau științifică, fără interpretarea semnificației lor. *s.f., art.* factologia, *g.-d. art.* factologiei.

factor A. 1. Element, condiție care determină apariția unui fenomen, a unui proces. */~-cheie* = element de mare importanță. *~ de mare risc* = element care ar putea reprezenta un risc. 2. (mat.) Fiecare dintre termenii unei înmulțiri. */~ prim* = fiecare dintre numerele prime prin care se împarte exact un număr dat. 3. Mărime caracteristică pentru un sistem tehnic, un material etc., stabilită prin raportul altor două mărimi diferite. 4. Mărime a cărei valoare intră prin multiplicare într-o relație care caracterizează un sistem fizico-chimic. B. Poștaș. *s.m., pl.* factori.

factorial[1] (-ri-al) Produs al unei serii de factori. *s.n., pl.* factoriale.

factorial[2]**,-ă** (-ri-al) (mat.) 1. *Produs ~* = produs obținut prin înmulțirea numerelor întregi, pozitive și consecutive, începând de la 1 și mergând până la numărul respectiv, care se notează cu semnul „!", scris după numărul dat. 2. *Analiză ~* = metodă de analiză a datelor de observație depinzând de factori care acționează concomitent. *adj., pl.* factoriali,-e.

factorie Punct de comerț pe un teritoriu străin și îndepărtat. //(spec.) Punct în care se face cumpărarea vânatului și aprovizionarea vânătorilor din regiunile îndepărtate ale Rusiei. *s.f., art.* factoria, *g.-d. art.* factoriei, *pl.* factorii, *art.* factoriile.

factoriță Poștăriță. *s.f., g.-d. art.* factoriței, *pl.* factorițe.

factoriza *tr.* (mat.) A descompune un număr sau o expresie alegorică în factori. *vb. I, ind. prez. 3* factorizează.

factorizare (mat.) Acțiunea de a factoriza. *s.f., g.-d. art.* factorizării, *pl.* factorizări.

factotum (livr.) Persoană care, într-o instituție, într-o organizație, rezolvă (aproape) toate problemele. *s.m., art.* factotumul, *pl.* factotum.

factura *tr.* A întocmi factura[2] pentru o marfă. *vb. I, ind. prez. 3* factorează.

factură[1] 1. Structură psihică, morală etc. 2. Ansamblul mijloacelor expresive care determină specificul unei opere literare, muzicale etc. //Aspect exterior, specific al unei opere de artă plastică. *s.f., g.-d. art.* facturii, *pl.* facturi.

factură[2] Act justificativ privind vânzările și cumpărările de produse, lucrările executate etc.; formular tipărit pentru un asemenea act. *s.f., g.-d. art.* facturii, *pl.* facturi.

facturier (-ri-er) Carnet care conține formulare pentru facturi[2]. *s.n., pl.* facturiere.

facțios,-oasă (-ți-os) (livr.) Care face parte dintr-o facțiune. *adj., pl.* facțioși,-oase.

facțiune (-ți-u-) Grup de persoane dintr-o organizație, dintr-un partid etc., care urmărește să provoace tulburări împotriva conducerii existente; partidă. *s.f., g.-d. art.* facțiunii, *pl.* facțiuni.

faculă Parte mai strălucitoare de pe discul solar. *s.f., g.-d. art.* faculei, *pl.* facule.

facultate 1. Însușire morală, intelectuală; aptitudine. //Capacitate a unui fenomen, a unui sistem etc. de a acționa, de a se dezvolta, de a realiza ceva. 2. Unitate didactică în învățământul superior, condusă de un decan, în care se face pregătirea studenților într-un anumit domeniu de activitate. *s.f., g.-d. art.* facultății, *pl.* facultăți.

facultativ,-ă Care nu este obligatoriu; benevol. *adj., pl.* facultativi,-e.

fad,-ă 1. (despre mâncăruri) Fără gust. 2. (fig.) Anost, plat, searbăd, plictisitor. *adj., pl.* fazi,-de.

fading (feding) (angl.) 1. Variație în timp a sunetelor unui aparat de radiorecepție. 2. Modificare a culorii unei țesături sub acțiunea apei și a luminii. *s.n., pl.* fadinguri.

fado (o *pron.* u) (port.)/**fado** (fr.) Nume dat unui gen de cântece populare portugheze. *s.n., pl.* fadouri/fadouri.

faeton (fa-e-) 1. Trăsură înaltă cu patru roți și cu capotă pentru scaunul din față. 2. Șaretă. *s.n., pl.* faetoane.

fag Copac înalt cu scoarță netedă și cu lemnul tare. *s.m., pl.* fagi.

fagacee (la pl.) Familie de arbori şi arbuşti cu flori mici, dispuse în amenţi, şi cu fructele achene; (la sg.) arbore, arbust din această familie. *s.f., art.* fagaceea, *g.-d. art.* fagaceei, *pl.* fagacee.
fagocit Celulă sangvină care apără organismul animal de infecţii. *s.n., pl.* fagocite.
fagocitoză (biol.) Proces de distrugere a bacteriilor şi a altor corpuri străine din organism de către fagocite sau alte celule animale. *s.f., g.-d. art.* fagocitozei, *pl.* fagocitoze.
fagot Instrument muzical de suflat din lemn, cu registru grav, având forma unui tub lung, prevăzut cu clape. *s.n./s.m., pl.* fagoturi/fagoţi.
fagotist,-ă Persoană care cântă la fagot. *s.m., pl.* fagotişti; *s.f., g.-d. art.* fagotistei, *pl.* fagotiste.
fagur v. **fagure.**
fagure Strat de ceară format din celule mici hexagonale, produs de albinele lucrătoare în stup. [*var.* fagur *s.m.*] *s.m., pl.* faguri.
fai Ţesătură al cărei fir formează dungi în relief. *s.n.*
faianţa *tr.* A acoperi cu faianţă. *vb. I, ind. prez. 3* faianţează.
faianţar Faianţator. *s.m., pl.* faianţari.
faianţare Acţiunea de a faianţa. *s.f., g.-d. art.* faianţării, *pl.* faianţări.
faianţator,-oare Muncitor calificat în operaţia de faianţare; faianţar. *s.m., pl.* faianţatori; *s.f., g.-d. art.* faianţatoarei, *pl.* faianţatoare.
faianţă Produs ceramic cu masa albă, poros, folosit pentru obiecte tehnico-sanitare, casnice etc. //Obiect (adesea colorat) făcut din acest produs ceramic. *s.f., g.-d. art.* faianţei, *pl.* faianţe.
faienţărie 1. Meseria faianţarului. 2. Fabrică în care se produc obiecte de faianţă. *s.f., art.* faienţăria, *g.-d. art.* faienţăriei, *pl.* (2) faienţării.
faimă Renume (bun sau rău) de care se bucură cineva sau ceva; reputaţie. //(rar) Zvon. *s.f., g.-d. art.* faimei.
faimos,-oasă Care este foarte bine cunoscut (prin calităţile, faptele sale etc.); celebru, renumit, vestit. *adj., pl.* faimoşi,-oase.
fain (reg., fam.) Foarte frumos, foarte bun. *adj., pl.* faini,-e.
fair (fer) (angl.) Corect, just. *adj. invar.*; *adv.*
fairplay (ferplei) (angl.) Acceptare şi respectare a regulilor (într-un joc, într-o afacere etc.). *s.n., art.* fairplay-ul.
falacios,-oasă (livr.) Înşelător, amăgitor. *adj., pl.* falacioşi,-oase.
falaitar (înv.) Călăreţ pe unul dintre caii înaintaşi înhămaţi la o trăsură domnească sau boierească. *s.m., pl.* falaitari.
falangă[1] 1. Fiecare din oasele care alcătuiesc scheletul degetelor. 2. (în Antichitate) Formaţie de infanterişti înarmaţi cu lănci. //(fig.) Grup compact de oameni care luptă pentru acelaşi scop. 3. (în Spania) Grupare politică paramilitară de tip fascist. 4. (în doctrina socială utopică a lui Fourier) Unitate social-economică de bază, formată din 1500-2000 de oameni cu pregătiri diverse. *s.f., g.-d. art.* falangei, *pl.* falange.
falangă[2] (în Evul Mediu) Un fel de sul de lemn de care erau legate picioarele celor condamnaţi să fie bătuţi la tălpi; (p. ext.) bătaie la tălpi aplicată condamnaţilor. *s.f., g.-d. art.* falangei, *pl.* falange.
falangist Membru al falangei[1] (3). *s.m., pl.* falangişti.
falanster (în doctrina socială utopică a lui Fourier) Spaţiu în care urmau să fie concentrate locuinţele, atelierele, bucătăriile etc. destinate membrilor unei falange (4). //Grup care trăieşte în comunitate. *s.n., pl.* falanstere.
falansterian,-ă (-ri-an) I. *adj.* Referitor la falanster sau la falansterianism. II. *s.m.* şi *f.* (Adept) al falansterianismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* falanstrieni,-e.
falansterianism (-ri-a-) Doctrină socială utopică aparţinând lui Ch. Fourier. *s.n.*
fală 1. Îngâmfare, orgoliu, trufie. 2. Motiv de a se mândri cu ceva sau cu cineva 3. Glorie, renume. 4. Strălucire, măreţie. *s.f., g.-d. art.* fălei.
falbala (înv.) Fâşie lată de stofă care împodobea partea de jos a unei rochii. *s.f., art.* falbalaua, *g.-d. art.* falbalalei, *pl.* falbalale, *art.* falbalalele.
falcă 1. Fiecare dintre cele două oase ale feţei în care sunt fixaţi dinţii. //(la insecte) Maxilă. */Cu o ~ în cer şi (cu) alta* (sau *una*) *în pământ* = a) (în basme) cu gura larg deschisă pentru a înghiţi tot; b) foarte furios. 2. (tehn.) Element al unui dispozitiv, al unei maşini etc., care serveşte la prinderea unor obiecte sau materiale, la sfărâmarea lor etc. *s.f., g.-d. art.* fălcii, *pl.* fălci.
falce (înv.) Veche unitate de măsură agrară, folosită în Moldova, egală cu circa un hectar şi jumătate. *s.f., g.-d. art.* fălcii, *pl.* fălci.
falconet (înv.) Tun de calibru redus. *s.n., pl.* falconete.
falconiformă (la pl.) Ordin de păsări răpitoare de zi, cu ciocul gros şi încovoiat; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* falconiformei, *pl.* falconiforme.
fald Cută pe care o formează o haină largă sau o stofă, o pânză care atârnă. [*var.* faldur *s.m.*] *s.n., pl.* falduri.
faldur v. **fald.**
falenă Fluture de noapte care produce mari stricăciuni copacilor din păduri şi viţei-de-vie. *s.f., g.-d. art.* falenei, *pl.* falene.
Falern Vin de calitate superioară care se producea în Antichitate în Campania. *s.prop.n.*
falet (înv.) Atelaj compus din patru cai înhămaţi la o trăsură, cei doi cai dinainte fiind încălecaţi de câte un vizitiu. *s.n., pl.* faleturi.
falează Mal înalt şi abrupt al unei mări sau al unui lac. //Fâşie îngustă de teren, amenajată pe malul mării pentru plimbări. *s.f., g.-d. art.* falezei, *pl.* faleze.
falia (-li-a) *tr.* şi *refl.* (rar) A produce o falie. *vb. I, ind. prez. 3* faliază; *conj. prez. 3* să faliaze; *ger.* faliind.
falie (-li-e) (geol.) Ruptură în scoarţa Pământului. *s.f., art.* falia, *g.-d. art.* faliei, *pl.* falii, *art.* faliile.
faliere (-li-e-) (geol.) Formare de falii în scoarţa Pământului. *s.f., g.-d. art.* falierei, *pl.* falieri.
faliment 1. Stare de insolvabilitate în care se află un comerciant, un industriaş etc., constatată de o instanţă judecătorească. 2. (fig.) Nereuşită, eşec total. */A da ~* = a) a nu-şi mai putea face plăţile (ca industriaş, patron etc.); b) a da greş într-o acţiune. *s.n., pl.* falimente.
falimenta *tr.* A aduce în stare de faliment; a ruina. *vb. I, ind. prez. 3* falimentează.
falimentar,-ă 1. Care se află în stare de faliment; insolvabil. 2. (fig.) Care a suferit un eşec total. *adj., pl.* falimentari,-e.
falit,-ă (Persoană) care se află în stare de faliment. //(fig.) (Persoană) care s-a compromis din punct de vedere moral, politic etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* faliţi,-te.
fălnic,-ă Măreţ, impunător; (despre oameni) semeţ, mândru. //Vestit, renumit. *adj., pl.* fălnici,-ce.
fals[1] (jur.) Infracţiune săvârşită prin alterarea adevărului într-un act scris, prin adaosuri sau ştersături, prin imitarea semnăturii, substituire de persoane etc. */A se înscrie în ~* = a ataca un act în faţa justiţiei ca neautentic; a contesta valabilitatea unei declaraţii. *s.n., pl.* falsuri.
fals[2],**-ă** 1. Care este contrar adevărului; minicinos. //(anat.) *Coastă ~* = fiecare dintre cartilajele situate dedesubtul sternului. *Uşă* (sau *fereastră*) *~* = uşă (sau fereastră) aparentă, care nu poate fi folosită. 2. (despre oameni) Prefăcut, făţarnic. 3. (despre sunete, voce) Contrar legilor armoniei. [*var.* falş,-ă *adj.*] *adj., pl.* falşi,-se.

falset 1. Sunet din registrul cel mai acut al vocii unui cântăreț, produs prin vibrarea părții superioare a coardelor vocale. 2. Execuție falsă a unei compoziții muzicale. *s.n., pl.* falsete.
falsifica *tr.* 1. A contrafface un lucru cu scopul de a înșela. 2. A prezenta ceva altfel decât este; a deforma, a altera. //(spec.) A comite un fals[1]. [*var.* (pop.) falșifica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* falsifică.
falsificare Acțiunea de a falsifica; contrafacere. [*var.* falșificare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* falsificării, *pl.* falsificări.
falsificator,-oare Persoană care comite un fals[1]. [*var.* falșificator,-oare *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* falsificatori; *s.f., g.-d. art.* falsificatoarei, *pl.* falsificatoare.
falsitate 1. Caracterul a ceea ce este fals; neadevăr. 2. Ipocrizie, fățărnicie. [*var.* (pop.) falșitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* falsității.
falș,-ă v. **fals[2]**.
falșifica v. **falsifica**.
falșificare v. **falsificare**.
falșificator,-oare v. **falsificator**.
falșitate v. **falsitate**.
falț 1. Clește cu care se trag pe calapod fețele încălțămintei. 2. Fiecare dintre bucățile mici de piele care cad în urma prelucrării pieilor la mașina de fălțuit. 3. Tăietură, scobitură făcută pe marginea unei scânduri, a unei țigle etc. pentru a permite îmbinarea cu altă scândură, țiglă etc. 4. Îndoitură făcută de-a lungul marginii unei foi de tablă pentru a permite îmbinarea cu altă foaie. 5. (poligr.) Bentiță pe care se lipesc planșele într-un volum, hârtiile într-un atlas etc. *s.n., pl.* fălțuri.
falun (geol.) Depozit format în zona litoralului mărilor din resturile cochiliilor de moluște. *s.n., pl.* faluне.
falus 1. (în Antichitate) Reprezentare a membrului viril, care se purta la anumite ceremonii sau sărbători. 2. Membru viril. *s.n., pl.* fălusuri.
famat,-ă (în sintagma) *Rău* ~ = care are o reputație proastă; deocheat. *adj., pl.* famați,-te.
famelic,-ă Înfometat, flămând. *adj., pl.* famelici,-ce.
famen (înv.) Bărbat castrat; (spec.) eunuc. //(fig.) Bărbat decăzut din punct de vedere moral; desfrânat. *s.m., pl.* fameni.
familial,-ă (-li-al) Care aparține familiei, referitor la familie. *adj., pl.* familiali,-e.
familiar,-ă (-li-ar) 1. (despre stil, exprimare) Simplu, fără pretenții. 2. (despre atitudini, comportări etc., p. ext., despre oameni) Prietenos, apropiat. 3. Cunoscut, obișnuit cuiva. *adj., pl.* familiari,-e.
familiarism (-li-a-) Atitudine de intimitate exagerată între membrii unei colectivități; familiaritate (2). *s.n., pl.* familiarisme.
familiaritate (-li-a-) 1. Purtare, atitudine simplă, prietenească. 2. Familiarism; (la pl.) gesturi, cuvinte etc. care sunt permise între prieteni foarte apropiați. *s.f., g.-d. art.* familiarității, *pl.* (2) familiarități.
familiariza (-li-a-) *refl.* și *tr.* A (se) obișnui, a (se) deprinde cu ceva sau cu cineva prin adaptare, prin practică etc. *vb. I, ind. prez. 3* familiarizează.
familiarizare (-li-a-) Acțiunea de a (se) familiariza. *s.f., g.-d. art.* familiarizării.
familie (-li-e) 1. Formă de comunitate umană bazată pe căsătorie, alcătuită din soț, soție și descendenți; neam, descendență, viță; (livr.) stirpe. */Aer de* ~ = fizionomie caracteristică unui grup de persoane înrudite prin sânge. 2. (fig.) Grup de popoare, de persoane etc. legate prin comuniune de interese. 3. Categorie sistematică în botanică și zoologie. 4. Grup de cuvinte derivate dintr-un cuvânt de bază. //Grup de limbi care provin dintr-o limbă comună. *s.f., art.* familia, *g.-d. art.* familiei, *pl.* familii, *art.* familiile.
familist,-ă Persoană căsătorită. *s.m., pl.* familiști; *s.f., g.-d. art.* familistei, *pl.* familiste.
fan Admirator, suporter al unei vedete, al unei echipe etc. *s.m., pl.* fani.
fana *refl.* (despre flori și legume, p. ext., despre oameni) A-și pierde prospețimea; a se trece, a se veșteji. *vb. I, ind. prez. 3* se fanează.
fanal (înv.) Felinar mare. *s.n., pl.* fanale.
fanar (înv.) Felinar. *s.n., pl.* fanare.
fanaragiu (înv.) Persoană care aprindea și stingea felinarele pe străzi; lampagiu. *s.m., art.* fanaragiul, *pl.* fanaragii, *art.* fanaragiii.
fanariot,-ă (-ri-ot) I. *adj.* Referitor la fanarioți; caracteristic fanarioților; fanariotic. II. *s.m.* și *f.* Grec din păturile înstărite care locuia în cartierul Fanar din Constantinopol; (spec.) demnitar al Porții Otomane sau domn în țările românești, care provenea din rândurile acestor pături înstărite. *adj., s.m.* și *f., pl.* fanarioți,-te.
fanariotic,-ă (-ri-o-) (rar) Fanariot. *adj., pl.* fanarioți,-ce.
fanariotism (-ri-o-) (rar) Stăpânire a domnilor fanarioți. //(fig.) Ipocrizie, fățărnicie. *s.n.*
fanariotiza (-ri-o-) *refl.* (rar) A adopta obiceiurile, limba, cultura grecească (din epoca fanariotă). *vb. I, ind. prez. 3* se fanariotizează.
fanatic,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Om) stăpânit de fanatism; bigot, habotnic. II. *adj.* Care exprimă fanatism. *adj., s.m.* și *f., pl.* fanatici,-ce.
fanatism Atașament excesiv față de o convingere, de o persoană etc. și intoleranță față de convingerile altora. ~ *religios. s.n., pl.* fanatisme.
fanda *intr.* (sport) A face un pas mare în față, lateral etc., îndoind unul dintre picioare de la genunchi și ținând celălalt picior perfect întins și sprijinit cu talpa de pământ. *vb. I, ind. prez. 3* fandează.
fandango Vechi dans spaniol cu acompaniament de chitară și de castaniete. *s.n., art.* fandangoul, *pl.* fandango.
fandare Acțiunea de a fanda. *s.f., g.-d. art.* fandării, *pl.* fandări.
fandoseală (fam) Atitudine afectată; mofturi, fasoane; fandosire. *s.f., g.-d. art.* fandosеlii, *pl.* fandoseli.
fandosi *refl.* (fam.) A se sclifosi; a-și da aere; a face mofturi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se fandosește, *imperf. 3 sg.* se fandosea; *conj. prez. 3* să se fandosească.
fandosire (fam.) Faptul de a (se) fandosi; fandoseală. *s.f., g.-d. art.* fandosirii, *pl.* fandosiri.
fandosit,-ă (fam.) (Persoană) cu o comportare nefirească, plină de mofturi, de pretenții. *adj., s.m.* și *f., pl.* fandosiți,-te.
fanеră (mai ales la pl.) Anexă a pielii care protejează organismul (părul, unghiile etc.). *s.f., g.-d. art.* fanerei, *pl.* fanere.
fanerit Material plastic stratificat, pe bază de furnir, din care se confecționează carcase pentru aparate electrotehnice, de radio etc.; lignofoliu. *s.n.*
fanerofită (la pl.) Denumire dată plantelor lemnoase (arbori și arbuști) cu muguri deasupra solului; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* fanerofitei, *pl.* fanerofite.
fanerogamă (la pl.) Grup de plante cu flori care se înmulțesc prin semințe; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* fanerogamei, *pl.* fanerogame.
fanfară 1. Ansamblu muzical militar format din instrumente de suflat și de percuție. 2. (rar) Instrument muzical de suflat din alamă. 3. (înv.) Bucată muzicală executată cu instrument de suflat și percuție. *s.f., g.-d. art.* fanfarei, *pl.* fanfare.
fanfaron,-oană (Persoană) care se laudă pe sine pentru calități închipuite; lăudăros. *adj., s.m.* și *f., pl.* fanfaroni,-oane.

fanfaronadă Laudă de sine pentru calităţi închipuite; lăudăroşenie. *s.f., g.-d. art.* fanfaronadei, *pl.* fanfaronade.
fangoterapie Tratament cu nămoluri naturale. *s.f., art.* fangoterapia, *g.-d. art.* fangoterapiei.
fanion (-ni-on) Steguleţ folosit pentru semnalizări în armată, la căile ferate etc. *s.n., pl.* fanioane.
fanon 1. Fiecare dintre lamele cornoase fixate pe maxilarul superior al balenelor. 2. Îndoitură a pielii de pe marginea inferioară a gâtului la bovine şi la unele rase de ovine. *s.n., pl.* fanoane.
fanotron Gazotron. *s.n., pl.* fanotroane.
fantasc,-ă (înv.) Ciudat, bizar. *Spirit ~. adj., pl.* fantaşti,-te.
fantasie v. **fantezie.**
fantasmagoric,-ă Care are aspectul unei fantasmagorii; ireal. *adj., pl.* fantasmagorici,-ce.
fantasmagorie 1. Idee, teorie lipsită de bază reală; aberaţie, elucubraţie. 2. (fig.) Imagine ireală; vedenie. *s.f., art.* fantasmagoria, *g.-d. art.* fantasmagoriei, *pl.* fantasmagorii, *art.* fantasmagoriile.
fantasmă 1. Fantomă, nălucă, stafie. 2. (fig.) Imagine ireală. 3. Produs al imaginaţiei; închipuire. *s.f., g.-d. art.* fantasmei, *pl.* fantasme.
fantast,-ă (livr.) Persoană cu idei fantastice, ireale; visător. *s.m., pl.* fantaşti, *s.f., g.-d. art.* fantastei, *pl.* fantaste.
fantastic[1] Categorie a esteticului care se bazează pe crearea unui univers diferit de cel real. *s.n.*
fantastic[2]**,-ă** 1. Care nu există în realitate; ireal, imaginar. */Literatură ~* = gen de literatură în care domină irealul, imaginarul. 2. Neobişnuit, extraordinar. 3. (adv.) *~ de scump.* 4. (despre oameni) Fantezist, bizar. *adj., pl.* fantastici,-ce.
fantaza *intr.* A-şi imagina, a plăsmui fantasme. //A delira. *vb. I, ind. prez. 3* fantazează.
fantazare Acţiunea de a fantaza. *s.f., g.-d. art.* fantazării, *pl.* fantazări.
fantazie v. **fantezie.**
fantă (tehn.) Deschidere sau crăpătură îngustă. *s.f., g.-d. art.* fantei, *pl.* fante.
fante 1. (fam.) Bărbat uşuratic; afemeiat. 2. Valet la cărţile de joc. *s.m., pl.* fanţi.
fantezie 1. Imaginaţie; reverie. 2. (spec.) Imaginaţie specifică unui creator (în artă, în ştiinţă etc.). 3. Produs al imaginaţiei. 4. Ciudăţenie, capriciu. 5. Compoziţie muzicală instrumentală cu caracter de improvizaţie. [*var.* (rar) fantasie, fantazie *s.f.*] *s.f., art.* fantezia, *g.-d. art.* fanteziei, *pl.* fantezii, *art.* fanteziile.
fantezist,-ă 1. Fără legătură cu realitatea, bazat pe fantezie. 2. (despre oameni) Care se lasă dominat de imaginaţie. 3. (despre creaţii sau manifestări omeneşti) Care trădează fantezie (1). *adj., pl.* fantezişti,-ste.
fantomatic,-ă Cu aspect de fantomă; ca o fantomă. //(fig.) Vag, incert. *adj., pl.* fantomatici,-ce.
fantomă 1. Fiinţă ireală, creată de fantezie; nălucă, stafie. 2. Ceea ce are o existenţă fictivă, incertă. /(adj.) *Guvern ~. s.f., g.-d. art.* fantomei, *pl.* fantome.
fantoşă (livr.) Păpuşă trasă de sfori; marionetă. //(fig.) Om de paie. *s.f., art.* fantoşa, *g.-d. art.* fantoşei, *pl.* fantoşe.
fapt[1] 1. Întâmplare reală, lucru petrecut în realitate. */De* (sau *în*) *~* = în realitate, efectiv. */~ e că...* = adevărul e că... 2. Fenomen. *~ lingvistic.* 3. Acţiune săvârşită de cineva; faptă. */~ împlinit* = situaţie definitivă. 4. (pop., în legătură cu unele momente ale zilei) *(În) ~ul zilei* (sau *dimineţii*) = în zori. *s.n., pl.* fapte.
fapt[2] (pop., în superstiţii) Farmec, vrajă. *s.n., pl.* fapturi.
faptă Fapt[1] (3); ispravă. */~e de arme* = acte de eroism militar. *s.f., g.-d. art.* faptei, *pl.* fapte.
faptic Care se referă numai la fapte. *Material ~. adj.*
far 1. Construcţie înaltă dotată cu o sursă puternică de lumină folosită pentru orientarea navelor maritime sau fluviale pe timpul nopţii. 2. Corp de iluminat la automobile, locomotive etc. *s.n., pl.* faruri.
farad Unitate de măsură a capacităţii electrice, egală cu capacitatea unui condensator electric care acumulează o sarcină de un coulomb la tensiunea de un volt. *s.m., pl.* farazi.
faradic,-ă (în sintagma) *Curent ~* = curent electric alternativ, produs prin inducţie electromagnetică. *adj., pl.* faradici,-ce.
faradoterapie Terapie cu ajutorul curenţilor de inducţie. *s.f., art.* faradoterapia, *g.-d. art.* faradoterapiei.
farafastâc (fam.) 1. Podoabă sau ornament fără valoare. 2. Moft, fasoane. *s.n., pl.* farafastâcuri.
farandolă Numele unui vechi dans popular provensal, cu ritm vioi, în care dansatorii, ţinându-se de mână în lanţ, descriu spirale şi cercuri; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* farandolei, *pl.* farandole.
faraon 1. Titlu purtat de vechii regi ai Egiptului. 2. (fam., ir. sau glumeţ) Ţigan. 3. (înv.) Numele unui joc de cărţi. *s.m., pl.* faraoni.
faraonic,-ă Referitor la faraoni. *adj., pl.* faraonici,-ce.
fard Produs cosmetic folosit pentru colorat faţa, pleoapele, buzele; dres. *s.n., pl.* farduri.
farda *tr.* şi *refl.* A(-şi) da cu fard. *vb. I, ind. prez. 3* fardează.
fardare Acţiunea de a (se) farda; fardat. *s.f., g.-d. art.* fardării.
fardat Fardare. *s.n., pl.* fardaturi.
faretră (rar) Tolbă de săgeţi. *s.f., g.-d. art.* faretrei, *pl.* faretre.
farfara (fam.) Flecar, palavragiu. *s.f., art.* farfaraua, *g.-d. art.* farfaralei, *pl.* farfarale, *art.* farfaralele.
farfasit,-ă (reg.) (Om) mofturos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* farfasiţi,-te.
farfurărie (rar) Mulţime de farfurii; (p. ext.) diverse obiecte de menaj din porţelan, faianţă etc. *s.f., art.* farfurăria, *g.-d. art.* farfurăriei.
farfurie 1. Obiect de faianţă, de porţelan etc., cu fundul plat sau adâncit, în care se serveşte mâncarea. 2. (înv.) Porţelan. /(fam.) *~ zburătoare* = obiect zburător neidentificat. *s.f., art.* farfuria, *g.-d. art.* farfuriei, *pl.* farfurii, *art.* farfuriile.
farfurioară (-ri-oa-) Diminutiv al lui farfurie; farfuriuţă. *s.f., g.-d. art.* farfurioarei, *pl.* farfurioare.
farfuriuţă (-ri-u-) Farfurioară. *s.f., g.-d. art.* farfuriuţei, *pl.* farfuriuţe.
farin (despre zahăr şi unele produse alimentare) Cu aspect de pudră. *Zahăr ~. adj. invar.*
farinaceu,-ee De natura făinii. *adj., pl.* farinacei,-ee.
faringal,-ă 1. Referitor la faringe. 2. (despre sunete) Care se articulează în faringe. *adj., pl.* faringali,-e.
faringală Consoană articulată în faringe. *s.f., g.-d. art.* faringalei, *pl.* faringale.
faringe Organ musculos şi membranos situat între cavitatea bucală şi esofag. *s.n., pl.* faringe.
faringian,-ă (-gi-an) Referitor la faringe, localizat în faringe. *adj., pl.* faringieni,-e.
faringită Inflamaţie a mucoasei faringelui. *s.f., g.-d. art.* faringitei, *pl.* faringite.
faringolaringită Inflamare concomitentă a faringelui şi a laringelui. *s.f., g.-d. art.* faringolaringitei, *pl.* faringolaringite.
faringoscop Instrument cu care se examinează faringele. *s.n., pl.* faringoscoape.
faringoscopie Examinare a faringelui cu faringoscopul. *s.f., art.* faringoscopia, *g.-d. art.* faringoscopiei, *pl.* faringoscopii, *art.* faringoscopiile.

farinograf Aparat pentru înregistrarea rezistenței la frământare a unui aluat și a capacității de hidratare a făinii. *s.n., pl.* farinografe.
farinotom Instrument pentru secționarea boabelor de grâu în vederea determinării conținutului de substanțe. *s.n., pl.* farinotoame.
farisеic,-ă (-se-ic) Fățarnic, prefăcut. *adj., pl.* farisеici, -ce.
farisеism Ipocrizie, fățărnicie. *s.n.*
farisеu 1. Membru al unei grupări politico-religioase la vechii evrei. 2. (fig.) Fățarnic, prefăcut. *s.m., art.* farisеul, *pl.* farisеi, *art.* farisеii.
farmaceutic,-ă Referitor la farmacie. *adj., pl.* farmaceutici,-ce.
farmaceutică Știință care studiază compoziția, prepararea și folosirea medicamentelor. *s.f., g.-d. art.* farmaceuticii.
farmacie 1. Știință care se ocupă cu prepararea, controlul și distribuirea medicamentelor. 2. Locul în care se prepară și se vând medicamente. *s.f., art.* farmacia, *g.-d. art.* farmaciei, *pl.* farmacii, *art.* farmaciile.
farmacist,-ă Persoană care prepară (și vinde) medicamente. *s.m., pl.* farmaciști; *s.f., g.-d. art.* farmacistei, *pl.* farmaciste.
farmacodinamie Ramură a farmacologiei care studiază efectele medicamentelor asupra organismului. *s.f., art.* farmacodinamia, *g.-d. art.* farmacodinamiei.
farmacolog,-ă Specialist în farmacologie. *s.m., pl.* farmacologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* farmacologei, *pl.* farmacologe.
farmacologic,-ă Referitor la farmacologie. *adj., pl.* farmacologici,-ce.
farmacologie Știință care studiază natura, clasificarea și acțiunea terapeutică a medicamentelor asupra organismului. *s.f., art.* farmacologia, *g.-d. art.* farmacologiei.
farmacopee Manual folosit în practica farmaceutică, referitor la prepararea, conservarea și întrebuințarea medicamentelor. *s.f., art.* farmacopeea, *g.-d. art.* farmacopeii.
farmacoterapie Tratare a bolilor cu ajutorul medicamentelor. *s.f., art.* farmacoterapia, *g.-d. art.* farmacoterapiei.
farmazon,-oană (pop., în superstiții) Vrăjitor. //Om șiret, viclean. *s.m., pl.* farmazoni; *s.f., g.-d. art.* farmazoanei, *pl.* farmazoane.
farmazonie (pop.) Farmec, vrajă (de farmazon). *s.f., art.* farmazonia, *g.-d. art.* farmazoniei, *pl.* farmazonii, *art.* farmazoniile.
farmec 1. (în basme și în superstiții) Acțiunea de a vrăji; transformare miraculoasă a lucrurilor și a ființelor în ceva dorit; vrajă, descântec. */Ca prin ~* = pe neașteptate, în mod miraculos. 2. Calități care produc plăcere deosebită, care încântă; delectare în fața unui lucru. *~ul peisajului. s.n., pl.* farmece.
farnesol Alcool care se găsește în diferite uleiuri eterice. *s.m.*
farniente (-nien-) (it., livr.) Inactivitate, trândăvie. *s.n.*
farsă 1. Comedie ușoară; bufonerie. 2. Faptul de a păcăli pe cineva cu scopul de a se amuza; mijloace folosite în acest scop; păcăleală. *s.f., g.-d. art.* farsei, *pl.* farse.
farsor,-oare 1. Persoană care se ține de păcăleli; om neserios. 2. Impostor, șarlatan. *s.m., pl.* farsori; *s.f., g.-d. art.* farsoarei, *pl.* farsoare.
fascicol v. **fascicul.**
fasciculă v. **fasciculă.**
fascicul Mănunchi de elemente de același fel. /(mat.) ~ *de drepte* = totalitatea dreptelor care trec prin același punct fix. //(fiz.) Mănunchi de raze cu secțiune bine delimitată. //(anat.) Grup de fibre musculare, nervoase sau conjunctive, care au aceeași așezare. //(bot.)Țesut format din fibre care străbat în același sens părțile unei plante. [*var.* fascicol *s.n.*] *s.n., pl.* fascicule.
fasciculat,-ă Dispus în formă de fascicul, de mănunchi, de tufă. *adj., pl.* fasciculați,-te.
fasciculă 1. Fiecare dintre părțile unei scrieri care se publică în etape succesive. //Broșură conținând o parte, un capitol dintr-un roman; (p. ext.) broșură. [*var.* fasciculă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fasciculei, *pl.* fascicule.
fascie[1] (-ci-e) (la pl.) 1. Mănunchi de nuiele legate cu o curea în jurul unei securi, purtat de lictorii care însoțeau pe unii magistrați romani. 2. Fascină. *s.f., art.* fascia, *g.-d. art.* fasciei, *pl.* fascii, *art.* fasciile.
fascie[2] (-ci-e) (anat.) Foiță care acoperă mușchii sau alte organe anatomice. *s.f., art.* fascia, *g.-d. art.* fasciei, *pl.* fascii, *art.* fasciile.
fascina *tr.* 1. A atrage pe cineva în mod irezistibil cu privirea. 2. A impresiona, a captiva prin însușiri atrăgătoare, neobișnuite. *vb. I, ind. prez. 3* fascinează.
fascinant,-ă Care fascinează; captivant, seducător, fascinator. *adj., pl.* fascinanți,-te.
fascinare Acțiunea de a fascina. *s.f., g.-d. art.* fascinării.
fascinator,-oare Fascinant. *adj., pl.* fascinatori,-oare.
fascinație (-ți-e) Atracție irezistibilă, captivare pe care o provoacă cineva sau ceva. [*var* fascinațiune *s.f.*] *s.f., art.* fascinația, *g.-d. art.* fascinației, *pl.* fascinații, *art.* fascinațiile.
fascinațiune v. **fascinație.**
fascină Legătură de nuiele, umplută uneori cu piatră sau pământ, folosită la întărirea terasamentelor, a digurilor sau a drumurilor în terenurile desfundate. [*var.* fașină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fascinei, *pl.* fascine.
fasciolоză (-ci-o-) Boală specifică rumegătoarelor, provocată de un parazit. *s.f., g.-d. art.* fasciolozei.
fascism Ideologie politică de extremă dreaptă, apărută în Europa după Primul Război Mondial; regim politic bazat pe această ideologie. *s.n.*
fascist,-ă (Adept) al fascismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* fasciști,-ste.
fasciza *tr.* A instaura fascismul, a educa în spirit fascist. *vb. I, ind. prez. 3.* fascizează.
fascizare Acțiunea de a fasciza. *s.f., g.-d. art.* fascizării.
fasole 1. Plantă din familia leguminoaselor, ale cărei semințe și păstăi sunt folosite în alimentație. 2. Păstaia fasolei (1), de culoare verde sau galbenă; fiecare dintre boabele care se află în interiorul păstăii. 3. Mâncare preparată din boabele sau păstăile (cu boabe) de fasole (1). *s.f., g.-d. art.* fasolei.
fasoleală (fam.) Fandosire. *s.f., g.-d. art.* fasolelii, *pl.* fasoleli.
fasoli *refl.* (fam.) A se fandosi, a face fasoane. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se fasolește, *imperf. 3 sg.* se fasolea; *conj. prez. 3* să se fasolească.
fasolică (fam.) Diminutiv al lui fasole. *s.f., g.-d. art.* fasolicii.
fasolire (fam.) Acțiunea de a se fasoli. *s.f., g.-d. art.* fasolirii, *pl.* fasoliri.
fason 1. Fel în care e făcut ceva; model, croială. //Modul cum se îmbracă cineva. 2. (fam., la pl.) Mofturi. *s.n., pl.* fasoane.
fasona *tr.* 1. A da o anumită formă unui obiect. 2. (fig., rar) A modela, a forma un caracter. *vb. I, ind. prez. 3* fasonează.
fasonaj (rar) Fasonare. *s.n.*
fasonare Acțiunea de a fasona; fasonaj, fasonat. *s.f., g.-d. art.* fasonării, *pl.* fasonări.
fasonat Fasonare. *s.n.*
fasonator,-oare Lucrător care fasonează. *s.m., pl.* fasonatori; *s.f., g.-d. art.* fasonatoarei, *pl.* fasonatoare.

fast[1] Strălucire, măreție; lux. *s.n.*
fast[2]**,-ă** (despre zile, evenimente) Favorabil, fericit (pentru cineva). *adj., pl.* fași,-ste.
fast-food (fastfud) (angl.) Restaurant unde se mănâncă repede și ieftin. *s.n., pl.* fast-fooduri.
fastidios,-oasă (-di-os) (livr.) Plictisitor, anost, searbăd. *adj., pl.* fastidioși,-oase.
fastuos,-oasă (-tu-os) Bogat, luxos, splendid. *adj., pl.* fastuoși,-oase.
fasung (tehn.) Piesă în care se înșurubează becul; dulie. *s.n., pl.* fasunguri.
fașă 1. Bucată de pânză cu care se înfășoară strâns copiii mici peste scutece. */Din* (sau *în*) ~ = (de) pe vremea când era copil mic; (p. ext.) de când se știe. *Abia ieșit din* ~ = foarte tânăr, încă copil. 2. Fâșie de tifon cu care se leagă rănile. *s.f., art.* fașa, *g.-d. art.* feșii, *pl.* feșe.
fașină v. **fascină**.
fașionabil,-ă (-și-o-) (rar) Care aparține modei lumii elegante. *adj., pl.* fașionabili,-e.
fatal,-ă 1. Care aduce nenorocire, moarte. //Nefericit, trist. 2. Inevitabil. 3. Care atrage irezistibil (provocând nefericire). *Femeie* ~. *adj., pl.* fatali,-e.
fatalism Concepție filosofică și religioasă care consideră că totul în lume este predestinat. //Atitudinea omului fatalist. *s.n.*
fatalist,-ă (Persoană) care crede în predestinare. *adj., s.m.* și *f., pl.* fataliști,-ste.
fatalitate 1. Forță supranaturală care ar determina dinainte viața oamenilor; soartă. 2. Împrejurare nefavorabilă care nu poate fi evitată. *s.f., g.-d. art.* fatalității, *pl.* fatalități.
fatalmente În mod fatal, inevitabil. *adv.*
fata morgana 1. Fenomen optic specific zonelor calde, datorită căruia imaginile obiectelor aflate la orizont (sau dincolo de el) apar ca și cum s-ar reflecta într-o apă. 2. (fig.) Apariție înșelătoare, iluzie. *loc. s.f., g.-d. art.* fetei morgana.
fată 1. Persoană de sex feminin, nemăritată. */~ în casă* = servitoare. ~ *bătrână* = fată trecută de vârsta măritișului și rămasă necăsătorită. 2. Fecioară, virgină. 3. (în raport cu părinții) Fiică. *s.f., g.-d. art.* fetei, *pl.* fete.
fatidic,-ă (livr.) Hotărât de soartă; profetic. //Aducător de nenorocire; fatal. *adj., pl.* fatidici,-ce.
fatigabilitate (rar) (Tendință spre) oboseală. *s.f., g.-d. art.* fatigabilității.
fatrasie Compoziție poetică medievală, alcătuită din piese satirice. *s.f., art.* fatrasia, *g.-d. art.* fatrasiei, *pl.* fatrasii.
fatuitate (-tu-i-) (livr.) Îngâmfare, înfumurare. *s.f., g.-d. art.* fatuității.
fatum (lat., livr.) Destin, soartă; fatalitate. *s.n.*
fațadă Fiecare dintre părțile exterioare verticale ale unei clădiri sau ale unui monument; (spec.) partea dinspre stradă sau partea unde se găsește intrarea principală a unei clădiri. */De* ~ = de formă, pentru a salva aparențele. *s.f., g.-d. art.* fațadei, *pl.* fațade.
față A. 1. Partea anterioară a capului omenesc; figură, chip, obraz. */Din* ~ = dinainte. *De* ~ = prezent; care aparține prezentului. *De* ~ *cu...* = în prezența... *A fi de* ~ = a asista. *A pune* (*de*) ~ (sau ~ *în* ~) = a compara, a confrunta. *Om* (sau *taler*) *cu două* ~ = om fățarnic, ipocrit. //Fizionomie, expresie. //Obraz. 2. Partea anterioară a corpului omenesc și a unor animale. 3. (pop.) Om. */~ bisericească* = reprezentant al bisericii. 4. Persoană, personaj. B. 1. Suprafața unui obiect (în special a pământului, a apei etc.). 2. (mat.) Fiecare dintre suprafețele plane care mărginesc un poliedru. 3. Înfățișare, aspect. 4. Partea exterioară a unei țesături; partea lustruită a unui obiect. */A da* ~ (*unui lucru*) = a lustrui, a face să arate frumos. 5. Culoare. 6. (în sintagma) ~ *de masă* = material textil, plastic etc. folosit pentru a acoperi masa. ~ *de pernă* (sau *de plapumă*) = învelitoare de pânză în care se îmbracă perna sau plapuma. 7. Fațadă. 8. Prima pagină a fiecărei file. 9. (în sintagma) ~*a dealului* (sau *a muntelui* etc.) = partea dealului (sau a muntelui etc.) orientată spre soare sau spre miazăzi. 10. (înv., pop.) Pagină. *s.f., g.-d. art.* fetei, *pl.* fețe.
față de 1. În ceea ce privește, în raport cu... 2. Pentru. 3. Având în vedere. *loc. prep.*
față-n față Unul înaintea (sau împotriva) celuilalt. *loc. adv.*
fațeta *tr.* A tăia în fațete; a șlefui. *vb. I, ind. prez. 3* fațetează.
fațetare Acțiunea de a fațeta; fațetat. *s.f., g.-d. art.* fațetării, *pl.* fațetări.
fațetat Fațetare. *s.n.*
fațetă 1. Fiecare din fețele șlefuite ale unui obiect de sticlă, ale unei pietre prețioase etc. //(fig.) Fiecare dintre aspectele unor probleme, ale unor lucrări etc. 2. ~ *de cuțit* = teșitură a muchiei tăietoare la cuțitele de prelucrare prin așchiere. 3. (tipogr.) Placă de fontă pe care se fixează o placă de stereotipie. *s.f., g.-d. art.* fațetei, *pl.* fațete.
fault (la unele jocuri sportive) Act nesportiv (lovire, împingere etc.) comis asupra unui adversar în timpul jocului. *s.n., pl.* faulturi.
faulta (fa-ul-) *tr.* A comite un fault. *vb. I, ind. prez. 3* faultează.
faultare (fa-ul-) Acțiunea de a faulta. *s.f., g.-d. art.* faultării, *pl.* faultări.
faun (la romani) Divinitate protectoare a pădurilor, câmpiilor și turmelor, înfățișată ca un bărbat, cu coarne și cu picioare de țap. *s.m., pl.* fauni.
faună (fa-u-) 1. Totalitatea speciilor de animale dintr-o regiune, dintr-o eră geologică etc. 2. (peior.) Grup de oameni cu o existență dubioasă. *s.f., g.-d. art.* faunei.
faunistic,-ă (fa-u-) De faună. *adj., pl.* faunistici,-ce.
faur[1] (pop.) Februarie. *s.m., g.-d. art.* lui faur.
faur[2] 1. (înv.) Fierar. 2. Gândăcel de culoare castanie. *s.m., pl.* fauri.
faurmaur (fa-ur-ma-) (pop.) Meștergrindă. *s.m.*
faustian (-ti-an) Faustic. *adj., pl.* faustieni,-e.
faustic,-ă Propriu lui Faust, în genul lui; faustian. *adj., pl.* faustici,-ce.
faustpatron Aruncător portabil de grenade antitanc. *s.n.*
favelă Cartier de cocioabe din America Latină. *s.f., g.-d. art.* favelei, *pl.* favele.
favisă (ant.) Pivniță în apropierea templelor, în care erau păstrate obiectele sacre. *s.f., g.-d. art.* favisei, *pl.* favise.
favoare Avantaj care se acordă cuiva; bunăvoință față de cineva. */Bilet de* ~ = bilet pe baza căruia se poate intra gratuit la un spectacol. *În ~a* (cuiva) = în folosul cuiva. //Trecere de care se bucură cineva pe lângă o persoană. *s.f., g.-d. art.* favorii, *pl.* favoruri.
favorabil,-ă 1. Prielnic, avantajos. 2. Binevoitor. *adj., pl.* favorabili,-e.
favorit[1] (mai ales la pl.) Barbă care încadrează obrazul de o parte și de alta, lăsând bărbia liberă. *s.m., pl.* favoriți.
favorit[2]**,-ă** I. *adj.* Care este preferat de cineva. II. *s.m.* și *f.* Cel prețuit în mod deosebit de cineva sau care se bucură de o anumită protecție. //Protejat al unui monarh, al unui om influent. //(la f.) Amantă a unui monarh. 2. Participant la o competiție, cotat cu cele mai mari șanse de reușită. //Cal socotit a fi capabil să câștige o cursă. *adj., s.m.* și *f., pl.* favoriți,-te.

favoritism Acordare de favoruri nemeritate. *s.n., pl.* favoritisme.
favoriza *tr.* 1. A înlesni desfăşurarea unei acţiuni, a unui eveniment etc. 2. A acorda cuiva (în mod abuziv) un avantaj, o favoare. *vb. I, ind. prez. 3* favorizează.
favorizant,-ă Care favorizează. *adj., pl.* favorizanţi,-te.
favorizare Acţiunea de a favoriza. *s.f., g.-d. art.* favorizării.
favus (med.) Dermatoză localizată la pielea capului, cauzată de o ciupercă microscopică. *s.n., pl.* favusuri.
fax 1. Aparat care transmite texte, desene etc. prin reţeaua telefonică. 2. Document transmis prin fax (1). *s.n., pl.* faxuri.
faxa *tr.* A transmite prin fax. *vb. I, ind. prez. 3* faxează.
fazan 1. Pasăre de mărimea unei găini, cu coada lungă şi ascuţită, al cărei bărbătuş se distinge printr-un penaj viu colorat. 2. (arg.) Naiv, fraier. /(fam.) *A pica de ~* = a fi păcălit din naivitate. *s.m., pl.* fazani.
fazanerie Crescătorie de fazani. *s.f., art.* fazanerîa, *g.-d. art.* fazanerîei, *pl.* fazanerîi, *art.* fazanerîile.
fază 1. Fiecare dintre stadiile distincte din evoluţia unui fenomen, a unui proces din natură sau din societate; etapă. 2. Fiecare dintre aspectele succesive pe care le prezintă Luna şi unele planete în timpul revoluţiei lor. 3. Fiecare dintre circuitele componente ale unui sistem de circuite electrice. //(fiz.) Argument al unei mărimi care variază sinusoidal în timp. /(fam.) *A fi pe ~* = a fi atent şi a acţiona prompt. *s.f., g.-d. art.* fazei, *pl.* faze.
fazitron Tub electronic pentru modulaţii ale oscilaţiilor de înaltă frecvenţă. *s.n., pl.* fazitroane.
fazmetru Instrument pentru măsurarea diferenţei de fază între mărimi electrice de aceeaşi frecvenţă. *s.n., art.* fazmetrul, *pl.* fazmetre.
fazotron Accelerator de particule. *s.n., pl.* fazotroane.
fă v. **fa²**.
făcăleţ Băţ rotund, neted, folosit la mestecatul mămăligii. *s.n., pl.* făcăleţe.
făcălui *tr.* (reg.) A amesteca şi a zdrobi cu o lingură de lemn unele legume fierte (pentru a le face piure). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* făcăluiesc, *imperf. 3 sg.* făcăluia; *conj. prez. 3* să făcăluiască.
făcăluire (reg.) Acţiunea de a făcălui. *s.f., g.-d. art.* făcăluirii, *pl.* făcăluiri.
făcăluit (reg.) Faptul de a făcălui. *s.n.*
făcător,-oare (rar) (Persoană) care face, creează ceva. /*~-de-bine* = binefăcător. *~-de-rele* = răufăcător. *adj., s.m.* şi *f., pl.* făcători,-oare.
făcătură (pop., în superstiţii) Farmec, vrajă. //(fam.) Minciună. *s.f., g.-d. art.* făcăturii, *pl.* făcături.
făcău Roată de moară cu fus vertical; (p. ext.) moară mică. *s.n., art.* făcăul, *pl.* făcăie.
făclie Lumânare mare, faclă, torţă. //(fig.) Lumină, căldură. *s.f., art.* făclia, *g.-d. art.* făcliei, *pl.* făclii, *art.* făcliile.
făclier (-cli-er) (rar) 1. Persoană care fabrică sau vinde făclii. 2. (fig.) Purtător de făclii. *s.m., pl.* făclieri.
făclioară (-cli-oa-) Diminutiv al lui făclie; făcliuţă. *s.f., g.-d. art.* făclioarei, *pl.* făclioare.
făcliuţă (-cli-u-) Făclioară. *s.f., g.-d. art.* făcliuţei, *pl.* făcliuţe.
făcut¹ 1. Acţiunea de a face; îndeplinire. 2. (pop., în superstiţii) Vrajă, farmec; blestem. 3. (pop.) Destin, soartă. *s.n.*
făcut²,-ă 1. (despre băuturi) Falsificat. 2. (fam.) Beat. 3. *Parcă-i un (lucru)* ~, se spune despre un lucru care se întâmplă contrar aşteptărilor. *adj., pl.* făcuţi,-te.
făgaş 1. Urmă adâncă săpată în pământ de şuvoaiele de apă sau (p. ext.) de roţile unui vehicul. 2. (fig.) Direcţie, drum. [*var.* (reg.) hăugaş, hogaş, văgaş *s.n.*] *s.n., pl.* făgaşe.
făgădău (reg.) Han, cârciumă. *s.n., art.* făgădăul, *pl.* făgădăie.
făgădui *tr.* A promite. //(refl., înv.) A se angaja să... *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* făgăduiesc, *imperf. 3 sg.* făgădуia; *conj. prez. 3* să făgăduiască.
făgăduială Faptul de a făgădui; promisiune; făgăduinţă. *s.f., g.-d. art.* făgăduielii, *pl.* făgăduieli.
făgăduinţă Făgăduială. /*Pământul* (sau *ţara*) *~ei* = numele biblic al Palestinei; (fig.) tărâm roditor, îmbelşugat. *s.f., g.-d. art.* făgăduinţei, *pl.* făgăduinţe.
făgărăşean,-ă (Locuitor) din municipiul Făgăraş. *adj., s.m.* şi *f., pl.* făgărăşeni,-e.
făgărăşeancă Locuitoare din municipiul Făgăraş. *s.f., g.-d. art.* făgărăşencei, *pl.* făgărăşence.
făget Pădure de fagi. *s.n., pl.* făgete.
făgeţel (pop.) Diminutiv al lui făget. *s.n., pl.* făgeţele.
făinare (fă-i-) Boală a plantelor provocată de ciuperci parazite, manifestată prin apariţia unui praf cenuşiu pe organele atacate. *s.f., g.-d. art.* făinării.
făină 1. Pulbere obţinută prin măcinarea boabelor de cereale sau a altor seminţe de plante. /*Altă ~ se macină acum la moară* = s-a schimbat situaţia. 2. Pulbere obţinută prin măcinarea anumitor resturi animale de la fabricile de conserve şi de la abatoare, folosită ca supliment în hrana animalelor şi ca îngrăşământ în agricultură. *~ animală. ~ de peşte. ~ de oase. s.f., g.-d. art.* făinii, *pl.* făinuri.
făinos,-oasă (fă-i-) 1. Care are aspectul făinii. 2. Preparat din făină. /*Paste ~* (şi s.f., pl.) = produse alimentare pe bază de făină. *adj., pl.* făinoşi,-oase.
fălălăi *intr.* (rar, despre frunze, mătăsuri etc.) A foşni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* fălălăieşte, *imperf. 3 sg.* fălălăia; *conj. prez. 3* să fălălăiască.
fălcariţă (med., pop.) Tetanos (la copii). *s.f., g.-d. art.* fălcariţei.
fălcea 1. Fiecare dintre cele două tălpi ale saniei. 2. Fiecare dintre cele două braţe ale piscului carului. 3. Fiecare dintre cele două braţe ale afetului de tun. *s.f., art.* fălceaua, *g.-d. art.* fălcelei, *pl.* fălcele, *art.* fălcelele.
fălcos,-oasă (şi s.) Care are fălci mari. //(reg.) Mâncăcios. *adj., pl.* fălcoşi,-oase.
făli¹ *tr.* (înv.) A preamări. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* făleşte, *imperf. 3 sg.* făleа; *conj. prez. 3* să făleaască.
făli² *refl.* A se mândri, a se lăuda (cu ceva sau cu cineva). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se făleşte, *imperf. 3 sg.* se făleа; *conj. prez. 3* să se făleaască.
fălitor,-oare (înv.) (Persoană) care linguşeşte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fălitori,-oare.
fălnicie (înv.) Însuşirea de a fi falnic. *s.f., art.* fălnicia, *g.-d. art.* fălniciei.
fălos,-oasă (pop.) 1. Mândru; (peior.) trufaş. 2. Impunător, impozant. 3. (înv.) Glorios. *adj., pl.* fălоşi,-oase.
făloşi *refl.* (reg.) A se mândri, a se îngâmfa. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se făloşeşte, *imperf. 3 sg.* se făloşeа; *conj. prez. 3* să se făloşească.
făloşie (reg.) Îngâmfare. *s.f., art.* făloşia, *g.-d. art.* făloşiei.
fălticenean,-ă (Locuitor) din Fălticeni. *adj., s.m., pl.* fălticeneni,-e.
fălticeneancă Locuitoare din Fălticeni. *s.f., g.-d. art.* fălticenencei, *pl.* fălticenence.
fălţui *tr.* 1. A prelucra pieile tăbăcite pentru a le uniformiza grosimea. 2. A face falţuri pe marginea unor obiecte pentru a le putea îmbina. 3. A împăturі colile de hârtie tipărite în vederea broşării sau a legării lor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fălţuiesc, *imperf. 3 sg.* fălţuia; *conj. prez. 3* să fălţuiască.
fălţuire Acţiunea de a fălţui; fălţuit. *s.f., g.-d. art.* fălţuirii.
fălţuit Fălţuire. *s.n.*
fălţuitor¹ (-ţu-i-) Unealtă (rindea, cuţit etc) cu care se fălţuieşte. *s.n., pl.* fălţuitoare.

fălțuitor²,-oare (-ț-u-i-) Muncitor calificat în operațiile de fălțuire. *s.m.*, *pl.* fălțuitori; *s.f.*, *g.-d. art.* fălțuitoarei, *pl.* fălțuitoare.
făptaș,-ă Persoană care comite o faptă (condamnabilă); făptuitor. *s.m.*, *pl.* făptași; *s.f.*, *art.* făptașa, *g.-d. art.* făptașei, *pl.* făptașe.
făptui *tr.* A face ceva; a comite o faptă rea, o infracțiune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* făptuiesc, *imperf. 3 sg.* făptuia; *conj. prez. 3* să făptuiască.
făptuire Acțiunea de a făptui. *s.f.*, *g.-d. art.* făptuirii, *pl.* făptuiri.
făptuitor,-oare (-tu-i-) 1. Făptaș. (rar) 2. Persoană care realizează ceva. *s.m.*, *pl.* făptuitori; *s.f.*, *g.-d. art.* făptuitoarei, *pl.* făptuitoare.
făptură 1. Ființă, creatură. 2. Aspect fizic; statură; trup. //Structură a unei ființe, a unui obiect. 3. Natură, univers. *s.f.*, *g.-d. art.* făpturii, *pl.* făpturi.
făraș Obiect casnic în formă de lopată cu coada scurtă, în care se adună cu mătura gunoiul, jarul etc. [*var.* foraș *s.n.*] *s.n.*, *pl.* fărașe.
fără I. *prep.* Lipsit de...; în lipsa a...; minus, mai puțin. II. *conjcț.* 1. (cu val. de negație) *A vorbit ~ rost.* 2. Deși nu..., cu toate că nu... *prep.*; *conjcț.*
fărădelege Faptă rea; josnicie, nelegiuire, mișelie, [*var.* fărdelege *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* fărădelegii, *pl.* fărădelegi.
fărâma *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) sfărâma; a (se) sparge. /(tr.) *A-și ~ capul* = a-și bate capul să rezolve ceva. [*var.* fărma *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* fărâmă.
fărâmare (pop.) Acțiunea de a (se) fărâma; fărâmat. [*var.* fărmare *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* fărâmării.
fărâmat Fărâmare. *s.n.*
fărâmă Bucată mică, rămasă din ceva (în urma spargerii, ruperii etc.). /*A* (*se*) *face mici ~* = a (se) sfărâma. *s.f.*, *g.-d. art.* fărâmei, *pl.* fărâme.
fărâmător Dispozitiv sau mașină pentru sfărâmarea unor materiale. *s.n.*, *pl.* fărâmătoare.
fărâmătură (reg.) Sfărâmătură; fărâmă (de pâine). *s.f.*, *g.-d. art.* fărâmăturii, *pl.* fărâmături.
fărâmică (pop.) Fărâmiță. *s.f.*, *g.-d. art.* fărâmicii, *pl.* fărâmici (și fărâmele în expr. *a tăia ~*).
fărâmicios,-oasă Care se sfărâmă ușor; sfărâmicios. *adj.*, *pl.* fărâmicioși,-oase.
fărâmița *tr.* și *refl.* A (se) face fărâme; a (se) sfărâma. *vb. I, ind. prez. 3* fărâmițează.
fărâmițare Acțiunea de a (se) fărâmița; fărâmițat. *s.f.*, *g.-d. art.* fărâmițării, *pl.* fărâmițări.
fărâmițat Fărâmițare. *s.n.*
fărâmiță Diminutiv al lui fărâmă; fărâmică. *s.f.*, *g.-d. art.* fărâmiței, *pl.* fărâmițe.
fărdelege v. **fărădelege.**
fărma v. **fărâma.**
fărmare v. **fărâmare.**
fărșerot,-ă Aromân din Albania. *s.m.*, *pl.* fărșeroți, *s.f.*, *g.-d. art.* fărșerotei, *pl.* fărșerote.
fârtat v. **fârtat.**
fășie v. **fâșie.**
făt 1. Produs de concepție din uterul mamiferelor, dintre perioada de embrion și momentul nașterii; fetus. 2. (pop.) Băiat, copil. /(pop.) *~ul meu*, formulă cu care se adresează cineva mai în vârstă unui tânăr. *s.m.*, *pl.* feți.
făta *tr.* (despre mamifere) A naște pui. *vb. I, ind. prez. 3* fată.
fătare Fătat. *s.f.*, *g.-d. art.* fătării, *pl.* fătări.
fătat Acțiunea de a făta; fătare. *s.n.*
fătălău (pop) Hermafrodit. //(peior., glumeț) Băiat care are apucături de fată. *s.m*, *art.* fătălăul, *pl.* fătălăi, *art.* fătălăii.
fătătoare¹ (despre femelele animalelor mamifere) Care este aptă să fete. //(pop., s.) Organul genital al unor animale. *adj.*, *pl.* fătătoare.
fătătoare² Loc unde fată animalele. *s.f.*, *g.-d. art.* fătătorii, *pl.* fătători.
făt-frumos Bărbat, tânăr deosebit de frumos. *s.m.*, *pl.* feți-frumoși.
Făt-Frumos Erou din basme, cu calități deosebite: frumusețe fizică, vitejie etc. *s.prop.m.*
făt-logofăt (pop.) Copil cu însușiri fizice deosebite. *s.m.*, *pl.* feți-logofeți.
fătoi (fam.) Augmentativ al lui fată; fată robustă care seamănă mai mult a bărbat. *s.n.*, *pl.* fătoaie.
fătucă (pop., fam.) Fetiță. *s.f.*, *g.-d. art.* fătucii, *pl.* fătuci.
fățarnic,-ă Prefăcut, fals, mincinos. *adj.*, *pl.* fățarnici,-ce.
fățări *refl.* (înv.) A se preface, a se fățărnici. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se fățărește, *imperf. 3 sg.* se fățărea; *conj. prez. 3* să se fățărească.
fățărie (înv.) Fățărnicie. *s.f.*, *art.* fățăria, *g.-d. art.* fățăriei, *pl.* fățării, *art.* fățăriile.
fățărnicește (înv.) În mod fățarnic. *adv.*
fățărnici *refl.* (înv.) A se preface. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se fățărnicește, *imperf. 3 sg.* se fățărnicea; *conj. prez. 3* să se fățărnicească.
fățărnicie Lipsă de sinceritate; prefăcătorie, falsitate. *s.f.*, *art.* fățărnicia, *g.-d. art.* fățărniciei, *pl.* fățărnicii, *art.* fățărniciile.
fățiș,-ă (și adv.) Care se face sau se spune pe față; sincer, deschis. *adj.*, *pl.* fățiși,-e.
fățui *tr.* 1. A lustrui, a netezi un obiect prin frecare, cioplire etc. 2. A netezi tencuiala de pe un zid. 3. (în industria tăbăcăriei) A curăța pielea de impurități. 4. (fig., pop.) A pălmui pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fățuiesc, *imperf. 3 sg.* fățuia; *conj. prez. 3* să fățuiască.
fățuială 1. Fățuire. 2. Strat de mortar subțire, bine netezit, aplicat pe o tencuială. 3. (fig., pop.) Pălmuială; bătaie dată peste față. *s.f.*, *g.-d. art.* fățuielii, *pl.* fățuieli.
fățuire Acțiunea de a fățui; fățuială, fățuit. *s.f.*, *g.-d. art.* fățuirii, *pl.* fățuiri.
fățuit Fățuire. *s.n.*
fățuitoare (-ț-u-i-) Unealtă cu care se netezește tencuiala aruncată cu mistria pe zid; drișcă. *s.f.*, *g.-d. art.* fățuitorii, *pl.* fățuitori.
fățuitor¹ (-ț-u-i-) 1. Rindea folosită la fățuirea scândurilor sau a pieselor de lemn. 2. Cuțit pentru fățuirea manuală a pielii. *s.n.*, *pl.* fățuitoare.
fățuitor²,-oare (-ț-u-i-) Muncitor care fățuiește. *s.m.*, *pl.* fățuitori; *s.f.*, *g.-d. art.* fățuitoarei, *pl.* fățuitoare.
făurar¹ (fă-u-) (pop.) Februarie. *s.m.*, *g.-d.* lui făurar.
făurar² (-fă-u-) 1. (înv.) Fierar. 2. (fig.) Făuritor, creator. *s.m.*, *pl.* făurari.
făurărie¹ (fă-u-) (înv., reg.) 1. Atelierul fierarului. 2. Meșteșugul fierarului. *s.f.*, *art.* făurăria, *g.-d. art.* făurăriei, *pl.* (1) făurării, *art.* făurăriile.
făurărie² (fă-u-) (înv.) Mulțime de obiecte din fier; fierărie. *s.f.*, *g.-d. art.* făurăria, *g.-d. art.* făurăriei.
făuri (fă-u-) *tr.* 1. A face, a crea, a înfăptui. 2. A prelucra un metal cu ciocanul; (p. ext.) a fabrica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* făuresc, *imperf. 3 sg.* făurea; *conj. prez. 3* să făurească.
făurire (fă-u-) Acțiunea de a făuri; creare, înfăptuire. *s.f.*, *g.-d. art.* făuririi.
făurește (fă-u-) (reg.) Atelierul fierarului. *s.f.*, *g.-d. art.* făurești, *pl.* făuriști.
făuritor,-oare (fă-u-) Persoană, colectiv etc. care făurește ceva; creator. *s.m.*, *pl.* făuritori; *s.f.*, *g.-d. art.* făuritoarei, *pl.* făuritoare.
făzănița Femela fazanului. *s.f.*, *g.-d. art.* făzăniței, *pl.* făzănițe.
fâl/fâl-fâl Cuvânt care imită zgomotul produs de fâlfâitul aripilor unei păsări. *interj.*
fâlfâi v. **fâlfâi.**

fâlfâi *intr.* 1. (despre păsări) A da din aripi, producând un zgomot caracteristic zborului. 2. (despre steaguri, pânze etc.) A flutura în bătaia vântului. 3. (despre o flacără) A pâlpâi. [*var.* fâlfăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* fâlfâie, *imperf. 3 sg.* fâlfâia; *conj. prez. 3* să fâlfâie.
fâlfâire Acţiunea de a fâlfâi; fâlfâit, fâlfâitură. *s.f., g.-d. art.* fâlfâirii, *pl.* fâlfâiri.
fâlfâit Fâlfâire. *s.n.*
fâlfâitor,-oare (-fâ-i-) Care fâlfâie. *adj., pl.* fâlfâitori,-oare.
fâlfâitură (-fâ-i-) (rar) Fâlfâire. *s.f., g.-d. art.* fâlfâiturii, *pl.* fâlfâituri.
fâl-fâl v. **fâl.**
fân Iarbă cosită şi uscată folosită ca nutreţ pentru vite; fânaţ. *s.n., pl.* fânuri.
fânaţ (pop.) 1. Fâneaţă. 2. Fân. *s.n., pl.* fânaţe.
fânărie (pop.) 1. Fâneaţă. 2. Loc unde se fac clăile de fân. 3. Şură, magazie pentru păstrat fânul. *s.f., art.* fânăria, *g.-d. art.* fânăriei, *pl.* fânării, *art.* fânăriile.
fâneaţă Teren pe care creşte iarba pentru fân. *s.f., g.-d. art.* fâneţei, *pl.* fâneţe.
fânişor (pop.) Diminutiv al lui fân. *s.n.*
fânoasă (înv.) Unealtă agricolă cu tracţiune animală folosită la întoarcerea fânului. *s.f., g.-d. art.* fânoasei, *pl.* fânoase.
fântâioară v. **fîntânioară.**
fântânar Persoană care face sau întreţine o fântână. *s.m., pl.* fântânari.
fântână 1. Groapă cilindrică şi cu pereţii pietruiţi, săpată în pământ până la nivelul unui strat de apă, care serveşte la alimentarea cu apă mai ales în mediul rural; puţ. */A căra apă la ~* = a întreprinde o acţiune zadarnică. 2. Construcţie de zid, cu apă ţâşnitoare, servind ca element decorativ în locuri publice. 3. (fig.) Izvor, sursă. *s.f., g.-d. art.* fântâni, *pl.* fântâni.
fântâneа (rar) Fântâniţă. *s.f., art.* fântâneaua, *g.-d. art.* fântânelei, *pl.* fântânele, *art.* fântânelele.
fântânel Specie de păstrăv frumos colorat, care trăieşte în apele de munte. *s.n., pl.* fântânei, *art.* fântânelii.
fântânioară (-nioa-) (rar) Fântâniţă. [*var.* fântâioară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fântânioarei, *pl.* fântânioare.
fântâniţă (rar) Diminutiv al lui fântână; fântânea, fântânioară. *s.f., g.-d. art.* fântâniţei, *pl.* fântâniţe.
fârnâi *intr.* (reg.) A vorbi pe nas; a fornăi; a produce un zgomot caracteristic când respiră, din cauza nasului înfundat. *vb. IV, ind. prez. 3* fârnâie, *imperf 3 sg.* fârnâia; *conj. prez. 3* să fârnâie.
fârnâire (reg.) Acţiunea de a fârnâi; fârnâit. *s.f., g.-d. art.* fârnâirii, *pl.* fârnâiri.
fârnâit (reg.) Faptul de a fârnâi. *s.n., pl.* fârnâituri.
fârtat (pop.) Prieten nedespărţit, frate de cruce. //Tovarăş, ortac. //Termen cu care se adresează cineva unui prieten sau cuiva căruia vrea să-i arate prietenie. [*var.* fârtăt *s.m.*] *s.m., pl.* fârtaţi.
fârtăţie (înv.) Legătură între doi fârtaţi; prietenie. *s.f., art.* fârtăţia, *g.-d. art.* fârtăţiei.
fâs[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de un gaz care iese printr-un orificiu strâmt. *interj.*
fâs[2] (fam.) Nimic. *s.n.*
fâsă Nume dat mai multor păsări migratoare mici, de culoare cafenie-cenuşie. *s.f., g.-d. art.* fâsei, *pl.* fâse.
fâsăi v. **fâsâi.**
fâsăială v. **fâsâială.**
fâsăire v. **fâsâire.**
fâsăit v. **fâsâit.**
fâsătură v. **fâsâitură.**
fâsâi *intr.* 1. (despre gaze) A scoate un zgomot şuierător, surd. 2. (despre unele fiinţe) A scoate pe nas sunete şuierătoare. [*var.* fâsăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* fâsâie, *imperf. 3 sg.* fâsâia; *conj prez. 3* să fâsâie.
fâsâială Faptul de a fâsâi; fâsâit, fâsâitură. [*var.* fâsăială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fâsâielii, *pl.* fâsâieli.
fâsâire Acţiunea de a fâsâi. [*var.* fâsăire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fâsâirii, *pl.* fâsâiri.
fâsâit Fâsâială. [*var.* fâsăit *s.n.*] *s.n., pl.* fâsâituri.
fâsâitură (-sâ-i-) Fâsâială. [*var.* fâsăitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fâsâiturii, *pl.* fâsâituri.
fâstâc v. **fistic.**
fâstâceală (fam.) Faptul da a (se) fâstâci; zăpăceală. *s.f., g.-d. art.* fâstâcelii.
fâstâci *refl.* şi *tr.* (fam.) A (se) zăpăci, a-şi pierde sau a face să-şi piardă cumpătul. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* fâstâcesc, *imperf. 3 sg.* fâstâcea; *conj. prez. 3* să fâstâcească.
fâstâcire (rar) Acţiunea de a (se) fâstâci. *s.f., g.-d. art.* fâstâcirii, *pl.* fâstâciri.
fâş[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de mişcarea frunzelor, a hârtiei etc. *interj.*
fâş[2] 1. Material impermeabil subţire folosit pentru confecţionarea hainelor de ploaie. 2. Haină de ploaie confecţionată din acest material. *s.n., pl.* (2) fâşuri.
fâşăi v. **fâşâi.**
fâşăială v. **fâşâială.**
fâşâi *intr.* (despre frunze, hârtii, ţesături de mătase etc.) A foşni. [*var.* fâşăi, fâşii *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* fâşâie, *imperf. 3 sg.* fâşâia; *conj. prez. 3* să fâşâie.
fâşâială Zgomot produs de răsfoitul hârtiilor, de mişcarea frunzelor, de o ţesătură de mătase etc.; fâşâire, foşnet. [*var.* fâşăială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fâşâielii, *pl.* fâşâieli.
fâşâire Acţiunea de a fâşâi; fâşâială, fâşâit. *s.f., g.-d. art.* fâşâirii, *pl.* fâşâiri.
fâşâit Fâşâială. [*var.* fâşiit *s.n.*] *s.n.*
fâşâitor,-oare (-şâ-i-) (rar) Care fâşâie. *adj., pl.* fâşâitori,-oare.
fâşâitură (-şâ-i-) Fâşâială. [*var.* fâşiitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fâşâiturii, *pl.* fâşâituri.
fâşie 1. Bucată lungă şi îngustă de material textil, de piele etc. 2. Suprafaţă lungă şi îngustă de teren. [*var.* fâşie *s.f.*] *s.f., art.* fâşia, *g.-d. art.* fâşiei, *pl.* fâşii, *art.* fâşiile.
fâşii v. **fâşâi.**
fâşiit v. **fâşâit.**
fâşiitură v. **fâşâitură.**
fâşioară (-şi-oa-) Diminutiv al lui fâşie. *s.f., g.-d. art.* fâşioarei, *pl.* fâşioare.
fâşneaţă (fam.) (Fată, femeie) sprintenă, neastâmpărată. *adj., s.f., pl.* fâşneţe.
fât/fâţa Cuvânt care imită o mişcare (continuă). *interj.*
fâţă (reg., fam.) 1. Nume dat speciilor de peşte mic. 2. Femeie care se fâţâie. *s.f., g.-d. art.* fâţei, *pl.* fâţe.
fâţâi (pop., fam.) 1. *tr.* şi *intr.* (despre animale, păsări) A mişca repede coada (într-o parte şi în alta). 2. *refl.* A se mişca fără astâmpăr, încoace şi încolo. *vb. IV, ind. prez. 3* fâţâie, *imperf. 3 sg.* fâţâia; *conj. prez. 3* să fâţâie.
fâţâială (pop., fam.) Umblet fără rost, agitat, dintr-un loc în altul; fâţâit. *s.f., g.-d. art.* fâţâielii, *pl.* fâţâieli.
fâţâit (pop., fam.) Fâţâială. *s.n.*
fâţişoară (reg., fam.) Diminutiv al lui fâţă. *s.f., g.-d. art.* fâţişoarei, *pl.* fâţişoare.
febleţe (fam.) Slăbiciune, atracţie pentru cineva; ceea ce reprezintă obiectul slăbiciunii, atracţiei cuiva. *s.f., art.* febleţea, *g.-d. art.* febleţii.
febră 1. Temperatură ridicată a corpului (peste 37° C), care reprezintă o reacţie a organismului la un factor infecţios, toxic etc. //Nume dat unor boli care se manifestă prin febră. *~ aftoasă. /~ musculară* = stare de oboseală generală, care apare în urma unui efort fizic deosebit. 2. (fig.) Emoţie, încordare înaintea unui eveniment. *s.f., g.-d. art.* febrei.
febricita *intr.* A avea febră (1). *vb. I, ind. prez. 3* febricitează.

febricitate (med.) 1. Stare febrilă. 2. (fig.) Aderență afectivă, entuziasm. *s.f., g.-d. art.* febricității.
febrifug[1] Substanță, medicament care scade sau înlătură febra. *s.n., pl.* febrifuge.
febrifug[2]**,-ă** Antipiretic; antifebril. *adj., pl.* febrifugi,-ge.
febril,-ă 1. (med.) Care se manifestă prin febră (1). 2. (fig.) Agitat, încordat. *Activitate ~. adj., pl.* febrili,-e.
febrilitate Încordare, agitație; activitate intensă. *s.f., g.-d. art.* febrilității.
februarie (-bru-a-) A doua lună a anului; făurar[1]. *s.m., g.-d.* lui februarie.
fecal (în sintagma) *Produs ~* = resturi de alimente digerate, eliminate prin anus; excremente. *adj., pl.* fecale.
fecale Excremente. *s.f. pl., art.* fecalele.
Fecioara Maria Maica Domnului. *s.prop.f., g.-d. art.* Fecioarei Maria.
fecioară 1. Fată tânără, virgină. /(adj., înv.) *Fată ~* = fată de măritat. 2. (fig., adj.) Pur, curat. 3. (art.) Numele unei constelații din emisfera boreală. //Unul dintre semnele simbolice ale zodiacului. *s.f., g.-d. art.* fecioarei, *pl.* fecioare.
fecior (pop.) 1. Fiu; băiat, copil. 2. Flăcău, tânăr necăsătorit. 3. Sevitor la casele boierești. */~ boieresc* = slujbaș pe moșia unui boier. [*var.* (reg.) ficior *s.m.*] *s.m., pl.* feciori.
fecioraș (pop.) Diminutiv al lui fecior. *s.m., pl.* feciorași.
fecioreasca Numele unui dans popular executat de flăcăi. *s.f. art., neart.* feciorească, *g.-d. art.* fecioreștii.
feciorelnic,-ă Cast, nevinovat. *adj., pl.* feciorelnici,-ce.
fecioresc[1]**,-ească** (Ca) de fecioară (1); (fig.) curat, nevinovat, cast. *adj., pl.* feciorești.
fecioresc[2]**,-ească** Care aparține feciorilor (2), referitor la feciori. *adj., pl.* feciorești.
feciorește[1] Ca fecioarele (1); (p. ext.) în mod feciorelnic. *adv.*
feciorește[2] Ca feciorii (2); în felul feciorilor. *adv.*
feciori *intr.* (pop.) A-și trăi perioada de flăcău sau de fată. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fecioresc, *imperf. 3 sg.* feciorea; *conj. prez. 3* să fecioarească.
feciorică Mică plantă erbacee târâtoare, cu flori galbene-verzui. *s.f., g.-d. art.* feciorelei, *pl.* feciorele, *art.* feciorelele.
feciorie[1] Calitatea de a fi fecioară (1); castitate, virginitate. *s.f., art.* fecioria, *g.-d. art.* feciorii.
feciorie[2] Timpul când cineva este fecior (2). *s.f., art.* fecioria, *g.-d. art.* feciorii.
feculă Amidon extras din cartof, din rădăcinile de manioc etc., folosit în alimentație. *s.f., g.-d. art.* feculei, *pl.* (sorturi) fecule.
feculent,-ă Cu fecule; (p. ext.) hrănitor. *adj., pl.* feculenți,-te.
feculență Însușirea unei substanțe cu fecule. *s.f., g.-d. art.* feculenței.
fecund,-ă 1. Care se înmulțește ușor. //Roditor, fertil. 2. (fig.) (despre oameni) Care scrie mult, care realizează multe opere; (despre imaginație) bogat. *adj., pl.* fecunzi,-de.
fecunda *tr.* A face să procreeze. *vb. I, ind. prez. 3* fecundează.
fecundare Acțiunea de a fecunda; fecundație, fecundat. *s.f., g.-d. art.* fecundării, *pl.* fecundări.
fecundat Fecundare. *s.n.*
fecundație (-ți-e) (biol.) Proces de unire a două celule sexuale de sex diferit, prin care se formează un nou reprezentant al speciei; fecundare. *s.f., art.* fecundația, *g.-d. art.* fecundației, *pl.* fecundații, *art.* fecundațiile.
fecunditate 1. Capacitate a organismelor de a se reproduce, de a se înmulți. //Fertilitate, rodnicie a solului. 2. (fig.) Putere mare de creație artistică, putere de activitate intensă. *s.f., g.-d. art.* fecundității.
fedeleș Butoiaș mic în care se transportă apă sau vin. /(adv.) *A lega ~* = a lega strâns și bine. *s.n., pl.* fedeleșuri /fedeleșe.
feder Parte ieșită în afară de-a lungul marginii unei scânduri sau unei plăci, care intră în nutul corespunzător al altei piese; lambă. *s.n., pl.* federe.
federal,-ă Referitor la o federație; care are structura unei federații; federativ. *adj., pl.* federali,-le.
federalism Concepție, acțiune politico-juridică în vederea grupării mai multor state într-o federație. *s.n.*
federalist,-ă (Adept) al federalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* federaliști,-ste.
federaliza *tr.* și *refl.* (despre state) A (se) organiza sub formă de federație. *vb. I, ind. prez. 3* federalizează.
federalizare Acțiunea de a (se) federaliza. *s.f., g.-d. art.* federalizării, *pl.* federalizări.
federat 1. Persoană care făcea parte din populațiile așezate la granițele Imperiului Roman pentru a le apăra, în schimbul unor avantaje. 2. Membru al gărzii naționale în timpul Comunei din Paris. *s.m., pl.* federați.
federativ,-ă Federal. *adj., pl.* federativi,-e.
federație (-ți-e) 1. Uniune a mai multor state autonome, care își păstrează organizarea proprie, având însă anumite organe politico-administrative și legi comune. 2. Grupare a unor organizații de masă și obștești care urmăresc scopuri comune; confederație. 3. Organ care controlează activitatea într-o anumită ramură sportivă. *s.f., art.* federația, *g.-d. art.* federației, *pl.* federații, *art.* federațiile.
fedevais Pulbere de steatit care se pune în mănuși, în pantofi ori în ghete, pentru a fi îmbrăcate sau încălțate mai ușor. *s.n.*
fee (livr.) Zână. *s.f., art.* feea, *g.-d. art.* feei, *pl.* fee.
feedback (fidbec) (angl.) Conexiune inversă în diferite sisteme (biologice, tehnice etc.), ceea ce înseamnă revenirea informației la centrul de comandă al sistemului; retroacțiune. //Acțiune exercitată asupra cauzelor unui fenomen de către fenomenul însuși. *s.n., pl.* feedbackuri.
feeric,-ă Cu caracter de feerie; minunat, încântător. *adj., pl.* feerici,-ce.
feerie (fe-e-) 1. Priveliște minunată, încântătoare. 2. Reprezentație teatrală, de circ etc. cu tematică mitologică, într-un decor fastuos, cu multe efecte sonore. *s.f., art.* feeria, *g.-d. art.* feeriei, *pl.* feerii, *art.* feeriile.
fel 1. Mod de a fi, de a acționa etc. 2. (p. ext.) Soi, varietate, gen, sort. */De ~ul meu* = după firea mea; după locul meu de origine. *De ~ din...* = originar din... *A face ~ul* (cuiva) = a) a omorî; b) a cauza (cuiva) un rău; c) (pop., fam.) a dezvirgina. //(reg.) Chef, poftă. 3. Obicei, tradiție. 4. Sortiment de mâncare sau de băutură. *s.n., pl.* feluri.
felah Muncitor agricol din țările arabe. *s.m., pl.* felahi.
felcer,-ă (înv., pop.) Persoană cu pregătire medicală medie. *s.m., pl.* felceri; *s.f., g.-d. art.* felcerei, *pl.* felcere.
felcerită (înv., pop.) Felceră. *s.f., g.-d. art.* felcerității, *pl.* felcerițe.
feldmareșal Cel mai înalt grad militar în armatele unor țări (Germania, Rusia etc.). *s.m., pl.* feldmareșali.
feldspat Grup de minerale care alcătuiesc în special rocile eruptive. *s.m., pl.* feldspați.
feldspatic,-ă Care conține feldspat. *adj., pl.* feldspatici,-ce.
feldspatoid Mineral cu o compoziție asemănătoare cu a feldspatului. *s.m., pl.* feldspatoizi.
feldwebel (bel *pron.* băl) (germ.) Plutonier în armata germană. *s.m., pl.* feldwebeli.

fele (reg.) Măsură de capacitate pentru lichide, egală cu aproximativ trei sferturi de litru. *s.f., g.-d. art.* felei, *pl.* fele.
felegean (înv.) Ceaşcă de cafea neagră, fără toartă; conţinutul acestei cești. *s.n., pl.* felegene.
felendreş (înv.) Postav fin de Flandra. *s.n.*
feleşag (reg.) Fel de a fi, de a se manifesta; fire. *s.n., pl.* feleşaguri.
feleştioc (reg.) Pământuf cu care se ung bocancii, osia căruței etc. *s.n., pl.* feleştiocuri.
felia (-li-a) *tr.* A tăia (ceva) în felii. *vb. I, ind. prez. 3* feliază, *1 pl.* feliem; *conj. prez. 3* să feliеze; *ger.* feliind.
felibru Membru al unei grupări literare franceze, care lupta pentru afirmarea limbii şi literaturii provensale. *s.m., art.* felibrul, *pl.* felibri, *art.* felibrii.
felicita 1. *tr.* A adresa cuiva cuvinte de laudă pentru un succes obţinut, cu prilejul unui eveniment important etc. 2. *refl.* (fam.) A se socoti mulţumit pentru un anumit rezultat obţinut, pentru atitudinea avută etc. [*var.* fericita *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* felicită.
felicitare 1. Acţiunea de a (se) felicita. 2. (concr.) Bilet, scrisoare etc. prin care cineva este felicitat. *s.f., g.-d. art.* felicitării, *pl.* felicitări.
felidă (la pl.) Familie de mamifere carnivore cu corpul mlădios, cu coada lungă şi cu gheare retractile; (la sg.) animal din această familie; felină. *s.f., g.-d. art.* felidei, *pl.* felide.
felie Bucată subţire tăiată dintr-un întreg (de obicei dintr-un aliment). *s.f., art.* felia, *g.-d. art.* feliei, *pl.* felii, *art.* feliile.
feliere (-li-e-) Acţiunea de a felia. *s.f., g.-d. art.* feliерii, *pl.* feliери.
felin,-ă 1. Care aparţine familiei felidelor. 2. (fig.) Suplu, graţios. *adj., pl.* felini,-e.
felinar Dispozitiv pentru iluminat alimentat cu petrol. *s.n., pl.* felinare.
felină Felidă. *s.f., g.-d. art.* felinei, *pl.* feline.
felinitate Suplețe, graţie (în mişcări). *s.f., g.-d. art.* felinităţii.
felioară (-li-oa-) Diminutiv al lui felie; feliuţă. *s.f., g.-d. art.* felioarei, *pl.* felioare.
feliurime v. **felurime.**
feliurit,-ă v. **felurit.**
feliuţă (-li-u-) Felioară. *s.f., g.-d. art.* feliuţei, *pl.* feliuţe.
feloderm Ţesut vegetal din care se formează scoarţa secundară. *s.n.*
felon Pelerină scurtă pe care preotul o îmbracă peste celelalte veşminte. *s.n., pl.* felоane.
felonie (livr.) Trădare, infidelitate. *s.f., art.* felonia, *g.-d. art.* felonіei.
felucă Corabie mică şi îngustă, prevăzută cu pânze şi cu lopeți, folosită de-a lungul coastelor Africii de Nord. *s.f., g.-d. art.* felucii, *pl.* feluci.
feluri *refl.* (înv.) A se diferenţia. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se feluреşte, *imperf. 3 sg.* se felurea; *conj. prez. 3* să se felureаscă.
felurime Diversitate, varietate. [*var.* (reg.) feliurime *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* felurimii, *pl.* felurimi.
felurit,-ă Variat, diferit, divers; deosebit (de altceva). [*var.* feliurit,-ă *adj.*] *adj., pl.* feluriți,-te, *g.-d. pl* (antepus) feluritor /*ac.* a, la feluriți, a, la felurite.
femeie 1. Persoană adultă de sex feminin. 2. Persoană de sex feminin căsătorită. 3. (pop.) Soţie, nevastă. *s.f., art.* femeia, *g.-d. art.* femeii, *pl.* femei.
femeiesc,-iască Feminin. *adj., pl.* femeieşti.
femeieşte Ca femeile, în felul lor. *adv.*
femeiuşcă 1. Diminutiv al lui femeie. //(admirativ) Femeie drăguță, vioaie. //(peior.) Femeie uşoară, neserioasă. 2. Femelă. *s.f., g.-d. art.* femeiuştii, *pl.* femeiuşti.
femelă Animal de sex femeiesc; femeiuşcă (2). //(adj., despre organe ale plantelor) Care produce fructul. *s.f., g.-d. art.* femelei, *pl.* femele.
feminin,-ă 1. De sex femeiesc; care este propriu femeii; femeiesc, muieresc. */Gen ~* (şi. s.n.) = gen gramatical care cuprinde numele atribuite fiinţelor de sex femeiesc. 2. (despre rime) Care rimează pe penultima silabă accentuată. *adj., pl.* feminini,-e.
feminism Mişcare socială care susţine egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul. *s.n.*
feminist,-ă (Adept) al feminismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* feminişti,-ste.
feminitate Totalitatea caracteristicilor feminine. *s.f., g.-d. art.* feminităţii.
feminiza *tr.* şi *refl.* A da sau a căpăta însuşiri specific feminine. *vb.I, ind. prez. 3* feminizează.
feminizare Acţiunea de a (se) feminiza. *s.f., g.-d. art.* feminizării, *pl.* feminizări.
femur Os lung care formează scheletul coapsei, de la genunchi până la şold. *s.n., pl.* femururi.
femural,-ă Referitor la femur. *adj., pl.* femurali,-e.
fenazonă (farm.) Antipirină. *s.f., g.-d. art.* fenazonei.
fenec Animal carnivor din Sahara, asemănător cu vulpea. *s.m., pl.* feneci.
fenic (în sintagma) *Acid ~* = fenol (1). *adj.*
fenice v. **phoenix.**
fenician,-ă (-ci-an) (Locuitor) din Fenicia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fenicieni,-e.
feniciană (-ci-a-) Limbă semitică veche vorbită de fenicieni. *s.f., g.-d. art.* fenicienei.
fenicul Plantă erbacee înaltă, cu flori galbene, ale cărei seminţe conţin un ulei eteric cu miros pătrunzător, folosit în alimentaţie şi în farmacie. *s.m., pl.* feniculi.
fenil (chim.) Radical organic monovalent derivat din benzen prin înlăturarea unui atom de hidrogen. *s.m., pl.* fenili.
fenilamină (chim.) Anilină. *s.f., g.-d. art.* fenilaminei.
fenilbutazonă Derivat de pirazol, cu acţiune analgezică şi antiinflamatoare, folosit în reumatologie. *s.f., g.-d. art.* fenilbutazonei.
fenilen (chim.) Radical organic bivalent, derivat din benzen prin înlăturarea a doi atomi de hidrogen. *s.m., pl.* fenileni.
fenix[1] v. **phoenix.**
fenix[2] Palmier cultivat în ţările cu climă temperată ca plantă de apartament. *s.m., pl.* fenicşi.
fenobarbital (farm.) Luminal. *s.n.*
fenol (chim.) 1. Substanţă incoloră, toxică, cu miros specific, folosită ca dezinfectant şi în industria chimică; acid fenic. 2. Nume generic dat compuşilor organici derivaţi din hidrocarburile aromatice. *s.m., pl.* fenoli.
fenolat Sare a unui fenol. *s.m., pl.* fenolaţi.
fenolftaleină Colorant sintetic preparat din fenol. *s.f., g.-d. art.* fenolftaleinei.
fenolic,-ă Care conţine fenoli. *adj., pl.* fenolici,-ce.
fenologie Ramură a ecologiei care studiază influenţa factorilor meteorologici asupra fenomenelor biologice. *s.f., art.* fenologia, *g.-d. art.* fenologiei.
fenolsteroid Steroid fenolic care se elimină prin urină şi conţine hormoni estrogeni. *s.m., pl.* fenolsteroizi.
fenomen 1. Manifestare exterioară a existenţei unui lucru, care poate fi percepută direct. 2. Proces, transformare etc. din natură sau din societate. //Fapt. 3. Aspect, întâmplare, fiinţă, obiect care surprinde (prin calităţi, moralitate etc.). *s.n., pl.* fenomene.
fenomenal,-ă 1. Referitor la fenomene. 2. (şi adv.) Surprinzător, ieşit din comun; extraordinar. *adj., pl.* fenomenali,-e.
fenomenalism Concepţie filosofică potrivit căreia omul nu poate cunoaşte decât latura exterioară a fenomenelor, nu esenţa lucrurilor şi a proceselor. *s.n.*

fenomenalist,-ă (Adept) al fenomenalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fenomenalişti,-ste.
fenomenalitate Faptul de a fi fenomenal. *s.f., g.-d. art.* fenomenalităţii.
fenomenolog Adept al fenomenologiei. *s.m., pl.* fenomenologi.
fenomenologic,-ă 1. Referitor la fenomenologie. 2. Care se limitează la descrierea fenomenelor. *adj., pl.* fenomenologici,-ce.
fenomenologie 1. Curent filosofic care studiază fenomenele conştiinţei făcând abstracţie de omul real, de activitatea lui psihică concretă şi de mediul social. 2. (la Hegel) Teorie filosofică în care se afirmă predominanţa conştiinţei asupra existenţei. 3. Conceptul filosofiei idealiste întemeiate de E. Husserl, care reţine din realitate esenţa ideală, „fenomenul", prin aşa-zisa „intuiţie a esenţei". *s.f., art.* fenomenologia, *g.-d. art.* fenomenologiei.
fenoplast Masă plastică pe bază de fenol. *s.n., pl.* fenoplaste.
fenotip (biol.) Totalitatea caracterelor şi însuşirilor unui organism, determinate de ereditate şi de condiţii de mediu. *s.n.*
fenotipic,-ă (biol.) De fenotip. *adj., pl.* fenotipici,-ce.
fenta *tr.* (sport) A deruta pe adversar prin fente[1]; (p. ext.) a păcăli, a minţi. *vb. I, ind. prez. 3* fentează.
fentă[1] (sport) Mişcare rapidă şi abilă prin care un jucător încearcă să-şi inducă în eroare adversarul. *s.f., g.-d. art.* fentei, *pl.* fente.
fentă[2] Tăietură practicată perpendicular într-o ţesătură. *s.f., g.-d. art.* fentei, *pl.* fente.
fer v. **fier.**
feraluminiu v. **feroaluminiu.**
ferat Sare a acidului feric. *s.m., pl.* feraţi.
ferată (în sintagma) *Cale* (sau *linie*) ~ = drum prevăzut cu şine, pe care circulă trenurile; drum-de-fier. *adj., pl.* ferate.
ferăstraş Pasăre de baltă, cu ciocul lung şi încovoiat la vârf, cu dinţii laterali ca dinţii de fierăstrău. *s.m., pl.* ferăstraşi.
ferăstrălaş v. **fierăstrălaş.**
ferăstrău v. **fierăstrău.**
ferăstrul v. **ferestrul.**
ferăstruie v. **ferestruie.**
ferăstruire v. **ferestruire.**
ferber (înv.) Numele unui joc de cărţi. *s.n., pl.* ferbere.
fercheş,-ă (pop., fam.) Îmbrăcat cu grijă; dichisit. *adj., pl.* fercheşi,-e.
ferchezui *tr.* şi *refl.* (pop., fam.) A (se) dichisi, a (se) găti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ferchezuiesc, *imperf. 3 sg.* ferchezuia; *conj. prez. 3* să ferchezuiască.
ferchezuială (pop., fam.) Faptul de a (se) ferchezui. *s.f., g.-d. art.* ferchezuielii, *pl.* ferchezuieli.
ferdelă (reg.) Măsură de capacitate pentru cereale, egală cu circa 20 de litri; (p. ext.) conţinutul acestei măsuri. *s.f., g.-d. art.* ferdelei, *pl.* ferdele.
fereală 1. Băgare de seamă; precauţie. 2. Adăpost. *s.f., g.-d. art.* ferelii.
fereastră 1. Deschizătură lăsată în peretele unei clădiri, al unui vehicul etc. pentru a permite intrarea aerului şi a luminii. */A arunca banii pe ~* = a cheltui exagerat. *~ oarbă* v. orb. 2. Loc în care un puţ de mină se întretaie cu o rampă subterană. 3. (fig.) Fantă. 4. (fam.) Oră liberă intercalată între două ore de curs în programul zilnic al unui profesor sau al unui student. *s.f., g.-d. art.* ferestrei, *pl.* ferestre.
fereca *tr.* 1. A întări sau a împodobi un obiect cu fier, aur, argint etc. 2. A lega pe cineva în lanţuri sau în obezi. 3. A zăvorî o uşă, o fereastră etc. //(refl.) A se izola în casă fără să mai vadă pe nimeni. 4. (înv.) A face zimţi pe muchia unei monede. *vb. I, ind. prez. 3* ferecă.
ferecare Acţiunea de a fereca; ferecat. *s.f., g.-d. art.* ferecării, *pl.* ferecări.
ferecat Ferecare. *s.n.*
ferecătură Îmbrăcăminte de metal aplicată unui obiect pentru a-l fereca. *s.f., g.-d. art.* ferecăturii, *pl.* ferecături.
ferecaţian (-ţi-an) (despre versuri) Alcătuit dintr-un dactil şi mai mulţi trohei. *adj., pl.* ferecaţiene.
feredeu (reg.) Baie; local public pentru făcut baie. //Staţiune balneară. *s.n., art.* feredeul, *pl.* feredeie.
feredui *tr.* (reg.) A îmbăia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fereduiesc, *imperf. 3 sg.* fereduia; *conj. prez. 3* să fereduiască.
fereduire (reg.) Acţiunea de a feredui. *s.f., g.-d. art.* fereduirii, *pl.* fereduiri.
feregă v. **ferigă.**
feregea 1. Manta de stofă fină şi subţire sau din mătase purtată odinioară de boieri. 2. Văl cu care femeile musulmane îşi acoperă faţa. *s.f., art.* feregeaua, *g.-d. art.* feregelei, *pl.* feregele, *art.* feregelele.
ferentar (înv.) Soldat din vechea pedestrime uşoară. *s.m., pl.* ferentari.
ferestrică (înv.) Ferestruică. *s.f., g.-d. art.* ferestricii, *pl.* ferestrici.
ferestrui *tr.* A tăia ceva cu fierăstrăul (1). [*var.* ferestui, ferăstrui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ferestruiesc, *imperf. 3 sg.* ferestruia; *conj. prez. 3* să ferestruiască.
ferestruică Diminutiv al lui fereastră (1); ferestruie, ferestrică. //Deschizătură. [*var.* (reg.) ferestuică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ferestruicii, *pl.* ferestruici.
ferestruie Ferestruică. *s.f., art.* ferestruia, *g.-d. art.* ferestruii, *pl.* ferestrui.
ferestruire Acţiunea de a ferestrui. [*var.* ferestuire, ferăstruire s.f] *s.f., g.-d. art.* ferestruirii, *pl.* ferestruiri.
ferestui v. **ferestrui.**
ferestuică v. **ferestruică.**
ferestuie v. **ferestruie.**
ferestuire v. **ferestruire.**
ferfeliţă v. **ferfenită.**
ferfeniţa v. **ferfeniţi.**
ferfenită (pop., fam.) Zdreanţă. */A se face ~* = a se rupe tare, în bucăţi; a se ferfeniţi. //(adv.) În zdrenţe. [*var.* ferfeliţă *s.f.*] *s.f.*
ferfeniţi *refl.* şi *tr.* (pop., fam.) A (se) zdrenţui, a (se) sfâşia. [*var.* ferfeniţa *vb.*]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ferfeniţesc, *imperf. 3 sg.* ferfeniţea; *conj. prez. 3* să ferfeniţească.
ferfeniţire (pop., fam.) Acţiunea de a (se) ferfeniţi; ferfeniţit. *s.f., g.-d. art.* ferfeniţirii, *pl.* ferfeniţiri.
ferfeniţit (pop., fam.) Ferfeniţire. *s.n.*
ferfeniţos,-oasă (pop., fam.) Cu haine ferfeniţite. *adj., pl.* ferfeniţoşi,-oase.
feri 1. *tr.* şi *refl.* A (se) apăra, a (se) pune la adăpost. //(refl.) A evita să întâlnească pe cineva. 2. *refl.* şi *tr.* A (se) trage înapoi, a (se) da la o parte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* feresc, *imperf. 3 sg.* ferea; *conj. prez. 3* să ferească.
feribot Navă special amenajată pentru a transporta oameni, vehicule etc. de pe un mal pe celălalt al unei ape. *s.n., pl.* feriboturi.
feric,-ă (despre substanţe) Care conţine fier trivalent. *Acid ~. adj., pl.* ferici,-ce.
ferice[1] (poetic) Fericit. */~ de mine* (sau *de tine* etc.) = ce fericit sunt (sau eşti etc.). *adj. invar.*
ferice[2] (înv.) Fericire. */A-l bate* (pe cineva) *~*, se spune despre un om norocos. *s.f., art.* fericea.
ferici 1. *tr.* şi *refl.* A face sau a deveni fericit. 2. *tr.* A considera pe cineva fericit. //(înv.) A glorifica, a slăvi. 3. *refl.* (fam.) A se socoti mulţumit; a se felicita. *vb. IV,*

ind. prez. 1 sg şi *3 pl.* fericesc, *imperf. 3 sg.* fericea; *conj. prez. 3* să fericească.
fericianură (-ci-a-) Compus chimic rezultat din combinarea fierului, a cianogenului şi a unui metal. *s.f., g.-d. art.* ferocianurii, *pl.* ferocianuri.
fericire Stare de mulţumire sufletească deplină. /*Din* ~ = printr-o împrejurare favorabilă. *s.f., g.-d. art.* fericirii, *pl.* fericiri.
fericit[1] Primul grad de sfinţenie acordat cuiva de sinod sau de papă. *s.m.*
fericit[2]**,-ă** 1. Care este mulţumit sufleteşte. 2. Care aduce fericire; favorabil, bun. *adj., pl.* fericiţi,-te.
fericita v. **felicita.**
fericitor,-oare (rar) Care produce fericire. *adj., pl.* fericitori,-oare.
ferigă Nume dat unor plante erbacee, cu frunze mari şi dinţate, pe spatele cărora se găsesc sporangi cu spori. [*var.* (reg.) feregă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ferigii, *pl.* ferigi.
ferimagnetism (fiz.) Magnetism al feritelor. *s.n.*
ferire Fereală. *s.f., g.-d. art.* feririi.
ferit[1] Sare a acidului feros. *s.m., pl.* feriţi.
ferit[2]**,-ă** Aflat la adăpost; (p. ext.; despre locuri) izolat, tăinuit. //(despre ochi, privire) Care ezită să-l privească pe interlocutor în faţă. *adj., pl.* feriţi,-te.
feritā Compus al unor metale bivalente cu oxizi de fier, utilizat în electronică. *s.f., g.-d. art.* feritei, *pl.* ferite.
ferm,-ă 1. Hotărât, decis, stabil. 2. (despre contracte, comenzi) Stabilit în mod hotărât, fără a mai putea fi schimbat. *adj., pl.* fermi,-e.
fermă[1] Întreprindere particulară sau de stat, care se ocupă cu creşterea animalelor sau cu agricultura. *s.f., g.-d. art.* fermei, *pl.* ferme.
fermă[2] Ansamblu de bare, bârne etc. destinat susţinerii acoperişului unei construcţii. *s.f., g.-d. art.* fermei, *pl.* ferme.
fermeca *tr.* 1. A încânta, a desfăta, a delecta. 2. (în basme şi în superstiţii) A face vrăji. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* farmec, *2 sg.* farmeci, *3* farmecă, *1 pl.* fermecăm; *conj. prez. 3* să farmece.
fermecare Faptul de a fermeca. *s.f., g.-d. art.* fermecării, *pl.* fermecări.
fermecător,-oare Care farmecă; *adj., pl.* fermecători,-oare.
fermecătorie (pop.) Faptul de a face farmece sau vrăji; vrăjitorie. *s.f., art.* fermecătoria, *g.-d. art.* fermecătoriei, *pl.* fermecătorii, *art.* fermecătoriile.
fermenea (înv.) Haină scurtă din stofă brodată, pe care o purtau odinioară boierii peste anteriu. //Scurtă căptuşită cu blană de oaie, purtată de ţărani. *s.f., art.* fermeneaua, *g.-d. art.* fermenelei, *pl.* fermenele, *art.* fermenelele.
ferment 1. Substanţă care provoacă fermentaţie, produsă de celule vii sau de microorganisme; enzimă. 2. (fig.) Motiv care face să se nască sau să întreţină pasiunile, sentimentele etc.; sămânţă. *s.m., pl.* fermenţi.
fermenta *intr.* A fi în stare de fermentaţie, a se transforma în altă substanţă sau a se descompune. *vb. I, ind. prez. 3* fermentează.
fermentabil,-ă Care poate fermenta (uşor). *adj., pl.* fermentabili,-e.
fermentare Acţiunea de a fermenta; fermentaţie. *s.f., g.-d. art.* fermentării, *pl.* fermentări.
fermentat Faptul de a fermenta. *s.n.*
fermentaţie (-ţi-e) Proces de transformare a substanţelor organice sub acţiunea fermenţilor; fermentare. //Substanţă fermentată. *s.f., art.* fermentaţia, *g.-d. art.* fementaţiei, *pl.* fermentaţii, *art.* fermentaţiile.
fermier,-ă (-mi-er) Proprietar sau arendaş al unei ferme. *s.m., pl.* fermieri; *s.f., g.-d. art.* fermierei, *pl.* fermiere.
fermion (-mi-on) Denumire generică a particulelor elementare. *s.m., pl.* fermioni.
fermitate Tărie morală, hotărâre neclintită; statornicie. *s.f., g.-d. art.* fermităţii.
fermiu Element chimic transuranic produs pe cale artificială. *s.n., art.* fermiul.
fermoar Dispozitiv alcătuit din două şiruri de lame, folosit pentru încheiat obiecte de îmbrăcăminte, genţi, serviete etc. *s.n., pl.* fermoare.
feroaliaj (-ro-a-li-) Aliaj al fierului cu unul sau mai multe elemente. *s.n., pl.* feroaliaje.
feroaluminiu Aliaj de fier şi aluminiu. [*var.* feraluminiu *s.n.*] *s.n., art.* feroaluminiul.
feroce Crud, sălbatic; barbar. *adj. invar.*
ferocianură (-ci-a-) Compus chimic obţinut prin combinarea în alte proporţii decât la ferocianură a fierului, a cianogenului şi a unui metal. *s.f., g.-d. art.* ferocianurii, *pl.* ferocianuri.
ferocitate Cruzime, sălbăticie. //Faptă crudă, violentă. *s.f., g.-d. art.* ferocităţii.
ferocrom Aliaj de fier şi crom. *s.n.*
ferodo v. **ferodou.**
ferodou (tehn.) Metalazbest. [*var.* ferodo *s.n.*] *s.n., art.* ferodoul, *pl.* ferodouri.
feromagnetic,-ă Care posedă feromagnetism. *adj., pl.* feromagnetici,-ce.
feromagnetism 1. Proprietate a unor metale de a prezenta o magnetizare permanentă chiar şi în absenţa unui câmp magnetic exterior. 2. Ansamblul fenomenelor feromagnetice. *s.n.*
feromon (biol.) Hormon eliminat mai ales de insecte, ca mijloc de semnalizare. *s.m., pl.* feromoni.
feronerie Lucrare artistică (balustradă, grilaj etc.) executată din fier prin prelucrare la cald sau prin ciocănire. *s.f., art.* feroneria, *g.-d. art.* feroneriei, *pl.* feroneriі, *art.* feroneriile.
feros,-oasă Care conţine fier. *adj., pl.* feroşi,-oase.
ferotipie Procedeu de reproducere fotografică în care materialul sensibil este format dintr-o emulsie de colodiu aplicată pe o tablă smălţuită. *s.f., art.* ferotipia, *g.-d. art.* ferotipiei.
feroviar,-ă (-vi-ar) I. *adj.* Referitor la calea ferată. II. *s.m.* şi *f.* Lucrător, funcţionar de la căile ferate. *adj., s.m.* şi *f., pl.* feroviari,-e.
ferpar Scrisoare de tip special prin care se anunţă naşterea, căsătoria sau (mai ales) decesul cuiva. *s.n., pl.* ferpare.
fertil,-ă 1.(despre terenuri) Productiv, roditor, mănos. 2. (despre animale) Apt pentru reproducere. *adj., pl.* fertili,-e.
fertilitate 1.Calitatea unui teren de a fi fertil; rodnicie. 2. Capacitate de a procrea. *s.f., g.-d. art.* fertilităţii.
fertiliza *tr.* A face să crească fertilitatea unui teren; *vb. I, ind. prez. 3* fertilizează.
fertilizabil,-ă Care poate fi fertilizat. *adj., pl.* fetilizabili,-e.
fertilizare Acţiunea de a fertiliza. *s.f., g.-d. art.* fertilizării.
ferţă Fiecare dintre fâşiile de pânză care alcătuiesc o velă. *s.f., g.-d. art.* ferţei, *pl.* ferţe.
feruginos,-oasă Care conţine oxizi de fier. *Apă* ~. *adj., pl.* feruginoşi,-oase.
ferură Piesă metalică utilizată la consolidarea elementelor unei construcţii. *s.f., g.-d. art.* ferurii, *pl.* feruri.
fervent,-ă Care pune pasiune în ceea ce face, care lucrează cu zel. //Care exprimă pasiune, înfocare. *Iubire* ~. *adj., pl.* fervenţi,-te.
fervid,-ă (livr.) Arzător; strălucitor. *adj., pl.* fervizi,-de.
fervoare Pasiune, ardoare; zel. //Pasiune mistică. *s.f., art.* fervoarea, *g.-d. art.* fervorii.
fes Căciuliţă din pâslă sau din postav (roşu) de forma unui trunchi de con purtată mai ales de musulmani.

/(fam.) *Interesul poartă ~ul*, se spune la adresa cuiva care face anumite lucruri numai din interes. *A-i turti* (cuiva) *~ul* = a face o mare prostie. 2. Căciuliță croșetată purtată pe vârful capului. *s.n., pl.* fesuri.

fesă Fiecare dintre cele două părți posterioare, cărnoase, ale corpului omenesc sau al unor animale; bucă. *s.f., g.-d. art.* fesei, *pl.* fese.

fesfesele (reg.) Zorzoane, podoabe mărunte. *s.f. pl., art.* fesfeselele.

fesier,-ă (-si-er) Care aparține feselor. *adj., pl.* fesieri,-e.

festă Păcăleală. */A face* (sau *a juca*) *o ~* sau *~a* (cuiva) = a păcăli (pe cineva). *s.f., g.-d. art.* festei, *pl.* feste.

festin Masă bogată, somptuoasă; banchet. *s.n., pl.* festinuri.

festiv,-ă De sărbătoare, sărbătoresc; măreț. *adj., pl.* festivi,-e.

festival Manifestație artistică (muzicală, teatrală etc.) cu caracter festiv, care se desfășoară ocazional sau periodic. *s.n., pl.* festivaluri.

festivalier,-ă (-li-er) De festival. *adj., pl.* festivalieri,-e.

festivalist,-ă (rar) Participant la un festival. *s.m., pl.* festivaliști, *s.f., g.-d. art.* festivalistei, *pl.* festivaliste.

festivism Caracter festiv exagerat; tendință de a da caracter festiv unor evenimente banale. *s.n.*

festivist,-ă Care denotă festivism. *adj., pl.* festiviști,-ste.

festivitate Manifestare cu caracter solemn, de obicei pentru celebrarea unui eveniment important. *s.f., g.-d. art.* festivității, *pl.* festivități.

festivizare Conferirea unui caracter festiv sau festivist. *s.f., g.-d. art.* festivizării, *pl.* festivizări.

feston 1. Broderie în formă de mici semicercuri, care se execută pe marginea unui obiect de pânză. 2. Ornament arhitectonic care imită o astfel de broderie. *s.n., pl.* festoane.

festona *tr.* A tivi cu feston. *vb. I, ind. prez. 3* festonează.

festonare Acțiunea de a festona. *s.f., g.-d. art.* festonării, *pl.* festonări.

fesnic v. **sfesnic.**

feștanie v. **sfeștanie.**

feșteli (reg., fam.) 1. *tr.* și *refl.* A (se) murdări; 2. *tr. A o ~* = a o păți, a se face de râs. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* feștelesc, *imperf. 3 sg.* feștelea; *conj. prez. 3* să feștelească.

feștelire (reg., fam.) Acțiunea de a (se) feșteli. *s.f., g.-d. art.* feștelirii.

feștelitor,-oare (reg., peior.) (Persoană) care scrie urât, care mâzgălește. *adj., s.m.* și *f., pl.* feștelitori,-oare.

feștilă Fitil (de lampă sau de lumânare). *s.f., g.-d. art.* feștilei, *pl.* feștile.

fetal,-ă (anat.) Referitor la fetus; de făt (1). *adj., pl.* fetali,-e.

fetească Soi românesc de viță-de-vie; (p. ext.) vin de calitate superioară obținut din strugurii acestui soi de viță-de-vie. *s.f., g.-d. art.* fetești.

fetesc,-ească Care se referă la fată. *adj., pl.* fetești.

feți *intr.* (pop.) A petrece ca fată timpul de când iese la horă până când se mărită. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fetesc, *imperf. 3 sg.* fetea; *conj. prez. 3* să fetească.

fetică 1. (pop., fam.) Fetiță. 2. Plantă erbacee cu flori albe-albăstrui ale cărei frunze ovale sunt consumate ca salată. *s.f., g.-d. art.* feticăi, *pl.* fetici.

feticid Omorârea unui făt în pântecele mamei. *s.n., pl.* feticide.

fetid,-ă Cu miros respingător, urât. *adj., pl.* fetizi,-de.

fiditate Stare a ceea ce este fetid. *s.f., g.-d. art.* fetidității.

fetie (pop.) 1. Timpul petrecut ca fată. 2. Virginitate. *s.f., art.* fetia, *g.-d. art.* fetiei.

fetiș 1. Obiect căruia populațiile primitive îi atribuie puteri supranaturale, magice. 2. (fig.) Idee, principiu care reprezintă obiectul unei adorații nemotivate, oarbe. 3. Mic obiect care este considerat ca aducător de noroc celui care îl poartă. *s.n., pl.* fetișuri.

fetișcană Fată între vârsta copilăriei și a adolescenței. *s.f., g.-d. art.* fetișcanei, *pl.* fetișcane.

fetișism 1. Cult pentru fetișuri (1). 2. (fig.) Venerație exagerată pentru o idee, un principiu etc. 3. Perversiune sexuală (la bărbați) care constă în colecționarea de obiecte ale persoanei iubite. *s.n.*

fetișist,-ă (Adept, practicant) al fetișismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* fetișiști,-ste.

fetișiza *tr.* A venera ca pe un fetiș. *vb. I, ind. prez. 3* fetișizează.

fetișizant,-ă Care fetișizează. *adj., pl.* fetișizanți,-te.

fetișizare Acțiunea de a fetișiza. *s.f., g.-d. art.* fetișizării, *pl.* fetișizări.

fetișoară (pop., fam.) Fetiță. *s.f., g.-d. art.* fetișoarei, *pl.* fetișoare.

feud v. **feudă.**

feudal,-ă (fe-u-) I. *adj.* Care aparține feudalilor (II) sau feudalismului. */Orânduire ~* = feudalism. II. *s.m.* Mare proprietar de pământ. *adj., s.m., pl.* feudali,-e.

feudalism (fe-u-) 1. Organizare social-economică în care baza relațiilor o reprezintă stăpânirea feudală asupra pământului și dependența personală a țăranilor față de feudali. 2. Ansamblul raporturilor întemeiate pe fidelitatea personală, dintre suzerani și vasali. *s.n.*

feudalitate (fe-u-) (rar) Feudalism. *s.f., g.-d. art.* feudalității.

feudaliza (fe-u-) *tr.* și *refl.* (rar) A face să devină sau a deveni feudal. *vb. I, ind. prez. 3* feudalizează.

feudă (în feudalism) Moșie sau domeniu pe care vasalul îl primea în stăpânire de la seniorul său în schimbul anumitor obligații; fief (1). [*var.* (înv.) feud *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* feudei, *pl.* feude.

fezabil,-ă Care se poate face; realizabil. *adj., pl.* fezabili,-e.

fezabilitate Însușirea a ceea ce este fezabil. *s.f., g.-d. art.* fezabilității.

fezanda *tr.* A supune carnea de vânat procesului de fezandare. *//refl.* (despre carnea de vânat) A căpăta un anumit gust în urma fezandării. *vb. I, ind. prez. 3* fezandează.

fezandare Proces de frăgezire a cărnii de vânat prin ținere la rece sau prin expunere la vânt timp de câteva zile; fezandat. *s.f., g.-d. art.* fezandării.

fezandat Fezandare. *s.n.*

fi *intr.* A. (verb predicativ) 1. A exista, a trăi, a ființa. 2. A se afla, a se găsi undeva, la cineva. 3. A-și avea originea, a se trage. 4. A dura, a ține, a dăinui. */Cât e lumea și pământul* = totdeauna; (în construcții negative) niciodată. 5. A se întâmpla, a se petrece. 6. A costa, a face. *Cât fac strugurii?* 7. (în superstiții, ghicitori etc.) A însemna, a prevesti. B. (verb copulativ) 1. (formează predicatul împreună cu numele predicativ) *El este inginer.* 2. (im-pers.) A fi pe punctul să... *Era să cadă.* 3. (impers., cu subiectul logic în dativ) A simți. *Mi-a fost ușor. /A-i ~ cuiva drag* (cineva sau ceva) = a-i plăcea, a îndrăgi. *Mi-e* (sau *ți-e* etc.) *că...* (sau *să nu...*) = mă tem

(sau te temi etc.) că... (sau să nu...). 4. (impers., urmat de un supin) A trebui, a se cuveni. *E de lucrat.* C. (verb auxiliar, serveşte la formarea diatezei pasive şi a unor timpuri compuse) *Problema a fost studiată deja. Trebuie să fie spus totul. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sunt, *neacc.* (pop.) -s (mi-s), (reg.) îs, *2 sg.* eşti [e *pron.* ie], *3 sg.* este [e *pron.* ie], *neacc.* e [ie], (fam.) -i (asta-i), (reg.) îi, *1 pl.* suntem, *2 pl.* sunteţi, *imperf. 1* eram, *2 sg.* erai, *3 sg.* era, *2 pl.* eraţi, *3 pl.* erau [e *pron.* ie], *perf. s. 1 sg.* fusei/fui, *1 pl.* fuserăm/furăm, *m.m.c.p. 1 sg.* fusesem, *1 pl.* fuseserăm; *conj. prez. 1 sg.* să fiu, *2 sg.* să fii, *3* să fie; *cond. prez. 3* ar fi /(în imprecaţii) fir-ar; *imper. 2 sg.* fii, *neg.* nu fi, *pl.* (nu) fiţi; *ger.* fiind; *part.* fost.

fiabil,-ă (fi-a-) (despre aparate, instalaţii, etc.) Care prezintă siguranţă în funcţionare pe timp îndelungat. *adj., pl.* fiabili,-e.

fiabilitate (fi-a-) Însuşirea de a fi fiabil. *s.f., g.-d. art.* fiabilităţii.

fiacru (fi-a-) (înv.) Trăsură de piaţă; birjă. *s.n., art.* fiacrul, *pl.* fiacre.

fială (fi-a-) 1. Cupă de metal antică, frumos decorată, fără toarte şi fără picior. 2. Urnă cinerară. *s.f., g.-d. art.* fialei, *pl.* fiale.

fiară Animal sălbatic; bestie. 2. (fig.) Om crud, violent. *s.f., g.-d. art.* fiarei, *pl.* fiare.

fiasco Insucces, eşec total. *s.n., art.* fiascoul.

fiastru,-ă (înv.) Copil (băiat sau fată) vitreg. *s.m., pl.* fiaştri; *s.f., g.-d. art.* fiastrei, *pl.* fiastre.

fibră 1. Fir subţire de proveniență animală, vegetală, minerală sau sintetică, folosit ca materie primă la fabricarea ţesăturilor, a hârtiei. 2. Celulă vegetală alungită situată în ţesutul unei plante. 3. Formaţie anatomică alungită din care sunt formate ţesuturile. ~ *musculară.* 4. ~ *optică* = fibră de sticlă cu o compoziţie specială, utilizată pentru transmiterea informaţiilor. *s.f., g.-d. art.* fibrei, *pl.* fibre.

fibrila *intr.* (med.) A prezenta fibrilaţie. *vb. I, ind. prez. 3* fibrilează.

fibrilar,-ă Cu aspect de fibră fină, care aparţine unei fibre (3). *adj., pl.* fibrilari,-e.

fibrilare Faptul de a fibrila. *s.f., g.-d. art.* fibrilării, *pl.* fibrilări.

fibrilaţie (-ţi-e) (med., fiziol.) Fiecare dintre contracţiile neregulate (şi fine) ale fibrelor musculare cardiace. *s.f., art.* fibrilaţia, *g.-d. art.* fibrilaţiei, *pl.* fibrilaţii, *art.* fibrilaţiile.

fibrilă 1. (anat.) Element constitutiv al unei fibre. 2. Parte a unei fibre textile. *s.f., g.-d. art.* fibrilei, *pl.* fibrile.

fibrină Proteină de culoare albă, care se găseşte în sânge şi în limfă. *s.f., g.-d. art.* fibrinei.

fibrinogen Substanţă proteică din plasmă care se transformă în fibrină când sângele se coagulează. *s.n.*

fibroadenom (fi-bro-a-) Tumoare de natură benignă, localizată de obicei la sân sau la uter. *s.n., pl.* fibroadenoame.

fibrocartilaginos,-oasă (anat.) Cu structură de fibrocartilaj. *adj., pl.* fibrocartilaginoşi,-oase.

fibrocartilaj Ţesut cartilaginos de tip fibrilar, de la nivelul unor articulaţii. *s.n., pl.* fibrocartilaje.

fibrocit Celulă fundamentală a ţesutului conjunctiv. *s.n., pl.* fibrocite.

fibrograf Aparat pentru măsurarea lungimii fibrelor. *s.n., pl.* fibrografe.

fibroină Substanţă albuminoidă transparentă din compoziţia fibrei de mătase naturală. *s.f., g.-d. art.* fibroinei.

fibrolemnos,-oasă Constituit din fibre de lemn. *adj., pl.* fibrolemnoşi,-oase.

fibrom Tumoare benignă, formată din ţesuturi fibroase. *s.n., pl.* fibroame.

fibromatos,-oasă (med.) Care prezintă fibre (3) dure. *adj., pl.* fibromatoşi,-oase.

fibromatoză Dezvoltare de fibroame în ţesuturi sau organe. *s.f., g.-d. art.* fibromatozei.

fibros,-oasă Alcătuit din fibre; cu aspect de fibre. /*Ţesut* ~ = ţesut conjunctiv elastic. *adj., pl.* fibroşi,-oase.

fibroscop (med.) Instrument pentru studierea cavităţilor profunde ale organismului. *s.n., pl.* fibroscoape.

fibulă 1. (în Antichitate) Agrafă de metal cu care se încheiau veşmintele. 2. (anat.) Peroneu. *s.f., g.-d. art.* fibulei, *pl.* fibule.

ficat Glandă anexă a tubului digestiv, situată în partea dreaptă a abdomenului, formată din patru lobi şi din vezicula biliară. /(fam.) *A-l seca* (sau *a-l roade* etc.) *la ~ţi* = a) a simţi o durere fizică puternică; b) (despre griji, necazuri) a frământa, a chinui (pe cineva). /*A-i îngheţa* (cuiva) *~ţii* = a se înspăimânta. *s.m., pl.* ficaţi.

ficăţel Diminutiv al lui ficat. *s.m., pl.* ficăţei, *art.* ficăţelii.

ficior v. **fecior.**

ficoeritrină Pigment roşu din unele alge. *s.f., g.-d. art.* ficoeritrinei.

ficologie Algologie. *s.f., art.* ficologia, *g.-d. art.* ficologiei.

ficomicetă (la pl.) Clasă de ciuperci saprofite sau parazite inferioare; (la sg.) ciupercă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* ficomicetei, *pl.* ficomicete.

ficţiv,-ă Care nu există în realitate; imaginar. *adj., pl.* ficţivi,-e.

ficţional,-ă (-ţi-o-) Bazat pe ficţiune. *adj., pl.* ficţionali,-e.

ficţionalism (-ţi-o-) (fii.) Concepţie idealist subiectivă care afirmă că la baza cunoaşterii stă numai ficţiunea. *s.n.*

ficţiune (-ţi-u-) 1. Închipuire, plăsmuire a imaginaţiei; născocire. 2. Însuşire, trăsătură a unei creaţii artistice de a sugera întâmplări din realitate, prin respectarea anumitor convenţii. *s.f., g.-d. art.* ficţiunii, *pl.* ficţiuni.

ficus Plantă exotică lemnoasă cu frunzele mari, totdeauna verzi, cultivată la noi ca plantă decorativă de interior. *s.m., pl.* ficuşi.

fidea Pastă făinoasă în formă de fire lungi şi subţiri. *s.f., art.* fideaua, *g.-d. art.* fidelei.

fideicomis (-dei-) Dispoziţie testamentară prin care testatorul dispune ca moştenitorul său legitim să remită unei terţe persoane o parte din averea pe care o lasă. *s.n., pl.* fideicomisuri.

fideism Concepţie în anumite orientări filosofice, care dă prioritate credinţei faţă de ştiinţă sau le pune pe acelaşi plan. *s.n.*

fideist,-ă (Adept) al fideismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fideişti,-ste.

fideiusiune (-iu-si-u-) (jur.) Contract prin care cineva se angajează în faţa creditorului să execute obligaţia debitorului, dacă acesta nu ar executa-o el însuşi la termen. *s.f., g.-d. art.* fideiusiunii.

fideiusor,-oare (-de-iu-) (jur.) Cel care garantează pentru altul, obligându-se să-i plătească datoriile. *s.m., pl.* fideiusori; *s.f., g.-d. art.* fideiusoarei, *pl.* fideiusoare.

fidel,-ă 1. Credincios, statornic în sentimente. 2. Care urmează cu exactitate un model, o normă. *Reproducere* ~. *adj., pl.* fideli,-e.

fidelitate 1. Statornicie în sentimente, în convingeri. 2. Exactitate în reproducerea unui model, a unui text etc. /*Înaltă* ~ = calitate a unor aparate electroacustice de a reda cât mai fidel semnalele sonore înregistrate; hi-fi. *s.f., g.-d. art.* fidelităţii.

fidelizare Acţiune a unor firme (din telefonie, turism etc.) de a-şi răsplăti clienţii fideli oferindu-le anumite avantaje. *s.f., g.-d. art.* fidelizării.

fider Linie electrică fără derivație, care leagă o centrală electrică de posturile de transformare. *s.n., pl.* fidere.
fiduciar,-ă (-ci-ar) Care are o valoare fictivă, convențională. */Monedă ~* = hârtie-monedă cu valoare convențională, care circulă numai în interiorul unei țări. *Circulație ~* = circulație a monedei fiduciare. *adj., pl.* fiduciari,-e.
fie 1. (de obicei în corelație cu sine însuși) Ori... ori... 2. Chiar (și), măcar. *conjcț.*
fiecare (fi-e-) (indică ființe sau lucruri luate individual) Și unul și altul; oricare. //(adj.) *~ om. pr. nehot., g.-d.* fiecărui, fiecăreia.
fiecând (fi-e-) (înv.) Oricând. *adv.*
fiece (fi-e-) (înv.) Fiecare. *~ lucru. adj. nehot.*
fiecine (fi-e-) (înv.) Fiecare, oricare ființă; fitecine. *pr. nehot., g.-d.* fiecui.
fiecum (fi-e-) (înv.) Oricum. *adv.*
fief 1. (în Evul Mediu) Feudă. 2. (fig.) Zonă, teritoriu în care influența cuiva este absolută. */~ electoral* = zonă în care un partid sau o personalitate politică se bucură de o mare popularitate în rândul alegătorilor. *s.n., pl.* fiefuri.
fier 1. Metal greu de culoare cenușie, maleabil, ductil, bun conducător de electricitate, care, în aliaj cu carbonul sau cu alte elemente, se folosește pe scară largă în industrie. */Epoca ~ului* = epocă din orânduirea comunei primitive în care omul a început să folosească fierul. *De ~* = tare, puternic. 2. Nume dat unor instrumente, unelte etc. făcute din oțel sau din fontă. *~ de călcat. /~ de frizat* = instrument de forma unui clește care servește la ondularea părului. *~ roșu* = bucată de fier înroșită în foc cu care se ard unele răni sau se însemnează vitele cu marca proprietarului. *~ de plug* = brăzdar. //Clește cu care se iau cărbunii din foc. //Lamă tăioasă; (p. ext.) sabie. */A trece prin ascuțișul ~ului* = a omorî, a pustii. //Drug de oțel. */~ vechi* = obiect de fier scos din uz (care poate fi topit și revalorificat). *A arunca* (ceva) *la ~ vechi* = a scoate (ceva) din uz. 3. (la pl.) Lanțuri, cătușe cu care sunt legați deținuții sau prizonierii. //Lanț pentru împiedicat caii. [*var.* fer *s.n.*] *s.n., pl.* (2, 3) fiare.
fierar Muncitor care prelucrează fierul la cald. *s.m., pl.* fierari.
fierar-betonist Muncitor specializat în montarea armăturilor elementelor de construcție. *s.m., pl.* fierari-betoniști.
fierărie[1] 1. Atelier în care se prelucrează fierul. 2. Meșteșugul fierarului. *s.f., art.* fierăria, *g.-d. art.* fierăriei, *pl.* (1) fierării, *art.* fierăriile.
fierărie[2] 1. Magazin unde se vând obiecte fabricate din fier sau din alt metal. 2. (colectiv) Obiecte sau piese din fier ori din alt metal. *s.f., art.* fierăria, *g.-d. art.* fierăriei, *pl.* (1) fierării, *art.* fierăriile.
fierăstrăiaș/ferăstrăiaș Diminutiv al lui fierăstrău/ferăstrău; fierăstrău mic. *s.m., pl.* fierăstrăiașe/ferăstrăiașe.
fierăstrău/ferăstrău 1. Unealtă prevăzută cu o lamă, o bandă sau un disc de oțel, folosită la tăiatul lemnelor, al metalelor sau al altor materiale. 2. Instrument muzical alcătuit dintr-o bandă de metal care, prin frecare cu un arcuș, produce sunete. *s.n., art.* fierăstrăul/ferăstrăul, *pl.* fierăstraie/ferăstraie.
fierbător[1] Muncitor care execută operații de fierbere în procesul extragerii sau prelucrării unor materii prime. *s.m., pl.* fierbători.
fierbător[2] Mic aparat care servește la fierberea unor lichide; plonjor. *s.n., pl.* fierbătoare.
fierbe 1. *intr.* și *tr.* A trece sau a face să treacă un lichid în stare de vapori sub acțiunea căldurii. *//intr* (subiectul este vasul care conține lichidul) *Ceainicul ~. /A-și băga nasul unde nu-i ~ oala* = a se amesteca unde nu trebuie. 2. *intr.* (fig., despre apa unui râu, a unei mări) A se agita puternic. 3. *intr.* (despre unele lichide, amestecuri) A fermenta. 4. *tr.* A supune un corp acțiunii fierberii apei. *~ rufele.* 5. *intr.* (fig., despre oameni) A fi cuprins de o mare agitație; a fi în tensiune. *//tr.* A chinui pe cineva, a-l ține într-o stare de tensiune. *//tr.* A pune la cale o acțiune (reprobabilă); a coace. 6. *intr.* (fig., despre spații din natură) A vui, a răsuna de zgomot. *//intr.* (fig., despre apa unui râu, a mării) A se agita puternic. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fierb, *perf. s. 1 sg.* fierșei, *1 pl.* fierșerăm; *conj. prez. 3* să fierbă; *part.* fiert.
fierbere Acțiunea de a fierbe. //(fig.) Stare de neliniște, de agitație. *s.f., g.-d. art.* fierberii, *pl.* fierberi.
fier-beton Produs siderurgic în formă de bară utilizat la realizarea armăturilor construcțiilor din beton. *s.n.*
fierbinciorc,-oară (pop.) Diminutiv al lui fierbinte; aproape fierbinte. *adj., pl.* fierbinciori,-oare.
fierbinte 1. Care are o temperatură ridicată, care răspândește o căldură puternică. 2. (fig., despre sentimente și manifestări omenești) Foarte puternic, aprins, înfocat. *adj., pl.* fierbinți.
fierbințeală 1. Temperatură ridicată (a aerului); căldură dogoritoare. //(fig.) Stare de tensiune, de trăire intensă. 2. (pop.) Febră, temperatură. *s.f., g.-d. art.* fierbințelii, *pl.* fierbințeli.
fiere 1. Lichid de culoare galbenă-verzuie secretat de ficat. //(fig.) Necaz, amărăciune. *A vărsa ~* 2. *Bășica ~ii* = vezicula biliară. *s.f., g.-d. art.* fierii.
fierea-pământului 1. Plantă erbacee medicinală cu flori roșietice, cu gust amar. 2. Plantă cu talul târâtor, având rudimente de frunză. *s.f., g.-d. art.* fierii-pământului.
fiert[1] Faptul de a fierbe. *s.n.*
fiert[2]**, fiartă** 1. (despre lichide) Care a fost supus fierberii; (despre alimente) preparat prin fierbere. /(fam.) *A o face ~* = a face o greșeală; a se face de râs. 2. (fig.) Necăjit, supărat. *adj., pl.* fierți,-te.
fiertură 1. Mâncare preparată prin fierbere. 2. Fierbere, clocot. *s.f., g.-d. art.* fierturii, *pl.* fierturi.
fierturică (pop.) Diminutiv al lui fiertură. *s.f., g.-d. art.* fierturicii, *pl.* fierturici.
fiesc, fiască (rar) Filial. *adj., pl.* fiești.
fiestă (fies-) Sărbătoare (populară) în țările de limbă spaniolă. *s.f., g.-d. art.* fiestei, *pl.* fieste.
fieșicare/fieșcare (fi-eși-) (înv., pop.) Fiecare. //(adj.) *~ om. pr. nehot., g.-d.* fieșicăruia/fieșcăruia, fieșicăreia /fieșcăreia.
fieștecare (fi-eș-) (înv., pop.) Fiecare. //(adj.) *~ om. pr. nehot., g.-d.* fieștecăruia, fieștecăreia.
fieunde (fi-e-) (înv.) Oriunde; pretutindeni. *adv.*
fifty-fifty (angl.) Pe jumătate. *adv.*
figura 1. *intr.* A fi prezent la o acțiune, la o activitate. //A fi înscris pe o listă, pe un tabel. 2. *tr.* (rar; în artele plastice) A înfățișa, a reprezenta ceva. 3. *tr.* (înv.) A-și imagina. *vb. I, ind. prez. 3* figurează.
figurant,-ă 1. Artist care participă la un spectacol de teatru, la un film numai prin prezența sa fizică și prin gesturi, fără a rosti nicio replică. 2. Persoană care este prezentă la un eveniment fără a lua parte efectiv la el. *s.m., pl.* figuranți; *s.f., g.-d. art.* figurantei, *pl.* figurante.
figurare Acțiunea de a figura. *s.f., g.-d. art.* figurării.
figurat,-ă (despre cuvinte, sensuri) Care este folosit în alt sens decât cel obișnuit. //(despre stil) Bogat în figuri poetice; figurativ. *adj., pl.* figurați,-te.
figurativ,-ă 1. Cu (multe) figuri de stil; figurat. 2. (despre unele arte) Bazat pe reprezentări plastice ale obiectelor. *Pictură ~. adj., pl.* figurativi,-e.
figurație (-ți-e) Totalitatea figuranților dintr-un film, dintr-o piesă de teatru etc. */A face ~* = a avea rol de figurant. *s.f., art.* figurația, *g.-d. art.* figurației, *pl.* figurații, *art.* figurațiile.

figură 1. Înfățișare, fizionomie; chip, față, obraz. //Ins, individ, persoană; tip, personalitate. */A face* (cuiva) *~a* = a face cuiva o farsă, o surpriză neplăcută. *A face o ~ bună* (sau *rea*) = a face o impresie bună (sau rea) celor din jur. *A face ~ de...* = a avea aerul de... 2. Reprezentare în desen, pictură, sculptură etc. a imaginii unei ființe sau a unui obiect. */~ geometrică* = ansamblu de linii, puncte și suprafețe. 3. Fiecare dintre piesele folosite la jocul de șah. //Fiecare dintre cărțile de joc reprezentând un personaj (valet, damă etc.). 4. *~ de stil* (sau *poetică*) = procedeu stilistic prin care se modifică înțelesul propriu al unui cuvânt pentru a-i da mai multă expresivitate. /(log.) *~ silogistice* = forme de silogism care se deosebesc între ele după locul ocupat de termenul median în premisă. *~ etimologică* = construcție sintactică în care se alătură două cuvinte înrudite etimologic (de obicei un verb și un substantiv). 5. Poziție sau ansamblu de poziții și de mișcări la dans, la balet, la patinaj etc. *s.f., g.-d. art.* figurii, *pl.* figuri.

figurină Statuetă de porțelan, de bronz etc. servind ca ornament; bibelou. *s.f., g.-d. art.* figurinei, *pl.* figurine.

fiică Persoană de sex feminin considerată în raport cu părinții săi. *s.f., g.-d. art.* fiicei, *pl.* fiice.

fiindcă Pentru că, deoarece; de vreme ce. *conjcț.*

fiind că (în loc.) *Dat ~* = având în vedere (că...); deoarece. *loc. conjcț.*

ființa (fi-in-) *intr.* A exista; a-și desfășura activitatea. *vb. I, ind. prez. 3* ființează.

ființare (fi-in-) Existență, viață. *s.f., g.-d. art.* ființării, *pl.* ființări.

ființă 1. Tot ce are viață; viețuitoare, vietate. //Om, persoană. 2. Existență, viață. */A da ~* = a da viață, a naște; a făuri, a realiza. *În ~* = a) existent; b) în realitate. *s.f., g.-d. art.* ființei, *pl.* ființe.

fijian,-ă (-gi-an) (Locuitor) din insulele Fiji. *adj., s.m.* și *f., pl.* fijieni,-e.

fila 1. *tr.* A transforma un material textil în fire; a toarce. 2. *tr.* A răsfira în mână cărțile de joc. 3. *tr.* A urmări discret pe cineva. 4. *intr.* (despre lămpi de gaz) A scoate fum. 5. *tr.* A tăia într-un anumit fel șuvițe dintr-un păr prea des. 6. *tr.* A desfășura treptat lanțul ancorei, o parâmă etc. *vb. I, ind. prez. 3* filează.

filacteră 1. Talisman purtat de vechii evrei, reprezentat de o bucată de pergament care conține versete biblice. 2. Inscripție sub formă de banderolă (pe monumente). [*var.* filacteriu *s.n.*] *s.f., g.-d., art.* filacterei, *pl.* filactere.

filacteriu v. **filacteră.**

filadă (înv.) Broșură. *s.f., g.-d. art.* filadei, *pl.* filade.

filaliu (înv.) Pânză foarte subțire și fină. *s.n., art.* filaliul.

filament 1. Fir metalic foarte subțire din interiorul becurilor sau al tuburilor electronice. 2. Formație în formă de fir a unor celule animale sau vegetale. //(spec.) Picioruşul sau codița staminei. *s.n., pl.* filamente.

filamentos,-oasă Format din filamente (1); cu aspect de filamente. *adj., pl.* filamentoși,-oase.

filantrop,-oapă Persoană care face acte de filantropie. *s.m., pl.* filantropi, *s.f., g.-d. art.* filantropei, *pl.* filantropе.

filantropic,-ă Caracteristic filantropului sau filantropiei. *adj., pl.* filantropici,-ce.

filantropie Binefacere, faptă de caritate în folosul oamenilor săraci. *s.f., art.* filantropia, *g.-d. art.* filantropiei.

filantropism (rar) Filantropie. *s.n.*

filare Acțiunea de a fila. *s.f., g.-d. art.* filării, *pl.* filări.

filarie (-ri-e) Vierme filiform, care trăiește parazit la oameni și la animale. *s.f., g.-d. art.* filariei, *pl.* filarii.

filarioză (-ri-o-) Boală provocată de localizarea filariei în organism. *s.f., g.-d. art.* filariozei.

filarmonic,-ă Referitor la activitatea de răspândire a culturii muzicale. *Societate ~. adj., pl.* filarmonici,-ce.

filarmonică 1. Instituție (de stat) pentru cultivarea și răspândirea muzicii. 2. Orchestră simfonică aparținând unei astfel de instituții (1). *s.f., g.-d. art.* filarmonicii, *pl.* filarmonici.

filarmonist,-ă (rar) Instrumentist dintr-o orchestră filarmonică. *s.m., pl.* filarmoniști; *s.f., g.-d. art.* filarmonistei, *pl.* filarmoniste.

filat Faptul de a fila. *s.n.*

filatelic,-ă Referitor la filatelie. *adj., pl.* filatelici,-ce.

filatelie Colecționarea de mărci poștale. *s.f., art.* filateliа, *g.-d. art.* filateliei.

filatelist,-ă Colecționar de mărci poștale. *s.m., pl.* filateliști; *s.f., g.-d. art.* filatelistei, *pl.* filateliste.

filator,-oare Muncitor care fileză fibrele textile. *s.m., pl.* filatori; *s.f., g.-d. art.* filatoarei, *pl.* filatoare.

filatură Unitate industrială în care fibrele textile sunt transformate în fire. *s.f., g.-d. art.* filaturii, *pl.* filaturi.

filă Foaie a unei cărți, a unui caiet; (p. ext.) pagină. */A cerceta ~ cu ~* = a cerceta foarte atent. *s.f., g.-d. art.* filei, *pl.* file.

fildeș[1] Fiecare dintre cei doi colți ai elefantului. //(înv.) Elefant. *s.m., pl.* fildeși.

fildeș[2] Substanță de culoare albă, din care sunt formați colții unui elefant și din care se fac obiecte ornamentale; ivoriu. */~ vegetal* = material dur, extras din semințele unui palmier, din care se fabrică nasturi. *~ animal* (sau *artificial*) = substanță asemănătoare cu fildeșul[2], obținută din oase de animale macerate în clorură de var. *s.n., pl.* fildeșuri.

fildeșiu,-ie (rar) Alb ca fildeșul[2]. *adj., pl.* fildeșii.

file Carne de calitate superioară din lungul șirei spinării unei vite, unui porc sau unui pește. *s.n., art.* fileul, *pl.* fileuri.

filer[1] Monedă divizionară în Ungaria, reprezentând a suta parte dintr-un forint. *s.m., pl.* filери.

filer[2] Material pulverulent (praf de calcar, de var stins etc.) folosit la stabilizarea termică a unor materiale. *s.n.*

filet 1. Șanț elicoidal executat pe suprafața interioară sau exterioară a unei piese cilindrice ori conice, servind la înșurubarea acesteia cu o altă piesă; ghivent. 2. Ramificație a extremității nervilor. *s.n., pl.* filete.

fileta *tr.* A executa filete pe o piesă. *vb. I, ind. prez. 3* fileteză.

filetare Acțiunea de a fileta. *s.f., g.-d. art.* filetării, *pl.* filetări.

filetă Unealtă folosită în legătorii pentru aplicarea de ornamente aurite pe coperta cărților. *s.f., g.-d. art.* filetei, *pl.* filete

fileu 1. Rețea de ață, de sfoară etc., cu ochiuri sub formă de romburi, din care se confecționează plase de pescuit, perdele etc. //(sport) Plasă de volei, de tenis etc. //Plasă subțire și deasă cu care se leagă părul. 2. Tricot cu ochiuri repartizate uniform. *s.n., art.* fileul, *pl.* fileuri.

filfizon (fam.) Tânăr cu pretenții de eleganță și cu preocupări neserioase. *s.m., pl.* filfizoni.

filial,-ă (-li-al) (despre sentimente) De fiu. *adj., pl.* filiali,-e.

filială (-li-a-) Instituție, organizație etc. condusă și controlată de o unitate centrală. *~ de turism. s.f., g.-d. art.* filialei, *pl.* filiale.

filiație (-li-a-ți-e) 1. Legătură de rudenie între copii și părinți. 2. (fig.) Legătură între lucruri, fenomene etc. care derivă unele din altele. [*var.* filiațiune *s.f.*] *s.f., art.* filiația, *g.-d. art.* filiației, *pl.* filiații, *art.* filiațiile.

filiațiune v. **filiație.**

filicină (farm.) Medicament cu acțiune vermifugă, care se prepară din rizomul de ferigă. *s.f., g.-d. art.* filicinei, *pl.* filicine.

filieră (-li-e-) 1. Piesă perforată prin care se trage în fire un material ductil. 2. Unealtă pentru tăierea unui filet (1). 3. Piesă la maşina de filat fibre sintetice. 4. (fig.) Succesiune de etape, de mijloace etc. prin care se poate ajunge la un anumit rezultat. *s.f., g.-d. art.* filierei, *pl.* filiere.
filiform,-ă În formă de fir. *adj., pl.* filiformi,-e.
filigran 1. Lucrătură artistică, asemănătoare cu o dantelă, executată pe bijuterii, din fire de aur şi de argint. 2. Marcă transparentă imprimată pe hârtiile de valoare. [*var.* filigrană *s.f.*] *s.n., pl.* filigrane.
filigrana *tr.* 1. A lucra un obiect în filigran (1). 2. A imprima un filigran (2) în timpul prelucrării hârtiei. *vb. I, ind. prez. 3* filigranează.
filigranare Acţiunea de a filigrana. *s.f., g.-d. art.* filigranării, *pl.* filigranări.
filigrană v. **filigran.**
filigranist Specialist în executarea filigranelor (1). *s.m., pl.* filigranişti.
filigranoscop Baie mică de sticlă în care se umezeşte un timbru pentru a-i studia filigranul. *s.n., pl.* filigranoscoape.
filimică Plantă erbacee decorativă, cu flori portocalii, cu miros plăcut şi puternic. *s.f., g.-d. art.* filimelei/filimicii, *pl.* filimele/filimici, *art.* filimelele/filimicile.
filioque (-li-o-cve) (lat.) Dogmă creştină catolică, potrivit căreia Sfântul Duh provine atât de la Dumnezeu-Tatăl, cât şi de la Dumnezeu-Fiul. *s.n.*
filipică (livr.) Discurs violent, acuzator, împotriva unei persoane. *s.f., g.-d. art.* filipicei, *pl.* filipice.
filipinez,-ă (Locuitor) din Filipine. *adj., s.m.* şi *f., pl.* filipinezi,-e.
filistean Persoană aparţinând unei populaţii antice, care s-a stabilit în sec. XIII-XII î.Hr. în sudul Palestinei. *s.m., pl.* filisteni.
filistin (livr.) Om mulţumit de sine, fătarnic, mărginit. *s.m., pl.* filistini.
filistinism (livr.) Atitudine, concepţie de filistin. *s.n.*
film 1. Peliculă de celuloid, transparentă şi flexibilă, acoperită cu un material fotosensibil, folosită în fotografie, radiografie etc. //(cin.) Bandă pe care sunt înregistrate imagini pentru a fi proiectate pe un ecran. */~-foileton* = film care se difuzează la televiziune în mai multe episoade. *~-muzical* = film în care muzica este elementul caracteristic. *~-pirat* = peliculă copiată pe ascuns, pentru care nu se plătesc taxe. *~-şcoală* = a) film exemplar; b) film prin care se predă un obiect de învăţământ. 2. Arta cinematografică. 3. (fig.) Desfăşurare, succesiune de imagini. *~ul întâmplării.* 4. Strat de fluid subţire întins pe suprafaţa unui obiect; peliculă. *s.n., pl.* filme.
filma *tr.* A înregistra imagini succesive pe o peliculă cinematografică. *vb. I, ind. prez. 3* filmează.
filmare Acţiunea de a filma. */~ combinate* = procedee cinematografice bazate pe folosirea unor aparate de filmat complexe şi pe prelucrări speciale, pentru a obţine efecte diverse. *s.f., g.-d. art.* filmării, *pl.* filmări.
filmic,-ă De film; cinematografic. *adj., pl.* filmici,-ce.
filmografie Totalitatea filmelor realizate de un regizor, de o ţară etc. *s.f., art.* filmografia, *g.-d. art.* filmografiei, *pl.* filmografii, *art.* filmografiile.
filmologic,-ă De filmologie. *adj., pl.* filmologici,-ce.
filmologie Disciplină care studiază arta cinematografică şi relaţiile ei cu societatea. //Prezentarea activităţii unui actor de cinema. *s.f., art.* filmologia, *g.-d. art.* filmologiei.
filmostat Cutie în care se păstrează filmele pentru a fi ferite de variaţiile de temperatură. *s.n., pl.* filmostate.
filmotecă 1. Colecţie de filme cinematografice. 2. Loc special amenajat pentru păstrarea filmelor. *s.f., g.-d. art.* filmotecii, *pl.* filmoteci.
filmpac Pachet de filme fotografice plane. *s.n., pl.* filmpacuri.
filo- Element de formare a cuvintelor care înseamnă „iubitor de", „prieten".
filodendron Plantă exotică, decorativă, cu frunze mari, crestate adânc şi cu rădăcini aeriene. *s.m., pl.* filodendroni.
filodormă Sumă de bani pretinsă de cineva în schimbul unui privilegiu; mită, ciubuc. *s.f., g.-d. art.* filodormei, *pl.* filodorme.
filodoxie (peior.) Înclinaţie exagerată pentru argumentarea adevărului. *s.f., art.* filodoxia, *g.-d. art.* filodoxiei.
filogenetic,-ă Referitor la filogenie. *adj., pl.* filogenetici,-ce.
filogeneză Filogenie. *s.f., g.-d. art.* filogenezei.
filogenie 1. Evoluţia organismelor animale sau vegetale de-a lungul timpului; filogeneză. 2. Ramură a biologiei care studiază filogenia (1). *s.f., art.* filogenia, *g.-d. art.* filogeniei.
filogenist,-ă Specialist în filogenie (2). *s.m., pl.* filogenişti; *s.f., g.-d. art.* filogenistei, *pl.* filogeniste.
filolog,-ă Specialist în filologie. *s.m., pl.* filologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* filologei, *pl.* filologe.
filologic,-ă Referitor la filologi sau la filologie. *adj., pl.* filologici,-ce.
filologie Ştiinţă care se ocupă cu studiul textelor (vechi) şi al operelor literare din punctul de vedere al limbii, al influenţelor suferite, al modului de transmitere şi al autenticităţii lor, precum şi cu editarea lor. *s.f., art.* filologia, *g.-d. art.* filologiei.
filomelă Privighetoare. *s.f., g.-d. art.* filomelei, *pl.* filomele.
filon 1. Zăcământ cu aspect de plăci format în crăpăturile scoarţei terestre; vână. 2. (fig.) Izvor, origine. *s.n., pl.* filoane.
filonichie (înv.) Discuţie aprinsă; ceartă. *s.f., art.* filonichia, *g.-d. art.* filonichiei, *pl.* filonichii, *art.* filonichiile.
filosof,-oafă/fiiozof,-oafă 1. Persoană care studiază filosofia sau care are o concepţie proprie în domeniul filosofiei; gânditor. 2. Persoană cu o atitudine înţeleaptă faţă de viaţă. 3. (pop.) Om priceput la toate; (spec.) astrolog. *s.m., pl.* filosofi/filozofi; *s.f., g.-d. art.* filosoafei/filozoafei, *pl.* filosoafe/filozoafe.
filosofa/filozofa *intr.* (fam.) A se gândi, a face reflecţii, observaţii asupra vieţii şi a aspectelor ei. *vb. I, ind. prez. 3* filosofează/filozofează.
filosofală/filozofală (în sintagma) *Piatră ~* = a) substanţă imaginară despre care alchimiştii credeau că poate transforma în aur orice metal; b) lucru important de aflat; idee, descoperire fundamentală. *adj.*
filosofare/filozofare Faptul de a filosofa/filozofa. *s.f., g.-d. art.* filosofării/filozofării, *pl.* filosofări/filozofări.
filosofic,-ă/filozofic,-ă Referitor la filosofie sau la filosofi. *adj., pl.* filosofici,-ce/filozofici,-ce.
filosoficeşte/filozoficeşte (rar) În mod filosofic, asemenea unui filosof. *adv.*
filosofie/filozofie 1. Concepţie generală despre lume şi viaţă; formă a conştiinţei sociale constituită dintr-un ansamblu de noţiuni şi idei care reflectă şi interpretează natura, societatea, gândirea. 2. Totalitatea principiilor metodologice care stau la baza unei ştiinţe sau a unei discipline. 3. (concr.) Comportare, mod de a reacţiona în faţa problemelor vieţii. 4. (fam.) Problemă dificilă, situaţie greu de rezolvat. *s.f., art.* filosofia/filozofia, *g.-d. art.* filosofiei/filozofiei, *pl.* filosofii/filozofii, *art.* filosofiile/filozofiile.
filotaxie Mod de aşezare a frunzelor pe tulpină şi pe ramuri. *s.f.*, art. filotaxia, *g.-d. art.* filotaxiei.
filotehnie Pasiune, înclinaţie deosebită pentru arte şi invenţii tehnice. *s.f.*, art. filotehnia, *g.-d. art.* filotehniei.

filotim[1] (înv.) Filodormă. *s.n., pl.* filotime.
filotim[2]**,-ă** (înv.) Darnic, generos. *adj., pl.* filotimi,-e.
filotimie (înv.) 1. Dărnicie, generozitate. 2. Dorință de a câștiga stima semenilor. *s.f., g.-d. art.* filotimia, *g.-d. art.* filotimiei.
filoxeră Insectă parazită care atacă vița-de-vie; boală cauzată de această insectă. *s.f., g.-d. art.* filoxerei, *pl.* filoxere.
filozitate Aspect dobândit de tuberculii de cartofi încolțiți în întuneric sau atacați de anumite virusuri. *s.f., g.-d. art.* filozității.
filozof,-oafă v. **filosof.**
filozofa v. **filosofa.**
filozofală v. **filosofală.**
filozofare v. **filosofare.**
filozofic,-ă v. **filosofic.**
filozoficește v. **filosoficește.**
filozofie v. **filosofie.**
filtra 1. *tr.* A trece un fluid printr-un filtru[1] (pentru a înlătura impuritățile); a decanta. 2. *tr.* A selecta o parte dintre componentele unei radiații. 3. *refl.* (despre lumină) A se strecura printr-o crăpătură, printr-o fereastră. *vb. I, ind. prez. 3* filtrează.
filtrabil,-ă Care poate fi filtrat. */Virus ~* = virus extrem de mic, care nu poate fi văzut la microscopul obișnuit. *adj., pl.* filtrabili,-e.
filtraj Filtrare. *s.n., pl.* filtraje.
filtrant,-ă Care filtrează, care servește la filtrare. *adj., pl.* filtranți,-te.
filtrare Acțiunea de a filtra; filtraj, filtrație. *s.f., g.-d. art.* filtrării, *pl.* filtrări.
filtrat Lichid obținut în urma filtrării. *s.n.*
filtrație (-ți-e) Filtrare. *s.f., art.* filtrația, *g.-d. art.* filtrației, *pl.* filtrații, *art.* filtrațiile.
filtru[1] 1. Dispozitiv, aparat, instalație care servește la filtrarea unui fluid. 2. Mediu transparent, colorat, care filtrează radiațiile. //Sistem de circuite electrice, sonore etc. care selectează oscilațiile de anumite frecvențe. 3. (fig.) Acțiune de selecție. *~ul moralei. /Hârtie de ~* = hârtie specială, poroasă, folosită pentru filtrare. 4. Dispozitiv prin care se trece cafeaua fiartă pentru a o separa de zaț; (p. ext.) cafea filtrată. 5. *~ total* = control efectuat de organele de poliție pe o arteră de circulație, la toate vehiculele. 6. Capăt din carton sau din hârtie poroasă al unei țigări, prin care se filtrează nicotina. *s.n., art.* filtrul, *pl.* filtre.
filtru[2] (livr.) Băutură socotită a avea puteri magice, printre care și pe aceea de a inspira iubire. *s.n., art.* filtrul, *pl.* filtre.
fiiț 1. Pâslă făcută din păr de iepure, din care se confecționează pălării. 2. Țesătură împâslită folosită ca izolator fonic. *s.n., pl.* filțuri.
fin[1]**,-ă** 1. Delicat, plăcut la aspect; mic. //(despre țesături) Subțire și străveziu. 2. De bună calitate; curat, pur. 3. (fig., despre gânduri) Ingenios, subtil. //(despre zâmbete) Abia perceptibil; ironic. //(despre oameni) Educat, manierat. *adj., pl.* fini,-e.
fin[2]**,-ă** Persoană considerată în raport cu nașii săi. *s.m., pl.* fini; *s.f., g.-d. art.* finei, *pl.* fine.
final[1] Sfârșit, încheiere; ultima parte a unei lucrări, a unui concert etc. *s.n., pl.* finaluri.
final[2]**,-ă** Aflat în urmă, la sfârșit. */În ~* = la sfârșit. *Propoziție ~* = propoziție care indică scopul acțiunii regentei. *Conjuncție ~* = conjuncție care introduce o propoziție finală. *adj., pl.* finali,-e.
finală 1. Ultima parte a unei competiții, a unui concurs etc. cu caracter eliminatoriu. 2. Ornament tipografic așezat la sfârșitul unui capitol sau al unei cărți. 3. Sunet de la sfârșitul unui cuvânt, al unei propoziții etc. *s.f., g.-d. art.* finalei, *pl.* finale.
finalism Concepție filosofică idealistă, care susține că orice fenomen din natură urmărește și îndeplinește un scop prestabilit; teleologie. *s.n.*
finalist,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Adept) al finalismului. II. *s.m.* și *f.* Concurent care participă la o finală. *adj., s.m.* și *f., pl.* finaliști,-ste.
finalitate Scop al unei activități; țintă, orientare spre un scop. *s.f., g.-d. art.* finalității.
finaliza *tr.* A duce la (bun) sfârșit, a încheia o acțiune; a pregăti ceva într-un scop. *vb. I, ind. prez. 3* finalizează.
finalizare Acțiunea de a finaliza. *s.f., g.-d. art.* finalizării, *pl.* finalizări.
finalmente În cele din urmă, în sfârșit. *adv.*
financiar,-ă (-ci-ar) I. *adj.* Referitor la finanțe, la credite etc.; bănesc. II. *s.m.* și *f.* Specialist în operații financiare; bancher, finanțist. *adj., s.m.* și *f., pl.* financiari,-e.
finanța *tr.* 1. A aloca fonduri, a susține cu bani o instituție, o întreprindere etc. 2. (fam.) A împrumuta pe cineva cu bani. *vb. I, ind. prez. 3* finanțează.
finanțare Acțiunea de a finanța. *s.f., g.-d. art.* finanțării, *pl.* finanțări.
finanțator,-oare (Persoană) care finanțează o întreprindere, o altă persoană etc.; susținător. *adj., s.m.* și *f., pl.* finanțatori,-oare.
finanță v. **finanțe.**
finanțe 1. Totalitatea mijloacelor bănești ale unui stat, ale unei instituții. //(fam.) Averea în bani a unei persoane. */Marea ~ă* = totalitatea posesorilor unor mari capitaluri financiare, a unor mari averi. 2. Știința care studiază relațiile economice și exprimarea lor valorică. [*var.* finanță *s.f.*] *s.f. pl.*
finanțist Specialist în operații financiare; bancher; financiar (2). *s.m., pl.* finanțiști.
fine Sfârșit. */În ~* = în sfârșit. *s.n., art.* finele.
finet Țesătură pufoasă din bumbac. //Obiect (de lenjerie) făcut din finet. *s.n., pl.* finețuri.
finețe 1. Caracteristica a ceea ce este fin; delicatețe. //Finețea (1) unui fir textil, indicată de raportul dintre lungimea și greutatea lui. //Cantitatea de metal prețios dintr-un aliaj, care exprimă finețea aliajului. 2. (fig.) Subtilitate, putere de pătrundere. 3. (la pl.) Rafinament. *s.f., art.* finețea, *g.-d. art.* fineții; *pl.* (3) finețuri.
finger (fingăr) (angl.) Rampă mobilă folosită în aeroport pentru a lega burduful de avion. *s.n.*
fini *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) termina, a (se) sfârși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* finesc.
finisa *tr.* A da formă finală unui produs, unei lucrări; a definitiva. *vb. I, ind. prez. 3* finisează.
finisaj Finisare. *s.n., pl.* finisaje.
finisare Acțiunea de a finisa; finisaj. *s.f., g.-d. art.* finisării, *pl.* finisări.
finisor[1] Mașină folosită pentru operațiuni de asfaltare și betonare a șoselelor. *s.n., pl.* finisoare.
finisor[2]**,-oare** Muncitor specializat în operațiuni de finisare. *s.m., pl.* finisori; *s.f., g.-d. art.* finisoarei, *pl.* finisoare.
finiș Partea finală a unei curse sportive; (p. restr.) linia de sosire; capacitatea unui sportiv de a aborda finalul unei probe, al unei curse. *s.n., pl.* finișuri.
finit[1] Categorie filosofică referitoare la fenomene, procese, lucruri etc. concrete, limitate în spațiu și timp. *s.n.*
finit[2]**,-ă** 1. (despre produse, mărfuri etc.) Definitivat, terminat. 2. Limitat, mărginit. *adj., pl.* finiți,-te.
finitism Concepție care susține că universul este mărginit, finit. *s.n.*
finitudine (livr.) Caracteristica a ceea ce este finit și limitat; conștiința limitelor ființei umane. *s.f., g.-d. art.* finitudinii.
finlandez,-ă (Locuitor) din Finlanda. *adj., s.m.* și *f., pl.* finlandezi,-e.

finlandeză Limba vorbită de finlandezi. *s.f., g.-d. art.* finlandezei.
fino-ugric,-ă (la pl., în sintagma) *Limbi ~* = limbi vorbite în nordul şi centrul Europei (finlandeza, maghiara etc.) şi în nordul Asiei; (la sg.) limbă aparţinând acestei familii. *adj., pl.* fino-ugrici,-ce.
fiolă (fi-o-) Flacon mic de sticlă închis ermetic în care se păstrează medicamente; ampulă. //Sticlă mică. *s.f., g.-d. art.* fiolei, *pl.* fiole.
fiong (înv., reg.) Fundă; (p. restr.) papion. *s.n., pl.* fionguri.
fior (fi-or) Uşoară senzaţie de frig, însoţită de tremur; emoţie. *s.m., pl.* fiori.
fiord (fi-ord) Golf adânc şi strâmt, cu maluri înalte şi abrupte. *s.n., pl.* fiorduri.
florin (fio-)/**florin** Monedă de aur şi de argint, folosită în diferite ţări, care a circulat şi la noi până în secolul trecut. *s.m., pl.* florini/florini.
floriturâ (fio-) (muz.) Notă sau grup de note care înfrumuseţează o melodie; înfloriturâ. *s.f., g.-d. art.* fioriturii, *pl.* fioriturâ.
fioros,-oasă (fi-o-) Care provoacă fiori (de frică); îngrozitor, înspăimântător. *adj., pl.* fiorosi,-oase.
fir 1. Produs obţinut prin toarcerea fibrelor textile; fibră (textilă). */~ cu plumb* = instrument alcătuit dintr-o sfoară subţire cu greutate la un capăt, folosit pentru stabilirea direcţiei verticale. *~ul apei* = porţiune pe care o apă curgătoare are cea mai mare viteză; (p. ext.) albia apei curgătoare. *~ conducător* = direcţie, idee de urmat. *A se ţine într-un ~* = a se ţine cu greu, a fi în primejdie. 2. Corp solid a cărui lungime este mult mai mare decât grosimea; sârmă (de telefon, de telegraf etc.); cablu. 3. Material argintat sau aurit folosit pentru împodobirea unor veşminte. 4. Fiecare dintre elementele de forma unui fir (1) lung şi subţire, care alcătuiesc părul, iarba etc.; floare dintr-o specie de flori de acelaşi fel. 5. Bandă de circulaţie. 6. *~ de siguranţă* = fir metalic care asigură protecţia bancnotelor împotriva falsificării. *~ cu* (sau *de*) *~* = bucată cu bucată. //Bob, grăunte (de nisip, de mac etc.). */~ cu ~* = bob cu bob. //(fig.) Fărâmă, pic. *s.n., pl.* fire.
firav,-ă/fîrav,-ă Cu o constituţie delicată; plăpând. //(fig.) (Cam) slab din punct de vedere al calităţii, temeiniciei etc. *adj., pl.* firavi,-e/fîravi,-e.
fire 1. Mediul natural. 2. Temperamentul unei fiinţe; caracter. 3. Minte, înţelepciune. */În toată ~a* = matur, în deplinătatea facultăţilor mintale (şi fizice). *A-şi veni în ~* = a-şi reveni; *A scoate* (pe cineva) *din ~* = a enerva (pe cineva). *A-şi (a se) pierde (cu) ~a* = a se emoţiona; a-şi pierde calmul. *s.f., g.-d. art.* firii, *pl.* firi.
firesc[1] Situaţie normală, naturală. *s.n.*
firesc[2],-ească Care este după legile naturii; natural, obişnuit. //Normal. *adj., pl.* firesti.
fireşte Fără îndoială, desigur. *adv.*
firet 1. Podoabă, ornament cusut cu fir metalic. 2. (rar) Fir de metal folosit la cusături şi broderii 3. (la pl.) Haine împodobite cu firet (1). *s.n., pl.* (3) firetur.
firfiric Veche monedă mică de argint; băncuţă. *s.m., pl.* firfirici.
firicel Diminutiv al lui fir; firişor, firuţ. *s.n., pl.* firicele.
firicică Plantă erbacee cu frunze lanceolate, poroase. *s.f., g.-d. art.* firicelei, *pl.* firicele, *art.* firicelele.
firidă Adâncitură într-un perete, într-un zid etc. cu scop utilitar sau decorativ; nişă. *s.f., g.-d. art.* firidei, *pl.* firide.
firimitură Bucăţică foarte mică de pâine; (p. gener.) bucăţică dintr-un aliment. [*var.* firmitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* firimiturii, *pl.* firimituri.
firişor Firicel. *s.n., pl.* firişoare.
firitiseaiă (fam.) Felicitare adresată cuiva; (p. ext.) petrecere la care se aduce cuiva felicitări. *s.f., g.-d. art.* firitiselii, *pl.* firitiseli.
firiz (reg.) Firăstrău de mână. *s.n., pl.* firize.
firmament Boltă cerească, cer. *s.n., pl.* firmamente.
firman Ordin prin care sultanii numeau sau înlocuiau guvernatorii ori domnitorii din ţările care depindeau de Imperiul Otoman. *s.n., pl.* firmane.
firmă 1. Inscripţie aşezată la intrarea într-o întreprindere, într-o instituţie etc.; (concr.) placa, panoul pe care este aşezată inscripţia. 2. Denumire sub care se întreprinde o afacere comercială. *A-şi deschide o ~. s.f., g.-d. art.* firmei, *pl.* firme.
firmitură v. **firimitură**
firmuliţă Diminutiv al lui firmă. *s.f., g.-d. art.* firmuliţei, *pl.* firmuliţe.
firn Masă de zăpadă care persistă pe munţii înalţi şi care se transformă în gheaţă; neveu. *s.n.*
firnis Soluţie folosită pentru prepararea vopselelor, a chiturilor sau ca grund. *s.n., pl.* firnisuri.
firos,-oasă Care are (multe) fire. *adj., pl.* firosi,-oase.
firoscos,-oasă (pop., fam., adesea ir.) Înţelept, învăţat. *adj., pl.* firoscosi,-oase.
firuţ (reg.) Firicel. *s.n., pl.* firuţe.
firuţă Numele mai multor plante erbacee graminee, răspândite pe pajiştile naturale. *s.f., g.-d. art.* firuţei, *pl.* firuţe.
fişă Placă mică şi subţire de metal, de os etc., folosită ca mijloc de plată sau pentru declanşarea unor mecanisme; jeton. /(fam.) *A-i pica ~a* = a înţelege, a pricepe. *s.f., g.-d. art.* fişei, *pl.* fişe.
fisc Serviciu, instituţie de stat care stabileşte şi încasează impozitele şi taxele. *s.n.*
fiscal,-ă Referitor la fisc. *Timbru ~. adj., pl.* fiscali,-e.
fiscalism Politică financiară constând în perceperea unor taxe şi impozite exagerate. *s.n.*
fiscalitate Sistem de norme, de dispoziţii etc. referitoare la fisc; (p. restr.) fiscalism. *s.f., g.-d. art.* fiscalităţii.
fisibilitate Proprietate a lemnului de a crăpa de-a lungul fibrelor. *s.f., g.-d. art.* fisibilităţii.
fisiona (-si-o-) *tr.* A provoca o fisiune. *vb. I, ind. prez. 3* fisionează.
fisionabil,-ă (-si-o-) (despre substanţe) Care fisionează; al cărei nucleu se scindează. *adj.*, fisionabili,-e.
fisionare (-si-o-) Acţiunea de a fisiona. *s.f., g.-d. art.* fisionării, *pl.* fisionări.
fisiune (-si-u-) Reacţie nucleară de scindare a unui nucleu atomic greu (cu degajarea unei mari cantităţi de energie). *s.f., g.-d. art.* fisiunii, *pl.* fisiuni.
fistic[1] Arbore exotic cu flori de culoare verde şi cu fructe comestibile. *s.m., pl.* fistici.
fistic[2] Fruct al fisticului[1], cu sâmburele verde şi plăcut la gust. [*var.* fâstâc *s.n.*] *s.n.*
fistichiu,-ie 1. (înv.) De culoarea fisticului[2]; verde-gălbui. 2. (fig.) Extravagant, ciudat; exagerat. *adj., pl.* fistichii.
fistulă Canal format accidental sau în urma unei operaţii, prin care se drenează secreţiile dintr-o rană. *s.f., g.-d. art.* fistulei, *pl.* fistule.
fistulos,-oasă Cu fistule. *adj., pl.* fistulosi,-oase.
fisura *tr.* şi *refl.* A produce sau a dobândi fisuri; a (se) crăpa. *vb. I, ind. prez. 3* fisurează.
fisurare Acţiunea de a (se) fisura. *s.f., g.-d. art.* fisurării, *pl.* fisurări.
fisură Crăpătură îngustă; plesnitură (într-un material solid). *s.f., g.-d. art.* fisurii, *pl.* fisuri.
fiş (poligr.) Amestecătură de litere, de caractere şi de corpuri diferite. *s.n., pl.* fişuri.
fişa *tr.* A nota, a scrie pe fişe (date referitoare la o carte, la un periodic etc.). *vb. I, ind. prez. 3* fişează, *1 pl.* fişăm; *conj. prez. 3* să fişeze; *ger.* fişând.

fişare Acţiunea de a fişa. *s.f., g.-d. art.* fişării, *pl.* fişări.
fişă 1. Foaie mică (de hârtie sau de carton) pe care se fac însemnări. //(în biblioteci) Carton (de format tipizat) pe care sunt trecute datele de bază despre o carte sau despre o publicaţie periodică. */~ personală* = formular în care se trec date referitoare la un angajat şi la atribuţiile sale. *~ de sănătate* = foaie (tipizată) în care se trec date în legătură cu sănătatea cuiva. *~ de evidenţă* = foaie volantă în care este urmărit un proces economic. *~ tehnologică* = formular care cuprinde indicaţiile referitoare la un proces de producţie. 2. Piesă care se introduce într-o priză pentru a stabili legătura electrică, telefonică etc.; ştecher. *s.f., art.* fişa, *g.-d. art.* fişei, *pl.* fişe.
fişcă (reg.) Biciuşcă; (p. ext.) lovitură dată cu biciuşca. *s.f., g.-d. art.* fiştii, *pl.* fişti.
fişet Dulap metalic, cu încuietoare de siguranţă, pentru acte, documente etc. *s.n., pl.* fişete.
fişic 1. Teanc de monede metalice aşezate una peste alta şi înfăşurate în hârtie, alcătuind un cilindru. 2. Cornet de hârtie. *s.n., pl.* fişicuri.
fişier (-şi-er) Colecţie de fişe. //Dulap, cutie în care se ţin fişe (1). *s.n., pl.* fişiere.
fişiu (înv.) Batic subţire (de mătase). *s.n., art.* fişiul, *pl.* fişiuri.
fiştecare (pop.) Fiecare. //(adj.) *~ om. pr. nehot., g.-d. art.* fiştecăruia, fiştecăreia.
fişteică (reg.) Fâşie lungă şi îngustă de pământ (arabil). *s.f., g.-d. art.* fişteicii, *pl.* fişteici.
fit (fam., în expr.) *A trage la ~* = a lipsi de la datorie, a chiuli. *s.n.*
fitecare (înv.) Fiecare, oricare. *pr. nehot., g.-d.* fitecăruia, fitecăreia.
fitece (pop.) Fiecare; orice. *adj. nehot. invar.*
fitecine (pop.) Oricine; fiecare. *pr. g.-d.* fitecui.
fitecum (înv.) Oricum, în orice mod. *adv.*
fitil 1. Fir de bumbac sub formă de şiret, panglică sau tub care se introduce pentru a fi aprins în lumânări, în dispozitive pentru iluminat etc. //(astăzi rar) Fir de bumbac răsucit care serveşte, împreună cu cremenea, la aprins. 2. Şnur muiat într-o substanţă inflamabilă, care servea altădată la aprinderea încărcăturii unei arme de foc. //Tub conţinând pulbere, folosit pentru aprinderea încărcăturilor de exploziv în mine, în cariere etc. /(fam.) *A băga un ~* (sau *~uri*) = a incita la ceartă, a provoca discordie. *s.n., pl.* fitiluri.
fitili *tr.* (fam.) A instiga pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fitilesc, *imperf. 3 sg.* fitilea; *conj. prez. 3* să fitilească.
fitilist,-ă (fam.) (Om) intrigant. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fitilişti,-ste.
fiting Piesă demontabilă tubulară, filetată la capete, cu ajutorul căreia se poate face o prelungire, o schimbare de direcţie etc. la conductele metalice pentru fluide. *s.n., pl.* fitinguri.
fitness (angl.) Condiţie fizică bună, sănătate. *s.n., art.* fitnessul.
fitobiologie (-bi-o-) Biologie vegetală *s.f., art.* fitobiologia, *g.-d. art.* fitobiologiei.
fitocenologie Ramură a biologiei care studiază grupările naturale ale plantelor; fitosociologie. *s.f., art.* fitocenologia, *g.-d. art.* fitocenologiei.
fitocenotic,-ă De fitocenoză. *adj., pl.* fitocenotici,-ce.
fitocenoză Grupare naturală a tuturor plantelor care trăiesc într-un anumit mediu şi sunt condiţionate de anumiţi factori fizici, biologici şi geografici. *s.f., g.-d. art.* fitocenozei, *pl.* fitocenoze.
fitochimie Ramură a chimiei care studiază procesele chimice din plante; chimie vegetală. *s.f., art.* fitochimia, *g.-d. art.* fitochimiei.
fitocid Substanţă care distruge plantele. *s.n., pl.* fitocide.
fitoclimat Totalitatea condiţiilor climatice specifice unei asociaţii vegetale. *s.n., pl.* fitoclimate.
fitofag,-ă (despre animale) Care se hrăneşte cu plante. *adj., pl.* fitofagi,-ge.
fitofarmacie 1. Domeniu farmaceutic care produce medicamente antiparazitare destinate plantelor. 2. Ştiinţa preparării medicamentelor pe baza plantelor medicinale. *s.f., art.* fitofarmacia, *g.-d. art.* fitofarmaciei.
fitofiziologie (-zi-o-) Disciplină care studiază procesele fiziologice produse în plante; fiziologia plantelor. *s.f., art.* fitofiziologia, *g.-d. art.* fitofiziologiei.
fitogen,-ă (geol., despre roci) De origine vegetală. *adj., pl.* fitogeni,-e.
fitogenic,-ă Fitogen; fitogenic. *adj., pl.* fitogenici,-ce.
fitogeografic,-ă (-ge-o-) De fitogeografie. *adj., pl.* fitogeografici,-ce.
fitogeografie (-ge-o-) Studiul răspândirii plantelor pe suprafaţa Pământului; geobotanică. *s.f., art.* fitogeografia, *g.-d. art.* fitogeografiei.
fitogeosferă (-ge-o-) Suprafaţa terestră ocupată de plante. *s.f., g.-d. art.* fitogeosferei.
fitohormon Hormon vegetal. *s.m., pl.* fitohormoni.
fitolog,-ă Botanist. *s.m., pl.* fitologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* fitologei, *pl.* fitologe.
fitologie Botanică. *s.f., art.* fitologia, *g.-d. art.* fitologiei.
fitopaleontologie (-le-on-) Ramură a paleontologiei care studiază resturile fosile ale plantelor şi reconstituie plantele existente odinioară. *s.f., art.* fitopaleontologia, *g.-d. art.* fitopaleontologiei.
fitoparazit Parazit al plantelor. *s.m., pl.* fitoparaziţi.
fitopatogen,-ă Care îmbolnăveşte plantele. *adj., pl.* fitopatogeni,-e.
fitopatolog,-ă Specialist în bolile plantelor. *s.m., pl.* fitopatologi; (rar) *s.f., art.* fitopatologei, *pl.* fitopatologe.
fitopatologie Ramură a biologiei care studiază plantele şi bolile lor; patologia plantelor. *s.f., art.* fitopatologia, *g.-d. art.* fitopatologiei.
fitoplancton Plancton vegetal. *s.n.*
fitosanitar,-ă Referitor la sănătatea plantelor. *adj., pl.* fitosanitari,-e.
fitosociologie (-ci-o-) Fitocenologie. *s.f., art.* fitosociologia, *g.-d. art.* fitosociologiei.
fitosterol Sterol de origine vegetală. *s.m., pl.* fitosteroli.
fitotehnic,-ă De fitotehnie. *adj., pl.* fitotehnici,-ce.
fitotehnie Tehnica culturii plantelor de câmp. *s.f., art.* fitotehnia, *g.-d. art.* fitotehniei.
fitoterapeut,-ă Specialist în fitoterapie. *s.m., pl.* fitoterapeuţi; *s.f., g.-d. art.* fitoterapeutei, *pl.* fitoterapeute.
fitoterapie 1. Ramură a fitopatologiei, care studiază mijloacele de prevenire şi de combatere a bolilor şi a dăunătorilor plantelor cultivate. 2. Terapie cu ajutorul plantelor medicinale. *s.f., art.* fitoterapia, *g.-d. art.* fitoterapiei.
fitotoxic[1] Substanţă cu acţiune toxică asupra plantelor. *s.n., pl.* fitotoxice.
fitotoxic[2]**,-ă** (despre substanţe) Care otrăveşte plantele. *adj., pl* fitotoxici,-ce.
fitotron Instalaţie specială pentru experimente referitoare la cultura plantelor. *s.n., pl.* fitotroane.
fitui *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) consuma, a (se) sfârşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fituiesc, *imperf. 3 sg.* fituia; *conj. prez. 3* să fituiască.
fiţe (fam., în expr.) *A face ~* = a face nazuri, a se lăsa rugat. *s.f. pl.*
fiţuică Bucăţică de hârtie pe care se fac diferite însemnări. //Ziar, revistă lipsită de însemnătate. *s.f., g.-d. art.* fiţuicii, *pl.* fiţuici.

fiu 1. Persoană de sex masculin în raport cu părinții săi; băiat, fecior. //Termen afectuos cu care se adresează o persoană mai în vârstă către cineva mai tânăr, de sex bărbătesc. 2. (fig.) Membru al unei colectivități (de care el este foarte apropiat). *s.m., art.* fiul, *pl.* fii, *art.* fiii.

fiuleț (fi-u-) (pop.) Diminutiv al lui fiu; fiuț. *s.m., pl.* fiuleți.

fiut (rar) Exclamație care sugerează plecarea rapidă, dispariția cuiva sau a ceva. *interj.*

fiuț (pop.) Fiuleț. *s.m., pl.* fiuți.

five o'clock (faivocloc) (angl.) Ceai, însoțit de o gustare, servit la ora cinci după amiază; (p. ext.) petrecere de la ora cinci. *s.n., pl.* five o'clockuri.

fix,-ă 1. (și adv.) Care nu poate fi mișcat sau mutat; neclintit. 2. Care nu se schimbă, nu variază; stabil. *Privire ~. /Idee ~* = idee care preocupă permanent pe cineva; obsesie. 2. (despre ore) Exact, precis. *adj., pl.* fiși,-xe.

fixa *tr.* 1. A așeza ceva astfel încât să nu mai poată fi mișcat; a stabiliza. //A privi fix la cineva sau la ceva; a ținti cu privirea. 2. A stabili, a hotărî un termen, un preț etc. //*refl.* A lua o hotărâre definitivă. //*refl.* A se stabili, a se statornici undeva. 3. A trata cu soluție chimică un material fotografic developat. 4. A trata o țesătură, o fibră etc. cu o substanță care împiedică decolorarea. 6. A acoperi un desen cu un fixativ. *vb. I, ind. prez. 3* fixează.

fixabil,-ă Care poate fi fixat. *adj., pl.* fixabili,-e.

fixaj Fixare (a unui material fotografic). *s.n.*

fixare Acțiunea de a (se) fixa. *s.f., g.-d. art.* fixării.

fixativ[1] 1. Soluție cu care se fixează culorile și desenele în cărbune pentru a le feri de ștergere. 2. Soluție pentru fixarea formei coafurii. *s.n., pl.* fixative.

fixativ[2]**,-ă** (despre substanțe, soluții) Care fixează. *adj., pl.* fixativi,-e.

fixator 1. Substanță pentru fixarea materialelor fotografice developate. 2. Substanță care stabilizează coloranții pe fibră. //Substanță care asigură conservarea unor structuri celulare în vederea examinării lor la microscop. 3. Dispozitiv pentru manevrarea și stabilizarea macazului. 4. Piesă folosită în lucrări de asamblare. *s.m., pl.* fixatori.

fixație (-ți-e) 1. (med.) Operație de tăiere a unui țesut în vederea unui examen microscopic. 2. (fam.) Idee fixă, obsesie. *s.f., art.* fixația, *g.-d. art.* fixației, *pl.* fixații, *art.* fixațiile.

fixing (angl.) Stabilire a cursurilor valutare sau a prețului aurului la bursă. *s.n., art.* fixingul.

fixism Concepție în biologie, care neagă evoluția lumii vii considerând că speciile de plante și de animale sunt invariabile. *s.n.*

fixist,-ă 1. (Adept) al fixismului. 2. (fam.) (Om) cu idei fixe. *adj., s.m.* și *f., pl.* fixiști,-ste.

fixitate Caracteristica a ceea ce este fix; nemișcare, imobilitate. *s.f., g.-d. art.* fixității.

fizic[1] Înfățișare, aspect exterior al unei persoane. *s.n.*

fizic[2]**,-ă** 1. Referitor la corpul unei ființe vii și la activitatea musculară. //Care aparține simțurilor. 2. Referitor la materie; material; concret. */Geografie ~* = ramură a geografiei care studiază natura suprafeței Pământului și a mediului geografic. 3. Care aparține fizicii. *adj., pl.* fizici,-ce.

fizicalism Concepție neopozitivistă care consideră limbajul fizicii drept limbaj al tuturor științelor. *s.n.*

fizicalist,-ă (Adept) al fizicalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* fizicaliști,-ste.

fizică Știință care studiază structura și proprietățile materiei, legile fenomenelor naturii anorganice, formele mișcării ei și transformările suferite. */~ atomică* = parte a fizicii care studiază proprietățile atomului. *~ moleculară* = ramură a fizicii care studiază proprietățile nucleului atomic. //Manual care cuprinde elemente ale acestei științe. *s.f., g.-d. art.* fizicii.

fiziceşte Sub raport fizic[2] (1); referitor la fizic[1]. *adv.*

fizician,-ă (ci-an) Specialist în fizică. *s.m., pl.* fizicieni; *s.f., g.-d. art.* fizicienei, *pl.* fizicience.

fiziocrat (-zi-o-) Adept al fiziocrației. *s.m., pl.* fiziocrați.

fiziocratic,-ă (-zi-o-) Care aparține fiziocrației. *adj., pl.* fiziocratici,-ce.

fiziocratism (-zi-o-) Fiziocrație. *s.n.*

fiziocrație (-zi-o-) Orientare economică din secolul al XVIII-lea, care considera munca agricolă drept unică aducătoare de bogăție; fiziocratism. *s.f., art.* fiziocrația, *g.-d. art.* fiziocrației.

fiziognomonic,-ă (-zi-o-) De fiziognomonie. *adj., pl.* fiziognomonici,-ce.

fiziognomonie (-zi-o-) Tendință de a aprecia caracterul omului după aspectul lui fizic și după fizionomie. *s.f., art.* fiziognomonia, *g.-d. art.* fiziognomoniei.

fiziograf,-ă (-zi-o-) Specialist în fiziografie. *s.m., pl.* fiziografi, *s.f., g.-d. art.* fiziografei, *pl.* fiziografe.

fiziografie (-zi-o) Disciplină care studiază caracteristicile exterioare ale Pământului. *s.f., art.* fiziografia, *g.-d. art.* fiziografiei.

fiziolatrie (-zi-o-) Închinare la fenomenele naturii. *s.f., art.* fiziolatria, *g.-d. art.* fiziolatriei.

fiziolog,-ă (-zi-o-) Specialist în fiziologie; fiziologist. *s.m., pl.* fiziologi, (rar) *s.f., g.-d. art.* fiziologei, *pl.* fiziologe.

fiziologic,-ă (-zi-o-) Referitor la fiziologie. */Ser ~* = soluție salină diluată, având compoziția asemănătoare cu a serului sangvin, folosită ca dizolvant al unor medicamente injectabile sau în perfuzii. *adj., pl.* fiziologici,-ce.

fiziologie (-zi-o-) Disciplină care studiază funcțiile organismului (animal sau vegetal). *s.f., art.* fiziologia, *g.-d. art.* fiziologiei.

fiziologist,-ă (-zi-o-) (rar) Fiziolog. *s.m., pl.* fiziologiști, *s.f., g.-d. art.* fiziologistei, *pl.* fiziologiste.

fizionomic,-ă (-zi-o-) Referitor la fizionomie. *adj., pl.* fizionomici,-ce.

fizionomie (-zi-o-) Expresie particulară a trăsăturilor feței unei persoane; figură. //Caracteristică, particularitate a unei colectivități, a unei epoci; caracter distinctiv. *s.f., art.* fizionomia, *g.-d. art.* fizionomiei, *pl.* fizionomii, *art.* fizionomiile.

fizionomist,-ă (-zi-o-) Persoană care caută să determine caracterul oamenilor după trăsăturile feței lor. *s.m., pl.* fizionomiști, *s.f., g.-d. art.* fizionomistei, *pl.* fizionomiste.

fiziopatolog (-zi-o-) Medic specialist în fiziopatologie. *s.m., pl.* fiziopatologi.

fiziopatologie (zi-o-) Ramură a medicinei care studiază mecanismele de producere a bolilor. *s.f., art.* fiziopatologia, *g.-d. art.* fiziopatologiei.

fizioterapeut,-ă (-zi-o-) Specialist în fizioterapie. *s.m., pl.* fizioterapeuți, *s.f., g.-d. art.* fizioterapeutei, *pl.* fizioterapeute.

fizioterapie (-zi-o-) Metodă de tratament medical cu ajutorul agenților naturali (apă, aer etc.). *s.f., art.* fizioterapia, *g.-d. art.* fizioterapiei.

fizostigmină Ezerină. *s.f., g.-d. art.* fiziostigminei.

fizz Băutură răcoritoare pe bază de suc de citrice, care se amestecă, într-un shaker, cu brandy, gin sau whisky. *s.n.*

flăcără 1. Masă de gaze ieșită dintr-un corp solid sau dintr-un lichid aprins, care arde emanând căldură și lumină; flamă; foc. */A fi în ~i* = a arde puternic. 2. (fig.) Pasiune, înflăcărare; strălucire. *s.f., g.-d. art.* flăcării, *pl.* flăcări.

flaçid,-ă Flasc. //(despre tulpini) Crescut drept, dar care mai târziu se îndoaie. *adj., pl.* flaciși,-de.

flacon Sticluță în care se păstrează medicamente, parfumuri etc. *s.n., pl.* flacoane.
flaconaș Diminutiv al lui flacon. *s.n., pl.* flaconașe.
flagel[1] 1. Formațiune subțire și alungită servind ca organ de locomoție la spermatozoizi și la unele protozoare. 2. Excrescență formată pe tulpină, care se extinde la suprafața pământului, formând rădăcini și frunze. *s.m., pl.* flageli.
flagel[2] 1. (ant.) Mănunchi de nuiele cu care era bătut cineva; bici. 2. (fig.) Calamitate, nenorocire; (spec.) boală, molimă. *s.n., pl.* flageluri.
flagela *tr.* 1. A biciui (în public). 2. (fig.) A ataca (verbal sau în scris); a critica. *vb. I, ind. prez. 3* flagelează.
flagelare Acțiunea de a flagela. //Biciuire practicată în Antichitate și în Evul Mediu ca pedeapsă; practică ritualică în diferite religii; flagelație. *s.f., g.-d. art.* flagelării, *pl.* flagelări.
flagelat (la pl.) Clasă de organisme unicelulare caracterizate prin existența flagelilor; (la sg.) organism din această clasă. *s.n., pl.* flagelate.
flagelator,-oare (rar) Care flagelează. *adj., pl.* flagelatori,-oare.
flagelație (-ți-e) Flagelare. *s.f., art.* flagelația, *g.-d. art.* flagelației, *pl.* flagelații, *art.* flagelațiile.
flagrant,-ă Evident, izbitor; incontestabil. /~ *delict* = infracțiune descoperită în momentul săvârșirii ei sau înainte de epuizarea efectelor ei. *A organiza un* ~. *adj., pl.* flagranți,-te.
flagranță (livr.) Caracteristica a ceea ce este flagrant; evidență. *s.f., g.-d. art.* flagranței.
flaier Mașină de tors fire groase. *s.n., pl.* flaiere.
flaimoc (pop.) Neghiob, nătărău. *s.m., pl.* flaimoci.
flajolet 1. Mic instrument de suflat asemănător cu flautul. 2. Sunet produs de vioară sau de violă. *s.n., pl.* flajolete.
flamand,-ă (Locuitor) din Flandra. *adj., s.m.* și *f., pl.* flamanzi,-de.
flamandă Limba vorbită de flamanzi. *s.f., g.-d. art.* flamandei.
flamă Flacără. *s.f., g.-d. art.* flamei, *pl.* flame.
flamba *tr.* 1. A steriliza un obiect trecându-l prin flacără. //A aprinde un aliment (stropit cu alcool). 2. A încovoia un corp solid prin acțiunea unei sarcini exterioare. *vb. I, ind. prez. 3* flambează.
flambaj 1. Flambare. 2. Operațiune de încovoiere a unei bare, a unui tub etc. sub acțiunea unor forțe exterioare. *s.n., pl.* flambaje.
flambare Acțiunea de a flamba; flambaj. *s.f., g.-d. art.* flambării, *pl.* flambări.
flamboaiant,-ă (-boa-iant) Strălucitor, scânteietor. //(despre stilul gotic) Caracterizat prin bogăția decorului, ale cărui contururi sugerează forma flăcărilor. *adj., pl.* flamboaianți,-te.
flamenco (hisp.) Dans popular andaluz; melodia acestui dans. *s.n., art.* flamencoul.
flamin Preot cu atribuții speciale în Roma antică, care slujea unor divinități principale. *s.m., pl.* flamini.
flamingo Pasăre migratoare de apă cu gâtul și picioarele lungi și cu pene albe cu nuanțe roz. *s.m., art.* flamingoul, *pl.* flamingi.
flamură 1. Drapel, steag. 2. Pavilion triunghiular folosit în codul internațional de semnale pentru semnalizarea cifrelor. *s.f., g.-d. art.* flamurii, *pl.* flamuri.
flan Fel de prăjitură cu cremă și fructe. *s.n., pl.* flanuri.
flana *intr.* (livr.) A hoinări. *vb. I, ind. prez. 3* flanează.
flanc 1. Parte laterală a unui dispozitiv de luptă, de sport etc.; latură. /*În* ~ (*câte unul*) = unul în spatele altuia; în șir (indian). (mil.) *De* ~ = dintr-o parte. //Fiecare dintre cele două părți laterale ale peretelui abdominal. //Parte laterală a unei cute de teren. 2. Foaie de carton, de celuloid etc. folosită în poligrafie pentru confecționarea, prin presare, a matrițelor de stereotipie. 3. Panou care în teatru alcătuiește decorul. *s.n., pl.* flancuri.
flanca *tr.* 1. A însoți pe cineva sau ceva din flanc. //A sprijini o unitate militară pe flancuri. //A ataca din lateral. 2. (despre un grup de clădiri) A mărgini de o parte și de alta. *vb. I, ind. prez. 3* flanchează.
flancare Acțiunea de a flanca; încadrare pe laturi. *s.f., g.-d. art.* flancării, *pl.* flancări.
flancgardă Subunitate militară care însoțește pe părțile laterale o forță principală. *s.f., g.-d. art.* flancgărzii, *pl.* flancgărzi.
flanea v. **flanelă.**
flanal v. **flanelă.**
flanelă 1. Țesătură din lână sau din bumbac, pufoasă și ușoară; flanel. 2. Obiect de îmbrăcăminte tricotat care acoperă bustul. 3. Pulover. [*var.* (pop.) flanea *s.f.*, flanel *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* flanelei, *pl.* flanele.
flaneluță Diminutiv al lui flanelă. *s.f., g.-d. art.* flaneluței, *pl.* flaneluțe.
flanșă 1. Placă la capătul unei piese prin care aceasta poate fi prinsă (de obicei în șuruburi) cu o altă piesă. 2. Bordură la capătul unor piese, conducte etc. care servește la îmbinarea lor etanșă în prelungire sau în ramificație. *s.f., art.* flanșa, *g.-d. art.* flanșei, *pl.* flanșe.
flaps Aripioară situată în partea dinapoi a planurilor unui avion. *s.n., pl.* flapsuri.
flasc,-ă Fleșcăit, moale. //Lipsit de rezistență. //(fig.) Fără vigoare, fără forță. *adj., pl.* flasci,-ce.
flash (fleș) (angl.) 1. Tub electric care produce o lumină scurtă și intensă; bliț. //Imagine scurtă, rapidă apărută pe un ecran. 2. Informație importantă transmisă cu prioritate. *s.n., art.* flash-ul, *pl.* flash-uri.
flashback (fleșbec) (angl.) Întrerupere în acțiunea unei opere literare sau a unui film pentru a se relata o întâmplare petrecută anterior; inserare, inserție. *s.n., pl.* flashbackuri.
flașnetar Muzicant ambulant care cântă la flașnetă. *s.m., pl.* flașnetari.
flașnetă Orgă mică, portativă, acționată prin învârtirea unei manivele; caterincă, minavet. *s.f., g.-d. art.* flașnetei, *pl.* flașnete.
flata *tr.* A linguși, a măguli. *vb. I, ind. prez. 3* flatează.
flatare Acțiunea de a flata; laudă; flaterie. *s.f., g.-d. art.* flatării, *pl.* flatări.
flaterie (rar) Flatare. *s.f., art.* flaterja, *g.-d. art.* flateriei, *pl.* flaterii, *art.* flateriile.
flatulent,-ă Care produce gaze; produs prin flatulență. *adj., pl.* flatulenți,-te.
flatulență Acumulare (excesivă) de gaze în stomac și în intestine; meteorism. //Evacuarea frecventă și necontrolată a gazelor din intestine. *s.f., g.-d. art.* flatulenței.
flauș Stofă de lână cu suprafața scămoșată, păroasă. *s.n.*
flaușat,-ă (-la-u-) (despre țesături) Scămoșat, păros; flanelat. *adj., pl.* flaușați,-te.
flaut (fla-ut) Instrument de suflat alcătuit dintr-un cilindru de lemn sau de metal, terminat cu găuri și cu clape. /~ *piccolo* = flaut mai mic; piculină. *s.n., pl.* flaute.
flautin,-ă (fla-u-) De flaut. *adj., pl.* flautini,-e.
flautist,-ă (fla-u-) Cântăreț din flaut. *s.m., pl.* flautiști; *s.f., g.-d. art.* flautistei, *pl.* flautiste.
flavonă Substanță incoloră extrasă din florile unor plante și folosită în industria coloranților și a medicamentelor. *s.f., g.-d. art.* flavonei, *pl.* flavone.
flax Țesut conjunctiv elastic, format din cartilaje, tendoane etc., care este eliminat la prepararea conservelor și a mezelurilor. *s.n.*
flăcăi *intr.* (reg.) A trăi, a petrece neînsurat; a-și petrece tinerețea ca flăcău. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* flăcăiesc, *imperf. 3 sg.* flăcăia; *conj. prez. 3* să flăcăiască.

flăcăiandru Flăcău mai tânăr; adolescent; flăcăuan. *s.m., art.* flăcăiandrul, *pl.* flăcăiandri, *art.* flăcăiandrii.
flăcăiaș Diminutiv al lui flăcău; tinerel; adolescent. *s.m., pl.* flăcăiași.
flăcăime (rar) Mulțime de flăcăi. *s.f., g.-d. art.* flăcăimii.
flăcăraie (rar) Flacără mare; pălălaie, vâlvătaie. *s.f., art.* flăcăraia, *g.-d. art.* flăcăraiei.
flăcărie (rar) Mulțime de flăcări; flăcăraie. *s.f., art.* flăcăria, *g.-d. art.* flăcăriei.
flăcăruie Flacără mică; luminiță. *s.f., art.* flăcăruia, *g.-d. art.* flăcăruii, *pl.* flăcărui.
flăcău Tânăr neînsurat; fecior. /~ *tomnatic* = bărbat trecut de prima tinerețe și care nu s-a însurat. *s.m., art.* flăcăul, *pl.* flăcăi, *art.* flăcăii.
flăcăuan (reg.) Flăcăiandru. *s.m., pl.* flăcăuani.
flămând,-ă (și s.) Căruia îi este foame; înfometat. *adj., pl.* flămânzi,-de.
flămânzare (reg., la unele animale) Parte scobită a corpului, cuprinsă între ultima coastă și șold; deșert. *s.f., g.-d. art.* flămânzării, *pl.* flămânzări.
flămânzi *intr.* A sta multă vreme nemâncat, a răbda de foame. //(tr.) A ține pe cineva nemâncat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* flămânzesc, *imperf. 3 sg.* flămânzea; *conj. prez. 3* să flămânzească.
flămânzică Plantă erbacee din familia cruciferelor cu frunze păroase și flori galbene. *s.f., g.-d. art.* flămânzelei, *pl.* flămânzele, *art.* flămânzelele.
flămânzilă (pop., fam.) Om veșnic flămând, nemâncat. *s.m.* și *f., g.-d. art.* lui flămânzilă.
Flămânzilă Personaj din basme, mereu înfometat. *s.prop.m.*
flămânzire Acțiunea de a flămânzi; înfometare. *s.f., g.-d. art.* flămânzirii, *pl.* flămânziri.
fleac[1] Lucru sau obiect fără importanță, neînsemnat. //(la pl.) Vorbe fără importanță; palavre, nimicuri. *s.n., pl.* fleacuri.
fleac[2] v. **flec.**
fleancă (fam., depr.) Gură (ca organ al vorbirii). /*Tacă-ți* (sau *ține-ți, închide-ți*) ~*a* = taci! nu mai spune prostii! *s.f.*
fleandră v. **fleandură.**
fleandură Haină veche, ruptă; zdreanță; vechitură. [*var.* fleandră *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* flendurii, *pl.* flenduri.
fleașc Cuvânt care imită zgomotul produs de căderea unui obiect moale. *interj.*
fleașcă 1. Materie moale și apătoasă; fleșcăială. 2. (fig.) Om moale, lipsit de energie. 3. (pop.) Lovitură dată cu palma. *s.f.*
flebită Inflamare a peretelui venelor (mai ales la picioare). *s.f., g.-d. art.* flebitei, *pl.* flebite.
flebologie (med.) Ramură a medicinei care studiază bolile sistemului venos. *s.f., art.* flebologia, *g.-d. art.* flebologiei.
flebotomie (med.) Incizare a unei vene pentru a extrage sânge, a introduce o sondă etc.; venesecție. *s.f., art.* flebotomia, *g.-d. art.* flebotomiei, *pl.* flebotomii, *art.* flebotomiile.
flec Petic aplicat pe tocul încălțămintei. [*var.* fleac *s.n.*] *s.n., pl.* flecuri.
flecar,-ă (Persoană) care vorbește mult și fără rost; palavragiu. *adj., s.m.* și *f., pl.* flecari,-e.
flecăreală Vorbărie (fără rost); pălăvrăgeală, flecărie. *s.f., g.-d. art.* flecărelii, *pl.* flecăreli.
flecări *intr.* A spune vorbe fără rost; a trăncăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* flecăresc, *imperf. 3 sg.* flecărea; *conj. prez. 3* să flecărească.
flecărie (rar) Flecăreală. *s.f., art.* flecăria, *g.-d. art.* flecăriei, *pl.* flecării, *art.* flecăriile.
flecta *tr.* (livr.) A îndoi, a flexa. *vb. I, ind. prez. 3* flectează.
flectiv Unitate morfematică așezată după radical, cu ajutorul căreia se formează cuvintele și formele lor flexionare. *s.n., pl.* flective.
flecui[1] *tr.* A pune flecuri la încălțăminte. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* flecuiesc, *imperf. 3 sg.* flecuia; *conj. prez. 3* să flecuiască.
flecui[2] *refl.* (reg.) A se muia, a se fleșcăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se flecuiește, *imperf. 3 sg.* se flecuia; *conj. prez. 3* să se flecuiască.
fleculeț Flecușteț. *s.n., pl.* fleculețe.
flecuștеț Diminutiv al lui fleac[1]; fleculeț. *s.n., pl.* flecuștețe.
flegmatic,-ă (despre oameni) Care are sânge rece; calm; imperturbabil; nepăsător. *Tip* ~. *adj., pl.* flegmatici,-ce.
flegmatism Caracter flegmatic; atitudinea persoanei flegmatice. *s.n.*
flegmazie Inflamație internă. *s.f., art.* flegmazia, *g.-d. art.* flegmaziei, *pl.* flegmazii, *art.* flegmaziile.
flegmă 1. Mucozitate vâscoasă expectorată prin tuse. 2. (fig.) Caracter rece, nepăsător; indiferență. *s.f., g.-d. art.* flegmei, *pl.* flegme.
flegmon Inflamație purulentă a țesutului subcutanat. *s.n., pl.* flegmoane.
fleică Bucată de carne moale de pe pântecele bovinelor (care se consumă de obicei friptă pe grătar). *s.f., g.-d. art.* fleicii, *pl.* fleici.
flencăni *intr.* (pop.) A vorbi mult și fără rost; a flecări, a pălăvrăgi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* flencănesc, *imperf. 3 sg.* flencănea; *conj. prez. 3* să flecănească.
flenderiță (reg.) Îmbrăcăminte subțire (uzată). *s.f., g.-d. art.* flenderiței, *pl.* flenderițe.
flenduros,-oasă Zdrențuros. *adj., pl.* flenduroși-oase.
fleoș, fleoașă (rar) Fleșcăit, moleșit. *adj., pl.* fleoși, fleoase.
fleoșc Fleașc. *interj.*
fler Simț de orientare rapidă într-o împrejurare, într-o situație dificilă. *s.n., pl.* fleruri.
fleșă 1. Acoperiș înalt în formă de săgeată. 2. Partea din spate a afetului unui tun. 3. Procedeu ofensiv la scrimă. *s.f., art.* fleșa, *g.-d. art.* fleșei, *pl.* fleșe.
fleșcăi 1. *intr.* A produce un zgomot specific mersului prin noroi sau prin apă. 2. *refl.* (fig.) A se muia, a se moleși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fleșcăiesc, *imperf. 3 sg.* fleșcăia; *conj. prez. 3* să fleșcăiască.
fleșcăială Materie moale și apătoasă; (spec.) zăpadă amestecată cu apă sau cu noroi; fleșcăraie. *s.f., g.-d. art.* fleșcăielii, *pl.* fleșcăieli.
fleșcăit Faptul de a (se) fleșcăi. *s.n.*
fleșcăraie Fleșcăială. *s.f., art.* fleșcăraia.
fleț,-eață (fam.) (Om) bleg, nedescurcăreț. *adj., s.m.* și *f., pl.* fleți,-e.
fleuretis (eu *pron.* ö) (fr., muz.) Un fel de contrapunct din muzica antică. *s.n.*
fleuron (fle-u-) (arhit.) Motiv ornamental în formă de floare sau de frunză stilizată. *s.n., pl.* fleuroni.
flexa *tr* A îndoi; a flecta. *vb. I, ind. prez. 3* flexează.
flexibil[1] Grup de lamele elastice (din cupru), folosit în legăturile electrice. *s.n., pl.* flexibile.
flexibil[2]**,-ă** 1. Care se poate îndoi ușor; mlădios, suplu. //Maleabil. /(constr.) *Apartament* ~ = apartament cu structură variabilă. 2. (gram., despre părțile de vorbire) Care își schimbă forma; flexionar. *adj., pl.* flexibili,-e.
flexibilitate Caracteristica a ceea ce e flexibil, mlădiere; suplețe. *s.f., g.-d. art.* flexibilității.
flexibiliza *tr.* A face flexibil. *vb. I, ind. prez. 3* flexibilizează.
flexibilizare Acțiunea de a flexibiliza. *s.f., g.-d. art.* flexibilizării, *pl.* flexibilizări.

flexiona (-xi-o-) 1. *tr.* A modifica terminaţiile cuvintelor în funcţie de gen, număr, caz şi persoană. 2. *refl.* A se încovoia, a se mlădia. *vb. I, ind. prez. 3* flexionează.
flexionar,-ă (-xi-o-) 1. Care are flexiune; flexibil. 2. Care se îndoaie. *adj., pl.* flexionari,-e.
flexiune (-xi-u-) 1. Îndoire, mlădiere. //Mişcare de îndoire a unui segment al corpului pe un alt segment. 2. Ansamblul schimbărilor suferite de forma unui cuvânt pentru a exprima raporturile gramaticale. *s.f., g.-d. art.* flexiunii, *pl.* flexiuni.
flexor (în sintagma) *Muşchi ~* = muşchi care determină îndoirea unui membru. *adj., pl.* flexori.
flexură 1. (geol.) Deformare a straturilor pământului ca urmare a denivelării. 2. Formaţie anatomică curbată. *s.f., g.-d. art.* flexurii, *pl.* flexuri.
flibusterie (rar) Piraterie (în apele americane). *s.f., art.* flibusteria, *g.-d. art.* flibusteriei.
flibustier (-ti-er) (rar) 1. Pirat care prăda în apele americane. 2. (fig.) Hoţ, pungaş. *s.m., pl.* flibustieri.
flic-flac (gimnastică) Răsturnare prin săritură înainte sau înapoi. *s.n.*
flictenă Băşicuţă plină cu lichid, care se formează la suprafaţa pielii (în urma unei arsuri uşoare). *s.f., g.-d. art.* flictenei, *pl.* flictene.
fligorn Instrument de suflat din alamă, cu clape. *s.n., pl.* fligornuri.
flint Varietate naturală de silice. */Sticlă ~* = sticlă optică cu indice de refracţie relativ mare. *s.n.*
flintă Puşcă cu fitil; sâneaţă. *s.f., g.-d. art.* flintei, *pl.* flinte.
flintuliţă (pop.) Diminutiv al lui flintă. *s.f., g.-d. art.* flintuliţei, *pl.* flintuliţe.
flipper (e *pron.* ă) (angl.) 1. Manetă la jocul de biliard mecanic, care aduce bila înapoi. 2. Jocul însuşi. *s.n., pl.* flippere.
flirt 1. Conversaţie amabilă, uşoară, cu aluzii de dragoste între două persoane; cochetărie. 2. Aventură, legătură de dragoste nestatornică. //Persoană cu care se întreţine o astfel de legătură. *s.n., pl.* flirturi.
flirta *intr.* A fi în flirt cu cineva. *vb. I, ind. prez. 3* flirtează.
fliş (geol.) Ansamblu de straturi de conglomerate, gresii, argilă şi marnă, sedimentate pe fundul unei mări şi devenite apoi lanţ muntos. *s.n., pl.* flişuri.
flit[1] (reg.) Bot, rât. *s.n., pl.* fliţuri.
flit[2] Insecticid. *s.n.*
floare A. 1. Parte a unei plante, de obicei frumos colorată, care cuprinde organele de reproducere sexuală. */A fi în ~* = a fi în perioada înfloririi; (fig.) a fi în plină strălucire, tânăr. *În ~a vârstei* = tânăr, viguros. *~ la ureche* = lucru uşor de rezolvat. *De ~ile mărului* (sau *de ~i de cuc*) = zadarnic, inutil. *Copil din ~i* = copil nelegitim. 2. Orice plantă (erbacee) care înfloreşte. B. (p. anal.) 1. Broderie, motiv ornamental în formă de floare. (A.1) 2. Strat de mucegai format la suprafaţa conservelor, a băuturilor etc. 3. Extremitatea lăţită a cuiului. */~a cheii* = parte a cheii care intră în broască. 4. Extremitatea caracterelor tipografice care poartă semnul care urmează a fi imprimat. C. (fig.) Partea cea mai aleasă; crema, elita. *~a intelectualităţii. s.f., g.-d. art.* florii, *pl.* flori.
floarea-brumei (bot.) Brânduşă. *s.f. art., g.-d. art.* florii-brumei.
floarea-doamnei Mică plantă erbacee cu frunze pufoase şi albicioase, care creşte pe vârfurile stâncoase; floare-de-colţ; floarea-reginei; albumiţă. *s.f. art., g.-d. art.* florii-doamnei.
floarea-Paştelui/floarea-Paştilor Mică plantă erbacee, care înfloreşte timpuriu şi face o singură floare albă. *s.f. art., g.-d. art.* florii-Paştelui/florii-Paştilor.
floarea-reginei Floarea-doamnei. *s.f. art., g.-d. art.* florii-reginei.
floarea-soarelui Plantă erbacee cu tulpina înaltă, cu floare mare, galbenă, cultivată pentru seminţele oleaginoase; sora-soarelui. *s.f. art., g.-d. art.* florii-soarelui.
floare-de-colţ Floarea-doamnei. *s.f., g.-d. art.* florii-de-colţ, *pl.* flori-de-colţ.
floare-de-leac Plantă decorativă cu flori galbene-aurii. *s.f., g.-d. art.* florii-de-leac, *pl.* flori-de-leac.
floare-domnească Garoafă; garofiţă-de-munte. *s.f., g.-d. art.* florii-domneşti, *pl.* flori-domneşti.
flobafenă Substanţă colorantă extrasă din scoarţa unor copaci. *s.f., g.-d. art.* flobafenei.
floc (pop.) 1. Smoc mic de lână, de mătase, de păr. 2. (spec., la pl.) Fir de păr pubian. *s.m., pl.* floci.
flocăi *tr.* A smulge părul de pe animale vii; a jumuli penele, fulgii păsărilor vii. //(fig.) A bate zdravăn, a smotoci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* flocăiesc, *imperf. 3 sg.* flocăia; *conj. prez. 3* să flocăiască.
flocon Aglomerare de particule, aflate în suspensii sau în soluţii coloidale. *s.n., pl.* flocoane.
flocos,-oasă Cu păr des şi moale; miţos. *adj., pl.* flocoşi,-oase.
flocoşel Specie de ciupercă comestibilă cu pălăria cărnoasă, alburie, gălbuie sau ruginie, cu un fel de ghimpi pe partea inferioară. *s.m., pl.* flocoşei, *art.* flocoşeii.
flocoşică Numele unor plante erbacee cu frunze lungi, acoperite cu perişori. *s.f., g.-d. art.* flocoşelei, *pl.* flocoşele, *art.* flocoşelele.
flocul Nor alcătuit din vapori strălucitori, situat în preajma petelor solare. *s.m., pl.* floculi.
floculă *intr.* (despre soluţii) A se coagula în formă de flocoane. *vb. I, ind. prez. 3* floculează.
floculare (chim.) Acţiunea de a flocula. *s.f., g.-d. art.* floculării.
flocuşor (pop.) Diminutiv al lui floc. *s.n., pl.* flocuşoare.
flogistic[1] 1. Substanţă imaginată de alchimişti pentru a explica arderea. 2. Agent care poate determina o inflamaţie. *s.n.*
flogistic[2]**,-ă** De ardere, care provine din ardere. *adj., pl.* flogistici,-ce.
flogiston Flogistic (1). *s.n.*
flogopit Varietate de mică de culoare galbenă-brună, folosită ca izolant termic şi electric. *s.n.*
flop (angl., sport) Săritură la înălţime, executată cu spatele. *s.n.*
floral,-ă De floare; ca o floare. *adj., pl.* florali,-e.
florar[1] (rar) Numele popular al lunii mai; luna florilor. *s.m.*
florar[2] Persoană care cultivă sau vinde flori. *s.m., pl.* florari.
florar[3] Instrument care prezintă curbe variate şi este folosit în desenul plan. *s.n., pl.* florare.
floră Totalitatea plantelor dintr-o zonă geografică, dintr-un mediu, dintr-o perioadă. */~ microbiană* = totali-tatea microorganismelor dintr-un mediu. *s.f., g.-d. art.* florei.
florăreasă Cultivatoare sau vânzătoare de flori; buchetieră. *s.f., g.-d. art.* florăresei, *pl.* florărese.
florărie Mulţime de flori. //Grădină sau seră în care se cultivă flori. //Magazin unde se vând flori. *s.f., art.* florăria, *g.-d. art.* florăriei, *pl.* florării, *art.* florăriile.
floreal (-re-al) A opta lună din calendarul republican francez (20 aprilie - 20 mai). *s.n.*
florean[1] Pasăre mică cu ciocul roşiatic, gros şi cu pene negre-albăstrui; brotăcel, florinte. *s.m., pl.* floreni.
florean[2]**,-ă** (rar, despre animale) Cu pete; bălţat. *adj., pl.* floreni,-e.
florentin,-ă 1. *adj., s.m.* şi *f.* (Locuitor) din Florenţa. 2. *adj. Stil ~* = stil arhitectonic rezultat din combinarea stilului antic cu eleganţa stilurilor bizantin şi roman.

Pălărie ~ = (şi s.f.) pălărie de paie, cu boruri mari, împodobită cu flori. *adj., s.m.* şi *f., pl.* florenţini,-e.
floretă 1. Armă albă, formată dintr-o lamă lungă, flexibilă, cu gardă şi mâner, folosită în scrimă. 2. Probă sportivă practicată cu floreta (1). *s.f., g.-d. art.* floretei, *pl.* florete.
floretist,-ă Sportiv care luptă cu floreta. *s.m., pl.* floretişti; *s.f., g.-d. art.* floretistei, *pl* floretiste.
floribund,-ă Care este plin de flori; care înfloreşte abundent. *adj., pl.* floribunzi,-de.
floricea/floricică 1. Diminutiv al lui floare (A.1); florişoară. 2. (la pl.) *~ele de porumb* = boabe (dintr-o anumită specie) de porumb, umflate şi crăpate, care seamănă cu nişte flori mici, albe. *s.f., g.-d. art.* floricelei, *pl.* floricele, *art.* floricelele.
floricol,-ă 1. Referitor la floricultură. 2. (despre insecte) Care trăieşte pe flori. *adj., pl.* floricoli,-e.
floricultor,-oare Specialist în floricultură. *s.m., pl.* floricultori; *s.f., g.-d. art.* floricultoarei, *pl.* floricultoare.
floricultură Ramură a horticulturii care se ocupă cu cultura plantelor ornamentale. *s.f., g.-d. art.* floriculturii.
floríd,-ă (despre boli) Activ, în evoluţie. *adj., pl.* florizi,-de.
flori-de-paie Plantă exotică, ale cărei flori dispuse în capitule divers colorate, par uscate. *s.f. pl.*
florifer,-ă Care produce flori. *adj., pl.* floriferi,-e.
Florii Sărbătoare creştină a intrării Mântuitorului în Ierusalim, care cade în duminica dinaintea Paştelui; duminica Floriilor. *s.prop.f. pl., art.* Floriile.
florilegiu 1. Culegere de fragmente literare; (spec.) culegere de poezii. 2. Selecţie de lucruri deosebite. *s.n., art.* florilegiul, *pl.* florilegii, *art.* florilegiile.
florin[1] Unitate bănească în Olanda; gulden. *s.m., pl.* florini.
florin[2] v. **florin.**
florinte Florean[1]. *s.m., pl.* florinţi.
florist,-ă (rar) Persoană care confecţionează şi vinde flori artificiale. //Floricultor. *s.m., pl.* florişti; *s.f., g.-d. art.* floristei, *pl.* floriste.
floristic,-ă Referitor la floră. *adj., pl.* floristici,-ce.
floristică 1. Ştiinţă a cultivării florilor. 2. Ramură a geografiei care studiază răspândirea florei pe glob. *s.f., g.-d. art.* floristicii.
florişoară (rar) Floricea (1). *s.f., g.-d. art.* florişoarei, *pl.* florişoare.
floriu,-ie 1. (rar) Plin de flori; înflorit. 2. (pop., despre animale) Cu pete albe. *adj., pl.* florii.
floroglucină Derivat al benzenului, solubil în alcool şi eter, folosit în industria coloranţilor şi ca developator fotografic. *s.f., g.-d. art.* floroglucinei.
flota *tr.* A îndepărta, prin decantare, particulele care plutesc la suprafaţa unui lichid; a decanta. *vb. I, ind. prez. 3* floteză.
flotabil,-ă 1. Care poate pluti. 2. (despre ape) Care permite deplasarea plutelor. *adj., pl.* flotabili,-e.
flotabilitate 1. Însuşirea unui corp de a pluti. 2. Raportul dintre volumul părţii nescufundate şi volumul total al unui corp care pluteşte. *s.f., g.-d. art.* flotabilităţii.
flotant,-ă 1. Care pluteşte. 2. (despre persoane) Care locuieşte temporar în altă localitate decât în cea de domiciliu. *adj., pl.* flotanţi,-te.
flotare 1. Acţiunea de a flota; flotaţie (1). 2. Fiecare dintre mişcările de gimnastică în care corpul este ridicat şi coborât la pământ, perfect întins, prin forţa braţelor; flotaţie (2). 3. Mod de a realiza ornamente pe o ţesătură. 4. (fin.) Fluctuaţie a cursului unei monede în funcţie de cerere şi ofertă. *s.f., g.-d. art.* flotării, *pl.* flotări.
flotaţie (-ţi-e) 1. Separare a minereurilor sau a cărbunilor de steril amestecate cu apă. 2. Flotare. *s.f., art.* flotaţia, *g.-d. art.* flotaţiei, *pl.* flotaţii, *art.* flotaţiile.
flotă[1] 1. Totalitatea navelor aeriene, fluviale sau maritime ale unei ţări; grup de nave aflate într-o anumită zonă, sub conducere unică sau destinate unui anume scop. 2. Soluţie folosită pentru prelucrarea materialelor textile, a pieilor etc. 3. Bazin de tăbăcărie cu zemuri concentrate. *s.f., g.-d. art.* flotei, *pl.* flote.
flotă[2] Tip de postav asemănător cu fetrul. *s.f., g.-d. art.* flotei.
flotilă Unitate navală militară. *~ fluvială. ~ aeriană. s.f., g.-d. art.* flotilei, *pl.* flotile.
flotor 1. Nume dat unor obiecte care plutesc, indicând sau reglând nivelul lichidului. //Baliză plutitoare. 2. Fiecare dintre cele două dispozitive care asigură plutirea unui hidroavion. *s.n., pl.* flotoare.
flu 1. (despre îmbrăcăminte) Vaporos, unduitor. 2. (despre imagini) Cu contururi imprecise. *adj. invar.*
fluaj (tehn.) Deformaţie lentă a unui material supus unor solicitări continue, de lungă durată. *s.n., pl.* fluaje.
fluctua (-tu-a) *intr.* A fi schimbător, nestatornic; a oscila. *vb. I, ind. prez. 3* fluctuează, *1 pl.* fluctuăm; *conj. prez. 3* să fluctueze; *ger.* fluctuând.
fluctuant,-ă (-tu-ant) Care oscilează; nestatornic; nehotărât. *adj., pl.* fluctuanţi,-te.
fluctuare (-tu-a-) Acţiunea de a fluctua; fluctuaţie. *s.f., g.-d. art.* fluctuării, *pl.* fluctuări.
fluctuaţie (-tu-a-ţi-e) Abatere mică, întâmplătoare şi temporară, faţă de un anumit reper, de o anumită stare; variaţie. //Fluctuare. *s.f., art.* fluctuaţia, *g.-d. art.* fluctuaţiei, *pl.* fluctuaţii, *art.* fluctuaţiile.
fludă (înv.) Ţesătură fină, transparentă; voal. *s.f., g.-d. art.* fludei, *pl.* flude.
fludor Aliaj de cositor, în formă de tub subţire, folosit pentru lipit. *s.n.*
fluent,-ă (flu-ent) (despre exprimare) Curgător, limpede, fluid. *adj., pl.* fluenţi,-te.
fluenţă (flu-en-) Însuşirea de a fi fluent; limpezime, claritate. *s.f., g.-d. art.* fluenţei, *pl.* fluenţe.
fluid[1] 1. Corp lichid sau gazos care poate curge. 2 (fig.) Emanaţie; suflu, impuls. *s.n., pl.* fluide.
fluid[2]**,-ă** Care curge; curgător. *adj., pl.* fluizi,-de.
fluidal,-ă (flu-i-) (geol., despre roci) Cu aspect de fluid. *adj., pl.* fluidali,-e.
fluidic,-ă (flu-i-) Caracteristic unui fluid. *adj., pl.* fluidici,-ce.
fluidifiant (flu-i-, -fi-ant) Substanţă care micşorează vâscozitatea unui fluid cu care se amestecă; fluidizant. *s.n., pl.* fludifiante.
fluidifica (flu-i-) *tr.* A face ca un corp să devină fluid; a creşte fluiditatea unui corp. *vb. I, ind. prez. 3* fluidifică.
fluidificare (flu-i-) Acţiunea de a fluidifica. *s.f., g.-d. art.* fluidificării, *pl.* fluidificări.
fluiditate (flu-i-) 1. Starea a ceea ce este fluid[2]. 2. (fig.) Curgere; schimbare; flexibilitate; coerenţă, cursivitate. *s.f., g.-d. art.* fluidităţii.
fluidiza (flu-i-) *tr.* 1. A efectua o fluidizare. 2. A degaja circulaţia rutieră. 3. A asigura un circuit financiar fără intermitenţe. *vb. I, ind. prez. 3* fluidizează.
fluidizant (flu-i-) Fluidifiant. *s.m., pl.* fluidizanţi.
fluidizare (flu-i-) Acţiunea de a fluidiza. //Operaţie prin care un material pulverulent, dispersat într-un fluid, capătă proprietăţi asemănătoare fluidelor. //Degajare a circulaţiei. //(fin.) Asigurare a circuitului financiar fără întreruperi. *s.f., g.-d. art.* fluidizării, *pl.* fluidizări.
fluidizor (flu-i-) Aparat, instalaţie pentru fluidizare. *s.n., pl.* fluidizoare.
fluier 1. Instrument muzical de suflat alcătuit dintr-un tub subţire de lemn, prevăzut cu găuri. 2. Instrument de metal cu care se fluieră; fluierătoare. 3. Dispozitiv care emite sunete cu ajutorul unui curent de aburi sau de

gaze, întrebuințat la semnalizări. 4. Șuierătură, fluierătură. 5. (pop.) Gambă; tibia. *s.n., pl.* fluiere.

fluiera *intr.* A. 1. A produce sunete asemănătoare cu ale fluierului (1), suflând printre buze sau printre degetele băgate în gură. //A-și manifesta dezaprobarea prin fluierături. 2. A cânta din fluier (1). 3. A semnaliza cu ajutorul fluierului (2). //(despre unele păsări) A imita sunetele fluierului (1). B. (despre vânt, furtună etc.) A produce un zgomot puternic, ascuțit. *vb. I, ind. prez. 3* fluieră.

fluierar 1. Persoană care cântă din fluier (1); fluieraș[1]. 2. Meșter care face fluiere (1). 3. Nume dat unor specii de păsări care emit sunete asemănătoare cu ale fluierului (1), dintre care cea mai cunoscută are spatele negru cu pene galbene-aurii. *s.m., pl.* fluierari.

fluieraș[1] Fluierar (1). *s.m., pl.* fluierași.

fluieraș[2] Diminutiv al lui fluier. *s.n., pl.* fluierașe.

fluierat Acțiunea de a fluiera. *s.n.*

fluierătoare[1] 1. Fluier (2). 2. Plantă erbacee cu flori de culoare galbenă-verzuie și cu fructe mici, roșii. *s.f., g.-d. art.* fluierătorii, *pl.* fluierători.

fluierător[2],-oare Care fluieră; șuierător. *adj., pl.* fluierători,-oare.

fluierătură Sunet emis când se cântă la fluier sau când se fluieră din gură; șuierat, șuierătură. *s.f., g.-d. art.* fluierăturii, *pl.* fluierături.

fluieră-vânt (pop., fam.) Persoană care își pierde vremea hoinărind; hoinar, haimana. *s.m.* și *f., g.-d. art.* lui fluieră-vânt, *pl.* fluieră-vânt.

fluiriță (pop.) Femeie care cântă la fluier (1). *s.f., g.-d. art.* fluiriței, *pl.* fluirițe.

fluometru (flu-o-) Instrument care măsoară debitul unui fluid care curge. *s.n., art.* fluometrul, *pl.* fluometre.

fluor Gaz din familia halogenilor, galben-verzui, cu miros înăbușitor, foarte activ chimic. *s.n.*

fluoresceină (flu-o-) Compus organic fluorescent. *s.f., g.-d. art.* fluoresceinei.

fluorescent,-ă (flu-o-) Care are fluorescență. */Tub ~* = tub de sticlă care conține vapori de mercur și gaze, devenind luminos în urma unei descărcări electrice. *adj., pl.* fluorescenți,-te.

fluorescență (flu-o-) Caracteristică a unor substanțe de a emite lumină sub acțiunea unor radiații ultraviolete sau luminoase. *s.f., g.-d. art.* fluorescenței, *pl.* fluorescențe.

fluorfosgen (flu-or-) Substanță toxică, sufocantă, de luptă. *s.n.*

fluorhidric (flu-or-) (în sintagma) *Acid ~* = acid rezultat din combinarea fluorului cu hidrogenul. *adj.*

fluorină (flu-o-) Florură naturală de calciu. *s.f., g.-d. art.* fluorinei.

fluoritic,-ă (flu-o-) Care conține fluor. *adj., pl.* fluoritici,-ce.

fluoriza (flu-o-) *tr.* 1. A trata cu fluor apa potabilă pentru prevenirea cariilor dentare. 2. A impregna cu fluor un obiect pentru a-l face impermeabil. *vb. I, ind. prez. 3* fluorizează.

fluorizare Acțiunea de a fluoriza. *s.f., g.-d. art.* fluorizării, *pl.* fluorizări.

fluorografie (flu-o-) Procedeu fotografic de gravură pe sticlă, realizat cu ajutorul acidului fluorhidric. *s.f., art.* fluorografia, *g.-d. art.* fluorografiei.

fluorometru (flu-o-) Aparat cu care se determină durata luminii emise de o substanță fluorescentă. *s.n., art.* fluorometrul, *pl.* fluorometre.

fluoroscop (flu-o-) 1. Aparat cu care se determină intensitatea fluorescenței. 2. Ecran fluorescent care transformă radiațiile invizibile în radiații vizibile. *s.n., pl.* fluoroscoape.

fluoroză (flu-o-) Intoxicație cu flor. *s.f., g.-d. art.* fluorozei, *pl.* fluoroze.

fluorură (flu-o-) Compus al fluorului cu un metal sau cu un radical organic; sare a acidului fluorhidric. *s.f., g.-d. art.* fluorurii, *pl.* fluoruri.

fluștura *tr.* (pop.) A flutura (4). *vb. I, ind. prez. 3* fluștură.

fluștura-tec,-ă v. **fluștura-tic.**

fluștura-tic,-ă (Om) nestatornic, zvăpăiat; ușuratic. [*var.* fluștura-tec,-ă *adj.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* fluștura-tici,-ce.

flutter (flă-tăr) (angl.) Contracție rapidă a mușchiului inimii; pulsație accelerată. *s.n., art.* flutterul.

flutur v. fluture.

flutura 1. *intr* (despre insecte, păsări etc.) A bate din aripi. 2. *intr.* (despre steaguri, haine etc.) A se mișca (în vânt); a fâlfâi. 3. *intr.* A mișca din cap sau (despre vite) din coarne. 4. *tr.* A agita prin aer un obiect. //A învârti prin aer (amenințător) o sabie, un băț etc. *vb. I, ind. prez. 3* flutură.

fluturare 1. Acțiunea de a flutura. 2. Oscilație a structurilor elastice ale unei aeronave. *s.f., g.-d. art.* fluturării, *pl.* fluturări.

fluturaș 1. Diminutiv al lui fluture; fluturel (1). 2. (la pl.) Paiete. 3. Bucată mică de hârtie pe care se fac anunțuri, completări sau rectificări la un text etc. *s.m., pl.* fluturași.

fluturat Fluturare. *s.n.*

fluturatec,-ă v. **fluturatic.**

fluturatic,-ă (rar) Fluștura-tic. [*var.* fluturatec,-ă *adj.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* fluturatici,-ce.

fluturător,-oare Care flutură, care mișcă. *adj., pl.* fluturători,-oare.

flutură-vânt (pop., fam.) Om neserios, derbedeu. *s.m.* și *f., g.-d. art.* lui flutură-vânt, *pl.* flutură-vânt.

fluture 1. Insectă lepidoptera cu corpul alungit sau bombat, cu aripi membranoase, adesea colorate viu și a cărei larvă este o omidă. 2. (la pl.) Paiete. 3. (sport) Stil de înot, caracterizat prin mișcarea simetrică și simultană a brațelor; probă de înot în acest stil. 4. (fig., la pl.) Idei ciudate; idei fixe. [*var.* flutur *s.m.*] *s.m., art.* fluturele, *pl.* fluturi.

fluture-alb Fluture a cărui larvă trăiește pe frunzele de varză și le distruge; albiliță, fluture-de-varză. *s.m., pl.* fluturi-albi.

fluture-de-mătase Fluture a cărui larvă produce mătasea; vierme-de-mătase. *s.m., pl.* fluturi-de-mătase.

fluture-de-varză Fluture-alb. *s.m., pl.* fluturi-de-varză.

fluturel 1. Fluturaș (1). 2. (la pl.) Plantă erbacee ornamentală, cu flori mari, galbene. *s.m., pl.* fluturei, *art.* flutureii.

fluture-roșu Fluture cu aripile roșii. *s.m., pl.* fluturi-roșii.

fluvial,-ă (-vi-al) Referitor la un fluviu; care se face pe un fluviu. *adj., pl.* fluviali,-e.

fluviatil,-ă (-vi-a-) (bot., despre plante) De apă curgătoare. *adj., pl.* fluviatili,-e.

fluviometru (-vi-o-) Aparat care măsoară variațiile de nivel ale unei ape curgătoare. *s.n., art.* fluviometrul, *pl.* fluviometre.

fluviu 1. Apă curgătoare cu debit mare care se varsă într-o mare sau într-un ocean. 2. (fig.) Potop, cantitate mare. *s.n., art.* fluviul, *pl.* fluvii, *art.* fluviile.

flux 1. Creștere periodică a nivelului apei mărilor și oceanelor în timpul mareei. 2. (fig.) Revărsare, val; șuvoi. */~ verbal* = afluență (precipitată) de cuvinte în vorbirea cuiva. 3. Curent, mișcare de particule. */~ de căldură* = energie termică furnizată în unitatea de timp de un producător. *~ luminos* = energia luminoasă emisă într-o unitate de timp de o sursă de lumină. *~ magnetic* = produsul dintre inducția magnetică și aria suprafeței străbătute. 3. *În ~* = pe bandă, industrial. *~ tehnologic* = etapele parcurse succesiv într-un proces tehnologic. *~*

informațional = raportul dintre cantitatea de informație și timpul în care ea este transmisă. *s.n., pl.* fluxuri.
fluxiune (-xi-u-) Concentrare a sângelui sau a unui lichid în anumite țesuturi. */~ periodică* = numele unei boli de ochi la cai. *s.f., g.-d. art.* fluxiunii, *pl.* fluxiuni.
fluxmetru Instrument pentru măsurarea fluxului luminos sau a fluxului magnetic. *s.n., art.* fluxmetrul, *pl.* fluxmetre.
foac Pește cu corpul lung, cu capul prelung, curbat și cu aripioare roșii. *s.m., pl.* foaci.
foale 1. Frunză; sepală sau petală. 2. Bucată dintr-un material subțire. *~ de tablă.* 3. Bucată dreptunghiulară de hârtie; filă. *~ de caiet. /~ volantă* = tipăritură pe o singură față sau filă de hârtie izolată. *A întoarce ~a* = a-și schimba atitudinea; a deveni mai aspru, mai sever. //Adeverință, dovadă oficială. */~ de drum* = bilet individual sau colectiv, plătit de o autoritate, pe baza căruia se poate călători cu un mijloc de transport în comun. (ieșit din uz) *~ de dotă* (sau *de zestre*) = act care consemnează zestrea unei fete sau a unei femei necăsătorite. 4. (înv.) Ziar, revistă. *~ de scandal. /~ de titlu* = prima pagină a unei publicații, pe care se trec titlul, autorul, editura, locul și data apariției. 5. Lățimea unei pânze. *Față de masă în două ~. /~ de cort* = pânză tare, groasă, impermeabilă, din care se confecționează obiecte de protecție, corturi etc. //(la pl.) Fustă. 6. Strat de aluat subțiat cu vergeaua, din care se fac plăcinte, tăieței etc. *s.f., art.* foaia, *g.-d. art.* foii, *pl.* foi, *art.* foile.
foale-grasă Numele unor plante erbacee cu frunze cărnoase, cu flori albastre sau albe, cu pete galbene. *s.f., g.-d. art.* foii-grase.
foaier (foa-ier) Sală a unui teatru, în care spectatorii se pot recrea în pauzele dintre acte. *s.n., pl.* foaiere.
foale 1. Burduf de piele, cu pereții plisați, acționat cu un sistem de pârghii pentru a pompa aer într-o forjă. //Burduf al unor instrumente muzicale. //Sac făcut din pielea unor animale. 2. (pop.) Abdomen, burtă. [*var.* (1) foi *s.m.*] *s.n., pl.* foale.
foame 1. Senzația nevoii de a mânca. 2. (fig.) Dorință puternică; poftă, lăcomie. *~ de lectură. s.f., g.-d. art.* foamei.
foamete Lipsă prelungită de hrană pentru o întreagă populație. *s.f., g.-d. art.* foametei.
foarfec v. **foarfecă.**
foarfecă 1. Unealtă sau dispozitiv pentru tăiat, alcătuit din două lame tăioase, încrucișate și legate între ele la mijloc, având fiecare câte un mâner inelar. *~ de grădină.* 2. Tip de săritură, practicată în unele sporturi, care se execută prin ridicarea picioarelor unul după altul, ca mișcarea lamelor unei foarfeci. */~a prețurilor* = decalaj între diferite prețuri. 3. Nod marinăresc format din două sau trei bucle. [*var.* foarfec *s.m.*, foarfece *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* foarfecii, *pl.* foarfeci.
foarfece v. **foarfecă.**
foarte 1. (ajută la formarea superlativului absolut al adjectivelor sau al adverbelor) *~ bun.* 2. (pop., ca determinativ pe lângă un verb) Mult. *Îi place ~. adv.*
fobie Stare de frică bolnăvicioasă, obsedantă, fără suport real. //Aversiune, repulsie. *s.f., art.* fobia, *g.-d. art.* fobiei, *pl.* fobii, *art.* fobiile.
foburg Suburbie. *s.n., pl.* foburguri.
foc[1] A. 1. Ardere cu flacără și dezvoltare de căldură; (concr.) material, substanță care arde. */~ de artificii* = ardere de materii inflamabile care produc jerbe de flăcări colorate. *A se face ~* (și *pară*) = a se supăra, a se mânia. *A lua ~* = a se aprinde. *A fierbe* (pe cineva) *la ~ mic* = a speria pe cineva folosind aluzii. *A intra în ~* (pentru cineva sau ceva) = a-și expune viața (pentru cineva sau ceva). *A lua castanele din ~ cu mâna altuia* = a fugi de răspundere, a pune pe altcineva să întreprindă o acțiune primejdioasă. *A(-și) pune* sau *a(-și) băga mâna în ~* (pentru cineva) = a garanta pentru faptele, pentru cinstea cuiva. *A mânca ~* sau *a lua ~ cu gura* (pentru cineva) = a face orice sacrificiu (pentru cineva). *Harnic* (sau *iute* etc.) (*de mănâncă*) *~* = foarte harnic (sau iute etc.). //(ajută la formarea superlativului absolut) *Frumoasă ~. /De mama ~ului* = strașnic, grozav. //(fig.) Lumină roșiatică, asemănătoare cu flăcările. //(fig.) Strălucire a unei pietre scumpe, a unui metal prețios etc. 2. Incendiu. */A trece* (*o țară*) *prin ~ și sabie* = a distruge cu forța armată. 3. Împușcătură; tir, salvă. */Armă de ~* = armă care folosește pulbere explozivă. *Foc!* = comandă pentru începerea unei trageri. *A deschide ~ul* = a începe să tragă cu arma. //(fig.) Luptă, război. 4. Lumină, flacără, care reprezintă un anumit semnal în navigația pe apă. B. (fig.) 1. Înflăcărare, entuziasm. */Cu ~* = cu pasiune. *În ~ul...* = în mijlocul unei acțiuni. 2. Neastâmpăr, agilitate. 3. Durere, chin. */A-și vărsa ~ul* = a se destăinui. (fam.) *N-o fi ~* = nu e nicio nenorocire. *s.n., pl.* focuri.
foc[2] Pânză triunghiulară la prora unei nave. *s.n., pl.* focuri.
focal,-ă Referitor la focarul unei lentile, al unei oglinzi. */Distanță ~* = distanța dintre focarul unei lentile și centrul ei. *adj., pl.* focali,-e.
focaliza *tr.* 1. A face ca toate razele unui fascicul să treacă printr-un singur punct. 2. A concentra elemente diverse. *vb. I, ind. prez. 3* focalizează.
focalizare Acțiunea de a focaliza. //Concentrare a razelor, a particulelor în mișcare într-un singur punct. //Reglare a unui instrument optic, astfel încât imaginea să fie văzută clar. *s.f., g.-d. art.* focalizării, *pl.* focalizări.
focar 1. Punct în care se reunesc razele luminoase ale unui fascicul; punct de convergență a razelor. 2. Punct în care se reunesc razele vectoare ale unei curbe. 3. Parte a unui cuptor, a unei instalații de încălzire în care produce arderea combustibilului. 4. (geol.) *~ magmatic* = bazin magmatic. *~ seismic* = hipocentru. 5. (fig.) Punct unde se strâng și de unde se răspândesc anumite idei, atitudini etc. 6. *~ de infecție* = loc de unde se răspândește o boală; centru al unui proces inflamator; (p. ext.) loc murdar. 7. (înv., pop.) Fochist. *s.n., pl.* focare.
focă Mamifer acvatic din mările polare, cu corpul alungit și cu picioarele în formă de lopeți. *s.f., g.-d. art.* focii, *pl.* foci.
fochist Muncitor calificat care asigură arderea combustibilului într-un focar (3); focar (7). *s.m., pl.* fochiști.
focometrie Parte a opticii care se ocupă cu determinarea distanței focale. *s.f., art.* focometria, *g.-d. art.* focometriei.
focometru Aparat folosit în focometrie. *s.n. art.* focometrul, *pl.* focometre.
focos[1] Dispozitiv de aprindere a încărcăturii explozive (la grenade, bombe, mine etc.). *s.n., pl.* focoase.
focos[2]**,-ă** 1. Plin de avânt, de entuziasm; înfocat; pătimaș. 2. (rar) Roșu ca focul[1]; aprins. *adj., pl.* focoși,-oase.
focșănean,-ă (Locuitor) din municipiul Focșani. *adj., s.m., pl.* focșăneni,-e.
focșăneancă Locuitoare din municipiul Focșani. *s.f., g.-d. art.* focșăncencei, *pl.* focșănence.
focșor v. **focușor.**
foculeț Focușor. *s.n., pl.* focuțe.
focușor Diminutiv al lui foc[1] (A. 1); foculeț. [*var.* focșor *s.n.*] *s.n., pl.* focușoare.
fodră Căptușeală din scânduri aplicată pe pereții încăperilor navelor (maritime sau fluviale). *s.f., g.-d. art.* fodrei, *pl.* fodre.
fofârlica (în expr.) *A umbla cu ~* = a încerca să înșele pe cineva; a umbla cu șmecherii. *s.f. art.*
fofează Obiect în formă de elice sau de brat: aripa unei ferestre, a unei uși sau a unei porți; fiecare dintre brațele

unei mori de vânt; fiecare dintre brațele care poartă scaunele unui scrânciob; fiecare dintre tălpile războiului de țesut; fiecare dintre penele fixate la capătul stinghiilor vârtelniței. */A umbla ca o ~* = a umbla repede. *s.f., g.-d. art.* fofezei, *pl.* fofeze.

fofelniță 1. Fiecare dintre cele două stinghii încrucișate ale vârtelniței. 2. Cuțitul meliței. 3. (fig.) Gură (ca organ al vorbirii). *s.f., g.-d. art.* fofelniței, *pl.* fofelnițe.

fofila *refl.* 1. A se strecura pe furiș, neobservat. 2. (fig.) A se sustrage de la o obligație; a se eschiva. *vb. I, ind. prez. 3* se fofilează.

fofienchi Cuvânt care imită zgomotul produs la căderea unui corp moale; tronc! *interj.*

fofolog,-oagă (pop.) (Om) greoi, lent, indolent. *adj., s.m.* și *f., pl.* fofologi,-oage.

föhn (fön) (germ.) 1. Vânt cald și uscat care bate în zona Alpilor primăvara dinspre creste spre văi. 2. Aparat electric pentru uscarea părului. *s.n., pl.* (2) föhnuri.

fol[1] v. **foaie.**

foi[2] 1. *intr.* (despre mulțimi) A forfoti, a se agita. //(despre spații) A fi plin de lume în mișcare. 2. *refl.* A se mișca de colo până colo; a se răsuci de pe o parte pe alta. //(fig.) A se codi. 3. *tr.* A face să se înfoaie un obiect de îmbrăcăminte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* foiesc, *imperf. 3 sg.* foia; *conj. prez. 3* să foiască.

foială Acțiunea de a (se) foi[2]; mișcare, forfotă, foire. *s.f., g.-d. art.* foielii, *pl.* foieli.

foicică (fo-i-) Diminutiv al lui foaie (1). *s.f., g.-d. art.* foicelei, *pl.* foicele, *art.* foicelele.

foileta (fo-i-) *tr.* (livr.) A răsfoi, a frunzări o carte, o publicație. *vb. I, ind. prez. 3* foiletează.

foileton (fo-i-) Articol scurt pe probleme de actualitate, sau într-un spațiu anume al unui ziar; spațiu rezervat pentru astfel de articole. */Roman ~* = roman publicat pe fragmente în reviste sau în ziare. *s.n., pl.* foiletoane.

foiletonist,-ă (fo-i-) Autor de foiletoane. *s.m., pl.* foiletoniști; *s.f., g.-d. art.* foiletonistei, *pl.* foiletoniste.

foiletonistic,-ă De foileton. *adj., pl.* foiletonistici,-ce.

foiletonistică (fo-i-) 1. Arta de scrie foiletoane. 2. Totalitatea foiletoanelor unui autor. *s.f., g.-d. art.* foiletonisticii.

foioasă Denumire dată unor specii de arbori și arbuști din familia angiospermelor, cu frunze care cad toamna. *s.f., g.-d. art.* foioasei, *pl.* foioase.

foios[1] Una dintre cele patru despărțituri ale stomacului animalelor rumegătoare. *s.n., pl.* foioase.

foios[2]**,-oasă** (despre arbori) Care are frunze căzătoare. *adj., pl.* foioși,-oase.

foire Foială. *s.f., g.-d. art.* foirii, *pl.* foiri.

foișor (fo-i-) 1. Terasă deschisă cu acoperiș susținut de stâlpi; pridvor. 2. Pavilion, chioșc în curtea sau în grădina unei case. //Turn. /(înv.) *~ de foc* = turn de observație pentru incendii. *s.n., pl.* foișoare.

foitaj (fo-i-) Aluat care după coacere se separă în straturi; aluat franțuzesc. *s.n., pl.* foitaje.

foiță Diminutiv al lui foaie; foaie subțire de hârtie. */~ de țigară* = hârtie specială, foarte subțire, în care se învelește tutunul pentru a face o țigară. //(la pl., fam., ieșit din uz) Joc de cărți. //Foaie subțire de metal aurit folosită în pictură, pentru ornamente etc. 2. Frunzuliță. 3. (biol.) *~ embrionare* = straturile de celule ale embrionului în stadiul de gastrulă. *s.f., g.-d. art.* foiței, *pl.* foițe.

fojgăi *intr.* (reg.) A foi[2], a mișuna permanent. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fojgăiesc, *imperf. 3 sg.* fojgăia; *conj. prez. 3* să fojgăiască.

fojgăitură (-gă-i-) (reg.) Foșnet, fâșâit. *s.f., g.-d. art.* fojgăiturii, *pl.* fojgăituri.

fol/fol-fol Cuvânt care imită zgomotul produs de oamenii fără dinți când mestecă. *interj.*

folclor 1. Totalitatea producțiilor artistice, a tradițiilor și obiceiurilor unui popor, ale unei regiuni, ale unei zone etc. 2. Folcloristică. *s.n.*

folcloric,-ă Referitor la folclor; folcloristic. *adj., pl.* folclorici,-ce.

folclorism Tendință de a exagera influența folclorului în artă și literatură; preocupare pentru folclor. *s.n.*

folclorist,-ă Persoană care culege și studiază folclorul; specialist în folcloristică. *s.m., pl.* folcloriști. *s.f., g.-d. art.* folcloristei, *pl.* folcloriste.

folcloristic,-ă Folcloric. *adj., pl.* folcloristici,-ce.

folcloristică Știință care studiază creația populară; folclor (2). *s.f., g.-d. art.* folcloristicii.

folfăi *intr.* (pop.) A mesteca sau a vorbi greu; a molfăi. *vb. IV, ind prez. 1 sg* și *3 pl.* folfăiesc, *imperf. 3 sg.* folfăia; *conj. prez. 3* să folfăiască.

folia (port.) Vechi dans portughez cu ritm rapid, care se dansează în acompaniament de castaniete; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* foliei.

foliaceu,-ee (-li-a-) Asemănător cu o frunză. *adj., pl.* foliacei,-ee.

foliant (-li-ant) Carte de dimensiuni mari, in-folio. *s.n, pl.* foliante.

foliar,-ă (-li-ar) Referitor la frunze. *adj., pl.* foliari,-e.

foliat,-ă (-li-at) 1. Cu frunze, cu foi. 2. (chim.) Dispus în lame subțiri. *adj., pl.* foliați,-te.

foliație (-li-a-ți-e) 1. Așezare a frunzelor în mugure. 2. Proprietate a unor roci de a se desface ușor de pe anumite suprafețe paralele. [*var.* foliațiune *s.f.*] *s.f., art.* foliația, *g.-d. art.* foliației, *pl.* foliații, *art.* foliațiile.

foliațiune v. **foiație.**

folicul 1. Formație anatomică, de mici dimensiuni, în formă de săculeț. 2. Învelișul conjunctiv al rădăcinii părului. *s.m., pl.* foliculi.

folicular,-ă Referitor la folicul. */Hormon ~* = foliculină. *adj., pl.* folicular,-e.

foliculă Fruct uscat, alungit, alcătuit dintr-o carpelă îndoită ca un cornet. *s.f., g.-d. art.* foliculei, *pl.* folicule.

foliculină Hormon secretat de glandele sexuale femeiești; estronă. //Preparat medical care conține acest hormon. *s.f., g.-d. art.* foliculinei.

foliculită Boală de piele manifestată prin apariția unor bășicuțe, pline cu puroi, la rădăcina unui fir de păr. *s.f., g.-d. art.* foliculitei, *pl.* foliculite.

folie[1] (-li-e) Foaie subțire de material plastic, de aur, de aluminiu etc. *s.f., art.* folia, *g.-d. art.* foliei, *pl.* folii, *art.* foliile.

folie[2] (fam.) Nebunie; veselie zgomotoasă; lucru extraordinar, ieșit din comun. *s.f., art.* folia, *g.-d. art.* foliei, *pl.* folii, *art.* foliile.

folio (-li-o) 1. Format de hârtie sau de carte obținut prin îndoirea unei foi de tipar o singură dată; filă numerotată numai pe o parte. 2. Peliculă care servește la imprimarea titlului pe o copertă legată în pânză sau în piele. *s.n., art.* folioul, *pl.* foliouri.

foliolă (-li-o-) Fiecare dintre frunzulițele care formează o frunză compusă. *s.f., g.-d. art.* foliolei, *pl.* foliole.

foliu Curbă geometrică în formă de frunză. *s.n., art.* foliul, *pl.* folii, *art.* foliile.

folk[1] Care aparține folkului[2]. *adj. invar.*

folk[2] Stil în muzica ușoară, în arta grafică etc. bazat pe preluarea unor teme, a unor tradiții folclorice. *s.n.*

folkist,-ă (fam.) Cântăreț de muzică folk. *s.m., pl.* folkiști; *s.f., g.-d. art.* folkistei, *pl.* folkiste.

folos Câștig moral sau material; profit; interes. */În* (sau *spre, pentru*) *~ul cuiva* = spre binele cuiva. *De ~* = util, avantajos. *Cu ~* = în mod avantajos. *Ce ~* = la ce bun? degeaba. *s.n., pl.* foloase.

folosi 1. *tr.* A întrebuința ceva; a utiliza. 2. *intr.* A fi de folos; a servi. 3. *refl.* A profita (de ceva). *vb. IV, ind.*

prez. 1 sg. şi *3 pl.* folosesc, *imperf. 3 sg.* folosea; *conj. prez. 3* să folosească.
folosinţă 1. Drept de a folosi, de a utiliza ceva. 2. (înv.) Folos. *s.f., g.-d. art.* folosinţei, *pl.* folosinţe.
folosire Acţiunea de a (se) folosi; utilizare. *s.f., g.-d. art.* folosirii, *pl.* folosiri.
folositor,-oare Care este de folos; util. *adj., pl.* folositori,-oare.
foloştină (pop.) 1. Rămăşiţă de vegetale fierte; boştină. 2. Zăpadă care cade în fulgi mari. *s.f., g.-d. art.* foloştinei, *pl.* foloştine.
fomentaţie (-ţi-e) (livr.) 1. Aplicare a unui medicament cald pe o parte a corpului; compresă. 2. (fig.) Acţiunea de a întreţine o stare de agitaţie, de nesiguranţă. *s.f., art.* fomentaţia, *g.-d. art.* fomentaţiei.
fometos,-oasă (livr.) Agitator, provocator. *adj., pl.* fometoşi,-oase.
fon (fiz.) Unitate de măsură pentru nivelul de intensitate a unui sunet. *s.m., pl.* foni.
fonator,-oare (fon., în sintagma) *Organ* (sau *aparat*) ~ = organ care produce sunetele vorbirii. *adj., pl.* fonatoare.
fonaţiune (-ţi-u-) Totalitatea fenomenelor care produc vocea. *s.f., g.-d. art.* fonaţiunii, *pl.* fonaţiuni.
fonciară (-ci-e-) (înv.) Impozit agricol. *s.f., g.-d. art.* foncierei, *pl.* fonciere.
fond A. 1. Ceea ce este principal, esenţial într-un lucru; conţinut. */Articol de* ~ = articol despre o problemă actuală importantă. ~ *principal lexical* = cuvintele de bază, cu cea mai mare utilizare dintr-o limbă. *În* ~ = în realitate. 2. Trăsătură morală esenţială a unei persoane. 3. Colorit de bază al unui tablou, al unei ţesături etc. 4. Ansamblul desenelor şi ornamentelor care se imprimă pe hârtia folosită la tipărirea acţiunilor sau a altor hârtii de valoare. 5. Nume dat unor probe sportive desfăşurate pe distanţă mare. B. 1. Totalitatea mijloa-ce-lor materiale sau băneşti afectate unui scop; (la pl.) bani. /(fam.) *A fi în ~uri* = a avea bani. 2. Totalitatea bunurilor, a va-lorilor dintr-un domeniu al culturii. ~ *de carte. s.n., pl.* fonduri.
fonda *tr.* 1. A pune bazele a ceva, a înfiinţa. 2. A întemeia teorii, afirmaţii etc. pe argumente, pe probe. [*var.* funda *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* fondează.
fondal v. **fundal.**
fondant[1] 1. Substanţă care coboară punctul de topire al unor aliaje metalice sau ceramice. 2. Medicament care ajută la scăderea unei inflamaţii. *s.m., pl.* fondanţi.
fondant[2],-ă Care se moaie sau se topeşte uşor. *adj., pl.* fondanţi,-te.
fondantă Bomboană preparată dintr-o umplutură cu nucă, zahăr, arome etc. şi acoperită cu o glazură asemănătoare cu şerbetul. *s.f., g.-d. art.* fondantei, *pl.* fondante.
fondare Acţiunea de a fonda. *s.f., g.-d. art.* fondării, *pl.* fondări.
fondator,-oare (Persoană) care întemeiază ceva; ctitor. [*var.* fundator,-oare *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* fondatori,-oare.
fonderie Instalaţie metalurgică în care se topesc minereurile; topitorie. *s.f., art.* fonderia, *g.-d. art.* fonderiei, *pl.* fonderii, *art.* fonderiile.
fondist,-ă Sportiv care participă la întrecerile sportive de fond (4). *s.m., pl.* fondişti; *s.f., g.-d. art.* fondistei, *pl.* fondiste.
fondu (fõndü) (fr., cin.) 1. Imagine care apare ori dispare progresiv pe ecran. 2. Întunecare treptată a imaginii la sfârşitul unui cadru. *s.n., art.* fondu-ul, *pl.* fondu-uri.
fondue (fõndü) (fr.) Preparat culinar pe bază de brânză de vacă. *s.f., pl.* fondue.
fonem Cea mai mică unitate sonoră a limbii, care are funcţia de a diferenţia între ele cuvintele sau formele gramaticale ale aceluiaşi cuvânt. //(în trecut) Sunet. *s.n., pl.* foneme.
fonematic,-ă Fonemic. *adj., pl.* fonematici,-ce.
fonemic,-ă Referitor la fonem; fonematic. *adj., pl.* fonemici,-ce.
fonetic,-ă Referitor la fonetică, la sunete. */Ortografie* ~ = scriere a cuvintelor după modul în care se pronunţă. *adj., pl.* fonetici,-ce.
fonetică Ramură a lingvisticii, care studiază producerea, transmiterea, evoluţia, audiţia sunetelor limbajului articulat. */~ istorică* (sau *evolutivă*) = ramură a foneticii care studiază sunetele unei limbi sau ale unui grup de limbi înrudite în evoluţia lor. ~ *descriptivă* (sau *statică*) = ramură a foneticii care studiază sunetele vorbirii în general sau ale unei limbi anume într-o perioadă determinată. ~ *experimentală* = ramură a foneticii care studiază sunetele articulate cu ajutorul unor aparate speciale. ~ *funcţională* = fonologie. *s.f., g.-d. art.* foneticii.
fonetician,-ă (-ci-an) Specialist în fonetică; fonetist. *s.m., pl.* foneticieni; *s.f., g.-d. art.* foneticienei, *pl.* foneticiene.
fonetism 1. Totalitatea sunetelor unei limbi, unui dialect etc. 2. Mod specific de a pronunţa un anumit sunet sau cuvânt. *s.n., pl.* fonetisme.
fonetist,-ă (înv.) 1. Fonetician. 2. Adept al scrierii fonetice. *s.m., pl.* fonetişti; *s.f., g.-d. art.* fonetistei, *pl.* fonetiste.
fonf, foanfă Care vorbeşte pe nas; fonfăit. *adj., pl.* fonfi, foanfe.
fonfăi *intr.* A vorbi pe nas; a pronunţa cuvintele nazal; a fornăi (2). *vb. I, ind. prez. 3* fonfăie, *imperf. 3 sg.* fonfăia; *conj. prez. 3* să fonfăie.
foniatrie Disciplină care studiază tulburările şi afecţiunile vocii. *s.f., art.* foniatria, *g.-d. art.* foniatriei.
foniatru,-ă (-ni-a-) Specialist în foniatrie. *s.m., pl.* foniatri; *s.f., g.-d. art.* foniatrei, *pl.* foniatre.
fonic,-ă 1. Format din sunete. 2. (despre consoane) Sonor, referitor la sunete. *adj., pl.* fonici,-ce.
fonie (rar) Sonoritate a sunetelor vorbirii. *s.f., art.* fonia, *g.-d. art.* foniei.
fonoabsorbant,-ă (despre materiale) Care absoarbe sunetele. *adj., pl.* fonoabsorbanţi,-te.
fonocardiograf (-di-o-) Aparat care înregistrează grafic zgomotele inimii. *s.n., pl.* fonocardiografe.
fonocardiogramă (-di-o-) Înregistrare grafică a zgomotelor inimii, cu ajutorul fonocardiografului. *s.f., g.-d. art.* fonocardiogramei, *pl.* fonocardiograme.
fonoconfort Ansamblul condiţiilor care fac o locuinţă plăcută din punct de vedere al izolării fonice. *s.n.*
fonogenic,-ă (despre voce) Care sună plăcut pe o înregistrare. *adj., pl.* fonogenici,-ce.
fonoghid Mic aparat sonor portabil, pus la dispoziţia vizitatorilor unui muzeu, care are înregistrată pe bandă descrierea sălilor muzeului. *s.n., pl.* fonoghiduri.
fonograf Vechi aparat pentru imprimarea şi redarea sunetelor. *s.n., pl.* fonografe.
fonogramă 1. Înregistrare a sunetelor pe bandă de magnetofon, disc etc. cu mijloace electrice, mecanice etc. 2. Mesaj transmis telefonic şi înregistrat automat. *s.f., g.-d. art.* fonogramei, *pl.* fonograme.
fonogramic,-ă Referitor la fonogramă; alcătuit din fonograme. *adj., pl.* fonogramici,-ce.
fonoizolant,-ă (-no-i-) Care izolează fonic. *adj., pl.* fonoizolanţi,-te.
fonoizolare (-no-i-) Izolare fonică. *s.f., g.-d. art.* fonoizolării, *pl.* fonoizolări.
fonolit Rocă folosită ca fondant în ceramică. *s.n.*
fonolitic,-ă Care conţine fonolit. *adj., pl.* fonolitici,-ce.
fonolog,-ă Specialist în fonologie. *s.m., pl.* fonologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* fonologei, *pl.* fonologe.

fonologic,-ă Referitor la fonologie; fonematic. *adj., pl.* fonologici,-ce.
fonologie Disciplină lingvistică care studiază sunetele vorbirii din punct de vedere al valorii funcționale; studiul fonemelor; fonetică funcțională. *s.f., art.* fonologia, *g.-d. art.* fonologiei.
fonometric,-ă De fonometrie. *adj., pl.* fonometrici,-ce.
fonometrie Măsurare a intensității sunetelor. *s.f., art.* fonometria, *g.-d. art.* fonometriei, *pl.* fonometrii, *art.* fonometriile.
fonometru Aparat folosit în fonometrie. *s.n., art.* fonometrul, *pl.* fonometre.
fonomontaj Montaj radiofonic realizat prin combinarea unor înregistrări magnetice obținute separat. *s.n., pl.* fonomontaje.
fonomimic,-ă (în sintagma) *Metodă ~* = metodă de însușire a alfabetului prin descrierea sunetului în mod vizual, prin gesturi și mimică. *adj., pl.* fonomimici,-ce.
fonomimie Descriere a sunetelor vorbirii prin gesturi (în limbajul surdomuților). *s.f., art.* fonomimia, *g.-d. art.* fonomimiei.
fonon Particulă fictivă asociată vibrațiilor care se propagă prin masa unui corp cristalin, având frecvențe comparabile cu cele ale sunetelor. *s.m., pl.* fononi.
fonotecare Selecționare (pentru fonotecă) a părților utile ale înregistrărilor efectuate pe bandă de magnetofon sau pe peliculă cinematografică. *s.f., g.-d. art.* fonotecării, *pl.* fonotecări.
fonotecă 1. Colecție de înregistrări sonore. 2. Mobilă, încăpere în care se păstrează o asemenea colecție. *s.f., g.-d. art.* fonotecii, *pl.* fonoteci.
fonotip Aparat care transformă sunetele în semne grafice. *s.n., pl.* fonotipuri.
font Set de litere. *s.n., pl.* fonturi.
fontanelă Spațiu neosificat în partea superioară a craniului unui nou-născut; moalele capului. *s.f., g.-d. art.* fontanelei, *pl.* fontanele.
fontă Aliaj de fier și de carbon; tuci (1). *s.f., g.-d. art.* fontei, *pl.* fonte.
fontură Bară de oțel pe care sunt fixate (și care conduce) acele mașinii de tricotat. *s.f., g.-d. art.* fonturii, *pl.* fonturi.
for 1. Piață publică în orașele romane, unde se făcea comerț, se judecau procesele etc. 2. (fig.) Adunare; instanță; autoritate. */~ interior* = conștiință. 3. Forum (1). *s.n., pl.* foruri.
fora *intr.* A săpa găuri de sondă pentru a ajunge la apă, la un minereu etc. *vb. I, ind. prez. 3* forează.
forabil,-ă Care poate fi forat (ușor); ușor de dislocat prin foraj. *adj., pl.* forabili,-e.
forabilitate Caracteristică a rocilor de a se disloca ușor prin foraj. *s.f., g.-d. art.* forabilității.
foralbăr Dispozitiv de metal în formă de unghi drept, cu filet pe una din părți, folosit pentru blocarea unei uși, unei ferestre etc. *s.n., pl.* foralbăre.
foraj 1. Totalitatea operațiilor efectuate pentru a construi o sondă; forare. 2. Gaură de sondă. *s.n., pl.* forajе.
foramen (anat.) Deschizătură de mici dimensiuni; orificiu. *s.n., pl.* foramene.
foraminifer (la pl.) Ordin de animale unicelulare din încrengătura protozoarelor, cu corpul acoperit de o cochilie calcaroasă, care trăiesc în apele marine; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* foraminifere.
forare Acțiunea de a fora; foraj. *s.f., g.-d. art.* forării, *pl.* forări.
foraș v. **făraș.**
forăi *intr.* (reg., despre animale) A sufla puternic aer pe nări; a sforăi. *vb. IV, ind. prez. 3* forăie, *imperf. 3 sg.* forăia; *conj. prez. 3* să forăie.
forban (rar) Om care nu respectă nicio lege; pirat; bandit. *s.m., pl.* forbani.
forceps Instrument medical de forma unui clește, folosit pentru scoaterea fătului din uter, în cazul unei nașteri dificile. *s.n., pl.* forcepsuri.
forcing (forsing) (angl., sport) Presiune asupra adversarului; atac susținut. *s.n.*
fordism Sistem de organizare a muncii și producției de masă, bazat pe divizarea și simplificarea amănunțită a operațiilor de muncă. *s.n.*
forehand (forhend) (angl.) Lovitură executată cu partea exterioară a rachetei sau a paletei (la tenis). *s.n., pl.* forehanduri.
forestier,-ă (-ti-er) Referitor la păduri; silvic. */Perdea ~* = fâșie de pădure plantată în scopul combaterii eroziunii solului. *adj., pl.* forestieri,-e.
forză Mașină de forat. *s.f., g.-d. art.* forezei, *pl.* forеze.
forezie (biol.) Transportare a indivizilor unei specii de către indivizii altei specii, fără a exista relații de parazitism între cele două organisme. *s.f., art.* forezia, *g.-d. art.* foreziei, *pl.* forezii, *art.* foreziile.
forfait (forfe) (fr.) 1. Neprezentare a unui concurent sau a unei echipe la o probă sportivă, fapt care atrage după sine penalizarea. */A declara ~* = a anunța că nu participă la competiția la care era înscris. 2. Amendă plătită de proprietarul unui cal angajat într-o cursă, dacă acesta nu aleargă. *s.n., art.* forfait-ul, *pl.* forfait-uri.
forfăi *intr.* (pop.) A forfoti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* forfăi, *imperf. 3 sg.* forfăia; *conj. prez. 3* să forfăie.
forfeca 1. *tr.* A tăia cu foarfeca sau cu alt obiect tăios. 2. *tr.* (fig.) A cerceta amănunțit (și a critica) o lucrare științifică sau literară. //A critica aspru. //(rar) A bate. 3. *intr.* (fig.) A vorbi fără încetare, bârfind, clevetind. *vb. I, ind. prez. 3* foarfecă, *1 pl.* forfecăm; *conj. prez. 3* să foarfece.
forfecar Gândac negru, fără aripi posterioare, care atacă vița-de-vie. *s.m., pl.* forfecari.
forfecare 1. Acțiunea de a forfeca; (fig.) mustruluială. 2. Solicitare a unei piese, a unei bare etc. datorită acțiunii unor forțe opuse care acționează transversal. *s.f., g.-d. art.* forfecării, *pl.* forfecări.
forfecătură Forfecare; (fig.) ceartă, mustruluială. *s.f., g.-d. art.* forfecăturii, *pl.* forfecături.
forfecuță 1. Diminutiv al lui foarfecă (1); foarfecă mică de tăiat unghii. 2. Pasăre mică, cu penele cărămizii, cu ciocul puternic, având vârfurile încrucișate ca niște foarfece. *s.f., g.-d. art.* forfecuței, *pl.* forfecuțe.
forfetar,-ă (despre taxe, tarife, retribuții etc.) Stabilit dinainte la o sumă fixă. *adj., pl.* forfetari,-e.
forfot v. **forfotă.**
forfotă Mișcare grăbită și zgomotoasă de colo până colo; forfoteală. /(adv.) *A umbla ~a* = a umbla grăbit (și fără rost). [*var.* forfot *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* forfotei.
forfoteală Forfotă. *s.f., g.-d. art.* forfotelii, *pl.* forfoteli.
forfoti *intr.* 1. (despre mulțimi) A umbla în toate direcțiile producând un zgomot difuz; a mișuna. 2. A fierbe încet, înăbușit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* forfotesc, *imperf. 3 sg.* forfotea; *conj. prez. 3* să forfotească.
forfotitor,-oare Care forfotește. *adj., pl.* forfotitori,-oare.
forint Unitate monetară în Ungaria. *s.m.; pl.* forinți.
forja *tr.* 1. A prelucra, a lucra un metal cu ajutorul unui ciocan sau al unei prese. 2. (fig.) A făuri, a crea. *vb. I, ind. prez. 3* forjează, *1 pl.* forjăm; *conj. prez. 3* să forjeze; *ger.* forjând.
forjabil,-ă (despre metale, aliaje) Care poate fi forjat. *adj., pl.* forjabili,-e.
forjabilitate Însușire a unor metale sau a unor aliaje de a se deforma plastic sub acțiunea unor forțe exterioare. *s.f., g.-d. art.* forjabilității.
forjare Acțiunea de a forja. *s.f., g.-d. art.* forjării, *pl.* forjări.

forjă 1. Instalaţie simplă pentru încălzirea metalelor în vederea forjării. 2. Cantitate de metal sau de aliaj încălzită o dată la forjă (1). 3. Forjărie. *s.f., g.-d. art.* forjei, *pl.* forje.
forjărie (rar) Atelier în care se execută forjarea; forjat. [*var.* forjerie *s.f.*] *s.f., art.* forjăria, *g.-d. art.* forjăriei, *pl.* forjării, *art.* forjăriile.
forjerie v. **forjărie.**
forjor Muncitor care lucrează la forjă; (p. gener.) fierar. *s.m., pl.* forjori.
forma 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face; a da sau a lua formă. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) educa; a (se) dezvolta; a (se) instrui. 3. *tr.* A reprezenta, a constitui. 4. (tehn.) A confecţiona forme de turnătorie. *vb. I, ind. prez. 3* formează.
formal,-ă 1. Referitor la forme, care ţine de formă. //(adv.) În aparenţă. 2. Formulat solemn, categoric. *Promisiune ~.* 3. Făcut de formă; caracterizat prin formalism. 4. (despre unele acte juridice) Care necesită anumite forme pentru a fi valabil. *adj., pl.* formali,-e.
formaldehidă Produs gazos, solubil în apă, cu miros iritant, folosit în industria coloranţilor, a răşinilor, a medicamentelor etc.; aldehidă formică. *s.f., g.-d. art.* formaldehidei, *pl.* formaldehide.
formalină (farm.) Formol. *s.f., g.-d. art.* formalinei.
formalism 1. Atitudine exagerată de respectare a formelor şi formalităţilor unei activităţi în detrimentul conţinutului. //Politeţe exagerată. */~ etic* = respectare formală a normelor morale. 2. Orientare estetică în artă, muzică, estetică, literatură, care consideră că forma este mai importantă decât conţinutul. *s.n.*
formalist,-ă 1. (Persoană) care dă dovadă de formalism; (adept) al formalismului (în artă). 2. (Persoană) care ţine mai mult la forme; birocrat; (persoană) care adoptă un comportament exagerat de protocolar, de ceremonios. *adj., s.m.* şi *f., pl.* formalişti,-ste.
formalitate 1. Formă care trebuie îndeplinită pentru ca un act să fie valabil. 2. Ceremonie, cerinţă impusă de politeţe; etichetă. *s.f., g.-d. art.* formalităţii, *pl.* formalităţi.
formaliza 1. *refl.* A se considera jignit din cauza nerespectării unor reguli (neînsemnate) de politeţe; a se supăra. 2. *tr.* (log.) A supune enunţuri unui proces de formalizare. *vb. I, ind. prez. 3* formalizează.
formalizare Acţiunea de a (se) formaliza. 1. Supărare, jignire cauzată de nerespectarea unor reguli de politeţe. 2. (log.) Procedeu prin care se dau regulile de formare a enunţurilor şi de derivare a lor unele din altele. *s.f., g.-d. art.* formalizării, *pl.* formalizări.
formant 1. Element constitutiv de bază al unui sunet, al unui cuvânt, al unei sintagme etc. 2. (fon.) Frecvenţă a unor rezonanţe specifice care definesc o vocală pe plan acustic. *s.m., pl.* formanţi.
formar Muncitor care confecţionează forme pentru turnătorie; formator. *s.m., pl.* formari.
formare 1. Acţiunea de a (se) forma; creare; educaţie; pregătire. /(lingv.) *~a cuvintelor* = procedeu de îmbogăţire a vocabularului prin derivare, progresivă şi regresivă, compunere şi schimbare a valorii gramaticale. 2. Confecţionare a unei forme de turnătorie. *s.f., g.-d. art.* formării, *pl.* formări.
format[1] 1. Forma şi dimensiunile unui obiect; (p. gener.) dimensiune. 2. Totalitatea dimensiunilor unei tipărituri, în funcţie de modul în care sunt împăturite colile de tipar. *s.n., pl.* formate.
format[2]**,-ă** 1. Care este instruit, pregătit. 2. Maturizat; matur. *Om ~. adj., pl.* formaţi,-te.
formata *tr.* A pregăti un disc magnetic pentru calculator. *vb. I, ind. prez. 3* formatează.
formatare Acţiunea de a formata. *s.f., g.-d. art.* formatării, *pl.* formatări.
formativ,-ă Care formează deprinderi, aptitudini prin educaţie. *adj., pl.* formativi,-e.
formator[1] Aparat de laborator utilizat la fabricarea semifabricatelor fibroase sau a pastei de hârtie. *s.n., pl.* formatoare.
formator[2]**,-oare** I. *adj.* Care formează. II. *s.m.* şi *f.* 1. Formar. 2. Educator care instruieşte într-un anumit domeniu; preparator. *adj., s.m.* şi *f., pl.* formatori,-oare.
formaţie (-ţi-e) 1. Alcătuire, întocmire, organizare. 2. Ansamblu artistic. //Echipă sportivă. //Mod de dispunere a unei echipe. 3. Combinaţie de cifre, de figuri, la unele jocuri sportive, distractive sau de noroc (loto, pronosport etc.). *s.f., art.* formaţia, g.-*d. art.* formaţiei, *pl.* formaţii, *art.* formaţiile.
formaţional,-ă (-ţi-o-) (despre învăţământ) Care pune accentul pe pregătirea profesională de specialitate. *adj., pl.* formaţionali,-e.
formaţiune (-ţi-u-) 1. Element al unei structuri anatomice. 2. *~ social-economică* = treaptă istorică determinată, caracterizată printr-o anumită structură socială şi o suprastructură adecvată bazei economice, printr-un anumit nivel al forţelor de producţie şi al relaţiilor de producţie. 3. Strat de roci caracterizat prin anumite particularităţi, formate în condiţii geologice concrete. *~ calcaroasă.* 4. Fel în care este dispusă o unitate militară pentru adunare, marş etc. *s.f., g.-d. art.* formaţiunii, *pl.* formaţiuni.
formă 1. Structură internă şi externă a unui obiect; alcătuire. 2. Aspect exterior; înfăţişare; contur. */A fi în ~* = a se simţi bine; a fi în putere (maximă). //(sport) Stare de capacitate maximă de efort a organismului, obţinută prin viaţă sportivă, antrenament etc. 3. (geogr.) *~ de relief* = neregularitate a suprafeţei terestre. 4. Tipar care foloseşte pentru fabricarea unor obiecte; model. 5. Totalitatea mijloacelor prin care se exprimă conţinutul unei opere de artă. //Totalitatea mijloacelor de expresie (ritm, melodie etc.) specifice unei compoziţii muzicale. 6. (lingv.) Aspectul sonor al unui cuvânt; aspect pe care îl ia un cuvânt pentru a îndeplini o funcţie gramaticală. 7. Fel, chip, mod. //Mod de organizare şi de conducere politică, socială a unui stat. *~ de guvernământ.* 8. (jur.) Dispoziţie de procedură. */De ~* = formal, de ochii lumii. 9. Stare de agregare a corpurilor. 10. (poligr.) Cutie de oţel în care se toarnă literele; pagină de zaţ completă. *s.f., g.-d. art.* formei, *pl.* forme.
formiat (-mi-at) (chim.) Sare a acidului formic. *s.m., pl.* formiaţi.
formic,-ă (în sintagma) *Acid ~* = acid corosiv, care se găseşte în corpul furnicilor roşii, în urzici etc. şi care are întrebuinţări în industria textilă, farmaceutică şi în tăbăcărie. *Aldehidă ~* = formaldehidă. *adj., pl.* formici,-ce.
formidabil,-ă Uimitor prin dimensiuni, prin însuşiri; extraordinar, uluitor. *adj., pl.* formidabili,-e.
formol Soluţie apoasă de formaldehidă folosită ca dezinfectant, antiseptic şi germicid; formalină. *s.n.*
formoliza *tr.* 1. A dezinfecta cu formol. 2. A trata cu formol un cadavru, un ţesut etc. pentru a-l conserva. *vb. I, ind. prez. 3* formolizează.
formolizare Acţiunea de a formoliza. *s.f., g.-d. art.* formolizării, *pl.* formolizări.
formula *tr.* A da formă unui gând, unei idei etc.; a exprima prin cuvinte. *vb. I, ind. prez. 3* formulează.
formular 1. Imprimat completat pentru întocmirea unui act, a unei situaţii etc. 2. Culegere de formule (matematice, fizice etc.). *s.n., pl.* formulare.
formulare Acţiunea de a formula. *s.f., g.-d. art.* formulării, *pl.* formulări.
formularistică Activitatea de întocmire a formularelor. *s.f., g.-d. art.* formularisticii.

formulă 1. Expresie precisă, invariabilă a unei idei, a unei relaţii etc. */~ de politeţe* = formă convenţională de adresare către o autoritate, către o persoană etc. //(lingv.) Frază-tip, cu termeni formali, folosită în redactarea unui act, a unei sentinţe etc. 2. Expresie matematică reprezentând o relaţie generală între mai multe mărimi. 3. Expresie cu simboluri chimice care indică structura moleculară şi compoziţia unei substanţe. 4. Parolă. 5. Soluţie. *s.f., g.-d. art.* formulei, *pl.* formule.

fornăi *intr.* A respira zgomotos; a sforăi; a forăi. *vb. IV, ind. prez. 3* fornăie, *imperf. 3 sg.* fornăia; *conj. prez. 3* să fornăie.

fornăială Fornăit. *s.f., g.-d. art.* fornăielii, *pl.* fornăieli.

fornăit Faptul de a fornăi; fornăială. *s.n.*

forpic Compartiment etanş la prora unei nave, în care se păstrează lanţul ancorei, vopsele etc. *s.n., pl.* forpice.

forsterit Silicat natural de magneziu. *s.n.*

forşpan (cin.) Reclamă conţinând secvenţe montate dintr-un film, în scop publicitar. *s.n., pl.* forşpanuri.

fort Fortificaţie care face parte dintr-un sistem de apărare; fortăreaţă. *s.n., pl.* forturi.

fortăreaţă Cetate, loc puternic întărit cu fortificaţii şi apărat de o garnizoană permanentă; cetăţuie. */~ zburătoare* = avion mare de bombardament din timpul celui de al Doilea Război Mondial. *s.f., g.-d. art.* fortăreţei, *pl.* fortăreţe.

forte I. *adj. invar.* Puternic, tare. */A fi ~* = a fi capabil să depăşească o anumită dificultate. II. *adv.* (muz.) Cu sonoritate puternică. */~ fortissimo* = extrem de tare. *adj. invar.; adv.*

fortifiant[1] (-fi-ant) (med.) Tonic. *s.n., pl.* fortifiante.

fortifiant[2]**,-ă** (-fi-ant) Care întăreşte, care fortifică; tonic. *adj., pl.* fortifianţi,-te.

fortifica 1. *tr.* şi *refl.* (despre organisme) A (se) întări, a (se) oţeli. 2. *tr.* A întări cu fortificaţii. *vb. I, ind. prez. 3* fortifică.

fortificare Acţiunea de a (se) fortifica. *s.f., g.-d. art.* fortificării, *pl.* fortificări.

fortificaţie (-ţi-e) Construcţie militară de pământ, piatră sau beton armat care întăreşte o linie de luptă, un oraş etc. *s.f., art.* fortificaţia, *g.-d. art. art.* fortificaţiei, *pl.* fortificaţii, *art.* fortificaţiile.

fortissimo (it., muz.) Cu intensitate; foarte tare. *adv.*

fortran (inform.) Limbaj de programare pentru calculator, orientat spre domeniul tehnico-ştiinţific. *s.n.*

fortuit,-ă Venit pe neaşteptate; neprevăzut; inopinat. *adj., pl.* fortuiţi,-te.

Fortuna (livr.) Destin, soartă; noroc. *s.prop.f., g.-d.* Fortunei.

forţa *tr.* 1. A obliga, a sili (pe cineva la ceva); a constrânge. */A ~* (cuiva) *mâna* = a constrânge (pe cineva) să facă ceva. *A ~ nota* = a exagera, a întrece măsura. *//refl.* A-şi da osteneala, a se strădui. 2. A mânui cu violenţă un mecanism, o încuietoare etc. (din nepricepere, nerăbdare sau cu scopul de a sparge, a sfărâma). *A ~ uşa cuiva* = a intra cu sila în casa cuiva. 3. (mil.) A depăşi un obstacol, în ciuda rezistenţei opuse de inamic. 4. A supune la un efort prea mare (pe cineva sau ceva). *vb. I, ind. prez. 3* forţează.

forţamente (rar) În mod obligatoriu; necesar. *adv.*

forţare Acţiunea de a (se) forţa; spargere. *s.f., g.-d. art.* forţării, *pl.* forţări.

forţat,-ă 1. Făcut cu forţa; silit. */Aterizare ~* = aterizare cauzată de împrejurări nefavorabile. *Curs ~* (al unei valori) = curs impus care determină neconvertibilitatea hârtiei-monedă în aur. *Marş ~* = marş în care trupele parcurg o distanţă mai mare decât cea normală în 24 de ore. 2. Făcut printr-o acţiune violentă. 3. (despre încuietori, uşi) Deschis cu forţa; spart. 4. (despre gesturi, atitudini) Artificial, nefiresc. *adj., pl.* forţaţi,-te.

forţă A. 1. Putere fizică sau morală; vigoare. 2. *Tur de ~* = acţiune care presupune multă energie şi îndemânare. //Aptitudine, capacitate de a realiza ceva. */De ~* = foarte capabil. *~ de muncă* = ansamblul capacităţilor fizice şi intelectuale ale unei persoane, datorită cărora aceasta poate să producă bunuri şi valori; (p. ext.) totalitatea persoanelor care dispun de aceste capacităţi. *~e de producţie* = categorie economică desemnând totalitatea mijloacelor de producţie şi a forţei de muncă ce acţionează în procesul de producţie. 3. *~ armate* = armată. B. 1. Energie naturală; element al naturii. 2. (fiz.) Mărime caracteristică acţiunii mecanice exercitate de un corp asupra altuia. */~ motoare* = energie care pune corpurile în mişcare. *~ de tracţiune* = forţă exercitată de un vehicul motor asupra unei maşini sau asupra unui vehicul pe care îl remorchează. C. Putere de constrângere; violenţă. */Cu ~a* = în mod forţat, violent. *Caz de ~ majoră* = situaţie în care cineva este obligat să acţioneze conform împrejurărilor (altfel decât în mod normal). *Prin ~a împrejurărilor* = silit, constrâns de împrejurări. *s.f., g.-d. art.* forţei, *pl.* forţe.

forum 1. Adunare, întrunire publică; simpozion; for (3). 2. Organ cu mare autoritate (ştiinţifică, politică). *s.n., pl.* forumuri.

forzato (for-ţa-) (it., muz.) Accentuat; puternic. *adv.*

forzaţ (poligr.) Filă liberă, albă sau colorată, aflată între scoarţa cărţilor legate şi prima filă. *s.n., pl.* forzaţuri.

fosă 1. Cavitate puţin adâncă, situată la suprafaţa unei structuri anatomice. */~ nazală* = fiecare dintre cele două cavităţi ale nasului. 2. (geol.) Depresiune alungită şi adâncă pe fundul oceanelor. *~ abisală.* //Groapă adâncă şi largă în sol. */~ septică* = bazin de colectare a dejecţiilor. 3. Spaţiu rezervat orchestrei, aflat sub avanscena unui teatru. *s.f., g.-d. art.* fosei, *pl.* fose.

fosăială Fâsâială. *s.f., g.-d. art.* fosăielii, *pl.* fosăieli.

fosetă (anat.) Gropiţă (în bărbie sau pe obraji). *s.f., g.-d. art.* fosetei, *pl.* fosete.

fosfagen Fosfocreatină. *s.n.*

fosfat Sare a acidului fosforic. */~ de calciu* = sare de calciu a acidului fosforic, folosită ca îngrăşământ agricol. *~ de sodiu* = sare de sodiu a acidului fosforic folosită pentru dedurizarea apei sau pentru analize chimice. *s.m., pl.* fosfaţi.

fosfata *tr.* 1. A îngrăşa cu fosfaţi un teren agricol. 2. A adăuga fosfat de calciu în mustul de struguri pentru a activa fermentaţia şi a creşte procentul de alcool în vin. 3. A acoperi un obiect de oţel sau de fontă cu un strat de fosfat cristalin pentru a-l proteja contra coroziunii. *vb. I, ind. prez.* 3 fosfatează.

fosfatare Acţiunea de a fosfata. *s.f., g.-d. art.* fosfatării, *pl.* fosfatări.

fosfatază Enzimă care participă la procesele organice de bază. *s.f., g.-d. art.* fosfatazei, *pl.* fosfataze.

fosfatic,-ă (chim.) Cu fosfat. *adj., pl.* fosfatici,-ce.

fosfatidă Lipidă prezentă în ţesutul nervos, în componenţa căreia intră fosforul. *s.f., g.-d. art.* fosfatidei, *pl.* fosfatide.

fosfaturie Prezenţă în exces a fosfaţilor de calciu în urină. *s.f., art.* fosfaturia, *g.-d. art.* fosfaturiei.

fosfenă Imagine care apare sub forma unor puncte luminoase atunci când se apasă cu degetele pe pleoapele închise. *s.f., g.-d. art.* fosfenei, *pl.* fosfene.

fosfină (chim.) Compus organic derivat din hidrogenul fosforat. *s.f., g.-d. art.* fosfinei.

fosfit (chim.) Sare a acidului fosforos. *s.m., pl.* fosfiţi.

fosfocreatină Compus organic cu rol important în contracţia musculară; fosfogen. *s.f., g.-d. art.* fosfocreatinei.

fosfor Element chimic otrăvitor, inflamabil, luminos în întuneric, care se găseşte în natură sub formă de fosfaţi. *s.n.*

fosforat,-ă Care conține fosfor. *Hidrogen ~. adj., pl.* fosforați,-te.
fosforescent,-ă Care produce fosforescență. *adj., pl.* fosforescenți,-te.
fosforescență Proprietate a unor corpuri, a unor compuși chimici, de a emite lumină după ce au absorbit radiații luminoase; (p. ext.) sclipire. *s.f., g.-d. art.* fosforescenței, *pl.* fosforescențe.
fosforic,-ă 1. (în sintagma) *Acid ~* = acid rezultat din combinarea fosforului cu oxigenul, folosit la obținerea îngrășămintelor chimice, acidularea unor băuturi etc. 2. (fig.) Luminos, strălucitor. *adj., pl.* fosforici,-ce.
fosforism Intoxicație cu fosfor care determină fracturi osoase. *s.n.*
fosforit Fosfat natural de calciu, folosit la fabricarea îngrășămintelor. *s.n., pl.* fosforite.
fosforos,-oasă (în sintagma) *Acid ~* = acid al fosforului, care conține mai puțin oxigen decât acidul fosforic. *adj., pl.* fosforoși,-oase.
fosforoscop Instrument cu care se măsoară durata emisiei de lumină a unei substanțe fosforescente. *s.n., pl.* fosforoscoape.
fosfură Compus al fosforului cu un metal. *s.f., g.-d. art.* fosfurii, *pl.* fosfuri.
fosgen Gaz incolor cu miros sufocant, foarte toxic, folosit în industria coloranților, a medicamentelor etc. *s.n.*
fosil,-ă (despre organisme, formații geologice etc.) Format în trecutul geologic al Pământului. *adj., pl.* fosili,-e.
fosilă Rest, urmă a unui animal sau a unei plante dintr-o eră geologică anterioară celei actuale, care s-a păstrat în pământ. //(ir.) Persoană în vârstă, cu idei învechite. *s.f., g.-d. art.* fosilei, *pl.* fosile.
fosilifer,-ă (despre roci) Cu fosile. *adj., pl.* fosiliferi,-e.
fosiliza *refl.* și *tr.* A (se) transforma în fosilă. *vb. I, ind. prez. 3* fosilizează.
fosilizare Acțiunea de a se fosiliza; ansamblul proceselor fizice, chimice, biologice datorită cărora un organism animal sau vegetal se conservă în straturile Pământului. *s.f., g.-d. art.* fosilizării, *pl.* fosilizări.
fost,-ă (despre oameni) Care a avut (și nu mai are) o calitate, o funcție etc.; de altădată. //(despre lucruri) Care a aparținut cuiva; care a avut altă destinație. *adj., pl.* foști,-ste.
fosterit Grup de rășini folosite la impregnarea izolațiilor electrice. *s.n., pl.* fosterite.
foșăi *intr.* A fâșâi. *vb. I, ind. prez. 3* foșăie, *imperf. 3 sg.* foșăia; *conj. prez 3* să foșăie.
foșnăi v. **foșni.**
foșnet Sunet ușor produs de mișcarea sau de frecarea hârtiei, a frunzelor, a mătăsii etc.; fâșâit; foșnitură. *s.n., pl.* foșnete.
foșni *intr.* și *tr.* A produce un sunet ușor prin frecare sau prin mișcare; a fâșâi. [*var.* foșnăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* foșnesc, *imperf. 3 sg.* foșnea; *conj. prez. 3* să foșnească.
foșnire Acțiunea de a foșni; foșnet. *s.f., g.-d. art.* foșnirii, *pl.* foșniri.
foșnit Foșnire. *s.n.*
foșnitor,-oare Care foșnește, care fâșâie. *adj., pl.* foșnitori,-oare.
foșnitură Foșnet. *s.f., g.-d. art.* foșniturii, *pl.* foșnituri.
fot (fiz.) Unitate de măsură a iluminării. *s.m., pl.* foți.
fotă Obiect de îmbrăcăminte femeiesc din portul popular românesc, format dintr-o țesătură dreptunghiulară (ornamentată), care se înfășoară ca o fustă, sau din două bucăți dreptunghiulare, acoperind partea din față și pe cea din spate a corpului. *s.f., g.-d. art.* fotei, *pl.* fote.
fotbal Joc sportiv practicat între două echipe de câte unsprezece jucători, care încearcă, lovind o minge cu piciorul sau cu capul, să introducă mingea în poarta adversarului. *s.n.*
fotbalist,-ă Jucător de fotbal. *s.m., pl.* fotbaliști; *s.f., g.-d. art.* fotbalistei, *pl.* fotbaliste.
fotbalistic,-ă De fotbal. *adj., pl.* fotbalistici,-ce.
fotei v. **fotoliu.**
fotic,-ă Referitor la lumină. *adj., pl.* fotici,-ce.
fotiță (rar) Diminutiv al lui fotă. *s.f., g.-d. art.* fotiței, *pl.* fotițe.
foto-[1] Element de formare a cuvintelor care înseamnă „(referitor la) lumină" sau „fotografie".
foto[2] Fotografic. *Atelier ~. adj. invar.*
fotoalergie (-to-a-) (med.) Alergie la lumină. *s.f., art.* fotoalergia, *g.-d. art.* fotoalergiei, *pl.* fotoalergii, *art.* fotoalergiile.
fotoamator (-to-a-) Fotograf amator. *s.m., pl.* fotoamatori.
fotoaparat (-to-a-) (înv.) Aparat de fotografiat. *s.n., pl.* fotoaparate.
fotobiologie (-bi-o-) Capitol al științelor naturii care studiază efectul luminii asupra organismelor vii. *s.f., art.* fotobiologia, *g.-d. art.* fotobiologiei.
fotocameră Aparat care realizează fotograme terestre. *s.f., g.-d. art.* fotocamerei, *pl.* fotocamere.
fotocartare Tehnica întocmirii planurilor și a hărților topografice după fotograme. *s.f., g.-d. art.* fotocartării, *pl.* fotocartări.
fotocartograf Aparat folosit pentru obținerea automată a hărților pe baza fotogramelor. *s.n., pl.* fotocartografe.
fotocartografiere (-fi-e-) Realizarea de hărți cu ajutorul fotogramelor. *s.f., g.-d. art.* fotocartografierii, *pl.* fotocartografieri.
fotocatalizator,-oare Care ajută la fotocataliză. *adj., pl.* fotocatalizatori,-oare.
fotocataliză Cataliză selectivă, produsă de lumină. *s.f., g.-d. art.* fotocatalizei, *pl.* fotocatalize.
fotocatod Catod care emite electroni ca urmare a iradierii lui cu lumină. *s.m., pl.* fotocatozi.
fotocelulă Celulă fotoelectrică. *s.f., g.-d. art.* fotocelulei, *pl.* fotocelule.
fotoceramică Aplicarea de ornamente pe obiectele de porțelan cu ajutorul unei fotografieri speciale. *s.f., g.-d. art.* fotoceramicii.
fotochimic,-ă Referitor la fotochimie. *adj., pl.* fotochimici,-ce.
fotochimie Ramură a chimiei care studiază efectele luminii în chimie. *s.f., art.* fotochimia, *g.-d. art.* foto-chimiei.
fotoclub Club de fotoamatori. *s.n., pl.* fotocluburi.
fotocolografie Procedeu de tipărire în care se folosește un strat de gelatină sensibilizat la acțiunea luminii; heliotipie. *s.f., art.* fotocolografia, *g.-d. art.* fotocolografiei.
fotocolorimetru Aparat care analizează calitatea coloranților. *s.n., art.* fotocolorimetrul, *pl.* fotocolorimetre.
fotocompoziție (-ți-e) Compoziție în fotografie. *s.f., art.* fotocompoziția, *g.-d. art.* fotocompoziției, *pl.* fotocompoziții, *art.* fotocompozițiile.
fotoconductibilitate Conductibilitate electrică variabilă în funcție de iluminare; fotoconducție. *s.f., g.-d. art.* fotoconductibilității.
fotoconductiv,-ă (în sintagma) *Efect ~* = fotoconductibilitate. *adj., pl.* fotoconductivi,-e.
fotoconductivitate (fiz.) Fotoconductibilitate. *s.f., g.-d. art.* fotoconductivității.
fotoconductor,-oare (fiz.) Care prezintă conductibilitate suplimentară sub acțiunea luminii. *adj., pl.* fotoconductori,-oare.

fotoconducție (-ți-e) Fotoconductibilitate. *s.f., art.* fotoconducția, *g.-d. art.* fotoconducției.
fotocopia (-pi-a) *tr.* A reproduce fotografic un document, un text etc. *vb. I, ind. prez. 3* fotocopiază, *1 pl.* fotocopiem; *conj. prez. 3* să fotocopieze; *ger.* fotocopiind.
fotocopiator (-pi-a-) Aparat care realizează copii fotografice. *s.n., pl.* fotocopiatoare.
fotocopie (-pi-e) Copie fotografică a unui document, a unui text etc. *s.f., g.-d. art.* fotocopiei, *pl.* fotocopii.
fotocopier (-pi-er) (rar) Fotocopiator. *s.n., pl.* fotocopiere.
fotocrom,-ă Care își schimbă culoarea sub acțiunea luminii. *adj., pl.* fotocromi,-e.
fotocromie Procedeu de reproducere a imaginilor fotografice în culori; (impr.) fotografie în culori. *s.f., art.* fotocromia, *g.-d. art.* fotocromiei.
fotocromografie 1. Procedeu de fotografiere în culori sau de obținere a copiei fotografice a unui tablou în culori. 2. Fotografie astfel obținută. *s.f., art.* fotocromografia, *g.-d. art.* fotocromografiei.
fotocromotipografie Procedeu de reproducere a culorilor pentru ilustrarea tipăriturilor. *s.f., art.* fotocromotipografia, *g.-d. art,* fotocromotipografiei.
fotocromoxilografie 1. Procedeu de reproducere multicoloră cu clișee gravate în lemn, confecționate prin reproducere fotografică; stampă colorată obținută astfel. 2. Gravură în lemn colorată manual. *s.f., art.* fotocromoxilografia, *g.-d. art.* fotocromoxilografiei.
fotocronică Cronică jurnalistică bazată pe fotografii. *s.f., g.-d. art.* fotocronicii, *pl.* fotocronici.
fotocronograf Aparat fotografic care înregistrează fotografiile luate în serie. *s.n., pl.* fotocronografe.
fotoculegere Procedeu fotografic de culegere a unui text pentru tipărire. *s.f., g.-d. art.* fotoculegerii, *pl.* fotoculegeri.
fotodermatoză Boală de piele cauzată de expunerea prelungită la soare. *s.f., g.-d. art.* fotodermatozei, *pl* fotodermatoze.
fotodezintegrare Dezintegrare a unui nucleu atomic în urma absorbției unui foton de mare energie de raze X sau Y. *s.f., g.-d. art.* fotodezintegrării, *pl.* fotodezintegrări.
fotodiodă (-di-o-) 1. Diodă care funcționează sub influența unui flux luminos. 2. Celulă fotoelectrică. *s.f., g.-d. art.* fotodiodei, *pl.* fotodiode.
fotodocument Document fotografic. *s.n., pl.* fotodocumente.
fotoefect (fiz.) Proces de degajare de electroni ca urmare a acțiunii razelor luminoase asupra unei substanțe. *s.n., pl.* fotoefecte.
fotoelasticimetrie Metodă de măsurare optică a tensiunilor din masa unui corp. *s.f., art.* fotoelasticimetria, *g.-d. art.* fotoelasticimetriei.
fotoelasticitate Însușire a unor materiale de a-și modifica indicele de refracție ca urmare a unei deformări elastice. *s.f., g.-d. art.* fotoelasticității.
fotoelectric,-ă Referitor la fenomene electrice și luminoase. */Celulă ~* = element de circuit electric bazat pe efectul fotoelectric; fotocelulă. *adj., pl.* fotoelectrici,-ce.
fotoelectricitate 1. Fenomen datorită căruia un material emite electroni sub influența luminii. 2. Disciplină care studiază fenomenele fotoelectrice. *s.f., g.-d. art.* fotoelectricității.
fotoelectron Electron emis sub influența unei radiații căzute pe o suprafață metalică. *s.m., pl.* fotoelectroni.
fotoelement Element care produce energie electrică sub influența luminii; pilă (sau celulă) fotovoltaică. *s.n., pl.* fotoelemente.
fotoemisie (-si-e) Eliberare de electroni sub influența luminii. [*var.* fotoemisiune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fotoemisiei.
fotoemisiune v. **fotoemisie.**
fotoenergetică Ramură a biologiei care studiază influența energiei solare asupra organismelor. *s.f., g.-d. art.* fotoenergeticii.
fotofiniș Aparat care înregistrează automat sosirea concurenților într-o probă sportivă. *s.n., pl.* fotofinișuri.
fotofisiune (-si-u-) Scindare a unui nucleu atomic sub influența fotonilor. *s.f., g.-d. art.* fotofisiunii, *pl.* fotofisiuni.
fotofob,-ă (Persoană) care suferă de fotofobie; heliofob. *adj., pl.* fotofobi,-e.
fotofobie Sensibilitate puternică a ochiului la lumină. *s.f., art.* fotofobia, *g.-d. art.* fotofobiei, *pl.* fotofobii, *art.* fotofobiile.
fotofon Aparat care transmite sunete prin intermediul unor raze de lumină. *s.n., pl.* fotofoane.
fotofonie Procedeu de transmitere a sunetelor prin intermediul razelor de lumină. *s.f., art.* fotofonia, *g.-d. art.* fotofoniei.
fotofor[1] Lampă electrică portativă, frontală, purtată de medici, mineri, speologi etc. *s.n., pl.* fotofoare.
fotofor[2]**,-ă** Care are, care poartă o sursă de lumină. *adj., pl.* fotofori,-e.
fotoforeză Mișcare a particulelor microscopice sub influența iluminării. *s.f., g.-d. art.* fotoforezei, *pl.* fotoforeze.
fotogen,-ă Care produce și răspândește lumină. *adj., pl.* fotogeni,-e.
fotogenic,-ă Care impresionează bine un film fotografic. //(despre oameni) Care are calitățile fizice necesare pentru a fi reprodus pe un film sau pe o fotografie. *adj., pl.* fotogenici,-ce.
fotogenie Însușirea de a fi fotogenic. *s.f., art.* fotogenia, *g.-d. art.* fotogeniei.
fotogoniometru (-ni-o-) Instrument pentru măsurători unghiulare pe fotograme. *s.n., pl.* fotogoniometrul, *pl.* fotogoniometre.
fotograf,-ă Specialist în fotografie. *s.m., pl.* fotografi; *s.f., g.-d. art.* fotografei, *pl.* fotografe.
fotografia (-fi-a) *tr.* A fixa o imagine pe o hârtie sau pe o placă fotografică, cu ajutorul unui aparat fotografic; a face o fotografie. *vb. I, ind. prez. 3* fotografiază, *1 pl.* fotografiem; *conj. prez. 3* să fotografieze; *ger.* fotografiind.
fotografiat (-fi-at) Faptul de a fotografia. *s.n.*
fotografic,-ă Referitor la fotografie. */Aparat ~* = dispozitiv optic folosit pentru a fotografia. *Hârtie ~* = hârtie specială acoperită pe una din părți cu un strat fotosensibil pe care se obțin copii fotografice. *adj.,* pl. fotografici,-ce.
fotografie 1. Tehnica și arta fotografierii. 2. Imagine fixată pe hârtie fotografică. */~ de platou* = fotografie (2) realizată în timpul turnării unui film pentru asigurarea racordului dintre cadre și secvențe, pentru publicitate etc. *s.f., art.* fotografia, *g.-d. art.* fotografiei, *pl.* fotografii.
fotografiere (-fi-e-) Acțiunea de a fotografia; fotografiat. *s.f., g.-d. art.* fotografierii, *pl.* fotografieri.
fotografism Curent în arta plastică modernă, care urmărește redarea fidelă a naturii, în detrimentul efortului creator. *s.n.*
fotogramă 1. Fotografie luată din avion sau dintr-un punct înalt, care oferă o perspectivă centrală și pe baza căreia se pot face măsurători exacte asupra obiectului înregistrat. 2. Fiecare element fotografic care formează o imagine a aceluiași cadru, din același unghi. *s.f., g.-d. art.* fotogramei, *pl.* fotograme.
fotogrammetric,-ă Referitor la fotogrammetrie. *adj., pl.* fotogrammetrici,-ce.

fotogrammetrie Ramură a topografiei care realizează hărți pe baza fotogramelor. *s.f., art.* fotogrammetria, *g.-d. art.* fotogrammetriei.
fotogrammetru[1] Specialist în fotogrammetrie. *s.m., art.* fotogrammetrul, *pl.* fotogrammetri, *art.* fotogrammetrii.
fotogrammetru[2] Aparat cu care se fac fotograme. *s.n., art.* fotogrammetrul, *pl.* fotogrammetre.
fotogravor Specialist în fotogravură. *s.m., pl.* fotogravori.
fotogravură 1. Procedeu fotografic prin care se obțin clișee folosite pentru imprimarea planșelor tipografice; gravură astfel obținută. 2. Heliogravură. *s.f., g.-d. art.* fotogravurii, *pl.* fotogravuri.
fotohartă Hartă realizată pe baza fotogramelor. *s.f., g.-d. art.* fotohărții, *pl.* fotohărți.
fotointrerupător (elt.) Fotoreleu. *s.n., pl.* fotointrerupătoare.
fotolitografic,-ă Referitor la fotolitografie. *adj., pl.* fotolitografici,-ce.
fotolitografie 1. Reproducere a unor desene, a unor hărți etc. pe o piatră litografică cu ajutorul unei hărți speciale. 2. Imaginea astfel obținută prin această metodă. *s.f., art.* fotolitografia, *g.-d. art.* fotolitografiei, *pl.* (2) fotolitografii.
fotoliu 1. Scaun mare, capitonat, cu spătar și cu brațe. 2. Loc situat în prima jumătate a unei săli de spectacole. */~ de orchestră* = loc într-o sală de spectacole, aflat în primele rânduri. [*var.* (rar) fotel *s.n.*] *s.n., art.* fotoliul, *pl.* fotolii, *art.* fotoliile.
fotoliu-pat (-liu) Fotoliu extensibil care poate fi transformat în pat. *s.n., art.* fotoliul-pat, *pl.* fotolii-pat.
fotoliză (chim.) Descompunere a unor substanțe sub influența luminii. *s.f., g.-d. art.* fotolizei, *pl.* fotolize.
fotoluminescent,-ă/fotoluminiscent,-ă Cu fotoluminescență/fotoluminiscență. *adj., pl.* fotoluminescenți,-te/fotoluminiscenți,-te.
fotoluminescență/fotoluminiscență (fiz.) Denumire comună dată fluorescenței, fosforescenței și altor fenomene luminoase. *s.f., g.-d. art.* fotoluminescenței /fotoluminiscenței, *pl.* fotoluminescențe/fotoluminiscențe.
fotomecanic,-ă (despre procedee de imprimare) Care folosește clișee obținute prin fotografiere. *adj., pl.* fotomecanici,-ce.
fotomecanică Tipărire obținută prin fotografierea planșei tipografice. *s.f., g.-d. art.* fotomecanicii.
fotometalografie Procedeu de obținere a hărților sau a desenelor prin imprimarea acestora pe o placă de zinc sensibilizată. *s.f., art.* fotometalografia, *g.-d. art.* fotometalografiei.
fotometric,-ă Referitor la fotometrie. *adj., pl.* fotometrici,-ce.
fotometrie (fiz.) Parte a opticii care studiază metodele de măsurare a intensității radiațiilor luminoase. *s.f., art.* fotometria, *g.-d. art.* fotometriei.
fotometru Aparat care măsoară intensitatea surselor luminoase sau sensibilitatea ochiului la lumină. *s.n., art.* fotometrul *pl.* fotometre.
fotomicrografic,-ă De fotomicrografie. *adj., pl.* fotomicrografici,-ce.
fotomicrografie Fotografie a unor obiecte microscopice; microfotografie. *s.f., art.* fotomicrografia, *g.-d. art.* fotomicrografiei, *pl.* fotomicrografii.
fotomicroscopie Înregistrare fotografică a unor preparate microscopice. *s.f., art.* fotomicroscopia, *g.-d. art.* fotomicroscopiei, *pl.* fotomicroscopii.
fotomitralieră (-li-e-) Aparat folosit pentru verificarea tragerilor din avion. *s.f., g.-d. art.* fotomitralierei, *pl.* fotomitraliere.
fotomodel Persoană care pozează ca model pentru fotografi. *s.n., pl.* fotomodele.
fotomontaj 1. Panou care reunește mai multe fotografii ilustrând aceeași temă. 2. Asamblarea unor fotografii sau a unor fragmente de fotografii pentru obținerea unui nou clișeu fotografic. *s.n., pl.* fotomontaje.
fotomozaic Mulțime de fotografii sau de fotograme dispuse pe același panou. *s.n., pl.* fotomozaicuri.
fotomultiplicator Dispozitiv care multiplică impulsurile luminoase și le transformă în impulsuri electrice. *s.n., pl.* fotomultiplicatoare.
foton (fiz.) Particulă elementară a radiației luminoase care nu poate exista în stare de repaus. *s.m., pl.* fotoni.
fotonastie Mișcare a petalelor sau a frunzelor determinată de variația intensității luminii. *s.f., art.* fotonastia, *g.-d. art.* fotonastiei, *pl.* fotonastii.
fotonic,-ă (fiz.) De foton. *adj., pl.* fotonici,-ce.
fotoobiectiv (-to-o-) Obiectiv fotografic. *s.n., pl.* fotoobiective.
fotoperiodism (-ri-o-) (biol.) Reacție a plantelor față de succesiunea luminii cu întunericul. *s.n.*
fotoplan Plan, hartă realizată prin fotoredresarea unei fotograme. *s.n.*
fotoreacție (-re-ac-ți-e) Reacție chimică efectuată sub influența luminii. *s.f., art.* fotoreacția, *g.-d. art.* fotoreacției, *pl.* fotoreacții.
fotoredresor Aparat folosit pentru transformarea grafică sau fotografică a unei fotograme în planul de proiecție al unei hărți. *s.n., pl.* fotoredresoare.
fotoreleu Dispozitiv electronic care închide un circuit sub acțiunea luminii. *s.n., art.* fotoreleul, *pl.* fotorelee.
fotoreportaj Reportaj realizat printr-o succesiune de fotografii însoțite de un text explicativ. *s.n., pl.* fotoreportaje.
fotoreporter,-ă Fotograf specializat în realizarea de fotografii pentru reportaje. *s.m., pl.* fotoreporteri; *s.f., g.-d. art.* fotoreporterei, *pl.* fotoreportere.
fotoreproducere Reproducere a clișeelor pentru tipar prin fotografiere. *s.f., g.-d. art.* fotoreproducerii, *pl.* fotoreproduceri.
fotorezistiv,-ă Referitor la dependența rezistenței electrice a conductoarelor sau a semiconductoarelor de iluminarea suprafeței. *adj., pl.* fotorezistivi,-e.
fotoroman Roman realizat sub forma unor benzi desenate sau sub formă de fotografii însoțite de texte. *s.n., pl.* fotoromane.
fotosculptură Sculptură realizată în urma fotografierii din mai multe unghiuri a conturului corpului de sculptat și a reproducerii mecanice a acestui contur în material plastic. *s.f., g.-d. art.* fotosculpturii, *pl.* fotosculpturi.
fotosensibil,-ă Sensibil la lumină. *adj., pl.* fotosensibili,-e.
fotosensibilitate Sensibilitate la lumină. *s.f., g.-d. art.* fotosensibilității.
fotosensibilizare Creștere a sensibilității față de acțiunea razelor luminoase și ultraviolete, determinată de unele substanțe. *s.f., g.-d. art.* fotosensibilizării, *pl.* fotosensibilizări.
fotosferă Învelișul exterior, luminos al Soarelui sau al unei stele. *s.f., g.-d. art.* fotosferei.
fotosferic,-ă Referitor la fotosferă. *adj., pl.* fotosferici,-ce.
fotosintatic,-ă Referitor la fotosinteză. *adj., pl.* fotosintetici,-ce.
fotosinteză Proces fiziologic prin care plantele verzi sintetizează cu ajutorul luminii substanțele organice din apă și bioxid de carbon; asimilație clorofiliană. *s.f., g.-d. art.* fotosintezei, *pl.* fotosinteze.

fototactism (biol.) Deplasare a unor organisme vegetale inferioare după direcţia razelor luminoase. *s.n., pl.* fototactisme.
fototaxie Sensibilitate a protoplasmei la lumină. *s.f. art.* fototaxia, *g.-d. art.* fototaxiei, *pl.* fototaxii, *art.* fototaxiile.
fototecă Colecţie de fotografii sau de fotograme. *s.f., g.-d. art.* fototecii, *pl.* fototeci.
fototelefon Transmitere a convorbirilor telefonice prin modularea unui fascicul de lumină sau de raze infraroşii. *s.n., pl.* fototelefoane.
fototelegraf Aparat folosit pentru producerea şi recepţionarea mesajelor însoţite de imagini. *s.n., pl.* fototelegrafe.
fototelegrafie Transmitere a fotografiilor, a unor texte etc. cu ajutorul telegrafiei. *s.f., art.* fototelegrafia, *g.-d. art.* fototelegrafiei.
fototelegramă Imagine şi text obţinute prin fototelegraf. *s.f., g.-d. art.* fototelegramei, *pl.* fototelegrame.
fototeodolit (-te-o-) Instrument alcătuit dintr-un teodolit şi o cameră fotografică specială, folosit pentru realizarea fotogramelor terestre. *s.n., pl.* fototeodolite.
fototerapic,-ă De fototerapie. *adj., pl.* fototerapici,-ce.
fototerapie Tratament medical care foloseşte acţiunea radiaţiilor luminoase. *s.f., art.* fototerapia, *g.-d. art.* fototerapiei, *pl.* fototerapii, *art.* fototerapiile.
fototermometru Intrument care înregistrează fotografic temperatura apelor adânci. *s.n., art.* fototermometrul, *pl.* fototermometre.
fototext Text aplicativ la câteva instantanee fotografice. *s.n., pl.* fototexte.
fototip Imagine obţinută direct în camera obscură. *s.n., pl.* fototipuri.
fototipie 1. Procedeu de obţinere a reproducerilor cu ajutorul unei plăci de cupru acoperită cu un strat de gelatină bicromatică. 2. Reproducere obţinută prin acest procedeu (1); colografie. *s.f., art.* fototipia, *g.-d. art.* fototipiei, *pl.* fototipii, *art.* fototipiile.
fototopografie Ramură a fotogrammetriei care se ocupă cu ridicări topografice ale unei porţiuni limitate din suprafaţa terestră. *s.f., art.* fototopografia, *g.-d. art.* fototopografiei.
fototrop,-ă Fototropic. *adj., pl.* fototropi,-e.
fototropic,-ă Referitor la fototropism; fototrop. *adj., pl.* fototropici,-ce.
fototropie Fototropism (2). *s.f., art.* fototropia, *g.-d. art.* fototropiei.
fototropism 1. Însuşire a unor plante de a se îndrepta spre sursa de lumină; heliotropism. 2. Schimbare a culorii unui corp sub acţiunea luminii şi revenirea lentă la culoarea iniţială, la întuneric; fototropie. *s.n.*
fotovoltaic,-ă (-ta-ic) (în sintagmele) 1. *Efect* ~ = apariţie a unei tensiuni electromotoare într-o joncţiune semiconductoare sau într-un contact metal-semiconductor. 2. *Pilă* (sau *celulă*) ~ = fotoelement (1). *adj., pl.* fotovoltaici,-ce.
fotozincografie Reproducere a unei fotografii prin copiere pe o placă zincată. *s.f., art.* fotozincografia, *g.-d. art.* fotozincografiei.
foulard (fulár) (fr.) Maşină folosită în industria textilă pentru îmbibarea ţesăturilor cu apret sau cu soluţii de coloranţi. *s.n.*
fourierism (ou *pron.* u) Doctrină socialistă utopică, apărută în Franţa, în prima jumătate a sec. al XIX-lea; falansterianism. *s.n.*
fovism Curent în pictura franceză a sec. al XX-lea, care folosea culori pure şi pete violente de culoare. *s.n.*
fox Foxterier. *s.m., pl.* focşi.
foxterier (-ri-er) Rasă de câini de casă, cu urechi scurte şi picioare drepte, vânători de animale mici; fox. *s.m., pl.* foxterieri.
foxtrot Dans modern de perechi în patru timpi, cu mişcări sincopate. *s.n., pl.* foxtroturi.
frac Haină bărbătească de ceremonie, de culoare neagră, scurtă în faţă până în talie, terminată la spate cu două cozi lungi şi înguste. *s.n., pl.* fracuri.
fractura *tr.* şi *refl.* A produce sau a suferi o fractură. *vb. I, ind. prez. 3* fracturează.
fractură (med.) 1. Ruptură a unui os sau a unui cartilagiu; (p. ext.) a unui membru al corpului. 2. (tehn.) Suprafaţă neregulată produsă la ruperea sau spargerea unui obiect. 3. (geol.) Falie. *s.f., g.-d. art.* fracturii, *pl.* fracturi.
fracţie (-ţi-e) Număr care exprimă una sau mai multe părţi dintr-un întreg. //Raportul a două numere întregi sau a două expresii matematice. *s.f., art.* fracţia, *g.-d. art.* fracţiei, *pl.* fracţii, *art.* fracţiile.
fracţiona (-ţi-o-) *tr.* A împărţi un întreg (în părţi egale), a diviza. *vb. I, ind. prez. 3* fracţionează.
fracţionar,-ă (-ţi-o-) Care are forma unei fracţii, care conţine o fracţie. /*Număr* ~ = număr care poate fi scris sub formă de fracţie. *adj., pl.* fracţionari,-e.
fracţionare (-ţi-o-) 1. Acţiunea de a fracţiona; divizare. //Separare a unui amestec lichid sau gazos în componenţi. 2. Procedeu prin care se construieşte o aeronavă din ansambluri şi subansambluri parţiale. *s.f., g.-d. art.* fracţionării, *pl.* fracţionări.
fracţionat,-ă (-ţi-o) Împărţit, divizat. /(chim.) *Distilare* ~ = separare dintr-un amestec a lichidelor cu puncte diferite de fierbere. *Cristalizare* ~ = cristalizare treptată a unui amestec în care componenţii au temperaturi diferite de solidificare. *adj., pl.* fracţionaţi,-te.
fracţionism (-ţi-o) Acţiune dusă de o fracţiune (2). *s.n.*
fracţionist,-ă (-ţi-o) (Adept) al fracţionismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fracţionişti,-ste.
fracţiune (-ţi-u-) 1. Parte dintr-un întreg; bucată. 2. Grupare a membrilor unui partid, care adoptă o politică diferită de cea a majorităţii; facţiune. //Grup parlamentar format din reprezentanţii acelui partid. 3. Lichid obţinut prin distilare fracţionată sau porţiune solidă rezultată în urma cristalizării fracţionate. *s.f., g.-d. art.* fracţiunii, *pl.* fracţiuni.
frag[1] Plantă erbacee din familia rozaceelor, cu flori albe şi fructe mici conice, parfumate şi comestibile. *s.m., pl.* fragi.
frag[2] **v. fragă.**
fragă 1. Receptacul cărnos al fragului, pe care se găsesc fructele. 2. (reg.) Dudă. [*var.* frag *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* fragii, *pl.* fragi, *art.* fragile.
fragă-tătărească Plantă erbacee cu frunze dinţate, cu florile la subsuoara frunzelor şi cu fructe roşii. *s.f., g.-d. art.* fragii-tătăreşti, *pl.* fragi-tătăreşti, *art.* fragile-tătăreşti.
frag-de-câmp Căpşun. *s.m., pl.* fragi-de-câmp.
fraged,-ă 1. (despre plante) Tânăr, crud. //(despre carne) Care provine de la animale tinere şi fiebe uşor. 2. (despre persoane) Tânăr; gingaş. /*Vârstă* ~ = vârsta copilăriei. *Timpuri* ~ = epocă în care cineva este foarte tânăr. //(despre obraji, mâini) Cu piele delicată, fină. *adj., pl.* fragezi,-de.
fragil,-ă 1. Care se sparge sau se frânge uşor. 2. Firav; delicat. *adj., pl.* fragili,-e.
fragilitate Însuşirea de a fi fragil. *s.f., g.-d. art.* fragilităţii.
fragment Parte dintr-un tot; bucată. //Parte dintr-o scriere, dintr-o operă muzicală etc. *s.n., pl.* fragmente.
fragmenta *tr.* A rupe în fragmente; a împărţi. *vb. I, ind. prez. 3* fragmentează.
fragmentar,-ă Care reprezintă unul sau mai multe fragmente; incomplet. *adj., pl.* fragmentari,-e.

fragmentare Acțiunea de a fragmenta; împărțire; fragmentație. *s.f., g.-d. art.* fragmentării, *pl.* fragmentări.
fragmentație (-ți-e) Fragmentare. [*var.* fragmentațiune *s.f.*] *s.f., art.* fragmentația, *g.-d. art.* fragmentației, *pl.* fragmentații, *art.* fragmentațiile.
fragmentațiune v. **fragmentație.**
fragrant,-ă (rar) Plăcut mirositor; parfumat. *adj., pl.* fragranți,-te.
fragranță Miros plăcut. *s.f., g.-d. art.* fragranței, *pl.* fragrațe.
fraht 1. Document comercial care însoțește o marfă transportată pe calea ferată; scrisoare de trăsură. 2. Taxă plătită pentru transport de mărfuri (pe calea ferată). *s.n., pl.* frahturi.
frai (fam.) Liber. *adj. invar.*
fraier,-ă (Om) naiv, care nu știe să profite de o împrejurare. *adj., s.m.* și *f., pl.* fraieri,-e.
frameę (în Evul Mediu) Lance de înălțimea unui om, cu vârful de forma unei frunze de laur. *s.f., art.* frameea, *g.-d. art.* frameii, *pl.* frameі.
franc[1] 1. Unitate monetară în Franța, Belgia, Elveția etc. 2. (înv.) Unitate monetară în România; leu[2]. //(astăzi, la pl.) Bani, avere. *s.m., pl.* franci.
franc[2] Portaltoi obținut din sămânța soiurilor cultivate care face parte din aceeași specie ca altoiul. *s.m., pl.* franci.
franc[3]**,-ă** Sincer, cinstit; care spune deschis ce gândește. //Loial. [*var.* franș,-ă *adj.*] *adj., pl.* franci,-ce.
franc[4]**,-ă** I. *adj.* Referitor la franci (II). II. *s.m.* (mai ales la pl.) Persoană din grupul germanilor apuseni, care în sec. al V-lea au cucerit Galia și au format statul franc. *adj., s.m., pl.* franci,-ce.
franca *tr.* 1. A plăti anticipat taxele pentru expedierea unui colet. 2. A timbra o scrisoare. *vb. I, ind. prez. 3* francheză.
francare Acțiunea de a franca. *s.f., g.-d. art.* francării, *pl.* francări.
francatură Totalitatea mărcilor poștale și a ștampilelor aplicate pe o corespondență. *s.f., g.-d. art.* francaturii, *pl.* francaturi.
franceină Colorant rezistent la lumină, care vopsește mătasea în diferite nuanțe de roșu. *s.f., g.-d. art.* franceinei, *pl.* franceine.
francez,-ă (Locuitor) din Franța. *adj., s.m., pl.* francezi,-e.
franceză Limbă romanică vorbită de francezi. *s.f., g.-d. art.* francezei.
francheță v. **franchețe.**
franchețe Calitatea de a vorbi deschis, pe față; sinceritate. [*var.* francheță *s.f.*] *s.f., art.* franchețea, *g.-d. art.* franchеței.
franciscan,-ă (Călugăr sau călugăriță) care aparține unui ordin catolic întemeiat de Francesco d'Assisi în 1209. *adj., s.m.* și *f., pl.* franciscani,-e.
franciscanism Doctrină religioasă, fundamentată de Francesco d'Assisi, care îmbina pocăința cu ascetismul, simplitatea cu blândețea și dragostea față de toate viețuitoarele. *s.n.*
franciu (-ciu) Element chimic radioactiv, ultimul din familia metalelor alcaline. *s.n., art.* franciul.
franciză 1. (mat.) Parte exprimată în procente, care este exceptată dintr-un total. 2. Scutire de taxe vamale, acordată pentru anumite bunuri importate. 3. Clauză cuprinsă într-o poliță de asigurare, conform căreia asiguratorul este scutit de anumite riscuri. *s.f., g.-d. art.* francizei, *pl.* francize.
francizor Cel care dispune de o franciză (2). *s.m., pl.* francizori.
francmason Membru al francmasoneriei; mason. *s.m., pl.* francmasoni.
francmasonerie Asociație internațională secretă cu obiective etice, politice, religioase, organizată în loje, ai cărei membri se recunosc după anumite semne sau embleme; masonerie. *s.f., g.-d. art.* francmasoneriei.
francmasonic,-ă Referitor la francmasonerie; masonic. *adj., pl.* francmasonici,-ce.
franco Indicație care arată că taxele de transport, de asigurare etc. ale unei mărfi sunt cuprinse în prețul de vânzare; francat. *adj. invar.*; *adv.*
francofil,-ă Persoană care admiră tot ceea ce este francez; galofil. *adj., s.m.* și *f., pl.* francofili,-e.
francofilie Admirație, prietenie față de Franța și de francezi; galofilie. *s.f., art.* francofilia, *g.-d. art.* francofiliei.
francofob,-ă (Persoană) care urăște tot ceea ce este francez; galofob. *adj., s.m.* și *f., pl.* francofobi,-e.
francofobie Ură față de francezi; galofobie. *s.f., art.* francofobia, *g.-d. art.* francofobiei.
francofon,-ă (Vorbitor) de limbă franceză. *adj., s.m.* și *f., pl.* francofoni,-e.
francofonie Colectivitate constituită din popoarele francofone. *s.f., art.* francofonia, *g.-d. art.* francofoniei.
franctiror 1. (înv.) Soldat voluntar care nu făcea parte din armata regulată. 2. Partizan francez din timpul celui de al Doilea Război Mondial. *s.m., pl.* franctirori.
franj 1. Fiecare dintre firele care atârnă ca ornament la marginea unei perdele, a unei stofe etc. 2. (anat.) Formațiune filamentoasă care formează marginea unui organ. *s.n., pl.* franjuri.
franjă (fiz.) Fiecare dintre dungile alternativ luminoase și întunecate, apărute pe un ecran în urma fenomenului de interferență a luminii. *s.f., art.* franja, *g.-d. art.* franjei, *pl.* franje.
franjura *tr.* A face franjuri pe marginea unei stofe, a unei perdele etc. *vb. I, ind. prez. 3* franjurează.
franklin Unitate de măsură a sarcinii electrice. *s.m., pl.* franklini.
franș,-ă v. **franc**[3].
franțușcă (înv.) Franțuzoaică. *s.f., g.-d. art.* franțuștei, *pl.* franțuște.
franțuz (înv.) Francez. *s.m., pl.* franțuji.
franțuzească (înv.) Limba franceză. *s.f., g.-d. art.* franțuzești.
franțuzesc,-ească Referitor la Franța sau la francezi. /*Aluat* ~ = foitaj. *adj., pl.* franțuzești.
franțuzește Ca francezii; în limba franceză. *adv.*
franțuzi (înv., fam.) *refl.* A întrebuința în mod nejustificat cuvinte și expresii franceze, a imita servil (obiceiurile) franceze. //*tr.* A introduce în limbă, fără a fi necesar, cuvinte franceze. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* franțuzește, *imperf. 3 sg.* franțuzea; *conj. prez.* să franțuzească.
franțuzire (rar) Faptul de a (se) franțuzi. *s.f., g.-d. art.* franțuzirii, *pl* franțuziri.
franțuzism Cuvânt, expresie franceză, preluată în mod inutil, neadaptată la sistemul altei limbi. *s.n., pl.* franțuzisme.
franțuzoaică Locuitoare din Franța. *s.f., g.-d. art.* franțuzoaicei, *pl.* franțuzoaice.
franzelar Persoană care face sau vinde franzele; brutar. *s.m., pl.* franzelari.
franzelă Pâine albă, lunguiață; jimblă. *s.f., g.-d. art.* franzelei, *pl.* franzele.
franzelăreasă Femeie care face sau vinde franzele; soția franzelarului. *s.f., g.-d. art.* franzelăresei, *pl.* franzelărese.
franzelărie Brutărie în care se fac sau prăvălie în care se vând franzele. *s.f., art.* franzelăria, *g.-d. art.* franzelăriei, *pl.* franzelării, *art.* franzelăriile.
franzeluță Diminutiv al lui franzelă. //Chiflă. *s.f., g.-d. art.* franzelutei, *pl.* franzelute.

frapa *tr.* 1. A sări în ochi, a surprinde, a impresiona. 2. A răci o băutură (cu ajutorul gheții). *vb. I, ind. prez. 3* frapează.
frapant,-ă Care frapează; bătător la ochi, șocant. *adj., pl.* frapanți,-te.
frapieră (-pi-e-) Vas special folosit pentru răcirea cu gheață a băuturilor. *s.f., g.-d. art.* frapierei, *pl.* frapiere.
frasin Arbore cu tulpina dreaptă, cu coroana rară, cu frunze compuse și cu fructe alungite. *s.m., pl.* frasini.
frate 1. Persoană de sex masculin considerată în raport cu altă (alte) persoană (persoane) cu care are părinții (sau unul din părinți) comuni. */~ bun* (sau *adevărat, drept*, sau reg., *dulce*) = fiecare dintre frații născuți din aceiași părinți. *~ vitreg* = fiecare dintre frații care au în comun numai unul dintre părinți. *~ de lapte* = copil care a supt la aceeași doică cu un altul. *~ de cruce* = tovarăș, prieten; fârtat. //(la pl.) Nume dat copiilor (în cazui când se află între ei și băieți) născuți din aceiași părință sau numai din același tată ori din aceeași mamă. 2. Termen prietenesc, familiar, cu care cineva se adresează unei persoane (indiferent de sex). 3. Grad în ierarhia călugărească dat unui călugăr care nu este cleric și care ajută la treburile gospodărești. 4. Lăstar crescut din nodurile de pe tulpina cerealelor păioase sau la subsoara frunzelor. *s.m., pl.* frați.
fratern,-ă De frate, frățesc. *adj., pl.* fraterni,-e.
fraternitate Legătură puternică, strânsă între persoane, între grupuri etc.; frăție. *s.f., g.-d. art.* fraternității, *pl.* fraternități.
fraterniza *intr.* A intra în relații frățești, a face cauză comună cu cineva. *vb. I, ind. prez. 3* fraternizează.
fraternizare Acțiunea de a fraterniza; înfrățire. *s.f., g.-d. art.* fraternizării, *pl.* fraternizări.
fratricid[1] Omor de frate sau de soră. *s.n., pl.* fratricide.
fratricid[2]**,-ă** (Persoană) care și-a ucis fratele sau sora. *adj., s.m.* și *f., pl.* fratricizi,-de.
fratrie 1. Subdiviziune a triburilor grecești. 2. Grupare mare de plante înrudite genetic. *s.f., art.* fratria, *g.-d. art.* fratriei, *pl.* fratrii, *art.* fratriile.
frauda (fra-u-) *tr.* A comite o fraudă; a defrauda. *vb. I, ind. prez. 3* fraudează.
fraudare (fra-u-) Acțiunea de a frauda. *s.f., g.-d. art.* fraudării, *pl.* fraudări.
fraudă (fra-u-) Act de rea-credință, de înșelăciune, comis pentru a obține un profit material. //Sumă sustrasă prin defraudare. *s.f., g.-d. art.* fraudei, *pl.* fraude.
fraudulos,-oasă (fra-u-) Bazat pe fraudă, pe înșelăciune. *adj., pl.* fraudulоși,-oase.
fraza *tr.* (muz.) A cânta evidențiind ritmul frazei muzicale, linia melodică a unei lucrări. //A evidenția expresiv un text, folosind corect pauzele și intonația. *vb. I, ind. prez. 3* frazează.
frazare Acțiunea de a fraza. *s.f., g.-d. art.* frazării, *pl.* frazări.
frază 1. Îmbinare de propoziții care se află în raport de coordonare sau de subordonare. //Mod de exprimare. 2. *~ muzicală* = îmbinare de sunete cu sens expresiv propriu. *~-cheie* = frază de mare importanță pentru înțelegerea unei comunicări, a unui text etc. *s.f., g.-d. art.* frazei, *pl.* fraze.
frazeolog,-ă (-ze-o-) (rar) Persoană care se exprimă în fraze frumoase, dar fără conținut. *s.m., pl.* frazeologi. *s.f., g.-d. art.* frazeologei, *pl.* frazeologe.
frazeologic,-ă (-ze-o-) Referitor la frazeologie. *adj., pl.* frazeologici,-ce.
frazeologie (-ze-o-) 1. Mod de a construi frazele, de a se exprima. 2. Disciplină care studiază unitățile frazeologice. 3. (fig.) Vorbărie lipsită de conținut. *s.f., art.* frazeologia, *g.-d. art.* frazeologiei, *pl.* frazeologii, *art.* frazeologiile.
frăgar (reg.) Dud. *s.m., pl.* frăgari.
frăgezi *refl.* și *tr.* (despre anumite alimente) A deveni sau a face să devină fraged. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* frăgezesc, *imperf. 3 sg.* frăgezea; *conj. prez. 3* să frăgezească.
frăgezime Însușirea de a fi fraged; prospețime; delicatețe. *s.f., g.-d. art.* frăgezimii.
frăgezire Acțiunea de a (se) frăgezi. *s.f., g.-d. art.* frăgezirii.
frăguliță 1. Diminutiv al lui fragă. 2. Mică plantă erbacee cu flori galbene-verzui. *s.f., g.-d. art.* frăguliței, *pl.* frăgulițe.
frăguşoară Frăguță. *s.f., g.-d. art.* frăguşoarei, *pl.* frăguşoare.
frăguță Diminutiv al lui fragă; frăguşoară. *s.f., g.-d. art.* frăguței, *pl.* frăguțe.
frământ (rar) Frământare. *s.n.*
frământa 1. *tr.* A amesteca un aluat (cu mâinile sau cu un malaxor) pentru a-l omogeniza. //A lovi îndelung și repetat o persoană trântită la pământ; a călca în picioare. 2. *tr.* (fig.) A examina cu atenție o idee. 3. *tr.* și *refl.* A (se) neliniști, a (se) îngrijora. *//refl.* A se mișca încoace și încolo. 4. *tr.* A răsuci, a învârti un obiect în mână. */A-și ~ mâinile* = a-și manifesta tulburarea prin frecarea mâinilor. *vb. I, ind. prez. 3* frământă.
frământare 1. Acțiunea de a (se) frământa; frământ, frământat. 2. Neastâmpăr, forfotă; (p. ext.) tulburare (socială). 3. Neliniște sufletească, zbucium. *s.f., g.-d. art.* frământării, *pl.* frământări.
frământat Frământare. *s.n.*
frământător Mașină, dispozitiv pentru frământarea aluatului; malaxor. *s.n., pl.* frământătoare.
frământătură 1. (rar) Aluat frământat. 2. (fig.) Ruptură de pământ; teren accidentat. 3. (fig.) Agitație. *s.f., g.-d. art.* frământăturii, *pl.* frământături.
frâncușor Diminutiv al lui franc[1]. *s.m., pl.* frâncușori.
frăsinel Plantă exotică cu flori mari, albe sau trandafirii, plăcut mirositoare. */A umbla de frunza ~lului* = a umbla fără rost. *s.m., pl.* frăsinei, *art.* frăsinelii.
frăsinet Pădure de frasini; mulțime de frasin. *s.n., pl.* frăsinețuri.
frăsinică Specie de frasin. *s.f., g.-d. art.* frăsinicii, *pl.* frăsinici.
frăsui *refl.* și *intr.* (reg.) A (se) văia. //A (se) agita inutil. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* frăsuiesc, *imperf. 3 sg.* frăsuia *conj. prez. 3* să frăsuiască.
frățâne (pop.) Frate. *s.m., pl.* frățâni.
frățesc,-ească Ca frații; fratern; afectuos. *adj., pl.* frățești.
frățește Ca frații. */A împărți ~* = a împărți egal. *adv.*
frățică (fam., la voc.) Termen familiar cu care cineva se adresează unui băiat. *s.m.*
frăție 1. Legătură de rudenie între frați; sentiment de frate. 2. Prietenie strânsă; fraternitate. *s.f., g.-d. art.* frăției, *g.-d. art.* frăției, *pl.* frății, *art.* frățiile.
frățietate (-ți-e-) Frăție; fraternitate. *s.f., g.-d. art.* frățietății.
frățior (-ți-or) Diminutiv al lui frate. *s.m., voc.* frățioare, *pl.* frățiori.
frâna *tr.* A încetini sau a opri mersul unui vehicul cu ajutorul frânei. //(fig.) A opri, a împiedica o acțiune, manifestarea unui sentiment etc. *vb. I, ind. prez. 3* frânează.
frânar Muncitor care manevrează frâna de mână (a unui tren). *s.m., pl.* frânari.
frânare 1. Acțiunea de a frâna; frânat. 2. Inhibiție. *s.f., g.-d. art.* frânării, *pl.* frânări.
frânat Frânare (1). *s.n.*
frână 1. Dispozitiv folosit pentru oprirea sau pentru încetinirea mișcării unui vehicul. *~ de mână.* 2. (fig.)

Ceea ce împiedică o acțiune, un sentiment etc.; obstacol, piedică. *s.f., g.-d. art.* frânei, *pl.* frâne.
frânc,-ă (înv.) Nume atribuit altădată la noi occidentalilor de origine latină. *s.m., pl.* frânci; *s.f., g.-d. art.* frâncei, *pl.* frânci.
frâncușă Varietate de struguri cu boabe mici și rare. *s.f., g.-d. art.* frâncușei, *pl.* frâncușe.
frânge 1. *tr.* A rupe, a îndoi un obiect prin lovire sau prin apăsare. */A-și ~ gâtul* = a) a muri într-un accident; b) (fig.) a-și compromite poziția. *A ~* (cuiva) *gâtul* = a omorî pe cineva. *A-și ~ mâinile* = a se văita; a regreta. *A ~* (sau, refl., *a i se ~*) *cuiva inima* = a (se) mâhni. *//refl.* A se sfărâma. 2. *tr.* (fig.) A birui, a învinge în luptă. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) îndoi de mijloc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* frâng, *imperf. 3 sg.* frângea, *perf. s. 1 sg.* frânsei, *1 pl.* frânserăm; *part.* frânt.
frângere Acțiunea de a (se) frânge; rupere (prin îndoire); frântură. *s.f., g.-d. art.* frângerii, *pl.* frângeri.
frânghie Fir lung și gros făcut din mai multe fibre răsucite; funie. *s.f., art.* frânghia, *g.-d. art.* frânghiei, *pl.* frânghii, *art.* frânghiile.
frânghier (-ghi-er) Persoana care confecționează și vinde frânghii sau obiecte din frânghie. *s.m., pl.* frânghieri.
frânghierie[1] (-ghi-e-) Meseria de frânghier. *s.f., art.* frânghieria, *g.-d. art.* frânghieriei.
frânghierie[2] (-ghi-e-) Atelier în care se confecționează frânghii sau obiecte din frânghie. *s.f., art.* frânghieria, *g.-d. art.* frânghieriei, *pl.* frânghierii, *art.* frânghieriile.
frânghierit (-ghi-e-) Totalitatea frânghiilor folosite la pescuit. *s.n.*
frânghioară (-ghi-oa-) Frânghiuță. *s.f., g.-d. art.* frânghioarei, *pl.* frânghioare.
frânghiuță (-ghi-u-) Diminutiv al lui frânghie; frânghioară. *s.f., g.-d. art.* frânghiuței, *pl.* frânghiuțe.
frânt,-ă 1. (despre obiecte) Rupt, fracturat. //Stricat, zdrobit. */A nu avea* (*nicio*) *para ~* = a nu avea niciun ban. *Na-ți-o ~ă, că ți-am dres-o*, se spune când cineva, vrând să îndrepte o greșeală, spune sau face o prostie. //(despre linii) Care formează unghiuri. 2. (despre oameni) Îndoit de mijloc. 3. (fig.) Obosit, extenuat. */Beat ~* = foarte beat. 4. (fig.) Învins, înfrânt. *adj., pl.* frânți,-te.
frântură 1. Bucată desprinsă în urma frângerii sau ruperii a ceva. 2. (pop.) Fractură. 3. (rar) Spărtură. *s.f., g.-d. art.* frânturii, *pl.* frânturi.
frâu 1. Totalitatea curelelor, împreună cu zăbala, puse pe capul unui cal; parte a hamului. */Fără ~* = nedomolit, prea liber. *A pune ~ limbii* = a vorbi cumpătat, prudent. *A ține în ~* = a stăpâni, a domoli (pe cineva). 2. (fig., la pl.) Conducere politică. *s.n., art.* frâul, *pl.* frâie.
frâuleț (frâ-u-) (pop.) Diminutiv al lui frâu. *s.n., pl.* frâulețe.
freamăt 1. Zgomot produs de frunzele mișcate de vânt sau de valurile mării etc.; foșnet; murmur neclar de voci; foială (de persoane). 2. (fig.) Emoție, înfiorare. *s.n., pl.* freamăte.
freatic,-ă (fre-a-) (despre apă sau pânze de ape subterane) Care alimentează izvoarele și fântânile. *adj., pl.* freatici,-ce.
freatobiologie (fre-a-, -bi-o-) Disciplină care studiază organismele din apele freatice. *s.f., art.* freatobiologia, *g.-d. art.* freatobiologiei.
freca *tr.* 1. (despre corpuri) A mișca forțat un corp pe suprafața altui corp. //A șterge apăsat (cu o cârpă, cu un burete etc.). 2. A amesteca bine un aliment (cu lingura, cu mixerul etc.) pentru a-l omogeniza. 3. A fricționa. //(fam.) A examina riguros pe cineva. 4. (fig., fam.) A bate. */A ~* (cuiva) *ridichea* = a mușchiului pe cineva; a bate. *vb. I, ind. prez. 3* frecă.
frecare Acțiunea de a freca; frecuș, frecătură (1). //(fiz.) Interacțiune între două corpuri aflate în contact, care se opun unul altuia; fricțiune (1). *s.f., g.-d. art.* frecării, *pl.* frecări.
frecat Faptul de a freca. *s.n.*
frecătură 1. Frecare. 2. Urmă a frecării. 3. (fig.) Mustrare, mușchiuială. 4. (fig., la pl.) Neînțelegeri; frecușuri. *s.f., g.-d. art.* frecăturii, *pl.* frecături.
frecătei (reg.) Aluat nedospit ras pe răzătoare sau frecat mărunt în palme și fiert în supă. *s.m. pl., art.* frecăteii.
frecție (-ți-e) Frecare a corpului cuiva cu un lichid medicinal. *s.f., art.* frecția, *g.-d. art.* frecției, *pl.* frecții, *art.* frecțiile.
frecționa/fricționa (-ți-o-) *tr.* A face o frecție. *vb. I, ind. prez. 3* frecționează/fricționează.
frecuș Frecare. //(fig., la pl.) Neînțelegeri, divergențe. /(fam.) *A trage cuiva un ~* = a mustra, a bate pe cineva. *s.n., pl.* frecușuri.
frecvent,-ă Care se întâmplă des, adeseori. //Obișnuit, curent. *adj., pl.* frecvenți,-te.
frecventa *tr.* A merge des, cu regularitate undeva. //A vizita deseori pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* frecventează.
frecventabil,-ă Care poate fi frecventat. *adj., pl.* frecventabili,-e.
frecventare Acțiunea de a frecventa. *s.f., g.-d. art.* frecventării, *pl.* frecventări.
frecventativ,-ă (gram., rar) Iterativ. *adj., pl.* frecventativi,-e.
frecvență 1. Repetare deasă, regulată a unei acțiuni, a unui fenomen, a unei mișcări etc. //Participare a elevilor sau a studenților la cursuri. 2. (fiz.) Mărime care arată de câte ori se repetă un fenomen într-o unitate de timp. */Curent de înaltă* (sau *de joasă*) *~* = curent electric care își schimbă sensul de un număr mare (sau mic) de ori într-o unitate de timp. *s.f., g.-d. art.* frecvenței, *pl.* frecvențe.
frecvențmetru Instrument care măsoară frecvența unei mărimi care variază periodic. *s.n., art.* frecvențmetrul, *pl.* frecvențmetre.
fredona *tr.* A îngâna o melodie; a cânta încet, fără cuvinte. *vb. I, ind. prez. 3* fredonează.
fredonare Faptul de a fredona. *s.f., g.-d. art.* fredonării, *pl.* fredonări.
free-shop (frișop) (angl.) Magazin care beneficiază de scutiri de taxe pentru produsele pe care le comercializează. *s.n., pl.* free-shopuri.
fregată 1. Veche navă de război rapidă, cu vele. */~ școală* = fregată cu rol de școală. 2. Gen de pasări palmipede marine, cu coada și aripile mari, care trăiesc în zonele tropicale; pasăre din acest gen. *s.f., g.-d. art.* fregatei, *pl.* fregate.
fremăta *intr.* 1. (despre frunze) A produce freamăt; a foșni. 2. (despre mulțimi) A se agita, a se înfiora. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* freamăt, *2 sg.* freamăți, *3* freamătă; *conj. prez. 3* să freamăte.
fremătare Acțiunea de a fremăta; freamăt. *s.f., g.-d. art.* fremătării, *pl.* fremătări.
fremătător,-oare Care freamătă; tremurător, vibrant. *adj., pl.* fremătători,-oare.
fremătos,-oasă (rar) Plin de freamăt; fremătător. *adj., pl.* fremătoși,-oase.
french-cancan (ch *pron.* c) (angl.) Cancan. *s.n., art.* french-cancanul.
frenetic,-ă Cuprins de frenezie, de pasiune violentă. //(adv.) Puternic, pasionat. *adj., pl.* frenetici,-ce.
frenezie Excitare excesivă; pasiune violentă, puternică. */Cu ~* = frenetic, delirant. *s.f., art.* frenezia, *g.-d. art.* freneziei, *pl.* frenezii, *art.* frenezиile.
frenghie (înv.) Brocart. *s.f., art.* frenghia, *g.-d. art.* frenghiei, *pl.* frenghii, *art.* frenghiile.

frenic[1] Nerv frenic[2]. *s.m.*
frenic[2],**-ă** Referitor la diafragmă. */Nerv ~* = nerv motor al diafragmei. *adj., pl.* frenici,-ce.
frenolog Adept al frenologiei. *s.m., pl.* frenologi.
frenologic,-ă Referitor la frenologie. *adj., pl.* frenologici,-ce.
frenologie Teorie potrivit căreia facultăţile psihice ale omului pot fi recunoscute după conformaţia craniană. *s.f., art.* frenologia, *g.-d. art.* frenologiei.
freon Compus organic al fluorului folosit ca agent frigorific şi la prepararea aerosolilor. *s.m., pl.* freoni.
frescă 1. Tehnică de a picta pe o tencuială umedă cu culori dizolvate în apă de var. //Pictură decorativă de mari dimensiuni executată cu această tehnică 2. (fig.) Operă literară de proporţii, care prezintă imaginea unei epoci, a unei societăţi etc. *s.f., g.-d. art.* frescei, *pl.* fresce.
fresco Ţesătură subţire, din lână, pentru îmbrăcăminte de vară. *s.n.*
freş (fam., despre oameni) Care nu este obosit; vioi; care exprimă sănătate, tinereţe etc. *adj. invar.*
freta *tr.* 1. A asambla prin strângere două sau mai multe piese metalice. 2. A arma o construcţie de beton (strângând armătura longitudinală cu o fretă). *vb. I, ind. prez. 3* fretează.
fretaj Anbsamblu format din două sau mai multe tuburi coaxiale montate forţat unul în altul. *s.n., pl.* fretaje.
fretare Acţiunea de a freta. *s.f., g.-d. art.* fretării, *pl.* fretări.
fretă 1. Tub sau inel metalic montat la exteriorul unei piese sau al unui ansamblu de piese, pentru a le consolida. 2. Fir metalic înfăşurat pe o piesă tubulară sau pe un ansamblu de piese pentru a le mări rezistenţa. 3. Piesă inelară sau elicoidală de oţel, care înconjoară armătura longitudinală a unei piese de beton armat. *s.f., g.-d. art.* fretei, *pl.* frete.
freudian,-ă (froi-di-) Referitor la freudism. *adj., pl.* freudieni,-e.
freudism (froi-) Concepţia psihologică a lui Sigmund Freud; psihanaliză. *s.n.*
frez (De) culoarea fragilor; roşiatic. *adj. invar.; s.n.*
freza[1] *tr.* A prelucra un material cu freza[1]. *vb. I, ind. prez. 3* frezează.
freza[2] v. **friza**[1].
frezare[1] Acţiunea de a freza[1]; frezat[1]. *s.f., g.-d. art.* frezării, *pl.* frezări.
frezare[2] v. **frizare.**
frezat[1] Frezare1. */Maşină de ~* = maşină-unealtă pentru prelucrarea prin aşchiere a unor piese. *s.n.*
frezat[2] v. **frizat.**
frează[1] 1. Unealtă cu unul sau mai multe tăişuri dispuse simetric în jurul unui ax, având o mişcare de rotaţie, folosită la prelucrarea prin aşchiere a unor materiale dure. 2. Maşină de frezat. 3. Maşină agricolă care sfărâmă pământul şi îl amestecă. 4. Maşină de lucru rutieră. *s.f., g.-d. art.* frezei, *pl.* freze.
frează[2] Pieptănătură bărbătească; frizură. *s.f., g.-d. art.* frezei, *pl.* freze.
frează[3] Un fel de guler cu mai multe pliuri care se purta la gât în sec. XVI-XVII. *s.f., g.-d. art.* frezei, *pl.* freze.
frezie (-zi-e-) Plantă ornamentală cu flori frumos colorate şi plăcut mirositoare. *s.f., art.* freziei, *pl.* frezii, *art.* freziile.
frezmaşină Maşină la care se adaptează o freză[1] (1), pe care apoi o pune în mişcare. *s.f., g.-d. art.* frezmaşinii, *pl.* frezmaşini.
frezor[1] Freză[1] (1). *s.n., pl.* frezoare.
frezor[2],**-oare** Muncitor care lucrează la o maşină de frezat. *s.m., pl.* frezori; *s.f., g.-d. art.* frezoarei, *pl.* frezoare.
friabil,-ă (fri-a-) (despre materiale) Sfărâmicios; casant. *adj., pl.* friabili,-e.
friabilitate (fri-a-) Însuşirea de a fi friabil. *s.f., g.-d. art.* friabilităţii.
fricando Mâncare preparată din bucăţi de carne împănate cu slănină şi fierte înăbuşit. *s.n., art.* fricandoul, *pl.* fricandouri.
fricativ,-ă Constrictiv, *adj., pl.* fricativi,-e.
fricativă Constrictivă. *s.f., g.-d. art.* fricativei, *pl.* fricative.
frică Stare de nelinişte puternică provocată de un pericol real sau imaginar; teamă. */Fără ~* = curajos. *A fi cu ~a în sân* = a avea o stare continuă de nelinişte. *A băga* (cuiva) *~a în oase* = a înfricoşa, a ameninţa pe cineva. *A-i fi ~ de cineva* (sau *de ceva*) = a se teme de cineva (sau de ceva). *s.f., g.-d. art.* fricii.
frichini (reg.) 1. *refl.* A se mişca dintr-o parte în alta fără rost; a se fâţâi. 2. *tr.* A purta pe cineva de colo până colo. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* frichinesc, *imperf. 3 sg.* frichinea; *conj. prez. 3* să frichinească.
fricos,-oasă (Om) care se lasă uşor cuprins de frică; temător, *adj., s.m.* şi *f., pl.* fricoşi,-oase.
fricţiona v. **frecţiona.**
fricţiune (-ţi-u-) 1. (fiz.) Frecare. 2. Neînţelegere; divergenţă. *s.f., g.-d. art.* fricţiunii, *pl.* fricţiuni.
frideric Veche monedă de aur prusiană. *s.m., pl.* friderici.
frig 1. Temperatură scăzută a atmosferei, care dă senzaţia de rece. //Senzaţie de rece din cauza temperaturii mediului. 2. Temperatură ridicată a unui bolnav; tremur cauzat de senzaţia de rece; frisoane. //Malarie. 3. (fig.) Emoţie, nelinişte. *s.n., pl.* (2) friguri.
frigana Formaţiune de arbori pitici şi spinoşi din zona mediteraneană. *s.f.*
frigană Insectă a cărei larvă, acvatică, construieşte în jurul ei o teacă din nisip, vegetale, cochilii. *s.f., g.-d. art.* friganei, *pl.* frigane.
friganea Felie de pâine (albă) muiată în lapte şi ouă, prăjită în grăsime şi presărată cu zahăr. [*var.* frigănea *s.f.*] *s.f., art.* friganeaua, *g.-d. art.* friganelei, *pl.* friganele, *art.* friganelele.
frigare 1. Vergea de lemn sau de metal în care se înfig bucăţele de carne pentru a le frige deasupra jăraticului; ţiglă (2). */La ~* = fript în frigare, deasupra jăraticului. 2. (la pl.) Plantă erbacee cu flori violete-purpurii, folosită în medicina populară. *s.f., g.-d. art.* frigării, *pl.* frigări.
frigănea v. **friganea.**
frigăruică Bucată mică de carne friptă la frigare; frigăruie. *s.f., g.-d. art.* frigăruicii, *pl.* frigăruici.
frigăruie Frigăruică. *s.f., art.* frigăruia, *g.-d. art.* frigăruii, *pl.* frigărui.
frige 1. *tr.* A pregăti un aliment prin expunere directă la acţiunea focului (pe grătar, la frigare); (p. ext.) a prăji în tigaie. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) arde. /(tr.) *A ~* (pe cineva) *la inimă* sau *a-i ~* (cuiva) *inima* = a provoca cuiva o mare suferinţă morală. 3. *intr.* (despre corpuri fierbinţi) A răspândi căldură mare; a dogorî. //(despre alţi agenţi decât căldura, şi fig.) A provoca o senzaţie usturătoare (asemănătoare cu cea cauzată de o arsură). 4. *refl.* (fig.) A se păcăli. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* frig, *imperf. 3 sg.* frigea, *perf. s. 1 sg.* fripsei, *1 pl.* fripserăm; *ger.* frigând; *part.* fript.
frige-linte (pop., fam.) Persoană avară; zgârcit. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui frige-linte, *pl.* frige-linte.
frigian,-ă (-gi-an). I. *adj.* Referior la Frigia sau la populaţia ei. */Bonetă ~* = bonetă cu vârful ascuţit, purtată în Antichitate de sclavii eliberaţi şi adoptată în timpul Revoluţiei franceze din 1789 ca simbol al libertăţii. II. *s.m.* şi *f.* Locuitor din Frigia *adj., s.m.* şi *f.,* frigieni,-e.
frigid,-ă Care manifestă frigiditate. *adj., pl.* frigizi,-de.

frigidarium (-ri-um) (lat.) Sală destinată băilor reci în termele romane. *s.n.*
frigider Dulap electric în care un agregat special menține o temperatură scăzută, adecvată păstrării alimentelor sau altor produse alterabile. *s.n., pl.* frigidere.
frigiditate Absență a dorinței sau a satisfacției sexuale. *s.f., g.-d. art.* frigidității.
frigorie Unitate de măsură a frigului, egală cu o calorie. *s.f., art.* frigoria, *g.-d. art.* frigoriei, *pl.* frigorii, *art.* frigoriile.
frigorifer[1] Construcție sau încăpere prevăzută cu instalație de răcire; instalație frigorifică. *s.n., pl.* frigorifere.
frigorifer[2]**,-ă** (despre un sistem fizico-chimic sau tehnic) Care transformă frigul. */Agent ~ =* agent frigorific. *adj., pl.* frigorifери,-e.
frigorific,-ă Care produce frig; referitor la frig. */Agent ~ =* substanță sau amestec de substanțe care produce sau transportă frig. *Instalație ~ =* sistem alcătuit dintr-o încăpere răcită, un agregat frigorigen și o instalație de comandă și de control *adj., pl.* frigorifici,-ce.
frigorigen,-ă Care poate produce frig. */Agent ~ =* substanță care prin evaporare absoarbe căldura. *Agregat ~ =* parte componentă a unei instalații frigorifice, în care agentul frigorigen își modifică continuu starea de agregare, producând frig. *adj., pl.* frigorigeni,-e.
frigotehnică Ramură a tehnicii care se ocupă cu mijloacele și instalațiile de producere a frigului artificial, și cu utilizarea lui în practică. *s.f., g.-d. art.* frigo-tehnicii.
frigotehnist Specialist în frigotehnică. *s.m., pl.* frigotehniști.
frigoterapie Tratare a unor boli cu ajutorul temperaturilor joase; terapie prin frig. *s.f., art.* frigoterapia, *g.-d. art.* frigoterapiei.
friguiet (fam.) Diminutiv al lui frig. *s.n., pl.* friguiete.
frigurică 1. Plantă erbacee mică având o tulpină ramificată, frunze ovale și flori roșii sau albe. 2. Plantă erbacee medicinală cu gust amar; fierea-pământului. *s.f., g.-d. art.* frigurelei, *pl.* frigurele, *art.* frigurelele.
friguros,-oasă 1. (despre spații închise) Care se încălzește greu sau insuficient; care nu păstrează căldura. 2. (despre ființe) Care rezistă cu greu la frig. *adj., pl.* friguroși,-oase.
fringilid (la pl.) Familie de păsări cântătoare cu ciocul scurt, conic; (la sg.) pasăre din această familie (canarul, cintezoiul etc.). *s.n., pl.* fringilide.
fripon (livr.) Șarlatan, escroc. *s.m., pl.* friponi.
fript,-ă 1. (despre alimente) Pregătit prin expunere directă la foc; (p. ext.) prăjit. */A face* (cuiva) *zile ~ =* a necăji pe cineva (zilnic); a șicana, a hărțui. *A mânca* (pe cineva) *~ =* a distruge. 2. (despre ființe) Ars, rănit prin acțiunea focului sau a unui obiect fierbinte. //(fig.) Chinuit. //Păcălit. *adj., pl.* fripți,-te.
fripta Numele unui joc de copii în care unul dintre jucători încearcă să-l lovească peste palme pe celălalt. *s.f. art., neart.* friptă.
friptură Fel de mâncare din carne friptă la grătar, la frigare sau prăjită în tigaie. *s.f., g.-d. art.* fripturii, *pl.* fripturi.
fripturică Diminutiv al lui friptură. *s.f., g.-d. art.* fripturicii, *pl.* fripturici.
fripturism (fam.) Goană după posturi și avantaje materiale. *s.n.*
frison Senzație de frig, însoțită de tremurături convulsive, care se manifestă înaintea sau în timpul unei boli febrile. *s.n., pl.* frisoane.
frișcă[1] Strat de smântână proaspătă care se ridică la suprafața laptelui nefiert și care, bătută cu telul, devine spumoasă; smântână bătută cu zahăr. *s.f., g.-d. art.* frișcăi.
frișcă[2] (pop.) 1. Nuia. 2. (fig.) Femeie tânără, atrăgătoare, ușor neserioasă. *s.f., g.-d. art.* frîștii, *pl.* frîști.
frita *tr.* A calcina un minereu. *vb. I, ind. prez. 3* fritează.
friteuză (fritöză) (fr.) Recipient cu capac pentru prăjit alimente. *s.f., g.-d. art.* friteuzei, *pl.* friteuze.
friuian,-ă (fri-u-) (Locuitor) din provincia italiană Friuli. *adj., s.m.* și *f., pl.* friulani,-e.
friulană (fri-u-) Ramură a limbii retoromane vorbită în regiunea italiană Friuli. *s.f., g.-d. art.* friulanei.
frivol,-ă (despre oameni) Care se ocupă cu lucruri neserioase; ușuratic. //(despre lucruri, fapte, atitudini) Lipsit de seriozitate; neînsemnat. *adj., pl.* frivoli,-e.
frivolitate 1. Însușire a ceea ce este frivol. 2. (la pl.) Cuvinte, lucruri, fapte neserioase. *s.f., g.-d. art.* frivolității, *pl.* (2) frivolități.
friz v. **frizā**[1].
frizā[1] *tr.* și *refl.* A(-și) încreți părul; a (se) coafa. [*var.* freza *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* frizează.
frizā[2] *tr.* A fi pe punctul de a atinge ridicolul, nebunia etc. *vb. I, ind. prez. 3* frizează.
frizare (rar) Acțiunea de a (se) friza; frizat. [*var.* frezare *s.f.*] *s.f., art.* frizării, *pl.* frizări.
frizat Frizare. [*var.* frezat *s.n.*] *s.n.*
frizā[1] 1. Parte a antablamentului, situată între arhitravă și cornișa unei coloane antice, împodobită cu picturi, basoreliefuri etc. 2. Fâșie orizontală cu picturi sau reliefuri, împodobind un vas, o sală etc. //Chenar care încadrează o pardoseală de parchet. 3. Piesă îngustă de cherestea folosită la fabricarea lambriurilor, a lamelelor de parchet etc. 4. Ramă masivă de lemn în care se prind tăbliile unei uși. [*var.* friz *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* frizei, *pl.* frize.
frizā[2] Rasă de oi de culoare albă, crescută pentru producția de lapte. *s.f., g.-d. art.* frizei, *pl.* frize.
frizer Lucrător care se ocupă cu tunsul părului și cu bărbieritul. //Coafor. *s.m., pl.* frizeri.
frizerie Atelier pentru tuns, ras și frizat. *s.f., art.* frizeria, *g.-d. art.* frizeriei, *pl.* frizerii, *art.* frizeriile.
frizeriță Lucrătoare care se ocupă cu tunsul, cu bărbieritul sau cu ondulatul părului. *s.f., g.-d. art.* frizeriței, *pl.* frizerițe.
frizon Fibră textilă obținută din straturile exterioare ale gogoșilor de mătase. *s.n., pl.* frizoane.
frizură Coafură, freză[2]. *s.f., g.-d. art.* frizurii, *pl.* frizuri.
frondă 1. Mișcare de revoltă a nobilimii franceze din sec. al XVII-lea împotriva absolutismului regal. 2. (fig.) Răzvrătire, revoltă neprincipială, determinată de motive personale. *s.f., g.-d. art.* frondei, *pl.* fronde.
frondeur (frondör) (fr.) Răzvrătit, rebel. *s.m., pl.* frondeuri.
fronseu Cută (a unei rochii, a unei cămăși etc.) menținută printr-un fir. *s.n., art.* fronsеul, *pl.* fronseuri.
front 1. Loc unde se desfășoară lupte într-un război; totalitatea forțelor militare aflate sub comandă unică. */Linia întâia a ~ului =* partea cea mai avansată spre inamic a unui dispozitiv de luptă. *A sparge linia ~ului =* a pătrunde dincolo de linia de apărare a inamicului. 2. Formație de militari, de sportivi etc. așezați în linie, cot la cot. */În ~ =* așezat în linie, în poziție de drepți sau pe loc repaus. 3. (fig.) Grup de forțe organizate în vederea unei lupte comune. 4. Planul vertical în care se află fațada unei clădiri. 5. Porțiune dintr-un zăcământ unde se taie rocile, cărbunele etc. *~ de lucru.* 6. (met.) Zonă de tranziție între două mase diferite de aer. *~ atmosferic.* 7. (fiz.) *~ de undă =* totalitatea punctelor până la care ajunge o oscilație la un moment dat. *s.n., pl.* fronturi.
frontal[1] 1. Os al craniului care formează fruntea și o parte din orbite. 2. Parte proeminentă a unui obiect. *s.n.*
frontal[2]**,-ă** 1. Din regiunea frunții. //Din față, în față. */Abataj ~ =* abataj făcut pe lungimea filonului; în direcția filonului. 2. (met.) Referitor la front (6). *adj., pl.* frontali,-e.

frontalier,-ă (-li-er) Referitor la frontieră. *adj., pl.* frontalieri,-e.
frontalitate Principiu care în sculptura şi pictura antică impunea reprezentarea simetrică, din faţă, a corpului uman. *s.f., g.-d. art.* frontalităţii.
frontieră (-ti-e-) 1. Linie naturală sau convenţională care delimitează teritoriul unui stat; graniţă, hotar. 2. (fig.) Limită. [*var.* (înv.) fruntarie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* frontierei, *pl.* frontiere.
frontispiciu 1. Partea superioară a faţadei unui edificiu, a unui monument etc. 2. Prima pagină a unei cărţi. //Partea de sus de pe prima pagină a unui ziar. *s.n., art.* frontispiciul, *pl.* frontispicii, *art.* frontispiciile.
frontogeneză Totalitatea fenomenelor meteorologice care produc zone frontale şi perturbaţii atmosferice. *s.f., g.-d. art.* frontogenezei, *pl.* frontogeneze.
frontoliză (met.) Destrămarea fronturilor atmosferice. *s.f., g.-d. art.* frontolizei, *pl.* frontolize.
fronton 1. Element de formă triunghiulară, mărginit de o cornişă, care împodobeşte faţada unei clădiri. 2. Element arhitectonic decorativ, format dintr-o cornişă situată deasupra uşii, a ferestrei etc. *s.n., pl.* frontoane.
frota *tr.* şi *refl.* A face să vină sau a veni în contact, a (se) freca. *vb. I, ind. prez. 3* frotează.
frotir Ţesătură de bumbac care poate absorbi apa uşor, întrebuinţată pentru prosoape, halate de baie etc. *s.n.*
frotiu 1. Preparat întins pe o lamelă pentru a fi examinat la microscop. 2. (pict.) Strat subţire de culoare care lasă să se vadă în transparenţă firele pânzei. *s.n., art.* frotiul, *pl.* frotiuri.
fruct 1. Organ vegetal care se dezvoltă pe pistilul unei flori fecundate. /~ *zaharate* (sau *zaharisite*) = fructe îmbibate cu sirop de zahăr şi cu glucoză şi acoperite cu zahăr. 2. Produse vegetale folosite ca hrană; poame. 3. (fig.) Rezultat al unei acţiuni, al unei activităţi; profit; rod. [*var.* fructă *s.f.*] *s.n., pl.* fructe.
fructar (rar) Vânzător de fructe. *s.m., pl.* fructari.
fructă v. **fruct.**
fructărie (rar) Prăvălie unde se vând fructe. *s.f., art.* fructăria, *g.-d. art.* fructăriei, *pl.* fructării, *art.* fructăriile.
fructieră (-ti-e-) Vas în care se pun fructele pe masă. *s.f., g.-d. art.* fructierei, *pl.* fructiere.
fructifer,-ă (despre pomi) Care produce fructe comestibile; roditor. //(despre organele unei plante) Care poartă fructele. *adj., pl.* fructiferi,-e.
fructifica 1. *intr.* A produce fructe, a rodi. 2. *intr.* (despre capitaluri, valori etc.) A aduce venit, a creşte prin acumulare de dobânzi. 3. *tr.* (fig.) A folosi cu profit o situaţie. *vb. I, ind. prez 3* fructifică.
fructificare Acţiunea de a fructifica; valorificare; fructificaţie. *s.f., g.-d. art.* fructificării, *pl.* fructificări.
fructificaţie (-ţi-e) 1. Fructificare. //Proprietate a unor plante de a produce fructe sau lăstari fertili. 2. Perioadă de formare a fructelor. *s.f., art.* fructificaţia, *g.-d. art.* fructificaţiei, *pl.* fructificaţii, *art.* fructificaţiile.
fructină Vafelă umplută cu cremă de fructe. *s.f., g.-d. art.* fructinei, *pl.* fructine.
fructoză Substanţă organică dulce, care se găseşte în nectarul florilor şi în fructe dulci; levuloză. *s.f., g.-d. art.* fructozei, *pl.* fructoze.
fructuos,-oasă (-tu-os) Care dă rezultate bune; profitabil. *adj., pl.* fructuoşi,-oase.
frugal,-ă (despre mese) Alcătuit din mâncare puţină şi simplă; sobru, auster. *adj., pl.* frugali,-e.
frugalitate Caracterul a ceea ce este frugal. *s.f., g.-d. art.* frugalităţii.
frugifer,-ă Care dă fructe; roditor. *adj., pl.* frugiferi,-e.
frugivor,-ă (despre animale) Care se hrăneşte (mai ales) cu fructe. *adj., pl.* frugivori,-e.
frullato (it.) Procedeu de alternare rapidă a sunetelor la unele instrumente de suflat. *s.n., art.* frullatoul.
frumos[1] Categorie estetică fundamentală desemnând însuşirea operelor de artă, obiectelor, naturii, a fenomenelor etc. de a determina plăcerea estetică a omului prin: armonie, echilibru, culoare etc. *s.n.*
frumos[2]**,-oasă** I. *adj.* 1 Care are valoare estetică; care impresionează plăcut prin armonie, culoare, mişcare, sunet etc. /*Arte* ~ = pictură, sculptură, gravură (în trecut şi: arhitectură, poezie, muzică, dans). 2. Plăcut din punct de vedere moral. /(s.) *A lua* (pe cineva) *cu ~ul* = a trata (pe cineva) cu menajamente. 3. (despre vreme) Calm, liniştit. 4. (despre fapte) Considerabil, remarcabil. II. *adv.* 1. Armonios, estetic. 2. Cum trebuie, bine. /*A sta* (sau *a şedea*) ~ = (despre obiecte de îmbrăcăminte) a-i veni bine, a-i fi potrivit. *A fi* ~ (din partea cuiva) = a fi lăudabil. *adj., pl.* frumoşi,-oase; *adv.*
frumuseţe Însuşirea a ceea ce este frumos. /*De toată ~a* = foarte frumos. 2. (concr.) Obiect, faptă, lucru frumos. //Femeie foarte frumoasă. *s.f., art.* frumuseţea, *g.-d. art.* frumuseţii, *pl.* (2) frumuseţi, *art.* frumuseţile.
frumuşel,-ică Diminutiv al lui frumos. //(adv.) Cu frumosul, bine. *adj. pl.* frumuşei,-ele.
fruntar 1. Grindă principală a acoperişului unei case. 2. Curea care trece peste fruntea calului. *s.n., pl.* fruntare.
fruntarie v. **frontieră.**
fruntaş,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care este în frunte într-o activitate. II. *s.m.* şi *f.* Grad militar între soldat şi caporal. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fruntaşi,-e.
fruntăşie (înv.) Faptul de a fi fruntaş. *s.f., art.* fruntăşia, *g.-d. art.* fruntăşiei, *pl.* fruntăşii, *art.* fruntăşiile.
frunte 1. (la oameni) Partea superioară a feţei cuprinsă între sprâncene, păr şi tâmple. //(la animale) Partea de dinainte a capului, deasupra ochilor. 2. Cap, faţă, chip. 3. (fig.) Ceea ce e mai bun, mai de seamă. /*De* ~ = care ocupă primul loc. *În* ~ = pe primul loc. 4. Lichid obţinut la începutul unei distilări fracţionate. *s.f., g.-d. art.* frunţii, *pl.* frunţi.
frunzar 1. Desiş format din crengile unor copaci. 2. Umbrar făcut din ramuri cu frunze. 3. Frunze uscate folosite pentru hrana animalelor. *s.n., pl.* frunzare.
frunză 1. Organ principal al plantei format de obicei dintr-o foaie verde (limb) prinsă de tulpină cu o codiţă (peţiol). /*Ca ~a şi ca iarba* = numeros. *A tăia ~ la câini* = a lenevi. 2. ~ *de ferigă* = boală a tomatelor, care se manifestă prin îngustarea foliolelor. *s.f., g.-d. art.* frunzei, *pl.* frunze.
frunză-de-potcă Plantă erbacee cu frunze strălucitoare şi flori verzui. *s.f., g.-d. art.* frunzei-de-potcă, *pl.* frunze-de-potcă.
frunzăreală (rar) Frunzărire. *s.f., g.-d. art.* frunzărelii, *pl.* frunzăreli.
frunzări *tr.* A întoarce repede foile unei cărţi, ale unui dosar etc.; a citi superficial; a foileta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* frunzăresc, *imperf. 3 sg.* frunzărea; *conj. prez. 3* să frunzărească.
frunzărime Frunziş *s.f., g.-d. art.* frunzărimii.
frunzărire Acţiunea de a frunzări; frunzăreală. *s.f., g.-d. art.* frunzăririi, *pl.* frunzăriri.
frunzătură (rar) Frunziş. *s.f., g.-d. art.* frunzăturii, *pl.* frunzături.
frunzet Frunziş. *s.n., pl.* frunzeturi.
frunzică (rar) Frunzuliţă. *s.f., g.-d. art.* frunzicii, *pl.* frunzici.
frunziş Mulţime de frunze; totalitatea frunzelor unui copac; frunzet, frunzătură. *s.n., pl.* frunzişuri.
frunzişoară Frunzuliţă. *s.f., g.-d. art.* frunzişoarei, *pl.* frunzişoare.
frunziţă (pop.) Frunzuliţă. *s.f., g.-d. art.* frunziţei, *pl.* frunziţe

frunzos,-oasă Care are frunze multe şi dese. *adj., pl.* frunzoşi,-oase.
frunzuc<u>ă</u> (pop.) Frunzuliţă. *s.f., g.-d. art.* frunzucii, *pl.* frunzuci.
frunzuleană (pop.) Frunzuliţă. *s.f., g.-d. art.* frunzulenei, *pl.* frunzulene.
frunzulic<u>ă</u> (pop.) Frunzuliţă. *s.f., g.-d. art.* frunzulicii, *pl.* frunzulici.
frunzuliţă Diminutiv al lui frunză; frunzişoară, frunzulică, frunzuleană, frunziţă, frunzuţă. *s.f., g.-d. art.* frunzuliţei, *pl.* frunzuliţe.
frunzuţă (pop.) Frunzuliţă. *s.f., g.-d. art.* frunzuţei, *pl.* frunzuţe.
frupt (înv.) Lapte şi produse din lapte. //Mâncare de lapte, ouă, carne şi peşte (sau derivate ale lor) de la care creştinii ortodocşi sunt opriţi în zilele de post. */De ~* = de dulce. *s.n., pl.* frupturi.
frust,-ă 1. (despre monede sau despre relieful sculpturilor) Uzat (de vreme), şters. 2. (fig.) Natural, neprelucrat; simplu. //(despre oameni) Grosolan. *adj., pl.* fruşti,-ste.
frustaţie Însuşirea de a fi frust (2). *s.f., g.-d. art.* frustaţii.
frustra *tr.* A lipsi pe cineva de un drept; a păgubi; (p. ext.) a înşela. *vb. I, ind. prez. 3* frustrează.
frustrare Acţiunea de a frustra; frustraţie. *s.f., g.-d. art.* frustrării, *pl.* frustrări.
frustrator,-oare (Persoană) care frustrează; păgubitor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* frustratori,-oare.
frustraţie (rar) Frustrare. *s.f., g.-d. art.* frustraţiei, *pl.* frustraţii.
frutescent,-ă (despre tulpini) Care se întăreşte fără a se lignifica. *adj., pl.* frutescenţi,-te.
ftalat Sare sau ester al acidului ftalic. *s.m., pl.* ftalaţi.
ftaleină (la pl.) Denumire generică pentru unele combinaţii organice obţinute prin condensarea anhidridei ftalice cu fenoli; (la sg.) substanţă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* ftaleinei, *pl.* ftaleine.
ftalic,-ă (în sintagma) *Acid ~* = acid organic obţinut prin oxidarea naftalinei, întrebuinţat în industria chimică. *adj., pl.* ftalici,-ce.
ftizic,-ă (Bolnav) de ftizie; tuberculos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ftizici,-ce.
ftizie Tuberculoză pulmonară; TBC. *s.f., art.* ftizia, *g.-d. art.* ftiziei, *pl.* ftizii, *art.* ftiziile.
ftiziolog,-ă (-zi-o-) Medic specialist în ftiziologie. *s.m., pl.* ftiziologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ftiziologei, *pl.* ftiziologe.
ftiziologie Ramură a medicinei care studiază tuberculoza pulmonară. *s.f., art.* ftiziologia, *g.-d. art.* ftiziologiei.
ftori-logofăt v. **vtori-logofăt.**
ftori-stolnic v. **vtori-stolnic.**
fucoidă Urmă a algelor sau a deplasării viermilor, vizibilă pe suprafaţa straturilor sedimentare. *s.f., g.-d. art.* fucoidei, *pl.* fucoide.
fucoxantină Pigment de culoare brună prezent în anumite alge. *s.f., g.-d. art.* fucoxantinei, *pl.* fucoxantine.
fucsie (-si-e) (bot.) Cercelus. *s.f., art.* fucsia, *g.-d. art.* fucsiei, *pl.* fucsii, *art.* fucsiile.
fucsină Colorant roşu, folosit în industria textilă şi în pielărie. *s.f., g.-d. art.* fucsinei.
fucus Specie de alge marine de culoare roşie-brună. *s.m.*
fudul,-ă Îngâmfat, arogant; mândru. /(fam.) *~ de-o ureche* = surd. *adj., pl.* fuduli,-e.
fudul *refl.* A se mândri. //A deveni fudul. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se fudulește, *imperf. 3 sg.* se fudulea; *conj. prez. 3* să se fudulească.
fudulie 1. Faptul de a fi fudul. 2. (pop.) Testicul al unor animale. *s.f., art.* fudulia, *g.-d. art.* fuduliei, *pl.* (2) fudulii, *art.* fudulиile.
fuegian,-ă (fu-e-gi-an) (Locuitor) din Ţara de Foc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fuegieni,-e.
fufă 1. (iht.) Plevuşcă. 2. (depr.) Femeie neserioasă, uşuratică. *s.f., g.-d. art.* fufei, *pl.* fufe.
fugaci[1] Nume dat mai multor specii de păsări migratoare, de mărimea unui porumbel, cu picioarele lungi, bune alergătoare. *s.m., pl.* fugaci.
fugaci[2],-ce 1. (despre cai) Care aleargă bine; iute. //(s.m.) Cal. 2. (fig., livr.) Trecător; fugitiv. *adj., pl.* fugaci,-ce.
fugacitate 1. Caracteristica a ceea ce este fugaci[2]. //(fiz.) Valoarea corectată a presiunii unui gaz, astfel încât acesta să poată fi considerat un gaz perfect. *s.f., g.-d. art.* fugacităţii.
fugar,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Fiinţă, persoană) care a fugit de undeva pentru a scăpa de o primejdie; evadat. II. *adj.* 1. Care trece repede fără a putea fi oprit; trecător, nestatornic. //Care nu se opreşte mult asupra unui lucru. 2. (despre cai) Fugaci. //(s.m.) Cal. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fugari,-e.
fugaret,-ă (reg.) Care fuge repede. *adj., pl* fugareţi,-e.
fugarnic,-ă (rar) Fugitiv, trecător. //(s.) Animal (în special cal) care fuge. *adj., pl.* fugarnici,-ce.
fugasă 1. Încărcătură explozivă îngropată în pământ sau instalată în apă, pentru a nimici forţa de luptă sau tehnica inamicului. 2. Recipient încărcat cu substanţe toxice, cu amestec incendiar etc., folosit pentru distrugerea unor obiective prin explozie. *s.f., g.-d. art.* fugasei, *pl.* fugase.
fugato (it., muz.) Frază muzicală prezentată în formă de fugă[2]. *s.n.*
fugă[1] 1. Deplasare rapidă, cu paşi mari; alergare, goană. */Pe ~* = repede. *Din* (sau *în*) *~* sau (reg.) *de-a ~a* = fugind. *A pune* (sau *a lua*) *la ~* = a alunga, a goni. *A o lua* (sau *a o rupe*) *la ~* = a porni în goană. *A* (*o*) *ţine numai într-o ~* = a merge alergând. *O ~* (*bună de cal*) = o distanţă nu prea mare, cât poate fugi fără oprire un om sau un cal. //(adv., în forma „fuga") Repede. 2. Părăsire grabnică (şi pe ascuns) a unui loc pentru a scăpa de o constrângere sau de o primejdie. 3. Înclinare spre axa galeriei a montanţilor unei armături. *s.f., g.-d. art.* fugii, *pl.* fugi.
fugă[2] Compoziţie muzicală polifonică, în care melodia e dezvoltată după legile contrapunctului. *s.f., g.-d. art.* fugii, *pl.* fugi.
fugări *tr.* A pune pe fugă; a alunga. *//refl., recipr.* (despre două fiinţe) A fugi unul după altul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fugăresc, *imperf. 3 sg.* fugărea; *conj. prez. 3* să fugărească.
fugărire Acţiunea de a (se) fugări. *s.f., g.-d. art.* fugăririi, *pl.* fugăriri.
fugător,-oare (rar) 1. Care fuge mult sau repede. 2. Trecător; iute. *adj., pl.* fugători,-oare.
fughetă (muz.) Fugă[2] de proporţii mai reduse, cu un caracter mai liber. *s.f., g.-d. art.* fughetei, *pl.* fughete.
fugi *intr.* 1. A se deplasa cu paşi repezi; a alerga. */A-i ~* (*cuiva*) *pământul de sub picioare*, se spune când cineva îşi pierde echilibrul şi este gata să cadă, sau (fig.), când cineva se simte descumpănit. //A alerga după cineva (pentru a-l ajunge sau a-l prinde). *A-i ~* (cuiva) *ochii după cineva* = a admira, a îndrăgi. 2. (fig., despre vreme, despre unităţi de timp) A trece repede. 3. (fig., despre peisaje din natură) A se perinda prin faţa ochilor cuiva care trece în viteză (călare sau într-un vehicul). 4. A părăsi repede un loc; a evada; a dezerta. */A ~ în lume* = a pleca departe de casă. 5. A se eschiva, a nu se lăsa prins. /(fam.) *~ de-aici!* = a) pleacă!; b) nu mai spune! *A ~ printre* (sau *dintre*) *degete* = a) (despre obiecte) a-i aluneca cuiva ceva din mână; b) (despre persoane) a scăpa (de o primejdie), a evita cu dibăcie, o situaţie dificilă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fug, *imperf. 3 sg.* fugea; *conj. prez. 3* să fugă; *ger.* fugind.

fugitiv,-ă 1. Care este de scurtă durată; trecător. 2. Rapid; superficial. *adj., pl.* fugitivi,-e.
fugos,-oasă Care are o fire iute, un temperament aprig; impetuos, *adj., pl.* fugoşi,-oase.
fugozitate Ardoare, impetuozitate. *s.f., g.-d. art.* fugozităţii.
fugpapier (pa-pir) (germ.) Hârtie gumată folosită la înnădirea furnirelor. *s.n.*
fugui *tr.* 1. A înnădi furnire. 2. A îndrepta muchiile unei piese de lemn prin rindeluire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fuguiesc, *imperf. 3 sg.* fuguia; *conj. prez. 3* să fuguiască.
fuguire Acţiunea de a fugui. *s.f., g.-d. art.* fuguirii, *pl.* fuguiri.
fuguţă Diminutiv al lui fugă[1]. //(adv, în forma „fuguţa") Fuga! */A da ~* = a se grăbi, a se duce repede undeva. *s.f., g.-d. art.* fuguţei, *pl.* fuguţe.
führer (fü-răr) (germ.) Nume dat lui Hitler după venirea la putere în Germania, în 1933; conducător. *s.m., pl.* führeri.
fuior Mănunchi de lână, de in, de cânepă etc. pregătit pentru tors. //Pânză de cânepă sau de in. *s.n., pl.* fuioare.
fuioraş Diminutiv al lui fuior. *s.n., pl.* fuioraşe.
fuituială 1. (reg.) Material cu care se astupă găurile în care se pune explozibil într-o mină. 2. (înv.) Umplutură din cârlţi, cârpe etc. care se punea în puşcă sau în pistol peste alice sau peste pulbere. *s.f., g.-d. art.* fuituielii, *pl.* fuituieli.
fuituitor (-tu-i-) (reg.) Baston de lemn cu care sunt împinse explozibilul şi fuituiala în găurile de mină. *s.n., pl.* fuituitoare.
ful Figură la jocul de pocher. *s.n., pl.* fuluri.
fula *intr.* (despre roţi) A se roti neregulat. *vb. I, ind. prez. 3* fulează.
fular 1. Ţesătură uşoară de mătase pentru rochii, cravate etc. 2. Fâşie dintr-o ţesătură sau dintr-o împletitură de lână, de mătase etc. care se poartă (iarna) în jurul gâtului. *s.n., pl.* fulare.
fularda *tr.* A îmbiba o ţesătură cu apret şi coloranţi. *vb. I, ind. prez. 3* fulardează.
fulardare Acţiunea de a fularda. *s.f., g.-d. art.* fulardării, *pl.* fulardări.
fulare Acţiunea de a fula; mişcare de pendulare faţă de un plan perpendicular pe axa de rotaţie a unui corp rotitor. *s.f., g.-d. art.* fulării, *pl.* fulări.
fuleu 1. Alergare în pas mare, cu mâinile mişcându-se în ritmul picioarelor. 2. Lungimea pasului la animale. //Spaţiul parcurs de un cal între momentul desprinderii de pământ şi momentul când îl atinge din nou, marcat de două urme succesive ale aceluiaşi picior. *s.n., art.* fulgul, *pl.* fulge.
fulg 1. Pană mică, subţire, moale şi mătăsoasă, care creşte printre penele mari sau pe burta păsărilor. */Ca ~ul* = uşor. *A bate* (pe cineva) *să-i meargă* (sau *de-i merg ~gii*) *~gii* = a bate rău. 2. Asociere de cristale de apă formate iarna în atmosferă şi care, căzând pe pământ, formează zăpada. 3. (la pl.) Produs alimentar, sub formă de foiţe subţiri, obţinut din boabe de ovăz alimentar, din porumb, cartofi etc. 4. (la pl.) Crăpături fine, care se formează în lingourile sau în piesele de oţel aliat cu nichel şi crom-nichel. *s.m., pl.* fulgi.
fulgarin Manta de ploaie din material impermeabil; impermeabil. *s.n., pl.* fulgarine.
fulger 1. Descărcare electrică, luminoasă produsă între doi nori sau în interiorul unui singur nor. */Şedinţă* (sau *miting*) *~* = şedinţă (sau miting) care se convoacă pe loc, rapid. *Telegramă ~* = telegramă care se transmite mai repede decât telegramele obişnuite. *~ globular* = fulger cu aspectul unui glob de culoare albă-albăstruie sau roşiatică. 2. (fig.) Lumină puternică, trecătoare. *~ electronic* = bliţ. *s.n., pl.* fulgere.
fulgera 1. *intr.* (la pers. 3) A se produce fulgere în atmosferă. */A tuna şi a ~* = (despre oameni) a face scandal, a trânti şi a bufni. 2. *intr.* (fig.) A străluci, a scânteia. //A trece repede (ca fulgerul). 3. *tr.* (fig.) A izbi puternic pe cineva. //A străpunge cu privirea. *vb. I, ind. prez. 3* fulgeră.
fulgerare 1. Acţiunea de a fulgera; scânteiere; fulgerătură. 2. (fig.) Durere scurtă şi violentă. 3. (fig.) Durată scurtă; moment. *s.f., g.-d. art.* fulgerării, *pl.* fulgerări.
fulgerător,-oare 1. Repede (ca fulgerul). 2. (fig., despre privire) Pătrunzător, tăios; rapid. *adj., pl.* fulgerători,-oare.
fulgerătură Fulgerare. //(concr.) Arsură produsă de fulger. *s.f., g.-d. art.* fulgerăturii, *pl.* fulgerături.
fulgereşte (rar) Ca fulgerul; iute. *adv.*
fulgui *intr.* A ninge cu fulgi rari. *vb. IV, ind. prez 3 sg.* fulguieşte, *imperf. 3 sg.* fulguia; *conj. prez. 3* să fulguiască.
fulguială Ninsoare cu fulgi rari; fulguire, fulguit. *s.f., g.-d. art.* fulguielii, *pl.* fulguieli.
fulguire Acţiunea de a fulgui; fulguială, fulguit. *s.f., g.-d. art.* fulguirii, *pl.* fulguiri.
fulguit Fulguire. *s.n.*
fulguleţ Diminutiv al lui fulg. *s.m., pl.* fulguleţi.
fulgurant,-ă 1. Înconjurat de fulgere. //Care răspândeşte o lumină puternică, de scurtă durată. 2. Care se produce rapid; fulgerător. 3. Care impresionează, care frapează. *adj., pl.* fulguranţi,-te.
fulguraţie (-ţi-e) 1. Fulger fără tunet (produs în zonele înalte ale atmosferei). 2. Scânteie electrică de înaltă frecvenţă folosită la cauterizări. 2. (fig.) Emanaţie bruscă. [*var.* fulguraţiune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* fulguraţia, *g.-d. art.* fulguraţiei, *pl.* fulguraţii, *art.* fulguraţiile.
fulguraţiune v. **fulguraţie.**
fulgurit Formaţie tubulară cu aspect sticlos, rezultată din topirea rocii pe care a căzut un trăsnet. *s.n., pl.* fulgurite.
fulie (-li-e) (bot.) Narcisă. //Podoabă de pietre preţioase de forma acestei flori. *s.f., art.* fulia, *g.-d. art.* fuliei, *pl.* fulii, *art.* fuliile.
full-time (time *pron.* taim) (angl.) (A lucra, a fi angajat) cu normă întreagă. *adj. invar.; adv.*
fulmicoton Exploziv puternic, obţinut prin acţiunea acidului azotic asupra celulozei. *s.n.*
fulminant,-ă Exploziv. //(fig.) Ameninţător, violent. *adj., pl.* fulminanţi,-te.
fulminat Sare a acidului fulminic. */~ de mercur* = exploziv detonant, otrăvitor, care se prezintă sub forma unui praf cenuşiu, cu gust metalic. *s.m., pl.* fulminaţi.
fulminaţie (-ţi-e) Detonare a unei substanţe explozive; explozie. *s.f., art.* fulminaţia, *g.-d. art.* fulminaţiei, *pl.* fulminaţii, *art.* fulminaţiile.
fulminic (în sintagma) *Acid ~* = acid care formează săruri explozive împreună cu metalele. *adj.*
fum A. 1. Suspensie de particule solide într-un mediu gazos, produsă ca urmare a arderii (incomplete) a unor materiale combustibile. 2. (fig.) Începătoşare, aburealâ (provocată de alcool). 3. (înv.) Familie; casă. B. Canal cotit în interiorul unei sobe, prin care circulă gazele calde înainte de a ieşi pe coş. *s.n., pl.* fumuri.
fuma *intr.* şi *tr.* A aspira, a trage fum de tutun din ţigară sau din pipă. *vb. I, ind. prez. 3* fumează.
fumaginâ Boală a unor arbori de pădure, a viţei-de-vie şi a unor pomi fructiferi, provocată de o ciupercă şi manifestată prin pete negre, prăfoase, apărute pe părţile atacate. *s.f., g.-d. art.* fumaginei, *pl.* fumagine.
fumar Deschizătură în acoperişul unei case pe unde iese fumul de la sobă; hogeag. *s.n., pl.* fumare.

fumaric (în sintagma) *Acid* ~ = acid organic nesaturat, produs intermediar în metabolismul acizilor graşi şi al glucidelor. *adj.*
fumarolă Produs gazos emanat de vulcani sau degajat de curgerile de lavă. *s.f., g.-d. art.* fumarolei, *pl.* fumarole.
fumat[1] Faptul de a fuma. //Obiceiul de a fuma. *s.n.*
fumat[2]**,-ă** (fam., despre informaţii, ştiri) Depăşit, vechi. *adj., pl.* fumaţi,-te.
fumăraie Fumărie. *s.f., g.-d. art.* fumăraia, *g.-d. art.* fumăraiei.
fumărar (înv.) Persoană care încasa fumăritul. *s.n., pl.* fumărari.
fumărie Cantitate mare de fum; fumăraie, fumegai. *s.f., art.* fumăria, *g.-d. art.* fumăriei.
fumărit Impozit perceput în sec. al XVII-lea în Moldova şi în Ţara Românească pe fiecare coş de fum al caselor ţărăneşti. *s.n.*
fumăriţă Plantă erbacee cu flori purpurii sau albe, cu fructe globuloase şi gust amar. *s.f., g.-d. art.* fumăriţei, *pl.* fumăriţe.
fumător,-oare Persoană care fumează. *s.m., pl.* fumători; *s.f., art.* fumătoarei, *pl.* fumătoare.
fumega *intr.* 1. A produce fum; a arde înăbuşit (fără flacără). //(despre lămpi, lumânări, sobe etc.) A arde defectuos, producând fum. 2. A scoate aburi. *vb. I, ind. prez. 3* fumegă.
fumegai (reg.) Fumărie. *s.n.*
fumegare Acţiunea de a fumega. *s.f., g.-d. art.* fumegării, *pl.* fumegări.
fumegărie Faptul de a fumega. *s.f., art.* fumegăria, *g.-d. art.* fumegăriei.
fumegos,-oasă Care produce fum mult; care fumegă. *adj., pl.* fumegoşi,-oase.
fumigant Substanţă folosită pentru fumigaţii. *s.m., pl.* fumiganţi.
fumigaţie (-ţi-e) Producere de fum pentru distrugerea bacteriilor, a insectelor etc.; afumare cu mirodenii, pentru parfumarea aerului. *s.f., g.-d. art.* fumigaţia, *g.-d. art.* fumigaţiei, *pl.* fumigaţii, *art.* fumigaţiile.
fumigen,-ă (despre unele substanţe) Care produce fum sau ceaţă artificială. */Lumânare* ~ = tub care conţine o substanţă fumigenă folosită mai ales la camuflarea unui obiectiv militar. *adj., pl.* fumigeni,-e.
fumivor[1] Dispozitiv pentru îmbunătăţirea arderii, care se montează la unele focare. *s.n., pl.* fumivoare.
fumivor[2]**,-ă** Care absoarbe fumul. *adj., pl.* fumivori,-e.
fumiza *intr.* A produce fum sau ceaţă artificială (pentru camuflare). *vb. I, ind. prez. 3* fumizează.
fumizare Acţiunea de a fumiza. //Camuflare a unui obiectiv militar cu fum sau cu ceaţă artificială. *s.f., g.-d. art.* fumizării, *pl.* fumizări.
fumoar Încăpere specială, mai ales pe lângă sălile de spectacol, în care se poate fuma. [*var.* fumuar *s.n.*] *s.n., pl.* fumoare.
fumuar v. **fumoar.**
fumui *intr. impers.* (rar) A avea, a se prezenta cu un aspect ca de fum. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* fumuieşte, *imperf. 3* fumuia; *conj. prez. 3* să fumuiască.
fumuiag (rar) Şomoiog. *s.n., pl.* fumuiage.
fumuri (la pl.) Atitudine plină de îngâmfare, de mândrie nejustificată. *s.n. pl.*
fumuriu,-ie De culoarea fumului; cenuşiu. //(fig.) Posomorât, întunecat. *adj., pl.* fumurii.
fumuros,-oasă (înv.) Cu fumuri; îngâmfat. *adj., pl.* fumuroşi,-oase.
funambul,-ă (rar) (Persoană) care merge sau dansează pe sârmă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* funambuli,-e.
funambulesc,-ească (livr.) Echilibristic. //Ciudat; excentric. *adj., pl.* funambuleşti.
funciar,-ă (-ci-ar) 1. Referitor la proprietatea particulară asupra pământului sau la averi imobiliare. */Fond* ~ = totalitatea suprafeţelor de teren dintr-o unitate administrativă, dintr-o ţară etc. *Carte* ~ = registru oficial în care sunt trecute proprietăţile de pământ individuale. *Impozit* ~ = impozit plătit pentru un teren propriu. 2. (fig.) Care caracterizează în mod fundamental pe cineva; temeinic; de bază. *adj., pl.* funciari,-e.
funciarmente (-ci-ar-) În mod esenţial; absolut. *adv.*
functor Expresie care determină o altă expresie; operator logic. *s.m., pl.* functori.
funcţie[1] (-ţi-e) 1. Activitate pe care cineva o prestează în mod regulat în schimbul unui salariu; slujbă, serviciu, post. //Grad deţinut de cineva într-o ierarhie adminstrativă. 2. Sarcină, rol; destinaţie. 3. (mat.) Mărime variabilă care depinde de mai multe mărimi variabile independente. 4. *A fi în* ~ *de...* = a depinde de... *s.f., art.* funcţia, *g.-d. art.* funcţiei, *pl.* funcţii, *art.* funcţiile.
funcţie[2] (-ţi-e)/**funcţiune** (-ţi-u-) 1. (fiziol.) Activitate proprie unui organ, unui ţesut etc. 2. Ansamblu de proprietăţi chimice ale unui compus, determinat de o anumită grupă de atomi din moleculă. 3. (gram.) Rol sintactic pe care îl are un cuvânt într-o propoziţie. 4. (log.) Operaţie care prin aplicare asupra unui argument îi conferă acestuia o valoare corespunzătoare. *s.f., g.-d. art.* funcţiei/funcţiunii, *pl.* funcţii/funcţiuni.
funcţiona (-ţi-o-) *intr.* 1. A-şi exercita funcţia. 2. A fi în stare de funcţionare. *vb. I, ind. prez. 3* funcţionează.
funcţional,-ă (-ţi-o-) 1. Referitor la o funcţie, la îndeplinirea unei funcţii. */Analiză* ~ = ramură a matematicii care studiază clasele de funcţii. *Maladie* ~ = boală care afectează funcţionarea unui organ. 2. Util, practic. //Care îndeplineşte condiţiile pentru a fi folosit. *adj., pl.* funcţionali,-e.
funcţionalism (-ţi-o-) 1. Curent în arhitectura sec. al XX-lea, care cere ca forma unei construcţii să fie determinată de funcţia sa. 2. Direcţie de cercetare în ştiinţă, care consideră obiectul de studiu ca un sistem. *s.n.*
funcţionalitate (-ţi-o-) Capacitate de a îndeplini un rol, o funcţie. *s.f., g.-d. art.* funcţionalităţii.
funcţionar,-ă (-ţi-o-) Salariat care îndeplineşte o funcţie administrativă; slujbaş. *s.m., pl.* funcţionari; *s.f., g.-d. art.* funcţionarei, *pl.* funcţionare.
funcţionare (-ţi-o-) Acţiunea de a funcţiona. *s.f., g.-d. art.* funcţionării, *pl.* funcţionări.
funcţionarism (-ţi-o-) Tendinţă birocratică de a considera problemele din punct de vedere personal, nu general; birocratism. *s.n.*
funcţionăraş (-ţi-o-) (fam.) Dimunitiv al lui funcţionar; funcţionar fără importanţă. *s.m., pl* funcţionăraşi.
funcţionăresc,-ească (-ţi-o-) Referitor la funcţionari; birocratic. *adj., pl.* funcţionăreşti.
funcţionărime (-ţi-o-) Totalitatea funcţionarilor; număr (mare) de funcţionari. *s.f., g.-d. art.* funcţionărimii.
funcţiune v. **funcţie**[2].
fund 1. Partea de jos a unui vas; cantitatea de materii lichide etc. rămasă pe această parte a vasului. //Bază a unui butoi sau a altui recipient; partea opusă deschizăturii la unele obiecte. 2. (fam.) Şezut, dos. 3. Bucată de lemn pe care se toacă zarzavaturile, se toarnă mămăliga etc.; taler. */A se da la* ~ = a) a se cufunda în apă; b) a se retrage din viaţa publică; c) a se ascunde pentru a scăpa de urmărire. 4. Partea de jos, închisă, a unei cavităţi naturale. */Sac fără* ~ = a) resursă inepuizabilă; b) persoană lacomă. 5. Partea cea mai îndepărtată a unui loc. //Punct foarte depărtat de un centru cultural sau politic. 6. Partea dinapoi a unui vehicul. 7. Partea de deasupra a unui acoperământ de cap. *s.n., pl.* funduri.
funda v. **fonda.**

fundac[1] (ornit.) Cufundar. *s.m., pl.* fundaci.
fundac[2] 1. Aşternut de paie sau de crengi pe care se înalţă stogurile. 2. Fundătură. *s.n., pl.* fundacuri.
fundal 1. Fond al unui tablou, al unui panou sculptat etc., din care se detaşează elementele principale ale compoziţiei. //Element natural sau arhitectonic care constituie fondul perspectivei frontale a unei construcţii. 2. Decor care acoperă fundul unei scene de teatru. [*var.* fondal *s.n.*] *s.n., pl.* fundaluri.
fundament 1. Fundaţie, bază a unei construcţii. //Placă de metal la presele de imprimat pe care se pun formele tipografice. 2. Element pe care se întemeiază ceva; temelie. *s.n., pl.* fundamente.
fundamenta *tr.* A pune baze temeinice; a consolida. //A demonstra pe baze ştiinţifice. *vb. I, ind. prez. 3* fundamentează.
fundamental,-ă De bază; esenţial. *adj., pl.* fundamentali,-e.
fundamentalism Mişcare religioasă care susţine intoleranţa faţă de alte credinţe şi aplicarea riguroasă a primelor învăţături considerate fundamentale. *s.n.*
fundamentalist,-ă (Adept) al fundamentalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* fundamentalişti,-ste.
fundamentare Acţiunea de a fundamenta; întemeiere. *s.f., g.-d. art.* fundamentării, pl fundamentări.
fundare Înfiinţare. *s.f., g.-d. art.* fundării, *pl.* fundări.
fundarisi *intr.* A lăsa ancora să cadă în vederea ancorării sau afurcării unei nave. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* fundarisesc, *imperf. 3 sg.* fundarisea; *conj. prez. 3* să fundarisească.
fundarisire Acţiunea de a fundarisi; ancorare. *s.f., g.-d. art.* fundarisirii, *pl.* fundarisiri.
fundaş Jucător din linia de apărare a unei echipe (de fotbal, de rugby etc.); apărător. *s.m., pl.* fundaşi.
fundator,-oare v. **fondator.**
fundaţie (-ţi-e) 1. Bază, temelie pe care se sprijină o construcţie, un utilaj etc. 2. Strat de teren pe care se reazemă o construcţie. //Material peste care se aplică îmbrăcămintea unui drum. 3. Instituţie cu caracter obştesc; aşezământ. //Fond special constituit pentru funcţionarea acestei instituţii. [*var.* fundaţiune *s.f.*] *s.f., art.* fundaţia, *g.-d. art.* fundaţiei, *pl.* fundaţii, *art.* fundaţiile.
fundaţiune v. **fundaţie.**
fundă Nod asemănător cu aripile unui fluture, făcut dintr-o panglică de mătase sau de pânză; (p. ext.) panglică de mătase. *s.f., g.-d. art.* fundei, *pl.* funde.
fundătură Stradă, drum care se înfundă fiind închis printr-o construcţie, printr-un taluz etc.; fundac[2] (2). *s.f., g.-d. art.* fundăturii, *pl.* fundături.
fundiţă Diminutiv al lui fundă. *s.f., g.-d. art.* fundiţei, *pl.* fundiţe.
funduară (-du-a-) (înv., în sintagma) *Carte ~* = carte funciară. *adj., pl.* funduare.
fundUc Veche monedă turcească din aur, care a circulat şi în ţările române în sec. al XVIII-lea; fundUcliu. *s.m., pl.* fundUci.
fundUcliu Funduc. *s.m., art.* fundUcliul, *pl.* fundUcli, *art.* fundUcliii.
funebru,-ă De înmormântare. */Marş ~* = melodie solemnă şi tristă cântată mai ales la înmormântări. //Trist, jalnic. *adj., pl.* funebri,-e.
funeralii Ceremonie fastuoasă de înmormântare sau de incinerare a unei personalităţi. *s.n. pl., art.* funeraliile.
funerar,-ă Referitor la înmormântare, la funeralii. */Monument ~* sau *piatră ~* = monument sau lespede care se aşază pe mormântul cuiva. *Urnă ~* = urnă, vas în care se păstrează cenuşa unei persoane incinerate. *adj., pl.* funerari,-e.
funest,-ă Care aduce nenorocire, moarte. //Trist, funebru. *adj., pl.* funeşti,-ste.
fungă (mar.) Parâmă pentru ridicarea sau coborârea unei vele. *s.f., g.-d. art.* fungii, *pl.* fungi.
fungi (bot., rar) Ciuperci. *s.m. pl.*
fungibil,-ă (jur., despre lucruri) Care poate fi înlocuit cu altul de acelaşi fel, în aceeaşi cantitate, în cazul în care formează obiectul unei obligaţii. *adj., pl.* fungibili,-e.
fungicid[1] Substanţă care distruge ciupercile dăunătoare plantelor. *s.n., pl.* fungicide.
fungicid[2]**,-ă** Care distruge fungii. *adj., pl.* fungicizi,-de.
fungidă (la pl.) Grup de plante inferioare, fără clorofilă, care se hrănesc cu substanţe organice gata preparate; ciuperci; (la sg.) plantă din aceast grup. *s.f., g.-d. art.* fungidei, *pl.* fungide.
fungiform,-ă În formă de ciupercă. *adj., pl.* fungiformi,-e.
fungistatic[1] Substanţă care împiedică dezvoltarea ciupercilor. *s.n., pl.* fungistatice.
fungistatic[2]**,-ă** Care opreşte dezvoltarea ciupercilor. *adj., pl.* fungistatici,-ce.
fungos,-oasă Care seamănă cu o ciupercă, cu un burete. *adj., pl.* fungoşi,-oase.
funicul (biol.) Fir care leagă ovulul de placentă. *s.m., pl.* funiculi.
funicular[1] Mijloc de transport aerian, format din cabine suspendate pe cabluri, folosit în regiunile de munte. *s.n., pl.* funiculare.
funicular[2]**,-ă** 1. Referitor la funicul. 2. *Poligon ~* = construcţie grafică, desen, pe care se studiază un sistem de forţe. *adj., pl.* funiculari,-e.
funie (-ni-e) 1. Frânghie. */Drept ca ~a în traistă* (sau *în sac*) = strâmb; (fig.) nedrept. *A vorbi de ~ în casa spânzuratului* = a face o aluzie care poate supăra pe cineva dintre cei de faţă. *A (i) se apropia* sau *a-i ajunge* (cuiva) *~a la par*, se spune despre cel ajuns într-o situaţie foarte dificilă. 2. Veche unitate de lungime cu care se măsura pământul. */~ de moşie* (sau *de pământ*) = teren având forma unei fâşii înguste. 3. Împletitură de paie sau de talaş care serveşte la confecţionarea miezurilor la formele pentru turnare. *s.f., art.* funia, *g.-d. art.* funiei, *pl.* funii, *art.* funiile.
funigel (de obicei la pl.) Fir al unui anumit soi de păianjen mic care pluteşte toamna în aer. *s.m., pl.* funigei, *art.* funigeii.
funingine Materie neagră care se depune pe partea interioară a coşurilor, a sobelor etc. *s.f., g.-d. art.* funinginii, *pl.* funingini.
funinginos,-oasă Ca funinginea; plin de funingine. *adj., pl.* funinginoşi,-oase.
funioară (-ni-oa-) (rar) Diminutiv al lui funie. *s.f., g.-d. art.* funioarei, *pl.* funioare.
fur (înv.) Hoţ. *s.m., pl.* furi.
fura *tr.* 1. A-şi însuşi ceva ce aparţine altcuiva. */De ~at* = care a fost luat prin furt. *A ~* (cuiva) *o sărutare* (sau *un sărut*) = a săruta pe furiş. *A ~ inima* (cuiva) = a fermeca, a încânta pe cineva. //A răpi pe cineva. //(fig.) A cuprinde pe neaşteptate. */A ~* (pe cineva) *somnul* = a adormi. *A-l ~* (pe cineva) *gândurile* = a cădea pradă gândurilor. 2. (fig.) A vrăji, a fermeca. *vb. I, ind. prez. 3* fură.
furaj Produs de origine animală, vegetală sau minerală folosit pentru hrana animalelor; nutreţ. *s.n., pl.* furaje.
furaja *tr.* 1. A prepara furaje. 2. A hrăni animalele cu furaje. *vb. I, ind. prez. 3* furajează.
furajare Acţiunea de a furaja. *s.f., g.-d. art.* furajării, *pl.* furajări.
furajer,-ă Care se întrebuinţează ca furaj. *Plantă ~. adj., pl.* furajeri,-e.
furajor (înv.) Soldat din cavalerie care se ocupa de aprovizionarea cu furaje a unităţii. *s.m., pl.* furajori.

furan (chim.) Combinație organică lichidă, obținută din rășini de conifere, folosită ca intermediar în sinteza maselor plastice și în industria farmaceutică. *s.n.*
furat Faptul de a fura. *s.n.*
furate (în loc.) *Pe ~ =* prin furt. *loc. adv.*
furător,-oare (rar) Hoț. *adj., s.m.* și *f., pl.* furători,-oare.
furătură (rar) Hoție, furt. *s.f., g.-d. art.* furăturii, *pl.* furături.
furbură Inflamație a țesuturilor copitei (la cai sau la boi). *s.f., g.-d. art.* furburii, *pl.* furburi.
furcar Cerb sau căprior de doi ani care are coarnele în formă de furcă (1). *s.m., pl.* furcari.
furcă 1. Unealtă agricolă formată dintr-o prăjină lungă ce are la un capăt doi, trei sau patru dinți lungi, încovoiați. 2. Nume dat unor obiecte asemănătoare cu furca (1). */~a telefonului* = partea telefonului pe care stă receptorul. *~a pieptului* = extremitatea inferioară a sternului. *~a drumului* = răspântie. *//*(înv.) Spânzurătoare în formă de furcă (1) cu doi dinți. 3. Vergea de lemn (ornamentată) pe care se prinde caierul pentru tors. *A da* (cuiva) *de ~ =* a-i face greutăți, a pune (pe cineva) în dificultate. *A se certa ~ =* a se certa foarte rău. 4. Furcărie. 5. Organ al mașinii de filetat. 6. Fiecare dintre stâlpii care susțin acoperișul și pereții caselor țărănești din paiantă. *s.f., g.-d. art.* furcii, *pl.* furci.
furcărie (rar) Șezătoare la care se toarce cu furca (3). *s.f., art.* furcăria, *g.-d. art.* furcăriei, *pl.* furcării, *art.* furcăriile.
furchet Piesă de oțel în formă de furcă (1) mică, fixată pe marginea unei bărci pentru a sprijini vâsla. *s.m., pl.* furcheți.
furchiță (pop.) Furcuță (1). *s.f., g.-d. art.* furchiței, *pl.* furchițe.
furcoi (pop.) Furcă (1) mare cu doi sau cu patru dinți, întrebuințată la încărcatul fânului sau al snopilor. *s.n., pl.* furcoaie.
furculiță 1. Obiect (metalic) alcătuit dintr-un mâner și doi până la patru dinți, cu care este dusă mâncarea la gură. *//In ~ =* (despre barbă) cu părțile laterale mai lungi decât mijlocul; (despre mustăți) cu capetele răsucite în sus. 2. Fiecare dintre cele două piese curbate prin care este fixată inima carului pe podul osiei dinapoi. *s.f., g.-d. art.* furculiței, *pl.* furculițe.
furcuță 1. Diminutiv al lui furcă; furchiță. 2. (reg.) Furculiță (1). 3. Partea cornoasă a copitei la cal. *s.f., g.-d. art.* furcuței, *pl.* furcuțe.
furda (înv.) Rămășițe (de calitate inferioară) de la prelucrarea lânii, a blănurilor, a tutunului etc. *s.f., art.* furdaua, *g.-d. art.* furdalei, *pl.* furdale, *art.* furdalele.
furfurol Aldehidă provenită din furan, folosită ca solvent și ca insecticid, vermicid etc. *s.m., pl.* furfuroli.
furgon Vehicul acoperit tras de cai, care servește la transportarea bagajelor, a alimentelor etc. *s.n., pl.* furgoane.
furgonar Militar care conduce un furgon. *s.m., pl.* furgonari.
furgonetă Automobil cu o platformă acoperită, cu uși mari la spate, folosit pentru transportul mărfurilor. *s.f., g.-d. art.* furgonetei, *pl.* furgonete.
furibund,-ă Foarte furios, mânios la culme. *adj., pl.* furibunzi,-de.
furie (-ri-e) 1. Stare de iritare care determină pierderea stăpânirii de sine: mânie, violență. */Cu ~ =* cu forță. 2. (fig., rar) Dorință puternică, pornire nestăpânită. *s.f., art.* furia, *g.-d. art.* furiei, *pl.* furii, *art.* furiile.
furier (-ri-er) Militar care îndeplinește lucrări de secretariat într-o unitate sau într-o subunitate militară. *s.m., pl.* furieri.
furios,-oasă (-ri-os) Cuprins de furie; mânios. *//*(adv.) Cu furie. *//*(despre elemente ale naturii) Violent, puternic. *adj., pl.* furioși,-oase.
furioso[1] (-zo) (it., muz.) Cu furie; vijelios. *adv.*
furioso[2] (-zo) (it.) Rasă de cai rezultată din încrucișarea rasei de galop englezești cu rasa locală.
furiș,-ă Făcut pe ascuns. *adj., pl.* furiși,-e.
furișa *refl.* și *tr.* A (se) strecura pe neobservate, tiptil. *//refl.* A se ascunde (de cineva). *vb. I, ind. prez. 3* furișează, *1 pl.* furișăm, *perf. s. 3 sg.* furișă; *conj. prez. 3* să furișeze; *ger.* furișând.
furișare Acțiunea de a (se) furișa. *s.f., g.-d. art.* furișării, *pl.* furișări.
furișate (în loc.) *Pe ~ =* pe furiș. *loc. adv.*
furlandisi *refl.* (fam.) A se făli; a se sclifosi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se furlandisește, *imperf. 3 sg.* se furlandisea; *conj. prez. 3* să se furlandisească.
furmînt Soi de viță-de-vie, cu boabe verzi-gălbui, din care se fac vinuri superioare; vin din acest soi. *s.m.*
furnal 1. Cuptor înalt în formă de turn, cu instalație pentru topirea minereurilor și extragerea metalelor. 2. Cantitate de exploziv introdusă în stâncă, zidăria etc., care urmează să fie aruncată în aer. *s.n., pl.* furnale.
furnalist Muncitor care lucrează la furnal (1). *s.m., pl.* furnaliști.
furnica 1. *intr.* A umbla de colo până colo în număr mare; a mișuna. 2. *tr. impers.* A avea o senzație neplăcută de pișcături sau de mâncărime pe piele. *vb. I, ind. prez. 3* furnică.
furnicar[1] 1. Mamifer din America de Sud, cu capul lung și îngust, cu botul ascuțit și cu limbă lungă, cleioasă, care se hrănește cu furnici. 2. (ornit.) Albinărel. *s.m., pl.* furnicari.
furnicar[2] Ridicătură mică de pământ în care trăiesc furnici; mușuroi. *//*Mulțime de furnici. 2. (fig.) Mulțime de oameni care mișună, forfotesc. *s.n., pl.* furnicare.
furnicare Acțiunea de a furnica. *s.f., g.-d. art.* furnicării, *pl.* furnicări.
furnică (la pl.) Grup de insecte din ordinul himenopterelor, de culoare neagră sau roșie, care trăiește în colonii; (la sg.) insectă din acest grup. */Harnic ca o ~,* se spune despre un om foarte harnic. *~ albă* = termită. *s.f., g.-d. art.* furnicii, *pl.* furnici.
furnicătură Senzație neplăcută de mâncărime și înțepături pe piele. *s.f., g.-d. art.* furnicăturii, *pl.* furnicături.
furnir Foaie subțire de lemn, de esență superioară, folosită la fabricarea placajelor, în industria mobilei etc. *s.n., pl.* furnire.
furnirui *tr.* A aplica furnir pe o piesă de lemn. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* furniruiesc, *imperf. 3 sg.* furniruia; *conj. prez. 3* să furniruiască.
furniruire Acțiunea de a furnirui. *s.f., g.-d. art.* furniruirii, *pl.* furniruiri.
furnitură 1. Marfă, obiecte furnizate. *//*(la pl.) Obiecte mărunte de birou; rechizite. 2. (la pl.) Material, accesoriu (căptușeală, ață etc.) folosit în croitorie. *s.f., g.-d. art.* furniturii, *pl.* furnituri.
furniza *tr.* 1. A procura (sistematic) cuiva mărfuri, electricitate etc.; a aproviziona. 2. A da o informație, o știre etc.; a pune la dispoziție cu regularitate. *vb. I, ind. prez. 3* furnizează.
furnizare Acțiunea de a furniza. *s.f., g.-d. art.* furnizării, *pl.* furnizări.
furnizor,-oare Persoană care furnizează, care livrează anumite materiale. *s.m., pl.* furnizori; *s.f., g.-d. art.* furnizoarei, *pl.* furnizoare.
furoare (rar) 1. Furie, mânie. 2. Pasiune violentă. 3. (fam.) *A face ~ori* = a provoca senzație, admirație (prin aspectul exterior). *s.f., g.-d. art.* furorii, *pl.* furori.
furou Cămașă de zi femeiască; combinezon. *s.n., art.* furoul, *pl.* furouri.

fursec Nume dat unor prăjituri mici, uscate, preparate din diferite aluaturi, cu sau fără umplutură. *s.n., pl.* fursecuri.
furt Faptul de a fura; hoție. *s.n., pl.* furturi.
furtișag Furt de lucruri mărunte; ciupeală. *s.n., pl.* furtișaguri.
furtiv,-ă (livr.) Pe ascuns, pe furiș. *Privire ~. adj., pl.* furtivi,-e.
furtun Tub flexibil din material plastic, din cauciuc etc. folosit pentru transportul lichidelor sau al gazelor pe distanță mică. *s.n., pl.* furtunuri.
furtunar Pasăre marină mediteraneeană de mărimea unui porumbel, cu nările situate la capătul unor tuburi cornoase de pe cioc. *s.m., pl.* furtunari.
furtunatec,-ă v. **furtunatic.**
furtunatic,-ă (rar) Agitat, impetuos; furtunos. [*var.* furtunatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* furtunatici,-ce.
furtună 1. Vânt puternic însoțit de averse și de descărcări electrice; vijelie. */~ solară* = activitate solară accentuată care determină intensificarea emisiei corpusculare și a celei electromagnetice. 3. (fig.) Agitație interioară, zbucium. 4. (fig.) Răscoală; răzmeriță. *s.f., g.-d. art.* furtunii, *pl.* furtuni.
furtunos,-oasă 1. Bântuit de furtună; agitat. 2. (fig.) Impetuos, violent. *adj., pl.* furtunoși,-oase.
furuncul Inflamație locală, purulentă, a pielii; abces. *s.n., pl.* furuncule.
furunculos,-oasă Cu furuncule. *adj., pl.* furuncu-loși,-oase.
furunculoză Boală de piele manifestată prin apariția succesivă sau simultană a mai multor furuncule. *s.f., g.-d. art.* furunculozei, *pl.* furunculoze.
furură 1. Placă de lemn sau de metal care umple golurile dintre elementele unei construcții. 2. Blană din mai multe piei, folosită drept căptușeală la paltoane. *s.f., g.-d. art.* fururii, *pl.* fururi.
fus[1] Unealtă de forma unui băț îngroșat la mijloc, pe care se înfășoară firul când e tors. */În ~* = fusiform. *s.n., pl.* fuse.
fus[2] 1. Parte centrală a unei coloane de arhitectură, cuprinsă între bază și capitel. 2. (tehn.) Porțiune a unui ax sau a unui arbore care se rotește într-un lagăr. 3. Nume dat unor părți de mașini, de instalații etc., care seamănă la formă cu fusul[1]. 4. Trunchi de copac fără ramuri. 5. (geogr.) *~ orar* = fiecare din cele 24 de porțiuni în care este împărțită suprafața Pământului, prin meridiane, aflate la 15° unul de altul. 6. (mat.) *~ sferic* = porțiune din suprafața unei sfere cuprinsă între două cercuri care au un diametru comun. *s.n., pl.* fusuri.
fus[3] Unitate de măsură pentru piele egală cu 929 cm^2. *s.n., pl.* fusuri.
fusaiolă Disc care reglează învârtirea fusului[1]. *s.f., g.-d. art.* fusaiolei, *pl.* fusaiole.
fusar Pește mic de apă dulce, cu corpul fusiform, de culoare galbenă-castanie. //Țipar. */~ mare* = pietrar. [*var.* fusariu *s.m.*] *s.m., pl.* fusari.
fusariu v. **fusar.**
fusarolă (arhit.) Element decorativ alcătuit dintr-un șir de boabe alungite, reliefate. *s.f., g.-d. art.* fusarolei, *pl.* fusarole.
fuscel 1. Fiecare dintre vergelele care separă firele de urzeală la războiul de țesut. 2. Fiecare dintre scândurile orizontale sau dintre vergelele care formează treptele unei scări. 3. (rar) Cotor de ceapă. [*var.* fușcel, fușteI *s.m.*] *s.m., pl.* fuscei, *art.* fusceii.
fusiform,-ă În formă de fus[1]. [*var.* fuziform,-ă *adj.*] *adj., pl.* fusiformi,-e.
fustanelă Fustă scurtă, largă și creață, care face parte din costumul național al grecilor și al albanezilor. *s.f., g.-d. art.* fustanelei, *pl.* fustanele.
fustangiu (fam.) Bărbat afemeiat. *s.m., pl.* fustangii, *art.* fustangiii.
fustă Obiect de îmbrăcăminte pentru femei, care acoperă corpul de la talie în jos. //(depr.) Femeie. *s.f., g.-d. art.* fustei, *pl.* fuste.
fustigație (-ți-e) (rar) 1. Bătaie cu vergile; flagelare. 2. (fig.) Corecție, pedeapsă. *s.f., art.* fustigația, *g.-d. art.* fustigației, *pl.* fustigații, *art.* fustigațiile.
fustișoară Diminutiv al lui fustă; fustiță. *s.f., g.-d. art.* fustișoarei, *pl,* fustișoare.
fustiță Fustișoară. *s.f., g.-d. art.* fustiței, *pl.* fustițe.
fușalău (reg.) Unealtă asemănătoare cu o țesală, servind la scărmănat lâna, cânepa etc. *s.m., art.* fușalăul, *pl.* fușalăi. *art.* fușalăii.
fușcel v. **fuscei.**
fușerai 1. (arg.) Furt, înșelare. 2. (fam.) Lucru de mântuială. *s.n.*
fușereală (fam.) Faptul de a fușeri. *s.f., g.-d. art.* fușerelii, *pl.* fușereli.
fușeri *tr.* (fam.) 1. A răscoli (1). 2. A face un lucru de mântuială; a rasoli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* fușeresc, *imperf. 3 sg.* fușerea; *conj. prez. 3* să fușerească.
fuștaș (în Țara Românească și în Moldova, până în sec. al XIX-lea) Soldat din garda personală a domnitorilor, înarmat cu o fuște; lăncier. *s.m., pl.* fuștași.
fuște (înv.) Suliță de lemn cu vârf de fier; lance. *s.f., g.-d. art.* fuștii, *pl.* fuști.
fuștei v. **fuscei.**
futil,-ă (livr.) Lipsit de interes, de valoare; inutil, frivol. *adj., pl.* futili,-e.
futilitate (livr.) Lipsă de seriozitate; frivolitate. *s.f., g.-d. art.* futilității, *pl.* futilități.
futurism Curent literar și artistic, apărut la începutul sec. al XX-lea, care neagă formele tradiționale și încearcă să promoveze noul, prin orientare spre mașinism, tehnică modernă și ritmuri trepidante. *s.n.*
futurist,-ă (Adept) al futurismului. *adj., s.m* și *f., pl.* futuriști,-ste.
futurolog,-ă Specialist în futurologie; viitorolog. *s.m., pl.* futurologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* futurologei, *pl.* futurologe.
futurologie Știință care se ocupă cu cercetarea viitorului; viitorologie. *s.f., art.* futurologia, *g.-d. art.* futurologiei.
fux Operație prin care bușteni înțepeniți sunt împinși cu țapina și aduși pe linia de plutire. *s.n.*
fuzant,-ă (despre proiectile) Care explodează în aer. *adj., pl.* fuzanți,-te.
fuzarioză (-ri-o-) Boală a plantelor provocată de anumite ciuperci, care se manifestă prin apariția unei pâsle de culoare alb-roz pe organele atacate. *s.f., g.-d. art.* fuzariozei, *pl.* fuzarioze.
fuzee Corp aerodinamic care poate înainta în atmosferă datorită forței de reacție a gazelor arse evacuate printr-un efuzor. *s.f., art.* fuzeea, *g.-d. art.* fuzeei, *pl.* fuzee.
fuzel Amestec de alcooli, obținut prin fermentația proteinelor din cereale și din fructe, sub acțiunea drojdiei de bere, folosit ca dizolvant în industria parfumurilor. *s.m.*
fuzelaj Corpul unui avion sau al unui planor. *s.n., pl.* fuzelaje.
fuzen Fragment de substanță vegetală care intră în compoziția cărbunelui; fuzit. *s.n., pl.* fuzene.
fuzetă Piesă de legătură între roți și osia din față a unui autovehicul. *s.f., g.-d. art.* fuzetei, *pl.* fuzete.
fuzibil[1] Element al unei siguranțe electrice, în formă de fir subțire sau de lamelă, care se topește atunci când este străbătut de un curent mai intens decât cel admis. *s.m., pl.* fuzibili.
fuzibil[2]**,-ă** (despre metale) Care se poate topi ușor. *adj., pl.* fuzibili,-e.

fuzibilitate Însuşirea de a fi fuzibil. *s.f., g.-d. art.* fuzibilităţii.
fuziform,-ă v. **fusiform.**
fuziometru (-zi-o-) Aparat pentru măsurarea temperaturii de fuziune. *s.n., art.* fuziometrul, *pl.* fuziometre.
fuziona (-zi-o-) *intr.* A realiza o fuziune; a se contopi. *vb. I, ind. prez. 3* fuzionează.
fuzionare (-zi-o-) Acţiunea de a fuziona. *s.f., g.-d. art.* fuzionării, *pl.* fuzionări.
fuzionist,-ă (-zi-o-) (rar) (Adept) al unei fuzionări. *s.m., pl.* fuzionişti; *s.f., g.-d. art.* fuzionistei, *pl.* fuzioniste.
fuzit Fuzen. *s.n.*
fuziune (-zi-u-) 1. Contopire, unire a mai multor partide sau organizaţii într-una singură. 2. Reorganizare, prin contopire, a unor instituţii. 3. Contopire a două sau mai multe nuclee atomice uşoare. ~ *nucleară.* 4. Topire. *[Punct de* ~ = temperatură de topire. *s.f., g.-d. art.* fuziunii, *pl.* fuziuni.

G,g

g (ge /ghe/gî) A noua literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* g/g-uri.
g (gî) Sunetul notat cu litera de mai sus. *s.n., pl.* g.
ga/ga-ga Cuvânt care imită strigătul gâştelor. *interj.*
gabară Navă sau ambarcaţiune mare, servind, de obicei, la transbordarea pe punte a unor materiale ori mărfuri de pe o navă care nu poate acosta în raza portului. *s.f., g.-d. art* gabarei, *pl.* gabare.
gabardină Stofă fină de lână, cu dungi oblice pe ambele feţe. *s.f., g.-d. art.* gabardinei.
gabarit 1. Contur format din liniile care delimitează dimensiunile maxime admisibile ale unei maşini, ale unui obiect etc. //Greutate care depăşeşte limita maximă admisă sau pe cea normală. 2. (fig.) Dimensiune, statură. *s.n., pl.* gabarite.
gabaritic,-ă Referitor la gabarit; de gabarit. *adj., pl.* gabaritici,-ce.
gabelă (în Franţa medievală) Impozit care se percepea pe sare. *s.f., g.-d. art.* gabelei, *pl.* gabele.
gabie Platformă orizontală fixată în partea de sus a unui catarg, care serveşte ca post de observaţie sau ca loc de unde se manevrează parâmele. *s.f., art.* gabia, *g.-d. art.* gabiei, *pl.* gabii, *art.* gabiile.
gabier[1] (-bi-er) Marinar care face de serviciu pe gabie şi care asigură, la navele cu pânze, manevrarea parâmelor. *s.m., pl.,* gabieri.
gabier[2] (-bi-er) Velă pătrată, a doua de jos, la o navă cu pânze. *s.n., pl.* gabiere.
gabion (-bi-on) Coş de nuiele sau de sârmă, umplut cu pietriş, cu pământ etc. cu care se consolidează malurile apelor, barajele etc. *s.n., pl.* gabioane.
gabionadă (-bi-o-) (rar) Instalarea de gabioane. *s.f., g.-d. art.* gabionadei, *pl.* gabionade.
gablonz (-blonţ) 1. Cristal special, cu irizaţii, întrebuinţat la fabricarea unor obiecte de podoabă ieftine. 2. (p. ext.) Obiect care are asemenea cristale. *s.n., pl.* gablonzuri.
gabonez,-ă (Locuitor) din Gabon. *adj., s.m.* şi *f., pl.* gabonezi,-e.
gabrioletă v. **cabrioletă.**
gabro/gabrou Rocă eruptivă cu structură granuloasă folosită în construcţii. *s.n., art.* gabroul, *pl.* gabrouri.
gabrovean (înv.) Persoană care făcea şi vindea cuţite. *s.m., pl.* gabroveni.
gaci (reg.) Pantaloni largi care fac parte din portul popular specific regiunii Oaşului. *s.m. pl.*
gadget (gaget) (angl.) Obiect mic, de valoare neînsemnată, oferit ca surpriză cumpărătorilor. *s.n., pl.* gadgeturi.
gadină (pop.) Animal sălbatic, jivină. *s.f., g.-d. art.* gadinei, *pl.* gadine.
gadolinit Mineral anhidru sau uşor hidratat conţinând pământuri rare. *s.n.*
gadoliniu (-li-niu) Element chimic din grupul lantanidelor. *s.n.*
gael (ga-el) (mai ales la pl.) Persoană care aparţine unei populaţii de origine celtică, ce a locuit în vechime în Irlanda şi Scoţia. *s.m., pl.* gaeli.
gaelică (ga-e-) Dialect celtic din Irlanda şi Scoţia. *s.f., g.-d. art.* gaelicei.
gafa *intr.* A face o gafă (3). *vb. I, ind. prez. 3* gafează.
gafă 1. Prăjină în formă de cârlig, care serveşte la prinderea obiectelor de la distanţă, la acostarea unei ambarcaţiuni etc. 2. Cârlig metalic de care se prinde sarcina unui dispozitiv de ridicat. 3. Gest sau cuvânt nepotrivit,

dar neintenționat, care poate jigni. *s.f., g.-d. art.* gafei, *pl.* gafe

gafeur (gaför) (fr.) Gafist. *s.m., pl.* gafeuri.

gafeuză (gafözǎ) (fr.) Gafistă *s.f., g.-d. art.* gafeuzei, *pl.* gafeuze.

gafist,-ă Persoană care face gafe (3); gafeur. *s.m., pl.* gafiști, *s.f., g.-d. art.* gafistei, *pl.* gafiste.

gag 1. Efect comic într-o piesă de teatru sau într-un film, rezultat din situații surprinzătoare, contrastante. 2. (fam.) Glumă. *s.n., pl.* gaguri.

gaga (fam., în expr.) *A fi* ~ = a da în mintea copiilor. *adj. invar.*

gagarinit Mineral care conține elemente din familia pământurilor rare. *s.n.*

gagat (min.) Jais. *s.n.*

gagic (fam.) Iubit, amant. *s.m., pl.* gagii.

gagică (fam.) Iubită, amantă. *s.f., g.-d. art.* gagicii, *pl.* gagici.

gagist,-ă (ieșit din uz) Actor angajat temporar (și cu leafă). (la m.) Muzicant angajat cu leafă într-o fanfară militară. *s.m., pl.* gagiști; *s.f., g.-d. art.* gagistei, *pl.* gagiste.

gagiu (fam.) 1. Om, individ. 2. Iubit, amant. *s.m., pl.* gagii, *art.* gagiii.

gagliardă (gli *pron.* li) (it.) Vechi dans de origine italiană, cu ritm viol; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* gagliardei, *pl.* gagliarde.

gaiac v. **guiac.**

galacol Medicament extras din rășina unui arbore, întrebuințat ca expectorant. *s.n.*

gaiaș Graur domesticit. *s.m., pl.* gaiași.

gaibarace (reg.) Picioare (prea) lungi; gaibe, gaide (3). *s.n. pl.*

gaibe (reg.) Gaibarace, gaide (3). *s.f. pl.*

gaică 1. Bareta de stofă cusută la o haină în dreptul taliei, pentru a-i micșora lărgimea sau în scop decorativ. 2. Bentiță de stofă prin care se trece cordonul sau cureaua. 3. Agățătoare. *s.f., g.-d. art.* găicii, *pl.* găici.

gaidă (reg.) 1. Cimpoi. 2. Numele unui dans popular cu acompaniament de cimpoi. (fig., la pl.). 3. Picioare (prea) lungi; gaibarace, gaibe. *s.f., g.-d. art.* gaidei, *pl.* gaide.

gaie Pasăre răpitoare de zi, asemănătoare cu uliul, dar cu coada bifurcată. */Se ține ~ după* (sau *de*) *cineva*, se zice despre o persoană de care nu poți scăpa. *L-a luat* (sau *te-a luat* etc.) ~ = a (sau ai etc.) pățit-o. *s.f., art.* gaia, *g.-d. art.* găii, *pl.* găi.

gaiță (ga-i-) 1. Pasăre de mărimea unei ciori, cu penajul frumos colorat, care poate imita sunetele scoase de alte păsări. 2. Epitet dat unei femei care vorbește mult și fără rost. *s.f., g.-d. art.* gaiței, *pl.* gaițe.

gaize (min.) Roci silicioase poroase și ușoare, constituite din granule de cuarț și din organisme silicioase. *s.f. pl.*

gaj Garanție depusă în contul unei datorii sau al executării unei lucrări. *s.n., pl.* gajuri.

gal[1] (mai ales la pl.) Persoană care făcea parte din populația veohii Galii. *s.m., pl.* gali.

gal[2] Unitate pentru măsurarea accelerației, egală cu 1 centimetru pe secundă la pătrat. *s.m., pl.* gali.

galactic,-ă Referitor la galaxii. *adj., pl.* galactici,-ce.

galactofag,-ă (Cel) care se hrănește cu lapte. *adj., s.m. și f., pl.* galactofagi,-ge.

galactometru (tehn.) Aparat cu ajutorul căruia se determină calitatea laptelui. *s.n., art.* galactometrul, *pl.* galactometre.

galactoree (med.) Secreție continuă de lapte în timpul sau după încetarea alăptării. *s.f., g.-d. art.* galactoreei, *pl.* galactoree.

galactoză Substanță care are proprietăți asemănătoare cu ale glucozei. *s.f., g.-d. art.* galactozei.

galalit Masă plastică cornoasă obținută din cazeină și folosită la fabricarea unor obiecte uzuale sau a unor izolante electrice. *s.n.*

galant,-ă 1. (despre bărbați) Curtenitor, politicos, atent față de femei; (despre gesturi, atitudini) politicos, amabil. */Roman* (sau *poezie, intrigă, aventură*) ~ = roman (sau poezie, intrigă, aventură) de dragoste. 2. Darnic, generos. *adj., pl.* galanți,-te.

galantar Vitrină a unui magazin; dulap pentru provizii. *s.n., pl.* galantare.

galanterie 1. Politețe, purtare atentă față de femei; cuvinte curtenitoare adresate unei femei. 2. Obiecte mărunte de îmbrăcăminte (mănuși, cravate etc.) care se vând în magazine. *s.f., art.* galanteria, *g.-d. art.* galanteriei, *pl.* galanterii, *pl.* galanteriile.

galantom,-oamă v. **galanton.**

galantomie v. **galantonie.**

galanton,-oană (fam.) Darnic, generos. [*var.* galantom,-oamă *adj.*] *adj., pl.* galantoni,-oane.

galantonie (rar) Dărnicie, generozitate. [*var.* galantomie *s.f.*] *s.f., art.* galantonia, *g.-d. art.* galantoniei.

galaonul Dans popular cu mișcare rapidă executată numai de bărbați; melodie corespunzătoare acestui dans. *s.n. art., neart.* galaon.

galaxie Fiecare dintre sistemele stelare din univers, cuprinzând un număr uriaș de stele. *s.f., art.* galaxia, *g.-d. art.* galaxiei, *pl.* galaxii, *art.* galaxiile.

gală[1] 1. Spectacol cu caracter festiv, la care participă, de obicei, persoane oficiale. */De* ~ = solemn, festiv. 2. ~ *de box* = competiție sportivă în care au loc mai multe meciuri de box. *s.f., g.-d. art.* gălei, *pl.* găle.

gală[2] Excrescență provocată de înțepăturile unor insecte pe frunzele stejarului sau ale altor plante; cec. *s.f., g.-d. art.* gălei, *pl.* găle.

galb 1. (arhit.) Curbură a unui capitel, a unei console etc.; contur al unei sculpturi, al unei mobile etc. 2. Parte a fusului unei coloane arcuite spre exterior, pentru a evita iluzia de strangulare. [*var.* galbă *s.f.*] *s.n., pl.* galburi.

galban Rășină cu aspect gumos, obținută dintr-o plantă exotică. *s.n.*

galbă v. **galb.**

galben[1] Nume dat unor monede străine de aur, care au circulat și în țările românești. *s.m., pl.* galbeni.

galben[2] Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii, situată între portocaliu și verde. //Substanță, colorant; pigment de această culoare. *s.n.*

galben[3],-ă 1. De culoarea aurului sau a lămâii. 2. *Rasa* ~ = grup de popoare care se caracterizează prin culoarea galbenă-brună a pielii. 3. (despre fața oamenilor) Palid; (despre părul oamenilor) blond; (despre părul cailor) șarg. 4. *Friguri* ~ = boală contagioasă tropicală, transmisă printr-o specie de țânțari. (*A se face* sau *a fi*) ~ *ca ceara* = (a deveni) foarte palid din cauza unei emoții sau a unei boli. *A i se face cuiva* ~ *înaintea ochilor* = a i se face (cuiva) rău. *adj., pl.* galbeni,-e.

galbenă Soi de viță-de-vie cu boabele strugurilor galbene-verzui; vin din acest soi. ~ *de Odobești. s.f., g.-d. art.* galbenei.

galeă Vas de flori ornat după stilul Liberty de la începutul sec. al XX-lea. *s.n.*

galenă Sulfură naturală de plumb folosită ca redresor la aparatele de radio fără lămpi, la prepararea vopselelor etc. *s.f., g.-d. art.* galenei.

galenic,-ă (despre unele preparate farmaceutice) Care poate fi administrat direct bolnavilor sau poate servi la prepararea unor rețete. *adj., pl.* galenici,-ce.

galenism Teoria medicului Galenus, conform căreia bolile ar fi cauzate de ruperea echilibrului dintre umori. *s.n.*

galenți Papuci cu talpă de lemn. *s.m. pl.*

galeopitec (-le-o-) Mamifer insectivor din sud-estul Asiei, de mărimea unei pisici, care poate plana. *s.m., pl.* galeopiteci.
galeră 1. Veche navă cu vâsle folosită în Antichitate și în Evul Mediu, la care vâsleau sclavi sau condamnați. 2. (p. ext.) Condamnare la muncă silnică; pușcărie. 3. (fam.) Situație, muncă dezagreabilă, penibilă. *Viață de ~. s.f., g.-d. art.* galerei, *pl.* galere.
galerie 1. Tunel care permite minerilor accesul la un zăcământ. //Coridor subteran care face legătura între două puncte ale unei lucrări hidrotehnice. 2. Canal pe care îl sapă unele animale sub pământ pentru a le servi de adăpost. 3. Coridor lung (și boltit) situat în interiorul sau în afara unei clădiri și servind ca loc de trecere sau de plimbare. 4. Sală, muzeu în care sunt expuse lucrări de sculptură și de pictură. 5. Balcon situat la cel mai înalt nivel într-o sală de spectacol. //(fam.) Spectatorii de la acest balcon; (p. ext.) publicul care manifestă zgomotos la o adunare, la un spectacol etc. */A face ~* = a se manifesta zgomotos, în semn de aprobare (în cursul unui spectacol). 6. Bară de care se atârnă perdelele. 7. Un fel de tavă de metal care se așază în fața sobei pentru a nu cădea cărbunii din sobă pe dușumea. 8. (fig.) Șir, serie de portrete literare. *s.f., g.-d. art.* galeriei, *pl.* galerii.
galeș,-ă (despre privire, ochi, p. ext., despre oameni) 1. Drăgăstos, duios. 2. Melancolic, trist. *adj., pl.* galeși,-e.
galet[1] 1. Fragment dintr-o rocă sau dintr-un mineral, șlefuit și rotunjit prin acțiunea mării, a torentelor, a ghețarilor. 2. Rolă care permite o mișcare prin rostogolire. 3. (text.) Piesă de la mașina de filat mătase artificială care întinde firul la ieșirea din baia de filare. 4. (tehn.) Bobină inelară. 5. (tehn.) Secțiune a unui comutator rotativ. *s.m., pl.* galeți.
galet[2] v. **galetă.**
galetă (rar) Un fel de pesmet mâncat de marinari, ostași etc. în campanie. [*var.* galet *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* galetei, *pl.* galete.
galfăd,-ă (reg.) Palid (din cauza unei boli). *adj., pl.* galfezi,-de.
gallard (-li-ard) (mar.) Fiecare din extremitățile punții superioare ale unei nave. *s.n., pl.* galiarde.
galiardă (-li-ar-) 1. Vechi dans francez cu ritm vioi. 2. Parte dintr-o suită instrumentală care urmează după pavană. *s.f., g.-d. art.* galiardei, *pl.* galiarde.
galic[1] (în sintagma) *Acid ~* = acid organic aromatic, întrebuințat la fabricarea unor coloranți, a unor medicamente etc. *adj.*
galic[2]**,-ă** Referitor la gali. */Cocoșul ~* = emblemă (reprezentând un cocoș) care simbolizează Franța. *adj., pl.* galici,-ce.
galican,-ă (Adept) al galicanismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* galicani,-e.
galicanism Doctrină politico-religioasă care, rămânând atașată dogmelor catolice, apăra libertățile organizatorice ale Bisericii catolice din Franța față de Vatican. *s.n.*
galician,-ă (-si-an) (Locuitor) din Galicia. *adj., s.m.* și *f., pl.* galicieni,-e.
galicism Cuvânt, expresie proprie limbii franceze. *s.n., pl.* galicisme.
galiformă (la pl.) Ordin de păsări tericole sau arboricole; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* galiformei, *pl.* galiforme.
galileean,-ă (-le-ean) (Locuitor) din Galileea. *adj., s.m.* și *f., pl.* galileeni,-e.
galimatias (-ti-as) (livr.) Vorbire sau scriere confuză. [*var.* galimație *s.f.*] *s.n.*
galimație v. **galimatias.**
galinacee (la pl.) Subordin de păsări al cărui tip principal este găina; (la sg.) pasăre din acest subordin. *s.f., art.* galinaceea, *g.-d. art.* galinaceei, *pl.* galinacee.
galion (-li-on) 1. Navă mare cu pânze, folosită în trecut de spanioli pentru comerț și pentru lupte. 2. Ornament (de lemn) montat la prora navelor cu vele. 3. (tipogr.) Planșetă pe care se așază rândurile de litere culese. *s.n., pl.* galioane.
galiotă (-li-o-) Navă ușoară de pescuit, cu fundul plat și cu două catarge, folosită în trecut de olandezi. *s.f., g.-d. art.* galiotei, *pl.* galiote.
galiță (reg.) Pasăre de curte; orătanie. *s.f., g.-d. art.* galiței, *pl.* galițe.
galițian,-ă (-ți-an) (Locuitor) din Galiția. *adj., s.m.* și *f., pl.* galițieni,-e.
galiu (-liu) Metal moale, cenușiu, folosit la fabricarea unor termometre pentru temperaturi înalte, la diferite aliaje etc. *s.n., art.* galiul.
galofil,-ă Francofil. *adj., s.m.* și *f., pl.* galofili,-e.
galofilie Francofilie. *s.f., art.* galofilia, *g.-d. art.* galofiliei.
galofob,-ă Francofob. *adj., s.m.* și *f., pl.* galofobi,-e.
galofobie Francofobie. *s.f., art.* galofobia, *g.-d. art.* galofobiei.
galoman,-ă (Persoană) care admiră fără rezerve tot ceea ce este francez. *adj., s.m.* și *f., pl.* galomani,-e.
galomanie Admirație exagerată pentru tot ceea ce este francez. *s.f., art.* galomania, *g.-d. art.* galomaniei.
galon[1] Panglică, bandă, șiret prins pe epoleți sau pe mâneca unei uniforme pentru a indica gradul; șiret de lână, de mătase etc. cusut ca podoabă pe haine, pe pălării etc. *s.n., pl.* galoane.
galon[2] Unitate de măsură pentru capacitate folosită în țările de limbă engleză și egală cu circa patru litri. *s.n., pl.* galoane.
galonat,-ă Împodobit cu galoane. //(s.m., ir.) Ofițer; (p. gener.) gradat. *adj., pl.* galonați,-te.
galop 1. Mers rapid al calului. 2. Dans foarte rapid cu ritm sacadat; melodia acestui dans. *s.n., pl.* galopuri.
galopa *intr.* 1. (despre cai) A alerga în galop; (despre oameni) a fi purtat în galopul calului. 2. (despre motoare cu ardere internă) A funcționa neregulat, cu întreruperi. *vb. I, ind. prez. 3* galopează.
galopadă (rar) Alergare în galop. *s.f., g.-d. art.* galopadei, *pl.* galopade.
galopant,-ă 1. (despre boli) Cu evoluție rapidă. 2. Repede, în galop. //(adv.) *Prețurile cresc ~. adj., pl.* galopanți,-te.
galopare Faptul de a galopa. *s.f., g.-d. art.* galopării, *pl.* galopări.
galoroman,-ă (Persoană) care aparține unei populații rezultate în urma amestecului dintre gali și romani. *adj., s.m., pl.* galoromani,-e.
galoromanic,-ă Galoroman. *adj., pl.* galoromanici,-ce.
galoș Încălțăminte de cauciuc purtată peste pantofi. *s.m., pl.* galoși.
galvanic,-ă Referitor la galvanism. */Element ~* = pilă electrochimică. *adj., pl.* galvanici,-ce.
galvanism Acțiunea curentului electric asupra organismelor vii. *s.n.*
galvaniza *tr.* 1. A acoperi un obiect metalic cu un strat subțire de zinc, pentru a-l face mai rezistent la coroziune. 2. A excita un țesut sau un organ cu ajutorul curentului galvanic, în scop terapeutic sau experimental. 3. A anima insuflând o energie neașteptată. *vb. I, ind. prez. 3* galvanizează.
galvanizare Acțiunea de a galvaniza. *s.f., g.-d. art.* galvanizării, *pl.* galvanizări.
galvano Clișeu tipografic obținut prin galvanoplastie. *s.n.*
galvanocaustică Folosirea curentului galvanic în cauterizarea țesuturilor bolnave. *s.f., g.-d. art.* galvanocausticii.

galvanocauter (-ca-u-) Instrument folosit în galvanocauterizare. *s.n., pl.* galvanocautere.
galvanocauterizare (-ca-u-) (med.) Cauterizare prin mijloace electrotermice. *s.f., g.-d. art.* galvanocauterizării, *pl.* galvanocauterizări.
galvanometru Instrument cu care se măsoară intensitatea unui curent electric slab sau se constată prezența unui astfel de curent. *s.n., art.* galvanometrul, *pl.* galvanometre.
galvanoplastic,-ă Referitor la galvanoplastie. *adj., pl.* galvanoplastici,-ce.
galvanoplastie Reproducere în relief a obiectelor, prin acoperirea lor sau a tiparului lor cu un strat de aur, nichel etc., depus prin electroliză. *s.f., art.* galvanoplastia, *g.-d. art.* galvanoplastiei.
galvanoscop Instrument care indică prezența unui curent electric continuu slab. *s.n., pl.* galvanoscoape.
galvanostegie Acoperire prin depunere electrolitică a unui obiect de metal cu un strat metalic aderent. *s.f., art.* galvanostegia, *g.-d. art.* galvanostegiei.
galvanostereotipie (-re-o-) Totalitatea procedeelor de reproducere a formelor de tipar înalt prin galvanoplastie. *s.f., art.* galvanostereotipia, *g.-d. art.* galvanostereotipiei.
galvanotehnică Parte a electrometalurgiei care se ocupă cu galvanoplastia și galvanostegia. *s.f., g.-d. art.* galvanotehnicii.
galvanoterapie Tratament medical cu ajutorul curentului electric continuu. *s.f., art.* galvanoterapia, *g.-d. art.* galvanoterapiei.
galvanotipie Procedeu de reproducere a planșelor tipografice și a gravurilor cu ajutorul galvanoplastiei. *s.f., art.* galvanotipia, *g.-d. art.*galvanotipiei.
gama[1] A treia literă a alfabetului grecesc (γ, Γ), corespunzând lui g, folosită ca simbol în matematică, fizică etc. *s.m. pl.* gama.
gama[2] 1. (fiz., în expr.) *Radiație ~* = radiație emisă de corpurile radioactive, având o mare putere de pătrundere. 2. (fiz.) Unitate de măsură a masei, egală cu o milionime de gram. *s.f.*
gamaglobulină (biol.) Proteină cu acțiune antimicotiană, prezentă în plasma sangvină a persoanelor imune. *s.f., g.-d. art.* gamaglobulinei, *pl.* gamaglobuline.
gamagrafie Radiografie cu radiații gama. *s.f., art.* gamagrafia, *g.-d. art.* gamagrafiei, *pl.* gamagrafii, *art.* gamagrafiile.
gamă 1. Succesiune de sunete, cuprinzând toate sunetele unei scări muzicale, în ordine ascendentă sau descendentă. 2. (pict.) Serie de culori, tonuri dispuse într-o gradație armonioasă. 3. (fig.) Serie, succesiune de obiecte, situații, fenomene care alcătuiesc un tot. *s.f., g.-d. art.* gamei, *pl.* game.
gambă (la oameni) Parte a piciorului de la genunchi până la gleznă; (la cai) parte a membrelor posterioare cuprinsă între încheietura genunchiului și copită. *s.f., g.-d. art.* gambei, *pl.* gambe.
gambet Piesă metalică de legătură în unele organe ale utilajului de manevră la exploatările petroliere. *s.n., pl.* gambete.
gambetă Pălărie bărbătească din fetru tare, cu calota ovală și borurile ușor răsfrânte. *s.f., g.-d. art.* gambetei, *pl.* gambete.
gambir Numele a două plante agățătoare subtropicale, din ale căror frunze se obține un extract folosit ca astringent. *s.m.*
gambuzie (-zi-e) Pește mic, care distruge larvele țânțarilor, originar din America de Nord. *s.f., art.* gambuzia, *g.-d. art.* gambuziei, *pl.* gambuzii, *art.* gambuziile.
game v. **ghem**[2].
gambit Sacrificare a unui pion alb sau a altei piese la deschiderea jocului de șah, pentru a obține o poziție favorabilă de atac. *s.n., pl.* gambituri.
gamelă Vas metalic în care soldații aflați în campanie, în aplicații etc. își primesc porția de mâncare. *s.f., g.-d. art.* gamelei, *pl.* gamele.
gamet Celulă sexuală matură a plantelor și animalelor. *s.m., pl.* gameți.
gametangiu (-giu) (bot.) Structură vegetală în care sunt produși gameți. *s.m., pl.* gametangii, *art.* gametangiii.
gametofit Una dintre cele două generații din ciclul de dezvoltare a plantelor sexuate. *s.m., pl.* gametofiți.
gametogenează (biol.) Proces de formare a gameților. *s.f., g.-d. art.* gametogenezei, *pl.* gametogeneze.
gamopetal,-ă (despre flori) Cu petalele unite; (despre plante) care are florile cu petalele unite. *adj., pl.* gamopetali,-e.
gamopetală Plantă sau floare cu petalele unite. *s.f., g.-d. art.* gamopetalei, *pl.* gamopetale.
gamosepal,-ă (despre caliciul unei flori, p. ext. despre flori) Cu sepalele unite; (despre plante) care are florile cu sepalele unite. *adj., pl.* gamosepali,-e.
gamosepală Plantă sau floare cu sepalele unite. *s.f., g.-d. art.* gamosepalei, *pl.* gamosepale.
ganaș v. **ganașă.**
ganașă (zool.) Fiecare dintre cele două ramuri ale mandibulei la animale. [*var.* ganaș *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* ganașei, *pl.* ganașe.
gang Loc de trecere pe sub o construcție, la nivelul terenului; coridor, culoar. *s.n., pl.* ganguri.
gangă Partea sterilă dintr-un zăcământ metalifer. *s.f., g.-d. art.* gangei, *pl.* gange.
ganglion (-gli-on) Formație anatomică, alcătuită dintr-un grup de celule, situat pe traiectul unui vas limfatic sau al unui nerv. *s.m., pl.* ganglioni.
ganglionar,-ă (-gli-o-) Referitor la ganglioni. *adj., pl.* ganglionari,-e.
gangliopiegic[1] (-gli-o-) Neuroplegic. *s.n., pl.* gangliopiegice.
gangliopiegic[2]**,-ă** (-gli-o-) (despre medicamente) Care împiedică temporar transmiterea influxului nervos, prin ganglionii vegetativi; neuroplegic. *adj., pl.* gangliopiegici,-ce.
gangrena v. **cangrena.**
gangrenare v. **cangrenare.**
gangrenă v. **cangrenă.**
gangster Nume dat în S.U.A. infractorilor organizați în bande; (p. ext.) bandit, răufăcător. *s.m., pl.* gangsteri.
gangsteresc,-ă De gangster. *adj., pl.* gangsteresti.
gangsterism Faptă, comportare de gangster; banditism. *s.n.*
ganoid (la pl.) Ordin de pești cu scheletul parțial cartilaginos, cu pielea fără solzi sau acoperită cu discuri osoase; (la sg.) pește din acest ordin. *s.m., pl.* ganoizi.
gaolean (ga-o-le-) Plantă furajeră din familia gramineelor, asemănătoare cu porumbul, cu semințe bogate în proteine și grăsimi. *s.m., pl.* gaoleani.
gara *tr.* 1. A adăposti un autovehicul într-un garaj, într-un depozit. 2. A manevra un tren, o locomotivă etc. pe o linie de garaj. *vb. I, ind. prez. 3* garează.
garafă v. **carafă.**
garagată v. **caragată.**
garaj 1. Încăpere sau clădire specială destinată adăpostirii și întreținerii autovehiculelor. 2. *Linie de ~* = linie de cale ferată pe care sunt dirijate vagoanele când trebuie să staționeze mai mult timp într-o gară. *s.n., pl.* garaje.
garajist Lucrător într-un garaj, care se ocupă cu întreținerea și repararea autovehiculelor. *s.m., pl.* garajiști.
garant,-ă Persoană sau instituție care garantează ceva. *s.m., pl.* garanți; *s.f., g.-d. art.* garantei, *pl.* garante.

garanta 1. *tr.* A asigura pe cineva de ceva. 2. *tr.* şi *intr.* A răspunde de valoarea, de calitatea unui lucru, a unei mărfi etc.; a da garanţie. 3. *tr.* şi *intr.* A răspunde pentru faptele sau comportarea altuia. 4. *intr.* A răspunde de plata unei datorii făcute de altul; a gira. *vb. I, ind. prez. 3* garantează.
garantare Faptul de a garanta. *s.f., g.-d. art.* garantării.
garantat,-ă 1. (despre mărfuri) A cărui valoare, calitate, funcţionare etc. sunt asigurate de cel care a vândut marfa. 2. (adv., fam.) Sigur, neîndoielnic. *adj. pl.* garantaţi,-te.
garantism Fourierism. *s.n.*
garanţă (bot., rar) Roibă. *s.f., g.-d. art.* garanţei, *pl.* garanţe.
garanţie 1. Mijloc prin care se asigură îndeplinirea unei obligaţii; (concr.) bun care serveşte drept asigurare. 2. Obligaţie conform căreia o persoană sau o instituţie răspunde de ceva. */A lua pe ~* = a garanta. *Pe ~a cuiva* = pe răspunderea cuiva. *A prezenta ~* = a oferi siguranţă. *A da ~* = a da asigurări că un lucru va fi îndeplinit. *s.f., art.* garanţia, *g.-d. art.* garanţiei, *pl.* garanţii, *pl. art.* garanţiile.
garanţină Materie colorată roşie, extrasă din rădăcinile de garanţă. *s.f., g.-d. art.* garanţinei.
garare Acţiunea de a gara. *s.f., g.-d. art.* garării, *pl.* garări.
gară 1. Staţie de cale ferată compusă dintr-o clădire şi instalaţiile necesare destinată îmbarcării şi debarcării pasagerilor şi mărfurilor. 2. *~ maritimă* (sau *fluvială*) = totalitatea instalaţiilor şi amenajărilor portuare necesare îmbarcării sau debarcării pasagerilor şi mărfurilor. *s.f., g.-d. art.* gării, *pl.* gări.
gard 1. Construcţie de lemn, de fier, de zidărie etc., care împrejmuieşte un teren, o casă, o grădină etc. 2. *~ viu* = împrejmuire realizată din tufe dese de arbuşti. *A da* (sau *a nimeri*) *(ca Ieremia) cu oiştea-n ~* = a face o gafă, o prostie. *A lega (pe cineva) la ~* = a prosti, a păcăli (pe cineva). 3. Împletitură de nuiele, care se aşază de-a curmezişul unei ape curgătoare pentru prinderea peştelui. 4. Obstacol sub formă de gard (1) de la unele probe atletice de alergări; (pl.) probă atletică. *s.n., pl.* garduri.
gardaman (rar) Apărătoare de mână, folosită de velari la cusutul velelor, făcută din piele şi având în podul palmei un disc metalic cu care se împinge acul. [*var.* guardaman *s.n.*]. *s.n., pl.* gardamane.
gardă 1. Pază, supraveghere efectuată într-o unitate militară sau într-o instituţie civilă; (concr.) persoană sau grup de persoane care asigură această pază. */~ de onoare* = a) subunitate militară care prezintă onorul unei persoane oficiale; b) pază simbolică instituită în semn de respect la ocazii solemne. *~ personală* = grup de persoane însărcinat cu paza vieţii unui demnitar. (în trecut) *~ civică* (sau *naţională*) = unitate compusă din voluntari care asigura liniştea într-un oraş. *~a veche* (sau *vechea ~*) = cei care au participat în trecut la o acţiune socială, politică etc. *De ~* = a) care păzeşte sau supraveghează. *Medic de ~*; b) care este de serviciu în afara orelor de funcţionare obişnuite. *Farmacie de ~*. 2. (sport) Poziţie de apărare sau de atac, folosită în scrimă, box, lupte etc. */A se pune în ~* = a) a lua poziţie de apărare; b) a-şi lua măsurile necesare pentru a nu fi surprins. 3. Apărătoare metalică la mânerul săbiilor şi al spadelor. *~a trăgaciului* = apărătoare a trăgaciului la armele de foc. *s.f., g.-d. art.* gărzii, *pl.* gărzi.
gardă de corp Paznic personal; bodyguard. *s.f., g.-d. art.* gărzii de corp, *pl.* gărzi de corp.
gardenie (-ni-e) Denumire dată unor plante lemnoase tropicale, cu flori mari, albe, cu miros plăcut, cultivate la noi ca plante decorative. *s.f., art.* gardenia, *g.-d. art.* gardeniei, *pl.* gardenii, *art.* gardeniile.
garden-party (e *pron.* ă) (angl.) Petrecere mondenă, recepţie dată într-o grădină. *s.n., art.* garden-party-ul, *pl.* garden-party-uri.
garderob (înv.) Dulap pentru haine. *s.n., pl.* garderoburi.
garderobă 1. Loc amenajat în sălile de teatru, în localurile publice etc., unde se pot lăsa pălăriile, paltoanele etc. 2. Totalitatea obiectelor de îmbrăcăminte ale unei persoane. //Totalitatea costumelor din depozitul unui teatru. *s.f., g.-d. art.* garderobei, *pl.* garderobe.
garderobier,-ă (-bi-er) Persoană care are în grijă o garderobă. *s.m., pl.* garderobieri; *s.f., g.-d. art.* garderobierei, *pl.* garderobiere.
gardian (-di-an) Persoană însărcinată cu paza unei instituţii, a unui local etc.; paznic, străjă. *s.m., pl.* gardieni.
gardină 1. Şănţuleţ făcut la capetele doagelor de butoi, în care se fixează fundul sau capacul. //Porţiunea de doagă dintre capătul de sus şi şănţuleţul în care se fixează fundul. 2. (rar) Borul pălăriei. *s.f., g.-d. art.* gardinii, *pl.* gardini.
gardist 1. (în trecut) Agent de poliţie care făcea de pază pe străzile unui oraş; sergent de stradă. 2. Legionar. [*var* (1) vardist *s.m.*] *s.m., pl.* gardişti.
gardon Peşte mic, alb, de apă dulce. *s.m., pl.* gardoni.
garf Bucată de carne de porc din regiunea primelor vertebre. *s.n., pl.* garfuri.
gargară 1. Clătire a gurii şi a gâtului cu un lichid dezinfectant; lichid folosit în acest scop. 2. (fig., peior.) Relatare fără conţinut, fără logică. *s.f., g.-d. art.* gargarei, *pl.* gargare.
gargarisealâ Gargară. *s.f., g.-d. art.* gargariselii, *pl.* gargariseli.
gargarisi 1. *refl.* A face gargară. 2. *tr.* şi *refl.* (fig., peior.) A vorbi nedesluşit sau fără şir, fără logică. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* gargarisesc, *imperf. 3 sg.* gargarisea; *conj. prez. 3* să gargarisească.
gargarism 1. Medicament lichid folosit pentru gargară. 2. (fig.) Vorbărie goală. *s.n., pl.* gargarisme.
gargariza *refl.* A-şi clăti gâtul cu un lichid dezinfectant. *vb. I, ind. prez. 3* se gargarizează.
gargui Jgheab sau burlan scurt, bogat ornamentat, folosit pentru scurgerea apei de ploaie. *s.n., art.* garguiul, *pl.* garguie.
gargusă (mil.) Săculeţ de pânză cu praf de puşcă folosită la tunurile de calibru mare. *s.f., g.-d. art.* garguşei, *pl.* garguşe.
garlin (mar.) Parâmă sau cablu de sârmă, servind pentru manevrare în port. *s.n., pl.* garline.
garmond Corp de literă de tipar egal cu zece puncte tipografice. *s.n.*
garnetă (text.) Maşină de destrămat deşeurile de fire de lână cardată. *s.f., g.-d. art.* garnetei, *pl.* garnete.
garnierit (-ni-e-) Silicat hidratat natural de nichel, de culoare verde-albăstruie. *s.n.*
garnisaj 1. Strat de material aşezat pe un obiect, o construcţie etc. pentru a le proteja. 2. Strat de mărăcini, de nuiele etc. pus pe fundul unui torent pentru a împiedica eroziunile. *s.n.*
garnisi 1. *tr.* A împodobi, a orna. 2. *refl.* A se umple (de), a se îmbolnăvi. 3. *tr.* (mar.) A înfăşura o parâmă în zona supusă frecării pentru a o proteja. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* garnisesc, *imperf. 3 sg.* garnisea; *conj. prez. 3* să garnisească.
garnitură 1. Accesoriu care împodobeşte sau completează ceva; ornament. 2. Adaos de legume, salată etc. care se serveşte la o friptură, la o mâncare etc. 3. Piesă de cauciuc care serveşte la îmbinarea a două conducte prin care circulă un fluid. 4. Grup de mai multe obiecte de acelaşi fel; set. *~ de pahare*. 5. Ansamblu de unelte, piese etc. de acelaşi fel. *~ de chei*. */~ de tren* = ansamblu

format din locomotiva și vagoanele unui tren. 6. Formație sportivă. *s.f., g.-d. art.* garnituri, *pl.* garnituri.
garniță Vas de metal pentru transportul laptelui și a altor lichide. *s.f., g.-d. art.* garniței, *pl.* garnițe.
garnizoană 1. Totalitatea unităților militare stabilite într-o localitate. 2. Conducerea unei garnizoane (1). *s.f., g.-d. art.* garnizoanei, *pl.* garnizoane.
garoafă Plantă erbacee ornamentală cu flori de diferite culori și cu miros specific. *s.f., g.-d. art.* garoafei, *pl.* garofe.
garoafă-de-câmp Garofiță (2). *s.f., g.-d. art.* garoafei-de-câmp, *pl.* garofe-de-câmp.
garoafă-de-munte Plantă cu frunze lanceolate și cu flori albe sau roz, plăcut mirositoare. *s.f., g.-d. art.* garoafei-de-munte, *pl.* garofe-de-munte.
garofița-Pietrei-Craiului Plantă erbacee a cărei tulpină poartă o singură floare purpurie. *s.f. art., g.-d. art.* garofiței-Pietrei-Craiului.
garofiță 1. Diminutiv al lui garoafă. 2. Plantă erbacee cu flori purpurii. 3. Plantă erbacee cu flori mari, roșii, albe sau pestrițe. *s.f., g.-d. art.* garofiței, *pl.* garofițe.
garofiță-de-munte Plantă erbacee cu flori mari, purpurii. *s.f., g.-d. art.* garofiței-de-munte, *pl.* garofițe-de-munte.
garou Tub de cauciuc care servește la prevenirea unei hemoragii prin întreruperea temporară a circulației sângelui într-o parte a corpului. *s.n., art.* garoul, *pl.* garouri.
garson (înv.) Tânăr care servea într-un restaurant. *s.m., pl.* garsoni.
garsonieră (-ni-e-) Locuință într-o clădire mai mare, compusă de obicei dintr-o cameră și baie (uneori și bucătărie). *s.f., g.-d. art.* garsonierei, *pl.* garsoniere.
gasconadă Lăudăroșenie, fanfaronadă. *s.f., g.-d. art.* gasconadei, *pl.* gasconade.
gasparcolor Procedeu folosit la realizarea filmelor în culori. *s.n.*
gasteropod (la pl.) Clasă de moluște cu corpul acoperit cu cochilie și care se mișcă cu ajutorul unui picior cărnos; (la sg.) animal din această clasă. [*var.* gastropod *s.n.*] *s.n., pl.* gasteropode.
gastraigie Durere de stomac (de natură nervoasă). *s.f., art.* gastralgia, *g.-d. art.* gastralgiei, *pl.* gastralgii, *art.* gastralgiile.
gastrectomie (med.) Rezecție a stomacului. *s.f., art.* gastrectomia, *g.-d. art.* gastrectomiei, *pl.* gastrectomii, *art.* gastrectomiile.
gastric,-ă Referitor la stomac. */Suc ~* = suc secretat de glandele stomacale, care ajută la digestie. *adj., pl.* gastrici,-ce.
gastrină (biochim.) Substanță secretată de mucoasa gastrică din regiunea pilorică. *s.f., g.-d. art.* gastrinei, *pl.* gastrine.
gastrită Inflamație a mucoasei stomacului. *s.f., g.-d. art.* gastritei, *pl.* gastrite.
gastroenterită Inflamație simultană a mucoasei stomacului și a celei intestinale. *s.f., g.-d. art.* gastroenteritei, *pl.* gastroenterite.
gastroenterolog,-ă Specialist în gastroenterologie. *s.m., pl.* gastroenterologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* gastroenterologei, *pl.* gastroenterologe.
gastroenterologie Ramură a medicinei care studiază fiziologia și patologia tubului digestiv. *s.f., g.-d. art.* gastroenterologiei.
gastrointestinal,-ă Referitor la stomac și la intestine. *adj., pl.* gastrointestinali,-e.
gastrolatrie Preocupare excesivă pentru mâncare. *s.f., art.* gastrolatria, *g.-d. art.* gastrolatriei.
gastroiatru Cel care se preocupă în mod excesiv de mâncare. *s.m., pl.* gastrolatri, *art.* gastrolatrii.
gastrologie 1. Studiul stomacului. 2. Tratat de artă culinară. *s.f., art.* gastrologia, *g.-d. art.* gastrologiei.
gastronom,-oamă Persoană căreia îi plac mâncărurile alese și care știe să le aprecieze. *s.m., pl.* gastronomi; *s.f., g.-d. art.* gastronomei, *pl.* gastronome.
gastronomic,-ă Referitor la gastronom sau la gastronomie. *adj., pl.* gastronomici,-ce.
gastronomie Arta de a prepara mâncăruri alese sau priceperea de a le aprecia calitatea. *s.f., art.* gastronomia, *g.-d. art.* gastronomiei.
gastropod v. **gasteropod**.
gastroscop Aparat medical folosit la gastroscopie. *s.n., pl.* gastroscoape.
gastroscopie Examinare optică a interiorului stomacului cu ajutorul gastroscopului (introdus în stomac prin esofag). *s.f., art.* gastroscopia, *g.-d. art* gastroscopiei, *pl.* gastroscopii, *pl.* gastroscopiile.
gastrotomie Deschidere chirurgicală a stomacului. *s.f., art.* gastrotomia, *g.-d. art.* gastrotomiei, *pl.* gastrotomii, *art.* gastrotomiile.
gastrulație (-ți-e) (biol.) Proces de transformare a blastulei în gastrulă. *s.f., art.* gastrulația, *g.-d. art.* gastrulației.
gastrulă (biol.) Stadiu în dezvoltarea embrionului la animalele pluricelulare. *s.f., g.-d. art.* gastrulei.
gașă Buclă executată la capătul unei parâme, pentru agățare. *s.f., g.-d. art.* gașei, *pl.* gașe.
gașcă (fam.) Grup de oameni uniți între ei în vederea săvârșirii unei acțiuni reprobabile. *s.f., g.-d. art.* găștii, *pl.* găști.
gașper (fam.) Țigan. *s.m., pl.* gașperi.
gașperiță (fam.) Țigancă. *s.f., g.-d. art.* gașperiței, *pl.* gașperițe.
gat (reg.) Zăgaz de pietre ridicat de-a curmezișul unei ape curgătoare, pentru a bloca deplasarea peștilor. *s.n., pl.* gaturi.
gata 1. Isprăvit, terminat. *Haine (de) ~* = haine confecționate care se vând în magazine. *(Pe) de-a ~* v. *de-a ~. A da ~* = a) a lichida ceva; b) a chinui, a distruge pe cineva; c) a ului pe cineva. *A veni* (sau *a sosi*) *la de-a ~* = a profita de ceva făcut de altul. //Care a luat ființă. //(cu val. de adv. sau de interj.) Ajunge! destul! 2. Pregătit, dispus să... 3. Aproape să..., pe punctul de a... *adj. invar.*
gater Ferăstrău mecanic; joagăr. *s.n., pl.* gatere.
gaterist Muncitor care lucrează la gater. *s.m., pl.* gaterișți.
gatism Ramolisment. *s.n.*
gaucho (gau-cio) (hisp.) Păzitor de vite în pampasul argentinian. *s.m., art.* gauchoul, *pl.* gaucho.
gaudeamus (-de-a-) (lat.) 1. Cântec bisericesc de bucurie. 2. Imn al elevilor și studenților absolvenți. 3. Masă veselă. *s.n.*
gauleiter (-lai-tăr) Conducător al unui district din Germania nazistă. *s.m., pl.* gauleiteri.
gaullism (au *pron.* o) Doctrina politică a generalului de Gaulle. *s.n.*
gaullist,-ă (au *pron.* o) (Adept) al gaullismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* gaullișți,-ste.
gaur Bivol sălbatic din zonele muntoase ale Indiei și Birmaniei. *s.m., pl.* gauri.
gaură (ga-u-) 1. Scobitură, spărtură, adâncitură (într-un corp, în pământ etc.). */~a cheii* = orificiul prin care se introduce cheia în broască. *~ de șarpe* = loc ferit, unde se poate ascunde cineva. (pop.) *Doar nu s-o face ~n cer* = nu va fi mare pagubă. 2. (fam.) Furt, lovitură. 3. (astron.) *~ neagră* = corp ceresc caracterizat prin densitate foarte mare și putere de atracție uriașă și absorbantă. *s.f., g.-d. art.* găurii, *pl.* găuri.
gauss Unitate de măsură a inducției magnetice. *s.m., pl.* gauși.

gavaj (med.) Hrănire cu ajutorul sondei gastrice. *s.n., pl.* gavaje.
gavanos (reg.) Borcan (pentru dulceață); vas de lut smălțuit; oală (pentru vin). *s.n., pl.* gavanoase.
gavial (-vi-al) Crocodil cu botul lung, umflat la capăt, care trăiește în fluviile din India și Birmania. *s.n., pl.* gaviali.
gavotă Vechi dans francez devenit dans de curte; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* gavote, *pl.* gavote.
gay (ghei) (angl.) Homosexual. *s.m., art.* gay-ul, *pl.* gay, *art.* gay-i.
gaz[1] Țesătură foarte subțire; voal de mătase. *s.n.*
gaz[2] 1. Fluid cu densitate mică, expansibil, care tinde să ocupe întregul volum avut la dispoziție. /~ *aerian* (sau *de iluminat*) = gaz obținut prin distilarea huilei, folosit la iluminat. ~*e naturale* = gaze combustibile care emană din pământ. ~ *lichefiat* = gaz combustibil, păstrat în stare lichidă în butelii. 2. (la pl.) Nume dat unor substanțe toxice, iritante și asfixiante folosite în război. 3. (la pl.) Emanații gazoase ale stomacului sau ale intestinelor. 4. (pop.) Petrol lampant. *Doar n-am băut* ~, se spune ca răspuns negativ la o propunere nepotrivită; nici nu mă gândesc! *A arde* ~ (sau ~*ul*) *degeaba* = a nu face nimic, a pierde vremea de pomană. *s.n., pl.* gaze.
gaza *tr.* 1. A răspândi gaze toxice într-o zonă în timp de război; a ucide persoane expunându-le la acțiunea gazelor toxice într-o încăpere închisă. 2. A distruge dăunătorii animali sau paraziții cu ajutorul gazelor toxice. *vb. I, ind. prez. 3* gazează.
gazare Acțiunea de a gaza. *s.f., g.-d. art.* gazării, *pl.* gazări.
gazbeton Beton poros utilizat ca izolant termic. *s.n.*
gazdă 1. Stăpânul unei case în raport cu oaspeții săi; persoană care oferă cuiva adăpost (și întreținere) în schimbul unei chirii. 2. Organism pe care (sau în care) trăiește un parazit. 3. Locuință ocupată de cineva în calitate de oaspete sau de chiriaș. 4. (reg.) Țăran bogat; chiabur, bogătan. /*De* ~ (*mare*) = din oameni bogați. *s.f., g.-d. art.* gazdei, *pl.* gazde.
gazeifica v. **gazifica.**
gazeificare v. **gazificare.**
gazel Poezie orientală, cu formă fixă, alcătuită din distihuri, având (de obicei) un conținut erotic. *s.n., pl.* gazeluri.
gazelă Nume dat unor mamifere rumegătoare din familia antilopei, cu corpul suplu și picioarele lungi, care trăiesc în stepele asiatice și africane. *s.f., g.-d. art.* gazelei, *pl.* gazele.
gazetar,-ă Ziarist, jurnalist. *s.m., pl.* gazetari; (înv.) *s.f., g.-d. art.* gazetarei, *pl.* gazetare.
gazetă Ziar, jurnal. /(ieșit din uz) ~ *de perete* = panou plasat într-o instituție sau o întreprindere, unde se afișau articole referitoare la activitatea de la locul de muncă. *s.f., g.-d. art.* gazetei, *pl.* gazete.
gazetăraș (fam.) Diminutiv al lui gazetar; gazetar neînsemnat, fără valoare. *s.m., pl.* gazetărași.
gazetăresc,-ească Referitor la gazetărie sau la gazetari *adj., pl.* gazetărești.
gazetărește Ca gazetarii. *adv.*
gazetărie Profesiunea de gazetar; jurnalistică. *s.f., art.* gazetăria, *g.-d. art.* gazetăriei.
gazeu Țesătură transparentă cu rărituri. *s.n., art.* gazeul, *pl.* gazeuri.
gazifer,-ă (despre zăcăminte) Care conține gaz. *adj., pl.* gazifери,-e.
gazifica *tr.* A transforma un combustibil lichid sau solid în gaz. [*var.* gazeifica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* gazifică.
gazificare Acțiunea de a gazifica. [*var.* gazeificare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* gazificării, *pl.* gazificări.
gazoanalizator (tehn.) Aparat pentru analiza gazelor. *s.n., pl.* gazoanalizatoare.
gazoduct Conductă pentru transportul gazelor la distanțe mari. *s.n., pl.* gazoducte.
gazogen Aparat sau instalație folosită pentru transformarea unui combustibil solid în gaz combustibil. *s.n., pl.* gazogene.
gazolină Produs lichid combustibil obținut din gazele de sondă. *s.f., g.-d. art.* gazolinei, *pl.* gazoline.
gazometru 1. Aparat pentru măsurarea cantității de gaz care trece printr-o conductă. 2. Rezervor pentru înmagazinarea și distribuirea gazului[2]. *s.n., art.* gazometrul, *pl.* gazometre.
gazon Iarbă care se cultivă pe diferite terenuri (parcuri, zone sportive etc.). //Teren cu astfel de iarbă. *s.n.*
gazona *tr.* A acoperi un teren cu gazon. *vb. I, ind. prez. 3* gazonează.
gazorniță 1. Lampă primitivă de petrol. 2. Bidon pentru păstrat petrolul. *s.f., g.-d. art.* gazorniței, *pl.* gazornițe.
gazos,-oasă Care se află în stare de gaz; (despre lichide) care conține un anumit gaz. *adj., pl.* gazoși,-oase.
gazoscop Aparat pentru detectarea prezenței gazelor inflamabile în galeriile subterane din mine. *s.n., pl.* gazoscoape.
gazotron Tub electric cu gaz, cu descărcare în arc, folosit ca diodă redresoare pentru tensiuni mari. *s.n., pl.* gazotroane.
găbji *tr.* (pop.) A pune mâna pe cineva care s-a ascuns; a înhăța. *vb. IV, ind. prez. 1* sg. și *3 pl.* găbjesc, *imperf. 3* sg. găbjea; *conj. prez. 3* să găbjească.
găbjire (pop.) Acțiunea de a găbji. *s.f., g.-d. art.* găbjirii, *pl.* găbjiri.
găbui *tr.* (pop.) A găbji. *vb. IV, ind. prez.* 1 sg. și *3 pl.* găbuiesc, *imperf. 3 sg.* găbuia; *conj. prez. 3* să găbuiască.
găbuire (rar) Acțiunea de a găbui. *s.f., g.-d. art.* găbuirii, *pl.* găbuiri.
găgăuță (pop., fam.) Prostănac. *s.m., g.-d. art.* lui găgăuță, *pl.* găgăuți, *s.f., g.-d. art.*, găgăuței, *pl.* găgăuțe.
găgăuz,-ă (Persoană) care aparține unei populații de origine turcă, dar de religie creștină, care locuiește în România (Dobrogea), în sudul Republicii Moldova, Ucraina, Bulgaria și Turcia. *adj., s.m.* și *f., pl.* găgăuzi,-e.
găietan v. **găitan.**
găina[1] (gă-i-) *refl.* (despre păsări) A se găinăța. *vb. I, ind. prez. 3* se găinează.
găina[2] (gă-i-) *intr.* (rar; despre oameni) A lâncezi, a boli. *vb. I, ind. prez. 3* găinează.
găinar (gă-i-) 1. Vânzător de găini. 2. (fam.) Hoț de găini; (p. gener.) hoț de lucruri mărunte, borfaș. //Persoană care se ocupă cu afaceri ilicite mărunte. *s.m., pl.* găinari.
găinat (gă-i-) Excremente de pasăre. *s.n., pl.* găinați.
găină Specie de pasăre domestică, crescută pentru carne și ouă; (p. restr.) femela cocoșului. /*A se culca odată cu* ~*ile* = a se culca foarte devreme. *Cântă* ~*a în casă* = se spune când într-o căsnicie femeia decide. *s.f., g.-d. art.* găinii, *pl.* găini.
găină-cu-mărgăritare Bibilică. *s.f., g.-d. art.* găinii-cu-mărgăritare, *pl.* găini-cu-mărgăritare.
găină-de-apă Lișiță. *s.f., g.-d. art.* găinii-de-apă, *pl.* găini-de-apă.
găină-de-mare Bibilică. *s.f., g.-d. art.* găinii-de-mare, *pl.* găini-de-mare.
găină-de-munte Femela cocoșului-de-munte. *s.f., g.-d. art.* găinii-de-munte, *pl.* găini-de-munte.
găină-sălbatică Găină-de-munte. *s.f., g.-d. art.* găinii-sălbatice, *pl.* găini-sălbatice.
găinăreasă (gă-i-) Îngrijitoare de găini; femeie care vinde găini. *s.f., g.-d. art.* găinăresei, *pl.* găinărese.

găinărie[1] (gă-i-). Creşcătorie de găini sau (p. gener.) de păsări de curte. *s.f., art.* găinăria, *g.-d. art.* găinăriei, *pl.* găinării, *art.* găinăriile.
găinărie[2] (gă-i-) (fam.) Furt de găini; (p. gener.) furt de lucruri mărunte; afacere ilicită mărunţă. *s.f., art.* găinăria, *g.-d. art.* găinăriei, *pl.* găinării, *art.* găinăriile.
găinăriţă (gă-i-) (rar) Găinăreasă. *s.f., g.-d. art.* găinăriţei, *pl.* găinăriţe.
găinăţa (gă-i-) *refl.* (despre păsări) A-şi lepăda găinaţul. *vb. I, ind. prez. 3* se găinăţează.
găinuşă (gă-i-) 1. Diminutiv al lui găină. 2. Cărăbuş. 3. (la pl.) Plantă veninoasă cu flori mici, albe. 4. Plantă din familia rozaceelor, cu tulpina scurtă şi flori albe. *s.f., g.-d. art.* găinuşei, *pl.* găinuşe.
găinuşă-de-baltă Pasăre migratoare, cu penaj negru şi cu picioare verzui. *s.f., art.* găinuşa-de baltă, *g.-d. art.* găinuşei-de-baltă, *pl.* găinuşe-de baltă.
găinuţă (gă-i-) Găinuşă (1). *s.f., g.-d. art.* găinuţei, *pl.* găinuţe.
găitan (gă-i-) (înv.) 1. Fir de metal sau şiret de lână, mătase etc. împletit, ţesut sau cusut ca ornament pe unele obiecte de îmbrăcăminte. //(fam., adv.) *A merge ~* = (despre acţiuni, activităţi) a merge bine. 2. Împletitură făcută din găitane (1), care înlocuia platoşa în oastea Moldovei medievale. [*var.* găietan *s.n.*] *s.n., pl.* găitane.
găitănar (gă-i-) (înv.) Fabricant sau negustor de găitane (1). *s.m., pl.* găitănari.
găitănat,-ă (gă-i-) (înv.) Împodobit cu găitane. *adj., pl.* găitănaţi,-te.
găitănărie (gă-i-) (înv.) Loc în care se făceau sau se vindeau găitane. *s.f., art.* găitănăria, *g.-d. art.* găitănăriei, *pl.* găitănării, *art.* găitănăriile.
găităni (gă-i-) (înv.) 1. *tr.* A răsuci, a împleti găitane (1). 2. *refl.* (fig., despre iarbă) A se răsuci la vârf. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* găitănesc, *imperf. 3.* găitănea; *conj. prez. 3* să găitănească.
gălăgie Zgomot puternic (de glasuri, de maşini etc.); larmă, vacarm. *s.f., art.* gălăgia, *g.-d. art.* gălăgiei.
gălăgios,-oasă (-gi-os) Care face gălăgie, zgomotos. *adj., pl.* gălăgioşi,-oase.
gălămoz[1]/golomoz[1] (reg.) Plantă erbacee din familia gramineelor, cu flori roşiatice. *s.m., pl.* gălămoji/golomoji.
gălămoz[2]/golomoz[2] (reg.) Boţ, cocoloş, bulz (dintr-un material solid). *s.n., pl.* gălămoaze/golomoaze.
gălăţean,-ă (Locuitor) din municipiul sau judeţul Galaţi. *adj., s.m., pl.* gălăţeni,-e.
gălăţeancă Locuitoare din municipiul sau judeţul Galaţi. *s.f., g.-d. art.* gălăţencei, *pl.* gălăţence.
gălbează 1. Vierme parazit care trăieşte în căile biliare ale ovinelor şi bovinelor. 2. Boală de ficat a ovinelor şi a bovinelor provocată de gălbează (1). 3. Numele unor plante parazite din familia cucutei. *s.f., g.-d. art.* gălbezei, *pl.* gălbeze.
gălbeaţă (pop.) Paliditate, paloare (a feţei). *s.f., g.-d. art.* gălbeţelii.
gălbeji *refl.* (pop.) A deveni palid, tras la faţă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se gălbejeşte, *imperf. 3 sg.* se gălbejea; *conj.prez. 3* să se gălbejească.
gălbejos,-oasă (pop.) Palid (la faţă). *adj., pl.* gălbejoşi,-oase.
gălbenaş (înv.) Gălbior[1]. *s.m., pl.* gălbenaşi.
gălbenatic,-ă (rar) Gălbui. *adj., pl.* gălbenatici,-ce.
gălbenea Plantă erbacee cu frunze dinţate şi cu flori galbene. *s.f., art.* gălbeneaua, *g.-d. art.*gălbenelei, *pl.* (2) gălbenele, *art.* gălbenelele.
gălbeneală 1. (pop.) Paliditate, paloare a feţei. 2. Vopsea galbenă (extrasă din plante). *s.f., g.-d. art.* gălbenelii, *pl.* (2) gălbeneli.
gălbeni *intr., tr* şi *refl.* (înv., pop.) A (se) îngălbeni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* gălbenesc, *imperf. 3 sg.* gălbenea; *conj. prez. 3* să gălbenească.
gălbeniu,-ie (rar) Gălbui. //Palid (la faţă). *adj., pl.* gălbenii.
gălbenuş Partea de mijloc a oului, sferică şi de culoare galbenă. *s.n., pl.* gălbenuşuri.
gălbenuşă (la pl.) Plantă din familia rozaceelor, cu tulpina ascendentă, ramificată în partea superioară. *s.f., g.-d. art.* gălbenuşei, *pl.* gălbenuşe.
gălbinare. (pop.) 1. Icter. 2. Plantă erbacee cu frunze dinţate şi cu flori purpurii. *s.f., g.-d. art.* gălbinării, *pl.* gălbinări.
gălbinicios,-oasă (pop.) Galben, palid (la faţă). *adj., pl.* gălbinicioşi,-oase.
gălbior[1] (-bi-or) Diminutiv al lui galben[1]; gălbenaş. *s.m., pl.* gălbiori.
gălbior[2],-oară (-bi-or) Diminutiv al lui galben[3]. 1. Care bate în galben, cu nuanţă galbenă; gălbui. 2. (despre părul oamenilor) Care este de culoare deschisă; blond, bălai. *adj., pl.* gălbiori,-oare.
gălbiu,-ie (pop.) Gălbui. //Bălai, blond. *adj., pl.* gălbii.
gălbui,-e Galben-deschis; gălbeniu, gălbiu. *adj., pl.* gălbui.
găleată 1. Vas de lemn, de metal etc. cu toartă, folosit la transportul (şi păstratul) unor lichide, al unor materiale granulare etc. */A ploua sau a turna cu ~a* = a ploua foarte tare. 2. Veche măsură de capacitate pentru lapte, cereale etc. 3. (în Evul Mediu, în ţările române) Dijmă în grâne. *s.f., g.-d. art.* găleţii, *pl.* găleţi.
găletuşă Diminutiv al lui găleată. *s.f., g.-d. art.* găletuşei, *pl.* găletuşe.
găligan Om foarte înalt; lungan. *s.m., pl.* găligani.
găluşcă Preparat culinar de formă aproximativ rotundă, făcut din aluat, din griş, brânză, carne tocată etc. *s.f., g.-d. art.* găluştei/găluştii, *pl.* găluşte/găluşti.
găluşcuţă Diminutiv al lui găluşcă. *s.f., g.-d. art.* găluşcuţei, *pl.* găluşcuţe.
găman (pop.) Om foarte mâncăcios; mâncău. *s.m., pl.* gămani.
gămălie Capăt îngroşat de formă sferică al unui ac, al unui chibrit etc. *s.f., art.* gămălia, *g.-d. art.* gămăliei, *pl.* gămălii, *art.* gămăliile.
gămălioară (-li-oa-) Diminutiv al lui gămălie. *s.f., g.-d. art.* gămălioarei, *pl.* gămălioare.
găoace 1. Coaja tare a oului. 2. Fiecare dintre jumătăţile unei coji de nucă, de alună etc. *s.f., art.* găoacea, *g.-d. art.* găocii, *pl.* găoci.
găoază (pop.) Anus. *s.f., g.-d. art.* găoazei, *pl.* găoaze.
gărdinar Unealtă de dogărie cu care se execută manualul gardinile (1). *s.n., pl.* gărdinare.
gărdui *tr.* (rar) A îngrădi, a împrejmui un loc, un teren cu gard (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* gărduiesc, *imperf. 3 sg.* gărduia; *conj. prez. 3* să gărduiască.
gărduleţ Diminutiv al lui gard; gărdurel, gărduţ. *s.n., pl.* gărduleţe.
gărdurăriţă Arbust spinos, otrăvitor, cu frunze lanceolate şi flori roşii-violete, plantat pentru a forma garduri vii. *s.f., g.-d. art.* gărdurăriţei, *pl.* gărdurăriţe.
gărdurel Gărduleţ. *s.n., pl.* gărdurele.
gărduţ Gărduleţ. *s.n., pl.* gărduţuri.
gărgăriţă Nume dat mai multor insecte coleoptere mici, care atacă unele plante cultivate. *s.f., g.-d. art.* gărgăriţei, *pl.* gărgăriţe.
gărgăun 1. Viespe mare de pădure, cu ac veninos; bârzăun. 2. (la pl.) Pretenţii exagerate, fumuri. */A avea* (sau *a fi*) *cu ~i la* (sau *în*) *cap* = a avea idei ciudate, extravagante. *A scoate* (*cuiva*) *~ii* (*din cap*) = a face (pe cineva) să renunţe la ideile ciudate, extravagante pe care le are. [*var.* gărgăune *s.m.*] *s.m., pl.* gărgăuni.

gărgăune v. **gărgăun.**
găselniță[1] Fluture de culoare roșie-cenușie cu cercuri albe; molia-stupilor. *s.f., g.-d. art.* găselniței, *pl.* găselnițe.
găselniță[2] (fam.) Soluție, rezolvare ingenioasă, de efect. *s.f., g.-d. art.* găselniței, *pl.* găselnițe.
găsi 1. *tr.* A da de ceva sau de cineva. /(fam.) *A-și ~ beleaua* = a avea necazuri. (intr.) *A-și ~* (sau, refl. *a se ~*) *să...* = a-i veni (pe neașteptate) ideea să... 2. *tr.* și *refl.* A întâlni pe cineva sau a se întâlni cu cineva. 3. *refl.* A fi, a se situa printre... 4. *tr.* A crede că..., a socoti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* găsesc, *imperf. 3 sg.* găsea; *conj. prez. 3* să găsească.
găsire Acțiunea de a (se) găsi. *s.f., g.-d. art.* găsirii.
găsit Faptul de a găsi. */Bun ~!* = formulă de salut la întâlnire. *s.n.*
găsitor,-oare Persoană care a găsit un obiect pierdut. *s.m., pl.* găsitori; *s.f., g.-d. art.* găsitoarei, *pl.* găsitoare.
găteală Faptul de a (se) găti; ceea ce servește cuiva pentru a (se) găti. *s.f., g.-d. art.* gătelii, *pl.* gătelii.
gătej (reg.) Creangă subțire și uscată; vreasc. *s.n., pl.* gătejе.
gătejel (reg.) Diminutivul lui gătej. *s.n., pl.* gătejele.
găti 1. *tr.* A pregăti o mâncare (prin fierbere, prăjire etc.). 2. *refl.* și *tr.* A (se) pregăti pentru o acțiune, de plecare etc. 3. *refl.* și *tr.* A (se) îmbrăca frumos. 4. *tr.* și *intr.* (reg.) A isprăvi. 5. *tr.* (reg.) A omorî. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gătesc, *imperf. 3 sg.* gătea; *conj. prez. 3* să gătească.
gătire Acțiunea de a (se) găti; gătit. *s.f., g.-d. art.* gătirii.
gătit Gătire. *s.n.*
găunos,-oasă (gă-u-) (despre copaci) Găurit, gol pe dinăuntru; scorburos; (despre nuci) fără miez; (pop., despre măsele) cariat. //(fig., despre acțiuni) Care este lipsit de conținut. *adj., pl.* găunoși,-oase.
găunoși (gă-u-) *tr.* și *refl.* (rar) A face să devină sau a deveni găunos. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* găunoșesc, *imperf. 3 sg.* găunoșea; *conj. prez. 3* să găunoșească.
găurea v. **găurică.**
găunoșitură (gă-u-) (rar) Gaură, scobitură. *s.f., g.-d. art.* găunoșiturii, *pl.* găunoșituri.
găuri (gă-u-) *tr.* A face o gaură cu ajutorul unei unelte. //(refl.) A se strica, a se degrada. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* găuresc, *imperf. 3 sg.* găurea; *conj. prez. 3* să găurească.
găurică/găurea (gă-u-) 1. Diminutiv al lui gaură; găurice. 2. (la pl.) Tip de broderie pe o pânză din care se scot din loc în loc câteva fire. *s.f., g.-d. art.* găurelei, *pl.* găurele, *art.* găurelele.
găurice (gă-u-) Găurea. *s.f., g.-d. art.* găuricii, *pl.* găurici.
găurire (gă-u-) Acțiunea de a (se) găuri; găurit. *s.f., g.-d. art.* găuririi, *pl.* găuriri.
găurit (gă-u-) Găurire. *s.n.*
găuroi (gă-u-) (fam., reg.) Augmentativ al lui gaură. *s.n., pl.* găuroaie.
găvan (pop.) 1. Scobitură, adâncitură pe care o are un obiect. 2. Orbita ochiului. 3. Strachină, blid (de lemn). *s.n., pl.* găvane.
găvănoșel (pop.) Diminutiv al lui găvan. *s.n., pl.* găvănoșele.
găvozdi 1. *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) înghesui, a (se) îngrămădi. 2. *refl.* A se ascunde, ghemuindu-se. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* găvozdesc, *imperf. 3 sg.* găvozdea; *conj. prez. 3* să găvozdească.
găzar Vânzător (ambulant) de petrol lampant. *s.m., pl.* găzari.
găzărie Loc unde se vinde petrol lampant. *s.f., art.* găzăria, *g.-d. art.* găzăriei, *pl.* găzării, *art.* găzăriile.
găzdoaie (înv, reg.) 1. Stăpâna casei în raport cu oaspeții sau cu chiriașii săi; gospodină. 2. Chiaburoaică. *s.f., art.* găzdoaia, *g.-d. art.* găzdoaiei, *pl.* găzdoaie.
găzdoi (pop.) Stăpânul casei în raport cu oaspeții sau cu chiriașii săi; gospodar. *s.m., pl.* găzdoi, *art.* găzdoii.
găzdui 1. *tr.* A primi pe cineva în casă, dându-i adăpost (și mâncare). 2. *intr.* A rămâne (să locuiască și să mănânce) câtva timp în casa cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* găzduiesc, *imperf. 3 sg.* găzduia; *conj. prez. 3* să găzduiască.
găzduire Acțiunea de a (se) găzdui. *s.f., g.-d. art.* găzduirii, *pl.* găzduiri.
gâde (pop.) Călău. *s.m., art.* gâdea/gâdele, *g.-d. art.* gâdei/gâdelui, *pl.* gâzi.
gâdila *tr.* 1. A atinge ușor, cu vârful degetelor, anumite părți ale corpului cuiva, provocându-i o senzație particulară, însoțită, de obicei, de râs; (refl.) a fi sensibil la asemenea atingeri. 2. (fig.) A flata (în mod exagerat) pe cineva. [*var.* gâdili *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* gâdilă.
gâdili v. **gâdila.**
gâdilare Acțiunea de a (se) gâdila; gâdilat. *s.f., g.-d. art.* gâdilării, *pl.* gâdilări.
gâdilat Gâdilare. *s.n.*
gâdilător,-oare Care gâdilă. [*var.* gâdilitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* gâdilători,-oare.
gâdilătură Senzație plăcută provocată cuiva prin gâdilare; gâdileală. [*var.* gâdilitură *vb.*] *s.f., g.-d. art.* gâdilăturii, *pl.* gâdilături.
gâdileală Gâdilătură. *s.f., g.-d. art.* gâdilelii, *pl.* gâdilelii.
gâdilici (pop., fam., în expr.) *A avea ~ la limbă* = a spune (prea) multe și ce nu trebuie; a avea mâncărime la limbă. *s.n.*
gâdilicios,-oasă (pop., fam., despre oameni) Care se gâdilă ușor. *adj., pl.* gâdilicioși,-oase.
gâdilitor,-oare v. **gâdilător.**
gâdilitură v. **gâdilătură.**
gâfâi *intr.* A respira des și greu (din cauza efortului); (fig., despre locomotive, mașini etc.) a pufăi. *vb. IV, ind. prez. 3* gâfâie, *imperf. 3 sg.* gâfâia; *conj. prez. 3* să gâfâie.
gâfâlală Gâfâit. *s.f., g.-d. art.* gâfâielii, *pl.* gâfâieli.
gâfâire Acțiunea de a gâfâi. *s.f., g.-d. art.* gâfâirii, *pl.* gâfâiri.
gâfâit Faptul de a gâfâi; răsuflare deasă și grea; gâfâială. *s.n.*
gâfâitor,-oare (-fâ-i-) (despre glas, respirație etc.) Cu gâfâieli. *adj., pl.* gâfâitori,-oare.
gâgâi *intr.* (despre gâște sau rațe) A scoate sunete caracteristice speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* gâgâie, *imperf. 3 sg.* gâgâia; *conj. prez. 3* să gâgâie.
gâgâire Acțiunea de a gâgâi; gâgâit. *s.f., g.-d. art.* gâgâirii. *pl.* gâgâiri.
gâgâit Strigăt caracteristic scos de gâște și de rațe; gâgâitură. *s.n., pl.* gâgâituri.
gâgâitură (-gâ-i-) Gâgâit. *s.f., g.-d. art.* gâgâiturii, *pl.* gâgâituri.
gâgâlice (pop., fam.) Ființă mică (și gingașă). *s.f., g.-d. art.* gâgâlicii, *pl.* gâgâlici.
gâjâi *intr.* A respira greoi, cu zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3* gâjâie, *imperf. 3 sg.* gâjâia; *conj. prez. 3* să gâjâie.
gâl/gâl-gâl Cuvânt care imită zgomotul produs de un lichid care curge dintr-un vas (cu gâtul strâmt) sau care este înghițit. *interj.*
gâlcă (pop.) 1. Inflamare a ganglionilor gâtului sau a amigdalelor. 2. (fig.) Nod, porțiune mai îngroșată care apare pe unele fire textile. *s.f., g.-d. art.* gâlcii, *pl.* gâlci.
gâlceavă (pop.) Ceartă, ciorovăială. *s.f., g.-d. art.* gâlcevii, *pl.* gâlcevi.

gâlcevi *refl. recipr.* (înv., pop.) A se certa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gâlcevesc, *imperf. 3 sg.* gâlcevea; *conj. prez. 3* să gâlcevească.
gâlcevire (înv.) Faptul de a se gâlcevi. *s.f., g.-d. art.* gâlcevirii, *pl.* gâlceviri.
gâlcevitor,-oare (înv., pop.) (Om) certăreț. *adj., s.m.* și *f., pl.* gâlcevitori,-oare.
gâlgâi *intr.* (despre lichide) A curge cu zgomot printr-o deschizătură, când alunecă pe gât etc. *vb. IV, ind. prez. 3* gâlgâie, *imperf. 3 sg.* gâlgâia; *conj. prez. 3* să gâlgâie.
gâlgâială Gâlgâire. *s.f., g.-d. art.* gâlgâielii, *pl.* gâlgâieli.
gâlgâire Faptul de a gâlgâi; zgomot caracteristic produs de un lichid care curge printr-o deschizătură sau când alunecă pe gât; gâlgâit, gâlgâială, gâlgâitură. *s.f., g.-d. art.* gâlgâirii, *pl.* gâlgâiri.
gâlgâit Gâlgâire. *s.n.*
gâlgâitor,-oare (-gâ-i-) Care gâlgâie. *adj., pl.* gâlgâitori,-oare.
gâlgâitură (-gâ-i-) Gâlgâire. *s.f., g.-d. art.* gâlgâiturii, *pl.* gâlgâituri.
gâlmă (pop.) 1. Dâmb, movilă. 2. Umflătură, gâlcă. *s.f., g.-d. art.* gâlmei, *pl.* gâlme.
gând 1. Proces de gândire sau rezultatul procesului de gândire; idee, cuget. */A frământa* (*pe cineva*) *~ul* = a obseda (pe cineva) o idee. *A-și lua ~ul* = a nu se mai gândi. *Ca ~ul* = repede. *Dus* (sau *căzut*) *pe ~uri* = absorbit de ceva intim; neatent. *A sta pe ~uri* = a chibzui, a reflecta, a șovăi. *A pune* (*pe cineva*) *pe ~uri* = a îngrijora (pe cineva). *A intra la* (sau *a-și face*) *~uri* = a se îngrijora. 2. Închipuire, imaginație, fantezie. 3. Minte, memorie. 4. Intenție, plan, calcul. */A-și pune în ~ să...* = a se hotărî să... *A pune* (*cuiva*) *~ rău* = a avea intenții rele față de cineva. *A-l bate* (sau *a-l paște* etc.) *~ul să...* = a intenționa, a plănui să... 5. Convingere. 6. Voie, dorință. *s.n., pl.* gânduri.
gândac 1. Nume generic dat unor insecte din ordinul coleopterelor. 2. Vierme-de-mătase. *s.m., pl.* gândaci.
gândac-de-bucătărie Șvab[1]. *s.m., pl.* gândaci-de-bucătărie.
gândac-de-casă Gândac-de-bucătărie. *s.m., pl.* gândaci-de-casă.
gândac-de-Colorado Insectă, de culoare galbenă-portocalie, care dăunează cartofilor. *s.m., pl.* gândaci-de-Colorado.
gândac-de-frasin Cantaridă. *s.m., pl.* gândaci-de-frasin.
gândac-de-mai Cărăbuș. *s.m., pl.* gândaci-de-mai.
gândac-negru Gândac-de-bucătărie. *s.m., pl.* gândaci-negri.
gândăcărie (rar) Mulțime de gândaci. *s.f., art.* gândăcăria, *g.-d. art.* gândăcăriei.
gândăcel Diminutiv al lui gândac (1). *s.m., pl.* gândăcei, *art.* gândăceii.
gândi 1. *intr.* și *refl.* A-și forma o idee despre un lucru; a judeca, a medita, a reflecta la ceva. */A-i da* (*cuiva*) *de gândit* = a obliga (pe cineva) să mediteze. //(intr. și refl.) A crea, a concepe ceva. 2. *tr.* A crede, a socoti că... 3. *tr.* și *refl.* A-și da seama (că)... 4. *intr.* și *refl.* A-i păsa de cineva sau de ceva. 5. *refl.* A intenționa să... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gândesc, *imperf. 3 sg.* gândea; *conj. prez. 3* să gândească.
gândire 1. Facultate a creierului omenesc de a reflecta în mod generalizat realitatea prin noțiuni, judecăți etc. 2. Spirit, conștiință. 3. Meditare, reflecție. 4. Imaginație, fantezie. *s.f., g.-d. art.* gândirii, *pl.* gândiri.
gândirism Curent de orientare existențialist-ortodoxă, apărut în România, în primele decenii ale sec. al XX-lea, în jurul revistei „Gândirea". *s.n.*
gândirist,-ă (Adept) al gândirismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* gândiriști,-ste.
gândit Faptul de a gândi. *s.n.*
gândite (în expr.) *Pe ~* = în mod așteptat, firesc; fără surprindere. *loc. adv.*
gânditor,-oare I. *adj.* Preocupat de ceva, îngândurat; absent, distrat. II. *s.m.* și *f.* Persoană care reflectează asupra problemelor vieții. //Filosof. *adj., s.m.* și *f., pl.* gânditori,-oare.
gânganie (-ni-e) Insectă, vietate mică. *s.f., art.* gângania, *g.-d. art.* gângăniei, *pl.* gângănii, *art.* gângăniile.
gângav,-ă/gângav,-ă (Persoană) care vorbește greu și împiedicat, repetând silabele. *adj., s.m.* și *f., pl.* gângavi,-e/gângavi,-e.
gângăveală Faptul de a (se) gângăvi; defect de vorbire al omului gângav; bâlbâială, gângăvie. *s.f., g.-d. art.* gângăvelii, *pl.* gângăveli.
gângăvi *intr.* și *refl.* A (se) exprima greu, repetând silabele; a (se) bâlbâi. //(tr. și intr., fig.) A exprima cu greutate o idee. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gângăvesc, *imperf. 3 sg.* gângăvea; *conj. prez. 3* să gângăvească.
gângăvie Gângăveală. *s.f., art.* gângăvia, *g.-d. art.* gângăviei, *pl.* gângării, *art.* gângăviile.
gângăvire Acțiunea de a gângăvi; gângăvit. *s.f., g.-d. art.* gângăvirii, *pl.* gângăviri.
gângăvit Gângăvire. *s.n.*
gânguri *intr.* și *tr.* 1. (despre copiii mici) A scoate sunete disparate, nearticulate în cuvinte. 2. *intr.* (despre porumbei și turturele) A scoate sunete caracteristice speciei. [*var.* (2) gunguni, gunguri *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gânguresc, *imperf. 3 sg.* gângurea; *conj. prez. 3* să gângurească.
gângurire Faptul de a gânguri; gângurit. *s.f., g.-d. art.* gânguririi, *pl.* gânguriri.
gângurit Sunete nearticulate în cuvinte scoase de copiii mici; sunete caracteristice scoase de porumbei și de turturele. *s.n.*
gânj (pop.) Nuia flexibilă, răsucită și folosită ca frânghie. *s.n./s.m., pl.* gânjuri/gânji.
gânsac (pop.) Gâscan. *s.m., pl.* gânsaci.
gârbaci Bici făcut din curele împletite sau din vână de bou. //Lovitură dată cu acest bici. *s.n., pl.* gârbace.
gârbliță 1. (pop., la animale) Greabăn, grumaz; (la oameni) ceafă. */A muia* (*cuiva*) *~a* = a înfrânge (cuiva) trufia. 2. Plantă erbacee cu tulpina coperită cu solzi și cu flori mari, violete. *s.f., g.-d. art.* gârbiței, *pl.* gârbițe.
gârbov,-ă Cu spinarea încovoiată (de bătrânețe). *adj., pl.* gârbovi,-e.
gârboveală Faptul de a (se) gârbovi. *s.f., g.-d. art.* gârbovelii.
gârbovi *refl.* A deveni gârbov. (tr. fact.) *Grijile l-au ~t. vb. IV, ind. prez. 3 sg.* gârbovește, *imperf. 3 sg.* gârbovea; *conj. prez. 3* să gârbovească.
gârgâr Unealtă folosită la pescuitul marin prin încercuirea și adunarea bancurilor de hamsii, stavrizi, scrumbii etc. *s.n., pl* gârgâre.
gârlă 1. Mică apă curgătoare; braț al unei ape curgătoare. //(adv.) În cantitate mare, din belșug. /(fam.) *A se duce pe ~* = a se risipi. 2. Depresiune alungită și sinuoasă, plină cu apă, care leagă un râu de bălțile din apropiere. *s.f., g.-d. art.* gârlei, *pl.* gârle.
gârlici Intrare (îngustă) într-o pivniță. *s.n., pl.* gârliciuri.
gârlișoară Gârliță. *s.f., g.-d. art.* gârlișoarei, *pl.* gârlișoare.
gârliță[1] Diminutiv al lui gârlă; gârlișoară. *s.f., g.-d. art.* gârliței, *pl.* gârlițe.
gârliță[2] Specie de gâscă sălbatică, de culoare cenușie. *s.f., g.-d. art.* gârliței, *pl.* gârlițe.
gârneață v. **gârniță.**

gârneț (reg.) Par (mai gros) făcut de obicei din lemn de stejar. *s.m., pl.* gârneți.
gârniță (reg.) Arbore cu tulpină dreaptă, înrudit cu stejarul, folosit în construcții. [*var.* gârneață *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* gârniței, *pl.* gârnițe.
gârnițet (reg.) Pădure unde predomină gârnița. *s.n., pl.* gârnițeturi.
gâscan Bărbătușul gâștei; gânsac. *s.m., pl.* gâscani.
gâscar (rar) Bărbat sau băiat care păzește gâștele. *s.m., pl.* gâscari.
gâscăriță 1. Numele a două plante perene cu tulpina și frunzele acoperite cu peri, cu flori mici albe. 2. Plantă din familia cruciferelor cu frunzele spatulate sau oblonge. *s.f., g.-d. art.* gâscăriței, *pl.* gâscărițe.
gâscă 1. Pasăre domestică de talie mare, crescută pentru carne, grăsime și fulgi. */A strica orzul pe ~ște* = a dărui ceva prețios cuiva care nu știe să prețuiască cele primite. 2. (fam.) Epitet depreciativ dat unei femei sau unei fete credule sau proaste. *s.f., g.-d. art.* gâștei, *pl.* gâște.
gâscăriță (rar) Femeie sau fată care păzește gâștele. *s.f., g.-d. art.* gâscăriței, *pl.* gâscărițe.
gâsculiță Diminutiv al lui gâscă. *s.f., g.-d. art.* gâsculiței, *pl.* gâsculițe.
gât 1. Parte a corpului care unește capul cu trunchiul; grumaz. */A se arunca* (sau *a se agăța*) *de ~ul cuiva* = a) a îmbrățișa (căduros) pe cineva; b) a copleși pe cineva cu manifestările de dragoste. *A-și rupe* (sau *a-și frânge*) *~ul* = a se accidenta grav; b) a-și pierde situația bună în urma unor greșeli sau a unor fapte ilegale. (fam.) *A face ~* = a face gălăgie, scandal. *A lua* (sau *a înhăța*) *de ~* = a brutaliza (pe cineva). *A fi sătul până-n ~* = a nu mai suporta (o situație). *A-l sta* (sau *a i se opri*) *în ~* = a) a nu putea înghiți; b) a nu putea suferi ceva sau pe cineva. //Cantitate de băutură care se poate bea dintr-o singură înghițitură. 2. Parte a unor obiecte, a unor piese etc. care seamănă cu gâtul (1). *~ul sticlei.* */Prună cu ~* = prună gâtlană v. gâtlană. *s.n., pl.* gâturi.
gâtar Curea lată a hamului, care se trece peste gâtul calului; hamut. *s.n., pl.* gâtare.
gâtișor (rar) Diminutiv al lui gât. *s.n., pl.* gâtișoare.
gâtiță (reg.) Gâtlej. *s.f., g.-d. art.*, gâtiței, *pl.* gâtițe.
gâtlan (înv., reg.) Gât (1). *s.n., pl.* gâtlane.
gâtlană (în expr.) *Prună ~* (și s.f.) = varietate de prune alungite la unul dintre capete; prună cu gât. *adj., pl.* gâtlane.
gâtlej Partea interioară a gâtului (1), cuprinzând faringele, esofagul și traheea. *s.n., pl.* gâtlejuri.
gâtos,-oasă (rar) Cu gâtul (1) lung. *adj., pl.* gâtoși,-oase.
gâtui 1. *tr.* A strânge pe cineva de gât; a-l sugruma. 2. *refl.* A se îngusta pe o anumită porțiune. *vb. IV, ind. prez. 3* gâtuie, *imperf. 3 sg.* gâtuia; *conj. prez. 3* să gâtuie.
gâtuire Acțiunea de a (se) gâtui. //(circ.) Îngreunare a circulației din cauza traficului aglomerat. *s.f., g.-d. art.* gâtuirii, *pl.* gâtuiri.
gâtuitor,-oare (-tu-i-) (rar) Care gâtuie, îngustează. *adj., pl.* gâtuitori,-oare.
gâtuitură (-tu-i-) Porțiune mai îngustă a unui lucru. *s.f., g.-d. art.* gâtuiturii, *pl.* gâtuituri.
gâză Nume generic dat insectelor mici, zburătoare. *s.f., g.-d. art.* gâzei, *pl.* gâze.
gâzulie (pop.) Gâzuță. *s.f., art.* gâzulia, *g.-d. art.* gâzuliei, *pl.* gâzulii, *art.* gâzuliile.
gâzuliță Diminutiv al lui gâză; gâzuță, gâzulie. *s.f., g.-d. art.* gâzuliței, *pl.* gâzulițe.
gâzuță Gâzuliță. *s.f., g.-d. art.* gâzuței, *pl.* gâzuțe.
geaba (pop.) 1. Degeaba. 2. Gratis, fără plată. *adv.*
geacă Jachetă scurtă până în talie. [*var.* giacă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* gecii, *pl.* geci.
gealat (înv., fam.) 1. Călău. 2. Om voinic, zdravăn și violent). *s.m., pl.* gealați.
geală Dispozitiv mecanic folosit în operația de săpare a sondelor de petrol. *s.f., g.-d. art.* gealei, *pl.* geale.
gealău (reg.) Rindea mare. *s.n., art.* gealăul, *pl.* gealăie /gealăuri.
geam 1. Placă de sticlă fixată la uși sau la ferestre pentru a lăsa să treacă lumina. 2. Bucată de sticlă care se fixează în rama ochelarilor, a ceasornicelor etc. 3. (p. gener.) Fereastră. *s.n., pl.* geamuri.
geamalâ (înv.) Păpușă foarte mare care reprezenta un trup de femeie cu două capete și patru mâini, folosită în trecut în spectacolele populare de bâlci. *s.f., g.-d. art.* geamalâi, *pl.* geamalâ.
geamandură Corp plutitor făcut din tablă, din lemn etc. și ancorat pe fundul unei ape, care indică restricții de navigație și de înot. *s.f., g.-d. art.* geamandurii, *pl.* geamanduri.
geamantan Cufăr portabil din piele, carton etc. în care se pun lucruri necesare pentru călătorie. *s.n., pl.* geamantane.
geamantănaș Diminutiv al lui geamantan. *s.n., pl.* geamantănașe.
geamăn,-ă 1. (despre ființe, și s.) Născut odată cu altă ființă de către aceeași mamă sau femelă. 2. (despre plante) Care are două tulpini crescute din aceeași rădăcină. 3. (anat.) *Mușchi ~i* = mușchi ai gambei dispuși pereche. *adj., pl.* gemeni,-e.
geamăt 1. Sunet nearticulat scos de o ființă care simte o durere fizică sau morală. 2. (fig.) Murmur, freamăt (al naturii). [*var.* gemăt, gemet *s.n.*] *s.n., pl.* gemete.
geambarale v. **geamparale.**
geambaș (înv.) Persoană care vindea sau intermedia vânzarea cailor. *s.m., pl.* geambași.
geambașle (înv.) Geambașlâc. *s.f., art.* geambașla, *g.-d. art.* geambașlei, *pl.* geambașlâi, *art.* geambașlâile.
geambașlâc (înv.) Meseria de geambaș; geambașie. *s.n., pl.* geambașlâcuri.
geamblac Ansamblu format din mai mulți scripeți ficși și o ramă, montat pe turla unei sonde. *s.n., pl.* geamblacuri.
geamgiu Persoană care montează sau vinde geamuri. *s.m., art.* geamgiul, *pl.* geamgii, *art.* geamgiii.
geamie Local de cult la musulmani. *s.f., art.* geamia, *g.-d. art.* geamiei, *pl.* geamii, *art.* geamiile.
geamlâc Perete format din geamuri; coridor, verandă cu peretele exterior făcut din geamuri. *s.n., pl.* geamlâcuri.
geamparale 1. Numele unui dans popular românesc cu mișcare vioaie; melodia acestui dans. 2. (fig., rar) Cântec (melodios) al unei păsări. 3. (înv.) Castaniete. [*var.* geambarale *s.f. pl.*] *s.f. pl., art.* geamparalele.
geamparagiu Cel care joacă geamparale. *s.m., art.* geamparagiul, *pl.* geamparagii, *art.* geamparagiii.
geanabet (rar) Om rău, afurisit. *s.m., pl.* geanabeți.
geană 1. Fiecare dintre firișoarele de păr de pe marginea unei pleoape. */A-i da* (*cuiva*) *ochii* (sau *pleoapele*) *în ~e*, se spune despre o persoană gata să atipească. *A privi printre ~e* = a privi cu ochii întredeschiși. 2. (înv.) Pleoapă (a ochiului). 3. (fig.) Dungă de lumină; fâșie de deal, de nor etc. luminată. *s.f., g.-d. art.* genei, *pl.* gene.
geantă[1] 1. Obiect din piele, din material plastic etc., având în interior despărțituri, folosit pentru a transporta acte, cărți etc. 2. Poșetă. *s.f., g.-d. art.* genții, *pl.* genți.
geantă[2] **v. jantă.**
geanticlinal Convexitate a suprafeței pământului, în formă de șa. *s.n., pl.* geanticlinale.
gear (înv.) Șal oriental (indian); postav din material fin, cu flori cusute de mână. *s.n., pl.* gearuri.

gebea (rar) Mers special al calului, fără salturi. *s.f.*, gebeaua, *g.-d. art.* gebelei, *pl.* gebele, *art.* gebelele.
gel (chim.) Substanță coloidală cu consistență vâscoasă. *Săpun ~. s.n., pl.* geluri.
gelatină 1. Substanță coloidală, preparată prin fierbere din oase, cartilaje etc., având întrebuințări în industria alimentară, textilă etc. 2. Produs de cofetărie preparat din sirop de fructe sau dintr-o cremă închegată cu gelatină (1). 3. Piele crudă pregătită pentru tăbăcire. *s.f., g.-d. art.* gelatinei, *pl.* gelatine.
gelatiniza *tr.* și *refl.* A (se) transforma în gelatină; a (se) îmbiba cu gelatină. *vb. I, ind. prez. 3* gelatinizează.
gelatinizare Acțiunea de a (se) gelatiniza. *s.f., g.-d. art.* gelatinizării, *pl.* gelatinizări.
gelatinos,-oasă Ca gelatina (1); care conține gelatină. *adj., pl.* gelatinoși,-oase.
gelație (-ți-e) Variația limitei de curgere reală a gelului din noroaiele de foraj în funcție de timp. *s.f., art.* gelația, *g.-d. art.* gelației.
gelep[1] (în Evul Mediu) Negustor oriental care cumpăra vite din Țările Române pentru a le vinde la Constantinopol. //(p. gener.) Negustor (străin). *s.m., pl.* gelepi.
gelep[2] Taxă care se plătea de un gelep[1]. *s.n., pl.* gelepuri.
gelifica *tr.* A transforma o soluție coloidală într-un gel. *vb. I, ind. prez. 3* gelifică.
gelificare Acțiunea de a gelifica. *s.f., g.-d. art.* gelificării, *pl.* gelificări.
geliniță Substanță explozivă inalterabilă în apă și puțin sensibilă la șoc, formată din nitroglicerină, azotat de potasiu și rumeguș de lemn. *s.f., g.-d. art.* gelinitei.
geliv,-ă (despre materiale, roci) Care se poate dezagrega la acțiunea repetată a înghețului. *adj., pl.* gelivi,-e.
gelivație (-ți-e) Alterarea rocilor de la suprafața pământului datorită variațiilor de temperatură. *s.f., art.* gelivația, *g.-d. art.* gelivației, *pl.* gelivații, *art.* gelivațiile.
gelivitate 1. Proprietate a unor materiale de a deveni gelive. 2. Proprietate a rocilor, a pământului de a îngheța la temperaturi joase. *s.f., g.-d. art.* gelivității.
gelivură Crăpătură în lungul trunchiului arborilor, datorită gerului puternic. *s.f., g.-d. art.* gelivurii, *pl.* gelivuri.
gelos,-oasă 1. Care suferă de gelozie (1). 2. Invidios. *adj., pl.* geloși,-oase.
geloză Mediu solid pentru cultura bacteriilor, obținut prin dizolvarea în apă a agar-agarului. *s.f., g.-d. art.* gelozei.
gelozie 1. Sentiment chinuitor provocat cuiva de bănuiala sau de certitudinea că ființa iubită îi este necredincioasă. 2. Invidie, ciudă. *s.f., art.* gelozia, *g.-d. art.* gelozie, *pl.* gelozii, *art.* gelozile.
geluí *tr.* A netezi cu geleaul suprafața unei piese de lemn. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* geluiesc, *imperf. 3 sg.* geluia; *conj. prez. 3* să geluiască.
geluire Acțiunea de a gelui. *s.f., g.-d. art.* geluirii, *pl.* geluiri.
gem Produs alimentar obținut prin fierberea fructelor cu zahăr. *s.n., pl.* gemuri.
gemă 1. Denumire pentru orice piatră prețioasă translucidă. 2. Bijuterie având o piatră prețioasă pe care sunt gravate figuri ori motive decorative. /(adj.) *Sare ~* = sare de bucătărie cristalizată. *s.f., g.-d. art.* gemei, *pl.* geme.
gemănare (la car) Furculiță (2). *s.f., g.-d. art.* gemănării, *pl.* gemănări.
gemănariță (bot.) Bujorel. *s.f., g.-d. art.* gemănariței, *pl.* gemănarițe.
gemăt v. **geamăt.**
gemător,-oare (rar) Care geme. *adj., pl.* gemători,-oare.
geme *intr.* 1. (despre oameni) A scoate sunete nearticulate, provocate de o durere. 2. (fig.) A fi încărcat peste măsură. 3. (fig., despre elemente ale naturii) A murmura, a fremăta. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gem, *imperf. 3 sg.* gemea; *conj. prez. 3* să geamă; *part.* gemut.
gemelar,-ă (med.) Cu gemeni. *Sarcină ~. adj., pl.* gemelari,-e.
gemelipară (Femeie) care a născut gemeni. *adj., s.f., pl.* gemelipare.
gemet v. **geamăt.**
geminat,-ă Îngemănat, împerecheat. /(lingv.) *Consoană ~* (și s.f.) = consoană pronunțată cu o durată mai mare decât cea obișnuită. *adj., pl.* geminați,-te.
geminație (-ți-e) 1. Împerechere, îmbinare de două elemente. 2. (lingv.) Dublare a unei consoane. *s.f., art.* geminația, *g.-d. art.* geminației, *pl.* geminații, *art.* geminațiile.
gemulă 1. Parte a embrionului la plante, alcătuită dintr-un buchet de frunzișoare învelite într-o teacă protectoare. 2. (zool.) Organ prin care se înmulțesc spongierii. 3. Particulă celulară ipotetică, în care, după Darwin, se concentrează proprietățile viitorului organism. *s.f., g.-d. art.* gemulei, *pl.* gemule.
gemuleț Diminutiv al lui geam. *s.n., pl.* gemulețe.
gemut Faptul de a geme. *s.n.*
gen 1. Fel, soi, specie, tip; fel de a fi al cuiva. 2. Diviziune a creațiilor artistice după temă, stil etc. //Manieră personală, stil de a compune. */Pictură de ~* = pictură care prezintă aspecte ale vieții cotidiene. 3. Fiecare dintre diviziunile fundamentale în care se împart operele literare. *~ liric. ~ epic. ~ dramatic.* 4. Categorie gramaticală bazată pe diferența dintre ființe și lucruri, precum și dintre ființele de sex masculin și cele de sex feminin. 5. (biol.) Subdiviziune a familiei care cuprinde mai multe specii înrudite. 6. (log.) Clasă de obiecte având aceleași note esențiale. *s.n., pl.* genuri.
genă Element biologic care asigură transmiterea și manifestarea unor caractere ereditare. *s.f., g.-d. art.* genei, *pl.* gene.
genealogic,-ă (-ne-a-) Referitor la genealogie. */Arbore ~* = reprezentare grafică prin care se indică filiația membrilor unei familii. *adj., pl.* genealogici,-ce.
genealogie (-ne-a-) 1. Urmărire a ascendenței membrilor unei familii, pentru a stabili originea și gradul lor de înrudire. 2. Disciplină auxiliară a istoriei, care studiază filiația familiilor domnitoare, nobiliare etc. *s.f., art.* genealogia, *g.-d. art.* genealogiei, *pl.* genealogii, *art.* genealogiile.
genealogist,-ă (-ne-a-) (rar) Specialist în genealogii. *s.m., pl.* genealogiști; *s.f., g.-d. art.* genealogistei, *pl.* genealogiste.
genera *tr.* A produce, a da naștere, a determina. *vb. I, ind. prez. 3* generează.
general[1] Denumire generică pentru gradele de ofițeri superioare gradului de colonel. 2. Superior al unui ordin religios. *s.m., pl.* generali.
general[2] Ceea ce este comun ființelor sau obiectelor dintr-o anumită categorie. *s.n.*
general[3] (în expr.) *În ~* = în linii mari. *loc. adv.*
general[4]**,-ă** 1. Comun tuturor ființelor sau obiectelor dintr-o anumită categorie. //Care privește pe toți, la care participă toți. 2. Universal. 3. Referitor la ceva în linii mari, în trăsăturile lui fundamentale. //(despre noțiuni) Rezultat dintr-o generalizare. //Care se petrece pe o mare întindere. */Cultură ~* = cultură bazată pe cunoașterea elementelor fundamentale din diferitele domenii ale științei și ale artei. 4. Care are răspunderea unei direcții, unei instituții etc. *Director ~. adj., pl.* generali,-e.
general-colonel Grad militar superior celui de general-maior. *s.m., pl.* generali-colonei.

general de armată Comandant al unei armate. *s.m. + prep. + s.f.*
generalisim Comandant suprem al armatei din unele țări. *s.m., pl.* generalisimi.
generalist,-ă Medic care practică medicina generală, fără o strictă specializare; medic internist. *s.m., pl.* generaliști; *s.f., g.-d. art.* generalistei, *pl.* generaliste.
generalitate 1. Caracterul a ceea ce este general[2]. 2. (la pl.) Idei generale privitoare la un anumit domeniu. *s.f., g.-d. art.* generalității, *pl.* generalități.
generaliza 1. *tr.* A reține însușirile fundamentale comune ale unui grup de obiecte sau de fenomene; a da o formulare sintetică mai multor situații particulare. 2. *tr.* A face să fie general, a lărgi sfera de aplicare. 3. *refl.* (despre boli) A se extinde în întreg organismul. *vb. I, ind. prez. 3* generalizează.
generalizare Acțiunea de a (se) generaliza. //Operație logică prin care se trece de la particular la general. *s.f., g.-d. art.* generalizării, *pl.* generalizări.
generalizator,-oare Care generalizează. *adj., pl.* generalizatori,-oare.
general-locotenent Grad de ofițer superior celui de general-maior. *s.m., pl.* generali-locotenenți.
general-maior Grad de ofițer superior celui de general de brigadă *s.m., pl.* generali-maiori.
generalmente (rar) În general, de obicei. *adv.*
generare Acțiunea de a genera. *s.f., g.-d. art.* generării, *pl.* generări.
generativ,-ă Care generează. */Gramatică ~* = gramatică care are la bază analiza regulilor de formare a frazelor corecte într-o limbă. *adj., pl.* generativi,-e.
generativism Curent lingvistic bazat pe teoria generativă. *s.n.*
generatoare (mat.) Linie dreaptă care, prin deplasarea sa în spațiu, dă naștere unei suprafețe. *s.f., g.-d. art.* generatoarei, *pl.* generatoare.
generator[1] 1. Aparat, instalație care transformă o formă de energie într-o altă formă. */~ electric* = aparat care transformă energia mecanică în energie electrică. *~ cuantic* = generator sau amplificator care se bazează pe fenomenul de emisie stimulată a radiațiilor. 2. Aparat sau instalație care produce un fluid sau o suspensie fluidă. *s.n., pl.* generatoare.
generator[2],-oare Care generează, produce ceva. *adj., pl.* generatori,-oare.
generație (-ți-e) 1. Totalitatea oamenilor care sunt de aceeași vârstă. //Perioadă de timp care desparte vârsta tatălui de cea a fiului. */Din ~ în ~* = din tată în fiu; de la o epocă la alta. 2. Totalitatea animalelor care aparțin aceleiași specii sau rase și care s-au născut în același an. */Teoria ~i spontanee* = teză pseudoștiințifică idealistă, conform căreia din materii minerale sau organice poate lua naștere un organism viu în mod spontan. *s.f., art.* generația, *g.-d. art.* generației, *pl.* generații, *art.* generațiile.
genere (în expr.) *În ~* = în general; în mod obișnuit, de obicei. *loc. adv.*
generic[1] Parte (de început) a unui film, a unei emisiuni de televiziune etc. în care sunt menționați principalii realizatori. *s.n.*
generic[2],-ă Care ține de o categorie, de un gen; care cuprinde toate cazurile de același fel. *adj., pl.* generici,-ce.
generos,-oasă Mărinimos, darnic; însuflețit de idei alese. //(fig.) Bogat, fertil. *Pământ ~. adj., pl.* generoși,-oase.
generozitate Mărinimie, dărnicie. *s.f., g.-d. art.* generozității.
genetic,-ă Care aparține geneticii. *adj., pl.* genetici,-ce.
genetică Ramură a biologiei care studiază legile eredității și variabilității organismelor. *s.f., g.-d. art.* geneticii.
genetician,-ă (-ci-an) Specialist în genetică. *s.m., pl.* geneticieni; *s.f., g.-d. art.* geneticienei, *pl.* geneticiene.
Geneză Prima carte a Bibliei. *s. prop. f., g.-d. art.* Genezei.
geneză 1. Procesul nașterii unei ființe sau unui lucru; origine. 2. (fig.) Referitor la împrejurările, faptele care au concurat la formarea unui lucru. *~a unui roman. s.f., g.-d. art.* genezei, *pl.* geneze.
genezic,-ă Referitor la naștere, la procreare. *adj., pl.* genezici,-ce.
genial,-ă (-ni-al) Înzestrat cu geniu; de geniu. *adj., pl.* geniali,-e.
genialitate (-ni-a-) Însușirea de a fi genial. *s.f., g.-d. art.* genialității.
genic,-ă (biol.) Referitor la gen. *adj., pl.* genici,-ce.
genist Militar din trupele de geniu (III). *s.m., pl.* geniști.
genital,-ă Referitor la procreare, la reproducerea organismului animal. *adj., pl.* genitali,-e.
genitiv (gram.) Caz al declinării care indică dependența, apartenența și posesia. *s.n., pl.* genitive.
genitival,-ă Care se află în cazul genitiv, cu valoare de genitiv. *adj., pl.* genitivali,-e.
genitor (biol.) Plantă sau animal din care ia naștere un hibrid. *s.m., pl.* genitori.
genitoree Scurgere albicioasă din organul genital al femeii. *s.f., art.* genitoreea, *g.-d. art.* genitoreei.
genito-urinar,-ă (anat.) Referitor la ansamblul organelor de reproducere și urinare. *adj., pl.* genito-urinari,-e.
geniu I. 1. Dezvoltare excepțională a aptitudinilor spirituale, creatoare ale omului; persoană care are o asemenea înzestrare. 2. Caracter specific, fire. II. Spirit, ființă supranaturală care, conform credințelor celor vechi, veghează asupra destinului oamenilor. III. Armă militară care cuprinde trupe specializate în fortificații, construcții de drumuri și poduri etc. *s.n., art.* geniul, *pl.* genii, *art.* geniile.
genocid Exterminare a unui grup uman, național, etnic, religios etc. *s.n., pl.* genocide.
genoi Metol. *s.n.*
genom (biol.) Totalitatea particularităților ereditare prezente în nucleul celular; (p. restr.) grup de cromozomi. *s.n., pl.* genomuri.
genotip Totalitatea proprietăților ereditare ale unui organism. *s.n., pl.* genotipuri.
gentil,-ă Amabil, politicos, curtenitor. //(înv.) Nostim. *adj., pl.* gentili,-e.
gentilețe Purtare, atitudine, faptă gentilă. *s.f., art.* gentileței, *g.-d. art.* gentileții.
gentilic,-ă Referitor la gintă. *adj., pl.* gentilici,-ce.
gentilom 1. (în Evul Mediu apusean) Nobil, aristocrat. 2. (fig.) Om cu o comportare aleasă; distins, politicos. *s.m., pl.* gentilomi.
gentleman (a *pron.* e) (angl.) Bărbat cu maniere alese. *s.m., pl.* gentlemeni.
gentuliță (rar) Diminutiv al lui geantă; gentuță. *s.f., g.-d. art.* gentuliței, *pl.* gentulițe.
gentuță Gentuliță. *s.f., g.-d. art.* gentuței, *pl.* gentuțe.
gențianacee (-ți-a-) (la pl.) Familie de plante erbacee montane, cu frunze alterne sau opuse și cu flori solitare sau în buchete; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* gențianaceea, *g.-d. art.* gențianaceei, *pl.* gențiana-cee.
gențiană (-ți-a-) Nume dat unor specii de plante cu flori mari, albastre sau galbene. [*var.* ghințiană *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* gențianei, *pl.* gențiane.
genuflexiune (-xi-u-) Îndoire a genunchilor (la exercițiile de gimnastică). *s.f., g.-d. art.* genuflexiunii, *pl.* genuflexiuni.

genuin,-ă Veritabil, natural, pur. *adj., pl.* genuini,-e.
genuliéră (-li-e-) 1. Partea unei armuri care acoperă genunchiul. //Apărătoare pentru genunchi; genunchieră. 2. (mil.) Distanță verticală dintre planul de așezare al unui trăgător și nivelul liniei de ochire. *s.f., g.-d. art.* genuliérei.
genuncher (reg.) Suman lung până la genunchi. *s.n., pl.* genunchere.
genunchi 1. Parte a piciorului care cuprinde articulația femurului cu tibia. */Cu ~i la gură* = ghemuit, strâns. *A cădea în ~* (*înaintea cuiva*) = a se lăsa la pământ (în fața cuiva) în semn de umilință. *A i se tăia cuiva ~i* = a nu se mai putea ține pe picioare de emoție. //Lovitură dată cuiva cu genunchiul (1). 2. Deformare a pantalonilor în dreptul genunchilor. *s.m., art.* genunchiul, *pl.* genunchi.
genunchiéră (-chi-e-) Bandaj special cu care se acoperă genunchiul pentru a-l proteja. *s.f., g.-d. art.* genunchiérei, *pl.* genunchiére.
genúne Prăpastie, abis. *s.f., g.-d. art.* genúnii, *pl.* genúni.
geobiologíe (ge-o-bi-o-) Disciplină care se ocupă cu studiul legăturilor dintre evoluția cosmică a Pământului și evoluția vieții. *s.f., art.* geobiologia, *g.-d. art.* geobiologiei.
geobotánic,-ă (ge-o-) De geobotanică. *adj., pl.* geobotánici,-ce.
geobotánică (ge-o-) Disciplină care se ocupă cu studiul răspândirii plantelor pe suprafața globului pământesc. *s.f., g.-d. art.* geobotánicii.
geobotaníst,-ă (ge-o-) Specialist în geobotanică. *s.m., pl.* geobotaníști; *s.f., g.-d. art.* geobotanístei, *pl.* geobotaníste.
geocárpie (ge-o-) Fenomen prezent la unele plante care, după fecundație, își înfundă floarea în pământ unde se dezvoltă fructele. *s.f., art.* geocarpia, *g.-d. art.* geocarpiei.
geocéntric,-ă (ge-o-) Care are Pământul drept centru. */Sistem ~ =* concepție potrivit căreia Pământul s-ar afla în centrul universului. *adj., pl.* geocentrici,-ce.
geocentrísm (ge-o-) Concepție care admite sistemul geocentric. *s.n.*
geochímic,-ă (ge-o-) Referitor la geochimie. *adj., pl.* geochimici,-ce.
geochímie (ge-o-) Ramură a chimiei care studiază răspândirea elementelor chimice care intră în alcătuirea scoarței Pământului. *s.f., art.* geochimia, *g.-d. art.* geochimiei.
geochimíst,-ă (ge-o-) Specialist în geochimie. *s.m., pl.* geochimiști; *s.f., g.-d. art.* geochimístei, *pl.* geochimíste.
geocriológie (ge-o-) Ramură a geografiei fizice care studiază zonele de îngheț. *s.f., art.* geocriologia, *g.-d. art.* geocriologiei.
geocronológie (ge-o-) Disciplină care reconstituie succesiunea în timp a condițiilor în care s-au desfășurat fenomenele geologice. *s.f., art.* geocronologia, *g.-d. art.* geocronologiei.
geódă (ge-o-) 1. Agregat de minerale format în cavitățile largi ale rocilor. 2. (med.) Cavitate patologică în diverse țesuturi (oase, plămâni). *s.f., g.-d. art.* geódei, *pl.* geóde.
geodéz,-ă (ge-o-) Specialist în geodezie. //Tehnician care se ocupă cu măsurătorile geodezice. *s.m., pl.* geodézi; *s.f., g.-d. art.* geodézei, *pl.* geodéze.
geodézic,-ă (ge-o-) Referitor la geodezie. */Punct ~ =* punct de pe suprafața terestră, stabilit prin coordonate precise, care constituie baza pentru noi măsurători. *adj., pl.* geodézici,-ce.
geodézică (ge-o-) Curbă care reprezintă cea mai scurtă distanță între două puncte situate pe o suprafață curbă. *s.f., g.-d. art.* geodézicii.
geodezíe (ge-o-) Știință care studiază forma și dimensiunile Pământului, în vederea reprezentării cartografice sau numerice a suprafeței lui. *s.f., art.* geodezia, *g.-d. art.* geodeziei.
geodimétru (ge-o-) Instrument electronic de precizie pentru măsurarea distanțelor cu ajutorul impulsurilor luminoase. *s.n., art.* geodimetrul, *pl.* geodimétre.
geodinámic,-ă (ge-o-) Referitor la geodinamică. *adj., pl.* geodinámici,-ce.
geodinámică (ge-o-) Disciplină care studiază modificările suferite de scoarța Pământului sub acțiunea diferiților agenți. *s.f., g.-d. art.* geodinámicii.
geofág,-ă (ge-o-) (despre animale) Care se hrănește cu pământ. *adj., pl.* geofági,-ge.
geofítă Plantă cu organe subterane perene. *Plantă ~. s.f., g.-d. art.* geofítei, *pl.* geofíte.
geofízic,-ă (ge-o-) Referitor la geofizică. *adj., pl.* geofízici,-ce.
geofízică (ge-o-) Știință care studiază structura și proprietățile fizice ale globului terestru. *s.f., g.-d. art.* geofízicii.
geofizícian,-ă (ge-o-, -ci-an) Specialist în geofizică. *s.m., pl.* geofizicieni; *s.f., g.-d. art.* geofizicienei, *pl.* geofiziciene.
geofón (ge-o-) 1. Aparat electroacustic folosit în prospecțiunile geofizice. 2. Aparat acustic folosit la detectarea pierderilor de apă din conductele îngropate. *s.n., pl.* geofoane.
geogénic,-ă (ge-o-) Referitor la geogenie. *adj., pl.* geogénici,-ce.
geogénie (ge-o-) Ramură a geologiei care studiază originea și formarea Pământului. *s.f., art.* geogenia, *g.-d. art.* geogeniei.
geognóstic,-ă (ge-o-) Referitor la geognozie. *adj., pl.* geognóstici,-ce.
geognozíe (ge-o-) Știință care studiază compoziția mineralogică, resturile faunei și florei globului pământesc. *s.f., g.-d. art.* geognoziei.
geográf,-ă (ge-o-) Specialist în geografie. *s.m., pl.* geográfi; *s.f., g.-d. art.* geográfei, *pl.* geográfe.
geográfic,-ă (ge-o-) Referitor la geografie. *adj., pl.* geográfici,-ce.
geográfie (ge-o-) Știință care studiază globul terestru cu toate elementele sale, din punct de vedere fizic, economic, etnografic etc. */~ lingvistică* = metodă de cercetare a fenomenelor de limbă pe baza anchetelor de pe teren; geolingvistică. *s.f., art.* geografia, *g.-d. art.* geografiei.
geoíd (ge-o-) Corp geometric reprezentând forma teoretică a Pământului, redusă la nivelul oceanelor. *s.n.*
geoizotérmă (ge-o-) Izogeotermă. *s.f., g.-d. art.* geoizotérmei, *pl.* geoizotérme.
geológ,-ă (ge-o-) Specialist în geologie. *s.m., pl.* geológi; (rar) *s.f., g.-d. art.* geológei, *pl.* geológe.
geológic,-ă (ge-o-) Referitor la geologie. //Străvechi. */Diviziuni ~ =* diviziuni în care a fost împărțit timpul scurs de la consolidarea scoarței Pământului până astăzi. *adj., pl.* geológici,-ce.
geológie (ge-o-) Știință care studiază modul de formare a Pământului, precum și evoluția compoziției acestuia. //Manual în care se studiază această știință. *s.f., art.* geologia, *g.-d. art.* geologiei.
geomagnétic,-ă (ge-o-) Referitor la geomagnetism. *adj., pl.* geomagnétici,-ce.
geomagnétism (ge-o-) Ramură a geofizicii care studiază magnetismul terestru. *s.n.*
geomanție (ge-o-) Pretinsă artă de a prezice viitorul cu ajutorul unor puncte trasate pe pământ sau prin analiza unor grămăjoare de pământ aruncate. *s.f., art.* geomanția, *g.-d. art.* geomanției.

geomecanică (ge-o-) Studiul legilor mecanice după care se produc modificările scoarței Pământului. *s.f., g.-d. art.* geomecanicii.
geometral,-ă (ge-o-) Care reproduce în proiecție orizontală dispunerea și proporțiile unor lucrări de arhitectură. *adj., pl.* geometrali,-e.
geometric,-ă (ge-o-) 1. Care aparține geometriei. */Loc ~* = totalitatea punctelor care au o proprietate comună. *Progresie ~* = șir de numere în care fiecare număr este rezultatul înmulțirii numărului precedent cu un factor constant. *Medie ~* = rădăcina pătrată extrasă din produs a două numere. 2. În forma figurilor din geometrie; regulat, simetric. *adj., pl.* geometrici,-ce.
geometrie (ge-o-) 1. Ramură a matematicii care studiază proprietățile corpurilor, precum și raporturile lor spațiale. 2. Structură regulată a unui corp. *s.f., art.* geometria, *g.-d. art.* geometriei.
geometriza (ge-o-) *intr.* A folosi forme geometrice. *vb. I, ind. prez. 3* geometrizează.
geometru,-ă (ge-o-) 1. Specialist în geometrie. 2. Topograf. *s.m., art.* geometrul, *pl.* geometri; *s.f., g.-d. art.* geometrei, *pl.* geometre.
geomorfie (ge-o-) Parte a geodeziei care studiază forma Pământului. *s.f., art.* geomorfia, *g.-d. art.* geomorfiei.
geomorfogenie (ge-o-) Știință care studiază originea formelor reliefului terestru. *s.f., art.* geomerfogenia, *g.-d. art.* geomorfogeniei.
geomorfolog,-ă (ge-o-) Specialist în geomorfologie. *s.m., pl.* geomorfologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* geomorfologei, *pl.* geomorfologe.
geomorfologic,-ă (ge-o-) Referitor la geomorfologie. *adj., pl.* geomorfologici,-ce.
geomorfologie (ge-o-) Știință care studiază relieful scoarței terestre. *s.f., art.* geomorfologia, *g.-d. art.* geomorfologiei.
geonomic,-ă (ge-o-) Referitor la geonomie. *adj., pl.* geonomici,-ce.
geonomie (ge-o-) Studiul legilor fizice după care se produc modificările scoarței Pământului. *s.f., art.* geonomia, *g.-d. art.* geonomiei.
geopolitic,-ă (ge-o-) Referitor la geopolitică. *adj., pl.* geopolitici,-ce.
geopolitică (ge-o-) Teorie care susține că politica unui stat ar fi determinată de situația sa geografică. *s.f., g.-d. art.* geopoliticii.
geopolitician (ge-o-, -ci-an) Adept al geopoliticii. //Cercetător al problemelor geopolitice. *s.m., pl.* geopoliticieni.
georamă Încăpere sferică pe a cărei față interioară sunt reprezentate în relief forma și accidentele scoarței Pământului. *s.f., g.-d. art.* georamei, *pl.* georame.
georgian[1] (-gi-an) Prima epocă a cambrianului. *s.n.*
georgian[2],-ă (-gi-an) (Locuitor) din Georgia; gruzin. *adj., s.m.* și *f., pl.* georgieni,-e.
georgic,-ă (ge-or-) (livr.) Referitor la viața rurală. *adj., pl.* georgici,-ce.
geoscopie (ge-o-) Pretinsă artă de a prezice viitorul prin studierea culorilor pe care le prezintă asfințitul și răsăritul Soarelui. *s.f., art.* geoscopia, *g.-d. art.* geoscopiei.
geosferă (ge-o-) Sferă care reprezintă globul terestru. *s.f., g.-d. art.* geosferei, *pl.* geosfere.
geosinclinal (ge-o-) Regiune mobilă a scoarței terestre care s-a scufundat în decursul timpului geologic, fiind însoțită de acumularea unor depozite sedimentare și transformându-se ulterior într-un lanț muntos cutat ea urmare a mișcărilor tectonice. *s.n., pl.* geosinclinale.
geostaționar,-ă (ge-o-) (despre sateliți artificiali) Care se deplasează pe orbită cu o viteză egală cu viteza de rotație a Pământului, rămânând în poziție fixă față de un reper terestru. *adj., pl.* geostaționari,-e.
geotactism (ge-o-) (biol.) Ansamblul fenomenelor prezentate de protoplasma din celulele anumitor plante sub influența gravitației. *s.n.*
geotectonic,-ă (ge-o-) Referitor la geotectonică. *adj., pl.* geotectonici,-ce.
geotectonică (ge-o-) Disciplină care studiază structura scoarței Pământului. *s.f., g.-d. art.* geotectonicii.
geotehnic,-ă (ge-o-) Referitor la geotehnică. *adj., pl.* geotehnici,-ce.
geotehnică (ge-o-) Ramură a geologiei care studiază comportarea terenului din punctul de vedere al stabilității și al rezistenței. *s.f., g.-d. art.* geotehnicii.
geotermal,-ă (ge-o-) (despre izvoare) Cu apă caldă. *adj., pl.* geotermali,-e.
geotermic,-ă (ge-o-) Referitor la căldura din interiorul scoarței Pământului. *adj., pl.* geotermici,-ce.
geotermie (ge-o-) Căldura internă a Pământului. *s.f., art.* geotermia, *g.-d. art.* geotermiei.
geotermometru (ge-o-) Termometru pentru măsurarea temperaturii solului. *s.n., art.* geotermometrul, *pl.* geotermometre.
geotropism (ge-o-) Creștere orientată a plantelor sau a părților unor plante sub influența forței gravitaționale. *s.n.*
gepid,-ă (Persoană) care aparținea unei populații germanice stabilite temporar în Dacia, în sec. al III-lea. *adj., s.m.* și *f., pl.* gepizi,-de.
ger Frig foarte mare (în timpul iernii). */~ul Bobotezii* = ger extrem de mare, caracteristic pentru luna ianuarie. *s.n., pl.* geruri.
gera *tr.* (rar) A administra în locul altuia. [*var.* gira *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* gerează.
gergevea v. **cercevea.**
gerah (înv.) Chirurg. *s.m., pl.* gerahi.
geraniacee (-ni-a-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate cu cinci petale având ca tip geraniul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* geraniaceea, *g.-d. art.* geraniaceei, *pl.* geraniacee.
geraniol (-ni-ol) Alcool component al uleiului de trandafir. *s.n.*
geraniu Plantă sălbatică sau cultivată, cu flori ornamentale. */Ulei de ~* = ulei eteric cu miros de trandafir folosit în cosmetică. *s.m., art.* geraniul.
gerant,-ă (rar) Persoană care gerează. [*var.* girant,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* geranți; *s.f., g.-d. art.* gerantei, *pl.* gerante.
gerar (pop.) Ianuarie. *s.m., g.-d.* lui gerar.
gerare (rar) Acțiunea de a gera. *s.f., g.-d. art.* gerării, *pl.* gerări.
gerbară Plantă erbacee din familia compozitelor, cu flori divers colorate, care crește în regiunile calde din Asia și din Africa. *s.f., g.-d. art.* gerberei, *pl.* gerbere.
gerg (înv.) Jargon. *s.n., pl.* gerguri.
geriatrie (-ri-a-) Ramură a medicinei care studiază bolile bătrâneții. *s.f., art.* geriatria, *g.-d. art.* geriatriei.
gerid (înv.) Joc turcesc în care călăreții aruncau din galop, un băț în formă de suliță spre adversar. //Băț folosit în acest joc. *s.n., pl.* geriduri.
gerișor (rar) Diminutiv al lui ger. *s.n., pl.* gerișoare.
german,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Locuitor) din Germania. II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Denumire dată unor popoare indoeuropene care, în Antichitate, au locuit în centrul, vestul și nordul Europei; (la sg.) persoană aparținând unuia dintre aceste popoare. III. *adj.* Referitor la Germania și la germani; nemțesc. *adj., s.m.* și *f., pl.* germani,-e.
germană Limba vorbită de germani. *s.f., g.-d. art.* germanei.
germanic,-ă Referitor la germani și la popoarele înrudite cu germanii. */Limbi ~* = grup de limbi indo-euro-

pene vorbite în centrul și în nordul Europei, extinse cu vremea și în alte regiuni. *adj., pl.* germanici,-ce.
germanism Cuvânt, construcție specifică limbii germane, pătrunsă într-o altă limbă fără a fi asimilată de aceasta. *s.n., pl.* germanisme.
germanist,-ă Specialist în germanistică. *s.m., pl.* germaniști; *s.f., g.-d. art.* germanistei, *pl.* germaniste.
germanistică Disciplină care studiază limbile și literaturile germanice. *s.f., g.-d. art.* germanisticii.
germaniu Semimetal foarte puțin răspândit în natură, folosit la fabricarea de semiconductoare, redresoare etc. *s.n., art.* germaniul.
germaniza *tr.* A face să devină german. //A impune o administrație germană. *vb. I, ind. prez. 3* germanizează.
germanizare Acțiunea de a germaniza. *s.f., g.-d. art.* germanizării, *pl.* germanizări.
germanofil,-ă (Persoană) care admiră tot ceea ce este german. *adj., s.m.* și *f., pl.* germanofili,-e.
germanofob,-ă (Persoană) care dezaprobă tot ceea ce este german. *adj., s.m.* și *f., pl.* germanofobi,-e.
germănar (rar) Martie. *s.m., g.-d.* lui germănar.
germen/germene 1. (biol.) Formație care prin dezvoltare dă naștere unei ființe vii; oul fecundat; embrionul plantei. 2. Microb. 3. (fig.) Principiu, cauză, element din care se dezvoltă ceva; sămânță. *s.m., pl.* germeni.
germene (în expr.) *În ~* = înainte de a se dezvolta. *loc. adj., loc adv.*
germicid Substanță care distruge germenii patogeni. *s.n., pl.* germicide.
germina *intr.* A începe un nou ciclu de vegetație; a încolți. *vb. I, ind. prez. 3* germinează.
germinal (în timpul Revoluției Franceze din 1789-1794) A șaptea lună a anului, de la 21 martie la 18 aprilie. *s.m.*
germinare Acțiunea de a germina; germinație, încolțire. *s.f., g.-d. art.* germinării, *pl.* germinări.
germinativ,-ă Referitor la germinație; care poate să germineze sau să facă să germineze. *adj., pl.* germinativi,-e.
germinator[1] 1. Instrument pentru determinarea procentului de germinație a semințelor. 2. Aparat care determină germinarea artificială a semințelor. *s.n., pl.* germinatoare.
germinator[2]**,-oare** Care are puterea de a germina sau de a determina germinarea. *adj., pl.* germinatori,-oare.
germinație (-ți-e) Germinare. *s.f., art.* germinația, *g.-d. art.* germinației, *pl.* germinații, *art.* germinațiile.
geroigienă (-ro-i-gi-e-) Ramură a medicinei care se ocupă cu modul de viață rațional, în scopul întârzierii îmbătrânirii. *s.f., g.-d. art.* geroigienei.
gerontocrație (-ți-e) Guvernare exercitată de persoane în vârstă. *s.f., art.* gerontocrația, *g.-d. art.* gerontocrației.
gerontolog,-ă Specialist în gerontologie și geriatrie. *s.m., pl.* gerontologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* gerontologei, *pl.* gerontologe.
gerontologic,-ă Referitor la gerontologie. *adj., pl.* gerontologici,-ce.
gerontologie Ramură a biologiei care studiază fenomenele de îmbătrânire. *s.f., art.* gerontologia, *g.-d. art.* gerontologiei.
geros,-oasă (despre timp) Foarte friguros. *adj., pl.* geroși,-oase.
gerovital (farm.) Medicament pentru întârzierea procesului de îmbătrânire la oameni. *s.n.*
gerui *intr.* A se lăsa ger. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* geruiește, *imperf. 3 sg.* geruia; *conj. prez. 3 sg.* să geruiască.
geruială (-ru-ia-) Vreme de iarnă cu ger; frig mare. *s.f., g.-d. art.* geruielii, *pl.* geruieli.
geruire Acțiunea de a gerui. *s.f., g.-d. art.* geruirii, *pl.* geruiri.
gerulеț (fam.) Diminutiv al lui ger. *s.n., pl.* gerulețe.
gerundiv (în limba latină) Adjectiv verbal cu sens pasiv, derivat de la tema gerunziului; (în limba franceză) una dintre formele participiului prezent. *s.n., pl.* gerundive.
gerundival,-ă Construit cu gerundivul. *adj., pl.* gerundivale.
gerunzial,-ă (-zi-al-) Care conține un gerunziu. *adj., pl.* gerunziali,-e.
gerunziu Mod verbal care indică o acțiune în desfășurare, fără referire la autorul ei sau la momentul acțiunii. *s.n., art.* gerunziul, *pl.* gerunzii, *art.* gerunziile.
gerusia Sfatul bătrânilor în vechea Spartă, care îl ajuta pe rege în conducerea statului. *s.f., g.-d.* gerusiei.
gest 1. Mișcare a mâinilor, a capului etc. care exprimă un sentiment, o intenție sau care dă mai multă expresivitate vorbirii. 2. Fapt sau purtare cu o anumită semnificație. *s.n., pl.* gesturi.
gestaltism (ghestal-) (germ.) Teorie filosofică a formei conform căreia un tot alcătuit din structuri perfect integrate are caracteristici proprii care nu rezultă din elementele alcătuitoare; configurationism. *s.n.*
Gestapo (gesta-) (germ.) Poliția politică secretă din Germania nazistă. [*var* Gestapou *s.n.*] *s.prop.n., art.* Gestapoul.
Gestapou v. **Gestapo**.
gestație (ți-e) 1. Stare a organismului femelei care durează de la fecundarea ovulului până la nașterea fătului; graviditate. 2. (fig.) Perioadă de elaborare a unei creații, a unei situații noi. *s.f., art.* gestația, *g.-d. art.* gestației.
gestică Formă nonverbală a comunicării, reprezentată prin gesturi voluntare și involuntare. //Ansamblul gesturilor folosite de un actor în interpretarea unui rol, în lectura unei poezii etc. *s.f., g.-d. art.* gesticii.
gesticula *intr.* A face gesturi (cu mâinile). *vb. I, ind. prez. 3* gesticulează.
gesticulare Acțiunea de a gesticula; gesticulație. *s.f., g.-d. art.* gesticulării, *pl.* gesticulări.
gesticulație (-ți-e) Gesticulare. *s.f., art.* gesticulația, *g.-d. art.* gesticulației, *pl.* gesticulații, *art.* gesticulațiile.
gestiona (-ni-o-) *tr.* A administra, a conduce gestiunea unei întreprinderi sau instituții. *vb. I, ind. prez. 3* gestionează.
gestionar,-ă (-ti-o-) I. *adj.* De gestiune. II. *s.m.* și *f.* Persoană care răspunde de o gestiune. *adj., s.m.* și *f., pl.* gestionari,-e.
gestionare (-ti-o-) Acțiunea de a gestiona. *s.f., g.-d. art.* gestionării, *pl.* gestionări.
gestiune (-ti-u-) 1. Administrare a bunurilor unei întreprinderi, instituții sau unei persoane. 2. Totalitate a operațiilor financiare dintr-o întreprindere, instituție etc. dintr-o anumită perioadă; (concr.) totalitatea bunurilor încredințate cuiva în vederea administrării lor. *s.f., g.-d. art.* gestiunii, *pl.* gestiuni.
gestoză Ansamblul manifestărilor patologice care apar în timpul sarcinii. *s.f., g.-d. art.* gestozei.
gestual,-ă (-tu-al-) Care se face prin gesturi. *adj., pl.* gestuali,-e.
get,-ă (la pl.) Nume dat de greci dacilor; (la sg.) persoană care făcea parte din populația băștinașă a Daciei. //(adj.) *Triburi ~. s.m.* și *f., pl.* geți,-te.
get-beget (pop., despre oameni) Aflat din moși-strămoși în același loc; neaoș. *adj. invar.*
getic,-ă Referitor la geți. *adj., pl.* getici,-ce.
getinax Material izolant compus din foi de hârtie impregnate cu bachelită. *s.n.*
getter (ghetăr) (angl.) Substanță folosită pentru menținerea vidului în tuburile electronice. *s.n.*
gevrea (înv.) Batistă brodată cu mătase și cu fir. *s.f., art.* gevreaua, *g.-d. art.* gevrelei, *pl.* gevrele, *art.* gevrelele.

ghanez,-ă (gh *pron.* g) (Locuitor) din Ghana. *adj., s.m.* și *f., pl.* ghanezi,-e.
gheabă Specie de ciuperci comestibile de culoare galbenă-brună. *s.f., g.-d. art.* ghebei, *pl.* ghebe.
gheabă-de-brad Ciupercă comestibilă cu pălăria albă și cu picior lung. *s.f., g.-d. art.* ghebei-de-brad, *pl.* ghebe-de-brad.
gheabă-de-pădure Ciupercă comestibilă cu pălăria roșiatică sau brună. *s.f., g.-d. art.* ghebei-de-pădure, *pl.* ghebe-de-pădure.
gheară 1. Formație cornoasă, ascuțită și încovoiată, crescută la vârful degetelor unor păsări, reptile și mamifere. /(fam.) *A fi lung în* (sau *de, la*) *~e* = a avea obiceiul să fure. *A-și scoate ~ele* = a-și da pe față adevăratele intenții sau sentimente. *A cădea* (sau *a fi, a încăpea etc.*) *în ~ele cuiva* = a cădea (sau a fi, a ajunge etc.) în stăpânirea cuiva; a fi prins. *A pune ~a* (*pe cineva*) = a pune stăpânire (pe cineva). *A fi în ~ele morții* = a fi într-un mare pericol; a fi grav bolnav. 2. (tehn.) Piesă asemănătoare cu o gheară (1), care servește la apucat. *s.f., g.-d. art.* ghearei, *pl.* gheare.
gheată Încălțăminte din piele sau din material sintetic, care acoperă piciorul până deasupra gleznei. *s.f., g.-d. art.* ghetei, *pl.* ghete.
gheață I. *s.f.* 1. Apă aflată în stare solidă (apă înghețată). /*A* (*se*) *sparge ~a* sau *a* (*se*) *rupe ~a* = a dispărea sau a face să dispară jena existentă la un moment dat. //(reg.) Grindină, piatră. 2. (la pl.) Întinderi mari de gheață (1). 3. Senzație de răceală provocată de frig, de emoție etc. /*De ~* = indiferent, nepăsător. 4. Plantă erbacee cu frunzele acoperite cu papile albe, care seamănă cu cristalele de gheață (1). 5. Plantă erbacee cu frunze ovale și cu numeroase flori albe. II. *adj. invar. Bani ~* = bani lichizi, bani plătiți pe loc. *s.f., g.-d. art.* gheții, *pl.* (2) ghețuri.
gheb 1. Cocoașă (la om). 2. Ridicătură de teren în formă de gheb (1). *s.n., pl.* gheburi.
ghebă Manta țărănească împodobită cu găitane. *s.f., g.-d. art.* ghebei, *pl.* ghebe.
ghebos,-oasă Care are cocoașă; încovoiat, gârbovit. *adj., pl.* ghebоși,-oase.
gheboșa *refl.* A deveni ghebos. [*var.* gheboși *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* se gheboșează; *conj. prez. 3* să se gheboșeze; *ger.* gheboșându-se.
gheboșare Acțiunea de a se gheboșa. *s.f., g.-d. art.* gheboșării, *pl.* gheboșări.
gheboșat Faptul de a se gheboșa. *s.n.*
gheboși v. **gheboșa.**
ghebri (rar) Populație iraniană care a rămas fidelă zoroastrismului, refuzând convertirea la islamism. *s.m. pl., art.* ghebrii.
gheenă Iad, infern. *s.f., g.-d. art.* gheenei.
gheișă (ghei-) Dansatoare și cântăreață japoneză. *s.f., art.* gheișa, *g.-d. art.* gheișei, *pl.* gheișe.
gheizer (ghei-) Izvor intermitent de apă fierbinte și de vapori, de origine vulcanică. *s.n., pl.* gheizere.
gheizerit (ghei-) Depozit silicos provenit din precipitarea apei gheizerelor. *s.n.*
gheliр (înv.) Câștig fără muncă, chilipir. *s.n., pl.* gheliruri.
ghem[1] 1. Înfășurare de fire de lână, de bumbac etc., de formă sferică. /*A face ~* = a) a depăna; b) a face mototol. *A se face* (sau *a sta*) *~* = a se ghemui. 2. Al treilea compartiment al stomacului rumegătoarelor. *s.n., pl.* gheme.
ghem[2]**/game** (angl.) Fiecare dintre punctele câștigate de un jucător de tenis, în cadrul unui set. *s.n., art.* ghemul /game-ul, *pl.* ghemuri/game-uri.
ghemotoc Obiect mototolit în formă de ghem[1] (1); cocoloș. [*var.* gheomotoc *s.n.*] *s.n., pl.* ghemotoace.
ghemui 1. *refl.* A se strânge ca un ghem[1] (1). 2. *tr.* și *refl.* A (se) strânge, a (se) înghesui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ghemuiesc, *imperf. 3 sg.* ghemuia; *conj. prez. 3* să ghemuiască.
ghemuire Acțiunea de a (se) ghemui. *s.f., g.-d. art.* ghemuirii, *pl.* ghemuiri.
ghemuit Faptul de a se ghemui. *s.n. pl.* ghemuituri.
ghemuleț Diminutiv al lui ghem[1]; ghemușor. *s.n., pl.* ghemulețe.
ghemușor (rar) Ghemuleț. *s.n., pl.* ghemușoare.
gheomotoc v. **ghemotoc.**
gheonoaie v. **ghionoaie.**
ghepard Mamifer sălbatic carnivor, cu blana de culoare gălbuie, cu pete întunecate, care trăiește în stepele din Africa și din sudul Asiei. *s.m., pl.* gheparzi.
gherdan/ghiordan (înv.) Șirag de mărgele, de pietre scumpe sau de galbeni. //Cunună. *s.n., pl.* gherdane /ghiordane.
gherdap Loc îngust și stâncos întâlnit de cursul unei ape; loc cu cataracte periculoase. *s.n., pl.* gherdapuri.
gheretă 1. Construcție mică (din lemn) în care se adăpostește o santinelă, un portar etc. 2. Chioșc (în care se vând ziare, alimente etc.). *s.f., g.-d. art.* gheretei, *pl.* gherete.
gheretist,-ă (peior.) Posesor, gestionar al unei gherete (2). *s.m., pl.* gheretiști; *s.f., g.-d. art.* gheretistei, *pl.* gheretiste.
gherghef Cadru de lemn sau de metal pe care se întinde o țesătură pentru a fi brodată; (p. ext.) țesătură întinsă pe acest cadru. *s.n., pl.* gherghefuri.
gherghin (bot.) Păducel. *s.m., pl.* gherghini.
gherghină (bot.) Dalie. *s.f., g.-d. art.* gherghinei, *pl.* gherghine.
gherghir (reg.) Beci sau cameră boltită în care se adunau odinioară obiectele de preț spre a fi păzite de incendiu sau de jaf. *s.n., pl.* gherghire.
gheridon Măsuță rotundă cu unul sau trei picioare. *s.n., pl.* gheridoane.
gherilă Nume dat războiului dus de partizani în Spania și în țările Americii Latine; (p. ext.) trupă de partizani. [*var.* guerilă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* gherilei, *pl.* gherile.
gherlă (pop., fam.) Închisoare. *s.f., g.-d. art.* gherlei, *pl.* gherle.
ghermea Piesă de lemn fixată în zid pentru a înlesni prinderea în cuie a tocului unei uși sau al unei ferestre. *s.f., art.* ghermeaua, *g.-d. art.* ghermelei, *pl.* ghermele, *art.* ghermelele.
ghermesut (înv.) Un fel de stofă de mătase. *s.n., pl.* ghermesuturi.
gheroc (rar) Redingotă. *s.n., pl.* gherocuri.
gheruță Diminutiv al lui gheară. *s.f., g.-d. art.* gheruței, *pl.* gheruțe.
ghes (în expr.) *A da* (*cuiva*) *~* = a) a îndemna, a îmboldi (pe cineva); b) a da (cuiva) o lovitură ușoară (cu cotul). *s.n., pl.* ghesuri.
gheșeft (fam.) Afacere măruntă (și necinstită). *s.n., pl.* gheșefturi.
gheșeftar (fam.) Persoană care face gheșefturi, care umblă după gheșefturi. *s.m., pl.* gheșeftari.
gheto v. **ghetou.**
ghetou Cartier al unui oraș în care erau constrânși să trăiască evreii din anumite țări. //Cartier în care sunt obligate să trăiască anumite categorii etnice sau sociale, ca urmare a discriminării. [*var.* gheto *s.n.*] *s.n., art.* ghetoul, *pl.* ghetouri.
ghetră Învelitoare de postav care acoperă glezna și partea de deasupra a încălțămintei bărbătești. *s.f., g.-d. art.* ghetrei, *pl.* ghetre.
ghețuță Diminutiv al lui gheată. *s.f., g.-d. art.* ghețuței, *pl.* ghețuțe.

gheţar[1] Masă de gheaţă formată în regiunile alpine şi în cele polare. */~ plutitor* = aisberg. *s.m., pl.* gheţari.
gheţar[2] (înv.) Răcitor. *s.n., pl.* gheţare.
gheţărie 1. Loc în care se depozitează iarna blocuri de gheaţă pentru a fi folosite în timpul verii. 2. Locuinţă, cameră foarte friguroasă. *s.f., art.* gheţăria, *g.-d. art.* gheţăriei, *pl.* gheţării, *art.* gheţăriile.
gheţişoară Diminutiv al lui gheaţă. *s.f., g.-d. art.* gheţişoarei, *pl.* gheţişoare.
gheţos,-oasă (rar) Plin de gheaţă; rece ca gheaţa. *adj., pl.* gheţoşi,-oase.
gheţuş Polei; loc acoperit cu gheaţă pe care se dau copiii iarna. *s.n., pl.* gheţuşuri.
gheţuşcă Suprafaţă netedă cu zăpadă bătătorită, pe care alunecă copiii. *s.f., g.-d. art.* gheţuştii, *pl.* gheţuşti.
ghiaur Denumire batjocoritoare dată în trecut de turci celor de altă religie decât cea mahomedană. *s.m., pl.* ghiauri.
ghibelin (în sec. XII-XV) Membru al unei grupări politice italiene, care îi sprijinea pe împăraţii germani în lupta lor împotriva papalităţii şi a guelfilor. *s.m., pl.* ghibelini.
ghibirdic (reg.) Copil sau om scund. *s.m., pl.* ghibirdici.
ghiborţ Peşte de apă dulce, având pe aripile dorsale ghimpi. [*var.* ghigorţ *s.n*] *s.m., pl.* ghiborţi.
ghiborţaş Diminutiv al lui ghiborţ. *s.m., pl.* ghiborţaşi.
ghici *tr.* 1. A afla, a descoperi ceva; a intui. 2. A dezlega o ghicitoare. 3. (în superstiţii) A prevesti cuiva viitorul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ghicesc, *imperf. 3 sg.* ghicea; *conj. prez. 3* să ghicească; *imper. 2 sg.* ghiceşte /ghici!, *neg.* nu ghici!
ghicire Acţiunea de a ghici. *s.f., g.-d. art.* ghicirii, *pl.* ghiciri.
ghicit Faptul de a ghici. *s.n.*
ghicite (în expr.) *Pe ~* = la noroc, la întâmplare. *loc. adv.*
ghicitoare Specie a literaturii populare, cu caracter metaforic, prin care se cere identificarea unui obiect sau a unei fiinţe prin asocieri logice. *s.f., g.-d. art.* ghicitorii, *pl.* ghicitori.
ghicitor,-oare Persoană care se ocupă cu prezicerea viitorului. *s.m., pl.* ghicitori; *s.f., g.-d. art.* ghicitoarei, *pl.* ghicitoare.
ghid[1] Broşură cu informaţii şi îndrumări necesare unui turist. 2. *~ de unde* = mediu în care are loc propagarea ghidată a undelor electromagnetice. *s.n., pl.* ghiduri.
ghid[2]**,-ă** Persoană care conduce un grup de excursionişti, pe vizitatorii unui muzeu etc., dându-le explicaţiile necesare. *s.m., pl.* ghizi; *s.f., g.-d. art.* ghidei, *pl.* ghide.
ghida 1. *tr.* şi *refl.* A (se) călăuzi; a (se) orienta, a (se) conduce. 2. *tr.* A imprima unei piese o anumită mişcare cu ajutorul ghidajului. *vb. I, ind. prez. 3* ghidează.
ghidaj 1. Dispozitiv mecanic care determină deplasarea unei piese mobile după o anumită direcţie. 2. Conducerea vizitatorilor şi darea informaţiilor necesare de către o persoană competentă într-un muzeu, într-o expoziţie etc. *s.n., pl.* ghidaje.
ghidare Acţiunea de a ghida. *s.f., g.-d. art.* ghidării.
ghidi/ghidi-ghidi (fam., exprimă mustrări, ameninţări etc.) la te uită...! Ce mai...! *interj.*
ghidon Bară curbată la capete care serveşte la dirijarea mersului unei biciclete, unei motociclete etc. *s.n., pl.* ghidoane.
ghidran Specie de cal de mărime mijlocie, cu părul roşcat. *s.m., pl.* ghidrani.
ghidrin Peşte mic, cu trei spini osoşi pe spate. *s.m., pl.* ghidrini.
ghidropă Frânghie lungă legată de nacela unui balon şi lăsată să atârne pe sol pentru a menţine constantă înălţimea. *s.f., g.-d. art.* ghidropei, *pl.* ghidrope.
ghiduş,-ă (fam.) (Persoană) care face ghiduşii; poznaş. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ghiduşi,-e.
ghiduşar (rar) Om ghiduş. *s.m., pl.* ghiduşari.
ghiduşie (fam.) Poznă, glumă. *s.f., art.* ghiduşia, *g.-d. art.* ghiduşiei, *pl.* ghiduşii, *art.* ghiduşiile.
ghiftui *tr.* şi *refl.* (fam.) A hrăni pe cineva sau a mânca în mod excesiv. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ghiftuiesc, *imperf. 3 sg.* ghiftuia; *conj. prez. 3* să ghiftuiască.
ghiftuire (fam.) Acţiunea de a (se) ghiftui. *s.f., g.-d. art.* ghiftuirii, *pl.* ghiftuiri.
ghigiiic (înv.) Scufie de noapte. *s.n., pl.* ghigilice.
ghigort v. **ghiborţ**.
ghigosi *tr.* (reg.) A îndesa, a îngrămădi. //A bate tare pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ghigosesc, *imperf. 3 sg.* ghigosea; *conj. prez. 3* să ghigosească.
ghijoagă (reg.) Cal bătrân şi slab. *s.f., g.-d. art.* ghijoagei, *pl.* ghijoage.
ghildă 1. (la începutul Evului Mediu, în apusul Europei) Asociaţie economică, politică şi religioasă. 2. (în Evul Mediu, în Europa) Asociaţie de negustori, pe bresle. *s.f., g.-d. art.* ghildei, *pl.* ghilde.
ghileală (reg.) Faptul de a ghili; ghilit. *s.f., g.-d. art.* ghilelii, *pl.* ghileli.
ghili *tr.* (reg.) A înălbi o pânză prin muierea în apă şi întinderea repetată la soare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ghilesc, *imperf. 3 sg.* ghilea; *conj. prez. 3* să ghilească.
ghilimele Semn de punctuaţie în formă de două virgule sau de două unghiuri paralele, care scot în evidenţă titluri, citate etc. [*var.* (rar) ghilimete *s.f. pl.*] *s.f. pl., art.* ghilimelele.
ghilimete v. **ghilimele**.
ghilire (reg.) Acţiunea de a ghili. *s.f., g.-d. art.* ghilirii, *pl.* ghiliri.
ghilit (reg.) Ghileală. *s.n.*
ghilosi *refl.* (reg.) A se spăla mult; a se dichisi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ghilosește, *imperf. 3 sg.* se ghilosea; *conj. prez. 3* să se ghilosească.
ghiloş v. **ghioş**.
ghiloşa v. **ghioşa**.
ghiloşare v. **ghioşare**.
ghilotina *tr.* A executa cu ghilotina un condamnat la moarte. *vb. I, ind. prez. 3* ghilotinează.
ghilotinare Acţiunea de a ghilotina. *s.f., g.-d. art.* ghilotinării, *pl.* ghilotinări.
ghilotină 1. Dispozitiv mecanic pentru decapitarea condamnaţilor la moarte. //Pedeapsă cu moartea prin decapitare. 2. Maşină prevăzută cu o lamă ascuţită pentru tăiat carton, hârtie, foi de tablă etc. *s.f., g.-d. art.* ghilotinei, *pl.* ghilotine.
ghimber/ghimbir Plantă erbacee din regiunile tropicale, al cărei rizom aromatic este bogat în uleiuri eterice. *s.m.*
ghimerlie v. **ghimirlie**.
ghimie (înv.) Corabie mică. *s.f., art.* ghimia, *g.-d. art.* ghimiei, *pl.* ghimii, *art.* ghimiile.
ghimirlie 1. Fierăstrău cu pânza foarte îngustă. 2. Casă mică şi sărăcăcioasă; cocioabă.[*var.* ghimerlie *s.f.*] *s.f., art.* ghimirlia, *g.-d. art.* ghimirliei, *pl.* ghimirlii, *art.* ghimirliile.
ghimpariţă Mică plantă erbacee cu frunze foarte ascuţite. *s.f., g.-d. art.* ghimpariţei, *pl.* ghimparite.
ghimpat,-ă Cu ghimpi. */Sârmă ~* = sârmă pe care sunt fixate alte bucăţi de sârmă, scurte şi ascuţite. *adj., pl.* ghimpaţi,-te.
ghimpe A. 1. Fiecare dintre prelungirile ascuţite care cresc pe tulpina sau pe ramurile unor plante; spin. */A avea un ~ la inimă* = a avea un necaz, o supărare. *A sta pe ~i* = a nu mai avea răbdare. *A-i sta ca un ~ în ochi* = a-i fi cuiva nesuferit, a deştepta antipatia cuiva. 2. Fiecare dintre ţepii care acoperă corpul unor animale (în special corpul ariciului). B. (bot., pop.) Scaiete. *s.m., pl.* ghimpi.

ghimpele Numele a două dansuri populare românești; melodie după care se execută fiecare dintre ele. *s.m. art., neart.* ghimpe.
ghimpe-pădureț Arbust totdeauna verde, cu fructe în formă de boabe roșii. *s.m., pl.* ghimpi-pădureți.
ghimpos,-oasă 1. Cu ghimpi; țepos, spinos. 2. (fig., rar) Ironic, sarcastic. *adj., pl.* ghimpoși,-oase.
ghin 1. Cuțit cu lama curbată, cu care se cioplește lemnul. 2. Daltă cu tăiș semicircular, folosită de dogari și rotari. 3. Cazma îndoită pe ambele laturi. *s.n., pl.* ghinuri.
ghindar (reg.) Stejar. *s.m., pl.* ghindari.
ghindă Fructul stejarului. *s.f., g.-d. art.* ghindei, *pl.* ghinde.
ghindură (pop.) Ganglion; glandă. *s.f., g.-d. art.* ghindurii, *pl.* ghinduri.
ghinion (-ni-on) Întâmplare sau împrejurare nefavorabilă; neșansă, nenoroc. *s.n., pl.* ghinioane.
ghinionist,-ă (-ni-o-) (Persoană) care are ghinion. *adj., s.m.* și *f., pl.* ghinioniști,-ste.
ghint 1. Șanț în formă de spirală făcut pe suprafața interioară a țevii unei arme de foc pentru a imprima proiectilului o mișcare de rotație. 2. Cui de fier cu capătul lat. *s.n., pl.* ghinturi.
ghintui *tr.* 1. A executa ghinturi pe țeava unei arme de foc. 2. A fereca cu ghinturi (2) un buzdugan, o ghioagă etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ghintuiesc, *imperf. 3 sg.* ghintuia; *conj. prez. 3* să ghintuiască.
ghintuire Acțiunea de a ghintui. *s.f., g.-d. art.* ghintuirii, *pl.* ghintuiri.
ghintuit Faptul de a ghintui. *s.n., pl.* ghintuituri.
ghintuleț Diminutiv al lui ghint. *s.n., pl.* ghintulețe.
ghinț Unealtă de cizmărie cu ajutorul căreia se lărgește încălțămintea. *s.n., pl.* ghințuri.
ghințiană v. **gențiană.**
ghințură (bot., pop.) Gențiană. *s.f., g.-d. art.* ghințurei, *pl.* ghințure.
ghioagă (ghioa-) 1. Ciomag cu un capăt bombat și ghintuit, folosit în trecut ca armă de luptă. 2. (p. gener.) Bâtă, ciomag, măciucă. *s.f., g.-d. art.* ghioagei, *pl.* ghioage.
ghiob (reg.) Putină de brânză. *s.n., pl.* ghioburi.
ghiobuleț (reg.) Diminutiv al lui ghiob. *s.n., pl.* ghiobulețe.
ghioc[1] (bot., reg.) Albăstrea. *s.m., pl.* ghioci.
ghioc[2] Cochilie mare, ovală și lucioasă a unui gen de melci din mările calde, întrebuințată ca podoabă sau în practica ghicitului. */A da cu ~ul* = a ghici cu ajutorul ghiocului. *s.n., pl.* ghiocuri.
ghiocear (ghio-cear) (reg.) Vizitiu al unui ghioci. *s.m., pl.* ghiocari.
ghiocel (ghi-o-) Plantă erbacee, cu floarea în formă de clopoțel, care înflorește îndată după topirea zăpezii. *s.m., pl.* ghiocei, *art.* ghiocelii.
ghioci Căruță care poate fi lungită, la nevoie. *s.m., pl.* ghiociuri.
ghiogar (rar) Om care mână vitele cu ghioaga. *s.m., pl.* ghiogari.
ghiol Lac sau baltă cu fundul mâlos. *s.n., pl.* ghioluri.
ghiold (reg.) Ghiont. *s.n., pl.* ghiolduri.
ghiondar Prăjină folosită pentru împingerea ambarcațiunilor mici. *s.n., pl.* ghiondare.
ghionoaie (ghi-o-) (ornit., pop.) Ciocănitoare. [*var.* gheonoaie *s.f.*] *s.f., art.* ghionoaia, *g.-d. art.* ghionoaiei, *pl.* ghionoaie.
ghionoi (ghi-o-) Târnăcop cu un braț lung și ascuțit la vârf, iar cu celălalt în formă de ciocan. *s.n., pl.* ghionoaie.
ghiont Lovitură dată cuiva cu pumnul sau cu cotul. *s.m./s.n., pl.* ghionți/ghionturi.
ghionti *tr.* și *refl. recipr.* A(-și) da ghionți; a (se) îmbrânci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ghiontesc, *imperf. 3 sg.* ghiontea; *conj. prez. 3* să ghiontească.
ghiontire Acțiunea de a (se) ghionti. *s.f., g.-d. art.* ghiontirii, *pl.* ghiontiri.
ghiontit Faptul de a (se) ghionti. *s.n., pl.* ghiontituri.
ghiorăi v. **chiorăi.**
ghiorăială v. **chiorăială.**
ghiorăit v. **chiorăit.**
ghiorăitură v. **chiorăitură.**
ghiordan v. **gherdan.**
ghiordel Găleată din lemn sau din pânză impermeabilă, întrebuințată la bordul unei nave. *s.n., pl.* ghiordele.
ghiordum (înv.) Numele unui joc de cărți. *s.n., pl.* ghiordumuri.
ghiorlan (reg.) Țopârlan, bădăran. *s.m., pl.* ghiorlani.
ghiorț Zgomot produs de cel care bea un lichid cu înghițituri mari sau de intestinele goale. *interj.*
ghiorțăi *intr.* (pop., fam., despre intestine) A chiorăi. *vb. IV, ind. prez. 3* ghiorțăie, *imperf. 3 sg.* ghiorțăia; *conj. prez. 3* să ghiorțăie.
ghiorțăitură (-ță-i-) (pop.) Chiorăitură. *s.f., g.-d. art.* ghiorțăiturii, *pl.* ghiorțăituri.
ghioș 1. Ornament format din linii drepte sau ondulate, gravat pe obiecte de sticlă sau de metal. 2. Desen format din linii încrucișate dispuse geometric, care formează fondul unor hârtii cu valoare nominală. [*var.* ghilos *s.n.*] *s.n., pl.* ghioșuri.
ghioșa (ghi-o-) *tr.* A executa un ghioș. [*var.* ghilosa *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* ghioșează, *1 pl.* ghioșăm; *conj. prez. 3* să ghioșeze, *ger.* ghioșând.
ghioșare Acțiunea de a ghioșa. [*var.* ghilosare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ghioșării, *pl.* ghioșări.
ghioșă (ghi-o-) Daltă subțire folosită la gravarea pe pietre litografice și pe plăci metalice. *s.f., art.* ghioșa, *g.-d. art.* ghioșei, *pl.* ghioșe.
ghiotura (pop., fam., în expr.) *Cu ~* = în cantitate mare, cu grămada. *loc. adv.*
ghiozdan Obiect din piele, din material plastic etc., întrebuințat de școlari pentru a-și transporta cărțile și caietele. //Servietă. *s.n., pl.* ghiozdane.
ghiozdănaș Diminutiv al lui ghiozdan; ghiozdănel. *s.n., pl.* ghizdănașe.
ghiozdănel Ghiozdănaș. *s.n., pl.* ghiozdănele.
ghipcan (reg.) Mârțoagă, gloabă. *s.m., pl.* ghipcani.
ghips 1. Sulfat de calciu utilizat în industria cimentului, a porțelanului etc. */A pune în ~* = a imobiliza (un membru sau o parte a corpului care prezintă o fractură) cu ajutorul unui pansament făcut din ghips (1). 2. Obiect sau ornament făcut din ghips (1). [*var.* gips *s.n.*] *s.n., pl.* (2) ghipsuri.
ghipsotecă Colecție de statuete și plăci ornamentale din ghips. [*var.* gipsotecă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ghipsotecii, *pl.* ghipsoteci.
ghircă Specie de grâu bogat în gluten. *s.f., g.-d. art.* ghircii.
ghirlandă Împletitură de flori, de frunze în formă de lanț; ornament în arhitectură sau în artele plastice având această formă. *s.f., g.-d. art.* ghirlandei, *pl.* ghirlande.
ghisman/ghismană (reg.) Un fel de plăcintă cu brânză și smântână. *s.n./s.f., pl.* ghismane.
ghișeu Ferestruică, deschizătură făcută în ușă ori în peretele unui birou, pentru ca publicul să poată comunica direct cu funcționarii. *s.n., art.* ghișeul, *pl.* ghișee.
ghitară v. **chitară.**
ghitarist,-ă v. **chitarist.**
ghiu Suport de lemn fixat aproape de baza catargului pe care se leagă marginea de jos a velei. *s.n., art.* ghiul, *pl.* ghiuri.
ghiuden/ghiudem Cârnat uscat și condimentat, preparat din carne de oaie, de capră sau de vacă. *s.n., pl.* ghiudenuri/ghiudemuri.

ghiuj (reg.) Om bătrân şi ramolit. *s.m., pl.* ghiuji.
ghiul Inel bărbătesc masiv din aur. *s.n., pl.* ghiuluri.
ghiulea Proiectil sferic, folosit la tunurile vechi, cu ţeava neghintuită. *s.f., art.* ghiuleaua, *g.-d. art.* ghiulelei, *pl.* ghiulele, *art.* ghiulelele.
ghiurghiuliu,-ie (reg.) Roşu-deschis, trandafiriu. *adj., pl.* ghiurghiulii.
ghiveci[1] Vas de pământ ars, de material plastic etc., în care se plantează flori. *s.n., pl.* ghivece.
ghiveci[2] 1. Mâncare preparată din mai multe feluri de legume cu sau fără carne. 2. (peior.) Creaţie literară, muzicală etc., eterogenă şi fără valoare. *s.n., pl.* ghiveciuri.
ghivent Filet. *s.n., pl.* ghiventuri.
ghizd Căptuşeală de piatră, din bârne, de ciment etc. a unei fântâni; împrejmuire de piatră, de lemn etc. a unei fântâni de la pământ în sus. *s.n., pl.* ghizduri.
ghizdav,-ă (înv.) Frumos, plăcut. *adj., pl.* ghizdavi,-e.
ghizdea (pop.) Diminutiv al lui ghizd. *s.f., art.* ghizdeaua, *g.-d. art.* ghizdelei, *pl.* ghizdele, *art.* ghizdelele.
ghizdei Plantă furajeră cu flori galbene. *s.m., pl.* ghizdei, *art.* ghizdeii.
ghizdui *tr.* (pop.) A pune ghizduri la o fântână. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ghizduiesc, *imperf. 3 sg.* ghizduia; *conj. prez. 3* să ghizduiască.
giacă v. **geacă**.
giardia (giar-di-a) (zool.) Lamblie. *s.f., g.-d. art.* giardiei.
giardiază (giar-di-a) (med.) Lambliază. *s.f., g.-d. art.* giardiazei.
gibbsit Hidralgilit. *s.n.*
giberelină Acid organic vegetal care stimulează înflorirea şi creşterea plantelor. *s.f., g.-d. art.* giberelinei, *pl.* gibereline.
gibon Maimuţă antropoidă fără coadă, cu membrele anterioare foarte lungi, care trăieşte în pădurile tropicale din Asia. *s.m., pl.* giboni.
gibozitate (med.) Cifoză, cocoaşă. *s.f., g.-d. art.* gibozităţii.
gig Ambarcaţiune sportivă folosită la învăţarea canotajului. *s.n., pl.* giguri.
gigacalorie (fiz.) Unitate de măsură egală cu un miliard de calorii. *s.f., art.* gigacaloria, *g.-d. art.* gigacaloriei, *pl.* gigacalorii, *art.* gigacaloriile.
gigafon Difuzor foarte puternic. *s.n., pl.* gigafoane.
gigant 1. (mit.) Nume dat unor fiinţe fabuloase, de proporţii uriaşe, care s-au răzvrătit împotriva lui Zeus. 2. Uriaş. //Construcţie de mari proporţii. 3. (fig.) Persoană care se remarcă prin calităţi excepţionale. *s.m., pl.* giganţi.
gigantesc,-ă Gigantic. *adj., pl.* gigantești.
gigantic,-ă De proporţii uriaşe; colosal, enorm, gigantesc. *adj., pl.* gigantici,-ce.
gigantism 1. Însuşirea de a fi gigantic. 2. (med.) Creştere exagerată în lungime a corpului sau a unei părţi a lui. *s.n.*
gigantografie (poligr.) Procedeu de reproducere pe formate mari a unui clişeu iniţial mic. *s.f., art.* gigantografia, *g.-d. art.* gigantografiei.
gigantomahie Luptă mitică a giganţilor contra zeilor. *s.f., art.* gigantomahia, *g.-d. art.* gigantomahiei.
gigantostracee (la pl.) Ordin de crustacee gigantice care au trăit până la sfârşitul erei paleozoice; (la sg.) crustaceu din acest ordin. *s.n., art.* gigantostraceul, *pl.* gigantostracee.
gigantozaur (-za-ur) Reptilă gigantică erbivoră din ordinul dinozaurienilor, lungă de aproape 40 m şi având înfăţişarea unui girafe. *s.m., pl.* gigantozauri.
gigă 1. Vechi dans vioi în trei timpi, de origine engleză; melodia acestui dans. //Ultima parte a unei suite instrumentale urmând după sarabandă. 2. Vechi instrument cu coarde, asemănător cu vioara. *s.f., g.-d. art.* gigăi.
gigea (fam., în limbajul copiilor) Frumos, drăguţ. *adj. invar.*
gigoletă (gi *pron.* ji) (rar) Femeie de moravuri uşoare. *s.f., g.-d. art.* gigoletei, *pl.* gigolete.
gigolo (gi *pron.* ji) (fr.) Bărbat cu moravuri dubioase. *s.m., art.* gigoloul, *pl.* gigolo.
gilbert (fiz.) Unitate de măsură a tensiunii magnetice şi magnetomotoare. *s.m., pl.* gilberţi.
gill-box (angl.)/**gilbox** Tren de laminare folosit în filatura de lână pieptănată. *s.n., pl.* gill-boxuri/gilboxuri.
gimnast,-ă Sportiv care practică gimnastica. *s.m., pl.* gimnaşti; *s.f., g.-d. art.* gimnastei, *pl.* gimnaste.
gimnastic,-ă Referitor la gimnastică. */Pas ~* = pas cadenţat şi vioi, care se execută după anumite reguli. *adj., pl.* gimnastici,-ce.
gimnastică Ansamblu de exerciţii fizice prin care se urmăreşte dezvoltarea armonioasă a corpului omenesc. */~a minţii* = totalitatea exerciţiilor care dezvoltă facultăţile intelectuale. *s.f., g.-d. art.* gimnasticii.
gimnazial,-ă (-zi-al) Referitor la gimnaziu. *adj., pl.* gimnaziali,-e.
gimnazier (-zi-er) (înv.) Gimnazist. *s.m., pl.* gimnazieri.
gimnazist,-ă (înv.) Elev(ă) de gimnaziu. *s.m., pl.* gimnazişti; *s.f., g.-d. art.* gimnazistei, *pl.* gimnaziste.
gimnaziu 1. (în Grecia antică) Şcoală în care tinerii îşi desăvârşeau educaţia fizică şi intelectuală. 2. Şcoală care cuprinde clasele V-VIII. 3. (în unele ţări) Liceu. *s.n., art.* gimnaziul, *pl.* gimnazii, *art.* gimnaziile.
gimnocarp,-ă (despre fructe) Lipsit de peri, ţepi sau spini. *adj., pl.* gimnocarpi,-e.
gimnosofie Filosofia gimnosofiştilor. *s.f., art.* gimnosofia, *g.-d. art.* gimnosofiei.
gimnosofist Filosof hindus, ascet şi mistic. *s.m., pl.* gimnosofişti.
gimnospermă (la pl.) Încrengătură de plante ale căror seminţe se dezvoltă pe o carpelă deschisă; (la sg.) plantă care face parte din această încrengătură. *s.f., g.-d. art.* gimnospermei, *pl.* gimnosperme.
gimnot Peşte asemănător cu ţiparul, din apele Americii de Nord, care produce puternice descărcări electrice. *s.m., pl.* gimnoţi.
gin Băutură alcoolică obţinută prin distilarea mustului fermentat de cereale, la care se adaugă boabe de ienupăr. *s.n., pl.* ginuri.
ginandrie 1. (med.) Existenţa la femei a caracterelor sexuale secundare bărbăteşti. 2. (bot.) Formă sub care se prezintă la unele flori androceul şi gineceul datorită concreşterii staminelor cu pistilul. *s.f., art.* ginandria, *g.-d. art.* ginandriei.
gineceu 1. Apartament rezervat femeilor în casele antice greceşti. 2. Loc rezervat femeilor în vechile biserici creştine. 2. (bot.) Pistilul unei flori. *s.n., art.* gineceul, *pl.* ginecee.
ginecocraţie Sistem de guvernare în care conducerea aparţine unei femei. *s.f., art.* ginecocraţia, *g.-d. art.* ginecocraţiei.
ginecofobie Teamă patologică de femei. *s.f., art.* ginecofobia, *g.-d. art.* ginecofobiei.
ginecolog,-ă Medic specialist în ginecologie. *s.m., pl.* ginecologi; *s.f., g.-d. art.* ginecologei, *pl.* ginecologe.
ginecologic,-ă Referitor la ginecologie. *adj., pl.* ginecologici,-ce.
ginecologie Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul funcţiilor şi al bolilor aparatului genital feminin. *s.f., art.* ginecologia, *g.-d. art.* ginecologiei.
ginecopatie Denumire generică pentru afecţiunile genitale feminine. *s.f., art.* ginecopatia, *g.-d. art.* ginecopatiei.

ginere Soțul considerat în raport cu părinții soției. *s.m., art.* ginerele, *pl.* gineri.
gineri *tr.* (pop.) A-i da cuiva pe fiica sa drept soție; a lua pe cineva de ginere. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gineresc, *imperf. 3 sg.* ginerea; *conj. prez. 3* să gineărască.
ginerică (fam.) Diminutiv al lui ginere. *s.m., art.* ginerica, *g.-d. art.* lui ginerică/ginerici.
ginerie (rar) Calitatea de ginere. *s.f., art.* gineria, *g.-d. art.* ginerii.
gingaș,-ă/gingași,-ă (despre ființe și obiecte) 1. Plăpând, firav; delicat, gratios. 2. (despre lucruri, acțiuni etc.) Dificil de realizat. //(despre plante) Care nu rezistă la frig sau la căldură excesivă. 3. (despre oameni și animale) Mofturos la mâncare. *adj., pl.* gingași,-e/gingași,-e.
gingășie 1. Calitatea a ceea ce este gingaș; grație, delicatețe; sensibilitate. 2. Manifestare plină de sensibilitate, de delicatețe. 3. Însușire a unei plante de a nu putea rezista frigului sau căldurii excesive. *s.f., art.* gingășia, *g.-d. art.* gingășiei, *pl.* gingășii, *art.* gingășiile.
gingie Țesut care învelește rădăcinile și parțial corpul dinților și al măselelor. *s.f., art.* gingia, *g.-d. art.* gingiei, *pl.* gingii, *art.* gingiile.
gingioară (-gi-oa-) Diminutiv al lui gingie. *s.f., g.-d. art.* gingioarei, *pl.* gingioare.
gingivală,-ă Care aparține gingiei, referitor la gingie. *adj., pl.* gingivali,-e.
gingivită Inflamație a gingiilor. *s.f., g.-d. art.* gingivitei, *pl.* gingivite.
gini *tr.* (arg.) A vedea, a zări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ginesc, *imperf. 3 sg.* ginea; *conj. prez. 3* să ginească.
ginseng Plantă cu proprietăți terapeutice deosebite, originară din China; rădăcina-vieții. *s.m.*
gintă 1. Grup constituit din urmașii aceluiași strămoș, reprezentând forma fundamentală de organizare socială în comuna primitivă. 2. Neam, origine. /(jur.) *Dreptul ~lor* = dreptul internațional. *s.f., g.-d. art.* gintii, *pl.* ginți.
gioarsă (fam.) Haină uzată, veche. *s.f., g.-d. art.* gioarsei, *pl.* gioarse.
giobertit Carbonat natural de magneziu. *s.n.*
giocoso (s *pron.* z) (it., muz.) Vesel, cu veselie. *adv.*
giol (la jocul de arșice) Cantitatea de arșice pe care trebuie să o pună la un joc fiecare jucător. *s.n., pl.* gioale.
giolar (înv.) Jucător de arșice. *s.m., pl.* giolari.
gionat (rar) Picior (de) om. *s.n., pl.* gionate.
gips v. **ghips.**
gipsotecă v. **ghipsotecă.**
gir 1. Semnătură pe o cambie, care asigură transferul sumei prevăzute în document către o anumită persoană. 2. (fig.) Garanție (morală) pentru acțiunile, angajamentele cuiva. *s.n., pl.* giruri.
gira[1] *tr.* A da un gir, a garanta. *vb. I, ind. prez. 3* girează.
gira[2] v. **gera.**
girafă 1. Gen de mamifere rumegătoare din Africa, de talie mare, cu gâtul foarte lung și cu blana albicioasă cu pete brune. 2. (fig.) Suport cu braț lung care permite deplasarea unui microfon. 3. Macara pentru construcții înalte. *s.f., g.-d. art.* girafei, *pl.* girafe.
girandolă 1. Candelabru cu mai multe brațe. 2. (la pl.) Cercei cu diamante. *s.f., g.-d. art.* girandolei, *pl.* girandole.
girant,-ă Persoană care girează. *s.m., pl.* giranți; *s.f., g.-d. art.* girantei, *pl.* girante.
girare Acțiunea de a gira. *s.f., g.-d. art.* girării.
girasol (rar) Varietate de opal. *s.n., pl.* girasoluri.
giratar Cel căruia i se girează[1] o cambie. *s.m., pl.* giratari.
giratoriu,-ie (despre o mișcare) Circular. /*Sens ~* = sens de circulație la o intersecție, într-o piață etc., potrivit căruia vehiculele sunt obligate să facă o rotație de la dreapta la stânga. *adj., pl.* giratorii.
giratie (-ți-e) (tehn.) Mișcare de rotație. *s.f., art.* giratia, *g.-d. art.* giratiei, *pl.* giratii, *art.* giratiile.
giravion (-vi-on) Nume generic dat aeronavelor cu aripile având o mișcare giratorie. *s.n., pl.* giravioane.
gireadă (reg.) Șiră de grâu, de paie etc. *s.f., g.-d. art.* girezii, *pl.* girezi.
girobusolă Busolă care este montată într-un giroscop. *s.f., g.-d. art.* girobusolei, *pl.* girobusole.
girociinometru Clinometru giroscopic. *s.n., art.* giroclinometrul, *pl.* giroclinometre.
girocompas Girodirecțional. *s.n., pl.* girocompase.
girodină Giravion cu organe rotative de sustentație, independente de elice. *s.f., g.-d. art.* girodinei, *pl.* girodine.
girodirecțional (-ți-o-) Instrument de bord care indică direcția în grade a avionului; girocompas. *s.n., pl.* girodirecționale.
girofar Far rotativ, montat pe acoperișul unor autovehicule care au prioritate în mers (salvare, poliție etc.). *s.n., pl.* girofaruri.
girofrecvență (electr.) Număr de ture pe secundă făcute de electroni în jurul liniilor de inducție ale unui câmp magnetic uniform. *s.f., g.-d. art.* girofrecvenței.
giromanție Pretinsă previziune făcută de cineva care se învârtește într-un cerc până când amețește și cade pe una dintre literele înscrise în jurul cercului. *s.f., art.* giromanția, *g.-d. art.* giromanției.
girometru Instrument de bord care înregistrează grafic viteza unghiulară a unui avion. *s.n., art.* girometrul, *pl.* girometre.
girondin Membru al unei grupări politice din timpul Revoluției Franceze de la 1789-1794, care s-a situat pe poziții moderate. *s.m., pl.* girondini.
giroorizont (-ro-o-) Aparat giroscopic de bord, care indică înclinarea longitudinală și laterală a avionului. *s.n., pl.* giroorizonturi.
giroplan Autogir prevăzut cu un rotor cu patru pale și cu aripă de avion fixă. *s.n., pl.* giroplane.
giroscop Dispozitiv care asigură stabilitatea și orientarea în spațiu a unui avion, a unui submarin etc. *s.n., pl.* giroscoape.
giroscopic,-ă Referitor la giroscop. /*Compas ~* = aparat instalat la bordul navelor, care indică direcția nordului geografic. *adj., pl.* giroscopici,-ce.
girosin Aparat de bord al unui avion, format dintr-un compas magnetic și un girodirecțional. *s.n., pl.* girosinuri.
girostat Corp solid care are o mișcare de rotație în jurul axei sale. *s.n., pl.* girostate.
giroverticală Giroscop cu axa de rotație verticală. *s.n., pl.* giroverticale.
giruetă (-ru-e-) Instrument meteorologic cu care se determină direcția și intensitatea vântului. *s.f., g.-d. art.* giruetei, *pl.* giruete.
gisment 1. Unghiul format de axa unui avion cu direcția către un post de emisie terestru. 2. Dispunerea stratelor minerale în scoarța Pământului. //Strat de minerale. *s.n., pl.* gisminte.
gitană (livr.) Țigancă (din Spania). *s.f., g.-d. art.* gitanei, *pl.* gitane.
giubea Haină largă și lungă, de postav, purtată în trecut de boieri. *s.f., art.* giubeaua, *g.-d. art.* giubelei, *pl.* giubele, *art.* giubelele.
giubeluță (înv.) Diminutiv al lui giubea. *s.f., g.-d. art.* giubeluței, *pl.* giubeluțe.
giugiuleală (fam.) Mângâiere, dezmierdare. *s.f., g.-d. art.* giugiulelii, *pl.* giugiuleli.

giugiuli *tr* şi *refl. recipr.* (fam.) A (se) dezmierda, a (se) mângâia. [*var* gugiuli *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* giugiulesc, *imperf. 3 sg.* giugiulea; *conj. prez. 3* să giugiuleaască.
giugiuliţ (fam.) Faptul de a (se) giugiuli. *s.n.*
giulgi v. **giulgiu.**
giulgiu Pânză subţire, foarte fină, folosită ca văl sau acoperământ. //Bucată de pânză cu care se acoperă mortul. [*var* giulgi *s.n.*] *s.n., art.* giulgiul, *pl.* giulgiuri.
giumbuş (rar) Giumbuşluc. *s.n., pl.* giumbuşuri.
giumbuşluc Ghiduşie, caraghioslâc, giumbuş; (peior.) glumă de prost gust. *s.n., pl.* giumbuşlucuri.
giurgină (înv.) Dans de origine turcească (cu figuri şi gesturi caraghioase). *s.f., g.-d. art.* giurginei, *pl.* giurgine.
giurgiuvea v. **cercevea.**
giurgiuvean,-ă (Locuitor) din municipiul sau judeţul Giurgiu. *adj., s.m., pl.* giurgiuveni,-e.
giurgiuveancă Locuitoare din municipiul sau judeţul Giurgiu. *s.f., g.-d. art.* giurgiuvencei, *pl.* giurgiuvence.
giurumea (înv.) Lucru uzual, cotidian. *s.f., art.* giurumeaua, *g.-d. art.* giurumelei, *pl.* giurumele, *art.* giurumelele.
giuvaier 1. Bijuterie. 2. (fig.) Obiect de mare preţ. [*var.* juvaier *s.n.*] *s.n., pl.* giuvaiere.
giuvaiergereasă Femeie care se ocupă cu arta giuvaergeriei. *s.f., g.-d. art.* giuvaiergeresei, *pl.* giuvaiergerese.
giuvaiergerie (-va-ier-) 1. Arta giuvaiergiului. 2. Atelierul sau prăvălia giuvaiergiului. *s.f., art.* giuvaiergeria, *g.-d. art.* giuvaiergeriei, *pl.* (2) giuvaiergerii, *art.* giuvaiergeriile.
giuvaiergiu (-va-ier-) Bijutier. [*var.* juvaiergiu *s.m.*] *s.m., art.* giuvaiergiul, *pl.* giuvaiergii, *art.* giuvaiergiii.
giuvaiericale (-va-ie-) (înv.) Bijuterii. *s.f. pl., art.* giuvaiericalele.
givraj v. **jivraj.**
glabelă (anat.) Zona dintre sprâncene. *s.f., g.-d. art.* glabelei, *pl.* glabele.
glabru,-ă (bot., despre organele plantelor) Lipsit de perişori pe suprafaţă. *adj., pl.* glabri,-e.
glacial,-ă (-ci-al) 1. De gheaţă, rece ca gheaţa. 2. (fig.) Lipsit de căldură, de prietenie. *adj., pl.* glaciali,-e.
glaciar,-ă (-ci-ar) 1. Referitor la glaciaţie. /*Era* ~ = perioadă din era cuaternară sau, p. gener., dintr-o altă eră, în care gheţarii ocupau regiuni foarte întinse pe pământ. 2. Provenit din topirea gheţarilor. *Lac* ~. *adj., pl.* glaciari,-e.
glaciaţie (-ci-a-ţi-e)/**glaciaţiune** (-ci-a-ţi-u-) Proces de dezvoltare intensă a gheţarilor, care a avut loc în perioadele vechi ale istoriei. *s.f., art.* glaciaţia/glaciaţiunea, *g.-d. art.* glaciaţiei/glaciaţiunii, *pl.* glaciaţii /glaciaţiuni, *art.* glaciaţiile/glaciaţiunile.
glaciolog,-ă (-ci-o-) Specialist în glaciologie. *s.m., pl.* glaciologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* glaciologei, *pl.* gliaciologe.
glaciologic,-ă (-ci-o-) Referitor la glaciologie. *adj., pl.* glaciologici,-ce.
glaciologie (-ci-o-) Disciplină care studiază gheţarii. *s.f., art.* glaciologia, *g.-d. art.* glaciologiei.
glacis (geol.) Teren plat în pantă uşoară. *s.n., pl.* glacisuri.
gladiator (-di-a-) (în Roma antică) Bărbat (sclav, prizonier) care se lupta în arenă cu alt luptător sau cu fiare sălbatice. *s.m., pl.* gladiatori.
gladiolă (-di-o-) Plantă ornamentală cu tulpina înaltă şi cu flori mari, de diferite culori. *s.f., g.-d. art.* gladiolei, *pl.* gladiole.
gladiş Arbust cu frunze ascuţite şi cu flori albe. [*var.* glădici *s.m.*] *s.m., pl.* gladişi.
gladium (la romani) Sabie cu două tăişuri. *s.n., pl.* gladiumuri.
glaf 1. Săpătură făcută cu dalta în lungul sau împrejurul unei coloane. 2. Element de construcţie din lemn, din marmură sau beton, întrebuinţat la căptuşirea părţii inferioare a golului unei ferestre. 3. Muchia finisată a deschiderii făcute într-un perete. *s.n., pl.* glafuri.
glagolitic,-ă (în expr.) *Alfabet* ~ (sau *scriere* ~) = alfabet întocmit după modelul literelor mici greceşti şi folosit în unele scrieri slave bisericeşti. *Literă* ~ = literă din alfabetul glagolitic. *adj., pl.* glagolitici,-ce.
glagore (pop.) Minte, pricepere. *s.f., g.-d. art.* glagorii.
glajă (reg.) Sticlă produsă artizanal. *s.f., g.-d. art.* glăjii, *pl.* glăji.
glamnică (pop.) Şervet răsucit în formă de colac, pe care îl pun femeile pe creştet când cară pe cap greutăţi. *s.f., g.-d. art.* glamnicei, *pl.* glamnice.
gland (anat.) Porţiunea terminală a penisului. *s.n., pl.* glanduri.
glandă Organ secretor în formă de tub. ~ *salivară*. *s.f., g.-d. art.* glandei, *pl.* glande.
glandular,-ă Referitor la glande; în forma sau de natura glandelor; glandulos. *adj., pl.* glandulari,-e.
glandulă Glandă mică. *s.f., g.-d. art.* glandulei, *pl.* glandule.
glandulos,-oasă Glandular. *adj., pl.* glandulosi,-oase.
glanţ Lustrul pieilor finisate şi lăcuite. //(înv.) Piele acoperită cu lac. *s.n., pl.* glanţuri.
glas Voce. /*Într-un* ~ = toţi deodată. *A da* ~ = a striga; (fig.) a exprima. *A ridica ~ul* = a vorbi cu un ton ridicat, răstit. *A căpăta* ~ = a prinde curaj. *A-i pieri* (*cuiva*) *~ul* = a nu mai avea ce răspunde. //(la pl.) Murmur produs de mai multe persoane care vorbesc concomitent. //Strigăt produs de unele animale. //Ciripit, cântec al păsărilor. 2. (fig.) Vuiet produs de vânt, de o apă etc.; sunet produs de un obiect sonor sau de un instrument muzical. 3. (fig., înv.) Veste, ştire. 4. Scară muzicală în cântarea bisericească răsăriteană. //Fiecare dintre cele opt moduri fundamentale după care se execută cântările bisericeşti. *s.n., pl.* glasuri.
glasa *tr.* A acoperi cu glazură prăjituri, bomboane, fructe etc. *vb. I, ind. prez. 3* glasează.
glasare Acţiunea de a glasa. *s.f., g.-d. art.* glasării, *pl.* glasări.
glasbeton/glasbeton Geam solid format din tuburi de sticlă închegate cu beton. *s.n.*
glasiu Culoare transparentă aplicată (în pictură) pe o culoare mai densă pentru redarea clarobscurului. *s.n., art.* glasiul.
glasnică (înv.) Vocală. *s.f., g.-d. art.* glasnicei, *pl.* glasnice.
glasnost Denumire dată ultimei perioade din existenţa fostei URSS, caracterizată prin transparenţă, libertatea informaţiei, a comunicării etc. *s.n.*
glaspapir Hârtie pe care s-a lipit un strat de sticlă pisată, pentru a fi folosită la şlefuitul lemnului, metalelor etc. *s.n.*
glastră Ghiveci de flori; vază. *s.f., g.-d. art.* glastrei, *pl.* glastre.
glasvand Perete interior sau uşă din panouri de sticlă, fixate pe un cadru de lemn sau de metal. *s.n., pl.* glasvanduri.
glaucom Boală de ochi, caracterizată prin creşterea tensiunii oculare, însoţită de grave tulburări de vedere. *s.n., pl.* glaucoame.
glauconit Silicat de fier şi de aluminiu. *s.n.*
glazura *tr* 1. A glasa. 2. A smălţui, a emaila. *vb. I, ind. prez. 3* glazurează.
glazurare Acţiunea de a glazura. *s.f., g.-d. art.* glazurării, *pl.* glazurări.
glazură 1. Strat subţire de zahăr ars, de ciocolată etc., cu care se acoperă unele prăjituri, bomboane, fructe etc.

2. Smalţ, email pentru produse ceramice. *s.f., g.-d. art.* glazurii, *pl.* glazuri.
glădici v. **gladiş**.
glădiţă Arbore asemănător cu salcâmul, cu ramuri spinoase şi fructe păstăi. *s.f., g.-d. art.* glădiţei, *pl.* glădiţe.
glăjerie (reg.) Sticlărie. *s.f., art.* glăjeria, *g.-d. art.* glăjeriei, *pl.* glăjerii.
glăscior Diminutiv al lui glas (1); (spec.) glas de copil; glăsuţ. *s.n., pl.* glăscioare.
glăsui 1. *intr.* şi *tr.* (poetic) A spune, a vorbi. 2. *intr.* (despre texte scrise) A exprima. 3. *tr.* (fam.) A cânta, a intona. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* glăsuiesc, *imperf. 3 sg.* glăsuia; *conj. prez. 3* să glăsuiască.
glăsuire (înv.) Acţiunea de a glăsui. *s.f., g.-d. art.* glăsuirii, *pl.* glăsuiri.
glăsuitor,-oare (-su-i-) (înv., despre păsări) Cântător. *adj., pl.* glăsuitori,-oare.
glăsuţ (rar) Glăscior. *s.n.*
glăvoacă v. **zglăvoacă**.
glăzuire Operaţie de înlăturare a stratului superficial al obiectelor de încălţăminte, în scopul reducerii grosimii, al netezirii etc. *s.f., g.-d. art.* glăzuirii.
gleı Strat al solului de culoare cenuşie sau vânătă-verzuie, bogat în oxizi de fier. *s.n., art.* gleiul.
gleizare (gle-i-) Proces de reducere a oxizilor de fier din sol, sub influenţa umidităţii, în condiţii de anaerobioză. *s.f., g.-d. art.* gleizării.
glenc (rar) Întăritură (metalică) introdusă între brant şi talpă, în scopul rigidizării încălţămintei. *s.n., pl.* glencuri.
glenoid,-ă (despre cavităţi osoase) În care se articulează un os. *adj., pl.* glenoizi,-de.
glet Strat subţire de var sau de ipsos, aplicat peste tencuială pentru a obţine o suprafaţă netedă. *s.n., pl.* gleturi.
gleznă 1. Parte a piciorului la om, care cuprinde porţiunea articulaţiei tibiei cu tarsul. //Proeminenţă osoasă formată în această regiune. 2. Parte a piciorului unui animal, cuprinsă între fluier şi chişită. *s.f., g.-d. art.* gleznei, *pl.* glezne.
gleznieră (-ni-e-) Fâşie elastică de bumbac, de lână etc., folosită de balerini, de sportivi etc. pentru protecţia gleznelor. *s.f., g.-d. art.* gleznierei, *pl.* glezniere.
gleznişoară Diminutiv al lui gleznă. *s.f., g.-d. art.* gleznişoarei, *pl.* gleznişoare.
gliadină (gli-a-) Proteină vegetală. *s.f., g.-d. art.* gliadinei, *pl.* gliadine.
glicemie Cantitatea de glucoză din sângele organismului uman. *s.f., art.* glicemia, *g.-d. art.* glicemiei.
gliceridă Ester al glicerinei. *s.f., g.-d. art.* gliceridei, *pl.* gliceride.
glicerină (chim.) Lichid incolor, inodor, extras din grăsimi, care se întrebuinţează în industrie şi în cosmetică. *s.f., g.-d. art.* glicerinei.
glicină Arbust decorativ cu flori parfumate albastre sau violete. *s.f., g.-d. art.* glicinei, *pl.* glicine.
glicocol (biol.) Aminoacid conţinut în foarte multe proteine. *s.m., pl.* glicocoli.
glicogen (biol.) Substanţă organică având compoziţia amidonului, care se găseşte în ficat. *s.m., pl.* glicogeni.
glicogenetic,-ă (biochim.) Referitor la glicogeneză. *adj., pl.* glicogenetici,-ce.
glicogeneză (biochim.) Producere a glicogenului în ficat. *s.f., g.-d. art.* glicogenezei.
glicol Alcool incolor, dulce, folosit ca dizolvant. *s.m., pl.* glicoli.
glicometru Glucometru. *s.n., art.* glicometrul, *pl.* glicometre.
gliconic,-ă (despre versuri antice) Compus dintr-un dactil, un troheu şi o silabă oarecare. *adj., pl.* gliconici,-ce.
glicoproteidă (biochim.) Proteină care conţine în moleculă glucide. *s.f., g.-d. art.* glicoproteidei, *pl.* glicoproteide.
glicozidă Substanţă de origine vegetală care conţine hidraţi de carbon. *s.f., g.-d. art.* glicozidei, *pl.* glicozide.
glicozurie Prezenţa glucozei în urină. *s.f., art.* glicozuria, *g.-d. art.* glicozuriei, *pl.* glicozurii, *art.* glicozuriile.
glie 1. Pământ, ogor; (poetic) patrie. */Sub ~* = în mormânt. 2. Brazdă de pământ câtă se poate desprinde o dată cu cazmaua. *s.f., art.* glia, *g.-d. art.* gliei, *pl.* glii.
gligan 1. (înv., reg.) Porc mistreţ. 2. (fig., pop., fam.) Găligan. *s.m., pl.* gligani.
gliom Tumoare la nivelul sistemului nervos. *s.n., pl.* gliomuri.
glioxal (gli-o-) Produs cu acţiune bactericidă. *s.n.*
gliptal Răşină sintetică folosită în industria lacurilor. *s.m., pl.* gliptali.
gliptic,-ă Referitor la gliptică. *adj., pl.* gliptici,-e.
gliptică Arta de a grava figuri sau motive decorative pe o piatră preţioasă sau pe mulajele pentru monede şi medalii. *s.f., g.-d. art.* glipticii.
gliptodon Mamifer uriaş, fără dinţi, din era cuaternară. *s.m., pl.* gliptodoni.
gliptogeneză (geol.) Proces de nivelare a scoarţei terestre de către agenţii externi. *s.f., g.-d. art.* gliptogenezei.
gliptografie Ştiinţă care se ocupă cu studiul pietrelor antice gravate. *s.f., art.* gliptografia, *g.-d. art.* gliptografiei.
gliptotecă 1. Colecţie de pietre preţioase gravate. 2. Muzeu, secţie cu asemenea colecţii (1). *s.f., g.-d. art.* gliptotecii, *pl.* gliptoteci.
glisa *intr.* 1. (despre piese tehnice) A aluneca de-a lungul altei piese. 2. (despre hidroavioane) A se deplasa pe suprafaţa apei. *vb. I, ind. prez. 3* glisează.
glisadă 1. Zbor în care avionul înaintează înclinat pe o aripă, pentru a parcurge până la aterizare o distanţă cât mai mică. 2. (în dans) Pas făcut pentru a merge într-o parte. *s.f., g.-d. art.* glisadei, *pl.* glisade.
glisant,-ă (tehn.) Care glisează. *adj., pl.* glisanţi,-te.
glisare Acţiunea de a glisa. *s.f., g.-d. art.* glisării, *pl.* glisări.
glisieră (-si-e-) Bară fixă de-a lungul căreia alunecă un element mobil. *s.f., g.-d. art.* glisierei, *pl.* glisiere.
glisor (tehn.) Cursor. *s.n., pl.* glisoare.
glissando (it., muz) Prin trecere treptată de la un sunet la altul. *adv.*
gloabă 1. Cal slab (şi bătrân); mârţoagă. 2. Amendă aplicată cuiva care săvârşea delicte sau crime. 3. Taxă care se plătea în trecut pentru a interzice redeschiderea unui proces. *s.f., g.-d. art.* gloabei, *pl.* gloabe.
gloată 1. (depr.) Mulţime de oameni strânşi la un loc; adunătură. 2. (în feudalism) Masa poporului alcătuită mai ales din ţărani aserviţi şi orăşeni săraci. 3. (în feudalism) Unitate de infanterie alcătuită din ţărani. *s.f., g.-d. art.* gloatei, *pl.* gloate.
glob[1] (anat., în expr.) *~ ocular* = parte a ochiului, de formă sferică, aşezată în orbită. *s.m., pl.* globi.
glob[2] Planeta Pământ. *s.n.*
glob[3] 1. Corp sferic; înveliş sferic de sticlă sau porţelan care protejează un bec, o lampă etc. 2. *~ terestru* (sau *pământesc, geografic*) = sferoid pe care este desenată harta Pământului. *s.n., pl.* globuri.
global,-ă Total, în întregime. */Venit ~* = venit total, din care nu s-au scăzut cheltuielile. *adj., pl.* globali,-e.
globalitate Caracter global; totalitate. *s.f., g.-d. art.* globalităţii.
globaliza *tr.* A uni într-un tot. *vb. I, ind. prez. 3* globalizează.

globalizare Proces complex de evoluţie comună a statelor (europene), prin introducerea monedei unice, libera circulaţie a mărfurilor şi a persoanelor etc. *s.f., g.-d. art.* globalizării.
globe-trotter (globtrotăr) (angl.) Persoană care face ocolul lumii pe jos. //Persoană care a călătorit în multe ţări. *s.m., pl.* globe-trotteri.
globi *tr.* (înv.) 1. A amenda. 2. A prăda, a jefui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* globesc, *imperf. 3 sg.* globea; *conj. prez. 3* să globească.
globigerină (la pl.) Gen de foraminifere din mările temperate şi calde, având corpul alcătuit din mai multe camere sferice; (la sg.) animal din acest gen. *s.f., g.-d. art.* globigerinei, *pl.* globigerine.
globire (înv.) Acţiunea de a globi. *s.f., g.-d. art.* globirii, *pl.* globiri.
globular,-ă 1. În formă de glob; sferic. 2. Referitor la globulele sângelui. *adj., pl.* globulari,-e.
globulă Particulă de formă sferică sau ovală care se găseşte în diferite lichide organice. /~ *roşie* = hematie. ~ *albă* = leucocită. *s.f., g.-d. art.* globulei, *pl.* globule.
globulină Proteină care se găseşte în plasma sangvină, în lapte, în vegetale. *s.f., g.-d. art.* globulinei, *pl.* globuline.
globulos,-oasă În formă de globule; format din globule. *adj., pl.* globuloşi,-oase.
globuşor Diminutiv al lui glob. *s.n., pl.* globuşoare.
glockenspiel (glocănşpil) (germ.) Instrument de percuţie alcătuit din lame metalice aşezate pe un suport, care se lovesc cu ciocănele de lemn. *s.n.*
glod Noroi; drum noroios. //Bulgăre de pământ uscat sau îngheţat. *s.n., pl.* gloduri.
glodăraie (pop.) Glodărie. *s.f., art.* glodăraia, *g.-d. art.* glodăraiei.
glodărie (pop.) Noroi mare. //Loc noroios; glodăraie. *s.f., art.* glodăria, *g.-d. art.* glodăriei.
glodi *tr.* (pop.) A înţepa, a freca, a roade (o parte a corpului), povocând o senzaţie neplăcută. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* glodeşte, *imperf. 3 sg.* glodea; *conj. prez. 3* să glodească.
glodire (pop.) Acţiunea de a glodi. *s.f., g.-d. art.* glodirii, *pl.* glodiri.
glodoros,-oasă v. **gloduros.**
gloduros,-oasă (pop.) Noroios. [*var.* glodoros,-oasă *adj.*] *adj., pl.* gloduroşi,-oase.
glomerul v. **glomerulă.**
glomerular,-ă Format din glomerule; referitor la glomerule. *adj., pl.* glomerulari,-e.
glomerulă 1. Bulgăre de pământ de mici dimensiuni. 2. (anat.) Formaţiune cu aspect de ghem. 3. Inflorescenţă globulară alcătuită din flori inserate pe un peduncul foarte mic. //Tip de fruct provenit dintr-o astfel de inflorescenţă. [*var.* glomerul *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* glomerulei, *pl.* glomerule.
glonte v. **glonţ.**
glonţ Mic proiectil de oţel pentru unele arme de foc. //(adv.) Extrem de repede. *Pleacă* ~. [*var.* glonte *s.n.*] *s.n., pl.* gloanţe.
glorie 1. Grandoare, măreţie, faimă. 2. Persoană de mare valoare. *s.f., art.* gloria, *g.-d. art.* gloriei, *pl.* glorii, *art.* gloriile.
glorifica *tr.* A cinsti, a preamări, a omagia. *vb. I, ind. prez. 3* glorifică.
glorificare Acţiunea de a glorifica. *s.f., g.-d. art.* glorificării, *pl.* glorificări.
gloriolă (-ri-o-) (livr.) Glorie deşartă; vanitate. *s.f., g.-d. art.* gloriolei, *pl.* gloriole.
glorios,-oasă (-ri-os) Plin de glorie; care aduce glorie. *adj., pl.* glorioşi,-oase.
glosa *tr.* A explica un cuvânt dintr-un text; a adnota un text. *vb. I, ind. prez. 3* gloseză.
glosar Listă de cuvinte regionale, învechite etc., însoţite de explicaţia lor. //(înv.) Dicţionar. *s.n., pl.* glosare.
glosare Acţiunea de a glosa. *s.f., g.-d. art.* glosării, *pl.* glosări.
glosator,-oare Autor de glose. *s.m., pl* .glosatori; *s.f., g.-d. art.* glosatoarei, *pl.* glosatoare.
glosă 1. Explicare a unui cuvânt sau a unui pasaj dintr-un text; notă explicativă făcută pe marginea unui text; comentariu, notă. 2. Poezie cu formă fixă, în care fiecare vers din prima strofă este comentat succesiv în strofele următoare, ultima strofă reproducând în ordine inversă strofa iniţială. *s.f., g.-d. art.* glosei, *pl.* glose.
glosem (lingv.) Nume dat în glosematică unităţii minimale a limbii. *s.m., pl.* glosteme.
glosematică Teorie lingvistică structuralistă, care consideră limba ca obiect în sine, ca un sistem de relaţii interne. *s.f., g.-d. art.* glosematicii.
glosită (med.) Inflamaţie a limbii. *s.f., g.-d. art.* glositei, *pl.* glosite.
glosodinie Durere de limbă. *s.f., art.* glosodinia, *g.-d. art.* glosodiniei, *pl.* glosodinii, *art.* glosodiniile.
glosofaringian,-ă (-gi-an) Referitor la limbă şi la faringe. *adj., pl.* glosofaringieni,-e.
glosolalie (med.) Limbaj neinteligibil al unor bolnavi, alcătuit din anumite cuvinte fără sens. *s.f., art.* glosolalia, *g.-d. art.* glosolaliei.
glosologie Parte a medicinei care studiază limba şi afecţiunile ei. *s.f., art.* glosologia, *g.-d. art.* glosologiei.
glosoplegie Paralizie a limbii. *s.f., art.* glosoplegia, *g.-d. art.* glosoplegiei, *pl.* glosoplegii, *art.* glosoplegiile.
glotal,-ă (anat.) Al glotei. *adj., pl.* glotali,-e.
glotaş (înv.) Soldat pedestraş recrutat din ţărănime; ostaş din rezervele armatei. *s.m., pl.* glotaşi.
glotă Porţiunea cea mai îngustă a faringelui, cuprinsă între coardele vocale. *s.f., g.-d. art.* glotei, *pl.* glote.
glotologie (înv.) Lingvistică. *s.f., art.* glotologia, *g.-d. art.* glotologiei.
glucidă Element fundamental al materiei vii, alcătuit din carbon, hidrogen şi oxigen. *s.f., g.-d. art.* glucidei, *pl.* glucide.
glucidogramă Determinare a principalilor constituenţi ai glucidelor cu ajutorul electroforezei. *s.f., g.-d. art.* glucidogramei, *pl.* glucidograme.
glucinіu Beriliu. *s.n., art.* glucinіul.
glucometrie Ansamblul metodelor de dozare a glucozei în mustul strugurilor sau în derivatele lui. *s.f., art.* glucometria, *g.-d. art.* glucometriei.
glucometru Areometru pentru determinarea cantităţii de zahăr din must; glicometru. *s.n., art.* glucometrul, *pl.* glucometre.
gluconic (în expr.) *Acid* ~ = acid obţinut prin oxidarea glucozei, cu numeroase întrebuinţări în medicină. *adj.*
glucoză Substanţă zaharoasă de culoare albă, care se găseşte în miere şi în fructe. *s.f., g.-d. art.* glucozei.
glucuronic (în expr.) *Acid* ~ = acid organic rezultat din oxidarea glucozei, prezent la om în sânge şi în urină. *adj., pl.* glucuronici.
glugă 1. Obiect de îmbrăcăminte de formă conică, folosit la protejarea capului de frig, de ploaie etc. 2. Grămadă de snopi, de ştiuleţi de porumb etc., aşezaţi în formă de stivă conică. *s.f., g.-d. art.* glugii, *pl.* glugi.
gluмă[1] Scurtă istorioară care stârneşte râsul; faptă hazlie; păcăleală. /*În* ~ = fără seriozitate. *Fără* ~ = în mod serios. *A se îngroşa ~a* = a începe să fie lucru serios, îngrijorător. *A se întrece cu gluma* = a împinge lucrurile prea departe. *A lăsa ~a de-o parte* = a vorbi serios. *A lua ceva în* ~ = a nu da importanţă. *A nu şti* (sau *a nu înţelege*) *de* ~, se spune despre cineva care se supără când glumeşti cu el. *A nu-i arde de* ~ = a fi indispus. *Nu-i de* ~ = e lucru serios. *s.f., g.-d. art.* glumei, *pl.* glume.

glumă[2] (bot.) Bractee aşezată la baza fiecărui spiculeţ al unei plante graminee. *s.f., g.-d. art.* glumei, *pl.* glume.
glumeţ,-eaţă Care face glume. //(despre manifestări, întâmplări) Care provoacă râsul; hazliu. *adj., pl.* glumeţi,-e.
glumi *intr.* A spune sau a face glume[1]. */A nu ~ cu...* = a) a lua în serios; b) a nu face nicio concesie. *Nu-i de glumit cu...* = trebuie luat în serios. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* glumesc, *imperf. 3 sg.* glumea; *conj. prez. 3* să glumească.
glutamic Aminoacid care se găseşte în unele plante, în muşchi, ţesuturi organice etc. *adj.*
gluten Substanţă proteică vâscoasă, care se găseşte în boabele de cereale. *s.n.*
glutinos,-oasă De natura glutenului. //Cleios, vâscos. *adj., pl.* glutinoşi,-oase.
gluton Animal carnivor cu blana brună-deschisă, care trăieşte în ţinuturile polare nordice. *s.m., pl.* glutoni.
gnais Rocă alcătuită din cuarţ, feldspat şi mică. *s.n., pl.* gnaisuri.
gnatostom (la pl.) Subîncrengătura de vertebrate care au gura cu fălci mobile; (la sg.) animal din această subîncrengătură. *s.m., pl.* gnatostomi.
gnom (mit.) Spirit despre care se credea că locuieşte în interiorul pământului, păzind bogăţiile; spiriduş. *s.m., pl.* gnomi.
gnomic,-ă (despre scrieri) Care conţine reflecţii, maxime, sentinţe şi precepte morale. */Poeţi* ~ = poeţi din Grecia antică ale căror opere conţin mai ales sentinţe şi percepte morale. //(despre timpuri verbale) Care exprimă o acţiune ce se îndeplineşte indiferent de timp. *adj., pl.* gnomici,-ce.
gnomologie (livr.) Culegere de sentinţe, de maxime. *s.f., art.* gnomologia, *g.-d. art.* gnomologiei, *pl.* gnomologii, *art.* gnomologiile.
gnomon Instrument folosit în Antichitate pentru determinarea meridianului locului şi pentru stabilirea orei. *s.n., pl.* gnomoane.
gnomonică Tehnica de a construi cadrane solare. *s.f., g.-d. art.* gnomonicii.
gnoseologic,-ă (-se-o-) Referitor la gnoseologie. *adj., pl.* gnoseologici,-ce.
gnoseologie (-se-o-) Teoria filosofică a procesului cunoaşterii. *s.f., art.* gnoseologia, *g.-d. art.* gnoseologiei.
gnostic,-ă (Adept) al gnosticismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* gnostici,-ce.
gnosticism Curent filosofic religios care susţine posibilitatea unei cunoaşteri mistice complete. *s.n.*
gnoză 1. Cunoştinţă bazată pe raţiune. 2. Doctrină a gnosticilor. 3. Filosofie cuprinzând secretele mistice rezervate iniţiaţilor. *s.f., g.-d. art.* gnozei.
gnozie (psih.) Recunoaştere a obiectelor cu ajutorul organelor de simţ. *s.f., art.* gnozia, *g.-d. art.* gnoziei.
gnu Specie de antilopă africană. *s.m., art.* gnuul, *pl.* gnu.
goană 1. Deplasare cu paşi mari şi repezi; urmărire. */A pune (pe cineva) pe* ~ = a goni; a fugări. 2. Vânătoare cu gonaci (şi cu câini); haită. 3. (rar) Prigoană. 4. (pop.) Împerechere a vacii cu taurul. *s.f., g.-d. art.* goanei, *pl.* goane.
goangă (pop.) Insectă mică. /(glumeţ) *A spune ~e* = a spune minciuni. *A se ţine de ~e*= a se ţine de fleacuri, a fi neserios. *s.f., g.-d. art.* goangei, *pl.* goange.
goarnă Instrument muzical de suflat din alamă, folosit mai ales în armată. *s.f., g.-d. art.* goarnei, *pl.* goarne.
goblen Tapiserie, broderie sau ţesătură făcută din fire colorate, reprezentând o imagine plastică. *s.n., pl.* goblenuri.
godac Purcel (până la un an); godin, godinac. *s.m., pl.* godaci.
godavil v. **godevil.**
goden v. **godin.**
godeţă Vas mic în care se amestecă culorile pentru pictură. *s.f., g.-d. art.* godeţei, *pl.* godeţe.
godeu A. 1. Cupă de elevator care se încarcă şi se descarcă automat. 2. Piesă din material izolant folosită pentru realizarea unor legături electrice. B. Fald la o rochie, la o draperie etc. *s.n., art.* godeul, *pl.* godeuri.
godevil Dispozitiv pentru curăţarea interioară a conductelor (mai ales în industria petrolieră). [*var.* godavil *s.n.*] *s.n., pl.* godeviluri.
godia (-di-a) *intr.* A vâsli cu ajutorul unei rame aşezate la pupă, făcând ca barca să înainteze în zigzag. *vb. I, ind. prez. 3* godiază, *1 pl.* godiem; *conj. prez. 3* să godieze; *ger.* godiind.
godie[1] (-di-e) (reg.) Mireasă. *s.f., art.* godia, *g.-d. art.* godiei, *pl.* godii, *art.* godiile.
godie[2] Ramă lungă care serveşte la godiere. *s.f., art.* godia, *g.-d. art.* godiei, *pl.* godii, *art.* godiile.
godiere (-di-e-) Acţiunea de a godia. *s.f., g.-d. art.* godierii, *pl.* godieri.
godin[1] (reg.) Godac. *s.m., pl.* godini.
godin[2] Sobă de fier cilindrică. [*var.* goden *s.n.*] *s.n., pl.* godinuri.
godinac (reg.) Godac. *s.m., pl.* godinaci.
godină (reg.) Specie de pepene galben cu coaja lucioasă. *s.f., g.-d. art.* godinei, *pl.* godine.
godron Ornament în relief format din proeminenţe ovale prelungite, dispuse pe un element de arhitectură, pe un vas etc. *s.n., pl.* godroane.
goeland (ornit., rar) Pescăruş. *s.m., pl.* goelanzi.
goeletă Navă cu pânze având două până la şase catarge. *s.f., g.-d. art.* goeletei, *pl.* goelete.
goethean,-ă (gö-te-an) În maniera lui Goethe. *adj., pl.* goetheeni,-e.
gofra *tr.* A executa un gofraj. *vb. I, ind. prez. 3* gofrează.
gofraj Serie de cute paralele executate pe o ţesătură, pe o tablă etc. //Desene imprimate în relief pe o ţesătură. *s.n., pl.* gofraje.
gofrare Acţiunea de a gofra. *s.f., g.-d. art.* gofrării, *pl.* gofrări.
gofrat Faptul de a gofra. *s.n., pl.* gofraturi.
gofreu (arhit.) Ornament constituit din adâncituri cu conturul pătrat, alcătuite şi dispuse în şiruri paralele. *s.n., art.* gofreul, *pl.* gofreuri.
gog (reg.) Om prostănac, gogoman. *s.m., pl.* gogi.
gogi *intr.* (pop.) A fi suferind, fără a prezenta simptome clare şi fără a cădea la pat; a duce o boală pe picioare timp îndelungat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* gogesc, *imperf. 3 sg.* gogea; *conj. prez. 3* să gogească.
gogire (pop.) Acţiunea de a gogi. *s.f., g.-d. art.* gogirii, *pl.* gogiri.
gogâlţ Cuvânt care imită zgomotul făcut de cel care înghite repede un aliment sau un lichid. *interj.*
gogoaşă 1. Produs de patiserie din aluat dospit şi prăjit în grăsime. 2. (fig., la pl.) Minciună (evidentă). 3. Înveliş protector în interiorul căruia are loc transformarea larvelor unor insecte în nimfe. 4. Excrescenţă sferică formată pe ramurile unor specii de stejar. 5. Nume dat unor obiecte sferice, umflate. *s.f., art.* gogoaşa, *g.-d. art.* gogoşii, *pl.* gogoşi.
gogoaşă-de-mătase Gogoaşă (3) a viermelui-de-mătase; cocon[2]. *s.f.* + *prep.* + *s.f.*
gogoloi (pop., fam.) Mic obiect maleabil, de formă sferică *s.n., pl.* gogoloaie.
gogoman,-ă (fam.) Om prost, nătăfleţ. [*var.* guguman,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* gogomani; *s.f., g.-d. art.* gogomanei, *pl.* gogomane.
gogomănie (fam.) Prostie, neghiobie. [*var.* gugumănie *s.f.*] *s.f., art.* gogomănia, *g.-d. art.* gogomăniei, *pl.* gogomănii, *art.* gogomăniile.

gogonat,-ă 1. De formă sferică; umflat. 2. (fig., despre minciuni) Mare, exagerat. *adj., pl.* gogonați,-te.
gogonea (mai ales la pl.) Pătlăgea roșie neajunsă la maturitate, folosită la murături. *s.f., art.* gogoneaua, *g.-d. art.* gogonelei, *pl.* gogonele, *art.* gogonelele.
gogonet,-eață Gogonat. */Prune ~* = varietate de prune mici și sferice. *adj., pl.* gogoneți,-e.
gogoriță Ființă imaginară cu care sunt speriați copiii. //(fig.) Amenințare mincinoasă, neîntemeiată. *s.f., g.-d. art.* gogoriței, *pl.* gogorițe.
gogoșar 1. Specie de ardei gras de formă sferică. 2. (rar) Vânzător de gogoși. 3. (fig.) Om mincinos, șarlatan. *s.m., pl.* gogoșari.
gogoșărie Loc unde se fac (și se vând) gogoși. *s.f., art.* gogoșăria, *g.-d. art.* gogoșăriei, *pl.* gogoșării, *art.* gogoșăriile.
gogoșea Diminutiv al lui gogoașă. *s.f., art.* gogoșeaua, *g.-d. art.* gogoșelei, *pl.* gogoșele, *art.* gogoșelele.
gol[1] (la unele sporturi) Punct marcat prin introducerea mingii în poarta adversarului. *s.n., pl.* goluri.
gol[2] 1. Spațiu liber într-un corp; vid, cavitate. */~ de aer* = zonă din atmosferă unde avionul întâlnește un curent de aer descendent. *În ~* = a) în aer, în prăpastie; b) cu privirea fixă, fără țintă; c) fără folos, zadarnic. *A umple un ~* = a completa o lipsă. *A simți un ~ în stomac* = a-i fi cuiva foame. *A (se) da de ~* = a (se) trăda. (în superstiții) *A-i ieși (cuiva) cu ~* = a ieși înaintea cuiva cu un vas gol prevestind prin aceasta un insucces. 2. Loc lipsit de vegetație, de așezări. *s.n., pl.* goluri.
gol[3], **goală** 1. Fără îmbrăcăminte; despuiat; sărăcăcios îmbrăcat. */Cu pielea ~* = complet dezbrăcat. *Cu capul ~* = cu capul descoperit. *Cu picioarele ~* = desculț. *A fi cu coatele ~* = a fi cu haina ruptă în coate; (fig.) a fi sărac. *Adevărul ~(-golul)* = adevăr spus direct, fără menajamente. *A fi ~ pușcă* = a fi extrem de sărac. *A lăsa (pe cineva) ~* = a jefui (pe cineva) de tot ce are. 2. (despre copaci) Fără frunze. 3. (despre terenuri, suprafețe) Care nu este acoperit cu vegetație, cu case etc. 4. (despre alimente) Simplu, necombinat cu alt aliment. *Pâine ~.* 5. (despre recipiente, spații închise etc.) Care nu conține nimic înăuntru. (s.) *Sună a ~. Cu mâna ~* = a) fără nici un dar; b) neînarmat. *Pe inima ~* sau *pe stomacul ~* = pe nemâncate. 6. Care este nescris; alb. 7. (fig.) Fără fond, fără temei. *Cuvinte ~. adj., pl.* goi, goale.
golan 1. Om fără ocupație, care vagabondează. 2. (adj.) Om sărac, zdrențăros. *s.m., pl.* golani.
golancă Femeie, fată neserioasă care umblă toată ziua pe drumuri fără să facă nimic util. *s.f., g.-d. art.* golancei, *pl.* golance.
golaș,-ă 1. (despre păsări) Fără pene. //(despre alte animale) Care este lipsit de păr. 2. (despre copaci) Fără frunze; gol[3] (2). 3. (despre terenuri, regiuni) Lipsit de vegetație; gol[3] (3). *adj., pl.* golași,-e.
golaveraj (la unele jocuri sportive) Diferența dintre golurile marcate și cele primite de o echipă, care departajează între ele echipele aflate la egalitate de puncte. *s.n., pl.* golaveraje.
golănaș (fam.) Diminutiv al lui golan. *s.m., pl.* golănei, *art.* golănașii.
golănesc,-ească De golan. *adj., pl.* golănești.
golănește Ca golanii. *adv.*
golănet,-eață (rar) Persoană săracă, prost îmbrăcată. *s.m., pl.* golănești; *s.f., g.-d. art.* golănetei, *pl.* golănețe.
golănie Atitudine sau faptă de golan; obrăznicie. *s.f., art.* golănia, *g.-d. art.* golăniei, *pl.* golănii, *art.* golăniile.
golănime Mulțime de golani. *s.f., g.-d. art.* golănimii.
golătate (înv.) Goliciune, sărăcie. *s.f., g.-d. art.* golătății.
goldan Varietate de prun cu lemnul rezistent. *s.m., pl.* goldani.
goldană Fructul goldanului, sferic, cu miezul galben, zemos și dulce. *s.f., g.-d. art.* goldanei, *pl.* goldane.
gold-point (angl.) Schimb valutar care, în lipsa oricărei măsuri restrictive legale, face mai avantajoasă efectuarea încasărilor sau plăților internaționale cu aur efectiv. *s.n.*
golf[1] 1. Joc sportiv care constă în introducerea unei mingi mici în mai multe găuri succesive, prin lovirea ei cu o crosă. 2. *Pantaloni ~* = pantaloni legați dedesubtul genunchiului, mai largi decât cei obișnuiți, cu faldurile căzând peste legătură. *s.n.*
golf[2] Parte a unui ocean, a unei mări sau a unui lac, care pătrunde într-o deschizătură largă a uscatului. *s.n., pl.* golfuri.
golgheter Sportiv care marchează cele mai multe puncte într-o competiție sportivă. *s.m., pl.* golgheteri.
goli 1. *tr.* A scoate tot conținutul dintr-un recipient, dintr-un spațiu etc. 2. *refl. pas.* (despre recipiente, spații etc.) A rămâne gol[3]. 3. *refl.* (fam., despre ființe) A evacua fecalele din organism. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* golesc, *imperf. 3 sg.* golea; *conj. prez. 3* să golească.
goliard (-li-ard) Poet medieval rătăcitor, de limba la-tină. *s.m., pl.* goliarzi.
goliardic,-ă (-li-ar-) De goliard. */Beret ~* = pălărie specifică studenților medievali. *adj., pl.* goliardici,-ce.
goliciune 1. Starea omului gol[3]; părțile goale ale trupului. //Starea omului sărac. 2. Situația unui loc gol[3], lipsit de vegetație. 3. (fig.) Aspectul real, neplăcut al unui lucru, al unei soluții etc. *s.f., g.-d. art.* goliciunii, *pl.* goliciuni.
golire Acțiunea de a (se) goli. *s.f., g.-d. art.* golirii, *pl.* goliri.
goliște (înv.) Loc lipsit de vegetație. *s.f., g.-d. art.* goliști, *pl.* goliști.
gologan (în trecut) Monedă de aramă (cu valoare de 10 bani); (p. gener., la pl., sens curent) bani. *s.m., pl.* gologani.
gologăni *tr.* (înv.) A-i lua cuiva gologanii; a pungăși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gologănesc, *imperf. 3 sg.* gologănea; *conj. prez. 3* să gologănească.
golomoz[1] v. **gălămoz**[1].
golomoz[2] v. **gălămoz**[2].
goluț,-ă Diminutiv al lui gol. *adj., pl.* goluți,-e.
gomaj (tehn.) Blocare a segmenților în canalele din piston din cauza depunerii reziduurilor de combustie. *s.n.*
gomă[1] (fam.) Eleganță pretențioasă, excesivă. *s.f., g.-d. art.* gomei.
gomă[2] Tumoare cu aspect de nodul, care apare pe piele, ficat etc. *s.f., g.-d. art.* gomei, *pl.* gome.
gomenol Lichid uleios, incolor, întrebuințat ca antiseptic. *s.n.*
gomos,-oasă (fam.) (Persoană) care se remarcă printr-o eleganță excesivă, pretențioasă. *adj., s.m.* și *f., pl.* gomoși,-oase.
gonaci 1. Hăitaș[1]. 2. Cal bun de fugă. 3. (înv.) Călăreț ușor înarmat, care îndeplinea misiunea de cercetaș. *s.m., pl.* gonaci.
gonadă Glandă sexuală care produce gameți. *s.f., g.-d. art.* gonadei, *pl.* gonade.
gonadotrop (biol.) Hormon care stimulează dezvoltarea și funcționarea gonadelor. *adj., pl.* gonadotropi.
gonartrită Inflamație a articulației genunchiului. *s.f., g.-d. art.* gonartritei, *pl.* gonartrite.
gonartroză Artroză a articulației genunchiului. *s.f., g.-d. art.* gonartrozei, *pl.* gonartroze.
gonaș (reg.) Hăitaș[1]. *s.m., pl.* gonași.
gondola[1] *tr.* A bomba o tablă, un placaj etc. *vb. I, ind. prez. 3* gondolează.
gondola[2] *refl.* A se mișca unduindu-se. *vb. I, ind. prez. 3* se gondolează.

gondolare[1] Acțiunea de a gondola[1]. *s.f., g.-d. art.* gondolării, *pl.* gondolări.
gondolare[2] Acțiunea de a se gondola. *s.f., g.-d. art.* gondolării, *pl.* gondolări.
gondolă 1. Barcă îngustă și puțin adâncă, având prora și pupa ridicate, condusă cu o singură vâslă. 2. Raft în formă de gondolă (1), care servește la prezentarea mărfurilor într-un magazin. 3. Nacelă în care se află motorul unui dirijabil. *s.f., g.-d. art.* gondolei, *pl.* gondole.
gondoletă (rar) Gondolă mică. *s.f., g.-d. art.* gondoletei, *pl.* gondolete.
gondolier (-li-er) Bărbat care conduce o gondolă (1). *s.m., pl.* gondolieri.
gondoliera (-li-e-) Cântec al gondolierilor. *s.f., g.-d. art.* gondolierei, *pl.* gondoliere.
gonfalonier (-ni-er) Magistrat municipal al unor republici italiene din Evul Mediu, care purta steagul sau insignele. *s.m., pl.* gonfalonieri.
gonfla *tr.* și *refl.* A (se) umfla (1). //(refl., despre cavități anatomice, roci etc.) A-și mări volumul prin îmbibare cu un lichid. *vb. I, ind. prez. 3* gonfleză.
gonflabil,-ă (despre obiecte cu pereți elastici) Care se poate gonfla. *adj., pl.* gonflabili,-e.
gonflant Substanță care are proprietatea de a fi absorbită de un material coloidal, provocând umflarea acestuia. *s.n.*
gonflare Acțiunea de a gonfla. *s.f., g.-d. art.* gonflării, *pl.* gonflări.
gong Disc de metal care, lovit cu un ciocănel, produce un sunet caracteristic, fiind folosit ca instrument de semnalizare. //Sunet de gong. *s.n.*, gonguri.
gongoric,-ă (despre stil) Specific gongorismului. *adj., pl.* gongorici,-ce.
gongorism Stil literar afectat, prețios, plin de metafore și fraze pompoase, apărut în Spania la sfârșitul secolului al XVI-lea. *s.n.*
goni 1. *tr.* A fugi după cineva; a fugări, a alunga. //(spec.) A alunga vânatul spre locul de pândă al vânătorilor. //(fig., înv.) A urmări o țintă. 2. *intr.* A alerga, a fugi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gonesc, *imperf. 3 sg.* gonea; *conj. prez. 3* să gonească.
gonidie (-di-e) Algă care trăiește împreună cu anumite ciuperci, formând împreună lichenii. *s.f., art.* gonidia, *g.-d. art.* gonidiei, *pl.* gonidii, *art.* gonidiile.
gonio (-ni-o) (în expr.) *Instalație* ~ = instalație de radiorecepție sau radioemisie, cu ajutorul căreia se determină poziția unei nave sau a unui avion. *s.n.*
goniometric,-ă (-ni-o-) Referitor la goniometrie. *adj., pl.* goniometrici,-ce.
goniometrie (-ni-o-) Ramură a geometriei care studiază relațiile dintre unghiurile formate de drepte și determină valoarea lor. //Tehnica măsurării unghiurilor cu goniometrul. *s.f., art.* goniometria, *g.-d. art.* goniometriei.
goniometru (-ni-o-) Instrument folosit în goniometrie. *s.n., art.* goniometrul, *pl.* goniometre.
gonion (-ni-on) Unghi facial format de ramurile orizontale și cele verticale ale maxilarului inferior. *s.n.*
gonire Acțiunea de a goni; alungare. *s.f., g.-d. art.* gonirii, *pl.* gonriri.
gonitor,-oare (pop.) (Vită cornută) care are vârsta la care se poate împreuna (în vederea reproducerii). *adj., s.m.* și *f., pl.* gonitori,-oare.
gonită Insectă cu aripile negre și abdomenul galben, care înoată învârtindu-se foarte repede pe suprafața apei. *s.f., g.-d. art.* gonitei, *pl.* gonite.
gonocit (biol.) Celulă germinală. *s.n., pl.* gonocite.
gonococ Microb care provoacă blenoragia. *s.m., pl.* gonococi.
gonoree (med.) Blenoragie. *s.f., art.* gonoreea, *g.-d. art.* gonoreei.
gopac Dans popular ucrainean, cu o mișcare dinamică, plină de avânt și de veselie; melodia acestui dans. *s.n., pl.* gopacuri.
gordian (-di-an) (în expr.) *Nod* ~ = dificultate mare, imposibil de rezolvat. *A tăia nodul* ~ = a rezolva o situație energic, cu repeziciune. *adj., pl.* gordiene.
gordin Soi autohton de viță-de-vie, cu boabele strugurilor ovoide, verzi-gălbui. *s.m.*
gorgan Movilă ridicată deasupra unui mormânt străvechi. *s.n., pl.* gorgane.
gorgonă (mit.) Monstru din mitologia greacă, imaginat ca o femeie cu șerpi în loc de păr. //Motiv decorativ reprezentând capul unui asemenea monstru. *s.f., g.-d. art.* gorgonei, *pl.* gorgone.
gorilă Cea mai mare maimuță antropoidă, care trăiește în Africa. //Gardă de corp; bodyguard. *s.f., g.-d. art.* gorilei, *pl.* gorile.
gorjean,-ă (Locuitor) din județul Gorj. *adj., s.m., pl.* gorjeni,-e.
gorjeancă Locuitoare din județul Gorj. *s.f., g.-d. art.* gorjencei, *pl.* gorjence.
gornic (reg.) 1. Pădurar; pândar. 2. (entom.) Croitor. *s.m., pl.* gornici.
gorniceasă (reg.) Nevasta gornicului (1). *s.f., g.-d. art.* gornicesei, *pl.* gornicese.
gornist Soldat (sau persoană) care cântă cu goarna. *s.m., pl.* gornișți.
gorun Specie de stejar cu frunze ovale, lobate pe margine. *s.m., pl.* goruni.
gorunet Goruniș. *s.n., pl.* gorunețuri.
goruniș Pădure sau mulțime de goruni; gorunet, goruniște. *s.n., pl.* gorunișuri.
goruniște Goruniș. *s.f., g.-d. art.* goruniștii, *pl.* gorunișți.
gospel (muz.) Tip de muzică religioasă a negrilor, înrudită cu blues-ul. *s.n.*
gospodar 1. Om (de la țară) care posedă o gospodărie; țăran. 2. (și adj.) Om care dovedește pricepere și chibzuință în conducerea gospodăriei personale, a unor bunuri publice etc. 3. (reg.) Soț în (raport cu soția sa). 4. (înv.) Domnitor. *s.m., pl.* gospodari.
gospodăresc,-ească 1. Specific unui bun gospodar; chibzuit. 2. Înstărit, bogat. *adj., pl.* gospodărești.
gospodărește Ca gospodarii; cu chibzuială, cu pricepere. *adv.*
gospodări 1. *tr* A conduce treburile unei gospodării, ale unei instituții etc. 2. *refl.* A-și întemeia o gospodărie (prin căsătorie); a se căpătui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* gospodăresc, *imperf. 3 sg.* gospodărea; *conj. prez. 3* să gospodărească.
gospodărie 1. Totalitatea bunurilor, în special casa cu dependințele, care formează averea unui locuitor (de la țară). 2. Unitate formată dintr-o locuință și din persoanele care o locuiesc. 3. Activitatea casnică (a gospodinei). 4. (ieșit din uz) Unitate de producție agricolă, de prestări servicii etc. 5. Administrare a unui bun, a unei instituții (publice) etc.; întreprindere care asigură această administrare. ~ *comunală*. 6. (ieșit din uz) Unitate de producție, de prestări servicii etc. *s.f., art.* gospodăria, *g.-d. art.* gospodăriei, *pl.* gospodării, *art.* gospodăriile.
gospodărioară (-ri-oa-) (fam.) Diminutiv al lui gospodărie (1). *s.f., g.-d. art.* gospodărioarei, *pl.* gospodărioare.
gospodărire Acțiunea de a (se) gospodări. *s.f., g.-d. art.* gospodăririi, *pl.* gospodăriri.
gospodăros,-oasă Care dovedește pricepere și interes în conducerea unei gospodării (personale, de stat etc.), a unei instituții etc. *adj., pl.* gospodărоși,-oase.

gospodin (înv.) Domn, stăpân. *s.m., pl.* gospodini.
gospodină Femeie a cărei ocupaţie principală este gospodăria (3); femeie priceputâ la treburile gospodăriei; stăpâna unei gospodării. *s.f., g.-d. art.* gospodinei, *pl.* gospodine.
gostat (înv.) Gospodărie (agricolă) de stat. *s.n., pl.* gosţaturi.
goştinar (înv.) Slujbaş însărcinat cu încasarea goştinei. *s.m., pl.* goştinari.
goştină (în Evul Mediu în Ţara Românească şi în Moldova) Dare care se percepea în oi, porci sau vaci. *s.f., g.-d. art.* goştinii, *pl.* goştini.
got (mai ales la pl.) Persoană aparţinând unui neam migrator germanic, care prin secolul al III-lea a trecut şi pe teritoriul ţării noastre. *s.m., pl.* goţi.
gotcan (ornit., reg.) Cocoş-de-munte. *s.m., pl.* gotcani.
gotcă (reg.) 1. Femeiuşca cocoşului-de-munte. */Roşu ca ~ a* sau *roşu-~* = foarte roşu. 2. *Raţă-~* = raţă sălbatică. *s.f., g.-d. art.* gotcei, *pl.* gotce.
gotic,-ă Referitor la goţi. */Stil ~* = stil arhitectural apărut în sec. al XII-lea în vestul Europei, caracterizat prin forme înalte şi zvelte, prin arcuri şi bolţi ogivale, prin vitralii etc. *Scriere ~* sau *litere ~* = scriere cu caractere colţuroase, întrebuinţată în Evul Mediu în apusul Europei, mai ales în Germania. *adj., pl.* gotici,-ce.
goz (reg.) Resturi nefolositoare de materii vegetale; gunoi. *s.n., pl.* gozuri.
grabă Tendinţă, dorinţă de a face ceva sau de a ajunge undeva cât mai repede. */În ~* = repede. *A avea ~ mare* = a fi grăbit. *s.f., g.-d. art.* grabei.
graben (geol.) Porţiune scufundată a scoarţei terestre, de formă alungită şi mărginită de falii. *s.n., pl.* grabene.
grabnic,-ă (şi adv.) Care se întâmplă repede; care nu poate întârzia; iute. *adj., pl.* grabnici,-ce.
grad 1. Unitate de măsură pentru unele mărimi fizice (temperatură, densitate etc.). 2. Unitate de măsură a unghiurilor, reprezentând a 360-a parte dintr-un cerc. 3. (mat.) Exponentul sau suma exponenţilor mărimii literale a unui monom; cel mai mare exponent dintre exponenţii monoamelor care alcătuiesc un polinom. 4. Fiecare dintre diviziunile în care este împărţită o scară de reper sau de măsură. 5. Valoare relativă a unei mărimi în raport cu o valore de referinţă. *~ de comparaţie* v. comparaţie. 6. Treaptă, nivel, stadiu (într-un proces, într-o situaţie). *~ de rudenie* = raport de apropiere între rude. *În ultimul ~* = în stadiul cel mai avansat. 7. Treaptă în ierarhia unor funcţii, loc pe care îl ocupă cineva în ierarhia unei instituţii. *s.n., pl.* grade.
grada *tr.* 1. A împărţi în grade (3) o scară de măsură. 2. A mări sau micşora treptat, a nuanţa. */A ~ o pedeapsă* = a fixa o pedeapsă în raport cu gravitatea culpei încadrată în prevederile legale. *vb. I, ind. prez. 3.* gradează.
gradare Acţiunea de a grada. *s.f., g.-d. art.* gradării, *pl.* gradări.
gradat Militar având un grad inferior celui de ofiţer. *s.m., pl.* gradaţi.
gradaţie (-ţi-e) 1. Creştere sau descreştere progresivă. 2. Fiecare dintre diviziunile care se află pe scara unui instrument de măsură. 3. Figură de stil constând în trecerea treptată de la o idee la alta. 4. (pict.) Trecere treptată de la o nuanţă la alta. 5. Treaptă de încadrare; grad de vechime într-un serviciu. //Sumă cu care creşte salariul după anumite rezultate, contribuţii etc. *~ de merit. s.f., art.* gradaţia, *g.-d. art.* gradaţie, *pl.* gradaţii, *art.* gradaţiile.
gradel Ţesătură de bumbac cu dungi pe diagonală, întrebuinţată pentru rufărie bărbătească. *s.n.*
graden Fiecare dintre treptele unui stadion, unui amfiteatru etc. pe care sunt aşezate scaune sau bănci. //Treaptă înaltă, aşezată la baza unui edificiu. *s.n., pl.* gradene.
gradient (-di-ent) (mat.) 1. Variaţie pe unitatea de lungime a unei mărimi scalare. 2. Gradaţie de presiune barometrică care se stabileşte între centrul şi marginile unui ciclon. *s.m., pl.* gradienţi.
gradier (-di-er) Construcţie folosită la răcirea apei întrebuinţate în instalaţiile energetice. *s.n., pl.* gradieri.
gradină Daltă din oţel, cu care se cioplesc rocile întrebuinţate în construcţiile decorative. *s.f., g.-d. art.* gradinei, *pl.* gradine.
gradual[1] (-du-al) (muz.) Cânt gregorian în liturghia catolică. //Carte de cântece pentru liturghie la catolici. *s.n., pl.* graduale.
gradual[2]**,-ă** (-du-al) Care creşte sau descreşte treptat. *adj., pl.* graduali,-e.
graf[1] (rar) Conte (german). *s.m., pl.* grafi.
graf[2] (mat.) Ansamblu a două mulţimi disjuncte, între care s-a stabilit o corespondenţă. */Teoria ~elor* = disciplină care studiază proprietăţile topologice ale structurii grafelor. *s.n., pl.* grafuri.
grafem Semn scris al unui sunet; literă. *s.n., pl.* grafeme.
graffiti (it.) Inscripţie, desen executat prin zgâriere, de pe monumentele antice. //(sens curent) Inscripţie, desen de mână trasat pe un perete cu un spray special. *s.n. pl.*
grafic[1] Desen, schiţă care reprezintă raportul dintre două sau mai multe mărimi variabile; diagramă. *s.n., pl.* grafice.
grafic[2]**,-ă** 1. Referitor la reprezentarea prin desen a variaţiei unei mărimi. 2. Referitor la felul în care se realizează o tipăritură. *adj., pl.* grafici,-ce.
grafică Ramură a artei plastice la baza căreia stă desenul. *s.f., g.-d. art.* graficii.
grafician,-ă (-ci-an) Persoană care se ocupă cu grafica. *s.m., pl.* graficieni; *s.f., g.-d. art.* graficienei, *pl.* graficiene.
grafie 1. Fel specific de a scrie al cuiva; scriere. //Scris (al cuiva). 2. Linie caracteristică a unui desen sau a unui desenator. *s.f., art.* grafia, *g.-d. art.* grafiei, *pl.* grafii, *art.* grafiile.
grafit Carbon natural de culoare cenuşie-neagră, cu numeroase întrebuinţări în industrie. *s.n.*
grafitiza *tr.* A purifica fonta prin separarea grafitului. *vb. I, ind. prez. 3* grafitizează.
grafitizare Acţiunea de a grafitiza. *s.f., g.-d. art.* grafitizării, *pl.* grafitizări.
grafitos,-oasă Care conţine grafit; cu aspect de grafit. *adj., pl.* grafitoşi,-oase.
grafofon Fonograf care reproduce sunetele imprimate pe un cilindru. *s.n., pl.* grafofoane.
grafolog,-ogă Persoană care se ocupă cu grafologia. *s.m., pl.* grafologi; (rar) *s.f. g.-d. art.* grafologei, *pl.* grafologe.
grafologic,-ă Referitor la grafologie. *adj., pl.* grafologici,-ce.
grafologie Studiul particularităţilor individuale ale scrisului, cu aplicaţii în psihiatrie, criminalistică etc. */~ patologică* = ştiinţă care se ocupă cu studierea deformării scrisului în urma unei boli mintale. *s.f., art.* grafologia, *g.-d. art.* grafologiei.
grafoman,-ă (Om) stăpânit de grafomanie. //Reclamagiu[1]. *adj., s.m.* şi *f, pl.* grafomani,-e.
grafomanie Impuls patologic de a scrie mult şi fără rost; graforee. *s.f., art.* grafomania, *g.-d. art.* grafomaniei.
grafometru Instrument topografic pentru măsurarea unghiurilor pe teren. *s.n., art.* grafometrul, *pl.* grafometre.
graforee Grafomanie. *s.f., art.* graforeea, *g.-d. art.* graforeei.
grafospasm (med.) Spasm al musculaturii antebraţului şi al mâinii, care apare în timpul scrierii; crampa scriitorului. *s.n., pl.* grafospasme.

graf-plotter (-plotăr) (electron., inform.) Terminal al unui calculator, care poate genera o imagine grafică pe un suport material; plotter. *s.n., pl.* graf-plottere.
graham (în expr.) *Pâine ~* = pâine dietetică, fără sare, preparată din făină integrală. *s.n.*
grai 1. Glas, voce. */Într-un ~* = toți deodată. *A prinde ~* = a începe să vorbească. *A-i pieri* (sau *a-și pierde*) *~ul* = a nu mai putea să vorbească (de emoție, de frică etc.). 2. Facultatea de a vorbi; limbaj. */Prin viu ~* = pe cale orală. 3. Unitate a limbii subordonată dialectului; (p. ext.) dialect. 4. (rar) Vorbă, cuvânt. *s.n., pl.* graiuri.
graifăr v. **graifer.**
graifer (grai-) 1. Organ de lucru al mașinilor de ridicat și de transportat destinat apucării materialului. //Excavator folosit pentru capacități mari. 2. Vârf ascuțit care formează ochiurile la mașinile de cusut fețe de încălțăminte. [*var.* graifăr *s.n.*] *s.n., pl.* graifere.
grajd Construcție amenajată pentru adăpostirea animalelor domestice mari. *s.n., pl.* grajduri.
gram Unitate de măsură pentru masa unui corp, egală cu a mia parte dintr-un kilogram. *s.n., pl.* grame.
gramaj Masă (sau greutate) exprimată în grame, pe care trebuie să o aibă o parte dintr-un material. *s.n., pl.* gramaje.
gramatic (înv.) Gramatician. *s.m., pl.* gramatici.
gramatical,-ă Referitor la gramatică. *adj., pl.* gramaticali,-e.
gramaticaliza *refl.* (despre un cuvânt cu sens lexical) A deveni instrument gramatical. *vb. I, ind. prez. 3* gramaticalizează.
gramaticalizare Acțiunea de a gramaticaliza. *s.f., g.-d. art.* gramaticalizării, *pl.* gramaticalizări.
gramatică 1. Ansamblu de reguli referitoare la modificarea formei cuvintelor și la îmbinarea lor în propoziții. 2. Manual care cuprinde studiul tuturor elementelor unei limbi. *s.f., g.-d. art.* gramaticii, *pl.* gramatici.
gramatician,-ă (-ci-an) Specialist în probleme de gramatică; gramatic. *s.m., pl.* gramaticieni; *s.f., g.-d. art.* gramaticienei, *pl.* gramaticiene.
gram-forță Unitate de măsură pentru forță, egală cu a mia parte dint-un kilogram-forță. *s.n., pl.* grame-forță.
gramieră (-mi-e-) Balanță specială în formă de sfert de cerc, folosită în industria hârtiei și a celulozei la determinarea gramajului. *s.f., g.-d. art.* gramierei, *pl.* gramiere.
gramineе (la pl.) Familie de plante monocotiledonate, cu inflorescența în formă de spic; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* gramineea, *g.-d. art.* gramineei, *pl.* gramineе.
gramofon Aparat pentru reproducerea sunetelor înregistrate pe discuri. *s.n., pl.* gramofoane.
gramolă Dispozitiv pentru frământarea mecanică a aluatului. *s.f., g.-d. art.* gramolei, *pl.* gramole.
granat[1] Plantă erbacee aromatică cu flori albe sau galbene. *s.m., pl.* granați.
granat[2] Silicat natural de calciu și de aluminiu, întrebuințat ca piatră prețioasă sau ca abraziv. *s.n., pl.* granate.
granată (rar) Rodie. *s.f., g.-d. art.* granatei, *pl.* granate.
grande Nobil spaniol. *s.m., pl.* granzi.
grandeе Parâmă cusută pe marginea unei vele ca întăritură. *s.f., art.* grandeea, *g.-d. art.* grandeei, *pl.* grandeе.
grandilocvent,-ă (despre stil, expresii) Pompos, bombastic, artificial. *adj., pl.* grandilocvenți,-te.
grandilocvență Întrebuințare a unor fraze bombastice, artificiale. *s.f., g.-d. art.* grandilocvenței.
grandios,-oasă (-di-os) Impozant, monumental, măreț. *adj., pl.* grandioși,-oase.
grandiozitate (-di-o-) (înv.) Grandoare. *s.f., g.-d. art.* grandiozității, *pl.* grandiozități.
grandoare Aspect măreț, impunător; grandiozitate. *s.f., g.-d. art.* grandorii, *pl.* grandori.
grandoman,-ă Persoană care suferă de grandomanie. *s.m., pl.* grandomani, *s.f., g.-d. art.* grandomanei, *pl.* grandomane.
grandomanie Mania de a se crede foarte important, însemnat, valoros; megalomanie. *s.f., art.* grandomania, *g.-d. art.* grandomaniei.
grangur 1. Pasăre cântătoare migratoare, cu pene galbene și negre (la mascul) sau verzi și albe (la femelă). 2. (peior.) Persoană care ocupă o poziție socială sau politică înaltă. *s.m., pl.* granguri.
granic 1. Biga specială folosită pe șlepuri. 2. Troliu de foraj. *s.n., pl.* granice.
granit Rocă foarte dură, întrebuințată la construcții. *s.n., pl.* graniturі.
granitic,-ă De granit, ca granitul. *adj., pl.* granitici,-ce.
granitizare Proces natural de formare a rocilor granitice. *s.f., g.-d. art.* granitizării.
graniță 1. Frontieră. */Peste ~* = în străinătate. 2. (fig.) Limită, margine. *s.f., g.-d. art.* graniței, *pl.* granițe.
granivor,-ă (despre păsări) Care se hrănește cu semințe. *adj., pl.* granivori,-e.
granodiorit (-di-o-) Rocă de adâncime, asemănătoare cu granitul, folosită la pavaje, la construcții etc. *s.n., pl.* granodiorite.
granula *tr.* A transforma în granule un material dur sau pulverulent. *vb. I, ind. prez. 3* granulează.
granular,-ă Format din granule; care are aspect de granule; granulos. *adj., pl.* granulari,-e.
granulare Acțiunea de a granula. *s.f., g.-d. art.* granulării, *pl.* granulări.
granulator Mașină folosită pentru transformarea în granule a unui material dur. *s.n., pl.* granulatoare.
granulație (-ți-e) 1. Structura granulelor unui material granular. 2. Leziune pe suprafața unor membrane seroase sau mucoase, formată din mici tumori, care apar în anumite afecțiuni. 3. Mică nodozitate (de natură tuberculoasă). *s.f., art.* granulația, *g.-d. art.* granulației, *pl.* granulații, *art.* granulațiile.
granulă 1. Particulă solidă, mică, dintr-un corp solid. 2. Pastilă conținând substanțe medicamentoase aflate într-o masă zaharoasă. 3. *~ solare* = mici pete luminoase prezente în fotosfera Soarelui. *s.f., g.-d. art.* granulei, *pl.* granule.
granulie Formă gravă de tuberculoză caracterizată prin prezența de granulații în plămâni și în toate organele. *s.f., art.* granulia, *g.-d. art.* granuliei.
granulit 1. Rocă eruptivă cristalină, asemănătoare cu gnaisul. 2. Argilă artificială obținută prin arderea granulelor de argilă în cuptoare speciale. *s.n.*
granulocit Celulă care conține granulații în citoplasmă. //Leucocită granulară. *s.n., pl.* granulocite.
granulocitoză (med.) Creștere a numărului de granulocite sangvine peste limita normală. *s.f., g.-d. art.* granulocitozei, *pl.* granulocitoze.
granulom Tumoare mică apărută în urma unui proces inflamator; țesut inflamat de la rădăcina unui dinte. *s.n., pl.* granuloame.
granulometric,-ă Referitor la granulometrie. */Diagramă ~* = reprezentare grafică a granulozității unui amestec mineral. *adj., pl.* granulometrici,-ce.
granulometrie Determinare a granulozității unui amestec mineral granular. *s.f., art.* granulometria, *g.-d. art.* granulometriei.
granulos,-oasă Granular. *adj., pl.* granuloși,-oase.
granulozitate Fel de alcătuire a unui material granular, din punctul de vedere al granulelor care îl compun. *s.f., g.-d. art.* granulozității, *pl.* granulozități.

grapă[1] Unealtă agricolă în forma unui grătar cu dinți, cu discuri sau cu roți dințate, folosită la mărunțirea, afânarea și netezirea pământului arat. */A se ține ~ de cineva* = a însoți peste tot pe cineva. *s.f., g.-d. art.* grapei, *pl.* grape.

grapă[2] Tip de inflorescență în formă de ciorchine. *s.f., g.-d. art.* grapei, *pl.* grape.

grapină 1. (mar.) Ancoră mică cu patru brațe. 2. Graifer cu care se ridică piese mai grele. *s.f., g.-d. art.* grapinei, *pl.* grapine.

graptolit (la pl.) Clasă de animale nevertebrate fosile, asemănătoare cu meduzele de astăzi; (la sg.) animal din această clasă. *s.m., pl.* graptoliți.

gras,-ă 1. Care are sub piele un strat gros de grăsime; cu forme pline, rotunde; dolofan, durduliu. */Țesut ~* = țesut adipos. //(fig., fam., despre câștiguri bănești) Mare, însemnat. 2. Care conține multă grăsime. 3. *Acid ~* = acid care se combină cu glicerina formând grăsimi. 4. (despre pământ) Fertil, productiv. //(despre fructe) Plin, cărnos; (despre iarbă) cu firul gros și plin de sevă. 5. *Litere ~* = litere al căror contur este mai gros decât al literelor normale; aldine. *adj., pl.* grași,-se.

grasă Soi de viță-de-vie din ai cărei struguri cu boabe galbene-verzui se obține un vin alb superior. *~ de Cotnari. s.f.*

graseia *intr.* A pronunța sunetul „r" în partea posterioară a cavității bucale (ca francezii). *vb. I, ind. prez. 3* graseiază, *1 pl.* graseiem; *conj. prez. 3* să graseieze; *ger.* graseiind.

graseiere Acțiunea de a graseia. *s.f., g.-d. art.* graseierii, *pl.* graseieri.

graset Regiune a picioarelor la animalelor mari, având ca bază rotula și țesuturile moi din jur. *s.n., pl.* grasete.

gratie (-ti-e) Fiecare dintre vergelele care se fixează (paralel) în tocurile ușilor sau al ferestrelor ca măsură de siguranță (sau ca ornament). *s.f., art.* gratia, *g.-d. art.* gratiei, *pl.* gratii, *art.* gratiile.

gratifica *tr.* A acorda cuiva o gratificație. //(fig.) A atribui cuiva ceva. *vb. I, ind. prez. 3* gratifică.

gratificare Acțiunea de a gratifica. *s.f., g.-d. art.* gratificării, *pl.* gratificări.

gratificație (-ți-e) Recompensă bănească, acordată unui angajat peste salariu, pentru rezultatele obținute în muncă. *s.f., art.* gratificația, *g.-d. art.* gratificației, *pl.* gratificații, *art.* gratificațiile.

grating *tr.* A acoperi unele mâncăruri cu pesmet și a le coace la cuptor. *vb. I, ind. prez. 3* gratinează.

gratinare Acțiunea de a gratina. *s.f., g.-d. art.* gratinării, *pl.* gratinări.

gratis Fără bani, în mod gratuit. */Pe ~* = a) fără plată; b) (fig.) fără motiv, în mod nejustificat. *adj. invar., adv.*

gratitudine Recunoștință. *s.f., g.-d. art.* gratitudinii, *pl.* gratitudini.

gratuit,-ă 1. Care nu costă nimic. 2. (fig.) Care nu se justifică; inutil, zadarnic. *adj., pl.* gratuiți,-te.

gratuitate (-tu-i-) 1. Însușirea de a nu costa nimic, de a fi gratuit. //(concr.) Ceea ce se oferă în mod gratuit. 2. Netemeinicie, inutilitate a unei acțiuni, a unei afirmații etc. //(fig., la pl.) Vorbe, fapte inutile sau nejustificate. *s.f., g.-d. art.* gratuității, *pl.* gratuități.

gratula *tr.* și *refl. recipr.* (rar) A (se) felicita. *vb. I, ind. prez. 3* gratulează.

gratulare (rar) Acțiunea de a (se) gratula; felicitare. *s.f., g.-d. art.* gratulării, *pl.* gratulări.

gratulație (-ți-e) (rar) Felicitare. *s.f., art.* gratulația, *g.-d. art.* gratulației, *pl.* gratulații, *art.* gratulațiile.

gratia (-ți-a) *tr.* A acorda cuiva o grațiere. *vb. I, ind. prez. 3* grațiază, *1 pl.* grațiem; *conj. prez. 3* să grațieze; *ger.* grațiind.

grație[1] (-ți-e) Datorită, mulțumită cuiva (sau a ceva). *prep.*

grație[2] (-ți-e) 1. Farmec, gingășie în mișcări, în atitudine etc. /(în mit. romană) *Cele trei ~* = cele trei zeițe considerate ca personificări ale frumuseții feminine. (peior.) *A face ~ii* = a) a căuta să pară fermecător prin gesturi și atitudini afectate; b) a face nazuri. 2. Bunăvoință, favoare de care se bucură cineva. //Ajutor divin, milă. */A intra în ~ile cuiva* = a câștiga bunăvoința cuiva. *Lovitură de ~* = lovitură care aduce sfârșitul, moartea. *Anul de ~*, formulă pretențioasă care precedă indicarea unui an calendaristic. *s.f., art.* grația, *g.-d. art.* grației, *pl.* grații, *art.* grațiile.

grațiere (-ți-e-) Acțiunea de a grația; act prin care șeful unui stat acordă unui condamnat iertarea (parțială sau totală) de executarea pedepsei. *s.f., g.-d. art.* grațierii, *pl.* grațieri.

grațios,-oasă (-ți-os) 1. Plin de grație[2] (1). 2. (înv.) Binevoitor, prietenos. *adj., pl.* grațioși,-oase.

grațioziate (-ți-o-) (rar) Politețe, amabilitate, atitudine curtenitoare; (la pl.) mofturi, nazuri. *s.f., g.-d. art.* grațiozității, *pl.* grațiozități.

graur Pasăre migratoare cu ciocul ascuțit, cu pene negre-verzui cu pete albe. *s.m., pl.* grauri.

grav,-ă 1. Care poate avea urmări grele; (despre boli, răni) periculos. 2. (despre oameni și manifestările lor) Serios, sever; solemn. 3. (despre voce, sunete, note) Profund, adânc, jos. 4. *Accent ~* = accent orientat de la stânga la dreapta, care se pune în unele limbi, pe vocale deschise. *adj., pl.* gravi,-e.

grava *tr.* A executa o gravură, a săpa o imagine, litere etc. într-un material. *vb. I, ind. prez. 3* gravează.

gravare Acțiunea de a grava. *s.f., g.-d. art.* gravării, *pl.* gravări.

grave (it., muz.) I. *adv.* Rar, largo. II. *s.n.* Compoziție muzicală scrisă în acest tempo. *adv., s.n.*

gravelă Calcul la rinichi sau la vezica urinară. *s.f., g.-d. art.* gravelei, *pl.* gravele.

gravid,-ă (despre o femelă sau despre un uter) Care poartă un fetus sau un embrion. *adj., pl.* gravide.

gravidă Femeie însărcinată. *s.f., g.-d. art.* gravidei, *pl.* gravide.

gravidie Starea femeii gravide; graviditate. *s.f., art.* gravidia, *g.-d. art.* gravidiei.

graviditate Starea femeii gravide; starea de sarcină. *s.f., g.-d. art.* graviditații.

gravific,-ă Referitor la gravitație. *adj., pl.* gravifici,-ce.

gravimetric,-ă Referitor la gravimetrie. *adj., pl.* gravimetrici,-ce.

gravimetrie 1. Parte a geofizicii care studiază repartiția geografică a gravitației. 2. (chim.) Metodă de determinare a cantității unui element chimic dintr-un amestec prin separarea lui cu ajutorul unui reactiv. *s.f., art.* gravimetria, *g.-d. art.* gravimetriei.

gravimetru (fiz.) Instrument pentru măsurarea accelerației gravitației. *s.n., art.* gravimetrul, *pl.* gravimetre.

gravita *intr.* 1. A se afla, a se mișca în câmpul de gravitație al unui corp. 2. (fig.) A evolua, a trăi în apropierea (și sub influența) cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* gravitează.

gravitate 1. Însușire de a fi grav (1); stare primejdioasă. 2. Seriozitate, severitate, sobrietate. 3. (rar) Greutate, asprime. 4. Gravitație. *s.f., g.-d. art.* gravității.

gravitație (-ți-e) Fenomen de atracție a corpurilor, dependent de masa lor; gravitate (4). */Câmp de ~* = spațiul în care un corp își exercită atracția asupra altor corpuri. *Centru de ~* = a) punctul de aplicație al rezultantei forțelor de gravitație exercitate asupra părților unui corp; b) (fig.) loc în jurul căruia evoluează sau sub influența căruia trăiește cineva. *s.f., art.* gravitația, *g.-d. art.* gravitației.

gravitaţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la gravitaţie. *adj., pl.* gravitaţionali,-e.
graviton Particulă ipotetică, considerată a fi cuanta câmpului de gravitaţie. *s.m., pl.* gravitoni.
gravor Specialist în arta gravurii. *s.m., pl.* gravori.
gravură 1. Arta de a grava. 2. Imagine obţinută prin gravare. //Gen al graficii în care imaginea este obţinută prin reproducerea ei după o placă pe a cărei suprafaţă a fost trasat desenul. 3. Placă pe care este gravată o imagine pentru reproducere. *s.f., g.-d. art.* gravurii, *pl.* gravuri.
grazioso (z *pron.* ţ) (it., muz.) Cu graţie, elegant. *adv.*
grăbi 1. *refl., intr.* şi *tr.* A acţiona sau a face pe cineva să acţioneze mai repede. //(tr.) A urgenta, a zori. 2. *refl.* A face ceva prea în grabă; a se pripi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* grăbesc, *imperf. 3.* sg. grăbea; *conj. prez. 3* să grăbească.
grăbire Acţiunea de a (se) grăbi. */Cu ~* = repede. *s.f., g.-d. art.* grăbirii.
grădea Nuia din care se împleteşte gardul; (p. ext.) gard împletit din nuiele. [*var.* grădelă *s.f.*] *s.f., art.* grădeaua, *pl.* grădele, *art.* grădelele.
grădelă v. **grădea.**
grădinar Persoană care se ocupă cu grădinăritul. *s.m., pl.* grădinari.
grădină 1. Teren îngrădit pe care se cultivă legume, flori sau pomi fructiferi. */O ~ de om* = om plăcut, simpatic. 2. Suprafaţă de teren amenajată cu alei, bănci, copaci etc. pentru a servi ca loc de agrement. */~ botanică* = grădină în care se cultivă, în scop ştiinţific şi instructiv, diverse plante. *~ zoologică* = loc în care sunt adunate şi îngrijite, în scop ştiinţific şi educativ, diverse animale. *~ de vară* = restaurant amenajat vara, în aer liber. *s.f., g.-d. art.* grădinii, *pl.* grădini.
grădinăreasă Femeie care se ocupă cu grădinăritul. *s.f., g.-d. art.* grădinăresei, *pl.* grădinărese.
grădinăresc,-ească Care aparţine grădinarului sau grădinăritului. *adj., pl.* grădinăreşti.
grădinări *intr.* (rar) A se ocupa cu cultivarea unei grădini. *vb. IV, ind. prez. 1. sg.* şi *3 pl.* grădinăresc, *imperf. 3* sg. grădinărea; *conj. prez. 3* să grădinărească.
grădinărie Grădinărit. *s.f., art.* grădinăria, *g.-d. art.* grădinăriei, *pl.* grădinării, *art.* grădinăriile.
grădinărit Ocupaţia sau profesiunea grădinarului; grădinărie. *s.n.*
grădiniţă 1. Diminutiv al lui grădină; grădinuţă. 2. *~ de copii* = instituţie pentru educaţia şi instruirea copiilor preşcolari. *s.f., g.-d. art.* grădiniţei, *pl.* grădiniţe.
grădinuţă (rar) Grădiniţă. *s.f., g.-d. art.* grădinuţei, *pl.* grădinuţe.
grădişte Ridicătură de pământ formată în lunca unui râu în urma deplasării meandrelor. *s.f., g.-d. art.* grădiştii, *pl.* grădişti.
grăi *tr.* (pop.) A spune, a zice. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* grăiesc, *imperf. 3 sg.* grăia; *conj. prez. 3* să grăiască.
grăire (înv.) Acţiunea de a grăi. *s.f., g.-d. art.* grăirii.
grăitor,-oare (gră-i-) Care grăieşte; convingător, concludent. *adj., pl.* grăitori,-oare.
grăjdar Bărbat care se ocupă cu îngrijirea animalelor adăpostite într-un grajd. *s.m., pl.* grăjdari.
grămadă 1. Cantitate mare de obiecte, de materiale strânse la un loc. */A cădea ~* = a cădea jos, în nesimţire. *A da ~* = a doborî; (p. ext.) a omorî. 2. Număr mare de fiinţe aflate la un loc. 3. (la rugbi) Îngrămădire organizată de jucători; meleu. *s.f., g.-d. art.* grămezii, *pl.* grămezi.
grămădeală (pop.) Îngrămădeală. //Grămadă, mulţime. *s.f., g.-d. art.* grămădelii, *pl.* grămădeli.
grămădi *tr.* şi *refl.* (pop.) A îngrămădi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* grămădesc, *imperf. 3 sg.* grămădea; *conj. prez. 3* să grămădească.
grămădire (pop.) Acţiunea de a (se) grămădi; îngrămădire. *s.f., g.-d. art.* grămădirii, *pl.* grămădiri.
grămădoară Diminutiv al lui grămadă; grămăjuie. *s.f., g.-d. art.* grămăjoarei, *pl.* grămăjoare.
grămăjuie (pop.) Grămăjoară. *s.f., art.* grămăjuia, *g.-d. art.* grămăjuiei, *pl.* grămăjui.
grămătic (în Evul Mediu) Secretar sau scriitor într-o cancelarie domnească. *s.m., pl.* grămătici.
grămăticie (înv.) Cancelarie. *s.f., art.* grămăticia, *g.-d. art.* grămăticiei, *pl.* grămăticii, *art.* grămăticiile.
grănicer Militar de pază la graniţa unei ţări. *s.m., pl.* grăniceri.
grăniceresc,-ească Referitor la grăniceri. *adj., pl.* grăniceşti.
grăpa *tr.* A lucra pământul cu grapa. *vb. I, ind. prez. 3* grăpează.
grăpare Acţiunea de a grăpa. *s.f., g.-d. art.* grăpării, *pl.* grăpări.
grăpat Faptul de a grăpa; grăpătură. *s.n.*
grăpătură (rar) Grăpat. *s.f., g.-d. art.* grăpăturii, *pl.* grăpături.
grăpiş Dificil, anevoie. *adv.*
grăsan,-ă (depr. sau glumeţ, şi s.) Augmentativ al lui gras (1). *adj., pl.* grăsani,-e.
grăsean,-ă (rar) Grăsuţ. *adj., pl.* grăseni,-e.
grăsime 1. Substanţă unsuroasă răspândită în ţesuturile animale şi în plante, folosită în alimentaţie şi în industrie. 2. Pată de grăsime (1). 3. Starea fiinţei grase (1). *s.f., g.-d. art.* grăsimii, *pl.* grăsimi.
grăsuliu,-le Cam gras (1); destul de gras. *adj., pl.* grăsuliii.
grăsun[1] Porc tânăr (până la un an). *s.m., pl.* grăsuni.
grăsun[2]**,-ă** Grăsuţ. *adj., pl.* grăsuni,-e.
grăsuţ,-ă Diminutiv al lui gras (1); dolofan, durduliu, grăsun[2]. *adj., pl.* grăsuţi,-e.
grătar 1. Dispozitiv alcătuit din bare metalice paralele sau încrucişate, folosit în instalaţiile de ardere (pentru înlesnirea pătrunderii aerului şi eliminarea cenuşii), în instalaţiile hidrotehnice (pentru împiedicarea pătrunderii corpurilor străine) etc. 2. Obiect alcătuit din vergele metalice paralele, pe care se frige carnea, peştele etc.; (p. ext.) friptură astfel preparată. */La ~* = (despre carne, peşte, etc.) fript pe grătar (2). 3. Obiect alcătuit din bare de lemn sau de fier, folosit ca ştergătoare pentru talpa încălţămintei. 4. Partea de deasupra ieslei, în care se pune fânul. 5. (tehn.) Grilă (1). *s.n., pl.* grătare.
grăuncior Diminutiv al lui grăunte. *s.n., pl.* grăuncioare.
grăunte 1. Fruct sau sămânţă în formă de bob a unor plante, mai ales a cerealelor; bob[1], boabă. */Cât un ~ de muştar* = foarte mic. 2. Părticică din ceva. *~ de sare.* 3. Element cristalin omogen, care rezultă dintr-un cristal elementar în urma tratamentului termic. *s.m., pl.* grăunţi.
grăunţ v. **grăuntă.**
grăuntă Grăunte. [*var.* grăunţ *s.m.*] *s.f., g.-d. art.*, grăunţei, *pl.* grăunţe.
grăunţos,-oasă (gră-un-) Cu aspect de grăunţe; granulos. *adj., pl.* grăunţoşi,-oase.
grânar[1] (înv.) Negustor de cereale. *s.m., pl.* grânari.
grânar[2] 1. Magazie pentru cereale. 2. (fig.) Ţinut, ţară care produce grâne din abundenţă şi care aprovizionează alte regiuni sau alte ţări. *s.n., pl.* grânare.
grâne Cereale. *s.n., pl.*
grâu[1] Gen de plante erbacee din familia gramineelor, cu spicul lung, din ale căror boabe se face făină; sămânţa acestor plante. *s.m.*
grâu[2] Semănătură, lan de grâu[1]. *s.n.*, grâne/grâie.
grâuleţ (grâ-u-). Grâuşor. *s.m.*
grâuşor (grâ-u-) 1. Diminutiv al lui grâu; grâuleţ. 2. (bot., pop.) Untişor. *s.n.*

grea (gre-a) *tr.* (mar.) A dota o navă cu greementul necesar. *vb. I, ind. prez. 3* greează.
greabăn Parte a corpului unor animale mari, cuprinsă între gât şi spinare. *s.n., pl.* grebene.
greacă Limba vorbită în Grecia. *s.f.*
greare (gre-a-) Acţiunea de a grea. *s.f., g.-d. art.* greării, *pl.* greări.
greaţă 1. Senzaţie neplăcută, adesea însoţită de vărsături, provocată mai ales de tulburări digestive. 2. (fig.) Aversiune, dezgust faţă de cineva sau ceva. /(în arg. elevilor) *A nu avea ~uri* = a nu avea probleme (cu lecţiile). *s.f., g.-d. art.* greţei, *pl.* greţuri.
grebănar Parte a hamului care trece peste greabănul calului. *s.n., pl.* grebănare.
grebănos,-oasă 1. Cu greabănul proeminent. 2. (despre oameni) Cu spatele adus, încovoiat. *adj., pl.* grebănoşi,-oase.
grebla *tr.* A aduna, a strânge cu grebla; a nivela ceva cu grebla. *vb. I, ind. prez. 3* grebleză.
greblare Acţiunea de a grebla; greblat. *s.f., g.-d. art.* greblării, *pl.* greblări.
greblat Greblare. *s.n., pl.* greblaturi.
greblă 1. Unealtă sau maşină agricolă, prevăzută cu o lamă cu dinţi, cu ajutorul căreia se strâng paiele, fânul, se nivelează solul etc. 2. Construcţie transversală pe cursurile de apă, făcută pentru oprirea buştenilor. *s.f., g.-d. art.* greblei, *pl.* greble.
grec,-ească (Locuitor) din Grecia. *adj., s.m., pl.* greci.
grecesc,-ească Grec. *adj., pl.* greceşti.
greceşte Ca grecii; în limba greacă. *adv.*
grecism Cuvânt sau expresie împrumutată din limba greacă de o altă limbă şi neasimilată de sistemul acesteia. *s.n., pl.* grecisme.
greciza *tr.* şi *refl.* A face să-şi însuşească sau a-şi însuşi limba, obiceiurile etc. grecilor; a da formă grecească cuvintelor unei limbi. *vb. I, ind. prez. 3* grecizează.
grecizare Acţiunea de a greciza. *s.f., g.-d. art.* grecizării.
grecoaică Locuitoare din Grecia. *s.f., g.-d. art.* grecoaicei, *pl.* grecoaice.
greco-catolic,-ă (Adept) al bisericii unite. *adj., s.m.* şi *f., pl.* greco-catolici,-ce.
grecoman Admirator fanatic al grecilor. *s.m., pl.* grecomani.
grecomanie Mania de a imita obiceiurile şi limba grecilor. *s.f., art.* grecomania, *g.-d. art.* grecomaniei.
greco-oriental,-ă (-ri-en-) (Adept) al bisericii ortodoxe; greco-răsăritean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* greco-orientali,-e.
greco-răsăritean (rar) Ortodox, greco-oriental. *adj., s.m.* şi *f., pl.* greco-răsăriteni,-e.
greco-roman 1. Care ţine de epoca vechii Grecii şi a Imperiului Roman. 2. *Lupte ~* = varietate de lupte care exclud loviturile şi nu admit prinderea decât sub centură. *adj., pl.* greco-romani,-e.
grecoteí (peior.) Grec. *s.m., pl.* grecoteí, *art.* grecoteii.
grecuşor Diminutiv al lui grec. *s.m., pl.* grecuşori.
greder Maşină folosită la construcţia şi întreţinerea drumurilor, mai ales pentru nivelări. *s.n., pl.* gredere.
greement (gre-e-) Ansamblul catargelor, velelor şi parâmelor unei nave cu pânze. *s.n., pl.* greemente.
gref (înv.) Măsură de lungime egală cu a şaisprezecea parte dintr-un cot. *s.n., pl.* grefuri.
grefa *tr.* (med.) A face o grefă[2]. //(fig.) A insera, a introduce. *vb. I, ind. prez. 3* grefează.
grefare Acţiunea de a grefa. *s.f., g.-d. art.* grefării, *pl.* grefări.
grefă[1] Serviciu în cadrul unei instanţe judecătoreşti care se ocupă cu lucrările de procedură. *s.f., g.-d. art.* grefei, *pl.* grefe.
grefă[2] 1. Fragment de ţesut sau organ implantat în organism, pentru a înlocui un ţesut sau un organ distrus; grefon, transplant. 2. Operaţie de refacere a unui ţesut sau a unui organ cu o grefă[2]. *s.f., g.-d. art.* grefei, *pl.* grefe.
grefier,-ă (-fi-er) Funcţionar judecătoresc care consemnează dezbaterile din instanţă, redactează hotărârile, întocmeşte, comunică şi păstrează actele de procedură. *s.m., pl.* grefieri; *s.f., g.-d. art.* grefierei, *pl.* grefiere.
grefon (med.) Grefă[2] (1). *s.n., pl.* grefoane.
gregar,-ă (despre animale) Care trăieşte în grupuri compacte. *//Instinct ~* = instinct specific unor animale, care le determină să trăiască în turme, cete sau cârduri. (fig.) *Spirit* (sau *instinct*) *~* = spirit (sau instinct) care îndeamnă pe unii oameni la supunere necondiţionată. *adj., pl.* gregari,-e.
gregarism (rar) Stare a animalelor care trăiesc în turmă; (fig.) spirit gregar. *s.n.*
greghetin Plantă erbacee cu frunze palmate şi lobate. *s.m., pl.* greghetini.
gregorian,-ă (-ri-an) (în expr.) *Calendar ~* = calendarul actual întocmit în 1582 din ordinul papei Grigore al XIII-lea şi adoptat de ţările europene. *Cântec ~* = cântec liturgic folosit în biserica romano-catolică. *adj., pl.* gregoriene.
greier Gen de insecte cu corpul scurt şi gros, cu antene lungi şi subţiri, care produc un ţârâit pătrunzător. [*var.* greiere *s.m.*] *s.m., pl.* greieri.
greieraş Diminutiv al lui greier; greieruş, greierel. *s.m., pl.* greieraşi.
greiere v. **greier.**
greierel Greieraş. *s.m., pl.* greierei, *art.* greiereii.
greieruş Greieraş. *s.m., pl.* greieruşi.
greime (înv.) 1. Greutate. 2. Mulţime de fiinţe; (spec.) grosul unei armate. *s.f., g.-d. art.* greimii.
greisen (graizăn) (germ.) Rocă granuloasă din cuarţ şi mică. *s.n.*
grej I. *adj. invar.* (despre firele de mătase naturală) Care are culoarea naturală. II. *s.n.* Fir de mătase naturală brută. *adj. invar., s.n.*
gren (met.) Furtună locală neaşteptată şi trecătoare, însoţită uneori de ploaie şi de zăpadă. *s.n., pl.* grenuri.
grena[1] Roşu închis. *adj. invar.*
grena[2] Culoarea roşu-închis. *s.n., art.* grenaul.
grenadă 1. Proiectil cu încărcătură explozibilă care se aruncă cu mâna sau cu un dispozitiv special. 2. Obiect de forma unei grenade (1) folosit la probele atletice de aruncări. *s.f., g.-d. art.* grenadei, *pl.* grenade.
grenadian,-ă (-di-an) (Locuitor) din Grenada. *adj., s.m.* şi *f., pl.* grenadieni,-e.
grenadier (-di-er) 1. Soldat care acţiona cu grenada. 2. (în vechea armată a unor ţări) Soldat dintr-o unitate de elită a infanteriei. [*var.* (2) grenadir *s.m.*] *s.m., pl.* grenadieri.
grenadină (rar) Fir de mătase naturală întrebuinţat la fabricarea dantelelor. //Ţesătură rară şi subţire, de bumbac sau de mătase, din care se confecţionează rochii de vară, perdele etc. *s.f., g.-d. art.* grenadinei, *pl.* grenadine.
grenadir v. **grenadier.**
greoi,-oaie 1. Care se mişcă încet şi greu; lipsit de vioiciune. 2. (fig., despre limbă, stil etc.) Încărcat, confuz. *adj., pl.* greoi,-oaie.
grep Grepfrut. *s.n., pl.* grepuri.
grepfrut Fruct de culoare galbenă, mai mare decât portocala, cu gust acrişor-amărui, produs de un arbore tropical; grep. *s.n., pl.* grepfruturi.
gresa *tr.* A unge piesele (în contact) ale unui mecanism. *vb. I, ind. prez. 3* greseză.
gresaj Acţiunea de a gresa; ungere, gresaj. *s.n., pl.* gresaje.

gresare Gresaj. *s.f., g.-d. art.* gresării, *pl.* gresări.
gresie (-si-e) 1. Rocă foarte dură folosită în construcții, în industrie etc. 2. Cute făcute din gresie (1). 3. Nume dat unor obiecte de olărie, dure și opace, preparate dintr-o argilă plastică. [*var.* grezie *s.f.*] *s.f., art.* gresia, *g.-d. art.* gresie, *pl.* gresii, *art.* gresiile.
gresor Dispozitiv folosit pentru gresaj. *s.n., pl.* gresoare.
greș (înv., reg.) Greșeală. */A da ~* = a nu nimeri ținta; a nu izbuti într-o acțiune. (reg.) *A nu avea ~* = a nu avea greșeală. (înv.) *A-i da* (*cuiva*) *~* = a imputa (cuiva) ceva. *s.n.*
greșeală 1. Abatere de la adevăr, de la o normă etc.; eroare. */Fără ~* = perfect. 2. Lucru făcut greșit. 3. Faptă (neintenționată) care atrage după sine un rău, o neplăcere. */Din ~* = fără voie, neintenționat. *s.f., g.-d. art.* greșelii, *pl.* greșeli.
greși 1. *intr.* A comite o greșeală; a da greș. 2. *tr.* A face ceva greșit, rău. */A ~ drumul* = a (se) rătăci. 3. *intr.* A se face vinovat față de cineva; a păcătui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* greșesc, *imperf. 3 sg.* greșea; *conj. prez. 3* să greșească.
greți,-oasă 1. Care provoacă greață. 2. (rar) Căruia i se face ușor greață. *adj., pl.* greți,-oase.
greu[1] 1. Greutate, dificultate. */Din ~* = a) cu trudă; b) adânc, profund. *La ~* = când e vorba de o treabă dificilă. *Acu-i ~ul* = a sosit momentul decisiv. *A da de ~* = a întâmpina greutăți. 2. Sarcină, povară; (p. ext.) partea cea mai dificilă a unei munci, a unei situații. *s.n., art.* greul.
greu[2] Cu trudă, anevoie; încet, lent. */A-i cădea* (*cuiva*) *~ la stomac* = a-i produce (cuiva) indigestie. *A-i veni ~* (*să*)... = a-i displăcea (să)... *A-i fi ~* (*de cineva* sau *de ceva*) = a) a fi sătul (de cineva sau de ceva); b) a se rușina (de cineva sau de ceva). *A-i fi* (sau *a o duce*) *~* = a avea o situație materială precară. *A ofta ~* = a ofta din adâncul inimii. *A plăti ~* = a) a plăti scump; b) a nu plăti la timp. *adv.*
greu[3], **grea** A. 1. Care are greutate; care cântărește mult. */Aur ~* = aur masiv. *Artilerie ~* = artilerie dotată cu tunuri de mare calibru. (sport) *Categorie ~* = categorie în care intră boxerii, halterofilii, luptătorii cu cea mai mare greutate. *Bani ~* = sumă mare de bani. *Cuvânt ~* = cuvânt decisiv. *Apă ~* = combinație a oxigenului cu deuteriul, folosită în unele reactoare nucleare. 2. Împovărat, încărcat. *Familie* (sau *casă*) *~* = familie numeroasă și greu de întreținut. //(pop., la f.) Gravidă. //(despre nori) De culoare neagră. B. 1. (despre părți ale corpului) Care pare că apasă (din cauza oboselii, bolii etc.) */A-i fi* (*cuiva*) *inima ~* = a fi îngrijorat, îndurerat. *A avea mâna ~* = a) a avea mână puternică, care lovește tare; b) (fam., despre medici) a lucra grosolan. *A fi ~ de cap* sau *a avea cap ~* = a pricepe cu greutate. 2. (despre alimente) Care se asimilează anevoie; (despre mișcare) neplăcut; (despre aer) încărcat, apăsător. //(despre somn) Adânc. 3. (despre noapte, ceață etc.) Dens, compact. C. 1. Care se face cu eforturi mari. //(despre drumuri) Dificil; (despre suferințe, necazuri) dificil de suportat; (despre boli) care se vindecă încet; grav. */Zile ~* sau *viață ~* = trai anevoios. (adv.) *~ la deal cu boii mici*, se spune când cineva este nevoit să facă față unei situații dificile cu posibilități materiale reduse. *Lovitură ~* = lovitură dureroasă. *Vorbă ~* = insultă. *adj., pl.* grei, grele.
greunatic,-ă (gre-u-) (reg., despre oameni) Corpolent și greoi în mișcări. *adj., pl.* greunatici,-ce.
greușor,-oară (gre-u-) Diminutiv al lui greu[3]. *adj., pl.* greușori,-oare.
greutate (gre-u-) A. 1. Apăsare pe care un corp o exercită asupra unei suprafețe pe care stă; forță cu care un corp este atras spre pământ. */~ specifică* = greutatea unității de volum dintr-un material. *~ atomică* = număr care arată de câte ori atomul unui element este mai greu decât a douăsprezecea parte din masa atomului de carbon. 2. Încărcătură, povară, sarcină. */A i se lua o ~ de pe inimă* = a scăpa de o grijă mare. 3. Bucată de metal etalonată care servește la cântărirea altor corpuri. //Bucată de metal sau de alt material care îndeplinește anumite funcții într-un mecanism. 4. Obiect metalic, de formă sferică, folosit în probele atletice de aruncări. B. 1. Dificultate, piedică în realizarea unui lucru. */Cu ~* = foarte greu. 2. (fam.) Influență, trecere. //Putere de convingere; valoare documentară. 3. Gravitate, asprime. *~a amenințării. s.f., g.-d. art.* greutății, *pl.* greutăți.
greva *tr.* A împovăra cu o ipotecă, cu cheltuieli; a supune unor cheltuieli mari. *vb. I, ind. prez. 3* grevează.
grevare Acțiunea de a greva. *s.f., g.-d. art.* grevării, *pl.* grevări.
grevă Încetarea organizată a activității într-o întreprindere, instituție etc. cu scopul de a determina pe patron, guvernul sau autoritățile de a satisface anumite revendicări economice, politice etc. */~a foamei* = refuzul de a mânca, folosit de cineva în semn de protest. *~ japoneză* = grevă simbolică la care participanții poartă ca semn distinctiv o banderolă, fără a înceta lucrul. *s.f., g.-d. art.* grevei, *pl.* greve.
grevist,-ă I. *adj.* Referitor la grevă. II. *s.m.* și *f.* Participant la o grevă. *adj., s.m.* și *f., pl.* greviști,-ste.
grezie v. **gresie.**
gri[1] Cenușiu. *adj. invar.*
gri[2] Culoare cenușie. *s.n., art.* griul, *pl.* griuri.
grifa *tr.* A marca arborii cu grifa (1). *vb. I, ind. prez. 3* grifează.
grifare Acțiunea de a grifa. *s.f., g.-d. art.* grifării, *pl.* grifări.
grifă 1. Instrument cu care se marchează scoarța arborilor. 2. Dispozitiv în formă de gheară care permite deplasarea filmului într-un aparat de filmat. *s.f., g.-d. art.* grifei, *pl.* grife.
grifon 1. (mit.) Monstru închipuit cu trup de leu, cu cap, aripi și gheare de vultur. //Motiv decorativ reprezentând acest monstru. 2. Specie de câine de vânătoare cu păr lung și aspru. *s.m., pl.* grifoni.
grijanie (-ni-e) (bis., pop.) Împărtășanie. *s.f., art.* grijania, *g.-d. art.* grijaniei, *pl.* grijanii, *art.* grijaniile.
grijă 1. Neliniște sau teamă provocată de o eventuală primejdie. */A intra la ~ i* =a începe să fie îngrijorat. 2. Interes deosebit, preocupare pentru cineva sau ceva. *A* (*nu*) *avea ~* (*de cineva* sau *de ceva*) = a (nu) se îngriji (de cineva sau de ceva); a supraveghea. *A nu avea ~* = a nu-i păsa. *A da* (sau *a lăsa*) *în ~ a* (*cuiva*) = a încredința (cuiva). *s.f., art.* grija, *g.-d. art.* grijii, *pl.* griji.
griji (pop.) 1. *tr.* și *intr.* A avea, a purta un interes deosebit pentru cineva sau ceva. 2. *tr.* A curăța. 3. *tr.* A pregăti. //(tr. și refl.) A (se) aproviziona. 4. *tr.* și *refl.* A (se) spovedi și a (se) împărtăși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* grijesc, *imperf. 3 sg.* grijea; *conj. prez. 3* să grijească.
grijit (pop.) Faptul de a (se) griji. *s.n.*
grijitor,-oare (reg.) Grijuliu. *adj., pl.* grijitori,-oare.
grijnic,-ă (înv.) Grijuliu. *adj., pl.* grijnici,-ce.
grijuliu,-ie Plin de grijă; atent, prevăzător; grijitor, grijnic. //(reg.) Ordonat, îngrijit. *adj., pl.* grijulii.
grilaj Gărduleț din vergele de fier, care se montează la o fereastră, la o ușă etc. *s.n., pl.* grilaje.
grilă 1. Panou din vergele de metal sau lemn plasat în fața sau în golul unei deschideri (fereastră, ușă, vitrină etc.). 2. Electrod în formă de sită sau de spirală. 3. (mil.) Obstacol la o fortificație făcut din bare de oțel. 4. Carton perforat care permite corectarea lucrărilor la unele examene, descifrarea anumitor mesaje, a caracterelor alfanumerice etc. 5. Repartiție orară a emisiunilor de radio

şi de televiziune. 6. Pătrăţele pentru cuvinte încrucişate. 7. Sistem de remuneraţie. 8. Prăjitură în formă de grilă (1), preparată din aluat şi miere. 9. (la pl.) Zăbrelele vizierei unui coif. *s.f., g.-d. art.* grilei, *pl.* grile.

grill (angl.) Grătar pentru fripturi. *s.n., pl.* grilluri.

grima *refl.* şi *tr.* A (se) machia pentru scenă. *vb. I, ind. prez. 3* grimează.

grimea (reg.) Basma cu care femeile de la ţară îşi acoperă capul. *s.f., art.* grimeaua, *g.-d. art.* grimelei, *pl.* grimele, *art.* grimelele.

grimeluţă (reg.) Diminutiv al lui grimea. *s.f., g.-d. art.* grimeluţei, *pl.* grimeluţe.

grimare Acţiunea de a (se) grima. *s.f., g.-d. art.* grimării, *pl.* grimări.

grimasă Strâmbătură, schimonosire (voită sau spontană) a feţei. //(fig.) Aparenţă înşelătoare; disimulare. *s.f., g.-d. art.* grimasei, *pl.* grimase.

grimă Machiaj (pentru actori). *s.f., g.-d. art.* grimei, *pl.* grime.

grimer,-ă v. **grimeur**.

grimeur,-ă (grimör) Machior. [*var.* grimer,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* grimeuri; *s.f., g.-d. art.* grimeurei, *pl.* grimeure.

grind Ridicătură de pământ, rezultată din depunerile aluvionare ale unei ape curgătoare. *s.n., pl.* grinduri.

grindă Element de construcţie din beton, lemn sau oţel armat cu lungimea mai mare decât celelalte dimensiuni, utilizat la asigurarea rezistenţei unei construcţii. *s.f., g.-d. art.* grinzii, *pl.* grinzi.

grindei 1. Parte a plugului cu tracţiune animală, care leagă între ele toate celelalte componente. 2. Grindă mică. 3. Bucată de lemn care intră în alcătuirea unor instrumente, mecanisme etc. *~ul morii. s.n., pl.* grindeie.

grindai Peşte mic, de culoare verde-gălbuie, asemănător cu ţiparul. *s.m., pl.* grindei, *art.* grindeii.

grindina *intr. impers.* (rar) A cădea grindină. *vb. I, ind. prez. 3* grindină.

grindină Precipitaţie atmosferică alcătuită din particule de gheaţă; piatră. //(fig.) Ceea ce vine în cantitate mare. //(adv.) În cantitate mare (şi în succesiune). *Veneau ~. s.f., g.-d. art.* grindinei, *pl.* grindine.

grindiş Totalitatea grinzilor unui acoperiş, ale unui tavan. *s.n., pl.* grindişuri.

grinduliţă Grinduţă. *s.f., g.-d. art.* grinduliţei, *pl.* grinduliţe.

grinduţă Diminutiv al lui grindă; grinduliţă. *s.f., g.-d. art.* grinduţei, *pl.* grinduţe.

gripa 1. *refl.* (despre motoare) A se bloca în timpul funcţionării. 2. *refl.* şi *tr.* (despre oameni) A (se) îmbolnăvi de gripă. *vb. I, ind. prez. 3* gripează.

gripal,-ă Referitor la gripă, care provoacă gripa. *adj., pl.* gripali,-e.

gripare Acţiunea de a (se) gripa. *s.f., g.-d. art.* gripării, *pl.* gripări.

gripă Boală infecţioasă şi contagioasă care afectează aparatul respirator, manifestându-se prin febră, dureri musculare şi de cap etc. //Nume dat unor afecţiuni sezoniere care se caracterizează prin febră şi catar nazal (sau bronhial). *s.f., g.-d. art.* gripei, *pl.* gripe.

gripcă Unealtă care serveşte la curăţarea doagelor (vechi). *s.f., g.-d. art.* gripcii, *pl.* gripci.

gris v. **griş**.

grisaille (grizai) (fr.) Pictură monocromă (în tonuri de gri), care dă impresia sculpturii şi a reliefului. *s.n., pl.* grisaille-uri.

griş Produs alimentar obţinut din boabe de grâu. [*var.* gris *s.n.*] *s.n.*

grişat,-ă (despre mălai) Măcinat cu boabe mari, pentru a se fierbe mai repede. *adj., pl.* grişate.

griv[1],-ă (pop., despre câini, păsări etc.) Pătat cu alb şi negru; pestriţ. *adj., pl.* grivi,-e.

griv[2],-ă (pop.) Câine sau cătea cu blana de culoare pestriţă. *s.m., pl.* grivi; *s.f., g.-d. art.* grivei, *pl.* grive.

grivan (zool., reg.) Hârciog. *s.m., pl.* grivani.

grivei (reg.) Griv[1]. *adj., pl.* grivei.

griza *tr.* şi *refl.* (livr.) A (se) îmbăta (uşor). *vb. I, ind. prez. 3* grizează.

grizare (livr.) Acţiunea de a (se) griza. *s.f., g.-d. art.* grizării, *pl.* grizări.

grizonant,-ă (despre păr) Care începe să încărunţească; sur. *adj., pl.* grizonanţi,-te.

grizu Amestec gros inflamabil şi explozibil, care se degajă mai ales în minele de cărbuni. *s.n., art.* grizul.

grizumetru Aparat pentru determinarea procentului de grizu din mine. *s.n., art.* grizumetrul, *pl.* grizumetre.

grizuscop Aparat care arată dacă procentul de grizu din atmosfera unei exploatări subterane a atins limita periculoasă. *s.n., pl.* grizuscoape.

grizutos,-oasă Care conţine grizu. *adj., pl.* grizutoşi,-oase.

grizzly Urs brun de talie mare, care trăieşte în America de Nord. *s.m., pl.* grizzly, *art.* grizzly-i.

groapă 1. Gaură mare în pământ. */A da în ~i* (*de prost ce e*), se spune despre un om foarte prost. 2. Mormânt; (p. ext.) moarte. */A-i săpa* (*cuiva*) *~a* = a unelti împotriva cuiva. *A fi cu un picior în ~* = a fi pe moarte. *s.f., g.-d. art.* gropii, *pl.* gropi.

groază 1. Emoţie puternică provocată de un pericol mare, de o nenorocire etc. 2. Persoană, lucru care îngrozeşte. 3. (fig.) *O ~ de...* = o mare cantitate de... *De ~* = groaznic. *s.f., g.-d. art.* groazei.

groaznic,-ă 1. Care inspiră groază; înfricoşător. 2. Foarte puternic, violent. 3. (adv.) Extrem de... *adj., pl.* groaznici,-ce.

grob,-ă (livr.) Grobian. *adj., pl.* grobi,-e.

grobian,-ă (-bi-an) (despre oameni) Prost crescut; grosolan, bădăran. *adj., pl.* grobieni,-e.

grof (reg.) Mare latifundiar maghiar sau german. *s.m., pl.* grofi.

grofesc,-ească (reg.) De grof. *adj., pl.* grofeşti.

grofiţă (reg.) Soţie sau fiică de grof. *s.f., g.-d. art.* grofiţei, *pl.* grofiţe.

grofoaie (reg., de obicei depr.) Mare latifundiară maghiară sau germană; soţie de grof. *s.f., art.* grofoaia, *g.-d. art.* grofoaiei, *pl.* grofoaie.

grog Băutură alcoolică preparată din rom, coniac sau rachiu cu apă fierbinte, zahăr şi lămâie. *s.n., pl.* groguri.

groggy (ggy *pron.* ghi) (angl., despre boxeri) Care a pierdut controlul luptei pentru câteva momente, în urma loviturilor primite; (despre sportivi sau echipe sportive) care este net dominat de adversar. *adj. invar.*

groh (de obicei repetat) Cuvânt care imită sunetele caracteristice scoase de porc. *interj.*

grohăi *intr.* (despre porci) A scoate sunete groase, sacadate, caracteristice speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* grohăie, *imperf. 3 sg.* grohăia; *conj. prez. 3* să grohăie.

grohăire Acţiunea de a grohăi. *s.f., g.-d. art.* grohăirii, *pl.* grohăiri.

grohăit Faptul de a grohăi; grohăitură. *s.n., pl.* grohăituri.

grohăitor,-oare (-hă-i) Care grohăie. *adj., pl.* grohăitori,-oare.

grohăitură (-hă-i) Grohăit. *s.f., g.-d. art.* grohăiturii, *pl.* grohăituri.

grohot (reg.) Grohotiş. *s.n., pl.* grohote.

grohoti *intr.* 1. (despre pietre) A face zgomot rostogolindu-se. 2. (despre porci) A grohăi. *vb. IV, ind. prez. 3* grohoteşte, *imperf. 3 sg.* grohotea; *conj. prez. 3* să grohotească.

grohotiş Îngrămădire de bucăţi de rocă prăvălite la poalele pantelor, rezultate din sfărâmarea stâncilor. //Loc acoperit de acest material. *s.n., pl.* grohotişuri.

gromovnic (înv.) Carte populară care cuprinde prezi-ceri pe baza interpretării tunetelor şi fulgerelor. *s.n., pl.* gromovnice.
groom (oo *pron.* u) (angl.) Lacheu, valet (tânăr). *s.m., pl.* groomi.
grop Pachet, săculeţ cu bani, care se sigilează pentru a fi expediat (prin poştă). *s.n., pl.* gropuri.
gropan (reg.) Augmentativ al lui groapă. *s.n., pl.* gropane.
gropar 1. Persoană care sapă gropi pentru morminte. 2. (entom.) Necrofor. *s.m.*, pl gropari.
groparească (rar) Soţie de gropar. *s.f., g.-d. art.* groparesei, *pl.* groparese.
gropiş Teren plin de gropi. *s.n., pl.* gropişuri.
gropiţ,-ă (reg.) Cu gropi. *adj., pl.* gropiţi,-te.
gropiţă 1. Diminutiv al lui groapă; gropuşoară. 2. Mică adâncitură care se formează în obrajii unor oameni când râd. *s.f., g.-d. art.* gropiţei, *pl.* gropiţe.
gropniţă 1. Încăpere situată între pronaosul şi naosul unei biserici, în care se găsesc de obicei mormintele ctitorilor. 2. Cavou, criptă, mormânt (în curtea unei biserici). *s.f., g.-d. art.* gropniţei, *pl.* gropniţe.
gropuşoară Gropiţă. *s.f., g.-d. art.* gropuşoarei, *pl.* gropuşoare.
gros[1] 1. (pop., fam.) Mult, din belşug. 2. (înv.) Superficial, în mod grosolan. *adv.*
gros[2] (reg.) Buştean, bârnă (groasă). *s.m., pl.* groşi.
gros[3] Măsură egală cu 12 duzini, folosită în comerţ pentru a indica mărfuri sub formă de obiecte mici de acelaşi fel. *s.m., pl.* groşi.
gros[4] 1. Partea cea mai numeroasă a unei colectivităţi, a unui ansamblu de obiecte etc. */Din ~* = din belşug. 2. (pop., fam.) Închisoare. *s.n.*
gros[5]**, groasă** A. 1. (despre corpuri) Cu diametrul şi circumferinţa mari; (despre fiinţe sau părţi ale corpului lor) dezvoltat în lăţime. //(pop., la f.) Gravidă, însărcinată. 2. Care are volum mare. */~ la pungă* = bogat. 3. Mare pe verticală. */~ la obraz* = obraznic, nesimţit. *~ la piele* sau *cu pielea ~* = nesimţit. *~ la ceafă* sau *cu ceafa ~* = bădăran. 4. Care e ţesut din fire groase (A.1). 5. (despre lichide) Care curge greu; dens. //(fig., despre întuneric, umbră, ceaţă etc.) Adânc, compact. B. 1. (fig.) (despre voce, glas) Adânc, profund. 2. Grosolan, incult. *adj., pl.* groşi, groase.
groscior[1] (pop.) Smântâna care se formează deasupra laptelui de vacă, nefiert. *s.n.*
groscior[2]**,-oară** Grosuţ. *adj., pl.* grosciori,-oare.
grosier,-ă (-si-er) 1. Făcut fără fineţe, grosolan (2). 2. (fig.) Lipsit de educaţie, de bune maniere. *adj., pl.* grosieri,-e.
grosiere (rar) Nutreţuri cu conţinut mare de celuloză (paie, pleavă de cereale etc.) *s.n. pl.*
grosime Circumferinţă; distanţa dintre feţele unui strat, unui corp etc. *s.f., g.-d. art.* grosimii, *pl.* grosimi.
grosisment Raportul dintre unghiurile sub care se vede un obiect cu un instrument optic şi unghiul sub care se vede acelaşi obiect cu ochiul liber. *s.n., pl.* grosismente.
grosolan,-ă 1. (despre oameni) Lipsit de delicateţe; nepoliticos. 2. (despre obiecte) Insuficient prelucrat; necizelat. *adj., pl.* grosolani,-e.
grosolănie Faptă, atitudine de om grosolan. *s.f., art.* grosolănia, *g.-d. art.* grosolăniei, *pl.* grosolănii, *art.* grosolăniile.
grosoman (înv.) 1. Om gras şi greoi. 2. Om grosolan. *s.m., pl.* grosomani.
gros-plan (groplan) (fr., cin.) Tehnică de filmare în care o imagine cuprinde numai un detaliu sau faţa personajului. *s.n., pl.* gros-planuri.
grosso modo (lat.) Judecând în ansamblu. *loc. adv.*
grosular (min.) Varietate de granat. *s.n.*
grosuţ,-ă Diminutiv al lui gros; destul de gros, groscior[2]. *adj., pl.* grosuţi,-e.
groş Monedă (străină) de argint care a circulat odinioară în Moldova. *s.m., pl.* groşi.
groşiţă 1. Monedă străină de argint care a circulat şi în ţările române. 2. Monedă poloneză de aramă care a circulat şi în ţările române. *s.f., g.-d. art.* groşiţei, *pl.* groşiţe.
groştei (reg.) Porc tânăr; godac. *s.m., pl.* groştei, *art.* groştelii.
grotă Peşteră. *s.f., g.-d. art.* grotei, *pl.* grote.
grotesc[1] 1. Categorie a esteticii care reflectă realitatea în forme fantastice, bizare, caricaturale. 2. Corp de literă de tipar fără picioruşe, format din arce şi segmente de dreaptă. *s.n.*
grotesc[2]**,-ă** De un comic exagerat; ridicol. *adj., pl.* graţeşti.
grozamă Arbust cu flori galbene din ramurile căruia se fac mături. *s.f., g.-d. art.* grozamei, *pl.* grozame.
grozav,-ă 1. Groaznic, înfricoşător. 2. (adv.) Tare, mult, extrem de... 3. Remarcabil, excepţional. */A se crede ~* = a avea o părere prea bună despre sine. //Curajos. /(s.) *A face pe ~ul* = a se grozăvi. *adj., pl.* grozavi,-e.
grozăvenie (-ni-e-) (pop., fam.) 1. Aspect, situaţie groaznică. 2. Lucru sau fiinţă înfricoşătoare. 3. Însuşirea unui lucru cu calităţi deosebite; grozăvie. 4. Lucru sau fiinţă care întruneşte calităţi deosebite; grozăvie. 5. (fig.) Număr sau cantitate mare; mulţime (de...) *s.f., art.* grozăvenia, *g.-d. art.* grozăveniei, *pl.* grozăvenii, *art.* grozăveniile.
grozăvi *refl.* (fam.) A avea o impresie exagerat de bună despre sine; a se lăuda. *vb. IV, ind. prez. 3 sg* se grozăveşte, *imperf. 3 sg.* se grozăvea; *conj prez.* 3 să se grozăvească.
grozăvie 1. Faptă, întâmplare îngrozitoare. 2. Lucru sau fiinţă cu calităţi deosebite; grozăvenie. 3. Grozăvenie (3). 4. Lucru sau fiinţă care întruneşte calităţi deosebite; grozăvenie. *s.f., art.* grozăvia, *g.-d. art.* grozăviei, *pl.* grozăvii, *art.* grozăviile.
grui (reg.) 1. Deal mic; colină. 2. Pisc, coastă de deal. *s.n., pl.* gruiuri/gruie.
gruie[1] 1. Macara folosită la bordul navelor. 2. (cin.) Suport mobil care poartă camera de luat vederi şi pe operator pentru înregistrarea unor imagini în mişcare. *s.f., art.* gruia, *g.-d. art.* gruiei, *pl.* gruie.
gruie[2] Cocor. *s.f., art.* gruia, *g.-d. art.* gruiei, *pl.* gruie.
gruieţ (reg.) Diminutiv al lui grui. *s.n., pl.* gruieţe.
grumaz 1. (pop.) Gât, ceafă, cerbice. */A-şi pleca ~ul* = a se umili. *A-şi îndoi ~ul* = a renunţa la luptă. *A pune piciorul pe ~ul cuiva* = a subjuga pe cineva. 2. (rar) Gâtlej. 3. (rar) Parte mai îngustă, asemănătoare cu gâtul (1), a unor obiecte. *s.m., pl.* grumaji.
grumăjer (rar) Parte a armurii care apără gâtul. *s.n., pl.* grumăjere.
grund 1. Primul strat special aplicat pe o suprafaţă de vopsit. 2. Strat de mortar aplicat direct pe zidărie. 3. Strat de vopsea albă care se aplică pe cartonul sau pe pânza pe care se pictează. *s.n., pl.* grunduri.
grunduí *tr.* A da ceva cu grund. *vb. IV, ind. prez. 1 sg* şi *3 pl.* grunduiesc, *imperf. 3 sg.* grunduia; *conj prez. 3* să grunduiască.
grunduire Acţiunea de a grundui. *s.f., g.-d. art.* grunduirii, *pl.* grunduiri.
grunjos,-oasă Cu aspect de bulgări; granulos. *adj., pl.* grunjoşi,-oase.
grunţuros,-oasă v. **grunzuros.**
grunz Bucată, bulgăre dintr-un material sfărâmicios. //(spec.) Bulgăre de noroi îngheţat. *s.m. pl.* grunji.

grunzuros,-oasă Grunjos. [*var.* grunțuros,-oasă *adj.*] *adj.*, *pl.* grunzurosi,-oase.
grup 1. Ansamblu de obiecte, de plante etc. aflate laolaltă. 2. Ansamblu de persoane unite temporar pe baza unor interese sau concepții comune; grupă, colectiv. *//În ~* = în colectiv. *Grupuri-grupuri* = în mai multe grămezi. //(spec.) Fracțiune politică formată din reprezentanții unui partid politic 3. Ansamblu de piese, mecanisme etc. care formează un tot funcțional. 4. (mat.) Mulțime în care se definește o lege de compunere care asociază la orice pereche de elemente ale sale un alt element. *s.n.*, *pl.* grupuri.
grupa *tr.* și *refl.* A (se) aduna la un loc, a (se) reuni. *vb. I, ind. prez. 3* grupează.
grupaj Așezare sistematică pe categorii, grupare laolaltă (de știri, de scrisori etc.); ansamblu. *s.n.*, *pl.* grupaje.
grupare Acțiunea de a (se) grupa; ceea ce se grupează laolaltă. *s.f.*, *g.-d. art.* grupării, *pl.* grupări.
grupă 1. Colectiv mai restrâns de oameni, făcând parte dintr-o formă organizatorică mai mare. //(rar) Grup (2). //Cea mai mică subunitate militară. 2. Subdiviziune în științele naturii, care cuprinde elemente cu caractere comune. */~ sangvină* = fiecare dintre cele patru categorii de clasificare a sângelui pe baza caracteristicilor globulelor roșii și ale plasmei. //(chim.) Fiecare dintre cele nouă subîmpărțiri ale sistemului periodic, incluzând elementele cu proprietăți înrudite. 3. Subdiviziune în morfologie. *s.f.*, *g.-d. art.* grupei, *pl.* grupe.
grupet (muz.) Reunire de mai multe note scurte care trebuie executate într-o singură măsură (împreună cu nota principală). *s.n.*, *pl.* grupete.
grupuleț Diminutiv al lui grup; grupușor. *s.n.*, *pl.* grupulețe.
grupuscul (fam.) Grup foarte mic, neînsemnat. *s.n.*, *pl.* grupuscule.
grupușor Grupuleț. *s.n.*, *pl.* grupușoare.
gruzin,-ă Georgian. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* gruzini,-e.
guiac/gaiac Arbore originar din Antile, a cărui rășină se întrebuințează în medicină. *s.m.*, *pl.* guiaci/gaiaci.
guanaco (gua-) Specie de lama sălbatică din Anzii chilieni. *s.m.*, *pl.* guanaco.
guanidină (gua-) Substanță organică solidă, folosită la fabricarea unor medicamente, a unor rășini sintetice. *s.f.*, *g.-d. art.* guanidinei.
guanină (gua-) (chim., biol.) Substanță azotată prezentă în țesuturi animale și derivate organice, care intră în structura acidului dezoxiribonucleic. *s.f.*, *g.-d. art.* guaninei.
guano (gua-) Îngrășământ organic natural, care se găsește în America de Sud, provenit din acumularea unor resturi de animale marine, a excrementelor de păsări etc. *s.n.*
guarana (gua-) 1. Liană care crește în Brazilia. 2. Pastă preparată din semințe de guarana (1), întrebuințată în medicină. *s.f.*, *art.* guaranei.
guarani[1] (gua-) Care aparține unei populații indigene din Paraguay. *adj. invar.*
guarani[2] (gua-) Unitate monetară din Paraguay. *s.m.*, *pl.* guarani.
guarani[3] (gua-) Limbă indiană vorbită în Paraguay. *s.f.*
guard (înv.) Soldat; agent de pază. *s.m.*, *pl.* guarzi.
guardaman v. **gardaman.**
guaș v. **guașă.**
guașă (gua-) 1. Culoare preparată din pigmenți minerali și gumă arabică, folosită în pictură. 2. Tablou executat cu guașă (1). [*var.* guaș *s.n.*] *s.f.*, *art.* guașa, *g.-d. art.* guașei, *pl.* guașe.
guatemalez,-ă (gua-) (Locuitor) din Guatemala. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* guatemalezi,-e.
gubav,-ă (reg.) Lipsit de putere, bolnăvicios. *adj.*, *pl.* gubavi,-e.
gubă (reg.) Sarică, suman (mițos). *s.f.*, *g.-d. art.* gubei, *pl.* gube.
gubernie (-ni-e) Unitate teritorial-administrativă în vechea Rusie. *s.f.*, *art.* gubernia, *g.-d. art.* guberniei, *pl.* gubernii, *art.* gubernile.
gudron Lichid vâscos de culoare închisă, care se obține prin distilarea uscată a lemnului, a cărbunelui etc.; catran. *s.n.*, *pl.* gudroane.
gudrona *tr.* A acoperi cu gudron un element de construcție, o șosea etc. pentru a impermeabiliza. *vb. I, ind. prez. 3* gudronează.
gudronaj Întreținere a suprafeței rutiere prin stropirea ei cu gudron și acoperirea cu criblură. *s.n.*, *pl.* gudronaje.
gudronare Acțiunea de a gudrona. *s.f.*, *g.-d. art.* gudronării, *pl.* gudronări.
gudronator Mașină folosită pentru gudronarea șoselelor. *s.n.*, *pl.* gudronatoare.
gudura *refl.* 1. (despre câini) A-și manifesta atașamentul față de om, târându-se înaintea lui și mișcând din coadă. 2. (fig., despre oameni) A se ploconi, a se umili fără demnitate. *vb. I, ind. prez. 3* se gudură.
guelf (în sec. XII-XV) Membru al unei grupări politice italiene care sprijinea pe papi împotriva împăraților germani și a ghibelinilor. *s.m.*, *pl.* guelfi.
gueriță v. **gherilă.**
gugi (reg.) Căciuliță pentru copii (mici). *s.n.*, *pl.* gugiuri.
gugiuman Căciulă de samur purtată în trecut de domnitor și de boieri. *s.n.*, *pl.* gugiumane.
gugumăn,-ă v. **gogoman.**
gugumănie v. **gogomonie.**
guguștiuc Specie de turturea de culoare cenușie pe spate și pe pântece. //(fam.) Epitet dat unei persoane naive. *s.m.*, *pl.* guguștiuci.
guinee (gu-i-) Veche monedă engleză de aur. *s.f.*, *art.* guineea, *g.-d. art.* guineei, *pl.* guinee.
guineean,-ă (gu-i-) (Locuitor) din Guineea. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* guineeni,-e.
guineobissauan,-ă (gu-i-) (Locuitor) din Guineea-Bissau. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* guineobissauani,-e.
guineoecuatorian,-ă (gu-i-) (Locuitor) din Guineea Ecuatorială. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* guineoecuatorieni,-e.
guiț Cuvânt care imită strigătul porcilor. *interj.*
guița (gu-i-) *intr.* (despre porci, și fig.) A scoate strigăte caracteristice speciei. *vb. I, ind. prez. 3* guiță.
guițare (gu-i-) Acțiunea de a guița. *s.f.*, *g.-d. art.* guițării, *pl.* guițări.
guițat (gu-i-) Faptul de a guița; strigăt strident scos de porci (când sunt flămânzi, speriați etc.); guițătură. *s.n.*
guițătură (gu-i-) Guițat. *s.f.*, *g.-d. art.* guițăturii, *pl.* guițături.
gujon 1. Tijă filetată în același sens pe toată lungimea sa sau numai la cele două capete, folosită la îmbinarea demontabilă a două piese. 2. Diblu. *s.n.*, *pl.* gujoane.
gulag Lagăr de muncă forțată în fosta URSS; loc de detenție pentru prizonierii politici. *s.n.*, *pl.* gulaguri.
gulaș Un fel de tocană din carne cu cartofi sau cu găluște. *s.n.*, *pl.* gulașuri.
gulden 1. Monedă de aur sau de argint care a circulat în mai multe țări europene. 2. Unitate monetară din Olanda. *s.m.*, *pl.* guldeni.
guler 1. Parte a unor obiecte de îmbrăcăminte care înconjoară gâtul. //Fâșie de pânză, de obicei scrobită, care se pune în jurul gâtului (la bărbați), prinzându-se (cu butoni, nasturi) de cămașă. */A lua* (sau *a apuca pe cineva*) *de ~* = a) a duce cu forța; b) a cere cuiva socoteală pentru cele făcute. *~e albe* = funcționari, cadre superioare. 2. Spumă care se formează la gura paharului de bere. 3. Proeminență inelară pe suprafața unui obiect cilindric sau conic. *s.n.*, *pl.* gulere.

guleraş Diminutiv al lui guler. *s.n., pl.* guleraşe.
gulerat,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (peior.) (Persoană) care poartă guler (scrobit). //(Funcţionar, militar) îmbrăcat în uniformă; (fig.) (persoană) care aparţinea claselor de sus. II. *adj.* (despre animale) Care are o dungă albă în jurul gâtului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* guleraţi,-te.
gulfstream (galfstrim) (angl.) Curent cald din Oceanul Atlantic, care se ramifică spre vestul Europei. *s.n.*
gulie Plantă legumicolă comestibilă cu tulpina îngroşată. *s.f., art.* gulia, *g.-d. art.* guliei, *pl.* gulii, *art.* guliile.
guma *tr.* 1. A aplica un strat de gumă (1) sau de cauciuc pe un obiect. 2. A aplica un strat de clei pe spatele unei etichete, al unei mărci poştale etc. *vb. I, ind. prez. 3* gumează.
gumaj Gumare. *s.n., pl.* gumaje.
gumare Acţiunea de a guma; gumaj. *s.f., g.-d. art.* gumării, *pl.* gumări.
gumă 1. Substanţă vâscoasă secretată de unele plante sau obţinută pe cale sintetică, cu diferite întrebuinţări în industrie. 2. Bucăţică de cauciuc folosită la ştergerea urmelor de creion sau de cerneală de pe hârtie. 3. (pop.) Şir elastic sau fâşie elastică, fabricate din gumă (1). 4. *~ de mestecat* = pastă de mestecat, obţinută din gumă (1) aromatizată. *s.f., g.-d. art.* gumei, *pl.* gume.
gumilastic (pop.) Elastic. *s.n., pl.* gumilastice.
gunguni v. **gânguri**.
gunguri v. **gânguri**.
gunoi[1] 1. (cu sens colectiv) Resturi murdare, netrebuincioase, care se aruncă. 2. Bălegar amestecat cu paie, întrebuinţat ca îngrăşământ agricol. 3. Fir de pai, scamă etc. care cade într-un lichid, se depune pe haine, intră în ochi etc. 4. Epitet dat unui om de nimic; lepădătură. *s.n., pl.* gunoaie.
gunoi[2] 1. *tr.* A îngrăşa pământul cu gunoi de grajd. 2. *tr.* şi *refl.* (despre păsări) A-şi depune excrementele (murdărind ceva). 3. *refl.* (fig., despre oameni) A slăbi foarte mult (de boală, de muncă). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* gunoiesc, *imperf. 3 sg.* gunoia; *conj. prez. 3* să gunoiască.
gunoier,-ă Persoană din serviciul salubrităţii care ridică gunoiul[1] depozitat în curţi şi pe străzi. *s.m., pl.* gunoieri; *s.f., g.-d. art.* gunoierei, *pl.* gunoiere.
gunoios,-oasă (rar) Plin de gunoi, murdar. *adj., pl.* gunoioşi,-oase.
gunoire Gunoit. *s.f., g.-d. art.* gunoirii, *pl.* gunoiri.
gunoiste 1. Loc unde se strâng gunoaiele[1]; grămadă de gunoi[1]. 2. Teren agricol îngrăşat cu gunoi[1]. *s.f., g.-d. art.* gunoiştii, *pl.* gunoişti.
gunoit Faptul de a (se) gunoi[2]; gunoire. *s.n.*
gupă Mic peşte de mare cu corpul de culoare cenuşie-albăstruie, cu nuanţe argintii pe pântece. *s.f., g.-d. art.* gupei, *pl.* gupe.
gura-leului Plantă erbacee ornamentală cu flori asemănătoare cu o gură (A). *s.f., art., g.-d. art.* gurii-leului.
gura-lupului Plantă erbacee care are pe marginea florilor o dungă albă sau gălbuie. *s.f., art., g.-d. art.* gurii-lupului.
guraliv,-ă (Om) care vorbeşte mult; vorbăreţ, limbut. *adj., s.m.* şi *f., pl.* guralivi,-e.
gură A. 1. Cavitate din partea anterioară (şi inferioară) a corpului oamenilor şi animalelor, delimitată de buze, care serveşte ca organ al alimentării. */~-n ~* = foarte aproape unul de altul. *Cu sufletul la ~* = a) abia mai putând respira de emoţie sau oboseală; b) aproape de moarte. *A uita de la mână pân-la ~* = a uita foarte repede, a fi foarte uituc. *Parcă se bat lupii la ~a lui*, se spune despre cineva care mănâncă lacom sau vorbeşte repede. *A se duce (ca) pe ~a lupului* = a dispărea. *A scoate din ~a lupului* = a (se) salva ca prin minune. *A ţipa* (sau *a striga*) *ca din ~ de şarpe* = a ţipa din răsputeri. *A se zvârcoli ca din ~ de şarpe* = a se zbate cu disperare. //Sărut, sărutare. 2. Gura (A.1) ca organ cu care cineva se hrăneşte. */A pune* (sau *a băga*) *ceva în ~* = a mânca puţin. *A i se face ~a pungă* = a avea senzaţia de astringenţă din cauza consumării unor alimente acre. *A-i da* (*cuiva*) *mură-n ~* = a-i da (cuiva) totul de-a gata. *De-ale gurii* = (lucruri) de mâncare. //Îmbucătură. //Membru al familiei care trebuie hrănit. */Nicio ~ de apă* = nimic. 3. Gura (A.1) ca organ al vorbirii; cloanţă. */~a păcătosului adevăr grăieşte*, se zice când un vinovat se trădează singur printr-o vorbă necugetată. *A închide* (sau *a astupa*) *cuiva ~a* = a face pe cineva să nu mai vorbească. *A lua cuiva vorba din ~* = a) a spune tocmai ce voia să spună altcineva; b) a întrerupe pe cineva. *A i se muia cuiva ~a* = a nu mai avea curajul să vorbească. *A-şi strica ~a degeaba* = a vorbi fără niciun folos. *A-l lua* (*pe cineva*) *~a pe dinainte* (sau *a-l scăpa ~*) = a destăinui ceva fără voie. *A avea ~a spartă* = a nu putea ţine niciun secret. *A fi slobod la ~* = a spune tot ce gândeşti. *A fi cu ~a mare* = a fi certăreţ. *A avea o ~ cât o şură* = a vorbi mult şi tare. *A-şi păzi* (sau *a-şi ţine*) *~a* = a-şi impune tăcerea; a fi prudent în tot ceea ce vorbeşte. *A*(*-i tot*) *da din ~* sau *a-i umbla* (ori *a-i merge, a toca*) *~a* (*ca o meliţă, ca o moară stricată* sau *hodorogită* sau *ca o pupăză*) = a vorbi repede şi într-una; a flecări. *A* (*nu*) *se uita în ~a altuia* = a (nu) ţine seama de ce zice altcineva, a (nu) crede pe cineva. *A zice ceva cu jumătate de ~* = a vorbi nehotărât, fără convingere. *A fi bun de ~* = a vorbi mult şi cu uşurinţă; a se pricepe să-şi pledeze cauza. *A fi rău de ~* = a fi bârfitor, intrigant. *E numai ~a de el* = promite, dar nu se ţine de cuvânt; se laudă cu multe, dar nu face nimic. 4. Ceea ce spune cineva; vorbă. */A-i umbla* (*cuiva*) *vorba prin ~* = a nu găsi cuvântul potrivit. *A trece din ~ în ~* = (despre cântece, vorbe etc.) a transmite din om în om, din generaţie în generaţie. *~a lumii* = vorbe, bârfe. *A intra în ~a lumii* (sau *a satului, a mahalalei*) = a fi vorbit de rău. *A te lua după ~a cuiva* = a lucra (în mod greşit) după sfatul cuiva. *A se pune* (sau *a sta*) *cu ~a pe cineva* = a insista prea mult pe lângă cineva, pentru a-l convinge să facă un lucru. 5. Glas, grai. */Nu i se aude ~a*, se zice despre un om tăcut. *A striga cât te ţine ~a* = a striga din răsputeri. *A nu avea ~* (*să răspunzi* sau *să spui ceva*) = a nu avea putinţa sau curajul să răspunzi. //Gălăgie, ceartă. */A sta* (sau *a sări, a începe*) *cu ~a pe* (sau *la*) *cineva* = a certa pe cineva. //(personificat) Vorbitor. 6. Gura (A.1) ca organ al cântării. B. Deschizătură a unui obiect, a unei incinte etc., prin care se introduce sau se evacuează ceva, prin care se stabileşte o comunicaţie etc. *~ de canal. /A lega ~a pânzei* = a) a înnoda capetele firelor de urzeală înainte de a începe ţesutul; b) (fig.) a se înstări. *A prins pânza ~* = s-a făcut începutul. *A se afla* (sau *a trimite pe cineva*) *în ~a tunului* = a fi expus la un pericol mare. *s.f., g.-d. art.* gurii, *pl.* guri.
gură-cască (pop., fam.) Persoană care pierde vremea. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui gură-cască, *pl.* gură-cască.
gură-de-lup[1] (med.) Defect congenital al feţei omului, constând dintr-o fisură prin care cavitatea bucală comunică cu fosele nazale. *s.f., g.-d. art.* gurii-de-lup.
gură-de-lup[2] 1. Unealtă cu care se îndoaie tabla groasă. 2. Ochi dublu al unei parâme. *s.f., g.-d. art.* gurii-de-lup, *pl.* guri-de-lup.
gurăi *intr.* (rar, despre unele păsări) A scoate sunete caracteristice speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* gurăie, *imperf. 3 sg.* gurăia; *conj. prez. 3* să gurăie.
gură-spartă (pop., fam.) Persoană care nu poate păstra un secret; flecar, limbut. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui gură-spartă, *pl.* gură-spartă.

han[2] Local cu ospătărie, unde se pot adăposti peste noapte drumeții (cu caii și căruțele lor). *s.n., pl.* hanuri.
hanap Cupă de lemn, de metal, bogat ornamentată, folosită în Evul Mediu pentru băut. *s.n.*
hanat Stat, teritoriu condus de un han[1]. *s.n., pl.* hanaturi.
hanâmă (înv.) Femeie din aristocrația turcă. *s.f., g.-d. art.* hanâmei, *pl.* hanâme.
handbal Joc sportiv de echipă, în care jucătorii încearcă să introducă mingea, jucată cu mâna, în poarta adversă. *s.n.*
handbalist,-ă Sportiv care practică handbalul. *s.m., pl.* handbaliști; *s.f., g.-d. art.* handbalistei, *pl.* handbaliste.
handbalistic,-ă De handbal. *adj., pl.* handbalistici,-ce.
handicap 1. (sport) Avantaj acordat unui concurent mai slab; diferență mare de puncte între o echipă învinsă și cea învingătoare. 2. (fig.) Dezavantaj intervenit în activitatea cuiva. 3. Deficiență fizică, mintală etc. *s.n., pl.* handicapuri.
handicapa *tr.* 1. A dezavantaja pe un concurent într-o întrecere sportivă. 2. (fig.) A pune pe cineva în stare de inferioritate. *vb. I, ind. prez. 3.* handicapează.
handicapant,-ă Distrugător. *adj., pl.* handicapanți,-te.
handicapat,-ă 1. (Persoană) care are o deficiență fizică sau psihică. 2. (Persoană, echipă etc.) care este în dezavantaj într-o întrecere (sportivă). *adj., s.m.* și *f., pl.* handicapați,-te.
handling (hendling) (transp.) Totalitatea activităților de pregătire a aeronavelor pentru și după curse, precum și a serviciilor, în folosul pasagerilor în timpul staționării pe aeroporturi. *s.n.*
hang 1. (în expr.) *A ține ~ul* = a) a acompania (o melodie); b) (fig.) a-i face cuiva pe plac; c) (fig.) a însoți, a întovărăși. 2. (reg.) Nume dat unor instrumente muzicale cu care se ține acompaniamentul. *s.n.*
hangan Soi de porumb cu bobul galben-roșcat. *s.m., pl.* hangani.
hangar Construcție destinată adăpostirii avioanelor. *s.n., pl.* hangare.
hanger Pumnal mare, încovoiat. [*var.* hamger *s.n.*] *s.n., pl.* hangere.
hangioaică (înv.) Hangiță. *s.f., g.-d. art.* hangioaicei, *pl.* hangioaice.
hangiță Soție de hangiu; femeie care ține un han[2]; hangioaică. *s.f., g.-d. art.* hangiței, *pl.* hangițe.
hangiu Persoană care ține un han[2]. *s.m., art.* hangiul, *pl.* hangii, *art.* hangiii.
hanorac Haină impermeabilă scurtă, cu glugă. *s.n., pl.* hanorace.
hansă Asociație comercială occidentală în Evul Mediu. *s.f., g.-d. art.* hansei, *pl.* hanse.
hanseatic,-ă (-se-a-) De hansă. *adj., pl.* hanseatici,-ce.
han-tătar (înv., pop.) 1. Han (al tătarilor). */Din vremea lui ~* = de demult. 2. (fam.) Dracul; naiba. *s.m., pl.* hantătari.
hantru Unitate convențională de măsură, care reprezintă necesarul energetic pentru a ara cu tractorul o suprafață de un hectar. *s.m., art.* hantrul, *pl.* hantri, *art.* hantrii.
hanță (pop.) 1. Obiect de îmbrăcăminte uzat, zdrențuit. 2. (fig.) Gură (care vorbește mult și inutil). */Bun de ~* = flecar, guraliv. *s.f., g.-d. art.* hanței, *pl.* hanțe.
hanzelă Instalație de fabricat bomboane și caramele. *s.f., g.-d. art.* hanzelei, *pl.* hanzele.
haos 1. (în mitologie) Stare de neorganizare în care s-ar fi aflat materia înainte de apariția universului cunoscut de om. 2. (fig.) Neorânduială, dezordine. //Confuzie. [*var.* (înv.) caos *s.n.*] *s.n.*
haotic,-ă 1. De haos. 2. (fig.) Confuz, dezorientat. *adj., pl.* haotici,-ce.
hap[1] Cuvânt care imită zgomotul de apucare sau de înghițire rapidă a ceva. *interj.*
hap[2] (pop., fam.) Medicament în formă de pastilă sau de cașetă. */A înghiți un ~* = a suporta o neplăcere. *s.n., pl.* hapuri.
hapax/hapax legomenon (gr.) Cuvânt sau formă care apare într-un singur text. //Lucru spus o singură dată. *s.n./loc. s.n., pl.* hapaxuri/hapaxuri legomenon.
hapcă Cârlig mare de undiță. /(fam.) *A lua cu ~a* = a lua cu forța, abuziv. *s.f., g.-d. art.* hăpcii, *pl.* hăpci.
hapciu/hapciu Cuvânt care imită zgomotul produs de strănut. *interj.*
haple v. **haplea.**
haplea (pop., fam.) 1. Om nătărău, prostănac. 2. Om lacom la mâncare. [*var.* haple *s.m.*] *s.m., g.-d.* lui haplea, *pl.* haplea.
haplofază (biol.) Fază haploidă. *s.f., g.-d. art.* haplofazei, *pl.* haplofaze.
haploid,-ă (despre celule, organisme) Cu un singur set de cromozomi. *adj., pl.* haploizi,-de.
haplologie (lingv.) Suprimare a unei silabe dintr-un cuvânt. *s.f., art.* haplologia, *g.-d. art.* haplologiei, *pl.* haplologii, *art.* haplologiile.
happening (hepăning) (angl.) Spectacol spontan, improvizat. *s.n., pl.* happeninguri.
happy-end (hepiend) (angl.) Sfârșit fericit (al unei opere, al unui film etc.). *s.n., art.* happy-endul, *pl.* happy-enduri.
hapsân,-ă 1. Rău de inimă, hain. 2. Lacom (de avere). [*var.* hapsîn,-ă *adj.*] *adj., pl.* hapsâni,-e.
hapsîn v. **hapsân.**
har 1. (în religia creștină) Dar, ajutor spiritual acordat omului de divinitate. */~ Domnului!* exclamație prin care cineva își exprimă satisfacția pentru un lucru reușit; slavă Domnului! 2. Putere sacramentală a preoților de a oficia actele de cult. 3. Însușire naturală, talent, care face pe cineva vrednic de admirație. 4. (înv.) Dar[2], răsplată acordată cuiva ca semn de bunăvoință. *s.n., pl.* haruri.
haraba (reg.) Car mare, pentru transportul poverilor. *s.f., art.* harabaua, *g.-d. art.* harabalei, *pl.* harabale, *art.* harabalele.
harababură Dezordine, învălmășeală. [*var.* arababură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* harababurii, *pl.* harababuri.
harabagie (reg.) Cărăușie. *s.f., art.* harabagia, *g.-d. art.* harabagiei.
harabagiu (reg.) Căruțaș. *s.m., art.* harabagiul, *pl.* harabagii, *art.* harabagiii.
harac v. **arac.**
harachiri Sinucidere prin spintecarea pântecului, practicată în Japonia de samurai, în caz de înfrângere sau dezonoare. *s.n.*
haraci Tribut anual plătit de țările vasale Imperiului Otoman. *s.n., pl.* haraciuri.
harag v. **drac.**
haraiman (reg.) Gălăgie, zarvă. *s.n.*
haram (reg.) 1. Vită slabă, prăpădită. 2. Pradă, jaf. */De ~* = lăsat la voia întâmplării; de pomană, degeaba. *s.n., pl.* (1) haramuri.
harambașă (înv., reg.) Căpitan de hoți sau de haiduci. *s.m., art.* harambașa, *g.-d. art.* harambașei, *pl.* harambași.
haramin (înv., reg.) 1. Haiduc (1). 2. Om rău. *s.m., pl.* haramini.
harancă (reg.) Femeie rea, afurisită. *s.f., g.-d. art.* harancei, *pl.* harance.
harap v. **arap.**
hara-para (pop., în expr.) *A face ~* = a provoca o învălmășală; a face harcea-parcea. *s.f., adv.*
harapnic (reg.) Bici mare, cu codiriștea scurtă. *s.n., pl.* harapnice.
harbuz (reg.) Pepene verde. *s.m., pl.* harbuji.

gureş,-ă (despre oameni) Guraliv. //(despre păsări) Care ciripeşte mult. *adj., pl.* gureşi,-e.
gurgui I. Vârful opincii, strâns cu o cureluşă. 2. Partea în formă de cioc de la gura urciorului. 3. Vârf de deal sau de munte. 4. Vârful sânului; mamelon, sfârc. *s.n., pl.* gurguie.
gurguia *refl.* (înv.) A se îngâmfa. *vb. IV, ind. prez. 3* se gurguiază; *conj. prez. 3* să se gurguieze.
gurist,-ă (fam.) Cântăreţ din gură. *s.m., pl.* guristi; *s.f., g.-d. art.* guristei, *pl.* guriste.
guriţă Diminutiv al lui gură. //Sărut. *s.f., g.-d. art.* guriţei, *pl.* guriţe.
gurlui *intr.* (despre porumbei şi turturele) A scoate sunete caracteristice speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* gurluie, *imperf. 3 sg.* gurluia; *conj. prez. 3* să gurluie.
gurluire Acţiunea de a gurlui. *s.f., g.-d. art.* gurluirii, *pl.* gurluiri.
gurluit Faptul de a gurlui. *s.n.*
gurmand,-ă (Persoană) căreia îi plac (şi care ştie să aprecieze) mâncărurile bune. *adj., s.m.* şi *f., pl.* gurmanzi,-de.
gurmă Boală infecţioasă a mânjilor, manifestată prin catar nazal şi abcese ale ganglionilor limfatici. *s.f., g.-d. art.* gurmei, *pl.* gurme.
gurnă (mar.) Parte a carenei care leagă fundul cu pereţii verticali ai navei. *s.f., g.-d. art.* gurnei, *pl.* gurne.
guru (livr.) Înţelept, mentor spiritual; (p. restr.) preot al diverselor secte hinduse. *s.m., art.* gurul, *pl.* guru.
gurut (reg.) Pastă alimentară făcută din făină de hrişcă şi de grâu, plămădită cu brânză, lapte şi ouă. *s.n.*
guseu (constr.) Placă de oţel care asigură legătura barelor ce se unesc într-un nod al unei grinzi. *s.n., art.* guseul, *pl.* guseuri.
gust A. Simţ prin care organismul primeşte informaţii (cu ajutorul limbii şi al mucoasei bucale) despre proprietăţile chimice ale unor substanţe cu care vine în contact; senzaţie produsă (de alimente) asupra mucoasei limbii. */Cu ~* = gustos. *Fără (niciun) ~* = lipsit de gust bun. *A da de ~ul (unui lucru)* = a începe să-ţi placă (un lucru). B. (fig.) 1. Capacitate de a înţelege sau de a aprecia frumosul. */De ~* = cu simţ estetic sau artistic dezvoltat. *Fără ~* = (despre oameni) lipsit de simţ estetic. *Glumă de prost ~* = glumă supărătoare, crudă. *Cu ~* = cu pricepere, cu simţ estetic. 2. Dorinţă, plăcere, poftă. 3. Înclinaţie, predispoziţie. //Preferinţă. *s.n. pl.* gusturi.
gusta A. *tr.* şi *intr.* 1. A lua câte puţin dintr-o mâncare sau dintr-o băutură pentru a le afla gustul. 2. A mânca sau a bea puţin pentru a-şi potoli setea, foamea sau pofta. B. *tr.* (fig.) 1. A-i plăcea cuiva ceva. 2. A se bucura de ceva. *vb. I, ind. prez. 3* gustă.
gustar (pop.) Luna august. *s.m., g.-d. art.* lui gustar.
gustare 1. Faptul de a gusta. 2. Mâncare (rece) care se ia în grabă între mesele obişnuite. *s.f., g.-d. art.* gustării, *pl.* gustări.
gustativ,-ă (fiziol.) Care aparţine gustului (A), referitor la gust. *adj., pl.* gustativi,-e.
gustăricică Diminutiv al lui gustare (2). *s.f., g.-d. art.* gustăricii.
gustător,-oare (rar) Persoană care gustă ceva. *s.m., pl.* gustători; *s.f., g.-d. art.* gustătoarei, *pl.* gustătoare.
gustos,-oasă (despre mâncăruri şi băuturi) Care are gust plăcut. *adj., pl.* gustoşi,-oase.
guşa-porumbului/guşa-porumbelului 1. Plantă erbacee cu flori albe-verzui, cu fructul în formă de bobiţe negre. 2. Plantă erbacee cu flori albe, cu fructul o capsulă. *s.f., g.-d. art.* guşii-porumbului/guşii-porumbelului.
guşat,-ă (Persoană) care are guşă (3). *adj., s.m.* şi *f., pl.* guşaţi,-te.
guşă 1. (la păsări) Porţiune mai dilatată a esofagului în care stau alimentele înainte de a trece în stomac. 2. Pielea de sub maxilarul inferior la animalele amfibii, care ajută la respiraţie. 3. (la oameni) Umflătură patologică în partea de dinainte a gâtului, produsă prin mărirea glandei tiroide. 4. Cută de grăsime care atârnă sub bărbie la unele persoane. 5. (fam.) Gâtlej; gât. */A râde din ~* = a râde afectat. *A vorbi din ~* = a) a vorbi gros; b) (fig.) a vorbi afectat. 6. Partea de sub gât a unei blăni sau a unei piei. 7. *~ de conductă* = cută care se formează uneori la curbarea unei ţevi. 8. (fig., rar) Loc unde se lărgeşte o vale. *s.f., art.* guşa, *g.-d. art.* guşii, *pl.* guşi.
guşter[1] Specie de şopârlă de culoare verde cu coada lungă. *s.m., pl.* guşteri.
guşter[2] (reg.) A. Gâtlej, esofag. //Omuşor. B. (med., pop.) Crup. *s.n., pl.* guştere.
guşuliţă Diminutiv al lui guşă. *s.f., g.-d. art.* guşuliţei, *pl.* guşuliţe.
gutapercă Substanţă plastică şi izolantă care se extrage dintr-un arbore tropical, întrebuinţată în tehnică şi medicină. *s.f., g.-d. art.* gutapercii.
gutaţie (-ţi-e) (bot.) Eliminare a apei din plante prin frunze în cursul nopţii. *s.f., art.* gutaţia, *g.-d. art.* gutaţiei, *pl.* gutaţii, *art.* gutaţiile.
gută[1] Boală provocată de depunerea sărurilor acidului uric în zona articulaţiilor însoţită de umflături şi dureri. *s.f., g.-d. art.* gutei.
gută[2] Fir subţire de material plastic, de care se leagă cârligul undiţei. *s.f., g.-d. art.* gutei, *pl.* gute.
gutieră (-ti-e-) 1. (mar.) Piesă care face legătura între punte şi marginea bordajului. 2. Aparat folosit în chirurgie pentru susţinerea unui membru fracturat. *s.f., g.-d. art.* gutierei, *pl.* gutiere.
gutos,-oasă (Bolnav) de gută. *adj., s.m.* şi *f., pl.* gutoşi,-oase.
gutui Pom fructifer cu frunze groase şi fructe mari, galbene. *s.m., pl.* gutui, *art.* gutuii.
gutuie Fructul gutuiului. *s.f., art.* gutuia, *g.-d. art.* gutuii, *pl.* gutui.
gutuiţă Diminutiv al lui gutuie. *s.f., g.-d. art.* gutuiţei, *pl.* gutuiţe.
guturai Inflamare acută a mucoasei nazale, însoţită de o bogată secreţie apoasă, provocată de virusuri. *s.n., pl.* guturaiuri/guturaie.
gutural,-ă 1. (despre sunete, voce) Care este emis din fundul gâtului. 2. (despre consoane) Velar. *adj., pl.* guturali,-e.
guturală Consoană velară. *s.f., g.-d. art.* guturalei, *pl.* guturale.
guvern Organ de stat care exercită puterea executivă. *s.n., pl.* guverne.
guverna *tr.* 1. A conduce, a administra un stat. //(rar) A îndruma conduita cuiva. 2. (gram.) A cere un anumit caz, o anumită construcţie. *vb. I, ind. prez. 3* guvernează.
guvernamental,-ă Referitor la guvern, care aparţine guvernului. *adj., pl.* guvernamentali,-e.
guvernant[1] (mai ales la pl.) Conducere a unui stat. *s.m., pl.* guvernanţi.
guvernant[2]**,-ă** (rar) Care guvernează. *adj., pl.* guvernanţi,-te.
guvernantă Femeie angajată pentru îngrijirea şi educarea în familie a copiilor. *s.f., g.-d. art.* guvernantei, *pl.* guvernante.
guvernare Acţiunea de a guverna; perioada în care un guvern îşi îndeplineşte sarcinile. *s.f., g.-d. art.* guvernării, *pl.* guvernări.
guvernator 1. (în unele state) Conducător al unei mari unităţi administrativ-teritoriale sau al unei colonii. 2. Conducător al unei instituţii de credit care depinde de o autoritate centrală. *s.m., pl.* guvernatori.
guvernământ 1. (în expr.) *Formă de ~* = formă de conducere politică a unui stat. 2. (în unele state) Unitate

administrativ-teritorială condusă de un împuternicit al şefului statului. *s.n., pl.* (2) guvernăminte.
guvern-marionetă (-ri-o-) Guvern manipulat de forţe aflate în umbră. *s.n., pl.* guverne-marionetă.
guvernor (rar) Persoană însărcinată în trecut cu educaţia unui fiu de nobil sau de suveran. *s.m., pl.* guvernori.
guvid Denumire dată unor specii de peşti mici cu capul mare şi lăţit. *s.m., pl.* guvizi.
guyanez,-ă (Locuitor) din Guyana. *adj., s.m.* şi *f., pl.* guyanezi,-e.
guz (reg.) Nume dat unor animale rozătoare care trăiesc sub pământ. *s.m., pl.* guzi.
guzgan Şobolan. *s.m., pl.* guzgani.
guzlar Persoană care cântă la guzlă. *s.m., pl.* guzlari.
guzlă Instrument muzical popular, făcut dintr-o cutie de lemn cu coarde, specific popoarelor slave. *s.f., g.-d. art.* guzlei, *pl.* guzle.

H,h

h¹ (haş/hî). A zecea literă a alfabetului limbii române, *s.m./s.n., pl.*, h/h-uri.
h² (hî) Sunetul notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* h.
ha/ha-ha 1. Exclamaţie ce exprimă surprindere, mulţumire, satisfacţie. 2. (fam.) Poftim? Cum? 3. (repetat) Cuvânt care imită râsul în hohote. *interj.*
haban Membru al unei secte baptiste ai cărei adepţi au emigrat în Transilvania în secolul al XVI-lea. *s.m., pl.* habani.
habană (în expr.) *Ceramică ~* = (şi s.f.) ceramică fină, cu fond alb, smălţuită şi ornamentată cu motive cinegetice. *adj., pl.* habane.
habaneră Numele unui dans popular de origine cubaneză. *s.f., g.-d. art.* habanerei, *pl.* habanere.
habar (în expr.) *A nu avea ~* = a nu şti nimic despre ceva; a nu-i păsa de ceva. *s.n.*
habeas corpus (-be-as) (lat.) (în legislaţia unor ţări) Drept care garantează libertatea individuală şi protejează împotriva arestării arbitrare, permiţând celui arestat să compară în faţa unui magistrat care urmează să decidă asupra legalităţii arestării. *loc. s.n.*
habitaclu 1. Locaş special al busolei pe o navă. //Calotă care acoperă busola. 2. Spaţiu amenajat într-o aeronavă sau într-o maşină (pentru echipaj, călători, poştă etc.). *s.n., art.* habitaclul, *pl.* habitacluri.
habitat 1. Teritoriu locuit de o populaţie, de o specie de plante sau de animale; biotip. 2. Mediu înconjurător şi condiţiile de locuit dintr-un anumit loc. *s.n., pl.* habitate.
habitual,-ă (-tu-al) (rar) Obişnuit, frecvent. *adj., pl.* habituali,-e.
habitudine (livr.) Deprindere, obişnuinţă. *s.f., g.-d. art.* habitudinii, *pl.* habitudini.
habitus (lat.) 1. Aspect fizic al unui individ. 2. Aspect exterior specific pe care îl prezintă cristalele prin dezvoltarea diferită a feţelor. 3. Înfăţişare a unei plante *s.n.*
haboca (în loc., reg.) *Cu ~* = cu sila, cu forţa. *loc. adv.*
habotnic,-ă Bigot, fanatic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* habotnici,-ce.
habotnicie Faptul de a fi habotnic; bigotism. *s.f., art.* habotnicia, *g.-d. art.* habotniciei.
habsburgic,-ă Referitor la dinastia Habsburg şi la Imperiul Austro-Ungar, condus de împăraţi din această dinastie. *adj., pl.* habsburgici,-ce.
hac¹ (în expr.) *A-i veni* (cuiva sau la ceva) *de ~* = a face inofensiv pe cineva sau ceva. *s.n.*
hac² (înv., reg.) 1. Salariu. 2. Cui de fier care se bate iarna în talpa încălţămintei sau la potcoavele cailor, ca să nu alunece. *s.n., pl.* hacuri.
hacana (fam.) Mai la o parte, în lături. [*var.* acana *adv.*] *adv.*
hachiţă (în expr.) *A avea o ~* (sau *a-l apuca* pe cineva *~le*) = a avea toane, capricii. *s.f., g.-d. art.* hachiţei, *pl.* hachiţe.
hachiţos,-oasă Cu hachiţe; năbădăios. *adj., pl.* hachiţoşi,-oase.
haciénda (asienda) (hisp.) Mare proprietate rurală din America de Sud. *s.f., g.-d. art.* haciendei, *pl.* haciende.
hacker (hecăr) (angl.) Spărgător de programe de calculator. *s.m., pl.* hackeri.
hadâmb (înv.) Eunuc. *s.m., pl.* hadâmbi.
Hades (livr.) Infern. *s.prop.n.*
hadron (fiz.) Particulă elementară cu masă superioară sau egală cu protonul. *s.m., pl.* hadroni.
hadrozaur Specie de dinozaur fosil. *s.m., pl.* hadrozauri.

hafniu Metal rar, asemănător cu oţelul, care se găseşte în minereurile de zirconiu, întrebuinţat în electrotehnică; celţiu. *s.n., art.* hafniul.
hagadă Povestire însoţită de cântece tradiţionale ebraice, referitoare la ieşirea evreilor din Egipt. *s.f., g.-d. art.* hagadei, *pl.* hagade.
hagialâc Pelerinaj la locurile sfinte. *s.n., pl.* hagialâcuri.
hagiograf (-gi-o-) Autor care prezintă vieţile sfinţilor. *s.m., pl.* hagiografi.
hagiografic,-ă (-gi-o-) De hagiografie; hagiologic. *adj., pl.* hagiografici,-ce.
hagiografie (-gi-o-) Ramură a teologiei care se ocupă cu vieţile sfinţilor; hagiologie. *s.f., art.* hagiografia, *g.-d. art.* hagiografiei.
hagiologic,-ă (-gi-o-) Hagiografic. *adj., pl.* hagiologici,-ce.
hagiologie (-gi-o-) Hagiografie. *s.f., art.* hagiologia, *g.-d. art.* hagiologiei.
hagionim (-gi-o-) (livr.) Nume de sfânt. *s.n., pl.* hagionime.
hagiu Creştin sau musulman care a fost hagialâc. *s.m., pl.* hagii, *art.* hagiii.
hahaleră (fam.) Persoană lipsită de caracter; pramatie. *s.f., g.-d. art.* hahalerei, *pl.* hahalere.
haham 1. Persoană care se ocupă cu tăierea rituală a vitelor şi a păsărilor la mozaici. 2. (înv.) Rabin. *s.m., pl.* hahami.
hai[1]/hai-hai 1. Cuvânt care exprimă un îndemn la o acţiune. 2. (ca funcţie de imperativ) Vino! 3. (repetat) Exprimă ideea unei înaintări încete şi anevoioase. 4. (repetat) Ba bine că nu! *interj.*
hai[2] (fam.) Hărmălaie, scandal. */A face* (*un*) *~* = a face scandal în semn de reproş, de protest etc. *s.n.*
haid v. **haide.**
haida v. **haide.**
haida-de (fam.) Aş! Nici pomeneală! *interj.*
haidamac (fam.) Om zdravăn, mătăhălos; bătăuş. *s.m., pl.* haidamaci.
haidău (reg.) 1. Păzitor de vite (mari). 2. Haidamac. *s.m., art.* haidăul, *pl.* haidăi, *art.* haidăii.
haidăul Dans fecioresc cu mişcare moderată; melodie după care se execută acest dans. *s.n. art., neart.* haidău.
haide 1. Cuvânt care exprimă un îndem la o acţiune. 2. (imperativ) Veniţi! Veniţi! Să mergem [*var.* haid, haida, aida, aide *interj.*] *interj.*
haidem Să mergem! *interj.*
haideţi Veniţi! *interj.*
haidoş,-ă (reg., şi s.) Zdravăn, chipeş. *adj., pl.* haidoşi,-e.
haiduc 1. Om care se răzvrătea împotriva asupririi, îşi părăsea casa şi trăia prin păduri, jefuind pe cei bogaţi pentru a-i ajuta pe cei săraci. 2. (înv.) Soldat mercenar. *s.m., pl.* haiduci.
haiducel (pop.) Diminutiv al lui haiduc. *s.m., art.* haiducei, *art.* haiducelii.
haiducesc,-ească De haiduc. *adj., pl.* haiducesti.
haiduceşte Ca haiducii. *adv.*
haiduci *intr.* A duce viaţă de haiduc. *//refl.* A se face haiduc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* haiducesc, *imperf. 3 sg.* haiducea; *conj. prez. 3* să haiducească.
haiducie 1. Luptă armată a unor cete de haiduci (1) împotriva asupritorilor, în epoca medievală. 2. Viaţă de haiduc (1). 3. (rar) Purtare, deprindere de haiduc (1). *s.f., art.* haiducia, *g.-d. art.* haiduciei, *pl.* haiducii, *art.* haiduciile.
haihui,-ie Zăpăcit, năuc. *//(adv.) A umbla ~* = a umbla fără ţintă. *adj., pl.* haihui.
haiku Poezie japoneză alcătuită din 17 silabe, împărţite în 3 grupe. *s.n., art.* haikuul, *pl.* haikuuri.
haimana Om de nimic; vagabond. *//(adv.) A umbla ~* = a vagabonda. *s.f., g.-d. art.* haimanalei, *pl.* haimanale.
haimanaiâc Faptul de a hoinări; hoinăreală. *s.n., pl.* haimanalâcuri.
hain,-ă Rău la inimă; brutal, câinos, crud. *adj., pl.* hajni,-e.
haină 1. (la pl.) Denumire dată obiectelor de îmbrăcăminte, mai ales celor bărbăteşti. */Un rând de ~* = costum bărbătesc complet, compus din pantaloni, haină (şi vestă). 2. (la sg.) Îmbrăcăminte bărbătească pentru partea de sus a corpului; sacou. *//*Veşmânt care acoperă tot corpul. *//*Palton. */A-şi da şi ~a de pe el* = a fi dispus să facă orice sacrificiu. 3. (biol.) *~ de nuntă* = înfăţişare deosebită pe care o au masculii unor specii de batracieni, peşti etc. în perioada împerecherii. *s.f., g.-d. art.* hainei, *pl.* haine.
hainî (ha-i-) *refl.* (înv.) 1. A se înstrăina, a pribegi. 2. A deveni hain. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se haineşte, *imperf. 3 sg.* se hainea; *conj. prez. 3* să se hainească.
hainie (ha-i-) 1. Răutate, cruzime, duşmănie. 2. (înv.) Trădare. *s.f., art.* hainia, *g.-d. art.* hainiei, *pl.* hainii, *art.* hainiile.
hainlâc (ha-in-) (înv.) Răzvrătire. *s.n., pl.* hainlâcuri.
haios,-oasă (fam.) Simpatic, nostim. *adj., pl.* haioşi,-oase.
hait[1]/haiti Cuvânt care exprimă o surpriză neplăcută sau ideea unei mişcări repezi şi neaşteptate. *interj.*
hait[2] (reg.) Iaz artificial, creat prin colectarea apelor de munte; barajul cu care se deschide sau se închide acest iaz pentru a da drumul plutelor. *s.n., pl.* haituri.
haită 1. Grup de câini, de lupi (care umblă după pradă). 2. (fig.) Bandă de răufăcători. 3. (înv.) Vânătoare (cu gonaci). 4. (reg.) Câţea (rea). *//*Epitet dat unei femei rele sau desfrânate. *s.f., g.-d. art.* haitei, *pl.* haite.
haiti v. **hait[1].**
haitian,-ă (ha-i-ti-an) (Locuitor) din Haiti. *adj., s.m.* şi *f., pl.* haitieni,-e.
haitic (reg.) Haită de lupi. *s.n., pl.* haiticuri.
haitiş,-ă (reg., despre picioare) Cu conformaţie defectuoasă, strâmbă. *//(adv.)* În poziţie strâmbă. *adj., pl.* haitişi,-e.
hal Stare rea, nenorocită. */Într-un ~ fără de ~* = într-o stare foarte rea. *s.n.*
halageă (reg.) 1. Tărăboi, gălăgie. 2. Pătanie. *s.f., art.* halageaua, *g.-d. art.* halagelei, *pl.* halagele, *art.* halagelele.
halaj Remorcare a unei ambarcaţiuni, a unei plute, a unui şlep, executată pe o cale navigabilă, cu mijloace mecanice, cu oameni sau cu animale. *s.n.*
halal Bravo! /(fam.) *~ să-mi* (*să-ţi*) *fie!* = bravo! să-mi fie (să-ţi fie) de bine! *interj.*
halandala v. **alandala.**
halat 1. Haină de pânză care se poartă în timpul lucrului, pentru protecţie. 2. Haină lungă şi largă care se poartă în casă. 3. Haină lungă şi largă purtată de orientali. *s.n., pl.* halate.
hală[1] 1. Piaţă în care se vând alimente (mai ales carne). 2. Sală de dimensiuni foarte mari, destinată unor scopuri industriale, culturale, sportive etc. *s.f., g.-d. art.* halei, *pl.* hale.
hală[2] (reg.) 1. Vijelie. 2. Monstru, dihanie. *s.f., g.-d. art.* halei, *pl.* hale.
halău (reg.) Crâsnic (de pescuit). *s.n., art.* halăul, *pl.* halăie.
halbă Pahar special (de o jumătate de litru) pentru bere. *s.f., g.-d. art.* halbei, *pl.* halbe.
halcă (înv.) 1. Verigă, cerc (de metal). *//*Scoabă de fier la ziduri. 3. Cerc de fier în care se aruncă sulita la jocul oriental numit gerid; (p. ext.) jocul însuşi. *s.f., art.* halcaua, *g.-d. art.* halcalei, *pl.* halcale, *art.* halcalele.

halcă Bucată mare de carne. *s.f., g.-d. art.* hălcii, *pl.* hălci.
haldă Loc unde se depozitează sterilul şi deşeurile de la lucrările miniere sau din uzinele metalurgice. *s.f., g.-d. art.* haldei, *pl.* halde.
haldeu 1. Poreclă dată de călugări preoţilor de mir. 2. (rar) Rabin. *s.m., pl.* haldei, *art.* haldeii.
hale (reg.) Păsări de curte. *s.f. pl.*
haleală (fam.) Faptul de a mânca (lacom); (concr.) mâncare. *s.f., g.-d. art.* halelii.
halebardă Armă medievală în formă de lance, cu un vârf de fier, prevăzut pe o parte cu o secure, iar pe cealaltă parte cu un cârlig. [*var.* alebardă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* halebardei, *pl.* halebarde.
halebardier (-di-er) Soldat înarmat cu o halebardă. [*var.* alebardier *s.m.*] *s.m., pl.* halebardieri.
halenă Aer expirat din plămâni. //Respiraţie cu miros neplăcut. *s.f., g.-d. art.* halenei.
half (la fotbal, rar) Mijlocaş. *s.m., pl.* halfi.
hali *tr.* (fam.) A mânca (repede). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* halesc, *imperf. 3 sg.* halea; *conj. prez. 3* să halească.
halice v. **alică.**
halieutică (-li-e-) Arta de a pescui; pescuit. //Tratat de pescuit. *s.f., g.-d.art.* halieuticii.
halima (pop.) Întâmplare complicată cu multe peripeţii. *s.f., art.* halimaua, *g.-d. art.* halimalei, *pl.* halimale, *art.* halimalele.
halit[1] (fam.) Faptul de a hali. *s.n.*
halit[2] Sare gemă. *s.n.*
halo/halou 1. Zonă luminoasă, colorată, care apare mai ales în jurul Soarelui sau al Lunii, datorită reflexiei şi refracţiei luminii în cristalele de gheaţă din atmosferă. //Zonă luminoasă, difuză, care apare în jurul unui punct strălucitor. 2. (fig.) Aureolă, nimb. *s.n., art.* halou, *pl.* haloui.
halocromie (chim.) Fenomen de colorare a unor compuşi organici când se transformă în săruri. *s.f., art.* halocromia, *g.-d. art.* haloeromiei.
halofită (Plantă) adaptată condiţiilor de viaţă pe solurile sărate. *adj., s.f., pl.* halofite.
halogen Denumire dată elementelor fluor, clor, brom, iod care, prin combinare cu metale, dau săruri. *s.m., pl.* halogeni.
halogena *tr.* A supune o substanţă reacţiei de halogenare. *vb. I, ind. prez. 3* halogenează.
halogenare Reacţie chimică de introducere a halogenilor în molecula unui compus organic. *s.f., g.-d. art.* halogenării, *pl.* halogenări.
halogenură Compus al unui halogen cu un alt element chimic, cu un radical organic sau anorganic. *s.f., g.-d. art.* halogenurii, *pl.* halogenuri.
haloizit (-lo-i-) Silicat natural hidratat de aluminiu, din grupa mineralelor argiloase, alb sau divers colorat, cu luciu mat. *s.n.*
halomorf,-ă (geol., despre sol) Bogat în sare. *adj., pl.* halomorfi,-e.
halon Gaz incolor şi inodor, folosit în extinctoare. *s.n.*
haloplancton Plancton care se dizolvă în apele sărate. *s.n., pl.* haloplanctonuri.
halt Stai! opreşte! *interj.*
haltă 1. Staţie mică de cale ferată. 2. Oprire, popas. 3. Scurtă oprire a trupelor în marş, pentru odihnă. *s.f., g.-d. art.* haltei, *pl.* halte.
halteră[1]/halteră 1. Aparat de atletică grea, format dintr-o bară la capetele căreia sunt fixate greutăţi metalice. 2. (la pl.) Sport care constă în ridicarea halterelor (1). *s.f., g.-d. art.* halterei/halterei, *pl.* haltere/haltere.
halteră[2] (zool.) Balansier (3). *s.f., g.-d. art.* halterei, *pl.* haltere.
halterofil,-ă Persoană care practică sportul cu haltere[1]. *s.m., pl.* halterofili; *s.f., g.-d. art.* halterofilei, *pl.* halterofile.
halucina *intr.* A avea halucinaţii. *vb. I, ind. prez. 3* halucinează.
halucinant,-ă 1. Care provoacă halucinaţii. 2. (fig.) Uluitor, impresionant. *adj., pl.* halucinanţi,-te.
halucinatoriu,-ie 1. Care provoacă halucinaţii; halucinant. 2. Care ţine de halucinaţie. *adj., pl.* halucinatorii.
halucinaţie (-ţi-e) Tulburare psihică constând în perceperea unor lucruri sau fenomene fără ca acestea să existe în realitate. //Produs al acestei stări; vedenie. *s.f. art.* halucinaţia, *g.-d. art.* halucinaţiei, *pl.* halucinaţii, *art.* halucinaţiile.
halucinogen,-ă (despre substanţe, medicamente) Care provoacă halucinaţii. *adj., pl.* halucinogeni,-e.
halva Produs alimentar preparat din zahăr sau din seminţe de floarea-soarelui şi zahăr. *s.f., art.* halvaua, *g.-d. art.* halvalei, *pl.* halvale, *art.* halvalele.
halvagiu (înv.) Persoană care prepară şi vinde halva. *s.m., art.* halvagiul, *pl.* halvagii, *art.* halvagiii.
halvităr v. **alvităr.**
halviţă v. **alviţă.**
ham[1]/ham-ham Cuvânt care imită lătratul câinelui. *interj.*
ham[2] Ansamblu de curele cu care se înhamă calul (sau alt animal) la un vehicul. */A trage la ~* = a munci din greu. *s.n., pl.* hamuri.
hamac Pat mobil suspendat, confecţionat dintr-o pânză sau dintr-o plasă de sfoară, folosit în aer liber sau în încăperi mici. *s.n., pl.* hamacuri/hamace.
hamadă Podiş în deşerturile din zonele intertropicale, în special în Sahara. *s.f., g.-d. art.* hamadei, *pl.* hamade.
hamadriadă (-dri-a-) (în mitologia greacă) Fiecare dintre nimfele pădurii, care se născteau şi mureau o dată cu arborii în care se adăposteau. *s.f., g.-d. art.* hamadriadei, *pl.* hamadriade.
hamal Muncitor care transportă poveri în porturi şi în gări. */(A munci) ca un ~* = (a munci) din greu, până la istovire. *s.m., pl.* hamali.
hamalâc (fam.) 1. Meseria hamalului. 2. (fig.) Muncă grea, istovitoare. *s.n., pl.* hamalâcuri.
hambar 1. Magazie pentru păstrat cereale; fânar. 2. (reg.) Ladă de lemn în care se păstrează făina, mălaiul sau cerealele. 3. Cală (pe un vapor). [*var* ambar *s.n.*] *s.n., pl.* hambare.
hamburger (e *pron.* ă) (angl.) Chiftea friptă care se serveşte pusă într-o chiflă. *s.m., pl.* hamburgeri.
hamei Plantă agăţătoare ale cărei inflorescenţe femele sunt întrebuinţate la fabricarea berii. [*var.* hămei *s.m.*] *s.m.*
hamger v. **hanger.**
hamiş,-ă (reg.) Fals, viclean, prefăcut. *adj., pl.* hamişi,-e.
hamit,-ă (Persoană) care aparţine unui grup de popoare înrudite din nordul şi estul Africii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hamiţi,-te.
hamitic,-ă Care aparţine vechilor hamiţi. *adj., pl.* hamitici,-ce.
hamito-semitic,-ă (în sintagma) *Limbi ~* = familie de limbi înrudite, vorbite în nord-estul Africii şi în sud-vestul Asiei. *adj., pl.* hamito-semitici,-ce.
hamletiza *tr.* (livr.) A face din orice o dilemă. *vb. I, ind. prez. 3* hamletizează.
hamsie Mic peşte marin, de culoare argintie. *s.f., art.* hamsia, *g.-d. art.* hamsiei, *pl.* hamsii, *art.* hamsiile.
hamster Mamifer din familia rozătoarelor, cu blana de diferite culori; hârciog. *s.m., pl.* hamsteri.
hamut (înv.) Gâtar (la ham). *s.n., pl.* hamuturi.
han[1] Titlu purtat în Evul Mediu de conducătorii mongoli şi de alţi suverani orientali. *s.m., pl.* hani.

harbuzărie (reg.) Pepenărie. *s.f., art.* harbuzăria, *g.-d. art.* harbuzăriei, *pl.* harbuzării, *art.* harbuzăriile.
harbuzesc,-ească (reg., în sintagmele) *Pere ~* = pere zemoase, gălbui şi foarte dulci. *Păr ~* = păr care face astfel de pere. *adj., pl.* harbuzeşti.
harcea-parcea (fam., în expr.) *A face* (pe cineva sau ceva) *~* = a tăia (pe cineva sau ceva) în bucăţi; a distruge, a nimici. *adv.*
harchină (reg.) Bucată mare de mămăligă, de slănină etc. *s.f., g.-d. art.* harchinei, *pl.* harchine.
hard (angl.) Hardware. *s.n., pl.* harduri.
hard disk (angl.) Disc magnetic de mare capacitate, pentru stocarea datelor la computere. *s.n., pl.* hard diskuri.
hardpan (angl.) Strat de pământ, impermeabil, compact, pe care rădăcinile plantelor nu-l pot străbate. *s.n.*
hard rock (angl.) Stil în muzica uşoară şi de jazz, cu sonorităţi puternice. *s.n., art.* hard rockul.
hardughie (pop.) Clădire mare, veche şi dărăpănată. *s.f., art.* hardughia, *g.-d. art.* hardughiei, *pl.* hardughii, *art.* hardughiile.
hardughit,-ă (pop., despre obiecte) Rablagit, hodorogit. *adj., pl.* hardughiţi,-te.
hardware (harduer) (angl.) Structură fizică a unui sistem de calcul şi diverse periferice. *s.n., art.* hardware-ul.
hareci/areci (înv.) Strigăt cu care conducătorul unei licitaţii închidea licitaţia. *interj.*
harem Totalitatea soţiilor unui mahomedan poligam. //Parte a casei rezervată cadânelor. *s.n., pl.* haremuri.
harfă (înv.) Harpă. *s.f., g.-d. art.* harfei, *pl.* harfe.
harghitean,-ă (Locuitor) din judeţul Harghita. *adj., s.m., pl.* harghiteni,-e.
harghiteancă Locuitoare din judeţul Harghita. *s.f., g.-d. art.* harghitencei, *pl.* harghitence.
harhăt (reg.) Hărmălaie. *s.n., pl.* harhăte.
harmalaie v. **hărmălaie.**
harmăsar v. **armăsar.**
harman Amestec de diferite varietăţi de tutun. *s.n., pl.* harmanuri.
harnaşa *tr.* (rar) A înhăma, a înşeua un cal. *vb. I, ind. prez. 3* harnaşează, *1 pl.* harnaşăm; *conj. prez. 3* să harnaşeze; *ger.* harnaşând.
harnaşament Totalitatea obiectelor necesare pentru înhămarea, înşeuarea unui cal. *s.n., pl.* harnaşamente.
harnic,-ă Care munceşte mult, cu râvnă şi cu spor; vrednic. *adj., pl.* harnici,-ce.
harpagon Om avar, zgârcit. [*var.* arpagon *s.m.*] *s.m., pl.* harpagoni.
harpă Instrument muzical format din coarde fixate într-o ramă triunghiulară. [*var.* arpă, arfă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* harpei, *pl.* harpe.
harpie (-pi-e) 1. Monstru fabulos din mitologia greacă, reprezentat cu cap de femeie, cu trup şi gheare de vultur, care personifică furtunile şi moartea. 2. (fig.) Femeie hrăpăreaţă, rea. 3. Specie de vultur din America de Sud. *s.f., art.* harpia, *g.-d. art.* harpiei, *pl.* harpii, *art.* harpiile.
harpist,-ă Persoană care cântă la harpă. *s.m., pl.* harpişti; *s.f., g.-d. art.* harpistei, *pl.* harpiste.
harpon Unealtă în formă de lance, prinsă cu o frânghie lungă şi groasă, folosită la vânarea balenelor, a rechinilor etc. *s.n., pl.* harpoane.
harponier (-ni-er) Pescar care foloseşte harponul. *s.m., pl.* harponieri.
harpsicord (livr.) Clavecin. *s.n.*
harş v. **hârşti.**
harşa (înv.) Pătură de lână, împodobită cu diverse cusături, care se pune pe cal, sub şa. *s.f., art.* harşaua, *g.-d. art.* harşalei, *pl.* harşale, *art.* harşalele.
hartan (pop.) 1. Bucată mare de carne; halcă. 2. (rar) Zdreanţă, ruptură (dintr-un obiect de îmbrăcăminte). [*var.* hărtan *s.n.*] *s.n., pl.* hartane.
hartă Reprezentare cartografică în plan orizontal a suprafeţei terestre, redusă la o anumită scară. */~a fusurilor orare* = hartă care indică limitele fusurilor orare. *~ geologică* = hartă pe care sunt reprezentate diferite formaţiuni geologice. *~ hidrologică* = hartă pe care sunt reprezentate repartiţia proprietăţilor fizice şi chimice şi condiţiile de zăcământ ale apelor subterane. *~ lingvistică* = hartă rezultată din cartografierea unor fapte de limbă. *~ sinoptică* = hartă făcută din 6 în 6 ore, în care se înscriu principalele fenomene meteorologice. *s.f., g.-d. art.* hărţii, *pl.* hărţi.
hartoi *tr.* (reg.) A da la o parte, a cârmi din drum carul, sania etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hartoiesc, *imperf. 3 sg.* hartoia; *conj. prez. 3* să hartoiască.
hart v. **hartă.**
hartag v. **artag.**
hartă Încăierare, ceartă. //(înv.) Ciocnire între mici grupuri militare duşmane. [*var.* hart *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* hărţei.
hărţi (în religia ortodoxă) Săptămână în care e permis să se mănânce de frupt, miercurea şi vinerea. [*var.* hârtă *s.f.*, hârţi *s.m. pl.*] *s.m. pl.*
haruspiciu (în Roma antică) Preot despre care se credea că poate prezice viitorul prin examinarea măruntaielor animalelor jertfite. *s.m., art.* haruspiciul, *pl.* haruspicii, *art.* haruspiciii.
hască (reg.) Bucată de piele care se pune la cizmă pentru a lărgi căputa. *s.f.*
hasdeian,-ă (s *pron.* ş) Referitor la opera lui B.P. Hasdeu. *adj., pl.* hasdeieni,-e.
hasidism 1. Curent religios din secolul al II-lea d.Hr., care se opunea înlocuirii monoteismului mozaic printr-un cult elenistic politeist. 2. Sectă mistică mozaică, întemeiată în Polonia în secolul al XVIII-lea. *s.n.*
hasmaţuchi Plantă erbacee cu flori albe, plăcut mirositoare, întrebuinţată drept condiment. [*var.* asmaţuchi, asmăţui *s.m.*, haşmaciucă *s.f.*] *s.m.*
haspel 1. Maşină folosită la finisarea ţesăturilor şi a pieilor. 2. Maşină care trece firele de pe ţevi sau de pe bobine pe sculuri, pentru a forma pachete de bumbac. *s.n., pl.* haspeluri.
haşcă (reg.) Copac uscat, cu trunchiul găunos. *s.f., art.* hăştii, *pl.* hăşti.
haşe Conservă preparată sub formă de pastă, din ficat, carne de porc şi slănină. [*var.* haşeu *s.n.*] *s.n., pl.* haşeuri.
haşeu v. **haşe.**
haşiş Substanţă narcotică extrasă dintr-o specie de cânepă exotică. *s.n.*
haşişism Intoxicaţie cu haşiş. *s.n.*
haşmaciucă v. **hasmaţuchi.**
haşmă Plantă erbacee cu bulb şi cu frunze cilindrice. *s.f., g.-d. art.* haşmei, *pl.* haşme.
haşura *tr.* A acoperi cu haşuri o porţiune dintr-un desen, dintr-o hartă etc. *vb. I, ind. prez. 3* haşurează.
haşurare Acţiunea de a haşura. *s.f., g.-d. art.* haşurării, *pl.* haşurări.
haşurator Instrument pentru trasarea haşurilor. *s.n., pl.* haşuratoare.
haşură Sistem de linii paralele întretăiate, cu care se marchează umbrele într-un desen, se notează anumite indicaţii pe o hartă etc. *s.f., g.-d. art.* haşurii, *pl.* haşuri.
hat Fâşie îngustă de teren necultivat, care serveşte ca hotar între ogoare; răzor. */A fi într-un ~* (cu cineva) = a fi vecin (cu cineva). //(reg.) Câmp nelucrat. *s.n., pl.* haturi.
hataia (înv.) Numele unei stofe fine de mătase. *s.f., art.* hataiaua, *g.-d. art.* hataialei.
hatâr (fam., pop.) 1. Plăcere, poftă. */Pentru* (sau *de*) *~ul* (cuiva sau a ceva) = de dragul (cuiva sau a ceva). 2. Favoare, concesie. */A face* (cuiva) *un ~* = a acorda cuiva o favoare. *s.n., pl.* hatâruri.

hatie (-ti-e) (reg.) Îngrămădire de nuiele, pietre etc., făcută pentru a amenaja cursul unei ape. *s.f., art.* hatia, *g.-d. art.* hatiei, *pl.* hatii, *art.* hatiile.
hatişerif Decret sau ordin emis, în trecut, de cancelaria Porţii Otomane. *s.n., pl.* hatişerifuri.
hatman/hatman (în Evul Mediu) 1. (în Moldova) Titlu dat boierului însărcinat de domn cu comanda oştirii. 2. Titlu purtat de marii comandaţi ai oştirilor polone şi ai celor căzăceşti. *s.m., pl.* hatmani/hatmani.
hatmanie v. **hătmănie.**
hatorică (în sintagma) *Coloană ~* = coloană în arhitectura veche egipteană, având capitelul decorat cu patru capete, aparţinând zeiţei Hathor. *adj., pl.* hatorice.
hat-trick (hat *pron.* het) (angl., la fotbal) Situaţie în care acelaşi jucător înscrie trei goluri într-un meci. *s.n.*
haţ Cuvânt care indică o mişcare bruscă şi neaşteptată, făcută pentru a prinde pe cineva sau ceva. *interj.*
haţegan,-ă (Locuitor) din Haţeg. *adj., pl.* haţegani,-e; *s.m., pl.* haţegani.
haţegana Numele unui dans popular românesc, cu mişcarea foarte vioare, care se joacă în perechi. *s.f. art., neart.* haţeganâ, *g.-d. art.* haţeganei.
haţegancă Locuitoare din Haţeg. *s.f., g.-d. art.* haţegancei, *pl.* haţegance.
hau/hau-hau Cuvânt care imită lătratul câinelui sau urletul lupului. *interj.*
haustor (haus-) Organ vegetal asemănător cu o ventuză, cu ajutorul căruia unele plante parazite îşi absorb hrana din plantele parazitate. *s.m., pl.* haustori.
hauterivian (ot-, -ri-vi-) (fr.) Al treilea etaj al cretacicului inferior. *s.n.*
havă *tr.* A tăia cu haveza făgaşe într-un zăcământ. *vb. I, ind. prez. 3* havează.
havaiană (-va-ia-) Instrument muzical asemănător cu chitara, cu sunet melodios şi tărăgănat. *s.f., g.-d. art.* havaienei, *pl.* havaiene.
havaj (min.) Havare. *s.n., pl.* havaje.
havalea (înv.) Îndatorire pe care o aveau ţăranii, constând în prestarea de zile de clacă, podvezi etc. *s.f., art.* havaleaua, *g.-d. art.* havalelei, *pl.* havalele, *art.* havalelele.
havan De culoare maro deschis. *adj. invar.*
havană 1. Ţigară de foi de calitate superioară. 2. Plută de mare alcătuită din trunchiuri de brad aşezate în forma unei ţigări de foi şi legate cu cabluri. *s.f., g.-d. art.* havanei, *pl.* havane.
havare Acţiunea de a hava. *s.f., g.-d. art.* havării, *pl.* havări.
havat (în sintagma) *Maşină de ~* = haveză. *s.n.*
haveză Maşină pentru tăiatul straturilor de minereu dintr-o mină. *s.f., g.-d. art.* havezei, *pl.* haveze.
havră (înv.) Sinagogă. *s.f., g.-d. art.* havrei, *pl.* havre.
havuz Bazin de apă în parcuri, de obicei cu fântână arteziană în interior. *s.n., pl.* havuzuri.
hawaiian,-ă (Locuitor) din Hawaii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hawaiieni,-e.
haz 1. Stare de veselie, de bună dispoziţie. */A face ~* = a se veseli; a râde de cineva sau de ceva. *A face ~ de necaz* = a-şi ascunde necazul simulând voia bună. 2. Însuşirea cuiva de a plăcea, de a avea farmec, spirit etc. */*(loc. adj. şi adv.) *Cu ~* = plăcut, nostim. (ir.) *Ştii că ai* (sau *are*) *~?* = ştii că-mi placi (sau că-mi place)? *A fi cu ~* = a fi spiritual; a avea umor. 3. (înv.) Plăcere, bucurie (pe care o simte cineva sau pe care o faci cuiva). *s.n.*
hazard 1. Întâmplare neprevăzută, neaşteptată. 2. Soartă, destin. */Joc de ~* = joc de noroc. *s.n., pl.* (1) hazarduri.
hazarda *refl.* A se aventura, a risca. *vb. I, ind. prez. 3* se hazardează.
hazardare Acţiunea de a se hazarda. *s.f., g.-d. art.* hazardării.
hazliu,-ie 1. Plin de haz, de umor; vesel. 2. Atrăgător, simpatic. *adj., pl.* hazlii.
haznă 1. Bazin subteran, de dimensiuni mici, folosit pentru colectarea apelor menajere. 2. (înv.) Vistierie. *s.f., art.* haznaua, *g.-d. art.* haznalei, *pl.* haznale, *art.* haznalele.
haznă (reg.) Folos. *s.f., g.-d. art.* haznei, *pl.* hazne.
hă/hă-hă (pop.) 1. Cuvânt care imită râsul sau plânsul. 2. Exclamaţie care exprimă mirare, neîncredere etc. [*var.* hî, hi *interj.*] *interj.*
hăbăuc,-ă (reg.) Zăpăcit, buimac. *adj., pl.* hăbăuci,-ce.
hăbăuci *tr.* şi *refl.* (reg.) A se zăpăci, a se năuci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg* şi *3 pl.* hăbăucesc, *imperf. 3 sg.* hăbăuceă; *conj. prez. 3* să hăbăucească.
hăbuc (reg., în expr.) *A (se) rupe, a (se) face ~*(*i*) = a (se) rupe în bucăţi. //(adj.) Rupt în bucăţi, distrus. *s.m., pl.* hăbuci.
hăbuci *tr.* (reg.) A se strica, a se rupe. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hăbucesc, *imperf. 3 sg.* hăbuceă; *conj. prez. 3* să hăbucească.
hăci/hâci (reg., în loc. adv.) *Cât ~ul* = nicidecum, deloc. *s.n.*
hăcui *tr.* (fam.) A tăia în bucăţi; a ciopârţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hăcuiesc, *imperf. 3 sg.* hăcuia; *conj. prez. 3* să hăcuiască.
hăcuire (fam.) Acţiunea de a hăcui. *s.f., g.-d. art.* hăcuirii, *pl.* hăcuiri.
hădărag (reg.) 1. Lemnul mobil al îmblăciului, cu care se bat cerealele. 2. Piesă de lemn de sub coşul morii, care loveşte teica lăsând să cadă boabele din coşul morii; hădărău. 3. Fiecare dintre lemnele de care trag pescarii la năvod. 4. Mânerul de lemn cu care se învârteşte râşniţa. *s.m., pl.* hădăragi.
hădărău (reg.) Hădărag (2). *s.n., art.* hădărăul, *pl.* hădăraie.
hăi[1]/hăi-hăi 1. Termen familiar cu care te adresezi cuiva; bre, fă. 2. Strigăt cu care se mână vitele. *interj.*
hăi[2] *intr.* (reg.) 1. A îndemna vitele la mers. 2. A striga spre a stârni vânatul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hăiesc, *imperf. 3 sg.* hăia; *conj. prez 3* să hăiască.
hăimăni *intr.* (înv.) A hoinări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hăimănesc, *imperf. 3 sg.* hăimăneă; *conj. prez 3* să hăimănească.
hăinar (înv.) Negustor de haine. *s.m., pl.* hăinari.
hăinărie 1. (înv.) Magazin în care se vând haine. 2. Cantitate mare de haine. *s.f., art.* hăinăria, *g.-d. art.* hăinăriei, *pl.* (1) hăinării, *art.* hăinăriile.
hăinet (pop.) Hăinărie (2). *s.n., art.* hăineturi.
hăinişoară (rar) Hăinuţă. *s.f., g.-d. art.* hăinişoarei, *pl.* hăinişoare.
hăinuţă Diminutiv al lui haină; hăinişoară. *s.f., g.-d. art.* hăinuţei, *pl.* hăinuţe.
hăire (reg.) Acţiunea de a hăi[2]; hăit. *s.f., g.-d. art.* hăirii, *pl.* hăiri.
hăis Strigăt cu care se mână spre stânga boii înjugaţi. */A trage* (sau *a fi*) *unul la ~ şi celălalt la cea* sau *a zice unul ~ şi celălalt cea*, se spune despre doi oameni care nu se înţeleg. [*var.* hăisa *interj.*] *interj.*
hăisa v. **hăis.**
hăit (reg.) Hăire. *s.n., pl.* hăituri.
hăitar (reg.) Hăitaş[1]. *s.m., pl.* hăitari.
hăitaş[1] (reg.) Om care, făcând gălăgie, goneşte vânatul din ascunzători spre vânători; gonaci, hăitar. *s.m., pl.* hăitaşi.
hăitaş[2] (reg.) Acţiunea de stârnire a vânatului. *s.n., pl.* hăitaşe.
hăitui 1. *intr.* şi *tr.* A stârni vânatul. 2. *tr.* A goni animalele domestice. //(fig.) A alunga, a fugări pe cineva

(pentru a-l prinde). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hăituiesc, *imperf. 3 sg.* hăituia; *conj. prez. 3* să hăituiască.
hăituială Acţiunea de a hăitui; goană după vânat. *s.f., g.-d. art.* hăituielii, *pl.* hăituieli.
hăituşcă (fam.) Fată cu purtări desfrânate. *s.f., g.-d. art.* hăituştei, *pl.* hăituşte.
hălăciugă (reg.) 1. Desiş de mărăcini, de lăstari etc. 2. Păr lung şi ciufulit. *s.f., g.-d. art.* hălăciugii, *pl.* hălăciugi.
hălădui *intr.* 1. (pop.) A trăi în libertate, în voie. 2. (înv.) A scăpa cu viaţă (dintr-o primejdie). 3. (reg.) A izbuti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hălăduiesc, *imperf. 3 sg.* hălăduia; *conj. prez. 3* să hălăduiască.
hălălaie (pop.) Hărmălaie. *s.f., art.* hălălaia, *g.-d. art.* hălălăii, *pl.* hălălăi.
hălălăi *intr.* (pop.) A face gălăgie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hălălăiesc, *imperf. 3 sg.* hălălăia; *conj. prez. 3* să hălălăiască.
hăldan v. **aldan.**
hălpăi *tr.* (pop.) A mânca sau a bea repede şi cu lăcomie. *vb. IV, ind. prez. 3* hălpăie, *imperf. 3. sg.* hălpăia; *conj. prez. 3* să hălpăie.
hămăi *intr.* (despre câini) A lătra. [*var.* hâmâi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* hămăie, *imperf. 3 sg.* hămăia; *conj. prez. 3* să hămăie.
hămăială Faptul de a hămăi; hămăit, hămăitură. *s.f., g.-d. art.* hămăielii, *pl.* hămăieli.
hămăit Hămăială, lătrat. *s.n., pl.* hămăituri.
hămăitură (-mă-i-) Hămăit. *s.f., g.-d. art.* hămăiturii, *pl.* hămăituri.
hămei v. **hamei.**
hămeseală (fam.) Foame mare, lihneală; slăbiciune din cauza foamei. *s.f., g.-d. art.* hămeselii.
hămesi *intr.* (fam.) A flămânzi peste măsură; a fi lihnit de foame. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hămesesc, *imperf. 3 sg.* hămesea; *conj. prez. 3* să hămesească.
hămesit,-ă (fam.) 1. Foarte flămând; lihnit. 2. Lacom, nesăţios. *adj., pl.* hămesiţi,-te.
hămişliu,-ie (reg.) Viclean, şiret. *adj., pl.* hămişlii.
hămui *tr.* (reg.) A istovi un animal punându-l să tragă prea mult la ham; (fig.) a munci, a istovi pe cineva punându-l să muncească mult. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hămuiesc, *imperf. 3 sg.* hămuia; *conj. prez. 3* să hămuiască.
hămurărie (rar) 1. Locul unde se fac şi se vând hamuri. 2. Meseria celui care face hamuri. *s.f., art.* hămurăria, *g.-d. art.* hămurăriei, *pl.* (1) hămurării, *art.* hămurăriile.
händrălău (pop.) Flăcău care umblă după fete. *s.m., art.* händrălăul, *pl.* händrălăi, *art.* händrălăii.
hăpăi *tr.* (fam.) A mânca înghiţind repede şi cu zgomot. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* hăpăi/hăpăiesc, *imperf. 3 sg.* hăpăia; *conj. prez. 3* să hăpăie/să hăpăiască.
hărăbaie (pop.) Casă, încăpere etc. de dimensiuni mari. //Vehicul mare. *s.f., art.* hărăbaia, *g.-d. art.* hărăbăii, *pl.* hărăbăi.
hărăţi *tr.* (reg.) A întârâta, a zădârî (un câine). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hărăţesc, *imperf. 3 sg.* hărăţea; *conj. prez. 3* să hărăţească.
hărăzi *tr.* 1. A destina; a dedica. 2. (înv.) A face cuiva un dar, o cinste etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hărăzesc; *imperf. 3 sg* hărăzea; *conj. prez. 3* să hărăzească.
hărăzire Acţiunea de a hărăzi. *s.f., g.-d. art.* hărăzirii, *pl.* hărăziri.
hărhălaie (reg.) Hărmălaie. *s.f., art.* hărhălaia, *g.-d. art.* hărhălaiei.
hărhăti *intr.* (reg.. despre mai multe persoane) A face larmă. *//refl. recipr.* A se certa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hărhătesc, *imperf. 3. sg.* hărhătea; *conj. prez. 3* să hărhătească.
hărmălaie Zgomot mare; gălăgie, zarvă, hălălaie, hărhălaie. [*var.* harmalaie *s.f.*] *s.f., art.* hărmălaia, *g.-d. art.* hărmălaiei.
hărnicel,-icică/-ea Hărnicuţ. *adj., pl.* hărnicei,-ele.
hărnici 1. *refl.* A se arăta harnic. 2. *tr.* A îndemna la lucru. 3. *intr.* A lucra cu zel. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hărnicesc, *imperf. 3 sg.* hărnicea; *conj. prez. 3* să hărnicească.
hărnicie Spor la lucru, sârguinţă. *s.f., art.* hărnicia, *g.-d. art.* hărniciei.
hărnicuţ,-ă Diminutiv al lui harnic; hărnicel. *adj., pl.* hărnicuţi,-e.
hărşni *tr.* (pop.) 1. A tăia ceva dintr-o lovitură scurtă. 2. A fura ceva (foarte repede). *vb. IV, ind. prez. 1 sg* şi *3 pl.* hărşnesc, *imperf. 3 sg.* hărşnea; *conj. prez. 3* să hărşnească.
hărtan v. **hartan.**
hărtănaş (pop.) Diminutiv al lui hartan. *s.n., pl.* hărtănaşe.
hărtăni *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) rupe în bucăţi, a (se) sfâşia, a (se) ferfeniţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hărtănesc, *imperf. 3 sg.* hărtănea; *conj. prez. 3* să hărtănească.
hărţaş (înv.) Soldat care începea harţa, lupta. *s.m., pl.* hărţaşi.
hărţui 1. *tr.* A necăji pe cineva, a nu-l lăsa în pace. //A întârâta un câine. 2. *tr.* A da atacuri scurte şi repetate de mică amploare, asupra inamicului. 3. *refl. recipr.* A se lua la ceartă sau la bătaie [*var.* hârţui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hărţuiesc, *imperf. 3 sg.* hărţuia; *conj. prez 3* să hărţuiască.
hărţuială Faptul de a (se) hărţui. *s.f., g.-d. art.* hărţuielii, *pl.* hărţuieli.
hărţuire Acţiunea de a (se) hărţui. *s.f., g.-d. art.* hărţuirii, *pl.* hărţuiri.
hăt (pop.) Mult, tare, foarte. */Până ~ departe* = până foarte departe. *~ şi bine* = mult şi bine, fără sfârşit. *adv.*
hătălău (reg.) Om, flăcău mueriatic; händrălău. *s.m., art.* hătălăul, *pl.* hătălăi, *art.* hătălăii.
hătcăi *tr.* (reg.) A huidui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hătcăiesc, *imperf. 3 sg.* hătcăia; *conj. prez. 3* să hătcăiască.
hăti *tr.* (reg.) A zăgăzui cursul unei ape, trecerea peste un drum etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hătesc, *imperf. 3 sg.* hătea; *conj. prez. 3* să hăteaască.
hătmăneasă (înv.) Nevastă de hatman. *s.f., g.-d. art.* hătmănesei, *pl.* hătmănese.
hătmănesc,-ească Referitor la hatman sau la hătmănie. *adj., pl.* hătmănesti.
hătmănie Demnitate sau rang de hatman; puterea sau conducerea hatmanului. //Organ suprem de conducere a oştirii. [*var.* hatmanie *s.f.*] *s.f., art.* hătmănia, *g.-d. art.* hătmăniei, *pl.* hătmănii, *art.* hătmăniile.
hăţ[1] 1. Parte a hamului alcătuită din curele lungi, cu ajutorul cărora se conduc caii înhămaţi. */A ţine* (pe cineva sau ceva) *în ~uri* = a struni. *A lua ~urile în mână* = a prelua conducerea. *A scăpa ~urile din mână* = a pierde iniţiativa, conducerea. 2. (rar) Laţ, juvăţ. *s.n., pl.* hăţuri.
hăţ[2] v. **hăţ.**
hăţaş[1] Cal care se mână cu ajutorul hăţurilor, înhămat alături de un lăturaş. *s.m., pl.* hăţaşi.
hăţaş[2] (reg.) 1. Cărare făcută de animalele sălbatice prin pădure. 2. Drum abrupt, râpos. *s.n., pl.* hăţaşuri/hăţaşe.
hăţiş Desiş într-o pădure; mărăciniş. //Cărare prin pădurile de munte. *s.n., pl.* hăţişuri.
hăţui *tr.* (pop.) 1. A mâna caii cu ajutorul hăţurilor. 2. (fig.) A frâna, a stăpâni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hăţuiesc, *imperf. 3 sg.* hăţuia; *conj. prez. 3* să hăţuiască.
hău[1] Prăpastie adâncă; abis. /(pop.) *Cât e ~ul* = niciodată. *s.n., art.* hăul, *pl.* hăuri.

hău[2] (rar) Hăuit. *s.n., pl.* hăuri.
hăugaș v. **făgaș.**
hăui v. **aui.**
hăuială v. **aulală.**
hăuit v. **auit.**
hăuli (hă-u-) *intr.* (pop.) A chiui. //*tr.* (rar) A cânta ceva prelung, chiuind. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* hăulesc, *imperf. 3 sg.* hăulea; *conj. prez. 3* să hăulească.
hăulire (hă-u-) (pop.) Acțiunea de a hăuli; hăulit. *s.f., g.-d. art.* hăulirii, *pl.* hăulири.
hăulit (hă-u-) (pop.) Hăulire. *s.n., pl.* hăuliturі.
hăulitură (hă-u-) (pop.) Chiuitură. *s.f., g.-d. art.* hăuliturii, *pl.* hăuliturі.
hâc Sunet pe care îl scoate cineva când sughiță sau când i se oprește brusc respirația. *interj.*
hâcâi *intr.* (reg.) A răsufla greu; a icni. *vb. IV, ind. prez. 3* hâcâie, *imperf. 3 sg.* hâcâia; *conj. prez. 3* să hâcâie.
hâci[1] v. **hâș.**
hâci[2] v. **hăci.**
hâd,-ă Foarte urât, slut. *adj., pl.* hâzi,-de.
hâdoșenie (-ni-e) Urâțenie mare, sluțenie. //(concr.) Persoană foarte urâtă. *s.f., art.* hidoșenia, *g.-d. art.* hâdoșeniei, *pl.* hâdoșenii, *art.* hâdoșeniile.
hâi *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) apleca într-o parte; a (se) nărui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* hâlește, *imperf. 3 sg.* hâia; *conj. prez. 3* să hâiască.
hămâi v. **hămăi.**
hânsar (în Evul Mediu, în Moldova) Ostaș călare, care era răsplătit din prada luată de la dușmani. *s.m., pl.* hânsari.
hânțău (pop.) Bancă pe care rotarul fixează bucățile de lemn din care face spițele. *s.n., art.* hânțăul, *pl.* hânțaie.
hâr Cuvânt care imită mârâitul câinilor. */Că(-i) ~, că(-i) mâr* sau *~ încoace, ~ încolo*, se spune când cineva se încurcă în explicații neconvingătoare. 2. Cuvânt care imită zgomotul produs de unele mecanisme defecte (vechi). *interj.*
hără (reg.) Ceartă, neînțelegere. *s.f., g.-d. art.* hărei, *pl.* hâre.
hărău (reg.) Specie de uliu. *s.m., art.* hărăul, *pl.* hărăi, *art.* hărăii.
hârâi 1. *intr.* (despre oameni) A respira greu; (despre câini) a mârâi. 2. *tr.* și *refl.* A (se) certa; a (se) întărâta. 3. *intr.* (despre mecanisme stricate) A scoate un sunet dogit. *vb. IV, ind. prez. 3* hârâie, *imperf. 3 sg.* hârâia; *conj. prez. 3* să hârâie.
hârâială Zgomot răgușit și hârâitor produs de o respirație grea; hârcâială, hârcâit, hârcâitură; tuse (din piept). *s.f., g.-d. art.* hârâielii, *pl.* hârâieli.
hârâit Zgomot produs de un mecanism stricat, de organele respiratorii bolnave etc. *s.n., pl.* hârâituri.
hârâitoare (-râ-i-) Jucărie cu care se produce un zgomot specific, dogit, prin rotirea unui dispozitiv. *s.f., g.-d. art.* hârâitorii, *pl.* hârâitori.
hârâitor,-oare (-râ-i-) (despre glas, sunete) Care hârâie. *adj., pl.* hârâitori,-oare.
hârâitură (-râ-i-) 1. Hârâit, hârâială. 2. Mârâit de câine. *s.f., g.-d. art.* hârâiturii, *pl.* hârâituri.
hârb 1. (pop.) Ciob, spărtură. 2. Vas (de bucătărie) vechi, uzat, spart sau de proastă calitate. 3. Orice lucru lipsit de valoare, vechi, stricat. 4. (fig.) Om bătrân, bolnav, neputincios. *s.n., pl.* hârburi.
hârbar,-ă (pop., despre câini) Fără stăpân; (fig., despre oameni) fără căpătâi; hoinar. *adj., pl.* hârbari,-e.
hârbăreț,-ă (reg.) 1. Care gustă din toate mâncărurile; pofticios. 2. Haimana, hârbar. *adj., pl.* hârbăreți,-e.
hârbui *tr.* și *refl.* A (se) preface în hârburi. //A (se) hodorogi, a (se) strica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* hârbuiesc, *imperf. 3 sg.* hârbuia; *conj. prez. 3* să hârbuiască.
hârbuț (rar) Diminutiv al lui hârb. *s.n., pl.* hârbuțe.
hârcă 1. Craniu (de mort). 2. Epitet depreciativ dat unei femei bătrâne, urâte și rele. *s.f., g.-d. art.* hârcii, *pl.* hârci.
hârcăi v. **hârcâi.**
hârcâi *intr.* (pop.) A respira greu, scoțând zgomote răgușite. [*var.* hârcăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* hârcâie, *imperf. 3 sg.* hârcâia; *conj. prez. 3* să hârcâie.
hârcâială (pop.) Hârâială. *s.f., g.-d. art.* hârcâielii, *pl.* hârcâieli.
hârcâit Faptul de a hârcâi; hârâială. *s.n.*
hârciog Mamifer rozător, cu blana roșcată, care își face provizii în galerii subterane. *s.m., pl.* hârciogi.
hârdăiaș Diminutiv al lui hârdău. *s.n., pl.* hârdăiașe.
hârdău Vas făcut din doage de lemn, dintre care două pot fi mai lungi și găurite, servind ca toarte, întrebuințat la păstrarea sau la transportarea lichidelor; ciubăr. */A turna* (pe cineva) *la ~* (sau *la ~ul lui Petrache*) = a băga (pe cineva) la închisoare, a aresta (pe cineva). *s.n., art.* hârdăul, *pl.* hârdaie.
hârjâi v. **hârșâi.**
hârjâit v. **hârșâit.**
hârjâitură v. **hârșâitură.**
hârjoană Încăierare în joacă; hârjoneală. *s.f., g.-d. art.* hârjoanei, *pl.* hârjoane.
hârjoneală Hârjoană. *s.f., g.-d. art.* hârjonelii, *pl.* hârjoneli.
hârjoni *refl.* A se încăiera cu cineva în glumă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* mă hârjonesc, *imperf. 3 sg.* se hârjonea; *conj. prez. 3* să se hârjonească.
hârlău,-ă (Locuitor) din Hârlău. *adj., s.m., pl.* hârlăuani,-e.
hârlăuancă Locuitoare din Hârlău. *s.f., g.-d. art.* hârlăuancei, *pl.* hârlăuance.
hârleț Cazma. *s.n., pl.* hârlețe.
hârlostea Plan de scânduri înclinat, acoperit cu o țesătură scămoșată, care servește la reținerea firișoarelor de aur din nisipurile aurifere spălate cu apă. *s.f., art.* hârlosteaua, *g.-d. art.* hârlostelei, *pl.* hârlostele, *art.* hârlostelele.
hârsi *refl.* (reg.) 1. A se zgârci, a se scumpi. 2. A se deprinde cu ceva. *vb. IV, ind. prez. 3* se hârsește, *imperf. 3 sg.* se hârsea; *conj. prez. 3* să se hârsească.
hârș v. **hârști.**
hârșâi 1. *intr.* A produce un zgomot caracteristic prin frecare. 2. *tr.* A scrijeli, a zgârâia. 3. *refl.* A se desprinde cu necazurile. [*var.* hârșii, hârjâi, hârșcâi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* hârșâie, *imperf. 3 sg.* hârșâia; *conj. prez. 3* să hârșâie.
hârșâire Acțiunea de a (se) hârșâi. [*var.* hârșiire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hârșâirii, *pl.* hârșâiri.
hârșâit Zgomot produs prin frecarea unui obiect de altul; hârșâire, hârșâitură. [*var.* hârșiit, hârjâit, hârșcâit *s.n.*] *s.n.*
hârșâitură (-șâ-i-) 1. Tăietură însoțită de un zgomot caracteristic. 2. Hârșâit. [*var.* hârșcâitură, hârjâitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hârșâiturii, *pl.* hârșâituri.
hârșcâi v. **hârșâi.**
hârșcâit v. **hârșâit.**
hârșcâitură v. **hârșâitură.**
hârșie (-și-e-) (reg.) Blană neagră de miel, cu lâna creață, din care se fac căciuli, gulere etc. *s.f., art.* hârșia, *g.-d. art.* hârșiei, *pl.* hârșii, *art.* hârșiile.
hârșii v. **hârșâi.**
hârșiire v. **hârșâire.**
hârșiit v. **hârșâit.**
hârșovean,-ă (Locuitor) din Hârșova. *adj., s.m., pl.* hârșoveni,-e.
hârșoveancă Locuitoare din Hârșova. *s.f., g.-d. art.* hârșovencei, *pl.* hârșovence.
hârști Cuvânt care imită zgomotul produs de frecarea a două obiecte cu suprafață aspră. //Cuvânt care imită

zgomotul produs prin spintecarea cu putere a aerului. [*var.* harş, hârş *interj.*] *interj.*
hârtău (reg.) Bucată lungă de pământ. *s.n., art.* hârtăul, *pl.* hârtaie.
hârtie 1. Produs industrial în formă de foi subţiri, folosit pentru scris, desenat, împachetat etc. */A pune ceva pe ~* = a scrie ceva. 2. Act, document etc. cu caracter oficial. 3. Bancnotă. */~ de valoare* = înscris care dă posesorului său dreptul de a primi dividende sau de a încasa dobândă. *s.f., art.* hârtia, *g.-d. art.* hârtiei, *pl.* hârtii, *art.* hârtiile.
hârtie carbon Indigo, plombagină. *s.f.* + *s.n.*
hârtie-monedă (înv.) Bani de hârtie. *s.f.*
hârtioară (-ti-oa-) Diminutiv al lui hârtie; hârtiuţă. *s.f., g.-d. art.* hârtioarei, *pl.* hârtioare.
hârtiuţă (-ti-u-) Hârtioară. *s.f., g.-d. art.* hârtiuţei, *pl.* hârtiuţe.
hârtop Adâncitură formată pe un drum; scobitură adâncă săpată de ape. [*var.* vârtop *s.n.*] *s.n., pl.* hârtoape.
hârţă v. **harţi.**
hârţi[1] (pop., în expr.) *~ încoace, scârţi încolo*, exprimă o încercare nereuşită de a urni din loc un lucru greu. *interj.*
hârţi[2] v. **harţi.**
hârţoagă (depr.) Act, document vechi sau fără valoare. [*var.* hârţog *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* hârţoagei, *pl.* hârţoage.
hârţog v. **hârţoagă.**
hârţul v. **hărţul.**
hârzob (reg.) Funie groasă folosită pentru ridicarea sau coborârea de greutăţi. /(ir.) (*A se crede*) *coborât cu ~ul din cer* = (a se crede) mult superior celor din jur. *A cădea cu ~ul din cer* = a veni pe neaşteptate. 2. Ladă care odinoară servea drept scenă şi în spatele căreia păpuşarul mânuia păpuşile; lada păpuşilor. 3. Coşuleţ din cetină de brad, în care se păstrează unii peşti. *s.n., pl.* hârzoabe.
hâş Cuvânt cu care se alungă găinile sau alte păsări. [*var.* câş, hâci *interj.*] *interj.*
hâşăi v. **hâşâi.**
hâşâi *tr.* (pop.) A alunga păsările. [*var.* hâşăi, căşăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hâşâiesc, *imperf. 3 sg.* hâşâia; *conj. prez. 3* să hâşâiască.
hâtru,-ă (reg.) 1. (Om) glumeţ, hazliu. 2. (Om) isteţ, deştept. //(Om) şiret, viclean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hâtri,-e.
hâţ Cuvânt care imită zgomotul produs de o mişcare bruscă, de o smucitură. [*var.* hăţ *interj.*] *interj.*
hâţa/hâţa-hâţa Cuvânt care sugerează mişcări ritmice repetate. *interj.*
hâţâi *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) hâţâna. *vb. IV, ind. prez. 3* hâţâie, *imperf. 3 sg.* hâţâia; *conj. prez. 3* să hâţâie.
hâţâna *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) zgudui, a (se) balansa puternic. *vb. I, ind. prez. 3* hâţână.
hâzenie (-ni-e-) (pop.) Hâdoşenie; persoană hâdă. *s.f., art.* hâzenia, *g.-d. art.* hâzeniei, *pl.* hâzenii, *art.* hâzeniile.
hâzi *tr.* şi *refl.* (pop.) A face sau a deveni hâd. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hâzesc, *imperf. 3 sg.* hâzea; *conj. prez. 3* să hâzească.
he v. **hei.**
heavy metal (hevi metăl) Stil în rockul modern. *s.n.*
hebdomadar[1] Publicaţie care apare o dată pe săptămână. [*var.* ebdomadar *s.n.*] *s.n., pl.* hebdomadare.
hebdomadar[2]**,-ă** (despre ziare, reviste etc.) Care apare săptămânal. [*var.* ebdomadar,-ă *adj.*] *adj., pl.* hebdomadari,-e.
hebefrenic,-ă (med.) (Persoană) care suferă de hebefrenie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hebefrenici,-ce.
hebefrenie Boală psihică, formă de schizofrenie, care apare la pubertate. *s.f., art.* hebefrenia, *g.-d. art.* hebefreniei, *pl.* hebefrenii, *art.* hebefreniile.
hebelogie Psihologia adolescenţei. *s.f., art.* hebelogia, *g.-d. art.* hebelogiei.
hebetudine Stare maladivă de toropeală, din cauza căreia bolnavul este cufundat într-o amorţire generală, fără delir sau halucinaţii. *s.f., art.* hebetudinea, *g.-d. art.* hebetudinii, *pl.* hebetudini.
hec (reg.) Cuvânt care imită sughiţul. *interj.*
hecatombă 1. (în Antichitate) Jertfă religioasă (de o sută de animale). //Sărbătoare când se făceau asemenea sacrificii. 2. (fig.) Grămadă de cadavre; masacru, măcel. [*var.* ecatombă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hecatombei, *pl.* hecatombe.
hecelă (reg.) Darac. *s.f., g.-d. art.* hecelei, *pl.* hecele.
hecht (ch *pron.* h) (germ.) Formă sub care se prezintă pielea după eliminarea părţilor cu structură prea rară, pentru a putea fi folosită la croit. *s.n.*
hectar Unitate de măsură pentru suprafeţe, egală cu zece mii de metri pătraţi. *s.n., pl.* hectare.
hectic,-ă (med., despre febră) Lent şi continuu. *adj., pl.* hectici,-ce.
hectizie Friguri continue. *s.f., art.* hectizia, *g.-d. art.* hectiziei, *pl.* hectizii, *art.* hectiziile.
hectograf Şapirograf. *s.n., pl.* hectografe.
hectogram Unitate de măsură pentru greutăţi, egală cu 100 de grame. *s.n., pl.* hectograme; *simb.* hg.
hectolitric,-ă 1. Măsurat în hectolitri. 2. *Greutate ~* = masa unui hectolitru de material granulos; greutatea unui hectolitru de cereale. *adj., pl.* hectolitrici,-ce.
hectolitru Unitate de măsură pentru volume, egală cu 100 de litri. *s.m., art.* hectolitrul, *pl.* hectolitri, *art.* hectolitrii, *simb.* hl.
hectometric,-ă Referitor la hectometru. *adj., pl.* hectometrici,-ce.
hectometru Unitate de măsură pentru distanţă, egală cu 100 de metri. *s.m., art.* hectometrul, *pl.* hectometri, *art.* hectometrii, *simb.* hm.
hectowatt Unitate de măsură a puterii, egală cu 100 de waţi. *s.m., pl.* hectowaţi, *simb.* hW.
heder Parte componentă a combinelor de cereale, constituită dintr-o platformă care are în faţă aparatul de tăiere, despărţitoarele de lan, un transportor, rabatorul şi mecanismele de acţionare ale acestora. *s.n., pl.* hedere.
hedonism Concepţie etică potrivit căreia scopul vieţii este plăcerea. *s.n.*
hedonist,-ă (Adept) al hedonismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hedonişti,-ste.
hegelian,-ă (he-ghe-li-an) (Adept) al filosofiei lui Hegel. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hegelieni,-e.
hegelianism (he-ghe-li-a-) Doctrina lui Hegel potrivit căreia principiul fundamental al lumii este „spiritul absolut". *s.n.*
hegemon,-ă Conducător; (cel) care reprezintă forţa conducătoare. [*var.* heghemon,-ă *adj., s.m.*] *adj., s.m., pl.* hegemoni.
hegemonic,-ă De hegemonie. [*var.* heghemonic,-ă *adj.*] *adj., pl.* hegemonici,-ce.
hegemonie Rol conducător, dominant. //Supremaţie, dominaţie politică şi economică a unui stat asupra altor state. [*var.* heghemonie *s.f.*] *s.f., art.* hegemonia, *g.-d. art.* hegemoniei.
hegemonism Hegemonie. [*var* heghemonism *s.n.*] *s.n.*
heghemon,-ă v. **hegemon.**
heghemonic,-ă v. **hegemonic.**
heghemonie v. **hegemonie.**
heghemonism v. **hegemonism.**
hegiră Dată la care începe calendarul musulman (16 iulie 622), când Mahomed a fost strămutat de la Mecca la Medina. *s.f., g.-d. art.* hegirei.
hei[1]**/he/hehe** 1. Exclamaţie prin care se atrage atenţia cuiva. 2. Exclamaţie care exprimă admiraţie, plăcere, regret etc. //Exclamaţie repetată care lasă să se înţeleagă că lucrurile sunt mai complicate decât par. *interj.*

hei[2] (reg.) Acaret, dependință. *s.n., pl.* heiuri.
heimatlos (hai-) (jur.) Apatrid. *s.m., pl.* heimatloși.
heirup Îndemn pentru o activitate comună, sincronizată. *interj.*
helancă Țesătură sintetică supraelastică; obiect confecționat dintr-o asemenea țesătură. *s.f., g.-d. art.* helăncii.
helbet (înv.) Se înțelege! Las' pe mine! fii fără grijă! *interj.*
helcometru Aparat de gimnastică folosit pentru dezvoltarea forței musculare. *s.n., art.* helcometrul, *pl.* helcometre.
helcoză (med.) Ulcerație. *s.f., g.-d. art.* helcozei; *pl.* helcoze.
helește Bazin sau iaz amenajat pentru creșterea peștilor. [*var.* eleșteu *s.n.*] *s.n., art.* heleștеul, *pl.* heleștеie.
helge (zool., reg.) Hermină. *s.f., g.-d. art.* helgii, *pl.* helgi.
heliant (-li-ant) (livr.) Floarea-soarelui. *s.m., pl.* helianți.
heliantină (-li-an-) (chim.) Metiloranj. *s.f., g.-d. art.* heliantinei.
heliast (-li-ast) Membru al unui tribunal din Atena, care-și ținea ședințele în aer liber la răsăritul soarelui. *s.m., pl.* heliaști.
helicon Instrument muzical de suflat în formă de spirală, folosit în fanfarele militare. *s.n., pl.* helicoane.
helicopter v. **elicopter.**
helio- Element de compunere care înseamnă „al soarelui, referitor la soare".
heliocentrală (-li-o-) Centrală electrică solară. *s.f., g.-d. art.* heliocentralei, *pl.* heliocentrale.
heliocentric,-ă (-li-o-) Referitor la heliocentrism; care are soarele drept centru. */Sistemul ~* = teorie fundamentată de Copernic, conform căreia Soarele se află în centrul sistemului nostru planetar, iar Pământul și celelalte planete se rotesc în jurul lui. *adj., pl.* heliocentrici,-ce.
heliocentrism (-li-o-) Sistemul heliocentric. *s.n.*
heliodor (-li-o-) Varietate galbenă de beril, care conține oxid de fier și este folosit ca piatră prețioasă. *s.n.*
heliofil,-ă (-li-o-) (despre plante) Iubitor de lumină; care crește în zone însorite. *adj., pl.* heliofili,-e.
heliofob,-ă (-li-o-) I. *adj.* (despre plante) Care nu suportă lumina solară. II. (med.) *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care suferă de heliofobie. [*var.* eliofob,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* heliofobi,-e.
heliofobie (-li-o-) (med.) Fobie de lumina solară. *s.f., art.* heliofobia, *g.-d. art.* heliofobiei, *pl.* heliofobii, *art.* heliofobiile.
heliograf (-li-o-) 1. Aparat pentru copierea pe o hârtie sensibilă la lumină a desenelor executate pe hârtie de calc. 2. Aparat telegrafic care folosește razele Soarelui. 3. Aparat pentru măsurarea puterii calorice a Soarelui. *s.n., pl.* heliografe.
heliografic,-ă (-li-o-) Referitor la heliografie. */Hârtie ~* = hârtie specială pe care sunt copiate desenele la heliograf. *adj., pl.* heliografici,-ce.
heliografie (-li-o-) 1. Procedeu de multiplicare a desenelor, care folosește clișee pe plăci de cupru, obținute pe cale fotochimică. //(înv.) Heliogravură (1). 2. (rar) Descriere a Soarelui. *s.f., art.* heliografia, *g.-d. art.* heliografiei.
heliogravor (-li-o-) Lucrător specializat în heliogravură. *s.m., pl.* heliogravori, *art.* heliogravorii.
heliogravură (-li-o-) 1. Procedeu utilizat la executarea clișeelor de cupru pentru imprimarea heliografică. //Gravură astfel obținută. 2. Procedeu fotomecanic de gravare a formelor de tipar adânc; fotogravură. *s.f., g.-d. art.* heliogravurii, *pl.* heliogravuri.
heliomarin,-ă (-li-o-) (despre tratamente medicale) Care utilizează în același timp acțiunea razelor solare și a aerului marin. *adj., pl.* heliomarin,-e.
heliomat,-ă (-li-o-) Opac la lumina solară. *Ochelari ~. adj., pl.* heliomați,-te.
heliometru (-li-o-) Instrument optic pentru determinarea diametrului aparent al Soarelui și al planetelor. *s.n., art.* heliometrul, *pl.* heliometre.
helion (-li-on-) Nucleu al atomului de heliu. *s.m., pl.* helioni.
helioplastie (-li-o-) Procedeu de gravură fotografică prin care se obțin planșe gravate în relief. *s.f., art.* helioplastia, *g.-d. art.* helioplastiei, *pl.* helioplastii.
helioscop (-li-o-) Aparat sau dispozitiv optic care se atașează la o lunetă pentru a proteja vederea în timpul observării Soarelui. *s.n., pl.* helioscoape.
heliostat (-li-o-) Instrument alcătuit dintr-un sistem optic, pus în mișcare de un mecanism de ceasornic, folosit pentru a transmite un fascicul de raze solare într-o direcție determinată. *s.n., pl.* heliostate.
heliotactism (-li-o-) (biol.) Heliotropism. *s.n.*
heliotehnic,-ă (-li-o-) De heliotehnică. *adj., pl.* heliotehnici,-ce.
heliotehnică (-li-o-) Tehnică de utilizare a energiei solare prin transformarea luminii naturale în curent electric cu ajutorul fotopilelor. *s.f., g.-d. art.* heliotehnicii.
heliotehnician,-ă (-li-o-, -ci-an) Specialist în heliotehnică. *s.m., pl.* heliotehnicieni; *s.f., g.-d. art.* heliotehnicienei, *pl.* heliotehnicience.
helioterapic,-ă (-li-o-) Referitor la helioterapie. *adj., pl.* helioterapici,-ce.
helioterapie (-li-o-) Tratament al unor boli prin expunerea corpului la acțiunea progresivă a razelor solare; baie de soare. *s.f., art.* helioterapia, *g.-d. art.* helioterapiei, *pl.* helioterapii.
heliotermic,-ă (-li-o-) Referitor la heliotermie. *adj., pl.* heliotermici,-ce.
heliotermie (-li-o-) Fenomen fizic care constă în păstrarea timp îndelungat a căldurii înmagazinate în apa sărată a unor lacuri, comparativ cu regiunile învecinate, datorită prezenței la suprafața lacurilor a unui strat izolator de apă dulce. *s.f., art.* heliotermia, *g.-d. art.* heliotermiei, *pl.* heliotermii.
heliotipie (-li-o-) Fotocolografie. *s.f., art.* heliotipia, *g.-d. art.* heliotipiei, *pl.* heliotipii, *art.* heliotipiile.
heliotrop[1] (-li-o-) Plantă aromatică, cu flori albe sau albastre, întrebuințată în industria parfumului. //Ulei eteric extras din planta de mai sus. *s.m., pl.* heliotropi.
heliotrop[2] (-li-o-) 1. Materie colorantă folosită la vopsitul bumbacului. 2. Piatră semiprețioasă, de culoare verde sau roșie, cu pete galbene. *s.n., pl.* heliotrope.
heliotropină (-li-o-) Substanță extrasă din heliotrop[1], utilizată în cosmetică și în industria parfumurilor. *s.f., g.-d. art.* heliotropinei, *pl.* heliotropine.
heliotropism (-li-o-) Proprietate pe care o au unele plante de a se îndrepta spre o sursă de lumină; heliotactism. *s.n.*
heliază (-li-o-) (livr.) Insolație. *s.f., g.-d. art.* heliozei, *pl.* helioze.
heliozincografie (-li-o-) Procedeu de reproducere a hărților și desenelor, care constă în trecerea desenului pe o placă de zinc granulat. //(concr.) Reproducere obținută prin acest procedeu. *s.f., art.* heliozincografia, *g.-d. art.* heliozincografiei, *pl.* (reproduceri) heliozincografii.
heliport Aeroport de dimensiuni reduse, construit special pentru elicoptere. [*var.* eliport *s.n.*] *s.n., pl.* heliporturi.
heliu Element chimic din familia gazelor nobile, incolor și inodor, întrebuințat la umplerea baloanelor. *s.n., art.* heliul.

helmint (med.) Nume generic al viermilor paraziți. *s.m., pl.* helminți.
helmintiază (-ti-a-) Infestare cu viermi paraziți intestinali. *s.f., g.-d. art.* helmintiazei, *pl.* helmintiaze.
helmintic,-ă (med.) Referitor la helminți. *adj., pl.* helmintici,-ce.
helmintologie Disciplina care studiază viermii paraziți și mijloacele de combatere a lor. *s.f., art.* helmintologia, *g.-d. art.* helmintologiei.
helmintosporioză (-ri-o-) Boală a plantelor, provocată de unele ciuperci parazite, manifestată prin apariția pe frunze a unor pete brune, în dreptul cărora țesuturile se rup. *s.f., g.-d. art.* helmintosporiozei, *pl.* helmintosporioze.
helofită (Plantă) care crește în bălți și în mlaștini, intermediară între plantele tereste și cele de apă. *adj., s.f., pl.* helofite.
helvet (la pl.) Trib celtic care trăia în Antichitate în nord-vestul Elveției de astăzi; (la sg.) persoană care făcea parte din acest trib. *s.m., pl.* helveți.
helvetic,-ă Referitor la Confederația Helvetică. *adj., pl.* helvetici,-ce.
helvețian (-ți-an) Al doilea etaj al miocenului. *s.n.*
hem Nucleu al hemoglobinei și al altor pigmenți respiratori celulari, de care se leagă un ion de fier. *s.n., pl.* hemuri.
hemangiom (-gi-om) Pată roșie-violacee, formată dintr-o aglomerare de vase capilare, localizată pe mâini, pe față etc. *s.n., pl.* hemangioame.
hemartroză Acumulare de sânge într-o articulație, în urma unei lovituri, fracturi etc. *s.f., g.-d. art.* hemartrozei, *pl.* hemartroze.
hematemeză Hemoragie pe traiectul tubului digestiv, eliminată pe gură, frecventă în ulcerul gastroduodenal și în cancerul gastric. *s.f., g.-d. art.* hematemezei, *pl.* hematemeze.
hematic,-ă (în sintagma) *Organ ~* = organ care produce globule roșii. *adj., pl.* hematici,-ce.
hematie Celulă sangvină de culoare roșie datorită hemoglobinei pe care o conține; globulă roșie, eritrocit. *s.f., art.* hematia, *g.-d. art.* hematiei, *pl.* hematii, *art.* hematiile.
hematimetrie (med.) Numărătoare a hematiilor. *s.f., art.* hematimetria, *g.-d. art.* hematimetriei, *pl.* hematimetrii, *art.* hematimetriile.
hematimetru Aparat folosit în hematimetrie. *s.n., art.* hematimetrul, *pl.* hematimetre.
hematină Pigment care provine din sânge și conține fier. *s.f., g.-d. art.* hematinei, *pl.* hematine.
hematit Oxid natural de fier de culoare roșie sau brună. *s.n.*
hematocel Tumoare formată prin acumularea de sânge într-un țesut sau organ. *s.n., pl.* hematocele.
hematocheratoză Dezvoltare excesivă a stratului cornos din epidermă. *s.f., g.-d. art.* hematocheratozei, *pl.* hematocheratoze.
hematocrit Aparat care indică gradul de diluție sau de concentrare a sângelui; hematoglobinometru. *s.n., pl.* hematocrite.
hematofag,-ă (Animal) care se hrănește cu sângele altui animal. *adj., s.m.* și *f., pl.* hematofagi,-ge.
hematofobie Teamă morbidă de sânge. *s.f., g.-d. art.* hematofobiei, *pl.* hematofobii, *art.* hematofobiile.
hematogen[1] Produs alimentar concentrat, folosit ca tonic puternic, obținut prin amestecarea sângelui cu lapte și cu diferite substanțe aromatizate. *s.n., pl.* hematogene.
hematogen[2]**,-ă** (despre unele medicamente) Care produce sânge, care face să crească numărul globulelor roșii din sânge. *adj., pl.* hematogeni,-e.
hematoglobinometru Hematocrit. *s.n., art.* hematoglobinometrul, *pl.* hematoglobinometre.
hematolog,-ă Specialist în hematologie. *s.m., pl.* hematologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* hematologei, *pl.* hematologă.
hematologic,-ă Referitor la hematologie. *adj., pl.* hematologici,-ce.
hematologie Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul fiziologiei și patologiei sângelui. *s.f., art.* hematologia, *g.-d. art.* hematologiei.
hematom Acumulare de sânge într-un țesut, provocată de ruperea vaselor sangvine. *s.n., pl.* hematoame.
hematopoietic,-ă Referitor la hematopoieză. *adj., pl.* hematopoietici,-ce.
hematopoieză Proces de formare și dezvoltare a celulelor sangvine. *s.f., g.-d. art.* hematopoiezei.
hematoporfirină Substanță de culoare roșu-închis, rezultată din descompunerea hemoglobinei. *s.f., g.-d. art.* hematoporfirinei.
hematoscop Instrument folosit pentru dozarea hemoglobinei în sânge. *s.n., pl.* hematoscoape.
hematoscopie (med.) Examinare a sângelui la microscop. *s.f., art.* hematoscopia, *g.-d. art.* hematoscopiei, *pl.* hematoscopii, *art.* hematoscopiile.
hematoză Proces de oxigenare a sângelui venos. *s.f., g.-d. art.* hematozei, *pl.* hematoze.
hematozoar (-zo-ar) Sporozoar care trăiește în sângele animalelor și în tubul digestiv al țânțarului anofel, agent patologic al malariei. *s.n., pl.* hematozoare.
hematurie Prezență a sângelui sau a hematiilor în urină, întâlnită în unele afecțiuni renale, vezicale etc. *s.f., art.* hematuria, *g.-d. art.* hematuriei, *pl.* hematurii, *art.* hematuriile.
hemeralop,-ă (Persoană) care suferă de hemeralopie. *adj., s.m.* și *f., pl.* hemeralopi,-e.
hemeralopie Diminuare sau pierdere a vederii la iluminare redusă; cecitate nocturnă. *s.f., art.* hemeralopia, *g.-d. art.* hemeralopiei, *pl.* hemeralopii, *art.* hemeralopiile.
hemerolog Autor de calendare. //Persoană care studiază problemele legate de calendare. *s.m., pl.* hemerologi.
hemerologie (rar) Știința de a alcătui calendare. *s.f., art.* hemerologia, *g.-d. art.* hemerologiei.
hemerotecă (rar) Bibliotecă de publicații periodice; secție de periodice a unei biblioteci. *s.f., g.-d. art.* hemeroteții, *pl.* hemeroteci.
hemialgie (-mi-al-) (med.) Durere limitată la o singură parte a corpului. *s.f., art.* hemialgia, *g.-d. art.* hemialgiei, *pl.* hemialgii, *art.* hemialgiile.
hemianestezie (-mi-a-) Pierdere a sensibilității unei jumătăți laterale a corpului. *s.f., art.* hemianestezia, *g.-d. art.* hemianesteziei, *pl.* hemianestezii, *art.* hemianesteziile.
hemianopsie (-mi-a-) Slăbire sau pierdere a vederii într-o jumătate din câmpul vizual. *s.f., art.* hemianopsia, *g.-d. art.* hemianopsiei, *pl.* hemianopsii, *art.* hemianopsiile.
hemiatrofie (-mi-a-) (med.) Atrofie limitată la o jumătate a corpului sau a unui organ. *s.f., art.* hemiatrofia, *g.-d. art.* hemiatrofiei, *pl.* hemiatrofii, *art.* hemiatrofiile.
hemiceluloză Polizaharid complex, foarte răspândit la plante superioare. *s.f., g.-d. art.* hemicelulozei, *pl.* hemiceluloze.
hemiciclu Spațiu sau construcție în formă de semicerc, pentru săli de cursuri, de spectacole etc. [*var.* emiciclu *s.n.*] *s.n., pl.* hemicicluri.
hemicranie Durere a unei jumătăți a capului, constituind unul dintre simptomele migrenei. *s.f., art.* hemicrania, *g.-d. art.* hemicraniei, *pl.* hemicranii, *art.* hemicraniile.
hemicriptofită (Plantă perenă) la care organele vegetative rămân în timpul iernii pe sau în pământ. *adj., s.f., pl.* hemicriptofite.

hemicristalin,-ă (despre roci vulcanice) Cu structură parțial cristalină. *adj., pl.* hemicristalini,-e.
hemifonie Incapacitate de a vorbi cu glas tare. *s.f., art.* hemifonia, *g.-d. art.* hemifoniei.
hemimetabolă (entom., despre insecte) Cu metamorfoză incompletă (fără stadiul de nimfă); heterometabolă. *adj., pl.* hemimetabole.
hemină Substanță organică formată din hem prin transformarea fierului bivalent în fier trivalent. *s.f., g.-d. art.* heminei, *pl.* hemine.
hemion (-mi-on) Măgar sălbatic din Mongolia, de mărimea catârului. *s.m., pl.* hemioni.
hemiopie (-mi-o-) (med.) Afecțiune a vederii datorită căreia bolnavul percepe numai o parte a obiectelor pe care le privește. *s.f., art.* hemiopia, *g.-d. art.* hemiopiei, *pl.* hemiopii, *art.* hemiopiile.
hemiparoză Reducere a forței și a amplitudinii mișcărilor voluntare într-una din jumătățile corpului. *s.f., g.-d. art.* hemiparozei, *pl.* hemiparoze.
hemiplegic,-ă (Persoană) bolnavă de hemiplegie. *adj., s.m.* și *f., pl.* hemiplegici,-ce.
hemiplegie Paralizie a unei jumătăți a corpului. *s.f., art.* hemiplegia, *g.-d. art.* hemiplegiei, *pl.* hemiplegii, *art.* hemiplegiile.
hemipter (la pl.) Ordin de insecte cu prima pereche de aripi parțial chitinizată și cu a doua membranoasă; (la sg.) insectă din acest ordin; heteropter. *s.n., pl.* hemiptere.
hemistih v. **emistih.**
hemocianină (-ci-a-) Proteină de culoare albastră, prezentă în hemolimfa moluștelor și a crustaceelor. *s.f., g.-d. art.* hemocianinei, *pl.* hemocianine.
hemocit (biol.) Denumire generică pentru celula sangvină. *s.n., pl.* hemocite.
hemocitometru (med.) Dispozitiv de măsurare a hematiilor. *s.n., art.* hemocitometrul, *pl.* hemocitometre.
hemocultură Cultivare și identificare a unor germeni patogeni din sânge prin însămânțarea sângelui pe un mediu de cultură. *s.f., g.-d. art.* hemoculturii, *pl.* hemoculturi.
hemodiagnostic (-di-ag-) Diagnostic stabilit în urma analizelor de sânge. *s.n., pl.* hemodiagnostice.
hemodializă (-di-a-) (med.) Dializă a sângelui. *s.f., g.-d. art.* hemodializei, *pl.* hemodialize.
hemodializor (-di-a-) (med.) Rinichi artificial. *s.m., pl.* hemodializori.
hemodinamică 1. Circulația sângelui în aparatul vascular. 2. Parte a fiziologiei care studiază circulația sangvină. *s.f., g.-d. art.* hemodinamicii.
hemodinamometru (med.) Instrument pentru măsurarea presiunii sângelui. *s.n., art.* hemodinamometrul, *pl.* hemodinamometre.
hemofag,-ă (biol.) 1. (despre animale) Care se hrănește cu sânge. 2. (despre celule) Care distruge globulele roșii din sânge. *adj., pl.* hemofagi,-ge.
hemofilie Boală ereditară, transmisă de mamă numai băieților, care constă în predispoziția spre hemoragii, cauzate de prelungirea timpului de coagulare a sângelui. *s.f., art.* hemofilia, *g.-d. art.* hemofiliei, *pl.* hemofilii, *art.* hemofiliile.
hemogenie Boală a sângelui, mai frecventă la femei, caracterizată prin scăderea numărului trombocitelor, creșterea timpului de sângerare etc. *s.f., art.* hemogenia, *g.-d. art.* hemogeniei, *pl.* hemogenii, *art.* hemogeniile.
hemoglobină Pigment al globulelor roșii din sânge, cu rol în procesul respirator. *s.f., g.-d. art.* hemoglobinei.
hemoglobinemie (med.) Prezență a hemoglobinei în sânge datorită distrugerii globulelor roșii. *s.f., art.* hemoglobinemia, *g.-d. art.* hemoglobinemiei.
hemoglobinometrie (med.) Determinare a cantității de hemoglobină din sânge. *s.f., art.* hemoglobinometria, *g.-d. art.* hemoglobinometriei, *pl.* hemoglobinometrii, *art.* hemoglobinometriile.
hemoglobinometru Aparat folosit la determinarea cantității de hemoglobină din sânge. *s.n., art.* hemoglobinometrul, *pl.* hemoglobinometre.
hemoglobinopatie (med.) Nume generic al bolilor ereditare datorate hemoglobinei anormale. *s.f., art.* hemoglobinopatia, *g.-d. art.* hemoglobinopatiei, *art.* hemoglobinopatiile.
hemoglobinurie Prezența hemoglobinei în urină. *s.f., art.* hemoglobinuria, *g.-d. art.* hemoglobinuriei, *pl.* hemoglobinurii, *art.* hemoglobinuriile.
hemogramă Examen de laborator care stabilește compoziția sângelui. *s.f., g.-d. art.* hemogramei, *pl.* hemograme.
hemolimfă Lichid organic din aparatul circulator al nevertebratelor, care are aceleași proprietăți cu ale sângelui. *s.f., g.-d. art.* hemolimfei, *pl.* hemolimfe.
hemolitic,-ă (med.) Care produce hemoliză. *adj., pl.* hemolitici,-ce.
hemoliză Distrugere patologică a hematiilor și trecerea lor în plasmă. *s.f., g.-d. art.* hemolizei, *pl.* hemolize.
hemolizină Substanță, anticorp, care produce hemoliza. *s.f., g.-d. art.* hemolizinei, *pl.* hemolizine.
hemometru Aparat folosit pentru dozarea hemoglobinei din sânge. *s.n., art.* hemometrul, *pl.* hemometre.
hemopatie Denumire dată bolilor de sânge. *s.f., art.* hemopatia, *g.-d. art.* hemopatiei, *pl.* hemopatii, *art.* hemopatiile.
hemoptizic,-ă (Persoană) bolnavă de hemoptizie. *adj., s.m.* și *f., pl.* hemoptizici,-ce.
hemoptizie Eliminare de sânge prin tuse, cauzată de o hemoragie a căilor respiratorii. *s.f., art.* hemoptizia, *g.-d. art.* hemoptiziei, *pl.* hemoptizii, *pl.* hemoptiziile.
hemoragic,-ă Cu caracter de hemoragie. *adj., pl.* hemoragici,-ce.
hemoragie 1. Scurgere puternică de sânge în urma ruperii peretelui unui vas sangvin; hemoree. */~ intestinală* = enterohemoragie. *~ nazală* = epistaxis. 2. (fig.) Pierdere a ceea ce este esențial pentru viitorul unei țări. */~ de capital* = pierdere, curgere de capital. *s.f., art.* hemoragia, *g.-d. art.* hemoragiei, *pl.* hemoragii, *art.* hemoragiile.
hemoree Hemoragie. *s.f., art.* hemoreea, *g.-d. art.* hemoreei, *pl.* hemoree.
hemoroid (mai ales la pl.) Dilatații ale vaselor din regiunea rectului, însoțite de dureri și hemoragii. *s.m., pl.* hemoroizi.
hemoroidal,-ă (-ro-i-) Referitor la hemoroizi. *adj., pl.* hemoroidali,-e.
hemosiderină Pigment bogat în fier, prezent în ficat. *s.f., g.-d. art.* hemosiderinei, *pl.* hemosiderine.
hemosideroză Boală care se manifestă prin depunerea hemosiderinei în ficat, plămâni etc. *s.f., g.-d. art.* hemosiderozei, *pl.* hemosideroze.
hemostatic[1] Substanță, agent mecanic etc., care oprește o hemoragie. *s.n., pl.* hemostatice.
hemostatic[2]**,-ă** (despre medicamente, agenți etc.) Care produce hemostază. *adj., pl.* hemostatici,-ce.
hemostază Oprire a unei hemoragii prin procedee medicale sau chirurgicale. *s.f., g.-d. art.* hemostazei, *pl.* hemostaze.
hemoterapie Tratare a unei boli prin administrare de sânge. *s.f., art.* hemoterapia, *g.-d. art.* hemoterapiei, *pl.* hemoterapii, *art.* hemoterapiile.
hemotorax (med.) Acumulare de sânge în cavitatea pleurală. *s.n.*
hemotoxie Otrăvire a sângelui. *s.f., art.* hemotoxia, *g.-d. art.* hemotoxiei, *pl.* hemotoxii, *art.* hemotoxiile.

hemotoxină (med.) Substanță cu acțiune nocivă asupra globulelor roșii. *s.f., g.-d. art.* hemotoxinei, *pl.* hemotoxine.
hemotrop,-ă (biol., despre virusuri) Care se fixează pe celulele sangvine. *adj., pl.* hemotropi,-e.
hemovaccinare Inoculare de sânge sau de plasmă sangvină în piele. *s.f., g.-d. art.* hemovaccinării, *pl.* hemovaccinări.
hendiadă (-di-a-) Figură de stil, care constă în înlocuirea unui substantiv, însoțit de un atribut, prin două substantive sau a unui atribut adjectival cu unul substantival. *s.f., g.-d. art.* hendiadei, *pl.* hendiade.
henoteism Formă primitivă de religie, care face trecerea de la politeism la monoteism, în care una dintre divinitățile adorate devine principalul obiect de cult. *s.n.*
henry (fiz.) Unitate de măsură a inductivității. *s.m.*
henț (la fotbal) Atingerea neregulamentară a mingii cu mâna. *s.n., pl.* hențuri.
hepar Medicament regenerator al celulei hepatice și stimulator al hematopoiezei, preparat din extract de ficat. *s.n.*
heparină Medicament care are proprietatea de a împiedica coagularea sângelui, utilizat în tratamentul infarctului miocardic, al flebitelor etc. *s.f., g.-d. art.* heparinei, *pl.* heparine.
hepatalgie (med.) Durere de ficat. *s.f., art.* hepatalgia, *g.-d. art.* hepatalgiei, *pl.* hepatalgii, *art.* hepatalgiile.
hepatic,-ă Referitor la ficat. *adj., pl.* hepatici,-ce.
hepaticee (la pl.) Familie de plante criptogame, cu frunze numai de o parte a tulpinii sau fără frunze; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* hepaticeea, *g.-d. art.* hepaticeei, *pl.* hepaticee.
hepatită Denumirea dată afecțiunilor inflamatorii de natură virotică ale ficatului. *s.f., g.-d. art.* hepatitei, *pl.* hepatite.
hepatobiliar,-ă Referitor la ficat și la căile biliare. *adj., pl.* hepatobiliari,-e.
hepatogen,-ă (med.) Care este produs de ficat. *adj., pl.* hepatogeni,-e.
hepatografie Radiografie a ficatului. *s.f., art.* hepatografia, *g.-d. art.* hepatografiei, *pl.* hepatografii, *art.* hepatografiile.
hepatolog,-ă Specialist în hepatologie. *s.m., pl.* hepatologi; *s.f., g.-d. art.* hepatologei, *pl.* hepatologe.
hepatologie (med.) Disciplină a medicinei interne care se ocupă cu studiul anatomiei, fiziologiei și patologiei ficatului. *s.f., art.* hepatologia, *g.-d. art.* hepatologiei.
hepatom (med.) Tumoare hepatică (malignă). *s.n., pl.* hepatoame.
hepatomegalie (med.) Mărire a dimensiunilor ficatului, care apare în ciroză, tuberculoză etc. *s.f., art.* hepatomegalia, *g.-d. art.* hepatomegaliei, *pl.* hepatomegalii, *art.* hepatomegaliile.
hepatopatie (med.) Nume generic al bolilor ficatului. *s.f., art.* hepatopatia, *g.-d. art.* hepatopatiei, *pl.* hepatopatii, *art.* hepatopatiile.
hepatoprotector,-oare (med.) Care protejează ficatul. *adj., pl.* hepatoprotectori,-oare.
hepatoptoză (med.) Cădere a ficatului. *s.f., g.-d. art.* hepatoptozei, *pl.* hepatoptoze.
hepatoragie (med.) Hemoragie hepatică. *s.f., art.* hepatoragia, *g.-d. art.* hepatoragiei, *pl.* hepatoragii, *art.* hepatoragiile.
hepatoxină (med.) Toxină cu efect nociv asupra ficatului. *s.f., g.-d. art.* hepatoxinei, *pl.* hepatoxine.
heptacord Liră cu șapte coarde la vechii greci. *s.n., pl.* heptacorduri.
heptaedru Corp geometric cu șapte fețe. *s.n., art.* heptaedrul, *pl.* heptaedre.
heptagon Poligon cu șapte laturi și cu șapte unghiuri. *s.n., pl.* heptagoane.
heptagonal,-ă În formă de heptagon. *adj., pl.* heptagonali,-e.
heptametru Vers alcătuit din șapte picioare. *s.n., art.* heptametrul, *pl.* heptametre.
heptan Hidrocarbură saturată din clasa parafinelor, cu șapte atomi de carbon în moleculă, care se prezintă ca un lichid inflamabil, folosită drept carburant. *s.m., pl.* heptani.
heptatlon Complex de șapte probe atletice. *s.n., pl.* heptatloane.
heptavalent,-ă (despre elemente chimice) Cu valența 7. *adj., pl.* heptavalenți,-te.
heptemimer,-ă (despre cezura unui vers) Care se află după a șaptea jumătate de picior. *adj., pl.* heptemimeri,-e.
heptodă Tub electronic cu vid care are șapte electrozi. *s.f., g.-d. art.* heptodei, *pl.* heptode.
herald (în Evul Mediu) Dregător care avea sarcina de a purta insignele suveranilor, de a organiza turnirurile, de a transmite declarațiile de război etc. *s.m., pl.* heralzi.
heraldic,-ă Referitor la heraldică. *adj., pl.* heraldici,-ce.
heraldică Disciplină auxiliară a istoriei, care se ocupă cu studiul stemelor și al blazoanelor. *s.f., g.-d. art.* heraldicii.
heraldist Specialist în heraldică. *s.m., pl.* heraldiști.
herb (înv.) 1. Stemă; blazon. 2. (fig.) Origine, neam nobil. *s.n., pl.* herburi.
herbar v. **ierbar.**
hercinic,-ă (în sintagma) *Orogeneza ~* = totalitatea mișcărilor de cutare a scoarței terestre în urma cărora s-au format o serie de munți. //Format prin orogeneza hercinică. *adj., pl.* hercinici,-ce.
herculeean,-ă (-le-ean) Caracteristic lui Hercule; foarte puternic. [*var.* erculean,-ă *adj.*] *adj., pl.* herculeeni,-e.
Hereford (here *pron.* her) (angl.) Rasă de taurine de culoare roșcată. *s.prop.n.*
herghelegiu Îngrijitor al unei herghelii. *s.m., art.* herghelegiul, *pl.* herghelegii, *art.* herghelegiii.
herghelie 1. Crescătorie de cai. 2. Grup mare de cai de aceeași categorie. *s.f., art.* herghelia, *g.-d. art.* hergheliei, *pl.* herghelii, *art.* hergheliile.
hering Pește marin lung de circa 20 cm, de culoare albastră-argintie. *s.m., pl.* heringi.
hermafrodit,-ă I. *adj.* (om, plante și animale) Care are organe de reproducere atât masculine, cât și feminine, pe același individ; androgin, bisexuat. II. *s.m.* 1. Om anormal, având caractere specifice ambelor sexe. 2. *s.m.* și *f.* (mit.) Ființă căreia i se atribuie o natură dublă, feminină și masculină. *adj., s.m.* și *f., pl.* hermafroditi,-te.
hermafroditism Prezența organelor sexuale de ambele sexe la același individ; bisexualitate. *s.n.*
hermă Stâlp de piatră amplasat de-a lungul drumurilor și la intrarea în casele grecești, având săpat în partea de sus capul lui Hermes, zeul comerțului. *s.f., g.-d. art.* hermei, *pl.* herme.
hermelină (zool., înv.) Hermină. *s.f., g.-d. art.* hermelinei, *pl.* hermeline.
hermeneutic,-ă De hermeneutică. [*var.* ermeneutic,-ă *adj.*] *adj., pl.* hermeneutici,-ce.
hermeneutică 1. Știința interpretării textelor vechi, în special a celor biblice. 2. Știința interpretării fenomenelor culturii spirituale. 3. Comentariul sensului într-un text beletristic. [*var.* ermeneutică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hermeneuticii.
herminat,-ă (despre găini) Cu penajul alb mărginit cu negru la coadă și la aripi și negru mărginit cu alb la gât. *adj., pl.* herminați,-te.
hermină Animal carnivor asemănător cu nevăstuica, având blana fină, lucioasă iarna și albă vara; cacom,

hermelină, helge. //Blană prelucrată sau haină făcută din blana acestui animal. *s.f., g.-d. art.* herminei, *pl.* hermine.
herniar,-ă (-ni-ar-) Referitor la hernie. *adj., pl.* herniari,-e.
hernie 1. Umflătură cauzată de ieşirea unui organ din cavitatea sa. //(spec.) Ieşire a intestinului subţire din peritoneu. /~ *de disc* = ieşire a nucleului cartilaginos din discul intervertebral. 2. (bot.) /~*a verzei* = boală a verzei, manifestată prin apariţia pe rădăcina plantei atacate a unor tumori galbene, apoi brune. *s.f., art.* hernia, *g.-d. art.* herniei, *pl.* hernii, *art.* herniile.
heroidă Epistolă în versuri, în care se celebrează un erou sau un personaj celebru. *s.f., g.-d. art.* heroidei, *pl.* heroide.
heroină Medicament derivat din morfină, cu acţiune analgezică şi stupefiantă. *s.f., g.-d. art.* heroinei.
heroinoman,-ă (-ro-i-) Persoană care se droghează cu heroină. *s.m., pl.* heroinomani; *s.f., g.-d. art.* heroinomanei, *pl.* heroinomane.
heroinomanie (-ro-i-) (med.) Drogare cu heroină. *s.f., art.* heroinomania, *g.-d. art.* heroinomaniei, *pl.* heroinomanii, *art.* heroinomaniile.
herpes Boală de piele virotică, caracterizată prin apariţia unor băşicuţe în jurul gurii, al nasului sau al organelor genitale. *s.n., pl.* herpesuri.
herpetic,-ă De natura herpesului. *adj., pl.* herpetici,-ce.
hertz (herţ) Unitate de măsură prentru frecvenţă, egală cu frecvenţa unui fenomen care se repetă o dată la fiecare secundă. *s.m., pl.* hertzi; *simb.* Hz.
hertzian,-ă (-ţi-an) Referitor la undele electromagnetice. /*Undă* ~ = undă electromagnetică prin care se fac transmisiile radiofonice. *adj., pl.* hertzieni,-e.
herţog (înv.) Duce, voievod. *s.m.*
herul,-ă I. *adj.* Referitor la heruli (II). II. *s.m.* şi *f.* Persoană care făcea parte dintr-un neam germanic din uniunea de triburi a goţilor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* heruli,-e.
heruvic Numele unui imn bisericesc ortodox. *s.n., pl.* heruvice.
heruvim Înger care urmează ierarhic după arhangheli. *s.m., pl.* heruvimi.
hesperidă Fruct asemănător cu baca, moale, care conţine uleiuri eterice. *s.f., g.-d. art.* hesperidei, *pl.* hesperide.
hesperornis Pasăre fosilă acvatică, asemănătoare cu pinguinul, cu aripile reduse la două palete. *s.m.*
hessian Ţesătură de iută folosită în tapiţerie. *s.n.*
hetairă Curtezană din Grecia antică. *s.f., g.-d. art.* hetairei, *pl.* hetaire.
hetairism (-ta-i-) Denumire dată raporturilor sexuale extraconjugale ale bărbaţilor cu femei uşoare. *s.n.*
heteroauxină (-ro-a-u-) Hormon vegetal de creştere, care se găseşte în drojdii, porumb etc. *s.f., g.-d. art.* heteroauxinei, *pl.* heteroauxine.
heterociclic,-ă (chim., despre compuşi organici) Care are în ciclu, pe lângă atomi de carbon, şi atomi ai altor elemente. *adj., pl.* heterociclici,-ce.
heterociclu (chim.) Compus organic ciclic care conţine pe lângă atomi de carbon şi atomi de azot, sulf, oxigen etc. *s.n., art.* heterociclul.
heteroclit,-ă v. **eteroclit.**
heterocromie (med.) Anomalie congenitală caracterizată prin colorarea diferită a irisurilor. *s.f., art.* heterocromia, *g.-d. art.* heterocromiei, *pl.* heterocromii, *art.* heterocromiile.
heterocromozom (biol.) Cromozom sexual; heterozom. *s.m., pl.* heterocromozomi.
heterodină Generator electronic cu ajutorul căruia se produc oscilaţii de înaltă frecvenţă. [*var.* eterodină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* heterodinei.
heterodont,-ă (Animal) care are dinţii diferenţiaţi în canini, incisivi, molari etc. *adj., s.m., pl.* heterodonţi,-te.
heterodox,-ă (Persoană) care este de altă credinţă decât cea oficială (a bisericii ortodoxe). [*var.* eterodox,-ă *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* heterodocşi,-xe.
heterodoxie Concepţie care se abate de la doctrina oficială a bisericii ortodoxe. //Credinţă contrară unei dogme. [*var.* eterodoxie *s.f.*] *s.f., art.* heterodoxia, *g.-d. art.* heterodoxiei.
heterofilie Fenomen care constă în existenţa frunzelor de forme diferite pe aceeaşi plantă. *s.f., art.* heterofilia, *g.-d. art.* heterofiliei, *pl.* heterofilii, *art.* heterofiliile.
heterofon,-ă Relativ la heterofonie. [*var.* eterofon,-ă *adj.*] *adj., pl.* heterofoni,-e.
heterofonie Deviere incidentală de la linia melodică de bază în cazul suprapunerii a două sau mai multe voci care intonează aceeaşi melodie. [*var.* eterofonie *s.f.*] *s.f., art.* heterofonia, *g.-d. art.* heterofoniei, *pl.* heterofonii, *art.* heterofoniile.
heterogam,-ă (despre plante) Care are două sau mai multe feluri de flori. *adj., pl.* heterogami,-e.
heterogamie Formă de înmulţire sexuală prin unirea a doi gameţi diferiţi ca formă, mărime şi structură. *s.f., art.* heterogamia, *g.-d. art.* heterogamiei, *pl.* heterogamii, *art.* heterogamiile.
heterogonie (biol.) 1. Formare pe acelaşi individ a două sau trei tipuri de flori diferite din punctul de vedere al androceului. 2. Însuşire a unor specii de a prezenta una sau mai multe reproduceri partogenetice urmate de una sexuală. *s.f., art.* heterogonia, *g.-d. art.* heterogoniei.
heterogrefă (med.) Operaţie de refacere a unui ţesut (sau a unui organ) folosindu-se transplant de la o altă specie; heteroplastie. [*var.* eterogrefă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* heterogrefei, *pl.* heterogrefe.
heterometabolă Hemimetabolă. *adj., pl.* heterometabole.
heteromorf,-ă (despre unele substanţe) Care are două sau mai multe forme cristaline diferite; (despre unele animale) care prezintă în cursul dezvoltării mai multor aspecte morfologice. [*var.* eteromorf,-ă *adj.*] *adj., pl.* heteromorfi,-e.
heteromorfie 1. Heteromorfism. 2. (bot.) Sterilitate a florilor determinată de deosebirea de lungime între stil şi stamine. *s.f., art.* heteromorfia, *g.-d. art.* heteromorfiei, *pl.* heteromorfii, *art.* heteromorfiile.
heteromorfism Heteromorfie (1). *s.n.*
heteronim[1] 1. Corespondent al unui cuvânt în altă limbă. 2. Substantiv care are pereche pentru sexul opus. [*var.* eteronim *s.n.*] *s.n., pl.* heteronime.
heteronim[2]**,-ă** (despre opere literare) Publicat sub alte nume decât al autorului; (despre un autor) care scrie sub nume diferite. [*var.* eteronim,-ă *adj.*] *adj., pl.* heteronimi,-e.
heteronom,-ă Care se supune unei legi externe, străine fenomenului respectiv. [*var.* eteronom,-ă *adj.*] *adj., pl.* heteronomi,-e.
heteronomie Însuşirea de a fi heteronom. [*var.* eteronomie *s.f.*] *s.f., art.* heteronomia, *g.-d. art.* heteronomiei.
heteroplastie (med.) Heterogrefă. *s.f., art.* heteroplastia, *g.-d. art.* heteroplastiei, *pl.* heteroplastii, *art.* heteroplastiile.
heteroplazie Formare a unui ţesut anormal în organism. *s.f., art.* heteroplazia, *g.-d. art.* heteroplaziei, *pl.* heteroplazii, *art.* heteroplaziile.
heteroproteidă (biol.) Substanţă organică formată dintr-o proteină şi o substanţă neproteică. [*var.* eteroproteidă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* heteroproteidei, *pl.* heteoproteide.

heteropter (zool.) Hemipter. *s.n., pl.* hemiptere.
heterosexual,-ă (-xu-al) (med.) Atras de sexul opus. *adj., pl.* heterosexuali,-e.
heterosexualitate (-xu-al-) Sexualitate normală; atracție spre sexul opus. *s.f., g.-d. art.* heterosexualității.
heterosferă (geogr.) Strat al atmosferei situat deasupra homosferei, în care predomină gazele ușoare. [*var.* eterosferă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* heterosferei.
heterosugestie/eterosugestie Sugestie obținută prin intervenția altei persoane. *s.f., art.* heterosugestia/eterosugestia, *g.-d. art.* heterosugestiei/eterosugestiei, *pl.* heterosugestii/eterosugestii.
heterotaxie (med.) Poziție anormală sau modificare a poziției unui organ anatomic. *s.f., art.* heterotaxia, *g.-d. art.* heterotaxiei.
heterotermie Fenomen care constă în pierderea sezonieră a capacității de încălzire, caracteristic animalelor care hibernează. *s.f., art.* heterotermia, *g.-d. art.* heterotermiei.
heterotopic,-ă (med.) De heterotopie. *adj., pl.* heterotopici,-ce.
heterotopie (med.) Ectopie. *s.f., art.* heterotopia, *g.-d. art.* heterotopiei, *pl.* heterotopii, *art.* heterotopiile.
heterotransplant (med.) Transplant recoltat de la un alt individ. *s.n., pl.* heterotransplanturi.
heterotrof,-ă (Organism) care se hrănește numai cu substanțe organice, neavând capacitatea de a sintetiza substanțele organice de cele anorganice. *adj., s.m.* și *f., pl.* heterotrofi,-e.
heterotrofie Mod de hrănire a organismelor heterotrofe. *s.f., art.* heterotrofia, *g.-d. art.* heterotrofiei.
heterozigot (biol.) Organism cu două gene diferite, una normală și una modificată prin mutație. *s.m., pl.* heterozigoți.
heterozis Creștere a productivității, a vitalității etc. prin hibridare a două soiuri de plante sau două rase de animale cu ereditați diferite. *s.n.*
hevea Arbore exotic din care se extrage cauciucul. *s.m.*
hexaciorbenzen Compus chimic rezultat prin înlocuirea atomilor de hidrogen din benzen cu atomi de clor. *s.m.*
hexaclorciclohexan Compus chimic sintetic, folosit ca insecticid; analcid. *s.m.*
hexacoralier (-li-er-) (la pl.) Subclasă de celenterate marine, cu șase tentacule; (la sg.) animal din această subclasă. *s.m., pl.* hexacoralieri.
hexacord 1. Liră cu șase coarde la vechii greci. 2. Ansamblu de șase trepte succesive ale unei scări muzicale. *s.n., pl.* hexacorduri.
hexaedru Poliedru cu șase fețe. [*var.* exaedru *s.n.*] *s.n., art.* hexaedrul, *pl.* hexaedre.
hexagon Poligon cu șase laturi și cu șase unghiuri. [*var.* exagon *s.n.*] *s.n., pl.* hexagoane.
hexagonal,-ă În formă de hexagon. /*Sistem* ~ = sistem de cristalizare cu un ax de simetrie de gradul șase. *adj., pl.* hexagonali,-e.
hexametafosfat Polimer al metafosfatului de sodiu, întrebuințat la dedurizarea apei și în industria petrolieră. *s.m.*
hexametilentetramină Antiseptic folosit în infecțiile virale și intestinale; urotropină. *s.f., g.-d. art.* hexametilentetraminei.
hexametru Vers alcătuit din șase picioare. [*var.* exametru *s.n.*] *s.n., art.* hexametrul, *pl.* hexametri.
hexan Hidrocarbură saturată, volatilă, incoloră, insolubilă în apă, care se obține prin distilare din petrol, folosită ca dizolvant. *s.m., pl.* hexani.
hexapod[1] (la pl.) Clasă de insecte cu șase picioare; (p. ext.) denumire mai veche dată insectelor; (la sg.) insectă din această clasă. *s.n., pl.* hexapode.
hexapod[2],-ă (despre animale, insecte) Care are șase picioare. *adj., pl.* hexapozi,-de.
hexastic,-ă Compus din șase versuri. *adj., pl.* hexastici,-ce.
hexastih[1] Poezie sau strofă din șase versuri. *s.n., pl.* hexastihuri.
hexastih[2],-ă Din șase versuri. *adj., pl.* hexastihi,-e.
hexastil Edificiu sau monument cu șase coloane în fațadă. *s.n., pl.* hexastiluri.
hexavalent,-ă (despre radicali sau elemente chimice) Care are valența șase. *adj., pl.* hexavalenți,-te.
hexodă Tub electronic cu vid, care are șase electrozi. *s.f., g.-d. art.* hexodei, *pl.* hexode.
hexoză Monozaharidă cu șase atomi de carbon în moleculă. *s.f., g.-d. art.* hexozei, *pl.* hexoze.
hi[1] Strigăt cu care se îndeamnă caii la mers. *interj.*
hi[2] v. **hă.**
hiacint[1] (hi-a-) Piatră semiprețioasă de culoare roșie sau galbenă. *s.n., pl.* hiacinturi.
hiacint[2] v. **iacint.**
hiadă (hi-a-) (mit.) Nimfă a norilor încărcați de ploaie. *s.f., g.-d. art.* hiadei, *pl.* hiade.
hialin,-ă (hi-a-) Care are transparența sticlei. *adj., pl.* hialini,-e.
hialinoză (hi-a-) Transformare patologică a țesutului conjuctiv în țesut hialin, frecventă în bolile de inimă, de rinichi etc. *s.f., g.-d. art.* hialinozei, *pl.* hialinoze.
hialit (hi-a-) 1. Varietate transparentă de opal. 2. Sticlă neagră de Boemia. *s.n.*
hialită (hi-a-) Inflamație a corpului vitros. *s.f., g.-d. art.* hialitei, *pl.* hialite.
hialograf (hi-a-) Instrument cu dipozitive reglabile, cu ajutorul căruia se pot desena mecanic perspective. *s.n., pl.* hialografe.
hiaiopiasmă (hi-a-) Ectoplasmă. *s.f., g.-d. art.* hialoplasmei, *pl.* hialoplasme.
hiat 1. Întâlnire a două vocale care nu formează diftongi. 2. (fig.) Discontinuitate, pauză, întrerupere. [*var* hiatus *s.n.*] *s.n., pl.* hiaturi.
hiatus v. **hiat.**
hibă (fam.) Defect, cusur. *s.f., g.-d. art.* hibei, *pl.* hibe.
hiberna *intr.* (despre unele animale, și fig.) A petrece iarna în hibernare. *vb. I, ind. prez. 3* hibernează.
hibernacul (bot.) Mugur metamorfozat și caduc, care iernează în stare latentă. *s.m., pl.* hibernaculi.
hibernal,-ă De iarnă. *adj., pl.* hibernali,-e.
hibernare 1. Stare de viață latentă a unor organisme în timpul iernii; hibernație. 2. (fig.) Inactivitate, somnolență, lenevie. *s.f., g.-d. art.* hibernării, *pl.* hibernări.
hibernație (-ți-e) (rar) Hibernare (1). *s.f., art.* hibernația, *g.-d. art.* hibernației, *pl.* hibernații, *art.* hibernațiile.
hibernoterapie Stare de hibernare, realizată pe cale artificială, în scop terapeutic sau în unele intervenții chirurgicale. *s.f., art.* hibernoterapia, *g.-d. art.* hibernoterapiei, *pl.* hibernoterapii, *art.* hibernoterapiile.
hibiscus Arbore tropical din familia malvaceelor, cu flori viu colorate. *s.m., pl.* hibiscuși.
hibrid,-ă I. *adj., s.m.* (Organism) provenit din încrucișarea a doi indivizi de soiuri, specii sau rase diferite. II. *adj.* 1. (fig.) Alcătuit din elemente eterogene. 2. (despre cuvinte) Obținut prin contaminare din elemente caracteristice unor tipuri flexionare diferite. *adj., s.m., pl.* hibrizi,-de.
hibrida *tr.* A obține prin hibridare; a încrucișa două plante, două specii etc.; a hibridiza. *vb. I, ind. prez. 3* hibridează.
hibridare Proces de obținere a unui hibrid; hibridație. *s.f., g.-d. art.* hibridării, *pl.* hibridări.

hibridație (-ți-e-) (rar) Hibridare. *s.f., art.* hibridația, *g.-d. art.* hibridației.
hibriditate Însușirea de a fi hibrid. *s.f., g.-d. art.* hibridității, *pl.* hibridități.
hibridiza *tr.* A hibrida. *vb. I, ind. prez. 3* hibridizează.
hibridizare Acțiunea de a hibridiza; hibridare. *s.f., g.-d. art.* hibridizării, *pl.* hibridizări.
hicăi *tr.* (reg.) A bate, a chinui un câine. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* hicăiesc, *imperf. 3* hicăia; *conj. prez. 3* să hicăiască.
hiclenie (înv.) Denumire dată de vechiul drept românesc trădării, feloniei. *s.f., art.* hiclenia, *g.-d. art.* hiclenie, *pl.* hiclenii, *art.* hicleniile.
hicori Arbore din America de Nord asemănător cu nucul, din al cărui lemn foarte tare și flexibil se fac diverse obiecte, mai ales schiuri. *s.m., pl.* hicori.
hicsos (mai ales la pl.) Triburi nomade asiatice, care au invadat Egiptul și l-au stăpânit în sec. XVIII-XVI î.H.; (la sg.) persoană care făcea parte din aceste triburi. *s.m., pl.* hicsoși.
hidalgo (i-) (în Evul Mediu) Titlu purtat de unii nobili spanioli. *s.m., art.* hidalgoul, *pl.* hidalgo.
hidartroză Acumulare de lichid în articulații. *s.f., g.-d. art.* hidartrozei, *pl.* hidartroze.
hidatic (în sintagma) *Chist* ~ = tumoare benignă, plină cu lichide, provocată de depozitarea în unele organe (ficat, plămâni etc.) a larvelor de tenie. *adj., pl.* hidatice.
hidatiză (-ti-o-) Contaminare a unui organism cu larvele care produc chisturile hidatice. *s.f., g.-d. art.* hidatizei, *pl.* hidatize.
hidatodă Formație epidermică a frunzelor, care elimină apa sub formă de picături. *s.f., g.-d. art.* hidatodei, *pl.* hidatode.
hidos,-oasă Foarte urât; slut, dezgustător. *adj., pl.* hidoși,-oase.
hidoșenie (-ni-e) Urâțenie, sluțenie. *s.f., art.* hidoșenia, *g.-d. art.* hidoșeniei, *pl.* hidoșenii, *art.* hidoșeniile.
hidracarian (-ri-an) (la pl.) Acarieni de origini diferite, adaptați la viața acvatică; (la sg.) animal din această categorie. *s.m., pl.* hidracarieni.
hidracid Acid rezultat din combinarea hidrogenului cu un metaloid. *s.m., pl.* hidracizi.
hidragog[1] Purgativ puternic. *s.n.*
hidragog[2]**,-ă** Cu efect purgativ. *adj., pl.* hidragogi,-ge.
hidramnios (-ni-os) Prezența unei mari cantități de lichid în amnios. *s.n., pl.* hidramniosuri.
hidrant Dispozitiv de închidere și deschidere a apei sub presiune, care permite montarea unuia sau a mai multor furtunuri în același timp. *s.n., pl.* hidrante.
hidrargilit Hidroxid natural de aluminiu. *s.m.*
hidrargir (chim.) Mercur. *s.n.; simb.* Hg.
hidrargirism Intoxicație cu vapori sau săruri de mercur. *s.n.*
hidrargiroză Intoxicație cu mercur, care se manifestă prin colorația anormală a tegumentelor, contracții ale mușchilor, tulburări psihice etc. *s.f., g.-d. art.* hidrargirozei, *pl.* hidrargiroze.
hidrat 1. Compus chimic anorganic solid, de obicei sare, cristalizat cu una sau mai multe molecule de apă de cristalizare. 2. Denumire improprie pentru hidroxid. 3. ~ *de carbon* = glucide, zaharuri. *s.m., pl.* hidrați.
hidrata *refl.* (despre substanțe chimice) A se combina cu apa. //(despre corpuri solide) A absorbi apă în interiorul său. *vb. I, ind. prez. 3* se hidratează.
hidratant,-ă Care hidratează. *adj., pl.* hidratanți,-te.
hidratare Faptul de a se hidrata. //Introducere de apă în organism în caz de hemoragii, vărsături etc. //Creștere a cantității de apă din organismele vegetale. *s.f., g.-d. art.* hidratării, *pl.* hidratări.
hidraulic,-ă Care funcționează prin presiunea apei sau a altor lichide. /*Presă* ~ = presă al cărei mecanism este alcătuit dintr-un cilindru cu piston acționat de apă sub presiune. *adj., pl.* hidraulici,-ce.
hidraulică Știință care studiază legile de echilibru și de mișcare ale lichidelor și aplicațiile lor practice. *s.f., g.-d. art.* hidraulicii.
hidrazidă Substanță cristalină, incoloră, care se utilizează în diferite sinteze organice și ca medicament. *s.f., g.-d. art.* hidrazidei, *pl.* hidrazide.
hidrazină Combinație a azotului cu hidrogenul, folosită ca antioxidant, reductor, combustibil pentru rachete etc. *s.f., g.-d. art.* hidrazinei, *pl.* hidrazine.
hidrazobenzen Derivat al hidrazinei, cu miros de camfor, folosit ca insecticid. *s.m.*
hidrazonă Compus organic obținut prin condensarea hidrazidei. *s.f., g.-d. art.* hidrazonei, *pl.* hidrazone.
hidră 1. Mic animal acvatic, din încrengătura celenteratelor, având corpul de forma unui sac și gura înconjurată de 6-8 tentacule. 2. (mit.) Monstru fabulos imaginat ca un șarpe uriaș cu mai multe capete. [*var.* idră *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hidrei, *pl.* hidre.
hidremie Creștere a cantității de plasmă sangvină, întâlnită în hemoragii mari, în anemii grave etc. *s.f., art.* hidremia, *g.-d. art.* hidremiei, *pl.* hidremii, *art.* hidremiile.
hidric,-ă (în sintagma) *Regim* ~ = regim medical în care se recomandă consumarea unei mari cantități de apă. *adj., pl.* hidrici,-ce.
hidro- Element de compunere care înseamnă „referitor la apă".
hidroacustic,-ă (-dro-a-) Referitor la propagarea sunetelor în apă. *adj., pl.* hidroacustici,-ce.
hidroagregat (-dro-a-) Agregat folosit în centralele hidroelectrice. *s.n., pl.* hidroagregate.
hidroameliorare (-dro-a-, -li-o-) Ansamblul lucrărilor hidrotehnice de ameliorare a solului; hidroameliorație. *s.f., g.-d. art.* hidroameliorării, *pl.* hidroameliorări.
hidroameliorativ,-ă (-dro-a-, -li-o-) Referitor la lucrările de ameliorare a solului. *adj., pl.* hidroameliorativi,-e.
hidroameliorator,-oare (-dro-a-, -li-o-) Specialist în hidroameliorații. *s.m., pl.* hidroameliorători; *s.f., g.-d. art.* hidroameliboratoarei, *pl.* hidroameliboratoare.
hidroameliorații (-dro-a-, -li-o-) Lucrări hidrotehnice executate pentru menținerea apei în sol și la suprafața solului. *s.f. pl., art.* hidroameliorațiile.
hidroaviație (-dro-a-vi-a-ți-e) Mijloc de transport aerian cu hidroavioanele. *s.f., art.* hidroaviația, *g.-d. art.* hidroaviației.
hidroavion (-dro-a-vi-on) Avion înzestrat cu dispozitive care îi permit să amerizeze și să decoleze de pe suprafața apei. *s.n., pl.* hidroavioane.
hidrobicicletă Ambarcațiune de agrement propulsată pe apă cu ajutorul unui mecanism prevăzut cu pedale. *s.f., art.* hidrobicicletei, *pl.* hidrobicicllete.
hidrobiologie (-bi-o-) Ramură a biologiei care studiază organismele din mediul acvatic. *s.f., art.* hidrobiologia, *g.-d. art.* hidrobiologiei.
hidrobion (-bi-on) Vas de lemn sau de tablă utilizat pentru transportul peștilor vii. *s.n., pl.* hidrobioane.
hidrobuz Navă de mic tonaj, folosită pentru transportul pasagerilor de-a lungul coastei mării. *s.n., pl.* hidrobuze.
hidrocarbonat Carbonat bazic hidratat. *s.m., pl.* hidrocarbonați.
hidrocarbură Combinație chimică alcătuită din carbon și hidrogen. *s.f., g.-d. art.* hidrocarburii, *pl.* hidrocarburi.
hidrocefal,-ă (Persoană) care suferă de hidrocefalie. *adj., s.m.* și *f., pl.* hidrocefali,-e.
hidrocefalie Exces de lichid cefalorahidian în membranele creierului. *s.f., art.* hidrocefalia, *g.-d. art.* hidrocefaliei, *pl.* hidrocefalii, *art.* hidrocefaliile.

hidrocelulóză Produs obţinut prin hidroliză parţială a celulozei sub acţiunea acizilor minerali. *s.f., g.-d. art.* hidrocelulózei, *pl.* hidrocelulóze.
hidrocentrálă Centrală hidroelectrică. *s.f., g.-d. art.* hidrocentrálei, *pl.* hidrocentrále.
hidrocéntru Regiune geografică bogată în ape şi energie hidraulică. *s.n., art.* hidrocéntrul, *pl.* hidrocéntre.
hidrochímic,-ă De hidrochimie. *adj., pl.* hidrochímici,-ce.
hidrochímie Disciplină care studiază proprietăţile chimice ale apelor. *s.f., g.-d. art.* hidrochímiei.
hidrochinónă Substanţă chimică organică obţinută prin reducerea chinonei şi folosită ca revelator în fotografie. *s.f., g.-d. art.* hidrochinónei.
hidrociclón Dispozitiv de sortare a materialelor granulate, prin acţiunea forţei centrifuge, exercitată de un curent de apă. *s.n., pl.* hidrocicloáne.
hidrocinemátică Ramură a hidrodinamicii care studiază mişcarea fluidelor, independent de forţele care se exercită asupra lor. *s.f., g.-d. art.* hidrocinemáticii.
hidrocoră (Plantă) ale cărei frunze sau seminţe sunt răspândite prin intermediul apei. *adj., s.f., pl.* hidrocóre.
hidrocorie Mod de răspândire a seminţelor prin intermediul apei, caracteristic plantelor hidrocore. *s.f., art.* hidrocoría, *g.-d. art.* hidrocoríei.
hidrocortizón Hormon secretat de glandele suprarenale, produs şi sintetic, cu acţiune antiinflamatorie şi antialergică; cortizon. *s.n.*
hidrocosmétică Ramură a cosmeticii care foloseşte cu predilecţie apa şi preparatele cosmetice hidratante. *s.f., g.-d. art.* hidrocosméticii.
hidrocultúră Cultură a plantelor (industriale) prin menţinerea rădăcinilor în soluţii nutritive, renunţându-se la pământ; hidroponică. *s.f., g.-d. art.* hidroculturii.
hidrocúţie (-ţi-e) (med.) Sincopă cu pierderea cunoştinţei, ca urmare a contactului brusc cu apa rece. *s.f., art.* hidrocúţia, *g.-d. art.* hidrocúţiei, *pl.* hidrocúţii, *art.* hidrocúţiile.
hidrodinámic,-ă Referitor la hidrodinamică. *adj., pl.* hidrodinámici,-ce.
hidrodinámică Ramură a hidromecanicii care studiază legile mişcării lichidelor. *s.f., g.-d. art.* hidrodinámicii.
hidroeléctric,-ă (-dro-e-) Care transformă energia hidraulică în energie electrică. *Centrală ~. adj., pl.* hidroelécrici,-ce.
hidroelevátor (-dro-e-) Dispozitiv pentru îndepărtarea apei şi a noroiului din săpăturile executate cu mijloace hidromecanice. *s.n., pl.* hidroelevatoáre.
hidroenergétic,-ă (-dro-e-) Referitor la energia produsă cu ajutorul apei. *adj., pl.* hidroenergétici,-ce.
hidrofíl,-ă I. *adj.* Care absoarbe apa în cantitate mare. II. *adj., s.f.* (Plantă) la care polenizarea se face prin intermediul apei; hidrogamă. *adj., s.f., pl.* hidrofíli,-e.
hidrofilíe Proprietate a unei plante de a fi hidrofilă. *s.f., art.* hidrofilía, *g.-d. art.* hidrofilíei.
hidrofináre Eliminare prin hidrogenare catalitică a sulfului sau a unor compuşi care conţin sulf din unele produse petroliere. *s.f., g.-d. art.* hidrofinării, *pl.* hidrofinări.
hidrofítă (Plantă) adaptată la viaţa acvatică. *adj., s.f., pl.* hidrofíte.
hidrofób,-ă I. *adj.* (chim.) Care nu se combină cu apa; care nu absoarbe apa; hidrofug. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care suferă de hidrofobie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hidrofóbi,-e.
hidrofobíe 1. Însuşire a unui material de a fi hidrofob. 2. Teamă patologică de apă, caracteristică unor boli ca tetanosul, meningita, turbarea etc. *s.f., art.* hidrofobía, *g.-d. art.* hidrofobíei, *pl.* hidrofobíi, *art.* hidrofobíile.
hidrofón Aparat utilizat pentru semnalizarea sub apă cu ajutorul sunetelor, format din microfoane acţionate electromagnetic. *s.n., pl.* hidrofoáne.
hidrofór Instalaţie cu ajutorul căreia se obţine presiunea necesară în reţeaua de distribuţie a apei. *s.n., pl.* hidrofoáre.
hidroftálmic,-ă (Persoană) care suferă de hidroftalmie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hidroftálmici,-ce.
hidroftalmíe Stare patologică care constă în întinderea globului ocular din cauza unei presiuni interioare prea puternice. *s.f., g.-d. art.* hidroftalmíei, *pl.* hidroftalmíi.
hidrofúg,-ă Hidrofob (I). *adj., pl.* hidrofúgi,-ge.
hidrofugáre Operaţie de finisare a ţesăturilor prin apretare sau prin modificarea structurii chimice a fibrelor. *s.f., g.-d. art.* hidrofugării, *pl.* hidrofugări.
hidrogél (chim.) Gel în care mediul de dispersie este apa. *s.n., pl.* hidrogéluri.
hidrogén Element chimic gazos, inflamabil, incolor şi inodor care, combinat cu oxigenul în anumite proporţii, formează apă. */~ fosforat* = combinaţie a fosforului cu hidrogenul, care se prezintă ca un gaz incolor, foarte toxic; fosfină. *~ greu* = deuteriu. *~ sulfurat* = combinaţie a sulfului cu hidrogenul, care se prezintă ca un gaz incolor, cu miros de ouă stricate; acid sulfhidric. *s.n., simb.* H.
hidrogená *tr.* A introduce hidrogen în molecula unei combinaţii chimice. *vb. I, ind. prez. 3* hidrogenează.
hidrogenáre Acţiunea de a hidrogena. *s.f., g.-d. art.* hidrogenării, *pl.* hidrogenări.
hidrogenerátor Generator electric de curent alternativ, acţionat de un motor hidraulic. *s.n., pl.* hidrogeneratoáre.
hidrogenolíză Reacţie simultană de hidrogenare şi de rupere a unei catene de atomi de carbon. *s.f., g.-d. art.* hidrogenolízei, *pl.* hidrogenolíze.
hidrogeologíe (-ge-o-) Ştiinţă care studiază apele subterane. *s.f., art.* hidrogeología, *g.-d. art.* hidrogeologíei.
hidroglisór Ambarcaţiune cu fundul plat, pusă în mişcare cu ajutorul unei elice aeriene. *s.n., pl.* hidroglisoáre.
hidrográd (geogr.) Unitate de măsură a nivelului apelor curgătoare, egală cu a zecea parte din amplitudinea maximă. *s.n., pl.* hidrográde.
hidrográf[1] Grafic care indică variaţia nivelului sau a debitului unui curs de apă, egală cu a zecea parte din amplitudinea maximă. *s.n., pl.* hidrográfe.
hidrográf[2]**,-ă** Specialist în hidrografie. *s.m., pl.* hidrográfi; *s.f., g.-d. art.* hidrográfei, *pl.* hidrográfe.
hidrográfic,-ă Referitor la hidrografie. *adj., pl.* hidrográfici,-ce.
hidrografíe 1. Ramură a hidrologiei care se ocupă cu studiul apelor de suprafaţă dintr-o regiune. 2. Ştiinţă care se ocupă cu elaborarea hărţilor marine. //Totalitatea hărţilor care reprezintă o mare sau un ocean. *s.f., art.* hidrografía, *g.-d. art.* hidrografíei.
hidroizolá (-dro-i-) *tr.* A izola o construcţie împotriva acţiunii apei. *vb. I, ind. prez. 3* hidroizolează.
hidroizolánt (-dro-i-) Izolant hidraulic. *s.m., pl.* hidroizolánţi.
hidroizoláre (-dro-i-) Acţiunea de a hidroizola. *s.f., g.-d. art.* hidroizolării, *pl.* hidroizolări.
hidroizolaţíe (-dro-i-, -ţi-e) Izolaţie a unei construcţii împotriva apei. *s.f., art.* hidroizolaţía, *g.-d. art.* hidroizolaţíei, *pl.* hidroizolaţíi, *art.* hidroizolaţíile.
hidroizopiézá Curbă care uneşte punctele cu acelaşi nivel hidrostatic ale unui strat acvifer sub presiune. *s.f., g.-d. art.* hidroizopiézei, *pl.* hidroizopiéze.
hidrolacolít Formă de relief periglaciară, reprezentată de muşuroaie apărute în zonele subpolare cu îngheţ adânc al solului. *s.m., pl.* hidrolacolíţi.
hidrolázá Enzimă care canalizează reacţiile de hidroliză. *s.f., g.-d. art.* hidrolázei, *pl.* hidroláze.

hidrolitic,-ă Referitor la hidroliză. *adj., pl.* hidrolitici,-ce.
hidroliză 1. Reacție chimică între ionii unei sări și ionii apei, cu formarea unui acid slab sau a unei baze slabe. 2. Reacție chimică între un compus organic și apă, produsă în prezența unui catalizator. *s.f., g.-d. art.* hidrolizei, *pl.* hidrolize.
hidrolocator (mar.) Sonar. *s.n., pl.* hidrolocatoare.
hidrolog,-ă Specialist în domeniul hidrologiei. *s.m., pl.* hidrologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* hidrologei, *pl.* hidro-loge.
hidrologic,-ă Referitor la hidrologie. */Regim ~* = variație în timp a cantității de apă care trece printr-o secțiune a unui râu. *adj., pl.* hidrologici,-ce.
hidrologie Știința care studiază apele din natură și influența reciprocă dintre ele și ceilalți factori fizico-geografici. *s.f., art.* hidrologia, *g.-d. art.* hidrologiei.
hidromanie (med.) Tulburare psihică constând în tendința de a se sinucide prin înec. *s.f., art.* hidromania, *g.-d. art.* hidromaniei.
hidromasaj Masaj făcut cu ajutorul apei în mișcare. *s.n., pl.* hidromasaje.
hidromecanic,-ă Referitor la hidromecanică. *adj., pl.* hidromecanici,-ce.
hidromecanică Parte a mecanicii care studiază legile echilibrului și ale mișcării fluidelor. *s.f., g.-d. art.* hidromecanicii.
hidromecanizare Procedeu de mecanizare a lucrărilor de excavare, transportare și depunere a materialelor rezultate, cu ajutorul curenților de apă, aplicat în mine, la diguri etc. *s.f., g.-d. art.* hidromecanizării, *pl.* hidromecanizări.
hidromecanizat,-ă Realizat prin hidromecanizare. *adj., pl.* hidromecanizați,-te.
hidromel Băutură alcoolică obținută prin fermentarea mierii; mied, mursă[1] (1). *s.n., pl.* hidromeluri.
hidrometalurgie Ramură a metalurgiei care se ocupă cu extragerea metalelor din minereuri cu ajutorul soluțiilor apoase. *s.f., art.* hidrometalurgia, *g.-d. art.* hidrometalurgiei.
hidrometeor (-te-or) Meteor apărut prin condensarea vaporilor de apă din atmosferă. *s.m., pl.* hidrometeori.
hidrometeorologic,-ă (-te-o-) De hidrometeorologie. *adj., pl.* hidrometeorologici,-ce.
hidrometeorologie (-te-o-) Disciplină care studiază circulația apei în natură. *s.f., art.* hidrometeorologia, *g.-d. art.* hidrometeorologiei.
hidrometric,-ă De hidrometrie. *adj., pl.* hidrometrici,-ce.
hidrometrie Ramură a hidrologiei care se ocupă cu determinarea debitului unui curs de apă. *s.f., art.* hidrometria, *g.-d. art.* hidrometriei.
hidrometru 1. Aparat pentru măsurarea densității și a vitezei de curgere a lichidelor. 2. Manometru metalic cu care se măsoară nivelul unui curs de apă. *s.n., art.* hidrometrul, *pl.* hidrometre.
hidrominerал,-ă Referitor la apele minerale. *adj., pl.* hidrominerali,-e.
hidromodul Debit de apă necesar pentru irigarea suprafeței de un hectar dintr-o cultură, în timpul unui sezon. *s.n., pl.* hidromodule.
hidromonitor Instalație pentru excavat pământul, formată dintr-o conductă metalică prin care se proiectează un jet de apă sub presiune. *s.n., pl.* hidromonitoare.
hidronefroză Acumulare de urină în bazinul rinichilor din cauza obturării tranzitului urinar. *s.f., g.-d. art.* hidronefrozei, *pl.* hidronefroze.
hidronim Cuvânt care denumește o apă. *s.n., pl.* hidronime.
hidronimie 1. Totalitatea numelor de ape dintr-o regiune. 2. Studiul hidronimelor. *s.f., art.* hidronimia, *g.-d. art* hidronimiei.
hidroniu Ion rezultat din unirea protonului cu o moleculă de apă. *s.m., art.* hidroniul, *pl.* hidronii, *art.* hidroniii.
hidropat,-ă Care tratează bolile prin hidroterapie. *adj., pl.* hidropați,-te.
hidropatie Hidroterapie. *s.f., art.* hidropatia, *g.-d. art.* hidropatiei, *pl.* hidropatii, *art.* hidropatiile.
hidropedeză Transpirație abundentă. *s.f., g.-d. art.* hidropedezei.
hidropic,-ă (Persoană) care suferă de hidropizie. *adj., s.m.* și *f., pl.* hidropici,-ce.
hidropicos,-oasă (înv.) Hidropic. *adj., s.m.* și *f., pl.* hidropicoși,-oase.
hidropizie Acumulare patologică de apă în țesuturi sau în cavitățile naturale ale corpului. [*var.* idropizie *s.f.*] *s.f., art.* hidropizia, *g.-d. art.* hidropiziei, *pl.* hidropizii, *art.* hidropiziile.
hidroplanare Deplasare a unui avion pe apă prin plutire. *s.f., g.-d. art.* hidroplanării, *pl.* hidroplanări.
hidropneumatic,-ă (-pne-u-) (despre aparate) Care funcționează cu ajutorul apei, al unui lichid sau al unui gaz comprimat. *adj., pl.* hidropneumatici,-ce.
hidroponică Cultură legumicolă sau floricolă în soluții nutritive. *s.f., g.-d. art.* hidroponicii.
hidroree (med.) Scurgere cronică de lichid seros. *s.f., art.* hidrorea, *g.-d. art.* hidrorei, *pl.* hidroree.
hidrosadenită Inflamație a glandelor sudoripare. *s.f., g.-d. art.* hidrosadenitei, *pl.* hidrosadenite.
hidroscală Aeroport pe apă destinat hidroavioanelor. *s.f., g.-d. art.* hidroscalei, *pl.* hidroscale.
hidroseparator Instalație de preparare a cărbunilor, acționată cu ajutorul unui curent de apă. *s.n., pl.* hidroseparatoare.
hidrosferă Învelișul de apă al globului terestru, alcătuit din ape de suprafață și ape subterane, zăpezi și ghețuri. *s.f., g.-d. art.* hidrosferei.
hidrostatic,-ă Referitor la echilibrul fluidelor. */Balanță ~* = balanță cu brațe egale, întrebuințată la determinarea densității lichidelor și solidelor. *adj., pl.* hidrostatici,-ce.
hidrostatică Ramură a hidrodinamicii care studiază legile echilibrului fluidelor și ale corpurilor scufundate în ele. *s.f., g.-d. art.* hidrostaticii.
hidrotehnic,-ă Referitor la hidrotehnică. *adj., pl.* hidrotehnici,-ce.
hidrotehnică Ramură a tehnicii care se ocupă cu folosirea apei și cu proiectarea și executarea lucrărilor bazate pe energia hidraulică. *s.f., g.-d. art.* hidrotehnicii.
hidrotehnician,-ă (-ci-an) Specialist în hidrotehnică. *s.m., pl.* hidrotehnicieni; *s.f., g.-d. art.* hidrotehnicienei, *pl.* hidrotehniciene.
hidroterapeut (-pe-ut) Specialist în hidroterapie. *s.m., pl.* hidroterapeuți.
hidroterapic,-ă De hidroterapie. *adj., pl.* hidroterapici,-ce.
hidroterapie Întrebuințare terapeutică a apei sub formă de băi, dușuri, aburi etc; hidropatie. *s.f., art.* hidroterapia, *g.-d. art.* hidroterapiei, *pl.* hidroterapii, *art.* hidroterapiile.
hidrotermal,-ă Referitor la apele termale. /(geol.) *Proces ~* sau *fază ~* = ultima fază a consolidării magmatice. *adj., pl.* hidrotermali,-e.
hidrotipie Procedeu de realizare a fotografiilor în culori, folosit mai ales la copierea filmelor cinematografice în culori, cu matrițe în relief, care se colorează cu coloranți solubili în apă. *s.f., art.* hidrotipia, *g.-d. art.* hidrotipiei, *pl.* hidrotipii, *art.* hidrotipiile.
hidrotropism Orientare a rădăcinilor plantelor superioare și a miceliilor de ciuperci spre locurile umede ale solului. *s.n., pl.* hidrotropisme.

hidroxid Compus chimic anorganic care conţine în molecula sa una sau mai multe grupe hidroxil. *s.m., pl.* hidroxizi.
hidroxil Radical monovalent format dintr-un atom de hidrogen şi unul de oxigen; oxidril. *s.m., pl.* hidroxili.
hidrozoar (-zo-ar) (la pl.) Clasă de celenterate marine şi de apă dulce; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* hidrozoare.
hidrură Combinaţie a hidrogenului cu alte elemente chimice. /(chim.) ~ *de bor* = boran. *s.f., g.-d. art.* hidrurii, *pl.* hidruri.
hienă (hi-e-) 1. Mamifer carnivor asemănător cu câinele, care trăieşte în Asia şi în Africa şi care se hrăneşte mai ales cu cadavre. 2. (fig.) Persoană josnică, feroce. *s.f., g.-d. art.* hienei, *pl.* hiene.
hieratic,-ă (hi-e-) 1. Referitor la lucruri sfinte. //De preot, preoţesc. /*Scriere* ~ = scriere simplificată a hieroglifelor. 2. (în artă, despre concepţii, realizări etc.) Care prezintă personajele în atitudini convenţionale, solemne, rigide. *adj., pl.* hieratici,-ce.
hieratism (hi-e-) Spirit, sistem hieratic; caracter a ceea ce este hieratic. *s.n.*
hieroduL,-ă (hi-e-) (ant.) Sclav în serviciul unui templu grecesc. *s.m., pl.* hieroduli; *s.f., g.-d. art.* hierodulei, *pl.* hierodule.
hierofanie (hi-e-) Act prin care se manifestă sacrul; prezenţă a unui element sacru în tradiţia spirituală a unui popor. *s.f., art.* hierofania, *g.-d. art.* hierofaniei, *pl.* hierofanii, *art.* hierofaniile.
hierofant (hi-e-) Preot antic grec care îi pregătea pe neofiţi în mistere şi în oracole. *s.m., pl.* hierofanţi.
hieroglifă (hi-e-) 1. Semn din scrierea vechilor egipteni, care reprezenta printr-un desen simplificat fiinţa sau obiectul respectiv. 2. (fig., ir.) Scris indescifrabil. [*var.* ieroglifă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hieroglifei, *pl.* hieroglife.
hieroglific,-ă (hi-e-) 1. Scris cu hieroglife. 2. (fig., ir., despre scris) Indescifrabil. [*var.* ieroglific,-ă *adj.*] *adj., pl.* hieroglifici,-ce.
hifă Filament din celule care formează miceliul unei ciuperci. *s.f., g.-d. art.* hifei, *pl.* hife.
high fidelity (igh *pron.* ai) (angl.) Reproducere fidelă a sunetului unei înregistrări muzicale; înaltă fidelitate. *adj. invar.*; *abr.* hi fi.
high-life (hailaif) (angl.) Lumea bună, vârfurile societăţii. //(adj.) De elită. *s.n., art.* high-life-ul.
high-tech (haitec) (angl.) High techology. *s.n.*
high technology (igh *pron.* ai, ch *pron.* c) Orice tehnologie care se bazează pe tehnici avansate (inginerie moleculară, microelectronică etc.) şi pe echipament ştiinţific de ultimă generaţie. High-tech. *s.f.*
higienă v. **igienă.**
higienic,-ă v. **igienic.**
higienist,-ă v. **igienist.**
higrofil,-ă (despre plante) Care se dezvoltă în condiţii de mare umiditate. *adj., pl.* higrofili,-e.
higrofită (Plantă) care creşte în locuri umede. *adj., s.f., pl.* higrofite.
higrograf Aparat care înregistrează gradul de umiditate a aerului din atmosferă. *s.n., pl.* higrografe.
higrogramă Diagramă care prezintă variaţia umidităţii aerului din atmosferă. *s.f., g.-d. art.* higrogramei, *pl.* higrograme.
higrologie Disciplină care studiază umiditatea atmosferică. *s.f., art.* higrologia, *g.-d. art.* higrologiei.
higromă Inflamaţie a pungilor seroase de sub dermă, în dreptul unei articulaţii. *s.f., g.-d. art.* higromei, *pl.* higrome.
higrometrie Ramură a meteorologiei care se ocupă cu metodele şi tehnica determinării umidităţii aerului. *s.f., art.* higrometria, *g.-d. art.* hidrometriei.
higrometru Aparat cu care se măsoară umiditatea gazelor. *s.n., art.* higrometrul, *pl.* higrometre.
higroscop Aparat pentru studierea variaţiilor umidităţii aerului. *s.n., pl.* higroscoape.
higroscopic,-ă Care absoarbe umiditatea din aer. *adj., pl.* higroscopici,-ce.
higrostat Aparat folosit pentru menţinerea constantă a umidităţii aerului dintr-o încăpere, dintr-o instalaţie etc. *s.n., pl.* higrostate.
hil 1. (anat.) Porţiune la suprafaţa unui organ pe unde pătrund vasele sangvine şi nervii. 2. (bot.) Loc de inserţie a funiculului pe sămânţă. *s.n., pl.* hiluri.
hilar[1],-ă (anat.) Referitor la hil. *adj., pl.* hilari,-e.
hilar[2],-ă/ilar,-ă Care provoacă râsul; hazliu, ridicol. *adj., pl.* hilari,-e/ilari,-e.
hilariant v. **ilariant.**
hiilaritate/ilaritate Explozie de râs colectivă la auzul sau la vederea unui lucru. *s.f., g.-d. art.* hilarităţii/ ilarităţii.
hilea Nume dat pădurii ecuatoriale congoleze. *s.f.*
hilozoism Teorie conform căreia întreaga materie ar fi vie, având capacitatea de a simţi şi a gândi. *s.n.*
hilozoist,-ă (Adept) al hilozoismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hilozoişti,-ste.
himen Membrană care acoperă, la fetele virgine, orificiul extern al vaginului. *s.n., pl.* himene.
himeneu 1. (poetic) Căsătorie. 2. (la romani) Imn de nuntă. *s.n., art.* himeneul, *pl.* himeneuri.
himenopter (la pl.) Ordin de insecte care au două perechi de aripi membranoase; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.n., pl.* himenoptere.
himeră 1. Închipuire fără temei; iluzie, fantasmă. 2. (în mitologia greacă) Monstru imaginat cu cap de leu, cu corp de capră şi coadă de şarpe. //Motiv decorativ reprezentând un astfel de monstru. 3. (bot.) ~ *de altoire* = plantă ale cărei ţesuturi sunt diferite din punct de vedere genetic. 4. (biol.) Organism produs prin fuziunea a doi sau mai mulţi zigoţi distincţi. *s.f., g.-d. art.* himerei, *pl.* himere.
himeric,-ă Lipsit de temei real; iluzoriu. *adj., pl.* himerici,-ce.
hindi Una dintre limbile oficiale folosite în India, vorbită în nordul şi centrul Indiei. *s.n.*
hindichi (reg.) Şanţ, tranşee. *s.n., pl.* hindichiuri.
hinduism Religie răspândită în India, bazată pe principiile brahmanismului şi budismului. *s.n.*
hinduist,-ă (Adept) al hinduismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hinduişti,-te.
hindus,-ă (Locuitor) din India. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hinduşi,-se.
hindustană Limbă indo-iraniană, vorbită în India şi Pakistan, având două variante literare: hindi şi urdu. *s.f., g.-d. art.* hindustanei.
hingher Lucrător de la ecarisaj, care se ocupă cu prinderea câinilor vagabonzi. *s.m., pl.* hingheri.
hingheri 1. *intr.* A fi hingher. 2. *tr.* (fam.) A urmări cu obstinaţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hingheresc, *imperf. 3 sg.* hingherea; *conj. prez. 3* să hingherească.
hinterland (e *pron.* ă) (germ.) 1. Regiune învecinată cu un teritoriu ocupat, folosită ca bază a unor acţiuni expansioniste; (p. ext.) coloniile şi ţările dependente de metropolă. 2. Teritoriu rigid din punct de vedere tectonic, situat în spatele unui sistem muntos cutat. *s.n., pl.* hinterlanduri.
hinteu (reg.) Trăsură, caleaşcă. *s.n., art.* hinteul, *pl.* hinteie.
hioid[1] (hi-o-) (în sintagma) *Os* ~ = os mic în formă de potcoavă, aşezat între baza limbii şi laringe. *adj., pl.* hioide.
hioid[2] (hi-o-) Os hioid[1]. *s.n., pl.* hioide.

hiolă (reg., în loc.) *În ~* = trăgând după sine. *loc. adv.*
hipalagă Procedeu stilistic prin care se atribuie unor cuvinte ale unei fraze ceea ce se potriveşte altor cuvinte. *s.f., g.-d. art.* hipalagă, *pl.* hipalage.
hiparion (-ri-on) Mamifer fosil de talia unei zebre considerat strămoşul calului. *s.m., pl.* hiparioni.
hiper- Element de compunere care înseamnă „peste, exagerat".
hiperaciditate Creştere excesivă a acidului clorhidric din secreţia gastrică. *s.f., g.-d. art.* hiperacidităţii.
hiperacuzie Hiperestezie a auzului. *s.f., art.* hiperacuzia, *g.-d. art.* hiperacuziei, *pl.* hiperacuzii, *art.* hiperacuziile.
hiperbat/hiperbată 1. Inversiune a ordinii naturale a cuvintelor. 2. Adaos pe care scriitorul sau vorbitorul îl face în încheierea unui enunţ. *s.n./s.f., pl.* hiperbate.
hiperbolă 1. (mat.) Curbă reprezentând locul geometric al punctelor dintr-un plan pentru care diferenţa distanţelor faţă de două puncte fixe (numite focare) este constantă. 2. Figură de stil care constă în exagerarea mărimii, importanţei etc. unui lucru. [*var.* iperbolă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hiperbolei, *pl.* hiperbole.
hiperbolic,-ă 1. (mat.) De forma hiperbolei (1). 2. Care are caracter de hiperbolă (2); foarte exagerat. [*var.* iperbolic,-ă *adj.*] *adj., pl.* hiperbolici,-ce.
hiperboliza *tr.* A exagera mărimea, importanţa etc. unui lucru. *vb. I, ind. prez. 3* hiperbolizează.
hiperbolizare Acţiunea de a hiperboliza. *s.f., g.-d. art.* hiperbolizării, *pl.* hiperbolizări.
hiperboloid (mat.) Suprafaţă rezultată din revoluţia unei hiperbole (1) în jurul uneia dintre axele sale. *s.m., pl.* hiperboloizi.
hiperboreean,-ă (-re-ean) Care se află, care trăieşte în extremitatea nordică a globului pământesc. *adj., pl.* hiperboreeni,-e.
hiperboreu,-ee (Locuitor) din regiunea extremului nordic; (locuitor) de la nord; hiperboreean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hiperboreni,-ee.
hipercalcemie Cantitate de calciu anormal de mare prezentă în sânge. *s.f., art.* hipercalcemia, *g.-d. art.* hipercalcemiei, *pl.* hipercalcemii, *art.* hipercalcemiile.
hipercheratoză Îngroşare a stratului comos al pielii. *s.f., g.-d. art.* hipercheratozei, *pl.* hipercheratoze.
hiperchinezie Activitate exagerată efectuată de muşchii scheletici sau de muşchii netezi ai unui organ cavitar. *s.f., art.* hiperchinezia, *g.-d. art.* hiperchineziei, *pl.* hiperchinezii, *art.* hiperchineziile.
hiperclorhidrie Hiperaciditate a sucului gastric. *s.f., art.* hiperclorhidria, *g.-d. art.* hiperclorhidriei.
hipercorect,-ă (lingv., despre cuvinte, forme gramaticale etc.) Care este eronat, deoarece i s-a aplicat, prin analogie, o regulă valabilă pentru alte situaţii; care este greşit din dorinţa de a nu greşi. *adj., pl.* hipercorecţi,-te.
hipercorectitudine (lingv.) Greşeală de limbă datorită faptului că vorbitorul se conformează mecanic normelor limbii literare. *s.f., g.-d. art.* hipercorectitudinii, *pl.* hipercorectitudini.
hiperemic,-ă De hiperemie. *adj., pl.* hiperemici,-ce.
hiperemie (med.) Aflux de sânge dintr-o anumită parte a corpului. *s.f., art.* hiperemia, *g.-d. art.* hiperemiei, *pl.* hiperemii, *art.* hiperemiile.
hiperemotiv,-ă Foarte emotiv. *adj., pl.* hiperemotivi,-e.
hiperemotivitate Emotivitate excesivă. *s.f., g.-d. art.* hiperemotivităţii.
hiperestezie Sensibilitate exagerată a unui organ de simţ. *s.f., art.* hiperestezia, *g.-d. art.* hiperesteziei, *pl.* hiperestezii, *art.* hiperesteziile.
hiperexcitabilitate Excitabilitate excesivă, patologică. *s.f., g.-d. art.* hiperexcitabilităţii.
hiperfoliculinie Secreţie exagerată de foliculină. *s.f., art.* hiperfoliculinia, *g.-d. art.* hiperfoliculiniei.
hiperglicemie Creştere exagerată a cantităţii de zahăr în sânge. *s.f., art.* hiperglicemia, *g.-d. art.* hiperglicemiei.
hiperhidroză Hipersecreţie a glandelor sudoripare; transpiraţie abundentă. *s.f., g.-d. art.* hiperhidrozei, *pl.* hiperhidroze.
hiperinflaţie (-ţi-e) Inflaţie de proporţii exagerate. *s.f., art.* hiperinflaţia, *g.-d. art.* hiperinflaţiei, *pl.* hiperinflaţii, *art.* hiperinflaţiile.
hiperinsulinism Boală provocată de secreţia excesivă de insulină. *s.n.*
hiperită v. **iperită.**
hipermarket Supermarket. *s.n., pl.* hipermarketuri.
hipermenoree Menstruaţie foarte abundentă. *s.f., art.* hipermenoreea, *g.-d. art.* hipermenoreei, *pl.* hipermenoree.
hipermetrop,-ă (Persoană) care suferă de hipermetropie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hipermetropi,-e.
hipermetropie Defect de vedere care constă în formarea imaginii dincolo de retină; hipermetropism. *s.f., art.* hipermetropia, *g.-d. art.* hipermetropiei, *pl.* hipermetropii, *art.* hipermetropiile.
hipermetropism (med.) Hipermetropie. *s.n.*
hipermetru Vers antic având o silabă în plus faţă de măsura normală. *s.m., art.* hipermetrul, *pl.* hipermetri, *art.* hipermetrii.
hipermnezie Excitaţie excesivă, patologică a memoriei. *s.f., art.* hipermnezia, *g.-d. art.* hipermneziei, *pl.* hipermnezii, *art.* hipermneziile.
hiperon (fiz.) Particulă elementară cu masă mai mare decât masa protonului. *s.m., pl.* hiperoni.
hiperosmie Sensibilitate excesivă a simţului mirosului. *s.f., art.* hiperosmia, *g.-d. art.* hiperosmiei, *pl.* hiperosmii, *art.* hiperosmiile.
hiperparatiroidism (-ro-i-) Decalcifiere generalizată a oaselor şi depuneri de săruri de calciu în piele şi diverse organe. *s.n.*
hiperparazit (Parazit al altor paraziţi) care atacă plantele şi animalele. *adj., s.m., pl.* hiperparaziţi.
hiperplazie Creştere excesivă a unui ţesut. *s.f., art.* hiperplazia, *g.-d. art.* hiperplaziei, *pl.* hiperplazii, *art.* hierplaziile.
hiperprosexie (psih.) Concentrare exagerată a atenţiei. *s.f., art.* hiperprosexia, *g.-d. art.* hiperprosexiei.
hipersecreţie (-ţi-e) Secreţie excesivă a unei glande. *s.f., art.* hipersecreţia, *g.-d. art.* hipersecreţiei, *pl.* hipersecreţii, *art.* hipersecreţiile.
hipersensibil,-ă Extrem de sensibil. *adj., pl.* hipersensibili,-e.
hipersensibilitate Sensibilitate exagerată. *s.f., g.-d. art.* hipersensibilităţii.
hipersensibiliza *tr* şi *refl.* A (se) sensibiliza foarte mult. *vb. I, ind. prez. 3* hipersensibilizează.
hipersensibilizare Acţiunea de a (se) hipersensibiliza. //Tratament al emulsiilor fotografice prin mărirea sensibilităţii. *s.f., g.-d. art.* hipersensibilizării.
hipersomnie (med.) Tendinţă spre somn prelungit; somnolenţă. *s.f., art.* hipersomnia, *g.-d. art.* hipersomniei, *pl.* hipersomnii, *art.* hipersomniile.
hipersonic,-ă 1. (despre viteze) Care depăşeşte viteza supersonică. 2. (despre aparate de zbor) Care atinge o viteză hipersonică (1). *Avion ~ . adj., pl.* hipersonici,-ce.
hipersunet (fiz.) Ultrasunet de înaltă frecvenţă. *s.n., pl.* hipersunete.
hipersustentaţie (-ţi-e) Mărire a sustentaţiei avioanelor cu ajutorul unor dispozitive montate pe aripi sau pe ampenaje. *s.f., art.* hipersustentaţia, *g.-d. art.* hipersustentaţiei, *pl.* hipersustentaţii, *art.* hipersustentaţiile.

hipertensiune (-si-u-) Creştere a tensiunii peste limitele normale. *s.f., g.-d. art.* hipertensiunii.
hipertensiv,-ă (Persoană) care suferă de hipertensiune. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hipertensivi,-e.
hipertermie Creştere anormală a temperaturii corpului. *s.f., art.* hipertermia, *g.-d. art.* hipertermiei.
hipertimie (med.) Creştere exagerată a bunei dispoziţii, caracteristică stărilor maniacale. *s.f., art.* hipertimia, *g.-d. art.* hipertimiei.
hipertiroidie (-ro-i-) Secreţie excesivă a hormonilor tiroidieni; hipertiroidism. *s.f., art.* hipertiroidia, *g.-d. art.* hipertiroidiei.
hipertiroidism (-ro-i-) Hipertiroidie. *s.n.*
hipertonic,-ă (despre soluţii) Care are o presiune osmotică superioară unei soluţii. *adj., pl.* hipertonici,-ce.
hipertonie 1. Starea unei soluţii hipertonice. 2. Creştere a tonicităţii unui ţesut sau organ. 3. Hipertensiune. *s.f., art.* hipertonia, *g.-d. art.* hipertoniei, *pl.* hipertonii, *art.* hipertoniile.
hipertricoză (med.) Hirsutism. *s.f., g.-d. art.* hipertricozei.
hipertrofia (-fi-a) *refl.* (despre organe şi ţesuturi) A-şi mări volumul în mod anormal. *vb. I, ind. prez. 3* se hipertrofiază; *conj. prez. 3* să se hipertrofieze; *ger.* hipertrofiindu-se.
hipertrofie Dezvoltare excesivă a unui ţesut sau a unui organ. *s.f., art.* hipertrofia, *g.-d. art.* hipertrofiei, *pl.* hipertrofii, *art.* hipertrofiile.
hiperurbanism (lingv.) Schimbare a formei literare a unui cuvânt, datorită intenţiei vorbitorului de a evita o formă presupusă neliterară; formă care rezultă din acest fenomen. *s.n., pl.* hiperurbanisme.
hipervitaminoză Tulburare a organismului cauzată de administrarea exagerată de vitamine. *s.f., g.-d. art.* hipervitaminozei, *pl.* hipervitaminoze.
hip-hop Stil în muzica uşoară. *s.n.*
hipiatrie (-pi-a-) Studiul bolilor la cai. *s.f., art.* hipiatria, *g.-d. art.* hipiatriei.
hipic,-ă Referitor la cai, de cai; la care participă cai (de curse). *adj., pl.* hipici,-ce.
hipiot,-oată Hippy. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hipioţi,-te.
hipism Sport practicat cu cai (de curse). *s.n.*
hipnagogic,-ă Referitor la stările premergătoare somnului. *adj., pl.* hipnagogici,-ce.
hipnogen[1] Substanţă, medicament care provoacă somnul. *s.n., pl.* hipnogene.
hipnogen[2]**,-ă** Care provoacă somnul. *adj., pl.* hipnogeni,-e.
hipnopedie Ansamblul de procedee care permit uşurarea memorării în timpul somnului. *s.f., art.* hipnopedia, *g.-d. art.* hipnopediei.
hipnotic[1] Substanţă care provoacă somnul artificial; somnifer; hipnotizant[1]. *s.n., pl.* hipnotice.
hipnotic[2]**,-ă** 1. Care provoacă hipnoză; provocat de hipnoză; hipnotizant[2]. 2. (fig.) Captivant, fascinant. *adj., pl.* hipnotici,-ce.
hipnotism Ansamblul fenomenelor caracteristice hipnozei; provocarea hipnozei. *s.n.*
hipnotiza *tr.* A provoca cuiva starea de hipnoză; (fig.) a fascina, a captiva. *vb. I, ind. prez. 3* hipnotizează.
hipnotizant[1] Hipnotic[1]. *s.n., pl.* hipnotizante.
hipnotizant[2]**,-ă** 1. (şi fig.) Care hipnotizează. 2. Hipnotic[2]. *adj., pl.* hipnotizanţi,-te.
hipnotizare Acţiunea de a hipnotiza. *s.f., g.-d. art.* hipnotizării, *pl.* hipnotizări.
hipnotizator,-oare (Persoană) care hipnotizează; hipnotizor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hipnotizatori,-oare.
hipnotizor,-oare (rar) Hipnotizator. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hipnotizori,-oare.
hipnoză 1. Stare asemănătoare cu somnul, provocată artificial prin sugestie. 2. (fig.) Fascinaţie, atracţie puternică. *s.f., g.-d. art.* hipnozei, *pl.* hipnoze.
hipo[1]**-** Element de compunere care înseamnă „mai puţin, sub".
hipo[2]**-** Element de compunere care înseamnă „referitor la cai".
hipoaciditate (-po-a-) Scădere a secreţiei sucului gastric sub valorile normale. *s.f., g.-d. art.* hipoacidităţii.
hipoacuzic,-ă (-po-a-) Care suferă de hipoacuzie. *adj., pl.* hipoacuzici,-ce.
hipoacuzie (-po-a-) Scădere a acuităţii auditive. *s.f., art.* hipoacuzia, *g.-d. art.* hipoacuziei, *pl.* hipoacuzii, *art.* hipoacuziile.
hipoalgezie (-po-al-) Scădere a sensibilităţii la durere. *s.f., art.* hipoalgezia, *g.-d. art.* hipoalgeziei, *pl.* hipoalgezii, *art.* hipoalgeziile.
hipoazotidă (-po-a-) Bioxid de azot. *s.f., g.-d. art.* hipoazotidei.
hipobaric,-ă (fiz.) Cu presiune scăzută. *adj., pl.* hipobarici,-ce.
hipocalcemie (med.) Scădere anormală a calciului din sânge. *s.f., art.* hipocalcemia, *g.-d. art.* hipocalcemiei, *pl.* hipocalcemii, *art.* hipocalcemiile.
hipocamp 1. (mit.) Animal fabulos, cu cap de cal, cu două picioare şi coadă de peşte, care trăgea carul lui Neptun. 2. (iht.) Cal-de-mare. *s.m., pl.* hipocampi.
hipocaust (-caust) (la romani) Instalaţie de încălzire cu aer cald. //Canal subteran al unei astfel de instalaţii. *s.n., pl.* hipocauste.
hipocaustic,-ă De hipocaust. *adj., pl.* hipocaustici,-ce.
hipocentaur (-ta-ur) (rar, în mitologia greacă) Centaur. *s.m., pl.* hipocentauri.
hipocentru Centrul unui cutremur, situat de obicei în adâncul scoarţei terestre. *s.n., art.* hipocentrul, *pl.* hipocentre.
hipociclu Cerc care se rostogoleşte fără alunecare, în interiorul unui cerc de bază fix. *s.n., art.* hipociclul, *pl.* hipocicluri.
hipocloremie (med.) Scădere anormală a cantităţii de clor din sânge; cloropenie. *s.f., art.* hipocloremia, *g.-d. art.* hipocloremiei, *pl.* hipocloremii, *art.* hipocloremiile.
hipoclorhidrie (med.) Scădere a aciditaţii sucului gastric. *s.f.* hipoclorhidria, *g.-d. art.* hipoclorhidriei, *pl.* hipo-clorhidrii, *art.* hipoclorhidriile.
hipoclorită Curbă descrisă de un punct de pe un cerc care se rostogoleşte, fără să alunece, în interiorul unui cerc fix. *s.f., g.-d. art.* hipocloritei, *pl.* hipocloride.
hipoclorit Sare a acidului hipocloros. */~ de sodiu* = sare de sodiu a acidului hipocloros, întrebuinţată ca dezinfectant şi ca decolorant. *s.m., pl.* hipocloriţi.
hipocloros (în sintagma) *Acid ~* = acid obţinut prin acţiunea clorului asupra unei suspensii de oxid de mercur în apă, folosit ca decolorant. *adj., pl.* hipocloroşi.
hipocondru Parte superioară a abdomenului, situată de o parte şi de alta a epigastrului. *s.n., art.* hipocondrul, *pl.* hipocondre.
hipocoristic[1] Diminutiv care exprimă mângâiere, afecţiune. *s.n., pl.* hipocoristice.
hipocoristic[2]**,-ă** (despre cuvinte sau despre sufixe) Care exprimă mângâiere, afecţiune; alintător, tandru. *adj., pl.* hipocoristici,-ce.
hipocotil Regiune a tulpinii plantelor cuprinsă între cotiledoane şi baza rădăcinii. *s.n., pl.* hipocotile.
hipocratic,-ă 1. Referitor la hipocratism. 2. (despre degete) Îngroşat la capăt. *adj., pl.* hipocratici,-ce.
hipocratism 1. Sistem de tratament bazat pe concepţia lui Hipocrat. 2. (anat.) *~ digital* = îngroşare a extremităţii degetelor, cu deformarea unghiilor. *s.n.*

hipocristalin,-ă (despre structura rocilor eruptive) Alcătuit din cristale şi din sticlă. *adj., pl.* hipocristalini,-e.
hipocromie (med.) Scădere a pigmentaţiei pielii. *s.f., art.* hipocromia, *g.-d. art.* hipocromiei, *pl.* hipocromii, *art.* hipocromiile.
hipoderm Strat profund al pielii, situat sub dermă. *s.n.*
hipodermic,-ă (anat.) Subcutanat. *adj., pl.* hipodermici,-ce.
hipodermoză Boală parazitară la bovine, provocată de larvele hipodermice. *s.f., g.-d. art.* hipodermozei, *pl.* hipodermoze.
hipodrom Teren amenajat pentru cursele de cai. *s.n., pl.* hipodromuri.
hipoergie (-po-er-) (med.) Reducere a capacităţii organismului de a reacţiona la diferiţi antigeni. *s.f., art.* hipoergia, *g.-d. art.* hipoergiei, *pl.* hipoergii, *art.* hipoergiile.
hipoestezie Diminuare a sensibilităţii cutanate, care apare în unele boli nervoase. *s.f., art.* hipoestezia, *g.-d. art.* hipoesteziei, *pl.* hipoestezii, *art.* hipoesteziile.
hipofag,-ă Care se hrăneşte cu carne de cal. *adj., pl.* hipofagi,-ge.
hipofagie Hrănire cu carne de cal. *s.f., art.* hipofagia, *g.-d. art.* hipofagiei.
hipofizar,-ă Referitor la hipofiză. *adj., pl.* hipofizari,-e.
hipofiză Glandă endocrină situată la baza creierului, cu rol important în reglarea hormonală. *s.f., g.-d. art.* hipofizei, *pl.* hipofize.
hipofoliculinism (med.) Disfuncţie hormonală cu scăderea foliculinei. *s.n.*
hipofon,-ă Referitor la hipofonie. *adj., pl.* hipofoni,-e.
hipofonie (fon.) Amuţire a unui sunet. *s.f., art.* hipofonia, *g.-d. art.* hipofoniei, *pl.* hipofonii, *art.* hipofoniile.
hipofosfat Sare a acidului hipofosforic. *s.m., pl.* hipofosfaţi.
hipofosfit Sare a acidului hipofosforos. *s.m., pl.* hipofosfiţi.
hipofosforic (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al fosforului cristalin. *adj., pl.* hipofosforici.
hipofosforos (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al fosforului, întrebuinţat ca agent reductor. *adj., pl.* hipofosforoşi.
hipofuncţie (-ţi-e) Diminuare a funcţiei unui organ sau a unui sistem. [*var.* hipofuncţiune *s.f.*] *s.f., art.* hipofuncţia, *g.-d. art.* hipofuncţiei, *pl.* hipofuncţii, *art.* hipofuncţiile.
hipofuncţiune v. **hipofuncţie.**
hipogastric,-ă Referitor la hipogastru. *adj., pl.* hipogastrici,-ce.
hipogastru Partea inferioară a abdomenului. *s.n., art.* hipogastrul, *pl.* hipogastre.
hipogeu[1] (în Antichitate) Construcţie subterană care servea ca mormânt. *s.n., art.* hipogeul, *pl.* hipogee.
hipogeu[2]**,-gee** (zool., bot.) Care trăieşte sub pământ. *adj., pl.* hipogei,-gee.
hipoglicemiant,-ă (-mi-ant) Care provoacă hipoglicemie. *adj., pl.* hipoglicemianţi,-te.
hipoglicemie (med.) Scădere sub valorile normale a concentraţiei de glucoză din sânge. *s.f., art.* hipoglicemia, *g.-d. art.* hipoglicemiei, *pl.* hipoglicemii, *art.* hipoglicemiile.
hipoglos (în sintagma) *Nerv ~* = nerv situat dedesubtul limbii. *adj., pl.* hipogloşi.
hipogrif (mit.) Animal fabulos, jumătate cal, jumătate vultur. *s.m., pl.* hipogrifi.
hipohidroză (med.) Diminuare a secreţiei sudorifice; absenţă a transpiraţiei. *s.f., g.-d. art.* hipohidrozei, *pl.* hipohidroze.
hipolog,-ă Specialist în hipologie. *s.m., pl.* hipologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* hipologei, *pl.* hipologe.
hipologie Ramură a zoologiei care se ocupă cu anatomia şi fiziologia calului, cu metodele de întreţinere, de ameliorare şi de dresare a cailor. *s.f., art.* hipologia, *g.-d. art.* hipologiei.
hipomanţie Practică a ghicitului la vechii celţi, care se făcea după nechezatul şi după mişcările unor cai sacri. *s.f., art.* hipomanţia, *g.-d. art.* hipomanţiei.
hipomenoree Menstruaţie redusă cantitativ. *s.f., art.* hipomenoreea, *g.-d. art.* hipomenoreei, *pl.* hipomenoree.
hipometrie Ramură a zoologiei care se ocupă cu clasificarea cailor după anumite măsurători. *s.f., art.* hipometria, *g.-d. art.* hipometriei.
hipometrop,-ă (med.) (Persoană) care suferă de hipometropie; miop. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hipometropi,-e.
hipometropie (med.) Miopie. *s.f., art.* hipometropia, *g.-d. art.* hipometropiei, *pl.* hipometropii, *art.* hipometropiile.
hipometru Aparat pentru măsurarea dimensiunilor corpului la animale (mai ales la cai). *s.n., art.* hipometrul, *pl.* hipometre.
hipomnezie (med.) Slăbire a memoriei. *s.f., art.* hipomnezia, *g.-d. art.* hipomneziei, *pl.* hipomnezii, *art.* hipomneziile.
hipomobil,-ă (despre vehicule) Pus în mişcare de cai. *adj., pl.* hipomobili,-e.
hiponastie Creştere mai rapidă a suprafeţei dorsale a unui organ vegetal plat (frunză, petală) decât a celei ventrale, care devine astfel concavă. *s.f., art.* hiponastia, *g.-d. art.* hiponastiei, *pl.* hiponastii, *art.* hiponastiile.
hipopatologie Disciplină care studiază boile cailor. *s.f., art.* hipopatologia, *g.-d. art.* hipopatologiei.
hipoplazie Dezvoltare incompletă a unui ţesut sau a unui organ. *s.f., art.* hipoplazia, *g.-d. art.* hipoplaziei, *pl.* hipoplazii, *art.* hipoplaziile.
hipopotam Mamifer erbivor nerumegător, masiv, cu pielea groasă, fără păr, care trăieşte în Africa ecuatorială. *s.m., pl.* hipopotami.
hipoproteinemie (-tei-) (biol.) Reducere a cantităţii de proteine din sânge. *s.f., art.* hipoproteinemia, *g.-d. art.* hipoproteinemiei, *pl.* hipoproteinemii, *art.* hipoproteinemiile.
hiporchemă Cântec şi dans executate în cinstea zeului Apollo şi a zeiţei Artemis. *s.f., g.-d. art.* hiporchemei, *pl.* hiporcheme.
hiposceniu (ant.) Zid care susţinea scena unui teatru deasupra orchestrei. //Parte a orchestrei care se afla în faţa acestui zid. *s.n., art.* hiposceniul, *pl.* hiposcenii, *art.* hiposceniile.
hiposecreţie (-ţi-e) Scădere a secreţiei unei glande sub valorile normale. *s.f., art.* hiposecreţia, *g.-d. art.* hiposecreţiei, *pl.* hiposecreţii, *art.* hiposecreţiile.
hipostază Stagnare a sângelui în vasele capilare ale membrelor inferioare, caracteristică bolnavilor care au stat mult timp în pat. *s.f., g.-d. art.* hipostazei, *pl.* hipostaze.
hipostii[1] Sală mare din palatele egiptene, cu plafonul susţinut de coloane. *s.n., pl.* hipostiluri.
hipostil[2]**,-ă** Cu plafonul susţinut de coloane (echidistante). *adj., pl.* hipostili,-e.
hiposulfit Sare a acidului hiposulfuros. *s.m.*
hipotalamus Regiunea creierului care corespunde părţii inferioare a encefalului. *s.n., pl.* hipotalamusuri.
hipotaxă (lingv.) Subordonare sintactică. *s.f., g.-d. art.* hipotaxei.
hipotensiune (-si-u-) Scădere a tensiunii arteriale sub valorile normale. *s.f., g.-d. art.* hipotensiunii.
hipotensiv[1] Medicament utilizat în tratamentul hipertensiunii arteriale. *s.n., pl.* hipotensive.
hipotensiv[2]**,-ă** (Persoană) care suferă de hipotensiune. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hipotensivi,-e.

hipotermal,-ă (despre minerale) Format pe cale hidrotermală, la temperaturi înalte. *adj., pl.* hipotermali,-e.
hipotermie (med.) Scădere subnormală a temperaturii corpului. *s.f., art.* hipotermia, *g.-d. art.* hipotermiei.
hipotimie (med.) Diminuare a tonusului afectiv (în stări depresive). *s.f., art.* hipotimia, *g.-d. art.* hipotimiei, *pl.* hipotimii, *art.* hipotimiile.
hipotipoză Figură de stil, care sugerează imagini vizuale foarte vii. [*var.* ipotipoză *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hipotipozei, *pl.* hipotipoze.
hipotiroidie (-ro-i-) Stare patologică cauzată de o hiposecreție a glandei tiroide; hipotiroidism. *s.f., art.* hipotiroidia, *g.-d. art.* hipotiroidiei, *pl.* hipotiroidii, *art.* hipotiroidiile.
hipotiroidism (-ro-i-) Hipotiroidie. *s.n.*
hipotonic,-ă (despre o soluție) Care are o presiune osmotică inferioară altei soluții. /*Ser* ~ = ser a cărui concentrație moleculară este inferioară celei a sângelui. *adj., pl.* hipotonici,-ce.
hipotonie 1. Stare a unei soluții hipotonice. 2. Diminuare a tonicității musculare. 3. (med.) Hipotensiune. *s.f., art.* hipotonia, *g.-d. art.* hipotoniei, *pl.* hipotonii, *art.* hipotoniile.
hipotracțiune (-ți-u-) Tracțiune care se face cu caii. *s.f., g.-d. art.* hipotracțiunii, *pl.* hipotracțiuni.
hipotrofie Dezvoltarea insuficientă a unui organ sau a unui țesut. *s.f., art.* hipotrofia, *g.-d. art.* hipotrofiei, *pl.* hipotrofii, *art.* hipotrofiile.
hipovitaminoză Lipsă a uneia sau mai multor vitamine din alimentație. *s.f., g.-d. art.* hipovitaminozei, *pl.* hipovitaminoze.
hippy[1] (angl.) Referitor la mișcarea, moda tinerilor nonconformiști, care prin anii 1960-1970, încercau un protest naiv împotriva societății. *adj. invar*
hippy[2] (angl.) Tânăr nonconformist, îmbrăcat neglijent, uneori consumator de droguri, înclinat spre promiscuitate. *s.m., art.* hippy-ul, *pl.* hippy, *art.* hippy-i.
hippysm (rar) Fenomenul hippy[1]. *s.n.*
hipsocromie 1. (med.) Diminuare a pigmentației pielii. 2. Proces de deschidere a culorii datorită modificării structurii unei substanțe prin introducerea unui substituent în molecula corpului colorant. [*var.* ipsocromie *s.f.*] *s.f., art.* hipsocromia, *g.-d. art.* hipsocromiei.
hipsometric,-ă Referitor la hipsometrie. *adj., pl.* hipsometrici,-ce.
hipsometrie Ramură a geodeziei care se ocupă cu măsurarea înălțimilor. *s.f., art.* hipsometria, *g.-d. art.* hipsometriei.
hipsometru Instrument pentru măsurarea altitudinii și a presiunii atmosferice. *s.n., art.* hipsometrul, *pl.* hipsometre.
hipsoterapie (med.) Tratarea unor boli prin folosirea climatului de altitudine. *s.f., art.* hipsoterapia, *g.-d. art.* hipsoterapiei, *pl.* hipsoterapii, *art.* hipsoterapiile.
hipuric (în sintagma) *Acid* ~ = derivat al acidului benzoic, prezent în vegetale. *adj., pl.* hipurici.
hipurit Gen de lamelibranhiate fosile din cretacicul superior; animal din acest gen. *s.m., pl.* hipuriți.
hiritiseală (înv.) Felicitare adresată cuiva. *s.f., g.-d. art.* hiritiselii, *pl.* hiritiseli.
hirotoni *tr.* A hirotonisi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* hirotonesc, *imperf. 3 sg.* hirotonea; *conj. prez. 3* să hirotonească.
hirotonie Hirotonisire. *s.f., art.* hirotonia, *g.-d.* hirotoniei, *pl.* hirotonii, *art.* hirotoniile.
hirotonire Acțiunea de a hirotoni. *s.f., g.-d. art.* hirotonirii, *pl.* hirotoniri.
hirotonisi *tr.* (în ritualul creștin) A face pe cineva preot, diacon, arhireu etc. [*var.* hirotonosi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* hirotonisesc, *imperf. 3 sg.* hirotonisea; *conj. prez. 3* să hirotonisească.
hirotonisire Acțiunea de a hirotonisi; hirotonie. *s.f., g.-d. art.* hirotonisirii, *pl.* hirotonisiri.
hirotonosi v. **hirotonisi.**
hirsut,-ă 1. Cu părul și cu barba neîngrijite. 2. Aspru, grosolan; posac, ursuz. 3. (bot., despre un organ) Acoperit cu peri lungi și rigizi; hispid. *adj., pl.* hirsuți,-te.
hirsutism Creștere anormală de păr pe față, pe corp și pe membre, în special la femei; hipertricoză. *s.n.*
hîrtă (reg.) Unitate de măsură pentru suprafețe egală cu un sfert de pogon. *s.f., g.-d. art.* hîrtei, *pl.* hîrte.
hirudineu (la pl.) Clasă de anelide cu corpul segmentat; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., art.* hirudineul, *pl.* hirudinee.
hirudinizare Aplicare de lipitori pe corp în scop terapeutic. *s.f., g.-d. art.* hirudinizării, *pl.* hirudinizări.
hirurg v. **chirurg.**
hirurgical,-ă v. **chirurgical.**
hirurgie v. **chirurgie.**
hispanic,-ă Spaniol. *adj., pl.* hispanici,-ce.
hispanism Cuvânt, expresie specifică a limbii spaniole. *s.n., pl.* hispanisme.
hispanist,-ă Specialist în hispanistică. *s.m., pl.* hispaniști; *s.f., g.-d. art.* hispanistei, *pl.* hispaniste.
hispanistică Disciplină care studiază limba și culturile spaniole. *s.f., g.-d. art.* hispanisticii.
hispanofil,-ă Admirator a tot ceea ce este de proveniență spaniolă. *s.m., pl.* hispanofili; *s.f., g.-d. art.* hispanofilei, *pl.* hispanofile.
hispid,-ă (bot.) Hirsut (3). *adj., pl.* hispizi,-de.
histamină Amină prezentă în țesuturile vegetale și animale, cu o puternică acțiune vasodilatatoare. *s.f., g.-d. art.* histaminei, *pl.* histamine.
histerectomie Extirpare pe cale chirurgicală a uterului. *s.f., art.* histerectomia, *g.-d. art.* histerectomiei, *pl.* histerectomii, *art.* histerectomiile.
histerezis Fenomen ireversibil, potrivit căruia succesiunea stărilor unei substanțe, determinate de variația unui parametru, se deosebește de succesiunea stărilor determinate de variația în sens contrar a aceluiași parametru. *s.n.*
histerografie (med.) Radiografie a uterului. *s.f., art.* histerografia, *g.-d. art.* histerografiei, *pl.* histerografii, *art.* histerografiile.
histerotomie Incizie a uterului pentru extragerea fătului în caz de naștere anormală. *s.f., art.* histerotomia, *g.-d. art.* histerotomiei, *pl.* histerotomii, *art.* histerotomiile.
histidină Aminoacid prezent în hemoglobină și foarte răspândit în natură. *s.f., g.-d. art.* histidinei.
histoautoradiografie (-to-a-u-, -di-o-) Metodă modernă de studiu al preparatelor histologice, cu ajutorul unei pelicule radiografice marcate cu izotopi radioactivi. *s.f., g.-d. art.* histoautoradiografiei, *pl.* histoautoradiografii.
histochimie Ramură a histologiei care studiază structura chimică a celulelor și a țesuturilor organismului. *s.f., art.* histochimia, *g.-d. art.* histochimiei.
histocit Celulă din țesutul conjunctiv, cu rol imunologic. *s.n., pl.* histocite.
histofiziologie (-zi-o-) Disciplină care studiază funcțiile celulei și ale țesuturilor organismului. *s.f., art.* histofiziologia, *g.-d. art.* histofiziologiei.
histogeneză Formarea și dezvoltarea țesuturilor embrionului. *s.f., g.-d. art.* histogenezei, *pl.* histogeneze.
histogramă Grafic care reprezintă prin dreptunghiuri diferite mărimi statistice. *s.f., g.-d. art.* histogramei, *pl.* histograme.
histologic,-ă De histologie. *adj., pl.* histologici,-ce.
histologie Ramură a biologiei care se ocupă cu studiul microscopic al țesuturilor organice. *s.f., art.* histologia, *g.-d. art.* histologiei.

histopatologie Ramură a histologiei care studiază aspectul microscopic al ţesuturilor bolnave. *s.f., art.* histopatologia, *g.-d. art.* histopatologiei.
historiogramă (-ri-o-) Grafic care reprezintă evoluţia în timp a unui fenomen. *s.f., g.-d. art.* historiogramei, *pl.* historiograme.
histoterapie Tratament al unor boli cu ajutorul unor ţesuturi organice. *s.f., art.* hisoterapia, *g.-d. art.* histoterapiei, *pl.* histoterapii.
histotom Instrument folosit la disecţia ţesuturilor. *s.n., pl.* histotomuri.
histrion (-tri-on) 1. (în Antichitatea greco-romană) Actor de comedie. 2. Măscărici. //(fig.) Om perfid; şarlatan. [*var.* istrion *s.m.*] *s.m., pl.* histrioni.
histrionic,-ă (-tri-o-) De histrion. //(fig.) Ipocrit, fals. *adj., pl.* histrionici,-ce.
hit Şlagăr, cântec aflat pe primele locuri într-un top. *s.n., pl.* hituri.
hitit,-ă (Persoană) care aparţinea unei populaţii indoeuropene, stabilite în mileniul al II-lea î.H. în Asia Mică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hitiţi,-te.
hitită Limba vorbită de hitiţi. *s.f., g.-d. art.* hititei.
hitlerism Doctrină rasistă şi dictatorială a lui Hitler. *s.n.*
hitlerist,-ă (Adept) al hitlerismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hitlerişti,-ste.
HIV Virus care provoacă maladia SIDA. *s.n.*
hî v. **hă.**
hlamidă 1. Mantie dintr-o bucată dreptunghiulară de stofă, prinsă cu o agrafă pe umăr, pe care o purtau vechii greci şi romani. 2. Mantie împărătească sau arhierească la bizantini. *s.f., g.-d. art.* hlamidei, *pl.* hlamide.
hleab (reg.) Lucru stricat, rău, uzat. *s.n., pl.* hleaburi.
hlei (reg) Pământ argilos. *s.n., pl.* hleiuri.
hleios,-oasă (hle-ios) (reg., despre locuri) Lutos, clisos. *adj., pl.* hleioşi,-oase.
hlizi *refl.* (pop.) 1. A râde prosteşte, fără rost. 2. A se holba, a se zgâi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se hlizeşte, *imperf. 3 sg.* se hlizea; *conj. prez. 3* să se hlizească.
hlujan (reg) Tulpină a porumbului sau a altor plante erbacee mari. *s.m., pl.* hlujeni.
hm Cuvânt care exprimă neîncredere, nemulţumire. *interj.*
ho 1. Strigăt cu care se opresc vitele. //(fam., la adresa unui vorbitor) Destul! opreşte-te! //(rar) Strigăt cu care se îndeamnă vitele la mers. 2. (repetat, cu al doilea element accentuat) Exclamaţie prin care sunt întărite spusele cuiva. *interj.*
hoancă (pop.) Hoaşcă. *s.f., g.-d. art.* hoancei, *pl.* hoance.
hoanghină (pop.) Hoaşcă. *s.f., g.-d. art.* hoanghinei, *pl.* hoanghine.
hoardă 1. Grup în care erau organizate popoarele nomade mongole. 2. Ceată care pradă şi jefuieşte; armată cotropitoare. [*var.* hordă, oardă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hoardei, *pl.* hoarde.
hoaspă (reg.) Înveliş al grăunţelor de cereale, al boabelor de fasole, de mazăre etc. *s.f., g.-d. art.* hoaspei, *pl.* hoaspe.
hoaşcă (fam.) Denumire dată unei femei bătrâne şi rele; hoancă, hoanghină. *s.f., g.-d. art.* hoaştei, *pl.* hoaşte.
hoban 1. Piesă din sârmă de oţel care leagă aripile cu fuzelajul unui avion. 2. (mar.) Coardă pentru susţinerea catargelor. *s.n., pl.* hobane.
hobâc Groapă, scufundătură pe un drum, făcută de ape. *s.n., pl.* hobâcuri.
hobby (angl.) Îndeletnicire, ocupaţie favorită a cuiva în afara profesiunii. *s.n., art.* hobby-ul, *pl.* hobby-uri.
hobot (reg.) Basma sau văl de mireasă. *s.n., pl.* hobote.
hochei Joc sportiv, pe gheaţă sau pe iarbă, în care jucătorii caută să introducă în poarta echipei adverse un puc sau o minge. *s.n.*
hocheist Jucător de hochei. *s.m., pl.* hocheişti.
hocheton Vestă de pânză groasă pe care o purtau ostaşii (arcaşii) medievali. *s.n., pl.* hochetonuri.
hochim (înv.) Ordin scris din partea sultanului. *s.n., pl.* hochimuri.
hochparter (ch *pron.* h) (germ.) Mezanin. *s.n., pl.* hochparţere.
hocus-pocus Formulă întrebuinţată de scamatori; scamatorie. *s.n.*
hodină v. **odihnă.**
hodini v. **odihni.**
hodolean v. **odolean.**
hodometru Instrument care serveşte la măsurarea unui drum parcurs. *s.n., art.* hodometrul, *pl.* hodometre.
hodoroaga Dans popular românesc, cu ritm vioi, din sudul Transilvaniei. *s.f. art., neart.* hodoroagă, *g.-d. art.* hodoroagei.
hodoroagă (fam.) Lucru (de obicei vehicul) vechi, stricat, hodorogit. *s.f., g.-d. art.* hodoroagei, *pl.* hodoroage.
hodorog[1] (pop.) Coş fără fund, pentru prinderea peştilor. *s.n., pl.* hodoroage.
hodorog[2]**,-oagă** (fam.) Persoană bătrână, neputincioasă. *s.m., pl.* hodorogi; *s.f. g.-d. art.* hodoroagei, *pl.* hodoroage.
hodorogeală (fam.) Zgomot produs de obiecte lovite între ele, de mersul zdruncinat al unui vehicul etc. *s.f., g.-d. art.* hodorogelii, *pl.* hodorogeli.
hodorogi 1. *intr.* (despre vehicule) A face zgomot mare în timpul mersului. 2. *intr.* A face zgomot cotrobăind undeva. 3. *intr* (fig.) A trăncăni, a flecări. 4. *refl.* (despre obiecte) A se uza, a se strica. 5. *refl.* (fig., despre oameni) A se ramoli, a se şubrezi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hodorogesc, *imperf. 3 sg.* hodorogea; *conj. prez. 3* să hodorogească.
hodoronc Cuvânt care imită zgomotul produs de ciocnirea unor obiecte, de mersul zdruncinat al unui vehicul etc. *interj.*
hodoronc-tronc Exclamaţie folosită când cineva face un lucru nepotrivit sau spune o vorbă deplasată. *interj.*
hogaş v. **făgaş.**
hogback (a *pron.* e) (angl.) Creastă ascuţită, care rămâne în urma eroziunii unor straturi de teren cu durităţi diferite. *s.n., pl.* hogbackuri.
hoge Preot sau dascăl la mahomedani. [*var.* hogea *s.m.*] *s.m., art.* hogea, *g.-d. art.* hogii, *pl.* hogi, *art.* hogii.
hogea v. **hoge.**
hogeac (reg.) Coş, horn. *s.n., pl.* hogeacuri.
hoher (reg.) 1. Hingher. 2. Călău. *s.m., pl.* hoheri.
hohot Izbucnire zgomotoasă de râs sau de plâns. *A plânge* (sau *a râde*) *cu ~* (sau *în ~e*)= a plânge (sau a râde) foarte tare. *s.n., pl.* hohote.
hohoti *intr.* A izbucni în hohote de plâns sau de râs. //(fig., despre o vale, o pădure etc.) A răsuna puternic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hohotesc, *imperf. 3 sg.* hohotea; *conj. prez. 3* să hohotească.
hohotire Faptul de a hohoti; hohotit. *s.f., g.-d. art.* hohotirii, *pl.* hohotiri.
hohotit Hohotire. *s.n.*
hohotitor,-oare (despre râs sau despre plâns) Cu hohote. *adj., pl.* hohotitori,-oare.
hoinar,-ă (Persoană) care umblă mult, fără rost. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hoinari,-e.
hoinăreală Faptul de a hoinări. *s.f., g.-d. art.* hoinărelii, *pl.* hoinăreli.
hoinări *intr* A umbla fără ţintă, fără căpătâi; a vagabonda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hoinăresc, *imperf. 3 sg.* hoinărea; *conj. prez. 3* să hoinărească.
hoit 1. Cadavru intrat în descompunere; stârv. 2. (fig., pop.) Om gras, greoi în mişcări. *s.n., pl.* hoituri.

hoiţar Specie de vultur, de culoare albă-gălbuie, care se hrăneşte cu hoituri. *s.m., pl.* hoiţari.
hojbăi *intr.* (reg.) A scotoci. *vb. IV, ind. prez. 3* hojbăie, *imperf. 3 sg.* hojbăia; *conj. prez. 3* să hojbăie.
hojma (reg.) Mereu. *adv.*
hojmalău (reg.) Om voinic, înalt (şi prost). *s.m., pl.* hojmalăi, *art.* hojmalăii.
hol Încăpere într-o locuinţă sau într-un edificiu, care face legătura între intrare şi celelalte încăperi ale clădirii. *s.n., pl.* holuri.
holba *tr.* A face ochii mari (de mirare, de spaimă etc.). *//refl.* A se uita la cineva sau la ceva cu ochii mari (de curiozitate, de spaimă etc.). *vb. I, ind. prez. 3* holbează.
holbare Acţiunea de a (se) holba. *s.f., g.-d. art.* holbării, *pl.* holbări.
holbură v. **volbură.**
holdă Semănătură cu acelaşi fel de plante (mai ales cereale). *s.f., g.-d.* holdei, *pl.* holde.
holding Societate comercială, financiară etc. care deţine suficiente acţiuni ale altei societăţi încât poate exercita controlul asupra ei. *s.n., pl.* holdinguri.
holdişoară Holdiţă. *s.f., g.-d. art.* holdişoarei, *pl.* holdişoare.
holdiţă Diminutiv al lui holdă; holdişoară. *s.f., g.-d. art.* holdiţei, *pl.* holdiţe.
holdup (up *pron.* ap) Jaf armat asupra unei bănci, a unui tren care transportă bani etc. *s.n., pl.* holdupuri.
holender 1. Element folosit la racordarea a două ţevi prin înşurubare. 2. Maşină folosită pentru decorticarea cerealelor. 3. Nume dat unor instalaţii de rafinare, de înălbire etc. mai ales din industria hîrtiei. *s.n., pl.* holendere.
holeră 1. Boală infecţioasă gravă, adesea mortală, caracterizată prin crampe stomacale, vărsături şi diaree. *//A da ~a în cineva* = a se speria foarte tare. 2. Boală infecţioasă la păsări. 3. (fig.) Fiinţă urâtă şi rea. *s.f., g.-d. art.* holerei, *pl.* holere.
holarcă/horilcă (reg.) Rachiu de proastă calitate. *s.f., g.-d. art.* holercii/horilcii, *pl.* holerci/horilci.
holeric,-ă (Persoană) bolnavă de holeră (1). *adj., s.m. şi f., pl.* holerici,-ce.
holerină Formă uşoară de holeră. *s.f., g.-d. art.* holerinei, *pl.* holerine.
holism (fil.) Concepţie idealistă care susţine ireductibilitatea întregului la suma părţilor socotind drept „factor integrator" al lumii un principiu imaterial şi incognoscibil *s.n.*
holmiu Element chimic din grupa lantanidelor. *s.n., art.* holmiul.
holoangăr (reg.) Persoană care se ocupa în trecut cu extragerea clandestină a aurului din mine. *s.m., pl.* holoangări.
holocaust (-caust) 1. (în Antichitate) Jertfă adusă zeilor, constând din arderea în întregime a animalului sacrificat. 2. Ucidere (prin ardere) a unui foarte mare număr de oameni. 3. (fig.) Ofrandă, sacrificiu. [*var.* olocaust *s.n.*] *s.n., pl.* holocausturi.
holocen[1] Ultima perioadă a erei cuaternare. *s.n.*
holocen[2]**,-ă** Referitor la holocen[1]. *adj., pl.* holoceni,-e.
holocrin,-ă (despre glande) Al cărei produs de secreţie este eliminat prin dezintegrarea celulei glandulare. *adj., pl.* holocrini,-e.
holocristalin,-ă (despre roci magmatice) Cristalizat în întregime. *adj., pl.* holocristalini,-e.
holoenzimă Enzimă complexă; holoferment. *s.f., g.-d. art.* holoenzimei, pl. holoenzime.
holofermant Holoenzimă. *s.m., pl.* holofermenţi.
holofrastic,-ă (despre limbi) În care o frază se exprimă printr-un singur cuvânt. *adj., pl.* holofrastici,-ce.
holografie Procedeu de obţinere a imaginii spaţiale a unui obiect cu ajutorul laserului. *s.f., art.* holografia, *g.-d. art.* holografiei, *pl.* holografii.
hologramă Imagine obţinută prin holografie. *s.f., g.-d. art.* hologramei, *pl.* holograme.
holometabolă (despre insecte) Cu metamorfoză completă (larvă, nimfă, adult). *adj., pl.* holometabole.
holoparazit,-ă (Plantă) care trăieşte parazitar pe o altă plantă din care îşi extrage hrana. *adj., s.m. şi f., pl.* holoparaziţi,-te.
holoturid (la pl.) Clasă de animale marine fără schelet sau cu schelet redus; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* holoturide.
holoturie (-ri-e-)Echinoderm cu corpul moale şi lungit; castravete de mare. *s.f., art.* holoturia, *g.-d. art.* holoturiei, *pl.* holoturii, *art.* holoturiile.
holtei[1] Bărbat necăsătorit; celibatar. *//*(rar) Tânăr bun de însurat; flăcău. *s.m., pl.* holtei, *art.* holteii.
holtei[2] *intr.* (înv., reg.) A-şi petrece viaţa ca holtei[1]; a burlăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* holteiesc, *imperf. 3 sg.* holtei**a**; *conj. prez. 3* să holteiască.
holteiaş Diminutiv al lui holtei[1]. *s.m., pl.* holteiaşi.
holteie (înv., reg.) Viaţă de holtei[1]. *s.f., art.* holteia, *g.-d. art.* holteiei.
homar Crustaceu marin, comestibil, asemănător cu racul. *s.m., pl.* homari.
homeless (hăumles) (angl.) Persoană care nu are adăpost. *s.m., art.* homelessul, *pl.* homeless.
homeopat,-ă (-me-o-) Medic specialist în homeopatie. *s.m., pl.* homeopaţi; *s.f., g.-d. art.* homeopatei, *pl.* homeopate.
homeopatic,-ă (-me-o-) De homeopatie. *adj., pl.* homeopatici,-ce.
homeopatie (-me-o-) Sistem de tratament medical, care constă în administrarea în doze foarte mici a substanţelor care, în cantităţi mari, ar putea provoca simptomele bolii care este combătută. *s.f., art.* homeopatia, *g.-d. art.* homeopatiei.
homeoplazie (-me-o-) (biol.) Dezvoltare a unui ţesut asemănător ţesutului normal. *s.f., art.* homeoplazia, *g.-d. art.* homeoplaziei.
homeostază (-me-o-) Proprietate a organismelor vii de a menţine constantele mediului intern; homeostazie. *s.f., g.-d. art.* homeostazei, *pl.* homeostaze.
homeostazie (-me-o-) (biol.) Homeostază. *s.f., art.* homeostazia, *g.-d. art.* homeostaziei.
homeoterm,-ă (-me-o-) (Organism) cu temperatură internă constantă, indiferent de variaţiile mediului extern. *adj., s.m. şi f., pl.* homeotermi,-e.
homeotermie (-me-o-) Însuşirea de a fi homeoterm. *s.f., art.* homeotermia, *g.-d. art.* homeotermiei.
homeric,-ă 1. Referitor la Homer sau la epopeile sale. 2. (p. ext.) De proporţii grandioase. */Râs ~* = râs puternic. [*var.* omeric,-ă *adj.*] *adj., pl.* homerici,-ce.
homicid[1] Omor, crimă, asasinat. *s.n., pl.* homicide.
homicid[2]**,-ă** Asasin, ucigaş. *adj., s.m. şi f., pl.* homicizi,-de.
hominid (la pl.) Familie de primate cuprinzând omul şi precursorii săi din perioada cuaternară; (la sg.) reprezentant al acestei familii. *s.m., pl.* hominizi.
hominizare Proces de transformare psihofiziologică a hominizilor în Homo Sapiens. *s.f., g.-d. art.* hominizării.
homo Homosexual. *s.m. şi f.*
homocentric,-ă 1. (despre fascicule de lumină) Ale cărui raze trec prin acelaşi punct. 2. (despre cercuri) Cu acelaşi centru. [*var.* omocentric,-ă *adj.*] *adj., pl.* homocentrici,-ce.
homocentru (mat.) Centru comun mai multor cercuri. [*var.* omocentru *s.n.*] *s.n., art.* homocentrul, *pl.* homocentre.

homocrom,-ă Cu homocromie. *adj., pl.* homocromi,-e.
homocromie Adaptare a culorii unui animal la mediul în care trăieşte, folosită ca mijloc de apărare. *s.f., art.* homocromia, *g.-d. art.* homocromiei.
homocron,-ă (rar) Simultan, sincronic. *adj., pl.* homocroni,-e.
homogrefă Grefă cu grefon de la un individ din aceeaşi specie; homoplastie. *s.f., g.-d. art.* homogrefei, *pl.* homogrefe.
homomorf,-ă Care prezintă aceeaşi formă. *adj., pl.* homomorfi,-e.
homomorfism (mat.) Corespondenţă univocă între două mulţimi cu aceeaşi structură algebrică. [*var.* omomorfism *s.n.*] *s.n.*
homoplastie Homografă. *s.f., art.* homoplastia, *g.-d. art.* homoplastiei.
homopter (la pl.) Ordin de insecte cu două perechi de aripi membranoase; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.n., pl.* homoptere.
homosexual,-ă (-u-al) (Persoană) care practică homosexualitatea. *adj., s.m.* şi *f., pl.* homosexuali,-e.
homosexualitate (-xu-a-) Atracţie sexuală pentru indivizi de acelaşi sex; inversiune sexuală. *s.f., g.-d. art.* homexualităţii.
homosferă Strat al atmosferei în care componenţii săi principali (oxigenul şi azotul) rămân în aceleaşi proporţii. [*var.* omosferă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* homosferei.
homotransplant Transplant de la un individ din aceeaşi specie. *s.n., pl.* homotransplanturi.
homozigot Organism rezultat dintr-un singur tip de gameţi. *s.m., pl.* homozigoţi.
homunculus 1. Omuleţ artificial pe care alchimiştii pretindeau că l-au fabricat. 2. Om foarte mic de statură, nedezvoltat. *s.m., pl.* homunculuşi.
hon Unealtă aşchietoare formată din mai multe pietre abrazive, dispuse simetric pe un ax central. *s.n., pl.* honuri.
hondrăni *intr.* (reg.) A flecări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hodrănesc, *imperf. 3 sg.* hondrănea; *conj. prez. 3* să hondrănească.
hondurian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Honduras. *adj., s.m.* şi *f., pl.* honduriani,-e.
honipsi *tr.* (înv.) A mistui. */A nu putea ~ pe cineva* = a nu simpatiza pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* honipsesc, *imperf. 3 sg.* honipsea; *conj. prez. 3* să honipsească.
honoris causa (cau-, s *pron.* z) (lat.) (despre titlul ştiinţific de doctor) Onorific. *loc. adj.*
honui *tr.* A netezi suprafaţa interioară cilindrică a unei piese, cu ajutorul unei maşini speciale. */Maşină de ~t* = maşină dotată cu bare abrazive pentru netezirea suprafeţelor interioare ale unor piese metalice. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* honuiesc, *imperf. 3 sg.* honuia; *conj. prez. 3* să honuiască.
honuire Acţiunea de a honui; honuit. *s.f., g.-d. art.* honuirii, *pl.* honuiri.
honuit Honuire. *s.n.*
honved Nume purtat de soldaţii din infanteria maghiară în Evul Mediu şi de soldaţii din armata pedestră austro-ungară. *s.m., pl.* honvezi.
hop[1]/hopa 1. Exclamaţie care însoţeşte o săritură peste un obstacol, ridicarea unei greutăţi, scăparea din mână a unui obiect etc. */Nu zice ~ până nu sari* (sau *până nu treci*) *şanţul* = nu te bucura înainte de a vedea rezultatul. 2. Exclamaţie care exprimă o surpriză (neplăcută). 3. (exclamaţie care indică sosirea neaşteptată a cuiva) Iată că vine! [*var.* hopai, hup *interj.*] *interj.*
hop[2] 1. Ridicătură sau adâncitură în drum. //(fig.) Dificultate, obstacol. 2. Săritură a unui vehicul peste un obstacol. *s.n., pl.* hopuri.
hopai v. **hop[1]**.
hopa-mitică 1. Jucărie imitând un bărbat, care indiferent cum este aşezată, revine mereu în poziţie verticală. 2. (fig.) Om descurcăreţ, care rămâne mereu în picioare. *s.m., pl.* hopa-mitică.
hop-aşa/hop-şi-aşa Exclamaţie care însoţeşte o săritură la diferite jocuri populare. *interj.*
hopa-ţopa/hopai-ţopai Exclamaţie care însoţeşte diferite mişcări bruşte, sărituri la jocuri şi dansuri populare etc. *interj.*
hopăi *intr.* (pop.) A spune „hop" (sărind sau săltând). //*tr.* A sălta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* hopăie, *imperf. 3 sg.* hopăia; *conj. prez. 3* să hopăie.
hoplit (la vechii greci) Soldat echipat cu echipament greu. *s.m., pl.* hopliţi.
hoplolatrie Adoraţie a uneltelor de vânătoare sau a armelor de luptă la triburi politeiste. *s.f., art.* hoplolatria, *g.-d. art.* hoplolatriei.
hoplomac (la vechii greci) Gladiator echipat cu arme grele. *s.m., pl.* hoplomaci.
hoplomahie (la vechii greci) Întrecere între gladiatori înarmaţi cu arme grele. *s.f., art.* hoplomahia, *g.-d. art.* hoplomahiei.
hopuros,-oasă (rar, despre drumuri) Plin de gropi. *adj., pl.* hopuroşi,-oase.
hor/hor-hor (adesea repetat) Cuvânt care imită sforăitul. [*var.* horc *interj.*] *interj.*
horaiţă (-ra-i-) (reg.) Sforăială. *s.n.*
horă 1. Dans popular românesc, în care jucătorii se prind de mână, formând un cerc; melodie după care se dansează. 2. (pop.) Petrecere ţărănească unde se dansează jocuri populare. */A ieşi la ~* = (despre tineri) a intra în rândul fetelor şi al flăcăilor care joacă la horă. *A se găti de ~* = a se îmbrăca frumos, pentru sărbătoare. *s.f., g.-d. art.* horei, *pl.* hore.
horăi *intr.* (reg., despre oameni) A sforăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* horăie, *imperf. 3 sg.* horăia; *conj. prez. 3* să horăie.
horăit (reg.) Sforăială. *s.n.*
horăitură (-ră-i-) (reg.) Sforăială. *s.f., g.-d. art.* horăiturii, *pl.* horăituri.
horbotă (reg.) Dantelă. *s.f., g.-d. art.* horbotei, *pl.* horbote.
horboţică (reg.) Diminutiv al lui horbotă. *s.f., g.-d. art.* horboţelei, *pl.* horboţele, *art.* horboţelele.
horc v. **hor/hor-hor.**
horcăi *intr.* 1. A hârâi în timpul respiraţiei; (despre muribunzi) a respira greu şi cu zgomot. 2. A sforăi. [*var.* horcăni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* horcăie, *imperf. 3 sg.* horcăia; *conj. prez. 3* să horcăie.
horcăială Horcăit. *s.f., g.-d. art.* horcăielii, *pl.* horcăieli.
horcăit Faptul de a horcăi; zgomot produs de cel care horcăie; horcăială, horcăitură. *s.n.*
horcăitură (-că-i-) Horcăit. *s.f., g.-d. art.* horcăiturii, *pl.* horcăituri.
horcăni v. **horcăi.**
hordă v. **hoardă.**
horeţ (reg.) Împletitură din nuiele, în formă de coş cilindric, folosită la păstrarea în apă a peştelui prins. *s.n., pl.* horeţe.
horezean,-ă (Locuitor) din Horez. *adj., s.m., pl.* horezeni,-e.
horezeancă Locuitoare din Horez. *s.f., g.-d. art.* horezencei, *pl.* horezence.
horhăi *intr.* (reg.) A rătăci, a umbla în neştire. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* să horhăie, *imperf. 3 sg.* horhăia; *conj. prez. 3* să horhăie.
hori *intr.* (reg.) 1. A cânta (din gură sau din fluier) un cântec sau o horă. 2. A juca hora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* horesc, *imperf. 3 sg.* horea; *conj. prez. 3* să horească.

horîlcă v. **holercă.**
horişte (reg.) Rotocol mare de fân, risipit din căpiţe ca să se usuce; horitură. *s.f., g.-d. art.* horiştii, *pl.* horişti.
horitor,-oare (reg.) Persoană care horeşte (1). *s.m., pl.* horitori; *s.f., g.-d. art.* horitoarei, *pl.* horitoare.
horitură (reg.) Horişte. *s.f., g.-d. art.* horiturii, *pl.* horituri.
hormism Concepţie psihologică, potrivit căreia comportamentul oamenilor este dirijat spre un scop de o forţă instinctivă. *s.n.*
hormon Produs secretat de glandele endocrine sau de unele ţesuturi, care stimulează funcţionarea normală a organismului. *s.m., pl.* hormoni.
hormonal,-ă Referitor la hormoni. *adj., pl.* hormonali,-e.
hormonologie Ramură a endocrinologiei care studiază originea şi activitatea hormonilor. *s.f., art.* hormonologia, *g.-d. art.* hormonologiei.
hormonoterapie Tratament hormonal aplicat în diferite boli. *s.f., art.* hormonoterapia, *g.-d. art.* hormonoterapiei, *pl.* hormonoterapii, *art.* hormonoterapiile.
horn 1. Întregul coş de fum al unei sobe. 2. Partea de deasupra a vetrei ţărăneşti prin care fumul trece în pod sau afară. 3. (alpinism) Spaţiu îngust între doi pereţi de stâncă paraleli şi înalţi. 4. Relief cu aspect de piramidă triunghiulară caracteristic regiunilor alpine, apărut în urma interesectării pereţilor circurilor glaciare. *s.n., pl.* hornuri.
hornar Coşar[2] (1). *s.m., pl.* hornari.
hornblendă Mineral de culoare verde sau brun-închis, cu luciu sticlos. *s.f., g.-d. art.* hornblendei, *pl.* hornblende.
hornblendit Rocă alcătuită din hornblendă. *s.m., pl.* hornblendiţi.
horneţ (reg.) Diminutiv al lui horn; coş (la o casă). *s.n., pl.* horneţe.
horodînca Numele unui dans cu mişcare vioaie, de origine ucraineană. *s.f. art., neart.* horodîncă, *g.-d. art.* horodîncăi.
horopsi v. **oropsi.**
horopsit,-ă v. **oropsit.**
horoscop 1. Reprezentare grafică a poziţiei astrelor, cu ajutorul căreia astrologii prezic destinul cuiva, în raport cu data sa de naştere. 2. Rubrică în diferite publicaţii, în care se fac preziceri pentru cei născuţi în fiecare dintre cele 12 zodii. *s.n., pl.* horoscoape.
horp (reg.) Cuvânt care imită zgomotul pe care îl face cineva când soarbe dintr-o dată şi repede. *interj.*
horpăi *tr.* (reg.) A sorbi cu zgomot mâncarea, mai ales lichidele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* horpăi/horpăiesc, *imperf. 3 sg.* horpăia; *conj. prez. 3* să horpăie/să horpăiască.
horpăiaiă Faptul de a horpăi. *s.f., g.-d. art.* horpăielii, *pl.* horpăieli.
horror[1] (angl.) Care stârneşte groaza. *adj. invar.*
horror[2] (angl.) Gen artistic (film, roman) care stârneşte groaza. *s.n., art.* horrorul, *pl.* horror.
horst Regiune mai înaltă a scoarţei terestre, mărginită de falii, care a rămas mai ridicată după scufundarea regiunilor vecine. *s.n., pl.* horsturi.
horşaf (reg.) Ciorbă de prune afumate sau de vişine; compot cu multă zeamă. *s.n., pl.* horşafuri.
hortativ,-ă (gram., despre propoziţii sau forme verbale) Care exprimă un îndemn. *adj., pl.* hortativi,-e.
hortensie (-si-e) Plantă ornamentală cu flori mari, fără miros. *s.f., art.* hortensia, *g.-d. art.* hortensiei, *pl.* hortensii, *art.* hortensiile.
horticol,-ă Referitor la horticultură. *adj., pl.* horticoli,-e.
horticultor,-oare Persoană care se ocupă cu horticultura. *s.m., pl.* horticultori; *s.f., g.-d. art.* horticultoarei, *pl.* horticultoare.
horticultură Ştiinţă care se ocupă de cultivarea pomilor, legumelor şi florilor. *s.f., g.-d. art.* horticulturii.
hortiş,-ă (reg.) Pieziş. *adj., pl.* hortişi,-e.
hostie (-ti-e) 1. Jertfă adusă zeilor, la greci şi la romani; jertfă (de obicei un animal) adusă lui Dumnezeu. 2. (la catolici) Azimă folosită la împărtăşanie. *s.f., art.* hostia, *g.-d. art.* hostiei, *pl.* hostii, *art.* hostiile.
hotar 1. Frontieră, graniţă; linie care desparte o proprietate de alta. /*Piatră de* ~ = piatră, stâlp care indică un hotar. 2. (fig.) Liniuţă, margine. 3. Mare proprietate; teritoriu în proprietatea unei comune. *s.n., pl.* hotare.
hotarnic,-ă (înv.) Referitor la hotarele unei moşii. /*Inginer* ~ = Inginer care se ocupa cu măsurarea moşiilor. *adj., pl.* hotarnici,-ce.
hotă Dispozitiv aşezat deasupra unei plite, a unui cămin etc. pentru a colecta şi evacua gazele toxice. *s.f., art.* hotei, *pl.* hote.
hotărâre 1. Faptul de a (se) hotărî; decizie. /*Cu* ~ sau *cu toată* ~*a* = în mod hotărât. 2. Dispoziţie a unei autorităţi; sentinţă judecătorească. 3. Act emis de organele de conducere ale unor organizaţii, instituţii etc. în urma unor dezbateri colective. *s.f., g.-d. art.* hotărârii, *pl.* hotărâri.
hotărât,-ă 1. Care a luat o hotărâre; decis. 2. Indiscutabil, sigur. 3. *Articol* ~ = articol care arată că obiectul denumit de substantivul pe lângă care stă este cunoscut de vorbitor sau individualizat. *adj., pl.* hotărâţi,-te.
hotărâtor,-oare Care hotărăşte; decisiv. //Determinant; de importanţă capitală. *adj., pl.* hotărâtori,-oare.
hotărî A. 1. *tr.* şi *refl.* A lua sau a face pe cineva să ia o hotărâre; a (se) decide. 2. *tr.* A fixa o dată, un termen etc. B. *tr.* (înv.) A pune hotar. //*refl.* A se mărgini cu... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hotărăsc, *imperf. 3 sg.* hotăra; *conj. prez. 3* să hotărască.
hotărnici *tr.* (rar) A delimita o proprietate, o regiune etc. de alta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hotărnicesc, *imperf. 3 sg.* hotărnicea; *conj. prez. 3* să hotărnicească.
hotărnicie Fixare a limitelor unei regiuni, unei proprietăţi etc. *s.f., art.* hotărnicia, *g.-d. art.* hotărniciei, *pl.* hotărnicii, *art.* hotărniciile.
hotdog (angl.) Cârnat sau crenvurşt cald, servit (cu muştar) într-o chiflă. *s.m., art.* hotdogul, *pl.* hotdogi.
hotel Clădire cu multe camere mobilate, care se închiriază călătorilor. *s.n., pl.* hoteluri.
hotelier,-ă (-li-er) 1. *adj.* Referitor la hoteluri. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care administrează un hotel; proprietar al unui hotel. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hotelieri,-e.
hotentot,-ă 1. (Persoană) care aparţine unor triburi de păstori nomazi din sud-vestul Africii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hotentoţi,-te.
hotentotă Limbă africană vorbită de hotentoţi. *s.f., g.-d. art.* hotentotei.
hotline (line *pron.* lain) (angl.) 1. Linie telefonică directă între şefii de state sau de guverne, folosită în cazuri de crize diplomatice. 2. Linie telefonică utilizată în cazuri de urgenţă. *s.f.*
hotnog (în Moldova) Vechi grad militar; comandant peste o sută de ostaşi. *s.m., pl.* hotnogi.
hoţ, hoaţă 1. Persoană care fură. //(adj.) Viclean. 2. (fam.) Ştrengar, şmecher. *s.m., pl.* hoţi; *s.f., g.-d. art.* hoaţei, *pl.* hoaţe.
hoţesc,-ească De hoţ. *adj., pl.* hoţeşti.
hoţeşte Pe ascuns, pe furiş; hoţiş. *adv.*
hoţi 1. *intr.* (rar) A duce viaţă de hoţ. 2. *tr.* A fura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hoţesc, *imperf. 3 sg.* hoţea; *conj. prez. 3* să hoţească.
hoţie Faptul de a fura; furt; fraudă. *s.f., art.* hoţia, *g.-d. art.* hoţiei, *pl.* hoţii, *art.* hoţiile.
hoţiş (rar) Hoţeşte. *adv.*
hoţit (rar) Faptul de a hoţi. *s.n.*

hoţoaică 1. Femeie care fură. 2. (fam.) Ştrengăriţă, hoţomancă. *s.f., g.-d. art.* hoţoaicei, *pl.* hoţoaice.
hoţoman,-ă Hoţ; om ticălos; (fam.) şmecher, poznaş. *s.m., pl.* hoţomani; *s.f., g.-d. art.* hoţomanei, *pl.* hoţomane.
hoţomancă (fam.) Ştrengăriţă, hoţoaică. *s.f., g.-d. art.* hoţomancei, *pl.* hoţomance.
hoţomăneşte (rar) Ca hoţomanii. *adv.*
hoţomănie Faptă de hoţoman; tâlhărie, hoţie. //Înşelătorie, şarlatanie. *s.f., art.* hoţomănia, *g.-d. art.* hoţomăniei, *pl.* hoţămănii, *art.* hoţomăniile.
house (haus) (angl.) Stil în muzica uşoară. *s.n., art.* house-ul.
hram Patronul unei biserici creştine. //(p. ext.) Sărbătoare de comemorare a patronului unei biserici. */Ce ~ porţi* (sau *poartă*) = ce fel de om eşti (sau este). *s.n., pl.* hramuri.
hrana-vacii Plantă erbacee cu tulpina păroasă şi cu flori albe, folosită ca nutreţ. *s.f. art., g.-d. art.* hranei-vacii.
hrană Tot ceea ce serveşte la nutriţia oamenilor, a animalelor sau a plantelor; mâncare. *s.f., g.-d. art.* hranei.
hrăni 1. *tr.* şi *refl.* A da cuiva să mănânce sau a mânca. */A se ~ cu vânt* = a mânca foarte puţin, a ciuguli. 2. *tr.* (fig.) A întreţine un sentiment sau o stare sufletească. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hrănesc, *imperf. 3 sg.* hrănea; *conj. prez. 3* să hrănească.
hrănire Acţiunea de a (se) hrăni. *s.f., g.-d. art.* hrănirii, *pl.* hrăniri.
hrănitor,-oare Care hrăneşte; nutritiv. *adj., pl.* hrănitori,-oare.
hrăpăreţ,-eaţă Lacom de avere, avid de câştig. *adj., pl.* hrăpăreţi,-e.
hrean Plantă legumicolă a cărei tulpină subterană, albă, este folosită drept condiment. *s.m.*
hreapcă (reg.) Greblă mică aplicată la coasă ca să aşeze în brazdă grânele cosite. *s.f., g.-d. art.* hrepcii, *pl.* hrepci.
hreniţă Numele a două plante erbacee, una cu flori galbene, cealaltă cu flori mici, albe, ale cărei frunze se întrebuinţează ca salată. *s.f., g.-d. art.* hreniţei, *pl.* hreniţe.
hrentui *refl.* (reg.) A se strica, a se hodorogi. //A se risipi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se hrentuieşte, *imperf. 3 sg.* se hrentuia; *conj. prez. 3 sg.* să se hrentuiască.
hrepcui *tr.* (reg.) A cosi cu hreapca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hrepcuiesc, *imperf. 3 sg.* hrepcuia; *conj. prez. 3* să hrepcuiască.
hrib Ciupercă comestibilă cu pălăria gălbuie. *s.m., pl.* hribi.
hrincă (reg.) Felie mare de mămăliguă sau de pâine. *s.f., g.-d. art.* hrincii, *pl.* hrinci.
hrincuţă (reg.) Diminutiv al lui hrincă. *s.f., g.-d. art.* hrincuţei, *pl.* hrincuţe.
hrişmă (înv.) Proorocire, oracol. *s.f., g.-d. art.* hrişmei, *pl.* hrişme.
hrisov (în Evul Mediu) Act domnesc prin care se acordau anumite privilegii, un titlu de proprietate etc. *s.n., pl.* hrisoave.
hristoitie (-to-i-) (înv.) Viaţă, comportare evlavioasă, conformă cu dogma creştină. *s.f., art.* hristoiţia, *g.-d. art.* hristoiţiei.
Hristos/Cristos Numele Mântuitorului. *s.prop.m.* */Înainte de ~, după ~* = *abr.* î.H., d.H.
hrişcar Gândac mic asemănător cu cărăbuşul. *s.m., pl.* hrişcari.
hrişcă Plantă erbacee meliferă, cu frunze triunghiulare, cultivată pentru fructele sale folosite în hrana oamenilor şi a animalelor. *s.f., g.-d. art.* hriştii.
hronic (înv.) Cronică (1). *s.n., pl.* hronice.
hronicar (înv.) Cronicar (1). *s.m., pl.* hronicari.
hronograf v. **cronograf**[1].
hrubă 1. Încăpere sau galerie subterană care serveşte la depozitarea produselor. 2. Cavitate subterană (zidită) care serveşe ca loc de trecere. 3. Bordei îngropat. *s.f., g.-d. art.* hrubei, *pl.* hrube.
htonian,-ă (-ni-an) I. *adj.* 1. Referitor la pământ, al pământului; subteran. 2. Referitor la divinităţile subpământene. II. *s.m.* şi *f.* Divinitate subpământeană. *adj., s.m.* şi *f., pl.* htonieni,-e.
htonic,-ă Htonian,-ă. *adj., pl.* htonici,-ce.
hublou Mică fereastră circulară în peretele unei nave sau al unui avion. *s.n., art.* hublou*l*, *pl.* hublouri.
huceag Pădure mică, tânără şi deasă; crâng, huci. *s.n., pl.* huceaguri.
huci (reg.) Huceag. *s.n., pl.* huciuri.
huciui *tr.* (reg.) A alunga păsările. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* huciuesc, *imperf. 3 sg.* huciuia; *conj. prez. 3* să huciuiască.
hudă (reg.) Gaură, spărtură (într-un zid, în gard etc.). *s.f., g.-d. art.* hudei, *pl.* hude.
hudicioară (reg.) Diminutiv al lui hudiţă. *s.f., g.-d. art.* hudicioarei, *pl.* hudicioare.
hudiţă (reg.) Ulicioară. *s.f., g.-d. art.* hudiţei, *pl.* hudiţe.
hudubale (reg.) 1. Casă mare, încăpere spaţioasă. 2. Monstru, namilă, fiinţă fantastică. *s.f., g.-d. art.* hudubăii, *pl.* hudubăi, *art.* hudubăile.
hudubleajă (reg.) Pasăre mare (răpitoare). *s.f., art.* hudubleaja, *g.-d. art.* hudublejei, *pl.* hudubleje.
hududoi (reg.) Vale strâmtă (şi adâncă). *s.n., pl.* hududoaie.
huduleţ v. **huludeţ**.
hughenot,-ă (Adept francez) al curentului protestant calvin din sec. XVI-XVIII. *adj., s.m.* şi *f., pl.* hughenoţi,-te.
huhura *intr.* (reg.) 1. (despre bufniţe) A scoate strigăte caracteristice speciei. 2. A chiui. *vb. I, ind. prez. 3* huhură.
huhurez Gen de păsări răpitoare de noapte, asemănătoare cu bufniţa, dar fără smocuri de pene pe cap. */A sta ca un ~* = a sta singur, părăsit. *A se scula cu ~ii* = a se scula foarte devreme dimineaţa. [*var.* hurez *s.m.*] *s.m., pl.* huhurezi.
hui *intr.* (reg.) A vui, a răsuna prelung. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* huieşte, *imperf. 3 sg.* huia; *conj. prez. 3* să huiască.
huială (reg.) Vâjâit prelung; vuiet. *s.f., g.-d. art.* huielii, *pl.* huieli.
huideo/huideo (pop.) Strigăt cu care se alungă porcii; (p. ext.) strigăt jignitor la adresa cuiva. */A lua pe cineva* (sau *a da cuiva*) *cu ~* = a huidui (pe cineva). [*var.* uideo *interj.*] *interj.*
huidui *tr.* A alunga pe cineva cu vorbe jignitoare şi fluierături. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* huidui/huiduiesc, *imperf. 3 sg.* huiduia; *conj. prez. 3* să huiduie/să huiduiască.
huidulală Faptul de a huidui; strigăt de dezaprobare; huiduitură. *s.f., g.-d. art.* huiduielii, *pl.* huiduieli.
huiduitură (-du-i-) Huiduială. *s.f., g.-d. art.* huiduiturii, *pl.* huiduituri.
huidumă (fam.) Persoană corpolentă, mare. *s.f., g.-d. art.* huidumei, *pl.* huidume.
huiet Vuiet. [*var.* uiet *s.n.*] *s.n., pl.* huiete.
huilă Cărbune natural compact, utilizat drept combustibil, precum şi în industrie, la fabricarea cocsului etc. *s.f., g.-d. art.* huilei, *pl.* huile.
huiţa (-hu-i-) *refl.* (reg.) A se da în leagăn. *vb. I, ind. prez. 3* se huiţă.
hulă[1] (pop.) Batjocură, injurie, defăimare; blasfemie. *s.f., g.-d. art.* hulei, *pl.* hule.
hulă[2] Mişcare ondulatorie a suprafeţei mării după o furtună. //Furtună pe mare. *s.f., g.-d. art.* hulei, *pl.* hule.

huli *tr.* A batjocori, a ponegri; a defăima, a calomnia. //A profana, a pângări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hulesc, *imperf. 3 sg.* hulea; *conj. prez. 3* să hulească.
huligan Persoană care comite acte de huliganism. *s.m., pl.* huligani.
huliganic,-ă De huligan. *adj., pl.* huliganici,-ce.
huliganism Purtare, faptă care denotă nerespectarea ordinii publice şi a convenienţelor sociale. *s.n., pl.* huliganisme.
hulire Acţiunea de a huli; calomniere. *s.f., g.-d. art.* hulirii.
hulitor,-oare (rar) Calomniator. *s.m., pl.* hulitori; *s.f., g.-d. art.* hulitoarei, *pl.* hulitoare.
hulpav,-ă (reg.) Foarte lacom la mâncare. *adj., pl.* hulpavi,-e.
hulpe v. **vulpe.**
hultan v. **vultan.**
hulub,-ă (reg.) 1. *adj.* Cu părul sau cu penele cenuşii, asemănătoare cu ale porumbelului sălbatic. II. *s.m.* (ornit., reg.) Porumbel. *adj., s.m., pl.* hulubi,-e.
hulubaş (reg.) Diminutiv al lui hulub (II); hulubel. *s.m., pl.* hulubaşi.
hulubă Fiecare dintre cele două prăjini prinse de crucea căruţei, între care se înhamă calul. [*var.* ulubă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* hulubei, *pl.* hulube.
hulubărie (reg.) Adăpost pentru hulubi; porumb[2]. *s.f., art.* hulubăria, *g.-d. art.* hulubăriei, *pl.* hulubării, *art.* hulubăriile.
hulubel (reg.) Hulubaş. *s.m., art.* hulubelul, *pl.* hulubei, *art.* hulubeii.
hulubiţă Diminutiv al lui hulub (II). 1. (reg.) Porumbiţă. 2. (pop.) Denumire dată unor ciuperci comestibile, cu pălăria de diferite culori. *s.f., g.-d. art.* hulubiţei, *pl.* hulubiţe.
huludeţ Fusul ţevii de la războiul de ţesut casnic. [*var.* hudulet *s.n.*] *s.n., pl.* huludeţe.
huluj v. **urui.**
humă (pop.) Argilă. *s.f., g.-d. art.* humei, *pl.* hume.
humărie (rar) Loc de unde se scoate huma. *s.f., art.* humăria, *g.-d. art.* humăriei, *pl.* humării, *art.* humăriile.
humeral,-ă (anat.) Referitor la humerus. *adj., pl.* humerali,-e.
humerus Osul braţului, de la umăr până la cot. *s.n., art.* humerusul.
humic,-ă (despre sol) Bogat în humus. *adj., pl.* humici,-ce.
humificare Transformare a materialului organic din sol în humus. *s.f., g.-d. art.* humificării.
humoare v. **umoare.**
humologie Disciplină care studiază evoluţia diferitelor forme de humus. *s.f., art.* humologia, *g.-d. art.* humologiei.
humor v. **umor.**
humorean,-ă (Locuitor) din oraşul Gura-Humorului. *adj., pl.* humoreni,-e; *s.m., pl.* humoreni.
humoreancă Locuitoare din oraşul Gura-Humorului. *s.f., g.-d. art.* humorencei, *pl.* humorence.
humorească Mică compoziţie muzicală instrumentală, cu caracter umoristic. *s.f., g.-d. art.* humoreştii, *pl.* humoreşti.
humorist,-ă v. **umorist.**
humos,-oasă (rar) Cu humă. *adj., pl.* humoşi,-oase.
humui *tr.* (reg.) A lipi cu humă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* humuiesc, *imperf. 3 sg.* humuia; *conj. prez. 3* să humuiască.
humus Amestec de substanţe organice aflate în sol, care determină fertilitatea solului. *s.n., art.* humusul.
hun Persoană aparţinând unui neam mongolic, care în sec. IV a ajuns până în apusul Europei, trecând şi prin ţara noastră. *s.m., pl.* huni.
hunedorean,-ă (Locuitor) din municipiul sau judeţul Hunedoara. *adj., s.m., pl.* hunedoreni,-e.
hunedoreancă Locuitoare din municipiul sau judeţul Hunedoara. *s.f., g.-d. art.* hunedorencei, *pl.* hunedorence.
hunter (hanter) (angl.) Cal de vânătoare, bun săritor peste obstacole. *s.m., pl.* hunteri.
hunting (hanting) (angl.) Piele pentru încălţăminte, asemănătoare cu pielea de antilopă. *s.n., art.* huntingul.
huo Strigăt care exprimă revolta, dezaprobarea, indignarea faţă de ceva sau de cineva. */A lua* (pe cineva) *cu ~* = a huidui (pe cineva). *interj.*
hup v. **hop[1].**
hural Fiecare dintre organele locale ale puterii de stat în Mongolia. */Marele ~* = parlamentul mongol. *s.n., pl.* hurale.
hurcă (reg.) Ladă de lemn cu faţa superioară în formă de ciur, folosită la concentrarea nisipurilor aurifere sfărâmate în şteampuri. *s.f., g.-d. art.* hurcii, *pl.* hurci.
hurduca 1. *tr.* şi *refl.* (despre vehicule) A (se) scutura, a (se) zdruncina. 2. *intr.* (reg.) A face zgomot mare. [*var* urduca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* hurducă.
hurducare Acţiunea de a (se) hurduca. *s.f., g.-d. art.* hurducării, *pl.* hurducări.
hurducăi (pop.) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) clătina, a (se) zgudui. 2. *intr.* A face zgomot, a hodorogi. *vb. IV, ind. prez. 3* hurducăie, *imperf. 3 sg.* hurducăia; *conj. prez. 3* să hurducăie.
hurducăială (pop.) Hurducătură. *s.f., g.-d. art.* hurducăielii, *pl.* hurducăieli.
hurducătură (pop.) Zdruncinătură; zgomot produs de ceva care (se) hurducă; hurducăială. *s.f., g.-d. art.* hurducăturii, *pl.* hurducături.
hurdui *intr.* (reg.) A hurui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* hurduiesc, *imperf. 3 sg.* hurduia; *conj. prez. 3* să hurduiască.
hurduitură (-du-i-) (reg.) Huruitură. *s.f., g.-d. art.* hurduiturii, *pl.* hurduituri.
hurduz-burduz (rar) Ca un obiect care, atârnat de ceva, se bălăbăneşte; (p. ext.) legat cobză. *adv.*
hurez v. **huhurez.**
hurican Ciclon tropical care se produce în insulele Antile. *s.n., pl.* huricane.
hurie (în religia musulmană) Fecioară foarte frumoasă promisă de Mohamed creştinilor în Paradis; (p. ext.) fecioară sau femeie foarte frumoasă. *s.f., art.* huria, *g.-d. art.* huriei, *pl.* hurii, *art.* huriile.
hurlup/urlup (reg., mai ales la pl.) Prune deformate şi atrofiate de o ciupercă. *s.m., pl.* hurlupi/urlupi.
hurmuz[1] Arbust ornamental cu flori roz-trandafirii. *s.m., pl.* hurmuzi.
hurmuz[2] Mărgea de sticlă care imită mărgăritarul; (la pl.) şirag de astfel de mărgele. *s.n., pl.* hurmuzuri.
huron Persoană dintr-un trib indian, care trăia odinioară în apropierea lacurilor Huron şi Ontario. *s.m., pl.* huroni.
hurtă (reg., în loc. adv.) *Cu ~a* = cu grămada, cu toptanul. [*var.* vurtă *s.f.*] *s.f.*
hurui *intr* (despre vehicule, roţi) A face un zgomot caracteristic în timpul mersului. [*var.* hului, urui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* huruie, *imperf. 3 sg.* huruia; *conj. prez. 3* să huruie.
huruială Huruitură. *s.f., g.-d. art.* huruielii, *pl.* huruieli.
huruit Huruitură. *s.n.*
huruitor,-oare (-ru-i-) Care huruie. *adj., pl.* huruitori,-oare.
huruitură (-ru-i-) (rar) Zgomot produs de ceva care huruie; huruială, huruit, hurduitură. [*var.* uruitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* huruiturii, *pl.* huruituri.
husar (înv.) Soldat din cavaleria maghiară. *s.m., pl.* husari.

husă Învelitoare de stofă, de pânză etc. cu care se protejează unele aparate, mașini, materiale sau mobile. *s.f., g.-d. art.* husei, *pl.* huse.
husărésc,-eáscă (înv.) De husar. *adj., pl.* husărești.
husăréște (înv.) Ca husarii. *adv.*
husărîme (înv.) Mulțime de husari. *s.f., g.-d. art.* husărimii.
hușăș (înv., reg.) Numele unei vechi monede ungurești de argint, care a circulat și la noi, mai ales în Transilvania. *s.m., pl.* hușăși.
huscă (reg.) Sare obținută prin fierberea apei de izvoare și de bălți sărate; (p. ext.) calup de sare. *s.f., g.-d. art.* hușcii, *pl.* hușci.
husít,-ă I. *adj.* Referitor la husitism. II. *adj., s.m.* și *f.* (Adept) al husitismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* husiți,-te.
husitísm Mișcare religioasă și social-politică, fondată la începutul sec. XV de Jan Hus. *s.n.*
hușéan,-ă (Locuitor) din orașul Huși. *adj., s.m., pl.* hușeni,-e.
hușeáncă Locuitoare din orașul Huși. *s.f., g.-d. art.* hușencei, *pl.* hușence.
huște (reg.) Drojdie de borș. *s.f. pl.*
huști Cuvânt care sugerează mișcarea făcută de cineva care pleacă repede, undeva. *interj.*
hușțiuliúc (reg.) Cuvânt care imită zgomot produs de căderea unui corp în apă. *interj.*
hutupí *tr.*(reg.) A mânca cu lăcomie; a înfuleca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* hutupesc, *imperf. 3 sg.* hutupea; *conj. prez. 3* să hutupească.
huța/huța–huța Cuvânt care însoțește o mișcare de legănare, de balansare. */A (se) da ~* (sau *de-a ~*) = a (se) legăna, a (se) balansa. [*var.* uța/uța-uța *interj.*] *interj.*
hután,-ă (reg.) I. *adj.* Huțănesc. */Cal ~* = cal de munte, foarte rezistent, din nordul Moldovei. II. *s.m.* și *f.* Hutul. *adj., s.m.* și *f., pl.* hutani,-e.
hutáncă (reg.) Femeie hutulă. *s.f., g.-d. art.* hutancei, *pl.* hutance.
huțănésc,-eáscă (reg.) De hutul (I); hutan (I). *adj., pl.* huțănești.
hutúl,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care face parte dintr-o populație slavă, care trăiește în regiunea Carpaților nordici; hutan (II). II. *adj.* Care aparține hutulilor (I); referitor la hutuli. *adj., s.m.* și *f., pl.* hutuli,-e.
hutúlca Numele unui dans popular românesc. *s.f. art., neart.* hutulcă, *g.-d. art.* hutulcii.
hutulínca Numele unui dans popular românesc. *s.f. art., neart.* hutulincă, *g.-d. art.* hutulincii.
hutúța *tr.* (reg.) A legăna (un copil mic). *vb. IV, ind. prez. 3* hutută.
huzdúp (reg.) Cuvânt care imită căderea rapidă a unui corp greu. *interj.*
huzdupá *tr.* (reg.) A mânca lacom și urât. *vb. IV, ind. prez. 3* huzdupă.
huzmét (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) 1. Dar, plocon. 2. Slujbă, funcție. 3. Venitul unor dări (oieritul, vinăriciul etc.) *s.n., pl.* huzmeturi.
huzmetár Persoană care lua în arendă un huzmet (3). *s.m., pl.* huzmetari.
huzúr Trai comod, liniștit, îmbelșugat; (p. ext.) viață de trândăvie, de îmbuibare. *s.n.*
huzurí *intr.* A trăi în huzur. //A fi lipsit de griji; a se simți foarte mulțumit, a o duce bine. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* huzuresc, *imperf. 3 sg.* huzurea; *conj. prez. 3* să huzurească.
hybris (y *pron.* u/i) (gr., lit.) Mândrie nemăsurată, supraapreciere a forțelor și libertății individului în raport cu destinul (considerate ca surse ale tragicului în teatrul antic). *s.n.*
hycomát (germ.) Care aparține unei mașini cu comenzi speciale, simple. *adj.*

I, i

i[1] A unsprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* i/i-uri.
i[2] Sunetul notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* i.
i[3]**/ii** Exclamație care exprimă surprindere, admirație, dezaprobare etc. *interj.*
ia 1. Cuvânt prin care se atrage atenția; iată! uite! 2. Precedă o poruncă, un îndemn. 3. Exprimă indiferența. *~, nimic important! interj.*
iac Mamifer rumegător din Tibet, cu corpul masiv și cu o cocoașă pe ceafă. *s.m., pl.* iaci.
iacă[1] (înv.) Guler de haină femeiască. *s.f., art.* iacaua, *g.-d. art.* iacalei, *pl.* iacale, *art.* iacalele.
iacă[2] (înv.) Tutun de cea mai bună calitate. *s.f.*
iacá[3]**/iacă**[1] (pop.) 1. Iată! uite! 2. Deodată, pe neașteptate. 3. Exprimă mirare, contrarietate. *interj.*
iacă[2] (înv., reg.) Bunică. *s.f.*
iacătă (pop.) Iacă[3]. *interj.*
iacínt (livr.) Zambilă. [*var.* hiacint *s.m.*] *s.m., pl.* iacinți.
iacnie v. **iahnie.**
iacobín,-ă I. *adj.* Referitor la iacobini (II.1). II. *s.m.* 1. Călugăr dominican. 2. Membru al aripii radicale din perioada Revoluției Franceze din 1789-1794. 3. (fig.) Democrat înfocat, intransigent. *adj., s.m., pl.* iacobini,-e.
iacobinísm Doctrina iacobinilor (II.2). *s.n.*
iactánt,-ă (livr.) Înfumurat, îngâmfat. *adj., pl.* iactanți,-te.
iactánță (livr.) Înfumurare, îngâmfare, vanitate. *s.f., g.-d. art.* iactanței.
iad 1. Loc în care, conform tradiției religiei creștine, sufletele păcătoșilor sunt supuse la chinuri veșnice. 2. (fig.) Situație chinuitoare, greu de suportat. *s.n., pl.* (2) iaduri.
iadă Puiul de sex feminin al caprei. *s.f., g.-d. art.* iedei, *pl.* iede.
iadeș Os în formă de furcă de la pieptul păsărilor. //Rămășag care începe cu ruperea acestui os. *s.n., pl.* iadeșuri.
iahnie Fel de mâncare scăzută, preparată din legume (mai ales din boabe de fasole), din pește sau din carne. [*var.* iacnie *s.f.*] *s.f., art.* iahnia, *g.-d. art.* iahniei, *pl.* iahnii, *art.* iahniile.
iaht 1. Mică ambarcațiune cu pânze sau cu propulsie mecanică, folosită pentru agrement. 2. Ambarcațiune sportivă cu vele folosită pentru regate. *s.n., pl.* iahturi.
iahting 1. Călătorie de agrement cu iahtul. 2. Sport de iahturi. *s.n.*
iahtman Sportiv care practică iahtingul. *s.m., pl.* iahtmeni.
ialomițéan,-ă (Locuitor) din județul Ialomița. *adj., s.m., pl.* ialomițeni,-e.
ialomițeáncă Locuitoare din județul Ialomița. *s.f., g.-d. art.* ialomițencei, *pl.* ialomițence.
ialoviță (înv., reg.) Vacă mare și grasă. *s.f., g.-d. art.* ialoviței, *pl.* ialovițe.
iama (în expr.) *A da ~* = a năvăli; a se repezi. *s.f. art.*
iamb Picior metric bisilabic, în care prima silabă este neaccentuată, iar silaba a doua este accentuată (în metrica modernă) sau prima scurtă și a doua lungă (în metrica antică). *s.m., pl.* iambi.
iambic,-ă Referitor la iambi; scris în iambi. */Metru ~* = sistem de versificație care are la bază iambul. *adj., pl.* iambici,-ce.
ian (pop.) Ia! (1) *interj.*
ianuár v. **ianuarie.**

ianuarie (-nu-a-ri-e) Prima lună a anului; gerar. [*var.* ianuar *s.m.*] *s.m., g.-d.* lui ianuarie.
iapă 1. Femela calului. */A bate șaua (ca) să priceapă ~-a* = a face aluzie la ceva. 2. Fiecare dintre cele două scândurele așezate sub războiul de țesut pe care țesătoarea pune picioarele, pentru a schimba ițele. *s.f., g.-d. art.* iepei, *pl.* iepe.
iaprac (iht., reg.) Somn mic. *s.m.*
iar 1. *adv.* 1. Încă o dată, din nou. 2. De asemenea, la fel. II. *conjcț.* 1. Dar, însă. 2. Și. *adv.*; *conjcț.*
iară (înv., pop.) Iar. *adv.*; *conjcț.*
iarăși Iar. (I) *adv.*
iarba-bivolului Plantă erbacee cu flori verzui sau brune. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-bivolului.
iarba-broaștei Mică plantă acvatică, având frunze rotunde și flori albe, care plutesc la suprafața apei. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-broaștei.
iarba-cănărașului Plantă erbacee cu flori verzui și semințele gălbui; mei lung. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-cănărașului.
iarba-câmpului Plantă erbacee cu flori verzui-alburii sau violet deschis. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-câmpului.
iarba-ciutei Plantă cu flori galbene, așezate în capitule. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-ciutei.
iarba-fiarelor 1. Plantă erbacee veninoasă cu flori albe-gălbui. 2. (în basme) Iarbă cu putere miraculoasă cu care se poate deschide orice ușă; (p. ext.) putere supranaturală. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-fiarelor.
iarba-găii Plantă erbacee cu frunze dințate și cu flori galbene. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-găii.
iarba-osului Mic arbust cu tulpini ramificate și cu flori galbene. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-osului.
iarba-șopârlelor Plantă erbacee cu rizom gros, cu frunze ovale și flori mici, albe-roz. *s.f. art., g.-d. art.* ierbii-șopârlelor.
iarbă 1. Nume dat plantelor erbacee, cu părțile aeriene verzi, subțiri și mlădioase, folosite pentru hrana animalelor. //Nutreț verde, proaspăt cosit. */Din pământ, din ~ verde* = cu orice preț. 2. Pajiște. 3. Buruieni de tot felul. */~ rea* = buruieni otrăvitoare; (fig.) om rău, primejdios. 4. Praf de pușcă. *s.f., g.-d. art.* ierbii, *pl.* ierburi.
iarbă-albă Plantă erbacee ornamentală cu frunzele vărgate cu linii verzi și albe-roșietice sau gălbui. *s.f., g.-d. art.* ierbii-albe.
iarbă-creață Izmă-creață. *s.f., g.-d. art.* ierbii-crețe.
iarbă-deasă Plantă erbacee cu frunze înguste și cu flori verzi. *s.f., g.-d. art.* ierbii-dese.
iarbă-de-mare Plantă cu flori verzi care crește pe fundul mării. *s.f., g.-d. art.* ierbii-de-mare.
iarbă-de-Sudan Plantă din familia gramineelor, cu tulpina înaltă, cultivată ca plantă furajeră. *s.f., g.-d. art.* ierbii-de-Sudan.
iarbă-neagră 1. Plantă erbacee, cu flori brune-purpurii pe dinafară și galbene-verzui pe dinăuntru. 2. Arbust cu flori trandafirii sau albe. *s.f., g.-d. art.* ierbii-negre.
iarbă-roșie Plantă erbacee cu tulpina roșiatică și cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* ierbii-roșii.
iarbă-stelată Plantă erbacee, cu tulpina întinsă pe pământ și cu flori liliachii. *s.f., g.-d. art.* ierbii-stelate.
iard Măsură englezească de lungime egală cu 0,914 m. *s.m., pl.* iarzi.
iarmaroc Târg; bâlci. *s.n., pl.* iarmaroace.
iarna În timpul iernii. *adv.*
iarnă Anotimp friguros care cuprinde intervalul dintre 22 decembrie (solstițiul de iarnă) și 21 martie (echinocțiul de primăvară). *s.f., g.-d. art.* iernii, *pl.* ierni.
iarviza 1. *refl.* (despre plante) A trece prin stadiul de iarovizare. 2. *tr.* A supune semințele procesului de iarovizare. *vb. I, ind. prez. 3* iarovizează.
iarovizare 1. Stadiu de dezvoltare a plantelor care urmează imediat după germinație și care se desfășoară în condiții de temperatură specifice fiecărei plante. 2. Tratare a semințelor în vederea scurtării perioadei de vegetație a plantelor, a sporirii producției și a formării de noi soiuri. *s.f., g.-d. art.* iarovizării, *pl.* iarovizări.
iartagan v. **iatagan.**
iască Ciupercă lemnoasă folosită în trecut pentru aprins focul și, în medicina populară, ca hemostatic. */A se face ~* = a se usca; a slăbi foarte mult. *s.f.*
iasomie Arbust ornamental, cu flori albe, plăcut mirositoare, cultivat în parcuri și grădini. *s.f., art.* iasomia, *g.-d. art.* iasomiei, *pl.* iasomii, *art.* iasomiile.
iașmac (înv.) Văl cu care turcoaicele își acopereau fața. *s.n., pl.* iașmace.
iatac (reg., înv.) 1. Cameră mică de culcare; dormitor. 2. Pat. *s.n., pl.* iatacuri.
iatagan Sabie turcească, scurtă și curbă, cu două tăișuri. [*var.* iartagan *s.n.*] *s.n., pl.* iatagane.
iată 1. Uite! vezi! 2. Deodată, pe neașteptate. *interj.*
iatraiipt (înv.) Medic care trata bolnavii cu ajutorul alifiilor. *s.m., pl.* iatralipți.
iatrochimie Parte a alchimiei care se ocupă cu aplicarea chimiei în medicină. *s.f., art.* iatrochimia, *g.-d. art.* iatrochimiei.
iatromanție Prezicere a bolilor de care va suferi cineva, evoluția și tratamentul lor. *s.f., art.* iatromanția, *g.-d. art.* iatromanției.
iaurgerie Prăvălie unde (se prepară și) se vinde iaurt. *s.f., art.* iaurgeria, *g.-d. art.* iaurgeriei, *pl.* iaurgerii, *art.* iaurgeriile.
iaurgiu Persoană care vinde sau prepară iaurt. *s.m., pl.* iaurgii, *art.* iaurgiii.
iaurt Produs obținut prin fermentarea laptelui cu maia. *s.n., pl.* iaurturi.
iavașa Un fel de clește sau de lat cu care se strânge buza de sus a animalelor mari când sunt supuse unor operații dureroase. *s.f., art.* iavașaua, *g.-d. art.* iavașalei, *pl.* iavașale, *art.* iavașalele.
iavaș-iavaș (fam.) Încet, fără grabă. *adv.*
iaz 1. Canal abătut dintr-o apă curgătoare în vederea populării lui cu pește sau pentru punerea în mișcare a unui joagăr, a unei mori etc. 2. Mic lac natural, format în albia unui râu. 3. Zăgaz care stăvilește un curs de apă. *s.n., pl.* iazuri.
iazig,-ă (Persoană) care aparținea triburilor sarmatice așezate în sec. II d.H. în Câmpia Tisei. *adj., s.m.* și *f., pl.* iazigi,-ge.
iazmă (pop.) Arătare, nălucă. //(fig.) Persoană slabă, cu înfățișare respingătoare. *s.f., g.-d. art.* iezmei, *pl.* iezme.
ibâncă (reg.) Pătură care se așterne pe spinarea cailor. *s.f., g.-d. art.* ibâncii, *pl.* ibânci.
iberic,-ă (Locuitor) din Peninsula Iberică. *adj., s.m.* și *f., pl.* iberici,-ce.
ibero-american,-ă Referitor la populația americană de origine iberică. *adj., pl.* ibero-americani,-e.
iberoromanic,-ă Referitor la romanitatea iberică. *adj., pl.* iberoromanici,-ce.
ibex Capră sălbatică cu coarne mari și curbate. *s.m., pl.* ibecși.
ibidem (lat., cu privire la un text deja citat) Tot acolo, în același loc, în aceeași lucrare. *adv.*; *abr.* ib./ibid.
ibis Pasăre din țările calde asemănătoare cu barza, cu ciocul lung și curbat în jos. *s.m., pl.* ibiși.
ibovnic,-ă (pop.) Iubit[2] (II). *s.m., pl.* ibovnici; *s.f., g.-d. art.* ibovnicei, *pl.* ibovnice.
ibovnicei (pop.) Diminutiv al lui ibovnic. *s.m., pl.* ibovniceî, *art.* ibovniceii.
ibovnicuță (pop.) Diminutiv al lui ibovnică. *s.f., g.-d. art.* ibovnicuței, *pl.* ibovnicuțe.

ibric Vas metalic, cu cioc şi cu coadă lungă, folosit îndeosebi la fiert cafeaua sau ceaiul. //Vas de metal sau de pământ în formă de urcior, în care se ţine apa. *s.n., pl.* ibrice.
ibricel Diminutiv al lui ibric. *s.n., pl.* ibricele.
ibrişim v. **ibrişin.**
ibrişimgiu (înv.) Fabricant sau negustor de ibrişin. *s.m., art.* ibrişimgiul, *pl.* ibrişimgii, *art.* ibrişimgiii.
ibrişin Fir de aţă albă sau colorată, răsucită, întrebuinţat la cusut, la brodat etc. /(reg.) *A-i trage* (cuiva) *un ~ prin nas* = a ironiza. //Papiotă. [*var.* ibrişim *s.n.*] *s.n., pl.* ibrişine.
ibum Lege a vechilor evrei, potrivit căreia văduva fără copii trebuia să se căsătorească cu fratele bărbatului său. *s.n.*
ic (reg.) Pană de despicat lemne. *s.n., pl.* icuri.
icea v. **ici.**
icefield (aisfild) (angl.) Câmp de gheaţă. *s.n., pl.* icefielduri.
ice tea (aisti) (angl.) Ceai cu gheaţă. *s.n., art.* ice tea-ul.
ichi (la jocul de arşice) Arşic mai mare (şi plumbuit) cu care se lovesc celelalte arşice în timpul jocului. *s.n., art.* ichiul, *pl.* ichiuri.
ichilic 1. Veche unitate de măsură pentru capacitate, egală cu 50 de dramuri. 2. Monedă turcească de argint, care a circulat şi în ţările române în prima jumătate a sec. XIX. *s.m., pl.* ichilici.
ici (pop.) Aici. [*var.* icea *adv.*] *adv.*
ici-colo Din loc în loc. *loc. adv.*
icioglan (înv.) Copil de casă, paj (la sultani şi la domnii români). *s.m., pl.* icioglani.
icneală Icnet. *s.f., g.-d. art.* icnelii, *pl.* icneli.
icnet Geamăt scurt şi adânc; icneală, icnitură. *s.n., pl.* icnete.
icni *intr.* 1. A geme scurt şi adânc (din cauza unui efort sau a unei lovituri). 2. A produce sunete caracteristice sughiţului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* icnesc, *imperf. 3 sg.* icnea; *conj. prez. 3* să icnească.
icnire Acţiunea de a icni; geamăt scurt. *s.f., g.-d. art.* icnirii, *pl.* icnîri.
icnitură Icnet. *s.f., g.-d. art.* icniturii, *pl.* icnituri.
icoană 1. Obiect de cult reprezentat de un tablou care ilustrează scene religioase sau chipul unui sfânt. //(înv.) Tablou, desen. 2. (fig.) Chip, imagine. *s.f., g.-d. art.* icoanei, *pl.* icoane.
icon Simbol grafic. *s.n., pl.* iconuri.
iconar Pictor de icoane. *s.m., pl.* iconari.
iconic,-ă Relativ la icoane. //Cu caracter de imagine figurativă. //(despre semne) Asemănător cu realitatea pe care o indică. *adj., pl.* iconici,-ce.
iconiţă Diminutiv al lui icoană. *s.f., g.-d. art.* iconiţei, *pl.* iconiţe.
iconoclasm Mişcare socială, politică şi religioasă din Bizanţ (sec. VIII-IX), care a luat forma luptei împotriva cultului icoanelor. *s.n.*
iconoclast,-ă (Partizan) al iconoclasmului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* iconoclaşti,-ste.
iconoclastie Caracter iconoclast; atitudine de iconoclast. *s.f., art.* iconoclastia, *g.-d. art.* iconoclastiei.
iconodul,-ă Adept al cultului icoanelor. *s.m., pl.* iconoduli; *s.f., g.-d. art.* iconodulei, *pl.* iconodule.
iconograf,-ă Persoană care se ocupă cu iconografia. *s.m., pl.* iconografi; *s.f., g.-d. art.* iconografei, *pl.* iconografe.
iconografic,-ă Referitor la iconografie. *adj., pl.* iconografici,-ce.
iconografie 1. Disciplină care studiază operele realizate în artele plastice. 2. Totalitatea imaginilor (fotografii, reproduceri etc.) referitoare la o anumită temă, la o anumită epocă etc. //Colecţie de portrete care ilustrează o carte. //Colecţie de potrete ale oamenilor iluştri. *s.f., art.* iconografia, *g.-d. art.* iconografiei, *pl.* iconografii, *art.* iconografiile.
iconolatrie (livr.) Adoraţie a icoanelor. *s.f., art.* iconolatria, *g.-d. art.* iconolatriei.
iconolatru,-ă (livr.) Persoană care se închină la icoane. *s.m., pl.* iconolatri; *s.f., g.-d. art.* iconolatrei, *pl.* iconolatre.
iconologie 1. Ştiinţă care studiază atributele caracteristice ale personajelor unei mitologii, necesare artiştilor pentru a le reprezenta. 2. Repertoriu de simboluri. *s.f., art.* iconologia, *g.-d. art.* iconologiei.
iconometru 1. Aparat pentru măsurarea asimetriei imaginii retiniene între cei doi ochi. 2. Vizor cu care se reglează un aparat fotografic pentru a obţine dimensiunile date ale unui obiect. *s.n., art.* iconometrul, *pl.* iconometre.
iconoscop Tub electronic folosit pentru transmiterea imaginilor în televiziune. *s.n., pl.* iconoscoape.
iconostas 1. Catapeteasmă. 2. Pupitru (în biserică) pe care se pune o icoană. *s.n., pl.* iconostase.
iconostrof Instrument optic care dă imaginea răsturnată a unui obiect. *s.n., pl.* iconostroafe.
icos/icos Cântare bisericească la slujba utreniei. *s.n., pl.* icose/icose.
icosaedru Poliedru cu douăzeci de feţe. *s.n., art.* icosaedrul, *pl.* icosaedre.
icosar/icusar (înv.) 1. Irmilic. 2. Cercei sau salbă confecţionată din icosari (1). *s.m., pl.* icosari/icusari.
icositetraedru Poliedru cu douăzeci şi patru de feţe plane. *s.n., art.* icositetraedul, *pl.* icositetraedre.
icră 1. (mai ales la pl.) Denumire generică pentru ovulele de peşte. /*~e negre* = icre de culoare neagră, de la morun, nisetru sau păstrugă; caviar. *~e de Manciuria* = icre de culoare roşie-portocalie, produse de unii peşti din Oceanul Pacific. 2. (pop.) Partea moale a pulpei piciorului. *s.f., g.-d. art.* icrei, *pl.* icre.
icrişoară Diminutiv al lui icră. *s.f., g.-d. art.* icrişoarei, *pl.* icrişoare.
icter Boală a ficatului şi a vezicii biliare provocată de impregnarea pielii şi a mucoaselor bolnavului cu pigmenţi biliari. *s.n., pl.* ictere.
icteric,-ă (Persoană) care suferă de icter. *adj., s.m.* şi *f., pl.* icterici,-ce.
ictus 1. (med.) Stare patologică subită, însoţită de cădere; şoc. 2. Accent care marca partea cea mai reliefată a unui picior metric, în verificaţia antică. 3. Partea cea mai accentuată a unui motiv melodic. *s.n., pl.* ictusuri.
ide A cincisprezecea zi din lunile martie, mai, iulie şi octombrie şi a treisprezecea zi din celelalte luni din calendarul roman. *s.f. pl.*
idea *tr.* (livr.) A concepe cu mintea ceva ce poate fi pus în aplicare; a proiecta. *vb. I, ind. prez. 3* ideează.
ideabil,-ă (-de-a-) (livr.) Care poate gândi, idea. *adj., pl.* ideabili,-e.
ideal[1] (-de-al) Scopul suprem al năzuinţelor, al activităţii creatoare a omului; gradul cel mai înalt al perfecţiunii într-o anumită direcţie; model, reprezentare perfectă. *s.n., pl.* idealuri.
ideal[2]**,-ă** (-de-al) 1. Perfect, desăvârşit. 2. Care ţine de domeniul ideilor, al gândirii; care există numai în închipuirea omului; spiritual. *adj., pl.* ideali,-e.
idealism (-de-a-) 1. Orientare filosofică fundamentală, opusă materialismului, care consideră spiritul, conştiinţa, gândirea ca factor primordial, iar existenţa, materia, natura ca factor secund. /*~ obiectiv* = idealism care consideră factorul spiritual pus la baza existenţei ca o realitate independentă de conştiinţa individului. *~ subiectiv* = idealism care identifică spiritul cu conştiinţa individuală, negând existenţa independentă

a realității materiale. ~ *absolut* = idealism care admite identitatea spiritului cu realitatea obiectivă. 2. Atitudinea omului idealist. *s.n.*

idealist,-ă (-de-a-) 1. (Adept) al idealismului. 2. (Persoană) care aspiră spre un ideal. //(fig.) (Om) lipsit de simț practic. *adj., s.m.* și *f., pl.* idealiști,-ste.

idealistic,-ă (-de-a-) 1. Propriu idealismului; altruist, dezinteresat. 2. Care aspiră spre un ideal. //Lipsit de simț practic. *adj., pl.* idealistici,-ce.

idealitate (-de-a-) (rar) Însușirea a ceea ce este ideal. *s.f., g.-d. art.* idealității.

idealiza (-de-a-) *tr.* A atribui calități excepționale unei persoane, unui lucru etc. *vb. I, ind. prez. 3* idealizează.

idealizant,-ă (-de-a-) (rar) Care idealizează. *adj., pl.* idealizanți,-te.

idealizare (-de-a-) Faptul de a idealiza. //(în artă) Transfigurare a realității în vederea realizării unui ideal estetic. *s.f., g.-d. art.* idealizării, *pl.* idealizări.

ideare (-de-a-) (rar) Acțiunea de a idea. *s.f., g.-d. art.* ideării.

ideatic,-ă (-de-a-) Referitor la idei. *adj., pl.* ideatici,-ce.

ideație (-de-a-ți-e) Proces de formare a ideilor și a noțiunilor. *s.f., art.* ideația, *g.-d. art.* ideației.

idee 1. Produs al activității de gândire; concept, noțiune; părere; gând. 2. Principiu, teză fundamentală. 3. Opinie, convingere. *A avea* ~ = a fi informat (despre ceva). 4. (în expr.) ~ *fixă* = imagine, gând obsedant care revine mereu în mintea cuiva. 5. Intenție, plan, proiect. 6. Teamă, grijă. /(fam.) *A băga la* ~*i* = a fi preocupat, a-și face griji. 7. (în expr.) *O* ~ *de...* = o cantitate mică de... *s.f., art.* ideea, *g.-d. art.* ideii, *pl.* idei, *art.* ideile.

idem (indică repetarea unor date, titluri, citate etc. reproduse deja) Tot așa, la fel; același. *adv.*; *abr.* id.

idempotență (mat.) Proprietate a elementelor unei mulțimi având o operație binară, astfel ca prin compunere cu ele însele să rămână neschimbate. *s.f., g.-d. art.* idempotenței.

identic,-ă Exact la fel cu cineva sau ceva; întocmai. *adj., pl.* identici,-ce.

identifica 1. *tr.* A stabili identitatea unei persoane, natura unui lucru, a unui fenomen. 2. *tr.* A considera mai multe noțiuni, obiecte etc. diferite ca fiind identice. 3. *refl.* A se transpune în situația cuiva; a acționa la fel cu cineva. *vb. I, ind. prez. 3* identifică.

identificabil,-ă Care poate fi identificat, recunoscut. *adj., pl.* identificabili,-e.

identificare Acțiunea de a (se) identifica. *s.f., g.-d. art.* identificării, *pl.* identificări.

identificație (-ți-e) (med.) Proces psihic prin care o persoană se identifică cu o altă persoană. *s.f., art.* identificația, *g.-d. art.* identificației.

identitar,-ă De identitate. *adj., pl.* identitari,-e.

identitate 1. Însușirea a ceea ce este identic. //Asemănare, similitudine perfectă. 2. Date (scrise) prin care se identifică o persoană. 3. (mat.) Egalitate între două expresii algebrice. *s.f., g.-d. art.* identității, *pl.* identități.

ideofrenie (-de-o-) Boală mintală caracterizată prin anomalia ideilor. *s.f., art.* ideofrenia, *g.-d. art.* ideofreniei.

ideogenie (-de-o-) Formare a ideilor. *s.f., art.* ideogenia, *g.-d. art.* ideogeniei.

ideografic,-ă (-de-o-) Referitor la ideografie; scris cu ideograme. *adj., pl.* ideografici,-ce.

ideografie (-de-o-) Sistem de scriere cu ajutorul ideogramelor. *s.f., art.* ideografia, *g.-d. art.* ideografiei, *pl.* ideografii, *art.* ideografiile.

ideogramă (-de-o-) Semn grafic care reprezintă un cuvânt întreg folosit, în unele limbi, în locul literelor. *s.f., g.-d. art.* ideogramei, *pl.* ideograme.

ideolog,-ă (-de-o-) Creator, teoretician al unei ideologii. *s.m., pl.* ideologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ideologei, *pl.* ideologe.

ideologic,-ă (-de-o-) Referitor la ideologie. *adj., pl.* ideologici,-ce.

ideologicește (-de-o-) (înv.) Din punct de vedere ideologic. *adv.*

ideologie (-de-o-) 1. Ansamblu de idei, de concepții politice, morale etc., proprii unei clase, unei categorii sociale într-o anumită epocă. //Partea teoretică a unui sistem, a unui curent etc. 2. Știință care are ca obiect de studiu ideile, legile și originea lor. *s.f., art.* ideologia, *g.-d. art.* ideologiei, *pl.* ideologii, *art.* ideologiile.

idilă 1. Specie a poeziei lirice în care este idealizată dragostea în cadrul vieții de la țară. 2. Dragoste curată, naivă și tinerească. *s.f., g.-d. art.* idilei, *pl.* idile.

idilic,-ă De idilă, pastoral. //(despre natură) Rustic; singuratic; (despre sentimente) simplu, naiv. *adj., pl.* idilici,-ce.

idilism 1. Caracter idilic, romanțios. 2. Caracteristică a unei opere de artă, manifestată prin dulcegărie, sentimentalism etc. *s.n.*

idiliza *tr.* A prezenta un fapt de viață mai frumos (sau mai bun) decât este în realitate. *vb. I, ind. prez. 3* idilizează.

idilizare Acțiunea de a idiliza. *s.f., g.-d. art.* idilizării, *pl.* idilizări.

idiocromatic,-ă (-di-o-) (geol.) Cu idiocromatism. *adj., pl.* idiocromatici,-ce.

idiocromatism (-di-o-) Proprietate a unor materiale de a avea o culoare caracteristică. *s.n.*

idiogramă (-di-o-) (biol.) Prezentare grafică a cromozomilor unui individ. *s.f., g.-d. art.* idiogramei, *pl.* idiograme.

idiolalie (-di-o-) (med.) Tulburare de vorbire, care constă în pronunțarea neinteligibilă a unor cuvinte. *s.f., art.* idiolalia, *g.-d. art.* idiolaliei, *pl.* idiolalii, *art.* idiolaliile.

idiolect (-di-o-) (lingv.) Totalitatea particularităților verbale ale unui vorbitor. *s.n., pl.* idiolecte.

idiom (-di-om) (lingv.) Termen generic pentru noțiunile de limbă, dialect sau grai. *s.n., pl.* idiomuri.

idiomatic,-ă (-di-o-) Care aparține unui idiom. *Expresie* ~. *adj., pl.* idiomatici,-ce.

idiomatism (-di-o-) (rar) Idiotism. *s.n., pl.* idiomatisme.

idiomorf,-ă (-di-o-) (despre minerale) Cristalizat într-o formă cristalină proprie, perfectă. *adj., pl.* idiomorfi,-e.

idiomorfism (-di-o-) Proprietate a unui mineral de a fi idiomorf. *s.n.*

idiopatic,-ă (-di-o-) Referitor la idiopatie; criptogenetic. *adj., pl.* idiopatici,-ce.

idiopatie (-di-o-) Boală independentă de alte afecțiuni ale organismului. *s.f., art.* idiopatia, *g.-d. art.* idiopatiei, *pl.* idiopatii, *art.* idiopatiile.

idioplasmă (-di-o-) Substanță celulară ipotetică, cu rol deosebit în procesele eredității. *s.f., g.-d. art.* idioplasmei.

idiosincrazie (-di-o-) 1. Sensibilitate la anumite medicamente, alimente, mirosuri etc. 2. Aversiune față de ceva. *s.f., art.* idiosincrazia, *g.-d. art.* idiosincraziei, *pl.* idiosincrazii, *art.* idiosincraziile.

idiostil (-di-o-) (lingv.) Stil individual. *s.n., pl.* idiostiluri.

idiot,-oată (-di-ot) I. *adj.* (despre manifestări ale ființelor) Care denotă stupiditate, nerozie. II. *s.m.* și *f.* Persoană care suferă de idioție; tâmpit, cretin. *adj., s.m.* și *f., pl.* idioți,-oate.

idiotism (-di-o-) Expresie, construcție specifică unei limbi care nu poate fi tradusă cuvânt cu cuvânt în altă limbă; idiomatism. *s.n., pl.* idiotisme.

idiotiza (-di-o-) *tr.* şi *refl.* A (se) tâmpi, a (se) îndobitoci. *vb. I, ind. prez. 3* idiotizează.
idiotizare (-di-o-) Faptul de a (se) idiotiza. *s.f., g.-d. art.* idiotizării, *pl.* idiotizări.
idioţenie (-di-o-, -ni-e) 1. Faptă sau vorbă prostească; tâmpenie; idioţie (2). 2. Idioţie (1). *s.f., art.* idioţenia, *g.-d. art.* idioţeniei, *pl.* idioţenii, *art.* idioţeniile.
idioţie (-di-o-) 1. Deficienţă mintală congenitală maximă, caracterizată prin incapacitatea dobândirii deprinderilor elementare. 2. Idioţenie. *s.f., art.* idioţia, *g.-d. art.* idioţiei, *pl.* idioţii, *art.* idioţiile.
idiş Idiom german (cuprinzând şi elemente din alte limbi) vorbit de unele populaţii evreieşti. *s.n.*
ido Limbă internaţională formată prin simplificarea limbii esperanto. *s.f.*
idol Chip, statuie, figură reprezentând un zeu; divinitate păgână. //(fig.) Fiinţă sau lucru adorat. *s.m., pl.* idoli.
idolaş (rar) Diminutiv al lui idol. *s.m., pl.* idolaşi.
idolatrie Adorare a idolilor. //(fig.) Cult, iubire exagerată. *s.f., art.* idolatria, *g.-d. art.* idolatriei.
idolatriza *tr.* A iubi cu pasiune pe cineva sau ceva; a diviniza. *vb. I, ind. prez. 3* idolatrizează.
idolatrizare Faptul de a idolatriza. *s.f., g.-d. art.* idolatrizării.
idolatru,-ă 1. (Persoană) care se închină la idoli. 2. (fig.) (Persoană) care iubeşte cu pasiune (ceva sau pe cineva). *adj., s.m.* şi *f., pl.* idolatri,-e.
idolesc,-ească (înv.) De idol. *adj., pl.* idoleşti.
idoliţă (rar) Divinitate păgână feminină; figură, statuie reprezentând o astfel de divinitate. *s.f., g.-d. art.* idoliţei, *pl.* idoliţe.
idonejsm Curent filosofic contemporan, care concepe filosofia ca un inepuizabil dialog cu experienţa; filosofie a deschiderii. *s.n.*
IDR (idere) Intradermoreacţie. *s.n., art.* IDR-ul, *pl.* IDR-uri.
idră v. **hidră.**
idropizie v. **hidropizie.**
ie 1. Cămaşă femeiască din portul naţional românesc, împodobită la gât, pe piept şi pe mâneci cu diferite cusături. 2. Îndoitură a pielii gâtului la unele animale. *s.f., art.* ia, *g.-d. art.* iei, *pl.* ii, *art.* iile.
ied Puiul (de sex bărbătesc) al caprei sau al căprioarei. *s.m., pl.* iezi.
iederă Arbust agăţător, decorativ, cu frunze verzi, strălucitoare. *s.f., g.-d. art.* iederei, *pl.* iedere.
ieduţ Diminutiv al lui ied; iezişor. *s.m., pl.* ieduţi.
ieften,-ă v. **ieftin.**
ieftin,-ă 1. (şi adv.) Care are un preţ mic; convenabil. 2. (fig.) Lipsit de originalitate; comun, banal. *Spectacol ~.* [*var.* ieften,-ă *adj.*] *adj., pl.* ieftini,-e.
ieftinătate Calitatea de a fi ieftin. *s.f., g.-d. art.* ieftinătăţii.
ieftini *tr.* şi *refl.* A (se) reduce preţul mărfurilor, al serviciilor etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ieftinesc, *imperf. 3* ieftinea; *conj. prez. 3* să ieftinească.
ieftinire Faptul de a (se) ieftini. *s.f., g.-d. art.* ieftinirii, *pl.* ieftiniri.
ieftior,-oară (-ti-or) (pop.) Diminutiv al lui ieftin. *adj., pl.* ieftiori,-oare.
ielcovan (ornit., reg.) Pescăruş. *s.m., pl.* ielcovani.
iele (în mitologia populară românească) Fiinţe imaginate ca nişte fete frumoase, cu puteri nefaste, care apar noaptea şi vrăjesc prin cântecul şi jocul lor pe bărbaţi. *s.f. pl., art.* ielele, *g.-d. art.* ielelor.
iena (în sintagmă) *Sticlă de ~* = sticlă rezistentă la foc. *s.f.*
ienibahar Fructele mici, rotunde şi negre ale unei plante exotice, folosite drept condiment. *s.n.*
ienicer Soldat din corpul de elită al vechii infanterii turceşti. *s.m., pl.* ieniceri.
ieniceresc,-ească Care ţine de ieniceri, referitor la ieniceri; caracteristic ienicerilor. *adj., pl.* ienicereşti.
ienicerime (rar) Armata ienicerilor. *s.f., g.-d. art.* ienicerimii.
ienupăr Arbust răşinos cu frunzele verzi, în formă de ace şi cu fructele de culoare neagră-albăstruie. *s.m., pl.* ienuperi.
ienuperă Fructul ienupărului, folosit în industria farmaceutică. [*var.* (reg.) iniperă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ienuperei, *pl.* ienupere.
iepşoară/iepuşoară (pop.) Diminutiv al lui iapă. *s.f., g.-d. art.* iepşoarei/iepuşoarei, *pl.* iepşoare/iepuşoare.
iepşună (reg.) Iapă tânără (şi grasă). *s.f., g.-d. art.* iepşunei, *pl.* iepşune.
iepurar Pasăre răpitoare înrudită cu vulturul, care se hrăneşte de obicei cu iepuri. *s.m., pl.* iepurari.
iepurariţă (med. vet.) Tumoare osoasă care se formează la marginea exterioară a jaretului calului. *s.f., g.-d. art.* iepurariţei, *pl.* iepurariţe.
iepuraş Diminutiv al lui iepure; puiul iepurelui. *s.m., pl.* iepuraşi.
iepure Mamifer rozător cu urechile mari, cu picioarele dinapoi mai lungi decât cele dinainte, vânat (sau crescut) pentru carne şi blană. */Nu ştii de unde sare ~le* = nu ştii de unde îţi poate veni soluţionarea unei probleme. *s.m., art.* iepurele, *pl.* iepuri.
iepuresc,-ească De iepure. *adj., pl.* iepureşti.
iepureşte Ca iepurii; (p. ext.) cu frică. */A dormi ~* = a dormi foarte uşor. *A fugi ~* = a fugi pe furiş. //Repede. *adv.*
iepurime Mulţime de iepuri. *s.f., g.-d. art.* iepurimii.
iepuroaică Femela iepurelui. *s.f., g.-d. art.* iepuroaicei, *pl.* iepuroaice.
iepuroi Augmentativ al lui iepure; iepure mascul. *s.m., pl.* iepuroi, *art.* iepuroii.
iepuşoară v. **iepşoară.**
ier Numele a două litere din alfabetul chirilic. *s.n., pl.* ieruri.
ierarh (bis.) Arhiereu. *s.m., pl.* ierarhi.
ierarhic,-ă După ierarhie; în ordine. */Pe cale ~* = în ordinea indicată de ierharhie. *adj., pl.* ierarhici,-ce.
ierarhie Sistem de subordonare a gradelor, a funcţiilor etc. inferioare faţă de cele superioare. *s.f., art.* ierarhia, *g.-d. art.* ierarhiei, *pl.* ierarhii, *art.* ierarhiile.
ierarhiza *tr.* A stabili o ierarhie. *vb. I, ind. prez. 3* ierarhizează.
ierarhizare Acţiunea de a ierarhiza. *s.f., g.-d. art.* ierarhizării, *pl.* ierarhizări.
ierbar[1] Colecţie de plante uscate şi presate între foi de hârtie; catalog, mapă în care se păstrează această colecţie. [*var.* (rar) herbar *s.n.*] *s.n., pl.* ierbare.
ierbar[2] Una dintre despărţiturile stomacului rumegătoarelor. *s.n., pl.* ierbare.
ierbăluţă Plantă erbacee cu frunze ascuţite şi aspre spre margine şi cu flori dispuse în spice mari. *s.f., g.-d. art.* ierbăluţei, *pl.* ierbăluţe.
ierbărie 1. (colectiv) Bălării. 2. (înv.) Provizie de praf de puşcă; depozit în care se păstra praful de puşcă. *s.f., art.* ierbăria, *g.-d. art.* ierbăriei, *pl* ierbării, *art.* ierbăriile.
ierbărit (în Ţara Românească) Impozit perceput în sec. XVII-XVIII de la negustorii de vite şi de la măcelari; impozit perceput pentru păşunatul vitelor. *s.n.*
ierboriza *tr.* A culege diferite plante pentru a le studia. *vb. I, ind. prez. 3* ierborizează.
ierbos,-oasă 1. Acoperit cu iarbă. 2. (despre plante) Erbacee. *adj., pl.* ierboşi,-oase.
ierbuliţă (rar) Diminutiv al lui iarbă; ierbuţă, ierbuşoară. *s.f., g.-d. art.* ierbuliţei, *pl.* ierbuliţe.

ierbușoară (rar) Ierbuliță. *s.f., g.-d. art.* ierbușoarei, *pl.* ierbușoare.
ierbuță (rar) Ierbuliță. *s.f., g.-d. art.* ierbuței, *pl.* ierbuțe.
ieremiadă (-mi-a-) (livr.) Plângere, tânguire. *s.f., g.-d. art.* ieremiadei, *pl.* ieremiade.
ieri 1. În ziua precedentă celei în curs; în ajun. */De azi, de ~* = de curând, de puțină vreme. *Mai ~* =de curând, zilele trecute. *De ~* = dintr-o epocă trecută. */A căuta ziua de ~* = a căuta ceva ce nu mai există. 2. În trecutul apropiat. *adv.*
ieri-dimineață În dimineața premergătoare celei de astăzi. *adv.*
ieri după-amiază În după-amiaza premergătoare celei de astăzi. *adv. + adv.*
ieri după-masă În după-amiaza zilei de ieri. *adv. + adv.*
ieri-noapte În noaptea premergătoare celei de astăzi. *adv.*
ieri-seară În seara premergătoare celei de astăzi. *adv.*
iernă 1. *intr.* A-și petrece iarna undeva. 2. *tr.* A adăposti și a hrăni vitele în timpul iernii. *vb. I, ind. prez. 3* iernează.
iernat Faptul de a ierna; iernatic. *s.n., pl.* iernaturi.
iernatic[1] 1. (pop.) Iernat. //Adăpost de iarnă pentru turmele de oi. 2. (pop.) Nutreț pentru animale în timpul iernii. 3. Loc de adăpost pentru nave în timpul iernii. //Chiria pentru o navă adăpostită. *s.n., pl.* iernatice.
iernatic[2]**,-ă** Specific iernii. *adj., pl.* iernatici,-ce.
iernător Bazin străbătut la fund de un curent permanent de apă, în care se pun toamna peștii scoși din heleșteie. *s.n., pl.* iernătoare.
ierodiacon (-di-a-) Călugăr cu funcție de diacon. *s.m., pl.* ierodiaconi.
ierogliță v. **hieroglifă.**
ierogliric,-ă v. **hieroglific.**
ieromonah Călugăr cu funcție de preot. *s.m., pl.* ieromonahi.
ierta *tr.* 1. A scuti de o pedeapsă, a trece cu vederea vina sau greșeala cuiva. */A-l ~* (pe cineva) *Dumnezeu* = a muri (după o boală grea). *Dumnezeu să-l ierte!* spun cei credincioși când vorbesc despre un mort. *Doamne, iartă-mă!* spune cel căruia i-a scăpat (sau era să-i scape) o vorbă necuviincioasă. *De neiertat* = condamnabil. 2. A scuza. 3. A scuti pe cineva de o obligație. 4. (pop., fam.) A permite, a da voie să... *vb. I, ind. prez. 3* iartă.
iertare Acțiunea de a ierta. //Scuză. */Să avem ~* = a) să ne scuzați; b) cred că nu ai dreptate. *s.f., g.-d. art.* iertării, *pl.* iertări.
iertat Faptul de a ierta. *s.n.*
iertăciune (pop.) Iertare. */Să fie cu ~.* formulă prin care se cer cuiva scuze pentru o necuviință. *A-și lua ~* = a cere iertare de la rude și de la prieteni pe patul de moarte. *s.f., g.-d. art.* iertăciunii, *pl.* iertăciuni.
iertător,-oare Care iartă ușor. *adj., pl.* iertători,-oare.
ierugă (pop.) Canal prin care se abate apa de la moară; locul unde se strânge apa care cade de pe roata morii; iaz. *s.f., g.-d. art.* ierugii, *pl.* ierugi.
ieruncă Pasăre cu un cerc roșu în jurul ochilor și cu un moț pe cap. *s.f., g.-d. art.* ieruncii, *pl.* ieruncі.
iesle Jgheab în care li se dă de mâncare vitelor în grajd. *s.f., g.-d. art.* ieslei, *pl.* iesle.
ieșean,-ă (Locuitor) din municipiul șau județul Iași. *adj., s.m., pl.* ieșeni,-e.
ieșeancă Locuitoare din municipiul sau județul Iași. *s.f., g.-d. art.* ieșencei, *pl.* ieșence.
ieși *intr.* 1. A părăsi un loc, o încăpere, un spațiu închis, plecând afară; a trece din interior în exterior; a pleca la plimbare. */A ~ ca din pușcă* = a ieși foarte repede. *A ~ afară* = a defeca. 2. A se ivi, a apărea. */A ~ în relief* = a) a fi mai în afară decât cele din jur, a fi proeminent; b) (fig.) a se remarca. *A-i ~* (cuiva) *ochii din cap* (sau *sufletul*), se spune atunci când cineva a depus un efort prea mare. *A-i ~* (cuiva) *un sfânt din gură* = a spune o vorbă nimerită. *A nu-i mai ~* (cuiva) *din cap* (ceva) = a nu putea uita (ceva). *A-i ~* (cuiva) *nume rău* (sau *vorbe*) = a se răspândi bârfe pe seama cuiva. 3. A părăsi o poziție, o stare, o situație; a se elibera, a scăpa. */A-și ~ din sărite* (sau *din fire, din răbdări, din pepeni*) = a se enerva. *A-și ~ din minți* = a înnebuni. 4. A ajunge, a reuși (într-un anumit fel). *A ~t învingător.* 5. A obține ceva în urma unui efort, a unei activități. 6. A se publica, a se tipări. 7. A se decolora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ies, *3 sg.* iese, *imperf. 3* ieșea; *conj. prez. 3* să iasă; *ger.* ieșind, *part.* ieșit.
ieșind Ieșitură. *s.n., pl.* ieșinduri.
ieșire A. 1. Acțiunea de a ieși. */Registru de intrare și ~* = registru în care se înscriu hârtiile oficiale trimise sau sosite (într-o instituție). 2. (fig.) Soluție pentru a scăpa dintr-o încurcătură. 3. Manifestare violentă, ostilă (prin vorbe) față de cineva. B. 1. Loc prin care se iese dintr-un spațiu închis. 2. Parte a unei rețele electrice sau a unui sistem de transmisiune. 3. (electron.) Punct al unui aparat prin care un semnal ajunge în exterior; output (1). 4.(inform.) Transferul informației din memoria calculatorului spre exterior; output (2). *s.f., g.-d. art.* ieșirii, *pl.* ieșiri.
ieșit[1] Faptul de a ieși. *s.n.*
ieșit[2]**,-ă** 1. Scos în relief. 2. *~ la spălat* = decolorat. 3. *~ din minți* = nebun. *adj., pl.* ieșiți,-te.
ieșitură Parte ieșită mai în afară (la o construcție sau la un obiect oarecare); ieșind. *s.f., g.-d. art.* ieșiturii, *pl.* ieșituri.
ietăcel Diminutiv al lui iatac. *s.n., pl.* ietăcele.
iete (pop.) Exclamație care exprimă surprindere, mirare etc. *interj.*
iezătură Baraj, stăvilar construit pentru a forma un iaz. *s.f., g.-d. art.* iezăturii, *pl.* iezături.
iezer Lac (adânc) de munte. *s.n., pl.* iezere.
iezi *tr.* (pop.) A stăvili apa prin construirea unui baraj. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* iezesc, *imperf. 3 sg.* iezea; *conj. prez. 3* să iezească.
iezișor Ieduț. *s.m., pl.* iezișori.
iezuit 1. Membru al unui ordin călugăresc catolic, întemeiat în 1534. 2. (fig.) Om intrigant, ipocrit, perfid. *s.m., pl.* iezuiți.
iezuitic,-ă 1. Referitor la iezuiți sau la iezuitism. 2. (fig.) Ipocrit, perfid. *adj., pl.* iezuitici,-ce.
iezuitism 1. Concepția morală, religioasă și politică a iezuiților. 2. (fig.) Lipsă de principii morale; perfidie, ipocrizie. *s.n.*
ififlîu,-ie (reg.) Lefter. *adj., pl.* ififlii.
ifos Înfumurare, îngâmfare. */Cu ~* = îngâmfat. *A-și da ~e* = a se îngâmfa. *s.n., pl.* ifose.
igapo Pădure ecuatorială din câmpia Amazonului, mereu inundată din cauza situării ei în locuri mai joase. *s.f.*
ighemonicon (înv.) 1. Demnitate, mândrie. 2. Fast, lux. *s.n., pl.* ighemonicoane.
ighemonicos,-oasă (înv.) De neam nobil. *adj., pl.* ighemonicoși,-oase.
igienă (-gi-e-) 1. Ramură a medicinei care elaborează normele și mijloacele de păstrare a sănătății. 2. Ansamblu de reguli, norme de păstrare a sănătății. [*var.* higienă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* igienei.
igienic,-ă (-gi-e-) Conform cu regulile igienei. [*var.* higienic,-ă *adj.*] *adj., pl.* igienici,-ce.
igienist,-ă (-gi-e-) (Medic) specialist în igienă. [*var.* higienist,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* igieniști,-ste.

igieniza (-gi-e-) *tr.* A face să devină igienic. *vb. I, ind. prez. 3* igienizează.
igienizare (-gi-e-) Acțiunea de a igieniza. *s.f., g.-d. art.* igienizării, *pl.* igienizări.
iglița 1. Croșetă. 2. Ustensilă de metal sau de lemn folosită la împletirea plaselor. *s.f., g.-d. art.* igliței, *pl.* iglițe.
iglu Colibă făcută din gheață sau zăpadă, construită de eschimoși în ținuturile polare. *s.n., art.* igluul, *pl.* igluuri.
ignam v. **ignamă.**
ignamă Plantă exotică care produce tuberculi comestibili de dimensiuni foarte mari. [*var.* ignam *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* ignamei, *pl.* ignames.
ignar,-ă (livr.) Incult, ignorant. *adj., pl.* ignari,-e.
ignat (pop.) Nume dat zilei de 20 decembrie, când țăranii obișnuiesc să taie porcul. */Nu se îngrașă porcul la ~* = nu se poate face un lucru serios în ultimul moment. *s.m.*
ignifug,-ă (despre materiale) Care se aprinde foarte greu sau care nu arde deloc. *adj., pl.* ignifugi,-ge.
ignifuga *tr.* A impregna, a acoperi un material inflamabil cu o substanță ignifugă. *vb. I, ind. prez. 3* ignifughează.
ignifugare Acțiunea de a ignifuga. *s.f., g.-d. art.* ignifugării.
ignipunctură (med.) Cauterizare prin aplicarea unor puncte de foc pe un țesut, cu ajutorul cauterului. *s.f., g.-d. art.* ignipuncturii.
ignitor (elt.) Electrod de aprindere la un ignitron. *s.n., pl.* ignitoare.
ignitron (elt.) Tub redresor cu un catod de mercur pentru curenți de mare intensitate; excitron. *s.n., pl.* ignitroane.
ignitubular,-ă (tehn., despre un cazan) Prevăzut cu un cilindru prin care trec mai multe țevi, străbătute de flacără pentru vaporizarea apei. *adj., pl.* ignitubulari,-e.
igniție (-ți-e-) (tehn.) Procedeu de aprindere cu ajutorul unui ignitor; (impr.) aprindere (la automobil). *s.f., art.* ignița, *g.-d. art.* ignției.
ignobil,-ă (livr.) (Om) josnic, mârșav. *adj., s.m.* și *f., pl.* ignobili,-e.
ignominie (livr.) Josnicie, mârșăvie. *s.f., art.* ignominia, *g.-d. art.* ignominiei, *pl.* ignominii, *art.* ignominiile.
ignora *tr.* 1. A nu cunoaște, a nu ști. 2. A neglija (intenționat) ceva sau pe cineva; a omite; a trece cu vederea. *vb. I, ind. prez. 3* ignoră.
ignorant,-ă (Persoană) lipsită de cunoștințe, incult. *adj., s.m.* și *f., pl.* ingoranți,-te.
ignorantism Mod de a gândi al celor care consideră instruirea ca fiind dăunătoare. *s.n.*
ignoranță Lipsă de cunoștințe, de învățătură; incultură. *s.f., g.-d. art.* ignoranței.
ignorare Faptul de a ignora. *s.f., g.-d. art.* ignorării, *pl.* ignorări.
ignorat,-ă 1. Necunoscut. 2. Neluat în seamă. *adj., pl.* ignorați,-te.
ignoratio elenchi (ti *pron.* ți) (lat.) Sofism constând în a demonstra o altă teză decât cea propusă inițial. *loc. s.f.*
igrasie Umezeală persistentă a zidăriei unei clădiri. /(fam., arg.) *A avea ~ la cap* (sau *la mansardă*) = a fi prost, zăpăcit. *s.f., art.* igrasia, *g.-d. art.* igrasiei, *pl.* igrasii, *art.* igrasiile.
igrasios,-oasă (-si-os) Care are igrasie. *adj., pl.* igrasioși,-oase.
iguană Șopârlă foarte mare, comestibilă, din America de Sud, cu o creastă dințată pe spate. *s.f., g.-d. art.* iguanei, *pl.* iguane.
iguanodon Reptilă uriașă fosilă din era mezozoică, asemănătoare cu cangurul, dar mult mai înaltă. *s.m., pl.* iguanodoni.
iha (adesea cu finala prelungită) Strigăt de mirare sau de bucurie. *interj.*
ihneumon (-ne-u-) 1. Numele unei insecte care trăiește ca parazit al altor insecte. 2. Mic mamifer carnivor, cu coada lungă, considerat animal sfânt de către vechii egipteni. *s.m., pl.* ihneumoni.
ihneumonid (-ne-u-) (la pl.) Familie de insecte himenoptere, cu abdomenul lung și pedunculat; (la sg.) insectă din această familie. *s.n., pl.* ihneumonide.
ihtiocol (-ti-o-) Clei de pește folosit la limpezirea vinurilor. *s.n.*
ihtiodont Dinte fosil de pește. *s.n.*
ihtiofag,-ă (-ti-o) Care se hrănește cu pește. *adj., pl.* ihtiofagi,-ge.
ihtiofagie (-ti-o-) Faptul de a se hrăni exclusiv cu pește. *s.f., art.* ihtiofagia, *g.-d. art.* ihtiofagiei.
ihtiofaună (-ti-o-fa-u-) Totalitatea peștilor care populează apele globului. *s.f., g.-d. art.* ihtiofaunei.
ihtiografie (-ti-o-) Ihtiologie. *s.f., art.* ihtiografia, *g.-d. art.* ihtiografiei.
ihtiol (-ti-ol) Ulei sulfuros, extras din roci care conțin fosile de pește, folosit în medicină. *s.n.*
ihtiolit (-ti-o-) Pește fosil, pietrificat. *s.m.*
ihtiolog,-ogă (-ti-o-) Specialist în ihtiologie. *s.m., pl.* ihtiologi; (rar) *s.f., art.* ihtiologa, *g.-d. art.* ihtiologei, *pl.* ihtiologe.
ihtiologic,-ă (-ti-o-) Referitor la ihtiologie. *adj., pl.* ihtiologici,-ce.
ihtiologie (-ti-o-) Ramură a zoologiei care se ocupă cu studiul peștilor; ihtiografie. *s.f., art.* ihtiologia, *g.-d. art.* ihtiologiei.
ihtiomorf,-ă (-ti-o-) Cu formă sau aspect de pește. *adj., pl.* ihtiomorfi,-e.
ihtiopatologie (-ti-o-) Ramură a ihtiologiei care studiază bolile peștilor. *s.f., g.-d. art.* ihtiopatologiei.
ihtiornis (-ti-or-) Pasăre fosilă de apă, asemănătoare cu pescărușul, cu aripi bine dezvoltate. *s.m., pl.* ihtiornișI.
ihtiozaur (-ti-o-za-ur) Gen de reptile marine uriașe, din era mezozoică, având corpul asemănător cu al peștilor. *s.m., pl.* ihtiozauri.
ihtioză (-ti-o-) Boală de piele, care se caracterizează prin uscarea și întărirea tegumentelor și formarea de solzi asemănători celor de pește. *s.f., g.-d. art.* ihtiozei.
Iisus v. **Isus.**
iișoară (i-i-) Diminutiv al lui ie. *s.f., g.-d. art.* iișoarei, *pl.* iișoare.
ije Literă chirilică. *s.m.*
ikebana Artă japoneză de aranjare a florilor în vase; aranjament floral realizat după această tehnică. *s.f., g.-d. art.* ikebanei, *pl.* ikebane.
ilar,-ă v. **hilar²**.
ilariant (-ri-ant) 1. Care provoacă râsul; hazliu. 2. *Gaz ~* = protoxid de azot folosit ca anestezic general. [*var.* hilariant *adj.*] *adj.*
ilaritate v. **hilaritate.**
ilativ,-ă Conclusiv. *adj., pl.* ilativi,-e.
ilațiune Aducere a bunurilor personale în proprietatea bisericii, atunci când o persoană se călugărește. *s.f., g.-d. art.* ilațiunii.
ilău (reg.) Nicovală. *s.n., art.* ilăul, *pl.* ilaie.
ileană Insectă coleoptera mare, cu pete albe, care se hrănește cu sucul florilor. *s.f., g.-d. art.* ilenei, *pl.* ilene.
ilegal,-ă 1. Care nu este în conformitate cu legea. 2. Care nu este recunoscut de lege, de autorități; (p. ext.) conspirativ. *adj., pl.* ilegali,-e.
ilegalism Caracter ilegal; ilegalitate. *s.n.*
ilegalist,-ă Persoană care activează în ilegalitate. *s.m., pl.* ilegaliști; *s.f., g.-d. art.* ilegalistei, *pl.* ilegaliste.
ilegalitate Caracterul a ceea ce este ilegal; act, stare, faptă în afara legii. *s.f., g.-d. art.* ilegalității, *pl.* ilegalități.

ilegaliza *tr.* (rar) A trece în ilegalitate; a declara ilegal. *vb. I, ind. prez. 3* ilegalizează.
ilegalizare (rar) Acțiunea de a ilegaliza. *s.f., g.-d. art.* ilegalizării, *pl.* ilegalizări.
ilegitim,-ă (livr.) Care nu este legitim. *adj., pl.* ilegitimi,-e.
ilegitimitate (livr.) Nelegitimitate. *s.f., g.-d. art.* ilegitimității.
ileită (med.) Inflamație a ileonului. *s.f., g.-d. art.* ileitei, *pl.* ileite.
ileon (-le-on) Porțiunea terminală a intestinului subțire. *s.n., pl.* ileonuri.
ileus (-le-us) (med.) Ocluzie intestinală. *s.n., pl.* ileusuri.
ilfoveán,-ă (Locuitor) din Ilfov. *adj., s.m., pl.* ilfoveni,-e.
ilfoveancă Locuitoare din Ilfov. *s.f., g.-d. art.* ilfovencei, *pl.* ilfovence.
iliac,-ă (-li-ac) Așezat în partea de mijloc a corpului. *Os* ~ = fiecare dintre cele două oase care formează partea laterală a bazinului. *adj., pl.* iliaci,-ce.
ilic Pieptar (țărănesc) fără mâneci. *s.n., pl.* ilice.
ilicel Diminutiv al lui ilic. *s.n., pl.* ilicele.
ilicit,-ă Contrar legii; (p. ext.) necinstit. *adj., pl.* iliciți,-te.
ilicitate Caracterul a ceea ce este ilicit; faptă ilicită. *s.f., g.-d. art.* ilicității.
ilimitat,-ă (rar) Nemărginit. *adj., pl.* ilimitați,-te.
ilion (-li-on) Cel mai mare dintre oasele care formează bazinul iliac. *s.n., pl.* ilionuri.
ilir,-ă (Locuitor) din Iliria. *adj., s.m.* și *f., pl.* ilири,-e.
ilíră Limbă indo-europeană vorbită de iliri. *s.f., g.-d. art.* ilirei.
ilș (în Evul Mediu) Impozit perceput în Moldova asupra cerealelor. *s.n., pl.* ilișuri.
ilizibil,-ă Care nu poate fi citit; indescifrabil. *adj., pl.* ilizibili,-e.
ilizibilitate Caracter ilizibil al scrisului. *s.f., g.-d. art.* ilizibilității.
illit (min.) Mineral argilos potasic care se desface în foi. *s.n.*
ilmenit Oxid natural de fier și de titan, care se găsește în unele șisturi cristaline. *s.n.*
ilogic,-ă Care nu are logică; absurd. *adj., pl.* ilogici,-ce.
ilogicitate (rar) Lipsă de logică. *s.f., g.-d. art.* ilogicității.
ilogism (rar) Caracterul a ceea ce este ilogic. *s.n.*
ilot 1. (în vechea Spartă) Persoană lipsită de drepturi cetățenești. //(fig.) Persoană exploatată, asuprită. 2. Om degradat, decăzut. *s.m., pl.* iloți.
ilotism Condiția, starea unui ilot. //(fig.) Stare de asuprire, de ignoranță. *s.n.*
lumina 1. *tr.* A produce și a răspândi lumină (undeva). 2. *refl.* (fig., despre oameni, despre față etc.) A străluci de bucurie; a se înveseli. *vb. I, ind. prez. 3* ilumineză.
iluminare 1. Acțiunea de a (se) ilumina. 2. (fiz.) Fluxul de lumină care cade pe unitatea de suprafață; luminaj. *s.f., g.-d. art.* iluminării, *pl.* iluminări.
iluminat[1] 1. Faptul de a (se) ilumina. 2. Producerea și răspândirea luminii artificiale. *s.n.*
iluminat[2]**,-ă** 1. (despre o încăpere, o localitate etc.) Care este luminat artificial. 2. (fig.) Bucuros, mulțumit; (p. ext.) inspirat. *adj., pl.* iluminați,-te.
iluminator,-oare Care ilumineză. *adj., pl.* iluminatori,-oare.
iluminație (-ți-e) Iluminare puternică a unei străzi, a unei localități etc. cu ocazia unei festivități. [*var.* iluminațiune *s.f.*] *s.f., art.* iluminația, *g.-d. art.* iluminației, *pl.* iluminații, *art.* iluminațiile.
iluminațiune v. **iluminație.**
iluminism Concepție religioasă (considerată eretică) care afirmă existența inspirațiilor directe de la divinitate. *s.n.*
iluminismul Mișcare ideologică și culturală antifeudală din sec. XVII-XIX, care preconiza crearea unei societăți raționale prin răspândirea culturii, a „luminilor" în popor; luminism[1]. *s.prop.n.*
iluminist,-ă (Adept) al iluminismului; luminist[1]. *adj., s.m.* și *f., pl.* iluminiști,-ste.
ilustra 1. *tr.* A lămuri ceva prin exemple. 2. *tr.* A împodobi cu ilustrații o carte, un text. 3. *refl.* A se remarca, a se distinge într-un anumit domeniu. *vb. I, ind. prez. 3* ilustrează.
ilustrare Acțiunea de a (se) ilustra. *s.f., g.-d. art.* ilustrării, *pl.* ilustrări.
ilustrată Carte poștală care are pe una dintre fețe o imagine, o vedere. *s.f., g.-d. art.* ilustratei, *pl.* ilustrate.
ilustrativ,-ă Care exemplifică, care ilustrează; demonstrativ. *adj., pl.* ilustrativi,-e.
ilustrativism 1. Caracter ilustrativ. 2. Tendință de a folosi exagerat exemplificările. *s.n.*
ilustrator,-oare Cel care ilustrează un text, o carte. *s.m., pl.* ilustratori; *s.f., g.-d. art.* ilustratoarei, *pl.* ilustratoare.
ilustrație (-ți-e) Desen, imagine care completează sau explică un text. *I~ de carte* = gen de grafică prin care se prezintă momente sau tipuri ale unui text literar. ~ *muzicală* = fond muzical care însoțește o lecție, un spectacol de teatru etc.; coloană sonoră a unui film. [*var.* ilustrațiune *s.f.*] *s.f., art.* ilustrația, *g.-d. art.* ilustrației, *pl.* ilustrații, *art.* ilustrațiile.
ilustrațiune v. **ilustrație.**
ilustrișim,-ă (termen de adresare pentru unii prelați catolici) Mărit, slăvit. *adj., pl.* ilustrișimi,-e.
ilustru,-ă Celebru, eminent, strălucit. *adj., pl.* ilustri,-stre.
ilutație (-ți-e) Îmbăiere într-un nămol medicinal. *s.f., art.* ilutația, *g.-d. art.* ilutației, *pl.* ilutații, *art.* ilutațiile.
iluzie 1. Eroare datorată percepției false a realității. 2. (fig.) Speranță, dorință neîndeplinită; amăgire. *I/A-și face ~ii* = a nădăjdui sau a face să nădăjduiască lucruri irealizabile. *A-și pierde ~iile* = a rămâne dezamăgit. [*var.* (înv.) iluziune *s.f.*] *s.f., art.* iluzia, *g.-d. art.* iluziei, *pl.* iluzii, *art.* iluziile.
iluziona (-zi-o-) *tr.* și *refl.* A (se) amăgi, a(-și) face speranțe. *vb. I, ind. prez. 3* iluzionează.
iluzionare (-zi-o-) Acțiunea de a (se) iluziona. //(fig.) Închipuire. *s.f., g.-d. art.* iluzionării, *pl.* iluzionări.
iluzionism (-zi-o-) 1. Profesiunea iluzionistului. //Scamatorie. 2. (în artele plastice) Ansamblu de procedee tehnice care urmăresc să creeze iluzia realității. *s.n.*
iluzionist,-ă (-zi-o-) Scamator. *s.m., pl.* iluzioniști; *s.f., g.-d. art.* iluzionistei, *pl.* iluzioniste.
iluziune v. **iluzie.**
iluzoric,-ă (rar) Iluzoriu. *adj., pl.* iluzorici,-ce.
iluzoriu,-ie Care nu există în realitate; irealizabil; amăgitor, înșelător, iluzorie. *Proiect ~. adj., pl.* iluzorii.
im (reg.) Noroi, murdărie. *s.m., pl.* imuri.
imaculat,-ă Curat, nepătat. //(fig.) Nevinovat, pur. *adj., pl.* imaculați,-te.
imagina 1. *tr.* și *refl.* A (-și) închipui ceva. 2. *tr.* A crea, a inventa, a născoci. *vb. I, ind. prez. 3* imaginează.
imaginabil,-ă Care poate fi închipuit. *adj., pl.* imaginabili,-e.
imaginar[1] Domeniu al imaginației; ceea ce este imaginat. //Imaginație. *s.n.*
imaginar[2]**,-ă** 1. Plăsmuit de imaginație; nereal, fictiv. 2. (mat., despre numere) Al cărui pătrat are valoare negativă. *adj., pl.* imaginari,-e.
imaginare (rar) Acțiunea de a(-și) imagina. *s.f., g.-d. art.* imaginării, *pl.* imaginări.
imaginativ,-ă Dotat cu o imaginație vie. *adj., pl.* imaginativi,-e.

imaginație (-ți-e) Capacitate umană de a crea idei sau reprezentări noi pe baza percepției sau a reprezentărilor acumulate anterior; fantezie, închipuire. [*var.* (rar) imaginațiune *s.f.*] *s.f., art.* imaginația, *g.-d. art.* imaginației, *pl.* imaginații, *art.* imaginațiile.
imaginațiune v. **imaginație.**
imagină v. **imagine.**
imagine 1. Reflectare a unui obiect în mintea omenească sub forma unor senzații, percepții sau reprezentări. 2. Reproducere a unui obiect cu ajutorul unui sistem optic. 3. Reprezentare plastică obținută prin desen, pictură, sculptură etc. 4. Reflectare artistică a realității prin sunete, cuvinte, culori etc. 5. (fiz.) Figură obținută prin unirea punctelor în care se întâlnesc razele de lumină sau prelungirile lor reflectate sau refractate. 6. (mat.) Simbol. [*var.* (rar) imagină *s.f.*] *s.f., art.* imaginea, *g.-d. art.* imaginii, *pl.* imagini.
imagism 1. Școală în poezia engleză și americană în primele decenii ale secolului XX, care încerca să transmită emoția poetică prin culoare și ritm. 2. Abundență de imagini; preferință pentru imagini într-o operă literară. *s.n.*
imagist,-ă (Adept) al imagismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* imagiști,-ste.
imagistic,-ă Referitor la imagini; cu imagini. *adj., pl.* imagistici,-ce.
imagistică Poezie, proză în care predomină imaginile; ansamblu de imagini care există în asemenea creații. *s.f., g.-d. art.* imagisticii.
imago Forma adultă la insecte. *s.f.*
imagologie Ramură a psihosociologiei, care studiază imaginile pe care și le fac popoarele despre ele însele și despre alte popoare. *s.f., art.* imagologia, *g.-d. art.* imagologiei.
imam Preot musulman. [*var.* iman *s.m.*]*s.m., pl.* imami.
imamat Stat musulman condus de un imam. *s.n., pl.* imamate.
imambaialdî Mâncare rece, pregătită din pătlăgele vinete împănate. *s.n.*
imamea Capătul ciubucului prin care se trage fumul. *s.f., art.* imameaua, *g.-d. art.* imamelei, *pl.* imamele, *art.* imamelele.
iman v. **imam.**
imanent,-ă 1. Care aparține esenței unui obiect; lăuntric, intrinsec. 2. (în concepția idealistă despre lume) Care există și acționează prin sine însuși, nedeterminat de o cauză din afară. *adj., pl.* imanenți,-te.
imanentism (fil.) Doctrină idealist-subiectivă potrivit căreia existența, realitatea reprezintă exclusiv conținutul intern al conștiinței, este „imanentă" conștiinței. *s.n.*
imanentist,-ă (Adept) al imanentismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* imanentiști,-ste.
imanență Însușirea a ceea ce este imanent. *s.f., g.-d. art.* imanenței, *pl.* imanențe.
imaș Teren necultivat pe care crește iarbă folosită pentru pășunat; izlaz. *s.n., pl.* imașuri.
imaterial,-ă (-ri-al) Care există numai în conștiință; spiritual. //(p. ext.) Fără consistență, impalpabil. *adj., pl.* imateriali,-e.
imaterialism (-ri-a-) (fil.) Concepție filosofică idealistă conform căreia realitatea există, ca percepții și idei, numai în conștiință. *s.n.*
imaterialist,-ă (-ri-a-) (fil.) (Adept) al imaterialismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* imaterialiști,-ste.
imaterialitate (-ri-a-) Calitatea a ceea ce este imaterial. *s.f., g.-d. art.* imaterialității.
imaterializa (-ri-a-) *tr.* și *refl.* A (se) face imaterial. *vb. I, ind. prez. 3* imaterializează.
imatur,-ă Nedezvoltat complet, care nu a ajuns la maturitate. *adj., pl.* imaturi,-e.
imaturitate Starea a ceea ce nu este matur. *s.f., g.-d. art.* imaturității.
imbatabil,-ă Care nu poate fi învins; invincibil. *adj., pl.* imbatabili,-e.
imbecil,-ă (Persoană) cu capacitate mintală redusă; neghiob. *adj., s.m.* și *f., pl.* imbecili,-e.
imbecilitate 1. Deficiență mintală gravă; neghiobie. 2. Comportare de imbecil; prostie, tâmpenie, inepție. *s.f., g.-d. art.* imbecilității, *pl.* imbecilități.
imbeciliza *tr.* și *refl.* A (se) prosti, a (se) tâmpi. *vb. I, ind. prez. 3* imbecilizează.
imbecilizare Acțiunea de a (se) imbeciliza. *s.f., g.-d. art.* imbecilizării, *pl.* imbecilizări.
imberb,-ă (livr.) 1. Căruia nu i-a crescut (încă) barba. 2. (p. ext., depr.) Tânăr. *adj., pl.* imberbi,-e.
imbibiție (-ți-e) (livr.) 1. Îmbibare cu ulei. 2. (biol.) Proces de pătrundere a apei în celulele vegetale, în țesuturi etc. *s.f., art.* imbibiția, *g.-d. art.* imbibiției.
imblocație (-ți-e) Mod de îngropare a celor excomunicați, prin acoperirea lor cu pământ și pietre în mijlocul unui câmp. *s.f., art.* imblocația, *g.-d. art.* imblocației.
imbold Ceea ce stimulează la o acțiune; impuls, îndemn. *s.n., pl.* imbolduri.
imbricat,-ă Suprapus (parțial) ca șindrilele, țiglele sau solzii de pește. *adj., pl.* imbricați,-te.
imbricație (-ți-e) Ornament sculptat în relief, pictat sau traforat, care imită țiglele de pe acoperiș sau solzii de pește. *s.f., art.* imbricația, *g.-d. art.* imbricației, *pl.* imbricații, *art.* imbricațiile.
imbrifug,-ă (despre materiale) Care nu poate fi pătruns de ploaie. *adj., pl.* imbrifugi,-ge.
imbroglio (glio *pron.* lio) (it.) 1. Piesă de teatru cu acțiune confuză, complicată și cu deznodământ surprinzător. 2. Încurcătură. *s.n., art.* imbroglioul, *pl.* imbroglioori.
imbrohor Persoană trimisă de sultan în țările române cu înalte misiuni politice. *s.m., pl.* imbrohori.
imediat,-ă (-di-at) I. *adj.* Care urmează să se producă fără întârziere; care ocupă primul loc lângă (sau după) ceva; (p. ext.) de primă necesitate sau urgență. II. *adv.* Numaidecât, îndată. *adj., pl.* imediați,-te; *adv.*
imediatețe (-di-a-) (rar) Caracterul imediat al unor acțiuni. //Urgență. *s.f., g.-d. art.* imediateței.
imelman Figură acrobatică aeriană, constând dintr-o jumătate de luping urmată de un semitonou. *s.n.*
imemorabil,-ă Care este foarte îndepărtat în timp. //(fig., peior.) Care nu poate fi ținut minte. *adj., pl.* imemorabili,-e.
imemorial,-ă (-ri-al) Care este dintr-o perioadă foarte îndepărtată; străvechi. *adj., pl.* imemoriali,-e.
imens,-ă Colosal, enorm. //(adv.) Foarte, extraordinar. *adj., pl.* imenși,-se.
imensitate Însușirea a ceea ce este imens; întindere nemărginită; mărime extraordinară. *s.f., g.-d. art.* imensității, *pl.* imensități.
imerge *tr.* (tehn.) A scufunda (parțial sau total) un corp într-un lichid; a imersa. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* imerg, *1 pl.* imergem; *conj. prez. 3* să imeargă; *part.* imers.
imergent,-ă (despre raze luminoase) Care străbate un mediu oarecare. *adj., pl.* imergenți,-te.
imergibil,-ă (tehn.) Care poate pătrunde într-un lichid; care poate fi scufundat. *adj., pl.* imergibili,-e.
imersa *tr.* (rar) A imerge. *vb. I, ind. prez. 3* imersează.
imersare Scufundare. *s.f., g.-d. art.* imersării, *pl.* imersări.
imersie v. **imersiune.**
imersiune (-si-u-) 1. Afundare a unui corp într-un lichid; stare în care se află un astfel de corp. 2. Metodă de lucru în microscopie, constând în introducerea între

obiectiv şi lamela care acoperă obiectul a unei picături de lichid transparent, pentru a mări puterea de separare a microscopului. 3. Intrare a unui corp ceresc în conul de umbră al altui corp ceresc. [*var.* imersie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* imersiunii.

imigra *intr.* A se stabili într-o țară străină plecând din țara natală. *vb. I, ind. prez. 3* imigrează.

imigrant,-ă Persoană care imigrează. *s.m., pl.* imigranți; *s.f., g.-d. art.* imigrantei, *pl.* imigrante.

imigrare Acțiunea de a imigra; imigrație. *s.f., g.-d. art.* imigrării, *pl.* imigrări.

imigrație (-ți-e) Imigrare. *s.f., art.* imigrația, *g.-d. art.* imigrației, *pl.* imigrații, *art.* imigrațiile.

imineu (mai ales la pl.) Pantofi de marochin, purtați în trecut de boieri; pantofi cu vârful ascuțit, purtați în trecut de țărani. *s.m., art.* imineul, *pl.* imineі, *art.* imineii.

iminent,-ă Aflat pe punctul de a se produce; inevitabil. *adj., pl.* iminenți,-te.

iminență Caracterul a ceea ce e iminent; faptul de fi iminent. *s.f., g.-d. art.* iminenței.

imiscibil,-ă (livr.) Care nu poate fi amestecat. *adj., pl.* imiscibili,-e.

imiscibilitate (livr.) Calitatea a ceea ce este imiscibil. *s.f., g.-d. art.* imiscibilității.

imita *tr.* 1. A reproduce modul de comportare, de gândire etc. al cuiva; a face exact ce face altul. 2. A lua ca model (o persoană, un scriitor, o operă etc.). //A copia. *vb. I, ind. prez. 3* imită.

imitabil,-ă Care poate fi imitat. *adj., pl.* imitabili,-e.

imitando (muz.) Imitând. *adv.*

imitare Acțiunea de a imita; imitație. *s.f., g.-d. art.* imitării, *pl.* imitări.

imitativ,-ă Care imită. *adj., pl.* imitativi,-e.

imitator,-oare Cel care imită pe cineva sau ceva. *s.m., pl.* imitatori; *s.f., g.-d. art.* imitatoarei, *pl.* imitatoare.

imitație (-ți-e) Imitare. //Obiect copiat după un model; copie; (depr.) pastișă. [*var.* (rar) imitațiune *s.f.*] *s.f., art.* imitația, *g.-d. art.* imitației, *pl.* imitații, *art.* imitațiile.

imitațiune v. **imitație.**

imixtiune (-ti-u-) Amestec nejustificat în treburile altcuiva; ingerință. *s.f., g.-d. art.* imixtiunii, *pl.* imixtiuni.

IMM (imemé) Întreprindere mică sau mijlocie. *s.n., art.* IMM-ul, *pl.* IMM-uri.

imn 1. Poezie lirică în care este preamărit un erou, un eveniment etc. //Cântec solemn, adoptat ca simbol al unității naționale sau de stat. 2. Cântec religios de slăvire a divinității. *s.n., pl.* imnuri.

imnic,-ă Cu caracter de imn; festiv. *adj., pl.* imnici,-ce.

imnologic,-ă Referitor la imnologie. *adj., pl.* imnologici,-ce.

imnologie Studiul poeziei imnice. *s.f., art.* imnologia, *g.-d. art.* imnologiei.

imobii[1] Clădire, construcție (mare). *s.n., pl.* imobile.

imobil[2]**,-ă** Care este nemișcat; fix, neclintit. *adj., pl.* imobili,-e.

imobil[3]**,-ă** Imobiliar[2]. *adj., pl.* imobili,-e.

imobiliar[1] (-li-ar) Totalitatea profesiunilor care au legătură cu comercializarea imobilelor. *s.n.*

imobiliar[2]**,-ă** (-li-ar) (despre bunuri materiale) Care nu poate fi transportat; imobil[3]. /*Agenție* ~ = agenție care se ocupă de bunuri imobiliare. *adj., pl.* imobiliari,-e.

imobilism Opoziție permanentă față de orice inovație, față de progres. *s.n.*

imobilitate Stare de nemișcare, de neclintire. *s.f., g.-d. art.* imobilității.

imobiliza *tr.* A aduce pe cineva sau ceva în stare de imobilitate; a fixa. *vb. I, ind. prez. 3* imobilizează.

imobilizare 1. Acțiunea de a imobiliza. 2. Metodă terapeutică prin care se imobilizează unul sau mai multe segmente ale corpului. 3. ~ *de fonduri* = scoatere din circuitul normal a unei părți din fondurile unităților economice printr-o administrare defectuoasă. *s.f., g.-d. art.* imobilizării, *pl.* imobilizări.

imobilizat,-ă 1. (despre ființe sau părți ale corpului) Care nu se poate mișca; încremenit. 2. (despre bunuri materiale) Care nu poate fi valorificat. *adj., pl.* imobilizați,-te.

imola *tr.* 1. A jertfi. 2. A ucide, a măcelări. *vb. I, ind. prez. 3* imolează.

imoral,-ă Care este contrar moralei; lipsit de moralitate. *adj., pl.* imorali,-e.

imoralism 1. Concepție care neagă normele și principiile morale. 2. Atitudine opusă față de ceea ce în mod obișnuit este considerat moral. *s.n.*

imoralitate 1. Caracterul a ceea ce este imoral. 2. Purtare, faptă imorală. *s.f., g.-d. art.* imoralității, *pl.* imoralități.

imortal,-ă (rar) Nemuritor, nepieritor. *adj., pl.* imortali,-e.

imortalitate (rar) Nemurire. *s.f., g.-d. art.* imortalității.

imortaliza *tr.* A face ca o persoană, o acțiune să trăiască veșnic în memoria oamenilor; a face nemuritor. *vb. I, ind. prez. 3* imortalizează.

imortalizare Acțiunea de a imortaliza. *s.f., g.-d. art.* imortalizării, *pl.* imortalizări.

imortelă (mai ales la pl.) Numele a două plante erbacee: a) siminoc; b) flori-de-paie. *s.f., g.-d. art.* imortelei, *pl.* imortele.

imortelă-galbenă Plantă ornamentală cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* imortelei-galbene, *pl.* imortele-galbene.

imos,-oasă (reg.) Murdar, plin de noroi. *adj., pl.* imoși,-oase.

impacient,-ă (-ci-ent) (livr.) Nerăbdător, îngrijorat. *adj., pl.* impacienți,-te.

impacienta (-ci-en-) *refl.* (livr.) A deveni nerăbdător. *vb. I, ind. prez. 3* se impacientează.

impacientă (-ci-en-) (livr.) Nerăbdare; neliniște. *s.f., g.-d. art.* impacientei.

impact 1. Contact între două corpuri dintre care cel puțin unul este în mișcare. 2. Influență a unei idei, a unei lucrări asupra unei persoane, asupra evenimentelor etc. 3. Șoc; surpriză. *s.n., pl.* impacturi.

impactare (med.) Menținere în contact strâns a două fragmente de oase fracturate. *s.f., g.-d. art.* impactării, *pl.* impactări.

impactor (med.) Aparat folosit pentru impactarea fragmentelor osoase cu șuruburi. *s.n., pl.* impactoare.

impalpabil,-ă Care nu poate fi pipăit; imperceptibil. *adj., pl.* impalpabili,-e.

impalpabilitate (rar) Calitatea a ceea ce este impalpabil. *s.f., g.-d. art.* impalpabilității.

impaludare Apariția și înmulțirea cazurilor de malarie dintr-un teritoriu. *s.f., g.-d. art.* impaludării, *pl.* impaludări.

impar,-ă (despre numere) Care nu este divizibil cu doi; fără soț. *adj., pl.* impari,-e.

imparabil,-ă (sport, despre lovituri, goluri) Care nu poate fi parat. *adj., pl.* imparabili,-e.

impardonabil,-ă De neiertat. *adj., pl.* impardonabili,-e.

imparicopitat[1] (la pl.) Ordin de mamifere erbivore cu un număr impar de degete; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* imparicopitate.

imparicopitat[2]**,-ă** (despre animale) Care are un număr impar de degete; imparidigitat. *adj., pl.* imparicopitați,-te.

imparidigitat,-ă Imparicopitat. *adj., pl.* imparidigitați,-te.

imparipenat,-ă (despre frunzele compuse) Cu un număr nepereche de foliole. *adj., pl.* imparipenați,-te.

imparisilabic,-ă (despre cuvinte) Care nu păstrează același număr de silabe în timpul declinării. *adj., pl.* imparisilabici,-ce.

imparitate Caracteristica de a fi impar; (p. ext.) inegalitate. *s.f., g.-d. art.* imparității.
impartajabil,-ă (rar) Care nu poate fi împărțit. *adj., pl.* impartajabili,-e.
imparțial,-ă (-ți-al) Care judecă în mod obiectiv, corect; nepărtinitor. *adj., pl.* imparțiali,-e.
imparțialitate (-ți-a-) Calitatea de a fi imparțial; nepărtinire. *s.f., g.-d. art.* imparțialității.
impas Situație încurcată, dificilă. *s.n., pl.* impasuri.
impasabil,-ă Care nu poate fi trecut sau pasat. *adj., pl.* impasabili,-e.
impasibil,-ă Nepăsător, indiferent. *adj., pl.* impasibili,-e.
impasibilitate (rar) Nepăsare, indiferență. *s.f., g.-d. art.* impasibilității.
impecabil,-ă Care este fără cusur; desăvârșit, perfect. *adj., pl.* impecabili,-e.
impecabilitate (rar) Calitatea, starea a ceea ce este impecabil. *s.f., g.-d. art.* impecabilității.
impedanță 1. Mărime egală cu raportul dintre valoarea tensiunii electrice aplicate unui circuit și valoarea intensității curentului electric absorbit de circuit. 2. (fiz.) Mărime egală cu raportul dintre presiunea sonoră a unui sistem acustic și fluxul sonor corespunzător. *s.f., g.-d. art.* impedanței, *pl.* impedanțe.
impediment Obstacol, piedică în îndeplinirea unei intenții. *s.n., pl.* impedimente.
impenetrabil,-ă 1. (despre materiale) Prin care nu poate străbate nimic. //(fig.) De neînțeles; (despre oameni) care își ascunde propriile gânduri sau sentimente. 2. (fiz.) Care ocupă un spațiu, în așa fel încât exclude din acel loc alt corp. *adj., pl.* impenetrabili,-e.
impenetrabilitate Starea a ceea ce este impenetrabil. *s.f., g.-d. art.* impenetrabilității.
impenitent,-ă (livr.) Care nu se căiește, care nu are remușcări. *adj., pl.* impenitenți,-te.
impenitență (livr.) Caracterul, starea celui impenitent. *s.f., g.-d. art.* impenitenței.
imperativ[1] 1. Obligație, necesitate categorică. 2. (în filosofia lui Kant) ~ *categoric* = principiu aprioric al „rațiunii practice" care fixa în conștiința umană norme morale universal valabile și permanente. *s.n., pl.* imperative.
imperativ[2]**,-ă** Care ordonă; obligatoriu. */Mod* ~ (și s.n.) = mod verbal personal, prin care se exprimă o poruncă, un îndemn, o rugăminte, un sfat. *adj., pl.* imperativi,-e.
imperator Titlu onorific acordat generalilor romani, după obținerea unei mari victorii. *s.m., pl.* imperatori.
imperceptibil,-ă Care este abia perceptibil, care trece aproape neobservat; insesizabil. *adj., pl.* imperceptibili,-e.
imperceptibilitate Starea a ceea ce este imperceptibil. *s.f., g.-d. art.* imperceptibilității.
imperfect[1] Timp verbal al modului indicativ, care arată o acțiune netermimată și durativă. *s.n.*
imperfect[2]**,-ă** Care nu este desăvârșit, care are defecte. *adj., pl.* imperfecți,-te.
imperfectibil,-ă Care nu este perfectibil. *adj., pl.* imperfectibili,-e.
imperfectiv,-ă (despre aspectul verbelor; și s.n.) Care arată că acțiunea verbului se repetă sau este în curs de desfășurare. *adj., pl.* imperfectivi,-e.
imperfecțiune (-ți-u-) Caracteristică a ceea ce nu este desăvârșit; defect. *s.f., g.-d. art.* imperfecțiunii, *pl.* imperfecțiuni.
imperforat,-ă (anat., despre unele organe) Care are orificiile închise, obturate. *adj., pl.* imperforați,-te.
imperforație (-ți-e) (anat.) Lipsă a unui orificiu natural. *s.f., g.-d. art.* imperforației.
imperial,-ă (-ri-al) Care aparține imperiului sau împăratului; împărătesc. *adj., pl.* imperiali,-e.
imperială Etaj al unor vehicule de transport în comun. *s.f., g.-d. art.* imperialei, *pl.* imperiale.
imperialism (-ri-a-) 1. (în concepția marxistă) Stadiul cel mai înalt al capitalismului, caracterizat prin dominația capitalului financiar și a monopolurilor. 2. Politică de extindere a dominației unei țări asupra unor state străine. *s.n.*
imperialist,-ă (-ri-a-) I. *adj.* Care aparține imperialismului sau marilor capitaliști. II. *s.m.* Adept al imperialismului. *adj., s.m., pl.* imperialiști,-ste.
imperios,-oasă (-ri-os) (și adv.) Care este absolut necesar; care trebuie rezolvat imediat. *adj., pl.* imperioși,-oase.
imperiozitate (-ri-o-) (livr.) Caracter imperios; urgență. *s.f., g.-d. art.* imperiozității.
imperisabil,-ă (livr.) Care nu se distruge; nepieritor, veșnic. *adj., pl.* imperisabili,-e.
imperiu 1. Stat monarhic condus de un împărat. 2. Teritoriu care cuprinde un stat dominant și coloniile sale. 3. *Sub ~l...* = dominat, determinat de... *s.n., art.* imperiul, *pl.* imperii, *art.* imperiile.
impermeabil[1] (-me-a-) Haină de ploaie din material impermeabil[2]. *s.n., pl.* impermeabile.
impermeabil[2]**,-ă** (-me-a-) Care nu lasă să treacă prin el un fluid. *adj., pl.* impermeabili,-e.
impermeabilitate (-me-a-) Însușirea de a fi impermeabil. *s.f., g.-d. art.* impermeabilității.
impermeabiliza (-me-a-) *tr.* A face să devină impermeabil. *vb. I, ind. prez. 3* impermeabilizează.
impermeabilizare (-me-a-) Acțiunea de a impermeabiliza. *s.f., g.-d. art.* impermeabilizării, *pl.* impermeabilizări.
impermutabil,-ă Care nu poate fi permutat, transferat. *adj., pl.* impermutabili,-e.
impersonal,-ă 1. Care nu se referă la nici o persoană; (fig.) lipsit de personalitate. */Ton* ~ = ton rece, distant. 2. *Mod* ~ = mod verbal care nu atribuie acțiunea niciunei persoane. *adj., pl.* impersonali,-e.
impersonalitate Lipsă de personalitate. *s.f., g.-d. art.* impersonalității.
impertinent,-ă (Om) obraznic, necuviincios, insolent. *adj., s.m.* și *f., pl.* impertinenți,-te.
impertinență Necuviință, insolență. *s.f., g.-d. art.* impertinenței, *pl.* impertinențe.
imperturbabil,-ă Care nu poate fi tulburat de nimic; stăpân pe sine. *adj., pl.* imperturbabili,-e.
imperturbabilitate Stare a celui imperturbabil; stăpânire de sine. *s.f., g.-d. art.* imperturbabilității.
impesta *tr.* 1. (rar) A molipsi de ciumă sau de altă boală contagioasă. 2. A răspândi un miros urât. 3. (fig.) A corupe. *vb. I, ind. prez. 3* impestează.
impetigo Boală de piele contagioasă, care se manifestă prin apariția unor bășicuțe purulente care se sparg. *s.n., art.* impetigoul.
impetrație (-ți-e) (livr.) Acțiune prin care cineva obține o favoare, un beneficiu. *s.f., art.* impetrația, *g.-d. art.* impetrației.
impetuos,-oasă (-tu-os) Care se manifestă cu forță; năvalnic, tumultuos. *adj., pl.* impetuoși,-oase.
impetuoso (-tu-o-zo-) (it., muz.)Impetuos, viguros, cu înflăcărare. *adv.*
impetuozitate (-tu-o-) Însușirea de a fi impetuos. *s.f., g.-d. art.* impetuozității.
impiegat,-ă (-pie-) 1. Funcționar la căile ferate care controlează mișcarea trenurilor într-o gară. 2. (ieșit din uz) Funcționar de stat de grad inferior. [*var.* împiegat,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* impiegați; *s.f., g.-d. art.* impiegatei, *pl.* impiegate.
implieta (-pi-e-) *intr.* A interveni în viața, afacerile cuiva nesocotindu-i drepturile; a leza. *vb. I, ind. prez. 3* impietează.

impietate (-pi-e-) Lipsă de respect față de ceva considerat sfânt; (p. gener.) jignire adusă față de cineva sau de ceva care merită considerație. *s.f., g.-d. art.* impietății, *pl.* impietăți.
impiu,-ie (livr.) Care disprețuiește religia. *adj., pl.* impii.
implacabil,-ă Care nu poate fi înduplecat; neîndurător. *adj., pl.* implacabili,-e.
implacabilitate Însușirea de a fi implacabil. *s.f., g.-d. art.* implacabilității.
implant Organ, țesut sau medicament care se implantează. *s.n., pl.* implanturi.
implanta *tr.* A introduce sub piele un medicament sau un țesut străin care se resoarbe treptat. //A amplasa, a fixa în... *vb. I, ind. prez. 3* implantează.
implantare Acțiunea de a implanta; implantație. *s.f., g.-d. art.* implantării, *pl.* implantări.
implantație (-ți-e) Implantare. *s.f., art.* implantația, *g.-d. art.* implantației, *pl.* implantații, *art.* implantațiile.
implantolog Medic care face implanturi. *s.m., pl.* implantologi.
implantologie Disciplină medicală care studiază implanturile și transplanturile de organe. *s.f., art.* implantologia, *g.-d. art.* implantologiei.
implementa *tr.* 1. A pune în funcțiune, a îndeplini, a realiza. 2. A introduce. //A aplica, a integra. 3. (ironic) A se instala. *vb. I, ind. prez. 3* implementează.
implementare Acțiunea de a implementa. *s.f., g.-d. art.* implementării, *pl.* implementări.
implica 1. *tr.* A atrage după sine, a necesita, a presupune. 2. *tr.* și *refl.* A (se) amesteca într-o afacere neplăcută, într-un proces etc. *vb. I, ind. prez. 3* implică.
implicare Acțiunea de a (se) implica. *s.f., g.-d. art.* implicării, *pl.* implicări.
implicație (-ți-e) 1. Fapt care decurge din altul; consecință. 2. (log.) Relație între două concepte, astfel încât adevărul ori falsitatea unui concept atrage după sine adevărul sau falsitatea celuilalt concept. *s.f., art.* implicația, *g.-d. art.* implicației, *pl.* implicații, *art.* implicațiile.
implicit,-ă (și adv.) Care se înțelege de la sine; care este inclus. *adj., pl.* impliciți,-te.
implora *tr.* A ruga pe cineva stăruitor (și cu umilință). *vb. I, ind. prez. 3* imploră.
implorabil,-ă Care se poate implora. *adj., pl.* implorabili,-e.
implorare Rugăminte stăruitoare, insistentă; implorație. *s.f., g.-d. art.* implorării, *pl.* implorări.
implorator,-oare Care imploră. *adj., pl.* implorători,-oare.
implorație (-ți-e) (rar) Implorare. [*var.* implorațiune *s.f.*] *s.f., art.* implorația, *g.-d. art.* implorației, *pl.* implorații, *art.* implorațiile.
implorațiune v. **implorație.**
implozie (-zi-e) 1. Fenomen opus exploziei, care constă în pătrunderea rapidă a aerului într-o construcție vidată când pereții acesteia sunt distruși. 2. (lingv.) Prima fază a articulării unei consoane oclusive, constând în închiderea completă a organului fonator. 3. Prăbușire gravitațională a unei stele, determinând declanșarea unei mari cantități de energie. *s.f., art.* implozia, *g.-d. art.* imploziei, *pl.* implozii, *art.* imploziile.
imploziv,-ă Referitor la implozie. *adj., pl.* implozivi,-e.
impluviu Bazin descoperit în atriumul unor case romane, folosit pentru strângerea apei de ploaie de pe acoperiș. *s.n., art.* impluviul, *pl.* impluvii, *art.* impluviile.
impolitețe v. **impolitețe.**
impolitețe Lipsă de politețe; grosolănie, necuviință. [*var.* impolitețe *s.f.*] *s.f., art.* impolitețea, *g.-d. art.* impolitеții, *pl.* impoliteți.
imponderabil,-ă Care nu are greutate. //(fig.) Greu de sesizat; subtil, imperceptibil. *adj., pl.* imponderabili,-e.
imponderabilitate Stare a unui corp asupra căruia nu acționează forța de gravitație; (p. ext.) plutire. *s.f., g.-d. art.* imponderabilității.
impopular,-ă Lipsit de popularitate; nepopular. *adj., pl.* impopulari,-e.
impopularitate Caracterul sau starea a ceea ce este impopular. *s.f., g.-d. art.* impopularității.
import Totalitatea operațiilor comerciale prin care se introduc în țară mărfuri și produse cumpărate din alte țări; (concr.) mărfurile importate. */De ~ =* a) care este importat; b) (fig.) străin de realitățile locale. *s.n., pl.* importuri.
importa[1] *tr.* A cumpăra și a aduce în țară mărfuri din alte țări; (fig.) a adopta obiceiuri străine. *vb. I, ind. prez. 3* importă.
importa[2] *tr.* și *refl.* A avea importanță pentru cineva. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* importă.
importabil,-ă Care poate fi importat. *adj., pl.* importabili,-e.
important,-ă 1. Care prezintă însemnătate, interes. 2. (despre persoane) Marcant, însemnat; influent. //(ir.) Arogant, îngâmfat. *adj., pl.* importanți,-te.
importanță Faptul de a fi important, valoros. */Plin de ~ =* înfumurat, plin de sine. *Cu ~ =* cu înfumurare. *A-și da ~ =* a se îngâmfa. *s.f., g.-d. art.* importanței.
importare Acțiunea de a importa[1]. *s.f., g.-d. art.* importării, *pl.* importări.
importator,-oare (Cel) care face import. *adj., s.m.* și *f., pl.* importatori,-oare.
importațiune (-ți-u-) (înv.) Lucru, bun importat. *s.f., g.-d. art.* importațiunii, *pl.* importațiuni.
importun,-ă (livr.) Care importunează; agasant, obositor; nepotrivit. *adj., pl.* importuni,-e.
importuna *tr.* (livr.) A agasa, a deranja pe cineva cu stăruințele sau cu prezența sa; a inoportuna. *vb. I, ind. prez. 3* importunează.
importunitate (livr.) Faptul de a importuna; (la pl.) stăruințe supărătoare. *s.f., g.-d. art.* importunității.
imposibil[1] Lucru cu neputință de realizat. */A face ~ul =* a face tot ceea ce este posibil pentru a realiza ceva. //(adv.) Cu neputință. *s.n.*
imposibil[2]**,-ă** Care nu este posibil; irealizabil. *adj., pl.* imposibili,-e.
imposibilitate Caracterul a ceea ce este imposibil. *s.f., g.-d. art.* imposibilității.
impostă Bloc de piatră ieșit în afară față de nivelul zidăriei, care servește ca element de sprijin pentru o boltă, un arc etc. *s.f., g.-d. art.* impostei, *pl.* imposte.
impostor,-oare Persoană care se dă drept altcineva decât este; șarlatan. *s.m., pl.* impostori; *s.f., g.-d. art.* impostoarei, *pl.* impostoare.
impostură Acțiune, faptă de impostor. *s.f., g.-d. art.* imposturii, *pl.* imposturi.
impotant,-ă Lipsit de vigoare; neputincios. //(despre bărbați) Inapt pentru săvârșirea actului sexual. *adj., pl.* impotenți,-te.
impotență Lipsă de vigoare; neputință. //(spec.) Stare (patologică) a unui bărbat inapt pentru săvârșirea actului sexual. *s.f., g.-d. art.* impotenței.
impozabil,-ă Care este sau poate fi supus unui impozit. *Venit ~. adj., pl.* impozabili,-e.
impozant,-ă Cel care impresionează prin ținută, înfățișare etc.; impunător, grandios. *adj., pl.* impozanți,-te.
impozit Contribuție bănească stabilită prin lege, în funcție de venituri. //(în trecut) Bir. *s.n., pl.* impozite.
impozita *tr.* A supune unui impozit. *vb. I, ind. prez. 3* impozitează.
impozitare Acțiunea de a impozita. *s.f., g.-d. art.* impozitării, *pl.* impozitări.

impracticabil,-ă 1. (despre drumuri, terenuri) Pe care nu se poate circula; desfundat, stricat. 2. Care nu poate fi aplicat. *adj., pl.* impracticabili,-e.
impracticabilitate (rar) Caracterul a ceea ce este impracticabil. *s.f., g.-d. art.* impracticabilității.
imprecativ,-ă Cu caracter de imprecație. *adj., pl.* imprecativi,-e.
imprecatoriu,-ie Care are formă de imprecație. *adj., pl.* imprecatorii.
imprecație (-ți-e) 1. Blestem. 2. Figură de stil care conține un blestem. *s.f., art.* imprecația, *g.-d. art.* imprecației, *pl.* imprecații, *art.* imprecațiile.
imprecis,-ă Lipsit de precizie; vag, neclar. *adj., pl.* imprecisi,-se.
imprecizie (-zi-e) Lipsă de precizie. *s.f., art.* imprecizia, *g.-d. art.* impreciziei, *pl.* imprecizii, *art.* imprecizиile.
impregna *tr.* și *refl.* (și fig.) A (se) îmbiba cu o substanță lichidă pentru a dobândi rezistență și impermeabilitate. *vb. I, ind. prez. 3* impregnează.
impregnabil,-ă Care poate fi impregnat. *adj., pl.* impregnabili,-e.
impregnant Produs chimic care impregnează. *s.n., pl.* impregnante.
impregnare Acțiunea de a (se) impregna; impregnație (1). *s.f., g.-d. art.* impregnării, *pl.* impregnări.
impregnație (-ți-e-) 1. Impregnare. 2. (geol.) Distribuție a unor substanțe minerale în masa rocilor. *s.f., art.* impregnația, *g.-d. art.* impregnației.
impregnoi Substanță de culoare albă, obținută din parafină, cu care se impregnează materialele textile. *s.n.*
impresar Organizator de concerte, turnee sportive, teatrale etc. *s.m., pl.* impresari.
impresarial,-ă (-ri-al) De impresar. *adj., pl.* impresariali,-e.
impresariat (-ri-at) Instituție care organizează turnee, spectacole etc. *s.n., pl.* impresariate.
imprescriptibil,-ă Care rămâne valabil; care nu poate fi prescris. *Drepturi ~. adj., pl.* imprescriptibili,-e.
imprescriptibilitate Însușirea de a fi imprescriptibil. *s.f., g.-d. art.* imprescriptibilității.
impresie (-si-e) Efect lăsat în conștiință de factori exteriori. //(la pl.) Gânduri, imagini întipărite în memorie. */A da* (sau *a lăsa, a face*) *~a că...* = a părea că... //Senzație; părere. */A avea ~a că* = a bănui, a crede că... //(la pl.) Puncte de vedere, păreri. *s.f., art.* impresia, *g.-d. art.* impresiei, *pl.* impresii, *art.* impresiile.
impresiona (-si-o-) *tr.* 1. A produce o impresie (puternică) asupra conștiinței, a imaginației; a emționa. 2. (despre lumină) A acționa asupra stratului sensibil de pe un film sau de pe o placă fotografică. *vb. I, ind. prez. 3* impresionează.
impresionabil,-ă (-si-o-) Care poate fi impresionat ușor; emotiv, sensibil. *adj., pl.* impresionabili,-e.
impresionabilitate (-si-o-) Însușirea de a fi impresionabil; sensibilitate, emotivitate. *s.f., g.-d. art.* impresionabilității.
impresionant,-ă (-si-o-) Care produce o impresie puternică; emoționant. //Impozant. *adj., pl.* impresionanți,-te.
impresionism (-si-o-) 1. Sistem estetic ale cărui principii de creație și de critică sunt bazate pe impresie. 2. Mișcare artistică, apărută la sfârșitul sec. XIX în Franța, caracterizată prin renunțarea la detalii și contururi precise în favoarea libertății formelor și a redării unor impresii fugitive, superficiale. *s.n.*
impresionist,-ă (-si-o-) (Adept) al impresionismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* impresioniști,-ste.
imprevizibil,-ă Care nu poate fi prevăzut, bănuit; surprinzător. *adj., pl.* imprevizibili,-e.
imprevizibilitate Caracterul a ceea ce este imprevizibil. *s.f., g.-d. art.* imprevizibilității.
imprima *tr.* 1. A face, a lăsa urme prin apăsare. //A aplica pe o țesătură desene colorate. 2. A înregistra sunete pe o bandă magnetică sau pe un disc. 3. A tipări. 4. (fig.) A da, a impune, a transmite. *vb. I, ind. prez. 3* imprimă.
imprimabil,-ă De imprimat; care se poate imprima. *adj., pl.* imprimabili,-e.
imprimantă (inform.) Dispozitiv periferic de imprimare pe hîrtie a datelor obținute la un calculator. *s.f., g.-d. art.* imprimantei, *pl.* imprimante.
imprimare Acțiunea de a imprima. *s.f., g.-d. art.* imprimării, *pl.* imprimări.
imprimat[1] 1. Formular (tipărit) pentru acte oficiale. 2. (la pl.) Tipărituri. *s.n., pl.* imprimate.
imprimat[2]**,-ă** 1. Tipărit, înregistrat, memorat. 2. (despre țesături) Pe care s-au aplicat desene colorate. *adj., pl.* imprimați,-te.
imprimatur (lat.) Autorizație indicând bunul de tipar pe o corectură. *s.n.*
imprimerie 1. Tipografie. 2. Atelier pentru imprimarea țesăturilor. *s.f., art.* imprimeria, *g.-d. art.* imprimeriei, *pl.* imprimerii, *art.* imprimeriile.
imprimeu 1. Țesătură imprimată cu modele colorate. 2. Desen imprimat pe țesătură. *s.n., art.* imprimeul, *pl.* imprimeuri.
improb,-ă Lipsit de probitate, necinstit. *adj., pl.* improbi,-e.
improbabil,-ă Care nu poate fi dovedit. //Incert, nesigur. *adj., pl.* improbabili,-e.
improbabilitate Caracterul a ceea ce este improbabil; lucru improbabil. *s.f., g.-d. art.* improbabilității.
improbant,-ă Care nu probează ceva; care nu are valoare de probă; nesigur. *adj., pl.* improbanți,-te.
improbitate (livr.) Lipsă de probitate. *s.f., g.-d. art.* improbității, *pl.* improbități.
improductiv,-ă Care nu produce nimic. *adj., pl.* improductivi,-e.
improductivitate Caracterul, starea a ceea ce este improductiv. *s.f., g.-d. art.* improductivității.
impromptu (empromtü) (fr.) Compoziție muzicală instrumentală, cu caracter de improvizație. *s.n., art.* impromptu-ul, *pl.* impromptu-uri.
impronunțabil,-ă (rar) Care nu poate fi pronunțat. *adj., pl.* impronunțabili,-e.
improprietate (-pri-e-) Lipsă de proprietate a unui termen. *s.f., g.-d. art.* improprietății, *pl.* improprietăți.
impropriu,-ie 1. (despre cuvinte, expresii, sensuri) Care nu redă exact ideea; incorect. 2. Necorespunzător, nerecomandabil. *adj., pl.* improprii.
improviza *tr.* A face, a alcătui, a crea ceva la repezeală, pe neașteptate. *vb. I, ind. prez. 3* improvizează.
improvizare Acțiunea de a improviza; improvizație. *s.f., g.-d. art.* improvizării, *pl.* improvizări.
improvizat Faptul de a improviza. *s.n.*
improvizator,-oare Care improvizează ceva. *adj., pl.* improvizatori,-oare.
improvizație 1. (-ți-e) Improvizare. //Lucru făcut la repezeală, pe nepregătite. 2. (spec.) Discurs sau piesă muzicală improvizată. *s.f., art.* improvizația, *g.-d. art.* improvizației, *pl.* improvizații, *art.* improvizațiile.
imprudent,-ă (și adv., s.) Lipsit de prudență; nesocotit. *adj., pl.* imprudenți,-te.
imprudență Lipsă de prudență; vorbă, faptă riscantă. *s.f., g.-d. art.* imprudenței, *pl.* imprudențe.
impuber,-ă (livr.) Care nu a atins vârsta pubertății. *adj., pl.* impuberi,-e.
impudic,-ă Lipsit de rușine, de pudoare; necuviincios. *adj., pl.* impudici,-ce.
impudicitate Impudoare. *s.f., g.-d. art.* impudicității.

impudoare Lipsă de ruşine; impudicitate. *s.f., g.-d. art.* impudorii.
impuls 1. Îndemn, stimulent către o acţiune. 2. (fiziol.) Mişcare bruscă şi momentană determinată de acţiunea stimulilor nervoşi şi orientată spre executarea unui act precis. 3. Variaţie bruscă, scurtă şi intensă a unei mărimi variabile; impulsie. ~ *electric.* 4. (fiz.) Mărime egală cu produsul dintre valoarea unei forţe şi timpul în care ea acţionează. 5. (telef.) Unitate de măsură care stă la baza taxării convorbirilor telefonice. *s.n., pl.* impulsuri.
impulsie (-si-e) 1. Pornire spontană, involuntară provocată de un factor psihologic. 2. Mişcare imprimată unui corp de o forţă din afară. 3. Impuls (3). [*var.* (rar) impulsiune *s.f.*] *s.f., art.* impulsia, *g.-d. art.* impulsiei, *pl.* impulsii, *art.* impulsiile.
impulsiona (-si-o-) *tr.* A da un impuls; a îndemna; a imprima o mişcare. *vb. I, ind. prez. 3* impulsionează.
impulsionare Acţiunea de a impulsiona. *s.f., g.-d. art.* impulsionării.
impulsiune v. **impulsie.**
impulsiv,-ă Care este înclinat să acţioneze sub influenţa primului impuls; violent, nestăpânit. *adj., pl.* impulsivi,-e.
impulsivitate Însuşirea de a fi impulsiv. *s.f., g.-d. art.* impulsivităţii.
impulsor (tehn.) Rotor al unei pompe centrifuge. *s.n., pl.* impulsoare.
impunător,-oare Care impresionează prin dimensiuni, calităţi etc.; măreţ, falnic. *adj., pl.* impunători,-oare.
impune 1. *tr.* A constrânge, a obliga pe cineva să accepte ceva. 2. *intr.* A inspira cuiva respect, consideraţie. 3. *refl.* A se afirma, a dobândi prestigiu. 4. *tr.* A supune pe cineva unui impozit. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* impun; *conj. prez. 3* să impună; *ger.* impunând.
impunere 1. Acţiunea de a (se) impune. 2. (fin.) Operaţie fiscală de stabilire a impozitelor; (concr.) impozit. *s.f., g.-d. art.* impunerii, *pl.* impuneri.
impunitate Nepedepsire a unui infractor din cauza unor condiţii speciale, prevăzute de lege. *s.f., g.-d. art.* impunităţii.
impupare (biol.) Trecere din stadiul de larvă în stadiul de pupă[2]. *s.f., g.-d. art.* impupării.
impur,-ă 1. Care conţine impurităţi. //(fig.) Corupt. 2. (chim.) Alcătuit din substanţe amestecate. *adj., pl.* impuri,-e.
impurifica *tr.* (rar) A murdări, a polua. *vb. I, ind. prez. 3* impurifică.
impurificare (rar) Acţiunea de a impurifica. *s.f., g.-d. art.* impurificării, *pl.* impurificări.
impuritate 1. Lipsă de puritate. 2. Corp sau substanţă străină care se găseşte în masa altui corp. *s.f., g.-d. art.* impurităţii, *pl.* impurităţi.
imputa 1. *tr.* şi *refl. impers.* A (i se) reproşa cuiva fapte sau atitudini nepotrivite, condamnabile. 2. *tr.* A face pe cineva răspunzător pentru o pagubă obligându-l la despăgubiri. *vb. I, ind. prez. 3* impută.
imputabil,-ă Care poate fi imputat. *adj., pl.* imputabili,-e.
imputabilitate (jur.) Responsabilitate rezultată din intenţia săvârşirii unui act oprit din legea morală sau juridică. *s.f., g.-d. art.* imputabilităţii.
imputare Acţiunea de a (se) imputa; reproş. //Imputaţie. *s.f., g.-d. art.* imputării, *pl.* imputări.
imputaţie (-ţi-e) 1. Învinovăţire, reproş. 2. Sumă de bani plătită ca despăgubire. *s.f., art.* imputaţia, *g.-d. art.* imputaţiei, *pl.* imputaţii, *art.* imputaţiile.
imputrescibil,-ă (tehn.) (despre materiale) Care nu putrezeşte. *adj., pl.* imputrescibili,-e.
imputrescibilitate (tehn.) Calitatea a ceea ce este imputrescibil. *s.f., g.-d. art.* imputrescibilităţii.
imuabil,-ă (-mu-a-) Care rămâne acelaşi; neschimbător; imutabil. *adj., pl.* imuabili,-e.
imuabilitate (-mu-a-) Starea a ceea ce este imuabil; imutabilitate. *s.f., g.-d. art.* imuabilităţii.
imun,-ă Care are imunitate. *adj., pl.* imuni,-e.
imund,-ă (livr., şi fig.) Foarte murdar; dezgustător. *adj., pl.* imunzi,-de.
imundicitate (livr. şi fig.) Murdărie foarte mare; imundiţie. *s.f., g.-d. art.* imundicităţii.
imundiţie (-ţi-e) (livr. şi fig.) Imundicitate. *s.f., art.* imundiţia, *g.-d. art.* imundiţiei.
imunitar,-ă Cu caracter de imunitate. *adj., pl.* imunitari,-e.
imunitate 1. Rezistenţă a organismului faţă de anumite boli sau influenţe nocive. 2. (în Evul Mediu) Privilegiu acordat proprietarilor de pământ de a judeca, de a strânge impozite, de a ridica la oaste etc. pe domeniile lor, fără a mai fi nevoie de acordul puterii centrale. 3. Ansamblu de drepturi de care se bucură unele categorii de persoane. /~ *parlamentară* = situaţie de care se bucură membrii unei adunări legislative de a nu putea fi urmăriţi sau arestaţi fără aprobarea organului din care fac parte. ~ *diplomatică* = inviolabilitate juridică de care se bucură reprezentanţii diplomatici, familiile lor etc. *s.f., g.-d. art.* imunităţii.
imuniza *tr.* A face să devină imun. *vb. I, ind. prez. 3* imunizează.
imunizant,-ă Care imunizează. *adj., pl.* imunizanţi,-te.
imunizare Acţiunea de a imuniza. *s.f., g.-d. art.* imunizării, *pl.* imunizări.
imunochimie Disciplină care studiază, din punct de vedere chimic, componentele celulelor microbiene care dau imunitatea. *s.f., art.* imunochimia, *g.-d. art.* imunochimiei.
imunodepresiv,-ă (med.) Imunosupresiv[2]. *adj., pl.* imunodepresivi,-e.
imunoelectroforeză (-no-e-) (med.) Adaptare a tehnicii electroforetice pentru imunizare. *s.f., g.-d. art.* imunoelectroforezei.
imunogen,-ă (biol.) Care are proprietatea de a da imunitate (1). *adj., pl.* imunogeni,-e.
imunogenetic,-ă Referitor la imunogenetică. *adj., pl.* imunogenetici,-ce.
imunogenetică Ramură a geneticii care studiază imunitatea (1). *s.f., g.-d. art.* imunogeneticii.
imunoglobulină (biol.) Glicoproteină care conţine anticorpi. *s.f., g.-d. art.* imunoglobulinei, *pl.* imunoglobuline.
imunologic,-ă Referitor la imunologie. *adj., pl.* imunologici,-ce.
imunologie Ramură a medicinei care studiază imunitatea. *s.f., art.* imunologia, *g.-d. art.* imunologiei.
imunopolizaharidă Polizaharidă cu acţiune imunologică. *s.f., g.-d. art.* imunopolizaharidei, *pl.* imunopolizaharide.
imunoprofilaxie (med.) Prevenire a unei boli contagioase prin imunizare cu seruri, vaccinuri etc. *s.f., art.* imunoprofilaxia, *g.-d. art.* imunoprofilaxiei, *pl.* imunoprofilaxii, *art.* imunoprofilaxiile.
imunosupresiv[1] Substanţă care inhibă procesele imunogenetice. *s.n., pl.* imunosupresive.
imunosupresiv[2],-ă Care inhibă procesele imunogenetice; imunodepresiv. *adj., pl.* imunosupresivi,-e.
imunoterapie Metodă de tratament care constă în administrarea de vaccinuri ce conţin anticorpi specifici bolii respective. *s.f., art.* imunoterapia, *g.-d. art.* imunoterapiei.
imunotransfuzie (med.) Transfuzie de sânge, recoltat de la donatori imunizaţi în prealabil faţă de o boală infecţioasă. *s.f., art.* imunotransfuzia, *g.-d. art.* imunotransfuziei, *pl.* imunotransfuzii, *art.* imunotransfuziile.
imutabil,-ă (rar) Imuabil. *adj., pl.* imutabili,-e.

imutabilitate (rar) Imuabilitate. *s.f., g.-d. art.* imuabilității.
in¹- Element de compunere cu sens negativ și privativ.
in² Plantă erbacee textilă. *s.m.*
in³ Firul obținut prin prelucrarea inului²; pânză țesută din firul tors. *s.n., pl.* inuri.
inabil,-ă Stângaci, neîndemânatic. *adj., pl.* inabili,-e.
inabilitate Neîndemânare, stângăcie. *s.f., g.-d. art.* inabilității.
inabordabil,-ă Care nu poate fi abordat; inaccesibil. *adj., pl.* inabordabili,-e.
inacceptabil,-ă Care nu poate fi acceptat, admis. *adj., pl.* inacceptabili,-e.
inacceptare Refuz de a accepta. *s.f., g.-d. art.* inacceptării.
inaccesibil,-ă Care nu este accesibil; la care nu se poate ajunge. //De neînțeles. *adj., pl.* inaccesibili,-e.
inaccesibilitate Caracterul a ceea ce este inaccesibil. *s.f., g.-d. art.* inaccesibilității.
inacomodabil,-ă Care nu se poate acomoda (cu o situație, cu cineva). *adj., pl.* inacomodabili,-e.
inacordabil,-ă Care nu se poate acorda sau atribui. *adj., pl.* inacordabili,-e.
inacostabil,-ă Care nu poate fi acostat, de care nu se poate apropia. *adj., pl.* inacostabili,-e.
inactinic,-ă (fiz., despre lumină) Care nu are acțiune chimică. *adj., pl.* inactinici,-ce.
inactiv,-ă 1. Care nu activează; pasiv. 2. (chim.) Care nu reacționează. *adj., pl.* inactivi,-e.
inactiva *tr.* 1. A face să devină inactiv, să nu poată reacționa; a anihila, a suprima un agent biologic. 2. (chim.) A neutraliza. *vb. I, ind. prez. 3* inactivează.
inactivare Acțiunea de a inactiva. *s.f., g.-d. art.* inactivării. *pl.* inactivări.
inactivism Accentuare a atitudinii inactive; mod de viață care evită contactul cu lumea din afară. *s.n.*
inactivitate Lipsă de activitate; pasivitate. *s.f., g.-d. art.* inactivității.
inactual,-ă (-tu-al) Care nu este actual. *adj., pl.* inactuali,-e.
inacțiune (-ți-u-) Lipsă a oricărei acțiuni. *s.f., g.-d. art.* inacțiunii.
inacuzabil,-ă Care nu poate fi acuzat; nevinovat. *adj., pl.* inacuzabili,-e.
inadaptabil,-ă Care nu se poate obișnui cu o situație nouă. *adj., pl.* inadaptabili,-e.
inadaptabilitate Faptul de a fi inadaptabil. *s.f., g.-d. art.* inadaptabilității.
inadaptare Incapacitate de adaptare. *s.f., g.-d. art.* inadaptării, *pl.* inadaptări.
inadecvare Nepotrivire. *s.f., g.-d. art.* inadecvării.
inadecvat,-ă Necorespunzător, nepotrivit. *adj., pl.* inadecvați,-te.
inaderent,-ă Care nu aderă, care nu se poate lipi de ceva; neaderent. *adj., pl.* inaderenți,-te.
inaderență Imposibilitate, incapacitate de a adera; neaderență. *s.f., g.-d. art.* inaderenței, *pl.* inaderențe.
inadmisibil,-ă Care nu poate fi admis; acceptat. *adj., pl.* inadmisibili,-e.
inadmisibilitate Caracterul a ceea ce este inadmisibil. *s.f., g.-d. art.* inadmisibilității.
inadvertent,-ă Nepotrivit. *adj., pl.* inadvertenți,-te.
inadvertență 1. Greșeală făcută din neatenție. 2. Nepotrivire. *s.f., g.-d. art.* inadvertenței, *pl.* inadvertențe.
inalienabil,-ă (-li-e-) (despre drepturi, bunuri) Care nu poate fi înstrăinat. *adj., pl.* inalienabili,-e.
inalienabilitate (-li-e-) Calitatea de a fi inalienabil. *s.f., g.-d. art.* inalienabilității.
inalienare (-li-e-) (jur.) Starea a ceea ce este inalienabil. *s.f., g.-d. art.* inalienării.
inalterabil,-ă Care nu se alterează. //(fig.) Tare, de neclintit. *adj., pl.* inalterabili,-e.
inamic,-ă I. *adj.* 1. Dușmănos, ostil. 2. Care aparține adversarului. II. *s.m.* și *f.* (stat, putere, om etc.) Dușman, vrăjmaș. [*var.* (înv.) inimic,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* inamici,-ce.
inamisibil,-ă (livr.) Care nu se poate pierde, care rămâne. //Care nu ți se poate lua. *adj., pl.* inamisibili,-e.
inamovibil,-ă (despre funcționari de stat) Care nu poate fi destituit, transferat sau înlocuit din funcția deținută. //(despre o funcție) Din care nu poate fi destituit cineva. *adj., pl.* inamovibili,-e.
inamovibilitate Dreptul de a fi inamovibil. *s.f., g.-d. art.* inamovibilității.
inanalizabil,-ă Care nu poate fi analizat; neanalizabil. *adj., pl.* inanalizabili,-e.
inanimat,-ă (și s.) Neînsuflețit, neanimat. *adj., pl.* inanimați,-te.
inanitate (rar) Deșertăciune, vanitate, zădărnicie. *s.f., g.-d. art.* inanității.
inaniție (-ți-e) Stare de slăbiciune fizică extremă provocată de lipsa hranei. *s.f., art.* inanița, *g.-d. art.* inanției.
inapelabil,-ă (jur.) Care nu poate fi schimbat, modificat; definitiv. *adj., pl.* inapelabili,-e.
inapetență Lipsă de poftă de mâncare; anorexie. *s.f., g.-d. art.* inapetenței.
inaplicabil,-ă Care nu poate fi aplicat în practică. *adj., pl.* inaplicabili,-e.
inaplicabilitate Imposibilitatea de a fi aplicat în practică. *s.f., g.-d. art.* inaplicabilității.
inapreciabil,-ă (-ci-a-) Care nu poate fi apreciat, măsurat; de neprețuit, foarte valoros. *adj., pl.* inapreciabili,-e.
inapt,-ă Lipsit de putere, de forța (fizică) de a face ceva; nepotrivit pentru o anumită sarcină, slujbă etc. *adj., pl.* inapți,-te.
inaptitudine Lipsă de pricepere, de aptitudine. *s.f., g.-d. art.* inaptitudinii.
inarită Plantă erbacee acvatică, asemănătoare cu inul², cu florile verzui. *s.f., g.-d. art.* inariței, *pl.* inarițe.
inarmonie (rar) Lipsă de armonie. *s.f., art.* inarmonia, *g.-d. art.* inarmoniei.
inarticulabil,-ă Care nu poate fi articulat; care nu poate fi rostit clar. *adj., pl.* inarticulabili,-e.
inarticulat,-ă Care nu este sau nu a fost articulat; nearticulat. *adj., pl.* inarticulați,-te.
inasimilabil,-ă Care nu poate fi asimilat (ușor). *adj., pl.* inasimilabili,-e.
inasortabil,-ă Care nu poate fi asortat (la culoare, la mărime etc.). *adj., pl.* inasortabili,-e.
inatacabil,-ă Care nu poate fi atacat; de necontestat. *adj., pl.* inatacabili,-e.
inaudibil,-ă (-a-u-) Care nu poate fi auzit. //Care nu poate fi suportat de auz. *adj., pl.* inaudibili,-e.
inaugura *tr.* A deschide în mod oficial (și solemn) activitatea unei instituții, a unui local etc.; a dezveli un monument; (p. gener.) a marca începutul unei activități. *vb. I, ind. prez. 3* inaugurează.
inaugural,-ă Referitor la o inaugurare. *adj., pl.* inaugurali,-e.
inaugurare Acțiunea de a inaugura. *s.f., g.-d. art.* inaugurării, *pl.* inaugurări.
inaugurator,-oare (rar) (Persoană) care inaugurează o expoziție, o clădire etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* inauguratori,-oare.
inautentic,-ă (-a-u-) Neautentic. *adj., pl.* inautentici,-ce.
inautenticitate (-a-u-) Lipsă de autenticitate. *s.f., g.-d. art.* inautenticității.
inavuabil,-ă (-a-vu-) (livr.) Care nu poate fi mărturisit; nedemn. *adj., pl.* inavuabili,-e.

inăriță Pasăre mică cu penele de culoare castanie, care se hrănește mai ales cu semințe de in; țintar[1]. *s.f., g.-d. art.* inăriței, *pl.* inărițe.
inc (reg.) Poftă de râs, de joacă. *s.n., pl.* incuri.
incă v. **incas.**
incalculabil,-ă Care nu poate fi calculat; foarte mare. *adj., pl.* incalculabili,-e.
incalificabil,-ă Care nu poate fi calificat; nemaiîntâlnit. *adj., pl.* incalificabili,-e.
incandescent,-ă (și fig.) Care este în stare de incandescență. *adj., pl.* incandescenți,-te.
incandescență (fiz.) Stare a unui corp care emite lumină datorită temperaturii sale înalte. *Lampă cu ~. s.f., g.-d. art.* incandescenței.
incantat,-ă Vrăjit, magic. *adj., pl.* incantați,-te.
incantatoriu,-ie De incantație; de vrajă. *adj., pl.* incantatorii.
incantație (-ți-e) 1. Formulă magică recitată sau cântată. 2. (fig.) Stare de încântare, de extaz. *s.f., art.* incantația, *g.-d. art.* incantației, *pl.* incantații, *art.* incantațiile.
incapabil,-ă 1. (și s.) Care nu este capabil să facă un lucru; nepriceput. 2. (jur.) Care nu are capacitatea legală de a-și exercita anumite drepturi. *adj., pl.* incapabili,-e.
incapacitate Lipsă de capacitate; neputință; nepricepere. *s.f., g.-d. art.* incapacității.
incarbonizare Proces de transformare în cărbune a resturilor vegetale aflate pe fundul unui bazin de sedimentare. [*var.* încarbonizare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* incarbonizării.
incarcerație (-ți-e) (livr.) 1. Încarcerare. 2. (med.) Strangulare a unei hernii. *s.f., g.-d. art.* incarcerației.
incarna/încarna *tr.* și *refl.* 1. A (se) întrupa. //(fig.) A (se) prezenta sub formă concretă, precisă. 2. (despre unghii) A intra, a crește în carne. *vb. I, ind. prez. 3* incarnează/ încarnează.
incarnare/încarnare Acțiunea de a (se) încarna; încarnație. *s.f., g.-d. art.* incarnării/încarnării, *pl.* incarnări/încarnări.
incarnație (-ți-e) Incarnare. *s.f., art.* incarnația, *g.-d. art.* incarnației, *pl.* incarnații, *art.* incarnațiile.
incartădă (livr.) Nebunie, poznă, extravaganță. *s.f., g.-d. art.* incartădei.
incaș,-ă I. *adj.* Referitor la incași. II. *s.m.* și *f.* Persoană care face parte dintr-un trib indian din America de Sud. [*var.* inca *adj.*, incaș,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* incași,-se.
incasabil,-ă Care nu se sparge (ușor). *adj., pl.* incasabili,-e.
incaso Sistem de decontare prin care banca încasează în contul unui creditor o sumă de bani de la debitori. *s.n.*
incastelură/încastelură Deformare a copitei la animale. *s.f., g.-d. art.* incastelurii/încastelurii.
incaș,-ă v. **incas.**
incavație (-ți-e) (rar) Adâncitură. *s.f., art.* incavația, *g.-d. art.* incavației, *pl.* incavații, *art.* incavațiile.
incendia (-di-a) *tr.* 1. A da foc, a provoca un incendiu. //(fig.) A atâța, a îndemna la violențe, la război. 2. (fig.) A împurpura. *vb. I, ind. prez. 3* incendiază, *1 pl.* incendiem; *conj. prez. 3* să incendieze; *ger.* incendiind.
incendiar,-ă (-di-ar) 1. Care (se) poate aprinde. //(fig.) Plin de mânie, de revoltă; provocator. *Articol ~.* 2. (fig.) Roșu, împurpurat. *adj., pl.* incendiari,-e.
incendiator,-oare (-di-a-) 1. Persoană care provoacă un incendiu. 2. (fig.) Instigator, provocator. *s.m., pl.* incendiatori; *s.f., g.-d. art.* incendiatoarei, *pl.* incendiatoare.
incendiere (-di-e-) Acțiunea de a incendia. *s.f., g.-d. art.* incendierii, *pl.* incendieri.
incendiu Foc mare care distruge clădiri, păduri etc.; pârjol. *s.n., art.* incendiul, *pl.* incendii, *art.* incendiile.
incert,-ă Nesigur, îndoielnic. *adj., pl.* incerți,-te.
incertitudine Lipsă de certitudine; nesiguranță. *s.f., g.-d. art.* incertitudinii, *pl.* incertitudini.
incesibil,-ă (jur., despre bunuri) Care nu poate fi cedat. *adj., pl.* incesibili,-e.
incesibilitate (jur.) Calitate a unui bun de a fi incesibil. *s.f., g.-d. art.* incesibilității.
incest Legătură sexuală condamnată de lege între părinți și copii sau între frați și surori. *s.n., pl.* incesturi.
incestuos,-oasă (-tu-os) Vinovat de incest; cu caracter de incest. *adj., pl.* incestuoși,-oase.
inch (inci) (angl.) Unitate de măsură, folosită în Anglia și SUA, egală cu 2,54 cm. *s.m., art.* inch-ul, *pl.* inchi, *art.* inchii.
inchietudine (-chi-e-) (livr.) Neliniște. *s.f., g.-d. art.* inchietudinii.
inchizitor 1. Judecător al inchiziției. 2. (fig.) Judecător aspru, neînduplecat. *s.m., pl.* inchizitori.
inchizitorial,-ă (-ri-al) De inchiziție. //(fig.) Aspru, necruțător. *Ton ~. adj., pl.* inchizitoriali,-e.
inchiziție (-ți-e) Instituție a Bisericii catolice însărcinată cu judecarea ereticilor în epoca medievală. //(fig.) Anchetă aspră. *s.f., art.* inchiziția, *g.-d. art.* inchiziției.
incident[1] 1. Întâmplare neașteptată (și neplăcută). //Greutate, dificultate. 2. (jur.) Obiecție, contestație ridicată în cursul unui proces de către una dintre părți. *s.n., pl.* incidente.
incident[2],-ă 1. (despre cuvinte, propoziții etc.) Intercalat între părțile unei propoziții sau fraze. 2. (despre fascicule de lumină, raze etc.) Care cade asupra unui corp. *adj., pl.* incidenți,-te.
incidental,-ă (și adv.) Întâmplător. *adj., pl.* incidentali,-e.
incidență 1. Întâlnire a unei raze sau a unui fascicul de raze cu o suprafață. */Punct de ~* = punct în care o rază întâlnește o suprafață. *Unghi de ~* = unghi format de raza incidentă cu perpendiculara în punctul de incidență. 2. (med.) Totalitatea cazurilor de îmbolnăvire provocate de o boală infecțioasă într-un interval de timp, raportată la populația totală. 3. Situație a unui corp iradiat față de sursa de radiații. 4. (biol.) Apariția unui caracter (normal sau patologic) într-o populație oarecare. 5. (fig.) Consecință, repercusiune. *s.f., g.-d. art.* incidenței, *pl.* incidențe.
incinera *tr.* A arde un cadavru, substanțe organice, resturi menajere etc. *vb. I, ind. prez. 3* incinerează.
incinerare Acțiunea de a incinera; incinerație. *s.f., g.-d. art.* incinerării, *pl.* incinerări.
incinerație (-ți-e) Incinerare. *s.f., art.* incinerația, *g.-d. art.* incinerației, *pl.* incinerații, *art.* incinerațiile.
incintă 1. Spațiu (mare) închis în interiorul unei construcții. //Suprafață de teren înconjurată de construcții. 2. Linie de apărare care înconjoară un oraș, un obiectiv etc. 3. *~ acustică* = cutie de lemn în care sunt fixate mai multe difuzoare pentru îmbunătățirea calităților acustice ale acestora; boxă. *s.f., g.-d. art.* incintei, *pl.* incinte.
incipient,-ă (-pi-ent) Care începe; de început. *adj., pl.* incipienți,-te.
incipit (lat.) Notă la începutul unui text antic sau medieval, care cuprindea titlul lucrării și numele autorului. //Formulă introductivă, memorabilă, a unui text modern, care are semnificații în desfășurarea ulterioară a acțiunii. *s.n., pl.* incipituri.
incisiv[1] Fiecare dintre dinții din față care servesc la tăierea alimentelor. *s.m., pl.* incisivi.
incisiv[2],-ă Pătrunzător, tăios. *Stil ~. adj., pl.* incisivi,-e.
incisivitate Însușirea de a fi incisiv[2]. *s.f., g.-d. art.* incisivității, *pl.* incisivități.
incita *tr.* 1. A atâța, a instiga. 2. A stimula interesul. *vb. I, ind. prez. 3* incită.

incitabil,-ă Care poate fi incitat. *adj., pl.* incitabili,-e.
incitabilitate Însușirea a ceea ce este incitabil. *s.f., g.-d. art.* incitabilității.
incitant,-ă Care incită; (rar) incitativ. *adj., pl.* incitanți,-te.
incitare Acțiunea de a incita; atâtare, instigare; incitație. *s.f., g.-d. art.* incitării, *pl.* incitări.
incitativ,-ă (rar) Incitant. *adj., pl.* incitativi,-e.
incitator,-oare (Persoană) care incită; instigator. *adj., s.m.* și *f., pl.* incitatori,-oare.
incitație (-ți-e) Incitare; instigare. *s.f., art.* incitația, *g.-d. art.* incitației, *pl.* incitații, *art.* incitațiile.
inciza *tr.* A face o incizie. *vb. I, ind. prez. 3* incizează.
incizare Acțiunea de a inciza. *s.f., g.-d. art.* incizării, *pl.* incizări.
inciză 1. Motiv ornamental obținut prin zgârierea în adâncime a materialului. 2. (muz.) Nucleu muzical din care se poate dezvolta o altă temă ritmico-melodică. *s.f., g.-d. art.* incizei, *pl.* incize.
incizie (-zi-e) 1. Tăietură făcută într-un țesut cu un instrument chirurgical; incizură (2). 2. Crestătură în scoarța unui arbore, a unui material etc. *s.f., art.* incizia, *g.-d. art.* inciziei, *pl.* incizii, *art.* inciziile.
incizură 1. Mică adâncitură pe suprafața unei structuri anatomice. 2. (med.) Incizie. 3. (tehn.) Crăpătură. *s.f., g.-d. art.* incizurii, *pl.* incizuri.
inclasabil,-ă Care nu poate fi clasat, definit. *adj., pl.* inclasabili,-e.
inclement,-ă (livr.) Neiertător, neîndurat, nemilos. *adj., pl.* inclemenți,-te.
inclemență (livr.) Neîndurare, duritate, asprime. *s.f., g.-d. art.* inclemenței.
inclinometru 1. Aparat pentru măsurarea și înregistrarea direcției unei găuri de sondă. 2. Instrument care indică înclinarea unei (aero)nave; indicator de pantă. 3. Instrument care indică direcția magnetismului Pământului. *s.n., art.* inclinometrul, *pl.* inclinometre.
include *tr.* A cuprinde, a îngloba. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* includ, *1 pl.* includem; *conj. prez. 3* să includă; *ger.* incluzând; *part.* inclus.
includere Acțiunea de a include. *s.f., g.-d. art.* includerii, *pl.* includeri.
inclusiv Împreună cu..., cuprinzând și... *adv.*
incluziune (-zi-u-) 1. Particulă de material străin aflată în masa unui corp solid, într-un țesut etc. 2. Defect de fabricație al unei piese datorat unor incluziuni (1). 3. (mat.) Proprietate care se exprimă prin faptul că orice element al unei mulțimi date aparține și altei mulțimi. *s.f., g.-d. art.* incluziunii, *pl.* incluziuni.
incoagulabil,-ă (-co-a-) Care nu se coagulează. *adj., pl.* incoagulabili,-e.
incoagulabilitate (med.) Lipsă de coagulare. *s.f., g.-d. art.* incoagulabilității.
incoativ[1] (-co-a-) Verb care indică începutul unei acțiuni. *s.n., pl.* incoative.
incoativ[2]**,-ă** (-co-a-) (despre verbe) Care exprimă începutul unei acțiuni. *adj., pl.* incoativi,-e.
incoercibil,-ă (livr.) Care nu poate fi constrâns. //(fiz.) Care nu poate fi comprimat sau reținut într-un recipient. *adj., pl.* incoercibili,-e.
incoercibilitate (livr.) Calitatea de a fi incoercibil. *s.f., g.-d. art.* incoercibilității.
incoerent,-ă Lipsit de logică, de legătură în gândire sau în acțiune. [*var.* incoherent,-ă *adj.*] *adj., pl.* incoerenți,-te.
incoerență Lipsă de legătură logică în gândire sau în acțiune. [*var.* incoherență *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* incoerenței, *pl.* incoerențe.
incognito (despre personalități aflate în călătorie) Fără să fie cunoscut; sub nume fals. *adj. invar.; adv.*
incognoscibil,-ă (fil.) Care nu poate fi cunoscut de rațiunea omenească. *adj., pl.* incognoscibili,-e.
incognoscibilitate (fil.) Însușirea de a fi incognoscibil. *s.f., g.-d. art.* incognoscibilității.
incoherent,-ă v. **incoerent.**
incoherență v. **incoerență.**
incolinism (biol.) Formă de conviețuire a două organisme în care unul folosește gazda numai ca adăpost. *s.n., pl.* incolinisme.
incolor,-ă Care nu are culoare, care nu este colorat. //(fig.) Șters, fără personalitate. *adj., pl.* incolori,-e.
incombustibil,-ă (despre corpuri) Care nu poate fi ars, care nu este combustibil. *adj., pl.* incombustibili,-e.
incombustibilitate Însușirea de a fi incombustibil. *s.f., g.-d. art.* incombustibilității.
incomensurabil,-ă Care nu poate fi măsurat; foarte mare, nelimitat. *adj., pl.* incomensurabili,-e.
incomensurabilitate Caracterul a ceea ce este incomensurabil. *s.f., g.-d. art.* incomensurabilității.
incomestibil,-ă Care nu este bun de mâncat. *adj., pl.* incomestibili,-e.
incomod,-ă 1. Care nu este comod, confortabil. 2. (despre persoane) Care deranjează; supărător. *adj., pl.* incomozi,-de.
incomoda *tr.* A deranja, a stingheri pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* incomodează.
incomodant,-ă Jenant, supărător. *adj., pl.* incomodanți,-te.
incomodare Acțiunea de a incomoda. *s.f., g.-d. art.* incomodării.
incomoditate Lipsă de comoditate; neplăcere, jenă. *s.f., g.-d. art.* incomodității.
incomparabil,-ă (și adv.) Care nu poate fi comparat cu nimic; fără pereche, extraordinar. //Care nu poate fi egalat. *adj., pl.* incomparabili,-e.
incompatibil,-ă 1. Care nu este compatibil cu altceva, care nu poate exista simultan cu altceva. 2. (despre funcții, profesiuni) Care se află în raport de incompatibilitate una cu alta. *adj., pl.* incompatibili,-e.
incompatibilitate 1. Faptul de a fi incompatibil; nepotrivire. 2. Situația a două funcții, profesiuni etc. care nu pot fi exercitate de cineva în același timp. 3. (med.) Nepotrivire de grupă sangvină între doi indivizi. 4. (mat.) Însușire a unui sistem de ecuații sau inecuații de a fi incompatibil. *s.f., g.-d. art.* incompatibilității.
incompetent,-ă Care nu este competent, care nu are calitatea legală de a acționa. *adj., pl.* incompetenți,-te.
incompetență Lipsă de competență. [*var.* incompetință *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* incompetenței, *pl.* incompetențe.
incompetință v. **incompetență.**
incomplect,-ă v. **incomplet.**
incomplet,-ă Care nu este complet; cu lipsuri. [*var.* incomplect,-ă *adj.*] *adj., pl.* incompleți,-te.
incomprehensibil,-ă Care nu poate fi înțeles; de neînțeles. *adj., pl.* incomprehensibili,-e.
incomprehensibilitate Lipsă de înțelegere. *s.f., g.-d. art.* incomprehensibilității.
incomprehensiune (-si-u-) (livr.) Incapacitate de a înțelege sau de a fi înțeles. *s.f., g.-d. art.* incomprehensiunii.
incomprehensiv,-ă Care este lipsit de înțelegere; neînțelegător. *adj., pl.* incomprehensivi,-e.
incompresibil,-ă Care nu poate fi comprimat. *adj., pl.* incompresibili,-e.
incomunicabil,-ă 1. Care nu trebuie sau nu poate fi comunicat. 2. Inexprimabil. *adj., pl.* incomunicabili,-e.
incomunicabilitate Starea de a fi incomunicabil. *s.f., g.-d. art.* incomunicabilității.
incomutabil,-ă (jur., despre pedepse) Care nu poate fi comutat. *adj., pl.* incomutabili,-e.

incomutabilitate Însușirea de a fi incomutabil. *s.f., g.-d. art.* incomutabilității.
inconceptibil,-ă (livr.) De neconceput; imposibil. *adj., pl.* inconceptibili,-e.
inconciliabil,-ă (-li-a-) (despre idei, concepții) Care nu poate fi conciliat; de neîmpăcat. *adj., pl.* inconciliabili,-e.
inconfort Lipsă de confort. *s.n.*
inconfortabil,-ă Neconfortabil. *adj., pl.* inconfortabili,-e.
inconfundabil,-ă Bine individualizat; de neconfundat. *adj., pl.* inconfundabili,-e.
incongelabil,-ă Care nu poate fi înghețat. *adj., pl.* incongelabili,-e.
incongruent,-ă (-gru-ent) Care nu este în concordanță; nepotrivit. *adj., pl.* incongruenți,-te.
incongruență (-gru-en-) Faptul de a fi incongruent; neconcordanță, nepotrivire. *s.f., g.-d. art.* incongruenței, *pl.* incongruențe.
inconsecvent,-ă Lipsit de consecvență; nestatornic. *adj., pl.* inconsecvenți,-te.
inconsecvență Lipsă de consecvență în idei, în acțiuni. *s.f., g.-d. art.* inconsecvenței, *pl.* inconsecvențe.
inconsistent,-ă Lipsit de consistență; slab, moale. *adj., pl.* inconsistenți,-te.
inconsistență 1. Lipsă de consistență, de soliditate. 2. (log.) Proprietate a unor expresii de calcul logic de a fi false în orice interpretare. *s.f., g.-d. art.* inconsistenței.
inconsolabil,-ă Care nu poate fi consolat; nemângâiat. *adj., pl.* inconsolabili,-e.
inconstant,-ă Schimbător, nestatornic. *adj., pl.* inconstanți,-te.
inconstanță Lipsă de constanță; nestatornicie. *s.f., g.-d. art.* inconstanței, *pl.* inconstanțe.
inconstatabil,-ă Care nu se poate constata. *adj., pl.* incostatabili,-e.
inconsumabil,-ă Care nu poate sau nu trebuie să fie consumat. *adj., pl.* inconsumabili,-e.
inconștient[1] (-și-ent) Totalitatea fenomenelor psihice nesupuse controlului conștiinței. *s.n.*
inconștient[2]**,-ă** (-și-ent) 1. Care nu este conștient; care și-a pierdut cunoștința. 2. Care nu are o atitudine conștientă față de realitate; fără minte, fără judecată. 3. Făcut involuntar, automat. *adj., pl.* inconștienți,-te.
inconștiență (-și-en-) 1. Lipsă sau pierdere a cunoștinței. 2. Lipsa unei atitudini raționale, conștiente. *s.f., g.-d. art.* inconștienței.
incontestabil,-ă Care nu poate fi contestat, tăgăduit. //(adv.) Fără îndoială. indiscutabil. *adj., pl.* incontestabili,-e.
incontestabilitate Caracterul a ceea ce este incontestabil. *s.f., g.-d. art.* incontestabilității.
incontinent,-ă 1. Lipsit de moderație; violent. //Nereținut, desfrânat. 2. Care suferă de incontinență. *adj., pl.* incontinenți,-te.
incontinență 1. (med.) Eliminare involuntară a urinei sau a materiilor fecale. 2. Neputință de înfrânare a dorințelor. //(fig., fam.) Logoree, limbuție. *s.f., g.-d. art.* incontinenței.
incontinuu v. **încontinuu.**
inconvenabil,-ă Neconvenabil. *adj., pl.* inconvenabili,-e.
inconvenient (-ni-ent) 1. Neajuns, dezavantaj. 2. Piedică. *s.n., pl.* inconveniente.
inconvenință (-ni-en-) 1. Deranj, pagubă. 2. Necuviință. *s.f., g.-d. art.* inconvenienței, *pl.* inconveniențe.
inconvertibil,-ă (despre monede) Neconvertibil. *adj., pl.* inconvertibili,-e.
incoordonare Lipsă de coordonare. *s.f., g.-d. art.* incoordonării.
incoordonat,-ă Dezordonat (în mișcări). *adj., pl.* incoordonați,-te.
incorect,-ă 1. Care este greșit, eronat. 2. Necinstit. *adj., pl.* incorecți,-te.
incorectitudine 1. Lipsă de corectitudine; faptă incorectă, înșelătorie. 2. (la pl.) Părți greșite dintr-o lucrare, dintr-un desen etc. *s.f., g.-d. art.* incorectitudinii, *pl.* incorectitudini.
incorecțiune (-ți-u-) (înv.) Incorectitudine. *s.f., g.-d. art.* incorecțiunii, *pl.* incorecțiuni.
incorigibil,-ă Care nu poate fi îndreptat, corijat. *adj., pl.* incorigibili,-e.
incorpora v. **încorpora.**
incorporabil,-ă v. **încorporabil.**
incorporal,-ă Lipsit de corp; care nu are existență materială. *adj., pl.* incorporali,-e.
incorporant,-ă Care încorporează. *adj., pl.* incorporanți,-te.
incorporare v. **încorporare.**
incorporație v. **încorporație.**
in corpore (lat.) Împreună, cu toții. *loc. adv.*
incoruptibil,-ă Care nu poate fi corupt; cinstit; integru. *adj., pl.* incoruptibili,-e.
incoruptibilitate Cinste, integritate. *s.f., g.-d. art.* incoruptibilității.
incot v. **încot.**
increabil,-ă (-cre-a-) Care nu se poate crea. *adj., pl.* increabili,-e.
increat (-cre-at) (livr.) Ceea ce preexistă formei în care urmează să se constituie. //Ceea ce este etern. *s.n.*
incredibil,-ă Care nu poate fi crezut. *adj., pl.* incredibili,-e.
incredibilitate (rar) Însușirea de a fi incredibil. *s.f., g.-d. art.* incredibilității.
incredul,-ă Care nu crede (ușor) ceva; greu de convins. *adj., pl.* incredili,-e.
incredulitate Firea, starea omului care nu crede cu ușurință; neîncredere. *s.f., g.-d. art.* incredulității.
increment (rar) 1. Creștere, adaos, spor. 2. Orice material introdus în corpul animal și utilizat în organism. *s.n.*
incremental,-ă (rar) Care se referă la un increment. *adj., pl.* incrementali,-e.
incrimina *tr.* A învinui pe cineva pentru comiterea unei crime; (p. ext.) a acuza, a învinui. [*var.* încrimină *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* incriminează.
incriminabil,-ă Care poate fi incriminat, acuzat. *adj., pl.* incriminabili,-e.
incriminare Acțiunea de a incrimina; învinuire, incriminație. [*var* încriminare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* incriminării, *pl.* incriminări.
incriminator,-oare Care incriminează; acuzator. [*var.* încriminator,-oare *adj.*] *adj., pl.* incriminatori,-oare.
incriminație (-ți-e) Încriminare. [*var.* (înv.) incriminațiune *s.f.*] *s.f., art.* incriminația, *g.-d. art.* incriminației, *pl.* incriminații, *art.* incriminațiile.
incriminațiune v. **incriminație.**
incrusta 1. *tr.* A ornamenta un obiect cu incrustații. 2. *refl.* (despre săruri de apă) A se depune sub formă de crustă pe pereții conductelor, ai rezervoarelor etc. [*var.* încrusta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* incrustează.
incrustant,-ă Care acoperă corpurile cu o crustă minerală. *adj., pl.* incrustanți,-te.
incrustare Acțiunea de a (se) incrusta. [*var.* încrustare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* incrustării, *pl.* incrustări.
incrustație (-ți-e) 1. Ornament (de obicei mai prețios) înfipt pe suprafața unui obiect. 2. Crustă de săruri depusă pe suprafața unui obiect. [*var.* încrustație, (înv.) încrustațiune *s.f.*] *s.f., art.* incrustația, *g.-d. art.* incrustației, *pl.* incrustații, *art.* incrustațiile.
in-cuarto v. **in-quarto.**

incub 1. Demon masculin despre care se presupunea că ar chinui oamenii (mai ales femeile) în somn. 2. (jur.) Persoană care are o influenţă puternică, un ascendent asupra altei persoane. *s.m.*
incuba 1 *tr.* (med.) A infiltra un agent patogen în organism pentru a urmări reacţia organismului la acesta. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) supune operaţiei de incubaţie. *vb. I, ind. prez. 3* incubează.
incubare Acţiunea de a (se) incuba. *s.f., g.-d. art.* incubării, *pl.* incubări.
incubator 1. Instalaţie specială pentru clocirea artificială a ouălor. 2. Cameră specială unde se asigură condiţii optime pentru nou-născuţii prematuri. *s.n., pl.* incubatoare.
incubaţie (-ţi-e) 1. Proces de dezvoltare a embrionului din ou până la transformarea sa în pui. 2. Timp cuprins între pătrunderea agentului patogen în organism şi apariţia primelor semne ale bolii. *Perioadă de ~.* [*var.* incubaţiune *s.f.*] *s.f., art.* incubaţia, *g.-d. art.* incubaţiei, *pl.* incubaţii, *art.* incubaţiile.
incubaţiune v. **incubaţie.**
inculca *tr.* (livr.) A întipări în mintea cuiva prin repetiţie, o idee, o atitudine etc. *vb. I, ind. prez. 3* inculcă.
inculcare (livr.) Acţiunea de a inculca. *s.f., g.-d. art.* inculcării.
inculpa *tr.* A acuza, a învinui pe cineva în faţa unei instanţe judecătoreşti. *vb. I, ind. prez. 3* inculpă.
inculpare Acţiunea de a inculpa; învinuire. *s.f., g.-d. art.* inculpării.
inculpat,-ă Persoană acuzată de o culpă. *s.m., pl.* inculpaţi; *s.f., g.-d. art.* inculpatei, *pl.* inculpate.
incult,-ă (Om) necultivat; (p. restr.) agramat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* inculţi,-te.
incultură Lipsă de cultură; cultură insuficientă; ignoranţă. *s.f., g.-d. art.* inculturii.
incumba *intr.* (despre obligaţii, sarcini) A-i reveni, a se impune cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* incumbă.
incunabul Exemplar dintr-o carte tipărită la începuturile tiparului (până la anul 1500). //(p. ext.) Tipăritură foarte veche. *s.n., pl.* incunabule.
incurabil,-ă (despre boli sau despre bolnavi) Care nu poate fi vindecat. *adj., pl.* incurabili,-e.
incurabilitate Starea a ceea ce este incurabil. *s.f., g.-d. art.* incurabilităţii.
incurie (-ri-e) (livr.) Neglijenţă, neîngrijire. *s.f., art.* incuria, *g.-d. art.* incuriei, *pl.* incurii, *art.* incuriile.
incursiune (-si-u-) 1. (mil.) Pătrundere de scurtă durată a unor forţe armate într-un teritoriu străin. //(sport) Pătrundere în porţiunea de teren a adversarului. 2. (fig.) Studiu, abordare a altui subiect, pe lângă tema principală tratată. *s.f., g.-d. art.* incursiunii, *pl.* incursiuni.
incusă Medalie, monedă veche care are o faţă în relief, iar cealaltă scobită. *s.f., g.-d. art.* incusei, *pl.* incuse.
in-cvarto v. **in-quarto.**
indantren (chim.) Colorant sintetic albastru, folosit în industria textilă. [*var.* indantronă *s.f.*] *s.m.*, pl. indantreni.
indecent,-ă Lipsit de decenţă; necuviincios, neruşinat, impudic. *adj., pl.* indecenţi,-te.
indecenţă Lipsă de decenţă; vorbă, faptă necuviincioasă; necuviinţă. *s.f., g.-d. art.* indecenţei, *pl.* indecenţe.
indecis,-ă Care nu este decis; şovăitor, nehotărât. *adj., pl.* indecişi,-se.
indecizie (-zi-e) Lipsă de decizie; nehotărâre. [*var.* indeciziune *s.f.*] *s.f., art.* indecizia, *g.-d. art.* indeciziei, *pl.* indecizii, *art.* indeciziile.
indeciziune v. **indecizie.**
indeclinabil,-ă (gram.) Nedeclinabil. *adj., pl.* indeclinabili,-e.
indeclinabilitate Caracterul cuvintelor indeclinabile. *s.f., g.-d. art.* indeclinabilităţii.
indefinibil,-ă Care nu poate fi definit, lămurit. *adj., pl.* indefinibili,-e.
indefinit,-ă Care este definit; nelămurit. //(gram.) Nehotărât. *adj., pl.* indefiniţi,-te.
indeformabil,-ă Care nu se deformează. *adj., pl.* indeformabili,-e.
indefrişabil,-ă Care nu poate fi defrişat. *adj., pl.* indefrişabili,-e.
indehiscent,-ă (despre fructe) Care nu se deschide spontan, la maturitate, pentru a elibera seminţele. *adj., pl.* indehiscenţi,-te.
indehiscenţă Însuşire a fructelor indehiscente. *s.f., g.-d. art.* indehiscenţei.
indelebil,-ă (rar) Care nu poate fi şters din memorie; de neuitat. *adj., pl.* indelebili,-e.
indelicat,-ă Nedelicat. *adj., pl.* indelicaţi,-te.
indelicateţă v. **indelicateţe.**
indelicateţe Lipsă de delicateţe; atitudine, faptă jignitoare. [*var.* indelicateţă *s.f.*] *s.f., art.* indelicateţea, *g.-d. art.* indelicateţii, *pl.* indelicateţi.
indemn,-ă (jur.) Care nu a suferit pierderi, pagube etc. *adj., pl.* indemni,-e.
indemnitate (rar) Indemnizaţie (2). *s.f., g.-d. art.* indemnităţii, *pl.* indemnităţi.
indemniza *tr.* (rar) A despăgubi (pe cineva) de o cheltuială. *vb. I, ind. prez. 3* indemnizează.
indemnizabil,-ă Care poate sau trebuie să fie despăgubit. *adj., pl.* indemnizabili,-e.
indemnizare (rar) Indemnizaţie. [*var.* îndemnizare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* indemnizării, *pl.* indemnizări.
indemnizaţie (-ţi-e) 1. Sumă de bani acordată cuiva în afara salariului pentru acoperirea unor cheltuieli speciale (deplasare, transfer etc.); indemnizare. //Despăgubire pentru un prejudiciu; indemnitate. 2. Sumă de bani care nu are caracter de salariu. [*var.* îndemnizaţie *s.f.*] *s.f., art.* indemnizaţia, *g.-d. art.* in-demnizaţiei, *pl.* indemnizaţii, *art.* indemnizaţiile.
indemonstrabil,-ă Care nu poate fi demonstrat. *adj., pl.* indemonstrabili,-e.
indemonstrabilitate (rar) Însuşirea a ceea ce este indemonstrabil. *s.f., g.-d. art.* indemonstrabilităţii.
indemontabil,-ă Care nu poate fi demontat. *adj., pl.* indemontabili,-e.
indeniabil,-ă (-ni-a-) Incontestabil, cert. *adj., pl.* indeniabili,-e.
independent,-ă 1. Care nu depinde de cineva sau de ceva; liber, autonom, suveran. */~ de...* = fără a ţine seama de... 2. (despre oameni) Care nu se bizuie pe altcineva; care are iniţiativă personală. *adj., pl.* independenţi,-te.
independenţă 1. Situaţie a unui stat, a unui popor care îşi rezolvă singur problemele interne şi externe; suveranitate naţională, neatârnare. 2. Libertatea de a acţiona şi de a judeca neinfluenţat de nimeni. *s.f., g.-d. art.* independenţei.
indescifrabil,-ă (despre texte scrise) Care nu se poate descifra; neciteţ. *adj., pl.* indescifrabili,-e.
indescriptibil,-ă Care nu poate fi descris, exprimat prin cuvinte; de nedescris. *adj., pl.* indescriptibili,-e.
indestructibil,-ă Care nu poate fi distrus; trainic. *adj., pl.* indestructibili,-e.
indestructibilitate (rar) Caracteristica a ceea ce este indestructibil. *s.f., g.-d. art.* indestructibilităţii.
indeşirabil,-ă (despre ţesături, tricotaje etc.) Nedeşirabil. *adj., pl.* indeşirabili,-e.
indeterminabil,-ă Care nu se poate determina; de nedeterminat. *adj., pl.* indeterminabili,-e.
indeterminare 1. Caracterul a ceea ce este indeterminat. 2. Lipsă de hotărâre. *s.f., g.-d. art.* indeterminării, *pl.* indeterminări.

indeterminism Concepţie filosofică opusă determinismului, care neagă existenţa legilor obiective ale dezvoltării şi afirmă că oamenii dispun de absolută libertate de voinţă. *s.n.*

index[1] Degetul arătător. *s.m., pl.* indecşi.

index[2] Listă alfabetică sau pe materii pusă la sfârşitul sau la începutul unei cărţi, cuprinzând cuvintele, autorii, materiile conţinute în ea. */~ bibliografic* = lucrare de îndrumare bibliografică cuprinzând lista principalelor scrieri privitoare la o problemă. *A pune la ~* = a) a trece o carte în lista cărţilor interzise; b) (fam., fig.) a socoti pe cineva ca nedemn sau primejdios. *s.n., pl.* indexuri.

indexa *tr.* 1. A alcătui un index[2]. //A introduce un autor, un cuvânt într-un index[2]. 2. (ec.) A corela variaţiile unei valori cu valoarea elementelor de referinţă. //A corela salariile, pensiile etc. cu preţurile; a compensa. *vb. I, ind. prez. 3* indexează.

indexare Acţiunea de a indexa. *s.f., g.-d. art.* indexării, *pl.* indexări.

indezirabil,-ă Care nu este dorit; neagreat. *adj., pl.* indezirabili,-e.

indian[1] (-di-an) Pânză fină de bumbac. [*var.* indiană *s.f.*] *s.n.*

indian[2]**,-ă** (-di-an) 1. (Locuitor) din India; 2. (impr.) Amerindian. *adj., s.m., pl.* indieni,-e.

indiană[1] (-di-a-) Prăjitură cu frişcă şi cu glazură de ciocolată. *s.f., g.-d. art.* indienei, *pl.* indiene.

indiană[2] v. **indian**[1].

indiancă 1. Locuitoare din India. 2. (impr.) Amerindiancă. *s.f., g.-d. art.* indiencei, *pl.* indience.

indianism (-di-a-) Idiotism propriu limbilor vorbite în India. *s.n., pl.* indianisme.

indianist,-ă (-di-a-) Specialist în indianistică; indolog. *s.m., pl.* indianişti; *s.f., g.-d. art.* indianistei, *pl.* indianiste.

indianistică (-di-a-) Disciplină care studiază limba şi civilizaţia Indiei de dinaintea pătrunderii europenilor; indologie. *s.f., g.-d. art.* indianisticii.

indic,-ă (rar) Indian[2]. *adj., pl.* indici,-ce.

indica *tr.* 1. A arăta pe cineva sau ceva; a semnala, a face cunoscut. 2. A recomanda (un medicament. un tratament etc.). *vb. I, ind. prez. 3* indică.

indican Substanţă organică din indigo[2] (2). *s.n.*

indicare Acţiunea de a indica; semnalare, recomandare. *s.f., g.-d. art.* indicării, *pl.* indicări.

indicat,-ă Care este corespunzător; recomandat; potrivit. *adj., pl.* indicaţi,-te.

indicativ[1] 1. Tot ceea ce este utilizat pentru a indica ceva. 2. Denumire convenţională pentru identificarea emiţătorului unui mesaj radiofonic, telegrafic etc.; denumire convenţională atribuită unităţilor militare, comandanţilor etc. 3. (la un post de radio sau de televiziune) Semnal de identificare la începutul sau la sfârşitul programului. *s.n., pl.* indicative.

indicativ[2]**,-ă** 1. Care indică; îndrumător. 2. (gram.) *Mod ~* = (şi s.n.) mod personal care exprimă o acţiune reală. *adj., pl.* indicativi,-e.

indicator[1] 1. Expresie numerică folosită pentru a caracteriza un proces social sau economic. *~ macroeconomic.* 2. Substanţă cu ajutorul căreia se indică aspectul acid sau bazic al unei reacţii chimice. *s.m., pl.* indicatori.

indicator[2] 1. Instrument, aparat care indică valoarea unor mărimi sau fenomene într-un sistem tehnic. */~ de pantă* = inclinometru. *~ de acord* = ochi magic. 2. Semn, simbol, panou etc. care indică distanţa sau direcţia pe un drum. 3. Text tipărit care serveşte ca îndrumător. *~ de preţuri. s.n., pl.* indicatoare.

indicator[3]**,-oare** Care indică. *adj., pl.* indicatori,-oare.

indicaţie (-ţi-e) Îndrumare, precizare; informaţie, indiciu. [*var.* indicaţiune *s.f.*] *s.f., art.* indicaţia, *g.-d. art.* indicaţiei, *pl.* indicaţii, *art.* indicaţiile.

indicaţiune v. **indicaţie.**

indice[1] Număr, literă sau simbol scris alături de o literă sau de un alt număr căruia îi precizează valoarea sau înţelesul. 2. *~ economic* = expresie numerică a valorii cantitative şi calitative a proceselor economice. //(p. ext.) Expresie numerică a unei acţiuni, a unui fenomen etc. 3. Fapt, indiciu care caracterizează un sistem, o situaţie, o substanţă etc. //Sistem de clasificare a publicaţiilor după conţinut. *~ de clasificare zecimală.* 4. Indicator mobil al scării unui instrument de măsură. *s.m., pl.* indici.

indice[2] Index[2]. *s.n., pl.* indice.

indicibil,-ă (livr.) Care nu se poate spune; inexprimabil. *adj., pl.* indicibili,-e.

indiciu Semn, particularitate după care se poate recunoaşte un obiect, un fenomen, o fiinţă etc. //(jur.) Faptă, împrejurare, care poate servi ca probă într-un proces. *s.n., art.* indiciul, *pl.* indicii, *art.* indiciile.

indicţiune (-ţi-u-) (livr.) 1. (ant.) Convocare pentru o zi anumită a unui conciliu, a unei adunări. 2. (astron.) Perioadă convenţională de cincisprezece ani. *s.f., g.-d. art.* indicaţiunii, *pl.* indicaţiuni.

indiferent,-ă 1. Care nu manifestă nici un interes (pentru cineva sau ceva); nepăsător. */~ dacă...* = fără a acorda importanţă faptului că; fie că... *~ de...* = fără a ţine seama de... 2. Care nu trezeşte interes; fără însemnătate. *adj., pl.* indiferenţi,-te.

indiferentism (rar) Atitudine de indiferenţă, de nepăsare. *s.n.*

indiferenţă Lipsă de interes faţă de cineva sau de ceva; nepăsare. *s.f., g.-d. art.* indiferenţei.

indigen,-ă 1. *adj.* (despre plante, animale, mărfuri) Din propria ţară. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care este originară dintr-o anumită ţară; autohton, băştinaş. *adj., s.m.* şi *f., pl.* indigeni,-e.

indigena *tr.* (înv.) A încetăţeni. *vb. I, ind. prez. 3* indigenează.

indigenare (înv.) Recunoaştere a dreptului de încetăţenire. *s.f., g.-d. art.* indigenării.

indigenat (înv.) I. Drept de cetăţenie într-un stat; naturalizare. 2. Calitatea de a fi indigen. *s.n., pl.* indigenate.

indigent,-ă (livr.) Nevoiaş, sărac. *adj., pl.* indigenţi,-te.

indigenţă (livr.) Sărăcie, lipsă. *s.f., g.-d. art.* indigenţei.

indigest,-ă 1. (despre alimente) Care nu poate fi (uşor) digerat, mistuit. 2. (fig., despre scrieri) Greu de înţeles. *adj., pl.* indigeşti,-ste.

indigestie (-ti-e) Tulburare a digestiei manifestată prin dureri de cap, greţuri. etc. *s.f., art.* indigestia, *g.-d. art.* indigestiei, *pl.* indigestii, *art.* indigestiile.

indigna *tr.* şi *refl.* A stârni sau a fi cuprins de indignare. *vb. I, ind. prez. 3* indignează.

indignare Faptul de a (se) indigna; sentiment de revoltă faţă de o faptă nedemnă, o insultă sau o nedreptate. *s.f., g.-d. art.* indignării, *pl.* indignări.

indigo[1] Care are culoarea cuprinsă între albastru şi violet. *adj. invar.*

indigo[2] 1. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii situată între albastru şi violet. 2. Colorant albastru-închis, extras din frunzele de indigotiere sau preparat sintetic din anilină. 3. Hârtie-carbon; plombagină. [*var.* indigou *s.n.*] *s.n., art.* indigoul, *pl.* indigouri.

indigoferă (la pl.) Gen de plante tropicale din familia leguminoaselor din care se extrage indigoul[2]; (la sg.) plantă din acest gen. *s.f., g.-d. art.* indigoferei, *pl.* indigofere.

indigosol (chim.) Colorant pe bază de indigo² (2). *s.m., pl.* indigosoli.
indigotier (-ti-er) Gen de arbuşti tropicali, din care se extrage indigoul² (2). *s.m., pl.* indigotieri.
indigou v. **indigo.**
indirect,-ă 1. (şi adv.) Care se face, se obţine prin intermediul cuiva sau a ceva. 2. *Impozit ~* = impozit inclus în preţul anumitor produse. 3. (gram.) *Comple-ment ~* = parte de propoziţie asupra căreia acţiunea verbului se răsfrânge în mod indirect. *Propoziţie completivă ~* = propoziţie care îndeplineşte în frază funcţia de complement indirect. 4. *Stil ~* sau *vorbire ~* = procedeu stilistic de redare a gândurilor sau spuselor cuiva prin subordonarea comunicării faţă de un verb sau de un alt cuvânt de declaraţie. *adj., pl.* indirecţi,-te.
indiscernabil,-ă (rar) Care nu se poate discerne; de nepătruns. *adj., pl.* indiscernabili,-e.
indisciplinabil,-ă Care nu poate fi disciplinat. *adj., pl.* indiciplinabili,-e.
indisciplinat,-ă Nedisciplinat. *adj., pl.* indisciplinaţi,-te.
indisciplină Lipsă de disciplină; nesupunere; (p. ext.) dezordine. *s.f., g.-d. art.* indisciplinei.
indiscret,-ă Care se amestecă în mod nedorit în treburile altuia; curios. //Lipsit de discreţie; care dezvăluie fapte, secrete etc. *adj., pl.* indiscreţi,-te.
indiscreţie (-ţi-e) Faptul de a dezvălui secrete încredinţate de cineva; lipsă de discreţie. //Nedelicateţe, grosolănie. [*var.* indiscreţiune *s.f.*] *s.f., art.* indiscreţia, *g.-d. art.* indiscreţiei, *pl.* indiscreţii, *art.* indiscreţiile.
indiscreţiune v. **indiscreţie.**
indiscutabil,-ă (şi adv.) Care nu se discută; incontestabil. *adj., pl.* indiscutabili,-e.
indisolubil,-ă Care nu poate fi desfăcut, destrămat; (fig.) de nezdruncinat. *adj., pl.* indisolubili,-e.
indisolubilitate Calitatea de a fi indisolubil. *s.f., g.-d. art.* indisolubilităţii.
indispensabil,-ă Absolut necesar; vital. *adj., pl.* indispensabili,-e.
indispensabili Izmene. *s.m. pl.*
indispensabilitate Starea a ceea ce este indispensabil. *s.f., g.-d. art.* indispensabilităţii.
indisponibil,-ă De care nu se poate dispune după voie; care nu este liber. //(despre maşini) Care nu este în stare de funcţionare. *adj., pl.* indisponibili,-e.
indisponibilitate Situaţia unei fiinţe sau a unui lucru de care nu se poate dispune. *s.f., g.-d. art.* indisponibilităţii, *pl.* indisponibilităţi.
indispoziţie (-ţi-e) 1. Lipsa de voie bună, de dispoziţie; mâhnire. 2. Stare a celui uşor bolnav. [*var.* indispoziţiune *s.f.*] *s.f., art.* indispoziţia, *g.-d. art.* indispoziţiei, *pl.* indispoziţii, *art.* indispoziţiile.
indispoziţiune v. **indispoziţie.**
indispune *tr.* şi *refl.* A(-şi) strica buna dispoziţie, a (se) întrista, a (se) mâhni. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* indispun, *2 sg.* indispui, *1 pl.* indispunem; *conj. prez. 3* să indispună; *ger.* indispunând; *part.* indispus.
indispus,-ă Care este prost dispus; mâhnit; trist. //Uşor bolnav. //(fam., despre femei) Care este în perioada de menstruaţie. *adj., pl.* indispuşi,-se.
indistinct,-ă Care nu se poate distinge bine; neclar. *adj., pl.* indistincţi,-te.
indistinctibil,-ă Care nu poate fi distins. *adj., pl.* indistinctibili,-e.
indistincţie Lipsă de distincţie; vulgaritate. *s.f., g.-d. art.* indistincţiei.
indiu Metal alb-argintiu, moale, cu diverse utilizări în industrie. [*var.* indium *s.n.*] *s.n.*
indium v. **indiu.**
individ,-ă 1. Persoană considerată în raport cu alte persoane. //(peior.) Om necunoscut, suspect. 2. Animal sau plantă privită ca unitate distinctă a speţei din care face parte. *s.m., pl.* indivizi; *s.f., g.-d. art.* individei, *pl.* individe.
individual,-ă (-du-al) 1. Propriu sau specific unui individ; personal. 2. Care este realizat de un individ. //(adv.) În mod izolat. *adj., pl.* individuali,-e.
individualism (-du-a-) 1. Concepţie etică ce ia ca punct de plecare individul considerat independent de societate. 2. Atitudine a celui care este preocupat exclusiv de propria persoană. *s.n.*
individualist,-ă (-du-a-) 1. *adj., s.m.* şi *f.* (Adept) al individualismului; (p. ext.) (om) egoist. II. *adj., pl.* Referitor la individualism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* individualişti,-ste.
individualitate (-du-a-) 1. Totalitatea particularităţilor caracteristice unei persoane. 2. Persoană cu însuşiri deosebite; personalitate. *s.f., g.-d. art.* individualităţii, *pl.* individualităţi.
individualiza (-du-a-) *tr.* A scoate în evidenţă caracteristicile unei persoane, ale unui obiect. *vb. I, ind. prez. 3* individualizează.
individualizant,-ă (-du-a-) (rar) Individualizator. *adj., pl.* individualizanţi,-te.
individualizare (-du-a-) 1. Acţiunea de a individualiza. 2. Adaptare, aplicare a unei legi, a unei concepţii la cazuri particulare. 3. Întruchipare a unei idei artistice în imagini concrete, individuale; întruchipare a unei relaţii sociale, a unei tendinţe în figuri individuale, tipice. *s.f., g.-d. art.* individualizării, *pl.* individualizări.
individualizator,-oare (-du-a-) Care individualizează; (rar) inidvidualizant. *adj., pl.* individualizatori,-oare.
indiviz,-ă (jur., despre bunuri) Care se găseşte în stare de indiviziune. //(despre persoane) Care posedă o proprietate în indiviziune. *adj., pl.* indivizi,-e.
indivizibil,-ă Care nu poate fi divizat, împărţit. *adj., pl.* indivizibili,-e.
indivizibilitate Faptul de a fi indivizibil; nedivizibilitate. *s.f., g.-d. art.* indivizibilităţii.
indiviziune (-zi-u-) (jur.) Situaţia în care un bun este stăpânit de mai multe persoane în comun, fără a fi delimitată partea fiecăruia. *s.f., g.-d. art.* indiviziunii.
indocil,-ă (rar) Neînţelegător, nesupus. *adj., pl.* indocili,-e.
indocilitate (rar) Caracterul celui indocil. *s.f., g.-d. art.* indocilităţii.
indo-european,-ă (-e-u-) 1. *adj.* Care aparţine limbilor indo-europene sau populaţiilor care vorbeau aceste limbi. II. *s.m. pl.* Nume atribuit unui grup de populaţii, care trăiau prin mileniul III î.H. în Asia Centrală, de unde au emigrat spre vest şi sud-vest. *adj., s.m., pl.* indo-europeni,-e.
indo-europeană (-e-u-) Familie de limbi, care reprezintă continuarea unei limbi comune, neatestate în scris, dar reconstituite în esenţă prin metoda comparativ-istorică. *s.f., g.-d. art.* indo-europenei.
indo-europenistică (-e-u-) Ştiinţă care studiază limbile indo-europene. *s.f., g.-d. art.* indo-europenisticii.
indo-germanic,-ă (despre limbi, popor) Care aparţine grupului germanic din familia indo-europeană. *adj., pl.* indo-germanici,-ce.
indo-iranian,-ă (-ni-an) (despre limbi, popor) Care aparţine grupului iranian din familia indo-europeană. *adj., pl.* indo-iranieni,-e.
indolent,-ă Lipsit de energie, nepăsător; apatic. *adj., pl.* indolenţi,-te.
indolenţă Apatie, nepăsare, lene. *s.f., g.-d. art.* indolenţei, *pl.* indolenţe.
indoiog,-ă Indianist. *s.m., pl.* indologi; *s.f., g.-d. art.* indologei, *pl.* indologe.
indologie Indianistică. *s.f., art.* indologia, *g.-d. art.* indologiei.

indonezian,-ă (-zi-an) (Locuitor) din Indonezia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* indonezieni,-e.
indoor (indor) (angl., sport, în sintagma) *Concurs ~* = concurs, competiţie desfăşurată pe teren acoperit, în sală. *adj. invar.*
indrişaim v. **indruşaim.**
indruşaim Plantă decorativă agăţătoare, cu flori roşii, violete sau albe; sângele-voinicului. [*var.* indrişaim *s.m.*] *s.m., pl.* indruşaimi.
indubitabil,-ă Care nu poate fi pus la îndoială; cert, sigur. *adj., pl.* indubitabili,-e.
induce *tr.* 1. A împinge, a determina să facă un lucru. *A ~ în eroare* = a înşela, a amăgi. 2. (log.) A face un raţionament inductiv. 3. (fiz.) A produce un câmp electric prin inducţie electromagnetică. 4. A produce, a cauza. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* induc, *1 pl.* inducem, *2 pl.* induceţi; *imper. 2 sg.* indu, *neg.* nu induce; *part.* indus.
inducere Acţiunea de a induce. *s.f., g.-d. art.* inducerii, *pl.* induceri.
inductanţă (fiz.) Mărime specifică unui circuit electric egală cu raportul dintre fluxul magnetic care străbate un circuit şi intensitatea curentului electric care produce acel flux; inductivitate. *s.f., g.-d. art.* inductanţei, *pl.* inductanţe.
inductiv,-ă Care procedează prin inducţie; bazat pe inducţie. *adj., pl.* inductivi,-e.
inductivitate (fiz.) Inductanţă. *s.f., g.-d. art.* inductivităţii, *pl.* inductivităţi.
inductometru (elt.) Aparat pentru măsurarea curenţilor de inducţie. 2. Mic generator de curent alternativ, folosit în telefonie pentru producerea semnalului de apel. *s.n., art.* inductometrul, *pl.* inductometre.
inductor[1] 1. Parte a unei maşini electrice care produce fluxuri magnetice inductoare. *s.n., pl.* inductoare.
inductor[2],-oare (despre procese fizice) Care produce sau influenţează un alt proces cu care evoluează în acelaşi timp. *adj., pl.* inductori,-oare.
inducţie (-ţi-e) 1. Formă de raţionament prin care se realizează trecerea de la particular la general; concluzie obţinută astfel. 2. Influenţare a unui fenomen de către alt fenomen altfel decât prin acţiune mecanică directă. //Influenţă exercitată de un ţesut asupra ţesuturilor vecine. //Mecanism nervos prin care o stare de excitaţie sau de inhibiţie dintr-un centru nervos favorizează sau determină apariţia stării opuse într-un alt centru nervos. //(fiz.) Modalitate de producere a curentului electric prin varierea fluxului magnetic. *~ electrostatică* = electrizare prin influenţă[1] (3). *s.f., art.* inducţia, *g.-d. art.* inducţiei, *pl.* inducţii, *art.* inducţiile.
indulgent,-ă Care demonstrează indulgenţă; iertător, blând, îngăduitor. *adj., pl.* indulgenţi,-te.
indulgenţă 1. Atitudine îngăduitoare, tolerantă faţă de greşeli. 2. (în Biserica catolică) Iertare de păcate acordată credincioşilor în schimbul unei sume de bani; document care atestă acest fapt. *s.f., g.-d. art.* indulgenţei, *pl.* (2) indulgenţe.
indult (ist.) Privilegiu acordat de papă, care conferă puteri excepţionale. *s.n.*
induplicat,-ă (bot., despre frunze, petale sau sepale) Cu margini îndoite înăuntru. *adj., pl.* induplicaţi,-te.
indura *refl.* (med., despre ţesuturi) A se întări. *vb. I, ind. prez. 3* se indurează.
indurăţie (-ţi-e) (med.) Proces patologic caracterizat prin creşterea consistenţei unui ţesut, a unui organ etc. //Bătătură. *s.f., art.* indurăţia, *g.-d. art.* indurăţiei, *pl.* indurăţii, *art.* indurăţiile.
indurescent,-ă (biol., despre un ţesut, un organ) Compact, rezistent, dur. *adj., pl.* indurescenţi,-te.
indus,-ă (despre un fenomen sau despre un proces) Produs de un stimul extern. //(despre tensiuni electromotoare, curenţi electrici) Produs prin inducţie electromagnetică. *adj., pl.* induşi,-se.
industrial,-ă (-tri-al) Referitor la industrie; care este produs de (sau în) industrie. *adj., pl.* industriali,-e.
industrialism (-tri-a-) 1. Sistem care consideră dezvoltarea industriei drept obiectiv principal al economiei. 2. Teorie economică potrivit căreia, în opoziţie cu agrarianismul, se acordă prioritate dezvoltării industriei. *s.n.*
industrializa (-tri-a-) *tr.* 1. A crea, a dezvolta industria unei ţări; a introduce tehnica maşinistă în anumite procese de producţie. 2. A transforma o materie primă în produs industrial. *vb. I, ind. prez. 3* industrializează.
industrializare (-tri-a-) Acţiunea de a industrializa. //Prelucrare industrială a unor materii prime. //Aplicare a unor metode specifice industriei în alte ramuri de producţie. *s.f., g.-d. art.* industrializării, *pl.* industrializări.
industriaş (-tri-aş) Proprietar al unei întreprinderi industriale. *s.m., pl.* industriaşi.
industrie (-tri-e) 1. Ramură a producţiei materiale, care cuprinde fabrici, uzine, mine etc. şi în cadrul căreia se extrag materiile prime prelucrate apoi în bunuri de consum, în mijloace de producţie etc. 2. Subdiviziune a industriei (1), cuprinzând un domeniu limitat de activitate. *s.f., art.* industria, *g.-d. art.* industriei, *pl.* industrii, *art.* industriile.
industrios,-oasă (-tri-os) (înv.) Harnic, laborios; priceput. *adj., pl.* industrioşi,-oase.
ineaţă Numele a două plante care cresc prin păşuni, livezi etc.: a) plantă erbacee cu flori albe; iniţor; b) plantă erbacee cu flori albastre. *s.f., g.-d. art.* ineţei, *pl.* ineţe.
inechitabil,-ă Care nu este echitabil; nedrept. *adj., pl.* inechitabili,-e.
inechitate Nedreptate, injustiţe. *s.f., g.-d. art.* inechităţii, *pl.* inechităţi.
inecuaţie (-cu-a-ţi-e) (mat.) Inegalitate între două expresii algebrice, adevărată numai pentru anumite valori ale variabilelor. *s.f., art.* inecuaţia, *g.-d. art.* inecuaţiei, *pl.* inecuaţii, *art.* inecuaţiile.
inedit,-ă 1. (despre lucrări) Care se publică pentru prima oară. 2. (fig.) Necunoscut, nou, neobişnuit. *O teorie ~. adj., pl.* inediţi,-te.
ineducabil,-ă Care nu poate fi educat; incorigibil. *adj., pl.* ineducabili,-e.
inefabil,-ă Care nu se poate exprima prin cuvinte; inexprimabil. *adj., pl.* inefabili,-e.
inefabilitate (rar) Caracter inefabil. *s.f., g.-d. art.* inefabilităţii.
ineficace Care nu foloseşte; lipsit de eficacitate. *adj. invar.*
ineficacitate Faptul de a fi ineficace; lipsă de eficacitate. *s.f., g.-d. art.* ineficacităţii.
ineficient,-ă Ineficace. *adj., pl.* ineficienţi,-te.
ineficienţă Lipsă de eficienţă. *s.f., g.-d. art.* ineficienţei.
inegal,-ă Care nu este egal (cu altceva), care nu este constant. //Lipsit de echilibru. //Schimbător, nestabil. //Care e neuniform. *adj., pl.* inegali,-e.
inegalabil,-ă Care nu poate fi egalat. *adj., pl.* inegalabili,-e.
inegalitate 1. Faptul de a fi inegal. 2. (mat.) Relaţie între două mărimi inegale. *s.f., g.-d. art.* inegalităţii, *pl.* inegalităţi.
inegaliza *tr.* (rar) A face inegal. *vb. I, ind. prez. 3* inegalizează.
ineism Doctrină filosofică fundată pe acceptarea ideilor înnăscute. *s.n.*

inel 1. Cerc mic de metal preţios care se poartă ca podoabă pe deget. */~ de logodnă* = verighetă. *Tras* (*ca*) *prin*(*tr-un*) ~ = cu talia subţire, zvelt. *~ul lui Saturn* = cerc luminos care înconjoară planeta Saturn. 2. Obiect în formă de cerc, având diverse întrebuinţări; verigă, belciug. //(la pl.) Aparat de gimnastică, format din două cercuri de metal, atârnate de câte o frânghie, la care se execută anumite exerciţii. 3. Arteră de circulaţie cu traseu circular, care înconjoară o localitate. 4. (la pl.) Zone inelare concentrice de pe tulpina sau rădăcina plantelor lemnoase, care indică vârsta acestora. //Striaţii concentrice pe solzii sau pe alte formaţiuni osoase ale peştilor, care permit evaluarea vârstei acestora. 5. Fiecare dintre segmentele din care este alcătuit corpul unor viermi. *s.n., pl.* inele.

inelaj Operaţie de fixare a unor inele cleioase pe trunchiul arborilor ca mijloc de protecţie împotriva insectelor. *s.n., pl.* inelaje.

inelar[1] Fluture care depune ouă în formă de inel pe ramurile pomilor fructiferi şi a cărui larvă cauzează mari pagube. *s.m., pl.* inelari.

inelar[2] Degetul aflat între degetul mic şi cel mijlociu pe care se poartă, de obicei, inelul. *s.n., pl.* inelare.

inelar[3]**,-ă** Asemănător cu un inel, care are formă de inel. *adj., pl.* inelari,-e.

inelat,-ă (despre păr) În formă de inel, cu inele; cârlionţat. //(rar, despre degete) Împodobit cu inele. *adj., pl.* inelaţi,-te.

inelegant,-ă (rar) Lipsit de eleganţă în comportament, în exprimare. *adj., pl.* ineleganţi,-te.

ineleganţă (rar) Lipsă de eleganţă, de tact în comportare; gafă. *s.f., g.-d. art.* ineleganţei, *pl.* inelegante.

ineligibil,-ă Care nu poate fi ales, care nu are calităţile necesare pentru a fi ales. *adj., pl.* ineligibili,-e.

ineligibilitate Faptul de a fi ineligibil. *s.f., g.-d. art.* ineligibilităţii.

ineluctabil,-ă (livr.) Care nu poate fi înlăturat; inevitabil. *adj., pl.* ineluctabili,-e.

ineluctabilitate (livr.) Faptul de a fi ineluctabil. *s.f., g.-d. art.* ineluctabilităţii.

ineluş Diminutiv al lui inel. *s.n., pl.* ineluşe.

inemă v. **inimă**.

inept,-ă (rar) Prost; stupid. *adj., pl.* inepţi,-te.

inepţie Faptă sau vorbă prostească, stupidă; absurditate, prostie. *s.f., art.* inepţia, *g.-d. art.* inepţiei, *pl.* inepţii, *art.* inepţiile.

inepuizabil,-ă (-pu-i-) (şi fig.) Care nu se epuizează; (p. ext.) abundent. //Neobosit. *adj., pl.* inepuizabili,-e.

ineranţă Principiu romano-catolic care susţine infailibilitatea textului biblic. *s.f., g.-d. art.* ineranţei.

inerent,-ă (şi adv.) Care face parte în mod necesar din ceva, legat de ceva. *adj., pl.* inerenţi,-te.

inerenţă Caracteristica a ceea ce este inerent. *s.f., g.-d. art.* inerenţei.

inerm,-ă (despre plante) Lipsit de spini, de ţepi. //(despre animale) Lipsit de ace, de dinţi. *adj., pl.* inermi,-e.

inert,-ă 1. Nemişcat, neînsufleţit. //Lipsit de energie; moale, molâu. 2. (fiz.) Care are inerţie. 3. (chim., despre substanţe, elemente) Lipsit de reactivitate faţă de alte substanţe. *adj., pl.* inerţi,-te.

inerţial,-ă (-ţi-al) (fiz.) Referitor la inerţie; de inerţie. *adj., pl.* inerţiali,-e.

inerţie 1. (fiz.) Proprietate a corpurilor de a-şi menţine starea de repaus sau de mişcare atunci când asupra lor nu se exercită acţiuni exterioare. 2. Proprietate a unui sistem fizico-chimic sau tehnic de a reacţiona slab sau cu întârziere la acţiunea factorilor externi. 3. (fig.) Stare de inactivitate; indolenţă, apatie. 4. (med.) ~ *uterină* = lipsă de contracţie şi de retractare a muşchiului uterin după naştere. *s.f., art.* inerţia, *g.-d. art.* inerţiei, *pl.* inerţii, *art.* inerţiile.

inerva *tr.* (despre nervi) A produce o stare de excitare unui organ sau unui ţesut. *vb. I, ind. prez. 3* inervează.

inervare Acţiunea de a inerva. //Inervaţie. *s.f., g.-d. art.* inervării, *pl.* inervări.

inervaţie (-ţi-e) 1. Totalitatea nervilor dintr-un organ sau dintr-un ţesut; inervare. 2. Activitate fiziologică a nervilor. *s.f., art.* inervaţia, *g.-d. art.* inervaţiei, *pl.* inervaţii, *art.* inervaţiile.

inesenţial,-ă (-ţi-al) Neesenţial. *adj., pl.* inesenţiali,-e.

inestetic,-ă Care nu este estetic; urât. *adj., pl.* inestetici,-ce.

inestimabil,-ă Care nu poate fi evaluat; foarte valoros, nepreţuit. *adj., pl.* inestimabili,-e.

inevaluabil,-ă (-lu-a-) (livr.) Inestimabil. *adj., pl.* inevaluabili,-e.

inevitabil,-ă Care nu poate fi evitat; de neînlăturat. *adj., pl.* inevitabili,-e.

inevitabilitate Faptul de a fi inevitabil. *s.f., g.-d. art.* inevitabilităţii.

inexact,-ă (x *pron.* gz) Neadevărat; fals. //(despre oameni) Nepunctual. *adj., pl.* inexacţi,-te.

inexactitate (x *pron.* gz) Lipsă de exactitate; neadevăr, afirmaţie inexactă. //Lipsă de punctualitate. *s.f., g.-d. art.* inexactităţii, *pl.* inexactităţi.

inexcitabil,-ă (rar) Neexcitabil. *adj., pl.* inexcitabili,-e.

inexcitabilitate (rar) Neexcitabilitate. *s.f., g.-d. art.* inexcitabilităţii.

inexigibil,-ă (livr.) Care nu poate fi pretins; neexigibil. *adj., pl.* inexigibili,-e.

inexistent,-ă (x *pron.* gz) Care nu există. //(fig.) Lipsit de importanţă, de valoare. *adj., pl.* inexistenţi,-te.

inexistenţă (x *pron.* gz) Faptul de a nu exista; lipsă de existenţă. *s.f., g.-d. art.* inexistenţei.

inexorabil,-ă Care nu poate fi înduplecat; implacabil. *adj., pl.* inexorabili,-e.

inexorabilitate (rar) Caracterul a ceea ce este inexorabil. *s.f., g.-d. art.* inexorabilităţii.

inexperienţă (-ri-en-) (rar) Lipsă de experienţă. *s.f., g.-d. art.* inexperienţei.

inexperimentat,-ă 1. Neexperimentat, nedeprins. 2. Care n-a fost încă experimentat; neîncercat. *adj., pl.* ineperimentaţi,-te.

inexpiabil,-ă (-pi-a-) (livr.) Care nu poate fi ispăşit. *adj., pl.* inexpiabili,-e.

inexplicabil,-ă Care nu poate fi explicat; de neînţeles; (fig.) ciudat, straniu. *adj., pl.* inexplicabili,-e.

inexploatabil,-ă Neexploatabil. *adj., pl.* inexploatabili,-e.

inexplorabil,-ă (şi fig.) Care nu poate fi explorat, cercetat. *adj., pl.* inexplorabili,-e.

inexplorat,-ă (şi fig.) Care n-a fost explorat, cercetat. *adj., pl.* inexploraţi,-te.

inexplozibil,-ă Care nu poate face explozie; neexplozibil. *adj., pl.* inexplozibili,-e.

inexpresiv,-ă Lipsit de expresivitate; şters. *adj., pl.* inexpresivi,-e.

inexprimabil,-ă Care nu poate fi exprimat prin cuvinte; inefabil. *adj., pl.* inexprimabili,-e.

inexpugnabil,-ă Care nu poate fi cucerit; de neînvins. *adj., pl.* inexpugnabili,-e.

inexpugnabilitate (rar) Însuşirea a ceea ce este inexpugnabil. *s.f., g.-d. art.* inexpugnabilităţii.

inextensibil,-ă Care nu se poate extinde. *adj., pl.* inextensibili,-e.

in extenso (lat.) Pe larg, detaliat. *loc. adv.*

inexterminabil,-ă Care nu poate fi exterminat, nimicit. *adj., pl.* inexterminabili,-e.

inextingibil,-ă Care nu poate fi stins; (fig.) care nu încetează. *adj., pl.* inextingibili,-e.

inextirpabil,-ă Care nu poate fi extirpat. *adj., pl.* inextirpabili,-e.

in extremis (lat.) 1. În ultimă instanță; neavând altă posibilitate. 2. Pe patul de moarte; în ultimul moment al vieții. *loc. adv.*
inextricabil,-ă (rar, despre situații, întâmplări etc.) Complicat, de neînțeles. *adj., pl.* inextricabili,-e.
infailibil,-ă (-fa-i-) Care nu greșește; care nu se poate înșela; perfect. *adj., pl.* infailibili,-e.
infailibilitate (-fa-i-) Faptul de a fi infailibil. *s.f., g.-d. art.* infailibilității.
infam,-ă (și s.) Josnic; nedemn, nemernic. //(fig.) Oribil, groaznic. *adj., pl.* infami,-e.
infama *tr.* (livr.) A defăima. *vb. I, ind. prez. 3* infamează.
infamant,-ă Care atrage dezaprobarea; degradant, dezonorant. *adj., pl.* infamanți,-te.
infamator,-oare Care calomniază, care acuză pe nedrept. *adj., pl.* infamatori,-oare.
infamie Faptă sau vorbă josnică; nemernicie. */A pune* (sau *a țintui* pe cineva) *la stâlpul ~ei* = a supune (pe cineva) oprobiului public. *s.f., art.* infamia, *g.-d. art.* infamiei, *pl.* infamii, *art.* infamiile.
infante,-ă Titlu dat copiilor regilor Spaniei și Portugaliei, în afară de primul născut. *s.m., pl.* infanți; *s.f., g.-d. art.* infantei, *pl.* infante.
infanterie (-ri-e) Trupe armate care luptă pe jos; pedestrime. */~ moto* = infanterie dotată cu autovehicule pentru transportul trupelor și al tehnicii de luptă. *~ marină* = trupe ale marinei care luptă pe uscat. *s.f., art.* infanteria, *g.-d. art.* infanteriei.
infanterist Militar din infanterie. *s.m., pl.* infanteriști.
infanticid[1] Ucidere a propriului copil; pruncucidere. *s.n., pl.* infanticide.
infanticid[2]**,-ă** (Părinte) care își ucide propriul copil nounăscut. *adj., s.m. și f., pl.* infanticizi,-de.
infantil,-ă 1. Referitor la copii. 2. (fig.) Copilăresc; neserios. */Paralizie ~* = poliomielită. *adj., pl.* infantili,-e.
infantilism Caracteristică, psihică sau corporală, specifică vârstei copilăriei, păstrată la vârsta adultă. *s.n.*
infarct Distrugere a unui organ sau a unei părți a unui organ ca urmare a blocării unei artere sau a unei vene. *~ miocardic, s.n., pl.* infarcte.
infarctogen,-ă Care provoacă un infarct. *adj., pl.* infarctogeni,-e.
infatigabil,-ă (livr.) Neobosit; zelos. *adj., pl.* infatigabili,-e.
infatua (-tu-a-) *tr. și refl.* A (se) înfumura. *vb. I, ind. prez. 3* infatuează, *1 pl.* infatuăm; *conj. prez. 3* să infatueze; *ger.* infatuând.
infatuare (-tu-a-) Acțiunea de a (se) infatua; îngâmfare, înfumurare. *s.f., g.-d. art.* infatuării, *pl.* infatuări.
infatuat,-ă (-tu-at) Plin de sine; orgolios. *adj., pl.* infatuați,-te.
infect,-ă 1. (despre mirosuri, aer) Greu, urât, viciat. 2. (despre obiecte) Murdar, nespălat. 3. (despre oameni) Josnic, dezgustător; neîngrijit. *adj., pl.* infecți,-te.
infecta 1. *refl.* A contracta o infecție. 2. *tr.* A contamina, a răspândi germeni patogeni. //(fig.) A corupe, a strica din punct de vedere moral. *vb. I, ind. prez. 3* infectează.
infectant,-ă Producător de infecție. *adj., pl.* infectanți,-te.
infectare Acțiunea, faptul de a (se) infecta. *s.f., g.-d. art.* infectării, *pl.* infectări.
infectocontagios,-oasă (-gi-os) (despre boli) Care se răspândește ușor, care contaminează. *adj., pl.* infectocontagioși,-oase.
infecție (-ți-e) 1. Proces de pătrundere și dezvoltare în organism a unor agenți patogeni. 2. Miros urât; duhoare, miasmă. 3. (fig.) Corupție. [*var.* infecțiune *s.f.*] *s.f., art.* infecția, *g.-d. art.* infecției, *pl.* infecții, *art.* infecțiile.
infecțios,-oasă (-ți-os) Provocat de o infecție; contagios, molipsitor. *adj., pl.* infecțioși,-oase.
infecțiozitate (-ți-o-) Capacitate a unui germen de a pătrunde cu ușurință într-un organism. *s.f., g.-d. art.* infecțiozității, *pl.* infecțiozități.
infecțiune v. **infecție.**
infecund,-ă (med., livr.) Nefertil; neroditor. *adj., pl.* infecunzi,-de.
infera *intr.* A trage o concluzie generală din mai multe fapte particulare. *vb. I, ind. prez. 3* inferează.
inferență Operație logică de derivare a unui enunț din altul, prin care se admite o judecată în virtutea unei legături a ei cu alte judecăți considerate ca adevărate. *s.f., g.-d. art.* inferenței, *pl.* inferențe.
inferior,-oară (-ri-or) 1. Care este mai jos sau dedesubt. 2. Mai mic din punct de vedere numeric. 3. De calitate mai proastă. 4. Care are o funcție sau un grad mai mic decât altul. //(s.) Subaltern, subordonat. /(în vechea organizare a școlii) *Curs ~* = primele patru clase ale liceului. *adj., pl.* inferiori,-oare.
inferioritate (-ri-o-) Faptul de a fi inferior; dezavantaj. *s.f., g.-d. art.* inferiorității, *pl.* inferiorități.
infermentescibil,-ă Care nu e susceptibil de a fermenta. *adj., pl.* infermentescibili,-e.
infern 1. Iad. 2. Locaș subpământean unde cei vechi credeau că rămân sufletele morților. 3. (fig.) Loc de dezordine, de confuzie; viață chinuită, de nesuportat. *s.n.*
infernal,-ă De infern. //Diabolic, drăcesc. //(fig.) Groaznic, înspăimântător. *Zgomot ~. /Mașină ~* = bombă cu explozie întârziată, folosită la atentate. *adj., pl.* infernali,-e.
infertil,-ă Neroditor. //(med.) Steril, sterp. *adj., pl.* infertili,-e.
infertilitate Lipsă de rodnicie. //(med.) Sterilitate. *s.f., g.-d. art.* infertilității.
infesta *tr.* A contamina un mediu sau un organism. //A pustii, a bântui. *vb. I, ind. prez. 3* infestează.
infestare Acțiunea de a infesta; infestație. *s.f., art.* infestarea, *g.-d. art.* infestării, *pl.* infestări, *art.* infestările.
infestație (-ți-e) Infestare. *s.f., art.* infestația, *g.-d. art.* infestației, *pl.* infestații, *art.* infestațiile.
infidel,-ă 1. Necredincios; nestatornic în prietenie, în căsnicie etc. 2. Care nu este exact, corect. *Traducere ~. Memorie ~. adj., pl.* infideli,-e.
infidelitate 1. Nestatornicie, necredință; încălcare a credinței conjugale. 2. Faptă care dovedește nestatornicie în dragoste. 3. Inexactitate, neadevăr. *s.f., g.-d. art.* infidelității, *pl.* infidelități.
infiltra 1. *refl.* (despre lichide) A pătrunde într-un mediu poros. 2. *tr. și refl.* (fig.) A se strecura undeva pe nesimțite. [*var.* înfiltra *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* infiltrează.
infiltrare Acțiunea de a (se) infiltra; infiltrație. [*var.* înfiltrare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* infiltrării, *pl.* infiltrări.
infiltrat[1] (med.) 1. Pătrundere și acumulare a unor agenți patogeni într-un organ, într-un țesut. 2. (și *~ TBC*) Leziune incipientă a tuberculozei pulmonare. *s.n., pl.* infiltrate.
infiltrat[2]**,-ă** 1. Care a pătruns undeva neobservat. 2. *Țesut ~* = țesut în care s-au acumulat elemente celulare pentru a combate un agent microbian. *adj., pl.* infiltrați,-te.
infiltrație (-ți-e) 1. Pătrundere a apei (sau a altui lichid) într-un mediu poros; infiltrare. //Cantitate de apă, provenită din precipitațiile atmosferice, care pătrunde în sol. 2. Pătrundere a unui agent microbian într-un țesut sau într-un organ. //Injectare lentă cu novocaină a unui țesut. [*var.* infiltrațiune, înfiltrație *s.f.*] *s.f., art.* infiltrația, *g.-d. art.* infiltrației, *pl.* infiltrații, *art.* infiltrațiile.

infiltrațiune v. **infiltrare.**
infim,-ă Extrem de mic, minuscul; neînsemnat. *adj., pl.* infimi,-e.
infinit[1] (mat.) Mărime superioară oricărei mărimi date. *s.m., pl.* infiniți.
infinit[2] (fil.) Însușire a materiei de a nu avea limită în timp sau spațiu; nesfârșit. */La ~* = fără încetare. *s.n., pl.* infinituri.
infinit[3]**,-ă** Care nu are margini, care nu are sfârșit; nemăsurat. *adj., pl.* infiniți,-te.
infinitate Cantitate, număr foarte mare. *s.f., g.-d. art.* infinității, *pl.* infinități.
infinitezimal,-ă 1. Care este foarte mic; infim. 2. (mat.) Relativ la mărimi foarte mici. */Calcul ~* = calcul care operează cu mărimi infinitezimale. *adj., pl.* infinitezimali,-e.
infinitism (fil.) Concepție metafizică, opusă finitismului, care admite că universul este infinit. *s.n.*
infinitiv (gram.) Mod nepersonal (forma-tip a verbului) care definește acțiunea exprimată de verb. *s.n., pl.* infinitive.
infinitival,-ă Referitor la infinitiv; construit cu infinitivul. *adj., pl.* infinitivali,-e.
infirm,-ă (Persoană) care are o infirmitate; invalid, schilod. *adj., s.m.* și *f., pl.* infirmi,-e.
infirma *tr.* A declara sau a dovedi ceva ca fiind neadevărat; a dezminți. //(jur.) A anula un act, o hotărâre judecătorească etc. *vb. I, ind. prez. 3* infirmă.
infirmabil,-ă Care poate fi infirmat. *adj., pl.* infirmabili,-e.
infirmare Acțiunea de a infirma. *s.f., g.-d. art.* infirmării, *pl.* infirmări.
infirmativ,-ă (jur.) Care anulează (o sentință). *adj., pl.* infirmativi,-e.
infirmerie Cameră sau local amenajat pe lângă internate, cazărmi etc. pentru îngrijirea bolnavilor. *s.f., art.* infirmeria, *g.-d. art.* infirmeriei, *pl.* infirmerii, *art.* infirmeriile.
infirmier,-ă (-mi-er) Cadru sanitar auxiliar care îngrijește bolnavii într-un spital sau într-o infirmerie. *s.m., pl.* infirmieri; *s.f., g.-d. art.* infirmierei, *pl.* infirmiere.
infirmitate Defect fizic, congenital sau dobândit. //(fig.) Slăbiciune morală. *s.f., g.-d. art.* infirmității, *pl.* infirmități.
infix Element fonetic cu valoare morfologică, inserat în rădăcina unui cuvânt. *s.n., pl.* infixe.
inflama *refl.* (med.) (despre un organ, un țesut etc.) A se umfla. *vb. I, ind. prez. 3* se inflamează.
inflamabil,-ă 1. Care se aprinde ușor. 2. (fig.) Înflăcărat, entuziast. *adj., pl.* inflamabili,-e.
inflamabilitate Calitate a ceea ce este inflamabil. *s.f., g.-d. art.* inflamabilității.
inflamare Acțiunea de a se inflama. *s.f., g.-d. art.* inflamării, *pl.* inflamări.
inflamator,-oare Care produce o inflamație; care se manifestă printr-o inflamație. *adj., pl.* inflamatori,-oare.
inflamație (-ți-e) Proces patologic care se manifestă prin umflarea și înroșirea locului bolnav. [*var.* inflamațiune *s.f.*] *s.f., art.* inflamația, *g.-d. art.* inflamației, *pl.* inflamații, *art.* inflamațiile.
inflamațiune v. **inflamație.**
inflație (-ți-e) Dezechilibru economic care se caracterizează prin reducerea volumului producției și scăderea puterii de cumpărare a banilor. [*var.* inflațiune *s.f.*] *s.f., art.* inflația, *g.-d. art.* inflației, *pl.* inflații, *art.* inflațiile.
inflaționist,-ă (-ți-o-) Cu caracter de inflație. *adj., pl.* inflaționiști,-ste.
inflațiune v. **inflație.**
inflexibil,-ă Care nu este flexibil. //(fig.) Ferm, neînduplecat. *adj., pl.* inflexibili,-e.
inflexibilitate Însușirea a ceea ce e inflexibil. //(fig.) Fermitate, tărie. *s.f., g.-d. art.* inflexibilității.
inflexiune (-xi-u-) 1. Schimbare a înălțimii unui sunet; schimbare a tonului vocii; modulare. 2. (mat.) *Punct de ~* = punct în care curba își schimbă sensul concavității. *s.f., g.-d. art.* inflexiunii, *pl.* inflexiuni.
inflicțiune (-ți-u-) (rar) Pedeapsă. *s.f., g.-d. art.* inflicțiunii, *pl.* inflicțiuni.
inflige *tr.* (rar) A pedepsi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* inflig.
inflorescență Totalitatea florilor dispuse într-un anumit mod pe un ax sau pe un complex de axe. *s.f., g.-d. art.* inflorescenței, *pl.* inflorescențe.
influent,-ă Care are trecere, influență. *adj., pl.* influenți,-te.
influența *tr.* și *intr.* A exercita o influență asupra cuiva sau a ceva; a înrâuri. *vb. I, ind. prez. 3* influențează.
influențabil,-ă Care este ușor de influențat. *adj., pl.* influențabili,-e.
influențare Acțiunea de a influența. *s.f., g.-d. art.* influențării, *pl.* influențări.
influență[1] 1. Acțiune exercitată asupra unei ființe sau a unui lucru, care poate duce la schimbarea caracterului, comportamentului, formei sau conținutului respectiv. 2. Autoritate, prestigiu; efect, rezultat. 3. (fiz.) *Electrizare prin ~* = separare a sarcinilor electrice și redistribuirea lor pe suprafața unui conductor, datorită acțiunii unui câmp electric. *s.f., g.-d. art.* influenței, *pl.* influențe.
influență[2] (înv.) Nume dat unei boli asemănătoare cu gripa. *s.f., g.-d. art.* influenței, *pl.* influențe.
influx 1. (fiziol., în sintagma) *~ nervos* = propagarea unei excitații printr-un nerv. 2. (fiz.) Număr de particule produse de acceleratoare, care trec prin unitatea de arie a unei suprafețe perpendiculare pe direcția de mișcare a particulelor. *s.n., pl.* influxuri.
in-folio[1] (-li-o) (lat., despre formatul unei cărți) În care coala de hârtie este îndoită în două. *adj. invar.*
in-folio[2] (-li-o) (lat.) Carte cu format in-folio[1]. *s.n., art.* in-folioul, *pl.* in-foliuri.
informă,-ă Care nu are o formă precis delimitată; lipsit de formă; urât. *adj., pl.* informi,-e.
informa 1. *tr.* A da cuiva informații despre cineva sau ceva. 2. *refl.* A se documenta, a strânge informații. *vb. I, ind. prez. 3* informează.
informal,-ă 1. (despre relații sociale) Fără protocol; neoficial, simplu. *Întâlnire ~.* 2. (despre pictura abstracționistă) Caracterizat prin lipsa organizării materiei picturale; abstract. //(despre pictori) Care practică arta abstractă sau informală. *adj., pl.* informali,-e.
informare Acțiunea de a (se) informa; efectul acestei acțiuni. *s.f., g.-d. art.* informării, *pl.* informări.
informatică Disciplină aplicativă care se ocupă cu studiul prelucrării automate a informației cu ajutorul ordinatoarelor. *s.f., g.-d. art.* informaticii.
informatician,-ă (-ci-an) Specialist în informatică. *s.m., pl.* informaticieni; *s.f., g.-d. art.* informaticienei, *pl.* informaticiene.
informativ,-ă Care informează. *adj., pl.* informativi,-e.
informatizare Folosirea pe scară largă a calculatoarelor pentru o informare rapidă și corectă. *s.f., g.-d. art.* informatizării.
informatizat,-ă Care folosește pe scară largă calculatoarele. *Societate ~. adj., pl.* informatizați,-te.
informator,-oare (Persoană) care dă informații. *adj., s.m.* și *f., pl.* informatori,-oare.
informație (-ți-e) 1. Comunicare, veste. //Lămurire asupra unei persoane sau a unui lucru; material documentar și informativ; izvor, sursă. 2. Fiecare dintre elementele noi în raport cu cunoștințele prealabile, cuprinse

în semnificaţia unui simbol sau a unui grup de simboluri (mesaj, text scris etc.). /*Teoria ~i* = teoria matematică asupra proprietăţilor generale ale surselor de informaţie prelucrate pentru calculator. 3. (biol.) ~ *genetică* = totalitatea materialului genetic dintr-o celulă. *s.f., art.* informaţia, *g.-d. art.* informaţiei, *pl.* informaţii, *art.* informaţiile.

informaţional,-ă (-ţi-o-) Care conţine sau transmite o informaţie. *adj., pl.* informaţionali,-e.

infra[1] (în notaţiile bibliografice) Dedesubt, mai jos, mai departe. *adv.*

infra[2]- Element de formare a cuvintelor cu sensul „sub", „dedesubt", „mai jos".

infraacustic,-ă (despre vibraţii acustice) A cărui frecvenţă se află sub limita inferioară a sensibilităţii. *adj., pl.* infraacustici,-ce.

infractor,-oare Persoană care a comis o infracţiune. *s.m., pl.* infractori; *s.f., g.-d. art.* infractoarei, *pl.* infractoare.

infracţional,-ă (-ţi-o-) Cu caracter de infracţiune. *adj., pl.* infracţionali,-e.

infracţionalitate (-ţi-o-) Totalitatea infracţiunilor săvârşite într-o anumită perioadă. //Încălcare a unui ordin, a unei regulament etc. *s.f., g.-d. art.* infracţionalităţii.

infracţiune (-ţi-u-) Faptă care prezintă pericol social şi este sancţionată de lege. *s.f., g.-d. art.* infracţiunii, *pl.* infracţiuni.

inframicrob Microorganism de dimensiuni foarte reduse care se găseşte ca parazit obligatoriu în celula vie. *s.m., pl.* inframicrobi.

inframicrobian,-ă (-bi-an) Referitor la inframicrobi, de inframicrobi. *adj., pl.* inframicrobieni,-e.

inframicrobiolog,-ă Specialist în inframicrobiologie. *s.m., pl.* inframicrobiologi; *s.f., g.-d. art.* inframicrobiologei, *pl.* inframicrobiologe.

inframicrobiologie (-bi-o-) Disciplină a biologiei care se ocupă cu studiul inframicrobilor. *s.f., g.-d. art.* inframicrobiologia, *art.* inframicrobiologiei.

infraroşu[1] Parte a spectrului solar care cuprinde radiaţii electromagnetice. *s.n., art.* infraroşul.

infraroşu[2]**,-ie** (în sintagma) *Radiaţii* ~ = radiaţii electromagnetice invizibile, penetrante, situate în spectru dincolo de limita roşie a domeniului luminii vizibile. *adj., pl.* infraroşii.

infrasonor Referitor la infrasunete. *adj., pl.* infrasonori,-e.

infrastructural,-ă Care se referă la infrastructură. *adj., pl.* infrastructurali,-e.

infrastructură 1. Totalitatea elementelor care formează baza unei construcţii, a unui drum etc. 2. Totalitatea elementelor care formează baza tehnico-materială a unei societăţi (şosele, căi ferate, sistemul de comunicaţii şi telecomunicaţii). 3. Sistem de relaţii între elementele fundamentale ale unui macrosistem (social). *s.f., g.-d. art.* infrastructurii, *pl.* infrastructuri.

infrasunet Sunet cu o frecvenţă mai redusă decât frecvenţa auditivă. *s.n., pl.* infrasunete.

infraviral,-ă De infravirus. *adj., pl.* infravirali,-e.

infravirus (biol.) Nume dat unor acizi nucleici deveniţi autonomi şi presupuşi a fi capabili de a declanşa anumite afecţiuni. *s.m., pl.* infravirusi.

infrecventabil,-ă (rar) Care nu poate fi frecventat. *adj., pl.* infrecventabili,-e.

infructos,-oasă (-tu-os) Care nu dă rezultatele aşteptate; zadarnic, inutil. *adj., pl.* infructuoşi,-oase.

infula Bandă sacră de lână albă care încununa fruntea preoţilor sau cu care se împodobeau victimele în vechea Romă. *s.n.*

infundibul (anat.) Canal anatomic în formă de pâlnie. *s.n., pl.* infundibule.

infuz,-ă (despre cunoştinţe, virtuţi) Fără a fi fost nevoie să fie însuşit; înnăscut. *adj., pl.* infuzi,-e.

infuza *tr.* A turna apă clocotită peste o plantă medicinală pentru a obţine o infuzie. *vb. I, ind. prez. 3* infuzează.

infuzare Acţiunea de a infuza. *s.f., g.-d. art.* infuzării, *pl.* infuzări.

infuzibil,-ă (despre unele materiale) Care nu se topeşte uşor. *adj., pl.* infuzibili,-e.

infuzie (-zi-e) 1. Soluţie obţinută prin opărirea unei plante medicinale cu apă clocotită şi folosită ca medicament. 2. Introducere a unui lichid organic în organism. ~ *de sânge.* 3. Încrucişare a unei rase neameliorate cu o rasă ameliorată timp de una sau două generaţii. 4. (fig.) Aport de idei, de sentimente, de capital etc.; introducere. [*var.* infuziune *s.f.*] *s.f., art.* infuzia, *g.-d. art.* infuziei, *pl.* infuzii, *art.* infuziile.

infuziune v. **infuzie.**

infuzor[1] (la pl.) Clasă de protozoare dotate cu cili cu ajutorul cărora se deplasează; (la sg.) animal din această clasă. [*var.* infuzoriu *s.m.*] *s.m., pl.* infuzori.

infuzor[2] Vas special cu capac, pentru preparat infuziile. *s.n., pl.* infuzoare.

infuzoriu v. **infuzor**[1]**.**

inga (pop.) Iată! *interj.*

in-galben Plantă erbacee cu flori galbene. *s.m.*

ingambament (lit.) Continuare a unei idei poetice în mai multe versuri, fără marcarea unei pauze. *s.n., pl.* ingambamente.

ingenios,-oasă (-ni-os) 1. Care este inventiv, îndemânatic. 2. Făcut cu îndemânare, cu isteţime. *adj., pl.* ingenioşi,-oase.

ingeniozitate (-ni-o-) Însuşirea de a fi ingenios. *s.f., g.-d. art.* ingeniozităţii, *pl.* ingeniozităţi.

ingenuitate (-nu-i-) Candoare, inocenţă, simplitate. *s.f., g.-d. art.* ingenuităţii.

ingenuu,-uă (-nu-u-) I. *adj.* Care demonstrează ingenuitate, candoare. II. *s.f.* Personaj, eroină care reprezintă o fată inocentă, pură; (p. ext.) persoană ingenuă. *adj., s.f., pl.* ingenui,-e.

ingera *tr.* A înghiţi alimente. *vb. I, ind. prez. 3* ingerează.

ingerabil,-ă Care poate fi înghiţit. *adj., pl.* ingerabili,-e.

ingerare Acţiunea de a ingera. *s.f., g.-d. art.* ingerării, *pl.* ingerări.

ingerinţă Amestec nedorit, forţat, în viaţa unei persoane, a unui stat etc. *s.f., g.-d. art.* ingerinţei, *pl.* inge-rinţe.

ingestie (-ti-e) (med.) Înghiţire, ingerare. *s.f., art.* ingestia, *g.-d. art.* ingestiei, *pl.* ingestii, *art.* ingestiile.

inghinal,-ă Care se găseşte în partea de jos a abdomenului, în zona articulaţiei şoldului. [*var* inguinal,-ă *adj.*] *adj., pl.* inghinali,-e.

inginer,-ă Specialist cu o pregătire superioară în lucrări tehnice de proiectare, de organizare şi de conducere. *s.m., pl.* ingineri; *s.f., g.-d. art.* inginerei, *pl.* inginere.

ingineraş (fam.) Diminutiv al lui inginer; (peior.) inginer (tânăr), slab pregătit. *s.m., pl.* ingineraşi.

ingineresc,-ească Referitor la ingineri sau la inginerie. *adj., pl.* ingineresti.

inginerie 1. Profesiunea inginerului. 2. ~ *economică* = specializare care presupune fundamentarea proceselor tehnologice pe baze economice. 3. ~ *genetică* = modificare a structurii genetice a unui organism prin introducerea de gene noi sau prin reorganizarea propriului material genetic. *s.f., art.* inginerie.a, *g.-d. art.* inginerie.i, *pl.* inginerii.

ingrat,-ă I. *adj.* (fig.) Care nu răspunde eforturilor făcute; (p. ext.) greu, anevoios. *Muncă* ~. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care nu-şi manifestă recunoştinţa pentru avantajele primite. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ingraţi,-te.

ingratitudine Atitudinea nerecunoștință. *s.f., g.-d. art.* ingratitudinii, *pl.* ingratitudini.
ingredient (-di-ent) Substanță care intră în componența unui medicament, a unui aliment etc. ca accesoriu. *s.n., pl.* ingrediente.
ingredientă (-di-en-) (înv.) Ingredient. *s.f., g.-d. art.* ingredienței, *pl.* ingrediențe.
ingresiune (-si-u-) Înaintare a mării în unele porțiuni, mai coborâte ale uscatului, formând adesea golfuri. *s.f., g.-d. art.* ingresiunii, *pl.* ingresiuni.
inguinal,-ă v. **inghinal.**
ingurgita *tr.* 1. A înghiți un aliment la repezeală (și în cantitate mare); (fam.) a înfuleca. 2. A acumula cunoștințe masiv, fără a le asimila. [*var.* îngurgita *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* ingurgitează.
ingurgitare Acțiunea de a ingurgita. [*var.* îngurgitare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ingurgitării, *pl.* ingurgitări.
inhala *tr.* A inspira, a trage în piept aer, gaze, vapori etc. *vb. I, ind. prez. 3* inhalează.
inhalant Comprimat care se pune în apă clocotită pentru inhalații. *s.n., pl.* inhalante.
inhalare Faptul de a inhala. *s.f., g.-d. art.* inhalării, *pl.* inhalări.
inhalator 1. Aparat care furnizează piloților de avion oxigenul necesar unei respirații normale, în condițiile zborului la mari înălțimi. 2. Aparat cu ajutorul căruia se fac inhalații. *s.n., pl.* inhalatoare.
inhalație (-ți-e) Acțiunea de a inhala; inspirare a unor vapori, gaze etc. în scop terapeutic. *s.f., art.* inhalația, *g.-d. art.* inhalației, *pl.* inhalații, *art.* inhalațiile.
inhiba 1. *tr.* A încetini sau a împiedica o reacție chimică, un proces fiziologic etc. 2. *refl.* A nu reacționa, a se bloca. *vb. I, ind. prez. 3* inhibă.
inhibant,-ă Care inhibă; inhibitor. *adj., pl.* inhibanți,-te.
inhibare Acțiunea de a (se) inhiba; inhibiție. *s.f., g.-d. art.* inhibării, *pl.* inhibări.
inhibitiv,-ă Inhibitor. *adj., pl.* inhibitivi,-e.
inhibitor[1] Substanță care încetinește sau împiedică o reacție chimică, un proces fiziologic etc. *s.m., pl.* inhibitori.
inhibitor[2]**,-oare** Care inhibă; inhibitiv. *adj., pl.* inhibitori,-oare.
inhibiție (-ți-e) 1. Suprimare pe cale nervoasă a unei activități fiziologice. 2. Oprire sau diminuare a unei reacții chimice cu ajutorul unui inhibitor[1]. *s.f., art.* inhibiția, *g.-d. art.* inhibiției, *pl.* inhibiții, *art.* inhibițiile.
inhumație (-ți-e) (rar) Înhumare. *s.f., art.* inhumația, *g.-d. art.* inhumației, *pl.* inhumații, *art.* inhumațiile.
inic,-ă (livr.) Inechitabil, nedrept, arbitrar, abuziv. *adj., pl.* inici,-ce.
inicuitate v. **inicvitate.**
inicvitate (livr.) Inechitate. [*var.* inicuitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* inicvității, *pl.* inicvități.
inie (reg.) Apă amestecată cu gheață; sloi de gheață care plutește pe apă. *s.f., art.* inia, *g.-d. art.* iniei, *pl.* inii, *art.* iniile.
inimaginabil,-ă Care depășește orice închipuire; extraordinar. *adj., pl.* inimaginabili,-e.
inimă A. 1. Organ central al aparatului circulator, așezat în partea stângă a toracelui, având rolul de a asigura circulația sângelui în organism. //Piept. 2. (pop.) Stomac, burtă. */A (mai) prinde* ~ = a mai căpăta putere. *Pe ~a goală* = cu stomacul gol. 3. (la cărțile de joc) Cupă[2]. 4. Piesă, organ de mașină care seamănă cu o inimă (A.1). B. (fig.) 1. Inima (A.1) considerată centru al sentimentelor omenești. */După voia* (sau *pofta*) *~ii* = după plac. *Cu* (sau *din*) *toată ~a* sau *cu dragă* ~ = cu multă plăcere. *A unge la* ~ = a încânta. *A-i merge la* ~ = a-i plăcea (ceva) foarte mult. *A-și călca pe* ~ = a renunța la propria opinie sau plăcere. *A i se rupe ~a* = a-i fi milă de cineva. *A avea* (ceva) *pe* ~ = a avea o taină în suflet. *A-și răcori ~a* = a spune ce are pe suflet. *A pune* (ceva) *la* ~ = a se supăra (de ceva) mai mult decât trebuie. ~ *albastră* = suflet trist, melancolic. ~ *rea* = durere, mâhnire. *A avea* (pe cineva) *la* ~ = a iubi (pe cineva). *Slab de* ~ = milos. ~ *de aur* = om bun. *Cu* ~ = energic, inimos. *A-și lua ~a în dinți* = a-și face curaj. *A-i veni* (cuiva) *~a la loc*, se spune când cineva își recapătă echilibrul, calmul după un moment de emoție, de spaimă. 2. Inima ca simbol al vieții sufletești. */Din* ~ (sau) *din toată ~a, din adâncul ~ii* = din tot sufletul. C. (fig.) Caracter, fire. D. (p. anal.) 1. Mijloc, centru; interior. */A rupe ~a târgului* = a) a face o afacere proastă; b) a impresiona cu ceva foarte tare. 2. Piesă care ocupă un loc central într-un sistem tehnic. 3. Partea din interior a unei plante, a unei legume, a unui fruct. 4. Partea esențială a unui lucru. [*var.* înemă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* inimii, *pl.* inimi.
inimic,-ă v. **inamic.**
inimiciție (-ți-e) (livr.) Dușmănie, ură. *s.f., art.* inimicița, *g.-d. art.* inimiciției, *pl.* inimicții, *art.* inimicițiile.
inimioară 1. Diminutiv al lui inimă; inimucă, inimuță. 2. Mistrie mică, folosită în turnătorie. *s.f., g.-d. art.* inimioarei, *pl.* inimioare.
inimitabil,-ă Care nu poate fi imitat, reprodus (ușor). *adj., pl.* inimitabili,-e.
inimoi (reg.) Inima carului. *s.n., pl.* inimoaie.
inimos,-oasă 1. Curajos, îndrăzneț. 2. Bun, milos. 3. Care suferă, care se consumă pentru cevă. 4. (rar) Făcut cu toată inima. *adj., pl.* inimoși,-oase.
inimoșie Însușirea celui inimos. *s.f., art.* inimoșia, *g.-d. art.* inimoșiei.
inimucă (rar) Inimioară. *s.f., g.-d. art.* inimucii, *pl.* inimuci.
inimuță (rar) Inimioară. *s.f., g.-d. art.* inimuței, *pl.* inimuțe.
ininteligent,-ă (rar) Lipsit de inteligență. *adj., pl.* ininteligenți,-te.
ininteligență (rar) Lipsă de inteligență; nepricepere. *s.f., g.-d. art.* ininteligenței.
ininteligibil,-ă Care este de neînțeles; neclar. *adj., pl.* ininteligibili,-e.
inion (-ni-on) Protuberanță a osului occipital, luată ca reper în măsurătorile antropometrice. *s.m., pl.* inioni.
inițeră v. **ienupără.**
inișor Diminutiv al lui in[2]. *s.m.*
inișor-de-alior (-li-or) Linariță. *s.m.*
iniște Teren cultivat cu in[2]. *s.f., g.-d. art.* iniștii, *pl.* iniști.
iniță (bot., reg.) Torțel. *s.f., g.-d. art.* iniței.
iniția (-ți-a) 1. *tr.* și *refl.* A (se) instrui într-un domeniu de activitate în care nu a mai lucrat. 2. *tr.* A începe o acțiune, o activitate. *vb. I, ind. prez. 3* inițiază, *1 pl.* inițiem; *conj. prez. 3* să inițieze; *ger.* inițiind.
inițial,-ă (-ți-al). Care este (de) la început... *adj., pl.* inițiali,-e.
inițială (-ți-a-) 1. Litera cu care începe un cuvânt. 2. Abreviere a prenumelui (și a numelui) unei persoane, formată din inițiale. *s.f., g.-d. art.* inițialei, *pl.* inițiale.
inițiat,-ă (-ți-at) (Persoană) care a dobândit primele cunoștințe într-un anumit domeniu. *adj., s.m.* și *f., pl.* inițiați,-te.
inițiatic,-ă (-ți-a-) 1. De inițiere. *Text* ~. 2. Care poate fi înțeles numai de către inițiați; ezoteric. *adj., pl.* inițiatici,-ce.
inițiativă (-ți-a-) Faptul de a propune, de a începe o acțiune; însușire a celui care întreprinde cel dintâi ceva. */Din proprie* ~ = fără a fi îndemnat de altcineva. *s.f., g.-d. art.* inițiativei, *pl.* inițiative.
inițiator,-oare (-ți-a-) (Persoană) care inițiază ceva, care ia inițiativa într-o acțiune. *adj., s.m.* și *f., pl.* inițiatori,-oare.

inițiere (-ți-e-) Acțiunea de a (se) iniția. *s.f., g.-d. art.* inițierii, *pl.* inițieri.
injecta 1. *tr.* A face o injecție. //A introduce, sub presiune, în masa unui material sau într-un spațiu închis, un lichid sau o suspensie pulverulentă. 2. *refl.* (despre ochi) A se congestiona, a se înroși. *vb. I, ind. prez. 3* injectează.
injectabil,-ă Care poate fi injectat. *adj., pl.* injectabili,-e.
injectare Acțiunea de a (se) injecta. *s.f., g.-d. art.* injectării, *pl.* injectări.
injector 1. Dispozitiv care servește la injectarea combustibilului în camera de ardere a unui motor sau într-un focar. 2. Aparat care alimentează cu apă un cazan cu aburi etc. *s.n., pl.* injectoare.
injecție (-ți-e) 1. Introducere a unui medicament în organism cu ajutorul unei seringi. 2. (mec., geol.) Introducere a unui fluid, sub presiune, într-un material sau într-un spațiu închis. [*var.* injecțiune *s.f.*] *s.f., art.* injecția, *g.-d. art.* injecției, *pl.* injecții, *art.* injecțiile.
injecțiune v. **injecție.**
injoncțiune (-ți-u-) (rar) Presiune, intervenție puternică făcută asupra cuiva; ordin precis. *s.f., g.-d. art.* injoncțiunii, *pl.* injoncțiuni.
injuria (-ri-a-) *tr.* A aduce cuiva o injurie; a insulta. *vb. I, ind. prez. 3* injuriază, *1 pl.* injuriem; *conj. prez. 3* să injurieze; *ger.* injuriind.
injurie (-ri-e) Atingere adusă onoarei sau reputației cuiva prin cuvinte, gesturi etc.; jignire (gravă), insultă. *s.f., art.* injuria, *g.-d. art.* injuriei, *pl.* injurii, *art.* injuriile.
injurios,-oasă (-ri-os) Care conține o injurie; insultător. *adj., pl.* injurioși,-oase.
injust,-ă Care nu este just, corect. *adj., pl.* injuști,-ste.
injustețe Lipsă de justețe; nedreptate. *s.f., art.* injustețea, *g.-d. art.* injustății, *pl.* injustăți.
injustiție (-ți-e) Nedreptate. *s.f., art.* injustiția, *g.-d. art.* injustiției, *pl.* injustiții, *art.* injustițiile.
in memoriam (lat.) În amintirea, în memoria (unei persoane, a unui eveniment etc.). *loc. adj.; loc. adv.*
innavigabil,-ă (rar) Pe care nu se poate naviga. *adj., pl.* innavigabili,-e.
in nuce (lat.) Scurt și cuprinzător; în forma cea mai scurtă. *loc. adj.; loc. adv.*
inobservabil,-ă Care nu poate fi observat decât cu greu. *adj., pl.* inobservabili,-e.
inocent,-ă 1. Care este curat la suflet; nevinovat, candid; care exprimă nevinovăție. 2. (ir.) Ignorant, naiv. *adj., pl.* inocenți,-te.
inocenta *tr.* A declara (pe cineva) nevinovat; a-l prezenta ca neștiutor; a reabilita. *vb. I, ind. prez. 3* inocentează.
inocență Curățenie sufletească; nevinovăție. *s.f., g.-d. art.* inocenței.
in-octavo[1] (lat., despre formatul unei cărți) În care coala de hârtie imprimată este îndoită în opt. *adj. invar.*; *abr.* in 8°.
in-octavo[2] (lat.) Carte care are format in-octavo[1]. *s.n., art.* in-octavoul, *pl.* in-octavouri; *abr.* in 8°.
inocuitate (-cu-i-) Însușire a unui agent fizic, chimic etc. de a nu fi periculos pentru organism. *s.f., g.-d. art.* inocuității.
inocula *tr.* 1. A imuniza un organism prin introducerea unui vaccin, a unui ser etc. 2. (fig.) A sădi în mintea cuiva, încetul cu încetul, anumite idei, concepții etc. [*var.* înocula *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* inoculează.
inoculabil,-ă Care poate fi inoculat. *adj., pl.* inocula-bili,-e.
inoculare Acțiunea de a inocula; inoculație. *s.f., g.-d. art.* inoculării, *pl.* inoculări.
inoculație (-ți-e) Inoculare. *s.f., art.* inoculația, *g.-d. art.* inoculației, *pl.* inoculații, *art.* inoculațiile.
inocuu,-uă (livr.) 1. Care nu produce nici o vătămare, inofensiv. 2. (fig.) Sărac cu duhul, nevinovat. *adj., pl.* inocui,-ue.
inodor,-ă Care nu are miros. *adj., pl.* inodori,-e.
inofensiv,-ă Care nu face rău; nevătămător. *adj., pl.* inofensivi,-e.
inofensivitate Însușirea de a fi inofensiv. *s.f., g.-d. art.* inofensivității.
inombrabil,-ă (rar) Care nu poate fi numărat. *adj., pl.* inombrabili,-e.
inoperabil,-ă (med.) Care nu poate fi operat. *adj., pl.* inoperabili,-e.
inoperant,-ă Fără efect, fără urmări. *adj., pl.*, inoperanți,-te.
inopinat,-ă Care se produce pe neașteptate; neprevăzut; nepotrivit. *Vizită ~. adj., pl.* inopinați,-te.
inoportun,-ă Care nu este oportun; nepotrivit. *Gest ~. adj., pl.* inoportuni,-e.
inoportuna *tr.* și *intr.* (fam.) A importuna. *vb. I, ind. prez. 3* inoportunează.
inoportunitate Faptul de a fi inoportun; neoportunitate. *s.f., g.-d. art.* inoportunității.
inopozabil,-ă (despre un act juridic) Care nu poate fi invocat decât în cazuri determinate de lege. *adj., pl.* inopozabili,-e.
inopozabilitate Faptul de a fi inopozabil; neopozabilitate. *s.f., g.-d. art.* inopozabilității.
inorganic,-ă (rar) Anorganic. *adj., pl.* inorganici,-ce.
inorog Animal fabulos, imaginat cu corp de cal și cu un corn în frunte. //(rar) Rinocer. [*var.* inoroh *s.m.*] *s.m., pl.* inorogi.
inoroh v. **inorog.**
inospitalier,-ă (-li-er) Care nu este ospitalier; neprimitor. *adj., pl.* inospitalieri,-e.
inova *intr.* A face o inovație. *vb. I, ind. prez. 3* inovează.
inovare Acțiunea de a inova. *s.f., g.-d. art.* inovării, *pl.* inovări.
inovator,-oare (Persoană) care realizează o inovație. *adj., s.m.* și *f., pl.* inovatori,-oare.
inovație (-ți-e) 1. Noutate, schimbare, prefacere. 2. Perfecționare, noutate tehnică, organizatorică adusă în procesul muncii. *s.f., art.* inovația, *g.-d. art.* inovației, *pl.* inovații, *art.* inovațiile.
inox Metal, aliaj cu proprietăți inoxidabile. *s.n.*
inoxidabil,-ă (despre metale și aliaje) Care nu oxidează, care nu ruginește. *adj., pl.* inoxidabili,-e.
in-plano[1] (lat., despre formatul unei cărți sau al unui ziar) În care coala de hârtie nu este îndoită, alcătuind o filă. *adj. invar.*
in-plano[2] (lat.) Carte care are format in-plano[1]. *s.n., art.* in-planoul, *pl.* in-planouri.
input (angl.) 1. (electron.) Intrare (6). 2. (inform.) Intrare (7). */~-output* = raportul dintre energia sau forța introdusă într-un sistem tehnic, fizic sau natural, și energia sau forța produsă de acestea; ansamblu de operații privind elaborarea datelor la un calculator electronic. *s.n., pl.* inputuri.
in-quarto[1] (qua *pron.* cua) (lat., despre formatul unei cărți) În care coala de hârtie imprimată a fost îndoită în patru, alcătuind opt pagini. [*var.* in-cuarto, in-cvarto *adj. invar.*] *adj. invar.*; *abr.* in 4°.
in-quarto[2] (qua *pron.* cua) (lat.) Carte care are format in-quarto[1]. *s.n. art.* in-quartoul, *pl.* in-quartouri; *abr.* in 4°.
ins Individ, persoană, om. */Tot ~ul* = fiecare. *s.m., pl.* inși.
insalubritate Starea a ceea ce este insalubru. *s.f., g.-d. art.* insalubrității.
insalubru,-ă Care este dăunător sănătății; nepăsător. *Cameră ~. adj., pl.* insalubri,-e.

insanitate (livr.) 1. Nebunie. 2. Acțiune sau vorbă nebunească. *s.f., g.-d. art.* insanității, *pl.* insanități.
insatisfacție (-ți-e) Lipsă de satisfacție; nemulțumire, neplăcere. *s.f., art.* insatisfacția, *g.-d. art.* insatisfacției, *pl.* insatisfacții, *art.* insatisfacțiile.
insațiabil,-ă (-ți-a-) Care nu se poate sătura (cu nimic); nesățios. *adj., pl.* insațiabili,-e.
insațiabiiitate (-ți-a-) (rar) Insațietate. *s.f., g.-d. art.* insațiabilității.
insațietate (rar) (-ți-e-) Lăcomie; (fig.) aviditate, nesaț; (rar) insațiabilitate. *s.f., g.-d. art.* insațietății.
inscriptibil,-ă Care poate fi înscris într-un cerc, într-o suprafață sau într-o sferă dată. *adj., pl.* inscriptibili,-e.
inscripție (-ți-e) 1. Text scurt, gravat pe piatră, pe lemn, pe metal etc. în amintirea unei persoane sau a unui eveniment. *s.f., art.* inscripția, *g.-d. art.* inscripției, *pl.* inscripții, *art.* inscripțiile.
inscripționa (-ți-o-) *tr.* A înscrie, a înregistra, a înmatricula. *vb. I, ind. prez. 3* inscripționează.
inscripționare (-ți-o-) Înscriere pe un produs a datelor necesare pentru identificarea lui. *s.f., g.-d. art.* inscripționării, *pl.* inscripționări.
inscripțiune (-ți-u-) Înscriere, înregistrare. *s.f., g.-d. art.* inscripțiunii, *pl.* inscripțiuni.
inscuipa *tr.* A marca cu poansonul un obiect din metal prețios. *vb. I, ind. prez. 3* insculpează.
insculpare Acțiunea de a insculpa. *s.f., g.-d. art.* insculpării, *pl.* insculpări.
insectar Colecție de insecte, conservate și clasate după anumite criterii; cutie în care se păstrează o asemenea colecție. *s.n., pl.* insectare.
insectă (la pl.) Clasă de animale mici, artropode, cu corpul format din cap, torace și abdomen și cu trei perechi de picioare articulate; (la sg.) animal din această clasă. *s.f., g.-d. art.* insectei, *pl.* insecte.
insecticid[1] Substanță care distruge insectele (dăunătoare). */~-spray* = insecticid sub formă de spray. *s.n., pl.* insecticide.
insecticid[2]**,-ă** Care distruge insectele dăunătoare. *adj., pl.* insecticizi,-de.
insectifug[1] Substanță care îndepărtează insectele dăunătoare, prin miros, gust sau culoare. *s.n., pl.* insectifuge.
insectifug[2]**,-ă** Care îndepărtează insectele. *adj., pl.* insectifugi,-ge.
insectivor[1] (la pl.) Ordin de mamifere mici, care se hrănesc în principal cu insecte; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* insectivore.
insectivor[2]**,-ă** Care se hrănește cu insecte. *adj., pl.* insectivori,-e.
insectofungicid[1] Substanță care combate insectele și ciupercile parazite. *s.n., pl.* insectofungicide.
insectofungicid[2]**,-ă** Care combate insectele și ciupercile parazite. *adj., pl.* insectofungicizi,-de.
insecuritate Stare de nesiguranță. *s.f., g.-d. art.* insecurității.
insecutor Gladiator care lupta cu retiarii. *s.m., pl.* insecutori.
înseiberg (geol.) Munte din regiunile tropicale sau din deșert, rămas izolat dintr-un masiv muntos care a fost demolat. *s.n.*
insemina *tr.* A fecunda pe cale artificială. *vb. I, ind. prez. 3* inseminează.
inseminare Acțiunea de a insemina. *s.f., g.-d. art.* inseminării, *pl.* inseminări.
insensibil,-ă 1. Lipsit de sensibilitate; nesimțitor; (fig.) nepăsător, rece. 2. Impeceptibil. *adj., pl.* insensibili,-e.
insensibilitate Lipsă de sensibilitate; (fig.) nepăsare, indiferență. *s.f., g.-d. art.* insensibilității.
insensibiliza *tr.* A face să devină insensibil. *vb. I, ind. prez. 3* insensibilizează.
insensibilizator,-oare Care produce insensibilitate. *adj., pl.* insensibilizatori,-oare.
inseparabil,-ă Care nu poate fi separat; de nedespărțit. *adj., pl.* inseparabili,-e.
insera *tr.* 1. A introduce, a adăuga ceva într-un text, într-un tabel etc.; a introduce o informație într-un ziar. 2. (tehn.) A introduce un material în masa altui material. 3. A fixa o piesă într-un locaș din interiorul altei piese. *vb. I, ind. prez. 3* inserează.
inserabil,-ă Care poate fi inserat. *adj., pl.* inserabili,-e.
inserare Acțiunea de a insera. *s.f., g.-d. art.* inserării, *pl.* inserări.
inserat,-ă Care este introdus într-un text, într-o serie etc. *adj., pl.* inserați,-te.
insert Inserție. //Scenă scurtă sau cadru fix introdus în desfășurarea unui film. *s.n., pl.* inserturi.
inserție (-ți-e) 1. Inserare; ceea ce se inserează. 2. Legare, fixare. 3. (anat.) Locul de pe os al capătului unui mușchi. 4. Strat de material inclus în masa altui material. *s.f., art.* inserția, *g.-d. art.* inserției, *pl.* inserții, *art.* inserțiile.
insesizabil,-ă Care nu poate fi sesizat, perceput; (p. ext.) imperceptibil. *adj., pl.* insesizabili,-e.
insesizabilitate Însușirea unui lucru de a fi insesizabil. *s.f., g.-d. art.* insesizabilității.
insidios,-oasă (-di-os) 1. Care caută să înșele; viclean, perfid. 2. (despre boli) Care apare pe nesimțite. 3. (despre gaze de luptă) Care își manifestă acțiunea asupra organismului mai târziu. *adj., pl.* insidioși,-oase.
insignă Mic obiect cu imagini simbolice sau cu indicații grafice, purtat de obicei pe piept, care indică apartenența cuiva la o organizație, la o grupare etc. *s.f., g.-d. art.* insignei, *pl.* insigne.
insignifiant,-ă (-fi-ant) Fără însemnătate; neimportant. *adj., pl.* insignifianți,-te.
insignifiantă (-fi-an-) (rar) Lipsă de însemnătate. [*var.* insignifiență *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* insignifianței, *pl.* insignifiante.
insignifiență v. **insignifiantă.**
insinua (-nu-a) 1. *tr.* A strecura o idee răutăcioasă, o calomnie. 2. *tr.* și *refl.* A (se) strecura undeva pe nesimțite. *vb. I, ind. prez. 3* insinuează, *1 pl.* insinuăm; *conj. prez. 3* să insinueze; *ger.* insinuând.
insinuant,-ă (-nu-ant) Care (se) insinuează; insinuator. *adj., pl.* insinuanți,-te.
insinuare (-nu-a-) Acțiunea de a (se) insinua; aluzie, vorbă răutăcioasă, insinuație. *s.f., g.-d. art.* insinuării, *pl.* insinuări.
insinuator,-oare (rar) Insinuant. *adj., pl.* insinuatori,-oare.
insinuație (-ți-e) (rar) Insinuare. *s.f., art.* insinuația, *g.-d. art.* insinuației, *pl.* insinuații, *art.* insinuațiile.
insipid,-ă Fără gust; searbăd, fad. //(fig.) Fără haz, plictisitor, anost. *adj., pl.* insipizi,-de.
insipiditate (rar) Calitatea a ceea ce este insipid. *s.f., g.-d. art.* insipidității, *pl.* insipidități.
insista *intr.* 1. A persevera într-o acțiune. 2. (spec.) A se ruga insistent pentru ceva. 3. A accentua, a sublinia o idee, o temă etc. *vb. I, ind. prez. 3* insistă.
insistent,-ă (și adv.) Care persevează; stăruitor. *adj., pl.* insistenți,-te.
insistență Stăruință; perseverență; rugăminte stăruitoare. *s.f., g.-d. art.* insistenței, *pl.* insistențe.
in situ (lat.) În mediul natural, la fața locului. *loc. adv.*
insociabil,-ă (-ci-a-) (rar.) Care nu este prietenos; nesociabil. *adj., pl.* insociabili,-e.
insociabilitate (-ci-a-) (rar.) Lipsă de sociabilitate; atitudine neprietenoasă. *s.f., g.-d. art.* insociabilității.

insolație (-ți-e) 1. Afecțiune cauzată de expunerea prelungită la soare și manifestată prin febră, dureri de cap etc. 2. Stare patologică provocată plantelor sau pomilor tineri de excesul de căldură. 3. Iluminare a unei suprafețe de razele soarelui. //Tratament prin expunere la soare. *s.f., art.* insolația, *g.-d. art.* insolației, *pl.* insolații, *art.* insolațiile.
insolent,-ă (și adv.) Obraznic; impertinent. *adj., pl.* insolenți,-te.
insolență Obrăznicie, impertinență, nerușinare. *s.f., g.-d. art.* insolenței, *pl.* insolențe.
insolit,-ă Care nu este obișnuit; neuzitat. *adj., pl.* insoliți,-te.
insolubil,-ă 1. Care nu se dizolvă într-un lichid. 2. (fig.) Care nu poate fi rezolvat, soluționat. *adj., pl.* insolubili,-e.
insolubilitate Însușirea de a fi insolubil. *s.f., g.-d. art.* insolubilității.
insolubiliza A face ca o substanță să devină insolubilă. *vb. I, ind. prez. 3* insolubilizează.
insolvabil,-ă Care nu-și poate plăti datoriile financiare; falimentar, insolvent. *adj., pl.* insolvabili,-e.
insolvabilitate Situația celui insolvabil; imposibilitate de plată a datoriilor; insolvență. *s.f., g.-d. art.* insolvabilității.
insolvent,-ă (jur.) Insolvabil. *adj., pl.* insolvenți,-te.
insolvență Insolvabilitate. *s.f., g.-d. art.* insolvenței.
insomniac,-ă (-ni-ac) (med.) Care suferă de insomnie. *adj., pl.* insomniaci,-ce.
insomnie Stare patologică manifestată prin lipsă de somn. *s.f., art.* insomnia, *g.-d. art.* insomniei, *pl.* insomnii.
insondabil,-ă 1. (despre ape, despre adâncimea lor) Care nu poate fi sondat; foarte adânc. 2. (fig.) Care nu poate fi analizat, cercetat. *adj., pl.* insondabili,-e.
insondabilitate Însușirea a ceea ce este insondabil. *s.f., g.-d. art.* insondabilității.
insonor,-ă (tehn.) 1. Lipsit de sonoritate. 2. Care amortizează sunetele; fonoizolant. *adj., pl.* insonori,-e.
insonoritate 1. (tehn.) Lipsă de sonoritate. 2. Izolare fonică. *s.f., g.-d. art.* insonorității.
insonoriza *tr.* A izola fonic, a reduce intensitatea zgomotelor într-un spațiu închis. *vb. I, ind. prez. 3* insonorizează.
insonorizant,-ă (despre materiale) Care izolează fonic. *adj., pl.* insonorizanți,-te.
insonorizare Acțiunea de a insonoriza; reducere a intensității zgomotelor într-un spațiu închis. *s.f., g.-d. art.* insonorizării, *pl.* insonorizări.
in spe (lat.) În perspectivă, în viitor. *loc. adj.; loc. adv.*
inspecta *tr.* A controla, a verifica activitatea unei persoane, a unei instituții etc.; (p. ext.) a cerceta atent. *vb. I, ind. prez. 3* inspectează.
inspectare Acțiunea de a inspecta; control. *s.f., g.-d. art.* inspectării, *pl.* inspectări.
inspector,-oare Persoană împuternicită să inspecteze. *s.m., pl.* inspectori; *s.f., g.-d. art.* inspectoarei, *pl.* inspectoare.
inspector-șef Șeful inspectorilor. *s.m., pl.* inspectori-șefi.
inspectorat 1. Serviciu împuternicit să controleze activitatea unităților subordonate. 2. Funcția de inspector; timpul cât cineva exercită această funcție. *s.n., pl.* inspectorate.
inspecție 1. (-ți-e) Control, verificare a activității unei persoane sau a unei instituții. 2. (med.) Examen vizual al unui bolnav. *s.f., art.* inspecția, *g.-d. art.* inspecției, *pl.* inspecții, *art.* inspecțiile.
inspira 1. *tr.* A inhala aer în plămâni. 2. *tr.* (fig.) A face să se nască în mintea cuiva un sentiment, un gând. 3. *refl.* (fig.) A lua idei de la cineva sau de undeva. *vb. I, ind. prez. 3* inspiră.
inspirare (rar) Acțiunea de a (se) inspira. *s.f., g.-d. art.* inspirării, *pl.* inspirări.
inspirat,-ă Cuprins de inspirație (2), de imaginație. */A fi bine* (sau *rău*) ~ = a avea o idee (bună sau rea). *adj., pl.* inspirați,-te.
inspirator,-oare 1. *adj.* Care ajută la inspirația aerului în plămâni. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care inspiră pe cineva; (p. ext.) sfătuitor. *adj., s.m.* și *f., pl.* inspiratori,-oare.
inspirație (-ți-e) 1. Inhalare a aerului în plămâni. 2. (fig.) Stare de tensiune (spirituală, sufletească) creatoare; avânt. 3. (fig.) Idee, soluție apărută spontan în minte. 4. Alegerea modelelor de urmat, a problemelor de tratat etc. ~ *din istorie.* [*var.* inspirațiune *s.f.*] *s.f., art.* inspirația, *g.-d. art.* inspirației, *pl.* inspirații, *art.* inspirațiile.
inspirațiune v. **inspirație.**
instabil,-ă Care nu este stabil; variabil; nestatornic. *adj., pl.* instabili,-e.
instabilitate Caracterul a ceea ce este instabil; nestatornicie. *s.f., g.-d. art.* instabilității.
instala 1. *tr.* A asambla o instalație, un aparat etc. 2. (fig.) A pune pe cineva într-o funcție, într-o demnitate. 3. *tr.* și *refl.* A (se) așeza într-un loc. //(fam.) A se așeza comod, confortabil. *vb. I, ind. prez. 3* instalează.
instalare Acțiunea de a (se) instala. *s.f., g.-d. art.* instalării, *pl.* instalări.
instalator,-oare Lucrător specializat în montarea și repararea unor aparate, instalații etc. *s.m., pl.* instalatori; *s.f., g.-d. art.* instalatoarei, *pl.* instalatoare.
instalație (-ți-e) 1. Instalare. 2. Totalitatea aparatelor, mașinilor, conductelor etc. care îndeplinesc anumite funcțiuni sau operații. ~ *electrică.* [*var.* instalațiune *s.f.*] *s.f., art.* instalația, *g.-d. art.* instalației, *pl.* instalații, *art.* instalațiile.
instalațiune v. **instalație.**
instaminat,-ă (despre flori) La care semințele nu se dezvoltă. *adj., pl.* instaminați,-te.
instant Rapid, instantaneu. //(despre mâncăruri, băuturi) Care se prepară repede, fără fierbere. *adj. invar.*
instantaneitate (-ne-i-) Însușirea a ceea ce este instantaneu. *s.f., g.-d. art.* instantaneității.
instantaneu[1] Fotografie obținută printr-o expunere scurtă. *s.n., art.* instantaneul, *pl.* instantanee.
instantaneu[2]**,-ee** 1. (și adv.) Care se desfășoară foarte repede; care apare brusc. 2. (fiz., despre mărimi) Referitor la un anumit moment. *adj., pl.* instantanei,-ee.
instanță Organ de stat însărcinat cu rezolvarea litigiilor. ~ *judecătorească.* */În ~* = în fața judecătorului, la tribunal. *În ultimă ~* = până la urmă. *s.f., g.-d. art.* instanței, *pl.* instanțe.
instaura (-sta-u-) 1. *tr.* A pune bazele unui regim politic, unui guvern etc. 2. A introduce pentru prima oară un obicei, o modă etc. *vb. I, ind. prez. 3* instaurează.
instaurare (-sta-u-) Acțiunea de a instaura; instaurație. *s.f., g.-d. art.* instaurării, *pl.* instaurări.
instaurator,-oare (-sta-u-) Fondator, întemeietor. *s.m., pl.* instauratori; *s.f., g.-d. art.* instauratoarei, *pl.* instauratoare.
instaurație (-sta-u-) Instaurare. *s.f., art.* instaurația, *g.-d. art.* instaurației.
instiga *tr.* A îndemna la fapte dușmănoase, la dezordine; a incita, a ațâța. *vb. I, ind. prez. 3* instigă.
instigare Acțiunea de a instiga; incitare, instigație. *s.f., g.-d. art.* instigării, *pl.* instigări.
instigator,-oare (Persoană) care instigă; incitator. *adj., s.m.* și *f., pl.* instigatori,-oare.
instigație (-ți-e) (rar) Instigare. [*var.* instigațiune *s.f.*] *s.f., art.* instigația, *g.-d. art.* instigației, *pl.* instigații, *art.* instigațiile.

instigaţiune v. **instigaţie.**
instila *tr.* A administra un medicament lichid picătură cu picătură. *vb. I, ind. prez. 3* instilează.
instilare Acţiunea de a instila. *s.f., g.-d. art.* instilării, *pl.* instilări.
instilator Aparat cu care se fac instilaţii. *s.n., pl.* instilatoare.
instilaţie (-ţi-e) Introducere a unui lichid medicamentos într-o cavitate a organismului, picătură cu picătură. [*var.* instilaţiune *s.f.*] *s.f., art.* instilaţia, *g.-d. art.* instilaţici, *pl.* instilaţii, *art.* instilaţiile.
instilaţiune v. **instilaţie.**
instinct Complex de reflexe necondiţionate care asigură fiecărui organism îndeplinirea necesităţilor vitale (alimentaţie, reproducere, apărare). *s.n., pl.* instincte.
instinctiv,-ă 1. Referitor la instincte; instinctual. 2. (şi adv.) Făcut din instinct; inconştient. *adj., pl.* instinctivi,-e.
instinctivitate Caracter instinctiv. *s.f., g.-d. art.* instinctivităţii.
instinctual,-ă (-tu-al) Instinctiv (1). *adj., pl.* instinctuali,-e.
institui *tr.* A înfiinţa, a întemeia, a stabili (prin lege). *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* instítui, *3* instituie, *imperf. 3 sg.* instituia; *conj. prez. 3* să instituie.
instituire Acţiunea de a institui; întemeiere. *s.f., g.-d. art.* instituirii, *pl.* instituiri.
institut 1. Instituţie de învăţământ superior. //Instituţie în care se fac cercetări ştiinţifice de specialitate. 2. (în trecut) Şcoală particulară de grad secundar (cu internat). 3 (înv.) Instituţie (2). *s.n., pl.* institute.
institutor,-oare (în trecut) Învăţător (la oraş). *s.m., pl.* institutori; *s.f., g.-d. art.* institutoarei, *pl.* institutoare.
instituţia (-ţi-e) 1. Organizaţie de stat care desfăşoară activităţi cu caracter social, cultural etc. 2. Formă de organizare a raporturilor sociale potrivit normelor juridice stabilite pe domenii de activitate. *~a căsătoriei.* 3. Organizaţie care desfăşoară o activitate de interes internaţional. [*var.* instituţiune *s.f.*] *s.f., art.* instituţia, *g.-d. art.* instituţiei, *pl.* instituţii, *art.* instituţiile.
instituţional,-ă (-ţi-o-) Care se referă la instituţii, care se produce în instituţii. *adj., pl.* instituţionali,-e.
instituţionalism (-ţi-o-) Curent care consideră că economia politică trebuie să aibă drept obiect studierea anumitor categorii ale suprastructurii politice şi juridice şi unele fenomene social-economice, denumite impropriu „instituţii". *s.n.*
instituţionaliza (-ţi-o-) *tr.* A da caracter de instituţie, oficial. *vb. I, ind. prez. 3* instituţionalizează.
instituţionalizare (-ţi-o-) Acţiunea de a instituţionaliza. *s.f., g.-d. art.* instituţionalizării, *pl.* instituţionalizări.
instituţionalizat,-ă (-ţi-o-) Care a primit caracter de instituţie; oficial. //Care este în grija unei instituţii. *Copil ~. adj., pl.* instituţionalizaţi,-te.
instituţiune v. **instituţie.**
instructaj Instruire (a unei persoane sau a unui colectiv) în vederea îndeplinirii unei activităţi. *s.n., pl.* instructaje.
instructiv,-ă Care instruieşte; plin de învăţăminte. *adj., pl.* instructivi,-e.
instructiv-educativ,-ă Care instruieşte şi educă. *adj., pl.* instructiv-educativi,-e.
instructor,-oare Persoană care instruieşte pe alţii. *s.m., pl.* instructori; *s.f., g.-d. art.* instructoarei, *pl.* instructoare.
instrucţie (-ţi-e) 1. Proces de predare-învăţare urmat de cineva în vederea dobândirii de cunoştinţe, abilităţi etc.; învăţătură, instrucţiune (2). 2. Pregătire teoretică şi practică a militarilor. 3. (jur.) Fază procedurală în desfăşurarea unui proces, care constă în adunarea probelor. */Judecător de ~* = (în unele ţări) magistrat însărcinat cu cercetarea cauzelor penale. *s.f., art.* instrucţia, *g.-d. art.* instrucţiei.
instrucţiune (-ţi-u-) 1. Indicaţie dată cuiva în vederea îndeplinirii unei activităţi. 2. Instrucţie (1). 3. Unitate a programului unui calculator. 4. (la pl.) Îndrumări date de către conducerea unui organ ierarhic superior organelor din subordine; broşură care conţine aceste îndrumări. *s.f., g.-d. art.* instrucţiunii, *pl.* instrucţiuni.
instrui 1. *tr.* şi *refl.* A (se) pregăti într-un domeniu. 2. *tr.* A pregăti militarii în teoria şi practica militară. 3. *tr.* (jur.) A pregăti un proces. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* instruiesc, *imperf. 3 sg.* instruia; *conj. prez. 3* să instruiască.
instruire Acţiunea de a (se) instrui. *s.f., g.-d. art.* instruirii, *pl.* instruiri.
instrument 1. Ustensilă, aparat folosit pentru o anumită operaţie. 2. Aparat cu ajutorul căruia se produc sunete muzicale. 3. (fig.) Lucru, persoană folosită pentru îndeplinirea unui scop. */~ de ratificare* = document prin care statele ratifică o convenţie, un tratat. *~ gramatical* = cuvânt care stabileşte raporturi între alte cuvinte. *s.n., pl.* instrumente.
instrumenta 1. *tr.* A aranja orchestraţia unei piese muzicale. 2. *intr.* A întocmi acte publice. /(jur.) *A ~ un dosar* = a cerceta o cauză penală. 3. *tr.* A efectua o instrumentaţie (3). *vb. I, ind. prez. 3* instrumentează.
instrumental[1] Caz al flexiunii nominale în indo-europeană (transmis şi în limba rusă). *s.n., pl.* instrumentale.
instrumental[2]**,-ă** I. (muz.) Executat cu ajutorul instrumentelor. 2. (gram.) *Complement circumstanţial ~* = complement circumstanţial care arată mijlocul prin care se realizează o acţiune. *adj., pl.* instrumentali,-e.
instrumentalism 1. Concepţie filosofică potrivit căreia noţiunile, concepţiile ştiinţifice nu reflectă realitatea obiectivă, fiind simple instrumente la îndemâna individului. 2. Şcoală formalistă în poezie, care îşi propune să creeze efecte lirice prin combinaţii sonore expresive. *s.n.*
instrumentalist,-ă (Adept) al instrumentalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* instrumentalişti,-ste.
instrumentar Totalitatea instrumentelor folosite într-un anumit domeniu. *~ medical. s.n., pl.* instrumentare.
instrumentare Acţiunea de a instrumenta. *s.f., g.-d. art.* instrumentării.
instrumentaţie (-ţi-e) 1. Repartizare a părţilor unei compoziţii muzicale pe grupuri de instrumente. 2. Ramură a muzicologiei care se ocupă cu descrierea particularităţilor instrumentelor. 3. Operaţie de extra-gere a uneltelor rămase accidental într-un puţ de sondă. *s.f., art.* instrumentaţia, *g.-d. art.* instrumentaţiei, *pl.* instrumentaţii, *art.* instrumentaţiile.
instrumentist,-ă Persoană care cântă la un instrument muzical. *s.m., pl.* instrumentişti; *s.f., g.-d. art.* instrumentistei, *pl.* instrumentiste.
insubmersibil,-ă (rar) Care nu poate fi scufundat. *adj., pl.* insubmersibili,-e.
insubordonare Nesupunere la ordinele autorităţilor superioare; indisciplină, insubordonaţie. *s.f., g.-d. art.* insubordonării, *pl.* insubordonări.
insubordonat,-ă Care este nesupus; recalcitrant. *adj., pl.* insubordonaţi,-te.
insubordonaţie (-ţi-e) (rar) Insubordonare. *s.f., art.* insubordonaţia, *g.-d. art.* insubordonaţiei, *pl.* insubordonaţii, *art.* insubordonaţiile.
insucces Lipsă de succes; eşec, înfrângere. *s.n., pl.* insuccese.
insuficient,-ă (-ci-ent) Care nu este suficient, care nu ajunge. //(s.m.) Calificativ sub limita de trecere la un examen. *adj., pl.* insuficienţi,-te.

insuficiență (-ci-en-) 1. Lipsă, carență. 2. (med.) Incapacitate a unui organ de a funcționa normal. ~ *cardiacă*. *s.f., g.-d. art.* insuficienței, *pl.* insuficiențe.
insufla *tr.* 1 A introduce sub presiune gaze sau vapori într-un spațiu închis (motor, cuptor siderurgic etc.). 2. (fig.) A transmite cuiva anumite idei, sentimente; a inspira. //(înv.) A îmbărbăta. *vb. I, ind. prez. 3* insuflă.
insuflare Acțiunea de a insufla. *s.f., g.-d. art.* insuflării, *pl.* insuflări.
insuflator Instrument medical pentru insuflații. *s.n., pl.* insuflatoare.
insuflație (-ți-e) Introducere sub presiune a unei substanțe medicamentoase în organism, în scop terapeutic. *s.f., art.* insuflația, *g.-d. art.* insuflației, *pl.* insuflații, *art.* insuflațiile.
insular,-ă Caracteristic unei insule. //(s.) Locuitor al unei insule. *adj., pl.* insulari,-e.
insulă 1. Porțiune de uscat înconjurată din toate părțile de apă. 2. ~ *plutitoare* = îngrămădire compactă de rădăcini, ramuri, pământ etc. care plutesc pe apă. 3. (fig.) Spațiu diferit de mediul înconjurător. ~ *de verdeață*. *s.f., g.-d. art.* insulei, *pl.* insule.
insulină Hormon secretat de pancreas, care reglează cantitatea de glucoză din sânge. *s.f., g.-d. art.* insulinei.
insulinoterapie (med.) Tratament cu insulină. *s.f., art.* insulinoterapia, *g.-d. art.* insulinoterapiei, *pl.* insulinoterapii, *art.* insulinoterapiile.
insuliță Diminutiv al lui insulă. *s.f., g.-d. art.* insuliței, *pl.* insulițe.
insulta *tr.* A aduce cuiva o insultă; a jigni. *vb. I, ind. prez. 3* insultă.
insultare Acțiunea de a insulta. *s.f., g.-d. art.* insultării, *pl.* insultări.
insultă Cuvânt sau faptă injurioasă la adresa cuiva; jignire, ofensă. *s.f., g.-d. art.* insultei, *pl.* insulte.
insultător,-oare Jignitor, ofensator. *adj., pl.* insultători,-oare.
insuportabil,-ă Care nu poate fi suportat; greu de suportat; (despre oameni) nesuferit. *adj., pl.* insuportabili,-e.
insurecție (-ți-e) Formă de luptă armată sprijinită de masele populare și menită să răstoarne un regim politic sau să alunge o armată de ocupație. *s.f., art.* insurecția, *g.-d. art.* insurecției, *pl.* insurecții, *art.* insurecțiile.
insurecțional,-ă (-ți-o-) Referitor la insurecție; de insurecție. *adj., pl.* insurecționali,-e.
insurgent,-ă Participant la o insurecție. *s.m., pl.* insurgenți; *s.f., g.-d. art.* insurgentei, *pl.* insurgente.
insurgență Insurecție; răscoală. *s.f., g.-d. art.* insurgenței, *pl.* insurgențe.
insurmontabil,-ă (despre dificultăți, obstacole etc.) Care nu poate fi depășit; de neînvins. *adj., pl.* insurmontabili,-e.
inșanjabil,-ă (livr.) Care nu poate fi schimbat. *adj., pl.* inșanjabili,-e.
intabula *tr.* A înscrie o proprietate imobiliară în cartea funciară. *vb. I, ind. prez. 3* intabulează.
intabulare Acțiunea de a intabula. *s.f., g.-d. art.* intabulării, *pl.* intabulări.
intact,-ă Care este întreg; neatins, nevătămat. *adj., pl.* intacți,-te.
intalie (-li-e) Piatră dură, gravată în adâncime, folosită ca sigiliu. //(poligr.) Gravură în adâncime. *s.f., art.* intalia, *g.-d. art.* intaliei.
intangibil,-ă Care nu poate fi atins; inviolabil. *adj., pl.* intangibili,-e.
intangibilitate (livr.) Caracter intangibil. *s.f., g.-d. art.* intangibilității.
intarsie (-si-e) Tehnică de împodobire a unui obiect (din lemn, fildeș etc.) prin incrustarea de ornamente de diferite culori. *s.f., art.* intarsia, *g.-d. art.* intarsiei, *pl.* intarsii, *art.* intarsiile.
integra 1. *tr.* și *refl.* A (se) include, a (se) încadra într-un tot. 2. *tr.* (mat.) A calcula integrala unei funcții. *vb. I, ind. prez. 3* integrează.
integrabil,-ă Care poate fi integrat. *adj., pl.* integrabili,-e.
integral,-ă 1. (și adv.) Complet, întreg. /*Făină* ~ = făină brută, neselecționată. 2. *Calcul* ~ = capitol al matematicii care studiază integralele. *adj., pl.* integrali,-e.
integrală (mat.) Funcție care se obține prin integrarea unei funcții date, a unei ecuații diferențiale sau a unei ecuații cu derivate parțiale. //Simbol matematic care indică operația de integrare. *s.f., g.-d. art.* integralei, *pl.* integrale.
integralism Curent avangardist în literatura interbelică, bazat pe ideea de autenticitate. *s.n.*
integralist,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Adept) al integralismului. II. *s.m.* și *f.* (fam.) Student care a promovat toate examenele într-o singură sesiune. *adj., s.m.* și *f., pl.* integraliști,-ste.
integralitate Însușire a unui lucru de a fi întreg, complet. //(mat.) Proprietate a unei expresii diferențiale de a admite o integrală. //Caracter de sistem. *s.f., g.-d. art.* integralității.
integramă Joc de cuvinte încrucișate în care definițiile se află cuprinse în pătrățele. *s.f., g.-d. art.* integramei, *pl.* integrame.
integrant,-ă Component, constitutiv. /*Parte* ~ = parte care intră în mod necesar într-un tot. *adj., pl.* integranți,-te.
integrare 1. Acțiunea de a (se) integra; integrație. /~ *economică* = proces de intensificare a interdependențelor economice dintre diferite state ale lumii. 2. (mat.) Calculul unei integrale. *s.f., g.-d. art.* integrării, *pl.* integrări.
integrat,-ă Inclus, înglobat într-un tot. /(electron.) *Circuit* ~ = circuit în care elementele sunt interconectate electric pe o placă subțire de siliciu. *adj., pl.* integrați,-te.
integrator[1] Aparat pentru calculul integralelor unei ecuații diferențiale. *s.n., pl.* integratoare.
integrator[2]**,-oare** Care integrează. *adj., pl.* integratori,-oare.
integrație (-ți-e-) (rar) Integrare (1). *s.f., art.* integrația, *g.-d. art.* integrației, *pl.* integrații, *art.* integrațiile.
integrationist,-ă (-ți-o-) Referitor la integrarea economică sau politică. *adj., pl.* integrationiști,-ste.
integrism Tendință de păstrare strictă a tradiției în credință, fără acceptarea ideii de evoluție. *s.n.*
integrist,-ă (Adept) al integrismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* integriști,-ste.
integritate 1. Însușirea de a fi integru; cinste, probitate. 2. Calitatea de a se menține întreg. 3. ~ *teritorială* = principiu de drept internațional, potrivit căruia fiecare stat are dreptul să-și exercite nestingherit suveranitatea asupra teritoriului său. *s.f., g.-d. art.* integrității.
integrometru Aparat pentru calcularea suprafeței unei figuri plane, a volumului unei figuri de revoluție etc. *s.n., art.* integrometrul, *pl.* integrometre.
integru,-ă Cinstit, onest; incoruptibil. *adj., pl.* integri,-e.
integument (bot.) Înveliș al ovulului. //(zool.) Piele. *s.n., pl.* integumente.
intelect Capacitatea de a gândi, de a cunoaște; gândire, inteligență. *s.n., pl.* intelecte.
intelectiv,-ă De inteligență. *adj., pl.* intelectivi,-e.
intelectual,-ă (-tu-al) I. *adj.* Care se referă la intelect. II. *s.m.* și *f.* Persoană care, pe baza pregătirii superioare de specialitate, activează în domeniul științei, artei, învățământului etc.; persoană care aparține intelectualității. *adj., s.m.* și *f., pl.* intelectuali,-e.

intelectualiceşte (-tu-a-) Care acţionează pe baza intelectului, a gândirii. *adv.*
intelectualism (-tu-a-) Concepţie conform căreia lumea poate fi cunoscută prin raţiune, aceasta fiind mai presus de sentimente şi de voinţă. 2. Concepţie care reduce procesele afective şi volitionale la cele intelectuale. 3. Doctrină care reduce actul moral la cunoaştere, considerând că înţelegerea binelui implică săvârşirea lui. *s.n.*
intelectualitate (-tu-a-) 1. Categorie socială care lucrează în domeniul activităţii intelectuale. 2. Totalitatea intelectualilor. *s.f., g.-d. art.* intelectualităţii.
intelectualiza (-tu-a-) *tr.* A aborda, a trata ceva din punctul de vedere al intelectului; a abstractiza. *vb. I, ind. prez. 3* intelectualizează.
inteligent,-ă Înzestrat cu inteligenţă; ager, deştept. *adj., pl.* inteligenţi,-te.
inteligenţă Capacitate a omului de a înţelege uşor şi bine, de a se adapta la situaţii noi; capacitate intelectuală deosebită. //Om inteligent. *s.f., g.-d. art.* inteligenţei, *pl.* inteligenţe.
inteligenţie (-ţi-e) Intelectualitate. *s.f., art.* inteligenţia, *g.-d. art.* inteligenţiei.
inteligibil,-ă 1. Care poate fi înţeles; clar, limpede. 2. (fil.) Care poate fi cunoscut numai prin raţiune; de gândire. *adj., pl.* inteligibili,-e.
inteligibilitate Însuşirea de a fi inteligibil. *s.f., g.-d. art.* inteligibilităţii.
intemperant,-ă Excesiv, necumpătat. *adj., pl.* intemperanţi,-te.
intemperanţă Necumpătare, nestăpânitre. *s.f., g.-d. art.* intemperanţei, *pl.* intemperanţe.
intemperat,-ă Nestăpânit, dezlănţuit. *adj., pl.* intemperaţi,-te.
intemperie (mai ales la pl.) Stare atmosferică nefavorabilă; vreme rea. *s.f., art.* intemperia, *g.-d. art.* intemperiei, *pl.* intemperii, *art.* intemperiile.
intempestiv,-ă Care se produce pe neaşteptate şi într-un moment nepotrivit; inoportun. *adj., pl.* intempestivi,-e.
intempestivitate Caracter intempestiv. *s.f., g.-d. art.* intempestivităţii.
intenabil,-ă Care nu poate fi susţinut; de nepăstrat. //(fig.) Insuportabil. *adj., pl.* intenabili,-e.
intendant v. intendent.
intendent,-ă I. *s.m.* şi *f.* Persoană care se ocupă cu administrarea unei instituţii, a unei case etc. II. *s.m.* (în trecut) Ofiţer din serviciul intendenţei. [*var.* intendant *s.m.*] *s.m., pl.* intendenţi; *s.f., g.-d. art.* intendenţei, *pl.* intendenţe.
intendenţă (în trecut) Serviciu de aprovizionare cu hrană şi echipament în unităţile armatei. *s.f., g.-d. art.* intendenţei, *pl.* intendenţe.
intens,-ă Foarte puternic, tare; activ. *adj., pl.* intenşi,-se.
intensifica *tr.* şi *refl.* A (se) face mai intens; a (se) înteţi. *vb. I, ind. prez. 3* intensifică.
intensificare Acţiunea de a (se) intensifica. *s.f., g.-d. art.* intensificării, *pl.* intensificări.
intensificator,-oare Care intensifică. *adj., pl.* intensificatori,-oare.
intensitate 1. Însuşirea de a fi intens; grad de tărie, de energie. 2. (fiz.) Valoarea anumitor mărimi. /(fon.) *Accent de* ~ = accent care se caracterizează prin forţa cu care se rosteşte un sunet. *s.f., g.-d. art.* intensităţii, *pl.* intensităţi.
intensiv,-ă 1. Care are o mare intensitate; viu, puternic. /*Agricultură* ~ = sistem de obţinere a unei producţii din ce în ce mai mari pe unitatea de suprafaţă prin mijloace de producţie performante. 2. (fiz., despre mărimi) Care, prin compunerea mai multor sisteme identice, îşi păstrează valoarea neschimbată. *adj., pl.* intensivi,-e.
intenta *tr.* A introduce, a declanşa o acţiune juridică. *vb. I, ind. prez. 3* intentează.
intentare Acţiunea de a intenta. *s.f., g.-d. art.* intentării, *pl.* intentări.
intenţie (-ţi-e) 1. Dorinţă, gând de a întreprinde ceva. /*Cu* ~ = intenţionat. *Fără* ~ = involuntar. *Cu ~a să...* = cu gândul de a... *A face* (cuiva) *proces de* ~ = a învinui (pe cineva) de intenţii pe care nu le-a avut. *A avea ~ii serioase* (cu)...= a) a fi decis să realizeze ceea ce şi-a propus; b) a fi decis să contracteze o căsătorie. 2. (jur.) Atitudine psihică a cuiva care îşi dă seama de caracterul ilicit al faptei sale. [*var.* intenţiune *s.f.*] *s.f., art.* intenţia, *g.-d. art.* intenţiei, *pl.* intenţii, *art.* intenţiile.
intenţiona (-ţi-o-) *tr.* A avea de gând, a plănui. *vb. I, ind. prez. 3* intenţionează.
intenţional,-ă (-ţi-o-) (despre fapte penale) Săvârşit cu intenţie; planificat, premeditat. *adj., pl.* inteţionali,-e.
intenţionalism (-ţi-o-) Concepţie etică formalistă care susţine că orice activitate trebuie judecată numai după intenţiile urmărite şi nu după rezultatul ei. *s.n.*
intenţionalitate (-ţi-o-) Caracterul a ceea ce este intenţionat; premeditare. *s.f., g.-d. art.* intenţionalităţii.
intenţionat,-ă (-ţi-o-) Care este plănuit; cu intenţie. /*Bine* (sau *rău*) ~ = (despre oameni) cu intenţii bune (sau rele). *adj., pl.* intenţionaţi,-te.
intenţiune v. **intenţie.**
inter-[1] Element de compunere care înseamnă „între", „reciproc".
inter[2] Jucător care ocupă locul din dreapta sau din stânga centrului înaintaş în echipa de fotbal sau de handbal. *s.m., pl.* interi.
interactiv,-ă Referitor la interacţiune. *Joc* ~. *adj., pl.* interactivi,-e.
interacţiona (-ţi-o-) *intr.* şi *refl.* A fi în raport de interacţiune. *vb. I, ind. prez. 3* interacţionează.
interacţiune (-ţi-u-) Influenţare reciprocă între două sau mai multe corpuri, fenomene, sisteme etc. *s.f., g.-d. art.* interacţiunii, *pl.* interacţiuni.
interaliat,-ă (-li-at) Făcut, stabilit între aliaţi. *adj., pl.* interaliaţi,-te.
interarticular,-ă (med.) Dintre articulaţii. *adj., pl.* interarticulari,-e.
interasistenţă 1. Asistenţă cu caracter de reciprocitate. //Activitate metodică a cadrelor didactice, care constă în schimbul de experienţă pe baza asistenţei reciproce la lecţii. 2. (rar) Întrajutorare. *s.f., g.-d. art.* interasistenţei, *pl.* interasistenţe.
interastral,-ă Dintre aştri. *adj., pl.* interastrali,-e.
interatomic,-ă Care se exercită între doi sau mai mulţi atomi. *adj., pl.* interatomici,-ce.
interatracţie (-ţi-e) (biol.) Atracţie reciprocă (între fenomenele elementare ale vieţii animale). *s.f., art.* interatracţia, *g.-d. art.* interatracţiei.
interbancar,-ă Între două bănci[2]. *adj., pl.* interbancari,-e.
interbelic,-ă Dintre două războaie; (spec.) dintre cele două războaie mondiale. *adj., pl.* interbelici,-ce.
intercala *tr.* şi *refl.* A (se) introduce, a (se) adăuga într-un şir, într-o formaţie etc. *vb. I, ind. prez. 3* intercalează.
intercalar,-ă Intercalat, adăugat între altele. /*Cultură* ~ = cultura unei plante timpurii printre rândurile de plante târzii. *adj., pl.* intercalari,-e.
intercalare Acţiunea de a (se) intercala; intercalaţie (1). *s.f., g.-d. art.* intercalării, *pl.* intercalări.
intercalaţie (-ţi-e) 1. Intercalare. 2. Rocă sterilă cuprinsă într-un zăcământ. *s.f., art.* intercalaţia, *g.-d. art.* intercalaţiei, *pl.* intercalaţii, *art.* intercalaţiile.
intercapilar,-ă Situat între vasele capilare. *adj., pl.* intercapilari,-e.

intercedă v. **intercede.**
intercede *intr.* (rar) A interveni în favoarea cuiva. [*var.* intercedă *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* intercedă, *1 pl.* intercedem; *conj. prez. 3* să intercedă.
intercedere (rar) Acţiunea de a intercede. *s.f., g.-d. art.* intercederii, *pl.* intercederi.
intercelular,-ă (biol.) Care se află între celulele unui ţesut. *adj., pl.* intercelulari,-e.
intercepta *tr.* A prinde, a reţine un obiect în timpul mişcării lui. //A prinde, a controla o convorbire telefonică, o corespondenţă între două persoane etc. *vb. I, ind. prez. 3* interceptează.
interceptare Acţiunea de a intercepta; interceptie. *s.f., g.-d. art.* interceptării, *pl.* interceptări.
interceptat,-ă Care a fost prins, reţinut. //Care este controlat, sesizat, surprins. *adj., pl.* interceptaţi,-te.
interceptor Avion pentru misiuni de interceptie. *s.n., pl.* interceptoare.
intercepţie (-ţi-e) 1. Interceptare. /(sport) *Joc de ~* = joc bazat pe interceptarea mingii pe care adversarii şi-o pasează între ei. 2. Atacare a aparatelor inamice cu interceptoare sau cu proiectile teleghidate cu propulsie automată. *s.f., art.* intercepţia, *g.-d. art.* intercepţiei, *pl.* intercepţii, *art.* intercepţiile.
intercesiune (-si-u-) (rar) Intervenţie, mijlocire în favoarea cuiva. *s.f., g.-d. art.* intercesiunii, *pl.* intercesiuni.
interchinează (biol.) Interval de timp între două diviziuni succesive ale nucleului celular. [*var.* intercinează *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* interchinezei, *pl.* interchineze.
intercinează v. **interchinează.**
intercity (intersiti) Tren de viteză care circulă între marile oraşe. /(adj.) *Tren ~. s.n.*
intercluburi Între (două sau mai multe) cluburi. *Joc ~. adj. invar.*
intercolonament Distanţă care separă două coloane vecine ale unei colonade. *s.n., pl.* intercolonamente.
intercolonial,-ă (-ni-al) Care se desfăşoară între colonii. *adj., pl.* intercoloniali,-e.
intercom (tehn.) Interfon. *s.n.*
intercomunal,-ă Referitor la mai multe comune; care se desfăşoară între comune. *adj., pl.* intercomunali,-e.
intercomunicaţie (-ţi-e) Comunicaţie între două sau mai multe puncte. //Conversaţie între mai mulţi interlocutori. *s.f., art.* intercomunicaţia, *g.-d. art.* intercomunicaţiei.
intercondiţiona (-ţi-o-) *refl.* şi *intr.* A (se) condiţiona reciproc. *vb. I., ind. prez. 3* intercondiţionează.
intercondiţionare (-ţi-o-) Condiţionare reciprocă; interdependenţă. *s.f., g.-d. art.* intercondiţionării, *pl.* intercondiţionări.
interconecta *tr.* A realiza o interconexiune. *vb. I, ind. prez. 3* interconectează.
interconectare Acţiunea de a interconecta. *s.f., g.-d. art.* interconectării, *pl.* interconectări.
interconexiune (-xi-u-) 1. Legătură între mai multe reţele electrice. 2. Totalitatea mijloacelor tehnice necesare realizării interconexiunii unor sisteme energetice. *s.f., g.-d. art.* interconexiunii, *pl.* interconexiuni.
interconfesional,-ă (-si-o-) Care se referă la mai multe religii sau confesiuni. *adj., pl.* interconfesionali,-e.
interconsonantic,-ă (lingv.) Plasat între două consoane. *adj., pl.* interconsonantici,-ce.
intercontinental,-ă Care se află sau are loc între două sau mai multe continente. *adj., pl.* intercontinentali,-e.
intercooperatist,-ă Care are loc între cooperative; referitor la două sau mai multe cooperative. *adj., pl.* intercooperatişti,-ste.
intercostal,-ă Situat între coaste; referitor la spaţiul dintre coaste. *adj., pl.* intercostali,-e.
intercurent,-ă Care survine în timpul sau în cadrul unui fapt, unui fenomen (mai ales o boală). *adj., pl.* intercurenţi,-te.
interdental,-ă Între (sau dintre) dinţi. *adj., pl.* interdentali,-e.
interdentar,-ă Situat între dinţi. *adj., pl.* interdentari,-e.
interdepartamental,-ă Care coordonează activitatea mai multor departamente; care se desfăşoară între mai multe departamente. *adj., pl.* interdepartamentali,-e.
interdependent,-ă Care are loc în legătură cu alt fapt, alt fenomen etc. *adj., pl.* interdependenţi,-te.
interdependenţă Condiţionare reciprocă, legătură între acţiuni, fenomene etc. *s.f., g.-d. art.* interdependenţei, *pl.* interdependenţe.
interdict (în Evul Mediu) Interzicere temporară a slujbelor religioase de către autoritatea Bisericii catolice. *s.n., pl.* interdicte.
interdicţie (-ţi-e) 1. Prevedere legală prin care se interzice săvârşirea unor fapte sau acte. 2. Măsură judecătorească prin care se interzice unei persoane (răufăcător sau alienat mintal) exercitarea anumitor drepturi civile sau politice. //Stare în care se află această persoană. [*var.* interdicţiune *s.f.*] *s.f., art.* interdicţia, *g.-d. art.* interdicţiei, *pl.* interdicţii, *art.* interdicţiile.
interdicţiune v. **interdicţie.**
interdigital,-ă Între (sau dintre) degete. *adj., pl.* interdigitali,-e.
interdisciplinar,-ă Care se referă la mai multe discipline (sau ştiinţe); care stabileşte relaţii între ele. *adj., pl.* interdisciplinari,-e.
interdisciplinarism Interdisciplinaritate. *s.n.*
interdisciplinaritate 1. Caracterul a ceea ce este interdisciplinar. 2. Transfer de concepte şi metode de la o disciplină[2] la alta. *s.f., g.-d. art.* interdisciplinarităţii.
interelectrodic,-ă Între (dintre) electrozi. *adj., pl.* interelectrodici,-ce.
interes 1. Preocupare de a obţine un ajutor, un folos, un succes. //Ceea ce este util, important; folos, câştig. */De ~ general* = util tuturor, colectivităţii. *A-şi face ~ele* = a fi preocupat numai de avantaje personale. 2. Dorinţă de a cunoaşte, de a înţelege ceva. 3. Înţelegere şi simpatie faţă de cineva sau de ceva; grijă. 4. Dobândă. /(jur.) *Daune ~e* = despăgubire bănească pentru un pre-judiciu. 5. Calitatea de a atrage atenţia, de a stârni curiozitatea; atracţie. *s.n., pl.* interese.
interesa 1. *tr.* A reţine atenţia cuiva; a face pe cineva părtaş la o acţiune, la un câştig. 2. A arăta interes pentru cineva sau pentru ceva. 3. *refl.* A căuta să afle. *vb. I, ind. prez. 3* interesează.
interesant,-ă Care prezintă interes; care atrage atenţia. *adj., pl.* interesanţi,-te.
interesare Faptul de a (se) interesa. *s.f., g.-d. art.* interesării, *pl.* interesări.
interesat,-ă 1. Care are un interes (într-o afacere). 2. Care urmăreşte numai avantaje materiale personale. 3. Plin de interes; curios. *adj., pl.* interesaţi,-te.
interfatare (electron.) Interconectare a unui sistem sau a unor aparate, astfel încât ele să-şi poată îndeplini funcţia coordonat. *s.f., g.-d. art.* interfatării, *pl.* interfatări.
interfaţă[1] Suprafaţă de separare a porţiunilor reprezentând diferite faze într-un proces fizico-chimic. *s.f., g.-d. art.* interfeţei, *pl.* interfeţe.
interfaţă[2] (electron.) Dispozitiv care transformă semnalele electronice, astfel încât două aparate sau două sisteme să poată comunica între ele. *s.f., g.-d. art.* interfeţei, *pl.* interfeţe.
interfazic,-ă Dintre faze. *adj., pl.* interfazici,-ce.
interfera *intr.* (despre mişcări vibratorii) A se suprapune, a produce interferenţe; (p. gener.) a se combina. *vb. I, ind. prez. 3* interferează.

interferent,-ă 1. (despre fapte, fenomene etc.) Care interferează. 2. (fiz., despre mişcări vibratorii) *adj., pl.* interferenţi,-te.
interferenţă 1. Întâlnire, întrepătrundere a două sau mai multor fenomene, întâmplări. 2. Fenomen de suprapunere a efectelor a două mişcări vibratorii provenite de la surse diferite. *s.f., g.-d. art.* interferenţei, *pl.* interferenţe.
interferenţial,-ă (-ţi-al) De interferenţă. *adj., pl.* interferenţiali,-e.
interferometric,-ă Referitor la interferometrie. *adj., pl.* interferometrici,-ce.
interferometrie Determinare a unor mărimi fizice, care se bazează pe fenomenul de interferenţă. *s.f., art.* interferometria, *g.-d. art.* interferometriei, *pl.* interferometrii, *art.* interferometriile.
interferometru Instrument optic bazat pe fenomenul de interferenţă, folosit pentru determinarea unor mărimi. *s.n., art.* interferometrul, *pl.* interferometre.
interferon (biol.) Substanţă proteică, sintetizată în celulele animale după o infecţie virală, având proprietăţi antivirale. *s.m., pl.* interferoni.
interfibrilar,-ă Care are loc în interiorul ţesutului fibrilar. *adj., pl.* interfibrilari,-e.
interfluviu Porţiune de teren care separă două văi vecine. *s.n., art.* interfluviul, *pl.* interfluvii, *art.* interfluviile.
interfolia (-li-a) *tr.* A intercala file albe între paginile tipărite ale unei cărţi. *vb. I, ind. prez. 3* interfoliază, *1 pl.* interfoliem; *conj. prez. 3* să interfolieze; *ger.* interfoliind.
interfolicular,-ă Între (dintre) foliculi. *adj., pl.* interfoliculari,-e.
interfoliere (-li-e-) Acţiunea de a interfolia. *s.f., g.-d. art.* interfolierii, *pl.* interfoliери.
interfon Sistem de comunicare care permite numai convorbiri la posturi interioare (într-o întreprindere, într-un apartament etc.). //Aparat de comunicare într-un avion; intercom. *s.n., pl.* interfoane.
intergalactic,-ă Între (dintre) galaxii. *adj., pl.* intergalactici,-ce.
intergenezic,-ă (în sintagma) *Interval ~* = timp care separă două naşteri consecutive ale unei femei. *adj., pl.* intergenezici,-ce.
interglaciar[1] (-ci-ar) Interglaciaţie; depozit apărut în timpul unei interglaciaţii. *s.n., pl.* interglaciare.
interglaciar[2]**,-ă** (-ci-ar) Care se referă la perioada dintre două glaciaţii. *adj., pl.* interglaciari,-e.
interglaciaţie (-ci-a-ţi-e)**/intergiaciaţiune** (-ci-a-ţi-u-) Interval de timp cu climă caldă cuprins între două glaciaţii; interglaciar[1]. *s.f., art.* interglaciaţia/interglaciaţiunea, *g.-d. art.* interglaciaţiei/interglaciaţiunii, *pl.* interglaciaţii/interglaciaţiuni, *art.* interglaciaţiile/interglaciaţiunile.
interimar,-ă (Persoană) care exercită provizoriu o funcţie în lipsa titularului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* interimari,-e.
interimat Perioadă de timp în care o funcţie este exercitată de o altă persoană decât titularul; provizorat. *s.n., pl.* interimate.
interindividual,-ă (-du-al) Referitor la raporturile dintre indivizi. *adj., pl.* interindividuali,-e.
interinstituţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la raporturile dintre instituţii. *adj., pl.* interinstituţionali,-e.
interior[1] (-ri-or) 1. Partea dinăuntru a unui obiect, a unei camere, a unei locuinţe. //(pict.) Reprezentare a părţii dinăuntru a unei camere. //(cin., pl.) Scene filmate în casă. 2. (fig.) Structura morală, sufletească a omului. 3. Post telefonic instalat într-o cameră, într-un birou etc., legat de liniile exterioare printr-o centrală. *s.n., pl.* interioare.
interior[2]**,-oară** (-ri-or) Care este situat înăuntrul unui lucru, al unui spaţiu limitat; (fig.) referitor la latura morală a omului. *adj., pl.* interiori,-oare.
interioritate (-ri-o-) Caracterul a ceea ce este interior. //Subiectivitate. *s.f., g.-d. art.* interiorităţii, *pl.* interiorităţi.
interioriza (-ri-o-) 1. *tr.* A reflecta în conştiinţă unele fenomene exterioare. 2. *refl.* A-şi înăbuşi manifestările exterioare, a face să prevaleze viaţa interioară. *vb. I, ind. prez. 3* interiorizează.
interiorizare (-ri-o-) Acţiunea de a (se) interioriza. *s.f., g.-d. art.* interiorizării, *pl.* interiorizări.
interjacţie (-ţi-e) Parte de vorbire neflexibilă care exprimă stări sufleteşti sau care imită sunete şi zgomote. *s.f., art.* interjecţia, *g.-d. art.* interjecţiei, *pl.* interjecţii, *art.* interjecţiile.
interjudeţean,-ă Între (sau dintre) mai multe judeţe. *adj., pl.* interjudeţeni,-e.
interliceal,-ă (-ce-al) Între licee. *adj., pl.* interliceali,-e.
interlingar,-ă v. **interliniar.**
interlinia (-ni-a) *tr.* A despărţi prin interlinii. *vb. I, ind. prez. 3* interliniază, *1 pl.* interliniem; *conj. prez. 3* să interlinieze; *ger.* interliniind.
interliniar,-ă (-ni-ar) Scris sau tipărit între rânduri. [*var.* interlingar,-ă *adj.*] *adj., pl.* interliniari,-e.
interlinie (-ni-e) Spaţiu alb care se lasă între două rânduri de litere scrise ori tipărite sau între două linii ale portativului muzical. *s.f., art.* interlinia, *g.-d. art.* interliniei, *pl.* interlinii, *art.* interliniile.
interlock 1. Maşină de tricotat cu două rânduri de ace pe un singur cilindru. 2. (cin.) Sistem de legătură sincronă între aparatul de cinematografiat şi dispozitivul de înregistrat sunetele pe film. *s.n.*
interlocutiv,-ă Interlocutoriu. *adj., pl.* interlocutivi,-e.
interlocutor,-oare Persoană care participă la o discuţie. *s.m., pl.* interlocutori; *s.f., g.-d. art.* interlocutoarei, *pl.* interlocutoare.
interlocutoriu,-ie (jur.) Cu caracter de interlocuţiune; interlocutiv. *adj., pl.* interlocutorii.
interlocuţie v. **interlocuţiune.**
interlocuţiune (jur.) Hotărâre judecătorească care precedă sentinţa finală într-un proces. [*var.* interlocuţie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* interlocuţiunii, *pl.* interlocuţiuni.
interlop,-ă Care este dubios, cu o reputaţie proastă. *Lumea ~. adj., pl.* interlopi,-e.
interludiu Divertisment muzical sau dramatic între două părţi ale unui spectacol. *s.n., art.* interludiul, *pl.* interludii, *art.* interludiile.
intermaxilar,-ă Între (dintre) maxilare. *adj., pl.* intermaxilari,-e.
intermedia (-di-a) *tr.* A mijloci, a servi ca intermediar. *vb. I, ind. prez. 3* intermediază, *1 pl.* intermediem; *conj. prez. 3* să intermedieze; *ger.* intermediind.
intermediar,-ă (-di-ar) I. *adj.* Care se află la mijloc. II. *s.m.* Persoană care mijloceşte o tranzacţie între două părţi cu acordul acestora. *adj., s.m., pl.* intermediari,-e.
intermedină Hormon cu acţiune dilatatoare, secretat de lobul intermediar al hipofizei. *s.f., g.-d. art.* intermedinei.
intermediu 1. Ceea ce se află la mijloc. */Prin ~l* (cuiva sau a ceva) = prin mijlocirea (cuiva sau a ceva). 2. Scenetă comică, lucrare muzicală sau coregrafică, prezentată între două acte ale unei opere dramatice ca divertisment. *s.n., art.* intermediul, *pl.* intermedii, *art.* intermediile.
intermetalic,-ă (în sintagma) *Compus ~* = metal lipit prin sudură sau prin alt procedeu. *adj., pl.* intermetalici,-ce.
intermezzo (zz *pron.* ţ) (it.) 1. Divertisment muzical care se intercalează într-o reprezentaţie teatrală.

2. Mică piesă instrumentală de formă liberă. 3. Pasaj orchestral independent într-o operă. *s.n., art.* intermezzoul, *pl.* intermezzouri.

interminabil,-ă Care nu se mai termină; nesfârșit. //Exagerat de mare. *adj., pl.* interminabili,-e.

interministerial,-ă (-ri-al) Dintre (sau între) ministere. *adj., pl.* interministeriali,-e.

intermitent,-ă Care acționează cu întreruperi. //(adv.) Din când în când. *adj., pl.* intermitenți,-te.

intermitență Întrerupere temporară în funcționare, în activitate; lipsă de continuitate. *s.f., g.-d. art.* intermitenței, *pl.* intermitențe.

intermodulație (-ți-e) (fiz.) Modulație parazitară a unui semnal electric alternativ. *s.f., art.* intermodulația, *g.-d. art.* intermodulației.

intermolecular,-ă Care se află sau se petrece între molecule. *adj., pl.* intermoleculari,-e.

intermuscular,-ă Situat între mușchi. *adj., pl.* intermusculari,-e.

intern,-ă I. *adj.* Aflat în interiorul unui organism, al unui aparat, al unui fenomen etc. */Medicină ~ =* medicină care studiază bolile organelor din cavitatea toracică și abdominală. *De* (sau *pentru*) *uz ~ =* a) (despre medicamente) care se ia pe cale orală; b) (despre acte, documente, cărți etc.) care se poate consulta numai în interiorul unei instituții. II. *s.m.* și *f.* 1. Elev sau student care locuiește într-un internat. 2. Student la medicină admis (pe bază de concurs) să facă practică într-un spital. *adj., s.m.* și *f., pl.* interni,-e.

interna 1. *tr.* și *refl.* A (se) instala într-un spital pentru tratament. 2. *tr.* A sili pe cineva să stea într-un ospiciu, într-un sanatoriu; a închide într-un lagăr. *vb. I, ind. prez. 3* internează.

internare Acțiunea de a (se) interna. //Document pe baza căruia o persoană se poate interna într-un spital. *s.f., g.-d. art.* internării, *pl.* internări.

internat 1. Instituție școlară în care locuiesc și iau masa elevii. 2. Stagiu de practică medicală efectuat în spital și în clinici de către studenții din ultimii ani. *s.n., pl.* internate.

internațional,-ă (-ți-o-) Referitor la mai multe state; la care participă reprezentanții mai multor state. */Limbă ~ =* limbă națională cu largă circulație folosită ca limbă oficială în relațiile diplomatice. *Drept ~ =* totalitatea normelor juridice care reglementează raporturile dintre state. //(s.) Sportiv care își reprezintă țara la o competiție internațională. *adj., pl.* internaționali,-e.

Internaționala (-ți-o-) Cântec revoluționar pe versuri de E. Pottier (1871). *s.prop.f., g.-d. art.* Internaționalei.

internațională (-ți-o-) 1. (în trecut) Asociație a partidelor și organizațiilor clasei muncitoare din lumea întreagă. 2. Întrecere sportivă cu participanți din mai multe țări. *s.f., g.-d. art.* internaționalei, *pl.* internaționale.

internaționalism (-ți-o-) 1. Colaborare, solidaritate între națiuni, popoare, țări, partide egale în drepturi. 2. Doctrină potrivit căreia interesele naționale trebuie subordonate unui interes general, supranațional. *s.n.*

internaționalist,-ă (-ți-o-) (Adept) al internaționalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* internaționaliști,-ste.

internaționaliza (-ți-o-) *tr.* și *refl.* A da sau a dobândi caracter internațional. *vb. I, ind. prez. 3* internaționalizează.

internaționalizare (-ți-o-) Acțiunea de a (se) internaționaliza. *s.f., g.-d. art.* internaționalizării, *pl.* internaționalizări.

internaut,-ă Pasionat de internet. *s.m., pl.* internauți; *s.f., g.-d. art.* internautei, *pl.* internaute.

internet Rețea informatică mondială la care pot fi conectate computerele prin intermediul rețelelor locale. *s.n.*

internist,-ă (Medic) specialist în boli interne. *s.m., pl.* interniști; *s.f., g.-d. art.* internistei, *pl.* interniste.

internod Porțiune a tulpinii unei plante cuprinsă între două noduri. *s.n., pl.* internoduri.

internunciu v. **internunțiu.**

internunțiu Nunțiu (papal) interimar. [*var.* internunciu *s.m.*] *s.m., art.* internunțiul, *pl.* internunții, *pl.* internunțiile.

interoccidental,-ă Care are loc între țări din Occident (îndeosebi din Occidentul Europei). *adj., pl.* interoccidentali,-e.

interoceanic,-ă Care leagă oceane, care se petrece între oceane. *adj., pl.* interoceanici,-ce.

interoceptiv,-ă (biol., despre senzații) Care se formează în urma acțiunii impulsurilor de la nivelul organelor interne. *adj., pl.* interoceptivi,-e.

interoceptor (biol.) Terminație nervoasă a unui analizator care transmite informații primite de la organele interne. *s.m., pl.* interoceptori.

interocular,-ă Interpupilar. *adj., pl.* interoculari,-e.

interoga *tr.* 1. A pune întrebări cuiva; a supune la un interogatoriu. 2. A examina un elev, un student, un candidat. *vb. I, ind. prez. 3* interoghează.

interogare Acțiunea de a interoga; interogație. *s.f., g.-d. art.* interogării, *pl.* interogări.

interogativ,-ă Care exprimă o întrebare. *Pronume ~. adj., pl.* interogativi,-e.

interogatoriu Totalitatea întrebărilor puse de judecători unei părți implicate în proces și răspunsurile date de aceasta; act în care sunt consemnate aceste întrebări și răspunsuri. *s.n., art.* interogatoriul, *pl.* interogatorii, *art.* interogatoriile.

interogație (-ți-e) Întrebare. */~ retorică =* figură de stil care constă în formularea unei întrebări la care nu se așteaptă răspuns. [*var.* interogațiune *s.f.*] *s.f., art.* interogația, *g.-d. art.* interogației, *pl.* interogații, *art.* interogațiile.

interogațiune v. **interogație.**

interoperativitate Colaborare între forțele armate din mai multe țări. *s.f., g.-d. art.* interoperativității.

interorganic,-ă (anat.) Referitor la mai multe organe; dintre organe. *adj., pl.* interorganici,-ce.

interosos,-oasă Situat între oase. *adj., pl.* interososi,-oase.

interpapilar,-ă Între (dintre) papile. *adj., pl.* interpapilari,-e.

interparietal,-ă Situat între parietale. *adj., pl.* interparietali,-e.

interparlamentar,-ă Care se desfășoară între membrii mai multor parlamente. *adj., pl.* interparlamentari,-e.

interpela *tr.* A cere cuiva să dea explicații asupra unui fapt; (spec.) a cere explicații (în parlament) unui membru al guvernului asupra unor acte, a unor probleme etc. *vb. I, ind. prez. 3* interpelează.

interpelare Faptul de a interpela; conținutul unei interpelări; interpelație. *s.f., g.-d. art.* interpelării, *pl.* interpelări.

interpelator,-oare Persoană care face o interpelare. *s.m., pl.* interpelatori; *s.f., g.-d. art.* interpelatoarei, *pl.* interpelatoare.

interpelație (-ți-e) Interpelare. [*var.* interpelațiune *s.f.*] *s.f., art.* interpelația, *g.-d. art.* interpelației, *pl.* interpelații, *art.* interpelațiile.

interpelațiune v. **interpelare.**

interpenetra *refl.* A se întrepătrunde. *vb. I, ind. prez. 3* se interpenetrează.

interpenetrație (-ți-e) Întrepătrundere a mai multor elemente, substanțe etc. *s.f., art.* interpenetrația, *g.-d. art.* interpenetrației, *pl.* interpenetrații, *art.* interpenetrațiile.

interplanetar,-ă Care are loc sau care este situat între planete. */Staţie ~* = staţie destinată zborurilor cosmice şi pe care ar urma să facă escale navele spaţiale. *adj., pl.* interplanetari,-e.
Interpol Organizaţie internaţională de poliţie, care combate delincvenţa, criminalitatea etc., la nivel mondial. *s.prop.n.*
interpola *tr.* 1. A introduce, a insera într-un text (manuscris) fraze care nu aparţin originalului, pentru a-l completa. 2. (mat.) A intercala într-un şir de valori cunoscute unul sau mai multe mărimi determinate sau estimate. *vb. I, ind. prez. 3* interpolează.
interpolare Acţiunea de a interpola; ceea ce se interpolează; interpolaţie. *s.f., g.-d. art.* interpolării, *pl.* interpolări.
interpolat,-ă (despre fraze, cuvinte) Care a fost introdus, intercalat într-un text. //(despre un text) În care s-au făcut interpolări. *adj., pl.* interpolaţi,-te.
interpolator,-oare Autor al unei interpolări. *s.m., pl.* interpolatori; *s.f., g.-d. art.* interpolatoarei, *pl.* interpolatoare.
interpolaţie (-ţi-e) (rar) Interpolare. [*var.* interpolaţiune *s.f.*] *s.f., art.* interpolaţia, *g.-d. art.* interpolaţiei, *pl.* interpolaţii, *art.* interpolaţiile.
interpolaţiune v. **interpolaţie.**
interpoziţie (-ţi-e) 1. Stare a unui lucru aşezat între altele. 2. (fig.) Intervenţie a unei autorităţi superioare. /(jur.) *~ de persoane* = act prin care o persoană apare în locul alteia pentru a-i facilita unele avantaje pe care nu le-ar putea obţine direct. *s.f., art.* interpoziţia, *g.-d. art.* interpoziţiei, *pl.* interpoziţii, *art.* interpoziţiile.
interpret,-ă 1. Persoană care traduce cele spuse de cineva în altă limbă. 2. (fig.) Persoană care exprimă alteia sentimentele sau voinţa cuiva; reprezentant al unei colectivităţi; persoană care lămureşte un text, o expresie etc. 3. Persoană care interpretează un rol, o compoziţie etc. *s.m., pl.* interpreţi; *s.f., g.-d. art.* interpretei, *pl.* interprete.
interpreta *tr.* 1. A explica, a comenta un text, o lege etc. 2. A juca un rol într-o piesă, într-un film etc.; a executa o bucată muzicală. *vb. I, ind. prez. 3* interpretează.
interpretabil,-ă Care se poate interpreta; echivoc. *adj., pl.* interpretabili,-e.
interpretare Acţiunea de a interpreta; interpretaţiune. *s.f., g.-d. art.* interpretării, *pl.* interpretări.
interpretariat (-ri-at) Activitatea, meseria de interpret. *s.n.*
interpretativ,-ă Care serveşte la interpretare; care explică. *adj., pl.* interpretativi,-e.
interpretator,-oare (rar) Cel care interpretează, explică; exeget, comentator. *s.m., pl.* interpretatori; *s.f., g.-d. art.* interpretatoarei, *pl.* interpretatoare.
interpretaţiune (-ţi-u-) (înv.) Interpretare. *s.f., g.-d. art.* interpretaţiunii, *pl.* interpretaţiuni.
interprofesional,-ă (-si-o-) Referitor la mai multe profesiuni. //Bazat pe transferul de tehnici şi metode între două sau mai multe profesiuni. *adj., pl.* interprofesionali,-e.
interpsihologie Psihologie care studiază raporturile dintre indivizi în condiţiile imitaţiei, considerate ca lege a activităţii psihice. *s.f., g.-d. art.* interpsihologiei.
interpunctuaţie (-tu-a-ţi-e) Punerea semnelor de repaus între cuvinte sau propoziţii. *s.f., art.* interpunctuaţia, *g.-d. art.* interpunctuaţiei.
interpune 1. *tr.* A aşeza ceva între. 2. *refl.* A se amesteca în relaţiile dintre două persoane; a mijloci. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* interpun, *2 sg.* interpui, *1 pl.* interpunem; *conj. prez. 3* să interpună; *ger.* interpunând; *part.* interpus.
interpunere Acţiunea de a (se) interpune. *s.f., g.-d. art.* interpunerii, *pl.* interpuneri.
interpunte Spaţiu cuprins între două punţi şi bordajul uni nave. *s.f., g.-d. art.* interpunţii, *pl.* interpunţi.
interpupilar,-ă Care se află între centrele optice ale celor două cristaline ale ochilor omului; interocular. *adj., pl.* interpupilari,-e.
interpus,-ă Persoană care intrevine ca mijlocitor între alte două persoane; mijlocitor. *s.m., pl.* interpuşi; *s.f., g.-d. art.* interpusei, *pl.* interpuse.
interraional,-ă Care ţine de mai multe raioane; dintre raioane. *adj., pl.* interraionali,-e.
interregional,-ă Care se referă la mai multe regiuni; dintre mai multe regiuni. *adj., pl.* interregionali,-e.
interregn Perioadă de timp în care un stat monarhic nu are suveran. *s.n., pl.* interregnuri.
interscapular,-ă Situat între omoplaţi. *adj., pl.* interscapulari,-e.
interscapulum Zonă a corpului situată între omoplaţi. *s.n.*
interschimbabil,-ă (despre părţile unui sistem tehnic) Care se poate schimba unul cu altul. *adj., pl.* interschimbabili,-e.
interschimbabilitate Calitatea de a fi interschimbabil. *s.f., g.-d. art.* interschimbabilităţii.
intersecta *tr.* şi *refl.* A (se) întretăia. *vb. I, ind. prez. 3* intersectează.
intersectare Acţiunea de a (se) intersecta. *s.f., g.-d. art.* intersectării, *pl.* intersectări.
intersecţie (-ţi-e) 1. Încrucişare, întretăiere de drumuri. 2. (mat.) Mulţimea punctelor comune a două linii, două suprafeţe ori volume; totalitatea elementelor comune a două mulţimi. *s.f., art.* intersecţia, *g.-d. art.* intersecţiei, *pl.* intersecţii, *art.* intersecţiile.
intersexualitate (-xu-a-) (biol.) Schimbare a sexului în stadiile târzii ale dezvoltării individuale a unui animal sau a unei plante dioice. *s.f., g.-d. art.* intersexualităţii.
intersideral,-ă Interstelar. *adj., pl.* intersiderali,-e.
intersindical,-ă Stabilit între mai multe sindicate. *adj., pl.* intersindicali,-e.
intersistolă (med.) Timpul scurs între sistola auriculelor şi cea a ventriculelor inimii. *s.f., g.-d. art.* intersistolei, *pl.* intersistole.
interspaţiu Spaţiu, loc liber între obiecte. *s.n., art.* interspaţiul, *pl.* interspaţii, *art.* intrerspaţiile.
interspecific,-ă (biol.) Care are loc între specii diferite. *adj., pl.* interspecifici,-ce.
interstadial (geol.) Interval între două stadiale ale unei glaciaţii; interstadiu. *s.n.*
interstadiu (geol.) Interstadial. *s.n., art.* interstadiul, *pl.* interstadii, *art.* interstadiile.
interstatal,-ă Care se petrece între state; la care participă mai multe state. *adj., pl.* interstatali,-e.
interstelar,-ă Care se află sau care se petrece în spaţiul dintre stele; intersideral, interastral. *adj., pl.* interstelari,-e.
interstiţial,-ă (-ţi-al) Referitor la interstiţiu, care provine dintr-un interstiţiu. */Ţesut ~* = ţesut aflat în spaţiile dintre elementele în funcţiune ale unui organ. //(despre leziuni, inflamaţii) Localizat în ţesutul conjunctiv al unui organ. *adj., pl.* interstiţiali,-e.
interstiţiu Mic spaţiu (gol) aflat între părţile unui corp sau între elementele unui tot. *s.n., art.* interstiţiul, *pl.* interstiţii, *art.* interstiţiile.
interşanjabil,-ă Interschimbabil. *adj., pl.* interşanjabili,-e.
interşanjabilitate Interschimbabilitate. *s.f., g.-d. art.* interşanjabilităţii.
interşcolar,-ă Care are loc, care se desfăşoară între mai multe şcoli. *adj., pl.* interşcolari,-e.
intertip Maşină tipografică de cules şi turnat rânduri, mai perfecţionată decât linotipul. *s.n., pl.* intertertipuri.

intertrigo Inflamaţie localizată la cutele pielii; (pop.) opăreală. *s.n., art.* intertrigoul.
intertropical,-ă Situat între cele două tropice. *adj., pl.* intertropicali,-e.
interuman,-ă Între (dintre) oameni. *adj., pl.* interumani,-e.
interurban,-ă Care are loc între două sau mai multe oraşe; care leagă două sau mai multe oraşe. //(s.n.) Telefon care stabileşte legătura între două localităţi. *adj., pl.* interurbani,-e.
interval 1. Distanţă în timp între două evenimente sau între două fenomene consecutive. 2. Spaţiu care separă două lucruri. //(mat.) Mulţimea punctelor cuprinse între două valori date. 3. Diferenţă de înălţime între două sunete muzicale. *s.n., pl.* intervale.
intervalometru Dispozitiv mecanic ataşat la un aparat de fotografiat automat, cu ajutorul căruia se reglează intevalul de timp dintre două expuneri succesive. *s.n., art.* intervalometrul, *pl.* intervalometre.
interveni *intr.* 1. A intra într-o acţiune; a lua cuvântul. 2. A stărui pe lângă cineva pentru a face ceva. 3. A se ivi, a surveni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* intervin, *1 pl.* intervenim, *imperf. 3 sg.* intervenea; *conj. prez. 3* să intervină; *imper. 2 sg.* intervino; *ger.* intervenind.
intervenient,-ă (-ni-ent) (jur.) (Persoană) care intervine într-un proces. *adj., s.m.* şi *f., pl.* intervenienţi,-te.
intervenţie (-ţi-e) 1. Faptul de a interveni într-o acţiune, într-o discuţie etc. 2. Amestec al unui stat în treburile interne ale altui stat. 3. (med.) Operaţie. 4. Stăruinţă, demers făcut pentru a obţine ceva (mai ales o favoare). *s.f., art.* intervenţia, *g.-d. art.* intervenţiei, *pl.* intervenţii, *art.* intervenţiile.
intervenţionism (-ţi-o-) 1. Amestec al unui stat în treburile interne ale altui stat. 2. Intervenţie a statului în problemele economice. *s.n.*
intervenţionist,-ă (-ţi-o-) (Persoană, stat etc.) care practică intervenţionismul. *adj., s.m.* şi *f., pl.* intervenţionişti,-ste.
interversibil,-ă Care poate fi intervertit. *adj., pl.* interversibili,-e.
interversiune (-si-u-) Schimbare, răsturnare a unei ordini; intervertire. *s.f., g.-d. art.* interversiunii, *pl.* interversiuni.
intervertebral,-ă Care este situat între vertebre. *adj., pl.* intervertebrali,-e.
interverti *tr.* A schimba ordinea sau locul termenilor, al elementelor dintr-o serie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi 3 *pl.* intervertesc, *imperf. 3 sg.* interverteа; *conj. prez. 3* să interverteаscă.
intervertire Acţiunea de a interverti. *s.f., g.-d. art.* intervertirii, *pl.* intervertiri.
intervieva (-vi-e-) *tr.* A lua cuiva un interviu. *vb. I, ind. prez. 3* intervieveаză.
intervievare (-vi-e-) Acţiunea de a intervieva. *s.f., g.-d. art.* intervievării, *pl.* intervievări.
interviu 1. Convorbire între o personalitate politică, ştiinţifică etc. şi un ziarist pe diferite teme de actualitate; text al acestei convorbiri publicat în presă, difuzat prin radio etc. 2. Discuţie preliminară unei angajări. *s.n., art.* interviul, *pl.* interviuri.
interviziune (-zi-u-) Reunire a mai multor reţele de televiziune, în scopul realizării unor programe comune. *s.f., g.-d. art.* interviziunii.
intervocalic,-ă (despre unul sau mai multe sunete) Aflat între două vocale. *adj., pl.* intervocalici,-ce.
interzice *tr.* A nu permite, a opri pe cineva de la ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* interzic, *1 pl.* interzicem, *2 pl.* interziceţi, *imperf. 3 sg.* interzicea; *imper. 2 sg.* interzi, *neg.* nu interzice; *part.* interzis.
interzicere Acţiunea de a interzice; interdicţie. *s.f., g.-d. art.* interzicerii, *pl.* interziceri.
interzis,-ă I. *adj.* Care nu este permis. II. *s.m.* şi *f.* Persoană pusă sub interdicţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* interzişi,-se.
interzonal,-ă Care are loc între două zone. *adj., pl.* interzonali,-e.
intestin[1] 1. Parte a tubului digestiv, la oameni şi la unele animale, cuprinsă între stomac şi anus. *s.n., pl.* intestine.
intestin[2]**,-ă** (livr.) Care are loc în interior; intern, lăuntric. *Lupte ~. adj., pl.* intestini,-e.
intestinal,-ă Care se referă la intestin[1], care aparţine intestinului[1]. *adj., pl.* intestinali,-e.
intim,-ă/intim,-ă 1. Care constituie esenţa unui lucru; lăuntric. //(fig.) Strâns, apropiat. 2. (despre oameni, şi s.m.) Legat de cineva printr-o prietenie strânsă; familiar, apropiat. 3. Referitor la sentimentele de dragoste; erotic, sexual. 4. Referitor la viaţa particulară a cuiva; personal, privat. //Care are loc într-un cadru restrâns, familial. *adj., pl.* intimi,-e/intimi,-e.
intima *tr.* (jur.) 1. A pune în vedere cuiva ceva. 2. A chema în judecată. *vb. I, ind. prez. 3* intimeаză.
intimare (jur.) Acţiunea de a intima; avertizare, punere în vedere. *s.f., g.-d. art.* intimării, *pl.* intimări.
intimat,-ă (jur.) Persoană acuzată într-un proces; pârât. *s.m., pl.* intimaţi; *s.f., g.-d. art.* intimatei, *pl.* intimate.
intimida *tr.* şi *refl.* A insufla cuiva sau a simţi teamă; a (se) speria, a (se) zăpăci. *vb. I, ind. prez. 3* intimideаză.
intimidabil,-ă Care poate fi intimidat (uşor). *adj., pl.* intimidabili,-e.
intimidant,-ă Care intimidează, care sperie. *adj., pl.* intimidanţi,-te.
intimidare Faptul de a (se) intimida. *s.f., g.-d. art.* intimidării, *pl.* intimidări.
intimidat,-ă Cuprins de timiditate; încurcat, speriat. *adj., pl.* intimidaţi,-te.
intimism Tendinţă a unor artişti de a transmite prin operele lor sentimente strict personale. *s.n.*
intimist,-ă 1. (Adept) al intimismului. 2. (Pictor) de interioare. *adj., s.m.* şi *f., pl.* intimişti,-ste.
intimitate 1. Caracterul a ceea ce este intim; prietenie strânsă. */A trăi* (sau *a fi*) *în ~a cuiva* = a avea legături stânse (de prietenie) cu cineva. //Profunzime, adâncime a unui sentiment, a unui gând etc. 2. Cadru restrâns, familial. 3. (la pl.) Probleme, situaţii personale. *s.f., g.-d. art.* intimităţii, *pl.* (3) intimităţi.
intimiza *tr.* A crea o ambianţă intimă. *vb. I, ind. prez. 3* intimizeаză.
intimizare Acţiunea de a intimiza. *s.f., g.-d. art.* intimizării, *pl.* intimizări.
intitula 1. *tr.* A pune, a da un titlu unei scrieri. 2. *refl.* A purta un titlu, a se numi. [*var.* (pop.) întitula *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* intituleаză.
intitulare Acţiunea de a (se) intitula. [*var.* (pop.) întitulare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* intitulării, *pl.* intitulări.
intolerabil,-ă Care nu poate fi tolerat, permis, suportat. *adj., pl.* intolerabili,-e.
intolerant,-ă Care nu tolerează; neîngăduitor. *adj., pl.* intoleranţi,-te.
intoleranţă 1. Lipsă de toleranţă, de îngăduinţă. 2. Incapacitate a organismului de a suporta anumite medicamente. *s.f., g.-d. art.* intoleranţei, *pl.* intoleranţe.
intona *tr.* 1. A cânta, a fredona o melodie. 2. A rosti cu un anumit ton un cuvânt, o frază. [*var.* (pop.) întona *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* intoneаză.
intonare Acţiunea de a intona. [*var.* întonare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* intonării, *pl.* intonări.

intonație (-ți-e) 1. Emiterea corectă a unui sunet muzical. 2. Variație a vocii în timpul vorbirii, a interpretării unui text etc. [*var.* (rar) intonațiune *s.f.*] *s.f., art.* intonația, *g.-d. art.* intonației, *pl.* intonații, *art.* intonațiile.
intonațional,-ă (-ți-o-) Care se referă la intonație. *adj., pl.* intonaționali,-e.
intonațiune v. **intonație.**
intoxica 1. *tr.* și *refl.* A (se) introduce în organism substanțe toxice; a (se) otrăvi. //(fig., fam.) A agasa sau a fi agasat. 2. *tr.* A difuza știri false pentru a demoraliza, a face propagandă înșelătoare. *vb. I, ind. prez. 3* intoxică.
intoxicant,-ă Otrăvitor. *adj., pl.* intoxicanți,-te.
intoxicare Acțiunea de a (se) intoxica. *s.f., g.-d. art.* intoxicării, *pl.* intoxicări.
intoxicație (-ți-e) Rezultat al introducerii în organism a unor substanțe toxice. *s.f., art.* intoxicația, *g.-d. art.* intoxicației, *pl.* intoxicații, *art.* intoxicațiile.
intra[1]- Element de compunere care înseamnă „în", „înăuntru", „între".
intra[2] *intr.* A. 1. A trece din afară înăuntru, dintr-un loc deschis într-un loc închis; a se băga, a pătrunde. */A ~ în pământ* (*de rușine*) = a-i fi foarte rușine. *A ~ în spital* = a se interna. 2. (fig.) A se vârî, a pătrunde. *A ~ în amănunte. /A-i ~ cuiva în vole* = a-i face cuiva pe plac. (fam.) *A-l ~ cuiva* (*pe*) *sub piele* = a câștiga bunăvoin-ța cuiva prin fel de fel de mijloace. 3. A lua parte la o activitate. */A ~ într-o belea* (sau *o încurcătură, un necaz*) = a avea de îndurat o belea (sau o încurcătură etc.) *A ~ în horă* = a începe să ia parte la o acțiune. *A ~ în vorbă* = a) a începe o discuție cu cineva; b) (pop.) a avea relații de prietenie, de dragoste cu cineva de sex opus. *A ~ de serviciu* = a începe serviciul la o întreprindere, la o unitate militară etc. //A se angaja într-o slujbă. 4. A se înscrie într-o organizație, într-o asociație etc. B. 1. (despre lucruri, fenomene, idei etc.) A pătrunde, a se înfige, a străbate. 2. (fig.) A-și face loc, a se strecura. */A ~ boala în cineva* (sau *în oasele cuiva*) = a se îmbolnăvi. *A ~ frica* (sau *groaza, spaima*) *în cineva* (sau *în oasele, inima cuiva*) = a se îngrozi, a se înfricoșa. *A ~* (cuiva, ceva) *în sânge* = a deveni un obicei. *A ~ în sufletul cuiva* = a) a plictisi pe cineva cu insistențele; b) a deveni drag cuiva. 3. A avea loc, a începea. 4. (despre materiale) A fi necesar, a trebui. 5. (despre țesături) *A ~ la spălat* = a-și micșora dimensiunile prin spălare. 6. (despre o lege, un pact) *A ~ în vigoare* = a deveni aplicabil. 7. A începe executarea unei părți dintr-o bucată muzicală. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* intru, *2 sg.* intri, *3* intră.
intraatomic,-ă Care se află, care se petrece în interiorul atomului. *adj., pl.* intraatomici,-ce.
intracardiac,-ă (-di-ac) Din interiorul inimii. *adj., pl.* intracardiaci,-ce.
intracarpatic,-ă Situat în interiorul arcului munților Carpați. *adj., pl.* intracarpatici,-ce.
intracelular,-ă Care este, care se desfășoară în interiorul celulei. *adj., pl.* intracelulari,-e.
intracerebral,-ă Care este sau se petrece în creier. *adj., pl.* intracerebrali,-e.
intracontinental,-ă În (din) interiorul unui continent. *adj., pl.* intracontinentali,-e.
intracranian,-ă (-ni-an) (anat.) În craniu. *adj., pl.* intracranieni,-e.
intradă 1. Parte introductivă a unei compoziții muzicale ciclice. 2. Trecere de la un număr la altul la dans. *s.f., g.-d. art.* intrădei, *pl.* intrade.
intradermic,-ă (anat.) Situat în dermă. *adj., pl.* intradermici,-ce.
intradermoreacție (-re-ac-ți-e) Reacție imună folosită pentru stabilirea diagnosticului în bolile infecțioase. *s.f., art.* intradermoreacția, *g.-d. art.* intradermoreacției, *pl.* intradermoreacții, *art.* intradermoreacțiile; abr. *IDR.*
intrados Fața interioară (concavă) a unui arc, a unei bolți etc. *s.n., pl.* intradosuri.
intraductibil,-ă Care nu poate fi tradus dintr-o limbă în alta. *adj., pl.* intraductibili,-e.
intraductibilitate Însușirea de a fi intraductibil. *s.f., g.-d. art.* intraductibilității.
intraglaciar,-ă (-ci-ar) Care se găsește în masa unui ghețar. *adj., pl.* intraglaciari,-e.
intraglandular,-ă Care se află sau se petrece în interiorul glandelor. *adj., pl.* intraglandulari,-e.
intrahepatic,-ă Situat în interiorul ficatului. *adj., pl.* intrahepatici,-ce.
intralingvistic,-ă Care se petrece în interiorul limbii. *adj., pl.* intralingvistici,-ce.
intramagmatic,-ă (geol.) Care este în interiorul magmei; care s-a consolidat în adâncimea scoarței terestre. *adj., pl.* intramagmatici,-ce.
intramolecular,-ă Care este sau care se petrece în interiorul moleculei. *adj., pl.* intramolecolari,-e.
intramontan,-ă Care este dintre munți, care se petrece între munți. *adj., pl.* intramontani,-e.
intramundan,-ă (livr.) Care aparține lumii materiale. *adj., pl.* intramundani,-e.
intra-muros (lat.) În interiorul unui oraș. *loc. adv.*
intramuscular,-ă Care se produce în interiorul mușchilor. *adj., pl.* intramusculari,-e.
intranazal,-ă Care se introduce în nas. *adj., pl.* intranazali,-e.
intransigent,-ă Care este neînduplecat, care nu acceptă compromisuri. *adj., pl.* intransigenți,-te.
intransigență Însușirea de a fi intransigent. *s.f., g.-d. art.* intransigenței.
intransmisibil,-ă Care nu poate fi transmis. *adj., pl.* intransmisibili,-e.
intransportabil,-ă Care nu poate fi transportat. *adj., pl.* intransportabili,-e.
intranzitiv,-ă (despre verbe) A cărui acțiune nu trece în mod direct asupra unui obiect. *adj., pl.* intranzitivi,-e.
intranzitivitate Caracteristica unui verb intranzitiv. *s.f., g.-d. art.* intranzitivității.
intraocular,-ă Din interiorul ochiului. *adj., pl.* intraoculari,-e.
intrapelvian,-ă (-vi-an) (anat.) Din interiorul bazinului (3). *adj., pl.* intrapelvieni,-e.
intraperitoneal,-ă (-ne-al) (anat.) Situat în cavitatea peritoneală. *adj., pl.* intraperitoneali,-e.
intrapleural,-ă (anat.) În (din) cavitatea pleurală. *adj., pl.* intrapleurali,-e.
intrarahidian,-ă (-di-an) Din interiorul coloanei vertebrale. *adj., pl.* intrarahidieni,-e.
intrare 1. Acțiunea de a intra; loc prin care se intră; ușă, poartă; permisiunea (de a intra). 2. Momentul intervenției unei voci, a unui instrument în desfășurarea unei acțiuni muzicale. 3. Partea de început a unei localități, a unei suprafețe circumscrise etc. //Stradă mică; fundătură. 4. Înregistrare a adreselor, a cererilor etc. sosite într-o instituție. 5. (cont.) Valoare care se înregistrează în patrimoniul unei instituții sau întreprinderi. 6. (electron.) Punct, bornă de acces a unui element, a unui sistem prin care un semnal este introdus în acesta; input (1). 7. (inform.) Introducere de date într-un sistem și răspunsul unui element sau al întregului sistem la acestea; input (2). *s.f., g.-d. art.* intrării, *pl.* intrări.
intraspecific,-ă (biol.) Care are loc în cadrul aceleiași specii. *adj., pl.* intraspecifici,-ce.
intrașcolar,-ă Care are loc în interiorul aceleiași școli. *adj., pl.* intrașcolari,-e.
intrat Faptul de a intra; (concr.) intrare. *s.n.*
intratabil,-ă Care nu poate fi tratat. *adj., pl.* intratabili,-e.

intratoracic,-ă (anat.) Din cavitatea toracică. *adj., pl.* intratoracici,-ce.
intraurban,-ă Care se află sau are loc în interiorul unui oraş. *adj., pl.* intraurbani,-e.
intrauterin,-ă (-tra-u-) Care se află sau are loc în interiorul uterului. *adj., pl.* intrauterini,-e.
intravascular,-ă (anat.) În (din) interiorul vaselor. *adj., pl.* intravasculari,-e.
intravenos,-oasă (despre injecţii) Care se face în venă. *adj., pl.* intravenoşi,-oase.
intravilan[1] Suprafaţa construibilă a unei localităţi. *s.n.*
intravilan[2] (în sintagma) *Teren, spaţiu* ~ = teren, spaţiu situat în intravilan[1]. *adj., pl.* intravilane.
intrazonal,-ă Care se află sau se formează în cadrul aceleiaşi zone. *adj., pl.* intrazonali,-e.
întrătură Adâncitură într-un zid, într-o stâncă etc. *s.f., g.-d. art.* întrăturii, *pl.* întrături.
întrând Parte intrată mai înăuntru la o construcţie, la un teren etc. *s.n., pl.* întrânduri.
intrepid,-ă (livr.) Îndrăzneţ, cutezător. *adj., pl.* intrepizi,-de.
intrepiditate (livr.) Însuşirea celui intrepid; cutezanţă. *s.f., g.-d. art.* intrepidităţii, *pl.* intrepidităţi.
intrica *tr. şi refl.* (livr.) 1. A (se) încurca, a (se) intersecta la întâmplare. 2. A (se) confunda; a (se) încurca; a intriga. *vb. I, ind. prez. 3* intrică.
intricaţie (livr., biol.) Amestec, întretăiere; încrucişare întâmplătoare. *s.f., art.* intricaţia, *g.-d. art.* intricaţiei, *pl.* intricaţii, *art.* intricaţiile.
intriga 1. *tr.* A stârni curiozitatea cuiva; (fig.) a nelinişti. 2. *intr.* (înv.) A face intrigi; a unelti. *vb. I, ind. prez. 3* intrigă.
intrigant,-ă (Persoană) care face intrigi. *adj., s.m. şi f., pl.* intriganţi,-te.
intrigă 1. Acţiune (secretă) care foloseşte mijloace nepermise pentru îndeplinirea (sau împiedicarea) unui plan; uneltire. 2. Acţiune, subiect al unei opere literare; fabulaţie. *s.f., g.-d. art.* intrigii, *pl.* intrigi.
intrinsec,-ă Care constituie partea proprie şi esenţială a unui lucru. *Valoare* ~. *adj., pl.* intrinseci,-ce.
introduce *tr.* 1. A face să intre, să pătrundă; a băga, a vârî. //A include, a adăuga. *//refl.* A intra undeva (cu forţa sau pe furiş). 2. A face ca o persoană să fie primită de cineva sau să fie admisă undeva (într-o organizaţie, într-un club etc.). 3. A iniţia pe cineva într-un domeniu de activitate. 4. A pune în practică. *vb. III, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* introduc, *1 pl.* introducem, *2 pl.* introduceţi; *imper. 2 sg.* introdu, *neg.* nu introduce; *part.* introdus.
introducere 1. Acţiunea de a (se) introduce; includere, punere în practică. //Partea de început a unei opere (literare, muzicale etc.). 2. Studiu pregătitor, lucrare care cuprinde noţiunile de bază ale unei ştiinţe. *s.f., g.-d. art.* introducerii, *pl.* introduceri.
introductiv,-ă De (la) început; care serveşte ca introducere. *adj., pl.* introductivi,-e.
introducţie (înv.) Introducere; început. *s.f., art.* introducţia, *g.-d. art.* introducţiei, *pl.* introducţii, *art.* introducţiile.
introdus,-ă (despre oameni) Care are relaţii cu multă lume. //Care cunoaşte bine, amănunţit o problemă. *adj., pl.* introduşi,-se.
introgresiune (-si-u-) (biol.) Formare de noi specii prin hibridare vegetativă. *s.f., g.-d. art.* introgresiunii, *pl.* introgresiuni.
introiecţie (-tro-iec-ţi-e) Mecanism psihologic prin care individul imită conştient unele comportamente ale altcuiva, integrându-le propriei sale personalităţi. [*var.* introiecţiune *s.f.*] *s.f., art.* introiecţia, *g.-d. art.* intro-iecţiei, *pl.* introiecţii, *art.* introiecţiile.
introiecţiune v. **introiecţie.**
intromisie v. **intromisiune.**
intromisiune (rar) Acţiunea de a introduce în..., de a pune în... [*var.* intromisie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* intromisiunii.
introspecta *refl.* A-şi observa propriile trăiri psihice. *vb. I, ind. prez. 3* se introspectează.
introspectare Acţiunea de a se introspecta; introspecţie. *s.f., g.-d. art.* introspectării, *pl.* introspectări.
introspectiv,-ă Bazat pe introspecţie. *adj., pl.* introspectivi,-e.
introspecţie (-ţi-e) Analiză a conştiinţei, a sentimentelor proprii; autoobservare. //Studiu psihologic bazat pe această metodă. *s.f., art.* introspecţia, *g.-d. art.* introspecţiei, *pl.* introspecţii, *art.* introspecţiile.
introversiune (-si-u-) (psih.) Orientare a conştiinţei către propriul eu, neglijându-se lumea exterioară. *s.f., g.-d. art.* introversiunii.
introvertit,-ă (despre oameni) Preocupat în mod deosebit de propria lume interioară. *adj., pl.* introvertiţi,-te.
intrus,-ă (Persoană) care se introduce undeva sau la cineva fără drept; fără a fi invitat. *adj., s.m. şi f., pl.* intruşi,-se.
intruvabil,-ă (rar) De negăsit. *adj., pl.* intruvabili,-e.
intruziune (-zi-u-) 1. Faptul de a (se) introduce undeva, la cineva, fără drept. 2. Pătrundere a magmei în crăpăturile scoarţei terestre. //Strat de roci format în urma acestui proces. *s.f., g.-d. art.* intruziunii, *pl.* intruziuni.
intruziv,-ă (în sintagma) *Rocă* ~ = rocă eruptivă formată prin întărirea magmelor în interiorul scoarţei Pământului. *adj., pl.* intruzivi,-e.
intuba *tr.* (med.) A supune un bolnav intubaţiei. *vb. I, ind. prez. 3* intubează.
intubare Acţiunea de a intuba. *s.f., g.-d. art.* intubării, *pl.* intubări.
intubaţie (-ţi-e) Introducere a unei sonde într-un organ tubular în scopul aplicării unor substanţe medicamentoase sau al golirii de conţinutul patologic. *s.f., art.* intubaţia, *g.-d. art.* intubaţiei, *pl.* intubaţii, *art.* intubaţiile.
intui *tr.* A înţelege ceva datorită intuiţiei; a sesiza, a anticipa, a prevedea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* intuiesc, *imperf. 3 sg.* intuia; *conj. prez. 3* să intuiască.
intuire Faptul de a intui. *s.f., g.-d. art.* intuirii, *pl.* intuiri.
intuitiv,-ă (-tu-i-) Bazat pe cunoaşterea directă a realităţii. *//Metodă* ~ = metodă folosită în pedagogie, care îmbină prezentarea teoretică a obiectelor şi a fenomenelor cu observarea lor directă. *adj., pl.* intuitivi,-e.
intuiţie (-ţi-e) 1. Capacitate a conştiinţei de a descoperi (spontan), pe cale raţională, esenţa unei probleme. //Principiu didactic conform căruia predarea şi însuşirea cunoştinţelor trebuie să pornească de la reflectarea senzorială nemijlocită a obiectelor şi fenomenelor studiate. 2. Descoperire bruscă, neaşteptată a unei soluţii. //Inspiraţie, presentiment. *s.f., art.* intuiţia, *g.-d. art.* intuiţiei, *pl.* intuiţii, *art.* intuiţiile.
intuiţionism (-tu-i-ţi-o-) Curent filosofic care opune raţiunii intuiţia, capabilă să pătrundă în esenţa fenomenelor. *s.n.*
intuiţionist,-ă (Adept) al intuiţionismului. *adj., s.m. şi f., pl.* intuiţionişti,-ste.
intumescent,-ă (med., despre ţesuturi) Care începe să se umfle; care este umflat. *adj., pl.* intumescenţi,-te.
intumescenţă (med.) Umflătură. *s.f., g.-d. art.* intumescenţei, *pl.* intumescenţe.
inulină Glucidă asemănătoare cu amidonul, care se găseşte în rizomul unei plante. *s.f., g.-d. art.* inulinei.

inuman,-ă Neomenos, crud. //De proporţii monstruoase. *adj., pl.* inumani,-e.
inumerabil,-ă (livr.) Care nu poate fi numărat. *adj., pl.* inumerabili,-e.
inunda *tr.* 1. (despre apă) A acoperi prin revărsare un teren, o mină, un canal etc. 2. A face să pătrundă o cantitate de apă într-un strat petrolifer pentru a mări presiunea internă a zăcământului. 3. (fig., despre lacrimi, lumină etc.) A copleşi, a umple în întregime. *vb. I, ind. prez. 3* inundă.
inundabil,-ă (despre terenuri) Care este expus inundaţiilor. *adj., pl.* inundabili,-e.
inundare Acţiunea de a inunda. *s.f., g.-d. art.* inundării, *pl.* inundări.
inundat,-ă Acoperit cu apă, sub apă. *adj., pl.* inundaţi,-te.
inundaţie (-ţi-e) 1. Acoperire a unei porţiuni de teren cu o mare cantitate de apă (provenită din ploi sau din revărsarea râurilor); cantitate de apă care inundă un teren. 2. Pătrundere de lichid într-un organ cavitar. *s.f., art.* inundaţia, *g.-d. art.* inundaţiei, *pl.* inundaţii, *art.* inundaţiile.
inutil,-ă Care nu este folositor. //(adv.) Fără folos, zadarnic. *adj., pl.* inutili,-e.
inutilitate Lipsă de utilitate; zădărnicie. *s.f., g.-d. art.* inutilităţii.
inutilizabil,-ă Care nu poate fi utilizat; de nefolosit. *adj., pl.* inutilizabili,-e.
inuzabil,-ă Care nu se uzează. //(fig.) Proaspăt, tânăr. *adj., pl.* inuzabili,-e.
inuzitat,-ă Care nu este folosit; neobişnuit, neîntrebuinţat. *adj., pl.* inuzitaţi,-te.
invada *tr.* 1. A ocupa prin violenţă (şi cu mari forţe) un teritoriu străin; a cotropi. //(fig.) A pune stăpânire pe... 2. (despre plante şi animale dăunătoare) A apărea undeva rapid şi masiv; a năpădi. *vb. I, ind. prez. 3* invadează.
invadare Acţiunea de a invada. *s.f., g.-d. art.* invadării, *pl.* invadări.
invadat,-ă Care a fost cotropit, cuprins (repede şi violent). *adj., pl.* invadaţi,-te.
invadator,-oare (Persoană, armată, stat) care invadează; cotropitor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* invadatori,-oare.
invagina *refl.* (med., despre porţiuni ale intestinelor) A se întoarce spre interior, a creşte prin invaginaţie. *vb. I, ind. prez. 3* invaginează.
invaginaţie (-ţi-e) (med.) Pătrundere a unei porţiuni de organ sau de ţesut într-o cută proprie. //Ocluziune intestinală produsă de pătrunderea unui segment intestinal în segmentul imediat următor. *s.f., art.* invaginaţia, *g.-d. art.* invaginaţiei, *pl.* invaginaţii, *art.* invaginaţiile.
invalid,-ă (Persoană) care are o infirmitate. *adj., s.m.* şi *f., pl.* invalizi,-de.
invalida *tr.* A declara ca nevalabil (un act, un vot etc.). *vb. I, ind. prez. 3* invalidează.
invalidabil,-ă Care poate fi invalidat, anulat. *adj., pl.* invalidabili,-e.
invalidare Acţiunea de a invalida; anulare, infirmare. *s.f., g.-d. art.* invalidării, *pl.* invalidări.
invaliditate Starea persoanei invalide; infirmitate. *s.f., g.-d. art.* invalidităţii, *pl.* invalidităţi.
invar Oţel aliat cu mult nichel, folosit în construcţia instrumentelor şi a aparatelor de precizie. *s.n.*
invariabil,-ă (-ri-a-) 1. Care nu se schimbă, care nu variază; constant. 2. (gram., despre cuvinte) Care nu are flexiune. *adj., pl.* invariabili,-e.
invariabilitate (-ri-a-) Faptul de a fi invariabil. *s.f., g.-d. art.* invariabilităţii, *pl.* invariabilităţi.
invariant,-ă (-ri-ant) I. *adj.* (mat., despre o mărime, o relaţie etc.) Invariabil. II. *s.m.* (mat.) Mărime, relaţie, proprietate etc. care nu se schimbă în urma intervenţiei unor transformări. III. *s.f.* Formă, motiv cultural, literar etc.cu caracter de permanenţă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* invarianţi,-te.
invazie (-zi-e) 1. Cotropire a unei ţări de către armata altei ţări. 2. (med.) Perioada de început în bolile contagioase. 3. Năvălire masivă şi rapidă într-o regiune a unor specii de animale sau de plante dăunătoare. *s.f., art.* invazia, *g.-d. art.* invaziei, *pl.* invazii, *art.* invaziile.
invaziv,-ă (med.) Cu caracter de invazie. *adj., pl.* invazivi,-e.
invectiva *tr* (rar) A adresa cuiva invective; a insulta. *vb. I, ind. prez. 3* invectivează.
invectivare Acţiunea de a invectiva. *s.f., g.-d. art.* invectivării, *pl.* invectivări.
invectivă 1. Expresie violentă, jignitoare la adresa cuiva. 2. Procedeu stilistic care constă în folosirea expresiilor violente, agresive. *s.f., g.-d. art.* invectivei, *pl.* invective.
inventa *tr.* 1. A realiza ceva nou care nu a existat până atunci. 2. (fig.) A prezenta ca adevărate lucruri imaginare; a născoci. *vb. I, ind. prez. 3* inventează/inventă.
inventar 1. Listă, registru în care sunt cuprinse toate bunurile, toate obiectele dintr-o gospodărie, dintr-o instituţie etc.; (p. ext.) totalitatea acestor bunuri. */A face ~ul* = a inventaria. *~ viu* = totalitatea vitelor şi păsărilor dintr-o gospodărie. *~ mort* = totalitatea uneltelor, mijloacelor de transport etc. dintr-o întreprindere, dintr-o gospodărie etc. 2. (fig.) Lista, înşiruirea amănunţită a unor fapte, întâmplări etc. *s.n., pl.* inventare.
inventare Acţiunea de a inventa; născocire. *s.f., g.-d. art.* inventării, *pl.* inventări.
inventaria (-ri-a) *tr.* A înregistra într-un inventar. *vb. I, ind. prez. 3* inventariază, *1 pl.* inventariem; *conj. prez. 3* să inventarieze; *ger.* inventariind.
inventariere (-ri-e-) Acţiunea de a inventaria. *s.f., g.-d. art.* inventarierii, *pl.* inventarieri.
inventator,-oare Persoană care a realizat o invenţie; inventor. *s.m., pl.* inventatori; *s.f., g.-d. art.* inventatoarei, *pl.* inventatoare.
inventică Disciplină care studiază procesul invenţiei şi metodele stimulării creativităţii. *s.f., g.-d. art.* inventicii.
inventiv,-ă Care are capacitatea de a inventa. *adj., pl.* inventivi,-e.
inventivitate Însuşirea de a fi inventiv. *s.f., g.-d. art.* inventivităţii, *pl.* inventivităţi.
inventor (înv.) Inventator. *s.m., pl.* inventori.
invenţie (-ţi-e) 1. Realizare tehnică reprezentând o noutate într-un anumit domeniu. 2. (fig.) Fantezie, născocire, minciună. 3. Căutare a ideilor adecvate într-un discurs sau a temelor potrivite într-o creaţie artistică. *s.f., art.* invenţia, *g.-d. art.* invenţiei, *pl.* invenţii, *art.* invenţiile.
invenţiune (-ţi-u-) (muz.) Fantezie, improvizaţie muzicală cu caracter polifonic. *s.f., g.-d. art.* invenţiunii, *pl.* invenţiuni.
inverificabil,-ă Care nu poate fi verificat. *adj., pl.* inverificabili,-e.
invernal,-ă (rar) De iarnă. *adj., pl.* invernali,-e.
invers,-ă (şi adv.) Opus direcţiei iniţiale sau firesti. /(mat.) *Mărimi* (sau *valori*) *~ proporţionale* = mărimi (sau valori) care variază, astfel încât produsul lor rămâne constant. *Cantităţi* (sau *mărimi, numere*) *~* = cantităţi (sau mărimi, numere) al căror produs este egal cu unitatea. *adj., pl.* inverşi,-se.
inversa *tr.* A schimba ordinea iniţială sau firească; a face (ceva) invers, a răsturna. *vb. I, ind. prez. 3* inversează.
inversare Acţiunea de a inversa. *s.f., g.-d. art.* inversării, *pl.* inversări.

inversie (-si-e) 1. (fiz.) Schimbare de sens (şi de semn) a unui parametru în funcţie de altul. 2. (biol.) Rearanjare inversă a genelor într-un segment de cromozom. *s.f., art.* inversia, *g.-d. art.* inversiei, *pl.* inversii, *art.* inversiile.
inversiune (-si-u-) 1. Inversare. 2. (mat.) Transformare a unei figuri prin schimbarea punct cu punct a poziţiilor punctelor figurii. 3. (med.) Aşezare a organelor într-o poziţie inversă decât cea normală. */~ sexuală* = homosexualitate. 4. (lit.) Figură de stil constând în schimbarea topicii normale în frază. 5. Transformare a unui negativ fotografic în pozitiv. *s.f., g.-d. art.* inversiunii, *pl.* inversiuni.
inversor Dispozitiv folosit pentru inversarea sensului mişcării unei maşini, a unui curent etc. *s.n., pl.* inversoare.
invertază Enzimă care transformă zahărul în glucoză şi în fructoză. *s.f., g.-d. art.* invertazei, *pl.* invertaze.
inverti *tr.* 1. A face o inversiune; a schimba, a transforma. 2. (chim.) A transforma zahărul în glucoză şi fructoză cu ajutorul invertazei. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* invertesc, *imperf. 3 sg.* invertea; *conj. prez. 3* să invertească.
invertire Acţiunea de a inverti. */~ sexuală* = homosexualitate. *s.f., g.-d. art.* invertirii, *pl.* invertiri.
invertit (livr.) Homosexual. *s.m., pl.* invertiţi.
invertor (elt.) Dispozitiv care transformă curentul electric continuu în curent electric alternativ. *s.n., pl.* invertoare.
investi *tr.* A plasa un capital; a face o investiţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* investesc, *imperf. 3 sg.* investea; *conj. prez. 3* să investească.
investiga *tr.* A face investigaţii; a cerceta. *vb. I, ind. prez. 3* investighează.
investigabil,-ă Care poate fi investigat, cercetat. *adj., pl.* investigabili,-e.
investigare Acţiunea de a investiga; investigaţie. *s.f., g.-d. art.* investigării, *pl.* investigări.
investigativ,-ă (livr.) Cu caracter de investigare. *adj., pl.* investigativi,-e.
investigator,-oare (Persoană) care investighează, care cercetează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* investigatori,-oare.
investigaţie (-ţi-e) Cercetare, studiere minuţioasă pentru a afla ceva. [*var.* (înv.) investigaţiune *s.f.*] *s.f., art.* investigaţia, *g.-d. art.* investigaţiei, *pl.* investigaţii, *art.* investigaţiile.
investigaţiune v. **investigaţie.**
investire Acţiunea de a investi. *s.f., g.-d. art.* investirii, *pl.* investiri.
investitor,-oare (Cel) care plasează un capital, care face o investiţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* investitori,-oare.
investiţie (-ţi-e) 1. Alocare de fonduri în domeniul social, economic, cultural etc.; (concr.) fondul alocat. 2. Plasarea (de către stat) a unei sume pentru crearea de noi fonduri fixe, pentru modernizarea celor existente etc. [*var.* investiţiune *s.f.*] *s.f., art.* investiţia, *g.-d. art.* investiţiei, *pl.* investiţii, *art.* investiţiile.
investiţiune v. **investiţie.**
inveterat,-ă (despre persoane) (livr.) Învechit în rele, în vicii. //(despre vicii, defecte) Înrădăcinat, incarnat. [*var.* înveterat,-ă *adj.*] *adj., pl.* inveteraţi,-te.
invidia (-di-a) *tr.* 1. A fi stăpânit de invidie; a pizmui. 2. A râvni, a pofti la ceva ce nu-ţi aparţine. *vb. I, ind. prez. 3* invidiază, *1 pl.* invidiem; *conj. prez. 3* să invidieze; *ger.* invidiind.
invidie (-di-e) Sentiment egoist de ciudă, de părere de rău provocat de succesele sau de situaţia bună a altuia. *s.f., art.* invidia, *g.-d. art.* invidiei, *pl.* invidii, *art.* invidiile.
invidiere (-di-e-) Faptul de a invidia. *s.f., g.-d. art.* invidierii.
invidios,-oasă (-di-os) I. *adj.* Plin de invidie; care arată invidie. II. *s.m.* şi *f.* Om invidios (I). *adj., s.m.* şi *f., pl.* invidioşi,-oase.
invincibil,-ă Care nu poate fi învins; de nebiruit. *adj., pl.* invincibili,-e.
invincibilitate Calitatea de a fi invincibil. *s.f., g.-d. art.* invincibilităţii.
inviolabil,-ă (-vi-o-) Care nu poate fi violat, atins, încălcat. //Protejat în mod legal de o urmărire, de o pedeapsă. *adj., pl.* inviolabili,-e.
inviolabilitate (-vi-o-) Calitatea de a fi inviolabil. *s.f., g.-d. art.* inviolabilităţii.
invita *tr.* A ruga pe cineva să se prezinte undeva sau să participe la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* invită.
invitare Acţiunea de a invita. *s.f., g.-d. art.* invitării, *pl.* invitări.
invitat,-ă Persoană care este chemată să participe la ceva; participant. *s.m., pl.* invitaţi; *s.f., g.-d. art.* invitatei, *pl.* invitate.
invitaţie (-ţi-e) 1. Faptul de a fi chemat; chemare; convocare, poftire. 2. (concr.) Document, bilet prin care cineva este invitat undeva. [*var.* invitaţiune *s.f.*] *s.f., art.* invitaţia, *g.-d. art.* invitaţiei, *pl.* invitaţii, *art.* invitaţiile.
invitaţiune v. **invitaţie.**
in vitro (lat., despre experimente biologice) În afara organismului viu; în laborator. *Experienţă ~. loc. adj.; loc. adv.*
in vivo (lat., despre experimente biologice) În mediul natural. *Cercetări ~. loc. adj.; loc. adv.*
invizibil,-ă Care nu se vede sau nu poate fi văzut. //Extrem de mic. *adj., pl.* invizibili,-e.
invizibilitate Însuşirea a ceea ce este invizibil. *s.f., g.-d. art.* invizibilităţii.
invoca *tr.* 1. A chema în ajutor (o divinitate). 2. A cita ceva în favoarea sa. *vb. I, ind. prez. 3* invocă.
invocare Acţiunea de a invoca. *s.f., g.-d. art.* invocării, *pl.* invocări.
invocator,-oare (Persoană) care face o invocaţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* invocatori,-oare.
invocaţie (-ţi-e) Chemare în ajutor. //(spec.) Chemare adresată de către un poet muzei, pentru a-l inspira. */~ retorică* = figură de stil care constă în interpelarea unei personalităţi absente. [*var.* invocaţiune *s.f.*] *s.f., art.* invocaţia, *g.-d. art.* invocaţiei, *pl.* invocaţii, *art.* invocaţiile.
invocaţiune v. **invocaţie.**
involua (-lu-a) *intr.* A se întoarce de la o stare sau o formă superioară de dezvoltare la una inferioară; a regresa. *vb. I, ind. prez. 3* involuează.
involuare (-lu-a-) Acţiunea de a involua. *s.f., g.-d. art.* involuării, *pl.* involuări.
involuat,-ă (-lu-at) Care a regresat. *adj., pl.* involuaţi,-te.
involucru (bot.) 1. Totalitatea frunzişoarelor grupate la baza unei flori sau a unei inflorescenţe. 2. Membrană care înveleşte pălăria unor ciuperci înainte de a ieşi din pământ. *s.n., art.* involucrul, *pl.* involucre.
involuntar,-ă (şi adv.) Făcut fără voie; neintenţionat. *adj., pl.* involuntari,-e.
involut,-ă (bot., despre un organ) Care este răsucit spre interior. *adj., pl.* involuţi,-te.
involutiv,-ă Cu caracter de involuţie. *adj., pl.* involutivi,-e.
involuţie (-ţi-e) 1. Proces de trecere de la un stadiu superior la unul inferior. //Regresiune. 2. Revenire la normal a unui organ care a suferit o mărire anormală. *s.f., art.* involuţia, *g.-d. art.* involuţiei, *pl.* involuţii, *art.* involuţiile.
invulnerabil,-ă Care nu poate fi rănit. //(fig.) Care nu poate fi acuzat, învinuit. *adj., pl.* invulnerabili,-e.

invulnerabilitate Însușirea a ceea ce este invulnerabil. *s.f., g.-d. art.* invulnerabilității.
ioaniț,-ă (i-oa-) I. *adj.* Referitor la ioaniți (II). II. *s.m.* Membru al unui ordin monaho-cavaleresc, întemeiat în sec. XII. *adj., s.m., pl.* ioaniți,-te.
iobag Țăran dependent de stăpânul feudal, căruia îi plătea renta în bani, produse și muncă; șerb, rumân. *s.m., pl.* iobagi.
iobagial,-ă (-gi-al) (rar) De iobag. *adj., pl.* iobagiali,-e.
iobăgi *intr.* A trăi ca iobag; a munci în stare de iobag; a transforma pe (țărani) în iobagi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* iobăgesc, *imperf. 3 sg.* iobăgea; *conj. prez. 3* să iobăgească.
iobăgie Sistem de relații feudale bazat pe proprietatea feudalului asupra pământului, dar și asupra țăranului, care nu avea drept de strămutare; starea iobagului; șerbie, rumânie. *s.f., art.* iobăgia, *g.-d. art.* iobăgiei.
iobăgime Totalitatea iobagilor; mulțime de iobagi. *s.f., g.-d. art.* iobăgimii.
iobăgire Acțiunea de a iobăgi. *s.f., g.-d. art.* iobăgirii.
iobăgiță (înv.) Soție sau fiică de iobag. *s.f., g.-d. art.* iobăgiței, *pl.* iobăgițe.
ioc (pop., fam.) Deloc, nimic. *adv.*
iod[1] Element chimic, cu miros pătrunzător, foarte volatil, întrebuințat în medicină. *s.n.*
iod[2] v. **iot.**
iodat Sare a acidului iodic. *s.m., pl.* iodați.
iodemie (fiziol.) Prezență a iodului în sânge. *s.f., art.* iodemia, *g.-d. art.* iodemiei, *pl.* iodemii, *art.* iodemiile.
iodhidric (în sintagma) *Acid* ~= acid obținut prin combinarea iodului cu hidrogenul. *adj.*
iodic (în sintagma) *Acid* ~ = acid oxigenat al iodului. *adj.*
iodism Intoxicație cu iod. *s.n.*
iodiza *refl.* (fon.) A se iotaciza. *vb. I, ind. prez. 3* se iodizează.
iodizare (fon.) Iotacizare. *s.f., g.-d. art.* iodizării, *pl.* iodizări.
iodler[1] Cântăreț de iodlere[2]. *s.m., pl.* iodleri.
iodler[2] Mod de a cânta specific locuitorilor de munte din Tirol, Bavaria și Elveția, care constă într-o serie de vocalize de la normal la falset; cântec, melodie cântată astfel. *s.n., pl.* iodlere.
iodoform Substanță galbenă, cristalizată, cu miros specific, folosită în medicină. *s.n.*
iodometrie (chim.) Totalitatea metodelor de dozare cantitativă a diferitelor substanțe care reacționează cu o soluție de iod. *s.f., art.* iodometria, *g.-d. art.* iodometriei.
iodopsină Pigment fotosensibil din retină. *s.f., g.-d. art.* iodopsinei.
iodurare (chim.) Introducere a iodului într-o substanță organică. *s.f., g.-d. art.* iodurării, *pl.* iodurări.
iodură Combinație de iod cu un alt element. *s.f., g.-d. art.* iodurii, *pl.* ioduri.
iofcă Pastă făinoasă în formă de pătrățele. *s.f., art.* iofcaua, *g.-d. art.* iofcalei, *pl.* iofcale, *art.* iofcalele.
iofobie Teamă patologică de a fi otrăvit. *s.f., art.* iofobia, *g.-d. art.* iofobiei.
iolă Ambarcațiune sportivă ușoară, cu o velă, condusă de o singură persoană. *s.f., g.-d. art.* iolei, *pl.* iole.
ion (i-on) Particulă, atom sau grupare de atomi încărcată electric pozitiv sau negativ. *s.m., pl.* ioni.
ionatan[1] Specie de măr, originar din America de Nord. *s.m., pl.* ionatani.
ionatan[2] Fructul ionatanului[1], de culoare roșie cu pete albicioase, plăcut aromat. *s.n., pl.* ionatane.
ionian,-ă (i-o-ni-an) I. *adj.* Referitor la Ionia antică. /*Școala* ~ = orientare materialist-naivă în filosofia greacă din sec. VII-VI î.e.n. II. *s.m* și *f.* Locuitor din Ionia. *adj., s.m.* și *f., pl.* ioneni,-e.
ionic[1] (i-o-) Stil ionic[2] (1). *s.n.*
ionic[2]**,-ă** (i-o-) 1. (arhit.) *Stil* (sau *ordin* etc.) ~ = stil (sau ordin etc.) arhitectonic grecesc, caracterizat prin coloane zvelte și capiteluri împodobite cu volute. 2. (despre elemente arhitectonice) În stil ionic (1). 3. (despre picioare de versuri antice) Format din patru silabe, două lungi și două scurte. *adj., pl.* ionici,-ce.
ionic[3]**,-ă** (i-o-) Care se referă la ioni. *adj., pl.* ionici,-ce.
ioniu (i-o-) (chim.) Element radioactiv, izotop al toriului. *s.n.*
ioniza (i-o-) *tr.* (fiz.) A produce ionizarea unui mediu. *vb. I, ind. prez. 3* ionizează.
ionizant,-ă (i-o-) Care poate produce ionizare (1). *adj., pl.* ionizanți,-te.
ionizare (i-o-) 1. Proces fizic al cărui rezultat este formarea de ioni. 2. Tratamentul unor boli prin introducerea de ioni în organism; ionoterapie. *s.f., g.-d. art.* ionizării, *pl.* ionizări.
ionizator (i-o-) Generator de ioni. *s.n., pl.* ionizatoare.
ionizație (i-o-) (rar) Ionizare. *s.f., art.* ionizația, *g.-d. art.* ionizației, *pl.* ionizații, *art.* ionizațiile.
ionofon (i-o-) (fiz.) Aparat care transformă energia electromagnetică în unde sonore. *s.n., pl.* ionofoane.
ionometru (i-o-) (fiz.) Aparat care măsoară intensitatea unei radiații ionizate. *s.n., art.* ionometrul, *pl.* ionometre.
ionosferă (i-o-) Stratul superior al atmosferei situat între 100 și 1.000 km, în care gazele sunt rarefiate și puternic ionizate. *s.f., g.-d. art.* ionosferei.
ionoterapie (i-o-) Ionizare. *s.f., art.* ionoterapia, *g.-d. art.* ionoterapiei, *pl.* ionoterapii, *art.* ionoterapiile.
iordan (pop.) Bobotează; slujbă religioasă care se face la Bobotează. /(fam.) *A umbla cu ~e* = a spune vorbe goale. *s.n., pl.* iordane.
iordanian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Iordania. *adj., s.m.* și *f., pl.* iordanieni,-e.
iorgovan (bot.) Liliac. *s.m., pl.* iorgovani.
iot (fon.) Semivocala i (sau „i consonantic") notată în diverse alfabete cu „y", „j" sau „i". [*var.* iod *s.n.*] *s.n., pl.* ioturi.
iotacism 1. Folosirea frecventă a sunetului „i" într-o limbă. 2. Iotacizare. *s.n.*
iotaciza *refl.* (despre sunete) A se palatiza sub influența lui „i"; a se iodiza. *vb. I, ind. prez. 3* se iotacizează.
iotacizare (fon.) Palatizare a unei consoane sub influența unui iot; apariția unui iot înaintea unei vocale anterioare, la început de cuvânt sau de silabă. *s.f., g.-d. art.* iotacizării, *pl.* iotacizări.
iotă (fam., în expr.) (*Nici*) *o* ~ = nimic; deloc. *s.f.*
iov Specie de salcie care crește prin pădurile de la munte. [*var.* (rar) iovă *s.f.*] *s.m., pl.* iovi.
iovă v. **iov.**
ipac (înv.) De asemenea; și. *adv.*
ipeca Pulbere din rădăcina de ipecacuana, utilizată ca expectorant și vomitiv. *s.f.*
ipecacuana Plantă din America de Sud. *s.f.*
iperbolă v. **hiperbolă.**
iperbolic,-ă v. **hiperbolic.**
iperige Plantă erbacee perenă cu flori albe-roz mici, grupate în panicule. *s.f. pl.*
iperita *tr.* A infecta cu iperită. *vb. I, ind. prez. 3* iperitează.
iperită Substanță toxică vezicantă, folosită ca armă chimică în primul război mondial. [*var.* hiperită *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* iperitei.
ipingea (înv.) Manta cu glugă (purtată de bărbați). //Material din care se confecționa această haină. *s.f., art.* ipingeaua, *g.-d. art.* ipingelei, *pl.* ipingele, *art.* ipingelele.
ipochimen (înv., fam.) Persoană, ins. *s.m., pl.* ipochimeni.

ipocondrie v. **ipohondrie.**
ipocondru,-ă v. **ipohondru.**
ipocrit,-ă (Om) prefăcut, fățarnic. *adj., s.m.* și *f., pl.* ipocriți,-te.
ipocrizie Atitudinea celui ipocrit; fățărnicie, prefăcătorie. *s.f., art.* ipocrizia, *g.-d. art.* ipocriziei, *pl.* ipocrizii, *art.* ipocriziile.
ipohondric,-ă Referitor la ipohondrie. *adj., pl.* ipohondrici,-ce.
ipohondrie Teamă obsesivă de boli și stare de neliniște continuă, morbidă. [*var.* ipocondrie *s.f.*] *s.f., art.* ipohondria, *g.-d. art.* ipohondriei, *pl.* ipohondrii, *art.* ipohondriile.
ipohondru,-ă (Persoană) care suferă de ipohondrie. [*var.* ipocondru,-ă *adj., s.m. și f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* ipohondri,-e.
ipostază Stare, situație în care se află cineva; aspect. *s.f., g.-d. art.* ipostazei, *pl.* ipostaze.
ipostaziere (-zi-e-) Transformarea mintală a unei relații, a unei însușiri sau a unei noțiuni într-o realitate de sine stătătoare. *s.f., g.-d. art.* ipostazierii, *pl.* ipostazieri.
ipoteca *tr.* A supune un bun unei ipoteci. *vb. I, ind. prez. 3* ipotechează.
ipotecar,-ă 1. (despre o creanță, un creditor) Care are drept de ipotecă. 2. Care se referă la o ipotecă. *adj., pl.* ipotecari,-e.
ipotecare Acțiunea de a ipoteca. *s.f., g.-d. art.* ipotecării, *pl.* ipotecări.
ipotecă Drept al creditorului asupra bunului oferit de debitor drept garanție pentru plata unei creanțe, în cazul în care acesta nu și-a plătit datoria la termen. *s.f., g.-d. art.* ipotecii, *pl.* ipoteci.
ipotenuză Latura care se opune unghiului drept într-un triunghi dreptunghic. *s.f., g.-d. art.* ipotenuzei, *pl.* ipotenuze.
ipotetic,-ă Bazat pe o ipoteză; presupus; incert. *adj., pl.* ipotetici,-ce.
ipoteză 1. Presupunere bazată pe fapte cunoscute sau pe date experimentale existente la un moment dat; presupunere bazată pe intuiție, pe impresie etc. 2. (mat.) Ansamblul elementelor date pe baza cărora se obține o concluzie. *s.f., g.-d. art.* ipotezei, *pl.* ipoteze.
ipsilon A douăzecea literă a alfabetului grecesc (γ), corespunzând sunetului i. *s.m., pl.* ipsilon.
ipso facto (lat.) Prin acest lucru; în virtutea faptului însuși. *loc. adv.*
ipsoeromie v. **hipsoeromie.**
ipsofon Dispozitiv care înregistrează și redă mesajul telefonic în absența abonatului. *s.n., pl.* ipsofoane.
ipsos Material obținut prin deshidratarea ghipsului. *s.n.*
IQ (aikiu) Coeficient de inteligență. *s.n., art.* IQ-ul, *pl.* IQ-uri.
Ir (pop.) Alifie pe care o prepară femeile de la țară din diferite grăsimi, plante etc. *s.n., pl.* iruri.
iradia (-di-a) *tr.* A trimite radiații (căldură, lumină etc.) asupra unui corp. *//intr.* (despre radiații) A cădea pe suprafața unui corp. *vb. I, ind. prez. 3* iradiază, *1 pl.* iradiem; *conj. prez. 3* să iradieze; *ger.* iradiind.
iradiant,-ă (-di-ant) Care iradiază. *adj., pl.* iradianți,-te.
iradiație (-di-a-ți-e) Emisiune de radiații (calorice, luminoase sau corpusculare); (p. ext.) fascicul de radiații. [*var.* iradiațiune *s.f.*] *s.f., art.* iradiația, *g.-d. art.* iradiației, *pl.* iradiații, *art.* iradiațiile.
iradiațiune v. **iradiație.**
iradiere (-di-e-) 1. Acțiunea de a iradia. 2. Expunere a organismului la acțiunea unei radiații, accidental sau în scop terapeutic. 3. Răspândire a unui impuls nervos de la o zonă la alta. ~ *dureroasă. s.f., g.-d. art.* iradierii, *pl.* iradieri.
irakian,-ă (-ki-an) (Locuitor) din Irak. *adj., s.m.* și *f., pl.* irakieni,-e.
irakiană (-ki-a) Limba vorbită de irakieni. *s.f., g.-d. art.* irakienei.
irambursabil,-ă Care nu trebuie rambursat. *adj., pl.* irambursabili,-e.
iranian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Iran. /*Limbi* ~ = grup de limbi indo-europene, vorbite în Iran și în regiunea Mării Caspice. *adj., s.m.* și *f., pl.* iranieni,-e.
iranic,-ă Iranian. *adj., pl.* iranici,-ce.
iranică Limba vorbită de iranieni. *s.f., g.-d. art.* iranicei.
iranist,-ă Specialist în iranistică; iranolog. *s.m., pl.* iranişti; *s.f., g.-d. art.* iranistei.
iranistică Disciplină care studiază limbile și literaturile iraniene. *s.f., g.-d. art.* iranisticii.
irascibil,-ă Care se enervează ușor; iritabil. *adj., pl.* irascibili,-e.
irascibilitate Caracterul celui irascibil; iritabilitate. *s.f., g.-d. art.* irascibilității, *pl.* irascibilități.
irato (it., muz.) Cu furie, cu mânie. *adv.*
irațional,-ă (-ți-o-) 1. Contrar logicii, rațiunii. 2. (mat.) *Număr* ~ = număr real care nu poate fi redat sub forma unei fracții. *Ecuație* ~ = ecuație care conține atât puterile întregi cât și puterile fracționare ale elementelor ei. *adj., pl.* iraționali,-e.
iraționalism (-ți-o-) Curent filosofic care afirmă prioritatea intuiției, a instinctului, în cunoașterea lumii reale, în detrimentul rațiunii. *s.n.*
iraționalist,-ă (-ți-o-) (Adept) al iraționalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* iraționaliști,-ste.
iraționalitate (-ți-o-) Însușirea a ceea ce este irațional. *s.f., g.-d. art.* iraționalității.
irbis Panteră din regiunile muntoase ale Asiei, asemănătoare cu leopardul. *s.m., pl.* irbiși.
ireal,-ă (-re-al) 1. Care nu există în realitate; imaginar, fantastic. 2. (despre moduri verbale sau propoziții) Care prezintă acțiunea ca o ipoteză nerealizată sau nerealizabilă. *adj., pl.* ireali,-e.
irealitate (-re-a-) Caracterul a ceea ce este ireal; lipsă de realitate. *s.f., g.-d. art.* irealității, *pl.* irealități.
irealizabil,-ă (-re-a-) Care nu poate fi realizat; de nerealizat. *adj., pl.* irealizabili,-e.
ireconciliabil,-ă (-li-a-) Care nu poate fi pus de acord (cu altceva); de neîmpăcat. *adj., pl.* ireconciliabili,-e.
irecuperabil,-ă Care nu poate fi recuperat. //(med.) Care este incurabil; nevindecabil. *adj., pl.* irecuperabili,-e.
irecuzabil,-ă (livr.) Care nu poate fi recuzat, respins; care trebuie admis. *adj., pl.* irecuzabili,-e.
iredent,-ă (rar) Iredentist. *adj., pl.* iredenți,-te.
iredentism Mișcare naționalistă, extremistă, ai cărei susținători urmăresc revendicarea anumitor drepturi teritoriale în afara reglementărilor social-politice. [*var.* iridentism *s.n.*] *s.n.*
iredentist,-ă (Partizan) al iredentismului. [*var.* iridentist,-ă *s.m.* și *f., adj.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* iredentiști,-ste.
ireductibil,-ă 1. Care nu se mai poate reduce la o formă mai simplă, care nu se mai simplifică. 2. (fig.) Neîmpăcat, înverșunat, necruțător. *adj., pl.* ireductibili,-e.
ireductibilitate Însușirea de a fi ireductibil. *s.f., g.-d. art.* ireductibilității.
irefragabil,-ă (rar) Care nu poate fi recuzat. *adj., pl.* irefragabili,-e.
irefutabil,-ă (livr.) Care nu poate fi respins, combătut; convingător. *Argument* ~. *adj., pl.* irefutabili,-e.
irefutabilitate (livr.) Însușirea a ceea ce este irefutabil. *s.f., g.-d. art.* irefutabilității.
iregular,-ă (rar) Care nu este regulat; neregulat. *adj., pl.* iregulari,-e.

iregularitate 1. Neregularitate. 2. Faptă, atitudine care reprezintă o abatere de la regulă, de la lege. *s.f., g.-d. art.* iregularității, *pl.* iregularități.
irelevant,-ă Care nu este relevant; lipsit de importanță. *adj., pl.* irelevanți,-te.
ireligios,-oasă (-gi-os) Care este lipsit de religie; contrar religiei. *adj., pl.* ireligioși,-oase.
ireligiozitate (-gi-o-) (rar) Lipsă de religiozitate. *s.f., g.-d. art.* ireligiozității.
iremediabil,-ă (-di-a-) Care nu poate fi remediat, reparat; fără leac. //(adv.) Definitiv, categoric. *adj., pl.* iremediabili,-e.
iremisibil,-ă (rar) De neiertat. *adj., pl.* iremisibili,-e.
iremisibilitate (rar) Caracterul, starea a ceea ce este iremisibil. *s.f., g.-d. art.* iremisibilității.
iremunerabil,-ă Care nu poate fi plătit, recompensat. *adj., pl.* iremunerabili,-e.
irenic,-ă (livr.) Care inspiră pace; pașnic, pacifist. *adj., pl.* irenici,-ce.
irenism Orientare care susține unificarea diferitelor confesiuni creștine pe baza a ceea ce au în comun. *s.n.*
irenologie Domeniu al politologiei, care se ocupă cu studierea măsurilor pentru menținerea sau restabilirea păcii. *s.f., art.* irenologia, *g.-d. art.* irenologiei.
ireparabil,-ă Care nu se mai poate repara, îndrepta sau corecta. *adj., pl.* ireparabili,-e.
ireprehensibil,-ă Căruia nu i se poate reproșa nimic; corect. *adj., pl.* ireprehensibili,-e.
irepresibil,-ă Care nu poate fi reprimat. *adj., pl.* irepresibili,-e.
ireproșabil,-ă Care este fără cusur; corect, perfect. *adj., pl.* ireproșabili,-e.
irespectuos,-oasă (-tu-os) Care nu este respectuos; lipsit de bună-cuviință. *adj., pl.* irespectuoși,-oase.
irespirabil,-ă (despre aer) Care nu se poate respira; sufocant. *adj., pl.* irespirabili,-e.
irresponsabil,-ă Lipsit de simțul răspunderii; care nu poate răspunde pentru faptele sale. *adj., pl.* iresponsabili,-e.
irresponsabilitate Starea celui iresponsabil; lipsă de răspundere. *s.f., g.-d. art.* iresponsabilității.
iretractabil,-ă Care nu poate fi retractat. *adj., pl.* iretractabili,-e.
ireverență Lipsă de respect; necuviință. *s.f., g.-d. art.* ireverenței, *pl.* ireverențe.
ireverențios,-oasă (-ți-os) Care este nepoliticos; lipsit de respect. *adj., pl.* ireverențioși,-oase.
ireversibil,-ă Care nu se mai poate întoarce; care nu se poate produce și în sens invers. *Proces ~. adj., pl.* ireversibili,-e.
ireversibilitate Caracteristica fenomenului ireversibil. *s.f., g.-d. art.* ireversibilității.
irevocabil,-ă (și adv.) Care nu poate fi revocat, schimbat; definitiv. *adj., pl.* irevocabili,-e.
irevocabilitate Însușirea a ceea ce este irevocabil. *s.f., g.-d. art.* irevocabilității.
irezistibil,-ă Căruia nu i se poate rezista; căruia nu i se poate împotrivi. *adj., pl.* irezistibili,-e.
irezistibilitate Însușirea de a fi irezistibil. *s.f., g.-d. art.* irezistibilității.
irezolvabil,-ă Care nu poate fi rezolvat. *adj., pl.* irezolvabili,-e.
irezonabil,-ă Care este nechibzuit, lipsit de judecată. *adj., pl.* irezonabili,-e.
iridacee (la pl.) Familie de plante erbacee perene monocotiledonate, având ca tip stânjenelul; (la sg.) Plantă din această familie. *s.f., art.* iridaceea, *g.-d. art.* iridaceei, *pl.* iridacee.
iridectomie (med.) Secționarea unei porțiuni din iris. *s.f., art.* iridectomia, *g.-d. art.* iridectomiei, *pl.* iridectomii, *art.* iridectomiile.
iridentism v. **iredentism.**
iridentist,-ă v. **iredentist.**
iridescent,-ă Cu reflexe irizante. *adj., pl.* iridescenți,-te.
iridiu Metal din familia platinei, foarte dur și foarte rezistent, folosit în aliaje. [*var.* iridium *s.n.*] *s.n., art.* iridiul.
iridium v. **iridiu.**
iridologie (med.) Metodă de diagnostic prin studierea pupilei și a irisului. *s.f., g.-d. art.* iridologiei.
irioscop Instrument pentru examinarea irisului. *s.n., pl.* iridoscoape.
iridoscopie Examinarea irisului cu ajutorul iridiscopului. *s.f., art.* iridoscopia, *g.-d. art.* iridoscopiei, *pl.* iridoscopii, *art.* iridoscopiile.
iriga *tr.* 1. A efectua lucrări de irigații pe un tren agricol. 2. (despre sânge) A circula într-un organism, într-un țesut etc. *vb. I, ind. prez. 3* irigă.
irigabil,-ă (despre terenuri) Care poate fi irigat. *adj., pl.* irigabili,-e.
irigare Acțiunea de a iriga. *s.f., g.-d. art.* irigării, *pl.* irigări.
irigator Aparat cu ajutorul căruia se fac clisme sau spălături interne. *s.n., pl.* irigatoare.
irigație (-ți-e) Ansamblul lucrărilor necesare pentru alimentarea cu apă a lucrărilor agricole. [*var.* irigațiune *s.f.*] *s.f., art.* irigația, *g.-d. art.* irigației, *pl.* irigații, *art.* irigațiile.
irigațiune v. **irigație.**
irigoscopie (med.) Examen radiologic al colonului, făcut cu ajutorul unei substanțe de contrast, introduse în rect. *s.f., art.* irigoscopia, *g.-d. art.* irigoscopiei, *pl.* irigoscopii, *art.* irigoscopiile.
irimic Produs intermediar rezultat din măcinarea grâului, folosit ca făină furajeră. *s.n.*
iris[1] Stânjenel. *s.m., pl.* irișI.
iris[2] 1. Membrană colorată a ochiului, în mijlocul căreia se află pupila. 2. Diafragma unui aparat optic cu orificiu variabil. *s.n., pl.* irisuri.
irita *tr.* și *refl.* 1. A (se) produce o iritație. 2. A (se) enerva, a (se) mânia. *vb. I, ind. prez. 3* irită.
iritabil,-ă Care se enervează ușor; irascibil. //Supus iritației. *adj., pl.* iritabili,-e.
iritabilitate 1. Proprietatea de a se irita (ușor); irascibilitate. 2. //(fiziol.) Proprietate a materiei vii de a reacționa la stimuli. *s.f., g.-d. art.* iritabilității.
iritant,-ă 1. Care irită; supărător, enervant. 2. Care produce iritații. *adj., pl.* iritanți,-te.
iritare Acțiunea de a (se) irita. *s.f., g.-d. art.* iritării, *pl.* iritări.
iritație (-ți-e) 1. Stare de enervare, de irascibilitate. 2. Congestie ușoară a pielii sau a unui organ. *s.f., art.* iritația, *g.-d. art.* iritației, *pl.* iritații, *art.* iritațiile.
iriță (med.) Inflamație a irisului. *s.f., g.-d. art.* iriței, *pl.* irite.
iriza *tr.* A emite lumini sau radiații multicolore (ca ale curcubeului). *vb. I, ind. prez. 3* irizează.
irizabil,-ă (rar) Susceptibil de a iriza. *adj., pl.* irizabili,-e.
irizare Acțiunea de a iriza. *s.f., g.-d. art.* irizării, *pl.* irizări.
irizație (-ți-e) Colorație asemănătoare cu a curcubeului, apărută la suprafața unor scoici, cristale etc. în urma procesului de interferență a luminii albe prin straturi transparente succesive. [*var.* irizațiune *s.f.*] *s.f., art.* irizația, *g.-d. art.* irizației, *pl.* irizații, *art.* irizațiile.
irizațiune v. **irizație.**
irlandez,-ă 1 (Locuitor) din Irlanda. *adj., s.m.* și *f., pl.* irlandezi,-e.
irlandeză Limba vorbită de irlandezi. *s.f., g.-d. art.* irlandezei.
irmilic Veche monedă turcească de argint, care a circulat și la noi; icosar. *s.m., pl.* irmilici.

irmos Primul vers sau prima strofă a unei cântări bisericești. *s.n., pl.* irmoase.
irochez,-ă 1. (Locuitor) care aparține unui vechi trib de indieni din nordul SUA și din Canada. *adj., s.m. și f., pl.* irochezi,-e.
irod 1. (la pl., art.) Veche dramă populară, de origine creștină, care se joacă de către colindători la Crăciun; vicleim. 2. Colindător costumat care umblă cu vicleimul. *s.m., pl.* irozi.
ironic,-ă Care face ironii; care conține o ironie; batjocoritor. *adj., pl.* ironici,-ce.
ironie 1. Cuvânt, frază care exprimă o ușoară batjocură la adresa cuiva sau a ceva; zeflemea. */~a sorții* = întâmplare cu efect contrar celui așteptat. 2. (lit.) Figură de stil, prin care se atribuie cuvintelor un sens opus celui obișnuit, astfel încât să exprime o persiflare. *s.f., art.* ironia, *g.-d. art.* ironiei, *pl.* ironii, *art.* ironiile.
ironist,-ă I. *adj.* (rar) Care denotă ironie. II. *s.m. și f.* Persoană, scriitor care cultivă ironia. *adj., s.m. și f., pl.* ironiști,-ste.
ironiza *tr.* A face, a spune ironii la adresa cuiva sau a ceva; a persifla. (refl. recipr.) *Se ~ează mereu. vb. I, ind. prez. 3* ironizează.
ironizare Acțiunea de a (se) ironiza. *s.f., g.-d. art.* ironizării, *pl.* ironizări.
ironizator,-oare (Persoană) care ironizează. *adj., s.m. și f., pl.* ironizatori,-oare.
iroseală Faptul de a (se) irosi; risipă. *s.f., g.-d. art.* iroselii, *pl.* iroseli.
irosi *tr.* și *refl.* A (se) risipi, a (se) pierde. *//refl.* (despre oameni) A face eforturi inutile într-o direcție. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* irosesc, *imperf. 3 sg.* irosea; *conj. prez. 3* să irosească.
irosire Acțiunea de a (se) irosi; pierdere, risipire (inutilă). *s.f., g.-d. art.* irosirii, *pl.* irosiri.
irumpe v. **irupe.**
irupe *intr.* A se manifesta brusc și cu violență; a izbucni, a țâșni. [*var.* irumpe *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* irup; *part.* irupt.
irupere Acțiunea de a irupe. *s.f., g.-d. art.* iruperii, *pl.* iruperi.
irupție (-ți-e) Izbucnire violentă; țâșnire; revărsare bruscă a apelor unui râu. [*var.* iruptiune *s.f.*] *s.f., art.* irupția, *g.-d. art.* irupției, *pl.* irupții, *art.* irupțiile.
irupțiune v. **irupție.**
isadelf (biol.) Monstru dublu ai cărui indivizi sunt egal dezvoltați. *s.m., pl.* isadelfi.
ISBN (isebene) Număr internațional, standard ce apare pe cărți, format din treisprezece cifre arabe, care indică țara de apariție, editura, și un număr de control. *s.n., art.* ISBN-ul, *pl.* ISBN-uri.
isca 1. *refl.* A se ivi, a se produce brusc, pe neașteptate. 2. *tr.* A scoate la iveală, a provoca; (p. ext.) a născoci. *vb. I, ind. prez. 3* iscă; *conj. prez. 3* să iște.
iscare Acțiunea de a (se) isca. *s.f., g.-d. art.* iscării, *pl.* iscări.
iscăli *tr., intr.* și *refl.* A(-și) scrie numele pe un act oficial, pe textul unei scrisori, al unei chitanțe etc. *//*A (se) semna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* iscălesc, *imperf. 3 sg.* iscălea; *conj. prez. 3* să iscălească.
iscălire Acțiunea de a (se) iscăli. *s.f., g.-d. art.* iscălirii, *pl.* iscăliri.
iscălit Faptul de a (se) iscăli. *s.n.*
iscăliturâ Numele unei persoane scris de ea însăși pe un act, pe o scrisoare etc. *s.f., g.-d. art.* iscălituri, *pl.* iscălituri.
ischemic,-ă Provocat de ischemie. *adj., pl.* ischemici,-ce.
ischemie (med.) Diminuare a circulației sângelui într-un organ sau într-un țesut datorită unui spasm arterial sau obturării unui vas. *s.f., art.* ischemia, *g.-d. art.* ischemiei, *pl.* ischemii, *art.* ischemiile.
ischialgie (-chi-al-) (med.) Nevralgie sciatică. *s.f., art.* ischialgia, *g.-d. art.* ischialgiei, *pl.* ischialgii, *art.* ischialgiile.
ischiatic,-ă (-chi-a-) (med.) Al ischionului. *adj., pl.* ischiatici,-ce.
ischion (-chi-on) Una dintre cele trei părți ale osului iliac. *s.n., pl.* ischionuri.
ischiuzar,-ă (înv., despre oameni) Șiret, șmecher. *adj., s.m. și f., pl.* ischiuzari,-e.
iscoadă Persoană care iscodește; militar trimis în recunoaștere; spion. *s.f., g.-d. art.* iscoadei, *pl.* iscoade.
iscodeală 1. Acțiunea de a iscodi. 2. (fig.) Născocire, invenție; iscodenie. *s.f., g.-d. art.* iscodelii, *pl.* iscodeli.
iscodenie (-ni-e) (rar) Iscodeală (2). *s.f., art.* iscodenia, *g.-d. art.* iscodeniei, *pl.* iscodenii, *art.* iscodeniile.
iscodi *tr.* 1. A cerceta ceva sau pe cineva (pe ascuns și amănunțit); a spiona. 2. A pune cuiva întrebări insistente (și indiscrete). 3. A născoci, a imagina ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* iscodesc, *imperf. 3 sg.* iscodea; *conj. prez. 3* să iscodească.
iscodire Acțiunea de a iscodi. *s.f., g.-d. art.* iscodirii, *pl.* iscodiri.
iscoditor,-oare Care iscodește, care cercetează ca să afle ceva; născocitor. *adj., pl.* iscoditori,-oare.
iscoditurâ (rar) Lucru iscodit; născocire, minciună. *s.f., g.-d. art.* iscoditurii, *pl.* iscodituri.
iscurie (med.) Dificultate sau neputință de a urina. *s.f., art.* iscuria, *g.-d. art.* iscuriei.
iscusi *tr.* și *refl.* A (se) face mai îndemânatic, mai ager. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* iscusesc, *imperf. 3 sg.* iscusea; *conj. prez. 3* să iscusească.
iscusime (înv.) Iscusință. *s.f., g.-d. art.* iscusimii.
iscusință Abilitate, îndemânare, pricepere, iscusire, iscusime. *s.f., g.-d. art.* iscusinței, *pl.* iscusințe.
iscusire (înv.) Iscusință. *s.f., g.-d. art.* iscusirii.
iscusit,-ă 1. Priceput, îndemânatic, talentat. 2. Făcut cu abilitate, cu artă. *adj., pl.* iscusiți,-te.
isihie (înv.) Liniște, tihnă. *s.f., art.* isihia, *g.-d. art.* isihiei.
islam Islamism. *s.n.*
Islam Totalitatea popoarelor de religie mahomedană. *s.prop.n.*
islamic,-ă Referitor la islam. *adj., pl.* islamici,-ce.
islamism Religia musulmanilor întemeiată de Mahomed în sec. al VII-lea; mahomedanism, islam. *s.n.*
islamiza *tr.* și *refl.* A (se) converti la islamism; a da sau a căpăta caracter islamic. *vb. I, ind. prez. 3* islamizează.
islamizare Acțiunea de a (se) islamiza. *s.f., g.-d. art.* islamizării.
islandez,-ă (Locuitor) din Islanda. *adj., s.m.* și *f., pl.* islandezi,-e.
islandeză Limba vorbită de islandezi. *s.f., g.-d. art.* islandezei.
islaz v. **izlaz.**
ismailit (-ma-i-) Membru al unei secte musulmane șiite, care se caracterizează prin fanatism extrem. *s.m., pl.* ismailiți.
isnaf[1] (înv.) Breslaș, meseriaș. *s.m., pl.* isnafi.
isnaf[2] (înv.) Breaslă, corporație. *s.n., pl.* isnafuri.
ison Sunet prelungit care acompaniază o melodie vocală sau instrumentală. */A ține* (cuiva) *~ul* = a-i face (cuiva) pe plac; a-i aproba necondiționat vorbele sau faptele. *s.n.*
isoglosă v. **izoglosă.**
isonar (înv.) Persoană care ține isonul în biserică. *s.m., pl.* isonari.

isop Arbust exotic din ale cărui frunze se extrage un ulei parfumat. *s.m., pl.* isopi.
isoscel (în sintagma) *Triunghi ~* = care are două laturi egale. *adj., pl.* isoscele.
Ispas (pop.) Numele sărbătorii creştine ortodoxe Înălţarea (Domnului). *s.prop.n.*
ispaşă (înv., pop.) Despăgubire pentru stricăciunile făcute de animalele domestice. *s.f., art.* ispaşa, *g.-d. art.* ispăşei, *pl.* ispaşe.
ispăşenie (înv.) Ispăşire. *s.f., art.* ispăşenia, *g.-d. art.* ispăşeniei, *pl.* ispăşenii.
ispăşi *tr.* 1. A suferi din cauza unei greşeli; a-şi lua pedeapsa. //A face închisoare în urma condamnării. 2. (înv.) A constata pagubele făcute (de vite) pe proprietatea altuia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ispăşesc, *imperf. 3 sg.* ispăşea; *conj. prez. 3* să ispăşească.
ispăşire Acţiunea de a ispăşi; ispăşenie. *s.f., g.-d. art.* ispăşirii, *pl.* ispăşiri.
ispăşitor,-oare Care ispăşeşte (o vină, o greşeală etc.). /(fam.) *Ţap ~* = persoană socotită vinovată (în locul alteia). 2. (în credinţele religioase) Care duce la iertarea păcatelor. *adj., pl.* ispăşitori,-oare.
ispisoc (înv.) Document, act vechi. *s.n., pl.* ispisoace.
ispită 1. Ceea ce reprezintă o mare atracţie; tentaţie; îndemn la rău; (p. ext.) păcat. 2. (înv.) Încercare la care este supus cineva pentru a-şi dovedi credinţa, iubirea etc. 3. (înv.) Cercetare, studiu. *s.f., g.-d. art.* ispitei, *pl.* ispite.
ispiti *tr.* 1. A atrage (spre rău), a ademeni, a seduce. 2. (înv.) A pune la încercare sentimentele cuiva. 3. (înv., pop.) A cerceta, a descoase. 4. (înv.) A descoperi, a afla. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ispitesc, *imperf. 3 sg.* ispitea; *conj. prez. 3* să ispitească.
ispitire Acţiunea de a ispiti. *s.f., g.-d. art.* ispitirii, *pl.* ispitiri.
ispititor,-oare I. Care ispiteşte; tentant; (p. ext.) fermecător. 2. (înv.) Care cercetează. *adj., pl.* ispititori,-oare.
ispol (reg.) Căuş, vas folosit pentru scoaterea apei dintr-o ambarcaţiune mică. *s.n., pl.* ispoale.
isprăvă 1. Faptă, acţiune dusă până la capăt; (p. ext.) aventură. 2. Reuşită, izbândă. 3. (fam.) Năzbâtie, prostie. *s.f., g.-d. art.* isprăvii, *pl.* isprăvi.
ispravnic (înv.) Dregător care îndeplinea o poruncă domnească sau care conducea un ţinut ori un judeţ. *s.m., pl.* ispravnici.
isprăvi *tr.* şi *refl.* A (se) termina, a (se) sfârşi; a (se) înfăptui, a (se) realiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* isprăvesc, *imperf. 3 sg.* isprăvea; *conj. prez. 3* să isprăvească.
isprăvire Acţiunea de a (se) isprăvi. *s.f., g.-d. art.* isprăvirii, *pl.* isprăviri.
isprăvit Faptul de a (se) isprăvi; sfârşit. *s.n.*
isprăvniceasă Soţia ispravnicului. *s.f., g.-d. art.* isprăvnicesei, *pl.* isprăvnicese.
isprăvnicel (înv.) Ajutor al vătafului care supraveghea munca argaţilor unei moşii. *s.m., pl.* isprăvniceli, *art.* isprăvniceii.
isprăvnicesc,-ească Referitor la ispravnic sau la isprăvnicie. *adj., pl.* isprăvniceşti.
isprăvnici (înv.) 1. *intr.* A administra, a conduce un ţinut. 2. *tr.* şi *refl.* A deveni sau a face ispravnic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* isprăvnicesc, *imperf. 3 sg.* isprăvnicea; *conj. prez. 3* să isprăvnicească.
isprăvnicie Instituţie condusă de ispravnic; funcţia de ispravnic. *s.f., art.* isprăvnicia, *g.-d. art.* isprăvniciei, *pl.* isprăvnicii, *art.* isprăvniciile.
israelian,-ă (-li-an) (Locuitor) al statului Israel. *adj., s.m.* şi *f., pl.* israelieni,-e.
israelit,-ă Evreu. *adj., s.m.* şi *f., pl.* israeliţi,-te.
ist/iest, iastă (reg., după s. are forma ista, iasta) Acest. //(despre unităţi de timp) Prezent; de acum sau dintr-un viitor foarte apropiat. *adj. pr., g.-d.* istui/iestui, istei/iestei, *pl.* işti/ieşti, iste/ieste, *g.-d. pl.* istor/iestor.
ista, iasta (reg.) Acesta[1]. *Omul ~. pr. dem., g.-d.* istuia, isteia/iesteia, *pl.* iştia, istea/iestea, *g.-d. pl.* istor/iestor.
istălalt/istalalt, iastălată/iastalaltă (reg.) Cestălalt. *pr. dem., g.-d.* istuilalt, isteilalte/iesteilalte, *pl.* iştilalţi/ iştialalţi, istelalte/iesteilalte, *g.-d. pl.* istorlalţi, istorlalte/ iestorlalte.
isteciune (înv.) Isteţime. *s.f., g.-d. art.* isteciunii, *pl.* isteciuni.
isteric,-ă I. *adj.* Referitor la isterie. *Gest ~.* II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care suferă de isterie. //(adv.) *Râde ~. adj., s.m.* şi *f., pl.* isterici,-ce.
istericale (fam.) Criză de isterie. *s.f. pl., art.* istericalele.
isterie Stare patologică nervoasă cu manifestări foarte diverse; agitaţie, convulsii, accese de râs sau de plâns etc. *s.f., art.* isteria, *g.-d. art.* isteriei, *pl.* isterii, *art.* isteriile.
isterigen,-ă Care produce isterie. *adj., pl.* isterigeni,-e.
isterism (med.) Psihonevroză manifestată prin instabilitate emotivă, imaturitate afectivă, tulburări somatice. *s.n.*
isteroid,-ă (-o-id) Asemănător cu isteria. *Comportament ~. adj., pl.* isteroizi,-de.
isteţ,-eaţă Care e ager la minte; deştept, iscusit. //Vioi. *adj., pl.* isteţi,-e.
isteţi *refl.* (înv.) A deveni isteţ. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se isteţeşte, *imperf. 3* sg. se isteţea; *conj. prez. 3* să se isteţească.
isteţie (înv.) Isteţime. *s.f., art.* isteţia, *g.-d. art.* isteţiei, *pl.* isteţii, *art.* isteţiile.
isteţime Agerime de minte, ingeniozitate, perspicacitate; isteţie. *s.f., g.-d. art.* isteţimii, *pl.* isteţimi.
istm Fâşie (îngustă) de pământ care leagă două continente sau o peninsulă de un continent. *s.n., pl.* istmuri.
istmic,-ă Care aparţine unui istm. *adj., pl.* istmici,-ce.
istoric[1] Expunere amplă a unui fapt, a unei întâmplări etc. *s.n.*
istoric[2],-ă I. *adj.* 1. Care aparţine istoriei, referitor la istorie; care are o mare importanţă în dezvoltarea societăţii. /*Monument ~* = construcţie ocrotită de stat pentru vechimea şi valoarea ei artistică. 2. Care are ca temă istoria. *Poezie ~.* 3. Care prezintă faptele în ordine cronologică. II. *s.m.* Specialist în istorie. *adj., s.m., pl.* istorici,-ce.
istoricesc,-ească (înv.) Istoric. *adj., pl.* istoriceşti.
istoriceşte (rar) Din punctul de vedere istoric; cronologic. *adv.*
istoriciza *tr.* A da un caracter istoric. *vb. I, ind. prez. 3* istoricizează.
istorie (-ri-e) 1. Proces de dezvoltare a fenomenelor în natură şi în societate. 2. Ştiinţă care studiază apariţia şi dezvoltarea societăţii, a unui popor etc.; (concr.) scriere care relatează fapte legate de această ştiinţă. 3. Ştiinţă care studiază dezvoltarea şi schimbările succesive dintr-un anumit domeniu. *~a literaturii.* //Prezentare critică a unor fapte istorice. 4. Povestire, naraţiune. 5. (fam.) Întâmplare, păţanie; poznă. *s.f., art.* istoria, *g.-d. art.* istoriei, *pl.* istorii, *art.* istoriile.
istorioară (-ri-oa-) 1. Povestire scurtă, amuzantă, scrisă, de obicei, pentru copii. *s.f., g.-d. art.* istorioarei, *pl.* istorioare.
istoriograf (-ri-o-) (în trecut) Persoană desemnată în mod oficial cu scrierea istoriei unei epoci, a unei domnii etc.; (p. ext.) istoric. *s.m., pl.* istoriografi.
istoriografic,-ă (-ri-o-) Referitor la istoriografie. *adj., pl.* istoriografici,-ce.

istoriografie (-ri-o-) 1. Ramură a istoriei care studiază operele şi concepţiile istorice. 2. Totalitatea scrierilor istorice dintr-o ţară, dintr-o anumită epocă, referitoare la un anumit eveniment etc. *s.f., art.* istoriografia, *g.-d. art.* istoriografiei, *pl.* istoriografii, *art.* istoriografiile.
istorisi *tr.* A povesti; a relata o întâmplare; a nara. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* istorisesc, *imperf. 3 sg.* istorisea; *conj. prez. 3* să istoriseaască.
istorisire Acţiunea de a istorisi. *s.f., g.-d. art.* istorisirii, *pl.* istorisiri.
istorism Principiu conform căruia orice eveniment trebuie studiat în procesul dezvoltării sale istorice. *s.n.*
istorist,-ă (Adept) al istorismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* istoristi,-ste.
istov (înv.) Sfîrşit. /(pop.) *De ~* = cu totul, complet. *Fără ~* = fără încetare. *s.n.*
istoveală Faptul de a (se) istovi; stare de epuizare fizică. *s.f., g.-d. art.* istovelii.
istovi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) obosi fără măsură; a (se) epuiza. 2. *tr.* (pop.) A epuiza, a sfârşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* istovesc, *imperf. 3 sg.* istovea; *conj. prez. 3* să istoveaască.
istovire Faptul de a (se) istovi; stare de epuizare extremă. *s.f., g.-d. art.* istovirii, *pl.* istoviri.
istovitor,-oare Care istoveşte. *adj., pl.* istovitori,-oare.
istrion v. **histrion.**
istroromân,-ă I. *adj.* Referitor la istroromâni. II. *s.m.* Bărbat aparţinând unei populaţii de limbă română, care trăieşte în peninsula Istria. *adj., s.m., pl.* istroromâni,-e.
istroromână Dialect al limbii române, vorbit de istroromâni. *s.f., g.-d. art.* istroromânei.
istroromâncă Femeie de origine istroromână. *s.f., g.-d. art.* istroromâncei, *pl.* istroromânce.
isus/iisus Numele Mântuitorului; Mesia. *s.prop.m.*
işala (înv.) Aşa să fie! *interj.*
işlic (înv.) Căciulă de blană sau de postav, de diferite forme şi mărimi, purtată odinioară de domni şi de boieri, iar mai târziu, de negustori, de lăutari etc. *s.n., pl.* işlice.
işlicar (înv.) 1. Persoană care purta işlic; (fig.) boier conservator, refractar la nou. 2. Fabricant sau negustor de işlice. *s.m., pl.* işlicari.
işlicel (înv.) Diminutiv al lui işlic. *s.n., pl.* işlicele.
Italia Versiune latină a Bibliei. *s.prop.f., g.-d.* Italei.
italian,-ă (-li-an) 1. (Locuitor) din Italia. *adj., s.m., pl.* italieni,-e.
italiană (-li-a-) Limba vorbită de italieni. *s.f., g.-d. art.* italienei.
italiancă (-li-an-) Locuitoare din Italia. *s.f., g.-d. art.* italiencei, *pl.* italience.
italic,-ă I. Care se referă la Italia antică. 2. (despre caractere tipografice) Cursiv. *adj., pl.* italici,-ce.
italică Literă cursivă. *s.f., g.-d. art.* italicei, *pl.* italice.
italienesc,-ească (-li-e-) Italian. *adj., pl.* italienesti.
italieneşte (-li-e-) Ca italienii; în limba italiană. *adv.*
italienism (-li-e-) 1. Curent lingvistic din sec. al XIX-lea, care urmărea apropierea artificială a limbii române de limba italiană. 2. Element de jargon împrumutat din limba italiană (fără a fi necesar). *s.n., pl.* italienisme.
italienist,-ă (-li-e-) Specialist în limba, literatura şi cultura italiană. *s.m., pl.* italienişti; *s.f., g.-d. art.* italienistei, *pl.* italieniste.
italienistică (-li-e-) Studiul limbii, al literaturii şi al culturii italiene. *s.f., g.-d. art.* italienisticii.
italieniza (-li-e-) *tr.* A imita pe italieni (în cultură, în limbă etc.) *vb. I, ind. prez. 3* italienizează.
italienizant,-ă (-li-e-) Care imită pe italieni; care italienizează limba. *adj., pl.* italienizanţi,-te.
italiot (-li-ot) (mai ales la pl.) Populaţie de limbă indoeuropeană, care locuia în Antichitate în centrul Italiei. *s.m., pl.* italioţi.
italofil,-ă (Cel) care iubeşte, admiră a tot ceea ce este italian. *adj., s.m.* şi *f., pl.* italofili,-e.
item[1] (lat.) De altfel, în plus. *adv.*
item[2] 1. Chestiune, subiect; articol, punct. //Element constitutiv al unui test, al unui chestionar. 2. Element de apreciere în problemele analitice. 3. (psih.) Situaţie particulară care determină din partea subiectului două sau mai multe comportamente posibile. *s.m./s.n., pl.* itemi// itemuri/iteme.
iterativ,-ă (despre forme verbale sau despre propoziţii temporale) Care exprimă o acţiune repetată. *adj., pl.* iterativi,-e.
iteraţie (-ţi-e) Acţiune repetată. //(mat.) Repetare a unui procedeu de calcul (prin aplicarea acestuia la rezultatul calculului din etapa precedentă). *s.f., art.* ite-raţia, *g.-d. art.* iteraţiei, *pl.* iteraţii, *art.* iteraţiile.
itinera *intr.* A se deplasa dintr-un loc în altul pentru a desfăşura o anumită activitate, profesie etc. *vb. I, ind. prez. 3* itinerează.
itinerant,-ă Care se deplasează din loc în loc cu un anumit scop. *Expoziţie ~. Ambasador ~. adj., pl.* itineranţi,-te.
itinerar 1. Drum, traseu după care se desfăşoară o călătorie cu indicarea localităţilor care vor fi parcurse. 2. Indicator cu orele de plecare şi de sosire ale unui vehicul de transport în comun de pe un parcurs. *s.n., pl.* itinerare.
iţan (rar) Locuitor de la munte. *s.m., pl.* iţani.
iţari Pantaloni ţărăneşti lungi, strâmţi şi încreţiţi pe picior. *s.m. pl.*
iţă Dispozitiv la războiul de ţesut prin care se trec firele de urzeală. */A (i se) încurca* (cuiva) *~ele* = a (i se) strica planul (cuiva); a (se) complica situaţia. *A* (se) *descurca ~ele* = a (se) lămuri o situaţie. *s.f., g.-d. art.* iţei, *pl.* iţe.
iţăraşi (rar) Diminutiv de la iţari. *s.m. pl.*
iţi *refl.* (pop.) 1. A se arăta puţin; a se ivi. 2. A se uita (la ceva) pe furiş, în fugă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se iţeşte, *imperf. 3 sg.* se iţea; *conj. prez. 3* să se iţească.
iţii (rar, în expr.) *A face ~*, se zice despre cel care, într-un joc de copii, scoate puţin capul afară din locul în care s-a ascuns, pentru a da un semnal convenţional. *interj.*
iu/iu-iu Strigăt pe care îl scot flăcăii la horă şi care însoţeşte strigăturile. //Strigăt care exprimă spaima. *interj.*
iubăreţ,-eaţă (pop.) Care este pătimaş în dragoste. *adj., pl.* iubăreţi,-e.
iubeţ,-eaţă (pop.) (Persoană) care iubeşte mult. //(înv.) (Persoană) care este amatoare de... *adj., s.m.* şi *f., pl.* iubeţi,-e.
iubi *tr.* şi *refl.* 1. A îndrăgi pe cineva; a avea o mare afecţiune pentru cineva (sau pentru ceva). *//refl. recipr.* A avea relaţii de dragoste cu cineva. 2. A ţine foarte mult la cineva sau la ceva. 3. A-i plăcea să... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* iubesc, *imperf. 3 sg.* iubea; *conj. prez. 3* să iubească.
iubire Faptul de a (se) iubi; amor, iubit[1]. //Sentiment de afecţiune pentru cineva sau ceva. //Relaţii de dragoste. *s.f., g.-d. art.* iubirii, *pl.* iubiri.
iubit[1] Iubire. *s.n.*
iubit[2]**,-ă** 1. *adj.* Pe care cineva îl iubeşte; care este drag cuiva. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care are relaţii de dragoste cu o persoană de sex opus. *adj., s.m.* şi *f., pl.* iubiţi,-te.
iubitor,-oare Care iubeşte; plin de dragoste, de afecţiune. *adj., pl.* iubitori,-oare.
iubiţei,-ică (fam.) Diminutiv al lui iubit[2] (2). *s.m., pl.* iubiţei, *art.* iubiţeii; *s.f., g.-d. art.* iubiţelei, *pl.* iubiţele, *art.* iubiţelele.
iudaic,-ă (-da-ic) Care se referă la Iudeea sau la populaţia ei. *adj., pl.* iudaici,-ce.
iudaism Mozaism. *s.n.*

iudă Om prefăcut, ipocrit; trădător. *s.f., g.-d. art.* iudei, *pl.* iude.
iudeospaniol,-ă (-de-o-, -ni-ol) Referitor la evreii din Spania. *adj., pl.* iudeospanioli,-e.
iudeospaniolă (-de-o-, -ni-o-)Limbă vorbită de evreii din Spania. *s.f., g.-d. art.* iudeospaniolei.
iudeu Persoană originară din Iudeea. //(înv.) Evreu. *s.m., pl.* iudei, *art.* iudeii.
iuft Piele groasă de bovine din care se fac feţe de încălţăminte. *s.n.*
iugăr Veche unitate de măsură pentru suprafeţe agrare (egală cu 0,5775 de hectare), folosită în Transilvania. *s.n., pl.* iugăre.
iugoslav,-ă (Locuitor) din fosta Iugoslavie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* iugoslavi,-e.
iui (i-u-) *intr.* (pop.) A chiui. *vb. IV, ind. prez. 3* iuie, *imperf. 3 sg.* iuia; *conj. prez. 3* să iuie.
iuit (i-u-) (rar) Chiot, chiuit. *s.n., pl.* iuituri.
iulian (-li-an) (în sintagma) *Calendar* ~ = calendar introdus în anul 46 î.Hr. din ordinul lui Iuliu Caesar. *adj.*
iulie (-li-e) A şaptea lună a anului; luna lui cuptor. *s.m., g.-d.* lui iulie; *abr.* iul.; VII/.07./-07-.
iulus (biol.) Miriapod cu corp cilindric care se hrăneşte cu vegetale şi care, în caz de pericol, se răsuceşte în spirală. *s.n.*
iuncher (înv.) 1. Elev al unei şcoli militare; cadet. 2. Proprietar de pământ provenit din nobilimea militară germană. *s.m., pl.* iuncheri.
iunie (-ni-e) A şasea lună a anului; cireşar. *s.m., g.-d.* lui iunie; *.abr.* iun.; VI/.06./-06-.
iureş Asalt, năvală; atac; mers impetuos, fugă. *s.n., pl.* iureşuri.
iurtă Locuinţă demontabilă, de formă conică, specifică populaţiilor nomade din Asia Centrală. *s.f., g.-d. art.* iurtei, *pl.* iurte.
iuşcă (rar, în sintagma) ~ *de femeie* = femeie şireată şi temperamentală. *s.f., g.-d. art.* iuştii, *pl.* iuşti.
iuşni (pop.) 1. *intr.* (despre bici) A produce zgomotul caracteristic plesniturii. 2. *tr.* A atinge pe cineva cu biciul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* iuşnesc, *imperf. 3 sg.* iuşnea; *conj. prez. 3* să iuşnească.
iuşti Cuvânt care imită sunetul produs de plesnitura biciului. *interj.*
iută 1. Plantă din regiunile tropicale cultivată pentru fibrele textile care se extrag din tulpina ei. 2. Fibră textilă obţinută din tulpina iutei. *s.f., g.-d. art.* iutei.
iute 1. Care acţionează repede, care se produce fără întârziere; prompt. 2. Care înaintează rapid. //(adv.) Îndată, în grabă. 3. Care se supără uşor; irascibil. 4. (despre alimente) Cu gust înţepător; picant. *adj., pl.* iuţi.
iutişor (pop.) Repejor. *adv.*
iutar (reg.) Ciupercă comestibilă, cu pălăria alb-gălbuie. *s.m., pl.* iutari.
iuteală 1. Viteză mare, repeziciune. 2. Violenţă, nervozitate. 3. Gust înţepător. *s.f., g.-d. art.* iutelii, *pl.* iuteli.
iuţi 1. *tr.* şi *refl.* A face să meargă sau a merge mai repede; a (se) grăbi. *//refl.* A deveni mai intens, mai tare. 2. *refl.* (rar) A se supăra uşor. 3. *refl.* A căpăta un gust înţepător, picant. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* iuţesc, *imperf. 3 sg.* iuţea; *conj. prez. 3* să iuţească.
iuţire (rar) Acţiunea de a (se) iuţi. *s.f., g.-d. art.* iuţirii, *pl.* iuţiri.
Iuvenalii (iu-) Sărbători la romani introduse de împăratul Nero, la care se reprezentau producţii teatrale. *s.prop.f. pl., art.* Iuvenaliile.
iuxtă v. **juxtă.**
iuzbaşă (ist.) Hotnog; sutaş. *s.m., art.* iuzbaşa, *g.-d. art.* iuzbaşei, *pl.* iuzbaşi.
iuzluc Veche monedă turcească de argint, valorând o sută de parale. *s.m., pl.* iuzluci.
ivăr Clanţă (la uşă); încuietoare, zăvor. *s.n., pl.* ivăre.
iveală Ivire. */A da* (sau *a scoate*) *la* ~ = a face cunoscut; a publica. *A ieşi la* ~ = a apărea; a se descoperi. *s.f., g.-d. art.* ivelii.
ivi *refl.* A se arăta, a apărea (pe neaşteptate). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se iveşte, *imperf. 3 sg.* se ivea; *conj. prez. 3* să se ivească.
ivire Acţiunea de a (se) ivi. *s.f., g.-d. art.* ivirii.
ivoar Alb (ca fildeşul). *adj. invar.*
ivorin Fildeş sintetic. *s.n.*
ivoriu 1. Fildeş. 2. (anat.) Dentină. *s.n., art.* ivoriul.
ivrit Limba vorbită de israelieni; neoebraică. *s.f.*
iz Miros deosebit, specific; miros (şi gust) neplăcut. *s.n., pl.* izuri.
izanomalie Abatere a unui fenomen meteorologic faţă de valoarea normală. *s.f., art.* izanomalia, *g.-d. art.* izanomaliei, *pl.* izanomalii, *art.* izanomaliile.
izbavă (reg.) Salvare, scăpare. *s.f., g.-d. art.* izbăvii, *pl.* izbăvi.
izbă Căsuţă de lemn, specifică unor sate ruseşti. *s.f., g.-d. art.* izbei, *pl.* izbe.
izbăvi *tr.* şi *refl.* A (se) salva, a (se) mântui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* izbăvesc, *imperf. 3 sg.* izbăvea; *conj. prez. 3* să izbăvească.
izbăvire Acţiunea de a (se) izbăvi. *s.f., g.-d. art.* izbăvirii, *pl.* izbăviri.
izbăvitor,-oare (Persoană) care izbăveşte; salvator. *adj., s.m.* şi *f., pl.* izbăvitori,-oare.
izbândă Biruinţă (în luptă). //Reuşită, succes. *s.f., g.-d. art.* izbânzii, *pl.* izbânzi.
izbândi *intr.* 1. A birui (în luptă). 2. A reuşi (într-o acţiune). //A împlini, a realiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* izbândesc, *imperf. 3 sg.* izbândea; *conj. prez. 3* să izbândească.
izbândire Acţiunea de a izbândi. *s.f., g.-d. art.* izbândirii, *pl.* izbândiri.
izbânditor,-oare (rar) Care izbândeşte; biruitor. *adj., pl.* izbânditori,-oare.
izbeliştе (pop., în expr.) *De* ~ = (lăsat) la voia întâmplării. *s.f., g.-d. art.* izbeliştii.
izbi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) lovi cu putere de cineva sau de ceva; a (se) repezi cu violenţă. 2. *tr.* (despre lumină) A lovi drept în faţă, în ochi. 3. *tr.* A ataca. 4. *tr.* (fig.) A impresiona puternic; a surprinde, a bate la ochi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* izbesc, *imperf. 3 sg.* izbea; *conj. prez. 3* să izbească.
izbire Acţiunea de a (se) izbi; lovire. *s.f., g.-d. art.* izbirii, *pl.* izbiri.
izbitor,-oare Care impresionează puternic, care bate la ochi. *adj., pl.* izbitori,-oare.
izbitură Lovitură puternică. *s.f., g.-d. art.* izbiturii, *pl.* izbituri.
izbuc Izvor cu apă cu debit intermitent. *s.n., pl.* izbucuri.
izbucni *intr.* 1. A se manifesta brusc şi cu putere; (p. ext.) a ţâşni. 2. (despre sunete, vorbe etc.) A se auzi deodată şi cu putere. [*var.* zbucni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* izbucnesc, *imperf. 3 sg.* izbucnea; *conj. prez. 3* să izbucnească.
izbucnire Acţiunea de a izbucni. *s.f., g.-d. art.* izbucnirii, *pl.* izbucniri.
izbuti *tr.* şi *intr.* A duce ceva la îndeplinire, a reuşi, a izbândi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* izbutesc, *imperf. 3 sg.* izbutea; *conj. prez. 3* să izbutească.
izbutire Acţiunea de a izbuti; izbândă, reuşită. *s.f., g.-d. art.* izbutirii.
izdat (pop., la pl.) Colici intestinale, crampe stomacale. *s.n., pl.* izdaturi.

izentalp,-ă (despre transformările unui sistem fizic) În decursul căruia entalpia rămâne constantă. *adj., pl.* izentalpi,-e.
izentrop,-ă (despre transformările unui sistem fizic) În decursul căruia entropia rămână constantă. *adj., pl.* izentropi,-e.
izgoni *tr.* A sili pe cineva să plece; a goni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* izgonesc, *imperf. 3 sg.* izgonea; *conj. prez. 3* să izgonească.
izgonire Acţiunea de a izgoni; alungare. *s.f., g.-d. art.* izgonirii.
izlni (pop.) 1. *tr.* A spăla, a curăţa prost rufele sau hainele. 2. *refl.* A nu se dezvolta normal, a se pipernici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* izinesc, *imperf. 3 sg.* izinea; *conj. prez. 3* să izinească.
izlaz Imaş, păşune. [*var.* islaz *s.n.*] *s.n., pl.* izlazuri.
izma-broaştei Plantă erbacee cu flori roz, care creşte în locuri mlăştinoase. *s.f., g.-d. art.* izmei-broaştei.
izmană (mai ales la pl.) Obiect de lenjerie bărbătească, care acoperă corpul de la talie în jos. *s.f., g.-d. art.* izmenei, *pl.* izmene.
izmă Plantă erbacee perenă cu un miros specific, plăcut; mentă. *s.f., g.-d. art.* izmei.
izmă-creaţă Specie de izmă cultivată, cu frunze creţe. *s.f., g.-d. art.* izmei-creţe.
izmeneală (fam.) Purtare neserioasă; fandoseală; sclifoseală. *s.f., g.-d. art.* izmenelii, *pl.* izmenele.
izmeni *refl.* (fam.) A se purta fără naturaleţe; a se fandosi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se izmeneşte, *imperf. 3 sg.* se izmenea; *conj. prez. 3* să se izmenească.
izmenit,-ă (fam.) (Om) afectat, fandosit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* izmeniţi,-te.
iznoavă 1. (pop.) Vorbă fără rost, scornitură, invenţie. *De ~* = din nou, încă o dată. 2. Poznă, glumă. *s.f., g.-d. art.* iznoavei, *pl.* iznoave.
izoalcan (-zo-al-) Izoparafină. *s.m., pl.* izoalcani.
izoamplitudine (-zo-am-) Linie care uneşte, pe o hartă climatologică, punctele cu aceeaşi amplitudine a temperaturii medii sau extreme a aerului, dintr-o perioadă de timp. *s.f., g.-d. art.* izoamplitudinii, *pl.* izoamplitudini.
izoanabază (-zo-a-) (geol.) Linie care uneşte punctele în care scoarţa terestră are aceeaşi viteză de înălţare. *s.f., g.-d. art.* izoanabazei, *pl.* izoanabaze.
izobar,-ă (fiz.) Care are loc la o presiune constantă. *adj., pl.* izobari,-e.
izobară (geogr.) Linie care uneşte, pe o hartă, punctele cu aceeaşi presiune atmosferică medie. *s.f., g.-d. art.* izobarei, *pl.* izobare.
izobat,-ă De aceeaşi adâncime. *adj., pl.* izobaţi,-te.
izobată (geogr.) Linie care uneşte, pe o hartă, punctele care au aceeaşi adâncime. *s.f., g.-d. art.* izobatei, *pl.* izobate.
izobutan Gaz (inflamabil) utilizat la fabricarea combustibilului pentru avioane. *s.n.*
izobutenă Carbură etilenică extrasă prin cracarea petrolului. *s.f., g.-d. art.* izobutenei.
izoclină Linie care uneşte, pe o hartă, punctele care au aceeaşi înclinaţie magnetică. *s.f., g.-d. art.* izoclinei, *pl.* izocline.
izocor,-ă (despre transformările unui sistem fizic) Care se face la un volum constant. *adj., pl.* izocori,-e.
izocoră Curbă care reprezintă, pe o diagramă, o transformare izocoră. *s.f., g.-d. art.* izocorei, *pl.* izocore.
izocrom,-ă (despre două surse de lumină) Care produc aceeaşi impresie de culoare (când acţionează simultan). *adj., pl.* izocromi,-e.
izocromatic,-ă Care are o culoare uniformă; care e sensibil la toate culorile spectrului. *adj., pl.* izocromatici,-ce.
izocron,-ă (despre procesele de stare fizică sau chimică) Care are durată egală. *adj., pl.* izocroni,-e.
izocronă Linie care uneşte punctele egal depărtate în timp de un punct dat. *s.f., g.-d. art.* izocronei, *pl.* izocrone.
izocronism Caracteristica fenomenelor, evenimentelor etc. izocrone. *s.n.*
izodinamic,-ă Care are aceeaşi componentă orizontală a câmpului magnetic. *adj., pl.* izodinamici,-ce.
izodinamică Linie care trece prin punctele de egală intensitate a componentei orizontale a câmpului magnetic al Pământului. *s.f., g.-d. art.* izodinamicii, *pl.* izodinamice.
izodinamie Caracteristica mai multor alimente de a avea aceeaşi valoare energetică. *s.f., art.* izodinamia, *g.-d. art.* izodinamiei.
izoedric,-ă (despre figuri geometrice) Care are toate feţele egale. *adj., pl.* izoedrici,-ce.
izoelectric,-ă (despre un curent electric) Care se menţine la acelaşi potenţial. *adj., pl.* izoelectrici,-ce.
izofază Linie care reprezintă izotermele şi izobarele coincidente pe o diagramă a unui sistem fizico-chimic, format dintr-un singur component cu două faze. *s.f., g.-d. art.* izofazei, *pl.* izofaze.
izofigmă Linie care uneşte punctele cu aceeaşi frecvenţă de apariţie a cutremurelor de pământ. *s.f., g.-d. art.* izofigmei, *pl.* izofigme.
izofon,-ă În care sunetul are aceeaşi viteză submarină. *adj., pl.* izofoni,-e.
izofonă 1. Linie care uneşte punctele cu aceeaşi viteză de propagare a sunetului în apa de mare. 2. Linie care uneşte formele fonetice identice de pe o hartă lingvistică. *s.f., g.-d. art.* izofonei, *pl.* izofone.
izogam,-ă Care prezintă izogamie. *adj., pl.* izogami,-e.
izogamă Linie care uneşte punctele de egală valoare ale acceleraţiei gravitaţionale. *s.f., g.-d. art.* izogamei, *pl.* izogame.
izogamie (biol.) Caracteristică a unor plante inferioare de a se înmulţi cu ajutorul unor gameţi identici din punct de vedere morfologic. *s.f., art.* izogamia, *g.-d. art.* izogamiei.
izogeoterm,-ă (-ge-o-) (despre puncte din interiorul Pământului) Cu aceeaşi temperatură. *adj., pl.* izogeotermi,-e.
izogeotermă (-ge-o-) Linie care uneşte pe o hartă meteorologică, toate punctele terestre cu aceeaşi temperatură medie a solului. *s.f., g.-d. art.* izogeotermei, *pl.* izogeoterme.
izoglosă Linie care separă, pe o hartă, limitele geografice ale răspândirii unui fenomen lexical, morfologic etc. [*var.* isoglosă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* izoglosei, *pl.* izoglose.
izogon,-ă (despre figuri geometrice) Care au unghiuri egale. *adj., pl.* izogoni,-e.
izogonă Linie care trece prin punctele terestre de egală declinaţie magnetică. *s.f., g.-d. art.* izogonei, *pl.* izogone.
izohalin,-ă (geol.) Cu salinitate constantă. *adj., pl.* izohalini,-e.
izohietă (-hi-e-) Linie care uneşte pe o hartă climatică, punctele cu aceeaşi cantitate de precipitaţii într-o anumită perioadă. *s.f., g.-d. art.* izohietei, *pl.* izohiete.
izohipsă Linie care uneşte pe hartă punctele cu aceeaşi altitudine. *s.f., g.-d. art.* izohipsei, *pl.* izohipse.
izola 1. *tr.* A separa unul de altul; (spec.) a despărţi un bolnav contagios de oamenii sănătoşi. 2. *tr.* A proteja de frig, de umezeală, de electrocutare etc. (cu material izolant); a împiedica trecerea unei forme de energie în alta sau trecerea unei substanţe dintr-un mediu în altul. 3. *refl.* (despre oameni) A se îndepărta de ceilalţi; a trăi retras (din societate). *vb. I, ind. prez. 3* izolează.

izolabil,-ă Care poate fi izolat. *adj., pl.* izolabili,-e.
izolant,-ă 1. (şi s.m.) Care izolează (2); izolator. 2. *Limbă ~* = limbă care nu are afixe şi în care raportul dintre cuvinte este determinat de topică, de accent etc. *adj., pl.* izolanţi,-te.
izolare Acţiunea de a (se) izola; separare. //(med.) Măsură profilactică prin care se interzice unui bolnav contagios contactul cu alte persoane. *s.f., g.-d. art.* izolării, *pl.* izolări.
izolat,-ă (şi adv.) Separat; îndepărtat, retras. //Care reprezintă o excepţie. *Caz ~. adj., pl.* izolaţi,-te.
izolator[1] Corp sau material rău conducător de căldură şi electricitate; piesă fabricată dintr-un astfel de material, folosită pentru izolare. *s.n., pl.* izolatoare.
izolator[2]**,-oare** Muncitor specializat în lucrări de izolare a ţevilor, a acoperişurilor etc. *s.m., pl.* izolatori; *s.f., g.-d. art.* izolatoarei, *pl.* izolatoare.
izolator[3]**,-oare** Care izolează. *adj., pl.* izolatori,-oare.
izolaţie (-ţi-e) Strat de material izolant. *s.f., art.* izolaţia, *g.-d. art.* izolaţiei, *pl.* izolaţii, *art.* izolaţiile.
izolaţionism (-ţi-o-) Politică dusă de o ţară care se izolează de ţările vecine. *s.n.*
izolaţionist,-ă (-ţi-o-) (Adept) al izolaţionismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* izolaţionişti,-ste.
izolexă Linie care uneşte formele lexicale identice de pe o hartă lingvistică. *s.f., g.-d. art.* izolexei, *pl.* izolexe.
izolinie (-ni-e) Linie care uneşte punctele în care o mărime are o valoare constantă. *s.f., art.* izolinia, *g.-d. art.* izoliniei, *pl.* izolinii, *art.* izoliniile.
izolog,-ă (chim., despre corpuri) Cu o compoziţie analoagă. *adj., pl.* izologi,-ge.
izomagnetică Linie care uneşte pe o hartă, punctele în care magnetismul terestru are aceeaşi valoare. *s.f., g.-d. art.* izomagneticei, *pl.* izomagnetice.
izomer[1] Substanţă, combinaţie, nucleu atomic care prezintă izomerie. *s.m., pl.* izomeri.
izomer[2]**,-ă** Care prezintă izomerie. *adj., pl.* izomeri,-e.
izomeric,-ă Referitor la izomerie. *adj., pl.* izomerici,-ce.
izomerie Caracteristică a unor substanţe care, deşi au molecule identice ca număr de atomi, au proprietăţi fizice şi chimice diferite datorită modului diferit de aşezare a atomilor în moleculă. *s.f., art.* izomeria, *g.-d. art.* izomeriei.
izomeriza *tr.* A transforma prin izomerizare. *vb. I, ind. prez. 3* izomerizează.
izomerizare Transformare a unei substanţe într-un izomer al ei. *s.f., g.-d. art.* izomerizării.
izometric,-ă 1. (despre cristale) De mărime egală. 2. (despre versuri) Cu măsură egală. *adj., pl.* izometrici,-ce.
izometrie Însuşirea, faptul de a fi izometric. *s.f., art.* izometria, *g.-d. art.* izometriei, *pl.* izometrii.
izometropie Ametropie egală la ambii ochi. *s.f., art.* izometropia, *g.-d. art.* izometropiei.
izomorf,-ă Care prezintă izomorfism. *adj., pl.* izomorfi,-e.
izomorfie Izomorfism (2). *s.f., art.* izomorfia, *g.-d. art.* izomorfiei.
izomorfism 1. Relaţie, corespondenţă între două substanţe, fenomene etc. care au aceeaşi structură. 2. (chim.) Însuşire a unor substanţe cu compoziţie diferită de a se prezenta în aceleaşi forme cristalografice; izomorfie. *s.n.*
izonefă Linie pe suprafaţa Pământului care uneşte punctele având aceeaşi nebulozitate. *s.f., g.-d. art.* izonefei, *pl.* izonefe.
izooctan Izomer al octanului, folosit ca adaos la benzina de avioane. *s.m., pl.* izooctani.
izoosmotic,-ă Izotonic. *adj., pl.* izoosmotici,-ce.
izopagă Linie care uneşte punctele de pe cursurile de apă cu aceeaşi durată a podului de gheaţă. *s.f., g.-d. art.* izopagei, *pl.* izopage.
izoparafină Hidrocarbură saturată ciclică cu catena ramificată. *s.f., g.-d. art.* izoparafinei, *pl.* izoparafine.
izopectă Linie care uneşte pe hartă punctele unde îngheţul apei se produce în aceeaşi zi. *s.f., g.-d. art.* izopectei, *pl.* izopecte.
izopentan Izomer al pentanului. *s.m., pl.* izopentani.
izopicnă (Linie) de-a lungul căreia un sistem fizico-chimic are aceeaşi densitate. *adj., s.f., pl.* izopicne.
izopletă (met.) Linie care uneşte pe o hartă punctele de egală valoare ale diverselor elemente meteorologice. *s.f., g.-d. art.* izopletei, *pl.* izoplete.
izopod (la pl.) Ordin de crustacee care au toracele format din şapte segmente libere, la fiecare fiind ataşată câte o pereche de picioare; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* izopode.
izopolimorf,-ă (despre substanţe) Care prezintă izopolimorfism. *adj., pl.* izopolimorfi,-e.
izopolimorfism Proprietate a unor substanţe sau minerale de a cristaliza în mai multe forme diferite. *s.n.*
izopren Hidrocarbură din care se obţine cauciuc prin procesul de polimerizare. *s.m., pl.* izopreni.
izoseistă (Linie) care uneşte punctele cu aceeaşi intensitate de manifestare a unui cutremur de pământ. *adj., s.f., pl.* izoseiste.
izospor Spor identic morfologic la biofite şi la ferigi. *s.m., pl.* izospori.
izosporie Însuşire a unor plante de a produce izospori. *s.f., art.* izosporia, *g.-d. art.* izosporiei.
izostatic,-ă Referitor la izostazie. *adj., pl.* izostatici,-ce.
izostazie (geol.) Teorie potrivit căreia între diversele compartimente ale scoarţei terestre ar exista un echilibru relativ datorită diferenţelor de densitate ale materialelor. *s.f., art.* izostazia, *g.-d. art.* izostaziei.
izosteră Linie în diagrama unui sistem fizico-chimic pentru care volumul specific al sistemului care se transformă rămâne constant. *s.f., g.-d. art.* izostерei, *pl.* izostere.
izotahă (geol.) Linie care uneşte punctele unui curs de apă, unde apa are aceeaşi viteză. *s.f., g.-d. art.* izotahei, *pl.* izotahe.
izotermă Linie care uneşte punctele cu aceeaşi căldură medie în timpul verii. *s.f., g.-d. art.* izotermei, *pl.* izoterme.
izoterm,-ă Cu aceeaşi temperatură medie; cu o temperatură constantă; izotermic. *adj., pl.* izotermi,-e.
izotermă 1. Linie care uneşte pe o hartă, pe o diagramă etc. punctele cu aceeaşi temperatură (a apei, a aerului etc.). 2. Maşină de transport în care temperatura este constantă. *s.f., g.-d. art.* izotermei, *pl.* izoterme.
izotermic,-ă Izoterm. *adj., pl.* izotermici,-ce.
izotipie Proprietate a unor substanţe chimice de a cristaliza în aceleaşi forme, fără a forma cristale mixte. *s.f., art.* izotipia, *g.-d. art.* izotipiei.
izotonic,-ă (despre soluţii) Cu aceeaşi presiune osmotică; izoosmotic. *adj., pl.* izotonici,-ce.
izotonie 1. Echilibru molecular între două soluţii separate de o membrană organică şi care au aceeaşi presiune osmotică. 2. Proprietate a unor nuclee atomice de a avea acelaşi număr de neutroni. *s.f., art.* izotonia, *g.-d. art.* izotoniei.
izotop Element chimic cu aceleaşi proprietăţi fizico-chimice cu altul, dar cu masă atomică diferită. *~ radioactiv. s.m., pl.* izotopi.
izotopie (fiz.) Calitatea a ceea ce este izotop. *s.f., art.* izotopia, *g.-d. art.* izotopiei.
izotron Aparat nuclear de separare a izotopilor. *s.n.*
izotrop,-ă (fiz., despre corpuri) Care are aceleaşi proprietăţi fizice identice în toate direcţiile. *adj., pl.* izotropi,-e.
izotropie Proprietate a unui corp de a fi izotrop. *s.f., art.* izotropia, *g.-d. art.* izotropiei.

izvod (înv.) 1. Însemnare; listă; catalog. 2. Manuscris; text. //Document. 3. Plan, model. *s.n., pl.* izvoade.
izvodi (înv.) 1. *tr.* A crea, a născoci. 2. *tr.* A alcătui, a redacta, a scrie. 3. *refl.* A apărea, a lua ființă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* izvodesc, *imperf. 3 sg.* izvodea; *conj. prez. 3* să izvodească.
izvodire (înv.) Acțiunea de a (se) izvodi. *s.f., g.-d. art.* izvodirii, *pl.* izvodiri.
izvoditor (înv.) Cronicar; (p. gener.) autor, scriitor. *s.m., pl.* izvoditori.
izvor 1. Apă subterană care iese la suprafață; fântână; obârșie a unui râu. 2. (fig.) Lucru din care provine ceva; origine, cauză, sursă. 3. Sursă de lumină sau de căldură. 4. Document (istoric, științific etc.). *s.n., pl.* izvoare.
izvoraș Diminutiv al lui izvor. *s.n., pl.* izvoarșe.
izvorâtor,-oare (înv.) (Cel) care izvorăște, provine, se trage. *adj., s.m.* și *f., pl.* izvorâtori,-oare.
izvorî *intr.* 1. (despre apă) A ieși la suprafață; a-și începe cursul. //(fig., despre lacrimi, sânge etc.) A începe să curgă. 2. (fig.) A lua naștere; a-și avea originea; a proveni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* izvorăște, *imperf. 3 sg.* izvora; *conj. prez. 3* să izvorască; *ger.* izvorând, *part.* izvorât.

Î, î

î[1] A douăsprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* î/î-uri.
î[2] Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* î.
îhî (pop., fam.) Cuvânt folosit pentru a exprima o aprobare; da. *interj.*
îmbarca 1. *tr.* și *refl.* A (se) urca pe o navă sau (p. ext.) în orice alt mijloc de transport pentru a călători. 2. *refl.* (fig.) A se angaja împreună într-o acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* îmbarcă.
îmbarcare Acțiunea de a (se) îmbarca. *s.f., g.-d. art.* îmbarcării, *pl.* îmbarcări.
îmbăia *tr.* și *refl.* A face baie, a (se) spăla. *vb. I, ind. prez. 3* îmbăiază, *1 pl.* îmbăiem; *conj. prez. 3* să îmbăieze; *ger.* îmbăind.
îmbălera (înv.) 1. *tr.* și *refl.* A (se) lega cu baieri, cu sfori etc. 2. *tr.* (fig.) A lega, a îmbina. *vb. I, ind. prez. 3* îmbălieră.
îmbălierare (înv.) Acțiunea de a (se) îmbăiera; legare, prindere cu baieri, cu sfori etc. *s.f., g.-d. art.* îmbălierării.
îmbăiere Acțiunea de a (se) îmbăia. *s.f., g.-d. art.* îmbăierii, *pl.* îmbăieri.
îmbăla *tr.* (înv., pop.) A umple cu bale; a umezi cu salivă. //(fig.) A folosi cuvinte triviale. *vb. I, ind. prez. 3* îmbălează.
îmbălare (înv., pop.) Faptul de a îmbăla. *s.f., g.-d. art.* îmbălării, *pl.* îmbălări.
îmbălătură (înv., pop.) Pată, urmă de salivă, de bale. //(fig.) Cuvânt jignitor. *s.f., g.-d. art.* îmbălăturii, *pl.* îmbălături.
îmbălora *tr.* (înv., pop., în expr.) *A-și ~ gura* = a-și umple gura de salivă; (fig.) a certa pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* îmbălorează.
îmbăloșa *tr.* (înv., pop.) A îmbăla. *vb. I, ind. prez. 3* îmbăloșează, *1 pl.* îmbăloșăm; *conj. prez. 3* să îmbăloșeze; *ger.* îmbăloșând.
îmbălsăma *tr.* 1. (despre flori, parfumuri etc.) A parfuma, a înmiresma aerul. 2. A impregna un cadavru cu substanțe chimice pentru a împiedica putrefacția. *vb. I, ind. prez. 3* îmbălsămează.
îmbălsămare Acțiunea de a îmbălsăma. *s.f., g.-d. art.* îmbălsămării, *pl.* îmbălsămări.
îmbărbăta *tr.* și *refl.* A(-și) face curaj; a (se) încuraja. *vb. I, ind. prez. 3* îmbărbătează.
îmbărbătare Acțiunea de a (se) îmbărbăta. *s. f., g.-d. art.* îmbărbătării, *pl.* îmbărbătări.
îmbăta *refl.* și *tr.* (fact.) 1. A (se) ameți cu băutură; a aduce sau a ajunge în stare de beție; a (se) cherchelí. */A (se) ~ crîță* (sau *tun, turtă, lulea*) = a (se) îmbăta foarte tare. *A (se) ~ cu apă rece* (sau *chioară*) = a (se) înșela. *//tr.* (p. anal., despre mirosuri) A ameți. 2. (fig.) A (se) încânta, a (se) tulbura. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* îmbăt, *2 sg.* îmbeți, *3* îmbată; *conj, prez. 3* să îmbete.
îmbătare 1. Acțiunea de a (se) îmbăta; ameteală. 2. (fig.) Încântare. *s.f., g.-d. art.* îmbătării.
îmbătător,-oare 1. (despre miresme, arome) Care amețește, care tulbură mintea. //(despre băuturi alcoolice) Care îmbată. 2. (fig.) Care farmecă; încântător. *adj., pl.* îmbătători,-oare.
îmbătrâni 1. *intr.* A deveni bătrân. 2. *tr.* A face pe cineva să devină sau să pară (mai) bătrân. 3. *intr.* (despre materii, materiale) A se degrada, a se învechi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmbătrânesc, *imperf. 3 sg.* îmbătrânea; *conj. prez. 3* să îmbătrânească.

îmbătrânire Faptul de a îmbătrâni. *s.f., g.-d. art.* îmbătrânirii.
îmbățoșa *refl.* (fam.) A deveni bățos, rigid. *vb. I, ind. prez. 3* se îmbățoșează, *1 pl.* ne îmbățoșăm; *conj. prez. 3* să se îmbățoșeze; *ger.* îmbățoșându-se.
îmbâcseală Starea a ceea ce este îmbâcsit. *s.f., g.-d. art.* îmbâcselii, *pl.* îmbâcseli.
îmbâcsi *tr.* și *refl.* A (se) umple de praf, de murdărie, de miros etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmbâcsesc, *imperf. 3 sg.* îmbâcsea; *conj. prez. 3* să îmbâcsească.
îmbâcsire Acțiunea de a (se) îmbâcsi. *s.f., g.-d. art.* îmbâcsirii.
îmbârliga *tr.* 1. (despre animale) A-și îndoi coada în formă de arc, îndreptând-o în sus. 2. (fam., fig.) A încurca (treburile), a eșua. *vb. I, ind. prez. 3* îmbârligă.
îmbelciugat,-ă (înv., pop.) Care are sau căruia i s-a pus belciug. *adj., pl.* îmbelciugați,-te.
îmbelșuga *tr.* (rar) A da rodnicie pământului. *vb. I, ind. prez. 3* îmbelșugheză.
îmbelșugare Abundență, belșug. [*var.* îmbielșugare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* îmbelșugării.
îmbelșugat,-ă Care există din abundență; care are din abundență cele necesare. [*var.* (reg.) îmbielșugat,-ă *adj.*] *adj., pl.* îmbelșugați,-te.
îmbi,-e (înv.) Amândoi. *adj.*
îmbia (-bi-a) *tr.* 1. A îndemna pe cineva să ia sau să facă ceva. 2. (fig.) A atrage, a ademeni. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* îmbii, *3* îmbie, *1 pl.* îmbiem; *conj. prez. 3* să îmbie; *ger.* îmbiind.
îmbiat (-bi-at) Îmbiere. *s.n.*
îmbiba *tr.* și *refl.* 1. A (se) umple (de un lichid, de un miros etc.). 2. (fig.) A (se) pătrunde (de o idee, de o învățătură etc.); a (se) îndoctrina. *vb. I, ind. prez. 3* îmbibă.
îmbibare Acțiunea de a (se) îmbiba. *s.f., g.-d. art.* îmbibării.
îmbielșugare v. **îmbelșugare.**
îmbielșugat,-ă v. **îmbelșugat.**
îmbiere (-bi-e-) Faptul de a (se) îmbia; îmbiat. *s.f., g.-d. art.* îmbierii, *pl.* îmbieri.
îmbietor,-oare (-bi-e-) Care îmbie; ademenitor; apetisant. *adj., pl.* îmbietori,-oare.
îmbietură (-bi-e-) (rar) Faptul de a îmbia. *s.f., g.-d. art.* îmbieturii, *pl.* îmbieturi.
îmbina *tr.* și *refl.* A (se) lega, a (se) împreuna. *vb. I, ind. prez. 3* îmbină.
îmbinare 1. Acțiunea de a (se) îmbina; rezultat al împreunării, al unirii mai multor elemente. 2. Loc unde se realizează o îmbinare. *s.f., g.-d. art.* îmbinării, *pl.* îmbinări.
îmbla v. **umbla.**
îmblăciu (înv.) Unealtă agricolă rudimentară, folosită pentru a scoate, prin lovire, boabele din păstăi sau din spice. *s.n., art.* îmblăciul, *pl.* îmblăcie.
îmblăni *tr.* A căptuși cu blană un obiect de îmbrăcăminte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmblănesc, *imperf. 3 sg.* îmblănea; *conj. prez. 3* să îmblănească.
îmblănire Acțiunea de a îmblăni. *s.f., g.-d. art.* îmblănirii.
îmblăti *tr.* (înv.) A bate cerealele sau alte plante cu îmblăciul. //(fig.) A ciomăgi (pe cineva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmblătesc, *imperf. 3 sg.* îmblătea; *conj. prez. 3* să îmblătească.
îmblătire (înv.) Acțiunea de a îmblăti; îmblătit. *s.f., g.-d. art.* îmblătirii, *pl.* îmblătiri.
îmblătit (înv.) Îmblătire; timpul când se face îmblătirea. *s.n.*
îmblătitor,-oare (înv.) Persoană care îmblătește. *s.m., pl.* îmblătitori; *s.f., g.-d. art.* îmblătitoarei, *pl.* îmblătitoare.
îmblânzi 1. *tr.* A obișnui un animal sălbatic să se supună omului; a domestici. 2. *tr.* și *refl.* A (se) domoli, a (se) calma. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmblânzesc, *imperf. 3 sg.* îmblânzea; *conj. prez. 3* să îmblânzească.
îmblânzire Acțiunea de a (se) îmblânzi. *s.f., g.-d. art.* îmblânzirii.
îmblânzitor,-oare Persoană care se ocupă cu îmblânzirea animalelor sălbatice. *s.m., pl.* îmblânzitori; *s.f., g.-d. art.* îmblânzitoarei, *pl.* îmblânzitoare.
îmblet v. **umblet.**
îmboboci *intr.* (despre plante) A face boboci; (despre muguri) a începe să se desfacă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* îmbobocește, *imperf. 3 sg.* îmbobocea; *conj. prez. 3* să îmbobocească.
îmbobocire Acțiunea de a îmboboci. *s.f., g.-d. art.* îmbobocirii.
îmbodolit,-ă (reg.) Înfofolit. *adj., pl.* îmbodoliți,-te.
îmbogăți 1. *refl.* A strânge avere; a deveni bogat. 2. *tr.* și *refl.* A (se) dezvolta, a (se) mări; a (se) adăuga noi elemente unui bun material sau spiritual. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmbogățesc, *imperf. 3 sg.* îmbogățea; *conj. prez. 3* să îmbogățească.
îmbogățire Acțiunea de a (se) îmbogăți. *s.f., g.-d. art.* îmbogățirii, *pl.* îmbogățiri.
îmbolboji *tr.* (rar) A înfășura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmbolbojesc, *imperf. 3 sg.* îmbolbojea; *conj. prez. 3* să îmbolbojească.
îmboldi *tr.* 1. A îndemna un animal la mers, la tras, cu nuiaua, cu bățul etc. 2. (fig.) A stimula, a împinge pe cineva la o acțiune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmboldesc, *imperf. 3 sg.* îmboldea; *conj. prez. 3* să îmboldească.
îmboldire Acțiunea de a îmboldi; (fig.) îndemn, imbold. *s.f., g.-d. art.* îmboldirii, *pl.* îmboldiri.
îmbolditor,-oare (rar) 1. Care îmboldește, care îndeamnă la ceva. 2. (fig., despre cuvinte) Care ironizează; caustic. *adj., pl.* îmbolditori,-oare.
îmbolnăvi *refl.* și *tr.* A deveni sau a face (pe cineva) să devină bolnav. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îmbolnăvesc, *imperf. 3 sg.* îmbolnăvea; *conj. prez. 3* să îmbolnăvească.
îmbolnăvire Faptul de a (se) îmbolnăvi. *s.f., g.-d. art.* îmbolnăvirii.
îmbrăca 1. *tr.* și *refl.* A (-și) acoperi corpul cu îmbrăcăminte. 2. *refl.* A purta haine de o anumită calitate. 3. *tr.* A înveli cu hârtie, cu material plastic coperțile unei cărți, ale unui caiet etc. 4. *tr.* A fereca icoane, bijuterii etc. în aur sau în argint. 5. *tr.* (fig.) A învălui, a ascunde (adevăratul aspect, adevărata înfățișare etc.). *vb. I, ind. prez. 3* îmbracă.
îmbrăcare Acțiunea de a (se) îmbrăca; îmbrăcat. *s.f., g.-d. art.* îmbrăcării.
îmbrăcat Îmbrăcare. *s.n.*
îmbrăcăminte 1. Totalitatea obiectelor folosite la îmbrăcat; haine, veșminte, straie. 2. Hârtie, material plastic etc. cu care se acoperă coperțile unei cărți, ale unui caiet etc. 3. Strat de material care acoperă o construcție, o piesă etc. pentru a o proteja. *s.f., g.-d. art.* îmbrăcămintei/îmbrăcăminții, *pl.* îmbrăcăminți.
îmbrățișa 1. *tr.* și *refl. recipr.* A (se) cuprinde, a (se) strânge în brațe. 2. *tr.* (fig.) A cuprinde cu privirea; a include în sfera preocupărilor. 3. *tr.* (fig.) A-și însuși o idee, o doctrină; a se consacra unei profesiuni. [*var.* (reg.) îmbrățoșa *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* îmbrățișează, *1 pl.* îmbrățișăm; *conj. prez. 3* să îmbrățișeze; *ger.* îmbrățișând.
îmbrățișare Acțiunea de a (se) îmbrățișa; cuprindere în brațe; (p. ext.) mângâiere. [*var.* (reg.) îmbrățișare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* îmbrățișării, *pl.* îmbrățișări
îmbrățoșa v. **îmbrățișa.**

îmbrăţoşare v. **îmbrăţişare.**
îmbrânceală Faptul de a (se) îmbrânci. *s.f., g.-d. art.* îmbrânceli, *pl.* îmbrânceli.
îmbrânci *tr.* şi *refl. recipr.* A (se) împinge cu violenţă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îmbrâncesc, *imperf. 3 sg.* îmbrânceă; *conj. prez. 3* să îmbrâncească.
îmbrâncire Acţiunea de a (se) îmbrânci. *s.f., g.-d. art.* îmbrâncirii, *pl.* îmbrâncîri.
îmbrâncitură Faptul de a (se) îmbrânci; împinsătură violentă. *s.f., g.-d. art.* îmbrâncituri, *pl.* îmbrâncituri.
îmbrebena *tr.* (rar) A împodobi o cămaşă, o pânză etc. cu flori brodate. *vb. I, ind. prez. 3* îmbrebenează.
îmbrobodeală Îmbrobodire; (concr.) obiect folosit la îmbrobodit. //(fig., fam.) Păcăleală, minciună. *s.f., g.-d. art.* îmbrobodeli, *pl.* îmbrobodeli.
îmbrobodi 1. *tr.* şi *refl.* A (-şi) acoperi capul cu o broboadă, cu o basma etc. 2. *tr.* (fig., fam.) A ascunde cuiva adevărul; a înşela, a minţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îmbrobodesc, *imperf. 3 sg.* îmbrobodea; *conj. prez. 3* să îmbrobodească.
îmbrobodire Acţiunea de a (se) îmbrobodi; îmbrobodeală; îmbrobodit. *s.f., g.-d. art.* îmbrobodirii, *pl.* îmbrobodiri.
îmbrobodit Îmbrobodire. *s.n.*
îmbuca 1. *tr.* A apuca cu gura ceva de mâncare; a înghiţi, a mânca în grabă. 2. *refl.* (despre piese) A se potrivi, a intra una în alta. *vb. I, ind. prez. 3* îmbucă.
îmbucare Acţiunea de a (se) îmbuca. //Loc de îmbucare a două piese; îmbucătură. *s.f., g.-d. art.* îmbucării, *pl.* îmbucări.
îmbucătăţi *tr.* A tăia în bucăţi; a îmbucăţi, a fragmenta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îmbucătătesc, *imperf. 3 sg.* îmbucătăţea; *conj. prez. 3* să îmbucătăţească.
îmbucătăţire (înv.) Acţiunea de a îmbucătăţi. *s.f., g.-d. art.* îmbucătăţirii, *pl.* îmbucătăţiri.
îmbucătură 1. Cantitatea dintr-un aliment care poate fi băgată o dată în gură; înghiţitură; (p. ext.) mâncare. 2. Loc de îmbinare a două piese. *s.f., g.-d. art.* îmbucături, *pl.* îmbucături.
îmbucăţi *tr.* (înv.) A îmbucăţi; a-i da cuiva mâncare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îmbucătesc, *imperf. 3 sg.* îmbucăţea; *conj. prez. 3* să îmbucăţească.
îmbucura *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) bucura. *vb. I, ind. prez. 3* îmbucură.
îmbucurător,-oare Care bucură, care produce bucurie. *adj., pl.* îmbucurători,-oare.
îmbufna *refl.* şi *tr.* (fam.) A (se) supăra, a (se) bosumfla. *vb. I, ind. prez. 3* îmbufnează.
îmbufnare (fam.) Acţiunea de a (se) îmbufna. *s.f., g.-d. art.* îmbufnării.
îmbuiba *refl.* şi *tr.* A mânca şi a bea (sau a da să mănânce şi să bea) peste măsură; a (se) ghiftui. *vb. I, ind. prez. 3* îmbuibă.
îmbuibare Acţiunea de a (se) îmbuiba. *s.f., g.-d. art.* îmbuibării.
îmbuibat,-ă Ghiftuit de mâncare şi de băutură. //Care trăieşte în huzur, în opulenţă. *adj., pl.* îmbuibaţi,-te.
îmbujora *refl.* (despre obraji) A se înroşi; (despre oameni) a se aprinde la faţă. *//tr.* (rar) A face să se înroşească. *vb. I, ind. prez. 3* îmbujorează.
îmbujorare Acţiunea de a (se) îmbujora. *s.f., g.-d. art.* îmbujorării, *pl.* îmbujorări.
îmbulzeală Aglomeraţie mare (de oameni sau de obiecte); înghesuială. *s.f., g.-d. art.* îmbulzelii, *pl.* îmbulzeli.
îmbulzi 1. *refl.* A se îngrămădi (în număr mare), a se înghesui. 2. *tr.* A face pe cineva să stea înghesuit. //(fig.) A năpădi pe cineva cu insistenţele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îmbulzesc, *imperf. 3 sg.* îmbulzea; *conj. prez. 3* să îmbulzească.
îmbulzire Acţiunea de a (se) îmbulzi. *s.f., g.-d. art.* îmbulzirii.
îmbumba *tr.* (reg.) A încheia un nasture. *vb. I, ind. prez. 3* îmbumbă.
îmbuna *tr.* şi *refl.* A face pe cineva să devină sau a deveni (mai) bun; a (se) îmblânzi; a (se) împăca. *vb. I, ind. prez. 3* îmbunează.
îmbunare Acţiunea de a (se) îmbuna; liniştire. *s.f., g.-d. art.* îmbunării.
îmbunătăţi *tr.* şi *refl.* A face ca ceva să devină sau a deveni mai bun; a (se) ameliora, a(-şi) spori calităţile. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îmbunătătesc, *imperf. 3 sg.* îmbunătăţea; *conj. prez. 3* să îmbunătăţească.
îmbunătăţire Acţiunea de a (se) îmbunătăţi; ameliorare. *s.f., g.-d. art.* îmbunătăţirii, *pl.* îmbunătăţiri.
îmburda *refl.* şi *tr.* (reg.) A (se) răsturna. *vb. I, ind. prez. 3* îmburdă.
îmburghezi *refl.* A deveni burghez, a dobândi deprinderi de burghez. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se îmburghezeşte, *imperf. 3 sg.* se îmburghezea; *conj. prez. 3* să se îmburghezească.
îmburghezire Faptul de a se îmburghezi. *s.f., g.-d. art.* îmburghezirii.
îmburuienat,-ă (rar) Plin de buruieni. *adj., pl.* îmburuienaţi,-te.
îmbuşona *tr.* (rar) A astupa o sticlă cu un buşon. *vb. I, ind. prez. 3* îmbuşonează.
îmbuteliа (-li-a) *tr.* A încărca o butelie, un recipient metalic cu un fluid sau cu un gaz. *vb. I, ind. prez. 3* îmbuteliază, *1 pl.* îmbuteliem; *conj. prez. 3* să îmbuteliеze; *ger.* îmbuteliind.
îmbuteliere (-li-e-) Acţiunea de a îmbutelia. *s.f., g.-d. art.* îmbuteliерii, *pl.* îmbuteliери.
împacheta *tr.* 1. A face pachet; a ambala în vederea transportului. 2. A pune comprese (cu nămol, cu parafină etc.) pe o parte bolnavă a corpului. *vb. I, ind. prez. 3* împachetează.
împachetare Acţiunea de a împacheta. 1. Ambalare, împachetat. 2. Învelire a unei părţi a corpului cu comprese cu nămol. *s.f., g.-d. art.* împachetării, *pl.* împachetări.
împachetat Împachetare (1). *s.n.*
împăca 1. *refl. recipr.* A restabili raporturile de prietenie, de înţelegere cu cineva. *//refl. recipr.* A se înţelege cu cineva într-o chestiune bănească. 2. *tr.* A calma, a linişti pe cineva. 3. *refl.* A se obişnui cu o idee, cu o situaţie etc. 4. *refl. recipr.* A trăi în bună înţelegere cu cineva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* împac, *2 sg.* împaci, *3* împacă; *conj. prez. 3* să împace.
împăcare Acţiunea de a (se) împăca; împăciuire. *s.f., g.-d. art.* împăcării, *pl.* împăcări.
împăcăciune (înv.) Împăcare. *s.f., g.-d. art.* împăcăciunii, *pl.* împăcăciuni.
împăciui (-ciu-i) *tr.* şi *refl. recipr.* (rar) A convinge pe cineva să se împace sau a face pace cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împăciuiesc, *imperf. 3 sg.* împăciuia; *conj. prez. 3* să împăciuiască.
împăciuire (-ciu-i-) (rar) Acţiunea de a (se) împăciui; împăcare. *s.f., g.-d. art.* împăciuirii, *pl.* împăciuiri.
împăciuitor,-oare (-ciu-i-) Care împăciuieşte; conciliant. *adj., pl.* împăciuitori,-oare.
împăciuitorism (-ciu-i-) Atitudine de aplanare a conflictelor. //(p. gener.) Îngăduinţă (exagerată) faţă de greşelile altora. *s.n.*
împăciuitorist,-ă (-ciu-i-) (Persoană) care manifestă împăciuitorism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* împăciuitorişti,-ste.
împădurі *tr.* A planta arbori pentru a forma o pădure. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împăduresc, *imperf. 3 sg.* împădurea; *conj. prez. 3* să împădurească.
împădurire Acţiunea de a împăduri. *s.f., g.-d. art.* împăduririi, *pl.* împăduriri.

împăia *tr.* A umple cu paie pielea jupuită de pe un animal, redându-i forma naturală. *vb. I, ind. prez. 3* împaiază, *1 pl.* împaiem; *conj. prez. 3* să împaieze; *ger.* împaind.
împaiejena v. **împăienjeni.**
împaiejenire v. **împăienjenire.**
împăienjeni 1. *tr.* şi *refl.* A (se) acoperi cu pânze de păianjen. 2. *refl.* (fig., despre ochi sau vedere) A se înceţoşa, a-şi pierde claritatea. [var. (reg.) împaiejena, împăienjini, împâinjini, împăinjeni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* împăienjeneşte, *imperf. 3 sg.* împăienjenea; *conj. prez. 3* să împăienjenească.
împăienjenire Acţiunea de a se împăienjeni; (fig.) înceţoşare a vederii. [var. (reg.) împăinjenire, împaiejenire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* împăienjenirii.
împăienjini v. **împăienjeni.**
împăiere 1. Acţiunea de a împăia. 2. (rar) Fază de formare a paiului la cereale. *s.f., g.-d. art.* împăierii, *pl.* împăieri.
împăinjeni v. **împăienjeni.**
împăinjenire v. **împăienjenire.**
împâinjini v. **împăienjeni.**
împământa *tr.* A lega la pământ o instalaţie electrică. *vb. I, ind. prez. 3* împământează.
împământare Acţiunea de a împământa. *s.f., g.-d. art.* împământării, *pl.* împământări.
împământeni 1. *tr.* (în Evul Mediu, în ţările româneşti) A acorda cuiva drepturile unui pământean. 2. *refl.* A se stabili undeva şi a se integra în viaţa socială. 3. *tr.* şi *refl.* (fig., despre idei, tradiţii etc.) A face să prindă sau a prinde rădăcini; a (se) generaliza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împământenesc, *imperf. 3 sg.* împământenea; *conj. prez. 3* să împământenească.
împământenire Acţiunea de a (se) împământeni. *s.f., g.-d. art.* împământenirii, *pl.* împământeniri.
împăna *tr.* 1. A introduce într-o bucată de carne crestată sau într-o legumă bucăţele de slănină, de usturoi etc. 2. (tehn.) A bate pene (din lemn sau din metal) pentru a reduce jocul unor piese, al unor obiecte etc. *vb. I, ind. prez. 3* împănează.
împănare Acţiunea de a împăna. *s.f., g.-d. art.* împănării, *pl.* împănări.
împănat,-ă 1. (despre carne sau anumite legume) În care s-au introdus bucăţi de slănină, de usturoi etc. 2. (despre păsări) Acoperit cu pene. //(reg.) Împodobit cu pene, cu flori etc. 3. (despre un loc) Plin cu oameni sau cu obiecte. *adj., pl.* împănaţi,-te.
împăpuri *tr.* A astupa cu papură găurile unui vas cu doage. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împăpuresc, *imperf. 3 sg.* împăpurea; *conj. prez. 3* să împăpurească.
împărat Suveranul unui imperiu. //(fig.) Stăpân. *s.m., pl.* împăraţi.
împărăteasă 1. Soţie de împărat sau femeie care conduce un imperiu. 2. Plantă erbacee agăţătoare, veninoasă, cu flori albe-verzui. *s.f., g.-d. art.* împărătesei, *pl.* împărătese.
împărătesc,-ească 1. De împărat, care aparţine unui împărat. 2. (fig.) Maiestuos, măreţ. *adj., pl.* împărăteşti.
împărăteşte Ca împăraţii; (p. ext.) foarte bine, excelent. *adv.*
împărăţie (pop.) Împărăteasă (tânără); fată de împărat. *s.f., g.-d. art.* împărăţiei, *pl.* împărăţie.
împărăţi *intr.* (înv., pop.) A conduce o împărăţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împărătesc, *imperf. 3 sg.* împărăţea; *conj. prez. 3* să împărăţească.
împărăţie 1. Ţară condusă de un împărat. *I~a cerului* = rai. 2. Stăpânire. *s.f., art.* împărăţia, *g.-d. art.* împărăţiei, *pl.* împărăţii, *art.* împărăţiile.
împăroşa *refl.* şi *tr.* (rar) A (se) acoperi cu păr. *vb. I, ind. prez. 3* împăroşează, *1 pl.* împăroşăm; *conj. prez. 3* să împăroşeze; *ger.* împăroşând.
împărtăşanie (-ni-e) (bis.) Cuminecătură. *s.f., art.* împărtăşania, *g.-d. art.* împărtăşaniei, *pl.* împărtăşanii, *art.* împărtăşaniile.
împărtăşi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) cumineca. 2. *tr.* A fi de acord cu sentimentele sau cu părerile cuiva. 3. *refl.* A se face părtaş la ceva. 4. *tr.* A destăinui cuiva un gând, o idee. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împărtăşesc, *imperf. 3 sg.* împărtăşea; *conj. prez. 3* să împărtăşească.
împărtăşire Acţiunea de a (se) împărtăşi; destăinuire. *s.f., g.-d. art.* împărtăşirii, *pl.* împărtăşiri.
împărţeală Faptul de a împărţi ceva. *s.f., g.-d. art.* împărţelii, *pl.* împărţeli.
împărţi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) despărţi, a (se) divide, a (se) fragmenta. 2. *tr.* (mat.) A face o împărţire. 3. *tr.* A repartiza, a distribui ceva sau pe cineva. *IA nu avea nimic de ~t* (cu cineva) = a nu avea nimic în comun (cu cineva). 4. *tr.* A împărtăşi ceva cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împart, *imperf. 3 sg.* împărţea; *conj. prez. 3* să împartă.
împărţire Acţiunea de a (se) împărţi şi rezultatul ei. //(mat.) Operaţie prin care se află de câte ori se cuprinde un număr în altul. *s.f., g.-d. art.* împărţirii, *pl.* împărţiri.
împărţitor 1. Număr prin care se împarte alt număr. 2. (înv.) Poştaş. *s.m., pl.* împărţitori.
împătima v. **împătimi.**
împătimi *tr.* (rar) A face pe cineva să sufere. [*var.* împătima *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împătimesc, *imperf. 3 sg.* împătimea; *conj. prez. 3* să împătimească.
împătimire (rar) Iubire profundă, patimă; obsesie. *s.f., g.-d. art.* împătimirii.
împătimit,-ă (rar) Pătimaş. *~ de muncă. adj., pl.* împătimiţi,-te.
împătri *tr.* A mări de patru ori. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împătresc, *imperf. 3 sg.* împătrea; *conj. prez. 3* să împătrească.
împătura v. **împături.**
împăturare v. **împăturire.**
împături *tr.* A strânge o haină, o pătură, o hârtie etc. îndoind-o de mai multe ori. [*var.* împătura *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* împăturesc, *imperf. 3 sg.* împătura; *conj. prez. 3* să împăturească.
împăturire Acţiunea de a împături. [*var.* împăturare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* împăturirii, *pl.* împăturiri.
împăuna (-pă-u-) *refl.* A se făli, a se mândri. *vb. I, ind. prez. 3* se împăunează.
împăunare (-pă-u-) Acţiunea de a se împăuna. *s.f., g.-d. art.* împăunării, *pl.* împăunări.
împăunat,-ă (-pă-u-) 1. (rar) Împodobit cu pene (de păun). 2. Mândru, fudul. *adj., pl.* împăunaţi,-te.
împâcli *refl.* (rar) A se acoperi cu pâclă; a se înceţoşa; a-şi pierde claritatea. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se împâcleşte, *imperf. 3 sg.* se împâclea; *conj. prez. 3* să se împâclească.
împânzi 1. *tr.* A acoperi (ceva) ca o pânză. 2. *tr.* A tulbura privirea. 3. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) răspândi, a (se) întinde. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împânzesc, *imperf. 3 sg.* împânzea; *conj. prez. 3* să împânzească.
împânzire Acţiunea de a (se) împânzi. *s.f., g.-d. art.* împânzirii, *pl.* împânziri.
împâsli 1. *refl.* A deveni des ca pâsla. 2. *tr.* (despre păr sau barbă) A acoperi faţa crescând des. *vb. IV, 1 sg.* şi *3 pl.* împâslesc, *imperf. 3 sg.* împâslea; *conj. prez. 3* să împâslească.
împâslire Faptul de a a (se) împâsli. *s.f., g.-d. art.* împâslirii.
împelita *refl.* (înv.) A se întrupa. *vb. I, ind. prez. 3* se împeliţează.
împelitat,-ă v. **împielitat.**

împerechea 1. *tr.* şi *refl.* A (se) uni pentru a forma o pereche. 2. *refl. recipr.* A se împreuna, a îndeplini actul sexual. *vb. I, ind. prez. 3* împerechează, *1 pl.* împerechem; *conj. prez. 3* să împerecheze; *ger.* împerechind.
împerechere Acţiunea de a (se) împerechea. *s.f., g.-d. art.* împerecherii, *pl.* împerecheri.
împestriţa *tr.* şi *refl.* A (se) face pestriţ. *vb. I, ind. prez. 3* împestriţează.
împestriţare Acţiunea de a (se) împestriţa. *s.f., g.-d. art.* împestriţării, *pl.* împestriţări.
împestriţătură Amestec de culori, (p. ext.) de elemente diferite. *s.f., g.-d. art.* împestriţăturii, *pl.* împestriţături.
împeticat,-ă (rar) Cu petice; peticit. *adj., pl.* împeticaţi,-te.
împeţi *tr.* (pop.) A peţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împeţesc, *imperf. 3 sg.* împeţea; *conj. prez. 3* să împeţească.
împeţit (pop.) Peţit. *s.n.*
împicioroga *refl.* (pop.) 1. (despre pui de animal) A se pune pe picioare, a începe să meargă. 2. (despre oameni) A se întrema. *vb. I, ind. prez. 3* se împiciorogează.
împiedeca v. **împiedica.**
împiedecare v. **împiedicare.**
împiedecat,-ă v. **împiedicat.**
împiedecător,-oare v. **împiedicator.**
împiedica 1. *refl.* A se lovi în mers de ceva sau de cineva. */A i se ~* (cuiva) *limba* = a nu putea articula bine sunetele. *A se ~ la vorbă* = a se gângăvi. //(fig.) A da mereu peste ceva sau peste cineva care stinghereşte. 2. *tr.* (fig.) A opri, a ţine în loc ceva sau pe cineva, a nu-i da voie (să facă ceva). 3. *tr.* A pune piedică la picioarele unui animal. 4. *tr.* A pune piedică unei arme de foc. //A înfrâna roţile unui vehicul. [*var* (reg.) împiedeca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* împiedic, *3* împiedică.
împiedicare Acţiunea de a (se) împiedica. [*var* (reg.) împiedecare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* împiedicării, *pl.* împiedicări.
împiedicat,-ă 1. (despre animale) Care are picioarele legate (ca să nu fugă); (despre roţile unor vehicule) cu piedică. 2. (fig., despre vorbire) Greoi, dificil, încurcat. [*var.* (reg.) împiedecat,-ă *adj.*] *adj., pl.* împiedicaţi,-te.
împiedicător,-oare (rar) Care împiedică.[*var.* (reg.) împiedecător,-oare *adj.*] *adj., pl.* împiedicători,-oare.
împiegat,-ă v. **impiegat.**
împielităt,-ă Afurisit, blestemat; (despre copii) neastâmpărat, obraznic. [*var.* împelităt,-ă *adj.*] *adj., pl.* împelităţi,-te.
împielităţul Dracul. *s.m. art.*
împleptoşa *refl.* (rar) A-şi încorda muşchii pieptului; (fig.) a-şi face curaj. *vb. I, ind. prez. 3* se împieptoşează, *1 pl.* ne împieptoşăm; *conj. prez. 3* să se împieptoşeze; *ger.* împieptoşându-se.
împletri 1. *refl.* A deveni (tare) ca piatra. 2. *intr.* (fig.) A rămâne nemişcat, a încremeni, a înlemni. 3. *refl.* şi *tr.* (fig.) A deveni sau a face să devină insensibil. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împietresc, *imperf. 3 sg.* împietrea; *conj. prez. 3* să împietrească.
împletrire Acţiunea de a (se) împietri. //(fig.) Încremenire, înlemnire. //(fig.) Insensibilitate. *s.f., g.-d. art.* împietririi.
împletruire Aşezare a unor straturi de piatră pe un drum; pietruire. *s.f., g.-d. art.* împietruirii, *pl.* împietruiri.
împlia *tr.* A asupri, a oprima. *vb. I, ind. prez. 3* împileză.
împilare Acţiunea de a împila; asuprire. *s.f., g.-d. art.* împilării, *pl.* împilări.
împilător,-oare (şi s.m.) Care împilează; asupritor. *adj., pl.* împilători,-oare.
împingător 1. Accesoriu la armele de foc care serveşte la împinsul proiectilului în ţeavă. 2. Navă maritimă care serveşte la împinsul convoaielor de barje. *s.n., pl.* împingătoare.
împinge 1. *tr.* A mişca, a urni cu forţă; a face să înainteze. 2. *tr* (fig.) A îndemna, a îmboldi. 3. *refl.* A se înghesui pentru a putea merge înainte. *//intr.* A se lăsa cu toată greutatea sau puterea spre a urni pe cineva sau ceva din loc. 4. *tr.* A îmbrânci. //(fig.) A respinge. 5. *tr.* A plăti. */A ~ bani* (cuiva) = a mitui. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împing, *perf. s. 1 sg.* împinsei, *1 pl.* împinserăm; *part.* împins.
împingere Acţiunea de a (se) împinge; forţă de apăsare exercitată de un corp asupra altuia. *s.f., g.-d. art.* împingerii, *pl.* împingeri.
împinsătură (rar) Împingere; ghiont. *s.f., g.-d. art.* împinsăturii, *pl.* împinsături.
împintena *tr.* (rar) A da pinteni calului. *vb. I, ind. prez. 3* împintenează.
împintenat,-ă (rar) Care are pinteni. *adj., pl.* împintenaţi,-te.
împistri *tr.* (reg.) A împodobi o pânză, o cămaşă etc. cu diverse motive în culori; (spec.) a încondeia ouă de Paşti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împistresc, *imperf. 3* împistrea; *conj. prez. 3* să împistrească.
împlătoşa *refl.* şi *tr.*(rar) A (se) îmbrăca cu o platoşă. *vb. I, ind. prez. 3* împlătoşează, *1 pl.* împlătoşăm; *conj. prez. 3* să împlătoşeze; *ger.* împlătoşând.
împlânta *tr.* şi *refl.* A (se) înfige, a (se) fixa. *vb. I, ind. prez. 3* împlântă.
împlântare Acţiunea de a (se) împlânta; înfigere, fixare. *s.f., g.-d. art.* împlântării, *pl.* împlântări.
împle v. **umple.**
împleteci v. **împletici.**
împletecire v. **împleticire.**
împleti 1. *tr.* A uni, a împreuna mai multe fire, jurubiţe etc.; a face un obiect din fire textile, din nuiele etc. //A face colaci din bucăţi de aluat. 2. *tr.* A strânge părul în cozi. 3. *refl. recipr.* (fig.) A se întretăia, a se îmbina. 4. *intr.* (rar) *A ~ din picioare* = a mişca repede din picioare; a dansa. 5. *tr.* (fig., înv.) A unelti, a urzi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împletesc, *imperf. 3 sg.* împletea; *conj. prez. 3* să împletească.
împleteală Mers clătinat, împiedicat. *s.f., g.-d. art.* împleteli, *pl.* împleteli.
împletici 1. *refl.* (despre picioare) A se împiedica unul de altul în mers; (despre oameni) a merge clătinându-se; (fig., despre limbă) a se încurca la vorbă. 2. *refl.* A se amesteca, a se încâlci. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) încolăci. [*var.* (reg.) împleteci *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* împleteşte, *imperf. 3 sg.* împletica; *conj. prez. 3* să împleticească.
împleticire Acţiunea de a (se) împletici. [*var.* (reg.) împletecire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* împleticirii.
împletire Acţiunea de a (se) împleti; împletit. //(fig.) Amestec; încurcătură. *s.f., g.-d. art.* împletirii, *pl.* împletiri.
împletit Împletire. *s.n.*
împletitor,-oare Persoană care împleteşte anumite obiecte. *s.m., pl.* împletitori; *s.f., g.-d. art.* împletitoarei, *pl.* împletitoare.
împletitură 1. Fel de a împleti. 2. Produs obţinut prin împletire. *s.f., g.-d. art.* împletiturii, *pl.* împletituri.
împlini 1. *tr.* A atinge vârsta de... 2. *refl.* (despre timp) A se scurge, a expira. 3. *refl.* (despre fiinţe) A se dezvolta, a se îngrăşa. 4. *tr.* şi *refl.* A (se) realiza, a (se) îndeplini. 5. *tr.* A achita, a plăti. */refl. I s-a ~t* = i s-a înfundat. 6. *tr.* A completa, a întregi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* împlinesc, *imperf. 3 sg.* împlinea; *conj. prez. 3* să împlinească.

împlinire Acțiunea de a (se) împlini. *s.f., g.-d. art.* împlinirii, *pl.* împliniri.
împodobi 1. *tr.* și *refl.* A (se) găti, a(-și) pune podoabe. //*tr.* A orna, a garnisi. 2. *tr.* (fig.) A da culoare, relief etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* împodobesc, *imperf. 3 sg.* împodobea; *conj. prez. 3* să împodobească.
împodobire Acțiunea de a (se) împodobi; decorare. *s.f., g.-d. art.* împodobirii, *pl.* împodobiri.
împoma *tr.* A planta cu pomi. *vb. I, ind. prez. 3* împomează.
împoncișa (înv.) 1. *refl. recipr.* A se contrazice, a fi în conflict cu cineva. 2. *tr.* A înfige un obiect ascuțit. *ind. prez. 3* împoncișează, *1 pl.* împoncișăm; *conj. prez. 3* să împoncișeze; *ger.* împoncișând.
împoncișare (înv.) Acțiunea de a (se) împoncișa. *s.f., g.-d. art.* împoncișării, *pl.* împoncișări.
împopora *tr.* (înv.) A popula un teritoriu. *vb. I, ind. prez. 3* împoporează.
împoporare (înv.) Acțiunea de a împopora; populare. *s.f., g.-d. art.* împoporării.
împopoța *refl.* și *tr.* (reg.) A (se) împopoțona. *vb. I, ind. prez 3* împopoțează.
împopoțona *refl.* și *tr.* (fam.) A (se) găti cu podoabe multe, fără gust. *vb. I, ind. prez. 3* împopoțonează.
împopoțonare Acțiunea de a (se) împopoțona; înzorzonare. *s.f., g.-d. art.* împopoțonării.
împotmoli *refl.* 1. A se înfunda în noroi, în nisip etc. //A se înnămoli. 2. (fig.) A nu putea duce ceva până la capăt, a nu găsi soluția. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se împotmolește, *imperf. 3 sg.* se împotmolea; *conj. prez. 3* să se împotmolească.
împotmolire Acțiunea de a se împotmoli; înnămolire. *s.f., g.-d. art.* împotmolirii, *pl.* împotmoliri.
împotriva Contra, în contra, în ciuda. *~ lor. prep.*
împotrivă În contra, contrar. */A fi ~ =* a se împotrivi. //(rar) În față. [*var.* (reg.) împrotivă *adv.*] *adv.*
împotrivealâ (rar) Faptul de a se împotrivi; împotrivire, opoziție. *s.f., g.-d. art.* împotrivelii, *pl.* împotrivelii.
împotrivi *refl.* A se opune, a se pune împotrivă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se împotrivește, *imperf. 3 sg.* se împotrivea; *conj. prez. 3* să se împotrivească.
împotrivire Acțiunea de a se împotrivi; împotriveală, rezistență, opoziție. *s.f., g.-d. art.* împotrivirii, *pl.* împotriviri.
împotrivitor,-oare (rar) (Persoană) care se împotrivește; opozant. *adj., s.m.* și *f., pl.* împotrivitori,-oare.
împovăra *tr.* și *refl.* A pune asupra cuiva sau a lua asupra sa o povară. *vb. I, ind. prez. 3* împovărează.
împovărare Acțiunea de a (se) împovăra. *s.f., g.-d. art.* împovărării.
împovărător,-oare Care împovărează; copleșitor. *adj., pl.* împovărători,-oare.
împrăștia (-ti-a) 1. *refl.* și *tr.* A pleca sau a face să plece în diferite părți. //A (se) risipi prin lovire, prin rupere, prin răsturnare etc. //*refl.* (despre lichide) A se difuza. 2. *tr.* și *refl.* (p. gener. și fig.) A (se) întinde, a (se) răspândi. //*tr.* A răspândi un zvon, un miros etc. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* împrăștii, *3* împrăștie, *1 pl.* împrăștiem; *conj. prez. 3* să împrăștie; *ger.* împrăștiind.
împrăștiat,-ă (-ti-at) 1. Răspândit în diverse direcții; risipit. 2. (fig., despre oameni) Zăpăcit, ametit; dezorientat. *adj., pl.* împrăștiați,-te.
împrăștiere (-ti-e-) Acțiunea de a (se) împrăștia; risipire; răspândire. *s.f., g.-d. art.* împrăștierii, *pl.* împrăștieri.
împrăștietor,-oare (-ști-e-) (înv.) Care împrăștie, care risipește. *adj., pl.* împrăștietori,-oare.
împrejmui *tr.* A face un gard, un zid etc. împrejurul unui loc; a îngrădi. //(fig.) A împresura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* împrejmuiesc, *imperf. 3 sg.* împrejmuia; *conj. prez. 3* să împrejmuiască.
împrejmuire 1. Acțiunea de a împrejmui; împrejmuit. 2. Îngrăditură; gard. 3. (înv.) Împrejurime. *s.f., g.-d. art.* împrejmuirii, *pl.* împrejmuiri.
împrejmuit Faptul de a împrejmui; împrejmuire (1). *s.n.*
împrejmuitor,-oare (-mu-i-) Care împrejmuiește. //Înconjurător. *adj., pl.* împrejmuitori,-oare.
împrejur În jur, în preajmă. */(La) stânga-mprejur!* comandă (militară) de întoarcere înapoi, prin învârtire de 180° spre stânga. *adv.*
împrejura *tr.* (înv.) A înconjura. *vb. I, ind. prez. 3* împrejură.
împrejurare Situație în care se află cineva; circumstanță; întâmplare. */După ~i* = potrivit situației, de la caz la caz. *s.f., g.-d. art.* împrejurării, *pl.* împrejurări.
împrejurime Locul sau ținutul dimprejur; vecinătate. *s.f., g.-d. art.* împrejurimii, *pl.* împrejurimi.
împrejurul În jurul. *prep.*
împresura *tr.* 1. A înconjura din toate părțile. //A îmbrățișa. 2. A încercui pentru a prinde, a cuceri etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* împresor, *3* împresoară; *conj. prez. 3* să împresoare.
împresurare Acțiunea de a împresura. *s.f., g.-d. art.* împresurării, *pl.* împresurări.
împreuna (-pre-u-) 1. *tr.* și *refl.* A (se) uni, a (se) aduna laolaltă. //*tr.* (rar) A cumula. 2. *refl. recipr.* și *tr.* A (se) împerechea. *vb. I, ind. prez. 3* împreunează.
împreunare (-pre-u-) Acțiunea de a (se) împreuna. *s.f., g.-d. art.* împreunării, *pl.* împreunări.
împreună La un loc; laolaltă. *adv.*
împricina *refl. recipr.* (pop.) A se judeca cu cineva. *vb. I, ind. prez. 3* se împricinează.
împricinat,-ă (Om) implicat într-un proces, într-un conflict; învinuit. *adj., s.m.* și *f., pl.* împricinați,-te.
împrieteni (-pri-e-) *refl.* și *tr.* A deveni prieten cu cineva. [*var.* (reg.) împrietini *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* împrietenesc, *imperf. 3 sg.* împrietenea; *conj. prez. 3* să împrietenească.
împrietenire (-pri-e-) Faptul de a (se) împrieteni. *s.f., g.-d. art.* împrietenirii.
împrietini v. **împrieteni.**
împrimăvăra *refl. impers.* A se face primăvară. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se împrimăvărează.
împroprietări (-pri-e-) *tr.* A face un act de proprietate asupra unui teren, asupra unei locuințe etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* împroprietăresc, *imperf. 3 sg.* împroprietărea; *conj. prez. 3* să împroprietărească.
împroprietărire (-pri-e-) Acțiunea de a împroprietări. *s.f., g.-d. art.* împroprietăririi, *pl.* împroprietăriri.
împrospăta *tr.* și *refl.* 1. A face să devină sau a deveni (din nou) proaspăt. 2. A (se) reînnoi. //A (se) înviora. *vb. I, ind. prez. 3* împrospătează.
împrospătare Acțiunea de a (se) împrospăta; înnoire, înviorare. *s.f., g.-d. art.* împrospătării.
împroșca *tr.* 1. A împrăștia apă sau noroi, stropind în toate direcțiile. 2. A arunca în toate părțile proiectile, pietre etc. 3. (fig.) A arunca asupra cuiva cuvinte injurioase. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* împroșc, *2 sg.* împroști, *3* împroaște; *conj. prez. 3* să împroaște.
împroșcare Acțiunea de a împroșca; împroșcătură. *s.f., g.-d. art.* împroșcării, *pl.* împroșcări.
împroșcătură 1. Împroșcare. 2. Stropitură, pată. *s.f., g.-d. art.* împroșcăturii, *pl.* împroșcături.
împrotivă v. **împotrivă.**
împrumut 1. Faptul de a împrumuta; obiect sau sumă de bani împrumutată. */De ~ =* care este împrumutat. *A fi ca de ~ =* a nu se potrivi cuiva. *A da* (sau *a lua*) *cu ~ =* a împrumuta. 2. Construcție, cuvânt luat din altă limbă. *s.n., pl.* împrumuturi.

împrumuta *tr.* 1. A da cuiva (sau a lua de la cineva) o sumă de bani sau un bun care trebuie restituit. 2. A lua de la cineva o idee, un obicei etc. *vb. I, ind. prez. 3* împrumută.
împrumutare Acțiunea de a împrumuta. *s.f., g.-d. art.* împrumutării.
împrumutător,-oare Persoană care împrumută sau de la care se împrumută. *s.m., pl.* împrumutători; *s.f., g.-d. art.* împrumutătoarei, *pl.* împrumutătoare.
împuia *tr.* (fam., în expr.) *A ~ capul* (sau *urechile*) *cuiva* = a-i repeta cuiva ceva în mod insistent; a ameți pe cineva cu vorbăria. *vb. I, ind. prez. 3* împuie/îm-puiază, *1 pl.* împuiem; *conj. prez. 3* să împuie/să împuieze; *ger.* împuind.
împungaci,-ce (reg., despre vite cornute) Împungător (2). *adj., pl.* împungaci,-ce.
împungător,-oare 1. Care împunge; care are vârful ascuțit. //(fig., despre privire) Pătrunzător. //(fig., despre cuvinte) Ironic, mușcător. 2. (despre vite cornute) Care împunge. *adj., pl.* împungători,-oare.
împunge 1. *tr.* și *refl.* A (se) înțepa. //*tr.* A îmboldi un animal. 2. *tr.* A lovi cu coarnele. 3. *tr.* (fig.) A ironiza. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* împung, *1 pl.* împungem, *perf. s. 1 sg.* împunsei, *1 pl.* împunserăm; *part.* împuns.
împungere Acțiunea de a (se) împunge; împunsătură. *s.f., g.-d. art.* împungerii, *pl.* împungeri.
împunsătură 1. Străpungere a unui material cu acul; înțepătură (1). 2. (fig.) Înțepătură (2). *s.f., g.-d. art.* împunsăturii, *pl.* împunsături.
împurpura *refl.* A se înroși. *vb. I, ind. prez. 3* se împurpurează.
împurpurare Acțiunea de a se împurpura. *s.f., g.-d. art.* împurpurării, *pl.* împurpurări.
împuşca 1. *intr.* A trage cu o armă de foc. 2. *tr.* și *refl.* A (se) răni sau a (se) omorî cu o armă de foc. 3. *intr.* A face să explodeze un explozibil (în mine, în cariere de piatră etc.). 4. *intr.* (despre tencuieli și pereții pe care sunt aplicate) A se coji, a se scoroji. 5. *tr.* A introduce cu un aparat special cuie într-o suprafață betonată. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* împuști, *3* împușcă; *conj. prez. 3* să împuște.
împuşcare 1. Acțiunea de a (se) împuşca. 2. Procedeu de rupere în bucăți a unor roci, a gheții, a cărbunelui etc. cu ajutorul unui explozibil. *s.f., g.-d. art.* împuşcării, *pl.* împuşcări.
împuşcă-n-lună (pop.) Om îndrăzneț, dar nesocotit. *s.m.* și *f., g.-d.* lui împuşcă-n-lună, *pl.* împuşcă-n-lună.
împuşcătură Zgomotul produs prin descărcarea unei arme de foc; explozie produsă prin detonarea unui explozibil. *s.f., g.-d. art.* împuşcăturii, *pl.* împuşcături.
împuternici 1. *tr.* A da cuiva puterea de a face ceva. //(jur.) A autoriza, a mandata. 2. *tr.* și *refl.* (înv., pop.) A (se) întări, a (se) face mai puternic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* împuternicesc, *imperf. 3 sg.* împuternicea; *conj. prez. 3* să împuternicească.
împuternicire 1. Acțiunea de a împuternici. //(jur.) Mandat, procură. 2. (rar) Întărire; fortificare. *s.f., g.-d. art.* împuternicirii, *pl.* împuterniciri.
împuți 1. *refl.* A se altera și a căpăta un miros urât. 2. *tr.* A umple un spațiu cu un miros greu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* împut, *imperf. 3 sg.* împuțea; *conj. prez. 3* să împută.
împuțiciune 1. Miros greu; duhoare. 2. (concr.) Lucru urât mirositor. *s.f., g.-d. art.* împuțiciunii, *pl.* împuțiciuni.
împuțina *refl.* A se reduce ca număr, ca dimensiune; a descreşte, a scădea. */A i se ~ cuiva inima* sau *a se ~ cu inima* = a se descuraja. *vb. I, ind. prez. 3* se împuținează.
împuținare Faptul de a se împuțina; scădere, micșorare. *s.f., g.-d. art.* împuținării, *pl.* împuținări.
împuțit,-ă 1. Care s-a alterat și miroase urât. 2. Neîngrijit, murdar. //(despre oameni; și s.) Leneș, trândav. *adj., pl.* împuțiți,-te.
în 1. (indică interiorul spațiului unde are loc o acțiune, unde se află ceva) *Intră ~ librărie.* //(indică suprafața pe care are loc o acțiune sau spațiul dintre obiecte unde se produce o mișcare) *Se suie ~ pom.* //(indică obiectul de care atârnă ceva) *Își pune haina ~ cuier.* //(indică o parte a corpului care este acoperită, îmbrăcată etc.) *Nu sta cu căciula ~ cap.* //La, în dreptul. *Haină roasă ~ coate.* 2. (indică timpul în care se petrece o acțiune) *~ iunie se coc cireșele.* //(indică intervalul de timp care se scurge de la un anumit moment) După, peste. *Vine ~ două minute.* 3. (indică o cauză) Din pricina...; în urma... *Pomul se clatină ~ vânt.* 4. (indică scopul) *Se duce ~ pețit.* 5. (indică un instrument) *S-au înțeles ~ scris.* 6. (indică o comparație) În formă de..., ca... *Fumul se ridică ~ spirală.* 7. Conform cu..., potrivit cu... *Fiecare ~ legea lui.* 8. (indică un complement indirect) *Casă transformată ~ muzeu. prep.*
în adevăr v. **într-adevăr.**
înadins În mod intenționat, cu un scop. *adv.*
în afara Pe lângă; în exterior. *loc. prep.*
în afară În exterior. *loc. adv.*
în afară de Cu excepția. *loc. prep.*
înainta 1. *intr.* A merge înainte în spațiu; a avansa. 2. *intr.* (fig.) A progresa, a se dezvolta. 3. *tr.* A avansa în grad pe cineva. *//intr.* A obține o funcție mai importantă. 4. *tr.* A expedia sau a depune un act, o petiție etc. *vb. I, ind. prez. 3* înaintează.
înaintare Acțiunea de a înainta. //Avansare într-o funcție, într-o demnitate. //Dezvoltare. //(sport) Totalitatea înaintașilor. *s.f., g.-d. art.* înaintării, *pl.* înaintări.
înaintaş,-ă 1. *adj.* Care merge (sau este) în față. II. *s.m.* 1. Precursor, predecesor. 2. (sport) Jucător în linia de atac a unei echipe de fotbal, rugbi etc. 3. Cal înhămat în față, înaintea rotașilor (sau a mijlocașilor). [*var* naintaș,-ă *adj.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* înaintași,-e.
înaintat,-ă 1. Care este situat în față. 2. Care se conduce după concepții avansate; progresist. 3. Avansat în timp. */~ in vârstă* = bătrân. *adj., pl.* înaintați,-te.
înainte 1. (local) În frunte, în față. 2. (temporal) Mai devreme, mai degrabă. 3. În continuare, mai departe. [*var.* nainte *adv.*] *adv.*
înaintea 1. Dinaintea, în fața (cuiva sau a ceva). 2. Anterior, mai devreme decât... *prep.*
înainte-mergător Înaintaș, precursor. *s.m., pl.* înaintemergători.
înalbăstri v. **înălbăstri.**
înalt,-ă 1. Care se ridică mult în sus. 2. (despre ființe) De statură mare. 3. (despre sunete) Ascuțit, subțire. 4. (despre tensiunea curentului electric sau despre frecvență) Care are valoare mare. 5. (fig.) Situat pe o treaptă ridicată în ierarhia valorilor; superior. */~ fidelitate* = calitate a unor sisteme electroacustice de a reda cât mai fidel sunetele (înregistrate); hi-fi. [*var.* nalt,-ă *adj.*] *adj., pl.* înalți,-te.
înamora *refl.* A se îndrăgosti. *vb. I, ind. prez. 3* se înamorează.
înamorare Îndrăgostire. *s.f., g.-d. art.* înamorării, *pl.* înamorări.
înapoi 1. În direcția contrară înaintării; în spate, îndărăt. 2. În locul unde a fost mai înainte. */A da* (ceva) *~* = a înapoia. *A-și lua vorba ~* = a reveni asupra celor spuse. 3. Cu o treaptă îndărăt. 4. Mai demult. *adv.*
înapoia[1] În urma, îndărătul cuiva sau a ceva. *prep.*
înapoia[2] 1. *tr.* A da înapoi; a restitui. 2. *refl.* A se întoarce, a reveni în locul de unde a plecat. 3. *refl.* și *intr.* (fig., înv.) A fi în declin; a decădea. [*var.* (reg.) napoia *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înapoiază, *1 pl.* înapoiem; *conj. prez. 3* să înapoieze; *ger.* înapoind.

înapoiat,-ă 1. Care a fost dat înapoi, restituit. 2. (despre fiinţe) Care nu este (complet) dezvoltat mintal. 3. (despre popoare, ţări etc.) Rămas în urmă din punct de vedere economic, social, politic etc. *adj., pl.* înapoiaţi,-te.
înapoiere Acţiunea de a (se) înapoia. */~ mintală* = insuficientă dezvoltare psihică şi intelectuală a unui individ. *s.f., g.-d. art.* înapoierii, *pl.* înapoieri.
înaripa 1. *refl.* A prinde aripi. 2. *tr.* (poetic) A însufleţi. *vb. I, ind. prez. 3* înaripează.
înarma *tr.* şi *refl.* A(-şi) procura arme, armament; (fig.) a (se) pregăti (pentru ceva). */refl. A se ~ cu răbdare* = a-şi impune răbdare. *vb. I, ind. prez. 3* înarmează.
înarmare Acţiunea de a (se) înarma. *s.f., g.-d. art.* înarmării, *pl.* înarmări.
înarmat,-ă Care are arme, care este pregătit pentru luptă. */~ până în dinţi* (sau *din cap până în picioare*) = foarte bine înarmat. *adj., pl.* înarmaţi,-te.
înaurî *tr.* (rar) A auri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înauresc, *imperf. 3 sg.* înaurea; *conj. prez. 3* să înaurească.
înavuţi *refl.* şi *tr.* A (se) îmbogăţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înavuţesc, *imperf. 3 sg.* înavuţea; *conj. prez. 3* să înavuţească.
înăbuşeală Căldură mare (combinată cu umezeală); zăduf. *s.f., g.-d. art.* înăbuşelii, *pl.* înăbuşeli.
înăbuşi 1. *refl.* şi *tr.* A nu (mai) putea respira sau a face pe cineva să nu mai poată respira; a (se) sufoca. 2. *tr.* A face să nu se vadă, să nu se simtă, să nu se audă. 3. *tr.* (despre buruieni) A împiedica dezvoltarea plantelor. 4. *tr.* (fig.) A reprima acţiuni cu caracter social sau alte manifestări. //A face să nu se audă, să nu se simtă. *A-şi ~ râsul.* 5. *tr.* A face ca focul să ardă mocnit. *vb. IV, ind. prez. 3* înăbuşă, *imperf. 3 sg.* înăbuşea; *conj. prez. 3* să înăbuşe.
înăbuşire Acţiunea de a (se) înăbuşi; sufocare; (fig.) reprimare. *s.f., g.-d. art.* înăbuşirii.
înăbuşit,-ă 1. (despre sunete) Care abia se aude, stins. 2. (despre alimente) Fiert în aburi. *adj., pl.* înăbuşiţi,-te.
înăbuşitor,-oare Care înăbuşă; sufocant. *adj., pl.* înăbuşitori,-oare.
înăclăi *tr.* şi *refl.* A (se) murdări cu o substanţă lipicioasă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înăclăiesc, *imperf. 3 sg.* înăclăia; *conj. prez. 3* să înăclăiască.
înăcreală (pop.) Substanţă folosită pentru acrit mâncarea; mâncare acră. *s.f., g.-d. art.* înăcrelii.
înăcri (pop.) 1. *refl.* şi *tr.* A (se) acri; a (se) strica. 2. *refl.* (fig., despre oameni) A deveni ursuz. */A i se ~* (cuiva) *sufletul* (de cineva sau de ceva) = a se sătura (de cineva sau de ceva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înăcresc, *imperf. 3 sg.* înăcrea; *conj. prez. 3* să înăcrească.
înăcrire Acţiunea de a (se) înăcri. *s.f., g.-d. art.* înăcririi.
înăduşeală (reg.) Năduşeală. *s.f., g.-d. art.* înăduşelii, *pl.* înăduşeli.
înăduşi *intr., tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) năduşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înăduşesc, *imperf. 3 sg.* înăduşea; *conj. prez. 3* să înăduşească.
înălbăstrî *intr.* şi *refl.* A deveni albastru; (fig., despre oameni) a se învineţi. //*tr.* A vopsi în albastru. [*var.* înalbăstri *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înălbăstresc, *imperf. 3 sg.* înălbăstrea; *conj. prez. 3* să înălbăstrească.
înălbeală Albeală. *s.f., g.-d. art.* înălbelii, *pl.* înălbeli.
înălbi *tr.* A face să devină alb. //*intr.* şi *refl.* (rar) A deveni alb. [*var* (reg.) nălbi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înălbesc, *imperf. 3 sg.* înălbea; *conj. prez. 3* să înălbească.
înălbire Acţiunea de a (se) înălbi. //(bot.) Creştere forţată a unei plante, la întuneric, pentru a obţine frunze lipsite de amăreală. *s.f., g.-d. art.* înălbirii, *pl.* înălbiri.
înălbit Faptul de a înălbi; înălbire. *s.n.*
înălbitor Substanţă folosită la spălare, pentru a albi hainele. *s.m., pl.* înălbitori.
înălticel,-ea/-ică Înălţuţ. [*var.* (reg.) nălticel,-ea,-ică *adj.*] *adj., pl.* înălticei,-ele.
înălţişor,-oară Înălţuţ. [*var.* (reg.) nălţişor,-oară *adj.*] *adj., pl.* înălţişori,-oare.
înălţuţ,-ă Diminutiv al lui înalt; înălticel. [*var.* (pop.) nălţuţ,-ă *adj.*] *adj., pl.* înălţuţi,-te.
înălţa 1. *tr.* şi *refl.* A (se) îndrepta în sus; a (se) ridica. */tr. A(-şi) ~ ochii* = a privi în sus. *intr. A ~ din umeri* = a fi nedumerit. 2. *refl.* (despre construcţii, monumente etc.) A apărea, a se ivi. 3. *refl.* A deveni mai înalt; a creşte. 4. *tr.* A construi, a clădi. 5. *tr.* A ridica în grad. 6. *tr.* (fig.) A înnobila din punct de vedere spiritual. [*var.* (reg.) nălţa *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înalţă.
înălţare Acţiunea de a (se) înălţa. //(înv.) Urcare a unui monarh pe tron. *s.f., g.-d. art.* înălţării, *pl.* înălţări.
Înălţarea Numele sărbătorii creştine care se ţine la 40 de zile după Paşti; Ispas. *s. prop. f., g.-d.* Înălţării.
înălţat,-ă (înv., ca termen de adresare prelaţilor, domnitorilor etc.; de obicei precedat de „prea") Mărit, slăvit. *adj., pl.* înălţaţi,-te.
înălţător[1] Dispozitiv de ochire care permite modificarea unghiului de înclinare a ţevii unei arme de foc. *s.n., pl.* înălţătoare.
înălţător[2]**,-oare** Care înalţă; (fig.) care înnobilează din punct de vedere spiritual; însufleţitor. *adj., pl.* înălţători,-oare.
înălţătură (rar) Ridicătură de pământ; înălţime. *s.f., g.-d. art.* înălţăturii, *pl.* înălţături.
înălţime 1. Distanţă de la nivelul pământului până la un punct situat deasupra lui; dimensiune a unui lucru, a unei fiinţe, măsurată pe verticală. 2. (mat.) Perpendiculară dusă din vârful unor corpuri geometrice pe bază. 3. Vârf, culme; altitudine. 4. Însuşire a unui sunet de a fi înalt. 5. (fig.) Superioritate intelectuală, morală etc. */A fi la ~a aşteptată* (sau *cerută, dorită* etc.) = a fi aşa cum cere situaţia. 6. Grad, rang (înalt). [*var.* (reg.) nălţime *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* înălţimii, *pl.* înălţimi.
Înălţimea Sa (înv.) Termen de adresare către o persoană cu funcţie importantă. *loc. pr., g.-d.* Înălţimii Sale, *pl.* Înălţimile Lor.
Înălţimea Ta (Voastră) (înv.) Termen de adresare către o persoană cu funcţie importantă. *loc. pr., g.-d.* Înălţimii Tale (Voastre).
Înălţimile Voastre (înv.) Termen de adresare către persoane cu funcţii importante. *loc. pr.*
înăspri 1. *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni (mai) aspru; (fig.) a (se) face mai sever, mai dur. 2. *refl.* (despre vreme) A se răci. 3. *refl.* (fig., despre o situaţie, o stare) A se agrava, a se încorda. 4. *refl.* (despre vin) A se acidula. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înăspresc, *imperf. 3 sg.* înăsprea; *conj. prez. 3* să înăsprească.
înăsprire Acţiunea de a (se) înăspri; înrăutăţire, încordare. *s.f., g.-d. art.* înăspririi.
înăuntru În interior. [*var* năuntru, (reg.) înlăuntru, înuntru, înluntru *adv.*] *adv.*
înăuntrul În interiorul, în mijlocul. [*var.* (reg.) înlăuntrul *prep.*] *prep.*
încadra 1. *tr.* A înrăma. 2. *tr.* A înconjura, a împresura. 3. *tr.* (jur.) A include o faptă într-un text de lege. 4. *tr.* A numi pe cineva într-un post, într-o funcţie. 5. *refl.* A se integra într-un colectiv, într-o acţiune etc. 6. *refl.* A se potrivi, a se armoniza. *vb. I, ind. prez. 3* încadrează.
încadrabil,-ă Care se poate încadra. *adj., pl.* încadrabili,-e.
încadrare Acţiunea de a (se) încadra. *s.f., g.-d. art.* încadrării, *pl.* încadrări.
încadratură (livr.) Ramă, cadru. *s.f., g.-d. art.* încadraturii, *pl.* încadraturi.
încal (reg.) Cel puţin, măcar. *adv.*
încaltea/încalte (reg.) Cel puţin, măcar. *adv.*

încapsula *tr.* A acoperi o sticlă cu o capsulă. *vb. I, ind. prez. 3* încapsulează.
încapsulare Acțiunea de a încapsula. *s.f., g.-d. art.* încapsulării, *pl.* încapsulări.
încarbonizare v. **incarbonizare.**
încarcera *tr.* A băga pe cineva la carceră. *vb. I, ind. prez. 3* încarcerează.
încarcerare Acțiunea de a încarcera; întemnițare. *s.f., g.-d. art.* încarcerării, *pl.* încarcerări.
încarna v. **incarna.**
încarnare v. **incarnare.**
încartirui *tr.* A instala o unitate militară într-o localitate, într-un cantonament; a cartirui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încartiruiesc, *imperf. 3 sg.* încartiruia; *conj. prez. 3* să încartiruiască.
încartiruire Acțiunea de a încartirui; cartiruire. *s.f., g.-d. art.* încartiruirii, *pl.* încartiruiri.
încasa *tr.* 1. A primi o sumă de bani; a percepe. 2. (fig., fam.) A primi lovituri, o bătaie. *vb. I, ind. prez. 3* încasează.
încasabil,-ă Care poate fi încasat. *adj., pl.* încasabili,-e.
încasare Acțiunea de a încasa. *s.f., g.-d. art.* încasării, *pl.* încasări.
încasator,-oare 1. Persoană care (deplasându-se pe teren) încasează banii datorați de o persoană unei întreprinderi. 2. (ieșit din uz) Persoană care taxa pasagerii unui autobuz, unui tramvai etc. *s.m., pl.* încasatori; *s.f., g.-d. art.* încasatorei, *pl.* încasatoare.
încastelură v. **incastelură.**
încastra *tr.* A realiza o legătură fixă între două elemente, două corpuri etc. *vb. I, ind. prez. 3* încastrează.
încastrare Acțiunea de a încastra. *s.f., g.-d. art.* încastrării, *pl.* încastrări.
încazarma *tr.* A instala un soldat sau o trupă într-o cazarmă. *vb. I, ind. prez. 3* încazarmează.
încazarmare Acțiunea de a încazarma. *s.f., g.-d. art.* încazarmării.
în caz de Dacă s-ar ivi... *loc. prep.*
încă 1. În plus, pe deasupra. 2. Și acum, în continuare. 3. Deocamdată, până acum. 4. Chiar. *adv.*
încălbăra *refl. recipr.* (reg.) A se încăiera. *ind. prez. 1, 1 sg.* mă încaibăr, *2 sg.* te încaiberi, *3* se încaibără; *conj. prez. 3* să se încaibere.
încăiera *refl. recipr.* A se lua la bătaie. *//tr.* A hărțui. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* încaier, *3* încaiera.
încăierare Acțiunea de a (se) încăiera; bătaie, încăierat, încăierătură. *s.f., g.-d. art.* încăierării, *pl.* încăierări.
încăierat (reg.) Încăierare. *s.n.*
încăierătură (rar) Încăierare. *s.f., g.-d. art.* încăierăturii.
încălăra *refl.* (înv.) A se urca pe cal; a încăleca. *vb. I, ind. prez. 3* se încălărează.
încălărare (înv.) Acțiunea de a se încălăra; încălecare. *s.f., g.-d. art.* încălărării.
încălca *tr.* 1. A cotropi un teritoriu. 2. (fig.) A nu respecta o lege, o obligație etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* încalc, *3* încalcă.
încălcare Acțiunea de a încălca. *s.f., g.-d. art.* încălcării, *pl.* încălcări.
încăleca 1. *intr.* A se sui pe un cal. //A călări un cal. //(p. anal.) A se urca pe un obiect ca pe un cal. 2. *refl.* A se suprapune. 3. *tr.* (fig.) A se face stăpân pe cineva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* încalec, *3* încalecă.
încălecare Acțiunea de a (se) încăleca. *s.f., g.-d. art.* încălecării, *pl.* încălecări.
încălța 1. *tr.* și *refl.* A(-și) pune încălțămintea în picioare. 2. *tr.* A monta șine de fier pe obada roților unei care, pe tălpile unei sănii etc. 3. *tr.* (fig.) A înșela, a păcăli. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* încalț, *3* încalță.
încălțare Încălțat[1]. *s.f., g.-d. art.* încălțării.
încălțat[1] Faptul de a (se) încălța; încălțare. *s.n.*
încălțat[2],-ă 1. Care are încălțăminte în picioare; (despre picioare) cu încălțăminte. 2. (despre păsări) Cu pene pe picioare. *adj., pl.* încălțați,-te.
încălțăminte Nume generic pentru pantofi, papuci, ghete etc. *s.f., g.-d. art.* încălțămintei.
încălțări (înv., reg.) Încălțăminte. *s.f. pl.*
încălțătoare v. **încălțător.**
încălțător Obiect asemănător cu o limbă, care ajută la introducerea piciorului în încălțăminte. [*var.* încălțătoare *s.f.*]. *s.n., pl.* încălțătoare.
încălușa *tr.* A pune un căluș. *vb. I, ind. prez. 3* încălușează, *1 pl.* încălușăm; *conj. prez. 3* să încălușeze; *ger.* încălușând.
încălzi 1. *tr.* A face să-i fie cuiva cald. 2. *tr.* A expune ceva la o sursă de căldură pentru a-i ridica temperatura. 3. *refl.* A i se face cuiva cald. //(despre vreme) A se face (mai) cald. 4. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) înflăcăra, a (se) entuziasma. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încălzesc, *imperf. 3 sg.* încălzea; *conj. prez. 3* să încălzească.
încălzire 1. Acțiunea de a (se) încălzi. */~ centrală* = sistem de încălzire prin folosirea unei singure surse pentru o clădire, un cartier etc. 2. Efectuarea unor exerciții fizice de către sportivi înainte de începerea unei competiții. *s.f., g.-d. art.* încălzirii, *pl.* încălziri.
încălzit Faptul de a încălzi. *s.n.*
încălzitor[1] Dispozitiv, instalație pentru încălzit. *s.n., pl.* încălzitoare.
încălzitor[2],-oare Care încălzește, care produce căldură. *adj., pl.* încălzitori,-oare.
încămite (pop.) Cu atât mai mult; (după o propoziție negativă) cu atât mai puțin. *adv.*
încăpăstra *tr.* A pune căpăstrul unui cal. [*var.* (reg.) încăpăstri *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* încăpăstrează.
încăpăstri v. **încăpăstra.**
încăpător,-oare Care are volum utilizabil mare; larg, spațios. *adj., pl.* încăpători,-oare.
încăpățâna *refl.* 1. A stărui într-o părere, într-o atitudine, în ciuda contraargumentelor. 2. (în sens pozitiv) A se ambiționa într-o atitudine, într-o idee. [*var* (reg.) încăpățîna *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* se încăpățânează.
încăpățânare Faptul de a se încăpățâna. [*var.* (reg.) încăpățînare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* încăpățânării, *pl.* încăpățânări.
încăpățîna v. **încăpățâna.**
încăpățînare v. **încăpățânare.**
încăpea *intr.* 1. A fi cuprins într-un spațiu. */A nu-și (mai) ~ în piele* sau *(tr.) a nu-l mai ~* (pe cineva) *pielea de gras* (sau *de bucurie, de fericire, de mândrie*) = a fi foarte fericit, foarte mândru. 2. A trece, a străbate pe undeva. 3. (în construcții negative) A se împiedica de cineva. 4. (expr.) *A ~ pe mâna* (sau *pe mâinile*) *cuiva* = a ajunge în posesiunea sau la discreția cuiva. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încap, *2 sg.* încapi; *conj. prez. 3* să încapă; *part.* încăput.
încăpere Spațiu închis; cameră. //Cuprinsul unui lucru. *s.f., g.-d. art.* încăperii, *pl.* încăperi.
încăpui (reg.) 1. *refl.* A obține, a-și procura ceva. 2. *tr.* A pune mâna pe cineva sau pe ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încăpuiesc, *imperf. 3 sg.* încăpuia; *conj. prez. 3* să încăpuiască.
încăpușa/încăpuși *intr.* (reg.) A înmuguri. *vb. I/IV ind. prez. 3 sg.* încăpușează/încăpușește, *imperf. 3 sg.* încăpușa/încăpușea; *conj. prez. 3* să încăpușeze/să încăpușească.
încăputa *tr.* A pune căpute la încălțăminte. *vb. I, ind. prez. 3* încăputează.
încărca 1. *tr.* A umple un recipient, un agregat, un vehicul etc. cu ceva. 2. *tr.* A pune un obiect greu pe spi-

narea unei persoane sau a unui animal pentru a fi transportat. 3. *tr.* A introduce un proiectil într-o armă de foc. 4. *tr.* (fig.) A exagera cu scopul de a înșela. 5. *refl.* A se acoperi de..., a se umple de... 6. *tr.* A acumula energie într-un acumulator. 7. *tr.* (în expr.) *A-și ~ bateriile* = a căpăta noi forțe, a se odihni. *A-și ~ sufletul cu...* = a-și împovăra conștiința. *A-și ~ stomacul cu...* = a mânca prea mult. *A fi ~t de ani* = a fi în vârstă. *vb. I, ind. prez. 3* încarcă.

încărcare Acțiunea de a (se) încărca; încărcătură. *s.f., g.-d. art.* încărcării, *pl.* încărcări.

încărcat[1] Faptul de a (se) încărca. *s.n.*

încărcat[2]**,-ă** 1. Umplut, plin. 2. (despre arme) Cu proiectilul introdus în țeavă. 3. *Aer ~* = aer greu de respirat. *Atmosferă ~* = atmosferă premergătoare unei furtuni; (fig.) stare de tensiune, de încordare. *Stomac ~* = stomac balonat din cauza mâncării excesive. *Limbă ~* = limbă cu aspect caracteristic unei indigestii. *adj., pl.* încărcați,-te.

încărcător[1] Persoană care încarcă un cuptor, un vehicul etc. *s.m., pl.* încărcători.

încărcător[2] 1. Mașină, dispozitiv cu ajutorul căruia se încarcă un vehicul, un cuptor etc. 2. Dispozitiv care conține cartușele unei arme de foc. *s.n., pl.* încărcătoare.

încărcătură 1. Cantitatea de produse, de marfă etc. care este transportată de un vehicul. 2. Materii prime și auxiliare introduse într-un cuptor sau într-un recipient, în vederea declanșării unui proces de fabricație. 3. Explozibil introdus într-un proiectil sau folosit pentru producerea unei explozii. 4. Capacitate de încărcare. *s.f., g.-d. art.* încărcăturii, *pl.* încărcături.

încărna *refl.* (reg.) A se îngrășa. *vb. I, ind. prez. 3* încărnează.

încărunți *intr.* A deveni cărunt; (p. ext.) a îmbătrâni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încăruntesc, *imperf. 3 sg.* încărunțea; *conj. prez. 3* să încărunțească.

încărunțire Faptul de a încărunți. *s.f., g.-d. art.* încărunțirii.

încătărăma *tr.* A încheia un obiect de îmbrăcăminte sau de încălțăminte cu catarame. *vb. I, ind. prez. 3* încătărămează.

încătușa *tr.* A pune cuiva cătușe; a pune în lanțuri. //(fig., despre sentimente) A domina, a cuprinde. *vb. I, ind. prez. 3* încătușează, *1 pl.* încătușăm; *conj. prez. 3* să încătușeze; *ger.* încătușând.

încătușare Acțiunea de a încătuși. *s.f., g.-d. art.* încătușării, *pl.* încătușări.

încătușat,-ă Pus în cătușe; (p. ext.) înlănțuit. //(fig.) Fără libertate de acțiune. *adj., pl.* încătușați,-te.

încâina/încâini *refl.* (înv., pop.) 1. A deveni rău, câinos. 2. A se încăpățâna. *vb. I/IV, ind. prez. 3 sg.* se încâinează/se încâinește, *imperf. 3 sg.* se încâina/se încâinea; *conj. prez. 3* să se încâineze/să se încâinească.

încâlceală Încâlcire, încurcătură. *s.f., g.-d. art.* încâlcelii, *pl.* încâlceli.

încâlci 1. *tr.* și *refl.* A (se) încurca (fire de ață, de păr etc.). 2. *refl.* (fig., despre gânduri, acțiuni) A deveni confuz, neclar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încâlcesc, *imperf. 3 sg.* încâlcea; *conj. prez. 3* să încâlcească.

încâlcire Acțiunea de a (se) încâlci; încâlceală. *s.f., g.-d. art.* încâlcirii, *pl.* încâlciri.

încâlcit,-ă (despre fire de ață, de păr etc.) Încurcat. //(fig., despre drumuri, străzi) Întortocheat. //(despre scris) Neclar. //(fig., despre gânduri, vorbe etc.) Confuz, neclar. *adj., pl.* încâlciți,-te.

încâlcitură Încâlcire. *s.f., g.-d. art.* încâlciturii, *pl.* încâlcituri.

încânta 1. *tr.* A produce o stare de mulțumire, de satisfacție; a fascina, a vrăji. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A se înșela, a se păcăli. *vb. IV, ind. prez. 3* încântă.

încântare 1. Starea celui încântat; sentiment de bucurie, de mulțumire. 2. Lucru, aspect care produce plăcere. *s.f., g.-d. art.* încântării, *pl.* (2) încântări.

încântat,-ă Plin de bucurie, de entuziasm. */~ de cunoștință*, formulă de politețe prin care o persoană își exprimă mulțumirea că a făcut cunoștință cu cineva. *adj., pl.* încântați,-te.

încântător,-oare Care încântă; atrăgător, plăcut. *adj., pl.* încântători,-oare.

încârdoșa *refl. recipr.* (reg.) A se înhăita. *vb. I, ind. prez. 3* se încârdoșează, *1 pl.* ne încârdoșăm; *conj. prez. 3* să se încârdoșeze; *ger.* încârdoșându-se.

încârdui *tr.* și *refl.* (pop.) A băga sau a intra în cârd cu cineva; a (se) întovărăși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încârduiesc, *imperf. 3 sg.* încârduia; *conj. prez. 3* să încârduiască.

încârliga *tr.* și *refl.* A (se) face (ca un) cârlig; a (se) îndoi. //A (se) încolăci. *vb. I, ind. prez. 3* încârligă.

încârligare Acțiunea de a (se) încârliga. *s.f., g.-d. art.* încârligării.

încârlionța (-li-on-) *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) cârlionța. *vb. I, ind. prez. 3* încârlionțează.

încât Atât de mult că..., în așa măsură că..., de. *conjcț.*

începător,-oare I. *adj.* Care începe. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care debutează, care se inițiază într-un domeniu. 2. (rar) Inițiator. *adj., s.m.* și *f., pl.* începători,-oare.

începătură (înv.) Început. *s.f., g.-d. art.* începăturii, *pl.* începături.

începe 1. *tr.* A realiza prima parte dintr-o acțiune sau dintr-o lucrare. 2. *tr.* A consuma prima parte din ceva. 3. *intr.* (despre stări, fenomene) A se manifesta cu primele semne. 4. *intr.* și *refl.* A porni. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încep, *imperf. 3 sg.* începea; *part.* început.

începere Acțiunea de a începe. */Cu ~ de la...* = începând din... *s.f., g.-d. art.* începerii.

început 1. Faptul de a începe; începere. 2. Moment inițial; partea cu care începe ceva. */De la (bun) ~* = din primele momente. *De la* (sau *pe la, dintru* ori *întru*) *~* = în (sau din) momentul inițial. 3. (înv.) Origine, obârșie. *s.n., pl.* începuturi.

încerca *tr.* 1. A verifica, a proba un lucru. 2. A face tentative de..., a se strădui să... 3. A fi cuprins de o stare, de un sentiment etc. *vb. I, ind. prez. 3* încearcă.

încercare 1. Acțiunea de a încerca; verificare, probă. 2. Tentativă; străduință. 3. (la jocul de rugbi) Eseu. 4. Lucrare (literară) de debut. 5. Suferință, necaz prin care trece cineva. 6. (înv.) Experiență practică. *s.f., g.-d. art.* încercării, *pl.* încercări.

încercat[1] Faptul de a încerca. *s.n.*

încercat[2]**,-ă** Priceput, experimentat; care a trecut prin multe, care a suferit. *adj., pl.* încercați,-te.

încercate (în loc.) *Pe ~* = cu condiția unei prealabile încercări. *loc. adv.*

încercăna *refl.* (despre ochi) A face cearcăne. *vb. I, ind. prez. 3* se încercănează.

încercui *tr.* A strânge (ca) într-un cerc; a înconjura din toate părțile, a împresura. //A trasa cercuri (în jurul a ceva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încercuiesc, *imperf. 3 sg.* încercuia; *conj. prez. 3* să încercuiască.

încercuire Acțiunea de a încercui. *s.f., g.-d. art.* încercuirii, *pl.* încercuiri.

încet[1]**, înceată** 1. Care este fără viteză; domol, liniștit. 2. (despre gândire) Care reacționează greoi, lent. 3. (despre sunete, melodii) Cu sonoritatea scăzută. *adj., pl.* înceți,-te.

încet[2]**/încet-încet** Puțin câte puțin, treptat. //Fără grabă, domol. //(cu val. de interj.) Nu așa tare! Fără zgomot!; fără grabă. *adv.*

înceta *intr.* și *tr.* A opri, a suprima o acțiune. */A ~ din viață* = a muri. *vb. I, ind. prez. 3* încetează.

încetare Acțiunea de a înceta; oprire, întrerupere. *Fără (de)* ~ = necontenit. ~ *din viață* = deces. *s.f., g.-d. art.* încetării.
încetățeni 1. *tr.* A acorda cuiva cetățenia. 2. *refl.* (fig.) A se statornici, a se înrădăcina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încetățenesc, *imperf. 3 sg.* încetățenea; *conj. prez. 3* să încetățenească.
încetățenire Acțiunea de a (se) încetățeni. *s.f., g.-d. art.* încetățenirii, *pl.* încetățeniri.
încetineală Lipsă de vioiciune, de iuțeală în mișcări, în gândire etc. *s.f., g.-d. art.* încetinelii, *pl.* încetineli.
încetinel[1] Încetișor. *adv.*
încetinel[2]**,-ică** Diminutiv al lui încet; domol. *adj., pl.* încetinei,-ele.
încetini *tr.* A face să scadă intensitatea unei mișcări, a unei acțiuni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încetinesc, *imperf. 3 sg.* încetinea, *conj. prez. 3* să încetinească.
încetinire Acțiunea de a încetini; domolire, potolire. *s.f., g.-d. art.* încetinirii, *pl.* încetiniri.
încetinitor Dispozitiv care micșorează viteza unui sistem tehnic. */Cu ~ul* = procedeu cinematografic de obținere a încetinirii mișcării. *s.n., pl.* încetinitoare.
încetișor Diminutiv al lui încet; încetinel. *adv.*
încețoșa *refl.* A se lăsa ceața. //(fig., despre ochi sau privire) A se tulbura, a se împăienjeni. *vb. I, ind. prez. 3* se încețoșează; *conj. prez. 3* să se încețoșeze; *ger.* încețoșându-se.
încețoșare Faptul de a se încețoșa. *s.f., g.-d. art.* încețoșării.
închega 1. *refl.* și *tr.* (despre lichide) A (se) coagula. */tr. Minte de încheagă apele* = minte foarte tare. 2. *refl.* (rar) A se prinde, a se strânge la un loc. 3. *refl.* (fig.) A se forma, a lua ființă. *vb. I, ind. prez. 3* închează; *conj. prez. 3* să închege.
închegare Faptul de a (se) închega; coagulare. //(fig.) Materializare, întrupare. *s.f., g.-d. art.* închegării, *pl.* închegări.
închegătoare Vas în care ciobanii încheagă laptele. *s.f., g.-d. art.* închegătorii, *pl.* închegători.
închegător,-oare Care închează. *adj., pl.* închegători,-oare.
închegătură (rar) Închegare; (concr.) locul de îmbinare a două obiecte, a două elemente etc. *s.f., g.-d. art.* închegăturii, *pl.* închegături.
închegățică Plantă erbacee cu flori galbene, cu tulpina răsfirată pe pământ. *s.f., g.-d. art.* închegățelei, *pl.* închegățele, *art.* închegățelele.
încheia *tr.* A. 1. A îmbina, a uni părțile unui obiect. 2. A prinde în copci, în nasturi etc. un obiect de îmbrăcăminte. *//refl.* A-și strânge haina, a-și lega șiretul de la încălțăminte etc. B. 1. A termina o acțiune, o operație etc. //A trage concluzii, a conchide. *//refl.* (rar) A ajunge la deplina maturitate. 2. A semna un tratat, o înțelegere; a redacta un act oficial. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* închei, *3* încheie, *1 pl.* încheiem; *conj. prez. 3* să încheie; *ger.* încheind.
încheiat[1] Faptul de a (se) încheia. *s.n.*
încheiat[2]**,-ă** A. 1. (despre îmbrăcăminte, încălțăminte) Prins în nasturi, în șireturi etc. 2. Cu părțile fixate, împreunate. 3. (rar, despre persoane) Bine legat, voinic. B. Terminat, împlinit; desăvârșit. *adj., pl.* încheiați,-te.
încheiere Acțiunea de a (se) încheia; sfârșit; (spec.) hotărâre judecătorească. *s.f., g.-d. art.* încheierii, *pl.* încheieri.
încheietoare 1. (la îmbrăcăminte) Cheotoare. 2. Plantă erbacee cu flori galbene, pătate cu cafeniu. *s.f., g.-d. art.* încheietorii, *pl.* încheietori.
încheietor (înv., în sintagma) ~ *de pluton* = soldat care merge în ultimul rând din pluton. *s.m., pl.* încheietori.
încheietură 1. Loc unde se îmbină două elemente, două obiecte etc. 2. Articulație a oaselor. //Parte a corpului situată în dreptul unei articulații. *s.f., g.-d. art.* încheieturii, *pl.* încheieturi.
închiaburi *refl.* și *tr.* (înv.) A deveni sau a face pe cineva chiabur. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* închiaburesc, *imperf. 3 sg.* închiabura; *conj. prez. 3* să închiaburească.
închiaburire (înv.) Acțiunea de a (se) închiaburi. *s.f., g.-d. art.* închiaburirii, *pl.* închiaburiri.
închide 1. *tr.* A mișca (din balamale) o ușă, o fereastră, un capac etc. pentru a acoperi deschizătura corespunzătoare. 2. *tr.* A încuia cu cheia, cu zăvorul. 3. *tr.* A apropia marginile unui obiect pentru a nu mai fi desfăcute. */A ~ paranteza* = a) a pune în scris partea a doua a semnului paranteză; b) a termina o digresiune. *A ~ mâna* = a strânge degetele făcând mâna pumn. *A ~* (cuiva) *gura* = a face pe cineva să tacă. *A ~ ochii* = a) a coborî pleoapele, acoperind globii oculari; b) a trece cu vederea; c) (de obicei în construcții negative) a dormi; d) a muri. *A ~* (cuiva) *ochii* = a fi lângă cineva în clipa morții. (refl.) *A i se ~ ochii* = a fi foarte obosit. 4. *refl.* (despre răni) A se cicatriza. 5. *tr.* A întrerupe activitatea unei instituții, a unei întreprinderi, a unui local conform orarului. 6. *tr.* A încheia o acțiune. 7. *tr.* A opri funcționarea unui mecanism, a unui aparat, a unui circuit etc. 8. *tr.* A izola pe cineva într-un spațiu închis; a aresta. 9. *tr.* A împrejmui o curte, o grădină, un teren. 10. *tr.* A bara o cale de comunicație. 11. *refl.* (despre cer, despre vreme) A se întuneca, a se înnora. //(despre obiecte colorate) A căpăta o nuanță mai întunecată. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* închid, *perf. s. 1 sg.* închisei, *1 pl.* închiserăm; *conj. prez. 3* să închidă; *ger.* închizând; *part.* închis.
închidere Acțiunea de a (se) închide; închis. */~a unui dosar* = scoaterea de pe rol a unei acțiuni judiciare. *s.f., g.-d. art.* închiderii, *pl.* închideri.
închina 1. *refl.* A-și face semnul crucii. 2. *refl.* A se pleca, a se înclina (în fața cuiva) în semn de supunere. 3. *tr.* A dedica, a dărui cuiva ceva (ca semn de recunoștință, de respect). 4. *intr.* A ridica paharul plin în cinstea cuiva. 5. *refl.* (înv.) A recunoaște suzeranitatea cuiva. */tr. A ~ armele* (sau *steagul*) = a capitula. *A ~ o mănăstire* = a subordona o mănăstire altei mănăstiri străine. 6. *tr.* A consacra. *vb. I, ind. prez. 3* închină.
închinare Acțiunea de a (se) închina; rugăciune; plecăciune; toast, urare. *s.f., g.-d. art.* închinării, *pl.* închinări.
închinăciune (înv.) 1. Închinare, rugăciune. 2. Salut. *s.f., g.-d. art.* închinăciunii, *pl.* închinăciuni.
închinător,-oare Persoană care se închină; (p. ext.) credincios. //(înv.) Admirator, adorator. *s.m., pl.* închinători; *s.f., g.-d. art.* închinătoarei, *pl.* închinătoare.
închinga 1. *tr.* A strânge chingile șeii pe cal. 2. *refl.* A se strânge cu o cingătoare. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înching.
închiorchioșat,-ă (înv., reg.) Care se uită chiorâș; posomorât. *adj., pl.* închiorchioșați,-te.
închipui *tr.* 1. A-și face o părere, o imagine despre ceva sau despre cineva. *//refl.* A se imagina pe sine într-o situație oarecare. 2. A concepe cu mintea, cu fantezia. 3. A simboliza, a reprezenta. 4. (pop.) A întocmi, a face. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* închipui, *3* închipuie, *imperf. 3 sg.* închipuia; *conj. prez. 3* să închipuie; *ger.* închipuind.
închipuire 1. Capacitatea de a(-și) închipui; fantezie. 2. Produs al imaginației; iluzie. //Presupunere (fără temei). /O ~ *de...* = un fel de... *s.f., g.-d. art.* închipuirii, *pl.* (2) închipuiri.
închipuit,-ă 1. Imaginar, ireal. //Fals. 2. (și s.) Înfumurat, încrezut. *adj., pl.* închipuiți,-te.

închirci *refl.* (reg.) A se chirci, a se ghemui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se închircește, *imperf. 3 sg.* se închircea; *conj. prez. 3* să se închircească.
închircire (reg.) Faptul de a se închirci. *s.f., g.-d. art.* închircirii.
închiria (-ri-a) *tr.* A da sau a lua în folosință temporară un bun în schimbul unei chirii. *vb. I, ind. prez. 3* închiriază, *1 pl.* închiriem; *conj. prez. 3* să închirieze; *ger.* închiriind.
închiriere (-ri-e-) Acțiunea de a închiria. *s.f., g.-d. art.* închirierii, *pl.* închirieri.
închis[1] Închidere. *s.n.*
închis[2]**,-ă** 1. (despre uși, ferestre, încăperi etc.) Care are deschizătura acoperită. 2. (despre obiecte care pot fi deschise) Care are capacul pus, înșurubat. //(despre obiecte care se pot desface) Cu marginile împreunate, îmbinate. 3. (despre instituții, localuri etc.) Care și-a întrerupt programul sau activitatea. 4. (despre spații) Îngrădit, împrejmuit. 5. (fig., despre discuții, adunări) Care s-a terminat. 6. (fig., despre oameni) Care este la închisoare. 7. (fig., despre caracterul oamenilor) Posomorât, ursuz. 8. (despre aer) Stătut. 9. (despre cer, despre vreme) Posomorât, întunecat. //(despre culori) Situat, în gama culorilor, mai aproape de negru decât de alb. */Silabă ~* = silabă terminată în consoană. *Spectacol cu ușile ~* = spectacol la care au acces numai persoanele invitate. *adj., pl.* închiși,-se.
închisoare 1. Faptul de a sta închis, întemnițat. 2. Clădire, loc în care se execută pedepsele privative de libertate. //(rar) Loc închis sau îngrădit (unde se țin vitele). *s.f., g.-d. art.* închisorii, *pl.* închisori.
închista *refl.* 1. (despre anumite organisme) A se izola, a se închide într-un chist. 2. (fig.) A se izola. *vb. I, ind. prez. 3* se închistează.
închistare Acțiunea de a se închista. *s.f., g.-d. art.* închistării, *pl.* închistări.
închituire Operație de îmbinare a două obiecte cu ajutorul chitului. *s.f., g.-d. art.* închituirii, *pl.* închituiri.
închizătoare Dispozitiv de închidere a unui obiect; zăvor. *s.f., g.-d. art.* închizătorii, *pl.* închizători.
închizător Dispozitiv de împingere și închidere a cartușelor în magazia unei arme de foc. *s.n., pl.* închizătoare.
încifra *tr.* A codifica un text, un mesaj etc., a-i da un caracter secret. *vb. I, ind. prez. 3* încifrează.
încifrare Faptul de a încifra. *s.f., g.-d. art.* încifrării, *pl.* încifrări.
încinci *tr.* A face să crească de cinci ori. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încincesc, *imperf. 3 sg.* încincea; *conj. prez. 3* să încinceaască.
încinge[1] 1. *refl.* (despre foc) A arde bine, cu flacără mare. 2. *tr.* și *refl.* A (se) înfierbânta, a (se) încălzi tare. 3. *refl.* (fig., despre o discuție, o luptă etc.) A se înteți. 4. *refl.* (fig., despre alimente, cereale) A începe să fermenteze; a se strica. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încing, *perf. s. 1 sg.* încinsei, *1 pl.* încinserăm; *ger.* încingând; *part.* încins.
încinge[2] 1. *tr.* și *refl.* A(-și) înfășura mijlocul cu o cingătoare, cu un brâu etc. 2. *tr.* și *refl.* A(-și) prinde arma cu o curea în jurul mijlocului. 3. *tr.* (fig.) A bate (rău). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încing, *perf. s. 1 sg.* încinsei, *1 pl.* încinserăm; *ger.* încingând; *part.* încins.
încingere[1] Acțiunea de a (se) încinge[1]. *s.f., g.-d. art.* încingerii, *pl.* încingeri.
încingere[2] Acțiunea de a (se) încinge[2]; încins. *s.f., g.-d. art.* încingerii, *pl.* încingeri.
încins Încingere[2]. *s.n.*
înciocăla *tr.* (reg.) A lega laolaltă. *vb. I, ind. prez. 3* înciocălează.
înciripa v. **înfiripa.**
înciuda *refl.* și *tr.* A fi sau a face să fie cuprins de ciudă. *vb. I, ind. prez. 3* înciudează.
în ciuda În necazul, în pofida. *loc. prep.*
înciudare (rar) Acțiunea de a (se) înciuda; ciudă. *s.f., g.-d. art.* înciudării, *pl.* înciudări.
încleia 1. *tr.* A unge cu clei și a îmbina piese (de lemn, de hârtie). 2. *refl.* A se murdări cu ceva cleios. 3. *refl.* (fig., despre maxilare, limbă) A se încleșta, a se înțepeni. 4. *tr.* A trata diferite produse cu soluții coloidale sau de amidon pentru a le face impermeabile. *vb. I, ind. prez. 3* încleiază, *1 pl.* încleiem; *conj. prez. 3* să încleieze; *ger.* încleind.
încleială Încleiere. *s.f., g.-d. art.* încleielii, *pl.* încleieli.
încleiat Faptul de a (se) încleia. *s.n.*
încleiere Acțiunea de a (se) încleia; lipire, încleială. *s.f., g.-d. art.* încleierii, *pl.* încleieri.
încleșta 1. *tr.* și *refl.* A (-și) strânge puternic (mâinile, fălcile etc.) 2. *refl.* A se lupta corp la corp. //(fig., despre luptă) A se înteți. 3. *refl.* A se agăța cu disperare de ceva; a se prinde puternic. *vb. I, ind. prez. 3* încleștează.
încleștare Acțiunea de a (se) încleșta. //Contracție. *s.f., g.-d. art.* încleștării, *pl.* încleștări.
încleștat,-ă 1. Strâns puternic (ca într-un clește). 2. (fig., despre lupte) Aprig, dur. *adj., pl.* încleștați,-te.
înclicheta *tr.* (tehn.) A imobiliza un mecanism într-o anumită poziție. *vb. I, ind. prez. 3* înclichetează.
înclichetaj (tehn.) Mecanism care nu permite mișcarea de rotație a unei roți decât într-un singur sens. *s.n., pl.* înclichetaje.
înclina 1. *tr.* și *refl.* A (se) apleca în jos sau într-o parte. 2. *refl.* A face o plecăciune; a saluta. *//refl.* (fig., despre soare) A coborî către asfințit. 3. *refl.* (fig.) A admite, a accepta. 4. *intr.* A se simți atras de ceva. 5. *refl. recipr.* (fig., înv.) A avea legături de dragoste cu cineva. *vb. I, ind. prez. 3* înclină.
înclinare Acțiunea de a (se) înclina. //(geom.) Înclinație. //(fig.) Vocație, talent. *s.f., g.-d. art.* înclinării, *pl.* înclinări.
înclinație (-ți-e) 1. (geom.) Unghi format de o dreaptă sau de un plan cu un plan de referință. 2. (fig.) Vocație, atracție spre ceva. *s.f., art.* înclinația, *g.-d. art.* înclinației, *pl.* înclinații, *art.* înclinațiile.
încoa v. **încoace.**
încoace 1. Înspre mine, spre locul unde mă aflu. */~ și încolo* = dintr-o parte în alta. (pop., fam., s.n.) *A avea pe vino-ncoace* = a avea farmec, a fi atrăgător. *Ce mai ~ (și) încolo?* = de ce atâta vorbă? 2. Înspre momentul de față. [*var.* încoa *adv.*] *adv.*
încolăceală Încolăcire. *s.f., g.-d. art.* încolăcelii, *pl.* încolăceli.
încolăci *tr.* și *refl.* A (se) înfășura ca un colac (în jurul a ceva), a (se) încovriga. *//refl.* (despre drumuri) A șerpui. *//tr.* A încrucișa brațele sau picioarele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încolăcesc, *imperf. 3 sg.* încolăcea; *conj. prez. 3* să încolăceaască.
încolăcire Acțiunea de a (se) încolăci; înfășurare; încolăceală, încolăcitură. *s.f., g.-d. art.* încolăcirii, *pl.* încolăciri.
încolăcitură Încolăcire. *s.f., g.-d. art.* încolăciturii, *pl.* încolăcituri.
încolătăci *refl.* și *tr.* (înv., reg.) A (se) încolăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încolătăcesc, *imperf. 3 sg.* încolătăcea; *conj. prez. 3* să încolătăceaască.
încolea v. **încolo.**
încolo 1. În direcția aceea, într-acolo. 2. Pe urmă, mai târziu. 3. În afară de cele arătate înainte. [*var.* încolea *adv.*] *adv.*
încolona *refl.* A forma o coloană (de marș); (despre o persoană, un vehicul) a se încadra într-o coloană. *//tr.* A dispune în coloană. *vb. I, ind. prez. 3* încolonează.

încolonare Acțiunea de a (se) încolona. *s.f., g.-d. art.* încolonării.
încoltat,-ă (reg.) Colțuros. *adj., pl.* încoltați,-te.
încolți A. *intr.* (despre plante) A răsări; a da colț. //(fig., despre idei, sentimente) A prinde viață, a se ivi. B. *tr.* 1. (despre animale) A înfige colții; a înconjura (ceva sau pe cineva) pentru a-l mușca. 2. (fig.) A prinde pe cineva la strâmtoare; (despre sentimente) a copleși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încoltesc, *imperf. 3 sg.* încolțea; *conj. prez. 3* să încolțească.
încoltire Acțiunea de a încolți; germinare; încoltit. *s.f., g.-d. art.* încoltirii.
încoltit Încoltire. *s.n.*
încomat,-ă (rar) Cu coamă bogată. *adj., pl.* încomați,-te.
încondeia *tr.* 1. A împodobi ouăle de Paști, obiectele de ceramică etc. cu desene specifice. //(fig., pop.) A înnegri sprâncenele. 2. (fig.) A vorbi pe cineva de rău; a calomnia. *vb. I, ind. prez. 3* încondeiază, *1 pl.* încondeiem; *conj. prez. 3* să încondeieze; *ger.* încondeind.
încondeiat Faptul de a încondeia. *s.n.*
încondeiere Acțiunea de a încondeia. *s.f., g.-d. art.* încondeierii, *pl.* încondeieri.
încondeietură Încondeiat; (concr.) desen executat cu condeiul. *s.f., g.-d. art.* încondeieturii, *pl.* încondeieturi.
înconjur Ocol, ocolire. */Fără ~* = pe față, de-a dreptul. *Cu ~* (sau *cu înconjururi*) = pe ocolite. [*var.* încunjur *s.n.*] *s.n., pl.* înconjururi.
înconjura 1. *tr.* A face ocolul unui lucru, al unui loc; a încercui. 2. *tr.* A împresura cu forțe armate; a asedia. 3. *refl.* A aduna în jurul său prieteni. 4. *tr.* A împrejmui, a îngrădi. 5. *intr.* A merge spre țintă pe un drum ocolit. [*var.* încunjura *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înconjor, *3* înconjoară; *conj. prez. 3* să înconjoare.
înconjurare Faptul de a înconjura. *s.f., g.-d. art.* înconjurării.
înconjurător,-oare Care înconjoară, care este de jur împrejur. *adj., pl.* înconjurători,-oare.
incontinuu (-nu-u) Mereu, întruna, fără încetare. [*var.* încontinuu *adv.*] *adv.*
încontra *refl.* (pop.) A se împotrivi; (p. ext.) a se ciocni în păreri cu cineva. *vb. I, ind. prez. 3* se încontrează.
în contra (înv.) Împotriva (cuiva sau a ceva); în direcția opusă, în dauna. *prep.*
încontrare (pop.) Acțiunea de a se încontra; ceartă. *s.f., g.-d. art.* încontrării, *pl.* încontrări.
încopcia (-ci-a) *tr.* 1. A încheia o haină în copci. 2. A îmbina două piese de tablă prin răsucirea marginii uneia peste marginea celeilalte. *vb. I, ind. prez. 3* încopciază, *1 pl.* încopciem; *conj. prez. 3* să încopcieze; *ger.* încopciind.
încopciere (-ci-e-) Acțiunea de a încopcia. *s.f., g.-d. art.* încopcierii, *pl.* încopcieri.
încorda 1. *tr.* A întinde o coardă, un arc, un cablu etc. 2. *tr.* și *refl.* A(-și) contracta mușchii corpului (pentru un efort). //(fig.) A-și concentra voința, memoria etc. 3. *refl.* (despre relațiile dintre oameni) A se tensiona, a se înăspri. 4. *tr.* A lega coardele viței-de-vie. *vb. I, ind. prez. 3* încordează.
încordare Acțiunea de a (se) încorda; încordătură. *s.f., g.-d. art.* încordării, *pl.* încordări.
încordător (reg.) Întorcător al războiului de țesut. 2. Întinzător al coardei fierăstrăului; cordar. *s.n., pl.* încordătoare.
încordătură (înv.) Încordare. *s.f., g.-d. art.* încordăturii, *pl.* încordături.
încornora *tr.* 1. A pune coarne. //(fig.) A exagera, a înflori realitatea. 2. (fig., fam.) A-și înșela soțul sau soția. *vb. I, ind. prez. 3* încornorează.
încornorat,-ă 1. Cu coarne. //(fig., despre fapte, vorbe) Umflat, exagerat. 2. (fam., despre soți) Înșelat. 3. (s.m., art.) Dracul. *adj., pl.* încornorați,-te.
încorona 1. *refl.* și *tr.* A (-și) pune coroană; a deveni sau a face să devină monarh. 2. *tr* A încununa. 3. *tr.* (fig., despre o operă, o realizare etc.) A desăvârși, a încheia o operă, o activitate. *vb. I, ind. prez. 3* încoronează.
încoronare Acțiunea de a (se) încorona. *s.f., g.-d. art.* încoronării, *pl.* încoronări.
încoronat,-ă Care are coroană. */Cap ~* = monarh, rege. *adj., pl.* încoronați,-te.
încorpora/incorpora *tr.* 1. A îngloba, a cuprinde în sine. //A anexa un teritoriu. 2. A încadra un recrut în armată. *vb. I, ind. prez. 3* încorporează/incorporează.
încorporabil,-ă/incorporabil,-ă Care poate fi încorporat. *adj., pl.* încorporabili,-e/incorporabili,-e.
încorporare/incorporare Acțiunea de a încorpora/a incorpora; încorporație. *s.f., g.-d. art.* încorporării/incorporării, *pl.* încorporări/incorporări.
încorporație/incorporație (-ți-e) Încorporare. *s.f., art.* încorporația/incorporația, *g.-d. art.* încorporației/incorporației, *pl.* încorporații/incorporații, *art.* încorporațiile/incorporațiile.
încorseta *tr.* 1. A strânge în corset. 2. (fig.) A îngrădi pe cineva în acțiunile sau în gândurile sale. *vb. I, ind. prez. 3* încorsetează.
încorsetare Acțiunea de a încorseta. //(fig.) Îngrădire, încătușare. *s.f., g.-d. art.* încorsetării, *pl.* încorsetări.
încot/incot (reg.) Chicot. *s.n., pl.* încote/incote.
încotoșmăna *refl.* și *tr.* A (se) îmbrăca gros, a (se) înfofoli. [*var.* încotoșmăni *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* încotoșmănează.
încotoșmăni v. **încotoșmăna.**
încotro În ce direcție, unde; oriunde. *adv.*
încotrova/incotrova (înv.) Undeva, într-o direcție oarecare. *adv.*
încovoia 1. *tr.* și *refl.* A (se) îndoi, a (se) deforma în urma unor apăsări exterioare. 2. *refl.* (fig.) A se umili. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* încovoi, *3 sg.* încovoaie, *1 pl.* încovoiem; *ger.* încovoind.
încovoială Încovoietură. *s.f., g.-d. art.* încovoielii, *pl.* încovoieli.
încovoiat,-ă Curbat, cercuit. //Adus de spate; cocârjat. *adj., pl.* încovoiați,-te.
încovoiere Faptul de a (se) încovoia. *s.f., g.-d. art.* încovoierii, *pl.* încovoieri.
încovoietură Partea încovoiată, curbată a unui obiect; curbură, încovoială. *s.f., g.-d. art.* încovoieturii, *pl.* încovoieturi.
încovriga *refl.* și *tr.* A (se) face (ca un) covrig; a (se) încolăci. *vb. I, ind. prez. 3* încovrigă.
încrâncena *refl.* 1. A se îndârji, a se înverșuna (în acțiuni, în atitudine). 2. A se înfiora, a se îngrozi de frică, de scârbă etc. *vb. I, ind. prez. 3* se încrâncenează.
încrâncenare Acțiunea de a se încrâncena. //Încleștare sângeroasă, încăierare. *s.f., g.-d. art.* încrâncenării, *pl.* încrâncenări.
încrâncenat,-ă Îngrozit, înspăimântat. //(fig.) Crâncen, nemilos. *adj., pl.* încrâncenați,-te.
încrede *refl.* A se baza, a conta pe cineva sau ceva. //(pop.) A avea mare încredere în sine; a se fuduli. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se încrede, *1 pl.* ne încredem, *imperf. 3 sg.* se încredea; *perf. s. 3 sg.* se încrezu; *conj. prez. 3* să se încreadă; *ger.* încrezându-se; *part.* încrezut.
încredere Acțiunea de a se încrede. */Vot de ~* = vot prin care în parlament se aprobă programul unui guvern. *Om* (sau *persoană*) *de* (*mare*) *~* = persoană căreia i se poate încredința orice secret, orice misiune. *s.f., g.-d. art.* încrederii.
încredința 1. *tr.* A da pe cineva sau ceva în grija sau în păstrarea cuiva. 2. *tr.* A împărtăși cuiva o taină. 3. *refl.* A se convinge de ceva. 4. *tr.* A garanta ceva cuiva. 5. *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) logodi. *vb. I, ind. prez. 3* încredințează.

încredințare Acțiunea de a (se) încredința. *s.f., g.-d. art.* încredințării, *pl.* încredințări.
încremeneală Încremenire. *s.f., g.-d. art.* încremenelii, *pl.* încremeneli.
încremeni *intr.* 1. A rămâne nemișcat (de mirare, de groază etc.). *//tr.* A uimi. 2. (despre lucruri în mișcare) A se opri, a sta locului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încremenesc, *imperf. 3 sg.* încremenea; *conj. prez. 3* să încremenească.
încremenire Acțiunea de a încremeni; neclintire; înmărmurire; încremeneală. *s.f., g.-d. art.* încremenirii.
încrengătură Subdiviziune a regnului vegetal sau a celui animal, superioară clasei. *s.f., g.-d. art.* încrengăturii, *pl.* încrengături.
încresta *tr.* (pop.) A cresta. *vb. I, ind. prez. 3* încrestează.
încreț Ornamentație a mânecii la cămășile naționale femeiești, situată între altiță și râuri. *s.n., pl.* încrețuri.
încreți 1. *tr.* și *refl.* A face crețuri. 2. *refl.* (fig., despre pielea, carnea cuiva, p. ext., despre oameni) A se înfiora (din cauza groazei, a spaimei etc.) 3. *tr.* A ondula părul. *//refl.* (despre păr) A deveni creț (în urma ondulării). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încrețesc, *imperf. 3 sg.* încreța; *conj. prez. 3* să încrețească.
încrețire Acțiunea de a (se) încreți; încrețit, zbârcire. *s.f., g.-d. art.* încrețirii, *pl.* încrețiri.
încrețit Încrețire. *s.n.*
încrețitură Partea încrețită a unui material, a unui obiect etc.; cută. *//Rid,* zbârcitură. *s.f., g.-d. art.* încrețiturii, *pl.* încrețituri.
încrezător,-oare Care se încrede (ușor); credul. *//(adv.)* Cu încredere. *adj., pl.* încrezători,-oare.
încrezut,-ă (Persoană) care are o părere foarte bună despre sine; înfumurat, îngâmfat. *adj., s.m.* și *f., pl.* încrezuți,-te.
încrimina v. **incrimina.**
încriminare v. **incriminare.**
încriminator,-oare v. **incriminator.**
încropi *tr.* 1. A încălzi puțin un lichid. 2. (fig.) A aduna ceva (cu greu); a înjgheba. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* încropesc, *imperf. 3 sg.* încropea; *conj. prez. 3* să încropească.
încruci *refl.* (pop.) A se cruci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se încrucește, *imperf. 3 sg.* se încrucea; *conj. prez. 3* să se încrucească.
încrucișa 1. *tr.* A pune, a așeza ceva cruciș. */A ~ brațele (pe piept)* = a sta în inactivitate. *A ~ săbiile* = a începe lupta. 2. *refl. recipr.* A trece unul pe lângă altul, venind din direcții opuse. *//(despre drumuri)* A se întretăia. 3. *intr.* (despre nave) A naviga în larg pentru a supraveghea liniile maritime; (p. gener.) a naviga. 4. *tr.* A împerechea animale sau plante din specii diferite. *vb. I, ind. prez. 3* încrucișează, *1 pl.* încrucișăm; *conj. prez. 3* să încrucișeze; *ger.* încrucișând.
încrucișare Acțiunea de a (se) încrucișa; încrucișat[1]. *s.f., g.-d. art.* încrucișării, *pl.* încrucișări.
încrucișat[1] Încrucișare. *s.n.*
încrucișat[2],-ă 1. Așezat cruciș. 2. (despre ochi) Sașiu. *adj., pl.* încrucișați,-te.
încrunta 1. *refl.* și *tr.* A apropia sprâncenele sau a face cute pe frunte ori între sprâncene (în semn de mânie, de nemulțumire etc.) 2. *refl.* (înv.) A se umple de sânge. *vb. I, ind. prez. 3* încruntă.
încruntare Acțiunea de a (se) încrunta; privire posomorâtă. *s.f., g.-d. art.* încruntării.
încruntat,-ă Cu înfățișare aspră, posomorâtă. *adj., pl.* încruntați,-te.
încruntătură Faptul de a (se) încrunta; înfățișare încruntată; (concr.) rid, cută pe frunte. *s.f., g.-d. art.* încruntăturii, *pl.* încruntături.
încrusta v. **incrusta.**
încrustare v. **incrustare.**
încrustație v. **incrustație.**
încrustațiune v. **incrustație.**
încroșit,-ă (reg.) 1. (despre pielea animalelor) Argăsit. 2. Înroșit; pătat cu sânge. *adj., pl.* încroșiți,-te.
încuia 1. *tr.* A închide cu ajutorul unui zăvor, al unui lacăt, al unei chei etc. 2. *refl.* A se izola într-o încăpere. 3. *tr.* (fig., fam.) A închide gura cuiva, a înfunda. 4. *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) constipa. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* încui, *3* încuie, *1 pl.* încuiem; *ger.* încuind.
încuiat[1] Încuiere. *s.n.*
încuiat[2],-ă 1. Închis cu cheia. 2. (fig.) Necomunicativ, nesociabil. *//*Cu vederi înguste; limitat. *adj., pl.* încuiați,-te.
încuiba *refl.* A-și face cuib; a se statornici. *vb. I, ind. prez. 3* se încuibează.
încuibare Acțiunea de a se încuiba. *s.f., g.-d. art.* încuibării.
încuiere Acțiunea de a (se) încuia; închidere cu cheia; încuiat[1]. *s.f., g.-d. art.* încuierii, *pl.* încuieri.
încuietoare 1. Dispozitiv care încuie ceva. 2. (fig.) Situație dificilă în care se află cineva. *s.f., g.-d. art.* încuietorii, *pl.* încuietori.
încuietură (pop.) Constipație. *s.f., g.-d. art.* încuieturii, *pl.* încuieturi.
încujba *tr* și *refl.* (înv., reg.) A (se) încovoia, a (se) îndoi. *vb. I, ind. prez. 3* încujbează.
încujbare (înv., reg.) Acțiunea de a (se) încujba. *s.f., g.-d. art.* încujbării.
încumeta *refl.* 1. A avea curajul, a îndrăzni. 2. A se bizui. [*var.* (reg.) încumete *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mă încumet, *3* se încumetă; *conj. prez. 3* să se încumete.
încumetare Acțiunea de a se încumeta; îndrăzneală. *s.f., g.-d. art.* încumetării.
încumete v. **încumeta.**
încumetri *refl.* (pop.) A se înrudi prin cumetrie; a se cumetri. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se încumetrește, *imperf. 3 sg.* se încumetrea; *conj. prez. 3* să se încumetrească.
încunjur v. **înconjur.**
încunjura v. **înconjura.**
încunoștința *tr.* A aduce la cunoștință, a comunica ceva (cuiva). *vb. I, ind. prez. 3* încunoștințează.
încunoștințare Acțiunea de a încunoștința; (concr.) act, scrisoare care conține o înștiințare. *s.f., g.-d. art.* încunoștințării, *pl.* încunoștințări.
încununa *tr.* 1. A pune o cunună pe capul cuiva în semn de distincție, de omagiu etc. 2. (fig.) A încorona, a desăvârși o operă, o activitate. *vb. I, ind. prez. 3* încununează.
încununare Acțiunea de a încununa; (fig.) desăvârșire. *s.f., g.-d. art.* încununării, *pl.* încununări.
încura *tr.* (înv., reg.) A mâna caii repede. *//refl.* (despre cai) A alerga în voie. *vb. I, ind. prez. 3* încură.
încuraja *tr.* 1. A da curaj, a îmbărbăta. 2. A stimula. *vb. I, ind. prez. 3* încurajează, *1 pl.* încurajăm; *conj. prez. 3* să încurajeze; *ger.* încurajând.
încurajare Acțiunea de a încuraja; îmbărbătare; stimulare. *s.f., g.-d. art.* încurajării, *pl.* încurajări.
încurajator,-oare Care încurajează; stimulator. *adj., pl.* încurajatori,-oare.
încurare (înv., reg.) Alergare de cai; cavalcadă; (p. ext.) năvală, incursiune. *s.f., g.-d. art.* încurării, *pl.* încurări.
în curând În scurt timp, peste puțin; repede. *loc. adv.*
încurca A. *tr.* 1. A încălci fire, ață etc. *//refl.* și *tr.* A (se) rătăci. 2. A schimba direcția, drumul pentru a-și pierde urma. B. 1. *tr.* A stingheri la mers, a incomoda, a deranja. 2. *tr.* și *refl.* A face pe cineva să piardă sau a pierde firul ideilor. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) prinde în mreje. 4. *refl.* A intra într-o afacere din care nu mai poate ieși. 5. *refl.* (fig.) A pierde vremea, a zăbovi (mai ales la petreceri). *vb. I, ind. prez. 3* încurcă.

încurcălă (reg.) Încurcătură. *s.f., g.-d. art.* încurcălei.
încurcare Acțiunea de a (se) încurca. *s.f., g.-d. art.* încurcării.
încurcăt[1] Faptul de a (se) încurca. *s.n.*
încurcăt[2]**,-ă** A. 1. Încâlcit, amestecat. 2. (despre drumuri) Întortocheat. B. 1. (despre acțiuni, idei etc.) Neclar, confuz. */A lăsa ceva ~* sau *a lăsa-o ~* = a lăsa o problemă nelămurită. 2. (despre persoane) Stingherit, stânjenit. *adj., pl.* încurcați,-te.
încurcă-lume Persoană care încurcă pe alții; persoană pe care nu te poți baza. *s.m.* și *f., g.-d.* lui încurcă-lume, *pl.* încurcă-lume.
încurcătură 1. Încâlcire (de fire, de ață etc.). 2. Situație complicată, confuză. //Jenă. */A pune* (pe cineva) *în ~* = a pune pe cineva într-o situație din care nu știe cum să iasă. *s.f., g.-d. art.* încurcăturii, *pl.* încurcături.
încurela *tr.* (pop.) A lega în curele. *vb. I, ind. prez. 3* încurelează.
încuscri *refl.* A deveni cuscru cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se încuscrește, *imperf. 3 sg.* se încuscrea; *conj. prez. 3* să se încuscrească.
încuscrire Acțiunea, faptul de a se încuscri. *s.f., g.-d. art.* încuscririi, *pl.* încuscriri.
încuviința 1. *intr.* A fi de acord, a-și da consimțământul. 2. *tr.* A permite. *vb. I, ind. prez. 3* încuviințează.
încuviințare Acțiunea de a încuviința; permisiune, aprobare. *s.f., g.-d. art.* încuviințării, *pl.* încuviințări.
îndarn (înv.) Zadarnic. *adv.*
îndata-mare (reg.) În cea mai mare grabă. *loc. adv.*
îndată Imediat, numaidecât, acum. *adv.*
îndată ce După ce, când. *loc. conjcț.*
îndatina v. **îndătina.**
îndatora *tr.* 1. A obliga pe cineva la recunoștință pentru un serviciu, o favoare etc. 2. *refl.* A face datorii, a se împrumuta. 3. *tr.* A da un ban în gaj în schimbul unui împrumut. [*var.* îndatori *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* îndatorează; *ger.* îndatorând.
îndatori v. **îndatora.**
îndatorință (rar) Îndatorire. *s.f., g.-d. art.* îndatoriței, *pl.* îndatorințe.
îndatorire 1. Obligație bănească. 2. Obligație morală; datorie. //Gest, faptă cu care îndatorăm pe cineva; atenție, politețe. *s.f., g.-d. art.* îndatoririi, *pl.* îndatoriri.
îndatoritor,-oare 1. Amabil, serviabil. 2. (neobișnuit) Obligatoriu. *adj., pl.* îndatoritori,-oare.
îndărăt 1. În spate, în urmă. 2. În locul unde a fost înainte. */A da ~* = a regresa; a restitui, a înapoia. *adv.*
îndărătnic,-ă (și s.) 1. Încăpățânat. 2. Perseverent, stăruitor. *adj., pl.* îndărătnici,-ce.
îndărătnici *refl.* A persevera într-o situație; a se încăpățâna. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* îndărătnicește, *imperf. 3 sg.* se îndărătnicea; *conj. prez. 3* să se îndărătnicească.
îndărătnicie Încăpățânare; perseverență, stăruință. *s.f., art.* îndărătniciа, *g.-d. art.* îndărătniciei, *pl.* îndărătnicii, *art.* îndărătniciile.
îndărătul În urma, în spatele cuiva sau a ceva. *prep.*
îndătina *refl.* (reg.) A se obișnui (cu cineva). //*tr.* A obișnui. [*var.* îndatina *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* îndătinează.
îndârjeală Îndârjire. *s.f., g.-d. art.* îndârjelii, *pl.* îndârjeli.
îndârji *tr.* și *refl.* A deveni sau a face să devină dârz; a (se) înverșuna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndârjesc, *imperf. 3 sg.* îndârjea; *conj. prez. 3* să îndârjească.
îndârjire Acțiunea de a (se) îndârji; înverșunare, îndârjeală. *s.f., g.-d. art.* îndârjirii.
înde (înv., pop.) 1. (înaintea unui pronume la plural sau între două pronume care se află în raport de reciprocitate) Între, laolaltă. 2. Spre, către. *prep.*
îndeaievea (rar) (*pron.* de-a în tempo lent/dea în tempo rapid) Aievea. *adv.*
îndeajuns (*pron.* de-a în tempo lent/dea în tempo rapid) Suficient, destul. *adv.*
îndeaproape (*pron.* de-a în tempo lent/dea în tempo rapid) Cu atenție, amănunțit. *adv.*
în definitiv La urma urmelor, în cele din urmă. *loc. adv.*
îndeletnici *refl.* A se ocupa (cu ceva). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se îndeletnicește, *imperf. 3 sg.* se îndeletnicea; *conj. prez. 3* să se îndeletnicească.
îndeletnicire Ocupație, profesiune; preocupare. *s.f., g.-d. art.* îndeletnicirii, *pl.* îndeletniciri.
îndelung,-ă Care durează mult timp; îndelungat. //(adv.) Multă vreme. *adj., pl.* îndelungi.
îndelunga *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) prelungi (ca timp); a dura. *vb. I, ind. prez. 3* îndelungă.
îndelungat,-ă Care durează (mai) mult timp. *adj., pl.* îndelungați,-te.
îndemânatec,-ă v. **îndemânatic.**
îndemâna[1] (în loc.) *La ~ cuiva* = la dispoziția cuiva. *loc. prep.*
îndemâna[2] *refl.* (înv.) A fi capabil, a-i fi la îndemână să facă ceva. *vb. I, ind. prez. 3* se îndemânează.
îndemânare Capacitate de a face (ușor) un lucru; abilitate. *s.f., g.-d. art.* îndemânării.
îndemânatic,-ă 1. Care este priceput; dibaci, abil. 2. De care te folosești cu ușurință. [*var.* îndemânatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* îndemânatici,-ce.
îndemână (în loc.) *La ~* = accesibil, ușor de folosit, de obținut. *loc. adv.*
îndemânos,-oasă (reg.) Ușor de folosit. *adj., pl.* îndemânoși,-oase.
îndemn Îmbold, impuls. */De* (sau *prin, la*) *~ul...* = la stăruința... *s.n., pl.* îndemnuri.
îndemna *tr.* 1. A stimula, a încuraja pe cineva la o acțiune. //*refl.* A se hotărî la ceva. //*refl.* (fig.) A se lua la întrecere. 2. A sili un animal să meargă mai repede. *intr.* (reg., despre animale) A înainta trăgând. *vb. I, ind. prez. 3* îndeamnă.
îndemnare (rar) Acțiunea de a (se) îndemna; îndemn. *s.f., g.-d. art.* îndemnării, *pl.* îndemnări.
îndemnizare v. **îndemnizare.**
îndemnizație v. **îndemnizație.**
îndeobște (-de-ob-) De obicei; în general. *adv.*
îndeosebi (-de-o-) Mai ales, mai cu seamă. *adv.*
îndepărta 1. *tr.* A da deoparte; a ține departe, a distanța. 2. *tr.* A concedia. 3. *refl.* A pleca de lângă cineva sau de lângă ceva; a se abate. *vb. I, ind. prez. 3* îndepărtează.
îndepărtare Acțiunea de a (se) îndepărta; înlăturare; distanțare; abatere. *s.f., g.-d. art.* îndepărtării, *pl.* îndepărtări.
îndepărtat,-ă Depărtat. //Care vine de departe. //Care s-a petrecut demult. *adj., pl.* îndepărtați,-te.
îndeplini *tr.* A face, a împlini ceva, a duce la bun sfârșit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndeplinesc, *imperf. 3 sg.* îndeplinea; *conj. prez. 3* să îndeplinească.
îndeplinire Acțiunea de a îndeplini. *s.f., g.-d. art.* îndeplinirii, *pl.* îndepliniri.
îndesa 1. *tr.* A presa (ca să încapă); a înghesui. 2. *refl.* A deveni (mai) des, (mai) compact; a se îndesi. 3. *tr.* A-și așeza pălăria, căciula, șapca, trăgând-o cât mai mult pe cap. 4. *refl.* (despre ființe) A se înghesui. //(pop.) A da zor. *vb. I, ind. prez. 3* îndeasă; *ger.* în-desând.
îndesare Acțiunea de a (se) îndesa; înghesuire. *s.f., g.-d. art.* îndesării, *pl.* îndesări.
îndesat,-ă 1. Presat, îngrămădit. */Cu vârf și ~* = din belșug. 2. Dens, compact. 3. (despre mers) Apăsat. 4. (despre ființe) Mic și gras. *adj., pl.* îndesați-te.
îndesi *refl.* și *tr.* A deveni sau a face să devină mai des. //A (se) înmulți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndesesc, *imperf. 3 sg.* îndesea; *conj. prez. 3* să îndeseaască; *ger.* îndesind.

îndesire Faptul de a (se) îndesi; sporire, înmulțire. *s.f., g.-d. art.* îndesirii.
îndesit,-ă Care a devenit mai des, mai compact; (p. ext.) mai frecvent. *adj., pl.* îndesiți,-te.
îndestul,-ă (înv.) Destul. //(adv.) Cât trebuie, cât se cuvine. *adj., pl.* îndestuli,-e.
îndestula 1. *tr.* A satisface, a sătura (cu de-ale mâncării). 2. *refl.* A avea după dorință. *vb. I, ind. prez. 3* îndestulează.
îndestulare Acțiunea de a (se) îndestula; abundență. *s.f., g.-d. art.* îndestulării, *pl.* îndestulări.
îndestulător,-oare Care îndestulează; suficient, din belșug. *adj., pl.* îndestulători,-oare.
îndigui *tr.* A construi un dig (pentru a proteja o suprafață) contra inundațiilor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndiguiesc, *imperf. 3 sg.* îndiguia; *conj. prez. 3* să îndiguiască.
îndiguire Acțiunea de a îndigui; zăgăzuire; (concr.) dig. *s.f., g.-d. art.* îndiguirii, *pl.* îndiguiri.
îndobitoci *tr.* și *refl.* A (se) tâmpi; a (se) prosti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndobitocesc, *imperf. 3 sg.* îndobitocea; *conj. prez. 3* să îndobitocească.
îndobitocire Acțiunea de a (se) îndobitoci. *s.f., g.-d. art.* îndobitocirii.
îndocare Introducere a unei nave într-un doc, în vederea unor reparații. *s.f., g.-d. art.* îndocării, *pl.* îndocări.
îndoctrina *tr.* și *refl.* A (se) iniția într-o doctrină. *vb. I, ind. prez. 3* îndoctrinează.
îndoctrinare Acțiunea de a (se) îndoctrina. *s.f., g.-d. art.* îndoctrinării.
îndoi[1] 1. *tr.* A strânge, a plia ceva în două. 2. *tr.* și *refl.* A (se) încovoia, a (se) curba. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* îndoi, *3* îndoaie, *imperf. 3 sg.* îndoia; *conj. prez. 3* să îndoaie.
îndoi[2] *tr.* 1. A mări ceva de două ori, a dubla. 2. A subția un lichid cu altul, în părți egale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndoiesc, *imperf. 3 sg.* îndoia; *conj. prez. 3* să îndoiască.
îndoi[3] *refl.* (despre oameni) A fi nesigur în părerea sa, a șovăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se îndoiește, *imperf. 3 sg.* se îndoia; *conj. prez. 3* să se îndoiască.
îndoială Neîncredere, șovăială. *Fără ~* = desigur. *A pune* (ceva) *la ~* = a se îndoi de ceva. *s.f., g.-d. art.* îndoielii, *pl.* îndoieli.
îndoielnic,-ă Nesigur; dubios. //Suspect. //Șovăitor. *adj., pl.* îndoielnici,-ce.
îndoios,-oasă (rar) Îndoielnic, problematic. *adj., pl.* îndoioși,-oase.
îndoire Acțiunea de a (se) îndoi; împăturire; încovoiere. //(înv.) Îndoială. *s.f., g.-d. art.* îndoirii, *pl.* îndoiri.
îndoit[1] Ceea ce este în cantitate dublă. *~ul unei sume. s.n.*
îndoit[2]**,-ă** A. 1. Strâns prin îndoire. 2. Curbat, încovoiat. B. 1. Dublat; (p. ext.) sporit. 2. Amestecat (în părți egale) cu alt lichid; subțiat. C. Care stă la îndoială. *adj., pl.* îndoiți,-te.
îndoitură (-do-i-) Partea unde un obiect, un material a fost (sau este) îndoit. //(rar) Cotitură. //(rar) Cută a unui teren. *s.f., g.-d. art.* îndoiturii, *pl.* îndoituri.
îndolia (-li-a) *tr.* A aduce doliu, a produce durere, tristețe. *vb. I, ind. prez. 3* îndoliază, *1 pl.* îndoliem; *conj. prez. 3* să îndolieze; *ger.* îndoliind.
îndoliere (-li-e-) Durere adâncă produsă de moartea unei rude, a unei ființe dragi. *s.f., g.-d. art.* îndolierii, *pl.* îndolieri.
îndopa 1. *tr.* și *refl.* (fam.) A (se) hrăni mai mult decât trebuie; a (se) ghiftui. 2. *tr.* A hrăni forțat un animal (pentru a-l îngrășa). 3. *tr.* (reg.) A îndesa. *vb. I, ind. prez. 3* îndoapă.
îndopare Acțiunea de a (se) îndopa; îndopat. *s.f., g.-d. art.* îndopării, *pl.* îndopări.
îndopat Îndopare. *s.n.*
îndosaria (-ri-a) *tr.* 1. A introduce în dosare. 2. A sorta pe dosare. *vb. I, ind. prez. 3* îndosariază, *1 pl.* îndosariem; *conj. prez. 3* să îndosarieze; *ger.* îndosariind.
îndosariere (-ri-e-) Acțiunea, faptul de a îndosaria. *s.f., g.-d. art.* îndosarierii, *pl.* îndosarieri.
îndosi *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) dosi. *vb. IV, ind. prez 1 sg.* și *3 pl.* îndosesc, *imperf. 3 sg.* îndosea; *conj. prez. 3* să îndoseaască.
îndrăci *tr.* și *refl.* A (se) înfuria; a (se) înrăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndrăcesc, *imperf. 3 sg.* îndrăcea; *conj. prez. 3* să îndrăceaască.
îndrăcire Stare de furie extremă. *s.f., g.-d. art.* îndrăcirii.
îndrăcit,-ă Afurisit, rău. //Înfocat, aprins. //(fig.) Șmecher, poznaș. *adj., pl.* îndrăciți,-te.
îndrăgi *tr.* A simți afecțiune, dragoste față de cineva sau ceva. *//refl. recipr.* (pop.) A se iubi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndrăgesc, *imperf. 3 sg.* îndrăgea; *conj. prez. 3* să îndrăgească.
îndrăgire Faptul de a (se) îndrăgi; îndrăgostire. *s.f., g.-d. art.* îndrăgirii.
îndrăgit,-ă 1. Iubit. 2. Îndrăgostit. *adj., pl.* îndrăgiți,-te.
îndrăgitor,-oare (rar) Care îndrăgește. *adj., pl.* îndrăgitori,-oare.
îndrăgosti *refl.* A începe să iubească pe cineva; a se înamora. *//tr.* (neobișnuit) A iubi, a îndrăgi. *//refl. recipr.* (pop.) A se iubi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se îndrăgostește, *imperf. 3 sg.* se îndrăgostea; *conj. prez. 3* să se îndrăgostească.
îndrăgostire (rar) Faptul de a (se) îndrăgosti; îndrăgire, amorezare. *s.f., g.-d. art.* îndrăgostirii.
îndrăzneală 1. Atitudinea celui care îndrăznește; curaj, îndrăznire. 2. Faptă îndrăzneață. *s.f., g.-d. art.* îndrăznelii, *pl.* îndrăzneli.
îndrăzneț,-eață 1. Curajos, îndrăznitor. 2. (și *adv.*) Ieșit din comun; excentric. //Obraznic. *adj., pl.* îndrăzneți,-e.
îndrăzni *tr.* A avea curaj; a cuteza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndrăznesc, *imperf. 3 sg.* îndrăznea; *conj. prez. 3* să îndrăznească.
îndrăznire (înv.) Îndrăzneală. *s.f., g.-d. art.* îndrăznirii.
îndrăznitor,-oare (înv.) Îndrăzneț. *adj., pl.* îndrăznitori,-oare.
îndrepta A. 1. *tr.* A face drept ceea ce era îndoit sau strâmb. 2. *tr.* și *refl.* A (se) ameliora, a (se) îmbunătăți. //A(-și) corecta purtările. 3. *refl.* A se întrema după o boală. B. 1. *refl.* A porni într-o anumită direcție. 2. *tr.* A arăta cuiva drumul bun; a îndruma în direcția potrivită. *A-și ~ pașii* = a merge spre... *A ~ pașii cuiva* = a) a face pe cineva să meargă spre...; b) a călăuzi. *A-și ~ ochii* (sau *privirea*) *asupra cuiva* (sau *a ceva*) = a se uita la cineva sau la ceva. *A-și ~ gândul asupra cuiva* (sau *a ceva*) = a i se duce gândul la cineva sau la ceva. 3. *tr.* A ținti cu o armă asupra cuiva sau a ceva. *vb. I, ind. prez. 3* îndreaptă.
îndreptar Lucrare care conține norme, reguli; îndrumări pentru un anumit domeniu. *s.n., pl.* îndreptare.
îndreptare Acțiunea de a (se) îndrepta; corectare. //(înv.) Dreptate. //(înv., la pl.) Document, act. *s.f., g.-d. art.* îndreptării, *pl.* îndreptări.
îndreptător,-oare (înv.) Călăuzitor. *adj., pl.* îndreptători,-oare.
îndreptăți *tr.* A acorda cuiva un drept; a justifica, a autoriza (ceva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îndreptățesc, *imperf. 3 sg.* îndreptățea; *conj. prez. 3* să îndreptățească.
îndreptățire Acțiunea de a îndreptăți; justificare. *s.f., g.-d. art.* îndreptățirii, *pl.* îndreptățiri.

îndreptui *tr* (înv.) A îndrepta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îndreptuiesc, *imperf. 3 sg.* îndreptuia; *conj. prez. 3* să îndreptuiască.
în dreptul În faţa, lângă cineva sau ceva. *loc. prep.*
îndritui *tr*. A îndreptăţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îndrituiesc, *imperf. 3 sg.* îndrituia; *conj. prez. 3* să îndrituiască.
îndruga *tr*. 1. A toarce cu druga. 2. (fam.) A vorbi mult şi fără rost; a vorbi nedesluşit. *vb. I, ind. prez. 3* îndrugă.
îndrugare Acţiunea de a îndruga. *s.f., g.-d. art.* îndrugării, *pl.* îndrugări.
îndruma *tr*. 1. A arăta cuiva drumul. 2. A conduce pe cineva într-un domeniu, în viaţă. *vb. I, ind. prez. 3* îndrumă.
îndrumar (rar) Îndrumător. *s.n., pl.* îndrumare.
îndrumare Acţiunea de a îndruma; sfat. *s.f., g.-d. art.* îndrumării, *pl.* îndrumări.
îndrumător[1] Lucrare care îndrumează într-un domeniu; îndrumar. *s.n., pl.* îndrumătoare.
îndrumător[2]**,-oare** (Persoană) care îndrumă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* îndrumători,-oare.
înduioşa *refl.* şi *tr*. A fi cuprins sau a face pe cineva să fie cuprins de duioşie, de milă. [*var.* (rar) înduiosi *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înduioşează, *1 pl.* înduioşăm; *conj. prez. 3* să înduioşeze; *ger.* înduioşând.
înduioşare Faptul de a (se) înduioşa. [*var.* înduioşire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* înduioşării.
înduioşător,-oare Care provoacă înduioşare; emoţionant. *adj., pl.* înduioşători,-oare.
înduiosi v. **înduioşa.**
înduioşire v. **înduioşare.**
îndulci 1. *tr*. A pune zahăr, miere sau alt îndulcitor într-o mâncare sau într-o băutură. 2. *refl*. A mânca (puţin) din mâncăruri gustoase şi rare; a se înfrupta. *A se ~ la ceva* = a da de gustul unui lucru şi a-l dori mereu; a se deda la... 3. *tr*. (fig.) A umple de mulţumire, a desfăta. 4. *tr*. şi *refl*. A (se) îmbuna, a (se) îmblânzi. 5. *tr*. A domoli, a estompa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îndulcesc, *imperf. 3 sg.* îndulcea; *conj. prez. 3* să îndulcească.
îndulcire Acţiunea de a (se) îndulci. *s.f., g.-d. art.* îndulcirii.
îndulcitor[1] Substanţă folosită pentru a da gust dulce alimentelor. *s.m., pl.* îndulcitori.
îndulcitor[2]**,-oare** 1. Care îndulceşte. 2. (fig.) Care desfată, satisface. *adj., pl.* îndulcitori,-oare.
îndumnezei *tr*. (rar) A diviniza. //A slăvi, a preamări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* îndumnezeiesc, *imperf. 3 sg.* îndumnezeia; *conj. prez. 3* să îndumnezeiască.
îndumnezeire (rar) Acţiunea de a îndumnezei; divinizare; slăvire. *s.f., g.-d. art.* îndumnezeirii.
îndupleca 1. *tr*. A face pe cineva să fie de acord cu ceva, să cedeze. 2. *refl*. A se arăta milos, a se îndura. *vb. I, ind. prez. 3* îndupleacă.
înduplecare Acţiunea de a (se) îndupleca. *s.f., g.-d. art.* îndupleacării.
îndupleacător,-oare (înv.) Care îndupleacă. *adj., pl.* îndupleacători,-oare.
îndura 1. *tr*. A suporta cu răbdare un necaz, o boală etc.; a pătimi, a suferi. 2. *refl*. A consimţi să..., a se hotărî să... 3. *refl*. A-i fi milă de cineva. *vb. I, ind. prez. 3* îndură.
îndurare Acţiunea de a (se) îndura; răbdare; milă, bunătate. *s.f., g.-d. art.* îndurării, *pl.* îndurări.
îndurător,-oare (înv.) 1. Care suportă o suferinţă cu răbdare; răbdător. 2. Milostiv. *adj., pl.* îndurători,-oare.
îndurera *tr*. A pricinui cuiva o durere sufletească; a mâhni. //(rar) A pricinui cuiva o durere fizică. *vb. I, ind. prez. 3* îndurerează.
îndurerare Întristare. *s.f., g.-d. art.* îndurerării.
înduşmăni *refl. recipr.* (reg.) A se duşmăni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se înduşmăneşte, *imperf. 3 sg.* se înduşmănea; *conj. prez. 3* să se înduşmănească.
înec 1. Moarte prin asfixiere în apă (sau în alt lichid); înecăciune. 2. Revărsare mare de ape; inundaţie, puhoi. *s.n., pl.* înecuri.
îneca 1. *refl*. şi *tr*. A muri sau a face să moară prin asfixie în apă sau în alt lichid. /(refl.) *A se ~ (ca ţiganul) la mal* = a suferi un eşec în ultimul moment. 2. *refl*. (despre nave) A se scufunda. 3. *tr*. (despre ape) A inunda un loc. 4. *refl*. şi *tr*. A (se) sufoca, a (se) înăbuşi. 5. *tr*. (despre plâns, lacrimi) A podidi (împiedicând respiraţia). *vb. I, ind. prez. 3* îneacă.
înecare Acţiunea de a (se) îneca. *s.f. g.-d. art.* înecării.
înecăcios,-oasă Care îneacă. //(despre aer) Sufocant, irespirabil. //(despre alimente) Care se înghite greu. [*var.* necăcios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* înecăcioşi,-oase.
înecăciune 1. Dificultate în respiraţie, sufocare. 2. (rar) Înec (1). *s.f., g.-d. art.* înecăciunii, *pl.* înecăciuni.
înecător,-oare (rar) Înecăcios, sufocant. *adj., pl.* înecători,-oare.
în faţa Înaintea, dinaintea (cuiva sau a ceva). *loc. prep.*
în faţă În frunte, înainte. *loc. adv.*
înfăptui *tr*. A duce la bun sfârşit, a face, a realiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înfăptuiesc, *imperf. 3 sg.* înfăptuia; *conj. prez. 3* să înfăptuiască.
înfăptuire Acţiunea de a înfăptui; realizare; (concr.) lucrare îndeplinită. *s.f., g.-d. art.* înfăptuirii, *pl.* înfăptuiri.
înfăptuitor,-oare (-tu-i-) Persoană care înfăptuieşte ceva. *s.m., pl.* înfăptuitori; *s.f., g.-d. art.* înfăptuitoarei, *pl.* înfăptuitoare.
înfăşa *tr*. A înveli un copil în scutece; (p. ext.) a înfăşura corpul sau o parte a corpului cu un bandaj, cu o faşă etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înfăş, *2 sg.* înfeşi, *3* înfăşă, *1 pl.* înfăşăm; *conj. prez. 3* să înfeşe; *ger.* înfăşând.
înfăşare Acţiunea de a înfăşa. *s.f., g.-d. art.* înfăşării, *pl.* înfăşări.
înfăşura 1. *tr*. şi *refl*. A se acoperi de jur împrejur cu o învelitoare, cu o pânză etc. 2. *tr*. şi *refl*. A (se) încolăci. 3. *tr*. (fig.) A cuprinde, a învălui. 4. *refl*. (fam.) A se învârti de colo până colo; a da târcoale. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înfăşor, *3* înfăşoară; *conj. prez. 3* să înfăşoare.
înfăşurare Acţiunea de a (se) înfăşura. //(concr.) Fiecare dintre ansamblurile de bobine, de fire ale unui circuit electric. *s.f., g.-d. art.* înfăşurării, *pl.* înfăşurări.
înfăşurătoare (mat.) Curbă tangentă la fiecare dintre curbele unui ansamblu. *s.f., g.-d. art.* înfăşurătoarei.
înfăşurător[1] (tehn.) Cilindru pe care se înfăşoară hârtia când iese din maşina de fabricat. *s.n., pl.* înfăşurătoare.
înfăşurător[2]**,-oare** Care serveşte la înfăşurare, care înfăşoară. *adj., pl.* înfăşurători,-oare.
înfăşurătură (rar) Obiectul, materialul care este înfăşurat; ceea ce înfăşoară ceva. *s.f., g.-d. art.* înfăşurături, *pl.* înfăşurături.
înfăţa *tr*. A îmbrăca cu o faţă de pernă, de plapumă etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înfăţ, *2 sg.* înfeţi, *3* înfaţă; *conj. prez. 3* să înfeţe.
înfăţare Faptul de a înfăţa. *s.f., g.-d. art.* înfăţării.
înfăţişa 1. *refl*. şi *tr*. A (se) prezenta, a (se) arăta. 2. *tr*. A descrie, a prezenta prin cuvinte, culoare etc. 3. *refl*. A-şi imagina, a-şi închipui. [*var.* (reg.) înfăţoşa *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înfăţişează, *1 pl.* înfăţişăm; *conj. prez. 3* să înfăţişeze; *ger.* înfăţişând.
înfăţişare 1. Acţiunea de a (se) înfăţişa; prezentare, descriere. 2. (jur.) Prezentare a unei persoane în faţa unui organ de judecată. //Termen de judecată. 3. (concr.) Aspect al unei fiinţe sau al unui lucru. [*var.* (reg.) înfăţoşare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* înfăţişării, *pl.* înfăţişări.
înfăţoşa v. **înfăţişa.**

înfăţoşare v. **înfăţişare.**
înfeuda (-fe-u-) 1. *tr.* A supune, a robi. 2. *refl.* A se subordona complet unei persoane. *vb. I, ind. prez. 3* înfeudează.
înfeudare (-fe-u) Acţiunea de a (se) înfeuda; supunere. *s.f., g.-d. art.* înfeudării, *pl.* înfeudări.
înfia (-fi-a) *tr.* A adopta (legal) un copil. *vb. I, ind. prez. 3* înfiază, *1 pl.* înfiem; *conj. prez. 3* să înfieze; *ger.* înfiind.
înfiera (-fie-) *tr.* 1. A însemna un animal cu fierul înroşit. 2. (fig.) A condamna cu severitate; a stigmatiza. *vb. I, ind. prez. 3* înfierează.
înfierare (-fie-) Acţiunea de a înfiera; înfierat[1]. *s.f., g.-d. art.* înfierării, *pl.* înfierări.
înfierat[1] (-fie-) Înfierare. *s.n.*
înfierat[2],-ă (-fie-) 1. (despre animale) Însemnat cu fierul înroşit. 2. (fig.) Stigmatizat. 3. (pop.) Îmbrăcat în fier. *adj., pl.* înfieraţi,-te.
înfierbânta 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face fierbinte. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) mânia; a (se) înflăcăra. 3. *refl.* (fig.) A se antrena într-o acţiune. *//tr.* A insufla avânt. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înfierbânt, *2 sg.* înfierbânţi, *3* înfierbântă; *conj. prez. 3* să înfierbânte.
înfierbântare Acţiunea de a (se) înfierbânta; înfierbântat. *s.f., g.-d. art.* înfierbântării.
înfierbântat Înfierbântare. *s.n.*
înfierbântător,-oare Care înfierbântă. *adj., pl.* înfierbântători,-oare.
înfiere (-fi-e-) Acţiunea de a înfia. *s.f., g.-d. art.* înfierii, *pl.* înfieri.
înfietor,-oare (-fi-e-) Persoană care înfiază un copil; părinte prin adopţie. *s.m., pl.* înfietori; *s.f., g.-d. art.* înfietoarei, *pl.* înfietoare.
înfigăreţ,-eaţă Care se amestecă în lucruri care nu-l privesc; băgăcios. *adj., pl.* înfigăreţi,-e.
înfige 1. *tr.* A face ca un obiect ascuţit să intre în ceva. */A ~ mâna* sau *mâinile* (în ceva) = a apuca (ceva) cu putere. 2. *refl.* (fig.) A se apuca de o activitate cu îndrăzneală şi curaj. *//*(peior.) A intra sau a se amesteca undeva cu obrăznicie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înfig, *perf. s. 1 sg.* înfipsei, *1 pl.* înfipserăm; *ger.* înfigând; *part.* înfipt.
înfigere Acţiunea de a (se) înfige. *s.f., g.-d. art.* înfigerii, *pl.* înfigeri.
înfiinţa 1. *tr.* A face să ia fiinţă; a constitui; a crea, a funda. 2. *refl.* (despre oameni) A apărea, a se arăta undeva (pe neaşteptate). *vb. I, ind. prez. 3* înfiinţează.
înfiinţare Acţiunea de a (se) înfiinţa; fundare, instituire. *s.f., g.-d. art.* înfiinţării, *pl.* înfiinţări.
în fine În sfârşit, în cele din urmă. *loc. adv.*
înfiltra v. **infiltra.**
înfiltrare v. **infiltrare.**
înfiltraţie v. **infiltraţie.**
înfiola (-fi-o-) *tr.* A introduce o substanţă medicamentoasă într-o fiolă. *vb. I, ind. prez. 3* înfiolează.
înfiolare (-fi-o-) Acţiunea de a înfiola. *s.f., g.-d. art.* înfiolării, *pl.* înfiolări.
înfiora (-fi-o-) *refl.* şi *tr.* 1. A fi cuprins sau a face pe cineva să fie cuprins de fiori; a (se) înfricoşa. 2. A (se) emoţiona, a (se) tulbura. 3. A (se) mişca uşor. *vb. I, ind. prez. 3* înfioară.
înfiorare (-fi-o-) Acţiunea de a (se) înfiora; spaimă; nelinişte, emoţie. *s.f., g.-d. art.* înfiorării, *pl.* înfiorări.
înfiorător,-oare (-fi-o-) Care înfioară; îngrozitor. *adj., pl.* înfiorători,-oare.
înfipt,-ă 1. Nemişcat, ţeapăn. 2. (fam.) Îndrăzneţ, arogant. *//*(adv.) De-a dreptul; direct. *adj., pl.* înfipţi,-te.
înfira *tr.* (rar) 1. A coase sau a broda cu fir. 2. A depăna fire toarse. *vb. I, ind. prez. 3* înfiră.
înfiripa 1. *tr.* A alcătui ceva la repezeală; a înjgheba. 2. *refl.* (fig.) A lua naştere, a prinde contur. 3. *refl.* A-şi reveni după o boală; a se întrema. [*var.* înciripa *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înfiripă.
înfiripare Acţiunea de a (se) înfiripa; înjghebare; revenire după o boală. *s.f., g.-d. art.* înfiripării, *pl.* înfiripări.
înflăcăra *tr.* şi *refl.* 1. A (se) aprinde, a (se) entuziasma. 2. A (se) înroşi, a (se) îmbujora. *vb. I, ind. prez. 3* înflăcărează.
înflăcărare Acţiunea de a (se) înflăcăra; entuziasm, ardoare. *s.f., g.-d. art.* înflăcărării.
înflăcărat,-ă 1. Pasionat, avântat. 2. Care e aprins, care dogoreşte; (p. ext.) de culoare roşie ca focul. *adj., pl.* înflăcăraţi,-te.
înflora *tr.* A împodobi cu flori ţesute, pictate, brodate. *vb. I, ind. prez. 3* înfloreză.
înflori A. *intr.* A face flori; a se acoperi cu flori. B. 1. *intr.* (fig.) A se dezvolta frumos, a prospera. *//*A fi în toată strălucirea. *//*(despre faţă) A se lumina. 2. *tr.* A împodobi (cu desene, cusături etc.). *//*(fig.) A exagera. 3. *tr.* (pop.) A face ca o pânză sau un obiect confecţionat din pânză să devină alb strălucitor (prin spălare şi uscare la soare). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înfloresc, *imperf. 3 sg.* înflorea; *conj. prez. 3* să înfloreaască.
înflorire Acţiunea de a înflori. *s.f., g.-d. art.* înfloririi, *pl.* înfloriri.
înflorit,-ă 1. (despre plante) Care este plin cu flori; (despre flori) care a îmbobocit. 2. (fig., despre oameni) Îmbujorat, luminat. 3. (fig., despre exprimare, limbaj) Bogat în figuri de stil. *adj., pl.* înfloriţi,-te.
înfloritor,-oare Care e în plină dezvoltare; prosper. *adj., pl.* înfloritori,-oare.
înfloriturâ Podoabă, ornament. *//*(fig.) Exagerare. *s.f., g.-d. art.* înfloriturii, *pl.* înfloriturâ.
înfoca 1. *tr.* (rar) A da foc la ceva, a încălzi ceva la foc. 2. *refl.* (fig.) A se înflăcăra. *vb. I, ind. prez. 3* înfoacă.
înfocare Acţiunea de a (se) înfoca; înflăcărare, pasiune. *s.f., g.-d. art.* înfocării.
înfocat,-ă 1. Înfierbântat. *//*Roşu-aprins. 2. (fig., despre ochi) Focos, viu. 3. (fig.) Pasionat, înflăcărat. *adj., pl.* înfocaţi,-te.
înfofoli *tr.* şi *refl.* A (se) îmbrăca, a (se) acoperi cu multe haine. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înfofolesc, *imperf. 3 sg.* înfofolea; *conj. prez. 3* să înfofolească.
înfoia 1. *tr.* şi *refl.* 1. A (se) umfla, a (se) desface (în foi). 2. *refl.* (despre păsări) A-şi desface penele. *//refl.* A se învârti de colo-colo. 3. *refl.* (fig., despre oameni) A-şi da importanţă, a-şi da ifose. 4. *refl.* (despre materiale) A se afâna. *vb. I, ind. prez. 3* înfoaie, *1 pl.* înfoiem; *conj. prez. 3* să înfoaie; *ger.* înfoind.
înfoiat,-ă 1. Desfăcut, umflat. *//*(despre păsări) Cu penele răsfirate, zbârlite. *//*(despre haine) Larg, creţ. 2. (despre pământ) Afânat. *adj., pl.* înfoiaţi,-te.
înfoiere Acţiunea de a (se) înfoia. *s.f., g.-d. art.* înfoierii, *pl.* înfoieri.
înfometa *tr.* A face pe cineva să sufere de foame; a constrânge prin foame. *vb. I, ind. prez. 3* înfometează.
înfometare Acţiunea de a înfometa. *s.f., g.-d. art.* înfometării.
înfrăţi 1. *tr.* şi *refl. recipr.* A (se) lega prin sentimente frăţeşti, printr-o prietenie strânsă. 2. *intr.* (despre plante) A face lăstari. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înfrăţesc, *imperf. 3* înfrăţea; *conj. prez. 3* să înfrăţească.
înfrăţire Acţiunea de a (se) înfrăţi; prietenie strânsă. *s.f., g.-d. art.* înfrăţirii.
înfrăţitor,-oare (rar) Care înfrăţeşte. *adj., pl.* înfrăţitori,-oare.
înfrâna 1. *tr.* A pune frâu (unui cal). 2. *tr.* (fig.) A domoli, a potoli. 3. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) stăpâni. *vb. I, ind. prez. 3* înfrânează.

înfrânare Acțiunea de a (se) înfrâna; (fig.) abținere, cumpătare. *s.f., g.-d. art.* înfrânării, *pl.* înfrânări.
înfrânat,-ă 1. (despre animale) Care are frâul pus. 2. (despre vehicule) Care merge cu frâna pusă. *adj., pl.* înfrânați,-te.
înfrânge *tr.* 1. A bate în luptă, a birui. 2. (fig.) A-și domina o stare sufletească. 3. (rar) A încălca voința cuiva; a călca o lege, o dispoziție. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înfrâng, *perf. s. 1 sg.* înfrânsei, *1 pl.* înfrânserăm; *part.* înfrânt.
înfrângere Acțiunea de a înfrânge. *s.f., g.-d. art.* înfrângerii, *pl.* înfrângeri.
înfrica *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) înfricoșa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înfric, *perf. s. 1 sg.* înfricai; *conj. prez. 3* să înfrice.
înfricoșa *tr.* și *refl.* A fi cuprins sau a face să fie cuprins de frică; a (se) speria; a (se) înfrica. *vb. I, ind. prez. 3* înfricoșează, *1 pl.* înfricoșăm; *conj. prez. 3* să înfricoșeze; *ger.* înfricoșând.
înfricoșare Acțiunea de a (se) înfricoșa. *s.f., g.-d. art.* înfricoșării.
înfricoșător,-oare Care înfricoșează; înspăimântător. *adj., pl.* înfricoșători,-oare.
înfrigurare Stare de încordare nervoasă, de neliniște. */Cu ~* = cu neliniște, cu emoție. *s.f., g.-d. art.* înfrigurării.
înfrigurat,-ă Cuprins de frig. //(fig.) Cuprins de neliniște, de nerăbdare. *adj., pl.* înfrigurați,-te.
înfrumoșa *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) înfrumuseța. *vb. I, ind. prez. 3* înfrumoșează, *1 pl.* înfrumoșăm; *conj. prez. 3* să înfrumoșeze; *ger.* înfrumoșând.
înfrumusețа *tr.* și *refl.* A (se) face (mai) frumos; a (se) împodobi, a (se) înfrumoșa. *vb. I, ind. prez. 3* înfrumusețează.
înfrumusețare Acțiunea de a (se) înfrumuseța. *s.f., g.-d. art.* înfrumusețării, *pl.* înfrumusețări.
înfrunta 1. *tr.* A se împotrivi, a rezista în fața unei primejdii. 2. *tr.* A mustra, a certa. 3. *refl. recipr.* A avea un schimb aprins de cuvinte, un conflict. *vb. I, ind. prez. 3* înfruntă.
înfruntare Acțiunea de a (se) înfrunta; opunere hotărâtă; conflict. *s.f., g.-d. art.* înfruntării, *pl.* înfruntări.
înfrunzi *intr.* A face frunze, a se acoperi cu frunze. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* înfrunzește, *imperf. 3 sg.* înfrunzea; *conj. prez. 3* să înfrunzească.
înfrunzire Acțiunea de a înfrunzi. *s.f., g.-d. art.* înfrunzirii, *pl.* înfrunziri.
înfrupta *refl.* 1. A mânca (cu poftă) ceva gustos. //(pop.) A mânca de dulce (în post). 2. (fig., ir.) A trage foloase necinstite. *vb. I, ind. prez. 3* se înfruptă.
înfruptare Acțiunea de a se înfrupta. *s.f., g.-d. art.* înfruptării.
înfuleca *tr.* (fam.) A mânca repede, cu lăcomie. [*var.* înfulica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înfulecă.
înfulecare (fam.) Acțiunea de a înfuleca. *s.f., g.-d. art.* înfulecării.
înfulica v. **înfuleca.**
înfumura *refl.* A-și da aere; a se îngâmfa. *vb. I, ind. prez. 3* se înfumurează.
înfumurare Îngâmfare, aroganță. *s.f., g.-d. art.* înfumurării, *pl.* înfumurări.
înfunda 1. *tr.* A pune fund unui vas; a închide total o deschizătură. */A ~* (cuiva) *gura* = a obliga (pe cineva) să tacă. //(fig.) A înăbuși un sunet, un zgomot. 2. *refl.* (despre drumuri) A se sfârși. /(fam.) *A i se ~* (cuiva) = a o păți. //(despre conducte, șanțuri) A se astupa. *//tr. A ~ un șanț.* 3. *tr.* A îndesa, a umple bine. 4. *tr.* (fig.) A pune pe cineva într-o situație fără ieșire. 5. *tr.* și *refl.* A (se) cufunda, a (se) adânci. *//refl.* A intra într-un loc care este (sau pare a fi) fără capăt, fără ieșire. *vb. I, ind. prez. 3* înfundă.
înfundare Acțiunea de a (se) înfunda; astupare, obturare, înfundat. *s.f., g.-d. art.* înfundării.
înfundat Înfundare. *s.n.*
înfundate (în loc.) *Pe ~* = fără zgomot, înăbușit. *loc. adv.*
înfundătoare Fiecare dintre părțile care închid carul, în față și în spate. *s.f., g.-d. art.* înfundătorii, *pl.* înfundători.
înfundătură Drum fără ieșire; fundătură. //Loc care pare închis din toate părțile. *s.f., g.-d. art.* înfundăturii, *pl.* înfundături.
înfurca *intr.* (înv., pop.) A lua cu furca. *vb. I, ind. prez. 3* înfurcă, *imperf. 3 sg.* înfurca; *conj. prez. 3* să înfurce.
înfurci (înv., pop.) 1. *refl.* A se bifurca. 2. *refl. recipr.* A se încăiera. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se înfurcește, *imperf. 3 sg.* se înfurcea; *conj. prez. 3* să se înfurcească.
înfurcitură (înv.) Bifurcare de drumuri; răspântie. *s.f., g.-d. art.* înfurciturii, *pl.* înfurciturі.
înfuria (-ri-a) *refl.* și *tr.* A fi cuprins sau a face să fie cuprins de furie; a (se) mânia. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* înfurii, *3* înfurie, *1 pl.* înfuriem; *conj. prez. 3* să înfurie, *ger.* înfuriind.
înfuriere (-ri-e-) Acțiunea de a (se) înfuria, furie. *s.f., g.-d. art.* înfurierii.
înfurnica *tr. impers.* (pop.) A fi cuprins de furnicături. *vb. I, ind. prez. 3* înfurnică.
îngădui 1. *tr.* A permite, a accepta, a tolera ceva. 2. *intr.* (pop.) A avea răbdare, a aștepta. 3. *refl. recipr.* (pop.) A se înțelege unul cu altul. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* îngădui, *3* îngăduie, *imperf. 3 sg.* îngăduia; *conj. prez. 3* să îngăduie.
îngăduială Îngăduință. *s.f., g.-d. art.* îngăduielii, *pl.* îngăduieli.
îngăduință 1. Încuviințare, permisiune; toleranță, îngăduială, îngăduire. //Înțelegere. 2. (fam., rar) Păsuire. *s.f., g.-d. art.* îngăduinței.
îngăduire Îngăduință. *s.f., g.-d. art.* îngăduirii.
îngăduitor,-oare (-du-i-) Care îngăduie; răbdător, blând. *adj., pl.* îngăduitori,-oare.
îngăima 1. *tr.* A vorbi cu greutate, nedeslușit; a îngăla (2); (p. ext.) a fredona, a cânta. 3. *refl.* (reg.) A sta la îndoială. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* îngăim/îngaim, *2 sg.* îngăimi/îngaimi, *3* îngaimă; *conj. prez. 3* să îngaime.
îngăimare Faptul de a (se) îngăima; îngăimeală. *s.f., g.-d. art.* îngăimării, *pl.* îngăimări.
îngăimător,-oare (rar) Care îngaimă; confuz. *adj., pl.* îngăimători,-oare.
îngăimeală (rar) Îngăimare. *s.f., g.-d. art.* îngăimelii, *pl.* îngăimeli.
îngăla 1. *refl.* (pop.) A se murdări. 2. *tr.* (reg.) A îngăima (1). *vb. I, ind. prez. 3* îngălează.
îngălare (pop.) Acțiunea de a (se) îngăla. *s f., g.-d. art.* îngălării, *pl.* îngălări.
îngălăciune (înv.) Neîngrijire. *s.f., g.-d. art.* îngălăciunii, *pl.* îngălăciuni.
îngălbeni *intr., refl.* și *tr.* A deveni sau a face să devină galben; a (se) ofili; a (se) usca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îngălbenesc, *imperf. 3 sg.* îngălbenea; *conj. prez. 3* să îngălbenească.
îngălbenire Faptul de a (se) îngălbeni; ofilire. *s.f., g.-d. art.* îngălbenirii, *pl.* îngălbeniri.
îngâmfa *refl.* A fi plin de sine, a se mândri. *vb. I, ind. prez. 3* se îngâmfează/se îngâmfă.
îngâmfare Încredere exagerată în sine; trufie, orgoliu. *s.f., g.-d. art.* îngâmfării.
îngâna 1. *tr.* A imita (ironic) vorbele sau glasul cuiva. 2. *tr.* A fredona încet ceva. 3. *tr.* și *refl.* A (se) acompania, a (se) însoți. 4. *refl.* A se confunda, a se îmbina. */Se ~ ziua cu noaptea* = a) se ivesc zorile; b) începe să se întunece. 5. *refl.* și *tr.* A (se) mișca ușor; a (se) legăna. *vb. I, ind. prez. 3* îngână.

îngânare Acțiunea de a (se) îngâna; murmur. *s.f., g.-d. art.* îngânării, *pl.* îngânări.
îngândura *refl.* și *tr.* A cădea sau a pune pe gânduri; a (se) îngrijora. *vb. I, ind. prez. 3* îngândurează.
îngândurare Acțiunea de a (se) îngândura; îngrijorare. *s.f., g.-d. art.* îngândurării, *pl.* îngândurări.
îngemăna *tr.* și *refl.* A (se) îmbina strâns, a (se) împreuna, a (se) uni. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* îngemănez, *2 sg.* îngemănezi, *3* îngemănează; *conj. prez. 3* să îngemăneze.
îngemănare Acțiunea de a (se) îngemăna; îmbinare. *s.f., g.-d. art.* îngemănării.
îngenunchea 1. *intr.* A se așeza în genunchi. 2. *tr.* (fig.) A aservi, a înrobi. //(rar) A da în stăpânire, a închina unui dușman. *vb. I, ind. prez. 3* îngenunchează, *1 pl.* îngenunchem; *conj. prez. 3* să îngenunchează; *ger.* îngenunchind.
îngenunchere Acțiunea de a îngenunchea. *s.f. g.-d. art.* îngenunchерii, *pl.* îngenuncherи.
înger 1. Ființă spirituală cu calități excepționale, slujitor și mesager al lui Dumnezeu. */~ păzitor* = persoană care veghează asupra cuiva, care are grijă de cineva. 2. (fig.) Persoană nevinovată, neprihănită. */Tare de ~* = care nu se lasă ușor intimidat, înduioșat. *Slab de ~* = care cedează ușor. //Epitet dezmierdător dat unei persoane. *s.m., pl.* îngeri.
îngeraș Diminutiv al lui înger; îngerel. *s.m., pl.* îngerași.
îngerea Plantă erbacee cu flori albe. *s.f., art.* îngereaua, *g.-d. art.* îngerelei, *pl.* îngerele, *art.* îngerelele.
îngerel (rar) Îngeraș. *s.m., pl.* îngerei, *art.* îngerelii.
îngeresc,-ească Referitor la îngeri; (ca) de înger; pur, neprihănit. *adj., pl.* îngerești.
îngerește Ca îngerii; (p. ext.) extraordinar, foarte bun. *adv.*
în germene (Care se află) într-un stadiu inițial, înainte de a se dezvolta. *loc. adj.*; *loc. adv.*
înghemui *refl.* (reg.) A se ghemui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se înghemuiește, *imperf. 3 sg.* se înghemuia; *conj. prez. 3* să se înghemuiască.
înghesui 1. *refl.* (despre ființe) A se îngrămădi, a se îmbulzi. 2. *tr.* A băga pe cineva sau ceva într-un loc strâmt. //A limita cuiva spațiul de mișcare. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* înghesui, *3* înghesuie, *imperf. 3 sg.* înghesuia; *conj. prez. 3* să înghesuie.
înghesuială Aglomerație, îngrămădire de ființe sau de lucruri. *s.f., g.-d. art.* înghesuielii, *pl.* înghesuieli.
înghesuire Acțiunea de a (se) înghesui; înghesuit. *s.f., g.-d. art.* înghesuirii.
înghesuit[1] (rar) Înghesuire. *s.n.*
înghesuit[2]**,-ă** 1. Strâns, îngrămădit. /(adv.) *A râde ~* = a râde înfundat. 2. Aglomerat. *adj., pl.* înghesuiți,-te.
înghesuite (în loc.) *Pe ~* = în îmbulzeală, în înghesuială. *loc. adv.*
înghet 1. Trecere a apei în stare de gheață; ger mare. 2. (fig.) Fior de frig, răceală. *s.n., pl.* înghețuri.
îngheța *intr.* 1. A se transforma în gheață. */A-i cuiva inima* (sau *sângele în vine*) = a înlemni, a încremeni. //(despre sol) A se întări din cauza înghețului. 2. A degera, a amorți de frig. 3. (fig.) A încremeni, a înlemni (de emoție, de spaimă). *vb. I, ind. prez. 3* înghează; *conj. prez. 3* să înghețe.
înghețare 1. Acțiunea de a îngheța. 2. *~a salariilor* = măsură economică de menținere neschimbată a valorii salariilor într-o perioadă când costul vieții urcă. *s.f., g.-d. art.* înghețării.
înghețată Cremă de fructe, de ouă, de cacao etc., solidificată prin răcire. *s.f., g.-d. art.* înghețatei, *pl.* înghețate.
înghimpa (pop.) 1. *tr.* și *refl.* A (se) înțepa, a (se) răni cu un ghimpe. 2. *tr.* (fig.) A îmboldi. *vb. I, ind. prez. 3* înghimpă.
înghioldeală (pop.) Înghioldire. *s.f., g.-d. art.* înghioldelii, *pl.* înghioldeli.
înghioldi *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) înghionti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înghioldesc, *imperf. 3 sg.* înghioldea; *conj. prez. 3* să înghioldească.
înghioldire (pop.) Acțiunea de a (se) înghioldi; înghioldeală. *s.f., g.-d. art.* înghioldirii, *pl.* înghioldiri.
înghionteală Înghiontire. *s.f., g.-d. art.* înghiontelii, *pl.* înghionteli.
înghionti *tr.* și *refl. recipr.* A (se) lovi cu pumnii, cu coatele; a(-și) da ghionți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înghiontesc, *imperf. 3 sg.* înghiontea; *conj. prez. 3* să înghionteaască.
înghiontire Acțiunea de a (se) înghionti; înghiontеală. *s.f., g.-d. art.* înghiontirii, *pl.* înghiontiri.
înghiți *tr.* A. A face să treacă mâncarea, băutura etc. din gură în stomac; (p. ext.) a mânca. */A ~ gălușca* (sau *hapul*) sau *a o ~* = a suporta o neplăcere fără să crâcnească. *A-și ~ lacrimile* (sau *plânsul*) = a-și stăpâni plânsul. *A nu ~ pe cineva* = a nu putea suferi pe cineva. (fam.) *A ~* (pe cineva) *din ochi* (sau *cu ochii*) = a nu se mai sătura privind pe cineva. B. (fig.) 1. (despre pământ, apă etc.) A cuprinde, a face să dispară. */L-a ~t pământul* = a dispărut; a murit. *Parcă l-a ~t pământul*, se spune despre cineva sau ceva care a dispărut fără urmă. //A se îmbiba cu un lichid. 2. A citi repede și cu lăcomie o carte. 3. A răbda, fără a protesta, o insultă, o necuviință. 4. A omite cuvinte sau silabe în cursul vorbirii. 5. A se abține de la a spune ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înghit, *imperf. 3. sg.* înghițea; *conj. prez. 3* să înghită.
înghițire Acțiunea de a înghiți; deglutiție. *s.f., g.-d. art.* înghițirii, *pl.* înghițiri.
înghițitoare (reg.) Gâtlej, gât. *s.f., g.-d. art.* înghițitorii, *pl.* înghițitori.
înghițitură 1. Înghițire. 2. (concr.) Cantitate de mâncare sau de băutură care se poate înghiți dintr-o dată. *A bea dintr-o ~. s.f., g.-d. art.* înghițiturii, *pl.* înghițituri.
înglobа *tr.* A reuni într-un tot, a cuprinde, a integra. *vb. I, ind. prez. 3* înglobează.
înglobare Acțiunea de a îngloba; includere într-un tot. *s.f., g.-d. art.* înglobării, *pl.* înglobări.
îngloda *refl.* 1. A se înfunda în noroi; a se împotmoli. 2. (fig.) A face (prea) multe datorii. [*var.* (înv.) înglodi *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* se înglodează.
înglodare Acțiunea de a se îngloda. *s.f., g.-d. art.* înglodării, *pl.* înglodări.
înglodi v. **îngloda.**
îngrădi *tr.* 1. A împrejmui (un teren) cu un gard. 2. (fig.) A limita, a restrânge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îngrădesc, *imperf. 3 sg.* îngrădea; *conj. prez. 3* să îngrădească.
îngrădire Acțiunea de a îngrădi. *s.f., g.-d. art.* îngrădirii, *pl.* îngrădiri.
îngrăditor,-oare (rar) Care îngrădește. *adj., pl.* îngrăditori,-oare.
îngrăditurа Gard, împrejmuire. *s.f., g.-d. art.* îngrădituri, *pl.* îngrădituri.
îngrămădeală Aglomerație, înghesuială. *s.f., g.-d. art.* îngrămădelii.
îngrămădi *tr.* și *refl.* A (se) strânge, a (se) aduna grămadă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îngrămădesc, *imperf. 3 sg.* îngrămădea; *conj. prez. 3* să îngrămădească.
îngrămădire Acțiunea de a (se) îngămădi; înghesuială. *s.f., g.-d. art.* îngrămădirii, *pl.* îngrămădiri.
îngrămădit,-ă 1. Strâns în grămadă. 2. (fam., despre oameni) Prost; nepriceput. *adj., pl.* îngrămădiți,-te.

îngrășa 1. *refl.* A deveni (mai) gras; a se încărna. 2. *tr.* A hrăni bine un animal ca să devină gras. */~ă porcul în ajun* = încearcă să facă ceva serios în ultimul moment. 3. *tr.* A mări fertilitatea unui teren cu ajutorul îngrășămintelor. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* îngraș, *2 sg.* îngrași, *3* îngrașă, *1 pl.* îngrășăm; *conj. prez. 3* să îngrașe; *ger.* îngrășând.
îngrășare Acțiunea de a (se) îngrășa; îngrășat. *s.f., g.-d. art.* îngrășării.
îngrășat Îngrășare. *s.n.*
îngrășământ Produs organic sau mineral folosit pentru fertilizarea solului. *s.n., pl.* îngrășăminte.
îngrășătoare 1. Mică plantă erbacee, cu flori albastre-violete sau albe, cu pete galbene. 2. Plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pământ și cu flori albe. *s.f., g.-d. art.* îngrășătoarei, *pl.* îngrășătoare.
îngrășător,-oare Care îngrașă. *adj., pl.* îngrășători,-oare.
îngrășătorie Unitate zootehnică în care sunt îngrășate animale. *s.f., art.* îngrășătoria, *g.-d. art.* îngrășătoriei, *pl.* îngrășătorii, *art.* îngrășătoriile.
îngrețoșa *refl.* și *tr.* A avea sau a produce cuiva o stare de greață. //(fig.) A (se) dezgusta. *vb. I, ind. prez. 3* îngrețoșează, *1 pl.* îngrețoșăm; *conj. prez. 3* să îngrețoșeze; *ger.* îngrețoșând.
îngrețoșare Faptul de a (se) îngrețoșa; greață, scârbă. *s.f., g.-d. art.* îngrețoșării.
îngreuia (-gre-u-) (rar) 1. *tr.* și *refl.* A (se) face (mai) greu; a (se) îngreuna. //(fig.) A produce sau a avea o senzație de apăsare. 2. *tr.* (fig.) A face să devină mai anevoios; a îngreuna. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* îngreuiez, *3* îngreuiază, *1 pl.* îngreuiem; *conj. prez. 3* să îngreuieze; *ger.* îngreuind.
îngreuiere (-gre-u-) (rar) Acțiunea de a (se) îngreuia. *s.f., g.-d. art.* îngreuierii.
îngreuna (-gre-u-) 1. *tr.* și *refl.* A (se) îngreuia. 2. *tr.* (fig.) A face să devină greu de îndeplinit, anevoios. *vb. I, ind. prez. 3* îngreunează.
îngreunare (-gre-u-) Acțiunea de a (se) îngreuna. *s.f., g.-d. art.* îngreunării.
îngrija *refl.* (înv.) A se îngrijora. *vb. I, ind. prez. 3* se îngrijează; *ger.* îngrijându-se.
îngrijare (rar) Îngrijorare. *s.f., g.-d. art.* îngrijării.
îngriji A. 1. *tr., intr.* și *refl.* A avea grijă de cineva sau de ceva. *//tr.* A păstra ceva în stare bună. 2. *refl.* A-și vedea de sănătate. 3. *refl.* A-și procura (din vreme) cele necesare; a se pregăti. B. *tr.* și *refl.* (înv.) A(-și) face griji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îngrijesc, *imperf. 3 sg.* îngrijea; *conj. prez. 3* să îngrijească; *ger.* îngrijind.
îngrijire A. Acțiunea de a (se) îngriji; purtare de grijă. */Personal de ~* = personal care face curățenie într-o instituție. *A acorda primele ~* = a acorda primul ajutor unui accidentat, unui bolnav etc. B. (înv.) Teamă. *s.f., g.-d. art.* îngrijirii, *pl.* îngrijiri.
îngrijitor,-oare 1. *s.m.* și *f.* Persoană care îngrijește ceva sau pe cineva. 2. *s.f.* Femeie care îngrijește un bolnav. 3. *s.m.* și *f.* Persoană care face curat într-o instituție, într-un imobil etc. *s.m., pl.* îngrijitori; *s.f., g.-d. art.* îngrijitoarei, *pl.* îngrijitoare.
îngrijora *tr.* și *refl.* A inspira sau a simți teamă, neliniște; a (se) îngrija. [*var.* (înv.) îngrijura *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* îngrijorează.
îngrijorare Neliniște, temere, îngrijare.. *s.f., g.-d. art.* îngijorării, *pl.* îngrijorări.
îngrijorător,-oare Care îngrijorează; alarmant. *adj., pl.* îngrijorători,-oare.
îngrijura v. **îngrijora.**
îngropa A. *tr.* A înmormânta. B. 1. *tr.* și *refl.* A (se) băga în pământ, a (se) acoperi cu pământ. 2. *refl.* (fig.) A se retrage undeva (departe de lume). *vb. I, ind. prez. 3* îngroapă.
îngropare Acțiunea de a (se) îngropa. *s.f., g.-d. art.* îngropării, *pl.* îngropări.
îngropat Faptul de a (se) îngropa. *s.n.*
îngropăciune (pop.) Înmormântare. */De ~* = trist, funebru. *s.f., g.-d. art.* îngropăciunii, *pl.* îngropăciuni.
îngroșa *refl.* 1. A deveni mai gros, mai voluminos. */Se îngroașă gluma* (sau *treaba, lucrul*) = situația devine neplăcută. *//tr.* A face ca un corp să devină mai gros; a accentua o linie, un punct, o literă etc. (pentru a le face mai evidente). 2. (despre lichide) A deveni mai dens. *//tr.* A face ca o soluție să devină mai concentrată prin fierbere, prin adaos de materii etc. 3. (despre voce) A căpăta un timbru mai coborât, mai grav. *vb. I, ind. prez. 3* îngroașă, *1 pl.* îngroșăm; *conj. prez. 3* să îngroașe; *ger.* îngroșând.
îngroșare Acțiunea de a (se) îngroșa. *s.f., g.-d. art.* îngroșării.
îngroșător Aparat care servește la eliminarea totală sau parțială a apei dintr-o pastă. *s.n., pl.* îngroșătoare.
îngroz| *tr.* și *refl.* A produce sau a fi cuprins de groază; a (se) înfricoșa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* îngrozesc, *imperf. 3 sg.* îngroza; *conj. prez. 3* să îngrozească.
îngrozire Acțiunea de a (se) îngrozi; spaimă. *s.f., g.-d. art.* îngrozirii.
îngrozitor,-oare Care îngrozește; înfricoșător. //(adv.) Grozav, extrem de... *adj., pl.* îngrozitori,-oare.
îngurgita v. **îngurgita.**
îngurgitare v. **îngurgitare.**
îngurlu| *refl. recipr.* (reg.) A intra în relații de dragoste cu cineva; a se giugiuli. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se îngurluiește, *imperf. 3 sg.* se îngurluia; *conj. prez. 3* să se îngurluiască.
îngurluire (reg.) Acțiunea de a se îngurlui. *s.f., g.-d. art.* îngurluirii, *pl.* îngurluiri.
îngurzi *tr.* (reg.) A strânge marginile unei pânze, ale unui sac etc. cu o cureluș, cu o sfoară trecută prin mai multe găuri. //(fig.) A desena în linii curbe, în zigzaguri. *vb. IV, ind. prez 1 sg.* și *3 pl.* îngurzesc, *imperf. 3 sg.* îngurzea; *conj. 3* să îngurzească.
îngurzitură (reg.) Încreștitură, creț. *s.f., g.-d. art.* îngurzituri, *pl.* îngurzituri.
îngust,-ă 1. Care are lățime mică. 2. Subțire. //Strâmt. 3. (fig., despre oameni) Lipsit de orizont; limitat; mediocru. *~ la minte. adj., pl.* înguști,-ste.
îngusta *tr.* și *refl.* 1. A (se) face (mai) îngust. 2. (fig.) A (se) limita, a (se) mărgini. *vb. I, ind. prez. 3* îngustează.
îngustare Acțiunea de a (se) îngusta. *s.f., g.-d. art.* îngustării.
îngustime 1. Însușirea de a fi îngust. 2. (fig.) Limitare (în concepții, în atitudine); mediocritate. *s.f., g.-d. art.* îngustimii, *pl.* îngustimi.
înhăita *refl. recipr.* (fam.) A se asocia cu alții pentru a săvârși fapte rele. *vb. I, ind. prez. 3* se înhăitează.
înhăma 1. *tr.* A pune hamurile pe cal (sau pe alt animal de tracțiune); a pune calul (sau alt animal de tracțiune) la un vehicul. 2. *refl.* (fig.) A se angaja la o muncă dificilă, stăruitoare. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înham, *2 sg.* înhami, *3* înhamă; *conj. prez. 3* să înhame.
înhămare Acțiunea de a (se) înhăma; înhămat. *s.f., g.-d. art.* înhămării.
înhămat Înhămare. *s.n.*
înhăpa *tr.* (pop.) A prinde, a apuca repede cu gura, a mânca cu lăcomie. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înhap, *2 sg.* înhapi, *3* înhapă; *conj. prez. 3* să înhape.
înhăța *tr.* A apuca ceva sau pe cineva brusc, cu violență. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înhăț, *2 sg.* înhăți, *3* înhață; *conj. prez. 3* să înhațe.
înhățare Acțiunea de a înhăța; înșfăcare. *s.f., g.-d. art.* înhățării.

înhuma *tr.* A înmormânta. *vb. I, ind. prez. 3* înhumează.
înhumare Acțiunea de a înhuma. *s.f., g.-d. art.* înhumării, *pl.* înhumări.
înlepta *refl.* (reg.) A se repezi, a-și lua avânt. *vb. I, ind. prez. 3* se înlaptă.
înierba *tr.* I. A însămânța cu iarbă un teren sterp. 2. (înv.) A mina un loc cu iarbă de pușcă. *vb. I, ind. prez. 3* înierbează.
înierbare Acțiunea de a înierba. *s.f., g.-d. art.* înierbării, *pl.* înierbări.
înjgheba 1. *tr.* A alcătui ceva la repezeală; a improviza. 2. *refl.* A prinde contur. //A construi, a întemeia. *vb. I, ind. prez. 3* înjghebează/înjgheabă.
înjghebare 1. Acțiunea de a (se) înjgheba. *s.f., g.-d. art.* înjghebării, *pl.* înjghebări.
înjosi *tr.* și *refl.* A (se) umili; a (se) dezonora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înjosesc, *imperf. 3 sg.* înjosea; *conj. prez. 3* să înjosească.
înjosire Acțiunea de a (se) înjosi; umilire. *s.f., g.-d. art.* înjosirii, *pl.* înjosiri.
înjositor,-oare Care înjosește; dezonorant, degradant. *adj., pl.* înjositori,-oare.
înjuga 1. *tr.* A pune vitele la jug. 2. *refl.* (fig.) A se angaja într-o activitate dificilă, de durată. *vb. I, ind. prez. 3* înjugă.
înjugare Acțiunea de a (se) înjuga; înjugat. *s.f., g.-d. art.* înjugării.
înjugat Înjugare. *s.n.*
înjumătăți *tr.* A împărți în două părți egale, a reduce la jumătate. //A îndoi cu... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înjumătățesc, *imperf. 3 sg.* înjumătățea; *conj. prez. 3* să înjumătățească.
înjumătățire Acțiunea de a înjumătăți. *s.f., g.-d. art.* înjumătățirii.
înjunghia (-ghi-a) *tr.* 1. A înfige un obiect ascuțit în cineva; (spec.) a tăia un animal. *//refl. recipr. La bețe s-au ~t.* 2. A simți un junghi, o durere puternică. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* înjunghii, *3* înjunghie, *1 pl.* înjunghiem; *ger.* înjunghiind.
înjunghiere (-ghi-e-) Acțiunea de a (se) înjunghia. *s.f., g.-d. art.* înjunghierii, *pl.* înjunghieri.
înjunghietor,-oare (-ghi-e-) 1. Care înjunghie. 2. Care produce junghiuri. *adj., pl.* înjunghietori,-oare.
înjunghietură (-ghi-e-) 1. Rană provocată prin înjunghiere. 2. Durere provocată de un junghi. *s.f., g.-d. art.* înjunghieturii, *pl.* înjunghieturi.
în jur În preajmă, alături, prin apropiere. *loc. adv.*
înjura *tr., intr.* și *refl. recipr.* A spune cuvinte insultătoare, injurioase, la adresa cuiva; a (se) sudui. *vb. I, ind. prez. 3* înjură.
injurare (rar) Acțiunea de a (se) înjura. *s.f., g.-d. art.* înjurării, *pl.* înjurări.
înjurătură Cuvânt sau expresie insultătoare; sudalmă. *s.f., g.-d. art.* înjurături, *pl.* înjurături.
în jur de Aproximativ. *loc. adv.*
în jurul În preajma. *loc. prep.*
înlăcrima 1. *intr.* (despre oameni) A plânge, a lăcrima. 2. *intr.* și *refl.* (despre ochi) A se umple de lacrimi. *vb. I, ind. prez. 3* înlăcrimează.
înlăcrimat,-ă Plin de lacrimi, plâns. //(fig.) Trist, îndurerat. *adj., pl.* înlăcrimați,-te.
înlănțui 1. *tr.* A pune în lanțuri; a încătușa. 2. *tr.* A cuprinde cu brațele. 3. *tr.* A lega (unul de altul). 4. *refl.* A urma (unul după altul). *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* înlănțui, *3* înlănțuie, *imperf. 3 sg.* înlănțuia; *conj. prez. 3* să înlănțuie.
înlănțuire Acțiunea de a (se) înlănțui. *s.f., g.-d. art.* înlănțuirii, *pl.* înlănțuiri.
înlătura *tr.* A îndepărta, a scoate; a elimina. *vb. I, ind. prez. 3* înlătură.
înlăturare Acțiunea de a înlătura; eliminare; scoatere din funcție. *s.f., g.-d. art.* înlăturării.
înlăuntru v. **înăuntru.**
înlăuntrul v. **înăuntrul.**
înlemni *intr.* și *tr.* A rămâne sau a face să rămână nemișcat (de frică, de uimire); a încremeni. *//refl.* (fig., rar) A deveni insensibil; a se împietri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înlemnesc, *imperf. 3 sg.* înlemnea; *conj. prez. 3* să înlemnească.
înlemnire Acțiunea de a înlemni. *s.f., g.-d. art.* înlemnirii.
înlesni *tr.* 1. A face ca îndeplinirea unui lucru să fie (mai) ușoară; a facilita. 2. A ușura cuiva o muncă; a ajuta pe cineva. *//refl.* (reg.) A-și îmbunătăți situația materială. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înlesnesc, *imperf. 3 sg.* înlesnea; *conj. prez. 3* să înlesnească.
înlesnire Acțiunea de a înlesni; ajutor. *s.f., g.-d. art.* înlesnirii, *pl.* înlesniri.
în loc de În schimbul..., drept... *loc. prep.*
înlocui *tr.* 1. A pune ceva sau pe cineva în locul altuia. 2. A îndepărta pe cineva dintr-un post, numind pe altcineva în loc. 2. A ține temporar locul cuiva, a suplini. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înlocuiesc, *imperf. 3 sg.* înlocuia; *conj. prez. 3* să înlocuiască.
înlocuire Acțiunea de a înlocui. *s.f., g.-d. art.* înlocuirii.
înlocuitor,-oare (-cu-i-) (Persoană, produs, material etc.) care înlocuiește sau cu care poate fi înlocuit cineva sau ceva. *adj., s.m.* și *f., pl.* înlocuitori,-oare.
înlumina *tr.* (rar) A împodobi o carte cu miniaturi colorate. *vb. I, ind. prez. 3* înlumințează.
înluntru v. **înăuntru.**
înmagazina *tr.* 1. A pune mărfuri, produse etc. într-o magazie. //A acumula, a stoca (energie, căldură etc.). 2. (fig.) A acumula cunoștințe. *vb. I, ind. prez. 3* înmagazinează.
înmagazinare Acțiunea de a înmagazina. *s.f., g.-d. art.* înmagazinării.
înmatricula *tr.* și *refl.* A (se) înscrie într-o matricolă, într-un act etc. *vb. I, ind. prez. 3* înmatriculează.
înmatriculare Acțiunea de a (se) înmatricula; înscriere într-o matricolă. *s.f., g.-d. art.* înmatriculării, *pl.* înmatriculări.
înmănunchea 1. *tr.* A aduna, a strânge într-un mănunchi. 2. *refl.* (fig.) A se aduna la un loc. *vb. I, ind. prez. 3* înmănunchează, *1 pl.* înmănunchem; *conj. prez. 3* să înmănunchieze; *ger.* înmănunchiind.
înmănunchere Acțiunea de a (se) înmănunchea. *s.f., g.-d. art.* înmănunchierii.
înmănușat,-ă Care poartă mănuși; cu mănuși. *adj., pl.* înmănușați,-te.
înmărmuri *intr.* și *tr.* 1. A rămâne sau a face să rămână nemișcat de frică, de uimire; a încremeni. 2. (în basme) A (se) transforma în piatră. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înmărmuresc, *imperf. 3 sg.* înmărmurea; *conj. prez. 3* să înmărmurească.
înmărmurire Faptul de a înmărmuri; înlemnire. *s.f., g.-d. art.* înmărmuririi.
înmărmuritor,-oare Care te lasă înmărmurit. *adj., pl.* înmărmuritori,-oare.
înmâna *tr.* A da un act, un obiect etc. în mâna cuiva; a preda. *vb. I, ind. prez. 3* înmânează.
înmânare Acțiunea de a înmâna; predare. *s.f., g.-d. art.* înmânării.
înmii *tr.* și *refl.* A (se) mări de o mie de ori; (p. ext.) a spori ceva foarte mult. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înmiesc, *imperf. 3 sg.* înmia; *conj. prez. 3* să înmiască; *ger.* înmiind.
înmiire Acțiunea de a înmii. *s.f., g.-d. art.* înmiirii, *pl.* înmiiri.
înmiit,-ă (și adv.) De o mie de ori mai mare sau mai mult; foarte mult. *adj., pl.* înmiiți,-te.

înmiresma *tr.* A umple de parfum; a îmbălsăma. *vb. I, ind. prez. 3* înmiresmează.
înmiresmare Miros plăcut; parfum. *s.f., g.-d. art.* înmiresmării, *pl.* înmiresmări.
înmlădia (-di-a) *refl.* şi *tr.* (pop.) A (se) mlădia. *vb. I, ind. prez. 3* înmlădiază, *1 pl.* înmlădiem; *conj. prez. 3* să înmlădieze; *ger.* înmlădiind.
înmlădiere (-di-e-) (pop.) Acţiunea de a (se) înmlădia; mlădiere. *s.f., g.-d. art.* înmlădierii, *pl.* înmlădieri.
înmlădios,-oasă (-di-os) (rar) Mlădios. *adj., pl.* înmlădioşi,-oase.
înmoina *refl.* şi *intr.* (pop.) A se mai încălzi vremea, a se face moină. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* înmoinează.
înmormânta 1. *tr.* A aşeza un mort în mormânt; a îngropa, a înhuma. 2. *tr.* (fig.) A da ceva uitării. 3. *refl.* (fig.) A se retrage într-un loc (departe de lume). *vb. I, ind. prez. 3* înmormântează.
înmormântare Ceremonia înhumării; îngropare. *s.f., g.-d. art.* înmormântării, *pl.* înmormântări.
înmuguri *intr.* 1. A face muguri. 2. (fig., despre idei, soluţii) A apărea, a prinde contur. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* înmugureşte, *imperf. 3 sg.* înmugurea; *conj. prez. 3* să înmugurească.
înmugurire Faptul de a înmuguri. *s.f., g.-d. art.* înmuguririi, *pl.* înmuguriri.
înmugurit,-ă Care are muguri. *adj., pl.* înmuguriţi,-te.
înmuia 1. *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină (mai) moale (prin încălzire sau prin adaos de lichid). 2. *tr.* A băga într-un lichid, a înmuia. 3. *refl.* (despre vreme) A deveni mai cald. 4. *refl.* şi *tr.* (fig.) A (se) potoli, a (se) calma. */A (i se)* ~ (cuiva) *inima* = a (se) înduioşa. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* înmoi, *3* înmoaie, *1 pl.* înmuiem; *conj. prez. 3* să înmoaie; *ger.* înmuind.
înmuiere Acţiunea de a (se) înmuia. *s.f., g.-d. art.* înmuierii, *pl.* înmuieri.
înmuietor Vas în care se pun cerealele pentru a fi înmuiate înainte de semănat. *s.n., pl.* înmuietoare.
înmulţi *refl.* şi *tr.* 1. A (se) mări, a spori în număr sau în cantitate. *//tr.* A efectua operaţia înmulţirii; a multiplica. 2. A (se) mări numărul exemplarelor din aceeaşi specie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înmulţesc, *imperf. 3 sg.* înmulţea; *conj. prez. 3* să înmulţească.
înmulţire Acţiunea de a (se) înmulţi. //(mat.) Operaţie prin care un număr este mărit de un număr de ori. */Tabla ~ii* = tablou care conţine rezultatele acestei operaţii efectuată între primele zece numere. *s.f., g.-d. art.* înmulţirii, *pl.* înmulţiri.
înmulţitor Număr cu care se înmulţeşte alt număr. *s.m., pl.* înmulţitori.
înmurgi *tr.* şi *refl. impers.* (pop.) A (se) înnsera. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* înmurgeşte, *imperf. 3 sg.* înmurgea; *conj. prez. 3* să înmurgească.
înmurgit (pop.) Amurg. *s.n.*
înnavetare Operaţia de a încărca şi de a transporta cu navetele. *s.f., g.-d. art.* înnavetării.
înnădi 1. *tr.* A adăuga unui obiect (cosând, lipind etc.) o bucată (de acelaşi fel) pentru a-l lungi, a-l mări etc. */refl. A se ~ la vorbă* = a se pune la taifas. 2. *refl.* (fig.) A se obişnui la ceva; a se nărăvi. */A se ~ la caşcaval* = a se obrăznici, a-şi lua nasul la purtare. //A se obişnui să meargă prea des undeva (unde n-ar trebui să vină) sau să facă ceva (nepermis). *vb. IV., ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnădesc, *imperf. 3 sg.* înnădea; *conj. prez. 3* să înnădească.
înnădire Acţiunea de a (se) înnădi. *s.f., g.-d. art.* înnădirii, *pl.* înnădiri.
înnăditură Bucată înnădită la un obiect; locul unde s-a înnădit. *s.f., g.-d. art.* înnăditurii, *pl.* înnădituri.
înnămoli 1. *refl.* şi *tr.* A (se) înfunda în nămol, a (se) îngloda. 2. *refl.* (despre albia unei ape curgătoare) A se îngusta din cauza aluviunilor. [*var.* înnomoli *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnămolesc, *imperf. 3 sg.* înnămolea; *conj. prez. 3* să înnămolească.
înnămolire Acţiunea de a (se) înnămoli. [*var.* înnomolire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* înnămolirii, *pl.* înnămoliri.
înnărăvi *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) nărăvi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnărăvesc, *imperf. 3 sg.* înnărăvea; *conj. prez. 3* să înnărăvească.
înnăscut,-ă Cu care se naşte cineva; congenital. *adj., pl.* înnăscuţi,-te.
înnebuni 1. *intr.* A-şi pierde facultăţile mintale; a deveni nebun. */tr. Nu mă ~!* se spune cuiva pentru a-şi exprima neîncrederea faţă de cele auzite. 2. *tr.* A face pe cineva să-şi piardă stăpânirea de sine. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnebunesc, *imperf. 3 sg.* înnăbunea; *conj. prez. 3* să înnebunească.
înnebunire (rar) Faptul de a înnebuni. *s.f., g.-d. art.* înnebunirii.
înnebunitor,-oare Care te înnebuneşte; exasperant. *adj., pl.* înnebunitori,-oare.
înnegreală (rar) Înnegrire. *s.f., g.-d. art.* înnegrelii, *pl.* înnegreli.
înnegri 1. *tr.* A vopsi cu negru. 2. *intr.* şi *refl.* A deveni negru, a dobândi o culoare închisă. 3. *refl.* A se bronza. 4. *tr.* (fig.) A prezenta în culori defăimătoare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnegresc, *imperf. 3 sg.* înnegrea; *conj. prez. 3* să înnegrească.
înnegrire Acţiunea de a (se) înnegri; înnegreală. *s.f., g.-d. art.* înnegririi.
înnegura 1. *tr.* şi *refl.* A (se) acoperi cu negură, cu ceaţă; a (se) întuneca. 2. *refl.* (fig., despre oameni) A se posomorî. *vb. I, ind. prez. 3* înnegureaza.
înnegurare Faptul de a (se) înnegura; întunecare. *s.f., g.-d. art.* înnegurării, *pl.* înnegurări.
înnemuri[1] *tr.* (înv.) A face nemuritor, a imortaliza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnemuresc, *imperf. 3 sg.* înnemurea; *conj. prez. 3* să înnemurească.
înnemuri[2] *refl. recipr.* (reg.) A se înrudi. *vb. I, ind. prez. 3* se înnemureşte, *imperf. 3 sg.* se înnemurea; *conj. prez. 3* să se înnemurească.
înnemurire (reg.) Înrudire. *s.f., g.-d. art.* înnemuririi, pl. înnemuriri.
înnisipa *refl.* (despre conducte, canale etc.) A se astupa cu nisip. *//tr.* A pune un strat de nisip pe o suprafaţă pietruită. *vb. I, ind. prez. 3* înnisipează.
înnobila 1. *tr.* A acorda cuiva un titlu de noblete. 2. *refl.* (fig.) A deveni mai distins, mai rafinat. 3. *tr.* A îmbunătăţi calităţile unor specii de plante sau animale; a îmbunătăţi proprietăţile unor materiale, ale unor substanţe. *vb. I, ind. prez. 3* înnobilează.
înnobilare Acţiunea de a (se) înnobila. *s.f., g.-d. art.* înnobilării, *pl.* înnobilări.
înnoda 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face un nod la ceva; a (se) lega printr-un nod. */refl. A se ~ la vorbă* = a se porni la taifas. 2. *tr* (fig.) A agonisi. //A improviza, a înjgheba. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înnod, *2 sg.* înnozi, *3* înnoadă.
înnodare Acţiunea de a (se) înnoda. *s.f., g.-d. art.* înnodării, *pl.* înnodări.
înnodătură Nod; obiect înnodat. *s.f., g.-d. art.* înnodăturii, *pl.* înnodături.
înnoi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face ca nou (înlocuind ce era uzat); a (se) repara. *tr.* A înlocui ceva vechi cu ceva nou. 2. *refl.* A se îmbrăca cu ceva nou. 3. *refl.* (fig.) A se regenera, a se împrospăta. 4. *tr.* A relua o acţiune, un demers; a prelungi valabilitatea unui document. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnoiesc, *imperf. 3 sg.* înnoia; *conj. prez. 3* să înnoiască.
înnoire Acţiunea de a (se) înnoi; refacere; înlocuire; (fig.) regenerare. //Reluare; repetare. *s.f., g.-d. art.* înnoirii, *pl.* înnoiri.

înnoitor,-oare (-no-i-) Care înnoieşte, regenerează. *adj., pl.* înnoitori,-oare.
înnomoli v. **înnămoli.**
înnomolire v. **înnămolire.**
înnopta 1. *intr.* şi *refl. impers.* A se face noapte, a se întuneca. 2. *intr.* A petrece noaptea undeva, într-un loc străin. *vb. I, ind. prez. 3* înnoptează.
înnoptare Faptul de a (se) înnopta; întunecare; înnoptat. *s.f., g.-d. art.* înnoptării.
înnoptat Înnoptare. *s.n.*
înnoptate (în loc.) *Pe ~* = la căderea nopţii. *loc. adv.*
înnora 1. *refl. impers.* A se ivi nori pe cer. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) întrista, a (se) posomorî. [*var.* înnoura *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înnorează.
înnorare Faptul de a (se) înnora; acoperire a cerului cu nori. //(fig.) Tristeţe, mâhnire. [*var.* înnourare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* înnorării, *pl.* înnorări.
înnoroi *tr.* şi *refl.* A (se) umple de noroi; a (se) afunda în noroi. [*var* înnoroia *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înnoroiesc, *imperf. 3 sg.* înnoroia; *conj. prez. 3* să înnoroiască.
înnoroia v. **înnoroi.**
înnoroire Acţiunea de a (se) înnoroi. *s.f., g.-d. art.* înnoroirii.
înnoura v. **înnora.**
înnourare v. **înnorare.**
înocula v. **inocula.**
înot Plutire şi înaintare la suprafaţa sau în interiorul apei prin mişcări ritmate. */De-a ~ul* = înotând. //(adv.) înotând. *s.n.*
înota *intr.* 1. A face mişcări ritmice pentru a pluti sau a înainta prin apă (sau prin alt lichid). 2. (fig.) A merge cu greu prin noroi, prin zăpadă etc. 3. (fig.) A fi cufundat în ceva, năpădit de ceva. //(fig.) A avea ceva din abundenţă. *vb. I, ind. prez. 3* înnoată.
înotare Acţiunea de a înota; înotat. *s.f., g.-d. art.* înotării, *pl.* înotări.
înotat Înotare. *s.n.*
înotător,-oare I *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană, fiinţă) care ştie să înoate. II. *s.f.* Aripioară a peştelui sau a altor animale acvatice, care serveşte la înot; aripă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* înotători,-oare.
în preajma Pe lângă, în apropierea, împrejurul. *loc. prep.*
în preajmă Aici, aproape; pe aproape, pe lângă. *loc. adv.*
înrădăcina 1. *refl.* (despre plante) A prinde rădăcini. 2. *refl.* şi *tr.* (fig., despre idei, obiceiuri) A pătrunde sau a face să pătrundă adânc în obişnuinţă, în conştiinţă. *vb. I, ind. prez. 3* înrădăcinează.
înrădăcinare Acţiunea de a (se) înrădăcina. *s.f., g.-d. art.* înrădăcinării.
înrăi *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină (mai) rău. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înrăiesc, *imperf. 3 sg.* înrăia; *conj. prez. 3* să înrăiască.
înrăire Faptul de a (se) înrăi. *s.f., g.-d. art.* înrăirii.
înrăma *tr.* A pune un obiect într-o ramă. *vb. I, ind. prez. 3* înrămează.
înrămare Acţiunea de a înrăma; înrămat. *s.f., g.-d. art.* înrămării.
înrămat Înrămare. *s.n.*
înrăutăţi (-ră-u-) *tr.* şi *refl.* A (se) face mai rău; a (se) agrava. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înrăutăţesc, *imperf. 3 sg.* înrăutăţea; *conj. prez. 3* să înrăutăţească.
înrăutăţire (-ră-u-) Faptul de a (se) înrăutăţi; agravare. *s.f., g.-d. art.* înrăutăţirii, *pl.* înrăutăţiri.
înrâuri *tr.* A influenţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înrâuresc, *imperf. 3 sg.* înrâurea; *conj. prez. 3* să înrâurească.
înrâurire Acţiunea de a înrâuri; influenţă. *s.f., g.-d. art.* înrâuririi, *pl.* înrâuriri.
înregimenta *refl.* şi *tr.* A (se) înrola într-un partid, într-o grupare. *vb. I, ind. prez. 3* înregimentează.
înregimentare Acţiunea de a (se) înregimenta. *s.f., g.-d. art.* înregimentării.
înregistra *tr.* 1. A înscrie într-un registru. 2. A reţine prin scris un fapt, un eveniment etc.; a imprima cu mijloace tehnice sunete, imagini. 3. (fig.) A întipări în memorie. 4. A înscrie ca realizare în activul său. *vb. I, ind. prez. 3* înregistrează.
înregistrare Acţiunea de a înregistra; (concr.) ceea ce a fost înregistrat. *s.f., g.-d. art.* înregistrării, *pl.* înregistrări.
înregistrator[1] Instrument care înregistrează. *s.n., pl.* înregistratoare.
înregistrator[2]**,-oare** Care înregistrează. *adj., pl.* înregistratori,-oare.
înrobi *tr.* A robi, a supune, a subjuga. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înrobesc, *imperf. 3 sg.* înrobea; *conj. prez. 3* să înrobească.
înrobire Acţiunea de a înrobi. *s.f., g.-d. art.* înrobirii, *pl.* înrobiri.
înrobitor,-oare (Persoană) care înrobeşte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* înrobitori,-oare.
înrola *tr.* şi *refl.* A (se) angaja în armată; (p. ext.) a (se) înscrie într-un partid, într-o organizaţie etc. *vb. I, ind. prez. 3* înrolează.
înrolare Acţiunea de a (se) înrola. *s.f., g.-d. art.* înrolării, *pl.* înrolări.
înroşi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face roşu, a (se) îmbujora. //(despre metale) A deveni sau a face să devină incandescent. 2. *refl.* (despre fructe) A se coace. 3. *tr.* (rar) A colora, a vopsi în roşu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înroşesc, *imperf. 3 sg.* înroşea; *conj. prez. 3* să înroşească.
înroşire Faptul de a (se) înroşi. *s.f., g.-d. art.* înroşirii.
înrourа (-ro-u-) *refl.* A se acoperi cu rouă. //(fig., despre ochi) A se acoperi de lacrimi. *vb. I, ind. prez. 3* se înrourează.
înrudi *refl. recipr.* 1. A fi sau a deveni rudă cu cineva. 2. (fig.) A avea trăsături comune cu cineva sau cu ceva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se înrudeşte, *imperf. 3 sg.* se înrudea; *conj. prez. 3* să se înrudească.
înrudire Faptul de a se înrudi. *s.f., g.-d. art.* înrudirii, *pl.* înrudiri.
însă 1. Cu toate că, totuşi. 2. Dar, pe de altă parte. *conjct.*
însăcuiţ,-ă Care este pus în saci. *adj. pl.* însăcuiţi,-te.
însăila (-să-i-) *tr.* 1. A coase ceva în mod provizoriu cu împunsături rare. 2. (fig.) A face superficial un lucru; a improviza. [*var.* înseila *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* însăilează.
însăilare (-să-i-) Acţiunea de a însăila; însăilat. [*var.* înseilare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* însăilării, *pl.* însăilări.
însăilat (-să-i-) Însăilare. [*var.* înseilat *s.n.*] *s.n.*
însăilătură (-să-i-) Cusătură rară, provizorie. *s.f., g.-d. art.* însăilăturii, *pl.* însăilături.
însăma *tr.* şi *intr.* (reg.) A câştiga, a agonisi. *vb. I, ind. prez. 3* însamă.
însămânţa *tr.* 1. A pune sămânţa unei plante în pământ; a semăna. 2. A pune în apă icre sau peşti de reproducţie, în vederea obţinerii unei culturi artificiale. 3. A introduce pe cale artificială gameţi masculini în organele genitale femele. 4. A pune într-un mediu nutritiv germenii unor microorganisme în vederea obţinerii unei culturi. *vb. I, ind. prez. 3* însămânţează.
însămânţare Acţiunea de a însămânţa; însămânţat. *s.f., g.-d. art.* însămânţării, *pl.* însămânţări.
însămânţat Însămânţare. *s.n.*
însănătoşa v. **însănătoşi.**

însănătoşare v. **însănătoşire.**
însănătoşi *refl.* şi *tr.* A se face sănătos; a (se) vindeca. [*var.* însănătoşa *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* însănătoşesc, *imperf. 3 sg.* însănătoşea; *conj. prez. 3* să însănătoşească.
însănătoşire Faptul de a (se) însănătoşi; vindecare. [*var.* însănătoşare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* însănătoşirii, *pl.* însănătoşiri.
însărcina 1. *tr.* şi *refl.* A încredinţa sau a lua asupra sa îndeplinirea unei sarcini. 2. *tr.* A face ca o femeie să rămână gravidă. *vb. I, ind. prez. 3* însărcinează.
însărcinare Acţiunea de a (se) însărcina; îndatorire; sarcină. *s.f., g.-d. art.* însărcinării, *pl.* însărcinări.
însărcinat[1] (în sintagma) ~ *cu afaceri* = diplomat care conduce o reprezentanţă diplomatică în absenţa ambasadorului. *s.m., pl.* însărcinaţi.
însărcinat[2]**,-ă** 1. Care are o sarcină, care a primit o îndatorire. 2. (despre femei) Gravidă. *adj., pl.* însărcinaţi,-te.
însâmbra *tr.* (reg.) A alcătui o stână pe timpul verii; a duce oile în stână. *vb. I, ind. prez. 3* însâmbrează.
însângera *tr.* 1. A face să curgă sânge; a păta cu sânge. 2. (fig.) A colora în roşu-sângeriu. *vb. I, ind. prez. 3* însângerează.
însângerat,-ă Care sângerează; plin de sânge. //(despre ochi) Injectat. //(fig.) Care este roşu-sângeriu. *adj., pl.* însângeraţi,-te.
înscăuna (-scă-u-) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) întrona, a (se) încorona ca domn al ţării. 2. *tr.* A numi un arhiereu; (p. gener.) a instala într-o funcţie, într-un post. *vb. I, ind. prez. 3* înscăunează.
înscăunare (-scă-u-) Acţiunea de a (se) înscăuna. *s.f., g.-d. art.* înscăunării, *pl.* înscăunări.
înscena *tr.* 1. A pune în scenă, a monta un spectacol. 2. (fig.) A pune la cale acţiuni rău intenţionate. *vb. I, ind. prez. 3* înscenează.
înscenare Acţiunea de a înscena. *s.f., g.-d. art.* înscenării, *pl.* înscenări.
în schimb În loc; drept plată. *loc. adv.*
în schimbul În locul; pentru. *loc. prep.*
înscorţoşa *refl.* şi *tr.* (rar) A prinde sau a face ca ceva să prindă scoarţă, crustă. *vb. I, ind. prez. 3* înscorţoşează, *1 pl.* înscorţoşăm; *conj. prez. 3* să înscorţoşeze; *ger.* înscorţoşând.
înscrie 1. *tr.* şi *refl.* A-şi trece numele într-un registru, pe o listă etc. */refl. A se ~ în fals* = a susţine în faţa unei instanţe judiciare că dovada scrisă adusă din partea adversă este falsă. 2. *tr.* A consemna ceva în scris. 3. *tr.* A construi o figură geometrică în perimetrul alteia. 4. *tr.* (sport) A marca un gol, un coş etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înscrie, *2 sg.* înscrii, *3 sg.* înscrie, *1 pl.* înscriem, *2 pl.* înscrieţi, *perf. s. 1 sg.* înscrisei, *1 pl.* înscriserăm; *conj. prez. 3* să înscrie; *ger.* înscriind; *part.* înscris.
înscriere Acţiunea de a (se) înscrie. /~ *în fals* = procedură judecătorească de constatare a nulităţii unui act. *s.f., g.-d. art.* înscrierii, *pl.* înscrieri.
înscris Act, document. *s.n., pl.* înscrisuri.
în scris Notat pe hârtie. *loc. adj.; loc. adv.*
înseila v. **însăila.**
înseilare v. **însăilare.**
înseilat v. **însăilat.**
însemn Semn distinctiv al unei demnităţi, al unui rang etc.; insignă. //(ist.) Blazon. *s.n., pl.* însemne.
însemna[1] *tr.* 1. A pune un semn pentru recunoaştere; a marca. //A delimita. 2. A consemna în scris, a nota. *vb. I, ind. prez. 3* însemnează.
însemna[2] *intr. unipers.* 1. A avea un anumit sens; a semnifica. 2. A avea o anumită valoare sau importanţă. *vb. I, ind. prez. 3* înseamnă.
însemnare Acţiunea de a însemna[1]; (concr.) notă. menţiune scrisă; bilet. *s.f., g.-d. art.* însemnării, *pl.* însemnări.
însemnat,-ă 1. Care are un semn distinctiv. //(despre oameni) Care are un defect fizic. 2. (fig.) Important, de seamă. *Om ~. adj., pl.* însemnaţi,-te.
însemnărică (fam.) Bilet, scrisorică. *s.f., g.-d. art.* însemnăricii, *pl.* însemnărele, *art.* însemnărelele.
însemnătate 1. Importanţă, valoare. 2. Semnificaţie, sens. *s.f., g.-d. art.* însemnătăţii.
însemnător,-oare (înv.) Important; însemnat. *adj., pl.* însemnători,-oare.
însenina 1. *refl.* (despre cer, vreme etc.) A se face senin. 2. *refl.* şi *tr.* (fig., despre oameni) A (se) lumina, a (se) înveseli. *vb. I, ind. prez. 3* înseninează.
înseninare Faptul de a (se) însenina; (fig.) bună dispoziţie. *s.f., g.-d. art.* înseninării.
însera 1. *intr.* şi *refl. impers.* A se face seară. 2. *intr.* A rămâne undeva până seara. *vb. I, ind. prez. 3* înserează.
înserare Faptul de a (se) însera; amurg, înserat, crepuscul. *s.f., g.-d. art.* înserării, *pl.* înserări.
înserat Înserare. *s.n.*
înserate (în loc.) *Pe* (sau *la*) ~ (sau *inserat*) = în amurg, seara. *loc. adv.*
inseria (-ri-a) *tr.* A înscrie în ordine; a da un număr de serie. *vb. I, ind. prez. 3* înseriază, *1 pl.* înseriem; *conj. prez. 3* să înseriez; *ger.* înseriind.
înseriere (-ri-e-) Acţiunea de a înseria. *s.f., g.-d. art.* înserierii, *pl.* înseriere.
înseta *intr.* 1. A i se face sete. 2. (fig.) A fi dornic de ceva. *vb. I, ind. prez. 3* însetează.
însetare Faptul de a înseta; sete. *s.f., g.-d. art.* însetării.
însetoşat,-ă (înv., reg.) Însetat. *adj., pl.* însetoşaţi,-te.
în sfârşit În concluzie, (până) la urmă. *loc. adv.*
insiloza *tr.* A depozita (cereale, furaje etc.) într-un siloz. *vb. I, ind. prez. 3* însilozează.
însilozare Acţiunea de a însiloza. *s.f., g.-d. art.* însilozării, *pl.* însilozări.
însingura *refl.* A căuta singurătatea, a se izola. *vb. I, ind. prez. 3* se însingurează.
însingurare Acţiunea de a se însingura; izolare de oameni. *s.f., g.-d. art.* însingurării.
însori *refl.* 1. A apărea soarele. 2. A se încălzi la soare. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se însoreşte, *imperf. 3 sg.* se însorea; *conj. prez. 3* să se însoreaască.
însorire Acţiunea de a se însori. *s.f., g.-d. art.* însoririi, *pl.* însoriri.
însorit,-ă 1. (despre vreme) Cu (mult) soare; (despre locuri) expus la soare; luminos. 2. (fig.) Vesel, bine dispus. *adj., pl.* însoriţi,-te.
însoţi 1. *tr.* A merge împreună cu cineva; a acompania. //(rar) A acompania pe cineva la un instrument. 2. *refl. recipr.* (pop.) A se întovărăşi, a se asocia. //(pop.) A se căsători. //A se împerechea. 3. *tr.* A adăuga ceva (spre lămurire sau completare). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* însoţesc, *imperf. 3 sg.* însoţea; *conj. prez. 3* să însoţească.
însoţire 1. Acţiunea de a (se) însoţi; tovărăşie, însoţit. 2. (pop.) Căsătorie. //Împerechere. *s.f., g.-d. art.* însoţirii, *pl.* însoţiri.
însoţit Însoţire. *s.n.*
însoţitor,-oare (Persoană) care însoţeşte. /~ *de vagoane* = funcţionar la căile ferate care supraveghează un vagon în timpul călătoriei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* însoţitori,-oare.
înspăimânta 1. *refl.* A fi cuprins de spaimă. 2. *tr.* A provoca spaimă; a înfricoşa. *vb. I, ind. prez. 3* înspăimântă.
înspăimântare Acţiunea de a (se) înspăimânta; spaimă. *s.f., g.-d. art.* înspăimântării.
înspăimântător,-oare Care produce spaimă; înfricoşător. //(adv.) Grozav de... *adj., pl.* înspăimântători,-oare.

înspica *intr.* (pop.) A face spic, a da în spic. *vb. I, ind. prez. 3* înspică.
înspicare (pop.) Acțiunea de a înspica. *s.f., g.-d. art.* înspicării, *pl.* înspicări.
înspicat,-ă 1. Care are spice. 2. (despre păr) Cu fire albe, cărunt. //(despre țesături) Cu fire de altă culoare. *adj., pl.* înspicați,-te.
înspița *tr.* (pop.) A pune spițe la o roată. *vb. I, ind. prez. 3* înspițează.
înspițare (pop.) Acțiunea de a înspița. *s.f., g.-d. art.* înspițării, *pl.* înspițări.
înspre 1. (local) Spre, către, la. 2. (temporal) Către, spre, pe (la). *prep.*
înspuma 1. *tr.* și *refl.* A (se) umple de spumă; a (se) înspuma. 2. *tr.* A transforma (un material) în spumă. *vb. I, ind. prez. 3* înspumează.
înspumare Acțiunea de a (se) înspuma. *s.f., g.-d. art.* înspumării.
înspumega *tr.* și *refl.* A (se) înspuma. *vb. I, ind. prez. 3* înspumegă.
înstăpâni *refl.* A deveni stăpân pe ceva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se înstăpânește, *imperf. 3 sg.* se înstăpânea; *conj. prez. 3* să se înstăpânească.
înstări *refl.* și *tr.* A (se) îmbogăți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înstăresc, *imperf. 3 sg.* înstărea; *conj. prez. 3* să înstărească.
înstela *refl.* (despre cer) A se acoperi de stele. *//tr.* A acoperi ceva cu stele. *vb. I, ind. prez. 3* înstelează.
înstrăina (-stră-i-) 1. *tr.* A trece cuiva (prin vânzare) stăpânirea unui bun. 2. *tr.* A sustrage, a fura. 3. *refl.* A-și părăsi familia, locul de naștere, stabilindu-se în altă parte. //(fig.) A se îndepărta sufletește de cineva. [*var.* înstreina *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înstrăinează.
înstrăinare (-stră-i-) Acțiunea de a (se) înstrăina; înstrăinat. [*var.* înstreinare *s.f.*]. *s.f., g.-d. art.* înstrăinării.
înstrăinat (-stră-i-) Înstrăinare. [*var.* înstreinat *s.n.*] *s.n.*
înstreina v. **înstrăina.**
înstreinare v. **înstrăinare.**
înstreinat v. **înstrăinat.**
înstruna *tr.* 1. A acorda un instrument muzical cu coarde. 2. A strânge un cal cu chingile sau cu frâul; a struni. 3. (fig.) A înfrâna, a stăvili o acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* înstrună/înstrunează.
înstrunare Acțiunea de a înstruna. *s.f., g.-d. art.* înstrunării, *pl.* înstrunări.
însufleți 1. *tr.* și *refl.* A da sau a prinde viață; a (se) anima. 2. *tr.* (fig.) A stimula. //A preface ceva inert în ceva viu, dinamic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* însufletesc, *imperf. 3 sg.* însufletea; *conj. prez. 3* să însufletească.
însuflețire Acțiunea de a (se) însufleți; entuziasm. *s.f., g.-d. art.* însuflețirii, *pl.* însuflețiri.
însuflețit,-ă 1. Care este viu. 2. Plin de viață, vioi. //(adv.) Cu căldură, avântat. *adj., pl.* însuflețiți,-te.
însuflețitor,-oare Care însuflețește. *adj., pl.* însuflețitori,-oare.
însul, însa 1. (personal, numai precedat de prep. "întru", "dintru", "printru") El, ea, dânsul, dânsa. 2. (de întărire, de obicei adj., mai ales la pers. 3, astăzi numai la feminin pl.) Însuși. *Ele însele. pr., pl.* înșii, însele.
însuma *tr.* A face suma, a aduna; a cuprinde, a întruni. *vb. I, ind. prez. 3* însumează.
însumare Acțiunea de a însuma. *s.f., g.-d. art.* însumării, *pl.* însumări.
însumativ,-ă Care însumează. *adj., pl.* însumativi,-e.
însumi[1], însămi Chiar, tocmai. *Eu ~ . Pe mine ~. adj. de întărire, pl.* înșine, însene.
însumi[2], însămi (înv.) Eu singur, personal. *pr. de întărire, pl.* înșine, însene.
însura *refl.* și *tr.* (despre bărbați) A (se) căsători. *vb. I, ind. prez. 3* însoară, *1 pl.* însurăm.
însurare (înv.) Însurătoare. *s.f., g.-d. art.* însurării, *pl.* însurări.
însurat Faptul de a (se) însura; însurătoare. *s.n.*
însurăciune (înv.) Însurătoare. *s.f., g.-d. art.* însurăciunii, *pl.* însurăciuni.
însurătoare Căsătorie a unui bărbat; însurat; însurăciune. *s.f., g.-d. art.* însurătorii, *pl.* însurători.
însurățel Bărbat (tânăr) însurat de curând; (la pl.) tineri de curând căsătoriți. *s.m., pl.* însurăței, *art.* însurățeii.
însuși[1], însăși Chiar, tocmai. *El ~. Pe el ~. adj. de întărire, pl.* înșiși, înseși/însele.
însuși[2], însăși (înv.) El singur, personal. *pr. de întărire., pl.* înșiși, înseși/însele.
însuși[3] *refl.* 1. A lua în stăpânire; a-și aroga un drept. 2. A asimila cunoștințe, idei. 3. A fi de acord cu opinia cuiva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* își însușește, *imperf. 3 sg.* își însușea; *conj. prez. 3* să își însușească; *ger.* însușindu-și.
însușire 1. Acțiunea de a-și însuși. 2. Caracteristică, trăsătură distinctivă. //Talent, înclinație. *s.f., g.-d. art.* însușirii, *pl.* însușiri.
însuți *tr.* A spori de o sută de ori; (p. ext.) a face (mult) mai mare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* însutesc, *imperf. 3 sg.* însutea; *conj. prez. 3* să însutească.
însutit,-ă De o sută de ori mai mare; (p. ext.) mult mai mare, mult mai numeros. *adj., pl.* însutiți,-te.
însuți[1], însăți Chiar, tocmai. *Tu ~. Pe tine ~. adj. de întărire, pl.* înșivă, însevă.
însuți[2], însăți (înv.) Tu singur, personal. *pr. de întărire, pl.* înșivă, însevă.
înșela A. *tr.* (înv.) A pune șaua pe cal. B. 1. *tr.* A induce în eroare; a amăgi. */A ~ așteptările* = a dezamăgi. 2. *tr.* (despre simțuri, facultăți psihice) A nu (mai) funcționa bine. *L-a ~t vederea.* 3. *refl.* A-și forma o părere greșită despre cineva. 4. *tr.* A încălca fidelitatea conjugală. //A seduce o fată, o femeie. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înșel, *3* înșală; *conj. prez. 3* să înșele.
înșelare Acțiunea de a (se) înșela; înșelăciune. *s.f., g.-d. art.* înșelării.
înșelăciune Inducere în eroare; (p. ext.) escrocherie, fraudă. *s.f., g.-d. art.* înșelăciunii, *pl.* înșelăciuni.
înșelător,-oare Care înșală; amăgitor. *adj., pl.* înșelători,-oare.
înșelătorie Faptă a celui care înșală; înșelăciune. *s.f., art.* înșelătoria, *g.-d. art.* înșelătoriei, *pl.* înșelătorii, *art.* înșelătoriile.
înșeptit,-ă De șapte ori mai mare. *adj., pl.* înșeptiți,-te.
înșesit,-ă De șase ori mai mare. *adj., pl.* înșesiți,-te.
înșeua *tr.* A pune șaua pe un animal de călărie. *vb. I, ind. prez. 3* înșeuează, *1 pl.* înșeuăm; *conj. prez. 3* să înșeueze; *ger.* înșeuând.
înșfăca *tr.* A apuca brusc, cu violență; a înhăța. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înșfac, *2 sg.* înșfaci, *3* înșfacă, *1 pl.* înșfăcăm; *conj. prez. 3* să înșface.
înșfăcare Acțiunea de a înșfăca; apucare, prindere. *s.f., g.-d. art.* înșfăcării.
înșira 1. *tr.* și *refl.* A (se) așeza în șir, a (se) alinia. 2. *tr.* A pune mărgele pe ață; a face un șirag de mărgele. */refl. Înșiră-te, mărgărite/înșir'te, mărgărite*, formulă mediană sau de continuare a unui basm. 3. *refl.* A se succeda. 4. *tr.* A povesti evenimentele pe rând, în succesiune. *A ~ verzi și uscate* (sau *moși pe groși*) = a spune lucruri fără importanță. 5. *tr.* A trece rând pe rând prin diferite locuri, situații etc. *vb. I, ind. prez. 3* înșiră.
înșirare Acțiunea de a (se) înșira; (fig.) succedare, înșiruire. *s.f., g.-d. art.* înșirării, *pl.* înșirări.
înșirui *tr.* 1. A așeza în șir, în rând; a pune mărgele pe ață. 2. (fig.) A povesti amănunțit; a enumera. *vb. IV, ind.*

prez. 1 şi *2 sg.* înşirui, *3* înşiruie, *imperf. 3 sg.* înşiruia; *conj. prez. 3* să înşiruie.
înşiruire Acţiunea de a înşirui; şir. *s.f., g.-d. art.* înşiruirii, *pl.* înşiruiri.
înştiinţa (-şti-in-) *tr.* A aduce la cunoştinţă; a informa. *vb. I, ind. prez. 3* înştiinţează.
înştiinţare (-şti-in-) Acţiunea de a înştiinţa; ştire, anunţ. *s.f., g.-d. art.* înştiinţării, *pl.* înştiinţări.
înşuruba *tr.* A învârti un şurub pentru a strânge ceva; a asambla două piese prevăzute cu ghivent. *vb. I, ind. prez. 3* înşurubează.
înşurubare Acţiunea de a înşuruba. *s.f., g.-d. art.* înşurubării, *pl.* înşurubări.
întăra v. **întărâta.**
întărâta 1. *tr.* A enerva, a instiga (un grup de oameni); a aţâţa. 2. *tr.* A îmboldi, a incita. 3. *refl.* A se înflăcăra, a se entuziasma. 4. *refl.* A se porni cu putere; a se înteţi. [*var.* (pop.) întăra, întărta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* întărâtă.
întărâtare Acţiunea de a (se) întărâta; aţâţare; incitare. *s.f., g.-d. art.* întărâtării, *pl.* întărâtări.
întări 1. *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni mai tare, mai rezistent, mai rigid. 2. *tr.* A mări rezistenţa unei piese, a unui sistem tehnic etc. //A fortifica un loc, o poziţie. 3. *tr.* şi *refl.* A(-şi) spori forţa fizică şi morală. 4. *tr.* A confirma, a adeveri. //A accentua o linie, un contur. 5. *tr.* A legaliza o acţiune, un act. 6. *refl.* (despre fenomene atmosferice) A se intensifica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întăresc, *imperf. 3 sg.* întărea; *conj. prez. 3* să întărească.
întărire 1. Acţiunea de a (se) întări. 2. *Pronume de ~* = pronume care însoţeşte un substantiv sau un pronume cu scopul de a preciza obiectul determinat. 3. (înv.) Act legalizat. *s.f., g.-d. art.* întăririi, *pl.* întăriri.
întăritor[1] Medicament fortifiant. *s.n., pl.* întăritoare.
întăritor[2]**,-oare** (despre medicamente) Care fortifică. *adj., pl.* întăritori,-oare.
întăritură 1. Element material care întăreşte o construcţie, un sistem tehnic etc. 2. Fortificaţie, loc întărit. 3. (înv.) Sigiliu, semnătură prin care se certifică un drept, o înţelegere. *s.f., g.-d. art.* întăriturii, *pl.* întărituri.
întărnăţa (reg.) *tr.* A pune tarniţa, desagii pe un animal de povară. *vb. I, ind. prez. 3* întărnăţează.
întărta v. întărâta.
întâi[1] 1. La început. 2. În primul rând. *adv.*
întâi[2]**, întâi/întâia** Care se află în fruntea unei serii. *Premiul ~. Clasa/clasei ~. /Mai ~ şi-ntâi (de toate)* = în primul rând. //(înv., precedat de „cel", „cea") Dintâi. //(s.m.) *~ul născut* = cel mai mare dintre fii. *num. ord., art.* întâiul (*~ premiu*), întâia (*~ clasă*), *pl.* întâi, *art.* întâii, întâile, *g.-d. pl.* întâilor.
întâia dată/întâia oară/(pop.) **întâiaşi dată** Prima dată. *loc. adv.*
întâiaşi (pop.) Prima. *adj.*
întâiaşi dată v. întâia dată.
întâietate Însuşirea de a fi primul. */A avea* (sau *a da*) *~* = a avea sau a da prioritate. *s.f., g.-d. art.* întâietăţii.
întâlni 1. *tr.* şi *refl. recipr.* A se încrucişa pe drum cu cineva sau cu ceva. 2. *refl.* (despre linii) A se uni într-un punct. 3. *refl. recipr.* A se vedea cu cineva (conform unei înţelegeri). 4. *tr.* şi *refl.* A (se) găsi, a (se) afla. 5. *tr.* şi *refl. recipr.* A se confrunta cu cineva într-o competiţie sportivă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întâlnesc, *imperf. 3 sg.* întâlnea; *conj. prez. 3* să întâlnească.
întâlnire Acţiunea de a (se) întâlni. *s.f., g.-d. art.* întâlnirii, *pl.* întâlniri.
întâlniş (pop., în expr.) *Bun ~ul!* formulă de salut adresată cuiva pe care îl întâlneşti pe drum. *s.n., pl.* întâlnişuri.
întâlnitură (pop.) Nume dat unei boli cauzate de întâlnirea cu un duh rău. *s.f., g.-d. art.* întâlnirii, *pl.* întâlnituri.
întâmpina 1. *tr.* A ieşi înaintea cuiva pentru a-l primi. 2. *tr.* (fig.) A da peste un necaz, o greutate etc. 3. *tr.* (fig.) A suporta cheltuieli, obligaţii etc. 4. *tr.* (înv.) A ieşi în calea duşmanului pentru a-l ataca. 5. *intr.* şi *tr.* (înv.) A răspunde. [*var.* întimpina *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* întâmpină.
întâmpinare 1. Acţiunea de a întâmpina. */A ieşi sau a veni în* (sau *întru*) *~ cuiva* = a ieşi în calea cuiva pentru a-l primi. 2. (spec.) Contestaţie în justiţie. [*var.* întimpinare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* întâmpinării, *pl.* întâmpinări.
întâmpla *refl. unipers.* 1. (despre fapte, evenimente) A se petrece, a avea loc. 2. A i se ivi cuiva prilejul; a se nimeri să fie într-un anumit loc. *vb. I, ind. prez. 3* se întâmplă.
întâmplare 1. Acţiunea de a se întâmpla. 2. Ceea ce se întâmplă. Fapt, eveniment. */Din ~* = incidental. *La ~* sau *la* (ori *în*) *voia ~ării* = la voia sorţii, la nimereală. *s.f., g.-d. art.* întâmplării, *pl.* întâmplări.
întâmplător,-oare (şi adv.) Care se petrece din întâmplare, neprevăzut. *adj., pl.* întâmplători,-oare.
întârzia (-zi-a) 1. *intr.* A sosi undeva (sau a face ceva) după termenul obişnuit sau fixat. 2. *tr.* A împiedica pe cineva să săvârşească la timp o acţiune. 3. *intr.* A rămâne undeva mai mult decât trebuie; a zăbovi. 4. *intr.* (despre fenomene, acţiuni) A se produce cu întârziere. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* întârzii, *3* întârzie, *1 pl.* întârziem; *conj. prez. 3* să întârzie; *ger.* întârziind.
întârziere (-zi-e-) Acţiunea de a întârzia; timpul, durata cât cineva sau ceva întârzie. */Cu ~* = (care se produce) mai târziu decât trebuie sau decât era prevăzut. *A fi în ~* = a fi rămas în urmă. *A exploda cu ~* = (despre bombe sau corpuri explozive) a exploda la un anumit interval de timp (fixat dinainte), după momentul punerii sau al lansării. *s.f., g.-d. art.* întârzierii, *pl.* întârzieri.
întemeia 1. *tr.* A înfiinţa, a funda. //A clădi, a zidi. 2. *refl.* (fig.) A se baza, a se sprijini (pe ceva). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* întemeiez, *3* întemeiază, *1 pl.* întemeiem; *conj. prez. 3* să întemeieze; *ger.* întemeiind.
întemeiat,-ă 1. (despre abstracte) Bazat pe argumente solide; corect, just. 2. (înv.) Puternic, întărit. *adj., pl.* întemeiaţi,-te.
întemeiere Acţiunea de a (se) întemeia; înfiinţare. *s.f., g.-d. art.* întemeierii.
întemeietor,-oare Persoană care întemeiază ceva. *s.m., pl.* întemeietori; *s.f., g.-d. art.* întemeietoarei, *pl.* întemeietoare.
întemniţa *tr.* A băga pe cineva la temniţă, la închisoare. *vb. I, ind. prez. 3* întemniţează.
întemniţare Acţiunea de a întemniţa. *s.f., g.-d. art.* întemniţării, *pl.* întemniţări.
înteţi 1. *tr.* şi *refl.* A deveni sau a face să devină mai puternic; a (se) intensifica. 2. *tr.* (pop.) A cuprinde cu frecvenţă crescută. 3. *tr.* A hărţui cu insistenţe repetate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înteţesc, *imperf. 3 sg.* înteţea; *conj. prez. 3* să înteţească.
înteţire Acţiunea de a (se) înteţi; intensificare. *s.f., g.-d. art.* înteţirii.
în timp ce (Pe) când, în timpul. *loc. conjcţ.*
întimpina v. **întâmpina.**
întimpinare v. **întâmpinare.**
întina 1. *tr.* şi *refl.* A (se) murdări (de noroi). 2. (fig.) A (se) păta, a (se) păngări. *vb. I, ind. prez. 3* întinează.
întinare Acţiunea de a (se) întina. *s.f., g.-d. art.* întinării.
întinde A. 1. *tr.* şi *intr.* A trage de capetele unui lucru care a fost strâns, încolăcit sau înfăşurat. 2. *tr.* A lungi un lucru elastic. 3. *tr.* A lungi mâna, braţul cătră o persoană pentru a-i strânge mâna în semn de salut; b) (fig.) a veni în ajutorul cuiva.

A ~ pasul = a merge cu paşi mari şi grăbiţi. *A o ~ (la drum)* = a pleca repede (la drum), a o şterge. 4. *refl.* A-şi destinde corpul sau membrele (din cauza plictiselii, a oboselii etc.). //A se ridica în vârful picioarelor pentru a atinge un lucru aşezat mai sus decât nivelul corpului. 5. *refl.* (fig.) A se obrăznici; a îndrăzni. 6. *refl.* A se culca, a se lungi pentru a se relaxa sau a dormi. */A se ~ mai mult decât îi e plapuma* = a face cheltuieli care îi depăşesc posibilităţile. (refl. recipr.) A se ~ *cu cineva* = a avea relaţii sexuale cu cineva. 7. *tr.* A înmâna, a da. 8. *tr.* A îndrepta, a ţinti spre... 9. *tr.* (fig.) A trage în toate părţile de cineva; a hărţui. B. 1. *tr.* A desface pe toată suprafaţa un obiect strâns, împăturit. */A ~ masa* (sau *masă*) = a aşterne masa pentru mâncare; a da o masă (cu oaspeţi mulţi). //A etala (o marfă). //A aşeza o pastă, un aluat etc. pe o suprafaţă mai mare. 2. *refl.* A se extinde. //(tr.) *A ~ hora* = a forma o horă. //(despre suprafeţe, teritorii) A ajunge până la... //(despre plante) A se răspândi, a se înmulţi. 3. *tr.* (fig.) A spori o putere, o dominaţie. 4. *refl.* (despre idei, zvo-nuri, epidemii) A se răspândi, a se extinde. */A ~ vorba* = a divulga un lucru ţinut secret. *//refl.* (despre mişcări sociale) A lua proporţii, a se răspândi. 5. *refl.* (fig.) A se prelungi în timp, a dura. */A se ~ la vorbă* sau (tr.) *a o ~ la vorbă* = a se pune la taifas. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întînd, *1 pl.* întindem, *perf. s. 1 sg.* întinsei, *1 pl.* întinserăm; *conj. prez. 3* să întindă; *ger.* întinzând; *part.* întins.

întindere 1. Faptul de a (se) întinde; dezvoltare, expansiune. */~ musculară* = solicitare a fibrelor musculare (de la membre) peste posibilităţile lor de întindere. 2. (concr.) Suprafaţă, loc întins. //Distanţă. //(muz.) Ambitus. *s.f., g.-d. art.* întinderii, *pl.* (2) întinderi.

întineri 1. *intr.* A dobândi un aspect de tinereţe. 2. *tr.* A face să pară (mai) tânăr. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) declara mai tânăr (decât în realitate). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întineresc, *imperf. 3 sg.* întinerea; *conj. prez. 3* să întinerească.

întinerire Acţiunea de a întineri; revigorare. *s.f., g.-d. art.* întineririi.

întineritor,-oare Care întinereşte. *adj., pl.* întineritori,-oare.

întinge *tr.* (pop.) A muia pâine sau mămăligă într-o mâncare, într-un sos. //A muia uşor într-un lichid. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întinge, *1 pl.* întingem, *perf. s. 1 sg.* întinsei, *1 pl.* întinserăm; *conj. prez. 3* să întingă; *ger.* întingând; *part.* întins.

întins[1] Întindere, suprafaţă. *s.n., pl.* întinsuri.

întins[2]**,-ă** 1. Încordat, lungit. 2. Desfăşurat în lungime sau pe toată suprafaţa. */Cu braţe(le) ~* = cu mare dragoste. 3. (despre tabere, corturi etc.) Aşezat, instalat. 4. (despre zbor, mers etc.) Care duce direct la ţintă; (p. ext.) grăbit. 5. (despre ţesături, piele etc.) Neted. *adj., pl.* întinşi,-se.

întinsoare (înv., reg.) Spaţiu vast, larg. */Într-o ~* = fără oprire, repede. *s.f., g.-d. art.* întinsorii, *pl.* întinsori.

întinzător 1. Dispozitiv folosit pentru a întinde unele obiecte flexibile sau elastice. 2. Întorcător la războiul de ţesut; încordător. *s.n., pl.* întinzătoare.

întipări *tr.* şi *refl.* A (se) imprima prin apăsare; (fig.) a (se) fixa în memoria cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întipăresc, *imperf. 3 sg.* întipărea; *conj. prez. 3* să întipărească.

întipărire Acţiunea de a (se) întipări. *s.f., g.-d. art.* întipăririi, *pl.* întipăriri.

întitula v. **intitula.**

întitulare v. **intitulare.**

întoarce A. 1. *refl.* şi *tr.* A (se) înapoia[2]. 2. *refl.* A se îndrepta spre un punct schimbând direcţia iniţială. 3. *tr.* A reveni asupra unei afirmaţii, promisiuni. 4. *tr.* (despre o boală) A reveni, a reapărea. B. 1. *tr.* A învârti, a răsuci (de pe o parte pe alta). */tr.* şi *refl. A (se) ~ pe dos* = a) a (se) supăra foarte tare; b) a-şi strica buna dispoziţie. //A răsuci resortul unui mecanism. *A ~ ceasul.* 2. *tr.* şi *refl.* (p. ext.) A(-şi) orienta corpul sau o parte a corpului, (p. ext.) privirea în altă direcţie. */tr. A ~* (cuiva) *spatele* = a nu se mai interesa de cineva. (refl., fam.) *A i se ~* (cuiva) *maţele sau stomacul* = a i se face scârbă; (fig.) a fi dezgustat. C. *tr.* 1. A schimba poziţia unui obiect aşezându-l invers faţă de poziţia anterioară sau normală. */A ~ casa pe dos* = a răscoli totul în casă. *A (o) ~ şi pe o parte* (sau *faţă*) *şi pe alta* = a examina amănunţit. //A da înainte sau înapoi filele unei cărţi, unui caiet etc. */A ~ foaia* = a-şi schimba atitudinea, a deveni mai sever. //A îmbrăca un obiect vestimentar pe dos; a transforma o haină punând ca faţă partea care a fost dosul. //A învârti paiele, fânul etc. aducând deasupra partea umedă de la pământ. 2. A da înapoi, a restitui. */A ~ vizita* = a răspunde printr-o vizită la o vizită primită anterior. //A răsplăti pe cineva pentru o faptă bună sau rea. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întorc, *1 pl.* întoarcem, *perf. s. 1 sg.* întorsei, *1 pl.* întoarserăm; *part.* întors.

întoarcere Acţiunea de a (se) întoarce. *s.f., g.-d. art.* întoarcerii, *pl.* întoarceri.

întocma v. **întocmai.**

întocmai 1. La fel, exact. 2. Da, desigur. [*var.* (pop.) întocma *adv.*] *adv.*

întocmi *tr.* A alcătui, a face; a înjgheba. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întocmesc, *imperf. 3 sg.* întocmea; *conj. prez. 3* să întocmească.

întocmire Acţiunea de a întocmi. *s.f., g.-d. art.* întocmirii, *pl.* întocmiri.

întomna *intr.* şi *refl.* (rar) A se face toamnă. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* întomnează.

întomnare (rar) Faptul de a se întomna. *s.f., g.-d. art.* întomnării, *pl.* întomnări.

întona v. **intona.**

întonare v. **intonare.**

întorcător Piesă la războiul de ţesut, pe care se strânge pânza ţesută; întinzător, încordător. *s.n., pl.* întorcătoare.

întorloca v. **întroloca.**

întorlocare v. **întrolocare.**

întors[1] 1. Înapoiere (la locul de plecare). 2. Răsturnare. *s.n.*

întors[2]**,-oarsă** 1. Revenit la locul de plecare. */A face cale ~oasă* = a se întoarce din drum. *A merge până la calea ~oasă* = a reveni la locul de plecare. 2. (despre obiecte) Răsucit, încovoiat. 3. (pop.) Jugănit, castrat. 4. (despre persoane sau despre firea, caracterul lor) Sucit, ciudat. /(fam.) *~ pe dos* = nemulţumit, bosumflat. 5. (fig., rar, despre cuvinte sau vorbire) Meşteşugit. *adj., pl.* întorşi,-oarse.

întorsătură 1. Cotitură, curbă (a unui drum, a unei ape etc.) 2. (fig.) Schimbare radicală în desfăşurarea unei acţiuni. 3. Fel de a aşeza cuvintele, propoziţiile într-o frază. 4. (fig., rar) Întorsură (2). *s.f., g.-d. art.* întorsăturii, *pl.* întorsături.

întorsură (rar) 1. Întorsătură (1). 2. (fig.) Modulaţie, intonaţie; întorsătură (4). *s.f., g.-d. art.* întorsurii, *pl.* întorsuri.

întorsurean,-ă (Locuitor) din Întorsura Buzăului. *adj., s.m., pl.* întorsureni,-e.

întorsureancă Locuitoare din Întorsura Buzăului. *s.f., g.-d. art.* întorsurencei, *pl.* întorsurence.

întortochea 1. *refl.* (despre drumuri, ape etc.) A avea o formă sinuoasă, cotită. 2. *tr.* A complica, a încâlci un lucru. *vb. I, ind. prez. 3* întortocheză; *conj. prez. 3* să întortocheze; *ger.* întortochind.

întortocheat,-ă (despre drumuri, ape, etc.) Complicat, încâlcit. //(despre clădiri) Cu multe cotituri. //(fig., despre modul de a vorbi, a scrie) Confuz. *adj., pl.* întortocheaţi,-te.

întortochere Acțiunea de a (se) întortochea; cotitură. //(fig.) Încurcătură, complicație. *s.f., g.-d. art.* întortocherii, *pl.* întortocheri.
întortochetură Cotitură a unui drum. //(fig.) Încurcătură, complicație. *s.f., g.-d. art.* întortocheturii, *pl.* întortocheturi.
întotdeauna/totdeauna 1. Mereu, (în) tot timpul, oricând. 2. De fiecare dată. *adv.*
întovărăși *tr.* și *refl.* A (se) însoți, a (se) împrieteni, a (se) asocia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* întovărășesc, *imperf. 3 sg.* întovărășea; *conj. prez. 3* să întovărășească.
întovărășire Acțiunea de a (se) întovărăși. *s.f., g.-d. art.* întovărășirii, *pl.* întovărășiri.
întra v. **intra.**
într-aceea (înv.) În acel timp. *loc. adv.*
întracoace (pop.) Încoace. *adv.*
într-acolo Acolo, în direcția aceea; spre. *prep. + adv.*
într-adevăr/(pop.) **în adevăr** Desigur, adevărat. *loc. adv.*
într-adins În (mod) special, cu (tot) dinadinsul. *loc. adv.*
într-aiurea (pop.) Fără țintă; undeva, departe. *loc. adv.*
întrajutora *refl. recipr.* A se ajuta unul pe altul. *vb. I, ind. prez. 3* se întrajutorează.
întrajutorare Ajutor reciproc. *s.f., g.-d. art.* întrajutorării.
întrare v. **intrare.**
întraripa *tr.* (înv., pop.) A înaripa. *vb. I, ind. prez. 3* întraripează.
întrarma *tr.* și *refl.* (înv., pop.) A (se) înarma. *vb. I, ind. prez. 3* întrarmează.
într-ascuns Pe ascuns; în secret. *loc. adv.*
într-atât Așa (de mult), încât. *prep. + adv.*
întrauri (-tra-u-) *tr.* (înv., pop.) A auri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* întrauresc, *imperf. 3 sg.* întraurea; *conj. prez. 3* să întraurească.
între[1]- Element de compunere care arată reciprocitatea, îmbinarea, amestecul.
între[2] 1. În locul dintre; printre. 2. În intervalul (dintre). 3. Dintre. 4. Unul cu altul. 5. (indică o aproximare) *Vino ~ 10 și 11. prep.*
întreba 1. *tr.* și *intr.* A cere cuiva lămuriri, informații. 2. *refl.* și *tr.* A(-și) pune întrebări. 3. *tr.* A pune întrebări unui elev, unui candidat; a chestiona. *vb. I, ind. prez. 3* întreabă.
întrebare Acțiunea de a (se) întreba. */Semnul ~ării* = semn de punctuație pus la sfârșitul unei propoziții interogative. //Îndoială, incertitudine. *s.f., g.-d. art.* întrebării, *pl.* întrebări.
întrebător,-oare (și adv.) Care întreabă; interogativ. *adj., pl.* întrebători,-oare.
întrebuința *tr.* A folosi, a face uz, a utiliza. *vb. I, ind. prez. 3* întrebuințează.
întrebuințare Acțiunea de a întrebuința. *s.f., g.-d. art.* întrebuințării, *pl.* întrebuințări.
întrece 1. *tr.* A depăși pe cineva în mers. 2. *tr.* A arăta superioritate față de cineva într-o anumită privință; a depăși. 3. *tr.* A trece peste o anumită limită. */refl. A se ~ cu gluma* = a depăși limitele bunei-cuviințe. //*intr.* A prisosi. 4. *refl. recipr.* A se lua la întrecere. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* întrec, *1 pl.* întrecem; *conj. prez. 3* să întrecă; *part.* întrecut.
întrecere Acțiunea de a (se) întrece; competiție, concurs. */A se lua la ~* = a concura. (ieșit din uz) *~ socialistă* = mișcare cu caracter de masă specifică orânduirii socialiste. *s.f., g.-d. art.* întrecerii, *pl.* întreceri.
întrecute (în loc.) *Pe ~* = în întrecere, întrecându-se. *loc. adv.*
întredeschide *tr.* A deschide puțin, incomplet. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* întredeschid, *1 pl.* întredeschidem, *perf. s. 1 sg.* întredeschisei, *1 pl.* întredeschiserăm; *conj. prez. 3* să întredeschidă; *ger.* întredeschizând; *part.* întredeschis.
întredeschidere Acțiunea de a întredeschide; (concr.) spațiu îngust dintre două elemente întredeschise; crăpătură. *s.f., g.-d. art.* întredeschiderii, *pl.* întredeschideri.
întredeschizătură Întredeschidere. *s.f., g.-d. art.* întredeschizăturii, *pl.* întredeschizături.
întrefier Spațiu liber, între fețele interne ale inductorilor și fața exterioară a indusului, la o mașină electrică. *s.n., pl.* întrefieruri.
întreg,-eagă 1. Din care nu lipsește nimic; tot, complet. 2. Sănătos, teafăr; (fig.) integru. 3. (despre unități de timp) Deplin, complet. 4. (mat.) Care se poate obține prin adunare repetată a numărului unu cu el însuși. *adj., pl.* întregi.
întregi *tr.* și *refl.* A (se) face întreg, a (se) completa. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* întregesc, *imperf. 3 sg.* întregea; *conj. prez. 3* să întregească.
întregime 1. Calitatea de a fi întreg. */În ~* = de tot, complet. 2. (concr.) Ansamblul elementelor care constituie un tot. *s.f., g.-d. art.* întregimii, *pl.* (2) întregimi.
întregire Acțiunea de a (se) întregi. *s.f., g.-d. art.* întregirii, *pl.* întregiri.
întregitor,-oare Care întregește. *adj., pl.* întregitori,-oare.
întreg-întregulet, întreagă-întregulită (pop.) Diminutiv al lui întreg. *adj., pl.* întregi-întregulești,-ițe.
întregol (constr.) Porțiune de perete care se găsește între două uși sau două ferestre. *s.n., pl.* întregoluri.
întregut,-ă (pop.) Diminutiv al lui întreg. *adj., pl.* întreguți,-e.
întrei *tr.* A face să devină de trei ori mai mare, mai numeros; a tripla. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* întreiesc, *imperf. 3 sg.* întreia; *conj. prez. 3* să întreiască.
întreit,-ă 1. Mărit de trei ori. 2. (înv.) Compus din trei părți de același fel. *adj., pl.* întreiți,-te.
întrema 1. *refl.* A-și reface sănătatea, a se înzdrăveni. *Odihna l-a ~t.* //(fig.) A se întări. 2. *tr.* (înv.) A fi gata de atac. *vb. I, ind. prez. 3* întremează.
întremare Acțiunea de a (se) întrema; însănătoșire. *s.f., g.-d. art.* întremării.
întremător,-oare Care întremează; revitalizant. *adj., pl.* întremători,-oare.
întreolaltă (*pron.* tre-o în tempo lent/treo în tempo rapid) (pop.) Laolaltă, împreună. *adv.*
întrepătrunde *refl. recipr.* A se pătrunde unul pe altul; (p. ext.) a se influența reciproc. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se întrepătrunde, *imperf. 3 sg.* se întrepătrundea, *perf. s. 3 sg.* se întrepătrunse; *conj. prez. 3* să se întrepătrundă; *ger.* întrepătrunzându-se; *part.* întrepătruns.
întrepătrundere Acțiunea de a se întrepătrunde. *s.f., g.-d. art.* întrepătrunderii, *pl.* întrepătrunderi.
întreprinde *tr.* A se apuca de făcut ceva. //A pune la cale; a plănui. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* întreprind, *1 pl.* întreprindem, *2 pl.* întreprindeți, *imperf. 3 sg.* întreprindea, *perf. s. 3 sg.* întreprinse, *1 pl.* întreprinserăm; *conj. prez. 3* să întreprindă; *ger.* întreprinzând; *part.* întreprins.
întreprindere 1. Unitate economică de producție, de comerț, de servicii etc. 2. Acțiune pornită din inițiativă proprie. *s.f., g.-d. art.* întreprinderii, *pl.* întreprinderi.
întreprinzător,-oare (Persoană) care are inițiativă, care întreprinde ceva. *~ particular. adj., s.m.* și *f., pl.* întreprinzători,-oare.
întrepunte (mar.) Punte situată sub puntea superioară; (p. ext.) spațiul dintre punți. *s.f., g.-d. art.* întrepunții, *pl.* întrepunți.
întrerupător[1] Dispozitiv care servește la întreruperea sau stabilirea unui circuit electric. [*var.* întreruptor *s.n.*] *s.n., pl.* întrerupătoare.

întrerupător²,-oare Care întrerupe. [*var.* întreruptor,-oare *adj.*] *adj., pl.* întrerupători,-oare.
întrerupe 1. *tr.* şi *refl.* A (se) opri, a (se) suspenda temporar o activitate, un fapt. 2. *tr.* A opri pe cineva în timp ce vorbeşte. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întrerup, *perf. s. 1 sg.* întrerupsei, *1 pl.* întrerupserăm; *part.* întrerupt.
întrerupere 1. Acţiunea de a (se) întrerupe. 2. Intervenţie care împiedică pe cineva să-şi urmeze cursul vorbirii. *s.f., g.-d. art.* întreruperii, *pl.* întreruperi.
întrerupt,-ă Temporar oprit, suspendat. //(adv.) Cu întreruperi. //Fără continuitate, rupt. *adj., pl.* întrerupţi,-te.
întreruptor¹ v. **întrerupător¹**.
întreruptor²,-oare v. **întrerupător²**.
întretăia *refl. recipr.* (despre linii, drumuri etc.) A se intersecta, a se încrucişa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mă întretai, *2 sg.* te întretai, *3* se întretaie, *1 pl.* ne întretăiem, *2 pl.* vă întretăiaţi; *conj. prez. 3* să se întretaie; *ger.* întretăindu-se; *part.* întretăiat.
întretăiat,-ă Încrucişat, intersectat (cu altceva). //(despre vorbire, respiraţie etc.) Cu întreruperi; intermitent. *adj., pl.* întretăiaţi,-te.
întretăiere Acţiunea de a se întretăia; intersecţie. *s.f., g.-d. art.* întretăierii, *pl.* întretăieri.
între timp În timp ce, în timpul... *loc. adv.*
întreţese *tr.* A amesteca într-o ţesătură fire de culori diferite. *//refl. recipr.* (fig.) A se amesteca, a se încrucişa. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întreţes, *3 sg.* întreţese, *1 pl.* întreţesem, *perf. s. 1 sg.* întreţesui; *conj. prez. 3* să întreţească; *part.* întreţesut.
întreţine 1. *tr.* A păstra un lucru într-o stare bună. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) hrăni. 3. *refl. recipr.* A sta de vorbă cu cineva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întreţin, *2 sg.* întreţii, *1 pl.* întreţinem, *2 pl.* întreţineţi; *conj. prez. 3* să întreţină; *ger.* întreţinând; *part.* întreţinut.
întreţinere Acţiunea de a (se) întreţine. *s.f., g.-d. art.* întreţinerii, *pl.* întreţineri.
întreţinut,-ă Persoană care se află în întreţinerea, în grija altei persoane; (spec.) concubin. *s.m., pl.* întreţinuţi; *s.f., g.-d. art.* întreţinutei, *pl.* întreţinute.
întrevedea *tr.* 1. A întrezări. 2. (fig.) A prevedea. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întrevăd, *2 sg.* întrevezi, *1 pl.* întrevedem, *2 pl.* întrevedeţi; *conj. prez. 3* să întrevadă; *ger.* întrevăzând; *part.* întrevăzut.
întrevedere Întâlnire a unor persoane sau a unor personalităţi pentru discutarea unor probleme comune. *s.f., g.-d. art.* întrevederii, *pl.* întrevederi.
întrezări *tr.* A zări, a vedea în chip vag, în treacăt. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întrezăresc, *imperf. 3 sg.* întrezărea; *conj. prez. 3* să întrezărească.
întrezărire Acţiunea de a întrezări. *s.f., g.-d. art.* întrezăririi.
întrista *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face pe cineva să devină trist. *vb. I, ind. prez. 3* întristează.
întristare Acţiunea de a (se) întrista; amărăciune. *s.f., g.-d. art.* întristării, *pl.* întristări.
întristător,-oare Care întristează. *adj., pl.* întristători,-oare.
întroieni *tr.* şi *refl.* A (se) acoperi cu troiene, a (se) înzăpezi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întroienesc, *imperf. 3 sg.* întroienea; *conj. prez. 3* să întroienească.
întroienire Acţiunea de a (se) întroieni; înzăpezire. *s.f., g.-d. art.* întroienirii, *pl.* întroienări.
întroloca/întruloca (reg.) 1. *refl.* A se strânge la un loc. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) forma, a (se) înjgheba. 3. *tr.* (rar) A uni; a împerechea. [*var.* întorloca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* întroloacă/întruloacă.
întrolocare/întrulocare (reg.) Acţiunea de a se întroloca/întruloca. [*var.* întorlocare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* întrolocării/întrulocării.
întrona *refl.* şi *tr.* 1. A (se) urca pe tron. 2. (fig.) A (se) statornici, a (se) instaura. //A (se) instala. *vb. I, ind prez. 3* întronează.
întru (cu elidarea vocalei finale când este urmată de „un" şi „o") Introduce un complement circumstanţial (de loc, de timp sau de mod) sau un complement indirect. *S-a întâmplat ~-o seară. prep.*
întrucât Deoarece, fiindcă. *conjcţ.*
întru câtva Într-o măsură oarecare. *loc. adv.*
întruchipa *tr.* 1. A înfăţişa ceva în forme concrete. *//refl.* A se concretiza, a se realiza. 2. A alcătui, a forma. *vb. I, ind. prez. 3* întruchipează.
întruchipare Acţiunea de a (se) întruchipa. *s.f., g.-d. art.* întruchipării, *pl.* întruchipări.
întruloca v. **întroloca.**
întrulocare v. **întrolocare.**
întruna Mereu, permanent. *adv.*
într-una În una. *~ din zile. prep. + num./pron.*
întruni *tr.* şi *refl.* A (se) aduna la un loc, a (se) reuni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* întrunesc, *imperf. 3 sg.* întruneă; *conj. prez. 3* să întrunească.
întrunire Acţiunea de a (se) întruni; reuniune. *s.f., g.-d. art.* întrunirii, *pl.* întruniri.
întrupa 1. *refl.* şi *tr.* A lua sau a da o formă concretă (de trup omenesc); a (se) concretiza. 2. *tr.* (înv.) A uni, a încorpora. *vb. I, ind. prez. 3* întrupează.
întrupare Acţiunea de a (se) întrupa; concretizare; (concr.) trup, fiinţă. *s.f., g.-d. art.* întrupării, *pl.* întrupări.
întru totul Total, cu totul. *loc. adv.*
întuneca 1. *refl. impers.* A se înnopta, a se însera. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) face întunecos. 3. *refl.* (fig.) A se întrista, a se posomorî. 4. *refl.* A se închide la culoare. 5. *tr.* (fig.) A umbri, a eclipsa. 6. *refl.* (fig.) A-şi pierde capacitatea de a gândi. *vb. I, ind. prez. 3* întunecă.
întunecare Acţiunea de a (se) întuneca. *s.f., g.-d. art.* întunecării, *pl.* întunecări.
întunecime Întuneric (adânc), obscuritate. *s.f., g.-d. art.* întunecimii, *pl.* întunecimi.
întunecos,-oasă 1. Lipsit de lumină; obscur, întunecat. 2. De culoare închisă. 3. (fig.) Trist, posomorât. *adj., pl.* întunecoşi,-oase.
întunerc v. **întuneric.**
întuneric 1. Lipsă de lumină. 2. (fig.) Incultură, ignoranţă. [*var.* (reg.) întunerec *s.n.*] *s.n.*
înturna (reg.) *tr.* şi *refl.* 1. A (se) înapoia, a (se) întoarce. *//tr.* (despre o stare afectivă sau maladivă) A cuprinde pe cineva din nou. 2. A (se) întoarce de pe o parte pe alta; a (se) învârti. *vb. I, ind. prez. 3* întoarnă.
înturnare (reg.) Acţiunea de a (se) înturna; întoarcere; înturnat. *s.f., g.-d. art.* înturnării.
înturnat Înturnare. *s.n.*
înţărca 1. *tr.* A înceta alăptatul, a dezvăţa de supt. */L-a ~t dracul*, se spune despre un om foarte şiret. //(fig., fam.) A dezobişnui pe cineva de ceva. 2. *intr.* (despre mamifere) A nu mai avea lapte. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* înţarc, *2 sg.* înţarci, *3* înţarcă; *conj. prez. 3* să înţarce.
înţărcare Acţiunea de a înţărca; înţărcat. *s.f., g.-d. art.* înţărcării.
înţărcat Înţărcare. *s.n.*
înţărcătoare Păşune unde se ţin mieii, viţeii etc. după înţărcare. *s.f., g.-d. art.* înţărcătorii, *pl.* înţărcători.
înţărcui *tr.* A încercui cu un ţarc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înţărcuiesc, *imperf. 3 sg.* înţărcuia; *conj. prez. 3* să înţărcuiască.
înţelegător,-oare Care dovedeşte înţelegere; (p. ext.) bun, mărinimos. *adj., pl.* înţelegători,-oare.
înţelege 1. *tr.* A pătrunde cu mintea; a pricepe, a sesiza. */A ~ pe cineva* = a) a pricepe ce spune cineva; b) a aproba comportarea cuiva. (refl.) *Se ~ de la sine* = este evident. 2. *refl. recipr.* A se învoi cu cineva. //A trăi

în bună înțelegere cu altul. 3. *tr.* A pricepe o limbă străină. 4. *tr.* A-și face o idee justă despre comportarea cuiva. 5. *tr.* și *intr.* A constata, a observa. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înțeleg, *1 pl.* înțelegem, *perf. s. 1 sg.* înțelesei, *1 pl.* înțeleserăm; *ger.* înțelegând; *part.* înțeles.

înțelegere 1. Acțiunea de a (se) înțelege. 2. Compasiune pentru situația (grea a) cuiva. 3. Acord, învoială. 4. Pace, armonie. *s.f., g.-d. art.* înțelegerii, *pl.* înțelegeri.

înțeleni 1. *intr.* (despre pământ) A se întări, a se preface în țelină (prin necultivare). 2. *tr.* și *refl.* A (se) fixa, a (se) înțepeni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înțelenesc, *imperf. 3 sg.* înțelenea; *conj. prez. 3* să înțelenească.

înțelenire Acțiunea de a (se) înțeleni. *s.f., g.-d. art.* înțelenirii, *pl.* înțelemiri.

înțelepciune 1. Superioritate în înțelegerea și judecarea lucrurilor. 2. Cumpătare, chibzuință, spirit de prevedere. *s.f., g.-d. art.* înțelepciunii.

înțelept,-eaptă 1. (și s.) Înzestrat cu înțelepciune; cuminte. //(s.) Filosof (antic). 2. Prevăzător, chibzuit. *adj., pl.* înțelepți,-te.

înțelepțește (rar)În mod înțelept, cu judecată. *adv.*

înțeles[1] (în loc.) *De la sine* ~ = fără îndoială, sigur. *adj.*

înțeles[2] Semnificație a unui lucru, a unui gest; sens, tâlc. */Pe* ~ sau *pe ~ul tuturor* = putând a fi priceput de oricine. *Cu* ~ = sugerând o anumită concluzie. *s.n., pl.* înțelesuri.

înțepa 1. *tr.* și *refl.* A (se) împunge ușor cu un ac, cu un ghimpe etc.; a produce o senzație dureroasă; a pișca. 2. *tr.* (fig.) A adresa cuiva cuvinte răutăcioase. 3. *tr.* (înv.) A trage în țeapă. *vb. I, ind. prez. 3* înțeapă; *conj. prez. 3* să înțepe.

înțepare Acțiunea de a (se) înțepa; împungere; pișcătură. *s.f., g.-d. art.* înțepării, *pl.* înțepări.

înțepat,-ă 1. Cu înțepături. //(fig.) Neplăcut surprins, jignit. 2. (fig.) Îngâmfat, țâfnos. //(înv.) Tras în țeapă. *adj., pl.* înțepați,-te.

înțepător,-oare 1. Care înțeapă, care produce senzația de înțepătură. 2. (despre băuturi, mirosuri, mâncăruri etc.) Care pișcă. 3. (fig.) Ironic. *adj., pl.* înțepători,-oare.

înțepătură 1. Înțepare, împunsătură; locul unde s-a produs aceasta. 2. (fig.) Aluzie răutăcioasă, ironie, împunsătură (2). *s.f., g.-d. art.* înțepăturii, *pl.* înțepături.

înțepenealã Stare a unui lucru sau a unei persoane țepene. *s.f., g.-d. art.* înțepenelii.

înțepeni 1. *intr.* A nu se mai putea mișca, a rămâne imobil, rigid. 2. *tr.* și *refl.* A (se) prinde bine în ceva; a (se) fixa. 3. *tr.* A fixa un obiect, a face să nu mai aibă joc în locașul lui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înțepenesc, *imperf. 3 sg.* înțepenea; *conj. prez. 3* să înțepenească.

înțepenire Faptul de a (se) înțepeni. *s.f., g.-d. art.* înțepenirii.

înțepos,-oasă (rar) Înțepător. *adj., pl.* înțepoși,-oase.

înțepușa *tr.* (reg.) A pune țepușe (la o claie de fân, la o sanie sau la un car pentru a sprijini încărcătura etc.) *vb. I, ind. prez. 3* înțepușează, *1 pl.* înțepușăm; *conj. prez. 3* să înțepușeze; *ger.* înțepușând.

înțesa 1. *tr.* A băga (mult) într-un spațiu restrâns; a ticsi. 2. *refl.* (fig., rar) A se înteți. *vb. I, ind. prez. 3* înțeasă; *conj. prez. 3* să înțese.

înțesare Acțiunea de a (se) înțesa. *s.f., g.-d. art.* înțesării, *pl.* înțesări.

înțigla *tr.* (pop.) A pune țiglă pe o casă. *vb. I, ind. prez. 3* înțiglează.

înțina *tr.* (reg.) A face să fie abia fixat, abia să se țină. *vb. I, ind. prez. 3* înținează.

înțoli *tr.* și *refl.* (fam.) A (se) îmbrăca în haine noi; (fig.) a parveni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înțolesc, *imperf. 3 sg.* înțolea; *conj. prez. 3* să înțolească.

înțopona v. **înțotona.**

înțotona *tr.* și *refl.* (rar) A (se) împopoțona. [*var.* înțopona *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înțotonează.

înuntru v. **înăuntru.**

în urma După; ca rezultat... *loc. prep.*

în van v. **van.**

învălătuci 1. *tr.* și *refl.* A (se) face vălătuc, ghem; a (se) înfășura. 2. *tr.* A construi cu vălătuci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* învălătucesc, *imperf. 3 sg.* învălătucea; *conj. prez. 3* să învălătucească.

învălătucire Acțiunea de a (se) învălătuci; vălătuceală. *s.f., g.-d. art.* învălătucirii, *pl.* învălătuciri.

învălătucit,-ă Înfășurat, încolăcit; (despre fire) făcute ghem; (despre pânză, covoare etc.) strâns sul sau val. *adj., pl.* învălătuciți,-te.

învălmășag Învălmășeală (3). *s.n., pl.* învălmășaguri.

învălmășeală 1. Îngrămădeală, amestecătură de lucruri sau de ființe în dezordine. 2. (fig.) Confuzie, zăpăceală. 3. Încăierare, luptă; învălmășag. *s.f., g.-d. art.* învălmășelii, *pl.* învălmășeli.

învălmăși 1. *tr.* și *refl.* A (se) înghesui, a (se) amesteca de-a valma. 2. *refl.* (fig.) A se încurca, a se tulbura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* învălmășesc, *imperf. 3 sg.* învălmășea; *conj. prez. 3* să învălmășească.

învălmășire Acțiunea de a (se) învălmăși; învălmășeală. *s.f., g.-d. art.* învălmășirii, *pl.* învălmășiri.

învălui 1. *tr.* și *refl.* A (se) acoperi, a (se) înfășura în ceva. //(despre foc) A (se) micșora. 2. *tr.* (fig.) A cuprinde ceva cu privirea. 3. *tr.* A încercui o unitate inamică. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* învălui, *3* învăluie, *imperf. 3 sg.* învăluia; *conj. prez. 3* să învăluie.

învăluială (înv.) 1. Învălmășeală; îmbulzeală. 2. (fig.) Supărare. *s.f., g.-d. art.* învăluielii, *pl.* învăluieli.

învăluire 1. Acțiunea de a (se) învălui. 2. Încercuire a inamicului. *s.f., g.-d. art.* învăluirii, *pl.* învăluiri.

învăluit,-ă 1. Înfășurat, acoperit. 2. (mil.) Încercuit, împresurat. 3. (fig., despre voce, sunete) Voalat. 4. (fig.) Copleșit de treburi, de griji. *adj., pl.* învăluiți,-te.

învăluitor,-oare (-lu-i-) 1. Care învăluiește, care acoperă din toate părțile. 2. (mil.) Care încercuiește inamicul. *adj., pl.* învăluitori,-oare.

învălura *tr.* și *refl.* A (se) agita, a (se) mișca în valuri. *vb. I, ind. prez. 3* învălurează.

învălurare Acțiunea de a (se) învălura; ondulare. *s.f., g.-d. art.* învălurării, *pl.* învălurări.

învălurat,-ă 1. Care face valuri; agitat. 2. (despre un teren) Cu ridicături multe; accidentat. [*var.* învălurit,-ă *adj.*] *adj., pl.* învăluroți,-te.

învălurit,-ă v. **învălurat.**

învăpăia *refl.* 1. A se aprinde (ca o văpaie), (despre fața omului) a se înroși. 2. (fig.) A se înflăcăra. *vb. I, ind. prez. 3* se învăpăiază, *1 pl.* ne învăpăiem; *conj. prez. 3* să se învăpăieze; *ger.* învăpăimdu-se.

învăpăiat,-ă 1. Aprins ca o văpaie; (despre ochi) arzător. 2. (fig.) Entuziasmat. //Aprig. *adj., pl.* învăpăiați,-te.

învăpăiere Acțiunea de a se învăpăia; aprindere; (fig.) însuflețire. *s.f., g.-d. art.* învăpăierii, *pl.* învăpăieri.

învăț 1. Obicei, obișnuință (rea). 2. Îndemn, sfat. *s.n.*

învăța 1. *tr.* A preda cuiva (sistematic) cunoștințe, deprinderi într-un domeniu oarecare; a iniția. 2. *tr.* A sfătui pe cineva cum să procedeze. 3. *tr.* și *refl.* A (se) deprinde, a (se) obișnui cu ceva. 4. *tr.* A dobândi cunoștințe prin studiu. /(tr. și refl.) *A (se)* ~ *minte* = a câștiga sau a face să câștige experiență. *vb. I, ind. prez. 3* învață.

învățare Acțiunea de a (se) învăța; învățătură, studiu; învățat[1]. *s.f., g.-d. art.* învățării, *pl.* învățări.

învățat[1] Învățare. *s.n.*

învățat[2]**,-ă** 1. Care știe multă carte; instruit, doct. //(s.) Savant. 2. (despre cunoștințe) Însușit și reținut în memorie. 3. Obișnuit cu ceva. //(despre animale) Dresat. *adj., pl.* învățați,-te.

învățăcel (fam.) Școlar, discipol; ucenic. *s.m., pl.* învățăcei, *art.* învățăceii.

învățământ 1. Precept, principiu după care acționează sau gândește cineva; învățătură. 2. Proces organizat de instruire și educare prin școli; (p. ext.) totalitatea instituțiilor școlare. *s.n., pl.* învățăminte.
învățător,-oare I. *adj.* (înv.) Care învață; sfătuitor. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care predă în primele clase de școală; institutor. 2. Persoană care instruiește pe cineva; dascăl, maestru. 3. Inițiator sau propagator al unei doctrine. *adj., s.m.* și *f., pl.* învățători, învățătoare.
învățătorime Totalitatea învățătorilor. *s.f., g.-d. art.* învățătorimii.
învățătură 1. Totalitatea îndrumărilor teoretice și practice dintr-un domeniu; doctrină, principiu. 2. Studiu, școală; ucenicie. 3. Sfat, povață; învățământ. *s.f., g.-d. art.* învățăturii, *pl.* învățături.
învălvora *refl.* (rar) A se aprinde. *vb., ind. prez. 3* se învălvorează.
învârsta *tr.* (pop.) A face dungi de diferite culori pe o pânză sau pe o țesătură; (p. ext.) a îmbina între ele lucruri de culori diferite. [*var.* învrâsta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* învârsteză.
învârstare (pop.) Acțiunea de a învârsta. [*var.* învrâstare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* învârstării, *pl.* învârstări.
învârteală 1. Învârtire; răsucire. 2. (fam.) Manevră (necinstită) folosită pentru obținerea unor profituri (personale). *s.f., g.-d. art.* învârtelii, *pl.* învârteli.
învârtecuș (rar) 1. Întortochetură. 2. *Ineluș-~* = numele unui joc de copii. [*var.* (reg.) învârticuș *s.n.*] *s.n., pl.* învârtecușuri.
învârteji 1. *refl.* și *tr.* A (se) învârti repede în vârtejuri, în cerc. 2. *refl.* A se întoarce (repede) din drum. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* învârtejesc, *imperf. 3 sg.* învârtejea; *conj. prez. 3* să învârtejească.
învârtejire Acțiunea de a (se) învârteji; învârtire; agitație. *s.f., g.-d. art.* învârtejirii, *pl.* învârtejiri.
învârti 1. *tr., intr.* și *refl.* A (se) mișca în cerc, a (se) roti. /(refl.) *A se ~ casa* (sau *locul, pământul*) *cu cineva*, se spune când cineva se simte rușinat sau are ameteli. *A se ~ pe lângă cineva* (sau *în jurul cuiva*) = a căuta să câștige bunăvoința cuiva. (tr.) *A ~* (pe cineva) *pe* (sau *după*) *degete* = a conduce (pe cineva) după plac. 2. *intr.* A amesteca ceva. 3. *tr.* A privi pe toate părțile, în toate felurile. 4. *refl.* A se mișca de acolo până acolo, fără rost. 5. *tr.* și *refl.* (fig.) A se ocupa cu afaceri (dubioase); a(-și) aranja o situație favorabilă (pe căi necinstite). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* învârt/învârtesc, *imperf. 3 sg.* învârtea; *conj. prez. 3* să învârtă/să învârtească.
învârticuș v. învârtecuș.
învârtire Acțiunea de a (se) învârti; rotire, învârtejire, învârtit[1]. *s.f., g.-d. art.* învârtirii, *pl.* învârtiri.
învârtit[1] Învârtire. *s.n.*
învârtit[2],-ă I. *adj.* Înfășurat, răsucit. II. 1. *s.m.* și *f.* (fig., fam.) Persoană care s-a eschivat de la anumite obligații prin favoritism; persoană care și-a creat o situație materială sau socială prin mijloace dubioase. III. *s.f.* Prăjitură făcută dintr-o foaie subțire de aluat, umplută cu mere, brânză etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* învârtiți,-te.
învârtita Numele unui dans popular cu învârtituri; melodie după care se execută acest dans. *s.f., art., neart.* învârtită, *g.-d. art.* învârtitei.
învârtitor,-oare Care (se) învârtește. *adj., pl.* învârtitori,-oare.
învârtitură 1. Faptul de a (se) învârti; învârtire. //(pop.) Întorsătură. 2. (fig.) Manevră, șiretlic. *s.f., g.-d. art.* învârtiturii, *pl.* învârtituri.
învârtoșa 1. *refl.* și *tr.* A (se) face vârtos, tare; (pop.) a (se) face rezistent, puternic. 2. *refl.* (fig.) A deveni neîndurător; a se împietri. *vb. I, ind. prez. 3* învârtoșează, *I pl.* învârtoșăm; *conj. prez. 3* să învârtoșeze; *ger.* învârtoșând.
învârtoșare Acțiunea de a (se) învârtoșa; întărire. *s.f., g.-d. art.* învârtoșării, *pl.* învârtoșări.
învechi *refl.* A deveni vechi; a se degrada, a nu se mai folosi, a deveni inactual. //(despre vin) A se îmbunătăți o dată cu trecerea timpului. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se învechește, *imperf. 3 sg.* se învechea; *conj. prez. 3* să se învechească.
învechire Acțiunea de a se învechi. *s.f., g.-d. art.* învechirii.
învechit,-ă Care este vechi, uzat; demodat, anacronic. /*A fi*) *~ în rele* = (a fi) deprins cu practicarea unor obiceiuri rele. //Care are concepții depășite. *adj., pl.* învechiți,-te.
învecina *refl. recipr.* A fi vecin cu cineva sau cu ceva; a avea hotar comun. *vb. I, ind. prez. 3* se învecinează.
învecinare Faptul de a se învecina; vecinătate. *s.f., g.-d. art.* învecinării.
învedera *tr.* și *refl.* (rar) A (se) arăta în mod clar, evident. *vb. I, ind. prez. 3* învederează.
învederat,-ă (rar) Evident; vizibil. *adj., pl.* învederați,-te.
înveli 1. *tr.* și *refl.* A (se) acoperi, a (se) înfășura în ceva. //*tr.* A îmbrăca copertele unei cărți sau ale unui caiet. 2. *tr.* A acoperi o clădire cu țigle, cu tablă etc. 3. *tr.* A acoperi focul (sau jarul) cu cenușă sau cu pământ pentru a-l face să ardă mocnit. 4. *tr.* A înfășura urzeala pe sulul dinapoi al războiului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* învelesc, *imperf. 3 sg.* învelea; *conj. prez. 3* să învelească.
învelire Acțiunea de a (se) înveli; acoperire; învelit. *s.f., g.-d. art.* învelirii, *pl.* înveliri.
înveliș 1. Obiect care servește la învelit; învelitoare, acoperiș. 2. Stratul exterior al unui obiect. *s.n., pl.* învelișuri.
învelit Învelire. *s.n.*
învelitoare 1. Ceea ce servește la învelit. //(pop.) Cuvertură, plapumă. 2. Copertă cu care se acoperă o carte, un caiet etc. 3. Tablă, țiglă etc. cu care se acoperă o clădire. //(pop.) Față de masă. *s.f., g.-d. art.* învelitorii, *pl.* învelitori.
învenina 1. *tr.* A otrăvi (cu venin); a face să devină otrăvitor. 2. *tr.* (fig.) A face să devină greu de suportat. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) umple de ură, de răutate; a (se) amărî. *vb. I, ind. prez. 3* învenințează.
învenințare Acțiunea de a (se) învenina. *s.f., g.-d. art.* învenințării, *pl.* învenințări.
înverga *tr.* (mar.) A fixa pânza pe o vergă. *vb. I, ind. prez. 3* înverga.
înverșuna *refl.* și *tr.* A deveni sau a face să devină neînduplecat, necruțător. *vb. I, ind. prez. 3* înverșunează.
înverșunare Acțiunea de a (se) înverșuna; îndârjire. *s.f., g.-d. art.* înverșunării, *pl.* înverșunări.
înverzi 1. *tr.* și *refl.* A (se) face verde, a (se) murdări cu verde. 2. *intr.* (despre natură) A se acoperi de verdeață; (despre copaci) a înfrunzi. //(fig., despre oameni) A deveni foarte palid de mânie, de furie etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înverzesc, *imperf. 3 sg.* înverzea; *conj. prez. 3* să înverzească.
înverzire Faptul de a (se) înverzi. *s.f., g.-d. art.* înverzirii.
înverzitor,-oare Care înverzește. *adj., pl.* înverzitori,-oare.
înveseli *refl.* și *tr.* A deveni sau a face să devină (mai) vesel, (mai) bine dispus. //*tr.* (fig.) A însenina, a lumina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* înveselesc, *imperf. 3 sg.* înveselea; *conj. prez. 3* să înveselească.
înveselire Acțiunea de a (se) înveseli; bună dispoziție. *s.f., g.-d. art.* înveselirii, *pl.* înveseliri.
înveselitor,-oare Care înveselește; vesel. *adj., pl.* înveselitori,-oare.

învesmânta v. **înveşmânta.**
învesmântare v. **înveşmântare.**
învesti *tr.* A acorda cuiva în mod oficial o demnitate, un drept etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învestesc, *imperf. 3 sg.* învestea; *conj. prez. 3* să învestească.
învestire Acţiunea de a învesti; împuternicire dată cuiva spre a exercita un drept, o atribuţie; confirmare într-o demnitate. *s.f., g.-d. art.* învestirii, *pl.* învestiri.
învestitură Act prin care cineva este învestit cu o demnitate. //(în Evul Mediu) Ceremonie solemnă prin care un vasal era învestit cu o demnitate, cu un drept etc. de către seniorul său. *s.f., g.-d. art.* învestiturii, *pl.* învestituri.
învestmânta v. **înveşmânta.**
învestmântare v. **înveşmântare.**
înveşmânta *tr.* şi *refl.* A (se) îmbrăca în veşminte (în vederea unei ceremonii, a unui ritual etc.) [*var.* învesmânta, învestmânta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* înveşmântează/înveşmântă.
înveşmântare Acţiunea de a (se) înveşmânta; îmbrăcare. [*var.* învesmântare, învestmântare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* înveşmântării, *pl.* înveşmântări.
înveşnici *tr.* (înv.) A face ca ceva să devină veşnic; a perpetua. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înveşnicesc, *imperf. 3 sg.* înveşnicea; *conj. prez. 3* să înveşnicească.
înveşte *tr.* şi *refl.* (înv., reg.) A (se) îmbrăca. *vb. III, ind. prez., 1 sg.* şi *3 pl.* învesc, *2 sg.* învesti, *perf. s. 1* învăscui; *conj. prez. 3* să învească.
înveterat,-ă v. **înveterat.**
învia (-vi-a) *intr.* şi *tr.* 1. A reveni sau a readuce la viaţă. //(fig.) A (se) trezi în amintire. 2. A (se) anima, a (se) în viora. *vb. I, ind. prez. 1* învii/înviez, *2 sg.* învii/ învieşi, *3* învie/înviază, *1 pl.* înviem; *conj. prez. 3* să învie/să învieze; *ger.* înviind.
înviere (-vi-e-) Acţiunea de a învia. *s.f., g.-d. art.* învierii.
învierea (-vi-e-) Sărbătoarea creştină a Paştelui; noaptea care precedă această sărbătoare. *s.prop.f., g.-d.* învierii.
învietor,-oare (-vi-e-) (rar) Care dă viaţă, energie; înviorător. *adj., pl.* învietori,-oare.
înviflora (pop.) 1. *intr.* (despre vifor) A sufla cu putere. 2. *tr.* (fig.) A tulbura; a îndârji. *vb. I, ind. prez. 3* înviforează.
învigora *tr.* şi *refl.* A (se) face viguros, puternic; a (se) însănătoşi. *vb. I, ind. prez. 3* învigorează.
învigorare Faptul de a (se) învigora. *s.f., g.-d. art.* învigorării, *pl.* învigorări.
învineţi 1. *intr., tr.* şi *refl.* A (se) face vânăt. 2. *tr.* A face cuiva vânătăi lovindu-l. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învinetesc, *imperf. 3 sg.* învineţea; *conj. prez. 3* să învinţească.
învineţire Acţiunea de a (se) învineţi. *s.f., g.-d. art.* învineţirii, *pl.* învineţiri.
învingător,-oare (Persoană) care a învins; biruitor, câştigător. *adj., s.m.* şi *f., pl.* învingători,-oare.
învinge 1. *tr.* A bate, a înfrânge un adversar (în luptă). 2. *tr.* (fig.) A domina, a înfrâna un sentiment, o slăbiciune. 3. *intr.* A duce o acţiune până la capăt; a obţine victoria. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înving, *1 pl.* învingem, *perf. s. 1 sg.* învinsei, *1 pl.* învinserăm; *part.* învins.
învingere Acţiunea de a învinge. *s.f., g.-d. art.* învingerii, *pl.* învingeri.
învinovăţi *tr.* şi *refl.* A (se) considera sau a (se) declara vinovat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învinovăţesc, *imperf. 3 sg.* învinovăţea; *conj. prez. 3* să învinovăţească.
învinovăţire Acţiunea de a (se) învinovăţi; învinuire. *s.f., g.-d. art.* învinovăţirii, *pl.* învinovăţiri.
învinui *tr.* şi *refl.* A (se) învinovăţi, a (se) considera vinovat. //*tr.* (spec.) A acuza pe cineva în faţa unei instanţe judecătoreşti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învinuiesc, *imperf. 3 sg.* învinuia; *conj. prez. 3* să învinuiască.
învinuire Acţiunea de a (se) învinui; acuzare. //Vină. *s.f., g.-d. art.* învinuirii, *pl.* învinuiri.
învinuit,-ă I. *adj.* Care este sau a fost învinuit. II. *s.m.* şi *f.* Persoană aflată sub urmărire penală; acuzat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* învinuiţi,-te.
înviora (-vi-o-) *tr.* şi *refl.* A (se) face (mai) vioi; a (se) dezmorţi; (fig.) a (se) însufleţi. *vb. I, ind. prez. 3* înviorează.
înviorare (-vi-o-) Acţiunea de a (se) înviora; dezmorţire; (fig.) însufleţire. *s.f., g.-d. art.* înviorării, *pl.* înviorări.
înviorător,-oare (-vi-o-) Care înviorează; (fig.) însufleţitor. *adj., pl.* înviorători,-oare.
înviosa (-vi-o-) *tr. şi refl.* (reg.) A (se) înviora. *vb. I, ind. prez. 3* înviosează, *1 pl.* înviosăm; *conj. prez. 3* să înviosezе; *ger.* înviosând.
înviosare Acţiunea de a (se) înviosa. *s.f., g.-d. art.* înviosării, *pl.* înviosări.
învoi 1. *refl. recipr.* A ajunge la o înţelegere, a cădea de acord. 2. *tr.* A permite cuiva să lipsească pentru scurt timp de la serviciu, de la şcoală etc.; a îngădui. 3. *refl. recipr.* (pop.) A trăi în bună înţelegere cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învoiesc, *imperf. 3 sg.* învoia; *conj. prez. 3* să învoiască.
învoială 1. Înţelegere, acord. 2. Tocmeală. */~ agricolă* = tocmeală agricolă. 3. Permisiune, îngăduire. *s.f., g.-d. art.* învoielii, *pl.* învoieli.
învoinici *refl.* şi *tr.* (rar) A deveni sau a face să devină (mai) voinic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învoinicesc, *imperf. 3 sg.* învoinicea; *conj. prez. 3* să învoinicească.
învoire Acţiunea de a (se) învoi; permisiune acordată cuiva. *s.f., g.-d. art.* învoirii, *pl.* învoiri.
învolbura *tr.* şi *refl.* (despre ape, furtuni etc.) A (se) mişca în vârtejuri. *vb. I, ind. prez. 3* învolburează/învolbură.
învolburare Acţiunea de a (se) învolbura; vârtej. *s.f., g.-d. art.* învolburării, *pl.* învolburări.
învoit, învoaltă (rar) 1. (despre flori) Care are petale multe şi dese. //(despre păr, coamă) Des, îmbelşugat. 2. Umflat, înfoiat. *adj., pl.* învolţi, învoalte.
învoita (rar)1. *intr.* şi *refl.* (despre flori) A se deschide învolt. //*refl.* (despre păr) A se revărsa bogat, des. 2. *refl.* (fig.) A creşte în intensitate. *vb. I, ind. prez. 3* învolteaza.
învrăjbi 1. *refl. recipr.* A fi în vrajbă, a se învrăjmăşi. 2. *tr.* A semăna vrajbă. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) înfuria, a (se) mânia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învrăjbesc, *imperf. 3 sg.* învrăjbea; *conj. prez. 3* să învrăjbească.
învrăjbire Acţiunea de a (se) învrăjbi; duşmănie. *s.f., g.-d. art.* învrăjbirii, *pl.* învrăjbiri.
învrăjbitor,-oare (Persoană) care învrăjbeşte, care aţâţă la duşmănie, la ură. *adj., s.m.* şi *f., pl.* învrăjbitori,-oare.
învrăjmăşi *refl. recipr.* şi *tr.* (înv.) A (se) învrăjbi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învrăjmăşesc, *imperf. 3 sg.* învrăjmăşea; *conj. prez. 3* să învrăjmăşească.
învrâsta v. **învârsta.**
învrâstare v. **învârstare.**
învrednici *refl.* 1. A se dovedi capabil, vrednic de ceva. 2. A avea cinstea să..., a avea parte de... 3. A găsi de cuviinţă să...; a catadicsi. //*tr.* (rar) A acorda favoarea de a... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* învrednicesc, *imperf. 3 sg.* învrednicea; *conj. prez. 3* să învrednicească.
în vreme ce În timpul, pe când. *loc. conjcţ.*
în zadar În mod inutil, degeaba. *loc. adv.*
înzăbăla *tr.* (pop.) A pune unui cal zăbala. *vb. I, ind. prez. 3* înzăbălează.

înzăpezi *tr.* şi *refl.* 1. A (se) acoperi cu zăpadă; a se troieni. 2. (despre vehicule, p. ext., despre călători) A (se) imobiliza în zăpadă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înzăpezesc, *imperf. 3 sg.* înzăpezea; *conj. prez. 3* să înzăpezească.
înzăpezire Acţiunea de a (se) înzăpezi. *s.f., g.-d. art.* înzăpezirii.
înzăuat,-ă Îmbrăcat cu zale, cu platoşă. *adj., pl.* înzăuaţi,-te.
înzdrăveni *refl.* A se însănătoşi, a se întrema. *//tr. Tratamentul l-a ~t. vb. IV, ind. prez. 3 sg.* înzdrăveneşte, *imperf. 3 sg.* înzdrăvenea; *conj. prez. 3* să înzdrăvenească.
înzdrăvenire Acţiunea de a (se) înzdrăveni; însănătoşire. *s.f., g.-d. art.* înzdrăvenirii.
înzeci *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină de zece ori mai mare sau mai mult; a (se) mări mult. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înzecesc, *imperf. 3 sg.* înzeceа; *conj. prez. 3* să înzeceaască.
înzecire Acţiunea de a (se) înzeci. *s.f., g.-d. art.* înzecirii.
înzeciţ,-ă De zece ori mai mare, mai mult. *adj., pl.* înzeciţi,-te.
înzestra *tr.* 1. A da zestre (unei fete). //A acorda cuiva un bun, o sursă de venituri. 2. A dota o întreprindere, o instituţie cu cele necesare. 3. (fig.) A dota o persoană cu anumite calităţi. *vb. I, ind. prez. 3* înzestrează.
înzestrare Acţiunea de a înzestra. //(fig.) Talent, aptitudine. *s.f., g.-d. art.* înzestrării, *pl.* înzestrări.
înzidi *tr.* A fixa în zidărie un element de construcţie, o piesă etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înzidesc, *imperf. 3 sg.* înzidea; *conj. prez. 3* să înzidească.
înzidire Acţiunea de a înzidi. //(spec.) Introducere a unui dulap, pat etc. în zid. *s.f., g.-d. art.* înzidirii, *pl.* înzidiri.
înzili (pop.) 1. *tr.* A face să trăiască (mai) mult. 2. *refl.* A-şi duce zilele cu greu, a trăi de pe o zi pe alta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* înzilesc, *imperf. 3 sg.* înzilea; *conj. prez. 3* să înzilească.
înzorzona *tr.* şi *refl.* A (se) împodobi peste măsură şi fără gust. *vb. I, ind. prez. 3* înzorzonează.
înzorzonare Acţiunea de a (se) înzorzona. *s.f., g.-d. art.* înzorzonării, *pl.* înzorzonări.
îra (pop.) Exclamaţie care exprimă mirare, uimire, ciudă etc. [*var.* ăra *interj.*] *interj.*
îracan v. **sărăcan.**

J, j

j[1] (je/jî) A treisprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* j/j-uri.
j[2] (jî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* j.
jab (geb) (angl.) Lovitură scurtă, repetată, la box, plasată în regiunea nasului, prin care se urmăreşte dezorientarea adversarului. *s.n., pl.* jaburi.
jabiru Pasăre din regiunile calde, asemănătoare cu barza. *s.n., art.* jabirul, *pl.* jabiruri.
jabou Volan de dantelă, de mătase etc. (la îmbrăcămintea femeiască), care se fixează la piept ca o cravată. *s.n., art.* jaboul, *pl.* jabouri.
jacard 1. Dispozitiv montat la războaiele de ţesut pentru a realiza desene complicate. 2. Ţesătură realizată cu acest dispozitiv. *s.n., pl.* (1) jacarde, (2) jacarduri.
jacaş/jăcaş (reg.) Om jefuitor, hrăpăreţ. *s.m., pl.* jacaşi/jăcaşi.
jacă (reg.) Sac de pânză rară, în care se pune la scurs caşul, urda sau brânza de vacă. *s.f., g.-d. art.* jăcii, *pl.* jăci.
jachetă 1. Haină femeiască încheiată în faţă, care se poartă peste bluză sau peste rochie. 2. Haină bărbătească lungă până aproape de genunchi, croită pe talie. *s.f., art.* jachetei, *pl.* jachete.
jachetuţă Jacheţică. *s.f., g.-d. art.* jachetuţei, *pl.* jachetuţe.
jacheţică Diminutiv al lui jachetă; jachetuţă. *s.f., g.-d. art.* jacheţelei, *pl.* jacheţele, *art.* jacheţelele.
jack (gec) (angl.) 1. Dispozitiv de legătură între două linii la centralele telefonice manuale. 2. Dispozitiv de interconectare electrică a unor magnetofoane şi casetofoane. *s.n., pl.* jackuri.
jackpot (gecpot) (angl.) Potul cel mare (la jocurile mecanice); (fig.) mare lovitură. *s.n., pl.* jackpoturi.
jacquerie (que *pron.* che) (fr.) Răscoală ţărănească antifeudală, care a avut loc în Franţa la jumătatea sec. al XIV-lea. *s.f., g.-d. art.* jacqueriei.
jacuzzi (giacuzi) (angl.) Mic bazin cu jeturi de apă sub presiune, care creează vârtejuri relaxante. *s.n.*
jad Piatră semipreţioasă foarte dură, de culoare albă-verzuie până la verde închis. //Obiect de artă făcut din această piatră. *s.n., pl.* jaduri.
jadeit Varietate de jad verzui sau albicios, cu pete şi striaţii. *s.n., pl.* jadeite.
jaf 1. Furt săvârşit prin violenţă; jefuire, prădare. */A face ~* = a jefui. 2. (fam.) Risipă; distrugere. *s.n., pl.* jafuri.
jaguar (-guar) Animal carnivor din America de Sud, foarte feroce, cu blana galbenă-roşcată şi cu pete negre circulare. *s.m., pl.* jaguari.
jainism (ja-i-) Doctrină filosofico-religioasă a unei secte budiste din sudul Indiei. *s.n.*
jainist,-ă (ja-i-) (Adept) al jainismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* jainişti,-ste.
jais (je) (fr.) Varietate de antracit foarte dur, sticlos, din care se fac mărgele. *s.n., art.* jais-ul.
jalapă Plantă din America septentrională, ale cărei rădăcini sunt utilizate în industria farmaceutică; răşina acestei plante. *s.f., g.-d. art.* jalapei.
jalbă (pop.) Plângere, reclamaţie (în scris). /(fam.) *A umbla* (sau *a merge, a veni* etc.) cu *~a în protap* = a cere insistent un drept sau o favoare. [*var.* jalobă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* jalbei, *pl.* jalbe.
jale[1] 1. Durere, tristeţe adâncă. */De ~* = trist, jalnic; de dor. *Cu ~* = dureros, jalnic. 2. (înv.) Doliu. *s.f., g.-d. art.* jalei.

jale² Nume dat unor plante din familia labiatelor; (spec.) salvie. *s.f., g.-d. art.* jalei.
jale-de-câmp Plantă ierboasă din familia labiatelor, care creşte prin fânețe, pe lângă drumuri şi pe dealuri. *s.f., g.-d. art.* jalei-de-câmp.
jaleo (j *pron.* h) (hisp.) Dans popular din Spania; melodia acestui dans. *s.n., pl.* jaleo.
jaleş 1. Nume dat mai multor specii de jale². 2. Plantă erbacee meliferă cu frunze ovale. *s.m., pl.* jaleşi.
jalet (rar) Bocet, plânset. *s.n., pl.* jalete.
jalnic,-ă (şi adv.) Foarte trist, nenorocit; care provoacă milă, compătimire. *adj., pl.* jalnici,-ce.
jalobă v. **jalbă.**
jalon 1. Țăruş înalt care semnalizează anumite puncte de pe teren în lucrările topografice. 2. (fig.) Element care marchează o etapă, un moment important în desfăşurarea unei activități. *s.n., pl.* jaloane.
jalona *tr.* 1. A pune jaloane, a marca cu jaloane. 2. (fig.) A stabili punctele principale ale unei activități; a direcționa. *vb. I, ind. prez. 3* jalonează.
jalonare Acțiunea de a jalona; trasare. *s.f., g.-d. art.* jalonării, *pl.* jalonări.
jaloner Persoană care face jalonări. *s.m., pl.* jaloneri.
jaluzea Stor confecționat din lamele subțiri de lemn, de aluminiu sau de material plastic, aşezate paralel. *s.f., art.* jaluzeaua, *g.-d. art.* jaluzelei, *pl.* jaluzele, *art.* jaluzelele.
jaluzie (înv.) Gelozie. *s.f., art.* jaluzia, *g.-d. art.* jaluziei.
jamaican,-ă (Locuitor) din Jamaica. *adj., s.m.* şi *f., pl.* jamaicani,-e.
jamaică Varietate de rom. *s.f., g.-d. art.* jamaicei, *pl.* jamaice.
jambă Fiecare dintre cele două picioare ale trenului de aterizare de care sunt prinse roțile avionului. *s.f., g.-d. art.* jambei, *pl.* jambe.
jambetă Mişcare a calului care constă în ridicarea la orizontală a unui picior posterior (calul stând pe loc). *s.f., g.-d. art.* jambetei, *pl.* jambete.
jambieră (-bi-e-) Învelitoare de piele, de pânză etc. care acoperă piciorul de la gleznă până sub genunchi. *s.f., g.-d. art.* jambierei, *pl.* jambiere.
jambon Şuncă din pulpă de porc. *s.n., pl.* jamboane.
jandar v. **jandarm.**
jandarm Militar din jandarmerie. [*var.* (pop.) jandar *s.m.*] *s.m., pl.* jandarmi.
jandarmerie Poliție militară. *s.f., art.* jandarmeria, *g.-d. art.* jandarmeriei, *pl.* jandarmerii, *art.* jandarmeriile.
janghinos,-oasă (pop.) Neîngrijit, murdar. *adj., pl.* janghinoşi,-oase.
janilie (-li-e) Fir de catifea pentru brodat. [*var.* jenilie *s.f.*] *s.f., art.* janilia, *g.-d. art.* janiliei.
jansenism Mişcare religioasă catolică, apărută în Franța şi în Olanda în sec. al XVII-lea, care propovăduia o morală austeră. *s.n.*
jansenist,-ă (Adept) al jansenismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* jansenişti,-ste.
jantă Partea exterioară a unei roți, pe care se montează pneul. */A rămâne pe ~* = a) a avea un cauciuc dezumflat; b) (fam.) a rămâne fără bani. [*var* geantă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* jantei, *pl.* jante.
janț¹ 1. Zer untos care se scurge din caş la fabricarea caşcavalului. 2. Partea lichidă rămasă după coagularea laptelui. 3. Zara fiartă rămasă de la urda frământată. *s.n.*
janț² (reg.) Colț de piatră; stâncă. *s.n., pl.* janțuri.
jap¹ Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură bruscă (şi repetată). *interj.*
jap² (reg.) Bătrân neputincios. *s.m., pl.* japi.
japă (reg.) Nuia subțire şi elastică. //Bătaie dată cu o astfel de nuia. *s.f., g.-d. art.* japei, *pl.* jape.
japca (în expr.) *A lua cu ~* = a-şi însuşi cu forța (şi pe nedrept). *loc. adv.*
japiță 1. Bucată de lemn sau de fier îndoit, aşezată deasupra protapului, formând scobitura în care se prinde jugul. 2. (fam., reg.) Fată, femeie neserioasă. *s.f., g.-d. art.* japiței, *pl.* japițe.
japon (rar) Porțelan sau mătase fină de proveniență japoneză. *s.n.*
japonez,-ă (Locuitor) din Japonia; nipon. *adj., s.m.* şi *f., pl.* japonezi,-e.
japoneză¹ Limba vorbită de japonezi. *s.f., g.-d. art.* japonezei.
japoneză² Tip de chiflă împletită. *s.f., g.-d. art.* japonezei, *pl.* japoneze.
japonolog,-ă Specialist în japonologie. *s.m., pl.* japonologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* japonologei, *pl.* japonologe.
japonologie Studiul culturii şi al civilizației japoneze. *s.f., art.* japonologia, *g.-d. art.* japonologiei.
japşă Adâncitură mică din zona bălților şi a Deltei Dunării, care se umple cu apă în timpul revărsărilor; baltă (mică). *s.f., art.* japşa, *g.-d. art.* japşei, *pl.* japşe.
jar¹ Grămadă de cărbuni în stare incandescentă; jăratic. //(p. ext.) Arşiță, dogoare. //(fig.) Febră, fierbințeală. *s.n.*
jar² Părul scurt de pe partea din față a capului şi de pe extremitățile membrelor la ovine. *s.n.*
jarcalețe (reg.) Vlăjgan, haimana. *s.m., pl.* jarcaleți.
jarcă (reg.) Piele de oaie (în stare foarte proastă); (p. ext.) oaie bătrână. *s.f., g.-d. art.* jărcii, *pl.* jărci.
jarchilă (reg.) Haină uzată; cojoc de piele proastă. *s.f., g.-d. art.* jarchilei, *pl.* jarchile.
jarchină (reg.) 1. Ciomag. 2. Bucată (de ceva). *s.f., g.-d. art.* jarchinei, *pl.* jarchine.
jardă Os mort care se dezvoltă pe partea de dinafară a jaretului. *s.f., g.-d. art.* jardei, *pl.* jarde.
jardinieră (-ni-e-) 1. Suport (de metal) pentru ghivece cu flori. 2. Cutie aşezată sub ferestre sau în balcoane, în care se pune pământ pentru flori. *s.f., g.-d. art.* jardinierei, *pl.* jardiniere.
jaret (la patrupede) Articulație a membrului posterior, situată între gambă şi fluier. *s.n., pl.* jarete.
jargon Limbaj caracterizat mai ales prin termeni neologici şi de specialitate, folosit de diferite categorii sociale sau profesionale pentru a se distinge de masa vorbitorilor. *s.n., pl.* jargoane.
jargonizare Transformare a limbajului cotidian în jargon. *s.f., g.-d. art.* jargonizării.
jarişte 1. (înv.) Jar; (p. ext.) vatră. 2. Loc pustiit de foc. 3. Pădure arsă. *s.f., g.-d. art.* jariştii, *pl.* (3) jarişti.
jart Cuvânt care imită zgomotul produs de o palmă dată cuiva. *interj.*
jartea (pop.) Jartieră. *s.f., art.* jarteaua, *g.-d. art.* jartelei, *pl.* jartele, *art.* jartelele.
jartieră (-ti-e-) Panglică de elastic care ține ciorapul întins pe picior. //Fiecare dintre bucățile de elastic ale unui portjartier, prevăzute cu un dispozitiv pentru prins ciorapii. *s.f., g.-d. art.* jartierei, *pl.* jartiere.
jasmin (rar) Iasomie. *s.m.*
jasp Rocă silicioasă viu colorată, folosită ca piatră semipretioasă. *s.n.*
javanez,-ă (ja *pron.* ia) (Locuitor) din insula Java. *adj., s.m.* şi *f., pl.* javanezi,-e.
javart Tumoare constând în mortificarea unei părți a cartilajului copitei la cai şi la boi. *s.n.*
Javel v. **apă de Javel.**
javelină (înv.) Sulită lungă şi subțire. *s.f., g.-d. art.* javelinei, *pl.* javeline.
javeliza *tr.* A steriliza apa prin tratare cu apă de Javel. *vb. I, ind. prez. 3* javelizează.
javelizare Acțiunea de a javeliza. *s.f., g.-d. art.* javelizării.
javră Câine slab, prăpădit; jigodie. *s.f., g.-d. art.* javrei, *pl.* javre.

jazz (gez/geaz) (angl.) 1. Muzică cu caracter de improvizație, cu ritm vioi și sincopat, bazată pe elemente din folclorul nord-american. 2. Orchestră care execută o astfel de muzică; jazzband. *s.n., art.* jazzul.
jazzband (gezbend/geazband) (angl.) Jazz (2). *s.n., pl.* jazzbanduri.
jazzistic,-ă (ge-/gea-) (angl.) Referitor la jazz. *adj., pl.* jazistici,-ce.
jazzman (gez-/geaz-) (angl.) Interpret de jazz. *s.m., pl.* jazzmeni.
jazz-rock (gezroc/geazroc) (angl.) Stil aflat la confluența dintre jazz și rock. *s.n., art.* jazz-rockul.
jăcaș v. **jacaș.**
jăchilă (reg.) Povară purtată de un animal sau de un om; bagaj. *s.f., g.-d. art.* jăchilei.
jălbar (înv.) Persoană care scria jalbele. [*var.* jelbar *s.m.*] *s.m., pl.* jălbari.
jăpcan (pop.) Persoană hrăpăreață; jefuitor. *s.m., pl.* jăpcani.
jăratec v. **jăratic.**
jăratic Jar. */De ~ =* arzător. *A sta* (sau *a ședea*) *ca pe ~ =* a fi foarte nerăbdător și neliniștit. [*var.* jăratec, jeratec, jeratic *s.n.*] *s.n.*
jărăgai (pop.) 1. Jar[1]. 2. Senzație de arsură pe gât, pe esofag. *s.n., pl.* jărăgaiuri.
jări *tr.* (reg.) A jărui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jăresc, *imperf. 3 sg.* jărea; *conj. prez. 3* să jărească.
jărpan (reg.) 1. Cal slab, mârțoagă. 2. (fig.) Termen batjocoritor pentru oameni. *s.m., pl.* jărpani.
jărui *tr.* (reg.) A răscoli jarul pentru a aprinde mai bine cărbunii; a jări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jăruiesc, *imperf. 3 sg.* jăruia; *conj. prez. 3* să jăruiască.
jder Animal carnivor mic, asemănător cu dihorul, cu blana prețioasă, de culoare brună închis. //Blana acestui animal. *s.m., pl.* jderi.
jeans (angl.)/**jeanși** (jea *pron.* gi) (angl.) 1. Pânză groasă de cânepă, de obicei albastră. 2. Bluejeans. *s.m. pl.*
jeb (reg.) Buzunar. *s.n., pl.* jeburi.
jecmăneală Jefuire; jaf. *s.f., g.-d. art.* jecmănelii, *pl.* jecmăneli.
jecmăni *tr.* A stoarce pe cineva de bunuri materiale sau de bani. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jecmănesc, *imperf. 3 sg.* jecmănea; *conj. prez. 3* să jecmănească.
jeep (gip) (angl.) Mașină mică de campanie. *s.n., pl.* jeepuri.
jefui *tr.* 1. A fura bani sau obiecte în cantitate mare (și folosind violența); a prăda. 2. A jecmăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jefuiesc, *imperf. 3 sg.* jefuia; *conj. prez. 3* să jefuiască.
jefuire Acțiunea de a jefui; jaf. *s.f., g.-d. art.* jefuirii, *pl.* jefuiri.
jefuit Faptul de a jefui. *s.n.*
jefuitor,-oare (-fu-i-) (Persoană) care jefuiește. *adj., s.m.* și *f., pl.* jefuitori,-oare.
jeg 1. Strat (gros) de murdărie pe piele. 2. (reg.) Jar[1]. 3. Jărăgai (2). *s.n., pl.* jeguri.
jegos,-oasă Plin de jeg (1); murdar. *adj., pl.* jegoși,-oase.
jejun Parte a intestinului subțire, cuprinsă între duoden și intestinul gros. *s.n., pl.* jejunuri.
jejunal,-ă Al jejunului. *adj., pl.* jejunali,-e.
jejunită Inflamație a jejunului. *s.f., g.-d. art.* jejunitei, *pl.* jejunite.
jejunostomie (med.) Deschidere operatorie a unei anse jejunale la piele. *s.f., art.* jejunostomia, *g.-d. art.* jejunostomiei, *pl.* jejunostomii, *art.* jejunostomiile.
jelanie (-ni-e) 1. Plângere, tânguire. //Cântec trist. 2. Jale. 3. Doliu, durere mare. *s.f., art.* jelania, *g.-d. art.* jelaniei, *pl.* jelanii, *art.* jelaniile.
jelbar v. **jălbar.**
jeler (în Evul Mediu, în Transilvania) Nume dat țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin, care munceau pe moșia nobililor, dar care nu erau iobagi. *s.m., pl.* jeleri.
jeleu 1. Peltea. 2. Produs culinar cu aspect gelatinos, obținut din zahăr și suc de fructe. *s.n., art.* jeleul, *pl.* jeleuri.
jeli 1. *refl.* A se jelui, a se tângui. 2. *tr.* și *intr.* A boci. 3. *tr.* A deplânge, a regreta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jelesc, *imperf. 3 sg.* jelea; *conj. prez. 3* să jelească.
jelire Acțiunea de a (se) jeli; plângere. *s.f., g.-d. art.* jelirii.
jelit Faptul de a (se) jeli. *s.n.*
jelitor,-oare Care (se) jelește; jalnic. *adj., pl.* jelitori,-oare.
jelui 1. *refl.* (și fig.) A se plânge, a se văita. 2. *refl.* și *intr.* A se plânge de o nedreptate. 3. *tr.* A deplânge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jeluiesc, *imperf. 3 sg.* jeluia; *conj. prez. 3* să jeluiască.
jeluială Jeluire. *s.f., g.-d. art.* jeluielii, *pl.* jeluieli.
jeluire Acțiunea de a (se) jelui; plângere, tânguire, jeluială. //(concr.) Reclamație. *s.f., g.-d. art.* jeluirii, *pl.* jeluiri.
jeluitor,-oare (-lu-i-) I. *adj.* Care se jeluiește; tânguitor. II. *s.f.* (rar) Bocitoare. III. *s.m.* și *f.* (înv.) Reclamant, petiționar. *adj., s.m.* și *f., pl.* jeluitori,-oare.
jena 1. *tr.* (despre obiecte de îmbrăcăminte) A strânge, a roade; a supăra. 2. *tr.* (fig.) A incomoda, a deranja. 3. *refl.* A se sfii, a simți jenă. *vb. I, ind. prez. 3* jenează.
jenant,-ă Care jenează; supărător, neplăcut. *adj., pl.* jenanți,-te.
jenat,-ă Stânjenit, stingherit; rușinat. //Care dovedește jenă. *adj., pl.* jenați,-te.
jenă 1. Sfială, stinghereală de care este cuprins cel aflat într-o situație penibilă; rușine. /(fam.) *A avea o ~ =* a avea o problemă, o încurcătură. *~ financiară =* lipsă (temporară) de bani. 2. Durere ușoară; sâcâială. *s.f., g.-d. art.* jenei, *pl.* jene.
jenilie v. **janilie.**
jep Arbust din familia pinului, răspândit sub formă de tufișuri în zona alpină; jneapăn. *s.m., pl.* jepi.
jeratec v. **jăratic.**
jeratic v. **jăratic.**
jerbă Buchet (mare) de flori, așezate astfel încât să aibă fața în aceeași parte. */~ de scântei =* mulțime de scântei. *s.f., g.-d. art.* jerbei, *pl.* jerbe.
jerpeli *refl.* (despre îmbrăcăminte, cărți etc.) A se uza; a se zdrențui. //*tr.* A purta rău, a strica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jerpelesc, *imperf. 3 sg.* jerpelea; *conj. prez. 3* să jerpelească.
jerpelire Acțiunea de a (se) jerpeli. *s.f., g.-d. art.* jerpelirii.
jerpelit,-ă (despre îmbrăcăminte) Uzat, zdrențuit; (despre oameni) zdrențăros. *adj., pl.* jerpeliți,-te.
jerseu 1. Obiect de îmbrăcăminte tricotat, care acoperă partea de sus a corpului. 2. Material elastic tricotat, de lână, de bumbac etc. din care se fac obiecte de îmbrăcăminte; tricot. *s.n., art.* jerseul, *pl.* jerseie/jerseuri.
jertfă 1. (în unele ritualuri religioase) Ceea ce se aducea ca dar divinității; ofrandă. 2. (fig.) Sacrificiu, jertfire; victimă. */A cădea ~ =* a muri. 3. (pop.) Prisos, belșug (de bucate, de vin etc.). *s.f., g.-d. art.* jertfei, *pl.* jertfe.
jertfelnic (înv.) Loc unde se aduceau jertfe; (în biserica creștină) masa din altar. *s.n., pl.* jertfelnice.
jertfi 1. *tr.* A aduce (o) jertfă (1). 2. *tr.* și *refl.* A (se) sacrifica. //*tr.* (rar) A omorî. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jertfesc, *imperf. 3 sg.* jertfea; *conj. prez. 3* să jertfească.
jertfire Acțiunea de a (se) jertfi. *s.f., g.-d. art.* jertfirii.
jet[1] Vână de fluid sau de flăcări care țâșnește cu presiune printr-un orificiu. *s.n., pl.* jeturi.
jet[2] (get) (angl.) Jumbo-jet. *s.n., pl.* jeturi.

jetelă Dig construit la intrarea într-un port maritim sau la gura unui fluviu. *s.f., g.-d. art.* jetelei, *pl.* jetele.
jeteu Fir înfăşurat în jurul andrelei de tricotat pentru a forma un ochi. *s.n., art.* jeteul, *pl.* jeteuri.
jeton 1. Fisă. 2. ~ *de prezenţă* = fisă cu care se marchează prezenţa la un consiliu de administraţie şi suma încasată pentru participare. *s.n., pl.* jetoane.
jeţ v. **jilţ**.
jgheab 1. Conductă deschisă la partea superioară făcută în piatră, într-un trunchi de copac etc., permiţând scurgerea unui lichid sau a unui material pulverulent. 2. Scoc la streaşină. 3. Adăpătoare pentru vite. 4. Scobitură, adâncitură. 5. Canal mic care serveşte la udatul semănăturilor în grădina de zarzavat; rigolă. 6. Scocul morii. *s.n., pl.* jgheaburi.
jghebuleţ Diminutiv al lui jgheab. *s.n., pl.* jghebuleţe.
jian (ji-an) Locuitor din regiunea Jiului. *s.m., pl.* jieni.
jiana (ji-a-) Dans popular românesc, răspândit în nordul Olteniei şi în jurul Sibiului; melodia acestui dans; jianca, jieneasca. *s.f. art., neart.* jiană, *g.-d. art.* jienei.
jianca (ji-an-) Jiana. *s.f. art., neart.* jiancă, *g.-d. art.* jiencei.
jiancă (ji-an-) Locuitoare din regiunea Jiului. *s.f., g.-d. art.* jiencei, *pl.* jience.
jiclor Parte a carburatorului, de forma unui tub cu mai multe orificii, prin care se pulverizează combustibilul. *s.n., pl.* jicloare.
jidan (fam.) Evreu. *s.m., pl.* jidani.
jidancă (fam.) Evreică. *s.f., g.-d. art.* jidăncii, *pl.* jidănci.
jidăncuţă (fam.) Diminutiv al lui jidancă. *s.f., g.-d. art.* jidăncuţei, *pl.* jidăncuţe.
jidănesc,-ească (fam.) Evreiesc. *adj., pl.* jidăneşti.
jidov (fam.) Evreu. *s.m., pl.* jidovi.
jidovesc,-ească (fam.) Evreiesc. *adj., pl.* jidoveşti.
jieneasca (ji-e-) Jiana. *s.f. art., neart.* jieneaşcă, *g.-d. art.* jieneştii.
jigală (înv., reg.) Cui întors la vârf şi înfierbântat, cu care se găuresc ciubucele şi se decorează diverse obiecte de lemn. *s.f., g.-d. art.* jigalei, *pl.* jigale.
jiganie (-ni-e) (pop.) Animal sălbatic, jivină; (p. ext.) animal domestic. *s.f., art.* jigania, *g.-d. art.* jiganiei, *pl.* jigănii, *art.* jigăniile.
jigărăie (pop.) 1. Inflamare a faringelui la animale. 2. Câine slab, prăpădit; jigodie. *s.f., art.* jigărăia, *g.-d. art.* jigărăii, *pl.* jigărăi.
jigărească Slăbiciune fizică. //Stare de degradare. *s.f., g.-d. art.* jigărelii, *pl.* jigărelii.
jigări *refl.* (pop.) A se sfrîji, a slăbi. //A se degrada. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se jigăreşte, *imperf. 3 sg.* se jigărea; *conj. prez. 3* să se jigărească.
jigher 1. (text.) Maşină pentru vopsitul pânzei. 2. (elt.) Transformator pentru cuplarea circuitelor radioelectrice. *s.n., pl.* jigheruri.
jighiuţă (-ghi-u-) (reg.) Jurubiţă de treizeci de fire. *s.f., g.-d. art.* jighiuţei, *pl.* jighiuţe.
jiglă (reg.) Stinghie care se află la jug, între gâtul boului şi cuiul care intră prin jug şi prin protap. *s.f., g.-d. art.* jiglei, *pl.* jigle.
jigni *tr.* 1. A atinge pe cineva în onoarea, în demnitatea sa; a insulta. 2. (înv.) A aduce un prejudiciu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* jignesc, *imperf. 3 sg.* jignea; *conj. prez. 3* să jignească.
jignire Acţiunea de a jigni. *s.f., g.-d. art.* jignirii, *pl.* jigniri.
jignitor,-oare Care jigneşte; ofensator. *adj., pl.* jignitori,-oare.
jigodie (-di-e) 1. Boală infecţioasă a câinilor tineri. 2. Câine jigărit.; (p. ext.) animal, lighioană. 3. (fig.) Om lipsit de caracter. *s.f., art.* jigodia, *g.-d. art.* jigodiei, *pl.* jigodii, *art.* jigodiile.
jigodios,-oasă (-di-os) Care este bolnav de jigodie. *adj., pl.* jigodioşi,-oase.
jigou 1. Regiunea coapsei, a gambei şi a fesei unor animale împreună cu masa musculară respectivă. 2. Friptură din pulpă de berbec. *s.n., art.* jigoul, *pl.* jigouri.
jihad (la musulmani) Război sfânt. *s.n.*
jilav,-ă/jilav,-ă Umed, reavăn. *adj., pl.* jilavi,-e/jilavi,-e.
jilăveală Umezeală. *s.f., g.-d. art.* jilăvelii, *pl.* jilăveli.
jilăvete (reg.) Ciomag, retevei. *s.m., pl.* jilăveţi.
jilăvi *refl.* şi *tr.* A (se) umezi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* jilăvesc, *imperf. 3 sg.* jilăvea; *conj. prez. 3* să jilăvească.
jilăvire Acţiunea de a (se) jilăvi. *s.f., g.-d. art.* jilăvirii, *pl.* jilăviri.
jiletcă (înv.) Vestă. *s.f., g.-d. art.* jiletcii, *pl.* jiletci.
jilip Construcţie în formă de jgheab, făcută din lemn, pământ etc., folosită pentru scoaterea buştenilor din pădure, prin alunecare. *s.n., pl.* jilipuri.
jilţ Scaun înalt cu spătar şi braţe. [*var.* jeţ *s.n.*] *s.n., pl.* jilţuri.
jimblar (înv.) Brutar. *s.m., pl.* jimblari.
jimblă (înv.) Franzelă. *s.f., g.-d. art.* jimblei, *pl.* jimble.
jimblăreasă (înv.) Brutăreasă. *s.f., g.-d. art.* jimblăresei, *pl.* jimblărese.
jimblărie (înv.) Brutărie. *s.f., art.* jimblăria, *g.-d. art.* jimblăriei, *pl.* jimblării, *art.* jimblăriile.
jind Dorinţă puternică, poftă (de ceva greu de obţinut). /*Cu* ~ = plin de dorinţă. *s.n.*
jindui 1. *tr.* A dori ceva în mod intens; a râvni. 2. *refl.* (înv.) A regreta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* jinduiesc, *imperf. 3 sg.* jinduia; *conj. prez. 3* să jinduiască.
jinduială Jinduire. *s.f., g.-d. art.* jinduielii, *pl.* jinduieli.
jinduire Faptul de a jindui; poftă, jinduială. *s.f., g.-d. art.* jinduirii, *pl.* jinduiri.
jinduitor,-oare Care jinduieşte, care râvneşte. *adj., pl.* jinduitori,-oare.
jinţiţă Produs lactat obţinut prin încălzirea lentă a zerului scurs din caş. *s.f., g.-d. art.* jinţiţei.
jintui *tr.* A frământa caşul pentru a-l stoarce de zer. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* jintuiesc, *imperf. 3 sg.* jintuia; *conj. prez. 3* să jintuiască.
jintuială Zer gras rămas după stoarcerea caşului. *s.f., g.-d. art.* jintuielii, *pl.* jintuieli.
jintuire Acţiunea de a jintui; jintuială, jintuit. *s.f., g.-d. art.* jintuirii, *pl.* jintuiri.
jintuit Jintuială. *s.n.*
jip[1] (reg.) Copac tânăr, subţire şi lung. *s.m., pl.* jipi.
jip[2] (reg.) Jeg (1). *s.n.*
jipan (reg.) Tufan, stejar. *s.m., pl.* jipani.
jipat,-ă (reg.) Cu bube pe piele. *adj., pl.* jipaţi,-te.
jir Fructul fagului. /(pop.) *A mâna porcii la* ~ = a sforăi. *s.n.*
jirăvire (pop.) Tehnică de ornamentare a ceramicii, prin scurgerea culorii de pe marginile vaselor spre centru. *s.f., g.-d. art.* jirăvirii, *pl.* jirăviri.
jirebie[1] (-bi-e) (reg.) Legătură de treizeci de fire de tort, constituind o unitate de măsură pentru urzit. *s.f., art.* jirebia, *g.-d. art.* jirebiei, *pl.* jirebii, *art.* jirebiile.
jirebie[2] (-bi-e) (reg.) Bucată îngustă de pământ. *s.f., art.* jirebia, *g.-d. art.* jirebiei, *pl.* jirebii, *art.* jirebiile.
jirişte Pădure în care predomină fagul. //Loc dintr-o pădure cu mult jir. *s.f., g.-d. art.* jiriştii, *pl.* jirişti.
jirovină (înv.) Învoire prin care se acordă dreptul de a trece porcii prin jirişti. *s.f., g.-d. art.* jirovinei, *pl.* jirovine.
jitar (reg.) Paznic de câmp. *s.m., pl.* jitari.
jitări *intr.* (reg.) A îndeplini funcţia de jitar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* jităresc, *imperf. 3 sg.* jitărea; *conj. prez. 3* să jitărească.

jitărie (reg.) 1. Ocupația jitarului. //Plata cuvenită jitarului. 2. Locuința jitarului. *s.f., art.* jitărie, *g.-d. art.* jitărie, *pl.* jitării, *art.* jităriile.
jitie (-ti-e) (reg.) 1. Snoavă, povestioară amuzantă. 2. Boală cronică; defect. *s.f., art.* jitia, *g.-d. art.* jitiei, *pl.* jitii, *art.* jitiile.
jitnicer (în Evul Mediu, în Moldova) Dregător care avea în grijă magaziile de grâne ale curții domnești. *s.m., pl.* jitniceri.
jitniță (înv.) Magazie de grâne. *s.f., g.-d. art.* jitniței, *pl.* jitnițe.
jitter (gităr) (angl., despre semnale) Caracterizat prin incertitudinea frecvenței în timp. *adj. invar.*
jiu-jitsu (jiujițu) (jap.) Gen de lupte în stil liber, de origine japoneză. *s.n., art.* jiu-jitsul.
jivină Animal sălbatic; dihanie, fiară; (p. gener.) vietate. *s.f., g.-d. art.* jivinei, *pl.* jivine.
jivraj Strat de chiciură sau de gheață care se depune pe avioane la temperaturi scăzute. [*var.* givraj *s.n.*] *s.n.*
jivrat,-ă (despre sticlă, geamuri etc.) 1. Acoperit cu chiciură, cu promoroacă. 2. Acoperit cu un strat alb ca o promoroacă. [*var.* givrat,-ă *adj.*] *adj., pl.* jivrați,-te.
jnap Jap. *interj.*
jnăpăi *tr.* (reg.) A bate (cu palmele). *vb. IV, ind. prez. 3* jnăpăie, *imperf. 3 sg.* jnăpăia; *conj. prez. 3* să jnăpăie.
jneapăn 1. Jep. 2. Ienupăr. [*var.* jnepen *s.m.*] *s.m., pl.* jnepeni.
jnepen v. **jneapăn.**
jnepeniș Loc cu (mulți) jnepeni. *s.n., pl.* jnepenișuri.
joacă Joc, distracție (a copiilor). *s.f.*
joagăr 1. Fierăstrău cu pânze verticale, acționat de forța apei sau a curentului electric. 2. Beschie. *s.n., pl.* joagăre.
joantă 1. Legătură rigidă între două piese metalice sau de lemn alăturate. 2. Legătură între capetele șinelor de cale ferată. *s.f., g.-d. art.* joantei, *pl.* joante.
joardă 1. Nuia lungă și flexibilă. 2. (la pl., reg.) Bețele vârâte între firele natrei la războiul de țesut. *s.f., g.-d. art.* joardei, *pl.* joarde.
job (giob) (angl.) 1. Serviciu, slujbă. 2. Afacere. *s.n., pl.* joburi.
joben Pălărie bărbătească, înaltă, de formă cilindrică, purtată astăzi numai la ceremonii. *s.n., pl.* jobene.
jobenat,-ă (rar) Cu joben. *adj., pl.* jobenați,-te.
jobshop (giobșop) (angl.) Piață a forței de muncă. *s.n.*
joc 1. Acțiunea de a (se) juca (1); activitate distractivă (mai ales a copiilor). */~ de societate* = distracție la care participă un grup de persoane și care constă în dezlegarea unor probleme amuzante. *~ de cuvinte* = calambur. 2. Dans popular; horă. //(fig.) Mișcare rapidă și capricioasă a unor lucruri, imagini etc. 3. Denumire dată unor manifestări sportive (fotbal, volei etc.); mod specific de a se comporta într-o competiție sportivă. 4. Felul cum se interpretează un rol într-un spectacol (de teatru). */~ de scenă* = totalitatea mișcărilor unui actor în timpul interpretării unui rol. 5. (în sintagma) *~ de noroc* = distracție cu cărți de joc, cu zaruri etc. *A-și pune capul* (sau *viața*) *în ~* = a întreprinde o acțiune riscantă. *A fi în ~* = a se afla într-o situație critică. *A face ~ul cuiva* = a servi intereselor cuiva. 6. (tehn.) Distanță relativă a două piese aflate în contact. 7. Model simplificat al unei situații, construit pentru analiza matematică a acestei situații. */Teoria ~lor* = teorie matematică a situațiilor conflictuale. *s.n., pl.* jocuri.
jochei v. **jocheu.**
jocheu Călăreț specializat în conducerea cailor de cursă. [*var.* jochei *s.m.*] *s.m., art.* jocheul, *pl.* jochei, *art.* jocheii.
jocot (reg.) Săritură; joc. *s.n., pl.* jocote.
joc-retur Joc sportiv care are loc în partea a doua a unui campionat. *s.n., pl.* jocuri-retur.
joc-școală Joc sportiv cu caracter de antrenament. *s.n., pl.* jocuri-școală.
joculeț Diminutiv al lui joc; jocușor. *s.n., pl.* joculețe.
jocușor (rar) Joculeț. *s.n., pl.* jocușoare.
jofră Prăjitură din cremă de ciocolată cu glazură. *s.f., g.-d. art.* jofrei, *pl.* jofre.
jogging (gioghing) (angl.) Alergare ușoară, practicată sistematic pentru menținerea sănătății. *s.n., art.* joggingul.
joi A patra zi a săptămânii. */De ~ până mai* (*de-*) *apoi* = niciodată. *De ~ în Paști* = când și când. *s.f., art.* joia, *g.-d. art.* joii, *pl.* joi, *art.* joile.
joia În fiecare joi. *adv.*
Joia Mare Ultima joi din postul Paștilor. *s.prop.f., g.-d.* Joii Mari.
joiana Numele unui dans popular. *s.f. art., neart.* joiană, *g.-d. art.* joienei.
joimăriță (pop.) Făptură imaginară, cu chip de femeie respingătoare, despre care se credea în popor că pedepsește în Joia Mare femeile leneșe. *s.f., g.-d. art.* joimăriței, *pl.* joimărițe.
joimir (înv.) Mercenar polonez. //(la pl.) Corp de oaste din armatele țărilor române. *s.m., pl.* joimiri.
joint-venture (giointvenciăr) (angl.) Asociere de întreprinderi din mai multe țări, în vederea unui program comun. *s.n., pl.* joint-venture.
jojă Tijă metalică pentru măsurarea nivelului de ulei dintr-un rezervor. //Scară gradată pentru măsurarea capacității unui recipient. *s.f., g.-d. art.* jojei, *pl.* joje.
jojoba Arbore originar din Mexic, din ale cărui semințe se extrage un ulei asemănător cu cel de cașalot. *s.f.*
joker (giocăr) (angl.) Cartea de joc cu cea mai mare valoare la unele jocuri de noroc, care poate înlocui orice carte la jocul respectiv. *s.m., pl.* jokeri.
joncă Mică ambarcațiune din lemn, cu pânze, folosită în vestul Oceanului Pacific. *s.f., g.-d. art.* joncii, *pl.* jonci.
jonctor Muncitor specializat în legarea cablurilor electrice. *s.m., pl.* jonctori.
joncțiune (-ți-u-) Legătură, unire; locul unde se face o legătură. //(lingv.) Modalitate de realizare a raporturilor sintactice. //(electron.) Zonă de contact între doi semiconductori. //(mil.) Loc unde se realizează legătura între flancurile dispozitivelor de luptă a două unități militare. *s.f., g.-d. art.* joncțiunii, *pl.* joncțiuni.
jongla *intr.* 1. A mânui abil diferite obiecte, aruncându-le în aer și prinzându-le apoi cu repeziciune. 2. (fig.) A utiliza abil și cu promptitudine cuvinte, idei etc. *vb. I, ind. prez. 3* jonglează.
jongler Artist de circ sau de varietăți specializat în arta de a jongla cu diferite obiecte. *s.m., pl.* jongleri.
jonglerie 1. Arta de a jongla; figură executată de un jongler. 2. (fig.) Abilitate în folosirea cuvintelor, a ideilor etc. *s.f., art.* jonglerla, *g.-d. art.* jongleriei, *pl.* jonglerii, *art.* jonglériile.
jordie (-di-e) Joardă. *s.f., art.* jordia, *g.-d. art.* jordiei, *pl.* jordii, *art.* jordiile.
jordiță Diminutiv al lui joardă. *s.f., g.-d. art.* jordiței, *pl.* jordițe.
jos[1] 1. Aproape de pământ; într-un loc mai puțin ridicat decât altul. */Cu capul în ~* = a) cu capul plecat; b) atârnat de picioare; c) pe dos, anapoda. *Cu fața în ~* = (culcat) pe burtă. *De sus până ~* = în întregime. *De sus în ~* = în direcție verticală coborâtoare. (pop.) *Din ~* = a) care se află într-o regiune așezată mai la vale sau mai în sud; b) care vine din popor. (s.) *În* (sau *din*) *~ul* = în (sau din) partea inferioară a unui obiect, a unui loc. *În ~ul apei* = la vale. *A* (*se*) *da ~* = a (se) coborî. *A lăsa ~* = a lăsa din mână. *A lăsa ochii în ~* = a privi spre pământ rușinat. *A nu fi* (sau *a nu se lăsa, a nu rămâne*) *mai pe* (sau *pre*) *~* = a nu rămâne în urmă. a nu

se face de ruşine. *A privi* (sau *a măsura*) *pe cineva de sus în ~* = a privi pe cineva cu dispreţ. 2. (cu valoare de interj.) Exprimă o comandă de aşezare sau ostilitate faţă de cineva sau de ceva. 3. (fig.) În stare de degradare morală, materială, socială. /(azi ironic) *Muncă de ~* = muncă la care era trimis cineva retrogradat dintr-o funcţie de răspundere. 4. La nivelul locului pe care umblă cineva. *Pe ~* = a) pe pământ; b) cu piciorul. *De pe ~* = aflat pe pământ sau pe duşumea. *adv.*

jos², **joasă** 1. Puţin ridicat; scund. 2. (despre sunete, voce) Grav, profund. 3. (despre temperatură, presiune etc.) Coborât. 4. (fiz., despre frecvenţe) Cu un număr mic de perioade pe unitatea de timp. *adj.*, *pl.* joşi, joase.

joseán,-ă (înv., reg.) (Locuitor) din sudul Moldovei. //Locuitor, sătean din partea de jos a unei aşezări. *adj.*, *s.m.*, *pl.* joseni,-e.

joseáncă (înv., reg.) Locuitoare din sudul Moldovei. //Locuitoare, săteancă din partea de jos a unei aşezări. *s.f.*, *g.-d. art.* josencei, *pl.* josence.

josnic,-ă Lipsit de demnitate; ticălos, mârşav. *adj.*, *pl.* josnici,-ce.

josnície Faptă lipsită de demnitate; ticăloşie, abjecţie. *s.f.*, *art.* josnicia, *g.-d. art.* josniciei, *pl.* josnicii, *art.* josniciile.

jótă (ho-) (hisp.) Dans popular spaniol în care perechile dansează faţă în faţă, pe loc. *s.f.*, *g.-d. art.* jótei, *pl.* jóte.

joule (jul) (fr.) Unitate de măsură a energiei, egală cu lucrul mecanic efectuat de o forţă de un newton, când punctul ei de aplicaţie se deplasează cu un metru. *s.m.*, *pl.* jouli.

jovial,-ă (-vi-al) Bine dispus, voios, vesel. *adj.*, *pl.* joviali,-e.

jovialitáte (-vi-a-) Atitudinea, starea persoanei joviale; bună dispoziţie. *s.f.*, *g.-d. art.* jovialităţii.

jubila *intr.* A se bucura intens (de ceva); a triumfa. *vb. I*, *ind. prez. 3* jubilează.

jubilare Faptul de a jubila; veselie mare, jubilaţie. *s.f.*, *g.-d. art.* jubilării.

jubilatív,-ă (rar) Triumfător, vesel. *adj.*, *pl.* jubilativi,-e.

jubilaţie (-ţi-e) (rar) Jubilare. *s.f.*, *art.* jubilaţia, *g.-d. art.* jubilaţiei, *pl.* jubilaţii, *art.* jubilaţiile.

jubileu Sărbătorirea împlinirii unui număr de ani (de obicei cincizeci) de la producerea unui eveniment important. *s.n.*, *art.* jubileul, *pl.* jubilee.

jubiliár,-ă (-li-ar) De jubileu. */An ~* = an în care se sărbătoreşte un jubileu. *adj.*, *pl.* jubiliari,-e.

juca 1. *refl.* A-şi petrece timpul cu jocuri sau jucării; a se distra. */A se ~ cu focul* = a trata cu uşurinţă un lucru serios. 2. *refl.* (fig.) A-şi bate joc; a glumi. */A se ~ cu sănătatea* (sau *cu viaţa*) = a se expune primejdiei. //*tr.* A hărţui, a şicana pe cineva. *A ~ festa* (sau *renghiul*) *cuiva* = a face cuiva o farsă. 3. *intr.* şi *tr.* A participa la un joc de noroc. 4. *intr.* A practica un joc sportiv ca jucător. 5. *intr.* şi *tr.* (pop.) A dansa. 6. *intr.* A interpreta un rol într-o piesă sau într-un film. //*tr.* A reprezenta o piesă, a prezenta un spectacol. */A ~ un rol important* = a fi decisiv pentru cineva sau ceva. 7. *intr.* (fig., despre imagini, lucruri) A nu fi bine fixat, a se mişca; (despre piesele, angrenajele unei maşini) a se deplasa într-un spaţiu restrâns. *vb. I*, *ind. prez. 3* joacă, *1 pl.* jucăm; *ger.* jucând.

jucábil,-ă (rar) Uşor de jucat. *adj.*, *pl.* jucabili,-e.

jucát Faptul de a (se) juca. *s.n.*

jucărícă Jucărioară. *s.f.*, *g.-d. art.* jucărelei, *pl.* jucărele, *art.* jucărelele.

jucărie 1. Obiect cu care se joacă copiii. //(fig.) Persoană sau lucru ajuns la discreţia cuiva. 2. (fig.) Lucru fără importanţă, fleac. *s.f.*, *art.* jucăria, *g.-d. art.* jucăriei, *pl.* jucării, *art.* jucăriile.

jucărioáră (-ri-oa-) Diminutiv al lui jucărie; jucărică. *s.f.*, *g.-d. art.* jucărioarei, *pl.* jucărioare.

jucător,-oáre 1. Persoană care practică un anumit joc (mai ales unul sportiv). 2. (pop.) Dansator. //(adj.) Jucăuş, zglobiu. *s.m.*, *pl.* jucători; *s.f.*, *g.-d. art.* jucătoarei, *pl.* jucătoare.

jucător-rezérvă (sport) Jucător care poate înlocui pe un titular. *s.m.*, *pl.* jucători-rezervă.

jucăuş,-ă 1. Căruia îi place să se joace. 2. (fig.) Vesel, zglobiu. *adj.*, *pl.* jucăuşi,-e.

júde 1. (în vechea organizare a ţărilor româneşti) Conducător al unei obşti, cu atribuţii judecătoreşti, administrative şi militare. //Principe, cneaz. 2. (în vechea organizare a Ţării Româneşti) Ţăran devenit liber după răscumpărarea din rumânie. 3. Conducător şi judecător al mai multor sălaşe de ţigani. 4. (înv.) Judecător. 5. (reg., ieşit din uz) Primar. *s.m.*, *pl.* juzi.

judecá 1. *tr.* A-şi forma o opinie despre cineva sau ceva examinând faptele. 2. *tr.* A califica, a aprecia. //A socoti drept... 3. *tr.* şi *refl.* A (se) critica, a (se) condamna. 4. *tr* (jur.) A soluţiona o cauză, un litigiu ca judecător, ca arbitru. */Lucru ~t* = caz asupra căruia s-a dat o hotărâre definitivă. //*refl. recipr.* A fi în proces cu cineva. *vb. I*, *ind. prez. 3* judecă.

judecáre Acţiunea de a (se) judeca; părere, opinie asupra cuiva sau a ceva. *s.f.*, *g.-d. art.* judecării, *pl.* judecări.

judecátă 1. Facultatea de a gândi logic; raţiune, inteligenţă. */Cu ~* = cu tact; serios. 2. Formă logică fundamentală, exprimată printr-o propoziţie în care se afirmă sau se neagă ceva. 3. Părere, idee. 4. Acţiunea de a judeca; dezbatere, proces; soluţie dată într-un litigiu. */A da în* (sau *a chema*, *a trimite* etc. *în* ori *la*) *~* = a chema în faţa justiţiei. (în unele religii) *~a de apoi* = judecată divină în care Dumnezeu îi va chema pe toţi oamenii la sfârşitul lumii. *s.f.*, *g.-d. art.* judecăţii, *pl.* judecăţi.

judecátor,-oáre 1. Funcţionar care soluţionează procesele pe calea justiţiei. 2. Persoană care îşi dă părerea într-o chestiune în vederea stabilirii adevărului. //(sport) Arbitru. *s.m.*, *pl.* judecători; *s.f.*, *g.-d. art.* judecătoarei, *pl.* judecătoare.

judecătoráş (fam.) Diminutiv al lui judecător; judecător obscur. *s.m.*, *pl.* judecătoraşi.

judecătoreásă (rar) Soţia judecătorului. *s.f.*, *g.-d. art.* judecătoresei, *pl.* judecătorese.

judecătoresc,-eáscă Judiciar. *adj.*, *pl.* judecătoreşti.

judecătoréşte Ca judecătorii. *adv.*

judecătorie Instituţie care are în competenţă soluţionarea anumitor cauze prevăzute de lege; (concr.) sediul acestei instituţii. //Autoritate judiciară. *s.f.*, *art.* judecătoria, *g.-d. art.* judecătoriei, *pl.* judecătorii, *art.* judecătoriile.

judecí *tr.* şi *refl.* (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) A (se) transforma în ţăran liber, a (se) elibera din rumânie. *vb. IV*, *ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* judecesc, *imperf. 3 sg.* judeceá; *conj. prez. 3* să judeceáscă.

judecíre (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Acţiunea de a (se) judeci. *s.f.*, *g.-d. art.* judecirii.

judeţ[1] 1. (în vechea organizare a Ţării Româneşti) Primar. 2. (înv., reg.) Judecător. *s.m.*, *pl.* judeţi.

judeţ[2] 1. Unitate administrativ-teritorială în componenţa căreia intră mai multe oraşe şi comune. 2. (în vechea organizare a Ţării Româneşti) Împărţire administrativ-teritorială, corepunzătoare ţinutului în Moldova. 2. (înv.) Judecată. *s.n.*, *pl.* judeţe.

judeţéan,-ă Care aparţine unui judeţ, referitor la un judeţ. *adj.*, *pl.* judeţeni,-e.

judiciár,-ă (-ci-ar) Referitor la justiţie, făcut prin justiţie. */Cronică ~* = prezentare a proceselor şi dezbaterilor care au loc înaintea justiţiei. *adj.*, *pl.* judiciari,-e.

judicios,-oasă (-ci-os) Care judecă înțelept, cu pătrundere. //(despre acțiuni, idei) Bine gândit, chibzuit. *adj.*, *pl.* judicioși,-oase.
judiciozitate (-ci-o-) Caracter judicios; chibzuință. *s.f.*, *g.-d. art.* judiciozității, *pl.* judiciozități.
judo (j *pron.* gi) Sport olimpic originar din Japonia, asemănător cu luptele. *s.n.*, *art.* judoul.
judocan/judoka (j *pron.* gi) Sportiv care practică judo. *s.m.*, *pl.* judocani/judoka.
jug 1. Dispozitiv de lemn pus pe gâtul animalelor care trag la car, la plug etc. */A trage la ~* = a) a trage carul, căruța, plugul; b) (fig., despre oameni) a munci peste puteri. //(fig.) Muncă grea, epuizantă; robie. 2. Jujeu. 3. Cadru folosit pentru susținerea altor piese ale unei mașini sau ale unei unelte. 4. Grindă utilizată la construcția acoperișurilor. 5. Componentă a circuitului magnetic al unui aparat sau al unei mașini electrice. *s.n.*, *pl.* juguri.
jugan (reg.) Armăsar sau taur castrat, folosit la muncă. *s.m.*, *pl.* jugani.
jugastru Arbore înalt, cu lemn alb și tare, care crește în zonele de câmpie și de deal. *s.m.*, *pl.* jugaștri.
jugănar (pop.) Persoană care castrează animale. *s.m.*, *pl.* jugănari.
jugănaș (reg.) Diminutiv al lui jugănar; jugănel. *s.m.*, *pl.* jugănași.
jugănel (reg.) Jugănaș. *s.m.*, *pl.* jugănei.
jugăni *tr.* (pop.) A castra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jugănesc, *imperf. 3 sg.* jugănea; *conj. prez. 3* să jugănească.
jugănire (pop.) Acțiunea de a jugăni; castrare. *s.f.*, *g.-d. art.* jugănirii.
jugănit (pop.) Castrat. *adj.*, *pl.* jugăniți.
jugărit (în trecut) Taxă plătită pentru un car de lemne cărate din pădure. //Loc unde se plătea această taxă. *s.n.*
Jugendstil (iugândștil/stil) (germ.) Curent artistic neobaroc, ilustrat în grafică, arhitectură, pictură etc., apărut în Germania la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, caracterizat prin importanța acordată efectelor decorative. *s.n.*
juglandacee (la pl.) Familie de plante lemnoase care are ca tip nucul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f.*, *art.* juglandaceea, *g.-d. art.* juglandaceei, *pl.* juglandacee.
jugula *tr.* A strangula, a sugruma. *vb. I, ind. prez. 3* jugulează.
jugular,-ă Referitor la zona gâtului. *adj.*, *pl.* jugulari,-e.
jugulară Venă care colectează sângele din regiunea capului și a gâtului. *s.f.*, *g.-d. art.* jugulare, *pl.* jugulare.
jugulare Acțiunea de a jugula; sugrumare. //(fig.) Stopare a dezvoltării. *s.f.*, *g.-d. art.* jugulării, *pl.* jugulări.
julce (gius) (angl.) Suc de fructe; (p. gener.) băutură răcoritoare. *s.n.*
juisa (ju-i-) *intr.* (livr.) 1. A se bucura de plăcerile vieții, ale simțurilor. 2. A simți plăcerea sexuală maximă; a avea orgasm. *vb. I, ind. prez. 3* juisează.
juisare (ju-i-) (livr.) Acțiunea de a juisa. *s.f.*, *g.-d. art.* juisării, *pl.* juisări.
juisor (ju-i-) (livr.) Om petrecăreț. *s.m.*, *pl.* juisori.
jujău v. **jujeu.**
jujeu Jug mic, triunghiular, care se pune la gâtul animalelor mici (porci, câini etc.), pentru a le împiedica să treacă printre garduri. //Bucată de lemn atârnată la gâtul câinilor, pentru a-i împiedica să alerge după vânat. [*var.* **jujău** *s.n.*] *s.n.*, *art.* jujeul, *pl.* jujeie.
juke-box (giuc-box) (angl.) Tonomat. *s.n.*, *pl.* juke-boxuri.
julep Soluție de gumă arabică în apă, care se adaugă la poțiuni. 2. Băutură din whisky sau coniac și zahăr, care se toarnă peste bucățele de gheață și se garnisește cu mentă. *s.n.*, *pl.* julepuri.
julfă (reg.) Sămânță de cânepă. //Mâncare de post, făcută din sămânță de cânepă. *s.f.*, *g.-d. art.* julfei, *pl.* julfe.
juli *tr.* și *refl.* A (se) răni ușor jupuindu-și pielea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* julesc, *imperf. 3 sg.* julea; *conj. prez. 3* să julească.
julire Acțiunea de a (se) juli; zdrelire. *s.f.*, *g.-d. art.* julirii, *pl.* juliri.
juliturâ Rană ușoară provenită prin julirea pielii; zdreliturâ. *s.f.*, *g.-d. art.* juliturii, *pl.* juliturâ.
juma v. **jumătate.**
jumară (mai ales la pl.) 1. Resturile comestibile rezultate din topirea slăninii. 2. (la pl.) Mâncare făcută din ouă bătute și prăjite în grăsime. *s.f.*, *g.-d. art.* jumării, *pl.* jumări.
jumate v. **jumătate.**
jumătate 1. Fiecare din cele două părți egale în care se poate împărți un întreg. */~ de măsură* = măsură incompletă, fragmentară. *Pe* (sau *în*) ~ = în două părți egale; incomplet. *A face* (ceva) *pe ~* = a nu duce (ceva) până la capăt. *Cu ~ de gură* (sau *de glas*) ori *cu gura* (sau *gură*) (*pe*) ~ = fără convingere, fără entuziasm. //(adv.) În parte. 2. (glumeț) Soție. 3. Punct care marchează mijlocul unor distanțe sau al unui interval de timp. 4. Măsură de capacitate sau de greutate reprezentând o doime dintr-un litru sau dintr-un kilogram. 5. (reg.) Claie mică de snopi. [*var.* (fam., reg.) **juma/jumate** *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* jumătății, *pl.* jumătăți.
jumătăți *tr.* (pop.) A înjumătăți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jumătățesc, *imperf. 3 sg.* jumătățea; *conj. prez. 3* să jumătățească.
jumbo-jet (geambo-get) (angl.) Avion de transport cu reacție, de mare capacitate; jet. *s.n.*, *pl.* jumbojeturi.
jumela *tr.* A prinde, a monta în perechi piese, instalații etc. *vb. I, ind. prez. 3* jumelează.
jumelă (tehn.) Piesă de articulație care face legătura între un arc lamelar de suspensie și șasiul unui vehicul. *s.f.*, *g.-d. art.* jumelei, *pl.* jumele.
jumping (geamping) (angl.) Concurs hipic de sărituri cu obstacole. *s.n.*, *art.* jumpingul.
jumulează Jumulire, jumulit. //(fig., fam.) Ceartă zdravănă. *s.f.*, *g.-d. art.* jumulelii, *pl.* jumulelii.
jumuli *tr.* 1. A curăța o pasăre tăiată de pene și de fulgi. //(fam.) *Gâscă* (*bună*) *de ~t* = om naiv de pe urma căruia se poate profita. 2. (fig.) A escroca pe cineva de bani. 3. A jupui de piele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* jumulesc, *imperf. 3 sg.* jumulea; *conj. prez. 3* să jumulească.
jumulire Acțiunea de a jumuli; jumulează; jumulit. *s.f.*, *g.-d. art.* jumulirii, *pl.* jumuliri.
jumulit Jumulire, jumulează. *s.n.*
junc Bou sau taur tânăr (între doi și trei ani). *s.m.*, *pl.* junci.
juncan Bou tânăr (între trei și patru ani). *s.m.*, *pl.* juncani.
juncană (rar) Vacă tânără (între trei și patru ani); juncancă. *s.f.*, *g.-d. art.* juncanei, *pl.* juncane.
juncancă (rar) Juncană. *s.f.*, *g.-d. art.* juncancei, *pl.* juncance.
juncă Vacă tânără (care nu a avut încă vițel). *s.f.*, *g.-d. art.* juncii, *pl.* junci.
juncănaș (rar) Diminutiv al lui juncan. *s.m.*, *pl.* juncănași.
junctură Locul de unire a două formațiuni anatomice; joncțiune. *s.f.*, *g.-d. art.* junctării, *pl.* junctări.
juncușor (rar) Diminutiv al lui junc; juncuț. *s.m.*, *pl.* juncușori.
juncuț (rar) Juncușor. *s.m.*, *pl.* juncuți.
juncuță (rar) Diminutiv al lui juncă. *s.f.*, *g.-d. art.* juncuței, *pl.* juncuțe.
june,-ă (înv., fam.) Tânăr. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* juni,-e.

junei (înv.) Diminutiv al lui june; adolescent. *s.m., pl.* junei, *art.* juneii.
junelaş (înv.) Junel. *s.m., pl.* junelaşi.
june-prim Actor care interpretează roluri de tânăr îndrăgostit. *s.m.*
juneţe (rar) Tinereţe. *s.f., art.* juneţea, *g.-d. art.* juneţii, *pl.* juneţi.
jungher Pumnal, stilet. *s.n., pl.* junghere.
junghi 1. Durere pătrunzătoare, de scurtă durată, în zona intercostală, la piept sau la încheieturi. 2. (înv.) Jungher. *s.n., art.* junghiul, *pl.* junghiuri.
junghia (-ghi-a) *tr.* (pop.) A înjunghia. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* junghii, *3* junghie, *1 pl.* junghiem; *ger.* junghiind.
junghiere (-ghi-e-) (pop.) Acţiunea de a junghia. *s.f., g.-d. art.* junghierii, *pl.* junghieri.
junghietor,-oare (-ghi-e-) (pop.) Care junghie; înţepător. *adj., pl.* junghietori,-oare.
junghietură (-ghi-e-) (pop.) 1. Junghi (1). 2. Articulaţia coloanei vertebrale cu baza craniului; (p. ext.) grumaz, gât. *s.f., g.-d. art.* junghieturii, *pl.* junghieturi.
junglă 1. Pădure tropicală deasă, greu de străbătut şi adesea mlăştinoasă. 2. (fig.) Societate omenească în care domneşte legea celui (mai) puternic. */Legea ~ei* = dominaţia violenţei. *s.f., g.-d. art.* junglei, *pl.* jungle.
junie (înv.)Tinereţe. *s.f., art.* junia, *g.-d. art.* junii.
junime (înv.) Tinerime, tineret; tinereţe. *s.f., g.-d. art.* junimii.
Junimea Societate literară şi culturală apărută la Iaşi în 1863. *s.prop.f., g.-d.* Junimii.
junimism Mişcare culturală, literară şi politică, promovată de gruparea „Junimea" din Iaşi în a doua jumătate a sec. al XIX-lea. *s.n.*
junimist,-ă (Adept) al junimismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* junimişti,-ste.
juninc㠎 Vitea între un an şi doi ani. *s.f., g.-d. art.* juncii, *pl.* junci.
junior[1] (-ni-or) (pe lângă un nume de persoană) Fiul (considerat în raport cu tatăl său). *s.m.*
junior[2]**,-oară** (-ni-or) (Sportiv) care nu a împlinit încă 19 ani. *adj., s.m.* şi *f., pl.* juniori,-oare.
juniorat (-ni-o-) Perioada de vârstă cuprinsă aproximativ între 13 şi 18 ani. *s.n.*
junt (pop.) Arnă de foc. *s.n., pl.* junturi.
junta (hun-) (hisp.) Denumire dată în Spania şi în unele ţări din America de Sud unor organizaţii politice sau unor organe de stat. *s.f., g.-d. art.* juntei, *pl.* junte.
jupan Titlul dat în Evul Mediu, în ţările române, celor mai de seamă boieri şi dregători. *s.m., pl.* jupani.
jupaniţă Soţia jupanului. *s.f., g.-d. art.* jupaniţei, *pl.* jupaniţe.
jupă 1. Fustă. 2. Fustă care se îmbracă pe dedesubtul rochiei sau al altei fuste. *s.f., g.-d. art.* jupei, *pl.* jupe.
jupân (înv.) 1. Titlu de politeţe dat în ţările române persoanelor care ocupau anumite funcţii sau demnităţi. 2. Titlu de politeţe echivalent cu „domn" sau „cucon". 3. Patron (considerat în raport cu angajaţii săi). *s.m., pl.* jupâni.
jupâneasă (înv.) 1. Soţie de jupân (1); boieroaică. 2. (înv.) Soţie de negustor. //Orăşeancă, târgoveaţă. 3. (înv.) Menajeră. *s.f., g.-d. art.* jupânesei, *pl.* jupânese.
jupâneşică (înv.) Diminutiv al lui jupânească. *s.f., g.-d. art.* jupâneşicăi/jupâneşichii, *pl.* jupâneşele, *art.* jupâneşelele.
jupâniţă (înv.) Fiica sau soţia (tânără) a unui boier. *s.f., g.-d. art.* jupâniţei, *pl.* jupâniţe.
jupi *tr.* (reg.) A jupui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* jupesc, *imperf. 3 sg.* jupea; *conj. prez. 3* să jupească.
jupire (reg.) Acţiunea de a jupi. *s.f., g.-d. art.* jupirii, *pl.* jupiri.
jupitor,-oare (reg.) (Persoană) care jupoaie pielea animalelor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* jupitori,-oare.
jupon Fustă care se poartă pe dedesubtul rochiei. *s.n., pl.* jupoane.
jupui *tr.* 1. A îndepărta pielea de pe corp. //A separa pielea de corpul unui animal sacrificat pentru hrană. *//refl.* A se descuama; a se juli. 2. (fig.) A lua cuiva tot ce are; a jefui. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* jupoi, *3* jupoaie, *imperf. 3 sg.* jupuia; *ger.* jupuind.
jupuială Jupuitură. *s.f., g.-d. art.* jupuielii, *pl.* jupuieli.
jupuire Acţiunea de a jupui; jupuit. *s.f., g.-d. art.* jupuirii, *pl.* jupuiri.
jupuit Jupuire. *s.n.*
jupuitor,-oare (Persoană) care jupoaie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* jupuitori,-oare.
jupuitură Rană cauzată prin jupuirea pielii; jupuială. *s.f., g.-d. art.* jupuiturii, *pl.* jupuituri.
jur[1] Jurat[1]. */Curte cu ~i* = organ de jurisdicţie la care participă cetăţeni obişnuiţi. *s.m., pl.* juri.
jur[2] Spaţiul care înconjoară ceva sau pe cineva; împrejurime. */Din ~* = dimprejur. *Prin ~ul* = în apropiere de..., cam pe la... *s.n.*
jur[3] (pop.) Jurământ. *s.n., pl.* jururi.
jura 1. *tr.* A face un jurământ; a confirma o mărturie, o depoziţie. *//refl.* A promite prin jurământ. 2. *tr.* (pop.) A ruga pe cineva stăruitor; a implora. 3. *refl.* (pop.) A se blestema (pentru a întări o afirmaţie). *vb. I, ind. prez. 3* jură.
jurare (înv.) Acţiunea de a (se) jura; jurământ. *s.f., g.-d. art.* jurării, *pl.* jurări.
jurasic[1] A doua perioadă a mezozoicului. *s.n.*
jurasic[2]**,-ă** Relativ la jurasic[1]. *adj., pl.* jurasici,-ce.
jurat[1] Cetăţean ales într-o curte cu juri; jur[1]. *s.m., pl.* juraţi.
jurat[2]**,-ă** (pop.) Blestemat, afurisit; rău. *adj., pl.* juraţi,-te.
jurământ 1. Formulă solemnă, în care este invocată divinitatea, rostită de o persoană pentru a arăta că spune adevărul în legătură cu anumite fapte. 2. Angajament solemn prin care cineva promite să-şi facă datoria (faţă de popor, de ţară etc.). 3. Făgăduială, promisiune fermă. *s.n., pl.* jurăminte.
jurător,-oare (înv.) Persoană care jură în calitate de martor în faţa unei instanţe judiciare. *s.m., pl.* jurători; *s.f., g.-d. art.* jurătoarei, *pl.* jurătoare.
jur-fix (înv.) Zi de primire la unele familii (aristocrate); petrecere care avea loc într-o astfel de zi. *s.n.*
juridic,-ă Referitor la drept, la legi. */Persoană ~* = organizaţie de sine stătătoare, cu patrimoniu, care are drepturi şi obligaţii. *adj., pl.* juridici,-ce.
juridiceşte Din punct de vedere juridic. *adv.*
jurisconsult,-ă Specialist în ştiinţele juridice, care se ocupă de problemele cu caracter juridic ale unei întreprinderi. *s.m., pl.* jurisconsulţi; *s.f., g.-d. art.* jurisconsultei, *pl.* jurisconsulte.
jurisdicţie (-ţi-e) (jur.) 1. Competenţă, putere de a judeca; (p. ext.) teritoriu unde îşi poate exercita această competenţă o instanţă judecătorească. 2. Totalitatea organelor de judecată de acelaşi grad sau cu aceleaşi competenţe. *s.f., art.* jurisdicţia, *g.-d. art.* jurisdicţiei, *pl.* jurisdicţii, *art.* jurisdicţiile.
jurisdicţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la jurisdicţie. *adj., pl.* jurisdicţionali,-e.
jurisprudenţă 1. Totalitatea soluţiilor pronunţate de organele de jurisdicţie într-un anumit domeniu. 2. Ştiinţa dreptului. *s.f., g.-d. art.* jurisprudenţei, *pl.* jurisprudenţe.
jurisprudenţial,-ă (-ţi-al) De jurisprudenţă. *adj., pl.* jurisprudenţiali,-e.
jurist,-ă Specialist în domeniul dreptului. *s.m., pl.* jurişti; *s.f., g.-d. art.* juristei, *pl.* juriste.
juriu 1. Comisie de specialişti însărcinată cu clasificarea şi promovarea unor concurenţi la examene, com-

petiții sportive etc. 2. Totalitatea celor care formează o instanță de judecată. *s.n., art.* juriul, *pl.* jurii, *art.* juriile.
juriza *tr.* A supune judecății unui juriu. *vb. I, ind. prez. 3* jurizează.
jurizare Acțiunea de a juriza. *s.f., g.-d. art.* jurizării, *pl.* jurizări.
jur-împrejur Din (în) toate părțile. *loc. adv.*
jur-împrejurul În preajma. *~ casei. loc. prep.*
jurnal 1. Cotidian, ziar, gazetă. 2. Însemnări zilnice ale cuiva, legate, de obicei, de viața sa. */~ de călătorie* = relatare în scris, zi de zi, a unei călătorii. *~ de bord* = relatare cronologică a evenimentelor din timpul călătoriei unei nave. 3. Emisiune de știri și informații la radio și televiziune. 4. (ieșit din uz) Film de scurt metraj, cu informații de actualitate, rulat înaintea filmului de lung metraj. 5. (cont.) Registru în care se înscriu operațiile de contabilitate, zi de zi. *s.n., pl.* jurnale.
jurnalier,-ă (-li-er) Zilnic. *adj., pl.* jurnalieri,-e.
jurnalism Ziaristică, publicistică. *s.n.*
jurnalist,-ă Ziarist, gazetar. *s.m., pl.* jurnaliști; *s.f., g.-d. art.* jurnalistei, *pl.* jurnaliste.
jurnalistic,-ă Referitor la presă; gazetăresc. *adj., pl.* jurnalistici,-ce.
jurnalistică Profesiunea de ziarist; ziaristică, gazetărie. *s.f., g.-d. art.* jurnalisticii.
jurubiță Scul mic din fire textile înfășurate în spire. *s.f., g.-d. art.* jurubiței, *pl.* jurubițe.
juruí[1] *tr.* (înv., pop.) A făgădui solemn. *//refl.* A se lega prin jurământ. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* juruiesc, *imperf. 3 sg.* juruia; *conj. prez. 3* să juruiască.
juruí[2] *tr.* (rar) A face să se rotească în cercuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* juruiesc, *imperf. 3 sg.* juruia; *conj. prez. 3* să juruiască.
juruință (înv., reg.) Făgăduială solemnă, jurământ. *s.f., g.-d. art.* juruinței, *pl.* juruințe.
juruit,-ă (înv., reg.) Care este făgăduit; promis ca soț (sau soție). *adj., pl.* juruiți,-te.
juruită (reg.) Făgăduială; (concr.) lucru promis. *s.f., g.-d. art.* juruitei, *pl.* juruite.
just,-ă 1. (și adv.) Drept, echitabil; adevărat. 2. (despre oameni) Care acționează sau judecă drept. 3. Potrivit, corespunzător. *adj., pl.* juști,-ste.
justață v. **justețe.**
justețe 1. Caracteristică a ceea ce este just; dreptate. 2. Precizie, exactitate. [*var.* justață *s.f.*] *s.f., art.* justețea, *g.-d. art.* justeței.
justifica 1. *tr.* A motiva, a arăta că ceva este just, corect. 2. *refl.* A da explicații în legătură cu o atitudine, o acțiune; a se dezvinovăți. 3. *tr.* A dovedi folosirea legală a unor bunuri (bani, materiale etc.). *vb. I, ind. prez. 3* justifică.
justificabil,-ă Care poate fi justificat. *adj., pl.* justificabili,-e.
justificare Acțiunea de a (se) justifica; motivare, explicare; justificație. *s.f., g.-d. art.* justificării, *pl.* justificări.
justificativ,-ă Care justifică, care este folosit pentru a justifica; explicativ. *adj., pl.* justificativi,-e.
justificație (-ți-e) (rar) Justificare. [*var.* justificațiune *s.f.*] *s.f., art.* justificația, *g.-d. art.* justificației, *pl.* justificații, *art.* justificațiile.
justificațiune v. **justificație.**
justițiabil,-ă (-ți-a-) Persoană care apare ca parte într-un proces. *s.m., pl.* justițiabili; *s.f., g.-d. art.* justițiabilei, *pl.* justițiabile.
justițial,-ă (-ți-al) De justiție. *adj., pl.* justițiali,-e.
justițiar,-ă (-ți-ar) Care face dreptate, care urmărește să se facă dreptate. *adj., pl.* justițiari,-e.
justiție (-ți-e) 1. Totalitatea instanțelor judecătorești dintr-un stat. 2. Activitate a statului care constă în judecarea cauzelor civile sau penale și în aplicarea pedepselor prevăzute de lege. */A chema* (sau *a se prezenta*) *în fața ~i* = a cita (sau a se prezenta) la judecată. 3. Dreptate, echitate. *s.f., art.* justiția, *g.-d. art.* justiției.
juvaier v. **giuvaier.**
juvăț Laț la capătul unei funii; știreang. *s.n., pl.* juvețe.
juvelnic 1. Construcție pescărească folosită pentru păstrarea peștelui viu în apă. 2. Unealtă de pescuit în formă de coș sau sac. *s.n., pl.* juvelnice.
juvenil,-ă Caracteristic tinereții; tineresc. *adj., pl.* juvenili,-e.
juvenilitate (rar) Caracter juvenil. *s.f., g.-d. art.* juvenilității.
juvețe Pește mărunt. *//*(fam.) Epitet dat oltenilor. *s.m., pl.* juvești.
juxtaarticular,-ă (anat.) În imediata apropiere a unei articulații. *adj., pl.* juxtaarticulari,-e.
juxtaliniară (-ni-a-) (în sintagma) *Traducere ~* = traducere făcută cuvânt cu cuvânt și însoțită de reproducerea paralelă a textului original. *adj., pl.* juxtaliniare.
juxtapoziție (-ți-e) (rar) Juxtapunere. *s.f., art.* juxtapoziția, *g.-d. art.* juxtapoziției, *pl.* juxtapoziții, *art.* juxtapozițiile.
juxtapune *tr.* A pune unul lângă altul, a alătura. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* juxtapun, *2 sg.* juxtapui, *1 pl.* juxtapunem; *conj. prez. 3* să juxtapună; *ger.* juxtapunând; *part.* juxtapus.
juxtapunere Acțiunea de a juxtapune; alăturare; juxtapoziție. *//*(gram.) Modalitate de realizare a raporturilor sintactice, fără ajutorul unui cuvânt de legătură; alăturare. *s.f., g.-d. art.* juxtapunerii, *pl.* juxtapuneri.
juxtă Traducere juxtaliniară a textelor grecești și latinești. [*var.* iuxtă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* juxtei, *pl.* juxte.

K,k

k, k (ca/capa) A paisprezecea literă a alfabetului limbii române; sunete (ch şi c) notate cu această literă. *s.m./ s.n., pl.* k/k-uri (ca-uri).
kabil,-ă (Locuitor) din Kabilia, regiune muntoasă a Algeriei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* kabili,-e.
kabuki Teatru tradiţional japonez în care dialogul alternează cu părţi psalmodiate sau cântate şi balet. *s.n.*
kainit (ka-i-) Mineral compus din sulfat de magneziu şi clorură de potasiu. *s.n.*
kaizer[1] (kaizăr) (germ.) Denumire dată împăraţilor Germaniei. *s.m., pl.* kaizeri.
kaizer[2] (kaizăr) (germ.) Piept de porc fiert şi afumat. *s.n.*
kakemono Pictură japoneză executată în tuş sau în culori de apă pe rulouri de mătase, de hârtie etc. *s.n.*
kaki[1] De culoare galbenă-cafenie cu nuanţe verzui. [*var.* kaki,u,-ie *adj.*] *adj. invar.*
kaki[2] Culoare galbenă-cafenie cu nuanţe verzui. *s.n., art.* kakiul.
kala-azar Boală endemică în zonele tropicale provocată de un parazit care se localizează în splină şi în ficat. *s.n.*
kalaşnikov Armă automată de producţie sovietică. *s.n., pl.* kalaşnikovuri.
kalipatron Cutie de tablă umplută cu hidroxid de potasiu, încorporată în masca de protecţie, care regenerează aerul inspirat în mine. *s.n., pl.* kalipatroane.
kaliu (-liu) (chim.) Potasiu. *s.n., art.* kaliul.
kalmâc,-ă (Locuitor) din regiunea kalmâcă. [*var.* calmuc,-ă *s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* kalmâci,-ce.
kalmâcă Limbă din familia altaică, ramura mongolă, vorbită de kalmâci. *s.f., g.-d. art.* kalmâcei.
kamala Praf de culoare roşie-portocalie, folosit ca vermifug şi colorant, obţinut din fructele unui arbore din India. *s.f.*
kamikaze[1] 1. Pilot (japonez) care se sacrifică într-o acţiune de atac. 2. (p. ext.) Persoană temerară. //(fig.) Sinucigaş. *s.m., pl.* kamikaze.
kamikaze[2] Avion de luptă încărcat cu exploziv, pilotat de un kamikaze[1]. *s.n.*
kampuchian,-ă (-cian) (înv.) (Locuitor) din Kampuchia; cambodgian. *adj. s.m.* şi *f., pl.* kampuchieni,-e.
kantian,-ă (-ti-an) (Adept) al kantianismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* kantieni,-e.
kantianism (-ti-a-) Sistem filosofic idealist creat de Immanuel Kant. *s.n.*
kantism (fil.) Kantianism. *s.n.*
kaon Particulă elementară, mezonul K. *s.m., pl.* kaoni.
kappa A zecea literă a alfabetului grecesc. *s.m., pl.* kappa.
karate Metodă japoneză de luptă, bazată pe lovituri rapide şi violente, executate cu mâna sau cu piciorul. *s.n.*
karibu Ren din Canada. *s.m., art.* karibuul.
karling (geol.) Creastă de munte stâncoasă, ascuţită. *s.n., pl.* karlinguri.
karma (în filosofia budistă) Destin, soartă. *s.f., art.* karmei.
kava Plantă exotică din familia piperaceelor, a cărei rădăcină are miros plăcut şi gust acru. //Băutură obţinută din această rădăcină. *s.f., g.-d. art.* kavei, *pl.* kava.
kazah,-ă (Locuitor) Din Kazahstan. *adj., s.m.* şi *f., pl.* kazahi,-e.
kârgâz,-ă (Locuitor) din Kârgâzstan. *adj., s.m.* şi *f., pl.* kârgâzi,-e.
kediv Titlu purtat de viceregii Egiptului între 1867 şi 1914. *s.m., pl.* kedivi.
kelvin (fiz.) Unitate de bază în măsurarea temperaturii în sistemul internaţional. *s.m.*
kenotron Tub electronic cu doi electrozi, utilizat în redresarea curenţilor alternativi de tensiune înaltă. *s.n., pl.* kenotroane.
kenyan,-ă (-ny-an) (Locuitor) Din Kenya. *adj., s.m.* şi *f., pl.* kenyeni,-e.
keramit Gresie ceramică folosită la fabricarea dalelor de pavaj. *s.n.*
kerosen Combustibil folosit la motoarele cu reacţie. *s.n.*
keta Peşte înrudit cu păstrăvul care trăieşte în mările din Extremul Orient şi din care se obţin icrele de Manciuria. *s.f.*
ketchup (checeap) (angl.) Sos picant preparat din suc de roşii, oţet şi condimente. *s.n., art.* ketchupul.
kevlar Material compozit foarte rezistent şi uşor, folosit în aeronautică. *s.n.*
keynesism Doctrină economică burgheză care încearcă să justifice statul imperialist prin capacitatea de a salva capitalismul prin economie. *s.n.*
KGB (caghebe) Poliţia politică sovietică. *s.n., art.* KGB-ul.
khmer,-ă (kh *pron.* c) (Locuitor) din Cambodgia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* khmeri,-e.
kibbutz (tz *pron.* ţ) Gospodărie colectivă agrară în Israel. *s.n., pl.* kibbutzuri.
kidnapa (rar) A fura un copil (sau orice persoană) în scopuri politice sau pentru răscumpărare. *vb. I, ind. prez. 3* kidnapează.
kidnapper Autor al unui kidnapping. *s.m., pl.* kidnapperi.
kidnapping (angl.) Răpire (de copii) în vederea unei răscumpărări. *s.n., art.* kidnappingul.
kief Repaus absolut, în mijlocul zilei, la orientali. *s.n.*
kieselgur (chiz-) (germ.) Diatomit, pământel. *s.n.*
kieserit (chiz-) (germ.) Sulfat hidratat de magneziu. *s.n.*
kievean,-ă (ki-e-) Locuitor din Kiev. *adj., s.m.* şi *f., pl.* kieveni,-e.
kil (pop.) Kilogram. *s.n., pl.* kile.
killer (chilăr) (angl.) Ucigaş plătit. *s.m., pl.* killeri.
kilo[1] Kilogram. *s.n., pl.* kilo.
kilo[2] Element de compunere cu sensul „o mie", „de o mie de ori".
kiloamper (fiz.) Unitate de măsură a intensităţii electrice, egală cu o mie de amperi. *s.m., pl.* kiloamperi.
kiloampermetru (fiz.) Instrument folosit pentru măsurarea curenţilor de mare intensitate. *s.n., pl.* kiloampermetre.
kilobit (inform.) Unitate de măsură pentru memorie, egală cu 1024 biţi. *s.m., pl.* kilobiţi.
kilocalorie Unitate de măsură a cantităţii de căldură, egală cu o mie de calorii. *s.f., art.* kilocalorja, *g.-d. art.* kilocalorjei, *pl.* kilocalorii, *art.* kilocaloriile.
kilociclu Kilohertz. *s.m., pl.* kilocicli, *art.* kilociclii.
kilocuvânt (inform.) Multiplu al cuvântului, egal cu 1024 de cuvinte. *s.n., pl.* kilocuvinte.
kiloelectronvolt (fiz.) Unitate de măsură pentru energie, egală cu o mie de volţi. *s.m., pl.* kiloelectronvolţi.
kilogram Unitate de măsură pentru masă în sistemul metric; (sens curent) unitate de măsură pentru greutate, egală cu o mie de grame; kil. *s.n., pl.* kilograme; *simb.* kg.
kilogram-forţă (fiz.) Unitate de măsură a forţei, egală cu greutatea unui corp cu masa de un kilogram. *s.n., art.* kilogramul-forţă, *pl.* kilograme-forţă.
kilogram-metru Unitate de măsură pentru lucru mecanic, egală cu efortul necesar pentru a ridica o greutate de un kilogram la înălţimea de un metru. *s.m., art.* kilogram-metrul, *pl.* kilogram-metri, *art.* kilogram-metrii.

kilohertz (tz *pron.* ț) Unitate de măsură pentru frecvență, egală cu o mie de hertzi. *s.m., pl.* kilohertzi.
kilojoule (joule *pron.* jul) (fr.) (fiz.) Unitate de măsură pentru energie sau pentru lucru mecanic, egală cu o mie de jouli. *s.m., pl.* kilojouli.
kilolitru Unitate de măsură pentru capacități, egală cu o mie de litri. *s.m., art.* kilolitrul, *pl.* kilolitri, *art.* kilolitrii.
kilometra *tr.* A marca o cale de comunicație cu borne kilometrice. *vb. I, ind. prez. 3* kilometrează.
kilometraj 1. Distanța în kilometri între două puncte ale unei căi de comunicație. //Distanța în kilometri parcursă de un vehicul într-un anumit timp. 2. Instrument care înregistrează distanța parcursă de un vehicul sau viteza lui în mers. *s.n., pl.* kilometraje.
kilometrare Acțiunea de a kilometra. *s.f., g.-d. art.* kilometrării, *pl.* kilometrări.
kilometric,-ă Referitor la kilometru; care indică kilometri. //(fig.) Foarte lung. *adj., pl.* kilometrici,-ce.
kilometru Unitate de măsură pentru lungime, egală cu o mie de metri. *s.m., art.* kilometrul, *pl.* kilometri, *art.* kilometrii; *simb.* km.
kilomol (chim.) Cantitate de substanță a cărei masă exprimată în kilograme este numeric egală cu masa moleculară. *s.m., pl.* kilomoli.
kilotonă (fiz.) Unitate de măsură pentru masă, egală cu o mie de tone. *s.f., g.-d. art.* kilotonei, *pl.* kilotone.
kilovolt Unitate de măsură pentru tensiunea electrică. *s.m., pl.* kilovolți.
kilovolt-amper Unitate de măsură pentru puterea aparentă, egală cu o mie de volți. *s.m., pl.* kilovolți-amperi.
kilowatt Unitate de măsură pentru putere, egală cu o mie de wați. *s.m., pl.* kilowați; *simb.* kW.
kilowatt-oră Unitate de măsură a energiei, egală cu energia produsă într-o oră de o sursă cu puterea de un kilowatt. *s.m., pl.* kilowați-oră.
kilt Fustă scurtă și pliată din stofă cadrilată care aparține portului popular scoțian. *s.n., pl.* kilturi.
kimberlit (geol.) Rocă eruptivă de culoare închisă, conținând uneori cristale de diamant. *s.n., pl.* kimberlite.
kimeridgian[1] (dg *pron.* gi) Etaj al jurasicului superior. *s.n.*
kimeridgian[2] (dg *pron.* gi) Care aparține jurasicului superior. *adj., pl.* kimeridgieni,-e.
kinetoscop Aparat cu care se poate reconstitui o mișcare, privind printr-o lupă imagini fotografice care se succed repede. *s.n., pl.* kinetoscoape.
kinetoterapeut,-ă Specialist în kinetoterapie. *s.m., pl.* kinetoterapeuți; *s.f., g.-d. art.* kinetoterapeutei, *pl.* kinetoterapeute.
kinetoterapie Terapeutică prin mișcare. *s.f., art.* kinetoterapia, *g.-d. art.* kinetoterapiei.
kinorama Tehnică de filmare și de proiecție pentru ecran panoramic. *s.f., g.-d. art.* kinoramei, *pl.* kinorame.
kiribatian,-ă (-ti-an) (Locuitor) din insulele Kiribati (din Oceanul Pacific). *adj., s.m.* și *f., pl.* kiribatieni,-e.
kit Ansamblu, set. *s.n., pl.* kituri.
kitsch (chici) 1. Termen care denumește un obiect decorativ de prost gust. 2. Reproducere pe scară industrială a unui obiect de artă. *s.n., pl.* kitsch-uri.
kitschizare Falsificare, denaturare a artei. *s.f., g.-d. art.* kitschizării, *pl.* kitschizări.
kiwi[1] Pasăre acarinată cu aripile atrofiate din Noua Zeelandă. *s.f., pl.* kiwi.
kiwi[2] Fructul comestibil, cu miezul verde, cărnos și acrișor al unei plante din Asia. *s.n., pl.* kiwi.
knesset Parlament unicameral al statului Israel. *s.n.*
knockout (cnocaut/nocaut) (angl.) Scoaterea din luptă a boxerului care, în urma unei lovituri primite de la adversar, nu reia lupta în mai puțin de zece secunde. *s.n., pl.* knockouturi; *abr.* k.o.
knockdown (cnocdaun/nocdaun) (angl.) Situație în care boxerul căzut la podea, în urma unei lovituri primite de la adversar, reia lupta în mai puțin de zece secunde. *s.n., pl.* knockdownuri.
know-how (năuhau) (angl.) Totalitatea informațiilor și a experienței privitoare la un proces tehnologic nou sau la modul de exploatare a unor noi utilaje. *s.n., art.* know-how-ul.
koala (ko-a-) Specie de urs care trăiește în Australia și face parte din ordinul marsupialelor. *s.m., pl.* koala.
koine (koi-) Limbă comună care servește ca mijloc de comunicare între vorbitorii de dialecte sau graiuri diferite. *s.f.*
kodak Aparat (mic) de fotografiat. *s.n.*
kosovar,-ă (Locuitor) din Kosovo. *adj., s.m.* și *f., pl.* kosovari,-e.
kripton (chim.) Gaz nobil folosit la umplerea becurilor cu incandescență. *s.n.*
kronprinz (z *pron.* ț) Titlu purtat de moștenitorul tronului din imperiile german și austriac. *s.m.*
kukta Oală sub presiune. *s.f.*
kurd,-ă (Locuitor) aparținând unui popor care trăiește în Turcia, Iran, Irak și alte țări învecinate. *adj., s.m.* și *f., pl.* kurzi,-de.
kurumă (geogr.) Torent de piatră. *s.f., g.-d. art.* kurumei, *pl.* kurume.
kuwaitian,-ă (-vei-)/**kuweitian,-ă** (-ti-an) (Locuitor) din Kuwait. *adj., s.m.* și *f., pl.* kuwaitieni,-e/kuweitieni,-e.

L, l

l[1] (el/le/lî) A cincisprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* l/l-uri.
l[2] (lî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* l.
la[1] I. (introduce diferite complemente circumstanțiale: de loc, de timp, de mod, de scop, de cauză, instrumental, de relație) *Merge ~ mare. Ajunge ~ timp. Calul merge ~ pas. S-a dus ~ cumpărături. Râde ~ orice glumă. Cântă ~ pian. E bun ~ suflet.* 2. (introduce un complement indirect) *Vorbește ~ toată lumea.* 3. (adv.) Cam, aproximativ. *Erau ~ o mie de oameni.* 4. (în prepoziții compuse) *Vine de ~ oraș. Ședința de ~ ora trei. Îl conduce până ~ mașină. prep.*
la[2] Treapta a șasea a gamei do major; sunetul și nota corespunzătoare. *s.m., pl.* la.
la[3] *tr.* și *refl.* (pop.) 1. A (se) spăla (pe cap). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lau, *2 sg.* lai, *3 sg.* lă, *1 pl.* lăm, *imperf. 3 sg.* la; *conj. prez. 3* să lea/să leie/să laie; *imper. 2 sg.* lă; *ger.* lând; *part.* lăut.
laba-gâștei 1. Mică plantă erbacee, cu flori roșii-purpurii. 2. Ridurile formate în jurul ochilor (la persoanele în vârstă). 3. (fam.) Scris dezordonat. *s.f. art., g.-d. art.* labei-gâștei.
laba-mâței Nume dat mai multor specii de ciuperci comestibile. *s.f. art., g.-d. art.* labei-mâței.
laban (iht.) Specie de chefal de culoare cenușie-albăstruie. *s.m., pl.* labani.
labarum (lat.) Stindard imperial pe care Constantin cel Mare a pus crucea și monograma lui Isus Hristos. *s.n.*
laba-ursului Nume dat mai multor specii de ciuperci de pădure. *s.f. art., g.-d. art.* labei-ursului.
labă 1. Parte a piciorului de la gleznă în jos la om și la animalele patrupede; partea piciorului pe care calcă păsările (palmipede). 2. (fam., depr.) Mână. */A pune ~a* (pe cineva sau pe ceva) = a apuca (pe cineva sau ceva). *A-i încăpea* (sau *a-i cădea*) *în ~* = a ajunge la mâna sau la discreția cuiva. *s.f., g.-d. art.* labei, *pl.* labe.
labferment Cheag. *s.m., pl.* labfermenți.
labial,-ă (-bi-al) 1. Referitor la buze. 2. (despre sunete) Care se articulează cu participarea buzelor. *adj., pl.* labiali,-e.
labială Sunet care se produce cu participarea buzelor. *s.f., g.-d. art.* labialei, *pl.* labiale.
labializa (-bi-a-) *tr.* și *refl.* A (se) pronunța prin rotunjirea suplimentară a buzelor. *vb. I, ind. prez. 3* labializează.
labializare (-bi-a-) Acțiunea de a (se) labializa. *s.f., g.-d. art.* labializării.
labiat,-ă (-bi-at) (despre corole și calicii) Care are forma unei pâlnii cu marginea tăiată în doi lobi. //(despre plante) Care are corola și caliciul de forma definită mai sus. *adj., pl.* labiați,-te.
labiată (-bi-a-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, cu corole bilabiate; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., g.-d. art.* labiatei, *pl.* labiate.
labie (-bi-e) 1. Formație caracteristică florilor unei plante, alcătuită din petale dispuse sub forma unor buze. 2. (anat.) Element constitutiv al vulvei. *s.f., g.-d. art.* labiei, *pl.* labii.
labil,-ă 1. Instabil, schimbător. 2. (despre un sistem fizic) Care este într-un echilibru instabil. *adj., pl.* labili,-e.
labilitate 1. Însușirea de a fi labil. 2. Instabilitate, nestatornicie. 3. (biol.) Însușire a materiei vii de a-și modifica starea în funcție de anumiți factori. *s.f., g.-d. art.* labilității.
labiodental,-ă (-bi-o-) (despre sunete) Care se articulează prin atingerea buzei inferioare de dinții incisivi superiori. *adj., pl.* labiodentali,-e.
labiodentală (-bi-o-) Sunet care se produce cu ajutorul dinților și al buzei inferioare. *s.f., g.-d. art.* labiodentalei, *pl.* labiodentale.
labiolectură (-bi-o-) Aptitudine de a înțelege vorbirea după mișcarea buzelor. *s.f., g.-d. art.* labiolecturii.
labiovelar,-ă (-bi-o-) (despre consoane) Care se articulează prin rotunjirea buzelor și atingerea limbii de vălul palatin. *adj., pl.* labiovelari,-e.
labiovelară (-bi-o-) Sunet care se produce cu ajutorul buzelor și al părții posterioare a vălului palatin. *s.f., g.-d. art.* labiovelarei, *pl.* labiovelare.
labirint 1. Construcție cu încăperi multe și coridoare, în care orientarea se face cu greu. //Grădină ornamentală cu alei întortocheate. 2. (fig.) Situație dificilă, încurcată. 3. Joc de inteligență care cere a găsi ieșirea dintr-o rețea de linii sinuoase. 4. (tehn.) Dispozitiv care obligă un fluid să parcurgă un drum lung pentru a-și pierde din viteză. 5. Parte a urechii interne. *s.n., pl.* labirinturi.
labirintic,-ă Caracteristic unui labirint; încâlcit, încurcat. *adj., pl.* labirintici,-ce.
labirintită (med.) Inflamație a labirintului urechii. *s.f., g.-d. art.* labirintitei, *pl.* labirintite.
labirintodont (la pl.) Grup de amfibieni fosili din triasic ai căror dinți erau prevăzuți cu încrețituri complicate; (la sg.) animal din acest grup. *s.m., pl.* labirintodonți.
labiu v. **labium.**
labium (-bi-um) (lat.) Buza inferioară a insectelor și a unor miriapode. [*var.* labiu *s.n.*] *s.n.*
laborant,-ă Persoană care se ocupă de lucrările (mai simple) de laborator și de întreținerea aparatelor. *s.m., pl.* laboranți; *s.f., g.-d. art.* laborantei, *pl.* laborante.
laborator 1. Încăpere prevăzută cu instalații speciale, aparate și instrumente pentru cercetări, experiențe, verificări de date etc. 2. (fig.) Șantier de creație. *s.n., pl.* laboratoare.
laborios,-oasă (-ri-os) 1. Care presupune o muncă intensă, asiduă. 2. Sârguincios, harnic. *adj., pl.* laborioși,-oase.
labrador[1] Rasă de câine de vânătoare, robust, cu părul scurt, de culoare neagră sau roșcată. *s.m., pl.* labradori.
labrador[2] Mineral din grupul feldspaților, folosit ca piatră semiprețioasă. *s.n.*
labradorit Rocă magmatică formată din microlite de labrador[2]. *s.n., pl.* labradorite.
labru Pește marin comestibil, viu colorat. *s.m., pl.* labri, *art.* labrii.
labrum (lat.) 1. Structură anatomică de forma unei buze. 2. Buza superioară la insecte și la mamifere. *s.n.*
laburism Doctrină politică socialist-reformistă a unor partide laburiste. *s.n.*
laburist,-ă I. *adj.* (în sintagma) *Partid ~* = partid de orientare social-democrată din unele țări (Marea Britanie, Australia etc.). //Care aparține acestui partid; referitor la acest partid. II. *s.m.* și *f.* Membru al partidului laburist. *adj., s.m.* și *f., pl.* laburiști,-ste.
lac[1] 1. Întindere de apă stătătoare aflată într-o depresiune. */~ de acumulare* = lac artificial, situat în amonte de o hidrocentrală, care reprezintă o rezervă de apă necesară producerii energiei. *A sări* (sau *a cădea, a da* etc.) *din ~ în puț* = a da de un rău mai mare, încercând să scape de alt rău. 2. (fig.) Cantitate de apă sau de alt lichid. *s.n., pl.* lacuri.
lac[2] 1. Soluție pe bază de rășini, uleiuri etc., care se aplică pe suprafața unui obiect pentru a-l feri de umezeală, dându-i totodată un aspect plăcut. 2. Piele sau imitație de piele cu fața lucioasă, acoperită cu un strat de lac[2] (1). *s.n., pl.* lacuri.

lăcăt Dispozitiv pentru încuierea unei uşi, unei ferestre etc., prevăzut cu o toartă care se trece prin două inele fixate de obiectul care trebuie închis. */A avea* (sau *a-şi pune*) *~ la gură* = a-şi impune tăcere. *s.n., pl.* lăcăte.
lăcera *tr.* (livr.) A rupe în bucăţi, a sfâşia. *vb. I, ind. prez. 3* lăcerează.
lăcertilian (-li-an) (la pl.) Ordin de reptile ovipare cu corpul alungit şi acoperit cu solzi; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* lăcertilieni.
lac-fixativ Soluţie care, pulverizată pe păr, îl întăreşte. *s.n.*
lacherdă Produs alimentar obţinut prin conservarea în ulei, după sărare şi afumare, a peştelui pălămidă. *s.f., g.-d. art.* lacherdei, *pl.* lacherde.
lacheu 1. Servitor îmbrăcat în livrea; fecior. 2. (fig.) Persoană slugarnică; servilă. *s.m., art.* lacheul, *pl.* lacheі, *art.* lacheii.
laciniat,-ă (-ni-at) (despre frunze, petale) Cu crestături adânci şi înguste. *adj., pl.* laciniaţi,-te.
lacom,-ă 1. Care mănâncă şi bea mult; mâncăcios. 2. (fig.) Avid, nesăţios. *adj., pl.* lacomi,-e.
laconic,-ă (despre vorbire, stil etc.) Care se exprimă în cuvinte puţine; concis, succint. *adj., pl.* laconici,-ce.
laconism Însuşirea de a fi laconic. *s.n.*
lacră v. **raclă.**
lacrima-Christi (ch *pron.* c) Vin alb, muscat, provenit din Campania (Italia). //Varietate de viţă-de-vie care produce acest vin. *s.n.*
lacrimal,-ă 1. Referitor la lacrimi. */Glandă ~* = glanda care produce lacrimile. *Canal ~* = canal prin care se scurg lacrimile. 2. (fig.) Care produce emoţii puternice. *adj., pl.* lacrimali,-e.
lacrimatoriu Vas de sticlă cu formă alungită care se depunea în mormintele romane odată cu înhumarea celui decedat. *s.n., art.* lacrimatoriul, *pl.* lacrimatorii, *art.* lacrimatoriile.
lacrimă 1. Secreţie lichidă, produsă de glandele lacrimale, care umezeşte ochii. 2. (fig.) Strop, picătură. 3. (la pl.) Plâns. */În ~i* = plângând. *Până la ~i* = până la cel mai înalt grad de emoţie, de durere etc. *s.f., g.-d. art.* lacrimii, *pl.* lacrimi.
lacrimogen,-ă 1. (despre substanţe) Care provoacă secreţia lacrimilor. 2. (fig., ir.) Care produce lacrimi cu mijloace uşoare, facile. *Film ~. adj., pl.* lacrimogeni,-e.
lacs Specie de peşti înrudiţi cu păstrăvii, care trăiesc în mările nordice; somon. *s.m.*
lactalbumină Albumină prezentă în lapte. *s.f., g.-d. art.* lactalbuminei.
lactamă Compus organic obţinut din aminoacizi, utilizat în fabricarea unor fibre sintetice. *s.f., g.-d. art.* lactamei, *pl.* lactame.
lactat[1] Sare a acidului lactic. *s.m., pl.* lactaţi.
lactat[2]**,-ă** Făcut din lapte, care conţine lapte. *adj., pl.* lactaţi,-te.
lactate Produse fabricate pe bază de lapte. *s.n. pl.*
lactaţie (-ţi-e) 1. Proces de formare şi secreţie a laptelui la femelele mamiferelor. 2. Acţiunea de a alăpta un copil; perioadă cât o mamă îşi poate alăpta copilul. [*var.* lactaţiune *s.f.*] *s.f., art.* lactaţia, *g.-d. art.* lactaţiei.
lactaţiune v. **lactaţie.**
lactază Enzimă care transformă lactoza în glucoză şi galactoză. *s.f., g.-d. art.* lactazei.
lactescent,-ă Care conţine un suc lăptos. *adj., pl.* lactescenţi,-te.
lactic (în sintagma) *Acid ~* = acid organic care se găseşte mai ales în laptele fermentat, folosit în industria alimentară, a medicamentelor etc. *adj.*
lacticemie Intoxicaţie cauzată de acumularea acidului lactic în sânge. *s.f., art.* lacticemia, *g.-d. art.* lacticemiei.
lactifer,-ă Care conţine lapte, care poartă laptele. *adj., pl.* lactiferi,-e.
lacto- Element de compunere care înseamnă „lapte", „referitor la lapte".
lactobar Local unde se servesc produse lactate. *s.n., pl.* lactobaruri.
lactobioză (-bi-o-) (chim.) Lactoză. *s.f., g.-d. art.* lactobiozei.
lactodensimetru (tehn.) Lactometru pentru determinarea densităţii laptelui. *s.n., art.* lactodensimetrul, *pl.* lactodensimetre.
lactoduc Conductă specială pentru transportul laptelui. *s.n., pl.* lactoducuri.
lactoferment Cheag (1). *s.m., pl.* lactofermenţi.
lactofermentator Aparat pentru stabilirea calităţii laptelui. *s.n., pl.* lactofermentatoare.
lactofiltru Dispozitiv pentru determinarea impurităţilor din lapte. *s.n., art.* lactofiltrul, *pl.* lactofiltre.
lactoflavină Vitamină care se găseşte în lapte, ouă etc.; vitamina B_2. *s.f., g.-d. art.* lactoflavinei.
lactofruct Produs alimentar dietetic produs din lapte şi sucuri de fructe. *s.n.*
lactogen,-ă Care stimulează lactaţia. *adj., pl.* lactogeni,-e.
lactoglobulină Substanţă proteică din lapte. *s.f., g.-d. art.* lactoglobulinei.
lactometru Instrument cu care se determină calitatea laptelui. *s.n., art.* lactometrul, *pl.* lactometre.
lactonă (chim.) Ester rezultat din esterificarea intramoleculară a hidroxiacizilor. *s.f., g.-d. art.* lactonei, *pl.* lactone.
lactoscop Instrument cu care se determină conţinutul de grăsime din lapte. *s.n., pl.* lactoscoape.
lactoser Partea lichidă din lapte, rămasă după înlăturarea cheagului. *s.n., pl.* lactoseruri.
lacto-vegetarian[1] (-ri-an) Restaurant în care se consumă produse lactate, legume şi fructe. *s.n.*
lacto-vegetarian[2]**,-ă** (-ri-an) (despre regimuri alimentare) Care se compune numai din produse lactate, legume şi fructe. *adj., pl.* lacto-vegetarieni,-e.
lactoză Substanţă organică dulce, extrasă din lapte, folosită în farmacie; lactobioză. *s.f., g.-d. art.* lactozei.
lactozurie (med.) Prezenţă a lactozei în urină; cantitate de lactoză prezentă în urină. *s.f., g.-d. art.* lactozuriei, *pl.* lactozurii.
lacunar,-ă Care prezintă lacune. *adj., pl.* lacunari,-e.
lacună 1. Spaţiu gol în interiorul unui corp. 2. Lipsă în continuitatea unui lucru, a unui text, în gândire etc. 3. (fig.) Ceea ce lipseşte ca un lucru să nu fie perfect; carenţă. *s.f., g.-d. art.* lacunei, *pl.* lacune.
lacustru,-ă Referitor la lacuri[1]; care trăieşte sau care creşte în lacuri[1]. */Locuinţă ~* = locuinţă (preistorică) construită pe stâlpi deasupra unei ape stătătoare. *adj., pl.* lacustri,-stre.
ladă Cutie mare din lemn, tablă etc., în care se transportă sau se păstrează diferite obiecte. *s.f., g.-d. art.* lăzii, *pl.* lăzi.
ladin (înv.) Răşină plăcut mirositoare, extrasă dintr-o plantă exotică. *s.m.*
ladină Limbă de origine romanică vorbită de ladini[2]; retoromană. *s.f., g.-d. art.* ladinei.
ladinian[1] (-ni-an) Etajul superior al triasicului mediu de tip alpin. *s.n.*
ladinian[2]**,-ă** (-ni-an) Din ladinian[1]. *adj., pl.* ladinieni,-e.
ladino Varietate a iudeospaniolei. *s.n.*
lady (lędi) (angl.) 1. Titlu dat în Anglia soţiei unui lord sau a unui cavaler. //(p. ext.) Doamnă nobilă din Anglia. 2. Epitet dat unei femei distinse. *s.f., g.-d. art.* lui lady, *pl.* lady.
laf (rar, la pl.) Palavră. */A şedea* (cu cineva) *la ~uri* = a sta cu cineva la taifas. *A tăia frunză verde şi ~uri* = a spune minciuni. *s.n., pl.* lafuri.

lagăr A. 1. Loc unde sunt internaţi prizonierii de război sau, în regimurile totalitare, cei consideraţi ostili regimului. 2. Loc de staţionare a trupelor armate în corturi sau în barăci; tabără. //Tabără unde sunt ţinuţi imigranţii înainte de fi acceptaţi de o ţară străină. 3. (în trecut) Totalitatea satelor, a persoanelor care militau pentru aceleaşi idealuri. *~ul socialist.* B. Organ de maşină pe care se sprijină un ax, o osie. *s.n., pl.* lagăre.

lagenă 1. Vas antic cu gât îngust, în care se păstra vinul; amforă. 2. (biol.) Mică prelungire a sacului la peşti. *s.f., g.-d. art.* lagenei, *pl.* lagene.

lagoftalmie (med.) Afecţiune oculară caracterizată prin incapacitatea pleoapei superioare de a acoperi ochiul, acesta rămânând deschis şi în timpul somnului. *s.f., art.* lagoftalmia, *g.-d. art.* lagoftalmiei.

lagostom Malformaţie congenitală în care buza superioară este crestată ca la iepure. *s.n.*

lagunar,-ă Care aparţine lagunelor, referitor la lagune. *adj., pl.* lagunari,-e.

lagună Porţiune din bazinul unei mări sau al unui ocean înconjurată aproape complet de o fâşie îngustă de pământ. *s.f., g.-d. art.* lagunei, *pl.* lagune.

lai, laie (pop., despre lână) Negru sau negru amestecat cu alb. */Nici ~e, nici bălaie* = nici aşa, nici aşa. *adj., pl.* lăi.

laibăr (pop.) 1. Haină ţărănească scurtă, din postav, în general fără mâneci. 2. Manta lungă pe care o purtau odinioară boierii. *s.n., pl.* laibăre.

laibăraş v. **lăibăraş.**

laic,-ă 1. (şi s.) Care nu este bisericesc; lumesc. 2. (fig., fam.) Care nu este iniţiat într-un domeniu. *adj., pl.* laici,-ce.

laicism (la-i-) Caracter laic. *s.n.*

laiciza (la-i-) *tr.* A reorganiza o instituţie religioasă pe principii laice. *vb. I, ind. prez. 3* laicizează.

laicizare (la-i-) Acţiunea de a laiciza. *s.f., g.-d. art.* laicizării, *pl.* laicizări.

laie (pop.) 1. Ceată de ţigani (nomazi). 2. Ceată dezorganizată şi zgomotoasă (de copii, de oameni). *s.f.*

lainic,-ă (reg.) Persoană care umblă fără rost; haimana. *s.m., pl.* lainici; *s.f., g.-d. art.* lainicei, *pl.* lainice.

laitmotiv (lait-) 1. Fragment sau motiv muzical repetat. 2. (fig.) Idee repetată de mai multe ori într-o lucrare ştiinţifică sau literară. *s.n., pl.* laitmotive.

laiţă v. **laviţă.**

la-la-la 1. Refren care înlocuieşte cuvintele într-un cântec. 2. Cuvânt care imită vorbăria plictisitoare; bla-bla. *interj.*

lalea Plantă erbacee, cu frunze lanceolate, cu tulpina înaltă, care face o singură floare mare, de diferite culori. *s.f., art.* laleaua, *g.-d. art.* lalelei, *pl.* lalele, *art.* lalelele.

lalopatie Tulburare de vorbire. *s.f., art.* lalopatia, *g.-d. art.* lalopatiei.

lama[1] Preot-călugăr budist. *s.m., pl.* lama.

lama[2] *tr.* (tehn.) A prelucra suprafaţa circulară a unei găuri cu ajutorul unei lame speciale. *vb. I, ind. prez. 3* lamează.

lamaism Doctrină religioasă budistă răspândită în Tibet. *s.n.*

lamaist,-ă (Adept) al lamaismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lamaişti,-ste.

lamantin Mamifer cetaceu asemănător cu foca, care trăieşte în fluviile din Africa şi America tropicală. *s.m., pl.* lamantini.

lamarckism Teorie biologică evoluţionistă care susţine ideea unităţii şi a dezvoltării naturii sub acţiunea factorilor de mediu, precum şi transmiterea însuşirilor ereditare astfel dobândite. *s.n.*

lamarckist,-ă (Adept) al lamarckismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lamarckişti,-ste.

lamaserie Mănăstire de călugări budişti. *s.f., art.* lamaseria, *g.-d. art.* lamaseriei, *pl.* lamaserii, *art.* lamaseriile.

lamă[1] 1. Placă subţire de metal, de material plastic etc., având diferite întrebuinţări. 2. Partea metalică şi tăioasă a unui instrument. 3. Bucată subţire de sticlă pe care se aşază substanţele ce urmează a fi examinate la microscop. 4. Strat foarte subţire de lichid. *s.f., g.-d. art.* lamei, *pl.* lame.

lamă[2] Mamifer rumegător de talie mică, asemănător cu cămila, care trăieşte în zonele muntoase din America de Sud şi este folosit la transportul poverilor. *s.f., g.-d. art.* lamei, *pl.* lame.

lamba 1. Rindea cu care se execută diferite profile. 2. Partea ieşită în afară a muchiei unei piese (de lemn, de metal), care intră în scobitura altei piese, pentru a permite o perfectă îmbinare. *s.f., art.* lambaua, *g.-d. art.* lambalei, *pl.* lambale, *art.* lambalele.

lambada Dans ritmic brazilian. *s.f., g.-d. art.* lambadei, *pl.* lambade.

lambar Un fel de rindea cu care se fasonează muchia scândurilor. *s.n., pl.* lambare.

lambă 1. Lanţ, frânghie care leagă protapul unui car de osie. 2. Feder. 3. Vergea lată de lemn care se introduce (cu fiecare jumătate din lăţimea ei) în ulucele a două scânduri pentru a le îmbina. *s.f., g.-d. art.* lambei, *pl.* lambe.

lambda Literă grecească (λ) corespunzătoare literei „l". *s.m., pl.* lambda.

lambert (fiz.) Unitate de măsură pentru luminanţă. *s.m., pl.* lamberţi.

lambliază (-bli-a-) Boală parazitară produsă de lamblie. *s.f., g.-d. art.* lambliazei, *pl.* lambliaze.

lamblie (-bli-e) Parazit care trăieşte în intestinul subţire şi în căile biliare ale omului şi ale unor animale. *s.f., art.* lamblia, *g.-d. art.* lambliei, *pl.* lamblii, *art.* lambliile.

lambou Bucată de carne sau de piele care se conservă la amputaţii pentru a fi grefată în altă parte a corpului. *s.n., art.* lamboul, *pl.* lambouri.

lambrechin[1] Ornament în formă de panglică, pe care este scrisă o deviză, pe un scut sau o stemă. *s.m., pl.* lambrechini.

lambrechin[2] 1. Draperie decorativă, scurtă, aşezată în partea de sus a unei uşi, a unei ferestre etc. 2. Element decorativ al balustradelor, al cornişelor. *s.n., pl.* lambrechine.

lambrisa *tr.* A acoperi cu lambriu. *vb. I, ind. prez. 3* lambrisează.

lambrisare Acţiunea de a lambrisa. *s.f., g.-d. art.* lambrisării, *pl.* lambrisări.

lambriu Îmbrăcăminte de lemn, marmură sau stuc, cu care se acoperă (parţial sau total) pereţii unei încăperi. *s.n., art.* lambriul, *pl.* lambriuri.

lamé Tip de ţesătură (de lână, de mătase etc.) cu fire metalice. *s.n., pl.* lameuri.

lamela *tr.* (tehn.) A prelucra un material în lamele. *vb. I, ind. prez. 3* lamelează.

lamelar,-ă Format din lamele, care se desface în lamele. *adj., pl.* lamelari,-e.

lamelat,-ă Care a fost prelucrat în lamele. *adj., pl.* lamelaţi,-te.

lamelă 1. Plăcuţă subţire de sticlă, lemn, metal etc. 2. Lamă subţire de ţesut, care separă structuri ale unor organe. *s.f., g.-d. art.* lamelei, *pl.* lamele.

lamelibranhiat[1] (-hi-at) (la pl.) Clasă de moluşte cu branhii în formă de lamele; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* lamelibranhiate.

lamelibranhiat[2]**,-ă** (-hi-at) (despre moluşte) Cu branhiile în formă de lamele. *adj., pl.* lamelibranhiaţi,-te.

lamelicorn,-ă (despre insecte) Care are antenele terminate prin prelungiri lamelare. *adj., pl.* lamelicorn,-e.

lameliform,-ă În formă de lamelă. *adj., pl.* lameliformi,-e.
lamelos,-oasă Alcătuit din lamele. *adj., pl.* lameloşi,-oase.
lamenta *refl.* A se plânge, a se văicări. *vb. I, ind. prez. 3* se lamentează.
lamentabil,-ă 1. Care este de plâns; deplorabil. 2. (şi adv.) Rău, prost. *Răspuns ~. adj., pl.* lamentabili,-e.
lamentare Acţiunea de a se lamenta; lamentaţie. *s.f., g.-d. art.* lamentării, *pl.* lamentări.
lamentaţie (-ţi-e) Lamentare. *s.f., art.* lamentaţia, *g.-d. art.* lamentaţiei, *pl.* lamentaţii, *art.* lamentaţiile.
lamento 1. (it., muz.) Piesă muzicală cu caracter trist. 2. (la pl.) Lamentaţie, jale. *s.n., art.* lamentoul, *pl.* lamentouri.
lamina *tr.* 1. A prelucra un material la un laminor. 2. A subţia şi a omogeniza fibre textile. 3. A îngusta un jet de fluid. *vb. I, ind. prez. 3* laminează.
laminaj 1. Laminare. 2. Indice care indică gradul de subţiere a fibrelor textile. *s.n.*
laminar,-ă Format din lamele paralele. */Curgere ~* = curgere a unui fluid în fire paralele cu direcţia mişcării lui. *adj., pl.* laminari,-e.
laminare Acţiunea de a lamina; laminat. *s.f., g.-d. art.* laminării, *pl.* laminări.
laminaria (-ri-a) Algă marină brună, folosită în medicină. *s.f., g.-d. art.* laminariei.
laminat[1] Laminare. *s.n.*
laminat[2] Produs metalic obţinut prin laminare. *s.n., pl.* laminate.
laminator,-oare Muncitor calificat în operaţii de laminare; laminorist. *s.m., pl.* laminatori; *s.f., g.-d. art.* laminatoarei, *pl.* laminatoare.
lamină 1. (bot.) Limb. 2. Strat subţire dintr-o structură anatomică. 3. (tehn.) Corp în formă de lamă sau de fir. *s.f., g.-d. art.* laminei, *pl.* lamine.
laminectomie (med.) Rezecţie a apofizelor vertebrale, practicată în operaţiile pe măduva spinării. *s.f., art.* laminectomia, *g.-d. art.* laminectomiei, *pl.* laminectomii, *art.* laminectomiile.
laminor 1. Instalaţie care transformă un metal în lame, fire etc. 2. Maşină cu care se uniformizează şi se subţiază fibrele textile. 3. Maşină cu care se sfărâmă anumite materiale pentru a pregăti pasta de argilă, nisipul de concasor etc. *s.n., pl.* laminoare.
laminorist,-ă Laminator. *s.m., pl.* laminorişti; *s.f., g.-d. art.* laminoristei, *pl.* laminoriste.
lamoste (pop.) Diaree. *s.f., g.-d. art.* lamostei.
lampadar Suport vertical, cu picioare, care susţine una sau mai multe lămpi sau becuri. *s.n., pl.* lampadare.
lampadofor 1. Purtătorul torţei la ceremoniile religioase ale vechilor greci. 2. Cel care continuă şi consolidează un mod de gândire, un stil etc. *s.m., pl.* lampadofori.
lampagiu (înv.) Persoană care se ocupă cu aprinderea şi stingerea felinarelor pe străzi. *s.m., art.* lampagiul, *pl.* lampagii, *art.* lampagiii.
lampant (în sintagma) *Petrol ~* = produs obţinut din distilarea ţiţeiului şi folosit drept combustibil în lămpi, la unele motoare etc.; gaz[2]. *adj.*
lampas/lampas Fâşie de postav, panglică sau şnur, cusută la unele uniforme în lungimea pantalonilor. *s.n., pl.* lampasuri/lampasuri.
lampă 1. Dispozitiv care produce lumină prin arderea unui combustibil sau cu ajutorul curentului electric. 2. *~ de radio* = tub electronic. *~ fulger* = blitz. *~ cu halogen* = lampă cu incandescenţă în balonul căreia se introduce un amestec de gaze inerte care conţine halogeni. *~ de lipit* (sau *de sudat*) = aparat care produce o flacără foarte puternică, necesară în operaţia de lipire a două piese metalice. *s.f., g.-d. art.* lămpii, *pl.* lămpi.
lampion (-pi-on) Felinar din hârtie colorată, pergament etc., folosit la iluminat în împrejurări festive; lanternă veneţiană. *s.n., pl.* lampioane.
lampist Lucrător care întreţine şi distribuie lămpile minerilor. *s.m., pl.* lampişti.
lampisterie (rar) Lămpărie. *s.f., art.* lampisteria, *g.-d. art.* lampisteriei, *pl.* lampisterii, *art.* lampisteriile.
lampretă Peşte de mare, de formă cilindrică şi alungită, cu carnea gustoasă. *s.f., g.-d. art.* lampretei, *pl.* lamprete.
lamprofir Rocă eruptivă, bogată în fier şi magneziu. *s.n., pl.* lamprofire.
lamură Partea cea mai bună, cea mai curată a unui lucru. *s.f., g.-d. art.* lămurii.
lan Teren agricol semănat cu cereale. *s.n., pl.* lanuri.
lanametru Aparat cu care se determină fineţea fibrelor textile. *s.n., art.* lanametrul, *pl.* lanametre.
lancasterian,-ă (-ri-an) (Adept) al lancasterianismului. *adj., s.m. şi f., pl.* lancasterieni,-e.
lancasterianism (-ri-a-) Sistem de învăţământ în care elevii mai avansaţi erau folosiţi ca monitori pentru predarea materiilor de studiu. *s.n.*
lance Veche armă de atac, formată dintr-o vergea de lemn prevăzută cu un vârf metalic ascuţit. *s.f., g.-d. art.* lăncii, *pl.* lănci.
lanceolat,-ă (-ce-o-) (bot., despre frunze) Care are forma unui vârf de lance. *adj., pl.* lanceolaţi,-te.
land Provincie administrativă autonomă în Austria şi în Germania. *s.n., pl.* landuri.
landă Şes nisipos de pe ţărmurile Atlanticului. *s.f., g.-d. art.* landei, *pl.* lande.
landenian (-ni-an) Etaj superior al paleogenului. *s.n.*
landgraf Titlu dat unui principe german din Evul Mediu. *s.m., pl.* landgrafi.
landgrafiat (-fi-at) Domeniu condus de un landgraf. *s.n., pl.* landgrafiate.
ländler (lendlăr) (germ.) Dans naţional german şi austriac, cu mişcări vioaie; melodia acestui dans. *s.n., pl.* ländlere.
landlord (lendlord) (angl.) Mare proprietar funciar în Anglia. *s.m., pl.* landlorzi.
landou 1. Trăsură luxoasă, cu două banchete aşezate faţă în faţă. 2. Cărucior mare, acoperit, pentru copii. *s.n., art.* landoul, *pl.* landouri.
landras (angl.) Rasă de porci de culoare albă şi cu corpul foarte lung. *s.m.*
landsknecht (knecht *pron.* cneht) (germ.) Infanterist german mercenar din timpul războaielor religioase din secolele XV şi XVI. *s.m.*
landşaft (germ.) Porţiune geografică cu trăsături proprii (diferite de ale zonelor învecinate). *s.n., pl.* landşafturi.
Landtag (germ.) Numele adunării legislative dintr-un land. *s.prop.n.*
langoare (livr.) Privire galeşă şi tristă. //Moleşeală, apatie. *s.f., g.-d. art.* langorii.
languros,-oasă Plin de sentimentalism; galeş, tandru. *adj., pl.* languroşi,-oase.
langustă Crustaceu marin, lung de 30-50 cm, asemănător cu racul, cu carnea foarte gustoasă. *s.f., g.-d. art.* langustei, *pl.* languste.
lanifer,-ă Care are lână, care poartă lână. *adj., pl.* laniferi,-e.
lanital Fibră textilă artificială, fabricată din cazeină. *s.n.*
lanolină Substanţă grasă, rezultată din spălarea lânii şi folosită în industrie, medicină, cosmetică etc. *s.f., g.-d. art.* lanolinei, *pl.* lanoline.
lansa *tr.* 1. A pune în circulaţie, a difuza. //A prezenta (în cadrul unei ceremonii) o carte nou apărută. //A da drumul pe apă unei nave pentru prima dată; a face să decoleze o aeronavă, o rachetă etc. //A emite un decret, un mandat de arestare. 2. A arunca (spre un obiectiv) o

rachetă, o torpilă etc. *//refl.* A se arunca, a se avânta. *vb. I, ind. prez. 3* lansează.
lansaj Oscilațiile verticale ale șasiului unui automobil. *s.n.*
lansare Acțiunea de a (se) lansa. *s.f., g.-d. art.* lansării, *pl.* lansări.
lansator Dispozitiv folosit pentru lansarea bombelor, a torpilelor etc. *s.n., pl.* lansatoare.
lansetă Undiță cu năluci și mulinetă care poate fi aruncată la mare distanță. *s.f., g.-d. art.* lansetei, *pl.* lansete.
lantan Element chimic metalic din grupa pământurilor rare. *s.n.*
lantanidă (la pl.) Nume dat unor elemente chimice care fac parte din grupa pământurilor rare; (la sg.) element chimic aparținând acestei grupe. *s.f., g.-d. art.* lantanidei, *pl.* lantanide.
lanternă 1. Aparat portativ de iluminat cu baterie. */~ venețiană* = lampion. *~ magică* = aparat care proiectează imagini desenate pe o placă de sticlă sau pe o placă fotografică. 2. Felinar. 3. Lanternou. *s.f., g.-d. art.* lanternei, *pl.* lanterne.
lanternou Turn mic, prevăzut cu ferestre, așezat în vârful unui edificiu pentru aerisire și iluminare. *s.n., art.* lanternoul, *pl.* lanternouri.
lanț 1. Șir de zale metalice legate între ele. 2. Lanț mic, din metal prețios, folosit ca podoabă. 3. (fig.) Tot ceea ce reprezintă o legătură puternică; ceea ce împiedică libertatea cuiva. 4. Șir continuu de ființe, elemente, lucruri etc. de același fel. *~ muntos. /Reacție în ~* = reacție care continuă de la sine și se propagă în toată masa unui obiect. *~ cauzal închis* = feedback. *A se ține ~* = a se succeda (în număr mare). *s.n., pl.* lanțuri.
lanțetă 1. Instrument chirurgical în formă de lamă, cu două tăișuri, folosit pentru incizii, vaccinuri etc. 2. Unealtă în formă de lopățică cu care se rectifică tiparele în turnătoriile de fontă. *s.f., g.-d. art.* lanțetei, *pl.* lanțete.
lanugo 1. Părul fin care acoperă corpul unui nou-născut. 2. Puf (la plante, la fructe etc.). *s.n., art.* lanugoul.
laolaltă Împreună, la un loc. *adv.*
la o parte 1. La oarecare distanță; mai la margine. 2. Izolat, separat. *loc. adv.*
laoțian,-ă (-ți-an) (Locuitor) din Laos. *adj., s.m.* și *f., pl.* laoțieni,-e.
lapalisadă Afirmație naivă care provoacă râsul. *s.f., g.-d. art.* lapalisadei, *pl.* lapalisade.
laparoscop Instrument folosit în laparoscopie. *s.n., pl.* laparoscoape.
laparoscopie Metodă de examinare medicală a abdomenului cu ajutorul laparoscopului. *s.f., art.* laparoscopia, *g.-d. art.* laparoscopiei, *pl.* laparoscopii, *art.* laparoscopiile.
laparotomie Deschidere chirurgicală a abdomenului. *s.f., art.* laparotomia, *g.-d. art.* laparotomiei, *pl.* laparotomii, *art.* laparotomiile.
lapiaz v. **lapiez.**
lapicid Lucrător care gravează inscripții în piatră; cioplitor în piatră. *s.m., pl.* lapicizi.
lapida *tr.* (livr.) A ucide pe cineva lovindu-l cu pietre. *vb. I, ind. prez. 3* lapidează.
lapidar,-ă 1. (despre inscripții) Gravat în piatră. 2. (despre exprimare, stil) Scurt, concis. *adj., pl.* lapidari,-e.
lapidare (livr.) Acțiunea de a lapida; lovire cu pietre; (fig.) oprobiu. *s.f., g.-d. art.* lapidării, *pl.* lapidări.
lapidaritate (rar) Caracter lapidar. *s.f., g.-d. art.* lapidarității.
lapidariu 1. Colecție de pietre gravate sau sculptate (basoreliefuri, statui etc.); loc în care se păstrează o asemenea colecție. 2. Tratat medieval despre proprietățile pietrelor prețioase. [*var.* lapidarium *s.n.*] *s.n., art.* lapidariul, *pl.* lapidarii, *art.* lapidariile.
lapidarium v. **lapidariu.**
lapidație (-ți-e) (înv.) Lapidare. *s.f., art.* lapidația, *g.-d. art.* lapidației, *pl.* lapidații, *art.* lapidațiile.
lapiez (-pi-ez)/**lapiaz** (-pi-az) Șanț adânc, format pe terenuri calcaroase prin acțiunea apei. *s.n., pl.* lapiezuri /lapiazuri.
lapili Roci mici sau bucățele de lavă aruncate, în timpul erupției, din craterul unui vulcan. *s.m. pl.*
lapis (min.) Lazurit. *s.n.*
lapislazuli (min.) Lazurit. *s.n.*
lapon,-ă (Locuitor) din Laponia. *adj., s.m.* și *f., pl.* laponi,-e.
laponă Limbă fino-ugrică vorbită în Laponia. *s.f., g.-d. art.* laponei.
lapoviță *intr impers.* A cădea ploaie amestecată cu zăpadă. *vb. I, ind. prez. 3* lapovițează.
lapoviță Ploaie amestecată cu ninsoare; (p. ext.) zăpadă apoasă. *s.f., g.-d. art.* lapoviței.
lapping (leping) (angl.) Mașină pentru fasonat suprafața unor piese lucrate. *s.n., pl.* lappinguri.
lapsus 1. Neputință momentană de a-și aminti un lucru. 2. Folosire a unui cuvânt în locul altuia, din neatenție. *s.n., pl.* lapsusuri.
lapte[1] (pop.) Mulsoare. *s.m., pl.* lapți.
lapte[2] 1. Lichid alb-gălbui secretat de glandele mamare ale femelelor mamifere, folosit ca hrană pentru sugari sau pentru puiul de animal. */Purcel* (sau *vițel*) *de ~* = purcel (sau vițel) care nu a fost înțărcat. *De ~* = (despre animale) crescut pentru producția de lapte. 2. Suc al unor plante sau fructe asemănător cu laptele. */(A fi) în ~* = (despre cereale) a fi necopt. 3. (rar, la pl.) Produse alimentare din lapte. 4. *~ de var* = soluție de var stins cu apă, folosită la văruit. *~ de malț* = malț măcinat și amestecat cu apă, folosit la prepararea berii. *s.n.*
lapte bătut Lapte fermentat cu gust acrișor. *s.n.* + *adj.*
lapte-de-pasăre Desert preparat din lapte, ouă și zahăr. *s.m.*
laptele-câinelui (bot.) Alior. *s.m.*
laptele-cucului Plantă erbacee, cu flori galbene, care conține un suc lăptos. *s.m.*
laptele-stâncii Lăptișor[1]. *s.m.*
laptop (leptop) (angl.) Calculator portabil. *s.n., pl.* laptopuri.
lapți Produse sexuale ale peștilor masculi. *s.m. pl.*
lar (la romani) Zeu protector al casei și al familiei. *s.m., pl.* lari.
lard (reg.) Slănină grasă; șuncă. *s.n.*
larg[1] 1. Lărgime; partea mai largă a unui loc. */În ~* = departe de țărm. 2. Loc deschis care se întinde departe; spațiu vast. */A fi* (sau *a se simți*) *în ~ul său* = a fi (sau a se simți) nestingherit. *s.n., pl.* larguri.
larg[2]**,-ă** 1. Care ocupă o suprafață mare; întins, vast. 2. De dimensiuni mari. */Pe ~* = amănunțit. 3. Încăpător, spațios. 4. (despre gesturi, mișcări) Desfășurat în toată amploarea. 5. (fig.) Amplu. *Vederi ~.* 6. Generos. */Mână ~*, se zice despre cineva generos sau cheltuitor. *adj., pl.* largi.
larga *tr.* 1. A desprinde dintr-o aeronavă în zbor un obiect (balast, lest etc.) pentru a-l arunca. 2. A îndepărta o ambarcațiune de la chei sau de altă navă cu ajutorul unei cângi. *vb. I, ind. prez. 3* largează.
largare Acțiunea de a larga. *s.f., g.-d. art.* largării, *pl.* largări.
larghetto (it., muz.) Executat înr-un tempo intermediar între largo și andante. *adv.*
larghețe Dărnicie, mărinimie, generozitate. *s.f., art.* larghețea, *g.-d. art.* largheței.

largo (it., muz.) I. *adv.* Executat într-un tempo foarte lent. II. *s.n.* Bucată muzicală executată foarte lent. *adv.*; *s.n.*

larice (bot.) Zadă. [*var.* lariță *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* laricii, *pl.* larici.

lariformă (la pl.) Ordin de păsări acvatice palmipede din care fac parte pescărușii; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f.*, *g.-d. art.* lariformei, *pl.* lariforme.

laringal,-ă (despre sunete) Care se articulează în laringe. *adj.*, *pl.* laringali,-e.

laringală Sunet care se articulează în laringe. *s.f.*, *g.-d. art.* laringalei, *pl.* laringale.

laringe Partea superioară a traheii, care cuprinde și coardele vocale; beregată. *s.n.*, *pl.* laringe.

laringectomie (med.) Incizie, extirpare a laringelui. *s.f.*, *art.* laringectomia, *g.-d. art.* laringectomiei, *pl.* laringectomii, *art.* laringectomiile.

laringian,-ă (-gi-an) Al laringelui. *adj.*, *pl.* laringieni,-e.

laringită Inflamație a mucoasei laringelui. *s.f.*, *g.-d. art.* laringitei, *pl.* laringite.

laringofon Microfon care se aplică pe gât, în zona laringelui, folosit în transmisiile din tanc, din avion etc. *s.n.*, *pl.* laringofoane.

laringolog,-ă Medic specializat în laringologie. *s.m.*, *pl.* laringologi; (rar) *s.f.*, *g.-d. art.* laringologei, *pl.* laringologe.

laringologie Ramură a medicinei care studiază laringele și bolile lui. *s.f.*, *art.* laringologia, *g.-d. art.* laringologiei.

laringoscop Instrument asemănător cu o oglindă cu coadă lungă, folosit la examinarea laringelui. *s.n.*, *pl.* laringoscoape.

laringoscopie Examinare optică a laringelui cu laringoscopul. *s.f.*, *art.* laringoscopia, *g.-d. art.* laringoscopiei, *pl.* laringoscopii, *art.* laringoscopiile.

laringospasm (med.) Spasm laringian. *s.n.*, *pl.* laringospasme.

laringotomie Deschidere chirurgicală a laringelui. *s.f.*, *art.* laringotomia, *g.-d. art.* laringotomiei, *pl.* laringotomii, *art.* laringotomiile.

lariță v. **larice.**

larmă 1. Zgomot mare, gălăgie. 2. (fig., rar) Frământare, zbucium. 3. (înv.) Alarmă. *s.f.*, *g.-d. art.* larmei.

larmăt (rar) Larmă. *s.n.*

larvar,-ă 1. Aflat în stadiul de larvă, referitor la o larvă. 2. (fig.) Latent, ascuns. *adj.*, *pl.* larvari,-e.

larvă Stadiu în dezvoltarea unor animale (insecte, pești etc.) la ieșirea din ou, diferit de stadiul adult. *s.f.*, *g.-d. art.* larvei, *pl.* larve.

larvicid[1] Substanță care distruge larvele unor insecte. *s.n.*, *pl.* larvicide.

larvicid[2],-ă Care ucide larvele insectelor. *adj.*, *pl.* larvicizi,-de.

lasagna (-sa-nia) (it.) Tăiței. *s.f. pl.*

lasciv,-ă (despre gesturi, cuvinte etc.) Excitant, atâtător la plăceri senzuale; voluptuos; obscen; imoral. *adj.*, *pl.* lascivi,-e.

lascivitate Caracterul a ceea ce este lasciv; tendință spre senzualitate; imoralitate. *s.f.*, *g.-d. art.* lascivității.

laser Dispozitiv pentru generarea sau amplificarea radiațiilor electromagnetice vizibile, foarte intense și concentrate, folosit în telecomunicații, chirurgie etc. *s.n.*, *pl.* lasere.

laseropunctură Metodă terapeutică bazată pe folosirea laserului. *s.f.*, *g.-d. art.* laseropuncturii.

lasetă Tip de șnur croșetat din care se fac dantele. //Obiect de decorație interioară lucrat cu acest șnur. *s.f.*, *g.-d. art.* lasetei, *pl.* lasete.

lasitudine (livr.) 1. Senzație de oboseală. 2. (fig.) Plictiseală. *s.f.*, *g.-d. art.* lasitudinii.

lasou Frânghie sau curea lungă, terminată cu un laț, folosită în America pentru prinderea animalelor sălbatice. *s.n.*, *art.* lasoul, *pl.* lasouri.

lastex 1. Fir de cauciuc îmbrăcat în fibre textile; (p. ext.) țesătură din astfel de fire. 2. Portjartier elastic. *s.n.*, *pl.*, lastexuri.

lastic/lastic (înv.) Țesătură de lână asemănătoare cu satinul. *s.n.*

lastră (înv.) Stofă scumpă din lână. *s.f.*, *g.-d. art.* lastrei, *pl.* lastre.

laș,-ă I. *adj.* Care denotă lipsă de curaj. II. *adj.*, *s.m.* și *f.* (Om) lipsit de curaj și de simțul onoarei; fricos. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* lași,-e.

lașitate 1. Starea celui laș; lipsă de curaj. 2. Faptă, atitudine de om laș. *s.f.*, *g.-d. art.* lașității, *pl.* (2) lașități.

lat[1] (pop.) Partea lată a unui obiect; lățime. */Un ~ de palmă* (sau *de mână*) = măsură populară de lungime, egală cu lățimea unei palme obișnuite. *s.n./s.m.*, *pl.* laturi/lați.

lat[2],-ă 1. Care are o lățime (mare). */~ în spate* (sau *în spete*) = bine legat, voinic. (fam.) *A fi ~ă* (*rău* sau *de tot*), se spune pentru a arăta că o situație a luat proporții grave, îngrijorătoare. (fam.) *A o face ~ă* (*rău* sau *de tot*) = a) a petrece strașnic; b) a face o gafă. 2. (fam.) Întins la pământ (fără simțire sau mort). */A lăsa* (pe cineva) ~ = a) a bate (pe cineva) foarte tare; b) a impresiona puternic pe cineva. *adj.*, *pl.* lați,-te.

latent,-ă Care nu se manifestă (încă); ascuns. *adj.*, *pl.* latenți,-te.

latență Stare latentă. *s.f.*, *g.-d. art.* latenței, *pl.* latențe.

lateral,-ă 1. Situat pe una dintre laturi, pe o parte a unui obiect; situat la margine, la periferie. */Arie* (sau *suprafață*) ~ = zonă situată la marginea teritoriului în care se vorbește un dialect sau o limbă. 2. (fig.) Secundar, marginal. */Gândire* ~ = proces specific gândirii creatoare, având ca scop obținerea a cât mai multor variante posibile ale fenomenului cercetat. *adj.*, *pl.* laterali,-e.

laterală Consoană articulată cu vârful limbii pe palatul tare sau pe alveolele incisivilor superiori, lăsând aerul să iasă de o parte și de alta a limbii. *s.f.*, *g.-d. art.* lateralei, *pl.* laterale.

laterit Sol colorat în roșu, galben sau cafeniu, ca urmare a prezenței hidroxizilor de aluminiu și fier. *s.n.*, *pl.* laterite.

lateritic,-ă (min.) Care conține laterit. *adj.*, *pl.* lateritici,-ce.

latex Suc lăptos secretat de anumite plante. *s.n.*, *pl.* latexuri.

latice (mat.) Mulțime ordonată în care orice parte finită a sa are un majorant și un minorant. *s.f.*, *g.-d. art.* laticii, *pl.* latici.

laticifer Țesut vegetal prin care este secretat latexul. *s.n.*, *pl.* laticifere.

laticlavă Fâșie lată de purpură care împodobea tunica senatorilor romani. *s.f.*, *g.-d. art.* laticlavei, *pl.* laticlave.

latifundiar,-ă (-di-ar) I. *adj.* Referitor la latifundiari sau la latifundiu. II. *s.m.* și *f.* Mare proprietar agricol; moșier. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* latifundiari,-e.

latifundiu Mare proprietate funciară particulară; domeniu. *s.n.*, *art.* latifundiul, *pl.* latifundii, *art.* latifundiile.

latin,-ă I. *adj.* Referitor la latini sau la Latium; referitor la limba și literatura romanilor. II. *s.m.* și *f.* Locuitor din vechiul ținut Latium. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* latini,-e.

latină Limba vorbită de romani. *s.f.*, *g.-d. art.* latinei.

latinesc,-ească Latin. *adj.*, *pl.* latinești.

latinește În limba latină. *adv.*

latinism 1. Cuvânt sau construcție sintactică împrumutată din limba latină, neadaptată la limba care a împrumutat-o; neologism de origine latină. 2. Curent în lingvistica și în filologia românească din sec. al XIX-lea,

care încerca să demonstreze latinitatea limbii române excluzând din ea cuvintele de alte origini. *s.n., pl.* (1) latinisme.
latinist,-ă I. *adj. Curent* ~ sau *şcoală* ~ = latinism (2). II. *s.m.* şi *f.* 1. Specialist în filologia latină şi în antichitatea romană. 2. Adept al latinismului (2). *adj., s.m.* şi *f., pl.* latinişti,-ste.
latinitate 1. Origine latină; caracter latin. 2. Totalitatea popoarelor latine. 3. Cultura şi civilizaţia latină. *s.f., g.-d. art.* latinităţii.
latiniza *tr.* A introduce într-o limbă, pe cale savantă, cuvinte latine; a da unui cuvânt o formă apropiată de originalul latin. *vb. I, ind. prez. 3* latinizează.
latinizant,-ă Care urmăreşte latinizarea limbii; (despre cuvinte, texte) care a fost latinizat. *adj., pl.* latinizanţi,-te.
latinizare Acţiunea de a latiniza. *s.f., g.-d. art.* latinizării, *pl.* latinizări.
latinizator,-oare (rar) Persoană care latinizează. *s.m., pl.* latinizatori; *s.f., g.-d. art.* latinizatoarei, *pl.* latinizatoare.
latino Stil modern în muzica uşoară, originar din ţările de origine latină din sudul Europei. //(adj.) *Cântăreţ* ~. *Muzică* ~. *adj. invar.*; *s.n.*
latinoamerican,-ă Din America Latină. *adj., pl.* latino-americani,-e.
latinoman,-ă (rar) Admirator exagerat al spiritului latin. *s.m., pl.* latinomani; *s.f., g.-d. art.* latinomanei, *pl.* latinomane.
latinomanie Admiraţie exagerată pentru ceea ce este latin. *s.f., art.* latinomania, *g.-d. art.* latinomaniei.
latir Plantă erbacee leguminoasă, cu tulpina lungă, târâtoare şi foarte ramificată. *s.m.*
latirism Intoxicaţie cu seminţe de) latir. *s.n.*
latitudine 1. Distanţă a unui punct oarecare de pe glob faţă de ecuator, măsurată în grade pe meridian. 2. (fig.) Libertate de acţiune, de alegere. *s.f., g.-d. art.* latitudinii, *pl.* latitudini.
latomie Carieră[1] abandonată care servea ca închisoare. *s.f., art.* latomia, *g.-d. art.* latomiei, *pl.* latomii, *art.* latomiile.
latorfian (-fi-an) (geol.) Etaj inferior al oligocenului din estul şi centrul Europei. *s.n.*
latrină Closet rudimentar; privată, hazna. *s.f., g.-d. art.* latrinei, *pl.* latrine.
latură 1. Parte laterală a unui obiect; margine. //(spec.) Fiecare dintre cele două părţi laterale ale unei fiinţe. 2. Sens, direcţie. */A (nu) se da în ~i* = a (nu) ezita să facă sau să spună ceva. //(înv., pop.) Întindere de teren situată la marginea unei suprafeţe. */A bate ~ile* = a umbla fugar. 3. (fig.) Aspect sub care poate fi privit sau analizat un lucru. 4. (mat.) Fiecare dintre segmentele de dreaptă care formează un poligon; fiecare semidreaptă care formează un unghi. [*var.* lature *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* laturii, *pl.* laturi.
lature v. **latură.**
laţ[1] 1. Nod larg la o sfoară, care se poate strânge în jurul unui punct fix. 2. Capcană pentru prins animale sau păsări. *s.n., pl.* laţuri.
laţ[2] v. **leaţ.**
laţe Şuviţe de păr sau de lână care atârnă în mod dezordonat. *s.f. pl.*
laudanum (lau-) (lat.) Narcotic lichid pe bază de opiu. *s.n.*
laudatio (lau-da-ţi-) (lat.) Elogiere. *s.f.*
laudativ,-ă (la-u-) Care laudă; favorabil. *adj., pl.* laudativi,-e.
laudă (la-u-) Preţuire prin cuvinte a cuiva sau a ceva. *s.f., g.-d. art.* laudei, *pl.* laude.
laur 1. Dafin. 2. (la pl.) Frunzele dafinului cu care erau încoronaţi poeţii, eroii etc.; (fig.) victorie, glorie. */A culege ~i* = a obţine succese, victorii. *A se culca pe ~i* = a se mulţumi cu rezultatele deja obţinute. 3. Arbust cu frunze persistente şi lucioase, cu flori mici şi fructe roşii. 4. Plantă otrăvitoare, cu flori mari albe, având fructul ca o capsulă ţepoasă. *s.m., pl.* lauri.
lauracee (la-u-) (la pl.) Familie de arbori şi arbuşti din zonele calde, cu frunze bogate în uleiuri eterice; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* lauraceea, *g.-d. art.* lauraceei, *pl.* lauracee.
laurea (la-u-re-) *tr.* A încununa cu un înalt premiu, pentru merite deosebite. *vb. I, ind. prez. 3* laurează.
laureat,-ă (la-u-re-at) Persoană sau colectiv care a obţinut un premiu pentru rezultate deosebite într-un anumit domeniu de activitate. //(adj.) *Colectiv* ~. *s.m., pl.* laureaţi; *s.f., g.-d. art.* laureatei, *pl.* laureate.
lavabil,-ă (despre ţesături) Care poate fi spălat fără a-şi pierde caracteristicile. *adj., pl.* lavabili,-e.
lavabilitate Însuşirea de a fi lavabil. *s.f., g.-d. art.* lavabilităţii.
lavabou 1. Încăpere dotată cu chiuvete şi cu alte instalaţii sanitare, servind ca spălător comun. 2. Lavoar; chiuvetă. *s.n., art.* lavaboul, *pl.* lavabouri.
lavaj Spălare; spălătură. *s.n., pl.* lavajuri.
lavalieră (-li-e-) 1. Cravată înnodată ca o fundă şi cu capetele lăsate în jos. 2. Microfon mic prins la rever. *s.f., g.-d. art.* lavalierei, *pl.* lavaliere.
lavandă 1. (bot.) Levănţică. //Parfum extras din levănţică. 2. (cin.) Pozitiv intermediar alb-negru, folosit în contratipare. *s.f., g.-d. art.* lavandei, *pl.* lavande.
lavă Masă minerală lichidă incandescentă, aruncată de un vulcan în erupţie. *s.f., g.-d. art.* lavei, *pl.* lave.
laveţă Cârpă folosită la spălatul vaselor, la ştersul mesei etc. *s.f., g.-d. art.* lavgtei, *pl.* lavgte.
lavină Avalanşă de zăpadă sau de pietre. *s.f., g.-d. art.* lavinei, *pl.* lavine.
laviţă 1. Scândură lată, pe care se stă, fixată pe ţăruşi de-a lungul unui perete în casele vechi ţărăneşti. 2. Bancă fixată la poarta caselor ţărăneşti. 3. (rar) Scândură pe care se şade în căruţă, în sanie. [*var.* laiţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* laviţei, *pl.* laviţe.
laviu Mod de a da umbre unui desen (cu tuş diluat sau cu o culoare de apă); (concr.) desen executat în acest fel. *s.n., art.* laviul, *pl.* laviuri.
lavoar Mobilă de toaletă pe care se află ligheanul şi celelalte obiecte necesare pentru spălat. *s.n., pl.* lavoare.
lavrac Peşte marin răpitor asemănător cu şalăul; lup de mare. *s.m., pl.* lavraci.
lavră Mănăstire mare ortodoxă, alcătuită ca un sat, cu case distanţate de tip gospodărie rurală. *s.f., g.-d. art.* lavrei, *pl.* lavre.
lawrenţiu (lorenţiu) Element chimic transuranic, obţinut în mod artificial. *s.n., art.* lawrenţiul.
iax,-ă Care nu este strâns, încordat; destins. *adj., pl.* lacşi,-xe.
laxativ[1] Purgativ. *s.n., pl.* laxative.
laxativ[2]**,-ă** Care posedă proprietăţi purgative. *adj., pl.* laxativi,-e.
laxism Sistem politic, filosofic, teologic etc. tolerant. *s.n.*
laxitate 1. Lipsă de rezistenţă, moliciune (a unui ţesut). 2. (med.) Mobilitate crescută a unei articulaţii. *s.f., g.-d. art.* laxităţii.
layout (leiaut) (angl., tehn.) 1. Ordonarea elementelor grafice ale unei tipărituri. 2. Schemă a instrucţiunilor de lucru. *s.n., art.* layoutul, *pl.* layouturi.
laz (reg.) Teren despădurit (recent), transformat în păşune sau teren agricol. *s.n., pl.* lazuri.
lazane Paste făinoase cu ouă, în formă de panglici tăiate scurt. *s.f. pl.*
lazaret (rar) Spital izolat pentru persoane contaminate de o boală contagioasă. //Infirmerie. *s.n., pl.* lazarete.

lazulit Abraziv pe bază de fosfat natural hidratat de aluminiu, de magneziu, de fier şi de calciu, folosit la confecţionarea lentilelor. *s.n.*
lazurit Silicat natural de aluminiu şi de sodiu de culoare albastră; lapis, lapislazuli. *s.n.*
lăbărţa *refl.* A se lărgi (şi a se deforma), a se întinde mult în lături. *vb. I, ind. prez. 3* se lăbărţează.
lăbărţare Faptul de a se lăbărţa; lărgire excesivă. *s.f., g.-d. art.* lăbărţării, *pl.* lăbărţări.
lăbărţat,-ă 1. Deformat din cauza lărgirii excesive. 2. (fig., despre stil) Lipsit de concizie, prolix. 3. (despre exprimare) Lent, tărăgănat. 4. (despre gesturi) Dezordonat, lipsit de vioiciune şi eleganţă. *adj., pl.* lăbărţaţi,-te.
lăboaie Augmentativ al lui labă; (fam. şi peior.) mână grosolană. *s.f., art.* lăboaia, *g.-d. art.* lăboaiei, *pl.* lăboaie.
lăbos,-oasă (rar) Care are labe mari. *adj., pl.* lăboşi,-oase.
lăbuţă Diminutiv al lui labă. *s.f., g.-d. art.* lăbuţei, *pl.* lăbuţe.
lăcar Specie de păsări călătoare cântătoare, de mărimea unor vrăbii, care trăiesc în jurul lacurilor şi al mlaştinilor. *s.m., pl.* lăcari.
lăcaş/locaş[2] (astăzi rar) Încăpere, casă; locuinţă. */~ sfânt* (sau *dumnezeiesc*) = biserică, mănăstire. (pop.) *A da cuiva ~* = a primi pe cineva în casă; a găzdui. *s.n., pl.* lăcaşuri/locaşuri.
lăcăraie Cantitate mare de apă vărsată pe jos sau rămasă pe un teren în urma inundaţiilor; lăcărie. *s.f., art.* lăcăraia, *g.-d. art.* lăcăraiei.
lăcărie (pop.) Lăcăraie. *s.f., art.* lăcăria, *g.-d. art.* lăcăriei.
lăcărit Procedeu de extragere a ţiţeiului din straturi mai puţin adânci. *s.n.*
lăcătoi (fam.) Augmentativ al lui lacăt. *s.n., pl.* lăcătoaie.
lăcătui *tr.* (rar) A încuia (ceva) cu lacătul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lăcătuiesc, *imperf. 3 sg.* lăcătuia; *conj. prez. 3* să lăcătuiască.
lăcătuş Lucrător specializat în ajustarea şi asamblarea pieselor metalice sau care repară broaşte, lacăte etc. *s.m., pl.* lăcătuşi.
lăcătuşărie 1. Meseria lăcătuşului. 2. Atelierul lăcătuşului. [*var.* lăcătuşerie *s.f.*] *s.f., art.* lăcătuşăria, *g.-d. art.* lăcătuşăriei, *pl.* (2) lăcătuşării, *art.* lăcătuşăriile.
lăcătuşerie v. **lăcătuşărie.**
lăcăţel Diminutiv al lui lacăt. *s.n., pl.* lăcăţele.
lăcomeşte (rar) În mod lacom, cu lăcomie. *adv.*
lăcomi *intr.* şi *refl.* A pofti (ceva) cu lăcomie, a râvni la ceea ce aparţine altcuiva. *//refl.* A se lăsa stăpânit de lăcomie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lăcomesc, *imperf. 3 sg.* lăcomea; *conj. prez. 3* să lăcomească.
lăcomie Poftă (exagerată) de a mânca şi de a bea. *//*(fig.) Dorinţă excesivă de câştig, de avere etc. */Cu ~* = lacom. *s.f., art.* lăcomia, *g.-d. art.* lăcomiei, *pl.* lăcomii, *art.* lăcomiile.
lăcomire Acţiunea de a (se) lăcomi. *s.f., g.-d. art.* lăcomirii, *pl.* lăcomiri.
lăcomos,-oasă (înv., pop.) Lacom, avid. *adj., pl.* lăcomoşi,-oase.
lăcoviştelăcoviştе (reg.) Loc cu apă multă; mlaştină. *s.f., g.-d. art.* lăcoviştii/lăcoviştii, *pl.* lăcovişti/lăcovişti.
lăcrăma v. **lăcrima.**
lăcrămare v. **lăcrimare.**
lăcrămaţie v. **reclamaţie.**
lăcrămător,-oare v. **lăcrimător.**
lăcrămioară (-mioa-) Plantă erbacee cu flori mici, albe, de forma unor clopoţei; mărgăritar. [*var.* lăcrimioară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lăcrămioarei, *pl.* lăcrămioare.
lăcrămos,-oasă v. **lăcrimos.**
lăcrima *intr.* (despre oameni) A-i curge lacrimile; (despre ochi) a se umple (continuu) de lacrimi. [*var.* lăcrăma *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* lăcrimează.
lăcrimar (arhit.) Proeminenţă la cornişa unui acoperiş pentru a împiedica scurgerea apei de ploaie pe perete. *//*Piesă de lemn sau de metal fixată în acelaşi scop la partea exterioară a tocului unei uşi sau a unei ferestre. *s.n., pl.* lăcrimare.
lăcrimare Faptul de a lăcrima. [*var.* lăcrămare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lăcrimării, *pl.* lăcrimări.
lăcrimător,-oare (rar) Care lăcrimează, care plânge. [*var.* lăcrămător,-oare *adj.*] *adj., pl.* lăcrimători,-oare.
lăcrimioară[1] (-mioa-) Diminutiv al lui lacrimă; lăcrimuţă. *s.f., g.-d. art.* lăcrimioarei, *pl.* lăcrimioare.
lăcrimioară[2] v. **lăcrămioară.**
lăcrimos,-oasă/lăcrămos,-oasă (înv., pop.) Plin de lacrimi; înlăcrimat. *adj., pl.* lăcrimoşi,-oase/lăcrămoşi,-oase.
lăcrimuţă (pop.) Lăcrimioară[1]. *s.f., g.-d. art.* lăcrimuţei, *pl.* lăcrimuţe.
lăcui *tr.* A aplica un strat de lac[2] pe suprafaţa unui obiect. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lăcuiesc, *imperf. 3 sg.* lăcuia; *conj. prez. 3* să lăcuiască.
lăcuire Acţiunea de a lăcui. *s.f., g.-d. art.* lăcuirii, *pl.* lăcuiri.
lăcuitor,-oare (-cu-i-) Muncitor specializat în operaţii de lăcuire. *s.m., pl.* lăcuitori; *s.f., g.-d. art.* lăcuitoarei, *pl.* lăcuitoare.
lăculeţ Lăcuşor. *s.n., pl.* lăculeţe.
lăcustar Pasăre migratoare înrudită cu sturzul, care trăieşte prin găurile stâncilor şi se hrăneşte mai ales cu lăcuste. *s.m., pl.* lăcustari.
lăcustă Denumire dată mai multor specii de insecte dăunătoare pentru agricultură, având picioarele posterioare foarte lungi. *s.f., g.-d. art.* lăcustei, *pl.* lăcuste.
lăcuşor Diminutiv al lui lac[1]; lăculeţ. *s.n., pl.* lăcuşoare.
lădăţuie (înv., reg.) Diminutiv al lui lădiţă. *s.f., art.* lădăţuia, *g.-d. art.* lădăţuii, *pl.* lădăţui.
lădişoară (rar) Lădiţă. *s.f., g.-d. art.* lădişoarei, *pl.* lădişoare.
lădiţă Diminutiv al lui ladă; lădişoară, lăduţă. *s.f., g.-d. art.* lădiţei, *pl.* lădiţe.
lădoi Augmentativ al lui ladă; ladă mare. *s.n., pl.* lădoaie.
lăduţă (rar) Lădiţă. *s.f., g.-d. art.* lăduţei, *pl.* lăduţe.
lăfăi *refl.* 1. A sta comod întinzându-şi corpul în voie. 2. A trăi în belşug; a huzuri. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se lăfăie, *imperf. 3 sg.* se lăfăia; *conj. prez. 3* să se lăfăie.
lăfăire Faptul de a se lăfăi. *s.f., g.-d. art.* lăfăirii.
lăhuză v. **lăuză.**
lăhuzie v. **lăuzie.**
lăibărac (pop.) Laibăr. *s.n., pl.* lăibărace.
lăibăraş (pop.) Diminutiv al lui laibăr; lăibăruţ. [*var.* laibăraş *s.n.*] *s.n., pl.* lăibăraşe.
lăibăruţ (pop.) Lăibăraş. *s.n., pl.* lăibăruţe.
lăicer (lă-i-)/**lăvicer** (reg.) Covor ţărănesc de lână. *s.n., pl.* lăicere/lăvicere.
lăieş Lăieţ. *adj., s.m., pl.* lăieşi.
lăieţ,-ăţă (Ţigan sau ţigancă) care face parte dintr-o laie. *//*(p. ext.) (Om) cu înfăţişare neîngrijită. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lăieţi,-e.
lălăi 1. *tr.* (pop.) A fredona o melodie înlocuind cuvintele cu „la" repetat. 2. *refl.* A lucra încet, fără spor. *vb. IV, ind. prez. 3* lălăie, *imperf. 3 sg.* lălăia; *conj. prez. 3* să lălăie.
lălăire (pop., fam.) Acţiunea de a (se) lălăi; lălăit. *s.f., g.-d. art.* lălăirii, *pl.* lălăiri.
lălăit (pop., fam.) Lălăire. *s.n., pl.* lălăituri.
lălău,-ie (fam.) Cu mişcări leneşe; indolent; (p. ext.) neglijent, neîngrijit. *adj., pl.* lălăi.

lă-mă-mamă (pop.) Om prost, lălău. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui lă-mă-mamă; *pl.* lă-mă-mamă.
lămâi Arbust din ţările calde, cu frunze lucioase şi flori albe, cultivat pentru fructele sale comestibile. *s.m., pl.* lămâi, *art.* lămâii.
lămâie Fructul lămâiului, de formă sferică, alungită, cu coaja galbenă. *s.f., art.* lămâia, *g.-d. art.* lămâii, *pl.* lămâi, *art.* lămâile.
lămâioară (-mâ-ioa-) Arbust din familia labiatelor, cu flori foarte aromate, folosite drept condiment. *s.f., g.-d. art.* lămâioarei, *pl.* lămâioare.
lămâiţă 1. Arbust ornamental cu flori albe, mici, care răspândesc un miros de lămâie. 2. Floare artificială de ceară albă din care se fac coroniţe şi buchete pentru mirese. *s.f., g.-d. art.* lămâiţei, *pl.* lămâiţe.
lămbui *tr.* A prelucra un lemn cu lambarul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lămbuiesc, *imperf. 3 sg.* lămbuia; *conj. prez. 3* să lămbuiască.
lămbuitor (-bu-i-) Lambar. *s.n., pl.* lămbuitoare.
lămpaş Lampă folosită de mineri, fixată mai ales pe cască. *s.n., pl.* lămpaşe.
lămpărie Încăpere auxiliară în mine, gări etc. unde se păstrează şi se întreţin lămpile, felinarele etc. *s.f., art.* lămpăria, *g.-d. art.* lămpăriei, *pl.* lămpării, *art.* lămpăriile.
lămpişoară (rar) Lămpiţă. *s.f., g.-d. art.* lămpişoarei, *pl.* lămpişoare.
lămpiţă Diminutiv al lui lampă; lămpişoară. *s.f., g.-d. art.* lămpiţei, *pl.* lămpiţe.
lămuri 1. *tr.* şi *refl.* A face pe cineva să înţeleagă sau a înţelege ceva. *//refl. recipr.* A ajunge cu cineva la o înţelegere (în urma unei discuţii). 2. *tr.* A explica, a clarifica o problemă. *//refl.* A deveni limpede, clar. 3. *refl.* (despre obiecte) A se contura cu claritate. 4. *tr.* şi *refl.* (înv.) A face să devină sau a deveni curat, pur. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lămuresc, *imperf. 3 sg.* lămurea; *conj. prez. 3* să lămurească.
lămurire Acţiunea de a (se) lămuri; clarificare; explicaţie. *s.f., g.-d. art.* lămuririi, *pl.* lămuriri.
lămuritor,-oare Care lămureşte, care clarifică. *adj., pl.* lămuritori,-oare.
lăncer v. **lăncier.**
lăncier (-ci-er) Soldat din vechea cavalerie, înarmat cu o lance. [*var.* lăncer *s.m.*] *s.m., pl.* lăncieri.
lănţişor 1. Diminutiv al lui lanţ; lanţ mic de metal preţios servind ca podoabă; lănţug, lănţuş, lănţuşor. 2. Lucrătură sau împletitură, făcută cu acul sau cu croşeta, care are forma unui lanţ mic. *s.n., pl.* lănţişoare.
lănţug (pop.) Lanţ; lănţişor. *s.n., pl.* lănţuguri.
lănţuş Lănţişor. *s.n., pl.* lănţuşe.
lănţuşor (rar) Lănţişor. *s.n., pl.* lănţuşoare.
lăor Firele de cânepă sau de in meliţate. *s.n.*
lăpăi v. **lipăi.**
lăptar Bărbat care se ocupă cu vânzarea sau colectarea laptelui. *s.m., pl.* lăptari.
lăptaş Unealtă de pescuit formată din mai multe plase legate în formă de sac. *s.n., pl.* lăptaşe.
lăptăreasă Femeie care se ocupă cu vânzarea şi colectarea laptelui. *s.f., g.-d. art.* lăptăresei, *pl.* lăptărese.
lăptărie 1. Magazin unde se vând lapte şi produse lactate. 2. (la pl.) Produse lactate. 3. (fam., peior.) Sâni (mari). *s.f., art.* lăptăria, *g.-d. art.* lăptăriei, *pl.* lăptării, *art.* lăptăriile.
lăptic (fam., în limbajul copiilor) Lapte. *s.n.*
lăptişor[1] Plantă erbacee cu tulpina ramificată, cu flori albe, răspândită în zona alpină. *s.m., pl.* lăptişori.
lăptişor[2] (fam.) Diminutiv al lui lapte. *s.n.*
lăptişor de matcă Produs care constituie hrana larvelor de matcă, utilizat în medicină şi în cosmetică. *s.n. + prep. + s.f.*
lăptoc (reg.) Jgheab de scânduri pe care apa este dusă la roata morii; uluc. *s.n., pl.* lăptoace.
lăptos,-oasă 1. (pop., despre animalele femele) Care are lapte mult. 2. Care are aspectul sau culoarea laptelui. *adj., pl.* lăptoşi,-oase.
lăptucă Plantă erbacee legumicolă ale cărei frunze sunt comestibile. *s.f., g.-d. art.* lăptucii, *pl.* lăptuci.
lăpturi (pop.) Produse din lapte. *s.n. pl.*
lărgi *tr.* şi *refl.* 1. A (se) face (mai) larg, a (se) extinde. 2. (fig.) A dobândi sau a da amploare. *//refl.* (fig.) A se extinde. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lărgesc, *imperf. 3 sg.* lărgea; *conj. prez. 3* să lărgească.
lărgime 1. Însuşirea de a fi larg; lăţime, întindere în toate direcţiile; amploare. */~ de vederi* = orizont intelectual deschis. 2. Loc, spaţiu larg deschis. *s.f., g.-d. art.* lărgimii, *pl.* lărgimi.
lărgire Acţiunea de a (se) lărgi. *s.f., g.-d. art.* lărgirii, *pl.* lărgiri.
lărgit Faptul de a (se) lărgi. *s.n.*
lărgitor Nume dat mai multor unelte care servesc la lărgirea unui obiect, a unei piese etc. *s.n., pl.* lărgitoare.
lărguţ,-ă Diminutiv al lui larg; destul de larg, de lejer. *adj., pl.* lărguţi,-e.
lărmălău (pop.) Larmă. *s.n., art.* lărmălăul, *pl.* lărmălaie.
lărmui *intr.* (înv., pop.) A face larmă, zgomot mare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lărmuiesc, *imperf. 3 sg.* lărmuia; *conj. prez. 3* să lărmuiască.
lărmuire (înv., pop.) Acţiunea de a lărmui; larmă, zarvă. *s.f., g.-d. art.* lărmuirii, *pl.* lărmuiri.
lăsa 1. *tr.* A da drumul, a elibera un lucru (ţinut strâns). */A ~* (cuiva) *sânge* = a face să curgă sânge din corpul cuiva, printr-o incizie. *//*(spec.) A da drumul să cadă. 2. *tr.* A permite, a îngădui. */A ~* (pe cineva) *cu zile* sau *a-i ~* (cuiva) *zilele* = a cruţa viaţa cuiva. *A ~* (pe cineva) *în pace* = a nu deranja pe cineva. *A ~* (pe cineva) *în apele* (sau *în boii, în banii* etc.) *lui* = a nu se amesteca în treburile cuiva. *A ~* (pe cineva) *rece* = a nu impresiona. (refl.) *A (nu) se ~ mai prejos* = a (nu) îngădui să fie întrecut de cineva. *A nu se ~ (cu una, cu două, o dată cu capul* etc.) = a se împotrivi cu îndârjire. *A se ~ păgubaş* = a renunţa la ceva. 3. *tr.* A nu face ceva imediat; a amâna. 4. *tr.* A părăsi pe cineva sau ceva. *//*(despre obiecte de folosinţă sau despre facultăţi fizice ori intelectuale) A nu mai ajuta; (despre dureri) a nu mai supăra. *//refl.* A renunţa la un proiect. *//refl.* A se dezobişnui de un năravi. */A ~ pe cineva* (sau, refl., *a se ~*) *în* (sau *pe*) *seama* (sau *grija, voia*) sau *pradă cuiva* = a (se) încredinţa cuiva. *A ~* (pe cineva sau ceva) *naibii* (sau *la naiba, focului, dracului*) = a nu se mai gândi la... *//intr.* (la imper., urmat de o propoziţie care exprimă o concesie, o permisiune sau o amenintare) Aşteaptă să vezi! */Lasă că...* = în afară de faptul că... 5. *tr.* A ceda un bun cuiva. *//*A provoca; a degaja, a răpândi în urmă. *//*A da o poruncă, o dispoziţie. */A ~ cu limbă de moarte* (sau *cu jurământ*) = a da, în ultimele clipe ale vieţii, dispoziţii care să fie îndeplinite după moarte. 6. *refl.* A merge la vale. 7. *refl.* (fig., despre ger, căldură, întuneric etc.) A începe, a se aşeza. */*(tr.) *A ~ sec(ul)* = a) a începe zilele de post (al Paştelui); b) a petrece cu ocazia ultimei zile dinaintea postului (Paştelui). 8. *intr.* A reduce din preţ; a ieftini. 9. *refl.* A se îndoi (sub o greutate); a se aşeza, a se culca. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* las, *2 sg.* laşi, *3* lasă; *conj. prez. 3* să lase.
lăsare Acţiunea de a (se) lăsa. *s.f., g.-d. art.* lăsării.
lăsat Faptul de a lăsa. *s.n.*
Lăsatul-secului/Lăsata-secului (în practica religioasă creştină) Ultima zi înainte de începerea unui post (mai ales a postului Paştelui). *s.prop.n./f.*

lăsător,-oare (rar) Care lasă, care îşi amână îndatoririle. *adj., pl.* lăsători,-oare.
lăsătură (rar) Zonă în care s-a produs o denivelare. *s.f., g.-d. art.* lăsăturii, *pl.* lăsături.
lăscaie/leţcaie (înv., pop.) Monedă de aramă, de mică valoare, care a circulat în ţările române în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea; (p. gener.) orice monedă de valoare mică. */A nu avea nicio ~* = a nu avea niciun ban. [*var.* lescaie, liţcaie *s.f.*] *s.f., art.* lăscaia/leţcaia, *g.-d. art.* lăscăii/leţcăii, *pl.* lăscăi/leţcăi.
lăsnicior Plantă agăţătoare cu flori violete şi fructe roşii, otrăvitoare, a cărei tulpină e folosită în prepararea ceaiurilor medicinale. *s.m., pl.* lăsniciori.
lăstar Ramură tânără, dezvoltată din rădăcina sau tulpina unei plante. *s.m., pl.* lăstari.
lăstăraş (pop.) Diminutiv al lui lăstar; lăstărel. *s.m., pl.* lăstăraşi.
lăstăreI (pop.) Lăstăraş. *s.m., pl.* lăstărei, *art.* lăstărelii.
lăstări (înv., pop.) 1. *intr.* (despre plante) A face lăstari; a înfrăţi. 2. *tr.* A tăia, a îndepărta lăstarii (de prisos). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lăstărăsc, *imperf. 3 sg.* lăstărea; *conj. prez. 3* să lăstărească.
lăstărire (rar) Acţiunea de a lăstări. *s.f., g.-d. art.* lăstăririi, *pl.* lăstăriri.
lăstăriş Totalitatea lăstarilor unei plante; (p. ext.) pădure tânără şi deasă. *s.n., pl.* lăstărişuri.
lăstun Pasăre migratoare mică, asemănătoare cu rândunica. *s.m., pl.* lăstuni.
lăstunaş Diminutiv al lui lăstun. *s.m., pl.* lăstunaşi.
lătăreţ,-eaţă Care are formă lată şi turtită. *adj., pl.* lătăreţi,-e.
lătăuş Crustaceu de apă dulce cu capul turtit şi încovoiat. *s.m., pl.* lătăuşi.
lătra *intr.* 1. (despre câini) A scoate sunete sacadate, specifice speciei; a hămăi. 2. (depr., despre oameni) A vorbi întruna, zadarnic. *vb. I, ind. prez. 3* lătră.
lătrare Acţiunea de a lătra. *s.f., g.-d. art.* lătrării, *pl.* lătrări.
lătrat Faptul de a lătra (1); sunete caracteristice scoase de câini când latră; lătrare, lătrătură, hămăit. *s.n., pl.* lătraturi.
lătrător[1] Câine. *s.m., pl.* lătrători.
lătrător[2]**,-oare** 1. Care latră. 2. (fig.) Care se aseamănă cu un lătrat. *adj., pl.* lătrători,-oare.
lătrătură Lătrat. *s.f., g.-d. art.* lătrăturii, *pl.* lătrături.
lătunoaie (pop.) 1. Gaură, răritură care se produce la marginile pânzei în timpul ţesutului manual. 2. Scândură cu o faţă plană şi cu cealaltă convexă, tăiată de la marginea unui buştean. *s.f., g.-d. art.* lătunoaiei, *pl.* lătunoaie.
lătunoi (reg.) Lătunoaie (2). *s.m./s.n., pl.* lătunoi/lătunoaie.
lătunoios,-oasă (înv., despre pânză) Care are lătunoi (1); (despre fire) care a produs lătunoi. *adj., pl.* lătunoioşi,-oase.
lăturalnic,-ă 1. Aşezat la o parte, într-o margine; dosnic, izolat. 2. (fig.) Ocolit. //(fig.) Incorect. *adj., pl.* lăturalnici,-ce.
lăturaş,-ă (înv.) I. *adj., s.m.* (Cal) care este înhămat în afara hulubelor, lângă caii dintre hulube. II. *adj.* (rar) Lăturalnic, dosnic. *adj., s.m., pl.* lăturaşi,-e.
lătură 1. Apă murdară rămasă după spălatul vaselor sau al rufelor. 2. Resturi de mâncare înmuiate în apă şi date ca hrană la porci. //(fig.) Mâncare de proastă calitate. *s.f., g.-d. art.* lăturii, *pl.* lături.
lături[1] (în expr.) *În ~* = deoparte. *loc. adv.*
lături[2] (în expr.) *Pe de ~* = alături, pe lângă; (fig.) pe ocolite. *loc. adv.*
lăturiş (înv.) Lateral, pieziş. *adv.*
lăţi *tr.* şi *refl.* 1. A (se) face mai lat sau mai turtit. 2. A (se) întinde în toate direcţiile. 3. (fig.) A (se) răspândi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lăţesc, *imperf. 3 sg.* lăţea; *conj. prez. 3* să lăţească.
lăţime Însuşirea de a fi lat; cea mai mică dintre cele două dimensiuni ale unui dreptunghi; dimensiunea mijlocie a unui corp paralelipipedic. *s.f., g.-d. art.* lăţimii, *pl.* lăţimi.
lăţire Faptul de a (se) lăţi. *s.f., g.-d. art.* lăţirii, *pl.* lăţirii.
lăţiş (pop., în expr.) *În ~ şi în curmeziş* = în toate direcţiile. *s.n.*
lăţişor Diminutiv al lui lat[1]. *s.n., pl.* lăţişoare.
lăţit,-ă Devenit mai lat sau mai plat; întins. *adj., pl.* lăţiţi,-te.
lăţos,-oasă (despre animale) Cu laţe, cu părul lung şi moţos; (despre părul şi barba oamenilor) nepieptănat, neîngrijit. *adj., pl.* lăţoşi,-oase.
lăuda (lă-u-) 1. *tr.* A-şi expune prin cuvinte preţuirea faţă de cineva sau ceva; a elogia. 2. *refl.* A spune despre sine însuşi cuvinte de laudă. /(fam.) *Cum te mai lauzi?* = ce mai faci? *vb. I, ind. prez. 3* laudă.
lăudabil,-ă (lă-u-) Vrednic de preţuire, de laudă. *adj., pl.* lăudabili,-e.
lăudare (lă-u-) Acţiunea de a (se) lăuda. *s.f., g.-d. art.* lăudării.
lăudăcios,-oasă (lă-u-) (înv.) Lăudăros. *adj., pl.* lăudăcioşi,-oase.
lăudăros,-oasă (lă-u-) Care se laudă (cu orice preţ); lăudăcios. *adj., pl.* lăudăroşi,-oase.
lăudăroşenie (lă-u-, -ni-e) Laudă de sine; lăudăroşie. *s.f., art.* lăudăroşenia, *g.-d. art.* lăudăroşeniei, *pl.* lăudăroşenii, *art.* lăudăroşeniile.
lăudăroşie (lă-u-) (rar) Lăudăroşenie. *s.f., art.* lăudăroşia, *g.-d. art.* lăudăroşiei.
lăudător,-oare (lă-u-) Persoană care laudă. */A-i muri* (cuiva) *~ii*, se spune ironic despre cineva sau cuiva care se laudă singur. *s.m., pl.* lăudători; *s.f., g.-d. art.* lăudătoarei, *pl.* lăudătoare.
lăuntric,-ă (şi fig.) Care se află în interior. *adj., pl.* lăuntrici,-ce.
lăuruşcă (lă-u-) (reg.) Viţă sălbatică. *s.f., g.-d. art.* lăuruştei, *pl.* lăuruşte.
lăut (pop.) Acţiunea de a se la[3]; spălat pe cap. *s.n.*
lăutar (lă-u-) Muzicant popular care, de obicei, face parte dintr-un taraf şi cântă la un instrument (mai ales la vioară). *s.m., pl.* lăutari.
lăută Instrument cu coarde, cu gâtul lung şi încovoiat şi cu cutia de rezonanţă bombată; (p. gener.) instrument muzical cu coarde. [*var.* alăută *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lăutei, *pl.* lăute.
lăutăresc,-ească (lă-u-) De lăutar. *adj., pl.* lăutărești.
lăutăreşte (lă-u-) În felul lăutarilor. *adv.*
lăuză Femeie care se află în primele 6-8 săptămâni după naştere. [*var.* lăhuză, lehuză *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lăuzei, *pl.* lăuze.
lăuzi (lă-u-) *intr.* (despre femei) A fi în perioada de lăuzie. [*var.* lehuzi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lăuzesc, *imperf. 3 sg.* lăuzea; *conj. prez. 3* să lăuzească.
lăuzie (lă-u-) Perioada în care o femeie este lăuză; starea lăuzei. [*var* lăhuzie, lehuzie *s.f.*] *s.f., art.* lăuzia, *g.-d. art.* lăuziei.
lăvicer v. **lăicer.**
lăvicioară (-cioa-) Diminutiv al lui laviţă. *s.f., g.-d. art.* lăviciorarei, *pl.* lăvicioare.
lâna-broaştei Algă verde din apele dulci, cu tal ramificat. *s.f. art., g.-d. art.* lânii-broaştei.
lână 1. Părul de pe corpul unor animale, mai ales al oilor, din care se obţin fibre textile. 2. Cantitate de lână (1) tunsă de pe o oaie. 3. (în sens larg) Fibră naturală de origine animală, cu proprietăţi textile. */~ în ~* = a) (despre ţesături) care are urzeala şi bătătura din lână; b) (fig.) veritabil, autentic. *~ artificială* = fibră textilă

obținută din cazeină. ~ *regenerată* = fibră provenită din rebuturi, deșeuri etc. 4. (la pl.) Varietăți de lână (3); obiecte de lână. 5. ~ *de lemn* = produs din fâșii subțiri de lemn uscat, folosit ca izolant, în tapițerie etc. *s.f., g.-d. art.* lânii, *pl.* (2) lâni, (4) lânuri.

lânăriță (bot.) Bumbăcariță. *s.f., g.-d. art.* lânăriței.

lânărie 1. Filatură de lână. 2. Prăvălie în care se vinde lână. 3. (la pl.) Obiecte făcute din lână. *s.f., art.* lânăria, *g.-d. art.* lânăriei, *pl.* lânării, *art.* lânăriile.

lânărință (bot.) Bumbăcariță. *s.f., g.-d. art.* lânăriței, *pl.* lânărițe.

lânced,-ă 1. (înv.) Slăbit de boală. 2. Lipsit de puteri, de vigoare; moale. *adj., pl.* lâncezi,-de.

lâncezeală 1. Stare de moleșeală, de toropeală fizică și sufletească. 2. (fig.) Lipsă de activitate; stagnare. *s.f., g.-d. art.* lâncezelii.

lâncezi *intr.* 1. (despre oameni) A fi într-o stare de slăbiciune, de moleșeală; a fi lipsit de chef. 2. (fig., despre activități) A stagna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lâncezesc, *imperf. 3 sg.* lâncezea; *conj. prez. 3* să lâncezească.

lâncezire Acțiunea de a lâncezi; toropeală, moleșire. *//*(fig.) Stagnare. *s.f., g.-d. art.* lâncezirii.

lânețuri Varietăți de lână; lânuri. *s.n. pl.*

lângă 1. În preajmă, în apropiere de... 2. (precedat de „pe" arată o acumulare) În plus de... *prep.*

lângăolaltă (reg.) Laolaltă. *adv.*

lângoare v. **lingoare.**

lânică (pop.) Fire subțiri de lână, de diferite culori, care servesc la brodat. *s.f., g.-d. art.* lânicii.

lânos,-oasă Cu lână multă; asemănător cu lâna. *adj., pl.* lânoși,-oase.

leac 1. Medicament, remediu, mijloc folosit în tratarea unei boli. *//larbă* (sau *buruiană*) *de* ~ = plantă medicinală. *A da de* ~ = a descoperi medicamentul eficient. *A găsi* (cuiva) *~ul* = a găsi mijlocul de a rezolva ceva. 2. *Fără* (*de*) ~ *de...* = fără nici un pic de... *Nici de* ~ = deloc, câtuși de puțin. *s.n., pl.* leacuri.

leafă[1] Retribuție bănească lunară; salariu, remunerație. *s.f., g.-d. art.* lefii, *pl.* lefuri.

leafă[2] (reg.) 1. Tăișul sapei, toporului etc. 2. Partea scobită a unei linguri. *s.f., g.-d. art.* lefii, *pl.* lefi.

leagăn 1. Pătuț pentru copii mici. */Din* ~ = din fragedă copilărie. 2. (fig.) Loc de origine, de baștină. 3. Instituție de stat unde sunt crescuți copiii abandonați sau orfani. *//*(impr.) Creșă. 4. Scaun sau scândură suspendată pe care se balansează copiii. *s.n., pl.* leagăne.

leah,-ă (înv.) Polonez. [*var.* leș[2] *s.m.*] *s.m., pl.* leși; *s.f.*

leal,-ă Care își respectă cuvântul; cinstit, integru. *adj., pl.* leali,-e.

lealitate (le-a-) Însușirea de a fi leal. *s.f., g.-d. art.* lealității.

leandru (le-an-) Arbust ornamental cu flori mari, divers colorate, plăcut mirositoare. *s.m., art.* leandrul, *pl.* leandri, *art.* leandrii.

leapșă Lovitură dată cuiva cu palma. */De-a ~a* = numele unui joc de copii. *s.f., art.* leapșa, *g.-d. art.* lepșei, *pl.* lepșe.

leasă[1] Împletitură de nuiele având diverse scopuri practice. *s.f., g.-d. art.* lesei, *pl.* lese.

leasă[2] Desiș (mare) într-o pădure; desiș format de ramurile unui copac. *s.f., g.-d. art.* lesei, *pl.* lese.

leasing (lizing) (angl.) Sistem de investiții prin închiriere de mașini, de utilaje moderne etc. de la întreprinderi specializate. *s.n., art.* leasingul.

leat[1] (fam.) Denumire familiară (de adresare) dată unui soldat. *s.m.*

leat[2] 1. (înv.) An. 2. (pop.) Contingent. */A fi ~ cu cineva* = a fi de aceeași vârstă cu cineva. *s.n., pl.* leaturi.

leaț Despicătură de lemn lungă și îngustă. [*var.* lat[2] *s.n.*] *s.n., pl.* leaturi.

lebădă Gen de păsări acvatice, cu pene albe, cu gâtul lung și arcuit. */Cântec de* ~ = ultima creație sau ultima interpretare a unui artist (înainte de a muri). *s.f., g.-d. art.* lebedei, *pl.* lebede.

lebădoi (rar) Masculul lebedei. *s.m., pl.* lebădoi, *art.* lebădoii.

lebăr/lebărvurst Preparat alimentar din pateu de ficat de porc. *s.n.*

lecit v. **lecită.**

lecită Vas vechi grecesc, cu gâtul strâmt și înalt, cu o singură toartă. [*var.* leci**t** *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* lecitei, *pl.* lecite.

lecitină Substanță organică lipidă, fosforată, care se găsește în țesutul nervos și în gălbenușul de ou. *s.f., g.-d. art.* lecitinei, *pl.* lecitine.

lectică/lectică Un fel de pat sau de scaun, purtat de oameni sau de cai, folosit în Antichitatea romană și (astăzi) în Orient. *s.f., g.-d. art.* lecticii/lecticii, *pl.* lectici /lectici.

lector[1] 1. (livr.) Cititor. 2. Persoană care, într-o editură, citește manuscrisele. 3. (inform.) Dispozitiv periferic care permite citirea informațiilor pe o cartelă perforată. *s.m., pl.* lectori.

lector[2]**,-ă** 1. Grad didactic universitar, între asistent și conferențiar. 2. Membru al unui lectorat (2). 3. Persoană care ține lecții sau conduce un seminar. *s.m., pl.* lectori; (rar) *s.f., g.-d. art.* lectorei, *pl.* lectore.

lectorat 1. Funcția de lector[2] (1). 2. Catedră universitară pentru o limbă străină, condusă de profesori din țara respectivă. *s.n., pl.* lectorate.

lectura *tr.* (rar) A citi. *vb. I, ind. prez. 3* lectureză.

lectură Faptul de a citi; citire; citit. */~ particulară* = cărțile citite de un elev în afara manualelor. *s.f., g.-d. art.* lecturii, *pl.* lecturi.

lecție (-ți-e) 1. Formă principală a activității instructiv-educative din școală. */A da ~ii* = a medita (elevii) în particular. *A lua ~ii* = a studia o disciplină cu ajutorul unui profesor (în particular). *//*Temele și materia pe care elevii le pregătesc acasă. */A-și face ~le* = a-și pregăti temele pentru școală. 2. Învățătură trasă de cineva dintr-o întâmplare (neplăcută). 3. Mustrare, dojană; (p. ext.) bătaie. *s.f., art.* lecția, *g.-d. art.* lecției, *pl.* lecții, *art.* lecțiile.

lecțiune (-ți-u-) Forma sub care se prezintă un text în diferite manuscrise sau ediții; citire comparativă a unui text pentru stabilirea formei originale. *s.f., g.-d. art.* lecțiunii, *pl.* lecțiuni.

lecui 1. *tr.* și *refl.* A (se) vindeca, a (se) însănătoși. 2. *refl.* (fig.) A nu (mai) dori să facă ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lecuiesc, *imperf. 3 sg.* lecuia; *conj. prez. 3* să lecuiască.

lecuire Acțiunea de a (se) lecui; însănătoșire. *s.f., g.-d. art.* lecuirii, *pl.* lecuiri.

lecuitor,-oare (-cu-i-) Care lecuiește; vindecător, tămăduitor. *adj., pl.* lecuitori,-oare.

led (electron.) Diodă (electro)luminescentă. *s.n., pl.* leduri.

ledeburită Constituent structural caracteristic fontelor albe, amestec de cementită și perlită. *s.f., g.-d. art.* ledeburitei.

ledian (-di-an) (geol.) Etajul mijlociu al eocenului. *s.n.*

lefegiu 1. (înv.) Mercenar. 2. (pop., fam.) Salariat, funcționar. *s.m., art.* lefegiul, *pl.* lefegii, *art.* lefegiii.

lefșoară v. **lefușoară.**

left[1] Monedă de aur sau de argint din care se făceau salbe. *s.m., pl.* lefți.

left[2] (înv.) Obiect de podoabă femeiască; giuvaer. *s.n., pl.* lefturi.

lefter,-ă (fam.) Care nu (mai) are niciun ban. *adj., pl.* lefteri,-e.

lefteri *tr.* şi *refl.* (fam.) A face pe cineva să rămână sau a rămâne fără bani. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lefterésc, *imperf. 3 sg.* lefterea; *conj. prez. 3* să lefterească.
lefterie (rar) Credit; încredere. *s.f., art.* lefteria, *g.-d. art.* lefteriei, *pl.* lefterii, *art.* lefteriile.
lefuşoară/lefşoară (fam.) Diminutiv al lui leafă[1]. *s.f., g.-d. art.* lefuşoarei/lefşoarei, *pl.* lefuşoare/lefşoare.
lega[1] A. *tr.* 1. A împreuna strâns, a înnoda capetele de sfoară, de aţă etc. 2. A închide la gură un sac, o pungă etc. strângând marginile cu o sfoară. */A ~ paraua cu zece noduri* = a fi zgârcit. 3. A uni diferite lucruri într-un mănunchi. //A broşa; a coperta. B. 1. *tr.* A atârna un obiect de altul cu ajutorul unei frânghii, al unui lanţ etc. 2. *tr.* A stabili o legătură între două puncte depărtate în spaţiu. //(tehn.) A stabili o legătură între două elemente ale unei instalaţii tehnice. 3. *tr.* (fig.) A înlănţui între ele cuvinte pentru a vorbi. 4. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) stabili relaţii de prietenie, de dragoste etc. //*refl.* A se ocupa cu râvnă de un lucru. 5. *refl.* (fig.) A plictisi pe cineva; a se agăţa de cineva. C. *tr.* 1. A imobiliza pe cineva cu ajutorul unei frânghii, al unui lanţ. */Nebun de ~t* = a) persoană care se poartă ca un nebun; b) nebun furios. *A ~ pe cineva de mâini şi de picioare* = a împiedica pe cineva să acţioneze. 2. A priponi un animal. D. (fig.) 1. *refl.* A se angaja să facă ceva. 2. *tr.* (în basme şi superstiţii) A împiedica de la ceva prin vrăji. E. *tr.* şi *refl.* A (-şi) înfăşura o parte a corpului cu o legătoare; (spec.) a (se) pansa. */Fiecare se leagă unde-l doare* = fiecare îşi cunoaşte greutăţile. *A se ~ la cap* (*când nu-l doare*) = a-şi crea singur complicaţii. F. 1. *intr.* (despre plante) A rodi. 2. *tr.* şi *refl.* (despre sosuri, dulceţuri etc.) A se îngroşa. *vb. I, ind. prez. 3* leagă.
lega[2] *tr.* (înv.) A lăsa (ceva) prin testament. *vb. I, ind. prez. 3* leghează.
legal,-ă Care este conform cu legea. *adj., pl.* legali,-e.
legalitate Caracteristica faptului legal; respectare a legilor. */A intra* (sau *a fi*) *în ~* = a se conforma legilor în vigoare. *s.f., g.-d. art.* legalităţii, *pl.* legalităţi.
legaliza *tr.* 1. A atesta autenticitatea unui act. 2. A da caracter legal, valabilitate unui act, unei situaţii etc. *vb. I, ind. prez. 3* legalizează.
legalizare Acţiunea de a legaliza. *s.f., g.-d. art.* legalizării, *pl.* legalizări.
legalmente (rar) În mod legal. *adv.*
legare Acţiunea de a (se) lega. *s.f., g.-d. art.* legării, *pl.* legări.
legat[1] 1. (la romani) Trimis special; ambasador. 2. Reprezentant diplomatic al unui papă. *s.m., pl.* legaţi.
legat[2] 1. Faptul de a (se) lega. 2. (spec.) Cartonare, broşare a unei cărţi sau a unei lucrări. *s.n.*
legat[3] (jur.) Dispoziţie testamentară; bun lăsat cuiva printr-un testament. *s.n., pl.* legate.
legat[4],-ă 1. Strâns, imobilizat într-o legătură. 2. (despre oameni) Voinic, zdravăn. 3. (despre dulceţuri, siropuri, sosuri etc.) Gros, consistent. *adj., pl.* legaţi,-te.
legatar,-ă Persoană în favoarea căreia este făcut un legat; moştenitor. *s.m., pl.* legatari; *s.f., g.-d. art.* legatarei, *pl.* legatare.
legato (it., muz.) Executat continuu, fără pauză. *adv.*
legaţie (-ţi-e) Reprezentanţă diplomatică inferioară în rang unei ambasade. //Localul, sediul acestei reprezentanţe. [*var.* legaţiune *s.f.*] *s.f., art.* legaţia, *g.-d. art.* legaţiei, *pl.* legaţii, *art.* legaţiile.
legaţiune v. **legaţie.**
legământ 1. Promisiune solemnă, angajament. 2. Învoială. *s.n., pl.* legăminte.
legăna 1. *tr.* A mişca lin, balansând, un copil (pe braţe sau cu leagănul). 2. *refl.* (fig.) A se lăsa amăgit de speranţe deşarte. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) mişca într-o parte şi în alta, a (se) balansa. *//refl.* A se da în leagăn. 4. *refl.* A se mişca ritmic în timpul mersului, într-o parte şi într-alta. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* legăn, *2 sg.* legeni, *3* leagănă; *conj. prez. 3* să legene.
legănare Acţiunea de a (se) legăna; balansare. *s.f., g.-d. art.* legănării, *pl.* legănări.
legănaş (pop.) Legănel. *s.n., pl.* legănaşe.
legănat[1] Faptul de a (se) legăna. *s.n.*
legănat[2],-ă 1. (despre felul de a umbla) Care se mişcă ritmic într-o parte şi în alta. 2. (fig., despre voce) Tărăgănat. *adj., pl.* legănaţi,-te.
legănător,-oare Care (se) leagănă. *adj., pl.* legănători,-oare.
legănătură Legănare, balans. *s.f., g.-d. art.* legănăturii, *pl.* legănături.
legănel (fam.) Diminutiv al lui leagăn; legănaş, legănuş, legănuţ. *s.n., pl.* legănele.
legănuş (fam.) Legănel. *s.n., pl.* legănuşe.
legănuţ (fam.) Legănel. *s.n., pl.* legănuţe.
legătoare 1. Obiect care sau în care se leagă ceva. 2. (spec.) Basma. 3. (spec., înv.) Cravată. 4. (spec., înv.) Fular. *s.f., g.-d. art.* legătorii, *pl.* legători.
legător,-oare 1. Persoană specializată în legatul cărţilor. 2. Persoană care leagă snopii. *s.m., pl.* legători; *s.f., g.-d. art.* legătoarei, *pl.* legătoare.
legătoreasă Femeie specializată în legatul cărţilor. *s.f., g.-d. art.* legătoresei, *pl.* legătoreşe.
legătorie 1. Atelier sau secţie într-o întreprindere în care se leagă, se cartonează cărţi, reviste etc. 2. Meseria legătorului de cărţi. *s.f., art.* legătoria, *g.-d. art.* legătoriei, *pl.* (1) legătorii, *art.* legătoriile.
legătură A. 1. Unire flexibilă a două corpuri, care permite transmiterea unor mişcări de la unul la celălalt. 2. Obiecte legate împreună; boccea. 3. Sârmă, sfoară, lanţ cu care se leagă ceva. //Faşă, bandaj. 4. Basma. //(înv.) Cravată. 5. Scoarţele şi cotorul între care se leagă o carte. 6. Mod de încrucişare a firelor de urzeală cu firele de bătătură. 7. Cuplare a mai multor conductoare electrice, acumulatoare, pile etc. 8. Unire a unor particule care alcătuiesc o moleculă, un atom, un nucleu etc. */Forţă de ~* = forţă care uneşte între ele particulele unui sistem material. 9. Modalitate de comunicare (aeriană, rutieră etc.). 10. Dispozitiv, obiect etc. care uneşte sau fixează. B. 1. (fig.) Relaţie între persoane, colectivităţi, fenomene. 2. (fig.) Relaţie de dragoste, de prietenie. //Relaţii printre oameni influenţi. 3. Contact stabilit între persoane, instituţii, ţări etc. */Agent de ~* = agent care ţine un contact permanent între două unităţi militare. *Om de ~* = persoană care asigură contactul permanent între două instituţii. 4. (fig.) Concordanţă între părţile unei argumentări, ale unei expuneri. 5. (înv.) Acord, înţelegere. 6. *În ~ cu* = referitor la... *s.f., g.-d. art.* legături, *pl.* legături.
legăturică Diminutiv al lui legătură. *s.f., g.-d. art.* legăturicii/legăturelei, *pl.* legăturici/legăturele, *art.* legăturicile/legăturelele.
lege A. Categorie filosofică ce exprimă raporturi esenţiale între obiectele şi fenomenele realităţii. //Modificare cu caracter regulat, care are loc într-un fenomen, într-un proces etc. B. 1. Normă stabilită şi apărată de puterea de stat. */~ organică* = lege fundamentală, în spiritul Constituţiei. 2. Regulă, normă impusă prin tradiţie; obicei, datină. *~ nescrisă. /Om de ~* = jurist, avocat. *Omul ~ii* = a) reprezentant al autorităţii de stat; b) om care respectă legile. *După ~* = legal. *În baza ~ii* = în conformitate cu prevederile legale. *Vorba* (sau *cuvântul* cuiva) *e ~* = vorba lui se respectă cu stricteţe. (*Nu*) *e ~* = (nu) e neapărat aşa. *În numele ~ii*, formulă prin care se invocă autoritatea legală. 3. (pop.) Proces, judecată. C. Religie, credinţă. */Pe ~a mea!* = zău! pe conştiinţa mea! *În ~a cuiva* = cum se pricepe cineva. *s.f., g.-d. art.* legii, *pl.* legi.

legendar,-ă De (din) legendă; fabulos, fantastic. *adj., pl.* legendari,-e.
legendă 1. Specie a genului epic în care se dă o explicație fantastică unui fapt real sau în care se prezintă fapte și personaje ieșite din comun. 2. Inscripție pe o monedă sau pe o medalie. 3. Text prin care se explică semnele convenționale de pe o hartă, de pe un plan, de pe o schemă etc. *s.f., g.-d. art.* legendei, *pl.* legende.
leghe Unitate de măsură pentru distanțe maritime și terestre, variind între 4 și 5,5 km. *s.f., g.-d. art.* leghei, *pl.* leghe.
Leghorn (legorn) (angl.) Rasă de găini crescute pentru producția de ouă. *s.prop.n.*
legic,-ă Care are caracter de lege obiectivă. *adj., pl.* legici,-ce.
legifera *tr.* A elabora și a adopta o lege; a stabili ceva prin lege. *vb. I, ind. prez. 3* legiferează.
legiferare Acțiunea de a legifera. *s.f., g.-d. art.* legiferării, *pl.* legiferări.
legionar,-ă (-gi-o-) I. *adj.* Referitor la legionari (III). *Mișcarea* ~. II. *s.m.* 1. Soldat care făcea parte dintr-o legiune romană. 2. Militar din legiunea străină. III. *s.m.* și *f.* Membru al organizației fasciste Garda de Fier din România interbelică. *adj., s.m.* și *f., pl.* legionari,-e.
legionarism (-gi-o-) Doctrina și acțiunile legionarilor (III). *s.n.*
legisla *tr.* (rar) A face legi. *vb. I, ind. prez. 3* legislează.
legislativ[1] Parlament. *s.n.*
legislativ[2]**,-ă** Referitor la elaborarea și adoptarea legilor. */Putere* ~ = una din puterile fundamentale ale statului, care are sarcina de a elabora și de a adopta legi. *Organ* ~ = organ care are împuternicirea de a face legi. *adj., pl.* legislativi,-e.
legislator Legiuitor. //(fig.) Persoană care stabilește regulile unui curent artistic. *s.m., pl.* legislatori.
legislatură Perioadă pentru care este ales și în care funcționează un organ legislativ. *s.f., g.-d. art.* legislaturii, *pl.* legislaturi.
legislație (-ți-e) 1. Corpul de legi dintr-un stat. 2. Totalitatea actelor normative dintr-un anumit domeniu. *s.f., art.* legislația, *g.-d. art.* legislației, *pl.* legislații, *art.* legislațiile.
legist (Medic) însărcinat cu lămurirea unor aspecte medicale care privesc justiția. *adj., s.m., pl.* legiști.
legitate Însușire a fenomenelor de a se desfășura în conformitate cu anumite legi; totalitatea legilor din natură, din societate și din gândire. *s.f., g.-d. art.* legității, *pl.* legități.
legitim,-ă 1. Întemeiat pe lege. */~ apărare* = situație în care se comite un act de violență pedepsit de lege, dar justificat ca act de apărare împotriva unei agresiuni imediate și injuste. 2. Legal, justificat, îndreptățit. *adj., pl.* legitimi,-e.
legitima 1. *tr.* și *refl.* A(-și) stabili identitatea pe baza unui act. 2. *tr.* (fig.) A justifica, a îndreptăți (o acțiune). 3. *tr.* A recunoaște un copil născut în afara căsătoriei. *vb. I, ind. prez. 3* legitimează.
legitimare Acțiunea de a (se) legitima. *s.f., g.-d. art.* legitimării, *pl.* legitimări.
legitimație (-ți-e) Document, act care dovedește identitatea unei persoane. *s.f., art.* legitimația, *g.-d. art.* legitimației, *pl.* legitimații, *art.* legitimațiile.
legitimism Teorie care proclamă dreptul inalienabil la tron al dinastiilor legitime. *s.n.*
legitimist,-ă (Adept) al legitimismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* legitimiști,-ste.
legitimitate Însușire a ceea ce este legitim. *s.f., g.-d. art.* legitimității.
legiui *tr.* (înv., pop.) A hotărî prin lege; a legifera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* legiuiesc, *imperf. 3 sg.* legiuia; *conj. prez. 3* să legiuiască.
legiuire (înv., pop.) Acțiunea de a legiui. *s.f., g.-d. art.* legiuirii, *pl.* legiuiri.
legiuitor,-oare (-giu-i-) (Persoană) care face legi, care legiferează. *adj., s.m.* și *f., pl.* legiuitori,-oare.
legiune (-gi-u-) 1. Unitate din armata romană, cuprinzând aproximativ 6.000 de oameni. //(p. gener.) Unitate militară sau paramilitară. */~ străină* = (în Franța și în Spania) corp de armată format din mercenari. *~a de onoare* = unul dintre cele mai înalte ordine franceze, care se acordă pentru merite militare și civile. 2. (fig.) Ceată, mulțime organizată. *s.f., g.-d. art.* legiunii, *pl.* legiuni.
leguan (-gu-an) Șopârlă cu creastă din America tropicală. *s.m., pl.* leguani.
legumă 1. Nume dat unor vegetale (fasole, cartofi etc.) folosite în hrana omului; zarzavat. //(la pl., rar) Mâncare. 2. (fig.) Persoană al cărei creier nu mai funcționează (normal). *s.f., g.-d. art.* legumei, *pl.* legume.
legumărie (rar) Cultivarea legumelor; legumărit. *s.f., art.* legumăria, *g.-d. art.* legumăriei.
legumărit Legumărie. *s.n.*
legumeală (reg.) Faptul de a mânca puțin, cu măsură. *s.f., g.-d. art.* legumelii, *pl.* legumeli.
legumi *tr.* (reg.) A mânca (sau a bea) câte puțin, cu măsură; a degusta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* legumesc; *imperf. 3 sg.* legumea; *conj. prez. 3* să legumească.
legumicol,-ă Care se referă la cultura legumelor. *adj., pl.* legumicoli,-e.
legumicultor,-oare Persoană care se ocupă de cultivarea legumelor. *s.m., pl.* legumicultori; *s.f., g.-d. art.* legumicultoarei, *pl.* legumicultoare.
legumicultură Ramură a agriculturii care se ocupă de cultivarea legumelor. *s.f., g.-d. art.* legumiculturii.
legumină Globulină din semințele de leguminoase. *s.f., g.-d. art.* legumînei.
leguminoasă (la pl.) Familie de plante dicotiledonate având ca fruct o păstaie; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., g.-d. art.* leguminoasei, *pl.* leguminoase.
leguminos,-oasă (despre plante) Care are ca fruct o păstaie. *adj., pl.* leguminoși,-oase.
legumire (reg.) Acțiunea de a legumi. *s.f., g.-d. art.* legumirii, *pl.* legumiri.
lehamete v. **lehamite.**
lehamite (fam.) Plictiseală, oboseală, dezgust. */A i se face* (cuiva) ~ *de ceva* = a se dezgusta (de ceva). [*var.* lehamete *s.f.*] *s.f.*
lehăi *intr.* și *tr.* (reg.) A vorbi mult și fără rost. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lehăiesc, *imperf. 3 sg.* lehăia; *conj. prez. 3* să lehăiască.
lehăit (reg.) Faptul de a lehăi. *s.n.*
lehămeti *refl.* (reg.) A se plictisi, a se sătura (de cineva sau de ceva); a se lehămetui, a se lehămetisi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se lehămetește, *imperf. 3 sg.* se lehămetea; *conj. prez. 3* să se lehămetească.
lehămetisi *refl.* (reg.) A se lehămeti. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se lehămetisește, *imperf. 3 sg.* se lehămetisea; *conj. prez. 3* să se lehămetisească.
lehămetit (reg.) Plictisit, dezgustat. *adj., pl.* lehămetiți,-te.
lehămetui *refl.* (reg.) A se lehămeti. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se lehămetuiește, *imperf. 3 sg.* se lehămetuia; *conj. prez. 3* să se lehămetuiască.
lehău (reg.) Om mincinos sau flecar. *s.m., art.* lehăul, *pl.* lehăi, *art.* lehăii.
lehime (înv.) Mulțime de leși. *s.f., g.-d. art.* lehimii.
lehm (lem) (germ.) Rocă sedimentară detritică neconsolidată. *s.n., art.* lehmul.
lehuză v. **lăuză.**
lehuzi v. **lăuzi.**
lehuzie v. **lăuzie.**

leică[1] (pop.) Lele. *s.f., g.-d. art.* leichii.
leică[2] (reg.) Pâlnie. *s.f., g.-d. art.* leicii, *pl.* leici.
leiculiță (pop.) Leicuță. *s.f., g.-d. art.* leiculiței, *pl.* leiculițe.
leicușoară (pop.) Leicuță. *s.f., g.-d. art.* leicușoarei, *pl.* leicușoare.
leicuță[1] (pop.) Diminutiv al lui leică[1]; leiculiță, leicușoară. *s.f., g.-d. art.* leicuței, *pl.* leicuțe.
leicuță[2] (reg.) Diminutiv al lui leică[2]; pâlnioară. *s.f., g.-d. art.* leicuței, *pl.* leicuțe.
leishmania (leish *pron.* leș) (angl.) Protozoar parazit endocelular. *s.f., g.-d. art.* leishmania, *pl.* leishmanii.
leishmanioză (leș-, -ni-o-) Boală gravă din țările calde, provocată de leishmania. *s.f., g.-d. art.* leishmaniozei.
leit,-ă 1. (pop.) *A fi* (sau *a semăna* etc.) ~ (sau *~-poleit*) *cu...* = a fi întocmai, la fel cu... 2. (înv., despre îmbrăcăminte) Care cade perfect pe corpul cuiva. *adj., pl.* leiți,-te.
leiță (înv., pop.) Monedă de valore mică (egală cu 20 de parale), care a circulat în trecut. *s.f., g.-d. art.* leiței, *pl.* leițe.
lejer,-ă (despre îmbrăcăminte) Comod, ușor. *adj., pl.* lejeri,-e.
lejeritate 1. Ușurință. 2. Comoditate. *s.f., g.-d. art.* lejerității.
lekytos (gr.) Vas grecesc antic, în formă de ulcior, în care se păstra untdelemnul, folosit și ca vas funerar. *s.n.*
lela (pop., în expr.) *A umbla* ~ = a umbla fără rost, a hoinări. *adv.*
lele 1. (pop.) Termen de respect cu care se adresează la țară o persoană mai tânără unei femei mai în vârstă. 2. (în poezia populară) Iubită. 3. Femeie rea sau imorală. */A umbla în dorul ~ii* = a umbla fără rost, a hoinări. *Fiu* (sau *pui*) *de* ~ = om viclean, ticălos. *s.f., g.-d. art.* lelei.
lelică (pop.) Leliță. *s.f., g.-d. art.* lelicăi/lelichii.
lelicuță (pop.) Diminutiv al lui lelică. *s.f., art.* lelicuței, *pl.* lelicuțe.
lelișoară (pop.) Leliță. *s.f., g.-d. art.* lelișoarei, *pl.* lelișoare.
leliță (pop.) Diminutiv al lui lele; lelică, lelișoară, dadă. [*var.* liță[2] *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* leliței, *pl.* lelițe.
lemă 1. (mat.) Enunț preliminar care servește la demonstrarea unei teoreme. 2. (log.) Propoziție preliminară a unei demonstrații care trebuie demonstrată la rândul ei. 3. Element lexical; cuvânt explicat. *s.f., g.-d. art.* lemei, *pl.* leme.
lemling Nume dat unor mamifere rozătoare asemănătoare cu hârciogul, cu blana brună-roșcată, care trăiesc în regiunile nordice. *s.m., pl.* lemingi.
lemn 1. Țesut compact al unor plante superioare, prin care circulă seva. */A fi de* ~ (sau *ca ~ul*) = a nu simți nimic. *A rămâne ca de* ~ = a înlemni din cauza unei surprize. *A înghețа* ~ = a îngheța tun. 2. Material provenit din tulpina sau din ramurile unui arbore tăiat. */Doarme de poți să tai ~e pe el*, se spune despre cineva care doarme greu. 3. (înv., pop.) Copac, arbust. *s.n., pl.* lemne.
lemnacee (la pl.) Familie de plante monocotiledonate de tipul lintiței; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* lemnaceea, *g.-d. art.* lemnaceei, *pl.* lemnacee.
lemnar[1] Muncitor specializat în prelucrarea lemnului; dulgher. *s.m., pl.* lemnari.
lemnar[2] 1. Lemn gros pe care sunt crăpate lemnele; butuc. 2. Daltă cu ajutorul căreia este scobit lemnul. *s.n., pl.* lemnare.
lemnărie[1] 1. Totalitatea materialului lemnos folosit la o construcție. 2. Grămadă de lemne. *s.f., art.* lemnăria, *g.-d. art.* lemnăriei.
lemnărie[2] 1. Meseria lemnarului[1]; lemnărit. 2. Atelierul lemnarului[1]. *s.f., art.* lemnăria, *g.-d. art.* lemnăriei, *pl.* (2) lemnării, *art.* lemnăriile.
lemnărit Meseria lemnarului[1]. *s.n.*
lemn-câinesc Arbust cu frunze mici și groase, cultivat ca gard viu. *s.n.*
lemn-dulce Plantă erbacee cu flori mici, liliachii. *s.n.*
lemnișor Diminutiv al lui lemn. *s.n., pl.* lemnișoare.
lemnos,-oasă (despre țesuturi vegetale) De natura lemnului. //Format din lemn; care are aspectul lemnului. *adj., pl.* lemnoși,-oase.
lemnul-Domnului Arbust din familia compozitelor, cu flori galbene și cu miros de lămâie. *s.n. art.*
lemnuș 1. (reg.) Chibrit. 2. (bot.) Lemnul-Domnului. *s.n., pl.* lemnușe/lemnușuri.
lemuri Suflete ale morților în mitologia romană. *s.m. pl.*
lemurian (-ri-an) (la pl.) Subordin de mamifere primate asemănătoare cu maimuțele; (la sg.) animal din acest subordin. *s.m., pl.* lemurieni.
lenaj Țesătură subțire de lână. *s.n., pl.* lenajuri.
lenchi Situație favorabilă la jocul cu arșice. *s.n., pl.* lenchiuri.
lene Lipsă a dorinței de a munci; trândăvie, indolență. *s.f., g.-d. art.* lenei.
leneș[1] (la pl.) Familie de mamifere din America de Sud, care se mișcă încet și stau zile întregi agățate pe aceeași creangă; (la sg.) animal din această familie. *s.m., pl.* leneși.
leneș[2],**-ă** I. *adj.* Care trădează lene. *Mers* ~. II. *adj., s.m.* și *f.* (Om) căruia nu-i place să muncească. *adj., s.m.* și *f., pl.* leneși,-e.
lenevi *intr.* și *refl.* A rămâne sau a-i plăcea să rămână în inactivitate; a fi cuprins de lene. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lenevesc, *imperf. 3 sg.* leneveа; *conj. prez. 3* să leneveasсă.
lenevie Starea omului leneș; trândăvie. *s.f., art.* lenevia, *g.-d. art.* lenevіei.
lenevior,-oară (Cam) leneș. *adj., pl.* lenevіori,-oare.
lenevire Acțiunea de a (se) lenevi. *s.f., g.-d. art.* lenevirii.
lenevit Faptul de a lenevi. *s.n.*
lenevos,-oasă (înv., pop.) Leneș. *adj., pl.* lenevoși,-oase.
leninism Doctrina lui Lenin bazată pe marxism; marxism-leninism. *s.n.*
leninist,-ă (Adept) al leninismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* leniniști,-ste.
lenitiv[1] Medicament care calmează durerile. *s.n., pl.* lenitive.
lenitiv[2],**-ă** (despre medicamente) Care calmează durerile. *adj., pl.* lenitivi,-e.
lenjereasă Meseriașă care se ocupă de cusutul lenjeriei. *s.f., g.-d. art.* lenjeresei, *pl.* lenjerese.
lenjerie Rufărie de corp și de pat. *s.f., art.* lenjeria, *g.-d. art.* lenjeriei.
lenjuri Lenjerie. *s.n. pl.*
lenos,-oasă (rar) Leneș. *adj., pl.* lenoși,-oase.
lent,-ă Încet, domol. *adj., pl.* lenți,-te.
lentă Panglică (lată) de mătase pe care o poartă la ceremonii suveranii, demnitarii sau posesorii unor decorații. *s.f., g.-d. art.* lentei, *pl.* lente.
lentețe Încetineală. *s.f., art.* lentețea, *g.-d. art.* lenteței.
lenticelă Fiecare dintre porii din scoarța arborilor prin care se face respirația țesuturilor interne. *s.f., g.-d. art.* lenticelei, *pl.* lenticele.
lenticular,-ă În formă de lentilă. *adj., pl.* lenticulari,-e.
lentigo (med.) Pată pigmentată pe piele; pistrui. *s.n.*
lentilă 1. Piesă optică transparentă, formată din sisteme luminoase. /~ *de contact* = lentilă pentru corectarea vederii, aplicată direct pe globul ocular. 2. ~ *electronică* = dispozitiv format din sisteme de electrozi sau din combinații de magneți și electromagneți, utilizat pentru focalizarea fasciculelor de electroni. 3. Inel metalic de legătură între două țevi de metal sau între o țeavă și un perete de metal. 4. Lupă. *s.f., g.-d. art.* lentilei, *pl.* lentile.

lentitudine (livr.) Moliciune, apatie; lentoare. *s.f., g.-d. art.* lentitudinii.
lento (it., muz.) I. *adv.* Executat încet, lin. II. *s.n.* (Parte dintr-o) compoziţie muzicală executată lin. *adv.; s.n.*
lentoare Încetineală; (fig.) greutate, dificultate în înţelegere. *s.f., g.-d. art.* lentorii.
leoaică Femela leului[1]. *s.f., g.-d. art.* leoaicei, *pl.* leoaice.
leoarcă (leoar-) (fam.) Foarte ud, plin de apă. *adj. invar.; adv.*
leonin[1],-ă (le-o-) Ca de leu. */Contract* ~ = contract prin care una din părţi îşi asigură un câştig mai mare în dauna celeilalte. *adj., pl.* leonini,-e.
leonin[2],-ă (le-o-) (în sintagma) *Versuri* ~ = versuri în care rimează emistihurile. *Rimă* ~ = rimă cu două sau trei silabe asemănătoare. *adj., pl.* leonini,-e.
leop Interjecţie ce imită zgomotul căderii unui corp pe o suprafaţă netedă. *interj.*
leopard (le-o-) Animal carnivor cu blana gălbuie, cu pete negre sau roşcate, care trăieşte în zonele tropicale; panteră. *s.m., pl.* leoparzi.
leopăi v. **lipăi.**
leorbăi (leor-) *intr.* A flecări, a sporovăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* leorbăie/leorbăieşte, *imperf. 3 sg.* leorbăia; *conj. prez. 3* să leorbăie/să leorbăiască.
leorbăială (leor-) (reg.) Trăncăneală, flecăreală. *s.f., g.-d. art.* leorbăielii, *pl.* leorbăieli.
leorbău (leor-) (reg.) Om flecar. *s.m., art.* leorbăul, *pl.* leorbăi, *art.* leorbăii.
leorcăi (leor-) *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) face leoarcă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* leorcăie/leorcăieşte, *imperf. 3 sg.* leorcăia; *conj. prez. 3 sg.* să leorcăie/să leorcăiască.
leordă v. **ieurdă.**
leorpăi (leor-) *intr.* (reg.) A mânca sau a bea ceva sorbind cu zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* leorpăie/leorpăieşte, *imperf. 3 sg.* leorpăia; *conj. prez. 3* să leorpăie/să leorpăiască.
leorpăit (leor-) (reg.) Zgomot (neplăcut) produs de cel care mănâncă sau bea cu lăcomie. *s.n., pl.* leorpăituri.
lepăda (pop.) A. 1. *tr.* A lăsa ceva din mână, a arunca un obiect nefolositor. 2. *tr.* A-şi scoate haina, încălţămintea etc. */A(-şi)* ~ *masca* = a înceta de a se mai preface. 3. *intr.* (despre femei şi despre femelele animalelor) A avorta, a pierde o sarcină. *//tr.* (despre peşti) A depune icrele. B. (fig.) 1. *refl.* A se lăsa de..., a părăsi pe... 2. *tr.* A renunţa la ceva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* lepăd, *2 sg.* lepezi, *3* lepădă; *conj. prez. 3* să lepede.
lepădare (pop.) Acţiunea de a (se) lepăda. *s.f., g.-d. art.* lepădării, *pl.* lepădări.
lepădat (pop.) Faptul de a lepăda. *s.n.*
lepădătură (pop., fam.) 1. Copil născut înainte de termen. 2. (fig.) Persoană lipsită de caracter, decăzută. *s.f., g.-d. art.* lepădăturii, *pl.* lepădături.
lepedeu (reg.) Cearşaf. *s.n., art.* lepedeul, *pl.* lepedeie.
lepidodendron Arbore fosil din categoria ferigilor, cu coroană în formă de umbrelă. *s.m., pl.* lepidodendroni.
lepidolit Mică bogată în litiu şi fluor. *s.m., pl.* lepidoliţi.
lepidopter (la pl.) Ordin de insecte care include fluturii; (la sg.) fluture. [*var.* lepidoptera *s.f.*] *s.n., pl.* lepidoptere.
lepidoptera v. **lepidopter.**
lepidopterolog,-ă Specialist în studiul fluturilor. *s.m., pl.* lepidopterologi; *s.f., g.-d. art.* lepidopterologei, *pl.* lepidopterologe.
lepră 1. Boală contagioasă cronică, frecventă în zonele tropicale, care se manifestă prin apariţia unor leziuni pe piele, pe mucoase etc. //(fig.) Neajuns care subminează (un organism). 2. (fig.) Persoană fără caracter. *s.f., g.-d. art.* leprei, *pl.* lepre.
leprос,-oasă (Om) bolnav de lepră. *adj., s.m.* şi *f., pl.* leproşi,-oase.
leprozerie Spital sau colonie în care sunt izolaţi şi trataţi bolnavii de lepră. *s.f., art.* leprozeria, *g.-d. art.* leprozeriei, *pl.* leprozerii, *art.* leprozeriile.
lepşi *tr.* (reg.) A da cuiva palme; a pălmui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lepşesc, *imperf. 3 sg.* lepşea; *conj. prez.* să lepşească.
lepton (fiz.) Denumire generică pentru particulele elementare (electron, pozitron, neutron etc.). *s.m., pl.* leptoni.
leptospiră Agentul patogen al leptospirozei. *s.f., g.-d. art.* leptospirei, *pl.* leptospire.
leptospiroză Boală infectocontagioasă, comună animalelor şi oamenilor, caracterizată prin temperatură, icter etc. *s.f., g.-d. art.* leptospirozei, *pl.* leptospiroze.
lepui *tr.* A şlefui suprafaţa unei piese metalice cu ajutorul unor substanţe abrazive. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lepuiesc, *imperf. 3 sg.* lepuia; *conj. prez. 3* să lepuiască.
lepuire Acţiunea de a lepui. *s.f., g.-d. art.* lepuirii, *pl.* lepuiri.
lepuit Faptul de a lepui. *s.n., pl.* lepuituri.
ler/lerui/lerului (pop.) Cuvânt care se foloseşte ca refren în colinde. *interj.*
lerpenea (reg.) Efort pe care îl depune cineva pentru a face ceva. *s.f., art.* lerpeneaua, *g.-d. art.* lerpenelei.
lesă Curea cu care se leagă câinii. *s.f., g.-d. art.* lesei, *pl.* lese.
lesbian[1],-ă (-bi-an) (Locuitor) din insula Lesbos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lesbieni,-e.
lesbian[2],-ă (-bi-an) I. *adj.* Referitor la lesbianism. II. *s.f.* Femeie care practică lesbianismul. *adj., s.f., pl.* lesbieni,-e.
lesbianism (-bi-a-) Atracţie erotică între femei; safism. *s.n.*
lescaie v. **lăscaie.**
lesivaj Lesivare. *s.n.*
lesivare (geol.) Dizolvare şi spălare a sărurilor solubile din sol da către apa din precipitaţii; lesivaj. *s.f., g.-d. art.* lesivării, *pl.* lesivări.
lesne (înv., pop.) Cu uşurinţă, comod. *adv.*
lesnicios,-oasă (rar) Care este uşor de făcut, uşor de urmat. //Care înlesneşte o activitate. *adj., pl.* lesnicioşi,-oase.
lesniciune (rar) Uşurinţă de a face ceva. *s.f., g.-d. art.* lesniciunii, *pl.* lesniciuni.
lesothian,-ă (-ti-an) (Locuitor) din Lesotho. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lesothieni,-e.
lespede Placă de piatră cu care se pavează interiorul unor edificii, aleile etc.; piatră cu care se acoperă mormintele. *s.f., g.-d. art.* lespezii, *pl.* lespezi.
lespegioară v. **lespejoară.**
lespejoară (fam.) Diminutiv al lui lespede. [*var.* lespegioară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lespejoarei, *pl.* lespejoare.
lest 1. Încărcătură suplimentară (nisip, pietriş etc.) care asigură stabilitatea navelor, a baloanelor etc.; balast. 2. (fig.) Lucru nefolositor, inutil. *s.n., pl.* lesturi.
lesta *tr.* A încărca cu lest (o navă, o aeronavă etc.). *vb. I, ind. prez. 3* lestează.
lestare Acţiunea de a lesta. *s.f., g.-d. art.* lestării, *pl.* lestări.
leş[1] Organism mort; cadavru, stârv. *s.n., pl.* leşuri.
leş[2] v. **leah.**
leşesc,-ească 1. (înv.) Polonez. 2. *Raţă* ~ = rasă de raţe domestice, cu carne gustoasă. *adj., pl.* leşeşti.
leşeşte (înv.) Ca polonezii. *adv.*
leşia (-şi-a) *tr.* (pop.) A spăla cu leşie. *vb. I, ind. prez. 3* leşiază; *conj. prez. 3* să leşieze; *ger.* leşiind.
leşiaiă (-şi-a-) (pop.) Stare de moleşeală, de leşin; leşuială. *s.f., g.-d. art.* leşielii, *pl.* leşieli.

leşie Soluţie obţinută prin dizolvarea sodei sau a hidroxidului de potasiu ori prin fierberea cu apă a cenuşii de lemn, folosită la spălatul rufelor, în diferite procese industriale etc. *s.f., art.* leşia, *g.-d. art.* leşiei.
leşietic,-ă (-şi-e-) 1. Cu gust şi miros de leşie. 2. (fig.) Întunecat, mohorât. *Cer ~. adj., pl.* leşietici,-ce.
leşin 1. Pierdere subită şi trecătoare a cunoştinţei, provocată de o stare maladivă, de o emoţie puternică etc.; lipotimie. 2. Senzaţie de slăbiciune mare, provocată de foame, de sete etc. *s.n., pl.* leşinuri.
leşina *intr.* A suferi un leşin (1). */A ~ de râs* = a râde foarte mult. *vb. I, ind. prez. 3* leşină.
leşinat,-ă 1. Care a suferit un leşin. 2. Lipsit de vlagă, extenuat. *adj., pl.* leşinaţi,-te.
leşinătură (fam.) Fiinţă foarte slabă, lipsită de putere. *s.f., g.-d. art.* leşinăturii, *pl.* leşinături.
leşios,-oasă (-şi-os) Leşietic. *adj., pl.* leşioşi,-oase.
leşnic (reg.) Tip de plasă de pescuit. *s.n., pl.* leşnice.
leşuială (reg.) Leşială. *s.f., g.-d. art.* leşuielii, *pl.* leşuieli.
letal,-ă Care provoacă moartea; mortal. *adj., pl.* letali,-e.
letalitate (med.) Mortalitate. *s.f., g.-d. art.* letalităţii.
letargic,-ă Referitor la letargie. *adj., pl.* letargici,-ce.
letargie 1. Stare patologică caracterizată prin somn adânc, prelungit şi prin pierderea cunoştinţei. 2. (fig.) Apatie, amorţeală. *s.f., art.* letargia, *g.-d. art.* letargiei.
letcă (reg.) Unealtă care serveşte la depănatul firelor pe mosoare. *s.f., g.-d. art.* letcii, *pl.* letci.
letcon Unealtă folosită pentru lipirea pieselor metalice cu cositor, cu plumb etc.; ciocan de lipit. *s.n., pl.* letcoane.
leton,-ă (Locuitor) din Letonia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* letoni,-e.
letopiseţ Cronică. *s.n., pl.* letopiseţe.
letrină 1. (tipogr.) Iniţială (ornamentală) mai mare decât cele obişnuite. 2. Grup de majuscule imprimat pe pagina de dicţionar deasupra coloanelor; colontitlu. *s.f., g.-d. art.* letrinei, *pl.* letrine.
letrism Mişcare literară apărută în Franţa, care consideră că esenţa poeziei constă în simpla sonoritate a sunetelor, dispuse mai mult sau mai puţin arbitrar. *s.n.*
leturghie v. **liturghie.**
leţcaie v. **lăscaie.**
leu[1] 1. Mamifer carnivor de talie mare din familia felinelor, cu corpul acoperit cu blană scurtă şi cu coamă bogată. */Partea ~lui* = partea cea mai valoroasă dintr-o împărţeală. 2. (astr.) Numele unei constelaţii. *s.m., art.* leul, *pl.* lei, *art.* leii.
leu[2] Unitate monetară principală în România, egală cu 100 de bani; franc. *s.m., pl.* lei, *art.* leii.
leucă Parte a carului formată dintr-un lemn încovoiat, cu un capăt îmbucat în osie şi cu celălalt prins de loitră. */A fi lovit* (sau *trăsnit, pălit* etc.) *cu ~a* (*în cap*) = a) a fi zăpăcit, prostănac; b) a fi beat. *s.f., g.-d. art.* leucii, *pl.* leuci.
leucemie (le-u-) Boală de sânge caracterizată prin înmulţirea anormală a leucocitelor; leucoză. *s.f., art.* leucemia, *g.-d. art.* leucemiei.
leucină (le-u-) Aminoacid indispensabil în nutriţie, care se găseşte în splină, în pancreas. *s.f., g.-d. art.* leucinei, *pl.* leucine.
leucit (le-u-) Mineral din categoria silicaţilor, care conţine aluminiu şi potasiu. *s.n.*
leucobază (le-u-) (chim.) Compus obţinut prin reducerea anumitor materii colorante şi care, prin oxidare, formează din nou materia colorantă iniţială. *s.f., g.-d. art.* leucobazei, *pl.* leucobaze.
leucocidină (le-u-) Substanţă toxică secretată de unele bacterii patogene, care distruge leucocitele. *s.f., g.-d. art.* leucocidinei, *pl.* leucocidine.
leucocit (le-u-) Globulă albă din sânge, cu rol important în protejarea organismului împotriva microbilor. [*var.* leucocită *s.f.*] *s.n., pl.* leucocite.
leucocitar,-ă (le-u-) Referitor la leucocite. *adj., pl.* leucocitari,-e.
leucocită v. **leucocit.**
leucocitoză (le-u-) Creştere a numărului de leucocite din sânge, în procesul de apărare a organismului contra infecţiilor. *s.f., g.-d. art.* leucocitozei, *pl.* leucocitoze.
leucociturie (le-u-) Prezenţă a leucocitelor în urină; cantitate de leucocite prezente în urină. *s.f., art.* leucociturja, *g.-d. art.* leucociturjei, *pl.* leucociturji.
leucoderivat (le-u-) (chim.) Leucobază. *s.m., pl.* leucoderivaţi.
leucodermie (le-u-) Decolorare a pielii cauzată de absenţa unor pigmenţi locali. *s.f., art.* leucodermia, *g.-d. art.* leucodermiei, *pl.* leucodermii.
leucogramă (le-u-) Analiză care stabileşte numărul de leucocite din sânge. *s.f., g.-d. art.* leucogramei, *pl.* leucograme.
leucom (le-u-) Boală de ochi caracterizată prin formarea unor pete albe pe cornee; albeaţă. *s.n., pl.* leucoame.
leucometru (le-u-) Fotometru pentru determinarea gradului de alb al unei hârtii. *s.n., art.* leucometrul, *pl.* leucometre.
leucomielită (le-u-) Inflamaţie a substanţei albe din măduva spinării. *s.f., g.-d. art.* leucomielitei.
leuconichie (le-u-) Colorare în alb, parţială, a unghiilor. *s.f., art.* leuconichia, *g.-d. art.* leuconichiei.
leucopenie (le-u-) Scădere exagerată a numărului de globule albe din sânge. *s.f., art.* leucopenia, *g.-d. art.* leucopeniei, *pl.* leucopenii.
leucoplast (le-u-) Fâşie de pânză impregnată cu cauciuc, lipicioasă pe o parte, folosită la fixarea pansamentelor. *s.n., pl.* leucoplaste.
leucoplaste (le-u-) Plastide albe sau incolore din citoplasmă, care formează şi acumulează amidon. *s.n. pl.*
leucoplazie (le-u-) (med.) Îngroşare patologică a unei mucoase, determinând formarea unor pete albicioase-gălbui. *s.f., art.* leucoplazia, *g.-d. art.* leucoplaziei, *pl.* leucoplazii, *art.* leucoplaziile.
leucopoieză (le-u-) Proces de formare a leucocitelor. *s.f., g.-d. art.* leucopoiezei.
leucoree (le-u-) Scurgere vaginală albă, purulentă. *s.f., art.* leucoreea, *g.-d. art.* leucoreei, *pl.* leucoree.
leucotaxină (le-u-) (med.) Substanţă produsă de ţesuturile inflamate, care măreşte permeabilitatea capilară, uşurând migrarea leucocitelor spre focarul inflamator. *s.f., g.-d. art.* leucotaxinei.
leucoză (le-u-) (med.) Leucemie. */~a găinilor* = boală virotică transmisibilă, răspândită prin ouăle infectate ale găinilor. *s.f., g.-d. art.* leucozei.
leu-de-mare Mamifer acvatic asemănător cu foca, având un fel de coamă pe gât, piept şi omoplat. *s.m., pl.* lei-de-mare.
leul-furnicilor Insectă asemănătoare cu libelula. *s.m. art., pl.* leii-furnicilor.
leu-paraleu (pop.) Leu mare, cu o putere ieşită din comun; (fig.) persoană puternică, curajoasă. *s.m., pl.* lei-paralei.
leurdă (le-ur-) Plantă erbacee din familia liliaceelor, cu miros de usturoi. [*var.* leordă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* leurdei, *pl.* leurde.
leuşor[1] (le-u-) (pop.) Diminutiv al lui leu[1]; leuţ[1]. *s.m., pl.* leuşori.
leuşor[2] (le-u-) (pop.) Diminutiv al lui leu[2]; leuţ[2]. *s.m., pl.* leuşori.
leuştean (le-uş-) Plantă erbacee cu miros pătrunzător, ale cărei frunze sunt întrebuinţate în alimentaţie. *s.m.*
leuţ[1] (fam.) Leuşor[1]. *s.m., pl.* leuţi.

leuț[2] (fam.) Leușor[2]. *s.m., pl.* leuți.
leva/levă Unitate monetară principală în Bulgaria. *s.f., g.-d. art.* levei, *pl.* leve.
levantin[1] (geol.) Ultimul etaj al pliocenului din România. *s.n.*
levantin[2]**,-ă** I. *adj.* Referitor la Levant. //(depr.) Intrigant, necinstit. II. *adj., s.m.* și *f.* (Locuitor sau negustor) din Levant. *adj., s.m.* și *f., pl.* levantini,-e.
levată 1. Cantitatea de fire toarse scoasă de pe mosoarele unei mașini de filat. 2. (la jocul de cărți) Numărul de cărți adunate de jucătorul care câștigă la un moment dat. *s.f., g.-d. art.* levatei, *pl.* levate.
levă v. **leva.**
levănțică Plantă erbacee, cu flori albastre, plăcut mirositoare, întrebuințată în medicină și în industria parfumurilor. [*var.* leventică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* levănțicii.
levant[1] (înv.) 1. Damic, generos. 2. Voinic, viteaz. *adj., pl.* levenți.
levent[2]**/levînt** 1. Mercenar moldovean din oastea Țării Românești. 2. Marinar turc din Levant, luptător în marina de război a Imperiului otoman. *s.m., pl.* levenți/levînți.
leventică v. **levănțică.**
leviatan[1] (-vi-a-) Mașină pentru spălarea industrială a lânii. *s.n., pl.* leviatane.
Leviatan[2] (-vi-a-) Monstru biblic; căpcăun. *s.prop.m.*
leviер (-vi-er) Pârghie de manevră la o mașină, la un mecanism. *s.n., pl.* leviere.
leviga *tr.* A fărâmița un material, transformându-l în praf, prin amestecarea cu apă sau cu un alt lichid, urmată de o sedimentare. *vb. I, ind. prez. 3* levighează.
levigabil,-ă Care poate fi transformat în suspensie prin levigare. *adj., pl.* levigabili,-e.
levigare Acțiunea de a leviga; levigație. *s.f., g.-d. art.* levigării, *pl.* levigări.
levigație (-ți-e) Levigare. *s.f., art.* levigația, *g.-d. art.* levigației, *pl.* levigații, *art.* levigațiile.
levit Preot la vechii evrei. *s.m., pl.* leviți.
levitație (-ți-e) Capacitate a unor indivizi de a face să se ridice diverse corpuri sau de a se ridica ei înșiși de la pământ prin puterea voinței. [*var.* levitațiune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* levitației.
levitațiune v. **levitație.**
levizită Substanță toxică folosită ca gaz de luptă. *s.f., g.-d. art.* levizitei.
levogir,-ă (despre unele substanțe optice) Care deviază spre stânga planul de polarizare a luminii. *adj., pl.* levogiri,-e.
levrier (-vri-er) Câine de vânătoare, cu picioare înalte și puternice, specializat în vânarea iepurilor. *s.m., pl.* levrieri.
levuloză (biol.) Fructoză. *s.f., g.-d. art.* levulozei, *pl.* levuloze.
levură Ciupercă ce produce fermentația alcoolului. *s.f., g.-d. art.* levurii, *pl.* levuri.
lexem Cuvânt sau parte de cuvânt care servește ca suport al semnificației. *s.n., pl.* lexeme.
lexematic,-ă (lingv.) Referitor la lexem. *adj., pl.* lexematici,-ce.
lexic Totalitatea cuvintelor unei limbi; vocabular. *s.n.*
lexical,-ă Referitor la lexic; de lexic. *adj., pl.* lexicali,-e.
lexicograf,-ă Specialist în lexicografie. *s.m., pl.* lexicografi; *s.f., g.-d. art.* lexicografei, *pl.* lexicografe.
lexicografic,-ă Referitor la lexicografie, de lexicografie. *adj., pl.* lexicografici,-ce.
lexicografie 1. Ramură a lingvisticii care stabilește principiile și metodele de alcătuire a dicționarelor. 2. Totalitatea dicționarelor dintr-o țară, dintr-un domeniu etc. *s.f., art.* lexicografia, *g.-d. art.* lexicografiei.
lexicolog,-ă Specialist în lexicologie. *s.m., pl.* lexicologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* lexicologei, *pl.* lexicologe.
lexicologic,-ă Referitor la lexicologie; de lexicologie. *adj., pl.* lexicologici,-ce.
lexicologie Disciplină a lingvisticii care studiază problemele lexicului. *s.f., art.* lexicologia, *g.-d. art.* lexicologiei.
lexicon 1. Dicționar. 2. Enciclopedie de specialitate. *s.n., pl.* lexicoane.
leza *tr.* 1. A răni, a vătăma. //(fig.) A jigni. 2. A dăuna cuiva, a prejudicia (pe cineva). *vb. I, ind. prez. 3* lezează.
lezard (lezar) (fr.) Șopârlă. //Piele de șopârlă tăbăcită. *s.m.*
lezardă Panglică folosită pentru acoperirea îmbinărilor tapițeriei. *s.f., g.-d. art.* lezardei, *pl.* lezarde.
lezare Acțiunea de a leza; ofensă; rănire. *s.f., g.-d. art.* lezării, *pl.* lezări.
leziune (-zi-u-) Rană produsă prin lovire, rănire etc. sau ca urmare a unei maladii. *s.f., g.-d. art.* leziunii, *pl.* leziuni.
lezmaiestate/lezmajestate (în sintagma) *Crimă de ~* = ofensă adusă de cineva unui suveran și considerată de lege drept crimă. *s.f.*
lignă (li-a-) Nume dat plantelor agățătoare, cu tulpina foarte lungă, subțire și flexibilă, răspândite mai ales în zonele tropicale. *s.f., g.-d. art.* lignei, *pl.* ligne.
lignt (li-ant) Material fluid care are proprietatea de a lega prin întărire granulele unui material cu care este amestecat. *s.m., pl.* lianți.
lias (li-as) (geol.) Epoca inferioară a jurasicului; liasic[1]. *s.n.*
liasic[1] (li-a-) Lias. *s.n.*
liasic[2]**,-ă** (li-a-) Care aparține liasicului[1]. *adj., pl.* liasici,ce.
liază (li-a-) Enzimă care ajută la sinteza unor compuși. *s.f., g.-d. art.* liazei, *pl.* liaze.
libadea (înv.) Haină bărbătească lungă. *s.f., art.* libadeaua, *g.-d. art.* libadelei, *pl.* libadele, *art.* libadelele.
libanez,-ă (Locuitor) din Liban. *adj., s.m.* și *f., pl.* libanezi,-e.
libaniza *refl.* (despre o țară) A fi cuprins de interminabile lupte interne (ca Libanul). *vb. I, ind. prez. 3* se libanizează.
libarcă Gândac de noapte, brun-roșcat, care trăiește prin bucătării. *s.f., g.-d. art.* libărcii, *pl.* libărci.
libație (-ți-e) (în Antichitate) Act ritual prin care cineva gustă și apoi varsă o cupă (de vin, de lapte etc.) în cinstea zeilor. //(p. gener.) Închinare a paharului în cinstea cuiva la o petrecere. [*var.* libațiune *s.f.*] *s.f., art.* libația, *g.-d. art.* libației, *pl.* libații, *art.* libațiile.
libațiune v. **libație.**
libel Scriere satirică mai dură, mai violentă decât pamfletul. *s.n.*
libela *tr.* (livr.) A redacta corect un act judecătoresc. *vb. I, ind. prez. 3* libelează.
libelulă Insectă cu corpul lung și subțire, cu două perechi de aripi străvezii. *s.f., g.-d. art.* libelulei, *pl.* libelule.
liber[1] Strat de țesut fibros prin care circulă seva la plantele superioare. //Fibre extrase din scoarța unor arbori. *s.n., pl.* libere.
liber[2]**,-ă** 1. Care se bucură de libertate; independent, suveran. 2. (despre oameni) Care are posibilitatea de a acționa după voința sa. 3. (despre acțiuni) Care nu este supus unei restricții cu caracter arbitrar. */Traducere ~* = traducere care redă conținutul, fără să respecte riguros forma originalului. *Vers ~* = vers care nu e supus unei reguli fixe de măsură. *Lovitură ~* = (la unele jocuri sportive cu mingea) lovitură acordată unei echipe drept compensație pentru o greșeală comisă de echipa adversă. *Profesiune ~* = profesiune exercitată de o persoană pe cont propriu. 4. (despre timp) De care se poate dispune

după bunul plac. 5. (despre bănci, scaune, locuințe etc.) Neocupat, gol. 6. (despre oameni) Neangajat, disponibil. 7. Degajat, natural. /(adv.) *A vorbi ~* = a) a ține un discurs, o prelegere fără a citi; b) a spune deschis ceea ce gândește. 8. *Desen ~* = desen artistic efectuat fără ajutorul unui instrument. 9. *În aer ~* = în mijlocul naturii. *Sub cerul ~* = afară. *adj., pl.* liberi,-e.

libera 1. *tr.* și *refl.* (pop.) A da drumul sau a pleca acasă după satisfacerea stagiului militar. 2. *tr.* (înv.) A elibera. *vb. I, ind. prez. 3* liberează.

liberabil,-ă (despre imobile) Care poate fi eliberat (imediat). *adj., pl.* liberabili,-e.

liberal,-ă 1. *adj.* 1. Care aparține liberalismului. /*Burghezie ~* = parte a burgheziei adeptă a liberalismului. *Partid ~* = partid cu orientare liberalistă. 2. Iubitor de libertate. 3. Cu vederi largi; tolerant. II. *s.m.* și *f.* Membru al unui partid liberal. *adj., s.m.* și *f., pl.* liberali,-e.

liberalism 1. Doctrină politică și economică bazată pe libera inițiativă în economie. 2. Atitudine tolerantă; îngăduință. *s.n.*

liberalist,-ă Care susține liberalismul. *adj., pl.* liberaliști,-ste.

liberalitate (livr.) 1. Generozitate, dărnicie. 2. Act juridic de dispoziție în favoarea cuiva. *s.f., g.-d. art.* liberalității, *pl.* (2) liberalități.

liberaliza *tr.* și *refl.* A (se) face (mai) liber. *vb. I, ind. prez. 3* liberalizează.

liberalizare Acțiunea de a (se) liberaliza. /*~a prețurilor* = fluctuație a prețurilor în funcție de cerere și de ofertă. *s.f., g.-d. art.* liberalizării.

liber-arbitru (fil.) Totala independență a voinței umane față de orice determinare. *s.n., art.* liberul-arbitru.

liberare (pop.) Acțiunea de a (se) libera; lăsare la vatră. *s.f., g.-d. art.* liberării, *pl.* liberări.

liberator,-oare (înv., pop.) Eliberator. *adj., s.m.* și *f., pl.* liberatori,-oare.

liberatoriu,-ie (jur.) Care eliberează, care are drept urmare eliberarea de o obligație. *adj., pl.* liberatorii.

liberă practică Drept acordat cuiva (mai ales medicilor) de a-și practica meseria oriunde și oricând (fără supravegherea altcuiva). *adj.* + *s.f.*

liberă trecere Drept acordat cuiva de a trece printr-un spațiu care nu-i aparține. *adj.* + *s.f.*

liber consimțământ Consimțământ acordat în deplină libertate. *adj.* + *s.n.*

liber-cugetător,-oare Adept al unei gândiri independente, neinfluențate de religie sau de biserică. *s.m., pl.* liber-cugetători; *s.f., g.-d. art.* liber-cugetătoarei, *pl.* liber-cugetătoare.

liberian[1],-ă (-ri-an) (bot.) Care aparține liberului[1]. *adj., pl.* liberieni,-e.

liberian[2],-ă (Locuitor) din Liberia. *adj., s.m.* și *f., pl.* liberieni,-e.

libero[1] (it., muz.) Liber, nestingherit. *adv.*

libero[2] (la fotbal) Apărător care nu ocupă un post fix în schema jocului. *s.m., art.* liberoul, *pl.* libero.

liber-profesionist,-ă (-si-o-) Persoană care exercită o profesiune pe cont propriu. *s.m., pl.* liber-profesioniști; *s.f., g.-d. art.* liber-profesionistei, *pl.* liber-profesioniste.

liber schimb Libertate de intrare sau de ieșire a produselor dintr-o țară în alta (fără plata taxelor vamale). *adj.* + *s.n.*

liber-schimbism Politică economică bazată pe libertatea comerțului, renunțarea la taxe vamale și neamestecul statului în treburile întreprinzătorilor particulari. *s.n.*

liber-schimbist,-ă (Adept) al liber-schimbismului. *adj., s.m., pl.* liber-schimbiști,-ste.

libert Sclav roman eliberat. *s.m., pl.* liberți.

libertate 1. Posibilitatea de a acționa după propria voință sau dorință. /*A-și lua ~a să...* (sau *de a...*) = a-și permite să... 2. Starea unei persoane libere; starea unei persoane nesupuse unui stăpân; situația unei persoane care nu este întemnițată. /*A pune în ~* = a elibera din închisoare, din arest etc. 3. (la pl.) Drepturi cetățenești. /*~ individuală* = drept care garantează inviolabilitatea persoanei. *~ de conștiință* = dreptul unei persoane de a avea o opinie proprie. *~ de gândire* sau *~a cuvântului* = dreptul de a exprima prin viu grai sau prin scris opiniile proprii. *s.f., g.-d. art.* libertății, *pl.* (3) libertăți.

libertin,-ă (și s.) Care nu respectă regulile moralei și ale bunului-simț; ușuratic. *adj., pl.* libertini,-e.

libertinaj Comportament de libertin; destrăbălare. *s.n.*

libertinism Libertinaj. *s.n.*

libian,-ă (-bi-an) (Locuitor) din Libia. *adj., s.m.* și *f., pl.* libieni,-e.

libidinos,-oasă Desfrânat, lasciv, senzual. *adj., pl.* libidinoși,-oase.

libidinozitate (rar) Înclinare fără reținere spre plăcerile senzuale. *s.f., g.-d. art.* libidinozității, *pl.* libidinozități.

libido Apetit sexual. *s.n., art.* libidoul.

librar Vânzător de cărți sau proprietar al unei librării. //(înv.) Editor. *s.m., pl.* librari.

librație (-ți-e) 1. (astron.) Balansare ușoară, aparentă a Lunii. 2. Oscilație, unduire. *s.f., art.* librația, *g.-d. art.* librației, *pl.* librații, *art.* librațiile.

librărie 1. Magazin unde se vând cărți. 2. (înv.) Ocupația librarului. *s.f., art.* librăria, *g.-d. art.* librăriei, *pl.* librării, *art.* librăriile.

libret 1. Textul unei creații muzicale. 2. Carnet eliberat de casele de economii sau de bănci persoanelor care își depun aici economiile. *s.n., pl.* librete.

libretist Autor de librete (1). *s.m., pl.* libretiști.

licăr Ceea ce licărește; scânteie; sclipire, licărire. [*var.* licur *s.n.*] *s.n., pl.* licăre.

licări *intr.* 1. A răspândi o lumină slabă, intermitentă. 2. A sclipi, a luci. [*var.* licura, licuri *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* licărește, *imperf. 3 sg.* licărea; *conj. prez. 3* să licărească.

licărire Faptul de a licări; licărit, licăriș. 1. Lumină slabă, intermitentă. 2. Sclipire. [*var.* licurire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* licăririi, *pl.* licăriri.

licăriș (rar) Licărire. *s.n., pl.* licărișuri.

licărit Licărire, licăriș. *s.n., pl.* licărituri.

licăritor,-oare Care licărește. *adj., pl.* licăritori,-oare.

liceal,-ă (-ce-al) Referitor la liceu. *adj., pl.* liceali,-e.

licean,-ă (-ce-an) Elev de liceu. *s.m., pl.* liceeni; *s.f., g.-d. art.* liceenei, *pl.* liceene.

licență 1. Titlu obținut (în urma promovării unui examen) la terminarea studiilor superioare; examen pentru obținerea acestui titlu; diplomă care conferă acest titlu. 2. Autorizație pentru exercitarea unei activități (în comerț, transport etc.). 3. Contract prin care o persoană acordă alteia dreptul de a folosi invenția sa. 4. *~ poetică* = ușoară abatere de la normele gramaticale, folosită din necesități poetice. 5. Comportare care depășește bunacuviință. *s.f., g.-d. art.* licenței, *pl.* licențe.

licția (-ți-a) *tr.* (rar) A concedia pe cineva dintr-un serviciu. *vb. I, ind. prez. 3* licțiază, *1 pl.* licțiem; *conj. prez. 3* să licțieze; *ger.* licțiind.

licențiat,-ă (-ți-at) Persoană care posedă o licență. *s.m., pl.* licențiați; *s.f., g.-d. art.* licențiatei, *pl.* licențiate.

licențiere (-ți-e-) (rar) Acțiunea de a licenția. *s.f., g.-d. art.* licențierii, *pl.* licențieri.

licențios,-oasă (-ți-os) Necuviincios, imoral. *adj., pl.* licențioși,-oase.

licențiozitate (-ți-o-) Caracteristica a ceea ce este licențios; comportare, vorbă etc. licențioasă. *s.f., g.-d. art.* licențiozității, *pl.* licențiozități.

liceu Şcoală superioară ciclului gimnazial, în care se predau cunoştinţe necesare continuării studiilor în învăţământul superior sau diverse obiecte de specialitate. *s.n., art.* liceul, *pl.* licee.
liceu-pilot Liceu în care se fac experimente metodologice, ştiinţifice etc. pentru a servi drept model pentru alte licee. *s.n., pl.* licee-piloţi.
lichea Persoană lipsită de caracter, de demnitate; secătură. *s.f., art.* licheaua, *g.-d. art.* lichelei, *pl.* lichele, *art.* lichelele.
lichefia (-fi-a) *tr.* şi *refl.* A se transforma din stare gazoasă în stare lichidă. *vb. I, ind. prez. 3* lichefiază, *1 pl.* lichefiem; *conj. prez. 3* să lichefieze; *ger.* lichefiind.
lichefiabil,-ă (-fi-a-) Care poate fi lichefiat. *adj., pl.* lichefiabili,-e.
lichefiant,-ă (-fi-a-) Care produce lichefierea. *adj., pl.* lichefianţi,-te.
lichefiere (-fi-e-) Acţiunea de a (se) lichefia. *s.f., g.-d. art.* lichefierii, *pl.* lichefieri.
lichelism Lipsă de caracter; atitudine, comportare de lichea. *s.n.*
licheluţă (fam.) Diminutiv al lui lichea. *s.f., g.-d. art.* licheluţei, *pl.* licheluţe.
lichen 1. (la pl.) Grupă de plante inferioare care trăiesc pe ziduri, pe scoarţa copacilor bătrâni etc.; (la. sg.) plantă din această grupă. 2. Dermatoză caracterizată prin apariţia pe piele a unor proeminenţe care provoacă mâncărime. *s.m., pl.* licheni.
lichenificare (med.) Proces constând în îngroşarea exagerată a cutelor naturale ale pielii. *s.f., g.-d. art.* lichenificării.
lichenologie (bot.) Ramură a botanicii care se ocupă cu studiul lichenilor. *s.f., art.* lichenologia, *g.-d. art.* lichenologiei.
lichid[1] Substanţă care curge, având proprietatea de a lua forma vasului în care se află. *s.n., pl.* lichide.
lichid[2]**,-ă** 1. Care se află într-o stare intermediară între starea gazoasă şi starea solidă, care curge şi ia forma vasului în care se află. 2. (despre bani) De care se poate dispune imediat. 3. *Consoană ~ =* lichidă. *adj., pl.* lichizi,-de.
lichida *tr.* 1. A pune capăt, a încheia o acţiune, un fapt. 2. A îndeplini formalităţile pentru încetarea activităţii unei bănci, a unei întreprinderi etc. 3. A plăti o datorie. 4. (arg.) A omorî. *vb. I, ind. prez. 3* lichidează.
lichidabil,-ă Care poate fi lichidat. *adj., pl.* lichidabili,-e.
lichidare Acţiunea de a lichida. */În ~ =* în curs de desfiinţare. *s.f., g.-d. art.* lichidării, *pl.* lichidări.
lichidator,-oare Persoană care face lichidarea unei întreprinderi, a unei bănci etc. *s.m., pl.* lichidatori; *s.f., g.-d. art.* lichidatoarei, *pl.* lichidatoare.
lichidatorism (înv.) Curent de dreapta apărut în unele partide muncitoreşti, care preconiza lichidarea partidelor revoluţionare aflate în afara legii şi limitarea la formele legale de luptă. *s.n.*
lichidă Consoană laterală sau vibrantă. *s.f., g.-d. art.* lichidei, *pl.* lichide.
lichiditate 1. Însuşirea de a fi lichid[1]. 2. (fin.) Totalitatea bunurilor de care dispune o întreprindere, un patron etc. pentru a face plăţile în termen. *s.f., g.-d. art.* lichidităţii, *pl.* (2) lichidităţi.
lichior Băutură alcoolică preparată din spirt, sirop şi esenţe aromatice. *s.n., pl.* lichioruri.
licit,-ă Îngăduit de lege; legal. *adj., pl.* liciţi,-te.
licita 1. *tr.* A vinde la licitaţie. 2. *intr.* A face oferte în cadrul unei licitaţii; a oferta. *vb. I, ind. prez. 3* licitează.
licitant,-ă Persoană care face oferte în cadrul unei licitaţii. *s.m., pl.* licitanţi; *s.f., g.-d. art.* licitantei, *pl.* licitante.
licitare Acţiunea de a licita. *s.f., g.-d. art.* licitării, *pl.* licitări.
licitaţie (-ţi-e) Vânzare publică a unui bun, care se atribuie persoanei care a oferit preţul cel mai mare; mezat. [*var* licitaţiune *s.f.*] *s.f., art.* licitaţia, *g.-d. art.* licitaţiei, *pl.* licitaţii, *art.* licitaţiile.
licitaţiune v. **licitaţie.**
licoare 1. Băutură fină, savuroasă. 2. Medicament sub formă de sirop. 3. (chim.) Reactiv lichid folosit în anumite reacţii. *s.f., g.-d. art.* licorii, *pl.* licori.
licopodiu Plantă cu frunze mici, cu crengi înfurcate, care se aseamănă cu un picior de lup. //Pulbere obţinută din sporii acestei plante criptogame. *s.n., art.* licopodiul.
licorin v. **licurin.**
licorn (livr.) Inorog. *s.m., pl.* licorni.
licoros,-oasă (rar) Ca o licoare. *adj., pl.* licoroşi,-oase.
lictor (în Roma antică) Însoţitor al celor mai înalţi demnitari, care mergea înaintea lor purtând însemnele puterii. *s.m., pl.* lictori.
licuaţie (-cu-a-ţi-e) Proces de separare a elementelor cu puncte diferite de topire dintr-un amestec sau dintr-un aliaj. *s.f., art.* licuaţia, *g.-d. art.* licuaţiei, *pl.* licuaţii, *art.* licuaţiile.
licur v. **licăr.**
licura v. **licări.**
licuri v. **licări.**
licurici Insectă coleopteră care are pe abdomen organe care emit lumină fosforescentă. *s.m., pl.* licurici.
licurin Varietate de chefal afumat. [*var.* licorin *s.m.*] *s.m., pl.* licurini.
licurire v. **licărire.**
lider 1. Conducător al unui partid politic, al unei organizaţii etc. 2. Echipă, sportiv care se găseşte în fruntea unei competiţii. *s.m., pl.* lideri.
lidian,-ă (-di-an) (Locuitor) din Lidia antică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lidieni,-e.
lidită 1. Rocă de culoare închisă, alcătuită mai ales din calcedoniu şi cuarţ. 2. Exploziv pe bază de acid picric. *s.f., g.-d. art.* lidităi, *pl.* lidite.
liechtensteinian,-ă (lihtănştainian) (Locuitor) din Liechtenstein. *adj., s.m.* şi *f., pl.* liechtensteinieni,-e.
lied (lid) (germ.) Compoziţie muzicală cu caracter liric, creată pe textul unei poezii scurte. *s.n., pl.* lieduri.
lift Ascensor. *s.n., pl.* lifturi.
lifta *tr.* 1. (la tenis de câmp, tenis de masă, volei etc.) A trimite mingea peste fileu, imprimându-i un anumit efect. 2. (fam.) A sâcâi. 3. A aduce la suprafaţă ţiteiul din sonde. *vb. I, ind. prez. 3* liftează.
liftare Acţiunea de a lifta. *s.f., g.-d. art.* liftării, *pl.* liftări.
liftă 1. Termen injurios dat în trecut de românii ortodocşi popoarelor de altă religie; (p. ext.) cotropitor. 2. (depr.) Om rău, câinos; (p. ext.) animal rău. *s.f., g.-d. art.* liftei, *pl.* lifte.
liftier,-ă (-ti-er) Conducător de lift. *s.m., pl.* liftieri; *s.f., g.-d. art.* liftierei, *pl.* liftiere.
lifting 1. Operaţie estetică de eliminare a ridurilor. 2. (p. ext.) Curăţire. *s.n., pl.* liftinguri.
ligament Fascicul de fibre care leagă între ele părţi ale scheletului sau fixează organe. *s.n., pl.* ligamente.
ligamentoplastie (med.) Procedeu chirurgical de refacere a ligamentelor rupte ale unei articulaţii. *s.f., g.-d. art.* ligamentoplastiei, *pl.* ligamentoplastii.
ligamentos,-oasă (anat.) De natura ligamentului. *adj., pl.* ligamentoşi,-oase.
ligatură 1. (med.) Legare chirurgicală a unui vas de sânge sau a unui organ tubular. //Fir de catgut sau de aţă cu care se face o ligatură (1). 2. Semn grafic care conţine mai multe litere; logotip. *s.f., g.-d. art.* ligaturii, *pl.*, ligaturi.

ligă Uniune de oraşe, de state, de persoane etc. care au un ţel comun; asociaţie. *s.f., g.-d. art.* ligii, *pl.* ligi.
lighean Vas de metal, de plastic etc., larg şi puţin adânc, întrebuinţat la spălatul rufelor, al corpului etc. *s.n., pl.* ligheane/lighene.
lighenaş Diminutiv al lui lighean. *s.n., pl.* lighenaşe.
lighioaie v. **lighioană**.
lighioană (pop.) 1. Animal sălbatic. 2. (spec.) Pasăre de curte; orătanie. 3. (spec.) Insectă, gâză (vătămătoare). 4. Termen injurios dat unui om de nimic. 5. Calificativ glumeţ dat unui copil sau unui om matur. [*var.* lighioaie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lighioanei, *pl.* lighioane.
lignicol,-ă (biol., despre organisme animale sau vegetale) Care trăieşte pe lemne, pe putregaiuri. *adj., pl.* lignicoli,-e.
lignifica *tr.* şi *refl.* A (se) transforma în lemn; a (se) impregna cu lignină. *vb. I, ind. prez. 3* lignifică.
lignificare Acţiunea de a (se) lignifica. *s.f., g.-d. art.* lignificării, *pl.* lignificări.
lignină Substanţă organică complexă, care conferă rigiditate şi impermeabilitate ţesuturilor lemnoase. *s.f., g.-d. art.* lignini, *pl.* lignine.
lignit Cărbune natural inferior, de culoare brună-negricioasă. *s.m., pl.* ligniţi.
lignivor,-ă (despre animale) Care se hrăneşte cu ţesutul lemnos al plantelor. *adj., pl.* lignivori,-e.
lignofoliu (tehn.) Fanerit. *s.n., art.* lignofoliul.
ligroină Benzină uşoară, folosită ca solvent. *s.f., g.-d. art.* ligroinei.
ligulă (bot.) Formaţie apendiculară, care se află la frunzele gramineelor între limb şi teacă. *s.f., g.-d. art.* ligulei, *pl.* ligule.
ligur,-ă (mai ales la pl.) (Locuitor) care făcea parte dintr-o populaţie străveche aşezată în nord-vestul Italiei şi sud-estul Franţei, asimilată de celţi şi de romani. *adj., s.m.* şi *f., pl.* liguri,-e.
lihneală (înv.) Stare de slăbiciune cauzată de foame. *s.f., g.-d. art.* lihnelii, *pl.* lihneli.
lihnit,-ă (fam.) Foarte flămând, chinuit de foame. *adj., pl.* lihniţi,-te.
lila[1] Violet, liliachiu. *adj. invar.*
lila[2] Culoarea florilor de liliac; liliachiu, violet. *s.n., art.* lilaul.
liliac[1] (-li-ac) Arbust înalt cu flori albe sau colorate, plăcut mirositoare, cultivat ca plantă ornamentală; mălin. //Floarea acestui arbust. *s.m., pl.* liliaci.
liliac[2] (-li-ac) Mamifer insectivor nocturn, asemănător cu şoarecele, cu aripi formate dintr-o singură membrană. *s.m., pl.* liliaci.
liliac-de-munte (-li-ac) Liliac[1] sălbatic. *s.m., pl.* liliaci-de-munte.
liliacee (-li-a-) (la pl.) Familie de plante monocotiledonate cu bulbi, rizomi sau tuberculi; (la sg.) plantă din această familie (crinul, ceapa etc.). *s.f., art.* liliaceea, *g.-d. art.* liliaceei, *pl.* liliacee.
liliachiu,-ie (-li-a-) De culoarea florii de liliac[1]; violet (-deschis). *adj., pl.* liliachii.
liliai,-ă (-li-al) De culoarea crinului alb. *adj., pl.* liliali,-e.
liliput (rar) Mic, pitic. *Dicţionar ~. adj. invar.*
liliputan,-ă I. *adj.* De dimensiuni foarte mici. II. *adj., s.m.* şi *f.* Pitic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* liliputani,-e.
liliputanizare (rar) Micşorare exagerată. *s.f., g.-d. art.* liliputanizării.
liman 1. Ţărm, mal. */A ieşi la ~* = a scăpa dintr-o primejdie. *A duce* (sau *a scoate*) *la ~* = a salva (pe cineva). *A ajunge la un ~* = a ajunge la ţinta dorită. 2. Adăpost, refugiu. 3. Lac rezultat din depunerea de aluviuni la gura unui râu. *s.n., pl.* limanuri.
limax Nume dat mai multor moluşte gasteropode cu corpul lipsit de cochilie. *s.m., pl.* limacşi.
limb 1. Partea lată a unei frunze. 2. Marginea gradată a scării unui instrument de măsură. 3. Navă pentru operaţii de limbare. *s.n., pl.* limburi.
limba *tr.* A descărca (temporar) o navă în limburi, pentru a-i permite trecerea printr-un loc mai puţin adânc şi a o reîncărca după aceea. *vb. I, ind. prez. 3* limbează.
limba-apei (bot.) Broscariţă. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-apei.
limba-boului (bot.) Plantă erbacee acoperită cu peri aspri şi ţepoşi, având flori albe, roz sau albastre. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-boului.
limba-cucului (bot.) Plantă erbacee subalpină, cu flori de culoare albăstruie-liliachie. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-cucului.
limbaj 1. Sistem de sunete articulate, specific omului, prin care acesta îşi exprimă gândurile, sentimentele etc. */~ artificial* = orice sistem de semne nelingvistice care pot fi înţelese pe baza unor convenţii. 2. Mod specific de exprimare a sentimentelor şi a gândurilor în cadrul limbii naţionale. //(p. ext.) Orice mijloc de exprimare a ideilor sau a sentimentelor prin culoare, muzică etc. */~ artistic* = mod de exprimare specific artei. 3. Limba unei comunităţi. //(fig.) *~ comun* = mod, mijloc de înţelegere. 4. (inform.) Sistem de caractere şi simboluri folosit în programare. *s.n., pl.* limbaje.
limba-mielului (bot.) Plantă erbacee acoperită cu peri aspri, având flori albe sau albastre. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-mielului.
limba-oii (bot.) Plantă erbacee care creşte în locuri umede şi are frunzele dinţate, spinoase şi flori purpurii. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-oii.
limba-peştelui (bot.) Plantă erbacee cu frunze verzi-albăstrui şi cu flori violete. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-peştelui.
limbare Acţiunea de a limba. //Transportare a unei încărcături cu o navă fluvială până la o navă maritimă. *s.f., g.-d. art.* limbării, *pl.* limbări.
limbaret,-ă (fam.) Care vorbeşte mult; flecar; limbut. *adj., pl.* limbareţi,-e.
limbariţă 1. (bot.) Plantă care creşte în zone umede şi are tulpina dreaptă, ramificată şi flori mici, albe sau trandafirii. 2. (fig., fam.) Tendinţă de a vorbi mult şi fără rost, de a flecări. *s.f., g.-d. art.* limbariţei, *pl.* limbariţe.
limba-soacrei Numele unor specii de cactus. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-soacrei.
limba-şarpelui Ferigă mică, cu rizomul lung, cu o singură frunză, ovală. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-şarpelui.
limba-vrabiei (-bi-ei) Plantă erbacee cu tulpina dreaptă şi frunze lanceolate, cu flori mici, verzui. *s.f. art., g.-d. art.* limbii-vrabiei.
limbă A. Organ musculos mobil, situat în cavitatea bucală, servind la mestecarea şi înghiţirea alimentelor, la om fiind şi organul principal al vorbirii. */A-şi înghiţi ~a* = a) a mânca cu poftă; b) a se abţine de a spune ceva nepotrivit; c) a fi foarte tăcut. *A umbla* (sau *a alerga*) *cu ~a scoasă după ceva* (sau cineva) = a căuta cu orice preţ să găsească ceva sau pe cineva de care are mare nevoie. *A avea ~ lungă* sau *a fi lung de ~* (sau *~ lungă*) = a vorbi prea mult, a fi flecar. *A scoate* (sau *a-i ieşi*) *~a de-un cot* = a) a-şi pierde respiraţia, a gâfâi; b) a munci mult, a fi foarte obosit. *A avea mâncărime de* (sau *viermi la*) *~* = a fi limbut, a nu păstra o taină. *A fi slobod la ~* (sau *~ slobodă*) = a spune multe cu sinceritate şi fără prudenţă. *A-şi pune frâu la ~* sau *a-şi ţine* (sau *băga*) *~a* (*în gură*) = a se feri de a spune ceea ce nu trebuie. (*A avea*) *~ ascuţită* (sau *rea, de şarpe*) = (a fi) răutăcios, maliţios în tot ce spune. *A înţepa cu ~a* = a fi ironic. *A trage pe cineva de ~* = a descoase pe cineva. *A-şi muşca ~a* = a regreta că a vorbit ceea ce nu trebuia. *A-i sta pe ~* = a nu-şi putea aminti pe loc de ceva cunoscut. B. 1. Lim-

baj, grai. //Limbajul unei comunități umane, istoric constituite. /~ *comună* = a) stadiu în evoluția unei limbi, anterior diferențierii dialectale; b) koine. //Fel de exprimare propriu unei persoane, mai ales unui scriitor. /~ *de lemn* = formă de exprimare în care se folosesc mereu aceleași cuvinte sau îmbinări de cuvinte, lipsite de conținut. 2. Totalitatea altor procedee (decât sunetele articulate) folosite pentru a comunica. ~*a surdomuților*. 3. Vorbă, cuvânt; grai. /*Cu* ~ *de moarte* = ca ultimă dorință, exprimată pe patul de moarte. *A lega pe cineva cu* ~ *de moarte* = a obliga pe cineva (prin jurământ) să-ți îndeplinească o ultimă dorință înainte de moarte. 4. (înv.) Prizonier folosit ca informator despre situația armatei inamice. 5. (înv.) Popor, neam, națiune. C. Nume dat unor obiecte, instrumente etc. care seamănă cu limba (A). 1. Bară mobilă de metal atârnată în interiorul clopotului. 2. Fiecare dintre acele ceasornicului; pendulul unui orologiu. 3. Obiect de metal, de os etc. care ajută la încălțatul pantofilor. //Bucată de piele care acoperă deschizătura încălțămintei în locul unde se petrec șireturile. 4. Lama de metal a unui cuțit, a unui briceag etc. 5. Flacără de formă alungită. //Fâșie de lumină care străbate întunericul. 6. Fâșie lungă de pământ, de pădure etc. 7. Deschizătură lăsată la cotețul de pescuit. *s.f., g.-d. art.* limbii, *pl.* limbi.

limbă-de-mare Specie de pește marin cu corpul oval și asimetric, cu ambii ochi pe aceeași parte a corpului. *s.f., g.-d. art.* limbii-de-mare, *pl.* limbi-de-mare.

limbistică (înv.) Lingvistică. *s.f., g.-d. art.* limbisticii.

limbric Specie de viermi paraziți, cilindrici, care trăiesc în intestinele omului și ale unor animale. *s.m., pl.* limbrici.

limbricariță (pop.) Ascaridioză. *s.f., g.-d. art.* limbricariței, *pl.* limbricarițe.

limbut,-ă (Om) care vorbește mult (și fără rost); guraliv. *adj., s.m.* și *f., pl.* limbuți,-te.

limbuță Diminutiv al lui limbă. *s.f., g.-d. art.* limbuței, *pl.* limbuțe.

limbuți *intr.* (înv.) A vorbi prea mult; a flecări. *vb. IV, 1 sg.* și *3 pl.* limbutesc, *imperf. 3 sg.* limbutea; *conj. prez. 3* să limbutească.

limbuție Tendință de a vorbi mult (și fără rost); flecăreală. *s.f., art.* limbuția, *g.-d. art.* limbuției.

limes (lat.) Sistem de apărare construit de-a lungul granițelor Imperiului roman, alcătuit din ziduri de piatră sau din valuri de pământ. *s.n.*

limfadenie (med.) Hipertrofie a ganglionilor limfatici. *s.f., art.* limfadenia, *g.-d. art.* limfadeniei, *pl.* limfadenii, *art.* limfadeniile.

limfadenită Inflamare a ganglionilor limfatici. *s.f., g.-d. art.* limfadenitei, *pl.* limfadenite.

limfangită Inflamare a vaselor limfatice. *s.f., g.-d. art.* limfangitei, *pl.* limfangite.

limfatic,-ă 1. Referitor la limfă. /*Sistem* ~ = totalitatea țesuturilor, vaselor, glandelor care servesc la trecerea limfei din țesuturi în sistemul sangvin. *Ganglioni* ~ = ganglioni mici, care se găsesc mai ales în jurul articulațiilor, formând un sistem de apărare împotriva infiltrării microbilor. 2. (despre oameni) Care suferă de limfatism. *adj., pl.* limfatici,-ce.

limfatism Stare patologică cauzată de mărirea organelor limfatice și caracterizată prin paloare, oboseală etc. *s.n.*

limfă Lichid transparent sau alburiu-gălbui care transportă substanțe între sânge și țesuturi. *s.f., g.-d. art.* limfei, *pl.* limfe.

limfoblast (biol.) Celulă embrionară, precursoare a limfocitelor. *s.n., pl.* limfoblaste.

limfocit Leucocit care se găsește în sânge și în limfă și are un rol important în păstrarea imunității unui organism. [*var.* limfocită *s.f.*] *s.n., pl.* limfocite.

limfocită v. **limfocit.**

limfocitoză Creștere anormală a numărului de limfocite în sânge. *s.f., g.-d. art.* limfocitozei, *pl.* limfocitoze.

limfografie (med.) Radiografiere a vaselor limfatice cu ajutorul unei substanțe de contrast. *s.f., art.* limfografia, *g.-d. art.* limfografiei, *pl.* limfografii, *art.* limfografiile.

limfogranulomatoză Boală contagioasă care se manifestă prin hipertrofia ganglionilor limfatici. *s.f., g.-d. art.* limfogranulomatozei, *pl.* limfogranulomatoze.

limfoid,-ă (despre un țesut conjunctiv) În care se formează limfocite. *adj., pl.* limfoizi,-de.

limfopenie Scădere anormală a numărului limfocitelor din organism. *s.f., art.* limfopenia, *g.-d. art.* limfopeniei, *pl.* limfopenii, *art.* limfopeniile.

limfopoleză Proces de formare a limfocitelor sau a țesutului limfatic. *s.f., g.-d. art.* limfopoiezei.

limfosarcom (med.) Tumoare malignă a ganglionilor limfatici. *s.n., pl.* limfosarcoame.

limicol,-ă (despre animale) Care trăiește în mâlul apelor. *adj., pl.* limicoli,-e.

limigr (-mi-er) Copoi. *s.m., pl.* limigri.

liminar,-ă (livr.) Inițial, introductiv. *Declarație* ~. *adj., pl.* liminari,-e.

limita *tr.* și *refl.* A (se) fixa între anumite limite sau granițe; a (se) mărgini. *vb. I, ind. prez. 3* limitează.

limitabil,-ă Care poate fi limitat. *adj., pl.* limitabili,-e.

limitare Acțiunea de a (se) limita; mărginire. *s.f., g.-d. art.* limitării, *pl.* limitări.

limitativ,-ă Care limitează, care restrânge. *adj., pl.* limitativi,-e.

limitator 1. Aparat, dispozitiv care împiedică o mărime fizică să depășească anumite valori; limitor. 2. (rad.) Circuit electronic cu care se realizează limitarea semnalelor. *s.n., pl.* limitatoare.

limită 1. Margine a unei suprafețe, a unui obiect etc. 2. (mat.) Valoare fixă către care tind valorile unei mărimi variabile. 3. ~ *teritorială* = graniță, hotar. 4. (fig.) Punct până la care pot ajunge mijloacele, însușirile cuiva. /*La* ~ = în caz extrem. ~ *de vârstă* = vârstă până la care cineva poate ocupa o funcție publică. *s.f., g.-d. art.* limitei, *pl.* limite.

limitor Limitator. *s.n., pl.* limitoare.

limitrof,-ă Care se învecinează cu..., care se află la hotarul cu...; vecin. *adj., pl.* limitrofi,-e.

limnee Moluscă gasteropodă de apă dulce, cu cochilia spiralată. *s.f., art.* limneea, *g.-d. art.* limneei, *pl.* limnee.

limnigraf Limnimetru înregistrator. *s.n., pl.* limnigrafe.

limnimetrie Studiul variației nivelului unei ape curgătoare, unui lac etc. *s.f., art.* limnimetria, *g.-d. art.* limnimetriei.

limnimetru Instrument cu care se măsoară nivelul unui curs de apă, al unui lac sau al unui rezervor. *s.n., art.* limnimetrul, *pl.* limnimetre.

limnolog,-ă Specialist în limnologie. *s.m., pl.* limnologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* limnologei, *pl.* limnologe.

limnologie 1. Capitol al hidrologiei care studiază organismele din apele dulci. 2. Ramură a hidrologiei care se ocupă cu studiul lacurilor și al iazurilor. *s.f., art.* limnologia, *g.-d. art.* limnologiei.

limonadă Băutură răcoritoare preparată din zeamă de lămâie, apă și zahăr; citronadă. //(p. gener.) Băutură răcoritoare gazoasă preparată cu sirop de fructe. *s.f., g.-d. art.* limonadei, *pl.* limonade.

limonagiu (înv.) Fabricant sau vânzător de limonadă. *s.m., art.* limonagiul, *pl.* limonagii, *art.* limonagiii.

limonie (-ni-e) (înv.) Lămâie. *s.f., art.* limonia, *g.-d. art.* limoniei, *pl.* limonii, *art.* limoniile.

limonit Minereu de fier de culoare galbenă-brună sau roșcată. *s.n.*

limoniu,-ie (înv.) Galben (ca lămâia). *adj., pl.* limonii.
limoterapie (med.) Terapie prin reducerea alimentației. *s.f., art.* limoterapia, *g.-d. art.* limoterapiei, *pl.* limoterapii, *art.* limoterapiile.
limpede 1. (despre lichide) Curat, clar. 2. (despre cer, atmosferă etc.) Senin. //(despre ochi, privire) Pur; luminos. 3. (despre sunete) Clar, desluşit. 4. (despre minte, spirit) Lucid. 5. (despre idei, gânduri) Uşor de înţeles, clar. 6. (despre fapte, afirmaţii) Evident. *adj., pl.* limpezi.
limpejor,-oară (pop.) Diminutiv al lui limpede. *adj., pl.* limpejori,-oare.
limpezeală 1. Însuşirea a ceea ce este limpede; claritate, transparenţă. 2. Limpezire. *s.f., g.-d. art.* limpezelii, *pl.* limpezeli.
limpezi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face limpede; a (se) curăţa de impurităţi. 2. *tr.* A clăti cu apă ceea ce a fost spălat (cu săpun, cu detergent). 3. *refl.* (despre cer, atmosferă) A se însenina. 4. (despre ochi) A deveni limpede, curat. 5. *refl.* (despre glas) A deveni clar, desluşit. 6. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) lămuri, a (se) clarifica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* limpezesc, *imperf. 3 sg.* limpezea; *conj. prez. 3* să limpezească.
limpeziciune (rar) Limpezime. *s.f., g.-d. art.* limpeziciunii, *pl.* limpeziciuni.
limpezime 1. Calitatea de a fi limpede. 2. Întindere senină a văzduhului. 3. (fig.) Claritate, precizie. *s.f., g.-d. art.* limpezimii, *pl.* limpezimi.
limpezire Acţiunea de a (se) limpezi. *s.f., g.-d. art.* limpezirii, *pl.* limpeziri.
limpeziş (rar) 1. Întindere de apă limpede. 2. Suprafaţă de teren fără vegetaţie. 3. Întindere limpede a cerului. *s.n., pl.* limpezişuri.
limpezit 1. Limpezire. 2. (spec.) Clătire a rufelor. *s.n., pl.* limpeziturі.
limpeziu,-ie (rar) Limpede, transparent. *adj., pl.* limpezii.
limpid,-ă (livr.) Limpede. *adj., pl.* limpizi,-de.
limpiditate (livr.) Claritate. *s.f., g.-d. art.* limpidităţii, *pl.* limpidităţi.
limuzină Automobil de lux, închis, nedecapotabil. *s.f., g.-d. art.* limuzinei, *pl.* limuzine.
lin[1] Specie de peşte de apă dulce stătătoare, cu corpul gros. *s.m., pl.* lini.
lin[2] 1. Vas în care se storc strugurii. 2. Vas de doage în care se pun la fermentat prunele pentru ţuică. *s.n., pl.* linuri.
lin[3]**,-ă** 1. Care se mişcă sau se desfăşoară în mod egal, fără salturi. 2. (despre ape) Liniştit, fără valuri mari. 3. (despre pante, drumuri) Domol, uşor. 4. (despre sunete) Lipsit de intensitate. 5. (despre lumină, poetic) Cu o strălucire blândă. 6. Calm, liniştit. *adj., pl.* lini,-e.
linacee (la pl.) Familie de dicotiledonate cu fructe capsule, având ca reprezentant inul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* linaceea, *g.-d. art.* linaceei, *pl.* linacee.
linariţă (bot.) Plantă erbacee cu frunze înguste (ca ale inului), cu flori galbene, grupate în ciorchini. *s.f., g.-d. art.* linariţei, *pl.* linariţe.
linca/linca-linca (înv.) Cuvânt care imită sunetul unui clopot sau clopoţel; cling. *interj.*
lincăi *intr.* (rar, despre pânza unei bărci) A se umfla de vânt. *vb. IV, ind. prez. 3* lincăie, *imperf. 3 sg.* lincăia; *conj. prez. 3* să lincăie.
linchi *tr.* (reg.) A mânca un aliment lichid lingându-l (şi făcând un zgomot caracteristic cu limba). //A mânca fără poftă, în silă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* linchesc, *imperf. 3 sg.* linchea; *conj. prez. 3* să lincheaască.
linciuri *refl.* (reg.) A se juca în (sau cu) apă; a se bălăci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se linciureşte, *imperf. 3 sg.* se linciurea; *conj. prez. 3* să se linciureaască.
lindină (pop.) Ou de păduche. *s.f., g.-d. art.* lindinii, *pl.* lindini.
lindinos,-oasă (înv., pop.) Plin de lindini. //(p. ext.) Murdar, neîngrijit. *adj., pl.* lindinoşi,-oase.
lineal (-ne-al) 1. Instrument de forma unei bare, folosit la trasarea, măsurarea sau verificarea dimensiunilor. //(reg.) Riglă. 2. Dispozitiv de ghidare a materialului de laminat la intrarea în anumite laminoare. 3. Dispozitiv al maşinii de cusut care serveşte la executarea cusăturilor paralele cu marginea materialului. *s.n., pl.* lineale.
linear,-ă v. **liniar.**
linearitate v. **liniaritate.**
lingareţ,-ă (reg.) Care linge vasele de mâncare; pofticios. *adj., pl.* lingareţi,-e.
lingav,-ă (pop.) 1. Mofturos la mâncare. 2. Slab, pipernicit. *adj., pl.* lingavi,-e.
lingăreală (înv., reg.) Faptul de a (se) lingări; linguşeală. *s.f., g.-d. art.* lingărelii, *pl.* lingăreli.
lingări *tr.* şi *refl.* (înv., reg.) A linguşi, a flata pe cineva în mod slugarnic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lingăresc, *imperf. 3 sg.* lingărea; *conj. prez. 3* să lingăreaască.
lingău (fam.) 1. Om linguşitor şi slugarnic. 2. Om căruia îi place să mănânce mult (mai ales faţă de alţii). *s.m., art.* lingăul, *pl.* lingăi, *art.* lingăii.
linge *tr.* 1. A atinge cu limba (în mod repetat) ceva de mâncare. */A-şi ~ degetele* (sau *buzele*) ori (refl.) *a se ~ pe degete* (sau *pe buze*) = a) a trece cu limba peste buze sau degete ca manifestare a unei pofte mari, a unei senzaţii de plăcere etc.; b) a pofti la ceva. //(rar) A mânca, a devora. 2. (despre animale) A trece cu limba peste ceva; a-şi netezi cu limba părul. 3. (fam.) A linguşi cu slugărnicie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ling, *imperf. 3 sg.* lingea, *perf. s. 1 sg.* linsei, *1 pl.* linserăm; *part.* lins.
linge-blide (pop., fam.) Om care trăieşte pe socoteala altora; om de nimic. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui linge-blide, *pl.* linge-blide.
lingoare/lângoare (înv., pop.) Febră tifoidă. [*var.* lungoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lingorii/lângorii.
lingotieră (-ti-e-) Formă metalică în care se toarnă metalul sau aliajul topit pentru obţinerea lingourilor. *s.f., g.-d. art.* lingotierei, *pl.* lingotiere.
lingou Bloc de metal sau de aliaj obţinut prin turnare în lingotieră. *s.n., art.* lingoul, *pl.* lingouri.
lingual,-ă 1. (anat.) Care se referă la limbă. 2. *Sunet ~* = sunet la articularea căruia limba are rolul principal. *adj., pl.* linguali,-e.
linguist,-ă v. **lingvist.**
linguistic,-ă v. **lingvistic.**
linguistică v. **lingvistică.**
lingurar[1] Persoană care lucrează şi comercializează linguri de lemn. *s.m., pl.* lingurari.
lingurar[2] Poliţă pe care se ţin (la ţară) lingurile şi alte accesorii de bucătărie. *s.n., pl.* lingurare.
lingura-zânelor Ciupercă brun-roşcată care creşte pe copaci. *s.f. art., g.-d. art.* lingurii-zânelor.
lingură A. 1. Obiect de metal sau de lemn, alcătuit dintr-o parte ovală, scobită şi o coadă. /(fam.) *A atârna* (sau *a pune, a lega* cuiva) *~ile de gât* (sau *în, de brâu*) = a lăsa pe cineva nemâncat fiindcă a venit prea târziu la masă. *A(-şi) mânca banii* (sau *averea*) *cu ~a*, se spune despre un om (bogat) care cheltuieşte prea mult. 2. Conţinutul unei linguri (A, 1). B. Nume dat unor unelte sau piese asemănătoare cu o lingură (A, 1). 1. Nălucă metalică folosită la pescuit. 2. Tub cilindric prevăzut cu o supapă, folosit la extragerea ţiţeiului. 3. Unealtă de dogărie folosită la găurirea butucului roţii. *s.f., g.-d. art.* lingurii, *pl.* linguri.
lingurăreasă Femeie care face şi vinde linguri de lemn. *s.f., g.-d. art.* lingurăresei, *pl.* lingurărese.

lingurea/lingurică[1] Plantă din familia cruciferelor, cu frunze crestate și flori albe grupate în ciorchini. *s.f., g.-d. art.* lingurelei, *pl.* lingurele, *art.* lingurelele.
lingurea/lingurică[2] (pop.) Furca pieptului. *s.f., g.-d. art.* lingurelei.
linguriță-zânei Ciupercă lemnoasă care crește pe trunchiul și pe rădăcinile arborilor. *s.f. art., g.-d. art.* linguriței-zânei.
linguriță Diminutiv al lui lingură. *s.f., g.-d. art.* linguriței, *pl.* linguriițe.
linguroi (fam.) Augmentativ al lui lingură; polonic. */A mânca banii* (sau *paralele*) *cu ~ul* = a cheltui fără măsură. *s.n., pl.* linguroaie.
linguşeală Linguşire. *s.f., g.-d. art.* linguşelii, *pl.* linguşeli.
linguşi *tr.* şi *refl.* A căuta să câştige bunăvoinţa cuiva prin vorbe măgulitoare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* linguşesc, *imperf. 3 sg.* linguşea; *conj. prez. 3* să linguşească.
linguşire Acţiunea de a (se) linguşi; linguşeală, linguşitură. *s.f., g.-d. art.* linguşirii, *pl.* linguşiri.
linguşitor,-oare (şi s.) Care (se) linguşeşte. *adj., pl.* linguşitori,-oare.
linguşitură (rar) Linguşire. *s.f., g.-d. art.* linguşiturii, *pl.* linguşituri.
lingviform,-ă În formă de limbă. *adj., pl.* lingviformi,-e.
lingvist,-ă Specialist în lingvistică. [*var.* linguist,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* lingvişti; *s.f., g.-d. art.* lingvistei, *pl.* lingviste.
lingvistic,-ă Referitor la lingvistică. [*var.* linguistic,-ă *adj.*] *adj., pl.* lingvistici,-ce.
lingvistică Ştiinţă care studiază limba şi legile ei. */~ generală* = disciplină care studiază limba din punct de vedere al trăsăturilor ei generale. *~ matematică* = disciplină care studiază fenomenele de limbă cu mijloace matematice. *~ structurală* = disciplină care studiază relaţiile dintre compartimentele limbii şi caracterul sistematic al acesteia. [*var.* linguistică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lingvisticii, *pl.* lingvistici.
linia (-ni-a) *tr.* A trage linii. *vb. I, ind. prez. 3* liniază, *1 pl.* liniem; *conj. prez. 3* să liniez; *ger.* liniind.
liniament (-ni-a-) 1. Linie. 2. Prima schiţă a unei lucrări. *s.n., pl.* liniamente.
liniar,-ă (-ni-ar) 1. Care este în linie dreaptă; format numai din linii. */Desen ~* = desen în linii geometrice. *Mişcare ~* = mişcare rectilinie. //(adv.) În linie dreaptă. //(fig.) Simplu; uniform, plictisitor. 2. (despre ecuaţii) De gradul întâi; (despre funcţii) care conţine o variabilă exclusiv la puterea întâi. 3. (despre structura programelor şcolare) Care prevede însuşirea cunoştinţelor în formă definitivă, fără reluări succesive. [*var.* linear,-ă *adj.*] *adj., pl.* liniari,-e.
liniaritate (-ni-a-) Însuşirea de a fi liniar. [*var.* linearitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* liniarităţii.
liniat (-ni-at) Faptul de a linia. *s.n., pl.* liniaturi.
liniatură (-ni-a-) Totalitatea liniilor (verticale sau orizontale) imprimate pe coli, caiete etc. *s.f., g.-d. art.* liniaturii, *pl.* liniaturi.
linie (-ni-e) 1. Trăsătură simplă şi continuă, făcută pe o suprafaţă cu tocul, cu creionul etc. //(mat.) Figură descrisă de un punct în deplasare sau obţinută din intersecţia a două suprafeţe. 2. Trăsătură reală sau imaginară care indică o limită, o direcţie etc. */~ de plutire* (şi fig.) = linie obţinută prin intersecţia suprafeţei apei cu corpul unei nave. (fig.) *~ verde* = liber acces, cale liberă. 3. (fam.) Fiecare dintre subdiviziunile gradelor marcate pe termometru. 4. Riglă. 5. *În ~* = în şir drept, în aliniere. 6. Filiaţie. 7. Întindere a frontului de luptă. */~ de apărare* = sistem de fortificaţii şi trupe. 8. Traseu al unei căi de comunicaţie. //Legătură aeriană sau maritimă între două puncte. //Ansamblul conductelor care asigură transmiterea la distanţă a energiei electrice. //Ansamblul instalaţiilor şi al reţelei de şine pe care circulă trenurile, tramvaiele sau metrourile. 9. Itinerar de transport în comun. 10. (pl.) Trăsăturile caracteristice ale feţei cuiva, ale unui obiect; contur, profil. //Ţinută. 11. (fig.) Latura principală a unei probleme. */În ~ mari* (sau *generale*) = fără a intra în detalii. 12. (fig.) Orientare, direcţie a unei opinii, a unui curent etc. 13. Fel, chip, mod. 14. Gamă de produse (cosmetice). *s.f., art.* linia, *g.-d. art.* liniei, *pl.* linii, *art.* liniile.
liniere (-ni-e-) Acţiunea de a linia. *s.f., g.-d. art.* linierii, *pl.* liniери.
liniment Preparat farmaceutic (lichid sau semisolid) pentru frecţii sau aplicaţii locale. *s.n., pl.* linimente.
linioară (-ni-oa-) 1. Diminutiv al lui linie. 2. Liniuţă de unire; cratimă. *s.f., g.-d. art.* linioarei, *pl.* linioare.
liniometru (-ni-o-) Riglă gradată, de metal, utilizată pentru numărarea liniilor tipografice. *s.n., art.* liniometrul, *pl.* liniometre.
linişor,-oară (pop.) Diminutiv al lui lin[3]. *adj., pl.* linişori,-oare.
liniște 1. Lipsă de zgomot; tăcere. 2. Pace, seninătate sufletească. */În ~* = liniştit, netulburat. *s.f., g.-d. art.* liniştii.
liniști *refl.* şi *tr.* 1. A înceta sau a face să înceteze zgomotele, o activitate etc.; a (se) calma, a (se) potoli. 2. A deveni sau a face să fie lipsit de griji, de frământări etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* liniştesc, *imperf. 3 sg.* liniştea; *conj. prez. 3* să liniştească.
liniștire Acţiunea de a (se) linişti. *s.f., g.-d. art.* liniştirii, *pl.* liniştiri.
liniștitor,-oare Care linişteşte; calmant. *adj., pl.* liniştitori,-oare.
liniuță (-ni-u-) 1. Linioară; cratimă. 2. (fam.) Fiecare dintre subdiviziunile gradelor marcate pe un termometru. *s.f., g.-d. art.* liniuţei, *pl.* liniuţe.
link (angl., inform.) Legătură. *s.n., pl.* linkuri.
lino v. **linon.**
linograf Maşină tipografică de cules şi turnat rânduri. *s.n., pl.* linografe.
linografie Imprimare pe stofă. *s.f., art.* linografia, *g.-d. art.* linografiei, *pl.* linografii.
linogravură Gravură obţinută prin imprimarea unei plăci de linoleum. *s.f., g.-d. art.* linogravurii, *pl.* linogravuri.
linoleat (-le-at) Nume dat sărurilor de plumb, de mangan etc. ale acizilor graşi nesaturaţi, folosite ca acceleratori de uscare a uleiurilor sicative. *s.m., pl.* linoleaţi.
linoleic (-le-ic) (în sintagma) *Acid ~* = acid gras, nesaturat, conţinut în uleiurile sicative. *adj.*
linoleum (-le-um) Ţesătură textilă tratată special şi întrebuinţată ca izolant. *s.n., art.* linoleumul, *pl.* linoleumuri.
linon Olandă subţire pentru batiste, bluze etc. [*var.* lino, linou *s.n.*] *s.n., pl.* linonuri.
linotip Maşină tipografică de cules şi turnat rânduri întregi. *s.n., pl.* linotipuri.
linotipie 1. Culegere şi turnare a rândurilor tipografice cu linotipul. 2. Atelier unde se lucrează cu linotipul. *s.f., art.* linotipia, *g.-d. art.* linotipiei, *pl.* (2) linotipii, *art.* linotipiile.
linotipist,-ă Muncitor care lucrează la linotip. *s.m., pl.* linotipişti; *s.f., g.-d. art.* linotipistei, *pl.* linotipiste.
linou v. **linon.**
linoximă Amestec de ulei de in fiert cu substanţe sicative. *s.f., g.-d. art.* linoxinei.
lins,-ă 1. (despre păr) Cu firul drept, neondulat. 2. (fam., despre farfurii, oale etc.) În care n-a mai rămas mâncare. *adj., pl.* linşi,-se.

linşa *tr.* A ucide pe cineva prin linşaj, fără judecată. *vb. I, ind. prez. 3* linşează, *1 pl.* linşăm, *imperf. 3 sg.* linşa; *ger.* linşând.
linşaj Ucidere fără judecată a unei persoane de către o mulţime agitată; linşare. *s.n., pl.* linşaje.
linşare Linşaj. *s.f., g.-d. art.* linşării, *pl.* linşări.
lint Nume dat fibrelor lungi de bumbac obţinute după egrenare. *s.n.*
lînte 1. Plantă leguminoasă al cărei fruct este o păstaie cu seminţe plate, comestibile; fructul şi sămânţa acestei plante. */Până la un bob de ~* = absolut tot. *Pentru un blid de ~*, se spune despre cineva care a comis o josnicie, chiar şi pentru un profit neînsemnat. 2. (med. vet., pop.) Cisticercoză. *s.f., g.-d. art.* lintei.
lînters Puf care rămâne, după egrenare, pe seminţele de bumbac. *s.n.*
lîntiţă Nume dat mai multor plante acvatice, lipsite de frunze, care formează colonii pe suprafaţa apelor stătătoare. *s.f., g.-d. art.* lintiţei, *pl.* lintiţe.
lintou Element de construcţie, reprezentat de o grindă de susţinere, aşezată deasupra unei deschideri (uşă, fereastră). *s.n., art.* lintoul, *pl.* lintouri.
linţi (zool., pop.) Cisticerci. *s.m. pl.*
lintoliu Giulgiu. *s.n., art.* lintoliul, *pl.* lintolii, *art.* lintoliile.
linx (zool.) Râs. *s.m., pl.* lincşi.
liofil,-ă (li-o-) (despre particule coloidale) Care are afinitate pentru moleculele mediului de dispersie. *adj., pl.* liofili,-e.
liofiliza (li-o-) *tr.* A supune operaţiei de liofilizare. *vb. I, ind. prez. 3* liofilizează.
liofilizare (li-o-) Procedeu de conservare a unor produse biologice, alimentare sau medicamentoase, prin evaporarea apei în vid şi la temperaturi foarte scăzute. *s.f., g.-d. art.* liofilizării, *pl.* liofilizări.
liofob,-ă (li-o-) (despre particule coloidale) Care nu are afinitate pentru moleculele mediului de dispersie. *adj., pl.* liofobi,-e.
liogel (li-o-) Gel obţinut prin răcirea unui coloid liofil. *s.n., pl.* liogeluri.
liop Cuvânt care imită sunetul produs de un corp care cade pe un loc ud sau alunecos. *interj.*
liotă (pop., fam.) Adunătură, gloată. *s.f., g.-d. art.* liotei, *pl.* liote.
lip (reg.) Strat de murdărie; jeg. *s.n.*
lipa/lipa-lipa Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură dată cu palma sau de picioarele cuiva care merge în papuci ori desculţ. *interj.*
lipan[1] Peşte cu capul mic şi corpul argintiu, asemănător cu păstrăvul, care trăieşte în apele de munte. *s.m., pl.* lipani.
lipan[2] (bot.) Brusture. *s.m., pl.* lipani.
liparit (geol.) Rocă vulcanică formată din cuarţ, feldspat, oligoclaz şi biotit. *s.n., pl.* liparite.
lipază Enzimă care descompune grăsimile. *s.f., g.-d. art.* lipazei, *pl.* lipaze.
lipăi *intr.* 1. A produce un zgomot caracteristic, mergând desculţ sau în papuci ori lovind cu palma. 2. (despre animale) A mânca sau a bea ceva făcând un zgomot caracteristic cu limba. [*var.* lăpăi, leopăi, lopăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* lipăie, *imperf. 3 sg.* lipăia; *conj. prez. 3* să lipăie.
lipăit Faptul de a lipăi. *s.n.*
lipcan (înv.) Curier oficial care făcea legătura între ţările româneşti şi Constantinopol. *s.m., pl.* lipcani.
lipcă (reg., în expr.) *A sta ~ (undeva)* = a sta nemişcat. *adv.*
lipemie 1. (biol.) Cantitatea de lipide din sânge. 2. (med.) Creştere anormală a numărului de lipide din sânge. *s.f., art.* lipemia, *g.-d. art.* lipemiei.
lipi 1. *tr.* A uni, a asambla două obiecte, două părţi etc. cu ajutorul unei substanţe cleioase sau printr-un procedeu tehnic; a închide un plic. 2. *refl.* (despre ochi) A nu se putea deschide din cauza unei secreţii vâscoase; (fig.) a se închide din cauza oboselii. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) apropria strâns; a (se) alătura. /(tr.) *A ~ cuiva o palmă* = a trage cuiva o palmă. 4. *refl.* (fig.) A se apropia sufleteşte de cineva. 5. *tr.* A repara cu lut, cu tencuială etc. un zid. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lipesc, *imperf. 3 sg.* lipea; *conj. prez. 3* să lipească.
lipici[1] Nume dat mai multor plante erbacee care se lipesc uşor de haine sau de corpul animalelor. *s.m., pl.* lipici.
lipici[2] 1. Substanţă care serveşte pentru lipit (hârtia); clei. 2. (fig.) Farmec personal, capacitate de seducţie. */Cu ~* = atrăgător, fermecător. *A avea ~* = a fermeca. (rar) *A prinde ~ de cineva* = a se îndrăgosti de cineva. *s.n., pl.* lipiciuri.
lipicios,-oasă 1. Care se lipeşte; cleios. 2. (pop., despre boli) Molipsitor. 3. (fig., despre oameni) Atrăgător, fermecător. *adj., pl.* lipicioşi,-oase.
lipicioasă Plantă cu flori roz-roşietice, cu aspect lipicios. *s.f., g.-d. art.* lipicioasei.
lipiciozitate (-ci-o-) Caracter lipicios. *s.f., g.-d. art.* lipiciozităţii.
lipidă Substanţă organică grasă, componentă a materiei vii, insolubilă în apă. *s.f., g.-d. art.* lipidei, *pl.* lipide.
lipidemie Lipemie. *s.f., art.* lipidemia, *g.-d. art.* lipidemiei.
lipie Pâine rotundă, plată, puţin crescută. *s.f., art.* lipia, *g.-d. art.* lipiei, *pl.* lipii, *art.* lipiile.
lipiodol (-pi-o-) Substanţă de contrast pentru radiografii ale coloanei vertebrale. *s.n.*
lipire Faptul de a (se) lipi; lipit. *s.f., g.-d. art.* lipirii, *pl.* lipiri.
lipit Lipire. *s.n.*
lipitoare 1. Vierme anelid din apele dulci, cu corpul alungit, prevăzut cu două ventuze, care se hrăneşte cu sângele animalelor de al căror corp se lipeşte. 2. (fig.) Exploatator, parazit. 3. Pasăre călătoare arboricolă, care se hrăneşte cu insecte. *s.f., g.-d. art.* lipitorii, *pl.* lipitori.
lipitor,-oare Persoană care are meseria de a lipi. *s.m., pl.* lipitori; *s.f., g.-d. art.* lipitoarei, *pl.* lipitoare.
lipitură 1. Locul unde au fost lipite două lucruri; îmbinare. 2. Lut care serveşte la lipitul pereţilor, podelei etc. *s.f., g.-d. art.* lipiturii, *pl.* lipituri.
lipitan Rasă de cai de talie mare. *s.m., pl.* lipitani.
lipoblast (biol.) Celulă adipoasă. *s.n., pl.* lipoblaste.
lipocrom (biol.) Pigment de culoare galbenă din ţesutul adipos. *s.m., pl.* lipocromi.
lipodistrofie (med.) Distrofie a ţesutului adipos. *s.f., art.* lipodistrofia, *g.-d. art.* lipodistrofiei, *pl.* lipodistrofii, *art.* lipodistrofiile.
lipofibrom (med.) Tumoare mixtă, formată din ţesut adipos şi ţesut fibros. *s.n., pl.* lipofibroame.
lipoidă (-po-i-) Lipidă complexă, insolubilă în acetonă, care are proprietăţi diferite de ale lipidelor simple. *s.f., g.-d. art.* lipoidei, *pl.* lipoide.
lipoidoză (-po-i-) Încărcare cu grăsimi a celulelor unui organ. *s.f., g.-d. art.* lipoidozei, *pl.* lipoidoze.
lipoliză (biol.) Descompunere a grăsimilor în acizi graşi şi glicerină, în procesul digestiei. *s.f., g.-d. art.* lipolizei, *pl.* lipolize.
lipom Tumoare benignă de ţesut adipos. *s.n., pl.* lipoame.
lipomatoză Depunere anormală de grăsimi într-o anumită regiune a corpului. *s.f., g.-d. art.* lipomatozei, *pl.* lipomatoze.
liposarcom Tumoare malignă a ţesutului gras. *s.n., pl.* liposarcoame.
liposolubil,-ă (despre substanţe) Care se dizolvă în grăsimi. *adj., pl.* liposolubili,-e.

liposucție (-ți-e) Îndepărtare a surplusului de grăsime umană pe cale chirurgicală. *s.f., art.* liposucția, *g.-d. art.* liposucției, *pl.* liposucții, *art.* liposucțiile.
lipotimie (med.) Leșin. *s.f., art.* lipotimia, *g.-d. art.* lipotimiei, *pl.* lipotimii, *art.* lipotimiile.
lipovean Bărbat aparținând unei populații de origine rusă stabilită în Delta Dunării. *s.m., pl.* lipoveni.
lipoveancă Femeie aparținând unei populații de origine rusă stabilită în Delta Dunării. *s.f., g.-d. art.* lipovencei, *pl.* lipovence.
lipovenesc,-ească Care aparține lipovenilor. *adj., pl.* lipovenești.
lipovenește În stilul lipovenilor. *adv.*
lipovenime (rar) Totalitatea lipovenilor. *s.f., g.-d. art.* lipovenimii.
lipsă 1. Faptul de a nu fi într-un loc (unde trebuia să fie în mod obișnuit); absență. /(jur.) *În ~* = în contumacie. *În* (sau *din*) *~ de...* = nefiind, neavând ceva. *În ~a* (cuiva sau a ceva) = cât timp cineva sau ceva lipsește. *Mai bine ~* = mai bine renunț. //(adj.) Care lipsește. 2. Lucru care lipsește dintr-un ansamblu. 3. Scădere, deficiență,defect. 4. Faptul de a nu avea cele necesare; nevoie, sărăcie. 5. Trebuință. /*De ~* = necesar. *s.f., g.-d. art.* lipsei, *pl.* lipsuri.
lipscan (înv.) Negustor care aducea mărfuri de la Lipsca. *s.m., pl.* lipscani.
lipscănie (înv.) 1. Prăvălie de lipscan. 2. Marfă vândută de lipscani. *s.f., art.* lipscănia, *g.-d. art.* lipscăniei, *pl.* lipscănii, *art.* lipscăniile.
lipsi 1. *intr.* A nu (mai) fi, a nu se (mai) găsi acolo unde trebuia să se afle. //A nu avea ceva. 2. *intr.* (despre oameni) A absenta. //(la imper.) A dispărea, a fugi. 3. *intr.* A fi neîndestulător; a nu ajunge. /*Puțin lipsește* (sau *a ~i*) (*ca*) *să* (sau *că*) ... = cât pe-aici, aproape să ... *Asta* (sau *atâta*) (*îi*) *mai lipsește*, se spune în fața unei perspective neplăcute, adăugată la o neplăcere deja existentă. 4. *refl.* A se dispensa de ceva, a renunța la... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lipsesc, *imperf. 3 sg.* lipsea; *conj. prez. 3* să lipsească; *imper. 2 sg.* lipsește.
lipsire (înv.) Faptul de a (se) lipsi. /*~ de libertate* = sechestrare, arest. *s.f., g.-d. art.* lipsirii, *pl.* lipsiri.
lipsit,-ă Căruia îi lipsește, care nu are ceva. /*~ (de mijloace)* = sărac. *adj., pl.* lipsiți,-te.
Lira[1] Numele unei constelații din emisfera boreală; Ciobanul-cu-oile, Oierul. *s.prop.f., g.-d.* Lirei.
liră[1] 1. Instrument muzical rudimentar, cu coarde fixate pe un cadru în formă de arc îndoit. //(fig.) Inspirație poetică. 2. (tehn.) Dispozitiv în formă de liră utilizat pentru dilatarea unei conducte. 3. Priză de curent la vehiculele cu tracțiune electrică. *s.f., g.-d. art.* lirei, *pl.* lire.
liră[2] Unitate monetară principală în diferite țări. /*~ sterlină* = unitate bănească principală în Marea Britanie. *s.f., g.-d. art.* lirei, *pl.* lire.
liric,-ă 1. Afectiv, sentimental. /*Gen ~* = gen literar care cuprinde operele în care autorul își exprimă în mod direct propriile sentimente. 2. (fig.) Sensibil, sentimental. 3. Referitor la muzica de operă. 4. (despre voce) Care se caracterizează prin sonoritate dulce; (despre cântăreți) care are o astfel de voce. 5. (despre scriitori) Care scrie poezii lirice sau literatură lirică. *adj., pl.* lirici,-ce.
lirică 1. Totalitatea creațiilor lirice (ale unui autor, ale unei epoci, ale unui popor etc.). 2. Genul liric. *s.f., g.-d. art.* liricii.
liriciza *tr.* (livr.) A da (unei opere) un caracter liric. *vb. I, ind. prez. 3* liricizează.
liricizare Faptul de a liriciza. *s.f., g.-d. art.* liricizării, *pl.* liricizări.
lirism Conținut liric; inspirație lirică. *s.n.*
lisa *tr.* A spăla și a netezi lâna pieptănată. *vb. I, ind. prez. 3* lisează.
lisare Acțiunea de a lisa. *s.f., g.-d. art.* lisării, *pl.* lisări.
lisă 1. Bară orizontală așezată între stâlpii unei balustrade. 2. Bară metalică sau de lemn, montată perpendicular pe cadrele fuzelajului sau pe nervurile aripii unui avion. *s.f., g.-d. art.* lisei, *pl.* lise.
lisează Mașină pentru spălat și netezit lâna. *s.f., g.-d. art.* lisezei, *pl.* lisезe.
lista *tr.* 1. A înscrie într-o listă. 2. (inform.) A întocmi o listă (2). *vb. I, ind. prez. 3* listează.
listare Acțiunea de a scoate la imprimantă un document obținut cu ajutorul computerului. *s.f., g.-d. art.* listării, *pl.* listări.
listă 1. Foaie, document care conține date, nume de persoane etc. înșirate într-o anumită ordine. /*~ de bucate* = foaie în care sunt înscrise felurile de mâncare ce se servesc într-un restaurant. *~ civilă* = totalul sumei alocate pentru un suveran. 2. Lucrare întocmită la calculatorul electronic, cuprinzând rezultatul prelucrării datelor pe cartele perforate. *s.f., g.-d. art.* listei, *pl.* liste.
listel 1. (arhit.) Suprafață plană care separă canelurile unei coloane. 2. Cercul proeminent de la circumferința monedelor. *s.n., pl.* listeluri.
listeria Gen de bacil mic, foarte mobil. *s.f.*
listerioză (-ri-o-) Boală infecțioasă provocată de listeria. *s.f., g.-d. art.* listeriozei, *pl.* listerioze.
listing (angl., inform.) Rezultatul imprimat pe hârtie al unui proces de listare. *s.n.*
lișiță Pasăre călătoare de baltă, cu pene negre și cu o pată albă între ochi. *s.f., g.-d. art.* lișiței, *pl.* lișițe.
litanie (-ni-e) 1. Rugăciune lungă (rostită alternativ de preot și de credincioși). 2. Expunere lungă și plictisitoare. *s.f., art.* litania, *g.-d. art.* litaniei, *pl.* litanii, *art.* litaniile.
litargă Oxid de plumb cristalizat, folosit în vopsitorie, ceramică etc. *s.f., g.-d. art.* litargei.
litera *intr.* (telef.) A pronunța cuvinte străine sau neobișnuite prin litera inițială a unor cuvinte obișnuite, de obicei nume proprii. *vb. I, ind. prez. 3* literează.
literal,-ă 1. Care se reproduce cuvânt cu cuvânt; exact, textual. 2. (mat.) Care conține mărimi notate cu litere. *adj., pl.* literali,-e.
literalmente Exact, cu totul. *adv.*
literar,-ă Referitor la literatură, care corespunde normelor literaturii. /*Limbă ~* = aspectul cel mai îngrijit al limbii naționale. *adj., pl.* literari,-e.
literar-artistic,-ă Care aparține literaturii și artei. *adj., pl.* literar-artistici,-ce.
literare Acțiunea de a litera. *s.f., g.-d. art.* literării, *pl.* literări.
literariza *tr.* A da formă literară unei fraze, unui text etc.; a literaturiza. *vb. I, ind. prez. 3* literarizează.
literarizare Faptul de a literariza; literaturizare. *s.f., g.-d. art.* literarizării, *pl.* literarizări.
literar-muzical,-ă Care este literar și muzical. *adj., pl.* literar-muzicali,-e.
literat,-ă Om de litere; specialist în literatură. //Scriitor. *s.m., pl.* literați; *s.f., g.-d. art.* literatei, *pl.* literate.
literator,-oare (înv.) Literat. *s.m., pl.* literator; *s.f., g.-d. art.* literatoarei, *pl.* literatoare.
literatură 1. Creație artistică al cărei mijloc de exprimare este limba; beletristică. /(peior.) *A face ~* = a ocoli esențialul unei probleme printr-o exprimare abilă. 2. Totalitatea operelor literare ale unei epoci, ale unui scriitor etc. /*~ populară* = literatură creată de popor, având caracter oral, anonim și colectiv. *~ cultă* = literatură care aparține unor autori cunoscuți, transmisă prin scris. 3. Totalitatea lucrărilor referitoare la o anumită problemă, la un anumit subiect. *s.f., g.-d. art.* literaturii, *pl.* literaturi.
literatură-document Literatură cu caracter documentar. *s.f., g.-d. art.* literaturii-document.

literaturiz|a *tr.* A literariza. *vb. I, ind. prez. 3* literaturizează.
literaturizare Literarizare. *s.f., g.-d. art.* literaturizării, *pl.* literaturizări.
liter|ă 1. Semn grafic din alfabetul unei limbi, corespunzând, în general, unui fonem. */~ mare* = majusculă. *~ mică* = minusculă. 2. (fig.) Înțelesul strict, textual al unui fragment, al unui articol (de lege) etc. */~ cu ~* = până în cele mai mici detalii. *~a legii* (sau a *cărții*) = exact cum scrie într-o lege (sau într-o carte). *A rămâne* (sau *a deveni*) *~ moartă* = a nu mai avea valoare. 3. (la pl.) Studiul literaturii. //Științele umaniste. *s.f., g.-d. art.* liter|ei, *pl.* liter|e.
litiaz|ă (-ti-a-) Boală caracterizată prin formarea de nisip și de calculi în anumite organe. *~ biliară. s.f., g.-d. art.* litiaz|ei, *pl.* litiaz|e.
litiazic,-ă (-ti-a-) (med.) (Bolnav) de litiază. *adj., s.m.* și *f., pl.* litiazici,-ce.
liți|e (-ti-e) 1. Slujbă religioasă ortodoxă pentru obținerea unor roade bogate și pentru binecuvântarea celor aduse ca jertfă de credincioși. 2. Pâine care se sfințește la litie (1). *s.f., art.* liția, *g.-d. art.* liției, *pl.* liții, *art.* lițiile.
liți|er (-ti-er) Tavă pe care se pune litia. *s.n., pl.* liți|ere.
liți|eră (-ti-e-) Lectică. *s.f., g.-d. art.* liți|erei, *pl.* liți|ere.
litigant|ă (în sintagma) *Parte ~* = fiecare dintre părțile aflate în litigiu. *adj., pl.* litigante.
litigi|os,-oasă (-gi-os) Care este (sau poate fi) în litigiu. *adj., pl.* litigioși,-oase.
litigiu Conflict, ciocnire de interese între două persoane, state etc. *s.n., art.* litigiul, *pl.* litigii, *art.* litigiile.
liți|nă Oxid sau hidroxid de litiu. *s.f., g.-d. art.* liți|nei.
litispendență (jur.) Situație în care același litigiu este supus spre soluționare la două instanțe de același grad. *s.f., g.-d. art.* litispendenței.
liți|u Metal alcalin, alb-argintiu, foarte ușor, utilizat în medicină, în unele aliaje etc. *s.n., art.* liț|iul.
litocromi|e Procedeu tipografic de reproducere a unei picturi în culori. *s.f., art.* litocromi|a, *g.-d. art.* litocromi|ei.
litofag,-ă (despre unele animale) Care se hrănește cu nisip sau pietriș. *adj., pl.* litofagi,-ge.
litofit,-ă (despre plante) Care crește pe stânci, pe bolovăniș. *adj., pl.* litofiți,-te.
litogenez|ă Totalitatea proceselor de formare a sedimentelor și a rocilor sedimentare, în general. *s.f., g.-d. art.* litogenez|ei.
litograf,-ă Specialist în litografie. *s.m., pl.* litografi; *s.f., g.-d. art.* litografei, *pl.* litografe.
litografi|a (-fi-a) *tr.* A multiplica prin litografie. *vb. I, ind. prez. 3* litografiază, *1 pl.* litografiem; *conj. prez. 3* să litografieze; *ger.* litografiind.
litografic,-ă Referitor la litografie. *adj., pl.* litografici,-ce.
litografi|e 1. Metodă de reproducere și multiplicare a unor texte, desene etc., folosind negative imprimate pe piatră de calcar. 2. Atelier unde se execută aceste lucrări. 3. Desen, text reprodus în acest mod. *s.f., g.-d. art.* litografiei, *pl.* (2, 3) litografii.
litografier|e (-fi-e-) Acțiunea de a litografia. *s.f., g.-d. art.* litografierii.
litologie 1. Ramură a geologiei care studiază rocile sedimentare. 2. Compoziția unei roci sedimentare. *s.f., art.* litologia, *g.-d. art.* litologiei.
litopon Pigment alb, anorganic, compus din sulfat de bariu și sulfură de zinc. *s.n.*
litoral[1] Porțiune de teren situată de-a lungul țărmului unei mări, a unui ocean. *s.n., pl.* litoraluri.
litoral[2],-ă Referitor la litoral, care se află pe litoral. *adj., pl.* litorali,-e.
litosfer|ă Învelișul exterior solid al globului terestru. *s.f., g.-d. art.* litosferei.
litotamniu Algă marină roșie, asemănătoare cu un coral. *s.n., art.* litotamniul.
litot|ă Figură de stil care constă în micșorarea dimensiunilor unui obiect sau în diminuarea însușirilor acestuia pentru obținerea unui efect invers. *s.f., g.-d. art.* litotei, *pl.* litote.
litotipografi|e Reproducerea litografică a unei planșe imprimate cu caractere tipografice obișnuite. *s.f., art.* litotipografi|a, *g.-d. art.* litotipografiei.
litotom Instrument folosit în litotomie. *s.n., pl.* litotomuri.
litotomi|e (med.) Extragere chirurgicală a calculilor din organul care îi conține. *s.f., art.* litotomi|a, *g.-d. art.* litotomiei, *pl.* litotomii, *art.* litotomiile.
litotriți|e (med.) Sfărâmare și extragere a calculilor vezicali pe cale endoscopică. *s.f., art.* litotriți|a, *g.-d. art.* litotriției, *pl.* litotriții.
litotritor (med.) Instrument care servește la efectuarea litotriției. *s.n., pl.* litotritoare.
litou Desen sau tablou litografiat. *s.n., art.* litoul, *pl.* litouri.
litraj 1. Capacitatea, măsurată în litri, a unui recipient. 2. Capacitate cilindrică a unui motor. *s.n., pl.* litraje.
litră (pop.) Măsură de capacitate sau de greutate de un sfert de litru sau de kilogram. *s.f., g.-d. art.* litrei, *pl.* litre.
litru Unitate de măsură pentru capacități, egală cu volumul unui kilogram de apă pură la temperatura de + 4°C. *s.m., art.* litrul, *pl.* litri, *art.* litrii.
lituanian,-ă (-tu-a-ni-an) (Locuitor) din Lituania. *adj., s.m.* și *f., pl.* lituanieni,-e.
lituaniană (-tu-a-ni-a-) Limbă vorbită de lituanieni. *s.f., g.-d. art.* lituanienei.
liturghi|e Principala slujbă religioasă la creștini. */A da o ~* = a plăti preotului o sumă pentru a pomeni numele persoanelor înscrise pe o listă. [*var.* leturghie *s.f.*] *s.f., art.* liturghi|a, *g.-d. art.* liturghiei, *pl.* liturghii, *art.* liturghiile.
liturghier (-ghi-er) Carte care cuprinde rânduiala liturghiei. *s.n., pl.* liturghiere.
liturgic,-ă Referitor la liturghie. *adj., pl.* liturgici,-ce.
liturgică Ramură a teologiei care studiază istoria, formele și interpretarea cultului divin. *s.f., g.-d. art.* liturgicii.
liț|ă[1] Sârmă subțire care poate fi folosită drept conductor electric. *s.f., g.-d. art.* liț|ei, *pl.* liț|e.
liț|ă[2] v. **leliță.**
liț|caie v. **lăscaie.**
liud|e[1]/lud|e[1] (înv.) Birnic. *s.m., pl.* liuzi/liude/lude.
liud|e[2]/lud|e[2] (înv.) Unitate de contribuabili în Țara Românească, alcătuită dintr-un număr variabil de birnici. *s.n., pl.* liude/lude.
liur (reg.) Vin slab (amestecat cu apă); poșircă. *s.n.*
livadă 1. Suprafață de teren plantată cu pomi fructiferi. 2. Teren pe care se lasă să crească iarbă pentru cosit sau pentru pășunat. *s.f., g.-d. art.* livezii, *pl.* livezi.
livan[1] Arbore exotic din a cărui scoarță se extrage tămâia. *s.m., pl.* livani.
livan[2] Tămâie. *s.n.*
live (laiv) (angl.) În direct. *adj. invar.; adv.*
livid,-ă 1. Învinețit la față (de frig, de oboseală). 2. Palid. *adj., pl.* livizi,-de.
lividitate Paloare excesivă a feței. *s.f., g.-d. art.* lividității.
living Cameră de zi; living-room. *s.n., pl.* livinguri.
living-room (oo *pron.* u) (angl.) Living. *s.n., pl.* living-roomuri.
livra *tr.* A aduce, a furniza o marfă. *vb. I, ind. prez. 3* livrează.
livrabil,-ă Care poate fi livrat, furnizat. *adj., pl.* livrabili,-e.

livrare Acțiunea de a livra; furnizare. *s.f., g.-d. art.* livrării, *pl.* livrări.
livră 1. Unitate de măsură pentru greutăți de aproximativ 0,500 kg, folosită în țările anglo-saxone. 2. Veche monedă franceză. *s.f., g.-d. art.* livrei, *pl.* livre.
livrea Uniformă folosită de personalul de serviciu din restaurante, hoteluri sau din unele case particulare. *s.f., art.* livreaua, *g.-d. art.* livrelei, *pl.* livrele, *art.* livrelele.
livresc,-ă Întemeiat, bazat pe ceea ce există exclusiv în cărți. //(despre cuvinte, expresii) Folosit numai în cărți și de către oamenii culți. *adj., pl.* livrești.
livret Carnețel. /~ *militar* = document eliberat persoanelor care au satisfăcut serviciul militar. (tehn.) ~ *al utilajului* = document care cuprinde datele referitoare la un utilaj. *s.n., pl.* livrete.
lizã[1] Dezintegrare a elementelor organice sub influența unor agenți fizici, chimici etc. *s.f., g.-d. art.* lizei, *pl.* lize.
lizã[2] Cărucior pe două roți, folosit în fabricile de hârtie și în întreprinderile poligrafice pentru transportul hârtiei. *s.f., g.-d. art.* lizei, *pl.* lize.
lizeuză (-zö-) (fr.) Un fel de bolero purtat de femei peste cămașa de noapte. *s.f., g.-d. art.* lizeuzei, *pl.* lizeuze.
lizibil,-ă Care se poate citi ușor; citeț. *adj., pl.* lizibili,-e.
lizibilitate Calitatea a ceea ce este lizibil. *s.f., g.-d. art.* lizibilității.
lizierã (-zi-e-) 1. Margine a unei păduri. 2. Fâșie îngustă de material (stofă, mătase etc.) aplicată ca garnitură. *s.f., g.-d. art.* lizierei, *pl.* liziere.
lizigen,-ă Care provoacă o distrugere sau o disociere a celulelor. *adj., pl.* lizigeni,-e.
lizimetru Instrument cu care se măsoară cantitatea de apă de ploaie scursă în pământ. *s.n., art.* lizimetrul, *pl.* lizimetre.
lizinã Aminoacid indispensabil creșterii. *s.f., g.-d. art.* lizinei, *pl.* lizine.
lizol Lichid uleios dezinfectant. *s.n.*
lizozimã (biol.) Enzimă bacteriolitică prezentă în salivă, în lacrimi etc., cu funcție antibacteriană. *s.f., g.-d. art.* lizozimei, *pl.* lizozime.
llanos (lla *pron.* lia) (hisp.) Șesuri cu vegetație ierboasă din America de Sud. *s.n. pl.*
loaial,-ă v. **loial.**
loaialism v. **loialism.**
loaialist,-ă v. **loialist.**
loaialitate v. **loialitate.**
loazã (reg.) 1. Viță-de-vie. //Ramură verde; lăstar. 2. (fig.) Om de nimic. *s.f., g.-d. art.* loazei, *pl.* loaze.
lob[1] 1. Parte anatomică funcțională a unui organ intern, delimitată de rest prin cute adânci. 2. Partea inferioară a urechii externe. 3. Diviziune a unei frunze, a unei petale etc. 4. (arhit.) Element de construcție în formă de arc de cerc. *s.m., pl.* lobi.
lob[2] Lovitură folosită la jocul de tenis, prin care se imprimă mingii o traiectorie cât mai înaltă, peste capul adversarului, atunci când acesta se află într-o poziție avansată. *s.n., pl.* loburi.
loba *tr.* (sport) A face un lob[2]. *vb. I, ind. prez. 3* lobează.
lobar,-ă Care aparține lobului[1], referitor la lob[1]. *adj., pl.* lobari,-e.
lobat,-ă Care are lobi[1], format din lobi[1]. *adj., pl.* lobați,-te.
lobby (angl.) Grup de persoane care influențează, din afară, hotărârile unui parlament; grup de presiune. *s.n., art.* lobby-ul.
lobbysm (angl.) Acțiune de influențare a parlamentului sau a funcționarilor superiori de stat, de către anumite grupuri de afaceri. *s.n.*
lobdă v. **lodbă.**
lobectomie Ablațiune chirurgicală a unui lob (din plămân, din creier). *s.f., art.* lobectomia, *g.-d. art.* lobectomiei, *pl.* lobectomii, *art.* lobectomiile.
lobelie (-li-e) Plantă exotică cu flori frumos colorate. *s.f., art.* lobelia, *g.-d. art.* lobeliei, *pl.* lobelii, *art.* lobeliile.
lobelinã Extract de lobelie, cu efect stimulator asupra respirației. *s.f., g.-d. art.* lobelinei, *pl.* lobeline.
lobitã (med.) Inflamație a unui lob pulmonar. *s.f., g.-d. art.* lobitei, *pl.* lobite.
lobodã Plantă erbacee cu frunze comestibile. /(pop.) *A umbla ca vodă prin* ~ = a umbla fără rost, a pierde vremea. *s.f., g.-d. art.* lobodei, *pl.* lobode.
lobonț Ostaș care lupta pentru cauza Imperiului habsburgic. *s.m., pl.* lobonți.
lobul Lob[1] mic. *s.m., pl.* lobuli.
loc[1] A. 1. Punct sau porțiune determinată în spațiu. /*Din* (sau *de pe*) ~ = de acolo de unde se află cineva, stând nemișcat. *În* (sau *pe*) ~ = a) pe același bucată de pământ; b) neclintit; c) imediat, într-o clipă. *Pe* ~ *repaus* = comandă militară indicând ieșirea din nemișcare a soldatului și adoptarea unei poziții mai libere. *A pune pe cineva la ~ul lui* = a da cuiva o lecție de bună-cuviință. *A-i veni* (cuiva) *inima* (sau *sufletul*) *la* ~ = a i se potoli cuiva emoția. *A-i sta cuiva mintea în* ~, se spune când cineva se află în fața unui lucru de neînțeles. *A sta pe* ~ = a se opri (din mers). (fam.) *La* ~ *comanda* (sau *mișcarea*), se spune pentru a reveni asupra unei dispoziții (sau a unei mișcări greșite). *La un* ~ = împreună. *Până într-un* (sau *la un*) ~ = până la un punct sau până la un moment. *Din* ~ *în* ~ = ici și colo. *A nu-și* (*mai*) *afla* (sau *găsi*) *~ul* = a nu mai avea astâmpăr sau odihnă. *A nu mai avea* ~ *de cineva* = a) a fi incomodat de cineva; b) a se lega mereu de cineva. *A sta* (sau *a se ține, a rămâne, a încremeni*) *țintuit ~ului* (sau *pe* ~) = a sta neclintit. *A sta la un* ~ = a fi cuminte. *O palmă de* ~ = o distanță mică. ~ *de casă* = teren destinat construcției unei case. ~ *de veci* = mormânt. //(pop.) Bucată de pământ (cultivabil). 2. Regiune, ținut, țară, localitate în care s-a născut cineva. /*A fi de* ~ *din...* = a fi originar din... 3. Spațiu ocupat de cineva sau de ceva. /~ *de muncă* = întreprindere, instituție etc. în care o persoană își desfășoară în mod obișnuit activitatea. 4. Pasaj într-o scriere unde a apărut o anumită informație. B. 1. Slujbă, funcție. 2. Situație socială a cuiva. /(*A se pune*) *în ~ul cuiva* = (a se închipui) în situația cuiva (pentru a-l înțelege). C. 1. Moment potrivit; prilej; ocazie. /*A avea* ~ = a se produce. *A da* ~ *la...* = a determina. *A fi ~ul* = a fi cazul. *Din capul ~ului* = de la început. *s.n., pl.* locuri.
local[1] 1. Clădire de utilitate publică. 2. (spec.) Restaurant, birt. *s.n., pl.* localuri.
local[2]**,-ă** 1. Specific unui anumit loc, pentru un anumit loc. *Autorități* ~. *Taxe* ~. /*Culoare* ~ = șir de imagini, care, într-o descriere, redau ceea ce este caracteristic unei epoci, unei țări, unei societăți. *Tratament* ~ = tratament care se aplică direct pe locul bolnav. *Anestezie* ~ = anestezie limitat numai la partea care trebuie operată. 2. (mat.) Referitor la un singur punct sau la un mic domeniu din plan sau din spațiu. *adj., pl.* locali,-e.
localitate Așezare omenească (sat, comună etc.). *s.f., g.-d. art.* localității, *pl.* localități.
localiza 1. *tr.* și *refl.* A (se) limita, a (se) restrânge. 2. *tr.* A determina o acțiune în timp sau în spațiu. 3. *tr.* (despre opere literare) A da caracter local, a adapta la specificul unei epoci, unei regiuni etc. *vb. I, ind. prez. 3* localizează.
localizabil,-ă Care poate fi localizat. *adj., pl.* localizabili,-e.
localizare Acțiunea de a (se) localiza; precizare a pozițiilor unui obiect, ale unui fenomen etc. în timp sau în

sp... *cerebrale* = legarea ... proceselor psihice de anumite regiuni ale scoarței cerebrale. //Operă literară adaptată pentru a corespunde anumitor condiții de timp și loc. *s.f., g.-d. art.* localizării, *pl.* localizări.

localnic,-ă (Persoană) din localitatea despre care este vorba; (om) din partea locului. *adj., s.m.* și *f., pl.* localnici,-ce.

locantă/locandă (înv.) Ospătărie, birt. *s.f., g.-d. art.* locantei/locandei, *pl.* locante/locande.

locantier,-ă (-ti-er)/**locandier,-ă** (-di-er) (înv.) Persoană care ține o locantă. *s.m., pl.* locantieri/locandieri; *s.f., g.-d. art.* locantierei/locandierei, *pl.* locantiere /locandiere.

locaș[1] Spațiu lăsat liber într-o piesă sau într-un sistem tehnic, în care trebuie să intre altă piesă sau un element al altui sistem tehnic. *s.n., pl.* locașuri.

locaș[2] v. **lăcaș.**

locatar,-ă Persoană care locuiește stabil într-o casă. *s.m., pl.* locatari; *s.f., g.-d. art.* locatarei, *pl.* locatare.

locativ[1] (gram.) Caz în unele limbi, care arată locul unde se petrece o acțiune sau unde se află cineva. *s.n., pl.* locative.

locativ[2]**,-ă** Referitor la casele care se închiriază sau la spațiul de locuit. */Spațiu* ~ = totalitatea încăperilor locuite de cineva. *Valoare* ~ = venitul pe care îl poate aduce un imobil sau un apartament în cazul închirierii lui. *adj., pl.* locativi,-e.

locator[1] (în sintagma) ~ *radio* = radiolocator. *s.n., pl.* locatoare.

locator[2]**,-oare** Persoană care dă în locație un lucru. *s.m., pl.* locatori; *s.f., g.-d. art.* locatoarei, *pl.* locatoare.

locație (-ți-e) 1. Luare în folosință temporară a unui bun, cu plata unei chirii; închiriere. */Taxă de* ~ = penalizare plătită pentru depășirea termenului de încărcare sau descărcare a unui mijloc de transport. 2. (jur.) Contract prin care una dintre părți se obligă să asigure celeilalte, în schimbul unei anumite sume, folosința unui lucru, pentru un timp determinat. 3. (mar.) Determinare a poziției unei nave. [*var.* locațiune *s.f.*] *s.f., art.* locația, *g.-d. art.* locației, *pl.* locații, *art.* locațiile.

locațiune v. **locație.**

locă Boală care atacă larvele albinelor. *s.f., g.-d. art.* locei.

loch (loc) (fr.) Instrument cu care se măsoară viteza unei nave maritime. *s.n., pl.* lochuri.

lock-out (locaut) (angl.) Închidere temporară a unei întreprinderi pentru a nu satisface solicitările muncitorilor. *s.n., art.* lock-outul.

locma (înv.) 1. Mâncare (gustoasă). 2. Câștig; chilipir. *s.f., art.* locmaua, *g.-d. art.* locmalei, *pl.* locmale, *art.* locmalele.

loco[1]**-** Element de compunere a cuvintelor care înseamnă „referitor la un loc".

loco[2] 1. (în adrese) În aceeași localitate. 2. (referitor la mărfuri) La locul de producție sau la un punct de transport. *adv.*

locomobil,-ă (despre mașini) Care se poate deplasa la locul de utilizare. *adj., pl.* locomobili,-e.

locomobilă Mașină de forță montată pe roți care este folosită pentru pornirea altor mașini (agricole, forestiere etc.). *s.f., g.-d. art.* locomobilei, *pl.* locomobile.

locomotivă Vehicul de cale ferată folosit pentru tractarea vagoanelor. *s.f., g.-d. art.* locomotivei, *pl.* locomotive.

locomotor[1] Locomotivă cu motor electric. *s.n., pl.* locomotoare.

locomotor[2]**,-oare** (despre mușchi, organe etc.) Care servește pentru locomoție. *Aparat* ~. *adj., pl.* locomotori,-oare.

locomoție (-ți-e) 1. Mișcare, deplasare dintr-un loc în altul. 2. Funcție a organismelor vii care constă dintr-un complex de mișcări, realizate prin organe și mecanisme speciale. [*var.* locomoțiune *s.f.*] *s.f., art.* locomoția, *g.-d. art.* locomoției.

locomoțiune v. **locomoție.**

locotenent 1. Grad militar superior celui de sublocotenent. 2. (înv.) Locțiitor. *s.m., pl.* locotenenți; *abr.* lt.

locotenent-colonel Grad de ofițer superior mai mare decât maiorul. *s.m., pl.* locotenenți-colonei; *abr.* lt.-col.

locotenent-comandor Grad de ofițer din aviația sau marina militară echivalent cu maiorul. *s.m., pl.* locotenenți-comandori.

locotenent-major Grad de ofițer superior locotenentului. *s.m., pl.* locotenenți-majori; *abr.* lt.-maj.

locotenență (înv.) Funcția de locțiitor. /(în epoca modernă, în Țara Românească și în Moldova) ~ *domnească* = organ administrativ-politic care ținea locul domnitorului și exercita funcțiile acestuia. *s.f., g.-d. art.* locotenenței, *pl.* locotenențe.

locotractor Locomotivă de mică putere, folosită în stații, pentru manevre. *s.n., pl.* locotractoare.

locșor/locușor Diminutiv al lui loc. *s.n., pl.* locșoare /locușoare.

locțiitor,-oare (-ți-i-) Persoană care ține locul alteia într-o funcție, îndeplinind o parte din sarcinile acesteia. *s.m., pl.* locțiitori; *s.f., g.-d. art.* locțiitoarei, *pl.* locțiitoare.

locui 1. *intr.* A-și avea domiciliul undeva; a fi stabilit undeva. 2. *tr.* (înv.) A stabili pe cineva într-un loc; a coloniza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* locuiesc, *imperf. 3 sg.* locuia; *conj. prez. 3* să locuiască.

locuibil,-ă Care poate fi locuit. *adj., pl.* locuibili,-e.

locuință Casă, loc unde locuiește cineva; domiciliu. */~ tip* = locuință construită după același plan cu altele. *s.f., g.-d. art.* locuinței, *pl.* locuințe.

locuire Faptul de a locui undeva. *s.f., g.-d. art.* locuirii.

locuitor,-oare (-cu-i-) Persoană care își are domiciliul obișnuit într-un loc determinat (într-un oraș, într-o țară etc.). *s.m., pl.* locuitori; *s.f., g.-d. art.* locuitoarei, *pl.* locuitoare.

locul Cavitate a unui fruct în care se află semințele; lojă (B, 1). [*var.* locula *s.f.*] *s.m., pl.* locuri.

locular,-ă (bot.) Care este împărțit în mai multe loji. *adj., pl.* locular,-e.

locula v. **locul.**

locușor v. **locșor.**

locutor (lingv.) Vorbitor. *s.m., pl.* locutori.

locuțiune (-ți-u-) Grup de cuvinte cu înțeles unitar, care se comportă ca o singură parte de vorbire. *s.f., g.-d. art.* locuțiunii, *pl.* locuțiuni.

locvace (livr.) Care vorbește mult; vorbăreț, guraliv. *adj. invar.*

locvacitate (livr.) Însușirea persoanei locvace; limbuție. *s.f., g.-d. art.* locvacității.

lodbă/lobdă (reg.) Scândură groasă (cioplită numai cu securea); despicătură de lemn lungă și groasă. *s.f., g.-d. art.* lodbei/lobdei, *pl.* lodbe/lobde.

loden Stofă groasă și păroasă. //Pardesiu din stofă groasă și păroasă. *s.n., pl.* lodene.

loess (lös) Rocă de culoare galbenă-cenușie, cu un mare grad de fertilitate. *s.n., pl.* loessuri.

logaritm (mat.) Putere la care trebuie ridicat un număr pozitiv, numit bază, pentru a obține un număr dat. */~ zecimal* = logaritm având ca bază numărul 10. *Tablă* (sau *tabelă*) *de* ~ = tabelele logaritmului unor numere, cu care se pot calcula logaritmii tuturor numerelor. *s.m., pl.* logaritmi.

logaritma *tr.* A găsi logaritmul unui număr. *vb. I, ind. prez. 3* logaritmează.

logaritmic,-ă Realizat cu ajutorul logaritmilor. *adj., pl.* logaritmici,-ce.
logatom Cuvânt artificial, monosilabic, fără semnificație, folosit la aprecierea unei transmisiuni telefonice sau a audiției într-o sală. *s.m., pl.* logatomi.
loggia v. **logie.**
loghiotat/loghlotat (-ghi-o-) (înv.) Învățat grec; (în perioada fanariotă) dascăl grec. *s.m., pl.* loghiotați /loghiotați.
logic,-ă Conform cu legile logicii; rațional, corect. *adj., pl.* logici,-ce.
logică 1. Știință a demonstrației care studiază formele și legile gândirii, ale raționării corecte. */~ simbolică* (sau *matematică*) = ramură a logicii care folosește în cercetare metode matematice. *~a științei* = disciplină care cercetează elementele activității științifice: ipoteze, teorii etc. 2. Gândire justă, raționament corect. 3. Cerință firească; temei, rațiune. *s.f., g.-d. art.* logicii, *pl.* logici.
logicește (înv.) În mod logic. *adv.*
logician,-ă (-ci-an) Specialist în logică. *s.m., pl.* logicieni; *s.f., g.-d. art.* logicienei, *pl.* logiciene.
logicism Teorie care deduce matematica din logică. *s.n.*
logie (-gi-e) Galerie exterioară încorporată unei clădiri și deschisă spre exterior prin coloane. //Balcon prevăzut cu panouri, care împiedică pătrunderea directă a soarelui. [*var.* loggia *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* logiei, *pl.* logii, *art.* logiile.
logistic,-ă Referitor la logistică. *adj., pl.* logistici,-ce.
logistică 1. Logică simbolică (sau matematică). 2. Ansamblu de metode și de mijloace referitoare la organizarea unei activități, a unei întreprinderi etc. *s.f., g.-d. art.* logisticii.
logistician,-ă (-ci-an) Specialist în logistică. *s.m., pl.* logisticieni; *s.f., g.-d. art.* logisticienei, *pl.* logisticiene.
logo-1 Element de compunere care înseamnă „cuvânt", „vorbire".
logo2 Mic desen sau simbol care individualizează un produs, o firmă, un model etc. *s.n., art.* logoul, *pl.* logouri.
logodi *refl. recipr.* și *tr.* A (se) angaja prin logodnă să se căsătorească. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* logodesc, *imperf. 3 sg.* logodea; *conj. prez. 3* să logodească.
logodnă Ceremonie prin care un bărbat și o femeie se angajează să se căsătorească. //Petrecere organizată cu acest prilej. *s.f., g.-d. art.* logodnei, *pl.* logodne.
logodnic,-ă Persoană care s-a logodit cu cineva, considerată în raport cu acesta; (la pl.) perechea logodită. *s.m., pl.* logodnici; *s.f., g.-d. art.* logodnicei, *pl.* logodnice.
logofăt (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Mare dregător, membru al sfatului domnesc. */Mare ~* = (în Moldova) șef al cancelariei domnești; (în Muntenia) boier de divan care urma după ban. *~ al doilea* = locțiitorul marelui logofăt. *~ al treilea* = secretarul marelui logofăt. *~ de obiceiuri* = dregător care se ocupa de ceremonii. *~ de taină* (sau *domnesc*) = secretar particular al domnului. *~ de vistierie* = secretar al vistieriei domnești. *s.m., pl.* logofeți.
logofeteasă (înv.) Soția logofătului. *s.f., g.-d. art.* logofetesei, *pl.* logofetese.
logofețel (înv.) Diminutiv al lui logofăt; grămătic; copist. *s.m., pl.* logofeței, *art.* logofeții.
logofeție (înv.) Demnitatea de logofăt; cancelaria logofătului. *s.f., art.* logofeția, *g.-d. art.* logofeției, *pl.* logofeții *art.* logofețiile.
logog[illegible] echii greci) Scriitor, istoric. *s.m., pl.* logografi.
logogrif Jc distractiv care constă în găsirea unui cuvânt nou, eliminând, adăugând sau inversând sunete sau silabe într-un cuvânt dat; enigmă. *s.n., pl.* logogrifuri/logogrife.
logogrific,-ă Referitor la logogrif; (p. ext.) scris ilizibil. *adj., pl.* logogrifici,-ce.
logomahie (livr.) Discuție contradictorie referitoare la anumiți termeni. *s.f., art.* logomahia, *g.-d. art.* logomahiei.
logometru (fiz.) Instrument care măsoară raportul a două mărimi electrice. *s.n., art.* logometrul, *pl.* logometre.
logonevrotic,-ă (med.) (Bolnav) de logonevroză. *adj., s.m.* și *f., pl.* logonevrotici,-ce.
logonevroză (med.) Boală de natură nervoasă care se manifestă prin tulburarea vorbirii. *s.f., g.-d. art.* logonevrozei, *pl.* logonevroze.
logopatie Exprimare neclară, confuză a ideilor în vorbire. *s.f., art.* logopatia, *g.-d. art.* logopatiei, *pl.* logopatii, *art.* logopatiile.
logoped,-ă Specialist în logopedie. *s.m., pl.* logopezi; *s.f., g.-d. art.* logopedei, *pl.* logopede.
logopedie Ramură a pedagogiei care studiază posibilitățile înlăturării deficienților de vorbire. *s.f., art.* logopedia, *g.-d. art.* logopediei.
logoree (med.) Tendință de a vorbi mult și incoerent, specifică unor boli psihice. //(fam.) Faptul de a vorbi mult și inutil; limbuție. *s.f., art.* logoreea, *g.-d. art.* logoreei.
logoreic,-ă Care are logoree. *adj., pl.* logoreici,-ce.
logos 1. (în filosofia antică materialistă) Termen care desemnează ordinea cosmică, rațiunea cosmică sau destinul. 2. (fam., depr.) Cuvântare, discurs. *s.n., pl.* logosuri.
logotip Semn grafic care conține mai multe litere. *s.n., pl.* logotipuri.
lohii (med.) Scurgere provenită din uter după naștere. *s.f. pl.*
lohn (lon) (germ.) 1. Salariu, leafă. 2. Recompensă. *s.n., art.* lohnul.
loial,-ă Care este statornic, cinstit, sincer. [*var.* loial,-ă *adj.*] *adj., pl.* loiali,-e.
loialism Loialitate față de un regim politic. [*var.* loialism *s.n.*] *s.n.*
loialist,-ă Persoană loială. [*var* loialist,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* loialiști; *s.f., g.-d. art.* loialistei, *pl.* loialiste.
loialitate Însușirea persoanei loiale; lealitate; statornicie. [*var.* loialitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* loialității.
loisir (loazir) (fr.) Timp liber. *s.n., art.* loisirul.
loitră Fiecare din părțile laterale ale căruței. *s.f., g.-d. art.* loitrei, *pl.* loitre.
lojă A. 1. Fiecare dintre compartimentele pentru un număr restrâns de spectatori, așezate în jurul incintei unei săli de spectacol. */~a orchestrei* = spațiu în care stă orchestra, amenajat într-o sală de spectacol lângă scenă. 2. Cameră în care stă portarul unei instituții. 3. Organizație francmasonică. B. 1. Cavitate în floarea unei plante, în care se află semințele. 2. Loc ocupat de un organ anatomic. *s.f., art.* loja, *g.-d. art.* lojii, *pl.* loji.
lojniță (reg.) Leasă de nuiele pe care se usucă fructele. *s.f., g.-d. art.* lojniței, *pl.* lojnițe.
lolotă (reg.) Zgomot confuz de glasuri; gălăgie. *s.f., g.-d. art.* lolotei, *pl.* lolote.
lolotl *intr.* (reg.) A face gălăgie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lolotesc, *imperf. 3 sg.* lolotea; *conj. prez. 3* să lolotească.
lom Rangă specială folosită pentru așezarea șinelor de cale ferată. *s.n., pl.* lomuri.
lombalgie Durere localizată în regiunea lombară; durere de șale. [*var.* lumbalgie *s.f.*] *s.f., art.* lombalgia, *g.-d. art.* lombalgiei, *pl.* lombalgii, *art.* lombalgiile.
lombar,-ă (anat.) Referitor la regiunea lombară, la șale. *adj., pl.* lombari,-e.
lombard1 1. Împrumut garantat de titluri de rentă, acțiuni, obiecte de valoare etc. depuse ca gaj. 2. Instituție financiară care acordă acest tip de împrumuturi. *s.n., pl.* lombarduri.

lombard²,-ă (Locuitor) din Lombardia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lombarzi,-de.
lombarda *tr.* A depune în gaj efecte publice, obiecte de valoare etc. pentru un împrumut. *vb. I, ind. prez. 3* lombardează.
lombardare Acţiunea de a lombarda. *s.f., g.-d. art.* lombardării.
lombartrie (med.) Lombartroză. *s.f., g.-d. art.* lombartriei, *pl.* lombartrii.
lombartroză (med.) Artroză a articulaţiilor lombare; lombartrie. *s.f., g.-d. art.* lombartrozei, *pl.* lombartroze.
lombosciatică (-sci-a-) Durere lombară cu iradiere pe traiectul nervului sciatic. *s.f., g.-d. art.* lombosciaticii.
londonez,-ă (Locuitor) din Londra. *adj., s.m.* şi *f., pl.* londonezi,-e.
long-courrier (lon-curi) (fr.) Pachebot care transportă pasageri pe distanţe mari. *s.n.*
longdrink (angl.) Amestec alcoolic cu gheaţă, servit în pahare mari. *s.n.*
longeron v. **lonjeron.**
longevitate Durată lungă a vieţii. *s.f., g.-d. art.* longevităţii.
longeviv,-ă (Persoană) care trăieşte mult. *adj., s.m.* şi *f., pl.* longevivi,-e.
longilin,-ă (despre persoane) Cu corpul lung şi subţire. *adj., pl.* longilini,-e.
longitudinal,-ă Aşezat în (pe) lungime. *adj., pl.* longitudinali,-e.
longitudinală Nervură metalică care formează structura în sens longitudinal a navelor. *s.f., g.-d. art.* longitudinalei, *pl.* longitudinale.
longitudine Distanţă măsurată în grade a unui punct de pe glob faţă de primul meridian (de la Greenwich). *s.f., g.-d. art.* longitudinii, *pl.* longitudini.
longobard,-ă (mai ales la pl.) (Persoană) care aparţinea unor triburi migratoare ale germanilor răsăriteni, care, în sec. al VI-lea, s-au stabilit în nordul şi în centrul Italiei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* longobarzi,-de.
longrină 1. Grindă care susţine un cofraj, o galerie de mină etc. 2. Şină de oţel fixată paralel cu şinele căii ferate pentru a reduce pericolul de deraiere. *s.f., g.-d. art.* longrinei, *pl.* longrine.
lonjă Piesă sau instalaţie mobilă folosită pentru perfecţionarea unor mişcări acrobatice. *s.f., g.-d. art.* lonjei, *pl.* lonje.
lonjeron (tehn.) Grindă longitudinală montată în corpul unei construcţii, al unui agregat etc. pentru a le face rigide. [*var.* longeron *s.n.*] *s.n., pl.* lonjeroane.
look (luc) (angl.) Imagine personală, înfăţişare. *s.n., pl.* lookuri.
looping (luping) (angl.) Evoluţie acrobatică în care un avion descrie o buclă în plan vertical. *s.n., pl.* loopinguri.
lopată 1. Unealtă formată dintr-o placă de fier curbată, montată pe o coadă de lemn. */Cu ~a* = în cantitate mare, din belşug. //Cantitate de material cât se poate lua o dată cu această unealtă. //Unealtă de lemn cu care se bagă pâinea în cuptor. 2. Vâslă. *s.f., g.-d. art.* lopeţii, *pl.* lopeţi.
lopăi v. **lipăi.**
lopăta 1. *intr.* A vâsli. 2. *tr.* A întoarce cerealele cu lopata pentru a le aerisi. *vb. I, ind. prez. 3* lopătează.
lopătar¹ 1. Barcagiu, vâslaş. 2. Lucrător cu lopata. *s.m., pl.* lopătari.
lopătar² Pasăre migratoare, asemănătoare cu barza, cu ciocul lung şi lat, cu un moţ de pene pe cap. *s.m., pl.* lopătari.
lopătare Acţiunea de a lopăta. *s.f., g.-d. art.* lopătării, *pl.* lopătări.
lopăţică 1. Diminutiv al lui lopată. 2. Vătrai. *s.f., g.-d. art.* lopăţelei, *pl.* lopăţele, *art.* lopăţelele.
lord (în Anglia) 1. (în Evul Mediu) Mare proprietar funciar. 2. Titlu nobiliar ereditar sau conferit de monarh; persoană care poartă acest titlu. 3. Membru al camerei superioare a parlamentului britanic. *Camera ~lor. s.m., pl.* lorzi.
lordoză Deformare a părţii inferioare a coloanei vertebrale. *s.f., g.-d. art.* lordozei, *pl.* lordoze.
lori Mamifer lemurian nocturn, care trăieşte în India şi care se hrăneşte cu fructe şi cu seminţe. *s.m., pl.* lori, *art.* lorii.
lorică Armură medievală; platoşă, cuirasă. *s.f., g.-d. art.* loricei, *pl.* lorice.
lornetă v. **lornietă.**
lornietă (-nie-) Binoclu mic, folosit la spectacole; lornion. [*var.* lornetă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* lornietei, *pl.* lorniete.
lornion (-nion) 1. Ochelari plianţi, cu mâner. 2. Ochelari fixaţi pe nas cu ajutorul unui resort. *s.n., pl.* lornioane.
lostopană/lostopan (reg.) Bucată mare de pământ, de piatră etc. *s.f./s.n., pl.* lostopane.
lostriţă Peşte răpitor, cu corpul lung, asemănător cu păstrăvul, dar mai mare decât acesta. *s.f., g.-d. art.* lostriţei, *pl.* lostriţe.
lot 1. Fiecare dintre părţile în care a fost divizat un teren, o pădure etc; parcelă. 2. Grup de obiecte, de fiinţe etc. cu trăsături comune. 3. Grup de sportivi selecţio-naţi în vederea formării unei echipe. 4. Grup de produse asemănătoare ori identice, expediate sau primite în acelaşi timp. 5. (înv.) Loz, câştig. *s.n., pl.* loturi.
lotcă Barcă pescărească îngustă, cu pupa şi prora ridicate, manevrată cu ajutorul vâslelor. *s.f., g.-d. art.* lotcii, *pl.* lotci.
loterie Joc de noroc bazat pe tragerea la sorţi a unor numere. //(fig.) Noroc, hazard. *s.f., art.* loteria, *g.-d. art.* loteriei, *pl.* loterii, *art.* loteriile.
lotiform,-ă În forma unei flori de lotus. *adj., pl.* lotiformi,-e.
lotiza *tr.* (rar) A împărţi în loturi. *vb. I, ind. prez. 3* lotizează.
lotizare (rar) Acţiunea de a lotiza. *s.f., g.-d. art.* lotizării, *pl.* lotizări.
loto 1. Numele unui joc de societate cu cartoane imprimate cu diferite numere, pe care participanţii trebuie să le acopere cu jetoane corespunzătoare extrase la întâmplare; fisele şi cartoanele acestui joc. 2. Loterie. [*var.* loton *s.n.*] *s.n., art.* lotoul.
loton v. **loto.**
lotrit Silicat natural hidratat de calciu, magneziu, aluminiu şi fier, cristalizat, de culoare verde. *s.n.*
lotru, loatră I. *adj.* (reg.) Iute în mişcări. //Agil. II. *s.m.* şi *f.* (înv., pop.) Hoţ, tâlhar. //(pop.) Şmecher. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lotri, loatre.
lotus Plantă acvatică exotică, cu flori albastre mari. *s.m., pl.* lotuşi.
lotiona (-ţi-o-) *tr.* A frecţiona, a spăla cu o loţiune. *vb. I, ind. prez. 3* loţionează.
loţiune (-ţi-u-) Soluţie parfumată, uşor alcoolizată, folosită pentru îngrijirea pielii şi a părului. *s.f., g.-d. art.* loţiunii, *pl.* loţiuni.
lovealã 1. (rar) Lovitură. 2. (fam.) Potrivire, coincidenţă. *s.f., g.-d. art.* lovelii, *pl.* lovele.
lovele (arg.) Bani. *s.f. pl., art.* lovelele.
lovi 1. *tr., intr.* şi *refl.* A (se) atinge cu putere, a (se) izbi. 2. *tr.* A bate. 3. *tr.* (fig.) A aduce pagube, prejudicii. 4. *refl.* A se izbi de... */A se ~ cu capul de pragul de sus* = a dobândi experienţă în urma unor întâmplări neplăcute. 5. *tr.* A izbi într-o ţintă cu un proiectil. 6. *tr.* (despre stări fiziologice, boli etc.) A cuprinde brusc, a copleşi. 7. *refl. recipr.* (înv.) A se asemăna. */A se ~ ca nuca-n perete* = a nu se potrivi deloc. 8. *tr.* (înv.) A ataca. //*refl. recipr.*

A se lupta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lovesc, *imperf. 3 sg.* lovea; *conj. prez. 3* să lovească.
lovire Acţiunea de a (se) lovi. //Infracţiune care constă în atingerea unei persoane prin acte de violenţă fizică. //(înv.) Nenorocire. *s.f., g.-d. art.* lovirii, *pl.* loviri.
lovitură 1. Atingere bruscă şi puternică; izbitură. */~ de graţie* = (şi fig.) lovitură care răpune definitiv. 2. (fig.) Durere sufletească, necaz. 3. *~ de stat* = acţiune rapidă care urmăreşte înlocuirea puterii de stat cu o alta, prin forţă. *~ de teatru* = acţiune bruscă, rapidă, care schimbă total desfăşurarea unei acţiuni. (sport) *~ de pedeapsă* = lovitură avantajoasă acordată unei echipe pentru o incorectitudine comisă de un jucător al echipei adverse. *~ de colţ* = corner[1]. *~ de picior căzută* = dropgol. *s.f., g.-d. art.* loviturii, *pl.* lovituri.
low cost (low *pron.* lou) (angl., în sintagma) *Zbor ~* = zbor (aviatic) cu preţ redus. *adj. invar.*
loxodromă Curbă trasată pe o hartă reprezentând globul terestru care taie toate meridianele sub un unghi constant. *s.f., g.-d. art.* loxodromei, *pl.* loxodrome.
loxodromic,-ă (geogr.) Referitor la loxodromă. *adj., pl.* loxodromici,-ce.
loz Bilet de loterie. *s.n., pl.* lozuri.
lozie (-zi-e) Specie de salcie din ale cărei ramuri se fac împletituri. *s.f., art.* lozia, *g.-d. art.* loziei, *pl.* lozii, *art.* loziile.
lozincard,-ă (peior.) Cu caracter de lozincă; care exprimă un entuziasm fără temei, de paradă. *adj., pl.* lozincarzi,-de.
lozincă 1. Formulare concisă a unei idei, a unui îndemn etc. 2. Placardă, afiş cu o astfel de formulare. *s.f., g.-d. art.* lozincii, *pl.* lozinci.
LP (elpi) (angl., muz.) Disc mare de 33 cm. *s.n., art.* LP-ul, *pl.* LP-uri.
LSD (lesede) Halucinogen foarte nociv. *s.n., art.* LSD-ul.
lua (lu-a) *tr.* A. 1. A prinde un obiect în mână pentru a-l ţine sau pentru a-l duce în altă parte. */A(-şi) ~ picioarele la spinare*= a pleca (repede) de undeva. *A-şi ~ pălăria din* (sau *de pe cap*) = a saluta. *A ~ pasărea din zbor*, se spune despre un vânător foarte iscusit. *A-şi ~ seama* sau (intr.) *a-şi ~ de seamă* = a se răzgândi. *A nu-şi ~ ochii de la* (sau *de pe*)... = a privi cu insistenţă. *A-şi ~ o grijă de pe cap* = a scăpa de o grijă. *A i se ~* (cuiva) *o piatră de pe inimă*, se spune despre cineva care a scăpat de o grijă. *A se ~ de piept cu cineva* = a se încleşta la bătaie cu cineva. 2. A mânca în fugă, pe apucate. 3. (spec.) A bea, a înghiţi o doctorie. */A (o) ~ la măsea* = a bea peste măsură. 4. A pune pe sine o haină. /(fam.) *A-şi ~ nasul la purtare* = a se obrăznici. B. 1. A desprinde, a smulge. 2. A scoate ceva (dintr-o cantitate). */A ~* (cuiva) *sânge* = a face să curgă, printr-o incizie, sânge (pentru descongestionare, pentru analize etc.). 3. A deposeda pe cineva de un lucru (fără intenţia de a şi-l însuşi). */A-i ~ cuiva comanda* = a înlătura (pe cineva) dintr-un post de răspundere (în special de la conducerea unei unităţi militare). *A-i ~ cuiva ochii* (sau *văzul, vederile*) = a fermeca (pe cineva), a orbi prin strălucire, a impresiona foarte puternic. *A-i ~* (cuiva) *viaţa* (sau *sufletul, zilele*) = a omorî. *A-şi ~ viaţa* (sau *zilele*) = a se sinucide. //(pop.) A face să paralizeze o parte a corpului. C. 1. A-şi însuşi ceea ce i se cuvine; (p. ext.) a primi, a căpăta. 2. A-şi face rost de ceva; a găsi pe cineva sau ceva. */Ia-l dacă ai de unde* (sau *de unde nu-i*), se spune despre cineva (sau despre ceva) care nu se mai găseşte acolo unde era mai înainte. (fam.) *A nu şti de unde să iei pe cineva* = a nu-ţi aduce aminte în ce împrejurare ai cunoscut pe cineva. 3. A cumpăra. 4. A confisca. 5. A fura. 6. A contracta o boală molipsitoare. 7. A încasa o sumă de bani. *//refl. recipr.* A se căsători. 8. A se angaja, a se însărcina (cu ceva). */A ~ comanda* = a fi numit la conducerea unei unităţi sau acţiuni militare. (refl. recipr.) *A se ~ la sfadă* (sau *la ceartă* etc.) = a se certa. 9. *A ~ cu chirie* = a închiria. *A ~ în arendă* = a arenda. *A ~ parte* = a participa. *A ~ fiinţă* = a înfiinţa. *A ~ un nou aspect, o nouă formă* = a se transforma. *A ~ veste* (sau *scrisoare*) = a primi veste (sau scrisoare). *//intr.* (despre vase) A avea o anumită capacitate. D. 1. A duce cu sine. */A-şi ~ ziua bună* = a se despărţi de cineva rostind cuvinte de rămas bun. *A-şi ~ tălpăşiţa* (sau *catrafusele*) = a o şterge. *A ~* (pe cineva) *pe sus* = a lua (pe cineva) fără veste, cu forţa. *A-l ~ moartea* sau *Dumnezeu* (ori, depr., *dracul, naiba*) = a muri. //A duce cu sine una sau mai multe persoane cu rol de însoţitor. 2. (despre vehicule) A transporta. E. A trata pe cineva într-un anumit fel. */A ~* (pe cineva) *cu binele* (sau *cu frumosul, cu binişorul* etc.) = a trata (pe cineva) cu menajamente. *A ~* (pe cineva) *la rost* (sau *la trei parale, la trei păzeşte* etc.) = a-i cere (cuiva) socoteală. *A o ~ de bună* = a accepta un lucru ca atare. *Nu mă ~ aşa* = nu-mi vorbi astfel. *A ~* (ceva) *în nume de bine* (sau *de rău*) = a judeca un lucru drept bun (sau rău). *A ~ lucrurile aşa cum sunt* = a se împăca cu situaţia. F. A începe, a porni să... */A ~ frica cuiva* (sau a ceva) = a se teme de cineva (sau de ceva). (refl.) *A se ~ de gânduri* = a se îngrijora. G. 1. (construit cu pronumele „o", cu valoare neutră) A pleca, a porni. */A o ~ din loc* (sau *la picior*) = a pleca repede. *A o ~* (cuiva) *înainte* (sau *pe dinainte*) = a întrece pe cineva. (refl.) *A se ~ cu cineva* (sau cu ceva) = a-şi petrece vremea cu cineva (sau cu ceva) şi a uita de o preocupare. //A se îndrepta într-o direcţie oarecare. //(despre căi de comunicaţie şi ape curgătoare) A-şi schimba direcţia. 2. A merge, a parcurge. */A(-şi) ~ câmpii* = a pleca la întâmplare, fără nici un ţel (de durere, de disperare etc.). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* iau, *2 sg.* iei, *3 sg.* ia, *1 pl.* luăm, *perf. s. 1 sg.* luai, *m.m.c.p. 1 sg.* luasem, *1 pl.* luaserăm; *conj. prez. 3* să ia; *imper. 2 sg.* ia; *ger.* luând.
luare (lu-a-) Acţiunea de a (se) lua. *s.f., g.-d. art.* luării, *pl.* luări.
luare-aminte (lu-a-) (re-a *pron.* re-a în tempo lent, rea în tempo rapid) Atenţie, grijă. *loc. s.f., art.* luarea-aminte, *g.-d. art.* luării-aminte.
luare de cuvânt Începerea unui discurs, a unei cuvântări. *s.f. + prep. + s.n.*
lubeniţă (reg.) Pepene verde. *s.f., g.-d. art.* lubeniţei, *pl.* lubeniţe.
lubric,-ă Excesiv de senzual; desfrânat. //Excitant; obscen. *adj., pl.* lubrici,-ce.
lubricare Introducere a unui lichid într-un sistem tehnic (sondă, conductă) aflat sub presiune. *s.f., g.-d. art.* lubricării, *pl.* lubricări.
lubricator Dispozitiv de forma unui tub, folosit la operaţia de lubricare. *s.n., pl.* lubricatoare.
lubricitate (livr.) Senzualitate excesivă; obscenitate. *s.f., g.-d. art.* lubricităţii.
lubrifia (-fi-a) *tr.* A pune un lubrifiant între două suprafeţe aflate în frecare; a unge. *vb. I, ind. prez. 3* lubrifiază, *1 pl.* lubrifiem; *conj. prez. 3* să lubrifieze; *ger.* lubrifiind.
lubrifiant[1] (-fi-ant) Material vâscos sau praf care se pune între două suprafeţe care se freacă între ele. *s.m., pl.* lubrifianţi.
lubrifiant[2],-ă (-fi-ant) (despre substanţe) Care lubrifiază. *adj., pl.* lubrifianţi,-te.
lubrifianţă (-fi-an-) Însuşire a unui material de a fi întrebuinţat ca lubrifiant. *s.f., g.-d. art.* lubrifianţei.
lubrificator Dispozitiv de ungere. *s.n., pl.* lubrificatoare.
lubrifiere (-fi-e-) Acţiunea de a lubrifia. *s.f., g.-d. art.* lubrifierii, *pl.* lubrifieri.

Lucarii (la romani) Sărbătoare a pădurilor sacre, care se celebra la 19 sau la 21 iulie. *s.prop.f. pl., art.* Lucariile.
lucarnă Fereastră mică în acoperişul unei clădiri. *s.f., g.-d. art.* lucarnei, *pl.* lucarne.
luceafăr 1. Nume popular al planetei Venus şi al altor stele strălucitoare. 2. (fig.) Personalitate de excepţie. *s.m., pl.* luceferi.
Luceafărul/Luceafărul-Ciobanilor/Luceafărul-de-Seară/Luceafărul-de-Ziuă (pop.) Planeta Venus. *s.prop.m.*
lucernă Plantă erbacee furajeră, perenă, cu flori albastre-violete. *s.f., g.-d. art.* lucernei.
luci *intr.* 1. A răspândi lumină; a străluci, a lumina. 2. A scânteia, a sclipi. //(despre ochi) A avea o lumină, o strălucire deosebită. 3. (despre idei, sentimente) A apărea brusc, pentru timp scurt. //A se impune prin calităţi deosebite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lucesc, *imperf. 3 sg.* lucea; *conj. prez. 3* să lucească.
lucid,-ă Care este treaz, conştient. //Cu mintea clară, pătrunzătoare. //În deplinătatea facultăţilor mintale. *adj., pl.* lucizi,-de.
luciditate Stare de conştienţă. //Claritate în gândire. //Deplinătate a facultăţilor intelectuale. *s.f., g.-d. art.* lucidităţii.
lucifer,-ă Demonic. *adj., pl.* lucifer,ici,-ce.
luciferină Substanţă fotogenă secretată de licurici. *s.f., g.-d. art.* luciferinei.
lucifob,-ă Care fuge de lumină. *adj., pl.* lucifobi,-e.
luciolă (-ci-o-) (livr.) Licurici. *s.f., g.-d. art.* luciolei, *pl.* luciole.
lucios,-oasă Care luceşte; lucitor, strălucitor; scânteietor. *adj., pl.* lucioşi,-oase.
lucire Faptul de a luci. *s.f., g.-d. art.* lucirii, *pl.* luciri.
lucitor,-oare Care răspândeşte lumină; sclipitor, strălucitor; lucios. *adj., pl.* lucitori,-oare.
luciu[1] Aspect al unui corp lucios; suprafaţă strălucitoare a unui obiect. //(fig.) Strălucire, splendoare. //Lustru. */~de apă* = întindere, suprafaţă de apă. *s.n., art.* luciul, *pl.* luciuri.
luciu[2]**,-ie** 1. Care luceşte; lucios. 2. Cu lustru; lustruit. /(fam.) *Sărăcie* ~ = sărăcie mare, mizerie. 3. (despre terenuri, drumuri) Acoperit cu gheaţă; alunecos. *adj., pl.* lucii.
lucoare (înv.) Lumină; strălucire. *s.f., g.-d. art.* lucorii, *pl.* lucori.
lucra 1. *intr.* şi *tr.* A presta o muncă, a munci. /(tr.) *A nu avea ce* ~ = a nu-şi vedea de treabă. 2. *intr.* A funcţiona, a fi în mişcare. 3. *tr.* A prelucra un material brut, dându-i o altă formă. //A coase, a broda, a împleti. //A construi, a clădi. //A fabrica. 4. *tr.* (fig.) A unelti împotriva cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* lucrează.
lucrare 1. Acţiunea de a lucra. */A pune în* ~ = a pune în practică. //Scriere, operă, realizare artistică. 2. Muncă pentru a îndeplini ceva; înfăptuire. *s.f., g.-d. art.* lucrării, *pl.* lucrări.
lucrat Faptul de a lucra. *s.n.*
lucrativ,-ă Care aduce un câştig; rentabil. *adj., pl.* lucrativi,-e.
lucrător,-oare I. *adj.* 1. Care lucrează. 2. (despre zile) În care se lucrează. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care lucrează; muncitor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* lucrători,-oare.
lucrătură 1. Felul în care a fost executat un lucru, un obiect (de mână). 2. (fig., fam.) Uneltire. *s.f., g.-d. art.* lucrăturii, *pl.* lucrături.
lucru A. I. Tot ceea ce există (în afară de fiinţe); obiect. /(jur.) ~ *imobil* (sau *nemişcător*) = lucru care, în mod natural, nu poate fi mişcat dintr-un loc într-altul. ~ *mobil* (sau *mişcător*) = lucru care poate fi strămutat dintr-un loc într-altul. 2. Bun care aparţine unei persoane sau unei colectivităţi. B. 1. Activitate fizică sau intelectuală; muncă, treabă; acţiune, faptă. */Front de* ~ = porţiune dintr-o construcţie la care lucrează concomitent mai multe formaţii de lucru, echipate corespunzător. *De* ~ = a) în care se lucrează. *Zile de* ~; b) folosit la treabă. *Haină de* ~; c) folosit într-o activitate. *Procedeu de* ~. *A fi în* ~ = a fi în curs de executare. *A-şi face de* ~ (cu cineva sau cu ceva) = a) a-şi pierde vremea cu o treabă neimportantă sau cu o persoană care creează dificultăţi; b) a-şi crea singur încurcături. ~ *în* (sau *pe*) *bandă* = organizare a producţiei în care obiectele de realizat se deplasează pe o bandă rulantă. (ist.) ~ *domnesc* = obligaţie pe care o aveau ţăranii dependenţi din ţările române în Evul Mediu de a presta munci în folosul domnitorului. (fiz.) ~ *mecanic* = energie dezvoltată de o forţă care acţionează asupra unui corp. 2. Rezultatul muncii. C. 1. Chestiune, problemă. 2. Situaţie. 3. (la pl.) Întâmplare, eveniment. *s.n., pl.* lucruri.
lucruşor Diminutiv al lui lucru. *s.n., pl.* lucruşoare.
luctuos,-oasă (-tu-os) (rar) Lugubru, trist. /(med.) *Respiraţie* ~ = respiraţie dificilă, însoţită de gemete. *adj., pl.* luctuoşi,-oase.
lud,-ă (reg.) Naiv, fără experienţă; (p. ext.) prost, nătâng. *adj., pl.* luzi,-de.
luddism Mişcare a proletariatului englez din secolele XVIII - XIX, care a luat forma distrugerii uneltelor. *s.m.*
lude[1] v. **liude**[1].
lude[2] v. **liude**[2].
ludian[1] (-di-an) Ultimul etaj al eocenului. *s.n.*
ludian[2]**,-ă** (-di-an) Care aparţine ultimului etaj al eocenului. *adj., pl.* ludieni,-e.
ludic,-ă 1. Referitor la joc; glumeţ. 2. (p. ext.) Fără finalitate, gratuit. *adj., pl.* ludici,-ce.
ludlow (germ., tipogr.) Maşină de turnat rânduri, folosită pentru culegerea de titluri, lucrări de ornament etc. *s.n., art.* ludlowul.
ludotecă (rar) Colecţie de jucării şi de jocuri. *s.f., g.-d. art.* ludotecii, *pl.* ludoteci.
ludovic Veche monedă franceză de aur. *s.m., pl.* ludovici.
ludwigit Borat natural de fier şi de magneziu. *s.n.*
lues (med.) Sifilis. *s.n.*
luetă (lu-e-) (med.) Uvulă; (pop.) omuşor. *s.f., g.-d. art.* luetei, *pl.* luete.
luetic,-ă (lu-e-) Sifilitic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* luetici,-ce.
lufar Peşte răpitor marin, cu corpul turtit lateral, cu carne gustoasă. *s.m., pl.* lufari.
lufă Plantă agăţătoare din Africa şi Asia, al cărei fruct uscat serveşte ca burete de baie. *s.f., g.-d. art.* lufei, *pl.* lufe.
luft 1. Spaţiu liber între două elemente situate foarte aproape unul de altul. 2. (sport) Greşeală comisă de sportivul care şutează pe lângă minge. *s.m., pl.* lufturi.
lufta *intr.* (sport) A comite un luft. *vb. I, ind. prez. 3* luftează.
lugher Velier mic cu doi arbori. *s.n., pl.* lughere.
lugojean (Locuitor) din Lugoj. *adj., s.m., pl.* lugojeni,-e.
lugojeana Numele unui dans popular bănăţean; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* lugojeană, *g.-d. art.* lugojenei.
lugojeancă Locuitoare din Lugoj. *s.f., g.-d. art.* lugojencei, *pl.* lugojence.
lugol (med.) Soluţie apoasă pe bază de iodură de potasiu, folosită în tratamentul hipertiroidismului. *s.n.*
lugubru,-ă Jalnic, înfiorător, sinistru. *adj., pl.* lugubri,-e.
lujer Tulpină subţire; (la plantele erbacee) ramură tânără. *s.m., pl.* lujeri.
lulea Obiect folosit la fumat, alcătuit dintr-o parte mai groasă şi scobită pentru pus tutunul. /(adv.) *Îndrăgostit* ~ = foarte îndrăgostit. *s.f., art.* luleaua, *g.-d. art.* lulelei, *pl.* lulele, *art.* lulelele.

lumaşel Rocă sedimentară calcaroasă, alcătuită din fragmente de cochilii sau schelete de organisme. *s.n.*
lumânare 1. Obiect de luminat, de formă unui cilindru subţire din ceară sau din altă materie grasă, având un fitil care, aprins, arde. */(Drept) ca ~a* = foarte drept. *La ~* = la lumina lumânării. *A căuta* (pe cineva sau ceva) *cu ~a* = a căuta (pe cineva sau ceva) cu stăruinţă. *A ţine* (cuiva) *~a* = a veghea pe cineva în momentul morţii (ţinându-i lumânarea aprinsă). 2. (înv.) Unitate de măsură pentru intensitatea luminii. 3. Plantă erbacee cu flori gălbui. *s.f., g.-d. art.* lumânării, *pl.* lumânări.
lumânărar (rar) Fabricant sau vânzător de lumânări. *s.m., pl.* lumânărari.
lumânărărie (rar) Lumânărie. *s.f., art.* lumânărăria, *g.-d. art.* lumânărăriei, *pl.* lumânărării, *art.* lumânărăriile.
lumânărica-pământului Gentiană. *s.f. art., g.-d. art.* lumânărelei-pământului.
lumânărică 1. Diminutiv al lui lumânare. 2. Plantă erbacee medicinală cu frunze mari şi flori galbene. *s.f., g.-d. art.* lumânărelei, *pl.* lumânărele, *art.* lumânărelele.
lumânărie Loc în care se fabrică sau se vând lumânări; lumânărărie. *s.f., art.* lumânăria, *g.-d. art.* lumânăriei, *pl.* lumânării, *art.* lumânăriile.
lumbago Boală manifestată prin dureri în regiunea lombară. *s.n., art.* lumbagoul.
lumbalgie v. **lombalgie.**
lume A. 1. Totalitatea celor ce există în realitate; univers. */De când e ~a* (*şi pământul*) = de (sau din) totdeauna. *Cât e ~a* (*şi pământul*) = a) veşnic; b) (în construcţii negative) niciodată; nicăieri. (reg.) *Până-i ~a* = a) totdeauna; veşnic; b) (în construcţii negative) niciodată, nicăieri. *Nici pentru toată ~a* sau *pentru nimic în ~* = cu niciun preţ. *Că* (*doar*) *nu piere ~a*, se spune când vrei să convingi pe cineva că un anumit lucru nu e prea greu de făcut. 2. Ansamblu format din Pământ şi din aştrii vizibili. 3. Pământul cu întreaga lui viaţă (animală şi vegetală). */~a veche* = pământul cunoscut înainte de descoperirea Americii. *~a nouă* = cele două Americi şi Oceania. */În* (sau *prin*) *toată ~a* (sau *~a toată*) = pretutindeni, peste tot. *A se duce* (sau *a fugi, a pleca*) *în ~* = a pleca departe, fără să ştie unde. *A da cuiva drumul în ~* = a da cuiva libertatea să plece. *A-*(*şi*) *lua ~a în cap* = a pleca (departe), din cauza unor supărări mari, a unor necazuri etc. B. 1. Populaţia globului, omenirea întreagă; umanitatea. */~a a treia* = termen generic pentru ţările în curs de dezvoltare. *~a a patra* = populaţia foarte săracă din ţările dezvoltate. 2. Grup social considerat din punct de vedere al profesiunii, al culturii, al modului de viaţă. *~a scriitorilor.* 3. Public, mulţime, mediu social; societate. */Om de ~* = om care are experienţa vieţii în societate, care cunoaşte uzanţele. *Ca ~a* = cum se cuvine, cum trebuie. *A fi în rând cu ~a* = (a fi) la fel cu ceilalţi; a (fi) cu o viaţă chibzuită. *A ieşi* (sau *a scoate capul*) *în ~* = a apărea în societate. *A ajunge* (sau *a fi*) *de râsul ~ii* = a se face de râs. C. 1. Viaţă, existenţă. */A veni pe ~* = a se naşte. *A se duce* (*fiecare*) *în ~a lui* = a-şi vedea (fiecare) de treburile lui. *Nu ştie pe ce ~ e* (sau *se află*) = nu ştie mimic din ce se întâmplă. *Când ţi-e ~a mai dragă* = când te simţi mai bine, când nu te aştepţi. //Viaţă laică, lberă. */De ~* = care se referă la viaţa de plăceri. 2. *~a de apoi* (sau *~a cealaltă, ceea ~*) = a) (în concepţiile religioase) viaţa de dincolo de moarte; b) (în basme) celălalt tărâm. *s.f., g.-d. art.* lumii, *pl.* lumi.
lumen[1] (fiz.) Unitate de măsură a fluxului luminos. *s.m., pl.* lumeni.
lumen[2] Canal în interiorul unui organ anatomic cavitar sau al unor fibre textile. *s.n., pl.* lumene.
lumenmetru Dispozitiv pentru măsurarea fluxului luminos. *s.n., art.* lumenmetrul, *pl.* lumenmetre.
lumesc,-ească 1. Referitor la lume, de lume. 2. Pământesc, trupesc. */Boli ~* = boli venerice. 3. Laic; de petrecere, vesel. *adj., pl.* lumeşti.
lumeşte Ca oamenii. *adv.*
lumeţ,-eaţă (pop.) Căruia îi plac petrecerile, viaţa; vesel. *adj., pl.* lumeţi,-e.
lumina A. 1. *intr.* A emite, a răspândi lumină. 2. *tr.* A proiecta lumină asupra unui lucru pentru a fi văzut mai bine. 3. *refl.* A deveni luminos. */A se ~ de ziuă* = a se face lumină. //A se însenina. */A se ~ a ploaie* = (despre cer, văzduh) a căpăta o nuanţă difuză care anunţă venirea ploii. B. (fig.) 1. *tr.* A instrui, a învăţa pe cineva. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) lămuri, a (se) clarifica. 3. *tr.* A călăuzi, a conduce. 4. *refl.* (despre faţă, ochi etc.) A căpăta o expresie de mulţumire, de bucurie. *vb. I, ind. prez. 3* luminează.
luminal Medicament cu acţiune hipnotică. *s.n.*
luminanţă (fiz.) Strălucire. *s.f., g.-d. art.* luminanţei.
luminanţmetru (fiz.) Instrument pentru măsurarea luminanţei. *s.n., art.* luminanţmetrul, *pl.* luminanţmetre.
luminar (tehn.) Corp de iluminat. *s.n., pl.* luminare.
luminare 1. Acţiunea de a (se) lumina. 2. (fig.) Instruire, educaţie. *s.f., g.-d. art.* luminării, *pl.* luminări.
luminat Luminare. *s.n.*
luminator Panou transparent, montat într-un acoperiş ori într-un plafon, care permite iluminarea naturală a unei încăperi. [*var.* luminător[1] *s.n.*] *s.n., pl.* luminatoare.
luminaţie (-ţi-e) (rar) Iluminaţie. *s.f., art.* luminaţia, *g.-d. art.* luminaţiei, *pl.* luminaţii, *art.* luminaţiile.
lumină A. 1. Radiaţie electromagnetică emisă de corpuri incandescente sau luminescente. */~ albă* = lumină mijlocie a zilei, care conţine toate radiaţiile spectrului vizibil. *~ rece* = lumină cu efect termic redus. *~ monocromatică* = lumină formată din radiaţii de o singură culoare spectrală. *A vedea ~a zilei* = a se naşte. *În ~a...* = prin prisma..., din punctul de vedere al... *A da la ~* = a) a descoperi; b) a publica o carte. *Pe ~* = în timpul zilei. *A ieşi la ~* = a) a scăpa de primejdie; b) a se dezvălui. *A scoate* (pe cineva) *la ~* = a) a scoate (pe cineva) dintr-o încurcătură; b) a ajuta (pe cineva) să dobândească o situaţie. *A pune într-o ~ bună* (sau *rea, urâtă* etc.) = a evidenţia aspectele pozitive (sau negative) din viaţa sau din activitatea cuiva. //(fig.) Strălucire; înseninare. 2. Izvor, sursă de lumină (A, 1); (pop.) luminare. */~ de control* = indicaţie luminoasă care arată funcţionarea unei instalaţii de telecomandă, a macazurilor, a semnelor de cale ferată etc. //Sursă luminoasă colorată, situată pe o navă, pe o aeronavă etc., folosită la indicarea poziţiei sau la semnalizare. //Flacără, flăcăruie. //Unitate de măsură pentru fluxul luminos. 3. *~a ochilor* = pupilă. */A-i fi cuiva drag ca ~a ochilor* = a-i fi cuiva foarte drag. B. (fig.) Învăţătură, cultură, educaţie. */A arunca o ~* (*asupra unei chestiuni*) sau *a aduce* (*o*) *~* (*într-o chestiune*) = a lămuri (o problemă) C. 1. Deschidere liberă într-o construcţie, între două piese ale unui sistem tehnic etc. */~ verde* = (fig.) aprobare. 2. Stăvilarul morii. *s.f., g.-d. art.* luminii, *pl.* lumini.
luminător[1] v. **luminator.**
luminător[2]**,-oare** (şi fig.) (Persoană) care luminează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* luminători,-oare.
Luminăţia Sa (înv.) Termen de reverenţă pentru un domnitor; maiestate, înălţime, domnie etc. *loc. pr., g.-d.* Luminăţiei Sale, *pl.* Luminăţiile Lor.
Luminăţia Ta (**Voastră**) (înv.) Termen de reverenţă pentru un domnitor; maiestate, înălţime, domnie etc. *loc. pr., g.-d.* Luminăţiei Tale (Voastre).
Luminăţiile Voastre (înv.) Termen de reverenţă. *loc. pr.*
luminescent,-ă/luminiscent,-ă Care prezintă luminescenţă. *adj., pl.* luminescenţi,-te/luminiscenţi,-te.

luminescenţă/luminiscenţă Însuşire a unor corpuri de a produce radiaţii luminoase neînsoţite de radiaţii termice. *s.f., g.-d. art.* luminescenţei/luminiscenţei, *pl.* luminescenţe/luminiscenţe.
luminism[1] Iluminism. *s.n.*
luminism[2] Variaţie de clarobscur în artele plastice. *s.n.*
luminist[1]**,-ă** Adept al luminismului[1]; iluminist. *s.m., pl.* luminişti; *s.f., g.-d. art.* luministei, *pl.* luministe.
luminist[2]**,-ă** Pictor care foloseşte efecte de lumină. *s.m., pl.* luminişti; *s.f., g.-d. art.* luministei, *pl.* luministe.
luminiş 1. Suprafaţă fără arbori într-o pădure; poiană. 2. Porţiune de cer senin. 3. Pată de lumină. *s.n., pl.* luminişuri.
luminiţă 1. Diminutiv al lui lumină. 2. Plantă erbacee meliferă, cu flori galbene, mari, plăcut mirositoare. *s.f., g.-d. art.* luminiţei, *pl.* luminiţe.
luminofor[1] 1. Substanţă luminescentă folosită în becurile fluorescente. 2. Semnal luminos. *s.m., pl.* luminofori.
luminofor[2]**,-ă** Care are un semnal luminos. *adj., pl.* luminofori,-e.
luminos,-oasă 1. Plin de lumină. 2. Care răspândeşte lumină. 3. (fig.) Care îndrumă. 4. (fig.) Clar, senin; pătrunzător. *adj., pl.* luminoşi,-oase.
luminoschemă Tablou schematic al elementelor unei instalaţii, prevăzut cu becuri; schemă luminoasă. *s.f., g.-d. art.* luminoschemei, *pl.* luminoscheme.
luminoscop Aparat pentru măsurarea radiaţiilor emise prin luminescenţă. *s.n., pl.* luminoscoape.
luminozitate 1. Însuşire a unui corp de a răspândi lumină, de a fi luminos. 2. Strălucire. 3. (fig.) Seninătate, optimism. *s.f., g.-d. art.* luminozităţii, *pl.* luminozităţi.
lumitip Maşină de cules cu claviatură electrică la care se execută în acelaşi timp şi culegerea şi o probă dactilografiată. *s.n., pl.* lumitipuri.
lumpen Persoană care face parte din lumpenproletariat; lumpenproletar. *s.m., pl.* lumpeni.
lumpenproletar Lumpen. *s.m., pl.* lumpenproletari.
lumpenproletariat (-ri-at) (în terminologia marxistă) Categorie de persoane fără ocupaţie precisă, provenite din diferite pături sociale, ca urmare a şomajului şi a sărăcirii. *s.n.*
Luna 1. Nume dat în astronomie satelitului natural al Pământului, care se învârte în jurul acestuia şi care îl luminează în timpul nopţii. */~ă nouă* = momentul în care Luna este în conjuncţie cu Soarele şi se vede numai o mică porţiune din suprafaţa sa. *~ă plină* = momentul când se vede întregul disc al Lunii. *s.prop.f., g.-d.* Lunii.
lunamobil Vehicul conceput pentru a se deplasa pe solul accidentat al Lunii. *s.n.*
lunar,-ă 1. Referitor la lună (A). 2. Care se produce, apare o dată pe lună (B); mensual. *adj., pl.* lunari,-e.
lunatec,-ă v. **lunatic.**
lunatic,-ă 1. (şi s.) Somnambul. 2. Sperios, fricos. 3. Cu idei şi purtări ciudate, bizare. 4. (rar) Ireal. 5. (pop.) Născut în aceeaşi lună cu altul. [*var.* lunatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* lunatici,-ce.
lunatism (med.) Somnambulism. *s.n.*
lunaţie (-ţi-e) Perioadă de timp dintre două faze identice ale Lunii; lună sinodică. *s.f., art.* lunaţia, *g.-d. art.* lunaţiei, *pl.* lunaţii, *art.* lunaţiile.
lunaut (-na-ut) (livr.) Explorator al Lunii; selenaut. *s.m., pl.* lunauţi.
lună[1] A. 1. Satelit al unei planete. */A trăi în ~* sau *a fi căzut din ~* = a fi rupt de realitate, a nu fi în temă. *A promite ~a de pe cer* = a promite lucruri imposibile. *Câte-n ~ şi-n stele* (sau *în soare*) = tot ce se poate închipui. 2. Lumină pe care o reflectă Luna. B. 1. Perioadă de timp care corespunde unei revoluţii a Lunii în jurul Pământului. */~ calendaristică* = fiecare dintre intervalele de timp apropiate de perioada de revoluţie a lunii (A, 1). *~ sinodică* = lunaţie. 2. Perioadă de timp egală cu fiecare dintre cele 12 diviziuni ale anului calendaristic, cu o durată de 28 până la 31 de zile. */~ de miere* = prima lună dintr-o căsătorie. (loc. adv.) *Pe ~* = lunar (B). *Cu ~a* = (angajat, închiriat) cu plată lunară. *s.f., g.-d. art.* lunii, *pl.* luni.
luncă 1. Şes de-a lungul unei ape curgătoare; zona inundabilă a unei văi. 2. Pădure de sălcii, arini etc. pe malul unei ape curgătoare. *s.f., g.-d. art.* luncii, *pl.* lunci.
luncet Totalitate a luncilor formate de-a lungul unei ape curgătoare. *s.n., pl.* luncеturi.
lunch (lanci) (angl.) Masă uşoară de prânz (care se serveşte la bufet). *s.n.*
lunculiţă Diminutiv al lui luncă; luncuţă. *s.f., g.-d. art.* lunculiţei, *pl.* lunculiţe.
luncuţă Lunculiţă. *s.f., g.-d. art.* luncuţei, *pl.* luncuţe.
lunea În fiecare luni. *adv.*
luneca 1. *intr.* A aluneca. 2. *intr.* A se deplasa lin, fără zgomot. //(despre păsări) A zbura lin. 3. *intr.* (despre mâncăruri sau băuturi) A merge uşor pe gât. 4. *refl.* (fig., înv.) A se înşela; a greşi. *vb. I, ind. prez. 3* lunecă.
lunecare Acţiunea de a luneca. *s.f., g.-d. art.* lunecării, *pl.* lunecări.
lunecos,-oasă 1. Pe care se lunecă uşor; lustruit. 2. (fig.) Nestatornic. *adj., pl.* lunecoşi,-oase.
lunecuş 1. Loc pe care se poate luneca; gheţuş. 2. (rar) Alunecare. *s.n., pl.* lunecuşuri.
lunetă 1. Instrument optic format dintr-un tub cu mai multe lentile. 2. Dispozitiv fixat pe anumite maşini-unelte pentru sprijinirea pieselor care se prelucrează. 3. Element de arhitectură de forma unei bolţi semicirculare. *s.f., g.-d. art.* lunetei, *pl.* lunete.
lunetist Trăgător dotat cu armă cu lunetă. *s.m., pl.* lunetişti.
lung[1] (de obicei art.) Lungime. */În (de-a) ~ul* = în direcţia lungimii. *În ~ şi în lat* = pretutindeni. *s.n.*
lung[2]**,-ă** 1. Cu lungime mare. */A avea mână ~* sau *a fi ~ de mână* = a avea obiceiul să fure. 2. De statură mare; înalt. 3. Care se întinde pe o suprafaţă mare; vast. 4. (despre mâncăruri) Apos, diluat. *Zeamă ~* = a) mâncare slabă, fără gust; b) vorbire anostă, fără conţinut. 5. Care durează mult timp. */Vorbă ~* = vorbărie inutilă. //(adv.) Îndelung; adânc. */A se uita ~* (la cineva sau la ceva) = a privi mirat (la cineva sau la ceva). *adj., pl.* lungi.
lungan,-ă (fam.) Persoană foarte înaltă (şi slabă). *s.m., pl.* lungani; *s.f., g.-d. art.* lunganei, *pl.* lungane.
lungăreţ,-eaţă Care este alungit; lunguieţ. *adj., pl.* lungăreţi,-e.
lungi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face (mai) lung, a (se) întinde în lungime. 2. *refl.* A se odihni (întins pe pat). 3. *tr.* A spori o mâncare sau o băutură adăugându-i apă. 4. *tr.* A face să dureze (mai) mult. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lungesc, *imperf. 3 sg.* lungea; *conj. prez. 3* să lungească.
lungime 1. Dimensiunea cea mai mare a unui corp sau a unei suprafeţe plane dreptunghiulare. */~ de undă* = distanţă între două puncte succesive ale unei unde, aflate în aceeaşi fază de oscilaţie. 2. Durată mare de timp. *s.f., g.-d. art.* lungimii, *pl.* lungimi.
lungire 1. Acţiunea de a (se) lungi. 2. Operaţie de deformare plastică pentru a mări lungimea unei piese prin micşorarea dimensiunilor transversale. *s.f., g.-d. art.* lungirii, *pl.* lungiri.
lungiş (pop., în expr.) *În* (sau *de*) *~* sau *de-a ~ul* = în lung. *În ~ şi în curmeziş* = în toate direcţiile, pretutindeni. *loc. adv.*
lungmetraj Film care depăşeşte 1.000 m lungime. *s.n., art.* lungmetrajul, *pl.* lungmetraje.
lungoare v. **lingoare.**

lunguieț,-iață Care este mai mare în lungime decât în lățime; cu formă alungită. *adj., pl.* lunguieți,-e.
lunguieț,-eață Lunguț. *adj., pl.* lunguleți,-e.
lunguț,-ă Diminutiv al lui lung; lunguleț. *adj., pl.* lunguți,-e.
luni Prima zi a săptămânii. *s.f., art.* lunea, *pl.* luni, *art.* lunile.
luntraș Persoană care conduce o luntre; vâslaș. *s.m., pl.* luntrași.
luntrășiță 1. (pop.) Luntrașă. 2. Soția unui luntraș. *s.f., g.-d. art.* luntrășiței, *pl.* luntrășițe.
luntre Ambarcațiune cu fundul plat, folosită pe ape liniștite; barcă (cu vâsle). */A se face* (sau *a se pune, a se așeza*) *~ și punte* = a încerca prin toate mijloacele să realizeze sau să împiedice realizarea a ceva. *s.f., g.-d. art.* luntrii, *pl.* luntri.
luntri *intr.* (rar) A pluti cu luntrea; a vâsli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* luntresc, *imperf. 3 sg.* luntrea; *conj. prez. 3* să luntrească.
luntrică 1. Luntrișoară. 2. (bot.) Plantă erbacee leguminoasă, cu tulpina întinsă pe pământ, cu flori dispuse în spice sau capitule. *s.f., g.-d. art.* luntricelei, *pl.* luntricele, *art.* luntricelele.
luntrișoară Diminutiv al lui luntre; luntricică, luntriță. *s.f., g.-d. art.* luntrișoarei, *pl.* luntrișoare.
luntriță Luntrișoară. *s.f., g.-d. art.* luntriței, *pl.* luntrițe.
lunulă 1. Figură plană constituită din două arce de cerc cu aceleași extremități. 2. (la oameni) Pată albă, de forma unei semilune, la baza unghiei. *s.f., g.-d. art.* lunulei, *pl.* lunule.
lunură Putregai în structura lemnului. *s.f., g.-d. art.* lunurii, *pl.* lunuri.
lup 1. Mamifer carnivor din familia canidelor, cu gâtul gros, cu capul mare și cu coada stufoasă. */~ îmbrăcat în piele de oaie* sau *~ în pielea oii*, se spune despre un om șiret și prefăcut. *Vorbești de ~ și ~ul la ușă* = vorbești despre cineva și acesta tocmai sosește. *A mânca* (sau *a înghiți*) *ca ~ul* = a mânca mult și cu lăcomie. *A închide ~ul în stână* = a-și aduce singur dușmani în casă. *Foame de ~* = foame mare. 2. (fig.) Om hrăpăreț și crud. /(fig.) *~ tânăr* = tânăr ambițios, de viitor (în domeniul finanțelor, al politicii etc.). *s.m., pl.* lupi, *art.* lupii.
lupan[1] (reg.) Pui de lup. *s.m., pl.* lupani.
lupan[2],-ă (reg., despre animale) Sur, cenușiu. *adj., pl.* lupani,-e.
lupanar Bordel. *s.n., pl.* lupanare.
lupă 1. Instrument optic alcătuit dintr-o lentilă convergentă, folosit la examinarea obiectelor foarte mici. 2. Umflătură apărută sub piele. *s.f., g.-d. art.* lupei, *pl.* lupe.
lupărie Mulțime de lupi. *s.f., art.* lupăria, *g.-d. art.* lupăriei, *pl.* lupării, *art.* lupăriile.
lup-de-mare Pește marin, lung de circa 1 m și cu dinți puternici. *s.m., pl.* lupi-de-mare.
lup de mare (fig.) Marinar experimentat, încercat. *s.m. + prep. + s.f.*
lupesc,-ească 1. Care aparține lupului; ca lupul. 2. (fig.) Cu lăcomie. *adj., pl.* lupești.
lupește Ca lupul, în felul lupului. *adv.*
lupin Plantă leguminoasă furajeră sau ornamentală. *s.m.*
lupinoză Intoxicație a unor animale (cai, oi) cu lupin. *s.f., g.-d. art.* lupinozei, *pl.* lupinoze.
lupiu,-ie (rar, despre blana sau părul unor animale) Care are culoarea părului de lup. *adj., pl.* lupii.
lupoaică Femela lupului. *s.f., g.-d. art.* lupoaicei, *pl.* lupoaice.
lupoaie 1. (înv., reg.) Lupoaică. 2. Plantă erbacee parazită, fără clorofilă, cu flori albăstrui sau albe-gălbui. *s.f., art.* lupoaia, *g.-d. art.* lupoaiei, *pl.* lupoaie.
lupoi (fam.) Lup mare sau bătrân. *s.m., pl.* lupoi, *art.* lupoii.
lupoid,-ă (med.) Asemănător cu lupusul. *adj., pl.* lupoizi,-de.
lupon 1. Țesătură sintetică asemănătoare cu blana de lup. 2. Palton, haină de lupon. *s.n., pl.* lupoane.
lupta 1. *refl. recipr.* A se bate corp la corp cu cineva. 2. *refl. recipr.* și *intr.* A se război. 3. *refl.* și *intr.* (fig.) A se strădui să învingă un obstacol, să atingă un rezultat etc. 4. *intr.* (fig.) A se strădui să obțină ceva. *vb. I, ind. prez. 3* luptă.
luptaci Voloc. *s.n., pl.* luptace.
luptaș (rar) Luptător. *s.m., pl.* luptași.
luptă 1. Încăierare, bătaie. 2. (la pl.) Ramură sportivă în care se întrec, după anumite reguli, doi luptători. */~ clasice* (sau *greco-romane*) = formă de lupte în care procedeele tehnice regulamentare se aplică numai la partea superioară a corpului. *~ libere* = formă de lupte în care procedeele tehnice se aplică în orice parte a corpului. 3. Ciocnire între două forțe inamice; bătălie. //(fig.) Ciocnire între două forțe care acționează în sens contrar. */~ de clasă* = (în teoria marxist-leninistă) = luptă, pe plan economic, politic și ideologic, între clase cu interese fundamental opuse. 4. Străduință depusă de cineva pentru a învinge un obstacol. 5. Efortul depus pentru a combate o idee, o concepție etc. *s.f., g.-d. art.* luptei, *pl.* lupte.
luptător,-oare 1. Persoană care (se) luptă. 2. Sportiv care practică luptele (libere sau clasice). *s.m., pl.* luptători; *s.f., g.-d. art.* luptătoarei, *pl.* luptătoare.
lupul-albinelor Insectă carnivoră care trăiește pe flori. *s.m. art.*
lupul-bălții (iht.) Știucă. *s.m. art.*
lupulină Pulbere extrasă din hamei, care dă aromă și amărăciune berii. *s.f., g.-d. art.* lupulinei.
lupul-vrăbiilor (-bi-i-) Pasăre cenușie cu aripile și coada negre; sfrâncioc. *s.m. art.*
lupus Boală a pielii și a mucoaselor, manifestată prin plăgi și prin noduli care atacă țesuturile. *s.n.*
lupușor Diminutiv al lui lup. *s.m., pl.* lupuși.
lurex Țesătură fină, strălucitoare, realizată cu un fir sau cu o bandă de aur, de argint etc. *s.n.*
lusitan,-ă (Locuitor) din Portugalia. *adj., s.m.* și *f., pl.* lusitani,-e.
lusitanian (-ni-an) Al treilea etaj al jurasicului superior. *s.n.*
lustragerie Atelier în care se curăță și se lustruiește încălțămintea. *s.f., art.* lustrageria, *g.-d. art.* lustrageriei, *pl.* lustragerii, *art.* lustragériile.
lustragiu Persoană care curăță și lustruiește încălțămintea. *s.m., art.* lustragiul, *pl.* lustragii, *art.* lustragiii.
lustrație (-ți-e) 1. Ceremonie prin care anticii purificau o persoană, un câmp etc. 2. Interdicție de a ocupa funcții publice, aplicată temporar unei persoane compromise politic. *s.f., art.* lustrația, *g.-d. art.* lustrației.
lustră Lampă ornamentală cu mai multe brațe, suspendată de plafonul unei încăperi. *s.f., g.-d. art.* lustrei, *pl.* lustre.
lustrin Țesătură fină de mătase sau bumbac, cu un luciu specific. [*var.* lustrină *s.f.*] *s.n.*
lustrină v. **lustrin.**
lustru[1] Interval de timp de cinci ani. *s.m., art.* lustrul, *pl.* lustri, *art.* lustrii.
lustru[2] 1. Strălucire a suprafeței unui obiect; luciu. */Sărăcie cu ~* = sărăcie mare. 2. (fig., peior.) Spoială, superficialitate. *s.n., art.* lustrul.
lustrui 1. *tr.* A da lustru unui obiect. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) găti, a (se) ferchezui; (p. ext.) a (se) lăuda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* lustruiesc, *imperf. 3 sg.* lustruia; *conj. prez. 3* să lustruiască.

lustrulală 1. Lustruire, lustru. 2. (fig.) Aparenţă de cultură, de educaţie etc.; spoială. *s.f., g.-d. art.* lustruielii, *pl.* lustruieli.
lustruire 1. Acţiunea de a (se) lustrui. 2. (spec.) Operaţie de şlefuire a unor suprafeţe pentru a le mări rezistenţa la coroziune, pentru înfrumuseţare etc. *s.f., g.-d. art.* lustruirii, *pl.* lustruiri.
lustruit Lustruire. *s.n.*
lustruitor[1] (-tru-i-) Obiect, maşină cu care se realizează lustruirea. *s.n., pl.* lustruitoare.
lustruitor[2]**,-oare** (-tru-i-) Persoană care se ocupă cu lustruirea. *s.m., pl.* lustruitori; *s.f., g.-d. art.* lustruitoarei, *pl.* lustruitoare.
luş,-ă (fam.) 1. Saşiu. 2. Echivoc, suspect. *adj., pl.* luşi,-e.
lut 1. Argilă. */~ verde* = argilă de culoare verde, folosită pentru brâie la casele ţărăneşti. //(p. ext.) Obiect făcut din lut. 2. Pământ. *s.n., pl.* luturi.
lutărie Teren de unde se scoate lut. *s.f., art.* lutăria, *g.-d. art.* lutăriei, *pl.* lutării, *art.* lutăriile.
luteină Progesteron. *s.f., g.-d. art.* luteinei.
luteran,-ă (Adept) al luteranismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* luterani,-e.
luteranism Doctrină protestantă germană, fondată de Martin Luther, care considera esenţială pentru mântuire credinţa şi nu cultul religios, pe care l-a simplificat. *s.n.*
luteţian[1] (-ţi-an) (geol.) Primul etaj al eocenului. *s.n.*
luteţian[2]**,-ă** (-ţi-an) Referitor la luteţian[1]. *adj., pl.* luteţieni,-e.
luteţiu Element chimic din familia pământurilor rare. *s.n.*
luth (th. *pron.* t) Vechi instrument cu coarde asemănător cu lăuta. *s.n., pl.* luthuri.
lutier (-ti-er) Meşteşugar specializat în construirea instrumentelor muzicale cu coarde. *s.m., pl.* lutieri.
lutist,-ă Instrumentist care cântă din luth. *s.m., pl.* lutişti; *s.f., g.-d. art.* lutistei, *pl.* lutiste.
lutişor 1. Diminutiv al lui lut. 2. Argilă colorată în galben, roşu sau brun, folosită în picturi. *s.n.*
lutos,-oasă Care conţine mult lut, argilos. *adj., pl.* lutoşi,-oase.
lutră (zool.) Vidră. *s.f., g.-d. art.* lutrei, *pl.* lutre.
lutru Blană de vidră. *s.n., art.* lutrul.
lutui *tr.* (reg.) A lipi (ceva) cu lut. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* lutuiesc, *imperf. 3 sg.* lutuia; *conj. prez. 3* să lutuiască.
lux[1] (fiz.) Unitate de măsură a iluminării. *s.m., pl.* lucşi.
lux[2] 1. Nivel de viaţă foarte costisitor. //Fast, eleganţă. */De ~* = a) care nu este neapărat necesar; elegant; b) de calitate superioară; select; c) care are articole de calitate superioară. *Magazin de ~. A face ~* = a duce o existenţă foarte costisitoare. 2. (fig.) Risipă, exces. *s.n.*
luxa *tr.* A-şi deplasa un os din articulaţie; a-şi scrânti o mână, un picior etc. *vb. I, ind. prez. 3* luxează.
luxare Acţiunea de a luxa; luxaţie. *s.f., g.-d. art.* luxării.
luxaţie (-ţi-e) Deplasare a extremităţilor osoase ale unei articulaţii din poziţia obişnuită. *s.f., art.* luxaţia, *g.-d. art.* luxaţiei, *pl.* luxaţii, *art.* luxaţiile.
luxemburghez,-ă (Locuitor) din Luxemburg. *adj., s.m.* şi *f., pl.* luxemburghezi,-e.
luxfer Placă de sticlă groasă care se montează în pereţi sau în pardoseli. *s.m.*
luxmetru Instrument pentru măsurarea iluminării. *s.n., art.* luxmetrul, *pl.* luxmetre.
luxos,-oasă Somptuos, bogat. //(despre persoane) Care se îmbracă cu lucruri scumpe, care face lux. *adj., pl.* luxoşi,-oase.
luxură (livr.) Viciu al celor care se dedau fără reţinere plăcerilor senzuale; desfrânare. [*var.* luxurie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* luxurii, *pl.* luxuri.
luxuriant,-ă (-ri-ant) (despre vegetaţie) Extrem de bogat. //(fig.) Încărcat, abundent. *adj., pl.* luxurianţi,-te.
luxuriantă (-ri-an-) Abundenţă (de vegetaţie). *s.f., g.-d. art.* luxurianţei.
luxurie v. **luxură.**
luxurios,-oasă (-ri-os) Desfrânat, lasciv. *adj., pl.* luxurioşi,-oase.

M,m

m¹ (em/me/mî) A şaisprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* m/m-uri.
m² (mî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* m.
mac¹/mac-mac Cuvânt care imită strigătul raţelor. *interj.*
mac² 1. Nume dat mai multor plante din familia papaveraceelor, cu flori, de obicei, roşii şi cu seminţe uleioase, închise într-o capsulă. 2. Sămânţa macului (1), folosită în alimentaţie. *s.m., pl.* maci.
maca (înv.) Numele unui joc de cărţi; bacara. *s.f., art.* macaua, *g.-d. art.* macalei.
macabă Varietate de struguri albi, cu bob mare şi rotund. *//*(adj.) *Struguri ~. s.n.*
macabru,-ă 1. Care se referă la moarte. 2. Care inspiră groază; înfiorător. *adj., pl.* macabri,-e.
macac Specie de maimuţă cu capul turtit şi cu coada scurtă, care trăieşte în Asia. *s.m., pl.* macaci.
macadam Drum pavat cu piatră măruntă; (p. restr.) piatra din care este format acest pavaj. *s.n., pl.* macadamuri.
macadamiza *tr.* (rar) A pietrui un drum cu macadam. *vb. I, ind. prez. 3* macadamizează.
macagiu (înv.) Muncitor care se ocupă cu manevrarea macazurilor; acar. *s.m., art.* macagiul, *pl.* macagii, *art.* macagiii.
macairodus Animal carnivor fosil, din familia felidelor, care a trăit din pliocen până la sfârşitul cuaternarului. *s.m., pl.* macairoduşi.
macamă (rar) Gen literar arab, în care versurile alternează cu proza ritmată. *s.f., g.-d. art.* macamei, *pl.* macame.
macara Sistem tehnic construit pe principiul scripeţilor, cu ajutorul căruia se ridică greutăţi mari pe distanţe scurte. *s.f., art.* macaraua, *g.-d. art.* macaralei, *pl.* macarale, *art.* macaralele.
macaragist,-ă (rar) Macaragiu. *s.m., pl.* macaragişti; *s.f., g.-d. art.* macaragistei, *pl.* macaragiste.
macaragiţă (rar) Muncitoare la o macara. *s.f., g.-d. art.* macaragiţei, *pl.* macaragiţe.
macaragiu Muncitor care lucrează pe o macara; macaragist. *s.m., art.* macaragiul, *pl.* macaragii, *art.* macaragiii.
macaroană (mai ales la pl.) Produs alimentar industrial, în formă de tuburi lungi şi subţiri, fabricat din făină. *s.f., g.-d. art.* macaronei, *pl.* macarone.
macaronadă (rar) Poezie în stil macaronic. *s.f., g.-d. art.* macaronadei, *pl.* macaronade.
macaronar (fam.) Italian. *s.m., pl.* macaronari.
macaronic,-ă (livr., despre versuri, poezie, stil etc.) Care parodiază şi satirizează moravurile cavalereşti prin compoziţii burleşti. *adj., pl.* macaronici,-ce.
macat (pop.) Cuvertură subţire de lână, de bumbac etc. *s.n., pl.* macaturi/macate.
macaz Dispozitiv montat la bifurcarea a două linii de cale ferată sau de tramvai, care permite dirijarea vehiculelor de pe o linie pe alta. */~ aerian* = dispozitiv montat pe firul electric aerian, care permite trecerea unui troleibuz sau tramvai de pe o linie pe alta. (fam.) *A schimba ~ul* = a) a îndrepta în altă direcţie cursul unor evenimente; b) a-şi schimba atitudinea faţă de cineva (sau de ceva); a-şi schimba concepţiile. *s.n., pl.* macazuri.
mac-cornut Plantă ierboasă cu tulpină verde-albăstruie, folosită în medicina populară. *s.m.*
macedonean,-ă (Locuitor) din Macedonia. *adj., s.m., pl.* macedoneni,-e.
macedoneană Limba vorbită de macedoneni. *s.f., g.-d. art.* macedonenei.
macedoneancă Locuitoare din Macedonia. *s.f., g.-d. art.* macedonencei, *pl.* macedonence.
macedoromân,-ă Aromân. *adj., s.m., pl.* macedoromâni,-e.
macedoromână Aromână. *s.f., g.-d. art.* macedoromânei.
macedoromâncă Aromâncă. *s.f., g.-d. art.* macedoromâncei, *pl.* macedoromânce.
macera *tr.* A ţine un corp solid (frunze, flori etc.) într-un solvent pentru a-i dizolva părţile solubile. *//refl.* A elimina părţile solubile prin menţinerea îndelungată într-un solvent. *vb. I, ind. prez. 3* macerează.
macerare Acţiunea de a (se) macera; maceraţie. *s.f., g.-d. art.* macerării, *pl.* macerări.
maceraţie (-ţi-e) Macerare. *s.f., art.* maceraţia, *g.-d. art.* maceraţiei, *pl.* maceraţii, *art.* maceraţiile.
macferlan (înv.) Pardesiu bărbătesc fără mâneci, cu două deschizături pentru braţe şi cu o pelerină scurtă pe umeri. *s.n., pl.* macferlane.
mach (mah) (fiz.) Unitate de măsură pentru viteza fluidelor, egală cu 340 m/s, utilizată în aerodinamică şi în tehnica rachetelor. *s.m., pl.* machi.
macheta *tr.* A concepe şi executa macheta unui proiect. *vb. I, ind. prez. 3* macheteză.
machetator,-oare Machetist. *s.m., pl.* machetatori; *s.f., g.-d. art.* machetatoarei, *pl.* machetatoare.
machetă 1. Model, la scară redusă, al unei clădiri, al unei piese tehnice, al unei opere de artă etc. 2. Prezentare, înaintea finalizării, a unui text ştiinţific, a unui afiş, a unei coperţi de carte etc. *s.f., g.-d. art.* machetei, *pl.* machete.
machetist,-ă Persoană care concepe şi execută machete; machetator. *s.m., pl.* machetişti; *s.f., g.-d. art.* machetistei, *pl.* machetiste.
machia (-chi-a) *tr.* şi *refl.* A (se) farda, a(-şi) schimba înfăţişarea pentru scenă. *vb. I, ind. prez. 3* machiază, *1 pl.* machiem; *conj. prez. 3* să machieze; *ger.* machiind.
machiaj (-chi-aj) Acţiunea de a (se) machia. *s.n., pl.* machiaje.
machiavelic,-ă (-chia-) Perfid, viclean. *adj., pl.* machiavelici,-ce.
machiavelism (-chia-) Acţiune vicleană, perfidă; machiaverlâc. *s.n., pl.* machiavelisme.
machiaverlâc (-chia-) (înv.) Machiavelism. *s.n., pl.* machiaverlâcuri.
machiere (-chi-e-) Acţiunea de a (se) machia; machiaj. *s.f., g.-d. art.* machierii, *pl.* machieri.
machieur (machiör) (rar) Bărbat care execută machiaje. *s.m., pl.* machieuri.
machieuză (machiöză) (rar) Femeie care execută machiaje. *s.f., g.-d. art.* machieuzei, *pl.* machieuze.
machinaţie v. **maşinaţie.**
machinaţiune v. **maşinaţie.**
machism¹ (mahism) (rus.) Empiriocriticism. *s.n.*
machism² (ch *pron.* ci) (hisp.) Atitudine de macho. *s.n., pl.* machisme.
machist,¹-ă (rus.) (Adept) al machismului¹. *adj., s.m.* şi *f., pl.* machişti,-ste.
machist²,-ă (hisp.) (Adept) al machismului². *adj., s.m.* şi *f., pl.* machişti,-ste.
machmetru (mah-) Aparat pentru măsurarea vitezei avioanelor cu reacţie. *s.n., art.* machmetrul, *pl.* machmetre.
macho (ch *pron.* ci) (hisp.) Bărbat care afişează o atitudine de superioritate faţă de femei. *s.m., art.* machoul, *pl.* macho.

macioală (reg.) 1. Femeie proastă, urâtă. 2. Vacă sau oaie slabă. *s.f., g.-d. art.* macioalei, *pl.* macioale.
maclare Formare de macle. *s.f., g.-d. art.* maclării, *pl.* maclări.
maclă Două sau mai multe cristale alipite sau întrepătrunse. *s.f., g.-d. art.* maclei, *pl.* macle.
macmahon (înv.) Şprit[1]. *s.n., pl.* macmahoane.
macrame v. **macrameu.**
macrameu Dantelă din fire groase de bumbac mercerizat. [*var* macrame *s.n.*] *s.n., art.* macrameul, *pl.* macrameuri.
macro-[1] Element de compunere care înseamnă „mare".
macro[2] v. **macrou.**
macrobian,-ă (-bi-an) (biol.) Longeviv; macrobit. *adj., pl.* macrobieni,-e.
macrobie (biol.) Longevitate. *s.f., art.* macrobia, *g.-d. art.* macrobiei.
macrobiotic,-ă (-bi-o-) Referitor la macrobiotică. *adj., pl.* macrobiotici,-ce.
macrobiotică (-bi-o-) Ştiinţă care studiază problemele longevităţii. *s.f., g.-d. art.* macrobioticii.
macrobit,-ă (biol.) Macrobian. *s.m.* şi *f., pl.* macrobiţi,-te.
macrocefal,-ă (Persoană) care prezintă macrocefalie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* macrocefali,-e.
macrocefalie Anomalie congenitală caracterizată prin creşterea exagerată a capului. *s.f., art.* macrocefalia, *g.-d. art.* macrocefaliei, *pl.* macrocefalii, *art.* macrocefaliile.
macrocit (biol.) Megalocit. *s.n., pl.* macrocite.
macroclimă Climat al unei regiuni întinse. *s.f., g.-d. art.* macroclimei, *pl.* macroclime.
macrocosm v. **macrocosmos.**
macrocosmic,-ă Referitor la macrocosmos. *adj., pl.* macrocosmici,-ce.
macrocosmos Univers, cosmos. [*var.* macrocosm *s.n.*] *s.n.*
macrocristalin,-ă (chim., geol.) Care se prezintă în cristale mari. *adj., pl.* macrocristalini,-e.
macroeconomic,-ă Referitor la macroeconomie. *adj., pl.* macroeconomici,-ce.
macroeconomie Studiul relaţiilor economice la nivelul ramurilor şi al ansamblului economiei naţionale. *s.f., art.* macroeconomia, *g.-d. art.* macroeconomiei.
macroelement (biol.) Element mineral esenţial, aflat în cantitate mare în ţesuturile vegetale şi animale. *s.n., pl.* macroelemente.
macrofag (biol.) Globulă albă care distruge bacteriile din organism. *s.n., pl.* macrofage.
macroflorā Totalitatea plantelor mari care cresc într-o anumită regiune. *s.f., g.-d. art.* macroflorei, *pl.* macroflore.
macrofotografie Fotografie făcută cu aparatură specială, pentru obţinerea unor imagini mult mărite ale unor obiecte extrem de mici. *s.f., art.* macrofotografia, *g.-d. art.* macrofotografiei, *pl.* macrofotografii.
macromicetă (la pl.) Gen de ciuperci mari, diferit colorate, formate din picior şi pălărie; (la sg.) ciupercă din acest gen. *s.f., g.-d. art.* macromicetei, *pl.* macromicete.
macromolecular,-ă Alcătuit din macromolecule. *adj., pl.* macromoleculari,-e.
macromoleculă Moleculă compusă dintr-un număr foarte mare de atomi. *s.f., g.-d. art.* macromoleculei, *pl.* macromolecule.
macronucleu (biol.) Nucleu mare care reglează metabolismul la unele protozoare. *s.n., art.* macronucleul, *pl.* macronuclee.
macropod[1] (la pl.) Specie de peşti exotici viu coloraţi; (la sg.) peşte din această specie. *s.n., pl.* macropode.
macropod[2],-ă (despre animale) Care are labe, picioare sau înotătoare lungi; (despre plante) cu pedunculi lungi. *adj., pl.* macropozi,-de.
macropsie (med.) Tulburare a vederii constând în impresia că obiectele sunt mai mari decât în realitate. *s.f., art.* macropsia, *g.-d. art.* macropsiei, *pl.* macropsii, *art.* macropsiile.
macroscop Aparat folosit în macroscopie. *s.n., pl.* macroscoape.
macroscopic,-ă Referitor la cercetări făcute cu ochiul liber, fără ajutorul microscopului. *adj., pl.* macroscopici,-ce.
macroscopie Examinare cu ochiul liber sau cu un aparat optic a unei piese sau a unui material. *s.f., art.* macroscopia, *g.-d. art.* macroscopiei, *pl.* macroscopii, *art.* macroscopiile.
macroseism Mişcare seismică de mare intensitate. *s.n., pl.* macroseisme.
macrosistem Sistem social al unei forme de organizare instituţionalizate. *s.n., pl.* macrosisteme.
macrosocial,-ă (-ci-al) Referitor la marile colectivităţi umane. */Nivel ~* = ansamblul structurilor, instituţiilor, relaţiilor şi activităţilor sociale la nivelul întregii societăţi. *adj., pl.* macrosociali,-e.
macrospor (bot.) Spor femel la unele criptogame vasculare. *s.m., pl.* macrospori.
macrostructură 1. Structură a unui corp sau a unui aliaj aşa cum apare la examinarea cu ochiul liber sau cu o lupă. //Structură a solului în care predomină macroagregatele. 2. *~ socială* = totalitatea relaţiilor şi instituţiilor dintr-o societate. *s.f., g.-d. art.* macrostructurii, *pl.* macrostructuri.
macrou Peşte marin cu spatele albastru-verzui, cu dungi negre. [*var.* macro *s.n.*] *s.n., art.* macroul, *pl.* macrouri.
măcru,-ă (despre carne) Slab, fără grăsime şi fără oase. *adj., pl.* măcri,-e.
macula *tr.* (livr.) A păta, a murdări. *vb. I, ind. prez. 3* maculează.
maculator Caiet (neliniat) folosit pentru a lua notiţe la lecţii, la cursuri etc. *s.n., pl.* maculatoare.
maculatură 1. Hârtie de calitate inferioară folosită ca ambalaj; deşeuri de hârtie. 2. (fig.) Scriere lipsită de valoare. *s.f., g.-d. art.* maculaturii.
maculă (înv.) 1. Pată. 2. Modificare de culoare a pielii datorită unei reacţii inflamatoare. //Pată pe un organ vegetal. 3. Depresiune a retinei la polul posterior al globului ocular, unde acuitatea vizuală este maximă; pată galbenă. *s.f., g.-d. art.* maculei, *pl.* macule.
măcul-ciorii Plantă ierboasă cu peri aspri, din familia malvaceelor; zămoşiţă. *s.m. art.*
madam (fam.) Termen de politeţe folosit pentru a vorbi cu (sau despre) o femeie căsătorită; doamnă. *s.f.* (de obicei + s.prop.), *g.-d. art.* lui madam.
madamă 1. Femeie din personalul casnic al familiilor bogate. 2. Femeie de serviciu la un hotel. 3. (înv.) Guvernantă. 4. (peior.) Femeie de moravuri uşoare; patroană a unei case de prostituţie. *s.f., g.-d. art.* madamei, *pl.* madame.
made in (meid) (angl.) Fabricat în... *loc. adj.*
madea 1. (înv.) Problemă, chestiune. 2. (reg.) Fel, sort. 3. (fig.) Om fără caracter, neserios. *s.f., art.* madeaua, *g.-d. art.* madelei, *pl.* madele, *art.* madelele.
madipolon (înv.) Pânză deasă şi fină de bumbac din care se confecţionează rufărie de pat şi de corp. *s.n.*
madlenă Prăjitură cu ouă şi unt; brioşă. *s.f., g.-d. art.* madlenei, *pl.* madlene.
madmoazelă (înv.) Domnişoară. *s.f., g.-d. art.* madmoazelei, *pl.* madmoazele.
madonă 1. Reprezentare plastică a Maicii Domnului. 2. (fig.) Personificare a perfecţiunii feminine. //(ir.) Femeie cu atitudini prefăcute; mironosiţă. *s.f., g.-d. art.* madonei, *pl.* madone.
Madona Maica Domnului. *s.prop.f., g.-d.* Madonei.
madrepor (la pl.) Ordin de animale celenterate care trăiesc în colonii mari, în mările calde; (la sg.) animal din acest ordin. *s.m., pl.* madrepori.

madrieră (-dri-e-) (mar.) Scândură groasă, care formează suprafața unui ponton de acostare. *s.f., g.-d. art.* madrierei, *pl.* madriere.
madrigal 1. Poezie lirică scurtă, cu caracter galant. 2. Scurtă compoziție muzicală cu caracter liric. *s.n., pl.* madrigale/madrigaluri.
madrigalesc,-ă (rar) Cu caracter de madrigal. *adj., pl.* madrigalești.
madrigalist (rar) Autor și cântăreț de madrigale. *s.m., pl.* madrigaliști.
madrilan,-ă (Locuitor) din Madrid. *adj., s.m.* și *f., pl.* madrileni,-e.
maestoso (-to-zo) (it., muz.) Cu măreție, solemn. *adv.*
maestrichtian (ae *pron.* a, ch *pron.* h) Subetajul superior al senonianului (cretacicul superior). *s.n.*
maestru,-ă 1. Persoană cu contribuții valoroase într-un domeniu (șef al unei școli, creator al unui curent etc.). */Concert-~* sau (înv.) *~ de concert* = prim-violonist într-o orchestră. *~ al Sportului* = titlu care se acordă cuiva pentru merite deosebite într-o ramură sportivă. *~ Emerit al Sportului* = cel mai înalt titlu oficial acordat unui sportiv. *~ Emerit al Artei* = titlu oficial acordat cuiva pentru merite deosebite într-o ramură a artei. 2. Titlu dat în trecut profesorilor care predau discipline ca desenul, muzica etc. //Persoană calificată într-un anumit domeniu (dans, muzică, sport) care adesea instruiește pe alții în acest domeniu. 3. Titlu ierarhic în anumite organizații militare, religioase etc. */~ de ceremonii* sau *de ceremonie* = persoană însărcinată să organizeze desfășurarea unei solemnități. 4. Maistru. *s.m., pl.* maeștri; *s.f., g.-d. art.* maestrei, *pl.* maestre.
Mafia (-fi-a) Rețea teroristă secretă (cu ramificații în toată lumea). *s.prop.f., g.-d.* Mafiei.
mafie (-fi-e) Grup de indivizi cu îndeletniciri ilicite. //Asociere de persoane cu preocupări comune care își apără prin orice mijloace interesele. *~a din comerț. s.f., art.* mafia, *g.-d. art.* mafiei, *pl.* mafii, *art.* mafiile.
mafiot,-ă (-fi-ot) I. *adj., s.m.* și *f.* (Membru) al Mafiei. II. *adj.* Ca al mafioților. *adj., s.m.* și *f., pl.* mafioți,-te.
mafiotism (-fi-o-) Sistem social dominat de relații de tip mafiot. *s.n.*
mag[1] 1. Preot la unele popoare din Antichitate; (p. ext.) astrolog, vrăjitor. 2. (la pl.) Cei trei regi veniți să se închine lui Isus la nașterea sa. 3. (fig.) Sol, vestitor. *s.m., pl.* magi.
mag[2] (arg.) Magnetofon. *s.n., pl.* maguri.
magaoaie v. **măgăoaie.**
magazie 1. Clădire, încăpere, construcție în care se păstrează mari cantități de materiale sau de mărfuri. 2. (înv.) Magazin (1). 3. Cutie metalică la pușcă, în care stau cartușele înainte de a fi introduse pe țeavă. *s.f., art.* magazia, *g.-d. art.* magaziei, *pl.* magazii, *art.* magaziile.
magazin 1. Prăvălie (mare). 2. Publicație periodică ilustrată, conținând materiale din domenii variate. 3. Emisiune periodică de radio sau televiziune, cuprinzând știri dintr-un anumit domeniu. *~ tehnico-științific. s.n., pl.* magazine.
magazinaj 1. Depozitare a unei mărfi în magazie. 2. Timp cât stă o marfă depozitată. 3. Taxă care se plătește pentru depozitarea unei mărfi. *s.n., pl.* magazinaje.
magazioner,-ă v. **magazioner.**
magazioară (-zi-oa-) Diminutiv al lui magazie. *s.f., g.-d. art.* magazioarei, *pl.* magazioare.
magazioner,-ă Persoană care răspunde de gestiunea unei magazii. [*var.* magaziner,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* magazioneri; *s.f., g.-d. art.* magazionerei, *pl.* magazionere.
magdalenian[1] (-ni-an) Ultimul subetaj al paleoliticului superior, în care apar elemente de cultură umană. *s.n.*
magdaienian[2]**,-ă** (-ni-an) Din ultimul subetaj al paleoliticului superior. *adj., pl.* magdalenieni,-e.
magherniță 1. Casă mică, sărăcăcioasă și dărăpănată. 2. Prăvălie mică. 3. (înv.) Bucătărie. *s.f., g.-d. art.* magherniței, *pl.* maghernițe.
maghiar,-ă (Locuitor) din Ungaria. *adj., s.m.* și *f., pl.* maghiari,-e.
maghiară Limbă fino-ungrică vorbită de maghiari. *s.f., g.-d. art.* maghiarei.
maghiarism Cuvânt, expresie din limba maghiară împrumutată de o altă limbă și neadaptată la sistemul acesteia. *s.n., pl.* maghiarisme.
maghiariza 1. *refl.* și *tr.* A (se) asimila cu populația de limbă maghiară. 2. *tr.* A modifica un cuvânt, o expresie după structura limbii maghiare. *vb. I, ind. prez. 3* maghiarizează.
maghiarizare Faptul de a (se) maghiariza. *s.f., g.-d. art.* maghiarizării, *pl.* maghiarizări.
maghiran Plantă erbacee cu flori roșietice sau albe, cu miros plăcut. [*var.* măgheran, măghiran *s.m.*] *s.m., pl.* maghirani.
maghrebian,-ă (-bi-an) (Arab) din Maghreb. *adj., s.m.* și *f., pl.* maghrebieni,-e.
magic,-ă 1. Care ține de magie; misterios, tainic, ocult. 2. (fig.) Fermecător, feeric. *adj., pl.* magici,-ce.
magician,-ă (-ci-an) 1. Persoană care practică magia. 2. (fig.) Artist desăvârșit care impresionează prin arta sa. *s.m., pl.* magicieni; *s.f., g.-d. art.* magicienei, *pl.* magiciene.
magie 1. Totalitatea procedeelor, formulelor prin care se crede că se pot produce fenomene miraculoase. */~ neagră* = magie care apelează la puterea demonilor. *~ albă* = magie obținută prin fenomene naturale normale, care par miraculoase. 2. (fig.) Încântare, farmec. *s.f., art.* magia, *g.-d. art.* magiei, *pl.* magii, *art.* magiile.
magism (rar) Magie. *s.n.*
magister (înv.) Titlu științific intermediar între cel de diplomat universitar și cel de doctor. *s.m.*
magistral,-ă 1. De maestru (1); (p. ext.) perfect, desăvârșit. 2. (despre ținută, ton etc.) Impunător, solemn. 3. (despre conducte, căi de comunicație) Principal. *adj., pl.* magistrali,-e.
magistrală 1. Arteră principală de comunicație rutieră, feroviară etc. 2. (inform.) Grup de linii de comunicație utilizate pentru transmiterea informației de la diferite surse spre unul sau mai mulți destinatari. *s.f., g.-d. art.* magistralei, *pl.* magistrale.
magistrat 1. (în Roma antică) Cetățean ales să exercite o funcție importantă, de autoritate publică. 2. Membru al corpului judiciar (judecător, procuror). 3. (înv.) Membru în conducerea administrativă, judiciară etc. a unui oraș. *s.m., pl.* magistrați.
magistratură 1. Corpul magistraților. 2. Timpul cât își exercită funcția un magistrat. *s.f., g.-d. art.* magistraturii. *pl.* (2) magistraturi.
magistru Profesor, dascăl (în raport cu elevii săi). *s.m., art.* magistrul, *pl.* magiștri, *art.* magiștrii.
magiun Produs alimentar sub formă de pastă, obținut din fructe (mai ales din prune) fierte fără zahăr. *s.n., pl.* magiunuri.
magmatic,-ă Care se referă la magmă, care este alcătuit din magmă. */Rocă ~* (sau *eruptivă*) = rocă formată printr-un proces de solidificare a magmei. *adj., pl.* magmatici,-ce.
magmatism Totalitatea proceselor legate de apariția, deplasarea și consolidarea magmei în scoarța Pământului. *s.n.*
magmă Masă fluidă și incandescentă din interiorul scoarței Pământului. *s.f., g.-d. art.* magmei, *pl.* magme.
magna cum laude (lat.) Apreciere superlativă acordată la trecerea unui examen (de obicei de absolvire) în învățământul superior. *loc. adv.*

magnadur Ferită cu oxid de bariu, utilizată la producerea magneților permanenți. *s.n.*
magnaliu Aliaj ușor din aluminiu, foarte rezistent la coroziune, întrebuințat în aeronautică. *s.n., art.* magnaliul.
magnanim,-ă (livr.) Mărinimos; cu suflet nobil. *adj., pl.* magnanimi,-e.
magnanimitate (livr.) Mărinimie; noblețe sufletească. *s.f., g.-d. art.* magnanimității.
magnat 1. Mare latifundiar (feudal), maghiar sau polonez. 2. Mare capitalist. *s.m., pl.* magnați.
magnet Corp metalic care are proprietatea de a atrage obiectele de fier. *s.m., pl.* magneți.
magnetic,-ă 1. Referitor la magnet sau la magnetism. */Câmp ~ =* spațiu în care se exercită forțe magnetice. *Fluid ~ =* forță prin care se explică, în științele oculte, fenomenele hipnotice și telepatice. *Pol ~ =* a) fiecare dintre cele două puncte de la extremitatea unui magnet; b) fiecare dintre cele două puncte ale globului pământesc către care se orientează capetele unui ac magnetic. 2. (fig.) Care magnetizează, care exercită o atracție irezistibilă. *adj., pl.* magnetici,-ce.
magnetism 1. Proprietatea pe care o au corpurile magnetice de a se magnetiza. */~ terestru =* ansamblul fenomenelor magnetice caracteristice Pământului. 2. Ramură a fizicii care studiază proprietățile magnetice ale materiei. *s.n.*
magnetit Oxid natural de fier. [*var.* magnetită *s.f.*] *s.n.*
magnetită v. **magnetit.**
magnetiza 1. *tr.* A face ca un corp să capete proprietăți magnetice. 2. *tr.* (fig.) A exercita o atracție puternică asupra cuiva. 2. *refl.* (fam.) A se ameți de băutură. *vb. I, ind. prez. 3* magnetizează.
magnetizabil,-ă Care se poate magnetiza. *adj., pl.* magnetizabili,-e.
magnetizant,-ă 1. (despre un câmp magnetic) Care poate magnetiza un corp. //(despre un dispozitiv) Care poate produce un câmp magnetic. 2. (fig.) Fascinant. *adj., pl.* magnetizanți,-te.
magnetizare Acțiunea de a (se) magnetiza. *s.f., g.-d. art.* magnetizării, *pl.* magnetizări.
magnetizație (-ți-e) Mărime care indică gradul de magnetizare al unui corp. *s.f., art.* magnetizația, *g.-d. art.* magnetizației, *pl.* magnetizații, *art.* magnetizațiile.
magnetochimie Ramură a chimiei care studiază proprietățile magnetice ale corpurilor chimice. *s.f., art.* magnetochimia, *g.-d. art.* magnetochimiei.
magnetoelectric,-ă Referitor atât la fenomenele electrice, cât și la cele magnetice. *adj., pl.* magnetoelectrici,-ce.
magnetoflex Aliaj feromagnetic de fier cu nichel și cupru; magniflex. *s.n.*
magnetofon Aparat care înregistrează și reproduce sunetele cu ajutorul unei benzi acoperite cu o substanță feromagnetică. *s.n., pl.* magnetofoane.
magnetograf Magnetometru înregistrator. *s.n., pl.* magnetografe.
magnetogramă Diagramă obținută la magnetograf. *s.f., g.-d. art.* magnetogramei, *pl.* magnetograme.
magnetoizolant (-to-i-) Material dielectric format din pulberi feromagnetice presate cu lianți izolanți. *s.m., pl.* magnetoizolanți.
magnetometrie Ramură a geofizicii care studiază câmpul magnetic al Pământului. *s.f., art.* magnetometria, *g.-d. art.* magnetometriei.
magnetometru Instrument pentru măsurarea intensității câmpului magnetic. *s.n., art.* magnetometrul, *pl.* magnetometre.
magneton (fiz.) Unitate de măsură pentru magnetismul electronului și al nucleelor atomice. *s.m., pl.* magnetoni.
magnetooptică Ramură a opticii care studiază efectele câmpului magnetic asupra fenomenelor optice. *s.f., g.-d. art.* magnetooptici.
magnetoscop Aparat pentru înregistrarea și redarea concomitentă a sunetelor și imaginilor pe o bandă magnetică. *s.n., pl.* magnetoscoape.
magnetostatică Ramură a electromagnetismului care studiază câmpul magnetic invariabil din substanțe sau din vid. *s.f., g.-d. art.* magnetostaticii.
magnetostricțiune (-ți-u-) Deformare a unui corp sub acțiunea unui câmp magnetic variabil. *s.f., g.-d. art.* magnetostricțiunii.
magnetotecă Colecție de benzi magnetice; (p. ext.) încăpere special dotată pentru audierea benzilor magnetice înregistrate. *s.f., g.-d. art.* magnetotecii, *pl.* magnetoteci.
magnetoterapie Fizioterapie cu ajutorul câmpurilor magnetice. *s.f., art.* magnetoterapia, *g.-d. art.* magnetoterapiei, *pl.* magnetoterapii, *art.* magnetoterapiile.
magnetou Mic generator electric care servește la producerea scânteilor necesare aprinderii combustibilului la motoarele cu aprindere electrică. *s.n., art.* magnetoul, *pl.* magnetouri.
magnetron Tub electronic generator de oscilații de înaltă frecvență. *s.n., pl.* magnetroane.
magnezian,-ă (-zi-an) (chim.) Magnezic. *adj., pl.* magneziani,-e.
magnezic,-ă Care conține magneziu; magnezian. *adj., pl.* magnezici,-ce.
magnezie (-zi-e) Oxid de magneziu în formă de praf alb, întrebuințat în medicină ca laxativ. *s.f., art.* magnezia, *g.-d. art.* magneziei.
magnezit Carbonat de magneziu, întrebuințat în industrie. [*var.* magnezită *s.f.*] *s.n.*
magnezită v. **magnezit.**
magneziu Metal de culoare albă-argintie, maleabil și ductil, întrebuințat la fabricarea aliajelor ușoare, în fotografie etc. *s.n., art.* magneziul; *simb.* Mg.
magnico Aliaj de magneziu, nichel și cobalt. *s.n., art.* magnicoul.
magnific,-ă Grandios, măreț. //(cu val. de superlativ) Foarte frumos. *adj., pl.* magnifici,-ce.
magnificiență (livr.) Măreție, grandoare. *s.f., g.-d. art.* magnificienței.
magniflex Magnetoflex. *s.n.*
magnitudine 1. Mărime stelară. 2. Mărime care indică gradul de intensitate al unui cutremur. *s.f., g.-d. art.* magnitudinii, *pl.* magnitudini.
magno Aliaj de nichel și mangan folosit în electrotehnică. *s.n., art.* magnoul.
magnolie (-li-e) Nume dat unor specii de arbori exotici cu flori mari, albe sau roșii, plăcut mirositoare. *s.f., art.* magnolia, *g.-d. art.* magnoliei, *pl.* magnolii, *art.* magnoliile.
magot Maimuță mare, fără coadă. *s.m., pl.* magoți.
mahala 1. Cartier mărginaș al unui oraș. */De ~ =* de rând, vulgar. 2. (p. ext.) Populația unei mahalale. *s.f., art.* mahalaua, *g.-d. art.* mahalalei, *pl.* mahalale, *art.* mahalalele.
mahalagesc,-ească De mahala. *adj., pl.* mahalagești.
mahalagioaică Femeie care locuiește într-o mahala; (p. ext.) femeie de rând, cu apucăturii vulgare; mahalagiță, țață. *s.f., g.-d. art.* mahalagioaicei, *pl.* mahalagioaice.
mahalagism Vorbă sau expresie vulgară; bârfeală. *s.n., pl.* mahalagisme.
mahalagiță (rar) Mahalagioaică. *s.f., g.-d. art.* mahalagiței, *pl.* mahalagițe.
mahalagiu Bărbat care locuiește într-o mahala; (p. ext.) bărbat cu apucături grosolane, vulgare. *s.m., art.* mahalagiul, *pl.* mahalagii, *art.* mahalagiii.

maharadjah v. **maharajah.**
maharajah Titlu purtat de prinţii indieni suverani. [*var.* maharadjah *s.m.*] *s.m., pl.* maharajahi.
maharani Soţie de maharajah. *s.f., g.-d.* lui maharani, *pl.* maharani.
mahăr (fam.) Personaj important, influent (în domeniul afacerilor, speculaţiilor). //(arg.) Mai-mare, şef. *s.m., pl.* mahări.
mahdiu Conducător şi profet la musulmani. *s.m., art.* mahdiul.
mahinaţie v. **maşinaţie.**
mahmudea Monedă turcească de aur care a circulat, în trecut, şi în ţările româneşti. *s.f., art.* mahmudeaua, *g.-d. art.* mahmudelei, *pl.* mahmudele, *art.* mahmudelele.
mahmur[1] (reg.) Dispoziţie (bună sau rea) a cuiva. */A scoate ~ul* (din cineva) = a duce la exasperare, a enerva pe cineva. *s.n.*
mahmur[2]**,-ă** Care nu şi-a revenit complet din beţie sau din somn; indispus. *adj., pl.* mahmuri,-e.
mahmureală Starea celui mahmur; buimăceală, indispoziţie; mahmurie. *s.f., g.-d. art.* mahmurelii, *pl.* mahmureli.
mahmurie (rar) Mahmureală. *s.f., art.* mahmuria, *g.-d. art.* mahmuriei.
mahoană v. **mahonă.**
mahomedan,-ă (Adept) al mahomedanismului; musulman. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mahomedani,-e.
mahomedanism Religie monoteistă, întemeiată în sec. al VII-lea de către Mahomed; islam, islamism, mahometism. *s.n.*
mahometism (înv.) Mahomedanism. *s.n.*
mahon Nume dat mai multor specii de arbori tropicali, de culoare brun-roşiatică, din al căror lemn foarte rezistent se fac mobile de lux. *s.m., pl.* mahoni.
mahonare Descărcare a încărcăturii unei nave într-o mahonă. *s.f., g.-d. art.* mahonării, *pl.* mahonări.
mahonă Nume dat unor vase sau unor ambarcaţiuni folosite la transportarea încărcăturii de pe nave. [*var.* mahoană *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mahonei, *pl.* mahone.
mahonjiu[1] Culoarea mahonului; brun-roşcat. *s.n., art.* mahonjiul.
mahonjiu[2]**,-ie** De culoarea mahonului; brun-roşcat. *adj., pl.* mahonjii.
mahorcă 1. Plantă cu frunze mari, bogate în nicotină, dar lipsite de aroma frunzelor de tutun. 2. Tutun de calitate inferioară. *s.f., g.-d. art.* mahorcii.
mahramă v. **maramă.**
mai[1] A. (serveşte la formarea gradului comparativ şi a gradului superlativ relativ) *~ bun. Cel ~ bun.* B. (atenuează ideea exprimată de cuvântul determinat) În parte, oarecum, puţin. C. (exprimă ideea de aproximaţie) Cam, aproximativ. D. (înaintea unui verb) Încă, în continuare. E. (arată repetarea unei acţiuni) Din nou, încă o dată. F. (cu valoare intensivă) *Ce ~ larmă! adv.*
mai[2] A cincea lună a anului; (pop.) florar. *s.m., g.-d.* lui mai.
mai[3] 1. Ciocan de lemn care serveşte la bătut pământul. 2. (reg.) Lopăţică de lemn cu care se bat rufele când sunt spălate în râu. 3. (reg.) Ficat. *s.n., pl.* maiuri.
maia Plămădeală. *s.f., art.* maiaua, *g.-d. art.* maielei, *pl.* maiele, *art.* maielele.
maial (reg.) Serbare, petrecere în cinstea primăverii, organizată în luna mai. *s.n., pl.* maiale.
Maica Domnului Fecioara Maria. *s.prop.f., g.-d.* Maicii Domnului.
maică[1] Călugăriţă. *s.f., g.-d. art.* maicii, *pl.* maici.
maică[2] (înv., reg.) Mamă; termen de politeţe folosit pentru o femeie mai în vârstă. *s.f., g.-d. art.* maicei/maicii/maichii, *pl.* maice/maici.
maidan Loc viran în interiorul sau la marginea unei localităţi. */A bate ~ul* = a hoinări. *s.n., pl.* maidane.
maidanez,-ă (fam.) (Câine) fără stăpân. *adj., s.m.* şi *f., pl.* maidanezi,-e.
maiestate Aspect măreţ, impunător; grandoare. [*var.* majestate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* maiestăţii.
Maiestate/Majestate Termen de adresare către un monarh. *s.f. voc.*
Maiestatea Sa/Majestatea Sa Termen de reverenţă folosit pentru a vorbi despre un monarh sau despre un suveran. *loc. pr., g.-d.* Maiestăţii Sale/Majestăţii Sale; *abr.* M.S.; *pl.* Maiestăţile Lor/Majestăţile Lor.
Maiestatea Ta/Majestatea Ta Termen de reverenţă folosit pentru a vorbi cu un monarh. *loc. pr., g.-d.* Maiestăţii Tale/Majestăţii Tale.
Maiestatea Voastră/Majestatea Voastră Termen de reverenţă folosit pentru a vorbi cu un monarh. *loc. pr., g.-d.* Maiestăţii Voastre/Majestăţii Voastre.
Maiestăţile Voastre/Majestăţile Voastre Termen de reverenţă folosit pentru a vorbi cu mai mulţi suverani. *loc. pr.*
maiestos,-oasă v. **maiestuos.**
maiestuos,-oasă (-tu-os) Grandios, impunător, solemn. [*var.* maiestos,-oasă, majestos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* maiestuoşi,-oase.
maiestuozitate (-tu-o-) Însuşirea a ceea ce este maiestuos. *s.f., g.-d. art.* maiestuozităţii.
maigu v. **maiou.**
maieutică (-ie-u-) Metodă prin care se ajunge la adevăr pe calea dialogului. *s.f., g.-d. art.* maieuticii.
maillechort (maişor) (fr.) Aliaj de zinc, aramă şi nichel, care imită argintul, folosit la fabricarea tacâmurilor. *s.n.*
mai-mai Cât pe-aici, gata-gata. *loc. adv.*
mai-margle (fam.) Căpetenia, comandatul. *s.m. art., pl.* mai-marii.
mai-mult-ca-perfect Timpul verbal care arată o acţiune trecută ce a avut loc înaintea altei acţiuni trecute. *s.n., art.* mai-mult-ca-perfectul.
maimuţă 1. Nume dat mamiferelor tropicale cu conformaţia corpului asemănătoare cu a omului, inteligente şi sociabile. 2. (fam.) Epitet depreciativ pentru o persoană care obişnuieşte să imite pe alta. *s.f., g.-d. art.* maimuţei, *pl.* maimuţe.
maimuţăreală Faptul de a (se) maimuţări; imitaţie; atitudine afectată, schimonoseală; maimuţărie. *s.f., g.-d. art.* maimuţărelii, *pl.* maimuţăreli.
maimuţări 1. *tr.* A imita pe cineva (pentru a râde de el). 2. *refl.* A folosi gesturi sau vorbe afectate; a se strâmba. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* maimuţăresc, *imperf. 3 sg.* maimuţărea; *conj. prez. 3* să maimuţărească.
maimuţărie (rar) Maimuţăreală. *s.f., art.* maimuţăria, *g.-d. art.* maimuţăriei, *pl.* maimuţării, *art.* maimuţăriile.
maimuţărire Acţiunea de a (se) maimuţări. *s.f., g.-d. art.* maimuţăririi, *pl.* maimuţăriri.
maimuţi *tr.* (rar) A maimuţări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* maimuţesc; *imperf. 3 sg.* maimuţea; *conj. prez.* 3 să maimuţească.
maimuţică Diminutiv al lui maimuţă. *s.f., g.-d. art.* maimuţelei, *pl.* maimuţele, *art.* maimuţelele.
maimuţoi 1. Augmentativ al lui maimuţă; masculul maimuţei. 2. (fam.) Epitet depreciativ dat unui bărbat urât sau care obişnuieşte să imite pe alţii. //Epitet dat unui om neserios. *s.m., pl.* maimuţoi, *art.* maimuţoii.
maina *tr.* (mar.) A coborî o greutate cu ajutorul unei instalaţii de manevră de forţă. *vb. I, ind. prez. 3* maineaza.
maionază (ma-io-) Sos rece, preparat din gălbenuş de ou frecat cu untdelemn şi cu zeamă de lămâie, muştar etc. *s.f., g.-d. art.* maionezei, *pl.* maioneze.
major Grad de ofiţer între căpitan şi locotenent-colonel. *s.m.,* pl. majori.
maioreasă (fam.) Soţie de maior. *s.f., g.-d. art.* maioresei, *pl.* maiorese.

maiorescian,-ă (-ci-an) Al lui Titu Maiorescu, în maniera acestuia. *adj., pl.* maioresc**i**eni,-e.
maiou (ma-iou) Articol de lenjerie (cu sau fără mâneci) care se poartă direct pe piele. [*var.* maieu *s.n.*] *s.n., art.* maiou**l**, *pl.* maiouri.
maistru 1. Persoană calificată să practice o meserie; meşter. 2. Persoană iscusită, îndemânatică. 3. Persoană care îndrumă practica ucenicilor, elevilor sau muncitorilor. *s.m., art.* maistrul, *pl.* maiştri, *art.* maiştrii.
maişă Pământ umed, fără arbori, situat de-a lungul mării. *s.f., art.* maişa, *g.-d. art.* maişei, *pl.* maişe.
maizenă (ma-i-) Amidon de porumb, conţinând grăsimi şi proteine, din care se prepară unele produse dietetice. *s.f., g.-d. art.* maizenei.
majarcă (pop.) Soi autohton de viţă-de-vie, cu boabe mari, de culoare verzuie-ruginie. *s.f., g.-d. art.* majărcii.
majă 1. Veche unitate de măsură pentru greutăţi (variind între 50 de kg şi 100 de ocale). 2. (reg.) Cântar pentru greutăţi mari. 3. (înv.) Năvod. *s.f., art.* maja, *g.-d. art.* măjii, *pl.* măji.
Majestate v. **Maiestate.**
Majestatea Sa v. **Maiestatea Sa.**
Majestatea Voastră v. **Maiestatea Voastră.**
Majestăţile Voastre v. **Maiestăţile Voastre.**
majestos,-oasă v. **maiestuos.**
majolică Faianţă (italiană) cu smalţ metalic; obiect fabricat din această faianţă. *s.f., g.-d. art.* majolicii.
major[1] (mil., înv.) 1. Sergent-major. 2. Plutonier-major. *s.m., pl.* majori.
major[2]**,-ă** 1. Care a îndeplinit vârsta legală pentru a dobândi drepturi civile şi politice. 2. Foarte important, foarte însemnat. */Caz de forţă ~* = situaţie neaşteptată care împiedică pe cineva să facă un anumit lucru. 3. (log.) *Termen ~* = predicatul concluziei unui silogism. *Premisă ~* = premisă care conţine termenul major al silogismului. 4. (muz.) *Gamă ~* = gamă care cuprinde cinci tonuri şi două semitonuri. *adj., pl.* majori,-e.
majora *tr.* A mări, a spori (preţurile, salariile etc.). *vb. I, ind. prez. 3* majorează.
majorant[1] (mat.) Element sau număr care este mai mare ori egal cu oricare dintre elementele sau numerele unei mulţimi. *s.m., pl.* majoranţi.
majorant[2]**,-ă** Care majorează. *adj., pl.* majoranţi,-te.
majorare Acţiunea de a majora; sumă care se adaugă la o taxă, la un salariu etc. *s.f., g.-d. art.* majorării, *pl.* majorări.
majorat Vârstă la care o persoană devine majoră. *s.n.*
majordom Intendentul unui palat regal sau princiar; (p. ext.) şeful personalului din casele nobiliare sau ale marilor bogătaşi. *s.m., pl.* majordomi.
majoretă Tânără fată în uniformă militară, care defilează la festivităţi. *s.f., g.-d. art.* majoretei, *pl.* majorete.
majoritar,-ă Care face parte din majoritate; care reprezintă cel mai mare număr; care are majoritatea. */Reprezentanţă ~* = sistem electoral conform căruia sunt consideraţi aleşi numai candidaţii care au întrunit majoritatea absolută a voturilor. *adj., pl.* majoritari,-e.
majoritate 1. Partea sau numărul cel mai mare dintr-o colectivitate. 2. *~ absolută* = număr de voturi egal cu cel puţin jumătate plus unu din total. *~ relativă* = numărul cel mai mare de voturi obţinut de cineva în raport cu voturile obţinute de fiecare dintre ceilalţi candidaţi. *~ civilă* = majorat. *s.f., g.-d. art.* majorităţii, *pl.* majorităţi.
majuscul,-ă (despre litere) Care se scrie mai mare şi cu altă fomă. *adj., pl.* majusculi,-e.
majusculă Literă mare. *s.f., g.-d. art.* majusculei, *pl.* majuscule.
makemono Pictură japoneză orizontală, pe sul de mătase sau de hârtie de orez, conţinând scene sau peisaje. *s.n., art.* makemonoul, *pl.* makemonouri.
make-up (meicap) (angl.) Machiaj al feţei. *s.n., art.* make-upul, *pl.* make-upuri.
mal 1. Fâşie de pământ situată de-a lungul unei ape; (p. ext.) ţărm. */A ieşi la ~* = a duce ceva la bun sfârşit. *A se îneca* (*ca ţiganul* sau *tocmai*) *la ~* = a renunţa (sau a fi obligat să renunţe) la ceva cînd ţelul era aproape atins. 2. Margine a unui şanţ, a unei gropi etc. //Râpă, prăpastie. 3. (reg.) Ridicătură de teren mai puţin înaltă decât dealul. */Un ~ de om* (sau *de femeie*), se spune despre un bărbat (sau o femeie) foarte mare. *Cât un ~* = (despre fiinţe) mare, mătăhălos. *s.n., pl.* maluri.
mala Unealtă a zidarului, cu care se întinde şi se nivelează stratul de tencuială. *s.f., art.* malaua, *g.-d. art.* malalei, *pl.* malale, *art.* malalele.
malac,-ă 1. Pui de bivol. 2. Epitet depreciativ pentru un om gras, greoi. *s.m., pl.* malaci; *s.f., g.-d. art.* malacei, *pl.* malace.
malachit v. **malahit.**
malacof v. **malacov.**
malacologie Ramură a zoologiei care se ocupă cu studiul moluştelor. *s.f., art.* malacologia, *g.-d. art.* malacologiei.
malacostracee (la pl.) Subclasă de crustacee cu capul lipit de torace şi abdomenul distinct; (la sg.) crustaceu din această subclasă. *s.f., art.* malcostracea, *g.-d. art.* malacostracei, *pl.* malacostracee.
malacov/malacof (înv.) Crinolină. *s.n., pl.* malacoave/malacovuri//malacoafe/malacofuri.
maladie Boală. */~ mitrală* = boală de inimă. *~ albastră* = cianoză. *s.f., art.* maladia, *g.-d. art.* maladiei, *pl.* maladii, *art.* maladiile.
maladiv,-ă 1. Cu aspect bolnăvicios. //(despre stări, înclinaţii) Care trădează o boală. 2. Exagerat, anormal. *Frică ~. adj., pl.* maladivi,-e.
maladreşă (înv., livr.) Neîndemânare. *s.f., g.-d. art.* maladreşei, *pl.* maladreşe.
malaez,-ă (Locuitor) din Malaysia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malaezi,-e.
malaeză Limba vorbită de malaezi. *s.f., g.-d. art.* malaezei.
malaga/malaga Vin dulce din regiunea spaniolă Malaga. *s.n.*
malagambist Tânăr al anilor 1940-1960, îmbrăcat ultramodern, cu un comportament nonconformist şi superficial. *s.m., pl.* malagambişti.
malagueña (malaghenia) (hisp.) Dans popular spaniol de perechi; melodie după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* malagueñei, *pl.* malagueñii, *art.* malagueñiile.
malahit Carbonat de cupru de culoare verde, întrebuinţat la fabricarea unor obiecte decorative sau a unor vopsele. //Piatră semipreţioasă. [*var.* malachit *s.n.*] *s.n.*
malar[1] (în expr.) *Os ~* = os al craniului situat în partea laterală a feţei, sub orbită. *adj., pl.* malare.
malar[2] Fiecare dintre cele două oase malare[1]. *s.n., pl.* malare.
malaric,-ă (Persoană) care suferă de malarie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malarici,-ce.
malarie (-ri-e) Boală infecţioasă caracterizată prin puternice accese de friguri; paludism. *s.f., art.* malaria, *g.-d. art.* malariei.
malariolog,-ă (-ri-o-) Medic specialist în malariologie. *s.m., pl.* malariologi; *s.f., g.-d. art.* malariologei, *pl.* malariologe.
malariologie (-ri-o-) Ramură a medicinei care studiază prevenirea şi tratarea malariei; paludologie (2). *s.f., art.* malariologia, *g.-d. art.* malariologiei.
malarioterapie (-ri-o-) Metodă de tratament care constă în inocularea parazitului malariei în scopul obţinerii unor temperaturi înalte la bolnav; paludoterapie. *s.f., art.* malarioterapia, *g.-d. art.* malarioterapiei.

malawian,-ă (-wi-an) (Locuitor) din Malawi. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malawieni,-e.
malaxa *tr.* A amesteca două sau mai multe materiale (pulverulente, granulare) pentru a obţine un amestec omogen. *vb. I, ind. prez. 3* malaxează.
malaxare Acţiunea de a malaxa. *s.f., g.-d. art.* malaxării, *pl.* malaxări.
malaxor Maşină cu care se malaxează. *s.n., pl.* malaxoare.
malaysian,-ă (-la-y-si-an) (Locuitor) din Malaysia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malaysieni,-e.
maldăr 1. Mulţime de materiale, de lucruri îngrămădite. 2. Grămadă de tulpini de plante, de crengi etc. //Grămadă (nu prea mare) de fân, de paie etc. [*var.* (reg.) maldur *s.n.*] *s.n., pl.* maldăre.
maldivian,-ă (-vi-an) (Locuitor) din Maldive. *adj., s.m.* şi *f., pl.* maldivieni,-e.
maldur v. **maldăr.**
maleabil,-ă (-le-a-) 1. (despre metale) Care poate fi tras în foi subţiri; (despre alte materiale) care pot fi uşor modelate. 2. (fig., despre oameni) Care se adaptează uşor; docil. *adj., pl.* maleabili,-e.
maleabilitate (-le-a-) Faptul de a fi maleabil. *s.f., g.-d. art.* maleabilităţii.
maleabiliza (-le-a-) *tr.* A face un material maleabil. *vb. I, ind. prez. 3* maleabilizează.
maleabilizare Acţiunea de a maleabiliza. *s.f., g.-d. art.* maleabilizării, *pl.* maleabilizări.
maledicţie (-ţi-e) (livr.) Blestem, nenorocire. [*var.* maledicţiune *s.f.*] *s.f., art.* maledicţia, *g.-d. art.* maledicţiei, *pl.* maledicţii, *art.* maledicţiile.
maledicţiune v. **maledicţie.**
malefic,-ă Care are o influenţă nefastă. *adj., pl.* malefici,-ce.
maleficiu (livr.) 1. Faptă rea; greşeală voită. 2. Farmece cu ajutorul cărora se pretindea că se vatămă recoltele, animalele etc. *s.n., art.* maleficiul, *pl.* maleficii, *art.* maleficiile.
maleină Substanţă extrasă din cultura în bulion a microbului morvei, folosită pentru diagnosticarea acestei boli la cai. *s.f., g.-d. art.* maleinei.
maleolar,-ă (-le-o-) (anat.) De maleolă. *adj., pl.* maleolari,-e.
maleolă (-le-o-) Fiecare dintre proeminenţele situate în partea inferioară a tibiei şi a peroneului. *s.f., g.-d. art.* maleolei, *pl.* maleole.
malformaţie (-ţi-e) (med.) Anomalie morfologică congenitală a unui organ, a unei părţi a corpului unei fiinţe etc. *s.f., art.* malformaţia, *g.-d. art.* malformaţiei, *pl.* malformaţii, *art.* malformaţiile.
malgaş,-ă (Locuitor) din Madagascar. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malgaşi,-e.
malgaşă Limba vorbită de malgaşi. *s.f., art.* malgaşa, *g.-d. art.* malgaşei.
malian,-ă (-li-an) (Locuitor) din Mali. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malieni,-e.
malic (în sintagma) *Acid* ~ = acid organic care se găseşte în vegetale. *adj.*
malign,-ă (despre boli) De natură gravă, primejdios. /*Tumoare* ~ = tumoare canceroasă. //(rar) Înclinat spre rău, care face rău. *adj., pl.* maligni,-e.
malignitate Caracterul a ceea ce este malign. *s.f., g.-d. art.* malignităţii.
maligniza *refl.* (med., despre celule) A se canceriza. *vb. I, ind. prez. 3* se malignizează.
maliţie (-ţi-e) (livr.) Răutate, maliţiozitate. [*var.* maliţiune *s.f.*] *s.f., art.* maliţia, *g.-d. art.* maliţiei, *pl.* maliţii, *art.* maliţiile.
maliţios,-oasă (-ţi-os) (livr.) Răutăcios, caustic. *adj., pl.* maliţioşi,-oase.
maliţiozitate (-ţi-o-) (livr.) Maliţie. *s.f., g.-d. art.* maliţiozităţii, *pl.* maliţiozităţi.
maliţiune v. **maliţie.**
mall (mol) (angl.) Complex în care se găsesc multe magazine, restaurante şi cinematografe. *s.n., pl.* malluri.
mallorquin,-ă (maliorchin) (hisp.) (Locuitor) din Mallorca. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mallorquini,-e.
malm Epoca superioară a jurasicului. *s.n.*
malnutriţie (-ţi-e) 1. Subnutriţie (1). 2. Subnutriţie (2). *s.f., art.* malnutriţia, *g.-d. art.* malnutriţiei, *pl.* malnutriţii, *art.* malnutriţiile.
malonest,-ă (livr.) Incorect, necinstit. *adj., pl.* malonesti,-ste.
malotea (înv., reg.) Haină lungă (până în pământ), căptuşită cu blană, purtată în trecut de femei; un fel de scurteică purtată de ţărani în zilele de sărbătoare. *s.f., art.* maloteaua, *g.-d. art.* malotelei, *pl.* malotele, *art.* malotelele.
malpoziţie (-ţi-e) (med.) Poziţie defectuoasă a unui organ. *s.f., art.* malpoziţia, *g.-d. art.* malpoziţiei, *pl.* malpoziţii, *art.* malpoziţiile.
malpraxis Caz în care un liber-profesionist (medic, avocat) face o greşeală gravă sau nu îşi îndeplineşte îndatoririle profesionale şi poate fi cercetat penal. *s.n.*
maltază Enzimă care are proprietatea de a transforma maltoza în glucoză. *s.f., g.-d. art.* maltazei.
maltez,-ă (Locuitor) din Malta. *adj, s.m.* şi *f., pl.* maltezi,-e.
malteză Limba vorbită de maltezi. *s.f., g.-d. art.* maltezei.
malthusian,-ă (-tu-si-an) Malthusianist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malthusieni,-e.
malthusianism (-tu-si-a-) Teorie potrivit căreia populaţia globului ar creşte în proporţie geometrică, în timp ce mijloacele de existenţă cresc în proporţie aritmetică. *s.n.*
malthusianist,-ă (-tu-si-a-) (Adept) al malthusianismului; malthusian. *adj., s.m.* şi *f., pl.* malthusianişti,-ste.
maltoză Substanţă zaharoasă care conţine două molecule de glucoză. *s.f., g.-d. art.* maltozei.
maltozurie (med.) Prezenţă a maltozei în urină. *s.f., art.* maltozuria, *g.-d. art.* maltozuriei, *pl.* maltozurii, *art.* maltozuriile.
maltrata *tr.* A-i provoca cuiva dureri fizice sau morale; a chinui, a brutaliza. *vb. I, ind. prez. 3* maltratează.
maltratare Acţiunea de a maltrata. *s.f., g.-d. art.* maltratării, *pl.* maltratări.
malţ Produs obţinut din boabe de orz (sau de alte cereale), folosit la fabricarea berii şi a spirtului, sau, prăjit, la prepararea unui surogat de cafea. *s.n.*
malţifica *tr.* A transforma orzul sau alte cereale în malţ. *vb. I, ind. prez. 3* malţifică.
malţificare Acţiunea de a malţifica. *s.f., g.-d. art.* malţificării.
malvacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate având flori cu cinci petale şi fructul capsulă; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* malvacea, *g.-d. art.* malvaceei, *pl.* malvacee.
malversaţie (-ţi-e) (livr.) Fraudă, delapidare. [*var.* (înv.) malversaţiune *s.f.*] *s.f., art.* malversaţia, *g.-d. art.* malversaţiei, *pl.* malversaţii, *art.* malversaţiile.
malversaţiune v. **malversaţie.**
mamacă (reg.) Mamă (1). *s.f., g.-d. art.* mamachii/ mamacăi.
mamaie (pop., fam.) 1. Mamă (1). 2. Bunică. *s.f., art.* mamaia, *g.-d. art.* mamaiei.
mama-pădurii v. **muma-pădurii.**
Mama-Pădurii v. **Muma-Pădurii.**
mamar,-ă Referitor la mamele; mamelar. /*Glandă* ~ = organul secreţiei lactate la mamifere. *adj., pl.* mamari,-e.

mamă 1. Femeie care are copii. */De ~* = (despre relații de rudenie) aflat în linie maternă. *De ~a focului* = grozav, strașnic. *La ~a dracului* = foarte departe. *O ~ de bătaie* = o bătaie strașnică. *Vai de ~a mea* (sau *ta, lui* etc.) = vai de mine (sau de tine, de el etc.). 2. Termen (afectuos) cu care o femeie se adresează copiilor ei. 3. Termen de politețe folosit, mai ales la țară, pentru o femeie mai în vârstă. 4. (fig.) Izvor, cauză. *s.f., g.-d. art.* mămei, *pl.* mame.

mamă-mare Bunică. *s.f., art.* mama-mare, *g.-d. art.* mămei-mari, *pl.* mame-mari.

mamă-soacră Soacră. *s.f., art.* mama-soacră, *g.-d. art.* mămei-soacre, *pl.* mame-soacre.

mamă-surogat Femeie care dă naștere unui copil dintr-un embrion obținut prin fecundarea ovulului unei alte femei, care nu poate duce sarcina la bun sfârșit. *s.f., g.-d. art.* mămei-surogat, *pl.* mame-surogat.

mambo Dans cu ritm vioi, de origine cubaneză. *s.n., art.* mamboul, *pl.* mambouri.

mamelar,-ă (rar) Mamar. *adj., pl.* mamelari,-e.

mamelă Organ care secretă lapte la mamiferele femele; sân, piept. *s.f., g.-d. art.* mamelei, *pl.* mamele.

mamelon 1. Vârful proeminent al mamelei; sfârc. 2. Ridicătură de teren izolată, cu vârful rotunjit. *s.n., pl.* mameloane.

mameluc 1. Soldat din garda personală a sultanilor din Egipt. 2. Cavaler francez dintr-un escadron de gardă al lui Napoleon. 3. (fig.) Om fără personalitate. *s.m., pl.* mameluci.

mamelucărie (rar) Purtare, atitudine de mameluc. *s.f., art.* mamelucăria, *g.-d. art.* mamelucăriei.

mamifer (la pl.) Clasă de vertebrate care își hrănesc puii cu laptele lor; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* mamifere.

mamită Boală infecțioasă care constă în inflamarea ugerului la animalele în lactație. *s.f., g.-d. art.* mamitei, *pl.* mamite.

mamiță v. **mămiță.**

mamitică v. **mămitică.**

mamografie (med.) Radiografie a glandei mamare. *s.f., art.* mamografia, *g.-d. art.* mamografiei, *pl.* mamografii, *art.* mamografiile.

mamorniță (pop.) Femeie grasă, greoaie. *s.f., g.-d. art.* mamorniței, *pl.* mamornițe.

mamoș (înv.) Ginecolog. *s.m., pl.* mamoși.

mamut 1. Specie de elefant cu corpul acoperit de păr lung, cu fildeșii foarte dezvoltați, care a trăit în epoca glaciară. 2. (fig.) Lucrare, edificiu etc. de proporții foarte mari; colos. *s.m., pl.* mamuți.

management (mənigiment/management) (angl.) 1. Arta, activitatea de a conduce. 2. Știința organizării și conducerii întreprinderilor, a valorificării resurselor umane, financiare și materiale. *s.n.*

manager/manager 1. Specialist în management. 2. Persoană care reprezintă interesele unui sportiv, ale unei echipe și care se ocupă cu organizarea și cu chestiunile financiare ale competițiilor; impresar. *s.m., pl.* manageri/manageri.

managerial,-ă (-ri-al) Referitor la conducerea, la organizarea întreprinderilor. *Plan ~. adj., pl.* manageriali,-e.

mană 1. Lichen comestibil care crește pe stânci; (p. ext.) pâine făcută din acest lichen. 2. (fig.) Rod; belșug, abundență. 3. Boală a plantelor, provocată de ciuperci parazite. 4. Rouă sau ploaie de vară pe vreme însorită, care are efect dăunător asupra dezvoltării plantelor; (p. ext.) stricăciune provocată de soarele prea fierbinte care apare imediat după o ploaie. *s.f., g.-d. art.* manei.

mană-de-apă Plantă erbacee toxică care crește în preajma apelor și prin mlaștini. *s.f., g.-d. art.* manei-de-apă.

mancă (reg.) Doică. *s.f., g.-d. art.* mancei, *pl.* mance.

mancipație (-ți-e) (rar) Mod de achiziționare a unei proprietăți (în prezența unor martori), potrivit unei ceremonii speciale. *s.f., art.* mancipația, *g.-d. art.* mancipației.

manciurian,-ă (-ciu-ri-an) (Locuitor) din Manciuria. *adj., s.m.* și *f., pl.* manciurieni,-e.

manco (fin.) Lipsă de bani constatată la încheierea unei socoteli; pierdere la o marfă cu prilejul transportului, al desfacerii etc. *s.n., art.* mancoul.

mancurt 1. Cel care a uitat ororile dictaturii, care și-a uitat etnia. 2. (p. ext.) Persoană înrobită total, depersonalizată. *s.m., pl.* mancurți.

mancurtizare Uitare provocată intenționat; supunere oarbă, depersonalizare. *s.f., g.-d. art.* mancurtizării.

mandant,-ă (Persoană) pentru care se încheie un act juridic. *adj., s.m.* și *f., pl.* mandanți,-te.

mandarin[1] 1. Demnitar indigen din Indochina; înalt funcționar public din China feudală. 2. Om de litere influent; intelectual care deține multe titluri. //(ir.) Personaj important. *s.m., pl.* mandarini.

mandarin[2] Arbust fructifer din regiunile mediteraneene, cu fructe sferice, asemănătoare cu portocalele. *s.m., pl.* mandarini.

mandarinat Funcția mandarinului[1]; timpul cât un mandarin[1] își exercită funcția. *s.n., pl.* mandarinate.

mandarină Fructul mandarinului[2], asemănător cu portocala. *s.f., g.-d. art.* mandarinei, *pl.* mandarine.

mandat 1. Dispoziție, ordin. */~ de arestare* = ordin scris, dat de un organ judiciar, prin care se dispune arestarea unei persoane. *~ de aducere* = ordin scris, dat unui organ, de a aduce o persoană (învinuit, martor) în fața unui organ de cercetare penală sau a unei instanțe judecătorești. 2. Împuternicire de a reprezenta o persoană fizică sau juridică, de a acționa în numele ei. */Teritoriu sub ~* = (în trecut) teritoriu administrat de o țară străină pe baza hotărârii unui for internațional. 3. Funcție, putere pe care o deține un membru ales de o adunare. 4. Serviciu poștal prin care cineva poate expedia o sumă de bani. */~ poștal* = formular-tip cu care se expediază prin poștă bani; suma de bani expediată sau primită astfel. *s.n., pl.* mandate.

mandata *tr.* A încredința cuiva un mandat; a împuternici. 2. A ordona plata unei sume de bani. *vb. I, ind. prez. 3* mandatează.

mandatar,-ă Persoană căreia i s-a încredințat un mandat (1); împuternicit, procurator. *s.m., pl.* mandatari; *s.f., g.-d. art.* mandatarei, *pl.* mandatare.

mandatare Acțiunea de a mandata. *s.f., g.-d. art.* mandatării, *pl.* mandatări.

mandea (arg.) Persoană care vorbește, care se adresează cuiva. *s.m., g.-d.* lui mandea.

mandibular,-ă Referitor la mandibulă. *adj., pl.* mandibulari,-e.

mandibulă 1. Maxilarul inferior la om și la animale. 2. Fiecare dintre cele două părți ale ciocului păsărilor. 3. Fiecare dintre cele două părți ale aparatului bucal la insecte. *s.f., g.-d. art.* mandibulei, *pl.* mandibule.

mandolă/mandoră 1. Vechi instrument muzical cu coarde, asemănător cu lăuta. 2. Variantă a mandolinei. *s.f., g.-d. art.* mandolei/mandorei, *pl.* mandole/mandore.

mandolinată (rar) Serenadă cântată cu acompaniament de mandolină. *s.f., g.-d. art.* mandolinatei, *pl.* mandolinate.

mandolină Instrument muzical cu coarde metalice duble, care produce sunete prin ciupire sau prin atingere cu o pană. *s.f., g.-d. art.* mandolinei, *pl.* mandoline.

mandoră v. **mandolă.**

mandragoră Plantă erbacee cu rădăcini groase, din care se extrage un tonic. *s.f., g.-d. art.* mandragorei, *pl.* mandragore.

mandră (reg.) Îngrăditură de şipci sau de stuf aşezată de-a curmezişul bălţilor pentru prinderea şi păstrarea peştelui viu. *s.f., g.-d. art.* mandrei, *pl.* mandre.
mandril Specie de maimuţă din Africa Ecuatorială, cu coada scurtă şi cu faţa colorată în albastru şi roşu. *s.m., pl.* mandrili.
mandrin 1. Piesă ascuţită folosită la găurirea tablei metalice; dorn. 2. Sârmă care se introduce în interiorul instrumentelor inelare sau tubulare pentru a le destupa. *s.n., pl.* mandrine.
mandrina *tr.* A lărgi găurile pieselor inelare sau tubulare prin deformare plastică, cu ajutorul mandrinului. *vb. I, ind. prez. 3* mandrinează.
mandrinare Acţiunea de a mandrina. *s.f., g.-d. art.* mandrinării, *pl.* mandrinări.
mandrină Dispozitiv cu care se prinde o piesă de prelucrat la strung, la maşina de găurit etc. *s.f., g.-d. art.* mandrinei, *pl.* mandrine.
manea Cântec de dragoste de proveniență orientală, cu melodie duioasă. *s.f., art.* maneaua, *g.-d. art.* manelei, *pl.* manele, *art.* manelele.
manechin 1. Suport de lemn, de material plastic etc. care reprezintă corpul omenesc sau o parte a lui şi care serveşte pentru a expune un obiect de îmbrăcăminte. 2. (fig.) Epitet dat unui om care execută servil şi mecanic ceea ce i se cere; om lipsit de personalitate. 3. Persoană care prezintă obiecte de îmbrăcăminte create de casele de modă. *s.n., pl.* manechine.
manej 1. Loc amenajat unde se dresează caii. //Arenă la circ unde sunt prezentate animalele dresate. 2. Exerciţii care se fac cu caii pentru a-i dresa. 3. Dispozitiv rudimentar cu ajutorul căruia un cal pune în mişcare o maşină agricolă. 4. (fig.) Tertipuri, uneltire. *s.n., pl.* manejuri.
manglă 1. Piesă de lemn brut, de lungimi diferite, folosită mai ales în construcţii. 2. Manetă. *s.f., g.-d. art.* manglei, *pl.* mangle.
manetă Pârghie de mână cu ajutorul căreia se declanşează sau se opreşte un mecanism, un motor etc. *s.f., g.-d. art.* manetei, *pl.* manete.
maneton Fusul braţului unui arbore cotit, pe care se montează capul bielei. *s.n., pl.* manetoane.
manevra 1. *intr.* (despre trenuri, nave) A executa o manevră. 2. *intr.* (despre unităţi militare) A executa o manevră. 3. *intr.* (fig.) A folosi mijloace incorecte pentru a reuşi într-o acţiune. 4. *tr.* A manipula un aparat, un dispozitiv etc. *vb. I, ind. prez. 3* manevrează.
manevrabil,-ă 1. (rar, despre sisteme tehnice) Care poate fi manevrat (4). 2. (fig., despre oameni) Care poate fi uşor păcălit, dus de nas. *adj., pl.* manevrabili,-e.
manevrabilitate Capacitatea unui vehicul sau a unui sistem tehnic de a putea fi manevrat. *s.f., g.-d. art.* manevrabilităţii.
manevrant Lucrător feroviar care execută cuplarea şi decuplarea vagoanelor etc. *s.m., pl.* manevranţi.
manevrare Acţiunea de a manevra. *s.f., g.-d. art.* manevrării, *pl.* manevrări.
manevră 1. Ansamblu de operaţii destinate alcătuirii sau desfacerii unei garnituri de tren; ansamblu de operaţii executate pentru acostarea sau scoaterea unei nave din port. 2. Deplasare rapidă a unor trupe pentru a lovi prin surprindere pe adversar. 3. (la pl.) Pregătiri tactice ale unei armate sau ale unei flote în condiţii asemănătoare cu cele de război. 4. Manipulare a unui aparat, a unui dispozitiv tehnic etc. 5. (med.) Totalitatea mişcărilor executate în cursul unei intervenţii. 6. (fig.) Uneltire. *s.f., g.-d. art.* manevrei, *pl.* manevre.
manevrier,-ă (-ri-er) 1. (Persoană) care execută manevre. 2. (fig.) (Persoană) cu mare abilitate politică. *adj., s.m. şi f., pl.* manevrieri,-e.
mangafa (înv., fam.) Om mărginit, prost; mangafache. *s.f., art.* mangafaua, *g.-d. art.* mangafalei, *pl.* mangafale, *art.* mangafalele.
mangafache (rar) Mangafa. *s.m., g.-d.* lui mangafache, *pl.* mangafache.
mangal[1] Cărbune obţinut prin arderea incompletă a lemnului. *s.n.*
mangal[2] Vas metalic în care se aprind cărbuni, servind iarna pentru încălzit celor care stau în aer liber. */A târnosi ~ul* = a pierde vremea în zadar. *s.n., pl.* mangaluri.
mangalagiu (înv.) Persoană care fabrică mangal[1]; mangalizator. *s.m., art.* mangalagiul, *pl.* mangalagii, *art.* mangalagiii.
mangaliță Rasă de porci cu picioare scurte şi cu păr creţ. *s.f., g.-d. art.* mangaliţei, *pl.* mangaliţe.
mangaliza *tr.* şi *refl.* A (se) preface în mangal. *vb. I, ind. prez. 3* mangalizează.
mangalizator (rar) Mangalagiu. *s.m., pl.* mangalizatori.
mangan Metal alb-cenuşiu, dur şi sfărâmicios, întrebuinţat la fabricarea unor aliaje. *s.n.*
manganat Nume generic dat sărurilor acidului manganic. *s.m., pl.* manganaţi.
manganezit (min.) Oxid natural de mangan. *s.n.*
manganic,-ă Care conţine mangan. */Acid ~* = acid format din oxigen, hidrogen şi mangan. *adj., pl.* manganici,-ce.
manganin Aliaj de cupru, mangan şi nichel, folosit la fabricarea rezistenţelor electrice. *s.n.*
manganism (med.) Intoxicaţie cronică cu mangan. *s.n.*
manganit Oxid natural de mangan hidratat. *s.m., pl.* manganiţi.
manganometrie (chim.) Metodă de analiză volumetrică bazată pe acţiunea oxidantă a permanganatului de potasiu. *s.f., art.* manganometria, *g.-d. art.* manganometriei.
manganos,-oasă Care conţine mangan. *adj., pl.* manganoşi,-oase.
mangă (arg., în sintagma) *Beat ~* = beat foarte tare. *adj. invar.*
mangăi (text.) Dispozitiv mecanic care finisează ţesăturile apretate prin presare. [*var.* mangel *s.n.*] *s.n., pl.* mangâle.
mangălui *tr.* (text.) A finisa ţesăturile cu ajutorul mangălului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mangăluiesc, *imperf. 3 sg.* mangăluia; *conj. prez. 3* să mangăluiască.
mangăluire (text.) Acţiunea de a mangălui; mangăluit. *s.f., g.-d. art.* mangăluirii, *pl.* mangăluiri.
mangăluit Mangăluire. *s.n.*
mangel v. **mangăi.**
manget (înv.) Garnitură la rochie, alcătuită din volane; dantele. *s.n., pl.* mangeturi.
mangleală (arg.) Faptul de a mangli. *s.f., g.-d. art.* manglelii, *pl.* manglele.
mangli *tr.* (arg.) A fura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* manglesc, *imperf. 3 sg.* manglea; *conj. prez. 3* să manglească.
manglier (-gli-er) Copac răşinos tropical cu fructe roşietice, parfumate. *s.m., pl.* manglieri.
mango[1] Arbore din regiunile tropicale ale cărui fructe sunt comestibile. *s.m., art.* mangoul, *pl.* mango.
mango[2] Fructul de mango[1], de forma unui pepene, cu miezul moale şi galben. *s.n., art.* mangoul, *pl.* mango.
mangosit,-ă (reg.) (Om) nătărău, tont, neîndemânatic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mangosiţi,-te.
mangrovă Formaţiune vegetală tropicală, caracteristică ţărmurilor maritime mlăştinoase, alcătuită din arbori şi arbuşti. *s.f., g.-d. art.* mangrovei, *pl.* mangrove.
mangustă Mamifer carnivor de 60-70 cm lungime, cu coada lungă şi stufoasă şi cu blana cenuşie. *s.f., g.-d. art.* mangustei, *pl.* manguste.

mani (la romani) Sufletele celor morți, considerate ca divinități. *s.m. pl., art.* manii.
mania (-ni-a) *tr.* (livr.) A mânui, a manipula. *vb. I, ind. prez. 3* maniază, *1 pl.* maniem; *conj. prez. 3* să manieze; *ger.* maniind.
manjabil,-ă (-ni-a-) (livr.) Care este ușor de mânuit. *adj., pl.* manjabili,-e.
maniabilitate (-ni-a-) (livr.) Calitatea de a putea fi ușor de mânuit. *s.f., g.-d. art.* maniabilității.
maniac,-ă (-ni-ac) (Persoană) care suferă de o manie; (persoană) care se preocupă în mod exagerat de ceva. *adj., s.m.* și *f., pl.* maniaci,-ce.
maniacal,-ă (-ni-a-) (med.) Referitor la manie; de maniac. *adj., pl.* maniacali,-e.
maniament (-ni-a-) (zool.) Loc sub pielea corpului unui animal în care se depune, de preferință, grăsimea. *s.n., pl.* maniamente.
manichiurat,-ă (rar, despre unghiile de la mâini) Care a fost supus manichiurii. *adj., pl.* manichiurați,-te.
manichiura Îngrijirea unghiilor de la mâini prin curățare și tăiere. *s.f., g.-d. art.* manichiurii, *pl.* manichiuri.
manichiurează (rar) Manichiuristă. *s.f., g.-d. art.* manichiurezei, *pl.* manichiureze.
manichiuristă Lucrătoare specializată în manichiură; manichiureză. *s.f., art.* manichiuristei, *pl.* manichiuriste.
manicord Instrument muzical medieval asemănător clavicordului. *s.n., pl.* manicorduri.
manie 1. Boală mintală caracterizată prin euforie, logoree, incoerență a gândirii etc. 2. Preocuparea exagerată pentru ceva. *s.f., art.* mania, *g.-d. art.* maniei, *pl.* manii, *art.* maniile.
manierat,-ă (-ni-e-) 1. Care are o purtare aleasă și cuviincioasă; bine-crescut. 2. (despre stil) Artificial, afectat, căutat. *adj., pl.* manierați,-te.
manieră (-ni-e-) 1. Mod de comportare sau de prezentare în societate; amabilitate, bună-cuviință. */Codul ~lor elegante* = ansamblu de reguli referitoare la buna purtare în societate. 2. Fel, chip, procedeu. */De (așa)* (sau *de o*) ~ = în (așa) chip... 3. Ansamblul mijloacelor și procedeelor caracteristice unui artist. //(în artă) Tendință de a repeta mecanic procedeele unui maestru. //Folosire mecanică, artificială a unor procedee stilistice într-o operă literară. *s.f., g.-d. art.* manierei, *pl.* maniere.
manierism (-ni-e-) 1. Lipsă de naturalețe în comportare; artificialitate. 2. Formalism în realizarea unor lucrări artistice sau literare prin folosirea repetată a aceloraşi procedee. *s.n.*
manierist,-ă (Adept) al manierismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* manieriști,-ste.
manifest[1] Document prin care șeful statului, guvernul, o grupare politică etc. își expun concepțiile, programul politic, intențiile etc. *s.n., pl.* manifeste.
manifest[2]**,-ă** (și adv.) Clar, evident; în mod categoric. *adj., pl.* manifești,-ste.
manifesta[1] 1. *tr.* A exprima, a arăta un sentiment, o tendință. 2. *tr.* și *refl.* A (se) face cunoscut, a (se) exterioriza. *vb. I, ind. prez. 3* manifestă.
manifesta[2] *intr.* A participa la o manifestație. *vb. I, ind. prez. 3* manifestează.
manifestant,-ă Persoană care participă la o manifestație; demonstrant. *s.m., pl.* manifestanți; *s.f., g.-d. art.* manifestantei, *pl.* manifestante.
manifestare Acțiunea de a (se) manifesta[1]. 1. Exteriorizare, prin fapte, a gândurilor, a sentimentelor cuiva. 2. (la pl.) Realizare, înfăptuire. 3. Semn, indiciu. 4. Spectacol. *s.f., g.-d. art.* manifestării, *pl.* manifestări.
manifestație (-ți-e) 1. Demonstrație de masă. 2. Manifestare (1). [*var.* manifestațiune *s.f.*] *s.f., art.* manifestația, *g.-d. art.* manifestației, *pl.* manifestații, *art.* manifestațiile.
manifestațiune v. **manifestație.**
maniheism Doctrină religioasă potrivit căreia lumea este guvernată de două principii: binele și răul. *s.n.*
maniheist,-ă (Adept) al maniheismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* maniheiști,-ste.
manila Fibră textilă extrasă din frunzele unei plante exotice, folosită la fabricarea frânghiilor și a unor pânzeturi rezistente. *s.f., g.-d. art.* manilei.
manilovism Atitudine pasivă față de realitate, dominată de visare deșartă. *s.n.*
manioc (-ni-oc) Plantă tropicală din ai cărei tuberculi se extrage tapioca; (p. ext.) tapioca. *s.m.*
manipula *tr.* 1. A mânui, a manevra. 2. A exercita dominație psihologică sau politică asupra unui individ, a unui grup etc.; a influența opinia publică prin mass-media sau prin alte metode persuasive. 3. A face anumite operațiuni financiare. *vb. I, ind. prez. 3* manipulează.
manipulant,-ă Persoană care mânuiește mașini, aparate etc. //(spec.) Persoană care conduce un tramvai; vatman. //Mânuitor de bani, de materiale etc. *s.m., pl.* manipulanți; *s.f., g.-d. art.* manipulantei, *pl.* manipulante.
manipulare Acțiunea de a manipula. *s.f., g.-d. art.* manipulării, *pl.* manipulări.
manipulator[1] 1. Aparat cu care se manipulează piesele calde într-o uzină. 2. Dispozitiv cu care se stabilește sau se întrerupe circuitul la transmiterea semnalelor telegrafice. *s.n., pl.* manipulatoare.
manipulator[2]**,-oare** Manipulant. *s.m., pl.* manipulatori; *s.f., g.-d. art.* manipulatoarei, *pl.* manipulatoare.
manipulație (-ți-e) 1. Manipulare. 2. Vagon special pentru șeful de tren și materialele necesare drumului, atașat imediat după locomotivă. [*var.* manipulațiune *s.f.*] *s.f., art.* manipulația, *g.-d. art.* manipulației, *pl.* manipulații, *art.* manipulațiile.
manipulațiune v. **manipulație.**
manișcă (înv.) Plastron (brodat) la cămășile bărbătești. *s.f., g.-d. art.* manișcei, *pl.* manișce.
manita *refl.* (despre vin) A se altera sub acțiunea unor bacterii specifice care transformă zahărul în manită. *vb. I, ind. prez. 3* se manitează.
manitare Acțiunea de a se manita. *s.f., g.-d. art.* manitării, *pl.* manitări.
manită Substanță organică zaharată conținută în rășina de frasin și în unele ciuperci. *s.f., g.-d. art.* manitei.
manivelă Pârghie care servește la acționarea unui mecanism, la transformarea unei mișcări rectilinii într-o mișcare de rotație (și invers) etc. *s.f., g.-d. art.* manivelei, *pl.* manivele.
manograf Manometru care înregistrează presiunea gazelor sau a vaporilor dintr-un spațiu închis. *s.n., pl.* manografe.
manometric,-ă Care aparține manometriei. *adj., pl.* manometriei,-ce.
manometrie Tehnică a măsurării presiunii gazelor sau a vaporilor cu ajutorul manometrului. *s.f., art.* manometria, *g.-d. art.* manometriei.
manometru Instrument folosit în manometrie. *s.n., art.* manometrul, *pl.* manometre.
manoperă 1. Muncă manuală depusă pentru efectuarea unei lucrări; remunerație pentru această muncă. 2. Acțiune tactică; procedeu utilizat pentru atingerea unui scop. 3. (fig.) Uneltire, intrigă. *s.f., g.-d. art.* manoperei, *pl.* manopere.
mansardat,-ă (despre locuințe) Care are mansardă. *adj., pl.* mansardați,-te.
mansardă Încăpere situată imediat sub acoperiș (cu pereții oblici sau neregulați). *s.f., g.-d. art.* mansardei, *pl.* mansarde.
mansuet,-ă (livr.) Blând, bun; îngăduitor. *adj., pl.* mansueți,-te.

mansuetudine (-su-e-) (livr.) Bunătate, blândețe, omenie. *s.f., g.-d. art.* mansuetudinii.
mansup (înv.) Funcție, dregătorie, slujbă. *s.n., pl.* mansupuri.
manșă[1] Pârghie folosită la comanda aripioarelor și a profundorului unui avion; (p. gener.) mâner, manivelă. *s.f., g.-d. art.* manșei, *pl.* manșe.
manșă[2] Etapă într-o probă sportivă (de tir, de schi etc.). *s.f., g.-d. art.* manșei, *pl.* manșe.
manșetă 1. Partea de jos a mânecii unei cămăși sau a unei bluze; marginea de jos a pantalonului. 2. Garnitură de piele sau de cauciuc, folosită la etanșare. 3. Text tipărit cu alte caractere de literă pe prima pagină a unui ziar și care conține, de obicei, o indicație asupra cuprinsului. 4. Indicație bibliografică în partea de jos a copertei interioare a publicațiilor periodice, cuprinzând datele necesare identificării periodicului respectiv. *s.f., g.-d. art.* manșetei, *pl.* manșete.
manșon 1. Accesoriu de îmbrăcăminte feminină, confecționat din blană sau din stofă, în care se țin mâinile pentru a le apăra de frig. 2. Tub scurt folosit la îmbinarea a două țevi; partea lărgită de la capătul unui tub care servește la îmbinarea acestuia cu alt tub. 3. Înveliș de protecție al mânerului unor obiecte. 4. (bot.) Membrană protectoare a seminței, a tulpinii etc. *s.n., pl.* manșoane.
manșona *tr.* (tehn.) A îmbina două țevi, bare etc. cu un manșon. *vb. I, ind. prez. 3* manșonează.
manșonare Acțiunea de a manșona. *s.f., g.-d. art.* manșonării, *pl.* manșonări.
manta 1. Haină lungă, impermeabilă, care protejează de frig, de ploaie etc.; (spec.) palton de uniformă militară. */~ de vreme rea* = om pe care nu-l bagi în seamă decât atunci când ai nevoie de el. *A-și găsi ~ua* (cu cineva) = a o păți (cu cineva). 2. Înveliș care apără o piesă sau un sistem tehnic. 3. (la gasteropode) Răsfrângere a tegumentului care căptușește cochilia; palium. *s.f., art.* mantaua, *g.-d. art.* mantalei, *pl.* mantale, *art.* mantalele.
mantă (înv.) Mantie. *s.f., g.-d. art.* mantei, *pl.* mante.
mantelă (înv.) Haină largă, mai scurtă decât mantaua, purtată de femei peste rochie. *s.f., g.-d. art.* mantelei, *pl.* mantele.
manteluță (înv.) Diminutiv al lui mantelă. *s.f., g.-d. art.* manteluței, *pl.* manteluțe.
mantie 1. Pelerină lungă și largă, îmbrăcată peste celelalte haine, purtată în trecut la ceremonii. 2. Haină de postav, lungă și largă, purtată de călugări. */A lua sub ~* = a proteja. *s.f., art.* mantia, *g.-d. art.* mantiei, *pl.* mantii, *art.* mantiile.
mantilă (înv.) 1. Mantelă. 2. Eșarfă de dantelă pe care femeile (spaniole) o poartă pe cap. *s.f., g.-d. art.* mantilei, *pl.* mantile.
mantinelă Împrejmuire care delimitează câmpul de joc la hochei pe gheață. *s.f., g.-d. art.* mantinelei, *pl.* mantinele.
mantisă Partea zecimală a unui logaritm. *s.f., g.-d. art.* mantisei, *pl.* mantise.
mantou Palton sau pardesiu femeiesc. *s.n., art.* mantoul, *pl.* mantouri.
mantra (în brahmanism) Formulă sacră. *s.f., g.-d. art.* mantrei, *pl.* mantra.
manual[1] (-nu-al) Carte (de școală) care cuprinde noțiunile fundamentale ale unei științe. *s.n., pl.* manuale.
manual[2]**,-ă** (-nu-al) 1. Care este făcut de mână; efectuat prin muncă fizică. 2. Care execută lucruri de mână. *adj., pl.* manuali,-e.
manubriu 1. (zool.) Formațiune tubulară a corpului meduzelor, unde se află orificiul buco-anal. 2. Structură anatomică în formă de mâner. *s.n., art.* manubriul.
manuelin,-ă (-nu-e-) (în sintagma) *Stil ~* = stil arhitectural portughez, caracterizat prin bogăția sculpturii ornamentale, plasată pe structuri gotice, cu influențe romane, maure și orientale. *adj., pl.* manuelini,-e.
manufactură *tr.* A fabrica obiecte de manufactură. *vb. I, ind. prez. 3* manufacturează.
manufacturare Acțiunea de a manufactura. *s.f., g.-d. art.* manufacturării, *pl.* manufacturări.
manufactură 1. Formă de producție bazată pe munca manuală a lucrătorilor, desfășurată în ateliere conduse de patroni. 2. Întreprindere industrială în care predomină munca manuală, destinată fabricării unor produse de larg consum. 3. Produs obținut prin prelucrarea manuală (și artistică) a unor materii prime. *~ de sticlă. s.f., g.-d. art.* manufacturii, *pl.* manufacturi.
manufacturier,-ă (-ri-er) I. *adj.* Referitor la manufactură. II. *s.m.* (astăzi rar) Patron al unei manufacturi; lucrător într-o manufactură. *adj., s.m., pl.* manufacturieri,-e.
manu militari (lat.) Prin măsuri (armate) drastice. *loc. adv.*
manumisiune (livr.) Eliberare (legală) a unui sclav, a unui șerb. *s.f., g.-d. art.* manumisiunii.
manuscript v. **manuscris.**
manuscris[1] Text scris de mână sau (p. ext.) dactilografiat. */În ~* = (încă) netipărit. [*var.* (înv.) manuscript *s.n.*] *s.n., pl.* manuscrise.
manuscris[2]**,-ă** (despre texte, lucrări) Scris de mână sau (p. ext.) dactilografiat. *adj., pl.* manuscriși,-se.
manutanță 1. Serviciu din cadrul armatei care se ocupă cu fabricarea pâinii pentru militari. 2. Operație de deplasare și depozitare a mărfurilor într-o fabrică, într-un depozit etc., în vederea vânzării și expedierii lor. [*var.* manutențiune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* manutanței, *pl.* manutanțe.
manutențiune v. **manutanță.**
maoism Nume dat doctrinei politice a conducătorului chinez Mao Tze-dun. *s.n.*
maoist,-ă (Adept) al maoismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* maoiști,-ste.
maori (Persoană) care aparține unei populații băștinașe din Noua Zeelandă. *adj., s.m.* și *f., pl.* maori.
mapamond Planisferă, planiglob. */Pe tot ~ul* = în toată lumea. *s.n., pl.* mapamonduri.
mapă[1] 1. Obiect de birou făcut din carton, din piele etc. în care se țin hârtii, foi volante etc. //Dosar. 2. Servietă plată. 3. Plic gros care conține plicuri mai mici împreună cu hârtia de scris necesară. *s.f., g.-d. art.* mapei, *pl.* mape.
mapă[2] (rar) Hartă geografică. *s.f., g.-d. art.* mapei, *pl.* mape.
maquis (machi) (fr.) 1. Formațiune vegetală mediteraneeană, compusă din tufișuri și din arbuști veșnic verzi. 2. Mișcare a partizanilor francezi din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. *s.n., art.* maquis-ul, *pl.* (2) maquis-uri.
maquisard (machizar) (fr.) Luptător din maquis (2). *s.m., pl.* maquisarzi.
marabu A. 1. Pasăre din regiunile tropicale, asemănătoare cu barza, cu capul și cu gâtul golașe. 2. Podoabă alcătuită din fire sau pene care imită fulgii, purtată la gât sau drept garnitură la rochii. B. 1. Membru al unui ordin religios musulman medieval din nordul Africii. 2. Moschee mică în care slujea un marabu (B.1). [*var.* marabut *s.m.*] *s.m., art.* marabuul, *pl.* marabu.
marabut v. **marabu.**
maracas Instrument muzical de percuție sud-american, construit dintr-o nucă de cocos care conține grăunțe și nisip. *s.n., pl.* maracase.
marafet (pop., fam., la pl.) 1. Fasoane, mofturi. 2. Lucruri mărunte, fleacuri. *s.n., pl.* marafeturi.
maramă Fâșie de țesătură fină cu care femeile de la țară își acoperă capul când se îmbracă în costum național. [*var.* mahramă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* marămei, *pl.* marame.

maramureşean,-ă (Locuitor) din Maramureş; moroşean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* maramureşeni,-e.
maramureşeancă Locuitoare din Maramureş. *s.f., g.-d. art.* maramureşencei, *pl.* maramureşence.
marangoz (rar) Dulgher specializat în prelucrarea lemnăriei pentru nave. *s.m., pl.* marangozi.
maraschino Lichior de vişine sau de cireşe amare. *s.n., art.* maraschinoul, *pl.* maraschinouri.
marasm 1. Stare de epuizare morală sau fizică; descurajare. 2. Criză, stagnare (socială, economică, politică). *s.n.*
maraton 1. Probă atletică desfăşurată pe o distanţă de circa 42 km. 2. (fig.) Dezbatere lungă şi dificilă. *s.n., pl.* maratonuri/maratoane.
maratonist,-ă Atlet specializat în probele de maraton. *s.m., pl.* maratonişti; *s.f., g.-d. art.* maratonistei, *pl.* maratoniste.
marc Pastă obţinută prin prelucrarea fructelor şi a legumelor, folosită ca materie primă în industria alimentară. *s.n.*
marca *tr.* 1. A face un semn distinct pe un obiect, pe un animal etc. pentru a-l deosebi de altele. 2. (fig.) A reprezenta, a semnifica. 3. A delimita o suprafaţă, un teren etc. 4. (sport) A înscrie puncte într-un joc; a supraveghea un jucător advers pentru a-l împiedica să înscrie etc. *vb. I, ind. prez. 3* marchează.
marcaj 1. Semn distinctiv aplicat pe un obiect, pe un animal etc., pentru a-l deosebi de altele. //Semn aplicat pe copaci, pe tăblițe speciale, pe stânci pentru a indica turiştilor un anumit drum. 2. Totalitatea liniilor care marchează suprafaţa de joc la unele jocuri sportive. //Semn convenţional aplicat cu vopsea pe o suprafaţă, pe drumurile publice modernizate etc. 3. (sport) Supraveghere a unui jucător din echipa adversă pentru a-l împiedica să marcheze. 4. *Tabelă de ~* = tabelă pe care se înregistrează punctele înscrise într-o competiţie sportivă. *s.n., pl.* marcaje.
marcant,-ă Care se distinge prin valoare, prin importanţă; cu autoritate, cu influenţă. *adj., pl.* marcanţi,-te.
marcare Acţiunea de a marca; marcat. *s.f., g.-d. art.* marcării, *pl.* marcări.
marcasit Sulfură naturală de fier, galben-verzuie, cristalizată, având luciu metalic. *s.n., pl.* marcasite.
marcat[1] Marcare, marcaj. *s.n.*
marcat[2]**,-ă** 1. Căruia i s-a aplicat un semn distinctiv; (despre drumuri) prevăzut cu marcaj. 2. (fig.) Accentuat, pronunţat, distinct. *adj., pl.* marcaţi,-te.
marcator[1] Unealtă agricolă folosită pentru a marca rândurile şi cuiburile unde se va pune sămânţa sau răsadul. *s.n., pl.* marcatoare.
marcator[2]**,-oare** 1. Persoană care lucrează la marcarea unor produse. 2. (sport) Persoană care marchează puncte sau goluri pentru echipa sa. *s.m., pl.* marcatori; *s.f., g.-d. art.* marcatoarei, *pl.* marcatoare.
marcă[1] 1. Semn distinctiv aplicat pe un obiect, pe o marfă, pe un animal etc. //Tip, model de fabricaţie. */De ~* = a) (despre produse) de calitate; b) (despre oameni) de seamă; distins. 2. (fig.) Particularitate. //Caracteristică a unei unităţi sau structuri gramaticale. 3. Fişă numerotată cu care lucrătorii îşi dovedesc prezenţa la lucru. 4. Şină vopsită în alb care indică intersecţia a două linii ferate. 5. (înv.) Blazon, emblemă. *s.f., g.-d. art.* mărcii, *pl.* mărci.
marcă[2] Unitate monetară principală în unele ţări europene. *s.f., g.-d. art.* mărcii, *pl.* mărci.
marcă[3] (în Evul Mediu) 1. Provincie de graniţă aflată sub guvernare militară. 2. Obşte sătească în Europa apuseană. *s.f., g.-d. art.* mărcii, *pl.* mărci.
marcă[4] Timbru poştal. *s.f., g.-d. art.* mărcii, *pl.* mărci.
marcgraf v. **margraf.**
marcher (rar) Persoană care marchează punctele câştigate la un joc. *s.m., pl.* marcheri.
marchetărie 1. Procedeu de decorare a unui obiect prin aplicarea pe suprafaţa lui a unor bucăţi mici de fildeş, de metal sau de lemn exotic. 2. (p. ext.) Obiect (de-corativ) lucrat prin acest procedeu. *s.f., art.* marchetăria, *g.-d. art.* marchetăriei, *pl.* (2) marchetării, *art.* marchetăriile.
marchitan (înv.) Negustor (ambulant) de mărunţişuri. *s.m., pl.* marchitani.
marchitărie (înv.) 1. Locul unde îşi expunea mărfurile un marchitan. 2. Mărfuri metalice mărunte, de uz casnic. 3. Negustorie pe care o făcea un marchitan. *s.f., art.* marchităria, *g.-d. art.* marchitărriei, *pl.* marchitării, *art.* marchităriile.
marchiz Titlu de noblețe în unele ţări, superior celui de conte şi inferior celui de duce. *s.m., pl.* marchizi.
marchiză A. Soţie sau fiică de marchiz. B. 1. Acoperiş de sticlă aşezat deasupra intrării principale a unei clădiri. 2. Încăpere cu pereţi de sticlă, aşezată la intrarea unei case. 3. Cabina mecanicului la locomotivele cu aburi. C. Inel de podoabă cu o montură de pietre de formă ovală. *s.f., g.-d. art.* marchizei, *pl.* marchize.
marchizet Ţesătură de bumbac, subţire, din care se fac rochii, perdele etc. *s.n., pl.* marchizeturi.
marciale (-cia-) (it., muz.) Solemn, grav. *adv.*
marcoman (mai ales la pl.) Numele unor triburi germanice vechi, stabilite în Bavaria. *s.m., pl.* marcomani.
marcomanic,-ă Care aparţine marcomanilor. *adj., pl.* marcomanici,-ce.
marcota *tr.* A înmulţi o plantă prin marcotaj. *vb. I, ind. prez. 3* marcotează.
marcotaj Procedeu de înmulţire a unor plante prin marcote. *s.n., pl.* marcotaje.
marcotare Acţiunea de a marcota; marcotaj. *s.f., g.-d. art.* marcotării, *pl.* marcotări.
marcotă Lăstar al unei plante care se îngroapă cu capătul liber în pământ pentru a prinde rădăcini, dând o plantă nouă. *s.f., g.-d. art.* marcotei, *pl.* marcote.
marda (reg.) Rămăşiţă dintr-o marfă degradată sau învechită (care se vinde sub preţ); vechitură. *s.f., art.* mardaua, *g.-d. art.* mardalei, *pl.* mardale, *art.* mardalele.
mardeală (arg.) Bătaie zdravănă. *s.f., g.-d. art.* mardelii, *pl.* mardeli.
mardeiaş (arg.) Bătăuş. *s.m., pl.* mardeiaşi.
mardi *tr.* (arg.) A trage cuiva o bătaie zdravănă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mardesc, *imperf. 3 sg.* mardea; *conj. prez. 3* să mardească.
mare[1] A. Care depăşeşte dimensiunile obişnuite; întins, vast; adânc. //Încăpător. //Înalt. */Degetul (cel) ~* = degetul cel mai gros al mâinii, care se opune celorlalte degete. *Literă ~* = majusculă. *A face* (sau *a deschide*) *ochii ~i* (*cât cepele*) = a privi cu uimire, cu curiozitate. B. Mult; numeros. C. Matur. */Fată ~* = fecioară. D. 1. Vestit, renumit; de rang înalt. 2. De valoare, important, însemnat. */Zi ~* = zi de sărbătoare. *Vorbe ~* = cuvinte bombastice; promisiuni goale. //Ieşit din comun; deosebit. 3. Care ocupă un loc deosebit într-o ierharhie. */A se ţine ~* = a fi mândru, semeţ, fudul. *~ şi tare* sau *tare şi ~* = foarte influent. //Distins. */~ ţinută* = îmbrăcăminte destinată pentru anumite solemnităţi. 4. (despre ospeţe) Plin de strălucire; bogat. E. 1. (despre sunete, voce, zgomote) Puternic, ridicat. */A vorbi* (sau *a striga*) *în gura ~* = a vorbi cu glas tare. *A fi cu gura ~* = a fi certăreţ, scandalagiu. 2. (despre fenomene atmosferice) Violent, puternic. 3. (despre ritmul de mişcare, de deplasare) Crescut (ca viteză); mărit. 4. (despre stări sufleteşti, sentimente) Intens, profund. */(A-i fi cuiva) mai ~ mila* (sau *dragul, ruşinea* etc.) = (a-i fi cuiva) foarte milă (sau drag, ruşine). //(adv., pop.) Din cale-afară; peste măsură. *adj., pl.* mari.

mare[2] 1. Vastă întindere de apă stătătoare, adâncă şi sărată de pe suprafaţa Pământului. */~a cu sarea* = totul, imposibilul. *Peşte (nouă) ~ şi (nouă) ţări* = foarte departe. 2. (fig.) Întindere vastă, imensitate. //(fig.) Mulţime, cantitate foarte mare. *s.f., g.-d. art.* mării, *pl.* mări.

maree Mişcare ritmică de înaintare şi de retragere de la ţărm a apelor, mărilor şi oceanelor, determinată de atracţia Lunii şi a Soarelui. */~ neagră* = pânză de petrol care pluteşte pe suprafaţa mării, provenită din accidente ale petrolierelor. *s.f., art.* mareea, *g.-d. art.* mareei, *pl.* maree.

maregraf Aparat cu care se înregistrează variaţia nivelului apelor mării; mareometru. *s.n., pl.* maregrafe.

maregrafic,-ă De maree. */Zi ~* = interval de timp în care are loc un ciclu complet al mareei. *adj., pl.* maregrafici,-ce.

mare-logofăt (în Moldova) Întâiul boier de divan; (în Muntenia) unul dintre cei mai importanţi boieri. *s.m., art.* marele-logofăt, *pl.* mari-logofeţi, *art.* marii-logofeţi.

mareometru (-re-o-) Maregraf. *s.n., art.* mareometrul, *pl.* mareometre.

mare-spătar Comandant suprem al armatei în lipsa domnitorului. *s.m., art.* marele-spătar, *pl.* mari-spătari, *art.* marii-spătari.

mareşal Cel mai înalt grad militar. *s.m., pl.* mareşali.

mareşalat (rar) Funcţia, demnitatea de mareşal. *s.n., pl.* mareşalate.

mare-vornic Cel dintâi boier din divan, având sarcina de cârmuitor şi de înalt judecător al curţii domneşti. *s.m., art.* marele-vornic, *pl.* mari-vornici, *art.* marii-vornici.

marfagiu (înv.) Negustor ambulant. *s.m., art.* marfagiul, *pl.* marfagii, *art.* marfagiii.

marfar Tren de marfă. [*var.* mărfar *s.n.*] *s.n., pl.* marfare.

marfă[1] (arg. tinerilor) 1. Bun; frumos; de calitate. 2. De treabă. *adj. invar.*

marfă[2] Produs al muncii destinat schimbului prin intermediul vânzării-cumpărării. */A-şi lăuda ~a* = a-şi lăuda lucrurile proprii. *Altă ~*, se spune când este vorba despre un alt aspect al unei probleme. *s.f., g.-d. art.* mărfii, *pl.* mărfuri.

margaretă Plantă erbacee din familia compozeelor, cu inflorescenţa compusă dintr-un disc galben şi petale albe. *s.f., g.-d. art.* margaretei, *pl.* margarete.

margaric (în sintagma) *Acid ~* = acid obţinut din grăsimi. *adj.*

margarină Produs alimentar asemănător cu untul, obţinut din grăsimi vegetale sau animale. *s.f., g.-d. art.* margarinei, *pl.* margarine.

marghiloman Cafea turcească fiartă cu rom şi coniac. [*var.* marghilomană *s.f.*] *s.n., pl.* marghilomane.

marghilomană v. **marghiloman.**

marghiol,-oală (înv., reg.) Deştept, isteţ; (p. ext.) şmecher, ştrengar. *adj., pl.* marghioli,-oale.

marghioleală (înv., reg.) Fandoseală, sclifoseală. *s.f., g.-d. art.* marghiolelii, *pl.* marghioleli.

marghioli *refl.* (înv., reg.) A face mofturi, fasoane. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se marghioleşte, *imperf. 3 sg.* se marghioleg; *conj. prez. 3* să se marghiolească.

marginal,-ă 1. Care se află la margine; (despre note, comentarii) scris pe marginea unui manuscris sau a unui text tipărit. 2. (p. ext., despre chestiuni, probleme) Secundar. *adj., pl.* marginali,-e.

marginalia (-li-a) (lat.) Comentariu cu note privitoare la o operă. *s.n. pl.*

marginalism Teorie economică ce consideră valoarea de schimb a unui produs ca fiind determinată de ultima unitate disponibilă a acelui produs. *s.n.*

marginaliza 1. *tr.* şi *refl.* A (se) situa la marginea unui obiect, a unui fenomen etc. 2. *tr.* A diminua importanţa unei persoane, a unui lucru. 3. *tr.* A scoate pe cineva dintr-o funcţie de conducere, destinându-l unei funcţii marginale. *vb. I, ind. prez. 3* marginalizează.

marginalizare Acţiunea de a marginaliza. *s.f., g.-d. art.* marginalizării, *pl.* marginalizări.

margine 1. Loc unde se termină o suprafaţă; capăt; (spec.) mal, ţărm. */Fără (de) ~i* = nesfârşit. 2. (spec.) Hotar, frontieră. //Periferie. */De ~* = mărginaş, periferic. 3. Loc, limită unde se termină o groapă, un recipient etc. 4. (fig.) Limită până la care se poate accepta sau concepe ceva. *s.f., g.-d. art.* marginii, *pl.* margini.

margraf Titlu purtat în Evul Mediu de unii principi germani ale căror principate erau mărci[3]. [*var.* marc-graf *s.m.*] *s.m., pl.* margrafi.

margrafiat (-fi-at) Domeniu al unui margraf; demnitatea de margraf. *s.n., pl.* margrafiate.

mariachi (-ria-ci) (hisp.) Muzician ambulant hispanic. *s.m., pl.* mariachi, *art.* mariachii.

maria *refl.* şi *tr.* (rar) 1. A (se) căsători. 2. (fig.) A (se) potrivi, a (se) combina (bine). *vb. I, ind. prez. 3* mariază.

mariaj (-ri-aj) (fam.) Căsătorie, căsnicie. *s.n., pl.* mariaje.

marial,-ă (-ri-al) Referitor la Fecioara Maria. *adj., pl.* mariali,-e.

mariaş (-ri-aş) Monedă austriacă de argint, care a circulat şi în ţările române. *s.m., pl.* mariaşi.

mariscultură Cultură de plante şi animale marine de interes economic; acvacultură. *s.f., g.-d. art.* mariculturii, *pl.* mariculturi.

marijuana (-hua-) (hisp.) Stupefiant extras din frunzele unei specii de cânepă. *s.f., g.-d. art.* marijuanei.

marimbă (muz.) Balafon. *s.f., g.-d. art.* marimbei, *pl.* marimbe.

marin,-ă 1. De mare[2]. //Care creşte sau trăieşte în mare[2]; produs de acţiunea mării. 2. Referitor la navigaţia pe mare. *adj., pl.* marini,-e.

marina *tr.* A prepara peşte, carne etc. cu un sos făcut din bulion, untdelemn, lămâie şi diverse condimente. *vb. I, ind. prez. 3* marinează.

marinar 1. Membru al echipajului unei nave. //(adj.) *Guler ~* = guler mare, dreptunghic, lăsat pe spate. *s.m., pl.* marinari.

marinare Faptul de a marina. *s.f., g.-d. art.* marinării, *pl.* marinări.

marinată Mâncare de peşte, de carne etc. pregătită prin marinare. *s.f., g.-d. art.* marinatei, *pl.* marinate.

marină[1] 1. Totalitatea navelor şi a unităţilor navale ale unei ţări împreună cu întreg personalul aferent. 2. Tehnica navigaţiei. *s.f., g.-d. art.* marinei.

marină[2] Pictură cu subiect marin. *s.f., g.-d. art.* marinei, *pl.* marine.

marinăresc,-ească De marinar, caracteristic marinarilor. *adj., pl.* marinăreşti.

marinăreşte Ca marinarii, în felul marinarilor. *adv.*

marinărie 1. Meseria marinarului. 2. Tehnica navigaţiei. *s.f., art.* marinăria, *g.-d. art.* marinăriei.

marinăriţă Femeie din echipajul unei nave. *s.f., g.-d. art.* marinăriţei, *pl.* marinăriţe.

marinism (livr.) Stil bombastic în barocul italian din sec. XVII; preţiozitate a stilului. *s.n., pl.* (preţiozităţi) marinisme.

marinist,-ă (Adept) al marinismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* marinişti,-ste.

marionetă (-ri-o-) 1. Păpuşă acţionată cu ajutorul unor sfori pentru a interpreta diferite roluri în teatrul de păpuşi. 2. (fig.) Persoană servilă, lipsită de caracter. //(adj.) *Guvern-~. s.f., g.-d. art.* marionetei, *pl.* marionete.

marionetist,-ă (-ri-o-) (rar) Păpuşar (2). *s.m., pl.* marionetişti; *s.f., g.-d. art.* marionetistei, *pl.* marionetiste.

marital,-ă (jur.) Specific relaţiilor dintre soţi; conjugal. *adj., pl.* marit̲ali,-e.
mar̲itim,-ă 1. Care se află pe ţărmul mării sau aproape de mare[2]. 2. Referitor la navigaţia pe mare[2]. */Putere ~* = stat care posedă o flotă puternică. *adj., pl.* mar̲itimi,-e.
mar̲jă 1. Rezervă de timp, de spaţiu de care se poate dispune (între anumite limite). 2. Diferenţă între preţul de vânzare şi cel de cumpărare al unei mărfi, evaluată în procente. *s.f., art.* mar̲ja, *g.-d. art.* mar̲jei, *pl.* mar̲je.
marker (er *pron.* ăr) (angl.) 1. Carioacă de formă specială, folosită pentru a evidenţia, prin subliniere, anumite pasaje dintr-un text. 2. Substanţă, obiect cu care se identifică sau se localizează ceva. *s.n., pl.* mar̲kere.
market (angl.) Magazin. *s.n., pl.* mar̲keturi.
marketing (angl.) Tehnică a studierii cererii consumatorilor pentru a satisface operativ aceste cereri. *s.n., art.* mar̲ketingul.
marmel̲adă Produs alimentar în formă de pastă, obţinut din fructe zdrobite sau trecute prin sită şi fierte cu zahăr. *s.f., g.-d. art.* marmel̲adei, *pl.* marmel̲ade.
marmi̲tă 1. Vas mare de metal, cu două toarte şi cu capac, în care se transportă mâncarea caldă. 2. Scobitură formată prin eroziune în albia unui râu. *s.f., g.-d. art.* marmi̲tei, *pl.* marmi̲te.
mar̲mor v. **marmură.**
marmor̲a *tr.* A da aspect de marmură hârtiei, lemnului etc. *vb. I, ind. prez. 3* marmor̲ează.
marmor̲aj Desen colorat care imită marmura, imprimat pe hârtie. *s.n., pl.* marmor̲aje.
marmor̲are Acţiunea de a marmora. *s.f., g.-d. art.* marmor̲ării, *pl.* marmor̲ări.
mar̲moră v. **marmură.**
marmoreean,-ă (-re-ean) Ca de marmură, asemănător cu marmura; marmoreu, marmoriu. *adj., pl.* marmore̲eni,-e.
marmor̲eu,-ee (rar) Marmorean. *adj. pl.* marmor̲ei,-ee.
marmor̲iu,-ie (rar) Marmorean. *adj., pl.* marmor̲ii.
marmo̲tă Mamifer rozător cu corpul scurt şi gros, cu blană cenuşie. *s.f., g.-d. art.* marmo̲tei, *pl.* marmo̲te.
mar̲mură 1. Rocă de diverse culori, cristalină, întrebuinţată la lucrări de sculptură şi ca material de construcţii. */A fi ~* sau *rece ca o ~* (sau *de ~*) = a fi insensibil, indiferent la orice. 2. Bucată de marmură cioplită sau lustruită; statuie de marmură. [*var.* mar̲moră *s.f.*; (înv.) mar̲mor *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* mar̲murei/mar̲murii, *pl.* mar̲mure/mar̲muri.
mar̲nă Rocă alcătuită din calcar şi argilă, întrebuinţată la fabricarea cimentului. *s.f., g.-d. art.* mar̲nei, *pl.* mar̲ne.
marnos,-oasă Cu marnă. *adj., pl.* marnoşi,-oase.
maro[1] De culoarea castanei coapte; castaniu, brun-roşcat. [*var.* maron *adj. invar.*] *adj. invar.*
maro[2] Culoare brună-roşcată. [*var.* maron *s.n.*] *s.n., art.* marol, *pl.* (nuanţe) marouri.
maroan̲ă (rar) Castană comestibilă coaptă sau preparată cu sirop de zahăr. *s.f., g.-d. art.* maroan̲ei, *pl.* maroan̲e.
marocan̲,-ă (Locuitor) din Maroc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* marocan̲i,-e.
marocco Joc cu beţigaşe, pentru copii. *s.n.*
marochi̲n (înv.) Piele de capră, tăbăcită vegetal din care se confecţionează mănuşi, poşete etc. [*var.* marochi̲nă *s.f.*] *s.n., pl.* (obiecte) marochi̲nuri/marochi̲ne.
marochi̲nă v. **marochin.**
marochinăr̲ie 1. Meseria marochinerului. 2. Atelier sau magazin unde se lucrează sau se vând obiecte din marochin. 3. Obiecte făcute din marochin. [*var.* marochiner̲ie *s.f.*] *s.f., art.* marochinăr̲ia, *g.-d. art.* marochinăr̲iei, *pl.* (2) marochinăr̲ii, *art.* marochinăr̲iile.
marochiner Lucrător care confecţionează obiecte din marochin. [*var.* marochinier *s.m.*] *s.m., pl.* marochineri.
marochiner̲ie v. **marochinărie.**
marochinier v. **marochiner.**
maron[1] v. **maro**[1].
maron[2] v. **maro**[2].
maron̲iu[1] Culoare maronie. *s.n., art.* maron̲iul.
maron̲iu[2]**,-ie** (despre culori) Cu nuanţă de maro. *adj., pl.* maron̲ii.
marot̲ă (livr.) Preocupare excesivă (obsedantă) pentru un anumit lucru; idee fixă; (p. ext.) obiect al unei astfel de preocupări. *s.f., g.-d. art.* marot̲ei, *pl.* marot̲e.
marshall̲ez,-ă (sh *pron.* ş) (Locuitor) din Insulele Marshall. *adj., s.m.* şi *f., pl.* marshall̲ezi,-e.
marsilie̲z,-ă (-li-ez) (Locuitor) din Marsilia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* marsilie̲zi,-e.
marsu̲in Mamifer marin asemănător cu delfinul. *s.m., pl.* marsu̲ini.
marsupi̲al (-pi-al) (la pl.) Ordin de mamifere caracterizate prin prezenţa masupiului; (la sg.) animal din acest ordin. *s.m., pl.* marsupi̲ali.
marsu̲piu Pungă abdominală caracteristică femelelor din ordinul marsupialelor. *s.n., art.* marsu̲piul, *pl.* marsu̲pii, *art.* marsu̲piile.
marş[1] 1. Cuvânt cu care se recomandă pornirea unei unităţi militare. 2. Cuvânt cu care se alungă un câine sau (p. gener.) un om. *interj.*
marş[2] 1. Deplasare a unei unităţi militare sau a unui grup organizat. */~ forţat* = marş executat cu o viteză mărită faţă de cea normală. 2. Deplasare, drum obositor. 3. Probă atletică de mers pe distanţe lungi. 4. Compoziţie muzicală cu ritm viu, cadenţat. 5. Compoziţie literară în versuri destinată a fi cântată pe o arie de mars[2] (4). *s.n., pl.* marşuri.
marş̲a *intr.* 1. A fi de acord, a consimţi; a se lăsa antrenat într-o acţiune. 2. A se lăsa corupt. *vb. I, ind. prez. 3* marşe̲ază.
marş̲andă (înv.) Patroană a unui magazin de modă. *s.f., g.-d. art.* marş̲andei, *pl.* marş̲ande.
marş̲are Acţiunea de a marşa. *s.f., g.-d. art.* marş̲ării, *pl.* marş̲ări.
marş̲arier (-ri-er) Mers înapoi al unui automobil; (concr.) dispozitiv care permite mersul înapoi al unui autovehicul. *s.n., pl.* marş̲ariere.
marş̲ă Sol format de depunerile rămase după retragerea apelor mării. *s.f., art.* marş̲a, *g.-d. art.* marş̲ei, *pl.* marş̲e.
marş̲rut 1. Itinerar. 2. Mers al unui tren de marfă pe distanţă lungă, fără a lăsa sau fără a lua vagoane pe parcurs. 3. (tehn.) Metodă de lucru la mai multe maşini. [*var.* marş̲ruţă *s.f.*] *s.n., pl.* marş̲rute.
marş̲ruţă v. **marş̲rut.**
marş̲rutiz̲a *tr.* A folosi metoda marşrutului în căile ferate sau în tehnică. *vb. I, ind. prez. 3* marş̲rutizează.
marş̲rutizare Acţiunea de a marşrutiza. *s.f., g.-d. art.* marş̲rutizării, *pl.* marş̲rutizări.
mart v. **martie.**
martac (pop.) Bârnă, stâlp întrebuinţat ca material de construcţie. *s.m., pl.* martaci.
martalog Slujitor domnesc însărcinat cu paza graniţelor şi cu supravegherea punctelor vamale. *s.m., pl.* martalogi.
mar̲te v. **martie.**
martensi̲tă Constituent structural din aliaj fier-carbon la oţelurile călite. *s.f., g.-d. art.* martensi̲tei.
mar̲tie (-ti-e) A treia lună a anului; mărţişor. [*var.* (înv., pop.) mart, (pop.) mar̲te *s.n.*] *s.m., g.-d.* lui mar̲tie; *abr.* mart., III/.03./-03-.
martin (ornit.) Nume dat mai multor specii de pescăruşi şi de pescari. *s.m., pl.* martini.
martinaş (rar) Diminutiv al lui martin; pui de pescăruş. *s.m., pl.* martinaşi.
martingal̲ă A. 1. Curea de ham care nu lasă calul să se ridice în două picioare. 2. (mar.) Bară de metal fixată sub bompres, la navele cu pânze. B. Procedeu de a ponta la

jocurile de noroc şi la cursele de trap, constând în dublarea mizei după o lovitură pierdută. *s.f., g.-d. art.* martingalei, *pl.* martingale.
martir[1] (rar) Martiriu. *s.n., pl.* martire.
martir[2]**,-ă** 1. Persoană care îndură suferinţe, chinuri pentru convingerile sale. 2. Mucenic (al bisericii). 3. (p. gener.) Persoană care îndură un tratament inuman, bătaie etc. *s.m., pl.* martiri; *s.f., g.-d. art.* martirei, *pl.* martire.
martiraj Martiriu. *s.n., pl.* martiraje.
martiriu 1. Suferinţă, tortură sau moarte de martir; martiraj, martir[1]. 2. (fig.) Suferinţă morală mare. *s.n., art.* martiriul, *pl.* martirii, *art.* martiriile.
martiriza *tr.* A supune pe cineva la un martiriu; (p. gener.) a chinui. *vb. I, ind. prez. 3* martirizează.
martirizare Acţiunea de a martiriza. *s.f., g.-d. art.* martirizării, *pl.* martirizări.
martirologie Istoria martirilor; martirologiu. *s.f., art.* martirologia, *g.-d. art.* martirologiei.
martirolog v. **martirologiu.**
martirologiu 1. Scriere cuprinzând lista martirilor Bisericii sau a acelora care au suferit pentru o idee; martirologie. 2. (fig.) Lungă enumeraţie de suferinţe îndurate. [*var.* martirolog *s.n.*] *s.n., art.* martirologiul, *pl.* martirologii, *art.* martirologiile.
martor,-ă 1. Persoană care a fost de faţă la o discuţie sau un eveniment şi care poate da informaţii despre desfăşurarea faptelor. */Dumnezeu mi-e ~!* = jur că spun adevărul! 2. Persoană chemată să asiste la întocmirea unor acte. 3. Fiecare dintre reprezentanţii celor două persoane care urmează să se bată în duel. */A trimite* (cuiva) *~i* = a provoca (pe cineva) la duel. 4. Probă de referinţă folosită în experienţele de laborator. 5. Bandă sau fir lipit pe un element de construcţie pentru a observa evoluţia fisurilor acestuia. [*var.* (pop.) martur,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* martori; *s.f., g.-d. art.* martorei, *pl.* martore.
martur,-ă v. **martor.**
marţ[1] (în expr.) *A face pe cineva ~* = a) a bate pe cineva categoric la jocul de table; b) a reduce la tăcere. [*var.* (pop.) marţi *s.n.*] *s.n.*
marţ[2] (pop.) Martie. *s.n., g.-d.* lui marţ.
marţ[3] (pop.) Mărţişor. *s.n., pl.* marţuri.
marţafoi (fam.) Om de nimic; golan, netrebnic. *s.m., pl.* marţafoi, *art.* marţafoii.
marţea În fiecare zi de marţi. *adv.*
marţi[1] A doua zi a săptămânii. *s.f., art.* marţea, *pl.* marţi, *art.* marţile.
marţi[2] v. **marţ**[1].
marţial,-ă (-ţi-al) 1. Solemn, grav. 2. Militar, ostăşesc. */Curte ~* = tribunal militar în timp de război. *Lege ~* = lege care autorizează folosirea forţei armate pentru represiune internă. *Arte ~* = discipline sportive cu scop de atac şi de apărare (judo, kendo etc.), de origine japoneză. *adj., pl.* marţiali,-e.
marţian,-ă (-ţi-an) (Presupus locuitor) al planetei Marte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* marţieni,-e.
marţipan Produs de cofetărie din zahăr şi migdale (sau nuci). *s.n., pl.* marţipane.
maruflă *tr.* A lipi cu maruflu. *vb. I, ind. prez. 3* marufleză.
maruflaj Lipire cu maruflu a unei pânze pictate pe un suport; pânză pictată şi lipită astfel. *s.n., pl.* maruflaje.
maruflare Acţiunea de a marufla. *s.f., g.-d. art.* maruflării, *pl.* maruflări.
marufllă v. **maruflu.**
maruflu Clei obţinut din seminţe de secară, utilizat ca adeziv. [*var.* marufllă *s.f.*] *s.n., art.* maruflul.
marulă (reg.) Lăptucă. *s.f., g.-d. art.* marulei, *pl.* marule.
marxism Doctrină filosofică, socială şi economică, întemeiată de K. Marx şi F. Engles; teoria şi practica comunismului ştiinţific. *s.n.*
marxism-leninism Doctrina lui K. Marx şi F. Engles dezvoltată de V.I. Lenin în noile condiţii istorice. *s.n.*
marxist,-ă (Adept) al marxismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* marxişti,-ste.
marxist-leninist,-ă (Adept) al marxism-leninismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* marxist-leninişti,-ste.
mas (reg.) Faptul de a mâne; popas peste noapte. //Găzduire peste noapte. *s.n., pl.* masuri.
masa[1] *tr.* şi *refl.* A (se) aduna în număr mare, în grup compact; a (se) îngrămădi. *vb. I, ind. prez. 3* masează.
masa[2] *tr.* şi *refl.* A(-şi) face masaj. *vb. I, ind. prez. 3* masează.
masacra *tr.* 1. A ucide cu sălbăticie şi în masă; a extermina. 2. (fig.) A anula (parţial), a strica un text, o lucrare etc. *vb. I, ind. prez. 3* masacrează.
masacrare Acţiunea de a masacra. *s.f., g.-d. art.* masacrării, *pl.* masacrări.
masacru Omor (în masă), măcel. *s.n., art.* masacrul, *pl.* masacre.
masaj Acţiunea de a (se) masa[2]; procedeu terapeutic care constă în frecţionarea diferitelor părţi ale corpului în scopul destinderii muşchilor, a activării circulaţiei sângelui etc. *s.n., pl.* masaje.
masala (înv.) Torţă, faclă. *s.f., art.* masalaua, *g.-d. art.* masalalei, *pl.* masalale, *art.* masalalele.
masalagiu (înv.) Persoană care purta sau aprindea masalale. *s.m., art.* masalagiul, *pl.* masalagii, *art.* masalagiii.
masa-raiului Plantă erbacee cu flori roz-purpurii. *s.f. art., g.-d. art.* mesei-raiului.
masare Acţiunea de a (se) masa[1]; masat. *s.f., g.-d. art.* masării, *pl.* masări.
masat[1] Masare. *s.n.*
masat[2] (pop.) Unealtă de oţel în formă de sul, întrebuinţată la ascuţitul cuţitelor. *s.n., pl.* masate.
masă[1] 1. Colectivitate, mulţime compactă de oameni. */De ~* = care antrenează o colectivitate umană. *Cântec de ~* (sau *de ~e*) = cântec cu conţinut mobilizator, patriotic. 2. Grămadă de elemente (de aceeaşi natură sau diferite), care formează un singur corp; corp solid, compact. */~ verde* = nutreţ pentru vite. *~ de aer* = porţiune relativ omogenă, imensă a troposferei, cu proprietăţi distincte. *În ~* = a) în cantitate mare; b) în număr mare. 3. Cantitate mare din ceva. */~a vocabularului* = partea cea mai mare şi mai mobilă a vocabularului. 4. (fiz.) Mărime caracteristică a unui corp. */~ atomică* = greutate atomică. *~ specifică* = densitate. 5. *~e plastice* = materiale plastice. 6. *~ continentală* = continent. 7. (jur.) Fond bănesc al unei succesiuni sau al unei întreprinderi lucrative. //Totalitate a creditelor sau a datoriilor unui falit. *s.f., g.-d. art.* masei, *pl.* mase.
masă[2] 1. Mobilă formată dintr-o placă sprijinită pe unul sau pe mai multe picioare. /(fig.) *~ rotundă* = dezbatere liberă pe o temă dată la care sunt chemaţi să-şi spună cuvântul specialişti din domeniul respectiv. *~ verde* = masă[2] în jurul căreia stau diplomaţii atunci când duc tratative. 2. Prânz; cină; banchet; ospăţ; ceea ce se mănâncă. */Sală de ~e* = încăpere în care se serveşte mâncarea într-o şcoală, cazarmă etc. *Cu* (sau *pe*) *nepusă ~* = pe neaşteptate, pe nepregătite. *A nu avea ce pune pe ~* = a nu avea cu ce trăi, a fi sărac. *Capul* (sau *fruntea*) *~ei* = locul de cinste ocupat de unul dintre comeseni. 3. Nume dat unor obiecte asemănătoare cu masa[2] (1), având diferite întrebuinţări. */~ de operaţie* = obiect de metal pe care este întins un pacient în timpul intervenţiei chirurgicale. *s.f., g.-d. art.* mesei, *pl.* mese.
masca 1. *tr.* şi *refl.* A-şi acoperi faţa cu o mască. 2. *tr.* A sustrage vederii, acoperind cu ceva; a camufla. 3. *tr.* (fig.) A ascunde ceva sub aparenţe înşelătoare; a disimula. *vb. I, ind. prez. 3* maschează.

mascara[1] (înv., pop.) 1. Bufon, paiață; (p. ext.) om neserios. 2. Batjocură, ocară. */A face* (pe cineva) *de ~* = a) a face pe cineva de rușine, de râs; b) a certa cu asprime. *s.f., art.* mascaraua, *g.-d. art.* mascaralei, *pl.* mascarale, *art.* mascaralele.

mascara[2] Fard pentru gene; rimel. *s.f., art.* mascaraua.

mascaradă 1. Atitudine sau acțiune falsă, ipocrită; prefăcătorie, farsă, înscenare. */Om de ~* = om de nimic. 2. (înv.) Bal mascat. *s.f., g.-d. art.* mascaradei, *pl.* mascarade.

mascare Acțiunea de a (se) masca. *s.f., g.-d. art.* măscării, *pl.* măscări.

mascaron Element decorativ folosit în arhitectură, la obiecte de mobilier etc., reprezentând un cap fantastic sau grotesc, lucrat de obicei în relief. *s.n., pl.* mascaroane.

mascat,-ă 1. Care poartă mască, acoperit cu o mască. */Bal ~* = bal la care participanții poartă mască. 2. Camuflat. 3. (fig.) Care ascunde realitatea; disimulat. *adj., pl.* mascați,-te.

mască 1. Bucată de carton, de stofă etc. înfățișând o figură omenească sau de animal cu care o persoană își acoperă fața pentru a nu fi recunoscută, lăsând numai ochii descoperiți. */~ mortuară* = mulaj în ghips al feței unei persoane decedate. *A-și scoate* (sau *a-și arunca*) *~a* ori *a ridica* (sau *a smulge*) *~a cuiva* = a (se) arăta sub adevăratul aspect, a (se) demasca. 2. Persoană mascată. //(fig.) Înfățișare falsă. 3. Machiaj. 4. Dispozitiv care acoperă, parțial sau total, o persoană pentru a o proteja. 5. Lucrare menită să sustragă vederii inamicului un obiectiv militar. *s.f., g.-d. art.* măștii, *pl.* măști.

mascotă 1. Ființă sau lucru considerat ca purtător de noroc; talisman. 2. Numele unei prăjituri de ciocolată. *s.f., g.-d. art.* mascotei, *pl.* mascote.

mascul,-ă 1. *adj.* (despre flori și despre părți ale lor) Care conține elemente de fecundație. II. *s.m.* Om sau animal de sex bărbătesc. //(depr.) Bărbat (viril). *adj., s.m., pl.* masculi,-e.

masculin[1] Gen gramatical care cuprinde nume de ființe de sex bărbătesc, precum și unele nume de lucruri. *s.n.*

masculin[2]**,-ă** 1. De sex bărbătesc; care este propriu bărbatului. 2. (gram.) Care aparține genului masculin. //(bot.) Mascul (1). 3. (despre rime) Care rimează pe ultima silabă accentuată. *adj., pl.* masculini,-e.

masculinitate Ansamblu de trăsături specifice unui bărbat; virilitate. *s.f., g.-d. art.* masculinității.

masculiniza 1. *tr.* și *refl.* A face să capete sau a căpăta trăsături masculine. 2. *tr.* A transforma un substantiv feminin într-unul masculin. *vb. I, ind. prez. 3* masculinizează.

masculinizare Faptul de a (se) masculiniza; (spec., med.) apariție sau dezvoltare a caracterelor sexuale bărbătești la o persoană de sex feminin ca urmare a unor tulburări endocrine. *s.f., g.-d. art.* masculinizării.

mascur (reg.) Porc mascul (castrat). *s.m., pl.* mascuri.

maselotă Surplus de metal lăsat la turnarea unei piese și care se înlătură după solidificarea piesei. *s.f., g.-d. art.* maselotei, *pl.* maselote.

maselotieră (-ti-e-) Parte superioară a lingotierei în care se formează maselota. *s.f., g.-d. art.* maselotierei, *pl.* maselotiere.

maser 1. (fiz.) Dispozitiv pentru amplificarea microundelor prin emisia stimulată a radiației electromagnetice de lungime de undă corespunzătoare. 2. Proces de generare și amplificare a microundelor. *s.n., pl.* masere.

maseter (Mușchi) care ridică maxilarul inferior. *adj., s.m., pl.* maseteri.

maseur (masör) Specialist în practicarea masajului. *s.m., pl.* maseuri.

maseuză (masöză) Femeie specializată în practicarea masajului. *s.f., g.-d. art.* maseuzei, *pl.* maseuze.

masiculiu (rar) Deschidere amenajată într-o podea ieșită în consolă sau în partea superioară a zidului unei cetăți medievale, prin care se aruncau asupra asediatorilor bolovani, apă clocotită sau smoală; gură de aruncare. *s.n., art.* masiculiul, *pl.* masiculiuri.

masiv[1] 1. Unitate de relief formată dintr-un șir de munți sau de dealuri; (p. restr.) munte. 2. Arboret în care coroanele arborilor se ating. //Grup de păduri de același fel. 3. Masă mare de material solid. *s.n., pl.* masive.

masiv[2]**,-ă** 1. Care se prezintă ca o masă unitară și compactă. 2. Mare, impunător. 3. Care este (sau se produce) în cantități mari, pe scară întinsă. *adj., pl.* masivi,-e.

masivitate Însușirea de a fi masiv. *s.f., g.-d. art.* masivității.

maslă (rar) Fiecare dintre cele patru culori ale cărților de joc. *s.f., g.-d. art.* maslei, *pl.* masle.

maslu Slujbă religioasă creștină care se oficiază pentru un om bolnav sau la anumite sărbători bisericești; slujbă bisericească de sfințire a untdelemnului pentru mir, oficiată în miercurea dinaintea Paștilor. *s.n., art.* maslul, *pl.* masluri/masle.

masochism Perversiune sexuală caracterizată prin apariția plăcerii sexuale numai în urma producerii unei dureri fizice. *s.n.*

masochist,-ă (Persoană) care practică masochismul. *adj., s.m.* și *f., pl.* masochiști,-ste.

mason Francmason. *s.m., pl.* masoni.

masonerie Francmasonerie. *s.f., art.* masoneria, *g.-d. art.* masoneriei.

masonic,-ă Francmasonic. *adj., pl.* masonici,-ce.

mass-media (-di-a) Totalitatea mijloacelor de informare a maselor (radio, televiziune, presă etc.). *s.f., art.* mass-media, *g.-d. art.* mass-mediei.

mast Construcție metalică mobilă, folosită ca turlă de sondă când se sapă la adâncimi mici. *s.n., pl.* masturi.

master[1] Absolvent de masterat. *s.m., pl.* masteri.

master[2] Masterat. *s.n., pl.* mastere.

masterand,-ă Persoană care urmează cursuri de masterat. *s.m., pl.* masteranzi; *s.f., g.-d. art.* masterandei, *pl.* masterande.

masterat Titlu universitar precedând pe cel de doctor, care se acordă la unul sau doi ani după terminarea facultății, în urma continuării studiilor; master[2]. *s.n., pl.* masterate.

mastic 1. Amestec de substanțe minerale sau vegetale care se folosește la lipit, chituit etc. //Preparat vâscos obținut pe bază de colofoniu și întrebuințat pentru acoperirea rănilor pomilor fructiferi. 2. Suc rășinos aromatic care servește la fabricarea masticii, la prepararea unor lacuri etc. *s.n., pl.* masticuri.

mastica *tr.* A mesteca alimente, substanțe etc. *vb. I, ind. prez. 3* masticează.

masticare Acțiunea de a mastica; masticație. *s.f., g.-d. art.* masticării, *pl.* masticări.

masticator[1] Mașină cu ajutorul căreia se efectuează operația de amestecare și fărâmițare a cauciucului natural brut. *s.n., pl.* masticatoare.

masticator[2]**,-oare** Care servește la masticație. *Mușchi ~. adj., pl.* masticatori,-oare.

masticație (-ți-e) Mestecarea alimentelor în gură; masticare. *s.f., art.* masticația, *g.-d. art.* masticației, *pl.* masticații, *art.* masticațiile.

mastică Băutură alcoolică aromată cu esență de mastic (2). *s.f., g.-d. art.* masticii, *pl.* mastici.

mastisol Adeziv special, folosit mai ales în medicină. *s.n.*

mastită Boală care constă în inflamarea glandei mamare. *s.f., g.-d. art.* mastitei, *pl.* mastite.

mastodont 1. Mamifer fosil uriaş asemănător cu elefantul. 2. (fam.) Fiinţă, construcţie etc. enormă. *s.m., pl.* mastodonţi.
mastoidă I. *adj.* Care ţine de mastoidă (II). II. *s.f.* Fiecare dintre cele două proeminenţe ale osului temporal, situate înapoia urechii. *adj., s.f., pl.* mastoide.
mastoidian,-ă (-to-i-di-an) Referitor la mastoidă (II). *Muşchi ~. adj., pl.* mastoidieni,-e.
mastoidită (-to-i-) Inflamaţie a mastoidei (II). *s.f., g.-d. art.* mastoiditei, *pl.* mastoidite.
masturba *refl.* A practica onanismul. *vb. I, ind. prez. 3* se masturbează.
masturbare Onanism, masturbaţie. *s.f., g.-d. art.* masturbării, *pl.* masturbări.
masturbaţie (-ţi-e) Masturbare. *s.f., art.* masturbaţia, *g.-d. art.* masturbaţiei, *pl.* masturbaţii, *art.* masturbaţiile.
maşcat,-ă v. **măşcat.**
maşala (înv.) Bravo! bine! *interj.*
maşinal,-ă (şi adv.) Care se face mecanic, automat; inconştient. *adj., pl.* maşinali,-e.
maşinalicește (înv.) În mod maşinal; mecanic. *adv.*
maşinaţie (-ţi-e) Pregătire în secret a unor acţiuni ilegale, necinstite; uneltire. [*var.* maşinaţiune, (înv.) machinaţie, machinaţiune, mahinaţie *s.f.*] *s.f., art.* maşinaţia, *g.-d. art.* maşinaţiei, *pl.* maşinaţii, *art.* maşinaţiile.
maşinaţiune v. **maşinaţie.**
maşină 1. Sistem tehnic care transformă o formă de energie în altă formă de energie sau în lucru mecanic util; (p. restr.) mecanism, dispozitiv. 2. Automobil, autovehicul. //Locomotivă. //Batoză. 3. Sobă de bucătărie. 4. (fig.) Ansamblu de mijloace folosite într-un anumit scop (reprobabil). *~ de vot.* 5. Epitet dat unui om care lucrează mult şi cu mişcări mecanice. *s.f., g.-d. art.* maşinii, *pl.* maşini.
maşină-capcană Maşină încărcată cu exploziv acţionat de un ceas special sau prin telecomandă. *s.f., g.-d. art.* maşinii-capcană, *pl.* maşini-capcană.
maşinărie Totalitatea pieselor care alcătuiesc mecanismul unei maşini; (p. ext.) maşină. *s.f., art.* maşinăria, *g.-d. art.* maşinăriei, *pl.* maşinării, *art.* maşinăriile.
maşină-unealtă Maşină de lucru care prelucrează materiale prin operaţii mecanice (tăiere, aşchiere etc.). *s.f., g.-d. art.* maşinii-unelte, *pl.* maşini-unelte.
maşinism 1. Utilizare pe scară largă a maşinilor în procesele de producţie. 2. Denumire dată celui de-al treilea stadiu istoric de dezvoltare a industrei capitaliste, caracterizat prin trecerea de la manufactură la revoluţia industrială. *s.n.*
maşinist,-ă I. *adj.* Referitor la maşini; propriu maşinismului. II. *s.m.* şi *f.* (rar la f.) 1. Lucrător care conduce o maşină, o supraveghează, o repară etc; mecanic. 2. Persoană care se ocupă cu aranjarea decorurilor într-un teatru, cu utilizarea luminilor etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* maşinişti,-ste.
maşinuţă Diminutiv al lui maşină. *s.f., g.-d. art.* maşinuţei, *pl.* maşinuţe.
maştehă (înv., reg.) Maşteră. *s.f., g.-d. art.* maştehei, *pl.* maştehe.
maşter,-ă (reg.) Vitreg, crud. *adj., pl.* maşteri,-e.
maşteră (înv., reg.) Mamă vitregă; maştehă. *s.f., g.-d. art.* maşterei, *pl.* maştere.
mat[1] Situaţie în cadrul unei partide de şah în care regele uneia dintre părţi nu mai poate fi apărat, determinându-se astfel sfârşitul partidei. */A face* (pe cineva) *~ =* a învinge pe cineva (într-o luptă, într-o dispută). //(cu val. de interj.) Cuvânt cu care se anunţă această situaţie în cursul jocului. *s.n.*
mat[2]**,-ă** 1. (despre metale, culori) Fără luciu, fără strălucire; opac. 2. (despre sticlă) Lipsit de transparenţă. 3. Fără lumină. 4. (despre sunete) Cu rezonanţă slabă. *adj., pl.* maţi,-te.
mata/matale (reg., fam.) Dumneata. *pr. pers., g.-d.* matale.
matador[1] Toreador care, la o coridă, are sarcina de a da taurului lovitura mortală. *s.m., pl.* matadori.
matador[2] Pânză de in cu firele grupate câte două, pentru cusături sau ca ţesătură de suport a unor broderii. *s.n.*
matahală 1. Fiinţă sau lucru de proporţii foarte mari; colos, namilă. 2. Fiinţă fantastică, enormă, cu înfăţişare îngrozitoare. [*var.* mătăhală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* matahalei, *pl.* matahale.
matale v. **mata.**
mataragiu (înv.) 1. Ofiţer inferior care făcea parte din escorta unui paşă. 2. Boier de rang inferior la curtea domnilor fanarioţi. *s.m., art.* mataragiul, *pl.* mataragii, *art.* mataragiii.
mată Produs metalurgic între minereul brut şi produsul finit. *s.f., g.-d. art.* matei, *pl.* mate.
matcă A. 1. Albie a unei ape curgătoare; vad. */A reveni* (sau *a reintra*) *la ~ =* a readuce (pe cineva) pe calea cea bună. 2. (fig.) Origine, obârşie, izvor. 3. Parte a năvodului în care se strâng peştii când năvodul este scos din apă. B. 1. Albină femelă care depune ouă; regină, mamă. 2. (reg.) Roi[2]. */Ca un roi fără de ~ =* zăpăcit, dezorientat. C. Parte din foile unui chitanţier, dosar etc. care rămâne după ce s-au rupt părţile detaşabile. *s.f., g.-d. art.* mătcii, *pl.* mătci.
mate (arg. elevilor) Matematică. *s.f.*
matelot Marinar. *s.m., pl.* matelоţi.
matelotaj Marinărie. *s.n.*
matematic[1] (înv.) Matematician. *s.m., pl.* matematici.
matematic[2]**,-ă** Care se referă la matematică. //(fig., adv.) Clar, precis. *adj., pl.* matematici,-ce.
matematică Ştiinţă care se ocupă cu studiul mărimilor, al relaţiilor cantitative şi al formelor spaţiale. *s.f., g.-d. art.* matematicii, *pl.* matematici.
matematicesc,-ească (înv.) Matematic[2]. //(fig.) Riguros, exact. *adj., pl.* matematiceşti.
matematiceşte (înv.) Conform cu procedeele matematice. //(fig.) În mod precis, riguros. *adv.*
matematician,-ă (-ci-an) Specialist în matematică. *s.m., pl.* matematicieni; *s.f., g.-d. art.* matematicienei, *pl.* matematiciene.
matematiza *tr.* A studia o disciplină cu ajutorul matematicii. *vb. I, ind. prez. 3* matematizează.
matematizabil,-ă Care poate fi matematizat. *adj., pl.* matematizabili,-e.
matematizare Acţiunea de a matematiza. *s.f., g.-d. art.* matematizării, *pl.* matematizări.
material[1] (-ri-al) 1. Materie primă semifabricată din care se obţin diferite produse. */~ plastice =* nume generic al unui grup de materiale care prezintă anumite particularităţi de structură şi de compoziţie având drept caracteristică generală calitatea de a putea fi prelucrate cu uşurinţă. 2. Stofă, ţesătură. *~ de rochie.* 3. Totalitatea documentelor, datelor etc. folosite la elaborarea unei lucrări ştiinţifice, literare etc. //Expunere scrisă referitoare la o anumită problemă. *s.n., pl.* materiale.
material[2]**,-ă** (-ri-al) 1. Care aparţine realităţii obiective; alcătuit din materie. */Cultură ~ =* totalitatea bunurilor şi a deprinderilor de producţie existente pe o anumită treaptă de dezvoltare a societăţii. //Palpabil, real; (spec.) fizic, trupesc. 2. Care constă în bunuri economice; care se referă la asigurarea traiului, a existenţei. */Bază ~ =* totalitatea mijloacelor care permit desfăşurarea unei activităţi economice sau ştiinţifice. //(adv.) Materialiceşte. *adj., pl.* materiali,-e.
materialiceşte (înv.) (-ri-a-) Din punct de vedere material. *adv.*

materialism (-ri-a-) 1. Concepție filosofică potrivit căreia materia este factorul prim, iar conștiința factorul secund, derivat. /~ *dialectic* = știința despre raportul dintre materie și conștiință, despre legile dezvoltării naturii, societății și cunoașterii, reprezentând, în același timp, baza filosofică a marxism-leninismului. ~ *istoric* = parte a filosofiei marxist-leniniste al cărei obiect îl constituie societatea și legile generale ale evoluției istorice. 2. (depr.) Interes exagerat pentru problemele materiale. *s.n.*

materialist,-ă (-ri-a-) 1. (Adept) al materialismului. 2. (Cel) preocupat excesiv de foloase materiale, de bani. *adj., s.m.* și *f., pl.* materialiști,-ste.

materialitate (-ri-a-) Însușirea de a fi material; natura materială a ceva. *s.f., g.-d. art.* materialității.

materializa (-ri-a-) *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni material; a (se) concretiza. *vb. I, ind. prez. 3* materializează.

materializare (-ri-a-) Acțiunea de a (se) materializa. *s.f., g.-d. art.* materializării, *pl.* materializări.

materialmente (-ri-al-) (rar) Materialiceşte. *adv.*

materie (-ri-e) 1. (în filosofia materialistă) Substanță concepută ca bază a tot ceea ce există; realitatea obiectivă care există în afară și independent de conștiința omenească. 2. Substanță din care sunt făcute diverse obiecte; obiect, corp etc. /~ *primă* = produs natural sau material semifabricat, destinat prelucrării sau transformării în alte produse. ~ *cenușie* = parte a sistemului nervos; (p. ext.) creier, minte. //(pop.) Țesătură, pânză. 3. Domeniu de cercetare, de cunoaștere etc. /*În ~ de...* = referitor la..., în ceea ce privește... *În ~* = în problema respectivă. *A intra în ~* = a începe tratarea subiectului propriu-zis. 4. Conținut, cuprins. /*Tablă de ~ii* = listă atașată la începutul sau la sfârșitul unei lucrări, în care sunt înșirate capitolele cuprinse în lucrare, cu indicarea paginilor corespunzătoare. 5. Totalitatea cunoștințelor care se predau în cadrul unui obiect de studiu (în învățământ). *s.f., art.* materia, *g.-d. art.* materiei, *pl.* materii, *art.* materiile.

matern,-ă De mamă, propriu mamei. /*Limbă ~* = limbă pe care cineva o învață din prima copilărie, de la părinți. //(adv.) Cu sentimente de mamă; ca o mamă. *adj., pl.* materni,-e.

maternal,-ă Matern. *adj., pl.* maternali,-e.

maternitate 1. Calitatea de mamă, instinct matern. 2. Spital în care sunt îngrijite femeile (și copiii) în perioada sarcinii, a nașterii și a lăuziei. *s.f., g.-d. art.* maternității, *pl.* maternități.

matimă (înv.) 1. Lecție; materie. 2. Pildă, morală. *s.f., g.-d. art.* matimii, *pl.* matimi.

matinal,-ă De dimineață; care se petrece dimineața. //(despre oameni) Care se scoală de dimineață. *adj., pl.* matinali,-e.

matineu[1] Spectacol care are loc dimineața sau în primele ore ale după-amiezii. *s.n., art.* matineul, *pl.* matinee.

matineu[2] (înv.) Rochie de casă pe care o purtau femeile dimineața. *s.n., art.* matineul, *pl.* matineuri.

matisa *tr.* A finisa țesăturile de mătase artificială pentru a le micșora luciul. *vb. I, ind. prez. 3* matisează.

matisare Acțiunea de a matisa; matiseală. *s.f., g.-d. art.* matisării, *pl.* matisări.

matiseală (mar.) Matisare. *s.f., g.-d. art.* matiselii, *pl.* matiseli.

matisi *tr.* (mar.) A îmbina capetele a două parâme sau a două cabluri, prin împletirea șuvițelor din care sunt alcătuite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* matisesc.

matisire Acțiunea de a matisi. *s.f., g.-d. art.* matisirii, *pl.* matisiri.

matisor,-oare Lucrător care face operația de matisare. *s.m., pl.* matisori; *s.f., g.-d. art.* matisoarei, *pl.* matisoare.

matitate Aspect mat. *s.f., g.-d. art.* matității.

matiță (reg.) Matcă. *s.f., g.-d. art.* matiței, *pl.* matițe.

matlasa *tr.* A căptuși un material textil cu lână sau vată astfel încât cusăturile să scoată în relief un model geometru. *vb. I, ind. prez. 3* matlasează.

matlasare Acțiunea de a matlasa. *s.f., g.-d. art.* matlasării, *pl.* matlasări.

matofi v. **matufi.**

matol,-oală (arg.) Beat. *adj., pl.* matoli,-oale.

matoli *refl.* (arg.) A se îmbăta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se matolește.

matolire (arg.) Îmbătare. *s.f., g.-d. art.* matolirii, *pl.* matoliri.

matosi *tr.* (pop., fam.) A îmbăta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* matosesc, *imperf. 3 sg.* matosea; *conj. prez. 3* să matosească.

matostat (înv.) Piatră semiprețioasă de culoare verde. *s.n., pl.* matostate.

matracucă (pop.) Femeie urâtă și prost îmbrăcată; femeie rea și vulgară. *s.f., g.-d. art.* matracucii, *pl.* matracuci.

matrapazlâc (fam.) Șarlatanie. *s.n., pl.* matrapazlâcuri.

matriarhal,-ă (-tri-ar-) Referitor la matriarhat. *adj., pl.* matriarhali,-e.

matriarhat (-tri-ar-) Denumire a perioadei din comuna primitivă în care apartenența la gintă se stabilea pe linia descendenței materne. *s.n.*

matrice 1. (mat.) Sistem de numere grupate într-un tablou dreptunghiular cu coloane, linii sau rânduri. 2. (log.) Tabel reprezentând valoarea de adevăr a unui enunț pe baza valorii de adevăr a elementelor lui componente. 3. (anat.) Uter. 4. (fig.) Obârșie, origine. 5. (biol.) Partea fundamentală, nediferențiată a citoplasmei, a cromozomilor etc. *s.f., art.* matricea, *g.-d. art.* matricei, *pl.* matrice.

matriceal,-ă v. **matricial.**

matricial,-ă (-ci-al) Referitor la matrice. [*var.* matriceal,-ă *adj.*] *adj., pl.* matriciali,-e.

matricid[1] Crima celui care își ucide mama. *s.n., pl.* matricide.

matricid[2]**,-ă** (Persoană) care își ucide mama. *adj., s.m.* și *f., pl.* matricizi,-de.

matricol,-ă De matricolă. *Număr ~.* [*var.* matricul,-ă *adj.*] *adj., pl.* matricoli,-e.

matricolă 1. Registru în care se înscriu numele persoanelor a căror evidență este necesară într-o instituție; (în special) registru folosit în școli în care se înscriu numele, datele personale și situația școlară a elevilor. 2. (ieșit din uz) Bucată de stofă pe care era înscrisă școala la care învăța un elev. [*var.* matriculă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* matricolei, *pl.* matricole.

matricul,-ă v. **matricol.**

matricula *tr.* (rar) 1. A înmatricula. 2. A aplica un semn caracteristic pe ceva. *vb. I, ind. prez. 3* matriculează.

matricular,-ă (rar) Matricol. *adj., pl.* matriculari,-e.

matriculă v. **matricolă.**

matrimonial,-ă (-ni-al) Referitor la căsătorie. *adj., pl.* matrimoniali,-e.

matrimoniu Căsătorie. *s.n., art.* matrimoniul, *pl.* matrimonii, *art.* matrimoniile.

matrița *tr.* A prelucra un material cu ajutorul unei matrițe. *vb. I, ind. prez. 3* matrițează.

matrițare Acțiunea de a matrița. *s.f., g.-d. art.* matrițării, *pl.* matrițări.

matriță 1. Unealtă folosită la fasonarea unui material prin deformare plastică sub presiune. 2. Formă în care se toarnă literele de tipografie. *s.f., g.-d. art.* matriței, *pl.* matrițe.

matrițer,-ă Muncitor specializat în lucrări de matrițare. *s.m., pl.* matrițeri; *s.f., g.-d. art.* matrițerei, *pl.* matrițere.

matriţerie Atelier, secţie de matriţare. *s.f., art.* matriţeria, *g.-d. art.* matriţeriei, *pl.* matriţerii, *art.* matriţeriile.
matroană 1. Soţie a unui cetăţean roman. 2. (depr.) Femeie în vârstă (şi grasă). 3. Femeie căsătorită, impozantă. *s.f., g.-d. art.* matroanei, *pl.* matroane.
matronim Matronimic[1]. *s.n., pl.* matronime.
matronimic[1] Nume dat cuiva după numele mamei. *s.n., pl.* matronimice.
matronimic[2],-ă (în sintagma) *Nume ~* = matronimic[1]. *adj., pl.* matronimici,-ce.
matroz Marinar, (ieşit din uz) soldat din marina militară. *s.m., pl.* matrozi.
matuf,-ă (înv., despre oameni) 1. Bătrân şi ramolit. //Ursuz. 2. Neglijent în ţinută. *adj., s.m., pl.* matufi,-e.
matufi/matofi *refl.* (înv.) A îmbătrâni, a se ramoli. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se matufeşte/se matofeşte, *imperf. 3 sg.* se matufea/se matofea; *conj. prez. 3* să se matufească/să se matofească.
matur,-ă 1. Ajuns la maturitate. 2. Care dovedeşte judecată adâncă; chibzuit, serios. *adj., pl.* maturi,-e.
matura *refl.* şi *tr.* (despre celule sau substanţe coloide) A (se) maturiza. *vb. I, ind. prez. 3* matureză.
maturare (rar) Acţiunea de a (se) matura. *s.f., g.-d. art.* maturării.
maturaţie (-ţi-e) 1. Proces prin care o celulă, un fruct sau un organism viu ajunge la maturitate; maturare. 2. Totalitatea transformărilor fizice sau chimice pe care le suferă unele substanţe coloide până ajung la proprietăţile optime. *s.f., art.* maturaţia, *g.-d. art.* maturaţiei, *pl.* maturaţii, *art.* maturaţiile.
maturitate 1. Stare de dezvoltare (fizică şi intelectuală); perioadă din viaţa omului între tinereţe şi bătrâneţe. 2. (biol.) Stare de dezvoltare deplină a unui organ sau a unui organism. //Stare de dezvoltare a unui fruct; coacere. 3. (fig.) Seriozitate, profunzime. /(ieşit din uz) *Examen de ~* = bacalaureat. *s.f., g.-d. art.* maturităţii.
maturiza *tr.* şi *refl.* (despre oameni) A deveni sau a face să devină matur. //(fig.) A căpăta seriozitatea şi experienţa omului matur. *vb. I, ind. prez. 3* maturizează.
maturizare Faptul de a (se) maturiza. *s.f., g.-d. art.* maturizării, *pl.* maturizări.
matusalemic,-ă (despre vârstă) Foarte înaintată. *adj., pl.* matusalemici,-ce.
maţ (mai ales la pl.) 1. Intestin. */A-i chiorăi* (cuiva) *~ele* (*de foame*) = a-i fi cuiva foarte foame. 2. (pop.) Tub flexibil de cauciuc; furtun. *s.n., pl.* maţe.
maţe-fripte (rar) Om sărac; om rău, afurisit. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui maţe-fripte, *pl.* maţe-fripte.
maţe-goale (rar) Om sărac. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui maţe-goale, *pl.* maţe-goale.
maţe-negre (iht.) Scobar. *s.m., pl.* maţe-negre.
maţe-pestriţe (rar) Om rău şi foarte zgârcit. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui maţe-pestriţe, *pl.* maţe-pestriţe.
mau (pop., fam., în expr.) *A lua* (cuiva) *~l* = a ameţi, a face pe cineva să-şi piardă cunoştinţa; a pune pe cineva în situaţia să nu poată spune nimic. *s.n., art.* maul.
maur,-ă I. *adj.* Referitor la mauri (II); mauresc, moresc. */Stil ~* = stil arhitectonic caracteristic populaţiei maure. II. *s.m.* şi *f.* Persoană făcând parte din populaţia băştinaşă care locuia în Antichitate în nord-vestul Africii; persoană care făcea parte din populaţia arabă care a cucerit, în Evul Mediu, o parte a Spaniei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mauri,-e.
mauresc,-ă (ma-u-) (rar) Maur (I). *adj., pl.* maureşti.
mauritan,-ă (Locuitor) din Mauritania. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mauritani,-e.
mauritian,-ă (ti *pron.* ţi) (Locuitor) din Insulele Mauritius. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mauritieni,-e.
maus[1] Numele unui joc de cărţi. *s.n., pl.* mausuri.
maus[2] Dispozitiv acţionat manual, conectat la un computer, a cărui deplasare pe o suprafaţă antrenează deplasarea cursorului pe un ecran. *s.n., pl.* mausuri.
mausoleu Monument funerar de mari proporţii, ridicat în memoria unor eroi, a unei personalităţi etc. *s.n., art.* mausoleul, *pl.* mausolee.
mavrofor Voluntar grec din unităţile de elită ale Eteriei. *s.m., pl.* mavrofori.
maxi (despre fustă, palton etc.) Care ajunge până aproape de glezne. *adj. invar.*
maxijupă Fustă lungă până aproape de gleznă. *s.f., g.-d. art.* maxijupei, *pl.* maxijupe.
maxilar[1] Fiecare dintre cele două oase ale feţei în care sunt înfipţi dinţii; falcă. *s.n., pl.* maxilare.
maxilar[2],-ă Care aparţine fălcii. *adj., pl.* maxilari,-e.
maxilă Fiecare dintre cele două plăci chitinoase de la gura insectelor, a unor viermi şi a unor moluşte. *s.f., g.-d. art.* maxilei, *pl.* maxile.
maxim[1] Maximum. *s.n., pl.* maximuri.
maxim[2],-ă Care are cea mai mare dimensiune, durată, intensitate etc.; maximal[2]. *adj., pl.* maximi,-e.
maximafil,-ă De maximafilie. *adj., pl.* maximafili,-e.
maximafilie Colecţionarea de cărţi poştale cu o temă care se regăseşte în marcaj şi în obliterare. *s.f., art.* maximafilia, *g.-d. art.* maximafiliei.
maximafilist,-ă Specialist în maximafilie. *s.m., pl.* maximafilişti; *s.f., g.-d. art.* maximafilistei, *pl.* maximafiliste.
maximal[1] (înv.) Tabel care cuprinde preţurile fixate de stat pentru produsele micilor producători. *s.n., pl.* maximale.
maximal[2],-ă Maxim[2]. */Preţ ~* = preţul cel mai ridicat la care este permisă vânzarea unei mărfi. *adj., pl.* maximali,-e.
maximaliza *tr.* 1. A da valoare maximă unui fapt, unei idei; a maximiza. 2. (mat.) A da unei cantităţi valoare maximă. *vb. I, ind. prez. 3* maximalizează.
maximă A. 1. (mat.) Cea mai mare valoare pe care o poate avea, într-un anumit interval, o funcţie sau o cantitate variabilă. 2. (met.) Centru de înaltă presiune atmosferică. B. Aforism. *s.f., g.-d. art.* maximei, *pl.* maxime.
maximiza *tr.* A maximaliza. *vb. I, ind. prez. 3* maximizează.
maximum[1] În cantitatea, timpul, spaţiul maxim[2] posibil. *adv.*
maximum[2] (în loc.) *La ~* = în cel mai înalt grad. *loc. adv.*
maximum[3] 1. Limita superioară peste care nu se poate trece; maxim[1]. 2. Cea mai înaltă valoare, intensitate; maxim[1]. *s.n., art.* maximumul.
maxi-taxi Microbuz care funcţionează după sistemul taximetrelor. *s.n., pl.* maxi-taxiuri.
maxwell (maxuel) (fiz.) Unitate de măsură a fluxului magnetic. *s.m., pl.* maxwelli.
maya[1] I. *adj.* Referitor la populaţia maya (II). II. *s.m.* şi *f.* Nume al unei vechi populaţii indiene din America Centrală. *adj., s.m.* şi *f., pl.* maya.
maya[2] 1. Limba vorbită de populaţia maya[1] (II). 2. (în fil. indiană) Latura fenomenală a realităţii; aparenţă înşelătoare, iluzie. */Vălul ~ei* = aparenţă care ascunde ultima esenţă a lucrurilor sau nimicul. *s.f., g.-d. art.* mayei.
maz (înv., la jocul de cărţi) Sumă cu care un jucător majorează suma iniţială. *s.n., art.* mazul.
mazagran Băutură răcoritoare preparată din cafea neagră concentrată, în care se introduc bucăţele de gheaţă. *s.n., pl.* mazagranuri/mazagrane.
mazăre Plantă din familia leguminoaselor, cu seminţe comestibile, închise în păstăi. *s.f., g.-d. art.* mazării.
mazdeism Religie a vechilor persani întemeiată pe principiul dualist al binelui şi al răului. *s.n.*

mazdeist,-ă (Adept) al mazdeismului. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* mazdeişti,-ste.
mazdrac (înv., reg.) Lance sau suliţă lungă; măciucă ghintuită. *s.n.*, *pl.* mazdrace.
mazetă (înv.) Jucător prost, neîndemânatic (la unele jocuri de noroc); (p. ext.) ageamiu. *s.f.*, *g.-d. art.* mazetei, *pl.* mazete.
mazil 1. Domn sau înalt demnitar scos din funcţie. 2. Mic boier sau descendent de mic boier. 3. Persoană însărcinată cu strângerea birurilor. *s.m.*, *pl.* mazili.
mazilaş Diminutiv al lui mazil. *s.m.*, *pl.* mazilaşi.
mazili *tr.* 1. A scoate din domnie, a detrona. 2. (astăzi fam.) A destitui pe cineva dintr-o funcţie. //(fig., rar) A alunga, a îndepărta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mazilesc, *imperf. 3 sg.* mazilea; *conj. prez. 3* să mazilească.
mazilie (înv.) Mazilire. //Starea celui mazilit; perioadă de timp petrecută în această stare. *s.f.*, *art.* mazilia, *g.-d. art.* maziliei, *pl.* mazilii, *art.* maziliile.
mazilire Acţiunea de a mazili. *s.f.*, *g.-d. art.* mazilirii, *pl.* maziliri.
mazur (reg.) Persoană care făcea parte dintr-un grup de etnici polonezi din regiunile Mazuria şi Mazovia. *s.m.*, *pl.* mazuri.
mazurcă Dans naţional polonez. *s.f.*, *g.-d. art.* mazurcii, *pl.* mazurci.
mă[1]/măi (fam.) 1. Cuvânt de adresare către una sau mai multe persoane de sex masculin (mai rar feminin). 2. Cuvânt folosit pentru a exprima admiraţie, mirare. *interj.*
mă[2] v. **eu.**
măcar 1. (restrictiv) Cel puţin. *Să-i dea ~ o zi liberă.* 2. (concesiv) Chiar să, chiar dacă, fie[1] şi să, încă. *~ de-ar ploua, eu tot mă duc.* 3. (pop., în legătură cu un pronume sau cu adverbe relativ-interogative) Oricât, oricine, oarecare, cineva, fiecare. *adv.*
măcar că Cu toate că, deşi. *loc conjcţ.*
măcăi *intr.* (despre raţe) A scoate sunete caracteristice speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* măcăie, *imperf. 3 sg.* măcăia; *conj. prez. 3* să măcăie.
măcăire Acţiunea de a măcăi. *s.f.*, *g.-d. art.* măcăirii, *pl.* măcăiri.
măcăit Faptul de a măcăi; sunetul caracteristic al raţei; măcăitură. *s.n.*, *pl.* măcăituri.
măcăitură (-că-i-) Măcăit. *s.f.*, *g.-d. art.* măcăiturii, *pl.* măcăituri.
măcăleandru Mică pasăre migratoare, cu pene roşii-galbene pe gât şi pe piept. *s.m.*, *art.* măcăleandrul, *pl.* măcăleandri, *art.* măcăleandrii.
măcăni *intr.* (despre raţe) A măcăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* măcăne, *imperf. 3 sg.* măcănea; *conj. prez. 3* să măcăne.
măcănit Faptul de a măcăni. *s.n.*
măceaşă Fructul măceşului, de culoare roşie, cu gust acrişor. *s.f.*, *art.* măceaşa, *g.-d. art.* măceşei, *pl.* măceşe.
măcel Omor (în masă); masacru al unei mulţimi fără apărare. //(fig.) Război. *s.n.*, *pl.* măceluri.
măcelar,-easă Persoană care se ocupă cu tăierea vitelor pentru consum şi cu vânzarea cărnii. //(fig.) Om crud, brutal. *s.m.*, *pl.* măcelari; *s.f.*, *g.-d. art.* măcelăresei, *pl.* măcelărese.
măcelăresc,-ească Care aparţine măcelarului. //Care este preparat cu multă carne. *Ghiveci ~. adj.*, *pl.* măcelăreşti.
măcelăreşte Ca măcelarii, în felul măcelarilor. *adv.*
măcelări *tr.* 1. A ucide cu sălbăticie, în masă; a masacra. 2. (rar) A tăia animale pentru consum. 3. (înv., reg.) A tăia în bucăţi; a ciopârţi. *//refl. recipr. Armatele se ~. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* măcelăresc, *imperf. 3 sg.* măcelărea; *conj. prez. 3* să măcelărească.
măcelărie Magazin în care se vinde carne. *s.f.*, *art.* măcelăria, *g.-d. art.* măcelăriei, *pl.* măcelării, *art.* măcelăriile.
măcelărire Acţiunea de a (se) măcelări; măcelărit. *s.f.*, *g.-d. art.* măcelăririi, *pl.* măcelăriri.
măcelărit Măcelărire. //Ocupaţia măcelarului. *s.n.*
măceş Nume dat unor specii de arbuşti din familia rozaceelor, cu flori roşii sau albe şi cu fructe roşii. [*var.* măciş *s.m.*] *s.m.*, *pl.* măceşi.
măciş v. **măceş.**
măcina *tr.* 1. A preface boabele de cereale în făină. 2. A fărâmiţa, a zdrobi. */refl. Zidurile se ~.* 3. (fig.) A distruge cu încetul; a consuma. 4. (fig.) A examina îndelung; a rumega. *vb. I, ind. prez. 3* măcină.
măcinare Acţiunea de a (se) măcina; măcinat. *s.f.*, *g.-d. art.* măcinării, *pl.* măcinări.
măcinat Măcinare. *s.n.*
măcinătură 1. Măcinare. 2. (concr.) Ceea ce rezultă în urma măcinării; măciniş. 3. Pământ ros de ape; surpătură. *s.f.*, *g.-d. art.* măcinăturii, *pl.* măcinături.
măciniş (rar) 1. Măcinare. 2. Cereale duse la moară pentru a fi măcinate; ceea ce rezultă în urma măcinării. *s.n.*, *pl.* măcinişuri.
măciucă 1. Capătul îngroşat al unui ciomag sau al altor obiecte; măciulie. */A i se face* (cuiva) *părul ~* = a fi cuprins de o spaimă puternică, a se îngrozi. 2. Bâtă mare, îngustată (şi ferecată) la unul dintre capete. //(p. ext.) Lovitură dată cu măciuca (2). 3. (sport) Aparat de gimnastică de forma unei măciuci (2), cu care se execută exerciţii de îndemânare. 4. (bot., pop.) Capsulă. *s.f.*, *g.-d. art.* măciucii, *pl.* măciuci.
măciucuţă (rar) Diminutiv al lui măciucă. *s.f.*, *g.-d. art.* măciucuţei, *pl.* măciucuţe.
măciulie 1. Capăt îngroşat şi rotunjit al unor obiecte. 2. (bot., pop.) Capsulă. *s.f.*, *art.* măciulia, *g.-d. art.* măciuliei, *pl.* măciulii, *art.* maciuliile.
măcriş Plantă erbacee ale cărei frunze acrişoare sunt folosite în alimentaţie. */~ mărunt* = varietate de măcriş cu frunzele în formă de spadă şi cu flori roşietice. *~ul calului* = varietate de măcriş cu frunzele uşor încreţite şi cu flori verzui. *Sare de ~* = numele popular al unei combinaţii de acid oxalic cu oxalat acid de potasiu. *s.m.*
măcrişul-caprei Plantă erbacee cu frunze acrişoare acoperite cu peri, având flori albe, roşietice sau albăstrui; măcrişul-iepurelui. *s.m. art.*
măcrişul-iepurelui Măcrişul-caprei. *s.m. art.*
mădular[1] (înv.) Membru al unei societăţi. *s.m.*, *pl.* mădulari.
mădular[2] (pop.) Fiecare dintre membrele unei fiinţe; (p. gener.) organ sau parte a corpului unei fiinţe. *s.n.*, *pl.* mădulare.
măduvă 1. Substanţă moale, de culoare gălbuie sau roşie, existentă în canalul oaselor. */~a spinării* = parte a sistemului nervos central aflată în interiorul coloanei vertebrale. (loc. adv.) *Până în ~a oaselor* = până în adâncul fiinţei, al sufletului. 2. Zonă centrală a tulpinii plantelor. 3. (fig.) Esenţă, miez. *s.f.*, *g.-d. art.* măduvei.
măduvioară (-vioa-) Diminutiv al lui măduvă. *s.f.*, *g.-d. art.* măduvioarei, *pl.* măduvioare.
măduvos,-oasă (înv.) 1. Cu (multă) măduvă. 2. (fig.) Plin de conţinut, de miez. *adj.*, *pl.* măduvoşi,-oase.
măgar 1. Animal din familia cabalinelor, cu capul mare şi cu urechile lungi, folosit ca animal de povară şi de tracţiune. */A nu fi nici cal, nici ~* = a nu avea o situaţie precisă, a nu aparţine unei categorii determinate. 2. Epitet dat unui om încăpăţânat sau obraznic. *s.m.*, *pl.* măgari.
măgădan (reg.) Măgădău. *s.m.*, *pl.* măgădani.
măgădău (reg.) Bărbat voinic (şi cam prost); vlăjgan, măgădan. *s.m.*, *art.* măgădăul, *pl.* măgădăi, *art.* măgădăii.

măgăoaie (pop.) 1. Sperietoare de păsări. 2. Ființă imaginară enormă; matahală, namilă. 3. (fig.) Sirenă (de semnalizare). [*var.* magaoaie *s.f.*] *s.f., art.* măgăoaia, *g.-d. art.* măgăoii, *pl.* măgăoi, *art.* măgăoile.

măgăreață (pop., fam.) Măgăriță. */A cădea ~a pe cineva* = a avea de suportat o neplăcere, o acuzație etc. fără a fi vinovat. *s.f., g.-d. art.* măgărețtei, *pl.* măgărețte.

măgăresc,-ească (rar) 1. De măgar, referitor la măgar. //(fig., despre vorbe, fapte) Prostesc, grosolan. 2. *Tuse ~* = tuse convulsivă. *adj., pl.* măgărești.

măgărește (rar) Ca măgarii; (fig.) cu impertinență, stupid. *adv.*

măgărie Faptă sau vorbă obraznică, impertinentă. *s.f., art.* măgăria, *g.-d. art.* măgăriei, *pl.* măgării, *art.* măgăriile.

măgăriță/măgăriță 1. Femela măgarului. 2. (fig.) Calificativ dat unei femei proaste sau obraznice. *s.f., g.-d. art.* măgăriței/măgăriței, *pl.* măgărițe/măgărițe.

măgăruș Diminutiv al lui măgar. *s.m., pl.* măgărușii.

măgheran v. **maghiran.**

măghiran v. **maghiran.**

măguleală Faptul de a măguli; lingușeală. *s.f., g.-d. art.* măgulelii, *pl.* măgulelii.

măgulí 1. *tr.* A satisface vanitatea, mândria cuiva prin vorbe de laudă. 2. *refl.* (înv.) A se amăgi cu..., a se împăca cu... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* măgulesc, *imperf. 3. sg.* măgulea; *conj. prez. 3* să măgulească.

măgulire Acțiunea de a (se) măguli. *s.f., g.-d. art.* măgulirii, *pl.* măguliri.

măgulitor,-oare Care măgulește; lingușitor. *adj., pl.* măgulitori,-oare.

măgulitură (rar) Lingușeală, amăgire. *s.f., g.-d. art.* măgulitурii, *pl.* măgulituri.

măgură Deal mare, izolat. //Movilă. //Pădure (situată pe un loc înalt). *s.f., g.-d. art.* măgurii, *pl.* măguri.

măgurică (reg.) Diminutiv al lui măgură. *s.f., g.-d. art.* măgurelei, *pl.* măgurele, *art.* măgurelele.

măi v. **mă.**

măiculeană (pop.) Măicuță. *s.f., g.-d. art.* măiculenei, *pl.* măiculene.

măiculiță (pop.) Măicuță. *s.f., g.-d. art.* măiculiței, *pl.* măiculițe.

măicușoară (pop.) Măicuță. *s.f., g.-d. art.* măicușoarei, *pl.* măicușoare.

măicuță 1. Diminutiv al lui maică (2); măiculeană, măiculiță, măicușoară. 2. Călugăriță. *s.f., g.-d. art.* măicuței, *pl.* măicuțe.

măiestrește (înv.) Cu măiestrie. *adv.*

măiestreț,-eață (înv.) 1. (despre oameni) Care face un lucru cu măiestrie. 2. (despre lucruri) Realizat cu măiestrie. *adj., pl.* măiestreți,-e.

măiestri *tr.* (rar) A executa ceva cu (mare) îndemânare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* măiestresc, *imperf. 3 sg.* măiestrea; *conj. prez. 3* să măiestrească.

măiestrie[1] 1. Talent, pricepere deosebită. */~ artistică* = totalitatea elementelor pe care le pune în valoare artistul în procesul desăvârșirii unei opere literare sau de artă în general. 2. Lucru care denotă iscusință sau meșteșug în execuție. *s.f., art.* măiestria, *g.-d. art.* măiestriei.

măiestrie[2] (înv.) Meserie, meșteșug (care cere pricepere). *s.f., art.* măiestria, *g.-d. art.* măiestriei, *pl.* măiestrii, *art.* măiestriile.

măiestru, măiastră 1. (despre oameni) Iscusit, în genios, abil. 2. (în basme) Înzestrat cu puteri magice. */Pasăre ~* = pasăre din basme înzestrată cu puteri supranaturale. 3. (p. ext.) Minunat, fermecat. *adj., pl.* măiești, măiestre.

măiug (pop.) Diminutiv al lui mai[2]. //Unealtă de lemn cu care se bate inul sau cânepa; măiuț. *s.n., pl.* măiuge.

măiuț (pop.) Măiug. *s.n., pl.* măiuțe.

mălai 1. Făină de porumb; (reg.) făină de mei. 2. Turtă făcută din făină de porumb dospită și coaptă la cuptor. */Și-a trăit traiul, și-a mâncat ~ul* = a îmbătrânit, s-a învechit, s-a uzat. //Turtă rămasă după extragerea uleiului din semințele plantelor oleaginoase. 3. (reg.) Porumb; (p. restr.) boabe de porumb. 4. (reg.) Mei; (p. restr.) boabe de mei. 5. (bot., reg.) Mătură. *s.n., pl.* (2) mălaie.

mălai-mare Om înalt și lipsit de vlagă, prostănac. *s.m., g.-d.* lui mălai-mare, *pl.* mălai-mare.

mălaiul-cucului Plantă erbacee cu flori brune dispuse la vârful ramurilor. *s.m. art.*

mălăiaș (rar) Diminutiv al lui mălai. *s.n., pl.* mălăiașe.

mălăiet,-iață 1. (despre fructe și legume) Moale, făinos, prea copt. 2. (fig., despre oameni) Lipsit de energie; moale; (p. ext.) prostănac. *adj., pl.* mălăieți,-e.

măligă v. **mămăligă.**

măliguță v. **mămăliguță.**

mălin 1. Arbust decorativ cu flori albe, mirositoare. 2. (bot., reg.) Liliac[1]. *s.m., pl.* mălini.

mălină Fructul mălinului (1), sferic și de culoare neagră. *s.f., g.-d. art.* mălinei, *pl.* măline.

mălura *refl.* (pop., despre cereale) A se umple de mălură (1). *vb. I, ind. prez. 3* se mălurează.

mălurare Faptul de a se mălura. [*var.* mălurire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mălurării, *pl.* mălurări.

mălură/mălură 1. Boală a grâului și a altor făinoase, cauzată de ciuperci care produc în boabe o pulbere neagră. 2. Numele unor specii de ciuperci microscopice care produc mălura (1). 3. Boabe de cereale atinse de mălură (1). 4. (bot., pop.) Neghină. *s.f., g.-d. art.* mălurii/ mălurii, *pl.* mălură/mălură.

mălurici Plantă erbacee cu flori roz-purpurii și cu fructul o păstaie, care are la maturitate culoarea brună. *s.m.*

mălurire v. **mălurare.**

mălurос[1]**,-oasă** (despre cereale) Atacat de mălură (1). *adj., pl.* mălurоși,-oase.

mălurос[2]**,-oasă** Cu maluri abrupte, cu coaste repezi. *adj., pl.* mălurоși,-oase.

mălușor (reg.) Măluț. *s.n., pl.* mălușoare.

măluț (pop.) Diminutiv al lui mal; mălușor. *s.n., pl.* măluțuri.

mămăligar 1. Persoană care mănâncă multă mămăligă. //Epitet depreciativ folosit în trecut la adresa țăranilor. 2. (depr.) Om lipsit de personalitate. *s.m., pl.* mămăligari.

mămăligă 1. Aliment preparat din făină de porumb fiartă în apă. /(fam.) *A o pune de ~* = a se afla sau a ajunge într-o situație dificilă; a da greș. 2. (fig.) Epitet depreciativ dat unui om lipsit de energie [*var.* (reg.) măligă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mămăligii, *pl.* mămăligi.

mămăligoi (rar) 1. Augmentativ al lui mămăligă. 2. (reg.) Făcălet. *s.n., pl.* mămăligoaie.

mămăligos,-oasă (pop., depr.) Lipsit de inițiativă, de energie; bleg. *adj., pl.* mămăligoși,-oase.

mămăliguță Diminutiv al lui mămăligă. [*var.* măliguță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mămăliguței, *pl.* mămăliguțe.

mămăruță (reg.) Buburuză. *s.f., g.-d. art.* mămărutei, *pl.* mămărute.

mămică (fam.) Diminutiv al lui mamă; mămiță, mămițică, mămucă, mămulică, mămuliță, mămușoară, mămuță. *s.f., g.-d. art.* mămicăi/mămicii/mămichii, *pl.* mămici.

mămiță (fam.) Mămică. [*var.* mamiță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mămiței, *pl.* mămițe.

mămițică (fam.) Diminutiv al lui mămiță. [*var.* mamițică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mămițicăi/mămițichii.

mămos,-oasă (fam.) 1. (despre copii) Foarte atașat de mamă. 2. (despre oameni) Foarte atașat de copiii săi. *adj., pl.* mămoși,-oase.

mămoşenie (-ni-e) (fam.) Ataşament al unei fiinţe mămoase. *s.f., art.* mămoşenia, *g.-d. art.* mămoşeniei.
mămucă (reg.) Mămică. *s.f., g.-d. art.* mămucăi/ mămuchii, *pl.* mămuci.
mămucuţă (reg.) Diminutiv al lui mămucă. *s.f., g.-d. art.* mămucuţei, *pl.* mămucuţe.
mămular (înv.) Negustor (ambulant) de mărunţişuri. *s.m., pl.* mămulari.
mămulărie (înv.) 1. Comerţ de mărunţişuri sau de vechituri. Prăvălie de mărunţişuri. *s.f., art.* mămulăria, *g.-d. art.* mămulăriei, *pl.* (2) mămulării, *art.* mămulăriile.
mămulică (reg.) Mămică. *s.f., g.-d. art.* mămulicăi/ mămulicii/mămulichii, *pl.* mămulici.
mămuliţă (pop.) Mămică. *s.f., g.-d. art.* mămuliţei, *pl.* mămuliţe.
mămuşoară (pop.) Mămică. *s.f., g.-d. art.* mămuşoarei, *pl.* mămuşoare.
mămuţă (rar) Mămică. *s.f., g.-d. art.* mămuţei, *pl.* mămuţe.
măna *refl.* (despre plante şi recolte) A se strica din cauza manei (3). *vb. I, ind. prez. 3* se mănează.
mănăstioară/mânăstioară (-ti-oa-) Diminutiv al lui mănăstire/mânăstire. *s.f., g.-d. art.* mănăstioarei/mânăstioarei, *pl.* mănăstioare/mânăstioare.
mănăstire/mânăstire Aşezământ religios cuprinzând o biserică şi mai multe chilii unde trăiesc călugări sau călugăriţe. [*var.* (înv.) monastire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mănăstirii/mânăstirii, *pl.* mănăstiri/mânăstiri.
mănăstiresc,-ească/mânăstiresc,-ească Care aparţine mănăstirii, referitor la mănăstire. [*var.* (înv.) monastiresc,-ească *adj.*] *adj., pl.* mănăstireşti/mânăstireşti.
măngălău (reg.) Obiect de lemn, lung, cu suprafaţa ondulată cu care se freacă sau se netezesc rufele groase. *s.n., art.* măngălăul, *pl.* măngălaie.
măngălui *tr.* (reg.) A freca sau a netezi rufele cu măngălăul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* măngăluiesc, *imperf. 3 sg.* măngăluia; *conj. prez. 3* să măngăluiască.
mănos,-oasă 1. (despre pământ) Roditor, fertil. //(despre recolte) Îmbelşugat, bogat. 2. (despre vaci) Care dă lapte mult şi bun. 3. (fig.) Care aduce venituri mari; rentabil. *adj., pl.* mănoşi,-oase.
mântăluţă (fam.) Diminutiv al lui manta. *s.f., g.-d. art.* mântăluţei, *pl.* mântăluţe.
mănunchi v. **mănunchi.**
mănunchi 1. Cantitate de fire de grâu, de iarbă etc. care poate fi cuprinsă cu mâna. //Buchet de flori. 2. Legătură de mai multe obiecte de acelaşi fel. 3. Mâner (la unelte şi arme); coadă, plăsea. [*var.* mănuchi *s.n.*] *s.n., pl.* mănunchiuri.
mănunchiaş[1] (reg.) Persoană care umblă în urma secerătorului sau a cosaşului şi strânge păioasele în mănunchiuri. *s.m., pl.* mănunchiaşi.
mănunchiaş[2] Diminutiv al lui mănunchi (1). *s.n., pl.* mănunchiaşe.
mănunchiuleţ (rar) Diminutiv al lui mănunchi. *s.n., pl.* mănunchiuleţe.
mănunt,-ă v. **mărunt.**
mănuşar[1] (înv.) Persoană care confecţionează mănuşi. [*var.* mânuşar *s.m.*] *s.m., pl.* mănuşari.
mănuşar[2] Mănuşă de protecţie (folosită la manipularea unei bucăţi de metal fierbinte). *s.n., pl.* mănuşare.
mănuşă 1. Obiect confecţionat din lână, piele etc., care acoperă mâinile, protejându-le. */A umbla* (sau *a se purta*) *cu ~i* = a avea o purtare plină de menajamente, de politeţe (faţă de cineva). *A arunca* (cuiva) *~a* = a provoca (pe cineva) la duel. *A ridica ~a* = a primi provocarea (cuiva) la duel. 2. (pop.) Mănunchi. 3. (reg.) Toartă (la oale, vase etc.). //(p. gener.) Parte a unui obiect care serveşte pentru a prinde, a apuca, a strânge. [*var.* mânuşă *s.f.*] *s.f., art.* mănuşa, *g.-d. art.* mănuşii, *pl.* mănuşi.
măr[1] Arbore fructifer din familia rozaceelor cu flori albe-trandafirii şi fructe comestibile. */~ pădureţ* = arbore din familia rozaceelor, cu ramuri spinoase şi fructe mici, astringente. *De florile ~ului* = fără rost. *s.m., pl.* meri.
măr[2] 1. Fructul mărului[1], de formă rotund-turtită şi de culori diferite. /(adv.) *A bate* (sau *a face, a lăsa*) *~* (pe cineva) = a bate foarte tare (pe cineva). *~ul discordiei* = motiv de neînţelegere. 2. *~ul lui Adam* = proeminenţă în partea anterioară a gâtului, la bărbaţi. *s.n., pl.* mere.
mărar Plantă erbacee cu tulpina înaltă, cu flori galbene, folosită drept condiment. *s.m.*
mărăz (reg., la pl.) Mofturi, nazuri. *s.n., pl.* mărăzuri.
mărăcin v. **mărăcine.**
mărăcinar Nume dat mai multor păsări călătoare mici, cu penajul castaniu-închis. *s.m., pl.* mărăcinari.
mărăcinaş (rar) Diminutiv al lui mărăcine. *s.m., pl.* mărăcinaşi.
mărăcină v. **mărăcine.**
mărăcine Nume generic dat unor plante a căror tulpină este acoperită cu spini. [*var.* mărăcin *s.m.*, mărăcină *s.f.*] *s.m., art.* mărăcinele, *pl.* mărăcini.
mărăcineţ (rar) Mărăciniş. *s.n., pl.* mărăcineţuri.
mărăciniş Loc acoperit cu mărăcini; mărăcinet. *s.n., pl.* mărăcinişuri.
mărăcinit,-ă Mărăcinos. *adj., pl.* mărăciniţi,-te.
mărăcinos,-oasă (rar) Plin de mărăcini; mărăcinit. *adj., pl.* mără-cinoşi,-oase.
mărămioară (rar) Diminutiv al lui maramă; mărămuţă. *s.f., g.-d. art.* mărămioarei, *pl.* mărămioare.
mărămuţă (rar) Mărămioară. *s.f., g.-d. art.* mărămuţei, *pl.* mărămuţe.
mărăraş 1. Diminutiv al lui mărar. 2. Plantă erbacee acvatică, foarte asemănătoare cu mărarul; chimion-de-apă (sau de-baltă). *s.m.*
măre/mări[1] (pop.) 1. Cuvânt care exprimă mirare, curiozitate, admiraţie etc. 2. Termen de adresare. //Cuvânt prin care se subliniază o relatare, o afirmaţie. *interj.*
măreţ,-eaţă 1. Care trezeşte admiraţie prin calităţi deosebite, excepţionale; grandios, impunător, fastuos. 2. (înv., reg.) Mândru, orgolios. *adj., pl.* măreţi,-e.
măreţie 1. Ansamblu de calităţi care trezesc admiraţie şi respect; grandoare. 2. (înv., reg.) Mândrie. *s.f., art.* măreţia, *g.-d. art.* măreţiei.
mărfar v. **marfar.**
mărfuşoară (fam.) Diminutiv al lui marfă. *s.f., g.-d. art.* mărfuşoarei, *pl.* mărfuşoare.
mărgărele (rar) Mărgăritărele, perle mici. *s.f. pl., art.* mărgărelele.
mărgări *intr.* (pop., în urări) A înflori, a prospera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mărgăresc, *imperf. 3 sg.* mărgărea; *conj. prez. 3* să mărgărească.
mărgărint v. **mărgărit**[1].
mărgărit[1] (înv., pop.) Lăcrimioară. [*var.* mărgărint *s.m.*] *s.m.*
mărgărit[2] Mărgăritar (1). *s.n., pl.* mărgărite.
mărgăritar (înv., pop.) 1. (şi fig.) Boabă rotundă şi tare, de culoare albă cu reflexe sidefii, care se formează în corpul unor moluşte şi se întrebuinţează ca podoabă; perlă, mărgărit[2]. */De ~* = încrustat cu mărgăritare (1). 2. (fig.) Lucru fără cusur. 3. Pietriş mărunt. 4. (bot.) Lăcrămioară. 5. Numele unei specii de vâsc care creşte pe stejari, cu fructe în formă de bobiţe galbene. *s.m./ s.n., pl.* mărgăritari/mărgăritare.
mărgăriţă (bot., pop.) Margaretă. *s.f., g.-d. art.* mărgăriţei, *pl.* mărgăriţe.
mărgărităraş (rar) Mărgăritărel (1). *s.n., pl.* mărgărităraşe.
mărgăritărel[1] (înv., pop.) 1. Diminutiv al lui mărgăritar (1); mărgărităraş. 2. (bot., la pl.) Lăcrimioară. *s.m./ s.n., pl.* mărgăritărei/mărgăritărele.

mărgărităre|l[2] (pop.) Micoză frecventă la copii, caracterizată prin roşeaţa generalizată a mucoasei gurii. *s.n.*
mărgea/mărgică 1. Boabă mică de piatră, de sticlă etc., de culori diferite, folosită ca podoabă în şiraguri, cusută pe îmbrăcăminte etc. 2. (la pl.) Proeminenţe ale pielii pe capul şi pe gâtul curcanului. *s.f., art.* mărgeaua/mărgica, *g.-d. art.* mărgelei, *pl.* mărgele, *art.* mărgelele.
mărgean (înv., pop.) 1. (zool.) Coral. 2. Şirag de mărgele făcut dintr-un material asemănător cu mărgeanul (1). *s.n., pl.* mărgeanuri.
mărgelat,-ă (rar) Împodobit cu mărgele (1). //(despre animale) Care are la gât nişte protuberanţe în formă de mărgele. *adj., pl.* mărgelaţi,-te.
mărgeluşă 1. Diminutiv al lui mărgea (1); mărgeluţă. 2. Plantă erbacee cu flori albe, albastre sau trandafirii. *s.f., art.* mărgeluşa, *g.-d. art.* mărgeluşei, *pl.* mărgeluşe.
mărgeluţă Mărgeluşă (1). *s.f., g.-d. art.* mărgeluţei, *pl.* mărgeluţe.
mărghilă (reg.) Loc mlăştinos; mocirlă, baltă. *s.f., g.-d. art.* mărghilei, *pl.* mărghile.
mărgică[1] (pop.) Nume dat mai multor plante erbacee din familia gramineelor, cu flori mici dispuse în vârful unor spiculeţe. *s.f., g.-d. art.* mărgicii.
mărgică[2] v. **mărgea.**
mărginaş,-ă (Persoană) care locuieşte la marginea unei aşezări omeneşti, a unui teritoriu etc.; mărginean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mărginaşi,-e.
mărgineanc,-ă Mărginaş. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mărgineni,-e.
mărgineancă Mărginaşă. *s.f., g.-d.* mărginencei, *pl.* mărginence.
mărgini 1. *tr.* A forma marginile unui lucru, ale unei suprafeţe etc. //(înv.) A ţine sub pază, a fixa cuiva domiciliu forţat. 2. *refl. recipr.* A se învecina cu... 3. *tr.* şi *refl.* A (se) limita, a (se) reduce. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mărginesc, *imperf. 3 sg.* mărginea; *conj. prez. 3* să mărginească.
mărginire 1. Acţiunea de a (se) mărgini. 2. (fig.) Îngustime spirituală; prostie. *s.f., g.-d. art.* mărginirii, *pl.* mărginiri.
mărginit,-ă 1. Restrâns, limitat. 2. (fig.) Lipsit de inteligenţă. *adj., pl.* mărginiţi,-te.
mărginuţă (rar) Diminutiv al lui margine; mărgioară. *s.f., g.-d. art.* mărginuţei, *pl.* mărginuţe.
mărgioară (-gi-oa-) (rar) Mărginuţă. *s.f., g.-d. art.* mărgioarei, *pl.* mărgioare.
măr-gutui Pom fructifer cu frunze mari şi groase, cu flori albe-roz şi cu fructe mari, galbene, acoperite cu puf; gutui. *s.m., pl.* meri-gutui.
măr-gutuie (reg.) Fructul măr-gutuiului. //Gutuie. *s.n., pl.* mere-gutui.
mări[1] v. **măre.**
mări[2] 1. *refl.* şi *tr.* A creşte sau a face să crească în număr, în cantitate etc. //A (se) intensifica. //A (se) prelungi în timp. 2. *refl.* A creşte în vârstă. 3. *tr.* A creşte valoarea, preţul etc. 4. *tr.* A da cinstea cuvenită; a preaslăvi etc. 5. *refl.* (înv., pop.) A se făli, a se mândri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* măresc, *imperf. 3 sg.* mărea; *conj. prez. 3* să mărească.
Măria Sa (înv.) Termen de reverenţă la adresa unui monarh, a unui boier etc. *loc. pr., g.-d.* Măriei Sale, *pl.* Măriile Lor.
Măria Ta (înv.) Termen de reverenţă la adresa unui monarh, a unui boier etc. *loc. pr., g.-d.* Măriei Tale.
Măria Voastră (înv.) Termen de reverenţă la adresa unui monarh, a unui boier etc. *loc. pr., g.-d.* Măriei Voastre.
măricel,-ea/-ică (rar) Mărişor. *adj., pl.* măricei,-ele.
mărie (înv.) 1. Situaţie înaltă; rang, demnitate. //Slavă. 2. Îngâmfare. *s.f., art.* măria, *g.-d. art.* măriei, *pl.* mării, *art.* măriile.
Măriile Voastre (înv.) Termen de reverenţă la adresa unui monarh, a unui boier etc. *loc. pr.*
mărime 1. Însuşirea de a fi mare; cantitate, dimensiune, volum. //Talie, statură. 2. (fiz.) Proprietate comună a unor obiecte, pe baza căreia acestea pot fi ordonate într-un şir. */~ de stare* = mărime a unui sistem fizic care variază cu aceeaşi valoare, oricum ar trece sistemul între două stări date. (astron.) *~ stelară* = mărime a strălucirii unui astru; magnitudine. //(mat.) Fiecare dintre elementele unei mărimi abstracte ataşate unui spaţiu geometric cu una sau mai multe dimensiuni. 3. Durată. 4. Glorie; strălucire. //Loc de frunte într-o anumită ierarhie. //(concr.) Persoană care deţine un rol important în ierarhia socială; fruntaş. 5. (înv.) Noblеţe sufletească. 6. (înv.) Mândrie, aroganţă. *s.f., g.-d. art.* mărimii, *pl.* mărimi.
mărinimie Bunătate, generozitate. *s.f., art.* mărinimia, *g.-d. art.* mărinimiei.
mărinimos,-oasă Plin de mărinimie. *adj., pl.* mărinimoşi,-oase.
mărire 1. Acţiunea de a (se) mări; creştere, dezvoltare. 2. Glorie, strălucire. 3. Autoritate, putere. 4. (înv.) Înălţime, domnie, maiestate. *s.f., g.-d. art.* măririi, *pl.* măriri.
mărişor,-oară Diminutiv al lui mare; măricel, măruţ. *adj., pl.* mărişori,-oare.
măriţ[1] (înv., pop.) Mire. *s.m., pl.* măriţi.
măriţ[2] (pop.) Măritat. */De ~* = (despre fete) de măritat. *A-şi face de ~* = a face vrăji pentru a se mărita. *s.n.*
măriţ[3] (pop.) Faptul de a (se) mări; mărire. *s.n.*
mărita 1. *refl.* (despre femei) A se căsători. 2. *tr.* A da o fată în căsătorie. 3. *tr.* (fam.) A vinde cu un preţ derizoriu un lucru nefolositor sau de proastă calitate; a se descotorosi de ceva. *vb. I, ind. prez. 3* mărită.
măritare Măritat. *s.f., g.-d. art.* măritării.
măritat[1] Faptul de a (se) mărita; măritiş, măritare, mărit[2]. */De ~* = (despre o fată) de vârstă potrivită pentru căsătorie; nubilă. *s.n.*
măritat,-ă[2] 1. (despre femei) Căsătorită. 2. (reg., despre bărbaţi) Stabilit după căsătorie în casa soţiei. *adj., pl.* măritaţi,-te.
măriţă-mă-mamă (bot.) Ruji galbene. *s.f.*
măritiş Măritat[1]. *s.n., pl.* măritişuri.
mărit|or,-oare Care măreşte. *adj., pl.* măritori,-oare.
măriuţă (-ri-u-) (reg.) 1. (entom.) Buburuză. 2. Numele unui dans popular; melodia după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* măriuţei, *pl.* măriuţe.
mărmurar Meşter care lucrează marmura. *s.m., pl.* mărmurari.
mărmuri (reg.) 1. *tr* A lucra ceva în marmură. 2. *intr.* (fig.) A înmărmuri, a încremeni (de frică). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mărmuresc, *imperf. 3 sg.* mărmurea; *conj. prez. 3* să mărmurească.
mărmurire (reg.) Acţiunea de a mărmuri. *s.f., g.-d. art.* mărmuririi, *pl.* mărmuriri.
măroi,-oaie (reg.) Augmentativ al lui mare[1]. *adj., pl.* măroi,-oaie.
mărşălui *intr.* A se deplasa în marş. //(fam.) A face un drum obositor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mărşăluiesc, *imperf. 3 sg.* mărşăluia; *conj. prez. 3* să mărşăluiască.
mărşăluire Acţiunea de a mărşălui. *s.f., g.-d. art.* mărşăluirii, *pl.* mărşăluiri.
mărşăluitor (-lu-i-) Atlet specializat în proba sportivă de marş. *s.m., pl.* mărşăluitori.
mărşui *intr.* (înv.) A mărşălui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mărşuiesc, *imperf. 3 sg.* mărşuia; *conj. prez. 3* să mărşuiască.
mărturie 1. Declaraţie făcută de o persoană pentru a adeveri un lucru. //(spec.) Depoziţie făcută de un martor în faţa unei instanţe judecătoreşti. */~ mincinoasă* =

infracțiune care constă în fapta unui martor de a face afirmații mincinoase sau de a nu spune tot ce știe. */A sta* (sau *a fi*) ~ = a se afla de față, a fi martor. 2. (înv.) Mărturisire a credinței. //(rar) Martor. 3. Dovadă; semn, probă. 4. (reg.) Târg săptămânal. *s.f., art.* mărturia, *g.-d. art.* mărturiei, *pl.* mărturii, *art.* mărturiile.

mărturisanie (-ni-e) (înv.) Spovedanie. *s.f., art.* mărturisania, *g.-d. art.* mărturisaniei, *pl.* mărturisanii, *art.* mărturisaniile.

mărturisi 1. *tr.* A face o mărturisire. 2. *tr.* A declara, a spune, a susține. //(spec.) A face o depoziție în fața unei instanțe. 3. *tr.* A recunoaște (adevărul). 4. *intr.* și *tr.* A dovedi, a proba. 5. *refl.* A se destăinui. 6. *refl.* și *tr.* (bis.) A (se) spovedi. 7. *tr.* (înv.) A predica o credință sau o învățătură morală. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mărturisesc, *imperf. 3 sg.* mărturisea; *conj. prez. 3* să mărturisească.

mărturisire 1. Faptul de a (se) mărturisi. //(spec.) Depoziție a unei persoane în fața unui organ de justiție sau de urmărire penală. 2. Destăinuire. 3. Spovedanie. *s.f., g.-d. art.* mărturisirii, *pl.* mărturisiri.

mărturisitor,-oare (înv.) I. *adj.* Doveditor, probant. II. *s.m.* Persoană care susține, arată, probează ceva; martor. //Duhovnic, confesor. *adj., s.m., pl.* mărturisitori,-oare.

mărțână (pop.) Iapă slabă, bătrână; mârțoagă. *s.f., g.-d. art.* mărțânei, *pl.* mărțâne.

mărțișor[1] (pop.) Martie. *s.m., g.-d.* lui mărțișor.

mărțișor[2] Plantă erbacee din familia rozaceelor, cu flori galbene și cu frunzele adânc crestate. *s.m., pl.* mărțișori.

mărțișor[3] Mic obiect de podoabă care se oferă, mai ales femeilor și fetelor, la 1 martie. *s.n., pl.* mărțișoare.

mărul-lupului Plantă erbacee cu frunze ovale, cu flori galbene și fructe tari, în formă de pară. *s.m. art.*

mărunt,-ă 1. De proporții reduse. //(despre scris) Cu litere foarte mici. 2. (despre ploaie, burniță) Cu stropi sau fulgi mici și deși. 3. (despre bani) Cu monede divizionare de valoare mică. 4. De statură mică, scund. 5. (fig.) Cu importanță redusă; neînsemnat. */Multe și ~e* = lucruri de tot felul. //Aflat pe o treaptă inferioară într-o ierarhie; de rând. 6. (despre mers) Cu pași mici. 7. (fig., despre oameni) Lipsit de înțelegere, care dovedește un orizont limitat. [*var.* (pop.) mănunt,-ă *adj.*] *adj., pl.* mărunți,-te.

mărunțaie 1. Organele interne la om și la animale, aflate în cavitatea abdominală. */A ști toate ~le* (din cineva) = a cunoaște gândurile cele mai ascunse (ale cuiva). //(spec.) Totalitatea organelor interne comestibile ale animalelor. 2. (fig.) Partea cea mai adâncă a unui lucru. *~le pământului.* //Interiorul ființei omenești considerat ca sediu al gândirii, al sentimentelor. *s.n. pl.*

mărunțel,-ea/-ică Diminutiv al lui mărunt. *adj., pl.* mărunței,-ele.

mărunți *tr.* A tăia, a sfărâma în bucăți mici; a pisa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mărunțesc, *imperf. 3 sg.* mărunțea; *conj. prez. 3* să mărunțească.

mărunțime (rar) Însușire a ceea ce este mărunt sau neînsemnat. //(concr.) Lucru fără valoare. *s.f., g.-d. art.* mărunțimii, *pl.* mărunțimi.

mărunțire Acțiunea de a mărunți. *s.f., g.-d. art.* mărunțirii, *pl.* mărunțiri.

mărunțiș 1. Lucru mărunt, fără valoare. 2. Vânat format din animale mici. 3. (fig., la pl.) Nimicuri, fleacuri. 4. Monede de valoare mică. *s.n., pl.* mărunțișuri.

mărunțișar (rar) Negustor de mărunțișuri. *s.m., pl.* mărunțișari.

mărunțit Faptul de a mărunți. *s.n.*

mărunțite (în loc.) *Pe ~* = în cantitate mică, cu bucata. *loc. adv.*

mărunțuș (înv., pop.) Mărunțiș. *s.n., pl.* mărunțușuri.

măruț,-ă (pop.) Mărișor. *adj., pl.* măruți,-e.

măsai (reg.) Față de masă. //Șervet pentru împodobit pereții în casele țărănești. *s.n., pl.* măsaie.

măsar[1] (reg.) Tâmplar, dulgher. *s.m., pl.* măsari.

măsar[2] (reg.) Față de masă. *s.n., pl.* măsare.

măsălar (pop.) Nume popular al lunii august. *s.m., g.-d.* lui măsălar.

măsăriță (reg.) Față de masă. *s.f., g.-d. art.* măsăriței, *pl.* măsărițe.

măscară (pop., fam.) Faptă sau vorbă necuviincioasă, nerușinată. */A face de ~* = a face de râs. *s.f., g.-d. art.* măscării, *pl.* măscări.

măscăreală (reg.) Batjocură, ocară. *s.f., g.-d. art.* măscărelii, *pl.* măscăreli.

măscări *tr.* (reg.) A certa, a ocărî, folosind vorbe urâte. //(fig.) A înjosi, a pângări o idee. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* măscăresc, *imperf. 3 sg.* măscăra; *conj. prez. 3* să măscărească.

măscărici 1. Actor de comedie în teatrul popular; paiață, clovn. 2. Epitet depreciativ pentru un om neserios, ridicol. 3. (în Evul Mediu) Persoană angajată la curțile regale pentru a amuza asistența; bufon. *s.m., pl.* măscărici.

măscăriciune (înv.) Vorbă, purtare trivială; măscărie. *s.f., g.-d. art.* măscăriciune, *pl.* măscăriciuni.

măscărie (înv.) Măscăriciune. *s.f., art.* măscăria, *g.-d. art.* măscăriei, *pl.* măscării, *art.* măscăriile.

măscui *refl.* (înv.) A se masca. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se măscuiește, *imperf. 3 sg.* se măscuia; *conj. prez. 3* să se măscuiască.

măsea 1. Fiecare dintre dinții mari, cu suprafața plată, fixați în partea posterioară a maxilarelor. */~ de minte* = fiecare dintre cele patru măsele care apar la sfârșitul adolescenței. (*Oltean*) *cu douăzeci și patru* (sau *cu gura plină*) *de ~le* = (om) voinic și isteț. *A-i crăpa* (cuiva) *~ua* (sau *~lele*) (*în gură*) = a fi nerăbdător, a avea mare nevoie de ceva. *A trage* (sau *a o lua*) *la ~* = a bea mult, a fi bețiv. *N-ajunge nici pe o ~* = e foarte puțin sau insuficient. *A nu avea ce pune* (sau *a nu ajunge*) (*nici*) *pe o ~* sau *nici cât* (*să*) *pui pe o ~* = a avea foarte puțin (de mâncare). *A lepăda, a arunca* (pe cineva sau ceva) *ca pe o ~ stricată* = a se debarasa (de cineva sau ceva) fără părere de rău. 2. Nume dat mai multor obiecte sau părți de obiecte asemănătoare ca formă sau funcție cu măseaua (1) (la roata morii, la grapă etc.). *s.f., art.* mă-seaua, *g.-d. art.* măselei, *pl.* măsele, *art.* măse-lele.

măseaua-ciutei (reg.) Mică plantă erbacee din familia liliaceelor, cu flori roșii, cu frunze pătate roșu-brun. *s.f. art., g.-d. art.* măselei-ciutei.

măselar (reg., bot.) Măselariță. *s.m., pl.* măselari.

măselariță Plantă medicinală otrăvitoare cu flori galbene, din care se extrage atropina; sunătoare, măselar, nebunariță. *s.f., g.-d. art.* măselariței, *pl.* măselarițe.

măselat (reg., despre porumb) Cu bobul mare și alb. *adj.*

măseluță Diminutiv al lui măsea. *s.f., g.-d. art.* măseluței, *pl.* măseluțe.

măslag 1. (reg.) Fruct toxic al unei plante orientale, în formă de boabă roșie, întrebuințat uneori pentru a ameți peștii, spre a-i pescui mai ușor. 2. (bot., reg.) Ciumăfaie. *s.n.*

măslin Arbore mediteraneean cu frunze de culoare verde-deschis și cu fructe brun-verzui, bogate în ulei. *s.m., pl.* măslini.

măslină Fructul comestibil al măslinului. *s.f., g.-d. art.* măslinei, *pl.* măslине.

măsliniu,-ie (despre fața sau pielea oamenilor) De culoarea măslinei. *adj., pl.* măslinii.

măsluí *tr.* 1. A aranja într-un anumit mod cărțile de joc sau a le însemna astfel încât să înșele pe ceilalți jucători. 2. (p. gener.) A falsifica, a trișa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* măsluiesc, *imperf. 3 sg.* măsluia; *conj. prez. 3* să măsluiască.
măsluială (rar) Măsluire. *s.f., g.-d. art.* măsluielii, *pl.* măsluieli.
măsluire Acțiunea de a măsluí; măsluială. *s.f., g.-d. art.* măsluirii, *pl.* măsluiri.
măsluitor,-oare (-lu-i-) Persoană care măsluiește cărțile de joc; (p. gener.) falsificator. *s.m., pl.* măsluitori; *s.f., g.-d. art.* măsluitoarei, *pl.* măsluitoare.
măsoaie v. **măsoi.**
măsoi (rar) Augmentativ al lui masă[2]. //(reg.) Față de masă. [*var.* măsoaie *s.f.*] *s.n., pl.* măsoaie.
măsorișteie (înv.) Măsurare, măsurătoare. *s.f., g.-d. art.* măsorișteii, *pl.* măsorișteii.
măsura A. *tr.* 1. A determina (cu instrumente) valoarea unei mărimi în raport cu un etalon. 2. A evalua, a aprecia valoarea sau mărimea. 3. A cerceta cu privirea; a scruta. 4. A străbate pe jos o distanță de la un capăt la altul. B. (fig.) 1. *tr.* A cântări cuvintele, gesturile etc. 2. *refl.* și *tr.* A (se) compara cu cineva din punct de vedere al forței fizice, intelectuale etc. /(tr.) *A-și ~ puterile* = a se lua la întrecere în luptă. *vb. I, ind. prez. 3* măsoară.
măsurabil,-ă Care se poate măsura. *adj., pl.* măsurabili,-e.
măsurare Acțiunea de a (se) măsura; măsurat[1]. *s.f., g.-d. art.* măsurării, *pl.* măsurări.
măsurat[1] Măsurare. *s.n.*
măsurat[2],-ă 1. Determinat, evaluat. 2. Limitat; mărginit. 3. (fig.) Moderat, chibzuit. 4. (despre pași) Domol, tacticos. *adj., pl.* măsurați,-te.
măsură A. 1. Valoare a unei mărimi în raport cu o unitate dată. /*După* (sau *pe*) ~ = (despre îmbrăcăminte sau încălțăminte) potrivit cu dimensiunile corpului. *De* (sau *pe*) *o ~* = deopotrivă, egal. *În mare* (sau *în largă*) ~ = în mare parte, mult. *În mică ~* = într-o proporție neînsemnată. *În egală ~* = la fel. *După* (sau *pe, în*) *~a* = în raport cu..., proporțional cu... *Pe ~ ce* = cu cât. *În ~a în care...* = numai atât cât. *A lua cuiva ~a* = a măsura diferite dimensiuni (ale cuiva) în vederea confecționării unor articole de îmbrăcăminte sau încălțăminte. 2. Instrument, aparat, obiect etc. cu care se măsoară. /*Cu aceeași ~* = în același fel. //Conținutul unui astfel de instrument. 3. Cantitate determinată. 4. (muz.) Cea mai mică diviziune care stă la baza organizării și grupării duratei sunetelor. /*Bară de ~* = fiecare dintre liniuțele care taie portativul, divizând durata piesei muzicale în unități metrice egale. *A bate ~a* = a executa cu mâna sau cu piciorul mișcări egale și regulate. 5. Unitate metrică compusă dintr-un anumit număr de silabe accentuate și neaccentuate care determină ritmul unui vers. B. (fig.) 1. Procedeu pentru realizarea unui scop; hotărâre, prevedere. /*~ de siguranță* = mijloc de prevenție socială. *A lua ~i* = a executa o serie de lucrări sau a duce o acțiune în vederea realizării unui anumit scop. 2. Capacitate, valoare. /*A fi în ~* (*să*) = a fi în stare, a avea posibilitatea de a face ceva. *A-și da ~a* = a-și manifesta talentul, priceperea în realizări concrete. 3. Limită, punct extrem până la care se poate concepe ceva; moderație, cumpătare. /*Fără* (*de*) ~ = din caleafară, nemăsurat. *Cu ~* = în limite acceptabile, moderat. *În ~a posibilului* = atât cât va fi posibil. *s.f., g.-d. art.* măsurii, *pl.* măsuri.
măsurătoare Măsurare, determinare. *s.f., g.-d. art.* măsurătorii, *pl.* măsurători.
măsurător[1] Compas sau instrument folosit pentru a măsura sau a verifica dimensiunile interioare sau exterioare ale unui obiect. *s.n., pl.* măsurătoare.
măsurător[2],-oare (rar) (Persoană) care măsoară ceva. /(pop.) *~ de pământ* = inginer hotarnic. *adj., s.m.* și *f., pl.* măsurători,-oare.
măsuță Diminutiv al lui masă[2]; mescioară, mesișoară. /*~ de noapte* = noptieră. [*var.* mesuță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* măsuței, *pl.* măsuțe.
mășcat,-ă (pop., despre cereale) Cu bobul mare, bombat. [*var.* mașcat,-ă *adj.*] *adj., pl.* mășcați,-te.
mătanie (-ni-e) 1. (în unele practici religioase) Gest de venerație, de pocăință prin îngenunchere și înclinarea corpului. 2. (înv.) Mănăstire în care a fost călugărită o persoană și de care aceasta depinde din punct de vedere religios. [*var.* metanie *s.f.*] *s.f., art.* mătania, *g.-d. art.* mătaniei, *pl.* mătănii, *art.* mătăniile.
mătase 1. Fibră textilă de borangic prelucrat. //Țesătură făcută din mătase. /*De ~* = mătăsos, lucios. *Crescut în ~* = crescut în avuție, în belșug. 2. (bot., colectiv) Fire subțiri, cafeniu-gălbui, care învelesc știuletele de porumb și care ies din pănușî în formă de smoc. *s.f., art.* mătasea, *g.-d. art.* mătăsii, *pl.* mătăsuri.
mătasea-bradului (bot.) Mătreață-de-arbori. *s.f. art., g.-d. art.* mătăsii-bradului.
mătasea-broaștei Denumire dată unor alge verzi, filamentoase, care formează mase plutitoare la suprafața apelor dulci stătătoare. *s.f. art., g.-d. art.* mătăsii-broaștei.
mătăciună Plantă meliferă cu flori albastre sau albe, bogate în nectar. [*var* mătăciune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mătăcinei, *pl.* mătăcine.
mătăciune v. **mătăcină.**
mătăhală v. **matahală.**
mătăhăi *tr.* și *intr.* (reg.) A (se) mișca greoi de colo până colo; a (se) clătina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mătăhăiesc, *imperf. 3 sg.* mătăhăia; *conj. prez. 3* să mătăhăiască.
mătăhălos,-oasă Mare și greoi; diform. *adj., pl.* mătăhăloși,-oase.
mătăhuie (reg.) Matahală. *s.f., art.* mătăhuia, *g.-d. art.* mătăhuii, *pl.* mătăhui.
mătălică (reg., fam.) Diminutiv al lui matale. [*var.* (reg.) tălică *pr. pers.*] *pr. pers.*
mătăluță (reg., fam.) Diminutiv al lui matale. *pr. pers.*
mătănăi *intr.* (reg.) 1. A face mătănii, a se înclina. 2. A se clătina. //(fig.) A fi nehotărât. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mătănăiesc, *imperf. 3 sg.* mătănăia; *conj. prez. 3* să mătănăiască.
mătănii Șirag de mărgele de os, de lemn etc. pe care călugării sau credincioșii socotesc rugăciunile rostite. *s.f. pl., art.* mătăniile.
mătăsar 1. (înv.) Persoană care lucra sau vindea mătase. 2. Pasăre migratoare, de culoare brună-cenușie, cu un moț de pene pe creștet, care petrece iarna la noi. *s.m., pl.* mătăsari.
mătăsărie[1] (înv.) 1. Cantitate mare de mătăsuri. 2. Țesătură de mătase; produse confecționate din această țesătură. *s.f., art.* mătăsăria, *g.-d. art.* mătăsăriei, *pl.* mătăsării, *art.* mătăsăriile.
mătăsărie[2] 1. Fabrică de mătăsuri. //Comerț de mătăsuri. 2. Meseria mătăsarului (1). *s.f., art.* mătăsăria, *g.-d. art.* mătăsăriei, *pl.* (1) mătăsării, *art.* mătăsăriile.
mătăsică Țesătură subțire de mătase vegetală amestecată cu bumbac. *s.f., g.-d. art.* mătăsicii.
mătăsos,-oasă Moale și lucios ca mătasea. *adj., pl.* mătăsoși,-oase.
mătăuz 1. Mănunchi de busuioc cu care preotul stropește cu agheasmă. 2. (reg.) Betigaș la capătul căruia se află un ghemotoc de cârpe sau de câlți și care are diverse întrebuințări. *s.n., pl.* mătăuze.
mătcălău (reg.) Sărbătoare populară care se ține într-una din zilele de după Paști, când băieții și fetele se

adună pentru a schimba între ei ouă roşii şi a se prinde fraţi sau surori de cruce. *s.m., art.* mătcălăul.
mătrăgună Plantă erbacee otrăvitoare cu flori negre-violete, întrebuinţată în medicină. *s.f., g.-d. art.* mătrăgunei, *pl.* mătrăgune.
mătrăşi *tr.* (pop., fam.) 1. A îndepărta pe cineva a cărui prezenţă este supărătoare. */A ~ din lumea asta* = a ucide. //A concedia sau a transfera pe cineva. 2. A cheltui, a irosi bunuri materiale. *//refl.* A pleca în grabă; a se cărăbăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mătrăşesc, *imperf. 3 sg.* mătrăşea; *conj. prez. 3* să mătrăşească.
mătreaţa-brazilor Un fel de lichen care creşte pe brazi. *s.f. art., g.-d. art.* mătreţii-brazilor.
mătreaţă A. Părticele de epidermă care se desprind de pe pielea capului. //(spec.) Pitiriazis. B. 1. (bot.) Mătasea-broaştei. 2. (reg.) Plantă erbacee cu tulpina roşie şi cu flori trandafirii. *s.f., g.-d. art.* mătreţii.
mătreaţă-de-arbori (bot.) Mătreaţa-brazilor. *s.f., g.-d. art.* mătreţii-de-arbori.
mătriţă Plantă acvatică cu tulpină filiformă şi cu frunze verzi, care se înnegresc prin uscare. *s.f., g.-d. art.* mătriţei, *pl.* mătriţe.
mătuire Prelucrare a suprafeţei unui obiect ca acesta să devină mat[1]. *s.f., g.-d. art.* mătuirii, *pl.* mătuiri.
mătura *tr.* 1. A îndepărta praful, gunoiul cu mătura. //A atinge în trecere. 2. (despre vânt, ape) A purta, a duce cu sine, îndepărtând totul din cale. 3. (fig.) A da la o parte, a alunga. *vb. I, ind. prez. 3* mătură.
măturar (rar) Persoană care face sau vinde mături. *s.m., pl.* măturari.
măturare Acţiunea de a mătura; măturat. *s.f., g.-d. art.* măturării, *pl.* măturări.
măturat Măturare. *s.n.*
mătură 1. Obiect de uz casnic, făcut din tulpinile plantei cu acelaşi nume, din nuiele etc., cu care se mătură. */A da cu ~a* = a mătura. 2. Plantă erbacee din care se fac mături. *s.f., g.-d. art.* măturii, *pl.* mături.
măturătoare Vehicul cu tracţiune mecanică, prevăzut cu o mătură mare, circulară şi cu o perie în formă de sul lung rotitor, cu care se mătură străzile. *s.f., g.-d. art.* măturătorii, *pl.* măturători.
măturător,-oare Persoană care se ocupă cu măturatul străzilor. *s.m., pl.* măturători; *s.f., g.-d. art.* măturătoarei, *pl.* măturătoare.
măturătură (rar) 1. Măturare. 2. (concr.) Gunoi adunat cu mătura. *s.f., g.-d. art.* măturăturii, *pl.* măturături.
măturele Plantă erbacee albă şi păroasă, cu tulpina ramificată şi cu floarea compusă, de culoare roz. *s.f. pl., art.* măturelele.
măturică Diminutiv al lui mătură. //Mătură (1) mică pentru periat hainele. *s.f., g.-d. art.* măturelei, *pl.* măturele, *art.* măturelele.
măturice (înv.) Măturică. *s.f., g.-d. art.* măturicii, *pl.* măturici.
măturoi Augmentativ al lui mătură (1); mătură de nuiele cu care se curăţă curţile şi străzile. *s.n., pl.* măturoaie.
mătuşă 1. Sora tatălui sau a mamei unei persoane; verişoara unuia dintre părinţi sau soţia unchiului. 2. (pop.) Termen de respect cu care se adresează cineva unei femei în vârstă. *s.f., art.* mătuşa, *g.-d. art.* mătuşii, *pl.* mătuşi.
mătuşică Diminutiv al lui mătuşă; tuşică. *s.f., g.-d. art.* mătuşicăi/mătuşichii/mătuşicii, *pl.* mătuşele/mătuşici, *art.* mătuşelele/mătuşicile.
mătar (rar) Persoană care prepară şi vinde mate (pentru cârnaţi). *s.m., pl.* mătari.
mătişor Diminutiv al lui maţ. *s.n., pl.* mătişoare.
măzărar (reg.) Insectă care se dezvoltă în mazăre. *s.m., pl.* măzărari.
măzărat,-ă (reg., despre grâu) Cu bobul ca mazărea. //(despre ochi) Mare. //(despre precipitaţii atmosferice) Cu picături sau boabe mari. *adj., pl.* măzăraţi,-te.
măzăriche A. Nume dat mai multor specii de plante furajere din familia leguminoaselor (borceag, bob[1] etc.). B. Precipitaţie atmosferică sub formă de bobiţe de gheaţă, care cade în timpul iernii. C. (med.) Cisticercoză. *s.f., art.* măzărichea, *g.-d. art.* măzărichii.
măzărichea-cucului Orăstică. *s.f. art., g.-d. art.* măzărichii-cucului.
măzărîche-neagră Orăstică; măzărichea-cucului. *s.f., g.-d. art.* măzărichii-negre.
măglă (reg.) Stivă. *s.f., g.-d. art.* măglei, *pl.* măgle.
măgliseală (reg.) Măglisire. *s.f., g.-d. art.* măgliselii, *pl.* măgliseli.
măglisi *tr.* (reg.) A înşela pe cineva (cu promisiuni); a linguşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* măglisesc, *imperf. 3 sg.* măglisea; *conj. prez. 3* să măglisească.
măglisire (reg.) Acţiunea de a măglisi. *s.f., g.-d. art.* măglisirii, *pl.* măglisiri.
măglisitor,-oare (reg.) Amăgitor; linguşitor. *adj., pl.* măglisitori,-oare.
mâhnicios,-oasă (înv.) Care mâhneşte; trist. *adj., pl.* mâhnicioşi,-oase.
mâhni *tr.* şi *refl.* A (se) supăra, a (se) întrista. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mâhnesc, *imperf. 3 sg.* mâhnea; *conj. prez. 3* să mâhnească.
mâhniciune (înv.) Mâhnire. *s.f., g.-d. art.* mâhniciunii, *pl.* mâhniciuni.
mâhnire Faptul de a (se) mâhni; întristare, amărăciune, supărare. *s.f., g.-d. art.* mâhnirii, *pl.* mâhniri.
mâhnitor,-oare Care mâhneşte. *adj., pl.* mâhnitori,-oare.
mâine În ziua care urmează celei de azi. */Pe ~* = formulă de salut la despărţire, indicând o reîntâlnire în ziua următoare. *Ca ~(-poimâine)* v. mâine-poimâine. *De ~ în... zile* (sau *săptămâni, luni*) = peste... zile (sau săptămâni, luni). *adv.*
mâine-dimineaţă În dimineaţa zilei de mâine. *adv.*
mâine-noapte În noaptea care urmează zilei de mâine. *adv.*
mâine-poimâine În curând. *loc. adv.*
mâine-seară În seara care urmează zilei de mâine. *adv.*
mâl Pământ argilos sub formă de granule fine, depuse pe fundul apelor sau pe terenuri inundabile; pământ noroios. *s.n., pl.* mâluri.
mâlc (pop., fam., în expr.) *A tăcea ~* = a nu scoate o vorbă; a tăcea chitic. *adv.*
mâlci *tr.* (reg., în expr.) *A o ~*= a încremeni, a amuţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* o mâlcesc, *imperf. 3 sg.* o mâlcea; *conj. prez. 3* să o mâlcească.
mâli *tr.* şi *refl.* A (se) umple de mâl, a (se) acoperi cu mâl. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mâlesc, *imperf. 3 sg.* mâlea; *conj. prez. 3* să mâlească.
mâlire Faptul de a (se) mâli. *s.f., g.-d. art.* mâlirii, *pl.* mâliri.
mâlitură Depunere de mâl; (concr.) loc acoperit cu mâl. *s.f., g.-d. art.* mâlîturii, *pl.* mâlîturi.
mâlos,-oasă Plin de mâl, cu mâl. *adj., pl.* mâloşi,-oase.
mâna *tr.* 1. A dirija mersul unui animal sau al unui vehicul cu tracţiune animală. /(fam.) *A ~ porcii la jir* = a sforăi în somn. (fam.) *~ă măgaru!* = pleacă de aici! ia-o din loc! 2. (fig.) A determina pe cineva să facă un anumit lucru. 3. (pop.) A trimite pe cineva să se ducă undeva sau să facă ceva. 4. (pop.) A pune în mişcare; a acţiona; a duce. *//intr.* (pop.) A merge, a se grăbi. *~ cât putea de repede. vb. I, ind. prez. 1 sg.* mân, *2 sg.* mâni, *3 sg.* mână; *conj. prez. 3* să mâne; *ger.* mânând.

mânaci (rar) Călăreț. *s.m., pl.* mânaci.
mâna-Maicii-Domnului Mică plantă erbacee, cu flori albe și cu fructele mici. *s.f. art., g.-d. art.* mâinii-Maicii-Domnului.
mânare Acțiunea de a mâna; mânat. *s.f., g.-d. art.* mânării, *pl.* mânări.
mânaș (reg.) Vizitiu. *s.m., pl.* mânași.
mânat Mânare. *s.n.*
mână A. 1. Fiecare dintre cele două membre superioare ale corpului omenesc; (p. restr.) extremitatea ante-brațului, care se termină cu cele cinci degete. */De ~* = (despre unelte, instrumente) acționat manual. *Pe* (sau *la*) *~a dreaptă* (sau *stângă*) = pe partea dreaptă sau stângă. *Pe sub ~* = pe ascuns, clandestin. *~-n ~* = în colaborare. *Peste ~* = dificil de obținut, anevoios. (pop.) *A bate* (sau *a da*) *~a* (cu cineva) = a se înțelege cu cineva în privința unei tranzacții. *A putea* (sau *a fi bun*) *să se ia de ~ cu cineva* = a se asemăna cu cineva. (pop.) *A se ține cu ~ile de burtă de*(*-atâta*) *râs* = a râde cu poftă. *A pune* (sau *a băga*) *~a în foc pentru cineva* (sau pentru ceva) = a garanta pentru cineva sau pentru ceva. *A pune* (sau *a încrucișa*) *~ile pe piept* = a muri. *A se spăla pe ~i* = a refuza să-și ia răspunderea unei pro-bleme (dificile). *A da* (sau *a lăsa, a pierde*) ceva *din* (sau *de la*) *~* = a da (sau a lăsa, a pierde) ceva care îți aparține sau de care ești sigur că îl poți obține. *Cu ~a goală* = fără a aduce nimic. *A avea* (sau *a fi la cineva*) *~a* = (la jocul de cărți) a-i veni rândul să împartă cărțile. *(O) ~ de ajutor* = (a da, a cere) sprijin, ajutor. *A lega cuiva ~ile* (*și picioarele*) sau *a lega* (ori *a fi legat*) *de ~i și de picioare* = a pune pe cineva sau a fi în imposibilitate să acționeze. *A avea* (sau *a lăsa, a da* cuiva) *~ liberă* = a avea (sau a da cuiva) posibilitatea să acționeze după bunul lui plac. *A pune ~a pe cineva* = a) a înhăța pe cineva; b) a găsi pe cel de care ai nevoie. *A-i pune* (cuiva) *~a în piept* (sau *în gât*) = a prinde, a înșfăca. *A-i pune Dumnezeu* (cuiva) *~a în cap* = a avea noroc. *A-i lua* (cuiva) *boala* (sau *durerea*) *cu ~a* = a face să treacă boala repede. *A pune ~ de la ~* = a aduna, a strânge bani. *Cu ~ile încrucișate* (sau *în buzunar, în sân*) = inactiv. *A avea ~ ușoară* sau *a fi ușor de ~* = a lucra cu finețe și cu abilitate (ca medic). *A avea ~ bună* sau *a fi bun de ~* = a fi îndemânatic; a purta noroc cuiva. *A fi ~ largă* = a fi darnic, generos. (fam.) *A fi ~ spartă* = a fi risipitor. *A-i da cuiva ~a* (să facă ceva) = a-și putea permite (să facă ceva). *Una la ~*, se spune pentru a marca primul element al unei enumerări. *A fi ~a dreaptă a cuiva* = a fi omul de încredere al cuiva. *A cere ~a cuiva* = a cere în căsătorie. *Sărut ~a* (sau *~ile*), formulă de salut adresată femeilor, preoților, persoanelor mai în vârstă etc. *Cu ~a mea* (sau *a lui, a ta* etc.) = direct, personal. *A scoate castanele* (sau *cărbunii*) *din foc cu ~ altuia* = a se folosi de cineva pentru rezolvarea unei probleme dificile. (fam.) *A avea* (sau *a fi cu*) *~a lungă* = a fi hoț, pungaș. (*A fi om*) *cu dare de ~* = (a fi om) înstărit, bogat. (pop.) *A da din ~i* (*și din picioare*) = a face eforturi pentru obținerea unui lucru. *A avea ~a curată* = a fi cinstit. *A primi* (sau *a lua*) *în ~* = a primi o sumă netă. *A duce de ~* (pe cineva) = a călăuzi (pe cineva neajutorat). *De la ~ până la gură* = foarte repede, în timp foarte scurt. *Cu ~a pe inimă* = cu conștiința curată. *A ajunge pe ~i bune* = a ajunge în grija cuiva competent. *A-și lua ~ile de pe cineva* = a înceta de a mai proteja pe cineva. *Din ~ în ~* = de la om la om. *A da pe ~a justiției* = a înainta un infractor organelor judiciare. *A cădea* (sau *a fi, a încăpea* etc.) *pe* (sau *la*) *~a cuiva* = a fi sub puterea cuiva. *A avea pe cineva sub ~* = a avea pe cineva sub control. *Politică de ~ forte* = politică dictatorială. 2. Persoană, individ, (conceput ca autor al unei acțiuni). */~ de lucru* = forță de muncă; muncitori. 3. Cantitate din ceva, atât cât încape în palmă. 4. Categorie, clasă, rang. /(pop.) *De toată ~a* = de toate felurile, categoriile. B. Nume dat unor obiecte care seamănă, ca formă și ca întrebuințare, cu mâna (A.1). */~ curentă* = balustradă. *s.f., g.-d. art.* mâinii, *pl.* mâini.
mânăstioară v. **mănăstioară**.
mânăstire v. **mănăstire**.
mânăstiresc,-ească v. **mănăstiresc**.
mânăștergură (reg.) Ștergar, prosop. *s.f., g.-d. art.* mânăștergurii, *pl.* mânăștergurі.
mânătarcă Hrib, burete. *s.f., g.-d. art.* mânătărcii, *pl.* mânătărci.
mânca *tr.* 1. A consuma alimente. */A* (*nu*) *avea ce ~* = a (nu) avea din ce trăi. *A ~ pâinea cuiva* = a fi în slujba cuiva; a se folosi de binefacerile cuiva. *A-și ~ de sub unghie* = a fi foarte zgârcit. *A ~ rahat* = a minți. (refl. pas.) *A-i ~ cuiva colacii* (sau *coliva*) = a vedea mort pe cineva. *A crede că tot ce zboară se ~* = a fi naiv, credul. *Mănâncă-l fript* sau *mănânc-o friptă*, se spune pentru a exprima disprețul față de cineva sau ceva. *A ~ foc pentru cineva* = a face orice pentru a fi de folos cuiva. *A ~* (*cuiva* sau *a-și ~ cu cineva* sau *cu ceva*) *viața* (sau *zilele, tinerețea* etc.) = a(-și) irosi, a(-și) distruge viața. *A-i ~ sufletul* (cuiva) = a supăra, a necăji (pe cineva). *A ~* (cuiva) *capul* = a distruge, a nimici. *A ~* (pe cineva) *din ochi* = a privi pe cineva cu mare plăcere sau cu mare dragoste. *Să-l* (sau *s-o*) *mănânci din ochi* (*nu alta*), se spune despre o persoană frumoasă, atrăgătoare. *A ~* (ceva) *cu ochii* = a se uita cu mare poftă la ceva. (pop.) *~-ți-aș ochii* sau *~-te-aș*, se spune pentru a-și exprima afecțiunea față de o persoană. *A ~ bătaie* (sau *tânteală, chelfăneală* etc.) = a fi bătut de cineva; (p. ext.) a fi învins (într-o luptă, într-o competiție etc.). *A ~ (o) săpuneală* (sau *papară*) = a fi (aspru) certat. *A fugi mâncând pământul* = a fugi foarte repede. //(fig., fam.) A trăi din...; a lua, a-și însuși pe nedrept un bun. //(fig., pop.) A exploata. //(fig., pop.) A suferi, a pătimi. //(fig.) A omite litere. 2. (despre animale și păsări sălbatice) A sfâșia și a devora prada. */A ~ carne de om* = a fi rău, crud. 3. (despre viermi, molii, agenți fizici sau chimici) A roade. //(despre boli) A distruge, a măcina. 4. (despre insecte) A pișca, a ciupi. 5. A produce o senzație de mâncărime. /(glumeț) *A-l ~* (pe cineva) *spinarea* (sau *pielea*) = a se comporta ca și cum ar vrea să fie bătut. *A-l ~* (pe cineva) *palma* = a fi dornic, a avea chef să bată pe cineva. (în superstiții) *A-l ~* (pe cineva) *palma stângă* = a avea o senzație de mâncărime în palma stângă, semn că va primi o sumă de bani. *A-l ~* (pe cineva) *palma dreaptă* = a avea o senzație de mâncărime în palma dreaptă, semn că va trebui să dea o sumă de bani. *A-l ~* (pe cineva) *tălpile* = a nu avea astâmpăr să stea într-un loc. *Te mănâncă cojocul* = nu te astâmperi, nu te potolești. (pop.) *A-l ~* (pe cineva) *să...* = a simți impulsul să... 6. A roade cu dinții un lucru necomestibil. 7. (fig.) A face să dispară; a nimici. 8. (fig., despre nenorociri, stări sufletești) A face pe cineva să sufere. *//refl. recipr.* (fig.) A se certa, a se săpa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mănânc, *2 sg.* mănânci, *3* mănâncă, *1 pl.* mâncăm.
mâncare 1. Acțiunea de a mânca. 2. Ceea ce se mănâncă; aliment, hrană. */De ~* sau *de-ale ~ii* = hrană, alimente. *De ~* = comestibil. *s.f., g.-d. art.* mâncării, *pl.* mâncări/mâncăruri.
mâncat Faptul de a mânca. */A se pune pe ~ și pe băut* = a mânca mult și bine. *A ține* (pe cineva) *pe ~ și pe băut* = a întreține (pe cineva). *s.n.*
mâncăcios,-oasă (Ființă) care mănâncă mult. *adj., s.m.* și *f., pl.* mâncăcioși,-oase.
mâncărică (fam.) Diminutiv al lui mâncare. *s.f., g.-d. art.* mâncăricii, *pl.* mâncărele, *art.* mâncărelele.
mâncărici (fam.) Mâncărime. */A avea ~* = a nu avea astâmpăr. *A avea ~ la limbă* = a fi foarte vorbăreț. *s.n.*

mâncărime Iritație a pielii provocată de anumite boli, de înțepătura unor insecte etc., însoțită de nevoia de a se scărpina. */A avea ~ la limbă* = a simți mereu nevoia de a vorbi. *s.f., g.-d. art.* mâncărimii, *pl.* mâncărimi.
mâncător,-oare (Ființă) care mănâncă mult. /(înv., pop.) *~ de oameni* = canibal. *adj., s.m.* și *f., pl.* mâncători,-oare.
mâncătorie (fam.) 1. Intrigă. 2. Fraudă, delapidare. *s.f., g.-d. art.* mâncătoriei, *pl.* mâncătorii.
mâncătură 1. Eroziune a solului (produsă de acțiunea apei). 2. (reg.) Urmă lăsată de anumite boli care degradează organismul. *s.f., g.-d. art.* mâncăturii, *pl.* mâncături.
mâncău (fam.) Om care mănâncă foarte mult. *s.m., art.* mâncăul, *pl.* mâncăi, *art.* mâncăii.
mândălac (bot., reg.) Alunele. *s.m., pl.* mândălaci.
mândrețe 1. Frumusețe, splendoare. 2. Ființă sau lucru deosebit de frumos. *s.f., art.* mândrețea, *g.-d. art.* mândreții, *pl.* mândrețe.
mândri *refl.* A fi mândru, a se lăuda (cu cineva sau cu ceva). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se mândrește, *imperf. 3 sg.* se mândrea; *conj. prez. 3* să se mândrească.
mândrie 1. Sentiment de mulțumire, de încredere, de satisfacție. 2. Orgoliu, îngâmfare. *s.f., art.* mândria, *g.-d. art.* mândriei, *pl.* mândrii, *art.* mândriile.
mândrire (rar) Faptul de a se mândri. *s.f., g.-d. art.* mândririi.
mândrișor,-oară (pop.) Mândruț. *s.m., pl.* mândrișori; *s.f., g.-d. art.* mândrișoarei, *pl.* mândrișoare.
mândru[1],-ă 1. Mulțumit, satisfăcut, încântat. 2. Orgolios, îngâmfat. 3. (pop.) Falnic, măreț. *adj., pl.* mândri,-e.
mândru[2],-ă (pop.) Iubit. *s.m., art.* mândrul, *pl.* mândri, *art.* mândrii; *s.f., g.-d. art.* mândrei, *pl.* mândre.
mândruleană (pop.) Mândruță. *s.f., g.-d. art.* mândrulenei, *pl.* mândrulene.
mândrulică (pop.) Mândruță. *s.f., g.-d. art.* mândrulicii, *pl.* mândrulici.
mândruliță (pop.) Mândruță. *s.f., g.-d. art.* mândruliței, *pl.* mândrulițe.
mândruț,-ă (pop.) Diminutiv al lui mândru; persoană dragă pentru cineva de sex opus. *adj., s.m.* și *f., pl.* mândruți,-e.
mânea *intr.* (pop.) A petrece noaptea undeva. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* mâi/mân, *2 sg.* mâi, *3 sg.* mâne, *3 pl.* mân, *perf. s. 1 sg.* măsei, *1 pl.* măserăm; *conj. prez. 3* să mâie/să mână; *part.* mas; *ger.* mâind/mânând.
mâneca *intr.* și *refl.* (pop.) A se scula dis-de-dimineață; a porni, a se duce. *vb. I, ind. prez. 3* mânecă.
mânecar Haină țărănească scurtă, cu sau fără mâneci. *s.n., pl.* mânecare.
mânecare (pop.) Acțiunea de a (se) mâneca. *s.f., g.-d. art.* mânecării, *pl.* mânecări.
mânecat (pop.) Faptul de a (se) mâneca. //Zorii zilei. *s.n.*
mânecate (în loc.) *De* (sau *la, pe, în* etc.) ~ = foarte de dimineață. *loc. adv.*
mânecă 1. Parte a îmbrăcămintei care acoperă brațul (în întregime sau în parte). */A trage* (pe cineva) *de ~* = a insista, a stărui; a atrage atenția (cuiva) că minte. *A o băga pe ~* = a se speria (de consecințele unei fapte săvârșite). *A scoate din ~* = a inventa la repezeală o explicație. 2. (tehn.) Nume dat unor dispozitive în formă de mânecă (1). 3. (înv.) Flanc al unei armate. [*var.* (reg.) mânică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mânecii, *pl.* mâneci.
mânecuță 1. Diminutiv al lui mânecă (1). 2. (la pl.) Obiect de îmbrăcăminte de forma unor manșete detașabile, care se poartă peste mâneci pentru a le proteja. [*var.* (reg.) mânicuță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mânecuței, *pl.* mânecuțe.
mâner Parte a unui obiect, a unei unelte etc. care se apucă cu mâna. *s.n., pl.* mânere.
mânezi (reg.) Mâine, a doua zi. *adv.*
mângâia 1. *tr.* A atinge pe cineva ușor și repetat cu mâna; a dezmierda, a alinta. 2. *tr.* A bucura, a desfăta. 3. *tr.* și *refl.* A căuta să aline suferințele, durerea cuiva prin vorbe de încurajare; a consola. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* mângâi, *3* mângâie, *1 pl.* mângâiem; *conj. prez. 3* să mângâie; *ger.* mângâind.
mângâiere Acțiunea de a (se) mângâia; dezmierdare, alintare; consolare, încurajare. *s.f., g.-d. art.* mângâierii, *pl.* mângâieri.
mângâietor,-oare Care mângâie; dezmierdător; desfătător; mângâios. *adj., pl.* mângâietori,-oare.
mângâios,-oasă (rar) Mângâietor. *adj., pl.* mângâioși,-oase.
mânia (-ni-a) *refl.* A se lăsa cuprins de mânie; a se înfuria. */tr. Cele auzite l-au ~t. vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* mă/te mânii, *3* se mânie, *1 pl.* ne mâniem; *conj. prez. 3* să se mânie; *ger.* mâniindu-se.
mânică v. **mânecă.**
mânicuță v. **mânecuță.**
mânie 1. Iritare violentă dar trecătoare împotriva cuiva; furie. */Iute la ~* = care se înfurie ușor. //Necaz, ciudă. 2. (pop., în expr.) *~a lui Dumnezeu* = prăpăd, grozăvie. *s.f., art.* mânia, *g.-d. art.* mâniei, *pl.* mânii, *art.* mâniile.
mânios,-oasă (-ni-os) Plin de mânie; furios. *adj., pl.* mânioși,-oase.
mânjeală 1. Faptul de a se mânji. 2. Murdărie. 3. Amestec de lut și balegă cu care se ung casele țărănești de lemn înainte de a le tencui. 4. Pastă din sămânță de in sau din tărâțe, cu care se unge urzeala de cânepă, ca să nu se rupă firele la țesut. *s.f., g.-d. art.* mânjelii, *pl.* mânjeli.
mânji 1. *tr.* și *refl.* A (se) murdări, a (se) păta. //*tr.* A mâzgăli. 2. *refl.* (fig.) A-și păta onoarea. 3. *tr.* și *refl.* A (se) acoperi cu un strat de... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mânjesc, *imperf. 3 sg.* mânjea; *conj. prez. 3* să mânjească.
mânjire Acțiunea de a (se) mânji. *s.f., g.-d. art.* mânjirii, *pl.* mânjiri.
mânjitură (rar) Murdărie, pată. *s.f., g.-d. art.* mânjiturii, *pl.* mânjituri.
mântui[1] *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) termina; a (se) isprăvi. *vb. IV, ind. prez. 3* mântuie, *imperf. 3 sg.* mântuia; *conj. prez. 3* să mântuie.
mântui[2] *tr.* și *refl.* 1. (pop.) A (se) salva (dintr-o primejdie, de la moarte etc.). 2. (pop.) A (se) vindeca (de o boală). 3. (în limbaj bisericesc) A ierta sau a obține iertarea pentru păcatele săvârșite; a (se) izbăvi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* mântuiește/mântuie, *imperf. 3 sg.* mântuia; *conj. prez. 3* să mântuiască/să mântuie.
mântuială (în sintagma) *De ~* = superficial, prost. *s.f., g.-d. art.* mântuielii, *pl.* mântuieli.
mântuință (înv.) Mântuire. *s.f., g.-d. art.* mântuinței, *pl.* mântuințe.
mântuire Acțiunea de a (se) mântui; salvare; (în limbaj bisericesc) iertare de păcate; mântuință. *s.f., g.-d. art.* mântuirii, *pl.* mântuiri.
mântuitor,-oare (-tu-i-) Care mântuie. *adj., pl.* mântuitori,-oare.
Mântuitorul (-tu-i-) Nume dat lui Isus Hristos. *s.prop.m.*
mântuș (iht., reg.) Mihalț. *s.m., pl.* mântuși.
mânui *tr.* 1. A folosi un instrument, o unealtă, o armă cu ajutorul mâinilor. //(p. gener.) A folosi, a aplica. 2. A manipula. 3. A administra bani, fonduri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mânuiesc, *imperf. 3 sg.* mânuia; *conj. prez. 3* să mânuiască.
mânuire (-nu-i-) Acțiunea de a mânui. *s.f., g.-d. art.* mânuirii, *pl.* mânuiri.
mânuitor,-oare (-nu-i-) Persoană care mânuiește ceva. */~ de bani (publici)* = persoană care încasează și

eliberează bani în cadrul unei gestiuni publice. *s.m., pl.* mânuitori; *s.f., g.-d. art.* mânuitoarei, *pl.* mânuitoare.
mânuriță (reg.) Mânuță. *s.f., g.-d. art.* mânuriței, *pl.* mânurițe.
mănușar v. **mănușar.**
mânușă v. **mănușă.**
mânușiță Mânuță. *s.f., g.-d. art.* mânușiței, *pl.* mânușițe.
mânuță Diminutiv al lui mână; mânușiță, mânuriță. *s.f., g.-d. art.* mânuței, *pl.* mânuțe.
mânz 1. Puiul de sex masculin al iepei. */A umbla ca ~l după iapă* sau *a merge* (ori *a se ține*) ~ (după cineva) = a se ține pretutindeni după cineva, a nu se dezlipi (de cineva). 2. (fam.) Epitet dat unui copil (zburdalnic) sau unui tânăr. *s.m., pl.* mânji.
mânzare (pop.) Oaie care a fătat și are lapte. *s.f., g.-d. art.* mânzării, *pl.* mânzări.
mânzat,-ă Viței care are câteva luni și care este înțărcat. *s.m., pl.* mânzați; (pop.) *s.f., g.-d. art.* mânzatei, *pl.* mânzate.
mânză Puiul de sex feminin al iepei. *s.f., g.-d. art.* mânzei, *pl.* mânze.
mânzărar[1] (pop.) Cioban care păzește mânzările. *s.m., pl.* mânzărari.
mânzărar[2] (reg.) Loc unde stau mânzările. *s.n., pl.* mânzărare.
mânzește (în expr.) *A râde* ~ = a râde silit, nenatural. *adv.*
mânzișoară Diminutiv al lui mânză. *s.f., g.-d. art.* mânzișoarei, *pl.* mânzișoare.
mânzișor Diminutiv al lui mânz; mânzuleț, mânzuc. *s.m., pl.* mânzișori.
mânzoc (pop.) Mânz (1) de doi sau de trei ani. *s.m., pl.* mânzoci.
mânzuc (reg.) Mânzișor. *s.m., pl.* mânzuci.
mânzuleț (reg.) Mânzișor. *s.m., pl.* mânzuleți.
mâr/mâr-mâr Cuvânt care imită mârâitul câinelui. *interj.*
mârâi *intr.* 1. (despre câini) A scoate sunete hârâite, aspre. 2. (fig., despre oameni, peior.) A vorbi neclar, arătându-și nemulțumirea. *vb. IV, ind. prez. 3* mârâie, *imperf. 3 sg.* mârâia; *conj. prez. 3* să mârâie.
mârâială Mârâit. *s.f., g.-d. art.* mârâielii, *pl.* mârâieli.
mârâire Acțiunea de a mârâi. *s.f., g.-d. art.* mârâirii, *pl.* mârâiri.
mârâit Faptul de a mârâi; sunete specifice scoase de câini; mârâială, mârâitură. *s.n.*
mârâitor,-oare (-râ-i-) Care mârâie. *adj., pl.* mârâitori,-oare.
mârâitură (-râ-i-) Mârâit. *s.f., g.-d. art.* mârâiturii, *pl.* mârâituri.
mârc (pop., în expr.) *A nu zice nici* ~ = a nu zice nimic, a tăcea din gură. *interj.*
mârced,-ă (reg.) 1. (despre plante) Veșted, ofilit. //(despre lemne) Umed și putred. 2. (fig.) (despre oameni) Slab, uscățiv; sleit de puteri; bolnăvicios. *adj., pl.* mârcezi,-de.
mârlan (fam.) Om prost crescut, grosolan, bădăran. *s.m., pl.* mârlani.
mârlănesc,-ească (fam.) Referitor la mârlan, specific mârlanului. *adj., pl.* mârlănești.
mârlănește Ca mârlanii; (fig.) necioplit, grosolan. *adv.*
mârlănie (fam.) Atitudine, vorbă, faptă de mârlan. *s.f., art.* mârlănia, *g.-d. art.* mârlăniei, *pl.* mârlănii, *art.* mârlăniile.
mârli *tr.* și *refl.* (pop., despre berbeci și oi) A (se) împreuna. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* mârlește, *imperf. 3 sg.* mârlea; *conj. prez. 3* să mârlească.
mârlire (pop.) Acțiunea de a (se) mârli; mârlit. *s.f., g.-d. art.* mârlirii, *pl.* mârliri.
mârlit (pop.) Mârlire. *s.n.*
mârșav,-ă Lipsit de scrupule, josnic, ticălos. *adj., pl.* mârșavi,-e.
mârșăvi *tr.* (reg.) A pângări, a spurca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mârșăvesc, *imperf. 3 sg.* mârșăvea; *conj. prez. 3* să mârșăvească.
mârșăvie Atitudine, faptă mârșavă, ticăloșie. *s.f., art.* mârșăvia, *g.-d. art.* mârșăviei, *pl.* mârșăvii, *art.* mârșăviile.
mârșăvire (reg.) Acțiunea de a mârșăvi. *s.f., g.-d. art.* mârșăvirii, *pl.* mârșăviri.
mârțan (reg.) Motan, cotoi. *s.m., pl.* mârțani.
mârțoagă Cal slab, neîngrijit. *s.f., g.-d. art.* mârțoagei, *pl.* mârțoage.
mârzac Nobil tătar care (de obicei) conducea o ceată ostășească. *s.m., pl.* mârzaci.
mâșâi *intr.* (reg., despre animale) A mirosi, a adulmeca. *vb. IV, ind. prez. 3* mâșâie, *imperf. 3 sg.* mâșâia; *conj. prez. 3* să mâșâie.
mâtcă (reg.) Băț cu care se bate laptele pentru a alege untul. *s.f., g.-d. art.* mâtcii, *pl.* mâtci.
mât (pop.) Masculul pisicii; pui de pisică. *s.m., pl.* mâți.
mâțan (rar) Cotoi, motan. *s.m., pl.* mâțani.
mâță 1. (pop.) Pisică. */A prinde pe cineva cu ~a în sac* = a surprinde, a descoperi pe cineva care caută să înșele, să mintă. *A umbla cu ~a în sac* = a umbla cu înșelăciuni. (*A fi*) ~ *blândă* = (a fi) prefăcut, ipocrit, fățarnic. *Ca o ~ plouată* = abătut, descurajat; rușinat, umilit. *A trăi* (sau *a se înțelege, a se avea* cu cineva) *ca ~a cu șoarecele* (sau *cu câinii*) = a fi în relații foarte proaste cu cineva. *A trage ~a de coadă* = a fi strâmtorat din punct de vedere material. *A se uita ca ~a în calendar* = a nu pricepe nimic. (reg.) *A rupe ~a în două* = a fi voinic, energic. 2. (depr.) Epitet dat unui animal sau unui om slab, jigărit. 3. Nume dat unor dispozitive în formă de gheară cu care se apucă, se trage etc. *s.f., g.-d. art.* mâței, *pl.* mâțe.
mâțesc,-ească (pop., fam.) Care aparține mâțelor. *adj., pl.* mâțești.
mâțișor 1. (pop.) Diminutiv a lui mâț. 2. (bot.) Inflorescență care atârnă ca un ciucure (la salcie, la alun etc.). *s.m., pl.* mâțișori.
mâțoi (rar) Mâț (mare). *s.m., pl.* mâțoi, *art.* mâțoii.
mâțuc (rar) Mâțișor (1). *s.m., pl.* mâțuci.
mâțucă (rar) Diminutiv al lui mâță. *s.f., g.-d. art.* mâțucii, *pl.* mâțuci.
mâzgă 1. Noroi moale, lipicios și alunecos. 2. Pojghiță moale cleioasă care se formează pe suprafața unor alimente sau pe pereții vaselor în care au stat anumite alimente. 3. Strat de alge, de mușchi care acoperă pietrele, rocile expuse la umezeală. 4. (pop.) Seva arborilor. *s.f., g.-d. art.* mâzgii.
mâzgăleală Mâzgălitură. [*var.* zmângăleală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mâzgălelii, *pl.* mâzgăleli.
mâzgăli *tr.* 1. A murdări, a păta, a mânji. 2. A scrie, a desena urât și murdar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* mâzgălesc, *imperf. 3* mâzgălea; *conj. prez. 3* să mâzgălească.
mâzgălire Acțiunea de a mâzgăli. [*var.* zmângălire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mâzgălirii, *pl.* mâzgăliri.
mâzgălitură Faptul de a mâzgăli; scriere, desene executate neglijent, murdar; (fig.) operă literară sau plastică fără valoare. [*var.* zmângălitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mâzgălituri, *pl.* mâzgălituri.
mâzgos,-oasă (rar) 1. Noroios, alunecos. 2. (despre plante) Plin de sevă. *adj., pl.* mâzgoși,-oase.
Mc Donald's (măcdonalds) Numele unei serii de restaurante de origine americană, rapide și ieftine. *s.n.*
mda Cuvânt care exprimă o afirmație îndoielnică. *adv.*
mde Cuvânt care exprimă o atitudine de șovăială, de sfială etc. *interj.*

mea culpa (lat.) Formulă prin care cineva își recunoaște o greșeală. *loc. s.f.*
meandric,-ă (me-an-) (despre cursul unei ape) Cu meandre. *adj., pl.* meandrici,-ce.
meandru (me-an-) 1. Buclă a unei ape curgătoare. 2. Sinuozitate, cotitură a unui drum. 2. Motiv ornamental format din linii ondulate. *s.n., art.* meandrul, *pl.* meandre.
meat 1. (anat.) Canal, orificiu între diferite organe. 2. Spațiu între celule unui țesut vegetal. *s.n., pl.* meaturi.
mecanic,-ă I. *adj.* 1. Referitor la mecanică. 2. Acționat de o mașină sau de un mecanism; mecanizat. 3. (despre o acțiune, un gest, și adv.) Mașinal, automat. //Care aplică o teorie, o dispoziție, fără a ține seama de specificul concret al situației; rigid, dogmatic. II. *s.m.* Specialist în mecanică (1, 2). *adj., s.m., pl.* mecanici,-ce.
mecanică 1. Ramură a fizicii care studiază mișcarea sau echilibrul corpurilor sub acțiunea forțelor exercitate asupra lor. 2. Ramură a tehnicii al cărei obiect este construcția mașinilor și funcționarea lor. *s.f., g.-d. art.* mecanicii.
mecanicește (înv.) În mod mecanic, automat; mașinal. *adv.*
mecanicism Concepție care explică fenomenele sociale, biologice, psihice etc. pe baza legilor și principiilor mecanicii. *s.n.*
mecanicist,-ă (Adept) al mecanicismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* mecaniciști,-ste.
mecaniciza *refl.* (despre activități raționale) A deveni mecanic, automat. *vb. I, ind. prez. 3* se mecanizează.
mecanicizare Acțiunea de a se mecaniciza. *s.f., g.-d. art.* mecanicizării, *pl.* mecanicizări.
mecanizat,-ă Care a devenit mecanic. *adj., pl.* mecanizați,-te.
mecanism 1. Sistem tehnic alcătuit din piese fixe și mobile, prin care se poate transmite mișcarea de la elementul conducător la elementele conduse. //Totalitatea elementelor care alcătuiesc un astfel de sistem. 2. Mod de desfășurare a unui fenomen, a unei reacții etc. 3. Mod de organizare sau de funcționare socială, economică, politică etc. *s.n., pl.* mecanisme.
mecaniza *tr.* A introduce în procesul de producție mașini, unelte, aparate etc. *vb. I, ind. prez. 3* mecanizează.
mecanizare Acțiunea de a mecaniza. *s.f., g.-d. art.* mecanizării, *pl.* mecanizări.
mecanizat,-ă Care se face prin intermediul unor mecanisme, dispozitive sau mașini; care este înzestrat cu mașini. *adj., pl.* mecanizați,-te.
mecanizator Mecanic pentru mașini agricole. *s.m., pl.* mecanizatori.
mecano- Element de compunere care înseamnă „mecanic".
mecanochimic,-ă (rar) Care se referă la un procedeu combinat, folosind mijloace mecanice și reacții chimice. *adj., pl.* mecanochimici,-ce.
mecanoreceptor Organ de simț care recepționează acțiuni mecanice (atingere, presiune, tracțiune). *s.m., pl.* mecanoreceptori.
mecanotehnic,-ă Referitor la mecanotehnică. *adj., pl.* mecanotehnici,-ce.
mecanotehnică Mecanică (1). *s.f., g.-d. art.* mecanotehnicii.
mecanoterapie Terapie prin masaj, gimnastică medicală, aparate mecanice etc. *s.f., art.* mecanoterapia, *g.-d. art.* mecanoterapiei.
mecăi *intr.* (rar, despre capre, iepuri, la pers. 3) A scoate sunete caracteristice speciei. //(fig.) (despre oameni) A vorbi sau a cânta cu voce tremurată. *vb. IV, ind. prez. 3* mecăie, *imperf. 3 sg.* mecăia; *conj. prez. 3* să mecăie.
mecena Protector al literaturii, al artelor, al științelor; mecenat[1]. *s.m., g.-d.* lui mecena, *pl.* mecena.
mecenat[1] (rar) Mecena. *s.m., pl.* mecenați.
mecenat[2] Protecție a culturii, în calitate de mecena. *s.n., pl.* mecenate.
meceț (înv., reg.) Moschee mică. //Cimitir turcesc. *s.n., pl.* mecețuri.
meci Întrecere sportivă între două persoane sau două echipe; joc, partidă. */~școală* = meci cu caracter de pregătire. *~-test* = meci cu caracter de verificare, de testare. *s.n., pl.* meciuri.
mecibol Situație într-o partidă de tenis sau de volei când ultima lovitură de minge poate să decidă pe învingător. *s.n., pl.* mecibo|uri.
meconină Alcaloid care produce convulsii, obținut prin hidroliza narcotinei. *s.f., g.-d. art.* meconinei.
meconiu 1. Suc de mac; opiu. 2. Materie pe care o elimină ca excremente fătul, imediat după naștere. *s.n., art.* meconiul.
med Persoană care făcea parte din populația Mediei. *s.m., pl.* mezi.
medalia (-li-a) *tr.* A distinge cu o medalie; a decora. *vb. I, ind. prez. 3* medaliază, *1 pl.* medaliem; *conj. prez. 3* să medalieze.
medalie (-li-e) Piesă de metal în formă de monedă, gravată cu figuri și inscripții, emisă în cinstea unei personalități sau în amintirea unui eveniment însemnat. //Piesă de metal dată ca premiu la diferite concursuri sau ca distincție pentru merite deosebite în diferite domenii de activitate. /*Reversul ~ei* = aspectul opus (adesea neplăcut) al unei probleme, al unei situații. *s.f., art.* medalia, *g.-d. art.* medaliei, *pl.* medalii, *art.* medaliile.
medaliere (-li-e-) Acțiunea de a medalia. *s.f., g.-d. art.* medalierii, *pl.* medalieri.
medalion (-li-on) 1. Bijuterie de formă rotundă sau ovală care se poartă la gât și în care se păstrează de obicei o fotografie, o pictură etc. 2. Ramă ovală sau rotundă în care este fixată o fotografie sau un tablou. 3. Element decorativ de formă rotundă sau ovală folosit în arhitectură, mobilier etc. 4. Scurtă scriere literară sau muzicală, în care se schițează portretul unei personalități. //Emisiune, spectacol dedicat evocării unui scriitor, muzician etc. *s.n., pl.* medalioane.
medalist Persoană care se ocupă cu studiul sau cu colecționarea medaliilor. *s.m., pl.* medaliști.
medalistică Ramură a numismaticii care se ocupă cu studierea și colecționarea medaliilor. *s.f., g.-d. art.* medalisticii.
medelean (reg.) Câine mare. *s.m., pl.* medeleni.
medelnicer (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Boier care turna domnitorului apă ca să se spele pe mâini, punea sarea și servea bucatele. *s.m., pl.* medelniceri.
medelniță (înv.) Lighean în care domnul și oaspeții lui își spălau mâinile înainte și după masă. *s.f., g.-d. art.* medelniței, *pl.* medelnițe.
media[1] Mass-media. *s.f., art.* media, *g.-d. art.* mediei.
media[2] (-di-a) *tr.* A mijloci o înțelegere între părți adverse; a face demersuri pentru a aplana un conflict între două sau mai multe state. *vb. I, ind. prez. 3* mediază, *1 pl.* mediem; *conj. prez. 3* să medieze.
medial,-ă (-di-al) Median. //(despre sunete, rar despre litere) Care se află în interiorul cuvântului. //(despre vocale) Care se articulează în partea de mijloc a cavității bucale; central. *adj., pl.* mediali,-e.
mediан,-ă (-di-an) Situat la mijloc; medial. //Aflat la mijlocul unei figuri geometrice. *adj., pl.* mediani,-e.
mediană (-di-a-) (mat.) 1. Fiecare dintre dreptele care unesc vârfurile unui triunghi cu mijlocul laturii opuse. 2. Fiecare dintre dreptele care unesc un vârf al unui

tetraedru cu centrul de greutate al feței opuse. *s.f., g.-d. art.* mediănei, *pl.* mediane.
mediantă (-di-an-) (muz.) Treapta a treia sau a șasea a modurilor major și minor. *s.f., g.-d. art.* mediantei, *pl.* mediante.
mediastin (-di-as-) Cavitate anatomică cuprinsă între cei doi plămâni, care conține inima, timusul, esofagul, aorta și canalul toracic. *s.n.*
mediastinal,-ă (-di-as-) (anat.) Referitor la mediastin. *adj., pl.* mediastinali,-e.
mediastinoscop (-di-as-) (med.) Aparat folosit în mediastinoscopie. *s.n., pl.* mediastinoscoape.
mediastinoscopie (-di-as-) (med.) Metodă chirurgicală pentru explorarea în scop de diagnostic a mediastinului. *s.f., art.* mediastinoscopia, *g.-d. art.* mediastinoscopiei, *pl.* mediastinoscopii, *art.* mediastinoscopiile.
mediat,-ă (-di-at) Indirect. *adj., pl.* mediați,-te.
mediatecă (-di-a-) Colecție de benzi, discuri etc. //Încăpere într-o școală pentru păstrarea mijloacelor audiovizuale folosite la învățarea limbilor străine. *s.f., g.-d. art.* mediatecii, *pl.* mediateci.
mediatic,-ă (-di-a-) Referitor la mass-media. *adj., pl.* mediatici,-ce.
mediatiza (-di-a-) *tr.* A aduce la cunoștința publicului prin mass-media. *vb. I, ind. prez. 3* mediatizează.
mediatizare (-di-a-) Acțiunea de a mediatiza. *s.f., g.-d. art.* mediatizării, *pl.* mediatizări.
mediatoare (-di-a-) Perpendiculară dusă pe mijlocul unui segment de dreaptă. *s.f., g.-d. art.* mediatoarei, *pl.* mediatoare.
mediator[1],-oare (-di-a-) (despre drepte sau planuri) Care este perpendicular pe mijlocul unui segment de dreaptă. *Plan ~. adj., pl.* mediatori,-oare.
mediator[2],-oare (-di-a-) I. *s.m.* și *f.* Persoană, guvern etc. care mediază între două părți adverse; intermediar, mijlocitor. II. *s.m.* Intermediar chimic care asigură transmiterea influxului nervos. *s.m., pl.* mediatori; *s.f., g.-d. art.* mediatoarei, *pl.* mediatoare.
mediație (-di-a-ți-e) Acțiunea de a media; intervenție a unui stat, a unei persoane oficiale etc. pentru rezolvarea sau aplanarea unui diferend între două state. *s.f., art.* mediația, *g.-d. art.* mediației, *pl.* mediații, *art.* mediațiile.
medic[1] Specialist în medicină; doctor. *s.m., pl.* medici.
medic[2],-ă Care aparține mezilor (și perșilor). *adj., pl.* medici,-ce.
medical,-ă Referitor la medic sau la medicină. */Gimnastică ~* = sistem de exerciții de gimnastică menite să corecteze anumite deficiențe fizice sau funcționale. *Concediu ~* = concediu care se obține în caz de boală. *adj., pl.* medicali,-e.
medicament Substanță naturală sau de sinteză utilizată în scopul vindecării, ameliorării sau prevenirii unor boli. *s.n., pl.* medicamente.
medicamenta *tr.* (rar) A trata cu medicamente. *vb. I, ind. prez. 3* medicamentează.
medicamentos,-oasă Care servește ca medicament; care se face cu medicamente. *adj., pl.* medicamentoși,-oase.
medicație (-ți-e) Tratament cu ajutorul medicamentelor și al mijloacelor terapeutice. *s.f., art.* medicația, *g.-d. art.* medicației, *pl.* medicații, *art.* medicațiile.
medicinal,-ă Întrebuințat ca medicament; din care se prepară medicamente. *Plante ~. adj., pl.* medicinali,-e.
medicină[1] Știință care se ocupă cu prevenirea și vindecarea bolilor. //Facultate în care se studiază medicina[1]. *s.f., g.-d. art.* medicinei.
medicină[2] (înv., reg.) Medicament. *s.f., g.-d. art.* medicinii/medicinei, *pl.* medicini/medicine.
medicinist,-ă Student la o facultate de medicină. *s.m., pl.* mediciniști; *s.f., g.-d. art.* medicinistei, *pl.* medicinistе.
medico- Element de compunere care înseamnă „(cu caracter) medical".
medico-farmaceutic,-ă Cu caracter medical și farmaceutic. *adj., pl.* medico-farmaceutici,-ce.
medico-legal,-ă Care aparține medicinei judiciare. */Act ~* = document care conține rezultatele unei expertize medicale într-un caz care interesează justiția. *adj., pl.* medico-legali,-e.
medico-militar,-ă Care se referă la problemele medicale ale armatei. *adj., pl.* medico-militari,-e.
medico-sanitar,-ă Care are caracter medical și sanitar; referitor la personalul medical și sanitar. *adj., pl.* medico-sanitari,-e.
medico-veterinar,-ă Care aparține medicinei veterinare. *adj., pl.* medico-veterinari,-e.
medie Valoare mijlocie a mai multor mărimi. */~ aritmetică* = rezultat obținut din împărțirea sumei mai multor mărimi la numărul lor. *În ~* = luând o măsură intermediară între cantitățile sau calitățile elementelor componente; una peste alta. //Rezultat obținut din adunarea notelor primite de un elev, de un student etc., într-o anumită perioadă, și împărțirea acestora la numărul lor total. */A (nu)-i ieși* sau *a (nu) avea ~a* (sau ~) = a (nu) obține nota de trecere. *s.f., art.* media, *g.-d. art.* mediei, *pl.* medii, *art.* mediile.
mediere (-di-e-) Mijlocire, mediație. *s.f., g.-d. art.* medierii, *pl.* mederi.
medieșean,-ă (Locuitor) din Mediaș. *adj., s.m., pl.* medieșeni,-e.
medieșeancă Locuitoare din Mediaș. *s.f., g.-d. art.* medieșencei, *pl.* medieșence.
medieval,-ă (-di-e-) Care aparține Evului Mediu; referitor la Evul Mediu. *adj., pl.* medievali,-e.
medievală (-di-e-) Literă care imită scrierea din Evul Mediu. *s.f., g.-d. art.* medievalei, *pl.* medievale.
medievalism (-di-e-) (rar) Medievistică. *s.n.*
medievism (-di-e-) (rar) 1. Medievistică. 2. Interes pentru Evul Mediu. *s.n.*
medievist,-ă (-di-e-) Istoric care se ocupă cu studiul Evului Mediu. *s.m., pl.* medieviști; *s.f., g.-d. art.* medievistei, *pl.* medieviste.
medivistică (-di-e-) Ramură a istoriei care se ocupă cu studiul Evului Mediu. *s.f., g.-d. art.* medievisticii.
mediocritate (-di-o-) 1. Faptul de a fi mediocru. 2. Persoană lipsită de calități (intelectuale) deosebite. *s.f., g.-d. art.* mediocrității, *pl.* (2) mediocrități.
mediocriza (-di-o-) *tr.* și *refl.* (rar) A face sau a deveni mediocru. *vb. I, ind. prez. 3* mediocrizează.
mediocrizare (-di-o-) Faptul de a mediocriza. *s.f., g.-d. art.* mediocrizării, *pl.* mediocrizări.
mediocru,-ă (-di-o-) 1. Modest, banal. 2. Lipsit de inteligență, de spirit. *adj., pl.* mediocri,-e.
medita 1. *intr.* A cugeta adânc asupra unui lucru. 2. *tr.* A da lecții particulare unui elev. 3. *tr.* (înv.) A plănui, a urzi. *vb. I, ind. prez. 3* meditează.
meditare Faptul de a medita; meditație. *s.f., g.-d. art.* meditării, *pl.* meditări.
meditativ,-ă Înclinat spre meditație; gânditor. *adj., pl.* meditativi,-e.
meditator,-oare Persoană care meditează un elev; preparator. *s.m., pl.* meditatori; *s.f., g.-d. art.* meditatoarei, *pl.* meditatoare.
meditație (-ți-e) 1. Cugetare adâncă, reflecție. 2. Specie a genului liric, având o temă filosofică. 3. Lecție particulară dată de un meditator. */Sală de ~* = sală într-un internat unde elevii își pregătesc lecțiile. //Perioadă de timp în afara orelor de curs, în care elevii (dintr-un internat) își pregătesc temele. *s.f., art.* meditația, *g.-d. art.* meditației, *pl.* meditații, *art.* meditațiile.

mediteraneean,-ă (-ne-ean) Referitor la Marea Mediterană; care aparţine acestei mări. *adj.*, *pl.* mediteraneeni,-e.
mediu[1] 1. Spaţiul, natura înconjurătoare în care se află fiinţele şi lucrurile. /~ *intern* = totalitatea umorilor care scaldă celulele organismului. ~ *de cultură* = soluţie nutritivă utilizată pentru înmulţirea microbilor în laborator în diverse scopuri. 2. Societatea, lumea în care trăieşte cineva. 3. Substanţă, câmp electromagnetic etc. în care se produce un fenomen fizic. 4. (în practicile oculte) Persoană despre care se crede că poate comunica cu spiritele. *s.n.*, *art.* mediul, *pl.* medii, *art.* mediile.
mediu[2]**,-ie** 1. Care se află la mijloc; mijlociu. /*Învăţământ* ~ = treaptă a învăţământului public între învăţământul elementar şi cel superior. *Şcoală* ~ = şcoală de învăţământ mediu. *Termen* ~ = al doilea termen al silogismului. 2. (fig.) Moderat, echilibrat. 3. Care reprezintă o medie. *adj.*, *pl.* medii.
medular,-ă Referitor la măduva spinării sau la măduva oaselor. /*Canal* ~ = canal în interiorul coloanei vertebrale, în care se află măduva spinării. *adj.*, *pl.* medulari,-e.
medulită (med.) Inflamaţie a măduvei osoase. *s.f.*, *g.-d. art.* medulitei, *pl.* medulite.
medulosuprarenală (în sintagma) *Glandă* ~ (şi s.f.) = glandă endocrină care formează porţiunea centrală a suprarenalelor. *adj.*, *pl.* medulosuprarenale.
medulotransfuzie (-zi-e) Transfuzie cu măduvă osoasă, efectuată pentru regenerarea acesteia. *s.f.*, *art.* medulotransfuzia, *g.-d. art.* medulotransfuziei, *pl.* medulotransfuzii, *art.* medulotransfuziile.
meduză Animal marin din încrengătura celenteratelor, cu corpul gelatinos, în formă de ciupercă. *s.f.*, *g.-d. art.* meduzei, *pl.* meduze.
mefient,-ă (-fi-ent) (livr.) Bănuitor, neîncrezător. *adj.*, *pl.* mefienţi,-te.
mefienţă (-fi-en-) 1. (livr.) Bănuială, neîncredere. 2. (psih.) Suspiciune patologică, aşteptare anxioasă a răului. *s.f.*, *g.-d. art.* mefienţei, *pl.* mefienţe.
mefistofelic,-ă Diabolic; drăcesc; răutăcios, perfid. *adj.*, *pl.* mefistofelici,-ce.
mefitic,-ă (livr.) Cu miros urât; infect. *adj.*, *pl.* mefitici,-ce.
mefitism (livr.) Poluare a aerului cu mirosuri mefitice sau toxice. *s.n.*
megabit (cib.) Unitate de măsură a informaţiilor de un milion de biţi. *s.m.*, *pl.* megabiţi; *simb.* Mbit/Mb.
megacalorie (fiz.) Unitate (derivată) de măsură pentru căldură, egală cu un milion de calorii; termie. *s.f.*, *g.-d. art.* megacaloriei, *pl.* megacalorii.
megaciclu Megahertz. *s.m.*, *art.* megaciclul, *pl.* megacicli, *art.* megaciclii.
megacolon Dilatare pronunţată a colonului. *s.n.*
megacosm v. **megacosmos.**
megacosmos (livr.) Macrocosm. [*var.* megacosm *s.n.*] *s.n.*
megadină Unitate de măsură pentru forţă, egală cu un milion de dine. *s.f.*, *g.-d. art.* megadinei, *pl.* megadine.
megaelectronvolt Unitate de măsură pentru energie, egală cu un milion de electronvolţi. *s.m.*, *pl.* megaelectronvolţi.
megaerg Unitate de măsură pentru energie, egală cu un milion de ergi. *s.m.*, *pl.* megaergi.
megafon 1. Difuzor de mare putere, instalat în pieţe, pe stadioane etc. 2. Instrument de forma unei pâlnii, folosit pentru comunicări verbale la distanţă. *s.n.*, *pl.* megafoane.
megagraf Planşetă mare de desen, montată pe un suport special pentru a i se putea da orice înclinaţie. *s.n.*, *pl.* megagrafe.
megahertz (tz *pron.* ţ) Unitate de măsură pentru frecvenţă, egală cu un milion de hertzi; megaciclu. *s.m.*, *pl.* megahertzi; *simb.* MHz.
megahit Piesă muzicală care urcă în topuri şi este intens difuzată de posturile de radio şi de televiziune. *s.n.*, *pl.* megahituri.
megalit Nume dat unui monument funerar sau religios preistoric, construit din blocuri mari de piatră. *s.m.*, *pl.* megaliţi.
megalitic,-ă Referitor la megaliţi sau la epoca lor. *adj.*, *pl.* megalitici,-ce.
megaloblast (biol.) Globulă roşie cu nucleul anormal mărit, caracteristică în anemia pernicioasă. *s.n.*, *pl.* megaloblaste.
megalocefal,-ă Care prezintă megalocefalie. *adj.*, *pl.* megalocefali,-e.
megalocefalie Anomalie care constă în dezvoltarea excesivă a capului. *s.f.*, *art.* megalocefalia, *g.-d. art.* megalocefaliei, *pl.* megalocefalii, *art.* megalocefaliile.
megalocit Celulă roşie mare, fără nucleu, care apare în sânge în cazul anemiei pernicioase; macrocit. *s.n.*, *pl.* megalocite.
megaloman,-ă 1. (Persoană) care are o părere exagerat de bună despre sine; grandoman. 2. (Persoană) care suferă de megalomanie (2). *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* megalomani,-e.
megalomanie 1. Faptul de a fi megaloman (1); grandomanie. 2. Stare patologică caracterizată prin delir de grandoare, bolnavul crezând despre sine că este un personaj important, persecutat de ceilalţi. *s.f.*, *art.* megalomania, *g.-d. art.* megalomaniei, *pl.* megalomanii, *art.* megalomaniile.
megalopolis Zonă urbană foarte mare creată prin includerea succesivă a zonelor suburbane şi a oraşelor învecinate. *s.n.*, *pl.* megalopolisuri.
megalopsie (med.) Tulburare de vedere constând în impresia că obiectele sunt mai mari decât în realitate. *s.f.*, *art.* megalopsia, *g.-d. art.* megalopsiei, *pl.* megalopsii, *art.* megalopsiile.
megalozaur (-za-ur) Dinozaurian care în mers se sprijinea pe coadă. *s.m.*, *pl.* megalozauri.
megaperm Aliaj de nichel, fier şi mangan cu înaltă permeabilitate magnetică. *s.n.*
megapir Oţel aliat din fier, crom şi aluminiu, întrebuinţat la confecţionarea rezistenţelor electrice. *s.n.*
megarelief (geogr.) Formă de relief (continent, bazin oceanic etc.) de mare întindere. *s.n.*, *pl.* megareliefuri.
megaric,-ă I. *adj.* (în sintagma) *Şcoală* ~ = şcoală filosofică întemeiată de Euclid din Megara, care susţinea că singura existenţă reală este binele imuabil. II. *s.m.* Adept al acestei şcoli. *adj.*, *s.m.*, *pl.* megarici,-ce.
megascopic,-ă (despre observare) Cu ajutorul lupei sau numai cu ochiul liber. *adj.*, *pl.* megascopici,-ce.
megasporogeneză (bot.) Proces de formare şi de dezvoltare a megasporilor şi de producere a gameţilor la plante cu flori. *s.f.*, *g.-d. art.* megasporogenezei, *pl.* megasporogeneze.
megastar Superstar. *s.n.*, *pl.* megastaruri.
megateriu Mamifer fosil cuaternar mai mare decât elefantul. *s.m.*, *art.* megateriul, *pl.* megaterii, *art.* megateriii.
megatonă (fiz.) Unitate (tolerată) de măsură echivalentă cu forţa unei explozii produse de un milion de tone de trinitrotoluen. *s.f.*, *g.-d. art.* megatonei, *pl.* megatone.
megatonic,-ă (rar, despre explozii) De forţa megatonelor. *adj.*, *pl.* megatonici,-ce.
megawatt Unitate de măsură pentru putere, egală cu un milion de waţi. *s.m.*, *art.* megawattul, *pl.* megawaţi.
megeră (livr.) Femeie rea şi arţăgoasă. *s.f.*, *g.-d. art.* megerei, *pl.* megere.
meghistan Înalt domnitor otoman. *s.m.*, *pl.* meghistani.

megieș,-ă (-gi-eș) I. *adj.* (pop.) Vecin. II. *s.m.* și *f.* (în Evul Mediu în Țara Românească și în Moldova) Țăran liber. //(adj.) *Țăran ~. adj., s.m.* și *f., pl.* megieși,-e.
megieșesc,-ească (-gi-e-) (pop.) Care aparține megieșilor. *adj., pl.* megieșești.
megieși *refl.* (înv., reg.) A se învecina, a se mărgini. *vb IV, ind. prez. 3 sg.* se megieșește, *imperf. 3 sg.* se megieșea; *conj. prez. 3* să se megieșească.
meglenit,-ă Meglenoromân. *adj., s.m.* și *f., pl.* megleniți,-te.
meglenoromân,-ă (Persoană) care aparține populației romanice din Meglen (sudul Peninsulei Balcanice). *adj., s.m., pl.* meglenoromâni,-e.
meglenoromână Dialect al limbii române vorbit de meglenoromâni. *s.f., g.-d. art.* meglenoromânei.
meglenoromâncă Persoană de sex feminin care aparține populației romanice din Meglen (sudul Peninsulei Balcanice). *s.f., g.-d. art.* meglenoromâncei, *pl.* meglenoromânce.
megohm (ohm *pron.* om) Unitate (derivată) de măsură a rezistenței electrice, egală cu un milion de ohmi. *s.m., pl.* megohmi.
megohmmetru (ohm *pron.* om) (fiz.) Aparat pentru măsurarea rezistențelor electrice de valoare mare. *s.n., art.* megohmmetrul, *pl.* megohmmetre.
mehăi *intr.* (pop., despre oi, miei, capre) A scoate sunete caracteristice speciei. *vb. IV, ind. prez. 3* mehăie, *imperf. 3 sg.* mehăia; *conj. prez. 3* să mehăie.
mehăit (pop.) Faptul de a mehăi. *s.n., pl.* mehăituri.
mehedințean,-ă (Locuitor) din Mehedinți. *adj., s.m., pl.* mehedinteni,-e.
mehedințeancă Locuitoare din Mehedinți. *s.f., g.-d. art.* mehedințencei, *pl.* mehedințence.
mehehe (rar) Cuvânt care redă strigătul caracteristic al oii, al mielului, al caprei. *interj.*
mehenghi[1] (înv.) Piatră cu care se încercau odinioară metalele prețioase. *s.n., art.* mehenghiul, *pl.* mehenghiuri.
mehenghi[2]**,-ghe** (pop.) Priceput, abil; glumeț; șmecher. *adj., pl.* mehenghi,-ghe.
mehmendar (în Evul Mediu, în Moldova și în Țara Românească) 1. Boier sau funcționar care însoțea în călătorie pe domn sau o persoană oficială de rang înalt, îngrijindu-se de găzduirea lor. 2. Comisar special însărcinat cu aprovizionarea. *s.m., pl.* mehmendari.
mehter (înv.) Muzicant într-o fanfară (turcească). *s.m., pl.* mehteri.
mehterbașa/mehterbaș (înv.) Șeful mehterilor. *s.m., pl.* mehterbașale/mehterbași, *art.* mehterbașalele/mehterbașii.
mehtup (înv.) Scrisoare oficială, raport. *s.n., pl.* mehtupuri.
mehtupciu (înv.) Funcționar într-o cancelarie domnească. *s.m., art.* mehtupciul, *pl.* mehtupcii, *art.* mehtupciii.
mei[1] Plantă furajeră din familia gramineelor cu semințe mici, ovale. *s.m.*
mei[2] Meiște. *s.n., pl.* meiuri.
mei-lung (bot.) Iarba-cănărașului; meiul-canarilor. *s.m.*
mei-nebun (bot.) Mohor; mei-păsăresc. *s.m.*
meioză (biol.) Diviziune a celulei prin separarea de perechi de cromozomi din nucleu și formarea de gameți. *s.f., g.-d. art.* meiozei, *pl.* meioze.
mei-păduret Meișor. *s.m.*
mei-păsăresc Mei-nebun. *s.m.*
meistergesang (maistărghezang) (germ.) Totalitatea creațiilor poetice ale meistersangerilor. *s.n.*
meistersänger (maistărzengăr) (germ.) Trubadur medieval german. *s.m., pl.* meistersängeri.
meișor (me-i-) 1. Plantă erbacee cu tulpina târâtoare, cu flori de culoare verde-deschis sau violet; mei-păduret. 2. Plantă erbacee cu frunze păroase și flori violacee. *s.m.*
meiște Teren cultivat cu mei; mei[2]. *s.f., g.-d. art.* meiștii, *pl.* meiști.
mei-tătăresc Mătură (2). *s.m.*
meiul-canarilor Mei-lung; iarba cănărașului. *s.m. art.*
mejdă (reg.) Mejdină. *s.f., g.-d. art.* mejdei, *pl.* mejde.
mejdină (reg.) Hat, răzor, hotar (între două ogoare, proprietăți); mejdă. *s.f., g.-d. art.* mejdinei, *pl.* mejdine.
melafir Rocă magmatică vulcanică de tipul bazaltului. *s.n., pl.* melafire.
melaminat[1] Produs din melamină. *s.n., pl.* melaminate.
melaminat[2]**,-ă** (despre materiale plastice) Fabricat din melamină. *adj., pl.* melaminați,-te.
melamină Substanță chimică organică, întrebuințată la fabricarea unor mase plastice rezistente. *s.f., g.-d. art.* melaminei, *pl.* melamine.
melană Fibră textilă sintetică cu proprietăți asemănătoare cu ale lânii. *s.f., g.-d. art.* melanei, *pl.* melane.
melancolic,-ă 1. Înclinat spre melancolie. //Care predispune la melancolie; trist, posomorât. 2. Care suferă de melancolie. *adj., pl.* melancolici,-ce.
melancolie 1. Tristețe ușoară. 2. Boală psihică manifestată prin depresie continuă, prin tristețe morbidă, apatie etc. *s.f., art.* melancolia, *g.-d. art.* melancoliei, *pl.* melancolii, *art.* melancoliile.
melancoliza *refl.* (rar) A deveni melancolic. *vb. I, ind. prez. 3* se melancolizează.
melanemie Colorație anormală a sângelui, provocată de melanină. *s.f., art.* melanemia, *g.-d. art.* melanemiei.
melaneziан,-ă (-zi-an) (Locuitor) din Melanezia. *adj., s.m.* și *f., pl.* melanezieni,-e.
melanhidroză Bromhidroză. *s.f., g.-d. art.* melanhidrozei.
melanic,-ă Cu melanină. *adj., pl.* melanici,-ce.
melaninā Pigment organic de culoare neagră, care se găsește în păr, în piele etc. *s.f., g.-d. art.* melaninei, *pl.* melanine.
melanj 1. Amestec. 2. Fir textil obținut din amestecul unor fire de lână de culori diferite. *s.n., pl.* melanjuri.
melanjor (tehn.) Amestecător. *s.n., pl.* melanjoare.
melanodermie Pigmentare patologică, brună sau neagră, localizată sau generalizată, care apare în unele boli cronice ca malaria, tuberculoza etc. *s.f., art.* melanodermia, *g.-d. art.* melanodermiei.
melanom Tumoare malignă a pielii, de origine pigmentară. *s.n., pl.* melanoame.
melanosarcom Tumoare malignă constituită din celule care conțin melanină, localizată în piele, coroidă sau retină. *s.n., pl.* melanosarcoame.
melanoză (med.) Denumire generică pentru pigmentarea în exces a pielii și a mucoaselor cu melamină. *s.f., g.-d. art.* melanozei, *pl.* melanoze.
melanterit Sulfat natural de fier, hidrat, cristalizat, de culoare verde, folosit mai ales în industria coloranților. *s.n.*
melanurie Prezență a melaninei în urină. *s.f., art.* melanuria, *g.-d.* melanuriei.
melasa *tr.* A amesteca nutrețul cu melasă. *vb. I, ind. prez. 3* melasează.
melasare Acțiunea de a melasa. *s.f., g.-d. art.* melasării, *pl.* melasări.
melasă Reziduu siropos de culoare brună, rezultat din fabricarea zahărului și întrebuințat ca hrană pentru vite. *s.f., g.-d. art.* melasei, *pl.* melase.
melc A. Nume dat mai multor specii de gasteropode, cu corpul moale, acoperit cu o cochilie în formă de spirală. */Ca ~ul* = răsucit, în spirală; foarte încet. *A tăcea ca ~ul* = a nu scoate niciun cuvânt. B. 1. (p. anal.) Partea anterioară a urechii interne. 2. (tehn.) Angrenaj destinat să transmită în diferite feluri mișcarea de rotație.

3. Prăjitură făcută din aluat încolăcit în spirală, presărat cu nucă. 4. (la pl.) Şuviţe de păr răsucite în formă de inelușe. *s.m., pl.* melci.

melcat,-ă (despre piese tehnice) Răsucit (ca o cochilie de melc). *adj., pl.* melcaţi,-te.

melcişor 1. Diminutiv al lui melc. 2. (la pl.) Paste făinoase în formă de spirală. *s.m., pl.* melcişori.

meleag (de obicei la pl.) Ţinut, regiune; tărâm. *s.n., pl.* meleaguri.

melean (reg.) Fecior, flăcău. *s.m., pl.* meleni.

melegar[1] (reg.) Loc special amenajat pe un strat de gunoi de grajd, în care se cultivă răsadurile; răsadniţă. *s.n., pl.* melegare.

melegar[2] Bazin de lemn în care cade minereul sfărâmat din şteampurile ţărăneşti. *s.n., pl.* melegare.

melenaş (reg.) Diminutiv al lui melean; flăcăuaş, fecioraş. *s.m., pl.* meienaşi.

melenă Eliminare a unui scaun negru, conţinând sânge provenit din părţile superioare ale tubului digestiv. *s.f., g.-d. art.* melenei, *pl.* melene.

melesteu (reg.) Făcăleţ (pentru mămăligă). *s.n., art.* melesteul, *pl.* melesteie.

melestui *tr.* (reg.) A amesteca cu melesteul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* melestuiesc, *imperf. 3 sg.* melestuia; *conj. prez. 3* să melestuiască.

meleu (sport) 1. Luptă corp la corp. 2. (spec.) Grămadă la rugby. *s.n., art.* meleul, *pl.* meleuri.

melifer,-ă (despre plante) Care are flori cu nectar şi polen. //(despre ţinuturi) Bogat în plante care produc nectar. *adj., pl.* meliferi,-e.

melifera Insectă (albină, viespe) care culege nectarul şi polenul din flori, producând apoi mierea sau ceara. *s.f., g.-d. art.* meliferei, *pl.* melifere.

melific,-ă (rar) Melifer. *adj., pl.* melifici,-ce.

melinită Exploziv pe bază de acid picric. *s.f., g.-d. art.* melinitei.

meliorativ,-ă (-li-o-) (despre cuvinte, expresii) Cu sens laudativ, favorabil. *adj., pl.* meliorativi,-e.

meliorism (-li-o-) Concepţie potrivit căreia lumea poate fi ameliorată continuu; denumire dată unor concepţii sociale reformiste. *s.n.*

meliorist,-ă (-li-o-) (Adept) al meliorismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* melioriști,-ste.

melisă Plantă meliferă cu flori albe, plăcut mirositoare. //Băutură alcoolică aromată obţinută prin fermentarea frunzelor acestei plante. *s.f., g.-d. art.* melisei, *pl.* melise.

melismatic,-ă (despre compoziţii) Cu melisme. *adj., pl.* melismatici,-ce.

melismatică Totalitatea ornamentelor dintr-o compoziţie; arta de a compune cu melisme. *s.f., g.-d. art.* melismaticii.

melismă Ornament muzical rezultat din repartiţia unei durate lungi într-un grup de note de valoare scurtă. *s.f., g.-d. art.* melismei, *pl.* melisme.

meliţa 1. *tr.* A zdrobi cu meliţa partea lemnoasă a tulpinilor de in sau de cânepă pentru a alege fuiorul. 2. *intr.* (fig.) A trăncăni, a flecări. *vb. I, ind. prez. 3* meliţă.

melitare (rar) Acţiunea de a meliţa; melitat. *s.f., g.-d. art.* melitării, *pl.* melitări.

melitat Melitare. *s.n.*

meliţă 1. Unealtă de lemn folosită în gospodăriile ţărăneşti pentru melitare; zdrobitor. 2. (fam.) Gură. */A da cu ~a* (sau *din ~*) = a trăncăni, a flecări. *s.f., g.-d. art.* meliţei, *pl.* meliţe.

melitoi (rar) Meliţă mare. *s.n., pl.* melitoaie.

melituică (rar) Meliţă mică cu care se face ultima operaţie de prelucrare a fibrelor de cânepă şi de in, pentru a alege fuiorul curat. *s.f., g.-d. art.* melituicii, *pl.* melituici.

melodic,-ă 1. Referitor la melodie. 2. Melodios, armonios. *adj., pl.* melodici,-ce.

melodică 1. Ramură a muzicologiei care se ocupă cu studiul melodiei. 2. Felul în care este compusă o melodie. *s.f., g.-d. art.* melodicii.

melodicitate Calitatea de a fi melodios; (rar) melodism. *s.f., g.-d. art.* melodicităţii.

melodie Succesiune de sunete îmbinate după regulile ritmului într-o unitate cu sens expresiv. //Compoziţie muzicală, cântec. //(fig.) Sonoritate plăcută; muzicalitate. *s.f., art.* melodia, *g.-d. art.* melodiei, *pl.* melodii, *art.* melodiile.

melodimetru (fon.) Aparat electronic folosit pentru cercetări asupra intonaţiei. *s.n., art.* melodimetrul, *pl.* melodimetre.

melodios,-oasă (-di-os) Plin de sunete armonioase. *adj., pl.* melodioşi,-oase.

melodism (rar) Melodicitate. *s.n.*

melodist,-ă (rar) Compozitor de melodii; muzician care concepe melodia ca element esenţial în muzică. *s.m., pl.* melodişti; *s.f., g.-d. art.* melodistei, *pl.* melodiste.

melodium (-di-um) Denumire veche a armoniului. *s.n.*

melodramatic,-ă 1. Referitor la melodramă. 2. (depr.) Cu carecter patetic, exagerat. *adj., pl.* melodramatici,-ce.

melodramatism (rar) Caracter melodramatic. //Exprimare de sentimente care se remarcă prin artificialitate, exagerări etc. *s.n.*

melodramatiza *tr.* A face să devină melodramatic. //(depr.) A exagera caracterul melodramatic. *vb. I, ind. prez. 3* melodramatizează.

melodramatizare Acţiunea de a melodramatiza. *s.f., g.-d. art.* melodramatizării, *pl.* melodramatizări.

melodramă 1. (în tragedia antică greacă) Dialog cântat între un corifeu şi un personaj. 2. Dramă în care intrarea sau ieşirea personajelor din scenă era marcată prin acompaniament muzical. 3. Operă dramatică în care acţiunea este complicată, adesea neverosimilă, cu scene tragice care alternează cu scene comice. *s.f., g.-d. art.* melodramei, *pl.* melodrame.

melofob,-ă (Persoană) care urăşte muzica. *adj., s.m.* şi *f., pl.* melofobi,-e.

melofobie (livr.) Aversiune faţă de muzică. *s.f., art.* melofobia, *g.-d. art.* melofobiei.

meloman,-ă Persoană căreia îi place muzica (în special cea clasică). *s.m., pl.* melomani; *s.f., g.-d. art.* melomanei, *pl.* melomane.

melomanie Pasiune, preferinţă deosebită pentru muzică. *s.f., art.* melomania, *g.-d. art.* melomaniei.

melon Gambetă. *s.n., pl.* meloane.

melonidă Fruct asemănător cu baca, cu epicarpul tare la maturitate şi cu mezocarpul cărnos şi suculent. *s.f., g.-d. art.* melonidei, *pl.* melonide.

melopee Melodie monotonă, tărăgănată. *s.f., art.* melopeea, *g.-d. art.* melopeii, *pl.* melopei, *art.* melopeile.

melopeic,-ă (-pe-ic) Ca o melopee, melodios, armonios. *adj., pl.* melopeici,-ce.

melos 1. Melodie, cântec; (p. ext.) muzică. 2. Aspectul melodic al muzicii. *s.n.*

meloterapic,-ă (med.) Referitor la meloterapie. *adj., pl.* meloterapici,-ce.

meloterapie (med.) Muzicoterapie. *s.f., art.* meloterapia, *g.-d. art.* meloterapiei, *pl.* meloterapii, *art.* meloterapiile.

melotipie Culegere a notelor muzicale cu material tipografic mobil. *s.f., art.* melotipia, *g.-d. art.* melotipiei.

melspaiz (reg.) Prăjitură (de casă). *s.n., pl.* melspaize.

membrană 1. Ţesut subţire şi suplu, animal sau vegetal, care leagă, susţine sau acoperă diferite organe; pieliţă. 2. (fiz.) Placă subţire, foarte flexibilă, care prin vibrare produce sau transmite sunete (la telefon, la microfon etc.). 3. Corp subţire care separă două medii.

//Diafragmă. 4. (înv.) Pergament pentru scris. *s.f., g.-d. art.* membranei, *pl.* membrane.

membranos,-oasă Format din una sau mai multe membrane; cu aspect de membrană. *adj., pl.* membranoşi,-oase.

membru[1] 1. Fiecare dintre părţile exterioare, articulate ale corpului uman sau animal, care servesc la mers, la apucat etc.; mădular. */~ superior* = mână. *~ inferior* = picior. //Penis. 2. Fiecare dintre părţile unei propoziţii, fraze sau perioade. *s.n., art.* membrul, *pl.* membre.

membru[2],-ă I. *s.m.* şi *f.* Persoană care face parte dintr-o comunitate organizată, dintr-un partid; mădular. II. *s.m.* Fiecare dintre cele două părţi ale unei expresii matematice. *s.m., art.* membrul, *pl.* membri, *art.* membrii; *s.f., g.-d. art.* membrei, *pl.* membre.

memento 1. Însemnare, notă, semn care reaminteşte ceva. 2. Mic carnet de buzunar în care se fac scurte însemnări (un nume, o adresă etc.). 3. Carte (de format mic) care rezumă prin tabele, formule etc. esenţialul dintr-una sau mai multe ştiinţe. 4. Listă a spectacolelor, publicată în presa cotidiană. *s.n., pl.* mementouri.

memora *tr.* A reţine în memorie; a memoriza. *vb. I, ind. prez. 3* memorează.

memorabil,-ă Demn de ţinut minte; (p. ext.) important. *adj., pl.* memorabili,-e.

memorand v. **memorandum.**

memorandum 1. Document diplomatic în care sunt expuse faptele sau argumentele juridice care privesc relaţiile dintre state. 2. (înv.) Carnet, registru pentru însemnări. [*var.* memorand *s.n.*] *s.n., pl.* memorandumuri.

memorare Faptul de a memora. *s.f., g.-d. art.* memorării, *pl.* memorări.

memorativ,-ă (rar) Comemorativ. *adj. pl.* memorativi,-e.

memorator 1. Memento (4). 2. (tehn.) Memorie (3). *s.n., pl.* memoratoare.

memorial[1] (-ri-al) 1. Specie literară care cuprinde observaţii ori impresii personale în legătură cu anumite fapte sau evenimente la care a participat cineva. 2. (livr.) Monument ridicat în amintirea unui eveniment sau a unei personalităţi. *s.n., pl.* memoriale.

memorial[2],-ă (-ri-al) 1. Care serveşte pentru a aminti ceva; comemorativ. *Casă ~.* 2. Din memorie. *adj., pl.* memoriali,-e.

memorialist,-ă (-ri-a-) Autor de memoriale[1] (1) sau de memorii. *s.m., pl.* memorialişti; *s.f., g.-d. art.* memorialistei, *pl.* memorialiste.

memorialistic,-ă (-ri-a-) Care aparţine memorialisticii sau care se referă la memorial[1] (1). *adj., pl.* memorialistici,-ce.

memorialistică (-ri-a-) Scriere literară care conţine memorii; totalitatea lucrărilor care conţin memorii. *s.f., g.-d. art.* memorialisticii.

memorie (-ri-e) 1. Proces psihic care constă în fixarea, recunoaşterea şi reproducerea senzaţiilor, sentimentelor, cunoştinţelor etc. din trecut. */Din ~* = din aducere-aminte. 2. Aducere-aminte, amintire. //Amintire pe care posteritatea o păstrează oamenilor iluştri sau evenimentelor de seamă. */În ~a cuiva* (sau a ceva) = în amintirea..., spre aducere-aminte; ca omagiu. 3. Parte a calculatorului electronic în care se înregistrează informaţia; memorator (2). *s.f., art.* memoria, *g.-d. art.* memoriei, *pl.* (3) memorii, *art.* memoriile.

memorii Scriere care cuprinde însemnări asupra evenimentelor din timpul vieţii autorului. *s.n. pl., art.* memoriile.

memoriscop Aparat electronic de afişare cu posibilitatea de memorare a curbelor afişate. *s.n., pl.* memoriscoape.

memoriu 1. Expunere scrisă, documentată şi amănunţită, asupra unui fapt, a unei situaţii etc. */~ de activitate* = expunere scrisă a activităţii desfăşurate de cineva într-un anumit domeniu ştiinţific. 2. (la pl.) Culegere de conferinţe, comunicări etc. ale unei societăţi ştiinţifice. 3. Petiţie colectivă în care motivele şi documentaţia sunt expuse pe larg. 4. (în vechea organizare a armatei) Dosar personal al unui ofiţer sau al unui subofiţer. *s.n., art.* memoriul, *pl.* memorii, *art.* memoriile.

memoriza *tr.* A învăţa pe de rost. *vb. I, ind. prez. 3* memorizează.

memorizare Acţiunea de a memoriza; memorizat. *s.f., g.-d. art.* memorizării, *pl.* memorizări.

memorizat (rar) Memorizare. *s.n.*

menadă (livr.) 1. Bacantă. 2. (fig.) Femeie exaltată, nestăpânită. *s.f., g.-d. art.* menadei, *pl.* menade.

menaj 1.Treburile casnice; activitatea gospodinei. */Obiect de ~* = obiect de uz casnic. *Şcoală de ~* = şcoală specială pentru fete în care se predau noţiuni de gospodărie. 2. Căsnicie. //Familie. *s.n., pl.* menajuri.

menaja 1. *tr.* A trata pe cineva cu înţelegere, cu îngăduinţă; a cruţa. 2. *refl.* A-şi cruţa forţele, sănătatea. 3. *tr.* (rar) A folosi cu chibzuinţă, a economisi. 4. *tr.* (rar) A procura, a înlesni. *vb. I, ind. prez. 3* menajează, *1 pl.* menajăm; *conj. prez. 3* să menajeze.

menajament Menajare; (la pl.) tact, grijă faţă de sensibilitatea şi susceptibilitatea unei persoane. *s.n., pl.* menajamente.

menajare Faptul de a (se) menaja. *s.f., g.-d. art.* menajării, *pl.* menajări.

menajer,-ă Referitor la menaj; de uz casnic. *adj., pl.* menajeri,-e.

menajeră Femeie angajată să îngrijească de gospodăria cuiva. *s.f., g.-d. art.* menajerei, *pl.* menajere.

menajerie Loc special amenajat în care sunt ţinute şi expuse publicului animalele vii, mai ales sălbatice; totalitatea animalelor care se află într-un asemenea loc. *s.f., art.* menajeria, *g.-d. art.* menajeriei, *pl.* menajerii, *art.* menajeriile.

mendeleeviu Element chimic transuranic, obţinut pe cale artificială. *s.n., art.* mendeleeviul.

mendelism Concepţie care susţine că transmiterea caracterelor ereditare se face potrivit legilor dominaţiei, segregării şi combinării independente a caracterelor. *s.n.*

mendelist,-ă (Adept) al mendelismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mendelişti,-ste.

mendicitate (rar) Cerşetorie. *s.f., g.-d. art.* mendicităţii.

mendre (fam., în expr.) *A-şi face ~le* = a) a-şi face capriciile; a-şi face de cap; b) a-şi bate joc de cineva; a batjocori o femeie. *s.f. pl.*

menestrel Poet şi cântăreţ din Franţa medievală, care se acompania cu un instrument muzical. *s.m., pl.* menestreli.

menghină Dispozitiv de prindere a unor piese care urmează a fi prelucrate la strung, la masa de lucru etc. [*var.* minghinea, menghinea *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* menghinei, *pl.* menghine.

menghinea v. **menghină.**

menhir Monument megalitic alcătuit din blocuri de piatră necioplită. *s.n., pl.* menhire.

meni *tr.* 1. A hotărî de mai înainte; a destina. 2. (în superstiţie) A predestina, a ursi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* menesc, *imperf. 3 sg.* menea; *conj. prez. 3* să menească.

menilit Rocă sedimentară silicioasă, alcătuită din opal, argilă şi hidroxizi de fier, de culoare neagră sau brună, cu aspect vărgat. *s.n.*

meninge Fiecare dintre cele trei membrane care acoperă creierul şi măduva spinării. *s.n., pl.* meninge.

meningeal,-ă (-ge-al) (anat.) Meningian. *adj., pl.* meningeali,-e.
meningian,-ă (-gi-an) De meninge; (rar) meningeal. *adj., pl.* meningieni,-e.
meningită Boală (infecţioasă) care constă în inflamarea meningelor. *s.f., g.-d. art.* meningitei, *pl.* meningite.
meningocel (med.) Hernie a meningelor datorită unui defect al craniului sau al coloanei vertebrale. *s.n., pl.* meningocele.
meningococ Agent patogen care provoacă meningita cerebrospinală epidermică. *s.m., pl.* meningococi.
meningoencefalită Inflamaţie a meningelui şi a creierului datorită unui agent infecţios, toxic sau alergic. *s.f., g.-d. art.* meningoencefalitei, *pl.* meningoencefalite.
meningopatie (med.) Denumire generică pentru afecţiunile meningelor. *s.f., art.* meningopatia, *g.-d. art.* meningopatiei, *pl.* meningopatii, *art.* meningopatiile.
menire Acţiunea de a meni; sarcină, rost, destin. *s.f., g.-d. art.* menirii, *pl.* meniri.
meniscus 1. Lentilă cu o faţă concavă şi alta convexă. //Curbură a suprafeţei unui lichid într-un tub capilar. 2. Cartilaj în formă de disc, existent între unele articulaţii ale corpului. *s.n., pl.* meniscuri.
menit,-ă 1. Care are menirea, rostul, misiunea, sarcina (de a...); care are scopul (să...); sortit, hotărât. 2. (în credinţe şi superstiţii) Vrăjit, fermecat. *adj., pl.* meniţi,-te.
menitor,-oare (înv.) Prevestitor. *adj., pl.* menitori,-oare.
meniu 1. Totalitatea felurilor de mâncare servite la o masă. 2. Listă care cuprinde felurile de mâncare şi băuturile care se servesc într-un restaurant, împreună cu preţurile respective. */~ fix* = masă servită (la prânz) într-un restaurant, la care numărul şi ordinea felurilor de mâncare sunt stabilite zilnic de restaurantul respectiv. *s.n., art.* meniul, *pl.* meniuri.
menopauză (-pa-u-) Fenomen fiziologic care constă în încetarea definitivă a menstruaţiei la femei. *s.f., g.-d. art.* menopauzei.
menoragic,-ă (med.) Cu caracter de menoragie. *adj., pl.* menoragici,-ce.
menoragie Afecţiune a uterului, manifestată prin pierderea unei cantităţi excesive de sânge în timpul menstruaţiei. *s.f., art.* menoragia, *g.-d. art.* menoragiei, *pl.* menoragii, *art.* menoragiile.
menoree (med.) Menstruaţie. *s.f., art.* menoreea, *g.-d. art.* menoreei, *pl.* menoree.
menou Element de construcţie din piatră, din lemn sau din metal, folosit în trecut mai ales în arhitectura gotică, servind la împărţirea unei uşi sau a unei ferestre în mai multă părţi. *s.n., art.* menoul, *pl.* menouri.
mensolă (rar) Piesă de construcţie care susţine grinzi, cornişe etc. *s.f., g.-d. art.* mensolei, *pl.* mensole.
menstrual,-ă (-stru-al) Care se referă la menstruaţie. *adj., pl.* menstruali,-e.
menstruaţie (-stru-a-ţi-e) Hemoragie fiziologică la femei, care apare periodic, începând de la pubertate şi până la menopauză. *s.f., art.* menstruaţia, *g.-d. art.* menstruaţiei, *pl.* menstruaţii, *art.* menstruaţiile.
mensual[1] (-su-al) (livr.) Periodic cu apariţie lunară. *s.n., pl.* mensuale.
mensual[2]**,-ă** (-su-al) (livr.) Care apare sau are loc lunar. *adj., pl.* mensuali,-e.
menşevic,-ă (Adept) al menşevismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* menşevici,-ce.
menşevism Curent moderat apărut la începutul sec. XX în cadrul social-democraţiei ruse, care se opunea prevederilor marxist-leniniste. *s.n.*
mental[1] Totalitatea dispoziţiilor psihice ale unei persoane; spirit. *s.n., art.* mentalul.
mental[2]**,-ă** (psih.) 1. Care aparţine minţii, referitor la minte. 2. Care se face în minte. *adj., pl.* mentali,-e.
mentalitate Fel de a gândi al unui individ sau al unei colectivităţi. *s.f., g.-d. art.* mentalităţii, *pl.* mentalităţi.
mentă (bot.) Izmă. */~ creaţă* = izmă creaţă. *Bomboană* (sau *pastilă*) *de ~* = bomboană aromată cu esenţă extrasă din izmă. [*var.* mintă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mentei.
mentol Produs volatil, aromatic, obţinut din ulei de mentă sau pe cale artificială, întrebuinţat în farmacie şi în cosmetică. *s.n.*
mentolat,-ă Cu mentol. *adj., pl.* mentolaţi,-te.
mentor 1. Conducător spiritual; îndrumător; preceptor. 2. Altoi dintr-o plantă matură, grefat pe o plantă tânără pentru a-i transmite acesteia însuşirile sale. *s.m., pl.* mentori.
menţine *tr.* 1. A păstra ceva în forma în care se află la un moment dat; a lăsa neschimbat. *//refl.* A rămâne neschimbat; a dura, a dăinui. 2. (rar) A întreţine o familie, o persoană etc. 3. (rar) A afirma, a susţine ceva cu tărie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* menţin, *2 sg.* menţii, *1 pl.* menţinem, *2 pl.* menţineţi; *conj. prez. 3* să menţină.
menţinere Acţiunea de a (se) menţine. *s.f., g.-d. art.* menţinerii.
menţiona (-ţi-o-) *tr.* A semnala ceva, a aminti, a pomeni. //A specifica, a consemna. *vb. I, ind. prez. 3* menţionează.
menţionabil,-ă (-ţi-o-) Care poate fi menţionat. *adj., pl.* menţionabili,-e.
menţionare (-ţi-o-) Faptul de a menţiona; menţiune. *s.f., g.-d. art.* menţionării, *pl.* menţionări.
menţiune (-ţi-u-) 1. Semnalare, pomenire; menţionare. //Indicaţie, specificare. 2. Distincţie (mai mică decât premiul) care se acordă elevilor merituoşi, concurenţilor la o competiţie etc. *s.f., g.-d. art.* menţiunii, *pl.* menţiuni.
menuet (-nu-et) 1. Numele unui dans de origine franceză, cu mişcare moderată, devenit dans de salon; melodie după care se execută acest dans. 2. A treia parte a simfoniei clasice. *s.n., pl.* menuete.
menzil (înv.) Nume dat în ţările româneşti, înainte de introducerea căilor ferate, serviciului de transport (pentru călători şi pentru corespondenţă); olac. *s.n., pl.* menziluri.
meoţian[1] (me-o-ţi-an) Primul etaj al pliocenului din România, reprezentat prin faună de lamelibranhiate, gasteropode etc. *s.n.*
meoţian[2]**,-ă** (me-o-ţi-an) Referitor la meoţian[1]. *adj., pl.* meoţieni,-e.
mepacrină (farm.) Atebrină. *s.f., g.-d. art.* mepacrinei.
meplat (în sculptură) Plan intermediar care asigură tranziţia între două suprafeţe plate. *s.n., pl.* meplaturi.
mepriza *tr.* (livr.) A dispreţui. *vb. I, ind. prez. 3* meprizează.
meprizabil,-ă (livr.) Care poate fi dispreţuit. *adj., pl.* meprizabili,-e.
merar (rar) Cultivator sau vânzător de mere. *s.m., pl.* merari.
mercalloy Aliaj foarte plastic de tip alpaca, din cupru, nichel, zinc cu adaos de fier şi plumb, întrebuinţat la aparaturile electrice, medicale etc. *s.n.*
mercantil,-ă 1. Comercial, negustoresc. 2. (peior.) Care se preocupă numai de câştigul material. 3. (despre sentimente) Bazat pe interese materiale. *adj., pl.* mercantili,-e.
mercantilaj Imprimat folosit în activitatea comercială. *s.n., pl.* mercantilaje.
mercantilism 1. Spirit negustoresc; preocupare de a câştiga bani prin orice mijloace. 2. Doctrină economică din sec. XV–XVIII bazată pe ideea că metalele preţioase şi stocul monetar intern reprezintă bogăţia esenţială a unui stat. *s.n.*

mercantilist,-ă (rar) Adept sau teoretician al mercantilismului. *s.m., pl.* mercantiliști; *s.f., g.-d. art.* mercantilistei, *pl.* mercantiliste.
mercantiliza *tr.* și *refl.* (rar) A deveni sau a face să devină mercantil (2). *vb. I, ind. prez. 3* mercantilizează.
mercantilizare (rar) Acțiunea de a (se) mercantiliza. *s.f., g.-d. art.* mercantilizării.
mercaptan Derivat al hidrogenului sulfurat, cu miros neplăcut, folosit în odorizarea gazelor combustibile. *s.m., pl.* mercaptani.
mercede (înv.) Răsplată, recompensă. *s.f.*
mercenar,-ă 1. *adj.* Referitor la mercenari, care se compune din mercenari. II. *s.m.* 1. Persoană angajată cu leafă într-o armată străină. 2. (fig.) Persoană care, pentru bani sau pentru alte avantaje materiale, se pune în slujba oricăror interese. *adj., s.m., pl.* mercenari,-e.
merceolog,-ă (-ce-o-) Specialist în merceologie. *s.m., pl.* merceologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* merceologei, *pl.* merceologe.
merceologie Disciplină al cărei obiect îl constituie studierea proprietăților fizice și chimice ale mărfurilor în vederea stabilirii calității lor și a condițiilor de păstrare. *s.f., art.* merceologia, *g.-d. art.* merceologiei, *pl.* merceologii, *art.* merceologiile.
mercerie 1. Obiecte mărunte (ață, nasturi etc.) care servesc la cusut sau ca accesorii la îmbrăcăminte. 2. Negoț cu astfel de articole. 3. Magazin de mercerie (1). *s.f., art.* mercerja, *g.-d. art.* mercerjei, *pl.* mercerii, *art.* mercerjile.
merceriza *tr.* A trata firele sau țesăturile de bumbac cu o soluție de hidroxid de sodiu pentru a le face mai mătăsoase și mai rezistente. *vb. I, ind. prez. 3* mercerizează.
mercerizare Acțiunea de a merceriza. *s.f., g.-d. art.* mercerizării, *pl.* mercerizări.
merchez (înv., reg.) 1. Rost, semnificație. 2. Dibăcie, șiretlic. *s.n., pl.* merchezuri.
mercur Metal lichid de culoare alb-argintie, foarte dens și mobil, întrebuințat în tehnică și în medicină. *s.n.*
mercurial[1] (-ri-al) Listă zilnică a prețurilor la produsele alimentare, care se afișează în piețe. *s.n., pl.* mercuriale.
mercurial[2]**,-ă** (-ri-al) De mercur, pe bază de mercur. *adj., pl.* mercuriali,-e.
mercuric,-ă (despre compușii mercurului) Care conține un ion de mercur bivalent. *adj., pl.* mercurici,-ce.
mercurism (med.) Intoxicație cu mercur. *s.n.*
mercuros,-oasă (despre compușii mercurului) Care conține un ion de mercur monovalent. *adj., pl.* mercuroși,-oase.
merdenea Produs de patiserie preparat din foi de plăcintă umplute cu brânză sau cu carne. *s.f., art.* merdeneaua, *g.-d. art.* merdenelei, *pl.* merdenele, *art.* merdenelele.
mere v. **merge**.
meredeu (reg.) 1. Minciog. 2. Unealtă de lemn pentru frământat cașul, în formă de furculiță sau de scândurică cu zimți. *s.n., art.* meredeul, *pl.* meredeie.
meremet (înv., reg.) Meremetiseală. *s.n., pl.* meremeturi.
meremetiseală (înv., reg.) Acțiunea de a meremetisi; reparație, refacere. *s.f., g.-d. art.* meremetiselii, *pl.* meremetiseli.
meremetisi *tr.* (înv., reg.) A repara, a reface; a aranja. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* meremetisesc, *imperf. 3 sg.* meremetisea; *conj. prez. 3* să meremetisească.
mereng Prăjitură preparată din albuș de ou bătut cu zahăr, coaptă în foc slab, adesea umplută cu cremă (de ciocolată) și acoperită cu frișcă. [*var.* mering *s.n.*] *s.n., pl.* merenguri.
mereu[1] Neîncetat, continuu, întruna. *adv.*
mereu[2]**,-ie** (înv., reg.) Care se întinde până departe; întins, vast. *adj., pl.* mergi.
mergător,-oare (rar) Care umblă. */~-înainte* = epitet dat sfântului Ioan Botezătorul. *adj., pl.* mergători,-oare.
merge *intr.* A. 1. A se deplasa dintr-un loc în altul. //(despre nave) A pluti. //(despre păsări, avioane etc.) A zbura. //(despre vehicule) A circula. //(fam., despre mâncăruri și băuturi) A putea fi înghițit ușor, a aluneca pe gât. 2. A se duce, a se îndrepta spre... //(ca termen de urare sau de îndemn) *~-l cu bine! A ~ înaintea cuiva* = a întâmpina pe cineva. *A ~ la pieire* = a acționa necugetat, a-și periclita existența. *A ~ (flecare) în* (sau *la*) *treaba lui* = a-și relua treburile obișnuite. *A(-i) ~* (ceva) *(drept) la inimă* (sau *la suflet*) = a(-i) plăcea foarte mult. *A ~ ață* = a se duce drept la țintă. *De-i ~* (sau *să-i ~ă*) *colbul* (sau *fulgii, untul, peticele*) = (în legătură cu verbul „a bate" sau cu echivalentele lui) zdravăn, violent. *A ~ pe...* = (despre vârstă) a se apropia de..., a împlini în curând... *De ce ~* sau *pe zi ce ~* = pe măsură ce trece timpul. 3. A urma cursurile unei instituții de învățământ. //(fig.) A ajunge. */A ~ prea departe* = a-și îngădui prea multe. 4. (pop.) A se angaja (într-o slujbă). //A se înrola. //(despre ape curgătoare) A curge, a se scurge. 5. A însoți, a întovărăși. */A ~ mână în mână* (*cu...*) = a fi în strânsă legătură, a se desfășura concomitent. *A ~ după* (cineva) = a) (despre femei) a se mărita; b) a urma sfaturile cuiva. *A ~ în urma* (sau *pe urmele*) *cuiva* = a urmări pe cineva. 6. (la unele jocuri) A se angaja, a participa la joc. B. 1. (despre întinderi de pământ) A se întinde până la... 2. (despre știri) A ajunge la cunoștința cuiva; a se răspândi. */~ vorba* = se spune, se vorbește. *Îi ~* (cuiva) *vestea* (sau *numele, vorba*) = se spune despre el că... *~ă-i numele!* = să nu se mai audă despre el. C. 1. (despre acțiuni, evenimente) A se desfășura, a evolua. 2. (despre aparate, mecanisme) A funcționa. 3. (despre ființe) A o duce, a-i fi (bine sau rău). //A reuși, a izbuti. 4. A înainta, a progresa. */De ce* (sau *pe zi ce*) *~* = pe măsură ce trece timpul. //(despre oameni) A continua, a persevera. D. 1. (despre materiale, mai ales despre alimente) A fi necesar, a se consuma, a se întrebuința (într-o anumită cantitate). 2. (înv., pop.) A se calcula, a se socoti. 3. (mat.) A cuprinde, a intra în alt număr. E. 1. A se potrivi, a fi posibil; a putea. */Așa mai ~* = așa se potrivește, e bine. *Treacă* (și *meargă*)! sau *treacă-meargă*! = fie! să zicem că se poate! //A se potrivi, a se armoniza, a se asorta. 2. (jur.) A intra în vigoare. 3. (despre bani, documente etc.) A fi valabil, a fi în uz, a avea curs. 4. (despre salarii) A reveni (cuiva) în continuare. F. A umbla îmbrăcat într-un anumit fel; a purta. [*var.* (reg.) mere *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* merg, *1 pl.* mergem, *perf. s. 1 sg.* mersei, *1 pl.* merserăm; *conj. prez. 3* să meargă; *part.* mers.
mergere (rar) Acțiunea de a merge. *s.f., g.-d. art.* mergerii.
meridian[1] (-di-an) 1. Fiecare dintre cercurile imaginare care unesc polii globului pământesc, intersectând Ecuatorul sub un unghi drept și reprezentând liniile de reper pentru măsurarea longitudinii geografice. */Primul ~* (sau *~ul zero*) = meridianul care trece prin localitatea Greenwich (Marea Britanie), de la care se măsoară longitudinile geografice. *~ magnetic* = linie obținută prin intersecția suprafeței Pământului cu planul vertical indicat de direcția acului magnetic. (astron.) *~ ceresc* = mare cerc imaginar al sferei cerești, care trece prin zenitul locului și prin polii cerești. *~ul locului* = linia de intersecție a planului meridianului ceresc al locului respectiv cu planul orizontului. 2. (mat.) Curbă a unei suprafețe de rotație cu un plan care trece prin axa ei de rotație. *s.n., pl.* meridiane.

meridian²,-ă (-di-an) Referitor la un meridian¹ (1); care trece printr-un meridian. *adj., pl.* meridiane.
meridiană (-di-a-) 1. Intersecție a unei suprafețe de revoluție cu un plan care trece prin axa suprafeței. 2. (arheol.) Cadran solar care indică ora amiezii. 3. Canapea cu spătar și brațe inegale, care ține loc de șezlong. *s.f., g.-d. art.* meridianei, *pl.* meridiane.
meridional,-ă (-di-o-) 1. *adj.* Sudic. //Specific țărilor și popoarelor din sud. II. *s.m.* și *f.* Persoană care face parte din populația unei țări sau provincii sudice. *adj., s.m.* și *f., pl.* meridionali,-e.
merindare (reg.) Ștergar în care se învelesc la țară merindele; merindeață. *s.f., g.-d. art.* merindării, *pl.* merindări.
merinde Hrană rece pe care o ia cu sine cel care pleacă la drum sau la lucru. *s.f., art.* merindea, *g.-d. art.* merindei, *pl.* merinde.
merindeață (reg.) Merindare. *s.f., g.-d. art.* merindeței, *pl.* merindețe.
mering v. **mereng.**
merinos¹ 1. (în sintagma) *Oaie* ~ = oaie cu lână foarte fină, moale și creață. 2. (despre lână) Care este obținut de la oi merinos¹ (1). *adj. invar.*
merinos² Stofă fabricată din lână merinos¹ (2). *s.n.*
merinoza *tr.* (rar) A ameliora caracterele raselor de oi prin încrucișare cu merinos. *vb. I, ind. prez. 3* merinozează.
merinozare (rar) Acțiunea de a merinoza. *s.f., g.-d. art.* merinozării, *pl.* merinozări.
meristem Țesut vegetal tânăr situat la extremitatea rădăcinii, tulpinii și ramurilor, care se înmulțește continuu în vederea creșterii acestora. *s.n., pl.* meristeme.
merișor¹ 1. Diminutiv al lui măr¹. 2. Mic arbust din zona de munte cu frunze în permanență verzi și cu fructe comestibile; smirdar. 3. (reg.) Scoruș. 4. Cimșir. *s.m., pl.* merișori.
merișor² 1. Diminutiv al lui măr². 2. Fructul merișorului¹ (2), cu aspect de bacă roșie, comestibil. 3. Fructul merișorului¹ (3), de mărimea unei cireșe sau a unei nuci, cu gust dulce. *s.n., pl.* merișoare.
merit Calitate, însușire deosebită care face ca cineva sau ceva să fie vrednic de laudă, de răsplată. /*Pe* ~ = pe bună dreptate, justificat. *s.n., pl.* merite.
merita *tr.* 1. A fi vrednic de răsplată sau de pedeapsă; a i se cuveni. //A justifica grija, prețuirea, interesul. 2. (spec., despre mărfuri) A valora. *vb. I, ind. prez. 3* merită.
meritală (bot.) Internod. *s.f., g.-d. art.* meritalei, *pl.* meritale.
meritarisi (înv.) A merita. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* meritarisesc, *imperf. 3 sg.* meritarisea; *conj. prez. 3* să meritariseaască.
meritoriu,-ie (despre acțiuni sau realizări ale oamenilor) Care are merite; merituos; care este destul de bun, de valoros, de reușit. *adj., pl.* meritorii.
meritos,-oasă v. **merituos.**
merituos,-oasă (-tu-os) Reușit, valoros; meritoriu. //(despre manifestări ale oamenilor) Care merită să fie lăudat. [*var.* meritos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* merituoși,-oase.
merlin 1. Ciocan pentru asomarea animalelor la abator. 2. Coardă subțire alcătuită din trei fire de in sau de cânepă răsucite împreună, servind la matisarea parâmelor. *s.n., pl.* merline.
merlon Fiecare dintre masivele de zidărie care depășeau parapetul și limitau crenelurile la lucrările de fortificație antice și medievale. *s.n., pl.* merloane.
merlot (ot *pron.* o) (fr.) Soi de viță-de-vie cu bobul negru, care produce vinuri roșii superioare. *s.n., art.* merlot-ul, *pl.* merlot-uri.
merovingian,-ă (-gi-an) Care aparține primei dinastii de regi ai statului franc. *adj., pl.* merovingieni,-e.
mers Faptul de a merge. 1. Deplasare, mișcare dintr-un loc în altul. /*~ul trenurilor* = orar după care circulă trenurile. *Din* ~ = în timpul deplasării, fără a se opri. 2. Fel de a merge al cuiva; umblet, călcătură. 3. (rar) Curs, curgere (a unei ape curgătoare). 3. Ieșire a fumului, a gazelor. 4. Evoluție, desfășurare a unui fenomen. /*~ înainte* = progres. //(rar) Desfășurarea unei activități. //Mod de funcționare a unui sistem tehnic. /*~ în gol* = regim de funcționare în care nu se produce lucrul mecanic util. ~ *în sarcină* = regim în care se furnizează o anumită putere utilă. *s.n., pl.* mersuri.
mersi (fam.) Mulțumesc. *interj.*
mersol Produs ce se află în fracțiunile de petrol și motorină. *s.m., pl.* mersoli.
mersolat Produs obținut prin tratarea mersolilor cu o soluție concentrată de hidroxid de sodiu, folosit în industria textilă. *s.m.*
mertepea (în loc.) *De la* ~ = cum se cuvine. *loc. adv.*
mertic 1. Veche măsură pentru cereale, egală cu circa 1-2 ocale. //Cantitate de cereale sau de făină cuprinsă într-un mertic. 2. (înv.) Plată în natură (sau în bani) care se lua la mori pentru măcinat. /*A(-și) lua* (sau *a da cuiva*) *~ul* = a primi (sau a da) o bătaie. *s.n., pl.* mertice/merticuri.
merzlotă (rar) Parte a solului și a subsolului înghețată în timpul iernii. *s.f., g.-d. art.* merzlotei, *pl.* merzlote.
mesa (fam., în expr.) *A intra* (sau *a cădea*) ~ = a intra (sau a băga pe cineva) în încurcătură. *adv.*
mesadă Bucată de blană confecționată din mai multe piei, folosită la căptușitul paltoanelor, scurtelor etc. [*var.* misadă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mesadei, *pl.* mesade.
mesager,-ă Persoană însărcinată să transmită un mesaj; trimis, sol. *s.m., pl.* mesageri; *s.f., g.-d. art.* mesagerei, *pl.* mesagere.
mesagerie Sistem de transport al mărfurilor sau (în trecut) al călătorilor (cu trenul, cu vaporul etc.); oficiu prin care se primesc sau se expediază mărfuri. *s.f., art.* mesageria, *g.-d. art.* mesageriei, *pl.* mesagerii, *art.* mesageriile.
mesagiu v. **mesaj.**
mesaj 1. Apel oficial al șefului statului adresat poporului, armatei etc. 2. Ceea ce se predă sau se comunică; veste, știre. 3. Formă de comunicare la nivelul șefilor de state sau de guverne cuprinzând puncte de vedere referitoare la probleme de interes reciproc. 4. Semnificația, ideea unei opere de artă, literare etc. 5. ~ *genetic* = informația conținută de moleculele acidului ribonucleic din organism. [*var.* mesagiu *s.n.*] *s.n., pl.* mesaje.
mesalină (livr.) Femeie desfrânată. *s.f., g.-d. art.* mesalinei, *pl.* mesaline.
mesapi Populație care a locuit în Antichitate în Mesapia (sudul Italiei). *s.m. pl., art.* mesapii.
mesapic,-ă Care aparține mesapilor. *adj., pl.* mesapici,-ce.
mesapică Limba vorbită în Antichitate în Mesapia. *s.f., g.-d. art.* mesapicei.
mesă (la catolici și luterani) Liturghie. *s.f., g.-d. art.* mesei, *pl.* mese.
mescalină Alcaloid vegetal extras dintr-un cactus mexican, utilizat ca halucinogen. *s.f., g.-d. art.* mescalinei, *pl.* mescaline.
meschin,-ă 1. Preocupat de interese mărunte. //Lipsit de generozitate. //Care arată lipsă de generozitate. 2. (despre abstracte) Neînsemnat, mărunt, banal. 3. (despre construcții) Sărăcăcios, modest. //Lipsit de măreție. *adj., pl.* meschini,-e.
meschinărie 1. Lipsă de generozitate. //Zgârcenie, avariție. 2. Lipsă de importanță, de semnificație. *s.f., art.* meschinăria, *g.-d. art.* meschinăriei, *pl.* meschinării, *art.* meschinăriile.

meschiniza *refl.* (rar) A deveni meschin, a da dovadă de meschinărie. *vb. I, ind. prez. 3* se meschinizează.
meschinizare Faptul de a se meschiniza. *s.f., g.-d. art.* meschinizării, *pl.* meschinizări.
mescioară (-cioa-) Măsuță. *s.f., g.-d. art.* mescioarei, *pl.* mescioare.
mesean,-ă Persoană care participă la un ospăț, la o masă. *s.m., pl.* meseni; *s.f., g.-d. art.* mesenei, *pl.* mesene.
meseriaș,-ă (-ri-aș) Persoană care practică o meserie. *s.m., pl.* meseriași; *s.f., art.* meseriașa, *g.-d. art.* meseriașei, *pl.* meseriașe.
meserie 1. Îndeletnicire bazată pe cunoștințe obținute prin școlarizare și prin practică; meșteșug. 2. Ocupație. //(p. gener.) Profesie de orice fel. /*Școală de ~ii* = școală în care se pregăteau în trecut muncitorii calificați. *De ~* = calificat într-un anumit domeniu de activitate. *s.f., art.* meseria, *g.-d. art.* meseriei, *pl.* meserii, *art.* meseriile.
mesernița (reg.) Măcelărie. *s.f., g.-d. art.* mesernitei, *pl.* mesernițe.
Mesia (în textele biblice) Mântuitor al lumii; (spec., la creștini) Isus Hristos. *s.prop.m.*
mesianic,-ă (-si-a-) Referitor la Mesia; (p. ext.) de profet, profetic. *adj., pl.* mesianici,-ce.
mesianism (-si-a-) (rar) Credință în Mântuitorul divin al lumii, care stă la baza religiei mozaice și a celei creștine. *s.n., pl.* (idei) mesianisme.
mesianist,-ă (-si-a-) (Adept) al mesianismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* mesianiști,-ste.
mesișoară (rar) 1. Măsuță. 2. Mâncare, hrană modestă. //(reg.) Pomană, praznic. *s.f., g.-d. art.* mesișoarei, *pl.* mesișoare.
mesmerian,-ă (Adept) al mesmerismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* mesmerieni,-e.
mesmerism Teoria magnetismului animal. //(med.) Tratament bazat pe această teorie. *s.n.*
mesohippus Gen fosil de mamifere din familia ecvideelor, de mărimea unui câine, strămoș direct al calului. *s.m.*
mesopotamian,-ă (-mi-an) (Locuitor) din Mesopotamia. *adj., s.m.* și *f., pl.* mesopotamieni,-e.
mesteacăn Arbore cu scoarța albă, cu frunze verzi-cenușii și cu lemnul moale. */~ mic* = specie de mesteacăn, arbust înalt până la un metru. *~ pitic* = specie de mesteacăn, arbust până la jumătate de metru. *~ pufos* = specie de mesteacăn, arbust sau arbore, cu scoarța albă sau brun-cenușie cu pete albe. *s.m., pl.* mesteceni.
mestec v. **mesteacă.**
mesteca[1] *tr.* 1. A sfărâma un aliment cu dinții și a-l amesteca în gură. //A învârti ceva (cu limba) în gură. 2. (fig.) A pune la cale, a plănui. *vb. I, ind. prez. 3* mestecă.
mesteca[2] v. **amesteca.**
mestecare Acțiunea de a mesteca[1]. *s.f., g.-d. art.* mestecării, *pl.* mestecări.
mestecat Faptul de a mesteca[1]. *s.n.*
mestecă/mestec (bot., reg.) Răsfug. *s.f./s.m., pl.* mesteci.
mestecănaș 1. Diminutiv al lui mesteacăn. 2. (bot.) Mesteacăn pufos. *s.m., pl.* mestecănași.
mestecăniș Pădure de mesteceni. *s.n., pl.* mestecănișuri.
mestecător Făcăleț. *s.n., pl.* mestecătoare.
mestecău (reg.) Făcăleț. *s.n., art.* mestecăul, *pl.* mestecăie.
mesuță v. **măsuță.**
meșă 1. Șuviță de păr de altă culoare sau nuanță decât restul părului; șuviță atașată la părul natural (pentru a-l îmbogăți sau a-l înfrumuseța). 2. Bucată de tifon, vată, care se introduce într-o rană pentru a o drena. *s.f., art.* meșa, *g.-d. art.* meșei, *pl.* meșe.
meși (înv., reg.) Încălțăminte ușoară fără toc, confecționată din piele subțire, purtată în trecut de bărbați. *s.m. pl., art.* meșii.
meșină Piele de oaie sau de capră, folosită la căptușirea încălțămintei, a articolelor de marochinărie, la legătoria de cărți etc. *s.f., g.-d. art.* meșinei, *pl.* meșine.
meșter,-ă I. *adj.* Talentat, priceput. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care are și practică o meserie; (în special) meseriaș cu calificare superioară care conduce o secție într-o întreprindere sau într-un atelier. //(rar) Nume dat, în trecut, profesorilor care predau discipline ca muzica, desenul etc. 2. Om priceput, îndemânatic. //Maestru. *adj., s.m.* și *f., pl.* meșteri,-e.
meșteraș (rar) Diminutiv al lui meșter. //Artist lipsit de valoare. *s.m., pl.* meșterași.
meșteresc,-ească (rar) Care aparține meșterului (II). *adj., pl.* meșteresti.
meșterește (rar) În felul meșterului (II). *adv.*
meștergrindă (reg.) Grindă principală, pe care se sprijină grinzile transversale, la casele țărănești. *s.f., g.-d. art.* meștergrinzii, *pl.* meștergrinzi.
meșteri *tr.* 1. A face, a executa; a prelucra. //*tr.* și *intr.* A munci (cu pricepere) pentru a realiza ceva. 2. A pune la punct; a aranja, a repara. *vb. IV, ind. prez. 1. sg.* și *3 pl.* meșteresc, *imperf. 3 sg.* meștera; *conj. prez. 3* să meștereaască.
meșterie (înv., reg.) 1. Meserie; profesie. 2. Măiestrie, îndemânare. 3. Însușire (ascunsă) a unui obiect. *s.f., art.* meșteria, *g.-d. art.* meșteriei, *pl.* meșterii, *art.* meșteriile.
meșteriță/meșteriță (pop.) 1. Femeie sau ființă talentată, îndemânatică. 2. Femeie care știe să descânte. 3. (rar) Femeie care practică o meserie. //Soția unui meșter. *s.f., g.-d. art.* meșteriței/meșteriței, *pl.* meșteriță/meșteriță.
meșter-strică (fam.) Meseriaș prost sau om neîndemânatic. *s.m., g.-d. art.* lui meșter-strică, *pl.* meșteri-strică.
meșteșug A. 1. Meserie. 2. Ramură, disciplină; știință, artă. //Stil (artistic). 3. Pricepere, îndemânare, abilitate. //Artă, măiestrie. 4. Acțiune făcută (în ascuns) cu abilitate, viclean. //(pop.) Viclenie, tertip. B. (înv., pop.) 1. Unealtă, instrument. 2. Dispozitiv, parte componentă a unui sistem. *s.n., pl.* meșteșuguri.
meșteșugar Meseriaș. *s.m., pl.* meșteșugari.
meșteșugăreț,-ă (înv.) Iscusit, talentat. *adj., pl.* meșteșugărești,-e.
meșteșugăresc,-ească Care aparține meșteșugarului sau ocupației lui. *adj., pl.* meșteșugărești.
meșteșugări *tr.* (rar) A lucra în calitate de meșteșugar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* meșteșugăresc, *imperf. 3 sg.* meșteșugărea; *conj. prez. 3* să meșteșugărească.
meșteșugărie Meșteșug. *s.f., art.* meșteșugăria, *g.-d. art.* meșteșugăriei, *pl.* meșteșugării, *art.* meșteșugăriile.
meșteșugi *tr.* (fam.) A face un lucru cu pricepere, cu îndemânare. //*tr.* și *intr.* A unelti (împotriva cuiva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* meșteșugesc, *imperf. 3 sg.* meșteșuga; *conj. prez. 3* să meșteșugească.
meșteșugire (rar) Acțiunea de a meșteșugi. //Talent, pricepere, îndemânare. //Uneltire, șiretlic, vicleșug. *s.f., g.-d. art.* meșteșugirii, *pl.* meșteșugiri.
meșteșugos,-oasă (înv., pop.) Iscusit, abil. *adj., pl.* meșteșugoși,-oase.
meta- Element de compunere care înseamnă „după" sau exprimă ideea de schimbare, de transformare.
metaartă Arta despre artă. *s.f., g.-d. art.* metaartei.
metabioză (biol.) Comensualism. *s.f., g.-d. art.* metabiozei.

metabisulfit (chim.) Sare a unui acid care, adăugată în soluție apoasă diluată, trece în sulfitul acidului respectiv și este folosită în vinificație. *s.m., pl.* metabisulfiți.
metabolă/metabolă Procedeu retoric prin care se repetă un enunț schimbând ordinea cuvintelor. *s.f., g.-d. art.* metabolei/metabolei, *pl.* metabole/metabole.
metabolic,-ă Referitor la metabolism. *adj., pl.* metabolici,-ce.
metabolism Totalitatea proceselor de asimilare și de dezasimilare care se desfășoară într-un organism viu. */~ bazal* = cantitatea de calorii produse într-o oră, în condiții de repaus al organismului, raportată la un metru pătrat din suprafața corpului. *s.n.*
metabolit (biol.) Substanță care contribuie la procesele de metabolism. *s.m., pl.* metaboliți.
metaboliza *tr.* A transforma substanțe prin procesul de metabolism. *vb. I, ind. prez. 3* metabolizează.
metabolizare Acțiunea de a metaboliza. *s.f., g.-d. art.* metabolizării, *pl.* metabolizări.
metacarp Parte a scheletului mâinii, cuprinsă între carp și falange. *s.n., pl.* metacarpuri.
metacarpian,-ă (-pi-an) Care aparține metacarpului. *adj., pl.* metacarpieni,-e.
metacentric,-ă (mar.) Referitor la metacentru. *adj., pl.* metacentrici,-ce.
metacentru Intersecție imaginară a verticalelor care trec prin centrele de greutate ale volumului de apă dizlocat de un plutitor. *s.n., art.* metacentrul, *pl.* metacentre.
metacrilat Sare sau ester al acidului metacrilic. */~ de metil* = ester al acidului metacrilic cu alcoolul metilic folosit la fabricarea plexiglasului. *s.m., pl.* metacrilați.
metacrilic (în sintagma) *Acid ~* = acid carbonic care se fabrică din acetonă și acid cianhidric, care se prezintă ca un lichid incolor cu miros neplăcut. *adj.*
metacromatic,-ă (biol.) Care prezintă metacromazie. *adj., pl.* metacromatici,-ce.
metacromazie (med.) Însușirea de a se colora diferit în raport cu colorantul utilizat sau cu țesuturile din jur. *s.f., art.* metacromazia, *g.-d. art.* metacromaziei.
metacronism Eroare de dată prin postdatare. *s.n., pl.* metacronisme.
metafază (biol.) A doua fază în diviziunea celulei prin mitoză, în care fiecare cromozom se împarte în câte doi cromozomi. *s.f., g.-d. art.* metafazei, *pl.* metafaze.
metafizic,-ă I. *adj.* Care aparține metafizicii. //Foarte abstract. II. *s.m.* (înv.) Metafizician. *adj., s.m., pl.* metafizici,-ce.
metafizică 1. Parte a filosofiei având drept scop studierea fenomenelor care nu pot fi percepute cu simțurile, care depășesc cadrul experienței. 2. Explicație filosofică generală și abstractă. *s.f., g.-d. art.* metafizicii.
metafizician,-ă (-ci-an) Filosof care se ocupă de metafizică; adept al concepțiilor metafizice. *s.m., pl.* metafizicieni; *s.f., g.-d. art.* metafizicienei, *pl.* metafizicience.
metafonie Modificare a timbrului unei vocale din tema unui cuvânt sub influența unui sunet dintr-o silabă învecinată. *s.f., art.* metafonia, *g.-d. art.* metafoniei, *pl.* metafonii, *art.* metafoniile.
metaforă Figură de stil care constă în a da unui cuvânt o semnificație nouă printr-o comparație subînțeleasă. *s.f., g.-d. art.* metaforei, *pl.* metafore.
metaforic,-ă Exprimat prin metafore; (p. gener.) figurat. *adj., pl.* metaforici,-ce.
metaforism (rar) Mod de exprimare în care se folosesc frecvent metaforele; (p. gener.) alte figuri de stil. *s.n.*
metaforiza *intr.* (rar) A folosi mult metafore, a da unui cuvânt valoare metaforică. *vb. I, ind. prez. 3* metaforizează.
mataforizare (rar) Acțiunea de a metaforiza. *s.f., g.-d. art.* metaforizării, *pl.* metaforizări.
matafosfat Sare a acidului metafosforic. */~ de sodiu* = sare de sodiu a acidului metafosforic, care se prezintă ca o masă sticloasă, utilizată la dedurizarea apei, în tăbăcărie. *s.m., pl.* metafosfați.
metafosforic (în expr.) *Acid ~* = acid oxigenat al fosforului. *adj.*
metafrază 1. Transpunere a unei poezii în proză. 2. Anaforă care folosește sinonimele pentru a evita repetiția. *s.f., g.-d. art.* metafrazei, *pl.* metafraze.
metagalaxie Sistem ipotetic în care ar fi grupate galaxiile. *s.f., art.* metagalaxia, *g.-d. art.* metagalaxiei.
metagenetic,-ă Conform cu metageneza. *adj., pl.* metagenetici,-ce.
metagenează (biol.) Înmulțire în care alternează o generație sexuată cu alta asexuată. *s.f., g.-d. art.* metagenezei.
metagramă Joc distractiv care constă în formarea de cuvinte noi înlocuind mereu câte o literă din cuvântul dat. *s.f., g.-d. art.* metagramei, *pl.* metagrame.
metahirisi *tr.* (înv.) A obișnui, a folosi ceva în mod frecvent. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* metahirisesc, *imperf. 3 sg.* metahirisea; *conj. prez. 3* să metahirisească.
metal 1. Element chimic cu luciu caracteristic, bun conducător de căldură și de electricitate, maleabil și ductil. */~ nobil* = metal care se oxidează greu. *~ prețios* = aurul, argintul, platina. *~ rar* = metal care se găsește în cantități mici sau în stare dispersă în scoarța Pământului. //(fig.) Bani. 2. (pop., la pl.) Substanță chimică. *s.n., pl.* metale.
metalazbest Material confecționat dintr-o țesătură de fire metalice și de azbest, din care se fac garnituri la saboții de frână, la discurile de ambreiaj etc. *s.n., pl.* metalazbesturi.
metaldehidă Compus macromolecular de culoare albă, folosit drept combustibil, rezultat prin polimerizarea acetaldehidei în prezența acizilor. *s.f., g.-d. art.* metaldehidei.
metalepsă Figură de stil înrudită cu metonimia, care constă în indicarea unui amănunt antecedent pentru a sugera consecința unui fapt sau invers. *s.f., g.-d. art.* metalepsei, *pl.* metalepse.
metalic,-ă 1. Făcut din metal. //Care are însușiri ca ale metalului, care are luciul sau culoarea metalului. 2. (despre sunete, zgomote) Produs prin ciocnirea sau lovirea obiectelor de metal. 3. (fig.) Pătrunzător, aspru, dur. *adj., pl.* metalici,-ce.
metalifer,-ă (despre minerale, minereuri etc.) Care conține metale. *adj., pl.* metaliferi,-e.
metalimbaj Metalimbă. *s.n., pl.* metalimbaje.
metalimbă Totalitatea enunțurilor despre o anumită limbă supusă analizei; metalimbaj. *s.f., g.-d. art.* metalimbii, *pl.* metalimbi.
metalingvistic,-ă Referitor la metalingvistică. *adj., pl.* metalingvistici,-ce.
metalingvistică Ramură a lingvisticii care studiază limbajul lingvistic. *s.f., g.-d. art.* metalingvisticii.
metalism Teorie potrivit căreia valoarea metalului din care sunt făcuți banii este determinantă. *s.n.*
metaliza *tr.* A acoperi un obiect cu un strat de metal, în scopul protejării lui. //A da un luciu care amintește metalul. *vb. I, ind. prez. 3* metalizează.
metalizare Acțiunea de a metaliza. *s.f., g.-d. art.* metalizării, *pl.* metalizări.
metaloceramică Ramură a metalurgiei care se ocupă cu fabricarea de piese, obiecte etc. din metale și aliaje pe baza pulberilor metalice. *s.f., g.-d. art.* metaloceramicii.
metalochimic,-ă Care aparține metalochimiei. *adj., pl.* metalochimici,-ce.
metalochimie Ramură a chimiei care se ocupă cu studiul metalelor. *s.f., art.* metalochimia, *g.-d. art.* metalochimiei.

metalocromie (tehn.) Arta de a colora suprafaţa metalelor. *s.f., art.* metalocromia, *g.-d. art.* metalocromiei.
metalofobie Teama de metale. *s.f., art.* metalofobia, *g.-d. art.* metalofobiei.
metalogeneză Ramură a geologiei care studiază formarea şi răspândirea zăcămintelor minerale în scoarţa Pământului; (rar) metalogenie. *s.f., g.-d. art.* metalogenezei.
metalogenie (rar) Metalogeneză. *s.f., art.* metalogenia, *g.-d. art.* metalogeniei.
metalogică Disciplină care studiază fundamentele logicii, sistemele logice şi raporturile dintre acestea. *s.f., g.-d. art.* metalogicii.
metalograf Specialist în metalografie. *s.m., pl.* metalografi.
metalografic,-ă Care aparţine metalografiei. *adj., pl.* metalografici,-ce.
metalografie Ramură a metalurgiei care studiază structura metalelor şi a aliajelor. *s.f., art.* metalografia, *g.-d. art.* metalografiei.
metalogravură 1. Procedeu de gravare cu dalta a clişeelor metalice. 2. Clişeu obţinut prin acest procedeu. *s.f., g.-d. art.* metalogravurii, *pl.* metalogravuri.
metaloid Element chimic rău conductor de electricitate şi de căldură, fără luciu metalic. *s.m., pl.* metaloizi.
metaloidic,-ă (chim.) De natura metaloizilor. *adj., pl.* metaloidici,-ce.
metaloplastic,-ă Care are proprietăţi de metal şi de material plastic. *adj., pl.* metaloplastici,-ce.
metaloplastie Procedeu de obţinere a unui material metaloplastic; modelare a unui astfel de material. *s.f., art.* metaloplastia, *g.-d. art.* metaloplastiei, *pl.* metaloplastii, *art.* metaloplastiile.
metalosferă (geol.) Barisferă. *s.f., g.-d. art.* metalosferei.
metaloterapie Tratament al unor boli cu compuşi metalici. *s.f., art.* metaloterapia, *g.-d. art.* metaloterapiei.
metalotermie Procedeu de obţinere a unor metale din compuşii lor prin reducerea acestora cu ajutorul unui alt metal, a cărui afinitate, faţă de oxigen, sulf etc. este mai mare decât a metalului care se extrage. *s.f., art.* metalotermia, *g.-d. art.* metalotermiei.
metalurg (rar) Metalurgist. *s.m., pl.* metalurgi.
metalurgic,-ă Referitor la metalurgie. *adj., pl.* metalurgici,-ce.
metalurgie 1. Ştiinţă care se ocupă cu studiul proprietăţilor fizice şi chimice ale metalelor şi ale aliajelor lor. 2. Tehnica extragerii metalelor şi a elaborării semifabricatelor. //Întreprindere sau secţie într-o întreprindere în care se elaborează şi se prelucrează metale. *s.f., art.* metalurgia, *g.-d. art.* metalurgiei.
metalurgist,-ă Specialist în metalurgie; metalurg. *s.m., pl.* metalurgişti; *s.f., g.-d. art.* metalurgistei, *pl.* metalurgiste.
metamagnetism Formă specifică de magnetism, prezentată de unele substanţe. *s.n.*
metamatematică Ştiinţă care cercetează teoriile şi adevărurile matematice din punct de vedere al logicii matematice. *s.f., g.-d. art.* metamatematicii.
metamer 1. Fiecare dintre elementele constitutive ale corpului viermilor anelizi şi antropodelor. 2. Segment primitiv al embrionului. *s.n., pl.* metamere.
metamerie 1. Împărţire a corpului unor animale în segmente asemănătoare, care se succedă. 2. Divizare a mezodermului şi a corpului în metamere. *s.f., pl.* metamerii.
metamorală (rar) Parte a teoriei etice care studiază principiile fundamentale ale moralei. *s.f., g.-d. art.* metamoralei.
metamorfic,-ă Care aparţine metamorfismului. *adj., pl.* metamorfici,-ce.
metamorfism Modificarea structurii rocilor sub influenţa căldurii pământului, a presiunii exercitate asupra lor etc. *s.n.*
metamorfoza 1. *refl.* (despre unele animale inferioare) A suferi o metamorfoză. 2. *refl.* şi *tr.* A căpăta sau a face să capete altă înfăţişare. //(mit.) A (se) preface în animal, în plantă sau într-un lucru neînsufleţit. *vb. I, ind. prez. 3* metamorfozează.
metamorfozabil,-ă (rar) Care se poate metamorfoza. *adj., pl.* metamorfozabili,-e.
metamorfozare Acţiunea de a (se) metamorfoza. *s.f., g.-d. art.* metamorfozării, *pl.* metamorfozări.
metamorfoză 1. Totalitatea transformărilor biologice pe care le suferă unele animale în dezvoltarea lor de la ieşirea din ou până la faza de adult. 2. Schimbare a înfăţişării sau (fig.) a caracterului cuiva. 3. (mit.) Transformare a unei fiinţe umane sau a unei zeităţi în animal, în plantă sau într-un lucru neînsufleţit. *s.f., g.-d. art.* metamorfozei, *pl.* metamorfoze.
metan Gaz fără culoare şi fără miros, existent în zăcăminte, în minele de cărbuni etc., folosit drept combustibil şi ca materie primă în industrie. *s.n.*
metanephros (biol.) Rinichiul definitiv care începe să funcţioneze la vertebratele amniote în stadiul de adult. *s.m.*
metanie v. **mătanie.**
metanier (-ni-er) Cargobot folosit la transportarea metanului lichefiat. *s.n., pl.* metaniere.
metanol (chim.) Alcool metilic. *s.m., pl.* metanoli.
metaplasmă Schimbare survenită în forma unui cuvânt prin adăugarea sau prin înlăturarea unui sunet. *s.f., g.-d. art.* metaplasmei, *pl.* metaplasme.
metaplazie (med.) Transformare progresivă a unui ţesut diferenţiat într-un ţesut cu o altă structură morfologică. *s.f., art.* metaplazia, *g.-d. art.* metaplaziei, *pl.* metaplazii, *art.* metaplaziile.
metapoezie Poezie despre poezie sau despre materia, cuvintele ei. *s.f., art.* metapoezia, *g.-d. art.* metapoeziei, *pl.* metapoezii, *art.* metapoeziile.
metapsihic,-ă (despre fenomene psihice) Care nu poate fi încă explicat ştiinţific; parapsihic. *adj., pl.* metapshici,-ce.
metapsihologie Studiul fenomenelor metapsihice; parapsihologie. *s.f., art.* metapsihologia, *g.-d. art.* metapsihologiei.
metaroman Roman în care autorul narează scrierea romanului însuşi; roman despre roman. *s.n., pl.* metaromane.
metasomatic,-ă (geol.) Referitor la metasomatoză. *adj., pl.* metasomatici,-ce.
metasomatoză Proces de substituire, moleculă cu moleculă, a elementelor dintr-un mineral cu altele noi. *s.f., g.-d. art.* metasomatozei, *pl.* metasomatoze.
metastabil,-ă (despre echilibru) Care aparent este stabil, dar care la cea mai uşoară perturbaţie exterioară se distruge. *adj., pl.* metastabili,-e.
metastabilitate Însuşirea de a fi metastabil. *s.f., g.-d. art.* metastabilităţii.
metastatic,-ă Referitor la metastază, care se manifestă prin metastază. *adj., pl.* metastatici,-ce.
metastază 1. Deplasare a focarului patologic într-un organism; localizare secundară, departe de focarul principal al unei boli. 2. Figură retorică prin care vorbitorul, recunoscând un fapt reprobabil, îl pune pe seama altcuiva. 3. (fon.) Detentă. *s.f., g.-d. art.* metastazei, *pl.* metastaze.
metastazic,-ă (med.) Cu caracter de metastază. *adj., pl.* metastazici,-ce.
metatars Parte a scheletului piciorului, situată între tars şi falange. *s.n., pl.* metatarsuri.

metatarsian[1] (-si-an) Os al metatarsului. *s.n., pl.* metatarsiene.
metatarsian[2],**-ă** (-si-an) Care aparţine metatarsului. *adj., pl.* metarsieni,-e.
metateorie (-te-o-) Teorie care studiază structura şi conceptele unei teorii date. *s.f., art.* metateoria, *g.-d. art.* metateoriei, *pl.* metateorii, *art.* metateoriile.
metatetic,-ă (lingv.) De metateză. *adj., pl.* metatetici,-ce.
metateza *refl.* (rar, despre cuvinte) A-şi modifica forma prin metateză. *vb. I, ind. prez. 3* se metatezează.
metateză (lingv.) Modificare fonetică produsă prin schimbarea locului sunetelor sau al silabelor într-un cuvânt. *s.f., g.-d. art.* metatezei, *pl.* metateze.
metatorace Segmentul posterior al toracelui insectelor. [*var.* metatorax *s.n.*] *s.n., pl.* metatorace.
metatoracic,-ă (zool.) Al metatoracelui. *adj., pl.* metatoracici,-ce.
metatorax v. **metatorace.**
metaxenie (biol.) Influenţă fiziologică a gametului patern asupra ţesuturilor materne. *s.f., art.* metaxenia, *g.-d. art.* metaxeniei.
metazoar (la pl.) Subregn de animale constituite dintr-un număr mare de celule variate ca structură şi diferenţiate funcţional; (la sg.) animal din acest subregn. *s.n., pl.* metazoare.
meteahnă (pop.) 1. Defect, cusur; (fig.) patimă, slăbiciune; viciu. 2. Boală; infirmitate. *s.f., g.-d. art.* metehnei, *pl.* metehne.
metec (livr.) 1. (în Grecia antică) Străin stabilit într-un polis şi lipsit de drepturi politice. 2. Străin stabilit într-o ţară şi al cărui comportament este privit cu dispreţ. *s.m., pl.* meteci.
metempsihoză Concepţie potrivit căreia sufletele oamenilor s-ar reîncarna după moarte în animale, plante şi oameni, în vederea purificării; transmigraţie. *s.f., g.-d. art.* metempsihozei.
metencefal Parte a creierului embrionar din care derivă cerebelul. *s.n., pl.* metencefale.
metensomatoză (rar) Concepţie mistică potrivit căreia sufletul omenesc trece prin diferite corpuri spre a atinge perfecţiunea. *s.f., g.-d. art.* metensomatozei.
meteo (-te-o) Meteorologic. *Buletin ~. adj. invar.*
meteor (-te-or) 1. Fenomen atmosferic (electric, optic etc.). 2. Fenomen luminos care apare pe bolta cerească sub forma unui punct strălucitor care se mişcă foarte repede, lăsând o dâră care se stinge după scurt timp; stea căzătoare. *s.m., pl.* meteori.
meteoric,-ă (-te-o-) 1. Referitor la meteori; care se referă la fenomene atmosferice. */Apă ~* = apă care provine din precipitaţiile atmosferice. 2. (fig.) Care se iveşte pe neaşteptate şi trece repede. *adj., pl.* meteorici,-ce.
meteorică (-te-o-) Capitol al astronomiei care se ocupă cu studiul meteoriţilor. *s.f., g.-d. art.* meteoricii.
meteorism (-te-o-) Dilatare a volumului abdomenului datorită acumulării de gaze în stomac sau în intestine; balonare, meteorizaţie. *s.n.*
meteorit (-te-o-) Fragment dintr-un corp ceresc (care cade pe suprafaţa Pământului). *s.m., pl.* meteoriţi.
meteoritic,-ă (-te-o-) Care aparţine meteoriţilor. *adj., pl.* meteoritici,-ce.
meteoritică (-te-o-) Ramură a astronomiei care studiază meteoriţii. *s.f., g.-d. art.* meteoriticii.
meteorizaţie (-te-o-, -ţi-e) Meteorism. *s.f., art.* meteorizaţia, *g.-d. art.* meteorizaţiei, *pl.* meteorizaţii, *art.* meteorizaţiile.
meteorobiologic,-ă (-te-o-, -bi-o-) De meteorobiologie. *adj., pl.* meteorobiologici,-cc.
meteorobiologie (-te-o-, -bi-o-) Ramură a biologiei care studiază influenţa factorilor meteorologici asupra organismelor vegetale şi animale. *s.f., art.* meteorobiologia, *g.-d. art.* meteorobiologiei.
meteograf (-te-o-) Aparat care măsoară continuu presiunea atmosferică, temperatura şi umiditatea aerului. *s.n., pl.* meteografe.
meteorografie (-te-o-) Ştiinţa care se ocupă cu măsurarea şi înregistrarea simultană şi continuă a presiunii atmosferice, a temperaturii şi a umidităţii aerului. *s.f., art.* meteorografia, *g.-d. art.* meteorografiei.
meteorogramă (-te-o-) Grafic reprezentând un fenomen atmosferic observat în timp. *s.f., g.-d. art.* meteorogramei, *pl.* meteorograme.
meteorolog,-ă (-te-o-) Specialist în meteorologie. *s.m., pl.* meteorologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* meteorologei, *pl.* meteorologe.
meteorologic,-ă (-te-o-) Referitor la meteorologie sau la meteori. *adj., pl.* meteorologici,-ce.
meteorologie (-te-o-) Ramură a geofizicii care se ocupă cu studiul atmosferei şi al fenomenelor atmosferice. *s.f., art.* meteorologia, *g.-d. art.* meteorologiei.
meteoropat,-ă (-te-o-) (med.) Persoană care reacţionează patologic la modificările factorilor meteorologici. *s.m., pl.* meteoropaţi; *s.f., g.-d. art.* meteoropatei, *pl.* meteoropate.
meteoropatie (-te-o-) (med.) Denumire generică pentru afecţiunile cauzate sau influenţate de fenomenele meteorologice. *s.f., art.* meteoropatia, *g.-d. art.* meteoropatiei, *pl.* meteoropatii, *art.* meteoropatiile.
meteoropatologie (-te-o-) Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul stărilor patologice provocate sau influenţate de unii factori meteorologici. *s.f., art.* meteoropatologia, *g.-d. art.* meteoropatologiei.
meteorosensibil,-ă (-te-o-) Sensibil la anumite fenomene atmosferice; meteosensibil. *adj., pl.* meteorosensibili,-e.
meteorosensibilitate (-te-o-) Însuşirea de a fi meteorosensibil. *s.f., g.-d. art.* meteorosensibilităţii.
meteorutier,-ă (-te-o-, -ti-er) (în sintagma) *Buletin ~* = buletin meteorologic cu informaţii rutiere. *adj., pl.* meteorutieri,-e.
meteosensibil,-ă (-te-o-) Meteorosensibil. *adj., pl.* meteosensibili,-e.
meterez 1. Val de pământ întărit cu material lemnos şi prevăzut cu deschizături pentru tragere. 2. Deschizătură în partea superioară a zidurilor şi turnurilor de apărare ale unei cetăţi; crenel. 3. Întăritură la stâlpii unui pod. *s.n., pl.* metereze.
meterhanea (înv.) Muzică turcească în care predominau tobele. *s.f., art.* meterhanegua, *g.-d. art.* meterhanelei, *pl.* meterhanele, *art.* meterhanelele.
meticulos,-oasă Care dă atenţie exagerată amănuntelor. //(şi adv.) Făcut cu multă atenţie şi migală; scrupulos. *adj., pl.* meticuloşi,-oase.
meticulozitate Însuşirea de a fi meticulos. *s.f., g.-d. art.* meticulozităţii.
metil Radical organic monovalent, derivat din metan prin îndepărtarea unui atom de hidrogen. *s.m.*
metilare (chim.) Proces de fixare a unei grupări de metil pe o moleculă. *s.f., g.-d. art.* metilării, *pl.* metilări.
metilceluloză Eter metilic al celulozei, obţinut prin tratarea celulozei în mediu alcalin cu sulfat sau clorură de metil. *s.f., g.-d. art.* metilcelulozei, *pl.* metilceluloze.
metilcetonă Compus organic lichid cu miros caracteristic, utilizat ca solvent şi ca intermediar la fabricarea unor medicamente şi răşini sintetice. *s.f., g.-d. art.* metilcetonei.
metilen (în expr.) *Albastru de ~* = colorant albastru folosit în medicină şi în vopsitorie. *s.m.*
metilfenol (chim.) Crezol. *s.m., pl.* metilfenoli.
metilic,-ă (despre compuşi) Care derivă din metan. */Alcool ~* = lichid incolor toxic, inflamabil, obţinut prin

distilarea lemnelor şi folosit în industria chimică; metanol. *adj., pl.* metilici,-ce.
metilmorfină (farm.) Codeină. *s.f., g.-d. art.* metilmorfinei.
metiloranj Substanţă organică din clasa coloranţilor azotici, care are proprietatea de a fi galbenă într-o soluţie bazică, portocalie într-o soluţie neutră şi roşie într-o soluţie acidă. *s.n.*
metilvioiet (-vi-o-) Substanţă chimică folosită ca medicament antiseptic, antihelmintic şi drept colorant în industria textilă şi chimică. *s.n.*
metionină (-ti-o-) Aminoacid esenţial pentru procesele vitale, folosit ca medicament în tratamentul afecţiunilor hepatice. *s.f., g.-d. art.* metioninei.
metis,-ă 1. Persoană care provine din căsătoria a doi indivizi de rase diferite. 2. Animal sau plantă provenite din încrucişarea a doi indivizi de rase deosebite. *s.m., pl.* metişi; *s.f., g.-d. art.* metisei, *pl.* metise.
metisaj Încrucişare a două rase de animale sau de plante. *s.n., pl.* metisaje.
metoc Mănăstire mică, subordonată unei mănăstiri mai mari; clădire care serveşte ca loc de găzduire într-o mănăstire. [*var.* metoh, (reg.) mitoc *s.n.*] *s.n., pl.* metocuri.
metocar Călugăr care are în grija lui un metoc. *s.m., pl.* metocari.
metod v. **metodă.**
metodă 1. Mod de cunoaştere şi de transformare a realităţii. */Cu ~ =* metodic, sistematic. 2. Mijloc, procedeu de realizare a unui lucru; metodologie. 3. Manual care conţine principiile de învăţare a unei limbi, a unei arte etc. [*var.* (înv.) metod *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* metodei, *pl.* metode.
metodic,-ă Care se conformează unei metode; sistematic. *adj., pl.* metodici,-ce.
metodică Parte a didacticii generale care tratează despre principiile şi formele de predare proprii fiecărui obiect de studiu. *s.f., g.-d. art.* metodicii, *pl.* (cărţi) metodici.
metodism Doctrină protestantă, practicată mai ales în SUA, care preconizează practicarea metodică a religiei. *s.n.*
metodist[1],-ă Specialist în metodică. *s.m., pl.* metodişti; *s.f., g.-d. art.* metodistei, *pl.* metodiste.
metodist[2],-ă (Adept) al metodismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* metodişti,-ste.
metodolog,-ă Specialist în metodologie. *s.m., pl.* metodologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* metodologei, *pl.* metodologe.
metodologic,-ă Referitor la metodologie. *adj., pl.* metodologici,-ce.
metodologie 1. Parte a filosofiei care studiază metodele de cunoaştere. 2. Totalitatea metodelor proprii unei ştiinţe. 3. Metodă de cunoaştere cu maximum de generalitate. 4. Metodă (2). *s.f., art.* metodologia, *g.-d. art.* metodologiei, *pl.* (tipuri) metodologii, *art.* metodologiile.
metoh v. **metoc.**
metol Substanţă chimică de culoare albă, cristalizată, folosită ca developator fotografic. *s.m.*
metonimic,-ă Cu caracter de metonimie. *adj., pl.* metonimici,-ce.
metonimie Figură de stil care constă în înlocuirea întregului prin parte, a părţii prin întreg, a cauzei prin efect, a efectului prin cauză etc. *s.f., art.* metonimia, *g.-d. art.* metonimiei, *pl.* metonimii, *art.* metonimiile.
metonomasie Schimbarea unui nume propriu prin traducerea lui în altă limbă. *s.f., art.* metonomasia, *g.-d. art.* metonomasiei.
metopă Placă decorată cu basoreliefuri de pe friza unui templu doric. *s.f., g.-d. art.* metopei, *pl.* metope.
metopic,-ă (anat.) Frontal. *adj., pl.* metopici,-ce.
metraj Lungime a unui material (măsurată în metri); cantitate de material, în special de ţesătură, care se măsoară cu metrul. */(Film de) scurt ~ =* film a cărui peliculă are o lungime de maximum 1500 m. (*Film de*) *lung ~ =* film a cărui peliculă are o lungime mai mare de 1500 m. *s.n., pl.* metraje.
metresă (înv.) Amantă, întreţinută. *s.f., g.-d. art.* metresei, *pl.* metrese.
metreză (cin.) Instrument pentru măsurarea lungimii filmelor. *s.f., g.-d. art.* metrezei, *pl.* metreze.
metric,-ă 1. (despre sisteme de unităţi de măsură) Care are metrul drept unitate fundamentală pentru lungime. */Sistem ~ =* sistem internaţional de măsurare a lungimilor, a greutăţilor şi a capacităţilor, bazat pe unităţi fixe, care cresc şi descresc din zece în zece. 2. Care se referă la metru. *adj., pl.* metrici,-ce.
metrică[1] 1. Ramură a poeticii care studiază versurile şi unităţile prozodice. 2. Ramură a muzicii care se ocupă cu studiul metrului. *s.f., g.-d. art.* metricii.
metrică[2] (înv., reg.) Condică de stare civilă; certificat de naştere. *s.f., g.-d. art.* metricei, *pl.* metrice.
metrită Inflamarea acută a uterului. *s.f., g.-d. art.* metritei, *pl.* metrite.
metro v. **metrou.**
metroanexită Inflamaţie a uterului şi a anexelor lui (trompe şi ovare). *s.f., g.-d. art.* metroanexitei, *pl.* metroanexite.
metrolog,-ă Specialist în metrologie. *s.m., pl.* metrologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* metrologei, *pl.* metrologe.
metrologic,-ă Care aparţine metrologiei. *adj., pl.* metrologici,-ce.
metrologie Disciplină care se ocupă cu măsurările precise, cu unităţile şi procedeele de măsură etc. //Totalitatea activităţilor referitoare la măsuri, etaloane şi instrumente de măsură. *s.f., art.* metrologia, *g.-d. art.* metrologiei.
metronom Instrument care măsoară intervale egale de timp, prin bătăile regulate ale unui pendul. *s.n., pl.* metronoame.
metronomie Ramură a metrologiei care se ocupă cu studiul şi cu perfecţionarea etaloanelor de măsură. *s.f., art.* metronomia, *g.-d. art.* metronomiei.
metropatie (med.) Denumire generică pentru afecţiunile uterului. *s.f., art.* metropatia, *g.-d. art.* metropatiei, *pl.* metropatii, *art.* metropatiile.
metropolă 1. Denumire dată marilor aglomerări urbane, de obicei marilor capitale. 2. Stat considerat în raport cu coloniile sale. *s.f., g.-d. art.* metropolei, *pl.* metropole.
metropolitan[1] (înv.) Metrou. *s.n., pl.* metropolitane.
metropolitan[2],-ă Care aparţine unei metropole. *adj., pl.* metropolitani,-e.
metroragic,-ă (med.) Referitor la metroragie. *adj., pl.* metroragici,-ce.
metroragie Hemoragie uterină. *s.f., art.* metroragia, *g.-d. art.* metroragiei, *pl.* metroragii, *art.* metroragiile.
metrou Mijloc urban de transport în comun pe cale ferată subterană. [*var.* metro *s.n.*] *s.n., art.* metroul, *pl.* metrouri.
metroză (med.) Afecţiune uterină de origine hormonală sau nervoasă. *s.f., g.-d. art.* metrozei, *pl.* metroze.
metru 1. Unitate fundamentală de măsură pentru lungime. 2. Instrument (bandă metalică, riglă gradată etc.) egal cu metru. 3. Grup şi silabe constituind unitatea de măsură a unui vers. 4. (muz.) Ordinea succesiunii unităţilor de timp, determinată de accente tari sau slabe. *s.m., art.* metrul, *pl.* metri, *art.* metrii.
meu[1], mea (precedat de art. „al", „ai", „a", „ale") 1. (înlocuieşte numele obiectului posedat de vorbitor precum şi numele vorbitorului) *A ~ e casa.* 2. (la m. pl.)

Familia sau rudele vorbitorului; (la f. pl.) bunurile, preocupările acestuia etc. *Au venit ai mei. Ale mele sunt mai interesante. pr. pos., pl.* ai mei, ale mele, *g.-d.* alor mei, alor mele.

meu²/al meu, mea/a mea Care aparţine vorbitorului, arătând posesiunea, dependenţa sau înrudirea. *Casa ~. Nepotul ~. adj. pos., pl.* mei/ai mei; *g.-d.* mele/a mele, *pl.* mele/ale mele.

mexican,-ă 1. (Locuitor) din Mexic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mexicani,-e.

mexicancă (fam.) Locuitoare din Mexic. *s.f., g.-d. art.* mexicancei, *pl.* mexicance.

mezalianţă (-li-an-) Căsătorie cu o persoană de condiţie socială considerată inferioară. *s.f., g.-d. art.* mezalianţei, *pl.* mezalianţe.

mezanin Etaj mai scund situat între parter şi primul etaj. *s.n., pl.* mezanine.

mezat (pop.) Vânzare publică a bunurilor unui datornic; licitaţie. */A scoate la ~* = a scoate la licitaţie. *s.n., pl.* mezaturi.

mezdri *tr.* (reg.) 1. A ciopli cu cuţitoaia. 2. (despre capre, oi) A roade. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mezdresc, *imperf. 3 sg.* mezdrea; *conj. prez. 3* să mezdrească.

mezel (mai ales la pl.) Nume dat unor preparate alimentare din carne, de tipul salamului. *s.n., pl.* mezeluri.

mezelar (rar) Persoană care prepară sau vinde mezeluri. *s.m., pl.* mezelari.

mezelărie (rar) Fabrică sau magazin de mezeluri. *s.f., art.* mezelăria, *g.-d. art.* mezelăriei, *pl.* mezelării, *art.* mezelăriile.

mezelic v. **mizilic.**

mezencefal Segment al creierului corespunzând părţii superioare a trunchiului cerebral. *s.n., pl.* mezencefale.

mezenchim Ţesut conjunctiv embrionar, format din celule fusiforme sau stelate, din care se formează vasele sangvine şi limfatice, ţesutul conjunctiv etc. *s.n., pl.* mezenchime.

mezenter Foiţă a peritoneului, care înveleşte intestinul subţire şi îl leagă de peretele posterior al abdomenului. *s.n., pl.* mezentere.

mezenteric,-ă Care aparţine mezenterului. *adj., pl.* mezenterici,-ce.

mezenterită (med.) Inflamaţie a mezenterului. *s.f., g.-d. art.* mezenteritei, *pl.* mezenterite.

mezi (mat.) Numitorul primului raport şi numărătorul celui de al doilea raport al unei proporţii. *s.m. pl., art.* mezii.

mezin,-ă (Fratele) cel mai tânăr dintre mai mulţi fraţi. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mezini,-e.

mezoblast (anat.) Mezoderm. *s.n., pl.* mezoblaste.

mezoblastic,-ă (anat.) Al mezoblastului. *adj., pl.* mezoblastici,-ce.

mezocarp Partea cărnoasă a unui fruct. *s.n.*

mezocefal,-ă (med., despre oameni) Care are craniul de formă intermediară între brahicefal şi dolicocefal. *adj., pl.* mezocefali,-e.

mezoderm Foiţă mijlocie a embrionului, situată între ectoderm şi endoderm; mezoblast. *s.n., pl.* mezoderme.

mezodermic,-ă (biol.) De mezoderm. */Muguri ~* = dilataţii bilaterale simetrice ale peretelui endodermic al gastrulei, din care se dezvoltă mezodermul. *adj., pl.* mezodermici,-ce.

mezodermoză (med.) Denumire generică pentru virozele care au afinitate pentru ţesuturile şi organele provenite din mezoderm. *s.f., g.-d. art.* mezodermozei, *pl.* mezodermoze.

mezofil Ţesut cuprins între epiderma superioară şi cea inferioară a frunzei, format din celule care conţin clorofilă. 2. (la pl.) Microorganisme care se dezvoltă la temperaturi medii. *s.n., pl.* mezofile.

mezofită (Plantă) care se dezvoltă în regiuni cu umiditate moderată. *adj., s.f., pl.* mezofite.

mezogastric,-ă (anat.) Referitor la mezogastru. *adj., pl.* mezogastrici,-ce.

mezogastru Regiunea mijlocie a abdomenului. *s.n., art.* mezogastrul, *pl.* mezogastre.

mezolitic¹ Epoca mijlocie a pietrei, situată între paleolitic şi neolitic. *s.n.*

mezolitic²,-ă Care aparţine epocii situate între paleolitic şi neolitic. *adj., pl.* mezolitici,-ce.

mezologic,-ă (biol.) Referitor la mezologie. *adj., pl.* mezologici,-ce.

mezologie Ramură a biologiei care studiază influenţa mediilor asupra organismelor. *s.f., art.* mezologia, *g.-d. art.* mezologiei.

mezon Particulă elementară instabilă, având masa cuprinsă între cea a electronului şi cea a protonului; mezotron. *s.m., pl.* mezoni.

mezonephros (anat.) A doua fază în dezvoltarea rinichiului la embrion. *s.n.*

mezonic,-ă Referitor la mezoni. *adj., pl.* mezonici,-ce.

mezopauză Strat atmosferic de tranziţie între mezosfera şi termosfera atmosferei terestre, caracterizat prin valori termice minime. *s.f., g.-d. art.* mezopauzei.

mezorelief (-li-ef) (geol.) Formă de relief cu dimensiuni reduse, ca urmare a acţiunii de coroziune a agenţilor externi. *s.n., pl.* mezoreliefuri.

mezoscaf Navă specială asemănătoare cu batiscaful şi submarinul, folosită pentru cercetări subacvatice la adâncimi de câteva mii de metri. *s.n., pl.* mezoscafe.

mezosferă 1. Înveliş cuprins între 1.200 şi 2.900 km în adâncimea pământului. 2. Strat atmosferic cuprins între stratosferă şi ionosferă. *s.f., g.-d. art.* mezosferei.

mezoteliu (biol.) Strat de celule de origine mezodermică ce căptuşeşte cavităţile celomice ale vertebratelor. *s.n., art.* mezoteliul, *pl.* mezotelii.

mezotermal,-ă Referitor la stadiul depunerii mineralelor din soluţii fierbinţi. *adj., pl.* mezotermali,-e.

mezotorace (entom.) Segmentul al doilea al toracelui la insecte, de care sunt prinse aripile anterioare şi a doua pereche de picioare. *s.n., pl.* mezotorace.

mezotoracic,-ă (entom.) Referitor la mezotorace. *adj., pl.* mezotoracici,-ce.

mezotron (fiz.) Mezon. *s.m., pl.* mezotroni.

mezozaur Reptilă fosilă în formă de şarpe, lungă până la aproximativ 12 m, care a trăit în mările calde din cretacic. *s.m., pl.* mezozauri.

mezozoic¹ (-zo-ic) Epocă geologică situată între paleozoic şi neozoic, caracterizată prin apariţia primelor păsări, a primelor mamifere şi a primilor peşti osoşi. *s.n.*

mezozoic²,-ă (-zo-ic) Care aparţine mezozoicului. *adj., pl.* mezozoici,-ce.

mezozonă (geol.) Zonă mediană de transformare metamorfică a Pământului. *s.f., g.-d. art.* mezozonei.

mezza-voce (zz *pron.* ţ) (it., muz.) Cu intensitatea pe jumătate. *adv.*

mezzo-forte (zz *pron.* ţ) (it., muz.) Cu intensitate mijlocie, între piano şi forte. *adv.*

mezzo-piano (zz *pron.* ţ) (it., muz.) Cu intensitate redusă, mai tare decât piano. *adv.*

mezzosoprană (zz *pron.* ţ) (it., muz.) Voce de femeie situată ca registru între soprană şi contraltă. *s.f., g.-d. art.* mezzosopranei, *pl.* mezzosoprane.

mezzo-tinto (zz *pron.* ţ) (it.) Gen de gravură pe metal, care se obţine prin granularea plăcii cu un instrument special, astfel încât să rezulte gradaţii treptate de luminozitate şi nuanţe de negru intense şi catifelate. *s.n.*

mi A treia notă muzicală din gama do major; semn care reprezintă această notă. *s.m., pl.* mi.

mia Puiul de sex feminin al oii. *s.f., art.* miaua, *g.-d. art.* mielei, *pl.* miele, *art.* mielele.
mială Arşic de miel. *s.f., g.-d. art.* mielei, *pl.* miele.
miaigie (mi-al-) Nume dat durerilor musculare. *s.f., art.* mialgia, *g.-d. art.* mialgiei, *pl.* mialgii, *art.* mialgiile.
miambal (mi-am-) (înv.) Suc de lemn-dulce, turnat în formă de bastonaşe, întrebuinţat în trecut ca medicament contra tusei. *s.n.*
miar (fam.) Bancnotă de o mie de lei. *s.n., pl.* miare.
miarţă (pop.) Stârpitură. *s.f., g.-d. art.* miarţei/mierţei, *pl.* miarţe/mierţe.
miasmatic,-ă (mi-as-) Care produce miasme; pestilenţial. *adj., pl.* miasmatici,-ce.
miasmă (mi-as-) Emanaţie rău mirositoare; duhoare. *s.f., g.-d. art.* miasmei, *pl.* miasme.
miastenie (mi-as-) Boală a muşchilor scheletului, caracterizată prin oboseală anormală şi rapidă, la cele mai mici eforturi. *s.f., art.* miastenia, *g.-d. art.* miasteniei, *pl.* miastenii, *art.* miasteniile.
miatonie (mi-a-) (med.) Absenţă a tonusului muscular. *s.f., art.* miatonia, *g.-d. art.* miatoniei, *pl.* miatonii, *art.* miatoniile.
miau Cuvânt care imită sunetele emise de pisici. /(s., fam.) *A-i lua cuiva ~l* = a face pe cineva sa tacă; a omorî pe cineva. *interj.*
miaun (rar) Mieunat. *s.n., pl.* miaune.
miaut (rar) Mieunat. *s.n., pl.* miaute.
miază[1] (mi-a-) Nume dat bolilor provocate de larvele unor insecte care se localizează în diferite ţesuturi sau cavităţi. *s.f., g.-d. art.* miazei, *pl.* miaze.
miază[2] (mia-) (înv., pop.) Mijloc (al zilei sau al nopţii). /*Ziua (la) ~a mare* = în plină zi. *s.f.*
miazănoapte 1. Nord. //Lumea, popoarele din ţinuturile situate în nord. 2. (înv., pop.) Miezul nopţii. *s.f.*
miazăzi Sud. //Lumea, popoarele din ţinuturile situate în sud. *s.f.*
mic[1] (fam.) Cârnăcior din carne tocată condimentată, care se mănâncă fript la grătar; mititel. *s.m., pl.* mici.
mic[2]**,-ă** 1. Care este sub dimensiunile obişnuite; de proporţii reduse; strâmt; scurt; subţire. /*Literă ~* = minusculă. *Degetul ~* = cel mai subţire şi mai scurt dintre degete. *În ~* = pe scară redusă. *A avea* (pe cineva) *la degetul ~* = a dispune de cineva cum vrei; a fi cu mult superior altuia. //Care ocupă o suprafaţă redusă. //Cu capacitate redusă. //Strâmt. //Scund, mărunt. //(despre ape, gropi etc.) Puţin adânc. //Îngust. //Subţire. 2. Puţin numeros; redus. 3. (despre sunete, glas) Slab, puţin intens. 4. (despre noapte) Scurt. 5. De vârstă fragedă; tânăr. /*Cu ~ cu mare* = toată lumea. *Cei ~* = copiii. 6. Neimportant, neînsemnat. 7. (fig., despre oameni) Lipsit de caracter; meschin, josnic. /*~ la minte* = redus, mărginit. 8. Aflat pe o treaptă inferioară într-o ierarhie. *adj., pl.* mici.
micaceu,-ee (despre roci minerale) Cu mică. *adj., pl.* micacei,-ee.
micafoliu Material electroizolant obţinut din foi de mică lipite pe o bandă de hârtie. *s.n., art.* micafoliul, *pl.* micafolii, *art.* micafoliile.
micanită Material electroizolant obţinut din foiţe de mică lipite, în straturi, cu lianţi organici. *s.f., g.-d. art.* micanitei, *pl.* micanite.
micaşist Rocă alcătuită din straturi de mică şi de cuarţ. *s.n., pl.* micaşisturi.
mică[1] Grup de minerale cu luciu, care se desfac în foiţe. *s.f., g.-d. art.* micii.
mică[2] (pop., în expr.) *Pe ~ de ceas* = foarte repede, într-o clipă; foarte des, mereu. *loc. adv.*
mic-burghez,-ă (Persoană) care face parte din mica-burghezie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mic-burghezi,-e.
miceiă Grup de molecule care se formează în substanţele coloidale şi în soluţiile lor. *s.f., g.-d. art.* micelei, *pl.* micele.
micelian,-ă (-li-an) Al miceliului. *adj., pl.* micelieni,-e.
miceliu Reţea de filamente care alcătuiesc aparatul vegetativ al majorităţii ciupercilor. *s.n., art.* miceliul, *pl.* micelii, *art.* miceliile.
micenian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din oraşul grec Micene. *adj., s.m.* şi *f., pl.* micenieni,-e.
michiduţă (pop., fam.) Drac; drăcuşor. *s.m., g.-d.* lui michiduţă.
Michiduţă (pop., fam.) Dracul. *s.prop.m.*
mici *refl.* şi *tr.* (pop.) A (se) micşora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* micesc, *imperf. 3 sg.* micea; *conj. prez. 3* să micească.
miciman (înv.) Grad de subofiţer în marină. *s.m., pl.* micimani.
micime Faptul de a fi mic; (fig.) josnicie, meschinărie. *s.f., g.-d. art.* micimii, *pl.* (fapte) micimi.
miciurinian,-ă (-ni-an) Miciurinist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* miciurinieni,-e.
miciurinism Concepţie biologică a lui I. Miciurin, potrivit căreia există o unitate între organism şi condiţiile de mediu, iar transformarea speciilor este rezultatul acţiunii directe a condiţiilor de viaţă şi a selecţiei naturale. *s.n.*
miciurinist,-ă (Adept) al miciurinismului; miciurinian. *adj., s.m.* şi *f., pl.* miciurinişti,-ste.
micofloră Totalitatea speciilor de ciuperci care cresc pe un anumit teritoriu. *s.f., g.-d. art.* micoflorei.
micolog,-ă Specialist în micologie. *s.m., pl.* micologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* micologei, *pl.* micologe.
micologic,-ă Referitor la micologie. *adj., pl.* micologici,-ce.
micologie Ramură a botanicii, care se ocupă cu studiul ciupercilor. *s.f., art.* micologia, *g.-d. art.* micologiei.
micorizâ Simbioză a rădăcinii plantelor superioare cu miceliul unei ciuperci. *s.f., g.-d. art.* micorizei, *pl.* micorize.
micosterol Sterol care se găseşte în ciuperci şi în unele mucegaiuri. *s.m., pl.* micosteroli.
micotic,-ă (med.) Referitor la micoze. *adj., pl.* micotici,-ce.
micotoxicoză Intoxicaţie care apare la animale în urma consumului de furaje infectate cu unele ciuperci microscopice. *s.f., g.-d. art.* micotoxicozei, *pl.* micotoxicoze.
micoză Nume dat bolilor provocate de ciuperci. *s.f., g.-d. art.* micozei, *pl.* micoze.
micro[1]**-** Element de compunere care înseamnă „mic".
micro[2] (fam.) Microradiografie. *s.n., pl.* micro.
microalia (-cro-a-li-a) *tr.* A alia metale în cantităţi extrem de reduse. *vb. I, ind. prez. 3* microaliază.
microaliere (-cro-a-li-) Acţiunea de a microalia. *s.f., g.-d. art.* microalierii, *pl.* microalieri.
microamper (-cro-am-)Unitate de măsură pentru intensitatea curentului electric, egală cu o milionime de amper. *s.m., pl.* microamperi.
microampermetru (-cro-am-) Instrument pentru măsurarea curenţilor electrici foarte slabi. *s.n., art.* microampermetrul, *pl.* microampermetre.
microanaliză (-cro-a-) Analiză chimică în care se lucrează cu cantităţi foarte mici de substanţă, de ordinul miligramelor. *s.f., g.-d. art.* microanalizei, *pl.* microanalize.
microanchetă (-cro-an-) Anchetă cu chestionar scurt, redusă la un număr mic de subiecţi. *s.f., g.-d. art.* microanchetei, *pl.* microanchete.
microantologie (-cro-an-) Antologie de proporţii reduse. *s.f., art.* microantologia, *g.-d. art.* microantologiei, *pl.* microantologii, *art.* microantologiile.

microb Nume dat unor ființe microscopice, unicelulare, care trăiesc pretutindeni și sunt agenți ai bolilor infecțioase, ai fermenților etc. *s.m., pl.* microbi.
microbacterie (-ri-e) Bacterie de dimensiuni extrem de mici. *s.f., art.* microbacteria, *g.-d. art.* microbacteriei, *pl.* microbacterii, *art.* microbacteriile.
microbalanță Balanță de laborator foarte sensibilă, destinată cântăririi cantităților mici de substanță. *s.f., g.-d. art.* microbalanței, *pl.* microbalanțe.
microbar (fiz.) Barie. *s.m., pl.* microbari.
microbarograf (fiz.) Barograf foarte sensibil, care înregistrează variațiile foarte mici și rapide ale presiunii. *s.n., pl.* microbarografe.
microbian,-ă (-bi-an) Referitor la microbi, cauzat de microbi. *adj., pl.* microbieni,-e.
microbicid[1] Substanță care distruge microbii. *s.n., pl.* microbicide.
microbicid[2]**,-ă** Care distruge microbii. *adj., pl.* microbicizi,-de.
microbiolog,-ă (-bi-o-) Specialist în microbiologie; microbiologist. *s.m., pl.* microbiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* microbiologei, *pl.* microbiologe.
microbiologic,-ă (-bi-o-) Care aparține microbiologiei. *adj., pl.* microbiologici,-ce.
microbiologie (-bi-o-) Ramură a biologiei care se ocupă cu studiul microorganismelor. *s.f., art.* microbiologia, *g.-d. art.* microbiologiei.
microbiologist,-ă (-bi-o-) (rar) Microbiolog. *s.m., pl.* microbiologiști; (rar) *s.f., g.-d. art.* microbiologistei, *pl.* microbiologiste.
microbism 1. Infectare a organismului cu microbi, uneori aflați în stare latentă. 2. Pasiune exagerată pentru un sport, un gen de muzică etc. *s.n.*
microbist,-ă (fam.) Persoană pasionată de un sport, de un club sportiv, de un gen de muzică etc. *s.m., pl.* microbiști; *s.f., g.-d. art.* microbistei, *pl.* microbiste.
microbofobie Teamă patologică de microbi. *s.f., art.* microbofobia, *g.-d. art.* microbofobiei, *pl.* microbofobii, *art.* microbofobiile.
microbuz Autobuz pentru un număr mic de pasageri. *s.n., pl.* microbuze.
microcalculator Calculator de dimensiuni reduse; microcomputer, minicalculator. *s.n., pl.* microcalculatoare.
microcantină Cantină pentru un număr redus de oameni. *s.f., g.-d. art.* microcantinei, *pl.* microcantine.
microcarieră (-ri-e-) Carieră de mici proporții. *s.f., g.-d. art.* microcarierei, *pl.* microcariere.
microcefal,-ă (Persoană) care prezintă fenomenul de microcefalie. *adj., s.m.* și *f., pl.* microcefali,-e.
microcefalie Anomalie congenitală care constă în dezvoltarea insuficientă a craniului. *s.f., art.* microcefalia, *g.-d. art.* microcefaliei.
microcentrală Centrală electrică sau de termoficare de putere mică. *s.f., g.-d. art.* microcentralei, *pl.* microcentrale.
microchimic,-ă Referitor la microchimie. *adj., pl.* microchimici,-ce.
microchimie Ramură a chimiei care se ocupă cu studiul reacțiilor chimice dintre cantități foarte mici de substanță. *s.f., art.* microchimia, *g.-d. art.* microchimiei.
microchirurgical,-ă Referitor la microchirurgie. *adj., pl.* microchirurgicali,-e.
microchirurgie Chirurgie practicată cu mijloace speciale și cu ajutorul microscopului. *s.f., art.* microchirurgia, *g.-d. art.* microchirurgiei.
microcinematografie Filmare a unor fenomene observate la microscop. *s.f., art.* microcinematografia, *g.-d. art.* microcinematografiei.
microcip Cip de dimensiuni reduse. *s.n., pl.* microcipuri.
microcircuit Dispozitiv microelectronic cu o densitate mare de elemente de circuit echivalente care constituie o singură unitate. *s.n., pl.* microcircuite.
microcit (biol.) Globulă roșie de dimensiuni foarte mici. *s.n., pl.* microcite.
microcitoză (med.) Boală a sângelui manifestată prin prezența crescută de microcite. *s.f., g.-d. art.* microcitozei, *pl.* microcitoze.
microclimat Totalitatea condițiilor de climă (temperatură, vânt, umiditate) proprii unor spații mici; clima spațiului din imediata apropiere a solului; microclimă. *s.n., pl.* microclimate.
microclimatic,-ă Care aparține microclimatului. *adj., pl.* microclimatici,-ce.
microclimă Microclimat. *s.f., g.-d. art.* microclimei, *pl.* microclime.
microcliin Mineral de culoare roz, galbenă, roșiatică sau verde, care constituie un element de bază al unor roci eruptive sau metamorfice. *s.n., pl.* microcline.
micrococ Bacterie în formă de sferă, care se prezintă izolat sau în grup, de dimensiuni mai mici decât cocii. *s.m., pl.* micrococi.
microcomputer (-piu-) Microcalculator. *s.n., pl.* microcomputere.
microcosm v. **microcosmos**.
microcosmic,-ă Care aparține microcosmosului. *adj., pl.* microcosmici,-ce.
microcosmos 1. Reprezentare redusă a Universului. 2. Omul considerat ca o reprezentare redusă a Universului; lumea interioară a omului. [*var.* microcosm *s.n.*] *s.n., pl.* microcosmosuri.
microcoulomb (ou *pron.* u) Unitate de măsură pentru capacitatea electrică, egală cu o milionime de coulomb. *s.m., pl.* microcoulombi.
microcristalin,-ă (despre agregatele minerale și structura rocilor) Alcătuit din cristale microscopice. *adj., pl.* microcristalini,-e.
microcurent (med.) Curent de mică intensitate. *s.m., pl.* microcurenți.
microdactil,-ă (med.) Care prezintă microdactilie. *adj., pl.* microdactili,-e.
microdactilie (med.) Malformație a degetelor caracterizată prin dezvoltare insuficientă. *s.f., art.* microdactilia, *g.-d. art.* microdactiliei, *pl.* microdactilii, *art.* microdactiliile.
microdeltă 1. Deltă de mică întindere. 2. Machetă a unei delte. *s.f., g.-d. art.* microdeltei, *pl.* microdelte.
microdisecție (-ți-e) Disecție fină făcută la microscop. *s.f., art.* microdisecția, *g.-d. art.* microdisecției, *pl.* microdisecții, *art.* microdisecțiile.
microdoză (farm., med.) Doză de medicament cu concentrație foarte mică. *s.f., g.-d. art.* microdozei, *pl.* microdoze.
microdur Material sintetic înlocuitor pentru talpă și tocuri la încălțăminte. *s.n.*
microeconomic,-ă (-cro-e-) De microeconomie. *adj., pl.* microeconomici,-ce.
microeconomie (-cro-e-) Relațiile economice la nivelul fiecărei întreprinderi în parte. *s.f., art.* microeconomia, *g.-d. art.* microeconomiei.
microelectronic,-ă (-cro-e-) 1. Referitor la microelectronică. 2. (despre dispozitive electronice) Cu grad înalt de miniaturizare. *adj., pl.* microelectronici,-ce.
microelectronică (-cro-e-) Ramură a electronicii care studiază producerea și utilizarea circuitelor electronice cu grad înalt de miniaturizare. *s.f., g.-d. art.* microelectronicii.
microelectronografic,-ă (-cro-e-) De microelectronografie. *adj., pl.* microelectronografici,-ce.

microelectronografie (-cro-e-) Fotografie făcută la microscop, care permite studierea fenomenelor biologice celulare sub aspect electric. *s.f., art.* microelectronografia, *g.-d. art.* microelectronografiei, *pl.* microelectronografii.
microelement (-cro-e-) Element chimic care intră în alcătuirea hormonilor, a enzimelor etc. şi care se găseşte în cantităţi foarte mici în sol şi în organism. *s.n., pl.* microelemente.
microenciclopedie (-cro-en-) Enciclopedie cu volum restrâns de informaţii. *s.f., g.-d. art.* microenciclopediei, *pl.* microenciclopedii.
microeseu (-cro-e-) Eseu scurt. *s.n., pl.* microeseuri.
microfarad Unitate de măsură pentru capacitatea electrică, egală cu o milionime de farad. *s.m., pl.* microfarazi.
microfaună (-fa-u-) Totalitatea animalelor microscopice de pe glob, dintr-o regiune sau dintr-un spaţiu restrâns. *s.f., g.-d. art.* microfaunei.
microfil,-ă (bot., despre plante) Cu frunze foarte mici. *adj., pl.* microfili,-e.
microfilm Film fotografic pe care sunt copiate, la o scară foarte mică, documente sau cărţi. *s.n., pl.* microfilme.
microfilma *tr.* A reproduce documente sub formă de filme. *vb. I, ind. prez. 3* microfilmează.
microfilmare Acţiunea de a microfilma. *s.f., g.-d. art.* microfilmării, *pl.* microfilmări.
microfilmotecă Colecţie de microfilme. *s.f., g.-d. art.* microfilmotecii, *pl.* microfilmoteci.
microfiţă Plantă de dimensiuni mici şi cu înmulţire rapidă. *s.f., g.-d. art.* microfiţei, *pl.* microfiţe.
microfizică Ramură a fizicii care studiază particulele elementare; fizică atomică. *s.f., g.-d. art.* microfizicii.
microfloră Floră microscopică. *s.f., g.-d. art.* microflorei.
microfloristic,-ă Referitor la microfloră. *adj., pl.* microfloristici,-ce.
microfoileton (-fo-i-) Foileton de dimensiuni reduse; minifoileton. *s.n., pl.* microfoiletoane.
microfon Dispozitiv care transformă vibraţiile sonore în oscilaţii electrice, folosit în radioteleviziune şi în telecomunicaţii. *s.n., pl.* microfoane.
microfonic,-ă De microfon sau de microfonie. *adj., pl.* microfonici,-ce.
microfonie 1. Reacţie acustică neplăcută, care se produce între microfonul şi difuzorul unui sistem electroacustic, atunci când volumul amplificării depăşeşte o anumită limită. 2. Perturbaţii într-un sistem electroacustic datorită vibraţiei mecanice a componentelor acestuia. 3. Slăbire a vocii. *s.f., art.* microfonia, *g.-d. art.* microfoniei.
microfonist,-ă Tehnician specializat în amplasarea microfoanelor. *s.m., pl.* microfonişti; *s.f., g.-d. art.* microfonistei, *pl.* microfoniste.
microfosilă Fosilă microscopică. *s.f., g.-d. art.* microfosilei, *pl.* microfosile.
microfotocopie (-pi-e) Copie fotografică de dimensiuni foarte mici, obţinută prin microfotografie. *s.f., art.* microfotocopia, *g.-d. art.* microfotocopiei, *pl.* microfotocopii, *art.* microfotocopiile.
microfotografic,-ă Care se foloseşte în microfotografie. *adj., pl.* microfotografici,-ce.
microfotografie 1. Fotografie reprezentând imaginea mărită a unor fiinţe sau obiecte microscopice, obţinută cu ajutorul unui aparat fotografic adaptat la un microscop. 2. Fotografie de dimensiuni foarte mici. 3. Tehnica obţinerii microfotografiilor (1). *s.f., art.* microfotografia, *g.-d. art.* microfotografiei, *pl.* microfotografii, *art.* microfotografiile.
microfotometru Aparat folosit pentru determinarea, pe zone foarte mici, a opacităţii plăcilor fotografice. *s.n., art.* microfotometrul, *pl.* microfotometre.
microfotoradiografie (-di-o-) Tehnică radiologică prin care se pot realiza radiografii pulmonare de dimensiuni reduse. *s.f., art.* microfotoradiografia, *g.-d. art.* microfotoradiografiei, *pl.* microfotoradiografii, *art.* microfotoradiografiile.
microfulger (met.) Fulger scurt, de mică intensitate. *s.n., pl.* microfulgere.
microgamet (biol.) Gamet mascul. *s.m., pl.* microgameţi.
microgenerator (tehn.) Generator de mică putere. *s.n., pl.* microgeneratoare.
microglosar 1. Glosar cu număr mic de cuvinte şi cu explicaţii sumare. 2. Glosar care înregistrează vocabularul specific al unei meserii, al unei activităţi etc. *s.n., pl.* microglosare.
microgrefie 1. Studiul microscopic al unui obiect. 2. Studierea la microscop a structurii metalelor şi aliajelor metalice. 3. Scriere măruntă până la ilizibilitate. *s.f., art.* microgrefia, *g.-d. art.* microgrefiei.
microgram Unitate de măsură a masei egală cu o milionime de gram. *s.n., pl.* microgame.
microgrup (în sociologie) Grup mic. *s.n., pl.* microgrupuri.
microhală Hală (experimentală) de proporţii mici. *s.f., g.-d. art.* microhalei, *pl.* microhale.
microhenry (fiz.) A milioana parte dintr-un henry. *s.m., pl.* microhenry.
microhidrocentrală Hidrocentrală de putere mică. *s.f., g.-d. art.* microhidrocentralei, *pl.* microhidrocentrale.
microimprimare (-cro-im-) Înregistrare a undelor acustice pe plăci microsion. *s.f., g.-d. art.* microimprimării, *pl.* microimprimări.
microinterval (-cro-in-) (muz.) Interval mai mic decât un semiton. *s.n., pl.* microintervale.
microinterviu (-cro-in-) Interviu scurt şi concis. *s.n., pl.* microinterviuri.
microlit 1. Cristal microscopic care se găseşte în unele roci vulcanice. 2. (la pl.) Unelte şi arme mici din piatră, folosite în Comuna primitivă. *s.n., pl.* microlite.
microlitic,-ă Referitor la microlit. *adj., pl.* microlitici,-ce.
micrologie 1. Tratat despre corpurile microscopice. 2. Parte a anatomiei care studiază celulele. *s.f., art.* micrologia, *g.-d. art.* micrologiei.
micromanometru (fiz.) Manometru special pentru variaţiile foarte mici de presiune. *s.n., art.* micromanometrul, *pl.* micromanometre.
micrometeorit (-te-o-) Meteorit de dimensiuni foarte mici. *s.m., pl.* micrometeoriţi.
micrometric,-ă 1. Referitor la micrometru sau la micrometrie. 2. (despre şuruburi) Al cărui filet este foarte fin şi precis prelucrat. *adj., pl.* micrometrici,-ce.
micrometrie Disciplină care se ocupă cu măsurarea dimensiunilor foarte mici. *s.f., art.* micrometria, *g.-d. art.* micrometriei.
micrometru[1] (rar) Micron. *s.m., art.* micrometrul, *pl.* micrometri, *art.* micrometrii.
micrometru[2] Instrument care serveşte la măsurarea dimensiunilor mici şi foarte mici. *s.n., art.* micrometrul, *pl.* micrometre.
micromicetă Ciupercă mică, parazită sau saprofită, care nu poate fi văzută decât cu ajutorul aparatelor de mărit. *s.f., g.-d. art.* micromicetei, *pl.* micromicete.
micromilimetru Micron. *s.m., art.* micromilimetrul, *pl.* micromilimetri, *art.* micromilimetrii.
microminiaturiza *tr.* A miniaturiza în limite microscopice. *vb. I, ind. prez. 3* microminiaturizează.

microminiaturizare Acțiunea de a microminiaturiza. *s.f., g.-d. art.* microminiaturizării, *pl.* microminiaturizări.
micromodul (electron.) Circuit realizat prin asamblarea ordonată și de mare densitate a unor componente electronice distincte care pot fi testate înainte de asamblare. *s.n., pl.* micromodule.
micromolecular,-ă (fiz., despre substanțe) Cu micromolecule. *adj., pl.* micromoleculari,-e.
micromoleculă (fiz.) Moleculă cu un număr mic de atomi. *s.f., g.-d. art.* micromoleculei, *pl.* micromolecule.
micromonografie Monografie de dimensiuni reduse. *s.f., art.* micromonografia, *g.-d. art.* micromonografiei, *pl.* micromonografii, *art.* micromonografiile.
micromotor Motor electric de putere mică. *s.n., pl.* micromotoare.
micron Unitate de măsură pentru lungime egală cu a mia parte dintr-un milimetru; micrometru[1], micro-milimetru. *s.m., pl.* microni.
micronezian,-ă (-zi-an) (Persoană) din Micronezia. *adj., s.m.* și *f., pl.* micronezieni,-e.
micronucleu Nucleul mic al celulei care alcătuiește corpul unui infuzor. *s.n., art.* micronucleul, *pl.* micronuclee.
microobiect (-cro-o-) Obiect sau sistem de dimensiuni foarte mici. *s.n., pl.* microobiecte.
microohm (-cro-om) Unitate electrică de rezistență egală cu a milioana parte dintr-un ohm. *s.m., pl.* microohmi.
microordinator (-cro-o-) Microcalculator. *s.n., pl.* microordinatoare.
microorganism (-cro-o-) Denumire pentru organismele microscopice. *s.n., pl.* microorganisme.
micropaleontologie Ramură a paleontologiei care studiază microfosilele. *s.f., art.* micropaleontologia, *g.-d. art.* micropaleontologiei.
microparticulă Particulă materială foarte mică. *s.f., g.-d. art.* microparticulei, *pl.* microparticule.
micropil Canal microscopic situat în partea apicală a ovulului plantelor superioare, prin care tubul polinic pătrunde la oosferă. *s.n., pl.* micropile.
microporos[1] Cauciuc sintetic poros din care se confecționează talpa unor obiecte de încălțăminte. *s.n.*
microporos[2],-oasă (despre cauciucul sintetic) Care are o structură asemănătoare cu a buretelui artificial. *adj., pl.* microporoși,-oase.
microprocesor Circuit integrat de mare complexitate, specializat pentru operații de calcul. *s.n., pl.* microprocesoare.
microproducție (-ți-e) Producție de serie mică. *s.f., art.* microproducția, *g.-d. art.* microproducției, *pl.* microproducții, *art.* microproducțiile.
microprotal Protal bărbătesc. *s.n., pl.* microprotale.
micropsie Tulburare a vederii datorită căreia obiectele sunt percepute mai mici decât sunt în realitate. *s.f., art.* micropsia, *g.-d. art.* micropsiei, *pl.* micropsii, *art.* micropsiile.
microradiografie (-di-o-) Radiografie efectuată pe un film de dimensiuni reduse, care poate fi mărită ulterior până la dimensiunile necesare. *s.f., art.* microradiografia, *g.-d. art.* microradiografiei, *pl.* microradiografii, *art.* microradiografiile.
microradioscopie (-di-o-) Radioscopie de dimensiuni reduse. *s.f., art.* microradioscopia, *g.-d. art.* microradioscopiei, *pl.* microradioscopii, *art.* microradioscopiile.
microraion (-ra-ion) Parte din teritoriul unui oraș, având între 5.000 și 15.000 de locuitori, cuprinzând locuințe, școli, magazine etc. *s.n., pl.* microraioane.
microreacție (re-ac-ți-e) Reacție chimică între cantități foarte mici de substanță. *s.f., art.* microreacția, *g.-d. art.* microreacției, *pl.* microreacții, *art.* microreacțiile.
microreceptor Ansamblu format din microfonul și receptorul telefonic cu legăturile aferente. *s.n., pl.* microreceptoare.
microrecital Recital cu program scurt; minirecital. *s.n., pl.* microrecitaluri.
microrelief (-li-ef) (geol.) Formă de relief de mică altitudine. *s.n., pl.* microreliefuri.
microril Ril îngust și de turație joasă. *s.n., pl.* microrile.
microrilă (rar) Bandă de magnetofon. *s.f., g.-d. art.* microrilei, *pl.* microrile.
microscop Instrument optic bazat pe un sistem de lentile, care mărește foarte mult obiectele mici. *s.n., pl.* microscoape.
microscopic,-ă 1. Care nu se poate vedea decât la microscop. 2. (fig.) Foarte mic, minuscul. *adj., pl.* microscopici,-ce.
microscopie Examinare făcută cu microscopul. *s.f., art.* microscopia, *g.-d. art.* microscopiei, *pl.* microscopii, *art.* microscopiile.
microsecundă (fiz.) Unitate de timp egală cu a milioana parte dintr-o secundă. *s.f., g.-d. art.* microsecundei, *pl.* microsecunde.
microseism Cutremur de intensitate mică. *s.n., pl.* microseisme.
microsion (-si-on) Disc muzical de calitate superioară care permite înregistrări de lungă durată. *s.n., pl.* microsioane.
microsistem (în sintagma) ~ *social* = sistem de integrare socială a unui individ sau a unui grup mic. *s.n., pl.* microsisteme.
microsociolog (-ci-o-) (rar) Reprezentant, adept al microsociologiei. *s.m., pl.* microsociologi.
microsociologic,-ă (-ci-o-) Care aparține microsociologiei. *adj., pl.* microsociologici,-ce.
microsociologie (-ci-o-) Studiul formelor de sociabilitate în cadrul grupurilor sociale mici (elevii dintr-o clasă, muncitorii dintr-o echipă etc.). *s.f., art.* microsociologia, *g.-d. art.* microsociologiei.
microsomie Nanism. *s.f., art.* microsomia, *g.-d. art.* microsomiei.
microspor (bot.) Spor la unele criptogame, care dă naștere unui protal mascul. *s.m., pl.* microspori.
microsporange Sporange în care se dezvoltă microsporii. *s.n., pl.* microsporange.
microsporie (med.) Micoză. *s.f., art.* microsporia, *g.-d. art.* microsporiei, *pl.* microsporii, *art.* microsporiile.
microsporocit (bot.) Celula-mamă a polenului, care are în nucleu două rânduri de cromozomi, aduși de gametul femel și de cel mascul. *s.n., pl.* microsporocite.
microsporofilă Frunză pe care se dezvoltă microsporangele. *s.f., g.-d. art.* microsporofilei, *pl.* microsporofile.
microsporogeneză (bot.) Proces de formare a microsporilor la plante cu flori. *s.f., g.-d. art.* microsporogenezei, *pl.* microsporogeneze.
microstagiune (-gi-u-) Stagiune teatrală de scurtă durată, de obicei în cadrul unei deplasări. *s.f., g.-d.* microstagiunii, *pl.* microstagiuni.
microstructură Structură a materialelor, observată cu ajutorul microscopului. /~ *socială* = totalitatea relațiilor personale și interpersonale și a relațiilor de integrare care definesc existența socială a unui individ. *s.f., g.-d. art.* microstructurii, *pl.* microstructuri.
microtelefon Receptor telefonic cu dispozitiv de format numărul atașat la el. *s.n., pl.* microtelefoane.
microtidă (la pl.) Familie de rozătoare din care face parte șoarecele de câmp; (la sg.) animal din această familie. *s.f., g.-d. art.* microtidei, *pl.* microtide.
microtom Instrument cu ajutorul căruia se pot tăia felii foarte subțiri, de câțiva microni, dintr-un corp, pentru a putea fi cercetate la microscop. *s.n., pl.* microtoame.

microtransmiţător Transmiţător de dimensiuni reduse. *s.n., pl.* microtransmiţătoare.
microtraumatism (med.) Traumatism de mică intensitate, care prin repetare frecventă poate deveni cauza unei boli profesionale. *s.n., pl.* microtraumtisme.
microtron (fiz.) Ciclotron de tip special folosit pentru accelerarea electronilor. *s.n., pl.* microtroane.
microturbină Turbină de dimensiuni reduse folosită în microhidrocentrale. *s.f., g.-d. art.* microturbinei, *pl.* microturbine.
microundă Undă hertziană a cărei lungime de undă este cuprinsă între 1 cm şi 1 m. *s.f., g.-d. art.* microundei, *pl.* microunde.
microunivers Microcosmos. *s.n., pl.* microuniversuri.
microuzină Uzină(-şcoală) de proporţii reduse. *s.f., g.-d. art.* microuzinei, *pl.* microuzine.
microvolt Unitate de forţă electromotoare sau de diferenţă de potenţial, egală cu a milioana parte dintr-un volt. *s.m., pl.* microvolţi.
microvoltmetru Instrument de măsură a tensiunilor joase de ordinul milionimilor de volt. *s.n., art.* microvoltmetrul, *pl.* microvoltmetre.
microwatt (fiz.) A milioana parte dintr-un watt. *s.m., art.* microwattul, *pl.* microwaţi.
microzoar (-zo-ar) (la pl.) Încrengătură de animale de apă foarte mici care se pot vedea numai la microscop; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* microzoare.
microzonă 1. Regiune din masa solului arabil în care sunt grupate particule cu funcţiuni biochimice identice. 2. (în sociologie) Zonă de mică întindere. *s.f., g.-d. art.* microzonei, *pl.* microzone.
micsandră Plantă din familia cruciferelor, cu flori albe, roşii, albastre sau violete, plăcut mirositoare. *s.f., g.-d. art.* micsandrei, *pl.* micsandre.
micsandră-de-munte Plantă erbacee cu flori mari, galbene, plăcut mirositoare. *s.f., g.-d. art.* micsandrei-de-munte, *pl.* micsandre-de-munte.
micsandră-sălbatică Micsandră-de-munte. *s.f., g.-d. art.* micsandrei-sălbatice, *pl.* micsandre-sălbatice.
micşor,-oară (rar) Micuţ. [*var.* micuşor,-oară *adj.*] *adj., pl.* micşori,-oare.
micşora 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face mai mic (ca dimensiune, volum, intensitate etc.) 2. *tr.* A reduce, a scădea preţul, valoarea etc. [*var.* (înv., pop.) micşura *vb.*] *vb. I, ind. prez.* 3 micşorează.
micşorare Acţiunea de a (se) micşora. *s.f., g.-d. art.* micşorării, *pl.* micşorări.
micşorel,-ică (pop.) Diminutiv al lui micşor. *adj., pl.* micşorei,-ele.
micşorime (rar) Micime. *s.f., g.-d. art.* micşorimii.
micşunea/micşunică Plantă din familia cruciferelor, cu flori parfumate, galben-aurii. */Când va face plopul mere şi răchita ~ele* = niciodată. //(pop.) Micsandră. *s.f., art.* micşuneaua/micşunica, *g.-d. art.* micşunelei, *pl.* micşunele, *art.* micşunelele.
micşura v. **micşora.**
micturiţie (-ţi-e) Nevoie permanentă de a urina. *s.f., art.* micturiţia, *g.-d. art.* micturiţiei.
micţiune (-ţi-u-) Urinare. *s.f., g.-d. art.* micţiunii, *pl.* micţiuni.
micuşor,-oară v. **micşor.**
micuţ,-ă Diminutiv al lui mic. *adj., pl.* micuţi,-e.
micuţel,-ea (pop.) Diminutiv al lui micuţ. *adj., pl.* micuţei,-ele.
midi (despre lungimea fustei) Care ajunge până la jumătatea gambei. *adj. invar.*
midie (-di-e) Animal marin comestibil, cu corpul închis între două valve aproape triunghiulare. *s.f., art.* midia, *g.-d. art.* midiei, *pl.* midii, *art.* midiile.
midinetă Tânără lucrătoare sau vânzătoare în magazinele sau în casele de modă pariziene. *s.f., g.-d. art.* midinetei, *pl.* midinete.
midriatic,-ă (-dri-a-) Care provoacă midriaza. *adj., pl.* midriatici,-ce.
midriază (-dri-a-) Dilatare a pupilei, care poate surveni fiziologic sau patologic. *s.f., g.-d. art.* midriazei, *pl.* midriaze.
mie[1] Număr care în numărătoare are locul între 999 şi 1001. //(cu val. adj.) *O ~ de ani.* (la pl., adesea prin exagerare) *Mii de glasuri.* //(s.) *Unde merge ~a, meargă şi suta. /Cu ~iile* (sau *cu ~a*) = în număr foarte mare. *Mii şi sute* sau *mii şi mii* = extrem de mulţi. *A avea o ~ şi o sută pe cap* = a avea forte multă treabă sau griji. *num. card.*
mie[2] Număr abstract egal cu o mie[1]. //Bancnotă a cărei valoare este de o mie[1] de lei. *s.f., art.* mia, *g.-d. art.* miei, *pl.* mii, *art.* miile.
mied Hidromel. *s.n., pl.* mieduri.
miel Puiul (mascul al) oii. */Zăpada ~ilor* = zăpadă care cade uneori primăvara târziu. //Blana prelucrată a puiului oii; carnea acestui animal. *s.m., pl.* miei, *art.* mieii.
mielărea Arbust ornamental, înalt până la 1 m, cu flori mici, violete, plăcut mirositoare. *s.f., art.* mielăreaua, *g.-d. art.* mielărelei, *pl.* mielărele, *art.* mielărelele.
mielea, mia Referitor la 1000. *Al ~. Al o ~a. A ~a. A o ~a. num. ord.*
mielencefal (mi-e-) (anat.) Bulb rahidian. *s.n., pl.* mielencefale.
mielină (mi-e-) Teacă ce învelește fibra nervoasă, constituită din colesterol, fosfolipide, acizi graşi etc. *s.f., g.-d. art.* mielinei, *pl.* mieline.
mielinic (mi-e-) (în sintagma) *Nerv ~* = nerv învelit într-o teacă de mielină. *adj., pl.* mielinici.
mielinizare (mi-e-) (biol.) Proces de formare şi acoperire a fibrelor nervoase cu mielină. *s.f., g.-d. art.* mielinizării, *pl.* mielinizări.
mielită (mi-e-) Inflamaţie a măduvei osoase sau a măduvei spinării. *s.f., g.-d. art.* mielitei, *pl.* mielite.
mieloblast (mi-e-) (biol.) Celulă tânără din măduva osoasă, care produce leucocitele polinucleate din sânge. *s.n.*
mielocit (mi-e-) Celulă precursoare a leucocitelor, care se găseşte normal în măduva osoasă roşie şi care apare în sânge în cazuri de leucemie. *s.n., pl.* mielocite.
mielografie (mi-e-) (med.) Investigaţie radiologică a canalului medular şi a formaţiilor celulare din măduva formatoare de sânge. *s.f., art.* mielografia, *g.-d. art.* mielografiei, *pl.* mielografii, *art.* mielografiile.
mielogramă (mi-e-) Determinare a elementelor celulare din măduvă, utilizată pentru stabilirea diagnosticului în unele boli sangvine. *s.f., g.-d. art.* mielogramei, *pl.* mielograme.
mielom (mi-e-) Tumoare a măduvei osoase. *s.n., pl.* mieloame/mielomuri.
mielopatie (mi-e-) Denumire generică pentru bolile măduvei spinării. *s.f., art.* mielopatia, *g.-d. art.* mielopatiei, *pl.* mielopatii, *art.* mielopatiile.
mielozâ (mi-e-) (med.) Leucemie. *s.f., g.-d. art.* mielozei, *pl.* mielozе.
mieluş,-ă (rar) Mieluşel. *s.m., pl.* mieluşi; *s.f., art.* mieluşa, *g.-d. art.* mieluşei, *pl.* mieluşe.
mieluşei (pop.) Ninsoare în formă de mici particule sferice. *s.m. pl., art.* mieluşeii.
mieluşel,-ea/-ică Diminutiv al lui miel; mieluş, mieluşor, mieluţ. *s.m., pl.* mieluşei, *art.* mieluşeii; *s.f., art.* mieluşeaua/mieluşica, *g.-d. art.* mieluşelei, *pl.* mieluşele, *art.* mieluşelele.
mieluşor (rar) Mieluşel. *s.m., pl.* mieluşori.

mieluț,-ă Mieluşel. *s.m., pl.* mieluți; *s.f., g.-d. art.* mieluței, *pl.* mieluțe.
miercurea În fiecare miercuri; în miercurea imediat precedentă sau următoare. *adv.*
miercuri A treia zi a săptămânii. *s.f., art.* miercurea, *pl.* miercuri, *art.* miercurile.
miere Substanță semilichidă, dulce şi aromată, produsă de albine din nectarul florilor. */Luna de ~* = prima lună din viața conjugală. *De ~* = generos, bun. //Nectarul florilor. *s.f., g.-d. art.* mierii.
mierea-ursului Nume dat unor specii de plante erbacee, cu frunze păroase şi flori albastru-violete sau roşii. *s.f. art., g.-d. art.* mierii-ursului.
mierîu[1],-ie (rar) Albastru (deschis). *adj., pl.* mierii.
mierîu[2],-ie De culoarea mierii. *adj., pl.* mierii.
mierlă Pasăre cântătoare de pădure, cu cioc galben şi cu pene negre. */~ sură* (sau *gulerată*) = pasăre migratoare cu pene de culoare brună, cu un guler de pene albe în jurul gâtului. *s.f., g.-d. art.* mierlei, *pl.* mierle.
mierlăi v. **miorlăi.**
mierlăitor,-oare v. **miorlăitor.**
mierli *intr.* (arg.) A muri. *ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* o mierlesc, *imperf. 3 sg.* o mierlea, *perf. c. 3 sg.* a mierlit-o; *conj. prez. 3* să o mierlească; *ger.* mierlind-o.
mierlică (rar) Mierliță. *s.f., g.-d. art.* mierlicii, *pl.* mierlici.
mierliță Diminutiv al lui mierlă; mierlică, mierluşcă, mierluță[1]. *s.f., g.-d. art.* mierlitei, *pl.* mierlite.
mierloi Bărbătuşul mierlei. *s.m., pl.* mierloi, *art.* mierloii.
mierluşcă (reg.) Mierliță. *s.f., g.-d. art.* mierlustei, *pl.* mierluste.
mierluță[1] (pop.) Mierliță. *s.f., g.-d. art.* mierlutei, *pl.* mierlute.
mierluță[2] Plantă erbacee cu flori albe în formă de steluțe şi cu tulpina ramificată. *s.f., g.-d. art.* mierlutei, *pl.* mierlute.
mieros,-oasă 1. (despre vorbe, privire) Dulce, plăcut. //(fig.) Care arată o amabilitate exagerată; fals, ipocrit. 2. (rar, despre albine) Care produce multă miere. *adj., pl.* merosi,-oase.
mierță (reg.) Unitate de măsură pentru cereale, folosită în trecut în Moldova şi în Transilvania. *s.f., g.-d. art.* mierței, *pl.* mierțe.
mieuna (mie-u-) *intr.* (despre pisici) A scoate strigătul caracteristic speciei. [*var.* mioni *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* miaună; *conj. prez. 3* să miaune.
mieunat (mie-u-) Faptul de a mieuna; strigătul caracteristic al pisicii; miaun, miaut. *s.n., pl.* mieunaturi.
miez[1] 1. Partea interioară, mai moale, a unui fruct, a pâinii etc. 2. Partea centrală a unui lucru; (spec.) partea comestibilă a unei nuci. */A hrăni* (sau *a creşte pe cineva*) *cu ~ de nucă* = a ține pe cineva în huzur. 3. (fig.) Partea esențială a unei probleme; semnificație. */Cu ~* = cu tâlc, substanțial. *s.m., pl.* miezi/mieji.
miez[2] (tehn.) Parte a unei forme de turnătorie cu ajutorul căreia se obțin goluri în piesele turnate. *s.n., pl.* miezuri.
miez[3] (în expr.) *~ul nopții* sau *~ de noapte* = ora 12 noaptea; perioadă din jurul orei 24; toiul nopții. *~ul zilei* = ora 12 ziua; perioadă din jurul orei 12 ziua; toiul zilei, amiază. *~ul verii* (sau *iernii*) = perioada de mijloc a verii (sau a iernii). *s.n.*
miezos,-oasă Cu mult miez. //(fig.) Plin de conținut; valoros, important. *adj., pl.* miezoşi,-oase.
miezuină (-zu-i-) (pop.) 1. Răzor între ogoare. 2. Gard care desparte două case. *s.f., g.-d. art.* miezuinii, *pl.* miezuini.
miezuitor,-oare (-zu-i-) Muncitor într-o turnătorie care pregătește miezul tiparelor în care se toarnă metalul topit. *s.m., pl.* miezuitori; *s.f., g.-d. art.* miezuitoarei, *pl.* miezuitoare.
migală Minuțiozitate şi scrupulozitate în efectuarea unei munci; migăleală. *s.f., g.-d. art.* migalei.
migăi v. **migăli.**
migăleală Migală. *s.f., g.-d. art.* migălelii, *pl.* migăleli.
migăli *tr.* şi *intr.* A lucra cu răbdare şi minuțiozitate. //A lucra fără spor. [*var.* migăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* migălesc, *imperf. 3 sg.* migălea; *conj. prez. 3* să migălească.
migălire Acțiunea de a migăli. *s.f., g.-d. art.* migălirii, *pl.* migăliri.
migălitură Lucru executat cu migală. *s.f., g.-d. art.* migălitурii, *pl.* migălituri.
migălos,-oasă 1. Care lucrează cu migală. 2. Care cere migală. *adj., pl.* migăloşi,-oase.
migdal Arbore mediteraneean din familia rozaceelor, cu flori albe sau trandafirii şi cu fructe comestibile. *s.m., pl.* migdali.
migdalat,-ă (despre ochi) De forma migdalei; alungit. *adj., pl.* migdalați,-te.
migdală Fructul migdalului, de formă alungită, cu sâmburele comestibil. *s.f., g.-d. art.* migdalei, *pl.* migdale.
migmatit Rocă metamorfică formată prin pătrunderea magmei granitice între roci sedimentare. [*var.* migmatită *s.f.*] *s.n., pl.* migmatite.
migmatită v. **migmatit.**
migmă (înv.) Amestec de liant, agregat mărunt şi apă, în care se pune cărămidă pisată şi care este folosit în zidărie. *s.f., g.-d. art.* migmei, *pl.* migme.
mignonă (gno *pron.* nio) (fr., poligr.) Colonel[2]. *s.f., pl.* mignone.
migra *intr.* 1. (despre populații) A se deplasa în masă de pe un teritoriu pe altul. 2. (despre unele animale, mai ales despre păsări şi peşti) A se muta în masă dintr-o regiune în alta în anumite perioade ale anului, pentru reproducere, în căutarea hranei etc. 3. (fiz., despre particule) A se deplasa într-o anumită direcție sub acțiunea a diferiți factori. *vb. I, ind. prez. 3* migrează.
migrare Acțiunea de a migra. *s.f., g.-d. art.* migrării, *pl.* migrări.
migrator,-oare Care migrează; migratoriu. *adj., pl.* migratori,-oare.
migratoriu,-ie (rar) Migrator. *adj., pl.* migratorii.
migrație (-ți-e) Faptul de a migra; deplasare în masă de pe un teritoriu pe altul. *s.f., art.* migrația, *g.-d. art.* migrației, *pl.* migrații, *art.* migrațiile.
migrațiune (-ți-u-) (înv.) Migrație. *s.f., g.-d. art.* migrațiunii, *pl.* migrațiuni.
migrenă Durere intensă de cap, de obicei pe o singură parte. *s.f., g.-d. art.* migrenei, *pl.* migrene.
mihalț Peşte răpitor de apă dulce, în formă de fus, acoperit cu solzi de culoare brună-verzuie. *s.m., pl.* mihalți.
mihoho Cuvânt care imită nechezatul calului. *interj.*
mihonă/mihoni *intr.* (reg.) A necheza. *vb. I/IV, ind. prez. 3 sg.* mihonă/mihonește.
mihoti *intr.* (reg.) A necheza. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* mihotește, *imperf. 3 sg.* mihotea; *conj. prez. 3* să mihotească.
mihrab Altar aflat într-o moschee, bogat ornamentat şi orientat spre Mecca. *s.n.*
mijlea, mia (mi-i-) Referitor la mii. *Al două ~. A două ~. num.ord.*
mijme 1. Număr egal cu a mia parte dintr-o unitate; a mia parte dintr-un întreg. 2. Unitate de măsură pentru unghiuri. *s.f., g.-d. art.* mijmii, *pl.* mijmi.
mijşoară (mi-i-) (fam.) Diminutiv al lui mie. *s.f., g.-d. art.* mijşoarei, *pl.* mijşoare.
mijă (reg., în expr.) *De-a ~a* = nume dat la două jocuri de copii: a) de-a v-ați ascunselea; b) de-a baba oarba. *s.f., art.* mija, *g.-d. art.* mijii, *pl.* miji.

mijeală (rar) Mijire. *s.f., g.-d. art.* mijelii, *pl.* mijeli.
mijí *intr.* 1. A începe să se zărească; a apărea, a se ivi. */A ~* (sau refl. impers.) *a se ~ de ziuă* = a se face ziuă. *A(-i) ~* (cuiva) *mustața* = a începe să-i crească unui tânăr mustața; a fi pe punctul de a deveni bărbat. 2. (despre plante, iarbă) A încolți, a răsări. 3. A închide pe jumătate ochii pentru a vedea mai bine sau pentru a se acomoda cu lumina ori cu întunericul. *//tr. Mijea ochii.* //(despre ochi) A se închide (de somn, de oboseală). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mijesc, *imperf. 3 sg.* mijea; *conj. prez. 3* să mijească.
mijíre Acțiunea de a miji; mijeală. *s.f., g.-d. art.* mijirii, *pl.* mijiri.
mijitor,-oare (rar) Care mijește. *adj., pl.* mijitori,-oare.
mijloc¹/mijloc¹ 1. Procedeu, metodă, mod de a acționa; posibilități materiale sau bănești de care dispune cineva pentru un anumit scop. //Posibilitate. 2. (la pl.) Unelte, utilaje. */~ce de muncă* = lucruri cu ajutorul cărora oamenii acționează asupra obiectelor muncii pentru a le transforma potrivit scopului urmărit. *~ce de producție* = totalitatea mijloacelor de muncă și a obiectelor muncii pe care oamenii le folosesc în procesul de producere a bunurilor materiale. *~ce de circulație* = vehicule care servesc pentru deplasarea persoanelor. 3. (concr.) Avere, bani, fonduri. *s.n., pl.* mijloace /mijloace.
mijloc²/mijloc² 1. Punct situat la egală distanță de extremități; centru; loc situat în interior la oarecare distanță de margine; spațiul care separă două persoane sau două lucruri. */De ~* = situat între limita superioară și cea inferioară. *La ~* = aproximativ în centru. *A fi la ~* = a fi în cauză, în joc. *A fi ceva la ~* = a fi ceva nelămurit. 2. Parte a corpului omenesc cuprinsă între torace și șolduri; talie. */A apuca* (sau *a prinde*) *de ~* = a petrece brațul în jurul taliei cuiva. 3. (înv.) Mediu, ambianță. 4. Moment situat la aceeași depărtare de începutul și sfârșitul unei acțiuni, al unei perioade de timp. */La ~* = între două momente. *În ~ul* = în toiul... *Cale sau drum de ~* = poziție intermediară între două extreme; soluție moderată sau de compromis. *s.n.*
mijlocar,-ă (reg.) Mijlocaș. *adj., pl.* mijlocari,-e.
mijlocaș,-ă A. 1. (Nume dat unor obiecte, ființe) care, într-un anumit ansamblu, ocupă locul din centru. 2. (Sportiv) care acționează între linia de apărare și cea de atac a unei echipe. B. (înv.) (Țăran sau țărănime) care poseda pământ și alte mijloace de producție cu care își câștiga existența. *adj., s.m.* și *f., pl.* mijlocași,-e.
mijlocel Diminutiv al lui mijloc. *s.n., pl.* mijlocele.
mijloci 1. *intr.* A interveni pe lângă cineva în favoarea altcuiva. 2. *tr.* A înlesni, a ajuta. //A realiza, a media relația dintre alți doi termeni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mijlocesc, *imperf. 3 sg.* mijlocea; *conj. prez. 3* să mijlocească.
mijlocire Acțiunea de a mijloci. */Prin ~a* = prin intermediul, cu ajutorul. *s.f., g.-d. art.* mijlocirii, *pl.* mijlociri.
mijlocitor,-oare Persoană care mijlocește; intermediar. *s.m., pl.* mijlocitori; *s.f., g.-d. art.* mijlocitoarei, *pl.* mijlocitoare.
mijlociu,-ie 1. De mijloc, care se găsește la mijloc. 2. Care se situează între extrema superioară și cea inferioară (în ceea ce privește volumul, calitatea, valoarea etc.). 3. (și s.) Al doilea născut dintre trei frați. 4. (sport) *Categorie ~ mare* (și s.f.) = categorie de greutate la box, lupte și haltere situată între semimijlocie și semigrea. *Categorie ~ mică* (și s., f.) = categorie de greutate care cuprinde sportivii între 67 și 71kg la box și 68 și 73 kg la lupte. *adj., pl.* mijlocii.
mijoarcă (reg.) Mijă. *s.f. art., neart.* mijoarcă.
mikadó Împăratul Japoniei. *s.m., art.* mikadoul.
milacóp Pește de mare de culoare argintie dungată cu brun. *s.m., pl.* milacopi.
milady (milédi) (angl.) Titlu care se dădea, în trecut, femeilor din familiile nobile. *s.f., g.-d. art.* lui milady.
milanéz¹ Tricot de mătase folosit pentru confecționarea obiectelor de lenjerie. *s.n.*
milanéz²,-ă (Locuitor) din Milano. *adj., s.m.* și *f., pl.* milanezi,-e.
mílă¹ 1. Sentiment de compătimire pentru suferința sau nenorocirea cuiva. */Fără ~* = crud, nemilos. *De ~* sau *de ~a cuiva* = dintr-un sentiment de compătimire. *De silă, de ~* = vrând-nevrând. *A fi vrednic de ~* = a se afla într-o situație jalnică. *A-i plânge* (cuiva) *de ~* = a fi cuprins de părere de rău pentru suferințele cuiva. *A avea ~ de* = a se purta cu menajamente față de cineva. *(Ți-e) mai mare ~a* = se zice când cineva se află într-o stare demnă de compătimire. (pop.) *Fără ~ de păcat* = fără teama de a greși. 2. Ajutor, binefacere; (concr.) pomană. */A cere ~* = a cere îndurare. 3. Stare jalnică în care se află cineva. 4. Înțelegere, bunătate, îngăduință. */A nu avea* (sau *a nu afla*) *~* (undeva sau la cineva) = a nu găsi bunăvoință (undeva sau la cineva). //(în credințele religioase) Grație divină, îndurare. */Unde pune el mâna, pune Dumnezeu ~a*, se spune despre acela căruia îi merg toate din plin. (în limbaj bisericesc) *Dumnezeu să-și facă ~* = Dumnezeu să se îndure de cineva. *A lăsa* (pe cineva) *în ~a Domnului* = a lăsa (pe cineva) în voia sorții. (fam.) *Dumnezeu cu ~a!* = fie ce-o fi! cum o da Dumnezeu! *~a Domnului* = slavă Domnului! 5. (înv.) *Prin* (sau *din, cu*) *~a lui Dumnezeu*, formulă de introducere în actele vechi, în actele administrative etc. *s.f., g.-d. art.* milei.
mílă² Unitate de măsură pentru lungime, egală cu 1.609,3 m, folosită în SUA și în Marea Britanie. */~ marină* = unitate de măsură pentru lungimi, folosită în navigația maritimă, egală cu 1.852 m. *s.f., g.-d. art.* milei, *pl.* mile.
mildiográf (-di-o-) Aparat care detectează condițiile producerii manei la vița-de-vie. *s.n., pl.* mildiografe.
milenár,-ă Care există de o mie de ani; (p. ext.) care există de mii de ani. *adj., pl.* milenari,-e.
mileníu Perioadă de o mie de ani. *s.n., art.* mileniul, *pl.* milenii, *art.* mileniile.
milepór Gen de polip care trăiește în colonii, formând un schelet calcaros masiv. *s.m., pl.* milepori.
milésim (livr.) 1. Cifra 1 care indică mia în exprimarea miilor în cifre. 2. Cifră (sau cifre) de pe o monedă, o marcă poștală etc., care indică data de emitere, o aniversare etc. [*var.* milezimă *s.f.*] *s.n.*
milezimă v. **milesim.**
miliamper (-li-am-) Unitate de măsură pentru intensitatea curentului electric egală cu o miime dintr-un amper. *s.m., pl.* miliamperi.
miliampermétru Ampermetru pentru măsurarea intensităților reduse ale curentului electric. *s.n., art.* miliampermetrul, *pl.* miliampermetre.
miliár¹ (-li-ar) Stâlp sau piatră așezată la marginea drumurilor principale din milă în milă sau din kilometru în kilometru pentru a indica distanțele. *s.n., pl.* miliare.
miliár²,-ă (-li-ar) Care este așezat la marginea drumurilor principale din milă în milă. *adj., pl.* miliari,-e.
miliár³,-ă (-li-ar) (med., despre unele formațiuni) De forma unui bob de mei. */Tuberculoză ~* = granulie. *adj., pl.* miliari,-e.
miliárd¹ (-li-ard) Număr egal cu o mie de milioane; bilion; (p. ext., la pl.) număr considerabil. *num. card.*
miliárd² (-li-ard) O mie de milioane; un bilion. *Un ~ de lei. s.n., pl.* miliarde.
miliardár,-ă (-li-ar-) Persoană care posedă o avere evaluată în miliarde. *s.m., pl.* miliardari; *s.f., g.-d. art.* miliardarei, *pl.* miliardare.
miliardelea, miliárda (-li-ar-) Referitor la miliarde. *Al două ~. A două ~. num. ord.*

miliardime (-li-ar-) Număr egal cu a miliarda parte dintr-un întreg. *s.f., g.-d. art.* miliardimii, *pl.* miliardimi.
miiiarduiea, miliarda (-li-ar-) Referitor la un miliard. *A ~. A o ~. num. ord.*
milibar Unitate de măsură pentru presiune, egală cu o miime de bar. *s.m., pl.* milibari.
milieu (-lieu). Obiect de ornament, din pânză brodată sau din dantelă, care se așază pe o mobilă. *s.n., art.* milieul, *pl.* milieuri.
miligram Unitate de măsură pentru greutăți, egală cu a mia parte dintr-un gram. *s.n., pl.* miligrame.
milihenri (fiz.) A mia parte dintr-un henri. *s.m., pl.* milihenri.
mililambert (fiz.) A mia parte dintr-un lambert. *s.m., pl.* mililamberți.
mililitru Unitate de măsură pentru volum, egală cu a mia parte dintr-un litru. *s.m., art.* mililitrul, *pl.* mililitri, *art.* mililitrii.
milimetric,-ă 1. De mărimea unui milimetru; (p. ext.) foarte mic. //(adv.) Cu mare exactitate. 2. Gradat în milimetri. */Hârtie ~* = hârtie liniată orizontal și vertical din milimetru în milimetru. *adj., pl.* milimetrici,-ce.
milimetru Unitate de măsură pentru lungime egală cu a mia parte dintr-un metru. *s.m., art.* milimetrul, *pl.* milimetri, *art.* milimetrii.
milino (rar) Pânză de in foarte subțire. *s.n., art.* milinoul.
milioanelea, milioana (-li-oa-) Referitor la milioane. *Al două ~. A două ~. num. ord.*
milion[1] (-li-on) Număr egal cu o mie de mii. /(fam.) *De ~oane* = excepțional, extraordinar. *num. card.*
milion[2] (-li-on) O mie de mii. *Un ~ de lei. s.n., pl.* milioane.
milionar,-ă (-li-o-) Persoană care posedă o avere evaluată în milioane (de lei, de dolari etc.). *s.m., pl.* milionari; *s.f., g.-d. art.* milionarei, *pl.* milionare.
milionime (-li-o-) Număr egal cu a milioana parte dintr-un întreg. *s.f., g.-d. art.* milionimii, *pl.* milionimi.
milionulea, milioana (-li-o-) Referitor la un milion. *Al ~. Al un ~. A ~. A o ~. num. ord.*
miliröntgen (ge *pron.* ghe) (fiz.) A mia parte dintr-un röntgen. *s.m., pl.* miliröntgeni.
milisecundă A mia parte dintr-o secundă. *s.f., g.-d. art.* milisecundei, *pl.* milisecunde.
milita *intr.* A desfășura o activitate intensă într-un domeniu social, politic sau cultural; a lupta pentru un principiu, o cauză. *vb. I, ind. prez. 3* militează.
militant,-ă (Persoană) care militează pentru un principiu, pentru o cauză. *adj., s.m.* și *f., pl.* militanți,-te.
militantism Concepție, activitate de militant. *s.n.*
militar,-ă I. *adj.* Care se referă la armată sau la militari. */Serviciu* (sau *stagiu*) ~ = stagiu pe care sunt obligați să-l presteze în cadrul armatei toți bărbații valizi. II. *s.m.* Persoană care face parte din cadrele armatei sau care efectuează stagiul militar. *adj., s.m., pl.* militari,-e.
militarism Politică de subordonare a activității unui stat intereselor de dezvoltare a potențialului militar și de pregătire pentru război. *s.n.*
militarist,-ă (Adept) al militarismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* militariști,-ste.
militariza *tr.* A subordona teritorii, întreprinderi etc. unui regim militar sau unor scopuri militare. *vb. I, ind. prez. 3* militarizează.
militarizare Acțiunea de a militariza. *s.f., g.-d. art.* militarizării, *pl.* militarizări.
milităresc,-ească Militar. *adj., pl.* militărești.
militărește Ca militarii; ostășește. *adv.*
militărie Serviciu, stagiu militar. */A lua* (pe cineva) *la ~* = a declara pe cineva la recrutare apt pentru serviciul militar. (fam.) *A face ~ cu cineva* = a se purta cu cineva aspru. *A se pune cu ~a pe cineva* = a crea cuiva un program strict, sever. *s.f., art.* milităria, *g.-d. art.* milităriei.
milităroi (rar) Augmentativ depreciativ al lui militar. *s.m., pl.* milităroi, *art.* militărgii.
milităros,-oasă Specific militarilor, de militar; (p. ext.) aspru, rigid. *adj., pl.* militărogi,-oase.
milițea Mică plantă erbacee cu frunze așezate în rozete și cu flori roz. *s.f., art.* milițeaua, *g.-d. art.* miliței, *pl.* milițele, *art.* milițelele.
miliție[an],-ă (-ți-an) 1. *s.m.* și *f.* Persoană aflată în serviciul miliției (1). II. *s.m.* Soldat din miliție (2). *s.m., pl.* milițieni; (rar) *s.f., g.-d. art.* milițienei, *pl.* milițiene.
milițiancă (-ți-an-) Femeie aflată în servicul miliției (I). *s.f., g.-d. art.* milițiencei, *pl.* milițience.
miliție (-ți-e) 1. (în fostele țări socialiste din Europa) Instituție de stat, care avea drept scop menținerea ordinii publice și respectarea regulilor de conviețuire socială; reprezentanții acestei instituții; (p. ext.) clădirea în care își avea sediul această instituție. 2. (în vechea organizare militară) Armată nepermanentă sau de rezervă. *s.f., art.* miliția, *g.-d. art.* miliției, *pl.* milții, *art.* milițiile.
miliivolt Unitate de măsură pentru tensiunea electrică, egală cu o miime de volt. *s.m., pl.* milivolți.
miiivoltmetru Instrument de măsură pentru tensiuni electrice foarte joase. *s.n., art.* milivoltmetrul, *pl.* milivoltmetre.
miliwatt (fiz.) A mia parte dintr-un watt. *s.m., pl.* miliwați.
millefeuille (milfői) (fr.) Plăcintă din foi garnisită cu cremă. *s.n.*
millefiori (it.) Nume dat obiectelor de sticlă în interiorul cărora se poate vedea un fel de mozaic reprezentând flori. *s.f., pl.* millefiori.
millerit Sulfură naturală de nichel, de culoare galbenă și cu luciu metalic. *s.n., pl.* millerite.
milog,-oagă Cerșetor (infirm). //Persoană care se roagă de cineva cu insistență. //(reg.) Om infirm. *s.m., pl.* milogi; *s.f., g.-d. art.* miloagei, *pl.* miloage.
milogeală Faptul de a se milogi. *s.f., g.-d. art.* milogelii, *pl.* milogeli.
milogi *refl.* 1. A cere de pomană; a cerși. 2. A cere ceva cu stăruință, la modul înjositor. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se milogește, *imperf. 3 sg.* se milogea; *conj. prez. 3* să se milogească.
milogire (rar) Acțiunea de a se milogi. *s.f., g.-d. art.* milogirii, *pl.* milogiri.
milogit,-ă (rar, despre voce) Plângător, plângăreț. *adj. pl.* milogiți,-te.
milord (înv.) Termen de adresare față de un lord. *s.m., pl.* milorzi.
milos,-oasă 1. Plin de milă față de necazurile sau de suferințele altuia; înțelegător, bun. 2. Care dă de pomană, darnic. *adj., pl.* milogi,-oase.
milosârdie (înv.) Milă, îndurare. *s.f., art.* milosârdia, *g.-d. art.* milosârdiei, *pl.* milosârdii, *art.* milosârdiile.
milostenie (-ni-e) Binefacere, pomană; (spec.) danie făcută unei biserici. *s.f., art.* milostenia, *g.-d. art.* milosteniei, *pl.* milosteni, *art.* milosteniile.
milostiv,-ă 1. Milos, iertător; (p. ext.) blând, bun. //(s.m.) Epitet dat lui Dumnezeu. 2. Darnic, generos. *adj., pl.* milostivi,-e.
milostivă (bot.) Veninariță. *s.f., g.-d. art.* milostivei.
milostivi *refl.* A avea milă de cineva; a se îndupleca, a se înduioșa. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se milostivește, *imperf. 3 sg.* se milostivea; *conj. prez. 3* să se milostivească.
milostivire Faptul de a se milostivi. *s.f., g.-d. art.* milostivirii, *pl.* milostiviri.
miluí *tr.* 1. A da cuiva de pomană. //(înv.) A face o danie, a dărui. 2. A se arăta milos față de cineva, a se îndura față

de cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* miluiesc, *imperf. 3 sg.* miluia; *conj. prez. 3* să miluiască.
miluire Acțiunea de a milui. *s.f., g.-d. art.* miluirii, *pl.* miluiri.
miluitor,-oare (-lu-i-) (înv.) Darnic. *adj., pl.* miluitori,-oare.
milută (pop.) Diminutiv al lui milă. *s.f., g.-d. art.* milutei.
mim[1] Actor de pantomină. *s.m., pl.* mimi.
mim[2] (înv.) Scurtă comedie la greci și la romani, alcătuită din scene simple. *s.n., pl.* mimuri.
mima *tr.* A exprima idei sau sentimente fără cuvinte, numai prin gesturi și prin mimică. //A imita gesturile cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* mimează.
mimansa Școală filosofică indiană care a promovat o concepție dualistă despre lume. *s.f.*
mimant,-ă (rar) (Persoană) care mimează. *adj., s.m.* și *f., pl.* mimanți,-te.
mimare Acțiunea de a mima. *s.f., g.-d. art.* mimării, *pl.* mimări.
mimă (fam.) Mamă, măicuță. *s.f., g.-d. art.* mimei.
mimesis Concept estetic de origine platoniciană, conform căruia arta imită realitatea. *s.n.*
mimetic,-ă Referitor la mimetism. //Care imită (servil) un anumit model. *adj., pl.* mimetici,-ce.
mimetism 1. Însușire pe care o au unele animale de a lua culoarea sau forma unor obiecte din mediul înconjurător. 2. (fig.) Imitație mecanică de gesturi și atitudini. *s.n.*
mimetiza *tr.* (rar) A imita. *vb. I, ind. prez. 3* mimetizează.
mimic,-ă Care se referă la mim sau la mimică. *adj., pl.* mimici,-ce.
mimică Arta de a exprima pe scenă, prin gesturi, prin mișcări ale feței, sentimente și idei. //Ansamblu de modificări ale fizionomiei, prin care se exteriorizează anumite sentimente sau gânduri; mină[2]. *s.f., g.-d. art.* mimicii.
mimodramatic,-ă De mimodramă. *adj., pl.* mimodramatici,-ce.
mimodramă Operă dramatică în care actorii interpretează rolurile prin pantomimă. *s.f., g.-d. art.* mimodramei, *pl.* mimodrame.
mimograf (rar) Actor de mimuri. *s.m., pl.* mimografi.
mimologie Arta de a imita vocea și gesturile cuiva. *s.f., art.* mimologia, *g.-d. art.* mimologiei.
mimoză Nume dat mai multor plante erbacee exotice cu flori de culoare roz și cu frunze care se strâng la cea mai mică atingere. *s.f., g.-d. art.* mimozei, *pl.* mimoze.
mina *tr.* 1. A așeza mine[1] (2) pe uscat sau în apă; a pune o încărcătură de explozibil într-o clădire, la un pod etc. pentru a le arunca în aer. 2. (fig.) A distruge (cu încetul) o activitate, o acțiune etc. *vb. I, ind. prez. 3* minează.
minare Acțiunea de a mina. *s.f., g.-d. art.* minării, *pl.* minări.
minarea (înv.) Minaret. *s.f., art.* minareaua, *g.-d. art.* minarelei, *pl.* minarele, *art.* minarelele.
minaret Turn înalt alipit unei moschei, având în partea superioară un balcon. *s.n., pl.* minarete.
minavet (înv.) Flașnetă mică. *s.n., pl.* minavete.
mină[1] 1. Complex de lucrări de instalații destinate exploatării unui zăcământ de substanțe minerale. //(fig.) Izvor nesecat (de bogăție). 2. Armă explozivă care se așază pe pământ, în apă etc., folosită ca mijloc de distrugere în timp de război. 3. Bucată de grafit folosită la confecționarea creioanelor. *s.f., g.-d. art.* mine, *pl.* mine.
mină[2] Expresie a feței; fizionomie, chip; înfățișare. *s.f., g.-d. art.* mine.
mincinos,-oasă 1. (și substantivat) Care spune minciuni, care nu se ține de cuvânt. 2. (fig.) Fals, neadevărat. *adj., pl.* mincinoși,-oase.
minciog Plasă în formă de coșuleț, prinsă de un băț, folosită pentru a scoate din apă peștele prins cu năvodul sau cu undița. *s.n., pl.* mincioguri/mincioage.
minciună 1. Denaturare intenționată a adevărului; neadevăr. 2. Născocire, plăsmuire. 3. (la pl.) Fleacuri, nimicuri. 4. Minciunea (2). *s.f., g.-d. art.* minciunii, *pl.* minciuni.
minciunea/minciunică 1. Diminutiv al lui minciună. 2. (mai ales la pl.) Prăjitură făcută din aluat nedospit, prăjită în grăsime. *s.f., art.* minciuneaua/minciunica, *g.-d. art.* minciunelei, *pl.* minciunele, *art.* minciunelele.
minciuni *tr.* (reg.) A mînți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* minciunesc, *imperf. 3 sg.* minciunea; *conj. prez. 3* să minciunească.
minciunică v. **minciunea.**
mindir (reg.) Saltea umplută cu paie. *s.n., pl.* mindire.
mindirigiu (înv., reg.) Meseriaș care confecționează saltele și plăpumi. *s.m., art.* mindirigiul, *pl.* mindirigii, *art.* mindirigiii.
minei Carte religioasă în care sunt indicate, pe luni și pe zile, slujbe religioase. *s.n., pl.* mineie.
miner Muncitor calificat care lucrează într-o mină. *s.m., pl.* mineri.
mineral[1] Corp solid natural, cu o anumită compoziție, care se găsește în componența rocilor și a minereurilor. *s.n., pl.* minerale.
mineral[2]**,-ă** 1. Care se referă la minerale, care conține minerale. */Apă* ~ sau *ape* (ori *izvoare*) ~ = apă care conține în soluție săruri, gaze sau substanțe radioactive, cu proprietăți terapeutice; (p. ext.) stațiune unde se găsesc asemenea ape. *Ulei* ~ = ulei obținut prin distilarea țițeiului. 2. (fig.) Fără viață, de piatră. *adj., pl.* minerali,-e.
mineralier (-li-er) Cargobot pentru transportul minereurilor. *s.n., pl.* mineraliere.
mineraliza *refl.* și *tr.* A (se) transforma în mineral sau în apă minerală. *vb. I, ind. prez. 3* mineralizează.
mineralizabil,-ă (rar) Care se poate mineraliza. *adj., pl.* mineralizabili,-e.
mineralizare 1. Acțiunea de a (se) mineraliza. 2. Mineralizație (2). *s.f., g.-d. art.* mineralizării, *pl.* mineralizări.
mineralizator[1] Substanță volatilă, aflată în magmă, care favorizează formarea mineralelor. *s.n., pl.* mineralizatoare.
mineralizator[2]**,-oare** Care determină formarea sau cristalizarea unor minerale. *adj., pl.* mineralizatori,-oare.
mineralizație (-ți-e) 1. Cantitate de substanțe minerale dintr-o apă (subterană). 2. Proces de formare a unor minerale în crăpăturile scoarței terestre; mineralizare. *s.f., art.* mineralizația, *g.-d. art.* mineralizației, *pl.* mineralizații, *art.* mineralizațiile.
mineralog,-ă Specialist în mineralogie. *s.m., pl.* mineralogi; (rar) *s.f., g.-d. art.* mineralogei, *pl.* mineraloge.
mineralogic,-ă De mineralogie. *adj., pl.* mineralogici,-ce.
mineralogie Disciplină care se ocupă cu studiul mineralelor. *s.f., art.* mineralogia, *g.-d. art.* mineralogiei.
mineraloid (geol.) Mineral de natură organică. *s.m., pl.* mineraloizi.
mineralurgie Știință care aplică studiul mineralogiei în industrie. *s.f., art.* mineralurgia, *g.-d. art.* mineralurgiei.
minereu Acumulare de unul sau mai multe minerale din care se pot extrage, pe scară industrială, anumite metale. *s.n., art.* minereul, *pl.* minereuri.
mineri *intr.* (rar) A lucra în mină. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* meneresc, *imperf. 3 sg.* minerea; *conj. prez. 3* să mineraască.
mineriadă (-ri-a-) 1. Termen care denumește venirea repetată a minerilor din Valea Jiului spre București, după 1990 și acțiunea lor reprobabilă. 2. Acțiunea în forță de anihilare a opoziției. *s.f., g.-d. art.* mineriadei, *pl.* mineriade.

minerit 1. Ramură a industriei extractive care se ocupă cu exploatarea zăcămintelor de minerale şi a masivelor de roci. 2. Îndeletnicirea minerului. *s.n.*
mineriţă Muncitoare calificată care lucrează într-o mină. *s.f., g.-d. art.* mineriţei, *pl.* mineriţe.
minge 1. Obiect sferic (sau ovoidal) de diverse dimensiuni, confecţionat din cauciuc, piele etc., (umplut cu aer), care se foloseşte în unele jocuri sportive sau distractive; balon (1). 2. Joc cu mingea (1). [*var.* mingie *s.f.*] *s.f., art.* mingea, *g.-d. art.* mingii, *pl.* mingi, *art.* mingile.
minghinea v. **menghină.**
mingie v. **minge.**
mini[1]- Element de compunere care înseamnă „mic".
mini[2] I. *adj. invar.* (despre lungimea fustei) Care este (foarte) scurt. II. *s.f.* Fustă mini[2] (I). *adj. invar., s.f.*
miniatură *tr.* (rar) A ilustra cu miniaturi. *vb. I, ind. prez. 3* miniază, *1 pl.* miniem; *conj. prez. 3* să minieze; *ger.* miniind.
miniatelier (-ni-a-) Atelier mic (în care fac practică elevii). *s.n., pl.* miniateliere.
miniatural,-ă (-ni-a-) Care se referă la miniaturi; de proporţii foarte mici. *adj., pl.* miniaturali,-e.
miniatură (-ni-a-) 1. Lucrare de artă plastică (în special pictură) de dimensiuni reduse. */În ~ =* de proporţii reduse. 2. Desen ornamental executat în culori, care împodobea vechile manuscrise şi tipărituri. 3. Spectacol radiofonic, de televiziune, cu numere artistice de mici proporţii. 4. Obiect de dimensiuni reduse. *s.f., g.-d. art.* miniaturii, *pl.* miniaturi.
miniaturism (-ni-a-) (rar) Arta miniaturistului. *s.n.*
miniaturist,-ă (-ni-a-) Artist care execută miniaturi. *s.m., pl.* miniaturişti; *s.f., g.-d. art.* miniaturistei, *pl.* miniaturiste.
miniaturistică (-ni-a-) 1. Arta de a executa miniaturi. 2. Studiul miniaturilor din manuscrisele vechi. *s.f., g.-d. art.* miniaturisticii.
miniaturiza (-ni-a-) *tr.* A executa în dimensiunile unei miniaturi; (p. ext.) a reda ceva la scară redusă *vb. I, ind. prez. 3* miniaturizează.
miniaturizare (-ni-a-) Acţiunea de a miniaturiza. *s.f., g.-d. art.* miniaturizării, *pl.* miniaturizări.
miniaturizat,-ă (-ni-a-) (despre dispozitive electronice) Cu grad înalt de miniaturizare. *adj., pl.* miniaturizaţi,-te.
miniautomobil (-ni-a-u-) Automobil de dimensiuni reduse. *s.n., pl.* miniautomobile.
minibaschet Joc de baschet cu durată redusă, adaptat pentru copii. *s.n.*
minicalcuiator 1. Calculator electronic de dimensiuni reduse, cu lungimea cuvântului între 12 şi 24 de biţi. 2. (impr.) Calculator de buzunar. *s.n., pl.* minicalculatoare.
minicameră Cameră de televiziune de dimensiunile unui aparat de fotografiat. *s.f., g.-d. art.* minicamerei, *pl.* minicamere.
minicampionat (-pi-o-) Campionat cu durată redusă. *s.n., pl.* minicampionate.
minicar Trenuleţ acţionat de un vehicul motorizat sau de un autocar mic. *s.n., pl.* minicaruri.
minicasetă Casetă de mici dimensiuni. *s.f., g.-d. art.* minicasetei, *pl.* minicasete.
minicasetofon Casetofon portabil de mici dimensiuni. *s.n., pl.* minicasetofoane.
minicomputer (-piu-) Minicalculator (1). *s.n., pl.* minicomputere.
minicontainer Container de mică capacitate. *s.n., pl.* minicontainere.
minicronică Cronică scurtă. *s.f., g.-d. art.* minicronicii, *pl.* minicronici.
minidicţionar (-ţi-o-) Dicţionar cu inventar restrâns. *s.n., pl.* minidicţionare.
minienciclopedie (rar) Microenciclopedie. *s.f., art.* minienciclopedia, *g.-d. art.* minienciclopediei, *pl.* minienciclopedii, *art.* minienciclopediile.
minier,-ă (-ni-er) Referitor la mină. *adj., pl.* minieri,-e.
minifoileton (-fo-i-) Microfoileton. *s.n., pl.* minifoiletoane.
minigolf Joc de golf adaptat pentru un teren mic. *s.n.*
minijupă Mini[2] (II). *s.f., g.-d. art.* minijupei, *pl.* minijupe.
minijupistă (fam.) Persoană care poartă minijupă. *s.f., g.-d. art.* minijupistei, *pl.* minijupiste.
minilaborator Laborator mic care dă rezultatul unei analize în timp foarte scurt. *s.n., pl.* minilaboratoare.
minim[1] Minimum[1]. */~ de trai* = cantitatea de bunuri şi de servicii necesare întreţinerii unei persoane sau unei familii. *s.n., pl.* minimuri.
minim[2]**,-ă** Care are cea mai mică dimensiune, durată, valoare etc. *adj., pl.* minimi,-e.
minimagazin Magazin mic; chioşc (alimentar). *s.n., pl.* minimagazine.
minimagnetofon Magnetofon portabil de dimensiuni reduse. *s.n., pl.* minimagnetofoane.
minimal,-ă Minim[2]. */Program* (sau *plan*) *~* = program (sau plan) care cuprinde un ansamblu de sarcini minime care trebuie îndeplinite cu precădere. *Preţ ~* = preţul cel mai mic cu care se poate vinde o marfă. *adj., pl.* minimali,-e.
minimaliza *tr.* A reduce la minimum; a diminua pe nedrept valoarea, importanţa cuiva sau a ceva. *vb. I, ind. prez. 3* minimalizează.
minimalizare Acţiunea de a minimaliza; minimizare. *s.f., g.-d. art.* minimalizării, *pl.* minimalizări.
minimalizator,-oare Care minimalizează. *adj., pl.* minimalizatori,-oare.
minimarket (angl.) Minimagazin. *s.n., pl.* minimarketuri.
minimă (mat.) Valoarea cea mai mică a unei variabile sau a unei funcţii. *s.f., g.-d. art.* minimei, *pl.* minime.
minimetru Instrument mecanic de măsurare a lungimilor prin metoda comparativă, folosit pentru verificarea dimensiunilor unor piese. *s.n., art.* minimetrul, *pl.* minimetre.
minimiza *tr.* A minimaliza. *vb. I, ind. prez. 3* minimizează.
minimizare Minimalizare. *s.f., g.-d. art.* minimizării, *pl.* minimizări.
minimotoretă Motoretă de mic litraj. *s.f., g.-d. art.* minimotoretei.
minimum[1] Cel puţin, măcar. *~ trei. adv.*
minimum[2] (în loc.) *La ~* = în cantitatea, timpul, spaţiul minim[2]. *loc. adv.*
minimum[3] Punct, limită inferioară; cea mai mică valoare, cantitate, intensitate. *s.n., art.* minimumul.
minioină (-ni-oi-) Oină cu reguli de joc simplificate. *s.f., g.-d. art.* minioinei.
minion,-ă (-nion) Micuţ, drăguţ. *adj., pl.* minioni,-e.
miniordinator (-ni-or-) Minicalculator (1). *s.n., pl.* miniordinatoare.
minirecital Microrecital. *s.n., pl.* minirecitaluri.
miniscaf Ambarcaţiune mică, de agrement, pentru două persoane, care se poate scufunda la adâncimi mici. *s.n., pl.* miniscafuri.
minister 1. Organ central al administraţiei de stat care conduce o anumită ramură a activităţii statului; sediul acestui organ. 2. (înv.) Funcţie de ministru. 3. (înv.) Guvern. *s.n., pl.* ministere.
ministeriabil (-ri-a-) (rar) Persoană care aspiră la demnitatea de ministru. *s.m., pl.* ministeriabili.
ministerial,-ă (-ri-al) Referitor la un minister sau la un ministru; emis de minister sau de ministru. */Bancă ~ =*

locul pe care îl ocupă reprezentanții guvernului în incinta unui parlament. *Coală* (sau *hârtie*) ~ = coală de hârtie de format obișnuit, pentru cereri. *adj., pl.* ministeriali,-e.

ministeriat (rar) (-ri-at) Perioadă în care un guvern sau un ministru este la putere. *s.n., pl.* ministeriate.

ministrant Ajutor de preot în ritualul catolic. *s.m., pl.* ministranți.

ministreasă (fam.) Soție de ministru. *s.f., g.-d. art.* ministresei, *pl.* ministrese.

ministru Membru al guvernului care conduce un minister. *s.m., art.* ministrul, *pl.* miniștri, *art.* miniștrii.

miniteievizor Televizor de mici dimensiuni. *s.n., pl.* minitelevizoare.

miniu Oxid de plumb de culoare roșie-portocalie, folosit în vopsitorie. *s.n., art.* miniul.

minivacanță O vacanță de câteva zile. *s.f., g.-d. art.* minivacanței, *pl.* minivacanțe.

minnesang (s *pron.* z) (germ.) Poezie lirică de curte, creată de cavalerii medievali. *s.n.*

minnesänger/minnesinger (minezengăr/minezingăr) (germ.) Cântăreț medieval german, autor de minnesang. *s.m., pl.* minnesängeri/minnesingeri.

minnesota (minisăuta) (angl.) Rasă de porci obținută în America și crescută pentru producția de carne. *s.f.*

minoian (-no-ian) Perioadă arhaică a civilizației cretane și grecești. *s.n.*

minolă Fruct exotic, mai mic decât portocala. *s.f., g.-d. art.* minolei, *pl.* minole.

minologhion (-ghi-on) (rar) Carte bisericească ortodoxă care cuprinde numele și viețile sfinților. *s.n., pl.* minologhioane.

minor,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care nu a ajuns la vârsta majoratului. II. *adj.* 1. Lipsit de importanță, neînsemnat, secundar. 2. (muz.) *Gamă* ~ = gamă în care semitonurile sunt dispuse între treptele a doua și a treia, a șasea și a șaptea. 3. (log.) *Termen* ~ = subiectul concluziei unui silogism. *adj., s.m.* și *f., pl.* minori,-e.

minorat Starea persoanei minore. *s.n.*

minorit Călugăr dintr-un ordin franciscan. *s.m., pl.* minoriți.

minoritar,-ă (Persoană) care face parte dintr-o minoritate politică sau națională. *adj., s.m.* și *f., pl.* minoritari,-e.

minoritate 1. Numărul cel mai mic de ființe sau de lucruri dintr-o colectivitate. */În* ~ = în inferioritate numerică. 2. ~ *națională* = grup de oameni având aceeași limbă și origine și care locuiește pe teritoriul unui stat național. 3. (jur.) Minorat. *s.f., g.-d. art.* minorității, *pl.* minorități.

minotaur Monstru mitologic închipuit cu trup de om și cap de taur. *s.m., pl.* minotauri.

mintal,-ă (med.) Care se referă la minte. */Alienație* ~ = nebunie. *Debil* ~ = persoană care prezintă întârzieri sau opriri în dezvoltarea facultăților psihice. *adj., pl.* mintali,-e.

mintă v. **mentă.**

minte 1. Facultatea de a gândi, de a judeca, de a înțelege; rațiune; gândire, cuget; memorie. */Cu* ~ = cu judecată normală. *Fără* (*de*) ~ = nebun. *Ieșit din ~i* = care și-a pierdut cumpătul. *A-și ieși din ~i* = a înnebuni. *Întreg la* ~ = cu judecata normală. *A fi în toate ~le* = a fi în deplinătatea facultăților mintale. *A-și pierde ~le* (sau *~a*) sau *a nu fi în toate* ~ = a înnebuni sau a fi nebun. *A învăța pe cineva* ~ = a pedepsi pe cineva pentru a-l face să fie mai cu judecată. *A-și aduna ~le* = a se concentra. *A-i sta* (cuiva) *~a în loc*, se spune când cineva rămâne uluit și nu mai știe ce să facă sau să zică. //Gând, cuget, memorie. */A-i veni cineva* sau *ceva în* ~ = a se gândi (dintr-odată) la cineva sau ceva. *A fi dus cu ~a* (sau *cu ~ile*) = a fi cufundat în gânduri. 2. Judecată sănătoasă, chibzuită; înțelepciune. */A-și băga ~le în cap* = a deveni mai înțelept, mai chibzuit. *A-și pune ~a cu cineva* = a lua în serios pe cineva (care nu merită). *A-i lua* (sau *a-i suci*) *cuiva ~a* (sau *~ile*) = a face pe cineva să-și piardă judecata. 3. Inteligență, iscusință. */A ajunge* (sau *a da, a fi*) *în ~a copiilor* = a avea judecata slăbită (din cauza bătrâneții). *La ~a cocoșului* = ușor de înțeles. 4. Imaginație, fantezie. *s.f., g.-d. art.* minții, *pl.* minți.

mintean (înv., pop.) 1. Haină țărănească din dimie, fără mâneci, împodobită cu găitane, purtată de bărbați. 2. Pieptar sau tunică de stofă colorată purtată în trecut de arnăuți și de alte categorii de ostași. *s.n., pl.* mintene.

minten (reg.) Îndată, numaidecât; mintenaș. *adv.*

mintenaș (reg.) Minten. *adv.*

mintie (reg.) 1. Haină lungă îmblănită. 2. Anteriu (preoțesc). *s.f., art.* mintia, *g.-d. art.* mintiei, *pl.* mintii, *art.* mintiile.

mintos,-oasă (fam.) Deștept, inteligent. //Care dovedește inteligență, iscusință. *adj., pl.* mintoși,-oase.

minți 1. *intr.* A face afirmații care denaturează în mod intenționat adevărul; a spune minciuni. /(fam.) *Minte de stinge*, se spune despre un om foarte mincinos. 2. *tr.* A induce în eroare; a înșela. */A-și ~ foamea* = a-și potoli temporar foamea cu mâncare puțină. //(spec.) A înșela în dragoste pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mint, *imperf. 3 sg.* mințea; *conj. prez. 3* să mintă.

mințit Faptul de a minți. *s.n.*

mințitor,-oare (rar) Care minte; înșelător. *adj., pl.* mințitori,-oare.

minuna *refl.* și *tr.* A rămâne sau a face pe cineva să rămână surprins, uluit. *//refl.* A se mira mult. *vb. I, ind. prez. 3* minunează.

minunare (rar) Faptul de a (se) minuna. *s.f., g.-d. art.* minunării, *pl.* minunări.

minunat,-ă 1. Încântător, splendid. //Foarte bun, excepțional. 2. (în basme) Înzestrat cu puteri supranaturale. //Fermecat, vrăjit. *adj., pl.* minunați,-te.

minunăție 1. Minune (2). 2. Minune (3). *s.f., art.* minunăția, *g.-d. art.* minunăției, *pl.* minunății, *art.* minunățiile.

minune 1. Fenomen uimitor, ieșit din comun, atribuit puterii divine sau altor forțe supranaturale. */Ca prin* ~ = dintr-o dată. 2. Lucru uimitor, neobișnuit. */Cele șapte ~ ale lumii* = nume sub care sunt cunoscute șapte monumente din Antichitate, impresionante prin dimensiuni și realizare tehnică. *Mare* ~, exclamație care exprimă uimire, admirație. *Mare ~ să...* = m-aș mira să... (fam.) *A se face de* ~ = a se face de râs. 3. Lucru care uimește, care trezește admirație. */De* ~ = admirabil. //Persoană cu calități (fizice sau morale) excepționale. *s.f., g.-d. art.* minunii, *pl.* minuni.

minus[1] Mai puțin, fără. *adv.*

minus[2] 1. Semn de forma unei liniuțe orizontale, care indică operația de scădere sau un număr, o mărime negativă. 2. Lipsă, deficit. *s.n., pl.* minusuri.

minuscul,-ă De dimensiuni foarte mici; infim. *adj., pl.* minusculi,-e.

minusculă Literă mică. *s.f., g.-d. art.* minusculei, *pl.* minuscule.

minut 1. Unitate de timp egală cu a șaizecea parte dintr-o oră, cuprinzând șaizeci de secunde; (p. gener.) interval de timp foarte scurt; clipă, moment. */La* ~ = (care se execută) pe loc, imediat. *Într-un* ~ = imediat. *Din* ~ *în* ~ = dintr-un moment în altul. 2. (mat.) Unitate de măsură pentru unghiuri, egală cu a șaizecea parte dintr-un grad. *s.n., pl.* minute.

minutaj Timp stabilit, în minute, pentru desfășurarea unei competiții, a unei ceremonii etc. *s.n., pl.* minutaje.

minutar Acul care indică minutele (1) pe ceasornic. *s.n., pl.* minutare.

minută 1. Rezultat al hotărârilor luate în urma unei consfătuiri. //Prima formă a unui document, a unui act diplomatic. //Înțelegere scrisă între doi parteneri. 2. Original (în creion) al unei hărți, al unui plan topografic, pe baza căruia se întocmește harta, planul respectiv etc. 3. (jur.) Parte dintr-o hotărâre care cuprinde soluția dată de organul de justiție. *s.f., g.-d. art.* minutei, *pl.* minute.
minuterie Parte a unui ceasornic care imprimă minutarelor mișcarea de rotație. *s.f., art.* minuteria, *g.-d. art.* minuteriei, *pl.* minuterii, *art.* minuteriile.
minuturi (la pl.) Mâncare pregătită pe loc, la cererea consumatorului. *s.n. pl.*
minuție (-ți-e) Minuțiozitate. *s.f., art.* minuția, *g.-d. art.* minuției.
minuțios,-oasă (-ți-os) Care are grijă specială pentru detalii; făcut cu atenție; meticulos. *adj., pl.* minuțioși,-oase.
minuțiozitate (-ți-o-) Însușirea de a fi minuțios; meticulozitate; minuție. *s.f., g.-d. art.* minuțiozității, *pl.* minuțiozități.
mioară (mi-oa-) Oaie tânără de la vârsta de un an până la doi ani; (p. gener.) oaie. //(adj., despre oi) Tânără. *s.f., g.-d. art.* mioarei, *pl.* mioare.
mioarcă[1] (mi-oar-) (rar) Mioară. *s.f., g.-d. art.* mioarcei, *pl.* mioarce.
mioarcă[2] (mioar-) (zool., pop.) Broască. *s.f., g.-d. art.* mioarcei, *pl.* mioarce.
mioblast (mi-o-) (biol.) Celulă embrionară a mezenchimului care dă naștere fibrelor musculare striate. *s.n., pl.* mioblaste.
miocard (mi-o-) Mușchiul inimii. *s.n.*
miocardic,-ă (mi-o-) Referitor la miocard. *adj., pl.* miocardici,-ce.
miocardită (mi-o-) Inflamare a miocardului. *s.f., g.-d. art.* miocarditei, *pl.* miocardite.
miocardopatie (mi-o-) (med.) Denumire generică pentru afecțiunile miocardului. *s.f., art.* miocardopatia, *g.-d. art.* miocardopatiei, *pl.* miocardopatii, *art.* miocardopatiile.
miocel (mi-o-) (med.) Hernie musculară. *s.n., pl.* miocele.
miocen (mi-o-) Epoca inferioară a neogenului, caracterizată prin floră și faună asemănătoare cu cele actuale. *s.n.*
miocenic,-ă (mi-o-) Referitor la miocen. *adj., pl.* miocenici,-ce.
miocit (mi-o-) (biol.) Celulă musculară. *s.n., pl.* miocite.
mioclonie (mi-o-) Contracție musculară bruscă, involuntară, care apare în crizele de epilepsie. *s.f., art.* mioclonia, *g.-d. art.* miocloniei, *pl.* mioclonii, *art.* miocloniile.
miocrom (mi-o-) (biol.) Pigment roșu prezent în țesutul muscular. *s.n.*
miodinie (mi-o-) Durere musculară care apare în anumite cazuri de reumatism, nevralgie etc. *s.f., art.* miodinia, *g.-d. art.* miodiniei, *pl.* miodinii, *art.* miodiniile.
miofibrilă (mi-o-) Filament foarte fin al țesutului muscular, care determină contracția mușchilor. *s.f., g.-d. art.* miofibrilei, *pl.* miofibrile.
miofilament (mi-o-) (anat.) Filament al miofibrilelor cu rol important în contracția mușchiului. *s.n., pl.* miofilamente.
miogan (mi-o-) Proteină care se găsește în țesutul muscular. *s.n.*
mioglobină (mi-o-) (biol.) Fracțiune de globulă din mușchi cu conținut bogat în fier. *s.f., g.-d. art.* mioglobinei.
miograf (mi-o-) Aparat cu care se înregistrează grafic contracțiile musculare. *s.n., pl.* miografe.
miografic,-ă (mi-o-) (med.) Referitor la miografie. *adj., pl.* miografici,-ce.
miografie (mi-o-) Înregistrare grafică a contracțiilor musculare. *s.f., art.* miografia, *g.-d. art.* miografiei, *pl.* miografii, *art.* miografiile.
miogramă (mi-o-) (med.) Diagramă a contracției musculare obținută la miograf. *s.f., pl.* miograme.
miologic,-ă (mi-o-) (med.) Referitor la miologie. *adj., pl.* miologici,-ce.
miologie (mi-o-) Parte a anatomiei care studiază natura, structura și funcțiile mușchilor. *s.f., art.* miologia, *g.-d. art.* miologiei.
miom Tumoare benignă a țesutului muscular. *s.n., pl.* miomuri/mioame.
miomalacie (mi-o-) Înmuiere și lichefiere a țesutului muscular. *s.f., art.* miomalacia, *g.-d. art.* miomalaciei.
mioni v. **mieună**.
miop, mioapă 1. (Persoană) care suferă de miopie. 2. (fig.) (Om) cu vederi înguste, mărginit. *adj., s.m.* și *f., pl.* miopi, mioape.
miopatic,-ă (mi-o-) (med.) Referitor la miopatie. *adj., pl.* miopatici,-ce.
miopatie (mi-o-) Boală cronică și progresivă a sistemului muscular care se manifestă prin atrofii musculare. *s.f., art.* miopatia, *g.-d. art.* miopatiei, *pl.* miopatii, *art.* miopatiile.
miopie (mi-o-) 1. Defect al vederii care se caracterizează prin imposibilitatea de a distinge clar obiectele aflate la distanță. 2. (fig.) Lipsă de perspectivă. *s.f., art.* miopia, *g.-d. art.* miopiei, *pl.* miopii, *art.* miopiile.
miopism (mi-o-) (rar) Miopie. *s.n.*
mioplasmă (mi-o-) Protoplasmă care înconjoară nucleul celulei musculare. *s.f., g.-d. art.* mioplasmei, *pl.* mioplasme.
mior (reg.) Miel mai mare. *s.m., pl.* miori.
miorar (reg.) Cioban care îngrijește mioarele și miorii. *s.m., pl.* miorari.
miorc (pop.) Cuvânt care imită orăcăitul broaștelor. *interj.*
miorcăi (pop.) 1. *intr.* (despre broaște) A orăcăi. 2. *intr. și refl.* (despre copii) A (se) smiorcăi. *vb. IV, ind. prez. 3* miorcăie, *imperf. 3 sg.* miorcăia; *conj. prez. 3* să miorcăie.
miorcăire (pop.) Acțiunea de a (se) miorcăi. *s.f., g.-d. art.* miorcăirii, *pl.* miorcăiri.
miorcăit (pop.) Faptul de a (se) miorcăi. *s.n.*
miorea/mioriță (mi-o-) (rar) Mioriță. *s.f., g.-d. art.* miorelei, *pl.* miorele, *art.* miorelele.
mioritic,-ă (mi-o-) 1. (despre personaje, pasaje etc.) Din balada populară „Miorița", care amintește de „Miorița". 2. *Spațiu ~* = spațiu geografic românesc al cărui relief cu munți și văi este prielnic păstoritului; (în concepția lui L. Blaga) univers spiritual specific românesc a cărui matrice o reprezintă acest spațiu. *adj., pl.* mioritici,-ce.
mioriță (mi-o-) Diminutiv al lui mioară; oaie tânără. *s.f., g.-d. art.* mioriței, *pl.* miorițe.
miorlau Cuvânt care imită sunetele făcute de pisică. *interj.*
miorlăi 1. *intr.* (despre pisici) A mieuna. 2. *intr.* și *refl.* (fig., depr.) A plânge cu glas tânguitor. [*var.* (reg.) mierlăi, miorlâi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* miorlăie, *imperf. 3 sg.* miorlăia; *conj. prez. 3* să miorlăie.
miorlăială (-lă-ia-) Miorlăit. *s.f., g.-d. art.* miorlăielii, *pl.* miorlăieli.
miorlăit 1. Sunet caracteristic scos de pisică; sunet asemănător scos de alte animale sau de om; miorlăială, miorlăitură. 2. (fig., depr.) Plâns tânguitor. *s.n., pl.* miorlăituri.
miorlăitor,-oare (-lă-i-) Care miorlăie. [*var.* mierlăitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* miorlăitori,-oare.

miorlăitură (-lă-i-) î. Miorlăit. 2. (fig.) Plâns, vorbire afectată. *s.f., g.-d. art.* miorlăiturii, *pl.* miorlăituri.
miorlăi v. **miorlăi.**
miosclerozǎ (mi-o-) (med.) Scleroză a țesutului muscular. *s.f., g.-d. art.* miosclerozei, *pl.* miosclerοze.
miospasm (mi-o-) (med.) Contracție musculară spasmodică. *s.n., pl.* miospasme.
miotomie (mi-o-) Parte a anatomiei care se ocupă cu disecția mușchilor; incizie în mușchi. *s.f., art.* miotomia, *g.-d. art.* miotomiei, *pl.* miotomii, *art.* miotomiile.
miotonie (mi-o-) Boală care se manifestă prin tulburări în contracția mușchilor. *s.f., art.* miotonia, *g.-d. art.* miotoniei.
miotonometru (mi-o-) (med.) Aparat care măsoară tonicitatea musculară. *s.n., art.* miotonometrul, *pl.* miotonometre.
miozǎ (mi-o-) Contracție pronunțată a pupilei care apare în timpul expunerii la lumină, la efortul de acomodare etc. *s.f., g.-d. art.* miozei.
miozinǎ (mi-o-) Proteină de tipul globulelor care se găsește în țesutul muscular. *s.f., g.-d. art.* miozinei, *pl.* miozine.
miozitǎ (mi-o-) Inflamație a unui mușchi striat. *s.f., g.-d. art.* miozitei, *pl.* miozite.
miozotis (mi-o-) (bot., livr.) Nu-mă-uita. *s.m.*
mir[1] (înv., în expr.) De ~ = care nu aparține clerului; mirean. *s.n.*
mir[2] Untdelemn sfințit, întrebuințat la săvârșirea unor ritualuri. */A lovi* (pe cineva) *la* ~ = a lovi (pe cineva) în frunte (mortal). *A-i lua* (cuiva) *~ul* = a omorî. *s.n., pl.* miruri.
mira[1] 1. *refl.* și *tr.* A fi surprins, nedumerit sau a surprinde, a nedumeri. */Te miri cine* = un oarecare. *Te miri ce* = un lucru neînsemnat. *Te miri cum* = nu se știe cum. *Mă ~m eu să nu...* = eram sigur că... *Mă ~m eu să...* = eram sigur că nu. *Să nu te miri dacă...* = să nu ți se pară curios că... *//refl.* A-și manifesta surprinderea, nedumerirea. 2. *refl.* A nu-și da seama, a se întreba. *vb. I, ind. prez. 3* mira.
mira[2] *refl.* (înv.) A se privi în sau ca într-o oglindă. *vb. I, ind. prez. 3* se mirează.
mirabil,-ă (livr.) Minunat; extraordinar. *adj., pl.* mirabili,-e.
miracol 1. Minune, fapt uimitor, supranatural. 2. Reprezentație teatrală medievală, al cărei subiect conține elemente din miraculosul creștin. *s.n., pl.* miracole.
miraculos,-oasă 1. Care este produs printr-un miracol; uimitor, extraordinar. //(s.n.) Elementul supranatural din basme și legende. 2. Care produce efecte excepționale. *adj., pl.* miraculoși,-oase.
mirador 1. Încăpere deschisă pe terasele clădirilor, cu rol de belvedere. 2. Post de observație situat la înălțime, în închisoare, în lagărele de prizonieri etc. *s.n., pl.* miradoare.
miragiu v. **miraj.**
miraj A. 1. Fenomen optic produs prin refracția luminii, datorită căruia obiectele aflate la orizont apar însoțite de imaginea lor răsturnată; fata morgana. 2. (fig.) Imagine înșelătoare; iluzie. 3. (fig.) Farmec, lucru atrăgător. B. *~ul ouălor* = examinare a ouălor supuse incubației, pentru a urmări starea și dezvoltarea embrionului. [*var.* (rar) miragiu *s.n.*] *s.n., pl.* miraje.
miralai (rar) Ofițer care comanda un regiment în armata turcă. *s.m., pl.* miralai, *art.* miralaii.
mirare Faptul de a (se) mira. //Surprindere; nedumerire. */De ~* = uimitor. *N-ar fi de ~ să...* = e posibil să... *s.f., g.-d. art.* mirării, *pl.* mirări.
miraz[1] (reg.) Minunație. *s.n.*
miraz[2] (înv., reg.) Moștenire (lăsată sau primită). *s.n., pl.* mirazuri.
mirǎ 1. Riglă gradată pentru măsurarea diferențelor de nivel. 2. Cătare (la armă). 3. Imagine-tip transmisă pe ecranele televizoarelor pentru reglarea imaginii acestora. *s.f., g.-d. art.* mirei, *pl.* mire.
mire Nume purtat de bărbat în ziua (sau în preajma) căsătoriei sale; (la pl.) nume dat celor două persoane care se căsătoresc. *s.m., art.* mirele, *pl.* miri, *art.* mirii.
mirean,-ă (Persoană) care nu aparține clerului; laic. *adj., s.m.* și *f., pl.* mireni,-e.
mireancă Femeie laică; mireană. *s.f., g.-d. art.* mirencei, *pl.* mirence.
mireasă 1. Nume purtat de femeie în ziua (sau în preajma) căsătoriei sale. /(bis.) *~a-Domnului* = călugăriță. *A plânge ca o ~* = a plânge tare, cu foc. *A sta ca o ~* = a sta degeaba. 2. Plantă cu frunzele verzi-gălbui pe margini și roșu-aprins la mijloc. *s.f., g.-d. art.* miresei, *pl.* mirese.
mireasmă 1. Miros plăcut (răspândit mai ales de flori). 2. (la pl.) Ulei sau substanță aromatică folosită pentru ungerea corpului, parfumarea casei etc. *s.f., g.-d. art.* mirosmei, *pl.* mirosme.
mirenesc,-ească (rar) De mirean. *adj., pl.* mirenești.
miresma *tr.* (rar) A înmiresma. *vb. I, ind. prez. 3* miresmează.
miresmare (rar) Acțiunea de a miresma. *s.f., g.-d. art.* miresmării, *pl.* miresmări.
miriadă (-ri-a-) (livr., la pl.) Număr, mulțime, cantitate foarte mare. *s.f., g.-d. art.* miriadei, *pl.* miriade.
miriagram (-ri-a-) Unitate de măsură pentru greutăți, egală cu 10.000 de grame. *s.n., pl.* miriagrame.
mirialitru (-ri-a-) Unitate de măsură pentru capacități, egală cu 10.000 de litri. *s.m., art.* mirialitrul, *pl.* mirialitri, *art.* mirialitrii.
mriametru (-ri-a-) Unitate de măsură pentru lungimi, egală cu 10.000 de metri. *s.m., art.* miriametrul, *pl.* miriametri, *art.* miriametrii.
miriapod (-ri-a-) (la pl.) Clasă de animale inferioare, cu corpul alcătuit din segmente sau din inele și cu multe perechi de picioare; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* miriapode.
mirific,-ă (livr.) Minunat, măreț. *adj., pl.* mirifici,-ce.
mirişte Teren agricol pe care au rămas, după recoltare, părțile inferioare ale tulpinilor de cereale; (colectiv) tulpinile retezate, rămase cu rădăcina în pământ. *s.f., g.-d. art.* mirиști, *pl.* mirиști.
mirmecofag,-ă (zool., despre animale) Care se hrănește cu furnici. *adj., pl.* mirmecofagi,-ge.
mirmecofil,-ă I. *adj., s.f.* (Plantă) pe care trăiesc furnici sau care este polenizată de furnici. II. *adj., s.m.* (Animal) care trăiește în simbioză cu furnicile. *adj., s.m.* și *f., pl.* mirmecofili,-e.
mirmecologie Studiu științific al furnicilor. *s.f., art.* mirmecologia, *g.-d. art.* mirmecologiei.
mirmidon (livr., în basme) Pitic. *s.m., pl.* mirmidoni.
miroase (pop.) Condimente. *s.n. pl.*
mirobolant,-ă (livr.) Incredibil, extraordinar. *adj., pl.* mirobolanți,-te.
mirodenie (-ni-e) 1. Nume dat unor substanțe aromatice alimentare cu miros plăcut și cu gust picant. 2. Aromă, parfum. 3. Nume dat părților unor plante (exotice) folosite drept condiment. *s.f., art.* mirodenia, *g.-d. art.* mirodeniei, *pl.* mirodenii, *art.* mirodeniile.
mirodie (-di-e) (înv.) Mirodenie. *s.f., art.* mirodia, *g.-d. art.* mirodiei, *pl.* mirodii, *art.* mirodiile.
mironosiță 1. (bis.) Fiecare dintre femeile care au dus balsamuri la mormântul lui Isus; (p. ext.) femeie cucernică, smerită. */A face pe ~a* = a-și lua aere de nevinovăție. 2. Epitet dat unei femei prefăcute care simulează modestia, nevinovăția. 3. Specie de fluture, având aripile din față albe cu pete cafenii. *s.f., g.-d. art.* mironosiței, *pl.* mironosițe.

miros[1] 1. Simț prin care organismul primește informații despre proprietățile unor substanțe care emană vapori. 2. (fig.) Perspicacitate, intuiție. *s.n.*
miros[2] Emanație pe care o exală unele corpuri; senzație olfactivă pe care o produce această emanație. *s.n., pl.* mirosuri.
mirosi 1. *tr.* A percepe, a simți un miros. //A apropia nasul de ceva sau cineva pentru a percepe un miros. 2. *intr.* A avea (și a răspândi) un miros. /*Miroase a...* = prevestește ceva. 3. *tr.* și *intr.* (fig., fam.) A presimți, a bănui. [*Var.* (pop.) amirosi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3. pl.* miros, *3 sg.* miroase, *imperf. 3 sg.* mirosea; *conj. prez. 3* să miroasă.
mirositor,-oare Care are (și răspândește) un miros. *adj., pl.* mirositori,-oare.
miroznă (reg.) Miros plăcut. *s.f., g.-d. art.* miroznei, *pl.* mirozne.
mirt Arbust ornamental cu frunze persistente, cu flori albe și parfumate. *s.m., pl.* mirți.
mirtacee (la pl.) Familie de plante cu tulpina arborescentă, al cărei tip este mirtul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* mirtaceea, *g.-d. art.* mirtaceei, *pl.* mirtacee.
miruí *tr.* 1. A unge pe credincioși cu mir[2]. 2. A consfinți în funcție un domnitor, un cleric etc. ungându-i fruntea cu mir. 3. (fig., fam.) A lovi pe cineva la cap; (p. ext.) a omorî. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* miruiesc, *imperf. 3 sg.* miruia; *conj. prez. 3* să miruiască.
miruială Miruit. *s.f., g.-d. art.* miruielii, *pl.* miruieli.
miruire Acțiunea de a mirui. *s.f., g.-d. art.* miruirii, *pl.* miruiri.
miruit Faptul de a mirui; miruială. *s.n.*
miruitor (-ru-i-) (rar) Preot care miruiește. *s.m., pl.* miruitori.
miruță Plantă cu peri aspri și țepoși, cu flori purpurii sau violete. *s.f., g.-d. art.* miruței, *pl.* miruțe.
misadă v. **mesadă.**
misandrie (med.) Repulsie patologică față de bărbați. *s.f., art.* misandria, *g.-d. art.* misandriei.
mișă Compoziție muzicală pentru cor și soliști scrisă pe textul liturghiei catolice. *s.f., g.-d. art.* mișei, *pl.* mișe.
misceiianea (-ne-a) (lat.) Rubrică într-o publicație periodică cuprinzând articole, studii etc. cu un conținut variat. //Volum, culegere de lucrări fără legătură între ele. *s.n. pl.*
miscelaneu,-ee (livr.) Format din lucrări diferite. *adj., pl.* miscelanee.
mischet Varietate de struguri tămâioși cu sâmburi foarte mici. *s.n.*
mischiu[1] (înv., reg.) Oțel de calitate superioară. *s.n.*
mischiu[2]**,-ie** (înv., reg.) De culoarea oțelului; cenușiu-vânăt. *adj., pl.* mischii.
miscibil,-ă (despre substanțe) Care poate forma (împreună cu altă substanță) un amestec omogen. *adj., pl.* miscibili,-e.
miscibilitate Proprietate a mai multor substanțe de a fi miscibile. *s.f., g.-d. art.* miscibilității.
misdiviziune (biol.) Diviziune anormală. *s.f., g.-d. art.* misdiviziunii.
miserere (lat.) Psalm al penitenței, care începe cu acest cuvânt. *s.n.*
misidie (înv., mai ales la pl.) Trăsătură a obrazului. *s.f., art.* misidia, *g.-d. art.* misidiei, *pl.* misidii, *art.* misidiile.
misie (-si-e) (înv.) Misiune. *s.f., art.* misia, *g.-d. art.* misiei, *pl.* misii, *art.* misiile.
misionar,-ă (-si-o-) Persoană trimisă de biserică să răspândească creștinismul în țări cu altă religie. *s.m., pl.* misionari; *s.f., g.-d. art.* misionarei, *pl.* misionare.
misionarism (-si-o-) Activitatea desfășurată de misionari. *s.n.*
misir I. (pop.) Cal de rasă (din Egipt). 2. Monedă turcească de aur, care a circulat și în țările românești. *s.m., pl.* misiri.
misirliu 1. Misir (2). 2. Varietate de porumbei de rasă, cu ciocul mic. *s.m., art.* misirliul, *pl.* misirlii, *art.* misirliii.
misit 1. Persoană care mijlocește afaceri comerciale; intermediar, samsar. 2. (înv.) Emisar, sol. *s.m., pl.* misiți.
misiție (rar) Ocupația misitului. *s.f., art.* misiția, *g.-d. art.* misiției, *pl.* misiții, *art.* misițiile.
misiune (-si-u-) 1. Însărcinare dată cuiva. 2. Grup de persoane oficiale trimise într-o țară străină cu un anumit scop. /~ *diplomatică* = reprezentanță diplomatică a unui stat. 3. Acțiune de propagare a creștinismului într-o țară cu altă religie. 4. Menire, datorie. *s.f., g.-d. art.* misiunii, *pl.* misiuni.
misivă (înv., astăzi glumeț) Scrisoare, bilet. *s.f., g.-d. art.* misivei, *pl.* misive.
mislete Numele literei „m" din alfabetul chirilic. *s.m.*
misofobie (med.) Teamă patologică de murdărie sau de contaminare. *s.f., art.* misofobia, *g.-d. art.* misofobiei, *pl.* misofobii, *art.* misofobiile.
misogam,-ă I. *adj.* (despre o populație) Care din anumite motive evită căsătoria cu alte populații. II. *s.m.* și *f.* Persoană care se teme de căsătorie. *adj., s.m.* și *f., pl.* misogami,-e.
misogamie Teamă față de căsătorie. *s.f., art.* misogamia, *g.-d. art.* misogamiei.
misoghin,-ă v. **misogin.**
misogin,-ă (Bărbat) care arată aversiune față de femei. [*Var* misoghin,-ă *adj., s.m.*] *adj., s.m., pl.* misogini,-e.
misoginie Aversiune față de femei; misoginism. *s.f., art.* misoginia, *g.-d. art.* misoginiei.
misoginism (livr.) Misoginie. *s.n.*
misolog,-ă Persoană care urăște rațiunea sau raționamentele. *s.m., pl.* misologi; *s.f., g.-d. art.* misologei, *pl.* misologe.
misologie Ură față de rațiune. *s.f., art.* misologia, *g.-d. art.* misologiei.
misoneism Neîncredere față de orice noutate sau schimbare. *s.n.*
misopedie (psih.) Repulsie patologică față de copii. *s.f., art.* misopedia, *g.-d. art.* misopediei, *pl.* misopedii, *art.* misopediile.
mispichel Sulfoarseniură naturală de fier. *s.n.*
miss (mis) (angl.) 1. Domnișoară. 2. Regină a frumuseții, aleasă în urma unui concurs local sau internațional. *s.f., g.-d. art.* lui miss, *pl.* miss.
mistacocet[1] (la pl.) Specie de cetacee asemănătoare cu balena; (la sg.) animal din această specie. *s.n., pl.* mistacocete.
mistacocet[2]**,-ă** (Pește) fără dinți. *adj., s.m., pl.* mistacocești,-te.
mistagog Preot antic care iniția pe cineva în misterele religioase; (p. ext.) epitet dat unui om înzestrat cu puterea de a pătrunde în tainele lucrurilor. *s.m., pl.* mistagogi.
mistagogic,-ă De mistagogie. *adj., pl.* mistagogici,-ce.
mistagogie Inițiere în misterele religioase făcută de mistagogi. *s.f., art.* mistagogia, *g.-d. art.* mistagogiei.
mistelă Must de struguri la care s-a adăugat alcool în scopul opririi fermentației. *s.f., g.-d. art.* mistelei.
mister[1] (angl.) Termen de adresare către un bărbat care nu are titlu nobiliar; domn. *s.m., g.-d.* lui mister.
mister[2] 1. Ceea ce este (încă) neînțeles sau nedescoperit. 2. Dogmă creștină pe care biserica o consideră inaccesibilă minții omenești. 3. (în Grecia și în Roma antică, la pl.) Ritualuri religioase la care participau doar cei inițiați. 4. (la pl.) Lucrare dramatică medievală, la început cu caracter religios. *s.n., pl.* mistere.

misterios,-oasă (-ri-os) Care este necunoscut sau neînțeles, tainic; care ascunde un mister. *adj., pl.* misterioși,-oase.
mistic,-ă I. *adj., s.m. și f.* (Adept) al misticismului. II. *adj.* Care are un înțeles ascuns, tainic. */Testament ~* = testament secret. *adj., s.m. și f., pl.* mistici,-ce.
mistică Totalitatea orientărilor și practicilor propagate de misticism. *s.f., g.-d. art.* misticii.
misticism 1. Credință în intervenția divinității sau a forțelor supranaturale și în posibilitatea omului de a comunica direct cu ele. 2. Stare de spirit specifică misticului (1). *s.n.*
misticitate (rar) Misticism. *s.f., g.-d. art.* misticității.
mistifica *tr.* A induce în eroare; a denatura adevărul. *vb. I, ind. prez. 3* mistifică.
mistificabil,-ă Care poate fi mistificat. *adj., pl.* mistificabili,-e.
mistificare Acțiunea de a mistifica; (p. ext.) falsificare a adevărului; mistificație. *s.f., g.-d. art.* mistificării, *pl.* mistificări.
mistificator,-oare (Persoană) care mistifică. *adj., s.m. și f., pl.* mistificatori,-oare.
mistificație (-ți-e) (rar) Mistificare. *s.f., art.* mistificația, *g.-d. art.* mistificației, *pl.* mistificații, *art.* mistificațiile.
mistral Vânt rece care suflă în Franța din Valea Ronului spre Marea Mediterană. *s.n.*
mistress (misiz) (angl.) Termen de adresare pentru o doamnă. *s.f., g.-d. art.* lui mistress.
mistreț[1] (în sintagma) *Porc ~* (și s.m.) = animal sălbatic, cu corpul masiv, acoperit cu păr aspru, cu colți lungi și tăioși. *adj., pl.* mistreți.
mistreț[2]**,-ață** (pop.) 1. Care rezultă dintr-un amestec de rase. 2. (despre vin, fructe) Acrișor; (despre fructe) sălbatic. *adj., pl.* mistreți,-e.
mistrie Unealtă de zidar în formă de lamă triunghiulară cu care se întinde mortarul pe zid. *s.f., art.* mistria, *g.-d. art.* mistriei, *pl.* mistrii, *art.* mistriile.
mistui I. *tr.* A digera alimente. 2. *tr.* A distruge, a nimici. *//refl.* A înceta să mai existe. *//tr. și refl.* A (se) distruge prin ardere. //A cheltui bani, averi; a irosi. 3. *tr. și refl.* (fig.) A (se) chinui sufletește. 4. *refl.* A se face nevăzut, a dispărea. *vb. IV, ind. prez.* 3 mistuie, *imperf. 3 sg.* mistuia; *conj. prez. 3* să mistuie.
mistuială (rar) Mistuire. *s.f., g.-d. art.* mistuielii, *pl.* mistuieli.
mistuire Acțiunea de a (se) mistui; mistuială. *s.f., g.-d. art.* mistuirii, *pl.* mistuiri.
mistuitor,-oare Care mistuie; distrugător; (fig.) chinuitor. *adj., pl.* mistuitori,-oare.
mișca 1. *intr., tr. și refl.* A ieși sau a face să iasă din starea de imobilitate, de repaus. /(intr., fam.) *A ~ din urechi* = a sugera cuiva că îi dai un bacșiș. 2. *refl. și intr.* A porni din loc, a se deplasa. 3. *refl. și intr.* A ieși din pasivitate, a începe să lucreze; (fig., fam.) a dovedi (oarecare) pricepere într-o anumită muncă. 4. *intr. și refl.* A fi viu, a da semne de viață. 5. *refl.* (despre colectivități) A se agita, a se răscula. 6. *tr.* A impresiona sufletește, a emționa. 7. *tr.* (fig.) A determina pe cineva să acționeze; a îndemna. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* miști, *3* mișcă; *conj. prez. 3* să miște.
mișcare Acțiunea de a (se) mișca. A. 1. Deplasare, schimbare a locului, a poziției; exercițiu (sau parte a unui exercițiu) sportiv ori de gimnastică. */~ seismică* = cutremur de pământ. *~ tectonice* = deplasări ale scoarței Pământului care duc la modificări ale acesteia. *Nicio ~* = liniște! tăcere! *A prinde ~a* = a înțelege repede desfășurarea unei acțiuni ori rostul ei. (fam.) *În doi timpi și trei ~* = foarte repede. 2. Fiecare mutare la jocul de șah, de table etc. 3. Tempoul unei unități muzicale. 4. Activitate, acțiune. */În ~* = într-o stare de agitație. //(fam.) Plimbare pe jos. //Serviciu care dirijează circulația trenurilor. 5. Înaintare, circulație; (p. ext.) animație, forfotă. */Birou de ~* = birou de unde se dirijează într-o gară circulația trenurilor. 6. (la pl.) Deplasare a unor unități militare. 7. Acțiune sau curent care grupează un mare număr de oameni în sprijinul unei idei, al unui scop comun etc. *~a romantică*. 8. Revoltă, revoluție. 9. (fig.) Îndemn, impuls. B. (fil.) Categorie care cuprinde toate procesele și schimbările care au loc în Univers; (p. gener.) schimbare, transformare. *s.f., g.-d. art.* mișcării, *pl.* mișcări.
mișcat,-ă Emoționat, impresionat; înduioșat. *adj., pl.* mișcați,-te.
mișcător,-oare 1. Care se mișcă; care înaintează; mobil. 2. (fig.) Care impresionează, tulbură. *adj., pl.* mișcători,-oare.
mișeancă (pop.) Ticăloasă. *adj., s.f., pl.* mișeance.
mișel,-ea (Om) ticălos, netrebnic; fricos, laș. *adj., s.m. și f., pl.* mișei,-ele.
mișelesc,-ească De mișel; ticălos, netrebnic. *adj., pl.* mișelești.
mișelește Ca mișeii, nedemn; ca un laș. *adv.*
mișelie 1. Faptă de mișel; ticăloșie, infamie. 2. (înv.) Sărăcie. *s.f., art.* mișelia, *g.-d. art.* mișeliei, *pl.* mișelii, *art.* mișeliile.
mișelnic,-ă (înv.) De mișel, lamentabil, umilitor. *adj., pl.* mișelnici,-ce.
mișină[1] Mică scobitură pe suprafața dinților cailor și ai altor animale erbivore, după care se poate recunoaște vârsta animalului. *s.f., g.-d. art.* mișinei, *pl.* mișine.
mișină[2]**/mișună** (reg.) 1. Grămadă de alimente, de cereale. 2. Mulțime (adunătură) de ființe. *s.f., g.-d. art.* mișinii/mișunii, *pl.* mișini/mișuni.
mișmaș (fam.) 1. Amestecătură, harababură; (spec.) amestec de băuturi. 2. Afacere necinstită; învârteală. *s.n., pl.* mișmașuri.
mișto[1] (arg.) Foarte bun, foarte frumos. *adj. invar.*
mișto[2] (arg., în expr.) *A lua* (pe cineva) *la ~* = a-și bate joc (de cineva); a ironiza. *s.n., art.* mistoul, *pl.* mistouri.
mișto car,-ă (arg.) (Om) care ironizează pe cineva sau ceva. *adj., s.m. și f., pl.* mișto cari,-e.
mișto căresc,-ească (arg.) De mișto car. *adj., pl.* mișto cărești.
mișui *intr.* (rar) A mișuna. *vb. IV, ind. prez. 3* mișuie, *imperf. 3 sg.* mișuia; *conj. prez. 3* să mișuie.
mișuială (rar) Mișunare. *s.f., g.-d. art.* mișuielii, *pl.* mișuieli.
mișun (reg.) Hârciog. *s.m., pl.* mișuni.
mișuna *intr.* (despre ființe) A se mișca în număr mare de colo până colo; a forfoti. *vb. I, ind. prez. 3.* mișună.
mișunare (rar) Faptul de a mișuna; mișuneală, mișuială. *s.f., g.-d. art.* mișunării.
mișună[1] (rar) Forfotă, aglomerație. *s.f.*
mișună[2] v. **mișină**[2].
mișuneală (rar) Mișunare. *s.f., g.-d. art.* mișunelii, *pl.* mișuneli.
mit 1. Legendă despre originea Universului și a fenomenelor naturii, despre zei și eroi; (p. gener.) poveste, legendă, basm. */De ~* = fantastic. 2. Amplificare sau deformare a unui fapt istoric, a unui personaj (datorită imaginației populare). //Părere, afirmație fără bază reală. *~ ul banului. s.n., pl.* mituri.
mită Sumă de bani, obiecte date sau promise unei persoane publice pentru a-i câștiga bunăvoința în obținerea unor drepturi sau a unor favoruri. *s.f., g.-d. art.* mitei, *pl.* mite.
mite (înv.) Chiar și, până și. *adv.*
mitenă Mănușă care nu acoperă degetele decât până la jumătate. *s.f., g.-d. art.* mitenei, *pl.* mitene.

mithraism (th *pron.* t) Religie antică bazată pe cultul zeului persan al luminii şi adevărului. *s.n.*
mitic,-ă De mit; legendar, fabulos. *adj., pl.* mitici,-ce.
mitică Persoană superficială şi neserioasă. *s.m., pl.* mitici.
miticesc,-ească (rar) (despre comportamentele, faptele etc. oamenilor) Caracteristic miticismului. *adj., pl.* miticeşti.
miticism (fam.) Atitudine, comportare, vorbă care denotă superficialitate, neseriozitate (trăsături ale personajului Mitică din opera lui I.L. Caragiale). *s.n., pl.* miticisme.
mitifica *tr.* (rar) A mitiza. *vb. I, ind. prez. 3* mitifică.
mitificare (rar) Acţiunea de a mitifica. *s.f., g.-d. art.* mitificării, *pl.* mitificări.
miting 1. Manifestaţie publică prilejuită de un eveniment politic sau social important. 2. Mare manifestaţie sportivă. ~ *aviatic. s.n., pl.* mitinguri.
mitingist,-ă (fam.) Persoană care îşi petrece vremea pe la mitinguri. *s.m., pl.* mitingişti; *s.f., g.-d. art.* mitingistei, *pl.* mitingiste.
mititei[1] Mic[1]. *s.m., pl.* mititei.
mititel[2]**,-ea/-ică** Diminutiv al lui mic; micuţ. */De ~ =* de mic copil. *A se face ~ =* a se strânge (pentru a nu fi văzut); (p. ext.) a lua o atitudine umilă (în faţa cuiva). //(s.) Apelativ afectuos pentru a vorbi cu sau despre un copil. //(s.m., pop., art.) Unul dintre numele dracului. *adj., pl.* mititei,-ele.
mititeluţ,-ă Diminutiv al lui mititel. *adj., pl.* mititeluţi,-e.
mitiza *tr.* A transforma persoane, obiecte în mit. *vb. I, ind. prez. 3* mitizează.
mitizare Acţiunea de a mitiza. *s.f., g.-d. art.* mitizării, *pl.* mitizări.
mitoc v. **metoc.**
mitocan Om cu purtări grosolane; bădăran. *s.m., pl.* mitocani.
mitocancă Femeie vulgară; bădărancă. *s.f., g.-d. art.* mitocancei, *pl.* mitocance.
mitocănesc,-ească De mitocan; grosolan, vulgar. *adj., pl.* mitocăneşti.
mitocăneşte (rar) Ca mitocanii. *adv.*
mitocănie Vorbă, faptă de mitocan; mojicie. *s.f., art.* mitocănia, *g.-d. art.* mitocăniei, *pl.* mitocănii, *art.* mitocăniile.
mitocănime Mulţime de mitocani. *s.f., g.-d. art.* mitocănimii.
mitocănos,-oasă (rar) Specific mitocanului. *adj., pl.* mitocănoşi,-oase.
mitocondrial,-ă (-dri-al) (biol.) De mitocondrie. *adj., pl.* mitocondriali,-e.
mitocondrie (-dri-e) (biol.) Organit citoplasmatic la plante şi animale alcătuit din proteine, lipide şi enzime. *s.f., art.* mitocondria, *g.-d. art.* mitocondriei.
mitograf,-ă Specialist în mitografie. *s.m., pl.* mitografi; *s.f., g.-d. art.* mitografei, *pl.* mitografe.
mitografic,-ă Referitor la mitografie. *adj., pl.* mitografici,-ce.
mitografie Disciplină care cercetează structurile şi sensurile miturilor. *s.f., art.* mitografia, *g.-d. art.* mitografiei.
mitolog (rar) Persoană care se ocupă cu studiul mitologiei. *s.m., pl.* mitologi.
mitologic,-ă Referitor la mitologie. *adj., pl.* mitologici,-ce.
mitologie Totalitatea miturilor create de un popor sau de un grup de popoare înrudite. //Disciplină care se ocupă cu evoluţia miturilor, compararea şi explicarea lor etc. *s.f., art.* mitologia, *g.-d. art.* mitologiei, *pl.* mitologii, *art.* mitologiile.
mitologism (rar) Explicare (sistematică) a miturilor. //Pasiune pentru mitologie. *s.n.*
mitologiza *tr.* (rar) A mitiza. *vb. I, ind. prez. 3* mitologizează.
mitologizant,-ă Care mitologizează. *adj., pl.* mitologizanţi,-te.
mitologizare (rar) Acţiunea de a mitologiza. *s.f., g.-d. art.* mitologizării, *pl.* mitologizări.
mitoman,-ă (Persoană) care suferă de mitomanie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mitomani,-e.
mitomanie Boală psihică caracterizată prin mania de a minţi. *s.f., art.* mitomania, *g.-d. art.* mitomaniei.
mitotic,-ă (biol.) De mitoză. *adj., pl.* mitotici,-ce.
mitoză Diviziune celulară caracterizată prin apariţia cromozomilor. *s.f., g.-d. art.* mitozei, *pl.* mitoze.
mitral,-ă Referitor la valvula orificiului auriculo-ventricular stâng al inimii. *Stenoză ~. Insuficienţă ~. adj., pl.* mitrali,-e.
mitralia (-li-a) *tr.* A trage cu mitraliera asupra unui obiectiv. *vb. I, ind. prez. 3* mitraliază, *1 pl.* mitraliem; *conj. prez. 3* să mitralieze; *ger.* mitraliind.
mitralie (înv.) Fiecare dintre bucăţile mici de fier cu care se umpleau în trecut ghiulelele. *s.f., art.* mitralia, *g.-d. art.* mitraliei, *pl.* mitralii, *art.* mitraliile.
mitralieră (-li-e-) Armă automată de calibru mic, montată pe un suport, cu care se poate trage într-un timp scurt un număr mare de proiectile. *s.f., g.-d. art.* mitralierei, *pl.* mitraliere.
mitraliere (-li-e-) Acţiunea de a mitralia. *s.f., g.-d. art.* mitralierii, *pl.* mitralieri.
mitralior (-li-or) Soldat specializat în folosirea mitralierei. *s.m., pl.* mitralieri.
mitră[1] 1. Acoperământ al capului, ornamentat cu pietre preţioase, purtat mai ales de arhierei în timpul slujbelor. //Un fel de coroană purtată de regi şi împăraţi. 2. Acoperământ al capului, de formă specială, la vechile popoare orientale. *s.f., g.-d. art.* mitrei, *pl.* mitre.
mitră[2] (anat.) Uter. *s.f., g.-d. art.* mitrei, *pl.* mitre.
mitridatism (med.) Imunitate la otrăvuri, obţinută prin consumarea de otravă în doze crescânde. *s.n.*
mitridatiza *tr.* şi *refl.* A (se) obişnui să consume anumite otrăvuri, obţinând imunitate faţă de ele. *vb. I, ind. prez. 3* mitridatizează.
mitridatizare Imunitate faţă de o anumită otravă prin ingerarea ei în cantităţi progresive. *s.f., g.-d. art.* mitridatizării, *pl.* mitridatizări.
mitroacă (reg.) Piesă auxiliară a bărcii de pescuit, pe care se înfăşoară năvodul la tragerea acestuia. *s.f., g.-d. art.* mitroacei, *pl.* mitroace.
mitrofor (rar) Care are dreptul să poarte mitră[1]. *adj., pl.* mitrofori.
mitropolie 1. Instituţie administrativă a Bisericii ortodoxe, superioară episcopiei. 2. Sediul unei mitropolii (1). 3. Funcţia de mitropolit. *s.f., art.* mitropolia, *g.-d. art.* mitropoliei, *pl.* mitropolii, *art.* mitropoliile.
mitropolit Înalt cleric ortodox, conducător al unei mitropolii. *s.m., pl.* mitropoliţi.
mitropolitan,-ă Referitor la mitropolie sau la mitropolit. *adj., pl.* mitropolitani,-e.
mitui *tr.* A da cuiva mită. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mituiesc, *imperf. 3 sg.* mituia; *conj. prez. 3* să mituiască.
mituială (rar) Mituire; (concr.) mită. *s.f., g.-d. art.* mituielii, *pl.* mituieli.
mituire Acţiunea de a mitui; mituială. *s.f., g.-d. art.* mituirii, *pl.* mituiri.
mituitor,-oare (-tu-i-) (rar) Persoană care mituieşte. *s.m., pl.* mituitori; *s.f., g.-d. art.* mituitoarei, *pl.* mituitoare.
miţă 1. Lână tunsă pentru prima oară de pe miel; lână tunsă de pe capul, coada şi picioarele oilor. 2. Smoc lung de lână. *s.f., g.-d. art.* miţei, *pl.* miţe.

mitos,-oasă (despre blană, păr, lână sau obiecte din lână) Cu fire lungi, bogate. *adj., pl.* mitoşi,-oase.
mituí *tr.* (pop.) A tunde un miel, o oaie etc. de mite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mituiesc, *imperf. 3 sg.* mituia; *conj. prez. 3* să mituiască.
mituială (pop.) Mituire. *s.f., g.-d. art.* mituielii, *pl.* mituieli.
mituire (pop.) Acţiunea de a mitui; mituială, mituit. *s.f., g.-d. art.* mituirii, *pl.* mituiri.
mituit (pop.) Mituire. *s.n.*
miu Litera grecească, μ. *s.m., pl.* miu.
miuon (miu-) (fiz.) Nume dat mezonului μ. *s.m., pl.* miuoni.
mixa *tr.* 1. A realiza un mixaj. 2. (rar) A amesteca (1). *vb. I, ind. prez. 3* mixează.
mixaj 1. Înregistrare simultană pe aceeaşi pistă a imaginilor şi a sunetului la un film. 2. Combinare a tuturor elementelor auditive ale unui film. *s.n., pl.* mixaje.
mixare Acţiunea de a mixa. *s.f., g.-d. art.* mixării, *pl.* mixări.
mixedem Boală endocrină datorată unei grave insuficienţe tiroidiene. *s.n., pl.* mixedeme.
mixer 1. Aparat electric folosit la amestecarea, baterea etc. alimentelor. 2. Amestecător hidraulic folosit la prepararea laptelui de ciment pentru cimentarea sondelor. *s.n., pl.* mixere.
mixobacterie (-ri-e) Bacterie asemănătoare cu o ciupercă. *s.f., art.* mixobacteria, *g.-d. art.* mixobacteriei, *pl.* mixobacterii, *art.* mixobacteriile.
mixom Tumoare benignă a ţesutului conjunctiv mucos. *s.n., pl.* mixoame.
mixomicetă Plantă inferioară care apare ca o masă gelatinoasă informă pe vegetalele în descompunere. *s.f., g.-d. art.* mixomicetei, *pl.* mixomicete.
mixt,-ă Alcătuit din elemente deosebite (ca natură, origine etc.). */Şcoală* (sau *clasă*) ~ = şcoală (sau clasă) în care învaţă băieţi şi fete. *Tren* ~ = tren compus din vagoane de călători şi vagoane de marfă. *Cor* ~ = cor compus din voci bărbăteşti şi voci femeieşti. *Număr* ~ = număr compus din numere întregi şi din fracţii ordinare. *adj., pl.* micşti, mixte.
mixta *tr* A alcătui o şcoală, o clasă mixtă. *vb. I., ind. prez. 3* mixtează.
mixte Produse miniere naturale, constituite din mai multe minerale concrescute. *s.f. pl.*
mixtiune (-ti-u-) (farm.) Amestec de droguri într-un lichid pentru a prepara un medicament. *s.f., g.-d. art.* mixtiunii, *pl.* mixtiuni.
mixtum compositum (lat.) Amestec artificial, nereuşit. *loc. s.n.*
mixtură 1. Amestec de elemente eterogene. 2. Amestec de materiale granulare folosit la prepararea unor mortare, a unor îmbrăcăminţi asfaltice etc. 3. Medicament lichid preparat dintr-un amestec de substanţe. 4. (muz.) Sunet obţinut la orgă prin combinarea simultană a unor tonalităţi diferite. *s.f., g.-d. art.* mixturii, *pl.* mixturi.
miza *tr.* 1. A depune ca miză; a juca pe... 2. (fig.) A conta pe... *vb. I, ind. prez. 3* mizează.
mizanscenă (rar) Montarea unui spectacol artistic; punere în scenă. *s.f., g.-d. art.* mizanscenei, *pl.* mizanscene.
mizantrop,-ă Persoană stăpânită de mizantropie. *s.m., pl.* mizantropi; *s.f., g.-d. art.* mizantropei, *pl.* mizantrope.
mizantropic,-ă Referitor la mizantrop sau la mizantropie. *adj., pl.* mizantropici,-ce.
mizantropie Lipsă de încredere în oameni; tendinţă patologică de a evita societatea, de a se izola de lume. *s.f., art.* mizantropia, *g.-d. art.* mizantropiei.
mizare Acţiunea de a miza. *s.f., g.-d. art.* mizării, *pl.* mizări.
miză 1. Sumă de bani depusă de fiecare participant la un joc de noroc. 2. (fig.) Obiectivul unei dispute, al unui litigiu. *s.f., g.-d. art.* mizei, *pl.* mize.
mizenă Catarg al unei nave aflat între botul ei şi arborele central. *s.f., g.-d. art.* mizenei, *pl.* mizene.
mizer,-ă Sărman, nenorocit. //Care denotă o situaţie proastă; sărăcăcios. *adj., pl.* mizeri,-e.
mizerabil,-ă 1. *adj., s.m.* şi *f.* (Om) ticălos, nemernic. II. *adj.* 1. Care se află într-o stare foarte proastă; sărăcăcios. 2. Lipsit de valoare; de calitate proastă. 3. (fig.) Aspru, rău. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mizerabili,-e.
mizericordie (-di-e) (livr.) Milă, îndurare. *s.f., art.* mizericordia, *g.-d. art.* mizericordiei.
mizericordios,-oasă (-di-os) (livr.) Îndurător, milostiv. *adj., pl.* mizericordioşi,-oase.
mizerie (-ri-e) 1. Stare de sărăcie extremă. */De* ~ = sărăcăcios; cu care nu se poate trăi. //Aspect exterior care arată o mare sărăcie. 2. (la pl.) Griji, necazuri; supărări, şicane. *s.f., art.* mizeria, *g.-d. art.* mizeriei, *pl.* mizerii, *art.* mizeriile.
mizid Crustaceu marin asemănător cu crevetele. *s.n., pl.* mizide.
mizilic (fam.) 1. Gustare, aperitiv. //Mâncare frugală. 2. (fig.) Fleac, bagatelă. [*var.* mezelic *s.n.*] *s.n., pl.* mizilicuri.
miacă (reg.) Mlaştină, smârc. *s.f., g.-d. art.* mlăcii, *pl.* mlăci.
mladă 1. Mlădiţă. 2. Lăstăriş; pădure tânără şi deasă. *s.f., g.-d. art.* mlăzii, *pl.* mlăzi.
mlajă 1. Arbust, înrudit cu răchita, cu ramurile flexibile şi cu frunzele cenuşii-verzui. 2. Ramură tânără de mlajă (1), de salcie, de tei etc. întrebuinţată la împletitul coşurilor, al leselor etc. *s.f., art.* mlaja, *g.-d. art.* mlăjii, *pl.* mlăji.
mlaştină Teren pe care se adună şi stagnează apa. *s.f., g.-d. art.* mlaştinii, *pl.* mlaştini.
mlădia (-di-a) 1. *refl.* A se înclina, a se îndoi uşor. 2. *tr.* şi *refl.* (fig., despre voce) A (se) modula. 3. *refl.* (fig.) A deveni conciliant, maleabil; a se supune. *vb. I, ind. prez. 3* mlădiază, *1 pl.* mlădiem; *conj. prez. 3* să mlădieze; *ger.* mlădiind.
mlădiere (-di-e-) Acţiunea de a (se) mlădia; mişcare mlădioasă. //Modulaţie a vocii. *s.f., g.-d. art.* mlădierii, *pl.* mlădieri.
mlădior,-oară (-di-or) (pop.) Diminutiv al lui mlădiu. *adj., pl.* mlădiori,-oare.
mlădios,-oasă (-di-os) 1. Care se îndoaie cu uşurinţă; flexibil, elastic. 2. (despre fiinţe, despre corpul lor) Suplu, zvelt. 3. (fig., despre oameni) Maleabil, conciliant. 4. (fig., despre voce, sunete) Melodios, armonios. *adj., pl.* mlădioşi,-oase.
mlădiţă 1. Ramură tânără, subţire şi flexibilă; lăstar. 2. (fig.) Urmaş, descendent. *s.f., g.-d. art.* mlădiţei, *pl.* mlădiţe.
mlădiu,-ie (rar) Mlădios (2). *adj., pl.* mlădii.
mlăştiniş (rar) Teren mlăştinos. *s.n., pl.* mlăştinişuri.
mlăştiniţă Nume dat mai multor plante erbacee, cu frunze lanceolate, cu flori verzi, albe, roz şi roşii. *s.f., g.-d. art.* mlăştiniţei, *pl.* mlăştiniţe.
mlăştinos,-oasă (despre terenuri) Cu mlaştini; noroios. *adj., pl.* mlăştinoşi,-oase.
mlecin Plantă erbacee din familia compozitelor, cu tulpină păroasă şi flori păroase. *s.m.*
mnemonic,-ă Mnemotehnic. *adj., pl.* mnemonici,-ce.
mnemonică Identificator al unei generaţii cod maşină, care reflectă semantica operaţiei. *s.f., g.-d. art.* mnemonicii.
mnemotehnic,-ă Care ajută memorarea; mnemonic. *adj., pl.* mnemotehnici,-ce.

mnemotehnică Ansamblul procedeelor care determină memorarea informațiilor pe baza unor asociații dirijate; mnemotehnie. *s.f., g.-d. art.* mnemotehnicii.
mnemotehnie Mnemotehnică. *s.f., art.* mnemotehnia, *g.-d. art.* mnemotehniei.
mnezic,-ă (livr.) De memorie. *adj., pl.* mnezici,-ce.
moacă 1. (pop.) Bâtă cu măciulie la un capăt. 2. (arg.) Cap; figură. /(fam.) *A o lua la ~* = a primi o bătaie zdravănă. 3. (fam.) Persoană (mai ales femeie) bleagă, leneșă. 4. (iht., reg.) Zglăvoacă. [*var.* moc *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* moacei, *pl.* moace.
moale[1] (pop., în expr.) *În ~le capului* = fontanelă; (p. ext.) creștetul capului. *s.n., art.* moalele.
moale[2] A. 1. Care cedează ușor la apăsare, modificându-și forma; (p. ext.) pufos, afânat. /*Carne ~* = carne fără oase. *Ou ~* = ou fiert astfel încât să nu fie complet coagulat. *Lipire ~* = operație de îmbinare a două piese metalice care nu se încălzesc în prealabil. *A-i fi* (cuiva) *~* sau *a trăi* (ori *a se așeza*) *pe ~* = a duce o viață liniștită, fără griji. 2. (despre fructe) Zemos, mălăieț. 3. (despre pâine, cozonac etc.) Proaspăt, fraged. 4. (despre oameni) Lipsit de energie, de voință. /*A o lăsa* (*mai*) *~* = a ceda, a face concesii. //(s.m. sg. art.) Partea moale (A.1) a unui lucru. /(pop.) *~le capului* = fontanelă. //(despre gură, buze) Cărnos. //Flasc; puhav. //Flexibil, elastic. 5. (despre terenuri) Umed, jilav. B. 1. Cu suprafața netedă; catifelat. //Armonios; delicat. 2. (fon.) *Consoană ~* = consoană palatalizată. 3. (despre vreme, atmosferă etc.) Călduț și umed; plăcut. 4. (despre ființe) Domol; blând, blajin. 5. (despre mișcări) Ușor, lent. //Care se mișcă încet. *adj., pl.* moi.
moar 1. Țesătură de mătase care face ape. 2. (tel.) Perturbație apărută pe ecranul unui televizor, constând într-o rețea de linii cu mișcare aleatorie. *s.n., pl.* moaruri.
moaraj (poligr.) Efect optic obținut prin suprapunerea a două tipare cu rețele de puncte sau de linii, care formează între ele un unghi. *s.n., pl.* moaraje.
moarat,-ă Care are aspectul moarului (1). *adj., pl.* moarați,-te.
moară 1. Instalație pentru măcinarea cerealelor; clădire prevăzută cu asemenea instalație. /*Ca la ~* = a) pe rând, în ordinea sosirii; b) (în legătură cu verbele „a intra", „a ieși") într-un continuu du-te-vino. *A-i merge* (sau *a-i umbla, a-i toca*) (cuiva) *gura ca o ~* (*hodorogită* sau *stricată*) = a vorbi mult, a nu-i tăcea gura. *A(-i) da* (cuiva) *apă la ~* = a încuraja, a stimula. *A-i veni* (cuiva) *apa la ~* = a se schimba împrejurările în favoarea cuiva. *A-i lua* (cuiva) *apa de la ~* = a întrerupe pe cineva în timp ce vorbește; a priva pe cineva de anumite avantaje. *A mâna apa la ~a sa* = a căuta să tragă singur toate foloasele. *A-i umbla* (cuiva) *~a* = a-i merge bine. *A se bate cu morile de vânt* = a întreprinde acțiuni inutile. //(depr.) Gură considerată ca organ al vorbirii; (p. ext.) persoană care flecărește fără încetare. 2. Mașină folosită pentru mărunțirea fină a unor materiale tari (minereuri, cărbuni etc.). 3. (reg.) Jocul de țintar. *s.f., g.-d. art.* morii, *pl.* mori.
moare (reg.) 1. Lichid acru în care s-au ținut murături; (spec.) zeamă de varză. //Fel de mâncare, preparat cu saramură. 2. (fig.) Fel de a fi al cuiva; fire, temperament. /*A ști* sau *a cunoaște ~a cuiva* = a cunoaște firea, obiceiurile cuiva. *s.f.*
moarte 1. Încetare a tuturor funcțiilor vitale; sfârșitul vieții. /*Fără* (*de*) *~* = veșnic; (despre obiecte) durabil. *A face ~ de om* = a omorî, a ucide. *A-și face ~* (*singur* sau *cu mâna lui*) = a se sinucide. *Pe viață și pe ~* = cu înverșunare. (*A fi* ori *a se afla*) *pe patul de ~* = (a fi) în agonie. *Între viață și ~* = în agonie. *Ca de frica morții* = înfrigurat. *A se da de ceasul morții* = a depune eforturi disperate. *A da ~a în ceva* = a muri în număr foarte mare. *A da mâna cu ~a* sau *a vedea ~a cu ochii* = a trece printr-o mare primejdie. (*A fi*) *uitat de ~* = (a fi) foarte bătrân. *A nu avea ~* = (despre obiecte) a fi durabil. //(jur.) *~ declarată* = situație juridică a unei persoane dispărute în împrejurări care fac să se prezume moartea sa fizică. *~ fizică* = moarte constatată prin act de deces. 2. Omor; crimă, asasinat; (p. ext.) măcel, execuție. /*~ de om* = îmbulzeală. //Pedeapsă capitală. /*La ~!* formulă cu care se cerea pedeapsa capitală pentru un vinovat. 3. (înv., pop.) Molimă, epidemie. 4. Ceea ce poate cauza moartea. /*Asta e ~a mea* (sau *ta, lui* etc.) sau *e ~a mea* (sau *ta, lui* etc.), se spune pentru a arăta că un anumit lucru place în mod deosebit. *s.f., g.-d. art.* morții, *pl.* morți.
moartea-găinilor (reg.) Cobe. *s.f. art., g.-d. art.* morții-găinilor.
moartea-puricelui Plantă din familia compozitelor, cu tulpină dreaptă, ramificată, cu flori gălbui. *s.f. art., g.-d. art.* morții-puricelui.
moașă Femeie cu pregătire specială care asistă și îngrijește femeile la naștere. *s.f., art.* moașa, *g.-d. art.* moașei, *pl.* moașe.
moaște (în religia creștină) Rămășițe din corpul unei persoane considerate sfinte sau obiecte care au aparținut unei astfel de persoane și cărora li se atribuie puteri supranaturale. //Rămășițe ale trecutului; relicvă. *s.f. pl.*
moaza *tr.* (constr.) A îmbina cu moaze. *vb. I, ind. prez. 3* moazează.
moazare Acțiunea de a moaza. *s.f., g.-d. art.* moazării, *pl.* moazări.
moază (constr.) Fiecare dintre componentele unei perechi de grinzi care formează un element de consolidare la o construcție din lemn. *s.f., g.-d. art.* moazei, *pl.* moaze.
mobil[1] 1. Corp în mișcare. 2. Impuls, cauză a unei acțiuni; imbold; scop; obiectiv. 3. Denumire dată telefoanelor portabile. *s.n., pl.* (1, 3) mobile, (2) mobiluri.
mobil[2]**,-ă** 1. Care se mișcă sau care poate fi mișcat. 2. Schimbător, variabil; (despre ochi, privire, figură) care își schimbă ușor expresia; (despre substantive) capabil de a suferi moțiune[2]. *adj., pl.* mobili,-e.
mobil[3]**,-ă/mobil,-ă** (jur., în expr.) *Avere ~* sau *bunuri ~* = avere constând din bunuri care se pot transporta dintr-un loc într-altul. *adj., pl.* mobile/mobile.
mobila *tr.* A umple (o locuință, o încăpere etc.) cu mobilă. *vb. I, ind. prez. 3* mobilează.
mobilare Acțiunea de a mobila. *s.f., g.-d. art.* mobilării, *pl.* mobilări.
mobilă Obiect care servește la amenajarea interiorului unei locuințe sau al unei instituții; (colectiv) mobilier. *s.f., g.-d. art.* mobilei, *pl.* mobile.
mobiliar,-ă (-li-ar) (jur.) Alcătuit din bunuri mobile[3]. //(despre bunuri, averi) Care poate fi transportat. *adj., pl.* mobiliari,-e.
mobilier (-li-er) Totalitatea mobilelor dintr-o încăpere, dintr-o clădire. //Ansamblul mobilelor caracteristice unui stil, unei epoci etc. *s.n., pl.* mobiliere.
mobilitate 1. Însușirea de a fi mobil[2] (1). //Instabilitate. 2. Capacitatea feței omului de a-și schimba expresia. //Capacitate de a se transforma. *s.f., g.-d. art.* mobilității, *pl.* mobilități.
mobiliza *tr.* 1. A chema sub arme; a trece forțele armate pe picior de război. //(fam.) A convoca. 2. A antrena o colectivitate la o acțiune de interes general. //*refl.* A-și aduna forțele. *vb. I, ind. prez. 3* mobilizează.
mobilizabil,-ă Care este supus mobilizării. *adj., pl.* mobilizabili,-e.
mobilizare Acțiunea de a mobiliza. *s.f., g.-d. art.* mobilizării, *pl.* mobilizări.
mobilizator,-oare Care mobilizează; care antrenează. *adj., pl.* mobilizatori,-oare.

mobilometru (tehn.) Vâscozimetru pentru determinarea consistenței lacurilor, vopselelor etc. *s.n., art.* mobilometrul, *pl.* mobilometre.
moc v. **moacă.**
moca Cafea de calitate superioară; băutură caldă preparată din această cafea. *s.f.*
mocan Locuitor din regiunile muntoase (în special ale Transilvaniei); cioban din aceste regiuni; mocârțan (1). *s.m., pl.* mocani.
mocancă Femeie din regiunile muntoase (în special ale Transilvaniei); mocăniță. *s.f., g.-d. art.* mocancei, *pl.* mocance.
mocasin 1. Încălțăminte de piele netăbăcită, purtată de indienii din America de Nord. 2. Încălțăminte ușoară, comodă, cu talpa plată, fără șireturi. *s.m., pl.* mocasini.
mocăi *intr.* și *refl.* (pop., fam.) A lucra încet și fără spor; a (se) moșmondi. *vb. IV, ind. prez. 3* mocăie, *imperf. 3 sg.* mocăia; *conj. prez. 3* să mocăie.
mocăială (pop., fam.) Faptul de a (se) mocăi. *s.f., g.-d. art.* mocăielii, *pl.* mocăieli.
mocăit,-ă (pop., fam.) (Persoană) care lucrează încet, fără spor. *adj., s.m.* și *f., pl.* mocăiți,-te.
mocănaș Diminutiv al lui mocan. *s.m., pl.* mocănași.
mocănașii Dans popular răspândit în trecut în Moldova și în Dobrogea; melodie după care se execută acest dans. *s.m. pl. art., neart.* mocănașii.
mocăncuță Diminutiv al lui mocancă. *s.f., g.-d. art.* mocăncuței, *pl.* mocăncuțe.
mocăneasca Numele unui dans popular asemănător cu hora. *s.f. art., neart.* mocăneasca, *g.-d. art.* mocăneștii.
mocănesc,-ească De mocan; specific mocanilor. */Oaie ~* = varietate de oaie țurcană. *Cal ~* = cal scund de munte. *Porumb ~* = varietate de porumb cu bobul mare. *adj., pl.* mocănești.
mocănește Ca mocanii, în felul mocanilor. *adv.*
mocănime Grup de mocani. *s.f., g.-d. art.* mocănimii.
mocăniță 1. Mocancă. 2. (glumeț) Tren de linie îngustă care circulă în regiunile de munte. *s.f., g.-d. art.* mocăniței, *pl.* mocănițe.
mocârțan 1. (pop.) Mocan. 2. Epitet dat unui om necioplit, bădăran. *s.m., pl.* mocârțani.
mocheta A acoperi podeaua unei camere cu mochetă. *vb. I, ind. prez. 3* mochetează.
mochetare Acțiunea de a mocheta. *s.f., g.-d. art.* mochetării, *pl.* mochetări.
mochetă Țesătură plușată folosită pentru covoare; bucată din acest fel de țesătură cu care se acoperă suprafața podelei. *s.f., g.-d. art.* mochetei, *pl.* mochete.
mocirlă 1. Întindere (mică) de apă stătătoare, plină de mâl, de noroi; loc mlăștinos, noroios. 2. (fig.) Mediu decăzut din punct de vedere moral. *s.f., g.-d. art.* mocirlei, *pl.* mocirle.
mocirlos,-oasă Plin de mocirle, de noroi; mlăștinos. *adj., pl.* mocirlosi,-oase.
mocles v. **mucles.**
mocneală Faptul de a mocni. *s.f., g.-d. art.* mocnelii, *pl.* mocneli.
mocni *intr.* 1. (despre foc) A arde înăbușit, fără flacără. 2. (fig.) A sta în așteptare, nutrind sentimente de nemulțumire, de revoltă etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mocnesc, *imperf. 3 sg.* mocnea; *conj. prez. 3* să mocnească.
mocnire Faptul de a mocni. *s.f., g.-d. art.* mocnirii, *pl.* mocniri.
mocnit,-ă 1. (despre foc) Care arde înăbușit. 2. (fig., despre sentimente) Reținut, dar gata să izbucnească. *adj., pl.* mocniți,-te.
mocofan Om prost, bleg; bădăran, mojic. *s.m., pl.* mocofani.
mocoșeală (pop., fam.) Faptul de a (se) mocoși. *s.f., g.-d. art.* mocoșelii, *pl.* mocoșeli.
mocoși *intr.* și *refl.* (pop., fam.) A lucra îndelung, cu migală; a (se) mocăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mocoșesc, *imperf. 3 sg.* mocoșea; *conj. prez. 3* să mocoșească.
mocoșit,-ă (pop., fam.) (Persoană) care lucrează prea încet, fără spor. *adj., s.m.* și *f., pl.* mocoșiți,-te.
mod 1. Fel de a fi, de a se manifesta al cuiva. /(ec. pol.) *~ de producție* = fel istoricește determinat în care oamenii produc bunurile necesare existenței. *~ de viață* = conținutul și formele specifice de satisfacere a nevoilor materiale și spirituale ale unui popor, ale unei societăți. 2. Categorie gramaticală specifică verbului prin care se arată felul cum vorbitorul consideră acțiunea. */Adverb de ~* = adverb care arată felul cum apare acțiunea, starea sau însușirea exprimată de verb. *Complement circumstanțial de ~* = complement care arată cum se desfășoară sau apare o acțiune, o stare sau o însușire. 3. (muz.) Caracterul succesiunii sunetelor care alcătuiesc o bucată muzicală. *s.n., pl.* moduri.
modal,-ă (gram.) Referitor la modurile verbale. *adj., pl.* modali,-e.
modalitate 1. Procedeu, metodă, mijloc prin care se realizează ceva. 2. (log.) Determinare a caracterului necesar, contingent, posibil sau imposibil al unei judecăți. *s.f., g.-d. art.* modalității, *pl.* modalități.
modă 1. Fel de a se îmbrăca, de a se purta etc. caracteristic unei epoci, unui mediu, unei colectivități; preferință la un moment dat pentru un anumit fel de a se îmbrăca. */La ~* = care corespunde gustului într-un anumit moment; modern. *De ~ veche* = demodat. 2. *Magazin de ~e* = magazin de pălării de damă sau de accesorii pentru îmbrăcămintea de damă. *Revistă de ~e* (sau *de ~*) = revistă care prezintă modele noi de îmbrăcăminte și de încălțăminte. *Casă de ~* (sau *de ~e*) = atelier unde se confecționează la comandă obiecte de îmbrăcăminte. *s.f., g.-d. art.* modei, *pl.* mode.
modâică (pop.) 1. Umflătură care se poate forma pe diferite părți ale corpului omenesc. 2. Obiect care are forma unei modâlci (1). *s.f., g.-d. art.* modâlcii, *pl.* modâlci.
model 1. Ceea ce poate servi ca orientare pentru imitații și reproducere; tipar. 2. Reprezentare redusă a unui obiect care urmează să fie executat; machetă. 3. (în științe) Schemă teoretică care abstractizează reprezentarea unui fenomen, a unui lucru. *~ matematic.* 4. Persoană, operă etc. care poate servi ca exemplu. 5. Manechin. 6. Persoană care pozează unui pictor sau unui sculptor. *s.n., pl.* modele.
modela *tr.* 1. A executa ceva după un anumit model (1). 2. A da unui material adus în stare plastică forma dorită. 3. (fig.) A modifica după voie, a influența. *vb. I, ind. prez. 3* modelează.
modelaj Modelare; modelling. *s.n., pl.* modelaje.
modelar,-ă Persoană care creează modele (1). *s.m., pl.* modelari; *s.f., g.-d. art.* modelarei, *pl.* modelare.
modelare 1. Acțiunea de a (se) modela; modelaj. 2. Metodă în știință și tehnică de reproducere schematică a unui obiect sau sistem sub forma unei structuri similare. 3. (mat.) Reprezentare a unei relații prin simbolism matematic. *s.f., g.-d. art.* modelării, *pl.* modelări.
modelator[1] Unealtă folosită de sculptori pentru modelare. *s.n., pl.* modelatoare.
modelator[2]**,-oare** Persoană care execută lucrări decorative din materiale plastice. //Meseriaș care multiplică după un model dat. *s.m., pl.* modelatori; *s.f., g.-d. art.* modelatoarei, *pl.* modelatoare.
modelărie (rar) Atelier în care se confecționează modele. *s.f., art.* modelăria, *g.-d. art.* modelăriei, *pl.* modelării, *art.* modelăriile.
modeler,-ă (rar) Modelator. *s.m., pl.* modeleri; *s.f., g.-d. art.* modele *pl.* modelere.

modeleu Relief sau impresie de relief redată într-o pictură sau într-o sculptură. *s.n., art.* modeleul, *pl.* modelee.
modelier,-ă (-li-er) (rar) Modelor. *s.m., pl.* modelieri; *s.f., g.-d. art.* modelierei, *pl.* modeliere.
modelism Reproducere a unor modele de maşini şi aparate la scară redusă. *s.n.*
modelist,-ă (rar) Modelor. //Persoană care concepe şi creează modele vestimentare. *s.m., pl.* modelişti; *s.f., g.-d. art.* modelistei, *pl.* modeliste.
modeliza *tr* (rar) A modela. *vb. I, ind. prez. 3* modelizează.
modelizare (rar) Acţiunea de a modeliza. *s.f., g.-d. art.* modelizării, *pl.* modelizări.
modelling (angl.) Modelaj. //(spec.) Curs de formare a prezentatorilor (prezentatoarelor) de modă. *s.n., art.* modellingul.
modelor,-oare Lucrător sau lucrătoare care confecţionează modele; modelator, modelier, modelist. *s.m., pl.* modelori; *s.f., g.-d. art.* modeloarei, *pl.* modeloare.
modem/modem (inform.) Sistem periferic care asigură transferul de informaţii dintre calculatoare prin intermediul liniilor telefonice. *s.n., pl.* modemuri/modemuri//modeme/modeme.
modenatură Proporţia şi forma diferitelor profiluri care decorează un element de arhitectură; ansamblul mulurilor unei construcţii. *s.f., g.-d. art.* modenaturii, *pl.* modenaturi.
modera 1. *tr.* A micşora, a reduce forţa, intensitatea etc. 2. *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni mai cumpătat, mai stăpânit. *vb. I, ind. prez. 3* moderează.
moderant,-ă (rar, despre oameni) Care moderează. *adj., pl.* moderanţi,-te.
moderantism Atitudine şi opinie de moderat, de moderaţie. *s.n.*
moderantist,-ă (Adept) al moderantismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* moderantişti,-ste.
moderare Acţiunea de a (se) modera. *s.f., g.-d. art.* moderării, *pl.* moderării.
moderat,-ă 1. De intensitate sau de mărime mijlocie; redus. 2. (despre preţuri) Care nu este prea ridicat. 3. Chibzuit, cumpătat. *adj., pl.* moderaţi,-te.
moderato (it., muz.) I. *adv.* În tempo moderat, nu prea vioi. II. *s.n.* (Parte dintr-o) compoziţie muzicală executată în acest tempo. *adv., s.n.*
moderator[1] Substanţă folosită pentru încetinirea mişcării neutronilor. *s.m., pl.* moderatori.
moderator[2] Dispozitiv de siguranţă care reduce automat viteza unui mecanism. *s.n., pl.* moderatoare.
moderator[3]**,-oare** I. *adj., s.m.* şi *f.* (Element, factor) care moderează, ponderează. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care conduce o dezbatere publică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* moderatori,-oare.
moderaţie (-ţi-e) Însuşire de a fi moderat; cumpătare, măsură. [*var.* moderaţiune *s.f.*] *s.f., art.* moderaţia, *g.-d. art.* moderaţiei, *pl.* moderaţii, *art.* moderaţiile.
moderaţiune v. **moderaţie.**
modern,-ă 1. Care aparţine timpului prezent sau aproape de prezent; actual, contemporan. */Limbă ~* = limbă vie, vorbită în prezent. //(despre învăţământ) Care pune accentul pe disciplinele umaniste. 2. Care este conform cu cele mai recente evoluţii (ale modei, ale cercetării etc.). *adj., pl.* moderni,-e.
modernism 1. Preferinţă pentru ceea ce este nou, modern; modernitate. 2. Curent, tendinţă în arta şi literatura sec. XX, care neagă tradiţia şi susţine principii şi modalităţi noi de creaţie. *s.n., pl.* modernisme.
modernist,-ă (Adept) al modernismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* modernişti,-ste.
modernitate Caracterul a ceea ce este modern; modernism. *s.f., g.-d. art.* modernităţii.
moderniza *tr.* 1. A adapta la cerinţele prezentului; a înnoi. //A utila o fabrică, o instituţie cu instalaţii moderne. 2. A da unui lucru un aspect modern. //(spec.) A modifica limba unui text vechi în conformitate cu normele actuale. *vb. I, ind. prez. 3* modernizează.
modernizare Acţiunea de a moderniza. *s.f., g.-d. art.* modernizării, *pl.* modernizări.
modernizator,-oare (rar) Care modernizează. *adj., pl.* modernizatori,-oare.
modest,-ă 1. Care nu este îngâmfat; fără pretenţii. //De proporţii reduse. 2. De valoare sau de importanţă redusă. *adj., pl.* modeşti,-ste.
modestie Însuşirea de a fi modest. *s.f., art.* modestia, *g.-d. art.* modestiei.
modic,-ă (livr.) De valoare mică; neînsemnat; (despre preţuri) moderat, acceptabil. *adj., pl.* modici,-ce.
modicitate (livr.) Însuşirea de a fi modic. *s.f., g.-d. art.* modicităţii.
modifica *tr.* şi *refl.* A(-şi) schimba aspectul, forma etc.; a (se) transforma. *vb. I, ind. prez. 3* modifică.
modificabil,-ă Care poate fi modificat. *adj., pl.* modificabili,-e.
modificare Acţiunea de a (se) modifica; modificaţie. *s.f., g.-d. art.* modificării, *pl.* modificări.
modificator[1] Adaos la elaborarea fontei sau a altor aliaje. *s.m., pl.* modificatori.
modificator[2]**,-oare** (rar) Care modifică. *adj., pl.* modificatori,-oare.
modificaţie (înv.) Modificare. *s.f., art.* modificaţia, *g.-d. art.* modificaţiei, *pl.* modificaţii, *art.* modificaţiile.
modilion (-li-on) Ornament arhitectonic în formă de consolă, care susţine un vas, un bust etc. *s.n., pl.* modilioane.
modistă Femeie care se ocupă cu confecţionarea pălăriilor de damă şi a altor accesorii de podoabă. *s.f., g.-d. art.* modistei, *pl.* modiste.
modoran (reg.) Om grosolan, bădăran. *s.m., pl.* modorani.
modru (reg.) Mod, chip, fel. */Cu ~* = potrivit. *A nu fi ~* = a-i fi imposibil să... *s.n., art.* modrul.
modul 1. Unitate de măsură convenţională, folosită în arhitectura clasică pentru proporţionarea părţilor unui edificiu. 2. (mat.) Valoarea absolută a unui număr real. //Număr pozitiv egal cu rădăcina pătrată a sumei pătratelor componentelor unui număr complex. 3. Parte componentă a unui ansamblu (clădiri, mobile etc.). //Fiecare parte componentă şi detaşabilă a unei nave spaţiale. */~ lunar* = parte a vehiculului de explorare lunară. *s.n., pl.* module.
modula 1. *intr.* (muz.) A trece de la o tonalitate la alta. //*tr.* A exprima prin modulaţii ale vocii. 2. *refl.* şi *tr.* A (se) modifica anumite mărimi caracteristice ale unei oscilaţii (pentru a transmite semnale purtătoare de informaţii). 3. *tr.* (înv.) A modela. *vb. I, ind. prez. 3* modulează.
modular,-ă 1. Referitor la un modul. 2. Constituit dintr-un ansamblu de module (3). *Locuinţă ~. adj., pl.* modulari,-e.
modulare Acţiunea de a (se) modula. *s.f., g.-d. art.* modulării, *pl.* modulări.
modulat[1]**,-ă** 1. (despre sunete muzicale) Care a suferit o modulaţie. 2. (fiz.) Cu modulaţii. *adj., pl.* modulaţi,-te.
modulat[2]**,-ă** (despre mobilă) Lucrat din module (3). *adj., pl.* modulaţi,-te.
modulator[1] Dispozitiv cu care se realizează o modulaţie. *s.n., pl.* modulatoare.
modulator[2]**,-oare** Care modulează. *adj., pl.* modulatori,-oare.
modulaţie (-ţi-e) 1. (muz.) Trecere de la o tonalitate la alta; serie de sunete care îşi schimbă tonalitatea. 2. (fiz.)

Variație a unui parametru al semnalului care poartă informații. *s.f., art.* modulația, *g.-d. art.* modulației, *pl.* modulații, *art.* modulațiile.
modulometru (tehn.) Aparat pentru măsurarea gradului de modulație. *s.n., art.* modulometrul, *pl.* modulometre.
modus operandi (lat.) Mod de acțiune. *loc. s.n.*
modus vivendi (lat.) 1. Mod de existență. 2. Posibilitate de împăcare a două părți aflate în conflict. *loc. s.n.*
mofetă Emanație din bioxid de carbon care se degajă prin crăpăturile scoarței terestre, în zonele vulcanice. *s.f., g.-d. art.* mofetei, *pl.* mofete.
mofetic,-ă Care aparține mofetei. *adj., pl.* mofetici,-ce.
mofluz,-ă 1. (înv., fam.) (Om) falit. */A ieși* (sau *a rămâne*) ~ = a da faliment. 2. (Om) nemulțumit, dezamăgit. *adj., s.m.* și *f., pl.* mofluzi/mofluji,-ze.
mofluzi *intr.* (înv.) A da faliment; (p. ext.) a se ruina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mofluzesc, *imperf. 3 sg.* mofluzea; *conj. prez. 3* să mofluzească.
mofluzit (înv.) Om falit. *s.m., pl.* mofluziți.
moft 1. Lucru fără însemnătate; fleac, nimic. */A umbla cu ~uri* = a invoca motive lipsite de temei. 2. (la pl.) Capricii, nazuri, fasoane. *s.n., pl.* mofturi.
moftangioaică (înv.) Femeie neserioasă, flecară. *s.f., g.-d. art.* moftangioaicei, *pl.* moftangioaice.
moftangiu (înv.) Om neserios, flecar; moftolog. *s.m., art.* moftangiul, *pl.* moftangii, *art.* moftangiii.
moftolog (înv.) Moftangiu. *s.m., pl.* moftologi.
moftologic,-ă (înv.) Lipsit de seriozitate. *adj., pl.* moftologici,-ce.
moftologie (înv.) Șmecherie, tertip. *s.f., art.* moftologia, *g.-d. art.* moftologiei, *pl.* moftologii, *art.* moftologiile.
mofturos,-oasă (Persoană) care face mofturi (2); (om) capricios. *adj., s.m.* și *f., pl.* mofturoși,-oase.
mogâldeață 1. Ființă sau lucru cu contururi vagi, neclare (din cauza întunericului, a depărtării etc.). //Om mic de statură. 2. Mică ridicătură de pământ. *s.f., g.-d. art.* mogâldeței, *pl.* mogâldețe.
moglan (reg.) Om mare, voinic și prost. *s.m., pl.* moglani.
mogorogi *intr.* (reg.) A vorbi nedeslușit, neclar. *//tr.* A cicăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mogorogesc, *imperf. 3 sg.* mogorogea; *conj. prez. 3* să mogorogească.
mogorogire (reg.) Acțiunea de a mogorogi. *s.f., g.-d. art.* mogorogirii, *pl.* mogorogiri.
mogul,-ă I. *adj.* Referitor la moguli (II.1). II. 1. *s.m.* și *f.* Persoană care aparținea dinastiei mongole care a cucerit India. 2. *s.m.* (fig.) Persoană foarte importantă cu puteri discreționare. *adj., s.m.* și *f., pl.* moguli,-e.
mohair Păr de capră angora, folosit la confecționarea stofelor, a covoarelor etc. //Stofă țesută din lână amestecată cu păr de capră angora. *s.n., pl.* mohairuri.
mohican,-ă 1. *adj.* Referitor la mohicani (II). II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Populație de indieni răspândită de-a lungul țărmului Oceanului Atlantic, în Canada și în nord-estul SUA; (la sg.) persoană care aparține acestei populații. *adj., s.m.* și *f., pl.* mohicani,-e.
mohor 1. Nume dat mai multor specii de plante din familia gramineelor, cu flori stacojii, unele dintre ele cultivate ca plante furajere. 2. Loc cultivat cu mohor (1). *s.n.*, (2) *pl.* mohoare.
mohorâre (rar) Faptul de a (se) mohorî. *s.f., g.-d. art.* mohorârii, *pl.* mohorâri.
mohorât,-ă 1. Care are culoarea de la roșu-cărămiziu la roșu-vinețiu. 2. (fig., despre oameni) Mâhnit, trist, posomorât. *adj., pl.* mohorâți,-te.
mohoreală Starea omului mohorât; tristețe. *s.f., g.-d. art.* mohorelii, *pl.* mohorели.
mohoriu,-ie (rar) Mohorât. *adj., pl.* mohorii.
mohorî *refl.* 1. A se închide la culoare; (p. ext.) a se întuneca. 2. (fig.) A se posomorî, a se întrista. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mohorăsc, *imperf. 3 sg.* mohora; *conj. prez. 3* să mohorască; *ger.* mohorând.
moimă (înv., reg.) Maimuță. *s.f., g.-d. art.* moimei, *pl.* moime.
moimiță (înv., reg.) Maimuță. *s.f., g.-d. art.* moimiței, *pl.* moimițe.
moina *refl.* și *intr.* (reg.) A se face moină. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* moinează.
moină 1. Timp umed și cețos; vreme caldă și umedă în timpul iernii. 2. Câmp lăsat necultivat unul sau mai mulți ani. 3. (pop.) Ogor, câmp. *s.f., g.-d. art.* moinei, *pl.* (2) moine.
moinos,-oasă (despre timpul iernii) Umed și relativ călduros. *adj., pl.* moinoși,-oase.
mojar 1. Vas de porțelan, de sticlă etc. folosit în laboratoare și în farmacii la mărunțirea fină a unor substanțe. 2. (reg.) Piuliță pentru pisat. 3. (reg.) Piua unui șteamp. *s.n., pl.* mojare.
mojdei v. **mujdei.**
mojdrean Arbore cu flori albe, mirositoare, a cărui coajă se folosește la vopsit. *s.m., pl.* mojdreni.
mojic,-ă I. *s.m.* și *f., adj.* (Om) prost crescut, obraznic; bădăran. II. *s.m.* și *f.* (înv., reg.) Țăran; om de rând. *adj., s.m.* și *f., pl.* mojici,-ce.
mojicesc,-ească (rar, despre atitudini) De mojic. *adj., pl.* mojicești.
mojicește (rar) Ca un mojic, în felul mojicilor. *adv.*
mojicie Vorbă, faptă, purtare de mojic (1); bădărănie, mitocănie. *s.f., art.* mojicia, *g.-d. art.* mojiciei, *pl.* mojicii, *art.* mojiciile.
mojicime (înv.) Mulțime de țărani sau de oameni simpli. *s.f., g.-d. art.* mojicimii.
mojicos,-oasă (rar, despre oameni și manifestările lor) Grosolan, vulgar. *adj., pl.* mojicoși,-oase.
mol[1] (chim.) Moleculă-gram. *s.m., pl.* moli.
mol[2] Dig construit în largul mării, la intrarea într-un port, pentru a-l apăra de acțiunea valurilor. *s.n., pl.* moluri.
mol[3] (arg.) Vin. *s.n.*
mola[1] Cuvânt folosit pentru a da comenzi pe vapoare; lasă! dă-i drumul! *interj.*
mola[2] (înv.) Judecător turc, superior cadiului, în marile orașe. *s.f., art.* molaua, *g.-d. art.* molalei, *pl.* molale, *art.* molalele.
mola[3] *tr.* (mar.) A da drumul complet unei parâme. *vb. I, ind. prez. 3* molează.
molal,-ă (chim., fiz.) De mol[1]. *Concentrație ~. adj., pl.* molali,-e.
molalitate (chim., fiz.) Molaritate. *s.f., g.-d. art.* molalității, *pl.* molalități.
molan[1] Pește mic din apele de munte. *s.m., pl.* molani.
molan[2] (pop.) Vin din struguri nealtoiți. *s.n.*
molar[1] Măsea. *s.m., pl.* molari.
molar[2]**,-ă** (chim.) Care aparține molului[1]; referitor la mol[1]. *adj., pl.* molari,-e.
molare Acțiunea de a mola. *s.f., g.-d. art.* molării, *pl.* molări.
molaritate (chim., fiz.) Număr de moli dizolvați într-un kilogram de solvent; molalitate. *s.f., g.-d. art.* molarității, *pl.* molarități.
molasă (geol.) Conglomerat slab consolidat alcătuit din gresie feldspatică și ciment calcaros. *s.f., g.-d. art.* molasei, *pl.* molase.
molasic,-ă (geol.) Din molasă. *adj., pl.* molasici,-ce.
molatec,-ă v. **molatic**[2].
molatic[1] (iht.) Grindel. *s.m., pl.* molatici.
molatic[2]**,-ă** 1. (Cam) moale; lin, domol. 2. Lipsit de energie, molâu. 3. Unduios. [*var.* molatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* molatici,-ce.

molă Tumoare care apare în uter, după fecundare, împiedicând dezvoltarea fătului. *s.f., g.-d. art.* molei.
molălău (reg.) Molâu. *adj., pl.* molălăi.
molătate (rar) Lipsă de avânt şi de energie. *s.f., g.-d. art.* molătăţii.
molâu,-âie Lipsit de forţă, de energie; indolent. *adj., pl.* molâi.
molcom,-ă Liniştit, domol; paşnic, blând. /(adv.) *A tăcea* ~ = a nu spune nimic. *A sta* (sau *a şedea*) ~ = a sta (sau a şedea) nemişcat. [*var.* molcum,-ă, mulcom,-ă *adj.*] *adj., pl.* molcomi,-e.
molcomeală (rar) Faptul de a fi molcom; încetineală. *s.f., g.-d. art.* molcomelii.
molcomi *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) linişti, a (se) potoli. [*var.* mulcomi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* molcomesc, *imperf. 3 sg.* molcomea; *conj. prez. 3* să molcomească.
molcomitor,-oare (pop.) Care linişteşte, potoleşte. *adj., pl.* molcomitori,-oare.
molcotit (reg.) Cu glas domol. *adv.*
molcum,-ă v. **molcom.**
molcuţ,-ă (pop.) Diminutiv al lui moale. *adj., pl.* molcuţi,-e.
moldav,-ă (înv.) I. *adj.* Moldovenesc. II. *s.m.* şi *f.* Moldovean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* moldavi,-e.
moldavit Ozocherită de culoare neagră, amestecată cu sticlă de origine cosmică, care se găseşte în Moldova. *s.n.*
moldă (reg.) 1. Covată. 2. Vas în care se scurge mustul după ce au fost presaţi strugurii. 3. Ladă în care curge făina la moară. *s.f., g.-d. art.* moldei, *pl.* molde.
moldo- Element care înseamnă „moldovean".
moldovalah,-ă (Român) din Principatele Unite. [*var.* moldovlah,-ă *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* moldovalahi,-e.
moldovean,-ă (Locuitor) din Moldova. *adj., s.m., pl.* moldoveni,-e.
moldoveancă Locuitoare din Moldova. *s.f., g.-d. art.* moldovencei, *pl.* moldovence.
moldoveneasca Dans popular cu ritm vioi, executat în cerc închis. *s.f. art., neart.* moldovenească, *g.-d. art.* moldovenştii.
moldovenesc,-ească Care aparţine moldovenilor sau Moldovei. *adj., pl.* moldovenşti.
moldovenşte Ca moldovenii, în felul lor. *adv.*
moldovenism Particularitate lingvistică specifică vorbirii moldovenilor. *s.n., pl.* moldovenisme.
moldoveniza *tr.* şi *refl.* (rar) A căpăta sau a face să capete trăsăturile caracteristice moldovenilor. *vb. I, ind. prez. 3* moldovenizează.
moldovenizare (rar) Acţiunea de a (se) moldoveniza. *s.f., g.-d. art.* moldovenizării, *pl.* moldovenizări.
moldovlah,-ă v. **moldovalah.**
molecular,-ă Referitor la moleculă. /*Greutate* ~ = număr egal cu suma greutăţilor atomice ale atomilor care compun o moleculă. *adj., pl.* moleculari,-e.
moleculă Cea mai mică parte dintr-o substanţă, care păstrează compoziţia şi proprietăţile chimice ale substanţei respective. *s.f., g.-d. art.* moleculei, *pl.* molecule.
moleculă-gram Cantitate dintr-o substanţă a cărei greutate în grame este egală cu greutatea ei moleculară; mol[1]. *s.f., g.-d. art.* moleculei-gram, *pl.* molecule-gram.
moleschin Ţesătură rezistentă de bumbac, foarte netedă, cu aspect de piele. *s.n., pl.* moleschinuri.
molesta A brutaliza. //A jigni, a şicana. *vb. I, ind. prez. 3* molestează.
molestare Acţiunea de a molesta. *s.f., g.-d. art.* molestării, *pl.* molestări.
moleşeală Senzaţie de slăbire a puterii, a energiei, însoţită de somnolenţă; toropeală. *s.f., g.-d. art.* moleşelii, *pl.* moleşeli.
moleşi *refl.* şi *tr.* A-şi pierde sau a face să-şi piardă puterea, energia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* moleşesc, *imperf. 3 sg.* moleşea; *conj. prez. 3* să moleşească.
moleşire Faptul de a (se) moleşi. *s.f., g.-d. art.* moleşirii, *pl.* moleşiri.
moleşitor,-oare Care moleşeşte. *adj., pl.* moleşitori,-oare.
molet v. **molete[2].**
moleta *tr.* A imprima pe un obiect striuri, zimţi etc., cu moleta (1). *vb. I, ind. prez. 3* moletează.
moletare Acţiunea de a moleta. *s.f., g.-d. art.* moletării, *pl.* moletări.
moletă 1. Rotiţă cu muchia zimţată folosită pentru moletare. 2. Roată cu diametru mare, folosită pentru ghidare în instalaţiile de extracţie sau pentru întinderea cablurilor de funiculare în instalaţiile de transport. *s.f., g.-d. art.* moletei, *pl.* molete.
molete[1] (reg.) 1. (iht.) Molan. 2. Numele mai multor specii de conifere. *s.m., pl.* moleţi.
molete[2]/molet (pop.) 1. Larva morarului (2), care trăieşte în făina de grâu. 2. Boală de copii care se manifestă prin febră, vărsături etc. *s.m., pl.* (1) moleţi.
molete[3] Tumoră seroasă care apare pe glezna calului. *s.n., pl.* molete.
moletieră (-ti-e-) Fâşie de stofă cu care se înfăşoară pulpa piciorului peste pantaloni, de la gleznă până sub genunchi, folosită la îmbrăcămintea militară. *s.f., g.-d. art.* moletierei, *pl.* moletiere.
molfăi *tr.* (fam.) 1. A mesteca un aliment în gură cu greutate (din cauza lipsei dinţilor); a învârti prin gură un aliment necomestibil. 2. (fig.) A rosti (ceva) nedesluşit. *vb. IV, ind. prez. 3* molfăie, *imperf. 3 sg.* molfăia; *conj. prez. 3* să molfăie.
molfăială (fam.) Molfăit. *s.f., g.-d. art.* molfăielii, *pl.* molfăieli.
molfăire (rar) Molfăit. *s.f., g.-d. art.* molfăirii, *pl.* molfăiri.
molfăit (fam.) Acţiunea de a molfăi; zgomot produs de cel care molfăie; molfăială, molfăire, molfăitură. *s.n.*
molfăitură (-fă-i-) (rar) Molfăit. *s.f., g.-d. art.* molfăiturii, *pl.* molfăituri.
molia-stupilor (-li-a-)/**molie-de-stup** (-li-e) Găselniţă[1]. *s.f., g.-d. art.* moliei-stupilor/moliei-de-stup.
molia-zidurilor (-li-a-) Mic crustaceu cu corpul oval, alungit care trăieşte în locuri umede şi întunecoase; molie-de-casă. *s.f. art., g.-d. art.* moliei-zidurilor.
molibdat Sare a acidului molibdenic. *s.m., pl.* molibdaţi.
molibden/molibden Metal de culoare albă-argintie, inoxidabil, întrebuinţat la fabricarea unor oţeluri speciale. *s.n.*
molibdenic (în sintagma) *Acid* ~ = acid oxigenat al molibdenului. *adj.*
molibdenit Sulfură naturală de molibden, de culoare plumburie, din care se extrage molibdenul. *s.n.*
molibdit Mineral format din oxizi de fier şi molibden. *s.n.*
molicel,-ică/-ea (pop., fam.) Diminutiv al lui moale; molişor. *adj., pl.* molicei,-ele.
moliciune 1. Însuşirea de a fi moale. 2. Lipsă de vigoare, de putere; stare de moleşeală. 3. Intensitate scăzută a sunetelor; delicateţe. 4. Stare de calm; destindere. *s.f., g.-d. art.* moliciunii, *pl.* moliciuni.
molid Arbore răşinos, înalt până la 50 m, cu frunzele în patru muchii, ascuţite. [*var.* molift *s.m.*] *s.m., pl.* molizi.
molidiş (rar) Pădure de molizi. *s.n., pl.* molidişuri.
molie Nume dat mai multor specii de fluturi mici, ale căror larve atacă produsele de origine vegetală sau animală. *s.f., art.* molia, *g.-d. art.* moliei, *pl.* molii, *art.* moliile.
molie-de-casă (-li-e-) Molia-zidurilor. *s.f., art.* molia-de-casă, *g.-d. art.* moliei-de-casă, *pl.* molii-de-casă, *art.* moliile-de-casă.

molie-de-stup v. **molia-stupilor.**
molift v. **molid.**
moliftă/(înv.) **molitvă** (în ritualul Bisericii ortodoxe) Rugăciune citită de preot pentru iertarea păcatelor, în împrejurări speciale. *s.f., g.-d. art.* moliftei/molitvei, *pl.* molifte/molitve.
molimă (pop.) (la oameni) Epidemie; (la animale) epizootie; (p. ext.) boală care atacă un număr mare de plante. *s.f., g.-d. art.* molimei, *pl.* molime.
molipseală (rar) Molipsire. *s.f., g.-d. art.* molipselii.
molipsi *refl.* şi *tr.* 1. A (se) îmbolnăvi prin contaminare. 2. (fig.) A se lăsa influenţat sau a influenţa în rău. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* molipsesc, *imperf. 3 sg.* molipsea; *conj. prez. 3* să molipsească.
molipsire Faptul de a (se) molipsi; contaminare. *s.f., g.-d. art.* molipsirii, *pl.* molipsiri.
molipsitor,-oare Care molipseşte; contagios. *adj., pl.* molipsitori,-oare.
molişoare Mică plantă cu tulpina dreaptă şi cu flori verzi-gălbui. *s.f. pl.*
molişor,-oară Molicel. *adj., pl.* molişori,-oare.
molitfelnic v. **molitvelnic.**
molitvă v. **moliftă.**
molitvelnic Carte de rit ortodox care cuprinde o serie de rugăciuni. [*var.* molitfelnic, molitvenic *s.n.*] *s.n., pl.* molitvelnice.
molitvenic v. **molitvelnic.**
moloh (livr.) Simbol al cruzimii, al lăcomiei; om, colectivitate cu astfel de însuşiri. *s.m., pl.* molohi.
molon Bloc de piatră naturală folosit în zidărie. *s.n., pl.* moloane.
molos Specie de câine de talie foarte mare, cu părul lung şi moale. *s.m., pl.* molosi.
moloşag (reg.) Moină (1). *s.n., pl.* moloşaguri.
molotru 1. Plantă erbacee din familia leguminoaselor cu fructul în formă de păstaie. 2. (reg.) Molură. *s.m., art.* molotrul, *pl.* molotri, *art.* molotrii.
moloz Material rămas din dărâmarea unor ziduri, alcătuit din sfărâmături de cărămidă, tencuială etc. *s.n., pl.* molozuri.
molton Ţesătură groasă de bumbac, moale şi pufoasă. *s.n., pl.* moltoane.
molură Plantă erbacee aromatică, ale cărei fructe sunt în-trebuinţate în medicină. *s.f., g.-d. art.* molurii, *pl.* moluri.
moluscă (la pl.) Încrengătură de animale cu corpul moale, protejat, la unele dintre ele, de o cochilie; (la. sg.) animal din această încrengătură. *s.f., g.-d. art.* moluştei, *pl.* moluşte.
momâiaţă (reg.) Mogâldeaţă. *s.f., g.-d. art.* momâieţei, *pl.* momâieţe.
momâie 1. Sperietoare pentru păsări, înfăţişând un om, care se pune în semănături. 2. Epitet dat unei fiinţe urâte. 3. Mogâldeaţă. 4. (înv.) Semn care se pune la hotarul unei moşii. *s.f., art.* momâia, *g.-d. art.* momâii, *pl.* momâi, *art.* momâile.
momârlan[1] (reg.) 1. Om prost, necioplit. 2. Numele unui dans popular. /*De-a ~ul*, numele unui joc de copii. *s.m., pl.* momârlani.
momârlan[2] (reg.) 1. Grămadă de pământ făcută de râme. 2. Semn de hotar sau sperietoare dintr-un mănunchi de paie. *s.n., pl.* momârlane.
momeală 1. Mijloc folosit pentru a ademeni; lucru care ademeneşte. 2. (spec.) Mâncare care se pune în undiţă sau se aruncă peştilor pentru a-i ademeni; nadă; hrană pe care vânătorul o pune într-un anumit loc pentru a pentru a atrage vânatul. *s.f., g.-d. art.* momelii, *pl.* momeli/(înv.) momele (în expr. *cu şoşele, cu ~* = cu viclenii, cu făgăduieli mincinoase).
moment 1. Interval scurt de timp; clipă, secundă. /*De ~* = de scurtă durată; vremelnic. *Pe ~* = în prima clipă, în acea clipă. *Pentru ~* = provizoriu, deocamdată. *Din ~ în ~* sau *dintr-un ~ într-altul* = imediat, chiar acum. 2. Fază, etapă în desfăşurarea unui proces. /*Din primul ~* = chiar de la început. *În ultimul ~* = chiar înainte de expirarea ultimului termen. *Un ~*, se spune pentru a solicita o clipă de răgaz. 3. Episod din acţiunea unei opere literare. /*~-cheie* = moment foarte important. //Specie a genului epic în care este prezentat un instantaneu din viaţa cotidiană. 4. Dată, termen. 5. Ocazie favorabilă; prilej. *s.n., pl.* momente.
momentan,-ă De scurtă durată; trecător. //(adv.) Numaidecât; în clipa de faţă, în prezent. *adj., pl.* momentani,-e.
momentos,-oasă (înv.) De actualitate. *adj., pl.* momentoşi,-oase.
momi *tr.* 1. A amăgi cu vorbe, a atrage, a înşela. 2. A atrage cu momeală peşti sau alte animale pentru a le prinde. 3. A potloi, a linişti (pentru scurt timp). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* momesc, *imperf. 3 sg.* momea; *conj. prez. 3* să momească.
momire (rar) Acţiunea de a momi. *s.f., g.-d. art.* momirii, *pl.* momiri.
momitor,-oare (rar) Care momeşte. *adj., pl.* momitori,-oare.
momiţă (pop., mai ales la pl.) Glandă de la pieptul şi de la gâtul unor animale (miel, viţel etc.), din care se prepară anumite mâncăruri. *s.f., g.-d. art.* momiţei, *pl.* momiţe.
momiţărie (înv., reg.) Maimuţăreală. *s.f., art.* momiţăria, *g.-d. art.* momiţăriei, *pl.* momiţării, *art.* momiţăriile.
momiţe (pop., în expr.) *A umbla cu chichiţe şi ~* = a încerca să înşele pe cineva. *s.f. pl.*
momiţoi (reg.) Maimuţoi. *s.m., pl.* momiţoi, *art.* momiţoii.
monac v. **monah.**
monadă 1. Termen folosit de filosoful Leibnitz pentru a denumi cea mai simplă unitate din care ar fi alcătuită lumea. 2. Organism microscopic unicelular, care face trecerea de la plante la animalele cele mai simple. *s.f., g.-d. art.* monadei, *pl.* monade.
monadelf (bot.) Care are toate staminele unite prin filamentele lor, formând o coloană. *adj., pl.* monadelfe.
monadologie (fil., rar) Teorie a monadelor. *s.f., art.* monadologia, *g.-d. art.* monadologiei.
monah Călugăr. [*var.* monac *s.m.*] *s.m., pl.* monahi.
monahal,-ă Care aparţine monahilor, specific vieţii lor; monahicesc. *adj., pl.* monahali,-e.
monahicesc,-eaşcă (rar) Monahal. *adj., pl.* monahiceşti.
monahie[1] Călugăriţă. *s.f., art.* monahia, *g.-d. art.* monahiei, *pl.* monahii, *art.* monahiile.
monahie[2] Monahism. *s.f., art.* monahia, *g.-d. art.* monahiei.
monahism 1. Stare, calitate de monah, călugărire, monahie[2]. 2. Instituţia călugăriei. *s.n.*
monandră (bot., despre flori) Care are o singură stamină. *adj., pl.* monandre.
monarc v. **monarh.**
monarh Conducător al unei monarhii. [*var.* (înv.) monarc. *s.m.*] *s.m., pl.* monarhi.
monarhic,-ă Referitor la monarh sau la monarhie. *adj., pl.* monarhici,-ce.
monarhie Formă de guvernământ în care puterea aparţine monarhului şi se transmite ereditar. /*~ absolută* = formă de conducere a statului în care monarhul dispune de puteri nelimitate. *~ constituţională* = formă de conducere a statului în care prerogativele monarhului sunt limitate prin constituţie. //Stat monarhic. *s.f., art.* monarhia, *g.-d. art.* monarhiei, *pl.* monarhii, *art.* monarhiile.

monarhism Doctrină politică a monarhiştilor; regalism. *s.n.*
monarhist,-ă (Adept) al monarhiei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* monarhişti,-ste.
monastic,-ă Mănăstiresc. //De călugăr; călugăresc. *adj., pl.* monastici,-ce.
monastire v. **mănăstire.**
monastiresc,-ească v. **mănăstiresc.**
monazit Fosfat natural. *s.n., pl.* monazite.
mondén,-ă Care aparţine societăţii înalte; care ţine de viaţa de lux, de petreceri a acestei societăţi. //(şi s.) Care frecventează reuniunile înaltei societăţi. *adj., pl.* mondeni,-e.
mondenitate Întâmplare, eveniment specific vieţii mondene. //Înclinare spre viaţa mondenă. *s.f., g.-d. art.* mondenităţii, *pl.* mondenităţi.
mondial,-ă (-di-al) Referitor la întreaga lume, care interesează lumea întreagă; la care participă întreaga lume (sau majoritatea ţărilor). *adj., pl.* mondiali,-e.
mondializa (-di-a-) *tr* A extinde la scară mondială. *vb. I, ind. prez. 3* mondializează.
mondializare (-di-a-) Acţiunea de a mondializa. *s.f., g.-d. art.* mondializării, *pl.* mondializări.
mondoeconomie Economie mondială. *s.f., art.* mondoeconomia, *g.-d. art.* mondoeconomiei.
mondoramă Rubrică, emisiune care prezintă o viziune de ansamblu asupra evenimentelor mondiale. *s.f., g.-d. art.* mondoramei, *pl.* mondorame.
monedă Ban de metal care circulă legal pe teritoriul unui stat. //Bani mărunţi. *A bate* ~ = a emite bani de metal. *A bate* ~ (din sau cu ceva) = a insista, a face caz (de ceva). *A plăti* (cuiva) *cu aceeaşi* ~ = a răspunde (cuiva) printr-o comportare similară. [*var.* monetă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* monedei, *pl.* monede.
monegasc,-ă (Persoană) din principatul Monaco. *adj., s.m.* şi *f., pl.* monegaşti,-ste.
monéră (biol.) Protozoar ipotetic, fără nucleu, care ar face trecerea de la materia nevie la cea vie. *s.f., g.-d. art.* monerei, *pl.* monere.
monetár[1] (rar) Persoană care lucrează la baterea de monede. *s.m., pl.* monetari.
monetár[2] Inventar al banilor (sortaţi după valoare), întocmit de un mânuitor de bani la predarea casei. *s.n., pl.* monetare.
monetár[3]**,-ă** Referitor la monede. *adj., pl.* monetari,-e.
monetă v. **monedă.**
monetărie Întreprindere de stat în care se fabrică monedele. //(colectiv) Monede. *s.f., art.* monetăria, *g.-d. art.* monetăriei, *pl.* monetării, *art.* monetăriile.
monetiza *tr.* (rar) A transforma metalul în monedă; a bate monedă. *vb. I, ind. prez.* 3 monetizează.
mongol,-ă (Locuitor) din Mongolia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mongoli,-e.
mongolic,-ă Mongol. *adj., pl.* mongolici,-ce.
mongolism Boală congenitală caracterizată prin debilitate mintală şi un facies de tip mongoloid. *s.n.*
mongolíst,-ă Specialist în mongolistică. *s.m., pl.* mongolişti; *s.f., g.-d. art.* mongolistei, *pl.* mongoliste.
mongolística Disciplină care studiază limba şi civilizaţia mongolă. *s.f., g.-d. art.* mongolisticii.
mongoloíd,-ă I. *adj.* Care prezintă caractere fizice asemănătoare cu ale unui mongol. II. *s.m.* şi *f.* (la pl.) Rasă omenească răspândită în Asia centrală, Asia de est şi de sud-est; (la sg.) persoană care aparţine acestei rase. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mongoloizi,-de.
moniliózá (-li-o-) Boală a pomilor fructiferi provocată de o specie de ciuperci. *s.f., g.-d. art.* moniliozei, *pl.* monilioze.
monism Concepţie filosofică potrivit căreia la baza tuturor fenomenelor stă un singur principiu, fie material, fie spiritual. *s.n.*
monist,-ă (Adept) al monismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* monişti,-ste.
monitor[1] Navă fluvială de război, blindată şi prevăzută cu tunuri. *s.n., pl.* monitoare.
monitor[2] 1. Aparat pentru controlul unei instalaţii de telecomunicaţii, care urmăreşte imaginile proiectate de camerele de luat vederi. //(inform.) Receptor care permite supravegherea mai multor programe într-un ordinator. /~ *cardiac* = aparat automat care supraveghează activitatea cardiacă. 2. (urmat de determinări) Titlul dat unor periodice oficiale. *s.n., pl.* monitoare.
monitor[3]**,-oare** 1. (ieşit din uz) Elev care menţinea ordinea în clasă în lipsa profesorului; elev care îl ajuta pe profesor la predare. 2. Instructor. ~ *de schi. s.m., pl.* monitori; *s.f., g.-d. art.* monitoarei, *pl.* monitoare.
monitoriál,-ă (-ri-al) (în sintagma) *Sistem* ~ = metodă pedagogică de predare cu ajutorul monitorilor[3] (1). *adj., pl.* monitoriale.
monitorizá *tr.* A supraveghea prin intermediul monitorului[2] (1) sau al altui aparat. *vb. I, ind. prez. 3* monitorizează.
monitorizare Acţiunea de a monitoriza. *s.f., g.-d. art.* monitorizării, *pl.* monitorizări.
monitiúne (-ţi-u-) Avertisment dat de un reprezentant al Bisericii catolice; (p. gener.) mustrare. *s.f., g.-d. art.* monitiunii, *pl.* monitiuni.
mono[1]**-** Element de compunere care înseamnă „unic", „singur".
mono[2] Monofonic. *adj. invar.*
monoachenă (-no-a-) Fruct format dintr-o singură achenă. *s.f., g.-d. art.* monoachenei, *pl.* monoachene.
monoacid,-ă (-no-a-) (Acid) care are în moleculă un singur atom de hidrogen. *adj., s.m., pl.* monoacizi,-de.
monoandríe (-no-an-) Formă de căsătorie în care femeia are un singur soţ. *s.f., art.* monoandria, *g.-d. art.* monoandriei.
monoarticular,-ă (-no-ar-) (anat.) Cu o singură articulaţie. *adj., pl.* monoarticulari,-e.
monoatómic,-ă (-no-a-) (despre molecule) Format dintr-un singur atom. *adj., pl.* monoatomici,-ce.
monoáx,-ă (-no-ax) (tehn.) Care are un singur ax. *adj., pl.* monoacşi,-xe.
monobázic (în sintagma) *Acid* ~ = acid cu un singur atom de hidrogen în moleculă, care poate fi înlocuit cu un metal. *adj., pl.* monobazici.
monoblepsíe (-si-e) Defect al vederii care constă în imposibilitatea de a vedea clar cu ambii ochi, în timp ce cu fiecare în parte bolnavul vede bine. *s.f., art.* monoblepsia, *g.-d. art.* monoblepsiei, *pl.* monoblepsii, *art.* monoblepsiile.
monobloc[1] Care este alcătuit dintr-o singură bucată. *adj. invar.*
monobloc[2] Dispozitiv alcătuit dintr-un singur bloc. *s.n., pl.* monoblocuri.
monobrăzdar Plug cu un singur brăzdar. //(adj.) *Plug* ~. *s.n., pl.* monobrăzdare.
monocameral,-ă (despre sistemul politic) Cu o singură cameră. *adj., pl.* monocamerali,-e.
monocameralism Sistem politic bazat pe adunarea monocamerală. *s.n.*
monocárp,-ă (bot.) Care înfloreşte şi face fruct o singură dată în timpul vieţii. *adj., pl.* monocarpi,-e.
monocarpelar,-ă (bot.) Care are gineceul format dintr-o singură carpelă. *adj., pl.* monocarpelari,-e.
monocelulár,-ă (biol.) Alcătuit dintr-o singură celulă; unicelular. *adj., pl.* monocelulari,-e.
monocer Animal fabulos cu un singur corn. *s.m., pl.* monoceri.
monociclic,-ă (biol.) Care prezintă o singură perioadă de înmulţire pe an. *adj., pl.* monociclici,-ce.

monocilíndric,-ă (despre motoare) Cu un singur cilindru. *adj., pl.* monocilíndrici,-ce.
monocinétic,-ă (fiz.) Care este format din particule cu aceeaşi viteză. *adj., pl.* monocinétici,-ce.
monocíp (electron.) Circuit integrat cu schemă electrică la comandă. *s.n., pl.* monocípuri.
monocít Tip de globulă albă de dimensiuni mari. [*var.* monocită *s.f.*] *s.n., pl.* monocíte.
monocítă v. **monocit.**
monocitóză (med.) Boală caracterizată prin creşterea numărului monocitelor din sânge. *s.f., g.-d. art.* monocitózei, *pl.* monocitóze.
monoclát,-ă (rar) (Bărbat) care poartă monoclu. *adj., s.m., pl.* monoclaţi,-te.
monoclínal[1] Succesiune de straturi care prezintă aceeaşi înclinare şi acelaşi sens. *s.n., pl.* monoclínale.
monoclínal,[2]-ă (despre structuri geologice) Care aparţine unui singur flanc cutat. *adj., pl.* monoclínali,-e.
monoclínic,-ă (despre cristale) De forma unei prisme oblice cu baza dreptunghiulară. *adj., pl.* monoclínici,-ce.
monoclorurát,-ă (chim.) Care are un atom de clor apărut prin clorurare. *adj., pl.* monocloruraţi,-te.
monóclu 1. Lentilă care se fixează în orbita unui ochi pentru a corecta un defect de vedere. 2. Pansament care acoperă un singur ochi. *s.n., art.* monóclul, *pl.* monócluri.
monocórd[1] Vechi instrument muzical cu o singură coardă. *s.n., pl.* monocórduri.
monocórd[2],-ă 1. (despre instrumente muzicale) Care are o singură coardă. 2. (fig., despre opere literare, artistice) Monoton, inexpresiv. *adj., pl.* monocórzi,-de.
monocotiledón,-ă (rar) Monocotiledonat. *adj., pl.* monocotiledóni,-e.
monocotiledonát,-ă (despre plante) Al cărei embrion are un singur cotiledon; monocotiledon. *adj., pl.* monocotiledonáţi,-te.
monocotiledonátă (la pl.) Clasă de plante superioare al căror embrion are un singur cotiledon; (la sg.) plantă din această clasă. *s.f., g.-d. art.* monocotiledonátei, *pl.* monocotiledonáte.
monocristál Cristal cu atomii şi moleculele dispuse într-o reţea cristalină spaţială neîntreruptă. *s.n., pl.* monocristále.
monocróm,-ă 1. Cu o singură culoare; monocromatic. 2. (despre picturi) Executat în valori apropiate aceluiaşi ton. 3. (fig.) Monoton, uniform. *adj., pl.* monocrómi,-e.
monocromátic,-ă 1. Monocrom (1). 2. (despre un fascicul de raze) Alcătuit din radiaţii cu aceeaşi lungime de undă. *adj., pl.* monocromátici,-ce.
monocromátor Dispozitiv optic care serveşte la separarea radiaţiilor monocromatice dintr-un fascicul complex. *s.n., pl.* monocromatoáre.
monocromíe 1. Folosire a unei singure culori în pictură sau la tipar. 2. Reproducere într-o singură culoare. *s.f., art.* monocromía, *g.-d. art.* monocromíei, *pl.* monocromíi, *art.* monocromíile.
monocular,-ă 1. (med.) Care se realizează cu un singur ochi. 2. (fiz.) Cu un singur ocular. *adj., pl.* monoculari,-e.
monocultúră Sistem de cultivare permanentă a aceleiaşi plante pe acelaşi teren. *s.f., g.-d. art.* monoculturii, *pl.* monoculturi.
monodactíl[1] Picior cu un singur deget; soliped. *s.n., pl.* monodactíle.
monodactíl[2],-ă Cu un singur deget. *adj., pl.* monodactíli,-e.
monodeísm Gândire bazată de cele mai multe ori pe o singură idee. *s.n.*
monodiá (-di-a) *tr.* A cânta o monodie. *vb. I, ind. prez. 3* monodiáză.
monódic,-ă (muz.) Specific monodiei. *adj., pl.* monódici,-ce.
monodíe Melodie executată de o singură voce sau de un ansamblu la unison. *s.f., art.* monodía, *g.-d. art.* monodíei, *pl.* monodíi, *art.* monodíile.
monodíere (muz.) Acţiunea de a monodia. *s.f., g.-d. art.* monodierii, *pl.* monodieri.
monodramă Dramă cu un singur protagonist. *s.f., g.-d. art.* monodramei, *pl.* monodrame.
monofág,-ă (Organism) al cărui mod de nutriţie este monofagia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* monofági,-ge.
monofagíe Fel de nutriţie bazat pe un singur fel de hrană. *s.f., art.* monofagía, *g.-d. art.* monofagíei.
monofazát,-ă (fiz., despre un circuit electric alternativ) Cu o singură fază; monofazic (1). *adj., pl.* monofazáţi,-te.
monofázic,-ă 1. (fiz.) Monofazat. 2. (despre substanţe omogene) Care prezintă, la un moment dat, o singură stare de agregare. *adj., pl.* monofázici,-ce.
monofazíe (med.) Tulburare de vorbire care constă în repetarea aceluiaşi cuvânt sau a aceleiaşi propoziţii. *s.f., art.* monofazía, *g.-d. art.* monofazíei, *pl.* monofazíi, *art.* monofazíile.
monofíl,-ă (bot.) Format dintr-o singură petală. *adj., pl.* monofíli,-e.
monofiletíc,-ă (biol.) Care descinde dintr-un strămoş comun sau dintr-o singură populaţie. *adj., pl.* monofiletici,-ce.
monofizít,-ă (Adept) al monofizitismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* monofiziţi,-te.
monofizítism Doctrină creştină care susţine uniunea divină şi umană a lui Hristos într-o singură natură. *s.n.*
monoflór,-ă (despre miere, polen) Care a fost cules de la o singură specie de floare. *adj.*
monofobíe Stare patologică în care bolnavul se teme de singurătate. *s.f., art.* monofobía, *g.-d. art.* monofobíei.
monofónă (muz.) Executat de o singură voce sau de un singur instrument. *adj., pl.* monofóne.
monofonemátic,-ă (lingv.) Care are valoarea unui fonem. *adj., pl.* monofonemátici,-ce.
monofónic,-ă (fiz.) De monofonie. *adj., pl.* monofónici,-ce.
monofoníe (fiz.) Procedeu tehnic de transmitere şi captare a sunetului prin intermediul unui singur canal. *s.f., g.-d. art.* monofoníei.
monofóto Monotip adaptat pentru culegerea prin fotografiere. *s.n.*
monoftóng Vocală provenită din reducerea unui diftong. *s.m., pl.* monoftóngi.
monoftónga *refl.* (despre diftongi) A se reduce la o singură vocală. *vb. I, ind. prez. 3* se monoftonghează.
monoftongáre Faptul de a se monoftonga. *s.f., g.-d. art.* monoftongării, *pl.* monoftongări.
monogám,-ă 1. *adj.* (despre căsătorie, familie) Bazat pe monogamie. //(despre plante) Unisexuat. II. *s.m.* şi *f., adj.* (Bărbat) căsătorit cu o singură femeie; (femeie) căsătorită cu un singur bărbat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* monogámi,-e.
monogámic,-ă Monogam. *adj., pl.* monogámici,-ce.
monogamíe 1. Formă de căsătorie în care un bărbat are o singură soţie, iar femeia un singur soţ. 2. Stare a unei plante monogame. *s.f., art.* monogamía, *g.-d. art.* monogamíei.
monogenétic,-ă Conform cu monogeneza. *adj., pl.* monogenétici,-ce.
monogenéză 1. (biol.) Reproducere directă cu faze de dezvoltare identice. 2. Punct de plecare unic al unui fenomen. *s.f., g.-d. art.* monogenézei.

monogenic,-ă (biol.) Care este condiționat de o singură genă sau de o pereche de gene. *adj., pl.* monogenici,-ce.
monogenie (biol.) Producere de către o femelă numai de descendenți masculi sau numai de descendenți femele. *s.f., g.-d. art.* monogeniei.
monogenism Teorie antropologică potrivit căreia specia umană are origine unică. *s.n.*
monogenist,-ă (Adept) al monogenismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* monogeniști,-ste.
monogenopatie (med.) Denumire generică pentru afecțiuni condiționate de o singură mutație genetică. *s.f., art.* monogenopatia, *g.-d. art.* monogenopatiei, *pl.* monogenopatii, *art.* monogenopatiile.
monogermă (bot.) Cu un singur germen. *adj., pl.* monogerme.
monograf,-ă Autor al unei monografii; monografist. *s.m., pl.* monografi; (rar) *s.f., g.-d. art.* monografei, *pl.* monografe.
monografia (-fi-a) *tr.* A trata monografic. *vb. I, ind. prez. 3* monografiază.
monografic,-ă Referitor la monografie. *adj., pl.* monografici,-ce.
monografie Studiu științific care tratează o problemă, un subiect sub toate aspectele. *s.f., art.* monografia, *g.-d. art.* monografiei, *pl.* monografii, *art.* monografiile.
monografist,-ă Monograf. *s.m., pl.* monografiști; *s.f., g.-d. art.* monografistei, *pl.* monografiste.
monogram v. **monogramă.**
monogramă Semn (scris, gravat, brodat etc.) alcătuit din literele inițiale ale numelui și prenumelui unei persoane. [*var.* monogram *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* monogramei, *pl.* monograme.
monogranular,-ă Compus din granule de aceeași mărime. *adj., pl.* monogranulari,-e.
monohibrid,-ă (biol.) (Organism) provenit din monohibridare. *adj., s.m., pl.* monohibrizi,-de.
monohibrida *tr.* (biol.) A încrucișa indivizi care diferă printr-un singur caracter. *vb. I, ind. prez. 3* monohibridează.
monohibridare Acțiunea de a monohibrida. *s.f., g.-d. art.* monohibridării, *pl.* monohibridări.
monohibridism (biol.) Încrucișare între indivizi care diferă printr-un singur caracter. *s.n.*
monohidrat (chim.) Hidrat al unei substanțe solide care conține o singură moleculă de apă. *s.m., pl.* monohidrați.
monoic,-ă (despre plante) Care are flori unisexuate, masculine sau feminine, situate pe același individ. *adj., pl.* monoici,-ce.
monokini Costum de baie feminin, alcătuit numai din slip. *s.n.*
monolingv,-ă (despre dicționare, ediții) Într-o singură limbă. //Care cunoaște o singură limbă. *adj., pl.* monolingvi,-e.
monolingvism Întrebuințare a unei singure limbi (cea maternă) de către același individ sau același grup social. *s.n.*
monolit[1] Monument format dintr-un singur bloc de piatră. *s.n., pl.* monolite.
monolit[2]**,-ă** 1. Alcătuit sau executat dintr-un singur bloc de piatră. 2. (fig.) Unitar, omogen; trainic. */De ~ =* de o rigiditate de neclintit. *adj., pl.* monoliți,-te.
monolitic,-ă 1. Referitor la monolit. 2. (fig.) Bine închegat, unitar. *adj., pl.* monolitici,-ce.
monolitism (rar) Însușirea de a fi monolitic. *s.n.*
monolitizare Operație prin care elemente de construcție din beton, turnate separat, se solidarizează pentru a prelua împreună sarcinile exterioare. *s.f., g.-d. art.* monolitizării, *pl.* monolitizări.
monolog 1. Scenă dintr-o lucrare dramatică (sau lucrare) în care vorbește un singur personaj. */~ interior =* procedeu specific prozei psihologice în care personajul supune analizei propriile sentimente. //Piesă de proporții reduse interpretată de obicei de un singur actor. 2. Vorbire neîntreruptă a cuiva fără a da posibilitatea altcuiva la replică. *s.n., pl.* monologuri.
monologa *intr.* A vorbi singur, a vorbi cu sine însuși. *vb. I, ind. prez. 3* monologhează.
monologic,-ă (rar) Care se bazează pe monolog. *adj., pl.* monologici,-ce.
monom 1. Expresie algebrică în care intervin numai semnele înmulțirii și ale împărțirii. 2. (fig.) Șir neîntrerupt (unul după altul). *s.n., pl.* monoame.
monomahie (livr.) Luptă între doi oameni; duel prevăzut de legile medievale ca probă judiciară. *s.f., art.* monomahia, *g.-d. art.* monomahiei, *pl.* monomahii, *art.* monomahiile.
monoman,-ă (Persoană) care suferă de monomanie. *adj., s.m.* și *f., pl.* monomani,-e.
monomaniac,-ă (-ni-ac) (med., rar) Monoman. *adj., s.m.* și *f., pl.* monomaniaci,-ce.
monomanie Stare patologică în care bolnavul este obsedat de un singur gând; idee fixă. *s.f., art.* monomania, *g.-d. art.* monomaniei, *pl.* monomanii, *art.* monomaniile.
monomembră (gram.) Format dintr-un singur cuvânt. *adj., pl.* monomembre.
monomer Substanță chimică simplă, care intră în constituția unui polimer. *s.m., pl.* monomeri.
monometalism Sistem monetar bazat pe un singur etalon metalic. *s.n.*
monometalist,-ă (Adept) al monometalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* monometaliști,-ste.
monometru 1. Vers compus dintr-un singur metru. 2. Vers compus din metri de același fel. *s.n., art.* monometrul, *pl.* monometre.
monomorfematic,-ă (lingv.) Format dintr-un singur morfem. *adj., pl.* monomorfematici,-ce.
monomotor Avion prevăzut cu un singur motor. //(adj.) *Avion ~. s.n., pl.* monomotoare.
mononucleară (-cle-a-) Globulă albă a sângelui care are un singur nucleu. *s.f., g.-d. art.* mononuclearei, *pl.* mononucleare.
mononucleoză (-cle-o-) (în sintagma) *~ infecțioasă =* boală infecțioasă acută produsă de un virus, care se manifestă prin febră și prin creșterea numărului de limfocite și monocite din sânge. *s.f., g.-d. art.* mononucleozei.
monoparental,-ă (despre copii) Cu un singur părinte. *adj., pl.* monoparentali,-e.
monopetal,-ă (despre flori) Cu o singură petală. *adj., pl.* monopetali,-e.
monoplan Avion cu o singură aripă, dispusă transversal și simetric față de fuzelaj. *s.n., pl.* monoplane.
monoplas Monopost. *s.n., pl.* monoplasuri.
monoplastidă Organism viu, format dintr-o singură celulă. *s.f., g.-d. art.* monoplastidei, *pl.* monoplastide.
monoplegie Paralizie localizată la un singur membru al corpului sau la un singur mușchi. *s.f., art.* monoplegia, *g.-d. art.* monoplegiei, *pl.* monoplegii, *art.* monoplegiile.
monoploid,-ă (biol.) Al cărui nucleu are un singur set de cromozomi. *adj., pl.* monoploizi,-de.
monopodial,-ă (-di-al) (bot.) Cu un singur ax principal. *adj., pl.* monopodiali,-e.
monopodic,-ă (bot.) Monopodial. *adj., pl.* monopodici,-ce.
monopodie 1. (lit.) Structură metrică alcătuită dintr-un singur picior. 2. (med.) Malformație congenitală carac-

terizată prin existența unui singur picior. *s.f., art.* monopodia, *g.-d. art.* monopodiei, *pl.* monopodii, *art.* monopodiile.
monopodiu Mod de ramificație a tulpinii în care axul principal crește continuu. *s.n., art.* monopodiul, *pl.* monopodii, *art.* monopodiile.
monopol 1. Drept exclusiv pe care îl are statul, o întreprindere, o persoană de a fabrica și de a vinde un anumit produs în exclusivitate. 2. Mare întreprindere sau grup de întreprinderi care concentrează în mâna lor fabricarea și desfacerea unor produse importante. 3. (fig.) Drept exclusiv pe care îl deține cineva. *s.n., pl.* monopoluri.
monopolism Tendință de a organiza economia unei țări pe bază de monopol. *s.n.*
monopoliza *tr.* 1. A exercita un monopol (1). 2. (fig.) A-și impune drepturi exclusive asupra cuiva sau a ceva. *A ~ o discuție. vb. I, ind. prez. 3* monopolizează.
monopolizare Acțiunea de a monopoliza. *s.f., g.-d. art.* monopolizării, *pl.* monopolizări.
monopolizator,-oare Care monopolizează. *adj., pl.* monopolizatori,-oare.
monopost Mașină (de curse) sau avion cu un singur loc; monoplas. *s.n., pl.* monoposturi.
monoproducție (-ți-e) Limitare a economiei naționale la o singură ramură economică. *s.f., g.-d. art.* monoproducției, *pl.* monoproducții, *art.* monoproducțiile.
monopter[1] Construcție al cărei acoperiș se sprijină pe o colonadă. *s.n., pl.* monoptere.
monopter[2]**,-ă** (despre edificiile circulare) Cu un singur rând de coloane pe care se sprijină acoperișul. *adj., pl.* monoptери,-e.
monorai Cale de reluare alcătuită dintr-o singură șină; monoșină. *s.n., pl.* monoraiuri.
monorefrigent,-ă (fiz., despre substanțe) Cu monorefrigență. *adj., pl.* monorefrigenți,-te.
monorefrigență (fiz.) Proprietate a unei substanțe de a emite o singură rază refractată pentru fiecare rază incidentă. *s.f., g.-d. art.* monorefrigenței.
monorimă (Poezie) cu aceeași rimă la toate versurile. *adj., s.f., pl.* monorime.
monoscop Tub cu fascicul electronic, folosit în televiziune pentru generarea unui semnal de imagine corespunzător unei imagini fixe. *s.n., pl.* monoscoape.
monosemantic,-ă (despre cuvinte) Care are un singur sens. *adj., pl.* monosemantici,-ce.
monosemantism (lingv.) Caracter al cuvintelor monosemantice; monosemie. *s.n.*
monosemie (lingv.) Monosemantism. *s.f., art.* monosemia, *g.-d. art.* monosemiei.
monosepal,-ă (bot.) Care are o singură sepală. *adj., pl.* monosepali,-e.
monosilab[1] Cuvânt format dintr-o singură silabă; monosilabă. *s.n.*
monosilab[2]**,-ă** Monosilabic. *adj., pl.* monosilabi,-e.
monosilabă Monosilab[1]. *s.f., g.-d. art.* monosilabei, *pl.* monosilabe.
monosilabic,-ă Care are o singură silabă. //(despre limbi) Format (mai ales) din cuvinte cu o singură silabă. *adj., pl.* monosilabici,-ce.
monosperm,-ă (despre fructe) Care are o singură sămânță. *adj., pl.* monospermi,-e.
monostih Poezie sau strofă alcătuită dintr-un singur vers. *s.n., pl.* monostihuri.
monostil (arhit.) Coloană izolată. *s.n., pl.* monostiluri.
monostrofă Poezie formată dintr-o singură strofă. *s.f., g.-d. art.* monostrofei, *pl.* monostrofe.
monoșină Monorai. *s.f., g.-d. art.* monoșinei, *pl.* monoșine.
monoteism Sistem religios care recunoaște o singură divinitate. *s.n.*
monoteist,-ă (Adept) al monoteismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* monoteiști,-ste.
monoteism Doctrină religioasă care susține că Isus Hristos a întruchipat două naturi, una divină și una umană, și o singură voință, cea divină. *s.n.*
monotelit Adept al monotelismului. *s.m., pl.* monoteliți.
monotematic,-ă Cu o singură temă. *adj., pl.* monotematici,-ce.
monotip[1] (tipogr.) Mașină care culege și toarnă literele una câte una. *s.n., pl.* monotipuri.
monotip[2]**,-ă** (rar) Făcut după un singur model. *adj., pl.* monotipi,-e.
monotipist,-ă Muncitor care lucrează la monotip[1]. *s.m., pl.* monotipiști; *s.f., g.-d. art.* monotipistei, *pl.* monotipiste.
monoton,-ă 1. (despre sunete, melodii) Care este mereu pe același ton. 2. (fig.) Care plictisește, indispune. *adj., pl.* monotoni,-e.
monotonie Însușirea de a fi monoton; ceea ce este monoton. *s.f., art.* monotonia, *g.-d. art.* monotoniei, *pl.* monotonii, *art.* monotoniile.
monotoniza *refl.* și *tr.* (livr.) A (se) face monoton. *vb. I, ind. prez. 3* monotonizează.
monotonizare (rar) Faptul de a (se) monotoniza. *s.f., g.-d. art.* monotonizării, *pl.* monotonizări.
monotrem Mamifer primitiv, ovipar, cu cioc și cu corpul acoperit de păr. //(adj.) *Mamifer ~. s.n., pl.* monotreme.
monovalent,-ă (despre elemente chimice) Care are valența unu. *adj., pl.* monovalenți,-te.
monoverb Joc distractiv care constă în a reprezenta un cuvânt prin litere combinate între ele sau prin figuri. *s.n., pl.* monoverbe.
monoxid (chim.) Oxid cu un singur atom de oxigen în moleculă. *s.m., pl.* monoxizi.
monoxil[1] Ambarcațiune primitivă făcută dintr-un trunchi de copac scobit. *s.n., pl.* monxile.
monoxil[2]**,-ă** Care se face dintr-un trunchi de copac scobit. *adj., pl.* monoxili,-e.
monozaharidă Substanță din clasa hidraților de carbon, care poate fi obținută prin hidroliza zaharurilor. *s.f., g.-d. art.* monozaharidei, *pl.* monozaharide.
monsenior Titlu onorific dat principilor din familiile domnitoare, cardinalilor și altor prelați. *s.m., pl.* monsenіori.
monstru 1. Ființă mitologică cu corpul format din elemente aparținând oamenilor și animalelor. 2. Ființă cu mari anomalii fizice. //(fig.) Om cu mari defecte morale. 3. Namilă, matahală. 4. (fig., adj.) Neobișnuit, colosal. 5. *~ sacru* = mare vedetă a teatrului sau a cinematografiei. *s.m., art.* monstrul, *pl.* monștri, *art.* monștrii.
monstruos,-oasă (-stru-os) 1. Ca un monstru, anormal; urât; (fig.) inestetic. 2. (despre fapte, acțiuni) Oribil, groaznic. 3. (fig.) Exagerat de mare; colosal. *adj., pl.* monstruoși,-oase.
monstruozitate (-stru-o-) 1. Faptul de a fi monstruos; ceea ce este ieșit din comun și respingător ca aspect. 2. (fig.) Ceea ce produce groază, repulsie; grozăvie. *s.f., g.-d. art.* monstuozității, *pl.* (fapte) monstruozități.
monșer (fam.) Termen familiar cu care o persoană se adresează unui bărbat. *s.m.*
mont 1. Partea care rămâne dintr-un membru amputat; ciot. 2. Proeminență patologică a unui os sau a unei articulații. *s.n., pl.* monturi.
monta[1] *tr.* 1. A asambla diferite piese ale unui sistem tehnic; a asambla un aparat la locul de funcționare. 2. A fixa pietre prețioase într-o bijuterie. 3. A pune în

scenă un spectacol artistic. 4. (fig.) A pune la cale; a întârâta pe cineva împotriva cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* montează.
monta² *tr.* (despre animale masculine) A efectua o montă. *vb. I, ind. prez. 3* montează.
montaj 1. Montare¹; ansamblu, sistem rezultat în urma unei montări. 2. Compoziție cu o anumită temă, obținută prin reunirea unor imagini fotografice, grafice etc. independente. 3. Etapă finală în realizarea unui film, constând în selectarea secvențelor imaginii, mixajul sunetului etc. în succesiunea indicată de scenariu. 4. Reunirea într-o ordine logică a episoadelor dintr-o operă literară, dintr-o compoziție muzicală etc. în vederea unei transmisiuni radiofonice, de televiziune sau pentru un spectacol. ~ *radiofonic. s.n., pl.* montaje.
montan,-ă De munte, specific muntelui. *adj., pl.* montani,-e.
montaniard,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* Persoană care face excursii pe munte; (p. ext.) alpinist. II. *s.m.* Membru al Convenției din timpul Revoluției franceze din 1789. *adj., s.m.* și *f., pl.* montaniarzi,-de.
montanolog,-ă (rar) Specialist în montanologie. *s.m., pl.* montanologi; *s.f., g.-d. art.* montanologei, *pl.* montanologe.
montanologie Disciplină care se ocupă de studierea zonelor montane. *s.f., art.* montanologia, *g.-d. art.* montanologiei.
montant¹ 1. (constr.) Bară, stâlp vertical, de susținere. 2. Element de susținere a fuzelajului. *s.m., pl.* montanți.
montant²,-ă Ridicat în sus; înălțat. *adj., pl.* montanți,-te.
montare¹ Acțiunea de a monta. *s.f., g.-d. art.* montării, *pl.* montări.
montare² Montă (1). *s.f., g.-d. art.* montării, *pl.* montări.
montator,-oare Muncitor specializat în montarea diferitelor părți ale unor aparate; montor. *s.m., pl.* montatori; *s.f., g.-d. art.* montatoarei, *pl.* montatoare.
montă 1. Împreunare a două animale de sex opus în vederea reproducerii; montare². 2. Herghelie de armăsari pentru reproducere. *s.f., g.-d. art.* montei, *pl.* monte.
montgolfier (-fier) Aerostat primitiv umplut cu aer cald. *s.n., pl.* montgolfiere.
monticul 1. (geol.) Munte mic, colină. 2. (anat.) Mică proeminență. [*var.* monticulă *s.f.*] *s.m., pl.* monticuli.
monticulă v. **monticul.**
montmorillonit Alumosilicat natural de magneziu, aluminiu și fier, folosit în industria textilă, cosmetică, alimentară etc. *s.n., pl.* montmorillonite.
montor,-oare (rar) Montator. *s.m., pl.* montori; *s.f., g.-d. art.* montoarei, *pl.* montoare.
montură 1. Parte a unui sistem tehnic în care se montează o piesă. 2. Garnitură de metal în care se fixează o piatră prețioasă; mod de fixare a pietrelor prețioase într-o bijuterie. *s.f., g.-d. art.* monturii, *pl.* monturi.
monțian¹ (-ți-an) Primul etaj al eocenului inferior, caracterizat prin faună de gasteropode, lamelibranhiate etc. *s.n.*
monțian²,-ă (-ți-an) Care aparține monțianului¹. *adj., pl.* monțieni,-e.
monument 1. Operă de sculptură sau de arhitectură făcută în amintirea unei personalități sau a unui eveniment important; construcție de o mare valoare istorică sau arhitectonică. 2. ~ *al naturii* = plante, animale etc. de mare însemnătate științifică, ocrotite prin lege. 3. (fig.) Creație, document sau operă de însemnătate națională sau mondială. *s.n., pl.* monumente.
monumental,-ă 1. Referitor la monument. 2. Grandios, măreț, impunător. //Uluitor, șocant. *adj., pl.* monumentali,-e.
monumentalism Monumentalitate. *s.n.*
monumentalist,-ă (rar) Autor de lucrări monumentale. *s.m., pl.* monumentaliști; *s.f., g.-d. art.* monumentalistei, *pl.* monumentaliste.
monumentalitate Însușirea de a fi monumental; grandoare, măreție. *s.f., g.-d. art.* monumentalității.
monumentaliza *tr.* (rar) A da un caracter grandios. *vb. I, ind. prez. 3* monumentalizează.
monumentalizare Acțiunea de a monumentaliza. *s.f., g.-d. art.* monumentalizării, *pl.* monumentalizări.
mop Obiect de gospodărie cu care se spală pardoseala. *s.n., pl.* mopuri.
mops¹ (zool.) Buldog. *s.m., pl.* mopși.
mops² Clește cu fălci curbate. *s.n., pl.* mopsuri.
mor/mor-mor Cuvânt care imită mormăitul ursului. *interj.*
moracee (la pl.) Familie de plante lemnoase cu frunze alterne, întregi sau lobate și cu flori dispuse în inflorescențe; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* moracea, *g.-d. art.* moraceei, *pl.* moracee.
moral¹ i. Ansamblul facultăților sufletești și spirituale. 2. Stare de spirit temporară. //Curaj, tărie sufletească. */A ridica ~ul* (cuiva) = a îmbărbăta (pe cineva). *A(-i) scădea* (cuiva) *~ul* = a (se) descuraja. *s.n., pl.* moraluri.
moral²,-ă 1. Conform principiilor moralei; bun, cinstit. //Care conține o morală; moralizator. 2. Care aparține psihicului, spiritului. *adj., pl.* morali,-e.
morală 1. Ansamblul normelor de conviețuire în societate, de comportare a oamenilor unii față de alții. //Disciplină care studiază aceste norme; etică. 2. (fam.) Mustrare, dojană. 3. Învățătură care se desprinde dintr-o scriere, mai ales dintr-o povestire moralizatoare. *s.f., g.-d. art.* moralei.
moralicesc,-ească (înv.) Moral² (1). *adj., pl.* moralicești.
moralicește (înv.) 1. Moralmente. 2. După regulile moralei. *adv.*
moralism Predominare a moralei într-o doctrină. *s.n.*
moralist,-ă 1. Scriitor, gânditor etc. care se ocupă cu probleme de morală. 2. (fam., peior.) Persoană căreia îi place să mustre mereu. *s.m., pl.* moraliști; *s.f., g.-d. art.* moralistei, *pl.* moraliste.
moralitate Însușirea a ceea ce este moral. //Comportare, moravuri în conformitate cu morala. *s.f., g.-d. art.* moralității.
moraliza *tr.* 1. A da cuiva învățături morale. 2. (fam.) A mustra, a dojeni. *vb. I, ind. prez. 3* moralizează.
moralizant,-ă (rar) Moralizator. *adj., pl.* moralizanți,-te.
moralizare Acțiunea de a moraliza. *s.f., g.-d. art.* moralizării, *pl.* moralizări.
moralizator,-oare I. *adj.* Care contribuie la răspândirea moralei; educativ. II. (peior.) *s.m.* și *f.* Persoană care moralizează, care mustră. *adj., s.m.* și *f., pl.* moralizatori,-oare.
moralmente Din punct de vedere al moralei (1), sub raport moral² (1), moralicește. *adv.*
morar 1. Proprietar al unei mori; muncitor într-o moară. 2. Gândac cu aripile lucioase, brune sau negre, care trăiește prin mori; gândac de făină. *s.m., pl.* morari.
moratorie (-ri-e) Referitor la un moratoriu. */Dobânzi ~* = dobânzile pe care urmează să le plătească cineva de la data acordării moratoriului până la achitarea datoriilor. *Daune ~* = despăgubiri care se acordă creditorului în caz de întârziere de plată a unei obligații. *adj., pl.* moratorii.
moratoriu Suspendare, pentru un anumit timp, stabilită prin lege, a plății datoriilor publice sau particulare scadente. *s.n., art.* moratoriul, *pl.* moratorii, *art.* moratoriile.
morav,-ă (Locuitor) din Moravia. *adj., s.m.* și *f., pl.* moravi,-e.
moravuri Totalitatea obiceiurilor, deprinderilor unui popor, ale unei colectivități sau ale unei persoane; conduită morală. */Bunele ~* = decență în comportare. *s.n. pl.*

moră (în prozodia latină) Timp necesar pentru pronunțarea unei silabe. *s.f., g.-d. art.* morei, *pl.* more.
morăraș (rar) Diminutiv al lui morar; morărel. *s.m., pl.* morărași.
morărească Morăriță. *s.f., g.-d. art.* morărești, *pl.* morărești.
morărel (rar) Morăraș. *s.m., pl.* morărei, *art.* morărelii.
morăresc,-ească (rar) Care aparține morii sau morarului. *adj., pl.* morărești.
morări *intr.* (rar) A practica meseria de morar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* morăresc, *imperf. 3 sg.* morărea; *conj. prez. 3* să morărească.
morărie (rar) Morărit. *s.f., art.* morăria, *g.-d. art.* morăriei.
morărit 1. Meseria morarului; morărie. 2. Operație de măcinare a cerealelor. 3. Impozit care se plătea în trecut în țările românești pe mori. *s.n.*
morărița Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* morărița, *g.-d. art.* morăriței, *pl.* morărițe.
morăriță Soție de morar; stăpâna unei mori; morăreasă. *s.f., g.-d. art.* morăriței, *pl.* morărițe.
morb Boală. */~ul lui Pott* = tuberculoză a coloanei vertebrale. *s.n., pl.* morburi.
morbid,-ă Care indică o stare bolnăvicioasă; nesănătos. *adj., pl.* morbizi,-de.
morbidață v. **morbidețe.**
morbidețe (livr.) Rafinament bolnăvicios; sensibilitate excesivă; lipsă de vitalitate; moliciune. [*var.* morbidață *s.f.*] *s.f., art.* morbidețea, *g.-d. art.* morbidății.
morbiditate 1. Faptul de a fi bolnav; caracterul a ceea ce este morbid. 2. Proporție a îmbolnăvirilor în cadrul unei populații dintr-o zonă, la un moment dat. *s.f., g.-d. art.* morbidității.
morbos,-oasă (rar) Bolnav. *adj., pl.* morboși,-oase.
morcov Plantă legumicolă din familia umbeliferelor, cu rădăcina groasă, de culoare galben-roșiatică, folosită în alimentație. *s.m., pl.* morcovi.
morcoveancă Plantă erbacee cu frunze lucitoare, cu flori albe, care crește în regiunile muntoase. *s.f., g.-d. art.* morcovencei, *pl.* morcovence.
morcovel Diminutiv al lui morcov. *s.m., pl.* morcovei, *art.* morcovelii.
morcoviu,-ie (rar) De culoarea morcovului; roșcat, portocaliu. *adj., pl.* morcovii.
mordace (livr.) Mușcător (2). *adj. invar.*
mordacitate (livr.) Caracter mușcător, ironic (al unui cuvânt, al unui comentariu etc.). *s.f., g.-d. art.* mordacității.
mordansare Tratament cu substanțe chimice aplicat fibrelor textile, în scopul fixării pe ele a coloranților. *s.f., g.-d. art.* mordansării, *pl.* mordansări.
mordant[1] Substanță chimică care fixează coloranții pe fibrele textile. *s.m., pl.* mordanți.
mordant[2],-ă (livr.) Mușcător, caustic. *adj., pl.* mordanți,-te.
mordent Ornament muzical, un fel de tril neterminat. *s.m., pl.* mordenți.
morenă Grămadă de pietriș, nisip, sfărâmături de stâncă etc. transportată sau depusă de ghețari. *s.f., g.-d. art.* morenei, *pl.* morene.
morendo (it., muz.) Micșorând treptat intensitatea sunetului până la dispariția lui totală. *adv.*
morenic,-ă (geogr.) De morenă. *adj., pl.* morenici,-ce.
moresc,-ă (înv.) Maur. *adj., pl.* moreși.
moreșcă Dans maur. *s.f.*
morfem (lingv.) Cea mai mică unitate din structura morfologică a unui cuvânt, cu sens determinat (lexical sau gramatical). *s.n., pl.* morfeme.
morfematic,-ă Referitor la morfem. *adj., pl.* morfematici,-ce.
morfină Alcaloid extras din opiu, întrebuințat drept calmant, stupefiant sau narcotic; morfiu. *s.f., g.-d. art.* morfinei.
morfinism Intoxicație provocată de folosirea excesivă a morfinei. *s.n.*
morfinoman,-ă Persoană care suferă de morfinomanie. *s.m., pl.* morfinomani; *s.f., g.-d. art.* morfinomanei, *pl.* morfinomane.
morfinomanie Toxicomanie care constă în introducerea repetată în organism a unor doze de morfină. *s.f., art.* morfinomania, *g.-d. art.* morfinomaniei.
morfiu (reg.) Morfină. *s.n., art.* morfiul.
morfofiziologic,-ă (-zi-o-) Care ține de morfofiziologie. *adj., pl.* morfofiziologici,-ce.
morfofiziologie (-zi-o-) Disciplină care se ocupă cu studierea raportului dintre structura celulelor, a țesuturilor sau a organelor și funcțiile lor. *s.f., art.* morfofiziologia, *g.-d. art.* morfofiziologiei.
morfogen,-ă (biol.) Morfogenetic. *adj., pl.* morfogeni,-e.
morfogenetic,-ă 1. (biol.) De morfogeneză. 2. (geol.) Care contribuie la crearea formelor de relief. *adj., pl.* morfogenetici,-ce.
morfogeneză 1. Formare și dezvoltare a structurilor morfologice ale organismelor. 2. Ramură a geomorfologiei care studiază originea formelor de relief; morfogenie. *s.f., g.-d. art.* morfogenezei.
morfogenie Morfogeneză. *s.f., art.* morfogenia, *g.-d. art.* morfogeniei.
morfognozie (med.) Identificare a formei obiectelor doar prin pipăit. *s.f., art.* morfognozia, *g.-d. art.* morfognoziei.
morfoleală (fam.) Acțiunea de morfoli. *s.f., g.-d. art.* morfolelii, *pl.* morfoleli.
morfoli *tr.* (fam.) 1. A mesteca un aliment cu gingiile; a molfăi. */A ~ vorbele*= a vorbi nedeslușit. 2. (p. anal.) A frământa, a mototoli un lucru. //(fig.) A degrada, a deteriora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* morfolesc, *imperf. 3 sg.* morfolea; *conj. prez. 3* să morfolească.
morfologi *tr.* (rar) A morfoli (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* morfologesc, *imperf. 3 sg.* morfologea; *conj. prez. 3* să morfologească.
morfologic,-ă 1. Referitor la structura organismelor vegetale și animale. 2. (gram.) Care aparține morfologiei. *adj., pl.* morfologici,-ce.
morfologie 1. Disciplină a biologiei care studiază forma și structura organismelor plantelor și animalelor. 2. Parte a gramaticii care se ocupă cu regulile de modificare a formei cuvintelor. *s.f., art.* morfologia, *g.-d. art.* morfologiei.
morfonem (lingv.) Fonem care intră în alternanțe morfologice. *s.n., pl.* morfoneme.
morfonologic,-ă (lingv.) De morfonologie. *adj., pl.* morfonologici,-ce.
morfonologie Ramură a lingvisticii structurale, care are ca obiect studierea utilizării în morfologie a mijloacelor fonologice ale unei limbi. *s.f., art.* morfonologia, *g.-d. art.* morfonologiei.
morfopatolog,-ă Medic specialist în morfopatologie. *s.m., pl.* morfopatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* morfopatologei, *pl.* morfopatologe.
morfopatologie (biol.) Ramură a morfologiei (1) care studiază forma și structura diferitelor organe în condiții patologice. *s.f., art.* morfopatologia, *g.-d. art.* morfopatologiei.
morgana v. **fata morgana.**
morganatică (în sintagmele) *Căsătorie ~* = căsătorie între un bărbat dintr-o familie domnitoare și o femeie de rang social inferior. *Soție ~* = soție care a contractat o căsătorie morganatică. *adj., pl.* morganatice.
morganism (biol.) Teorie potrivit căreia cromozomii constituie baza materială a eredității. *s.n.*

morganist,-ă (Adept) al morganismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* morganişti,-ste.
morgă[1] Atitudine arogantă, trufie, îngâmfare. *s.f., g.-d. art.* morgii.
morgă[2] Sală special amenajată într-un spital în care se depun cadavrele pentru constatarea cauzei decesului. *s.f., g.-d. art.* morgii, *pl.* morgi.
moria (-ri-a) Tulburare psihică manifestată printr-o stare de euforie. *s.f.*
morion (-ri-on) 1. Coif metalic utilizat în secolul XVI. 2. Varietate de cuarţ de culoare neagră sau brună, utilizat ca piatră semipreţioasă. *s.n., pl.* morioane.
morisc,-ă (rar) (Persoană) care aparţine unei populaţii mauri din Peninsula Iberică, convertită cu forţa la catolicism în sec XVI. *adj., s.m.* şi *f., pl.* morisci,-ce.
morişcă 1. Moară mică. 2. Râşniţă cu care se macină pesmet, cafea etc. 3. Moară mică pusă în mişcare de vânt, de apă sau cu mâna. 4. Jucărie imitând aripile unei mori de vânt, care se aşază pe acoperişul caselor (ca ornament) sau se pune pentru a speria păsările din semănături. 5. ~ *hidrometrică* (sau *hidraulică*) = instrument care serveşte la măsurarea vitezei unui curs de apă. *s.f., g.-d. art.* moriştii, *pl.* morişti.
morman Grămadă de obiecte de acelaşi fel; cantitate mare dintr-un material. *s.n., pl.* mormane.
mormăi *intr.* 1. (despre urşi) A scoate sunete caracteristice speciei. 2. (fig., despre oameni) A vorbi nedesluşit, pe un ton coborât, cu intenţia de a-şi manifesta nemulţumirea. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* mormăi, *3* mormăie, *imperf. 3 sg.* mormăia; *conj. prez. 3* să mormăie.
mormăială Mormăit. *s.f., g.-d. art.* mormăielii, *pl.* mormăieli.
mormăire Acţiunea de a mormăi. *s.f., g.-d. art.* mormăirii, *pl.* mormăiri.
mormăit Faptul de a mormăi; vorbire nedesluşită, pe un ton coborât; mormăitură; mormăială. */Pe ~e=* mormăind. *s.n., pl.* mormăituri.
mormăitură (-mă-i-) Mormăit. *s.f., g.-d. art.* mormăiturii, *pl.* mormăituri.
mormânjeală (reg.) Învăţătură superficială. *s.f., g.-d. art.* mormânjelii, *pl.* mormânjeli.
mormânt Groapă săpată în pământ pentru înhumarea celor decedaţi; locul unde este înmormântat cineva; monument funerar; cavou. */A băga* (pe cineva) *în ~* = a pricinui moartea cuiva. *A intra în ~* = a muri. *s.n., pl.* morminte.
mormântal,-ă 1. De mormânt. */Tăcere* (sau *linişte*) *~* = tăcere (sau linişte) absolută, deplină. 2. De înmormântare, funebru. *adj., pl.* mormântali,-e.
mormântare (reg.) Înmormântare. *s.f., g.-d. art.* mormântării, *pl.* mormântări.
mormoloc 1. Larvă de batracieni. 2. (fig., fam.) Om molatic, lipsit de energie. //Epitet glumeţ dat copiilor mici. *s.m., pl.* mormoloci.
mormon,-ă Membru al unei secte creştine din SUA, care iniţial practica poligamia. *s.m., pl.* mormoni; *s.f., g.-d. art.* mormonei, *pl.* mormone.
mormonism Doctrina religioasă a mormonilor. *s.n.*
mormorosi *intr.* (reg.) A mormăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mormoroseşc, *imperf. 3* sg. mormorosea; *conj. prez. 3* să mormorosească.
moroaică (pop.) Strigoaică. *s.f., g.-d. art.* moroaicei, *pl.* moroaice.
morocăneală (reg.) Mustrare. *s.f., g.-d. art.* morocănelii, *pl.* morocăneli.
morocăni *tr.* (reg.) A certa pe cineva mereu; a mustra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* morocănesc, *imperf. 3 sg.* morocănea; *conj. prez. 3* să morocănească.
morocănos,-oasă Prost dispus, tăcut, ursuz. *adj., pl.* morocănoşi,-oase.
moroi (pop.) Strigoi. *s.m., pl.* moroi, *art.* moroii.
moron v. **morun.**
moroşan,-ă (reg.) Maramureşean. *s.m., pl.* moroşeni; *s.f., g.-d. art.* moroşenei, *pl.* moroşene.
morsă Mamifer acvatic din regiunile polare, lung de 3-4 m, cu membrele scurte, în formă de lopeţi, şi cu caninii superiori foarte dezvoltaţi. *s.f., g.-d. art.* morsei, *pl.* morse.
morse (în sintagma) *Alfabet ~* = cod telegrafic în care literele alfabetului sunt înlocuite prin puncte şi linii. *s.n.*
mort, moartă I. *adj.* 1. Care nu mai trăieşte, care a murit. */A se face ~ în păpuşoi* sau (s.) *a face pe ~ul în păpuşoi* = a se face că nu ştie nimic. *A o lăsa ~ă* = a renunţa la ceva. *A fi ~ după cineva* sau *ceva* = a nu putea trăi fără cineva sau ceva. *A fi mai mult ~* (*decât viu*) = a fi epuizat (de boală, frică etc.). *Nici ~* sau *~-tăiat* = cu nici un preţ. *~-copt* = cu orice preţ. 2. (despre părţi ale corpului) Paralizat, inert. 3. (despre plante, frunze) Uscat, veşted. 4. (fig., despre lucruri) Nemişcat, încremenit; lipsit de zgomot, de activitate. //(despre culori) Fără strălucire. 5. *Limbă ~* = limbă care a încetat să mai fie vorbită ca limbă maternă. *Timp ~* = întrerupere neprevăzută a activităţii. *Unghi ~* = loc de pe traiectoria unei arme de foc pe care nu-l poate atinge proiectilul. *Punct ~* = poziţie a unui mecanism bielă-manivelă care corespunde momentului în care biela şi manivela au axele în prelugire sau suprapuse. *Linie ~* = linie de cale ferată care serveşte numai pentru garare. *A fi pe linie ~* = a fi înlăturat dintr-un post de răspundere. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care a murit; defunct. */Apa ~ilor* = fata morgana. *adj., s.m.* şi *f., pl.* morţi, moarte.
mortadella (it.) Cârnat gros italian. *s.f., g.-d. art.* mortadellei.
mortal,-ă 1. Care provoacă moartea. */Salt ~* = figură acrobatică periculoasă constând în rotirea liberă a corpului în aer. 2. (arg.) Extraordinar, nemaipomenit (de bun, de frumos). *adj., pl.* mortali,-e.
mortalitate Frecvenţa cazurilor de deces în cadrul unei populaţii într-o anumită perioadă de timp. */~ infantilă* = frecvenţa deceselor în primul an de viaţă la o mie de născuţi vii. *s.f., g.-d. art.* mortalităţii.
mortar Material de construcţie alcătuit din var, nisip, ciment şi apă, folosit ca element de legătură între materialele de construcţie solide. *s.n., pl.* mortare.
mortăciune Cadavru de animal; stârv, hoit. *s.f., g.-d. art.* mortăciunii, *pl.* mortăciuni.
morteza *tr.* A prelucra un material prin aşchiere cu morteza. *vb. I, ind. prez. 3* mortezează.
mortezare Acţiunea de a morteza; mortezat. *s.f., g.-d. art.* mortezării, *pl.* mortezări.
mortezat Mortezare. *s.n.*
mortează Maşină de prelucrare prin aşchiere a suprafeţelor metalice cu profil complex. *s.f., g.-d. art.* mortezei, *pl.* morteze.
mortezor,-oare Lucrător la morteză. *s.m., pl.* mortezori; *s.f., g.-d. art.* mortezoarei, *pl.* mortezoare.
mortier (-ti-er)/**mortieră** (-ti-e-) Armă de foc cu ţeava scurtă şi traiectoria curbată. *s.n./s.f., pl.* mortiere.
mortieră (-ti-e-) Deschidere în zidul unei fortificaţii. *s.f., g.-d. art.* mortierei, *pl.* mortiere.
mortifiant,-ă (-fi-ant) (livr.) Chinuitor, umilitor. *adj., pl.* mortifianţi,-te.
mortifica *tr.* (rar) A supune la chinuri fizice sau morale. *vb. I, ind. prez. 3* mortifică.
mortificare (rar) Acţiunea de a mortifica; mortificaţie. *s.f., g.-d. art.* mortificării, *pl.* mortificări.
mortificaţie (-ţi-e) Mortificare. *s.f., art.* mortificaţia, *g.-d. art.* mortificaţiei, *pl.* mortificaţii, *art.* mortificaţiile.
mortinatalitate Indice rezultat din raportul dintre numărul de copii născuţi morţi şi numărul total al copiilor

născuți vii, într-o aumită perioadă, pe un anumit teritoriu. *s.f., g.-d. art.* mortinatalității.
mortuar,-ă Care se referă la mort sau la înmormântare; funerar, funebru. *adj., pl.* mortuari,-e.
morțește (înv., reg.) Ca după mort. *adv.*
morțiș (pop., fam.) Cu orice preț; cu insistență. *adv.*
morțiu (reg., în expr.) *A urla a ~* = a urla lung și trist. *s.n.*
moruă (-ru-ă) Pește din mările arctice, din al cărui ficat se extrage uleiul de pește. *s.f., g.-d. art.* moruei, *pl.* morue.
morulă Primul stadiu de dezvoltare a embrionului la animale. *s.f., g.-d. art.* morulei, *pl.* morule.
morun Pește din familia sturionilor, lung până la 4 m, cu botul triunghiular, apreciat pentru carnea și icrele lui negre. [*var.* moron *s.m.*] *s.m., pl.* moruni.
morunaș Diminutiv al lui morun. //Pește de apă dulce asemănător cu crapul. *s.m., pl.* morunași.
morvă Boală contagioasă la cai sau la alte animale, care se manifestă prin ulcerații pe fosele nazale. *s.f., g.-d. art.* morvei, *pl.* morve.
morvos,-oasă Bolnav de morvă; răpciugos. *adj., pl.* morvoși,-oase.
mosafir v. **musafir.**
mosc[1] Mamifer rumegător, originar din Asia, de mărimea unei căprioare, lipsit de coarne, cu caninii superiori foarte lungi. *s.m., pl.* moști.
mosc[2] Substanță cu miros plăcut, secretată de masculul mosculuiˡ, utilizată în industria parfumurilor și în medicină. *s.n., pl.* moscuri.
moscat,-ă Cu miros de mosc. */Bou ~* = mamifer asemănător cu boul, a cărui carne miroase a mosc, răspândit în Groenlanda și în regiunile arctice ale Americii. *adj., pl.* moscați,-te.
moschee Templu de cult mahomedan. *s.f., art.* moscheea, *g.-d. art.* moscheii, *pl.* moschei, *art.* moscheile.
moschicesc,-ească (înv.) Rusesc, moscovit. *adj., pl.* moschicești.
moscovian (-vi-an) Etaj al carboniferului mediu din Europa răsăriteană. *s.n.*
moscovit,-ă (Locuitor) din Moscova. *adj., s.m.* și *f., pl.* moscoviți,-te.
mosliṃ/musliṃ (înv.) Mahomedan. *s.m., pl.* mosliṃi/musliṃi.
mosor Piesă cilindrică de metal sau de material plastic, pe care se înfășoară fire de ață, de mătase, sârmă etc.; (p. ext.) piesa împreună cu firele înfășurate pe ea. *s.n., pl.* mosoare.
mosora *tr.* (tehn.) A bobina. *vb. I, ind. prez. 3* mosorează.
mosorare (tehn.) Bobinare. *s.f., g.-d. art.* mosorării, *pl.* mosorări.
mosoraș Diminutiv al lui mosor. *s.n., pl.* mosoașe.
mosorel Diminutiv al lui mosor. *s.n., pl.* mosorele.
mostră 1. Cantitate mică dintr-un material sau obiect dintr-o marfă, după care se poate orienta cineva în aprecierea acestora; eșantion. //Model. */Târg de ~e* = târg la care se expun mostre (1). 2. (fig.) Exemplu, pildă. *s.f., g.-d. art.* mostrei, *pl.* mostre.
moș A. 1. Bărbat în vârstă; moșneag; termen cu care cineva mai tânăr se adresează unui bătrân. */~ Martin* = ursul. *A-i veni ~ Ene pe la gene* = a i se face somn. 2. Ascendent mai îndepărtat; strămoș; (înv., reg.) bunic. */De când cu ~ Adam* = din vremurile de demult. *Din ~i-strămoși* = moștenit de la strămoși; din vremuri străvechi. *A spune* (sau *a îndruga, a înșira*) *~i pe groși* = a spune nimicuri, a povesti lucruri fanteziste. *La ~ii cei verzi* = niciodată. //(reg.) Unchi. 2. Personaj mascat care apare în diferite producții dramatice populare. 3. (pop., la pl., art.) Ființe imaginare despre care se crede că ar alunga iarna; fiecare dintre cele nouă zile care urmează după zilele babelor. B. Partea cu cârlig a unei copci. //Disc al unei capse, care se îmbucă în celălalt disc. *s.m., pl.* moși.
moșcondi *intr.* (reg.) A moșmoni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* moșcondesc, *imperf. 3 sg.* moșcondea; *conj. prez. 3* să moșcondească.
moșcoti (reg.) 1. *intr.* A dibui, a pipăi. 2. *refl.* A se învârti fără rost. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* moșcotesc, *imperf. 3 sg.* moșcotea; *conj. prez. 3* să moșcotească.
Moși Nume dat mai multor sărbători religioase în care se fac slujbe și pomeni pentru morți. //Bâlci tradițional organizat sâmbăta dinaintea Rusaliilor. *s.prop.m. pl.*
moși 1. *tr.* A da ajutorul necesar unei femei la naștere; a da primele îngrijiri unui nou-născut. 2. *intr.* și *refl.* (fam.) A lucra încet și fără spor; a se mocăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* moșesc, *imperf. 3 sg.* moșea; *conj. prez. 3* să moșească.
moșic (fam.) Moșuleț. *s.m., pl.* moșici.
moșică (reg.) Diminutiv al lui moașă. //Bunică; (p. ext.) femeie bătrână. *s.f., g.-d. art.* moșicii/moșichii, *pl.* moșiei.
moșie 1. Mare proprietate funciară. //(înv., pop.) Orice bun moștenit. 2. (fam.) Lucru de care cineva poate dispune după plac. 3. (înv.) Pământ strămoșesc; patrie. *s.f., art.* moșia, *g.-d. art.* moșiei, *pl.* moșii, *art.* moșiile.
moșier (-și-er) Proprietar al unei moșii; latifundiar. *s.m., pl.* moșieri.
moșiereasă (-și-e-) Proprietară a unei moșii; soție de moșier; moșieriță. *s.f., g.-d. art.* moșieresei, *pl.* moșieresе.
moșieresc,-ească (-și-e-) Referitor la moșier sau la moșierime. *adj., pl.* moșierești.
moșierime (-și-e-) Categorie socială formată din marii proprietari de pământ. *s.f., g.-d. art.* moșierimii, *pl.* moșierimi.
moșieriță (rar) Moșiereasă. *s.f., g.-d. art.* moșieriței, *pl.* moșierițe.
moșioară (-și-oa-) Diminutiv al lui moșie. *s.f., g.-d. art.* moșioarei, *pl.* moșioare.
moșire Acțiunea de a moși (1). *s.f., g.-d. art.* moșirii, *pl.* moșiri.
moșit Faptul de a moși. *s.n., pl.* moșituri.
moșmoană 1. Fructul comestibil al moșmonului. 2. Epitet pentru un om moale, nehotărât. *s.f., g.-d. art.* moșmoanei, *pl.* moșmoane.
moșmoane (pop.) Vrăji, descântece. *s.f. pl.*
moșmoli v. **moșmoni.**
moșmon Pom fructifer din familia rozaceelor, cu flori mari albe și cu fructe comestibile. *s.m., pl.* moșmoni.
moșmondi *intr.* (fam.) A lucra încet, a migăli la ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* moșmondesc, *imperf. 3 sg.* moșmondea; *conj. prez. 3* să moșmondească.
moșmoni (pop.) 1. *intr.* și *refl.* A face mișcări încete și greoaie; a se mocăi, a se mocoși. 2. *intr.* A căuta; a adulmeca. [*var.* moșmoli *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* moșmonesc, *imperf. 3 sg.* moșmonea; *conj. prez. 3* să moșmonească.
moșneag Om în vârstă; moș. *s.m., pl.* moșnegi.
moșnean 1. (în Evul Mediu, în Țara Românească) Țăran liber, posesor în devălmășie al unei proprietăți de pământ moștenite. 2. (înv.) Moștenitor. 3. (înv., reg.) Băștinaș. *s.m., pl.* moșneni.
moșneancă 1. (în Evul Mediu, în Țara Românească) Proprietară în devălmășie a unui teren moștenit. 2. (înv.) Moștenitoare. *s.f., g.-d. art.* moșnencei, *pl.* moșnence.
moșnegărie (rar) Mulțime de moșnegi. *s.f., art.* moșnegăria, *g.-d. art.* moșnegăriei.
moșnegel Moșneguț. *s.m., pl.* moșnegei, *art.* moșnegeii.

moşnegesc,-ească (rar) De moşneag. *adj., pl.* moşnegeşti.
moşnegeşte (rar) În felul moşnegilor. *adv.*
moşneguţ (rar) Diminutiv al lui moşneag; moşnegel. *s.m., pl.* moşneguţi.
moşnenesc,-ească (rar) (în orânduirea feudală, în Ţara Românească) Care aparţine moşnenilor. *adj., pl.* moşneneşti.
moştean (înv., reg.) Moşnean (1). *s.m., pl.* moşteni.
moşteni *tr.* 1. A dobândi un bun prin moştenire. //A deveni succesorul cuiva. 2. (p. gener.) A obţine, a dobândi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* moştenesc, *imperf. 3 sg.* moştenea; *conj. prez. 3* să moştenească.
moştenire 1. Faptul de a moşteni; (concr.) totalitatea bunurilor materiale rămase de la o persoană decedată şi intrate în posesia altcuiva. 2. (fig.) Patrimoniu cultural, valori artistice, morale, intelectuale etc. care se transmit de la o generaţie la alta. *s.f., g.-d. art.* moştenirii, *pl.* moşteniri.
moştenitor,-oare 1. Persoană care moşteneşte; succesor, urmaş. */Prinţ ~* sau *~ul tronului* = succesor al suveranului. 2. Fiu, copil (în raport cu părinţii săi). *s.m., pl.* moştenitori; *s.f., g.-d. art.* moştenitoarei, *pl.* moştenitoare.
moşuleţ (rar) Diminutiv al lui moş; moşic, moşulică. *s.m., pl.* moşuleţi.
moşulică Moşuleţ. *s.m., g.-d. art.* lui moşulică, *pl.* moşulici.
mot à mot (motamo) (fr., fam.) Cuvânt cu cuvânt. *adv.*
motan 1. Masculul pisicii. 2. Epitet dat unei persoane tăcute, ascunse. *s.m., pl.* motani.
motănaş Diminutiv al lui motan; motănel. *s.m., pl.* motănaşi.
motănel Motănaş. *s.m., pl.* motănei, *art.* motănelii.
motănime Mulţime de motani. *s.f., g.-d. art.* motănimii.
motel Hotel situat în afara oraşelor, în apropierea şoselelor importante, amenajat pentru primirea călătorilor şi parcarea vehiculelor. *s.n., pl.* moteluri.
motelier,-ă (-li-er) Specific motelului. *adj., pl.* moteliери,-e.
motet Compoziţie muzicală polifonică în care fiecare voce îşi are melodia sa, uneori şi text propriu. *s.n., pl.* motete.
motilitate (fiziol.) Proprietate a unor organe de a efectua mişcări de contracţie şi de relaxare. *s.f., g.-d. art.* motilităţii, *pl.* motilităţi.
motiv A. 1. Cauza, imboldul unei acţiuni. */Fără ~* = nejustificat. *Pe ~ că...* = argumentând că... *Pentru ~ul că...* = deoarece. 2. Pretext. B. 1. Mic element muzical din care se dezvoltă tema muzicală; temă. 2. Element pictural, sculptural, arhitectonic într-o compoziţie. 3. (lit.) Idee de bază (care se repetă) într-o operă literară. *s.n., pl.* motive.
motiva *tr.* 1. A expune motivele unei fapte, unei atitudini etc. 2. (despre elevi, studenţi) A justifica absenţele de la cursuri. 3. A îndreptăţi o acţiune, un gest etc. *vb. I, ind. prez. 3* motivează.
motivabil,-ă Care poate fi motivat. *adj., pl.* motivabili,-e.
motivare Acţiunea de a motiva; bilet prin care se justifică absenţele unui elev la cursuri. *s.f., g.-d. art.* motivării, *pl.* motivări.
motivat,-ă 1. Care se justifică printr-un motiv. 2. (psih.) Care se produce în vederea unui scop. *adj., pl.* motivaţi,-te.
motivaţie (-ţi-e) Totalitatea motivelor sau mobilurilor care determină o anumită acţiune; motivare. *s.f., art.* motivaţia, *g.-d. art.* motivaţiei, *pl.* motivaţii, *art.* motivaţiile.
motivaţional,-ă (-ţi-o-) Care serveşte ca motivaţie. *adj., pl.* motivaţionali,-e.
moto- Element de compunere care înseamnă „pus în mişcare cu ajutorul unui motor", „echipat cu motor". //(folosit independent) *Mijloace ~.*
motoaşcă (reg.) Boccea mică, făcută dintr-o basma cu capetele înnodate, în care se transportă obiecte mărunte. *s.f., g.-d. art.* motoaştei, *pl.* motoaşte.
motobal Joc sportiv de echipe, în care mingea este lovită de jucători de pe motocicletă sau cu motocicleta pentru a fi introdusă în poarta adversă. *s.n.*
motoblindat Autovehicul blindat care se mişcă pe pneuri sau pe şenile, dotat cu armament. *s.n., pl.* motoblindate.
motoc (reg.) Motan. *s.m., pl.* motoci.
motocel Ghemuleţ; canaf, ciucure. *s.m., pl.* motocei, *art.* motocelii.
motocicletă Vehicul cu două roţi în linie sau cu trei roţi în triunghi isoscel, pus în mişcare de un motor cu ardere internă. *s.f., g.-d. art.* motocicletei, *pl.* motociclete.
motociclism Sport practicat cu motocicleta. *s.n.*
motociclist,-ă (Practicant) al motociclismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* motociclişti,-ste.
motociclu 1. Autovehicul cu trei roţi care are ghidonul fixat pe roata directoare din faţă. 2. (înv.) Motocicletă. *s.n., art.* motociclul, *pl.* motocicluri.
motocompresor Agregat format dintr-un motor şi un compresor, montate pe un cadru comun, folosit pentru a produce aer comprimat. *s.n., pl.* motocompresoare.
motocositoare Cositoare mecanică. *s.f., g.-d. art.* motocositorii, *pl.* motocositori.
motocros Cursă de motociclism pe teren accidentat. *s.n., pl.* motocrosuri.
motocrosist Sportiv care practică motocrosul. *s.m., pl.* motocrosişti.
motocultură (rar) Agricultură mecanizată. *s.f., g.-d. art.* motoculturii, *pl.* motoculturi.
motodrom Teren amenajat pentru exerciţii de conducere auto şi curse. *s.n., pl.* motodromuri.
motofleţe (reg.) Om neîndemânatic, prost. *s.m., pl.* motofleţi.
motofreză Maşină agricolă echipată cu motor şi un disc cu cuţite, care pregăteşte pământul pentru cultură. *s.f., g.-d. art.* motofrezei, *pl.* motofreze.
motofurgonetă Furgonetă autopropulsată. *s.f., g.-d. art.* motofurgonetei, *pl.* motofurgonete.
motolog,-oagă (reg.) (Om) greoi la minte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* motologi,-oage.
motomecanizare Mecanizare făcută cu ajutorul motoarelor. *s.f., g.-d. art.* motomecanizării.
motomecanizat,-ă Prevăzut cu mijloace proprii de tracţiune auto. *adj., pl.* motomecanizaţi,-te.
motomitralieră (-li-e-) Autovehicul special armat cu mitraliere. *s.f., g.-d. art.* motomitralierei, *pl.* motomitraliere.
motonautică Motocros nautic. *s.f., g.-d. art.* motonauticii.
motonavă Navă pusă în mişcare de unul sau de mai multe motoare cu ardere internă. *s.f., g.-d. art.* motonavei, *pl.* motonave.
motoplanor Planor cu motor auxiliar. *s.n., pl.* motoplanoare.
motoplug Plug mecanic pus în mişcare de un tractor. *s.n., pl.* motopluguri.
motopompă Agregat alcătuit dintr-o pompă şi un motor, montate pe un şasiu comun. *s.f., g.-d. art.* motopompei, *pl.* motopompe.
motopropulsor Agregat format dintr-un motor cu ardere internă cuplat cu o elice. *s.n., pl.* motopropulsoare.
motor[1] Maşină de forţă care transformă o formă de energie oarecare în energie mecanică, pentru acţionarea

altei maşini, a unui vehicul etc. */~ cu plasmă* = motor cu reacţie în care agentul motor este un gaz ionizat aflat în stare de plasmă. *~ fotonic* = motor cu reacţie la care agentul motor îl constituie fotonii. *s.n., pl.* motoare.

motor²,-oare 1. Care produce o mişcare, care pune ceva în mişcare; motoriu. 2. (fig.) Care declanşează o acţiune. *adj., pl.* motori,-oare.

motoraş Diminutiv al lui motor¹. *s.n., pl.* motoraşe.

motoreactor (-re-ac-) Agregat folosit pentru propulsia avioanelor, format dintr-un motor cu ardere internă şi un compresor. *s.n., pl.* motoreactoare.

motoretă Motocicletă uşoară cu capacitate cilindrică mică. *s.f., g.-d. art.* motoretei, *pl.* motorete.

motoretist,-ă Conducător de motoretă. *s.m., pl.* motoretişti; *s.f., g.-d. art.* motoretistei, *pl.* motoretiste.

motorină Lichid vâscos obţinut din distilarea petrolului sau a unor produse sintetice, folosit la motoarele cu autoaprindere. *s.f., g.-d. art.* motorinei, *pl.* motorine.

motorist,-ă (rar) Specialist în mecanică; mecanic. *s.m., pl.* motorişti; *s.f., g.-d. art.* motoristei, *pl.* motoriste.

motoriu,-ie (rar) Motor. *adj., pl.* motorii.

motoriza *tr.* A înzestra cu motor, cu tracţiune mecanică. *vb. I, ind. prez. 3* motorizează.

motorizare Acţiunea de a motoriza. *s.f., g.-d. art.* motorizării, *pl.* motorizări.

motorizate Unitate militară care foloseşte mijloace mecanizate de luptă (mai ales tancuri). *s.n. pl.*

motoscuter 1. Vehicul cu o capacitate mai mică decât motocicleta. 2. Scuter cu dubiţă folosit în transportul comercial. *s.n., pl.* motoscutere.

mototol¹ Cocoloş, ghemotoc. *s.n., pl.* mototoale.

mototol²,-oală (despre oameni) Bleg, moale; nătâng, prost. *adj., pl.* mototoli,-oale.

mototoli *tr.* şi *refl.* A (se) face mototol, a (se) strânge ghem. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mototolesc, *imperf. 3 sg.* mototolea; *conj. prez. 3* să mototolească.

mototolire Acţiunea de a (se) mototoli. *s.f., g.-d. art.* mototolirii, *pl.* mototoliri.

mototricicletă Vehicul având roata din faţă directoare şi cele două roţi din spate motoare, folosit la transportul mărfurilor. *s.f., g.-d. art.* mototricicletei, *pl.* mototricicletе.

motrice (în sintagma) *Forţă ~* = forţă care produce o mişcare. *adj., pl.* motrice.

motricitate Mobilitate. *s.f., g.-d. art.* motricităţii.

motroşi *tr.* (reg.) A căuta, a scotoci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* motroşesc, *imperf. 3* motroşea; *conj. prez. 3* să motroşească.

motroşire (reg.) Acţiunea de a motroşi. *s.f., g.-d. art.* motroşirii, *pl.* motroşiri.

motto Citat luat de obicei dintr-o operă consacrată şi pus la începutul unei lucrări, al unui capitol etc., pentru a sugera ideea principală a lucrării. *s.n., art.* mottoul, *pl.* mottouri.

moţ¹ 1. Şuviţă de păr din frunte sau din creştetul capului (legată cu o panglică). /(fam.) *A fi cu ~ în frunte* sau *mai cu ~* = (a se socoti) mai deosebit, mai iscusit. *A lua* (pe cineva) *de ~* = a trage de păr. 2. Smoc de pene de pe capul unor păsări. 3. Ciucure care se atârnă de fes, la căciulă etc. 4. Vârful unui obiect; vârful ascuţit al unei căciuli, al unei bonete. *s.n., pl.* moţuri.

moţ² (mai ales la pl., fam.) Şuviţă de păr răsucită pe un şiret, o hârtie etc. pentru a se încreţi; (p. ext.) şiret, hârtie folosită în acest scop; bigudiu. *s.n., pl.* moaţe.

moţ³, moaţă Român din Munţii Apuseni. *s.m., pl.* moţi; *s.f., g.-d. art.* moaţei, *pl.* moaţe.

moţa *tr.* şi *refl.* (fam.) A(-şi) aranja moţul¹ (1); a (se) găti, a (se) împopoţona. *vb. I, ind. prez. 3* moţează.

moţare (rar) Acţiunea de a (se) moţa. *s.f., g.-d. art.* moţării, *pl.* moţări.

moţat,-ă 1. Care are moţ. 2. Cu vârf ascuţit, ţuguiat. *adj., pl.* moţaţi,-te.

moţăi *intr.* A aţipi şezând; a dormi uşor şi intermitent. *vb. IV, ind. prez. 3* moţăie, *imperf. 3 sg.* moţăia; *conj. prez. 3* să moţăie.

moţăială Faptul de a moţăi; picoteală; moţăit, moţăitură. *s.f., g.-d. art.* moţăielei, *pl.* moţăieli.

moţăit Moţăială. *s.n.*

moţăitură (rar) Moţăială. *s.f., g.-d. art.* moţăiturii, *pl.* moţăituri.

moţesc,-ească Caracteristic Ţării Moţilor sau moţilor. *adj., pl.* moţeşti.

moţional,-ă (-ţi-o-) (gram., despre sufixe) Care serveşte la moţiune. *adj., pl.* moţionali,-e.

moţiune (-ţi-u-) 1. Propunere făcută unei adunări şi supusă votului acesteia. */~ de cenzură* = moţiune adresată unui parlament, care pune în discuţie activitatea guvernului. 2. Procedeu de formare a substantivelor feminine de la cele masculine sau a celor masculine de la cele feminine prin adăugarea unui sufix. *s.f., g.-d. art.* moţiunii, *pl.* moţiuni.

moţogan,-ă (reg.) Moţ³. *s.m., pl.* moţogani; *s.f., g.-d. art.* moţoganei, *pl.* moţogane.

moţogancă (reg.) Româncă din Munţii Apuseni; moaţă. *s.f., g.-d. art.* moţogancei, *pl.* moţogance.

moţpan (reg.) 1. (ir.) Domn; boier. 2. Bărbat uşuratic; om de nimic. *s.m., pl.* moţpani.

moţpancă (reg.) Doamnă, boieroaică. *s.f., g.-d. art.* moţpancei, *pl.* moţpance.

moţpănoi (reg.) Augmentativ al lui moţpan. *s.m., pl.* moţpănoi, *art.* moţpănoii.

moţul-curcanului Plantă erbacee cu flori în formă de spice. *s.m. art.*

mouse (maus) (angl.) Dispozitiv de manevrare a unui cursor grafic, la un computer. *s.n., art.* mouse-ul, *pl.* mouse-uri.

mov¹ Care are culoarea violet-deschis. *adj. invar.*

mov² Culoarea mov. *s.n., pl.* movuri.

movilă 1. Formă de relief naturală, mai mică decât dealul. 2. Mică ridicătură de pământ făcută cu scopul de a servi ca semn de hotar. 3. Grămadă, maldăr. *s.f., g.-d. art.* movilei, *pl.* movile.

movili *tr.* (reg.) A aşeza în formă de movilă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* movilesc, *imperf. 3 sg.* movilea; *conj. prez. 3* să movilească.

movilire (reg.) Acţiunea de a movili. *s.f., g.-d. art.* movilirii, *pl.* moviliri.

moviliţă Diminutiv al lui movilă; moviluţă. *s.f., g.-d. art.* movilиţei, *pl.* movilиţe.

moviloi Augmentativ al lui movilă. *s.n., pl.* moviloaie.

moviluţă Moviliţă. *s.f., g.-d. art.* moviluţei, *pl.* moviluţe.

moviolă (-vi-o-) Aparat de proiecţie pentru montajul filmului sonor. *s.f., g.-d. art.* moviolei, *pl.* moviole.

mozaic¹ 1. Ansamblu decorativ constând din bucăţi mici, colorate, de marmură, sticlă, ceramică etc., lipite între ele cu mortar sau cu mastic. 2. (fig.) Amestec de elemente eterogene. 3. Viroză a plantelor care se manifestă prin apariţia unor pete pe frunze, care le dau acestora aspectul de mozaic (1). *s.n., pl.* mozaicuri.

mozaic²,-ă (-za-ic) (Adept) al mozaismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mozaici,-ce.

mozaica (-za-i-) *tr.* A împodobi cu mozaicuri. *vb. I, ind. prez. 3* mozaichează.

mozaicar,-ă (-za-i-) Lucrător specializat în lucrări de mozaic¹. *s.m., pl.* mozaicari; (rar) *s.f., g.-d. art.* mozaicarei, *pl.* mozaicare.

mozaicare (rar) Acţiunea de a mozaica. *s.f., g.-d. art.* mozaicării, *pl.* mozaicări.

mozaism Religie monoteistă, la evrei, care este bazată pe Vechiul Testament. *s.n.*

mozaist,-ă Mozaicar. *s.m., pl.* mozaişti; *s.f., g.-d. art.* mozaistei, *pl.* mozaiste.
mozambican,-ă (Locuitor) din Mozambic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mozambicani,-e.
mozartian,-ă (-ţar-ti-an) Al lui Mozart; în maniera lui Mozart. *adj., pl.* mozartieni,-e.
mozoleală (reg.) Faptul de a (se) mozoli. *s.f., g.-d. art.* mozolelii, *pl.* mozoleli.
mozoli (reg.) 1. *tr.* A frământa ceva în gură, fără a sfărâma cu dinţii; a morfoli. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) murdări, a (se) mânji. 3. *tr.* A spăla prost, superficial. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mozolesc, *imperf. 3 sg.* mozolea; *conj. prez. 3* să mozolească.
mozzarella (zz *pron.* ţ) (it.) Brânză nefermentată din lapte de bivoliţă. *s.f., g.-d. art.* mozzarellei.
mraniţă Îngrăşământ agricol provenit din gunoi de grajd bine fermentat. *s.f., g.-d. art.* mraniţei.
mrăniţos,-oasă (despre pământ) Peste care s-a împrăştiat mraniţă. *adj., pl.* mrăniţoşi,-oase.
mreajă 1. Unealtă de pescuit formată dintr-o plasă foarte uşoară, cu care se pescuieşte în apele liniştite. 2. (fig., la pl.) Mijloc viclean de a prinde sau de a ademeni pe cineva; laţ. [*var.* mrejă *s.f.*] *s.f., art.* mreaja, *g.-d. art.* mrejei, *pl.* mreje.
mreană Peşte de râu, cu corpul alungit, acoperit cu solzi mărunţi. *s.f., g.-d. art.* mrenei, *pl.* mrene.
mrejă v. **mreajă.**
mreji *tr.* (reg.) A împleti mreje. //(fig.) A umbla cu intrigi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mrejesc, *imperf. 3 sg.* mreja; *conj. prez. 3* să mrejească.
mrenuţă (rar) Diminutiv al lui mreană. *s.f., g.-d. art.* mrenuţei, *pl.* mrenuţe.
mu Cuvânt care imită sunetele scoase de vitele cornute. *interj.*
muabil,-ă (mu-a-) (livr.) Schimbător, variabil. *adj., pl.* muabili,-e.
muabilitate (mu-a-) (livr.) Capacitate, posibilitate de schimbare. *s.f., g.-d. art.* muabilităţii.
muc[1] (mai ales la pl.) Secreţie produsă de glandele nazale şi eliminată prin nări. /(fam.) *A-i pica ~ul după cineva* = a fi foarte îndrăgostit de cineva. *s.m., pl.* muci.
muc[2] 1. Vârful ars al unui fitil de lumânare, de lampă etc. 2. Bucăţică rămasă dintr-o lumânare aproape arsă sau dintr-o ţigară fumată. *s.n., pl.* mucuri.
mucalit,-ă Care ştie să stârnească râsul, păstrând un aer de seriozitate. *adj., pl.* mucaliţi,-te.
mucalitlâc (înv.) Vorbă de râs; glumă. *s.n., pl.* mucalitlâcuri.
mucar (mai ales la pl.) Unealtă în formă de foarfece cu care se taie capătul ars al mucului lumânării sau al candelei; mucarniţă. *s.n., pl.* mucari.
mucarer (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Sumă de bani plătită Porţii Otomane de către domnii ţărilor româneşti pentru a obţine reînnoirea domniei. *s.n., pl.* mucarereuri.
mucarnic (rar) Slujbaş care aprindea şi stingea lumânările şi felinarele pe străzi. *s.m., pl.* mucarnici.
mucarniţă (înv.) Mucar. *s.f., g.-d. art.* mucarniţei, *pl.* mucarniţe.
mucava Carton gros întrebuinţat la legatul cărţilor, la confecţionarea cutiilor etc. *s.f., art.* mucavaua, *g.-d. art.* mucavalei, *pl.* mucavale, *art.* mucavalele.
mucări *tr.* (reg.) 1. A reteza mucul unei lumânări. 2. A reteza vârful unor plante. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mucăresc, *imperf. 3 sg.* mucărea; *conj. prez. 3* să mucărească.
mucărit (reg.) Faptul de a mucări. *s.n.*
mucea (fam.) Copil căruia îi curg mucii[1]; copilandru; epitet dat unui tânăr care are pretenţii nepotrivite cu vârsta. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui mucea, *pl.* mucea.
muced,-ă Acoperit, pătruns de mucegai; (despre hârtie) îngălbenit de vreme; degradat. //(reg.) De culoarea mucegaiului; cenuşiu, fumuriu. *adj., pl.* mucezi,-de.
mucegai Nume dat ciupercilor saprofite sau parazite care se dezvoltă pe suprafaţa substanţelor organice, pe ziduri etc. sub forma unui strat cenuşiu sau verzui. [*var.* mucigai *s.n.*] *s.n., pl.* mucegaiuri.
mucegăi *intr.* şi *refl.* A prinde mucegai, a se acoperi de mucegai. [*var.* mucigăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* mucegăieşte, *imperf. 3 sg.* mucegăia; *conj. prez. 3* să mucegăiască.
mucegăială Strat de mucegai; (p. ext.) igrasie. *s.f., g.-d. art.* mucegăielii, *pl.* mucegăieli.
mucegăios,-oasă (rar) Muced. *adj., pl.* mucegăioşi,-oase.
mucegăire Acţiunea de a (se) mucegăi; mucezire. *s.f., g.-d. art.* mucegăirii, *pl.* mucegăiri.
mucenic[1] (pop., la pl.) Un fel de colăcel din aluat cu nuci şi cu zahăr sau cu miere, care se mănâncă în ziua de 9 martie. *s.m., pl.* mucenici.
mucenic[2]**,-ă** I. *s.m.* şi *f.* Martir din primele timpuri ale creştinismului; (p. ext.) persoană care a suferit pentru ideile sau convingerile sale. II. *s.m. pl.* Sărbătoare creştină care se prăznuieşte la 9 martie, în amintirea a patruzeci de mucenici. *s.m., pl.* mucenici; *s.f., g.-d. art.* mucenicei, *pl.* mucenice.
mucenicie Viaţă de suferinţă a mucenicului[2] (1); (p. gener.) suferinţă, chin. *s.f., art.* mucenicia, *g.-d. art.* mucenicii, *pl.* (chinuri) mucenicii, *art.* muceniciile.
muceniţă Mucenică[2] (1). *s.f., g.-d. art.* muceniţei, *pl.* muceniţe.
mucezeală Faptul de a mucezi; mucegai. *s.f., g.-d. art.* mucezelii, *pl.* mucezeli.
mucezi *intr.* şi *tr.* 1. A deveni muced, a (se) mucegăi. 2. (fig.) A duce o viaţă monotonă, a lâncezi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mucezesc, *imperf. 3 sg.* mucezea; *conj. prez. 3* să mucezească.
mucezire Acţiunea de a (se) mucezi. *s.f., g.-d. art.* mucezirii.
muche v. **muchie.**
muchie (-chi-e) 1. Linie de intersecţie a două feţe ale unui corp. */Pe ~* = la limită, la extremă. 2. Dungă, margine a unui lucru. */Bătuţi pe ~* = (despre o sumă de bani) din care nu lipseşte nimic. 3. Marginea palmei dinspre degetul mic. 4. Partea unor unelte de tăiat, opusă tăişului. */Ca* (sau *cât*) *o ~ de cuţit* = foarte îngust, foarte subţire, foarte puţin. *Pe ~ de cuţit* = într-o situaţie critică. 5. Partea cea mai înaltă, ascuţită şi prelungită a unui munte, a unui deal etc. [*var.* muche *s.f.*] *s.f., art.* muchia, *g.-d. art.* muchiei, *pl.* muchii, *art.* muchiile.
muchier (-chi-er) Rindea care serveşte la îndreptatul muchiilor. *s.n., pl.* muchiere.
mucigai v. **mucegai.**
mucigăi v. **mucegăi.**
mucilaginos,-oasă Ca mucilagiul. *adj., pl.* mucilaginoşi,-oase.
mucilagiu 1. Substanţă vâscoasă care se găseşte în seminţele de cereale, de leguminoase etc., folosită în medicină pentru proprietăţile ei emoliente. 2. Material cleios rezultat din degradarea celulozei din pasta de hârtie. 3. Medicament gelatinos obţinut prin acţiunea apei asupra legumelor sau a substanţelor vegetale mucilaginoase. *s.n., art.* mucilagiul, *pl.* mucilagii, *art.* mucilagiile.
mucină Substanţă semifluidă prezentă în mucoasa gastrică şi în unele mucusuri. *s.f., g.-d. art.* mucinei, *pl.* mucine.
muciorniţă Nămol urât mirositor care se găseşte pe fundul lacurilor şi al mlaştinilor. *s.f., g.-d. art.* muciorniţei.
mucles (arg.) Tăcere! ssst! [*var.* mocles *interj.*] *interj.*

mucoasă (anat.) Membrană care căptuşeşte organele şi canalele care se deschid spre exterior. *s.f., g.-d. art.* mucoasei, *pl.* mucoase.
mucoitină (-co-i-) Component al mucinei, obţinut prin hidroliza acesteia. *s.f., g.-d. art.* mucoitinei, *pl.* mucoitine.
mucopolizaharidă Substanţă alcătuită din polizaharide şi proteine care se găseşte în organismul animalelor, ca parte constitutivă a cartilajelor. *s.f., g.-d. art.* mucopolizaharidei, *pl.* mucopolizaharide.
mucoproteidă Materie mucoasă care se găseşte în secreţiile glandelor din corpul animalelor. *s.f., g.-d. art.* mucoproteidei, *pl.* mucoproteide.
mucos,-oasă 1. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) căreia îi curg mucii; plin de muci. II. *adj.* 1. Epitet dat unei persoane tinere obraznice. 2. (despre membranele unor organe) Care produce mucus. 3. Cu aspect cleios, gelatinos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mucoşi,-oase.
mucozitate Cantitate mare de mucus. //Lichid vâscos pe care îl conţin unele plante. *s.f., g.-d. art.* mucozităţii, *pl.* mucozităţi.
mucron (bot.) Vârf mic, ascuţit, cu care se termină unele organe ale plantelor. *s.n., pl.* mucroane.
mucronat,-ă (bot.) Care are mucron. *adj., pl.* mucronaţi,-te.
muculeţ[1] (rar) Diminutiv al lui muc[1]; mucuşor[1]. *s.m., pl.* muculeţi.
muculeţ[2] (rar) Diminutiv al lui muc[2]; mucuşor[2]. *s.n., pl.* muculeţe.
mucus Secreţie vâscoasă produsă de celulele mucoase ale unor glande. *s.n.*
mucuşor[1] (rar) Muculeţ[1]. *s.m., pl.* mucuşori.
mucuşor[2] (rar) Muculeţ[2]. *s.n., pl.* mucuşoare.
mudejar,-ă (j *pron.* h) (hisp.) I. *adj., s.m. şi f.* (Musulman) rămas în Castilia după recucerirea creştină. II. *adj. Artă* ~ = artă dezvoltată în sec. XII-XV în Spania, cu motive, forme şi structuri islamice. *adj., s.m.* şi *f., pl.* mudejari,-e.
mudir (înv.) Administrator al unei unităţi teritoriale (turceşti). *s.m., pl.* mudiri.
muezin (mu-e-) Preot musulman care anunţă din minaret ora de rugăciune. *s.m., pl.* muezini.
mufă (tehn.) 1. Manşon. 2. Partea lărgită de la capătul unui tub care serveşte la îmbinarea acestuia cu alt tub. *s.f., g.-d. art.* mufei, *pl.* mufe.
muflă 1. Încăpere, cu pereţii refractari, a unui cuptor industrial sau de laborator, în care materialul supus încălzirii nu este în contact direct cu gazele de ardere. 2. Sistem de scripeţi pe acelaşi ax, folosit pentru ridicarea greutăţilor mari. *s.f., g.-d. art.* muflei, *pl.* mufle.
muflon Denumire dată ovinelor sălbatice, cu coarne groase, în spirală. *s.m., pl.* mufloni.
muftiu Căpetenie religioasă a unei comunităţi musulmane mai mari. /*Mare-*~ = conducătorul cultului islamic dintr-o ţară. *s.m., art.* muftiul, *pl.* muftii, *art.* muftiii.
muget A. Sunet prelung scos de unele animale cornute. B. 1. Strigăt puternic al omului; răcnet. 2. Zgomot puternic produs de vânt, de ape, de furtună etc. 3. Şuier produs de unele sirene, maşini etc. *s.n., pl.* mugete.
mugi *intr.* A. (despre unele animale cornute) A scoate sunete puternice, caracteristice; a rage. B. 1. (despre oameni) A urla. 2. (despre vânt, furtună, ape etc.) A vui puternic, a urla. 3. (despre unele instrumente muzicale, unelte etc.) A soate sunete neplăcute. //(despre arme de foc) A bubui puternic. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* mugeşte, *imperf. 3 sg.* mugea; *conj. prez. 3* să mugească.
mugilid Peşte marin care are solzi şi pe cap. *s.n., pl.* mugilide.
mugind,-ă (rar) Mugitor. *adj., pl.* muginzi,-de.
mugire (rar) Acţiunea de a mugi. *s.f., g.-d. art.* mugirii, *pl.* mugiri.
mugit (rar) Muget. *s.n.*
mugitor,-oare 1. (despre unele animale) Care mugeşte. 2. (p. ext., despre ape, furtuni) Care vuieşte, care urlă. *adj., pl.* mugitori,-oare.
muguet (mughe) (fr.) Boală a mucoaselor, datorită unei ciuperci, care apare mai ales la sugari, în gură. *s.n., art.* muguet-ul.
mugur 1. Organ al plantelor superioare, din care se dezvoltă frunze, ramuri sau flori. 2. Mică excrescenţă, de natură patologică, pe unele organe. 3. Parte a pieptului dintre picioarele dinainte la vitele cornute, la cerb, la căprioară etc. [*var.* mugure *s.m.*] *s.m., pl.* muguri.
muguraş Diminutiv al lui mugur (1); mugurel. *s.m., pl.* muguraşi.
mugure v. **mugur.**
mugurel Muguraş. *s.m., pl.* mugurei, *art.* mugureii.
muhafiz (înv.) Comandant militar turc al unei cetăţi. *s.m., pl.* muhafizi.
muhaia (-ha-ia) (fam.) Prost, fraier. *s.f., g.-d. art.* muhaielei, *pl.* muhaiele.
muhur (înv.) Pecete, sigiliu. *s.n.*
muhurdar (înv.) Dregător însărcinat cu păstrarea sigiliului domnesc. *s.m., pl.* muhurdari.
muia 1. *tr.* A introduce un obiect într-un lichid; a îmbiba cu lichid. //(spec.) A băga rufele în apă cu săpun sau cu detergent şi a le ţine câtva timp înainte de a le spăla. //A întinge cu pâine sau cu mămăligă în sos, în grăsime etc. //A uda, a stropi. 2. *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni mai moale. /*tr. A* ~ *oasele* (sau *ciolanele*) *cuiva* = a bate bine pe cineva. 3. *refl.* (despre ger) A deveni mai puţin aspru. 4. *refl.* A-şi pierde puterile, a se moleşi. 5. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) potoli, a (se) calma; a (se) îmblânzi, a (se) îndupleca. 6. *tr.* şi *refl.* (fon.) A (se) palataliza. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* moi, *3* moaie, *1 pl.* muiem, *2 pl.* muiaţi, *imperf. 3 sg.* muia; *conj. prez. 3* să moaie; *ger.* muind.
muiant,-ă I. *adj.* (despre substanţe) Care face să devină elastic, moale, suplu. II. *s.m.* Produs chimic folosit în industria textilă la dizolvarea grăsimilor de pe fibre. *adj., s.m., pl.* muianţi,-te.
muiat[1] Muiere[2]. *s.n.*
muiat[2]**,-ă** 1. Îmbibat cu lichid; umezit. 2. (fig.) Vlăguit, moleşit. 3. (despre ţesături, haine) Întreţesut cu fir de aur; (despre oameni) îmbrăcat cu... , împodobit cu... 4. (fon., despre consoane) Palatalizat. *adj., pl.* muiaţi,-te.
muică (reg.) Mamă. *s.f., g.-d. art.* muicii/muichii, *pl.* muici.
muieratec,-ă v. **muieratic.**
muieratic,-ă Afemeiat. [*var* muieratec,-ă *adj.*] *adj., pl.* muieratici,-ce.
muiercea (pop.) Bărbat afemeiat; bărbat care se comportă ca o femeie. *s.m., g.-d.* lui muiercea, *pl.* muiercea.
muiere[1] (pop.) 1. Femeie. 2. Soţie. *s.f., g.-d. art.* muierii, *pl.* muieri.
muiere[2] Acţiunea de a (se) muia; muiat[1]. *s.f., g.-d. art.* muierii, *pl.* muieri.
muieresc,-ească (înv., pop.) De muiere; femeiesc. *adj., pl.* muiereşti.
muiereşte (înv., pop.) Ca o muiere. *adv.*
muieret (înv., pop., fam.) 1. Mulţime de femei. 2. (la pl.) Femei. *s.n., pl.* (2) muiereturi.
muieri *refl.* (reg., despre bărbaţi) A avea însuşiri sau a adopta atitudini de femeie. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se muiereşte, *imperf. 3 sg.* se muierea; *conj. prez.* 3 să se muierească.
muierime (reg.) Muieret. *s.f., g.-d. art.* muierimii.
muieros,-oasă 1. (înv., reg.) Femeiesc. 2. (reg.) Afemeiat. *adj., pl.* muieroşi,-oase.

muieruşă (rar) Muieruşcă. *s.f., art.* muieruşa, *g.-d. art.* muieruşei, *pl.* muieruşe.
muieruşcă (fam.) 1. Diminutiv al lui muiere; muieruşă. 2. Femelă. *s.f., g.-d. art.* muieruştei, *pl.* muieruşte.
mujahedin Luptător musulman împotriva guvernului afgan. *s.m., pl.* mujahedini.
mujdei Usturoi pisat, amestecat cu oţet (sau apă) şi sare, servit ca adaos la unele mâncăruri. [*var.* mojdei *s.n.*] *s.n., pl.* mujdeie.
mul[1] (rar.) Catâr. *s.m., pl.* muli.
mul[2] (geol.) Humus pământos format prin descompunerea masei vegetale. *s.n.*
mul[3] v. **mulă.**
mula 1. *tr.* A da forma unui obiect prin presarea materialului plastic într-un tipar. 2. *tr.* (fig.) A modela, a fasona. 3. *tr.* A scoate în relief corpul omenesc sau o parte a lui.4. *refl.* (despre obiecte de îmbrăcăminte) A lua perfect forma corpului. *vb. I, ind. prez. 3* mulează.
mulaj 1. Reproducere în ipsos, în ceară etc. a unui obiect, realizată prin mulare. 2. Tipar din hârtie sau pânză după care se execută un obiect de îmbrăcăminte. *s.n., pl.* mulaje.
mulare Acţiunea de a (se) mula. *s.f., g.-d. art.* mulării, *pl.* mulări.
mulatru,-ă (Persoană) născută dintr-un bărbat alb şi o negresă sau dintr-un un negru şi o femeie albă. *adj., s.m. şi f., pl.* mulatri,-e.
mulcom,-ă v. **molcom.**
mulcomi v. **molcomi.**
mulă (rar) Mulaj; (p. ext.) tipar, formă. [*var.* mul *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* mulei, *pl.* mule.
mulgară (reg.) (Vacă, oaie) care dă lapte; mulgătoare. *adj., s.f., pl.* mulgare/mulgări.
mulgătoare (pop., despre oi, vaci) Care dă lapte, care se mulge. *adj., pl.* mulgătoare.
mulgător,-oare Persoană care mulge vacile, caprele. *s.m., pl.* mulgători; *s.f., g.-d. art.* mulgătoarei, *pl.* mulgătoare.
mulge *tr.* 1. A extrage laptele din ugerul femelelor unor animale domestice. */Maşină de muls* = aparat destinat mulgerii mecanice. *Vacă bună de muls* = persoană sau situaţie de pe urma căreia se pot trage foloase. 2. (fig.) A trage foloase, a exploata pe cineva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mulg, *perf. s. 1 sg.* mulsei, *1 pl.* mulserăm.
mulge-capre (pop.) Lipitoare. *s.f., g.-d. art.* lui mulge-capre, *pl.* mulge-capre.
mulgere Acţiunea de a mulge; muls, mulsoare, mulsură. *s.f., g.-d. art.* mulgerii, *pl.* mulgeri.
mulina *tr.* A răsuci două sau mai multe fire de mătase pentru a obţine un fir mai frumos şi cu o rezistenţă mai mare. *vb. I, ind. prez. 3* mulinează.
mulinare Acţiunea de a mulina. *s.f., g.-d. art.* mulinării, *pl.* mulinări.
mulinetă 1. Dispozitiv folosit la pescuitul sportiv cu lanseta, fixat pe varga de pescuit şi alcătuit dintr-o bobină pe care se înfăşoară firul şi un mecanism de frânare. 2. Mică elice folosită la frânele aerodinamice de încercare. 3. Elice mică montată în partea anterioară a unei elice propulsoare de avion pentru reglarea automată a pasului acesteia. 4. Barieră rotativă la trecerile de pietoni. *s.f., g.-d. art.* mulinetei, *pl.* mulinete.
mulineu Fir de mătase, de bumbac sau de lână obţinut prin mulinare şi folosit la cusături artistice, la broderii etc. *s.n., art.* mulineul, *pl.* mulineuri.
mullit Silicat de aluminiu foarte refractar, conţinut în materialele aluminoase şi argiloase. *s.n.*
muls Mulgere. *s.n., pl.* mulsuri.
mulsoare (pop.) Muls. *s.f., g.-d. art.* mulsorii, *pl.* mulsori.
mulsură (reg.) Mulgere. *s.f., g.-d. art.* mulsurii, *pl.* mulsuri.
mult[1] 1. În cantitate mare; cu intensitate mare. */Cel ~* = a) maximum; b) în cel mai bun caz. 2. Într-un timp îndelungat; pe o distanţă mare; de repetate ori. */Mai ~ sau mai puţin* = oarecum, relativ. *~ şi bine* = vreme îndelungată. *A nu mai avea ~* = a) a fi aproape de sfârşitul unei acţiuni; b) a fi aproape de sfârşitul vieţii. *adv.*
mult[2]**,-ă** Care există în număr sau în cantitate mare; de intensitate mare, de proporţii deosebite, de lungă durată. //(s.n., pl.) Lucruri, fapte numeroase. */~e şi mărunte* (sau *~e şi de toate*) = tot felul de lucruri. *A nu şti ~e* = a) a trece repede la acţiune; b) a se supăra repede. *adj. pr., pl.* mulţi, multe, *g.-d. pl.* (numai antepus) multor.
multi- Element de compunere care exprimă ideea de pluralitate.
multianual,-ă (-ti-a-nu-al) Din mai mulţi ani. *adj., pl.* multianuali,-e.
multicel,-ică Multişor. *adj., pl.* multicei,-ele.
multicelular,-ă Alcătuit din mai multe celule; pluricelular. *adj., pl.* multicelulari,-e.
multicolor,-ă În culori variate. *adj., pl.* multicolori,-e.
multicultural,-ă (despre o comunitate) Care prezintă mai multe culturi. *adj., pl.* multiculturali,-e.
multiculturalism Calitatea de a fi multicultural. *s.n.*
multiculturalitate Caracter multicultural; pluriculturalitate. *s.f., g.-d. art.* multiculturalităţii.
multidimensional,-ă (-si-o-) Care are mai multe dimensiuni. *adj., pl.* multidimensionali,-e.
multidimensionalitate (-si-o-) Caracterul a ceea ce este multidimensional. *s.f., g.-d. art.* multidimensionalităţii.
multidisciplinar,-ă Care este fundamentat pe concepte din mai multe discipline. *adj., pl.* multidisciplinari,-e.
multidisciplinaritate Caracter multidisciplinar; pluridisciplinaritate. *s.f., g.-d. art.* multidisciplinarităţii.
multiflor,-ă Pluriflor. *adj., pl.* multiflori,-e.
multiform,-ă Care are sau poate avea mai multe forme. *adj., pl.* multiformi,-e.
multifuncţional,-ă (-ţi-o-) (despre obiecte) Care poate îndeplini mai multe funcţii. *adj., pl.* multifuncţionali,-e.
multifuncţionalitate (-ţi-o-) Calitatea de a fi multifuncţional. *s.f., g.-d. art.* multifuncţionalităţii.
multigrad,-ă (despre substanţe, uleiuri) A cărui vâscozitate nu este influenţată de variaţiile de temperatură. *adj., pl.* multigrade.
multilateral,-ă Care cuprinde mai multe aspecte, care se desfăşoară pe mai multe planuri sau este orientat în mai multe sensuri. *adj., pl.* multilaterali,-e.
multilateralitate Faptul de a fi multilateral. *s.f., g.-d. art.* multilateralităţii.
multilingv,-ă Care poate fi exprimat în mai multe limbi. *adj., pl.* multilingvi,-e.
multilingvism Caracterul a ceea ce este multilingv. *s.n.*
multilobat,-ă (despre frunze) Care este divizat în mai mulţi lobi. *adj., pl.* multilobaţi,-te.
multimedia (-di-a) I. *adj.* Care foloseşte imagini, sunete, scrisul, filmul pentru a da informaţii mai ales cu ajutorul calculatorului. II. *s.f.* Ansamblul tehnicilor numerice care permit exploatarea simultană a suporturilor vizuale şi sonore pe microcalculatoare. *adj., s.f.*
multimetru Aparat electric pentru măsurarea tensiunilor, curenţilor şi a rezistenţelor electrice. *s.n., art.* multimetrul, *pl.* multimetre.
multimilenar,-ă Care datează de mai multe milenii; extrem de vechi. *adj., pl.* multimilenari,-e.
multimiliardar,-ă (-li-ar-) (Persoană) a cărei avere se ridică la mai multe miliarde. *adj., s.m.* şi *f., pl.* multimiliardari,-e.

multimilionar,-ă (-li-o-) (Persoană) a cărei avere se ridică la mai multe milioane. *adj., s.m.* şi *f., pl.* multimilionari,-e.
multinaţional,-ă (-ţi-o-) (despre unele state) În care trăiesc mai multe naţiuni. *adj., pl.* multinaţionali,-e.
multiplar,-ă (despre animale) Care naşte mai mulţi pui deodată. *adj., pl.* multipari,-e.
multipartid (în sintagma) *Sistem ~* = sistem politic care include mai multe partide. *adj., pl.* multipartide.
multipartidism Faptul de a fi multipartid. *s.n.*
multipartit,-ă Din mai multe părţi. *adj., pl.* multipartiţi,-te.
multiplan Avion cu mai multe aripi suprapuse. *s.n.*
multiplet (fiz.) Grup de linii spectrale cu frecvenţe foarte apropiate. *s.m., pl.* multipleţi.
multiplex (în sintagma) *Sistem ~* = procedeu folosit în telecomunicaţii pentru transmiterea simultană a mai multor mesaje pe acelaşi circuit. *adj. invar.*
multiplica 1. *tr.* şi *refl.* A face să fie sau a deveni mai numeros. 2. *tr.* (mat.) A înmulţi. 3. *tr.* A reproduce un obiect, un text etc. în mai multe exemplare prin diferite procedee tehnice. *vb. I, ind. prez. 3* multiplică.
multiplicabil,-ă Care poate fi multiplicat. *adj., pl.* multiplicabili,-e.
multiplicare Acţiunea de a (se) multiplica; multiplicaţie. *s.f., g.-d. art.* multiplicării, *pl.* multiplicări.
multiplicativ,-ă Care multiplică. /(gram.) *Numeral ~* = numeral care indică în ce proporţie creşte o cantitate sau se desfăşoară o acţiune. *adj., pl.* multiplicativi,-e.
multiplicator[1] (mat.) Factor al unui produs; număr sau expresie cu care se înmulţeşte o altă expresie. *s.m., pl.* multiplicatori.
multiplicator[2] Aparat sau maşină de multiplicat. *s.n., pl.* multiplicatoare.
multiplicaţie (-ţi-e) (rar) Multiplicare. *s.f., art.* multiplicaţia, *g.-d. art.* multiplicaţiei, *pl.* multiplicaţii, *art.* multiplicaţiile.
multiplicitate Faptul de a fi în număr mare; mulţime. //(mat.) Număr care arată de câte ori o soluţie satisface o anumită ecuaţie. *s.f., g.-d. art.* multiplicităţii.
multiplu,-ă I. *adj.* 1. (la pl.) Felurit, numeros. 2. Care are o structură complexă, care prezintă aspecte diferite. II. *s.m.* (mat.) 1. Număr întreg, divizibil cu un număr dat. 2. Fiecare dintre unităţile de măsură mai mari decât unitatea-tip, considerate în raport cu aceasta. *adj., s.m., pl.* multipli,-e.
multipol 1. Sistem de perechi de sarcini electrice, una pozitivă şi una negativă. 2. Reţea electrică având mai multe borne de acces. *s.m., pl.* multipoli.
multipolar,-ă (despre maşini electrice) Care are mai multe perechi de poli magnetici sau mai multe borne electrice de acces. *adj., pl.* multipolari,-e.
multiprogramare (inform.) Tehnică de exploatare a unui sistem de calcul prin care două sau mai multe programe sunt rulate simultan de un calculator. *s.f., g.-d. art.* multiprogramării, *pl.* multiprogramări.
multisecular,-ă Care durează sau există de mai multe secole. *adj., pl.* multiseculari,-e.
multispot (electron.) Cu mai multe spoturi. *adj. invar.*
multişor,-oară (fam.) Diminutiv al lui mult; multicel. *adj., pl.* multişori,-oare.
multitudine Mulţime, număr mare (de lucruri, de oameni etc.). *s.f., g.-d. art.* multitudinii, *pl.* multitudini.
multivalv,-ă (bot.) Cu mai multe valve. *adj., pl.* multivalvi,-e.
multivibrator Circuit electronic, generator de oscilaţii de relaxare, folosind rezistoare, condensatoare şi elemente neliniare de circuit. *s.n., pl.* multivibratoare.
multivitaminizat,-ă Cu multe vitamine. *adj., pl.* multivitaminizaţi,-te.
mult-puţin Relativ. *s.n., art.* mult-puţinul.
mulţam (pop.) Mulţumesc. *interj.*
mulţi,-te Destui; în număr mare. *pr. nehot. pl., g.-d.* multora.
mulţime 1. Număr sau cantitate mare de fiinţe sau de lucruri; grămadă. 2. Lume multă strânsă laolaltă. 3. Noţiune matematică desemnând un grup de obiecte numite elemente. */~ vidă* = mulţime care nu conţine niciun element. *~ disjuncte* = mulţimi (3) care nu au niciun element comun. *~ echivalente* = mulţimi (3) între care se poate stabili o relaţie biunivocă. *s.f., g.-d. art.* mulţimii, *pl.* mulţimi.
mulţumesc Cuvânt prin care se exprimă cuiva mulţumirea. *interj.*
mulţumi 1. *intr.* A exprima recunoştinţa pentru un dar, un sfat, o urare etc. 2. *tr.* A fi pe placul cuiva, a satisface. 3. *refl.* A se declara satisfăcut, a nu pretinde mai mult. //(pop.) A se lăsa de ceva, a renunţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mulţumesc, *imperf. 3 sg.* mulţumea; *conj. prez. 3* să mulţumească.
mulţumire Acţiunea de a (se) mulţumi. //Satisfacţie, plăcere. *s.f., g.-d. art.* mulţumirii, *pl.* mulţumiri.
mulţumit,-ă Care se simte bine, căruia nu-i lipseşte nimic; satisfăcut, îndestulat. *adj., pl.* mulţumiţi,-te.
mulţumită[1] Datorită..., cu ajutorul..., prin intermediul... *prep.*
mulţumită[2] (înv., pop.) Bucurie, satisfacţie. *s.f., g.-d. art.* mulţumitei, *pl.* mulţumite.
mulţumitor,-oare Care corespunde cerinţelor; satisfăcător. *adj., pl.* mulţumitori,-oare.
mulură Element ornamental cu profil pronunţat în arhitectură sau în mobilier. *s.f., g.-d. art.* mulurii, *pl.* muluri.
muma-pădurii/mama-pădurii 1. Bătrână urâtă şirea. 2. (bot.) Plantă erbacee, parazită, cu tulpina fără frunze, acoperită cu solzi şi cu flori purpurii. *s.f. art., g.-d. art.* mumei-pădurii/mamei-pădurii.
Muma-Pădurii/Mama-Pădurii Personaj din basme imaginat ca o bătrână urâtă şi rea. *s.prop.f. art., g.-d. art.* Mumei-Pădurii/Mamei-Pădurii.
mumbaşir (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Slujbaş însărcinat cu încasări şi cu execuţii fiscale. *s.m., pl.* mumbaşiri.
mumetal Aliaj de nichel, crom, cupru şi fier, întrebuinţat la fabricarea miezurilor magnetice pentru transformatoare. *s.n.*
mumie Cadavru îmbălsămat printr-o tehnică specială. //(fig., depr.) Om foarte slab, foarte palid. *s.f., art.* mumia, *g.-d. art.* mumiei, *pl.* mumii, *art.* mumiile.
mumifia (-fi-a) *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) mumifica. *vb. I, ind. prez. 3* mumifiază; *conj. prez. 3* să mumifieze; *ger.* mumifiind.
mumifiant,-ă (-fi-ant) Care mumifică. *adj., pl.* mumifianţi,-te.
mumifica 1. *tr* şi *refl.* A (se) transforma în mumie; a (se) mumifia. //*refl.* (fig.) A încremeni într-un anumit stadiu. 2. *refl.* (despre fructe) A se usca în urma atacului unor boli. *vb. I, ind. prez. 3* mumifică.
mumificare Acţiunea de a (se) mumifica; mumificaţie, mumificare. *s.f., g.-d. art.* mumificării, *pl.* mumificări.
mumificaţie (-ţi-e) (rar) Mumificare. *s.f., art.* mumificaţia, *g.-d. art.* mumificaţiei, *pl.* mumificaţii, *art.* mumificaţiile.
mumifiere (-fi-e-) (rar) Acţiunea de a (se) mumifia. *s.f., g.-d. art.* mumifierii, *pl.* mumifieri.
muncă 1. Activitate în procesul căreia omul adaptează materiile, lucrurile din natură pentru satisfacerea trebuinţelor sale; activitate umană orientată spre un anumit scop. 2. Efort, strădanie de a realiza ceva. 3. (înv., pop., la pl.) Torturi, cazne. 4. (la pl.) Lucrări agricole. 5. Bun

realizat prin lucru, câştig. 6. (spec., la pl.) Durerile facerii. *s.f., g.-d. art.* muncii, *pl.* munci.

muncel Munte sau deal mic, reprezentând treapta cea mai coborâtă a unui lanţ muntos. *s.n., pl.* muncele.

munci 1. *intr.* A desfăşura o activitate fizică sau intelectuală; a avea o ocupaţie. 2. *refl.* A-şi da osteneala, a se strădui. 3. *tr.* (despre sentimente, gânduri etc.) A produce cuiva suferinţe (morale sau fizice); a chinui. 4. *refl.* şi *intr.* A pătimi suferinţe fizice sau morale; a se chinui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* muncesc, *imperf. 3 sg.* muncea; *conj. prez. 3* să muncească.

muncire (înv., pop.) Acţiunea de a (se) munci; tortură, chin. *s.f., g.-d. art.* muncirii, *pl.* munciri.

muncitor,-oare 1. *adj.* Care munceşte; harnic, activ. /(în concepţia marxistă) *Clasă ~ =* (în capitalism) proletariat; (în socialism) totalitatea oamenilor care muncesc în producţie. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care desfăşoară o muncă fizică (în industrie). *adj., s.m.* şi *f., pl.* muncitori,-oare.

muncitoresc,-ească Referitor la muncitori. *adj., pl.* muncitoreşti.

muncitoreşte Ca muncitorii, în felul lor. *adv.*

muncitorime Mulţime de muncitori (II); totalitatea muncitorilor. *s.f., g.-d. art.* muncitorimii.

munculiţă (pop.) Diminutiv al lui muncă; muncuşoară. *s.f., g.-d. art.* munculiţei.

muncuşoară (pop.) Munculiţă. *s.f., g.-d. art.* muncuşoarei.

mundan,-ă (livr.) Lumesc. *adj., pl.* mundani,-e.

mundir (înv.) Tunică sau uniformă (militară). *s.n., pl.* mundire.

mundiraş (înv.) Diminutiv al lui mundir. *s.n., pl.* mundiraşe.

mungerie (înv.) Lumânărie. *s.f., art.* mungeria, *g.-d. art.* mungeriei, *pl.* mungerii, *art.* mungeriile.

mungiu (înv.) Lumânărar. *s.m., art.* mungiul, *pl.* mungii, *art.* mungiii.

municipal,-ă Care aparţine unui municipiu; totalitatea organelor de conducere ale unui municipiu. *adj., pl.* municipali,-e.

municipalitate Administraţia unui municipiu (1); totalitatea organelor de conducere ale unui municipiu. *s.f., g.-d. art.* municipalităţii, *pl.* municipalităţi.

municipaliza *tr.* (rar) A transforma un oraş într-un municipiu. *vb. I, ind. prez. 3* municipalizează.

municipalizare (rar) Acţiunea de a municipaliza. *s.f., g.-d. art.* municipalizării, *pl.* municipalizări.

municipiu 1. Oraş mare, cu rol economic, social, politic şi cultural important. 2. Nume dat oraşelor romane care aveau dreptul la autonomie. *s.n., art.* municipiul, *pl.* municipii, *art.* municipiile.

munificent,-ă (livr.) Foarte darnic; generos. *adj., pl.* munificenţi,-te.

munificenţă (livr.) Generozitate. *s.f., g.-d. art.* munificenţei, *pl.* munificenţe.

muniţie (-ţi-e) Denumire generică dată cartuşelor, grenadelor, bombelor etc. *s.f., art.* muniţia, *g.-d. art.* muniţiei, *pl.* muniţii, *art.* muniţiile.

munte 1. Formă de relief, mai mare decât dealul, depăşind înălţimea de 800 de metri. */De ~ =* de la munte (în raport cu Muntenia şi Moldova). *De peste ~ţi =* din Transilvania. *Prin ~ţi şi văi =* peste tot, pretutindeni. 2. (fig.) Grămadă, cantitate mare de ceva. //Om foarte înalt şi solid. *s.m., pl.* munţi.

munteán 1. (Persoană) din Muntenia. 2. (Locuitor) de la munte. *adj., s.m., pl.* munteni,-e.

munteancă 1. Femeie originară din Muntenia. 2. Locuitoare de la munte. *s.f., g.-d. art.* muntencei, *pl.* muntence.

munte-de-pietate (-pi-e-) Casă de credit specializată în acordarea de împrumuturi pe baza amanetării obiectelor de uz personal. *s.m., art.* muntele-de-pietate.

muntenească Dans din zona Munteniei. *s.f. art., neart.* muntenească, *g.-d. art.* muntenştii.

muntenesc,-ească 1. Referitor la munteni sau la Muntenia. 2. De (la) munte. *adj., pl.* muntenesti.

muntenește 1. În graiul muntenilor (1). 2. Ca la munte, în felul muntenilor (2). *adv.*

muntenism Cuvânt, construcţie proprie graiului din Muntenia. *s.n., pl.* muntenisme.

munteniza *refl.* A-şi însuşi felul de a fi al muntenilor. *vb. I, ind. prez. 3* se muntenizează.

muntenizare (rar) Acţiunea de a se munteniza. *s.f., g.-d. art.* muntenizării, *pl.* muntenizări.

munticel (rar) Diminutiv al lui munte (1); muntişor. *s.m., pl.* munticei, *art.* munticeii.

muntişor (rar) Munticel. *s.m., pl.* muntişori.

muntos,-oasă Cu munţi, format din munţi. *adj., pl.* muntoşi,-oase.

mur[1] Nume dat unor specii de plante din familia rozaceelor, cu flori albe sau roz şi cu fructe comestibile. *s.m., pl.* muri.

mur[2] (înv.) Zid. *s.m., pl.* muri.

mura *tr.* 1. A pune unele legume (varză, castraveţi etc.) în saramură sau într-o soluţie de oţet pentru a le face să se acrească. *//refl.* (despre unele legume ţinute în oţet sau saramură) A deveni acru şi bun de mâncat. 2. (fig.) A uda foarte tare pe cineva. 3. A conserva nutreţurile în stare suculentă printr-un proces de fermentare. 4. A pune la topit plantele textile. *vb. I, ind. prez. 3* mureză.

mural,-ă Aflat pe un zid; destinat să stea pe un perete. */Pictură ~ =* pictură făcută pe un zid. *Hartă ~ =* hartă mare de atârnat pe perete. *adj., pl.* murali,-e.

muralist,-ă Specialist în picturi murale. *s.m., pl.* muralişti; *s.f., g.-d. art.* muralistei, *pl.* muraliste.

murare Acţiunea de a (se) mura. *s.f., g.-d. art.* murării, *pl.* murări.

mură[1] Fructul comestibil, negru, al murului[1]. */~-n gură =* lucru obţinut fără muncă, de-a gata. *s.f., g.-d. art.* murei, *pl.* mure.

mură[2] (reg.) Glandă de la pieptul sau de la gâtul unor animale. *s.f., g.-d. art.* murei, *pl.* mure.

murătură Legumă conservată în oţet sau în saramură. *s.f., g.-d. art.* murăturii, *pl.* murături.

murdar,-ă 1. Plin de pete, de murdărie. //(despre fiinţe) Care nu se spală. 2. (despre apă, lumină) Tulbure. 3. (fig.) Josnic, mârşav. 4. (despre cuvinte) Necuviincios, obscen. *adj., pl.* murdari,-e.

murdări *tr.* şi *refl.* 1. A (se) face murdar; a (se) păta. 2. (fig.) A (se) compromite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* murdăresc, *imperf. 3 sg.* murdărea; *conj. prez. 3* să murdărească.

murdărie 1. Strat de necurăţenie (praf, noroi etc.) care acoperă sau îmbâcseşte ceva. 2. (fig.) Faptă degradantă, josnică. 3. Vorbă necuviincioasă. 4. Excremente. *s.f., art.* murdăria, *g.-d. art.* murdăriei, *pl.* murdării, *art.* murdăriile.

murdărire Acţiunea de a (se) murdări. *s.f., g.-d. art.* murdăririi, *pl.* murdăriri.

mureşean,-ă (Locuitor) din regiunea Mureşului. *adj., s.m., pl.* mureşeni,-e.

mureşeancă Locuitoare din regiunea Mureşului. *s.f., g.-d. art.* mureşencei, *pl.* mureşence.

murg[1] (înv., pop.) Amurg. *s.n., pl.* murguri.

murg[2]**,-ă** (Cal) de culoare negru-roşcat, castaniu închis sau cenuşiu. */A intrat ~a în sat =* s-a înserat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* murgi,-ge.

murgi[1] *intr.* (înv., reg.) A amurgi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* murgeşte, *imperf. 3 sg.* murgea; *conj. prez. 3* să murgească.

murgi[2] *intr.* (rar) A căpăta o culoare închisă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* murgesc, *imperf. 3 sg.* murgea; *conj. prez. 3* să murgească.
murguleţ (rar) Diminutiv al lui murg[2]; murguşor. *s.m., pl.* murguleţi.
murguleţul Dans popular din Muntenia cu ritm vioi. *s.n. art., neart.* murguleţ.
murguşor (rar) Murguleţ. *s.m., pl.* murguşori.
murguţ,-ă (rar) Diminutiv al lui murg[2]. *adj., s.m.* şi *f., pl.* murguţi,-e.
muri *intr.* 1. A înceta de a mai trăi; a deceda, a sucomba. */A ~ cu zile* = a deceda în urma unei boli insuficient tratate. 2. A suferi foarte tare; a fi copleşit de o durere, de un sentiment etc. //A ţine foarte mult la cineva sau la ceva. 3. (despre plante) A se veşteji. 4. (fig.) A înceta de a mai fi văzut sau auzit; a se pierde treptat, a se stinge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mor, *3 sg.* moare, *imperf. 3 sg.* murea; *conj. prez. 3* să moară.
muribund,-ă (Fiinţă) care se află pe moarte; (p. ext.) (fiinţă) foarte slabă, care nu mai are mult de trăit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* muribunzi,-de.
murid (la pl.) Familie de rozătoare mici, cu coadă lungă şi cu bot ascuţit; (la sg.) animal din această familie. *s.n., pl.* muride.
murind,-ă (înv.) Muribund. *adj., s.m.* şi *f., pl.* murinzi,-de.
murire (înv.) Faptul de a muri. *s.f., g.-d. art.* muririi.
muriş (rar) Loc unde cresc tufe de mur[1]. *s.n., pl.* murişuri.
murişoară (rar) Diminutiv al lui mură[1]. *s.f., g.-d. art.* murişoarei, *pl.* murişoare.
muritor,-oare I. *adj.* Care îşi termină existenţa prin moarte. */~ de foame* = foarte sărac. II. *s.m.* şi *f.* Om, pământean. *adj., s.m.* şi *f., pl.* muritori,-oare.
murmui *intr.* (înv.) A murmura. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* murmuie/murmuieşte, *imperf. 3 sg.* murmuia; *conj. prez. 3* să murmuie/să murmuiască.
murmuială (înv.) Murmur (1). *s.f., g.-d. art.* murmuielii, *pl.* murmuieli.
murmuitor,-oare (-mu-i-) (înv.) Murmurător. *adj., pl.* murmurători,-oare.
murmur 1. Zgomot slab, confuz de voci (exprimând uneori nemulţumirea, protestul etc.). //Zgomot surd, continuu, produs de un motor, de o maşină; zumzet. 2. Zgomot prelung, monoton, produs de o apă curgătoare, de vânt etc. *s.n., pl.* murmure.
murmura 1. *tr.* şi *intr.* A vorbi sau a intona o melodie încet, nedesluşit. 2. *intr.* A bombăni, a protesta. 3. *intr.* (despre ape, vânt etc.) A produce un zgomot uşor şi monoton. *vb. I, ind. prez. 3* murmură.
murmurare Acţiunea de a murmura. *s.f., g.-d. art.* murmurării, *pl.* murmurări.
murmurător,-oare Care murmură; şoptitor, murmuitor. *adj., pl.* murmurători,-oare.
murmurând,-ă (rar) Murmurător. *adj., pl.* murmurânzi,-de.
mursă[1] 1. (reg.) Hidromel (de fructe, de flori etc.). 2. (înv.) Suc, zeamă. *s.f., g.-d. art.* mursei, *pl.* murse.
mursă[2] (înv.) Semn mic şi negru pus pe obraz pentru a imita o aluniţă. *s.f., g.-d. art.* mursei, *pl.* murse.
murseca *tr.* 1. (pop., mai ales despre animale sălbatice) A rupe, a sfâşia cu dinţii. 2. (reg.) A strivi carnea, oasele unei fiinţe (vii). *vb. I, ind. prez. 3* mursecă.
murui *tr.* (reg.) 1. A acoperi crăpăturile din pereţii unei case cu muruială; a lipi. 2. A unge suprafaţa unui aluat cu muruială (2). //A murdări; a mâzgăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* muruiesc, *imperf. 3 sg.* muruia; *conj. prez. 3* să muruiască.
muruială (reg.) 1. Lut sau alt material cu care se muruieşte. 2. Amestec de făină cu apă, ouă etc. cu care se ung pâinea, mălaiul înainte de a fi băgate la cuptor. *s.f., g.-d. art.* muruielii, *pl.* muruieli.
muruire (reg.) Acţiunea de a murui. *s.f., g.-d. art.* muruirii, *pl.* muruiri.
mus Elev marinar. *s.m., pl.* muşi.
musaca Mâncare preparată din carne tocată şi felii de pătlăgele vinete, de cartofi sau de dovlecei. *s.f., art.* musacaua, *g.-d. art.* musacalei, *pl.* musacale, *art.* musacalele.
musafir,-ă Oaspete. [*var.* mosafir,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* musafiri; *s.f., g.-d. art.* musafirei, *pl.* musafire.
musafirlâc (înv.) Vizită. //Musafiri mulţi şi de tot felul. *s.n., pl.* musafirlâcuri.
musaget Conducător al muzelor în Antichitatea greco-romană. *s.m., pl.* musageţi.
musai (pop.) Neapărat, negreşit. *adv.*
musaip Înalt demnitar la curtea sultanului; confident al sultanului. *s.m., pl.* musaipi.
musca-cireşelor/muscă-de-cireşe Insectă de culoare neagră care depune ouă în cireşe în perioada coacerii. *s.f. art./s.f., g.-d. art.* muştei-cireşelor/muştei-de-cireşe.
musca-hoiturilor Specie de muscă mare care îşi depune ouăle pe cadavre, pe alimente etc.; muscă-albastră, muscă-mare. *s.f. art., g.-d. art.* muştei-hoiturilor.
muscal[1] 1. (înv., pop.) Locuitor din oraşul Moscova sau din împrejurimi; (p. gener.) rus; (la pl. art.) poporul rus. 2. (înv., reg.) Birjar (de origine rusă). //Birjă. *s.m., pl.* muscali.
muscal[2] (înv., pop.) Nai. *s.n., pl.* muscaluri.
muscalagiu (înv., pop.) Cântăreţ din nai. *s.m., art.* muscalagiul, *pl.* muscalagii, *art.* muscalagiii.
muscar 1. Pescar care prinde peşte cu undiţa, folosind drept nadă muşte. 2. Numele mai multor păsări migratoare insectivore. 3. Gândăcel insectivor, cu gâtul de culoare roşie. *s.m., pl.* muscari.
muscardină Boală a viermilor de mătase, provocată de o ciupercă şi manifestată prin apariţia unor pete de culoare închisă. *s.f., g.-d. art.* muscardinei, *pl.* muscardine.
muscarină Alcaloid foarte toxic, puternic inhibitor cardiac, prezent în unele ciuperci otrăvitoare. *s.f., g.-d. art.* muscarinei.
muscat[1] (despre struguri sau vin) Tămâios. *adj. invar.*
muscat[2] Sortiment de vin tămâios. *s.n.*
musca tţe Insectă din Africa ecuatorială, care transmite boala somnului. *s.f. art. + s.f.*
muscă A. 1. Denumire dată mai multor genuri de insecte cu aparatul bucal adaptat pentru supt; (p. gener., pop.) nume dat oricărei insecte mici, zburătoare. */Să se audă ~a!* = să fie tăcere deplină. *Rău de ~* = a) (despre cai) nărăvaş; b) (despre oameni) senzual. *A cădea* (sau *a se băga*) *ca ~a-n lapte* = a sosi undeva într-un moment rău ales. *A fi* (sau *a se şti*) *cu ~a pe căciulă* = a fi (sau a se şti) vinovat. *A se aduna* (sau *a se strânge, a veni*) *ca muştele* (*la miere*) = a veni undeva în număr mare. *A muri ca muştele* = a muri în număr foarte mare. *A se speria de toate muştele* = a se speria de orice fleac. 2. (înv., pop.) Albină. B. 1. (la oameni) Smoc de păr lăsat să crească sub buza inferioară. 2. (la tir) Punct negru situat în mijlocul panoului de tragere; (la pl.) lovituri în centrul ţintei. 3. (sport) Categorie de greutate în care sunt încadraţi sportivii între 48 şi 51 kg la box, iar la lupte juniorii până la 49 kg şi seniorii până la 52 kg. *s.f., g.-d. art.* muştei, *pl.* muşte.
muscă-albastră Musca-hoiturilor. *s.f., g.-d. art.* muştei-albastre, *pl.* muşte-albastre.
muscă-beţivă Insectă care trăieşte în roiuri şi îşi depune ouăle în materii care fermentează. *s.f., g.-d. art.* muştei-beţive, *pl.* muşte-beţive.

muscă-columbacă Insectă care inoculează la oameni şi la vite o substanţă foarte toxică. *s.f., g.-d. art.* muştei-columbace, *pl.* muşte-columbace.
muscă-de-cal Insectă de culoare brun-roşcată, parazită pe suprafaţa corpului unor animale. *s.f., g.-d. art.* muştei-de-cal, *pl.* muşte-de-cal.
muscă-de-carne Insectă de culoare cenuşie, care depune larvele pe alimente, carne etc. *s.f., g.-d. art.* muştei-de-carne, *pl.* muşte-de-carne.
muscă-de-cireşe v. **musca-cireşelor.**
muscă-de-varză Insectă ale cărei larve atacă varza şi alte plante din familia cruciferelor. *s.f., g.-d. art.* muştei-de-varză, *pl.* muşte-de-varză.
muscălesc,-ească (înv., pop.) Care aparţine muscalilor[1]. *adj., pl.* muscăleşti.
muscăleşte (înv.) Ruseşte. *adv.*
muscălime (înv.) Mulţime de muscali[1]. *s.f., g.-d. art.* muscălimii.
muscă-mare Musca-hoiturilor. *s.f., g.-d. art.* muştei-mari, *pl.* muşte-mari.
muscărie Mulţime de muşte; muscărime. *s.f., art.* muscăria, *g.-d. art.* muscăriei.
muscărime Muscărie. *s.f., g.-d. art.* muscărimii.
muscel Culme deluroasă cu pante domoale, acoperite cu păşuni şi livezi. [*var.* muşcel *s.n.*] *s.n., pl.* muscele.
muschet v. **muschetă.**
muschetar/muşchetar (în Evul Mediu) Soldat infanterist înarmat cu muschetă; nobil aparţinând corpului de cavalerie în serviciu la curtea regilor Franţei. *s.m., pl.* muschetari/muşchetari.
muschetă Armă de foc portabilă, cu fitil, folosită în Evul Mediu. [*var.* muschet *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* muschetei, *pl.* muschete.
muschetărie (rar) Mulţime de muschete. *s.f., art.* muschetăria, *g.-d. art.* muschetăriei, *pl.* muschetării, *art.* muschetăriile.
muscheton Veche armă de foc de calibru mai mare decât muscheta. *s.n., pl.* muschetoane.
muscicapidă (la pl.) Ordin de păsări cu ciocul turtit, lăţit la bază şi cu aripile lungi; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* muscicapidei, *pl.* muscicapide.
muscinee Briofită. *s.f., art.* muscineea, *g.-d. art.* muscineei, *pl.* muscinee.
muscoi Augmentativ al lui muscă (A). *s.m., pl.* muscoi, *art.* muscoii.
muscovit Varietate de mică incoloră sau de culoare alb-gălbuie, utilizată ca izolant termic. *s.n., pl.* muscovite.
muscular,-ă Care aparţine muşchilor[2] (1); referitor la muşchi[2]. [*var.* muşchiular,-ă *adj.*] *adj., pl.* musculari,-e.
musculat,-ă (rar) Musculos. *adj., pl.* musculaţi,-te.
musculatură Totalitatea muşchilor[2] (1) corpului sau ai unui organ. [*var.* muşchiulatură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* musculaturii, *pl.* musculaturi.
musculiţă Diminutiv al lui muscă (A); insectă mică; gâză, muscuţă. *s.f., g.-d. art.* musculiţei, *pl.* musculiţe.
musculos,-oasă Care are muşchi[2] (1) puternici. [*var.* muşchiulos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* musculoşi,-oase.
muscuţă (rar) Musculiţă. *s.f., g.-d. art.* muscuţei, *pl.* muscuţe.
muselim Locţiitor de guvernator al unui district la turci. *s.m., pl.* muselimi.
muselin v. **muselină.**
muselină (înv.) Ţesătură de bumbac sau de mătase foarte fină şi subţire. //Stofă de lână foarte fină. [*var* muselin, muslin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* muselinei, *pl.* museline.
musical (miuzical) (angl.) Spectacol sau film în care sunt incluse multe cântece. *s.n., pl.* musicaluri.
music-hall (miuzic-hol) (angl.) Spectacol alcătuit din numere de dans şi muzică uşoară, prezentate pe scena unui teatru, a unui restaurant etc. *s.n., pl.* music-halluri.
musiu (înv.) Termen de adresare către un bărbat. *s.m.*
müsli (germ.) Amestec de fulgi de cereale şi de fructe uscate care se mănâncă la micul dejun înmuiate în lapte. *s.n. pl.*
muslim v. **moslim.**
muslin v. **muselină.**
muson Vânt care suflă periodic în regiunile sudice ale Asiei, bătând iarna dinspre continent spre ocean, iar vara dinspre ocean spre continent. *s.m., pl.* musoni.
musonic,-ă Referitor la muson. *adj., pl.* musonici,-ce.
must 1. Suc dulce obţinut prin zdrobirea şi presarea boabelor de struguri sau, (p. ext.), a altor fructe ori plante. 2. Suc pe care îl conţin unele fructe. 3. Seva arborilor. 4. (pop.) Zeamă din gunoiul vitelor. 5. Lichid cu care este îmbibat pământul după topirea zăpezii. *s.n., pl.* musturi.
mustang Cal mic, sălbatic, din Mexic şi California. *s.m., pl.* mustangi.
mustaţă A. 1. Părul care creşte deasupra buzei superioare la bărbaţi. */A râde* (sau *a zâmbi*) *pe sub* ~ = a râde (sau a zâmbi) pe ascuns. *A trage la* ~ = a bea mult. //(la pl.) Fire lungi de păr care cresc în jurul botului la unele animale. 2. Fiecare dintre antenele insectelor şi ale crustaceelor. B. (p. anal.) 1. (la pl.) Fire lungi şi subţiri care cresc pe spicul unor cereale. 2. (pop., la pl.) Mătasea porumbului. 3. (pop., la pl.) Rădăcinile adventive ale cepei, porumbului etc. 4. (la pl.) Vergele de oţel care rămân la exterior după turnarea unor piese de beton; (la pl.) fire de sârmă întrebuinţate pentru susţinerea structurii sau a tavanelor false. [*var.* (pop.) musteaţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* mustăţii, *pl.* mustăţi.
mustăci *intr.* (fam.) 1. A zâmbi reţinut. 2. A strâmba din nas, a fi nemulţumit de ceva. *vb. IV, 1 sg. şi 3 pl.* mustăcesc, *imperf. 3 sg.* mustăcea; *conj. prez.* 3 să mustăcească.
mustăcioară (fam.) Diminutiv al lui mustaţă (A). *s.f., g.-d. art.* mustăcioarei, *pl.* mustăcioare.
mustăcios,-oasă 1. (şi substantivat) Care are mustăţi (A) (mari). 2. (despre cereale) Cu ţepi lungi. 3. (despre unele plante) Cu mustăţi (B.1). [*var.* mustecios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* mustăcioşi,-oase.
mustăcire (rar) Faptul de a mustăci. *s.f., g.-d. art.* mustăcirii, *pl.* mustăciri.
mustăreaţă (pop.) Seva arborilor. *s.f., g.-d. art.* mustăretei.
mustărie Loc unde se vinde must. *s.f., art.* mustăria, *g.-d. art.* mustăriei, *pl.* mustării, *art.* mustăriile.
musteaţă v. **mustaţă.**
mustecios,-oasă v. **mustăcios.**
mustelidă (la pl.) Familie de mamifere carnivore, cu corp suplu, cu picioare scurte şi cu coadă lungă, a căror blană, la unele specii, este preţioasă; (la sg.) mamifer din această familie. *s.f., g.-d. art.* mustelidei, *pl.* mustelide.
musterian (-ri-an) Subetaj al paleoliticului mediu. *s.n.*
musti *intr.* 1. (despre lichide) A ieşi la suprafaţă. 2. A fi îmbibat cu un lichid (care iese la apăsare). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* musteşte, *imperf. 3 sg.* musteă; *conj. prez. 3* să mustească.
mustimetru Instrument destinat măsurării densităţii şi procentului de zahăr din must. *s.n., art.* mustimetrul, *pl.* mustimetre.
mustire Acţiunea de a musti. *s.f., g.-d. art.* mustirii, *pl.* mustiri.
mustos,-oasă 1. (despre fructe) Plin de must. 2. (despre pământ) Umed, gras. *adj., pl.* mustoşi,-oase.
mustra *tr.* A-i face cuiva observaţii aspre; a reproşa. */A-l mustra* (pe cineva) *cugetul* (sau *conştiinţa*) = a avea remuşcări. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mustru, *2 sg.* mustri, *3* mustră.

mustrare Acţiunea de a mustra; observaţie făcută cuiva; sancţiune disciplinară făcută pe linie administrativă. */~ de conştiinţă* = părere de rău, remuşcare. *s.f., g.-d. art.* mustrării, *pl.* mustrări.
mustră (înv., pop.) Exerciţiu militar; instrucţie. *s.f., g.-d. art.* mustrei, *pl.* mustre.
mustrător,-oare (şi adv.) Plin de reproşuri. *adj., pl.* mustrători,-oare.
mustui 1. *tr.* A zdrobi strugurii pentru a stoarce mustul. 2. *refl.* (despre fructe) A fermenta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* mustuiesc, *imperf. 3 sg.* mustuia; *conj. prez. 3* să mustuiască.
mustuială (pop.) Faptul de a mustui; (concr.) amestec obţinut prin mustuire. *s.f., g.-d. art.* mustuielii, *pl.* mustuieli.
mustuire (pop.) Acţiunea de a (se) mustui. *s.f., g.-d. art.* mustuirii, *pl.* mustuiri.
mustuitor (-tu-i-) (pop.) Unealtă de lemn formată dintr-un băţ ramificat la un capăt, cu care se zdrobesc strugurii pentru a obţine mustul. *s.n., pl.* mustuitoare.
mustuitură (-tu-i-) (pop.) Struguri zdrobiţi înainte de a fi storşi; mustuială. *s.f., g.-d. art.* mustuiturii, *pl.* mustuituri.
musulman,-ă Mahomedan; (p. restr.) turc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* musulmani,-e.
muşama 1. Pânză impermeabilă, lăcuită pe o faţă, utilizată pentru a proteja obiectele împotriva apei. */A face (un lucru)* ~ = a ascunde, a muşamaliza. 2. (art.) Numele unui dans popular, jucat în cerc. *s.f., art.* muşamaua, *g.-d. art.* muşamalei, *pl.* muşamale, *art.* muşamalele.
muşamaliza *tr.* A ascunde, a acoperi o greşeală, o acţiune necinstită. *vb. I, ind. prez. 3* muşamalizează.
muşamalizare Acţiunea de a muşamaliza. *s.f., g.-d. art.* muşamalizării, *pl.* muşamalizări.
muşca 1. *tr.* A apuca şi a strânge cu dinţii (provocând durere, rănind). */A-şi ~ mâinile* (sau *degetele*) = a se căi; a se înfuria. *A-şi ~ limba* (sau *buzele*) = a-şi ascunde un sentiment puternic. 2. *tr.* (despre insecte) A pişca, a înţepa. 3. *tr.* (fig., despre vânt, ger) A produce o senzaţie de usturime, de durere. 4. *intr.* şi *tr.* A rupe cu dinţii dintr-un aliment (pentru a mânca). 5. *tr.* (fig.) A înţepa cu vorbe răutăcioase. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* muşc, *2 sg.* muşti, *3* muşcă; *conj. prez. 3* să muşte.
muşcare Acţiunea de a muşca; muşcat. *s.f., g.-d. art.* muşcării, *pl.* muşcări.
muşcat Muşcare. *s.n.*
muşcată Nume dat unor plante decorative, cu frunze rotunde şi flori roz, roşii sau albe, dispuse în umbele. *s.f., g.-d. art.* muşcatei, *pl.* muşcate.
muşcător,-oare 1. Care muşcă; care provoacă o senzaţie de usturime, de arsură. 2. (fig.) Plin de ironie; înţepător. *adj., pl.* muşcători,-oare.
muşcătură 1. Acţiunea de a muşca; senzaţie de usturime, de durere. //(fig.) Ironie; înţepătură. 2. Rană produsă prin muşcare. 3. Bucată muşcată dintr-un aliment. *s.f., g.-d. art.* muşcăturii, *pl.* muşcături.
muşcel v. **muscel.**
muşchetar v. **muschetar.**
muşchi[1] (la pl.) Clasă de plante criptogame, fără rădăcină, care cresc în grupuri în locurile umede şi umbroase; (la sg.) plantă din această clasă. //Numele unor licheni asemănători cu plantele descrise mai sus. *s.m., art.* muşchiul, *pl.* muşchi, *pl.* muşchii.
muşchi[2] 1. Organ contractil la toate vertebratele şi la majoritatea nevertebratelor, care pune în mişcare diferite organe şi părţi ale corpului. 2. Bucată de carne de animal desprinsă din regiunea şirei spinării şi folosită în alimentaţie. *s.m., art.* muşchiul, *pl.* muşchi, *art.* muşchii.
muşchios[1]**,-oasă** (rar) Acoperit cu muşchi[1]. *adj., pl.* muşchioşi,-oase.
muşchios[2]**,-oasă** (rar) Musculos. *adj., pl.* muşchioşi,-oase.
muşchiular,-ă v. **muscular.**
muşchiulatură v. **musculatură.**
muşchiuleţ Diminutiv al lui muşchi[2] (2). *s.m., pl.* muşchiuleţi.
muşchiulos,-oasă v. **musculos.**
muşeţel Plantă medicinală cu flori galbene în centru şi albe pe margini, foarte aromatice. *s.m.*
muşina *tr.* şi *intr* (reg., despre unele animale) A adulmeca; a căuta. *vb. I, ind. prez. 3* muşină.
muşinoi v. **muşuroi**[1].
muşiroi v. **muşuroi**[2].
muşiroi v. **muşuroi**[1].
muşiroit v. **muşuroit.**
muşiţă 1. Nume dat musculiţelor care se adună în jurul butoaielor cu vin, al vaselor de oţet sau al fructelor în fermentaţie. 2. Mulţime de larve care se dezvoltă vara din ouăle depuse de unele muşte pe carnea descoperită. *s.f., g.-d. art.* muşiţei, *pl.* muşiţe.
muşlui *intr.* (reg., despre unele animale) A scotoci cu botul pentru a găsi de mâncare. *vb. IV, ind. prez. 3* muşluieşte, *imperf. 3 sg.* muşluia; *conj. prez. 3* să muşluiască.
muştar[1] Nume dat unor plante erbacee din familia cruciferelor, cu flori galbene şi cu seminţe mici, rotunde. *s.m.*
muştar[2] 1. Sămânţa muştarului[1], folosită la prepararea unui condiment sau pentru cataplasme. 2. Condiment preparat, din seminţele descrise mai sus, sub formă de pastă moale de culoare galbenă-verzuie. /(fam.) *A-i sări* (cuiva) *~ul* = a se înfuria. *s.n., pl.* (2) muştaruri.
muştarieră (-ri-e-) (rar) Vas în care se păstrează muştarul. *s.f., g.-d. art.* muştarierei, *pl.* muştariere.
muşteu Ciocan de cizmărie sau de cojocărie cu care se bat cusăturile. *s.f., art.* muşteaua, *g.-d. art.* muştelei, *pl.* muştele, *art.* muştelele.
muşteriu (înv., fam.) Client, cumpărător. *s.m., art.* muşteriul, *pl.* muşterii, *art.* muşteriii.
muştiuc 1. Piesă de os, de metal prin care se suflă în instrumentele muzicale de suflat. 2. Capăt metalic la un furtun, care serveşte la dirijarea jetului de lichid. 3. Piesă de oţel sau de lemn cu care se fasonează cărămizile, ţiglele etc. *s.n., pl.* muştiucuri.
muştrului *tr.* (fam.) A mustra, a dojeni; a instrui, a învăţa cu asprime. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* muştruluiesc, *imperf. 3 sg.* muştruluia; *conj. prez. 3* să muştruluiască.
muştruluială (fam.) Acţiunea de a muştrului. *s.f., g.-d. art.* muştruluielii, *pl.* muştruluieli.
muşunoi v. **muşuroi**[1].
muşuroi[1] Movilă formată din ţărână pe care o scot la suprafaţa solului furnicile, cârtiţele etc.; grup de furnici care locuiesc într-un furnicar. 2. Grămadă de pământ adunată la rădăcina unor plante pentru a le proteja. 3. (reg.) Mică ridicătură de pământ; movilă. [*var.* muşunoi, muşinci, muşiroi *s.n.*] *s.n., pl.* muşuroaie.
muşuroi[2] 1. *tr.* A face muşuroaie la rădăcina unor plante de cultură. 2. *refl.* (fig.) A se strânge. [*var.* muşiroi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* muşuroiesc, *imperf. 3 sg.* muşuroia; *conj. prez. 3* să muşuroiască.
muşuroire Acţiunea de a (se) muşuroi[2]; muşuroit. *s.f., g.-d. art.* muşuroirii, *pl.* muşuroiri.
muşuroit Muşuroire. [*var.* muşiroit *s.n.*] *s.n.*
mut,-ă I. *adj.* 1. (despre oameni) Lipsit de facultatea de a vorbi. */Asta să i-o spui lui ~u*, se spune despre cineva în afirmaţiile căruia nu ai încredere. *Unde a dus surdul roata şi ~ul iapa* = foarte departe. 2. Care se petrece în tăcere; care nu se exprimă prin cuvinte. */Scenă ~* = scenă dintr-o lucrare dramatică în care personajele nu vorbesc, ci îşi exprimă sentimentele prin gesturi, atitudini,

mimică etc. *Literă ~* = literă din cadrul unui cuvânt care nu se pronunță. *Film ~* = film compus numai din imagini, fără coloană sonoră. 3. Care nu vrea sau nu poate să vorbească într-o anumită împrejurare. 4. (p. ext., despre elemente ale naturii) Tăcut, liniștit. II. *s.m.* și *f.* (reg.) Om slut; nepriceput. *adj., s.m.* și *f., pl.* muți,-te.

muta 1. *tr.* și *refl.* A (se) mișca din locul în care se află și a (se) așeza în alt loc. 2. *tr.* și *refl.* A (se) transfera de la un serviciu la altul. 3. *refl.* A-și schimba domiciliul. 4. *tr.* (pop.) A modifica. */A-și ~ gândul* = a renunța (la ceva). //(la șah) A efectua o mutare. *vb. I, ind. prez. 3* mută.

mutabil,-ă (rar) Care poate fi mutat, deplasat. *adj., pl.* mutabili,-e.

mutabilitate (rar) Însușirea de a fi mutabil. *s.f., g.-d. art.* mutabilității.

mutacism 1. Refuz deliberat de a comunica. 2. Pronunțare a unei consoane (de obicei m, b, p) în locul alteia. *s.n.*

mutagen,-ă (biol.) (Agent) care produce o mutație (2). *adj., s.m., pl.* mutageni,-e.

mutagenează (biol.) Proces de modificare a materialului genetic datorită unui agent mutagen. *s.f., g.-d. art.* mutagenezei, *pl.* mutageneze.

mutant (biol.) Individ care provine dintr-o mutație (2). *s.m., pl.* mutanți.

mutare Acțiunea de a (se) muta; mutat. //(spec.) Deplasare a pieselor făcută de jucători în timpul unei partide de șah. *s.f., g.-d. art.* mutări, *pl.* mutări.

mutat Mutare. *s.n., pl.* mutaturi.

mutatis mutandis (lat., se folosește când se compară două situații parțial identice) Schimbând ceea ce trebuie schimbat. *loc. adv.*

mutativ,-ă (rar) Cu caracter de mutație. *adj., pl.* mutativi,-e.

mutator Aparat sau instalație pentru transformarea energiei electromagnetice de o anumită formă în energie electromagnetică de altă formă. *s.n., pl.* mutatoare.

mutație (-ți-e) 1. Schimbare de serviciu, de domiciliu etc. //Viză de mutare. 2. Schimbare radicală; transformare. //(fon.) Transformare a unei serii de sunete în altele. */~a valorilor estetice* = proces de percepere diferită, o dată cu trecerea timpului, a elementului estetic dintr-o operă literară. 3. (jur.) Transmitere a unui bun dintr-o proprietate în alta. 4. (biol.) Apariție bruscă într-un organism a unui caracter genetic nou. *s.f., art.* mutației, *g.-d. art.* mutației, *pl.* mutații, *art.* mutațiile.

mutaționism (-ți-o-) (biol.) Teorie conform căreia speciile noi sunt rezultatul mutațiilor, fără intervenția selecției. *s.n.*

mutaționist,-ă (-ți-o-) (Adept) al mutaționismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* mutaționiști,-ste.

mutălău (reg.) Om care vorbește puțin; (p. ext.) om prost. *s.m., art.* mutălăul, *pl.* mutălăi, *art.* mutălăii.

mutătoare Numele a două plante erbacee agățătoare, veninoase, cu fructele în formă de boabe roșii. *s.f., g.-d. art.* mutătorii, *pl.* mutători.

mutător,-oare Care se poate mișca dintr-un loc în altul. *adj., pl.* mutători,-oare.

muteică Piesă de metal care are la mijloc o gaură cu filet în care se introduce spirala unui șurub sau o tijă cu filet. *s.f., g.-d. art.* muteicii, *pl.* muteici.

mutesc,-ească (rar) Caracteristic muților. [*var.* mutesc,-ească *adj.*] *adj., pl.* mutești.

mutește Pe tăcute, fără vorbe. [*var.* mutește *adv.*] *adv.*

mutică (despre frunze) Care se termină cu un organ prelungit. *adj., pl.* mutice.

mutila *tr.* A tăia, a amputa o parte a corpului; (p. ext.) a desfigura, a schilodi. //(fig.) A schimba în rău. *vb. I, ind. prez. 3* mutilează.

mutilant,-ă Care mutilează. *adj., pl.* mutilanți,-te.

mutilare Acțiunea de a mutila. *s.f., g.-d. art.* mutilării, *pl.* mutilări.

mutilator,-oare Care mutilează. *adj., pl.* mutilatori,-oare.

mutism Mutenie; (p. ext.) tăcere încăpățânată. *s.n.*

muton[1] Segment de material genetic care poate suferi o mutație. *s.m., pl.* mutoni.

muton[2] Blană de oaie vopsită și prelucrată. //Haină confecționată din această blană. *s.n., pl.* mutoane.

mutră (fam.) Față, obraz, figură; (p. ext.) înfățișare, fizionomie; persoană, individ. */Nu e de ~a lui* = e mai mult decât i s-ar cuveni. *A face ~e* = a face mofturi. *s.f., g.-d. art.* mutrei, *pl.* mutre.

mutrișoară (fam.) Diminutiv al lui mutră. *s.f., g.-d. art.* mutrișoarei, *pl.* mutrișoare.

mutual,-ă (-tu-al) În mod reciproc. *adj., pl.* mutuali,-e.

mutualism (-tu-a-) 1. Sistem de solidaritate și de ajutor reciproc. 2. (biol.) Viețuire laolaltă a mai multor organisme diferite. *s.n.*

mutualist,-ă (-tu-a-) (Adept) al mutualismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* mutualiști,-ste.

mutualitate (-tu-a-) Caracter mutual; (p. ext.) mutualism. *s.f., g.-d. art.* mutualității, *pl.* mutualități.

mutulă (arhit.) Ornament al antablamentului în stil doric. *s.f., g.-d. art.* mutulei, *pl.* mutule.

mutulică 1. (fam.) Persoană timidă, tăcută; om prostuț. 2. Plantă al cărei rizom se folosește ca leac împotriva durerilor abdominale. *s.m.* și *f., g.-d.* lui mutulică, *pl.* mutulici.

mutenie 1. Stare a celui mut; mutism, mutie. 2. Tăcere deplină. *s.f., art.* mutenia, *g.-d. art.* muteniei, *pl.* mutenii, *art.* muteniile.

mutesc,-ească v. **mutesc.**

mutește v. **mutește.**

muți *intr.* (pop.) 1. A pierde facultatea de a vorbi. 2. (despre sunete, voci etc.) A amuți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mutesc, *imperf. 3 sg.* mutea; *conj. prez. 3* să mutească.

mutie (pop.) Mutenie. *s.f., art.* mutia, *g.-d. art.* mutiei.

mutire Faptul de a muți. *s.f., g.-d. art.* mutirii, *pl.* mutiri.

mutiu (reg., în loc.) *A lătra ~* = a lătra înfundat. *loc. adv.*

mutunache Păpușă în teatrul de marionete; maimuțoi. [*var.* mutunachi *s.m.*] *s.m., g.-d.* lui mutunache, *pl.* mutunache.

mutunachi v. **mutunache.**

muză 1. (mit.) Fiecare dintre cele nouă zeițe ocrotitoare și inspiratoare ale artelor și ale științelor; (spec.) zeița poeziei, inspiratoare a poeților. 2. Inspirație poetică. 3. (livr.) Poezie, literatură. *s.f., g.-d. art.* muzei, *pl.* muze.

muzeal,-ă (-ze-al) De muzeu. *adj., pl.* muzeali,-e.

muzeistic,-ă Referitor la muzeologie. *adj., pl.* muzeistici,-ce.

muzeistică Muzeologie. *s.f., g.-d. art.* muzeisticii.

muzeograf,-ă (-ze-o-) Specialist în muzeografie. *s.m., pl.* muzeografi; *s.f., g.-d. art.* muzeografei, *pl.* muzeografe.

muzeografic,-ă (-ze-o-) Referitor la muzeografie. *adj., pl.* muzeografici,-ce.

muzeografie (-ze-o-) Disciplină care se ocupă cu istoria, conservarea și popularizarea obiectelor dintr-un muzeu. *s.f., art.* muzeografia, *g.-d. art.* muzeografiei.

muzeolog,-ă (-ze-o-) Specialist în muzeologie. *s.m., pl.* muzeologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* muzeologei, *pl.* muzeologe.

muzeologie (-ze-o-) Știință care studiază organizarea muzeelor; muzeistică. *s.f., art.* muzeologia, *g.-d. art.* muzeologiei.

muzeotehnică (-ze-o-) Ramură a muzeologiei care se ocupă cu studiul metodelor şi mijloacelor folosite aplicativ în cadrul unui muzeu. *s.f., g.-d. art.* muzeotehnicii.
muzeu Instituţie care se ocupă cu strângerea, păstrarea, studierea şi expunerea unor obiecte de interes ştiinţific, cultural, istoric etc.; clădire în care sunt păstrate asemenea obiecte. */De ~* = a) rar, preţios; b) (ir.) învechit. *s.n., art.* muzeul, *pl.* muzee.
muzical,-ă 1. Care aparţine muzicii, referitor la muzică. //Cu talent pentru muzică. 2. (despre sunete, voce) Armonios, melodios. *adj., pl.* muzicali,-e.
muzicalism Concepţie în arta modernă conform căreia muzica poate fi tradusă în pictură prin culori, arabescuri etc. *s.n.*
muzicalitate Însuşirea de a fi muzical; sonoritate armonioasă. *s.f., g.-d. art.* muzicalităţii.
muzicaliza *tr.* (livr.) A face să fie muzical. *vb. I, ind. prez. 3* muzicalizează.
muzicalizare (livr.) Acţiunea de a muzicaliza. *s.f., g.-d. art.* muzicalizării, *pl.* muzicalizări.
muzicant,-ă 1. Persoană care cântă la un instrument muzical. 2. (înv.) Persoană care se ocupă cu muzica. *s.m., pl.* muzicanţi; *s.f., g.-d. art.* muzicantei, *pl.* muzicante.
muzicastru (livr.) Muzicant prost. *s.m., art.* muzicastrul, *pl.* muzicaştri, *art.* muzicaştrii.
muzică 1. Arta de a exprima sentimente, idei cu ajutorul sunetelor. 2. Ştiinţa sunetelor considerate sub raportul melodiei, al ritmului şi al armoniei. 3. Creaţie muzicală. 4. Orchestră, fanfară. */~a sferelor* = pretinse sunete emise de vânturile solare şi de corpurile planetelor. *s.f., g.-d. art.* muzicii.
muzician,-ă (-ci-an) Persoană care compune sau execută compoziţii muzicale. //Persoană care cunoaşte arta muzicii (1). *s.m., pl.* muzicieni; *s.f., g.-d. art.* muzicienei, *pl.* muzicience.
muzicograf,-ă Specialist în muzicografie. *s.m., pl.* muzicografi; (rar) *s.f., g.-d. art.* muzicografei, *pl.* muzicografe.
muzicografic,-ă Referitor la muzicografie. *adj., pl.* muzicografici,-ce.
muzicografie Totalitatea studiilor consacrate muzicii. *s.f., art.* muzicografia, *g.-d. art.* muzicografiei.
muzicolog,-ă Specialist în muzicologie. *s.m., pl.* muzicologi; *s.f., g.-d. art.* muzicologei, *pl.* muzicologe.
muzicologic,-ă Referitor la muzicologie. *adj., pl.* muzicologici,-ce.
muzicologie Ştiinţa care studiază muzica în toate domeniile şi formele ei de manifestare. *s.f., art.* muzicologia, *g.-d. art.* muzicologiei.
muzicoman,-ă (rar) Persoană pasionată de muzică; meloman. *s.m., pl.* muzicomani; *s.f., g.-d. art.* muzicomanei, *pl.* muzicomane.
muzicomanie Pasiune (exagerată) pentru muzică. *s.f., art.* muzicomania, *g.-d. art.* muzicomaniei.
muzicotecă Colecţie de piese muzicale; încăpere dotată pentru audierea muzicii. *s.f., g.-d. art.* muzicotecii, *pl.* muzicoteci.
muzicoterapie Tratament al unor boli nervoase cu ajutorul muzicii; meloterapie. *s.f., art.* muzicoterapia, *g.-d. art.* muzicoterapiei.
muzicuţă 1. Mic instrument muzical de suflet; armonică de gură. 2. (arg.) Gura considerată ca organ al vorbirii; (p. ext.) scandal, ceartă. *s.f., g.-d. art.* muzicuţei, *pl.* muzicuţe.
muzoar Parte terminală a unui mol[2]; cap de dig. *s.n., pl.* muzoare.

N,n

n[1] (en/ne/nî) A şaptesprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* n/n-uri.
n[2] (nî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* n.
na 1. (fam.) Poftim! Ia! Ţine! */~-ţi-o (bună)* sau *~-ţi-o frântă (că ţi-am dres-o)*, se spune pentru a arăta surpriza, decepţia sau lipsa de acord cu cele spuse de cineva. 2. Exclamaţie care însoţeşte gestul unei loviturі. 3. (exprimă nerăbdare, nemulţumire, surprindere) Iată! uite! ei! 4. Strigăt cu care se cheamă unele animale. 5. (adesea repetat) Strigăt de voie bună, folosit ca refren în unele jocuri şi cântece populare. *interj.*
nabab 1. Titlu purtat de oficrii superiori ai sultanului sau de unii guvernatori musulmani. 2. Persoană foarte bogată. *s.m., pl.* nababi.
nabedernică (rar) Bucată de ţesătură brodată cu fir pe care este reprezentată scena Învierii, purtată la brâu de arhierei sau de unii preoţi la ceremonii. [*var.* nebedernică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* nabedernicei, *pl.* nabedernice.
nacafa/năcăfaia (înv., reg.) 1. Toană, capriciu. 2. Preocupare, pasiune. *s.f., art.* nacafaua/năcăfaia, *g.-d. art.* nacafalei/năcăfalei, *pl.* nacafale/năcăfale, *art.* nacafalele/năcăfalele.
naceałnic (înv.) Conducător; (p. ext.) comandant. *s.m., pl.* naceałnici.
nacelă 1. Cabină deschisă, atârnată de un balon, în care se află echipajul, instrumentele şi lestul. 2. Cabină închisă în care se află echipajul şi motoarele unui dirijabil. 3. Vas de laborator de formă alungită, folosit pentru calcinări. *s.f., g.-d. art.* nacelei, *pl.* nacele.
nacrit Varietate de caolinit. *s.n.*
nacru (livr.) Sidef. *s.n., art.* nacrul.
nadă[1] 1. Hrană cu care se atrage într-un anumit loc peştele sau vânatul; momeală. 2. (fig.) Ispită; capcană. *s.f., g.-d. art.* nadei, *pl.* nade.
nadă[2] Parte adăugată la un obiect; înnăditurâ. *s.f., g.-d. art.* năzii, *pl.* năzi.
nadiceancă (reg.) Trăsură mică şi uşoară, neacoperită; brişcă. *s.f., g.-d. art.* nadicencei, *pl.* nadicence.
nadir (astron.) Punct de pe bolta cerească, opus zenitului, situat la intersecţia verticalei locului cu emisfera cerească inferioară. *s.n.*
nadiral,-ă (rar) Referitor la nadir. *adj., pl.* nadirali,-e.
nadoleancă (reg., despre găini) Care aparţine unei rase originare din Anatolia. *adj., pl.* nadolence.
nadpis (înv.) Rezoluţie, apostilă (pe o cerere). *s.n., pl.* nadpisuri.
naft (reg.) Petrol brut; petrol lampant. *s.n.*
naftalen (chim.) Naftalină. *s.n.*
naftalină Hidrocarbură de culoare albă, cu miros pătrunzător, folosită ca insecticid, la conservarea materiilor textile etc. /(fam.) *Parc-ar fi scos de la ~* = a) se spune despre ceva învechit, demodat; b) se spune despre ceva revenit în atenţie după o lungă uitare. *s.f., g.-d. art.* naftalinei.
naftenat Sare a acidului naftenic, folosită în industria săpunurilor. *s.m., pl.* naftenaţi.
naftenă (chim., înv.) Hidrocarbură ciclică saturată. *s.f., g.-d. art.* naftenei, *pl.* naftene.
naftenic (în sintagma) *Acid ~* = acid organic cu miros pătrunzător, care se extrage din petrolul distilat. *adj., pl.* naftenici.
naftol Substanţă extrasă din naftalină, întrebuinţată în industria coloranţilor, în cea farmaceutică etc. *s.m., pl.* naftoli.

naftolạt Sare sau ester al unui naftol. //Derivat metalic al naftolului, folosit ca antiseptic. *s.m., pl.* naftolați.
năfură v. **anafură.**
năgaică (reg.) Cnut. *s.f., g.-d. art.* năgaicei, *pl.* năgaice.
năgâț Pasăre migratoare de baltă, de mărimea unui porumbel, cu un moț negru în creștet. *s.m., pl.* năgâți.
năgodă (reg.) 1. Ființă sau lucru ciudat. 2. (la pl.) Credințe, convingeri superstițioase. *s.f., g.-d. art.* năgodei, *pl.* năgode.
năhlăp (reg.) Val sau vârtej făcut de o apă curgătoare. *s.m., pl.* năhlăpi.
năht (înv., în loc.) *În ~* = cu bani gata, în numerar, peșin. *loc. adj.; loc. adv.*
nai Instrument muzical de suflat, alcătuit dintr-un sistem de fluiere de diferite dimensiuni; fluier de trestie. *s.n., pl.* năiuri.
naiadă (mit.) Nimfă a izvoarelor, a fântânilor și a apelor curgătoare. *s.f., g.-d. art.* naiadei, *pl.* naiade.
naiba (fam.) Dracul, diavolul. */Al ~ii (de...)* = excelent, grozav. *A da de* (sau *a vedea pe*) ~ = a o păți, a da de bucluc. *A da* (sau *a lăsa* pe cineva sau ceva) *~ii* (sau *la ~*) = a nu se mai interesa (de cineva sau de ceva); a renunța la... *A nu avea nici pe ~* = a se simți bine, a nu avea nimic. *s.m. art., g.-d. art.* naibii.
năică (reg.) Termen de respect, folosit la țară pentru o femeie mai în vârstă. *s.f., g.-d. art.* năichii.
nailon Fibră textilă sintetică, folosită la confecționarea țesăturilor subțiri, a unor produse tehnice etc. *s.n., pl.* nailonuri.
naingiu (na-in-) (înv.) Naist. *s.m., art.* naingiul, *pl.* naingii, *art.* naingiii.
naintaș,-ă v. **înaintaș.**
nainte v. **înainte.**
naist,-ă Cântăreț la nai; naingiu, neisan. *s.m., pl.* naiști; *s.f., g.-d. art.* naistei, *pl.* naiste.
naiv,-ă (și adv.) 1. Lipsit de prefăcătorie, natural; credul și sincer. 2. (peior.) Lipsit de judecată matură. //Care denotă naivitate (2). 3. *Pictor ~* = pictor care se inspiră adesea din pictura populară, ignorând intenționat perspectiva, anatomia artistică, proporțiile. *adj., pl.* naivi,-e.
naivitate (na-i-) 1. Însușirea de a fi naiv (1); simplitate, credulitate. 2. (peior.) Lipsă de maturitate în judecată, în comportare; faptă, vorbă de om naiv. *s.f., g.-d. art.* naivității, *pl.* naivități.
nalbar Fluture mare cu aripile albe cu nervuri negre. [*var.* nălbar *s.m.*] *s.m., pl.* nalbari.
nalbă Nume dat mai multor plante erbacee, unele fiind cultivate ca plante decorative sau medicinale. *s.f., g.-d. art.* nalbei, *pl.* nalbe.
nalbă-de-grădină Plantă ornamentală, originară din Orient, cu flori frumoase. *s.f., g.-d. art.* nalbei-de-grădină, *pl.* nalbe-de-grădină.
nalbă-mare Plantă ierboasă cu frunze alburii și cu flori roz, mai rar albe. *s.f., g.-d. art.* nalbei-mari, *pl.* nalbe-mari.
nalt,-ă v. **înalt.**
namaz Fiecare dintre cele cinci rugăciuni zilnice prescrise de Coran. *s.n., pl.* namazuri.
namestie (-ti-e) (înv., reg.) Clădire cu toate dependințele ei; (p. restr.) dependință. *s.f., art.* namestia, *g.-d. art.* namestiei, *pl.* namestii, *art.* namestiile.
namestnic (înv.) Locțiitor sau reprezentant al unui funcționar într-o funcție importantă (laică sau bisericească). *s.m., pl.* namestnici.
namiază/nămiază (pop.) Amiază. */Ziua ~a mare* = în plină zi. [*var.* (reg.) nămiez, nămiezi, namiez *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* nămiezii, *pl.* nămiezi.
namiblan,-ă (-bi-an) (Locuitor) din Namibia. *adj., s.m.* și *f., pl.* namibieni,-e.
namiez v. **namiază.**
namilă Ființă sau lucru foarte mare; matahală; ființă fantastică uriașă, cu înfățișare îngrozitoare. *s.f., g.-d. art.* namilei, *pl.* namile.
nan Pitic. *s.m., pl.* nani.
nană Termen de respect cu care se adresează la țară cineva unei femei mai în vârstă. *s.f., g.-d. art.* nanei, *pl.* nane.
nanchin v. **nanghin.**
nandralău (reg.) Vlăjgan; (p. ext.) derbedeu, pușlama. *s.m., pl.* nandralăi, *art.* nandralăii.
nandu/nandu Gen de păsări alergătoare, asemănătoare cu struțul, care trăiesc în America de Sud. *s.m., art.* nandul/nandul, *pl.* nandu/nandu.
nanghin/nanchin Țesătură de bumbac groasă și rezistentă, folosită mai ales la confecționarea dosurilor de pernă. *s.n.*
nani/nani-nani Cuvânt cu care se îndeamnă copiii la somn. //(în limbajul copiilor, s.) *A face ~* = a se culca, a adormi; a dormi. *interj.*
nanism 1. Anomalie caracterizată prin creșterea insuficientă în înălțime în raport cu vârsta. 2. Încetinire sau oprire a creșterii plantelor ca urmare a unor condiții nefavorabile. *s.n.*
nanomelie Anomalie congenitală constând din proporțiile anormal de mici ale unuia sau ale mai multor membre. *s.f., art.* nanomelia, *g.-d. art.* nanomeliei.
nanosecundă A miliarda parte dintr-o secundă. *s.f., g.-d. art.* nanosecundei, *pl.* nanosecunde.
nansuc (rar) Țesătură foarte subțire de bumbac sau de mătase. *s.n.*
naos 1 Partea principală a unei biserici, situată între altar și pronaos; navă. 2. Încăpere centrală a unui templu antic, în care era adăpostit zeul căruia îi era închinat templul. *s.n., pl.* naosuri.
nap 1. Plantă din familia cruciferelor, cu rădăcina cărnoasă, comestibilă. */(Gol) ~* sau *ca un ~, ca ~ul* = complet dezbrăcat; (p. ext.) foarte sărac. 2. Plantă din familia compozitelor, cu flori galbene, având tuberculii cu un conținut nutritiv bogat, folosită ca furaj; nap porcesc. *s.m., pl.* napi.
napalm Substanță gelatinoasă, compusă din săruri de aluminiu, care servește la fabricarea bombelor incendiare. *s.n.*
napodez Substanță care servește la lipit. *s.n.*
napoia v. **înapoia.**
napoleon (-le-on) Veche monedă franceză de aur, în valoare de 20 de franci, cu efigia lui Napoleon I și, mai târziu, cu cea a lui Napoleon al III-lea, care a circulat și la noi. *s.m., pl.* napoleoni.
Napoleon (-le-on) Varietate de mere, de culoare albă-gălbuie. //Varietate de pere de mărime mijlocie, de culoare verzuie sau galbenă, cu puncte cafenii. //Varietate de struguri cu boabe mari, ovale, gălbui. *s.prop.m.*
napoleonian,-ă (-le-o-ni-an) Referitor la Napoleon I sau la epoca sa. *adj., pl.* napoleonieni,-e.
napolitan,-ă (Locuitor) din Napoli. *adj., s.m.* și *f., pl.* napolitani,-e.
napolitană Produs de cofetărie, preparat din straturi de foi cu umplutură de cremă. *s.f., g.-d. art.* napolitanei, *pl.* napolitane.
nara *tr.* A povesti, a istorisi. *vb. I, ind. prez. 3* narează.
naramz (înv., pop.) Portocal. *s.m., pl.* naramzi.
naramzat,-ă (înv., reg.) Portocaliu; roșu-deschis. *adj., pl.* naramzați,-te.
naramză (înv., reg.) Portocală. *s.f., g.-d. art.* naramzei, *pl.* naramze.
naramziu,-ie (înv., reg.) Portocaliu; roșu-deschis. *adj., pl.* naramzii.
narativ,-ă Referitor la narațiune. *adj., pl.* narativi,-e.
narativitate Caracter narativ. *s.f., g.-d. art.* narativității.

naratologic,-ă Referitor la naratologie. *adj., pl.* naratologici,-ce.
naratologie Studiul artei narațiunii. *s.f., art.* naratologia, *g.-d. art.* naratologiei.
narator,-oare Povestitor. *s.m., pl.* naratori; *s.f., g.-d. art.* naratoarei, *pl.* naratoare.
narație v. **narațiune.**
narațiune (-ți-u-) Relatare, în formă literară, a unui fapt, a unui eveniment etc.; povestire. [*var.* (înv.) narație *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* narațiunii, *pl.* narațiuni.
nară 1. Fiecare dintre cele două orificii exterioare ale cavității nazale la om și la unele animale; (rar) narină. */Cu ~ile* (sau *~a*) *în vânt* = cu o ținută semeață; (p. ext.) mândru, plin de sine. *A se umfla în ~i* sau *a-și umfla ~ile* = a-și lua un aer semeț; (p. ext.) a-și da importanță, a se îngâmfa. 2. Piesă metalică, fixată pe puntea sau pe bordajul unei nave, prin care trece lanțul ancorei de pe punte în afara bordului. [*var.* (reg.) nare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* nării, *pl.* nări.
narcis[1] Om îndrăgostit de propriul său aspect fizic. //Tânăr deosebit de frumos. *s.m. sg.*
narcis[2] **v. narcisă**
narcisă Nume dat mai multor specii de plante erbacee, cu flori mari albe sau galbene, fin mirositoare. [*var.* (rar) narcis *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* narcisei, *pl.* narcise.
narcisiac,-ă (-si-ac) (livr.) Narcisic. *adj., pl.* narcisiaci,-ce.
narcisic,-ă (livr.) De narcis; caracteristic celui stăpânit de narcisism; narcisiac. *adj., pl.* narcisici,-ce.
narcisism Dragoste exagerată (patologică) față de propria persoană. *s.n.*
narcisist,-ă Care aparține narcisismului. *adj., pl.* narcisiști,-ste.
narcoanaliză (med.) Metodă psihanalitică de investigație a subconștientului în condiții de narcoză. *s.f., g.-d. art.* narcoanalizei, *pl.* narcoanalize.
narcolepsie Boală provocată de tulburări ale sistemului nervos central, caracterizată prin necesitatea irezistibilă de a dormi. *s.f., art.* narcolepsia, *g.-d. art.* narcolepsiei.
narcoleptic,-ă (med.) (Bolnav) de narcolepsie. *adj., s.m.* și *f., pl.* narcoleptici,-ce.
narcoman,-ă Persoană care folosește narcotice în permanență. *s.m., pl.* narcomani; *s.f., g.-d. art.* narcomanei, *pl.* narcomane.
narcomanie Obișnuință morbidă de a lua narcotice. *s.f., art.* narcomania, *g.-d. art.* narcomaniei.
narcoterapie (med.) Somnoterapie. *s.f., art.* narcoterapia, *g.-d. art.* narcoterapiei, *pl.* narcoterapii, *art.* narcoterapiile.
narcotic[1] Substanță care produce narcoză. *s.n., pl.* narcotice.
narcotic[2]**,-ă** (rar, despre stări fizice) Provocat de un narcotic. *adj., pl.* narcotici,-ce.
narcotină Substanță extrasă din opiu, întrebuințată ca tonic și calmant al tusei. *s.f., g.-d. art.* narcotinei, *pl.* narcotine.
narcotism Ansamblul efectelor cauzate de narcotice. *s.n.*
narcotiza *tr.* A provoca starea de narcoză. *vb. I, ind. prez. 3* narcotizează.
narcotizare Acțiunea de a narcotiza. *s.f., g.-d. art.* narcotizării, *pl.* narcotizări.
narcotizator Persoană care administrează pacientului narcoticul înaintea intervenției chirurgicale. *s.m., pl.* narcotizatori.
narcoză Stare caracterizată prin somn adânc, fără reflexe, provocată prin administrarea unei substanțe narcotice. *s.f., g.-d. art.* narcozei, *pl.* narcoze.
nard 1. Nume dat unor specii de plante erbacee, originare din regiunea munților Himalaia; (spec.) plantă cu rădăcina scurtă și groasă, foarte aromată, și cu flori roșii-purpurii. 2. Esență parfumată extrasă din rădăcina de nard (1). *s.m.*
nare v. **nară.**
narghelea v. **narghilea.**
narghelegiu Slujbaș la curtea domnească din țările românești, care pregătea domnului narghileaua. *s.m., art.* narghelegiul, *pl.* narghelegii, *art.* narghelegiii.
narghilea Lulea de tip oriental, al cărei capăt de jos este fixat într-un vas cu apă parfumată, prin care trece fumul înainte de a fi inspirat. [*var.* (înv.) narghelea *s.f.*] *s.f., art.* narghileaua, *g.-d. art.* narghilelei, *pl.* narghilele, *art.* narghilelele.
narină (rar) Nară. *s.f., g.-d. art.* narinei, *pl.* narine.
narodnic,-ă (Adept) al narodnicismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* narodnici,-ce.
narodnicism Mișcare social-politică apărută în Rusia, în a doua jumătate a sec. al XIX-lea, care considera țărănimea și intelectualitatea ca singurele forțe revoluționare. *s.n.*
narodnicist,-ă Narodnic. *adj., pl.* narodniciști,-ste.
nart 1. Preț maximal fixat în trecut de autorități pentru vânzarea anumitor produse; (p. ext.) preț al unei mărfi. 2. Normă zilnică de muncă pe care țăranii clăcași erau obligați să o presteze pe moșia boierului. 3. Sumă de bani fixată în trecut de autorități ca limită maximă a impozitului pe produse, pe vite etc. *s.n., pl.* narturi.
nartex (în arhitectura creștină veche) Vestibul al unei bazilici; (în arhitectura bizantină) pronaos. *s.n., pl.* nartexuri.
narval Mamifer cetaceu, asemănător cu delfinul, care trăiește în mările înghețate din nord. *s.m., pl.* narvali.
nas 1. Parte proeminentă a feței, situată între obraji, frunte și gură, servind ca organ al respirației și al mirosului. //(rar) Față, obraz, cap. */Sub* (sau, rar, *în*) *~ul cuiva* sau *sub ~* = în imediata apropiere, în fața, sub ochii cuiva. *A vorbi* sau *a cânta pe ~* = a vorbi sau a cânta cu timbru nazal. *A avea ~* sau *a-și ridica ~ul* = a îndrăzni, a cuteza. (fam.) *A-și lua ~ul la purtare* = a deveni prea îndrăznet, a se obrăznici. *A (nu)-și cunoaște* (sau *vedea, ști*) *lungul ~ului* = a (nu) se comporta cuviincios. (fam.) *A-i cădea* (sau *a-i pica*) *~ul cuiva* = a-și pierde îngâmfarea sau îndrăzneala, a rămâne rușinat, umilit. (fam.) *Nu-ți cade* (sau *pică*) *~ul dacă...* = nu ți se întâmplă nimic, nu-ți pierzi demnitatea dacă... *Nu-i ajungi* (*nici*) *cu prăjina la ~* = e foarte încrezut. (*A umbla* sau *a fi, a se ține*) *cu ~ul* (*pe*) *sus* = (a fi) încrezut, sfidător. *A strâmba din ~* = a fi nemulțumit. *A da ~* (cuiva) = a îngădui prea multe (cuiva). *A tăia* (sau *a scurta*) *~ul* (cuiva) sau *a da* (cuiva) *peste ~* = a pune la locul lui (pe cineva), a umili. *A-i scoate* (cuiva ceva) *pe ~* = a-i reproșa (cuiva ceva) (cu răutate). *A (nu) fi* (sau *face*) *de ~ul cuiva* = a (nu) fi potrivit cu cineva, a (nu) corespunde cuiva. *A fi cu ~ul de ceară* = a fi foarte susceptibil. *A lăsa* (sau *a pune*) *~ul în jos* sau *în pământ* = a se rușina, a se simți vinovat. *A se întoarce* (de undeva) *cu ~ul în jos* = a se întoarce rușinat. (fam.) *A-și băga* (sau *a-și vârî*) *~ul în ceva* (sau *undeva, în toate, unde nu-i fierbe oala*) = a se amesteca într-o problemă (care nu-l privește). *A duce* (sau *a purta*) *de ~* (pe cineva) = a determina (pe cineva) să facă ceva (care nu este în interesul său); a înșela (pe cineva). *A scoate panglici pe ~* = a minți, a exagera. *A(-i) trece* (cuiva) *pe la* (sau *pe lângă*) *~* = a(-i) trece pe dinaintea ochilor, a pierde un prilej favorabil. *A da* (cuiva) *cu ceva pe la ~* = a tenta (pe cineva). (fam.) *A arunca* (cuiva ceva) *în ~* = a spune (cuiva ceva) direct, fără menajamente. *A-i râde cuiva în ~* = a râde cuiva în față, bătându-și joc de el. (fam.) *A-i ieși* (sau *a-i da*) *pe ~* = a o păți, a i se înfunda. *A trânti* (sau *a închide*) (cuiva) *ușa în ~* = a refuza să primească (pe cineva); a

pleca supărat de la cineva, închizând ușa cu putere. *A se împiedica de ~* = a avea nasul excesiv de lung. *A nu vedea de ~* = a fi neatent. *A nu vedea mai departe decât lungul ~ului* = a fi mărginit. *A da cu ~ul* (pe undeva) = a trece (pe undeva) în grabă sau întâmplător. (fam.) *A-și arăta* sau *a(-și) scoate ~ul* (*la iveală*) = a se înfățișa, a apărea. *A da ~* (*ul*) *cu cineva* = a se întâlni cu cineva pe neașteptate (și fără a dori). (*A se întâlni*) *~ în ~* (cu cineva) = (a se întâlni) față în față (cu cineva). *Nu miroase a ~ de om* = nu e faptă de om vrednic. (ir.) *Îi curge untura* (sau *grăsimea*) *pe ~* = e foarte slab. 2. (fig.) Miros dezvoltat, fin; simț de orientare în împrejurări dificile. 3. Proeminență pe o piesă care servește la fixarea piesei într-o anumită poziție. 4. Partea anterioară a fuzelajului unui avion sau a corpului unei nave. *s.n.*, *pl.* nasuri.

nascorniță (entom., reg.) Nasicorn. *s.f.*, *g.-d. art.* nascorniței, *pl.* nascornițe.

nasicorn Insectă coleopteră mare, de culoare castanie, al cărei mascul are pe cap un corn curbat înapoi; nascorniță. *s.m.*, *pl.* nasicorni.

nasol,-oală (fam.) 1. Urât, ridicol. //De proastă calitate. 2. (arg.) *A băga* (*pe*) *~oale* = a calomnia pe cineva, a băga stâmbe. *A fi pe ~oale* = a fi într-o situație gravă sau incertă. *adj.*, *pl.* nasoli,-oale.

nastie Mișcare la plante, provocată de variațiile de temperatură, lumină etc. *s.f.*, *art.* nastia, *g.-d. art.* nastiei, *pl.* nastii, *art.* nastiile.

nastratinesc,-ească (rar) Ager, isteț și mucalit. *adj.*, *pl.* nastratinești.

nasture 1. Obiect de metal, sidef, os etc. care servește la încheiatul hainelor sau ca ornament. 2. (reg.) Tabletă, comprimat, pastilă (conținând o substanță medicamentoasă). *s.m.*, *art.* nasturele, *pl.* nasturi.

naș[1] Numele literei „n" din alfabetul chirilic. *s.m.*, *pl.* naș.

naș[2] 1. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care ține în brațe pruncul în timpul botezului. */A fi ~ul cuiva* = a-i veni cuiva de hac, a învăța pe cineva minte. *A-și găsi ~ul* = a da de o persoană care știe să pună la punct (pe cineva). 2. Nun. II. *s.m.* 1. (arg.) Controlor de tren care cade la învoială cu pasagerii fără bilet. 2. (în limbajul mafioților) Șef al unui clan mafiot. [*var.* (înv., reg.) nănaș,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m.*, *pl.* nași; *s.f.*, *art.* nașa, *g.-d. art.* nașei, *pl.* nașe.

naspa (arg.) 1. (despre obiecte) Urât. 2. Antipatic, nesuferit. *adj. invar.*

naște 1. *tr.* A aduce pe lume un copil; (la animale) a făta. 2. *refl.* A căpăta viață. 3. *tr.* (fig.) A face, a crea; a provoca. 4. *refl.* (fig.) A se forma, a se ivi, a se isca. *vb. III*, *ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nasc, *1 pl.* năștem; *conj. prez. 3* să nască; *ger.* născând; *part.* născut.

naștere 1. Acțiunea de a (se) naște. */Din ~* = a) de când s-a născut; b) prin natura sa. *Prin ~* = prin înclinațiile înnăscute, prin structură. *Casă de ~i* = maternitate (din mediul rural). *Zi de ~* sau *ziua ~ii* = zi în care s-a născut cineva; sărbătorire care are loc cu ocazia acestei zile. *~a Domnului* (sau *lui Hristos*) = Crăciunul. *Înainte de ~a lui Hristos* = înaintea erei noastre. *După* (sau *de la*) *~a lui Hristos* = din (sau în) era noastră. 2. Origine, proveniență. */De* (sau *din*) *~* = originar din; de naționalitate sau de origine etnică. 3. (fig.) Apariție, creare. */A lua ~* = a se ivi, a apărea. *A da ~* = a produce, a crea. *s.f.*, *g.-d. art.* nașterii, *pl.* nașteri.

nat (pop.) Om, individ. */Tot ~ul* = fiecare, toată lumea. *s.m.*

natal,-ă De naștere. */Limbă ~* = limbă maternă. *adj.*, *pl.* natali,-e.

natalitate Raport între numărul nașterilor și locuitorilor într-o anumită perioadă de timp. *s.f.*, *g.-d. art.* natalității.

nantol,-oală (reg.) Prostănac, nătâng. *adj.*, *pl.* nantoli,-oale.

natație (-ți-e) Înotul practicat ca sport. *s.f.*, *art.* natația, *g.-d. art.* natației.

nativ,-ă 1. Înnăscut. 2. (despre elemente chimice) Care se găsește în zăcăminte în stare pură, necombinat cu alte substanțe. *adj.*, *pl.* nativi,-e.

nativism 1. Denumire a sistemelor filosofice care atribuie ideilor și principiilor de activitate umană un caracter înnăscut. 2. Concepție proprie mișcării social-politice a autohtonilor din colonii, care revendică revenirea la puterea local-tradițională. *s.n.*

nativist,-ă (Adept) al nativismului. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* nativiști,-ste.

NATO/N.A.T.O. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. *s.prop.n.*

natră Parte a urzelii dintre ițe și sulul de dinapoi sau de dinainte al războiului de țesut; (p. ext.) urzeală învârtită pe sul; (p. gener.) toată urzeala de pe război și de pe sulul de dinapoi. *s.f.*, *g.-d. art.* natrei, *pl.* natre.

natriu (chim.) Sodiu. *s.n.*, *art.* natriul.

natur Care păstrează însușirile naturale. *adj. invar.*

natural[1] Firește, desigur, bineînțeles. *adv.*

natural[2] (rar) Simplitate, naturalețe. *s.n.*

natural[3],-ă 1. Referitor la natură; care se găsește în natură. */Bogăție ~* = bogăție (necultivată) a solului sau a subsolului. *Științele ~* = științele naturii. *Granită ~* = graniță marcată de o apă sau de o formă de relief. *Drept ~* = (în concepția unor filosofi) drept considerat ca imuabil și universal, care ar exista în afara structurilor sociale, decurgând fie din natura sau rațiunea umană, fie din voința sau rațiunea divină. 2. Care este creat de natură fără intervenția omului; veritabil, pur. 3. Lipsit de artificiu, de afectare; simplu; normal. //(adv.) *Vorbește ~.* 4. Conform cu natura cuiva, propriu cuiva. 5. Care concordă cu faptele din realitatea obiectivă, cu ordinea firească a lucrurilor, normal, firesc. */Moarte ~* = moarte survenită în mod firesc, din cauza bătrâneții. *Mărime ~* = (reproducere în) mărime reală a modelului în fotografie și în artele plastice. 6. (despre copii) Născut în afara căsătoriei; nelegitim. 7. Fără prefăcătorii. *adj.*, *pl.* naturali,-e.

naturalețe Lipsă de artificialitate; comportare firească. *s.f.*, *art.* naturaletea, *g.-d. art.* naturaletei.

naturalism 1. Tendință în artă și literatură caracterizată prin imitarea fidelă a realității și preferința pentru aspectele urâte, vulgare ale naturii omenești. 2. Curent literar apărut în Franța în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pe baza pozitivismului. 3. Concepție potrivit căreia în afara naturii nu există nimic supranatural. 4. Teorie etică după care viața morală trebuie să se conformeze legilor naturii. *s.n.*

naturalist,-ă. I. *adj.* Care se referă la naturalism. II. *s.m.* și *f.* Persoană care se ocupă cu studiul științelor naturii. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* naturaliști,-ste.

naturaliza 1. *tr.* A acorda unui străin cetățenia statului în care locuiește. //*refl.* (despre străini) A obține dreptul de cetățean al statului în care locuiește. 2. *tr.* și *refl.* (despre specii de plante sau de animale) A se adapta într-un mediu nou. *vb. I*, *ind. prez. 3* naturalizează.

naturalizare Acțiunea de a (se) naturaliza; naturalizație. *s.f.*, *g.-d. art.* naturalizării, *pl.* naturalizări.

naturalizație (-ți-e) (înv.) Naturalizare. *s.f.*, *art.* naturalizația, *g.-d. art.* naturalizației.

natură 1. Realitatea materială în totalitatea ei; univers, fire; (p. restr.) mediul înconjurător. */Științele ~* = științele care studiază natura. *După ~* = având ca model obiectele din realitate. *În ~* = a) în persoană, în realitate; b) în obiecte, în produse (nu în bani). *~ moartă* = pictură care înfățișează obiecte (flori, fructe, cărți etc.); natură statică. 2. Principiu de organizare a universului; ansamblul acestor principii. 3. Ansamblu de însușiri pe care o ființă le are din naștere; fel propriu de a fi al cuiva; temperament. 4. Caracter specific al unui lucru, al unui proces;

însuşire caracteristică. */De ~ să...* = apt să, potrivit să... *Este în ~a lucrurilor* = e de la sine înţeles, este firesc. *s.f., g.-d. art.* naturii, *pl.* naturi.

naturism Cult al naturii (1). //Curent literar-artistic, caracterizat prin atenţia acordată reflectării naturii. //Doctrină care preconizează o viaţă cât mai aproape de natură, în aer liber. *s.n.*

naturist,-ă (Adept) al naturismului. */Medicină ~* = sistem terapeutic bazat pe factori naturali, hrană din alimente naturale etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* naturişti,-ste.

naţie v. **naţiune**.

naţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la o naţiune, la un stat. */Limbă ~* = limbă comună şi unică a tuturor membrilor unei naţiuni. *Şosea ~* = şosea care leagă centrele importante ale unei ţări. *adj., pl.* naţionali,-e.

naţionalism (-ţi-o-) Doctrină politică bazată pe apărarea (uneori exagerată) a aspiraţiilor naţionale. *s.n.*

naţionalist,-ă (-ţi-o-) (Adept) al naţionalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* naţionalişti,-ste.

naţionalitate (-ţi-o-) 1. Apartenenţă a unei persoane la o anumită naţiune; cetăţenie. 2. Totalitatea însuşirilor specifice unei naţiuni. 3. Apartenenţă a unei persoane juridice, a unei nave sau aeronave la un anumit stat. *s.f., g.-d. art.* naţionalităţii, *pl.* naţionalităţi.

naţionaliza (-ţi-o-) *tr.* 1. A trece întreprinderi, pământ etc. din proprietate particulară în proprietatea statului. 2. (rar) A da, a imprima caracter naţional, a adapta la specificul naţional. *vb. I, ind. prez. 3* naţionalizează.

naţionalizare (-ţi-o-) Acţiunea de a naţionaliza. *s.f., g.-d. art.* naţionalizării, *pl.* naţionalizări.

naţional-sociaiism (-ţi-o-, -ci-a-) Doctrină politică a fascismului, apărută în Germania după Primul Război Mondial; nazism. *s.n.*

naţional-socialist,-ă (-ţi-o-, -ci-a-) (Adept) al naţional-socialismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* naţional-socialişti,-ste.

naţional-ţărănesc,-ească (-ţi-o-) Cu particularităţi naţionale şi ţărăneşti. *adj., pl.* naţional-ţărăneşti.

naţiune (-ţi-u-) Formă de comunitate umană, constituită istoriceşte ca stat, caracterizată prin unitatea de limbă, de teritoriu, de viaţă economică şi de factură psihică, de tradiţii culturale şi istorice comune. [*var.* (înv.) naţie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* naţiunii, *pl.* naţiuni.

naufragia (na-u-, -gi-a) *intr.* 1. (despre nave, p. ext., despre oameni) A suferi un naufragiu. 2. (fig.) A ajunge într-o situaţie nepotrivită, nedorită (departe de propriile aspiraţii). *vb. I, ind. prez. 3* naufragiază, *1 pl.* naufragiem; *conj. prez. 3* să naufragieze; *ger.* naufragiind.

naufragiere (na-u-, -gi-e-) Faptul de a naufragia; naufragiu. *s.f., g.-d. art.* naufragierii, *pl.* naufragieri.

naufragiu (na-u-) Scufundare a unei nave; avariere sau accident al unei nave, care o scoate din circulaţie. *s.n., art.* naufragiul, *pl.* naufragii, *art.* naufragiile.

naumahie (na-u-) (rar) Spectacol la vechii romani constând dintr-o luptă navală, pe o suprafaţă de apă special amenajată; (p. ext.) bătălie navală. *s.f., art.* naumahia, *g.-d. art.* naumahiei.

naupatie (na-u-) (med.) Rău de mare. *s.f., art.* naupatia, *g.-d. art.* naupatiei, *pl.* naupatii, *art.* naupatiile.

nauplius (na-u-pli-us) Prima formă larvară a crustaceelor, care are un ochi şi trei perechi de apendice. *s.m.*

nautic,-ă Referitor la navigaţia pe apă. //(despre sporturi) Care se practică pe apă. *adj., pl.* nautici,-ce.

nautică Tehnica de a conduce o navă. *s.f., g.-d. art.* nauticii.

nautil (na-u-) Gen de cefalopode cu cochilie externă spiralată. [*var.* nautilius *s.m.*] *s.m., pl.* nautili.

nautiloid (na-u-) Gen de cefalopode fosile şi actuale cu cochilia externă divizată în mai multe compartimente. *s.n., pl.* nautiloide.

nautilus v. **nautil**.

naval,-ă Referitor la nave sau la navigaţie. *adj., pl.* navali,-e.

navă 1. Vehicul construit şi echipat pentru a transporta pe (şi pe sub) apă. 2. Aeronavă; (spec.) vehicul destinat zborurilor extraterestre. */~ de linie* = cea mai mare navă de război prevăzută cu artilerie. 3. Naos. *s.f., g.-d. art.* navei, *pl.* nave.

navetă[1] 1. Instrument de forma unui ac, cu care se lucrează plase. 2. Drum dus şi întors pe care îl parcurge o persoană în mod regulat între două localităţi; vehicul de transport în comun sau garnitură de tren care parcurge un astfel de drum. */~ spaţială* = vehicul care poate zbura de mai multe ori în spaţiul cosmic revenind de fiecare dată pe Pământ. *A face ~* = a străbate regulat aceeaşi distanţă în ambele sensuri. 3. Obiect în formă de ladă care serveşte la transportul unor produse alimentare. *s.f., g.-d. art.* navetei, *pl.* navete.

navetă[2] Plantă oleaginoasă înrudită cu rapiţa, cu seminţe mici, de culoare castanie. *s.f., g.-d. art.* navetei, *pl.* navete.

navetist,-ă (Persoană) care face naveta la serviciu. *adj., s.m.* şi *f., pl.* navetişti,-ste.

naviga *intr.* 1. (despre nave) A se deplasa pe apă, a pluti; (despre aeronave) a se deplasa în aer sau în cosmos; a zbura. 2. A merge, a călători cu o navă sau cu o aeronavă; a conduce o navă sau o aeronavă. *vb. I, ind. prez. 3* navighează.

navigabil,-ă (despre ape) Pe care se poate naviga. *adj., pl.* navigabili,-e.

navigabilitate (rar) Însuşirea unei ape de a fi navigabilă. *s.f., g.-d. art.* navigabilităţii.

navigant,-ă Care navighează. */Personal ~* = personal care face parte din echipajul unei nave sau al unui avion. *adj., pl.* navigaţi,-te.

navigare Acţiunea de a naviga. *s.f., g.-d. art.* navigării.

navigator,-oare 1. Persoană care întreprinde călătorii pe mări şi oceane. 2. Persoană care conduce o navă sau care face parte din personalul unei nave; membru al echipajului unei aeronave. *s.m., pl.* navigatori; *s.f., g.-d. art.* navigatoarei, *pl.* navigatoare.

navigaţie (-ţi-e) 1. Faptul de a naviga. //Transport organizat de mărfuri sau de persoane cu o navă sau o aeronavă. 2. Tehnica de a conduce o navă sau o aeronavă. *s.f., art.* navigaţia, *g.-d. art.* navigaţiei, *pl.* navigaţii, *art.* navigaţiile.

navigraf Instrument de bord al unei aeronave, cu ajutorul căruia se determină deriva şi viteza faţă de sol. *s.n., pl.* navigrafe.

navisferă Instrument folosit în navigaţie pentru identificarea aştrilor. *s.f., g.-d. art.* navisferei, *pl.* navisfere.

navlon (în secolele XVII - XVIII, în Ţara Românească şi în Moldova) Taxă plătită pentru transportul pe Dunăre. *s.n.*

navlosi *tr.* A închiria un vas de transport (aparţinând unui proprietar particular). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* navlosesc, *imperf. 3 sg.* navlosea; *conj. prez. 3* să navloseaască.

navlosire Faptul de a navlosi. *s.f., g.-d. art.* navlosirii, *pl.* navlosiri.

naviositor Persoană care navloseşte o navă. *s.m., pl.* navlositori.

navlu Chirie, plată pentru transportul mărfurilor cu vaporul; costul transportului pe apă al persoanelor sau al mărfurilor. *s.n., art.* navlul, *pl.* navluri.

navomodel Macheta unei nave (1). *s.n., pl.* navomodele.

navomodelism 1. Tehnica de a construi navomodele. 2. Concurs sportiv de navomodele. *s.n.*

navomodelist,-ă Constructor de navomodele. *s.m., pl.* navomodelişti; *s.f., g.-d. art.* navomodelistei, *pl.* navomodeliste.

nazal,-ă 1. Referitor la nas; al nasului. 2. (fon., despre voce, sunete) Care se produce cu expirarea aerului pe

nas; (p. ext., despre timbru, rezonanță) caracteristic vocii sau sunetelor emise pe nas. *adj., pl.* nazali,-e.
nazală 1. Sunet nazal (2); (spec.) consoană nazală. 2. (ist.) Armătură a cifului care apăra nasul. *s.f., g.-d. art.* nazalei, *pl.* nazale.
nazalitate Particularitate a unui sunet de a fi pronunțat cu timbru nazal. *s.f., g.-d. art.* nazalității.
nazaliza *tr.* A pronunța nazal un sunet. *//refl.* A căpăta un caracter nazal. *vb. I, ind. prez. 3* nazalizează.
nazalizare Faptul de a (se) nazaliza. *s.f., g.-d. art.* nazalizării, *pl.* nazalizări.
nazar (înv.) Favoare, hatâr. *s.n., pl.* nazaruri.
nazareean,-ă 1. Denumire dată de evrei primilor creștini. 2. Adept al unei secte de fanatici creștini din Ungaria și SUA. 3. (la pl.) Grup de pictori germani, de la începutul secolului al XIX-lea, instalați la Roma. *s.m., pl.* nazareeni; *s.f., g.-d. art.* nazareenei, *pl.* nazareene.
nazarinean,-ă (Locuitor) din Nazareth. /(s.m. art.) *Nazarineanul* = Isus Hristos. *adj., s.m.* și *f., pl.* nazarineni,-e.
nazâr (înv.) 1. Înalt funcționar turc; guvernator (turc) al unui oraș. 2. Slujbaș de rang superior în administrația țărilor românești. 3. Vătaf de țigani (domnești). *s.m., pl.* nazâri.
nazism Nume sub care este cunoscut fascismul german; național-socialism. *s.n.*
nazist,-ă 1. *adj.* Referitor la nazism. II. *s.m.* și *f.* Adept al nazismului; membru al Partidului Național-Socialist German creat de Hitler. *adj., s.m.* și *f., pl.* naziști,-ste.
nazofaringian,-ă (-gi-an) Referitor la nas și la faringe. *adj., pl.* nazofaringieni,-e.
nazuri (fam.) Atitudine, gesturi de om răsfățat; capricii, toane. */A face ~* = a se comporta ca un om răsfățat, a avea pretenții schimbătoare sau nechibzuite. *s.n. pl.*
năbădăică (reg., mai ales la pl.) 1. Acces de mânie, de furie. 2. (Criză de) epilepsie. *s.f., g.-d. art.* năbădăicii, *pl.* năbădăici.
năbădăie (pop.) 1. Acces de furie. */Cu ~i* = năbădăios (1). *A băga* (pe cineva) *în ~i* = a face să-și piardă stăpânirea de sine, calmul; a înspăimânta. 2. Criză epileptică. *s.f., g.-d. art.* năbădăii, *pl.* năbădăi.
năbădăi *refl.* (rar, despre animale) A se agita, a fi neastâmpărat. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se năbădăiește, *imperf. 3 sg.* se năbădăia; *conj. prez. 3* să se năbădăiască.
năbădăios,-oasă 1. (pop., fam.) Care se supără repede; capricios; (despre animale) nărăvaș. 2. (reg.) Epileptic. *adj., pl.* năbădăioși,-oase.
năbădăire (rar) Acțiunea de a se năbădăi. *s.f., g.-d. art.* năbădăirii, *pl.* năbădăiri.
năboi[1] (înv., reg.) Puhoi, torent. *s.n., pl.* năboiuri.
năboi[2] *intr.* și *refl.* (reg.) 1. (despre ape, la pers. 3) A inunda, a se revărsa. 2. (despre ființe) A năvăli, a se năpusti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năboiesc, *imperf. 3 sg.* năboia; *conj. prez. 3* să năboiască.
năboire (reg.) Acțiunea de a (se) năboi[2]. *s.f., g.-d. art.* năboirii, *pl.* năboiri.
năbuc Imitație de piele de antilopă, cu aspect mat, catifelat. [*var.* nubuc *s.n.*] *s.n.*
năbușeală (pop.) Căldură mare; zăpușeală. *s.f., g.-d. art.* năbușelii, *pl.* năbușeli.
năbuși (pop.) 1. *tr.* și *refl.* A (se) înăbuși, a (se) sufoca. 2. *tr.* (fig.) A împiedica dezvoltarea sau desfășurarea unei acțiuni, a unui sentiment. *//tr.* (fig.) A face să nu se vadă, să nu se audă. 3. *tr.* A stinge focul. 4. *intr.* (și fig.) A inunda; a invada; (despre lacrimi, sânge) a podidi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* năbușește, *imperf. 3 sg.* năbușea; *conj. prez. 3* să năbușească.
năbușire (pop.) Faptul de a (se) năbuși. *s.f., g.-d. art.* năbușirii, *pl.* năbușiri.
năbușitor,-oare (pop.) Sufocant, înăbușitor. *adj., pl.* năbușitori,-oare.
năbuzna (reg., în expr.) *A da ~* = a năvăli, a da buzna. *adv.*
năcaz v. **necaz.**
năcăfală v. **nacafa.**
năcăji v. **necăji.**
năcăjit,-ă v. **necăjit.**
năclăi 1. *tr.* și *refl.* A (se) îmbiba sau a se acoperi cu substanțe unsuroase, cleioase, murdare; (p. ext.) a (se) murdări. 2. *refl.* (rar, despre sânge) A se coagula, a se închega. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năclăiesc, *imperf. 3 sg.* năclăia; *conj. prez. 3* să năclăiască.
năclăială (-clă-ia-) Faptul de a (se) năclăi; (concr.) substanță cleioasă, murdară (care năclăiește). *s.f., g.-d. art.* năclăielii, *pl.* năclăieli.
năclăios,-oasă (-clă-ios) Acoperit sau îmbibat cu o substanță cleioasă, murdară. *//*(rar, despre sânge) Coagulat, închegat. *adj., pl.* năclăioși,-oase.
nădăjdui *tr.* și *intr.* A crede că cele dorite se vor îndeplini; a spera. [*var.* (înv.) nădejdui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nădăjduiesc, *imperf. 3 sg.* nădăjduia; *conj. prez. 3* să nădăjduiască.
nădăjduire (rar) Nădejde, speranță. *s.f., g.-d. art.* nădăjduirii, *pl.* nădăjduiri.
nădejde Încredere în realizarea a ceea ce faci sau în ajutorul cuiva sau a ceva; speranță. *//*Certitudine că cineva sau ceva va fi favorabil; (concr.) ceea ce dă certitudinea că se va realiza dorința cuiva. */De ~* = în care poți avea toată încrederea. *De* (sau *cu*) *~* = așa cum trebuie; temeinic. *A trage ~* = a nădăjdui, a spera. *În ~a* = în speranța. *A se lăsa în ~a* (cuiva) = a se bizui (pe...), a conta (pe...). *A-și pune* (sau *a avea*) *~a* (în cineva) = a se baza pe sprijinul (cuiva), a se încrede (în...). *Slabă ~* = nesigur, puțin probabil. *s.f., g.-d. art.* nădejdii, *pl.* nădejdi.
nădejdui v. **nădăjdui.**
nădrag (pop., fam.) 1. Pantaloni. 2. Izmene. *s.m., pl.* nădragi.
nădrăgar (pop.) Nume depreciativ dat de țărani orășenilor. *s.m., pl.* nădrăgari.
nădrăgel (pop.) Diminutiv al lui nădrag. *s.m., pl.* nădrăgei, *art.* nădrăgeii.
năduf (pop.) 1. Senzație de greutate în respirație; sufocare; astm. 2. Căldură înăbușitoare; canicula. 3. Supărare, necaz. [*var.* (reg.) năduh *s.n.*] *s.n., pl.* (3) nădufuri.
năduh v. **năduf.**
năduşeală 1. Faptul de a năduși (1); (concr.) transpirație, sudoare. */A-l trece pe cineva* (*toate*) *~* = a munci din greu (transpirând din abundență); a fi cuprins de emoție, de spaimă. 2. (pop.) Căldură mare; zăpușeală. *s.f., g.-d. art.* năduşelii, *pl.* năduşeli.
năduşi 1. *intr.* A transpira, a asuda. 2. *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) sufoca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năduşesc, *imperf. 3 sg.* năduşea; *conj. prez. 3* să năduşească.
năduşire (rar) Faptul de a năduși (1); năduşeală. *s.f., g.-d. art.* năduşirii.
năduşitor,-oare (rar, despre căldură, vreme) Sufocant, apăsător. *adj., pl.* năduşitori,-oare.
năframă Bucată de pânză de in, bumbac, borangic etc., tivită pe margini, folosită ca basma, ștergar etc. *s.f., g.-d. art.* năframei, *pl.* năframe.
năframioară (rar) Diminutiv al lui năframă; năfrămiță, năfrămuță. *s.f., g.-d. art.* năframioarei, *pl.* năframioare.
năfrămiță Năframioară. *s.f., g.-d. art.* năfrămiței, *pl.* năfrămițe.
năfrămuță Năframioară. *s.f., g.-d. art.* năfrămuței, *pl.* năfrămuțe.
năfurică Plantă erbacee din familia compozeelor, cu tulpina dreaptă, cu frunze penate și cu flori gălbui; pelinița. *s.f., g.-d. art.* năfuricii, *pl.* năfurici.

năgară 1. Plantă erbacee, caracteristică vegetației de stepă, având spicul cu fire lungi și aspre. 2. (reg.) Colilie. 3. (rar) Neghină. [*var.* negară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* năgarei.
năgăruș (rar) Loc unde crește (multă) năgară. *s.n.*
năglag (reg.) Pământ argilos din care se fac cărămizi pentru pereții unor case țărănești. *s.n.*
năier (rar) Luntraș, corăbier. *s.m., pl.* năieri.
năimeală (nă-i-) (înv., reg.) Arendare, închiriere; (concr.) arendă, chirie. *s.f., g.-d. art.* năimelii, *pl.* năimeli.
năimi (nă-i-) (înv., pop.) 1. *tr.* și *refl.* A (se) tocmi pentru o muncă plătită, a (se) angaja. 2. *tr.* A arenda, a închiria. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năimesc, *imperf. 3 sg.* năimea; *conj. prez. 3* să năimească.
năimit,-ă (nă-i-) (înv., pop.) I. *adj.* Dat sau luat cu chirie. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) angajată cu plată pentru o muncă (temporară). *adj., s.m.* și *f., pl.* năimiți,-te.
năimitor (nă-i-) (reg.) Persoană care angajează pe cineva pentru o muncă (temporară); persoană angajată cu plată pentru a efectua o muncă (temporară). *s.m., pl.* năimitori.
năjit (pop.) Nume generic dat nevralgiilor, inflamațiilor, durerilor de dinți etc. *s.n.*
năjiță v. **nojiță.**
nălbar[1] v. **nalbar.**
nălbar[2] (reg.) Veterinar. *s.m., pl.* nălbari.
nălbi v. **înălbi.**
nălticel,-ea/-ică v. **înălticel.**
nălțișor,-oară v. **înălțișor**
nălțuț,-ă v. **înălțuț.**
nălța v. **înălța.**
nălucă 1. Ființă fantastică, imaginară; fantomă, vedenie; (spec.) strigoi. //(adv.) Foarte repede. 2. Iluzie, himeră; năluceală. 3. Obiect de forma unui peștișor, folosit ca nadă artificială pentru peștii răpitori; (p. gener.) momeală, nadă. *s.f., g.-d. art.* nălucii, *pl.* năluci.
năluceală (rar) Năluca (2). *s.f., g.-d. art.* năluceli, *pl.* năluceli.
năluci 1. *intr.* A se arăta, vag sau fugitiv; a-i trece prin minte. 2. *refl.* A i se părea cuiva că vede, că aude ceva; a i se năzări. 3. *tr.* (rar) A fermeca, a uimi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* năluce**ș**te, *imperf. 3 sg.* năluce**a**; *conj. prez. 3* să năluceas**c**ă.
năluc|ire Faptul de a (se) năluci; (concr.) năluca. *s.f., g.-d. art.* năluc|irii, *pl.* năluc|iri.
năluc|itor,-oare Încântător, fermecător. *adj., pl.* năluc|itori,-oare.
nămete (mai ales la pl.) Cantitate mare de zăpadă (adunată de viscol); troian. //(p. ext., urmat de determinări introduse prin prep. „de") Cantitate mare din ceva; morman, grămadă. *s.m., pl.* nămeți.
nămetenie (-ni-e) (rar) Namilă, matahală. *s.f., art.* nămetenia, *g.-d. art.* nămeteniei, *pl.* nămetenii, *art.* nămeteniile.
nămeți *tr.* (pop.) A acoperi cu multă zăpadă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* nămețește, *imperf. 3 sg.* nămețea; *conj. prez. 3* să nămețească.
nămeț|ire (pop.) Acțiunea de a nămeți; înzăpezire, troienire. *s.f., g.-d. art.* nămeț|irii, *pl.* nămeț|iri.
nămiază v. **namiază.**
nămiez v. **namiază.**
nămiezi v. **namiază.**
nămol 1. Sediment moale, depus pe fundul bazinelor acvatice, având uneori proprietăți terapeutice; (p. ext.) noroi. */A face (băi de)* ~ = a-și unge corpul cu un strat de nămol în scopuri curative. 2. (fig., urmat de determinări introduse prin prep. „de") Cantitate mare din ceva. [*var.* (pop.) nomol *s.n.*] *s.n., pl.* nămoluri.
nămoli *refl.* și *tr.* A (se) înnămoli. [*var.* (pop.) nomoli *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nămolesc, *imperf. 3 sg.* nămolea; *conj. prez. 3* să nămolească.
nămol|os,-oasă Plin de nămol; mâlos. *adj., pl.* nămol|oși,-oase.
nămoloterapie Terapie prin aplicarea unui strat subțire de nămol, bogat în componente organice și anorganice. *s.f., art.* nămoloterapia, *g.-d. art.* nămoloterapiei, *pl.* nămoloterapii, *art.* nămoloterapiile.
nănaș,-ă (înv., pop.) Naș[2] (I). *s.m., pl.* nănași; *s.f., g.-d. art.* nănașei, *pl.* nănașe.
năpastă 1. Nenorocire mare, pacoste. 2. Învinuire nedreaptă. //(înv.) Prigoană, persecuție. 3. (înv.) Bir pe care îl plăteau în trecut locuitorii unui sat în contul fugarilor. 4. (reg.) Prostovol. *s.f., g.-d. art.* năpastei, *pl.* năpaste.
năpatcă (reg.) Crâsnic (pentru pescuit). *s.f., g.-d. art.* năpătcii, *pl.* năpătci.
năpădi 1. *tr.* A invada, a cotropi; (fig.) a copleși, a birui; (despre plâns, râs) a-l cuprinde (pe cineva) cu putere, fără a se putea stăpâni. 2. *intr.* și *tr.* A se năpusti, a năvăli, a apărea undeva în număr sau în cantitate mare. //(despre sânge, lacrimi) A țâșni, a izbucni cu putere. //(fig.) A se manifesta brusc. */Mulțumirea i-a ~t fața. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năpădesc, *imperf. 3 sg.* năpădea; *conj. prez. 3* să năpădească.
năpădire Acțiunea de a năpădi. *s.f., g.-d. art.* năpădirii, *pl.* năpădiri.
năpăstui *tr.* 1. A face cuiva o nedreptate, un rău; a asupri, a persecuta pe cineva. 2. A învinui pe nedrept; a calomnia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năpăstuiesc, *imperf. 3 sg.* năpăstuia; *conj. prez. 3* să năpăstuiască.
năpăstuire Acțiunea de a năpăstui; asuprire; defăimare. *s.f., g.-d. art.* năpăstuirii, *pl.* năpăstuiri.
năpăstuitor,-oare (-tu-i-) (rar) Persoană care năpăstuiește pe cineva; asupritor, calomniator. *s.m., pl.* năpăstuitori; *s.f., g.-d. art.* năpăstuitoarei, *pl.* năpăstuitoare.
năpârcă A. 1. Șopârlă fără membre, cu corpul cilindric, lung de 25-30 cm; (p. gener., reg.) șopârlă. 2. (pop.) Viperă. */Pui de* ~ = om perfid, primejdios. 3. Epitet dat unei persoane perfide, primejdioase. B. (p. anal., reg.) 1. Bici; fiecare dintre curelele unui gârbaci. 2. Luntre mică și îngustă. *s.f., g.-d. art.* năpârcii, *pl.* năpârci.
năpârli *intr.* (despre unele animale) A-și schimba părul, penele sau pielea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năpârlesc, *imperf. 3 sg.* năpârlea; *conj. prez. 3* să năpârlească.
năpârlire Faptul de a năpârli. *s.f., g.-d. art.* năpârlirii, *pl.* năpârliri.
năpârstoc[1] (pop.) Degetar (folosit la cusut). *s.n., pl.* năpârstoace.
năpârstoc[2]**,-oacă** (fam.) Epitet dat unui copil sau (p. ext.) unui om mic de statură. *s.m., pl.* năpârstoci; *s.f., g.-d. art.* năpârstoacei, *pl.* năpârstoace.
năprasnă (înv., reg.) Întâmplare nefericită, groaznică. *s.f., g.-d. art.* năprasnei, *pl.* năprasne.
năprasnic[1] Plantă erbacee din familia compozeelor, cu frunze acoperite cu peri moi și cu flori galbene-albe. *s.m., pl.* năprasnici.
năprasnic[2]**,-ă** 1. Care vine în mod neprevăzut și se petrece fulgerător; îngrozitor, cumplit. 2. Nestăpânit, năvalnic, furtunos. //(despre oameni) Impulsiv, violent. 3. Care înspăimântă (prin comportare). 4. Care depășește cu mult limitele obișnuite, prin mărime sau intensitate. //(rar, s.m.) Om voinic, vlăjgan. *adj., pl.* năprasnici,-ce.
năprasnică Plantă erbacee cu miros neplăcut, cu flori roșii-roz. *s.f., g.-d. art.* năprasnicei, *pl.* năprasnice.
năprăsnicie (înv.) Violență, cruzime. *s.f., art.* năprăsnicia, *g.-d. art.* năprăsnicieI, *pl.* năprăsnicii, *art.* năprăsniciile.

năprui,-ie (reg.) (Om) prost, idiot. *adj., s.m.* şi *f., pl.* năprui.
năpusti *refl.* A se repezi asupra cuiva sau undeva; a da buzna, a năvăli. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se năpusteşte, *imperf. 3 sg.* se năpustea; *conj. prez. 3* să se năpusteaască.
năpustire Acţiunea de a se năpusti; năvală. *s.f., g.-d. art.* năpustirii, *pl.* năpustiri.
năravv 1. Obicei, deprindere rea; cusur, viciu. */A (se) învăţa cu ~ =* a (se) obişnui să pretindă ceva ca pe un drept al său. 2. (înv., pop.) Fel de a fi; fire, temperament. *s.n., pl.* năravuri.
năravaş,-ă (despre cai) Care muşcă sau azvârle din picioare. //(fig., despre oameni) Îndărătnic, neascultător; cu năravuri rele. *adj., pl.* năravaşi,-e.
năraveală 1. (pop.) Năravv. 2. (reg.) *Om cu* (sau *de*) ~ = om cu care te poţi înţelege. *s.f., g.-d. art.* năraveli, *pl.* năraveli.
năravi *refl.* şi *tr.* (pop.) A lua sau a face să ia un obicei rău; a (se) învăţa cu năravv. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năravesc, *imperf. 3 sg.* năravea; *conj. prez. 3* să năraveaască.
năravie (reg.) Năravv (1). *s.f., art.* năravia, *g.-d. art.* năraviei, *pl.* năravii, *art.* năraviile.
năravire (pop.) Faptul de a (se) năravi. *s.f., g.-d. art.* năravirii, *pl.* năraviri.
nărod,-oadă v. **nerod.**
nărtilă (reg.) Năsăilă. *s.m., g.-d. art.* lui nărtilă.
nărtos,-oasă (rar) Cu nasul mare; năsos. //(fig.) Mândru; arogant. *adj., pl.* nărtoşi,-oase.
nărui *refl.* şi *tr.* A (se) dărâma, a (se) prăbuşi. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* nărui, *3* năruie, *imperf. 3 sg.* năruia; *conj. prez. 1* şi *2 sg.* să nărui, *3* să năruie.
năruire Acţiunea de a (se) nărui; (înv., concr.) dărâmătură, ruină (a unei construcţii). *s.f., g.-d. art.* năruirii, *pl.* năruiri.
năruitură (-ru-i-) (rar) Ruină, dărâmătură. *s.f., g.-d. art.* năruiturii, *pl.* năruituri.
năsadă 1. (pop., reg.) Snopi de cereale desfăcuţi şi împrăştiaţi pe arie pentru a fi treieraţi (cu vitele). 2. (reg.) Teanc. 3. (reg.) Arie (unde se treieră cerealele). *s.f., g.-d. art.* năsadei, *pl.* năsade.
năsădi *tr.* (pop.) A aşeza snopii de cereale pe arie pentru a fi treieraţi (cu vitele); (p. ext.) a curăţa o arie în vederea treieratului; (p. gener.) a împrăştia, a risipi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năsădesc. *imperf. 3 sg.* năsădea; *conj. prez. 3* să năsădească.
năsădire Acţiunea de a năsădi. *s.f., g.-d. art.* năsădirii, *pl.* năsădiri.
năsădit (pop.) Faptul de a năsădi. *s.n.*
năsăilă (pop.) Om cu nasul mare; nărtilă. *s.m., g.-d. art.* lui năsăilă.
năsălie (pop.) Suport de lemn (în formă de targă) pe care se aşază coşciugul pentru a fi transportat (la biserică sau la cimitir). *s.f., art.* năsălia, *g.-d. art.* năsăliei, *pl.* năsălii, *art.* năsăliile.
năsăudean,-ă (-să-u-) (Locuitor) din oraşul Năsăud sau din judeţul Bistriţa-Năsăud. *adj., s.m., pl.* năsăudeni,-e.
năsăudeancă (-să-u-) Locuitoare din oraşul Năsăud sau din judeţul Bistriţa-Năsăud. *s.f., g.-d. art.* năsăudencei, *pl.* năsăudence.
născare (pop.) Naştere. */Din ~ =* din naştere. *s.f., g.-d. art.* născării, *pl.* născări.
născător,-oare 1. *adj., s.f.* (înv., pop.) (Femeie) care naşte sau a născut. II. (bis.) *s.f.* Maica Domnului. *adj., s.f., pl.* născători,-oare.
născând,-ă (rar) Care este pe cale să apară, care începe să existe, să se manifeste. *adj., pl.* născânzi,-de.
născior (rar) Năsuc. *s.n., pl.* născioare.
născoceală Născocire. *s.f., g.-d. art.* născocelii, *pl.* născoceli.
născoci *tr.* 1. A inventa, a crea ceva (ce nu a mai existat până atunci); a descoperi. 2. A scorni, a plăsmui (lucruri inexistente, neadevărate); (p. ext.) a minţi. 3. *refl.* (rar) A se ivi, a se întâmpla. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* născocesc, *imperf. 3 sg.* născocea; *conj. prez. 3* să născoceaască.
născocire Acţiunea de a născoci; ceea ce născoceşte cineva; născoceală. *s.f., g.-d. art.* născocirii, *pl.* născociri.
născocitor,-oare 1. Care născoceşte, creează; inventiv. 2. Care scorneşte, plăsmuieşte. *adj., pl.* născocitori,-oare.
născocitură (rar) Ceea ce născoceşte cineva; plăsmuire. *s.f., g.-d. art.* născocirii, *pl.* născociturii.
născut[1] Faptul de a (se) naşte; (p. ext.) ziua naşterii cuiva; (spec.) naşterea lui Hristos; (p. ext.) Crăciunul. *s.n.*
născut[2]**,-ă** (Cel) care a venit pe lume, care a căpătat viaţă. */Întâiul* (sau *primul, al doilea* etc.) *~ =* copilul cel mai mare (sau al doilea, al treilea etc.) dintr-o familie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* născuţi,-te.
năsilnic,-ă (înv., reg.) 1. Violent, aspru. 2. Nemulţumit. *adj., pl.* năsilnici,-ce.
năsilnicie (înv., reg.) Violenţă, brutalitate. //Încăpăţânare. *s.f., art.* năsălnicia, *g.-d. art.* năsălniciei, *pl.* năsălnicii, *art.* năsălniciile.
năsip v. **nisip.**
năsipiş v. **nisipiş**
năsipos,-oasă v. **nisipos.**
năsoi[1] Persoană cu nasul mare. *s.m., g.-d.* lui năsoi.
năsoi[2] Nas mare. *s.n., pl.* năsoaie.
năsos,-oasă (fam.) Cu nasul mare; nărtos, năsut. *adj., pl.* năsoşi,-oase.
năstaşnic,-ă (reg.) Vioi, zburdalnic, neastâmpărat. *adj., pl.* năstaşnici,-ce.
năstăvi *tr.* (înv.) A îndruma, a sfătui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năstăvesc, *imperf. 3 sg.* năstăvea; *conj. prez. 3* să năstăveaască.
năstrapă (înv., pop.) Vas de băut; cană, cupă. *s.f., g.-d. art.* năstrapei, *pl.* năstrape.
năstruşnic,-ă 1. Care iese din comun; neobişnuit, ciudat, bizar. 2. Care depăşeşte cu mult limitele obişnuite; straşnic, grozav. *adj., pl.* năstruşnici,-ce.
năstruşnicie Faptă, idee, comportare năstruşnică; bizarerie. *s.f., art.* năstruşnicia, *g.-d. art.* năstruşniciei, *pl.* năstruşnicii, *art.* năstruşniciile.
năsturar (rar) Persoană care face sau vinde nasturi. *s.m., pl.* năsturari.
năsturaş Năsturel (1). *s.m., pl.* năsturaşi.
năsturărie (rar) Atelier în care se fac nasturi; magazin în care se vând nasturi. *s.f., art.* năsturăria, *g.-d. art.* năsturăriei, *pl.* năsturării, *art.* năsturăriile.
năsturel 1. Diminutiv al lui nasture; năsturaş. 2. Plantă erbacee cu tulpina târâtoare, cu flori mici, albe, întrebuinţată ca salată şi ca plantă medicinală. *s.m., pl.* năsturei, *art.* năsturelii.
năsuc Diminutiv al lui nas; năsuşor, năsuţ, născior. *s.n., pl.* năsucuri.
năsuşor (rar) Năsuc. *s.n., pl.* năsuşoare.
năsuţ,-ă (reg.) 1. Năsos; //(fig.) Curios, obraznic. 2. (despre oi) De culoare neagră cu o pată albă pe bot sau de culoare albă cu o pată neagră pe bot. *adj., pl.* năsuţi,-te.
năsuţ Năsuc. *s.n., pl.* năsuţuri.
năşei (rar) Năşic. *s.m., pl.* năşei, *art.* năşeii.
năşi *intr.* şi *tr.* (fam.) A(-i) fi cuiva naş la un botez sau la o cunună. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năşesc, *imperf. 3 sg.* năşea; *conj. prez. 3* să năşească.
năşic,-ă (pop.) Diminutiv al lui naş[2]; năşel *s.m., pl.* năşici; *s.f., g.-d. art.* năşicii, *pl.* năşici.
năşicuţă (rar) Diminutiv al lui năşică. *s.f., g.-d. art.* năşicuţei, *pl.* năşicuţe.

năşie (fam.) Faptul de a fi naş; calitatea de naş. *s.f., art.* năşia, *g.-d. art.* năşiei.
năşire (fam.) Acţiunea de a năşi. *s.f., g.-d. art.* năşirii, *pl.* năşiri.
năşit (fam.) Faptul de a năşi. *s.n.*
nătăfl<u>e</u>te v. **nătăfleţ**.
nătăfleţ,-eaţă (Persoană) care este lipsită de isteţime, care nu ştie să se descurce; (om) prost, nătâng. [*var.* nătăfl<u>e</u>te *adj., s.m.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* nătăfl<u>e</u>ţi,-ţe.
nătăr<u>a</u>ucă (rar) Nătăroaică. *s.f., g.-d. art.* nătăr<u>a</u>ucei, *pl.* nătăr<u>a</u>uce.
nătăr<u>a</u>ie (înv., reg.) Nesocotinţă, prostie. *s.f., art.* nătăr<u>a</u>ia, *g.-d. art.* nătăr<u>a</u>iei, *pl.* nătăr<u>a</u>ii, *art.* nătăr<u>a</u>iile.
nătăr<u>ă</u>u (Om) care pricepe greu, mărginit, prost, neghiob. *adj., s.m., pl.* nătăr<u>ă</u>i, *art.* nătăr<u>ă</u>ii.
nătăroaică (Femeie) prostănacă, neghioabă. *adj., s.f., pl.* nătăroaice.
nătâng,-ă 1. *adj., s.m.* şi *f.* 1. (Persoană) fără inteligenţă, fără pricepere; prostănac, neghiob, nătântoc. 2. (rar) (Om) naiv, nepriceput, neîndemânatic. 3. (Om) încăpăţânat, îndărătnic; (om) nervos, supărăcios. II. *adj.* (despre sentimente, acţiuni ale omului) Fără rost, lipsit de raţiune; prostesc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nâtângi,-ge.
nâtânga Numele unui dans popular. *s.f. art., neart.* nâtângă, *g.-d. art.* nâtângii.
nătângi *refl.* 1. (rar) A deveni nătâng; a se prosti. 2. (pop.) A se încăpăţâna; a se îndârji. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se nâtângeşte, *imperf. 3 sg.* se nâtângea; *conj. prez. 3* să se nâtângească.
nătângie (rar) 1. Faptă, vorbă, atitudine de om nătâng; prostie. 2. Îndărătnicie, încăpăţânare. *s.f., art.* nâtângia, *g.-d. art.* nâtângiei, *pl.* nâtângii, *art.* nâtângiile.
nătântoc,-oacă (înv., reg.) Nătâng (1). *adj., s.m.* şi *f., pl.* nâtântoci,-oace.
năuc,-ă Buimac, uluit, zăpăcit; ameţit. *adj., pl.* năuci,-ce.
năuceală Starea omului năuc; zăpăceală, buimăceală. *s.f., g.-d. art.* năucelii, *pl.* năuceli.
năuci *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni năuc; a (se) zăpăci, a (se) buimăci; a (se) prosti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năucesc, *imperf. 3 sg.* năucea; *conj. prez. 3* să năucească.
năucie (rar) Faptul de a fi năuc; starea celui năuc. *s.f., art.* năucia, *g.-d. art.* năuciei.
năucire (rar) Faptul de a (se) năuci. *s.f., g.-d. art.* năucirii.
năucitor,-oare Care năuceşte. *adj., pl.* năucitori,-oare.
năuntru v. **înăuntru**.
năut Plantă din familia leguminoaselor, cu flori liliachii sau albe şi cu fructe păstăi care conţin seminţe. //(p. restr.) Seminţele comestibile ale acestei plante, folosite mai ales pentru a înlocui cafeaua sau pentru a le amesteca cu aceasta. [*var.* (înv.) năhut *s.m.*] *s.m.*
năutiu,-ie (nă-u-) De culoarea seminţelor de năut; gălbui. [*var.* (înv.) nohutiu,-ie *adj.*] *adj., pl.* năutii.
năvală 1. Faptul de a năvăli. 2. Mişcare impetuoasă; fugă, grabă. //Înghesuială, îmbulzeală; (concr.) mulţime de oameni sau de obiecte (în mişcare). *A da ~* = a năvăli. 3. Revărsare abundentă, puternică. *s.f., g.-d. art.* năvălei, *pl.* năvăle.
năvalnic[1] Specie de ferigă cu frunze dispuse în rozete. *s.m.*
năvalnic[2]**,-ă** Care nu poate fi stăpânit; furtunos, aprig; straşnic, cumplit. //(despre ape curgătoare) Care curge repede. *adj., pl.* năvalnici,-ce.
năvădi *tr.* (pop., la războiul de ţesut) A trece firele urzelii prin iţe şi spată, în ordinea cerută de modelul ţesăturii; a ţese. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năvădesc, *imperf. 3 sg.* năvădea; *conj. prez. 3* să năvădească.
năvădire (pop.) Acţiunea de a năvădi; năvădit; ţesut. *s.f., g.-d. art.* năvădirii, *pl.* năvădiri.
năvădit (pop.) Năvădire. *s.n.*
năvăli *intr.* 1. A se repezi asupra cuiva sau undeva cu intenţii agresive, duşmănoase. //A invada duşmanul sau un teritoriu străin cu scopul de a-l cotropi. 2. A fugi în grabă spre cineva; a da buzna undeva; a ieşi de undeva brusc, în număr sau în cantitate mare. 3. (despre lichide) A se revărsa în cantitate mare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năvălesc, *imperf. 3 sg.* năvălea; *conj. prez. 3* să năvălească.
năvălire Acţiunea de a năvăli. *s.f., g.-d. art.* năvălirii, *pl.* năvăliri.
năvălitor,-oare (Persoană, armată etc.) care năvăleşte; agresor, cotropitor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* năvălitori,-oare.
năvălnicie (rar) Impetuozitate. *s.f., art.* năvălnicia, *g.-d. art.* năvălniciei.
năvârlii (reg.) Convulsii epileptice; (p. ext.) năbădăi, toane, furii. *s.f. pl., art.* năvârliile.
năvârlios,-oasă (-li-os) (reg.) Apucat de convulsii epileptice; (p. ext.) năbădăios, furios, arţăgos. *adj., pl.* năvârlioşi,-oase.
năvleg,-eagă (reg.) I. *adj., s.m.* şi *f.* Nătâng; (om) bădăran, necioplit. II. *adj.* (despre părţi ale corpului) Schilod, bolnav. *adj., s.m.* şi *f., pl.* năvlegi,-ge.
năvod Plasă de pescuit de dimensiuni mari, cu care se adună peştele de pe suprafeţe întinse de apă. [*var.* (reg.) nevod *s.n.*] *s.n., pl.* năvoade.
năvodar 1. Pescar care pescuieşte cu năvodul. 2. Lucrător care face sfori, frânghii, plase de pescuit. 3. Pasăre de baltă cu pene negre şi albe, cu picioare lungi şi cu ciocul încovoiat în sus. *s.m., pl.* năvodari.
năvodi *tr.* (rar) A pescui cu năvodul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* năvodesc, *imperf. 3 sg.* năvodea; *conj. prez. 3* să năvodească.
năvodire (rar) Acţiunea de a năvodi. *s.f., g.-d. art.* năvodirii, *pl.* năvodiri.
năvrap Pedestraş din armata neregulată a Imperiului otoman; (p. ext.) jefuitor, năvălitor. *s.m., pl.* năvrapi.
năzatic,-ă (reg., despre cai) Fricos, sperios. *adj., pl.* năzatici,-ce.
năzăreală Năzărire; sperietură. *s.f., g.-d. art.* năzărelii, *pl.* năzăreli.
năzări (pop., fam.) 1. *refl.* A i se părea cuiva că vede sau că aude ceva ce nu există. //A-i veni cuiva (deodată) o idee ciudată, un capriciu. 2. *intr.* şi *refl.* A se vedea nedesluşit, de departe. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* năzare, *imperf. 3 sg.* năzărea; *conj. prez. 3* să năzară.
năzărire (pop., fam.) Faptul de a i (se) năzări cuiva ceva; apariţie, vedenie; năzăreală, năzăritură. *s.f., g.-d. art.* năzăririi, *pl.* năzăriri.
năzăritură (pop.) Năzărire. *s.f., g.-d. art.* năzărituri, *pl.* năzărituri.
năzbâtie (-ti-e) Faptă, vorbă lipsită de seriozitate; năzdrăvănie, poznă. [*var.* năzbutie *s.f.*] *s.f., art.* năzbâtia, *g.-d. art.* năzbâtiei, *pl.* năzbâtii, *art.* năzbâtiile.
năzbutie v. **năzbâtie**.
năzdravan,-ă v. **năzdrăvan**.
năzdravăn,-ă v. **năzdrăvan**.
năzdrăvan,-ă 1. (în mit. pop.) Înzestrat cu puteri supranaturale; care are darul de a şti, de a prevesti. 2. Foarte reuşit, foarte dibaci; admirabil, nemaipomenit, grozav (de frumos, de interesant etc.). 3. Care se ţine de pozne; glumeţ. [*var.* năzdravan,-ă, năzdravăn,-ă, nezdravăn,-ă *adj.*] *adj., pl.* năzdrăvani,-e.
năzdrăvănie 1. (în mit. pop.) Însuşirea, puterea unei fiinţe năzdrăvane. //Faptă, întâmplare ieşită din comun, extraordinară. 2. Faptă, vorbă glumeaţă, năstruşnică. *s.f., art.* năzdrăvănia, *g.-d. art.* năzdrăvăniei, *pl.* năzdrăvănii, *art.* năzdrăvăniile.
năzui *intr.* 1. A tinde stăruitor spre ceva; a aspira, a râvni. //*refl.* şi *intr.* (reg.) A se strădui; a încerca. 2. (înv.)

A se îndrepta spre cineva sau undeva după ajutor. 3. (înv., reg.) A se duce spre... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* năzuiesc, *imperf. 3 sg.* năzuia; *conj. prez. 3* să năzuiască.

năzuință Tendință puternică și consecventă spre ceva; aspirație. *s.f., g.-d. art.* năzuinței, *pl.* năzuințe.

năzuire (rar) Acțiunea de a (se) năzui. *s.f., g.-d. art.* năzuirii, *pl.* năzuiri.

năzuros,-oasă (pop., fam.) Care face nazuri; mofturos, capricios. *adj., pl.* năzuroși,-oase.

nânaș,-ă v. **naș²**.

ne- Element de compunere care exprimă o negație.

nea¹ (pop.) Strigăt cu care se îndeamnă la mers sau se gonesc unele animale domestice. *interj.*

nea² (înv., reg.) Zăpadă. [*var.* neauă *s.f.*] *s.f., art.* neaua.

nea³ (pop., fam., pe lângă un prenume masculin/nume de familie) ~ *Ion/Ionescu. s.m., g.-d.* lui nea.

neabătut,-ă (ne-a-) Care nu se abate de la drumul pe care a pornit; care nu se abate de la un principiu, de la o convingere. *adj., pl.* neabătuți,-te.

neabil,-ă (ne-a-) Neîndemânatic, stângaci. *adj., pl.* neabili,-e.

neabonat,-ă (ne-a-) Care nu beneficiază de un abonament. *adj., pl.* neabonați,-te.

neabordabil,-ă (ne-a-) Care nu poate fi abordat; inaccesibil. *adj., pl.* neabordabili,-e.

neacademic,-ă (ne-a-) Lipsit de solemnitate, de convenționalism. *adj., pl.* neacademici,-ce.

neaccentuat,-ă (ne-ac-, -tu-at) (despre vocale, silabe, cuvinte) Care nu poartă accent. *adj., pl.* neaccentuați,-te.

neacceptabil,-ă (ne-ac-) Care nu poate fi acceptat, admis. *adj., pl.* neacceptabili,-e.

neacceptare (ne-ac-) Respingere, refuz de a accepta. *s.f., g.-d. art.* neacceptării, *pl.* neacceptări.

neaccidentat,-ă (ne-ac-) 1. (despre oameni) Care a scăpat nevătămat dintr-un accident. 2. (despre terenuri sau drumuri) Care nu prezintă neregularități. *adj., pl.* neaccidentați,-te.

neacoperit,-ă (ne-a-) 1. Care nu are acoperiș. 2. (despre acțiuni) Care nu este justificat prin măsuri și acte normative. *adj., pl.* neacoperiți,-te.

neacordat,-ă (ne-a-) 1. (gram.) Care nu este în același caz, număr, gen și persoană cu termenul determinat. 2. (despre premii, titluri) Care nu a fost acordat. 3. (despre instrumente muzicale) Dezacordat. *adj., pl.* neacordați,-te.

neactual,-ă (ne-ac-tu-al) Care nu este actual. *adj., pl.* neactuali,-e.

neadaptare (ne-a-) Incapacitate de adaptare. *s.f., g.-d. art.* neadaptării, *pl.* neadaptări.

neadaptat,-ă (ne-a-) Care nu s-a adaptat. *adj., pl.* neadaptați,-te.

neadecvat,-ă (ne-a-) Care nu corespunde, nu este potrivit. *adj., pl.* neadecvați,-te.

neademenit,-ă (ne-a-) Care nu se lasă ademenit sau influențat în rău; integru. *adj., pl.* neademeniți,-te.

neaderent,-ă (ne-a-) Care nu aderă; inaderent. *adj., pl.* neaderenți,-te.

neaderență (ne-a-) 1. Lipsă de aderență la un partid, la o mișcare etc. 2. Imposibilitate de a adera. *s.f., g.-d. art.* neaderenței, *pl.* neaderențe.

neadevăr (ne-a-) Afirmație falsă sau mincinoasă. *s.n., pl.* neadevăruri.

neadevărat,-ă (ne-a-) Fals, mincinos. *adj., pl.* neadevărați,-te.

neadmisibil,-ă (ne-a-) Care nu poate fi admis, acceptat. *adj., pl.* neadmisibili,-e.

neadormire (pop.) Veghe, atenție, grijă. /*Cu* ~ = a) cu grijă, atent; b) neîncetat, continuu. *s.f., g.-d. art.* neadormirii, *pl.* neadormiri.

neadormit,-ă (ne-a-) Care nu doarme, treaz; (fig.) atent, activ, neobosit. *adj., pl.* neadormiți,-te.

neafectat,-ă (ne-a-) Care nu este prefăcut; prețios; nefiresc. *adj., pl.* neafectați,-te.

neafiliat,-ă (ne-a-, -li-at) Care nu este afiliat unei organizații, instituții etc. *adj., pl.* neafiliați,-te.

neagă (pop.) Persoană rea, încăpățânată. *s.f.*

neagă-rea (pop., în expr.) *A sta ~ pe capul cuiva* (sau *în spinarea cuiva*) = a nu slăbi din ochi pe cineva, a nu-l lăsa în pace. *s.f., art.* neaga-reaua.

neaglutinat,-ă (ne-a-) (despre materiale) Ale cărui particule nu sunt lipite unele de altele prin adeziune. *adj., pl.* neaglutinați,-te.

neagră-moale v. **negru-moale.**

neagresiune (ne-a-, -si-u-) Principiu fundamental al dreptului internațional, care condamnă folosirea agresiunii în relațiile dintre state. /*Pact de* ~ = înțelegere prin care două sau mai multe state se obligă să nu întreprindă nicio acțiune armată între ele. *s.f., g.-d. art.* neagresiunii, *pl.* neagresiuni.

neagresiv,-ă (ne-a-) Care nu este agresiv; pașnic. *adj., pl.* neagresivi,-e.

neagresivitate (ne-a-) Însușirea de a nu fi agresiv; (rar) neagresiune. *s.f., g.-d. art.* neagresivității, *pl.* neagresivități.

neagricol,-ă (ne-a-) Care nu se folosește în agricultură; care nu ține de agricultură. *adj., pl.* neagricoli,-e.

neajungere (ne-a-) (înv., pop.) Faptul de a nu ajunge, de a nu fi îndestulător; sărăcie, lipsă. *s.f., g.-d. art.* neajungerii, *pl.* neajungeri.

neajuns (ne-a-) 1. Greutate, dificultate, neplăcere, necaz. 2. Lipsă, defect; dezavantaj. *s.n., pl.* neajunsuri.

neajutător,-oare (ne-a-) Care nu ajută. *adj., pl.* neajutători,-oare.

neajutorat,-ă (ne-a-) 1. Lipsit de ajutor, de sprijin; lipsit de resurse (materiale). 2. Nepriceput, neîndemânatic. *adj., pl.* neajutorați,-te.

nealcoolic,-ă (ne-al-) 1. (despre băuturi, substanțe) Care nu conține alcool. 2. (despre persoane) Care nu consumă băuturi alcoolice. *adj., pl.* nealcoolici,-ce.

nealiniat,-ă (ne-a-, -ni-at) (despre state, mișcări) Care duce o politică de nealiniere. *adj., pl.* nealiniați,-te.

nealiniere (ne-a-, -ni-e-) Neconformare la politica unui partid, a unui stat, a unei grupări politice; neangajare. *s.f., g.-d. art.* nealinierii, *pl.* nealinieri.

nealtădată (ne-al-) (rar, în expr.) *Ca* ~ = cum nu a mai fost, ca niciodată. *adv.*

nealterabil,-ă (ne-al-) (despre produse, materii) Care nu se alterează. *adj., pl.* nealterabili,-e.

nealterare (ne-al-) Acțiunea de a nu (se) altera. *s.f., g.-d. art.* nealterării, *pl.* nealterări.

nealterat,-ă (ne-al-) 1. (despre materii organice) Care nu este descompus sau stricat. 2. (despre produse alimentare, chimice etc.) Care nu este denaturat, falsificat. 3. (fon., despre sunete) Care nu s-a modificat; neschimbat. *adj., pl.* nealterați,-te.

nealtoit,-ă (ne-al-) Care nu a fost supus altoirii. *adj., pl.* nealtoiți,-te.

nealtul,-ă (ne-al-) (rar, în expr.) *Ca* ~ = ca nimeni altul. *pr. nehot., pl.* nealții,-tele.

neam¹ (reg., fam.) Deloc, câtuși de puțin. *adv.*

neam² 1. Popor, națiune; semințe, trib, populație. /*De* ~ (sau *de ~ul lui*) sau ~ *de* = de naționalitate, de origine. *De tot ~ul* sau *de toate ~urile* = cu origini diverse, de toate naționalitățile; (p. ext.) de toate speciile, de toate felurile. *A-și trage ~ul din...* = a se trage din..., a proveni de la... 2. Familie; rudă. /*De* ~ (*bun, mare* etc.) = dintr-o familie nobilă sau dintr-o familie de oameni cumsecade. ~ *prost* = om bădăran, mitocan. *A fi ~ după Adam* sau *a fi* ~ (*de*) *a cincea* (sau *a șasea, a noua*) *spiță*

= a fi rudă foarte îndepărtată cu cineva. 3. (înv., pop.) Generație. */~ de ~ul meu* sau *~ de ~* = (în propoziții afirmative) din tată în fiu, din moși-strămoși, din generație în generație; (în propoziții negative) nimeni din familia mea. 4. (la pl., în Evul Mediu) Clasă sau familie boierească; mulțime de boieri; descendenți ai unor boieri mari. 5. Categorie de oameni având aceeași profesiune sau anumite însușiri ori interese comune. 6. Specie, gen, fel, varietate, soi. */~ ul omenesc* = omenirea. *s.n., pl.* neamuri.

neamabil,-ă (ne-a-) Care nu este amabil. *adj., pl.* neamabili,-e.

neamestec (ne-a-) Faptul de a nu se amesteca (în treburile altcuiva); neintervenție. *s.n.*

neamț German sau austriac. */A lua* (sau *a fura*) *luleaua ~lui* = a se îmbăta. *s.m., pl.* nemți.

neamțofil,-ă v. **nemțofil.**

neanalizabil,-ă (ne-a-) (despre texte, cuvinte) Care nu poate fi analizat. *adj., pl.* neanalizabili,-e.

neanexat,-ă (ne-a-) Care nu este alipit, ataşat la ceva. *adj., pl.* neanexați,-te.

neangajat,-ă (ne-an-) Care nu este angajat. //(despre state) Care nu face parte din blocuri militare sau politice. *adj., pl.* neangajați,-te.

neangajare (ne-an-) Independență față de orice alianță militară sau politică. *s.f., g.-d. art.* neangajării.

neanimat,-ă (ne-a-) Care este fără viață. *adj., pl.* neanimați,-te.

neant Ceea ce nu există; inexistența, neființa. //Ceea ce nu are valoare sau importanță. *s.n.*

neantagonic,-ă (ne-an-) Care nu se află în antagonism; neantagonist. *adj., pl.* neantagonici,-ce.

neantagonist,-ă (ne-an-) Neantagonic. *adj., pl.* neantagoniști,-ste.

neaoș,-ă 1. Autentic, veritabil; curat. 2. Autohton, băștinaș, indigen. *adj., pl.* neaoși,-e.

neaoșism (fam.) 1. Cuvânt sau expresie care are un căutat aspect popular, arhaic, autohton. 2. (în literatură) Abuz de cuvinte populare și arhaice (rare). *s.n., pl.* (1) neaoșisme.

neaoșist,-ă (fam.) 1. *adj.* Care aparține neaoșismului; (despre stil, formă, etc.) care abundă în neaoșisme. II. *s.m.* și *f.* Persoană care abuzează de neaoșisme (în scris sau în vorbire). *adj., s.m.* și *f., pl.* neaoșiști,-ste.

neapărat[1] (ne-a-) Cu orice preț; negreșit. *adv.*

neapărat[2]**,-ă** (ne-a-) 1. Care este absolut necesar; indispensabil. */A fi de* (sau *a avea*) *~ă nevoie* (sau *trebuință*) = a fi de (sau a avea) absolută nevoie. 2. (rar) Căruia nu i te poți împotrivi, care nu poate fi ocolit sau omis; inevitabil. *adj., pl.* neapărați,-te.

neaplicabil,-ă (ne-a-) Care nu poate fi pus în practică. *adj., pl.* neaplicabili,-e.

neaplicabilitate (ne-a-) Imposibilitate de a fi pus în practică, lipsă de aplicabilitate; inaplicabilitate. *s.f., g.-d. art.* neaplicabilității.

neapreciat,-ă (ne-a-) Care nu este apreciat. *adj., pl.* neapreciați,-te.

nearanjat,-ă (ne-a-) 1. (despre obiecte) Care nu este pus în ordine. 2. (despre oameni) Cu ținuta exterioară neîngrijită. //Care nu și-a făcut un rost în viață. *adj., pl.* nearanjați,-te.

nearat,-ă (ne-a-) (despre suprafețe de pământ) Care nu a fost arat. *adj., pl.* nearați,-te.

nearmonios,-oasă (ne-ar-, -ni-os) Ale cărui părți nu formează un tot bine închegat; lipsit de armonie. *adj., pl.* nearmonioși,-oase.

nearomat,-ă (ne-a-) Fără aromă. *adj., pl.* nearomați,-te.

nearticulat,-ă (ne-ar-) 1. (fon., despre sunete) Neclar, nedesluşit; (despre cuvinte) pronunțat neclar, îngăimat. 2. (gram.) Care nu este însoțit de articol (hotărât). 3. (fiziol.) Care nu are articulații. *adj., pl.* nearticulați,-te.

neartificial,-ă (ne-ar-) Care nu este artificial; natural, firesc. *adj., pl.* neartificiali,-e.

neartistic,-ă (ne-ar-) Care nu aparține artei; lipsit de valoare artistică. *adj., pl.* neartistici,-ce.

neascultare (ne-as-) Lipsă de ascultare; încălcare a unei porunci. *s.f., g.-d. art.* neascultării.

neascultător,-oare (ne-as-) Care nu ascultă de cineva sau de ceva; nedisciplinat; (p. ext.) obraznic. *adj., pl.* neascultători,-oare.

neascuțit,-ă (ne-as-) (despre obiecte) Care nu este ascuțit; fără vârf, rotunjit. *adj., pl.* neascuțiți,-te.

neasemănat,-ă (ne-a-) Care nu poate fi asemănat cu nimic; neasemuit, unic. *adj., pl.* neasemănați,-te.

neasemuit,-ă (ne-a-) Neasemănat. *adj., pl.* neasemuiți,-te.

neasigurat,-ă (ne-a-) Care nu este asigurat; care nu este pus la adăpost de pericol. *adj., pl.* neasigurați,-te.

neasimilabil,-ă (ne-a-) Care nu poate fi (ușor) asimilat. *adj., pl.* neasimilabili,-e.

neasimilat,-ă (ne-a-) 1. Care nu este asimilat prin metabolism. //(despre idei, cunoștințe) Care nu a fost însușit (corespunzător). 2. (despre produse noi) Care nu a fost introdus în fabricație. *adj., pl.* neasimilați,-te.

neastâmpăr (ne-as-) Faptul de a fi nestâmpărat; neliniște, agitație. *s.n.*

neastâmpărat,-ă (ne-as-) 1. Care nu se astâmpără; (spec.) care se agită continuu; neliniștit. 2. (despre copii) Excesiv de vioi; zburdalnic; (p. ext.) obraznic, rău; (despre ochi, privire etc.) jucăuș, vioi. *adj., pl.* nestâmpărați,-te.

neașteptat,-ă (ne-aș-) La care nu te aștepți; neprevăzut; care este peste așteptări (de bun, de frumos etc.). *adj., pl.* neașteptați,-te.

neașteptate (ne-aș-) (în loc.) *Pe ~* = fără să te aștepți, deodată. *loc. adv.*

neatacabil,-ă (ne-a-) Care nu poate fi atacat, contestat. *adj., pl.* neatacabili,-e.

neatașabil,-ă (ne-a-) Care nu poate fi ataşat; (fig.) nesociabil. *adj., pl.* neatașabili,-e.

neatârnare (ne-a-) (înv.) Independență (politică). *s.f., g.-d. art.* neatârnării, *pl.* neatârnări.

neatârnat,-ă (ne-a-) Care nu depinde de cineva sau de ceva; independent. *adj., pl.* neatârnați,-te.

neatent,-ă (ne-a-) Absent, distrat. *adj., pl.* neatenți,-te.

neatenție (ne-a-) Lipsă de atenție. *s.f., art.* neatenția, *g.-d. art.* neatenției.

neatestat,-ă (ne-a-) Care nu este atestat, confirmat. *adj., pl.* neatestați,-te.

neatins,-ă (ne-a-) Care nu este sau nu a fost atins; (p. ext.) intact, întreg; impalpabil, inaccesibil. *adj., pl.* neatinși,-se.

neauă v. **nea**[2].

neautentic,-ă (ne-a-u-) Care nu este autentic. *adj., pl.* neautentici,-ce.

neautorizat,-ă (ne-a-u-) Care nu este autorizat, împuternicit să facă sau să spună ceva. *adj., pl.* neautorizați,-te.

neauzit,-ă (ne-a-u-) (despre sunete, zgomote) Care nu se aude. //(cu valoare de superlativ) Care nu s-a mai auzit; nemaipomenit. *adj., pl.* neauziți,-te.

neavenit,-ă (ne-a-) Nepotrivit. /(jur.) *Nul și ~* = lipsit de valabilitate, considerat ca inexistent. *adj., pl.* neaveniți,-te.

neavere (ne-a-) (înv., pop.) Faptul de a nu avea avere; (p. ext.) sărăcie, lipsă. *s.f., g.-d. art.* neaverii.

neavizat,-ă (ne-a-) Care nu este avizat, informat; nepregătit. *adj., pl.* neavizați,-te.

nebăgare de seamă Lipsă de atenție; neglijență. *loc. s.f., g.-d. art.* nebăgării de seamă.

nebăgare în seamă Lipsă de considerație față de cineva sau ceva. *loc. s.f., g.-d. art.* nebăgării în seamă.

nebăgate de seamă (în loc.) *Pe ~* = fără a (se) observa; pe nesimțite. *loc. adv.*

nebănuit,-ă Care nu poate fi bănuit; neașteptat, neprevăzut; (p. ext.) foarte mare. *adj., pl.* nebănuiți,-te.
nebăute (în loc.) *Pe ~* = înainte de a fi băut ceva; fără să fi băut ceva. *loc. adv.*
nebântuit,-ă Liniștit, netulburat; teafăr, întreg. *adj., pl.* nebântuiți,-te.
nebedernică v. **nabederniță.**
nebeligerant,-ă (despre state) Care manifestă stare de nebeligeranță. *adj., pl.* nebeligeranți,-te.
nebeligeranță Stare a unei națiuni care, fără a manifesta o neutralitate strictă, se abține de a participa efectiv la un conflict armat. *s.f., g.-d. art.* nebeligeranței.
nebiruit,-ă Care nu este sau nu poate fi biruit. *adj., pl.* nebiruiți,-te.
nebular,-ă Referitor la nebuloasă; ca o nebuloasă. *adj., pl.* nebulari,-e.
nebuloasă Acumulare de gaze sau de pulberi, aflată în spațiile dintre stelele galaxiei noastre; aglomerare stelară cu lumină difuză, aflată dincolo de limitele galaxiei noastre. *s.f., g.-d. art.* nebuloasei, *pl.* nebuloase.
nebulos,-oasă Neclar, imprecis, confuz. *adj., pl.* nebuloși,-oase.
nebulozitate Stare a cerului acoperit de nori. //Lumină difuză, cețoasă. //(fig.) Lipsă de claritate (în exprimare, în idei etc.). *s.f., g.-d. art.* nebulozității, *pl.* nebulozități.
nebun,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* 1. (Persoană) care suferă de o boală mintală; dement, alienat. */A fi* (sau *a umbla*) *~ după cineva* (sau *după ceva*) = a-i plăcea foarte mult cineva sau ceva; a fi foarte îndrăgostit de cineva. *Ești ~?* se spune pentru a arăta dezaprobare sau mirare, surpriză față de faptele sau de afirmațiile cuiva. *A (o) face pe ~ul* = a-și acorda o importanță exagerată; a fi mereu cu nasul pe sus, mândru, nemulțumit. 2. (Om) nechibzuit, necugetat; (om) lipsit de rațiune. 3. (Om) neastâmpărat, zvăpăiat. II. *adj.* 1. Care arată, trădează nebunie. 2. Care nu are limite; (p. ext.) extraordinar, enorm; groaznic. 3. (înv., pop.) Care nu este bun; rău. III. *s.m.* 1. (rar) Măscărici, bufon (la curțile suveranilor sau ale nobililor). 2. Piesă la jocul de șah. *adj., s.m.* și *f., pl.* nebuni,-e.
nebunăriță (bot., pop.) Măselariță. *s.f., g.-d. art.* nebunăriței, *pl.* nebunărițe.
nebunatic,-ă Neastâmpărat, zburdalnic. *adj., pl.* nebunatici,-ce.
nebunea|lă (pop.) Nebunie. *s.f., g.-d. art.* nebunelii, *pl.* nebuneli.
nebunesc,-ească Necugetat, nesocotit; excesiv, exagerat. *adj., pl.* nebunești.
nebunește În mod necugetat; orbește; în mod excesiv; foarte tare. *adv.*
nebuni *intr.* și *tr.* (pop.) A înnebuni. //*tr.* (fam.) *Nu mă ~!* exclamație folosită pentru a exprima mirarea, neîncrederea față de cele auzite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nebunesc, *imperf. 3 sg.* nebunea; *conj. prez. 3* să nebunească.
nebunie 1. Boală mintală caracterizată prin pierderea judecății; demență. /(fam.) *La ~* = foarte mult, enorm. 2. Lipsă de chibzuință; nesocotință; zburdălnicie. 3. (mai ales la pl.) Poznă, năzdrăvănie, năzbâtie. 4. Extravaganță, prostie. *s.f., art.* nebunia, *g.-d. art.* nebuniei, *pl.* nebunii, *art.* nebuniile.
nebunire (pop., rar) Acțiunea de a nebuni. *s.f., g.-d. art.* nebunirii.
nacalculabil,-ă Incalculabil; imens, enorm. *adj., pl.* necalculabili,-e.
necalificat,-ă Care nu este calificat. *adj., pl.* necalificați,-te.
necanalizat,-ă 1. (despre cursul unei ape) Care nu este dirijat pe un canal. 2. (despre o localitate) Care nu are canalizare. *adj., pl.* necanalizați,-te.
necaz 1. Suferință, mâhnire, tristețe. /*La ~* = în momente de supărare; într-un moment critic. 2. Neplăcere, impas; (la pl.) încercări, greutăți. 3. Mânie, ciudă, furie. /*În ~ul* (cuiva) = cu intenția de a supăra (pe cineva). *A avea ~* (pe cineva) = a fi supărat (pe cineva), a purta (cuiva) pică. *A-i fi* (cuiva) *~* = a-i fi ciudă, a-i părea rău (de ceva). *A-i face* (cuiva) *în ~* = a supăra intenționat (pe cineva). *De ~* = pentru a-și exprima ciuda, mânia. [*var.* (reg.) năcaz *s.n.*] *s.n., pl.* necazuri.
necăcios,-oasă v. înecăcios.
necăji 1. *tr.* A pricinui cuiva un necaz, o neplăcere; a supăra; a sâcâi, a tachina. 2. *refl.* A se enerva, a se supăra. 3. *refl.* A se strădui, a se trudi. [*var.* (reg.) năcăji *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* necăjesc, *imperf. 3 sg.* necăjea; *conj. prez. 3* să necăjească.
necăjicios,-oasă (înv., reg.) Supărăcios. *adj., pl.* necăjicioși-oase.
necăjire Acțiunea de a (se) necăji. *s.f., g.-d. art.* necăjirii, *pl.* necăjiri.
necăjit,-ă 1. Supărat, enervat, mâhnit. 2. Care duce o viață grea; sărac, nevoiaș. 3. Nemulțumit (de cineva sau de ceva); enervat. [*var.* năcăjit,-ă *adj.*] *adj., pl.* necăjiți,-te.
necălcat,-ă 1. (despre haine, rufe etc.) Șifonat, mototolit. 2. (despre drumuri, locuri etc.) Unde nu a ajuns nimeni; neumblat. *adj., pl.* necălcați,-te.
necăsătorit,-ă Celibatar. *adj., pl.* necăsătoriți,-te.
necesar[1] Ceea ce este (neapărat); trebuincios la ceva. *~ul de apă din sol. s.n.*
necesar[2]**,-ă** 1. De care este nevoie, care nu poate lipsi; trebuincios, indispensabil. /*Strictul ~* = cantitate minimă (din ceva), indispensabilă pentru un anumit scop. 2. Care nu poate să nu existe sau să nu se întâmple (în condiții date). *adj., pl.* necesari,-e.
necesarian,-ă (-ri-an) Membru al unei secte religioase din Anglia, care neagă libertatea voinței, considerând că oamenii acționează conform predestinării lor. *s.m., pl.* necesarieni; *s.f., g.-d. art.* necesarienei, *pl.* necesariene.
necesarmente (rar) În mod necesar; inevitabil. *adv.*
necesita *tr.* A face necesar; a pretinde, a impune ca absolut necesar. *vb. I, ind. prez. 3* necesită.
necesitate 1. Ceea ce se cere sau trebuie să se facă; trebuință. /*De primă ~* = indispensabil (traiului). //(spec., la pl. art.) Proces fiziologic de evacuare a fecalelor și a urinei. 2. Categorie filosofică esențială care desemnează însușirile și raporturile care decurg inevitabil din esența lucrurilor. /*Cu ~* = în mod neapărat, obligatoriu. 3. Utilitate, oportunitate. *s.f., g.-d. art.* necesității, *pl.* necesități.
nechemat,-ă I. *adj.* Care nu a fost chemat, invitat (undeva); care nu este dorit (undeva). II. *adj., s.m.* și *f.* (Cel) care nu este indicat, competent (să facă ceva); incompetent, ignorant. *adj., s.m.* și *f., pl.* nechemați,-te.
nechez (rar) Nechezat[2]. *s.n., pl.* nechezuri.
necheza *intr.* 1. (despre cai) A scoate strigătul caracteristic speciei. 2. (despre oameni, ir. sau depr.) A râde într-un fel asemănător cu nechezatul. *vb. I, ind. prez. 3* nechează.
nechezare (rar) Nechezat[2]. *s.f., g.-d. art.* nechezării, *pl.* nechezări.
nechezat[1] (rar, în expr.) *A râde ~* = a râde într-un mod asemănător cu nechezatul. *adv.*
nechezat[2] Faptul de a necheza; strigătul caracteristic calului; nechezătură, nechez, nechezare. *s.n., pl.* nechezaturi.
nechezător,-oare (rar) Care nechează. *adj., pl.* nechezători,-oare.
nechezătură (rar) Nechezat. *s.f., g.-d. art.* nechezăturii, *pl.* nechezături.

nechibzuință Lipsă de judecată, de chibzuință; (p. ext.) nesocotință, ușurință. *s.f., g.-d. art.* nechibzuinței, *pl.* nechibzuințe.
nechibzuit,-ă Lipsit de judecată; necugetat, nesocotit. *adj., pl.* nechibzuiți,-te.
nechitit,-ă (reg.) Nesocotit, nechibzuit. *adj., pl.* nechitiți,-te.
necicatrizat,-ă Care nu s-a cicatrizat încă. *adj., pl.* necicatrizați,-te.
necinste Lipsă de cinste; insultă, ruşine, dezonoare. *s.f., g.-d. art.* necinstei.
necinsti *tr.* şi *refl.* A dezonora, a (se) compromite pe cineva sau ceva. *//tr.* A profana, a păngări. *//tr.* A viola o femeie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* necinstesc, *imperf. 3 sg.* necinstea; *conj. prez. 3* să necinstească.
necinstire (rar) Acțiunea de a (se) necinsti. *s.f., g.-d. art.* necinstirii, *pl.* necinstiri.
necinstitor,-oare (înv.) Care necinsteşte; dezonorant, infamant. *adj., pl.* necinstitori,-oare.
necioplire (rar) Bădărănie, grosolănie. *s.f., g.-d. art.* necioplirii.
necioplit,-ă 1. Care nu este cioplit. 2. (fig.) Lipsit de educație, de maniere; bădăran. *adj., pl.* necioplițI,-te.
neciteț,-eață Care nu se poate citi sau se citeşte cu greu; indescifrabil. *adj., pl.* neciteți,-e.
necivilizat,-ă 1. (despre popoare, societăți) Care se află într-un stadiu primitiv de dezvoltare materială şi culturală. 2. (despre oameni) Nepoliticos, nemanierat. *adj., pl.* necivilizați,-te.
necizelat,-ă Brut. //(fig.) Lipsit de rafinament. *adj., pl.* necizelați,-te.
neck (angl.) Stâlp de lavă solidificată, care umple canalul de ascensiune al magmei într-un vulcan. *s.n., pl.* neckuri.
neclar,-ă Care nu se vede, nu se distinge, nu se înțelege bine. *adj., pl.* neclari,-e.
neclaritate Idee sau exprimare neclară, confuză. *s.f., g.-d. art.* neclarității, *pl.* neclarități.
neclătit[1],-ă Care nu a fost clătit, limpezit. *adj., pl.* neclătiți,-te.
neclătit[2],-ă (înv.) Neclintit. *adj., pl.* neclătiți,-te.
neclintire Stare de nemişcare; fixitate. //(fig.) Trăinicie, statornicie. *s.f., g.-d. art.* neclintirii, *pl.* neclintiri.
neclintit,-ă Nemişcat. //(fig.) Neschimbător, statornic. //(fig.) Hotărât, ferm. *adj., pl.* neclintiți,-te.
necombatant,-ă (despre persoane, militari) Care în timp de război îndeplineşte misiuni auxiliare în spatele frontului. *adj., pl.* necombatanți,-te.
necombustibil,-ă (despre substanțe, materiale etc.) Care nu poate arde, care nu este combustibil. *adj., pl.* necombustibili,-e.
necomercial,-ă (-ci-al) 1. În care nu se practică comerțul. 2. (despre produse) Care nu corespunde exigențelor comerciale. *adj., pl.* necomerciali,-e.
necomestibil,-ă Care nu este bun de mâncat; toxic, otrăvitor. *adj., pl.* necomestibili,-e.
necomparabil,-ă Extraordinar, incomparabil. *adj., pl.* necomparabili,-e.
necompatibil,-ă Incompatibil. *adj., pl.* necompatibili,-e.
necompatibilitate 1. Incompatibilitate (1). 2. Incompatibilitate (2). 3. (med.) Incompatibilitate (3). *s.f., g.-d. art.* necompatibilității.
necompetent,-ă Incompetent. *adj., pl.* necompetenți,-te.
necomplect,-ă v. **necomplet.**
necomplet,-ă Cu lipsuri, incomplet. [*var.* necomplect,-ă *adj.*] *adj., pl.* necompleți,-te.
necompresibil,-ă (fiz., despre corpuri) Care nu îşi poate micşora volumul, care nu poate fi comprimat sub acțiunea unei presiuni exterioare; incompresibil. *adj., pl.* necompresibili,-e.
necompresibilitate (fiz.) Însuşirea unui corp de a fi necompresibil; incompresibilitate. *s.f., g.-d. art.* necompresibilității.
necomunicativ,-ă (despre oameni) Care nu intră uşor în legătură cu ceilalți; nesociabil. *adj., pl.* necomunicativi,-e.
neconciliabil,-ă (-li-a-) (despre idei, concepții) Care nu poate fi conciliat; de neîmpăcat. *adj., pl.* neconciliabili,-e.
neconcludent,-ă Care nu este concludent, convingător. *adj., pl.* neconcludenți,-te.
neconcordant,-ă Care nu concordă, nu se potriveşte cu ceva. *adj., pl.* neconcordanți,-te.
necondiționat,-ă (-ți-o-) Care se acceptă fără condiții, fără rezerve. *adj., pl.* necondiționați,-te.
neconformism (rar) Nonconformism. *s.n.*
neconformist,-ă (rar) Nonconformist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neconformişti,-ste.
neconfortabil,-ă Lipsit de confort; incomod. *adj., pl.* neconfortabili,-e.
neconsecvent,-ă (rar) Lipsit de consecvență în idei; instabil, inconsecvent. *adj., pl.* neconsecvenți,-te.
neconsecvență (rar) Inconsecvență. *s.f., g.-d. art.* neconsecvenței, *pl.* neconsecvențe.
neconsistent,-ă Care nu are consistență, tărie, soliditate; slab, moale. *adj., pl.* neconsistenți,-te.
neconsolabil,-ă Care nu poate fi consolat, mângâiat. *adj., pl.* neconsolabili,-e.
neconsolat,-ă Care nu găseşte consolare; nemângâiat. *adj., pl.* neconsolați,-te.
neconstituțional,-ă (-ți-o-) Care nu este conform cu constituția. *adj., pl.* neconstituționali,-e.
neconsumat,-ă Care nu a fost consumat sau întrebuințat. *adj., pl.* neconsumați,-te.
neconținut,-ă Care se desfăşoară fără întrerupere, neîncetat, continuu. *adj., pl.* neconținuți,-te.
necontestabil,-ă Incontestabil. *adj., pl.* necontestabili,-e.
necontestat,-ă Care nu poate fi (sau nu este) contestat. *adj., pl.* necontestați,-te.
necontrolat,-ă 1. Care nu este supus controlului; care nu se află sub stăpânirea cuiva. 2. Care nu este sau nu poate fi dirijat. *adj., pl.* necontrolați,-te.
neconturat,-ă Fără contur precis; (fig.) neclar. *adj., pl.* neconturați,-te.
neconvenabil,-ă Care nu este convenabil; inconvenabil. *adj., pl.* neconvenabili,-e.
neconvențional,-ă (-ți-o-) 1. Care nu este convențional. 2. (despre artă) Nesupus canoanelor, convențiilor. 3. (despre fire) Plin de naturalețe, spontan. 4. (despre surse de energie) Care nu s-a impus prin folosire îndelungată. *adj., pl.* neconvenționali,-e.
neconvertibil,-ă Care nu este convertibil; inconvertibil. *adj., pl.* neconvertibili,-e.
neconvingător,-oare Care nu are putere de convingere. *adj., pl.* neconvingători,-oare.
necooperativizat,-ă Care n-a fost integrat în sistemul de cooperativizare. *adj., pl.* necooperativizați,-te.
necoordonare Lipsă de coordonare. *s.f., g.-d. art.* necoordonării, *pl.* necoordonări.
necoordonat,-ă Care nu este pus în acord (cu celelalte părți sau în toate părțile sale). *adj., pl.* necoordonați,-te.
necopt, necoaptă Care nu este (bine) copt. //(despre fructe) Neajuns încă la stadiul de maturitate. //(fig.) Lipsit de maturitate; fără experiență. *adj., pl.* necopți, necoapte.
necorectitudine Lipsă de corectitudine; faptă, purtare necorectă; înşelătorie; necinste. *s.f., g.-d. art.* necorectitudinii, *pl.* necorectitudini.
necorespunzător,-oare Care nu este corespunzător, adecvat cu. *adj., pl.* necorespunzători,-oare.

necovârşit,-ă (înv.) Foarte mare, imens. *adj., pl.* necovârşiţi,-te.
nec plus ultra (lat.) Care nu poate fi depăşit, cum nu se poate mai bun. *loc. adv.*
necredincios,-oasă 1. (Om) care nu-şi ţine cuvântul dat; infidel. 2. (Om) care nu se încrede (uşor) în ceva. 3. (Om) care nu are o credinţă religioasă sau care se abate de la dogmele religiei (creştine); ateu. //(înv., pop.) Mahomedan, turc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* necredincioşi,-oase.
necredinţă 1. Comportare necinstită, înşelăciune; infidelitate. 2. Lipsă de credinţă religioasă, ateism; credinţă greşită, erezie. *s.f., g.-d. art.* necredinţei, *pl.* necredinţe.
necrezut,-ă (înv.) Care nu este de crezut; nemaipomenit, extraordinar. *adj., pl.* necrezuţi,-te.
necristalizat,-ă (despre substanţe) Care nu prezintă o stare cristalină regulată. //(fig.) Care nu s-a limpezit, nu s-a clarificat. *adj., pl.* necristalizaţi,-te.
necrobacilóză Boală infecţioasă a animalelor domestice, datorată unui bacil care provoacă focare necrotice şi purulente. *s.f., g.-d. art.* necrobacilozei, *pl.* necrobacilóze.
necrobíe Insectă coleopteră care trăieşte pe cadavre. *s.f., art.* necrobia, *g.-d. art.* necrobiei, *pl.* necrobii, *art.* necrobiile.
necrobiótic,-ă (-bi-o-) (med.) Referitor la necrobioză. *adj., pl.* necrobiotici,-ce.
necrobióză (-bi-o-) (med.) Necroză care apare ca urmare a unor leziuni distrofice. *s.f., g.-d. art.* necrobiozei, *pl.* necrobióze.
necrofág,-ă (Animal) care se hrăneşte cu cadavre. *adj., s.m.* şi *f., pl.* necrofagi,-ge.
necrofagíe Caracteristică a unor animale de a se hrăni cu cadavre. *s.f., art.* necrofagia, *g.-d. art.* necrofagiei.
necrofíl,-ă (med.) (Bolnav) de necrofilie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* necrofili,-e.
necrofílie (med.) Perversiune constând în practicarea relaţiilor sexuale cu cadavre. *s.f., art.* necrofília, *g.-d. art.* necrofíliei.
necrofób,-ă (med.) (Persoană) care suferă de necrofobie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* necrofobi,-e.
necrofobíe (med.) Teamă patologică de morţi, de cadavre şi de moarte. *s.f., art.* necrofobia, *g.-d. art.* necrofobiei.
necrofór Gen de insecte coleoptere care se hrănesc cu cadavre; gropar. *s.m., pl.* necrofori.
necrolatríe Cult patologic pentru morţi. *s.f., art.* necrolatria, *g.-d. art.* necrolatriei.
necrolátru,-ă Cel care manifestă necrolatrie. *s.m., art.* necrolátrul, *pl.* necrolátri, *art.* necrolátrii; *s.f., g.-d. art.* necrolátrei, *pl.* necrolátre.
necrológ 1. Discurs, articol (de ziar) care evidenţiază meritele unei persoane decedate. 2. Anunţ mortuar. *s.n., pl.* necrologuri.
necrológic,-ă Referitor la necrologie. *adj., pl.* necrologici,-ce.
necrologíe Listă în care apar numele oamenilor de seamă, decedaţi într-o anumită perioadă de timp. *s.f., art.* necrologia, *g.-d. art.* necrologiei, *pl.* necrologii, *art.* necrologiile.
necromaníe Preocupare morbidă pentru moarte, pentru morţi. *s.f., art.* necromania, *g.-d. art.* necromaniei.
necrománt,-ă Persoană care se ocupă cu necromanţia. *s.m., pl.* necromanţi; *s.f., g.-d. art.* necromántei, *pl.* necrománte.
necromántic,-ă (rar) Referitor la necromanţie. *adj., pl.* necromántici,-ce.
necromanţíe Practică ocultă constând în invocarea spiritelor morţilor pentru aflarea viitorului. *s.f., art.* necromanţia, *g.-d. art.* necromanţiei.
necropólă Cimitir din Antichitate. //Criptă. *s.f., g.-d. art.* necropolei, *pl.* necropole.
necrópsic,-ă (med.) De necropsie. *adj., pl.* necropsici,-ce.
necropsíe (med.) Autopsie. *s.f., art.* necropsia, *g.-d. art.* necropsiei, *pl.* necropsii, *art.* necropsiile.
necrospermíe (med.) Prezenţa în spermă a spermatozoizilor morţi, cauză a sterilităţii masculine. *s.f., art.* necrospermia, *g.-d. art.* necrospermiei, *pl.* necrospermii, *art.* necrospermiile.
necrótic,-ă (med.) Necrozat. *adj., pl.* necrotici,-ce.
necrotomíe Disecţie făcută pe cadavre. *s.f., art.* necrotomia, *g.-d. art.* necrotomiei, *pl.* necrotomii, *art.* necrotomiile.
necrozá *refl.* (despre ţesuturi sau organe) A suferi o necroză. *vb. I, ind. prez. 3* se necrozează.
necrozáre Acţiunea de a se necroza. *s.f., g.-d. art.* necrozării, *pl.* necrozări.
necrozát,-ă (despre ţesuturi sau organe) Atins de necroză. *adj., pl.* necrozaţi,-te.
necróză Distrugerea unor ţesuturi sau organe vii ale plantelor sau animalelor. *s.f., g.-d. art.* necrozei, *pl.* necróze.
necruţát (înv.) Fără milă, în mod necruţător. *adv.*
necruţátor,-oáre Care nu cruţă, nu are milă; înverşunat, aspru. *Frig ~. adj., pl.* necruţători,-oare.
nectár 1. Lichid (dulce) secretat de flori, pe care albinele îl adună şi îl transformă în miere. 2. (În mit. greacă) Băutură a zeilor despre care se credea că dă nemurire celor care o beau; (p. ext.) băutură delicioasă. 3. Băutură preparată pe baza sucului natural de fructe. *s.n., pl.* nectaruri/nectare.
nectarifér,-ă (despre plante sau părţi ale plantelor) Care secretă nectar. *adj., pl.* nectarifери,-e.
nectárii Glande nectarifere. *s.f. pl., art.* nectáriile.
nectarínă Varietate de piersici cu pieliţa fără puf. *s.f., g.-d. art.* nectarinei, *pl.* nectaríne.
nectic,-ă (biol.) Care are proprietatea de a pluti. *adj., pl.* nectici,-ce.
necton (cu sens colectiv) Totalitatea vieţuitoarelor acvatice care se pot mişca liber în apa în care trăiesc. *s.n.*
necugetáre Acţiune, faptă necugetată; nesocotinţă. *s.f., g.-d. art.* necugetării, *pl.* necugetări.
necugetát,-ă Fără judecată, nechibzuit în acţiunile sale. *adj., pl.* necugetaţi,-te.
necultivát,-ă 1. (despre terenuri) Pe care nu s-a semănat nimic. 2. (despre oameni) Needucat, neinstruit. *adj., pl.* necultivaţi,-te.
necum (înv., pop.) I. *adv.* Nicidecum. II. *conjcţ.* (Şi) cu atât mai puţin; (în construcţii afirmative) cu atât mai mult. *adv.; conjcţ.*
necumpănáre Lipsă de cumpănire. *s.f., g.-d. art.* necumpănării, *pl.* necumpănări.
necumpănít,-ă Lipsit de chibzuinţă, de precauţie. *adj., pl.* necumpăniţi,-te.
necumpătáre Lipsă de cumpătare; nechibzuinţă. *s.f., g.-d. art.* necumpătării, *pl.* necumpătări.
necumpătát,-ă Nechibzuit. *adj., pl.* necumpătaţi,-te.
necunoaştere Lipsă de cunoaştere. *s.f., g.-d. art.* necunoaşterii, *pl.* necunoaşteri.
necunoscătór,-oáre Care nu este cunoscător. *adj., pl.* necunoscători,-oare.
necunoscút[1] Ceea ce este (încă) necunoscut. *s.n.*
necunoscút[2]**,-ă** I. *adj.* Care nu este cunoscut; (p. ext.) tainic, ascuns. II. *s.m.* şi *f.* 1. (Persoană) care nu face parte dintre cunoştinţele cuiva; străin. 2. Anonim; (fig.) obscur. III. *s.f.* (mat.) Mărime a cărei valoare nu este cunoscută şi care trebuie aflată pe baza datelor problemei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* necunoscuţi,-te.
necuprins[1] Spaţiu, întindere nelimitată, nemărginită; infinit. *s.n.*
necuprins[2]**,-ă** Nemărginit, infinit. //Care nu poate fi înţeles. *adj., pl.* necuprinşi,-se.

necurat,-ă 1. Murdar; (fig.) necinstit, incorect. 2. Blestemat; diavolesc. *//Duh ~* = spirit rău. *//*(s.m. art.) Diavolul, dracul. *adj., pl.* necurați,-te.
necurățat,-ă 1. Care este plin de murdărie. 2. (despre fructe, legume, ouă) Căruia nu i-a fost îndepărtată coaja. *adj., pl.* necurățați,-te.
necurățenie (-ni-e) (rar) Lipsă de curățenie; murdărie. *s.f., art.* necurățenia, *g.-d. art.* necurățeniei, *pl.* necurățenii, *art.* necurățeniile.
necurăție (înv.) 1. Murdărie. 2. (fig.) Faptă rea; nelegiuire. *s.f., art.* necurăția, *g.-d. art.* necurăției, *pl.* (2) necurății, *art.* necurățiile.
necurmat,-ă (pop.) Necontenit, neîncetat, continuu. *adj., pl.* necurmați,-te.
necuvântător,-oare Care nu vorbește. *//*(s.) Animal. *adj., pl.* necuvântători,-oare.
necuviincios,-oasă (-vi-in-) Lipsit de bună-cuviință, de respect; obraznic. *adj., pl.* necuviincioși,-oase.
necuviință Faptă, atitudine, vorbă lipsită de cuviință; grosolănie, impolitețe. *s.f., g.-d. art.* necuviinței, *pl.* necuviințe.
nedecapotabil,-ă (despre automobile) La care capota nu se poate strânge sau ridica. *adj., pl.* nedecapotabili,-e.
nedeclinabil,-ă (gram.) Care nu se declină. *adj., pl.* nedeclinabili,-e.
nedecolorat,-ă Care nu și-a pierdut culoarea. *adj., pl.* nedecolorați,-te.
nedefinibil,-ă Care nu poate fi definit, precizat, lămurit. *adj., pl.* nedefinibili,-e.
nedefinit,-ă 1. Care nu poate fi definit, precizat; lipsit de contur; vag. 2. (gram.) Nehotărât. 3. (mat.) *Integrală ~* = funcție a cărei derivată este funcția dată. *adj., pl.* nedefiniți,-te.
nedeformabil,-ă Care nu se poate deforma. *adj., pl.* nedeformabili,-e.
nedefrișabil,-ă (despre păduri) Care nu poate fi defrișat. *adj., pl.* nedefrișabili,-e.
nedeie 1. Petrecere populară câmpenească organizată de obicei cu prilejul unei sărbători sau al unui hram. 2. Loc (plan) pe vârful unui munte. *s.f., art.* nedeia, *g.-d. art.* nedeii, *pl.* nedei, *art.* nedeile.
nedelicat,-ă Lipsit de delicatețe. *adj., pl.* nedelicați,-te.
nedelicatețe Lipsă de delicatețe; gest, vorbă nepoliticoasă. *s.f., g.-d. art.* nedelicateții, *pl.* nedelicateți.
nedemn,-ă Care nu este demn, care nu merită (să). *adj., pl.* nedemni,-e.
nedemonstrabil,-ă Care nu poate fi demonstrat, dovedit. *adj., pl.* nedemonstrabili,-e.
nedemontabil,-ă Care nu poate fi demontat. *adj., pl.* nedemontabili,-e.
nedepănușat,-ă (despre știuleți de porumb) Care nu este desfăcut de pănuși. *adj., pl.* nedepănușați,-te.
neder (reg.) Om nătâng, zăpăcit, nebun. *s.m., pl.* nederi.
nedesăvârșire (rar) Imperfecțiune, scădere, lipsă. *s.f., g.-d. art.* nedesăvârșirii, *pl.* nedesăvârșiri.
nedescifrabil,-ă (despre un text sau despre scrisul cuiva) Neciteț, indescifrabil, ilizibil. *adj., pl.* nedescifrabili,-e.
nedeslușit,-ă Care nu este clar, care nu se poate distinge; neclar, confuz. *//*(adv.) În mod neclar, cu contururi vagi. *adj., pl.* nedeslușiți,-te.
nedespărțit,-ă Care (sau de care) nu se desparte; inseparabil. *adj., pl.* nedespărțiți,-te.
nedeșirabil,-ă (despre țesături, tricotaje) Care nu se poate deșira (ușor). *adj., pl.* nedeșirabili,-e.
nedeterminabil,-ă Indeterminabil. *adj., pl.* nedeterminabili,-e.
nedeterminare 1. Lipsă de determinare; situație neclară, incertă. 2. (mat.) Imposibilitate de a putea afla în mod unic valorile necunoscutelor care intră într-o problemă. *s.f., g.-d. art.* nedeterminării, *pl.* nedeterminări.
nedeterminat,-ă Care nu este stabilit sau definit cu precizie. *adj., pl.* nedeterminați,-te.
nedezinfectat,-ă Care nu a fost dezinfectat. *adj., pl.* nedezinfectați,-te.
nedezlegat,-ă 1. Nedesfăcut din legături. 2. (fig.) A cărui rezolvare nu este găsită. *adj., pl.* nedezlegați,-te.
nedezlipit,-ă Care nu poate fi dezlipit sau despărțit; nelipsit (de undeva). *adj., pl.* nedezlipiți,-te.
nedezmințit,-ă Care nu se dezminte; consecvent. *adj., pl.* nedezmințiți,-te.
nediferențiat,-ă (-ți-at) Care nu se deosebește cu nimic (de altceva sau de altcineva). *adj., pl.* nediferențiați,-te.
nedisciplinat,-ă Care nu se supune ordinii și disciplinei; indisciplinat. *adj., pl.* nedisciplinați,-te.
nediseminare Neră spândire, nepropagare. *s.f., g.-d. art.* nedisemințării, *pl.* nedisemințări.
nedisimulat,-ă Care nu este disimulat; fără ipocrizie. *adj., pl.* nedisimulați,-te.
nedispus,-ă Care nu este bine dispus; care este supărat. *adj., pl.* nedispuși,-se.
nedistribuit,-ă (-bu-it) Care nu este distribuit. *adj., pl.* nedistribuiți,-te.
nedivizat,-ă Care nu este divizat, împărțit. *adj., pl.* nedivizați,-te.
nedivizibil,-ă Care nu poate fi divizat, împărțit. *adj., pl.* nedivizibili,-e.
nedizolvat,-ă (despre substanțe) Care nu este dizolvat. *adj., pl.* nedizolvați,-te.
nedomolit,-ă Care nu poate fi domolit; nestăpânit. *adj., pl.* nedomoliți,-te.
nedorit,-ă Care nu este dorit; indezirabil. *adj., pl.* nedoriți,-te.
nedormire (rar) Lipsă de somn. *s.f., g.-d. art.* nedormirii.
nedormit,-ă (despre oameni) Care nu a dormit destul sau deloc; (despre timpul dedicat somnului) petrecut fără somn. *adj., pl.* nedormiți,-te.
nedospit,-ă (despre aluat) Care nu a dospit (1). *//*(despre alimente și despre unele materii organice) Care nu a fermentat. *adj., pl.* nedospiți,-te.
nedrept[1] (în loc.) *Pe ~* = fără temei, samavolnic. *loc. adv.*
nedrept[2]**, nedreaptă** 1. Care nu este conform cu dreptatea, cu normele stabilite; incorect, abuziv. 2. (înv., gram., despre complemente sau propoziții completive) Indirect. *adj., pl.* nedrepți,-te.
nedreptate Lipsă de dreptate; faptă nedreaptă. *s.f., g.-d. art.* nedreptății, *pl.* nedreptăți.
nedreptăți *tr.* A face cuiva o nedreptate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nedreptățesc, *imperf. 3 sg.* nedreptățea; *conj. prez. 3* să nedreptățească.
nedumeri *tr.* A face să fie nedumerit; a uimi. [*var.* nedumiri *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nedumeresc, *imperf. 3 sg.* nedumerea; *conj. prez. 3* să nedumerească.
nedumerire Starea celui nedumerit; mirare, încurcătură. *s.f., g.-d. art.* nedumeririi, *pl.* nedumeriri.
nedumiri v. **nedumeri.**
nedureros,-oasă Care nu provoacă durere (fizică sau morală). *//*(adv.) Fără durere. *adj., pl.* nedureroși,-oase.
neechilibrat,-ă 1. Care nu se află în echilibru. *//*(despre prețuri, bugete) Care nu este just proporționat. 2. (fig., despre oameni) Nechibzuit, necumpătat. *adj., pl.* neechilibrați,-te.
neechitabil,-ă Care nu este echitabil, drept; inechitabil. *adj., pl.* neechitabili,-e.
neechitate Nedreptate, inechitate. *s.f., g.-d. art.* neechității, *pl.* neechități.
neeconomic,-ă 1. Care nu aparține economiei. 2. Neeconomicos (2). 3. Neeconomicos (1). *adj., pl.* neeconomici,-ce.

neeconomicos,-oasă 1. Care nu dovedeşte spirit de economie sau nu permite economii; neeconomic (3). 2. Care nu corespunde principiilor economice; neeconomic (2). *adj., pl.* neeconomicoşi,-oase.
needificator,-oare Care nu edifică; neclar. *adj., pl.* needificatori,-oare.
neefectuat,-ă Care nu este executat, îndeplinit, realizat. *adj., pl.* neefectuaţi,-te.
neeficient,-ă (-ci-ent) Care nu este eficient. *adj., pl.* neeficienţi,-te.
neeficienţă Lipsă de eficienţă; ineficacitate. *s.f., g.-d. art.* neeficienţei, *pl.* neeficienţe.
neegalabil,-ă Care nu poate fi comparat cu nimic, cu nimeni; inegalabil. *adj., pl.* neegalabili,-e.
neegalat,-ă Care nu a fost egalat, atins. *adj., pl.* neegalaţi,-te.
neegalitate Lipsă de egalitate; disproporţie, inegalitate. *s.f., g.-d. art.* neegalităţii, *pl.* neegalităţi.
neelegant,-ă Care nu este elegant în purtare, în vorbire etc. *adj., pl.* neeleganţi,-te.
neeleganţă Lipsă de eleganţă, de fineţe, în vorbire sau în comportament; (rar) ineleganţă. *s.f., g.-d. art.* neeleganţei.
neeligibil,-ă Care nu este eligibil, care nu are calităţile cerute de lege pentru a putea fi ales. *adj., pl.* neeligibili,-e.
neeligibilitate Starea unei persoane neeligibile. *s.f., g.-d. art.* neeligibilităţii.
neepuizabil,-ă (-pu-i-) Care nu poate fi epuizat, care nu se termină niciodată; (p. ext.) abundent. *adj., pl.* neepuizabili,-e.
neerlandez,-ă (rar) (Locuitor) din Ţările de Jos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neerlandezi,-e.
neerlandeză Limba vorbită de neerlandezi. *s.f., g.-d. art.* neerlandezei.
neesenţial,-ă (-ţi-al) Care nu ţine de esenţă, care nu constituie partea cea mai importantă a unui lucru; (rar) inesenţial. *adj., pl.* neesenţiali,-e.
neestetic,-ă Care nu este estetic; inestetic, urât. *adj., pl.* neestetici,-ce.
neetanş,-ă Care nu este etanş. *adj., pl.* neetanşi,-e.
neetanşeitate (-şe-i-) Lipsă de etanşeitate. *s.f., g.-d. art.* neetanşeităţii, *pl.* neetanşeităţi.
neeuclidian,-ă (-e-u-, -di-an) *Geometrie* ~ = ramură a geometriei în care se infirmă teoria lui Euclid referitoare la două drepte paralele tăiate de o secantă. *adj., pl.* neeuclidieni,-e.
neevaluat,-ă (-lu-at) A cărui valoare, cantitate etc. nu a fost evaluată. *adj., pl.* neevaluaţi,-te.
neevoluat,-ă (-lu-at) Care nu este evoluat, dezvoltat (din punct de vedere intelectual). *adj., pl.* neevoluaţi,-te.
neexact,-ă (x *pron.* gz) Neadevărat, inexact. //(rar, despre oameni) Nepunctual. *adj., pl.* neexacţi,-te.
neexactitate (x *pron.* gz) Afirmaţie greşită; eroare, neadevăr. //Lipsă de punctualitate. *s.f., g.-d. art.* neexactităţii, *pl.* neexactităţi.
neexcitabil,-ă Care nu poate fi (uşor) excitat; (rar) inexcitabil. *adj., pl.* neexcitabili,-e.
neexcitabilitate Lipsă de excitabilitate; (rar) inexcitabilitate. *s.f., g.-d. art.* neexcitabilităţii.
neexecutare (x *pron.* gz) Faptul de a nu executa. *s.f., g.-d. art.* neexecutării.
neexperimentat,-ă 1. (despre oameni) Căruia îi lipseşte experienţa, care are insuficientă experienţă; inexperimentat. 2. (despre materiale, metale etc.) Care nu a fost încă experimentat. *adj., pl.* neexperimentaţi,-te.
neexploatat,-ă 1. Care nu este exploatat. 2. Care nu a fost dat în exploatare. *adj., pl.* neexploataţi,-te.
neexplorabil,-ă (şi fig.) Care nu poate fi explorat, cercetat. *adj., pl.* neexplorabili,-e.
neexplorat,-ă (şi fig.) Care nu poate fi explorat, cercetat. *adj., pl.* neexploraţi,-te.
neexprimabil,-ă Care nu poate fi exprimat prin cuvinte; de nespus; inefabil, inexprimabil. *adj., pl.* neexprimabili,-e.
nefalism (livr.) Abstinenţă totală de la orice băutură alcoolică. *s.n.*
nefalist,-ă (livr.) (Adept) al nefalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nefalişti,-ste.
nefalsificat,-ă Care nu este falsificat. *adj., pl.* nefalsificaţi,-te.
nefamilist,-ă (Cel) care nu s-a căsătorit, care nu şi-a întemeiat o familie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nefamilişti,-ste.
nefast,-ă Care aduce nenorocire, necaz; fatal. *adj., pl.* nefaşti,-ste.
nefavorabil,-ă Care nu este favorabil, care este în defavoarea cuiva. //(despre vreme) Caracterizat prin condiţii neprielnice (de temperatură, umiditate etc.). *adj., pl.* nefavorabili,-e.
nefăcut,-ă Care nu a fost făcut, creat, săvârşit. *adj., pl.* nefăcuţi,-te.
nefăţărit,-ă (înv.) Lipsit de prefăcătorie; deschis, sincer; drept, obiectiv. *adj., pl.* nefăţăriţi,-te.
nefârtat (reg.) Neprieten, duşman. //(art.) Diavolul. *s.m., pl.* nefârtaţi.
nefelin Alumosilicat natural de sodiu. *s.n.*
nefelion (-li-on) Uşoară opacitate a corneei; albeaţă. *s.n.*
nefelomanţie (livr.) Ghicitul viitorului după observarea norilor. *s.f., art.* nefelomanţia, *g.-d. art.* nefelomanţiei.
nefelometrie (chim.) Procedeu de analiză constând în măsurarea concentraţiei unei emulsii, comparându-i transparenţa cu un preparat etalon. *s.f., art.* nefelometria, *g.-d. art.* nefelometriei.
nefelometru Aparat folosit în nefelometrie. *s.n., art.* nefelometrul, *pl.* nefelometre.
nefer 1. Soldat din vechea armată turcească. 2. Soldat pământean din corpul arnăuţilor; soldat care făcea parte dintr-o poteră. *s.m., pl.* neferi.
nefericí *tr.* (rar) A aduce cuiva nefericire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* nefericesc, *imperf. 3 sg.* nefericea; *conj. prez. 3* să nefericească.
nefericire Starea celui nefericit. *s.f., g.-d. art.* nefericirii, *pl.* nefericiri.
neferos,-oasă Care nu conţine fier. //(despre industrie) Care extrage şi prelucrează materiale care nu conţin fier. *adj., pl.* neferoşi,-oase.
nefertil,-ă Lipsit de fertilitate. *adj., pl.* nefertili,-e.
nefertilizat,-ă (despre sol) Căruia nu i s-a mărit fertilitatea (prin îngrăşăminte, irigaţii etc.). *adj., pl.* nefertilizaţi,-te.
nefidel,-ă 1. (despre oameni) Necredincios în sentimente, în angajamente. //(despre soţi) Care întreţine relaţii extraconjugale; infidel (1). 2. Care nu respectă adevărul; inexact. *adj., pl.* nefideli,-e.
nefiert, nefiartă Care nu este (destul de) fiert; încă crud. *adj., pl.* nefierţi, nefierte.
nefiinţă 1. (livr.) Faptul de a nu exista, de a nu fi; inexistenţă; (p. ext.) neant. 2. (înv.) Absenţă, lipsă dintr-un anumit loc a unei persoane. *s.f., g.-d. art.* nefiinţei.
nefinalizat,-ă Neterminat. *adj., pl.* nefmalizaţi,-te.
nefiresc,-ească (şi adv.) Care nu e în firea lucrurilor, care nu e normal; nenatural. *adj., pl.* nefireşti.
neflă (la unele jocuri de cărţi) Carte de mică valoare. *s.f., g.-d. art.* neflei, *pl.* nefle.
neflexibil,-ă 1. Care nu este flexibil. 2. (gram., despre cuvinte sau forma lor) Lipsit de flexiune. *adj., pl.* neflexibili,-e.
neflexibilitate Însuşirea a ceea ce este neflexibil; inflexibilitate. //(fig.) Tărie, fermitate. *s.f., g.-d. art.* neflexibilităţii.
nefolosit,-ă Care nu este întrebuinţat; neuzat. *adj., pl.* nefolosiţi,-te.

nefolositor,-oare Care nu foloseşte la nimic; inutil. *adj., pl.* nefolositori,-oare.
nefondat,-ă Care nu este întemeiat pe ceva. [*var.* nefundat,-ă *adj.*] *adj., pl.* nefondaţi,-te.
nefoscop (med.) Instrument cu care se măsoară nebulozitatea, înălţimea şi viteza de deplasare a norilor. *s.n., pl.* nefoscoape.
nefralgie (med.) Durere de rinichi. *s.f., art.* nefralgia, *g.-d. art.* nefralgiei, *pl.* nefralgii, *art.* nefralgiile.
nefrectomie (med.) Extirparea unui rinichi. *s.f., art.* nefrectomia, *g.-d. art.* nefrectomiei, *pl.* nefrectomii, *art.* nefrectomiile.
nefridie (-di-e) Organ de excreţie la unele animale nevertebrate. *s.f., art.* nefridia, *g.-d. art.* nefridiei, *pl.* nefridii, *art.* nefridiile.
nefript,-ă Care nu este (destul de) fript; crud. *adj., pl.* nefripţi,-te.
nefrit Rocă de culoare verzuie, folosită ca piatră semipreţioasă. *s.n.*
nefrită Boală care constă în inflamarea rinichilor. *s.f., g.-d. art.* nefritei, *pl.* nefrite.
nefritic[1] Medicament folosit în bolile de rinichi. *s.n., pl.* nefritice.
nefritic[2]**,-ă** I. *adj.* I. (despre boli) Localizat la rinichi; renal. 2. Utilizat în bolile de rinichi. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care suferă de nefrită. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nefritici,-ce.
nefrografie (med.) Radiografie a rinichiului făcută cu ajutorul unei substanţe de contrast. *s.f., art.* nefrografia, *g.-d. art.* nefrografiei, *pl.* nefrografii, *art.* nefrografiile.
nefroidă (-fro-i-) Curbă plană având aproximativ forma unui rinichi. *s.f., g.-d. art.* nefroidei, *pl.* nefroide.
nefrolit Calcul renal. *s.n., pl.* nefrolite.
nefrolitotomie (med.) Extragere chirurgicală a unui calcul renal. *s.f., art.* nefrolitotomia, *g.-d. art.* nefrolitotomiei, *pl.* nefrolitotomii, *art.* nefrolitotomiile.
nefrologic,-ă (med.) De nefrologie. *adj., pl.* nefrologici,-ce.
nefrologie Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul rinichiului. *s.f., art.* nefrologia, *g.-d. art.* nefrologiei.
nefron (med.) Unitate morfologică şi funcţională a rinichiului. *s.m., pl.* nefroni.
nefropat,-ă (med.) (Bolnav) de rinichi. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nefropaţi,-te.
nefropatie (med.) Denumire generică a bolilor de rinichi. *s.f., art.* nefropatia, *g.-d. art.* nefropatiei.
nefropexie (med.) Fixare chirurgicală a unui rinichi deplasat. *s.f., art.* nefropexia, *g.-d. art.* nefropexiei.
nefroptoză (med.) Boală caracterizată prin deplasarea rinichiului. *s.f., g.-d. art.* nefroptozei, *pl.* nefroptoze.
nefroragie Hemoragie de origine renală. *s.f., art.* nefroragia, *g.-d. art.* nefroragiei.
nefrosclerotic,-ă (med.) Referitor la nefroscleroză. *adj., pl.* nefrosclerotici,-ce.
nefroscleroză (med.) Scleroză renală. *s.f., g.-d. art.* nefrosclerozei, *pl.* nefrosclerze.
nefrotic,-ă (med.) De natura nefrozei. *adj., pl.* nefrotici,-ce.
nefroză (med.) Afecţiune degenerativă a rinichiului. *s.f., g.-d. art.* nefrozei, *pl.* nefroze.
nefructuos,-oasă (-tu-os) Care nu dă rezultatele aşteptate; inutil, zadarnic. *adj., pl.* nefructuoşi,-oase.
nefuncţional,-ă (-ţi-o-) 1. Care nu este funcţional. 2. Care nu îndeplineşte condiţiile pentru a funcţiona; nefolositor. *adj., pl.* nefuncţionali,-e.
nefundat,-ă v. **nefondat.**
neg Excrescenţă mică, rotundă şi nedureroasă, care apare uneori pe piele. *s.m., pl.* negi.
nega *tr.* A nu recunoaşte un fapt; a tăgădui. *vb. I, ind. prez. 3* neagă.
negară v. **năgară.**
negare 1. Acţiunea de a nega; tăgăduire, contestare. 2. (fil.) Negaţie. */~a negaţiei* = principiu fundamental al dialecticii, conform căruia dezvoltarea reprezintă o înlănţuire de negaţii dialectice. *s.f., g.-d. art.* negării, *pl.* negări.
negativ[1] Imagine fotografică în care distribuţia luminii şi a umbrei este inversată faţă de cea reală; (p. ext.) placă, film sau hârtie fotografică pe care s-a obţinut o asemenea imagine. *s.n., pl.* negative.
negativ[2]**,-ă** 1. Care neagă ceva. 2. Lipsit de calităţi; care produce rău; periculos. 3. (mat.) Mai mic decât zero; care se notează în scris cu semnul minus. 4. (despre sarcini electrice) Care apare la anodul unui element generator electrochimic. *adj., pl.* negativi,-e.
negativa *tr.* A încărca, a polariza cu electricitate negativă. *vb. I, ind. prez. 3* negativează.
negativare Acţiunea de a negativa. *s.f., g.-d. art.* negativării, *pl.* negativări.
negativism 1. Atitudine de respingere sistematică a elementelor pozitive pe care le are cineva sau ceva. 2. Simptom caracteristic unor boli mintale, care se manifestă prin tendinţa bolnavului de a se împotrivi solicitărilor din exterior. *s.n.*
negativist,-ă I. *adj.* Caracteristic negativismului. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care manifestă negativism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* negativişti,-ste.
negativitate (livr.) 1. Însuşirea de a fi negativ. 2. Însuşire a unui corp încărcat cu electricitate negativă. *s.f., g.-d. art.* negativităţii.
negativiza *tr.* (rar) A da un caracter negativ. *vb. I, ind. prez. 3* negativizează.
negativizare (rar) Acţiunea de a negativiza. *s.f., g.-d. art.* negativizării, *pl.* negativizări.
negaton (rar) Electron. *s.m., pl.* negatoni.
negator,-oare (livr.) (Persoană) care neagă, care contestă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* negatori,-oare.
negatoscop Ecran luminos pentru examinarea prin transparenţă a negativelor fotografice şi a radiografiilor. *s.n., pl.* negatoscoape.
negatron (rar) Electron. *s.m., pl.* negatroni.
negaţie (-ţi-e) 1. Faptul de a nega; cuvânt, fapt etc. prin care se contestă ceva sau pe cineva. 2. (fil.) Proces obiectiv de schimbare a calităţii obiectelor. *s.f., art.* negaţia, *g.-d. art.* negaţiei, *pl.* negaţii, *art.* negaţiile.
negândit,-ă Care nu este gândit suficient; care apare pe neaşteptate; neprevăzut. *adj., pl.* negânditi,-te.
negândite (în loc.) *Pe ~* = în mod neaşteptat, prin surprindere. *loc. adv.*
negel (rar) Diminutiv al lui neg. *s.m., pl.* negei, *art.* negeii.
negelariţă (bot., reg.) Rostopască. *s.f., g.-d. art.* negelariţei, *pl.* negelariţe.
neghină 1. Plantă erbacee cu flori roşii-purpurii, răspândită prin culturile de cereale; năgară; (p. restr.) sămânţa de culoare neagră a acestei plante care, măcinată împreună cu grâul, dă făinii un gust neplăcut. */A alege ~a din grâu* (sau *grâul din ~*) = a despărţi ceea ce este bun de ceea ce este rău. *A semăna ~* = a produce discordie, ceartă. 2. (fig.) Ceea ce este rău, vătămător; ceea ce trebuie înlăturat. *s.f., g.-d. art.* neghinei, *pl.* neghine.
neghiniţă Diminutiv al lui neghină; neghinuţă. *s.f., g.-d. art.* neghiniţei, *pl.* neghiniţe.
neghinos,-oasă (rar) Cu neghină. *adj., pl.* neghinoşi,-oase.
neghinuţă Neghiniţă. *s.f., g.-d. art.* neghinuţei, *pl.* neghinuţe.
neghiob,-oabă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) cu mintea mărginită; prost, nătăfleţ, nepriceput. II. *adj.* (despre

fapte, vorbe) Prostesc, stupid. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* neghiobi,-oabe.
neghiobesc,-ească (rar) Neghiob. *adj.*, *pl.* neghiobeşti.
neghiobeşte (rar) În felul neghiobului; prosteşte. *adv.*
neghiobie Faptă sau vorbă de neghiob; prostie, nerozie. //(fam.) Lucrare banală, lipsită de orice merit. *s.f.*, *art.* neghiobia, *g.-d. art.* neghiobiei, *pl.* neghiobii, *art.* neghiobiile.
neglasnică (înv., în sintagma) *Slovă* ~ (şi s.f.) = consoană. *adj.*, *pl.* neglasnice.
neglija 1. *tr.* A nu da grija cuvenită cuiva sau a trece cu vederea. //A omite. 2. *refl.* a nu avea grijă de propria sa persoană. *vb. I, ind. prez. 3* neglijează, *1 pl.* neglijăm; *conj. prez. 3* să neglijeze; *ger.* neglijând.
neglijabil,-ă Care poate fi lăsat la o parte sau trecut cu vederea; fără însemnătate. *adj.*, *pl.* neglijabili,-e.
neglijare Acţiunea de a (se) neglija. *s.f.*, *g.-d. art.* neglijării.
neglijent,-ă 1. Nepăsător, indolent. 2. Care are o ţinută dezordonată; neîngrijit. 3. (despre acţiuni, atitudini ale oamenilor) Care denotă lipsă de atenţie, de interes. *adj.*, *pl.* neglijenţi,-te.
neglijenţă Faptul de a fi neglijent; faptă, atitudine care denotă lipsă de interes; delăsare, nepăsare. *s.f.*, *g.-d. art.* neglijenţei, *pl.* neglijenţe.
neglijeu (astăzi rar) Îmbrăcăminte comodă de casă pe care o poartă femeile dimineaţa. */A fi în* ~ = a fi sumar îmbrăcat. *s.n.*, *art.* neglijeul, *pl.* neglijeuri.
negocia (-ci-a) *tr.* 1. A duce tratative pentru încheierea unei convenţii, a unei înţelegeri. //A mijloci o afacere, o căsătorie. 2. A efectua tranzacţii comerciale, financiare, etc. *vb. I, ind. prez. 3* negociază, *1 pl.* negociem; *conj. prez. 3* să negocieze; *ger.* negociind.
negociabil,-ă (-ci-a-) Care poate fi negociat, supus discuţiei. *adj.*, *pl.* negociabili,-e.
negociabilitate (-ci-a-) Însuşirea de a fi negociabil. *s.f.*, *g.-d. art.* negociabilităţii.
negociator,-oare (-ci-a-) Cel care negociază. *s.m.*, *pl.* negociatori; *s.f.*, *g.-d. art.* negociatoarei, *pl.* negociatoare.
negocieţe (-ci-a-ţi-e) (înv.) Negociere. *s.f.*, *art.* negocieţia, *g.-d. art.* negocieţiei, *pl.* negocieţii, *art.* negocieţiile.
negociere (-ci-e-) Acţiunea de a negocia; negociaţie. *s.f.*, *g.-d. art.* negocierii, *pl.* negocieri.
negos,-oasă (rar) Plin de negi. *adj.*, *pl.* negoşi,-oase.
negoţ (înv.) Comerţ (particular); tranzacţie comercială; târg. *s.n.*
negrăit,-ă Care nu poate fi exprimat, spus (în cuvinte); (p. ext.) excepţional. *adj.*, *pl.* negrăiţi,-te.
negreală Culoare neagră. //Materie colorată de culoare neagră. //Vopsea neagră. //(pop.) Cerneală. //(reg.) Funingine. //(reg.) Murdărie. *s.f.*, *g.-d. art.* negrelii, *pl.* negreli.
negreaţă Lucru, obiect de culoare neagră; pată neagră. *s.f.*, *g.-d. art.* negreţii, *pl.* negreţi.
negresă Femeie de rasă neagră. *s.f.*, *g.-d. art.* negresei, *pl.* negrese.
negreşit Fără nicio îndoială; desigur. *adv.*
negri *tr.* şi *refl.* (înv.) A (se) înnegri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* negresc, *imperf. 3 sg.* negrea; *conj. prez. 3* să negească.
negricios,-oasă De culoare care se apropie de negru; negriu, negruţ. //(despre oameni) Brunet, oacheş. *adj.*, *pl.* negricioşi,-oase.
negrid,-ă Negroid. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* negrizi,-de.
negriliçă Plantă erbacee cu flori albe şi cu fructul o capsulă, conţinând seminţe negre, aromatice, întrebuinţate drept condiment. *s.f.*, *g.-d. art.* negriliçii, *pl.* negriliçi.
negrior,-oară (-gri-or) (pop.) Negrişor. *adj.*, *pl.* negrori,-oare.
negrişor,-oară Diminutiv al lui negru; care bate în negru; negrior. *adj.*, *pl.* negrişori,-oare.
negriturâ (rar) Înnegrire; (concr.) substanţă folosită pentru a vopsi în negru. *s.f.*, *g.-d. art.* negriturii.
negriu,-ie (pop.) Negricios. *adj.*, *pl.* negrii.
negrizutos,-oasă Care nu conţine grizu. *adj.*, *pl.* negrizutoşi,-oase.
negroid,-ă I. *adj.* Caracteristic rasei negroide (II). II. *s.m.* şi *f.* (la m. pl.) Una dintre rasele umane răspândită în Africa de Sud, Sahara, Melanezia, Noua Guinee şi America; rasa neagră; (la sg.) persoană care face parte din această rasă. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* negroizi,-de.
negru[1] 1. Culoarea unui corp care nu reflectă lumina; culoare neagră. //(fig.) Mâhnire, jale. */~ pe alb* = clar, în mod sigur; în scris. *A i se face* (cuiva) *~ înaintea* (sau *pe dinaintea*) *ochilor* = a nu mai vedea bine de supărare. *A face albul ~* = a încerca să dovedeşti că un lucru este altfel decât în realitate. *A vedea* (*totul*) *în ~* = a fi pesimist. 2. Materie colorantă de culoare neagră (1). //Vopsea neagră. //(rar) Rimel. */~ de anilină* = substanţă colorantă de culoare neagră, care se formează direct pe fibrele de bumbac, prin oxidarea catalitică a anilinei. *~ animal* = cărbune extras din substanţe organice. 3. Murdărie, jeg. */(Nici) cât ~ sub unghie* = foarte puţin, (aproape) deloc. *s.n.*, *art.* negrul.
negru[2]**, neagră** I. *adj.* 1. (despre obiecte, fiinţe) Care nu reflectă lumina, care are culoarea cea mai închisă; de culoarea cărbunelui, a funinginii; (despre culori) ca funinginea, ca penele corbului. */Pâine ~* = pâine făcută din făină integrală. *Vin ~* = vin de culoare roşu-închis. *Cutie ~* = a) aparatură protejată instalată în avioane, care înregistrează parametrii de zbor şi convorbirile echipajului; b) termen care desemnează un sistem a cărui structură internă este necunoscută. *Principiul cutiei ~e* = renunţare la cunoaşterea structurii interne a unui sistem, stabilind, pe cale experimentală, doar corelaţiile între ieşiri şi intrări, pentru a descrie comportamentul sistemului faţă de exterior. *Ba e albă, ba e ~ă*, se zice despre spusele cuiva care se contrazice. 2. (despre oameni) Care aparţine rasei negride; (p. ext.) cu pielea, părul, ochii de culoare închisă; oacheş, brunet. //(pop.) Murdar, nespălat. /(biol.) *Rasă ~* = una din rasele umane, care se caracterizează prin culoarea foarte închisă a pielii. 3. Lipsit de lumină, întunecos. //(fig.) Trist, mohorât. */Preţ ~* = preţ de speculă; supraprepreţ. *La ~* = cu preţ de speculă. *A cumpăra* (sau *a vinde*) *la ~* = a cumpăra (sau a vinde) clandestin. *Post ~* = post sever, fără mâncare şi băutură. 4. (despre oameni) Pământiu, livid la faţă; (fig.) foarte supărat. */A avea* (sau *a-i fi* cuiva) *inima ~* = a fi foarte trist. *A-i face cuiva zile ~* = a supăra pe cineva, a-i amărî viaţa. 5. (fig.) Rău (la inimă), crud. //Cumplit, teribil. */Magie ~* = magie prin care unele persoane pretind că pot săvârşi fapte miraculoase invocând forţe demonice. II. *s.m.* 1. Bărbat care aparţine rasei negre[2] (I.1). 2. (fam.) Persoană folosită (şi plătită) de cineva pentru a executa în numele acestuia, anumite lucrări (care cer o calificare superioară). *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* negri,-e.
negru-de-fum Pulbere din particule fine de carbon utilizată în industria cauciucului, la prepararea vopselelor etc. *s.n.*
negru-moale/neagră-moale Soi autohton de viţă-de-vie, cu ciorchinii cilindrici şi cu bobul negru-violet. *s.m./s.f.*
negruşcă Plantă erbacee meliferă, cu flori albe-albăstrui şi cu fructe capsule cu numeroase seminţe negre. *s.f.*, *g.-d. art.* negruştei, *pl.* negruşte.
negruţ,-ă (pop., fam.) Negricios. *adj.*, *pl.* negruţi,-e.

negru-vârtos Soi autohton de viță-de-vie, cu ciorchinii mărunți și cu bobul negru-violaceu, sferic. *s.m.*
negruvodean,-ă (Locuitor) din localitatea Negru-Vodă. *adj., s.m., pl.* negruvodeni,-e.
negruvodeancă Locuitoare din localitatea Negru-Vodă. *s.f., g.-d. art.* negruvodencei, *pl.* negruvodence.
negurat,-ă (reg.) Înnegurat; mohorât, posomorât, trist. *adj., pl.* negurați,-te.
negură 1. Ceață deasă care apare îndeosebi dimineața și seara; negureală. //Întuneric, obscuritate. 2. (fig., rar) Număr mare de ființe sau de lucruri. *s.f., g.-d. art.* negurii, *pl.* neguri.
negureală (pop.) Negură, pâclă. *s.f., g.-d. art.* negurelii, *pl.* negurele.
neguriu,-ie (rar) Neguros. *adj., pl.* negurii.
neguros,-oasă 1. Acoperit de negură (1); neguriu. //(fig.) Mohorât, posomorât. 2. (fig.) Imprecis, confuz. *adj., pl.* negurоși,-oase.
negus Titlu dat suveranilor Etiopiei. *s.m., pl.* neguși.
negustor Comerciant (particular). [*var.* (înv., reg.) neguțător *s.m.*] *s.m., pl.* negustori.
negustoraș (fam.) Diminutiv al lui negustor. *s.m., pl.* negustorași.
negustoreasă Femeie care se ocupă cu comerțul particular; soție de negustor; negustorită. [*var.* (înv., reg.) neguțătoreasă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* negustoresei, *pl.* negustorese.
negustoresc,-ească Care se referă la negoț sau la negustori. *adj., pl.* negustorești.
negustorește În felul negustorilor, ca un negustor. *adv.*
negustori *intr.* și *refl.* (înv., pop.) A practica meseria de negustor. //*tr.* A comercializa, a specula. [*var.* (înv., reg.) neguțători *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* negustoresc, *imperf. 3 sg.* negustorea; *conj. prez. 3* să negustorească.
negustorie 1. Ocupație de negustor; comerț (particular). 2. Afacere comercială. [*var.* (înv., reg.) neguțătorie *s.f.*] *s.f., art.* negustoria, *g.-d. art.* negustoriei, *pl.* negustorii, *art.* negustoriile.
negustorime Breasla, tagma negustorilor. *s.f., g.-d. art.* negustorimii.
negustorită (rar) Negustoreasă. *s.f., g.-d. art.* negustoriței, *pl.* negustorițe.
negustoros,-oasă (rar) Priceput în afaceri (comerciale); (p. ext.) cu simț practic. *adj., pl.* negustoroși,-oase.
neguța *tr.* (înv., pop.) 1. A face negoț. //*refl. recipr.* (și fig.) A se târgui, a se tocmi. 2. A cumpăra. *vb. I, ind. prez. 3* neguțează.
neguțător v. **negustor.**
neguțătoreasă v. **negustoreasă.**
neguțători v. **negustori.**
neguțătorie v. **negustorie.**
neguvernamental,-ă (despre organizații, instituții) Care nu aparține și nu reprezintă un guvern. *adj., pl.* neguvernamentali,-e.
nehotărâre Lipsă de hotărâre; ezitare, șovăială. *s.f., g.-d. art.* nehotărârii.
nehotărât,-ă 1. Care nu este hotărât; șovăitor, vag, neclar. 2. (gram.) *Adjectiv* ~ = adjectiv care însoțește un substantiv fără să califice obiectul denumit de acesta. *Pronume* ~ = pronume care dă indicații imprecise asupra obiectului al cărui nume îl înlocuiește. *Articol* ~ = articol care indică obiectul denumit de substantiv drept reprezentant al speciei. *Numeral* ~ = numeral care exprimă un număr nedeterminat de obiecte sau de ființe. *adj., pl.* nehotărâți,-te.
neică (pop.) 1. Nene. 2. Termen afectiv cu care, la țară, o fată se adresează flăcăului iubit. *s.m., art.* neica, *g.-d. art.* neichii/lui neica.
neiculean (pop., rar) Neiculiță. *s.m., voc.* neiculene.
neiculiță (pop.) Diminutiv al lui neică; neiculean, neicuță, neicușor. *s.m.*
neicușor (pop.) Neiculiță. *s.m., pl.* neicușori.
neicuță (pop.) Neiculiță. *s.m., art.* neicuța.
neidentificabil (ne-i-) Care nu poate fi identificat. *adj., pl.* neidentificabili,-e.
neidentificat,-ă (ne-i-) Care nu a fost identificat, necunoscut. *adj., pl.* neidentificați,-te.
neiertat,-ă Care nu poate fi iertat sau îngăduit. *adj., pl.* neiertați,-te.
neiertător,-oare Care nu iartă (ușor); aspru, nemilos. *adj., pl.* neiertători,-oare.
neimaginabil,-ă Care întrece orice închipuire; extraordinar. *adj., pl.* neimaginabili,-e.
neimitabil,-ă Inimitabil. *adj., pl.* neimitabili,-e.
neimplicat,-ă Care nu este implicat într-o acțiune. *adj., pl.* neimplicați,-te.
neimportant,-ă Lipsit de importanță (ca mărime, valoare, cantitate). *adj., pl.* neimportanți,-te.
neimpozabil,-ă Care este scutit de impozit. *adj., pl.* neimpozabili,-e.
neinflamabil,-ă Care nu se aprinde (ușor). *adj., pl.* neinflamabili,-e.
neinformat,-ă Care nu a primit informații; care nu s-a documentat în detaliu. *adj., pl.* neinformați,-te.
neinspirat,-ă Care nu este inspirat. *adj., pl.* neinspirați,-te.
neinstruit,-ă 1. Care nu a urmat o formă de învățământ; care nu posedă cunoștințe temeinice (în general). 2. Care nu și-a făcut stagiul militar. *adj., pl.* neinstruiți,-te.
neintegrabil,-ă Care nu poate fi inclus într-un tot. *adj., pl.* neintegrabili,-e.
neinteligent,-ă Care nu este inteligent. *adj., pl.* neinteligenți,-te.
neinteligibil,-ă Care nu poate fi înțeles. *adj., pl.* neinteligibili,-e.
neintenționat,-ă (-ți-o-) Făcut fără intenție. *adj., pl.* neintenționați,-te.
neinteresant,-ă Care nu este demn de interes, de atenție; banal. *adj., pl.* neinteresanți,-te.
neintervenție (-ți-e) 1. Lipsă de intervenție. 2. Principiu de drept internațional, conform căruia niciun stat nu are dreptul de a se amesteca în treburile interne ale altui stat. *s.f., art.* neintervenția, *g.-d. art.* neintervenției, *pl.* neintervenții, *art.* neintervențiile.
neinterven|ționist,-ă (-ți-o-) (Adept) al politicii de neintervenție. *adj., s.m.* și *f., pl.* neintervenționiști,-ste.
neios,-oasă (înv., reg.) Acoperit cu (multă) zăpadă. *adj., pl.* neioși,-oase.
neirigat,-ă 1. (despre terenuri agricole) Pe care nu s-au amenajat lucrări de irigație. 2. (despre organe, țesuturi) Prin care nu (mai) circulă sânge. *adj., pl.* neirigați,-te.
neisan (înv.) Naist. *s.m., pl.* neisani.
neisprăvit,-ă 1. *adj.* Lăsat neterminat. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care nu are nicio situație, niciun rost. *adj., s.m.* și *f., pl.* neisprăviți,-te.
neistovit,-ă Neobosit; (p. ext.) nesfârșit, inepuizabil. *adj., pl.* neistoviți,-te.
neizbândă (înv.) Eșec, nereușită. *s.f., g.-d. art.* neizbânzii, *pl.* neizbânzi.
neizbutit,-ă Nereușit. *adj., pl.* neizbutiți,-te.
neîmblânzit,-ă (despre animale) Sălbatic; (despre oameni) aprig, neînduplecat. *adj., pl.* neîmblânziți,-te.
neîmpăcat,-ă 1. Care nu poate fi împăcat. 2. Neînduplecat, înverșunat. *adj., pl.* neîmpăcați,-te.
neîmpăduri|t,-ă Fără păduri. *adj., pl.* neîmpăduriți,-te.
neîmplinit,-ă Care nu a ajuns la deplina dezvoltare. *adj., pl.* neîmpliniți,-te.
neîmprejmuit,-ă Care nu este îngrădit; nedelimitat. *adj., pl.* neîmprejmuiți,-te.

neîncadrabil,-ă Care nu este încadrabil. *adj., pl.* neîncadrabili,-e.
neîncăpător,-oare În care nu încape mult. *adj., pl.* neîncăpători,-oare.
neînceput,-ă Care nu este (încă) început. */Apă ~* = apă luată de la izvor dimineaţa, înainte de a nu fi luat alţii în ziua aceea, căreia i se atribuie în descântece puteri miraculoase. *adj., pl.* neîncepuţi,-te.
neîncetat,-ă Fără oprire; necontenit. *adj., pl.* neîncetaţi,-te.
neînchipuit,-ă Care nu se poate închipui; inimaginabil. //(adv.) Extrem de, foarte. */De ~* = care nu poate fi închipuit; grozav de, extrem de. *adj., pl.* neînchipuiţi,-te.
neîncredere Lipsă de încredere; îndoială. *s.f., g.-d. art.* neîncrederii.
neîncrezător,-oare Care nu se încrede (uşor); bănuitor. *adj., pl.* neîncrezători,-oare.
neîndemânare Lipsă de îndemânare; stângăcie. *s.f., g.-d. art.* neîndemânării.
neîndemânatic,-ă Care nu are îndemânare; nepriceput, stângaci. *adj., pl.* neîndemânatici,-ce.
neîndemână (înv.) Situaţie grea. *s.f.*
neîndestulător,-oare Care nu este suficient, care nu îndestulează. *adj., pl.* neîndestulători,-oare.
neîndoielnic,-ă Care nu provoacă îndoială; indiscutabil, incontestabil. *adj., pl.* neîndoielnici,-ce.
neîndoios,-oasă Hotărât, cert. *adj., pl.* neîndoioşi,-oase.
neînduplecare Hotărâre, fermitate; (p. ext.) cruzime. *s.f., g.-d. art.* neînduplecării.
neînduplecat,-ă Care nu poate fi înduplecat; ferm; (p. ext.) crud, necruţător. *adj., pl.* neînduplecaţi,-te.
neîndurare Lipsă de îndurare, de milă; cruzime. *s.f., g.-d. art.* neîndurării.
neîndurat,-ă Lipsit de îndurare. */De ~* = insuportabil. *adj., pl.* neîndураţi,-te.
neîndurător,-oare Care nu iartă; nemilos, neîndurător. *adj., pl.* neîndurători,-oare.
neînfrânat,-ă Ale cărui pornniri nu pot fi stăvilite, domolite. *adj., pl.* neînfrânaţi,-te.
neînfrânt,-ă Care nu poate fi înfrânt (uşor). *adj., pl.* neînfrânţi,-te.
neînfricare Lipsă de teamă; curaj, îndrăzneală. *s.f., g.-d. art.* neînfricării.
neînfricat,-ă Curajos, viteaz, neînfricoşat. *adj., pl.* neînfricaţi,-te.
neînfricoşat,-ă Neînfricat. *adj., pl.* neînfricaţi,-te.
neîngăduitor,-oare (-du-i-) Care nu iartă uşor. *adj., pl.* neîngăduitori,-oare.
neîngrădit,-ă Care nu este îngrădit; (fig.) nelimitat. *adj., pl.* neîngrădiţi,-te.
neîngriji *tr.* (înv.) A neglija. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* neîngrijesc, *imperf. 3 sg.* neîngrijea; *conj. prez. 3* să neîngrijească.
neîngrijire 1. Stare de paragină. 2. Lipsă de atenţie; neglijenţă. *s.f., g.-d. art.* neîngrijirii.
neîngrijit,-ă 1. Care nu este îngrijit; dezordonat, neglijent. 2. Lăsat în paragină; neglijat. *adj., pl.* neîngrijiţi,-te.
neînsemnat,-ă Lipsit de însemnătate; neimportant. *adj., pl.* neînsemnaţi,-te.
neînsufleţit,-ă Lipsit de viaţă; mort. *adj., pl.* neînsufleţiţi,-te.
neîntârziat,-ă (-zi-at) Care nu întârzie; care trebuie executat imediat. *adj., pl.* neîntârziaţi,-te.
neîntemeiat,-ă Lipsit de temei; nejustificat. *adj., pl.* neîntemeiaţi,-te.
neîntinat,-ă Care şi-a păstrat puritatea, curăţenia morală. *adj., pl.* neîntinaţi,-te.
neîntors,-oarsă Care nu s-a întors sau n-a fost întors, schimbat în altă poziţie. */A dormi ~* = a dormi adânc. *A se duce pe drum ~* (sau *pe cale ~ă*) = a muri. *adj., pl.* neîntorşi,-oarse.
neîntrebuinţat,-ă (-bu-in-) Care nu a fost întrebuinţat; nefolosit, neuzat. *adj., pl.* neîntrebuinţaţi,-te.
neîntrecut,-ă Care nu este sau nu poate fi întrecut; (p. ext.) grozav, excepţional. *adj., pl.* neîntrecuţi,-te.
neîntrerupt,-ă Fără întrerupere, necontenit. *adj., pl.* neîntreruţi,-te.
neînţelegător,-oare Care refuză să înţeleagă, să accepte ceva. *adj., pl.* neînţelegători,-oare.
neînţelegere Lipsă de înţelegere; dezacord, conflict; confuzie. *s.f., g.-d. art.* neînţelegerii, *pl.* neînţelegeri.
neînţeles,-easă Care nu este sau nu poate fi înţeles; tainic, misterios. *adj., pl.* neînţeleşi,-se.
neînvins,-ă Care nu este sau nu poate fi învins; invincibil. *adj., pl.* neînvinşi,-se.
nejust,-ă Care nu este conform cu adevărul, cu echitatea. *adj., pl.* nejuşti,-ste.
nejustificabil,-ă Care nu poate fi justificat. *adj., pl.* nejustificabili,-e.
nejustificat,-ă Care nu este justificat. *adj., pl.* nejustificaţi,-te.
nelalocul lui (ei, său etc.) (Care este, se afirmă etc.) în mod nepotrivit, altfel decât normal. *loc. adj.*
nelămurire Fapt nelămurit, neclar. *s.f., g.-d. art.* nelămuririi, *pl.* nelămuriri.
nelămurit,-ă 1. Care nu se poate distinge precis; nedesluşit, vag. 2. Greu de explicat; neînţeles. *adj., pl.* nelămuriţi,-te.
nelegal,-ă Care nu este prevăzut de lege. *adj., pl.* nelegali,-e.
nelegitim,-ă (despre copii) Născut în afara căsătoriei. *adj., pl.* nelegitimi,-e.
nelegitimitate Ceea ce nu este legitim; ilegitimitate. *s.f., g.-d. art.* nelegimităţii.
nelegiuire Fărădelege; infamie, crimă. *s.f., g.-d. art.* nelegiuirii, *pl.* nelegiuiri.
nelegiuit,-ă Care comite nelegiuiri; (despre acţiuni, atitudini) care reprezintă o nelegiuire. *adj., pl.* nelegiuiţi,-te.
nelimitat,-ă Care nu are limite; nemăsurat, imens. *adj., pl.* nelimitaţi,-te.
nelinişte Agitaţie, frământare, nestâmpăr; tulburare, teamă, panică (nelămurită). //Mişcare, acţiune continuă. *s.f., g.-d. art.* neliniştii, *pl.* nelinişti.
nelinişti *refl.* şi *tr.* A-şi pierde sau a face să-şi piardă liniştea sufletească; a (se) frământa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* neliniştesc, *imperf. 3 sg.* neliniştea; *conj. prez. 3* să neliniştească.
neliniştitor,-oare Care nelinişteşte; îngrijorător. *adj., pl.* neliniştitori,-oare.
nelipit,-ă Care nu a fost lipit cu sau de ceva. *adj., pl.* nelipiţi,-te.
nelipsit,-ă Care este întotdeauna prezent, care nu lipseşte niciodată. *adj., pl.* nelipsiţi,-te.
neloaial,-ă v. **neloial.**
nelocuibil,-ă Care nu este bun pentru locuit. *adj., pl.* nelocuibili,-e.
neloial,-ă Nesincer, necinstit. [*var.* neloaial,-ă *adj.*] *adj., pl.* neloiali,-e.
nelucrare (înv.) Inactivitate. *s.f., g.-d. art.* nelucrării.
nelucrat,-ă (despre materiale brute) Care nu a fost prelucrat; (despre pământ) pe care nu au fost executate lucrări agrotehnice. *adj., pl.* nelucraţi,-te.
nelumea (în loc., fam.) *Ca ~* = care este cum nu trebuie. *loc. adj.*; *loc. adv.*
neluminat,-ă (şi fig.) Lipsit de lumină. *adj., pl.* neluminaţi,-te.
nemachiat,-ă (-chi-at) Care nu este machiat; nefardat. *adj., pl.* nemachiaţi,-te.
nemaiauzit,-ă (-mai-a-u-) Care nu s-a mai auzit până acum; nemaipomenit. *adj., pl.* nemaiauziţi,-te.

nemaicunoscut,-ă Care nu a mai fost cunoscut de nimeni, niciodată; (p. ext.) extraordinar. *adj., pl.* nemaicunoscuți,-te.
nemaiîntâlnit,-ă (-mai-în-) Nemaiauzit, nemaicunoscut; (p. ext.) extraordinar. *adj., pl.* nemaiîntâlniți,-te.
nemaipomenit,-ă Nemaiauzit; (p. ext.) formidabil, extraordinar. *adj., pl.* nemaipomeniți,-te.
nemaivăzut,-ă Care nu s-a mai văzut vreodată; (p. ext.) extraordinar. *adj., pl.* nemaivăzuți,-te.
nemărgine (rar) Nemărginire. *s.f., g.-d. art.* nemărginii, *pl.* nemărgini.
nematelmint (zool., la pl.) Încrengătură care cuprinde viermi cilindrici neîmpărțiți în segmente; (la sg.) vierme din această încrengătură. *s.m., pl.* nematelminți.
nematocist (zool.) Organ urzicător la celenterate. *s.n., pl.* nematociste.
nematod (la pl.) Clasă de viermi cilindrici din încrengătura nematelminților, cu corpul lung și subțire; (la sg.) vierme din această clasă. *s.m., pl.* nematozi.
nemărginire Caracterul a ceea ce este nemărginit; infinit; întindere fără margini, nemărginire; (p. ext.) timp nelimitat. *s.f., g.-d. art.* nemărginirii, *pl.* nemărginiri.
nemărginit,-ă Care nu are margini; nelimitat, infinit. *adj., pl.* nemărginiți,-te.
nemărturisit,-ă Care nu este spus deschis; nedeclarat. *adj., pl.* nemărturisiți,-te.
nemăsurat,-ă 1. Care nu poate fi măsurat sau calculat; (p. ext.) imens, enorm. 2. (rar, despre oameni) Lipsit de cumpătare, stăpânire în comportare; impulsiv. *adj., pl.* nemăsurați,-te.
nemâncare Faptul de a nu mânca; (p. ext.) foame. *s.f., g.-d. art.* nemâncării.
nemâncat,-ă Flămând. *adj., pl.* nemâncați,-te.
nemâncate (în loc.) *Pe ~* = înainte de a fi mâncat; pe stomacul gol. *loc. adj.; loc. adv.*
nemângâiat,-ă Care nu-și poate găsi mângâiere, consolare în urma unei pierderi suferite, a unei dureri etc.; neconsolat; nenorocit. *adj., pl.* nemângâiați,-te.
nemeice (-me-i-) (în sintagma) *Jocuri ~* = întreceri atletice, lupte etc. care se desfășurau în cadrul sărbătorii grecești ce avea loc din doi în doi ani în cinstea lui Zeus. *adj. pl.*
nemeri v. **nimeri.**
nemerit,-ă v. **nimerit.**
nemernic,-ă 1. (Om) ticălos, mârșav; nevrednic. 2. (pop.) (Om) vrednic de milă; sărman. 3. (înv.) (Om) străin, pribeag, pripășit. *adj., s.m.* și *f., pl.* nemernici,-ce.
nemernici (înv., reg.) 1. *intr.* A pribegi, a rătăci. 2. *tr.* (rar) A aduce pe cineva într-o stare jalnică. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nemernicesc, *imperf. 3 sg.* nemernicea; *conj. prez. 3* să nemernicească.
nemernicie 1. Faptă nedemnă; ticăloșie, infamie. 2. (pop.) Starea celui nemernic; mizerie. *s.f., art.* nemernicia, *g.-d. art.* nemerniciei, *pl.* nemernicii, *art.* nemerniciile.
nemeș,-ă (în Evul Mediu) 1. Denumire dată, în Moldova, stăpânilor de pământ fără titluri nobiliare. 2. Denumire dată, în Transilvania, nobililor mici și mijlocii; (p. ext.) denumire dată membrilor clasei stăpânitoare. *s.m., pl.* nemeși; *s.f., g.-d. art.* nemeșei, *pl.* nemeșe.
nemeșesc,-ească (rar) Caracteristic nemeșilor; (p. ext.) nobil. *adj., pl.* nemești.
nemeșie 1. Calitate de nemeș. 2. (rar, colectiv) Totalitatea nemeșilor. *s.f., art.* nemeșia, *g.-d. art.* nemeșiei.
nemeșime Totalitatea nemeșilor. *s.f., g.-d. art.* nemeșimii.
nemet (înv., colectiv) Totalitatea neamurilor cuiva; rude. *s.n., pl.* nemeturi.
nemetal (chim.) Metaloid. *s.n., pl.* nemetale.
nemica[1] v. **nimic**[2].
nemica[2] v. **nimic**[3].
nemică[1] v. **nimic**[2].
nemică[2] v. **nimic**[3].
nemijlocire Faptul de a fi nemijlocit. *s.f., g.-d. art.* nemijlocirii.
nemijlocit,-ă (care se face) Fără mijlocirea cuiva; direct. *adj., pl.* nemijlociți,-te.
nemilă (rar) Cruzime, lipsă de milă; (p. ext.) duritate, asprime. *s.f., g.-d. art.* nemilei.
nemilos,-oasă Fără milă; neîndurător, aspru. *//*(fig., despre boli) Incurabil. *adj., pl.* nemiloși,-oase.
nemilostiv,-ă Nemilos. *adj., pl.* nemilostivi,-e.
nemiluit,-ă (rar) 1. Care se află în cantitate mare, mult. 2. Fără milă; (p. ext.) înverșunat, îndârjit. *adj., pl.* nemiluiți,-te.
nemiluita (în loc.) *Cu ~* = în cantitate mare, din belșug; fără măsură. *loc. adv.*
nemișcare Starea a ceea ce nu mișcă; neclintire; liniște; lipsă de acțiune, de activitate; pasivitate, inerție. *s.f., g.-d. art.* nemișcării.
nemișcat,-ă Care nu se mișcă; neclintit, imobil; rigid, încremenit. *adj., pl.* nemișcați,-te.
nemișcător,-oare Nemișcat. */Avere ~, bun ~* etc. = avere imobilă, bun imobil etc. *adj., pl.* nemișcători,-oare.
nemite (pop.) Cu atât mai puțin; darămite. *adv.*
nemotivat,-ă Care nu are sau nu-și găsește motivare. *adj., pl.* nemotivați,-te.
nemțean,-ă (Locuitor) din județul Neamț. *adj., s.m., pl.* nemțeni,-e.
nemțeancă Locuitoare din județul Neamț. *s.f., g.-d. art.* nemțencei, *pl.* nemțence.
nemțeasca (reg.) Numele unui dans popular. *s.f. art., neart.* nemțească, *g.-d. art.* nemțeștii.
nemțească (rar) Limba germană. *s.f.*
nemțesc,-ească 1. Care aparține germanilor, referitor la poporul german. /(glumeț) *Cald ~* = frig. 2. (despre îmbrăcăminte) Făcut după moda occidentală; (pop.) orășenesc. *adj., pl.* nemțești.
nemțește 1. Ca nemții, în felul nemților; în limba germană. 2. (despre îmbrăcăminte) După moda occidentală; (pop.) orășenesc. *adv.*
nemți *refl.* (rar) 1. A se asimila cu populația de limbă germană; a adopta modul de viață al germanilor; (p. ext.) a se occidentaliza. 2. A se îmbrăca orășenește. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se nemțește, *imperf. 3 sg.* se nemțea; *conj. prez. 3* să se nemțească.
nemție (reg.) 1. Limba germană. 2. (rar) Nemțime. *s.f., art.* nemția, *g.-d. art.* nemției.
nemțime (rar; colectiv) Totalitatea nemților; nemție (2). *s.f., g.-d. art.* nemțimii.
nemțișor Nume dat unor specii de plante din familia ranunculaceelor cu flori albastre-mov prevăzute cu pinten; plantă care aparține uneia dintre aceste specii. *s.m., pl.* nemțișori.
nemțișor-de-câmp Plantă erbacee cu flori albastre, roz sau albe. *s.m., pl.* nemțișori-de-câmp.
nemțoaică Locuitoare din Germania; germană. *s.f., g.-d. art.* nemțoaicei, *pl.* nemțoaice.
nemțofil,-ă (fam.) Germanofil. [*var.* neamțofil,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* nemțofili,-e.
nemțoicuță 1. (fam.) Diminutiv al lui nemțoaică. 2. (bot., reg.) Condurul-doamnei. *s.f., g.-d. art.* nemțoicuței, *pl.* nemțoicuțe.
nemulțumi *tr.* A produce cuiva nemulțumire; a supăra, a indispune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nemulțumesc, *imperf. 3 sg.* nemulțumea; *conj. prez. 3* să nemulțumească.
nemulțumire Faptul de a fi nemulțumit; supărare; neajuns, neplăcere. *s.f., g.-d. art.* nemulțumirii, *pl.* nemulțumiri.

nemulțumit,-ă Care nu este mulțumit; supărat. //Care exprimă nemulțumire. *adj., pl.* nemulțumiți,-te.
nemulțumitor,-oare Nerecunoscător; nemulțumit. *adj., pl.* nemulțumitori,-oare.
nemuri *tr.* (rar) A face să devină nemuritor (slăvind, cântând); a imortaliza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nemuresc, *imperf. 3 sg.* nemurea; *conj. prez. 3* să nemurească.
nemurire 1. Faptul de a trăi veșnic, de a fi nemuritor. //(în limbajul bisericesc) Viață veșnică. /(fam.) *La ~ =* a) veșnic, fără sfârșit; b) extrem de tare, de mult. 2. Glorie veșnică. */A trece la ~ =* a nemuri, a imortaliza. *s.f., g.-d. art.* nemuririi.
nemuritor,-oare I. *adj., s.m.* și *f.* (în unele concepții religioase și în basme) (Ființă, suflet) care nu moare niciodată. II. *adj.* Care trăiește veșnic în amintirea oamenilor; nepieritor. III. *s.m.* Zeu, Dumnezeu. *adj., s.m.* și *f., pl.* nemuritori,-oare.
nenatural,-ă Care nu este natural; nefiresc, artificial. *adj., pl.* nenaturali,-e.
nenavigabil,-ă (despre ape) Care nu permite navigația. *adj., pl.* nenavigabili,-e.
nene 1. (pop., fam.) Termen de respect cu care se adresează cineva unui bărbat mai în vârstă sau unui frate mai mare; neică; (reg.) termen de respect folosit de nepoți pentru a vorbi despre unchi. 2. (fam.) Termen de adresare prin care se exprimă o dezaprobare, o surprindere neplăcută. 3. Termen utilizat într-o povestire sau conversație și care, fără a fi adresat unei persoane anume, exprimă satisfacție, mirare etc. *s.m., art.* nenea, *g.-d. art.* lui nenea.
neneacă (reg.) Mamă. *s.f., g.-d. art.* neneacăi/ neneachii.
nenecuță (reg.) Diminutiv al lui neneacă. *s.f., g.-d. art.* nenecuței.
nenic (pop.) Diminutiv al lui nene; nenișor. *s.m., voc. neart.* nenică, *art.* nenicule.
nenișor (pop.) Nenic. *s.m., pl.* nenișori.
nenormat,-ă Care nu se efectuează după norme. *adj., pl.* nenormați,-te.
nenoroc Lipsă de noroc; ghinion, neșansă; insucces. *s.n.*
nenoroci *tr.* și *refl.* A face pe cineva să fie sau a fi nenorocit; a(-și) pricinui un mare rău; a(-și) distruge viața. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nenorocesc, *imperf. 3 sg.* nenoroceă; *conj. prez. 3* să nenorocească.
nenorocire 1. Starea celui nenorocit; durere mare, nefericire. 2. Întâmplare cu urmări foarte grave; (p. ext.) dezastru. */Din ~ =* din păcate. *s.f., g.-d. art.* nenorocirii, *pl.* nenorociri.
nenorocit,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* 1. (Persoană) care se găsește într-o situație vrednică de plâns; (om) nefericit. 2. (Om) ticălos, de nimic. II. *adj.* 1. (despre situații) Care inspiră multă tristețe; dureros, jalnic; (p. ext.) sărac, sărăcăcios. 2. Care aduce nenorocire; dezastruos, nefast, tragic. *adj., s.m.* și *f., pl.* nenorociți,-te.
nenorocos,-oasă 1. Fără noroc, fără succes; ghinionist. 2. Care aduce nenorocire. *adj., pl.* nenorocoși,-oase.
nenufar (bot., livr.) Nufăr. *s.n., pl.* nenufari.
nenumărat,-ă Fără număr, imens. *adj., pl.* nenumărați,-te.
neo- (ne-o) Element de compunere care înseamnă „nou", „recent".
neoanacreontic,-ă (ne-o-a-) Care se inspiră din poezia cultivată de imitatorii lui Anacreon; care aparține acestei poezii. *adj., pl.* neoanacreontici,-ce.
neoantrop (ne-o-an-) Tip uman fosil; homo sapiens. *s.m., pl.* neoantropi.
neoartroză (ne-o-) (med.) Articulație nou creată între două extremități osoase aflate în raporturi anatomice anormale. *s.f., g.-d. art.* neoartrozei, *pl.* neoartroze.
neobaroc[1] (ne-o-) Curent și stil artistic de la începutul sec. al XIX-lea care încearcă să reînvie barocul. *s.n.*
neobaroc[2]**,-ă** (ne-o-) Care aparține neobaroculuiˡ. *adj., pl.* neobaroci,-ce.
neobedient,-ă (ne-o-, -di-ent) Care nu este ascultător, supus. *adj., pl.* neobedienți,-te.
neobișnuință (ne-o-) Lipsă de obișnuință. *s.f., g.-d. art.* neobișnuinței.
neobișnuit,-ă (ne-o-) Care are un caracter aparte; ciudat, bizar. *adj., pl.* neobișnuiți,-te.
neobligatoriu,-ie (ne-o-) Care nu trebuie urmat întocmai. *adj., pl.* neobligatorii.
neobliterat,-ă (ne-o-) (despre mărci poștale) Neștampilat. *adj., pl.* neobliterate.
neoboseală (ne-o-) Hărnicie (deosebită). *s.f., g.-d. art.* neoboselii.
neobosit,-ă I. Care nu simte oboseala; activ, harnic. 2. (despre activități) Care nu se întrerupe; continuu. //(adv.) Neîncetat. *adj., pl.* neobosiți,-te.
neobrăzare (ne-o-) Lipsă de cuviință; vorbă, faptă obraznică. *s.f., g.-d. art.* neobrăzării.
neobrăzat,-ă (ne-o-) Nerușinat, impertinent, obraznic. *adj., pl.* neobrăzați,-te.
neobservat,-ă (ne-ob-) Care nu este observat, văzut; (fig.) care nu este remarcat, prețuit. *adj., pl.* neobservați,-te.
neocapitalism (ne-o-) Stadiu al capitalismului în care statul are o intervenție mărită în economie. *s.n.*
neocapitalist,-ă (ne-o-) (Adept) al neocapitalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neocapitaliști,-ste.
neocatharsis (ne-o-ca-tar-sis) (med.) Metodă psihanalitică, prin care se provoacă rememorarea întâmplărilor din copilăria pacientului, în scopul descărcării unor tensiuni. *s.n.*
neocatolic,-ă (ne-o-) (Adept) al neocatolicismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neocatolici,-ce.
neocatolicism (ne-o-) Doctrină care încearcă să adapteze principiile catolicismului la problemele vieții contemporane. *s.n.*
neoclasic,-ă (ne-o-) Referitor la neoclasicism. *adj., pl.* neoclasici,-ce.
neoclasicism (ne-o-) Curent în artă, literatură și arhitectură apărut în sec. al XVIII-lea, care are ca model clasicismul antic. *s.n.*
neocolonialism (ne-o-, -ni-a-) Formă nouă de colonialism care are în vedere subordonarea economică a fostelor colonii devenite state independente. *s.n.*
neocolonialist,-ă (ne-o-, -ni-a-) (Adept) al neocolonialismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neocolonialiști,-ste.
neocomunism (ne-o-) Curent politic care încearcă să reînvie ideologia și practicile comuniste. *s.n.*
neocomunist,-ă (ne-o-) (Adept) al neocomunismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neocomuniști,-ste.
neocortex (ne-o-) (anat.) Porțiune din creier care, filogenetic, este mai recentă și constituie la om cea mai mare parte a scoarței cerebrale. *s.n., pl.* neocortexuri.
neocritic,-ă (ne-o-) Neocriticist. *adj., s.m.* și *f., pl.* neocritici,-ce.
neocriticism (ne-o-) Curent filosofic francez care încearcă să restabilească doctrina kantiană potrivit datelor științifice moderne. *s.n.*
neocriticist,-ă (ne-o-) (Adept) al neocriticismului; neocritic. *adj., s.m.* și *f., pl.* neocriticiști,-ste.
neocupat,-ă (ne-o-) 1. (despre teritorii) Care nu este stăpânit de o putere străină. 2. (despre bunuri mobile și imobile) Care nu este deținut temporar de cineva; (despre posturi) care nu este încă luat în primire. 3. (despre persoane) Care nu are (mult) de lucru; liber. *adj., pl.* neocupați,-te.
neodarwinism (ne-o-) Teorie de tradiție darwinistă conform căreia evoluția este un proces gradat care are

loc în condițiile mutațiilor genetice și ale selecției naturale. *s.n.*

neodarwinist,-ă (ne-o-) (Adept) al neodarwinismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neodarwiniști,-ste.

neodihnit,-ă (ne-o-) Care nu se odihnește, nu stă (niciodată); neobosit; (înv.) neliniștit, agitat. *adj., pl.* neodihniți,-te.

neodim (ne-o-) (chim.) Metal din grupa lantanidelor. *s.n.*

neoecologie (ne-o-) Ramură a ecologiei care studiază ecosistemele recente. *s.f., art.* neoecologia, *g.-d. art.* neoecologiei.

neofaină (ne-o-) Amestec de benzen cu benzină ușoară, întrebuințat la curățirea materialelor textile, a parchetului etc. *s.f., g.-d. art.* neofainei.

neofascism (ne-o-) Mișcare politică de extremă dreaptă, care preia elemente ale doctrinei fasciste adaptându-se la noile condiții. *s.n.*

neofascist,-ă (ne-o-) (Adept) al neofascismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neofasciști,-ste.

neoficial,-ă (ne-o-, -ci-al) Care nu este oficial, care are un caracter particular. *adj., pl.* neoficiali,-e.

neofit,-ă (ne-o-) Persoană convertită de curând la o nouă religie; (p. ext.) persoană care a aderat de curând la o cauză, la o grupare etc. (și încă neinițiată deplin). *s.m., pl.* neofiți; *s.f., g.-d. art.* neofitei, *pl.* neofite.

neofobie (ne-o-) Fobie față de ceea ce este nou. *s.f., art.* neofobia, *g.-d. art.* neofobiei.

neoformație (ne-o-, -ți-e) (med.) Tumoare malignă. [*var.* neoformațiune *s.f.*] *s.f., art.* neoformația, *g.-d. art.* neoformației, *pl.* neoformații, *art.* neoformațiile.

neoformațiune v. **neoformație.**

neofreudism (ne-o-froi-) Denumire generică pentru curentele psihanalitice apărute după 1930, care au în vedere rolul factorilor sociali și culturali în apariția nevrozelor; neopsihanaliză. *s.n.*

neogen[1] (ne-o-) A doua perioadă a neozoicului, caracterizată prin apariția unor specii de plante și animale care trăiesc și astăzi. *s.n.*

neogen[2]**,-ă** (ne-o-) Referitor la neogen[1]. *adj., pl.* neogeni,-e.

neogoit,-ă (ne-o-) (pop.) Nemângâiat. *adj., pl.* neogoiți,-te.

neogotic[1] (ne-o-) Stil în arhitectură și artă care prelucrează formal elemente decorative ale goticului. *s.n.*

neogotic[2]**,-ă** (ne-o-) Referitor la neogotic[1]. *adj., pl.* neogotici,-ce.

neogramatic,-ă (ne-o-) I. *adj.* (în sintagma) *Școala ~* sau *curentul ~* = curent lingvistic care susține principiul regularității schimbărilor fonetice și promovează studiul limbilor moderne. II. *s.m.* Adept al curentului neogramatic. *adj., s.m., pl.* neogramatici,-ce.

neogreacă (ne-o-) Limba greacă începând din sec. al XVI-lea până în zilele noastre; greaca modernă. *s.f.*

neogrec,-eacă (ne-o-) Referitor la Grecia modernă, la poporul grec modern sau la limba neogreacă; neogrecesc. *adj., pl.* neogreci,-ce.

neogrecesc,-ească (ne-o-) Neogrec. *adj., pl.* neogrecești.

neohegelian,-ă (ne-o-, -ghe-li-an) (Adept) al neohegelianismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neohegelieni,-e.

neohegelianism (ne-o-, -ghe-li-a-) Curent folosofic contemporan, care dezvoltă studiul filosofiei lui Hegel. *s.n.*

neoimpresionism (ne-o-, -si-o-) Direcție modernistă în pictură, care folosește culorile complementare și procedeul contrastului simultan pentru obținerea unei forme distincte. *s.n.*

neoimpresionist,-ă (ne-o-, -si-o-) (Adept) al neoimpresionismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neoimpresioniști,-ste.

neojunimism (ne-o-) Școală estetică apărută în perioada dintre cele două războaie mondiale, bazată pe principiile junimismului. *s.n*

neojunimist,-ă (ne-o-) (Adept) al neojunimismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neojunimiști,-ste.

neokantian,-ă (ne-o-, -ti-an) (Adept) al neokantianismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neokantieni,-e.

neokantianism (ne-o-, -ti-a-) Curent de la sfârșitul sec. al XIX-lea, care reia teze din filosofia lui Kant. *s.n.*

neolatin,-ă (ne-o-) (despre limbi) Care continuă limba latină; (despre popoare) care descinde din romani. *adj., pl.* neolatini,-e.

neoliberal,-ă (ne-o-) (Adept) al neoliberalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* neoliberali,-e.

neoliberalism (ne-o-) Curent în economia politică actuală care susține intervenția limitată a statului în economie în vederea stabilirii cadrului juridic adecvat. *s.n.*

neolimpic,-ă (ne-o-) (despre sporturi) Care nu este inclus în programul olimpic. *adj., pl.* neolimpici,-ce.

neolingvist,-ă (ne-o-) (Adept) al neolingvisticii. *adj., s.m.* și *f., pl.* neolingviști,-ste.

neolingvistică (ne-o-) Curent lingvistic caracterizat prin negarea legilor lingvistice și prin importanța acordată împrumuturilor. *s.f., g.-d. art.* neolingvisticii.

neolitic[1] (ne-o-) Perioadă din istoria omenirii situată între mezolitic și epoca metalelor. *s.n.*

neolitic[2]**,-ă** (ne-o-) Referitor la neolitic[1]. *adj., pl.* neolitici,-ce.

neolog (ne-o-) (rar) Adept al introducerii și folosirii neologismelor în limba proprie; neologist. *s.m., pl.* neologi.

neologic,-ă (ne-o-) (despre cuvinte) Care constituie o formație lingvistică nouă; propriu neologismelor; neologistic. *adj., pl.* neologici,-ce.

neologism (ne-o-) Cuvânt împrumutat de curând din altă limbă sau format recent într-o limbă prin mijloace proprii. *s.n., pl.* neologisme.

neologist (ne-o-) (înv.) Neolog. *s.m., pl.* neologiști.

neologistic,-ă (ne-o-) Neologic. *adj., pl.* neologistici,-ce.

neom Persoană lipsită de însușirile proprii unui om normal; persoană lipsită de omenie. */Ca ~ii* = altfel decât este normal. *A face pe cineva* (*din om*) *~* = a distruge pe cineva din punct de vedere fizic sau psihic. *s.m., pl.* neoameni.

neomalthusian (ne-o-, -si-an) (Adept) al neomalthusianismului; neomalthusianist. *adj., s.m.* și *f., pl.* neomalthusieni,-e.

neomalthusianism (ne-o-, -si-a-) Teorie care reia concepția lui Malthus, conform căreia populația globului crește mult mai repede decât mijloacele de subzistență. *s.n.*

neomalthusianist,-ă (ne-o-, -si-a-) (rar) Neomalthusian. *adj., s.m.* și *f., pl.* neomalthusianiști,-ste.

neomenesc,-ească (ne-o-) Lipsit de omenie; inuman, sălbatic. *adj., pl.* neomenești.

neomenește (ne-o-) În mod neomenesc; cu cruzime. *adv.*

neomenie (ne-o-) Lipsă de omenie; sălbăticie, cruzime; faptă de om neomenos. *s.f., art.* neomenia, *g.-d. art.* neomeniei, *pl.* neomenii, *art.* neomeniile.

neomenit,-ă (ne-o-) (înv.) Neomenos. *adj., pl.* neomeniți,-te.

neomenos,-oasă (ne-o-) Lipsit de omenie; nemilos, crud, rău; neomenit. *adj., pl.* neomenoși,-oase.

neomicină (ne-o-) Medicament care acționează mai ales asupra stafilococilor patogeni. *s.f., g.-d. art.* neomicinei.

neon Gaz nobil, fără culoare și fără miros, cu care se umplu unele lămpi electrice. *s.n.*

neonatal,-ă (ne-o-) Referitor la nou-născuți. *adj., pl.* neonatali,-e.

neonatalog (ne-o-) Medic specialist în neonatalogie. *s.m., pl.* neonatalogi.

neonatalogie (ne-o-) Disciplină medicală care studiază nou-născuții. *s.f., art.* neonatalogia, *g.-d. art.* neonatalogiei.

neonazism (ne-o-) Curent politic care încearcă să reînvie nazismul. *s.n.*
neonazist,-ă (ne-o-) (Adept) al neonazismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neonazişti,-ste.
neoperabil,-ă (ne-o-) Care nu poate fi operat. *adj., pl.* neoperabili,-e.
neoplasm (ne-o-) (med.) Formă de cancer caracterizată prin invazia ţesuturilor învecinate, ca recidivă după o intervenţie chirurgicală; (p. ext.) cancer. *s.n., pl.* neoplasme.
neoplatonic,-ă (ne-o-) (Adept) al neoplatonismului; neoplatonician. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neoplatonici,-ce.
neoplatonician,-ă (ne-o-, -ci-an) Neoplatonic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neoplatonicieni,-e.
neoplatonism (ne-o-) Doctrină filosofică din sec. III-VI ai cărei reprezentanţi încearcă să concilieze filosofia lui Platon cu concepţiile mistico-religioase din Orient. *s.n.*
neoplazic,-ă (ne-o-) (med.) Referitor la neoplazie. *adj., pl.* neoplazici,-ce.
neoplazie (ne-o-) (med.) Proces patologic de formare a unui ţesut nou, tumoral; cancer. *s.f., art.* neoplazia, *g.-d. art.* neoplaziei, *pl.* neoplazii, *art.* neoplaziile.
neoportun,-ă (ne-o-) Nepotrivit, inoportun. *adj., pl.* neoportuni,-e.
neopozabil,-ă (ne-o-) (despre un act judiciar) Care nu poate fi invocat faţă de alte persoane şi în alte cazuri decât în cele prevăzute de lege. *adj., pl.* neopozabili,-e.
neopozitivism (ne-o-) Curent filosofic contemporan care acordă o mare importanţă cunoaşterii raţionale şi logicii. *s.n.*
neopozitivist,-ă (ne-o-) (Adept) al neopozitivismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neopozitivişti,-ste.
neopren (ne-o-) Cauciuc sintetic. *s.n.*
neopsihanaliză (ne-o-) (psih.) Neofreudism. *s.f., g.-d. art.* neopsihanalizei.
neorânduială (ne-o-) 1. Lipsă de organizare sau de disciplină; dezordine; (p. ext.) agitaţie, revoltă. 2. Lipsă de ordine; dezordine, deranj. */În ~ =* dezordonat. *s.f., g.-d. art.* neorânduielii, *pl.* neorânduieli.
neorânduit,-ă (ne-o-) Care nu este organizat, ordonat. *adj., pl.* neorânduiţi,-te.
neordine (ne-or-) (rar) Dezordine, neorânduială. *s.f., g.-d. art.* neordinii.
neorealism (ne-o-re-a-) 1. Curent filosofic contemporan care identifică conştiinţa cu existenţa, redusă la un complex de senzaţii independente. 2. Curent în literatura şi arta italiană (mai ales în cinematografie), care se manifestă prin tendinţa de apropiere de viaţa oamenilor obişnuiţi, de faptul real, banal. *s.n.*
neorealist,-ă (ne-o-) (Adept) al neorealismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neorealişti,-ste.
neorganic,-ă (ne-o-) (biol., chim.) Anorganic. *adj., pl.* neorganici,-ce.
neorganizat,-ă (ne-o-) Care nu este organizat (în prealabil); spontan; dezorganizat. *adj., pl.* neorganizaţi,-te.
neorientat,-ă (ne-o-ri-en-) Care nu ştie în ce direcţie trebuie să se îndrepte; dezorientat; (p. ext.) neinformat, nelămurit. *adj., pl.* neorientaţi,-te.
neoromantic,-ă (ne-o-) (Adept) al neoromantismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neoromantici,-ce.
neoromantism (ne-o-) Curent în literatura modernă şi contemporană, apărut ca o reacţie de tip romantic împotriva naturalismului. *s.n.*
neosalvarsan (ne-o-) Medicament sub formă de pulbere de culoare galben-deschis, solubilă în apă, folosit în tratamentul sifilisului. *s.n.*
neosândit,-ă (ne-o-) (pop.) Care nu este pedepsit. *adj., pl.* neosândiţi,-te.
neosificat,-ă (ne-o-) Care nu s-a întărit ca un os. *adj., pl.* neosificaţi,-te.
neostenit,-ă (ne-os-) 1. Care este în continuă activitate, mişcare; neobosit, perseverent. 2. Care nu slăbeşte nicio clipă; susţinut. *adj., pl.* neosteniţi,-te.
neostoit,-ă (ne-os-) (pop.) Neastâmpărat, nedomolit; neîntrerupt, continuu. *adj., pl.* neostoiţi,-te.
neotectonic,-ă (ne-o-) Relativ la neotectonică. *adj., pl.* neotectonici,-ce.
neotectonică (ne-o-) Parte a geologiei care studiază mişcările mai recente de deformare a scoarţei terestre. *s.f., g.-d. art.* neotectonicii.
neotenie (ne-o-) Capacitatea unui organism de a atinge maturitatea sexuală înainte de dezvoltarea lui completă. *s.f., art.* neotenia, *g.-d. art.* neoteniei.
neotomism (ne-o-) Doctrină filosofică modernă care reînvie sistemul lui Toma d'Aquino, urmărind concilierea ştiinţei cu religia. *s.n.*
neotomist,-ă (ne-o-) (Adept) al neotomismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neotomişti,-ste.
neoţetit (ne-o-) (despre vinuri) Care nu s-a transformat în oţet. *adj., pl.* neoţetite.
neoxidabil (ne-o-) Inoxidabil. *adj., pl.* neoxidabili,-e.
neoxidat,-ă (ne-o-) (despre metale) Care nu este oxidat. *adj., pl.* neoxidaţi,-te.
neoxigenat,-ă (ne-o-) (despre păr) Care nu a fost decolorat prin tratarea cu apă oxigenată; nevopsit; (despre persoane) cu părul blond natural. *adj., pl.* neoxigenaţi,-te.
neozeelandez,-ă (ne-o-) (Locuitor) din Noua Zeelandă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neozeelandezi,-e.
neozoic[1] (ne-o-zo-ic) Ultima eră geologică, de la sfârşitul mezozoicului până astăzi. *s.n.*
neozoic[2]**,-ă** (ne-o-zo-ic) Referitor la neozoic[1]. *adj., pl.* neozoici,-ce.
neozonizat,-ă (ne-o-) Care nu (mai) conţine ozon. *adj., pl.* neozonizaţi,-te.
nepalez,-ă (Locuitor) din Nepal. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nepalezi,-e.
nepământean,-ă Care nu este de pe pământ; care nu are caracterul lucrurilor de pe pământ; (fig.) care pare din altă lume. *adj., pl.* nepământeni,-e.
nepământesc,-ească Nepământean. *adj., pl.* nepământeşti.
nepărtinire Imparţialitate, obiectivitate. *s.f., g.-d. art.* nepărtinirii.
nepărtinitor,-oare Imparţial, drept. *adj., pl.* nepărtinitori,-oare.
nepăsare 1. Lipsă de griji, de frământări. /(pop.) *În ~ =* nepăsător, vesel. 2. Lipsă de interes; indiferenţă, pasivitate. *s.f., g.-d. art.* nepăsării.
nepăsător,-oare Care nu manifestă interes pentru ceea ce se petrece în jurul său; indiferent, indolent. *adj., pl.* nepăsători,-oare.
nepătat,-ă Care nu este pătat; (fig.) curat, nevinovat. *adj., pl.* nepătaţi,-te.
nepătruns,-ă 1. Care nu a fost pătruns sau străbătut; impenetrabil; (spec.) prin care nu trece lumina; întunecat; (p. ext.) des. 2. (despre figură, ochi) Impenetrabil. 3. (fig.) Tainic, necunoscut. *adj., pl.* nepătrunşi,-se.
neper Unitate de măsură a nivelului de transmisiune al unui semnal electric sau acustic. *s.m., pl.* neperi.
nepereche (rar, despre numere întregi) Impar. //(fig.) Fără egal, incomensurabil. *Poetul ~. adj. invar.*
neperformant,-ă Care nu este performant. *adj., pl.* neperformanţi,-te.
neperisabil,-ă Care nu este perisabil. *adj., pl.* neperisabili,-e.
nepermanent,-ă Care nu are caracter permanent. *adj., pl.* nepermanenţi,-te.

nepermetru Instrument gradat în neperi, folosit pentru a măsura atenuarea unei mărimi fizice. *s.n., art.* nepermetrul, *pl.* nepermetre.
nepieritor,-oare Menit să reziste timpului, să trăiască veşnic în amintirea oamenilor; nemuritor. *adj., pl.* nepieritori,-oare.
nepilduit,-ă (înv.) Fără precedent. *adj., pl.* nepiluiţi,-te.
nepipăit,-ă Care nu poate fi pipăit; impalpabil. *adj., pl.* nepipăiţi,-te.
neplată Faptul de a nu achita la timp o obligaţie bănească. *s.f., g.-d. art.* neplăţii.
neplăcere 1. Lipsă de plăcere; stare sufletească produsă de ceva neplăcut; (p. ext.) dezgust. 2. Supărare, nemulţumire. *s.f., g.-d. art.* neplăcerii, *pl.* neplăceri.
neplăcut,-ă Care nu este pe placul cuiva, care cauzează o neplăcere. *adj., pl.* neplăcuţi,-te.
nepoftit,-ă Care nu este poftit sau dorit undeva. *adj., pl.* nepoftiţi,-te.
nepolar,-ă (despre molecule sau grupări de atomi) Lipsit de curent electric permanent. *adj., pl.* nepolari,-e.
nepolitic,-ă Din afara politicii, fără caracter politic. *adj., pl.* nepolitici,-ce.
nepoliticos,-oasă Lipsit de politeţe. *adj., pl.* nepoliticoşi,-oase.
nepoluant,-ă (-lu-ant) Care nu poluează. *adj., pl.* nepoluanţi,-te.
nepoluat,-ă (-lu-at) 1. (despre ape, aer, mediu de viaţă) Care nu este poluat. 2. (fig.) Care nu este corupt, viciat. *adj., pl.* nepoluaţi,-te.
nepomenit,-ă 1. Despre care nu-şi mai aminteşte nimeni; uitat; (p. ext.) străvechi. 2. (şi adv.) Nemaipomenit. *adj., pl.* nepomeniţi,-te.
nepot,-oată 1. Persoană considerată în raport cu bunicii ori cu unchii şi mătuşile sale. 2. (fam., mai ales la voc.) Cuvânt cu care o persoană mai în vârstă se adresează unui tânăr sau unui copil. 3. Descendent, urmaş. *s.m., pl.* nepoţi; *s.f., g.-d. art.* nepoatei, *pl.* nepoate.
nepotism (fam.) Faptul de a acorda favoruri rudelor sau prietenilor, mai ales prin promovarea lor în funcţii. *s.n., pl.* nepotisme.
nepotolit,-ă Care nu este sau nu poate fi potolit; nestăpânit. *adj., pl.* nepotoliţi,-te.
nepotrivire Lipsă de potrivire, de concordanţă. *s.f., g.-d. art.* nepotrivirii, *pl.* nepotriviri.
nepotrivit,-ă Care nu se potriveşte, nu se justifică într-o anumită situaţie. *adj., pl.* nepotriviţi,-te.
nepotel,-ică Diminutiv al lui nepot. *s.m., pl.* nepoţei, *art.* nepoţeii; *s.f., g.-d. art.* nepoţelei, *pl.* nepoţele, *art.* nepoţelele.
nepovestit,-ă 1. Care nu a fost (încă) povestit. 2. (pop.) Nespus. *adj., pl.* nepovestiţi,-te.
neprecizare Lipsă de precizare. *s.f., g.-d. art.* neprecizării.
neprecugetat,-ă (rar) Care nu a fost bine gândit; nechibzuit. *adj., pl.* neprecugetaţi,-te.
neprecupeţit,-ă (despre sprijin, ajutor) Care este fără rezerve, fără condiţii. *adj., pl.* neprecupeţiţi,-te.
neprecurmat,-ă (înv.) Neîntrerupt, continuu. *adj., pl.* neprecurmaţi,-te.
nepredicativ,-ă (despre verbe) Care nu poate forma (singur) predicatul. *adj., pl.* nepredicativi,-e.
nepregătit,-ă Căruia îi lipseşte pregătirea, calificarea necesară (într-un domeniu). *adj., pl.* nepregătiţi,-te.
nepregătite (în loc.) *Pe ~* = dintr-o dată. *loc. adv.*
nepreget (înv.) Ardoare, zel; fermitate, hotărâre. */Cu ~* = fără şovăire, fără întârziere. *s.n.*
nepregetat,-ă (înv.) 1. (despre oameni) Care nu pregetă să facă ceva; harnic, neobosit. 2. (despre acţiuni) Neîntrerupt; perseverent. *adj., pl.* nepregetaţi,-te.
neprelucrat,-ă (despre materiale) Care nu şi-a modificat forma, dimensiunile etc. prin prelucrare. *adj., pl.* neprelucraţi,-te.
nepretenţios,-oasă (-ţi-os) Lipsit de pretenţii; modest. *adj., pl.* nepretenţioşi,-oase.
nepreţuit,-ă 1. Care nu este sau nu poate fi preţuit; (p. ext.) foarte valoros; inestimabil. 2. Foarte drag. *adj., pl.* nepreţuiţi,-te.
neprevăzător,-oare Care nu este prevăzător; imprudent. *adj., pl.* neprevăzători,-oare.
neprevăzut[1] Fapt, eveniment etc. care survine pe neaşteptate. *s.n.*
neprevăzut[2]**,-ă** Care nu a fost sau nu poate fi prevăzut; care se produce pe neaşteptate. *adj., pl.* neprevăzuţi,-te.
nepricepere 1. Lipsă de iscusinţă, de îndemânare. 2. Lipsă de înţelegere. *s.f., g.-d. art.* nepriceperii, *pl.* nepriceperi.
nepriceput,-ă 1. Lipsit de îndemânare; stângaci. 2. Care nu înţelege sau înţelege ceva greu; neştiutor. 3. Care nu poate fi priceput; neînţeles, enigmatic. *adj., pl.* nepriceputi,-te.
nepricopsit,-ă 1. (pop., fam.) Care nu este bun de nimic; neisprăvit; sărac. 2. (înv.) Lipsit de învăţătură, de cultură. *adj., pl.* nepricopsiţi,-te.
neprielnic,-ă (-pri-el-) Nepotrivit, nefavorabil; (p. ext.) ostil. *adj., pl.* neprielnici,-ce.
neprieten (-pri-e-) (înv.) Inamic, duşman. *s.m., pl.* neprieteni.
neprietenesc,-ească (-pri-e-) Neprietenos. *adj., pl.* neprietenşti.
neprietenos,-oasă (-pri-e-) 1. Lipsit de prietenie; ostil, duşmănos; (p. ext.) care nu este sociabil. 2. (fig., despre încăperi) Lipsit de confort; rece. *adj., pl.* neprietenoşi,-oase.
neprihănire Calitate a ceea ce este fără prihană, fără păcat; puritate; (spec.) castitate. *s.f., g.-d. art.* neprihănirii.
neprihănit,-ă Fără păcat, pur, curat; (spec.) cast. *adj., pl.* neprihăniţi,-te.
nepriincios,-oasă (-pri-in-) (rar) Neprielnic. *adj., pl.* nepriincioşi,-oase.
neprimitor,-oare Inospitalier. *adj., pl.* neprimitori,-oare.
neprincipial,-ă (-pi-al) Lipsit de principialitate; subiectiv, abuziv. *adj., pl.* neprincipiali,-e.
neproducător,-oare Care nu produce. *adj., pl.* neproducători,-oare.
neproductiv,-ă Care nu rodeşte; neroditor. *adj., pl.* neproductivi,-e.
neprofesionist,-ă (-si-o-) Amator, diletant. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neprofesionişti,-ste.
neproliferare Faptul de a nu mai crea, de a nu mai răspândi ceva. *~a armelor de distrugere în masă. s.f., g.-d. art.* neproliferării.
neptunian,-ă (-ni-an) (geol.) Neptunic. *adj., pl.* neptunieni,-e.
neptunic,-ă (despre roci, terenuri) Format sub acţiunea apei, prin sedimentare; neptunian. *adj., pl.* neptunici,-ce.
neptunism (geol.) Concepţie care susţine că toate rocile s-ar fi format prin sedimentare. *s.n.*
neptuniu Element chimic radioactiv obţinut pe cale sintetică. *s.n.*
nepunctual,-ă (-tu-al) Care nu este punctual, exact. *adj., pl.* nepunctuali,-e.
nepus,-ă Care nu este pus (la locul lui). *adj., pl.* nepuşi,-se.
nepusă masă (în loc.) *Pe/Cu ~* = pe neaşteptate. *loc. adj.; loc. adv.*
neputincios,-oasă 1. Lipsit de putere, forţă; incapabil. //(despre sentimente) Care se consumă inutil, fără a

duce la nimic. 2. Bolnav, infirm. *adj., pl.* neputincioși,-oase.
neputință 1. Lipsă de putere, de energie; imposibilitate. */Cu ~* = imposibil, în niciun caz. 2. Suferință provocată de boală sau de bătrânețe; (p. ext., mai ales la pl.) bătrânețe; boală. *s.f., g.-d. art.* neputinței, *pl.* neputințe.
nerambursabil,-ă Care nu trebuie rambursat. *adj., pl.* nerambursabili,-e.
neras,-ă Care nu este ras; căruia i-a crescut barbă. *adj., pl.* nerași,-se.
rațional,-ă (-ți-o-) 1. Care nu poate fi înțeles cu ajutorul rațiunii; irațional. 2. (despre oameni) Necugetat, nechibzuit. 3. (despre fapte) Care nu a fost bine gândit; nesocotit. *adj., pl.* raționali,-e.
nerăbdare 1. Lipsă de răbdare; dorință de a începe, de a întreprinde ceva. */Cu ~* = în mod nerăbdător; cu înfrigurare. 2. Enervare, iritare. *s.f., g.-d. art.* nerăbdării.
nerăbdător,-oare 1. Care nu are răbdare; (p. ext.) nervos, iritabil. 2. Care dorește sau așteaptă cu înfrigurare ceva ori pe cineva. *adj., pl.* nerăbdători,-oare.
nerăpitor,-oare (despre animale) Care nu prinde și nu se hrănește cu animale vii. *adj., pl.* nerăpitori,-oare.
nerăsuflate (în loc.) *Pe ~* = foarte repede, dintr-o dată. *loc. adv.*
nerăzbătut,-ă Care nu poate fi răzbătut, străpuns. //(fig.) Care nu poate fi învins, depășit. *adj., pl.* nerăzbătuți,-te.
nerăzbiț,-ă (rar) Prin care nu se poate răzbate; de nepătruns. *adj., pl.* nerăzbiți,-te.
nerealist,-ă (-re-a-) Care nu este realist; imposibil. *adj., pl.* nerealiști,-ste.
nereceptiv,-ă Care nu este receptiv la impresii din afară; care învață, asimilează greu. *adj., pl.* nereceptivi,-e.
recepționat,-ă (-ți-o-) 1. Care n-a fost luat în primire verificându-i-se calitatea. 2. Care nu a fost recepționat prin aparatură radio. *adj., pl.* nerecepționați,-te.
nerecoltat,-ă (despre cereale, fructe etc.) Care nu este recoltat. *adj., pl.* nerecoltați,-te.
nereconciliabil,-ă (-li-a-) (livr.) Care nu se poate concilia, împăca. *adj., pl.* nereconciliabili,-e.
nerecunoscător,-oare (Persoană) care nu-și manifestă recunoștința. *adj., s.m. și f., pl.* nerecunoscători,-oare.
nerecunoștință Lipsă de recunoștință; ingratitudine. *s.f., g.-d. art.* nerecunoștinței.
nerecuperabil,-ă 1. Care nu poate sau nu trebuie recuperat; irecuperabil. 2. Care suferă de o boală grea; incurabil. *adj., pl.* nerecuperabili,-e.
neregularitate Abatere de la forma obișnuită. //Parte neregulată a unui lucru; (concr.) lucru neregulat. //Accident de teren. *s.f., g.-d. art.* neregularității, *pl.* neregularități.
neregulat,-ă 1. Care constituie o abatere de la forma obișnuită, de la normă. /(gram.) *Verb ~* = verb care se abate de la forma de conjugare obișnuită. //(despre drumuri, terenuri) Accidentat. 2. Lipsit de regularitate, de simetrie. //(despre armate) Format din soldați cu instrucție nesistematică, ocazională. //(despre climă) Instabil, variabil. *adj., pl.* neregulați,-te.
neregulă 1. Lipsă de regulă, de ordine. 2. Încălcare a legilor; incorectitudine în administrarea unei gestiuni. *s.f., g.-d. art.* neregulii, *pl.* nereguli.
nereidă (în mit. greacă) Fiecare dintre cele cincizeci de nimfe ale mării. *s.f., g.-d. art.* nereidei, *pl.* nereide.
nereligios,-oasă (-gi-os) Care nu are o religie sau care nu respectă religia. *adj., pl.* nereligioși,-oase.
nereparabil,-ă Care nu poate fi reparat, dres; (fig.) care nu (mai) poate fi corectat, îndreptat. *adj., pl.* nereparabili,-e.
reparat,-ă 1. Care nu este refăcut, repus în stare bună. 2. (fig.) Care nu a fost îndreptat, corectat. 3. (jur., despre pagube) Care nu este acoperit; (despre stricăciuni, insulte) pentru care nu s-au plătit daune. *adj., pl.* nereparați,-te.
nerespectuos,-oasă (-tu-os) Lipsit de respect, de bună-cuviință. *adj., pl.* nerespectuoși,-oase.
nereușit,-ă (-re-u-) Care nu este reușit, izbutit. *adj., pl.* nereușiți,-te.
nereușită (-re-u-) Eșec, insucces. *s.f., g.-d. art.* nereușitei, *pl.* nereușite.
nereverențios,-oasă (-ți-os) Nerespectuos, necuviincios. *adj., pl.* nereverențioși,-oase.
nerezolvat,-ă Care nu este rezolvat, pentru care nu s-a găsit o soluție. *adj., pl.* nerezolvați,-te.
neritic,-ă 1. (în sintagma) *Regiune* (sau *zonă*) *~* = zonă a fundului mării aflată în apropierea țărmului continental. 2. Care provine dintr-o zonă neritică (1), care este specific acestei zone. *adj., pl.* neritici,-ce.
nerod,-oadă 1. *adj., s.m. și f.* (Persoană) care înțelege cu greu un lucru, care nu judecă; (om) prost, neghiob, nătărău. 2. *adj.* Nerozesc, prostesc; (p. ext.) stupid, lipsit de rațiune, de sens. [*var.* (reg.) nărod,-oadă *adj., s.m. și f.*] *adj., s.m. și f., pl.* nerozi,-oade.
neroditor,-oare Care nu rodește; sterp. *adj., pl.* neroditori,-oare.
neromânesc,-ească (despre modul de exprimare al cuiva) Care este greșit din punctul de vedere al limbii române. *Construcție ~. adj., pl.* neromânești.
nerotunjit,-ă Care nu este rotunjit; (despre vocale) care se pronunță fără participarea buzelor. *adj., pl.* nerotunjiți,-te.
nerozesc,-ească (rar) De nerod; prostesc. *adj., pl.* nerozești.
nerozește (rar) Ca nerozii; prostește. *adv.*
nerozie Prostie, neghiobie; faptă sau vorbă de nerod; (p. ext.) aberație, absurditate. *s.f., art.* nerozia, *g.-d. art.* neroziei, *pl.* nerozii, *art.* neroziile.
nerumegat,-ă (fam., despre idei, cunoștințe) Care nu a fost asimilat sau aprofundat. *adj., pl.* nerumegați,-te.
nerușinare Lipsă de rușine; (p. ext.) necuviință, impertinență. *s.f., g.-d. art.* nerușinării.
nerușinat,-ă Care este lipsit de rușine, de bună-cuviință; obraznic; (p. ext.) imoral, depravat. *adj., pl.* nerușinați,-te.
nerv 1. Formație anatomică fibroasă care transmite impulsul nervos, unind sistemul nervos central cu periferia organismului. */Boală de ~i* = boală nervoasă. *Bolnav de ~i* = persoană care suferă de o boală nervoasă. *A avea* (sau *a fi în*) *~i* = a fi irascibil, nervos. *A-l apuca ~ii* = a avea o criză nervoasă. *A avea ~ii slabi* = a fi ușor iritabil sau impresionabil. 2. (la pl., rar) Enervare, surescitare. 3. (biol., rar) Nervură (1). 4. (fig.) Putere, vigoare, energie, ritm susținut. *s.m., pl.* nervi.
nervatură (tehn.) Ansamblul nervurilor de pe suprafața unui obiect, a unui sistem tehnic etc. *s.f., g.-d. art.* nervaturii, *pl.* nervaturi.
nervație[1] (-ți-e) 1. Ansamblul nervurilor (1) de pe o frunză, modul lor de dispunere. 2. Ansamblul nervurilor (2) de pe aripa unei insecte. *s.f., art.* nervația, *g.-d. art.* nervației, *pl.* nervații, *art.* nervațiile.
nervație[2]**/nervațiune** (-ți-e/-ți-u-) (tehn.) Nervatură. *s.f., art.* nervația/nervațiunea, *g.-d. art.* nervației/nervațiunii, *pl.* nervații/nervațiuni, *art.* nervațiile/nervațiunile.
nervism Concepție în fiziologie, care extinde influența sistemului nervos asupra unui număr mare de activități ale organismului. *s.n.*
nervist,-ă (Adept) al nervismului. *adj., s.m. și f., pl.* nerviști,-ste.
nervos,-oasă 1. Referitor la nervi; alcătuit din nervi; (p. ext.) de natură nevrotică. */Sistem ~* = totalitatea centrilor nervoși și a căilor de transmisie centripetă și centrifugă din organism. *Sistem ~ central* = ansamblu

anatomic alcătuit din creier, cerebel, bulb şi măduva spinării. *Boală ~ =* boală care afectează psihicul; boală de nervi. 2. Care se enervează uşor; iritabil; (despre gesturi, manifestări) care indică nervozitate, nerăbdare. //(adv.) Cu nervrozitate. 3. Musculos; (fig.) puternic, plin de nerv, energic. *adj., pl.* nervoşi,-oase.

nervozitate Stare de enervare, de încordare nervoasă. */Cu ~ =* în mod nervos; cu nerăbdare. *s.f., g.-d. art.* nervozităţii.

nervurat,-ă Care este străbătut de nervuri. *adj., pl.* nervuraţi,-te.

nervuraţie (-ţi-e) Ansamblul de nervuri; modul lor de aşezare. *s.f., art.* nervuraţia, *g.-d. art.* nervuraţiei, *pl.* nervuraţii, *art.* nervuraţiile.

nervură 1. Fiecare dintre fasciculele liberiene-lemnoase prin care circulă seva în frunze; (p. anal.) fiecare dintre ramificaţiile cele mai subţiri ale rădăcinii unui copac. 2. Fiecare dintre fibrele cornoase de pe aripile unor insecte. 3. (la pl.) Reţea de dungi pe un fond de altă culoare, care dau un aspect marmorat unei suprafeţe. //Proeminenţă pe suprafaţa unei piese care serveşte la mărirea rezistenţei piesei respective. 5. Element arhitectural în relief care formează osatura unei bolţi. 6. Grindă de beton armat turnată odată cu planşeul şi servind la întărirea acestuia. 7. Element care asigură rezistenţa scheletului unei aripi de avion şi împiedică deformarea ei. 8. (la pl.) Cută foarte îngustă, cusută ca garnitură pe un obiect de îmbrăcăminte; cerculeţ. *s.f., g.-d. art.* nervurii, *pl.* nervuri.

nes Nescafe. *s.n., pl.* neşuri.

nesatisfăcător,-oare Care nu satisface o dorinţă, o exigenţă; care nu corespunde unor norme sau criterii. *adj., pl.* nesatisfăcători,-oare.

nesatisfăcut,-ă Care nu este satisfăcut; nemulţumit. *adj., pl.* nesatisfăcuţi,-te.

nesaturat,-ă (despre un sistem fizico-chimic) Care conţine o cantitate mai mică dintr-un constituent decât cantitatea necesară stării de saturaţie. //(despre combinaţii chimice organice) Care conţine în moleculă legături duble sau triple. *adj., pl.* nesaturaţi,-te.

nesaţ Poftă, aviditate; lăcomie. [*var.* nesaţiu *s.n.*] *s.n.*

nesaţiu v. **nesaţ.**

nesăbuinţă Lipsă de judecată, de chibzuinţă într-o anumită împrejurare; (concr.) faptă nesocotită; nesăbuire. *s.f., g.-d. art.* nesăbuinţei, *pl.* nesăbuinţe.

nesăbuire (rar) Nesăbuinţă. *s.f., g.-d. art.* nesăbuirii.

nesăbuit,-ă Nechibzuit, nesocotit; (p. ext.) lipsit de sens, de raţiune; deplasat, exagerat. *adj., pl.* nesăbuiţi,-te.

nesănătos,-oasă 1. Care dăunează sănătăţii; (spec., despre locuinţe) insalubru. 2. Care arată o stare maladivă, anormală. 3. (fig.) Care denotă o orientare greşită. *adj., pl.* nesănătoşi,-oase.

nesărat,-ă 1. Care nu conţine sare în cantitate suficientă. 2. (fig.) Lipsit de spirit, de haz; prostesc. *adj., pl.* nesăraţi,-te.

nesărătură (rar) Vorbă, faptă lipsită de spirit, de haz. *s.f., g.-d. art.* nesărăturii, *pl.* nesărături.

nesătul,-ă 1. Care nu s-a săturat; flămând. 2. (fig.) Lacom, avid, nesăţios. *adj., pl.* nesătuli,-e.

nesăţios,-oasă (-ţi-os) 1. Care nu se mulţumeşte cu ce are; lacom, nesătul. 2. Care nu se simte niciodată sătul; (p. ext.) lacom. //(reg., despre mâncăruri) Care nu satură. 3. (fig.) Care nu poate fi stăpânit, astâmpărat; (p. ext.) mistuitor. //(şi adv.) Cu plăcere, cu voluptate. *adj., pl.* nesăţioşi,-oase.

nescafe Praf de cafea care se prepară prin dizolvarea în apă. //Băutură preparată cu astfel de cafea; nes. *s.n., art.* nescafeul, *pl.* nescafeuri.

nescaiva v. **niscaiva.**

nescareva v. **niscaiva.**

neschimbat,-ă Care nu-şi schimbă forma, conţinutul etc. *adj., pl.* neschimbaţi,-te.

neschimbător,-oare Care nu se schimbă sau nu poate fi schimbat. *adj., pl.* neschimbători,-oare.

nescriptic (în sintagma) *Fond ~ =* fond care serveşte la plata personalului angajat temporar într-o întreprindere sau într-o instituţie. *adj., pl.* nescriptice.

nescris,-ă Care nu este sau nu a fost scris; păstrat prin tradiţie orală. *adj., pl.* nescrişi,-se.

nesecat,-ă Nesecătuit, inepuizabil. *adj., pl.* nesecaţi,-te.

nesecătuit,-ă (rar) Nesecat. *adj., pl.* nesecătuiţi,-te.

nesemnificativ,-ă Lipsit de semnificaţie, de importanţă. *adj., pl.* nesemnificativi,-e.

nesentimental,-ă Care nu este sentimental. *adj., pl.* nesentimentali,-e.

neserios,-oasă (-ri-os) Lipsit de seriozitate. *adj., pl.* neserioşi,-oase.

neseriozitate (-ri-o-) Comportare, ţinută neserioasă. *s.f., g.-d. art.* neseriozităţii.

neseser Mică trusă de călătorie care cuprinde obiecte necesare pentru îngrijirea corpului (săpun, perii, foarfecă etc.). *s.n., pl.* neseseruri.

nesfârşire (rar) Întindere, cantitate care nu are sau pare a nu avea limite. *s.f., g.-d. art.* nesfârşirii.

nesfârşit[1] Care nu are sau nu pare a avea limită în timp sau în spaţiu; nemărginire, infinit; eternitate, veşnicie. */La ~ =* necontenit, continuu. *s.n.*

nesfârşit[2],-ă 1. Care nu se sfârşeşte, nu încetează; fără margini; infinit. 2. Foarte mare, foarte întins. //(şi adv.) Extrem de, foarte. *adj., pl.* nesfârşiţi,-te.

nesigur,-ă 1. Care nu oferă siguranţă; pe care nu poţi conta; îndoielnic, incert; (spec.) lipsit de stabilitate, de rezistenţă, primejdios. 2. (despre oameni şi acţiunile lor) Lipsit de încredere; nehotărât, ezitant; (p. ext.) stângaci, timid. 3. Confuz; care nu s-a definitivat încă. *adj., pl.* nesiguri,-e.

nesiguranţă 1. Lipsă de siguranţă; îndoială; (p. ext.) lipsă de securitate (personală). 2. Ezitare; dubiu; (p. ext.) nelinişte, stare de agitaţie. *s.f., g.-d. art.* nesiguranţei.

nesilit,-ă 1. (despre gesturi, mişcări, despre stil, limbă) Natural, degajat. 2. Făcut de bunăvoie. *adj., pl.* nesiliţi,-te.

nesimţire 1. Stare de inconştienţă, leşin. 2. Lipsă de bun-simţ. 3. Indiferenţă, răceală. *s.f., g.-d. art.* nesimţirii.

nesimţit,-ă 1. Lipsit de bun-simţ, de delicateţe, de bună creştere. 2. Care trece neobservat; (p. ext.) imperceptibil, insesizabil. *adj., pl.* nesimţiţi,-te.

nesimţite (în loc.) *Pe ~ =* încetul cu încetul, fără să se simtă. *loc. adv.*

nesimţitor,-oare 1. Care nu are facultatea de a simţi; (p. ext.) nepăsător, insensibil. 2. Care nu mai simte, aflat în stare de inconştienţă; (p. ext.) mort. 3. Nesimţit (1). *adj., pl.* nesimţitori,-oare.

nesmintit (înv., reg.) Neapărat, negreşit. *adv.*

nesociabil,-ă (-ci-a-) Care leagă greu prietenii; necomunicativ. *adj., pl.* nesociabili,-e.

nesocoti *tr.* A nu ţine seamă de; a ignora; (spec.) a încălca o lege, o dispoziţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* nesocotesc, *imperf. 3 sg.* nesocotea; *conj. prez. 3* să nesocotească.

nesocotinţă (înv.) 1. Lipsă de chibzuinţă, de înţelepciune; imprudenţă (în acţiuni). 2. Faptă sau vorbă de om nesocotit; prostie. *s.f., g.-d. art.* nesocotinţei, *pl.* nesocotinţe.

nesocotire Faptul de a nesocoti; desconsiderare, ignorare. *s.f., g.-d. art.* nesocotirii.

nesocotit,-ă 1. (despre oameni) Nechibzuit; imprudent; (despre manifestările oamenilor) absurd, prostesc. 2. Neluat în seamă; ignorat. *adj., pl.* nesocotiţi,-te.

nesofisticat,-ă Lipsit de artificialitate, de rafinament; natural. *adj., pl.* nesofisticaţi,-te.

nesoluționat,-ă (-ți-o-) Care nu este încă soluționat. *adj., pl.* nesoluționați,-te.
nesomn 1. Lipsă de somn; stare de veghe. 2. Insomnie. *s.n.*
nespălat,-ă Care nu s-a spălat (încă) sau nu a fost spălat. //(și s.) Om fără rost, fără căpătâi; neisprăvit. *adj., pl.* nespălați,-te.
nespectaculos,-oasă Lipsit de spectaculozitate. *adj., pl.* nespectaculoși,-oase.
nesperat,-ă Care nu a fost sperat (dar s-a realizat); (p. ext.) care întrece orice așteptare. *adj., pl.* nesperați,-te.
nesportiv,-ă Care încalcă regulile sportivității. *adj., pl.* nesportivi,-e.
nespus,-ă Care nu poate fi spus, exprimat; (p. ext.) extraordinar; peste măsură de... *adj., pl.* nespuși,-se.
nestabil,-ă Instabil. //(despre un corp chimic) Care se descompune sau se transformă cu ușurință. *adj., pl.* nestabili,-e.
nestabilitate Instabilitate. *s.f., g.-d. art.* nestabilității.
nestatornic,-ă Care nu este statornic; schimbător. *adj., pl.* nestatornici,-ce.
nestatornicie Lipsă de statornicie, inconstanță. *s.f., art.* nestatornicia, *g.-d. art.* nestatorniciei.
nestăpânit,-ă Care nu poate fi stăpânit; care nu se poate stăpâni, reține. *adj., pl.* nestăpâniți,-te.
nestăvilit,-ă Care nu poate fi stăvilit, oprit; nestăpânit, năvalnic; (p. ext.) irezistibil. *adj., pl.* nestăviliți,-te.
nestemată (în sintagma) *Piatră* ~ (și s.f.) = piatră prețioasă; (fig.) lucru prețios, scump. *adj., pl.* nestemate.
nesterilizat,-ă Care nu a fost supus sterilizării. *adj., pl.* nesterilizați,-te.
nestimat,-ă (înv.) Neprețuit, inestimabil. *adj., pl.* nestimați,-te.
nestingherit,-ă Care nu este stingherit; liber să acționeze. *adj., pl.* nestingheriți,-te.
nestingibil,-ă (rar) Care nu poate fi stins, oprit, potolit. *adj., pl.* nestingibili,-e.
nestins,-ă 1. Care nu poate fi stins (niciodată); (despre foc) viu, iute. */Var* ~ = var aflat în forma în care iese din cuptorul de calcinare a pietrei de var. 2. (fig., despre sentimente, senzații) Care nu încetează sau nu poate fi atenuat, potolit; care durează veșnic. *adj., pl.* nestinși,-se.
nestrăbătut,-ă Care nu este (încă) sau nu poate fi străbătut. *adj., pl.* nestrăbătuți,-te.
nestrămutat,-ă 1. Care nu se clintește sau nu poate fi clintit din loc; (p. ext.) trainic, durabil. 2. (fig., despre oameni și acțiunile lor) Ferm, hotărât, statornic. *adj., pl.* nestrămutați,-te.
nestricat,-ă Întreg, intact. //Neatins de vicii. *adj., pl.* nestricați,-te.
nestructurat,-ă Care nu are (încă) o structură bine definită. *adj., pl.* nestructurați,-te.
nesuferire (rar) Dușmănie, aversiune. *s.f., g.-d. art.* nesuferirii.
nesuferit,-ă 1. Care este greu de suportat; (p. ext.) cumplit. 2. Care displace, repugnă; (p. ext.) detestabil. *adj., pl.* nesuferiți,-te.
nesupravegheat,-ă Care nu se află sub supraveghere, sub control. *adj., pl.* nesupravegheați,-te.
nesupunere Lipsă de supunere; atitudine care contravine unei legi, unei dispoziții. *s.f., g.-d. art.* nesupunerii, *pl.* nesupuneri.
nesupus,-ă Care se răzvrătește, care refuză să respecte o lege, o dispoziție. *adj., pl.* nesupuși,-se.
neșansă Întâmplare nefavorabilă; ghinion. *s.f., g.-d. art.* neșansei, *pl.* neșanse.
neșifonabil,-ă (despre țesături, confecții) Care nu se șifonează (ușor). *adj., pl.* neșifonabili,-e.
neștampilat,-ă (despre mărci poștale) Care nu este ștampilat. *adj., pl.* neștampilați,-te.
neșters,-earsă Care nu poate fi șters, distrus. //(fig.) Care nu poate fi uitat. *adj., pl.* neșterși,-se.
neștiință (-ști-in-) 1. Necunoaștere, necunoștință. */~ de carte* = analfabetism. 2. Lipsă de cultură, ignoranță; (p. ext.) obscurantism. *s.f., g.-d. art.* neștiinței.
neștiințific,-ă (-ști-in-) Care nu are caracter științific. *adj., pl.* neștiințifici,-ce.
neștine (înv., reg.) Cineva, careva; oricare. *pr. nehot., g.-d.* nescui.
neștirbit,-ă (și fig.) Neatins, intact. *adj., pl.* neștirbiți,-te.
neștire[1] (înv.) Faptul de a nu ști. */Din* ~ = din nebăgare de seamă; involuntar. *s.f., g.-d. art.* neștirii.
neștire[2] (în loc.) *În* ~ = fără a-și da seama; la întâmplare; fără rost; fără măsură. *loc. adv.*
neștiut,-ă (-ști-ut) Necunoscut; (p. ext.) tainic, nepătruns; (spec.) anonim. *adj., pl.* neștiuți,-te.
neștiutor,-oare (-ști-u-) 1. Care nu știe (nimic); ignorant. */~ de carte* = analfabet. 2. Inocent; naiv; (p. ext.) inofensiv. *adj., pl.* neștiutori,-oare.
net,-ă 1. (și adv.) Clar, precis, categoric. 2. (despre venituri) Din care s-au scăzut cheltuielile, impozitele. */Salariu* ~ = salariul rămas după scăderea impozitului. //(despre greutatea mărfurilor) Din care s-a scăzut greutatea ambalajului. *Greutate* ~. *adj., pl.* neți,-te.
netalentat,-ă Lipsit de talent. *adj., pl.* netalentați,-te.
netam-nesam v. **nitam-nisam.**
netăgăduit,-ă Care nu poate fi pus la îndoială; indiscutabil, incontestabil; (p. ext.) categoric, cert. *adj., pl.* netăgăduiți,-te.
neted,-ă 1. Cu suprafața dreaptă, fără asperități; (p. ext.) lucios, alunecos. */Mușchi* ~ sau *musculatură, fibră* (*musculară*) ~ = mușchi sau musculatură, fibră (musculară) fără striații. 2. (despre piele sau părți ale corpului) Fără zbârcituri; întins, mătăsos, catifelat; (despre păr) lins, întins. 3. (despre suprafețe, terenuri) Drept, fără denivelări; întins, plan; (despre drumuri) plat, fără hopuri. */A-i veni* (sau *a-i fi*) ~ = a-i fi ușor să facă ceva, a-i veni la îndemână. 4. (fig.) Clar, precis; direct. *adj., pl.* netezi,-de.
netemeinicie Lipsă de temeinicie, de motivare. //(spec.) Viciu al unei hotărâri date de un organ de jurisdicție. *s.f., art.* netemeinicia, *g.-d. art.* netemeinicieî.
netemperat,-ă 1. (despre oameni și manifestările lor) Lipsit de naturalețe, de cumpătare. 2. (muz., despre sisteme de intonație) Care nu este temperat. *adj., pl.* netemperați,-te.
neterminat,-ă Care nu este terminat, finalizat. *adj., pl.* neterminați,-te.
netezi *tr.* 1. A face neted, a nivela. 2. A călca ușor (cu fierul de călcat) rufe, haine. 3. A aranja părul, penele; (p. ext.) a mângâia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* netezesc, *imperf. 3 sg.* netezea; *conj. prez. 3* să netezească.
netezime 1. Însușirea unui obiect de a fi neted. 2. (concr.) Suprafață dreaptă, netedă. *s.f., g.-d. art.* netezimii, *pl.* netezimi.
netezire Acțiunea de a netezi. *s.f., g.-d. art.* netezirii.
neteziș (rar) Netezime (2). *s.m., pl.* netezișuri.
netezitoare 1. Mistrie specială de metal, cu paleta îndoită, folosită la netezirea tencuielii. 2. Unealtă agricolă utilizată la nivelarea pământului (după arat). *s.f., g.-d. art.* netezitorii, *pl.* netezitori.
netezitor 1. Unealtă folosită la îndreptarea și netezirea muchiilor formelor de turnătorie. 2. Mașină cu doi cilindri între care se trece un material pentru a fi netezit. *s.n., pl.* netezitoare.
neto (și adj.) Fără rețineri, fără impozite; fără dara. *adv.*

netot, netoată (pop.) (Persoană) care pricepe greu; (om) redus la minte; nătărău, prostănac. *adj., s.m.* şi *f., pl.* netoţi, netoate.
netransferabil,-ă Care nu poate fi transferat. *adj., pl.* netransferabili,-e.
netrebnic,-ă 1. (şi s.) Ticălos, mizerabil. 2. Lipsit de valoare, de însemnătate; nefolositor, inutil. 3. (înv.) Vrednic de milă; modest, umil; (p. ext.) incapabil. *adj., pl.* netrebnici,-ce.
netrebnicie (înv.) Faptă, comportare de om netrebnic; josnicie. *s.f., art.* netrebnicia, *g.-d. art.* netrebniciei, *pl.* netrebnicii, *art.* netrebniciile.
netrebuincios,-oasă (-bu-in-) Nefolositor, inutil. *adj., pl.* netrebuincioşi,-oase.
netropicalizat,-ă (despre piese, aparate etc.) Căruia nu i s-au aplicat operaţii de tropicalizare. *adj., pl.* netropicalizaţi,-te.
netrucat,-ă (despre filme, piese de teatru) În care nu s-au folosit trucaje. *adj., pl.* netrucaţi,-te.
netrunchiat,-ă (-chi-at) Care nu a fost trunchiat. *adj., pl.* netrunchiaţi,-te.
netulburat,-ă Care nu a fost tulburat. *adj., pl.* netulburaţi,-te.
neţ (la tenis) Lovitură în care mingea trece în terenul advers atingând marginea de sus a plasei. *s.n., pl.* neţuri.
neţărmurit,-ă Care nu cunoaşte limite (în spaţiu); nemărginit. *adj., pl.* neţărmuriţi,-te.
neţesălat,-ă (pop., fam., despre vite) Care nu a fost curăţat cuţesala. //(depr., despre oameni) Cu părul încâlcit, nepieptănat; (p. ext.) murdar. neîngrijit. *adj., pl.* neţesălaţi,-te.
neuitat,-ă Care nu poate fi uitat, a cărui amintire a rămas neştearsă; (p. ext.) veşnic, etern. *adj., pl.* neuitaţi,-te.
neumă Semn de notaţie muzicală fără portativ, utilizat în Evul Mediu în cântarea liturgică. //Parte dintr-o frază muzicală religioasă, constând în prelungirea melodiei pe ultima silabă a unui cuvânt. *s.f., g.-d. art.* neumei, *pl.* neume.
neumblat,-ă (ne-um-) 1. (despre drumuri, locuri etc.) Pe care se umblă foarte puţin; unde nu a umblat nimeni; (p. ext.) nepopulat, pustiu. 2. (despre oameni) Care a călătorit puţin. *adj., pl.* neumblaţi,-te.
neunire (ne-u-) (rar) Lipsă de unire, de înţelegere. *s.f., g.-d. art.* neunirii, *pl.* neuniri.
neural,-ă (ne-u-) Care este în legătură cu sistemul nervos. /*Canal* ~ = şanţ care brăzdează ectodermul embrionului, din pereţii căruia ia naştere sistemul nervos. *adj., pl.* neurali,-e.
neurastenic,-ă (ne-u-) (Persoană) bolnavă de neurastenie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* neurastenici,-ce.
neurastenie (ne-u-) Boală caracterizată prin dureri de cap, insomnie, oboseală, etc. *s.f., art.* neurastenia, *g.-d. art.* neurastenici, *pl.* neurastenii, *art.* neurasteniile.
neurasteniza (ne-u-) *refl.* şi *tr.* A (se) îmbolnăvi de neurastenie. *vb. I, ind. prez. 3* neurastenizează.
neurastenizant,-ă (ne-u-) Care produce neurastenie. *adj., pl.* neurastenizanţi,-te.
neurină (ne-u-) Substanţă organică toxică, existentă de obicei în materiile intrate în descompunere. *s.f., g.-d. art.* neurinei, *pl.* neurine.
neurit (ne-u-) Prelungire a neuronului aton. *s.m., pl.* neuriţi.
neuroanemie (ne-u-ro-a-) Anemie a centrilor nervoşi. *s.f., art.* neuroanemia, *g.-d. art.* neuroanemiei, *pl.* neuroanemii, *art.* neuroanemiile.
neurochirurgie (ne-u-) Ramură a chirurgiei, având ca obiect bolile sistemului nervos. *s.f., art.* neurochirurgia, *g.-d. art.* neurochirurgiei.
neurocibernetic,-ă (ne-u-) De neurocibernetică. *adj., pl.* neurocibernetici,-ce.
neurocibernetică (ne-u-) Disciplină care cercetează activitatea creierului, ca organ al gândirii, cu ajutorul mijloacelor cibernetice. *s.f., g.-d. art.* neurocibernеticii.
neurocit (ne-u-) (anat.) Neuron. *s.n., pl.* neurocite.
neuroendocrin,-ă (ne-u-) (med.) Referitor la relaţiile dintre sistemul nervos şi cel endocrin. *adj., pl.* neuroendocrini,-e.
neurofibrilă (ne-u-) Formaţie filamentoasă fină din citoplasma celulei nervoase şi din prelungirile ei. *s.f., g.-d. art.* neurofibrilei, *pl.* neurofibrile.
neurofibromatoză (ne-u-) Boală caracterizată prin apariţia pe piele a unor pete pigmentare sau a unor tumori. *s.f., g.-d. art.* neurofibromatozei, *pl.* neurofibromatoze.
neuroleptic[1] (ne-u-) Medicament, substanţă etc. care calmează; sedativ. *s.n., pl.* neuroleptice.
neuroleptic[2],-ă (ne-u-) Care are efect sedativ asupra sistemului nervos. *adj., pl.* neuroleptici,-ce.
neurolimfă (ne-u-) (anat.) Lichid cefalorahidian. *s.f., g.-d. art.* neurolimfei, *pl.* neurolimfe.
neurolog,-ă (ne-u-) Medic specialist în bolile sistemului nervos. *s.m., pl.* neurologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* neurologei, *pl.* neurologe.
neurologic,-ă (ne-u-) Referitor la neurologie. *adj., pl.* neurologici,-ce.
neurologie (ne-u-) Ramură a medicinei care studiază bolile sistemului nervos. *s.f., art.* neurologia, *g.-d. art.* neurologiei.
neurom v. **nevrom.**
neuromuscular,-ă (ne-u-) Referitor la nervii sistemului muscular. *adj., pl.* neuromusculari,-e.
neuron (ne-u-) Celulă nervoasă complexă care conduce impulsurile nervoase; neurocit. *s.m., pl.* neuroni.
neurooftalmologie (ne-u-) Studiu al tulburărilor oftalmologice, cauzate de disfuncţii nervoase. *s.f., art.* neurooftalmologia, *g.-d. art.* neurooftalmologiei.
neuropatoiogie (ne-u-) Ramură a neurologiei care se ocupă cu bolile sistemului nervos. *s.f., art.* neuropatologia, *g.-d. art.* neuropatologiei.
neuroplegic[1] (ne-u-) Medicament, substanţă etc. care are o acţiune deconectantă asupra sistemului nervos central. *s.n., pl.* neuroplegice.
neuroplegic[2],-ă (ne-u-) Cu acţiune relaxantă, tonifiantă asupra sistemului nervos. *adj., pl.* neuroplegici,-ce.
neuroplegie (ne-u-) Stare patologică care se manifestă prin scăderea sau dispariţia tonusului sistemului nervos. *s.f., art.* neuroplegia, *g.-d. art.* neuroplegiei.
neuropsihiatrie (ne-u-, -hi-a-) Ramură a medicinei care studiază afecţiunile sistemului nervos, precum şi bolile psihice. *s.f., art.* neuropsihiatria, *g.-d. art.* neuropsihiatriei.
neuropsihic,-ă (ne-u-) De neuropsihiatrie. *adj., pl.* neuropsihici,-ce.
neuropsihologic,-ă (ne-u-) De neuropsihologie. *adj., pl.* neuropsihologici,-ce.
neuropsihologie (ne-u-) Disciplină care studiază fenomenele psihice în legătură cu sistemul nervos central. *s.f., art.* neuropsihologia, *g.-d. art.* neuropsihologiei.
neurosimpatic,-ă (ne-u-) Referitor la sistemul nervos al marelui simpatic. *adj., pl.* neurosimpatici,-ce.
neurotomie v. **nevrotomie.**
neurotrop,-ă (ne-u-) (Microorganism, virus) care se fixează şi provoacă modificări în special în sistemul nervos. *adj., s.m., pl.* neurotropi,-e.
neurovegetativ,-ă (ne-u-) 1. (în sintagma) *Sistem nervos* ~ = totalitatea organelor nervoase ale organismului care reglează funcţiile de nutriţie. 2. Care ţine de sistemul nervos neurovegetativ. *adj., pl.* neurovegetativi,-e.
neuston Biocenoza organismelor plutitoare din pelicula superficială a apelor. *s.n.*
neutil,-ă (ne-u-) Care nu este folositor; inutil. *adj., pl.* neutili,-e.

neutral,-ă (ne-u-) 1. (rar) Neutru (1). 2. (despre sensul cuvintelor) Care se poate referi la obiecte de orice gen. 3. (chim., rar) Neutru (4). *adj., pl.* neutrali,-e.
neutralitate (ne-u-) Situație a unui stat care nu participă la pacte sau alianțe militare și întreține relații de pace cu statele aflate în conflict; (p. ext.) stare neutră a unei persoane sau a unui grup social. *s.f., g.-d. art.* neutralității.
neutraliza (ne-u-) 1. *tr.* A face inofensiv; a anihila. 2. *tr.* și *refl.* (lingv.) A determina sau a suferi o neutralizare. 3. *tr.* (chim.) A face să devină neutru (4). 4. *tr.* (fiz.) A compensa cuplajul dintre circuitul electric de intrare și cel de ieșire al unui amplificator electric. *vb. I, ind. prez. 3* neutralizează.
neutralizant[1] (ne-u-) Substanță, mijloc care neutralizează. *s.n., pl.* neutralizante.
neutralizant[2]**,-ă** (ne-u-) Care neutralizează. *adj., pl.* neutralizanți,-te.
neutralizare (ne-u-) 1. Acțiunea de a (se) neutraliza. 2. (lingv.) Suprimarea, în condiții determinate, a unei opoziții existente între două unități. *s.f., g.-d. art.* neutralizării, *pl.* neutralizări.
neutrino (ne-u-) (fiz.) Particulă elementară neutră, cu masa foarte mică. *s.m., art.* neutrinoul, *pl.* neutrino.
neutron (ne-u-) (fiz.) Particulă elementară din nucleul atomului, fără sarcină electrică. *s.m., pl.* neutroni.
neutronic,-ă (ne-u-) Care aparține neutronilor; alcătuit din neutroni. *adj., pl.* neutronici,-ce.
neutru[1] Gen gramatical care cuprinde nume care au la singular formă masculină și la plural formă feminină. *s.n., art.* neutrul.
neutru[2]**,-ă** *adj.* 1. Care nu se pronunță pro sau contra. //(despre state, popoare etc.) Care nu face parte dintre beligeranți sau dintre părțile adverse. 2. Indiferent, nesemnificativ. 3. (gram.) *Gen* ~ = neutru[1]. //Care nu participă la o opoziție fonologică. 4. (chim., despre soluții) Care nu prezintă nici caracter acid, nici caracter bazic. 5. (fiz.) Fără sarcină electrică. 6. (despre organisme) Asexuat. *adj., pl.* neutri,-e.
neuzat,-ă (ne-u-) Care nu este degradat, deteriorat prin folosire îndelungată. *adj., pl.* neuzați,-te.
neuzitat,-ă (ne-u-) Care nu se folosește în mod curent; neobișnuit. *adj., pl.* neuzitați,-te.
nev Tumoare benignă a pielii, colorată de obicei în brun, cenușiu sau negru. *s.m., pl.* nevi.
nevalorificat,-ă Nepus (suficient) în valoare, a cărui valoare nu este scoasă în evidență. //(despre surse de energie, materii prime) Nefolosit în procesul de producție pentru rentabilizare. *adj., pl.* nevalorificați,-te.
nevastă Femeie măritată; soție. *s.f., g.-d. art.* nevestei, *pl.* neveste.
nevăstuică 1. (reg.) Nevestică. 2. Mic mamifer carnivor, cu corpul suplu, acoperit cu blană roșcată vara și albicioasă iarna. *s.f., g.-d. art.* nevăstuicii, *pl.* nevăstuici.
nevătămat,-ă Care nu este lovit sau rănit; întreg, teafăr. //(p. anal., despre obiecte) Fără nicio stricăciune, intact. *adj., pl.* nevătămați,-te.
nevăzător,-oare (Om) lipsit de vedere; orb. *adj., s.m.* și *f., pl.* nevăzători,-oare.
nevăzut,-ă Care nu se vede sau care nu se poate vedea. */A se face* ~ = a dispărea. *adj., pl.* nevăzuți,-te.
nevăzute (în loc.) *Pe* ~ = fără a vedea, fără a controla. *loc. adv.*
nevârstnic,-ă Care este încă la vârsta copilăriei; (foarte) tânăr. *adj., pl.* nevârstnici,-ce.
neverosimil,-ă Care nu pare adevărat; de necrezut. *adj., pl.* neverosimili,-e.
nevertebrat[1] Animal nevertebrat[2]. *s.n., pl.* nevertebrate.
nevertebrat[2]**,-ă** (zool.) Fără coloană vertebrală și schelet osos intern. *adj., pl.* nevertebrați,-te.
nevestică (fam.) Diminutiv al lui nevastă; nevăstuică (1). *s.f., g.-d. art.* nevestichii, *pl.* nevestici.
nevestejit,-ă Care nu s-a vestejit; (fig.) veșnic, etern. *adj., pl.* nevestejiți,-te.
neviabil,-ă (-vi-a-) Care nu prezintă condiții necesare pentru a dura. *adj., pl.* neviabili,-e.
neviciat,-ă (-ci-at) Care nu este viciat, poluat; (fig.) care nu este corupt. *adj., pl.* neviciați,-te.
nevindecabil,-ă (despre boli) Incurabil. *adj., pl.* nevindecabili,-e.
nevindecat,-ă (despre ființe) Care nu s-a vindecat de o boală; (despre răni) deschis, necicatrizat. *adj., pl.* nevindecați,-te.
nevinovat,-ă 1. Care nu este vinovat. 2. Curat la suflet, inocent; (p. ext.) lipsit de experiență, de prefăcătorie; naiv; inofensiv. *adj., pl.* nevinovați,-te.
nevinovăție 1. Lipsă de vinovăție; calitatea celui nevinovat. 2. Inocență, candoare; naivitate. */Cu* ~ = naiv; cu candoare. *s.f., art.* nevinovăția, *g.-d. art.* nevinovăției, *pl.* nevinovății, *art.* nevinovățiile.
nevod v. **năvod.**
nevoi *refl.* (înv., pop.) A se strădui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se nevoiește, *imperf. 3 sg.* se nevoia; *conj. prez. 3* să se nevoiască.
nevoiaș,-ă (pop.) (Om) lipsit de mijloace materiale; sărac; (p. ext.) necăjit, trudit. 2. (Om) lipsit de vlagă, slab. *adj., s.m.* și *f., pl.* nevoiași,-e.
nevoie 1. Ceea ce se cere, se impune să se facă; trebuință, cerință; (spec.) situație a cărei rezolvare are caracter urgent. */De* ~ = (strict) necesar, util. *La* ~ = când este necesar. *De voie, de* ~ = vrând-nevrând, obligat. *A avea* (sau *a fi*) ~ *de cineva* (sau de ceva) = a(-i) fi necesar, util cineva (sau ceva). *A avea* (sau *a fi*) ~ *să* = a fi necesar să... *A-și face ~ile* = a defeca (și a urina). (pop., fam.) *Zor* ~ = neapărat, cu orice preț. 2. Sărăcie, mizerie. 3. Ceea ce provoacă cuiva o suferință materială sau morală; (la pl.) greutăți, pericole pe care le are de suportat cineva. */A ieși* (sau *a scăpa*) *din* ~ sau *a scăpa* (sau *a se ridica*) *deasupra ~ii* = a scăpa de griji, de sărăcie. *A fi mâncat de ~i* = a suferi multe necazuri. *A fi de* ~ sau *a face cuiva* ~ = a pricinui cuiva necazuri. *La* (*vreme de*) ~ = în împrejurări grele. *În* ~ (de ceva) = lipsit (de ceva); în suferință. *Cu vai-~* = cu mare greutate. 4. (pop.) Ciudățenie, drăcovenie. //(fam., art., în exclamații și imprecații) Dracul, naiba. 5. (înv.) Constrângere. */De* ~ = silit de împrejurări. *De* (sau *din*) *~a cuiva* (sau a ceva) = din cauza... 6. (înv., la pl.) Treburi, afaceri. */A-și căuta de ~i* = a-și vedea de treabă fără a se amesteca în lucruri care nu îl privesc. *s.f., art.* nevoia, *g.-d. art.* nevoii, *pl.* nevoi.
nevoie mare (fam., exprimă un superlativ) Straşnic, grozav. *E frig* ~. *loc. adv.*
nevoință (înv.) 1. Nevoie (1), necesitate. 2. Greutate, dificultate. *s.f., g.-d. art.* nevoinței, *pl.* nevoințe.
nevoit,-ă Obligat. *adj., pl.* nevoiți,-te.
nevolnic,-ă (pop.) I. *adj., s.m.* și *f.* (Om) lipsit de puteri, slab; (p. ext.) (om) incapabil, neajutorat. II. *s.m.* și *f.* (înv.) Supus; iobag, șerb. *adj., s.m.* și *f., pl.* nevolnici,-ce.
nevolnicie (pop.) Starea celui nevolnic; slăbiciune; incapacitate. *s.f., art.* nevolnicia, *g.-d. art.* nevolniciei.
nevralgic,-ă Referitor la nevralgie. */Punct* ~ = partea dificilă, greu de rezolvat a unei probleme. *adj., pl.* nevralgici,-ce.
nevralgie Durere localizată pe traiectul unui nerv. *s.f., art.* nevralgia, *g.-d. art.* nevralgiei, *pl.* nevralgii, *art.* nevralgiile.
nevrax (anat.) Axul nervos din creier și măduva spinării; sistem nervos central. *s.n.*
nevrectomie Rezecție a unui nerv bolnav sau a unei porțiuni bolnave dintr-un nerv. *s.f., art.* nevrectomia, *g.-d. art.* nevrectomiei, *pl.* nevrectomii, *art.* nevrectomiile.

nevrednic,-ă (înv.) Incapabil de ceva; care nu merită ceva. *adj., pl.* nevrednici,-ce.
nevrednicie (înv.) Faptul de a fi nevrednic de ceva, de a nu merita ceva. *s.f., art.* nevrednicia, *g.-d. art.* nevredniciei.
nevrică (fam., mai ales la pl.) Criză de nervi; istericale. *s.f., art.* nevricaua, *g.-d. art.* nevricalei, *pl.* nevricale, *art.* nevricalele.
nevricos,-oasă (fam.) Nervos, iritabil, isteric. *adj., pl.* nevricoşi,-oase.
nevrită Leziune a unui nerv. *s.f., g.-d. art.* nevritei, *pl.* nevrite.
nevroglie Ţesut conjunctiv situat între neuroni. *s.f., art.* nevroglia, *g.-d. art.* nevrogliei.
nevrom Tumoare benignă foarte dureroasă care se dezvoltă pe traiectul unui nerv. [*var.* neurom *s.n.*] *s.n., pl.* nevroame.
nevropat,-ă (Persoană) care suferă de tulburări nervoase; (spec.) (persoană) care suferă de nevropatie; (p. ext.) (om) dezechilibrat, exaltat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nevropaţi,-te.
nevropatic,-ă Referitor la nevropatie sau la nevropat. *adj., pl.* nevropatici,-ce.
nevropatie 1. Denumire generală pentru afecţiunile sistemului nervos. 2. Nevroză. *s.f., art.* nevropatia, *g.-d. art.* nevropatiei.
nevropter (la pl.) Ordin de insecte cu aripile membranoase, străbătute de o reţea deasă de nervuri; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.n., pl.* nevroptere.
nevrotic,-ă (Persoană) care suferă de nevroză. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nevrotici,-ce.
nevrotomie Secţionare chirurgicală a unui nerv. [*var.* neurotomie *s.f.*] *s.f., art.* nevrotomia, *g.-d. art.* nevrotomiei.
nevrozat,-ă Bolnav de nevroză; (p. ext.) dezechilibrat, exaltat. *adj., pl.* nevrozaţi,-te.
nevroză Nume generic dat afecţiunilor psihice ale sistemului nervos (neurastenie, isterie etc.). *s.f., g.-d. art.* nevrozei, *pl.* nevroze.
newton (niuton) Unitate de măsură pentru forţă, egală cu forţa care imprimă unui corp de 1 kg o acceleraţie de 1 m/s^2. *s.n., pl.* newtoni; *simb.* N.
newtonian,-ă (new *pron.* niu) (Adept) al teoriilor lui Newton. *adj., s.m.* şi *f., pl.* newtonieni,-e.
newyorkez,-ă (niuiorchez) (Locuitor) din New-York. *adj., s.m.* şi *f., pl.* newyorkezi,-e.
nex 1. (livr.) Legătură, înlănţuire; relaţie, raport. */~ cauzal* = raport cauzal, legătură de la cauză la efect. 2. (jur.) Contract de vânzare, de cesiune; drept de a aliena ceva. *s.n., pl.* nexuri.
nezdrăvăn,-ă v. năzdrăvan.
nezdruncinat,-ă Neclintit, ferm, statornic. *adj., pl.* nezdruncinaţi,-te.
ni 1. (pop.) Cuvânt cu care se îndeamnă la mers, se cheamă sau se gonesc unele animale. 2. (reg., exprimă ideea de uimire, de admiraţie) Uite, vezi. *interj.*
niagară (ni-a-) (rar) Şuvoi mare de apă, cascadă. *s.f., g.-d. art.* niagarei, *pl.* niagare.
nicaraguan,-ă (-gu-an) (Locuitor) din Nicaragua. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nicaraguani,-e.
nicăieri/(pop.) **nicăierea** În niciun loc, în nicio parte. [var. (reg.) nicăirea, nicăiri, nicăiurea *adv.*] *adv.*
nichel Metal alb-cenuşiu, lucios, maleabil şi ductil, întrebuinţat în tehnică. *s.n.*
nichela *tr.* A acoperi suprafaţa unor piese cu un strat subţire de nichel. *vb. I, ind. prez. 3* nichelează.
nichelaj 1. Nichelare. 2. (concr.) Strat depus prin nichelare pe suprafaţa unei piese metalice. *s.n., pl.* nichelaje.
nichelare Acţiunea de a nichela; nichelaj. *s.f., g.-d. art.* nichelării, *pl.* nichelări.
nichelator (rar) Persoană care are ca profesiune nichelarea obiectelor. *s.m., pl.* nichelatori.
nichelină 1. Aliaj de nichel, cupru şi zinc, întrebuinţat la fabricarea rezistenţelor electrice. 2. Mineral de culoare roşie-arămie care conţine nichel şi arsen. *s.f., g.-d. art.* nichelinei, *pl.* nicheline.
nichipercea (pop.) Dracul. *s.m., g.-d.* lui nichipercea.
nici[1] 1. Întăreşte o negaţie. *~ nu a venit.* 2. *~ că* = deloc nu... *adv.*
nici[2] 1. (leagă două sau mai multe propoziţii, stabilind un raport de coordonare copulativă; repetat, arată excluderea ideilor exprimate prin propoziţiile sau prin cuvintele pe care le precedă) *~ nu vede, ~ nu aude.* 2. (leagă două sau mai multe părţi ale unei propoziţii negative.) *Nu se vedea ~ înainte, ~ înapoi. /~ una, ~două* sau *~ una, ~ alta* = îndată, brusc, pe neaşteptate. (între „nici" şi cuvântul negat se intercalează pron. pers. „tu", iar verbul se omite.) *~ tu casă, ~ tu masă. conjcţ.*
nicicacum (reg.) Nicidecum. *adv.*
nicicând Niciodată. *adv.*
nicicât (rar) Deloc. *adv.*
nicicum (pop.) Nicidecum, deloc. *adv.*
nicidecât (reg.) Nicidecum, deloc. *adv.*
nicidecum În niciun fel; deloc, defel; nicicum. *adv.*
niciodată (nici-o-) În niciun moment, în nicio împrejurare. */Ca ~* = aşa cum nu s-a mai întâmplat vreodată. *adv.*
niciodinioară (nici-o-di-ni-oa-) (înv.) Niciodată. *adv.*
niciun, nicio *~ sfat. ~ veste. adj. pr. neg., g.-d.* niciunui/niciunui, niciunei/niciunei.
niciunde (pop.) Nicăieri. *adv.*
niciunul, niciuna Nimeni. *pr. neg., g.-d.* niciunuia, niciuneia, *pl.* niciunii, niciunele, *g.-d. pl.* niciunora.
nicochera (înv.) 1. Stăpână a casei; (p. ext.) doamnă. 2. Amantă. *s.f., art.* nicocheraua, *g.-d. art.* nicocheralei, *pl.* nicocherale, *art.* nicocheralele.
nicoreţe Nume dat mai multor specii de bureţi comestibili. *s.m., pl.* nicoreţi.
nicosian,-ă (-si-an) (Locuitor) din Nicosia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nicosieni,-e.
nicotinamidă Vitamina PP. *s.f., g.-d. art.* nicotinamidei.
nicotină Alcaloid incolor, toxic, care se găseşte în tutun. *s.f., g.-d. art.* nicotinei.
nicotinic,-ă 1. Referitor la nicotină. */Acid ~* = compus organic incolor, sub formă de cristale, utilizat la prepararea vitaminei PP. 2. (s.f. pl.) Grupă de substanţe care au aceeaşi acţiune ca nicotina. *adj., pl.* nicotinici,-ce.
nicotinism Tabagism. *s.n.*
nicotinizat,-ă Impregnat cu nicotină. *adj., pl.* nicotinizaţi,-te.
nicovală 1. Bloc de oţel pe care se sprijină piesele de metal pentru a fi prelucrate prin batere cu ciocanul. 2. Unealtă de oţel pe care se bate tăişul coasei. 3. Unul dintre oasele mici care formează urechea medie. *s.f., g.-d. art.* nicovalei, *pl.* nicovale.
nicrom Aliaj de nichel şi crom, întrebuinţat la fabricarea rezistenţelor electrice. *s.n.*
nictaginacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate cu flori care se deschid doar în timpul nopţii; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* nictaginaceea, *g.-d. art.* nictaginaceei, *pl.* nictaginacee.
nictalfobie (med.) Teamă de întuneric (nocturn). *s.f., art.* nictalfobia, *g.-d. art.* nictalfobiei, *pl.* nictalfobii, *art.* nictalfobiile.
nictalgie (med.) Durere de cap care apare noaptea, în timpul somnului. *s.f., art.* nictalgia, *g.-d. art.* nictalgiei, *pl.* nictalgii, *art.* nictalgiile.
nictalop,-ă (Persoană sau animal) care suferă de nictalopie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nictalopi,-e.

nictalopie Afecțiune datorită căreia omul sau animalul bolnav vede normal doar noaptea ori în prezența unei lumini slabe. *s.f., art.* nictalopia, *g.-d. art.* nictalopiei.
nictemer (med.) Interval de timp de 24 de ore (o zi și o noapte) în care sunt urmărite variațiile unor funcții biologice. *s.n.*
nife (geol.) Parte centrală a Pământului alcătuită din nichel și fier; barisferă, centrosferă. *s.n.*
nifoblepsie (med.) Orbire provocată de strălucirea zăpezii. *s.f., art.* nifoblepsia, *g.-d. art.* nifoblepsiei, *pl.* nifoblepsii, *art.* niflobepsiile.
nigerian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Nigeria. *adj., s.m.* și *f., pl.* nigerieni,-e.
nigrozină Colorant negru, folosit la fabricarea cremei de ghete, la îmbibarea panglicilor pentru mașinile de scris etc. *s.f., g.-d. art.* nigrozinei, *pl.* nigrozine.
nihilism Concepție care neagă instituțiile, morala, tradițiile dintr-o societate dată, fără a le opune în schimb altele. //Atitudine de negare totală. *s.n.*
nihilist,-ă (Adept) al nihilismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* nihiliști,-ste.
nilgau Specie de antilopă de talie mare, care trăiește în sudul Asiei. *s.m.*
nimb 1. Cerc luminos cu care sunt înconjurate în pictura bisericească capetele sfinților; aureolă; (p. gener.) cerc luminos. 2. (fig.) Glorie, măreție, prestigiu. *s.n., pl.* nimburi.
nimbostratus Formație de nori inferiori, de culoare cenușiu-închis, care produc precipitații de lungă durată; nimbus. *s.m.*
nimbus Nimbostratus. *s.m., pl.* nimbuși.
nime v. **nimeni.**
nimene v. **nimeni.**
nimeni/(pop.) **nimenea** Niciun om, nicio ființă. *pr. neg., g.-d.* nimănui/nimănuia.
nimereală (fam.) Faptul de a nimeri. */La ~* = la întâmplare; fără alegere. *s.f., g.-d. art.* nimerelii.
nimeri 1. *tr.* A atinge pe cineva sau ceva cu un obiect aruncat; a lovi într-o țintă. 2. *tr.* A găsi pe cineva sau ceva (din întâmplare), a da peste. 3. *intr* și *refl.* A sosi sau a se afla undeva (din întâmplare). 4. *intr.* A reuși să realizeze scopul propus. //A ghici. 5. *refl.* A se potrivi, a se întâmpla; (p. gener.) a surveni. */Pe ~te* = la întâmplare, pe dibuite. [*var.* (reg.) nemeri *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nimeresc, *imperf. 3 sg.* nimerea; *conj. prez. 3* să nimerească.
nimerit,-ă 1. Bine ales, bine găsit. //(adv.) Indicat, potrivit, corespunzător. 2. Reușit, izbutit. [*var.* (reg.) nemerit,-ă *adj.*] *adj., pl.* nimeriți,-te.
nimfă 1. (în mit. greacă) Zeitate a apelor, a munților și a pădurilor. //(fig.) Fată tânără și frumoasă. 2. (la unele insecte) Stadiu intermediar între larvă și adult; pupă. *s.f., g.-d. art.* nimfei, *pl.* nimfe.
nimfeacee (la pl.) Familie de plante angiosperme dicotiledonate acvatice; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* nimfeaceea, *g.-d. art.* nimfeaceei, *pl.* nimfeacee.
nimfomană (Femeie) care suferă de nimfomanie. *adj., s.f., pl.* nimfomane.
nimfomanie Stare patologică la femei și la animalele femele, care se manifestă printr-o excitație sexuală exagerată. *s.f., art.* nimfomania, *g.-d. art.* nimfomaniei.
nimic[1] (înv., pop.) Deloc, defel; în niciun fel. */A nu avea ~ a face* = a nu avea nicio legătură (unul cu altul). *adv.*
nimic[2] 1. (și la pl.) Lucru, faptă, vorbă fără importanță. */O ~a toată* = ceva de foarte mică importanță. (reg.) *Pe o ~ă pe ceas* = într-o clipă, repede. 2. (fig.) Lipsă de merit; zădărnicie, nimicnicie. 3. (fig., art.) Neant, neființă; haos. [*var.* (reg.) nimică, nemica, nemică *s.f.*] *s.n., pl.* nimicuri.
nimic[3]/(pop.) **nimica** Niciun lucru; (spec.) niciun zgomot, niciun cuvânt etc. */De ~* = fără valoare, fără importanță; (despre oameni) lipsit de caracter. *Pe ~* = (aproape) gratuit, degeaba. *Întru* (sau *cu*) *~* = în niciun fel, deloc. [*var.* (reg.) nimică, nemica, nemică *pr. neg.*] *pr. neg.*
nimică v. **nimic**[2].
nimică v. **nimic**[3].
nimici *tr.* A distruge, a desființa, a lichida. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nimicesc, *imperf. 3 sg.* nimicea; *conj. prez. 3* să nimicească.
nimicie (înv.) Nimicnicie. *s.f., art.* nimicia, *g.-d. art.* nimiciei.
nimicire Acțiunea de a nimici; distrugere; (fig.) moarte. *s.f., g.-d. art.* nimicirii, *pl.* nimiciri.
nimicitor,-oare Care nimicește; distrugător. *adj., pl.* nimicitori,-oare.
nimicnici *tr.* (înv.) A nimici; (fig.) a înlătura, a spulbera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nimicnicesc, *imperf. 3 sg.* nimicnicea; *conj. prez. 3* să nimicnicească.
nimicnicie (înv.) 1. Zădărnicie, deșertăciune. 2. Lipsă de importanță, de valoare; nimicie. *s.f., art.* nimicnicia, *g.-d. art.* nimicniciei.
nimicnicire (înv.) Acțiunea de a nimicnici. *s.f., g.-d. art.* nimicnicirii, *pl.* nimicniciri.
nimicuța/nimicuță (pop.) Diminutiv al lui nimic. *pr neg.*
nimitez (reg.) Țesătură de lână sau de mătase subțire cu care femeile își acoperă capul. *s.n., pl.* nimitezuri.
ningău (reg.) 1. Ninsoare abundentă. 2. Luna decembrie. *s.n., art.* ningăul.
ninge *intr. impers.* 1. A cădea zăpadă. */(Parcă) îi tot ~ și-i ploaie* (*întruna*), se spune despre o persoană veșnic nemulțumită. *A-i ~ în barbă* (sau *pe cap, în păr*) = a încărunți. 2. A cădea ca fulgii de zăpadă. *//tr.* A acoperi cu ninsoare. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* ninge; *part.* nins.
ninja (ja *pron.* ğa) (jap.) 1. (Luptător) bine antrenat, care poartă un costum special, pentru mascare. 2. (Persoană) aparținând unor grupări secrete din Japonia, care luptă ca mercenar. *adj. invar., s.m., pl.* ninja.
nins,-ă Acoperit cu zăpadă. //(fig.) Cărunt. */(A fi) ~ de ani* (sau *de vreme*) = (a fi) bătrân, cu părul alb. *adj., pl.* ninși,-se.
ninsoare 1. Faptul de a ninge. */Pe ~* = în timp ce ninge. 2. Zăpadă. //(fig.) Cărunțețe. *s.f., g.-d. art.* ninsorii, *pl.* ninsori.
ninsoriu,-ie (rar) Alb ca zăpada. [*var.* ninsuriu,-ie *adj.*] *adj., pl.* ninsorii.
ninsuriu,-ie v. **ninsoriu.**
niobit (ni-o-) Minereu natural de fier și mangan; columbit. *s.n.*
niobiu (ni-o-) Metal rar, alb-cenușiu, foarte rezistent la acțiunea agenților chimici. *s.n., art.* niobiul.
niplu Piesă în formă de tub folosită pentru îmbinarea a două țevi, conducte, cabluri etc. *s.n., art.* niplul, *pl.* nipluri.
nipon,-ă Japonez. *adj., s.m.* și *f., pl.* niponi,-e.
nipralâ Plantă erbacee cu flori galbene și cu fructele păstăi. *s.f., g.-d. art.* nipralei, *pl.* nipralе.
nirvana (în religia budistă) Stare de fericire obținută prin eliberarea de grijile vieții și prin contopirea sufletului cu esența divină. *s.f., g.-d. art.* nirvanei.
niscai/niscai (pop.) Care se află într-o cantitate nedeterminată; niște; niscaiva. *adj. pr. invar.*
niscaiva (pop.) Niscai. [*var.* nescaiva, niscareva, nescareva *adj. nehot. invar.*] *adj. pr. invar.*
nisetru Pește mare, răpitor, cu plăci osoase pe spate și pe laturi, apreciat pentru carnea și pentru icrele lui (negre). *s.m., art.* nisetrul, *pl.* nisetri, *art.* nisetrii.
nisfia Monedă turcească de aur sau de argint, care a circulat și în țările române. *s.f. art.* nisfiaua, *g.-d. art.* nisfielei, *pl.* nisfiele, *art.* nisfielele.

nisip 1. Rocă sedimentară neconsolidată, provenită din sfărâmarea unor roci, minerale sau resturi organice; (p. ext., mai ales la pl.) loc, teren alcătuit din asemenea rocă și, de obicei, lipsit de vegetație. */Ca* (sau *cât*) *~ul mării* = în număr foarte mare. *A clădi* (sau *a fonda*) *pe ~* = a întreprinde o acțiune sortită eșecului. 2. Granule fine de oxalați, urați etc., formate în rinichi, în vezica urinară sau în vezicula biliară. [*var.* (reg.) năsip *s.n.*] *s.n., pl.* nisipuri.

nisipar[1] (rar) Persoană care scoate, cară (și vinde) nisip. *s.m., pl.* nisipari.

nisipar[2] Dispozitiv montat pe o locomotivă, pe un tramvai etc. de pe care se distribuie nisipul la roți pentru a împiedica patinarea acestora. *s.n., pl.* nisipare.

nisipariță Mic pește din apele de munte. *s.f., g.-d. art.* nisipariței, *pl.* nisiparițe.

nisiparniță (înv.) 1. Vas umplut cu nisip fin din care se presăra peste o hârtie proaspăt scrisă pentru a usca cerneala. 2. Clepsidră. *s.f., g.-d. art.* nisiparniței, *pl.* nisiparnițe.

nisipărie 1. Carieră de nisip. 2. Loc cu nisip mult (strâns de ape sau de vânt). *s.f., art.* nisipăria, *g.-d. art.* nisipăriei, *pl.* nisipării, *art.* nisipăriile.

nisipiș (rar) Loc acoperit cu nisip; (colectiv) cantitate mare de nisip strâns într-un loc. [*var.* (reg.) năsipiș *s.n.*] *s.n., pl.* nisipișuri.

nisipiște Aluviune din mâl și nisip depusă pe fundul apelor (stătătoare). *s.f., g.-d. art.* nisipiștii, *pl.* nisipiști.

nisipit,-ă (rar) Nisipos. *adj., pl.* nisipiți,-te.

nisipiu,-ie (rar) Gălbui, de culoarea nisipului. *adj., pl.* nisipii.

nisipos,-oasă Care conține mult nisip; acoperit cu nisip. [*var.* (reg.) năsipos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* nisipoși,-oase.

nistagmus Stare patologică manifestată prin mișcări ritmice ale globilor oculari în toate direcțiile. *s.n.*

nistrean,-ă (Locuitor) din zona Nistrului. *adj., s.m.* și *f., pl.* nistreni,-e.

nișangiu Demnitar din Imperiul otoman, care se ocupa cu redactarea actelor oficiale și cu aplicarea parafei imperiale. *s.m., art.* nișangiul, *pl.* nișangii, *art.* nișangiii.

nișă 1. Adâncitură mică special lăsată într-un perete, într-o mobilă etc., în care se așază, de obicei, obiecte decorative; firidă. 2. Intrând amenajat pe o latură a unei încăperi, care servește ca anexă a unei camere de locuit. 3. Intrând amenajat în peretele unei galerii de mină sau al unui tunel, servind ca loc de adăpostire pentru lucrători. 4. Fiecare dintre adâncimile amenajate în pereții unei ecluze pentru a adăposti canaturile porților când acestea sunt deschise. 5. Construcție specială în formă de dulap, cu pereții de sticlă, legată de un coș de evacuare și folosită în laboratoare pentru lucrul cu substanțe care emană gaze (nocive). 6. *~ de abraziune* = formă de relief care apare la baza unei faleze alcătuite din roci rezistente la coroziune. 7. (med.) Ulcerație profundă la stomac, plămâni etc. *s.f., art.* nișa, *g.-d. art.* nișei, *pl.* nișe.

niște[1] (numai + s. sg.) *~ lapte, ~ miere. adj. nehot.*

niște[2] v. **un**[2]

nit[1] (fiz.) Unitate de măsură a luminanței. *s.m., pl.* niți.

nit[2] Tijă de metal cu un cap semisferic, folosită la îmbinarea pieselor metalice. *s.n., pl.* nituri.

nitam-nisam (pop., fam.) Deodată, pe neașteptate. [*var.* netam-nesam *adv.*] *adv.*

nitmetru (fiz.) Fotometru pentru măsurarea luminanței unei suprafețe. *s.n., art.* nitmetrul, *pl.* nitmetre.

nitra *tr.* (tehn.) A introduce o grupare alcătuită din azot și oxigen în molecula unei substanțe organice. *vb. I, ind. prez. 3* nitrează.

nitragin Îngrășământ bacterian pentru culturile de plante leguminoase. *s.n.*

nitrare Acțiunea de a nitra. *s.f., g.-d. art.* nitrării, *pl.* nitrări.

nitrat (chim.) Azotat. */~ de argint* = azotat de argint. *~ de celuloză* = nitroceluloză. *s.m., pl.* nitrați.

nitrație (-ți-e) Tratament chimic cu acid nitric. *s.f., art.* nitrația, *g.-d. art.* nitrației, *pl.* nitrații, *art.* nitrațiile.

nitric,-ă (chim.) Azotic. */Acid ~* = acid azotic. *adj., pl.* nitrici,-ce.

nitrifica *refl.* (despre amoniacul din sol) A se transforma prin oxidare, sub acțiunea unor bacterii, în azotați folosiți de plante. *vb. I, ind. prez. 3* se nitrifică.

nitrificare Acțiunea de a se nitrifica; nitrificație. *s.f., g.-d. art.* nitrificării, *pl.* nitrificări.

nitrificator,-oare Care produce o nitrificare. *adj., pl.* nitrificatori,-oare.

nitrificație (-ți-e) Nitrificare. *s.f., art.* nitrificația, *g.-d. art.* nitrificației, *pl.* nitrificații, *art.* nitrificațiile.

nitril Compus organic (ester al acidului cianhidric), folosit în sinteza organică. *s.m., pl.* nitrili.

nitrit (chim.) Azotit. *s.m., pl.* nitriți.

nitrobacterie (-ri-e) Bacterie care transformă acidul azotos din sol în acid azotic. *s.f., art.* nitrobacteria, *g.-d. art.* nitrobacteriei, *pl.* nitrobacterii, *art.* nitrobacteriile.

nitrobenzen Lichid uleios, gălbui, cu miros de migdale amare, obținut prin nitrarea benzenului, folosit în industrie. *s.m.*

nitrocelulоză Produs obținut prin tratarea celulozei cu acid azotic și acid sulfuric, întrebuințat la fabricarea unor lacuri, ca exploziv etc. *s.f., g.-d. art.* nitrocelulozei, *pl.* nitrocelulоze.

nitroderivat Substanță organică a cărei moleculă conține o grupare alcătuită din azot și oxigen, legată direct de atomul de carbon. *s.m., pl.* nitroderivați.

nitrogen (chim.) Azot. *s.m.*

nitroglicerină Lichid uleios, toxic, obținut prin tratarea glicerinei cu un amestec de acid azotic și acid sulfuric, întrebuințat la fabricarea dinamitei și, în medicină, ca vasodilatator. *s.f., g.-d. art.* nitroglicerinei.

nitronatrit Nitrat de sodiu, component principal al salpetrului de Chile. *s.m., pl.* nitronatriți.

nitros,-oasă (chim.) Azotos. *adj., pl.* nitroși,-oase.

nitrotoluen (-lu-en) Derivat al toluenului, substanță gălbuie cu miros caracteristic, folosită în special la obținerea unor amine. *s.n.*

nitrura *tr.* A trata termochimic anumite oțeluri pentru a le mări duritatea la suprafață, prin încălzire într-o atmosferă de amoniac, urmată de o răcire lentă. *vb. I, ind. prez. 3* nitrurează.

nitrurare Acțiunea de a nitrura. *s.f., g.-d. art.* nitrurării, *pl.* nitrurări.

nitui *tr.* 1. A forma al doilea cap al unui nit după trecerea acestuia prin găurile pieselor care trebuie îmbinate. 2. A îmbina două piese cu ajutorul niturilor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* nituiesc, *imperf. 3 sg.* nituia; *conj. prez. 3* să nituiască.

nituire Acțiunea de a nitui; nituit. *s.f., g.-d. art.* nituirii, *pl.* nituiri.

nituit Nituire. *s.n.*

nituitoare (-tu-i-) Mașină cu care se nituiește. *s.f., g.-d. art.* nituitorii, *pl.* nituitori.

nituitor,-oare (-tu-i-) Muncitor calificat care lucrează la nituire. *s.m., pl.* nituitori; *s.f., g.-d. art.* nituitoarei, *pl.* nituitoare.

nituitură (-tu-i-) Nituire; (concr.) loc unde s-a realizat o nituire. *s.f., g.-d. art.* nituiturii, *pl.* nituituri.

nițel,-ică (fam.) Puțin. */~ câte ~* = treptat, puțin câte puțin. *adj., pl.* niței,-ele.

nițeluș (fam.) Diminutiv al lui nițel. *adv.*

niu A treisprezecea literă a alfabetului grec (N, ν), corespunzătoare sunetului n. *s.m., pl.* niu.

nivație (-ți-e) Acțiunea de modelare exercitată de zăpadă, prin înghețuri și dezghețuri succesive, asupra

formelor de relief. *s.f., art.* nivaţia, *g.-d. art.* nivaţiei, *pl.* nivaţii, *art.* nivaţiile.

nivel 1. Înălţime a unui punct, a unui obiect etc. în raport cu un plan orizontal de referinţă. */~ul mării* = punct situat la înălţimea medie a mărilor şi oceanelor, în raport cu care se măsoară toate altitudinile. *Curbă* (sau *linie*) *de ~* = linie care uneşte toate punctele cu aceeaşi altitudine de pe o suprafaţă terestră. *Pasaj de ~* = loc unde se încrucişează o şosea cu o cale ferată. *La ~ul* = în dreptul. //Etaj, cat. //Subdiviziune stratigrafică a unui (sub)etaj geologic. //(fiz., chim.) Valoarea intensivă a unei mărimi în raport cu o valoare de referinţă. 2. (fig.) Stadiu de dezvoltare, de pregătire; treaptă, etapă; indice (al calităţii sau al cantităţii). */~ de trai* = gradul de satisfacere a nevoilor materiale şi spirituale ale unei persoane, ale unei clase sau ale populaţiei unei ţări în condiţii istorice date. //Poziţie ierarhică. */La ~ înalt* = la nivelul conducerii unei ţări. *s.n., pl.* niveluri/nivele.

nivela *tr.* 1. A face să fie la acelaşi nivel; a netezi. 2. (fig.) A face să dispară diferenţele; a egaliza. 3. A măsura diferenţa de nivel dintre două sau mai multe puncte. *vb. I, ind. prez. 3* nivelează.

nivelare Acţiunea de a nivela. *s.f., g.-d. art.* nivelării, *pl.* nivelări.

nivelator 1. Parte a unui buldozer, folosită la operaţiile de nivelare. 2. Unealtă, maşină agricolă pentru nivelarea solului. *s.n., pl.* nivelatoare.

nivelator,-oare Care nivelează. *adj., pl.* nivelatori,-oare.

nivelă (tehn.) Nume dat mai multor instrumente care servesc la determinarea poziţiei orizontale sau a diferenţei de înălţime între două sau mai multe puncte. */~ de apă* = instrument construit pe principiul vaselor comunicante, utilizat la determinarea planului orizontal după înălţimea la care se ridică apa în două tuburi gradate. *s.f., g.-d. art.* nivelei, *pl.* nivele.

nivelment (top.) Ansamblul operaţiilor prin care se determină altitudinea unor puncte terestre pentru a le reprezenta pe o hartă sau pe un plan. *s.n., pl.* nivelmente.

nivelmetric,-ă Care aparţine nivelmetrului. *adj., pl.* nivelmetrici,-ce.

nivelmetru Instrument folosit la efectuarea lucrărilor de nivelment. *s.n., art.* nivelmetrul, *pl.* nivelmetre.

nivometric,-ă Referitor la măsurători făcute cu nivometrul. *adj., pl.* nivometrici,-ce.

nivometru Instrument folosit pentru măsurarea cantităţii de zăpadă căzute pe o suprafaţă, într-un anumit interval de timp. *s.n., art.* nivometrul, *pl.* nivometre.

nivopluvial,-ă (-vi-al) (met., în sintagma) *Regim ~* = regim al cursurilor de apă alimentate de zăpezi şi ploi. *adj., pl.* nivopluviali,-e.

nivoză (livr.) A patra lună a calendarului republican francez (21 decembrie-19 ianuarie). *s.f., g.-d. art.* nivozei.

nixis (înv.) Supărare, plictiseală. //Înţepătură, junghi. *s.n., pl.* nixisuri.

nizam[1] Soldat turc în termen. *s.m., pl.* nizami.

nizam[2] (în Evul Mediu, în ţările române) 1. Denumire dată statutului unei bresle în care se specificau drepturile şi îndatoririle membrilor acesteia. 2. Normă de lucru fixată printr-un regulament. *s.n., pl.* nizamuri.

niznal (pop.,) Simulând indiferenţă, nepăsare. */A se face ~* (sau s.) *a (o) face pe ~ul* = a se preface că nu ştie nimic. *adj. invar.*

no[1] (reg.) Ei! hei! ia! *interj.*

no[2] Formă de teatru japonez, de factură tradiţională, care îmbină recitarea, pantomima cu folosirea măştilor, muzica instrumentală etc. *s.n.*

noadă (anat., pop.) Coccis; (p. ext.) regiune situată în jurul coccisului. *s.f., g.-d. art.* noadei, *pl.* noade.

noapte 1. Interval de timp cuprins între apusul şi răsăritul soarelui, când este întuneric. */De ~* = care lucrează în timpul nopţii; (despre păsări, animale etc.) care îşi desfăşoară activitatea în timpul nopţii. *La ~* = în timpul nopţii următoare. *Peste ~* = în timpul nopţii. *~ de ~* = în fiecare noapte. *Zi(ua) şi ~a* sau *zi, ~, zile, ~ţi, toată ziua* (*şi*) *toată ~a, din zori până-n ~, ~ţi şi zile* etc. = tot timpul, continuu. *Cu ~a în cap* = dis-de-dimineaţă, în zori. *De* (*cu*) *~*(*a*) = dis-de-dimineaţă, foarte devreme. *~ bună!* = urare făcută cuiva înainte de culcare. 2. (fig.) Lipsă de lumină; întuneric. //Stare de înapoiere, lipsă de cultură, de civilizaţie. */Prost ca ~a* = foarte prost. 3. Stare de apăsare, de tristeţe, de suferinţă morală. 4. (adv., în forma *noaptea* sau *nopţile*) În timpul nopţii. *s.f., g.-d. art.* nopţii, *pl.* nopţi.

noaten,-ă 1. (pop.) Miel (mioară) între şase luni şi doi ani. 2. (reg.) Mânz de la şase luni până la doi sau trei ani. 3. (reg.) Lână (neagră) de miel (sau de mioară) tunsă în al doilea an. [*var.* noatin,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* noateni; *s.f., g.-d. art.* noatenei, *pl.* noatene.

noatin,-ă v. **noaten.**

nobeliu Element chimic transuranic obţinut pe cale artificială. *s.n., art.* nobeliul.

nobil,-ă 1. *adj.* 1. Care dovedeşte cinste, generozitate; ales. *Om ~.* 2. Care inspiră respect, care onorează. *O acţiune ~.* 3. Distins, elegant, graţios. 4. Care se distinge prin anumite caracteristici de superioritate. */Metal ~* = metal preţios. *Gaz ~* = nume dat fiecăruia dintre gazele inerte, incolore şi inodore care se găsesc în atmosferă în cantităţi mici. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care face parte din nobilime. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nobili,-e.

nobiliar,-ă (-li-ar) Propriu nobilimii; de nobil; nobilitar. *adj., pl.* nobiliari.

nobilime 1. Categorie socială cuprinzând (în epoca feudală) pe posesorii de feude şi de titluri ereditare sau pe foştii feudali şi pe descendenţii lor (din epoca modernă); aristocraţie, noblеţe (2). //Nobilii dintr-o epocă, dintr-o regiune etc. 2. (rar) Noblеţe (1). *s.f., g.-d. art.* nobilimii.

nobilitar,-ă (înv.) Nobiliar. *adj., pl.* nobilitari,-e.

nobilitate (înv.) 1. Noblеţe (1). 2. Noblеţe (3). *s.f., g.-d. art.* nobilităţii.

noblеţă v. **noblеţe.**

noblеţe 1. Calitatea sau rangul de nobil (II). 2. (rar) Nobilime (1). 3. Caracter nobil (I. 1); mărinimie. 4. Distincţie, eleganţă. [*var.* noblеţă *s.f.*] *s.f., art.* noblеţea, *g.-d. art.* noblеţei.

nociv,-ă Distrugător, dăunător (pentru sănătate). *adj., pl.* nocivi,-e.

nocivitate Caracterul a ceea ce este nociv. *s.f., g.-d. art.* nocivităţii.

noctambul,-ă (med.) Somnambul. //(fig., fam.) Persoană care îşi pierde nopţile în petreceri. *s.m., pl.* noctambuli; *s.f., g.-d. art.* noctambulei, *pl.* noctambule.

noctambulism (med.) Somnambulism. *s.n.*

nocturn,-ă 1. Care se petrece noaptea; de noapte. */În ~ă* = (despre competiţii sportive) care se desfăşoară în timpul serii. 2. (despre păsări, insecte etc.) De noapte. *adj., pl.* nocturni,-e.

nocturnă 1. Competiţie sportivă care se desfăşoară în timpul serii. 2. Compoziţie muzicală cu caracter visător şi melancolic. 3. Program de radio, tv etc. care are loc în timpul nopţii. *~ muzicală. s.f., pl.* nocturne.

nod 1. Punct în care se leagă două fire, două sfori etc. ca să se ţină împreună; loc în lungul sau la capătul unui fir, al unei sfori etc. unde s-a făcut o legătură, petrecându-se unul dintre capete printr-un ochi; legătura astfel obţinută. */În ~uri* = încurcat, încâlcit. *A lega paraua cu zece ~uri* = a fi foarte zgârcit. 2. Proeminenţă pe tulpina unei plante, a unui arbore, de unde încep să crească frunzele sau crengile; porţiune mică, rotundă, foarte dură într-o bucată de lemn, într-o scândură reprezentând locul

de ramificație a crengilor pe trunchi. */A căuta* (sau *a găsi*) *~ în papură* = a învinovăți pe nedrept, a căuta (sau a găsi) greșeli acolo unde nu sunt. 3. Tumoare de natură patologică; umflătură. 4. (înv., pop.) Articulație, încheietură (a degetelor). 5. *~ul gâtului* = mărul lui Adam. *~ul vital* = centrul mișcărilor respiratorii, situat în bulbul rahidian și a cărui lezare produce moartea imediată. 6. Punct dublu al unei curbe în care aceeași ramură a curbei se intersectează pe ea însăși. 7. (fiz.) Fiecare dintre punctele în care sunt dispuși atomii, moleculele unei rețele cristaline. //(fiz.) Punct dintr-un sistem de unde staționare în care amplitudinea oscilației are mereu o valoare nulă. 8. Intersecție a mai multor căi de comunicație. *~ rutier. /~ feroviar* sau *~ de cale ferată* = punct de intersecție a cel puțin trei linii principale de cale ferată, prevăzut cu instalații speciale pentru a asigura tranzitul trenurilor, încărcarea și descărcarea mărfurilor, deservirea călătorilor etc. 9. (tehn.) Locul de îmbinare a două sau mai multe elemente ale unui mecanism, ale unei construcții etc. 10. (astron.) Fiecare dintre cele două puncte în care orbita unui astru intersectează planul eclipticei. 11. Centru geografic, geolo-gic cu anumite caracteristici, deosebite față de împrejurimi. */~ hidroenergetic* = ansamblu format de o centrală hidroelectrică și construcțiile aferente. 12. (fig.) Senzație de sufocare pe care o are cineva cuprins de o emoție puternică. */A înghiți cu ~uri* = a suporta cu amărăciune o durere, o umilință (fără a putea spune nimic); a mânca în silă. 13. (fig.) Punct esențial de care depinde soluționarea unei probleme. */~ gordian* = pro-blemă foarte grea sau imposibil de rezolvat. *A tăia ~ul gordian* = a recurge la un mijloc extrem în rezolvarea unei situații dificile. //Moment culminant în desfășurarea acțiunii unei opere literare. 14. Unitate de măsură pentru viteza navelor, egală cu viteza unui vas care parcurge o milă marină (1852 m) pe oră. *s.n., pl.* noduri.

nodal,-ă 1. Care se referă la locul de intersecție a mai multor căi de comunicație, artere, ligamente. 2. Esențial, fundamental. *adj., pl.* nodali,-e.

nodoros,-oasă v. **noduros.**

nodos,-oasă Cu noduri. */Eritem ~* = simptom al mai multor boli (contagioase), caracterizat prin apariția pe pielea corpului a unor noduli tari sau a unor băsicuțe seroase. *adj., pl.* nodoși,-oase.

nodozitate 1. Formație patologică apărută pe rădăcinile unor plante leguminoase. 2. Proeminența la articulațiile corpului; nodul (1). 3. Mică ridicătură rotunjită pe suprafața unui obiect. *s.f., g.-d. art.* nodozității, *pl.* nodozități.

nodul 1. Mică umflătură, care apare în diferite părți ale corpului, în unele boli cronice. 2. (geol.) Concrețiune pietroasă cuprinsă într-o zonă mai puțin dură. *s.m., pl.* noduli.

nodulet Diminutiv al lui nod. *s.n., pl.* nodulețe.

nodurar Parte a războiului de țesut alcătuită dintr-un fuscel gros legat de fusul sau sulul dindărăt. *s.n., pl.* nodurare.

noduros,-oasă 1. (despre sfori, funii etc.) Cu noduri. 2. (despre arbori, lemne, diverse plante) Cu noduri, plin de noduri. 3. (despre ființe sau părți ale corpului lor) Cu articulații proeminente; ciolănos. [*var.* (pop.) nodoros, -oasă *adj.*] *adj., pl.* noduroși,-oase.

noetic,-ă (no-e-) (fil.) Referitor la procesul de gândire. *adj., pl.* noetici,-ce.

nogai,-aie (Persoană) care aparține populației mongole turcizate, fiind răspândită în diverse regiuni dintre Marea Caspică, Marea Neagră și Marea Azov. *adj., s.m.* și *f., pl.* nogai,-aie.

noi 1. (indică pe cel care vorbește și persoana sau persoanele pe care acesta și le asociază în vorbire) *~ citim. /La ~* = acasă; în locul de baștină. 2. (la dativ, în formele „ne", „ni", cu valoare posesivă) *Casa ne e frumoasă.* 3. (cu valoare de dativ etic) *Ne ești aproape.* 4. (la dativ sau la acuzativ, în forma „ne", cu valoare de pronume reflexiv) *Ne spuneam multe.* 5. (în stilul oficial-administrativ) Eu. *~ directorul...* 6. (ca plural al modestiei sau al autorității, cu valoare de singular) *~ credem că... pr. pers. I pl., d.* nouă, ne, -ne, -ne-, ni, ni-, -ni-, *ac. acc.* (prep. + ~), *neacc.* ne, ne-, -ne, -ne-.

noian 1. Cantitate mare; număr mare de ființe, lucruri, fenomene; mulțime. 2. Întindere mare, nemărginită, de ape. 3. Abis, hău. *s.n., pl.* noiane.

noiembrie (-bri-e) A unsprezecea lună a anului; brumar. [*var.* noiemvrie, (înv., reg.) novembre *s.m.*] *s.m., g.-d. art.* lui noiembrie.

noiemvrie v. **noiembrie.**

noimă 1. Înțeles, sens (al unui cuvânt); rost. */Fără* (*nicio*) *~* = fără sens; absurd. *Cu ~* = logic. *A nu avea nicio ~* = a fi fără sens, absurd. 2. (pop.) Țel, scop, motiv. 3. (rar) Convenție, simbol. *s.f., g.-d. art.* noimei, *pl.* noime.

noime A noua parte dintr-un întreg împărțit în părți egale. *s.f., g.-d. art.* noimii, *pl.* noimi.

nojță Pată mică albă care apare uneori pe unghiile degetelor de la mâini. *s.f., g.-d. art.* nojței, *pl.* nojțe.

nojiță 1. Curelușă cu care se leagă opincile de picior. 2. (reg.) Fiecare dintre găurile opincii, prin care se petrece nojița (1). [*var.* năjiță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* nojiței, *pl.* nojițe.

nomad,-ă I. *adj.* Caracteristic nomadismului. *Obicei ~.* II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană, grup social) care nu are așezare stabilă, permanentă. *adj., s.m.* și *f., pl.* nomazi,-de.

nomadism 1. Mod de viață al unui grup social, caracterizat prin lipsa unei așezări stabile. 2. Sindrom patologic la unii psihopați, care se manifestă prin instabilitatea domiciliului. *s.n.*

no-man's-land (năumenslend) (angl.) Fâșie de teren aflată între liniile beligeranților; zonă tampon între frontiere. //(fig.) Țara nimănui. *s.n.*

nomarh Guvernator al unei nome[2]. *s.m., pl.* nomarhi.

nomă[1] (med.) Stomatită cangrenoasă care apare la copii subalimentați și la oamenii slăbiți. *s.f., g.-d. art.* nomei, *pl.* nome.

nomă[2] Diviziune administrativă în Egiptul antic și în Grecia modernă. *s.f., g.-d. art.* nomei, *pl.* nome.

nomenclator Listă, broșură care cuprinde nomenclatura (1) dintr-un anumit domeniu (științific, tehnic etc.) sau enumerarea unor sortimente de produse. *s.n., pl.* nomenclatoare.

nomenclatoric,-ă (rar) Nomenclaturistic. *adj., pl.* nomenclatorici,-ce.

nomenclatură 1. Totalitatea termenilor specifici unui domeniu de activitate, unei științe etc. 2. Listă, catalog etc. cuprinzând nume proprii, titluri de lucrări etc. dintr-un anumit domeniu. 3. (spec.) Schemă de organizare a unei instituții, cuprinzând enumerarea posturilor sau a instituțiilor din subordine; (p. ext.) persoanele care ocupă diferite funcții în această schemă. //Categoria persoanelor privilegiate într-un regim dictatorial. *s.f., g.-d. art.* nomenclaturii, *pl.* nomenclaturi.

nomenclaturist,-ă Persoană care face parte din nomenclatură (3). *s.m., pl.* nomenclaturiști; *s.f., g.-d. art.* nomenclaturistei, *pl.* nomenclaturiste.

nomenclaturistic,-ă (rar) Referitor la nomenclatură; nomenclatoric. *adj., pl.* nomenclaturistici,-ce.

nominal[1] (gram.) Nume (substantiv sau pronume) care denumește o ființă sau un obiect. *s.n., pl.* nominale.

nominal[2],-ă 1. Referitor la nume; pe nume; după nume. */Valoare ~* = valoare scrisă pe un bilet de bancă,

pe o acțiune (care uneori nu corespunde cu valoarea reală); valoare oficială. *Putere* (sau *valoare*) ~ = putere pentru care a fost conceput un anumit sistem tehnic. 2. Care este calculat în bani. 3. (despre acte de valoare, librete de economii etc.) Pe care este indicat numele titularului. 4. (gram.) Care face parte din categoria numelui. */Flexiune* ~ = declinare. *adj., pl.* nominali,-e.

nominalism Curent în filosofia medievală, care susținea că numai lucrurile individuale au existență reală, noțiunile generale fiind simple nume ale acestor lucruri. *s.n.*

nominalist,-ă (Adept) al nominalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* nominaliști,-ste.

nominaliza *tr.* A indica, a specifica pe nume. //A propune pe cineva (autor, actor etc.) pentru o anumită activitate sau pentru un premiu. *vb. I, ind. prez. 3* nominalizează.

nominalizare Faptul de a nominaliza. *s.f., g.-d. art.* nominalizării, *pl.* nominalizări.

nominativ[1] Caz al flexiunii nominale a cărui funcție specifică este cea de subiect și care este considerat forma de bază a substantivului. *s.n., pl.* nominative.

nominativ[2]**,-ă** (fin.) Nominal[2] (1). */Obligație ~ă* = obligație pe care este înscris numele creditorului. *adj., pl.* nominativi,-e.

nomocanon Colecție de legi imperiale bizantine și de canoane ale sinoadelor bisericești. *s.n., pl.* nomocanoane.

nomograf Autor al unui tratat despre legi sau al unei culegeri de legi. *s.m., pl.* nomografi.

nomografic,-ă Care se referă la nomograme. *adj., pl.* nomografici,-ce.

nomografie Disciplină matematică al cărei obiect este întocmirea și folosirea nomogramelor. *s.f., art.* nomografia, *g.-d. art.* nomografiei.

nomogramă (mat.) Reprezentare grafică plană, cu ajutorul unor linii gradate, a unei relații dintre două sau mai multe mărimi variabile, pentru a determina valorile unei mărimi în funcție de valorile cunoscute ale celorlaltor mărimi. *s.f., g.-d. art.* nomogramei, *pl.* nomograme.

nomol v. **nămol.**

nomoli v. **nămoli.**

nomolos,-oasă v. **nămolos.**

non- Element de compunere care înseamnă „nu".

non-a (log.) Negația lui a. *s.n.*

nonagenar,-ă (Persoană) care are vârsta de nouăzeci de ani. *adj., s.m.* și *f., pl.* nonagenari,-e.

nonautor (-a-u-) Autor lipsit de valoare. *s.m., pl.* nonautori.

nonă[1] (muz.) Interval între două sunete ale gamei, aflate la distanță de nouă trepte; treapta a noua de la o treaptă dată. *s.f., g.-d. art.* nonei, *pl.* none.

nonă[2] Prestație față de stăpânul feudal, care reprezenta a noua parte din produsele obținute de țăran. *s.f., g.-d. art.* nonei, *pl.* none.

nonă[3] (în calendarul roman, la pl.) Denumire dată celei de-a șaptea zile a lunilor martie, mai, iulie și octombrie și a celei de-a cincea zile a celorlaltor luni. *s.f., g.-d. art.* nonei, *pl.* none.

nonconformism Atitudinea celui care nu acceptă valorile, tradițiile sau mentalitatea mediului din care face parte; neconformism. *s.n.*

nonconformist,-ă (Persoană) care nu se conformează uzanțelor stabilite, tradițiilor, care are convingeri proprii; neconformist. *adj., s.m.* și *f., pl.* nonconformiști,-ste.

noncontradicție (-ți-e) Principiu fundamental al gândirii, conform căruia despre un subiect este imposibil a afirma și a nega în același timp același predicat. *s.f., art.* noncontradicția, *g.-d. art.* noncontradicției, *pl.* noncontradicții, *art.* noncontradicțiile.

nonet Formație muzicală alcătuită din nouă persoane (cântăreți sau instrumentiști). //(p. ext.) Compoziție muzicală compusă pentru o astfel de formație. *s.n., pl.* nonete.

non-eu (fil.) Ceea ce există în afara eului; ceea ce nu este eu. *s.n., art.* non-eul.

nonexistență Inexistență. *s.f., g.-d. art.* nonexistenței.

nonfigurativ,-ă (în sintagma) *Artă* ~ = artă abstractă. *adj., pl.* nonfigurativi,-e.

nonius (-ni-us) Rasă autohtonă de cai caracterizată prin talie mare și culoare dominantă neagră. *s.m.*

nonom Persoană lipsită de calități umane; derbedeu. *s.m., pl.* nonoameni.

nonpareil (eil *pron.* ei) (fr.) Corp de literă cu mărimea de șase puncte tipografice, utilizat de obicei pentru tipărirea tabelelor, adnotațiilor etc. [*var.* nonparel *s.n.*] *s.n.*

nonparei v. nonpareil.

nonprofit Care nu aduce profit; benevol. *Asociație* ~. *adj. invar.*

nonsens Ceea ce este lipsit de sens; absurd. *s.n., pl.* nonsensuri.

non-stop Fără întrerupere, continuu. *adj. invar.*; *adv.*

nonșalant,-ă (fam.) Lipsit de grijă; degajat (în comportare); indiferent. *adj., pl.* nonșalanți,-te.

nonșalanță (fam.) Indiferență; degajare (ostentativă). *s.f., g.-d. art.* nonșalanței.

non troppo (it. muz.) Nu prea mult. *loc. adv.*

nonvaloare Lipsă de valoare. *s.f., g.-d. art.* nonvalorii, *pl.* nonvalori.

nonviolență (-vi-o-) Formă politică de luptă care exclude violența ca mijloc de acțiune. *s.f., g.-d. art.* nonviolenței.

noocrație Teorie care preconizează dominația intelectualității; stat condus de intelectuali. *s.f., art.* noocrația, *g.-d. art.* noocrației.

noosferă (fil.) Totalitatea sistemelor de informație, cunoaștere și valorizare specifice ființei umane. *s.f., g.-d. art.* noosferei.

nopal Plantă erbacee cu flori roșii și cu frunze cărnoase, cultivată ca plantă ornamentală. *s.m.*

noptatec,-ă v. **noptatic.**

noptatic,-ă (rar) De noapte, nocturn; întunecat. [*var.* noptatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* noptatici,-ce.

nopticică (fam.) Diminutiv al lui noapte; noptiță (1). *s.f., g.-d. art.* nopticelei, *pl.* nopticele, *art.* nopticelele.

nopticoasă Plantă erbacee cu flori purpuriu-violete sau albe, care răspândesc seara un miros puternic. *s.f., g.-d. art.* nopticoasei, *pl.* nopticoase.

noptieră (-ti-e-) Dulăpior sau măsuță care se așază lângă pat. *s.f., g.-d. art.* noptierei, *pl.* noptiere.

noptiță 1. (rar) Nopticică. 2. (bot.) Barba-împăratului. *s.f., g.-d. art.* noptiței, *pl.* noptițe.

noptos,-oasă (rar) Întunecat, întunecos. *adj., pl.* noptoși,-oase.

nor 1. Masă de vapori, de picături de apă sau de cristale de gheață aflate în suspensie în atmosferă. */Până la* (sau *în*) *~i* = (care se înalță) foarte sus. *A fi* ~ = a fi înnorat. *Trăiește* sau *e* (*cu capul*) *în ~i* sau *parc-ar fi căzut din ~i*, se spune despre o persoană străină de cele ce se petrec în jurul ei. 2. ~ *arzător* = masă de gaze și cenușă vulcanică, expulzată în atmosferă în timpul erupției unui vulcan. ~ *de stele* = grupare de stele, aflată în diverse galaxii. *~ii lui Magelan* = numele a două sisteme stelare aflate în afara galaxiei noastre. 3. Masă densă și mobilă de praf, de fum etc. //(fig.) Mulțime compactă de păsări sau de insecte (în zbor). [*var.* (reg.) nour, nuor *s.m.*] *s.m., pl.* nori.

noradrenalină (biol.) Hormon asemănător cu adrenalina, care se găsește în glanda suprarenală și în terminațiile nervilor simpatici. *s.f., g.-d. art.* noradrenalinei.

nor̲ă Soţia cuiva considerată în raport cu părinţii soţului ei. */A intrat ~a-n blide*, se spune despre o femeie neîndemânatică la treburile gospodăreşti. *s.f., g.-d. art.* nurorii, *pl.* nurori.
nord Punct cardinal situat în direcţia Stelei Polare; miazănoapte; Polul Nord. */~ magnetic* = direcţie în care se îndreaptă întotdeauna vârful unui ac magnetic. *De ~* = nordic. *s.n.*
Nord Parte a globului pământesc, a unei ţări etc. aşezată spre nord. //Popoarele, lumea etc. din aceste ţinuturi. *s.prop.n.*
nord-american,-ă (Locuitor) din America de Nord sau (p. restr.) din Statele Unite ale Americii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nord-americani,-e.
nord-americ̲ancă Nord-americană. *s.f., g.-d. art.* nord-americancei, *pl.* nord-americance.
nord-coreean,-ă (Locuitor) din Republica Populară Democrată Coreeană. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nord-coreeni,-e.
nord-coreeancă Nord-coreeană. *s.f., g.-d. art.* nord-coreencei, *pl.* nord-coreence.
nord-dunăreăn,-ă Din nordul Dunării. *adj., pl.* nord-dunăreni,-e.
nord-est Punct cardinal secundar situat între direcţiile nord şi est. *s.n.*
nord-estic,-ă De (la) sau dinspre nord-est. *adj., pl.* nord-estici,-ce.
nordic,-ă De (la) sau dinspre nord; (s.) persoană făcând parte dintr-o populaţie care trăieşte în regiunile de nord ale globului ori ale Europei. *adj., pl.* nordici,-ce.
nord-vest Punct cardinal secundar situat între direcţiile nord şi vest. *s.n.*
nord-vestic,-ă De (la) sau dinspre nord-vest. *adj., pl.* nord-vestici,-ce.
nord-vietnamez (-vi-et-) (Locuitor) din Republica Democrată Vietnam. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nord-vietnamezi,-e.
noreă (bot., pop.) Barba-împăratului. *s.f., art.* noreaua, *g.-d. art.* norelei, *pl.* norele, *art.* norelele.
norişor Diminutiv al lui nor; noruţ, noruleţ, nouraş. *s.m., pl.* norişori.
noriţă (zool.) Nurcă. *s.f., g.-d. art.* noriţei, *pl.* noriţe.
norma *tr.* 1. A stabili norma de muncă pentru un produs, pentru o lucrare, etc. //A determina cantitatea de materie primă necesară pentru obţinerea unui produs. 2. A supune unei norme (1). *vb. I, ind. prez. 3* normează.
normal,-ă 1. Firesc, natural. //(spec.) Sănătos, întreg (fizic şi psihic). *Plan ~* = plan perpendicular pe tangenta dusă într-un punct al unei curbe. *Linie ~* (şi s.f.) = dreaptă perpendiculară pe planul tangent la o suprafaţă, în punctul de contact; dreaptă perpendiculară pe tangenta la o curbă, în plan sau în spaţiu, în punctul de contact. 2. Care este conform cu o normă (1). //(despre mărimi) A cărei valoare este apropiată de valoarea cea mai frecventă. 3. (înv.) *Şcoală ~* (şi s.f.) = şcoală pedagogică. *adj., pl.* normali,-e.
normalist,-ă (înv.) Elev al unei şcoli normale. *s.m., pl.* normalişti; *s.f., g.-d. art.* normalistei, *pl.* normaliste.
normalit̲ate Starea a ceea ce este normal din punct de vedere natural, moral etc. *s.f., g.-d. art.* normalităţii.
normaliz̲a 1. *tr.* şi *refl.* A face să devină sau a deveni normal. 2. *tr.* A face să se conformeze unei norme. 3. *tr.* A elabora norme interne. //A standardiza. *vb. I, ind. prez. 3* normalizează.
normaliz̲are Acţiunea de a (se) normaliza. *s.f., g.-d. art.* normalizării, *pl.* normalizări.
normand,-ă (Locuitor) din Normandia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* normanzi,-de.
normare Acţiunea de a norma. *s.f., g.-d. art.* normării, *pl.* normări.
normat,-ă Care se efectuează după norme obligatorii; (despre consum) corespunzător unor cantităţi dinainte stabilite. */Contabilitate ~* = contabilitate în care conturile poartă numere simbolice, aceleaşi în toate întreprinderile. *adj., pl.* normaţi,-te.
normativ[1] Îndrumare, dispoziţie cu caracter de normă. *s.n., pl.* normative.
normativ[2],-ă Cu caracter de normă, care stabileşte o normă. *adj., pl.* normativi,-e.
normator,-oare Persoană calificată în stabilirea normelor de muncă. *s.m., pl.* normatori; *s.f., g.-d. art.* normatoarei, *pl.* normatoare.
normă 1. Regulă obligatorie, fixată prin lege sau prin uz. */~ morală* (sau *etică*) = regulă privitoare la comportarea omului în societate. *~ juridică* = regulă de conduită cu caracter general şi impersonal, emisă de organele de stat competente. //Totalitatea condiţiilor minimale pe care trebuie să le îndeplinească un sportiv pentru a obţine un titlu, o calificare etc. 2. Criteriu de apreciere. 3. Munca de efectuat într-o unitate de timp; cantitatea de produse realizate de cineva în acest timp. */~ de timp* = timpul necesar pentru efectuarea unei lucrări în condiţii date. *~ tehnică* = normă stabilită, pentru efectuarea unui proces tehnologic. *s.f., g.-d. art.* normei, *pl.* norme.
noroc 1. Soartă, destin (favorabil). */Cu* sau *fără ~* = cu sau fără succes. *La* (sau *într-un*) *~* = la întâmplare, fără a fi sigur de reuşită. (pop.) *A-i fi scris în ~ să...* = a-i fi sortit să... *La cât mi-a sta ~ul* = în ce măsură voi fi favorizat de soartă. 2. Împrejurare favorabilă care asigură reuşita unei acţiuni; şansă, baftă. */Joc de ~* = joc de cărţi, de zaruri etc. în care câştigul depinde (aproape exclusiv) de întâmplare. *A avea ~* sau *a fi cu ~* = a fi favorizat de împrejurări. *~ că...* = din fericire, bine că... *A avea ~ul să...* = a se ivi prilejul favorabil pentru... *A avea ~ de cineva* (sau de ceva) = a se putea folosi de cineva sau ceva într-o anumită împrejurare. *Unde-i ~ul să...* = ce bine ar fi să... *A da ~* = a saluta strângând mâna cuiva; a ciocni paharele, a închina. *Hai ~!* = urare sau formulă de salut. 3. Stare sufletească în care omul se simte fericit. //Bunăstare. *s.n., pl.* noroace.
norocel (pop.) Diminutiv al lui noroc. *s.n., pl.* norocele.
noroci *tr.* 1. (pop., fam.) A face pe cineva fericit. 2. (pop.) A ursi, a sorti cuiva ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* norocesc, *imperf. 3 sg.* noroceă; *conj. prez. 3* să norocească.
norocire (pop.) Faptul de a noroci; (p. ext.) noroc. *s.f., g.-d. art.* norocirii, *pl.* norociri.
norocit,-ă 1. (înv.) Norocos. 2. (pop.) Mulţumit, fericit. *adj., pl.* norociţi,-te.
norocos,-oasă 1. Care are noroc. 2. (despre acţiuni) Care se încheie favorabil. //Care aduce cuiva noroc. *adj., pl.* norocoşi,-oase.
norod 1. (înv.) Popor, naţiune, neam. //Totalitatea credincioşilor care aparţin unui cult creştin, unei eparhii etc. 2. Mulţime de oameni. 3. Grosul populaţiei; (spec.) ţărănimea. *s.n., pl.* noroade.
noroi[1] 1. Pământ amestecat cu apă; glod, tină. */~ de sapă* (sau *de foraj, de sondă*) = amestec fluid de argilă sau marnă şi apă, folosit în timpul săpării găurii de sondă. 2. (fig.) Ceea ce murdăreşte; caracter josnic; mediu decăzut, viciat. */A împroşca pe cineva cu ~* sau *a azvârli cu ~ în cineva* = a defăima, a calomnia pe cineva. *s.n., pl.* noroaie.
noroi[2] *refl.* şi *tr.* A (se) afunda în noroi[1]; a (se) murdări cu noroi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* noroiesc, *imperf. 3 sg.* noroia; *conj. prez. 3* să noroiască.
noroios,-oasă Cu noroi, plin de noroi; noroit. [*var.* (reg.) nouros,-oasă *adj.*] *adj., pl.* noroioşi,-oase.
noroit,-ă (rar) Noroios. *adj., pl.* noroiţi,-te.
noros,-oasă (despre cer, p. ext. despre vreme) Cu nori; înnorat. //(fig., despre oameni) Posomorât, trist. //(fig., rar) Confuz, neclar, obscur. *adj., pl.* noroşi,-oase.

noruleț Norișor. *s.m., pl.* noruleți.
noruț (rar) Norișor. *s.m., pl.* noruți.
norvegian,-ă (-gi-an) (Locuitor) din Norvegia. *adj., s.m.* și *f., pl.* norvegieni,-e.
norvegiană (-gi-a-) Limba vorbită de norvegieni. *s.f., g.-d. art.* norvegienei.
norvegiancă (-gi-an-) Norvegiană. *s.f., g.-d. art.* norvegiencei, *pl.* norvegience.
nosema Ciupercă saprofită parazită care trăiește în sângele și în tubul digestiv al viermilor de mătase. *s.f., g.-d. art.* nosemei.
nosemoză Boală contagioasă a albinelor adulte, provocată de nosema. *s.f., g.-d. art.* nosemozei, *pl.* nosemoze.
nosofobie Teamă patologică de boli. *s.f., art.* nosofobia, *g.-d. art.* nosofobiei.
nost[1], noastă[1] v. nostru[1].
nost[2], noastă[2] v. nostru[2].
nostalgic,-ă (Om) plin de nostalgie. *adj., s.m.* și *f., pl.* nostalgici,-ce.
nostalgie Sentiment de melancolie provocat de dorința de a revedea, de a regăsi ceva trecut și drag. //Dorință (plină de regrete) pentru ceva greu de realizat. *s.f., art.* nostalgia, *g.-d. art.* nostalgiei, *pl.* nostalgii, *art.* nostalgiile.
nostim,-ă 1. Plin de haz; amuzant, spiritual. //Caraghios, ridicol. 2. Atrăgător, simpatic. *adj., pl.* nostimi,-e.
nostimadă Întâmplare, glumă etc. plină de haz, de spirit, de ridicol. */De toată ~a* = plin de haz, foarte nostim. *s.f., g.-d. art.* nostimadei, *pl.* nostimade.
nostimior,-oară (fam.) Diminutiv al lui nostim. *adj., pl.* nostimiori,-oare.
nostiță Cegă mică (până la 1 kg). *s.f., g.-d. art.* nostiței, *pl.* nostițe.
nostrom Șef de echipaj al unei nave comerciale. *s.m., pl.* nostromi.
nostru[1], noastră (precedat de art. „al", „a", „ai", „ale") 1. (înlocuiește numele obiectului posedat de vorbitor și de un grup din care vorbitorul face parte precum și numele acestora) *Casa aceasta e la fel cu a ~.* 2. (la pl., indică familia, rudele vorbitorului ori grupul din care face parte) *Vin ai ~ de la țară.* 3. (indică lucrurile personale, preocupările vorbitorului ori ale grupului din care face parte). *Sunt ale ~.* [*var.* (reg.) nost, nogstă *pr. pos.*] *pr. pos. pl.* ai noștri, ale noastre, *g.-d.* alor noștri, alor noastre.
nostru[2]/al nostru, noastră/a noastră 1. (care aparține vorbitorului și grupului din care acesta face parte, arătând dependența, posesiunea sau înrudirea) *Casa ~. Frații ~.* 2. (care este spus sau făcut de vorbitor și de grupul din care acesta face parte) *Acțiunea ~.* 3. (ca plural al modestiei, înlocuindu-l pe „meu") *Cartea ~.* 4. (cu valoare obiectivă) *Vine în ajutorul ~.* [*var.* (reg.) nost, noastă *adj. pos.*] *adj. pos., pl.* noștri/ai noștri; *f., g.-d.* noastre/a noastre, *pl.* noastre/ale noastre.
nota *tr.* 1. A însemna ceva în scris. //A reține, a memora. 2. A marca ceva prin semne sau simboluri. //A transcrie o melodie cu ajutorul notelor și a altor semne convenționale. 3. A aprecia cunoștințele unui elev, student, etc. prin note sau calificative. 4. A însemna pe cineva undeva în vederea sancționării lui. *vb. I, ind. prez. 3* notează.
nota bene (lat.) 1. Atenție! 2. De reținut. *loc. vb. imper., s.n.; abr.* N.B.
notabil,-ă Demn de a fi luat în seamă; remarcabil. *adj., pl.* notabili,-e.
notabilitate (mai ales la pl.) Persoană importantă, de vază (făcând parte mai ales dintre conducătorii unui oraș). *s.f., g.-d. art.* notabilității, *pl.* notabilități.
notar 1. Funcționar public care are calitatea de a autentifica acte, de a elibera copii legalizate, certificate etc. 2. (în vechea organizare administrativă a României) Funcționar cu atribuții de șef al poliției și de secretar comunal. *s.m., pl.* notari.
notare 1. Acțiunea de a nota. 2. Mențiune în cartea funciară referitoare la drepturile reale imobiliare înscrise în acea carte. *s.f., g.-d. art.* notării, *pl.* notări.
notarial,-ă (-ri-al) Referitor la notar sau la notariat. *adj., pl.* notariali,-e.
notariat (-ri-at) Instituție de stat în care se redactează, se legalizează și se autentifică acte; activitatea notarului. */Act de ~* = act autentic sau care urmează să fie legalizat. *s.n., pl.* notariate.
notație (-ți-e) 1. Însemnare, notă. 2. Sistem de semne convenționale pentru reprezentarea datelor dintr-un domeniu; reprezentare grafică a semnelor muzicale. 3. Apreciere a cunoștințelor cuiva cu ajutorul notelor sau al calificativelor. [*var.* notațiune *s.f.*] *s.f., art.* notația, *g.-d. art.* notației, *pl.* notații, *art.* notațiile.
notațiune v. **notație.**
notă 1. Scurtă însemnare scrisă; comentariu. */A lua ~ de ceva* = a lua cunoștință, a reține (ceva). //(la pl.) Notițe luate la școală sau la un curs. //(la pl.) Însemnări asupra unei călătorii, a unui eveniment (istoric) etc. 2. (la pl.) Adnotări la un text literar sau științific, cuprinzând informații suplimentare, referințe bibliografice etc. 3. *~ diplomatică* = comunicare scrisă prin care guvernul unui stat informează guvernul altui stat asupra unei probleme de interes comun. //Adresă, înștiințare făcută de o instituție. 4. Înscris cuprinzând sumele care trebuie achitate de cineva pentru obiecte cumpărate, un serviciu, o consumație etc.; document prin care se dispune livrarea unor bunuri. 5. Calificativ prin care se apreciază cunoștințele elevilor, studenților sau candidaților la un examen. 6. Semn prin care se reprezintă convențional sunetul muzical; (la pl.) caiet cu texte muzicale. */~ discordantă* = atitudine care nu se potrivește într-o anumită situație. *A forța ~a* = a întrece măsura. *A fi în ~* = a fi în concordanță cu situația. *Ca pe ~e* = așa cum trebuie. 7. (fig.) Trăsătură, semn distinctiv, nuanță, particularitate. *s.f., g.-d. art.* notei, *pl.* note.
notăreasă (fam.) Soție de notar. *s.f., g.-d. art.* notăresei, *pl.* notărese.
notăriță Funcționară publică având obligația de a autentifica acte, de a elibera copii legalizate, certificate etc. *s.f., g.-d. art.* notăriței, *pl.* notărițe.
notățiță Gen de păsări din regiunile nordice care seamănă cu niște rațe mici. *s.f., g.-d. art.* notățiței, *pl.* notățițe.
notătoare (bot.) Broscariță. *s.f., g.-d. art.* notătoarei, *pl.* notătoare.
notes (rar) Carnet de însemnări; blocnotes. *s.n., pl.* notesuri.
notifica *tr.* A anunța (în mod oficial); a înștiința (în scris). *vb. I, ind. prez. 3* notifică.
notificare Acțiunea de a notifica. //Înștiințare scrisă adresată unei persoane, de către un organ competent în legătură cu un fapt juridic; notificație. //Notă diplomatică. *s.f., g.-d. art.* notificării, *pl.* notificări.
notificație (-ți-e) Act, document prin care se notifică ceva; notificare. [*var.* notificațiune *s.f.*] *s.f., art.* notificația, *g.-d. art.* notificației, *pl.* notificații, *art.* notificațiile.
notificațiune v. **notificație.**
notist,-ă (fam.) Cel care știe să cânte după note. *s.m., pl.* notiști; *s.f., g.-d. art.* notistei, *pl.* notiste.
notiță Diminutiv al lui notă. //Scurtă informație, știre (de obicei publicată undeva); notă. //(la pl.) Însemnări rezumative după un curs, o lecție etc. *s.f., g.-d. art.* notiței, *pl.* notițe.

noţiţie (-ţi-e) (înv.) Ştire, informaţie. *s.f., art.* noţiţia, *g.-d. art.* noţiţiei, *pl.* noţiţii, *art.* noţiţiile.
notocord/notocordă Ax de susţinere la vertebratele inferioare. *s.n./s.f., pl.* notocorde.
notorietate (-ri-e-) Faptul de a fi notoriu; faimă. *s.f., g.-d. art.* notorietăţii.
notoriu,-ie Cunoscut de multă lume; renumit. *adj., pl.* notorii.
noţional,-ă (-ţi-o-) Care exprimă o noţiune, care se referă la o noţiune. *adj., pl.* noţionali,-e.
noţiune (-ţi-u-) 1. Formă logică fundamentală care reflectă însuşirile generale, esenţiale ale unei clase de obiecte; concept. 2. Cunoştinţă, idee generală despre valoarea, sensul, unui lucru. 3. (la pl.) Cunoştinţe de bază, principii dintr-un domeniu. *s.f., g.-d. art.* noţiunii, *pl.* noţiuni.
nou[1] Element care apare în procesul dezvoltării unui fenomen şi care este preferat elementelor vechi. *s.n., art.* nou.
nou[2]**, nouă** A. 1. Făcut, realizat de curând; care apare pentru prima dată. */Lumea ~* = America. *Lună ~* = faţă a lunii când aceasta este în conjuncţie şi când faţa dinspre Pământ, nefiind luminată, este invizibilă. *Crai ~* = nume popular dat Lunii în prima ei fază când are forma unei seceri subţiri. *Ce mai (e) ~?* = ce s-a mai întâmplat în ultima vreme. //(despre produse agricole sau viticole) Din recolta anului în curs sau a anului imediat anterior. 2. Care apare în locul unui lucru mai vechi; actual, contemporan. 3. Care a fost executat sau cumpărat de curând; care a fost puţin sau deloc folosit. 4. Cu aspect şi conţinut schimbat; refăcut. //Evoluat, perfecţionat. 5. Care a apărut de curând, recent. */Lume ~ă!* exclamaţie familiară cu care sunt întâmpinaţi oaspeţii rari. 6. Care se adaugă la ceva care exista de mai înainte. */Din ~* = iarăşi. B. Lipsit de experienţă din cauza unei practici insuficiente. *adj., pl.* noi.
nou-ales,-easă Care a fost ales de puţin timp. *adj., pl.* nou-aleşi,-se.
nouar (no-uar) Carte de joc de nouă puncte. *s.m., pl.* nouari.
nouă Număr situat în numărătoare între opt şi zece. //(adj.) *Are ~ ani.* //(cu val. de num. ord.) *Rândul~. /A avea ~ vieţi* = a fi foarte rezistent sau foarte viteaz. *A avea ~ băieri la pungă* = a fi foarte zgârcit. *Peste ~ mări şi ~ ţări* = foarte departe. //(s.) *Veneau ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *De ~ ori.* //(precedat de „câte", intră în componenţa num. distributiv) *Cumpără câte ~ kilograme. num. card.*
nouălea, nouа (precedat de art. „al", „a") Care se află între al optulea şi al zecelea. */A fi în al ~ cer* = a fi în culmea fericirii. *Pe planul al ~,* se spune despre ceva important. *num. ord.*
nouă-ochi Peşte asemănător cu ţiparul, de formă cilindrică, din apele de munte. *s.m., pl.* nouă-ochi.
nouăsprezece Număr situat în numărătoare între optsprezece şi douăzeci. //(adj.) *~ meri.* //(s.) *Au venit ~.* //(cu val. de num. ord.) *Locul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *De ~ ori.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Vin câte ~. num. card.*
nouăsprezecelea,-cea (precedat de art. „al", „a") Care se află între al optsprezecelea şi al douăzecilea. //(rar) *Al ~ cer* = culmea fericirii. *num. ord.*
nouăzeci Număr situat în numărătoare între optzeci şi nouă şi nouăzeci şi unu. //(adj.) *Are ~ de ani.* //(s.) *Sunt ~.* //(cu val. de num. ord.) *Locul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *De ~ de ori.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Vin câte ~. num. card.*
nouăzecilea,-cea (precedat de art. „al", „a") Care se află între al optzeci şi nouălea şi al nouăzeci şi unulea. *num. ord.*
nouăzecist (lit.) Scriitor din generaţia '90. *s.m., pl.* nouăzecişti.
Noul Testament Parte a Bibliei cuprinzând Evangheliile şi alte scrieri religioase apărute după naşterea lui Isus Hristos. *s.prop.n.*
nou-născut,-ă 1. (Copil) care s-a născut de curând. 2. (fig.) (Cel) renăscut. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nou-născuţi,-te.
nou-nouţ,-ă (fam.) Foarte nou; abia cumpărat, primit etc. *adj., pl.* nou-nouţi,-e.
nour v. **nor.**
nouraş Norişor. *s.m., pl.* nouraşi.
nourel Norişor. *s.m., pl.* nourei, *art.* nourelii.
nouros,-oasă v. **noros.**
noutate 1. Însuşire de a fi nou. 2. (concr.) Lucru nou, abia descoperit sau pus în circulaţie. 3. Veste, ştire recentă. *s.f., g.-d. art.* noutăţii, *pl.* (2, 3) noutăţi.
nouţ,-ă (rar) Diminutiv al lui nou. *adj., pl.* nouţi,-e.
nou-venit,-ă (Persoană) care tocmai a venit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* nou-veniţi,-te.
nova *tr.*(jur.) A încheia o novaţie. *vb. I, ind. prez. 3* novează.
novac Nume dat în mitologia populară unui personaj închipuit ca un om puternic şi voinic. *s.m., pl.* novaci.
novator,-oare I. *adj.* Înnoitor. II. *s.m.* şi *f.* Persoană cu idei şi concepţii noi; (peior.) persoană care vrea să inoveze cu orice preţ. *adj., s.m.* şi *f., pl.* novatori,-oare.
novaţie (-ţi-e) 1. Act juridic prin care o obligaţie nouă şi cu alt conţinut înlocuieşte o obligaţie veche. 2. (rar) Inovaţie. *s.f., art.* novaţia, *g.-d. art.* novaţiei, *pl.* novaţii, *art.* novaţiile.
novă Stea variabilă a cărei strălucire creşte pentru a reveni apoi la strălucirea iniţială. *s.f., g.-d. art.* novei, *pl.* nove.
novăcesc,-ească (pop.) Care se referă la novaci; de uriaş, de voinic. *adj., pl.* novăceşti.
novelă[1] (în dreptul roman) Dispoziţie suplimentară care se adaugă la o lege anterioară. *s.f., g.-d. art.* novelei, *pl.* novele.
novelă[2] v. **nuvelă.**
noveletă v. **nuveletă.**
novembre v. **noiembrie.**
novice I. *adj.* Care nu are experienţa vieţii. II. *s.m.* şi *f.* 1. Cel care a început să înveţe ceva sau să activeze de curând într-un domeniu; începător. 2. Persoană intrată de curând într-o mănăstire spre a se călugări. 3. (spec.) Marinar care face ucenicie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* novici,-ce.
noviciat (-ci-at) Starea de novicie; timpul cât durează această stare. *s.n., pl.* noviciate.
novita (înv.) Noutate. *s.f., art.* novitaua, *g.-d. art.* novitalei, *pl.* novitale, *art.* novitalele.
novocaină Substanţă chimică sub formă de cristale incolore, solubile în apă, întrebuinţată ca anestezic local. *s.f., g.-d. art.* novocainei.
novocilină Antibiotic format dintr-un amestec de penicilină şi novocaină. *s.f., g.-d. art.* novocilinei.
novolac Răşină sintetică întrebuinţată în industria lacurilor. *s.n., pl.* novolacuri.
noxă Agent cu acţiune dăunătoare asupra organismului, răspândit de obicei în atmosferă în timpul diferitelor procese tehnologice. *s.f., g.-d. art.* noxei, *pl.* noxe.
nu (în tempo lent)/**n-** (în tempo rapid + vocală) A. (serveşte la formarea formei negative a verbului, de obicei precedându-l) 1. (neagă predicatul, dând întregii propoziţii un caracter negativ) *~ vine nimeni.* 2. (neagă predicatul, fără a modifica logic caracterul propoziţiei) *~ încape nicio îndoială.* 3. (neagă predicatul în propoziţii cu aspect negativ şi cu înţeles pozitiv, de obicei interogative sau exclamative) *~ făcea şi el parte din organizaţie?* B. (neagă altă parte de propoziţie decât predicatul) *A plecat urgent, ~ aşa cum sosise.*

C. (modifică sensul cuvântului pe care îl precedă, altul decât predicatul) *Un lucru ~ lipsit de importanță. ~ o (singură) dată* = de mai multe ori. *~ mai departe* = chiar în cazul... *~ altceva* sau *~ glumă*, formulă care confirmă sau întărește cele enunțate anterior. D. (înlocuiește forma negativă a unui verb enunțat anterior sau dedus, îndeplinind funcția de predicat) *Cine poate oase roade; cine ~, nici carne moale. De* (sau *dacă*) *~...* = în caz contrar..., altfel... *~* și *~*, formulă care exprimă refuzul categoric. E. (cu valoare de propoziție) *Ai aflat vestea? – ~! adv.*

nuanța (nu-an-) *tr.* 1. A reda ceva în diverse nuanțe. 2. (fig.) A reliefa ceva prin treceri gradate. //A evidenția prin mijloace expresive, a colora. *vb. I, ind. prez. 3* nuanțează.

nuanțare (nu-an-) Acțiunea de a nuanța. *s.f., g.-d. art.* nuanțării, *pl.* nuanțări.

nuanțat,-ă (nu-an-) 1. Cu multe culori; bogat în nuanțe. //(despre culori) Combinat în mod armonios. 2. (fig.) Care prezintă variații marcate prin treceri subtile, gradate. //(despre stil, limbă) Expresiv, colorat. *adj., pl.* nuanțați,-te.

nuanță (nu-an-) 1. Varietate a unei culori. //(p. gener.) Culoare. //Variație de intensitate a unui sunet. 2. (fig.) Diferență foarte mică între lucruri de același fel. //Aspect ușor deosebit al sensului de bază al unui cuvânt. //Caracter; notă particulară. *s.f., g.-d. art.* nuanței, *pl.* nuanțe.

nubil,-ă (livr) Care a atins vârsta la care se poate căsători. //(p. ext., rar, despre unele părți ale corpului) Ajuns la deplină dezvoltare. *adj.*, *pl.* nubili,-e.

nubilitate (livr.) Perioadă finală a adolescenței; stare a unei persoane nubile. *s.f., g.-d. art.* nubilității.

nubuc v. **năbuc.**

nuc Pom fructifer cu coroana bogată, cu fructe drupe cu semințe comestibile. //Lemnul acestui arbore folosit la fabricarea mobilelor. *s.m., pl.* nuci.

nucă 1. Fructul nucului; miezul său comestibil. */A se potrivi ca ~a în perete* = a nu se potrivi deloc. 2. Tijă metalică terminată cu un cap sferic, care servește la realizarea unor articulații la mașini. *s.f., g.-d. art.* nucii, *pl.* nuci.

nucă-americană Sămânța comestibilă a unui arbore care crește în regiunea tropicală din America de Sud. *s.f., g.-d. art.* nucii-americane, *pl.* nuci-americane.

nucă-de-cocos Fructul comestibil al cocotierului. *s.f., g.-d. art.* nucii-de-cocos, *pl.* nuci-de-cocos.

nucă-de-stejar Gogoașă de ristic. *s.f., g.-d. art.* nucii-de-stejar, *pl.* nuci-de-stejar.

nucă-galică Nucă-de-stejar. *s.f., g.-d. art.* nucii-galice, *pl.* nuci-galice.

nucărie (reg.) Cantitate mare de nuci. *s.f., art.* nucăria, *g.-d. art.* nucăriei, *pl.* nucării, *art.* nucăriile.

nucă-vomică Nume dat semințelor unui arbore tropical care conțin stricnină. *s.f., g.-d. art.* nucii-vomice, *pl.* nuci-vomice.

nucelă Partea centrală din ovulul unei plante fanerogame, în care se găsește sacul embrionar. *s.f., g.-d. art.* nucelei, *pl.* nucele.

nucet Livadă de nuci. *s.n., pl.* nucețuri.

nucifer,-ă (despre plante) Care produce nuci. *adj., pl.* nucifери,-e.

nuciform,-ă De forma și mărimea unei nuci. */Structură ~* = structură a solului care se prezintă sub formă de agregate puțin alungite, cu colțuri și muchii rotunde. *adj., pl.* nuciformi,-e.

nuclear,-ă (-cle-ar) 1. Referitor la nucleul atomic. */Fizică ~* = ramură a fizicii care se ocupă cu studiul nucleului atomic și al fenomenelor în care nucleul are rolul principal. *Chimie ~* = ramură a chimiei care se ocupă cu studiul nucleului atomic. *Reacție ~* = fenomen de interacțiune între două sau mai multe nuclee atomice, în urma căruia se dezvoltă o mare cantitate de energie. *Energie ~* = energie obținută printr-o reacție nucleară; energie atomică. 2. Care se bazează pe energia nucleară. *adj., pl.* nucleari,-e.

nuclearizează (-cle-a-) *tr.* (despre state, uzine etc.) A folosi energia nucleară. *vb. I, ind. prez. 3* nuclearizează.

nucleație (-cle-a-ți-e) (fiz.) Provocare sau dezvoltare a unei condensări sau a unei cristalizări în gaze ori în lichide cu ajutorul nucleelor de condensare, respectiv de cristalizare. *s.f., art.* nucleația, *g.-d. art.* nucleației.

nuclează (-cle-a-) (biol.) Enzimă care catalizează descompunerea acizilor nucleici. *s.f., g.-d. art.* nucleazei.

nucleic (-cle-ic) (în sintagma) *Acid ~* = acid organic complex, cu rol fundamental în sinteza proteinelor și în transmiterea caracterelor ereditare; acid nucleinic. *adj., pl.* nucleici.

nucleină (-cle-i-) Substanță organică bogată în fosfor, pe care o conține nucleul proteinelor. *s.f., g.-d. art.* nucleinei, *pl.* nucleine.

nucleinic (-cle-i-) (în sintagma) *Acid ~* = acid nucleic. *adj., pl.* nucleinici.

nucleol (-cle-ol) Corpuscul sferic din interiorul nucleului celular, alcătuit din proteine, enzime și acizi nucleici. *s.m., pl.* nucleoli.

nucleon (-cle-on) Denumire generică pentru proton și neutron, particule elementare ale nucleului atomic. *s.m., pl.* nucleoni.

nucleonică (-cle-o-) Disciplină care studiază aplicarea energiei nucleare în știință și în industrie. *s.f., g.-d. art.* nucleonicii.

nucleoplasmă (-cle-o-) (biol.) Substanță fundamentală a nucleului, formată din proteine, enzime și acizi ribonucleici. *s.f., g.-d. art.* nucleoplasmei, *pl.* nucleoplasme.

nucleoproteidă (-cle-o-) Compus organic alcătuit din acizi nucleici și din proteine bazice, care intră în structura tuturor celulelor animale și vegetale. *s.f., g.-d. art.* nucleoproteidei, *pl.* nucleoproteide.

nucleosinteză (-cle-o-) (astron.) Formare a nucleelor de elemente chimice în urma reacțiilor termonucleare din stadiile inițiale ale expansiunii universului sau din interiorul stelelor. *s.f., g.-d. art.* nucleosintezei, *pl.* nucleosinteze.

nucleu 1. (fiz.) Partea centrală a unui atom, alcătuită din protoni și neutroni, care poartă electricitate pozitivă și în care este concentrată aproape toată masa atomului. */~ cristalin* = cristal de dimensiuni foarte mici, care servește ca centru de depunere în cursul cristalizării unei soluții sau topituri. (astron.) *~ de cometă* = porțiune compactă a unei comete, formată dintr-un conglomerat de bucăți de gheață și materie solidificată. *~ de galaxie* = porțiune centrală a unei galaxii. 2. (chim.) Ciclu de atomi care formează scheletul moleculei unei substanțe și care rămâne neschimbat la toți derivații substanței respective. 3. (biol.) Element constitutiv al celulei organice, de formă sferică sau ovoidală, situat în plasmă, care are funcții însemnate în viața celulei. //Grupare de celule nervoase din axul nervos, care constituie centri nervoși sau regiunea de origine a unor nervi. 4. (fig.) Element esențial al unui lucru. //Mic grup de persoane care acționează foarte solidar. *s.n./*(med.) *s.m., art.* nucleul, *pl. n.* nuclee/*m.* nucleі.

nucșoară 1. Diminutiv al lui nucă. 2. Sămânță de nucșor. [*var.* nucușoară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* nucșoarei, *pl.* nucșoare.

nucșor 1. Nuculeț. 2. Arbore tropical ale cărui semințe aromate sunt folosite drept condiment. *s.m., pl.* nucșori.

nuculă Tip de fruct de forma unei nuci mici. *s.f., g.-d. art.* nuculei. *pl.* nucule.

nuculeț (rar) Diminutiv al lui nuc; nucșor, nucuț. *s.m., pl.* nuculeți.

nucuşoară v. **nucşoară.**
nucuţ (rar) Nuculeţ. *s.m., pl.* nucuţi.
nud[1] Corp omenesc complet dezbrăcat. //Statuie, pictură etc. care reprezintă un corp omenesc gol. *s.n., pl.* nuduri.
nud[2]**,-ă** 1. (despre corpul omenesc) Dezbrăcat, gol. */Floare ~* = floare fără petale. 2. Fără ornamente; simplu. //(fig.) Fără artificii; simplu, pur. 3. *Proprietate ~* = proprietate pe care o stăpâneşte cineva fără a se bucura de uzufructul ei. *adj., pl.* nuzi,-de.
nudism Expunere a corpului gol la soare. //Doctrină care preconizează viaţa în aer liber şi practicarea sporturilor complet dezbrăcat. *s.n.*
nudist,-ă Persoană care practică nudismul. *s.m., pl.* nudişti; *s.f., g.-d. art.* nudistei, *pl.* nudiste.
nuditate 1. Starea unei persoane nude; goliciune. 2. (fig.) Lipsă de artificii, simplitate. *s.f., g.-d. art.* nudităţii, *pl.* nudităţi.
nufăr Numele a două specii de plante acvatice, cu flori mari (albe sau galbene), care plutesc la suprafaţa apei. *s.m., pl.* nuferi.
nufăriş (rar) Loc acoperit cu nuferi. *s.n., pl.* nufărişuri.
nuga Preparat de cofetărie făcut din albuş de ou, zahăr (sau miere) şi nucă, pus între două vafele. *s.f., art.* nugaua, *g.-d. art.* nugalei, *pl.* nugale, *art.* nugalele.
nuia 1. Ramură tânără de copac, flexibilă şi subţire; vargă. 2. Lovitură dată cu nuiaua (1). *s.f., art.* nuiaua, *g.-d. art.* nuielei, *pl.* nuiele, *art.* nuielele.
nuieluşă Diminutiv al lui nuia; nuieluţă. *s.f., art.* nuieluşa, *g.-d. art.* nuieluşei, *pl.* nuieluşe.
nuieluţă Nuieluşă. *s.f., g.-d. art.* nuieluţei, *pl.* nuieluţe.
nul,-ă 1. Care se reduce la nimic; care nu valorează nimic; care nu se manifestă în niciun fel. //(mat.) De valoare egală cu zero. //(despre meciuri) Care se termină la egalitate. 2. (despre acte) Fără valoare legală; inexistent. */A declara ~* = a anula. 3. (despre oameni) Fără merite; incapabil. */A fi ~ la...* = a nu şti absolut nimic (într-un domeniu). *adj., pl.* nuli,-e.
nulă 1. (Cifra) zero; semn grafic reprezentând această literă. 2. (rar) Lipsă de orice merit; incapacitate totală. *s.f., g.-d. art.* nulei, *pl.* nule.
nulipară (Femeie) care nu a fost niciodată gravidă. *adj., s.f., pl.* nulipare.
nulitate 1. Caracterul lucrului nul (1); persoană nulă. 2. Însuşirea unui act juridic fără valoare legală. 3. Lipsă totală de valoare, de merit a cuiva. *s.f., g.-d. art.* nulităţii, *pl.* nulităţi.
numa v. **numai.**
numai 1. (indică restricţia sau exclusivitatea) Doar, exclusiv. */~ să...* = doar dacă, cu condiţia să. *Nu ~ că...* = pe lângă faptul că... //(adesea prin exagerare) În întregime, complet; peste tot, cât vezi cu ochii. 2. Chiar, tocmai. 3. (adversativ) Însă, dar; totuşi; (după construcţii negative) ci. [*var.* (pop.) numa *adv.*] *adv.*
numai că Doar (atâta) că... *loc. conjcţ.*
numai ce[1] (pop.) Acum. *~ a venit. loc. adv.*
numai ce[2] (pop.) Imediat ce. *~ a sosit, a început să lucreze. loc. conjcţ.*
numaidecât 1. Imediat, fără întârziere. 2. (poartă accentul în frază) Neapărat, negreşit. *adv.*
număr A. 1. Noţiune fundamentală cu care se poate calcula, notată de obicei prin cifre. */~ atomic* = număr de ordine acordat elementelor chimice din tabelul lui Mendeleev, care indică numărul de protoni din nucleul atomului respectiv. *~-record* = număr foarte mare. *Fără (de) ~* = nenumărat; (p. ext.) imens. *Cu ~* = socotit; (p. ext.) limitat. *În ~* = complet. *A nu (mai) avea ~* = a fi exagerat de numeros. *Un ~ de...* = câţiva. *La ~* sau *în ~ de* = în total. //Mulţime. //Grup, ceată. 2. Categorie gramaticală prin care se exprimă diferenţa dintre un exemplar şi două sau mai multe exemplare ale aceluiaşi obiect. B. 1. Cifră sau grup de cifre prin care se identifică un obiect dintr-o mulţime de obiecte clasificate după o anumită regulă; cifră sau grup de cifre folosite ca indice de mărime pentru obiecte de îmbrăcăminte, de încălţăminte etc.; grup de cifre corespunzând unui post telefonic. */~-verde* = linie telefonică specială la care se poate apela gratuit; infoline. //Cifră matricolă. 2. Fiecare dintre exemplarele unui ziar, ale unei publicaţii periodice care fac parte din aceeaşi serie. 3. Parte din programul unui spectacol de varietăţi, al unui concert etc. C. (fam.) *~ul unu* = fără pereche; straşnic, excelent. *s.n., pl.* numere.
număra *tr.* 1. A calcula câte unităţi sau câţi indivizi sunt într-o serie, într-un grup etc.; (p. ext.) a socoti. */A-i ~* (cuiva) *îmbucăturile* = a da (cuiva) mâncare cu zgârcenie. *A ~ pe degete* = a fi în număr foarte redus. 2. A înşira numere în ordine crescândă sau descrescândă. */Până numeri la trei* = într-o clipă, imediat. 3. A da ceva cu număr, socotind; (p. ext.) a plăti (în bani). 4. A pune ceva sau pe cineva în acelaşi număr, în acelaşi grup. */A nu ~ zile multe* = a mai avea puţin de trăit. *//refl.* A face parte din..., a intra în categoria... *vb. I, ind. prez. 2 sg.* numeri, *3* numără.
numărabil,-ă Care se poate număra. *adj., pl.* numărabili,-e.
numărare Acţiunea de a (se) număra; numărat[1], numărătură, numărătoare (1); numeraţie. *s.f., g.-d. art.* numărării, *pl.* numărări.
numărat[1] Numărare. *s.n.*
numărat[2]**,-ă** Evaluat numeric, calculat; (p. ext.) care se află în număr exact. */Bani ~* = bani gheaţă, numerar. *Bob ~* = exact. //Redus ca număr, limitat. *adj., pl.* număraţi,-te.
numărătoare 1. Numărare; socoteală, calcul. */~ inversă* = program de operaţii care trebuie să se desfăşoare în intervalul de timp ce desparte momentul curent de momentul lansării unei nave spaţiale sau de debutul unei activităţi (de mare importanţă). 2. Abac. *s.f., g.-d. art.* numărătorii, *pl.* numărători.
numărător[1] Aparat folosit la numărare. *s.n., pl.* numărătoare.
numărător[2]**,-oare** I. *s.m.* şi *f.* (rar) Persoană care calculează ceva, care are profesiunea de a număra. II. *s.m.* Termen al unei fracţii ordinare, scris deasupra liniei de fracţie şi reprezentând deîmpărţitul operaţiei de împărţire. *s.m., pl.* numărători; *s.f., g.-d. art.* numărătoarei, *pl.* numărătoare.
numărătură (pop.) Numărare. *s.f., g.-d. art.* numărături, *pl.* numărături.
nu-mă-uita Plantă erbacee cu flori mici, albastre, roşii sau albe; miozotis; (p. restr.) floarea acestei plante. *s.f., pl.* nu-mă-uita.
nume 1. Cuvânt (sau grup de cuvinte) prin care se arată cum se cheamă o fiinţă, un lucru, o acţiune etc. şi prin care acestea se individualizează. */~ de botez* (sau *mic*) = prenume. *~ de familie* = nume pe care îl poartă toţi membrii aceleiaşi familii şi care se transmite de la părinţi la copii. *Ziua ~lui* = ziua onomastică a cuiva. *Fără (de) ~* = anonim, care nu este cunoscut. *Pe ~* = adresându-se cu numele; direct, răspicat. *În ~le* = a) în locul cuiva; b) invocând autoritatea cuiva sau a ceva. *Zi-i pe ~!* se spune când nu îţi aminteşti momentan numele unui obiect sau al unei fiinţe. *A lovi* (sau *a păli, a-i trage cuiva una*) *în ~le tatălui* = a lovi drept în frunte. (fam.) *Să nu-mi (mai) zici pe ~ dacă...* = să mă desconsideri dacă... *A cunoaşte* (pe cineva) *numai după ~* sau *a auzi de ~le cuiva* = a cunoaşte (pe cineva) din auzite, fără a-l fi văzut vreodată. *A nu-i (mai) şti* (sau *auzi*) *cuiva de ~* = a nu mai şti nimic despre cineva. *A (nu) lua* (cuiva ceva) *în ~ de rău* =

a (nu) interpreta în mod greşit vorbele cuiva, a (nu) se supăra. *A lua în ~ de bine* (pe cineva) = a aprecia (pe cineva). *Pentru ~le lui Dumnezeu!* formulă exclamativă care exprimă iritare, indignare, nedumerire. *Pe ~le* (cuiva) = (despre un act, o proprietate) înscris ca proprietate legală (a cuiva). (în imprecaţii) *Veni-ţi-ar* (sau *pieri-ţi-ar*) *~le* sau *să nu-ţi mai aud de ~, acolo să-ţi rămână ~le*, se spune cuiva pe care nu-l poţi suferi, pe care nu doreşti să-l mai vezi, a cărui moarte o doreşti. 2. Calificativ; poreclă; (p. ext.) titlu, rang. */Cu* (sau *sub*) *~ de...* = în chip de..., sub pretext că... (*Numai*) *cu ~le* = fără a corespunde realităţii, de formă. 3. Reputaţie, faimă. */A scoate* (sau *a scorni cuiva*) *~ rău* = a face cuiva o proastă reputaţie, a vorbi de rău despre cineva. *A-şi face* (*un*) *~* = a ajunge cunoscut prin acţiuni pozitive. *A-i merge* (cuiva) *~le că...* = a se spune despre cineva că... 4. (reg.) Motiv, pretext. 5. Denumire pentru părţile de vorbire care se declină; (spec.) substantiv. */~ de agent* = substantiv sau adjectiv care derivă dintr-un verb şi care denumeşte pe autorul acţiunii. *s.n., art.* numele, *pl.* nume, *art.* numele.

numen (fil.) Lucru în sine, cunoscut numai prin raţiune, în opoziţie cu fenomenul, cunoscut senzorial. *s.n.*

numenal,-ă Referitor la numen. *adj., pl.* numenali,-e.

numerabil,-ă Care se poate calcula. *adj., pl.* numerabili,-e.

numerabilitate (rar) Capacitatea de a putea fi calculat. *s.f., g.-d. art.* numerabilităţii.

numeral[1] Parte de vorbire flexibilă care indică numărul unor obiecte sau ordinea lor prin numărare. *s.n., pl.* numerale.

numeral[2]**,-ă** Care se referă la numere, care este indicat prin numere. *adj., pl.* numerali,-e.

numerar Bani în monedă sau în hârtie-monedă cu care se poate face plata direct; bani gheaţă. *s.n.*

numeraţie (-ţi-e) Numărare; (spec.) sistem de simboluri prin care se reprezintă numerele. *s.f., art.* numeraţia, *g.-d. art.* numeraţiei, *pl.* numeraţii, *art.* numeraţiile.

numeric,-ă Referitor la cifre, exprimat prin numere. *adj., pl.* numerici,-ce.

numericeşte (înv.) În ceea ce priveşte numărul. *adv.*.

numeros,-oasă Aflat în număr mare; mult. *adj., pl.* numeroşi,-oase.

numerota *tr.* A însemna o serie de obiecte sau de fiinţe în ordine succesivă. *vb. I, ind. prez. 3* numerotează.

numerotare Acţiunea de a numerota; numerotat, numerotaţie. *s.f., g.-d. art.* numerotării, *pl.* numerotări.

numerotat Numerotare. *s.n.*

numerotator Aparat care serveşte la numerotare. *s.n., pl.* numerotatoare.

numerotaţie (-ţi-e) Numerotare. *s.f., art.* numerotaţia, *g.-d. art.* numerotaţiei, *pl.* numerotaţii, *art.* numerotaţiile.

numi 1. *tr.* A da cuiva un nume, o denumire, un calificativ etc.; a denumi, a intitula. *//refl.* A se chema, a primi o denumire. 2. *tr.* A aduce în discuţie, a aminti de cineva sau de ceva. 3. *tr.* A menţiona numele cuiva. 4. *tr.* A pune pe cineva într-o funcţie; a angaja; a da cuiva o însărcinare, un grad. 5. *refl.* A se considera (sau a fi considerat) drept... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* numesc, *imperf. 3 sg.* numea; *conj. prez. 3* să numească.

numire 1. Faptul de a numi sau de a fi numit; nume (1). 2. Act prin care se comunică cuiva încadrarea într-o funcţie. *s.f., g.-d. art.* numirii, *pl.* numiri.

numismat,-ă Specialist în numismatică; colecţionar de monede şi medalii vechi. *s.m., pl.* numismaţi; *s.f., g.-d. art.* numismatei, *pl.* numismate.

numismatic,-ă Referitor la numismatică. *adj., pl.* numismatici,-ce.

numismatică Disciplină auxiliară a istoriei, care studiază monedele şi medaliile vechi. *s.f., g.-d. art.* numismaticii.

numitor Termen al unei fracţii ordinare, scris sub linia de fracţie, care reprezintă împărţitorul operaţiei de împărţire. */A aduce la acelaşi ~* = a face ca două sau mai multe fracţii ordinare să aibă acelaşi numitor; (fig.) a pune de acord puncte de vedere deosebite. *s.m., pl.* numitori.

numulit (la pl.) Gen de foraminifere fosile din terţiar, care cuprinde specii în formă de lentilă, cu cochilie calcaroasă; (la sg.) animal din acest gen. *s.m., pl.* numuliţi.

numulitic[1] (geol.) Paleogen. *s.n.*

numulitic[2]**,-ă** (despre terenuri) Care conţine fosile de numuliţi. *//*Care aparţine numuliticului. *adj., pl.* numulitici,-ce.

nun,-ă (pop.) Nume dat fiecăruia dintre cele două persoane (bărbat şi femeie) care participă ca părinţi spirituali ai mirilor la căsătoria religioasă, îndeplinind obligaţiile cerute de ritualul creştin; naş. *s.m., pl.* nuni; *s.f., g.-d. art.* nunei, *pl.* nune.

nunciatură v. **nunţiatură.**

nunciu v. **nunţiu.**

nuneasca Numele unei hore care se joacă la nuntă, după cununie; melodie după care se execută această horă. *s.f. art., neart.* nunească, *g.-d. art.* nuneştii.

nuntaş,-ă (pop., fam.) Persoană care participă la o nuntă, care face parte din alaiul unei nunţi. *//*(reg.) Vornicel la nuntă. *s.m., pl.* nuntaşi; *s.f., art.* nuntaşa, *g.-d. art.* nuntaşei, *pl.* nuntaşe.

nuntă 1. Ceremonial şi petrecere organizate cu prilejul unei căsătorii (religioase); (fig.) zarvă, tămbălău. 2. Persoanele care iau parte la o nuntă; alaiul de nuntă. 3. (reg.) Datină de sărbătoarea Crăciunului, care constă într-un fel de reprezentaţie imitând nunta. *s.f., g.-d. art.* nunţii, *pl.* nunţi.

nunţi *tr., intr.* şi *refl. recipr.* (pop.) 1. A face nuntă, a se căsători. 2. A petrece la nuntă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* nuntesc, *imperf. 3 sg.* nunteа; *conj. prez. 3* să nunteaască.

nunţire (rar) Faptul de a (se) nunti; nuntit. *s.f., g.-d. art.* nunţirii, *pl.* nunţiri.

nuntit[1] (rar) Nuntire. *s.n.*

nuntitor,-oare (rar) Nupţial. *adj., pl.* nuntitori,-oare.

nunţial,-ă (-ţi-al) (înv.) Nupţial. *adj., pl.* nunţiali,-e.

nunţiatură (-ţi-a-) Reprezentanţă diplomatică a Vaticanului într-o ţară străină, condusă de un nunţiu. *//*Locul unde funcţionează această reprezentanţă. 2. Funcţia de nunţiu. [*var.* nunciatură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* nunţiaturii, *pl.* nunţiaturi.

nunţiu Reprezentant diplomatic al Vaticanului într-o ţară străină. [*var.* nunciu *s.m.*] *s.m., art.* nunţiul, *pl.* nunţii, *art.* nunţiii.

nuor v. **nor.**

nupţial,-ă (-ţi-al) Referitor la nuntă, de nuntă; nunţial, nuntitor. *//*(despre animale) Care se referă la perioada împerecherii. *adj., pl.* nupţiali,-e.

nupţialitate (-ţi-a-) (rar) Actul căsătoriei; numărul de căsătorii dintr-o perioadă dată. *s.f., g.-d. art.* nupţialităţii.

nur (pop.) Aspect atrăgător al unei femei; calitatea de a plăcea; prin farmece, drăgălăşenie, graţie etc. *s.m., pl.* nuri.

nurcă 1. Mic animal mamifer semiacvatic, cu blana de culoare roşcată, foarte preţioasă. *//*Blana acestui animal. *s.f., g.-d. art.* nurcii, *pl.* nurci.

nuriţă (pop.) Diminutiv al lui nur. *s.f., g.-d. art.* nuriţei, *pl.* nuriţe.

nurliu,-ie (pop.) Cu nuri; atrăgător, fermecător. *adj., pl.* nurlii.

nursă (înv.) Doică, bonă. *s.f., g.-d. art.* nursei, *pl.* nurse.

nursing (nu *pron.* nö) (angl.) Asistenţă medicală. *s.n., art.* nursingul.

nu ştiu ce Ceva nelămurit. *loc. adj. pr., loc. pr., loc. s.*

nut 1. Canelură. 2. Scobitură de-a lungul unei piese pentru a putea fi îmbinată cu altă piesă. */~ şi feder* = sistem de îmbinare a două piese (din lemn) care constă în introducerea proeminenţei de pe faţa primei piese, în şanţul de pe faţa corespunzătoare a celei de-a doua piese. *s.n., pl.* nuturi.

nutaţie (-ţi-e) 1. Mişcare oscilatorie periodică a axei polilor Pământului, determinată de atracţia variabilă exercitată de Soare şi Lună asupra ecuatorului. 2. (fiz.) Mişcare oscilatorie a axei de rotaţie a unui corp aflat în mişcare şi având doar un punct fix. 3. Mişcare laterală şi în spirală a vârfului unor organe ale plantelor. *s.f., art.* nutaţia, *g.-d. art.* nutaţiei, *pl.* nutaţii, *art.* nutaţiile.

nutreţ Nume dat plantelor recoltate care servesc ca hrană pentru animalele domestice erbivore; furaj. //(p. gener., pop.) Hrană pentru animale. *s.n., pl.* nutreţuri.

nutri 1. *tr.* şi *refl.* A (se) hrăni, a (se) alimenta. 2. *tr.* A procura cuiva hrană (şi alte mijloace de existenţă). 3. *tr.* (fig.) A întreţine, a cultiva o idee, un sentiment etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* nutresc, *imperf. 3 sg.* nutrea; *conj. prez. 3* să nutrească.

nutrie (-tri-e) Mamifer rozător acvatic, originar din America de Sud, cu blana brună-cenuşie, foarte apreciată. //Blana acestui animal. *s.f., art.* nutria, *g.-d. art.* nutriei, *pl.* nutrii, *art.* nutriile.

nutriţ (-tri-et) Denumire dată blăniţelor de miel prelucrate special pentru a imita blana de nutrie. *s.n.*

nutriment (rar) Hrană, alimentaţie; mijloace de trai. *s.n., pl.* nutrimente.

nutrire (rar) Acţiunea de a (se) nutri. *s.f., g.-d. art.* nutririi, *pl.* nutriri.

nutritiv,-ă 1. Bogat în substanţe hrănitoare. 2. Referitor la nutriţie. *adj., pl.* nutritivi,-e.

nutriţie (-ţi-e) Totalitatea proceselor fiziologice prin care organismele îşi procură hrana necesară creşterii şi dezvoltării; (p. ext.) alimentare, hrană. *s.f., art.* nutriţia, *g.-d. art.* nutriţiei, *pl.* nutriţii, *art.* nutriţiile.

nutriţionist,-ă (-ţi-o-) Specialist în alimentaţie, diete tică şi nutriţie. *s.m., pl.* nutriţionişti; *s.f., g.-d. art.* nutriţionistei, *pl.* nutriţioniste.

nutui *tr.* A executa nuturi într-o piesă (de lemn). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* nutuiesc, *imperf. 3 sg.* nutuia; *conj. prez. 3* să nutuiască.

nutuire Acţiunea de a nutui. *s.f., g.-d. art.* nutuirii, *pl.* nutuiri.

nuvelă 1. Specie literară a genului epic, mai simplă decât romanul, prezentând un episod semnificativ din viaţa unuia sau a mai multor personaje. 2. (înv.) Noutate. [*var.* (rar) novelă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* nuvelei, *pl.* nuvele.

nuveletă (rar) Nuvelă (1) de proporţii mai reduse. [*var.* (rar) noveletă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* nuveletei, *pl.* nuvelete.

nuvelică (rar) Diminutiv al lui nuvelă (1). *s.f., g.-d. art.* nuvelicii, *pl.* nuvelici.

nuvelist,-ă Autor de nuvele. *s.m., pl.* nuvelişti; *s.f., g.-d. art.* nuvelistei, *pl.* nuveliste.

nuvelistic,-ă Referitor la nuvelă. *adj., pl.* nuvelistici,-ce.

nuvelistică Totalitatea nuvelelor unui scriitor, ale unei epoci, ale unei literaturi. *s.f., g.-d. art.* nuvelisticii.

nuvistor Tub electronic miniatural, din metal şi ceramică, folosit în domeniul frecvenţelor înalte. *s.n., pl.* nuvistoare.

O,o

o[1] A optsprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* o/o-uri.

o[2] Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* o.

o[3] v. **un**[1].

o[4] v. **un**[2].

o[5] v. **un**[3].

o[6] Exclamaţie care exprimă mirare, surprindere, mulţumire etc. *interj.*

oac Cuvânt care imită strigătul broaştelor. [*var.* oacaca *interj.*] *interj.*

oacaca v. **oac.**

oacăr,-ă (înv., reg., despre oi) Cu pete negre pe bot. *adj., pl.* oacări,-e.

oacheş,-ă (pop.) 1. (despre oameni) Brunet; (p. ext., despre pielea, părul omului) de culoare închisă; (rar, despre lucruri) care bate în negru. 2. (despre oi) Cu pete negre în jurul ochilor. *adj., pl.* oacheşi,-e.

oaie 1. Animal domestic rumegător, crescut pentru lână, lapte şi carne; femela acestei specii; blana sau carnea acestui animal. */Ca oile* = cu grămada. *A suge la două ~* = a trage foloase din două locuri. *A umbla să iei* (sau *să scoţi*) *două piei de pe o ~* = a urmări un câştig exagerat. *A fi ~ între lupi* = a fi bun între oameni răi. *A fi deştept* (sau *şiret*) *ca ~a*, se zice despre un om naiv. *A o face de ~* = a face o prostie, o gafă. 2. (în limbaj bisericesc, mai ales la pl.) Credincios. *s.f., art.* oaia, *g.-d. art.* oii, *pl.* oi, *art.* oile.

oală 1. Vas de lut ars, de porţelan, de metal etc., cu gura largă, folosit pentru pregătirea sau păstrarea bucatelor. */Cât o ~ de praznic* = foarte mare. *A prinde* (sau *a lua* etc.) *pe cineva ca din ~* = a prinde pe cineva uşor. *A se face* (sau *a fi*) *~le şi ulcele* = a fi mort de mult. *A fierbe toţi într-o ~* = a fi toţi din aceeaşi categorie. *A pune în aceeaşi ~* = a amesteca lucruri diferite, a încurca. *A plăti ~ele sparte* = a plăti pentru faptele altuia. *A trage jar la ~a proprie* = a se îngriji de interesele sale, neglijând pe ale altuia. *A-i pune* (cuiva) *~a* = a face (cuiva) farmece. *Ajunge un ciomag* (sau *o bâtă*) *la un car de* (sau *cu*) *~e* = nu e necesar un efort mare pentru a distruge ceva. *Mustăţi pe ~* = mustăţi cu vârfurile lăsate în jos. *Tuns pe ~* = cu părul lung până la gât şi retezat. //Conţinutul vasului descris mai sus. */A se amesteca* (sau *a-şi băga nasul*) *unde nu-i fierbe ~a* = a interveni nechemat într-o discuţie, acţiune etc. 2. Glastră de flori, ghiveci. //(adesea cu determinarea „de noapte") Vas întrebuinţat noaptea pentru necesităţile omeneşti; ţucal. 3. Vas de construcţie specială, asemănător cu oala (1), folosit în diferite operaţii tehnice, industriale etc. 4. (reg.) Ţiglă, olan. *s.f., g.-d. art.* oalei, *pl.* oale.

oală-minune Oală de fiert sub presiune; kukta. *s.f., g.-d. art.* oalei-minune, *pl.* oale-minune.

oară[1] 1. (la sg., precedat de un num. ord.) Timpul sau momentul când are loc un fapt. 2. (la pl., folosit la formarea num. adv.) *De cinci ~. s.f., pl.* ori.

oară[2] (reg.) Orătanie. *s.f., g.-d. art.* oarei, *pl.* oare.

oară[2] **v. oră.**

oardă v. **hoardă.**

oare (întăreşte valoarea interogativă sau dubitativă a unei propoziţii) *~ va veni? adv.*

oarecare[1] 1. Care nu a fost identificat sau precizat îndeaproape; oareşicare. 2. Indiferent care, careva. 3. Fără importanţă, neînsemnat; care nu iese din comun. *adj. nehot. invar.*

oarecare[2] (înv., reg.) Cineva, unul; careva. *pr. nehot., g.-d.* oarecăruia, oarecăreia, *pl.* oarecare, *g.-d.* oarecărora.
oarecând (înv., reg.) Cândva (în viitor sau în trecut). *adv.*
oarecât (rar) Într-o anumită măsură. *adv.*
oarece (pop.) Ceva. //(adv.) Puțin, câtva. *adj. nehot. invar.*; *pr. nehot. invar.*
oareceva (înv., reg.) Ceva. *pr. nehot. invar.*
oarecică (reg.) Un lucru oarecare. *s.f.*
oarecine (înv., reg.) Cineva, unul. *pr. nehot., g.-d.* oarecui.
oarecum Într-o măsură oarecare; cumva. /(reg.) *A-i fi* (cuiva) ~ = a-i fi cuiva greu, neplăcut. *adv.*
oareşicare (pop.) Oarecare[1]. *adj. nehot. invar.*
oareşicând (înv., reg.) Oarecând. *adv.*
oareşice (înv., pop.) Ceva, oarece. *adj. nehot. invar.*; *pr. nehot. invar.*
oareşicine (înv., pop.) Oarecine. *pr. nehot., g.-d.* oareşicui.
oareşicum (pop.) Oarecum. *adv.*
oareunde (înv., reg.) Oriunde. *adv.*
oarzăn,-ă (reg.) Care se coace mai de timpuriu decât alt fruct din aceeaşi specie; văratic. *adj., pl.* oarzăni,-e.
oaspăt. v. **oaspete.**
oaspe v. **oaspete.**
oaspete Persoană care vizitează pe cineva sau căreia i se oferă ospitalitate. //Persoană oficială care vizitează o țară, asistă la o solemnitate etc. */A fi bucuros de ~i* = a primi cu plăcere musafiri. [*var.* oaspe, oaspăt *s.m.*] *s.m., pl.* oaspeți.
oaste 1. Armată; serviciu militar. //(fig.) Mulțime. 2. (înv.) Luptă, bătălie. *s.f., g.-d. art.* oștii, *pl.* oști.
oază 1. Loc cu vegetație bogată, cu apă, în mijlocul unui pustiu nisipos. 2. (fig.) Ceea ce oferă destindere, repaus într-un mediu ostil. 3. Zonă neacoperită cu gheață în interiorul Antarcticii. *s.f., g.-d. art.* oazei, *pl.* oaze.
obadă (pop.) 1. Partea circulară a unei roți de lemn (peste care se montează șina). //Partea periferică a roții unui autovehicul, peste care se montează cauciucul. 2. (la pl.) Instrument de tortură în Evul Mediu cu care se imobilizau picioarele și mâinile osândiților sau ale robilor; (p. ext.) cătușe. //(fig.) Robie, subjugare. */A pune (în) obezi* = a subjuga. [*var.* (înv., reg.) obeadă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* obezii, *pl.* obezi.
obăda *tr.* (reg.) A monta spițele unei roți în obezi. *vb. I, ind. prez. 3* obădează.
obădar (reg.) Sfredel folosit pentru a face găuri în obezi. *s.n., pl.* obădare.
obârși *refl.* (înv.) A proveni. *vb. IV, ind. prez. 3* se obârșește, *imperf. 3 sg.* se obârșea; *conj. prez. 3* să se obârșească.
obârșie (-și-e) 1. Punct de plecare; început, origine. 2. Locul unde s-a născut cineva; familia, neamul din care se trage cineva. 3. Izvor (al unui râu). 4. Culme, vârf. *s.f., art.* obârșia, *g.-d. art.* obârșiei, *pl.* obârșii, *art.* obârșiile.
obcină (pop.) Culme muntoasă prelungită care unește două piscuri; înălțime acoperită de păduri. *s.f., g.-d. art.* obcinii, *pl.* obcini.
obconic,-ă De forma unui con inversat. *adj., pl.* obconici,-ce.
obeadă v. **obadă.**
obedient,-ă (-di-ent) Supus, ascultător. *adj., pl.* obedienți,-te.
obediență (-di-en-) Supunere; dependență. *s.f., g.-d. art.* obedienței, *pl.* obediențe.
obelisc Monument comemorativ de forma unui stâlp înalt și ascuțit la vârf. *s.n., pl.* obeliscuri.
ober (e *pron.* ă) (înv.) Chelner-șef. *s.m., pl.* oberi.
oberchelner (ober *pron.* obăr) (înv.) Ober. *s.m., pl.* oberchelneri.
oberec Dans popular polonez, cu caracter vioi, înrudit cu mazurca; melodia acestui dans. *s.n., pl.* oberecuri.
oberliht (e *pron.* ă) Porțiunea de sus, cu deschidere separată, dintr-o fereastră sau ușă, folosită la aerisire. *s.n., pl.* oberlihturi.
obertail (e *pron.* ă) Tip de supapă care se montează pe conductele de lichid. *s.n., pl.* obertaile.
oberțal (e *pron.* ă) (înv.) Ospătar care făcea încasările într-un restaurant. *s.m., pl.* oberțali.
obez,-ă (Persoană) care suferă de obezitate. *adj., s.m.* și *f., pl.* obezi,-e.
obezitate Îngrășare anormală. *s.f., g.-d. art.* obezității.
obială Bucată de pânză sau postav cu care țăranii (sau uneori militarii) își învelesc piciorul în loc de ciorap; (p. ext.) zdreanță, cârpă. */A-i curge* (cuiva) *~elele* sau *a curge ~elele de pe* (sau *după*) *cineva* = a fi îmbrăcat în zdrențe. *s.f., g.-d. art.* obielei, *pl.* obiele.
obicei 1. Deprindere individuală câștigată prin repetarea aceleiași acțiuni. */A avea* ~ (sau *~ul*) = a obișnui. 2. Fel de a se îmbrăca, de a se purta etc. proprii unei colectivități umane; datină, tradiție. 3. (înv.) Lege nescrisă; cutumă. */~ul pământului* = denumirea dată cutumei în țările românești în epoca feudală. *s.n., pl.* obiceiuri.
obicnui v. **obișnui.**
obicinuință v. **obișnuință.**
obidă 1. (pop.) Întristare, durere sufletească; ciudă, mânie. 2. (înv.) Nedreptate, umilire. *s.f., g.-d. art.* obidei, *pl.* obide.
obidi (înv., pop.) 1. *refl.* A se lăsa pradă deznădejdii; a se necăji. 2. *tr.* A jeli. 3. *tr.* A asupri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obidesc, *imperf. 3 sg.* obidea; *conj. prez. 3* să obidească.
obidire (înv., pop.) Acțiunea de a (se) obidi. *s.f., g.-d. art.* obidirii, *pl.* obidiri
obidos,-oasă (înv.) Îndurerat, amărât. *adj., pl.* obidoși,-oase.
obiect 1. Corp solid (de obicei prelucrat), având anumite întrebuințări. */~ al muncii* = orice lucru asupra căruia acționează omul pentru a-l adapta nevoilor sale. *~ de inventar* = tot ceea ce este sau poate fi inventariat. 2. Tot ceea ce preocupă gândirea sau activitatea umană. */La ~* = (despre discursuri, expuneri) fără divagații inutile. 3. Ceea ce formează materia unei discipline; disciplină de studiu. 4. Scop, țintă. 5. (gram.) Complement (direct sau indirect). *s.n., pl.* obiecte.
obiecta *tr.* A face o obiecție; a contesta. *vb. I, ind. prez. 3* obiectează.
obiectiv[1] 1. Lentilă (sau sistem de lentile) care intră în construcția unui aparat optic (de fotografiat, microscop etc.) și prin care se privește obiectul studiat. 2. Teren, localitate etc. care prezintă interes din punct de vedere militar; țintă asupra căreia se execută o tragere sau se lansează bombe. 3. (fig.) Scop, țintă. //Loc, construcție etc. care prezintă interes pentru turiști. //(concr.) Ceea ce urmează să fie realizat, construit. *s.n., pl.* obiective.
obiectiv[2]**,-ă** 1. (fil.) Care există în afara conștiinței și independent de ea. 2. Imparțial, nepărtinitor. 3. (gram.) Referitor la obiect (5). *adj., pl.* obiectivi,-e.
obiectiva 1. *refl.* A deveni obiectiv[2] (2). 2. *tr.* A considera ceva ca obiectiv[2] (1); a transforma în valori obiective. *vb. I, ind. prez. 3* obiectivează.
obiectivare Faptul de a (se) obiectiva. *s.f., g.-d. art.* obiectivării, *pl.* obiectivări.
obiectivism 1. Atitudine de falsă obiectivitate. 2. (ieșit din uz) Obiectivitate (2). *s.n.*
obiectivist,-ă Referitor la obiectivism. *adj., pl.* obiectiviști,-ste.
obiectivitate 1. Însușirea a ceea ce este obiectiv[2] (1). 2. Nepărtinire, imparțialitate. *s.f., g.-d. art.* obiectivității.

obiectiviza *refl.* A căpăta un caracter obiectiv. *vb. I, ind. prez. 3* se obiectivizează.
obiectivizare Acțiunea de a se obiectiviza. *s.f., g.-d. art.* obiectivizării, *pl.* obiectivizări.
obiectual,-ă (-tu-al) (livr.) 1. De natura unui obiect; material, obiectiv[2] (1). 2. Care aparține lucrurilor, obiectelor. *adj., pl.* obiectuali,-e.
obiecție (-ți-e) Observație făcută împotriva unei propuneri, a unei idei etc. [*var.* obiecțiune *s.f.*] *s.f., art.* obiecția, *g.-d. art.* obiecției, *pl.* obiecții, *art.* obiecțiile.
obiecțiune v. **obiecție.**
obieluță (rar) Diminutiv al lui obială. *s.f., g.-d. art.* obieluței, *pl.* obieluțe.
obijdui *tr.* (înv.) A asupri, a împila, a nedreptăți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obijduiesc, *imperf. 3 sg.* obijduia; *conj. prez. 3* să obijduiască.
obijduire (înv.) Faptul de a obijdui. *s.f., g.-d. art.* obijduirii, *pl.* obijduiri.
obijduitor,-oare (-du-i-) (înv.) Asupritor. *s.m., pl.* obijduitori; *s.f., g.-d. art.* obijduitoarei, *pl.* obijduitoare.
obișnui 1. *refl.* și *tr.* A (se) deprinde, a (se) familiariza cu... 2. *tr.* A avea o anumită deprindere. */Se ~ește să...* = este obiceiul să... 3. *tr.* și *refl.* A (se) întrebuința. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obișnuiesc, *imperf. 3 sg.* obișnuia; *conj. prez. 3* să obișnuiască.
obișnuință Faptul de a avea un anumit obicei; deprindere. */Din ~* = în virtutea deprinderii. *s.f., g.-d. art.* obișnuinței, *pl.* obișnuințe.
obișnuit,-ă 1. Caracteristic cuiva. 2. Care se face, se întâmplă în mod regulat. //(s.) Persoană întâlnită frecvent într-un anumit loc. //(adv.) De obicei. 3. Care nu se distinge prin nimic; de rând, comun. *adj., pl.* obișnuiți,-te.
oblanic (reg.) Suport făcut dintr-o bucată de pânză încolăcită, pe care femeile îl pun pe creștet când poartă greutăți pe cap. *s.n., pl.* oblanice.
oblăduí (înv., pop.) 1. *tr.* și *refl.* A (se) conduce, a (se) guverna. 2. *tr.* A proteja, a ocroti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oblăduiesc, *imperf. 3 sg.* oblăduia; *conj. prez. 3* să oblăduiască.
oblăduire (înv., pop.) Acțiunea de a (se) oblădui. //(concr.) Organ de conducere; autoritate, stăpânire. *s.f., g.-d. art.* oblăduirii, *pl.* oblăduiri.
oblăduitor,-oare (înv., pop., și s.) Care guvernează, conduce; protector. *adj., pl.* oblăduitori,-oare.
oblânc Partea de dinainte a șeii, mai ridicată și încovoiată. *s.n., pl.* oblâncuri.
oblețe v. **obleț.**
obleț Pește mic de apă dulce, de culoare albă-argintie. [*var.* oblețe *s.m.*] *s.m., pl.* obleți.
obli *tr.* (reg.) A îndrepta, a nivela. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* oblește.
oblic,-ă 1. Înclinat față de o dreaptă sau față de un plan; pieziș. //(despre cilindri și prisme) Care are generatoarele (respectiv muchiile) înclinate față de bază; (despre conuri și piramide) cu dreapta care unește vârful cu centrul bazei înclinată față de bază. //(despre ochi) Cu colțurile exterioare ridicate spre tâmple. //(fig., despre privire) Bănuitor, iscoditor. 2. (gram.) *Caz ~* = nume dat uneori cazurilor genitiv și dativ. *adj., pl.* oblici,-ce.
oblica *tr.* (rar) A ocoli, a coti. *vb. I, ind. prez. 3* oblichează.
oblicí (înv., pop.) 1. *tr.* A dibui, a găsi. 2. *tr.* și *intr.* A auzi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oblicesc, *imperf. 3 sg.* oblicea; *conj. prez. 3* să oblicească.
oblicitate Proprietatea unei linii de a fi oblică față de un plan sau de o dreaptă; poziție oblică. *s.f., g.-d. art.* oblicității.
obliga 1. *tr.* A sili, a constrânge pe cineva. 2. *refl.* A se angaja, a-și lua o sarcină. 3. *tr.* și *refl.* A (se) îndatora. *vb. I, ind. prez. 3* obligă.
obligare Faptul de a obliga. *s.f., g.-d. art.* obligării, *pl.* obligări.
obligativitate Caracterul a ceea ce este obligatoriu. *s.f., g.-d. art.* obligativității.
obligator,-oare v. **obligatoriu.**
obligatoriu,-ie Care trebuie urmat, îndeplinit întocmai; care nu poate lipsi; indispensabil. [*var.* obligator,-oare *adj.*] *adj., pl.* obligatorii.
obligație (-ți-e) 1. Datorie, sarcină. 2. Acțiune prin care cineva se obligă să facă sau să nu facă ceva. *s.f., art.* obligația, *g.-d. art.* obligației, *pl.* obligații, *art.* obligațiile.
obligațiune (-ți-u-) Hârtie de valoare purtătoare de dobândă. *s.f., g.-d. art.* obligațiunii, *pl.* obligațiuni.
obligă (înv.) Cambie, poliță. *s.f., g.-d. art.* obligii, *pl.* obligi.
obligeană Plantă erbacee, cu flori galbene cu miros aromatic, folosită în medicină și în parfumerie. *s.f., g.-d. art.* obligenei, *pl.* obligene.
oblitera 1. *refl.* și *tr.* (livr., despre inscripții, manuscrise etc.) A (se) șterge treptat. 2. *tr.* (med.) A astupa (o arteră, un canal etc.). 3. *tr.* A anula o marcă poștală prin aplicarea unei ștampile. *vb. I, ind. prez. 3* obliterează.
obliterant,-ă (med.) Care obliterează. *adj., pl.* obliteranți,-te.
obliterare Acțiunea de a (se) oblitera; obliterație. *s.f., g.-d. art.* obliterării, *pl.* obliterări.
obliterație (-ți-e) 1. Obliterare. 2. (med.) Obstrucție. *s.f., art.* obliterația, *g.-d. art.* obliterației, *pl.* obliterații, *art.* obliterațiile.
oblojeală (pop.) Cataplasmă, compresă. *s.f., g.-d. art.* oblojelii, *pl.* oblojeli.
obloji (pop.) 1. *tr.* A lecui prin oblojeli, prin mijloace băbești; (fig.) a îngriji. 2. *tr.* și *refl.* A (se) înfofoli; a (se) înveli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oblojesc, *imperf. 3 sg.* oblojea; *conj. prez. 3* să oblojească.
oblojire (pop.) Acțiunea de a (se) obloji. *s.f., g.-d. art.* oblojirii, *pl.* oblojiri.
oblomovism Atitudine de apatie; spirit de stagnare. *s.n.*
oblon 1. Panou așezat în fața unei ferestre sau a unei uși, servind pentru protecție. 2. (reg.) Deschizătură în formă de fereastră în peretele podului. 3. (înv.) Ușă la trăsură. *s.n., pl.* obloane.
oblonaș Diminutiv al lui oblon. *s.n, pl.* oblonașe.
oblong,-ă Lunguiet, alungit. *adj., pl.* oblongi,-ge.
obloni *tr.* (rar) A închide cu obloane. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oblonesc, *imperf. 3 sg.* oblonea; *conj. prez. 3* să oblonească.
oblu, oablă (pop.) 1. Fără cotituri, drept; neted, plan. //(despre înălțimi) Abrupt. 2. (despre mers) Încet și uniform. //(adv.) Drept. *adj., pl.* obli, oable.
obnubila *refl.* (rar, despre vedere, memorie) A se întuneca, a slăbi. *vb. I, ind. prez. 3* se obnubilează.
obnubilare Pierdere treptată a vederii, a memoriei etc. (ca urmare a anumitor boli); obnubilație. *s.f., g.-d. art.* obnubilării, *pl.* obnubilări.
obnubilație (-ți-e) Obnubilare. *s.f., art.* obnubilația, *g.-d. art.* obnubilației, *pl.* obnubilații, *art.* obnubilațiile.
oboi Instrument de suflat în formă de tub, cu găuri și cu clape. *s.n., pl.* oboaie.
oboist,-ă Persoană care cântă din oboi. *s.m., pl.* oboiști; *s.f., g.-d. art.* oboistei, *pl.* oboiste.
obol[1] Veche monedă grecească. *s.m., pl.* oboli.
obol[2] (pop.) Contribuție materială la o acțiune; contribuție de orice natură. *s.n., pl.* oboluri.
obor[1] (pop.) 1. Loc unde se ține târg de vite, de fân etc. 2. Împrejmuire pentru vite; țarc, ocol; loc unde se țin uneltele agricole, nutrețul etc. *s.n., pl.* oboare.

obor[2] Împrejmuire de nuiele făcută într-o apă curgătoare pentru a prinde și păstra peștele viu. *s.n., pl.* obogare.
oborean,-ă (rar) Persoană care locuiește în apropierea oborului[1] (1). *s.m., pl.* oborgni; *s.f., g.-d. art.* oborgnei, *pl.* oborgne.
oborî *tr.* (reg.) A doborî, a ucide. *vb. IV, ind. prez. 3* oboară, *perf. s. 3 sg.* oborî, *3 pl.* oborâră; *ger.* oborând; *part.* oborât.
oboroc v. **obroc.**
oboseală Stare de slăbiciune generală provocată de un efort fizic sau intelectual intens. //(tehn.) Scădere a rezistenței unei fibre, unui material din cauza unei folosiri îndelungate, a defectelor de prelucrare etc. *s.f., g.-d. art.* oboselii, *pl.* oboseli.
obosi *intr.* și *refl.* A slăbi puterile fizice și intelectuale în urma unui efort. *//refl.* A depune eforturi mari pentru a face ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obosesc, *imperf. 3 sg.* obosea; *conj. prez. 3* să obosească.
obosire Faptul de a (se) obosi; oboseală. *s.f., g.-d. art.* obosirii.
obositor,-oare Care obosește; istovitor; (p. ext.) plictisitor. *adj., pl.* obositori,-oare.
obot Lemn care leagă de-a curmezișul botul celor două tălpi ale saniei. *s.n., pl.* obote.
oboval,-ă În formă de ou. *adj., pl.* obovali,-e.
obovat,-ă (despre frunze, petale) Care are lățimea cea mai mare în partea superioară. *adj., pl.* obovați,-te.
obraț (înv., reg.) 1. Veche unitate de lungime egală cu 26,76 m; (astăzi) măsură de lungime nedeterminată, de obicei mică. 2. Suprafață de teren, lată de aproximativ o prăjină și lungă de patru. *s.n., pl.* obrațe.
obraz[1] Fiecare dintre cele două părți laterale ale feței. */Să-ți fie în ~!* sau *să-ți fie rușine ~ului!* se spune cuiva care a făcut ceva necuviincios. *A-i plesni* (sau *a-i crăpa*) *cuiva ~ul de rușine* = a-i fi cuiva foarte rușine. *A fi gros de ~* = a fi fără rușine, îndrăzneț. *A avea ~ subțire* = a fi bine crescut. *A fi fără ~* = a fi nerușinat. *s.m., pl.* obrăji.
obraz[2] 1. Partea anterioară a capului omenesc; față, figură, chip. */A ieși* (sau *a o scoate*) *cu ~ curat* = a ieși cu bine dintr-o situație dificilă. *A-i spune cuiva* (un lucru) *de la ~* = a-i spune cuiva ceva direct, fără ocolișuri. *A orbi* sau *a prosti* (pe cineva) *de la ~* = a-i spune cuiva minciuni vădite. *A scoate ~ul în lume* = a ieși în societate. *A (nu) da ~* = a (nu) da ochii cu cineva. *A da* (cuiva) *~* = a îngădui (cuiva) prea multe. 2. Persoană, ins; rang, condiție socială. //Reputație; demnitate. *A-și pune ~ul* (pentru cineva) = a garanta (pentru cineva) cu cinstea. *s.n., pl.* obraze.
obraznic,-ă (și s.) Lipsit de respect; nerușinat, impertinent; (cu sens atenuat) neascultător, neastâmpărat. *adj., pl.* obraznici,-ce.
obrăjel Obrăjor. *s.m., pl.* obrăjei, *art.* obrăjeii.
obrăjor Diminutiv al lui obraz; obrăjel. *s.m., pl.* obrăjori.
obrăzar 1. (pop.) Mască. 2. Plasă de sârmă sau de pânză cu care stuparul își acoperă fața pentru a o feri de înțepăturile albinelor. *s.n., pl.* obrăzare.
obrăzat,-ă (reg.) Cu obrajii mari. *adj., pl.* obrăzați,-te.
obrăznicătură Ființă obraznică. *s.f., g.-d. art.* obrăznicături, *pl.* obrăznicături.
obrăznicește (înv.) În mod obraznic, cu obrăznicie. *adv.*
obrăznici 1. *refl.* A deveni necuviincios, obraznic. 2. *tr.* (fam.) A certa pentru o obrăznicie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obrăznicesc, *imperf. 3 sg.* obrăznicea; *conj. prez. 3* să obrăznicească.
obrăznicie Atitudine, purtare, vorbă obraznică; necuviință; (cu sens atenuat) neascultare, neastâmpăr. *s.f., art.* obrăznicia, *g.-d. art.* obrăzniciei, *pl.* obrăznicii, *art.* obrăznicile.
obrăznicuț,-ă Diminutiv al lui obraznic. *adj., pl.* obrăznicuți,-e.
obrăzui *tr* (înv.) A reprezenta, a înfățișa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obrăzuiesc, *imperf. 3* obrăzuia; *conj. prez. 3* să obrăzuiască.
obrânteală v. **obrinteală.**
obrânti v. **obrinti.**
obrinteală (pop.) Inflamație, umflătură a unei răni; obrintitură. [*var.* obrânteală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* obrintelii, *pl.* obrinteli.
obrinti *refl.* și *intr.* (pop.) A se umfla, a se irita (din cauza unei infecții, a frigului etc.). [*var.* obrânti *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obrintesc, *imperf. 3 sg.* obrintea; *conj. prez. 3* să obrintească.
obrintire (pop.) Acțiunea de a (se) obrinti. *s.f., g.-d. art.* obrintirii, *pl.* obrintiri.
obrintitură (pop.) Obrinteală. *s.f., g.-d. art.* obrintiturii, *pl.* obrintituri.
obroc/oboroc (înv., pop.) 1. (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Danie. 2. Măsură de capacitate de 44 sau 22 de ocale, folosită în trecut. 3. Vas mare pentru cereale. */A pune* (sau *a ascunde* etc.) *ceva sub ~* = a ascunde ceva de văzul lumii. 4. Coș de nuiele fără fund, cu care se prind peștii. *s.n., pl.* obroace/ oboroace.
obroci *tr.* (rar, în basme) A fermeca, a vrăji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* obrocesc, *imperf. 3 sg.* obrocea; *conj. prez. 3* să obrocească.
obscen,-ă (despre cuvinte, gesturi, atitudini) Nerușinat, indecent; vulgar, pornografic. *adj., pl.* obsceni,-e.
obscenitate Ceea ce este obscen; nerușinare, vulgaritate, pornografie. *s.f., g.-d. art.* obscenității, *pl.* obscenități.
obscur,-ă 1. Lipsit de lumină, întunecos. 2. (fig.) Greu de înțeles. 3. (fig.) Necunoscut, fără merite; mediocru. *adj., pl.* obscuri,-e.
obscura *tr.* 1. A face să devină obscur (1); a întuneca. 2. A face să devină greu de priceput. *vb. I, ind. prez. 3* obscurează.
obscurantism Atitudine refractară față de învățătură, de știință, de progres. //Stare de înapoiere culturală. *s.n.*
obscurantist,-ă (Adept) al obscurantismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* obscurantiști,-ste.
obscuritate 1. Întuneric, întunecime. 2. (fig.) Lipsă de claritate în idei, în exprimare etc. 3. (fig.) Lipsă de renume; mediocritate. *s.f., g.-d. art.* obscurității, *pl.* obscurități.
obscuriza *tr.* și *refl.* (rar) A (se) face obscur. *vb. I, ind. prez. 3* obscurizează.
obsecrație (-ți-e) Figură retorică prin care oratorul imploră ajutorul zeilor sau al oamenilor. [*var.* obsecrațiune *s.f.*] *s.f., art.* obsecrația, *g.-d. art.* obsecrației, *pl.* obsecrații, *art.* obsecrațiile.
obsecrațiune v. **obsecrație.**
obsecvent,-ă (despre o vale) Care are o direcție de curgere contrară față de înclinarea stratelor. *adj., pl.* obsecvenți,-te.
obsecvios,-oasă (-vi-os) (livr.) Excesiv de politicos, de respectuos; servil, umil. *adj., pl.* obsecvioși,-oase.
obsecviozitate (-vi-o-) (livr.) Însușirea de a fi obsecvios; slugărnicie, smerenie. *s.f., g.-d. art.* obsecviozității.
obseda *tr.* (despre imagini, idei etc.) A preocupa intens pe cineva; a stărui în mintea cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* obsedează.
obsedant,-ă Care obsedează; obsesiv. *adj., pl.* obsedanți,-te.
obsedare Acțiunea de a obseda. *s.f., g.-d. art.* obsedării, *pl.* obsedări.
obsedat,-ă (Om) urmărit neîncetat de o idee, de o manie etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* obsedați,-te.

observa *tr.* 1. A băga de seamă, a remarca. //A atrage atenţia, a face o observaţie. 2. A examina cu atenţie, a cerceta. //A supraveghea mişcările cuiva. 3. A spiona, a pândi. 4. (rar) A respecta legile, obiceiurile etc. *vb. I, ind. prez. 3* observă.

observabil,-ă Care poate fi observat. *adj., pl.* observabili,-e.

observare Acţiunea de a observa; cercetare, examinare. *s.f., g.-d. art.* observării, *pl.* observări.

observator[1] 1. Clădire special amenajată pentru observaţii astronomice, meteorologice etc. 2. (mil.) Loc de unde se pot face observaţii asupra inamicului. *s.n., pl.* observatoare.

observator[2]**,-oare** I. *adj.* 1. Care observă; perspicace. 2. Prin care se atrage atenţia cuiva asupra unei greşeli, a unui abuz etc. II. *s.m. şi f.* 1. Persoană care observă, cercetează sau studiază ceva; persoană cu spirit de observaţie. 2. Cel care asistă la un eveniment fără a participa la el. III. *s.m.* 1. Reprezentant al unui stat la lucrările unor organizaţii internaţionale, fără drept de vot şi de semnătură a documentelor întocmite de acestea. 2. Militar care execută o misiune de observare. *adj., s.m. şi f., pl.* observatori,-oare.

observaţie (-ţi-e) 1. Observare, cercetare, examinare. 2. Supraveghere, urmărire; supraveghere medicală a unui bolnav. */Foaie de ~* = formular pe care se notează evoluţia bolii şi tratamentul aplicat unui bolnav. 3. Constatare, remarcă. 4. Obiecţie critică. //Mustrare, reproş. *s.f., art.* observaţia, *g.-d. art.* observaţiei, *pl.* observaţii, *art.* observaţiile.

observaţional,-ă (-ţi-o-) Cu caracter de observaţie. *adj., pl.* observaţionali,-e.

obsesie (-si-e) 1. Imagine, idee care revine neîntrerupt în conştiinţa cuiva; preocupare chinuitoare. 2. Tulburare psihică provocată de o preocupare chinuitoare. [*var.* (înv.) obsesiune *s.f.*] *s.f., art.* obsesia, *g.-d. art.* obsesiei, *pl.* obsesii, *art.* obsesiile.

obsesional,-ă (-si-o-) De obsesie; obsesiv. *adj., pl.* obsesionali,-e.

obsesiune v. **obsesie.**

obsesiv,-ă Care ţine de obsesie. //(adv.) Obsedant. *adj., pl.* obsesivi,-e.

obsidian (-di-an) Rocă vulcanică sticloasă, de culoare neagră sau brună-cenuşie. *s.n., pl.* obsidiane.

obsigă Plantă furajeră asemănătoare cu ovăzul. *s.f., g.-d. art.* obsigii.

obstacol 1. Piedică, stavilă care închide drumul, opreşte vederea etc.; (fig.) ceea ce împiedică desfăşurarea unei acţiuni. 2. Piedică naturală sau amenajată, peste care trebuie să se treacă la unele întreceri sportive (cros, hipism etc.). [*var.* obstacul *s.n.*] *s.n., pl.* obstacole.

obstacul v. **obstacol.**

obstetric,-ă De obstetrică; obstetrical. *adj., pl.* obstetrici,-ce.

obstetrical,-ă Obstetric. *adj., pl.* obstetricali,-e.

obstetrică Ramură a medicinei care se ocupă cu fiziologia şi patologia sarcinii şi a naşterii. *s.f., g.-d. art.* obstetricii.

obstetrician,-ă (-ci-an) Specialist în obstetrică. *s.m., pl.* obstetricieni; *s.f., g.-d. art.* obstetricienei, *pl.* obstetriciene.

obstina *refl.* (livr.) A se încăpăţâna, a se îndârji. *vb. I, ind. prez. 3* se obstinează.

obstinaţie (-ţi-e) (livr.) Încăpăţânare, îndărătnicie. *s.f., art.* obstinaţia, *g.-d. art.* obstinaţiei, *pl.* obstinaţii, *art.* obstinaţiile.

obstrua (-stru-a) *tr.* (med.) A astupa un canal, un vas de sânge etc. *vb. I, ind. prez. 3* obstrueză, *1 pl.* obstruăm; *conj. prez. 3* să obstrueze; *ger.* obstruând.

obstruant,-ă (-stru-ant) (med.) Care obstruează. *adj., pl.* obstruanţi,-te.

obstruare (-stru-a-) (med.) Acţiunea de a obstrua. *s.f., g.-d. art.* obstruării, *pl.* obstruări.

obstructiv,-ă (med.) Care produce o obstrucţie. *adj., pl.* obstructivi,-e.

obstrucţie (-ţi-e) 1. (med.) Astupare a unui organ tubular (trahee, bronhie etc.) */~ intestinală* = ocluzie intestinală. 2. Tactică politică prin care, în unele parlamente, se împiedică desfăşurarea unei dezbateri sau luarea unei decizii, prin discuţii prelungite, artificiale; opoziţie înverşunată. 3. (sport) Acţiune neregulamentară prin care, în unele discipline sportive (fotbal, handbal, box etc.), adversarul este împiedicat să acţioneze. *s.f., art.* obstrucţia, *g.-d. art.* obstrucţiei, *pl.* obstrucţii, *art.* obstrucţiile.

obstrucţiona (-ţi-o-) *intr. şi refl.* A face sau a suferi o obstrucţie. *vb. I, ind. prez. 3* obstrucţionează.

obstrucţionism (-ţi-o-) Atitudine a celor care folosesc sistematic obstrucţia (2). *s.n.*

obstrucţionist,-ă (-ţi-o-) (Adept) al obstrucţionismului. *adj., s.m. şi f., pl.* obstrucţionişti,-ste.

obşte 1. (înv., pop.) Comunitate, colectivitate, popor; (p. ext.) gloată, mulţime. 2. *~ sătească* = veche formă de organizare socială, caracterizată prin munca în comun şi prin îmbinarea proprietăţii private cu cea colectivă. 3. (înv.) Obştească adunare; (p. ext.) consiliu, adunare. 4. (înv.) Comunitate a călugărilor de la o mânăstire; chinovie. [*var.* obştie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* obştii, *pl.* obşti.

obştesc,-ească Care aparţine poporului; comun, general, public. */A-şi da ~ul sfârşit* = a muri. *adj., pl.* obşteşti.

obşteşte (înv.) Din punct de vedere obştesc; având în vedere interesul comun. *adv.*

obşti *tr.* (înv.) A vesti, a înştiinţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* obştesc, *imperf. 3 sg.* obştea; *conj. prez. 3* să obştească.

obştie v. **obşte.**

obştime (înv.) Obşte. *s.f., g.-d. art.* obştimii.

obştire (înv.) Înştiinţare. *s.f., g.-d. art.* obştirii, *pl.* obştiri.

obtura *tr.* A astupa, a închide (temporar) o deschizătură, un tub, un vas sanguin etc. *vb. I, ind. prez. 3* obturează.

obturant,-ă Care obturează. *adj., pl.* obturanţi,-te.

obturare Acţiunea de a obtura; obturaţie. *s.f., g.-d. art.* obturării, *pl.* obturări.

obturator Dispozitiv folosit pentru reducerea sau închiderea secţiunii unui orificiu prin care trece un fluid, un fascicul de lumină etc. *~ fotografic. s.n., pl.* obturatoare.

obturaţie (-ţi-e) Obturare. //(med.) Închidere, astupare a unui orificiu sau a unei cavităţi. *~ dentală. s.f., art.* obturaţia, *g.-d. art.* obturaţiei, *pl.* obturaţii, *art.* obturaţiile.

obtuz,-ă 1. (în sintagma) *Unghi ~* = unghi mai mare de 90 de grade. 2. (fig.) Prost, redus, mărginit. *adj., pl.* obtuzi,-e.

obtuzitate Îngustime de vederi; mărginire spirituală; lipsă de înţelegere; obtuziune. *s.f., g.-d. art.* obtuzităţii, *pl.* obtuzităţi.

obtuziune (-zi-u-) (rar) Obtuzitate. *s.f., g.-d. art.* obtuziunii, *pl.* obtuziuni.

obtuzunghic (în sintagma) *Triunghi ~* = triunghi care are un unghi obtuz. *adj., pl.* obtuzunghice.

obţine *tr.* A dobândi, a primi, a căpăta (ceva); a realiza ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* obţin, *2 sg.* obţii, *1 pl.* obţinem, *2 pl.* obţineţi; *conj. prez. 3* să obţină; *ger.* obţinând.

obţinere Acţiunea de a obţine. *s.f., g.-d. art.* obţinerii, *pl.* obţineri.

obuz Proiectil de artilerie. *s.n., pl.* obuze.

obuzier (-zi-er) Armă de artilerie asemănătoare cu tunul, care trage cu traiectorii foarte curbe. *s.n., pl.* obuziere.
obversiune (-si-u-) Operație logică prin care o judecată afirmativă se transformă într-una negativă sau invers, sensul judecății rămânând însă același. *s.f., g.-d. art.* obversiunii, *pl.* obversiuni.
oca Veche unitate de măsură pentru capacități și greutăți, egală cu circa un litru (sau un kilogram) și un sfert. */~ mică* = măsură falsă, mai mică decât cea legală. *A prinde* (pe cineva) *cu ~ua mică* = a prinde (pe cineva) cu o minciună. [*var.* (înv., reg.) ocă *s.f.*] *s.f., art.* ocaua, *g.-d. art.* ocalei, *pl.* ocale, *art.* ocalele.
ocară (pop.) Vorbă sau faptă care ceartă, rușinează ori mustră pe cineva; jignire, insultă; rușine, dezonoare. */De ~* = rușinos. *A ajunge* (sau *a se face, a rămâne*) *de ~* = a ajunge (sau a se face, a rămâne) demn de dispreț. *s.f., g.-d. art.* ocării, *pl.* ocări.
ocarină Mic instrument muzical de suflat, din argilă arsă, de formă ovală și cu găuri. *s.f., g.-d. art.* ocarinei, *pl.* ocarine.
ocazie (-zi-e) 1. Împrejurare, situație care provoacă sau ușurează săvârșirea unei acțiuni; prilej, moment favorabil. */De ~* = potrivit pentru o anumită împrejurare; (ivit) întâmplător; cumpărat sau vândut din întâmplare. 2. Eveniment monden, festivitate. */La ~* = cu prilejul unor evenimente deosebite. *A da ~ la...* = a prilejui. 3. Mijloc de locomoție, vehicul găsit din întâmplare. [*var.* (înv.) ocaziune *s.f.*] *s.f., art.* ocazia, *g.-d. art.* ocaziei, *pl.* ocazii, *art.* ocaziile.
ocaziona (-zi-o-) *tr.* A da prilejul, a cauza ceva. *vb. I, ind. prez. 3* ocazionează.
ocazional,-ă (-zi-o-) 1. Care are loc cu prilejul unui anumit eveniment. 2. Care se ivește întâmplător. *//*(adv.) *A vorbit ~. adj., pl.* ocazionali,-e.
ocazionalism (-zi-o-) Concepție idealist-teologică din sec. al XVII-lea care considera că singura cauză a modificărilor corporale și sufletești este voința divină. *s.n.*
ocaziune v. **ocazie.**
ocă v. **oca.**
ocăi *intr.* (rar) A măcăi. *vb. IV, ind. prez. 3* ocăie; *conj. prez. 3* să ocăie.
ocăit (rar) Măcăit. *s.n.*
ocărâre Acțiunea de a ocărî; mustrare. *s.f., g.-d. art.* ocărârii, *pl.* ocărâri.
ocărâtor,-oare (înv.) Care jignește, insultă. *adj., pl.* ocărâtori,-oare.
ocărî v. **ocărî.**
ocărî *tr.* 1. (pop.) A mustra, a certa. 2. (înv., pop.) A vorbi de rău, a defăima. [*var* (înv., reg.) ocări *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ocărăsc, *imperf. 3 sg.* ocăra; *conj. prez. 3* să ocărască; *ger.* ocărând; *part.* ocărât.
ocârmui *tr.* (înv.) A cârmui, a conduce, a guverna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ocârmuiesc, *imperf. 3 sg.* ocârmuia; *conj. prez. 3* să ocârmuiască.
ocârmuire (înv.) Cârmuire, conducere; guvern. *s.f., g.-d. art.* ocârmuirii, *pl.* ocârmuiri.
ocârmuitor,-oare (-mu-i-) (înv.) (Persoană) care conduce un stat, o instituție etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* ocârmuitori,-oare.
occident (rar) Unul dintre cele patru puncte cardinale; apus, vest. *s.n.*
Occident Zonă geografică din apusul Europei; nume generic pentru țările sau popoarele din acest spațiu. *s.prop.n.*
occidental,-ă Referitor la apusul Europei (și al SUA); vestic, apusean. *//*(s.) Persoană originară dintr-o țară din apusul Europei; (la pl.) popoarele din Occident. *adj., pl.* occidentali,-e.
occidentaliza *tr.* și *refl.* A da sau a căpăta caracter occidental. *vb. I, ind. prez. 3* occidentalizează.
occidentalizare Acțiunea de a (se) occidentaliza. *s.f., g.-d. art.* occidentalizării.
occipital[1] Os lat care formează peretele posterior-inferior al craniului. *s.n., pl.* occipitale.
occipital[2]**,-ă** Referitor la occipital[1]. *adj., pl.* occipitali,-e.
occiput Proeminență osoasă în partea posterioară și inferioară a craniului. *s.n., pl.* occiputuri.
ocean Vastă întindere de apă de pe suprafața Pământului, delimitată de continente. *//*(fig.) Întindere nemărginită, imensitate, noian. *s.n., pl.* oceane.
oceanic,-ă Referitor la ocean; care trăiește în ocean. *adj., pl.* oceanici,-ce.
oceanidă Nimfă a mării la vechii greci. *s.f., g.-d. art.* oceanidei, *pl.* oceanide.
oceanograf,-ă Specialist în oceanografie. *s.m., pl.* oceanografi; (rar) *s.f., g.-d. art.* oceanografei, *pl.* oceanografe.
oceanografic,-ă Referitor la oceanografie. *adj., pl.* oceanografici,-ce.
oceanografie Știință care se ocupă cu studiul oceanului planetar; oceanologie. *s.f., art.* oceanografia, *g.-d. art.* oceanografiei.
oceanolog,-ă Specialist în oceanologie. *s.m., pl.* oceanologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* oceanologei, *pl.* oceanologe.
oceanologic,-ă Referitor la oceanologie. *adj., pl.* oceanologici,-ce.
oceanologie Oceanografie. *s.f., art.* oceanologia, *g.-d. art.* oceanologiei.
ocel Ochi simplu pe care îl au anumite artropode. *s.m., pl.* oceli.
ocheadă Privire semnificativă aruncată cuiva pe furiș; semn făcut cu ochiul. *s.f., g.-d. art.* ocheadei, *pl.* ocheade.
ocheân[1] Nume dat unor instrumente optice portative, care apropie obiectele depărtate. *s.n., pl.* ocheane.
ocheân[2] v. **ocheană.**
ocheană Pește lung de 20-30 cm, cu capul mic și cu aripioarele roșii; babușcă. *//*Roșioară. [*var.* (reg.) ocheân *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* ocheanei, *pl.* ocheane.
ochelari 1. Dispozitiv optic format din două lentile fixate într-o ramă, care se pune la ochi pentru a corecta un defect de vedere, a apăra ochii de praf etc. 2. (p. anal.) Dispozitiv format din două bucăți de piele așezate în dreptul ochilor cailor pentru a-i împiedica să privească lateral. */A avea ~ de cal*, se spune despre persoane mărginite. *s.m. pl.*
ochelarist,-ă (fam.) Persoană care poartă ochelari. *s.m., pl.* ochelariști; *s.f., g.-d. art.* ochelaristei, *pl.* ochelariste.
ochelariță Plantă erbacee cu flori galbene și cu fructul de forma ochelarilor. *s.f., g.-d. art.* ochelariței, *pl.* ochelarițe.
ocheniță Diminutiv al lui ocheană. *s.f., g.-d. art.* ocheniței, *pl.* ochenițe.
ocheșel,-ea/-ică (rar) Diminutiv al lui oacheș. [*var.* ochișel,-ea,-ică *adj.*] *adj., pl.* ocheșei,-ele.
ocheșele (bot.) Crăiță. *s.f. pl., art.* ocheșelele.
ochet Inel metalic care întărește o gaură făcută într-o pânză de navă, într-o foaie de cort etc. pentru a nu se destrăma. *s.m., pl.* ocheți.
ochet/ochete (reg.) 1. Lat făcut la capătul unei sfori, al unei frânghii etc. 2. Ochi de geam. 3. Vârtej de apă; bulboană. *s.m., pl.* ocheți.
ochi[1] 1. Fiecare dintre cele două organe ale vederii așezate simetric în partea din față a capului; globul împreună cu orbita, pleoapele și genele. */Banul e ~ul*

dracului = banul e o ispită care împinge la multe rele. *Văzând cu ~i* = foarte repede. *Cât te-ai freca la ~* = foarte repede. *De ~i lumii* = ca să vadă oamenii că s-a făcut; de formă. *~i lumii* = opinia publică. *A fi numai ~* = a fi foarte atent. *A dormi numai cu un ~* = a dormi uşor, neliniştit. *Cât vezi cu ~i* = cât cuprinzi cu privirea. *A vedea cu ~i lui* = a vedea el însuşi. *A vedea cu ~i altuia* = a nu avea păreri proprii. *A păzi* (sau *a îngriji*) *pe cineva ca pe ~i din cap* (sau *ca lumina ~lor*) = a păzi pe cineva cu foarte mare grijă. *A iubi pe cineva* (sau *a-i fi drag cuiva*) *ca ~i din cap* = a iubi din tot sufletul. *A i se scurge* (sau *a-i curge*) *cuiva ~i după cineva* (sau după ceva) = a se uita cu mult drag la cineva sau la ceva. *A nu avea ~ să vezi pe cineva* = a nu putea suferi pe cineva. *A privi pe cineva cu ~ buni* (sau *răi*) = a (nu) simpatiza pe cineva. *A nu vedea* (*lumea*) *înaintea ~lor* = a fi foarte mânios. *A da ~i* (sau *~*) *cu cineva* = a întâlni pe cineva (pe neaşteptate). *A-şi vedea visul cu ~i* = a-şi vedea dorinţa împlinită. *E cu ~ şi cu sprâncene* = e evident. *A lua* (pe cineva) *la ~* = a avea bănuieli asupra cuiva. *A face un lucru cu ~i închişi* = a face un lucru foarte uşor. *Între patru ~* = fără martori, în intimitate (fam.) *Cu un ~ la făină şi cu altul la slănină*, se spune despre cel care: a) se uită cruciş; b) râvneşte la două lucruri deodată. 2. Facultatea de a vedea; vedere, privire. */Cu ~i pierduţi* = cu privirea neconcentrată. *Sub ~i noştri* = sub privirea noastră. *A privi cu ~ de piatră* = a privi nepăsător, rece. *A măsura din ~* = a aprecia examinând cu privirea. *A sorbi pe cineva din ~* = a ţine foarte mult la cineva. *A mânca cu ~i* = a mânca cu poftă. *Încotro vede cu ~i* sau *unde îl duc ~i* = indiferent unde. 3. (la pl.) Obraz, faţă. */De la ~* (sau *verde în ~*) = cu îndrăzneală. 4. Mugur apărut pe nod la viţa-de-vie sau la subsuoara frunzelor unor plante. 5. (în sintagma) *~ magic* = (la aparatele de recepţie radiofonică sau radiotelegrafică) indicator de acord pe lungimea de undă dorită, care are forma unui tub electronic cu ecran fluorescent. *s.m., pl.* ochi, *art.* ochii.

ochi[2] 1. Fiecare dintre spaţiile libere ale unei ferestre, în care se fixează geamul; bucată de sticlă care închide un astfel de spaţiu. 2. Întindere de apă în formă circulară; vârtej, bulboană. 3. Fiecare dintre golurile unei împletituri sau unei ţesături; fiecare dinte verigile unui lanţ. 4. Orificiu în partea superioară a unei maşini de gătit, pe care se aşază vasele la foc. 5. (la pl.) Mâncare făcută din ouă prăjite, astfel ca gălbenuşul să rămână întreg. 6. (fig.) Pată de lumină; punct strălucitor. 7. Pată de grăsime pe suprafaţa unui lichid. 8. Fiecare dintre petele colorate de pe coada păunului. *s.n., pl.* ochiuri.

ochi[3] 1. *intr.* A potrivi o armă la ochi pentru ca proiectilul să nimerească ţinta. 2. *tr.* A ţinti pe cineva sau ceva cu o armă; a lovi o ţintă. 3. *tr.* A remarca pe cineva printre mai multe persoane; a descoperi (dintr-un grup mai mare) un obiect necesar. //A cerceta cu privirea; a scruta. 4. *refl.* (reg., despre întinderi de zăpadă) A se acoperi cu pete de verdeaţă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ochesc, *imperf. 3 sg.* ochea; *conj. prez. 3* să ocheaască.

ochi-de-pisică 1. Disc de sticlă sau de material plastic care reflectă razele de lumină proiectate asupra lui, folosit ca semnalizator. 2. Varietate de minerale, care prin şlefuire capătă o luminozitate neobişnuită. *s.m., pl.* ochi-de-pisică.

ochii-păsăruicii Plantă erbacee cu flori albastre, albe şi roşii. *s.m. art.*

ochios,-oasă (fam.) Cu ochi[1] mari, frumoşi. //(reg.) Frumos, chipeş. *adj., pl.* ochioşi,-oase.

ochire Acţiunea de a ochi[3]; cercetare rapidă, sumară; ochit. *s.f., g.-d. art.* ochirii, *pl.* ochiri.

ochişel,-ea,-ică v. **ocheşel.**

ochişor 1. Diminutiv al lui ochi[1] (1). 2. (bot.) Scânteiuţă. *s.m., pl.* ochişori.

ochit Ochire. *s.n., pl.* ochituri.

ochitor 1. Persoană care ocheşte; ţintaş. 2. Militar care execută ochirea la armele de artilerie. *s.m., pl.* ochitori.

ochitură 1. Privire, căutătură din ochi[1]. 2. Ochire cu arma. *s.f., g.-d. art.* ochiturii, *pl.* ochituri.

ochiul-boului (bot.) Nume dat mai multor specii de plante din familia compozitelor, cu inflorescenţe mari, albe sau viu colorate. *s.m. art.*

ochiuleţ Diminutiv al lui ochi[1,2]. *s.n., pl.* ochiuleţe.

ochiul-păunului Fluture de noapte care are pe aripi pete rotunde colorate, asemănătoare cu cele de pe coada păunului. *s.m. art.*

ocinaş (înv., reg.) Rugăciunea „Tatăl nostru"; (p. gener.) rugăciune. *s.n., pl.* ocinaşe.

ocină (înv., pop.) Bucată de pământ moştenită; moştenire. *s.f., g.-d. art.* ocinii, *pl.* ocini.

ocitocină Hormon produs de lobul posterior al hipofizei, având rol în declanşarea contracţiilor uterine şi stimularea lactaţiei. *s.f., g.-d. art.* ocitocinei, *pl.* ocitocine.

oclusiv,-ă v. **ocluziv**.

ocluzie (-zi-e) (med., în sintagma) *~ intestinală* = obstrucţie a intestinului subţire. *s.f., art.* ocluzia, *g.-d. art.* ocluziei, *pl.* ocluzii, *art.* ocluziile.

ocluziune (-zi-u-) 1. Închidere, astupare a unui canal, a unei conducte etc. 2. Bulă de gaz rămasă în interiorul unei piese metalice după turnarea acesteia. 3. (fon.) Mişcare articulatorie care constă în închiderea canalului fonator, prin apropierea buzelor, a limbii de palat etc. *s.f., g.-d. art.* ocluziunii, *pl.* ocluziuni.

ocluziv,-ă 1. *adj.* Care închide. II. *s.f.* Consoană care se articulează printr-o ocluziune a canalului fonator, urmată de o explozie. [*var* oclusiv,-ă *adj., s.f.*] *adj., s.f., pl.* ocluziv,-e.

ocnaş Condamnat la muncă silnică într-o ocnă; (p. gener.) puşcăriaş. *s.m., pl.* ocnaşi.

ocnă 1. Mină de sare; salină. */(adv.) Sărat ~* = foarte sărat. 2. Închisoare pentru cei condamnaţi la muncă silnică în saline; (p. gener.) puşcărie, temniţă. //Pedeapsă pe care o are de executat un ocnaş. *s.f., g.-d. art.* ocnei, *pl.* ocne.

ocnean,-ă (Locuitor) din Târgu-Ocna. *adj., s.m., pl.* ocneni,-e.

ocneancă Locuitoare din Târgu-Ocna. *s.f., g.-d. art.* ocnencei, *pl.* ocnence.

ocnire Formare accidentală, în timpul săpării unor găuri de sondă, a unei cavităţi neregulate, datorită dezagregării rocilor. *s.f., g.-d. art.* ocnirii, *pl.* ocniri.

ocniţă (pop.) 1. Diminutiv al lui ocnă (1). 2. Adâncitură, firidă în cuptorul sau în pereţii caselor ţărăneşti. 3. Groapă adâncă; hrubă. 4. (reg.) Schelet de pari, în formă de prismă triunghiulară, pe care se întind cerealele la uscat. *s.f., g.-d. art.* ocniţei, *pl.* ocniţe.

ocol[1] 1. Mişcare în jurul unui punct fix; deplasare care nu este în linie dreaptă; înconjur, ocolire. */Fără ~* = fără ezitare. *A da ~* = a se învârti prin preajma cuiva sau a ceva. 2. (fig.) Divagaţie. 3. Cotitură, cot. *s.n., pl.* ocoluri.

ocol[2] 1. (înv.) Linie care delimitează un spaţiu; (p. ext.) spaţiul delimitat, cuprins. //Perimetru, circumferinţă. 2. (concr.) Gard, împrejmuire; îngrăditură unde se ţin vitele, oile etc.; ţarc. 3. (reg.) Curte, ogradă. 4. (rar) Spaţiu. 5. (înv.) Unitate administrativă (judiciară, agricolă) de judeţ sau de ţinut. */~ silvic* = unitate silvică administrativă, împărţită pe brigăzi şi cantoane. *s.n., pl.* ocoale.

ocolaş[1] (rar) Diminutiv al lui ocol[1,2]. *s.n., pl.* ocolaşe.

ocolaş[2] (înv.) Conducătorul administrativ al unui ocol[2] (5). *s.m., pl.* ocolaşi.

ocoleală (rar) Ocolire. *s.f., g.-d. art.* ocolelii, *pl.* ocoleli.
ocoli *tr.* 1. A face un ocol; (fig.) a spune ceva indirect; a lăsa ceva deoparte (în mod intenționat). 2. A evita să atingi, să întâlnești pe cineva sau ceva. 3. (înv., pop.) A împrejmui, a îngrădi. //(fig., înv.) A proteja, a ocroti. //(înv., reg.) A încercui din toate părțile; a asedia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ocolesc, *imperf. 3 sg.* ocolea; *conj. prez. 3* să ocolească.
ocolire Acțiunea de a ocoli; ocol, ocoleală. *s.f., g.-d. art.* ocolirii, *pl.* ocoliri.
ocoliș 1. Ocol[1] (1), înconjur; (fig.) divagație. */Cu ~uri* = cu ocoluri, indirect. *Fără ~uri* (sau ~) = direct, pe față. 2. (înv.) Perimetru, circumferință. *s.n., pl.* ocolișuri.
ocolit[1] Faptul de a ocoli. *s.n.*
ocolit[2],-ă Care se abate din drumul drept. //Făcut sau spus pe departe. */Pe căi ~* = prin subterfugii. *adj., pl.* ocoliți,-te.
ocolite (în loc.) *Pe ~* = indirect. *loc. adv.*
ocolitor,-oare Care ocolește. *adj., pl.* ocolitori,-oare.
ocroti *tr* A lua sub paza, sub protecția sa; a ajuta, a sprijini. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 sg.* ocrotesc, *imperf. 3 sg.* ocrotea; *conj. prez. 3* să ocrotească.
ocrotire Acțiunea de a ocroti; apărare, protejare. *~a naturii. s.f., g.-d. art.* ocrotirii.
ocrotitor,-oare (și s.) Care ocrotește, apără, protejează; protector. *adj., pl.* ocrotitori,-oare.
ocru[1] De culoare galbenă-brună. *adj. invar.*
ocru[2] Argilă de culoare galbenă, brună, roșie etc., utilizată drept colorant; vopsea preparată din această argilă. *s.n., art.* ocrul.
octacord,-ă (muz.) Care are opt coarde. *adj., pl.* octacorzi,-de.
octaedric,-ă În formă de octaedru. *adj., pl.* octaedrici,-ce.
octaedru Poliedru cu opt fețe. *s.n., art.* octaedrul, *pl.* octaedre.
octal (în sintagma) *Sistem de numerație ~* = sistem de numerație având ca bază cifra opt. *adj.*
octan Hidrocarbură din seria parafinelor. *s.m., pl.* octani.
octanic,-ă (în sintagma) *Cifră ~* = parametru care indică rezistența la detonație a benzinelor. *adj., pl.* octanici,-ce.
octant 1. Instrument de navigație maritimă și aeriană. 2. A opta parte dintr-un cerc, egală cu 45 de grade. *s.n., pl.* octante.
octalon Probă combinată de atletism, alcătuită din opt probe de alergări, sărituri și aruncări. *s.n., pl.* octaloane.
octavă (muz.) Interval dintre două sunete ale gamei la distanță de opt trepte. //Strofă alcătuită din opt versuri endecasilabice. *s.f., g.-d. art.* octavei, *pl.* octave.
octavin (muz.) Instrument asemănător cu flautul, care emite sunete cu o octavă mai sus decât acesta. *s.n., pl.* octavine.
octet[1] (inform.) Grup de opt biți. *s.m., pl.* octeți.
octet[2] 1. Formație muzicală compusă din opt persoane. 2. (chim.) Ansamblu de opt electroni format pe stratul exterior al unui atom. *s.n., pl.* octete.
octocorallier (-li-er) (la pl.) Subclasă de celenterate marine cu gura înconjurată de opt tentacule; (la sg.) animal din această subclasă. *s.m., pl.* octocorallieri.
octodă Tub electronic cu opt electrozi. *s.f., g.-d. art.* octodei, *pl.* octode.
octofor (ant.) Purtător de litieră. *s.m., pl.* octofori.
octogenar,-ă (Persoană) care a atins (sau a depășit) vârsta de optzeci de ani. *adj., s.m.* și *f., pl.* octogenari,-e.
octogon[1] Poligon cu opt laturi. *s.n., pl.* octoguane.
octogon[2],-ă (înv.) Octogonal. *adj., pl.* octogoni,-e.
octogonal,-ă (despre poligoane) Care are opt laturi; octogon[2]. *adj., pl.* octogonali,-e.
octoih Carte de cult ortodox care cuprinde cântările din fiecare zi a săptămânii. [*var.* ohtoic *s.n.*] *s.n., pl.* octoihuri.
octombrie (-bri-e) A zecea lună a anului; brumar, brumărel. [*var.* octomvrie, (pop.) octomvre *s.m.*] *s.m., g.-d.* lui octombrie; *abr.* oct., X/.10./-10-.
octomvrie v. **octombrie.**
octomvre v. **octombrie.**
octopod[1] (la pl.) Ordin de moluște cefalopode cu opt tentacule în jurul capului; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* octopode.
octopod[2],-ă (despre animale) Care are opt picioare. *adj., pl.* octopozi,-de.
octosilab Vers cu opt silabe. *s.n., pl.* octosilabe.
octosilabic,-ă Care are opt silabe. *adj., pl.* octosilabici,-ce.
octuor (-tu-or) (rar) Octet[2] (1). *s.n.*
octuplet Fiecare dintre cei opt gemeni. *s.m., pl.* octupleți.
octuplu[1] Grup din opt unități. *s.n., pl.* octuple.
octuplu[2],-ă De opt ori mai mare sau mai mult în raport cu o cantitate dată. *adj., pl.* octupli,-e.
ocular[1] Lentilă sau grup de lentile dintr-un instrument optic, prin care se privește imaginea dată de un obiectiv. *s.n., pl.* oculare.
ocular[2],-ă Referitor la ochi, al ochiului. */Martor ~* = persoană care a văzut cum s-a petrecut un fapt. *adj., pl.* oculari,-e.
oculație (-ți-e) Sistem de altoire printr-un singur mugur, scos cu o porțiune de lemn și de coajă, care se introduce sub coaja portaltoiului. *s.f., art.* oculația, *g.-d. art.* oculației, *pl.* oculații, *art.* oculațiile.
oculist,-ă Oftalmolog. *s.m., pl.* oculiști; *s.f., g.-d. art.* oculistei, *pl.* oculiste.
oculistic,-ă (rar) De ochi. *adj., pl.* oculistici,-ce.
ocult,-ă 1. Referitor la ocultism. */Științe ~* = doctrine și practici secrete (astrologia, alchimia, magia, necromația) care au ca obiect fenomene tainice, inaccesibile cunoașterii obișnuite. 2. Care acționează în ascuns; tainic, misterios. //(adv.) În taină. *adj., pl.* oculți,-te.
oculta *tr.* (livr.) 1. A ascunde vederii. 2. A camufla un lucru sau o situație (dându-i o aparență înșelătoare); a disimula. *vb. I, ind. prez. 3* ocultează.
ocultație (-ți-e) 1. Dispariție temporară a imaginii unui astru ca rezultat al trecerii altui corp ceresc prin fața lui. 2. (mar) Acoperire a luminii unui far prin interpunerea unui ecran. */Lumină de ~* = lumină intermitentă (a farului, a geamandurii etc.). *s.f., art.* ocultația, *g.-d. art.* ocultației, *pl.* ocultații, *art.* ocultațiile.
ocultism Practicarea științelor oculte; ocultistică. *s.n.*
ocultist,-ă 1. (Persoană) care practică ocultismul. *adj., s.m.* și *f., pl.* ocultiști,-ste.
ocultistic,-ă (rar) Referitor la ocultism. *adj., pl.* ocultistici,-ce.
ocultistică Ocultism. *s.f., g.-d. art.* ocultisticii.
ocupa A. *tr.* 1. A lua în stăpânire cu forța armată, a cuceri un teritoriu, un oraș etc. 2. A deține un imobil, un post etc. 3. A se întinde pe o suprafață. //A reține, a rezerva un loc la teatru, la tren etc. 4. A deține un post, o funcție. B. *refl.* 1. A se îndeletnici cu...; a studia ceva. 2. A se interesa, a urmări îndeaproape. //*tr.* (înv.) A preocupa. *vb. I, ind. prez. 3* ocupă.
ocupant,-ă 1. (Stat, armată) care ia în stăpânire un teritoriu străin. 2. (Persoană) care ocupă (temporar) un loc, o masă etc.; ocupator. *adj., s.m.* și *f., pl.* ocupanți,-te.
ocupare Acțiunea de a ocupa. *s.f., g.-d. art.* ocupării, *pl.* ocupări.
ocuparisi *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) ocupa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ocuparisesc, *imperf. 3 sg.* ocuparisea; *conj. prez. 3* să ocuparisească.
ocupat,-ă 1. Cucerit, stăpânit de o putere străină. 2. Stăpânit, deținut (temporar) de cineva. 3. (despre persoane) Care au mult de lucru; absorbit. *adj., pl.* ocupați,-te.

ocupator,-oare (neobișnuit) Ocupant. *s.m., pl.* ocupatori; *s.f., g.-d. art.* ocupatoarei, *pl.* ocupatoare.
ocupație (-ți-e) 1. Îndeletnicire, activitate; profesiune; slujbă. //(jur.) Luare în posesiune; dobândire a unei proprietăți. 2. Luare în stăpânire (temporară) cu forța a unui teritoriu de către o putere străină; cucerire. */De ~ =* (despre forțe armate) care ocupă (temporar) un teritoriu străin. [*var.* (înv.) ocupațiune *s.f.*] *s.f., art.* ocupația, *g.-d. art.* ocupației, *pl.* ocupații, *art.* ocupațiile.
ocupațional,-ă (-ți-o-) Referitor la ocupație (1), generat de ocupație. *Avantaj ~. adj., pl.* ocupaționali,-e.
ocupațiune v. **ocupație.**
ocurent,-ă 1. Care se întâmplă, care survine. 2. (despre unități lingvistice) Care se întâlnește într-un text. *adj., pl.* ocurenți,-te.
ocurență 1. Împrejurare, întâmplare, circumstanță. 2. (lingv.) Prezența unui cuvânt într-un text. 3. Mod în care se prezintă un mineral sau o rocă într-un zăcământ. *s.f., g.-d. art.* ocurenței, *pl.* ocurențe.
ocurge *intr.* (înv.) A se întâmpla. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* ocurge; *part.* ocurs.
odagaci 1. Plantă erbacee cu flori trandafirii. 2. Numele a doi arbuști exotici a căror scoarță aromată se întrebuințează în medicină. [*var.* odogaci *s.m.*] *s.m., pl.* (2) odagaci.
odaie 1. (pop.) Cameră, încăpere. //(înv.) Casă, locuință. 2. Adăpost provizoriu pentru ciobani, muncitori agricoli etc. în timpul lucrului. *s.f., art.* odaia, *g.-d. art.* odăii, *pl.* odăi, *art.* odăile.
odaliscă Femeie din haremul unui sultan. *s.f., g.-d. art.* odaliscei, *pl.* odaliște.
o dată O singură dată. *num. adv.*
odată 1. Într-un timp nedeterminat; cândva. *A fost ~.* 2. În sfârșit, în cele din urmă. *Taci ~!* //(adj. invar.) În toată puterea cuvântului: întreg; (p. ext.) foarte bun. *Om ~. adv.*
odată ce Din moment ce. *loc. conjct.*
odată cu Împreună cu. *loc. prep.*
odată și odată Într-o bună zi; cândva. *loc. adv.*
odă 1. Poezie lirică în care se face elogiul unor persoane, unor fapte unice etc. //(în Antichitate) Poem eroic care se recita sau cânta cu acompaniament de liră. 2. Compoziție muzicală cu caracter eroic. *s.f., g.-d. art.* odei, *pl.* ode.
odăiaș (înv.) 1. Om de serviciu la tribunal, prefectură. 2. Om care locuiește afară din sat, într-o odaie. *s.m., pl.* odăiași.
odăiță Diminutiv al lui odaie. *s.f., g.-d. art.* odăiței, *pl.* odăițe.
odăjdii Veșminte bisericești cu care se îmbracă preoții la oficierea slujbei religioase sau în împrejurări solemne; ornat. *s.f. pl., art.* odăjdiile.
odeletă Odă de proporții mici. *s.f., g.-d. art.* odeletei, *pl.* odelete.
odeon (-de-on) Edificiu specific Antichității grecolatine, destinat manifestărilor culturale. *s.n., pl.* odeoane.
odgon Funie groasă și lungă; cablu, parâmă. [*var.* otgon *s.n.*] *s.n., pl.* odgoane.
odicolon (înv., pop.) Apă de colonie. *s.n.*
odihnă 1. Întrerupere temporară a unei activități în scopul refacerii forțelor; stare sau timp de repaus; pauză. */~ activă =* repaus în care se practică o activitate sportivă (ușoară). *Fără ~ =* în continuă mișcare. 2. Somn[2]. */A se da ~ei =* a se culca. 3. Calm desăvârșit, liniște sufletească; tihnă. */~ de veci* (sau *veșnică*) = moarte. 4. Platformă orizontală plasată după o serie de trepte ale unei scări. [*var.* (reg.) hodină, odină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* odihnei, *pl.* (4) odihne.
odihni 1. *refl.* și (rar) *intr.* A întrerupe temporar o activitate pentru a se reface; a se afla în repaus. *Pe ~te =* a) fără oboseală; comod; b) în liniște. 2. *refl.* și (rar) *intr.* A se reface prin somn; a dormi. 3. *intr.* și *refl.* A fi mort, a zăcea în mormânt. 4. *refl.* și *intr.* (fig.) A-și avea locul, a fi situat. [*var.* (reg.) hodini, odini *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* odihnesc, *imperf. 3 sg.* odihnea; *conj. prez. 3* să odihnească.
odihnire Faptul de a (se) odihni; odihnă, repaus. *s.f., g.-d. art.* odihnirii.
odihnitor,-oare Care reface energia, puterile; reconfortant; liniștitor. *adj., pl.* odihnitori,-oare.
odină v. **odihnă.**
odini v. **odihni.**
odinioară (-ni-oa-) 1. Pe vremuri, altădată, odată. 2. (înv.) Cândva (în viitor), odată și odată. *adv.*
odios,-oasă (-di-os) Care provoacă ură, dezgust; respingător, detestabil. *adj., pl.* odioși,-oase.
odiozitate (-di-o-) (rar) Faptul de a fi odios. *s.f., g.-d. art.* odiozității.
odisee Călătorie lungă și aventuroasă; șir de întâmplări neprevăzute; viață plină de peripeții. *s.f., art.* odiseea, *g.-d. art.* odiseei.
odiu (înv.) Ură, dezgust. *s.n., art.* odiul.
odivoi (înv.) Infanterist. *s.m., pl.* odivoi, *art.* odivoii.
odoare v. **odor[2].**
odogaci v. **odagaci.**
odograf Traseu al unui drum. *s.n., pl.* odografe.
odografie Descriere a drumurilor dintr-o anumită regiune. *s.f., art.* odografia, *g.-d. art.* odografiei, *pl.* odografii, *art.* odografiile.
odolean Nume dat mai multor plante erbacee cu flori trandafirii sau albe, dintre care una servește la prepararea unor produse farmaceutice cu proprietăți sedative; valeriană. [*var.* odoleană *s.f.*, hodolean *s.m.*] *s.m., pl.* odoleni.
odoleană v. **odolean.**
odometrie Tehnică a măsurării distanțelor parcurse (pe jos). *s.f., g.-d. art.* odometriei.
odometru Podometru. *s.n., art.* odometrul, *pl.* odometre.
odonat (la pl.) Ordin de insecte din care face parte libelula; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.n., pl.* odonate.
odontalgic,-ă Referitor la durerile de dinți. *adj., pl.* odontalgici,-ce.
odontalgie Durere de dinți. *s.f., art.* odontalgia, *g.-d. art.* odontalgiei, *pl.* odontalgii, *art.* odontalgiile.
odontoblast Celulă conjunctivă care intră în componența pulpei dentare. *s.n., pl.* odontoblaste.
odontocie Decalcifiere a dinților, care provoacă carierea lor. *s.f., art.* odontocia, *g.-d. art.* odontociei, *pl.* odontocii, *art.* odontociile.
odontogenie (med.) Procesul de dezvoltare a dinților. *s.f., art.* odontogenia, *g.-d. art.* odontogeniei, *pl.* odontogenii.
odontolit Tartru dentar. *s.n., pl.* odontolite.
odontolog,-ă Specialist în odontologie. *s.m., pl.* odontologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* odontologei, *pl.* odontologe.
odontologic,-ă Referitor la odontologie. *adj., pl.* odontologici,-ce.
odontologie Ramură a anatomiei care se ocupă cu studiul dinților și al bolilor lor. *s.f., art.* odontologia, *g.-d. art.* odontologiei.
odontometru Mic instrument din metal, celuloid sau carton, care servește la măsurarea dantelurii mărcilor poștale. *s.n., art.* odontometrul, *pl.* odontometre.
odontoragie Scurgere de sânge prin alveola unui dinte. *s.f., art.* odontoragia, *g.-d. art.* odontoragiei.
odontotehnică Arta de a conserva dinții, plombându-i sau înlocuindu-i pe cei cariați. *s.f., g.-d. art.* odontotehnicii.
odor[1] 1. Obiect de (mare) preț; giuvaer; (la pl.) veșminte scumpe și alte obiecte prețioase folosite la serviciile

religioase. 2. (fig.) Ființă iubită, prețuită; (spec.) copil. *s.n., pl.* odoare.
odor[2] (înv.) Miros, mireasmă, parfum. [*var.* odoare *s.f.*] *s.n., pl.* odoruri.
odorant,-ă Care răspândește un miros plăcut, parfumat; odorifer, odoriferant. //(tehn., despre unele substanțe) Care conține odorizanți. *adj., pl.* odoranți,-te.
odoraș (rar) Diminutiv al lui odor[1]. *s.n., pl.* odorașe.
odorat (înv.) Miros. *s.n.*
odorifer,-ă Odorant. *adj., pl.* odoriferi,-e.
odoriferant,-ă (rar) Odorant. *adj., pl.* odoriferanți,-te.
odorific,-ă Mirositor. *adj., pl.* odorifici,-ce.
odoriza *tr.* A face ca un gaz combustibil inodor să exale un miros prin amestecarea lui cu un odorizant. *vb. I, ind. prez. 3* odorizează.
odorizant Compus chimic cu miros puternic, folosit pentru a da miros gazelor combustibile (inodore). *s.m., pl.* odorizanți.
odorizare Acțiunea de a odoriza. *s.f., g.-d. art.* odorizării, *pl.* odorizări.
odorob (reg.) Coș de nuiele în forma unui trunchi de con fără fund, care servește la pescuit. *s.n., pl.* odoroabe.
odos (reg.) Numele a două specii de orez sălbatic. *s.m.*
odraslă (înv., pop.) 1. Copil, descendent, urmaș. 2. Ramură tânără; mlădiță. *s.f., g.-d. art.* odraslei, *pl.* odrasle.
odrăsli *intr.* (înv., pop.) 1. A se naște, a se ivi, a crește. 2. A da mlădițe, a lăstări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* odrăslesc, *imperf. 3 sg.* odrăslea; *conj. prez. 3* să odrăslească.
odrăslire (înv., pop.) Faptul de a odrăsli. *s.f., g.-d. art.* odrăslirii, *pl.* odrăslири.
odrăslitor,-oare (înv., pop.) Care odrăslește. *adj., pl.* odrăslitori,-oare.
odrăslută (reg.) Diminutiv al lui odraslă. *s.f., art.* odrăslutei, *pl.* odrăslute.
oecologie v. **ecologie.**
oenochoe (enocoe) (fr.) Vas grecesc de ceramică, de dimensiuni mici, cu un singur mâner. *s.n.*
oenolog v. **enolog.**
oenologie v. **enologie.**
oersted (örsted) Unitate de măsură a intensității câmpului magnetic. *s.m., pl.* oerstezi.
of[1] Exclamație care exprimă durere, mâhnire, regret, necaz etc. *interj.*
of[2] Tristețe, mâhnire, amărăciune. *s.n., pl.* ofuri.
ofensa *tr.* A aduce cuiva o ofensă; a insulta, a jigni. *//refl.* (fam.) A se supăra; a se ofusca. *vb. I, ind. prez. 3* ofensează.
ofensant,-ă (rar) Ofensator. *adj., pl.* ofensanți,-te.
ofensare Faptul de a (se) ofensa; insultă. *s.f., g.-d. art.* ofensării.
ofensator,-oare Care ofensează; jignitor, ofensant. *adj., pl.* ofensatori,-oare.
ofensă Cuvânt sau faptă care jignește; insultă, injurie. *s.f., g.-d. art.* ofensei, *pl.* ofense.
ofensiv,-ă Care atacă sau cu care se atacă; cu caracter de ofensivă. //Agresiv. *adj., pl.* ofensivi,-e.
ofensivă 1. Formă principală de luptă armată constând în declanșarea unor acțiuni de amploare. 2. Acțiune susținută a unei echipe sportive împotriva echipei adverse. 3. (fig.) Strădanie, efort pentru lichidarea unei dificultăți sau pentru realizarea unui scop. *s.f., g.-d. art.* ofensivei, *pl.* ofensive.
oferi 1. *tr.* A da în dar; a pune la dispoziție. 2. *refl.* A se pune la dispoziția cuiva (pentru a-i face un serviciu). 3. *tr.* A propune un bun, o marfă spre cumpărare; a propune un preț pentru o marfă. 4. *tr.* (fig.) A înfățișa, a arăta, a prezenta ceva. *vb. IV, ind. prez. 3* oferă, *imperf. 3 sg.* oferea; *conj. prez. 3* să ofere.
oferire Acțiunea de a (se) oferi. *s.f., g.-d. art.* oferirii, *pl.* oferiri.
ofertă *tr.* (rar) A face o ofertă (1). *vb. I, ind. prez. 3* oferteză.
ofertant,-ă (Cel) care face o ofertă. *adj., s.m.* și *f., pl.* ofertanți,-te.
ofertă 1. Propunere de vânzare sau de cumpărare a unor mărfuri, de angajare într-o slujbă, de prestare a unor servicii etc.; document care conține o astfel de propunere. 2. Totalitatea mărfurilor oferite spre vânzare. *s.f., g.-d. art.* ofertei, *pl.* oferte.
off (angl., cinem., despre o voce, un dialog, un zgomot) Din afara scenei. *s.n.*
off-line/offline (oflain) (angl.) Deconectat de la rețeaua de internet. // Nealimentat; scos din funcțiune. *loc. adv.*
off-shore (ofșor) Referitor la petrolul submarin. *adj. invar.*
oficia (-ci-a) *tr.* 1. A celebra o slujbă religioasă. 2. A săvârși cu solemnitate un act public sau privat (în special o căsătorie). *vb. I, ind. prez. 3* oficiază, *1 pl.* oficiem; *conj. prez. 3* să oficieze; *ger* oficiind.
oficial,-ă (-ci-al) 1. Care emană de la guvern, de la o autoritate etc. */Buletinul ~* = periodic în care se publică acte normative; (despre limbă) propriu actelor, documentelor statului sau autorităților. 2. Care are caracter de lege. 3. (fig.) Rece, solemn; formal. *adj., pl.* oficiali,-e.
oficialitate (-ci-a-) 1. Caracterul a ceea ce este oficial. /(jur.) *Principiul ~ății* = principiu potrivit căruia procurorul, organele de urmărire penală, precum și instanțele penale pot să săvârșească din oficiu orice act care intră în competența lor. 2. Persoană oficială; (la pl.) autoritățile dintr-o țară, dintr-un oraș. *s.f., g.-d. art.* oficialității, *pl.* oficialități.
oficializa (-ci-a-) *tr.* A da sau a face să aibă caracter oficial. *vb. I, ind. prez. 3* oficializează.
oficializare (-ci-a-) Acțiunea de a oficializa. *s.f., g.-d. art.* oficializării.
oficialmente (-ci-al-) (rar) În mod oficial. *adv.*
oficiant,-ă (-ci-ant) I. *adj.* Care oficiază (o slujbă). II. *s.m.* și *f.* (Grad de) funcționar în unele instituții de stat; (spec.) funcționar de poștă. *adj., s.m.* și *f., pl.* oficianți,-te.
oficiere (-ci-e-) Acțiunea de a oficia. *s.f., g.-d. art.* oficierii.
oficinal,-ă Din domeniul farmaciei, farmaceutic. */Plante ~* = plante folosite la prepararea unor medicamente. *adj., pl.* oficinali,-e.
oficină 1. Laborator al unei farmacii. 2. (fig.) Loc unde se pregătesc lucruri dubioase (intrigi, comploturi etc.). *s.f., g.-d. art.* oficinei, *pl.* oficine.
oficios[1] (-ci-os) Publicație care prezintă punctul de vedere al unui guvern, al unui partid etc. *s.n., pl.* oficioase.
oficios[2]**,-oasă** (-ci-os) 1. Care provine de la o sursă autorizată, dar a cărei autenticitate nu e garantată. 2. Care prezintă punctul de vedere al unui partid, al unei grupări politice etc. *adj., pl.* oficiosi,-oase.
oficiu 1. Denumire dată unor servicii din instituții sau întreprinderi. *~ juridic. /~ diplomatic* = misiune diplomatică pe lângă o organizație internațională. 2. Îndatorire, funcție publică. */Din ~* = prin funcția deținută; (fig.) în mod automat. *Parchetul s-a sesizat din ~.* 3. (la pl.) Ajutor, înlesnire. */Bune ~* = intervenție diplomatică a unui stat în scopul concilierii unor state aflate în litigiu. 4. Slujbă religioasă. 5. Încăpere anexă a sufrageriei, în care se pregătesc cele necesare mesei. *s.n., art.* oficiul, *pl.* oficii, *art.* oficiile.
oficleid Instrument muzical din alamă, care are în orchestră rolul de bas. *s.n., pl.* oficleide.

ofidian (-di-an) (la pl.) Ordin de reptile, care cuprinde şerpii; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* ofidieni.
ofidism (med.) Otrăvire cu venin de şarpe. *s.n.*
ofili *refl.* 1. (despre plante) A se veşteji, a se îngălbeni. *//tr. Seceta ~eşte recolta.* 2. (fig., despre persoane) A-şi pierde culoarea, prospeţimea feţei; a se vlăgui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ofilesc, *imperf. 3 sg.* ofilea; *conj. prez. 3* să ofilească.
ofilire Faptul de a (se) ofili. *s.f., g.-d. art.* ofilirii, *pl.* ofiliri.
ofiofag,-ă (-fi-o-) (despre păsări, animale etc.) Care se hrăneşte cu şerpi. *adj., pl.* ofiofagi,-ge.
ofiofagie (-fi-o-) Obiceiul de a se hrăni cu şerpi. *s.f., art.* ofiofagia, *g.-d. art.* ofiofagiei.
ofiolatru,-ă (-fi-o-) Adorator al şerpilor. *s.m., pl.* ofiolatri; *s.f., g.-d. art.* ofiolatrei, *pl.* ofiolatre.
ofiolatrie (-fi-o-) Cult al şerpilor (la unele popoare). *s.f., art.* ofiolatria, *g.-d. art.* ofiolatriei.
ofiolit (-fi-o-) (geol.) Rocă eruptivă care apare în zonele de sinclinal în urma activităţii magmei. *s.n., pl.* ofiolite.
ofiolog,-ă (-fi-o-) Specialist în ofiologie. *s.m., pl.* ofiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ofiologei, *pl.* ofiologe.
ofiologie (-fi-o-) Disciplină care se ocupă cu studiul şerpilor. *s.f., art.* ofiologia, *g.-d. art.* ofiologiei.
ofit Varietate de marmură de culoare verde-închis cu vinişoare galbene. *s.n.*
ofitic,-ă (rar) De natura ofitului. */Structură ~* = structură a rocilor, caracterizată prin poziţia neregulată a cristalelor. *adj., pl.* ofitici,-ce.
ofiţer A. 1. Nume generic pentru gradele militare de la sublocotenent până la general. 2. Nume dat unor funcţionari cu atribuţii speciale. *~ de presă. /~ al stării civile* = persoană însărcinată cu încheierea actelor de stare civilă şi cu oficierea căsătoriei civile. 3. (ieşit din uz) Grad conferit prin anumite decoraţii, mai mare decât cel de cavaler. B. (pop.) Varietate de crap lung şi subţire, care trăieşte în bălţile din Delta Dunării. *s.m., pl.* ofiţeri.
ofiţeraş (fam.) Diminutiv al lui ofiţer. *s.m., pl.* ofiţeraşi.
ofiţereasă (fam.) 1. Soţie de ofiţer (1). 2. Femeie care are gradul de ofiţer (1). *s.f., g.-d. art.* ofiţeresei, *pl.* ofiţerese.
ofiţeresc,-ească Care aparţine ofiţerilor, referitor la ofiţeri. *adj., pl.* ofiţereşti.
ofiţereşte Ca un ofiţer, în felul ofiţerilor. *adv.*
ofiţerime Corpul ofiţerilor; mulţime de ofiţeri. *s.f., g.-d. art.* ofiţerimii.
ofiţeroi (rar) Augmentativ al lui ofiţer (A.1). *s.m., pl.* ofiţeroi, *art.* ofiţeroii.
ofiurid v. **ofluridă.**
ofiuridă (-fi-u-) (la pl.) Clasă de echinoderme cu corpul în formă de stea, cu cinci braţe; (la sg.) animal din această clasă. [*var.* ofiurid *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* ofiuridei, *pl.* ofiuride.
ofrandă 1. Jertfă adusă unei divinităţi; dar adus bisericii. 2. (fig.) Dar făcut unei persoane în semn de devotament, de recunoştinţă; contribuţie la o operă de binefacere. *s.f., g.-d. art.* ofrandei, *pl.* ofrande.
ofsaid (sport) Situaţie, penalizată de arbitru, în care un jucător, căruia i se trimite mingea, se află înapoia ultimului jucător de câmp al echipei adverse. *s.n., pl.* ofsaiduri.
ofset (tipogr.) Procedeu de imprimare cu clişee metalice, prin intermediul unui cilindru de cauciuc. *s.n.*
oft (înv.) Oftat, suspin. *s.n., pl.* ofturi.
ofta *intr.* A scoate un oftat. */A ~ după cineva* (sau ceva) = a regreta mult pierderea cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* oftează.
oftalmic,-ă Referitor la ochi sau la bolile ochiului. *adj., pl.* oftalmici,-ce.
oftalmie Denumire generică pentru afecţiunile inflamatorii grave ale globului ocular. *//Conjunctivită gravă purulentă. s.f., art.* oftalmia, *g.-d. art.* oftalmiei, *pl.* oftalmii, *art.* oftalmiile.
oftalmografie Descriere anatomică a ochiului. *s.f., art.* oftalmografia, *g.-d. art.* oftalmografiei, *pl.* oftalmografii.
oftalmolog,-ă Medic specialist în oftalmologie; oculist. *s.m., pl.* oftalmologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* oftalmologei, *pl.* oftalmologe.
oftalmologic,-ă Referitor la oftalmologie. *adj., pl.* oftalmologici,-ce.
oftalmologie Ramură a medicinei, care studiază fiziologia şi patologia ochiului. *s.f., art.* oftalmologia, *g.-d. art.* oftalmologiei.
oftalmometru Instrument care serveşte la măsurarea razelor de curbură a corneei (pentru determinarea astigmatismului). *s.n., art.* oftalmometrul, *pl.* oftalmometre.
oftalmoscop Instrument folosit pentru examinarea interiorului globului ocular. *s.n., pl.* oftalmoscoape.
oftalmoscopic,-ă Referitor la oftalmoscopie. *adj., pl.* oftalmoscopici,-ce.
oftalmoscopie Examinare a interiorului ochiului cu ajutorul oftalmoscopului. *s.f., art.* oftalmoscopia, *g.-d. art.* oftalmoscopiei, *pl.* oftalmoscopii, *art.* oftalmoscopiile.
oftalmotomie (med.) Ablaţiune, scoatere a unui ochi bolnav. *s.f., art.* oftalmotomia, *g.-d. art.* oftalmotomiei, *pl.* oftalmotomii, *art.* oftalmotomiile.
oftare Faptul de a ofta; oftat, suspin. *s.f., g.-d. art.* oftării, *pl.* oftări.
oftat Respiraţie profundă, prelungită, însoţită în expiraţie de un zgomot caracteristic şi care este cauzată de o durere morală (sau fizică); oftătură. *s.n., pl.* oftaturi.
oftătură (rar) Oftat. *s.f., g.-d. art.* oftăturii, *pl.* oftături.
oftica (fam.) 1. *refl.* A se îmbolnăvi de tuberculoză. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) supăra, a (se) amărî tare. *vb. I, ind. prez. 3* oftică.
ofticare (fam.) Faptul de a (se) oftica. *s.f., g.-d. art.* ofticării, *pl.* ofticări.
oftică (pop., fam.) Tuberculoză pulmonară. /(fam.) *A avea ~* (pe cineva) = a nu putea suferi (pe cineva). [*var.* oftigă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ofticii, *pl.* oftici.
ofticos,-oasă (pop., fam.) 1. (şi s.) Tuberculos, ftizic. //(fig.) Fără putere; slab. 2. Invidios. [*var.* oftigos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* oftico şi,-oase.
oftigă v. **oftică.**
oftigos,-oasă v. **ofticos.**
ofusca *refl.* (fam.) A se simţi jignit; a se supăra. *vb. I, ind. prez. 3* se ofuscează.
ogar Câine de vânătoare cu botul lung, cu corpul zvelt, foarte iute la fugă. */Nici câine, nici ~*, se spune despre cel care nu aparţine în mod clar unei specii sau unei grupări. *(Slab) ca un ~* = foarte slab. *s.m., pl.* ogari.
ogarcă (pop.) Femela ogarului. *s.f., art.* ogarcei, *pl.* ogarce.
ogarnic,-ă (rar) Ca ogarul, sprinten. *adj., pl.* ogarnici,-ce.
ogărătic,-ă (rar) Cu trupul zvelt şi subţire ca ogarul. *adj., pl.* ogărătici,-ce.
ogăreşte (rar) Ca un ogar, foarte iute. *adv.*
ogărime (rar) (Mulţime de) ogari. *s.f., g.-d. art.* ogărimii.
ogârji *refl.* (reg.) A slăbi foarte tare. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ogârjeşte, *imperf. 3 sg.* se ogârjea; *conj. prez. 3* să se ogârjească.
ogheal (reg.) Cuvertură, plapumă. *s.n., pl.* oghealuri.
ogival,-ă În formă de ogivă. */Stil ~* = stil gotic. *adj., pl.* ogivali,-e.
ogivă 1. Element arhitectural caracteristic stilului gotic, format din două arcuri de cerc dispuse diagonal şi constituind osatura unei bolţi. 2. Partea anterioară a unui

proiectil de artilerie, a unei bombe, a unei rachete. *s.f., g.-d. art.* ogivei, *pl.* ogive.
oglinda v. **oglindi.**
oglindă 1. Obiect din sticlă sau din metal cu o suprafață netedă și lucioasă, având proprietatea de a reflecta razele de lumină și de a forma imaginea obiectelor din fața sa. 2. (fig.) Ceea ce simbolizează ceva; imagine, tablou. 3. Suprafață netedă și lucioasă (în special a unei ape). *s.f., g.-d. art.* oglinzii, *pl.* oglinzi.
oglindi 1. *refl.* A se reflecta pe o suprafață lucioasă ca într-o oglindă. 2. *refl.* (fig., despre stări, fenomene, acțiuni etc.) A se reflecta în..., a se răsfrânge în... 3. *tr.* A înfățișa, a reprezenta. [*var.* (înv., reg.) oglinda *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oglindesc, *imperf. 3 sg.* oglindea; *conj. prez. 3* să oglindească.
oglindire (o-glin-) Acțiunea de a (se) oglindi. *s.f., g.-d. art.* oglindirii, *pl.* oglindiri.
oglinditor,-oare (rar) Care reprezintă, înfățișează ceva. *adj., pl.* oglinditori,-oare.
oglindos,-oasă (rar) (Luciu, neted) ca o oglindă. *adj., pl.* oglindoși,-oase.
oglinduță Oglinjoară. *s.f., g.-d. art.* oglindutei, *pl.* oglinduțe.
oglinjoară Diminutiv al lui oglindă; oglinduță. *s.f., g.-d. art.* oglinjoarei, *pl.* oglinjoare.
ogoi[1] (reg.) Loc de joacă pentru copii. *s.n., pl.* ogoaie.
ogoi[2] *refl.* și *tr.* (pop.) A (se) potoli, a (se) domoli. [*var.* ogoia *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ogoiesc, *imperf. 3 sg.* ogoia; *conj. prez. 3* să ogoiască.
ogoia v. **ogoi.**
ogoire (pop.) Acțiunea de a (se) ogoi. *s.f., g.-d. art.* ogoirii, *pl.* ogoiri.
ogor Teren agricol. //Teren arabil lăsat necultivat timp de un an pentru a deveni mai fertil; bucată de teren cultivată. //Câmp semănat cu același fel de plante (de obicei cereale); lan. */A lăsa ~* = a nu cultiva intenționat un câmp. *~ negru* = teren arat, dar nesemănat timp de un an. *s.n., pl.* ogoare.
ogoraș Diminutiv al lui ogor. *s.n., pl.* ogorașe.
ogorât (înv., reg.) Acțiunea de a ogorî; arat. *s.n.*
ogorî *tr.* A pregăti un teren agricol pentru cultivare; a ara (adânc). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ogorăsc, *imperf. 3 sg.* ogora; *conj. prez. 3* să ogorască; *ger.* ogorând; *part.* ogorât.
ogradă (reg.) 1. Curte, bătătură. 2. Grădină. *s.f., g.-d. art.* ogrăzii, *pl.* ogrăzi.
ogrădaș (înv.) Slujitor în ograda unei curți boierești. *s.m., pl.* ogrădași.
ogrăjoară (rar) Diminutiv al lui ogradă. *s.f., g.-d. art.* ogrăjoarei, *pl.* ogrăjoare.
ogrinji (pop.) Resturi de paie, de fân etc. nemâncate de vite. *s.m. pl.*
ogur (înv.) Prevestire, semn. *s.n., pl.* ogururi.
ogurliu,-ie (înv.) Cu noroc, de bun augur. *adj., pl.* ogurlii.
oh Of! *interj.*
ohabă (înv.) 1. Moșie ereditară, scutită de impozite și de prestații. 2. (în Evul Mediu, în Țara Românească) Denumire dată imunității boierești și mănăstirești. *s.f., g.-d. art.* ohabei, *pl.* ohabe.
ohabnic,-ă (înv.) 1. (despre moșii) Care nu poate fi înstrăinat; pe veci. 2. (despre proprietari) Care stăpânește o moșie ohabnică (1). //(despre robi, slugi) Legat pe viață de o ohabă (1). *adj., pl.* ohabnici,-ce.
ohm (oh *pron.* o) Unitate de măsură a rezistenței electrice, egală cu rezistența pe care o opune un conductor când este străbătut de un curent de un amper la tensiunea de un volt. *s.m., pl.* ohmi.
ohmic,-ă (oh *pron.* o) Referitor la ohm, exprimat în ohmi. *adj., pl.* ohmici,-ce.
ohmmetru (oh *pron.* o) Instrument pentru măsurarea rezistenței electrice. *s.n., art.* ohmmetrul, *pl.* ohmmetre.
oho Exclamație care exprimă surprindere, neîncredere etc. față de cele spuse de cineva. *interj.*
ohrană Poliție secretă în Rusia țaristă. *s.f., g.-d. art.* ohranei.
ohtoic v. **octoih.**
oi (pop.) Ah, vai, of. *interj.*
oiconim Cuvânt care denumește o așezare omenească. *s.n., pl.* oicomime.
oiconimie Disciplină care se ocupă cu studiul numelor de așezări omenești. *s.f., art.* oiconimia, *g.-d. art.* oiconimiei.
oicumena Denumire generică a suprafețelor populate de pe uscat. *s.f.*
oidium (-di-um) (biol.) 1. Nume dat unor ciuperci parazite care atacă organele verzi ale plantelor, în special ale viței-de-vie. 2. Boală a plantelor produsă de această ciupercă. *s.n.*
oier Crescător sau proprietar de oi; păstor, cioban. *s.m., pl.* oieri.
oierie[1] (pop.) Stână, adăpost pentru oi. *s.f., art.* oieria, *g.-d. art.* oieriei, *pl.* oierii, *art.* oieriile.
oierie[2] (rar) Oierit[2]. *s.f., art.* oieria, *g.-d. art.* oieriei.
oierit[1] (în Evul Mediu) Impozit plătit pentru pășunatul oilor. *s.n.*
oierit[2] Creșterea oilor; păstorit, oierie. *s.n.*
oiesc,-ască (pop.) Referitor la oi, (ca) de oi. *adj., pl.* oiești.
oină Joc sportiv care se dispută între două echipe care lovesc cu un baston de lemn o minge, una dintre echipe aflându-se „la bătaie", iar cealaltă „la prindere". *s.f., g.-d. art.* oinei.
oinist Jucător de oină. *s.m., pl.* oiniști.
oișoară (o-i-) (pop.) Oiță. *s.f., g.-d. art.* oișoarei, *pl.* oișoare.
oiște (o-iș-) 1. Bară de lemn fixată de crucea carului, trăsurii etc., de care se înhamă caii (sau se înjugă boii). */A da* sau *a nimeri (ca lrimia) cu ~a în gard* = a spune un lucru nepotrivit. 2. Componentă a morii de vânt. *s.f., g.-d. art.* oiștii, *pl.* oiști.
oiță 1. Diminutiv al lui oaie; oișoară, oițică. 2. Plantă erbacee cu floarea mare și cu fructe argintii, păroase. *s.f., g.-d. art.* oiței, *pl.* oițe.
oițică (o-i-) (pop.) Oiță. *s.f., g.-d. art.* oiticii, *pl.* oitici.
oja Lac de unghii. *s.f., art.* oja, *g.-d. art.* ojei, *pl.* oje.
ojog[1] (reg.) Om înalt. *s.m., pl.* ojogi.
ojog[2] (reg.) Băț, coajă de mesteacăn. *s.n., pl.* ojoage.
O.K./OK (okei) De acord! (Foarte) bine! *adj. invar.; adv.*
ol Vas de lut de formă cilindrică, mai strâmt la mijloc. *s.n., pl.* oluri.
olac[1] (înv.) Curier (călare); ștafetă, sol. *s.m., pl.* olaci.
olac[2] (înv.) Căruță de poștă; poștalion. */Cal de ~* = cal de poștă. *s.n., pl.* olace.
olan[1] Monedă de aur olandeză, care a circulat și în țările românești până în secolul al XIX-lea. *s.m., pl.* olani.
olan[2] 1. Piesă de argilă arsă de formă semicilindrică, folosită la acoperirea caselor. 2. Tub de argilă arsă din care se fac canale de scurgerea apei, coșuri de fum etc. [*var.* olană *s.f.*] *s.n., pl.* olane.
olană v. **olan**[2].
olandă Țesătură deasă și fină din fire de in. *s.f., g.-d. art.* olandei.
olandez,-ă (Locuitor) din Olanda. *adj., s.m.* și *s.f., pl.* olandezi,-e.
olandeză 1. Limba vorbită de olandezi. 2. Numele unei figuri de patinaj. 3. Rasă de vaci creată în Olanda, crescută pentru producția de lapte. *s.f., g.-d. art.* olandezei.

olandină Țesătură de bumbac care imită olanda. *s.f., g.-d. art.* olandinei.
olar Meșteșugar care face (și vinde) oale și alte obiecte de lut ars. *s.m., pl.* olari.
olat (înv.) 1. Provincie, regiune, ținut; (la pl.) împrejurime. 2. Moșie; gospodărie, acareturi. *s.n., pl.* olaturi.
olăcar (înv., reg.) 1. Curier, olac[1]. //Îngrijitor al cailor de poștă. 2. Slujbaș însărcinat cu strângerea cailor de olac. *s.m., pl.* olăcari.
olărie[1] 1. Meșteșugul olarului; olărit. 2. Atelierul sau prăvălia olarului. *s.f., art.* olăria, *g.-d. art.* olăriei, *pl.* (2) olării, *art.* olăriile.
olărie[2] (colectiv) Produse ceramice executate de olar. *s.f., art.* olăria, *g.-d. art.* olăriei.
olărit Olărie[1] (1). *s.n.*
olăriță (rar) Soția olarului. *s.f., g.-d. art.* olăriței, *pl.* olărițe.
olcuță (reg.) Oliță. *s.f., g.-d. art.* olcuței, *pl.* olcuțe.
old-boy (angl., sport) Jucător retras din activitatea competițională din cauza vârstei, dar care joacă în meciuri demonstrative. *s.m., art.* old-boy-ul, *pl.* old-boy, *art.* old-boy-i.
ole[1] (hisp.) Expresie folosită pentru a încuraja. *interj.*
ole[2] (hisp.) Dans spaniol cu mișcare moderată, executat de o singură persoană. *s.n. art.* ole-ul, *pl.* ole-uri.
oleacă (pop.) Puțin. */Nici ~* = deloc. *~ de...* = puțin, întrucâtva. [*var.* (înv., reg.) leacă *adv.*] *adv.*
oleacee (-le-a-) (la pl.) Familie de plante lemnoase dicotiledonate, cu frunze opuse; (la sg.) plantă din această familie (frasinul, liliacul etc.). *s.f., art.* oleaceea, *g.-d. art.* oleaceei, *pl.* oleacee.
oleaginos,-oasă (-le-a-) (despre plante și semințele lor) Din care se extrage ulei. *adj., pl.* oleaginoși,-oase.
oleandra (reg.) Numele unui dans popular și melodia după care se execută. *s.f. art., neart.* oleandră, *g.-d. art.* oleandrei.
oleandru v. **leandru.**
oleat (-le-at) Sare sau ester al acidului oleic. *s.m., pl.* oleați.
oleată (-le-a-) Desen pe hârtie de calc, pe care sunt trasate detaliile unui teren și cadrul secțiunii topografice la care se referă. *s.f., g.-d. art.* oleatei, *pl.* oleate.
olecăi *refl.* (înv., reg.) A se văieta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se olecăie/se olecăiește, *imperf. 3 sg.* se olecăia; *conj. prez. 3* să se olecăie/să se olecăiască.
olecușoară (reg.) Olecuță. *adv.*
olecuță (pop.) Diminutiv al lui oleacă; puțin de tot; olecuțică, olecușoară. *adv.*
olecuțică (reg.) Olecuță. *adv.*
olefină Hidrocarbură aciclică nesaturată, cu legătură dublă. *s.f., g.-d. art.* olefinei, *pl.* olefine.
oleia v. **uleia.**
oleic,-ă (-le-ic) (în sintagma) *Acid ~* = acid gras care se găsește în grăsimile naturale și care este folosit la fabricarea săpunurilor. *adj., pl.* oleici,-ce.
oleifer,-ă (-le-i-) Bogat în ulei. *adj., pl.* oleiferi,-e.
oleiform,-ă (-le-i-) (rar) Ca uleiul. *adj., pl.* oleiformi,-e.
oleină (chim.) Substanță incoloră, uleioasă, răspândită mai ales în grăsimile vegetale. *s.f., g.-d. art.* oleinei, *pl.* oleine.
oleo v. **aoleu.**
oleoduct (-le-o-) Conductă de țiței. *s.n., pl.* oleoducte.
oleofil,-ă (-le-o-) Care absoarbe ulei. *adj., pl.* oleofili,-e.
oleografie (-le-o-) Cromolitografie care reproduce o pictură în ulei. *s.f., art.* oleografia, *g.-d. art.* oleografiei, *pl.* oleografii, *art.* oleografiile.
oleoleo (pop.) Aoleu. *interj.*
oleomargarină (-le-o-) Grăsime animală folosită la fabricarea margarinei animale sau mixte. *s.f., g.-d. art.* oleomargarinei.
oleometru (-le-o-) Instrument folosit pentru determinarea densității uleiurilor grase. *s.n., art.* oleometrul, *pl.* oleometre.
oleu (înv., reg.) Varietate de hematite cu luciu metalic. *s.n.*
oleum (-le-um) Amestec de acid sulfuric concentrat și anhidridă sulfurică. *s.n.*
olfactiv,-ă Referitor la simțul mirosului, la perceperea mirosurilor. *adj., pl.* olfactivi,-e.
olfacție (-ți-e) (fiziol.) Miros. [*var.* olfacțiune *s.f.*] *s.f., art.* olfacția, *g.-d. art.* olfacției, *pl.* olfacții, *art.* olfacțiile.
olfacțiune v. **olfacție.**
olicică (pop.) Oliță. *s.f., g.-d. art.* olicelei, *pl.* olicele, *art.* olicelele.
oligant,-ă (bot., despre plante) Care are flori puține. *adj., pl.* oliganți,-te.
oligantropie (livr.) Scădere a populației unei țări, a unui oraș etc. *s.f., art.* oligantropia, *g.-d. art.* oligantropiei.
oligarh Membru al unei oligarhii; partizan al oligarhiei. *s.m., pl.* oligarhi.
oligarhic,-ă Referitor la oligarhie, propriu oligarhiei. *adj., pl.* oligarhici,-ce.
oligarhie 1. Regim politic în care puterea este deținută de un număr restrâns de persoane; grup care exercită puterea într-un astfel de regim. 2. *~ financiară* = grup restrâns de mari posesori de capital financiar, care domină viața economică a unui stat. *s.f., art.* oligarhia, *g.-d. art.* oligarhiei, *pl.* oligarhii, *art.* oligarhiile.
oligist Varietate de hematit cu luciu metalic. *s.n.*
oligocen[1] Epocă superioară a paleogenului, caracterizată prin numuliți, gasteropode, mamifere etc. *s.n.*
oligocen[2],-ă Referitor la oligocen[1]. *adj., pl.* oligoceni,-e.
oligochet (biol.) (la pl.) Clasă de anelide care trăiesc în număr mare în pământul umed; (la sg.) vierme din această clasă. *s.n., pl.* oligochete.
oligocitemie Scădere a numărului de globule sangvine, caracteristică unor boli de sânge. *s.f., art.* oligocitemia, *g.-d. art.* oligocitemiei, *pl.* oligocitemii, *art.* oligocitemiile.
oligoelement Element cu rol de catalizator biologic, care se găsește în organism în cantități foarte mici. *s.n., pl.* oligoelemente.
oligofagie 1. Regim alimentar lipsit de varietate. 2. (med.) Scădere a poftei de mâncare. *s.f., art.* oligofagia, *g.-d. art.* oligofagiei, *pl.* oligofagii, *art.* oligofagiile.
oligofren,-ă Bolnav de oligofrenie. *s.m., pl.* oligofreni; *s.f., g.-d. art.* oligofrenei, *pl.* oligofrene.
oligofrenie Stare patologică caracterizată prin rămânerea în urmă a dezvoltării facultăților psihice. *s.f., art.* oligofrenia, *g.-d. art.* oligofreniei.
oligofrenopedagogie Ramură a pedagogiei speciale, care se ocupă cu educarea și recuperarea socială a copiilor cu deficiență mintală. *s.f., art.* oligofrenopedagogia, *g.-d. art.* oligofrenopedagogiei.
oligomenoree Reducere a frecvenței menstruației, apărută înainte de menopauză, în unele boli endocrine etc. *s.f., art.* oligomenoreea, *g.-d. art.* oligomenoreei, *pl.* oligomenoree.
oligopol Piață a mărfurilor dominată de un număr redus de mari producători. *s.n., pl.* oligopoluri.
oligopot,-ă (livr.) Persoană care bea foarte puțin. *s.m., pl.* oligopoți; *s.f., g.-d. art.* oligopotei, *pl.* oligopote.
oligosperm Fruct care conține un număr mic de semințe. *s.n., pl.* oligosperme.
oligotrof,-ă (despre soluri) Sărac în substanțe minerale și nutritive. *adj., pl.* oligotrofi,-e.
oligozaharidă (chim.) Hidrat de carbon cu molecula compusă din două până la șase molecule de monozaharide. *s.f., g.-d. art.* oligozaharidei, *pl.* oligozaharide.

oligurie Scădere a cantității de urină eliminată în timp de 24 de ore. *s.f., art.* oliguria, *g.-d. art.* oliguriei, *pl.* oliguri, *art.* oliguriile.
olimpiadă (-pi-a-) 1. (în Grecia antică) Interval de patru ani dintre două serbări succesive ale jocurilor olimpice, servind ca unitate pentru număratul anilor. 2. Competiție sportivă internațională care are loc din patru în patru ani. 3. Concurs pe specialități organizat anual pentru elevii foarte buni. *s.f., g.-d. art.* olimpiadei, *pl.* olimpiade.
olimpian,-ă (-pi-an) 1. Care aparține zeilor din Antichitatea greacă; din Olimp; (fig.) maiestuos, impunător. 2. (fig., despre oameni) Senin. *adj., pl.* olimpieni,-e.
olimpianism (-pi-a-) Atitudine olimpiană. *s.n.*
olimpic,-ă I. *adj.* 1. (în sintagma) *Jocuri* ~ = jocuri sportive cu caracter periodic, practicate în Grecia antică și reluate în timpurile moderne sub formă de concursuri internaționale complexe; olimpiadă. 2. Referitor la olimpiadă (2). II. *s.m.* și *f.* Participant la o olimpiadă. *adj., s.m.* și *f., pl.* olimpici,-ce.
oliță Diminutiv al lui oală; olcuță, olicică. //(fam.) Oală de noapte. *s.f., g.-d. art.* oliței, *pl.* olițe.
oliv[1] Galben-verzui; măsliniu. *adj. invar.*
oliv[2] (rar) Culoarea galbenă-verzuie. *s.n.*
olivă (înv.) Măslină. *s.f., g.-d. art.* olivei, *pl.* olive.
olivină Silicat natural de magneziu și fier, întrebuințat ca materie primă pentru produse refractare. *s.f., g.-d. art.* olivinei, *pl.* olivine.
olm (înv.) Miros, mireasmă. *s.n., pl.* olmuri.
olmaz (înv.) Diamant de culoare trandafirie. *s.n., pl.* olmazuri.
olocaust v. **holocaust.**
olog,-oagă I. *adj., s.m.* și *f.* (Cel) căruia îi lipsește un picior (sau îi lipsesc amândouă); (om) cu picioarele paralizate. II. *adj.* (despre plante) Care nu are cârcei cu care să se poată agăța de arac. *Fasole* ~. *adj., s.m.* și *f., pl.* ologi,-oage.
ologeală (pop.) Faptul de a deveni olog (1); paralizie a picioarelor; ologire. *s.f., g.-d. art.* ologelii, *pl.* ologeli.
ologi *tr., intr.* și *refl.* (pop.) A face pe cineva să devină (sau a deveni) olog. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ologesc, *imperf. 3 sg.* ologea; *conj. prez. 3* să ologească.
ologire (rar) Ologeală. *s.f., g.-d. art.* ologirii, *pl.* ologiri.
olograf,-ă (despre testamente) Scris în întregime și semnat de cel care lasă moștenirea; (despre acte, scrisori etc.) scris de mâna autorului. *adj., pl.* olografi,-e.
oloi[1] (pop., fam.) Oală mare. *s.n, pl.* ologie.
oloi[2] (înv.) Ulei. *s.n., pl.* oloiuri.
oloi[3] *tr.* (reg.) A uleia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oloiesc, *imperf. 3 sg.* oloia; *conj. prez. 3* să oloiască.
oloiniță (reg.) Presă de ulei primitivă. *s.f., g.-d. art.* oloinițe, *pl.* oloinițe.
oloios,-oasă (reg.) Uleios. *adj., pl.* oloioși,-oase.
oloisă (reg.) Numele mai multor specii de plante erbacee, cu flori albe sau galbene. *s.f., g.-d. art.* oloisei, *pl.* oloise.
olonom,-ă (fiz., despre legăturile sistemelor de puncte) A cărei variație în timp nu depinde de viteze și de accelerații. *adj., pl.* olonomi,-e.
oltar (înv., pop.) Altar. *s.n., pl.* oltare.
oltean,-ă I. *adj.* Referitor la Oltenia sau la populația ei; oltenesc. II. *s.m.* 1. Locuitor din Oltenia. 2. Precupeț (originar din Oltenia) care face comerț cu fructe, legume etc. *adj., s.m., pl.* olteni,-e.
olteancă Locuitoare din Oltenia. *s.f., g.-d. art.* oltencei, *pl.* oltence.
oltenesc,-ească Oltean (I). *adj., pl.* oltenești.
oltenește Ca în Oltenia, în felul oltenilor. *adv.*
olum (reg.) Adăpost pentru animale. *s.n., pl.* olumuri.
oluț (înv., pop.)Diminutiv al lui ol; ulcică. *s.n., pl.* oluțe.
om 1. Ființă superioară, socială, care se caracterizează prin gândire, limbaj articulat, poziție verticală și creierul foarte bine dezvoltat. */Nici picior de* ~ = nimeni. *La mintea ~ului*= ușor de înțeles, clar, evident. *Ca ~ul* = cum se întâmplă sau s-ar putea întâmpla oricui. ~ *bun!* = răspuns pe care îl dă cel care bate la ușă, pentru a-l asigura pe stăpânul casei că nu are intenții rele. 2. Persoană cu calități morale deosebite. */A fi un* ~ *și jumătate* = a fi o persoană înzestrată cu însușiri deosebite. *A face pe cineva* ~ = a) a educa, a instrui; b) a crea cuiva o situație. *A se face* ~ = a se înstări. *A fi ~ul lui Dumnezeu* = a fi om bun, de treabă. (*A fi*) *~ul dracului* (sau *al dracului*) = a fi om rău, viclean. 3. Persoană care se află în slujba cuiva; persoană de încredere. 4. Persoană de vază, de seamă. */A fi* ~ *din oameni* = a fi dintr-o familie de oameni cumsecade. 5. Persoană oarecare; cineva. 6. (determinat de „meu", „tău" etc.) Bărbat, soț. //(la voc.) Apelativ familiar cu care ne adresăm unei persoane (de sex masculin). *s.m., pl.* oameni.
omag Gen de plante erbacee otrăvitoare, cu flori albastre-violacee sau galbene, întrebuințate în medicină. *s.m.*
omagia (-gi-a) *tr.* A aduce un omagiu cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* omagiază, *1 pl.* omagiem; *conj. prez. 3* să omagieze; *ger.* omagiind.
omagial,-ă (-gi-al) Ca omagiu, în semn de omagiu. *adj., pl.* omagiali,-e.
omagiere (-gi-e-) Acțiunea de a omagia. *s.f., g.-d. art.* omagierii, *pl.* omagieri.
omagiu 1. (în Evul Mediu) Jurământ de credință și supunere al unui vasal față de suzeranul său. 2. Manifestare (prin cuvinte, gesturi) a credinței, respectului sau recunoștinței față de cineva. */~iile mele* = formulă de salut respectuos. *s.n., art.* omagiul, *pl.* omagii, *art.* omagiile.
omanez,-ă (Locuitor) din Oman. *adj., s.m.* și *f., pl.* omanezi,-e.
omatidie Fiecare element vizual care intră în alcătuirea ochilor compuși ai insectelor. *s.f., art.* omatidia, *g.-d. art.* omatidiei, *pl.* omatidii, *pl.* omatidiile.
omăt (pop.) Zăpadă, nea. *s.n., pl.* omături.
omătuțe Numele a două specii de ghiocei cu flori albe, mirositoare. *s.f. pl.*
ombilic Orificiu abdominal prin care trece cordonul ombilical la făt; buric. *s.n., pl.* ombilicuri.
ombilical,-ă Referitor la ombilic. */Cordon* ~ = cordon anatomic care leagă fetusul anumitor mamifere cu placenta mamei. *adj., pl.* ombilicali,-e.
ombudsman (în țările scandinave) Personalitate independentă care cercetează plângerile cetățenilor împotriva administrației; avocat al poporului. *s.m., pl.* ombudsmani.
omega Numele ultimei litere a alfabetului grecesc corespunzând sunetului o. *s.m., pl.* omega.
omegatron Spectrometru de masă care funcționează după principiul ciclotronului. *s.n., pl.* omegatroane.
omenesc,-ească 1. Care aparține omului sau genului om; referitor la om sau la genul uman. 2. Care aparține omului de rând. 3. (înv., pop.) Prietenos, binevoitor. //(despre limbaj) Inteligibil, clar. *adj., pl.* omenești.
omenește 1. Din punct de vedere omenesc; cât poate un om. 2. Cum se cuvine, ca oamenii. *adv.*
omeni *tr.* (pop.) 1. A primi pe cineva în mod ospitalier; a ospăta, a cinsti. *//refl.* A se ospăta. 2. A onora, a slăvi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* omenesc, *imperf. 3* omenea; *conj. prez. 3* să omenească.
omenie Complex de calități deosebite, proprii unei persoane; purtare blândă, înțelegătoare; atitudine cuviincioasă, respectuoasă. */De* ~ = cumsecade, bun; ospitalier; cinstit. *Fără* ~ = nemilos. *s.f., art.* omenia, *g.-d. art.* omeniei.

omenime (înv., reg.) Omenire (1). *s.f., g.-d. art.* omenimii.
omenire 1. Întreaga populaţie a globului; umanitatea; omenime. //Lume, public. 2. (înv.) Omenie; umanitarism. *s.f., g.-d. art.* omenirii.
omenit,-ă (înv.) Blând, binevoitor. *adj., pl.* omeniţi,-te.
omenos,-oasă Plin de omenie; bun, cumsecade. *adj., pl.* omenoşi,-oase.
omeoză (livr.) Folosire improprie, figurată, a unui verb, în virtutea unei asemănări între fenomene. *s.f., g.-d. art.* omeozei, *pl.* omeoze.
omeric,-ă v. **homeric.**
omerta (it.) Lege a tăcerii, caracteristică mafiei siciliene, a cărei încălcare atrage după sine pedepsirea celui vinovat. *s.f.*
omet (înv., reg.) Lume, popor. *s.n.*
ometiţă (reg.) 1. Zăpadă fină (spulberată de vânt). 2. Praf de făină care se ridică în timpul măcinatului; pospai. *s.f., g.-d. art.* ometiţei.
ometi (reg.) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) acoperi cu omăt, a (se) înzăpezi. 2. *intr.* A viscoli. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* ometeşte, *imperf. 3 sg.* ometea; *conj. prez. 3* să ometească.
omfalocel Hernie ombilicală. *s.n., pl.* omfaloc̦ele.
omfalotomie (med.) Secţionare a cordonului ombilical. *s.f., art.* omfalotomia, *g.-d. art.* omfalotomiei, *pl.* omfalotomii, *art.* omfalotomiile.
omicron Literă a alfabetului grecesc, corespunzând lui o. *s.m., pl.* omicron.
omidă Larvă de fluture, care dăunează pomilor. *A mânca ca ~zile* = a mânca foarte mult. //Epitet dat unui om lacom, hrăpăreţ. *s.f., g.-d. art.* omizii, *pl.* omizi.
omiletic,-ă Referitor la elocvenţa bisericească. *adj., pl.* omiletici,-ce.
omiletică Disciplină teologică referitoare la regulile oratoriei bisericeşti. *s.f., g.-d. art.* omileticii.
omiliar (-li-ar) Carte bisericească care conţine omilii. *s.n., pl.* omiliare.
omilie Cuvântare bisericească; predică. *s.f., art.* omilia, *g.-d. art.* omiliei, *pl.* omilii, *art.* omiliile.
omisiune (-si-u-) Trecere cu vederea, lăsare de o parte, neglijare; lipsă. *s.f., g.-d. art.* omisiunii, *pl.* omisiuni.
omisiv,-ă Cu omisiuni. *adj., pl.* omisivi,-e.
omite *tr.* A lăsa (intenţionat) la o parte; a neglija; a trece cu vederea. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* omit; *conj. prez. 3* să omită; *ger.* omitând; *part.* omis.
omitere Acţiunea de a omite. *s.f., g.-d. art.* omiterii, *pl.* omiteri.
omletă Mâncare din ouă bătute şi prăjite în grăsime. *s.f., g.-d. art.* omletei, *pl.* omlete.
omneputinţă v. **omnipotenţă.**
omni- Element de compunere care înseamnă „a (tot), a (toate)".
omnibuz (înv.) 1. Un fel de trăsură, asemănătoare cu diligenţa. 2. Autobuz (cu etaj) pentru transportul în comun al călătorilor, cu itinerar şi staţii fixe. *s.n., pl.* omnibuze.
omnidirecţional,-ă (-ţi-o-) (despre surse sau receptoare de radiaţii) Care nu are o direcţie precisă. *adj., pl.* omnidirecţionali,-e.
omnilateral,-ă (livr.) Care îmbrăţişează toate aspectele, care se face din toate punctele de vedere. *adj., pl.* omnilaterali,-e.
omnilateralitate (livr.) Faptul de a fi omnilateral. *s.f., g.-d. art.* omnilateralităţii.
omnipotent,-ă (livr.) Cu putere nelimitată; atotputernic. *adj., pl.* omnipotenţi,-te.
omnipotenţă (livr.) Autoritate absolută, putere nelimitată. [*var.* (înv.) omneputinţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* omnipotenţei.
omniprezent,-ă Prezent pretutindeni; ubicuu. *adj., pl.* omniprezenţi,-te.
omniprezenţă Facultatea de a fi omniprezent; ubicuitate. *s.f., g.-d. art.* omniprezenţei.
omniscient,-ă Atotştiutor. *adj., pl.* omniscienţi,-te.
omniscienţă Însuşirea de a şti totul. *s.f., g.-d. art.* omniscienţei.
omnivor,-ă (Animal) care se hrăneşte atât cu substanţe vegetale cât şi cu substanţe animale; (animal) care mănâncă de toate. *adj., s.m.* şi *f., pl.* omnivori,-e.
omocentric,-ă v. **homocentric.**
omocentru v. **homocentru.**
omofag,-ă Care se hrăneşte cu carne crudă. *adj., pl.* omofagi,-ge.
omofon,-ă (despre cuvinte, grupuri de cuvinte etc.) Care se pronunţă la fel cu alt cuvânt sau grup de cuvinte etc. fără a se scrie identic. *adj., pl.* omofoni,-e.
omofonic,-ă Referitor la omofonie. *adj., pl.* omofonici,-ce.
omofonie 1. Însuşirea de a fi omofon. 2. (într-o piesă muzicală) Predominare a unei voci sau a unei melodii asupra celorlalte. *s.f., art.* omofonia, *g.-d. art.* omofoniei, *pl.* omofonii, *art.* omofoniile.
omofor Veşmânt bisericesc de forma unei eşarfe, pe care arhiereul o poartă pe umeri în timpul slujbei religioase. *s.n., pl.* omofoare.
omoform,-ă (despre forme ale unor părţi de vorbire diferite) Care coincide ca pronunţare. *adj., pl.* omoformi,-e.
omogen,-ă Care prezintă omogenitate. *adj., pl.* omogeni,-e.
omogeneitate v. **omogenitate.**
omogeneiza v. **omogeniza.**
omogeneizare v. **omogenizare.**
omogeneizator v. **omogenizator.**
omogenitate Însuşire a unui obiect, a unui grup, a unui sistem fizico-chimic etc. de a avea aceleaşi proprietăţi în toate punctele sale. //Însuşire a unor formule (fizice) de a avea aceleaşi dimensiuni la cei doi membri ai săi. [*var.* omogeneitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* omogenităţii.
omogeniza *tr.* A face să fie omogen. [*var.* omogeneiza *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* omogenizează.
omogenizare Acţiunea de a omogeniza. [*var.* omogeneizare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* omogenizării, *pl.* omogenizări.
omogenizator Aparat folosit pentru obţinerea pe cale mecanică a unei emulsii. [*var.* omogeneizator *s.n.*] *s.n., pl.* omogenizatoare.
omograf[1] Cuvânt care se scrie la fel cu alt cuvânt. *s.n., pl.* omografe.
omograf[2]**,-ă** (despre cuvinte) Care se scrie la fel cu un alt cuvânt, de care diferă însă fonetic. *adj., pl.* omografi,-e.
omografie Însuşirea de a fi omograf. *s.f., art.* omografia, *g.-d. art.* omografiei.
omoi,-oaie (reg.) Augmentativ al lui om. *s.m., pl.* omoi, *art.* omoii; *s.f., art.* omoaia, *g.-d. art.* omoaiei, *pl.* omoaie.
omolog,-oagă/-ogă I. *adj.* 1. (mat., despre două elemente din două figuri) Care se află în corespondenţă. 2. (despre o substanţă organică) Care are o structură chimică diferită de structura altei substanţe prin prezenţa carbonului aflat în combinaţie cu doi atomi de hidrogen. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care deţine o funcţie oficială într-un stat, într-o organizaţie privită în raport cu altă persoană care deţine aceeaşi funcţie în alt stat sau în altă organizaţie. *adj., s.m., pl.* omologi,-oage/-oge.
omologa *tr.* 1. A confirma valoarea sau autenticitatea unui înscris. 2. A accepta un tip de produs, aprobând fabricarea lui. 3. A recunoaşte oficial o performanţă

sportivă (după o verificare prealabilă). *vb. I, ind. prez. 3* omologhează.
omologare Acțiunea de a omologa. *s.f., g.-d. art.* omologării, *pl.* omologări.
omologie 1. Calitatea a ceea ce este omolog. 2. (mat.) Corespondență omografică între punctele aceluiași plan proiectiv. 3. (biol.) Corespondență de structură a unuia sau a mai multor organe de la două specii diferite. *s.f., art.* omologia, *g.-d. art.* omologiei, *pl.* omologii, *art.* omologiile.
omomorfism v. **homomorfism.**
omonim[1] Persoană care poartă același nume cu altcineva; tiz. *s.m., pl.* omonimi.
omonim[2] Cuvânt care are aceeași formă cu alt cuvânt sau cu alte cuvinte, de care diferă ca sens și ca origine. *s.n., pl.* omonime.
omonim[3],-ă Care are același nume. *adj., pl.* omonimi,-e.
omonimic,-ă De omonim sau de omonimie. *adj., pl.* omonimici,-ce.
omonimie Faptul de a fi omonim[2]; situație în care se află două sau mai multe cuvinte omonime. *s.f., art.* omonimia, *g.-d. art.* omonimiei, *pl.* omonimii, *art.* omonimiile.
omoplat Os pereche, triunghiular, lat, care formează partea posterioară a articulației umărului. *s.m., pl.* omoplați.
omor Faptul de a omorî; crimă, asasinat. //(jur.) Infracțiune care constă în uciderea unei persoane. //Măcel. *s.n., pl.* omoruri.
omorâre Acțiunea de a omorî; ucidere, omor. *s.f., g.-d. art.* omorârii, *pl.* omorâri.
omorâtor,-oare I. *adj.* Care omoară; ucigător; (fig.) chinuitor. II. *s.m.* și *f.* Ucigaș, asasin. *adj., s.m.* și *f., pl.* omorâtori,-oare.
om-orchestră 1. Om care cântă la mai multe instrumente (deodată). 2. Om cu preocupări foarte diverse. *s.m., pl.* oameni-orchestră.
omorganic,-ă (despre consoane) Emis de aceleași organe, având același mod de articulare. *adj., pl.* omorganici,-ce.
omorî 1. *tr.* A cauza moartea cuiva; a lua viața cuiva, a ucide. */A ~ pe cineva cu zile* = a cauza moartea cuiva înainte de vreme. *A ~* (pe cineva) *în bătaie* = a bate (pe cineva) zdravăn. 2. *refl.* A se sinucide. 3. *tr.* (fig.) A distruge, a nimici. */A-și ~ foamea* = a-și potoli foamea. *A-și ~ timpul* = a-și întrebuința timpul cu ocupații fără importanță pentru a trece mai repede. (fam.) *Nu mă ~!* exclamație care exprimă uimire, surprindere etc. față de spusele cuiva. 4. *tr.* (fig.) A produce cuiva suferințe fizice sau morale; a chinui. 5. *refl.* (fig.) A se epuiza, a se consuma făcând ceva. */A se ~ de râs* = a râde foarte tare. *A se ~ cu firea* = a face eforturi mari pentru a realiza ceva. *vb. IV, ind. prez. 3* omoară, *imperf. 3 sg.* omora, *perf. s. 3 sg.* omorî, *3 pl.* omorâră; *conj. prez. 3* să omoare; *ger.* omorând; *part.* omorât.
omosferă v. **homosferă.**
omotetic,-ă Care prezintă omotetie. *adj., pl.* omotetici,-ce.
omotetie (geom.) Corespondență între două figuri asemănătoare, în care dreptele care unesc punctele omoloage se întâlnesc într-un singur punct. *s.f., art.* omotetia, *g.-d. art.* omotetiei, *pl.* omotetii, *art.* omotetiile.
om-sandvici/om-sendviș Om care poartă reclame atât pe piept cât și pe spate. *s.m., pl.* oameni-sandvici/oameni-sendviș.
omucid[1] (înv.) Ucigaș. *s.m., pl.* omucizi.
omucid[2] (înv.) Asasinat. *s.n., pl.* omuciduri.
omucidere Omor, crimă, asasinat. *s.f., g.-d. art.* omuciderii, *pl.* omucideri.
omucigaș,-ă (înv.) Ucigaș, asasin. *s.m., pl.* omucigași; *s.f., g.-d. art.* omucigașei, *pl.* omucigașe.
omuleț 1. Diminutiv al lui om; om mic de statură. 2. (fig.) Om neînsemnat, fără merite. *s.m., pl.* omuleți.
omușor[1] (rar) Omuleț (1). *s.m., pl.* omușori.
omușor[2] Apendice cărnos, mobil, situat în fundul cavității bucale; uvulă; mărul lui Adam. *s.n., pl.* omușoare.
om-zi Om care prestează muncă de o zi. *s.f., pl.* om-zile.
onanie[1] (-ni-e) (reg.) Pocitanie. *s.f., art.* onania, *g.-d. art.* onaniei, *pl.* onanii, *art.* onaniile.
onanie[2] Producere a plăcerii sexuale prin autoexcitație; onanism. *s.f., art.* onania, *g.-d. art.* onaniei.
onanism Onanie[2]. *s.n.*
onanist,-ă Persoană care practică onania[2]. *s.m., pl.* onaniști, *s.f., g.-d. art.* onanistei, *pl.* onaniste.
onănăi *intr.* (reg.) A fonfăi. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* onănăi, *3* onănăie, *imperf. 3 sg.* onănăia; *conj. prez. 3* să onănăie.
oncogen,-ă (med.) Cancerigen. *adj., pl.* oncogeni,-e.
oncograf (med.) Aparat folosit la oncografie. *s.n., pl.* oncografe.
oncografie (med.) Reprezentare grafică a volumului și configurației unui organ cu ajutorul oncografului. *s.f., art.* oncografia, *g.-d. art.* oncografiei, *pl.* oncografii, *art.* oncografiile.
oncolog,-ă Medic specialist în oncologie. *s.m., pl.* oncologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* oncologei, *pl.* oncologe.
oncologic,-ă Care se referă la oncologie. *adj., pl.* oncologici,-ce.
oncologie Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul și tratarea cancerului. *s.f., art.* oncologia, *g.-d. art.* oncologiei.
onctuos,-oasă (-tu-os) (livr.) 1. Unsuros, uleios. 2. (fig.) Mieros, insinuant. *adj., pl.* onctuoși,-oase.
onctuozitate (-tu-o-) (livr.) 1. Proprietate a unui lubrifiant de a adera la suprafețele a două piese care alunecă una peste alta. 2. (fig.) Comportare mieroasă, insinuantă. *s.f., g.-d. art.* onctuozității.
ondină (livr.) Zână a apelor în mitologia nordică. *s.f., g.-d. art.* ondinei, *pl.* ondine.
ondograf Aparat care înregistrează pe o bandă de hârtie curba de variație a tensiunii sau a intensității unui curent electric la încărcarea sau descărcarea periodică a unui condensator. *s.n., pl.* ondografe.
ondula 1. *intr.* A se legăna ca undele apei; a descrie un contur sinuos; a șerpui. 2. *tr.* A bucla, a încreți părul. 3. *tr.* A da unei benzi, unei table formă de valuri. [*var.* (pop.) undula *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* ondulează.
ondulare Acțiunea de a ondula. [*var.* (pop.) undulare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ondulării, *pl.* ondulări.
ondulator[1] Aparat care înregistrează semnalele telegrafice prin deviația unui ac indicator. *s.n., pl.* ondulatoare.
ondulator[2],-oare Care ondulează; unduitor. [*var.* ondulător,-oare *adj.*] *adj., pl.* ondulatori,-oare.
ondulatoriu,-ie (fiz.) Referitor la unde; care se propagă în formă de unde sau de valuri. *adj., pl.* ondulatorii.
ondulație (-ți-e) 1. Mișcare unduioasă a unei suprafețe lichide. 2. Alternanțe de proeminențe și adâncituri pe o suprafață (metalică). //(geol.) Deformare a unor strate sedimentare, cu o rază mare de curbură. 3. Buclă; cută. //Aranjare a părului în bucle; ondulare. *s.f., art.* ondulația, *g.-d. art.* ondulației, *pl.* ondulații, *art.* ondulațiile.
ondulător,-oare v. **ondulator[2].**
onduleu Ondulație a părului. *s.n., art.* onduleul, *pl.* onduleuri.
ondulograf Aparat pentru recepționarea și înregistrarea semnalelor telegrafice după codul Morse. *s.n., pl.* ondulografe.
ondulor Aparat care servește la obținerea curentului continuu din curent alternativ. *s.n., pl.* onduloare.

ondulos,-oasă (înv.) Ca undele; sinuos. //Cu ondulații. [*var.* undulos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* onduloși,-oase.
ondulozitate (rar) Unduire, mlădiere. *s.f., g.-d. art.* ondulozității, *pl.* ondulozități.
one-man show (uanmenșou) (angl.) Spectacol susținut de un singur artist. *s.n., art.* one-man show-ul, *pl.* one-man show-uri.
onerar,-ă (rar) Care exercită în mod real o funcție. *adj., pl.* onerari,-e.
oneros,-oasă (despre contracte) Care presupune mari cheltuieli; care e scump. */Act cu titlu ~* = act juridic prin care o persoană se obligă să presteze o activitate fără a primi ceva în schimb. *adj., pl.* oneroși,-oase.
onerozitate (rar) Caracterul a ceea ce este oneros. *s.f., g.-d. art.* onerozității.
onest,-ă Cinstit, corect. *adj., pl.* oneşti,-ste.
onestitate Cinste, corectitudine. *s.f., g.-d. art.* onestității.
ONG (oenge) Organizație non-guvernamentală. *s.n., art.* ONG-ul, *pl.* ONG-uri.
onichie (med.) Denumire generică pentru afecțiunile unghiilor. *s.f., art.* onichia, *g.-d. art.* onichiei, *pl.* onichii, *art.* onichiile.
onicofagie (livr.) Obicei de a-şi roade unghiile. *s.f., art.* onicofagia, *g.-d. art.* onicofagiei.
onicomicoză Boală a unghiilor cauzată de unele ciuperci parazite. *s.f., g.-d. art.* onicomicozei, *pl.* onicomicoze.
oniric,-ă 1. Referitor la vise, la onirism. */Delir ~* = delir care se manifestă în unele boli psihice şi în care bolnavul se comportă ca un somnambul. //Asemănător cu un vis; delirant, halucinant. 2. (despre creații literare) Care are ca temă visul. *Poezie ~. adj., pl.* onirici,-ce.
onirism 1. Delir asemănător cu visul, provocat de obsesii sau de halucinații. 2. (lit.) Predispoziție pentru situații sau motive onirice; caracter oniric al unei creații. *s.n.*
oniriști,-ă (lit.) (Adept) al onirismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* onirişti,-ste.
oniromanție Prezicere cu ajutorul viselor. *s.f., art.* oniromanția, *g.-d. art.* oniromanției.
onix Agat de culoare neagră, cu striații de diferite culori, folosit ca piatră semiprețioasă. *s.n.*
onixis Inflamație a marginii cărnoase laterale a unghiei unui deget de la picior, mai ales a degetului mare. *s.n.*
on-line/online (onlain) (angl., inform.) Care este conectat la rețea, la Internet etc. *loc. adj., loc. adv.*
onoare 1. Integritate morală, corectitudine; demnitate. */Pe cuvântul meu* (sau *tău* etc.) *de ~* , sau *pe ~a mea, a ta* etc. = formulă folosită pentru a garanta adevărul unei afirmații sau respectarea unei promisiuni. 2. Reputație, prestigiu, faimă. */A face* (cuiva) *~a* = a onora. *De ~* = a) cinstit, onest; b) care angajează demnitatea cuiva; c) onorific. 3. Prețuire deosebită, considerație. */Cavaler* (sau *domnișoară*) *de ~* = persoană care însoțește mirii la cununie. *Doamnă* (sau *damă*) *de ~* = doamnă atașată unei regine, unei prințese. *De ~* = de frunte. 4. Favoare, cinste. */A face* (cuiva) *~a să...* = a face (cuiva) cinstea să... (fam.) *Am ~a* (*să vă salut*), formulă respectuoasă de salut. *Nu am ~a* = nu cunosc. *s.f., g.-d. art.* onoarei.
onomasiologic,-ă (-si-o-) Referitor la onomasiologie. *adj., pl.* onomasiologici,-ce.
onomasiologie (-si-o-) Ramură a lingvisticii care studiază mijloacele folosite de o limbă pentru a exprima o anumită noțiune. *s.f., art.* onomasiologia, *g.-d. art.* onomasiologiei.
onomastic,-ă Referitor la nume proprii, în special la nume de persoane. *adj., pl.* onomastici,-ce.
onomastică 1. Ramură a lingvisticii, care studiază numele proprii. 2. Totalitatea numelor proprii dintr-o limbă, dintr-o epocă, dintr-o regiune etc. *s.f., g.-d. art.* onomasticii, *pl.* onomastici.
onomasticon (rar) Lucrare care cuprinde un index de nume de persoane. *s.n., pl.* onomasticoane.
onomatomanie Revenire obsesivă în minte a unui nume, a unui cuvânt, a unei cifre etc. *s.f., art.* onomatomania, *g.-d. art.* onomatomaniei, *pl.* onomatomanii.
onomatopee Cuvânt care imită sunete sau zgomote din natură. *s.f., art.* onomatopeea, *g.-d. art.* onomatopeei, *pl.* onomatopee.
onomatopeic,-ă (-pe-ic) (despre cuvinte, fraze, versuri etc.) Cu caracter de onomatopee; imitativ. *adj., pl.* onomatopeici,-ce.
onomatopoetic,-ă (înv.) Onomatopeic. *adj., pl.* onomatopoetici,-ce.
onor 1. Semn de cinstire, de respect pentru cineva sau ceva; (la pl.) ranguri, demnități. */A face ~urile casei* = a-şi îndeplini îndatoririle de gazdă la o recepție. 2. (mil.) Prezentarea armei în semn de salut la întâmpinarea unei personalități, la parade etc.; semnal de trompetă care însoțește de obicei această prezentare. */A da ~ul* = a prezenta arma. *s.n., pl.* onoruri.
onora *tr.* 1. A acorda cuiva considerație, stimă deosebită; a cinsti. 2. A face pe cineva demn de cinste, de laudă. 3. A plăti (în termen) o datorie bănească. //A retribui. *vb. I, ind. prez. 3* onorează.
onorabil,-ă Demn de cinste, de stimă, de respect. *adj., pl.* onorabili,-e.
onorabilitate Calitatea de a fi onorabil; cinste. *s.f., g.-d. art.* onorabilității.
onorant,-ă Care onorează, care face cinste. *adj., pl.* onoranți,-te.
onorar[1] v. **onorariu.**
onorar[2]**,-ă** (înv.) Onorific. *adj., pl.* onorari,-e.
onorariu Retribuție dată persoanelor care exercită o profesie liberă (medic, avocat etc.) [*var.* onorar *s.n.*] *s.n., art.* onorariul, *pl.* onorarii, *art.* onorariile.
onorific,-ă 1. (despre funcții) Care aduce numai considerație (fără avantaje materiale). *Consul ~.* //(despre titluri, distincții) Acordat în semn de cinste, de respect. *adj., pl.* onorifici,-ce.
ontic,-ă Referitor la domeniul existenței; ontologic. *adj., pl.* ontici,-ce.
ontogenetic,-ă Referitor la ontogeneză; ontogenic. *adj., pl.* ontogenetici,-ce.
ontogeneză Procesul de dezvoltare individuală a organismelor vegetale şi animale, de la stadiul de embrion până la sfârşitul existenței lor. *s.f., g.-d. art.* ontogenezei.
ontogenic,-ă (rar) Ontogenetic. *adj., pl.* ontogenici,-ce.
ontogenie (rar) Ontogeneză. //Ramură a ontogeniei care studiază acest proces. *s.f., art.* ontogenia, *g.-d. art.* ontogeniei.
ontogenist,-ă Specialist în probleme de ontogenie. *s.m., pl.* ontogenişti; *s.f., g.-d. art.* ontogenistei, *pl.* ontogeniste.
ontogonic,-ă De ontogonie. *adj., pl.* ontogonici,-ce.
ontogonie (biol.) Studiu al apariției vieții pe Pământ. *s.f., art.* ontogonia, *g.-d. art.* ontogoniei, *pl.* ontogonii, *art.* ontogoniile.
ontolog,-ă Ontologist. *s.m., pl.* ontologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ontologei, *pl.* ontologe.
ontologic,-ă Referitor la ontologie; ontic. *adj., pl.* ontologici,-ce.
ontologie Ramură a filosofiei care studiază trăsăturile generale ale existenței. *s.f., art.* ontologia, *g.-d. art.* ontologiei.
ontologist,-ă Specialist în ontologie. *s.m., pl.* ontologişti; *s.f., g.-d. art.* ontologistei, *pl.* ontologiste.

oogamie (biol.) Unirea celulei sexuale femele cu o celulă sexuală masculă la alge şi la ciuperci. *s.f., art.* oogamia, *g.-d. art.* oogamiei.
oogenează (biol.) Proces de formare a ovulului animal; ovogeneză. *s.f., g.-d. art.* oogenezei.
oogon Cavitate în care se formează oosfera la talofite (alge şi ciuperci). *s.n., pl.* oogoane.
oolit Formaţiune sferică sau elipsoidală, de carbonat sau de fosfat de calciu, constituită prin precipitarea mineralelor în jurul unui nucleu. *s.n., pl.* oolite.
oolitic,-ă Format din oolite. *adj., pl.* oolitici,-ce.
oologie Parte a ornitologiei care studiază ouăle. *s.f., art.* oologia, *g.-d. art.* oologiei.
oosferă Celulă reproducătoare femelă a plantelor. *s.f., g.-d. art.* oosferei, *pl.* oosfere.
oospor Spor la alge şi la ciuperci format în oogon după fecundarea oosferei. *s.n., pl.* oospori.
op (înv., fam.) Lucrare, scriere, carte. *s.n., pl.* opuri.
opac[1] Cui cu care se prinde vâsla de luntre. *s.n., pl.* opace.
opac[2]**,-ă** 1. Lipsit de transparenţă; care nu permite trecerea luminii sau a anumitor radiaţii. 2. (fig.) Îngust la minte; obtuz. *adj., pl.* opaci,-ce.
opacă (reg.) Vâslă, lopată. *s.f., g.-d. art.* opăcii, *pl.* opăci.
opacifia (-fi-a) *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină opac[2] (1). *vb. I, ind. prez. 3* opacifiază, *1 pl.* opacifiem; *conj. prez. 3* să opacifieze; *ger.* opacifiind.
opacifiere (-fi-e-) Faptul de a (se) opacifia. *s.f., g.-d. art.* opacifierii, *pl.* opacifieri.
opacimetrie (fiz.) Măsurare a opacităţii unei substanţe. *s.f., art.* opacimetria, *g.-d. art.* opacimetriei, *pl.* opacimetrii.
opacimetru Aparat folosit în opacimetrie. *s.n., art.* opacimetrul, *pl.* opacimetre.
opacină (reg.) Vâslă scurtă. *s.f., g.-d. art.* opăcinii, *pl.* opăcini.
opacitate 1. Faptul de a fi opac[2], lipsă de transparenţă. 2. (fig.) Incapacitate de a înţelege ceva; obtuzitate. *s.f., g.-d. art.* opacităţii.
opaciza *tr.* A face ca un corp să devină opac[2] (1). *vb. I, ind. prez. 3* opacizează.
opacizant,-ă Care opacizează un corp. *adj., pl.* opacizanţi,-te.
opacizare Acţiunea de a opaciza. *s.f., g.-d. art.* opacizării, *pl.* opacizări.
opaieţ v. **opaiţ**.
opaiţ (-pa-iţ) 1. Lampă primitivă, care luminează cu ajutorul unui filtru introdus într-un vas umplut cu seu, ulei sau untură. 2. Plantă erbacee cu tulpină păroasă, cu frunze ovale şi cu flori albe. [*var.* opaieţ *s.n.*, opaiţă *s.f.*] *s.n., pl.* opaiţe.
opaiţă v. **opaiţ**.
opal 1. Piatră semipreţioasă, opacă sau translucidă, variat colorată. 2. Ţesătură subţire şi străvezie de bumbac, din care se fac bluze, cămăşi etc. *s.n., pl.* opale.
opalescent,-ă Care prezintă opalescenţă. *adj., pl.* opalescenţi,-te.
opalescenţă Aspect lăptos, tulbure apărut în urma refracţiei luminii în medii care conţin particule fin dispersate. *s.f., g.-d. art.* opalescenţei, *pl.* opalescenţe.
opalin,-ă Care are o tentă lăptoasă, albicioasă şi reflexe irizate. *adj., pl.* opalini,-e.
opalizat,-ă Care are aparenţa opalului. *adj., pl.* opalizaţi,-te.
op-art (angl.) Curent în arta plastică modernă, care urmăreşte îmbogăţirea expresivităţii imaginii abstracte, prin obţinerea unor efecte optice în funcţie de mişcările privitorului. *s.n.*
opaxit Placă de sticlă opacă[2] sau opalescentă, de diferite culori, care înlocuieşte faianţa. [*var.* opaxită *s.f.*] *s.n., pl.* opaxite.
opaxită v. **opaxit**.
opăceală (reg.) 1. Împiedicare, reţinere. 2. Zăpăceală, tulburare. *s.f., g.-d. art.* opăcelii, *pl.* opăceli.
opăci *tr.* (reg.) 1. A opri, a reţine. 2. A necăji; a buimăci. 3. A linişti, a domoli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* opăcesc, *imperf. 3 sg.* opăcea; *conj. prez. 3* să opăcească.
opăcire (reg.) Acţiunea de a opăci. *s.f., g.-d. art.* opăcirii, *pl.* opăciri.
opăicior (-pă-i-) (rar) Diminutiv al lui opaiţ. *s.n., pl.* opăicioare.
opăreală 1. Opărire. 2. (pop.) Iritaţie a pielii (frecventă mai ales la copiii mici), care apare la încheieturi şi între coapse, provocând usturimi; opăritură. *s.f., g.-d. art.* opărelii, *pl.* opăreli.
opări 1. *tr.* A turna peste ceva apă, leşie sau alt lichid fierbinte (pentru a spăla, a curăţa de coajă etc.). *//tr.* şi *refl.* A provoca sau a căpăta arsuri, turnând sau vărsând apă clocotită sau alt lichid fierbinte. 2. *refl.* (mai ales despre copii mici) A face iritaţii ale pielii, mai ales la încheieturi. 3. *refl.* (despre plante) A se ofili (din cauza căldurii); a se veşteji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* opăresc, *imperf. 3 sg.* opărea; *conj. prez. 3* să opărească.
opărire Acţiunea de a (se) opări; opăreală (1). *s.f., g.-d. art.* opăririi, *pl.* opăriri.
opărit,-ă 1. Peste care s-a turnat apă fierbinte. 2. Care are iritaţii ale pielii (la încheieturi). 3. (fig.) Fără chef, plouat. *adj., pl.* opăriţi,-te.
opăritor,-oare (rar, şi s.) Care opăreşte. *adj., pl.* opăritori,-oare.
opăritură Opăreală (2); (parte) iritată a pielii. *s.f., g.-d. art.* opăriturii, *pl.* opărituri.
open[1] (*pron.* upăn) (angl., despre competiţii sportive) Deschis oricărei categorii. *adj. invar.*
open[2] (*pron.* upăn) (angl.) Turneu de tenis la care participă sportivi profesionişti şi amatori. *s.n., pl.* openuri.
opera 1. *tr.* A face, a realiza, a înfăptui. *//intr.* A lucra cu..., a face calcule... 2. *tr.* A face o intervenţie chirurgicală. 3. *tr.* A înregistra diverse date contabile. 4. *intr.* A întreprinde o acţiune militară. 5. *tr.* (arg.) A sparge, a fura; a buzunări. *vb. I, ind. prez. 3* operează.
operabil,-ă Care poate fi operat (2) (în condiţii bune). *adj., pl.* operabili,-e.
operant,-ă Eficace, activ, operativ. *adj., pl.* operanţi,-te.
operare Acţiunea de a opera. *s.f., g.-d. art.* operării, *pl.* operări.
operat[1] (livr.) Lucrare, operă; acţiune. *s.n., pl.* operate.
operat[2]**,-ă** (Persoană) care a suferit o intervenţie chirurgicală. *adj., s.m.* şi *f., pl.* operaţi,-te.
operativ,-ă Care lucrează repede şi cu efect; eficient, eficace. *adj., pl.* operativi,-e.
operativitate Calitatea de a fi operativ. *s.f., g.-d. art.* operativităţii.
operator,-oare I. *s.m.* şi *f.* 1. Muncitor calificat care supraveghează funcţionarea unui aparat, a unei maşini etc. 2. (spec.) Persoană care mânuieşte aparatul de luat vederi în timpul filmării; persoană care proiectează filmul pe ecran. */~ de sunet* = tehnician de înaltă calificare care re-alizează coloana sonoră a unui film. 3. Persoană care execută anumite operaţii chirurgicale; chirurg. /(adj.) *Bloc ~* = complex în cadrul unei secţii de chirurgie, care cuprinde sala de operaţii, de preanestezie şi sălile aferente. II. *s.m.* 1. Simbol în operaţiile matematice, indicat în dreapta. 2. Organ al unui calculator, care efectuează operaţii aritmetice şi logice. 3. (fil.) Conectiv. *s.m., pl.* operatori; *s.f., g.-d. art.* operatoarei, *pl.* operatoare.

operatorie Meseria de operator cinematografic. *s.f., art.* operatoria, *g.-d. art.* operatoriei.
operatoriu,-ie Chirurgical. *adj., pl.* operatorii.
operație (-ți-e) 1. Activitate efectuată de om, de un aparat, de o mașină etc. în cadrul unei munci specifice. 2. Intervenție chirurgicală. 3. Tranzacție financiară sau comercială; înscriere într-un registru a unei tranzacții efectuate. 4. Acțiune militară de luptă de mare amploare. 5. (mat.) Executare a unui calcul. [*var.* operațiune *s.f.*] *s.f., art.* operația, *g.-d. art.* operației, *pl.* operații, *art.* operațiile.
operațional,-ă (-ți-o-) 1. Referitor la operații militare. 2. Folosibil, practic. *Contractul a devenit ~.* 3. *Cercetare ~* = aplicare a metodei matematice în analiza unei probleme administrative, comerciale, industriale etc. *adj., pl.* operaționali,-e.
operaționalitate (-ți-o-) Caracterul a ceea ce este operațional. *s.f., g.-d. art.* operaționalității.
operațiune v. **operație.**
operă[1] 1. Acțiune, rezultat al unei operații creatoare. 2. Lucrare originală de artă, de știință etc.; (la sg., cu sens colectiv) totalitatea lucrărilor unui artist sau ale unui om de știință. *s.f., g.-d. art.* operei, *pl.* opere.
operă[2] Compoziție muzical-dramatică pentru soliști, cor și orchestră; reprezentare a acestei lucrări. //Clădire destinată reprezentării unor asemenea compoziții. *s.f., g.-d. art.* operei, *pl.* opere.
opercul Fiecare dinte plăcile osoase care acoperă cavitatea branhială la unele specii de pește; căpăcel care acoperă gura cochiliei la unii melci. *s.n., pl.* opercule.
operetă Compoziție muzicală cu conținut agreabil, scrisă pentru soliști, cor și orchestră. //Clădire destinată reprezentării unor asemenea compoziții. *s.f., g.-d. art.* operetei, *pl.* operete.
operetistic,-ă Referitor la operetă. *adj., pl.* operetistici,-ce.
opiaceu[1] (-pi-a-) Medicament care conține opiu. *s.n., pl.* opiacee.
opiaceu[2]**,-ee** (-pi-a-) Care conține (sau provine din) opiu. *adj., pl.* opiacee.
opiat (-pi-at) Preparat farmaceutic în care intră și opiu. *s.n., pl.* opiate.
opina *tr.* A exprima o părere; a crede, a considera. *vb. I, ind. prez. 3* opinează.
opinare (rar) Faptul de a opina. *s.f., g.-d. art.* opinării, *pl.* opinări.
opincar 1. Persoană care poartă opinci; om de rând, țăran. 2. Meșter care face opinci. *s.m., pl.* opincari.
opincă 1. Încălțăminte țărănească făcută dintr-o bucată de piele, strânsă pe picior cu ajutorul nojițelor. 2. (fig., la sg.) Țărănime. */De la vlădică până la ~* = din toate clasele sociale. *s.f., g.-d. art.* opincii, *pl.* opinci.
opincărie (rar) Atelier sau magazin în care se confecționează sau se vând opinci. *s.f., art.* opincăria, *g.-d. art.* opincăriei, *pl.* opincării, *pl.* opincăriile.
opincuță Diminutiv al lui opincă; încălțăminte feminină ușoară, cu talpă subțire. *s.f., g.-d. art.* opincuței, *pl.* opincuțe.
opinie (-ni-e) Părere, judecată, idee. */~a publică* = a) părerile, opțiunile publicului; b) colectivitate, societate care dă naștere la idei, păreri etc. *A face ~ separată* = a nu se alătura părerii majorității. [*var.* (înv.) opiniune *s.f.*] *s.f., art.* opinia, *g.-d. art.* opiniei, *pl.* opinii, *art.* opiniile.
opiniune v. **opinie.**
opinteală Sforțare mare, efort. *s.f., g.-d. art.* opinteli, *pl.* opinteli.
opinti 1. *refl.* și *tr.* A face un efort (mare) pentru a împinge, a urni sau a ridica ceva; a se sforța. 2. *tr.* (fig.) A stimula pe cineva. 3. *refl.* (rar) A se repezi, a porni cu hotărâre. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* opintesc, *imperf. 3 sg.* opintea; *conj. prez. 3* să opintească.
opintic 1. Plantă erbacee cu flori galbene, reunite într-o mică inflorescență în vârful tulpinii. 2. (bot.) Ghebe. *s.m., pl.* opintici.
opintire Acțiunea de a (se) opinti; sforțare. *s.f., g.-d. art.* opintirii, *pl.* opintiri.
opiomân,-ă (-pi-o-) Consumator de opiu. *s.m., pl.* opiomani; *s.f., g.-d. art.* opiomanei, *pl.* opiomane.
opiomanie (-pi-o-) Abuz de opiu. *s.f., art.* opiomania, *g.-d. art.* opiomaniei, *pl.* opiomanii, *art.* opiomaniile.
opis Listă de acte, registre, indice, inventar. *s.n., pl.* opise.
opistotonus Contracție a mușchilor spatelui care curbează corpul înapoi. *s.n.*
opiu (-piu) Substanță narcotică toxică, extrasă din capsulele unei specii de mac, folosită în medicină și ca stupefiant. [*var.* opium *s.n.*] *s.n., art.* opiul.
opium v. **opiu.**
oplean Fiecare dintre cele două lemne transversale care leagă și fixează tălpile saniei. *s.n., pl.* oplene.
oploși (pop.) 1. *refl.* A-și găsi refugiu, a se adăposti undeva (sau la cineva); a se pripăși. 2. *tr.* A găzdui, a adăposti. //A proteja. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oplosesc, *imperf. 3 sg.* oploșea; *conj. prez. 3* să oploșească.
oponent,-ă Persoană care se opune (unei hotărâri, unei tendințe etc.); opozant. *s.m., pl.* oponenți, *s.f., g.-d. art.* oponentei, *pl.* oponente.
opoponax Plantă erbacee mare din familia umbeliferelor; rășina care se extrage din rădăcina acestei plante folosită în medicină și în parfumerie. *s.m., pl.* opoponacși.
oportun,-ă Care vine, se întâmplă la momentul potrivit; indicat, favorabil. *adj., pl.* oportuni,-e.
oportunism 1. Atitudine lipsită de principialitate a unei persoane care adoptă, după împrejurări, păreri și principii diferite. 2. Curent apărut în mișcarea muncitorească, ce susținea renunțarea la mijloacele luptei revoluționare. *s.n.*
oportunist,-ă (Adept) al oportunismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* oportuniști,-ste.
oportunitate 1. Faptul de a fi oportun. 2. Ocazie favorabilă, șansă. *s.f., g.-d. art.* oportunității, *pl.* (2) oportunități.
oposum Mamifer marsupial de mărimea unei pisici, care trăiește în America de Nord, a cărui blană cenușie este foarte căutată. *s.m., pl.* oposumi.
opoterapie Tratament care constă în administrarea de extracte glandulare; organoterapie. *s.f., art.* opoterapia, *g.-d. art.* opoterapiei.
opozabil,-ă 1. Care poate fi opus. 2. (despre acte juridice, drepturi etc.) Care trebuie respectat și de alte persoane, nu numai de titularul dreptului sau de părți. *adj., pl.* opozabili,-e.
opozabilitate Faptul de a fi opozabil (2). *s.f., g.-d. art.* opozabilității.
opozant,-ă I. *adj., s.m.* (anat.) (Mușchi) care se opune unui deget. II. *s.m.* și *f.* Persoană care face parte dintr-un partid de opoziție. //(adj.) *Ziar ~.* III. *s.m.* și *f.* Oponent. *adj., s.m.* și *f., pl.* opozanți,-te.
opozit,-ă (înv.) Opus, contrar. *adj., pl.* opoziți,-te.
opoziție (-ți-e) A. 1. Raport dintre două lucruri sau două situații opuse, contradictorii; raport de excludere între două noțiuni sau două judecăți. 2. Împotrivire, opunere, rezistență. */A face ~* = a se opune. 3. (jur.) Cale de atac împotriva unei hotărâri. 4. Poziție a două corpuri cerești care, privite de pe Pământ, se găsesc pe bolta cerească diametral opuse. 5. (lingv.) Diferență fonetică, cu sau fără valoare funcțională, între două unități lingvistice. B. Grup politic care se opune partidului aflat

la putere; politica practicată de acest grup. [*var.* (înv.) opziţiune *s.f.*] *s.f., art.* opoziţia, *g.-d. art.* opoziţie, *pl.* opoziţii, *art.* opoziţiile.
opoziţional,-ă (-ţi-o-) De opoziţie. */Propoziţia circumstanţială ~* = propoziţie subordonată care se opune conţinutului regentei. *adj., pl.* opoziţionali,-e.
opoziţionist,-ă (-ţi-o-) 1. Care face politică de opoziţie. 2. Opus[2], contrar. *adj., pl.* opoziţionişti,-ste.
opoziţiune v. **opoziţie.**
opreală (înv., pop.) 1. Piedică, obstacol. 2. Arest, închisoare, detenţiune. */A pune la ~* = a băga la închisoare. *s.f., g.-d. art.* oprelii, *pl.* opreli.
opreg Piesă din portul popular femeiesc, alcătuită dintr-o bucată de ţesătură dreptunghiulară, cu franjuri colorate, care se poartă peste poalele cămăşii, în faţă şi în spate sau numai în spate. *s.n., pl.* oprege.
oprelişte Piedică, obstacol în calea unei acţiuni; măsură prin care se interzice ceva. *s.f., g.-d. art.* opreliştii, *pl.* oprelişti.
opresie v. **opresiune.**
opresiune (-si-u-) 1. Asuprire, oprimare. 2. Greutate în respiraţie. //(fig.) Descurajare, deprimare. [*var.* (înv.) opresie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* opresiunii, *pl.* opresiuni.
opresiv,-ă Oprimant. *adj., pl.* opresivi,-e.
opresor,-oare (Persoană) care oprimă; asupritor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* opresori,-oare.
opri 1. *tr.* A face să înceteze (brusc) o mişcare, o acţiune, un proces. 2. *intr.* şi *refl.* A sta pe loc. 3. *tr.* A reţine pe cineva, a-l determina să rămână. 4. *tr.* A ţine pentru sine; a rezerva bilete, locuri etc. 5. *refl.* A se aşeza undeva (temporar); a-şi îndrepta ochii, privirea, atenţia asupra cuiva sau a ceva. 6. *tr.* A împiedica de la o acţiune, a nu permite. *//refl.* A se stăpâni, a se înfrâna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* opresc, *imperf. 3 sg.* oprea; *conj. prez. 3* să oprească.
oprima *tr.* A asupri, a exploata. *vb. I, ind. prez. 3* oprimă.
oprimant,-ă Care oprimă; asupritor, opresiv. *adj., pl.* oprimanţi,-te.
oprimare Acţiunea de a oprima. *s.f., g.-d. art.* oprimării, *pl.* oprimări.
oprire 1. Acţiunea de a (se) opri; încetare a unei acţiuni, a unei mişcări; oprit. */Fără ~* = neîntrerupt. 2. Staţie, popas. *s.f., g.-d. art.* opririi, *pl.* opriri.
oprit Oprire. *s.n.*
opritoare 1. (reg.) Stăvilar, dig. 2. Un fel de plasă folosită la pescuit. *s.f., g.-d. art.* opritorii, *pl.* opritori.
opritor/opritoare (pop.) A. 1. Curea la ham, care ajută la împingerea înapoi a vehiculului sau la încetinirea vitezei. 2. Frână cu care se împiedică una dintre roţile carului la coborârea unei pante. B. Nume dat unor dispozitive care limitează deplasarea unei piese mobile, a unui aparat etc. *s.n./s.f., pl.* opritoare/opritori.
opritori (pop.) Pari care se pun la gardurile de prins peşte. *s.f. pl.*
opriturâ (reg.) Porţiune într-o pădure din care este interzis să se taie copaci. *s.f., g.-d. art.* opriturii, *pl.* opriturî.
oprobriu (livr.) Atitudine de dezaprobare (publică) a unor fapte reprobabile. *s.n., art.* oprobriul, *pl.* oprobrii, *art.* oprobriile.
opsas (reg.) Partea de la spate a încălţămintei, care cuprinde şi tocul. *s.n., pl.* opsasuri.
opsomanie Particularitate morbidă a unor persoane de a nu putea suporta decât anumite alimente. *s.f., art.* opsomania, *g.-d. art.* opsomaniei.
opt[1] Număr situat în numărătoare între şapte şi nouă. //(adj.) *El are ~ ani.* //(s.) *Mănâncă cât ~.* //(cu val. de num. ord.) *Etajul ~.* //(precedat de „câte" formează num. distributiv) *Vin câte ~.* //(formează num. multiplicativ) *De ~ ori. num. card.*
opt[2] Semn grafic care reprezintă numărul opt[1]. //Nota opt. *s.n., pl.* opturi.
opta *intr.* A alege între două sau mai multe situaţii, soluţii etc. pe cea mai convenabilă. *vb. I, ind. prez. 3* optează.
optar Carte de joc marcată cu numărul opt. *s.m., pl.* optari.
optare Acţiunea de a opta. *s.f., g.-d. art.* optării, *pl.* optări.
optativ[1] Mod al verbului care exprimă acţiunea ca dorită. *s.n., pl.* optative.
optativ[2],-ă Care exprimă o dorinţă. */Propoziţie ~* (şi s.f.) = propoziţie care exprimă o acţiune sau o stare a cărei realizare este dorită. *adj., pl.* optativi,-e.
optic,-ă 1. Referitor la fenomenele luminii; care aparţine opticii (1). */Centru ~* = punct de pe axa lentilei către care tind punctele principale şi cele nodale ale ei şi prin care raza de lumină trece fără să-şi schimbe direcţia. *Nerv ~* = nerv care transmite senzaţiile vizuale de la ochi la centrul nervos respectiv din creier. 2. Referitor la vedere sau la ochi. *adj., pl.* optici,-ce.
optică 1. Ramură a fizicii care studiază lumina, fenomenele luminoase şi vizuale. */~ electronică* = domeniu al electronicii care studiază mişcarea electronilor în vid, într-un câmp electric sau magnetic. 2. (fig.) Mod particular de a aprecia, de a interpreta ceva; opinie. *s.f., g.-d. art.* opticii.
optician,-ă (-ci-an) Specialist în optică (1); persoană care face sau repară instrumente optice. *s.m., pl.* opticieni; *s.f., g.-d. art.* opticienei, *pl.* opticiene.
optim,-ă 1. Cel mai bun, cel mai indicat. 2. Care are eficienţă (economică) maximă. *adj., pl.* optimi,-e.
optimal,-ă Optim. *adj., pl.* optimali,-e.
optimat (înv.) Nobil, aristocrat roman. *s.m., pl.* optimaţi.
optime A opta parte dintr-un întreg (împărţit în părţi egale). //Notă muzicală valorând a opta parte dintr-o notă întreagă. *s.f., g.-d. art.* optimii, *pl.* optimi.
optimetru Instrument optic de precizie cu care se măsoară dimensiunile pieselor. *s.n., art.* optimetrul, *pl.* optimetre.
optimism Atitudine a omului care priveşte cu încredere viaţa şi viitorul; tendinţă de a vedea latura bună, favorabilă a lucrurilor. *s.n.*
optimist,-ă (Persoană) care manifestă optimism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* optimişti,-ste.
optimiza *tr.* A alege şi a aplica soluţia cea mai bună dintre toate soluţiile posibile. //A îmbunătăţi. *vb. I, ind. prez. 3* optimizează.
optimizare Îmbunătăţire, ameliorare. //Alegerea soluţiei economice optime (din mai multe posibile). //(mat.) Raţionament, calcul care permite găsirea valorilor unuia sau mai multor parametri corespunzând maximului unei funcţii. *s.f., g.-d. art.* optimizării, *pl.* optimizări.
optoemplor (electron.) Cuptor optic. *s.n., pl.* optocuptoare.
optoelectronică Ramură a electronicii care studiază relaţiile dintre electronică şi radiaţiile luminoase. *s.f., g.-d. art.* optoelectronicii.
optoizolator (electron.) Cuptor optic. *s.n., pl.* optoizolatoare.
optometric,-ă De optometrie. *adj., pl.* optometrici,-ce.
optometrie Parte a opticii care se ocupă cu cercetarea defectelor de vedere precum şi cu corectarea lor. *s.f., art.* optometria, *g.-d. art.* optometriei.
optometru Instrument folosit pentru determinarea caracteristicilor optice ale ochiului. *s.n., art.* optometrul, *pl.* optometre.
optsprezece Număr situat în numărătoare între şaptesprezece şi nouăsprezece. //(adj.) *Are ~ cărţi.* //(s.) *Scrie*

un ~. //(cu val. de num. ord.) *Volumul* ~. //(precedat de „câte" formează num. distributiv) *Plătesc câte* ~ *lei.* //(formează num. multiplicativ) *De* ~ *ori. num. card.*

optsprezecelea, optsprezecea (precedat de art. „al", „a"; şi adj.) Care se află între al şaptesprezecelea şi al nouăsprezecelea. *num. ord.*

optul Numele unui dans popular. *s.n. art.*

optulea, opta (precedat de art. „al", „a"; şi adj.) Care se află între al şaptelea şi al nouălea. *num. ord.*

optzeci Număr situat în numărătoare între şaptezeci şi nouă şi optzeci şi unu. //(s.) *Mai are până la* ~. //(cu val. de num. ord.) *Rândul* ~. //(precedat de „câte" formează num. distributiv) *Primesc câte* ~ *lei.* //(formează num. multiplicativ) *De* ~ *ori. num. card.*

optzecilea, optzecea (precedat de art. „al", „a"; şi adj.) Care se află între al şaptezeci şi nouălea şi al optzeci şi unulea. *num. ord.*

optzecist,-ă I. *adj.* Referitor la optzecişti (II). *Generaţia ~ă.* II. *s.m.* şi *f.* Scriitor din generaţia '80. *adj., s.m.* şi *f., pl.* optzecişti,-ste.

opţional,-ă (-ţi-o-) Cu caracter de opţiune; facultativ. *adj., pl.* opţionali,-e.

opţiune (-ţi-u-) 1. Alegere din două sau mai multe lucruri, posibilităţi etc.; dreptul, faptul de a putea să alegi ceea ce îţi convine; (jur.) alegere, în temeiul unui drept, între două sau mai multe situaţii juridice. */Drept de* ~ = a) drept acordat cuiva de a-şi alege cetăţenia; b) drept acordat cuiva de a accepta o moştenire sau de a renunţa la ea. 2. Condiţie stipulată în unele tranzacţii comerciale, potrivit căreia i se acordă cumpărătorului posibilitatea de a alege între diferitele condiţii ale contractului, putând chiar renunţa la tranzacţie, pe când pentru vânzător obligaţia rămâne fermă. *s.f., g.-d. art.* opţiunii, *pl.* opţiuni.

opulent,-ă Bogat, îmbelşugat, abundent; voluminos. *adj., pl.* opulenţi,-te.

opulenţă Bogăţie exagerată. *s.f., g.-d. art.* opulenţei, *pl.* opulenţe.

opune 1. *tr.* A pune în faţa cuiva sau a ceva, ca împotrivire, un lucru, un argument etc. *//refl.* A se împotrivi. 2. *tr.* A pune faţă în faţă, a compara. 3. *refl.* A fi aşezat în faţa cuiva sau a ceva. *Unghiuri opuse. vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* opun, *2 sg.* opui, *1 pl.* opunem, *perf. s. 1 sg.* opusei, *1 pl.* opuserăm; *conj. prez. 3* să opună; *ger.* opunând; *part.* opus.

opunere Acţiunea de a (se) opune. *s.f., g.-d. art.* opunerii, *pl.* opuneri.

opunţia (-ţi-a) Gen de plante din familia cactaceelor, cu ramuri cilindrice sau turtite; plantă din aceast gen. *s.f., pl.* opunţia.

opus (muz.) Indicaţie folosită, împreună cu un număr, pentru a denumi o operă a unui compozitor, potrivit succesiunii cronologice a lucrărilor sale. *s.n., pl.* opusuri; *abr.* op.

opuscul Scriere literară sau ştiinţifică de proporţii reduse. *s.n., pl.* opuscule.

opust (înv., reg.) Stăvilar, zăgaz; iaz. *s.n., pl.* opusturi.

opuşină (reg.) Stufărie deasă, considerată zonă de protecţie, în care iernează peştele şi unde pescuitul este interzis. *s.f., g.-d. art.* opuşinei, *pl.* opuşine.

or[1] Dar, însă. //Deci, aşadar. *conjcţ.*

or[2] v. **ori**[1].

or[3] v. **ori**[2].

orac (reg., de obicei repetat) Cuvânt care redă strigătul broaştelor. *interj.*

oracol (în Antichitate) Răspuns profetic pe care anumite divinităţi îl dădeau celor veniţi să le consulte pentru a cunoaşte viitorul; prezicere, profeţie. //Loc unde se făceau aceste profeţii. */A vorbi ca un* ~ = a se exprima sentenţios şi neînţeles. [*var.* oracul *s.n.*] *s.n., pl.* oracole.

oracul v. **oracol.**

oracular,-ă (rar) Cu caracter de oracol. *adj., pl.* oraculari,-e.

oral[1] Examen care se desfăşoară vorbit (nu scris). *s.n., pl.* orale.

oral[2]**,-ă** 1. Referitor la gură; bucal. //Care se ia pe cale bucală. 2. Care se transmite verbal (nu în scris). 3. *Stil* ~ = fel de exprimare în scris care imită particularităţile exprimării prin viu grai. *adj., pl.* orali,-e.

oralitate 1. Ansamblu de particularităţi specifice limbii vorbite. //Trăsătură a stilului unei opere literare de a părea vorbit, prin spontaneitate, particularităţi ale exprimării personajelor, construcţii tipice etc. 2. (jur.) *Principiul ~ţii* = principiu conform căruia dezbaterea unui litigiu se face verbal. *s.f., g.-d. art.* oralităţii.

orangutan v. **urangutan.**

oranist v. **uranisc.**

oraniţă (reg.) 1. Prăjină cu cange la vârf, de care se servesc marinarii şi pescarii. 2. Luntre pescărească cu fundul lat. *s.f., g.-d. art.* oraniţei, *pl.* oraniţe.

oranj[1] Portocaliu. *adj. invar.*

oranj[2] Culoarea portocalie. *s.n.*

oranjadă Băutură răcoritoare preparată din suc de portocale, zahăr şi sifon sau apă. *s.f., g.-d. art.* oranjadei, *pl.* oranjade.

oranjerie Seră de portocale. //Tapiserie care reprezintă o grădină de portocali. *s.f., art.* oranjeria, *g.-d. art.* oranjeriei, *pl.* oranjerii, *art.* oranjeriile.

oranz (înv.) Portocal. *s.m., pl.* oranzi.

orar[1] Haină bisericească în formă de fâşie lungă, de lână, de mătase sau de bumbac, purtată pe umăr de diacon în timpul slujbei religioase. *s.n., pl.* orare.

orar[2] 1. Grafic, tabel care indică programul în ore al unei activităţi; orele de plecare şi de sosire ale unui tren, vapor, autobuz etc. 2. (înv.) Ceasornic. 3. Acul mic al ceasului (care indică orele). *s.n., pl.* orare.

orar[3]**,-ă** Referitor la ore; care arată orele. */Diferenţă* ~ = diferenţă de timp indicată de două ceasornice aflate pe longitudini diferite ale Pământului. *adj., pl.* orari,-e.

oraş Aşezare umană complexă, mai mare decât comuna, cu funcţie administrativă, economică, politică şi culturală importantă; urbe. */De* ~ = cu caracteristicile, obiceiurile oraşului. *Haine de* ~ = haine mai bune decât cele de lucru; haine croite după moda de la oraş. *s.n., pl.* oraşe.

orator,-oare Persoană care rosteşte un discurs. *s.m., pl.* oratori; *s.f., g.-d. art.* oratoarei, *pl.* oratoare.

oratoric,-ă Referitor la oratorie. *adj., pl.* oratorici,-ce.

oratorie Arta de a compune şi de rosti discursuri; elocvenţă, oratorism. *s.f., art.* oratoria, *g.-d. art.* oratoriei.

oratorism (rar) Oratorie. *s.n.*

oratoriu[1] 1. Lucrare muzicală de mare întindere, pe o temă dramatică, executată de cor şi orchestră. 2. (înv.) Mic edificiu într-o locuinţă particulară, servind drept loc de rugăciune; paraclis. *s.n., art.* oratoriul, *pl.* oratorii, *art.* oratoriile.

oratoriu[2]**,-le** (înv.) Oratoric. *adj., pl.* oratorii.

oraţie (-ţi-e) 1. (pop.) Urare în versuri pe care colăcarii o adresează mirilor la nuntă. 2. (livr., înv.) Felicitare, urare. //Cuvântare, discurs (ocazional). 3. (înv.) Oratoriu[1] (1). [*var.* oraţiune *s.f.*] *s.f., art.* oraţia, *g.-d. art.* oraţiei, *pl.* oraţii, *art.* oraţiile.

oraţiune v. **oraţie.**

oră 1. Unitate de măsură a timpului egală cu a douăzeci şi patra parte dintr-o zi. */De ultimă* ~ = foarte actual. *La ~a actuală* = în prezent. ~ *de* ~ = mereu. *Pe* ~ = cât ţine un ceas; la fiecare ceas. *Cu ~a* = (angajat şi plătit) după un tarif orar. 2. Fiecare dintre cele douăzeci şi patru de ore în care este împărţită o zi. 3. Interval de timp nedeterminat; moment, clipă. 4. Timp fixat de mai înainte pentru realizarea unei acţiuni. 5. Lecţie, curs.

/A lua (sau *a da*) *~e de...* = a lua (sau a da) meditații. *s.f., g.-d. art.* orei, *pl.* ore.
orăcăi *intr.* (despre broaște) A scoate strigătul caracteristic speciei. //(fam., despre copii mici) A plânge. *vb. IV, ind. prez. 3* orăcăie, *imperf. 3 sg.* orăcăia; *conj. prez. 3* să orăcăie.
orăcăială Orăcăit. *s.f., g.-d. art.* orăcăielii, *pl.* orăcăieli.
orăcăire (rar) Orăcăială. *s.f., g.-d. art.* orăcăirii, *pl.* orăcăiri.
orăcăit Strigăt caracteristic broaștei; orăcăială, orăcăire. //(fig.) Gălăgie. //(fam.) Plânset de copil mic. *s.n., pl.* orăcăituri.
orădean,-ă (Locuitor) din municipiul Oradea. *adj., s.m., pl.* orădeni,-e.
orădeancă Locuitoare din municipiul Oradea. *s.f., g.-d. art.* orădencei, *pl.* orădence.
orăstică Plantă erbacee din familia leguminoaselor cu florii roșii-purpurii la început, apoi albastre. [*var.* orăștică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* orăsticii, *pl.* orăstici.
orășean,-ă Locuitor al unui oraș. *s.m., pl.* orășeni; *s.f., g.-d. art.* orășenei, *pl.* orășene.
orășeancă Orășeană. *s.f., g.-d. art.* orășencei, *pl.* orășence.
orășel Oraș mic. *s.n., pl.* orășele.
orășenesc,-ească De oraș. *adj., pl.* orășenești.
orășenește Ca orășenii, în felul lor. *adv.*
orășenie (rar) Orășenism. *s.f., art.* orășenia, *g.-d. art.* orășeniei, *pl.* orășenii, *art.* orășeniile.
orășenime Mulțime de locuitori ai unui oraș. *s.f., g.-d. art.* orășenimii.
orășenism Fel de a fi, de a se comporta specific unui orășean; (p. ext.) comportare manierată, artificială. *s.n.*
orășeniza *refl.* A se adapta la viața orășenească; a se urbaniza. *vb. I, ind. prez. 3* se orășenizează.
orăștică v. **orăstică.**
orătanie (-ni-e) Pasăre de curte. [*var* orătănie, orătenie *s.f.*] *s.f., art.* orătania, *g.-d. art.* orătaniei, *pl.* orătănii, *art.* orătăniile.
orătănie v. **orătanie.**
orătenie v. **orătanie.**
orândar (înv., reg.) 1. Arendaș. 2. Cârciumar. *s.m., pl.* orândari.
orândaș (reg.) 1. Arendaș. 2. Cârciumar. *s.m., pl.* orândași.
orândă[1] (înv., reg.) 1. Cârciumă rurală. 2. Arendă. *s.f., g.-d. art.* orânzii, *pl.* orânzi.
orândă[2] (pop.) 1. Soartă, ursită, destin. 2. Ursit(ă). 3. Obicei, datină. *s.f., g.-d. art.* orândei, *pl.* orânde.
orândui 1. *tr.* și *refl.* A (se) așeza într-o anumită ordine. 2. *tr.* (înv., pop.) A hotărî, a stabili; a numi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* orânduiesc, *imperf. 3 sg.* orândueia; *conj. prez. 3* să orânduiască.
orânduială 1. Rânduială, organizare, ordine. */Cu ~* = în mod organizat. *A pune în (bună) ~* sau *a pune ~* = a orândui. 2. (înv.) Hotărâre, dispoziție. 3. Orânduire socială. *s.f., g.-d. art.* orânduielii, *pl.* orânduieli.
orânduire 1. Acțiunea de a orândui; aranjare. 2. Formațiune social-economică. 3. *~ de stat* = organizare politică și teritorială a statului. *s.f., g.-d. art.* orânduirii, *pl.* orânduiri.
orânduitor,-oare (-du-i-) (înv.) Persoană care orânduiește; organizator. *s.m., pl.* orânduitori; *s.f., g.-d. art.* orânduitoarei, *pl.* orânduitoare.
orb, oarbă 1. *adj., s.m.* și *f.* 1. (Persoană) care nu vede, care este lipsită de simțul văzului. */A nimerit ~ul Brăila,* se spune cuiva temător pentru a-l încuraja să meargă într-un loc necunoscut. *A se bate ca ~ii* = a se bate foarte tare. II. *adj.* 1. (fig.) Care nu acceptă alte păreri. 2. (fig.) Care acționează fără rațiune, dominat de o pasiune. *Dragoste ~.* 3. Total, complet. *Încredere ~.* 4. *Fereastră ~* (sau *geam ~*) = adâncitură în perete, de forma unei ferestre, făcută cu scop arhitectonic. *Cameră ~* = cameră fără ferestre, destinată unor scopuri speciale (în medicină, fizică). *Sobă ~* = sobă cu gura în a doua cameră; motiv ornamental de forma unei sobe. *Dușumea ~* = dușumea de scânduri brute peste care se montează parchetul. *Cartuș ~* = cartuș fără proiectil folosit la exerciții. *Puț ~* = puț de minp care nu are ieșire directă la suprafață. *adj., s.m.* și *f., pl.* orbi, oarbe.
orbalț[1] Plantă erbacee veninoasă, cu tulpina subțire și cu flori albe-gălbui. *s.m., pl.* orbalți.
orbalț[2] (înv., pop.) Erizipel, brâncă. *s.n., pl.* orbalțuri.
orbăcăi v. **orbecăi.**
orbălți *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) îmbolnăvi de orbalț[2]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* orbălțesc, *imperf. 3 sg.* orbălțea; *conj. prez. 3* să orbălțească.
orbăitură (reg.) Infecție provocată de orbalț[2]. *s.f., g.-d. art.* orbălțiturii, *pl.* orbălțituri.
orbeală (reg.) Slăbire a vederii; orbire. *s.f., g.-d. art.* orbelii, *pl.* orbeli.
orbeca *intr.* (înv., reg.) A orbecăi. *vb. I, ind. prez. 3* orbecă.
orbecare (înv.) Orbecăire. *s.f., g.-d. art.* orbecării, *pl.* orbecări.
orbecăi *intr.* A umbla încoace și încolo pipăind prin întuneric; a bâjbâi, a orbeca. [*var.* orbăcăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* orbecăie/orbecăiește, *imperf. 3 sg.* orbecăia; *conj. prez. 3* să orbecăie/să orbecăiască.
orbecăire Faptul de a orbecăi; dibuială. *s.f., g.-d. art.* orbecăirii, *pl.* orbecăiri.
orbesc,-ească (rar) 1. De orb. 2. (fig., despre acțiuni și sentimente) Nechibzuit, necugetat. *adj., pl.* orbești.
orbește 1. Ca orbii, pe dibuite, la întâmplare. 2. (fig.) Fără chibzuință, mecanic. //Inconștient; pătimaș. *adv.*
orbete Mamifer rozător asemănător cu cârtița, cu ochii ascunși sub piele, care trăiește sub pământ. *s.m., pl.* orbeți.
orbeț, orbeață (Ființă) care nu vede bine sau nu vede deloc; (p. ext.) cerșetor orb. */A se bate ca ~ii* = a se bate rău. *adj., s.m.* și *f., pl.* orbeți,-e.
orbi 1. *intr* A deveni orb, a-și pierde vederea. 2. *tr.* A face pe cineva să-și piardă vederea; a scoate cuiva ochii. 3. *tr.* (despre viscol, lumină etc.) A tulbura vederea. 4. *tr.* (fig.) A face pe cineva să-și piardă rațiunea; a înșela, a amăgi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* orbesc, *imperf. 3 sg.* orbea; *conj. prez. 3* să orbească.
orbicular,-ă Rotund, globular. //(s.m.) Mușchi situat în jurul pleoapelor și al buzelor, pe care le pune în mișcare. *adj., pl.* orbiculari,-e.
orbie (pop.) Starea celui orb (1). //(fig.) Inconștiență, orbire. *s.f., art.* orbia, *g.-d. art.* orbiei.
orbilă (glumeț) Poreclă dată unei persoane care nu vede sau nu observă nimic în jurul său. *s.m., g.-d.* lui orbilă.
orbilianism (-li-a-) Folosire a pedepselor corporale în educație. *s.n.*
orbire Faptul de a orbi. //(fig.) Întunecare a minții, rătăcire. *s.f., g.-d. art.* orbirii.
orbiș (pop.) Orbește. *adv.*
orbital,-ă Care aparține orbitei unui corp ceresc; care parcurge o orbită. *adj., pl.* orbitali,-e.
orbitar,-ă Care aparține orbitei oculare. *adj., pl.* orbitari,-e.
orbită 1. Traiectorie curbă (închisă) parcursă de un corp ceresc sau de un vehicul spațial. */~ aparentă* = drumul aparent al unui corp ceresc pe bolta cerească. 2. Fiecare dintre cele două cavități osoase în care se află ochii. 3. (fig.) Zonă de acțiune sau de influență. *s.f., g.-d. art.* orbitei, *pl.* orbite.

orbitor,-oare Care orbește. //(fig.) Care tulbură rațiunea; uluitor. *adj.*, *pl.* orbitori,-oare.
orbul găinilor/găinii (pop.) Boală de ochi care se manifestă prin imposibilitatea de a vedea seara după apusul soarelui; (p. ext.) miopie. */A avea ~* = a nu vedea un obiect aflat foarte aproape. *s.n.*
orc (rar) Infern. *s.m.*
orcan 1. Ciclon tropical din sudul Asiei. 2. (înv.) Uragan. *s.n.*, *pl.* orcane.
orceag (reg.) Arpagic. *s.n.*, *pl.* orceaguri.
orchestra *tr.* 1. A adapta o bucată muzicală pentru orchestră. 2. (fig.) A organiza o acțiune, o mișcare revendicativă. *A ~ o campanie de presă. vb. I, ind. prez. 3* orchestrează.
orchestral,-ă Referitor la orchestră, care se execută de orchestră. *adj.*, *pl.* orchestrali,-e.
orchestrant,-ă (înv.) Persoană care face parte dintr-o orchestră. *s.m.*, *pl.* orchestranți; *s.f.*, *g.-d. art.* orchestrantei, *pl.* orchestrante.
orchestrare Acțiunea de a orchestra. *s.f.*, *g.-d. art.* orchestrării, *pl.* orchestrări.
orchestrator Persoană care orchestrează bucăți muzicale. *s.m.*, *pl.* orchestratori.
orchestrație (-ți-e) 1. Arta de a orchestra. //Mod în care sunt asamblate diferitele instrumente într-o compoziție. 2. Ansamblu de procedee artistice prin care sunetele capătă în poezie expresivitate. *s.f.*, *art.* orchestrația, *g.-d. art.* orchestrației, *pl.* orchestrații, *art.* orchestrațiile.
orchestră 1. Ansamblul instrumentelor la care se cântă compoziții muzicale; colectiv de instrumentiști care execută împreună aceste compoziții. 2. Parte a unei săli de spectacol, între scenă și sală, în care se află orchestranții. */Fotoliu de ~* = loc în primele rânduri într-o sală de concert sau de spectacol. 3. Spațiu în teatrul antic, unde se afla corul și în care se executau dansurile. [*var.* orhestră *s.f.*, (înv.) orchestru *s.n.*] *s.f.*, *g.-d. art.* orchestrei, *pl.* orchestre.
orchestrină (rar) Orchestră mică de muzică ușoară. *s.f.*, *g.-d. art.* orchestrinei, *pl.* orchestrine.
orchestrino Instrument muzical cu claviatură și coarde. *s.n.*
orchestrion (-tri-on) Instrument muzical în formă de orgă sau de pian, cu două sau mai multe claviaturi. *s.n.*, *pl.* orchestrioane.
orchestrionet (-tri-o-) Instrument muzical cu manivelă, care execută muzică înregistrată pe benzi de carton perforate. *s.n.*, *pl.* orchestrionete.
orchestru v. **orchestră.**
orcic Fiecare dintre cele două bucăți de lemn prinse de crucea căruței, trăsurii etc., de capetele cărora se agață știreangurile hamurilor. *s.n.*, *pl.* orcicuri.
orcicar Ochiul sau latul știreangului de la ham care se prinde de orcic. *s.n.*, *pl.* orcicare.
ordalie (livr.) (în Evul Mediu) Mod de stabilire a dreptății sau vinovăției părților în litigiu, prin diferite probe (a focului, a apei clocotite etc.). *s.f.*, *art.* ordalia, *g.-d. art.* ordaliei, *pl.* ordalii, *art.* ordaliile.
ordeolum Orgelet. *s.n.*
ordie (-di-e)/**ordie** (înv.) Oaste (turcească sau tătară), hoardă; tabără militară. *s.f.*, *art.* ordia/ordia, *g.-d. art.* ordiei/ordiei, *pl.* ordii/ordii, *art.* ordiile/ordiile.
ordin 1. Dispoziție obligatorie dată de o autoritate sau de o persoană oficială; (pop.) poruncă. */~ de plată* = dispoziție dată de o bancă pentru a plăti o sumă de bani unei persoane (fizice sau juridice). *~ de deplasare* = act prin care cineva primește o însărcinare oficială. *La ~ele cuiva* = la dispoziția cuiva. *Sub ~ele cuiva* = sub comanda cuiva. *La ~!* = vă stau la dispoziție. //Act care conține o dispoziție cu caracter obligatoriu. */~ de zi* = act prin care comandantul unei mari unități militare se adresează întregii unități cu diferite ocazii. *~ de chemare* = dispoziție scrisă a unei unități militare prin care o persoană din cadrele de rezervă ale armatei este chemată la unitate. *~ de serviciu* = act prin care cineva primește o însărcinare oficială; delegație. *~ de plată* = dispoziție dată de către o bancă pentru a plăti o sumă de bani unei persoane fizice sau juridice. 2. Decorație superioară medaliei. 3. Categorie sistematică în zoologie și în botanică. 4. Sistem de arhitectură ale cărui elemente sunt dispuse și proporționate după anumite reguli. 5. Comunitate de călugări catolici cu reguli proprii. 6. Rang, categorie. */De ~(ul)...* = cu caracter (de)... *De prim ~* = de cea mai bună calitate. *s.n.*, *pl.* ordine.
ordinal (în sintagma) *Numeral ~* = numeral care indică locul, ordinea unui obiect într-o serie. *adj.*, *pl.* ordinale.
ordinar,-ă 1. Obișnuit, comun. */Fracție ~* = raportul a două numere întregi. *Sesiune ~* = sesiune convocată conform regulamentului de funcționare. (mil., înv.) *A trece la ~* = a înscrie în registrul de evidență a rațiilor alimentare și a soldei. 2. Fără valoare; grosolan, vulgar, josnic. *adj.*, *pl.* ordinari,-e.
ordinariat (-ri-at) (înv.) Organ administrativ care conducea o episcopie catolică. *s.n.*, *pl.* ordinariate.
ordinator Computer. *~ familial. s.n.*, *pl.* ordinatoare.
ordine 1. Mod de succesiune în timp, în spațiu a unui lucru, a unui fapt etc. */~ de zi* = totalitatea problemelor care se discută într-o adunare. *La ~a zilei* = de actualitate. 2. Principiu de cauzalitate a naturii; lege a naturii. 3. Dispunere, aranjament al unor obiecte conform unor cerințe de ordin practic și estetic; rânduială. 4. Orânduire socială, regim. */~a publică* = ordine politică, economică și socială dintr-un stat care se asigură prin măsuri diferite de la o orânduire la alta. *A chema la ~* = a soma pe cineva să respecte anumite reguli (de conduită) pe care le-a încălcat. *s.f.*, *g.-d. art.* ordinii, *pl.* ordini.
ordona[1] *tr.* A da un ordin, o poruncă. *vb. I, ind. prez. 3* ordonă.
ordona[2] *tr.* A pune în ordine, a aranja. *vb. I, ind. prez. 3* ordonează.
ordonanța *tr.* A dispune plata unei sume printr-un ordin de plată. *vb. I, ind. prez. 3* ordonanțează.
ordonanțare Acțiunea de a ordonanța. *s.f.*, *g.-d. art.* ordonanțării, *pl.* ordonanțări.
ordonanță 1. Dispoziție legislativă emisă de o autoritate administrativă, judecătorească etc. */Ofițer de ~* = atașat pe lângă marile comandamente. *~ de plată* = ordin de plată. *~ prezidențială* = hotărâre judecătorească dată în procedură cu caracter urgent. 2. (înv.) Rețetă medicală. 3. (în trecut) Soldat în serviciul personal al unui ofițer. 4. Mod de dispunere a elementelor unei construcții, ale unei opere de artă etc. *s.f.*, *g.-d. art.* ordonanței, *pl.* ordonanțe.
ordonare Acțiunea de a ordona. *s.f.*, *g.-d. art.* ordonării, *pl.* ordonări.
ordonat,-ă 1. Căruia îi place ordinea, care păstrează ordinea. 2. (despre obiecte) Pus în ordine, aranjat. *adj.*, *pl.* ordonați,-te.
ordonată 1. (mat.) A doua coordonată (cea verticală) a unui punct în sistemul rectangular de coordonate din plan sau din spațiu. 2. Înălțimea unui punct de pe traiectoria unui proiectil în raport cu linia de ochire. *s.f.*, *g.-d. art.* ordonatei, *pl.* ordonate.
ordonator,-oare (și în sintagma *~ de credite*) Conducător al unei instituții bugetare, care are dreptul să dispună de creditele bugetare aprobate. *s.m.*, *pl.* ordonatori; *s.f.*, *g.-d. art.* ordonatoarei, *pl.* ordonatoare.
ordovician[1] (-ci-an) A doua perioadă a paleozoicului. *s.n.*

ordovician²,-ă (-ci-an) Referitor la ordovician¹. *adj., pl.* ordovicieni,-e.
ordură (livr.) 1. Murdărie. 2. (fig.) Obscenitate. *s.f., g.-d. art.* ordurii, *pl.* orduri.
ordurier,-ă (-ri-er) (livr.) Murdar, obscen. *adj., pl.* ordurieri,-e.
oreadă (-re-a-) (mit.) Nimfă a munților și a peșterilor. *s.f., g.-d. art.* oreadei, *pl.* oreade.
oreav (reg.) Vale prin care curge apă numai când plouă. *s.n., pl.* oreave.
oreion (-re-ion) Boală contagioasă și epidemică, frecventă la copii, care se manifestă prin inflamarea glandelor salivare. *s.n., pl.* oreioane.
orelist,-ă Otorinolaringolog. *s.m., pl.* orelişti; *s.f., g.-d. art.* orelistei, *pl.* orelişte.
oreşniță Plantă erbacee agățătoare, meliferă, cu flori purpurii frumos mirositoare. *s.f., g.-d. art.* oreșniței, *pl.* oreșnițe.
oreximanie Poftă de mâncare exagerată. *s.f., art.* oreximania, *g.-d. art.* oreximaniei.
orez¹ Plantă alimentară din familia gramineelor, cu tulpina înaltă, cultivată pentru semințele ei bogate în amidon. *s.m.*
orez² Semințele de orez¹ folosite în alimentație. *s.n., pl.* orezuri.
orezar (rar) Persoană care cultivă orez. *s.m., pl.* orezari.
orezărie Loc cultivat cu orez. *s.f., art.* orezăria, *pl.* orezării, *pl.* orezării, *art.* orezăriile.
orfan,-ă (Cel) care și-a pierdut unul dintre părinți sau pe amândoi. //(Cel) lipsit de ceva. *adj., s.m.* și *f., pl.* orfani,-e.
orfanotrofie (înv.) Orfelinat. *s.f., art.* orfanotrofia, *g.-d. art.* orfanotrofiei, *pl.* orfanotrofii, *art.* orfanotrofiile.
orfăurărie v. **orfevrărie.**
orfelin,-ă (înv.) (Copil) orfan. *adj., s.m.* și *f., pl.* orfelini,-e.
orfelinat Așezământ de caritate pentru creșterea copiilor orfani; azil. *s.n., pl.* orfelinate.
orfevrărie Meșteșugul de a executa obiecte de artă din metale prețioase. //Obiecte prelucrate prin acest meșteșug. //Comerț cu obiecte fine de aur și de argint. [*var.* orfevrerie, orfăurărie *s.f.*] *s.f., art.* orfevrăria, *g.-d. art.* orfevrăriei, *pl.* orfevrării, *art.* orfevrăriile.
orfevrerie v. **orfevrărie.**
orfevrier,-ă (-vri-er) 1. *adj.* Referitor la orfevrărie. II. *s.m.* Meșter care lucrează orfevrărie. //Aurar. //(fig.) Artist subtil. *adj., s.m., pl.* orfevrieri,-e.
orfic,-ă Referitor la Orfeu, la doctrine, mistere atribuite lui. */Poeme* ~ = texte lirice și filosofice atribuite poetului mitic Orfeu. *adj., pl.* orfiei,-ce.
orfice (mit.) Sărbători în cinstea lui Dionysos. *s.f. pl.*
orfism 1. Curent religios în Grecia antică, care preconiza dualismul suflet-corp și credința în metempsihoză. 2. Curent în pictură care susține primatul culorii în crearea impresiei de dinamism și luminozitate. *s.n.*
organ¹ 1. Parte a unui organism vegetal sau animal adaptată la îndeplinirea unei funcții vitale sau utile vieții. //Gură; (p. ext.) voce, glas. 2. Componentă a unei mașini, a unui mecanism, formată din mai multe piese și având o anumită funcție. 3. (fig.) Mijloc, instrument de acțiune, de comunicare. //Ziar, revistă. 4. Grup de persoane care îndeplinește o funcție politică, socială etc. */~ de stat* = formă organizatorică legală, cu anumite competențe în exercitarea funcțiilor statului. ~ *reprezentativ* = organ de stat ales prin vot. *s.n., pl.* organe.
organ² (înv.) 1. Harpă. 2. Orgă. *s.n., pl.* organe.
organdi Țesătură de bumbac sau de in, subțire și transparentă, din care se confecționează obiecte de îmbrăcăminte, perdele etc. [*var.* organdin, organtin *s.n.*] *s.n., art.* oragandiul, *pl.* (sorturi) organdiuri.
organdin v. **organdi.**
organic,-ă 1. Care ține de structura, de funcțiile unui organ sau ale unui organism; referitor la organe sau la organisme. 2. Care rezultă din organizarea unui lucru; esențial, intrinsec. //Fundamental. 3. (despre substanțe) Alcătuit din carbon și din hidrogen (uneori și din alte elemente chimice). *adj., pl.* organici,-ce.
organicism Concepție sociologică după care societatea ar fi un organism asemănător celor biologice. *s.n.*
organicist,-ă (Adept) al organicismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* organicişti,-ste.
organicitate (fil.) Caracterul organic al unui sistem. *s.f., pl.* organicități.
organigramă 1. Schemă a structurii organizatorice a unei întreprinderi sau instituții. 2. (inform.) Reprezentare grafică a unui algoritm. 3. (cib.) Diagramă logică. *s.f., g.-d. art.* organigramei, *pl.* organigrame.
organino Orgă mică. *s.n.*
organism 1. Totalitatea organelor care constituie o ființă vie. 2. (fig.) Ansamblu organizat. ~ *economic.* 3. Organizație (1). *s.n., pl.* organisme.
organist,-ă Persoană care cântă la orgă. *s.m., pl.* organişti; *s.f., g.-d. art.* organistei, *pl.* organiste.
organit Fiecare dintre elementele permanente ale celulei. *s.n., pl.* organite.
organiza 1. *tr.* A face ca un grup social, o instituție să funcționeze în mod organic, eficient. 2. *refl.* A-și coordona acțiunile orientându-se după un plan. 3. *tr.* A pregăti temeinic o acțiune după un plan; a aranja. *vb. I, ind. prez. 3* organizează.
organizare Acțiunea de a (se) organiza. */~a producției* = ansamblu de măsuri luate în vederea desfășurării producției cu maxim de eficiență economică. *s.f., g.-d. art.* organizării, *pl.* organizări.
organizator,-oare (Persoană) care organizează. *adj., s.m.* și *f., pl.* organizatori,-oare.
organizatoric,-ă Referitor la organizare. *adj., pl.* organizatorici,-ce.
organizație (-ți-e) 1. Asociație de oameni constituită după criterii profesionale, de sex, de vârstă etc. */~ de bază* = (ieșit din uz) unitate organizatorică a Partidului Comunist Român sau a Uniunii Tineretului Comunist. 2. Mod de organizare; aranjare, alcătuire. *s.f., art.* organizația, *g.-d. art.* organizației, *pl.* organizații, *art.* organizațiile.
organizațional,-ă (-ți-o-) Referitor la organizare. *adj., pl.* organizaționali,-e.
organogen,-ă (despre minerale, roci, formații geologice) Care cuprinde urme sau resturi de organisme vegetale sau animale. *adj., pl.* organogeni,-e.
organogeneză Proces de formare a organelor în cursul dezvoltării individuale a organismelor; organogenie. *s.f., g.-d. art.* organogenezei.
organogenie (med.) Organogeneză. *s.f., art.* organogenia, *g.-d. art.* organogeniei.
organografic,-ă (rar) Referitor la organografie; structural. *adj., pl.* organografici,-ce.
organografie 1. Parte a zoologiei și a botanicii care se ocupă cu descrierea organelor animalelor și ale vegetalelor. 2. Descriere amănunțită a părților care alcătuiesc un instrument muzical și al felului de funcționare a acestuia. *s.f., art.* organografia, *s.f., g.-d. art.* organografiei.
organoleptic,-ă (în sintagma) *Examen* ~ = apreciere a calității produselor alimentare cu ajutorul organelor de simț (văz, miros, gust, pipăit). *adj., pl.* organoleptici,-ce.
organolit Mineral sau rocă rezultată din substanțe organice. *s.n., pl.* organolite.
organon (livr.) Instrument de muncă și de cercetare științifică. *s.n.*

organopatie Afecţiune cauzată de o leziune organică. *s.f., art.* organopatia, *g.-d. art.* organopatiei.
organosol Soluţie coloidală aflată într-un lichid organic. *s.m., pl.* organosoli.
organoterapie Opoterapie. *s.f., art.* organoterapia, *g.-d. art.* organoterapiei, *pl.* organoterapii, *art.* organoterapiile.
organotrop,-ă (despre substanţe, medicamente, virusuri) Care prezintă afinitate pentru un anumit ţesut sau organ. *adj., pl.* organotropi,-e.
organţin v. **organdi.**
organum Una dintre formele cele mai vechi ale muzicii pe mai multe voci distincte. *s.n.*
organzin Fir de mătase naturală, foarte răsucit. *s.n., pl.* organzine.
orgasm Punct culminant al excitaţiei sexuale. *s.n., pl.* orgasme.
orgă 1. Instrument muzical complex, de mari dimensiuni, cu claviatură şi cu tuburi acţionate cu aer. */~ de lumini* = a) set de becuri colorate diferit, a căror aprindere şi intensitate sunt comandate electronic; b) pupitru, dispozitiv de comandă pentru sursele de lumină din studiouri, teatre etc. 2. Sistem de armare a unei lucrări miniere, prin aşezarea stâlpilor unul lângă altul. *s.f., g.-d. art.* orgii, *pl.* orgi.
orgelet Mic furuncul situat la marginea pleoapei; ordeolum, urcior. *s.n., pl.* orgelete.
orgiac,-ă (-gi-ac) Cu caracter de orgie; orgiastic. *adj., pl.* orgiaci,-ce.
orgiastic,-ă (-gi-as-) Orgiac; (fig.) extraordinar. *adj., pl.* orgiastici,-ce.
orgie Petrecere desfrânată cu exces de mâncare şi băutură. *s.f., art.* orgia, *g.-d. art.* orgiei, *pl.* orgii, *art.* orgiile.
orgolios,-oasă (-li-os) Plin de orgoliu; mândru, îngâmfat, vanitos. *adj., pl.* orgolioşi,-oase.
orgoliu Părere foarte bună despre sine, adesea exagerată; îngâmfare, trufie. *s.n., art.* orgoliul, *pl.* orgolii, *art.* orgoliile.
orhestră v. **orchestră.**
orhidee Plantă erbacee cu trei petale, cu flori divers colorate. *s.f., art.* orhideea, *g.-d. art.* orhideei, *pl.* orhidee.
orhiotomie (-hi-o-) Extirpare a glandelor sexuale masculine. *s.f., art.* orhiotomia, *g.-d. art.* orhiotomiei.
orhită Inflamaţie a testiculelor. *s.f., g.-d. art.* orhitei, *pl.* orhite.
orhitic,-ă Referitor la orhită. *adj., pl.* orhitici,-ce.
ori[1] 1. (cu funcţie disjunctivă) Sau. *~ tu, ~ el.* 2. (leagă două propoziţii subordonate opuse) *Nu ştiu dacă vine ~ nu vine.* [*var.* or *conjct.*] *conjct.*
ori[2] (înv., pop., introduce o propoziţie interogativă) Oare. [*var.* or *adv.*] *adv.*
oribil,-ă Care exprimă oroare. *adj., pl.* oribili,-e.
oricare[1] Indiferent care, fiecare, orişicare. *~ iniţiativă. adj. pr., g.-d.* oricărui, oricărei; *pl.* oricare, *g.-d.* oricăror.
oricare[2] Indiferent care, fiecare, orişicare. *pr. nehot., g.-d.* oricăruia, oricăreia, *pl.* oricare, *g.-d. pl.* oricărora.
oricând În orice timp, indiferent când. *adv.*
oricât[1] (adesea cu val. de conjct. concesivă) Indiferent cât, cât de mult, cât de tare; orişicum. *adv.*
oricât[2]**,-ă** Indiferent cât, indiferent de număr sau de cantitate. *~ timp ar avea, tot nu este gata. adj. nehot., pl.* oricâţi,-te, *g.-d.* oricâtor.
oricâţi,-te Indiferent câţi (câte). *pr. nehot., pl. g.-d.* oricâtora.
orice Indiferent ce, tot ce vrea cineva. //(adj.) *Ştie ~ detaliu. pr. nehot.*
oricine Indiferent cai persoană. *pr. nehot., g.-d.* oricui.
oricum Indiferent cum, în orice fel. *adv.*
ori de câte ori Când. *loc. adv.*
orie (-ri-e) Plasă de prins peşte, în formă de sac. *s.f., art.* oria, *g.-d. art.* oriei, *pl.* orii, *art.* oriile.
orient (-ri-ent) Răsărit, est. *s.n.*
Orient (-ri-ent) Spaţiu geografic aflat la est de un punct de referinţă (îndeosebi Asia şi estul Africii); ţările sau popoarele din acest spaţiu. *s. prop. n.*
orienta (-ri-en-) 1. *refl.* A recunoaşte, a găsi drumul; a acţiona adecvat, a aprecia corect o situaţie. 2. *tr.* A aşeza pe cineva sau ceva într-o anumită poziţie sau direcţie dată de punctele cardinale. //(fig.) A îndruma, a dirija. *//refl.* A se călăuzi după... 3. *tr.* (mat.) A da un sens unei drepte; a alege un sens de rotaţie în plan, în jurul unui punct. *vb. I. ind. prez. 3* orientează.
orientabil,-ă (-ri-en-) Care poate fi orientat, condus. *adj., pl.* orientabili,-e.
oriental,-ă (-ri-en-) I. *adj.* 1. Caracteristic Orientului; răsăritean. II. *s.m.* şi *f.* Locuitor al unei ţări din Orient. *adj., s.m.* şi *f., pl.* orientali,-e.
orientalism (-ri-en-) Ceea ce este specific orientalilor; felul de viaţă, caracterul, moravurile orientalilor. *s.n.*
orientalist,-ă (-ri-en-) Specialist în orientalistică. *s.m., pl.* orientalişti; *s.f., g.-d. art.* orientalistei, *pl.* orientaliste.
orientalistică (-ri-en-) Studiul istoric al limbilor şi al culturilor orientale. *s.f., g.-d. art.* orientalisticii.
orientare (-ri-en-) Acţiunea de a (se) orienta; (p. ext.) direcţie, sens. //(fig.) Tendinţă, concepţie. *s.f., g.-d. art.* orientării, *pl.* orientări.
orientativ,-ă (-ri-en-) Care serveşte la orientare; informativ. *adj., pl.* orientativi,-e.
orientator,-oare (-ri-en-) (rar) Care indică direcţia, care orientează. *adj., pl.* orientatori,-oare.
orientaţie (-ţi-e) (înv.) Orientare. *s.f., art.* orientaţia, *g.-d. art.* orientaţiei, *pl.* orientaţii, *art.* orientaţiile.
orier (-ri-er) (rar) Pescar care pescuieşte cu oria. *s.m., pl.* orieri.
orificiu Deschizătură prin care o cavitate comunică cu exteriorul sau cu altă cavitate. *s.n., art.* orificiul, *pl.* orificii, *art.* orificiile.
original[1] Fiinţă sau obiect care serveşte ca model pentru o operă de artă. *s.n., pl.* originale.
original[2]**,-ă** 1. (despre documente, opere literare, fotografii etc.) Care constituie primul exemplar şi care se poate copia, multiplica etc. */În ~* = în formă primară, necopiat; în limba în care a fost scris, netradus. //Autentic, nefalsificat. 2. (despre opere, teorii, idei etc.) Care este personal, neimitat. 3. Ieşit din comun; bizar, excentric. *adj., pl.* originali,-e.
originalitate 1. Însuşire de a fi original[2] (2, 3); fel particular de a fi. 2. Faptă originală[2] (3); ciudăţenie. *s.f., g.-d. art.* originalităţii, *pl.* (2) originalităţi.
originar,-ă 1. Care este de loc din... 2. În forma de la început. *adj., pl.* originari,-e.
originâ v. **origine.**
origine 1. Punct iniţial în formarea unui fenomen; început, provenienţă, izvor. */De ~* = a) de provenienţă; b) originar. 2. Apartenenţă prin naştere la o anumită familie, la un anumit popor etc. */De ~* = de baştină, de neam. 3. Etimologie (a unui cuvânt). 3. (mat.) Punct fix în raport cu care se determină celelalte puncte. [*var.* origină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* originii, *pl.* origini.
oriîncotro (ori-în-) Indiferent în ce direcţie, încotro vrei. *adv.*
oripila *tr.* (livr.) A îngrozi. *vb. I, ind. prez. 3* oripilează.
oripilant,-ă (livr.) Înfiorător, îngrozitor. *adj., pl.* oripilanţi,-te.
oripilare (livr.) Faptul de a oripila. *s.f., g.-d. art.* oripilării.
oripilaţie (-ţi-e) Şoc, reacţie nervoasă cauzată de frică, de repulsie. *s.f., art.* oripilaţia, *g.-d. art.* oripilaţiei.
orişicare[1] (pop.) Oricare. *~ discuţie trebuie evitată. adj. pr., g.-d.* orişicărui, orişicărei, *pl.* orişicare, *g.-d.* orişicăror.

orişicare[2] (pop.) Oricare. *pr. nehot., g.-d.* orişicăruia, orişicăreia, *pl.* orişicare, *g.-d.* orişicărora.
orişicând (pop.) Oricând. *adv.*
orişicât[1] (pop.) Oricât[1]. *adv.*
orişicât[2]**,-ă** (pop.) Oricât[2]. *adj. nehot., pl.* orişicâţi, orişicâte, *g.-d.* orişicâtor.
orişicâţi,-te (pop.) Oricâţi. *pr. nehot. pl., g.-d.* orişicâtora.
orişice (pop.) Orice. //(adj.) ~ *problemă se rezolvă. pr nehot. invar.*
orişicine (pop.) Oricine. *pr. nehot., g.-d.* orişicui.
orişicum (pop.) Oricum. *adv.*
orişiunde (-şi-un-) (pop.) Oriunde. *adv.*
oriunde (ori-un-) În orice loc, indiferent unde; pretutindeni, orişiunde. *adv.*
orizon v. **orizont.**
orizont 1. Linie care reprezintă intersecţia aparentă a suprafeţei Pământului cu bolta cerească; limită până la care ajunge vederea noastră. //Cercul de intersecţie a sferei cereşti cu un plan perpendicular pe verticala locului şi care trece prin centrul Pământului. */Om fără ~* = om cu vederi înguste. 2. (fig.) Întindere, sferă a cunoştinţelor, a unei activităţi intelectuale; capacitate de înţelegere. 3. (geol.) Strat distinct din formaţia unui sol. 4. Totalitatea lucrărilor miniere care se află la acelaşi nivel. 5. Fundal (în artele plastice şi în teatru). [*var.* (înv.) orizon, orizonte *s.n.*] *s.n., pl.* orizonturi.
orizontal,-ă (despre o dreaptă sau un plan) Care are poziţia orizontului (1). //(s.f.) Dreaptă care are o astfel de poziţie. *adj., pl.* orizontali,-e.
orizontalitate Însuşirea de a fi orizontal. *s.f., g.-d. art.* orizontalităţii.
orizontaliza *tr.* A aşeza ceva în poziţie orizontală. *vb. I, ind. prez. 3* orizontalizează.
orizontalizare Acţiunea de a orizontaliza. *s.f., g.-d. art.* orizontalizării, *pl.* orizontalizări.
orizonte v. **orizont.**
orjad (înv.) Băutură răcoritoare făcută din zeamă de orz fiert cu zahăr. *s.n.*
ORL/O.R.L. (orele) Otorinolaringologie. *s.n.*
orlişte (reg.) Loc nelucrat, lăsat în paragină (după ce recolta a fost strânsă). *s.f., g.-d. art.* orliştii, *pl.* orlişti.
orlon Varietate de fibră textilă sintetică. *s.n.*
orna *tr.* A împodobi, a decora. *vb. I, ind. prez. 3* ornează.
ornament 1. Element decorativ adăugat unui obiect, pe o clădire etc. */De ~* = decorativ. //(rar) Decoraţie, însemn. 2. Notă sau grup de note muzicale destinate să sublinieze linia melodică. *s.n., pl.* ornamente.
ornamenta *tr.* A împodobi, a decora. *vb. I, ind. prez. 3* ornamentează.
ornamental,-ă Care serveşte ca ornament, decorativ. *Plante ~. adj., pl.* ornamentali,-e.
ornamentare Acţiunea de a ornamenta. *s.f., g.-d. art.* ornamentării, *pl.* ornamentări.
ornamentaţie (-ţi-e) Tehnica ornamentării; totalitatea elementelor care ornamentează ceva; ansamblu ornamental. *s.f., art.* ornamentaţia, *g.-d. art.* ornamentaţiei, *pl.* ornamentaţii, *art.* ornamentaţiile.
ornamentică 1. Mod specific de a dispune ornamentele în arhitectură şi în arta aplicată. 2. Totalitatea formelor ornamentale specifice unui popor, unui stil etc. 3. (muz.) Totalitatea sunetelor care împodobesc linia melodică iniţială. *s.f., g.-d. art.* ornamenticii.
ornamentist,-ă Artist specializat în lucrări ornamentale. *s.m., pl.* ornamentişti; *s.f., g.-d. art.* ornamentistei, *pl.* ornamentiste.
ornant,-ă (livr.) Care împodobeşte. *adj., pl.* ornanţi,-te.
ornare Acţiunea de a orna; împodobire, decorare. *s.f., g.-d. art.* ornării, *pl.* ornări.
ornat (înv.) Odăjdii. *s.n., pl.* ornate.
ornic (înv.) Ceasornic (de perete); orologiu. *s.n., pl.* ornice.
ornicărie[1] (înv.) Meseria ceasornicarului. *s.f., art.* ornicăria, *g.-d. art.* ornicăriei, *pl.* ornicării.
ornicărie[2] (înv.) Ceasornicărie. *s.f., art.* ornicăria, *g.-d. art.* ornicăriei, *pl.* ornicării.
ornitofaună (-fa-u-) Totalitatea păsărilor dintr-o regiune, într-o epocă geologică. *s.f., g.-d. art.* ornitofaunei, *pl.* ornitofaune.
ornitofil,-ă I. *adj.* 1. (despre plante) La care polenizarea se face cu ajutorul păsărilor. 2. De ornitofilie. II. *s.m.* şi *f.* Iubitor de păsări. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ornitofili,-e.
ornitofilie 1. Pasiunea de a creşte păsări exotice şi cântătoare. 2. Polenizare prin intermediul păsărilor. *s.f., art.* ornitofilia, *g.-d. art.* ornitofiliei, *pl.* ornitofilii, *art.* ornitofiliile.
ornitolog,-ă Specialist în ornitologie; ornitologist. *s.m., pl.* ornitologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ornitologei, *pl.* ornitologe.
ornitologic,-ă Referitor la ornitologie. *adj., pl.* ornitologici,-ce.
ornitologie Ştiinţă care studiază pasările. *s.f., art.* ornitologia, *g.-d. art.* ornitologiei.
ornitologist,-ă (înv.) Ornitolog. *s.m., pl.* ornitologişti; *s.f., g.-d. art.* ornitologistei, *pl.* ornitologiste.
ornitomanţie (la romani) Prezicerea viitorului după zborul păsărilor. *s.f., art.* ornitomanţia, *g.-d. art.* ornitomanţiei.
ornitopter Aeronavă cu aripi batante; ortopter. *s.n., pl.* ornitoptere.
ornitorinc Mamifer semiacvatic din Australia, cu cioc asemănător celui de raţă şi cu membrane înotătoare între degete. *s.m., pl.* ornitorinci.
ornitoză Boală infecţioasă care apare la păsări, transmisibilă la om, care se manifestă prin tulburări digestive, pneumonii etc. *s.f., g.-d. art.* ornitozei, *pl.* ornitoze.
oroare 1. Dezgust, aversiune, scârbă. 2. Faptă, vorbă care inspiră aversiune, dezgust. *s.f., g.-d. art.* ororii, *pl.* (2) orori.
orofit,-ă (despre plante) Care este adaptat mediului alpin. *adj., pl.* orofiţi,-te.
orogen (geol.) Regiune a scoarţei terestre unde s-au produs mişcări tectonice, care au avut ca urmare formarea unui lanţ muntos. *s.n., pl.* orogene.
orogenetic,-ă Orogenic. *adj., pl.* orogenetici,-ce.
orogeneză Ansamblu de procese tectonice care au ca rezultat formarea unui lanţ muntos; orogenie (1). *s.f., g.-d. art.* orogenezei, *pl.* orogeneze.
orogenic,-ă Referitor la orogeneză; orogenetic. *adj., pl.* orogenici,-ce.
orogenie 1. Orogeneză. 2. Parte a geologiei care studiază formarea munţilor. *s.f., art.* orogenia, *g.-d. art.* orogeniei.
orograf,-ă Specialist în orografie. *s.m., pl.* orografi; *s.f., g.-d. art.* orografei, *pl.* orografe.
orografic,-ă Referitor la orografie. */Nod ~* = ansamblu de munţi din care pornesc radial culmi încadrate de o reţea hidrografică. *adj., pl.* orografici,-ce.
orografie Parte a geografiei fizice care se ocupă cu descrierea formelor de relief. *s.f., art.* orografia, *g.-d. art.* orografiei.
orohidrografic,-ă (rar) Referitor la relieful şi la apele unei regiuni. *adj., pl.* orohidrografici,-ce.
orologerie (înv.) 1. Meseria ceasornicarului. 2. Ceasornicărie. *s.f., art.* orologeria, *g.-d. art.* orologeriei, *pl.* (2) orologerii, *art.* orologeriile.
orologier (-gi-er) (înv.) Ceasornicar. *s.m., pl.* orologieri.
orologiu Ceas de dimensiuni mari, fixat pe faţada unei clădiri, pe un turn etc. *s.n., art.* orologiul, *pl.* orologii, *art.* orologiile.

oronim Oronimic[1]. *s.n., pl.* oronime.
oronimic[1] Denumire toponimică pentru formele de relief; oronim. *s.n., pl.* oronimice.
oronimic[2],-ă Care denumește o formă de relief. *adj., pl.* oronimici,-ce.
oronimie I. Totalitatea numelor geografice care desemnează formele de relief. 2. Ramură a toponimiei care studiază evoluția denumirilor referitoare la formele de relief. *s.f., art.* oronimia, *g.-d. art.* oronimiei.
oropsi *tr.* 1. A asupri, a persecuta. 2. (pop.) A alunga, a izgoni. //A părăsi. 3. (înv., reg.) A certa. [*var.* (reg.) horopsi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oropsesc, *imperf. 3 sg.* oropsea; *conj. prez. 3* să oropsească.
oropsit,-ă (și s.) Asuprit, prigonit. //Sărman, prăpădit. //(despre copii) Fără familie. //Părăsit, uitat. [*var.* (reg.) horopsit,-ă *adj.*] *adj., pl.* oropsiți,-te.
orotip Mașină de cules asemănătoare cu linotipul. *s.n., pl.* orotipuri.
orpiment Pigment natural de arsen, de culoare galbenă-strălucitoare, folosit în pictură. *s.n.*
orșovean,-ă (Locuitor) din Orșova. *adj., s.m., pl.* orșoveni,-e.
orșoveancă Locuitoare din Orșova. *s.f., g.-d. art.* orșovencei, *pl.* orșovence.
ort[1] (înv., pop.) Monedă reprezentând a patra parte dintr-un leu vechi. //(fam.) *A da ~ul popii* = a muri. *s.m., pl.* orți.
ort[2] (reg.) Abataj. *s.n., pl.* orturi.
orta (înv.) 1. Unitate militară corespunzătoare unui regiment. 2. Trupă, ceată de haiduci. *s.f., art.* ortaua, *g.-d. art.* ortalei, *pl.* ortale, *pl.* ortalele.
ortac (reg.) Tovarăș (de drum, de muncă etc.); asociat, părtaș. *s.m., pl.* ortaci.
ortăci *refl.* (reg.) A lega tovărășie cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ortăcește, *imperf. 3 sg.* se ortăcea; *conj. prez. 3* să se ortăcească.
ortăcie (reg.) Tovărășie. *s.f., art.* ortăcia, *g.-d. art.* ortăciei, *pl.* ortăcii, *art.* ortăciile.
ortic (în sintagma) *Triunghi ~* = triunghi ale cărui vârfuri sunt punctele de intersecție ale înălțimilor cu laturile opuse vârfurilor triunghiului din care sunt coborâte. *adj., pl.* ortice.
orticon Tub videocaptor mai sensibil decât iconoscopul; orticonoscop. *s.n., pl.* orticoane.
orticonoscop (tehn.) Orticon. *s.n., pl.* orticonoscoape.
orto- Element de compunere care înseamnă „drept", „conform cu".
ortocentric,-ă (despre tetraedre) Care are un ortocentru. *adj., pl.* ortocentrici,-ce.
ortocentru Punct de întâlnire a înălțimilor unui triunghi sau ale unui tetraedru. *s.n., art.* ortocentrul, *pl.* ortocentre.
ortoceras Moluscă din mările primare, cu cochilie conică dreaptă și împărțită în cămăruțe. *s.m., pl.* ortocerași.
ortoclaz (min.) Ortoză. *s.n.*
ortocromatic,-ă (despre emulsii sau materiale fotografice) Care este sensibil la toate culorile spectrului, în afară de roșu. *adj., pl.* ortocromatici,-ce.
ortodiagonal,-ă (-di-a-) (despre figuri geometrice) Care are diagonalele perpendiculare. *adj., pl.* ortodiagonali,-e.
ortodiagrafie (-di-a-) Procedeu radioscopic care evidențiază poziția și mărimea organelor. *s.f., art.* ortodiagrafia, *g.-d. art.* ortodiagrafiei, *pl.* ortodiagrafii, *art.* ortodiagrafiile.
ortodiagramă (-di-a-) Imagine a unui organ obținută prin ortodiagrafie. *s.f., g.-d. art.* ortodiagramei, *pl.* ortodiagrame.
ortodiascopie (-di-a-) Proiectare pe un ecran fluorescent a contururilor organelor de studiat. *s.f., art.* ortodiascopia, *g.-d. art.* ortodiascopiei.
ortodontic,-ă Referitor la ortodonție. *Aparat ~. adj., pl.* ortodontici,-ce.
ortodontologie Specialitate a stomatologiei care studiază anomaliile dinților. *s.f., art.* ortodontologia, *g.-d. art.* ortodontologiei.
ortodonție Metodă de tratament a anomaliilor dinților. *s.f., art.* ortodonția, *g.-d. art.* ortodonției.
ortodox,-ă I. *adj.* 1. Care ține de biserica creștină răsăriteană. 2. Conform cu principiile tradiționale ale unei doctrine; (despre oameni) care urmează cu fermitate asemenea principii. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) de religie creștină răsăriteană. *adj., s.m.* și *f., pl.* ortodocși,-xe.
ortodoxie 1. Confesiune creștină răsăriteană, care a păstrat neschimbate dogmele bisericești fixate prin cele șapte sinoade ecumenice; religia ortodoxă. 2. Biserica ortodoxă. *s.f., art.* ortodoxia, *g.-d. art.* ortodoxiei.
ortodoxism 1. Religia creștină ortodoxă. 2. Calitatea de a fi ortodox (I.2). 3. Doctrină ideologică și literară românească din perioada interbelică; înclinare spre cultivarea motivelor și temelor religioase ortodoxe. *s.n.*
ortodoxist,-ă (Adept) al ortodoxismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* ortodoxiști,-ste.
ortodromă Drumul cel mai scurt care leagă două puncte de pe suprafața Pământului. *s.f., g.-d. art.* ortodromei, *pl.* ortodrome.
ortodromic,-ă De ortodromă. *adj., pl.* ortodromici,-ce.
ortoedric,-ă (despre cristale) Care are fețele intersectate în unghi drept. *adj., pl.* ortoedrici,-ce.
ortoepic,-ă Referitor la ortoepie. *adj., pl.* ortoepici,-ce.
ortoepie Ansamblu de reguli privitoare la pronunțarea corectă a cuvintelor unei limbi. //Disciplină care studiază aceste reguli. *s.f., art.* ortoepia, *g.-d. art.* ortoepiei.
ortofonic,-ă (despre transmisiuni radio-electrice) Care nu modifică timbrul sunetului emis. *adj., pl.* ortofonici,-ce.
ortofonie Pronunțare corectă a unui fonem sau a unui grup de foneme. *s.f., art.* ortofonia, *g.-d. art.* ortofoniei.
ortofosforic (în sintagma) *Acid ~* = acid fosforic. *adj.*
ortogenează Dezvoltare tot mai accentuată a unor caractere la generațiile care se succedă. *s.f., g.-d. art.* ortogenezei.
ortogenie (med.) Simetrie a arcadelor dentare superioare și inferioare, care face posibilă întâlnirea dinților cap la cap. *s.f., art.* ortogenia, *g.-d. art.* ortogeniei.
ortogonal,-ă (despre figuri geometrice) Care formează unghiuri drepte; (despre curbe) care se întretaie astfel încât tangentele lor în punctele de intersecție să fie perpendiculare. *adj., pl.* ortogonali,-e.
ortogonalitate Însușirea de a fi ortogonal. *s.f., g.-d. art.* ortogonalității.
ortografia *tr* A scrie după regulile ortografice. *vb. I, ind. prez. 3* ortografiază, *1 pl.* ortografiem; *conj. prez. 3* să ortografieze; *ger.* ortografiind.
ortografic,-ă Referitor la ortografie, de ortografie. *adj., pl.* ortografici,-ce.
ortografie Ansamblu de reguli care stabilesc scrierea corectă a unei limbi. //Disciplină care studiază aceste reguli. *s.f., art.* ortografia, *g.-d. art.* ortografiei, *pl.* ortografii, *art.* ortografiile.
ortografiere (-fi-e-) Acțiunea de a ortografia. *s.f., g.-d. art.* ortografierii, *pl.* ortografieri.
ortogramă Model de scriere corectă. *s.f., g.-d. art.* ortogramei, *pl.* ortograme.
ortohidrogen Hidrogen cu moleculele alcătuite din doi atomi. *s.n.*
ortolan Pasăre migratoare cu penele de culoare brună-roșcată și cu gușa galbenă. *s.m., pl.* ortolani.
ortoman,-ă (în poezia populară) 1. (despre ciobani) Bogat (în turme de oi). 2. (despre haiduci) Chipeș, mândru. 3. (despre cai) Focos, sprinten. *adj., pl.* ortomani,-e.

ortomănesc,-ească (în poezia populară) De ortoman. *adj., pl.* ortomănești.
ortomăneşte (în poezia populară) Cu curaj, voinicește. *adv.*
ortomănos,-oasă (în poezia populară) Ortoman (2). *adj., pl.* ortomănoși,-oase.
ortopancromatic,-ă (despre materiale fotografice) Sensibil la toate culorile spectrului. *adj., pl.* ortopancromatici,-ce.
ortoped,-ă 1. Medic specialist în ortopedie; ortopedist (1). 2. Meseriaș care fabrică aparate ortopedice; ortopedist (2). *s.m., pl.* ortopezi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ortopedei, *pl.* ortopede.
ortopedic,-ă Referitor la ortopedie. *adj., pl.* ortopedici,-ce.
ortopedie Ramură a chirurgiei care se ocupă cu tratamentul bolilor și deformațiilor sistemului osos. *s.f., art.* ortopedia, *g.-d. art.* ortopediei.
ortopedist,-ă (înv.) 1. Ortoped (1). 2. Ortoped (2). *s.m., pl.* ortopedişti; *s.f., g.-d. art.* ortopedistei, *pl.* ortopediste.
ortopoi Punct în care se intersectează perpendicularele coborâte pe laturile unui triunghi, din proiecțiile ortogonale ale vârfurilor acestuia pe o dreaptă din planul triunghiului. *s.m., pl.* ortopoli.
ortopter 1. (la pl.) Ordin de insecte cu aripile anterioare pergamentoase și cu cele posterioare late și membranoase; (la sg.) insectă din acest ordin. //(adj.) Care are însușirile insectei descrise mai sus. 2. (aeron.) Ornitopter. *s.n., pl.* ortoptere.
ortoptic,-ă De ortoptică. *adj., pl.* ortoptici,-ce.
ortoptică Ramură a oftalmologiei care se ocupă cu tratamentul defectelor de vedere. *s.f., g.-d. art.* ortopticii.
ortoradiografie (-di-o-) (fiz.) Ortoradioscopie. *s.f., art.* ortoradiografia, *g.-d. art.* ortoradiografiei, *pl.* ortoradiografii.
ortoradioscopie (-di-o-) (fiz.) Metodă radioscopică pentru obținerea conturului unui obiect în adevărata lui mărime; ortoradiografie. *s.f., art.* ortoradioscopia, *g.-d. art.* ortoradioscopiei, *pl.* ortoradioscopii.
ortoscopic,-ă (despre un sistem optic) Care formează imagini corecte, fără distorsiuni; rectiliniar. *adj., pl.* ortoscopici,-ce.
ortoscopie Calitate a unui obiectiv fotografic sau a unui sistem optic de a nu produce distorsiuni. *s.f., art.* ortoscopia, *g.-d. art.* ortoscopiei.
ortosimpatic,-ă (med.) Al sistemului nervos vegetativ. *adj., pl.* ortosimpatici,-ce.
ortostatic,-ă (med.) Care se produce (numai) în poziție verticală. *adj., pl.* ortostatici,-ce.
ortostatism (med.) Menținere a corpului în poziție verticală. *s.n.*
ortotest (tehn.) Instrument pentru măsurarea dimensiunilor pieselor fabricate în serie. *s.n., pl.* ortoteste.
ortotonus (med.) Varietate de tetanos, caracterizată prin contracția musculaturii corpului, trunchiului și membrelor, care determină o poziție rigidă, dreaptă. *s.n., pl.* ortotonusuri.
ortotropic,-ă (fiz., despre corpuri) A cărui strălucire este aceeași indiferent de iluminare și de observație. *adj., pl.* ortotropici,-ce.
ortoză Feldspat de culoare roșie, gălbuie sau albicioasă, cu luciu sticlos, întrebuințat în industria sticlei și a ceramicii; ortoclaz. *s.f., g.-d. art.* ortozei, *pl.* ortoze.
orz[1] Gen de plante din familia gramineelor, cu tulpină înaltă și cu spic lung, format din mai multe rânduri de boabe. *s.m.*
orz[2] 1. Boabele de orz[1] folosite ca hrană pentru animale, în industrie și în alimentația omului. 2. (la pl.) Specii de orz[1]. 3. Lan de orz[1]. */A strica ~ul pe gâște* = a dărui cuiva lucruri bune pe care nu știe să le prețuiască. *s.n., pl.* (2) orzuri, (3) orzare.
orzar[1] (înv.) Persoană care face negoț cu orz. *s.m., pl.* orzari.
orzar[2] (rar) Hambar, orzărie. *s.n., pl.* orzare.
orzărie (rar) 1. Câmp semănat cu orz. 2. Orzar[2]. *s.f., art.* orzăria, *g.-d. art.* orzăriei, *pl.* orzării, *art.* orzăriile.
orzișor 1. (pop.) Diminutiv al lui orz; orzuleț. 2. Pastă făinoasă în forma și de mărimea unui bob de orz. *s.n.*
orzoaică Specie de orz cu spicul format din două rânduri de boabe, mai bogate în amidon decât ale orzului și folosite la fabricarea berii. *s.f., g.-d. art.* orzoaicei.
orzoaică-de-baltă Plantă erbacee care crește în apele stătătoare sau lin-curgătoare. *s.f., g.-d. art.* orzoaicei-de-baltă.
orzoaie (reg.) Orzoaică. *s.f., art.* orzoaia, *g.-d. art.* orzoaiei.
orzuleț (rar) Orzișor. *s.n.*
os 1. Element de bază al scheletelor vertebratelor, format dintr-o materie organică, dură, solidă și rezistentă. */(A fi) numai piele și oase* = a fi foarte slab. *Până la oase* = în tot trupul. *A rupe* (sau *a-i muia* cuiva) *oasele* = a bate zdravăn pe cineva. *A-i rămâne* (sau *a-i putrezi*) *oasele pe undeva* = a muri departe de casă. *A căpăta un ~ de ros* = a obține un profit. 2. Os (1) sau material cornos din care se fabrică unele obiecte. 3. (fig.) Neam, familie; viță. */A fi din ~ sfânt* (sau *de domn, domnesc*) = a fi din familie domnitoare. 4. (fig., la pl.) Trup, ființă. *s.n., pl.* oase.
osana/osana (în imnurile religioase) Laudă! Slavă! *interj.*
osanale (la pl.) Cuvinte de laudă, de preamărire (exagerată). *s.f. pl., art.* osanalele.
osatură 1. Totalitatea oaselor unui vertebrat; schelet. 2. Structură de rezistență a unei construcții, a unei mașini, a unei nave etc. //(fig.) Structură, alcătuire (a ceva). *s.f., g.-d. art.* osaturii, *pl.* osaturi.
osărie (rar) Osatură (1). *s.f., art.* osăria, *g.-d. art.* osăriei.
osândă (pop.) 1. Condamnare, pedeapsă. */A-și face ~a* = a executa pedeapsa la care este condamnat. 2. (fig.) Blestem, pacoste, năpastă. *s.f., g.-d. art.* osândei, *pl.* osânde.
osândi *tr.* (pop.) 1. A condamna, a pedepsi. 2. A sili, a obliga. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* osândesc, *imperf. 3 sg.* osândea; *conj. prez. 3* să osândească.
osândire (pop.) Acțiunea de a osândi; condamnare. //(înv.) Necaz, suferință. */În ~* = asuprit, chinuit. *s.f., g.-d. art.* osândirii, *pl.* osândiri.
osânditor,-oare (pop.) Care pedepsește, condamnă. *adj., pl.* osânditori,-oare.
osânză (pop.) 1. Grăsime crudă de porc, din regiunea abdominală. 2. (p. ext.) Grăsime depusă pe diferite părți ale corpului omenesc. //(fig.) Avere, bogăție. *s.f., g.-d. art.* osânzei, *pl.* osânze.
osârdie (-di-e) (înv.) Stăruință, zel, sârguință în executarea unui lucru. *s.f., art.* osârdia, *g.-d. art.* osârdiei.
osârdnic,-ă (înv.) Zelos, sârguincios. *adj., pl.* osârdnici,-ce.
osârdui *refl.* (înv.) A se strădui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se osârduiește, *imperf. 3 sg.* se osârduia; *conj. prez. 3* să se osârduiască.
osârdultor,-oare (-du-i-) (înv.) Osârdnic, zelos. *adj., pl.* osârduitori,-oare.
osc,-ă (Persoană) care aparținea unei vechi populații din Italia centrală. *adj., s.m.* și *f., pl.* osci,-ce.
oscă Limbă indo-europeană vorbită de osci. *s.f., g.-d. art.* oscei.
oscila *intr.* 1. A se mișca într-o parte și în alta; a se balansa, a pendula. 2. (fig.) A ezita între două lucruri, a sta

în cumpănă. 3. (despre un sistem fizic) A lua succesiv valori pozitive şi negative simetrice. *vb. I, ind. prez. 3* oscilează.
oscilant,-ă Care oscilează. //(fig.) Şovăitor, nehotărât. *adj., pl.* oscilanţi,-te.
oscilare Acţiunea de a oscila; mişcare, legănare. //(fig.) Şovăială, ezitare. *s.f., g.-d. art.* oscilării, *pl.* oscilări.
oscilator 1. Sistem fizic care poate efectua oscilaţii. 2. Aparat care produce oscilaţii electromagnetice. /~ *pilot* = oscilator destinat să producă o oscilaţie de frecvenţă constantă, utilizată cu frecvenţă de referinţă. *s.n., pl.* oscilatoare.
oscilatoriu,-ie Care oscilează. *adj., pl.* oscilatorii.
oscilaţie (-ţi-e) 1. Mişcare periodică alternativă a unui corp, în raport cu o anumită poziţie a sa. 2. Variaţie periodică în timp a valorilor unei mărimi, care caracterizează un sistem fizic. 3. (fig.) Nehotărâre, şovăială. *s.f., art.* oscilaţia, *g.-d. art.* oscilaţiei, *pl.* oscilaţii, *art.* oscilaţiile.
oscilă Mască a lui Saturn sau a lui Bachus, care era suspendată în casele vechilor romani pentru a îndepărta relele. *s.f., g.-d. art.* oscilei, *pl.* oscile.
oscilograf Aparat folosit în oscilografie. *s.n., pl.* oscilografe.
oscilografie Înregistrare a oscilaţiilor cu ajutorul oscilografului. *s.f., art.* oscilografia, *g.-d. art.* oscilografiei, *pl.* oscilografii, *art.* oscilografiile.
oscilogramă Diagramă obţinută cu ajutorul oscilografului. *s.f., g.-d. art.* oscilogramei, *pl.* oscilograme.
oscilometrie (med.) Măsurare a amplitudinii modificărilor de volum ale arterelor periferice. *s.f., art.* oscilometria, *g.-d. art.* oscilometriei, *pl.* oscilometrii, *art.* oscilometriile.
oscilometru Instrument folosit în oscilometrie. *s.n., art.* oscilometrul, *pl.* oscilometre.
osciloscop Aparat de măsură şi de observare a variaţiei unei mărimi fizice, de obicei electrice. *s.n., pl.* osciloscoape.
oscior Diminutiv al lui os; osişor, osuţ. *s.n., pl.* oscioare.
osebi *tr.* şi *refl.* (înv., pop.) A (se) diferenţia, a (se) deosebi; a (se) despărţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* osebesc, *imperf. 3 sg.* osebea; *conj. prez. 3* să osebească.
osebire (înv., pop.) Deosebire, diferenţă. /*Fără* ~ = fără deosebire. *Cu* ~ = mai ales. *s.f., g.-d. art.* osebirii, *pl.* osebiri.
oseină Substanţă organică din clasa proteinelor, care se găseşte în oase. *s.f., g.-d. art.* oseinei.
osemінte Oasele care rămân dintr-o fiinţă după moarte. *s.n. pl.*
osianic,-ă (-si-a-) Care aparţine lui Ossian sau seamănă cu poemele atribuite lui. *adj., pl.* osianici,-ce.
osie (-si-e) Ax pe care se montează roţile unui vehicul rutier. /(fam.) *A unge ~a* = a mitui. *s.f., art.* osia, *g.-d. art.* osiei, *pl.* osii, *art.* osiile.
osifica *refl.* A căpăta consistenţa osului. *vb. I, ind. prez. 3* se osifică.
osificare Faptul de a se osifica; osificaţie. *s.f., g.-d. art.* osificării, *pl.* osificări.
osificaţie (-ţi-e) Osificare. *s.f., art.* osificaţia, *g.-d. art.* osificaţiei, *pl.* osificaţii, *art.* osificaţiile.
osişor (rar) Oscior. *s.n., pl.* osişoare.
osman,-ă (înv.) 1. *adj.* Turcesc. /*Limba* ~ = limba turcă. II. *s.m.* şi *f.* Turc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* osmani,-e.
osmanlâu,-âie/osmanliu,-ie (înv.) 1. *adj.* Turcesc. II. *s.m.* şi *f.* Turc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* osmanlâi/osmanlii.
osmiridiu Aliaj de osmiu cu iridiu, întrebuinţat la fabricarea peniţelor de stilou, a axelor pentru ceasornice etc. *s.n., art.* osmiridiul.
osmiu Metal alb-cenuşiu, lucios, foarte dur, dar casant. *s.n., art.* osmiul.
osmologie Studiul mirosurilor şi al parfumurilor. *s.f., art.* osmologia, *g.-d. art.* osmologiei.
osmometric,-ă De osmometrie. *adj., pl.* osmometrici,-ce.
osmometrie Parte a fizicii care se ocupă cu determinarea presiunii osmotice. *s.f., art.* osmometria, *g.-d. art.* osmometriei, *pl.* osmometrii, *art.* osmometriile.
osmometru Instrument folosit în osmometrie. *s.n., art.* osmometrul, *pl.* osmometre.
osmoreglare Asigurarea unei presiuni osmotice constante a lichidelor din organism. *s.f., g.-d. art.* osmoreglării, *pl.* osmoreglări.
osmotic,-ă Referitor la osmoză. /*Presiune* ~ = presiune care apare în soluţii şi care produce fenomenul de osmoză. *adj., pl.* osmotici,-ce.
osmoză 1. Proces de difuziune a uneia sau a mai multor substanţe (dintr-o soluţie), printr-o membrană permeabilă sau semipermeabilă. 2. (fig.) Întrepătrundere şi influenţă reciprocă între două sau mai multe elemente. *s.f., g.-d. art.* osmozei, *pl.* osmoze.
osos,-oasă 1. Referitor la oase. 2. Cu oase mari, ieşite în relief; (p. ext.) slab. *adj., pl.* ososi,-oase.
ospăta *tr.* A oferi unui oaspete mâncare şi băutură. //*intr., tr.* şi *refl.* (pop.) A mânca; (p. ext.) a petrece, a benchetui. *vb. I, ind. prez. 3* ospătează.
ospătar 1. Angajat din sectorul comercial care îi serveşte pe consumatori într-un restaurant. 2. (înv.) Patron al unui birt, al unei ospătării; birtaş, hangiu. *s.m., pl.* ospătari.
ospătare Acţiunea de a (se) ospăta. *s.f., g.-d. art.* ospătării, *pl.* ospătări.
ospătarnic,-ă (reg.) Ospitalier. *adj., pl.* ospătarnici,-ce.
ospătat (rar) Faptul de a se ospăta. /*A se aşeza pe* ~ = a începe să mănânce cu lăcomie. *s.n.*
ospătărie (înv., pop.) Birt; han. *s.f., art.* ospătăria, *g.-d. art.* ospătăriei, *pl.* ospătării, *art.* ospătăriile.
ospătăriţă 1. Angajată din sectorul comercial care îi serveşte pe consumatori într-un restaurant. 2. (înv.) Patroană a unui birt, a unei ospătării; hangiţă. *s.f., g.-d. art.* ospătăriţei, *pl.* ospătăriţe.
ospătător,-oare (înv.) Persoană care dă (sau participă) la un ospăţ. *s.m., pl.* ospătători; *s.f., g.-d. art.* ospătătoarei, *pl.* ospătătoare.
ospătos,-oasă (înv.) Ospitalier. *adj., pl.* ospătoşi,-oase.
ospăţ Masă mare, îmbelşugată (organizată în împrejurări festive). *s.n., pl.* ospeţe.
ospeţior (pop.) Diminutiv al lui oaspete. *s.m., pl.* ospeţiori.
ospeţie (pop.) 1. Primire bună, ospitalitate. 2. (rar) Ospăţ. *s.f., art.* ospeţia, *g.-d. art.* ospeţiei, *pl.* (2) ospeţii, *art.* ospeţiile.
ospeţime (pop.) Mulţime de oaspeţi; totalitatea oaspeţilor. *s.f., g.-d. art.* ospeţimii.
ospiciu Spital sau sanatoriu în care sunt îngrijiţi alienaţii mintali. *s.n., art.* ospiciul, *pl.* ospicii, *art.* ospiciile.
ospitalier,-ă (-li-er) Binevoitor cu oaspeţii. //(despre o casă, o ţară etc.) În care eşti bine primit. *adj., pl.* ospitalieri,-e.
ospitalitate Însuşirea de a fi ospitalier; primire, găzduire bună. *s.f., g.-d. art.* ospitalităţii.
osram Aliaj de osmiu şi wolfram întrebuinţat la fabricarea filamentelor de becuri electrice cu incadescenţă. *s.n.*
ost (înv.) Est, răsărit. *s.n., pl.* osturi.
ostaş Persoană care face serviciul militar; soldat. *s.m., pl.* ostaşi.
ostatec,-ă v. **ostatic.**
ostatic,-ă Persoană din rândul populaţiei civile, reţinută (în timp de război) de către o organizaţie, un stat etc. drept garanţie pentru îndeplinirea unor obligaţii asu-

mate de către organizaţia sau statul căruia îi aparţine persoana respectivă. [*var.* ostatec,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m.*, *pl.* ostateci; *s.f.*, *g.-d. art.* ostaticei, *pl.* ostatice.
ostăşesc,-ească De ostaş; milităresc. *adj.*, *pl.* ostăşeşti.
ostăşeşte Ca ostaşii. *adv.*
ostăşi *intr.* (înv.) A se afla în serviciul militar; a face armata. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ostăşesc, *imperf. 3 sg.* ostăşea; *conj. prez. 3* să ostăşească.
ostăşie (înv.) 1. Militărie. 2. Oştire, armată. 3. Virtute militară; vitejie. *s.f.*, *art.* ostăşia, *g.-d. art.* ostăşiei.
ostăşime Mulţime de ostaşi, armată. *s.f.*, *g.-d. art.* ostăşimii.
ostealgie (-te-al-) Durere de oase. *s.f.*, *art.* oastealgia, *g.-d. art.* ostealgiei, *pl.* ostealgii, *art.* ostealgiile.
osteită Inflamare acută a unui os. *s.f.*, *g.-d. art.* osteitei, *pl.* osteite.
osteneală 1. Oboseală, istovire. */A fi rupt de ~* = a fi foarte obosit. *A-şi da toată ~a* = a face toate eforturile. 2. Muncă grea şi obositoare; trudă. *s.f.*, *g.-d. art.* osteneli, *pl.* osteneli.
osteni (înv., pop.) 1. *intr.* A obosi. 2. *refl.* şi *intr.* A depune eforturi, a se strădui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ostenesc, *imperf. 3 sg.* ostenea; *conj. prez. 3* să osteneaască.
ostenicios,-oasă (înv.) Ostenitor, obositor. *adj.*, *pl.* osteniciosi,-oase.
ostenitor,-oare (înv., pop.) 1. Obositor. 2. Care munceşte din greu; truditor. *adj.*, *pl.* ostenitori,-oare.
ostensibil,-ă Vizibil; (p. ext.) evident. *adj.*, *pl.* ostensibili,-e.
ostentativ,-ă Cu ostentaţie; provocator. *adj.*, *pl.* ostentativi,-e.
ostentatoriu,-ie (rar) Ostentativ. *adj.*, *pl.* ostentatorii.
ostentaţie (-ţi-e) Etalare în mod excesiv a unei calităţi, a unui avantaj. //Gest, atitudine a cuiva care vrea să se remarce. [*var.* ostentaţiune *s.f.*] *s.f.*, *art.* ostentaţia, *g.-d. art.* ostentaţiei, *pl.* ostentaţii, *art.* ostentaţiile.
ostentaţiune v. **ostentaţie.**
osteoartrită (-te-o-) Inflamaţie care cuprinde o articulaţie şi partea osoasă din jurul ei. *s.f.*, *g.-d. art.* osteoartritei.
osteoblast (-te-o-) Celulă osoasă tânără. *s.n.*, *pl.* osteoblaste.
osteocit (-te-o-) Celulă matură a oaselor. *s.n.*, *pl.* osteocite.
osteoclast (-te-o-) (biol.) Celulă sangvină cu rol în osteoporoză. *s.n.*, *pl.* osteoclaste.
osteoclazie (-te-o-) 1. Operaţie chirurgicală care necesită sfărâmarea anumitor oase. 2. (biol.) Resorbţie osoasă datorită osteoclastelor. *s.f.*, *art.* osteoclazia, *g.-d. art.* osteoclaziei.
osteofibroză (-te-o-) Boală la animale care se manifestă prin îngroşarea oaselor capului şi ale membrelor. *s.f.*, *g.-d. art.* osteofibrozei, *pl.* osteofibroze.
osteofit (-te-o-) Modificare patologică a apofizelor transverse ale vertebrelor; cioc de papagal. *s.n.*, *pl.* osteofite.
osteoflebită (-te-o-) (med.) Inflamaţie a venelor din interiorul oaselor. *s.f.*, *g.-d. art.* osteoflebitei, *pl.* osteoflebite.
osteofon (-te-o-) Dispozitiv electroacustic care transmite sunetele exterioare în urechea internă prin intermediul sistemului osos al capului. *s.n.*, *pl.* osteofoane.
osteogen,-ă (-te-o-) Care produce ţesut osos. *adj.*, *pl.* osteogeni,-e.
osteogeneză (-te-o-) 1. Proces de formare a osului; osificare. 2. Parte a embriologiei care studiază formarea ţesutului osos. *s.f.*, *g.-d. art.* osteogenezei.
osteolit (-te-o-) Os fosilizat. *s.m.*, *pl.* osteoliţi.
osteolog,-ă (-te-o-) Specialist în osteologie. *s.m.*, *pl.* osteologi; (rar) *s.f.*, *g.-d. art.* osteologei, *pl.* osteologe.
osteologic,-ă (-te-o-) Referitor la osteologie. *adj.*, *pl.* osteologici,-ce.
osteologie (-te-o-) Disciplină care se ocupă cu studiul oaselor. *s.f.*, *art.* osteologia, *g.-d. art.* osteologiei.
osteom (-te-om) Tumoare benignă a ţesutului osos. *s.n.*, *pl.* osteoame.
osteomalacie (-te-o-) Decalcifiere a oaselor provocată de tulburări în metabolismul fosforului şi al calciului din substanţa osoasă. *s.f.*, *art.* osteomalacia, *g.-d. art.* osteomalaciei.
osteomielită (-te-o-mi-e-) Inflamaţie a oaselor şi a măduvei lor. *s.f.*, *g.-d. art.* osteomielitei, *pl.* osteomielite.
osteonecroză (-te-o-) Necrozare a unui os. *s.f.*, *g.-d. art.* osteonecrozei, *pl.* osteonecroze.
osteopatie (-te-o-) Boală a unui os sau a sistemului osos. *s.f.*, *art.* osteopatia, *g.-d. art.* osteopatiei, *pl.* osteopatii, *art.* osteopatiile.
osteoplastie (-te-o-) Operaţie de înlocuire a unui fragment de os sau a unui os întreg cu alt os sau cu bucăţi de metal ori de material plastic. *s.f.*, *art.* osteoplastia, *g.-d. art.* osteoplastiei, *pl.* osteoplastii, *art.* osteoplastiile.
osteoporoză (-te-o-) Boală caracterizată prin atrofierea masei osoase. *s.f.*, *g.-d. art.* osteoporozei, *pl.* osteoporoze.
osteosarcom (-te-o-) Tumoare malignă a ţesutului osos. *s.n.*, *pl.* osteosarcoame.
osteosinteză (-te-o-) Operaţie chirurgicală care constă în reunirea fragmentelor unui os fracturat. *s.f.*, *g.-d. art.* osteosintezei, *pl.* osteosinteze.
osteotomie (-te-o-) (med.) Rezecţie a unui os în scop terapeutic. *s.f.*, *art.* osteotomia, *g.-d. art.* osteotomiei, *pl.* osteotomii, *art.* osteotomiile.
osteoză (-te-o-) Boală a oaselor de natură distrofică. */~ fibrochistică* = boală endocrină datorată unei secreţii exagerate de hormon paratiroidian, caracterizată prin decalcifiere osoasă cu fracturi multiple. *s.f.*, *g.-d. art.* osteozei, *pl.* osteoze.
ostic,-ă (înv.) De răsărit. *adj.*, *pl.* ostici,-ce.
ostie[1] (-ti-e) Unealtă de pescuit de forma unei furci. *s.f.*, *art.* ostia, *g.-d. art.* ostiei, *pl.* ostii, *art.* ostiile.
ostie[2] (-ti-e) Pâine nedospită, care serveşte la cumecătură în cultul catolic şi în cel luteran. *s.f.*, *art.* ostia, *g.-d. art.* ostiei, *pl.* ostii, *art.* ostiile.
ostie[3] (anat.) Orificiu al inimii situat între auricule şi ventricule, precum şi între acestea şi arterele mari. *s.f.*, *art.* ostia, *g.-d. art.* ostiei, *pl.* ostii, *art.* ostiile.
ostil,-ă Duşmănos, potrivnic, răuvoitor. *adj.*, *pl.* ostili,-e.
ostilitate 1. Atitudine duşmănoasă, plină de ură. 2. (la pl.) Operaţii militare întreprinse de trupele unui stat împotriva altui stat cu care se află în război. *s.f.*, *g.-d. art.* ostilităţii, *pl.* (2) ostilităţi.
ostinato (it.) Procedeu muzical care constă în revenirea obsedantă a unui motiv melodic sau ritmic. *adv.*, *s.n.*
ostiolă (-ti-o-) 1. (bot.) Orificiu microscopic la frunze, prin care se face schimbul de gaze cu atmosfera. 2. (geol.) Revărsare de materie semilichidă, care formează muşuroaie de noroi în regiunile periglaciare cu îngheţ peren. *s.f.*, *g.-d. art.* ostiolei, *pl.* ostiole.
ostişoară Diminutiv al lui oaste. *s.f.*, *g.-d. art.* ostişoarei, *pl.* ostişoare.
ostoi *refl.* şi *tr.* (înv., pop.) A (se) potoli, (se) domoli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ostoiesc, *imperf. 3 sg.* ostoia; *conj. prez. 3* să ostoiască.
ostoire (înv., pop.) Acţiunea de a (se) ostoi; alinare, potolire. *s.f.*, *g.-d. art.* ostoirii.
ostrăcă (înv.) Scoică, stridie. //Cochilie sau ciob de lut pe care fiecare cetăţean din vechea Atenă scria numele

celui socotit periculos, pentru a fi îndepărtat temporar din Atica. *s.f., g.-d. art.* ostracei, *pl.* ostrace.
ostracee (la pl.) Subordin de animale lamelibranhiate, având ca tip stridia; (la sg.) animal din acest subordin. *s.f., art.* ostraceea, *g.-d. art.* ostraceei, *pl.* ostracee.
ostracism 1. (în vechea Atenă) Formă de judecată a adunării poporului, prin care un cetățean, considerat primejdios pentru regim, era exilat temporar. 2. Persecuție, ostracizare. *s.m.*
ostracită Stridie fosilă. *s.g., g.-d. art.* ostracitei, *pl.* ostracite.
ostraciza *tr.* A îndepărta pe cineva din viața publică, dintr-un colectiv etc.; a proscrie, a persecuta. *vb. I, ind. prez. 3* ostracizează.
ostracizare Acțiunea de a ostraciza; persecuție. *s.f., g.-d. art.* ostracizării, *pl.* ostracizări.
ostracod (la pl.) Ordin de crustacee inferioare cu corpul nesegmentat și cochilie bivalvă; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* ostracode.
ostracoderm (la pl.) Subclasă de vertebrate fosile lipsite de maxilarul inferior, cu corpul acoperit cu scuturi osoase; (la sg.) animal din această subclasă. *s.m., pl.* ostracodermi.
ostree Stridie. *s.f., art.* ostreea, *g.-d. art.* ostreei, *pl.* ostree.
ostreicultor (-tre-i-) (rar) Persoană care se ocupă cu ostreicultura. *s.m., pl.* ostreicultori.
ostreicultură (-tre-i-) Cultura stridiilor. *s.f., g.-d. art.* ostreiculturii.
ostreț (pop.) 1. Fiecare dintre țipcile din care se fac garduri sau alte îngrădituri. 2. Gard de nuiele sau de trestie așezat de-a curmezișul în apa unui râu, a unei bălți etc. pentru a opri trecerea peștilor și a ușura prinderea lor; îngrăditură de nuiele, fixată în apă, pentru păstrarea peștilor vii. *s.n., pl.* ostrețe.
ostrogot,-ă (mai ales la pl.) (Persoană) care aparținea triburilor germanice medievale ale goților de răsărit. *adj., s.m.* și *f., pl.* ostrogoți,-te.
ostrogotic,-ă Ostrogot. *adj., pl.* ostrogotici,-ce.
ostropel Fel de mâncare preparat din carne (de pasăre), cu sos de făină, usturoi și oțet; ostropeț. *s.n., pl.* ostropeluri.
ostropeț (reg.) Ostropel. *s.n., pl.* ostropețuri.
ostrov 1. Insulă mai mare. 2. Insulă fluvială formată în urma unui proces de acumulare. *s.n., pl.* ostroave.
ostroveán,-ă (Locuitor) al unui ostrov (1). *adj., s.m.* și *f., pl.* ostroveni,-e.
ostroveánca Dans popular și melodia după care el se execută. *s.f. art., neart.* ostroveancă, *g.-d. art.* ostrovencei.
ostrovel (rar) Diminutiv al lui ostrov; ostrovuț. *s.n., pl.* ostrovele.
ostrovuț (rar) Ostrovel. *s.n., pl.* ostrovuțe.
osuar (-su-ar) 1. Loc unde sunt depuse osemintele rezultate din deshumări. 2. Monument funerar comemorativ în care se păstrează osemintele ostașilor căzuți într-o bătălie. [*var.* osuariu *s.n.*] *s.n., pl.* osuare.
osuariu v. **osuar.**
osul-iepurelui Plantă cu miros greu, cu flori trandafirii, îngrămădite la vîrful ramurilor spinoase. *s.m. art.*
osuț (rar) Oscior. *s.n., pl.* osuțe.
oșean,-ă (Locuitor) din Țara Oașului. *adj., s.m., pl.* oșeni,-e.
oșeancă Locuitoare din Țara Oașului. *s.f., g.-d. art.* oșencei, *pl.* oșence.
oștean (înv., pop.) Soldat, oștaș, militar. *s.m., pl.* oșteni.
oștenesc,-ească (înv., pop.) Ostășesc. *adj., pl.* oștenești.
oști *refl.* și *intr.* (înv., pop.) A (se) lupta, a (se) război. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oștesc, *imperf. 3 sg.* oștea; *conj. prez. 3* să oștească.
oștime (înv., pop.) Oștire; mulțime. *s.f., g.-d. art.* oștimii.
oștire (înv., pop.) Armată, oaste. *s.f., g.-d. art.* oștirii, *pl.* oștiri.
otac (reg.) 1. Colibă pentru pescari, ciobani sau muncitori agricoli aflați la câmp; odaie. 2. Loc împrejmuit, unde stau (noaptea) oile sau vitele. *s.n., pl.* otace.
otaj (înv.) Ostatic; chezaș. *s.n., pl.* otaje.
otalgic,-ă De otalgie. *adj., pl.* otalgici,-ce.
otaigie Durere localizată la ureche. *s.f., art.* otalgia, *g.-d. art.* otalgiei.
otarie (-ri-e) Mamifer carnivor din Oceanul Pacific, asemănător cu foca. *s.f., art.* otaria, *g.-d. art.* otariei, *pl.* otarii, *art.* otariile.
otavă Iarbă crescută în același an, după ce câmpul a fost cosit sau pășunat. *s.f., g.-d. art.* otavei.
otăvi *intr.* (pop., despre ierburi) A crește din nou în același an, după ce a fost cosit o dată; (despre terenuri) a se acoperi de otavă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* otăvește, *imperf. 3 sg.* otăvea; *conj. prez. 3* să otăvească.
otăvire (pop.) Acțiunea de a otăvi. *s.f., g.-d. art.* otăvirii, *pl.* otăviri.
otânji *tr.* (reg.) A lovi tare pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* otânjesc, *imperf. 3 sg.* otânjea; *conj. prez. 3* să otânjească.
otcup (înv.) Bun al statului dat în arendă. *s.n., pl.* otcupuri.
otcupcic (înv.) Arendaș; otcupciu. *s.m., pl.* otcupcici.
otcupciu (înv.) Otcupcic. *s.m., art.* otcupciul, *pl.* otcupcii, *art.* otcupciii.
otfel (reg.) Flăcău care se află în fruntea alaiului pentru a conduce mireasa la biserică. *s.m., pl.* otfeli.
otgon v. **odgon.**
otic (pop.) Lopățică cu care se curăță de pământ brăzdarul și cormana plugului. *s.n., pl.* otice.
oticni *intr.* (pop.) 1. A se sili din răsputeri să respire sau să vomite. 2. A cădea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* oticnesc, *imperf. 3 sg.* oticnea; *conj. prez. 3* să oticnească.
otinc (reg.) Bețișor cu ajutorul căruia se leagă firele rupte la războiul de țesut. *s.m., pl.* otincuri.
otită Inflamație acută sau cronică a urechii. *s.f., g.-d. art.* otitei, *pl.* otite.
otnoșenie (-ni-e) (înv.) Raport, comunicat. *s.f., art.* otnoșenia, *g.-d. art.* otnoșeniei, *pl.* otnoșenii, *art.* otnoșeniile.
otocist (anat.) Organ auditiv al nevertebratelor; statocist. *s.n., pl.* otociste.
otolit (anat.) Corpuscul calcaros din urechea internă a nevertebratelor, care asigură echilibrul și determină transmiterea vibrațiilor sonore. *s.n., pl.* otolite.
otologie (med.) Studiul urechii și al bolilor ei. *s.f., art.* otologia, *g.-d. art.* otologiei.
otoman,-ă I. *adj.* Turcesc. II. *s.m.* și *f.* Turc. *adj., s.m.* și *f., pl.* otomani,-e.
otomană (înv.) 1. Canapea. 2. Un fel de pânză groasă. *s.f., g.-d. art.* otomanei, *pl.* otomane.
otomicoză Inflamație a canalului auditiv extern și a timpanului, cauzată de paraziți vegetali. *s.f., g.-d. art.* otomicozei, *pl.* otomicoze.
otoplastie Refacere plastică a urechii. *s.f., art.* otoplastia, *g.-d. art.* otoplastiei, *pl.* otoplastii, *art.* otoplastiile.
otoragie (med.) Scurgere de sânge din ureche. *s.f., art.* otoragia, *g.-d. art.* otoragiei, *pl.* otoragii, *art.* otoragiile.
otoree (med.) Scurgere de puroi din ureche. *s.f., art.* otorea, *g.-d. art.* otoreei, *pl.* otoree.
otorinolaringolog,-ă Medic specialist în otorinolaringologie. *s.m., pl.* otorinolaringologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* otorinolaringologei, *pl.* otorinolaringologe.
otorinolaringologie Ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și patologia urechii, nasului și a

laringelui. *s.f., art.* otorinolaringologia, *g.-d. art.* otorinolaringologiei; *abr.* ORL.
otoscleroză (med.) Scleroză a timpanului. *s.f., g.-d. art.* otosclerozei, *pl.* otoscleroze.
otoscop Instrument folosit în otoscopie. *s.n., pl.* otoscoape.
otoscopie Examinare a conductului auditiv al urechii cu ajutorul otoscopului. *s.f., art.* otoscopia, *g.-d. art.* otoscopiei, *pl.* otoscopii, *art.* otoscopiile.
otova Uniform; neted, egal, drept. *adj. invar.; adv.*
otpust (înv., pop. în biserica ortodoxă) Formulă de binecuvântare rostită de preot la sfârşitul slujbei; sfârşitul slujbei religioase. *s.n., pl.* otpusturi.
otravă 1. Substanţă toxică, care, introdusă în organism, provoacă leziuni grave şi, uneori, moartea. 2. (fig.) Ceea ce provoacă un rău, un necaz, o supărare. 3. Epitet dat unei persoane foarte rele. *s.f., g.-d. art.* otrăvii, *pl.* otrăvuri.
otrăţel Plantă erbacee cu frunze păroase, utilizată în medicina populară; roibă. *s.m., pl.* otrăţei, *art.* otrăţeii.
otrăţel-de-apă Plantă erbacee acvatică, carnivoră, cu flori galbene. *s.m., pl.* otrăţei-de-apă, *art.* otrăţeii-de-apă.
otrăţelul-bălţilor Otrăţel-de-apă. *s.m. art., pl.* otrăţeii-bălţilor.
otrăvi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) intoxica cu otravă; a ucide sau a fi ucis cu otravă. *//tr.* A pune otravă în apă, în alimente etc. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) supăra (mult), a (se) învenina. 3. *tr.* (fig.) A exercita o influenţă vătămătoare; a corupe. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* otrăvesc, *imperf. 3 sg.* otrăvea; *conj. prez. 3* să otrăvească.
otrăvicios,-oasă (rar) Otrăvitor. *adj., pl.* otrăvicioşi,-oase.
otrăvire Acţiunea de a (se) otrăvi; otrăvit. *s.f., g.-d. art.* otrăvirii, *pl.* otrăviri.
otrăvit Otrăvire. *s.n.*
otrăvitor,-oare Care otrăveşte, care conţine otravă; (rar) otrăvicios. *//*(fig.) Dăunător. *adj., pl.* otrăvitori,-oare.
otreapă (pop.) 1. Cârpă (de şters), zdreanţă. 2. (fig.) Om de nimic, fără caracter. *s.f., g.-d. art.* otrepei, *pl.* otrepe.
otrocol (reg., în expr.) *A face* (sau *a da*) ~ (după ceva) = a pune pe goană, a fugări. *s.n., pl.* otrocoale.
otuzbir (înv.) 1. Joc de cărţi în care cel care totalizează treizeci şi unu de puncte câştigă partida. 2. *Cu ~ul* = cu forţa. *s.n.*
otărâre (pop.) Faptul de a (se) otârî; supărare mare, otăreală (1). [*var.* oţerire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* otărârii, *pl.* otărâri.
otăreală (pop.) 1. Supărare, mânie, furie; otărâre. 2. Strâmbătură (cauzată de o băutură sau de o mâncare cu gust neplăcut). *s.f., g.-d. art.* otărelii, *pl.* otăreli.
otări v. **otârî**.
otărime (înv.) Supărare mare, amărăciune. *s.f., g.-d. art.* otărimii.
otârî *refl.* (pop.) 1. A se mânia; a se răsti la cineva. 2. A se strâmba (din cauza unei băuturi sau a unei mâncări neplăcute la gust). [*var.* otări, oţeri, oţerî *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se otărăşte, *imperf. 3 sg.* se otăra; *conj. prez. 3* să se otărască; *ger.* otărându-se.
oţel 1. Aliaj de fier şi carbon, caracterizat prin rezistenţă, duritate şi elasticitate. */De ~* = la fel ca oţelul (ca rezistenţă, tărie etc.). 2. (la pl.) Sorturi de oţel (1). 3. (rar, la pl.) Ţinte, cuişoare cu capul lat. 4. (înv., la pl.) Mecanism de declanşare a focului la armele vechi; (p. ext.) armă. */A fi iute* (sau *slab*) *de ~* = a fi iute (sau slab) din fire. *s.n., pl.* (2) oţeluri.
oţelar Muncitor calificat care lucrează într-o oţelărie. *s.m., pl.* oţelari.
oţelărie[1] Meseria oţelarilor. *s.f., art.* oţelăria, *g.-d. art.* oţelăriei.
oţelărie[2] Secţie a unei uzine metalurgice, în care se elaborează şarjele de oţel. *s.f., art.* oţelăria, *g.-d. art.* oţelăriei, *pl.* oţelării, *art.* oţelăriile.
oţel-balot Bandă de oţel întrebuinţată la confecţionarea cercurilor de butoaie, a şinelor de roţi de căruţă etc. *s.n.*
oţel-beton Beton (1) turnat peste o armătură de vergele metalice. *s.n.*
oţeli 1. *tr.* A căli (2). 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) întări, a (se) fortifica. 3. *refl.* (reg.) A se ameţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* oţelesc, *imperf. 3 sg.* oţelea; *conj. prez. 3* să oţelească.
oţelire Acţiunea de a (se) oţeli. *s.f., g.-d. art.* oţelirii, *pl.* oţeliri.
oţeliu,-ie (rar) Cu aspect, cu strălucire de oţel. *adj., pl.* oţeiii.
oţeri v. **otărî**.
oţerire v. **otărâre**.
oţerî v. **otărî**.
oţet Lichid cu gust acru, obţinut prin fermentarea acetică a vinului, a berii etc., întrebuinţat în alimentaţie drept condiment sau conservant. */Încetul cu încetul se face ~ul* = cu răbdare se poate face orice. (fam.) *A face pe cineva cu ou şi cu ~* = a batjocori, a ocărî pe cineva. *s.n., pl.* oţeturi.
oţetar[1] 1. (înv.) Persoană care fabrică sau vinde oţet. 2. Arbust cu flori galbene-verzui şi cu fructe roşii, acrişoare, cultivat în scop decorativ. *s.m., pl.* oţetari.
oţetar[2] (rar) Serviciu de masă compus din sticluţe în care se pun oţet şi untdelemn. *s.n., pl.* oţetare.
oţetărie (rar) Instalaţie rudimentară de fabricat oţet. *s.f., art.* oţetăria, *g.-d. art.* oţetăriei, *pl.* oţetării, *art.* oţetăriile.
oţeti *refl.* 1. (despre vinuri) A se transforma în oţet; a se acri. 2. (fig., rar) A se supăra, a deveni aspru. [*var.* (pop.) oţeţi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se oţeteşte, *imperf. 3 sg.* se oţetea; *conj. prez. 3* să se oţetească.
oţetire Faptul de a se oţeti. *s.f., g.-d. art.* oţetirii, *pl.* oţetiri.
oţeţi v. **oţeli**.
oţios,-oasă (-ţi-os) (livr.) Inutil. *adj., pl.* oţioşi,-oase.
oţopină (reg.) Mârţoagă, gloabă. *s.f., g.-d. art.* oţopinei, *pl.* oţopine.
ou 1. Celulă rezultată în urma fecundării ovulului de către un spermatozoid şi din care se dezvoltă un nou organism. 2. Oul (1) de pasăre, alcătuit din albuş şi gălbenuş, protejat de o coajă calcaroasă, folosit ca aliment. */A ajuns ~l mai deştept decât găina*, se zice despre un copil sau un tânăr neexperimentat care dă sfaturi celor mai în vârstă şi mai pricepuţi. *A fura ~l de sub cloşcă* = a fi foarte abil la furat. *A sta pe ouă* = a cloci. *Ca ~l* = fragil. *A umbla cu cineva ca cu un ~* (*moale*) = a menaja prea mult pe cineva. *Parcă calcă pe ~ă* = merge cu exagerată atenţie. 3. (bot.) Celulă reproducătoare rezultată din fuziunea a doi gameţi. 4. Obiect în formă de ou (1). /(pop.) *~ul genunchiului* = rotulă. *~ul piciorului* = os proeminent care uneşte laba piciorului cu partea de jos a femurului. *s.n., art.* oul, *pl.* ouă, *art.* ouăle, *g.-d. art.* ouălor.
ouă *intr., refl.* şi *tr.* (despre păsări) A face ouă. *vb. I, ind. prez. 3* ouă; *conj. prez. 3* să ouă; *ger.* ouând.
ouabaină (o-ua-) (med.) Glicozită extrasă dintr-o specie de strofant, folosită ca tonic cardiac. *s.f.*
ouat Faptul de a (se) oua. *s.n.*
ouătoare I. *adj.* (despre păsări) Care face ouă. II. *s.f.* Găină aflată în perioada ouatului. *adj., s.f., pl.* ouătoare.
ouleţ Ouşor (1). *s.n., pl.* oulеţe.
ouşor 1. Diminutiv al lui ou (2); ouleţ, ouţ. 2. Plantă erbacee cu frunze ovale, cu flori albe-verzui. *s.n., pl.* ouşoare.

output (*pron.* autput) (angl.) 1. (electron.) Ieşire (B.3). 2. (inform.) Ieşire (B.4). *s.n., pl.* outputuri.
outsider (*pron.* autsaidăr) (angl.) 1. Cal care, în mod normal, nu are şanse să câştige într-o competiţie hipică. 2. Concurent sau echipă cu şanse slabe de câştig într-o competiţie sportivă. 3. (ec. pol.) Întreprindere capitalistă rămasă în afara unei organizaţii monopoliste. *s.m., pl.* outsideri.
ouţ Ouşor (1). *s.n., pl.* ouţe.
oval[1] Curbă convexă închisă imitând elipsa; formă sau contur asemănător cu această figură. *s.n., pl.* ovale.
oval[2]**,-ă** Care are o formă alungită, asemănătoare cu a oului de găină. *adj., pl.* ovali,-e.
ovalbumină Albumina din albuşul de ou. *s.f., g.-d. art.* ovalbuminei, *pl.* ovalbumine.
ovaliza *refl.* (despre corpuri cilindrice) A se deforma prin uzură; a lua formă ovală. *vb. I, ind. prez. 3* se ovalizează.
ovalizare Acţiunea de a se ovaliza. *s.f., g.-d. art.* ovalizării, *pl.* ovalizări.
ovar 1. Fiecare dintre cele două glande de reproducere ale femelei, care conţine celule germinative. 2. Organ al florii, în care se formează ovulele şi care, după fecundaţie, se transformă în fruct. *s.n., pl.* ovare.
ovarian,-ă (-ri-an) Referitor la ovare (1). *adj., pl.* ovarieni,-e.
ovariectomie (-ri-ec-) Extirpare a unuia sau a ambelor ovare. *s.f., art.* ovariectomia, *g.-d. art.* ovariectomiei, *pl.* ovariectomii, *art.* ovariectomiile.
ovariopatie (-ri-o-) (med.) Denumire generică pentru afecţiunile ovarului. *s.f., art.* ovariopatia, *g.-d. art.* ovariopatiei, *pl.* ovariopatii, *art.* ovariopatiile.
ovariotomie (-ri-o-) (med.) Secţionare chirurgicală a ovarului. *s.f., art.* ovariotomia, *g.-d. art.* ovariotomiei, *pl.* ovariotomii, *art.* ovariotomiile.
ovarită Inflamare acută sau cronică a ovarelor (1). *s.f., g.-d. art.* ovarităţi, *pl.* ovarite.
ovat,-ă (despre frunze, petale) Care are lăţimea cea mai mare în treimea inferioară; în formă de ou. *adj., pl.* ovaţi,-te.
ovaţie (-ţi-e) Manifestare publică entuziastă, de admiraţie şi de aprobare, exprimată prin aclamaţii ori aplauze. *s.f., art.* ovaţia, *g.-d. art.* ovaţiei, *pl.* ovaţii, *art.* ovaţiile.
ovaţiona (-ţi-o-) *tr.* şi *intr.* A-şi manifesta prin ovaţii admirarea sau aprobarea. *vb. I, ind. prez. 3* ovaţionează.
ovaţionare (-ţi-o-) Acţiunea de a ovaţiona. *s.f., g.-d. art.* ovaţionării, *pl.* ovaţionări.
ovă Ornament arhitectural în formă de ou. *s.f., g.-d. art.* ovei, *pl.* ove.
ovăs[1] v. **ovăz**[1].
ovăs[2] v. **ovăz**[2].
ovăz[1] Plantă furajeră din familia gramineelor, cu paiul drept şi cu inflorescenţa ramificată. [*var.* ovăs *s.m.*] *s.m.*
ovăz[2] 1. Seminţe de ovăz[1]. 2. (la pl.) Lanuri de ovăz[1]. [*var.* ovăs *s.n.*] *s.n., pl.* (2) ovăze.
ovăzcior Plantă erbacee din familia gramineelor asemănătoare cu ovăzul, cultivată uneori pentru nutreţ. *s.n.*
over (ovăr) (angl.) Stil de înot rapid, cu picioarele în formă de foarfecă şi cu mâinile aduse succesiv din spate deasupra capului. *s.n.*
overlock (ovărloc) (angl.) Maşină de cusut pentru asamblatul şi tivitul tricotajelor, care produce un tighel din două fire. //Cusătură efectuată cu această maşină. *s.n.*
ovibos (la pl.) Gen de mamifere rumegătoare din regiunile boreale, care are caractere de bou şi de oaie; (la sg.) animal din acest gen. *s.m., pl.* oviboşi.
ovicid Substanţă chimică folosită pentru a distruge ouăle insectelor, ale acarienilor etc. *s.n., pl.* ovicide.
Ovidenie v. **Vovedenie.**
oviduct (anat.) Canal prin care sunt eliminate ovulele din corpul unui animal. *s.n., pl.* oviducte.
oviform,-ă De forma unui ou. *adj., pl.* oviformi,-e.
ovin,-ă Din familia oii şi a caprei; de oaie sau de capră. *adj., pl.* ovini,-e.
ovină (la pl.) Subfamilie de rumegătoare, având ca genuri principale oaia şi capra; (la sg.) animal din această subfamilie. *s.f., g.-d. art.* ovinei, *pl.* ovine.
ovipar,-ă (despre animale) Care se înmulţeşte prin ouă. *adj., pl.* ovipari,-e.
ovipozitor (zool.) Organ prin care insectele îşi depun ouăle; oviscapt. *s.n., pl.* ovipozitoare.
oviscapt Ovipozitor. *s.n., pl.* oviscapte.
ovogeneză Oogeneză. *s.f., g.-d. art.* ovogenezei.
ovoglobulină (biol.) Globulină din albuşul de ou. *s.f., g.-d. art.* ovoglobulinei.
ovoid,-ă De forma unui ou; ovoidal. *adj., pl.* ovoizi,-de.
ovoidal,-ă (-vo-i-) Ovoid. *adj., pl.* ovoidali,-e.
ovoscop Aparat cu ajutorul căruia se examinează calitatea ouălor. *s.n., pl.* ovoscoape.
ovovivipar,-ă (despre animale) Care se înmulţeşte prin ouă, pe care le clocoşte femela în oviduct. *adj., pl.* ovovivipari,-e.
ovrei (înv., reg.) Evreu. *s.m., pl.* ovrei.
ovreică (înv., reg.) Evreică. *s.f., g.-d. art.* ovreicei, *pl.* ovreice.
ovreiesc,-ească (-vre-iesc) (înv., reg.) Evreiesc. *adj., pl.* ovreieşti.
ovreieşte (-vre-ieş-) (înv., reg.) Evreieşte. //În limba ebraică. *adv.*
ovul 1. Celulă femelă destinată fecundaţiei. 2. Element sexual femel al unor plante. 3. Produs solid de forma unui ou, care conţine un medicament şi care se introduce în vagin. *s.n., pl.* ovule.
ovular,-ă Al ovulului. *adj., pl.* ovulari,-e.
ovulaţie (-ţi-e) Stadiu în care ovulul, eliminat din ovar, este apt de a fi fecundat. *s.f., art.* ovulaţia, *g.-d. art.* ovulaţiei, *pl.* ovulaţii, *art.* ovulaţiile.
oxalat Sare sau ester al acidului oxalic. *s.m., pl.* oxalaţi.
oxalemie (med.) Prezenţă a oxalaţilor în sânge; cantitate de oxalaţi prezentă în sânge. *s.f., art.* oxalemia, *g.-d. art.* oxalemiei, *pl.* oxalemii, *art.* oxalemiile.
oxalic (în sintagma) *Acid ~* = acid organic sub formă de cristale albe, întrebuinţat în vopsitorie, la fabricarea cernelii etc. *adj., pl.* oxalici.
oxalurie (med.) Prezenţă a oxalaţilor în urină. *s.f., art.* oxaluria, *g.-d. art.* oxaluriei, *pl.* oxalurii, *art.* oxaluriile.
oxiacetilenă (-xi-a-) (chim.) Combinaţie a acetilenei cu oxigen. *s.f., g.-d. art.* oxiacetilenei.
oxiacetilenic,-ă De oxiacetilenă. */Sudură ~* = procedeu de sudură în care flacăra este produsă din combinaţia dintre oxigen şi acetilenă. *adj., pl.* acetilenici,-ce.
oxiacid (-xi-a-) Acid organic care conţine oxigen. *s.m., pl.* oxiacizi.
oxicefalie (med.) Acrocefalie. *s.f., art.* oxicefalia, *g.-d. art.* oxicefaliei, *pl.* oxicefalii, *art.* oxicefaliile.
oxid Compus al oxigenului cu alt element chimic. *s.m., pl.* oxizi.
oxida *tr.* şi *refl.* A (se) combina cu oxigenul; a (se) acoperi cu oxizi; a rugini. *vb. I, ind. prez. 3* oxidează.
oxidabil,-ă Care se poate oxida, care poate rugini (uşor). *adj., pl.* oxidabili,-e.
oxidant[1] Substanţă care are proprietatea de a oxida. *s.m., pl.* oxidanţi.
oxidant[2]**,-ă** Care are proprietatea de a oxida; oxidativ. *adj., pl.* oxidanţi,-te.
oxidare Acţiunea de a (se) oxida; oxidaţie. *s.f., g.-d. art.* oxidării, *pl.* oxidări.
oxidativ,-ă Oxidant[2]. *adj., pl.* oxidativi,-e.

oxidație (-ți-e) Oxidare. *s.f., art.* oxidația, *g.-d. art.* oxidației, *pl.* oxidații, *art.* oxidațiile.
oxidază Enzimă conținută în celulele animale și vegetale, care catalizează oxidările celulare. *s.f., g.-d. art.* oxidazei, *pl.* oxidaze.
oxidimetric,-ă (chim.) De oxidimetrie. *adj., pl.* oxidimetrici,-ce.
oxidimetrie Metodă de analiză chimică cantitativă a substanțelor, bazată pe fenomenul de oxidare. *s.f., art.* oxidimetria, *g.-d. art.* oxidimetriei.
oxidoreducere Acțiunea chimică a unui oxidant asupra unui reductor. *s.f., g.-d. art.* oxidoreducerii, *pl.* oxidoreduceri.
oxidril (chim.) Hidroxil. *s.m., pl.* oxidrili.
oxigen Gaz incolor și inodor, care reprezintă o cincime din aerul atmosferic și este indispensabil în procesul respirației și al arderii. *s.n.; simb.* O.
oxigena 1. *refl.* A se încărca cu oxigen. *Sângele se ~ează.* 2. *tr.* și *refl.* A(-și) decolora părul. *vb. I, ind. prez. 3* oxigenează.
oxigenare Acțiunea de a (se) oxigena. *s.f., g.-d. art.* oxigenării, *pl.* oxigenări.
oxigenoterapie Tratament prin inhalații sau injecții cu oxigen. *s.f., art.* oxigenoterapia, *g.-d. art.* oxigenoterapiei.
oxihemoglobină Compus format în timpul respirației prin acțiunea oxigenului asupra hemoglobinei. *s.f., g.-d. art.* oxihemoglobinei, *pl.* oxihemoglobine.
oxilit Peroxid de sodiu. *s.m., pl.* oxiliți.
oximoron Figură de stil rezultată din asocierea a doi termeni contradictorii. *s.n., pl.* oximoroane.
oxiton[1] Cuvânt care are accentul pe ultima silabă. *s.n., pl.* oxitoane.
oxiton[2]**,-ă** Accentuat pe ultima silabă. *adj., pl.* oxitone.
oxiur (-xi-ur) Vierme parazit care trăiește în intestinele oamenilor (mai ales ale copiilor) și ale unor animale. *s.m., pl.* oxiuri.
oxiurază (-xi-u-ri-a-) Boală cauzată de oxiuri. *s.f., g.-d. art.* oxiurazei, *pl.* oxiuraze.
oxosinteză Procedeu industrial de obținere a aldehidelor prin tratarea olefinelor cu un amestec de oxid de carbon și hidrogen. *s.f., g.-d. art.* oxosintezei, *pl.* oxosinteze.
ozalid Hârtie fotosensibilă folosită pentru multiplicarea desenelor executate pe hârtie de calc. *s.n.*
ozenă Inflamație cronică a mucoasei nazale. *s.f., g.-d. art.* ozenei, *pl.* ozene.
ozeneu v. **OZN.**
OZN (ozene) Obiect zburător neidentificat. [*var.* ozeneu *s.n.*] *s.n., art.* OZN-ul, *pl.* OZN-uri.
ozocherită Ceară minerală de culoare galbenă-brună, folosită la fabricarea lumânărilor. *s.f., g.-d. art.* ozocheritei, *pl.* ozocherite.
ozon Gaz de culoare albăstruie, cu miros caracteristic care se găsește în natură sau se obține prin descărcări electrice în aer. *s.n.; simb.* O_3.
ozona *tr.* (rar) A ozoniza. *vb. I, ind. prez. 3* ozonează.
ozonifica *tr.* A ozoniza. *vb. I, ind. prez. 3* ozonifică.
ozoniza *tr.* 1. A steriliza apa cu ajutorul ozonului. 2. A introduce ozon (în aerul din încăpere) pentru a spori cantitatea de oxigen. *vb. I, ind. prez. 3* ozonizează.
ozonizare Acțiunea de a ozoniza; sterilizare a apei prin tratare cu ozon. *s.f., g.-d. art.* ozonizării, *pl.* ozonizări.
ozonizator Aparat pentru transformarea aerului în ozon. *s.n., pl.* ozonizatoare.
ozonizor Aparat pentru prepararea ozonului din oxigen pur sau din oxigenul din aer. *s.n., pl.* ozonizoare.
ozonometru Aparat pentru măsurarea proporției de ozon din atmosferă. *s.n., art.* ozonometrul, *pl.* ozonometre.
ozonoscop Dispozitiv optic cu care se indică prezența ozonului. *s.n., pl.* ozonoscoape.
ozonosferă Strat al atmosferei bogat în ozon, cuprins între 15 și 40 km altitudine. *s.f., g.-d. art.* ozonosferei.
ozonoterapie Folosire a unui amestec de oxigen cu ozon în scop terapeutic. *s.f., art.* ozonoterapia, *g.-d. art.* ozonoterapiei, *pl.* ozonoterapii, *art.* ozonoterapiile.
ozor (reg.) Motiv, model, desen de cusătură sau țesătură. *s.n., pl.* ozoare.

P,p

p[1] (pe/pî) A nouăsprezecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* p/p-uri.
p[2] (pî) Sunetul notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* p.
pa (fam.) La revedere. *interj.*
pac[1]**/pac-pac** 1. Cuvânt care redă zgomotul produs de o lovitură, de declanşarea unei arme de foc etc. 2. Cuvânt care sugerează rapiditatea unei mişcări. *interj.*
pac[2] (reg.) Pachet (de tutun). *s.n., pl.* păcuri.
păca-păca Pac[1]. *interj.*
pace 1. Situaţie în care nu există conflicte armate sau război între state sau populaţii. 2. Tratat de încheiere a unui conflict armat. 3. Armonie, bună înţelegere. */A face ~ cu cineva* = a se împăca cu cineva. *A strica ~a cu cineva* = a ajunge la conflict cu cineva, a se certa. 4. Linişte sufletească. */A nu mai avea ~* = a fi neliniştit, îngrijorat. *Fii pe ~!* = nu avea nicio grijă, linişteşte-te. 5. Calm, tăcere, lipsă de zgomot şi de mişcare. */A da* (cuiva) ~ (sau *bună ~*) sau *a lăsa* (pe cineva) *în ~* = a lăsa pe cineva în voia lui, a nu-l deranja, a nu-l supăra. *Dă-i ~!* = nu te mai deranja, nu-ţi mai bate capul. *A nu avea ~* (de cineva) = a fi deranjat (de cineva). 6. (în concepţiile religioase) Liniştea veşnică de după moarte. //(adv., pop., fam.) S-a terminat; gata. *s.f., g.-d. art.* păcii, *pl.* păci.
pacea (înv., reg.) 1. Blana de pe picioarele unui animal, prelucrată pentru a fi folosită. 2. Mâncare făcută din picioare de vitel, de pasăre etc., cu ouă şi cu oţet. *s.f. art.* paceaua, *g.-d. art.* pacelei, *pl.* pacele, *art.* pacelele.
paceaură (pop., fam.) 1. Cârpă de şters praful, de spălat vasele etc. 2. Epitet depreciativ dat unei femei uşuratice, proaste, rele etc. [*var.* paceavură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* paceaurei, *pl.* paceaure.
pacemaker (angl.) (peismeicăr) Aparat electric care stimulează activitatea cardiacă; stimulator cardiac. *s.n., pl.* pacemakere.
paceavură v. **paceaură.**
pacfon v. **pacfong.**
pacfong Aliaj de cupru, nichel şi zinc, care imită argintul. [*var* pacfon *s.n.*] *s.n.*
pachebot Navă (mare) care transportă călători şi colete pe un itinerar fix. *s.n., pl.* pachebоturi.
pacher Dispozitiv folosit în sonde pentru izolarea apelor superioare şi a gazelor. *s.n., pl.* pachere.
pacheşcă (reg.) Bretea pentru susţinut pantalonii bărbăteşti. *s.f., g.-d. art.* pacheştii, *pl.* pacheşti.
pachet 1. Obiect sau grup de obiecte strânse şi învelite împreună în hârtie, în carton etc. */A face ~* = a aduna şi a lega la un loc mai multe obiecte. (adv.) *A trimite pe cineva ~* = a expedia pe cineva. 2. Set de probleme, măsuri, legi etc. asemănătoare. *~ de acţiuni. /A fi ~ de nervi* = a fi foarte nervos. 3. (sport) Pack (2). *s.n., pl.* pachete.
pachetiza *tr.* A aranja în pachete. *vb. I, ind. prez. 3* pachetizează.
pachetizare Acţiunea de a pachetiza. *s.f., g.-d. art.* pachetizării, *pl.* pachetizări.
pachetel Diminutiv al lui pachet. *s.n., pl.* pachetele.
pachiderm v. **pahiderm.**
pachidermie v. **pahidermie.**
pacient,-ă[1] (-ci-ent) (livr.) Care manifestă răbdare, calm. *adj., pl.* pacienţi,-te.
pacient,-ă[2] (-ci-ent) Bolnav care se găseşte în tratamentul unui medic. *s.m., pl.* pacienţi; *s.f., g.-d. art.* pacientei, *pl.* paciente.
pacienţă (-ci-en-) (livr.) Răbdare. *s.f., g.-d. art.* pacienţei.
pacific,-ă 1. (înv.) Paşnic. 2. (ieşit din uz) *Locomotivă ~* (şi s.n.) = locomotivă cu viteză mare, folosită la tracţiunea vagoanelor de călători. *adj., pl.* pacifici,-ce.
pacifica *tr.* 1. A restabili pacea; a pune capăt unui conflict. 2. (rar) A restabili liniştea sufletească. *vb. I, ind. prez. 3* pacifică.
pacificare Acţiunea de a pacifica. *s.f., g.-d. art.* pacificării.
pacificator,-oare (Persoană) care pacifică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pacificatori,-oare.
pacifism Curent politic care militează pentru pace şi condamnă orice război, indiferent de caracterul lui. *s.n.*
pacifist,-ă (Adept) al pacifismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pacifişti,-ste.
pacinic,-ă v. **paşnic.**
paciոc (-cioc) Primul strat de var aplicat direct pe tencuială sau pe glet. *s.n.*
pacişă (pop., mai ales la pl.) Fire de cânepă sau de in rămase în piepteni în timpul operaţiei de pieptănare; câlţi. *s.f., art.* pacişa, *g.-d. art.* pacişei/pacişii, *pl.* pacişe /pacişi.
paciuli Plantă din regiunile tropicale, din frunzele căreia se extrage un ulei cu parfum puternic; (p. ext.) parfum fabricat din acest ulei. [*var.* paciulie *s.f.*] *s.m.*
paciulie v. **paciuli.**
pack (pec) (angl.) 1. (geol.) Fragmente din banchiza polară, care plutesc pe apă duse de curenţi şi vânturi. 2. (rar) Nume colectiv pentru jucătorii din înaintarea echipei de rugbi. *s.n., pl.* packuri.
pacoste 1. Ceea ce pricinuieşte neplăceri, necazuri mari, suferinţe. 2. Fiinţă care provoacă necazuri, suferinţe. *s.f., g.-d. art.* pacostei, *pl.* pacoste.
pact 1. Tratat, acord internaţional privind relaţiile politice între state. 2. Învoială, înţelegere. *~ cu diavolul* = colaborare cu forţele răului. *s.n., pl.* pacte.
pactiza *intr.* A face un pact, o înţelegere. //A face cauză comună cu adversarul. *vb. I, ind. prez. 3* pactizează.
pactizare Acţiunea de a pactiza. *s.f., g.-d. art.* pactizării, *pl.* pactizări.
padelă Vâslă nefixată cu care se poate vâsli alternativ pe cele două laturi ale bărcii. *s.f., g.-d. art.* padelei, *pl.* padele.
padină Loc (aproape) plan pe vârful unui deal sau al unui munte. *s.f., g.-d. art.* padinii, *pl.* padini.
padişah Titlu purtat în trecut de suveran în unele ţări din Orientul Apropiat. *s.m., pl.* padişahi.
padoc 1. Loc îngrădit într-o păşune sau în apropierea grajdurilor, unde se ţin vara animalele domestice. 2. Loc îngrădit lângă un hipodrom, unde sunt ţinuţi caii înainte de alergări. *s.n., pl.* padocuri.
paf 1. Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură, de o pocnitură etc. 2. (fam.) *A rămâne* (sau *a face* pe cineva *să rămână*) ~ = a rămâne (sau a face pe cineva să rămână) uimit, surprins. *A face ~* (pe cineva) = a uimi, a da gata (pe cineva). *interj.*
pafta 1. Dispozitiv metalic, de obicei bogat ornamentat, cu care se încheie cordoane, haine etc. //Cingătoare alcătuită din plăci metalice legate între ele. 2. Piesă metalică folosită pentru fixarea cablurilor pe zidurile clădirilor. *s.f., art.* paftaua, *g.-d. art.* paftalei, *pl.* paftale.
pag,-ă (despre cai) Negru sau roşcat cu pete albe. *adj., pl.* pagi,-ge.
pagaie Vâslă scurtă cu o singură pală. *s.f., g.-d. art.* pagaiei, *pl.* pagaie.
pager (peiger) (angl.) Aparat mobil care recepţionează mesaje scrise de la distanţă. *s.n., pl.* pagere.
pagina *tr.* 1. A numerota paginile unei cărţi, ale unui manuscris etc. 2. (tipogr.) A aşeza în format de pagini un text cules. //A schiţa planul de dispunere a materialului unui ziar înainte de a fi dat la cules. *vb. I, ind. prez. 3* paginează.

paginare Acțiunea de a pagina. *s.f., g.-d. art.* paginării, *pl.* paginări.
paginator Muncitor tipograf care așază în format de pagini textul cules. *s.m., pl.* paginatori.
paginatură (rar) Paginație. *s.f., g.-d. art.* paginaturii.
paginație (-ți-e) 1. Paginare; paginatură. 2. Secție într-o tipografie unde se face paginarea. [*var.* paginațiune *s.f.*] *s.f., art.* paginația, *g.-d. art.* paginației, *pl.* paginații, *art.* paginațiile.
paginațiune v. **paginație.**
pagină 1. Fiecare dintre cele două fețe ale unei foi dintr-o carte, dintr-un caiet etc. și cuprinsul unei asemenea fețe. /(tipogr.) *A pune în ~* = a pagina 2. (fig.) Moment istoric, dată importantă. *s.f., g.-d. art.* paginii, *pl.* pagini.
pagodă Templu la unele popoare din Orient, în formă de piramide suprapuse. *s.f., g.-d. art.* pagodei, *pl.* pagode.
pagubă 1. Pierdere materială suferită de cineva sau adusă cuiva. */A fluiera a ~* = a-și manifesta (fluierând) părerea de rău pentru o pierdere suferită sau o nereușită. *Atâta ~!* sau *mare ~!, nicio ~!, ~-n ciuperci!*, expresii exclamative care arată nepăsarea pentru o pierdere suferită. *A fi rău de ~*, se spune despre cineva ghinionist. 2. (fig.) Știrbire a calităților sau intereselor cuiva; prejudiciu moral. */În ~a* (cuiva sau a ceva) = aducând un prejudiciu. (reg.) ~ că... (sau de...) sau e ~ să... = păcat că... (sau de...). *s.f., g.-d. art.* pagubei, *pl.* pagube.
pagur (la pl.) Nume dat unor crustacee marine al căror abdomen este adăpostit într-o cochilie goală (părăsită de gasteropode); (la sg.) crustaceu din acest grup. *s.m., pl.* paguri.
pahar 1. Vas mic de sticlă, de material plastic etc. din care se bea; conținutul unui asemenea vas. */Bun la ~* = care obișnuiește să bea; rezistent la băutură. *La un ~ de vin* = la băutură; (p. ext.) la petrecere. *A fi* sau *a ține* (ceva) (*ca un*) ~ = a fi sau a ține foarte curat. 2. (fig.) Suferință, necaz. */A (se) umple* (cuiva) ~ sau *a(-i) fi plin ~ul* = a se sătura, a nu mai putea suporta suferința, durerea etc. 3. (pop.) Ventuză (pentru bolnavi). [*var.* (înv., reg.) păhar *s.n.*] *s.n., pl.* pahare.
paharnic (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Boier de curte care avea grijă de băutura domnului. //(înv., reg.) Cel care toarnă băutura în pahare la diferite ocazii. *s.m., pl.* paharnici.
pahiderm 1. Denumire dată mamiferelor erbivore masive, cu pielea foarte groasă, cu corpul acoperit cu păr puțin. 2. (fam.) Epitet depreciativ pentru o persoană masivă, lipsită de bun-simț. [*var.* pachiderm *s.n.*] *s.n., pl.* pahiderme.
pahidermie (med.) Îngroșare anormală a pielii. [*var.* pachidermie *s.f.*] *s.f., art.* pahidermia, *g.-d. art.* pahidermiei, *pl.* pahidermii, *art.* pahidermiile.
pahimeninge (anat.) Duramater. *s.n.*
pahimeningită (med.) Inflamația cronică a pahimeningelui. *s.f., g.-d. art.* pahimeningitei, *pl.* pahimeningite.
pahipleurită (-ple-u-) (med.) Îngroșare a pleurei ca urmare a unui proces inflamator. *s.f., g.-d. art.* pahipleuritei, *pl.* pahipleurite.
pahonț (pop.) 1. Soldat cărăuș din armata rusă. 2. Epitet depreciativ pentru un om grosolan sau murdar. *s.m., pl.* pahonți.
pai 1. Tulpină fără ramificații, goală în interior, caracteristică unor cereale (grâu, orz etc.); (la pl.) grămadă de asemenea tulpini rămase după treierat. */Om de ~e* = om fără personalitate. *Foc de ~e* = entuziasm sau pasiune trecătoare. 2. Tub subțire din material plastic cu care se sorb unele băuturi. *s.n., pl.* paie.
paia Titlu onorific dat, în ierarhia bisericească din Țările Române, boierilor care nu aveau slujbă de stat. *s.f., art.* paiaua, *g.-d. art.* paiglei, *pl.* paiele, *art.* paielele.
paianjen v. **păianjen.**
paianjeniș v. **păianjeniș.**
paiantă Sistem de construcție a pereților unei case, care constă dintr-un schelet de lemn, având golurile umplute cu zidărie, chirpici etc. *s.f., g.-d. art.* paiantei, *pl.* paiante.
paiață 1. Personaj comic în spectacolele de circ sau de bâlci; măscărici. 2. Epitet dat unui om neserios, ridicol. *s.f., g.-d. art.* paiației, *pl.* paiațe.
paiațărie (rar) Exhibiție executată de o paiață; (fig.) comportare neserioasă, ridicolă. *s.f., art.* paiațăria, *g.-d. art.* paiațăriei, *pl.* paiațării, *art.* paiațăriile.
paic Soldat din garda sultanului sau a domnului român. *s.m., pl.* paici.
paideia (pai-) (gr.) Concepție educativă care urmărea cultivarea spiritului prin filosofie și știință. *s.f.*
paiet (nav.) Pânză groasă, impermeabilă, cu care se acoperă din exterior spărturile mici produse în bordajul unei nave, sub linia de plutire. *s.n., pl.* paiete.
paietă Disc mic sclipitor, de metal, de sticlă etc. care se coase pe unele haine ca podoabă. *s.f., g.-d. art.* paietei, *pl.* paiete.
paing (înv.) Păianjen. *s.m., pl.* paingi.
paingăn v. **păianjen.**
paingeniș v. **păienjeniș.**
paingini v. **păienjeni.**
painjen v. **păianjen.**
painjeni v. **păienjeni.**
painjenire v. **păienjenire.**
painjeniș v. **păienjeniș.**
paiol (pa-iol) (mar.) Pardoseală de lemn care acoperă podeaua încăperilor unei nave. *s.n., pl.* paioale.
paion (pa-ion) (rar) Împletitură de paie cu care se protejează obiectele din sticlă. *s.n., pl.* paioane.
pair (per) (fr.) 1. (în Evul Mediu) Titlu purtat de marii vasali ai regelui în Franța și în Anglia. 2. Membru al Camerei Lorzilor din Anglia. *s.m., pl.* pairi, *art.* pairii.
paisprezece Număr situat în numărătoare între treisprezece și cincisprezece. /(adj.) ~ *mașini.* //(s.) *Au venit ~.* //(cu val. de num. ord.) *Locul ~.* //(intră în componența num.adv.) *De ~ ori.* //(precedat de "câte" intră în componența num. distributiv) *Câte ~ lei.* [*var.* patrusprezece *num. card.*] *num. card.*
paisprezecelea,-zecea Care se află între al treisprezecelea și al cincisprezecelea. [*var.* patrusprezecelea,-zecea *num. ord.*] *num. ord.*
paj 1. (în Evul Mediu) Tânăr nobil care se afla în serviciul unui senior, al unui rege etc.; (p. ext.) copil de casă. 2. Pieptănătură feminină, în care părul lăsat lung pe umeri și rulat la capete spre partea dinăuntru imită pieptănătura pajilor (1). *s.m., pl.* paji.
pajeră v. **pajură.**
pajiște Teren acoperit cu iarbă, folosită ca nutreț sau pentru pășunat. *s.f., g.-d. art.* pajiștii, *pl.* pajiști.
pajoră v. **pajură.**
pajură 1. Pasăre răpitoare înrudită cu vulturul; acvilă; (în basme) pasăre uriașă, înzestrată cu puteri miraculoase. 2. Figură simbolică reprezentând o pajură (1), de pe stemele, monedele sau steagurile unor țări; parte a unei monede pe care apare figura pajurei. */Cap sau ~* = formulă folosită în jocurile de copii, prin care se hotărăște cine începe un joc, după partea pe care cade o monedă aruncată în sus. [*var.* (înv.) pajeră, pajoră *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pajurii, *pl.* pajuri.
pakistanez,-ă (Locuitor) din Pakistan. *adj., s.m.* și *f., pl.* pakistanezi,-e.
pal[1] Material lemnos sub formă de plăci, produs prin presarea rumegușului de lemn cu diferiți lianți. *s.n., pl.* paluri.
pal[2]**,-ă** Palid; (despre culori) șters; (despre lumină) fără intensitate. *adj., pl.* pali,-e.

paladin (în Evul Mediu) Nobil slujitor la palatul unui rege; (p. ext.) cavaler dornic de aventuri eroice. *s.m., pl.* paladini.
paladiu[1] Metal alb-argintiu, maleabil, întrebuințat la fabricarea unor instrumente de precizie, ca înlocuitor al platinei etc. *s.n., art.* paladiul.
paladiu[2] (livr.) Statuie a zeiței Pallas Atena, socotită în Antichitate ocrotitoare a cetăților. //(fig.) Ocrotire, apărare. *s.n., art.* paladiul, *pl.* paladii, *art.* paladiile.
paladizare Operația de depunere a unui strat de paladiu[1] pe o suprafață metalică. *s.f., g.-d. art.* paladizării, *pl.* paladizări.
palafită Locuință lacustră preistorică. *s.f., g.-d. art.* palafitei, *pl.* palafite.
palan Macara formată din mai mulți scripeți așezați pe două sau mai multe axe. [*var.* palanc *s.n.*] *s.n., pl.* palane.
palanc v. **palan**.
palancă (înv.) Întăritură pentru apărare, făcută din pari groși, înfipți în pământ. *A face ~ (la pământ)* = a doborî la pământ. *s.f., g.-d. art.* palâncii, *pl.* palânci.
palanchin Lectică. *s.n., pl.* palanchine.
palaşcă (înv., reg.) Geantă de piele, care se poartă la șold. //Cartușieră. *s.f., g.-d. art.* pălăștii, *pl.* pălăști.
palat[1] Peretele superior al cavității bucale, în formă de boltă; cerul-gurii. */~ moale* sau *vălul ~lui* = partea superioară a cavității bucale. *s.n., pl.* palate.
palat[2] Clădire somptuoasă în care își are sediul o autoritate, o instituție sau care servește ca reședință unui suveran, unei personalități etc. *s.n., pl.* palate.
palatal,-ă 1. (anat.) Referitor la palat[1]; palatin[2]. 2. (despre sunete) Care se produce prin atingerea sau apropierea limbii de cerul-gurii. *adj., pl.* palatali,-e.
palatală Sunet articulat prin atingerea sau apropierea limbii de cerul-gurii. *s.f., g.-d. art.* palatalei, *pl.* palatale.
palatiza *tr.* și *refl.* A (se) transforma într-o consoană palatală. *vb. I, ind. prez. 3* palatalizează.
palatalizare Faptul de a (se) palataliza. *s.f., g.-d. art.* palatalizării, *pl.* palatalizări.
palatin[1] Mare demnitar la curtea regală sau seniorială în Evul Mediu; guvernator al unei provincii în Germania sau Polonia medievală; vicerege în Ungaria medievală. *s.m., pl.* palatini.
palatin[2]**,-ă** (anat.) Palatal (1). *adj., pl.* palatini,-e.
palatinat 1. Demnitate de palatin[1]. 2. Teritoriu stăpânit de un palatin[1]. *s.n., pl.* palatinate.
palatită (med.) Inflamație a cerului-gurii. *s.f., g.-d. art.* palatitei, *pl.* palatite.
palatogramă (fon.) Reprezentare grafică a suprafeței palatului[1] atinse de limbă în timpul pronunțării unui sunet. *s.f., g.-d. art.* palatogramei, *pl.* palatograme.
palavrageală v. **pălăvrăgeală**.
palavragi v. **pălăvrăgi**.
palavragioaică (fam.) Femeie care spune palavre. *s.f., g.-d. art.* palavragioaicei, *pl.* palavragioaice.
palavragiu (fam.) Om care spune multe; flecar. *s.m., art.* palavragiul, *pl.* palavragii, *art.* palavragiii.
palavră (fam., mai ales la pl.) Vorbă goală; fleac, baliverna. *s.f., g.-d. art.* palavrei, *pl.* palavre.
pală[1] 1. Cantitate de fân, de paie etc. care se poate lua o dată cu furca; cantitate de iarbă sau de paie care se taie dintr-o singură tragere cu coasa. 2. (p. ext.) Undă, adiere, suflare. *~ de vânt. s.f., g.-d. art.* palei, *pl.* pale.
pală[2] Organ al unei elice de avion, de ventilator etc. sau al unui rotor, de forma unei aripi. *s.f., g.-d. art.* palei, *pl.* pale.
pală[3] (înv.) Paloș. *s.f., g.-d. art.* palei, *pl.* pale.
palcă (reg.) Vargă, nuia. *s.f., g.-d. art.* palcei, *pl.* palce.
paleantrop (-le-an-) Denumire taxonomică a omului fosil din pleistocenul mediu. *s.m., pl.* paleantropi.
palee[1] Picior intermediar de susținere a unui pod de lemn. *s.f., g.-d. art.* paleei, *pl.* palee.
palee[2] Fiecare dintre cele două frunzișoare care formează învelișul floral al plantelor graminee. *s.f., art.* paleea, *g.-d. art.* paleei, *pl.* palee.
paleo- Element de compunere care înseamnă „vechi".
paleoantropolog,-ă (-le-o-) Specialist în paleoantropologie. *s.m., pl.* paleoantropologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* paleoantropologei, *pl.* paleoantropologe.
paleoantropologie (-le-o-) Parte a antropologiei care studiază omul preistoric. *s.f., art.* paleoantropologia, *g.-d. art.* paleoantropologiei.
paleoarheologie (-le-o-ar-he-o-) Arheologie a preistoriei. *s.f., art.* paleoarheologia, *g.-d. art.* paleoarheologiei.
paleoastronaut (-le-o-) Ființă despre care unele documente străvechi arată că ar fi călătorit în spațiu cu vehicule asemănătoare cu aeronavele. *s.m., pl.* paleoastronauți.
paleoastronautică (-le-o-) Cercetare a celor mai vechi informații despre preocupări astronautice. *s.f., g.-d. art.* paleoastronauticii.
paleobotanică (-le-o-) Paleofitologie. *s.f., g.-d. art.* paleobotanicii.
paleocen (-le-o-) Prima epocă a paleogenului. *s.n.*
paleoclimatologie (-le-o-) Disciplină care se ocupă cu studiul variațiilor climei în decursul perioadelor geologice. *s.f., art.* paleoclimatologia, *g.-d. art.* paleoclimatologiei.
paleoclimă (-le-o-) Climă din trecutul geologic al Pământului. *s.f., g.-d. art.* paleoclimei, *pl.* paleoclime.
paleocreştin,-ă (-le-o-) Vechi creștin. *adj., pl.* paleocreștini,-e.
paleoecologie (-le-o-) Ramură a paleontologiei care studiază condițiile de viață ale plantelor și animalelor din trecut. *s.f., art.* paleoecologia, *g.-d. art.* paleoecologiei.
paleoetnolog,-ă (-le-o-) Specialist în paleoetnologie. *s.m., pl.* paleoetnologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* paleoetnologei, *pl.* paleoetnologe.
paleoetnologic,-ă (-le-o-) Referitor la paleoetnologie. *adj., pl.* paleoetnologici,-ce.
paleoetnologie (-le-o-) Știință care se ocupă cu studiul popoarelor dispărute. *s.f., art.* paleoetnologia, *g.-d. art.* paleoetnologiei.
paleofitologie (-le-o-) Ramură a paleontologiei care studiază plantele fosile; paleobotanică. *s.f., art.* paleofitologia, *g.-d. art.* paleofitologiei.
paleogen[1] (-le-o-) Prima perioadă a neozoicului. *s.n.*
paleogen[2]**,-ă** (-le-o-) Care aparține paleogenului[1]. *adj., pl.* paleogeni,-e.
paleogeofizică (-le-o-ge-o-) Știință care studiază legile și modificările fenomenelor geofizice. *s.f., g.-d. art.* paleogeofizicii.
paleogeografie (-le-o-ge-o) Ramură a geologiei care se ocupă cu reconstituirea formei continentelor și a oceanelor de-a lungul istoriei geologice a Pământului. *s.f., art.* paleogeografia, *g.-d. art.* paleogeografiei.
paleograf,-ă (-le-o-) Specialist în paleografie. *s.m., pl.* paleografi; (rar) *s.f., g.-d. art.* paleografei, *pl.* paleografe.
paleografic,-ă (-le-o-) Referitor la paleografie. *adj., pl.* paleografici,-ce.
paleografie (-le-o-) Știință care studiază scrierile vechi. *s.f., art.* paleografia, *g.-d. art.* paleografiei.
paleolitic[1] (-le-o-) Cea mai veche epocă din istoria omenirii, caracterizată prin folosirea uneltelor de piatră cioplită. *s.n.*
paleolitic[2]**,-ă** (-le-o-) Care aparține paleoliticului[1]. *adj., pl.* paleolitici,-ce.
paleolog (-le-o-) Om de știință care studiază limbile vechi. *s.m., pl.* paleologi.
paleontolog,-ă (-le-on-) Specialist în paleontologie. *s.m., pl.* paleontologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* paleontologei, *pl.* paleontologe.

paleontologic,-ă (-le-on-) Referitor la paleontologie. *adj., pl.* paleontologici,-ce.
paleontologie (-le-on-) Ştiinţă care studiază organismele fosile, vegetale şi animale. *s.f., art.* paleontologia, *g.-d. art.* paleontologiei.
paleoslav,-ă (-le-o-) Referitor la limba veche slavă. *adj., pl.* paleoslavi,-e.
paleoslavă (-le-o-) Limba slavă veche. *s.f., g.-d. art.* paleoslavei.
paleoteriu (-le-o-te-) Mamifer erbivor fosil din paleogen, asemănător cu tapirul. *s.m., art.* paleoteriul, *pl.* paleoterii, *art.* paleoteriii.
paleozoic[1] (-le-o-zo-ic) A doua eră geologică, în care au apărut mamiferele. *s.n.*
paleozoic[2]**,-ă** (-le-o-zo-ic) Care aparţine paleozoicului[1]. *adj., pl.* paleozoici,-ce.
paleozoologie (-le-o-) Parte a paleontologiei care studiază animalele fosile. *s.f., art.* paleozoologia, *g.-d. art.* paleozoologiei.
palestinian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Palestina. *adj., s.m.* şi *f., pl.* palestinieni,-e.
palestră (în Grecia şi în Roma antică) Loc destinat pentru practicarea gimnasticii, luptelor etc. *s.f., g.-d. art.* palestrei, *pl.* palestre.
paletă 1. Plăcuţă de lemn sau de porţelan, de obicei ovală, pe care pictorii îşi amestecă culorile când pictează. //(fig.) Gamă cromatică specifică unui pictor; (p. gener.) măiestrie artistică. 2. Placă de lemn cu care este lovită mingea la tenis de masă. 3. Organ al turbinelor sau al roţilor hidraulice; pală[2] mică. 4. Platformă de lemn pe care se stivuiesc mărfuri în porturi, în gări etc. *s.f., g.-d. art.* paletei, *pl.* paletе.
paletiza *tr.* A manipula şi a transporta mărfuri cu ajutorul paletelor (4). *vb. I, ind. prez. 3* paletizează.
paletizare Acţiunea de a paletiza. *s.f., g.-d. art.* paletizării, *pl.* paletizări.
pali[1] Referitor la pali[2]. *adj. invar.*
pali[2] Limbă înrudită cu sanscrita, în care sunt scrise vechile texte religioase ale budismului. *s.f.*
paliac v. **paliag.**
paliag (-li-ag) Aliaj din paladiu şi argint, inoxidabil, folosit în stomatologie. [*var.* paliac *s.n.*] *s.n.*
paliativ[1] (-li-a-) 1. Medicament sau tratament care ameliorează o boală fără a o vindeca. 2. (fig.) Soluţie sau măsură care rezolvă temporar o situaţie dificilă. *s.n., pl.* paliative.
paliativ[2]**,-ă** (-li-a-) Referitor la paliativ[1]. *adj., pl.* paliativi,-e.
palicar Voluntar grec în războiul pentru independenţa Greciei din 1821; (p. ext.) bărbat voinic, viteaz. *s.m., pl.* palicari.
palici (reg.) Păhărel de vin sau de rachiu de 50 de grame; conţinutul unui asemenea păhărel. *s.n., pl.* paliciuri.
palid,-ă (despre oameni) 1. Galben la faţă, livid. 2. (despre culori) Fără strălucire, şters, spălăcit. 3. (despre lumină) Lipsit de intensitate. 4. (fig.) Lipsit de vigoare; şters. *adj., pl.* palizi,-de.
paliditate Faptul de a fi palid; paloare. *s.f., g.-d. art.* palidităţii.
palidor Aliaj de paladiu şi de aur, folosit la protezele dentare. *s.n.*
palie (înv.) Carte care conţine Vechiul Testament. *s.f., art.* paliа, *g.-d. art.* paliei, *pl.* palii, *art.* paliile.
palier (-li-er) 1. (tehn.) Lagăr. 2. Platformă orizontală la o scară interioară a unei clădiri, la nivelul fiecărui etaj; odihnă. 3. Ansamblul planşeelor unei construcţii situate la acelaşi nivel. 4. Porţiune orizontală din traseul unui drum rutier sau al unei căi ferate. 5. Zbor orizontal executat de un avion la decolare, imediat după desprinderea de sol. 6. (fig.) Fază de stabilitate în evoluţia unui proces; etapă stabilă după o creştere a preţurilor, a valorii unor acţiuni etc. *s.n., pl.* paliere.
palilalie (med.) Tulburare de vorbire care constă în repetarea involuntară a unor cuvinte sau propoziţii. *s.f., art.* palilalia, *g.-d. art.* palilaliei.
palimpsest 1. Pergament de pe care a fost ştearsă scrierea iniţială pentru a putea fi utilizat din nou şi pe care se mai văd încă urmele vechiului text. 2. (fig.) Scriere greu lizibilă din cauza ştersăturilor şi a corecturilor. *s.n., pl.* palimpseste.
palincă (reg.) Rachiu; ţuică. *s.f., g.-d. art.* palincii, *pl.* palinci.
palindrom Cuvânt sau grup de cuvinte care poate fi citit de la stânga la dreapta sau de la dreapta la stânga fără a-şi schimba sensul. *Bob este un ~.* //Joc distractiv constând în găsirea unui cuvânt care, citit şi normal şi invers, să aibă fie acelaşi sens, fie, în al doilea caz, să aibă un alt sens. *s.n., pl.* palindromuri.
palingeneză 1. Palingenezie. 2. Procesul de formare a magmei prin topirea unor roci. *s.f., g.-d. art.* palingenezei.
palingenezie 1. (în unele concepţii filosofice) Înviere periodică a tuturor fiinţelor. 2. (fig.) Înnoire, regenerare (morală). 3. Concepţie conform căreia istoria este alcătuită din perioade de înflorire şi de decădere. *s.f., art.* palingenezia, *g.-d. art.* palingeneziei.
palinodic,-ă Referitor la palinodie. *adj., pl.* palinodici,-ce.
palinodie Operă literară, discurs în care autorul retractează cele spuse anterior; (p. ext.) schimbare de opinie; retractare. *s.f., art.* palinodia, *g.-d. art.* palinodiei, *pl.* palinodii, *art.* palinodiile.
paiinologie Ramură a botanicii care are ca obiect studiul polenului şi al sporilor. *s.f., art.* palinologia, *g.-d. art.* palinologiei.
palisa *tr.* A lega ramurile unor pomi fructiferi de un spalier. *vb. I, ind. prez. 3* palisează.
palisadă 1. Palancă. 2. (bot.) Mod de aşezare a unor celule alungite cilindrice sau prismatice, care stau una lângă alta. 3. Perete metalic mobil, care protejează avioanele pe portavioane de vânturile puternice. *s.f., g.-d. art.* palisadei, *pl.* palisade.
palisaj Palisare. *s.n.*
palisandru Arbore exotic cu lemnul tare şi cu miros plăcut, din care se fac mobile fine. *s.m., art.* palisandrul, *pl.* palisandri, *art.* palisandrii.
palisare Acţiunea de a palisa; palisaj. *s.f., g.-d. art.* palisării, *pl.* palisări.
paliu,-ie (reg.) Oblic, pieziş. *adj., pl.* palii.
pallium (lat., zool.) Manta. *s.n.*
palm (rar) Palmier. *s.m., pl.* palmi.
palmac Veche unitate de măsură pentru lungime, folosită mai ales în Moldova, egală cu 3,4 cm. *s.n., pl.* palmace.
palmacee (la pl.) Familie de plante monocotiledonate cunoscute sub numele generic de palmieri; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* palmaceea, *g.-d. art.* palmaceei, *pl.* palmacee.
palma-pământului Plantă fragilă cu tuberculi palmaţi, care creşte prin fâneţe şi poieni. *s.f. art., g.-d. art.* palmei-pământului.
palmar,-ă Referitor la palmă. *adj., pl.* palmari,-e.
palmares Listă în care se înscriu succesele sau victoriile sportive, artistice etc. obţinute de cineva. *s.n., pl.* palmaresuri.
palmat,-ă De forma unei palme cu degetele desfăcute. *adj., pl.* palmaţi,-te.
palmă[1] 1. Partea dinăuntru a mâinii, de la încheietura cu antebraţul până la vârful degetelor. */Ca în ~* = cu suprafaţa netedă. (*A lucra*) *cu ~* (sau *cu ~le*) = a lucra numai cu braţele, manual. *Bătând* (sau *cât ai bate*) *din ~e* = foarte repede. *A fi în ~* = a fi la îndemână, a fi aproape.

A ţine ca pe ~e = a îngriji foarte bine pe cineva. *A avea* (pe cineva) *în ~* = a avea (pe cineva) la discreţie, în puterea sa. *A cădea în ~a cuiva* = a ajunge la discreţia cuiva. *A juca* (pe cineva) *pe ~e* = a dispune (de cineva) după bunul plac. *Când va creşte păr în ~* = niciodată. *A-l mânca pe cineva ~a* = a avea chef să bată pe cineva. 2. Lovitură aplicată cuiva cu palma[1] (1). */A lua* (pe cineva) *la* (sau *în*) *~e* = a lua pe cineva la bătaie; a pălmui. 3. Veche unitate de măsură pentru lungime, egală cu aproximativ 25-28 cm. */~ îngenuncheată* (sau *domnească*) = veche unitate de măsură, mai mare decât palma[1] (3) cu aproximativ 3 cm. *Un lat de ~* = lăţimea unei palme[1] când degetele sunt lipite între ele. *De o ~* = foarte mic. *O ~ de loc* = o suprafaţă mică de pământ cultivabil. 4. Bătător de covoare. 5. Înotătoare de cauciuc, fixată de picior, folosită la înotul subacvatic. *s.f., g.-d. art.* palmei, *pl.* palme.

palmă[2] (înv.) 1. Ramură de palmier, considerată ca semn al biruinţei. 2. Ornament în formă de frunză de palmier. */~ academice* = distincţie în formă de frunză de palmier, acordată de Academia Franceză oamenilor de ştiinţă şi artiştilor. *s.f., g.-d. art.* palmei, *pl.* palme.

palmer Instrument de precizie pentru măsurarea grosimii unor piese. *s.n., pl.* palmere.

palmetă 1. Motiv ornamental arhitectural de forma unei frunze de palmier. 2. Formă artistică dată unor pomi fructiferi, ale căror ramuri sunt îndreptate şi susţinute cu ajutorul spalierelor. *s.f., g.-d. art.* palmetei, *pl.* palmete.

palmier (-mi-er) Nume dat unor arbori exotici cu trunchiul drept având în vârf o coroană bogată de frunze palmate; palm. *s.m., pl.* palmieri.

palmieră (-mi-e-) 1. Bucată groasă de pânză dreptunghiulară, care protejează mâinile în timpul lucrului. 2. Un fel de mistrie. *s.f., g.-d. art.* palmierei, *pl.* palmiere.

palmiform,-ă 1. Palmat. 2. (arhit., despre o coloană) Cu capitelul în forma unor frunze de palmier. *adj., pl.* palmiformi,-e.

palmiped (la pl.) Gen de păsări care au degetele unite printr-o membrană; (la sg.) pasăre din acest gen. *s.n., pl.* palmipede.

palmitat Sare a acidului palmidic. *s.m., pl.* palmitaţi.

palmitic (în sintagma) *Acid ~* = acid gras care se găseşte în uleiurile şi grăsimile naturale. *adj.*

palmitină Ester palmitic al glicerinei, unul dintre constituenţii corpurilor grase. *s.f., g.-d. art.* palmitinei.

paloare 1. Paliditate, gălbeneală. 2. (rar) Culoare ştearsă, estompată. *s.f., g.-d. art.* palorii, *pl.* palori.

palograf 1. Instrument cu care se înregistrează oscilaţiile verticale ale unei nave. 2. Aparat pentru determinarea pulsaţiilor acvatice. *s.n., pl.* palografe.

palogramă Diagramă obţinută la palograf. *s.f., g.-d. art.* palogramei, *pl.* palograme.

paloniер (-ni-er) Pârghie cu pedale la extremităţi, folosită la dirijarea unui avion sau a unei ambarcaţiuni. *s.n., pl.* paloniere.

paloş (înv.) Sabie lată cu două tăişuri, încovoiată la vârf. *s.n., pl.* paloşe.

palotie (-ti-e) (reg.) Istorioară hazlie; snoavă. *s.f., art.* palotia, *g.-d. art.* palotiei, *pl.* palotii, *art.* palotiile.

palpa *tr* 1. A pipăi. //A examina medical un organ, apăsând-l uşor cu mâna. *vb. I, ind. prez. 3* palpează.

palpabil,-ă Care poate fi pipăit, care are o existenţă concretă; (fig.) evident, clar. *adj., pl.* palpabili,-e.

palpabilitate Însuşirea de a fi palpabil. *s.f., g.-d. art.* palpabilităţii.

palpare Acţiunea de a palpa; palpaţie. *s.f., g.-d. art.* palpării, *pl.* palpări.

palpator Ac cu ajutorul căruia se determină gradul de netezime al unei suprafeţe metalice. *s.n., pl.* palpatoare.

palpaţie (-ţi-e) (rar) Palpare. *s.f., art.* palpaţia, *g.-d. art.* palpaţiei, *pl.* palpaţii, *art.* palpaţiile.

palpebral,-ă Referitor la pleoapă. adj., pl. palpebrali,-e.

palpit (înv.) Palpitare. *s.n., pl.* palpite.

palpita *intr.* 1. (despre inimă) A bate neregulat din cauza unui efort, a unei emoţii etc. 2. (fig.) A fi foarte impresionat, foarte emoţionat. 3. (fig.) A trăi intens, a se manifesta cu putere. *vb. I, ind. prez. 3* palpită.

palpitant,-ă Pasionant, emoţionant. *adj., pl.* palpitanţi,-te.

palpitare Faptul de a palpita. *s.f., g.-d. art.* palpitării, *pl.* palpitări.

palpitaţie (-ţi-e) 1. Contracţie rapidă sau neregulată a inimii provocată de o boală, de o emoţie etc. 2. (fig.) Tremur uşor, emoţie. *s.f., art.* palpitaţia, *g.-d. art.* palpitaţiei, *pl.* palpitaţii, *art.* palpitaţiile.

palpitător,-oare (rar) Tremurător, fremătător. *adj., pl.* palpitători,-oare.

palplanşă Element de construcţie din lemn, oţel sau beton, de forma unei grinzi, folosit la executarea unui perete de susţinere. *s.f., art.* palplanşa, *g.-d. art.* palplanşei, *pl.* palplanşe.

palten v. **paltin.**

paltin Arbore înalt, cu fructele prevăzute cu aripi, cu lemnul alb şi rezistent. [*var.* (pop.) palten *s.m.*] *s.m., pl.* paltini.

palton Haină groasă de iarnă, lungă până la genunchi, care se poartă peste celelalte obiecte de îmbrăcăminte. *s.n., pl.* paltoane.

paltonaş Diminutiv al lui palton. *s.n., pl.* paltonaşe.

paludic,-ă Referitor la paludism. *adj., pl.* paludici,-ce.

paludism Malarie. *s.n.*

paludos,-oasă (livr.) Mlăştinos. *adj., pl.* paludoşi,-oase.

paludoterapie (med.) Malarioterapie. *s.f., art.* paludoterapia, *g.-d. art.* paludoterapiei.

paludrină Medicament folosit împotriva paludismului. *s.f., g.-d. art.* paludrinei.

palustru,-ă De baltă. */Locuinţă ~* = locuinţă lacustră. *Friguri ~* = malarie. *adj., pl.* palustri,-stre.

palux Lac incolor care se aplică pe parchet. *s.n.*

pama *refl.* (rar) A leşina, a se pierde. *vb. I, ind. prez. 3* se pamează.

pamblică v. **panglică.**

pambriu (înv.) Stofă de lână merinos. *s.n., art.* pambriul, *pl.* pambriuri.

pamflet Specie literară cu caracter satiric, la adresa unui regim politic, a unei persoane importante etc. *s.n., pl.* pamflete.

pamfletar,-ă I. *adj.* Cu caracter de pamflet. II. *s.m.* şi *f.* Autor de pamflete; pamfletist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pamfletari,-e.

pamfletăresc,-ească Specific pamfletarului sau pamfletului. *adj., pl.* pamfletăreşti.

pamfletist,-ă (rar) Pamfletar. *s.m., pl.* pamfletişti. *s.f., g.-d. art.* pamfletistei, *pl.* pamfletiste.

pampas/pampa Câmpie vastă cu ierburi şi cu tufişuri, specifică regiunilor cu climă subtropicală şi tropicală din America de Sud. *s.n./s.f.*

pampers (pempărs) (angl.) Scutec foarte absorbant. *s.m., pl.* pamperşi.

pan[1] Element de compunere care înseamnă „tot", „întreg".

pan[2] (în Evul Mediu) Nobil polonez; (p. gener.) mare boier român. *s.m., pl.* pani.

panacagiu (rar) Panacodar. *s.m., pl.* panacagii, *art.* panacagiii.

panacee v. **panaceu.**

panaceu Medicament, remediu considerat (odinioară) că vindecă orice boală, orice rău. [*var.* (înv.) panacee *s.f.*] *s.n., art.* panaceul, *pl.* panacee.

panachidă (înv.) Tăbliță de piatră, de metal sau de lemn, folosită în trecut de școlari pentru a învăța să scrie. *s.f., g.-d. art.* panachidei, *pl.* panachide.
panacod Scândură pe care se așază bucățile de aluat înainte de a fi introduse în cuptor. *s.n., pl.* panacoade.
panacodar Brutar care lucrează cu panacodul; panacagiu. *s.m., pl.* panacodari.
panafrican,-ă Referitor la toată Africa. *adj., pl.* panafricani,-e.
panafricanism Doctrină care urmărește solidaritatea popoarelor africane. *s.n.*
panaghiar (-ghi-ar) 1. Icoana Maicii Domnului. 2. Vas de metal prețios pe care se ține panaghia (2). *s.n., pl.* panaghiare.
panaghie 1. Nume dat Fecioarei Maria; (p. ext.) iconiță cu chipul Fecioarei Maria. 2. Bucată de prescure care se mănâncă în mănăstire în prima săptămână după Paști. *s.f., art.* panaghia, *g.-d. art.* panaghiei, *pl.* panaghii, *art.* panaghiile.
panahidă (înv., pop.) Parastas (la 40 de zile de la moartea cuiva). *s.f., g.-d. art.* panahidei, *pl.* panahide.
panama[1] 1. Împletitură făcută din paie obținute din frunzele unei specii de palmier; pălărie dintr-o astfel de împletitură. 2. Țesătură de bumbac sau de in, care imită panamaua[1] (1). *s.f., art.* panamaua, *g.-d. art.* panamalei, *pl.* panamale, *art.* panamalele.
panama[2] Afacere frauduloasă de mari proporții. *s.f., art.* panamaua, *g.-d. art.* panamalei, *pl.* panamale, *art.* panamalele.
panamerican,-ă Referitor la (toată) America. *adj., pl.* panamericani,-e.
panamericanism Doctrină care urmărește întărirea colaborării între statele americane. *s.n.*
panamez,-ă (Locuitor) din Panama. *adj., s.m.* și *f., pl.* panamezi,-e.
panarab,-ă Referitor la ansamblul țărilor de limbă arabă și la civilizația acestora. *adj., pl.* panarabi,-e.
panariciu v. **panarițiu.**
panarițiu Infecție localizată la degete. [*var.* panariciu *s.n.*] *s.n., art.* panarițiul, *pl.* panariții, *art.* panarițiile.
panaș Mănunchi de pene (colorate) cu care se împodobea altădată (în unele țări și astăzi) coiful sau chipiul militarilor, turbanul unui domnitor etc.; (p. gener.) mănunchi de pene folosit ca podoabă. *s.n., pl.* panașe.
panașat,-ă (rar) Împodobit cu panaș. *adj., pl.* panașați,-te.
panatenaic,-ă Referitor la Panatenee. *adj., pl.* panatenaici,-ce.
Panatenee Serbări care se celebrau la Atena în cinstea zeiței Pallas Atena, protectoarea cetății. *s.prop.f. pl., art.* Panatenеele.
pană[1] A. 1. Fiecare dintre formațiile epidermice care acoperă corpul păsărilor, servind la protecția lor și la zbor, alcătuită dintr-un cotor pe care sunt așezate simetric fire pufoase; (la pl.) firele pufoase desprinse de pe cotoare, care servesc la umplerea pernelor, a saltelelor etc. */A lua pe cineva în pene* = a lua pe cineva la mustruluială. *Ușor în pene* = îmbrăcat subțire. *A se umfla în pene* = a se îngâmfa. 2. Pană[1] (A.1) de gâscă ascuțită și despicată la vârf, întrebuințată altădată pentru scris cu cerneală; (p. gener.) toc de scris, condei. //(fig.) Stilul unui scriitor; talentul, arta de a scrie. 3. Podoabă din pene[1] (A.1), care se poartă la pălărie. 4. *Categorie ~* = categorie în care intră boxerii între 54 și 57 kg și luptătorii între 57 și 63 kg. B. 1. Bucată de lemn sau de metal care ajută la despicarea lemnelor, la înțepenirea unor piese etc. 2. Parte a ciocanului opusă capului, prelungită și subțiată spre vârf. //Partea lată, plană a unor obiecte, instrumente etc.; lamă. 3. Placă mică de os, de celuloid etc. cu care se ating coardele unor instrumente muzicale. 4. *~ de somn* = carnea de pe pântecele sau de la coada somnului. 5. Felioară de slănină cu care se împănează carnea, care urmează a fi prăjită. *s.f., g.-d. art.* penei, *pl.* pene.
pană[2] 1. Oprire accidentală a funcționării unei instalații, a unui vehicul etc. /(fam.) *A fi* (sau *a rămâne*) *în ~* = a nu putea continua o activitate; a duce lipsă de ceva; a rămâne fără bani. 2. Situație în care se află o navă cu vele care are vânt din față și nu poate înainta. *s.f., g.-d. art.* penei, *pl.* pene.
pancalism Doctrină care subordonează frumosului toate celelalte categorii filosofice. *s.n.*
pancartă Bucată de carton, de pânză etc. pe care este scrisă o lozincă, o înștiințare etc.; placardă. *s.f., g.-d. art.* pancartei, *pl.* pancarte.
pancovă (reg.) Gogoașă sau minciunea (de mâncat). *s.f., g.-d. art.* pancovei, *pl.* pancove.
pancreas (-cre-as) Glandă așezată înapoia stomacului, care are legătură cu splina și cu duodenul. *s.n., pl.* pancreasuri.
pancreatic,-ă (-cre-a-) Referitor la pancreas. *adj., pl.* pancreatici,-ce.
pancreatină (-cre-a-) Substanță extrasă din pancreasul animalelor și folosită în tratamentul tulburărilor intestinale. *s.f., g.-d. art.* pancreatinei.
pancreatită (-cre-a-) Inflamație acută sau cronică a pancreasului. *s.f., g.-d. art.* pancreatitei, *pl.* pancreatite.
pancromatic,-ă (despre materiale fotografice) Sensibil la toate culorile spectrului. *adj., pl.* pancromatici,-ce.
pancronic Valabil pentru orice epocă. *adj., pl.* pancronici,-ce.
panda Mamifer carnivor, asemănător cu un ursuleț, cu blana albă cu pete negre. *s.m., pl.* panda.
pandalie Toană; criză nervoasă. *s.f., art.* pandalia, *g.-d. art.* pandaliei, *pl.* pandalii, *art.* pandaliile.
pandant 1. Obiect, operă de artă, de mobilier etc. care este simetrică cu alta. 2. Persoană sau lucru care se găsește într-o situație asemănătoare cu altă persoană sau cu alt lucru. *s.n., pl.* pandante.
pandantiv Bijuterie care se poartă la gât, atârnată de un lănțișor sau de o panglică. *s.n., pl.* pandantive.
pandecte Culegere de hotărâri și decrete ale vechilor jurisconsulți romani, alcătuită în secolul al VI-lea din ordinul împăratului Justinian. *s.f. pl.*
pandemic,-ă De pandemie. *adj., pl.* pandemici,-ce.
pandemie Epidemie care se manifestă pe suprafețe foarte mari. *s.f., art.* pandemia, *g.-d. art.* pandemiei, *pl.* pandemii, *art.* pandemiile.
pandemoniu (livr.) 1. Presupusă capitală a iadului, unde are loc sfatul demonilor. 2. (fig.) Loc în care domnește dezordinea, discordia, corupția. *s.n., art.* pandemoniul.
pandișpan Prăjitură cu aspect pufos, preparată din făină, ouă și zahăr. *s.n., pl.* pandișpane.
pandit Titlu dat învățaților brahmani din India. *s.m., pl.* pandiți.
pandlică v. **panglică.**
pandură Instrument muzical cu coarde, asemănător cu lăuta, folosit în secolele XVI-XVII. *s.f., g.-d. art.* pandurei, *pl.* pandure.
pandur (în sec. al XIX-lea, în Țara Românească) 1. Soldat din oastea neregulată. //Luptător din oastea lui Tudor Vladimirescu. 2. Ostaș în serviciul poliției, după desființarea vechii miliții naționale. *s.m., pl.* panduri.
panduresc,-ească (înv.) Referitor la panduri. *adj., pl.* pandurești.
pandurime (rar) Mulțime, oaste de panduri. *s.f., g.-d. art.* pandurimii.
pane (despre carne, cașcaval etc.) Prăjit în grăsime, după ce a fost dat prin făină, ou și pesmet. *adj. invar.*

panegiric Discurs, scriere în care se face elogiul unei persoane (de seamă); (p. gener.) laudă (exagerată), elogiu. *s.n., pl.* panegirice.
panegirist,-ă (rar) Persoană care ține sau scrie un panegiric; cel care elogiază (excesiv) pe cineva. *s.m., pl.* panegiriști; *s.f., g.-d. art.* panegiristei, *pl.* panegiriste.
panel Placă de lemn, alcătuită dintr-un miez de șipci sau de scânduri înguste, acoperită cu furnir, întrebuințată la fabricarea mobilelor. *s.n., pl.* panele.
panelenic,-ă Referitor la panelenism. *adj., pl.* panelenici,-ce.
panelenic,-ă (în sintagma) *Serbări ~* = serbări organizate în cinstea zeilor, la care participau tinerii veniți din toate părțile Greciei antice și la care aveau loc întreceri atletice, muzicale și poetice. *adj., pl.* panelenici,-ce.
panelenism Doctrină care preconizează unirea tuturor grecilor într-o singură națiune. *s.n.*
panelenistic,-ă Panelenic. *adj., pl.* paneleniștici,-ce.
panger Coș (1) mic. *s.n., pl.* pangre.
paneraș Diminutiv al lui paner. *s.n., pl.* panerașe.
paneuropean,-ă (-e-u-) Din toate țările Europei. *adj., pl.* paneuropeni,-e.
panfobie (med.) Teamă morbidă față de orice lucru, de ceea ce se petrece în jur. *s.f., art.* panfobia, *g.-d. art.* panfobiei.
pangar (rar) Masă pe care se vând lumânările în biserică. *s.n., pl.* pangare.
pangenează Teorie evoluționistă care susține transmiterea prin ereditate a tuturor însușirilor dobândite. *s.f., g.-d. art.* pangenezei.
pangermanic,-ă Referitor la pangermanism. *adj., pl.* pangermanici,-ce.
pangermanism Doctrină care preconizează unirea tuturor populațiilor germanice într-un singur stat. *s.n.*
panglicar (fam.) Artist (de circ) care face scamatorii; (fig.) șarlatan, escroc. *s.m., pl.* panglicari.
panglică 1. Fâșie îngustă de bumbac, de mătase etc. folosită ca podoabă la îmbrăcămintea feminină. 2. Fâșie îngustă de bumbac sau de mătase, îmbibată cu tuș, folosită la mașina de scris. 3. Bandă îngustă de oțel, gradată, utilizată la măsurarea distanțelor. 4. Bandă flexibilă de metal sau de alt material. 5. (pop.) Tenie. [*var.* (reg.) pandlică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* panglicii, *pl.* panglici.
panglicărie Scamatorie (cu panglici); (fig., fam.) șarlatanie. *s.f., art.* panglicăria, *g.-d. art.* panglicăriei, *pl.* panglicării, *art.* panglicăriile.
panglicea (reg.) Panglicuță. *s.f., art.* pangliceaua, *g.-d. art.* panglicelei, *pl.* panglicele, *art.* panglicelele.
panglicuță Diminutivul de la panglică; panglicea. [*var.* pănglicuță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* panglicuței, *pl.* panglicuțe.
pangolin Mamifer din regiunile tropicale, având corpul acoperit cu solzi cornoși și coadă lungă. *s.m., pl.* pangolini.
panica (rar) 1. *tr.* A scoate din minți, a îngrozi. 2. *refl.* A-și pierde capul. *vb. I, ind. prez. 3* panichează.
panicard,-ă (rar) I. *adj.* Care denotă panică. II. *s.m.* și *f.* Persoană cuprinsă (nejustificat) de panică. *adj., s.m.* și *f., pl.* panicarzi,-de.
panicat,-ă Cuprins de panică. *adj., pl.* panicați,-te.
panică Teamă puternică de care este cuprinsă subit o persoană sau o colectivitate. *s.f., g.-d. art.* panicii.
panicos,-oasă (fam.) (Cel) care intră ușor în panică. *adj., s.m.* și *f., pl.* panicoși,-oase.
panicul Inflorescență în formă de ciorchine, cu axul principal ramificat. [*var.* paniculă *s.f.*] *s.n., pl.* panicule.
paniculat,-ă În formă de panicul. *adj., pl.* paniculați,-te.
paniculă v. **panicul.**
panier (-ni-er) (înv.) Jupon cu balene care ține fusta înfoiată pe șolduri; (p. ext.) rochie cu un astfel de jupon. *s.n., pl.* paniere.
panifica *tr.* A efectua operația de panificație. *vb. I, ind. prez. 3* panifică.
panificabil,-ă (despre făină) Care poate intra în procesul de panificație. *adj., pl.* panificabili,-e.
panificare Acțiunea de a panifica. *s.f., g.-d. art.* panificării.
panificație (-ți-e) Proces de transformare a făinii în pâine. *s.f., art.* panificația, *g.-d. art.* panificației.
panislamic,-ă Referitor la panislamism. *adj., pl.* panislamici,-ce.
panislamism Doctrină politică și religioasă care preconizează unirea tuturor musulmanilor într-un singur stat. *s.n.*
panlogism Doctrină conform căreia tot ce este real este și rațional, logic. *s.n.*
panmieloftizie (-mi-e-) Distrugere a celulelor măduvei osoase hematopoietice care produc elementele celulare ale sângelui. *s.f., art.* panmieloftizia, *g.-d. art.* panmieloftiziei.
panoftalmie Infecție supurativă care cuprinde întregul ochi. *s.f., art.* panoftalmia, *g.-d. art.* panoftalmiei.
panonian[1] (-ni-an) (geol.) Etajul inferior al pliocenului din podișul Transilvaniei și din depresiunea panonică. *s.n.*
panonian,-ă[2] (-ni-an) Referitor la panonian[1]. *adj., pl.* panonieni,-e.
panonic,-ă Referitor la Panonia. *adj., pl.* panonici,-ce.
panoplie 1. Panou pe care sunt aranjate arme de colecție. 2. Ansamblu de accesorii, de instrumente necesare pentru o anumită activitate. 3. (fig.) Serie de mijloace de care se dispune într-o situație dată. *s.f., art.* panoplia, *g.-d. art.* panopliei, *pl.* panoplii, *art.* panopliile.
panoptic/panopticum 1. Construcție al cărei interior poate fi cuprins dintr-o singură privire. 2. Muzeu cu figuri de ceară. *s.n., pl.* panoptice/panopticumuri.
panorama *tr.* 1. A realiza un panoramic[1]. 2. A descrie pe larg, a relata. *vb. I, ind. prez. 3* panoramează.
panoramare Acțiunea de a panorama. *s.f., g.-d. art.* panoramării.
panoramă 1. Peisaj cu orizont larg, văzut de departe și de la înălțime. //(fig.) Expunere amplă consacrată unui domeniu sau unei probleme; frescă. *~a literaturii române interbelice.* 2. Tablou de mari proporții, desfășurat pe pereții unei camere circulare și iluminat de sus, pentru a da impresia unei imagini reale; (p. ext.) clădire în care se află un astfel de tablou. 3. Spectacol de bâlci cu scamatorii, acrobații etc. 4. Panoptic (2). *s.f., g.-d. art.* panoramei, *pl.* panorame.
panoramic[1] (cin.) Mișcare care constă în rotirea camerei de luat vederi în jurul unui ax fix; cadru larg în film, la televiziune. *s.n., pl.* panoramice.
panoramic[2]**,-ă** De panoramă. */Ecran ~* = ecran semicircular, cu lățimea mult mai mare decât înălțimea. *Fotografie ~* = fotografie care prezintă un peisaj vast, luată de obicei din avion. *adj., pl.* panoramici,-ce.
panortodox,-ă Referitor la toată ortodoxia. *adj., pl.* panortodocși,-xe.
panou 1. Planșă de lemn sau de carton pe care se lipesc afișe, se scriu lozinci etc. *~ de comandă* = placă de marmură, de bachelită etc., pe care sunt centralizate dispozitivele de comandă ale unei instalații, ale unei mașini etc. /(ieșit din uz) *~ de onoare* = panou cu fotografii ale persoanelor evidențiate în muncă. 2. Porțiune plană a unui perete, a unui tavan, limitată de rest prin elemente de altă culoare ori de alt material; tablou, decorații, țesătură decorativă etc. fixată pe un perete. 3. Planșă pe care este fixat coșul la jocul de baschet. */~ de tragere* = pânză întinsă pe un cadru de lemn, pe care sunt trasate cercuri concentrice sau figuri, folosită ca țintă la exercițiile de tragere cu arma. 4. Element de construcție, cu grosime

mică, întrebuințat la căptușirea unor pereți, la susținerea unor aparate etc. *s.n.*, *art.* panoul, *pl.* panouri.
panpsihism Teorie după care tot ce există în natură are suflet. *s.n.*
panromanic,-ă Referitor la popoarele sau la limbile romanice și neolatine. *adj.*, *pl.* panromanici,-ce.
panromânism Concepție politică prin care se preconizează unirea tuturor românilor într-un singur stat. *s.n.*
pansa *tr.* A aplica un pansament. *vb. I, ind. prez. 3* panseză.
pansaj (rar) Țesălat. *s.n.*, *pl.* pansaje.
pansament Faptul de a pansa; protejare a unei plăgi prin acoperirea ei cu vată și tifon; material folosit la pansare. *s.n.*, *pl.* pansamente.
pansare Acțiunea de a pansa. *s.f.*, *g.-d. art.* pansării, *pl.* pansări.
pansea Numele a două plante decorative cu flori catifelate, variat colorate. *s.f.*, *art.* panseaua, *g.-d. art.* panselei, *pl.* pansele, *art.* panselele.
panseluță 1. Diminutiv al lui pansea. 2. Pansea. *s.f.*, *g.-d. art.* panseluței, *pl.* panseluțe.
panseu (fam.) Cugetare, maximă. *s.n.*, *art.* panseul, *pl.* panseuri.
pansexualism (-xu-a-) Teorie care exagerează rolul instinctului sexual în viața psihică. *s.n.*
pansinuzită (med.) Inflamație a tuturor sinusurilor oaselor craniene. *s.f.*, *art.* pansinuzitei, *pl.* pansinuzite.
pansiv,-ă (rar) Gânditor, meditativ. *adj.*, *pl.* pansivi,-e.
panslav,-ă Referitor la toate popoarele slave. *adj.*, *pl.* panslavi,-e.
panslavism Doctrină care preconizează unirea tuturor popoarelor slave într-un singur stat. *s.n.*
panslavist,-ă (Adept) al panslavismului. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* panslaviști,-ste.
pantagruelic,-ă (-gru-e-) (livr., despre pofta de mâncare) Exagerat de mare. //(despre ospețe) Cu foarte multă mâncare; îmbelșugat. *adj.*, *pl.* pantagruelici,-ce.
pantahuză (înv.) Listă de subscripție cu care se strâng bani pentru clădirea sau repararea unei biserici, pentru o operă de binefacere etc. *s.f.*, *g.-d. art.* pantahuzei, *pl.* pantahuze.
pantalon 1. (de obicei la pl.) Obiect de îmbrăcăminte care acoperă corpul de la mijloc în jos, învelind fiecare picior în parte. 2. Piesă de tablă folosită la bifurcarea unei conducte. *s.m.*, *pl.* pantaloni.
pantalonadă (livr.) Comedie burlescă; (p. ext.) bufonerie. *s.f.*, *g.-d. art.* pantalonadei, *pl.* pantalonade.
pantalonar 1. (pop.) Nume depreciativ dat de țărani celor îmbrăcați orășenește; (spec.) orășean, târgoveț. 2. Denumire depreciativă dată în secolul al XIX-lea de către boierii conservatori tinerilor progresiști, care adoptaseră îmbrăcămintea occidentală. 3. (rar) Croitor specializat în confecționarea pantalonilor. *s.m.*, *pl.* pantalonari.
pantalonaș (mai ales la pl.) Diminutiv al lui pantalon; (spec.) pantalon scurt pentru copii; (spec.) chilot lung până la gleznă, împodobit cu dantelă, pe care îl purtau femeile. *s.m.*, *pl.* pantalonași.
pantă 1. Porțiune de teren cu suprafața înclinată. */În ~ = înclinat. A cădea* (sau *a aluneca*) *pe ~a...* (sau *pe o ~*) = a) a se lăsa antrenat de...; b) a se îndrepta către... 2. Unghi ascuțit format de o dreaptă cu o orizontală sau cu un plan orizontal. *s.f.*, *g.-d. art.* pantei, *pl.* pante.
panteism Concepție filosofică potrivit căreia Dumnezeu și natura sunt identice. *s.n.*
panteist,-ă (Adept) al panteismului. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* panteiști,-ste.
panteistic,-ă Panteist. *adj.*, *pl.* panteistici,-ce.
panteon (-te-on) 1. (la greci și la romani) Templu consacrat cultului tuturor zeilor. 2. Monument național în care sunt depuse rămășițele pământești ale oamenilor iluștri. //(fig.) Galeria oamenilor iluștri ai unei țări. *s.n.*, *pl.* panteonuri.
panteră Leopard. *s.f.*, *g.-d. art.* panterei, *pl.* panthere.
pantocrator (în bisericile ortodoxe) Icoană pictată pe bolta naosului, care îl reprezintă pe Isus Hristos ca împărat al lumii. *s.n.*
pantof Încălțăminte din piele, din materiale sintetice, din pânză etc. care acoperă laba piciorului până la gleznă. *s.m.*, *pl.* pantofi.
pantofar (rar) Meseriaș care face ori repară pantofi sau orice fel de încălțăminte. *s.m.*, *pl.* pantofari.
pantofăreasă (înv.) Soția pantofarului. *s.f.*, *g.-d. art.* pantofăresei, *pl.* pantofărese.
pantofărie[1] Meseria pantofarului. *s.f.*, *art.* pantofăria, *g.-d. art.* pantofăriei.
pantofărie[2] (înv.) Atelierul în care lucrează pantofarul. 2. (colectiv) Mulțime de pantofi. *s.f.*, *art.* pantofăria, *g.-d. art.* pantofăriei, *pl.* pantofării, *art.* pantofăriile.
pantofior Diminutiv al lui pantof. *s.n.*, *pl.* pantofiori.
pantograf 1. Aparat care servește la reproducerea unui desen la aceeași scară sau la o scară diferită de cea a modelului. 2. Priză montată pe acoperișul unor vehicule electrice, prin care se face legătura cu o linie electrică aeriană. *s.n.*, *pl.* pantografe.
pantografic,-ă De pantografie. *adj.*, *pl.* pantografici,-ce.
pantografie 1. Reproducere a unui desen cu ajutorul pantografului (1). 2. Procedeu de tipar cu forme a căror suprafață activă este unsă cu o cerneală vâscoasă. *s.f.*, *art.* pantografia, *g.-d. art.* pantografiei.
pantometru Instrument topografic pentru măsurarea unghiurilor și a înclinării terenului pe o anumită porțiune. *s.n.*, *art.* pantometrul, *pl.* pantometre.
pantomim (rar) Actor de pantomimă; mim. *s.m.*, *pl.* pantomimi.
pantomimă Arta de a expune idei, sentimente prin mimică, dans și gesturi. //Reprezentație teatrală în care acțiunea dramatică este susținută (numai) prin gesturi și prin mimică. *s.f.*, *g.-d. art.* pantomimei, *pl.* pantomime.
pantomimic,-ă De pantomimă; exprimat prin gesturi. *adj.*, *pl.* pantomimici,-ce.
pantopon Substanță extrasă din opiu, folosită ca analgezic. *s.n.*
pantoptoză (med.) Cădere generală a viscerelor datorită unei slăbiri bruște. *s.f.*, *g.-d. art.* pantoptozei.
pantrop,-ă (despre microbi, virusuri) Care se localizează în toate organele. *adj.*, *pl.* pantropi,-e.
pantum Poezie lirică cu formă fixă, în care al doilea și al patrulea vers formează primul și al treilea vers din catrenul următor și care dezvoltă paralel două teme distincte și contrastante. *s.n.*, *pl.* pantumuri/pantume.
panturcism Doctrină care susține întărirea colaborării între popoarele turcice. *s.n.*
panțarolă (înv.) Numele unui joc de cărți care se joacă în trei persoane. *s.f.*, *g.-d. art.* panțarolei, *pl.* panțarole.
panțir Mercenar dintr-un corp de oaste din trecut, însărcinat cu paza granițelor și cu transmiterea știrilor. *s.m.*, *pl.* panțiri.
panunional,-ă (-ni-o-) Doctrină care susține întărirea colaborării între popoarele unei uniuni. *adj.*, *pl.* panunionali,-e.
panus (med.) 1. Vascularizație anormală a unei membrane, însoțită de formarea de țesut conjunctiv. 2. Adenită nesupurantă. *s.n.*
panzer (-țer) Tanc german din cel de-al Doilea Război Mondial. *s.n.*, *pl.* panzere.
panzootie Extindere a unei boli contagioase a animalelor pe suprafețe întinse. *s.f.*, *art.* panzootia, *g.-d. art.* panzootiei, *pl.* panzootii, *art.* panzootiile.

paos (în ritualul creştin, rar) Pomană care se dă pentru cei morţi, constând din vin, pâine şi mâncăruri. *s.n.*
pap Clei folosit în industria încălţămintei; material de lipit preparat în casă din făină şi apă; cocă. *s.n.*
papa (fr.) 1. Tată. 2. Termen familiar folosit de cineva pentru un bărbat mai în vârstă. *s.m., g.-d.* lui papa.
papagal 1. Nume dat unor păsări tropicale, cu pene viu colorate, care pot repeta sunete articulate. */A avea ~ =* a fi bun de gură. 2. (fig.) Epitet dat unei persoane care imită mecanic părerile sau cuvintele altuia. //(fig., peior., fam.) Gura (ca organ al vorbirii). 3. Cleşte cu dinţi folosit în lucrări de montaj. *s.m., pl.* papagali.
papagal-de-brazi (zool.) Forfecuţă. *s.m., pl.* papagali-de-brazi.
papagalicesc,-ească (rar) De papagal; (fig.) imitat în mod servil. *adj., pl.* papagalicești.
papagaliceşte Ca un papagal (1); automat, mecanic. *adv.*
papagalism Imitare mecanică a ceea ce este scris sau spus de cineva. *s.n.*
papagaliţă Femela papagalului. *s.f., g.-d. art.* papagaliţei, *pl.* papagaliţe.
papagal-ţigănesc (zool.) Stăncuţă. *s.m., pl.* papagali-ţigăneşti.
papaia Plantă tropicală din care se extrage papaina. *s.f., g.-d. art.* papaiei, *pl.* papaia.
papaină Enzimă extrasă din papaia, întrebuinţată în tratamentul unor afecţiuni digestive. *s.f., g.-d. art.* papainei.
papainog (pop.) Picioroange, catalige. */A vorbi în ~oage =* a vorbi cu aroganţă. *s.n., pl.* papainoage.
papal,-ă Care aparţine papei, referitor la papă. *adj., pl.* papali,-e.
papalitate 1. Instituţie centrală de conducere spirituală şi politică a Bisericii catolice. 2. Puterea, autoritatea papilor; demnitatea de papă[2]; pontificat. *s.f., g.-d. art.* papalităţii.
papamobil Autovehicul securizat pentru transportarea papei. *s.n., pl.* papamobile.
papanaş Preparat culinar făcut din brânză de vacă, ouă şi făină sau griş, fiert în apă sau prăjit în tigaie. *s.m., pl.* papanaşi.
paparazzo (zz *pron.* ţ) (it.) Fotograf insistent, care urmăreşte obţinerea de fotografii insolite, cu personaje celebre. *s.m., pl.* paparazzi, *art.* paparazzii.
papară 1. Mâncare preparată din felii de pâine prăjită, presărate cu brânză şi opărite cu apă sau cu lapte. /(fam.) *A mânca ~* (sau *a se alege cu o ~*) = a) a lua bătaie; b) a fi învins (într-o întrecere, în luptă etc.). *A face pe cineva ~ =* a omorî, a distruge pe cineva. *A trage cuiva o ~ =* a) a mustra aspru pe cineva; b) a bate pe cineva. 2. (reg.) Omletă (din ouă). *s.f., g.-d. art.* paparei/papării, *pl.* papare/papări.
paparudă 1. (la pl.) Dans ritual de invocare a ploii, executat de femei sau de fete cu corpul înfăşurat în verdeaţă; (la sg.) femeie sau fată care execută acest dans. //Personaj mitologic imaginat ca o femeie îmbrăcată în zdrenţe, care aduce ploaia. 2. (fig.) Femeie îmbrăcată ridicol. *s.f., g.-d. art.* paparudei, *pl.* paparude.
paparugă (entom., reg.) Buburuză. *s.f., g.-d. art.* paparugei, *pl.* paparuge.
paparună Plantă erbacee cu flori roşii pătate cu negru şi cu fructul ca o capsulă. *s.f., g.-d. art.* paparunei, *pl.* paparune.
papaveracee (la pl.) Familie de plante erbacee, care conţin un suc lăptos cu proprietăţi narcotice; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* papaveracea, *g.-d. art.* papaveraceei, *pl.* papaveracee.
papaverină Alcaloid extras din opiu sau preparat sintetic, întrebuinţat în medicină. *s.f., g.-d. art.* papaverinei.
papă[1] (în graiul copiilor sau al maturilor care vorbesc cu copii) Mâncare. *s.f., g.-d. art.* papei.
papă[2] Capul Bisericii catolice şi al statului Vatican. *s.m., g.-d. art.* papei, *pl.* papi.
papă-lapte Persoană lipsită de energie; bleg, nătăfleţ. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui papă-lapte, *pl.* papă-lapte.
papetar[1] (rar) Fabricant sau vânzător de produse de papetărie. *s.m., pl.* papetari.
papetar[2]**,-ă** Folosit la fabricarea hârtiei. *adj., pl.* papetari,-e.
papetărie Magazin (sau secţie într-o librărie) în care se vând caiete, creioane, hârtie etc.; produsele înseşi. *s.f., art.* papetăria, *g.-d. art.* papetăriei, *pl.* papetării, *art.* papetăriile.
papier mâché (papie maşe) (fr.) Pastă de hârtie amestecată cu clei, folosită la confecţionarea unor obiecte decorative şi în sculptură. *s.n.*
papilar,-ă Cu papile. *adj., pl.* papilari,-e.
papilă Mică proeminenţă de pe suprafaţa pielii, a unor mucoase, a feţei unui organ etc. *s.f., g.-d. art.* papilei, *pl.* papile.
papilionacee (-li-o-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate cu petalele asemănătoare cu aripile unui fluture; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* papilionacea, *g.-d. art.* papilionaceei, *pl.* papilionacee.
papilionaceu,-ee (-li-o-) (despre corolă) Care seamănă cu un fluture; (despre plante) care are o asemenea corolă. *adj., pl.* papilionacei,-ee.
papilom Tumoare benignă în formă de papilă, care apare pe piele sau pe mucoase. *s.n., pl.* papiloame.
papilomatos,-oasă Cu aspect de papilom. *adj., pl.* papilomatoşi,-oase.
papilomatoză (med.) Afecţiune cutanată în care apar papiloame. *s.f., g.-d. art.* papilomatozei, *pl.* papilomatoze.
papion[1] (-pi-on) (rar) Specie de câine pitic, cu urechile lungi, căzute, şi cu părul lung, de diferite culori. *s.m., pl.* papioni.
papion[2] (-pi-on) Cravată bărbătească în forma unor aripi de fluture. *s.n., pl.* papioane.
papiotă (-pi-o-) 1. Mic sul de carton pe care se înfăşoară aţa de cusut. 2. (rar) Mic sul de hârtie pe care femeile îşi răsucesc părul pentru a-l bucla. *s.f., g.-d. art.* papiotei, *pl.* papiote.
papir (reg.) Hârtie; foaie de hârtie scrisă. *s.n., pl.* papire.
papirolog Specialist în papirologie. *s.m., pl.* papirologi.
papirologie Disciplină a istoriei care studiază papirusurile. *s.f., art.* papirologia, *g.-d. art.* papirologiei.
papirus[1] Plantă erbacee acvatică din a cărei tulpină membranoasă se scoteau nişte foiţe, folosite în Antichitate şi în Evul Mediu pentru a se scrie pe ele. *s.m.*
papirus[2] Material pe care se scria în Antichitate, prelucrat din tulpina de papirus[1]. //Manuscris pe un astfel de material. *s.n., pl.* papirusuri.
papism (înv.) Catolicism. *s.n.*
papistaş,-ă (înv., reg.) Catolic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* papistaşi,-e.
papistăşesc,-ească (înv., reg.) Catolic. *adj., pl.* papistăşeşti.
papistăşi *tr.* şi *refl.* (înv., reg.) A (se) catoliciza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* papistăşesc, *imperf. 3 sg.* papistăşea; *conj. prez. 3* să papistăşească.
papornită 1. (pop.) Coş (împletit din papură). 2. (rar) Sticlă îmbrăcată în papură. *s.f., g.-d. art.* papornitei, *pl.* papornite.
papricaş Un fel de tocană cu găluşte de făină şi multă boia de ardei. *s.n., pl.* papricaşuri.
paprică (reg.) 1. (bot.) Ardei. 2. Boia de ardei. *s.f., g.-d. art.* papricii, *pl.* paprici.
papua (-pu-a) (în sintagma) *Limbi ~ =* una dintre cele trei mari familii de limbi din Oceania, vorbite de papuaşi. *adj., invar*

papua-neoguineean (-pu-a-ne-o-gu-i-) (Locuitor) din Papua Noua-Guinee. *adj., s.m.* şi *f., pl.* papua-neoguineeni,-e.
papuaş,-ă (-pu-aş) (Locuitor) aparţinând tipului melanezian din Papua-Noua Guinee. *adj., s.m.* şi *f., pl.* papuaşi,-e.
papuc 1. Încălţăminte uşoară, fără călcâi, care se poartă în casă. /(fam.) *A o lua* (sau *a o şterge*) *la ~* = a fugi. *A fi* (sau *a ţine*) *sub ~* = a fi (sau a ţine) sub ascultarea cuiva, a se lăsa condus de cineva. *A da* (cuiva) *~ii* = a da pe cineva afară. 2. Piesă de lemn care se aşază la baza unui stâlp pentru a-i mări suprafaţa de sprijin. //Piesă de oţel fixată la capătul inferior al unui pilon, pentru a-l proteja când este bătut în pământ. 3. Piesă fixată la capătul unui conductor, care serveşte la stabilirea unui contact electric demontabil. [*var.* (reg.) păpuc *s.m.*] *s.m., pl.* papuci.
papucar (înv., reg.) Persoană care repară papuci; (p. gener.) cizmar. [*var.* (reg.) păpucar *s.m.*] *s.m., pl.* papucari.
papucaş (rar) Papucel. [*var.* (reg.) păpucaş *s.m.*] *s.m., pl.* papucaşi.
papucă (înv.) Bunic. *s.m., g.-d. art.* papucăi.
papucel Diminutiv al lui papuc; papucaş. *s.m., pl.* papuceli, *art.* papucelii.
papucul-doamnei Plantă erbacee cu tulpina înaltă şi cu flori galbene cu purpuriu. *s.m. art.*
papuglu (fam.) Om de nimic, care trăieşte din şiretlicuri. *s.m., art.* papuglul, *pl.* papuglii, *art.* papuglii.
papulă Leziune a pielii sub forma unei proeminenţe, care apare în unele boli. *s.f., g.-d. art.* papulei, *pl.* papule.
papură Grup de plante erbacee acvatice din ale căror frunze se fac coşuri, rogojini etc. *s.f., g.-d. art.* papurii, *pl.* papuri.
par[1] 1. Lemn lung, relativ gros şi ascuţit la un capăt, folosit mai ales ca element de susţinere (de obicei la garduri). /*Cu ~ul* = cu forţa, silit. *A-i da* (cuiva) *cu ~ul în cap* = a bate foarte tare (pe cineva). *Pareă mi-a* (sau *şi-a, i-a* etc.) *dat cu ~ul în cap*, se spune când cineva a primit pe neaşteptate o veste neplăcută. *A (l) se apropia funia de ~* = a) a fi bătrân, aproape de moarte; b) a se apropia deznodământul. 2. Bâtă, ciomag. *s.m., pl.* pari.
par[2]**,-ă** (despre numere) Divizibil cu numărul doi. *adj., pl.* pari,-e.
para-[1] Element de compunere care înseamnă „apără", „contra".
para-[2] Element de compunere care înseamnă: a) „foarte", „tare", „puternic"; b) (depr.) „mult", „prea numeros".
para[3] 1. Veche monedă egală cu a suta parte dintr-un leu; (astăzi) ban de valoare mică. /*A nu avea nicio ~a* (*chioară*) = a nu avea (nici)un ban. *Nu face nici o ~a* (*chioară* sau *nici două ~*) sau *nu face ~le* = nu are (nicio) valoare. *A face* (pe cineva) *de două ~* = a certa (aspru pe cineva). *A lua* (pe cineva) *la trei ~* = a lua (pe cineva) la rost pentru ceea ce a făcut. 2. (fam., la pl.) Bani; (p. ext.) avere. /(fam.) *A face ~le* = a fi valoros, de preţ. *A şti câte ~ face cineva* = a fi lămurit în privinţa meritelor sau a caracterului. *s.f., art.* paraua, *g.-d. art.* paralei, *pl.* parale, *art.* paralele.
para[4] *tr.* A evita o lovitură printr-o manevră abilă (la duel, la scrimă etc.). //(fig.) A reuşi să evite. *vb. I, ind. prez. 3* pareză.
parabal Panou de pe un poligon (2) în care se opresc gloanţele. *s.n., pl.* parabaluri.
parabază Pasaj din comedia greacă în care autorul îşi exprimă, prin glasul corifeului, părerile şi sentimentele în legătură cu faptele înfăţişate. *s.f., g.-d. art.* parabazei, *pl.* parabaze.
parabil,-ă (sport, despre lovituri, goluri etc.) Care poate fi parat sau evitat. *adj., pl.* parabili,-e.
parabolă[1] Curbă plană în care fiecare punct este la distanţă egală de un punct fix (numit focar) şi de o dreaptă fixă (numită directoare). *s.f., g.-d. art.* parabolei, *pl.* parabole.
parabolă[2] Povestire alegorică care conţine o morală, o învăţătură. *s.f., g.-d. art.* parabolei, *pl.* parabole.
parabolic[1]**,-ă** De forma unei parabole[1]; curbat. /*Antenă ~* (şi s.f.) = antenă (2) cu un ecran reflectant în formă de paraboloid. *adj., pl.* parabolici,-ce.
parabolic[2]**,-ă** Cu caracter de parabolă[2]; alegoric. *adj., pl.* parabolici,-ce.
paraboloid (mat.) Suprafaţă generată de o parabolă[1] care se deplasează astfel încât planul ei rămâne paralel cu el însuşi, iar vârful ei descrie o parabolă fixă. *s.m., pl.* paraboloizi.
paraboloidal,-ă (-lo-i-) În formă de paraboloid. *adj., pl.* paraboloidali,-e.
paracazeină (-ze-i-) Produs obţinut prin coagularea cazeinei din lapte. *s.f., g.-d. art.* paracazeinei.
paracăzător Dispozitiv de siguranţă pentru oprirea în cădere a coliviei ascensorului, în cazul ruperii cablului. *s.n., pl.* paracăzătoare.
paracentează (med.) Puncţie efectuată într-o cavitate a corpului în vederea extragerii lichidului patologic pe care îl conţine. *s.f., g.-d. art.* paracentezei, *pl.* paracenteze.
paracetamol Produs farmaceutic cu acţiune analgezică şi antipiretică. *s.n.*
parachernită Plantă erbacee medicinală, cu frunze alungite şi cu flori verzi. *s.f., g.-d. art.* parachernitei, *pl.* parachernite.
parachinezie (med.) Tulburare a funcţiei motorii, constând în efectuarea unor mişcări anormale. *s.f., art.* parachinezia, *g.-d. art.* parachineziei, *pl.* parachinezii, *art.* parachineziile.
paracivilizaţie (-ţi-e) (livr.) Stare inferioară civilizaţiei, opusă nivelului de dezvoltare a societăţii moderne. *s.f., art.* paracivilizaţia, *g.-d. art.* paracivilizaţiei, *pl.* paracivilizaţii, *art.* paracivilizaţiile.
paraclinic,-ă (med.) În afara domeniului clinic. *adj., pl.* paraclinici,-ce.
paraclis 1. Capelă construită alături de o biserică, într-un cimitir sau în interiorul unei clădiri. 2. (în religia ortodoxă) Slujbă religioasă de laudă şi de invocare a Fecioarei Maria, a lui Isus sau a unui sfânt. *s.n., pl.* paraclise.
paraclisar Persoană însărcinată cu îngrijirea unei biserici, îndeplinind şi unele sarcini la oficierea cultului; ţârcovnic. *s.m., pl.* paracliseri.
paracronism (rar) Greşeală constând în a data un eveniment mai târziu decât a avut loc în realitate. *s.n., pl.* paracronisme.
paracuzie (med.) Iluzie auditivă. *s.f., art.* paracuzia, *g.-d. art.* paracuziei, *pl.* paracuzii.
parada *intr.* (livr.) A face paradă de ceea ce face sau spune. *vb. I, ind. prez. 3* paradează.
paradaisă (reg.) Pătlăgea roşie. *s.f., g.-d. art.* paradaisei, *pl.* paradaise.
paradă 1. Defilare la care participă trupe sau grupe de sportivi. /*De ~* = de sărbătoare, festiv. 2. (fig.) Atitudine ostentativă prin care cineva vrea să facă impresie. /*A face ~ de ceva* = a se făli cu ceva. /*De ~* = de formă, de ochii lumii. 3. (sport) Parare a unei lovituri a adversarului şi încercare de ripostă. *s.f., g.-d. art.* paradei, *pl.* parade.
paradentoză v. **paradontoză.**
paradi *tr.* şi *refl.* (fam.) A (se) strica, a (se) uza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* paradesc, *imperf. 3 sg.* paradea; *conj. prez. 3* să paradească.
paradiafonie (-di-a-) Percepţie în receptorul unui circuit telefonic a convorbirii dintr-un alt circuit. *s.f., art.* paradiafonia, *g.-d. art.* paradiafoniei.

paradigmatic,-ă Care face parte dintr-o paradigmă. *adj., pl.* paradigmatici,-ce.
paradigmă 1. Totalitatea formelor flexionare ale unui cuvânt. 2. Ansamblu de termeni care aparţin aceleaşi clase (lexicale, semantice etc.). 3. Model raţional. 4. (înv.) Învăţătură, exemplu. *s.f., g.-d. art.* paradigmei, *pl.* paradigme.
paradis (în concepţiile religioase) Rai. //(fig.) Loc plăcut, minunat; ceea ce încântă privirea. *s.n., pl.* paradisuri.
paradit,-ă (fam.) Stricat, deteriorat. *adj., pl.* paradiţi,-te.
paradiţură (fam.) Lucru deteriorat, stricat. *s.f., g.-d. art.* paradiţurii, *pl.* paradiţuri.
paradiziac,-ă (-zi-ac) Ca în paradis; splendid, minunat. *adj., pl.* paradiziaci,-ce.
parados Parapet de pământ ridicat în spatele unei tranşee. *s.n., pl.* paradosuri.
paradosi *tr.* (înv.) A preda o materie de învăţământ, cunoştinţe. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* paradosesc, *imperf. 3 sg.* paradosea; *conj. prez. 3* să paradosească.
paradox 1. Enunţ, părere care este contrară modului obişnuit de gândire; ciudăţenie. 2. (fiz.) ~ *hidrostatic* = faptul că fuziunea unui lichid pe fundul unui vas nu depinde de forma şi de dimensiunile vasului respectiv. *s.n., pl.* paradoxuri.
paradoxal,-ă Care ţine de paradox; ciudat, bizar. *adj., pl.* paradoxali,-e.
parafa *tr.* 1. A semna prin parafă (1); a-şi pune semnătura pe un tratat internaţional. 2. A aplica o parafă (2) în ceară roşie pe legătura unui registru sau a unui dosar. *vb. I, ind. prez. 3* parafează.
parafare Acţiunea de a parafa. *s.f., g.-d. art.* parafării, *pl.* parafări.
parafazie (med.) Tulburare a vorbirii caracterizată prin substituirea şi deformarea cuvintelor. *s.f., art.* parafazia, *g.-d. art.* parafaziei.
parafă 1. Semnătură prescurtată pusă pe un act. 2. Ştampilă cu numele cuiva sau cu numele unei instituţii. *s.f., g.-d. art.* parafei, *pl.* parafe.
parafernal,-ă (înv.) Referitor la parafernă; extradotal. *adj., pl.* parafernali,-le.
parafernă (înv.) Avere care aparţine soţiei căsătorite, necuprinsă în dotă, asupra căreia ea îşi păstrează drepturile de folosinţă. *s.f., g.-d. art.* parafernei, *pl.* parafeme.
parafina *tr.* A acoperi cu un strat de parafină. *vb. I, ind. prez. 3* parafinează.
parafinare Acţiunea de a parafina. *s.f., g.-d. art.* parafinării, *pl.* parafinări.
parafină Produs alb, translucid, obţinut din ţiţei şi folosit la fabricarea lumânărilor, la impregnarea hârtiei şi a ţesăturilor etc. *s.f., g.-d. art.* parafinei, *pl.* parafine.
parafinic,-ă Din parafină. *adj., pl.* parafinici,-ce.
parafinos,-oasă Care conţine parafină. *adj., pl.* parafinoşi,-oase.
paraflăcără Piesă din metal care protejează tija pistonului contra flăcărilor din cilindru la motoarele cu autoaprindere. *s.f., g.-d. art.* paraflăcării, *pl.* paraflăcări.
paraflow (ow *pron.* ou) Paragel. *s.n., art.* paraflow-ul.
parafoc Zid de material refractar care apără de flăcări partea mai expusă a unui cazan de aburi. *s.n., pl.* parafocuri.
parafrastic,-ă (lit.) Cu caracter de parafrază. *adj., pl.* parafrastici,-ce.
parafraza *tr.* (lit.) A exprima ceva prin parafrază (1). *vb. I, ind. prez. 3* parafrazează.
parafrazare Acţiunea de a parafraza. *s.f., g.-d. art.* parafrazării, *pl.* parafrazări.
parafrază 1. Explicaţie personală, comentariu al unui text, al unei comunicări verbale etc. 2. Prelucrare liberă a unei teme muzicale cunoscute. *s.f., g.-d. art.* parafrazei, *pl.* parafraze.
parafrenie (med.) Boală psihică asemănătoare cu paranoia şi cu schizofrenia. *s.f., art.* parafrenia, *g.-d. art.* parafreniei, *pl.* parafrenii.
parafulger Dispozitiv de protecţie a unei conducte electrice împotriva descărcărilor electrice din atmosferă. *s.n., pl.* parafulgere.
parafum Dispozitiv aşezat la podurile metalice care traversează liniile de cale ferată, pentru a le feri de eroziunea gazelor degajate de locomotivele cu abur. *s.n., pl.* parafumuri.
paraganglion (-gli-om) (med.) Tumoare alcătuită dintr-un grup de celule desprins din sistemul simpatic embrionar. *s.n., pl.* paraganglioame.
paraganglion (-gli-on) Tip de ganglion conţinând ţesut cromafin. *s.m., pl.* paragangllioni.
paragat Unealtă de pescuit alcătuită dintr-un şir de cârlige cu nadă, folosită la pescuirea nisetruiui, a calcanului etc. *s.n., pl.* paragate.
paragel Aditiv pentru coborârea punctului de congelare a uleiurilor minerale; paraflow. *s.n.*
parageneţic,-ă Referitor la parageneză. //(biol., despre modificări ale genelor) Care se produce datorită unui fenomen care are loc în cromozom, fără a schimba structura genei. *adj., pl.* parageneţici,-ce.
parageneză Formare în aceeaşi epocă a mai multor minerale asociate. //Asociaţie de minerale formată în urma unui anumit proces geologic. *s.f., g.-d. art.* parageneze, *pl.* parageneze.
parageuzie (-ge-u-) (med.) Alterare a senzaţiilor gustative. *s.f., art.* parageuzia, *g.-d. art.* parageuziei.
paragină 1. Teren necultivat, acoperit cu buruieni. 2. Stare de neîngrijire, de părăsire a unui teren, a unei construcţii. [*var.* (înv.) părăgină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* paraginii, *pl.* paragini.
paraglobină Paraglobulină. *s.f., g.-d. art.* paraglobinei.
paraglobulină Substanţă proteică din sânge, care contribuie la formarea fibrinei; paraglobină. *s.f., g.-d. art.* paraglobulinei.
paragogă (fon., rar) Adăugare a unui sunet sau a unei silabe la sfârşitul unui cuvânt. *s.f., g.-d. art.* paragogei, *pl.* paragoge.
paragogic,-ă Care se adaugă prin paragogă. *adj., pl.* paragogici,-ce.
paragraf 1. Mică diviziune a unui text în proză, despărţită de restul textului printr-un alineat nou (şi printr-un semn special). //Subdiviziune a unui text de lege, a unui statut etc.; prevedere cuprinsă într-o asemenea subdiviziune. 2. Semn grafic special prin care se marchează începutul unui articol, al unui aliniat sau al unui capitol. *s.n., pl.* paragrafe.
paragrafie Afazie manifestată prin deformarea sau substituirea cuvintelor scrise. *s.f., art.* paragrafia, *g.-d. art.* paragrafiei.
paragramă Greşeală de ortografie, care constă în înlocuirea unei litere cu alta. //Joc de cuvinte. *s.f., g.-d. art.* paragramei, *pl.* paragrame.
paraguayan,-ă (-gua-yan) (Locuitor) din Paraguay. *adj., s.m. şi f., pl.* paraguayeni,-e.
parai (arg.) Bani. *s.m. pl., art.* paraii.
paraimunitate (-ra-i-) Rezistenţă redusă care apare în organism paralel cu imunitatea specifică. *s.f., g.-d. art.* paraimunităţii.
paralactic,-ă Referitor la paralaxă. *adj., pl.* paralactici,-ce.
paralalie (med.) Tulburare a vorbirii constând în dificultatea de a găsi cuvântul potrivit. *s.f., art.* paralalia, *g.-d. art.* paralaliei.
paralaxă 1. Unghiul dintre dreptele care unesc un punct foarte depărtat cu extremităţile bazei de observare. 2. Modificare a poziţiei aparente a unui corp prin schim-

barea poziției observatorului. *s.f., g.-d. art.* paralăxei, *pl.* paralăxe.
paralâc (înv., reg.) Bani mărunți; mărunțiș. /Cu ~ = cu bani puțini. //(rar) Bănet. *s.n.*
paralel[1] (mat.) Cerc situat pe o suprafață de rotație, rezultat din intersecția acestei suprafețe cu un plan perpendicular pe axa ei de rotație. *s.n., pl.* paralele.
paralel[2] Instrument utilizat la trasarea pe o piesă a unor linii paralele cu un plan dat. *s.n., pl.* paralеluri.
paralel[3]**,-ă** 1. (despre drepte, planuri) Care nu se intersectează oricât s-ar prelungi. 2. Care se produce și evoluează concomitent cu altceva. //(adv.) În același timp. *adj., pl.* paraleli,-e.
paralelă 1. Dreaptă sau plan care are toate punctele la distanță egală de o altă dreaptă sau de un alt plan cu care nu se intersectează. 2. Fiecare dintre cercurile imaginare determinate de intersectarea suprafeței Pământului cu un plan paralel cu ecuatorul. 3. (lit.) Prezentarea simultană a două personaje, a două opere etc. și compararea lor. /*A (se) pune în* ~ (sau n., *în paralel*) (*cu...*) = a (se) compara. 4. (la pl.) Aparat de gimnastică format din două bare orizontale și paralele așezate pe stâlpi. *s.f., g.-d. art.* paralelei, *pl.* paralele.
paralelipiped Prismă a cărei bază este un paralelogram. *s.n., pl.* paralelipipede.
paralelipipedic,-ă Care are forma unui paralelipiped. *adj., pl.* paralelipipedici,-ce.
paralelism 1. Stare a două drepte, planuri, lucruri paralele. 2. Paralelă (3). *s.n., pl.* paralelisme.
paralela *tr.* (rar) A dispune, a așeza paralel. *vb. I, ind. prez. 3* paralelează.
paralelizare (rar) Acțiunea de a paraleliza. *s.f., g.-d. art.* paralelizării, *pl.* paralelizări.
paralelogram Patrulater cu laturile opuse paralele. *s.n., pl.* paralelograme.
paraleu (mai ales precedat de „leu") Leu foarte puternic; (p. ext.) ființă puternică, vitează. *s.m., art.* paraleul, *pl.* paralei, *art.* paraleii.
paralexem (lingv.) Formație lexicală alcătuită din două cuvinte care nu formează un compus. *s.n., pl.* paralexeme.
paraliterar,-ă Al paraliteraturii. *adj., pl.* paraliterari,-e.
paraliteratură Scriere considerată la marginea creației literare propriu-zise. *s.f., g.-d. art.* paraliteraturii, *pl.* paraliteraturi.
paralitic,-ă (Persoană) care suferă de paralizie. *adj., s.m.* și *f., pl.* paralitici,-ce.
paraliza 1. *intr* și *refl.* A deveni paralitic. 2. *tr.* (fig.) A împiedica o mișcare, o acțiune; a imobiliza. 3. *tr* și *intr.* A încremeni (de spaimă, de emoție etc.). *vb. I, ind. prez. 3* paralizează.
paralizant,-ă Care paralizează (1). //Care împiedică sau stânjenește o acțiune. *adj., pl.* paralizanți,-te.
paralizare Faptul de a (se) paraliza. *s.f., g.-d. art.* paralizării, *pl.* paralizări.
paralizie Pierdere totală sau parțială a mobilității și a sensibilității corpului; dambla. /~ *infantilă* = poliomielită. *s.f., art.* paralizia, *g.-d. art.* paraliziei, *pl.* paralizii, *art.* paraliziile.
paralogic,-ă Referitor la paralogie. *adj., pl.* paralogici,-ce.
paralogie 1. Tulburare a gândirii, prin deformarea cuvintelor datorită unor raționamente false. 2. Transformare a formei unui cuvânt datorită asemănării lui cu un alt cuvânt; cuvânt astfel rezultat. *s.f., art.* paralogia, *g.-d. art.* paralogiei, *pl.* paralogii, *art.* paralogiile.
paralogism Raționament fals, făcut fără intenția de a induce în eroare. *s.n., pl.* paralogisme.
paramagnetic,-ă Referitor la paramagnetism. *adj., pl.* paramagnetici,-ce.
paramagnetism Proprietate a unor corpuri de a se magnetiza slab, prin introducerea lor într-un câmp magnetic. *s.n.*
parameci Gen de infuzor microscopic care trăiește în apele stătătoare dulci. *s.m., pl.* parameci.
paramedic Persoană care acordă primele îngrijiri bolnavilor, răniților etc., fără a aparține corpului medical. *s.m., pl.* paramedici.
paramedical,-ă Referitor la paramedici. *adj., pl.* paramedicali,-e.
parament Fața exterioară a unei construcții acoperite cu piatră. *s.n., pl.* paramente.
parametric,-ă Referitor la parametru. *adj., pl.* parametrici,-ce.
parametrită (med.) Inflamație a țesuturilor din jurul uterului. *s.f., g.-d. art.* parametritei, *pl.* parametrite.
parametron Element de circuit folosit pentru înregistrarea informațiilor sau pentru efectuarea operațiilor logice în cibernetică sau în telecomunicații. *s.m., pl.* parametroni.
parametru 1. Element constant într-un calcul. 2. Mărime caracteristică unui obiect, unui sistem etc. *s.n., art.* parametrul, *pl.* parametri, *art.* parametrii.
paramilitar,-ă (despre grupuri, formații) Care este organizat după model militar; (despre acțiuni) cu caracter agresiv. *adj., pl.* paramilitari,-e.
paramnezie Boală manifestată prin slăbirea memoriei. *s.f., art.* paramnezia, *g.-d. art.* paramneziei, *pl.* paramnezii, *art.* paramneziile.
paranestezie (med.) Anestezie totală. *s.f., art.* paranestezia, *g.-d. art.* paranesteziei.
paranghelie (fam.) Chef; distracție. *s.f., art.* paranghelia, *g.-d. art.* paranghelіei, *pl.* paranghelii, *art.* paranghelіile.
parangonaj Așezare a unui cuvânt cules cu litere mai mici într-un text cules cu un corp de literă mai mare. *s.n., pl.* parangonaje.
paranimfă (rar) Fată care însoțește mireasa la cununie. *s.f., g.-d. art.* paranimfei, *pl.* paranimfe.
paranoia Denumire dată unor boli psihice care se caracterizează prin idei fixe, susceptibilitate, mania persecuției etc. *s.f., g.-d. art.* paranoiei.
paranoic,-ă (-no-ic) (Bolnav) de paranoia. *adj., s.m.* și *f., pl.* paranoici,-ce.
paranormal[1] Ceea ce se află în afara normalului; ceea ce nu se poate explica în stadiul actual al cunoștințelor omului, presupunându-se o origine psihică. *s.n.*
paranormal[2]**,-ă** (despre fenomene, manifestări) Referitor la paranormal[1]. *adj., pl.* paranormali,-e.
parantetic,-ă Situat între paranteze. *adj., pl.* parantetici,-ce.
paranteză 1. Semn de punctuație (în formă de cerc sau de linie frântă în unghi drept la capete) prin care se izolează o explicație, un adaos, o precizare; textul pus între aceste semne. 2. (fig.) Digresiune. /*În* ~ = în treacăt. 3. (mat.) Paranteză (1) care cere ca expresia aflată în interiorul ei să fie efectuată înaintea celorlalte. *s.f., g.-d. art.* parantezei, *pl.* paranteze.
parapantă Un fel de parașută de formă dreptunghiulară pentru planat în zbor, condusă prin mișcări ale corpului. *s.f., g.-d. art.* parapantei, *pl.* parapante.
parapantism Sport extrem executat cu parapanta. *s.n.*
parapantist,-ă Sportiv care execută lansări cu parapanta. *s.m., pl.* parapantiști; *s.f., g.-d. art.* parapantistei, *pl.* parapantiste.
parapet 1. Perete scund la marginea teraselor, a podurilor, a șoselelor etc. //Prelungire a bordurilor unei nave pentru a proteja oamenii și obiectele de pe punte contra valurilor. 2. Întăritură de pământ la redute și la tranșee pentru protejarea luptătorilor. *s.n., pl.* parapete.

parapitec Gen de primate fosile reprezentând primul strămoş al omului. *s.m., pl.* parapiteci.
paraplegic,-ă (Persoană) care suferă de paraplegie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* paraplegici,-ce.
paraplegie Paralizia membrelor inferioare. *s.f., art.* paraplegia, *g.-d. art.* paraplegiei, *pl.* paraplegii, *art.* paraplegiile.
parapod (zool.) Apendice locomotor al unor viermi. *s.n., pl.* parapode.
parapon/parapon (înv., astăzi fam.) Supărare; tristeţe; ciudă. *s.n.*
paraponiseală (înv.) Supărare, nemulţumire. *s.f., g.-d. art.* paraponiselii, *pl.* paraponiseli.
paraponisi *refl.* (înv.) A se supăra. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se paraponiseşte, *imperf. 3 sg.* paraponisea; *conj. prez. 3* să se paraponisească.
paraponisire (înv.) Acţiunea de a se paraponisi. *s.f., g.-d. art.* paraponisirii, *pl.* paraponisiri.
parapsihologic,-ă Referitor la parapsihologie. *adj., pl.* parapsihologici,-ce.
parapsihologie Disciplină care studiază fenomenele psihice paranormale (telepatia, percepţia extrasenzorială etc.); metapsihologie. *s.f., art.* parapsihologia, *g.-d. art.* parapsihologiei.
pararocă Rocă metamorfică provenită din transformarea rocilor sedimentare. *s.f., g.-d. art.* pararocii, *pl.* pararoci.
parascântei Dispozitiv montat la coşuri pentru a reţine scânteile şi alte particule solide incandescente. *s.n., pl.* parascântei, *art.* parascânteile.
parascovenie (-ni-e) (fam.) Năzbâtie, poznă. *s.f., art.* parascovenia, *g.-d. art.* parascoveniei, *pl.* parascovenii, *art.* parascoveniile.
parasimpatic[1] Parte a sistemului nervos vegetativ, care încetineşte ritmul cardiac şi accelerează mişcările tubului digestiv. *s.n.*
parasimpatic[2] (în sintagma) *Sistem (nervos)* ~ = parasimpatic[1]. *adj., pl.* parasimpatice.
parasintetic[1] Cuvânt derivat atât cu un prefix cât şi cu un sufix. *s.n., pl.* parasintetice.
parasintetic[2]**,-ă** (despre cuvinte) Format atât cu un prefix, cât şi cu un sufix. *adj., pl.* parasintetici,-ce.
parasol (înv., reg.) Umbrelă (de soare). *s.n., pl.* parasoluri.
parasolar 1. Apărătoare montată la obiectivul de filmat sau de fotografiat pentru a împiedica pătrunderea luminii suplimentare în aparat. 2. Placă transparentă sau opacă, montată în interiorul unui autovehicul, deasupra parbrizului, pentru a apăra pe şofer de lumina directă a soarelui. *s.n., pl.* parasolare.
parastas Slujbă religioasă făcută pentru pomenirea morţilor. [*var.* (reg.) părăstas *s.n.*] *s.n., pl.* parastase.
parastisi *tr.* (înv.) A juca un rol într-o piesă de teatru; a reprezenta o piesă de teatru. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* parastisesc, *imperf. 3 sg.* parastisea; *conj. prez. 3* să parastisească.
parasoc Garnitură plasată în faţa sau în spatele unui vehicul, destinată în a amortiza şocurile. *s.n.*
paraşuta *tr.* şi *refl.* A (se) lansa din avion cu paraşuta. *vb. I, ind. prez. 3* paraşutează.
paraşutare Activitatea de a (se) paraşuta. *s.f., g.-d. art.* paraşutării, *pl.* paraşutări.
paraşută 1. Dispozitiv în formă de umbrelă folosit pentru aterizarea lentă a persoanelor sau a obiectelor lansate dintr-un avion în zbor. 2. Dispozitiv de frânare pentru cazuri de avarie la ascensoare. *s.f., g.-d. art.* paraşutei, *pl.* paraşute.
paraşutism Ramură sportivă care cuprinde lansări cu paraşuta. *s.n.*
paraşutist,-ă I. *adj.* Caracteristic paraşutismului şi paraşutistului. II. *s.m.* şi *f.* Persoană specializată în lansarea cu paraşuta. *adj., s.m.* şi *f., pl.* paraşutişti,-ste.
paratactic,-ă Exprimat prin parataxă. *adj., pl.* paratactici,-ce.
parataxă (gram.) Juxtapunere. *s.f., g.-d. art.* parataxei, *pl.* parataxe.
parathormon (biol.) Hormon secretat de glandele paratiroide. *s.m.*
paratific,-ă Referitor la paratifos. *adj., pl.* paratifici,-ce.
paratifoidă (în sintagma) *Febră* ~ = paratifos. *adj., pl.* paratifoide.
paratifos Boală infecţioasă asemănătoare cu febra tifoidă. *s.n.*
paratifoză (med. vet.) Salmoneloză. *s.f., g.-d. art.* paratifozei, *pl.* paratifoze.
paratirisi *tr.* (înv.) A băga de seamă, a fi atent. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* paratirisesc, *imperf. 3 sg.* paratirisea; *conj. prez. 3* să paratirisească.
paratiroidă (în sintagma) *Glandă* ~ (şi s.f.) = fiecare dintre glandele endocrine situate alături de glanda tiroidă. *adj., pl.* paratiroide.
paratiroidectomie (med.) Ablaţiune chirurgicală a glandelor paratiroide. *s.f., art.* paratiroidectomia, *g.-d. art.* paratiroidectomiei, *pl.* paratiroidectomii, *art.* paratiroidectomiile.
paratoner (înv.) Paratrăsnet. *s.n., pl.* paratonere.
paratrăsnet (-ra-trăs-) Dispozitiv de protecţie a construcţiilor şi a instalaţiilor împotriva loviturilor de trăsnet. *s.n., pl.* paratrăsnete.
paratuberculoză 1. Totalitatea tulburărilor observate la unii tuberculoşi. 2. Boală infecţioasă la rumegătoare provocată de un microb înrudit cu bacilul tuberculozei. *s.f., g.-d. art.* paratuberculozei, *pl.* paratuberculoze.
paravalanşă Zid de piatră sau de beton care protejează o cale de comunicaţie contra avalanşelor de zăpadă. *s.f., art.* paravalanşa, *g.-d. art.* paravalanşei, *pl.* paravalanşe.
paravalisi *tr.* (înv.) A compara texte, registre etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* paravalisesc, *imperf. 3 sg.* paravalisea; *conj. prez. 3* să paravalisească.
paravan Perete subţire de lemn folosit pentru a izola un anumit spaţiu dintr-o încăpere. *s.n., pl.* paravane.
paravânt Dispozitiv de protecţie împotriva vântului, alcătuit din panouri sau şiruri de arbori. *s.n., pl.* paravânturi.
paravertebral (în sintagma) *Ganglion* ~ = fiecare dintre ganglionii simpatici care se află de-a lungul ambelor părţi ale coloanei vertebrale. *adj., pl.* paravertebrali.
paraxenie (-ni-e) (înv.) Ciudăţenie; toană. *s.f., art.* paraxenia, *g.-d. art.* paraxeniei, *pl.* paraxenii, *art.* paraxeniile.
paraxial,-ă (-xi-al) (despre raze de lumină, despre puncte) Situat în apropierea axei unui sistem optic. *adj., pl.* paraxiali,-e.
paraxin,-ă (înv.) Ciudat, curios. *adj., pl.* paraxini,-e.
parazăpadă 1. (la pl.) Sistem de panouri de lemn mobile, care servesc ca mijloc de protecţie a unei căi de comunicaţie sau a unui teren împotriva înzăpezirii. 2. Grilaj montat la marginea streşinii unei clădiri pentru a opri căderea zăpezii de pe acoperiş. *s.f., g.-d. art.* parazăpezii, *pl.* parazăpezi.
parazit,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* 1. (Plantă sau animal) care trăieşte şi se hrăneşte pe seama altui organism. 2. (fig.) (Persoană) care trăieşte din munca altuia. II. *adj.* (fig.) Parazitar. *adj., s.m.* şi *f., pl.* paraziţi,-te.
parazita 1. *tr.* A infesta un organism (trăind pe el ca parazit). 2. *intr.* (fig.) A trăi ca un parazit (2). *vb. I, ind. prez. 3* parazitează.
parazitar,-ă Care trăieşte ca un parazit. *adj., pl.* paraziţari,-e.

paraziticid[1] Substanță care distruge paraziții vegetali sau animali. *s.n., pl.* paraziticide.
paraziticid[2]**,-ă** Care distruge paraziții vegetali și animali. *adj., pl.* paraziticizi,-de.
parazitism Formă de viață a organismelor parazite (I). (fig.) Faptul de a trăi ca un parazit (II). *s.n.*
parazitolog,-ă Specialist în parazitologie. *s.m., pl.* parazitologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* parazitologei, *pl.* parazitologe.
parazitologie Disciplină care studiază animalele și plantele parazite. *s.f., art.* parazitologia, *g.-d. art.* parazitologiei.
parazitotrop,-ă (despre substanțe) Care acționează asupra paraziților, microbilor din interiorul organismului. *adj., pl.* parazitotropi,-e.
parazitoză Denumire dată bolilor de origine parazitară. *s.f., g.-d. art.* parazitozei, *pl.* parazitoze.
paraziți (tehn.) Perturbații într-un sistem de comunicații, cauzate de fenomene electrice din unele aparate sau din atmosferă. *s.m. pl.*
pară[1] Flacără, văpaie; (p. ext.) căldură dogoritoare. *s.f., g.-d. art.* parei.
pară[2] 1. Fructul părului. 2. Nume dat unor obiecte în formă de pară[2] (1). *s.f., g.-d. art.* perei, *pl.* pere.
parâmă Frânghie, odgon folosit la bordul unei nave. *s.f., g.-d. art.* parâmei, *pl.* parâme.
parbriz Placă transparentă montată în partea din față a unui vehicul pentru a feri pe conducător de praf, de vânt etc. *s.n., pl.* parbrize.
parc 1. Teren de utilitate publică, amenajat pentru odihnă și distracții. */~ național* = suprafață întinsă de teren, păzită și îngrijită, în care mediul natural este păstrat neschimbat. *~ de vânătoare* = zonă împrejmuită unde este crescut vânatul. *~ sportiv* = complex alcătuit din mai multe terenuri și amenajări, situat într-un parc. //Grădină mare cu arbori situată în jurul unei locuințe. 2. Loc de staționare a vehiculelor sau de depozitare a utilajului unei instituții. //Totalitatea vehiculelor unei întreprinderi sau instituții. */~ industrial* = complex industrial. *s.n., pl.* parcuri.
parca *tr.* A așeza un vehicul într-un parc (2); a gara. *vb. I, ind. prez. 3* parchează.
parcagiu Paznic al unui parc (2). *s.m., art.* parcagiul, *pl.* parcagii, *art.* parcagiii.
parcaj Parcare; loc de parcare. *s.n., pl.* parcaje.
parcan 1. Îngrăditură de lemn pentru zăgăzuirea apelor. //Bârnă întrebuințată la construcția unui dig, a unui pod etc. 2. (în trecut) Fortificație din bârne; zid de apărare. [*var.* (reg.) părean *s.n.*] *s.n., pl.* parcane.
parcare Acțiunea de a parca; parcaj. *s.f., g.-d. art.* parcării, *pl.* parcări.
parcă Se pare că..., s-ar zice că... //Poate. *adv.*
Parcă (în mitologia latină) Fiecare dintre cele trei divinități ale destinului, imaginate ca niște femei bătrâne. *s.prop.f., g.-d. art.* Parcei, *pl.* Parce, *art.* Parcele.
parcea Cârmac. *s.f., art.* parceaua, *g.-d. art.* parcelei, *pl.* parcele, *art.* parcelele.
parcela *tr.* A împărți un teren în parcele. *vb. I, ind. prez. 3* parcelează.
parcelare Acțiunea de a parcela. *s.f., g.-d. art.* parcelării, *pl.* parcelări.
parcelator (rar) Specialist în operația de parcelare. *s.m., pl.* parcelatori.
parcelă Suprafață de teren precis delimitată care face parte dintr-un teren mai întins. *s.f., g.-d. art.* parcelei, *pl.* parcele.
parcheriza *tr.* A încălzi o piesă de fier sau de fontă într-o soluție de fosfat de fier și de mangan spre a o feri de rugină. *vb. I, ind. prez. 3* parcherizează.
parcherizare Acțiunea de a parcheriza. *s.f., g.-d. art.* parcherizării, *pl.* parcherizări.
parchet A. Piesă mică de lemn, folosită la pardosirea încăperilor; pardoseală executată prin îmbinarea unor astfel de piese. B. Fiecare dintre suprafețele în care este împărțită o pădure în curs de exploatare. C. Instituție judiciară care are rolul de a începe acțiunea penală și de a o susține în fața instanței de judecată; localul în care funcționează această instituție. *s.n., pl.* parchete.
parchetа *tr.* 1. A pardosi o încăpere cu parchet (A). 2. A împărți o pădure în parchete (B). *vb. I, ind. prez. 3* parchetează.
parchetar Meseriaș calificat în montarea și curățirea parchetului (A). *s.m., pl.* parchetari.
parchetare Acțiunea de a parcheta. *s.f., g.-d. art.* parchetării, *pl.* parchetări.
parcimonie Economie dusă la extrem, zgârcenie. //(fig.) Măsură, reținere în manifestări. *Îl laudă cu ~ . s.f., art.* parcimonia, *g.-d. art.* parcimoniei, *pl.* parcimonii, *art.* parcimoniile.
parcimonios,-oasă (-ni-os) Zgârcit. //(fig.) Măsurat, ponderat în manifestări. *adj., pl.* parcimonioși,-oase.
parcometru Aparat de taxare pentru parcarea autovehiculelor. *s.n., art.* parcometrul, *pl.* parcometre.
parcura v. **parcurge.**
parcurge *tr.* 1. (și fig.) A străbate un drum, o distanță până la capăt. 2. A trece cu privirea peste ceva; (spec.) a citi în grabă și superficial. 3. A petrece un interval de timp într-un anumit fel sau loc. [*var.* (înv.) parcura *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* parcurg, *1 pl.* parcurgem, *perf. s. 1* parcursei, *1 pl.* parcurserăm; *ger.* parcurgând.
parcurgere Acțiunea de a parcurge. *s.f., g.-d. art.* parcurgerii, *pl.* parcurgeri.
parcurs 1. Faptul de a parcurge o distanță; drumul, traseul (de) străbătut. */Pe ~* = între timp. 2. Lungimea unui drum sau a unei traiectorii între două puncte. *s.n., pl.* parcursuri.
pardesiaș (-si-aș) Diminutiv al lui pardesiu. *s.n., pl.* pardesiașe.
pardesiu Haină lungă, mai subțire decât paltonul, care se poartă primăvara și toamna. *s.n., art.* pardesiul, *pl.* pardesie.
pardon[1] Iertați-mă! scuzați! //(indicând un protest) Ba nu! să avem iertare! *interj.*
pardon[2] (înv.) Scutire de o pedeapsă sau de o obligație. *s.n.*
pardona *tr.* (înv.) A ierta, a scuza. *vb. I, ind. prez. 3* pardonează.
pardos (înv.) Panteră. //(fig.) Om viteaz. *s.m., pl.* pardoși.
pardoseală Strat de scânduri, de ciment, de mozaic etc. așezat pe planșeul unei încăperi. *s.f., g.-d. art.* pardoselii, *pl.* pardoseli.
pardosi *tr.* A acoperi cu pardoseală o încăpere, o curte etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* pardosesc, *imperf. 3 sg.* pardosea; *conj. prez. 3* să pardosească.
pardosire Acțiunea de a pardosi. *s.f., g.-d. art.* pardosirii, *pl.* pardosiri.
pardosit,-ă Cu pardoseală. *adj., pl.* pardosiți,-te.
pare v. **părea.**
paremiolog,-ă (-mi-o-) Specialist în paremiologie. *s.m., pl.* paremiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* paremiologei, *pl.* paremiologe.
paremiologic,-ă (-mi-o-) Referitor la proverbe sau la studiul lor. *adj., pl.* paremiologici,-ce.
paremiologie (-mi-o-) Disciplină care studiază proverbele. *s.f., art.* paremiologia, *g.-d. art.* paremiologiei.
parenchim 1. Țesut animal bogat în vase sangvine. 2. Țesut vegetal fundamental, care formează partea cea

mai mare a organelor moi ale plantelor. *s.n., pl.* parenchime.
parenchimatic,-ă (rar) Parenchimatos. *adj., pl.* parenchimatici,-ce.
parenchimatos,-oasă Al parenchimului; parenchimatic. *adj., pl.* parenchimatoşi,-oase.
parenetic,-ă (livr.) Moralizator. *adj., pl.* parenetici,-ce.
parental,-ă Referitor la părinţi; ereditar. *Obligaţii ~. adj., pl.* parentali,-e.
parenteral,-ă (despre medicamente) Care se administrează în alt mod decât prin înghiţire. *adj., pl.* parenterali,-e.
parestezie Stare cu furnicături, ameţeli etc. care apare în unele boli ale sistemului nervos. *s.f., g.-d. art.* parestezi*ei, pl.* parestezii, *art.* parestezi*ile*.
pareză Paralizie uşoară, incompletă, care constă în reducerea amplitudinii şi forţei mişcării. *s.f., g.-d. art.* pareze*i, pl.* pareze.
parezie Paralizie uşoară, parţială. *s.f., art.* parezi*a, g.-d. art.* parezi*ei, pl.* parezii, *art.* parezi*ile*.
parfe Înghe*ţ*ată de ciocolată cu frişcă bătută. [*var.* parf*eu s n.*] *s.n., art.* parf*eul, pl.* parf*euri*.
parfeu v. **parfe.**
parfum 1. Miros plăcut, mireasmă; aromă (a unor alimente). 2. Produs lichid cu miros plăcut, preparat din substanţe aromatice. 3. (fig.) Atmosferă specifică. *~ul epocii interbelice*. [*var.* (înv.) profum *s.n.*] *s.n., pl.* parfumuri.
parfuma 1. *tr.* şi *refl.* A (se) stropi cu parfum. 2. *tr.* A îmbiba cu o mireasmă plăcută. [*var.* (înv.) profuma *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* parfumează.
parfumare Acţiunea de a (se) parfuma. *s.f., g.-d. art.* parfumării, *pl.* parfumări.
parfumat,-ă 1. Care miroase frumos. //(despre unele alimente) Aromat. 2. Impregnat cu parfum (2). 3. (fam.) (Puţin) băut. [*var.* (înv.) profumat,-ă *adj.*] *adj., pl.* parfumaţi,-te.
parfumerie Magazin în care se vând parfumuri (2), cosmetice, articole de toaletă etc. [*var.* (înv.) parfumărie *s.f.*] *s.f., art.* parfumeri*a, g.-d. art.* parfumeri*ei, pl.* parfumerii, *art.* parfumerii*le*.
parfumier (-mi-er) Persoană care produce parfumuri (2) sau produse de parfumerie. *s.m., pl.* parfumieri.
parhelic,-ă Referitor la parhelie. *adj., pl.* parhelici,-ce.
parhelie Fenomen optic constând în apariţia unor pete luminoase rotunde, adesea colorate, în jurul Soarelui. *s.f., art.* parheli*a, g.-d. art.* parheli*ei, pl.* parhelii, *art.* parheli*ile*.
paria[1] (-ri-a) 1. (în India, la brahmani) Persoană care se află în afara castelor şi care este lipsită de orice drepturi. 2. (fig.) Persoană sau colectivitate disprețuită, urgisită. *s.m., pl.* paria.
paria[2] (-ri-a) *intr.* şi *tr.* A face un pariu. *vb. I, ind. prez. 3* pariază, *1 pl.* pariem; *conj. prez 3* să pariez*e*; *ger.* pari*ind*.
parian (-ri-an) Porţelan moale, nesmălţuit, folosit ca material în lucrările de sculptură. *s.n.*
paricid[1] Crimă care constă în uciderea părinţilor. *s.n., pl.* paricide.
paricid[2]**,-ă** (Persoană) care şi-a ucis tatăl sau mama. *adj., s.m.* şi *f., pl.* paricizi,-de.
paricopital (la pl.) Ordin de mamifere erbivore mari, cu piciorul terminat cu două degete dezvoltate, acoperite cu câte o copită, şi cu două degete mici; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* paricopitate.
parietal[1] (-ri-e-) Fiecare dintre cele două oase care formează partea de mijloc a cutiei craniene. *s.n., pl.* parietale.
parietal[2]**,-ă** (-ri-e-) 1. Referitor la peretele unei cavităţi a organismului. 2. Care se execută pe perete; mural. *Pictură ~. adj., pl.* parietali,-e.
parietală (-ri-e-) (la pl.) Ordin de plante erbacee cu ovulele fixate pe pereţii ovarului; (la sg.) plantă din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* parietal*ei, pl.* parietale.
parigorie (înv., reg.) Mângâiere, consolare. *s.f., art.* parigori*a, g.-d. art.* parigori*ei, pl.* parigorii, *art.* parigorii*le*.
parigorisi *tr.* (înv., reg.) A consola, a mângâia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* parigorisesc, *imperf. 3 sg.* parigorisea; *conj. prez. 3* să parigorisească.
parimiar (-mi-ar) Carte bisericească în care sunt cuprinse parimii. [*var.* paremiar *s.n.*] *s.n., pl.* parimiare.
parimie (înv.) 1. Proverb, maximă, învăţătură. 2. Parimia. [*var.* paremie *s.f.*] *s.f., art.* parimi*a, g.-d. art.* parimi*ei, pl.* parimii, *art.* parimi*ile*.
parior (-ri-or) (rar) Persoană care pariază. *s.m., pl.* pariori.
parip (reg.) Cal tânăr şi frumos. *s.m., pl.* paripi.
paripenat,-ă (despre frunze compuse) Care are un număr pereche de foliole. *adj., pl.* paripenaţi,-te.
parisilab,-ă (rar) Parisilabic. *adj., pl.* parisilabi,-e.
parisilabic,-ă (despre substantive sau adjective) Care păstrează acelaşi număr de silabe în cursul declinării; parisilab. *adj., pl.* parisilabici,-ce.
paritate 1. Egalitate numerică. //(mat.) Proprietate a unui număr întreg de a fi divizibil. 2. Echivalenţă valorică. */~ monetară* = raport de echivalenţă între unităţile monetare a două ţări pe baza conţinutului lor de metal preţios sau a puterii de cumpărare. *~ valutară* = raport între diferite valute, pe baza conţinutului lor în aur, stabilit prin lege. *s.f., g.-d. art.* parităţii, *pl.* parităţi.
pariu 1. Prinsoare, rămăşag. 2. Joc de noroc la cursele de cai constând dintr-o miză care dă participantului câştigător dreptul la o cotă din sumele jucate. *s.n., art.* pari*ul, pl.* pariuri.
parizer Sortiment de salam preparat din carne de vită şi slănină, tocate mărunt. *s.n.*
parizian,-ă (-zi-an) (Locuitor) din Paris. *adj., s.m.* şi *f., pl.* parizieni,-e.
pariziancă (-zi-an-) Pariziană. *s.f., g.-d. art.* parizien*cei, pl.* parizience.
parking (angl.) Loc special amenajat pentru parcarea maşinilor; parcare. *s.n., pl.* parkinguri.
parkinson Boală a sistemului nervos care se manifestă prin tremurături şi prin rigiditate musculară. *s.n.*
parkinsonism (rar) Denumire dată unor sindroame similare cu parkinsonul. *s.n.*
parlagiu (înv.) Măcelar care taie vitele la abator. *s.m., art.* parlagi*ul, pl.* parlagii, *art.* parlagi*ii*.
parlament Adunare legislativă în unele ţări, alcătuită din reprezentanţi ai diferitelor partide politice. //Clădire în care au loc şedinţele acestui organ. *s.n., pl.* parlamente.
parlamenta *intr.* A negocia cu un adversar pentru a ajunge la o înţelegere. //A discuta mult timp cu cineva pentru a-l determina să acţioneze într-un anumit fel. *vb. I, ind. prez. 3.* parlamentează.
parlamentar[1]**,-ă** I. *adj.* 1. Referitor la parlament, care are loc în parlament. 2. (despre o formă de stat) În care guvernul este responsabil în faţa parlamentului. *//Imunitate ~* = drept al parlamentarilor de a nu putea fi urmăriţi, arestaţi sau judecaţi decât cu aprobarea parlamentului. II. *s.m.* şi *f.* Membru al unui parlament. *adj., s.m.* şi *f., pl.* parlamentari,-e.
parlamentar[2]**,-ă** I. *adj.* Referitor la parlamentare. II. *s.m.* Persoană delegată să ducă tratative (într-o situaţie critică). *adj., s.m., pl.* parlamentari,-e.
parlamentare Acţiunea de a parlamenta. *s.f., g.-d. art.* parlamentării, *pl.* parlamentări.
parlamentarism Sistem de guvernare specific statelor parlamentare[1]. (I.2) *s.n.*
parloar Sală de primire a vizitatorilor într-un cămin, într-o cazarmă etc. *s.n., pl.* parloare.

parmac Stâlp folosit la diverse construcții (prispe, pridvoare etc.). *s.m., pl.* parmaci.
parmalâc/parmaclâc 1. Balustradă de lemn la un pridvor, la un balcon etc. 2. Gard, grilaj. *s.n., pl.* parmalâcuri/parmaclâcuri.
parmazan v. **parmezan.**
parmen (în sintagma) *Măr ~ (auriu)* (și s.m.) = varietate de măr cu fructele galbene-aurii, cu dungi roșii; (s.n.) fructul acestei varietăți de măr. *adj. invar.*
parmezan Varietate italienească de caşcaval uscat; (p. ext.) caşcaval ras. [*var.* (înv.) parmezan *s.n.*] *s.n.*
parnasian,-ă (-si-an) (Scriitor, poet, adept) al parnasianismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* parnasieni,-e.
parnasianism (-si-a-) Curent literar apărut în Franța, în sec. al XIX-lea, care, într-o formă savantă, impersonală, evocă civilizațiile trecute, natura exotică etc. *s.n.*
parodia (-di-a) *tr.* A imita o operă literară sau stilul unui scriitor, cu intenții satirice. //A reprezenta într-o manieră grotescă gesturile, mișcările cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* parodiază, *1 pl.* parodiem; *conj. prez. 3* să parodieze; *ger.* parodiind.
parodiant,-ă (-di-ant) (rar) Care parodiază. *adj., pl.* parodianți,-te.
parodic,-ă Cu caracter de parodie. *adj., pl.* parodici,-ce.
parodie 1. Creație umoristică sau satirică în care sunt imitate temele, motivele, stilul unui scriitor. 2. Imitație neizbutită, inferioară unui prototip sau originalului. //Bătaie de joc. *s.f., art.* parodia, *g.-d. art.* parodiei, *pl.* parodii, *art.* parodiile.
parodiere (-di-e-) Acțiunea de a parodia. *s.f., g.-d. art.* parodierii, *pl.* parodieri.
parodist (rar)Autor de parodii. *s.m., pl.* parodiști.
parodistic,-ă Specific parodiei, de parodie. *adj., pl.* parodistici,-ce.
parodontal,-ă (anat.) Al parodonțiului. *Țesut ~. adj., pl.* parodontali,-e.
parodontită (med.) Inflamație a parodonțiului. *s.f., art.* parodontitei, *pl.* parodontite.
parodontom (med.) Tumoare a țesutului parodontal. *s.n., pl.* parodontoame.
parodontopatie (med.) Denumire generică pentru afecțiunile dentare. *s.f., art.* parodontopatia, *g.-d. art.* parodontopatiei, *pl.* parodontopatii, *art.* parodontopatiile.
parodontoză Proces patologic constând în retracția gingiilor și în descoperirea pronunțată a dinților. [*var.* paradentoză *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* parodontozei, *pl.* parodontoze.
parodonțiu (anat.) Complex morfologic care asigură fixarea dinților în osul maxilar. *s.n., art.* parodonțiul.
paroi[1] (pop.) Roi de albine provenit dintr-un roi mai vechi. *s.n., pl.* paroiuri.
paroi[2] *intr.* (pop., despre albine) A roi a doua oară în aceeași vară. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* paroiesc, *imperf. 3 sg.* paroia; *conj. prez. 3* să paroiască.
paroh Preot care conduce o parohie. *s.m., pl.* parohi.
parohial,-ă (-hi-al) Referitor la o parohie. *adj., pl.* parohiali,-e.
parohie Cea mai mică entitate administrativă bisericească; comunitate religioasă creștină condusă de un paroh. *s.f., art.* parohia, *g.-d. art.* parohiei, *pl.* parohii, *art.* parohiile.
parol (întărește o afirmație) Pe cuvântul meu! *interj.*
parola *tr.* A folosi, a introduce o parolă. *~ un post telefonic. vb. I, ind. prez. 3* parolează.
parolă 1. Cuvânt secret, convențional, care servește ca mijloc de recunoaștere, folosit de militari sau de conspiratori. */A spune* (sau *a da*) *~* = a spune cuvântul secret de recunoaștere. 2. (rar) Angajament; cuvânt de onoare. */A-și da ~ (de onoare)* = a promite. 3. (înv.) Cuvânt, afirmație, spusă. *s.f., g.-d. art.* parolei, *pl.* parole.
paroli (înv., la unele jocuri de cărți) Dublare a sumei mizate în jocul precedent. *s.n., pl.* paroli.
parolist,-ă (fam.) (Persoană) care se ține de cuvânt. *adj., s.m.* și *f., pl.* parolişti,-ste.
paronim Cuvânt asemănător cu altul din punctul de vedere al formei, dar deosebit de acesta ca sens (și ca origine). *s.n., pl.* paronime.
paronimic,-ă Referitor la paronimie. */Atracție ~* = modificare a formei unui cuvânt sub influența altui cuvânt asemănător cu el. *adj., pl.* paronimici,-ce.
paronimie Situația cuvintelor paronime. *s.f., art.* paronimia, *g.-d. art.* paronimiei, *pl.* paronimii, *art.* paronimiile.
paronomasie (rar) Paronomază. [*var.* paronomazie *s.f.*] *s.f., art.* paronomasia, *g.-d. art.* paronomasiei, *pl.* paronomasii, *art.* paronomasiile.
paronomastic,-ă (rar) Referitor la paronomază. *adj., pl.* paronomastici,-ce.
paronomază Figură de stil constând în asocierea de paronime; paronomasie. *s.f., g.-d. art.* paronomazei, *pl.* paronomaze.
paronomazie v. **paronomasie.**
parorexie (med.) Dorință de a ingera substanțe necomestibile. *s.f., art.* parorexia, *g.-d. art.* parorexiei.
parosmie (med.) Tulburare olfactivă constând în percepția falsă a unui miros. *s.f., art.* parosmia, *g.-d. art.* parosmiei.
parotidă[1] (în sintagma) *Glandă ~* = fiecare dintre cele două glande salivare situate dedesubtul urechilor. *adj., pl.* parotide.
parotidă[2] Glandă parotidă[1]. *s.f., g.-d. art.* parotidei, *pl.* parotide.
parotidectomie (med.) Îndepărtarea chirurgicală a glandei parotide. *s.f., art.* parotidectomia, *g.-d. art.* parotidectomiei, *pl.* parotidectomii, *art.* parotidectomiile.
parotidian,-ă (-di-an) Al parotidei. *adj., pl.* parotidieni,-e.
parotidită (med.) Oreion. *s.f., g.-d. art.* parotiditei, *pl.* parotidite.
paroxism 1. Intensitate maximă a unui sentiment, a unei pasiuni, a unei dureri etc. */Până la ~* = în cel mai înalt grad. 2. Surescitare, tulburare extremă. *s.n., pl.* paroxisme.
paroxistic,-ă Ajuns la paroxism. *adj., pl.* paroxistici,-ce.
paroxiton[1] Cuvânt, formă gramaticală care are accentul pe penultima silabă. *s.n., pl.* paroxitoane.
paroxiton[2]**,-ă** (despre cuvinte, rime etc.) Care se accentuează pe penultima silabă. *adj., pl.* paroxitoni,-e.
paroxitonie Însușirea de a fi paroxiton. *s.f., art.* paroxitonia, *g.-d. art.* paroxitoniei.
parpalac (fam.) Pardesiu. *s.n., pl.* parpalace.
parpalec (înv.) Vânzător ambulant de covrigi și de plăcinte. *s.m., pl.* parpaleci.
parpian (-pi-an) Mică plantă erbacee cu flori albe sau trandafirii. *s.m., pl.* parpiani.
parsec Unitate de măsură pentru distanțe folosită în astronomie, egală cu 3,26 ani-lumină. *s.m., pl.* parseci.
parsism Religia popoarelor iraniene, întemeiată de Zoroastru. *s.n.*
parși Adepți ai parsismului. *s.m. pl.*
parșiv,-ă (pop., fam.) Care are caracter josnic; ordinar, ticălos. *adj., pl.* parșivi,-e.
parșivenie (-ni-e) (pop., fam.) Ticăloșie, mârșăvie. *s.f., art.* parșivenia, *g.-d. art.* parșiveniei, *pl.* parșivenii, *art.* parșiveniile.
part[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură (dată cu palma). *interj.*
part[2]**,-ă** Referitor la parși. *adj., pl.* parți,-te.
partaj Împărțire a unei averi între persoanele îndreptățite să o stăpânească; act în care se consemnează o astfel de operație. *s.n., pl.* partaje.

partaja *tr.* A face un partaj. *vb. I, ind. prez. 3* partajează, *1 pl.* partajăm; *conj. prez. 3* să partajeze; *ger.* partajând.
partajabil,-ă Care poate fi împărţit. *adj., pl.* partajabili,-e.
partal (pop.) Bucată, parte din ceva. *s.n., pl.* partale.
partă Limbă din familia limbilor iraniene, vorbită de parşi. *s.f., g.-d. art.* partei.
parte A. I. Ceea ce se desprinde dintr-un tot, dintr-un grup; fragment, bucată. 2. Element delimitat precis, din alcătuirea unui organism, a unui mecanism etc. /(gram.) *~ de vorbire* (sau *de cuvânt*) = categorie de cuvinte grupate după sensul lor lexical fundamental şi după caracteristicile morfologice şi sintactice. *~ de propoziţie* = cuvânt sau grup de cuvinte reprezentând o unitate sintactică cu funcţie specifică în cadrul unei propoziţii. */A face ~ din...*(sau *dintre...*) = a fi component al unui tot. *A lua ~ la...* = a participa. 3. Diviziune a unei opere literare, muzicale etc. //Ceea ce revine de executat fiecărui interpret sau fiecărui instrument dintr-o partitură muzicală pentru ansambluri. 4. Ceea ce revine cuiva în urma unei împărţiri, a unei moşteniri etc. */~a leului* = partea cea mai mare dintr-un bun, dintr-un câştig etc. *A-şi face ~ (din...)* = a-şi însuşi ceva (în mod abuziv) //(pop.) Soartă, destin. */A nu avea ~ de cineva* (sau *de ceva*) = a nu se bucura de existenţa cuiva sau a ceva. 5. Contribuţie în bani sau în muncă la o activitate comună care dă dreptul la o cotă din beneficiu; cota care revine fiecărui participant. */În ~* = a) care se face în mod proporţional; b) (în sistem de arendare a pământului) cu plata unei dijme. B. 1. Regiune, ţinut, loc. */Din* (sau *de prin*) *~a locului* = care este din (sau de prin) regiunea despre care se vorbeşte. *În* (sau *de prin*) *toate ~* = (de) pretutindeni. *În nicio ~* = nicăieri. 2. Margine, latură a unui lucru, a corpului unei fiinţe etc. /(fam.) *A fi cam într-o ~* = a fi zăpăcit. 3. Direcţie, sens (în spaţiu). 4. (fig.) Punct de vedere. *Din ~a lui...* C. 1. Categorie socială sau profesională. /(pop.) *~ femeiască* = (fiinţă) de sex feminin. *~ bărbătească* = (fiinţă) de sex masculin. *Din* (sau *dinspre*) *~a mamei* (sau *a tatălui*) = din neamul mamei (sau al tatălui). 2. Fiecare dintre persoanele sau grupurile de persoane interesate într-o afacere, într-un proces etc. */~ contractantă* = fiecare dintre persoanele, grupurile, statele etc. între care a fost încheiat un acord. *s.f., g.-d. art.* părţii, *pl.* părţi.
partener,-ă Fiecare dintre participanţii la o competiţie sportivă, la un joc, la o discuţie etc. Fiecare dintre persoanele care alcătuiesc un grup, o societate, o asociaţie etc. //Interpret, împreună cu altul, al unei scene de teatru, de film etc. *s.m., pl.* parteneri; *s.f., g.-d. art.* partenerei, *pl.* partenere.
parteneriat (-ri-at) Asociere de doi sau mai mulţi parteneri (de afaceri). *~ economic. ~ politic. s.n., pl.* parteneriate.
partenocarpie Fenomen de dezvoltare a ovarului fără ca fecundaţia să fi avut loc şi de transformare a lui în fruct fără seminţe. *s.f., art.* partenocarpia, *g.-d. art.* partenocarpiei, *pl.* partenocarpii, *art.* partenocarpiile.
partenogenetic,-ă Referitor la partenogeneză. *adj., pl.* partenogenetici,-ce.
partenogeneză Reproducere la unele specii de animale inferioare sexuate prin ouă nefecundate. *s.f., g.-d. art.* partenogenezei.
parter 1. Parte a unei clădiri situată la nivelul solului. 2. Parte a unei săli de spectacol cuprinsă între scenă şi fundul sălii. //Totalitatea spectatorilor care ocupă locurile din această parte a sălii. 3. Partea unei grădini sau a unui parc în care se cultivă flori. *s.n., pl.* partere.
participa *intr.* 1. A lua parte la o activitate, la o discuţie, la o întreprindere comună. 2. A împărtăşi starea de spirit, sentimentele cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* participă.
participant,-ă (Persoană) care ia parte la o acţiune comună, la o dezbatere etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* participanţi,-te.
participare Acţiunea de a participa. *s.f., g.-d. art.* participării, *pl.* participări.
participativ,-ă Care se implică în ceva fără rezerve. //Care manifestă spirit de colaborare. *adj., pl.* participativi,-e.
participaţie (-ţi-e) Faptul de a lua parte la ceva. //Cotă cu care participă cineva la un capital. *s.f., art.* participaţia, *g.-d. art.* participaţiei, *pl.* participaţii, *art.* participaţiile.
participial,-ă (-pi-al) Provenit dintr-un participiu, exprimat printr-un participiu. *adj., pl.* participiali,-e.
participiu Mod verbal nepredicativ cu forme de adjectiv. *s.n., art.* participiul, *pl.* participii, *art.* participiile.
particular[1] Categorie filosofică desemnând o treaptă mai înaltă de generalizare a singularului în raport cu el însuşi. *s.n.*
particular[2]**,-ă** I. *adj.* 1. Propriu, caracteristic cuiva sau a ceva; special, deosebit. */În ~* = mai ales, în special. 2. Individual. */În ~* = de către fiecare individ în parte. 3. Care are caracter personal, neoficial, privat. *În ~* = confidenţial. //Care este proprietate individuală. //Care nu aparţine statului. *Şcoală ~. /Lecţie* (sau *oră*) *~* = lecţie pe care un profesor o predă unui elev în afara şcolii. *Profesor ~* = profesor care predă lecţii în afara şcolii. *Elev ~* = elev care nu frecventează cursurile unei şcoli, se pregăteşte singur şi se prezintă numai la examene. *În ~* = fără a urma cursurile unei şcoli. 4. Care nu aparţine unui anumit loc de muncă. II. *s.m.* Persoană neoficială. *adj., s.m., pl.* particulari,-e.
particularism[1] Tendinţă a unei provincii, a unei populaţii de a-şi păstra caracterele particulare, autonomia în raport cu ansamblul din care face parte. *s.n.*
particularism[2] Caracter intim, specific cuiva sau a ceva. *s.n.*
particularist,-ă (Adept) al particularismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* particularişti,-ste.
particularitate Trăsătură caracteristică, notă distinctivă. *s.f., g.-d. art.* particularităţii, *pl.* particularităţi.
particulariza *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină particular; a (se) reduce la un caz concret; a (se) individualiza. *vb. I, ind. prez. 3* particularizează.
particularizant,-ă Care particularizează. *adj., pl.* particularizanţi,-te.
particularnic,-ă (înv.) Particular. *adj., pl.* particularnici,-ce.
particulă 1. Parte foarte mică dintr-o materie. (fiz.) *~ elementară* = cea mai mică particulă constitutivă a materiei; (electron, proton etc.) care se comportă ca o unitate cu însuşiri specifice. 2. (lingv.) Element invariabil care precizează sensul unui cuvânt; denumire pentru diferite cuvinte cu corp fonetic redus (prepoziţii, conjuncţii etc.). //Cuvânt care însoţeşte un nume propriu de familie, indicând rangul de noblete, gradul etc. *s.f., g.-d. art.* particulei, *pl.* particule.
partid Grupare de oameni formată pe baza concepţiilor politice, ideologice şi sociale comune etc. */~ istorice* = nume dat partidelor care s-au succedat la conducerea ţării noastre până la instaurarea regimului democrat-popular. *s.n., pl.* partide.
partidă 1. Desfăşurare completă a unui joc sportiv sau distractiv. /(sport) *~-cheie* = partidă foarte importantă. *~ maraton* = partidă care durează foarte mult. *~-test* = partidă cu rol de test. /Distracţie în grup organizat. *~ de vânătoare.* 2. Căsătorie sau proiect de căsătorie; persoană vizată pentru un asemenea proiect. 3. Grupare, tabără, partid. 4. (cont.) Cont. 5. Cantitate de mărfuri vândută sau cumpărată o dată. 6. (muz.) Parte dintr-o compoziţie executată de unul dintre membrii unui ansamblu

sau de un grup, la unison; grup de instrumente din aceeaşi familie, aparţinând unui ansamblu. *s.f., g.-d. art.* partidei, *pl.* partide.

partinic,-ă Care reprezintă şi apără interesele unui partid. *adj., pl.* partinici,-ce.

partinitate Faptul de a aparţine unui partid, unei ideologii. *s.f., g.-d. art.* partinităţii.

parti-pris (partipri) (fr.) Idee preconceputâ. */A vorbi cu ~* = a face aprecieri subiective, a fi părtinitor. *s.n., art.* parti-pris-ul, *pl.* part-pris-uri.

partit,-ă (bot., despre frunze) Cu crestături adânci, până aproape de peţiol. *adj., pl.* partiţi,-te.

partită (muz.) Serie de variaţii pe aceeaşi temă. //Suită de dansuri sau de mişcări coregrafice. *s.f., g.-d. art.* partitei, *pl.* partite.

partitiv[1] *s.n.*

partitiv[2]**,-ă** (gram., despre forme flexionare sau despre construcţii) Care exprimă ideea de parte luată dintr-un întreg. *adj., pl.* partitivi,-e.

partitură Text muzical cuprinzând toate părţile vocale sau instrumentale, astfel dispuse încât să poată fi urmărite concomitent. *s.f., g.-d. art.* partituri, *pl.* partituri.

partiţie[1] v. **partiţiune.**

partiţie[2] (-ţi-e) 1. Diviziune, împărţire. 2. (mat.) Descompunere a unei mulţimi într-o clasă de submulţimi disjuncte, două câte două, a căror reuniune este mulţimea dată. 3. (lingv. mat.) Clasificare a cuvintelor după flexiune. *s.f., art.* partiţia, *g.-d. art.* partiţiei, *pl.* partiţii, *art.* partiţiile.

partiţiune (-ţi-u-) (rar) Partitură. [*var.* partiţie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* partiţiunii, *pl.* partiţiuni.

partizan,-ă I. *adj.* Care sprijină pe cineva sau ceva. *Atitudine ~.* II. *s.m.* şi *f.* 1. Persoană care adoptă şi susţine o idee, o teorie etc.; persoană care luptă pentru o cauză. 2. Membru al unui detaşament de luptători, care acţionează în spatele frontului împotriva ocupanţilor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* partizani,-e.

partizanat Atitudine partizană, favorizare a cuiva. *s.n., pl.* partizanate.

parturiţie (-ţi-e) (livr.) Naştere (1). *s.f., art.* parturiţia, *g.-d. art.* parturiţiei, *pl.* parturiţii, *art.* parturiţiile.

party (angl.) Petrecere, serată. *s.n., art.* party-ul, *pl.* party-uri.

parţi Veche populaţie de origine iraniană, stabilită în vestul Asiei, unde a întemeiat un stat puternic în sec. al III-lea î.Hr. *s.m. pl.*

parţial[1]**,-ă** (-ţi-al) Care reprezintă o parte; în parte. *adj., pl.* parţiali,-e.

parţial[2]**,-ă** (-ţi-al) Care părtineşte; părtinitor. *adj., pl.* parţiali,-e.

parţialitate (-ţi-a-) Atitudine părtinitoare; părtinire. *s.f., g.-d.* art. parţialităţii.

parură (parură) (fr.) 1. Podoabă de lămâiţă şi beteală pe care o pun miresele pe cap. 2. Ansamblu de bijuterii asortate (colier, cercei etc.). *s.f., g.-d. art.* parurii, *pl.* paruri.

parveni *intr.* 1. A se ridica la o bună situaţie materială sau socială, fără a avea merite deosebite şi folosind mijloace neoneste. 2. (despre ştiri, scrisori) A ajunge la destinaţie. 3. A-şi atinge scopul; a reuşi. //(despre lumină, zgomote) A se face simţit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* parvin, *imperf. 3 sg.* parvenea; *conj. prez. 3* să parvină; *ger.* parvenind.

parvenire Acţiunea de a parveni. *s.f., g.-d. art.* parvenirii, *pl.* parveniri.

parvenit,-ă (Persoană) care parvine (1). *adj., s.m.* şi *f., pl.* parveniţi,-te.

parvenitism Tendinţă de a parveni cu orice preţ. //Situaţie, atitudine de parvenit. *s.n.*

pas[1] (la jocul de cărţi) Cuvânt folosit de un jucător pentru a arăta că nu participă la joc, în turul respectiv. *interj.*

pas[2] 1. Fiecare dintre mişcările pe care le fac picioarele în mers; (p. gener.) distanţă mică. */~ cu ~* = a) încetul cu încetul; b) mereu. *La tot ~ul* = pretutindeni. *A face primul ~ în lume* = a-şi face apariţia în societate. //(fig.) Stadiu, etapă. 2. (fig.) Înaintare, progres. 3. (fig.) Acţiune, faptă. 4. Mod de a umbla pe jos; umblet, călcătură. */~ alergător* = mers în fugă. *~ de front* (sau *de defilare*) = mers ostăşesc de paradă, în cadenţă. *~ de marş* (sau *de voie, de manevră*) = mers ostăşesc obişnuit. *La ~* = în mersul liber (al calului). 5. Măsură de lungime egală cu distanţa dintre picioarele depărtate ale omului în cursul mersului. 6. Urmă lăsată de talpa piciorului sau a încălţămintei în mers. //Zgomot produs de cel care merge pe jos. */A călca* (sau *a urma*) *pe ~şii cuiva* = a urma exemplul cuiva. 7. Mişcare ritmică a picioarelor, caracteristică pentru fiecare dans. 8. (biol.) *~ genetic* = distanţă creată între un părinte şi unul dintre copiii lui, astfel încât posibilitatea ca acesta să primească o genă oarecare se înjumătăţeşte datorită meiozei. *s.m., pl.* paşi.

pas[3] 1. Distanţă care separă două spire consecutive ale unei elice sau două filete ale unui şurub. //Distanţă între doi dinţi consecutivi ai unei roţi dinţate. 2. (inform.) Suboperaţie în executarea unei instrucţiuni. *s.n., pl.* pasuri.

pas[4] 1. Drum mai coborât între munţi sau dealuri, prin care se trece dintr-o parte în alta; trecătoare. 2. (înv.) Paşaport. *s.n., pl.* pasuri.

pas[5] Medicament sub formă de pulbere fină, folosit în tratamentul tuberculozei. *s.n.*

pasa *tr.* 1. (sport) A trimite mingea unui coechipier. 2. A transmite, a face să ajungă în mâna altuia. 3. A trece prin sită fructe sau legume; a zdrobi. *vb. I, ind. prez. 3* pasează.

pasabil,-ă Acceptabil, utilizabil (dintr-un anumit punct de vedere). *adj., pl.* pasabili,-e.

pasager[1] Navă de pasageri. *s.n., pl.* pasagere.

pasager[2]**,-ă** I. *adj.* Vremelnic, trecător. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care călătoreşte folosind un mijloc de transport în comun; persoană care este numai în trecere printr-un loc, printr-o localitate. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pasageri,-e.

pasagiu v. **pasaj.**

pasaj 1. Trecere pentru pietoni dintr-o stradă în alta, amenajată între două rânduri de clădiri, pe sub o arteră de circulaţie etc. //Porţiune de stradă cu marcaje speciale, folosită ca loc de traversare pentru pietoni. //Încrucişare între un drum şi o cale ferată sau între mai multe căi de comunicaţie rutieră. 2. Fragment dintr-un text scris, dintr-o bucată muzicală etc. 3. Migraţie periodică a păsărilor. */De ~* = care este în trecere printr-o anumită regiune în timpul migraţiei. //Cârd, stol (aflat în migraţie). 4. Trecere a metalelor, a fibrelor textile printre doi cilindri metalici care se rotesc în sens invers. 5. (echitaţie) Mers al calului, constând într-un trap scurt, mai cadenţat şi mai elevat. [*var.* (rar) pasagiu *s.n.*] *s.n., pl.* pasaje.

pasametru Instrument de precizie folosit în măsurarea lungimilor exterioare ale pieselor prin comparare cu un etalon. *s.n., art.* pasametrul, *pl.* pasametre.

pasant[1] 1. (în sintagma) *Contor ~* = contor care înregistrează consumul de energie electrică defalcat din consumul înregistrat de un contor general. 2. (heraldic; despre figuri de animale) Reprezentat în mişcare. *adj., pl.* pasante.

pasant[2] Contor pasant[1] (1). *s.n., pl.* pasante.

pasare Acţiunea de a pasa. *s.f., g.-d. art.* pasării, *pl.* pasări.

pasarelă 1. Pod foarte îngust rezervat pietonilor (peste o cale ferată, peste un canal etc.). 2. Punte îngustă sau galerie acoperită care permite trecerea, la înălţime, între două clădiri. 3. Mic plan înclinat sau scară mobilă pe care se poate ajunge la o navă sau la un avion. *s.f., g.-d. art.* pasarelei, *pl.* pasarele.

pasatrice Maşină pentru prelucrarea prin strecurare a fructelor crude. *s.f., g.-d. art.* pasatricei, *pl.* pasatrice.
pasă 1. (sport) Transmitere a mingii către un coechipier. 2. Sursă de bani pe care o depune un jucător la unele jocuri de cărţi. 3. Mişcare cu mâna făcută de cel care hipnotizează pe cineva. 4. Stare, situaţie (trecătoare). *E într-o ~ proastă. s.f., g.-d. art.* pasei, *pl.* pase.
pasămite (pop.) Pesemne, se pare. *adv.*
pasăre 1. Nume dat vertebratelor ovipare, cu corpul acoperit cu pene şi cu aripi pentru zbor. /(fig.) Avion. */Nu da ~ din mână pe cea de pe gard* = nu lăsa să-ţi scape un lucru sigur pentru unul nesigur. *Toată ~a pe limba ei piere* = fiecare plăteşte într-un fel sau altul pentru faptele sale. 2. Nume dat păsărilor (1) domestice crescute pe lângă casa omului; (spec.) găină. //Carne de pasăre. [*var.* (înv., pop.) păsere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* păsării, *pl.* păsări.
pasărea-cânepii Cânepar. *s.f. art., g.-d. art.* păsării-cânepii.
pasărea-liră Pasăre australiană al cărei mascul are coada în forma unei lire viu colorate. *s.f. art., g.-d. art.* păsării-liră, *pl.* păsări-liră.
pasărea-muscă Colibri. *s.f. art., g.-d. art.* păsării-muscă, *pl.* păsări-muscă.
pasărea-omătului Pasăre mică având penele de diferite culori, în care predomină culoarea albă. *s.f. art., g.-d. art.* păsării-omătului.
pasărea-paradisului Pasăre exotică având penele viu colorate. *s.f. art., g.-d. art.* păsării-paradisului.
pascal[1] Unitate de măsură pentru presiune. *s.n., pl.* pascali.
pascal[2]**,-ă** Referitor la Sărbătoarea Paştilor, de Paşti. *adj., pl.* pascali,-e.
pascalie 1. Calendar special care stabileşte data Paştilor şi a altor sărbători care nu au loc la date fixe. 2. Carte de astrologie populară. *s.f., art.* pascalia, *g.-d. art.* pascaliei, *pl.* pascalii, *art.* pascaliile.
pască 1. Cozonac cu brânză care se mănâncă la Paşti de către creştinii ortodocşi. /Anafură pe care preotul o împarte credincioşilor în ziua de Paşti. 2. Preparat alimentar tradiţional pe care îl mănâncă evreii în loc de pâine în timpul Paştilor . *s.f., g.-d. art.* păscăi.
paseism Cult exagerat al trecutului. *s.n.*
paseist,-ă (Admirator, adept) al paseismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* paseişti,-ste.
pasanţă v. **pasienţă.**
păsere v. **pasăre.**
paserif<u>o</u>rmă (la pl.) Ordin de păsări ai căror pui ies din ou golaşi şi orbi; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., pl.* paseriforme.
pasians v. **pasienţă.**
pasibil,-ă Care poate fi supus la... ~ *de pedeapsă. adj., pl.* pasibili,-e.
pasienţă (-si-en-) Combinare a cărţilor de joc, bazată pe hazard, de reuşita căreia jucătorul leagă împlinirea unei dorinţe. [*var.* (rar) pasenţă *s.f.*, (înv.) pasians *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* pasienţei, *pl.* pasienţe.
pasiflor<u>a</u>l Calmant sub formă de soluţie, preparat din extractul fluid al unei specii de pasiflora. *s.n.*
pasiflor<u>ă</u> (Nume dat unor specii de plante tropicale agăţătoare, cu flori albăstrii. *s.f., g.-d. art.* pasiflorei, *pl.* pasiflore.
pasigrafie (rar) Sistem de scriere universală. *s.f., art.* pasigrafia, *g.-d. art.* pasigrafiei, *pl.* pasigrafii, *art.* pasigrafiile.
pasimetru Instrument folosit pentru măsurarea cavităţilor pieselor. *s.n., art.* pasimetrul, *pl.* pasimetre.
pasiona (-si-o-) *tr.* A-i trezi cuiva un interes deosebit, o pasiune. */refl.* A face ceva cu pasiune. *vb. I, ind. prez. 3* (se) pasionează.
pasional,-ă (-si-o-) Inspirat de o pasiune. *Declaraţie ~. adj., pl.* pasionali,-e.
pasionalitate (-si-o-) Caracter pasional, pătimaş. *s.f., g.-d. art.* pasionalităţii.
pasionant,-ă (-si-o-) Care pasionează; captivant. *adj., pl.* pasionanţi,-te.
pasiune (-si-u-) 1. Stare afectivă şi intelectuală intensă şi durabilă; afecţiune deosebită pentru cineva sau ceva. */Cu ~* = entuziast, înflăcărat. 2. Patimă, viciu. 3. Obiectul, cauza unei pasiuni (1). 4. Compoziţie muzicală inspirată de suferinţele lui Hristos sau ale apostolilor. *s.f., g.-d. art.* pasiunii, *pl.* pasiuni.
pasiv[1] Ansamblul mijloacelor economice ale unei întreprinderi, instituţii etc. sub aspectul provenienţei lor. //Parte a bilanţului contabil în care sunt înscrise fondurile unei unităţi economice la un moment dat. *s.n., pl.* pasive.
pasiv[2]**,-ă** 1. Lipsit de interes pentru ceea ce face, ce vede etc.; inactiv. */Vocabular ~* = parte a vocabularului care nu este folosită frecvent în vorbire. *Apărare ~* = totalitatea măsurilor luate pentru a apăra un oraş de atacuri aeriene inamice. 2. (gram., despre diateze, forme verbale, conjugări etc.) Care arată că subiectul suferă acţiunea făcută de altcineva. *Diateza ~. adj., pl.* pasivi,-e.
pasivism Pasivitate. *s.n.*
pasivist Persoană stăpânită de pasivism. *s.m., pl.* pasivişti.
pasivitate 1. Lipsă de activitate, de iniţiativă, de interes; starea celui pasiv[2] (1). 2. Însuşire a unor metale sau aliaje de a nu fi atacate de unii acizi concentraţi. *s.f., g.-d. art.* pasivităţii.
pasiviza *tr.* şi *refl.* (chim.) A face să capete sau a avea pasivitate (2). *vb. I, ind. prez. 3* pasivizează.
pasivizare (chim.) Acţiunea de a (se) pasiviza. *s.f., g.-d. art.* pasivizării, *pl.* pasivizări.
pasmant (înv., reg.) Ceapraz, firet pentru împodobit haine, draperii etc. *s.n., pl.* pasmanturi.
pasmanterie Ramură a industriei textile care produce panglici, fireturi, şireturi etc. *s.f., art.* pasmanteria, *g.-d. art.* pasmanteriei, *pl.* pasmanterii, *art.* pasmanteriile.
paspartu 1. Cheie cu care se poate deschide orice încuietoare; şperaclu. 2. (fig.) Mijloc abil de a pătrunde într-un anumit cerc, într-o anumită problemă etc. *s.n., art.* paspartuul, *pl.* paspartuuri.
paspoal Şiret sau fâşie îngustă de stofă aplicată ca garnitură la rochii, de-a lungul unei cusături, la buzunare etc. //Bandă din piele sau din material plastic, fixată la diferite obiecte de marochinărie, sau la unele feţe de pantofi, pentru a ascunde unele cusături şi a crea un efect decorativ. *s.n., pl.* paspoaluri.
paspoala *tr.* A împodobi, a tivi cu paspoal. *vb. I, ind. prez. 3* paspoalează.
paspoalare Acţiunea de a paspoala. *s.f., g.-d. art.* paspoalării, *pl.* paspoalări.
pasport v. **paşaport.**
passacaglia (gli *pron.* li) Vechi dans spaniol şi italian cu mişcări lente; melodie după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* passacagliei, *pl.* passacaglii, *art.* passacagliile.
passim (ss *pron.* s) (lat.) În diferite locuri dintr-un izvor citat. *adv.*; *abr.* pass.
passing-shot (pasing-şot) (angl.) (tenis) Minge care trece pe lângă adversarul venit la fileu. *s.n., pl.* passing-shoturi.
pastă 1. Preparat cu o vâscozitate mai mare decât a lichidelor, rezultat din amestecul unor substanţe măcinate cu un lichid. */~ făinoase* = produse alimentare obţinute prin uscarea unui aluat nedospit din făină de grâu. 2. (pict.) Culoare preparată cu ulei. *s.f., g.-d. art.* pastei, *pl.* paste.

pastel[1] (despre culori, desene etc.) Cu nuanțe deschise, delicate; pastelat. *adj. invar.*
pastel[2] 1. Creion colorat, moale, pentru desen. //Desen executat cu un astfel de creion. 2. Poezie cu conținut liric, în care este descris un peisaj. *s.n., pl.* pasteluri.
pastelat,-ă Pastel[1]. *adj., pl.* pastelați,-te.
pastelist 1. Pictor de pasteluri. 2. Poet care compune pasteluri. *s.m., pl.* pastelişti.
pasteliza *tr.* (rar) 1. A desena în culori pastel. 2. A crea un pastel. *vb. I, ind. prez. 3* pastelizează.
pastelizant,-ă (rar) Ca de pastel. *adj., pl.* pastelizanți,-te.
pastet (înv.) Pateu. *s.n., pl.* pastete.
pasteurelozâ (eu *pron.* ö) Boală microbiană gravă a animalelor şi a păsărilor. *s.f., g.-d. art.* pasteurelozei, *pl.* pasteureloze.
pasteuriza (eu *pron.* ö) *tr.* A distruge microbii dintr-un lichid, prin încălzire la o temperatură sub 100°C, urmată de o răcire bruscă. *vb. I, ind. prez. 3* pasteurizează.
pasteurizare (eu *pron.* ö) Acțiunea de a pasteuriza. *s.f., g.-d. art.* pasteurizării, *pl.* pasteurizări.
pasteurizator (eu *pron.* ö) Aparat pentru pasteurizarea alimentelor. *s.n., pl.* pasteurizatoare.
pastică (tehn.) Muflă (2). *s.f., g.-d. art.* pastícii, *pl.* pastíci.
pastilă 1. Preparat farmaceutic sau alimentar de forma unei tablete sau a unei bomboane rotunde. 2. Piesă în formă de disc mic, utilizată la unele maşini sau mecanisme. 3. Mic tub de metal, cu o compoziție trasoare, înglobat în anumite proiectile pentru marcarea traiectoriei. 4. Loc amenajat, refugiu în mijlocul unei piețe, al unei intersecții largi etc. *s.f., g.-d. art.* pastilei, *pl.* pastile.
pastişa *tr.* A realiza o pastişă, a copia. *vb. I, ind. prez. 3* pastişează, *1 pl.* pastişăm; *conj. prez. 3* să pastişeze; *ger.* pastişând.
pastişare Faptul de a pastişa. *s.f., g.-d. art.* pastişării, *pl.* pastişări.
pastişă Lucrare literară, muzicală sau plastică în care se imită maniera, stilul unui mare artist; imitație fără valoare. *s.f., art.* pastişa, *g.-d. art.* pastişei, *pl.* pastişe.
pastişor (rar) Persoană care paştişează. *s.m., pl.* pastişori.
pastor Preot protestant. *s.m., pl.* pastori.
pastoral,-ă 1. Păstoresc; (p. ext.) de la țară, câmpenesc, rustic. 2. (despre creații literare) Care evocă în mod idilic viața păstorilor, viața de la țară. *adj., pl.* pastorali,-e.
pastorală 1. Operă literară sau muzicală cu subiect pastoral. 2. Mesaj adresat credincioşilor de către o autoritate bisericească la marile evenimente religioase. *s.f., g.-d. art.* pastoralei, *pl.* pastorale.
pastoralism Tendință artistică, literară care elogiază viața pastorală. *s.n.*
pastramagiu 1. (ieşit din uz) Persoană care făcea sau vindea pastramă. 2. (fam.) Epitet depreciativ dat unui om de nimic cu apucături grosolane. *s.m., art.* pastramagiul, *pl.* pastramagii, *art.* pastramagiii.
pastramă Carne de oaie, de capră, de porc etc., condimentată, sărată şi afumată. */A face* (pe cineva) ~ = a bate foarte tare (pe cineva). [*var.* (înv., reg.) păstramă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pastramei, *pl.* pastrame/pastrămuri.
paşa (înv.) Paşă. *s.f., art.* paşaua, *g.-d. art.* paşalei, *pl.* paşale, *art.* paşalele.
paşalâc Provincie din Imperiul Otoman condusă de un paşă. *s.n., pl.* paşalâcuri.
paşaport Document oficial care dă dreptul cetățenilor unui stat să călătorească în alt stat, servindu-le ca act de identitate; pas[4] (2). /(fam.) *A da* (cuiva) ~*ul* = a se debarasa (de cineva); a da (pe cineva) afară din serviciu. [*var.* (înv.) paşport, pasport *s.n.*] *s.n., pl.* paşapoarte.
paşaportar (rar) Persoană stabilită temporar într-o altă țară, decât cea al cărei cetățean este, pe baza unui paşaport. *s.m., pl.* paşaportari.
paşă Guvernator al unei provincii din Imperiul Otoman. *s.m., art.* paşa, *g.-d. art.* paşei, *pl.* paşi, *art.* paşii.
paşcă (reg.) Tutun de calitate inferioară; mahorcă. *s.f., g.-d. art.* păştii, *pl.* păşti.
paşii *tr.* (reg., fam.) 1. *A o* ~ = a o lua la sănătoasa. 2. (fig.) A fura, a şterpeli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* paşlesc, *imperf. 3 sg.* paşlea; *conj. prez. 3* să paşlească.
paşnic,-ă 1. Iubitor de pace, potrivnic războiului; care nu tulbură, nu supără pe nimeni. 2. (despre acțiuni, atitudini) Lipsit de agresivitate. 3. (despre locuri, peisaje) Liniştit, tihnit. [*var.* (înv.) pacinic,-ă *adj.*] *adj., pl.* paşnici,-ce.
paşol (reg., fam.) Du-te! marş! *interj.*
paşoptism Ideologia participanților la Revoluția de la 1848 din țările române. *s.n.*
paşoptist,-ă 1. *adj.* Care aparține paşoptismului sau paşoptiştilor. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care face parte din generația participanților la Revoluția de la 1848 din țările române. *adj., s.m.* şi *f., pl.* paşoptişti,-ste.
paşport v. **paşaport.**
paşte[1] 1. *intr.* (despre animalele erbivore) A se hrăni rupând cu gura iarbă. 2. *tr.* (despre oameni) A duce animalele la păşune şi a le păzi. */A-l* ~ (pe cineva) *gândul* = a fi preocupat de ceva. *A* ~ *pe cineva* = a urmări pe cineva pentru a-i face rău. *N-am păscut porcii* (sau *gâştele, bobocii* etc.) *împreună*, se spune pentru a-i atrage cuiva atenția că-şi permite prea multe. 3. *tr.* (despre primejdii, nenorociri etc.) A amenința dintr-un moment în altul. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pasc, *1 pl.* paştem, *perf. s. 3 sg* păscu; *conj. prez. 3* să pască; *ger.* păscând.
paşte[2]**/paşti** Pâine sfințită care se împarte la biserică în ziua de Paşti. *s.f. pl., art.* paştele/paştile.
Paşte Sărbătoare la creştini în amintirea învierii lui Hristos, iar la evrei în amintirea ieşirii lor din Egipt. */Din an în Paşti* (sau *din joi în Paşti*) = foarte rar. *s.prop.m., pl.* Paşti (doi Paşti; dar *pl. f.* Sfintele Paşti).
Paştele cailor (fam.) *La* ~ = niciodată. *loc. adv.*
paşte-vânt Om fără căpătâi; pierde-vară. *s.m.* şi *f., g.-d. art.* lui paşte-vânt, *pl.* paşte-vânt.
paşuş (înv., reg.) 1. Paşaport. 2. Ordin (scris). *s.n., pl.* paşuşuri.
pat[1] 1. Mobilă de lemn sau de metal, prevăzută cu somieră sau cu saltea, pe care se doarme; (p. ext.) aşternut, culcuş. */A face* ~*ul* = a pune aşternutul pe pat pentru dormit. *A fi pe* ~*ul de moarte* = a fi în agonie, în comă. *A muri în* ~*ul său* = a muri de moarte bună. *A cădea la* ~ = a se îmbolnăvi grav. 2. Parte a unei maşini sau a unui sistem tehnic, pe care se sprijină (şi alunecă) anumite părți ale maşinii sau ale sistemului tehnic respectiv. 3. Partea de lemn a puştii (sau a pistolului) pe care sunt fixate țeava şi mecanismele. 4. Strat de material pe care se reazemă de obicei alte material. //Strat din ceva. 5. (pop) Răsadniță. 6. Albie, matcă. *s.n., pl.* paturi.
pat[2] (la jocul de şah) Situație în care un jucător, fără a fi în poziție de şah, nu mai poate muta, partida fiind declarată remiză. *s.n.* paturi.
patagon,-ă (înv.) Patagonez. *adj., s.m.* şi *f., pl.* patagoni,-e.
patagonez,-ă (Locuitor) din Patagonia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* patagonezi,-e.
patalama (fam.) Certificat de studii, diplomă. *s.f., art.* patalamaua, *g.-d. art.* patalamalei, *pl.* patalamale, *art.* patalamalele.
pataramă (pop., fam.) Întâmplare neplăcută sau neobişnuită; pățanie. *s.f., g.-d. art.* patarámei, *pl.* patarame.
pataraţină (mar.) Parâmă folosită la fixarea arborilor unei nave cu vele. *s.f., g.-d. art.* pataraținei, *pl.* pataraține.
pataşcă[1] (reg.) 1. Numele unor mijloace (rudimentare) de transport. 2. Dric. 3. Taşcă. *s.f., g.-d. art.* pataştei, *pl.* pataşte.

pataşcă[2] Veche monedă, cu valoarea de 100 de parale, care a circulat în ţările române. *s.f., g.-d. art.* pataştei, *pl.* pataşte.
pată 1. Urmă lăsată pe un obiect de un corp gras, de o materie colorată, de murdărie etc. 2. Porţiune pe corpul animalelor sau al păsărilor, unde părul sau penele sunt de altă culoare decât restul. //Părticică pe pielea corpului diferit colorată faţă de rest. 3. Porţiune mai întunecată pe discul Soarelui sau al altui corp ceresc. 4. (fig.) Faptă, atitudine etc. care ştirbeşte onoarea cuiva; stigmat. */Fără (de)* ~ = nevinovat, cast. *s.f., g.-d. art.* petei, *pl.* pete.
pate Pastă de ficat, de carne sau de peşte. *s.n., art.* pateul, *pl.* pateuri.
patefon Aparat pentru reproducerea sunetelor înregistrate pe discuri de gramofon. *s.n., pl.* patefoane.
patent[1] Cleşte special pentru apucat şi tăiat sârmă, tablă etc. *s.n., pl.* patente.
patent[2] Drept exclusiv al unui inventator de a-şi valorifica invenţia. //Act prin care i se acordă acest drept; brevet de invenţie. //(fig., ir.) Sistem, procedeu propriu cuiva. *s.n., pl.* patente.
patent[3]**,-ă** (despre încuietori, lacăte etc.) Care prezintă garanţii de soliditate, de bună funcţionare. *adj., pl.* patenţi,-te.
patent[4]**,-ă** (despre acţiuni sau manifestări omeneşti) De netăgăduit, evident. *adj., pl.* patenţi,-te.
patenta *tr.* 1. A acorda cuiva un patent[2]; a breveta o invenţie. //(înv.) A pune pe cineva la plata unei patente (4). 2. (tehn.) A trata termic o sârmă de oţel pentru a-i da o rezistenţă termică mare. *vb. I, ind. prez. 3* patentează.
patentare Acţiunea de a patenta. *s.f., g.-d. art.* patentării, *pl.* patentări.
patentat,-ă 1. (despre invenţii) Brevetat. 2. (fig.) Cu faimă proastă. *Mincinos ~. adj., pl.* patentaţi,-te.
patentă 1. Capsă, buton de încheiat. 2. Act, dovadă. */~ de sănătate* = document care se dă conducerii unui vas, la plecarea dintr-un port, prin care se confirmă starea sanitară a echpajului. 3. Drept de a profesa pe cont propriu o activitate comercială. 4. (în trecut) Impozit anual plătit de negustori şi de liber-profesionişti; licenţă pentru exercitarea comerţului sau a profesiunii libere. *s.f., pl.* patente.
pater Călugăr sau preot catolic. *s.m., pl.* pateri.
pateră 1. Vas asemănător cu o farfurioară folosit în Antichitate la săvârşirea libaţiilor. 2. Cuier. *s.f., g.-d. art.* paterei, *pl.* patere.
pateric Colecţie de povestiri din viaţa vechilor călugări trecuţi de Biserică în rândul sfinţilor. *s.n., pl.* paterice.
pateriţă Toiag arhieresc, împodobit în partea de sus cu două capete în formă de şerpi, între care se află un glob cu o cruce. *s.f., g.-d. art.* pateriţei, *pl.* pateriţe.
patern,-ă De tată; părintesc. *adj., pl.* paterni,-e.
paternal,-ă (livr.) Patern. *adj., pl.* paternali,-e.
paternalism Sistem social caracterizat prin predominanţa prestigiului celor mai vârstnici sau a unuia care deţine o influenţă personală asupra grupului. *s.n.*
paternitate 1. Calitatea de a fi tată. 2. (fig.) Calitatea de a fi autor al unei opere, al unei metode etc. *s.f., g.-d. art.* paternităţii.
paternoster Ascensor cu mai multe cabine şi cu funcţionare neîntreruptă. //Elevator pentru materiale de construcţie, cu cupe fixate pe două benzi continue. *s.n.*
Pater noster (lat.) Tatăl nostru. *s.prop.n.*
patetic,-ă 1. Care emoţionează sau încearcă să emoţioneze, să impresioneze; impresionant. 2. (despre nervi) Care inervează muşchii oblici ai ochiului. *adj., pl.* patetici,-ce.
patetism Însuşirea de a emoţiona, de a impresiona puternic. *s.n.*
patetiza *intr.* A pune patos în ceva. *vb. I, ind. prez. 3* patetizează.
pateu Preparat culinar din aluat cu mult unt, aşezat în foi şi umplut cu brânză, carne tocată etc. *s.n., art.* pateul, *pl.* pateuri.
patibar Bar cu specific de patiserie. *s.n., pl.* patibaruri.
patibular,-ă (livr.) Care inspiră groază; demn de spânzurat. *adj., pl.* patibulari,-e.
patimă 1. Sentiment puternic, violent, care întunecă adesea raţiunea; (p. ext.) iubire excesivă pentru ceva; pornire nestăpânită de a face ceva; suferinţă morală. *Cu ~ =* pătimaş. 2. Părtinire; duşmănie, ură. 3. (înv.) Suferinţă fizică, chin. *s.f., g.-d. art.* patimii, *pl.* patimi.
patina[1] *intr.* 1. A aluneca pe gheaţă cu patinele; a practica patinajul. 2. (despre vehicule) A nu putea să înainteze, roţile învârtindu-se pe loc, sau a se deplasa prin alunecare; a derapa. 3. (tehn.) A glisa. *vb. I, ind. prez. 3* patinează.
patina[2] *refl.* 1. (despre obiecte de metal oxidabil) A căpăta patină. //A se uza, a se învechi. 2. *tr.* A da patină[2]. *vb. I, ind. prez. 3* se patinează.
patinaj 1. Patinare[1]; sportul practicat cu patinele. 2. Patinoar. *s.n.*
patinare[1] Acţiunea de a patina[1]; patinaj. *s.f., g.-d. art.* patinării, *pl.* patinări.
patinare[2] Acţiunea de a patina[2]. *s.f., g.-d. art.* patinării, *pl.* patinări.
patinat[1] Faptul de a patina[1]. *s.n.*
patinat[2]**,-ă** Care are patină[2]. *adj., pl.* patinaţi,-te.
patinator,-oare Persoană care practică patinajul. *s.m., pl.* patinatori; *s.f., g.-d. art.* patinatoarei, *pl.* patinatoare.
patină[1] 1. (mai ales la pl.) Obiect de metal montat pe talpa ghetei şi care permite alunecarea pe gheaţă. 2. Piesă datorită căreia un mecanism poate aluneca pe o şină. *s.f., g.-d. art.* patinei, *pl.* patine.
patină[2] Strat subţire de culoare verde, care apare pe suprafaţa obiectelor sau a construcţiilor de metal, a clădirilor etc. sub influenţa agenţilor atmosferici. *s.f., g.-d. art.* patinei.
patinoar Teren amenajat pentru patinaj. *s.n., pl.* patinoare.
patinor,-oare (înv.) Patinator. *s.m., pl.* patinori; *s.f., g.-d. art.* patinoarei, *pl.* patinoare.
patinsonare Procedeu de separare a argintului din minereul de plumb argentifer prin topirea minereului. *s.f., g.-d. art.* patinsonării, *pl.* patinsonări.
patio (-ti-o) Curte interioară, pavată, înconjurată de arcade, specifică locuinţelor spaniole. *s.n., art.* patioul, *pl.* patiouri.
patiser Persoană care prepară produse de patiserie. *s.m., pl.* patiseri.
patiserie 1. Aluat fin, preparat cu mult unt, din care se fac pateuri, plăcinte etc.; pateuri, plăcinte din acest aluat. 2. Local în care se consumă şi se vând produse de patiserie (1). *s.f., art.* patiseria, *g.-d. art.* patiseriei, *pl.* (2) patiserii, *art.* patiseriile.
patofobie Teamă patologică de boli. *s.f., art.* patofobia, *g.-d. art.* patofobiei.
patogen,-ă Care provoacă boli; purtător de boli. *adj., pl.* patogeni,-e.
patogenetic,-ă Referitor la patogenie. *adj., pl.* patogenetici,-ce.
patogeneză (med.) Patogenie. *s.f., g.-d. art.* patogenezei.
patogenic,-ă (med.) De patogenie. *adj., pl.* patogenici,-ce.
patogenie Ramură a medicinii care studiază mecanismul producerii şi evoluţiei bolilor. *s.f., art.* patogenia, *g.-d. art.* patogeniei.

patogenitate Caracterul a ceea ce este patogen; capacitate a unei specii de microbi de a produce o boală. *s.f., g.-d. art.* patogenității.
patognomonic,-ă Care este caracteristic unei anumite boli, pe baza căruia se poate stabili diagnosticului unei boli. *adj., pl.* patognomonici,-ce.
patolog,-ă Medic specialist în patologie. *s.m., pl.* patologi; *s.f., g.-d. art.* patologei, *pl.* patologe.
patologic,-ă Referitor la patologie; bolnăvicios, morbid, anormal. *adj., pl.* patologici,-ce.
patologie Ramură a medicinei care studiază cauzele și simptomele bolilor *s.f., art.* patologia, *g.-d. art.* patologiei.
patos 1. Însuflețire, pasiune (în declarații, într-un discurs). 2. Emfază, stil emfatic; falsă însuflețire. *s.n.*
patrafir Fâșie lungă de stofă, de mătase etc. pe care o poartă preotul în timpul oficierii slujbei religioase. [*var.* epitrahil, (înv.) patrahil, patrahir *s.n.*] *s.n., pl.* patrafire.
patrahil v. **patrafir.**
patrahir v. **patrafir.**
patriarcal,-ă v. **patriarhal.**
patriarh (-tri-arh) 1. Cel mai înalt grad în ierarhia unor Biserici ortodoxe autocefale. 2. (în Vechiul Testament) Fiecare dintre capii de familie conducători ai poporului evreu, predecesori ai lui Moise; (p. ext.) nume dat unor personaje venerabile din Biblie. 3. Șef al unei familii în patriarhat. //(fig.) Bătrân venerabil, cu numeroși descendenți. *s.m., pl.* patriarhi.
patriarhal,-ă (-tri-ar-) 1. Referitor la patriarh sau la patriarhie. 2. Care amintește simplitatea traiului și a obiceiurilor din vechime; rustic, tradițional; *viață ~.* [*var.* (înv.) patriarcal,-ă *adj.*] *adj., pl.* patriarhali,-e.
patriarhalism (-tri-ar-) Tendință de întoarcere la tradițiile și datinile din trecut; tradiție, obicei etc. care amintește de timpurile patriarhale. *s.n.*
patriarhalitate (-tri-ar-) Simplitate, tihnă; patriarhalism. *s.f., g.-d. art.* patriarhalității.
patriarhat (-tri-ar-) 1. Formă gentilică de organizare socială, caracterizată prin rolul predominant al bărbatului, considerat șef al familiei. 2. Demnitatea de patriarh (1); perioada cât conduce un patriarh (1). *s.n.*
patriarhie (-tri-ar-) 1. Organizație bisericească ortodoxă condusă de un patriarh. 2. Biserica centrală a unei patriarhii (1). *s.f., art.* patriarhia, *g.-d. art.* patriarhiei, *pl.* patriarhii, *art.* patriarhiile.
patrician,-ă (-ci-an) I. *s.m.* și *f.* Aristocrat din Roma antică; (p. gener.) nobil. //(adj.) Care aparține patricienilor (1); (p. gener.) de origine nobilă. II. *s.m.* Cârnat preparat din carne de vită. *s.m.* și *f., pl.* patricieni; *s.f., g.-d. art.* patricienei, *pl.* patriciene.
patriciat (-ci-at) 1. Demnitatea de patrician în Roma antică. 2. Instituția patricienilor, totalitatea patricienilor. *s.n.*
patricid[1] (rar) Paricid[1]. *s.n., pl.* patricizi.
patricid[2]**,-ă** (rar) Persoană care și-a ucis tatăl. *s.m., pl.* patricizi; *s.f., g.-d. art.* patricidei, *pl.* patricide.
patriciu 1. (în Imperiul Roman) Titlu nobiliar instituit de Constantin cel Mare; persoană care avea acest titlu. 2. (înv.) Patrician; (p. gener.) nobil, aristocrat. *s.m., art.* patriciul, *pl.* patricii, *art.* patriciii.
patrie (-tri-e) 1. Mediul politic, social și cultural în care trăiește un popor; țara în care s-a născut cineva; țara în care locuiește sau se stabilește cineva. //Loc de origine a unei idei, a unei științe etc. */~ mamă* (sau *~ mumă*) = țară din care s-a desprins o altă țară, o provincie etc., care este legată de prima prin unitatea de limbă, de cultură etc.; *~ adoptivă* = țară în care cineva se stabilește definitiv, fiind recunoscut cetățean al ei. 2. Loc, mediu propice dezvoltării cuiva sau a ceva. *s.f., art.* patria, *g.-d. art.* patriei, *pl.* patrii, *art.* patriile.
patrimonial,-ă (-ni-al) Referitor la un patrimoniu; care se moștenește, de familie. /(jur.) *Bunuri ~* = bunuri care pot fi evaluate în bani. *Raporturi ~* = raporturi juridice cu caracter economic. *adj., pl.* patrimoniali,-e.
patrimoniu 1. Totalitatea drepturilor și a obligațiilor cu valoare economică și a bunurilor la care se referă acestea, care aparțin unei persoane fizice sau juridice. 2. Totalitatea bunurilor moștenite prin lege de la părinți; bunuri de familie. //Totalitatea bunurilor care aparțin unei colectivități și sunt administrate de către stat; bun public. //Bunuri spirituale care aparțin unui grup sau întregii omeniri. *s.n., art.* patrimoniul, *pl.* patrimonii, *art.* patrimoniile.
patriot,-ă (-tri-ot) Persoană care își iubește patria și luptă pentru apărarea și prosperitatea ei. *s.m., pl.* patrioți; *s.f., g.-d. art.* patriotei, *pl.* patriote.
patriotard,-ă (-tri-o-) Care manifestă un patriotism exagerat, gălăgios. *adj., pl.* patriotarzi,-de.
patriotic,-ă (-tri-o-) Pătruns de patriotism. *adj., pl.* patriotici,-ce.
patriotism (-tri-o-) Sentiment de dragoste, de devotament față de patrie și de popor. *s.n.*
patristic,-ă De patristică. *adj., pl.* patristici,-ce.
patristică Disciplină care studiază opera, viața și concepția părinților Bisericii. *s.f., g.-d. art.* patristicii.
patriță Piesă componentă a unei matrițe care apasă asupra materialului. *s.f., g.-d. art.* patriței, *pl.* patrițe.
patroclin,-ă (biol., despre organisme) Care a moștenit exclusiv caractere paterne. *adj., pl.* patroclini,-e.
patrologie 1. Patristică. 2. Colecție care cuprinde scrierile părinților Bisericii. *s.f., art.* patrologia, *g.-d. art.* patrologiei.
patron[1] 1. Cartuș (1). 2. Buson (2). 3. Desen, model după care se execută o țesătură. *s.n., pl.* patroane.
patron[2]**,-oană** 1. *s.m.* Patrician roman considerat în raport cu liberții și cu clienții săi. II. *s.m.* și *f.* 1. Proprietar al unei întreprinderi, al unui atelier etc. 2. Sfânt considerat ocrotitor al unei persoane, al unei comunități care îi poartă numele. 3. Sprijinitor, protector. *s.m., pl.* patroni; *s.f., g.-d. art.* patroanei, *pl.* patroane.
patrona *tr.* A ocroti, a susține pe cineva sau ceva; (p. ext.) a dirija, a conduce. *vb. I, ind. prez. 3* patronează.
patronaj Ocrotire, sprijin și protecție acordate cuiva de o persoană importantă sau de o societate de binefacere. //Societate de binefacere. *s.n., pl.* patronaje.
patronal,-ă 1. Referitor la patroni, de patroni. 2. Referitor la ziua numelui cuiva. *adj., pl.* patronali,-e.
patronare Acțiunea de a patrona. *s.f., g.-d. art.* patronării, *pl.* patronări.
patronat Calitate de patron[2] (II.1); totalitatea patronilor. *s.n.*
patronim Nume de familie. *s.n., pl.* patronime.
patronimic[1] *Nume ~* = a) nume pe care îl poartă, după tată, toți membrii familiei; b) (la unele popoare) nume dat membrilor unei familii, format de la numele tatălui cu ajutorul unui sufix social; nume de familie. *adj., pl.* patronimice.
patronimic[2] Patronim. *s.n., pl.* patronimice.
patronimie Studiu al numelui de familie după tată. *s.f., art.* patronimia, *g.-d. art.* patronimiei.
patronit Sulfură naturală de vanadiu. *s.n.*
patrontaș (pop.) Cartușieră. *s.n., pl.* patrontașe.
patrontașcă (reg.) Cartușieră. *s.f., g.-d. art.* patrontașteî, *pl.* patrontaște.
patru Număr situat în numărătoare între trei și cinci. //(adj.) *~ cărți /~ clase* = (în vechea organizare a învățământului) a) învățământul elementar; b) cursul inferior al liceului. */A vorbi* (cu cineva) *între ~ ochi* = a vorbi (cu cineva) fără martori. *A fi cu ochii în ~* = a fi cu băgare de seamă. *A despica* (sau *a tăia*) *firul în ~* = a cerceta în mod minuțios, exagerat. (fam.) *A face pe dracu-n ~* =

a face toate eforturile pentru a reuşi într-o acţiune. *Cât ~ = peste limitele obişnuite.* //(s.m.) *Scrie un ~.* //(Cu val. de num. ord.) *Volumul ~. num. card.*

patrula *intr.* (mil.) A parcurge un anumit traseu pentru a controla, a păzi, a cerceta. *vb. I, ind. prez. 3* patrulează.

patrulare Acţiunea de a patrula. *s.f., g.-d. art.* patrulării, *pl.* patrulări.

patrulater Poligon cu patru laturi. //(adj.) Care are forma unui poligon cu patru laturi. *s.n., pl.* patrulatere.

patrulateral,-e (înv.) În formă de patrulater. *adj., pl.* patrulaterali,-e.

patrulă Subunitate militară care îndeplineşte o misiune de cercetare, de pază sau de control. */~ de aviaţie* = subunitate formată din 3-4 avioane militare. *s.f., g.-d. art.* patrulei, *pl.* patrule.

patrulea, patra Care se află între al treilea şi al cincilea. *num. ord.*

patrunghiular,-ă (rar) Care are patru unghiuri. *adj., pl.* patrunghiulari,-e

patruped[1] Animal patruped[2]; tetrapod. *s.n., pl.* patrupede.

patruped[2]**,-ă** Care are patru picioare. *adj., pl.* patrupezi,-de.

patrusprezece v. **paisprezece.**

patrusprezecelea,-cea v. **paisprezecelea.**

patruzeci Număr situat în numărătoare între treizeci şi nouă şi patruzeci şi unu. /(cu valoare adjectivală) *~ de cărţi.* //(s.m.) *Scrie un ~.* //(Cu val. de num. ord.) *Volumul ~. num. card.*

Patruzeci de Sfinţi Sărbătoare creştină care se sărbătoreşte la 9 martie. *s.prop.m.*

patruzecilea,-zecea Care se află între al treizeci şi nouălea şi al patruzeci şi unulea. *num. ord.*

patvagon (înv.) Vagon de bagaje. *s.n., pl.* patvagoane.

paţachină (fam.) Epitet injurios pentru o femeie vulgară, strident îmbrăcată; epitet pentru o femeie de moravuri uşoare. *s.f., g.-d. art.* paţachinei, *pl.* paţachine.

paţircă (rar) Femeie uşuratică. *s.f., g.-d. art.* paţircii, *pl.* paţirci.

pauliană (pa-u-li-a-) (în sintagama) *Acţiune ~* = acţiune judiciară prin care un creditor poate cere debitorului său rezilierea unui contract, anularea unui act etc. dacă acestea sunt posterioare creanţelor. *adj.*

pauper,-ă Foarte sărac. *adj., pl.* pauperi,-e.

pauperism Stare de sărăcire extremă în care se află cineva; paupertate. *s.n.*

pauperitate v. **paupertate.**

pauperiza (livr.) *tr.* A aduce la stare de sărăcie extremă. *vb. I, ind. prez. 3* pauperizează.

pauperizare Acţiunea de a pauperiza. *s.f., g.-d. art.* pauperizării, *pl.* pauperizări.

paupertate Pauperism. (ieşit din uz) *Act* (sau *certificat*) *de ~* = act (sau certificat) care atestă că o persoană nu posedă bunuri impozabile. [*var.* pauperitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* paupertăţii.

pauşal[1] (pa-u-) Sistem de plată pentru o prestaţie de serviciu, pentru un consum de energie etc. prin fixarea cu aproximaţie a unei sume globale. *s.n.*

pauşal[2]**,-ă** (pa-u-) (în sintagama) *Tarif* (sau *preţ*) *~* = tarif (sau preţ) care se plăteşte uniform, stabilit pe baza unei evaluări. *Asigurare ~* = asigurare pentru bunuri, persoane etc. contra plăţii unei prime de asigurare unice (medii). *adj., pl.* pauşali,-e.

pauză (pa-u-) 1. Întrerupere temporară a unei acţiuni, a unei activităţi. //(la şcoală) Recreaţie. //(la spectacole) Antract. */A face o ~* = a se întrerupe (din lucru, din vorbă). 2. Semn muzical care indică întreruperea unei fraze muzicale. 3. Semn de punctuaţie (–) care indică cititorului o oprire la lectură sau care separă două părţi ale unui text. *s.f., g.-d. art.* pauzei, *pl.* pauze.

pava *tr.* A acoperi cu pavaj o stradă, o curte etc. *vb. I, ind. prez. 3* pavează.

pavaj Faptul de a pava; strat din blocuri de piatră sau de alte materiale, cu care se acoperă un drum, o curte etc. *s.n., pl.* pavaje.

pavană Vechi dans de origine italiană sau spaniolă, cu caracter ceremonios, lent. *s.f., g.-d. art.* pavanei, *pl.* pavane.

pavare Acţiunea de a pava. *s.f., g.-d. art.* pavării, *pl.* pavări.

pavat Pavare. *s.n.*

pavator,-oare (rar) Muncitor care execută pavaje. *s.m., pl.* pavatori; *s.f., g.-d. art.* pavatoarei, *pl.* pavatoare.

pavăză 1. Scut. */A sta ~* = a proteja. *A-şi pune mâna (drept) ~* = a-şi pune mâna în dreptul ochilor pentru a se feri de o lumină puternică, de un pericol etc. 2. (fig.) Ocrotitor, sprijin. *s.f., g.-d. art.* pavezei, *pl.* paveze.

pavea (înv.) Bucată de piatră, de cărămidă etc. folosită la executarea pavajelor. *s.f., art.* paveaua, *g.-d. art.* pavelei, *pl.* pavele, *art.* pavelele.

pavecerniţă Slujbă scurtă care se face la mănăstiri după vecernie. *s.f., g.-d. art.* pavecerniţei, *pl.* pavecerniţe.

pavela *tr.* (înv.) A pava. *vb. I, ind. prez. 3* paveleză.

pavian (-vi-an) (la pl.) Gen de maimuţe africane, cu botul alungit ca de câine şi cu corpul acoperit cu păr lung; (la sg.) maimuţă din acest gen. *s.m., pl.* paviani.

pavilion (-li-on) 1. Clădire mică (de obicei circulară), situată într-un parc, într-o grădină etc.; corp de clădire dintr-un ansamblu de clădiri. 2. Drapel arborat pe o navă, pentru a-i indica apartenenţa la un anumit stat. //Stindard al unor asociaţii, organizaţii etc., care se înalţă la anumite festivităţi. 3. Partea exterioară a urechii. 4. Cornet acustic. 5. Partea în formă de pâlnie a instrumentelor de suflat. *s.n., pl.* pavilioane.

paviment Pavaj decorativ. *s.n., pl.* pavimente.

pavlichian,-ă (-chi-an) Participant la mişcarea socială antifeudală din secolele VII-IX, din Imperiul Bizantin. *s.m., pl.* pavlichieni; *s.f., g.-d. art.* pavlichienei, *pl.* pavlichiene.

pavlichiancă (-chi-an-) Pavlichiană. *s.f., g.-d. art.* pavlichiencei, *pl.* pavlichience.

pavlovism Teoria lui I.P. Pavlov referitoare la activitatea nervoasă superioară. *s.n.*

pavoaz Ansamblu de drapele sau de lumini arborate de o navă cu ocazia unor festivităţi. *s.n., pl.* pavoaze.

pavoaza *tr.* A împodobi o clădire, o sală etc. cu steaguri, cu flori, cu tablouri etc. în semn de sărbătoare. *vb. I, ind. prez. 3* pavoazează.

pavoazare Acţiunea de a pavoaza. *s.f., g.-d. art.* pavoazării, *pl.* pavoazări.

pazarghidean (înv.) Om de afaceri; samsar. *s.m., pl.* pazarghidени.

pazarlâc (înv.) Afacere comercială. *s.m., pl.* pazarlâcuri.

pazarnic Poliţist însărcinat cu paza unui târg. *s.m., pl.* pazarnici.

pază Acţiunea de a păzi. */De ~* = însărcinat cu paza. *În ~a* (cuiva) = în grija cuiva. //Persoană sau grup de persoane însărcinate să păzească. */~ de corp* = gardă de corp, bodyguard. *s.f., g.-d. art.* pazei, *pl.* paze.

pazie (-zi-e) Scândură aşezată la streaşina unui acoperiş pentru a ascunde capetele căpriorilor. //Marginea verticală a unui cofraj. //Fâşie de tablă care protejează intersecţia unei învelitori cu un zid. *s.f., art.* pazia, *g.-d. art.* paziei, *pl.* pazii, *art.* paziile.

paznic Cel care păzeşte; gardian. *s.m., pl.* paznici.

pazvangiu (înv.) Ostaş din trupele lui Pazvantoglu, care făceau incursiuni de pradă în Ţara Românească la sfârşitul sec. al XVIII-lea şi începutul sec. al XIX-lea;

(p. ext.) hoţ, tâlhar. *s.m., art.* pazvangiul, *pl.* pazvangii, *art.* pazvangiii.
pazvánt (înv.) Pazvangiu. *s.m., pl.* pazvanţi.
pazvantlâu (înv.) Pazvangiu. *s.m., art.* pazvantlâul, *pl.* pazvantlâi, *art.* pazvantlâii.
pazvantóglu (înv.) Pazvangiu. *s.m., art.* pazvantoglul, *pl.* pazvantogli, *art.* pazvantoglii.
păcălă[1] Om glumeţ, poznaş care se ţine de farse. *s.m., g.-d. art.* lui păcălă, *pl.* păcălă.
păcălă[2] (reg.) Păcăleală. *s.f., g.-d. art.* păcălei, *pl.* păcăle.
păcat 1. Abatere de la o normă (religioasă); (p. gener.) greşeală, vină. */~ul strămoşesc* (sau *originar*) = (în concepţia religiei creştine) = încălcarea interdicţiei divine de a nu gusta din pomul cunoaşterii, fapt care ar fi atras alungarea omului din rai. ~ *capital* = păcat considerat de biserică fundamental. *Cu* ~ = greşit, nedrept. *Fără (de)* ~ = nevinovat, drept. */A-şi face ~te cu cineva* = a face o faptă rea în dauna cuiva. *A trage ~ul* (*~ele*) *cuiva* = a suporta consecinţele greşelii altuia. *A intra* (sau *a cădea*) *în* ~ = a comite o faptă condamnabilă; a greşi. *A vorbi cu* ~ = a greşi, a se face vinovat vorbind lucruri neadevărate. *Hoţul cu un ~ şi păgubaşul cu zece* = păgubaşul, bănuind pe mai mulţi, cade şi el în greaşeală. (*E*) ~ (*de Dumnezeu*) = nu se cuvine, nu e bine. 2. Cusur, defect; patimă, viciu. 3. Năpastă, necaz. */Din ~e* = din nenorocire. *A-l împinge* (*a-l duce*) *pe cineva* ~ *să...* = a simţi un imbold spre ceva oprit, a fi îndemnat de un gând rău. 4. (eufemistic) Diavol, naiba. *s.n., pl.* păcate.
păcăleală Glumă, farsă. *s.f., g.-d. art.* păcălelii, *pl.* păcăleli.
păcăli *tr.* A induce pe cineva în eroare (printr-o minciună sau printr-o viclenie. *//refl.* A se înşela. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* păcălesc, *imperf. 3 sg.* păcălea; *conj. prez. 3* să păcălească.
păcălici Persoană care are obiceiul să păcălească, să facă farse. *//*Joc de copii care se joacă cu un set de cărţi speciale. *s.m., pl.* păcălici.
păcălire Acţiunea de a (se) păcăli; păcălit, păcăleală. *s.f., g.-d. art.* păcălirii, *pl.* păcăliri.
păcălit Păcălire. *s.n.*
păcălit,-ă Înşelat, tras pe sfoară. *adj., pl.* păcăliţi,-te.
păcălitor,-oare Care păcăleşte. *adj., pl.* păcălitori,-oare.
păcălitură (rar) Păcălire. *s.f., g.-d. art.* păcăliturii, *pl.* păcălituri.
păcăneală Păcănire. *s.f., g.-d. art.* păcănelii, *pl.* păcăneli.
păcăni *intr.* A produce un zgomot scurt, sacadat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* păcănesc, *imperf. 3 sg.* păcănea; *conj. prez. 3* să păcănească.
păcănire Acţiunea de a păcăni; păcănit, păcănitură, păcăneală. *s.f., g.-d. art.* păcănirii, *pl.* păcăniri.
păcănit Păcănire. *s.n., pl.* păcănituri.
păcănitoare Morişcă (4). *s.f., g.-d. art.* păcănitorii, *pl.* păcănitori.
păcănitură Păcănire. *s.f., g.-d. art.* păcăniturii, *pl.* păcănituri.
păcătos,-oasă 1. (Cel) care a comis multe păcate; ticălos, nemernic. 2. (Cel) vrednic de milă; nenorocit, nevoiaş. *adj., s.m.* şi *f., pl.* păcătoşi,-oase.
păcătoşenie (-ni-e) Faptul de a fi păcătos (1); ticăloşie, nemernicie, păcătoşie. *s.f., art.* păcătoşenia, *g.-d. art.* păcătoşeniei, *pl.* păcătoşenii, *art.* păcătoşeniile.
păcătoşi *refl.* (pop., fam.) A se ticăloşi, a se strica. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se păcătoşeşte, *imperf. 3 sg.* se păcătoşea; *conj. prez. 3* să se păcătoşească.
păcătoşie (rar) Păcătoşenie. *s.f., art.* păcătoşia, *g.-d. art.* păcătoşiei, *pl.* păcătoşii, *art.* păcătoşiile.
păcătui *intr.* A comite un păcat; a greşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* păcătuiesc, *imperf. 3 sg.* păcătuia; *conj. prez. 3* să păcătuiască.
păcătuire Acţiunea de a păcătui. *s.f., g.-d. art.* păcătuirii, *pl.* păcătuiri.
păcorniţă Vas în care se ţine păcura pentru uns roţile carului. *s.f., g.-d. art.* păcorniţei, *pl.* păcorniţe.
păcuină (reg.) Oaie. *s.f., g.-d. art.* păcuinii, *pl.* păcuini.
păcurar[1] (reg.) Cioban. *s.m., pl.* păcurari.
păcurar[2] (reg.) Negustor ambulant care vindea păcură (şi petrol lampant) prin sate. *s.m., pl.* păcurari.
păcură Lichid vâscos, negru sau brun-închis rămas de la distilarea ţiţeiului, care se întrebuinţează drept combustibil şi la fabricarea unor produse industriale. *s.f., g.-d. art.* păcurii.
păcurăraş (pop.) Diminutiv al lui păcurar[1]; păcurărel. *s.m., pl.* păcurăraşi.
păcurărel (pop.) Păcurăraş. *s.m., pl.* păcurărei, *art.* păcurăreii.
păcurăresc,-ească (înv., reg.) Ciobănesc. *adj., pl.* păcurăreşti.
păcurăreşte (înv., reg.) ca păcurarii[1], ciobăneşte. *adv.*
păcurări *intr.* şi *tr.* (înv., reg.) A ciobăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* păcurăresc, *imperf. 3 sg.* păcurărea; *conj. prez. 3* să păcurărească.
păcurărie (înv., reg.) Ocupaţia păcurarului[1]. *s.f., art.* păcurăria, *g.-d. art.* păcurăriei.
păcurărit (reg.) Îndeletnicirea păcurarului; ciobănie. *s.n.*
păcurăriţă (înv., reg.) Soţia păcurarului[1]; ciobăniţă. *s.f., g.-d. art.* păcurăriţei, *pl.* păcurăriţe.
păcuriu,-ie (rar) De culoarea păcurii. *adj., pl.* păcurii.
păcuros,-oasă (rar) Care conţine păcură; care seamănă cu păcura. *adj., pl.* păcuroşi,-oase.
păducel 1. Arbust din familia rozaceelor, cu flori albe, cu fructe comestibile, cultivat ca plantă ornamentală. 2. Insectă parazită care trăieşte pe plante sau pe corpul unor mamifere. 3. (pop.) Boală de piele care se manifestă prin mâncărimi ale picioarelor. *s.m., pl.* păducei, *art.* păduceii.
păduche Nume dat mai multor specii de insecte parazite care trăiesc pe corpul oamenilor, al unor animale sau pe plante. *//*(fig.) Persoană care trăieşte din munca altuia. *s.m., pl.* păduchi, *art.* păduchii.
păducheá *tr.* şi *refl.* (pop.) A îndepărta păduchii (1) din păr, de pe corp, de pe haine. [*var.* păduchi *vb.*] *vb. II, ind. prez. 3* păducheáză, *1 pl.* păduchém; *conj. prez. 3* să păducheze; *ger.* păduchínd.
păduche-de-lemn Ploşniţă. *s.m., pl.* păduchi-de-lemn.
păducherníţă 1. (depr.) Locuinţă murdară, sărăcăcioasă. 2. Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu miros urât, cu flori fără petale. *s.f., g.-d. art.* păducherniţei, *pl.* păducherniţe.
păduchi v. **păduchea**.
păduchios,-oasă Care are păduchi. *adj., pl.* păduchioşi,-oase.
pădurar Paznic de pădure. *s.m., pl.* pădurari.
pădurat,-ă (rar) Împădurit. *adj., pl.* pădurati,-te.
pădurátic,-ă 1. De pădure; sălbatic. 2. Acoperit cu păduri. *adj., pl.* pădurátici,-ce.
pădurărie[1] Ocupaţia pădurarului; pădurărit (1). *s.f., art.* pădurăria, *g.-d. art.* pădurăriei.
pădurărie[2] (înv.) Silvicultură. *s.f., art.* pădurăria, *g.-d. art.* pădurăriei.
pădurărit 1. Pădurărie. 2. (rar) Silvicultură. 3. (înv.) Impozit plătit de proprietarii de pădure. *s.n.*
pădure Întindere mare de teren acoperit de arbori, alături de care cresc arbuşti, plante erbacee etc. *//*(fig.) Grămadă mare de obiecte de acelaşi fel care acoperă o suprafaţă. */Nu e ~ fără uscături* = orice colectivitate are şi elemente rele în sânul ei. *Din* (sau *de la*) ~ = fără maniere, necioplit. *s.f., g.-d. art.* pădurii, *pl.* păduri.

pădurean,-ă I. *adj.* De la pădure, care trăieşte în pădure. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care trăieşte într-o regiune de pădure sau de munte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pădureni,-e.
pădureancă Femeie care trăieşte într-o regiune de pădure sau de munte. *s.f., g.-d. art.* pădurencei, *pl.* pădurence.
pădureţ,-eaţă 1. (despre pomi) Nealtoit, sălbatic. //(despre fructe) Produs de un pom nealtoit. 2. (fig., despre oameni) Ursuz, sălbatic. *adj., pl.* pădureţi,-e.
pădurice Diminutiv al lui pădure; pădurică. *s.f., g.-d. art.* păduricii, *pl.* păduri.
pădurişte Pădure (rară). *s.f., g.-d. art.* pădurştii, *pl.* păduriști.
pădurică (rar) Pădurice. *s.f., g.-d. art.* pădurii, *pl.* păduriţe.
păduros,-oasă (despre terenuri, regiuni) Acoperit cu păduri; împădurit. *adj., pl.* păduroşi,-oase.
păftăluţă (pop.) Diminutiv al lui pafta. *s.f., g.-d. art.* păftăluţei, *pl.* păftăluţe.
păfuga *tr.* (reg.) A fugări, a alunga. *vb. I, ind. prez. 3* păfugă.
păgân,-ă I. *adj.* Care aparţine unei religii politeiste sau care se referă la Antichitatea greco-romană; (p. restr.) turcesc. II. *s.m.* şi *f.* 1. Persoană care se închină zeilor sau idolilor; nume dat de creştini celor care sunt de altă religie sau celor care nu au nici o religie; (p. restr.) turc. 2. Persoană care se abate de la dogmele religiei creştine. 3. (fig.) Om crud, rău la suflet. *adj., s.m.* şi *f., pl.* păgâni,-e.
păgânătate 1. Păgânism (1). 2. Mulţime de păgâni; păgânime; (p. restr.) turcime. *s.f., g.-d. art.* păgânătăţii.
păgânesc,-ească Referitor la păgâni sau la păgânism; (p. restr.) turcesc. *adj., pl.* păgâneşti.
păgâneşte Ca păgânii; (fig.) fără milă. *adv.*
păgâni *tr.* şi *refl.* A (se) converti la păgânism; (p. restr.) a (se) turci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* păgânesc, *imperf. 3 sg.* păgânea; *conj. prez. 3* să păgânească.
păgânie (înv.) 1. Păgânism (1). 2. Faptă de păgân, nelegiuire. *s.f., art.* păgânia, *g.-d. art.* păgâniei, *pl.* păgânii, *art.* păgâniile.
păgânime Mulţime de păgâni; (p. restr.) turcime. *s.f., g.-d. art.* păgânimii.
păgânism 1. Credinţă religioasă a păgânilor. 2. Credinţă religioasă a antichităţii greco-latine. //Epocă anterioară creştinismului; păgânătate. *s.n.*
păgubaş,-ă Persoană care a suferit o pagubă. */A lăsa pe cineva ~* = a cauza cuiva o pagubă. *A se lăsa ~ de ceva* = a renunţa la ceva. *A fi* sau *a rămâne ~ de ceva* = a pierde ceva, a fi în pagubă. *s.m., pl.* păgubaşi; *s.f., art.* păgubaşa, *g.-d. art.* păgubaşei, *pl.* păgubaşe.
păgubi *intr.* A suferi o pagubă. */tr.* A pricinui cuiva o pagubă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* păgubesc, *imperf. 3 sg.* păgubea; *conj. prez. 3* să păgubească.
păgubire Faptul de a păgubi. *s.f., g.-d. art.* păgubirii, *pl.* păgubiri.
păgubitor,-oare Care aduce sau provoacă o pagubă. *adj., pl.* păgubitori,-oare.
păgubos,-oasă Care suferă mereu pagube; ghinionist. *adj., pl.* păguboşi,-oase.
păhar v. **pahar.**
pahăraş (rar) Păhărel. *s.n., pl.* păhăraşe.
păhărel Diminutiv al lui pahar; păhăraş, păhăruş, păhăruţ. *s.n., pl.* păhărele.
păhărniceasă (înv.) Soţia paharnicului. *s.f., g.-d. art.* păhărniceasei, *pl.* păhărnicese.
păhărnicel (înv.) Boier de rang inferior, subaltern al paharnicului. *s.m., pl.* păhărniceii, *art.* păhărniceii.
păhărnicie (înv.) Slujba de paharnic. *s.f., art.* păhărnicia, *art.* păhărniciei.
păhăruş (pop.) Păhărel. *s.n., pl.* păhăruşe.
păhăruţ Păhărel. *s.n., pl.* păhăruţe.
păi Cuvânt care exprimă diverse atitudini: rezervă, ezitare, neîncredere, mirare etc. *interj.*
păiajen v. **păianjen.**
păianjen 1. (la pl.) Grup de animale arahnide, cu patru perechi de picioare şi cu abdomenul nesegmentat, care se hrănesc cu insecte, prinse într-o pânză subţire ţesută de ele; (la sg.) animal din această clasă. 2. (la pl.) Pânză de păianjen (1). 3. Unealtă cu care se extrag piesele mici căzute într-o sondă petrolieră. 4. (sport) Fiecare dintre colţurile de sus ale porţii la fotbal, handbal sau hochei. 5. (reg.) Prăjină aşezată pe vârful clăilor sau al acoperişurilor de paie pentru a le apăra de vânt. [*var.* (reg.) păiajen, paiajen, paingăn, păinjen *s.m.*] *s.m., pl.* păianjeni.
păianjenel Diminutiv al lui păianjen. *s.m., pl.* păianjenei, *art.* păianjeneii.
păianjeni *refl.* şi *intr.* (pop.) A (se) împăianjeni. [*var.* (reg.) păinjenire, paianjenire *s.f.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* păianjenesc, *imperf. 3 sg.* păianjenea; *conj. prez. 3* să păianjenească.
păianjenire (pop.) Împăianjenire. *s.f., g.-d. art.* păianjenirii.
păianjeniş Pânză de păianjen. //(fig.) Desiş, reţea, împletitură. [*var.* (reg.) painjeniş, păienjeniş, paianjeniş, paingeniş, păingăniş *s.n.*] *s.n., pl.* păianjenişuri.
păianjenit,-ă Cu păianjeniş. //(fig.) (despre vedere) Neclar, tulbure. [*var.* (reg.) păinjenat,-ă, păinjinit,-ă, painjemt,-ă *s.n.*] *adj., pl.* păianjeniţi,-te.
păianjenită (rar) Femela păianjenului. *s.f., g.-d. art.* păienjenitei, *pl.* păianjenite.
păier[1] 1. Drug. 2. Parte a batozei unde se strâng paiele. 3. Muncitor care adună paiele. *s.m., pl.* păieri.
păier[2] (reg.) Saltea umplută cu paie sau cu fân. *s.n., pl.* păiere.
păingăniş v. **păianjeniş.**
păinjen v. **păianjen.**
păinjenat,-ă v. **păienjenit.**
păinjeni v. **păianjeni.**
păinjenire v. **păianjenire.**
păinjeniş v. **păianjeniş.**
păinjini v. **păianjeni.**
păinjinit,-ă v. **păienjenit.**
păioară (-ioa-) (reg.) Ţesătură fină, văl subţire. *s.f., g.-d. art.* păioarei, *pl.* păioare.
păioasă (mai ales la pl.) Cereală a cărei tulpină este pai. *s.f., g.-d. art.* păioasei, *pl.* păioase.
păios,-oasă (despre plante) A cărui tulpină este un pai. *adj., pl.* păioşi,-oase.
păiş (pop.) 1. Cantitate mare de paie. 2. Nume generic dat mai multor specii de păioase care cresc pe pajişti. *s.n., pl.* păişuri.
păişiţă (reg.) Plantă erbacee din familia gramineelor cu frunze lungi, înguste, ţepoase. *s.f., g.-d. art.* păişiţei, *pl.* păişiţe.
păişor (reg.) 1. Păiuş (1). 2. Beţişor cu ajutorul căruia se înnegreau sprâncenele. *s.n., pl.* păişoare.
păiuş 1. Diminutiv al lui pai; păişor, păiuţ (1). 2. (pop.) Nume dat mai multor specii de graminee, care cresc prin pajişti. *s.n., pl.* păiuşe/păiuşuri.
păiuşcă Plantă erbacee cu florile dispuse în spiculeţe mici. *s.f., g.-d. art.* păiuştii.
păiuţ 1. Păiuş (1). 2. (reg.) Băţ de chibrit. *s.n., pl.* păiuţe.
pălălăiaie Flacără mare, vâlvătaie. *s.f., art.* pălălaia, *g.-d. art.* pălălăii, *pl.* pălălăi, *art.* pălălăile.
pălălăi 1. *intr.* (despre foc) A arde cu flacără mare. 2. *intr.* şi *tr.* (fig., pop.) A flutura, a fâlfâi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* pălălăieşte, *imperf. 3 sg.* pălălăia; *conj. prez. 3* să pălălăiască.
pălămar[1] (reg.) Paracliser. *s.m., pl.* pălămari.
pălămar[2] (pop.) Odgon, parâmă. *s.n., pl.* pălămare.

pălămidă[1] Nume dat unor plante erbacee care cresc ca buruieni prin semănături. *s.f., g.-d. art.* pălămidei, *pl.* pălămide.
pălămidă[2] Peşte marin răpitor, cu spatele albastru, cu solzi mici şi cu numeroşi dinţi pe fălci. *s.f., g.-d. art.* pălămidei, *pl.* pălămide.
pălămidă-de-baltă Peşte mic cu corpul acoperit cu plăci osoase şi cu spini. *s.f., g.-d. art.* pălămidei-de-baltă, *pl.* pălămide-de-baltă.
pălăria-şarpelui Ciupercă otrăvitoare cu pălăria (2) roşie cu pete albe. *s.f. art., g.-d. art.* pălăriei-şarpelui.
pălărie 1. Obiect folosit pentru acoperirea capului, format dintr-o calotă (de fetru, de paie etc.) cu boruri. /(fam.) *A lovi* (sau *a plesni*) *pe cineva în ~* = a spune cuiva o vorbă înţepătoare şi neaşteptată. 2. Partea superioară în formă de pălărie (1) a unor ciuperci. //Abajur. //Discul florii-soarelui, în care sunt înfipte seminţele. 3. Căpăcel de metal, prin care trece fitilul, la o lampă cu petrol. *s.f., art.* pălăria, *g.-d. art.* pălăriei, *pl.* pălării, *art.* pălăriile.
pălărie de fier (geol.) Zonă superficială oxidată a unui zăcământ metalifer. *s.f. + prep. + s.n.*
pălărier (-ri-er) Persoană care confecţionează sau vinde pălării. *s.m., pl.* pălărieri.
pălărioară (-ri-oa-) Diminutiv al lui pălărie; pălăriuţă. *s.f., g.-d. art.* pălărioarei, *pl.* pălărioare.
pălăriuţă (-ri-u-) Pălărioară. *s.f., g.-d. art.* pălăriuţei, *pl.* pălăriuţe.
pălăvatic,-ă (reg.) 1. Nemernic, ticălos. 2. Zănatic, uşuratic. *adj., pl.* pălăvatici,-ce.
pălăvrăgeală (fam.) Faptul de a pălăvrăgi; vorbărie, flecăreală, pălăvrăgit. [*var.* palavrageală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pălăvrăgelii, *pl.* pălăvrăgeli.
pălăvrăgi *intr.* (fam.) A spune vorbe fără importanţă; a flecări. [*var.* palavragi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pălăvrăgesc, *imperf. 3 sg.* pălăvrăgea; *conj. prez. 3* să pălăvrăgească.
pălăvrăgit (fam.) Pălăvrăgeală. *s.n.*
păli[1] (pop.) 1. *tr.* şi *intr.* (despre soare) A arde, a dogori. 2. *intr.* şi *refl.* (despre plante) A se usca, a se ofili. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) lovi, a (se) ciocni. //(înv.) A (se) ataca (cu armele). 4. *tr.* (fig., despre stări psihice sau fizice) A cuprinde pe neaşteptate, a copleşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pălesc, *imperf. 3 sg.* păleа; *conj. prez. 3* să pălească.
păli[2] *intr* 1. A deveni palid, a se îngălbeni. 2. (despre surse luminoase) A-şi pierde strălucirea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pălesc, *imperf. 3* păleа; *conj. prez. 3* să pălească.
pălimar 1. Stâlp de pridvor sau de prispă care susţine streaşina. 2. Împrejmuire de scânduri la prispa unei case ţărăneşti, la un balcon etc. 3. Pridvor, cerdac. *s.n., pl.* pălimare.
pălincuţă (reg.) Diminutiv al lui palincă. *s.f., g.-d. art.* pălincuţei, *pl.* pălincuţe.
pălire[1] Acţiunea de a păli[1]. *s.f., g.-d. art.* pălirii.
pălire[2] Acţiunea de a păli[2]. *s.f., g.-d. art.* pălirii.
păliş (reg.) Pieziş, din coastă. *adv.*
pălit,-ă (despre plante) Ofilit, veştejit. *adj., pl.* păliţi,-te.
pălitură (înv., pop.) Lovitură, izbitură. //Urmă de lovitură; rană. *s.f., g.-d. art.* pălituri, *pl.* pălituri.
păliur Arbust spinos, din al cărui lemn greu, dur şi elastic se fac cozi de unelte. *s.m., pl.* păliuri.
pălmar Mănuşă specială folosită pentru protecţia palmei în diverse locuri de muncă. *s.n., pl.* pălmare.
pălmaş,-ă (înv.) Ţăran sărac care îşi câştiga existenţa muncind cu braţele la alţii. //(adj.) *Ţăran ~. s.m., pl.* pălmaşi; *s.f., art.* pălmaşa, *g.-d. art.* pălmaşei, *pl.* pălmaşe.
pălmiţă Pălmuţă. *s.f., g.-d. art.* pălmiţei, *pl.* pălmiţe.
pălmui *tr.* A lovi pe cineva cu palma peste obraz, a da cuiva palme. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pălmuiesc, *imperf. 3 sg.* pălmuia; *conj. prez. 3* să pălmuiască.
pălmuire Acţiunea de a pălmui. *s.f., g.-d. art.* pălmuirii, *pl.* pălmuiri.
pălmuit,-ă Care a fost lovit cu palma (peste obraz). *adj., pl.* pălmuiţi,-te.
pălmuţă Diminutiv al lui palmă; pălmiţă. *s.f., g.-d. art.* pălmuţei, *pl.* pălmuţe.
păloşel Diminutiv al lui paloş. *s.n., pl.* păloşele.
păltinaş (pop.) Diminutiv al lui paltin, păltinel. *s.m., pl.* păltinaşi.
păltinel (pop.) Păltinaş. *s.m., pl.* păltinei, *art.* păltineii.
păltiniş Pădure de paltini. *s.n., pl.* păltinişuri.
păltior (-ti-or) 1. (pop.) Păltiniş. 2. Coacăz sălbatic, cu fructe roşii şi acre. *s.m., pl.* păltiori.
pământuf Mănunchi făcut din pene, din fire de păr etc. prinse de un mâner şi având diferite întrebuinţări. *s.n., pl.* pământufuri.
pământ 1. Scoarţa globului terestru; sol. */La ~* = a) întins, culcat; (p. ext., despre oameni) deprimat, învins; b) (în comenzi) culcă-te! *Cu o falcă în cer şi alta în ~* = gata să distrugă totul în jurul lui, vijelios, furtunos. *A da la ~* = a distruge. *A lăsa toate la ~* = a lăsa baltă, la voia întâmplării. *A intra în ~* = a se face nevăzut, a dispărea. *A-i veni cuiva să intre în ~* = a se simţi foarte ruşinat. *A ieşi ca din ~* = a se ivi deodată, pe neşteptate. *A nu fi pe ~* = a nu avea simţul realităţii. *A fi cu picioarele pe ~* = a avea simţul realităţii. *A nu-l mai încăpea* (pe cineva) *nici ~ul* (*de...*) = a simţi o emoţie puternică. *A nu-l mai încăpea ~ul* = a fi mândru, încrezut. *A nu-l primi nici ~ul* = a fi un mare ticălos. *A şterge de pe faţa ~ului* = a distruge, a nimici, a ucide. *A* (*se*) *face una cu ~ul* (sau *o apă şi-un ~*) = a (se) nimici, a (se) distruge. *A fi toţi o apă şi-un ~* = a fi toţi de-o seamă, egali. *A scoate* (sau *a aduce*) *din ~* = a obţine cu orice preţ. *A tăcea* (sau *a fi mut*) *ca ~ul* = a nu scoate nicio vorbă. 2. Materie din care este alcătuită partea solidă a globului terestru. */~ galben* = lut. *~ rare* = grup de oxizi ai unor elemente chimice rare. 3. Întindere de uscat; continent. 4. Suprafaţă de teren (cultivabil). */Sărac lipit ~lui* = foarte sărac. 5. Teritoriu, regiune, ţinut; (p. ext.) ţară, patrie. */Obiceiul ~lui* = sumă de norme nescrise, stabilite prin practică îndelungată şi transmise din generaţie în generaţie; obicei păstrat din vechime. *s.n., pl.* (2-5) pământuri.
Pământ Planetă a sistemului solar locuită de oameni; (p. ext.) oamenii care locuiesc pe această planetă. */La capătul* (sau *marginile*) *~lui* = foarte departe. *A se ruga cu cerul, cu ~ul* = a se ruga foarte insistent. *A făgădui* (sau *a promite*) *cerul şi ~ul* = a făgădui lucruri nerealizabile. *Ca de la cer la ~*, se spune pentru a arăta marea deosebire dintre două lucruri. *De când* (*e lumea şi*) *~ul* sau *cât e lumea şi ~ul* = a) (de) totdeauna; b) (în construcţii negative) niciodată. *s.prop.n.*
pământean,-ă I. *adj.* Specific Pământului, de pe Pământ. II. *s.m.* 1. Locuitor al Pământului. 2. Autohton, băştinaş. 3. Muritor. *adj., s.m., pl.* pământeni,-e.
pământeancă 1. Locuitoare a Pământului. 2. Autohtonă, băştinaşă. 3. Muritoare. *s.f., g.-d. art.* pământencei, *pl.* pământence.
pământenesc,-ească (înv.) Pământean (II.2). *adj., pl.* pământeneşti.
pământesc,-ească 1. De pe Pământ, specific Pământului. //Propriu omului; trupesc. 2. Autohton. 3. Laic, civil. *adj., pl.* pământeşti.
pământiu,-ie (despre faţa omului) Palid, livid. *adj., pl.* pământii.
pământos,-oasă Care conţine pământ; care seamănă cu pământul. *adj., pl.* pământoşi,-oase.

pământel 1. Diminutivul lui pământ. 2. Argilă colorată folosită la zugrăveli sau în pictură. 3. (geol.) Diatomit; kiselgur. *s.n., pl.* pământele.
pământzălcă (reg.) Bucată de pânză cu care se strânge la mijloc caierul pus în furcă. *s.f., g.-d. art.* pământzălcii, pl. pământzălci.
pânglicuță v. **panglicuță.**
pănură (pop.) Aba, dimie; (p. gener.) țesătură groasă. *s.f., g.-d. art.* pănurii, *pl.* pănuri.
pănușă Fiecare dintre foile care înfășoară știuletele de porumb. *s.f., art.* pănușa, *g.-d. art.* pănușii, *pl.* pănuși.
pănușer (reg.) Locul unde se păstrează în timpul iernii pănușile uscate. *s.n., pl.* pănușere.
pănușiță (reg.) Năgară. *s.f., g.-d. art.* pănușiței, *pl.* pănușițe.
păpa *tr.* 1. (în graiul copiilor) A mânca. 2. (fam.) A irosi, a toca (bani, averi etc.) *vb. I, ind. prez. 1 sg.* pap, *2 sg.* papi, *3* papă; *conj. prez. 3* să pape.
păpădie Plantă erbacee din familia compozitelor, cu frunze crestate și cu flori galbene grupate în capitule. *s.f., art.* păpădia, *g.-d. art.* păpădiei, *pl.* păpădii, *art.* păpădiile.
păpălău Plantă erbacee cu frunze ovale, cu flori albe-gălbui și cu fructe roșii-portocalii. *s.m., art.* păpălăul, *pl.* păpălăi, *art.* păpălăii.
păpăludă Pasăre de culoare cenușie, cu corpul lunguiet și cu aripi lungi, înguste și ascuțite. *s.f., g.-d. art.* păpăludei, *pl.* păpălude.
păpărădă (reg.) Mâncare făcută din ouă bătute și prăjite în grăsime; jumări, paparâ, scrob. *s.f., g.-d. art.* păpărădei, *pl.* păpărade.
păpesc,-ească (înv.) Papal. *adj., pl.* păpești.
păpică (fam.) Diminutiv al lui papă[1]; (p. ext.) hrană. *s.f., g.-d. art.* păpicii, *pl.* păpici.
păpuc v. **papuc.**
păpucar v. **papucar.**
păpucaș v. **papucaș.**
păpuri *tr.* (pop.) A asigura etanșeitatea unui butoi, a unui vas de lemn etc., introducând între doagele lui frunze de papură. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păpuresc, *imperf. 3 sg.* păpurea; *conj. prez. 3* să păpurească.
păpurică (reg.) Numele mai multor plante erbacee care cresc prin locuri umede. *s.f., g.-d. art.* păpuricii, *pl.* păpurici.
păpuriș Loc acoperit cu papură; păpuriște. *s.n., pl.* păpurișuri.
păpuriște Păpuriș. *s.f., g.-d. art.* păpuriștii, *pl.* păpuriști.
păpușar[1] 1. Fabricant de păpuși. 2. Artist care manevrează păpușile în teatrul de păpuși. //(fig.) Actor lipsit de talent. *s.m., pl.* păpușari.
păpușar[2] (pop.) Tipar pentru brânză. *s.n., pl.* păpușare.
păpușare Accident tehnic la gaura de sondă, din cauza deformării coloanei de burlane în sens transversal. *s.f., g.-d. art.* păpușării.
păpușă A. 1. Jucărie reprezentând de obicei un copil, confecționată din carton, din celuloid etc. //Epitet dat unei fetițe sau unei femei frumoase. 2. Personaj din teatrul de păpuși, alcătuit dintr-un cap și două brațe, confecționat din pânză, lemn etc. */Teatru de ~și* = spectacol în care personajele sunt reprezentate de păpuși mânuite de păpușari. //(fig.) Om lipsit de personalitate, de voință; marionetă. */A fi ~a cuiva* = a se lăsa condus, dirijat de cineva. B. 1. Legătură de fire, de frunze etc. 2. Bucată de brânză, de caș de diferite forme și dimensiuni. 3. Fructul porumbului înainte de a se forma mătasea și boabele. 4. Nimfa insectelor. 5. Dispozitiv al unor mașini-unelte, care servește la susținerea pieselor de prelucrat. 6. Ciocan cu leafa șănțuită, întrebuințat în dogărie. *s.f., art.* păpușa, *g.-d. art.* păpușii, *pl.* păpuși.
păpușăresc,-ească Referitor la (teatrul de) păpuși (A.2) sau la păpușari. *adj., pl.* păpușărești.
păpușărie Spectacol popular cu păpuși. //(fig.) Maimuțăreală; șarlatanie. *s.f., art.* păpușăria, *g.-d. art.* păpușăriei, *pl.* păpușării, *art.* păpușăriile.
păpușeasca Numele dat unui dans popular și melodia după care se dansează. *s.f., neart.* păpușească, *g.-d. art.* păpușești.
păpușică Diminutiv al lui păpușă (A.1). *s.f., g.-d. art.* păpușelei, *pl.* păpușele, *art.* păpușelele.
păpușoi[1] Augmentativ al lui păpușă (A). [*var.* (reg.) popușoi *s.m.*] *s.m., pl.* păpușoi, *art.* păpușoii.
păpușoi[2] (reg.) Porumb. [*var.* (reg.) popușoi *s.m.*] *s.m., pl.* păpușoi, *art.* păpușoii.
păpușoi[3] (reg.) Loc plantat cu porumb; porumbiște. */A se face mort* (sau *a face pe mortul*) *în ~* = a tăcea (prefăcându-se a nu ști nimic despre o problemă a cărei lămurire nu-i convine). *A o lăsa moartă în ~* = a abandona explicarea unei chestiuni. [*var.* (reg.) popușoi *s.m.*] *s.n., pl.* păpușoaie.
păpușoiște (reg.) Porumbiște. *s.f., g.-d. art.* păpușoiștii, *pl.* păpușoiști.
păr[1] Pom din familia rozaceelor, cu frunze ovale, cu flori albe sau roz și fructe comestibile. *s.m., pl.* peri.
păr[2] 1. Totalitatea firelor subțiri, care cresc pe pielea omului și pe a multor animale; totalitatea firelor care acoperă capul omului. */A fi toți în ~* = a fi sau a se afla toți de față. *Tras de ~*, se spune despre o concluzie forțată, la care ajunge cineva exagerând sau denaturând adevărul. *A se lua cu mâinile de ~* (sau *a-și smulge părul din cap*), se spune despre cineva cuprins de disperare. *A se lua de ~ cu cineva* = a se certa foarte tare, a se încăiera cu cineva. *A se da după ~* = a se comporta după cum cere împrejurarea, a se acomoda. *Cât ~ în palmă* (sau *pe broască*) = deloc. *Când mi-o crește ~ în palmă* = niciodată. *A avea ~ pe limbă* = a fi prost, a fi lipsit de educație. *A i se ridica* (sau *a i se sui*) (tot) *~ul* (*în cap* sau *în vârful capului*) sau *i se face* (ori *a i se ridica*) *~ul măciucă* = a se îngrozi, a-i fi foarte frică. *A despica* (sau *a tăia*) *~ul* (sau *firul de ~*) *în patru* = a cerceta ceva cu minuțiozitate exagerată. *În doi peri* = între două stări, nehotărât. *A atârna de-un fir de ~* = a depinde de o nimica toată. *A scoate cuiva peri albi* = a cauza cuiva supărări. *A-i ieși* (cuiva) *peri albi* = a îmbătrâni din cauza prea multor necazuri. 2. (spec.) Fiecare dintre firele care alcătuiesc părul (1). 3. Denumire dată fibrelor naturale de origine animală; țesătură din aceste fibre. 4. (la pl.) Fire scurte care acoperă suprafața unei țesături de lână. 5. (la pl.) Fire scurte care acoperă frunzele sau tulpinile unor plante. 6. Arc în formă de spirală la ceas. *s.m., pl.* peri.
părăgină v. **paragină.**
părănginâ (bot., reg.) Vițelar. *s.f., g.-d. art.* părănginii, *pl.* părăngini.
părăș (reg.) Pescar care înfige parul pentru a fixa lotca atunci când se scoate năvodul. *s.m., pl.* părași.
părăduí (reg., fam.) 1. *refl.* (despre construcții) A se dărăpăna, a se ruina. 2. *tr.* (despre bani, averi etc.) A se irosi, a risipi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* părăduiesc, *imperf. 3 sg.* părăduia; *conj. prez. 3* să părăduiască.
părăgeni v. **părăgini.**
părăgineală (rar) Paragină. *s.f., g.-d. art.* părăginelii, *pl.* părăgineli.
părăgini *refl.* A ajunge în stare de paragină, (despre construcții) a se ruina. [*var.* (reg.) părăgeni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se părăginește, *imperf. 3 sg.* părăginea; *conj. prez. 3* să se părăginească.
părăginire Acțiunea de a se părăgini. *s.f., g.-d. art.* părăginirii, *pl.* părăginiri.
părăginos,-oasă (reg.) Părăginit. *adj., pl.* părăginoși,-oase.

părălet (rar) Cantitate mare de bani; bănet. *s.n.*
părăluță 1. Diminutiv al lui para[3]. 2. (bot., reg.) Bănuț. *s.f., g.-d. art.* părăluței, *pl.* părăluțe.
părăsi *tr.* 1. A lăsa pe cineva singur, a-l abandona; a se despărți de cineva. //A se depărta de ceva. 2. A înceta. A întrerupe o acțiune, o activitate etc.; a renunța la... //A lăsa la o parte, a neglija. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* părăsesc, *imperf. 3* părăsea; *conj. prez. 3* să părăsească.
părăsire 1. Acțiunea de a părăsi. 2. Stare a persoanei, a locului părăsit. *s.f., g.-d. art.* părăsirii, *pl.* părăsiri.
părăsit,-ă 1. (despre oameni) Lăsat singur, abandonat. 2. (despre localități, case etc.) Ajuns în stare de ruină; rămas nelocuit, nepopulat. 3. (despre obiecte, obiceiuri etc.) Care nu mai este folosit. *adj., pl.* părăsiți,-te.
părăsitură (pop.) Ou de găină neajuns la dezvoltarea deplină, mic și cu coaja moale. *s.f., g.-d. art.* părăsiturii, *pl.* părăsituri.
părăstas v. **parastas.**
părâng (reg.) Numele a două plante erbacee: a) dughie; b) mei. *s.m.*
părângă Prăjină, bară cu care se transportă o greutate de către două persoane (pe umeri). *s.f., g.-d. art.* parângii, *pl.* parângi.
părcan v. **parcan.**
părea 1. *intr.* și *refl.* A da impresia; a avea aparența de... */A-i* ~ (cuiva) *bine* = a se bucura. *A-i* ~ (cuiva) *rău* = a regreta, a fi nemulțumit. 2. *refl.* A-și închipui, a avea impresia. */Pe cât se pare* = pe cât se vede, pe cât se înțelege. 3. A se înșela, a i se năzări. [*var.* (rar) pare *vb.*] *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* par, *2 sg.* pari, *1 pl.* părem; *viit. 3 sg.* va părea; *conj. prez. 3* să pară; *cond. prez. 3* ar părea; *ger.* părând; *part.* părut.
părelnic,-ă (rar) Aparent; înșelător. *adj., pl.* părelnici,-ce.
părere 1. Opinie, punct de vedere. */Câte capete, atâtea* ~ = fiecare gândește în felul lui. *A fi de* ~ = a crede. *A fi de aceeași* ~ (cu cineva) = a fi de acord (cu cineva). 2. Iluzie, închipuire. *s.f., g.-d. art.* părerii, *pl.* păreri.
părere de bine Bucurie, mulțumire. *s.f., g.-d. art.* părerii de bine, *pl.* păreri de bine.
părere de rău Mâhnire, regret. *s.f., g.-d. art.* părerii de rău, *pl.* păreri de rău.
păresimi Postul Paștilor. *s.f. pl.*
păretar (pop.) 1. Covor mic, pânză brodată etc. care se pune pe perete în scop decorativ. 2. Poliță fixată de perete. 3. Fiecare dintre stâlpii care susțin streașina casei. *s.n., pl.* păretare.
părete v. **perete.**
părinclor (pop.) Diminutiv al lui părinte. *s.m., pl.* părinclori.
părinte 1. (la pl.) Tata și mama. //Fiecare dintre cei doi părinți. //(la pl.) Strămoși, străbuni. 2. (fig.) Fondator, inițiator al unei științe, al unei mișcări culturale etc. 3. (în limbaj bisericesc) Dumnezeu. //Întemeietor sau educator al Bisericii creștine. *//(Prea) sfântul* ~ = papa. 4. (fig.) Preot. *s.m., pl.* părinți.
părintesc,-ească 1. Care aparține părintelui sau părinților. 2. Referitor la strămoși. [*var.* (pop.) părintesc,-ească *adj.*] *adj., pl.* părintești.
părintește Ca un părinte. *adv.*
părințel (fam.) Diminutiv al lui părinte. *s.m., pl.* părinței, *art.* părințeii.
părintenie (-ni-e) (rar) Părinție. *s.f., art.* părintenia, *g.-d. art.* părinteniei.
părinție (rar) Calitatea de tată, de părinte. */Cu* ~ = părintește. *s.f., art.* părinția, *g.-d. art.* părinției.
păros,-oasă 1. (despre ființe) Acoperit cu (mult) păr[2] (1). 2. (despre țesături) Acoperit cu un strat pufos. 3. (despre frunze, tulpini etc.) Acoperit cu păr[2] (5). *adj., pl.* părоși,-oase.
părtaș,-ă 1. Persoană care participă la o activitate, la o acțiune. 2. Persoană care primește (ori care folosește sau stăpânește) o parte dintr-un bun material. 3. Persoană care se bucură de un bun spiritual ori care împărtășește un necaz, o nenorocire. *s.m., pl.* părtași; *s.f., art.* părtașa, *g.-d. art.* părtașei, *pl.* părtașe.
părticică Diminutiv al lui parte. *s.f., g.-d. art.* părticelei, *pl.* părticele, *art.* părticelele.
părtini *tr.* A avantaja pe cineva în dauna altuia. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* părtinesc, *imperf. 3 sg.* părtinea; *conj. prez. 3* să părtinească.
părtinire Faptul de a părtini. */Fără* ~ = în mod imparțial, obiectiv. *s.f., g.-d. art.* părtinirii, *pl.* părtiniri.
părtinitor,-oare Care părtinește, favorizează pe cineva, în dauna cuiva. *adj., pl.* părtinitori,-oare.
părui[1] 1. *tr.* și *refl. recipr.* (fam.) A (se) bate trăgând(u-se) de păr; (p. gener.) a (se) bate. 2. *tr.* (în tăbăcărie) A îndepărta părul[2] de pe pieile crude; a depila. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păruiesc, *imperf. 3 sg.* păruia; *conj. prez. 3* să păruiască.
părui[2] *tr.* A bate pari[1] (pentru a delimita un teren). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păruiesc, *imperf. 3 sg.* păruia; *conj. prez. 3* să păruiască.
păruială (fam.) Bătaie, încăierare. *s.f., g.-d. art.* păruielii, *pl.* păruieli.
păruit Îndepărtarea părului de pe pieile crude prin procedee chimice. *s.n.*
părul-Maicii-Domnului Plantă erbacee cu frunze adânc crestate. *s.m. art.*
părul-porcului Plantă erbacee cu frunze lungi și cu spiculețe. *s.m. art.*
păs (pop.) Durere sufletească; suferință; supărare, îngrijorare dificilă, impas. *s.n., pl.* păsuri.
păsa[1] *intr. unipers.* (construit cu dativul) A simți o neliniște, a se îngrijora. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* pasă; *conj. prez. 3 sg.* să pese.
păsa[2] *intr.* 1. (înv.) A merge, a se duce. 2. (pop., fam., cu val. de interj.) Încearcă, îndrăznește să... *vb. I, ind. prez.* (1) *3* pasă; *imper. 2 sg.* pasă/pas'.
păsare (pop.) Faptul de a-i păsa[1] cuiva de ceva, grijă de cineva sau de ceva, îngrijorare. *s.f., g.-d. art.* păsării.
păsat Boabe de porumb sau de alte cereale măcinate mare. //Mâncare preparată din aceste boabe. *s.n.*
păsărar 1. Vânzător sau crescător de păsări. //Vânător de păsări. 2. Specie de uliu, de mărimea unui porumbel. *s.m., pl.* păsărari.
păsărărie (rar) Prăvălie în care se vând păsări. *s.f., art.* păsărăria, *g.-d. art.* păsărăriei, *pl.* păsărării, *art.* păsărăriile.
păsărească (fam.) Limbaj greu de înțeles, artificial, argotic. *s.f., g.-d. art.* păsăreștii.
păsăresc,-ească Referitor la păsări, pentru păsări. *adj., pl.* păsărești.
păsărește (rar) Ca păsările. */A vorbi* ~ = a spune ceva fără înțeles. *adv.*
păsăret Mulțime de păsări. *s.n.*
păsărică Diminutiv al lui pasăre; păsăruică. */A avea o* ~ (sau *păsărele*) *la cap* = a fi țicnit. *s.f., g.-d. art.* păsăricii/păsărelei, *pl.* păsărici/păsărele, *art.* păsăricile /păsărelele.
păsărime Păsăret. *s.f., g.-d. art.* păsărimii.
păsăroi Augmentativ al lui pasăre; bărbătușul unei păsări. *s.m., pl.* păsăroi, *art.* păsăroii.
păsăruică (rar) Păsărică. *s.f., g.-d. art.* păsăruicii, *pl.* păsăruici.
păscare (pop.) 1. Păscut; loc de păscut, pășune. 2. (la oină) Atribuția celui (sau) celor care trebuie să servească pe cel (sau pe cei) de la bătaie. *s.f., g.-d. art.* păscării, *art.* păscări.
păscătoare (pop.) Pășune. *s.f., g.-d. art.* păscătorii, *art.* păscători.

păscut Faptul de a paște; pășunat. *s.n.*
păscuță 1. Diminutiv al lui pască. 2. (bot.) Bănuț. *s.f., g.-d. art.* păscuței, *pl.* păscuțe.
păstaie Fructul plantelor leguminoase, format din două valve în care sunt închise semințele. *s.f., art.* păstaia, *g.-d. art.* păstăii, *pl.* păstăi, *art.* păstăile.
păstăioasă Plantă păstăioasă. *s.f., g.-d. art.* păstăioasei, *pl.* păstăioase.
păstăios,-oasă (rar) Care are fructul o păstaie. *adj., pl.* păstăioși,-ioase.
păstârnac v. **păstârnac.**
păstârnac Plantă leguminoasă din familia umbeliferelor, cultivată pentru rădăcina ei cărnoasă, albă sau gălbuie, bogată în substanțe nutritive. [*var.* (reg.) păstârnac *s.m.*] *s.m., pl.* păstârnaci.
păstor 1. Cioban. 2. (fig.) Preot; (p. ext.) îndrumător spiritual. *s.m., pl.* păstori.
păstoraș (rar) Păstorel. *s.m., pl.* păstorași.
păstorel (rar) Diminutiv al lui păstor (1); păstoraș. *s.m., pl.* păstorei, *art.* păstorelii.
păstoresc,-ească 1. Care aparține păstorilor (1), referitor la viața lor. 2. (fig.) Preoțesc. *adj., pl.* păstorești.
păstori 1. *tr.* A duce la pășune și a păzi oile sau vitele; a se ocupa cu păstoritul. 2. *intr.* (fig., mai ales despre preoți) A îndruma, a conduce. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păstoresc, *imperf. 3 sg.* păstorea; *conj. prez. 3* să păstorească.
păstorie 1. Păstorit. 2. (fig.) Conducere, îndrumare religioasă. *s.f., art.* păstoria, *g.-d. art.* păstoriei.
păstorire Acțiune de a păstori; păstorit. *s.f., g.-d. art.* păstoririi.
păstorit Ocupația de păstor (1). *s.n.*
păstorință Ciobăniță. *s.f., g.-d. art.* păstoriței, *pl.* păstorințe.
păstos,-oasă Care are aspectul și consistența unei paste. *adj., pl.* păstoși,-oase.
păstra *tr.* 1. A ține la loc sigur; a ține în stare bună, a îngriji. //A conserva alimente. 2. A respecta, a nu călca un obicei, o tradiție etc. 3. A menține, a face să dureze. */A-și ~ calmul* (sau *sângele rece*) = a rămâne calm. *A ~ un secret* = a nu destăinui, a nu divulga. *A ~ tăcere(a)* = a tăcea. 4. A nu destăinui (secrete, taine) etc. 5. A pune ceva deoparte (pentru altă ocazie). *vb. I, ind. prez. 3* păstrează.
păstramă v. **pastramă.**
păstrare Acțiunea de a păstra. */La ~* = a) la loc sigur; b) (fam.) la închisoare. *s.f., g.-d. art.* păstrării, *pl.* păstrări.
păstrat Faptul de a păstra. *s.n.*
păstrător,-oare Care păstrează (bine) ceva; care nu strică, nu pierde; econom. *adj., pl.* păstrători,-oare.
păstrăv 1. Pește dulce din apele de munte, cu pete negre și roșii pe spate. 2. (reg.) Numele unor ciuperci comestibile, de culoare cenușie, care cresc pe trunchiurile copacilor. *s.m., pl.* păstrăvi.
păstrăvar Crescător de păstrăvi (1). *s.m., pl.* păstrăvari.
păstrăvărie Crescătorie de păstrăvi (1). *s.f., art.* păstrăvăria, *g.-d. art.* păstrăvăriei, *pl.* păstrăvării, *art.* păstrăvăriile.
păstrăvior Diminutiv al lui păstrăv. *s.m., pl.* păstrăviori.
păstrăviță (rar) Femela păstrăvului (1). *s.f., g.-d. art.* păstrăviței, *pl.* păstrăvițe.
păstru[1] (înv., reg.) Persoană sau colectivitate care păstrează ceva. *s.m., art.* păstrul.
păstru[2] (pop.) Închisoare, păstrare. */La ~* = la închisoare. *s.n., art.* păstrul.
păstrugarniță Plasă specială, compusă din două rețele, utilizată la pescuitul cegii și păstrugii. *s.f., g.-d. art.* păstrugarniței, *pl.* păstrugarințe.
păstrugă Pește marin, cu corpul lung și subțire, cu botul în formă de spadă. [*var.* păstrungă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* păstrugii, *pl.* păstrugi.
păstrungă v. **păstrugă.**
păstură/pășturâ Polen adunat și depozitat de albine în celulele fagurilor, pentru a le servi ca hrană. *s.f., g.-d. art.* păsturii/păsturii.
păsui[1] *tr.* A lăsa cuiva timpul necesar pentru a face ceva; a permite să întârzie cu achitarea unei obligații (băneși). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păsuiesc, *imperf. 3 sg.* păsuia; *conj. prez. 3* să păsuiască.
păsui[2] *tr.* A ajusta o piesă pentru a obține o bună îmbinare cu altă piesă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păsuiesc, *imperf. 3 sg.* păsuia; *conj. prez. 3* să păsuiască.
păsuială Păsuire[1]. *s.f., g.-d. art.* păsuielii, *pl.* păsuieli.
păsuire[1] Acțiunea de a păsui[1]; răgaz acordat cuiva. *s.f., g.-d. art.* păsuirii, *pl.* păsuiri.
păsuire[2] Acțiunea de a păsui[2]. *s.f., g.-d. art.* păsuirii, *pl.* păsuiri.
pășcăneán,-ă (Locuitor) din orașul Pașcani. *adj., s.m.* și *f., pl.* pășcăneni,-e.
pășcăneancă Locuitoare din orașul Pașcani. *s:f., g.-d. art.* pășcăncncii, *pl.* pășcăncnce.
păși *intr.* 1. A face unul sau mai mulți pași; a călca, a merge. //(fig.) A înainta, a progresa. */A ~ în vârful picioarelor* = a merge încet, fără zgomot. 2. A intra undeva. //(fig.) A atinge o anumită vârstă. 3. A trece dincolo de ceva, a depăși. *//tr. Pășește pragul casei. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pășesc, *imperf. 3 sg.* pășea; *conj. prez. 3* să pășească.
pășire Acțiunea de a păși. *s.f., g.-d. art.* pășirii, *pl.* păși.
păștiță Mică plantă erbacee cu una sau cu două flori galbene. *s.f., g.-d. art.* păștiței, *pl.* păștițe.
pășuna. 1. *intr.* (despre vite, oi etc.) A paște. 2. *tr.* (despre oameni) A duce și a păzi oile, vitele la păscut. *vb. I, ind. prez. 3* pășunează.
pășunare Acțiunea de a pășuna. *s.f., g.-d. art.* pășunării, *pl.* pășunări.
pășunat Faptul de a pășuna (1); păscut, pășune, pășunea. *s.n.*
pășună v. **pășune.**
pășune Loc acoperit cu vegetație ierboasă, unde pasc vitele. //Iarbă de pe locul unde pasc vitele. [*var.* (înv., pop.) pășună *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pășunii, *pl.* pășuni.
pășunea (reg.) Pășune, pășunat. *s.f., g.-d. art.* pășunelii, *pl.* pășuneli.
păta 1. *tr.* și *refl.* A (-și) face o pată, a (se) murdări cu pete. 2. *tr.* (fig.) A dezonora, a profana. *vb. I, ind. prez. 3* pătează.
pătare Acțiunea de a (se) păta. //Boală a plantelor produsă de ciuperci și bacterii, care se manifestă prin apariția unor pete pe zona atacată. *s.f., g.-d. art.* pătării, *pl.* pătări.
pătat,-ă 1. Cu pete; murdar. //(despre oameni) Cu pielea pigmentată; (despre animale și plante) bălțat, pestriț. 2. (fig.) Pângărit, profanat; compromis. *adj., pl.* pătați,-te.
pătăranie (-ni-e) (pop., fam.) Pățanie. *s.f., art.* pătărania, *g.-d. art.* pătăraniei, *pl.* pătăranii, *art.* pătăraniile.
pătimaș,-ă 1. (și s.) Stăpânit de o patimă, de o pasiune; (p. ext.) părtinitor. 2. Care exprimă sau trădează patimă. //(adv.) *Citește ~. adj., pl.* pătimași,-e.
pătimi *intr.* și *tr.* (pop.) A suferi, a îndura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pătimesc, *imperf. 3 sg.* pătimea; *conj. prez. 3* să pătimească.
pătimire (pop.) Suferință, chin. *s.f., g.-d. art.* pătimirii, *pl.* pătimiri.
pătimitor,-oare (înv., pop.) Care pătimește. *adj., pl.* pătimitori,-oare.
pătișor (reg.) Pătuț. *s.n., pl.* pătișoare.

pătlagină Gen de plante erbacee, cu frunzele despicate în rozetă la baza tulpinii, întrebuințate în medicină pentru calitățile lor expectorante. *s.f., g.-d. art.* pătlăginii, *pl.* pătlăgini.
pătlăgea/pătlăgică 1. (determinat adesea prin *roșie*) Plantă legumicolă cu flori galbene și cu fructe sferice comestibile, bogate în vitamine; roșie, tomată. 2. (determinat adesea prin *vânătă*) Plantă legumicolă cu flori violete și cu fructe ovale, comestibile; vânătă. *s.f., g.-d. art.* pătlăgelei, *pl.* pătlăgele, *art.* pătlăgelele.
pătlăgea-roșie/pătlăgică-roșie (-și-e) Pătlăgea (1). *s.f., g.-d. art.* pătlăgelei-roșii, *pl.* pătlăgele-roșii, *art.* pătlăgelele-roșii.
pătlăgea-vânătă/pătlăgică-vânătă Pătlăgea (2). *s.f., g.-d. art.* pătlăgelei-vinete, *pl.* pătlăgele-vinete, *art.* pătlăgelele-vinete.
pătlăgică v. **pătlăgea.**
pătlăginiu,-ie (înv., pop.) Violet-închis, vânăt. *adj., pl.* pătlăginii.
pătrar 1. (înv., pop.) Pătrime, sfert. 2. Fază a Lunii în care partea sa luminată se vede sub forma unui semicerc. *s.n., pl.* pătrare.
pătrat[1] A. 1. Patrulater cu laturile egale și cu unghiurile drepte. 2. Grup de obiecte, de ființe etc. așezate în formă de pătrat[1] (A.1); careu (B). B. 1. Produs obținut prin înmulțirea unui număr cu el însuși. *s.n., pl.* pătrate.
pătrat[2],-ă 1. Care are forma unui pătrat[1] (A.1). *Metru* (sau *decimetru, kilometru* etc.) ~ = unitate de măsură pentru suprafețe, egală cu aria unui pătrat cu latura de un metru (sau de un centimetru, kilometru etc.) /(fam.) *Cap* ~ = om mărginit. 2. *Rădăcină* (sau *rădăcina*) ~ (*a unui număr*) = număr sau expresie algebrică care, înmulțită cu sine însăși, reproduce numărul sau expresia algebrică dată. *adj., pl.* pătrați,-te.
pătratic,-ă Care are formă de patrulater. *adj., pl.* pătratici,-ce.
pătrățel Diminutiv al lui pătrat[1] (A.1); pătrățică. //Mic obiect în formă de cub sau de paralelipiped. *s.n., pl.* pătrățele.
pătrățică Pătrățel. *s.f., g.-d. art.* pătrățelei, *pl.* pătrățele, *art.* pătrățelele.
pătrime A patra parte dintr-un întreg împărțit în părți egale. //(muz.) A patra parte dintr-o notă întreagă. *s.f., g.-d. art.* pătrimii, *pl.* pătrimi.
pătrișor Piesă de metal, cu secțiunea pătrată, folosită în tipografie pentru a acoperi spațiile dintre cuvinte sau pentru a completa rândurile nescrise până la capăt. *s.n., pl.* pătrișoare.
pătrunde 1. *tr.* și *intr.* A trece prin..., a străpunge, a străbate, a penetra; a perfora, a găuri. //(despre sunete zgomote etc.) A se face auzit, a ajunge până la... /*A ~ cu privirea* = a scruta cu privirea. 2. *intr.* A izbuti să ajungă, să intre. 3. *tr.* A cuprinde, a pune stăpânire pe cineva. //*refl.* (fig.) A se lăsa cuprins, dominat (de o idee, de un sentiment). //*tr.* (fig.) A emoționa, a impresiona. 4. *tr.* (fig.) A înțelege, a pricepe. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pătrund, *2 sg.* pătrunzi, *1 pl.* pătrundem, *perf. s. 1 sg.* pătrunsei, *1 pl.* pătrunserăm; *conj. prez. 3* să pătrundă; *imper. 2 sg.* pătrunde; *ger.* pătrunzând; *part.* pătruns.
pătrundere Acțiunea de a (se) pătrunde. //(fig.) Capacitatea de a înțelege ceva; agerime de minte. *s.f., g.-d. art.* pătrunderii, *pl.* pătrunderi.
pătrunjel Plantă erbacee cultivată ca legumă pentru rădăcina albă și frunzele ei aromate. *s.m., pl.* pătrunjei, *art.* pătrunjeii.
pătrunjel-de-câmp Numele a două plante erbacee, cu flori albe sau trandafirii, a căror rădăcină este întrebuințată în medicină. *s.m., pl.* pătrunjei-de-câmp, *art.* pătrunjeii-de-câmp.
pătrunjelul-câinelui Mică plantă erbacee otrăvitoare, cu flori albe. *s.m. art.*
pătruns,-ă 1. Străpuns; răzbit; copt, fiert foarte bine. 2. (fig.) Mișcat, emoționat. 3. (fig.) Convins, încredințat. *adj., pl.* pătrunși,-se.
pătrunzător,-oare 1. Care răzbate, străbate. //(despre ochi) Scrutător, ager. 2. (fig.) Emoționant, impresionant. 3. (fig.) Ager la minte, perspicace. *adj., pl.* pătrunzători,-oare.
pătuc Pătuț. *s.n., pl.* pătucuri.
pătucean (pop.) Pătuț. [*var.* pătcean *s.n.*] *s.n., pl.* pătucene.
pătuiac (pop.) Podea de scânduri așezată pe furci sau în copaci, pe care se pune nutrețul pentru vite. [*var.* (reg.) pătuiag *s.n.*] *s.n., pl.* pătuiace.
pătuiag v. **pătuiac.**
pătul[1] 1. Construcție făcută din șipci sau din nuiele împletite, în care se păstrează știuleții de porumb. 2. (pop.) Coteț pentru porumbei. 3. (pop.) Culcuș improvizat din frunze, din paie etc. 4. Podeț de pe care se pescuiește, așezat pe pari la suprafața apei. 5. Pătuiac. 6. Platformă construită pe stâlpi sau în copaci pentru observarea vânatului, pentru paznici etc. *s.n., pl.* pătule.
pătul[2] (în sintagmele) *Măr* ~ (și s.m.) = specie de măr cu fructe galbene-verzui. *Măr* ~ (și s.n.) = fructul speciei de mai sus. *adj., pl.* pătuli,-e.
pătuli *tr.* (pop.) A culca la pământ, a călca în picioare. //*refl.* (despre iarbă, semănături) A se culca la pământ. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pătulesc, *imperf. 3 sg.* pătulea; *conj. prez. 3* să pătulească.
pătulire (pop.) Acțiunea de a (se) pătuli. *s.f., g.-d. art.* pătulirii, *pl.* pătuliri.
pătură 1. Învelitoare dreptunghiulară confecționată dintr-o bucată deasă de lână, de bumbac etc. 2. Strat dintr-o materie care acoperă ceva (în mod uniform); fiecare dintre straturile suprapuse care alcătuiesc un tot. 3. (fig.) Categorie sau grup social; oamenii care alcătuiesc o asemenea categorie sau grup social. *s.f., g.-d. art.* pături, *pl.* pături.
pături *tr.* (pop.) A împături. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păturesc, *imperf. 3 sg.* păturea; *conj. prez. 3* să păturească.
păturică Diminutiv al lui pătură. *s.f., g.-d. art.* păturelei, *pl.* păturele, *art.* păturelele.
pătuț Diminutiv al lui pat[1]; pat de copil; pătișor, pătuc. pătucean. *s.n., pl.* pătuțuri.
pățanie (-ni-e) Întâmplare (neplăcută), neașteptată sau neobișnuită; (la pl.) peripeții. *s.f., art.* pățania, *g.-d. art.* pățaniei, *pl.* pățanii, *art.* pățaniile.
pățeală (rar) Pățanie, aventură. *s.f., g.-d. art.* pățelii, *pl.* pățeli.
păți *tr.* A i se întâmpla cuiva ceva neplăcut și neașteptat. /*Din pățite* = din experiență. *A o ~* = a intra într-un bucluc. *A o ~ cu cineva* = a-și găsi beleaua cu cineva. 2. *tr.* și *intr.* (înv., pop.) A suferi, a îndura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pățesc, *imperf. 3* sg. pățea; *conj. prez. 3* să pățească.
pățit[1] (rar) Întâmplare (neplăcută) pe care o trăiește cineva. *s.n.*
pățit[2],-ă (pop.) (Om) încercat, experimentat, care a trăit și a văzut multe. *adj., s.m.* și *f., pl.* pățiți,-te.
pățire (înv., reg.) Faptul de a păți; pățit[1]. *s.f., g.-d. art.* pățirii, *pl.* pățiri.
păun Pasăre domestică mare, al cărei mascul are un penaj strălucitor și o coadă lungă în formă de evantai. /*A fi mândru ca un ~* = a se îngâmfa. *A se îmbrăca în pene de ~* = a se lăuda cu meritele altora. *s.m., pl.* păuni.
păunar (pă-u-) (rar) Locul unde se cresc sau se țin păunii. *s.n., pl.* păunare.
păunaș (pă-u-) Diminutiv al lui păun; păunel. /*~ ul codrilor* = nume dat în literatura populară unui haiduc vestit. *s.m., pl.* păunași.

păună (rar) Păuniță. *s.f., g.-d. art.* păunei, *pl.* păune.
păunărie (pă-u-) (rar) Mulțime de păuni. *s.f., art.* păunăria, *g.-d. art.* păunăriei.
păunei (pă-u-) (rar) Păunaș. *s.m., pl.* păunei, *art.* păuneii.
păuni (pă-u-) *refl.* (pop.) A se împăuna. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se păunește, *imperf. 3 sg.* se păunea; *conj. prez. 3* să se păunească.
păuniță 1. Femela păunului; păună. 2. (entom., reg.) Numele unor specii de insecte înrudite cu libelula. *s.f., g.-d. art.* păunitei, *pl.* păunițe.
păzea Ferește! Dă-te la o parte! *interj.*
păzi 1. *tr.* A supraveghea pe cineva ca să nu fugă; a sta de pază, a străjui. */Doamne păzește!* = Dumnezeu să ne ferească! 2. *refl.* A se feri de o primejdie; a evita să facă un lucru. */A lua pe cineva la trei păzește* = a lua la zor, a mustra. *A o lua la trei păzește* = a fugi. 3. *tr.* A supraveghea pe cineva sau ceva. */A-și ~ gura* = a tăcea sau a vorbi cu prudență. 4. *tr.* (înv., pop.) A respecta o normă, un angajament. 5. *tr. Ce păzești aici?* = de ce nu ai grijă? *A-și ~ treaba* = a-și vedea de treabă. *A-și ~ calea* = a-și vedea de drum. 6. *tr.* (înv.) A păstra, a întreține. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* păzesc, *imperf. 3 sg.* păzea; *imper. 2 sg.* păzește; *conj. prez. 3* să păzească.
păzire Acțiunea de a (se) păzi. *s.f., g.-d. art.* păzirii, *pl.* păziri.
păzit (rar) Pază, pândă. *s.n.*
păzitor,-oare (rar) Paznic. *s.m., pl.* păzitori; *s.f., g.-d. art.* păzitoarei, *pl.* păzitoare.
pâc/pâc-pâc Cuvânt care redă sunetul produs de fumători când trag fumul din lulea ori din țigară sau de ruperea unui fir de ață, de sfoară etc. *interj.*
pâca/pâca-pâca (reg.) Pâc/pâc-pâc. *interj.*
pâcăi v. **pâcâi.**
pâcâi *intr* (pop.) A trage din lulea producând un zgomot caracteristic; a pufăi. [*var.* (reg.) pâcăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* pâcâie, *imperf. 3 sg.* pâcâia; *conj. prez. 3* să pâcâie.
pâclă 1. Ceață deasă care apare dimineața sau seara. 2. Văl atmosferic albăstrui sau cenușiu care apare la orizont. 3. Zăpușeală (pe timp noros). //(fig.) Strat des de fum, de ploaie etc. *s.f., g.-d. art.* pâclei, *pl.* pâcle.
pâclișit,-ă (reg.) Posomorât, morocănos. *adj., pl.* pâclișiți,-te.
pâclos,-oasă Cu pâclă (1); neguros, cețos. *adj., pl.* pâclosi,-oase.
pâine 1. Aliment de bază al omului, preparat dintr-un aluat de făină, dospit și copt la cuptor. */A mânca ~ și sare dintr-un taler cu cineva* = a trăi împreună cu cineva, a împărți cu cineva binele și răul. *A întâmpina* (pe cineva) *cu ~ și sare* = a întâmpina (pe cineva) cu deosebită cinste. *A avea ~a și cuțitul în mână* = a avea la îndemână toată puterea. *Bun ca ~a* (*caldă*) = foarte bun. *A mânca o ~ albă* = a o duce bine. *Se caută ca ~a caldă*, se spune despre o marfă foarte căutată. 2. Hrană necesară pentru trai. */~a cea de toate zilele* = minimum de existență. *A lua* (cuiva) *~a de la gură* = a distruge (cuiva) toate posibilitățile de existență. 3. (reg.) Cereale, recoltă de cereale; bucate. 4. (fig.) Funcție, post. */A pune* (sau *a băga*) *în ~* (pe cineva) = a da o funcție, o slujbă cuiva. *A fi în ~* sau *a mânca o ~* = a avea o slujbă. *s.f., g.-d. art.* pâinii, *pl.* pâini.
pâinică Pâinișoară. *s.f., g.-d. art.* pâinicii, *pl.* pâinici.
pâinișoară 1. Diminutiv al lui pâine (1); pâinică, pâiniță. 2. Ciupercă comestibilă de culoare roșie-violacee. *s.f., g.-d. art.* pâinișoarei, *pl.* pâinișoare.
pâiniță Pâinișoară. *s.f., g.-d. art.* pâinitei, *pl.* pâinițe.
pâl/pâl-pâl Cuvânt care imită bătaia din aripi a păsărilor; fâl. *interj.*
pâlc 1. Grup neorganizat de oameni, de animale, de păsări sau de plante. */În ~uri* = în grup. //Grămadă mică de lucruri. 2. (înv.) Unitate militară din țările românești, corespunzătoare unui regiment de mai târziu. *s.n., pl.* pâlcuri.
pâlculeț Pâlcușor. *s.n., pl.* pâlculețe.
pâlcușor Diminutiv al lui pâlc (1); pâlculeț. *s.n., pl.* pâlcușoare.
pâlnie (-ni-e) 1. Obiect de metal, de sticlă etc., de forma unui con gol în interior și prelungit în jos printr-un tub îngust, servind la turnarea lichidelor în vase cu gura strâmtă. */A-și face palmele ~* (*la gură* sau *la ureche*) = a-și așeza mâinile ca o pâlnie în jurul gurii sau al urechii pentru a fi auzit sau a auzi mai bine. 2. Nume dat unor obiecte în formă de pâlnie (1). */~a telefonului* = receptor telefonic. 3. Locaș mai larg în partea de sus, amenajat pe un sistem tehnic, pentru a înlesni introducerea sau evacuarea unui material. 4. Depresiune de teren de formă conică. //Groapă făcută în pământ de un obuz sau de o bombă. 5. Loc unde sunt adunați buștenii înainte de a fi coborâți pe jilip. 6. Tub care servește unor animale cefalopode în mișcare. *s.f., art.* pâlnia, *g.-d. art.* pâlniei, *pl.* pâlnii, *art.* pâlniile.
pâlnioară (ni-oa-) Diminutiv al lui pâlnie. *s.f., g.-d. art.* pâlnioarei, *pl.* pâlnioare.
pâlpâi *intr.* 1. (despre flăcări) A tremura, a crește și a descrește, producând un pocnet ușor. 2. (despre păsări, insecte) A mișca ușor din aripi producând un zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3* pâlpâie, *imperf. 3 sg.* pâlpâia; *conj. prez. 3* să pâlpâie; *ger* pâlpâind.
pâlpâlală Pâlpâire. *s.f., g.-d. art.* pâlpâielii, *pl.* pâlpâieli.
pâlpâire Acțiunea de a pâlpâi; pâlpâială, pâlpâit, pâlpâitură. //Fâlfâire. *s.f., g.-d. art.* pâlpâirii, *pl.* pâlpâiri.
pâlpâit Pâlpâire. *s.n.*
pâlpâitor,-oare (-pâ-i-) Care pâlpâie; tremurător. *adj., pl.* pâlpâitori,-oare.
pâlpâitură (-pâ-i-) (rar) Pâlpâire. *s.f., g.-d. art.* pâlpâiturii, *pl.* pâlpâituri.
până A. *conjcț.* (introduce propoziții circumstanțiale de timp sau de loc) *Ne plimbăm ~ vine el. A mers ~ unde a vrut.* B. *prep.* (introduce un complement circumstanțial de timp, de mod sau de loc) *Aștept ~ mâine. L-a emoționat ~ la lacrimi. A venit ~ acasă. conjcț.; prep.*
până ce Atâta timp cât..., câtă vreme..., cât. *loc. conjcț.*
pândaci,-ce (rar) Care stă la pândă. *adj., pl.* pândaci,-ce.
pândar Paznic (la o vie, la o livadă etc.). //(mil., pop.) Străjă, santinelă. *s.m., pl.* pândari.
pândaș (înv., reg.) Persoană care stă la pândă. *s.m., pl.* pândași.
pândă Faptul de a pândi; pândit. //Loc (ascuns) de unde se poate pândi. *s.f., g.-d. art.* pândei, *pl.* pânde.
pândăraș Diminutiv al lui pândar. *s.m., pl.* pândărași.
pândări *tr.* A face serviciul de pândar; a păzi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* pândărește.
pândărit Faptul de a pândări. *s.n.*
pândi 1. *tr.* și *intr.* A urmări cu atenție (pe ascuns); a observa cu scopul de a prinde sau de a ataca. */A ~ cu urechea* = a fi atent la un sunet, la un zgomot. 2. *tr.* A aștepta un moment, un prilej favorabil. 3. *tr.* A studia gesturile, manifestările cuiva pentru a-i ghici intențiile. 4. *tr* și *intr.* A aștepta cu atenție încordată. //(tr., înv., reg.) *A ~ vreme* (cu prilej) = a aștepta ocazia potrivită. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pândesc, *imperf. 3* sg. pândea; *conj. prez. 3* să pândească.
pândiș (pop.) Pe ascuns, pe furiș. *adv.*
pândit Pândă. *s.n.*
pânditor,-oare Care pândește; iscoditor. *adj., pl.* pânditori,-oare.
pângări *tr.* 1. A dezonora, a necinsti, a profana. //A viola. 2. A mânji, a murdări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pângăresc, *imperf. 3 sg.* pângărea; *conj. prez. 3* să pângărească.

pângărire Acțiunea de a pângări. *s.f., g.-d. art.* pângăririi, *pl.* pângăriri.
pângăritor,-oare (rar) Care pângărește; profanator, defăimător. *adj., pl.* pângăritori,-oare.
pântec/pântece (pop.) 1. Parte a corpului dintre torace și bazin, în care se află stomacul, intestinele etc.; abdomen. */A-i face cuiva ~ul cobză* = a bate pe cineva foarte tare. *A fi cu ~ul la gură* = a fi însărcinată. 2. Stomac. */Cu ~ul lipit de coaste* = foarte flămând. *A se închina ~ului* = a fi peste măsură de lacom, a trăi numai pentru mâncare. 3. (pop.) Uter. */A purta în ~* = a fi însărcinată. *A trăi ca în ~ul maicii sale* = a trăi bine și în belșug. 4. Partea bombată, proeminentă a unor obiecte. 5. (fig.) Partea dinăuntru a unui obiect, a unui vas încăpător etc. *s.n., pl.* pântece.
pântecare (reg.) Diaree. *s.f., g.-d. art.* pântecării, *pl.* pântecări.
pântecărăie (reg., fam.) Diaree. *s.f., art.* pântecărăia, *g.-d. art.* pântecărăii, *pl.* pântecărăi, *art.* pântecărăile.
pântecărie (reg.) Pântecăraie. *s.f., art.* pântecăria, *g.-d. art.* pântecăriei, *pl.* pântecării, *art.* pântecăriile.
pântece v. **pântec.**
pântecel Diminutiv al lui pântec; pântecuț. *s.n., pl.* pântecele.
pântecos,-oasă 1. Cu pântecele mare; burtos. 2. (despre obiecte) Bombat, umflat. *adj., pl.* pântecoși,-oase.
pântecuț (rar) Pântecel. *s.n., pl.* pântecuțe.
pântre v. **printre.**
pânzar[1] (înv.) Țesător sau negustor de pânzeturi. *s.m., pl.* pânzari.
pânzar[2] Sul la războiul de țesut. *s.n., pl.* pânzare.
pânzat,-ă (despre hârtie) Fabricat cu un amestec de fibre textile pentru a fi mai rezistent. //(despre obiecte) Întărit cu pânză. *adj., pl.* pânzați,-te.
pânză A. 1. Țesătură din fire de bumbac, de in, de cânepă etc. din care se confecționează albituri de pat, de corp etc. */Până în ~ albe* = fără încetare, până la capăt. *A zări ca printr-o ~* = a nu vedea limpede. *A i se ridica* (sau *a-i cădea, a i se lua* cuiva) *~ de pe ochi* = a începe să înțeleagă limpede lucrurile. 2. (la pl.) Bucată mare de țesătură rezistentă care se fixează pe vergele catargelor unui vas, pentru ca acesta să poată fi împins de vânt. //Giulgiu. 3. Țesătură deasă fixată pe un cadru, pe care se pictează; (p. ext.) tablou. */~ de cort* = foaie de cort. //Ecran (pentru protecții). 4. Țesătură pe care o face păianjenul. 5. Țesătură specială din fire textile sau metalice cu întrebuințări în industrie, în laboratoare etc. */~ de calc* = pânză subțire pe care se desenează planuri tehnice. B. 1. Lama sau tăișul unor instrumente. *~ de ferăstrău.* 2. Strat de grosime foarte mică în raport cu celelalte dimensiuni. *~ de apă* = strat subteran de apă. *s.f., g.-d. art.* pânzei, *pl.* pânze.
pânzărie (rar) 1. Cantitate mare de pânză (A.1); pânzeturi. 2. Atelier sau fabrică de pânzeturi. //Magazin de pânzeturi. *s.f., art.* pânzăria, *g.-d. art.* pânzăriei, *pl.* (2) pânzării, *art.* pânzăriile.
pânzătură (înv., reg.) Bucată de pânză (A.1). //Obiect confecționat din pânză. //(reg.) Broboadă, năframă. //(înv., reg.) Față de masă. *s.f., g.-d. art.* pânzăturii, *pl.* pânzături.
pânzeturi Feluri de pânză. //Obiecte confecționate din pânză; albituri. *s.n. pl.*
pânzică Pânză (A.1) subțire, de calitate inferioară. *s.f., g.-d. art.* pânzicii.
pânzîș (rar) Văl; ceea ce seamănă cu o pânză. *s.n.*
pânzișoară Diminutiv al lui pânză; pânzucă, pânzuță. *s.f., g.-d. art.* pânzișoarei, *pl.* pânzișoare.
pânzucă (reg.) Pânzișoară. *s.f., g.-d. art.* pânzucii.
pânzui *tr.* (rar) 1. A acoperi cu un giulgiu fața sau trupul unui mort. 2. A prinde pânza pe catarg. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* pânzuiește.
pânzuliță Pânzișoară. *s.f., g.-d. art.* pânzuliței, *pl.* pânzulițe.
pânzuță (reg.) Pânzișoară. *s.f., g.-d. art.* pânzuței, *pl.* pânzuțe.
pâr[1]**/pârr** Cuvânt care imită zgomotul produs de un corp solid care se despică, de arderea lemnelor etc. *interj.*
pâr[2] (reg.) Cel care pârăște; reclamant. *s.m., pl.* pâri.
pâră (pop., fam.) Plângere împotriva cuiva; denunț. *s.f., g.-d. art.* pârei, *pl.* pâre.
pârăi v. pârâi.
pârâiaș v. **pârâiaș.**
pârâitoare v. **pârâitoare.**
pârău v. **părău.**
pârâuaș v. **pârâiaș.**
pârâuț v. **pârâuț.**
pârâcios,-oasă (Persoană) care pârăște. *adj., s.m.* și *f., pl.* pârâcioși,-oase.
pârâciune (pop.) Pâră. *s.f., g.-d. art.* pârâciunii, *pl.* pârâciuni.
pârâi *intr.* 1. (despre materiale tari) A produce un zgomot surd, prin rupere, tăiere etc. 2. (despre oase) A trosni, a pocni. 3. (despre podele, scânduri etc.) A produce un zgomot caracteristic prin apăsare; a scârțâi. //(despre obiecte din lemn) A începe să se desfacă din încheieturi cu un zgomot caracteristic. //(despre pepeni) A trosni. 4 (despre foc, despre arme de foc) A produce pocnituri repetate. [*var.* pârăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* pârâi, *3* pârâie, *imperf. 3 sg.* pârâia; *conj. prez. 3* să pârâie.
pârâiaș Diminutiv al lui pârâu. [*var.* pârăiaș, părăuaș, pârâuaș *s.n.*] *s.n., pl.* pârâiașe.
pârâire (rar) Pârâit. *s.f., g.-d. art.* pârâirii.
pârâit Faptul de a pârâi; pârâire. *s.n., pl.* pârâituri.
pârâitoare (-râ-i-) 1. Jucărie de lemn care produce pârâituri. 2. Zbârnâitoare la zmeul cu care se joacă copii. 3. Specie de lăcustă de culoare cafenie sau neagră. [*var.* pârâitoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pârâitorii, *pl.* pârâitori.
pârâitor,-oare (-râ-i-) Care pârâie. *adj., pl.* pârâitori,-oare.
pârâitură (-râ-i-) Zgomot caracteristic produs de un corp care se rupe, de lemnele care ard etc. //Răpăit. *s.f., g.-d. art.* pârâiturii, *pl.* pârâituri.
pârâș (pop.) Cel care pârăște. *s.m., pl.* pârâși.
pârât,-ă (Parte dintr-un proces civil) împotriva căreia este introdusă acțiunea; învinuit, acuzat. *s.m.* și *f., pl.* pârâți,-te.
pârâtor,-oare (rar) (Persoană) care pârăște, care are obiceiul să pârască. *adj., s.m.* și *f., pl.* pârâtori,-oare.
pârâtură (înv.) Pâră. *s.f., g.-d. art.* pârâturii, *pl.* pârâturi.
pârău 1. Apă curgătoare mică; râu mic. 2. Cantitate mare (dintr-un lichid). [*var.* părău *s.n.*] *s.n., art.* pârâul, *pl.* pâraie.
pârâuaș v. **pârâiaș.**
pârâuț (pop.) Diminutiv al lui pârâu. [*var.* pârăuț *s.n.*] *s.n., pl.* pârâuțe.
pârcălab 1. (în Evul Mediu) Dregător în țările românești, însărcinat cu conducerea unui județ, a unei cetăți sau a unui ținut. 2. Administrator al satelor boierești și mănăstirești, în Evul Mediu; (mai târziu) primar rural. //Perceptor rural. 3. (reg.) Comandant al unei închisori. *s.m., pl.* pârcălabi.
pârcălăbie 1. Funcție de pârcălab (1). 2. Instituția pe care o conducea pârcălabul (1). *s.f., art.* pârcălăbia, *g.-d. art.* pârcălăbiei, *pl.* pârcălăbii, *art.* pârcălăbiile.
pârdalnic,-ă (pop.) Afurisit, blestemat. */Lasă-l ~ului* (sau *la ~ul*) = lasă-l încolo! lasă-l în pace! *adj., pl.* pârdalnici,-ce.
pârg v. **pârgă.**
pârgar (în Evul Mediu, în țările românești) Membru în sfatul de conducere al unui oraș sau al unui târg. *s.m., pl.* pârgari.

pârgav,-ă (reg., despre fructe) Timpuriu, văratic. *adj., pl.* pârgavi,-e.
pârgă/pârg (pop.) Fază de început a coacerii fructelor, cerealelor etc. */A da în ~* (sau *în pârg*) = a începe să se coacă. *s.f./s.n.*
pârghie (-ghi-e) 1. Bară rigidă care, sprijinită într-un punct fix, servește la ridicarea sau la deplasarea unor greutăți. 2. (fig.) Forță care dă impuls unei activități; punct de sprijin. *s.f., art.* pârghia, *g.-d. art.* pârghiei, *pl.* pârghii, *art.* pârghiile.
pârgui *refl.* (despre fructe, legume și cereale) A începe să se coacă, a da în copt. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se pârguiește, *imperf. 3 sg.* se pârguia; *conj. prez. 3* să se pârguiască.
pârguială Prima fază de coacere a fructelor. */A da în ~* = a începe să se coacă. *s.f., g.-d. art.* pârguielii, *pl.* pârguieli.
pârguit Faptul de a se pârgui. *s.n.*
pârî *tr.* 1. A se plânge de faptele cuiva; a acuza, a învinui. //A denunța. 2. (pop.) A da în judecată. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pârăsc, *imperf. 3 sg.* pâra, *perf. s. 3 sg.* pârî, *3 pl.* pârâră, *m.m.c.p. 1 sg* pârâsem, *2 sg.* pârâseși; *conj. prez. 3* să pârască; *ger.* pârând; *part.* pârât.
pârjoală (reg.) 1. Bucată de carne friptă la grătar. 2. Chiftea mare dată prin pesmet și prăjită în grăsime. *s.f., g.-d. art.* pârjoalei, *pl.* pârjoale.
pârjol 1. Foc mare; incendiu mistuitor. */A face ~* = a nimici prin foc. *A da ~* = a da foc. *A plânge cu foc și cu ~* = a plânge cu disperare. *A se face foc și ~* = a-și ieși din fire. 2. Căldură mare și înăbușitoare. 3. (fig.) Prăpăd, pustiire. *s.n., pl.* pârjoluri.
pârjoli 1. *tr.* A incendia, a distruge, a nimici. 2. *intr.* (despre soare) A arde peste măsură; a dogori. 3. *tr.* (despre soare) A usca din cauza arșiței prea mari. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pârjolesc, *imperf. 3 sg.* pârjolea; *conj. prez. 3* să pârjolească.
pârlea (în expr.) *Ține-te* (sau *întinde-o, tunde-o*) *pârleo!* = pleacă! șterge-o! *s.m., g.-d. art.* pârlii, *voc.* pârleo.
pârleală 1. Arsură ușoară, superficială. 2. (fig., fam.) Înșelătorie, păcăleală; pagubă. */A-și scoate ~* = a-și găsi o compensație, a se despăgubi. *s.f., g.-d. art.* pârlelii, *pl.* pârleli.
pârleaz Trecătoare îngustă peste un gard, mai ales la țară. *s.n., pl.* pârleazuri.
pârli 1. *tr.* și *refl.* A (se) arde ușor, la suprafață. */Nu te juca cu focul că te pârlește* = nu căuta primejdia. *A o ~ la fugă* = a fugi repede. 2. *tr.* A trece prin foc un porc tăiat sau o pasăre tăiată pentru a-i îndepărta (complet) perii sau penele. 3. *tr.* și *refl.* A (se) bronza. 4. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) păcăli, a (se) înșela. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pârlesc, *imperf. 3 sg.* pârlea; *conj. prez. 3* să pârlească.
pârlire Acțiunea de a (se) pârli. *s.f., g.-d. art.* pârlirii, *pl.* pârliri.
pârlit[1] Faptul de a (se) pârli. *s.n.*
pârlit[2]**,-ă** 1. Ars ușor, la suprafață. 2. (despre oameni) Ars de soare, bronzat. 3. (fam. și s.) Sărac, nevoiaș. *adj., pl.* pârliți,-te.
pârliturâ (înv., reg.) 1. Pârleală (2). 2. Loc ars de foc; porțiune de pădure cu copaci arși. */A da* (pe cineva) *pe* (sau *prin*) *~* = a supăra, a face cuiva zile fripte. *s.f., g.-d. art.* pârliturii, *pl.* pârlituri.
pârloagă Teren, loc lăsat necultivat. //Ierburi crescute pe un asemenea teren. *s.f., g.-d. art.* pârloagei, *pl.* pârloage.
pârlogi *refl.* (reg., despre terenuri) A se preface în pârloagă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se pârlogește, *imperf. 3 sg.* se pârloge; *conj. prez. 3* să se pârlogească.
pârlogire (reg., despre terenuri agricole) Părăginire. *s.f., g.-d. art.* pârlogirii, *pl.* pârlogiri.
pârnaie 1. (reg.) Oală mare de pământ folosită pentru gătit sau pentru păstrat alimente. 2. (arg.) Închisoare. *s.f., art.* pârnaia, *g.-d. art.* pârnăii, *pl.* pârnăi, *art.* pârnăile.
pârpălac (înv.) Frigere a cărnii pe jăratic sau în frigare; carne friptă astfel. *s.m., pl.* pârpălace.
pârpăleală/perpeleală (pop.) Acțiunea de a (se) pârpăli/a (se) perpeli. *s.f., g.-d. art.* pârpălelii/perpelelii, *pl.* pârpăleli/perpeleli.
pârpăli/perpeli 1. *tr.* A frige puțin, la suprafață, un aliment. 2. *refl.* A se încălzi la dogoarea focului sau la soare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pârpălesc/perpelesc, *imperf. 3 sg.* pârpălea/perpelea; *conj. prez. 3* să pârpălească/să perpelească; *part.* pârpălit/perpelit.
pârpălire/perpelire (pop.) Acțiunea de a (se) pârpăli /a (se) perpeli. *s.f., g.-d. art.* pârpălirii/perpelirii, *pl.* pârpăliri/perpeliri.
pârpără (reg.) Foc de paie; (fig.) stare de nebunie. *s.f., g.-d. art.* pârpărei, *pl.* pârpare.
pârpăriță 1. Mică piesă metalică fixată în piatra alergătoare de moară. 2. (reg.) Cilindru care susține pietrele morii. 3. Gaură în mijlocul pietrei alergătoare de moară, în care cad semințele pentru a fi măcinate. 4. (reg.) Teică la moară. *s.f., g.-d. art.* pârpăriței, *pl.* pârpărițe.
pârș Mamifer rozător, cu coadă lungă și stufoasă, care trăiește prin păduri. [*var.* pâș *s.m.*] *s.m., pl.* pârși.
pârșcău (reg.) Ninsoare rară cu fulgi mari, care se topește repede. *s.n.*
pârte v. **pârtie.**
pârtie (-ti-e) 1. Cărare îngustă prin zăpadă, printr-un desiș de pădure etc. 2. Culoar amenajat prin zăpadă în vederea practicării unor sporturi de iarnă (bob, schi etc.). [*var* pârte *s.f.*] *s.f., art.* pârtia, *g.-d. art.* pârtiei, *pl.* pârtii, *art.* pârtiile.
pârtioară (-ti-oa-) Diminutiv al lui pârtie. *s.f., g.-d. art.* pârtioarei, *pl.* pârtioare.
pârț[1] (pop.) Cuvânt care imită zgomotul făcut de gazele eliminate din organism prin orificiul anal. *interj.*
pârț[2] (pop.) Gazele care sunt eliminate prin orificiul anal. *s.n., pl.* pârțuri.
pârțag (pop., fam.) Capriciu, toană; chef de ceartă. */A-l apuca pe cineva ~ul* = a se supăra ușor. *s.n.*
pârțâi *intr.* A elimina cu zgomot gazele din intestinul gros, prin orificiul anal. *vb. IV, ind. prez. 3* pârțâie, *imperf. 3 sg.* pârțâia; *conj. prez. 3* să pârțâie.
pâs v. **pis.**
pâslar (mai ales la pl.) Cizmă sau papuc de pâslă. *s.m., pl.* pâslari.
pâslă Material textil obținut din fire de lână sau din păr de animale, bătute la piuă. *s.f., g.-d. art.* pâslei, *pl.* pâsle.
pâsli *refl.* A se îndesi ca pâsla. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* mă/se pâslesc, *imperf. 3 sg.* se pâslea; *conj. prez. 3* să se pâslească.
pâslit,-ă (rar) Pâslos. *adj., pl.* pâsliți,-te.
pâslos,-oasă Des ca pâsla; îndesat, bătucit. *adj., pl.* pâslosi,-oase.
pâș[1]**/pâș-pâș** Cuvânt care imită zgomotul produs de mersul în vârful picioarelor. *interj.*
pâș[2] v. **pis.**
pâș[3] v. **pârș.**
pâșin,-ă (reg.) Blajin, liniștit. *adj., pl.* pâșini,-e.
pc (pisi) (angl.) Computer personal; microcomputer. *s.n., pl.* pc-uri.
pe A. (introduce un complement direct, exprimat printr-un substantiv, pronume, numeral sau adjectiv). *Am întâlnit-o ~ Maria. Am văzut-o ~ ea.* B. (introduce un complement indirect) În legătură cu..., împotriva, în contra, pentru... *~ seama cuiva* = în contul cuiva. C. 1. (introduce un complement circumstanțial de timp, de loc sau de mod) *Discutăm ~ înserate. Stă ~ jos. Explică-mi ~ larg.* 2. (formează expresii și locuțiuni) *~ apucate.*

~ *terminate. loc.* 3. (în formule de jurământ) ~ *cinstea mea.* [*var.* (înv., pop.) pre *prep.*] *prep.*

pe acasă (tempo lent)/**pe-acasă** (tempo rapid) 1. Undeva în preajma sau în apropierea casei. 2. În interiorul casei în care locuieşte cineva sau în mijlocul familiei sale. *prep. + adv.*

pe acolo (tempo lent)/**pe-acolo** (tempo rapid) Cam în locul acela. *prep. + adv.*

pe afară (tempo lent)/**pe-afară** (tempo rapid) Undeva în exterior. *prep. + adv.*

peaj Drept de a folosi o cale ferată străină. *s.n.*

pean (pe-an-) Imn cântat pentru implorarea unui zeu, de obicei Apollo. *s.n., pl.* peane.

peană v. **pană**[1].

pe aproape (tempo lent)/**pe-aproape** (tempo rapid) Undeva la o distanţă mică de cineva sau de ceva. *prep. + adv.*

pe atât/pe atâta//pe-atât/pe-atâta (în corelaţie cu pe cât) În această măsură, cu atâta, într-atâta. *prep. + adv.*

pe atunci/pe atuncea (tempo lent)//**pe-atunci/pe-atuncea** (tempo rapid) Pe vremea aceea. *prep. + adv.*

pebegaz Amestec de gaze lichefiate folosit drept combustibil. *s.n., pl.* pebegazuri.

pebrină Nume dat unei boli a viermilor de mătase. *s.f., g.-d. art.* pebrinei, *pl.* pebrine.

pecari Porc sălbatic, fără coadă şi bun înotător, care trăieşte în turme în pădurile mlăştinoase din America. *s.m., art.* pecarul, *pl.* pecari, *art.* pecarii.

pecarizare Determinare a culorii unei făini de grâu sau de secară prin compararea cu o făină-etalon. *s.f., g.-d. art.* pecarizării, *pl.* pecarizări.

pecenег,-ă 1. *adj.* Referitor la pecenegi. 2. *s.m.* şi *f.* (la m. pl.) Populaţie migratoare de origine turcică, atestată prin estul şi sud-estul Europei între secolele IX şi XI; (la sg.) persoană care aparţine acestei populaţii. *adj., s.m.* şi *f., g.-d. art.* pecenegi,-ge.

pecenegă Limba vorbită de pecenegi. *s.f., g.-d. art.* pecenegăi.

pecetar[1] (înv.) Gravor de peceţi (1). *s.m., pl.* pecetari.

pecetar[2] (înv.) Sigiliu. *s.n., pl.* pecetare.

pecete 1. Placă de metal cu mâner sau montată pe un inel, pe a cărui suprafaţă este gravată o monogramă, o emblemă etc. şi care, aplicată cu tuş sau în ceară roşie pe o scrisoare, pe un colet sau pe un document, dă acestora caracter de integritate şi de autenticitate; sigiliu; ştampilă. 2. Semn imprimat prin aplicarea unei peceţi (1). *//Închis* (sau *ferecat*) *cu şapte* ~ = cu neputinţă de obţinut sau de aflat; de neatins, interzis. 3. (fig.) Trăsătură specifică, urmă, amprentă. [*var.* peceţie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* peceţii, *pl.* peceţi.

pecetie v. **pecete.**

pecetlui 1. *tr.* A aplica o pecete (1). 2. *tr.* (fig.) A consfinţi; a confirma. *//*A decide soarta, destinul etc. cuiva. 3. *refl.* şi *intr.* (fig.) A se fixa în minte, în memorie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pecetluiesc, *imperf. 3 sg.* pecetluia; *conj. prez. 3* să pecetluiască.

pecetluire Faptul de a (se) pecetlui; pecetluit. *s.f., g.-d. art.* pecetluirii, *pl.* pecetluiri.

pecetluit (rar) Pecetluire. *s.n.*

pechin v. **peching.**

pechinez Rasă de câini cu botul mic şi turtit, cu picioarele scurte, cu părul lung şi mătăsos. *s.m., pl.* pechinezi.

peching/peking Ţesătură de mătase naturală, cu dungi. [*var.* pechin *s.n.*] *s.n.*

Peching/Peking Rasă de raţe, bune producătoare de carne, cu penajul alb. *s.prop.n.*

pecl v. **peclu.**

pecie (-ci-e) (înv., reg.) Carne de vită, de oaie sau de porc (mai ales de pe lângă şira spinării). *s.f., art.* pecia, *g.-d. art.* peciei, *pl.* pecii, *art.* peciile.

pecingine 1. (pop.) Boală de piele contagioasă, manifestată prin erupţii de băşicuţe care formează cruste. *//*(fig.) Rău care se extinde repede şi nestăvilit. */A se întinde, a se răspândi ca ~a* = a se propaga nestăvilit, pretutindeni. 2. (fig.) Pată de igrasie, de mucegai pe un zid. *s.f., g.-d. art.* pecinginii, *pl.* pecingini.

pecinginos,-oasă Cu pecingine. *adj., pl.* pecinginoşi,-oase.

peciu/peci (înv., reg.) Act scris, aprobare; ordin, dovadă. *s.n., pl.* peciuri.

pectină Substanţă organică vegetală, aflată în fructe, care prin amestecare cu apă şi prin fierbere ia forma unei gelatine. *s.f., g.-d. art.* pectinei, *pl.* pectine.

pectoral[1] Muşchi al pieptului. *s.m., pl.* pectorali.

pectoral[2] 1. Bucată de stofă împodobită cu pietre scumpe, pe care o purtau pe piept faraonii egipteni şi marele preot la evrei. 2. Pieptar de metal, piesă din armura romană. *s.n., pl.* pectorale.

pectoral[3],-ă 1. Din regiunea pieptului; pentru piept. 2. Care se foloseşte ca remediu în bolile de piept. *adj., pl.* pectorali,-e.

pectoză (chim.) Pectină. *s.f., g.-d. art.* pectozei, *pl.* pectoze.

peculiu 1. (la romani) Sumă de bani economisită de un sclav pentru a-şi răscumpăra libertatea; gratificaţie acordată unui sclav de către stăpânul său sau unui soldat la eliberare. 2. Sumă de bani cuvenită unui condamnat după ispăşirea pedepsei, pentru munca depusă în timpul detenţiei; (p. gener.) agoniseală. *//*Sumă neînsemnată economisită prin muncă. 3. Economie realizată de tutorele unui copil minor în folosul acestuia, până la emancipare. *s.n.*

pecuniar,-ă (-ni-ar) Bănesc; (p. ext.) material. *adj., pl.* pecuniari,-e.

pedagog,-ă 1. Specialist care se ocupă cu munca didactică şi educativă; educator. 2. Persoană care supraveghează şi îi ajută pe elevi în anumite şcoli sau în internate. 3. (în Antichitate) Sclav instruit care însoţea pe copiii stăpânului la şcoală şi îi ajuta la lecţii. *s.m., pl.* pedagogi; *s.f., g.-d. art.* pedagogei, *pl.* pedagoge.

pedagogic,-ă Referitor la pedagogie. *//*Care corespunde normelor pedagogice. *adj., pl.* pedagogici,-ce.

pedagogie 1. Ştiinţă care se ocupă cu metodele de educaţie. 2. Metodă pedagogică. *s.f., art.* pedagogia, *g.-d. art.* pedagogiei, *pl.* pedagogii, *art.* pedagogiile.

pedagogism (rar) Absolutizare a folosirii metodelor pedagogice; manie pedagogică. *s.n.*

pedala *intr.* 1. A acţiona pedalele unei biciclete, ale unei bărci, ale unui mecanism etc. 2. A acţiona cu piciorul pedala unui pian. 3. (fig.) A reveni frecvent asupra unui lucru, prin insistenţe repetate. *vb. I, ind. prez. 3* pedalează.

pedală 1. Pârghie acţionată cu piciorul, care antrenează un mecanism (la bicicletă, la maşina de cusut etc.) *A pune* ~ = a insista asupra unui lucru. 2. Mecanism la unele instrumente muzicale (pian, orgă, armoniu), acţionat cu piciorul, prin care se reduce sau se prelungeşte durata şi intensitatea unui sunet. *//*Sunet grav, prelungit, care durează mai multe măsuri. 3. Mică presă tipografică acţionată cu piciorul. *s.f., g.-d. art.* pedalei, *pl.* pedale.

pedaler v. **pedalier.**

pedalier (-li-er) Sistem de pedale de la orgă. [*var.* pedaler *s.n.*] *s.n., pl.* pedaliere.

pedalizare Procedeu de prelungire sau de reducere a timbrului sunetelor la pian, prin folosirea pedalelor acestuia. *s.f., g.-d. art.* pedalizării, *pl.* pedalizări.

pedant,-ă (Persoană) care face paradă de erudiţia sa. *//*(Om) deosebit de meticulos, preocupat de amănunte. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pedanţi,-te.

pedanterie 1. Paradă de erudiţie, de competenţă deosebită. *//*Meticulozitate exagerată. *//*Exprimare în termeni

pretenţioşi. 3. Gravitate în lucruri de mică importanţă. *s.f., art.* pedanteria, *g.-d. art.* pedanteriei, *pl.* pedanterii, *art.* pedanteriile.
pedantesc,-ă (livr.) Cu pretenţii de competenţă; excesiv de meticulos. *adj., pl.* pedanteşti.
pedantic,-ă (înv.) Pedant. *adj., pl.* pedantici,-ce.
pedantism Pedanterie. *s.n.*
pe de altă parte În altă privinţă..., din alt punct de vedere... *loc. adv.*
pe de-a-ntregul În întregime. *loc. adv.*
pedeapsă 1. Măsură de represiune aplicată celui care a săvârşit o greşeală; (jur.) măsură de constrângere aplicată cuiva pentru o infracţiune; condamnare. 2. (fig.) Suferinţă (fizică sau morală). *s.f., g.-d. art.* pedepsei, *pl.* pedepse.
pedel (înv.) 1. Aprod la tribunal. 2. Portar sau om de serviciu la o şcoală sau la o universitate. *s.m., pl.* pedeli.
pe de lături Alături, pe lângă; (fig.) pe ocolite, indirect. *loc. adv.*
pe de o parte (tempo lent)/**pe de-o parte** (tempo rapid) Dintr-un punct de vedere. *loc. adv.*
pedepsi 1. *tr.* A aplica cuiva o pedeapsă (1). 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) (înv., reg.) A (se) chinui, a (se) tortura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pedepsesc, *imperf. 3 sg.* pedepsea; *conj. prez. 3* să pedepsească.
pedepsibil,-ă (rar) Care poate fi pedepsit (de lege). *adj., pl.* pedepsibili,-e.
pedepsibilitate (jur.) Faptul de a fi susceptibil de pedeapsă. *s.f., g.-d. art.* pedepsibilităţii.
pedepsie (pop.) Epilepsie. *s.f., art.* pedepsia, *g.-d. art.* pedepsiei.
pedepsire Acţiunea de a pedepsi (1); condamnare. *s.f., g.-d. art.* pedepsirii, *pl.* pedepsiri.
pedepsitor,-oare (rar) Care pedepseşte. *adj., pl.* pedepsitori,-oare.
pederast Homosexual. *s.m., pl.* pederaşti.
pederastie Homosexualitate, inversiune sexuală. *s.f., art.* pederastia, *g.-d. art.* pederastiei.
pe de rost Fără un text în faţă, din memorie. *loc. adv.*
pedestraş (înv., pop.) Infanterist. *s.m., pl.* pedestraşi.
pedestri *refl.* (înv.) A descăleca pentru a merge pe jos. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se pedestreşte, *imperf. 3 sg.* se pedestrea; *conj. prez. 3* să se pedestrească.
pedestrime (înv., pop.) Infanterie. *s.f., g.-d. art.* pedestrimii, *pl.* pedestrimi.
pedestru,-ă I. *adj.* (rar) Care umblă, care călătoreşte pe jos. //(adv.) Pe jos, cu piciorul. //(despre trupe) Care acţionează (în luptă) pe jos. II. *s.m.* (înv.) Pieton. //Infanterist. *adj., s.m., pl.* pedeştri,-stre.
pediatric,-ă (-di-a-) Referitor la pediatrie. *adj., pl.* pediatrici,-ce.
pediatrie (-di-a-) Ramură a medicinei care studiază copilul şi bolile lui. *s.f., art.* pediatria, *g.-d. art.* pediatriei.
pediatru,-ă (-di-a-) Medic de copii. //(adj.) *Medic ~. s.m., art.* pediatrul, *pl.* pediatri, *art.* pediatrii; *s.f., g.-d. art.* pediatrei, *pl.* pediatre.
pedicel Mic peduncul care susţine frunza sau floarea. *s.n., pl.* pedicele.
pediceiat,-ă (despre plante) Cu pedicel. *adj., pl.* pedicelaţi,-te.
pedichiură Operaţie de îngrijire a picioarelor (tăierea bătăturilor, curăţirea şi lăcuirea unghiilor etc.). *s.f., g.-d. art.* pedichiurii, *pl.* pedichiuri.
pedichiurist,-ă Specialist în pedichiură. *s.m., pl.* pedichiurişti; *s.f., g.-d. art.* pedichiuristei, *pl.* pedichiuriste.
pedicul Formaţie anatomică în formă de cordon, care leagă un organ de restul organismului. *s.n., pl.* pedicule.
pedicular,-ă (med.) Referitor la păduchi; cu păduchi. *adj., pl.* pediculari,-e.
pediculat,-ă Cu pedicul. *adj., pl.* pediculaţi,-te.
pediculoză Boală de piele provocată de păduchi. *s.f., g.-d. art.* pediculozei, *pl.* pediculoze.
pedigree v. **pedigri.**
pedigreu v. **pedigri.**
pedigri Genealogie a unui animal domestic de rasă; document care dovedeşte acest lucru. [*var.* pedigree, pedigriu, pedigreu *s.n.*] *s.n., art.* pedigriul, *pl.* pedigriuri.
pedigriu v. **pedigri.**
pe dinafară Pe de rost. *loc. adv.*
pediometrie (-di-o-) (med.) Măsurare a lungimii şi a greutăţii copiilor mici. *s.f., art.* pediometria, *g.-d. art.* pediometriei.
pediometru (-di-o-) Aparat pentru măsurarea lungimii şi greutăţii copiilor mici. *s.n., art.* pediometrul, *pl.* pediometre.
pediplenă Câmpie de eroziune foarte netedă, formată la poalele munţilor prin retragerea versantelor. *s.f., g.-d. art.* pediplenei, *pl.* pediplene.
pedoclimatic,-ă Referitor la condiţiile de sol şi de climă. *adj., pl.* pedoclimatici,-ce.
pedofil,-ă Suferind de pedofilie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pedofili,-e.
pedofilie (med.) Atracţie sexuală faţă de copii. *s.f., art.* pedofilia, *g.-d. art.* pedofiliei, *pl.* pedofilii, *art.* pedofiliile.
pedogenetic,-ă Referitor la formarea solului. *adj., pl.* pedogenetici,-ce.
pedogeneză 1. Formare a solurilor. 2. Disciplină care studiază formarea solurilor. *s.f., g.-d. art.* pedogenezei.
pedoiog,-ă Geolog specialist în pedologie[1]. *s.m., pl.* pedologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* pedologei, *pl.* pedologe.
pedologic,-ă Referitor la pedologie. *adj., pl.* pedologici,-ce.
pedologie[1] Ştiinţă care studiază caracteristicile fizice, chimice şi biologice ale solurilor. *s.f., art.* pedologia, *g.-d. art.* pedologiei.
pedologie[2] 1. Concepţie pedagogică potrivit căreia dezvoltarea copilului ar fi determinată în mod fatal de ereditate şi de mediul său social, socotit ca invariabil. 2. (biol.) Studiul caracterelor somatice determinate de factori biologici, de ereditate etc. *s.f., art.* pedologia, *g.-d. art.* pedologiei.
pedometru Aparat de înregistrat numărul de paşi. *s.n., art.* pedometrul, *pl.* pedometre.
pedonosologie (med.) Studiu al bolilor caracteristice copilăriei. *s.f., art.* pedonosologia, *g.-d. art.* pedonosologiei.
pedopsihiatrie (-hi-a-) Studiul bolilor psihice ale copilului. *s.f., art.* pedopsihiatria, *g.-d. art.* pedopsihiatriei.
pedosferă (geol.) Stratul solidificat de la suprafaţa solului care serveşte ca izvor de hrană pentru plante. *s.f., g.-d. art.* pedosferei.
peduncul 1. Codiţă de floare sau de fruct. 2. (anat.) Pedicul. 3. Cordon de fibre nervoase din creier. *s.m., pl.* pedunculi.
pedunculár,-ă (bot., anat.) De penducul. *adj., pl.* pedunculari,-e
pedunculat,-ă (despre plante sau părţi ale lor) Cu peduncul. *adj., pl.* pedunculaţi,-te.
pegamoid Imitaţie de piele dintr-o ţesătură de bumbac sau de in. [*var.* pergamoid *s.n.*] *s.n.*
pegas/pegas 1. (mit.) Cal năzdrăvan cu aripi, simbol al inspiraţiei poetice. 2. Specie de peşte din Oceanul Indian cu înotătoarele în formă de aripi. *s.m., pl.* pegaşi/pegaşi.
Pegas/Pegas Numele unei constelaţii din emisfera boreală. *s.prop.m.*
pegmatit Rocă magmatică, alcătuită de obicei din cuarţ, feldspat şi mică. [*var.* pegmatită *s.f.*] *s.n., pl.* pegmatite.
pegmatită v. **pegmatit.**

pegră (livr.) Lume interlopă; drojdie a societății. *s.f., g.-d. art.* pegrei.
pehblendă Oxid natural de uraniu, de culoare neagră. *s.f., g.-d. art.* pehblendei.
pehlivan (înv., fam.) 1. Om glumeț, mucalit. 2. Șarlatan, escroc. 3. Scamator, acrobat etc. în reprezentațiile de circ sau la diferite serbări. *s.m., pl.* pehlivani.
pehlivănesc,-ească (înv., fam.) De pehlivan. *adj., pl.* pehlivănești.
pehlivănie (înv., fam.) 1. strengărie, ghidușie. 2. Șarlatanie, escrocherie. *s.f., art.* pehlivănia, *g.-d. art.* pehlivăniei, *pl.* pehlivănii, *art.* pehlivăniile.
peiorativ,-ă (despre cuvinte, expresii etc.) Care are sens depreciativ, disprețuitor. [*var.* pejorativ,-ă *adj.*] *adj., pl.* peiorativi,-e.
peisagist,-ă (pe-i-) I. *adj.* De peisaj, peisagistic. II. *s.m.* și *f.* 1. Pictor specializat în peisaje. //Decorator de parcuri, grădini etc. 2. Scriitor, compozitor specializat în descrierea naturii. *adj., s.m.* și *f., pl.* peisagiști,-ste.
peisagistic,-ă (pe-i-) Referitor la peisaj, de peisaj. //(despre pictură, opere literare sau muzicale) Care își propune cu precădere descrierea naturii. *adj., pl.* peisagistici,-ce.
peisagistică (pe-i-) Ramură a picturii care cuprinde genul peisajului. *s.f., g.-d. art.* peisagisticii.
peisagiu v. **peisaj.**
peisaj (pe-i-) 1. Parte din natură care formează un ansamblu estetic; priveliște. 2. Gen de pictură sau grafică având ca obiect reprezentarea priveliștilor din natură; (concr.) tablou, fotografie care reprezintă un peisaj. 3. Fragment literar, compoziție muzicală care cuprinde o descriere de natură. 4. Aspect al societății, al literaturii etc. [*var.* peisagiu *s.n.*] *s.n., pl.* peisaje.
peisajer,-ă (pe-i-) Care dă impresia de peisaj. *adj., pl.* peisajeri,-e
pe încetete (tempo lent)/**pe-ndelete** (tempo rapid) Cu încetul, fără grabă. *loc. adv.*
pejmă Plantă erbacee cu tulpină ramificată, cu frunze dințate și cu flori violet-purpurii sau albe. *s.f., g.-d. art.* pejmei, *pl.* pejme.
pejorativ v. **peiorativ.**
peking v. **peching.**
Peking v. **Peching.**
peladă Boală de piele care se manifestă prin căderea părului de pe cap. *s.f., g.-d. art.* peladei, *pl.* pelade.
pelagic,-ă De mare, marin. */Zonă ~ =* zonă aflată în largul mărilor și al oceanelor, începând de la adâncimea de 200 m până la fundul apei. *Organisme ~ =* plante și animale care înoată liber în zona pelagică. *Depuneri ~ =* depozite marine formate prin acumularea scheletelor microorganismelor pe fundul oceanelor. *adj., pl.* pelagici,-ce.
pelagoscop Instrument pentru eliminarea fundului apelor marine. *s.n., pl.* pelagoscoape.
pelagră Boală provocată de o alimentație insuficientă și lipsită de vitamine. *s.f., g.-d. art.* pelagrei, *pl.* pelagre.
pelagros,-oasă (rar) (Bolnav) de pelagră. *adj., s.m.* și *f., pl.* pelagroși,-oase.
pelagrozină Substanță toxică provenită din porumbul alterat. *s.f., g.-d. art.* pelagrozinei.
pelargonie (-ni-e) Plantă decorativă cu frunze catifelate și păroase, cu flori albe, roz sau roșii. *s.f., art.* pelargonia, *g.-d.* pelargoniei, *pl.* pelargonii, *art.* pelargoniile.
pelasg,-ă I. *adj.* Referitor la pelasgi (II); pelasgic. II. *s.m.* și *f.* Persoană care aparținea unor triburi care au populat în timpurile străvechi partea sudică a Peninsulei Balcanice, litoralul vestic al Asiei Mici și câteva insule din această regiune; (la m. pl.) populația triburilor care locuiau în aceste regiuni. *adj., s.m.* și *f., pl.* pelasgi,-ge.
pelasgic,-ă Pelasg (I). *adj., pl.* pelasgici,-ce.
pe lângă La. //Prin apropierea; de-a lungul. //Alături de, față de... //În afară de..., în plus de... *prep.*
pe lângă că În afară de faptul că... *loc. conjc.*
pelecan v. **pelican.**
pelegrin v. **peregrin.**
pelerin Cel care face un pelerinaj; călător la locurile sfinte. *s.m., pl.* pelerini.
pelerinaj 1. Călătorie făcută individual sau în grup într-un loc sfânt. 2. Faptul de a vizita un loc sau o persoană care trezește un interes deosebit. 3. Trecere continuă, perindare. *s.n., pl.* pelerinaje.
pelerină 1. Haină lungă și largă, fără mâneci, care se poartă peste altă îmbrăcăminte. 2. Guler mare care acoperă umerii și care se pune peste palton sau peste rochie. *s.f., g.-d. art.* pelerinei, *pl.* pelerine.
pelerinuță Diminutiv al lui pelerină. *s.f., g.-d. art.* pelerinuței, *pl.* pelerinuțe.
peletic Pensulă folosită în olărie. *s.n., pl.* peletice.
peletizare Aglomerare mecanică a granulelor unui minereu fin măcinat și umezit, rostogolit în tobe rotitoare. *s.f., g.-d. art.* peletizării, *pl.* peletizări.
pelican Pasăre mare, cu ciocul lung și cu un sac elastic sub maxilarul inferior în care adună peștii care îi servesc drept hrană. [*var.* (înv.) pelecan *s.m.*] *s.m., pl.* pelicani.
pelicanol Pastă albă de lipit, preparată pe bază de dextrină și de glucoză. *s.n.*
pelicular,-ă Referitor la pelicură, în formă de pelicură. *adj., pl.* peliculari,-e.
pelicură 1. Membrană foarte subțire. 2. Strat subțire dintr-o substanță, depus pe suprafața altei substanțe. *s.f., g.-d. art.* peliculei, *pl.* pelicule.
peliculogen,-ă (despre materiale) Care are proprietatea de a forma pelicule. *adj., pl.* peliculogeni,-e.
pelin[1] Plantă erbacee cu frunze compuse, spintecate, albe-verzui și cu flori galbene. *s.m.*
pelin[2] Vin cu gust amărui obținut prin tratarea lui cu pelin[1]. *s.n., pl.* peliuri.
pelinariță Plantă erbacee înrudită cu pelinul, cu tulpina dreaptă, cu flori galbene, folosită în medicină pentru proprietățile sale tonice pe care le posedă. *s.f., g.-d. art.* pelinariței, *pl.* pelinarițe.
pelinaș[1] Diminutiv al lui pelin[1]. *s.m.*
pelinaș[2] (fam.) Diminutiv al lui pelin[2]. *s.n., pl.* pelinașe.
pelincă (reg.) Bucată de pânză subțire cu care se înfășoară copiii mici; scutec. */A ieși din ~ =* a depăși vârsta alăptării. *s.f., g.-d. art.* pelincii, *pl.* pelinci.
pelincile-Domnului Turte subțiri și rotunde, îndulcite cu miere sau cu zahăr și presărate cu miez de nucă, tradiționale la creștini în ajunul Crăciunului. *s.f. pl. art.*
pelin-de mături Plantă erbacee cu flori verzi-brune, dispuse în capitule. *s.m.*
pelinită Plantă erbacee mărunță, înrudită cu pelinul. *s.f., g.-d. art.* pelinitei, *pl.* pelinițe.
pelin-mic Plantă asemănătoare cu pelinul[1], cu frunze albe, păroase. *s.m.*
pelinuță Mică plantă erbacee cu tulpina și frunzele păroase. *s.f., g.-d. art.* pelinuței, *pl.* pelinuțe.
pelit Rocă sedimentară alcătuită din particule foarte fine. *s.n., pl.* peliți.
pelotă Joc sportiv care constă în aruncarea unei mingi de cauciuc, cu mâna sau cu o rachetă, într-un perete. *s.f., g.-d. art.* pelotei, *pl.* pelote.
peltat,-ă (despre frunze) Cu nervuri care pornesc din mijlocul limbului. *adj., pl.* peltați,-te.
peltea Un fel de jeleu fabricat din suc de fructe fiert cu zahăr. //(fig.) Exprimare scrisă sau orală, lungă și fără consistență; vorbărie goală. [*var.* (reg.) belteа *s.f.*] *s.f., art.* pelteaua, *g.-d. art.* peltelei, *pl.* peltele, *art.* peltelele.
peltic,-ă Care rostește defectuos anumite sunete. *adj., pl.* peltici,-ce.

pelticărie (rar) Vorbire peltică. *s.f., art.* pelticăria, *g.-d. art.* pelticăriei, *pl.* pelticării, *art.* pelticăriile.
pelticeală (rar) Pelticie. *s.f., g.-d. art.* pelticelii, *pl.* pelticeli.
peltici *refl.* (rar) A deveni peltic. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se pelticește, *imperf. 3 sg.* se peltica; *conj. prez. 3* să se pelticească.
pelticie Defectul omului peltic; pelticeală. *s.f., art.* pelticia, *g.-d. art.* pelticiei, *pl.* pelticii, *art.* pelticiile.
peltinerv,-ă (despre frunzele peltate) Cu nervuri ramificate de la centru către margine ca niște raze. *adj., pl.* peltinervi,-e.
pelur[1] (în sintagma) *Hârtie ~* = hârtie subțire folosită pentru copii la mașina de scris. *adj. invar.*
pelur[2] Hârtie pelur[1]. *s.n.*
peluză 1. Teren într-o grădină sau într-un parc cu iarbă scurtă și deasă; gazon. 2. Fiecare din tribunele unui stadion, situate în spatele porților de joc. *s.f., g.-d. art.* peluzei, *pl.* peluze.
pelvectomie (med.) Extirparea organelor din bazin prin intervenție chirurgicală. *s.f., art.* pelvectomia, *g.-d. art.* pelvectomiei, *pl.* pelvectomii, *art.* pelvectomiile.
pelvian,-ă (-vi-an) Referitor la pelvis. */Centură ~* = oasele care leagă membrele inferioare de coloana vertebrală. *Poziție ~* = poziție anormală a fătului la naștere, cu bazinul înainte. *adj., pl.* pelvieni,-e.
pelvigrafie (med.) Pelvimetrie. *s.f., art.* pelvigrafia, *g.-d. art.* pelvigrafiei, *pl.* pelvigrafii.
pelvimetrie (med.) Metodă de obstreticală de măsurare a pelvoului; pelvigrafie. *s.f., art.* pelvimetria, *g.-d. art.* pelvimetriei.
pelvimetru (med.) Instrument folosit în pelvimetrie. *s.n., pl.* pelvimetre.
pelviperitonită Inflamație de origine microbiană a peritoneului. *s.f., g.-d. art.* pelviperitonitei, *pl.* pelviperitonite.
pelvis (anat.) Bazin (3). *s.n., pl.* pelvisuri.
pelvitomie (med.) Denumire dată operațiilor chirurgicale practicate pentru lărgirea temporară a bazinului (3). *s.f., art.* pelvitomia, *g.-d. art.* pelvitomiei, *pl.* pelvitomii, *art.* pelvitomiile.
pe măsură ce Cu cât. *loc. conjcț.*
pembe[1] (înv.) Roșu-deschis. //(fig., fam.) Extravagant, excentric. *adj. invar.*
pembe[2] (înv.) Culoare roșu-deschis sau roz. *s.n., art.* pembeul.
pemfigus Boală de piele care se manifestă prin apariția pe piele și pe unele mucoase a unor băsici purulente. *s.n., art.* pemfigusul.
pempant,-ă (fam.) Care impresionează prin cochetărie și eleganță. *adj., pl.* pempanți,-te.
pena *tr* (jur., rar) A penaliza (1). *vb. I, ind. prez. 3* penează.
penaj 1. Totalitatea penelor unei păsări. 2. Panaș. *s.n., pl.* penaje.
penal,-ă Referitor la infracțiuni și la pedepsele care trebuie aplicate. */Drept ~* (și s.n.) = ramură a științei juridice care studiază cu normele juridice cu caracter represiv. *Cod ~* = ansamblul normelor juridice care definesc infracțiunile și stabilesc sancționarea lor. *Proces ~* (sau *acțiune ~*) = acțiune în justiție împotriva unui infractor pentru a obține pedepsirea lui. *Fapt ~* = infracțiune. *adj., pl.* penali,-e.
penalicește Din punct de vedere penal. *adv.*
penalist,-ă Specialist în dreptul penal. *s.m.* penaliști; *s.f., g.-d. art.* penalistei, *pl.* penaliste.
penalitate 1. Faptul de a fi pasibil de o pedeapsă judiciară. //Clauză penală. 2. Despăgubire, amendă. 3. (sport) Sancțiune aplicată de arbitru jucătorului care nu respectă regulamentul de joc. *s.f., g.-d. art.* penalității, *pl.* penalități.
penaliza *tr.* 1. A aplica o sancțiune penală sau o amendă. 2. A sancționa un sportiv pentru încălcarea regulamentului de joc. *vb. I, ind. prez. 3* penalizează.
penalizare Acțiunea de a penaliza. *s.f., g.-d. art.* penalizării, *pl.* penalizări.
penalizator,-oare Cu caracter de penalizare. *adj., pl.* penalizatori,-oare.
penalizație (-ți-e) Penalizare. *s.f., art.* penalizația, *g.-d. art.* penalizației, *pl.* penalizații, *art.* penalizațiile.
penalmente Din punct de vedere penal. *adv.*
penalty (angl.)**/penalti** (sport) Lovitură de pedeapsă dictată de arbitru împotriva echipei care a comis o greșeală în zona de apărare a propriei porți. *s.n., art.* penalty-ul/penaltiul, *pl.* penalty-uri/penaltiuri.
penar Cutie de formă dreptunghiulară în care elevii își țin creioanele, gumele etc. *s.n., pl.* penare.
penat,-ă (despre frunzele compuse) Care are foliolele înșirate perechi, de o parte și de alta a unui ax comun. *adj., pl.* penați,-te.
penați (în mitologia romană) Divinități considerate ocrotitoare ale casei și ale familiei. //(fig., livr.) Casă (părintească). *s.m. pl., art.* penații.
penă (înv.) Pedeapsă. *s.f., g.-d. art.* penei, *pl.* pene.
pendinte 1. Care depinde de..., care este subordonat cuiva. 2. (despre litigii) Aflat în curs de soluționare. *adj. invar*
pendul Corp solid care poate oscila în jurul unui punct fix sau al unei axe fixe; (p. ext.) dispozitiv, piesă a unui mecanism, care reglează prin oscilație mișcările unei mașini sau ale unui instrument. *s.n., pl.* pendule.
pendula *intr.* 1. (despre pendule) A oscila de o parte și de alta a poziției de echilibru. 2. A se legăna alternativ într-o parte și în alta. /(fig., despre oameni) A trece ușor de la o stare la alta, a fi instabil. *vb. I, ind. prez. 3* pendulează.
pendular,-ă Oscilant, oscilatoriu. //(fig.) Care trece periodic de la o stare la alta. *adj., pl.* pendulari,-e.
pendulare 1. Mișcare de oscilație a unui pendul. //Variație lentă a unei mărimi în jurul unei valori de referință. 2. Atitudine nehotărâtă între două sau mai multe posibilități. *s.f., g.-d. art.* pendulării, *pl.* pendulări.
pendularist Muncitor calificat care lucrează la un ferăstrău mecanic. *s.m., pl.* pendulariști.
pendulă Ceas mare de perete, a cărui mișcare este reglată de un pendul. *s.f., g.-d. art.* pendulei, *pl.* pendule.
penei 1. Pensulă mică pentru pictori. 2. (fig.) Talent, măiestrie artistică în pictură. *s.n., pl.* peneluri.
peneplenă Suprafață de teren plană, apărută prin eroziune sau prin transportarea materialului dintr-o regiune. *s.f., g.-d. art.* peneplenei, *pl.* peneplene.
peneplenizare (geol.) Fenomen de reducere a înălțimilor relative ale unei regiuni, de modelare a reliefului până la aspectul de peneplenă. *s.f., g.-d. art.* peneplenizării, *pl.* peneplenizări.
penet (rar) Penaj (1). *s.n., pl.* peneturi.
penetra *intr.* A pătrunde. *vb. I, ind. prez. 3* penetrează.
penetrabil,-ă Care poate fi străbătut cu ușurință. *adj., pl.* penetrabili,-e.
penetrabilitate Însușirea de a fi penetrabil. *s.f., g.-d. art.* penetrabilității.
penetrant,-ă Care (poate) pătrunde în ceva, străpungându-l. //(despre artere de circulație) Care merge de la periferie spre centrul unui oraș sau al unei regiuni. //(fig., despre mirosuri) Pătrunzător, intens. //(fig., despre ochi, privire) Ager, pătrunzător. //Care dă dovadă de inteligență. *adj., pl.* penetranți,-te.
penetranță Pătrundere; penetrație. *s.f., g.-d. art.* penetranței, *pl.* penetrante.
penetrare Acțiunea de a penetra. *s.f., g.-d. art.* penetrării, *pl.* penetrări.

penetrație (-ți-e) 1. Pătrundere în adâncime sau până în partea opusă; întrepătrundere a două corpuri. 2. Extindere sau circulație în spațiu. */Arteră de ~* = arteră de circulație prin care se pătrunde într-o localitate. *s.f., g.-d. art.* penetrației, *pl.* penetrații, *art.* penetrațiile.
penibil,-ă Care produce o impresie neplăcută, supărătoare. *adj., pl.* penibili,-e.
penicilic (în sintagma) *Acid ~* = substanță cu acțiune antibiotică și bacteriostatică puternică, produsă de unele ciuperci. *adj.*
penicilinază Substanță produsă de anumiți microbi cu efect antagonist asupra acțiunii antibiotice a penicilinei. *s.f., g.-d. art.* penicilinazei, *pl.* penicilinaze.
penicilină Antibiotic cu puternică acțiune bactericidă, extras din unele specii de ciuperci de mucegai. *s.f., g.-d. art.* penicilinei, *pl.* peniciline.
penicilinorezistență (med.) Pierdere a sensibilității unor microbi față de penicilină. *s.f., g.-d. art.* penicilinorezistenței.
penicilinoterapie Tratament medical cu penicilină. *s.f., art.* penicilinoterapia, *g.-d. art.* penicilinoterapiei.
penicillium (-li-um) (lat.) Specie de ciuperci din care se extrage penicilina. *s.m.*
penin Mineral constituent al șisturilor cristaline. *s.n., pl.* penine.
peninsular,-ă Aflat pe o peninsulă, caracteristic unei peninsule. //(s.) Locuitor al unei peninsule. //(spec.) Caracteristic Peninsulei Italice ori Iberice sau italienilor ori spaniolilor. //(s.m.) Italian. *adj., pl.* peninsulari,-e.
peninsulă Întindere de uscat care înaintează adânc în mare, fiind înconjurată din trei părți de apă. *s.f., g.-d. art.* peninsulei, *pl.* peninsule.
penis (anat.) Organ masculin de copulație și micțiune. *s.n., pl.* penisuri.
penișoară (înv.) Peniță (1). *s.f., g.-d. art.* penișoarei, *pl.* penișoare.
penitenciar[1] (-ci-ar) Închisoare. *s.n., pl.* penitenciare.
penitenciar[2],-ă (-ci-ar) Referitor la închisoare. *adj., pl.* penitenciari,-e.
penitent,-ă I. *adj.* De penitent (II). II. *s.m.* și *f.* Persoană credincioasă care se supune penitenței. *adj., s.m.* și *f., pl.* penitenți,-te.
penitență 1. (bis.) Pedeapsă dată de preot celui care se spovedește, pentru iertarea păcatelor; canon; (p. ext.) viață aspră pe care și-o impune cineva. 2. (livr.) Pocăință. */A face ~* = a suferi privațiuni pentru a i se ierta păcatele comise. *s.f., g.-d. art.* penitenței, *pl.* penitențe.
peniță 1. Diminutiv al lui pană[1]; penișoară. 2. Placă de metal cu vârful despicat, care montată la un toc sau stilou, servește pentru a scrie cu cerneală. 3. Numele a două plante acvatice cu flori alburii. *s.f., g.-d. art.* peniței, *pl.* penițe.
penny (angl.) Monedă divizionară engleză, egală cu a douăsprezecea parte dintr-un șiling sau a suta parte dintr-o liră. *s.m., art.* penny-ul, *pl.* penny, *art.* penny-i.
pensa *tr.* 1. A prinde și a scoate, a smulge ceva cu pensa (1). 2. A face pense (2) la un obiect de îmbrăcăminte. *vb. I, ind. prez. 3* pensează.
pensare Acțiunea de a pensa. *s.f., g.-d. art.* pensării, *pl.* pensări.
pensă 1. Mic instrument metalic cu două brațe, folosit în medicină, în tehnică etc. pentru a prinde obiecte mici sau substanțe care nu pot fi luate cu mâna. 2. Cută scurtă, interioară, făcută la un obiect de îmbrăcăminte. *s.f., g.-d. art.* pensei, *pl.* pense.
pensetă Pensă (1) mică. *s.f., g.-d. art.* pensetei, *pl.* pensete.
pensie (-si-e) Sumă de bani (lunară) care se acordă celor care au ieșit din activitatea profesională pentru limită de vârstă, pentru invaliditate etc. sau care și-au pierdut susținătorul și sunt incapabili de muncă. */A ieși* (sau *a scoate pe cineva*) *la ~* = a deveni (a face pe cineva să devină) pensionar. *A fi la ~* = a fi pensionar. */~ alimentară* (sau *de întreținere*) = sumă de bani pe care cineva trebuie s-o plătească periodic unei persoane pe care justiția îl obligă s-o întrețină. //(înv.) Subsidiu. *s.f., art.* pensia, *g.-d. art.* pensiei, *pl.* pensii, *art.* pensiile.
pensioară (-si-oa-) (fam.) Diminutiv al lui pensie. *s.f., g.-d. art.* pensioarei, *pl.* pensioare.
pension (-si-on) (în trecut) Instituție particulară de învățământ. *s.n., pl.* pensioane.
pensiona (-si-o-) *tr.* A scoate pe cineva din activitate, acordându-i pensie. *//refl.* A deveni pensionar. *vb. I, ind. prez. 3* pensionează.
pensionar,-ă (-si-o-) 1. Persoană care primește pensie. 2. Persoană internată într-un azil sau într-un ospiciu. //(glumeț) Persoană închisă într-o închisoare. 3. Persoană care stă în pensiune la cineva. *s.m., pl.* pensionari; *s.f., g.-d. art.* pensionarei, *pl.* pensionare.
pensionare (-si-o-) Faptul de a (se) pensiona. *s.f., g.-d. art.* pensionării, *pl.* pensionări.
pensionat (-si-o-) (rar) Pension. //Timp petrecut de cineva într-un pension. *s.n., pl.* pensionate.
pensiune (-si-u-) 1. Întreținere constând din locuință și masă (sau numai masă) pe care o primește cineva cu regularitate în schimbul unei sume de bani. 2. Casă, restaurant în care se oferă cuiva, contra cost, găzduire completă sau numai masă. *s.f., g.-d. art.* pensiunii, *pl.* pensiuni.
pensula *tr.* 1. A întinde vopsea, a colora cu pensula. 2. A badijona cu dezinfectant. 3. (fig.) A descrie ceva prin câteva trăsături. *vb. I, ind. prez. 3* pensulează.
pensulare Acțiunea de a pensula; pensulație. *s.f., g.-d. art.* pensulării, *pl.* pensulări.
pensulație (-ți-e) (rar) Pensulare. *s.f., art.* pensulația, *g.-d. art.* pensulației, *pl.* pensulații, *art.* pensulațiile.
pensulă Instrument alcătuit dintr-un mănunchi de fire de păr sau sintetice, prins într-un mâner, cu care se vopsește sau se lăcuiește o suprafață. *s.f., g.-d. art.* pensulei, *pl.* pensule.
pentacord 1. Liră cu cinci coarde. 2. (muz.) Grup de cinci sunete consecutive. *s.n., pl.* pentacorduri.
pentadactil[1] Animal vertebrat cu cinci degete. *s.n., pl.* pentadactile.
pentadactil[2],-ă Care are cinci degete. *adj., pl.* pentadactili,-e.
pentadă (met.) Perioadă de cinci zile consecutive. *s.f., g.-d. art.* pentadei, *pl.* pentade.
pentadecagon (geom.) Poligon cu cincisprezece laturi și cincisprezece unghiuri. *s.n., pl.* pentadecagoane.
pentaedru (mat.) Poliedru cu cinci fețe. *s.n., art.* pentaedrul, *pl.* pentaedre.
pentagon (mat.) Poligon cu cinci laturi. *s.n., pl.* pentagoane.
Pentagon Sediul Departamentului Apărării al SUA. *s.prop.n.*
pentagonal,-ă În formă de pentagon. *adj., pl.* pentagonali,-e.
pentagramă Figură geometrică în formă de stea în cinci colțuri, considerată ca simbol al perfecțiunii și folosită ca talisman. *s.f., g.-d. art.* pentagramei, *pl.* pentagrame.
pentametru Vers alcătuit din cinci picioare. *s.m., art.* pentametrul, *pl.* pentametri, *art.* pentametrii.
pentan Hidrocarbură obținută din gazele de sondă și folosită ca solvent. *s.m., pl.* pentani.
pentaoxid Oxid a cărui moleculă conține cinci atomi de oxigen. *s.m., pl.* pentaoxizi.
pentasilabic,-ă (despre cuvinte) Format din cinci silabe. *adj., pl.* pentasilabici,-ce.

Pentateuh Parte a Bibliei care cuprinde primele cinci cărți din Vechiul Testament. *s.prop.n.*
pentatlon Probă de atletism combinată alcătuită din cinci probe (cros, călărie, natație, scrimă și tir). *s.n., pl.* pentatloane.
pentatlonist,-ă Sportiv specializat în pentatlon. *s.m., pl.* pentatloniști; *s.f., g.-d. art.* pentatlonistei, *pl.* pentatloniste.
pentatonic,-ă (muz.) (în sintagma) *Gamă ~* = gamă de cinci trepte fără semitonuri, care stă la baza muzicii populare chineze, tătare etc. *adj., pl.* pentatonici,-ce.
pentavalent,-ă (despre elemente chimice) Care are valența cinci. *adj., pl.* pentavalenți,-te.
pentazol Substanță incoloră, cu gust amărui, solubilă în apă, folosită ca medicament cu acțiune cardiacă și respiratorie. *s.n.*
penteleu 1. Specialitate de caşcaval preparat din lapte de oaie. 2. (reg.) Băț cu care se bate laptele pentru a se alege untul. *s.n., art.* penteleul, *pl.* (2) penteleie.
pentelică (în sintagma) *Marmură ~* = marmură albă, fără nervuri. *adj.*
penticostal,-ă (Adept) al unei secte creștine care a apărut inițial în Statele Unite ale Americii. *adj., s.m.* și *f., pl.* penticostali,-e.
penticostar Carte bisericească cuprinzând slujbele dintre Paști și prima duminică după Rusalii. *s.n., pl.* penticostare.
pentodă Tub electronic cu cinci electrozi. *s.f., g.-d. art.* pentodei, *pl.* pentode.
pentoză (chim.) Monozaharidă cu cinci atomi de oxigen în moleculă. *s.f., g.-d. art.* pentozei, *pl.* pentoze.
pentru A. 1. Din cauza..., datorită... */Nu ~ alta, ci...* = nu din altă cauză, dar... 2. (introduce un complement indirect) *Mulțumesc ~ ajutor. /~ puțin (~ nimic)* = se spune ca răspuns celui care mulțumește când i s-a făcut un serviciu. *~ nimic în lume* = cu niciun preț. B. 1. (introduce un complement circumstanțial de scop) *Scrie ~ glorie.* 2. (introduce un atribut) *Hârtie ~ o scrisoare.* C. (exprimă un raport de relație) *~ el lucrurile au rămas la fel.* D. (introduce un complement circumstanțial de timp) *Vine ~ trei zile. /~ moment* = deocamdată. *prep.*
pentru că Fiindcă, deoarece, din cauză că. *loc. conjcț.*
pentru ce Deci, așadar, din care cauză. *prep. + pr.*
penultim,-ă Care este înaintea celui din urmă. *adj., pl.* penultimi,-e.
penumbră 1. Zonă slab luminată; semiobscuritate. 2. (în pictură) Zonă de trecere între lumină și umbră. *s.f., g.-d. art.* penumbrei, *pl.* penumbre.
penurie/penurie Lipsă a ceea ce este necesar (în afirmație, într-o activitate etc.). *s.f., art.* penuria/penuria, *g.-d. art.* penuriei/penuriei.
peon[1] Muncitor agricol zilier din America Latină. *s.m., pl.* peoni.
peon[2] Picior de vers alcătuit din patru silabe, dintre care una lungă. *s.m., pl.* peoni.
peonaj (pe-o-) (rar) Formă de exploatare a peonilor[1], constând în a le împrumuta bani în contul muncii viitoare. *s.n.*
pepelea (pop.) Om isteț, glumeț și poznaș. *s.m., g.-d. art.* lui pepelea.
pepenar Persoană care cultivă pepeni. *s.m., pl.* pepenari.
pepenaș Diminutiv al lui pepene. *s.m., pl.* pepenași.
pepenărie Loc cultivat cu pepeni. *s.f., art.* pepenăria, *g.-d. art.* pepenăriei, *pl.* pepenării, *art.* pepenăriile.
pepene 1. Numele a două plante cu tulpină târâtoare și cu fructe comestibile, de culoare galbenă sau verde. */Doi ~ într-o mână nu se pot ține* = nu se pot face două lucruri deodată. *Gras ca ~le* = foarte gras. (fam.) *A-și ieși* (sau *a scoate pe cineva*) *din ~i* = a-și pierde (sau a face pe cineva să-și piardă) răbdarea, a (se) enerva. *s.m., pl.* pepeni.
pepeniște (pop.) Teren cultivat cu pepeni. *s.f., g.-d. art.* pepeniștii, *pl.* pepeniști.
pepenoaică Specie de pepene verde, de formă lunguiață, cu coaja vărgată; pepenoaie. *s.f., g.-d. art.* pepenoaicei, *pl.* pepenoaice.
pepenoaie (rar) Pepenoaică. *s.f., art.* pepenoaia, *g.-d. art.* pepenoaiei, *pl.* pepenoaie.
pepenoi Augmentativ al lui pepene. *s.m., pl.* pepenoi, *art.* pepenoii.
pepenos,-oasă (rar) Rotund, plin (ca un pepene); dolofan. *adj., pl.* pepenoși,-oase.
pepinieră (-ni-e) 1. Teren unde se sădesc și cresc arbori tineri în vederea plantării lor ulterioare. 2. (p. anal.) Crescătorie de animale. 3. (fig.) Instituție, organizație etc. care oferă un mare număr de oameni bine pregătiți într-un anumit domeniu. *s.f., g.-d. art.* pepinierei, *pl.* pepiniere.
pepinierie (-ni-e) (rar) Ocupația pepinieristului. *s.f., art.* pepinieria, *g.-d. art.* pepinieriei, *pl.* pepinierii, *art.* pepinieriile.
pepinierist (-ni-e-) (rar) Persoană cu pregătire tehnică de specialitate care conduce lucrările într-o pepinieră. *s.m., pl.* pepinieriști.
pepit[1] (despre țesături) Cu pătrățele sau romburi de (două) culori diferite, alternând între ele. [*var.* pepita, pipit *adj. invar.*] *adj. invar.*
pepit[2] Țesătură care prezintă mici desene colorate în formă de pătrățele. *s.n.*
pepita[1] v. **pepit.**
pepită[2] Bucată mare de aur masiv. *s.f., g.-d. art.* pepitei, *pl.* pepite.
peplu v. **peplum.**
peplum (în Antichitatea greco-romană) Mantie scurtă, fără mâneci, purtată de către femei. [*var.* peplu *s.n.*] *s.n., pl.* peplumuri.
peppermint (er *pron.* ăr) (angl.) Lichior preparat din alcool, zahăr și esență de mentă. *s.n., pl.* (porții) peppermînturi.
pepsi Pepsi-cola. *s.n./s.f., pl. n.* pepsiuri/*f.* pepsi.
pepsic,-ă Referitor la pepsină. *adj., pl.* pepsici,-ce.
pepsi-cola Băutură răcoritoare acidulată, care conține esență de cola; pepsi. *s.f., g.-d. art.* pepsi-colei, *pl.* pepsi-cole.
pepsină Enzimă secretată de mucoasa digestivă, cu rol important în digestie. //Medicament extras din mucoasa stomacală a unor animale și administrat în tratamentul bolilor de stomac. *s.f., g.-d. art.* pepsinei, *pl.* pepsine.
peptidă Substanță chimică alcătuită din mai mulți aminoacizi. *s.f., g.-d. art.* peptidei, *pl.* peptide.
peptonă Amestec de peptide sub formă de pulbere albă-gălbuie, cu gust amar-sălciu, întrebuințat ca medicament. *s.f., g.-d. art.* peptonei, *pl.* peptone.
per (termen comercial) Pentru, de fiecare. *10.000 lei ~ kg. prep.*
peracid Derivat al peroxidului de oxigen. *s.m., pl.* peracizi.
percaină Pulbere albă, cristalină, inodoră, solubilă în apă și cu o puternică acțiune anestezică locală. *s.f., g.-d. art.* percainei.
percal (înv.) Pânză de bumbac, subțire și netedă. *s.n., pl.* percale.
percalină (înv.) Varietate de lustrin, folosit pentru căptușeli. *s.f., g.-d. art.* percalinei.
percepe *tr.* 1. A sesiza ceva cu ajutorul simțurilor sau al gândurilor. 2. A încasa un impozit, o taxă etc. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* percep, *1 pl.* percepem; *conj. prez. 3* să percepă; *ger.* percepând; *part.* perceput.
percepere Acțiunea de a percepe. *s.f., g.-d. art.* perceperii, *pl.* perceperi.

perceptibil,-ă Care poate fi perceput cu simţurile sau cu mintea. *adj., pl.* perceptibili,-e.
perceptibilitate Faptul de a fi perceptibil. *s.f., g.-d. art.* perceptibilităţii.
perceptiv,-ă Care poate percepe (1), referitor la percepere. *adj., pl.* perceptivi,-e.
perceptor (în trecut) Funcţionar însărcinat cu încasarea impozitelor. *s.m., pl.* perceptori.
perceptorial,-ă (-ri-al) (rar) Care intră în atribuţiile perceptorului. *adj., pl.* perceptoriali,-e.
percepţie (-ţi-e) 1. Facultatea de a percepe lucrurile, fenomenele lumii exterioare. 2. (În trecut) Oficiu care încasa impozitele sau taxele. //Încasarea unui impozit sau a unei taxe oficiale. *s.f., art.* percepţia, *g.-d. art.* percepţiei, *pl.* percepţii, *art.* percepţiile.
percheziţie v. **perchiziţie.**
perchiziţie/percheziţie (-ţi-e) Cercetare făcută de organele de urmărire penală sau de procuror asupra unei persoane sau a locuinţei acesteia pentru găsirea probelor referitoare la o infracţiune sau pentru găsirea infractorului. //Scotocire. *s.f., art.* perchiziţia/percheziţia, *g.-d. art.* perchiziţiei/percheziţiei, *pl.* perchiziţii/percheziţii, *art.* perchiziţiile/percheziţiile.
percheziţiona v. **perchiziţiona.**
perchiziţiona/percheziţiona (-ţi-o-) *tr.* A efectua o perchiziţie. *vb. I, ind. prez. 3* perchiziţionează/percheziţionează.
perçică (reg.) Cârlionţ. *s.f., g.-d. art.* perçelei, *pl.* perçele, *art.* perçelele.
perciun v. **perciune.**
perciunat,-ă Cu perciuni. *adj., pl.* perciunaţi,-te.
perciune Fiecare dintre cele două şuviţe de păr care se prelungesc pe obraz, de la tâmple în jos. [*var.* perciun *s.m.*] *s.m., pl.* perciuni.
perclorat Sare a acidului percloric. *s.m., pl.* perclorati.
perclorіc (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al clorului. *adj.*
percolare 1. Extragere a unor metale dintr-un minereu prin dizolvarea lor. 2. Străbatere a solului de către apa din precipitaţii. *s.f., g.-d. art.* percolării, *pl.* percolări.
percusiune (-si-u-) (înv.) Percuţie. *s.f., g.-d. art.* percusiunii, *pl.* percusiuni.
percuta *tr.* 1. A lovi capsa unui cartuş, a unui focos etc. cu percutorul pentru a provoca aprinderea încărcăturii de pulbere. 2. A examina un bolnav prin percuţie. *vb. I, ind. prez. 3* percutează.
percutant,-ă 1. (despre proiectile) Care explodează la atingerea unui obstacol. 2. Frapant prin claritate, precizie. 3. Care produce un şoc psihologic. *adj., pl.* percutanţi,-te.
percutare Acţiunea de a percuta. *s.f., g.-d. art.* percutării, *pl.* percutări.
percutor Piesă la armele de foc, care loveşte capsa cartuşului. *s.n., pl.* percutoare.
percuţie (-ţi-e) 1. Lovire cu percutorul a capsei unui cartuş. 2. Metodă de diagnosticare a unei afecţiuni după sunetul emis de lovirea uşoară, repetată, a unei părţi a corpului. 3. *Instrument de ~* = instrument muzical care produce sunete prin lovirea cu un ciocănel a unei membrane, a unei lame etc. [*var.* percuţiune *s.f.*] *s.f., art.* percuţia, *g.-d. art.* percuţiei, *pl.* percuţii, *art.* percuţiile.
percuţionist (-ţi-o-) Persoană care acompaniază cu un instrument de percuţie. *s.m., pl.* percuţionişti.
percuţiune v. **percuţie.**
perdaf 1. Radere de jos în sus, în contra direcţiei în care creşte barba. 2. (înv., fam.) *A trage cuiva un ~* = a mustra pe cineva. *A da un ~* = a stropi uşor un obiect cu un lichid. *s.n., pl.* perdafuri.
perdant,-ă (Persoană) care pierde mereu. *adj., s.m. şi f., pl.* perdanţi,-te.
perdăfui *tr.* (înv.) A (se) rade cu perdaf. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* perdăfuiesc, *imperf. 3 sg.* perdăfuia; *conj. prez. 3* să perdăfuiască.
perdea 1. Obiect confecţionat dintr-un material textil, care se atârnă la uşi, la ferestre etc. pentru a împiedica pătrunderea luminii, în scop decorativ etc. */Cu ~* = cu rezervă, discret. *Fără ~* = pe faţă; necuviincios. *A avea ~ la ochi* = a nu pricepe. *A pune* (cuiva) *~ la ochi* = a înşela pe cineva. *A-i lua* (cuiva) *~ua de pe ochi* = a face pe cineva să înţeleagă. *A se da după ~* = a se ascunde. *A ridica ~ua* = a da lucrurile pe faţă. 2. Şir de arbori destinat protejării culturilor sau căilor de comunicaţie împotriva înzăpezirii. 3. (pop.) Adăpost de iarnă pentru oi. 4. (med., pop.) Cataractă (2). *s.f., art.* perdeaua, *g.-d. art.* perdelei, *pl.* perdele, *art.* perdelele.
perdegiu Slujbaş domnesc însărcinat cu paza de la uşa domnitorului sau a înalţilor demnitari. *s.m., art.* perdegiul, *pl.* perdegii, *art.* perdegiii.
perdelegiu (înv.) Fabricant de perdele. *s.m., art.* perdelegiul, *pl.* perdelegii, *art.* perdelegiii.
perdelui *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) acoperi, a (se) aşeza ca o perdea în faţa unui obiect. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* perdeluiesc, *imperf. 3 sg.* perdeluia; *conj. prez. 3* să perdeluiască.
perdelуire (rar) Acţiunea de a (se) perdelui. *s.f., g.-d. art.* perdeluirii, *pl.* perdeluiri.
perdeluţă Diminutiv al lui perdea. *s.f., g.-d. art.* perdeluţei, *pl.* perdeluţe.
perditanţă Conductanţa totală a rezistenţelor izolaţiei unei instalaţii electrice. *s.f., g.-d. art.* perditanţei.
perdiţie (-ţi-e) Stare de decădere morală. */Loc de ~* = loc de atracţii vicioase. *s.f., art.* perdiţia, *g.-d. art.* perdiţiei, *pl.* perdiţii, *art.* perdiţiile.
pereche 1. Grup de două fiinţe de acelaşi fel. //Cuplu de dansatori. //Două părţi identice şi simetrice ale corpului omenesc. 2. Grup de două obiecte de acelaşi fel (care se pot folosi numai împreună). //Obiect alcătuit din două părţi identice dispuse simetric. *~ de case. /~ de haine* = costum de haine. 3. Grup format din două persoane de sex opus (unite prin căsătorie); grup format din două animale de aceeaşi specie. 4. Fiecare dintre cele două fiinţe (sau animale, obiecte) care formează un grup unitar, considerată în raport cu cealaltă. */Fără ~* = unic în felul său. *A fi bună* (sau *potrivită*) *~ cu cineva* = a se potrivi cu cineva. *A nu-şi avea ~* = a nu avea asemănare. *s.f., art.* perechea, *g.-d. art.* perechii, *pl.* perechi.
perechiuşă (reg.) Diminutiv al lui pereche. *s.f., art.* perechiuşa, *g.-d. art.* perechiuşei, *pl.* perechiuşe.
peregrin Călător din loc în loc. [*var.* pelegrin *s.m.*] *s.m., pl.* peregrini.
peregrina *intr.* A călători prin lume, prin locuri îndepărtate. *vb. I, ind. prez. 3* peregrinează.
peregrinaj (rar) Călătorie lungă, peregrinare. *s.n., pl.* peregrinaje.
peregrinare Acţiunea de a peregrina. *s.f., g.-d. art.* peregrinării, *pl.* peregrinări.
peregrinaţie (-ţi-e) (rar) Peregrinare. [*var.* peregrinaţiune *s.f.*] *s.f., art.* peregrinaţia, *g.-d. art.* peregrinaţiei, *pl.* peregrinaţii, *art.* peregrinaţiile.
peregrinaţiune v. **peregrinaţie.**
peremptoriu,-ie Care nu poate fi combătut, tăgăduit. *Argument ~. adj., pl.* peremptorii.
peremptiune (-ţi-u-) Perimarea unei acţiuni juridice prin depăşirea termenului legal de introducere a acţiunii. *s.f., g.-d. art.* peremptiunii, *pl.* peremptiuni.
peren,-ă (despre plante) Care trăieşte şi rodeşte mai mulţi ani de-a rândul. //(fig.) Cu caracter stabil; durabil. *adj., pl.* pereni,-e.
perenitate (şi fig.) Însuşirea de a fi peren; durabilitate. *s.f., g.-d. art.* perenităţii.

perestroika (rus.) Politică inițiată de M. Gorbaciov de schimbare (limitată) a societății sovietice și de deschidere spre valorile democratice. *s.f., g.-d. art.* perestroikăi/perestroicii.
perete 1. Element de construcție din lemn, piatră, cărămidă etc. care separă camerele între ele sau care le izolează de exterior. */~ în ~* = cu unul dintre pereți comun sau lipit de cel al camerei vecine. *De ~* = fixat, prins în perete. *Lampă de ~. A da* (sau *a izbi, a deschide* etc.) *ușa* (sau *poarta*) *de ~* = a deschide la maximum ușa sau poarta. *A se da cu capul de ~ți* (sau *de toți ~*) = a fi disperat, a regreta o greșeală făcută. *Între patru ~* = la adăpost; în secret. *A bate cu burete piron în ~* = a munci în zadar. *Ca și cum ai vorbi la ~ți*, se spune atunci când vorbești cuiva care nu te ascultă. *Casă în doi ~* = căsnicie nereușită. 2. Element de grosime mică prin care se separă spațiile unui obiect, ale unui sistem tehnic etc. 3. Masiv pietros care se înalță vertical. 4. Element anatomic care înconjoară o cavitate a corpului. *~ abdominal.* [*var.* (reg.) părete *s.m.*] *s.m., pl.* pereți.
pereu Strat protector de piatră care acoperă un taluz, un șanț etc. *s.n., art.* pereul, *pl.* pereuri.
perfect[1] Timp al verbului care exprimă o acțiune petrecută și încheiată în trecut. *s.n., pl.* perfecte.
perfect[2]**,-ă** 1. Care întruneste calitățile cerute; desăvârșit. 2. Deplin, absolut, complet. //(adverbial) Foarte bine, de acord. 3. *Gaz ~* = gaz ale cărui molecule nu exercită forță de atracție asupra altora. *Număr ~* = număr natural egal cu suma divizorilor săi. *adj., pl.* perfecți,-te.
perfecta *tr.* A duce la bun sfârșit, a definitiva o înțelegere, o tranzacție etc. *vb. I, ind. prez. 3* perfectează.
perfectare Acțiunea de a perfecta. *s.f., g.-d. art.* perfectării, *pl.* perfectări.
perfectibil,-ă Care poate fi perfecționat. *adj., pl.* perfectibili,-e.
perfectibilitate Însușirea de a fi perfectibil. *s.f., g.-d. art.* perfectibilității.
perfectiv,-ă (despre sensul verbelor) Care exprimă acțiunea eliminând noțiunea de durată și insistând asupra începutului și sfârșitului ei. *adj., pl.* perfectivi,-e.
perfectiviza *tr.* (gram.) A face ca un verb să devină perfectiv. *vb. I, ind. prez. 3* perfectivizează.
perfectivizare Acțiunea de a perfectiviza. *s.f., g.-d. art.* perfectivizării, *pl.* perfectivizări.
perfectiza *tr.* (rar) A perfecționa. *vb. I, ind. prez. 3* perfectizează.
perfect compus Timp trecut care exprimă acțiunea fără a o raporta la momentul vorbirii sau raportând-o ca un trecut mai îndepărtat. *s.n. + adj.*
perfect simplu Timp trecut care exprimă acțiunea fără a o raporta la momentul vorbirii sau raportând-o ca un trecut mai apropiat. *s.n. + adj.*
perfecție (-ți-e) În mod desăvârșit; fără cusur. *La ~. loc. adv.*
perfecționa (-ți-o-) *tr.* și *refl.* A (se) îmbunătăți calitativ, a (se) desăvârși. *vb. I, ind. prez. 3* perfecționează.
perfecționare (-ți-o-) Acțiunea de a (se) perfecționa. *s.f., g.-d. art.* perfecționării, *pl.* perfecționări.
perfecționism (-ți-o-) 1. Dorință de perfecțiune. 2. Tendință maladivă, care poate deveni obsesie, de a atinge perfecțiunea. *s.n.*
perfecționist,-ă (-ți-o-) 1. (Adept) al perfecționismului. 2. (Persoană) care suferă de perfecționism (2). *adj., s.m.* și *f., pl.* perfecționiști,-ste.
perfecțiune (-ți-u-) Însușirea de a fi perfect. //Lucru, ființă perfectă. *s.f., g.-d. art.* perfecțiunii, *pl.* (2) perfecțiuni.
perfid,-ă Viclean, fățarnic, ipocrit. //(despre manifestările oamenilor, fenomene, lucruri) Care este periculos, fără să pară astfel. *adj., pl.* perfizi,-de.
perfidie Trăsătură de caracter care denotă necinste, lipsă de loialitate în ciuda aparențelor binevoitoare. //Faptă perfidă. *s.f., art.* perfidia, *g.-d. art.* perfidiei, *pl.* perfidii, *art.* perfidiile.
perfoliat,-ă (-li-at) (despre frunze) Care înfășoară astfel tulpina încât pare a fi străpunsă de ea. *adj., pl.* perfoliați,-te.
perfora 1. *tr.* A face o gaură într-un material. //A străpunge cu un dispozitiv special bilete, tichete etc. 2. *refl.* (despre organe sau țesuturi) A se găuri în urma unui proces patologic. *vb. I, ind. prez. 3* perforează.
perforaj (reg.) Perforare. *s.n., pl.* perforaje.
perforant,-ă Care perforează. //(despre tendoane, artere etc.) Care străbate spațiile interosoase. //(despre procese inflamatorii, boli etc.) Care provoacă perforarea unui țesut, a unui organ etc. *adj., pl.* perforanți,-te.
perforare Acțiunea de a (se) perfora. *s.f., g.-d. art.* perforării, *pl.* perforări.
perforat Perforare. *s.n.*
perforator[1] Mașină, aparat cu care se fac găuri într-un material. *s.n., pl.* perforatoare.
perforator[2]**,-oare** Persoană care se ocupă cu perforarea într-o piesă tehnică, în lucrările miniere etc. *s.m., pl.* perforatori; *s.f., g.-d. art.* perforatoarei, *pl.* perforatoare.
perforație (-ți-e) Perforare; gaură făcută prin perforare. [*var.* perforațiune *s.f.*] *s.f., art.* perforația, *g.-d. art.* perforației, *pl.* perforații, *art.* perforațiile.
perforațiune v. **perforație.**
performant,-ă Care urmărește obținerea de performanțe; care are performanțe deosebite. *Calculator ~. adj., pl.* performanți,-te.
performanță Rezultat excepțional obținut într-o întrecere sportivă, la un test etc. //Cel mai bun rezultat dat de un motor, de un sistem tehnic etc. //Ispravă. *s.f., g.-d. art.* performanței, *pl.* performanțe.
performer,-ă Echipă, sportiv, animal care a obținut o performanță. *s.m., pl.* performeri; *s.f., g.-d. art.* performerei, *pl.* performere.
perfuzie Injectare lentă, picătură cu picătură, în scop terapeutic, a unei soluții medicamentoase. *s.f., art.* perfuzia, *g.-d. art.* perfuziei, *pl.* perfuzii, *art.* perfuziile.
perfuzor (med.)Instrument folosit pentru perfuzie. *s.n., pl.* perfuzoare.
pergament 1. Piele (de vițel, de oaie etc.) prelucrată special, pe care se scria în trecut. //Document vechi scris pe o astfel de piele. 2. Hârtie specială care nu lasă să pătrundă grăsimile, folosită mai ales la ambalarea alimentelor. *s.n., pl.* pergamente.
pergamentos,-oasă Cu aspect de pergament. *adj., pl.* pergamentoși,-oase.
pergaminată (în sintagma) *Hârtie ~* = pergament (2). *adj., pl.* pergaminate.
pergamoid v. **pegamoid.**
pergamut,-ă I. *adj. Păr ~* = varietate de păr cu fructe galbene și zemoase. II. *s.f. Pară ~* = fructul părului de mai sus. *adj., s.f., pl.* pergamuți,-te.
perghel (înv., reg.) Cerc, circumferință. *s.n., pl.* perghеluri.
pergolă Construcție ușoară într-un parc sau într-o grădină, formată dintr-o rețea de grinzi de lemn susținute de șiruri de stâlpi, pe care se ridică plante agățătoare. *s.f., g.-d. art.* pergolei, *pl.* pergole.
perhidrol Apă oxigenată în soluție concentrată. *s.n.*
peri- Element de compunere care înseamnă „în jurul".
peria (-ri-a) 1. *tr.* și *refl.* A (se) curăța de praf, de nori etc. cu ajutorul periei; a(-și) netezi părul cu peria de cap. 2. *tr.* (fig., fam.) A linguși pe cineva. 3. *tr.* (fig.) A îmbunătăți, a stiliza o lucrare literară, științifică etc. 4. *tr.* (fig., fam.) A bate, a lovi. 5. *tr.* A curăța fuiorul de in sau de cânepă cu o perie specială. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *2 sg.*

perii, *3* perie, *1 pl.* periem; *conj. prez. 1* şi *2 sg.* să perii, *3* să perie; *ger.* periind.
perial (-ri-al) Monedă rusească veche, de aur, în valoare de zece ruble. *s.m.*
periant (-ri-ant) Învelişul floral al plantelor, diferenţiat în caliciu şi corolă. *s.n., pl.* periante.
periarterită (-ri-ar-) Inflamaţie a tunicii exterioare a unei artere. *s.f., g.-d. art.* periarteritei, *pl.* periarterite.
periartrită Inflamaţie a ţesuturilor unei articulaţii. *s.f., g.-d. art.* periartritei, *pl.* periatrite.
periat (-ri-at) (înv., reg.) Faptul de a (se) peria. *s.n., pl.* periaturi.
peribol 1. Spaţiul sacru din jurul templelor greceşti sau romane, decorat cu statui şi cu monumente votive. 2. Incintă exterioară a unor monumente sacre. *s.n., pl.* peribo-luri.
pericard Membrană care înveleşte inima. *s.n., pl.* pericarduri.
pericardic,-ă Al pericardului. *adj., pl.* pericardici,-ce.
pericardită Inflamaţie a pericardului. *s.f., g.-d. art.* pericarditei, *pl.* pericardite.
pericarp Strat de ţesuturi care alcătuiesc pereţii unui fruct. *s.n., pl.* pericarpuri.
pericarpatic,-ă (geogr., despre forme de relief) Situat în jurul Munţilor Carpaţi. *adj., pl.* pericarpatici,-ce.
pericantric,-ă Aşezat în jurul centrului. *adj., pl.* pericentrici,-ce.
periciclu Strat exterior al părţii centrale a rădăcinii şi a tulpinii plantelor. *s.n., pl.* pericicluri.
pericistită Inflamaţie a ţesutului din jurul vezicii urinare. *s.f., g.-d. art.* pericistitei, *pl.* pericistite.
periciune (înv.) 1. Pieire. 2. (fig.) Prăbuşire morală, decădere. *s.f., g.-d. art.* periciunii, *pl.* periciuni.
periciclaz Oxid natural de magneziu. *s.n.*
periclita *tr.* A pune în pericol; a primejdui. *vb. I, ind. prez. 3* periclitează.
periclitant,-ă Primejdios. *adj., pl.* periclitanţi,-te.
periclitare Acţiunea de a periclita. *s.f., g.-d. art.* periclitării, *pl.* periclitări.
periclitate Pericol, primejdie. *s.f., g.-d. art.* periclităţii.
pericol Primejdie. *s.n., pl.* pericole.
pericolecistită (med.) Inflamaţie a membranelor care acoperă vezicula biliară şi a ţesutului care o înconjoară. *s.f., g.-d. art.* pericolecistitei, *pl.* pericolecistite.
pericolită (med.) Inflamaţie a ţesutului din jurul colonului. *s.f., g.-d. art.* pericolitei, *pl.* pericolite.
pericolpită (med.) Inflamaţie a ţesutului vaginului. *s.f., g.-d. art.* pericolpitei, *pl.* pericolpite.
pericopă 1. Pasaj din Biblie care cuprinde o povestire sau o parabolă. 2. (rar) Definiţie exactă, precisă. *s.f., g.-d. art.* pericopei, *pl.* pericope.
pericranian,-ă (-ni-an) Referitor la pericraniu. *adj., pl.* pericranieni,-e.
pericraniu Periost aflat la suprafaţa exterioară a craniului. *s.n., art.* pericraniul, *pl.* pericranii, *art.* pericraniile.
periculos,-oasă Primejdios. *adj., pl.* periculoşi,-oase.
periculozitate Faptul de a fi periculos. *s.f., g.-d. art.* periculozităţii.
peridot Olivină. *s.n., pl.* peridote.
peridotit Rocă eruptivă cristalină în compoziţia căreia predomină peridotul. [*var.* peridotită *s.f.*] *s.n., pl.* peridotite.
peridotită v. **peridotit.**
peridrom 1. Galerie acoperită care înconjoară un edificiu la nivelul pământului servind ca loc de plimbare. 2. Spaţiul exterior cuprins între peretele naosului şi colonada unui templu antic. *s.n., pl.* peridromuri.
perie (-ri-e) 1. Obiect făcut dintr-un suport în care sunt fixate fire de păr de animal, fire textile, de sârmă etc. şi care serveşte la frecat şi la curăţat diferite obiecte. //(fig., fam. şi depr.) Om linguşitor. 2. Piesă componentă a maşinilor electrice care face contactul electric cu colectorul. *s.f., art.* peria, *g.-d. art.* periei, *pl.* perii, *art.* periile.
periec (-ri-ec) (în Sparta antică) Om liber, dar lipsit de drepturi civile. *s.m., pl.* periecei.
periegeză (-ri-e-) (livr.) Călătorie. *s.f., g.-d. art.* periegezei, *pl.* periegeze.
perier,-ă (-ri-er) (rar) Persoană care se ocupă cu confecţionarea sau cu vânzarea periilor, a pensulelor, a bidinelelor. *s.m., pl.* perieri; *s.f., g.-d. art.* perierei, *pl.* periere.
periere (-ri-e-) Acţiunea de a (se) peria. *s.f., g.-d. art.* perierii, *pl.* perieri.
perierie (-ri-e-) (rar) Atelier în care se fac perii; magazin de perii. *s.f., art.* perieria, *g.-d. art.* perieriei, *pl.* perierii, *art.* perieriile.
periesofagită (-ri-e-) (med.) Inflamaţie a ţesutului din jurul esofagului. *s.f., g.-d. art.* perisofagitei, *pl.* perisofagite.
perietor,-oare (-ri-e-) (despre unele organe de maşini) Care curăţă, piaptănă, netezeşte. *adj., pl.* perietori,-oare.
perietură (-ri-e-) Acţiunea de a (se) peria. *s.f., g.-d. art.* perieturii, *pl.* perieturi.
periferic[1] Dispozitiv extern folosit pentru introducerea şi extragerea de date în sau din calculator. *s.n., pl.* periferice.
periferic[2]**,-ă** Referitor la periferie. //(fig.) Secundar, neînsemnat. *adj., pl.* periferici,-ce.
periferie 1. Cartier, zonă situată la marginea unui oraş; (p. ext.) ţinuturile de la marginea unei ţări. */De ~ =* a) specific mahalalei; b) provincial; c) de calitate sau importanţă redusă. 2. Curbă închisă care limitează o figură geometrică sau o suprafaţă; circumferinţă. *s.f., art.* periferia, *g.-d. art.* periferiei, *pl.* periferii, *art.* periferiile.
perifiton (biol.) Biodermă. *s.n.*
periflebită (med.) Inflamaţie a tunicii exterioare a venelor. *s.f., g.-d. art.* periflebitei, *pl.* periflebite.
perifrastic,-ă (lingv.) Exprimat prin perifrază. */Formă* (verbală) *~ =* formă verbală compusă cu un verb auxiliar. *adj., pl.* perifrastice.
perifraza *tr* (rar) A parafraza. *vb. I, ind. prez. 3* perifrazează.
perifrază (lingv.) Grup de cuvinte care exprimă ceea ce, în mod obişnuit, se redă printr-un singur cuvânt. *s.f., g.-d. art.* perifrazei, *pl.* perifraze.
perigeu Punct pe orbita unui astru sau a unui satelit artificial, cel mai aproape de Pământ. *s.n., art.* perigeul, *pl.* perigee.
periglaciar[1] (-ci-ar) Nume dat regiunilor de la periferia gheţarilor actuali sau pleistoceni. *s.n.*
periglaciar[2]**,-ă** (-ri-gla-ci-ar) *Zonă* (sau *regiune*) *~ =* zonă situată la periferia gheţarilor, caracterizată printr-o climă specifică şi prin anumite procese fizico-chimice. *adj., pl.* periglaciari,-e.
perigon Înveliş floral simplu, nediferenţiat în caliciu şi corolă. *s.n., pl.* perigoane.
periheliе v. **periheliu.**
periheliu Punct în care o planetă sau o cometă, aflate în mişcare în jurul Soarelui, sunt cel mai aproape de acesta. //Moment în care planeta sau cometa se află în acest punct. [*var.* (înv.) periheliе *s.f.*] *s.n., art.* periheliul, *pl.* periheliі, *art.* periheliile.
perilimfatic,-ă (fiziol.) De perilimfă. *adj., pl.* perilimfatici,-ce.
perilimfă Lichid care se găseşte între labirintul osos şi cel membranos al urechii. *s.f., g.-d. art.* perilimfei, *pl.* perilimfe.
perima *refl.* (despre idei, teorii) A se învechi, a se demoda. //(jur., despre procese) A se anula din cauza depăşirii termenului legal. *vb. I, ind. prez. 3* se perimează.

perimare Acțiunea de a se perima. *s.f., g.-d. art.* perimării, *pl.* perimări.
perimaritim,-ă De pe malurile mării. *adj., pl.* perimaritimi,-e.
perimet Frânghie de care sunt prinse cârligele carmacelor de pescuit. *s.n., pl.* perimete.
perimetral,-ă Perimetric. *adj., pl.* perimetrali,-e.
perimetric,-ă Referitor la perimetru. *adj., pl.* perimetrici,-ce.
perimetru 1. Suma lungimilor laturilor unui poligon. 2. Linie care delimitează o suprafață. //Limită a teritoriului unei localități, a unei zone etc. //Suprafață delimitată. *s.n., art.* perimetrul, *pl.* perimetre.
perimontan,-ă Situat în jurul munților. *adj., pl.* perimontani,-e.
perină v. **pernă.**
perinda *refl.* A trece unul după altul, a se succeda în timp sau în spațiu. *vb. I, ind. prez. 3* se perindă.
perindare Acțiunea de a se perinda; succesiune. *s.f., g.-d. art.* perindării, *pl.* perindări.
perineal,-ă (-ne-al) De perineu. *adj., pl.* perineali,-e.
perinefrită Inflamație supurativă a țesuturilor care înconjoară rinichii. *s.f., g.-d. art.* perinefritei, *pl.* perinefrite.
perinefritic,-ă Situat în jurul unui rinichi; care se găsește în regiunea rinichilor. *adj., pl.* perinefritici,-ce.
perineografie (-ne-o-) (med.) Radiografie a regiunii perineale. *s.f., art.* perineografia, *g.-d. art.* perineografiei, *pl.* perineografii.
perineorafie (-ne-o-) (med.) Refacere chirurgicală a ruperii de perineu. *s.f., art.* perineorafia, *g.-d. art.* perineorafiei, *pl.* perineorafii.
perinerv (anat.) Țesut conjunctiv care unește fasciculele secundare ale fibrelor nervoase. *s.n.*
perineu Regiune anatomică aflată între organele genitale externe și anus. *s.n., art.* perineul, *pl.* perinee.
perinița Numele unui dans popular românesc și melodia după care se dansează. *s.f. art., neart.* perinița, *g.-d. art.* perinței.
perniță v. **perniță.**
perinoc Bucată de lemn așezată deasupra osiei carului, pe care se sprijină dricul. *s.n., pl.* perinoace.
perintrol Ulei sulfurat, utilizat la spălarea și piuarea lânii. *s.n.*
perinuță v. **pernuță.**
perioadă (-ri-oa-) 1. Interval de timp în cursul căruia se desfășoară un fenomen, un eveniment etc. //Subdiviziune a timpului geologic mai mică decât era. 2. (fiz.) Interval de timp după care se repetă un fenomen variabil. *//~ de înjumătățire* = interval de timp în care se descompune jumătate dintr-o cantitate de elemente radioactive. 3. (chim.) *~ de inducție* = interval de timp necesar pentru ca o reacție să înceapă să se desfășoare cu viteza corespunzătoare condițiilor respective. 4. Interval de timp în care se repetă un fenomen astronomic. 5. Fiecare dintre cele șapte rânduri în care sunt așezate elementele chimice din tabloul lui Mendeleev. 6. Frază amplă cu caracter unitar. 7. Parte unitară dintr-o compoziție muzicală, formată din mai multe fraze. 8. Interval de timp dintre două accese ale unei boli. 9. (mat.) Mulțimea numerelor de o cifră care se repetă infinit într-o fracție zecimală. *s.f., g.-d. art.* perioadei, *pl.* perioade.
period (-ri-od) (înv.) Menstruație. *s.n.*
periodic[1] (-ri-o-) Publicație care apare regulat, la intervale fixe. *s.n., pl.* periodice.
periodic[2]**,-ă** (-ri-o-) 1. Care se repetă cu regularitate, după intervale de timp egale. */Sistem ~ al elementelor* = sistem de clasificare a elementelor chimice după proprietățile lor fundamentale. (mat.) *Funcție ~* = funcție care admite o perioadă. *Fracție ~* = fracție zecimală în care după virgulă aceleași cifre se repetă, în aceeași ordine, la infinit. *Vânturi ~* = vânturi care își schimbă direcția după un anumit interval de timp sau care bat regulat într-o regiune, în anumite perioade ale anului. //(despre boli și manifestările lor) Care revine la intervale regulate. 2. Care se referă la perioadă. *adj., pl.* periodici,-ce.
periodicitate (-ri-o-) Caracterul a ceva ce revine la intervale fixe; repetare periodică a unui fenomen, a unei acțiuni, a valorilor unei mărimi etc. *s.f., g.-d. art.* periodicității.
periodism (-ri-o-) Proprietate a unor fenomene fiziologice de a se repeta la intervale periodice. *s.n.*
periodiza (-ri-o-) *tr.* A împărți pe intervale de timp. *vb. I, ind. prez. 3* periodizează.
periodizant,-ă (-ri-o-) (rar, despre stil) Caracterizat prin perioade. *adj., pl.* periodizanți,-te.
periodizare (-ri-o-) Acțiunea de a periodiza. *s.f., g.-d. art.* periodizării, *pl.* periodizări.
periodmetru (-ri-od-) Aparat electronic folosit pentru măsurarea perioadelor semnalelor periodice. *s.n., art.* periodmetrul, *pl.* periodmetre.
periodont (-ri-o-) (anat.) Parodonțiu moale. *s.n., pl.* periodonturi.
periodontic,-ă (-ri-o-) Al periodontului. *adj., pl.* periodontici,-ce.
periodontită (-ri-o-) (med.) Inflamație a periostului dintelui. *s.f., g.-d. art.* periodontitei, *pl.* periodontite.
periodonțiu (-ri-o-) Țesut care înconjoară dintele. *s.n., art.* periodonțiul.
periost (-ri-ost) Membrană fibroasă care învelește osul. *s.n., pl.* periosturi.
periostită (-ri-os-) Inflamarea periostului. *s.f., g.-d. art.* periostitei, *pl.* periostite.
periostoză (-ri-os-) Tumefiere a periostului în urma unei periostite. *s.f., g.-d. art.* periostozei, *pl.* periostoze.
peripatetic,-ă I. *adj.* Referitor la doctrina lui Aristotel (care își învață discipolii plimbându-se). II. *s.m.* Peripatetician. *adj., s.m., pl.* peripatetici,-ce.
peripatetician (-ci-an) Adept al peripatetismului; (p. ext.) intelectual căruia îi place să discute plimbându-se. *s.m., pl.* peripateticieni.
peripatetism Doctrina filosofică a lui Aristotel și a continuatorilor săi. *s.n.*
peripatetiza *intr.* A se plimba discutând probleme de știință sau de filosofie. *vb. I, ind. prez. 3* peripatetizează.
peripeție Întâmplare sau serie de întâmplări neprevăzute, impresionante. *s.f., art.* peripeția, *g.-d. art.* peripeției, *pl.* peripetii, *art.* peripetiile.
peripiscă (înv.) Motiv (de neînțelegere); ceartă. *s.f., g.-d. art.* peripiștii, *pl.* peripișți.
periplu Călătorie lungă și anevoioasă pe mări și pe oceane; (p. ext.) voiaj turistic. *~ literar. s.n., art.* periplul, *pl.* periple.
peripter Edificiu înconjurat pe toate părțile de o galerie cu coloane. //(adj.) *Templu ~. s.n., pl.* peripter.
perisabil Care este supus alterării, stricării, dispariției. *adj., pl.* perisabili,-e.
perisabilitate Însușirea a ceea ce este perisabil. //Scădere cantitativă intervenită în timp la unele mărfuri. *s.f., g.-d. art.* perisabilității.
periscop Instrument optic care servește la observarea, dintr-o tranșee, dintr-un submarin etc., a câmpului de operații de la suprafață. *s.n., pl.* periscoape.
perisferă Înveliș exterior al Pământului, care se întinde de la suprafața lui până la 1200 km. *s.f., g.-d. art.* perisferei.
perisip Fâșie de pământ pe malul mării, format din aluviuni, care închide un liman sau o lagună; cordon litoral. *s.n., pl.* perisipuri.
perisistolă Interval între sistolă și diastolă. *s.f., g.-d. art.* perisistolei, *pl.* perisistole.

perisodactil Imparicopitat. *s.n., pl.* perisodactile.
perisperm (bot.) Ţesut vegetal care acumulează substanţele nutritive ale plantelor. *s.n.*
perispomen Accent circumflex în limba greacă. *s.n., pl.* perispomene.
peristaltică (în sintagma) *Mişcare ~* = peristaltism. *adj., pl.* peristaltice.
peristaltism Contracţie (şi relaxare periodică) a musculaturii stomacului şi a intestinului, ceea ce duce la deplasarea alimentelor din aceste organe; (p. ext.) mişcare ondulatorie a unor structuri anatomice tubulare sau a muşchilor inimii. *s.n.*
peristil Galerie formată dintr-un şir de coloane, care mărgineşte o clădire, o sală etc. //A doua curte interioară a clădirilor romane, închisă cu porticuri şi rezervată vieţii de familie. *s.n., pl.* peristiluri.
peristelic,-ă (arhit.) De peristil. *adj., pl.* peristelici,-ce.
periş (reg.) Loc cu mulţi peri (1). *s.n., pl.* perişuri.
perişoară Preparat alimentar de formă sferică, din carne tocată amestecată cu orez. *s.f., g.-d. art.* perişoarei, *pl.* perişoare.
perişor[1] 1. Diminutiv al lui păr[1]. 2. (bot., şi în sintagma *~ absorbanţi*) Parte a rădăcinii plantelor cu rol de absorbţie. *s.m., pl.* perişori.
perişor[2] 1. Diminutiv al lui păr[2]. 2. Plantă din familia gramineelor, cu frunze ovale. 3. (reg.) Mică plantă erbacee cu flori roşietice. *s.m., pl.* perişori.
periteag Unealtă de pescuit, constând dintr-o legătură formată din 75-90 de cârlige. *s.n., pl.* periteaguri.
periteliu (anat.) Ţesut conjunctiv care înconjoară capilarele şi vasele mici. *s.n., art.* periteliul, *pl.* peritelii.
peritereştru,-ă Circumterestru. *adj., pl.* peritereştri,-stre.
peritiflită Inflamaţie a peritoneului cecal. *s.f., g.-d. art.* peritiflitei, *pl.* peritiflite.
peritoneal,-ă (-ne-al) De peritoneu. *adj., pl.* peritoneali,-e.
peritoneoscop (-ne-o-) (med.) Laparoscop. *s.n., pl.* peritoneoscoape.
peritoneoscopie (-ne-o-) (med.) Examen endoscopic al cavităţii abdominale; laparoscopie. *s.f., g.-d. art.* peritoneoscopiei, *pl.* peritoneoscopii.
peritoneu Membrană care căptuşeşte pereţii cavităţii abdominale. *s.n., art.* peritoneul, *pl.* peritonee.
peritonită Inflamarea peritoneului. *s.f., g.-d. art.* peritonitei, *pl.* peritonite.
periunghial,-ă (-ri-un-ghi-al) Situat în jurul unei unghii. *Inflamaţie ~, adj., pl.* periunghiali,-e.
periuţă (-ri-u-) Diminutiv al lui perie. /(fam.) Om linguşitor. *s.f., g.-d. art.* periuţei, *pl.* periuţe.
perivascular,-ă Din jurul unui vas sangvin. *adj., pl.* perivasculari,-e.
perj (reg.) Varietate de prun. *s.m., pl.* perji.
perjar (reg.) Prunar. *s.m., pl.* perjari.
perjă Specie de prună. *s.f., art.* perja, *g.-d. art.* perjei, *pl.* perje.
perjărie (reg.) Prunărie. *s.f., art.* perjăria, *g.-d. art.* perjăriei, *pl.* perjării, *art.* perjăriile.
perl Corp de literă cu mărimea de cinci puncte tipografice. *s.n.*
perla *tr.* 1. A împodobi cu perle. 2. (poligr.) A acoperi suprafaţa unei tipărituri cu particule globulare de cerneală. *vb. I, ind. prez. 3* perlează.
perlare Acţiunea de a perla. *s.f., g.-d. art.* perlării, *pl.* perlări.
perlat,-ă 1. Împodobit cu perle; care are aspectul perlelor. 2. (despre modul de executare a unei bucăţi muzicale) În care fiecare notă se aude detaşat. 3. *Grevă ~* = grevă în care muncitorii dintr-o întreprindere opresc lucrul pe secţii. *adj., pl.* perlaţi,-te.
perlă 1. Piatră semipreţioasă, de formă sferică, de culoare argintie cu luciu sidefiu, produsă de anumite scoici. 2. (fig.) Persoană cu merite deosebite; lucru de mare valoare. 3. (ir.) Eroare grosolană, ridicolă. 4. Element decorativ de formă sferică. *s.f., g.-d. art.* perlei, *pl.* perle.
perlingual,-ă (-gu-al) (despre administrarea unor medicamente) Pe limbă. *adj., pl.* perlinguali,-e.
perlit Material spongios folosit la executarea unor tencuieli termoizolante. *s.n.*
perlită Constituent al oţelului. *s.f., g.-d. art.* perlitei, *pl.* perlite.
perlon Fibră textilă sintetică. *s.n.*
permalloy Aliaj de fier şi nichel cu mare permeabilitate magnetică. *s.n., art.* permalloy-ul.
permanent[1] Ondulaţie a părului făcută printr-un procedeu special pentru a se menţine mai multă vreme. *s.n., pl.* permanente.
permanent[2]**,-ă** Care există sau durează mereu. *Ondulaţie ~. Păr ~* = păr cu ondulaţie permanentă. //Care funcţionează neîntrerupt. *Comisie ~.* //(despre salariaţi) Angajat definitiv. */Armată ~* = armată întreţinută neîntrerupt de un stat prin recrutări periodice. *adj., pl.* permanenţi,-te.
permanentiza *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină permanent; a (se) statornici. *vb. I, ind. prez. 3* permanentizează.
permanentizare Acţiunea de a (se) permanentiza. *s.f., g.-d. art.* permanentizării, *pl.* permanentizări.
permanenţă 1. Calitatea a ceea ce este permanent. 2. Serviciu care funcţionează permanent. *s.f., g.-d. art.* permanenţei, *pl.* permanenţe.
permanganat (chim.) Sare a acidului permanganic. */~ de potasiu* = substanţă cristalină, de culoare violet, întrebuinţată ca dezinfectant şi oxidant. *s.m., pl.* permanganaţi.
permanganic,-ă (în sintagma) *Acid ~* = acid care conţine mangan. *adj., pl.* permanganici,-ce.
permeabil,-ă (-me-a-) Care permite trecerea prin el a unui lichid sau a unui gaz. //(fig.) Care este dispus să accepte o sugestie, un sfat. *adj., pl.* permeabili,-e.
permeabilitate (-me-a-) Calitatea a ceea ce este permeabil. *s.f., g.-d. art.* permeabilităţii, *pl.* permeabilităţi.
permeabiliza (-me-a-) *tr.* A face permeabil. *vb. I, ind. prez. 3* permeabilizează.
permeabilizare (-me-a-) Acţiunea de a permeabiliza. *s.f., g.-d. art.* permeabilizării, *pl.* permeabilizări.
permeametru (-me-a-) Instrument pentru măsurarea permeabilităţii magnetice a materialelor feromagnetice. *s.n., art.* permeametrul, *pl.* permeametre.
permeanţă (-me-an-) (fiz.) Mărime magnetică egală cu raportul dintre fluxul magnetic şi tensiunea magnetică din lungul circuitului. *s.f., g.-d. art.* permeanţei.
permendur (tehn.) Aliaj de cobalt şi de fier cu mare permeabilitate magnetică, folosit în electrotehnică. *s.n.*
permetivitate v. **permitivitate.**
permian[1] (-mi-an) Ultima perioadă a paleozoicului. *s.n.*
permian[2]**,-ă** (-mi-an) Referitor la permian[1]. *adj., pl.* permieni,-e.
perminvar Aliaj de nichel şi cobalt cu permeabilitate magnetică mare, întrebuinţat în industria electrotehnică. *s.n.*
permis Autorizaţie scrisă, eliberată de un organ competent, în virtutea căreia cineva poate exercita o profesiune sau poate beneficia de anumite drepturi. *~ de pescuit. s.n., pl.* permise.
permisie (-si-e) Învoire (acordată mai ales militarilor) de a părăsi serviciul pentru o durată scurtă de timp. *s.f., art.* permisia, *g.-d. art.* permisiei, *pl.* permisii, *art.* permisiile.

permisionar (-si-o-) (livr.) Soldat aflat în permisie. *s.m., pl.* permisionari.
permisiune (-si-u-) Învoire, aprobare de a face ceva. *s.f., g.-d. art.* permisiunii, *pl.* permisiuni.
permisiv,-ă Tolerant. *adj., pl.* permisivi,-e.
permisivitate Însușirea de a fi permisiv. *s.f., g.-d. art.* permisivității.
permite *tr.* 1. A da voie, a lăsa să se întâmple. 2. (cu complementul persoanei în dativ) A-și lua libertatea de a face ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* permit, *1 pl.* permitem, 2 *pl.* permiteți; *conj. prez. 3* să permită; *ger.* permițând; *part.* permis.
permitere Învoire, îngăduință. *s.f., g.-d. art.* permiterii, *pl.* permiteri.
permitivitate (fiz.) Mărime egală cu raportul dintre inducția electrică și intensitatea câmpului electric dintr-un mediu izotop. [*var.* (rar) permetivitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* permitivității, *pl.* permitivități.
permuta 1. *tr.* și *refl.* A (se) muta în altă parte cu serviciul. 2. *tr.* (mat., ling.) A efectua o permutare (2). *vb. I, ind. prez. 3* permută.
permutabil,-ă Care poate fi permutat. *adj., pl.* permutabili,-e.
permutabilitate Caracterul a ceea ce este permutabil. *s.f., g.-d. art.* permutabilității.
permutare 1. Acțiunea de a (se) permuta (1); transfer. 2. (mat., lingv., mai ales la pl.) Schimbare reciprocă a două sau mai multe elemente. *s.f., g.-d. art.* permutării, *pl.* permutări.
permutație (-ți-e) Permutare. *s.f., art.* permutația, *g.-d. art.* permutației, *pl.* permutații, *art.* permutațiile.
permutațional,-ă (-ți-o-) Care ține de permutație. *adj., pl.* permutaționali,-e.
permutit Silicat de aluminiu și de sodiu hidratat. *s.m., pl.* permutiți.
pernă 1. Un fel de sac umplut cu fulgi, lână etc. pe care cineva își pune capul când se culcă. */A muri fără ~ la cap* = a muri în mare sărăcie. *~ electrică* = obiect în formă de pernă[1], în care se găsesc rezistențe electrice izolate, întrebuințat ca termofor. *~ de călcat* = ustensilă asemănătoare cu perna (1), folosită la călcatul obiectelor de îmbrăcăminte. 2. Obiect de tapițerie dintr-un sac umplut cu iarbă de mare, cu păr etc., care se așază pe scaune, pe băncile unui automobil etc. 3. *~ de aer* = strat de aer cu rol de lubrifiant, antrenat între două suprafețe aflate în mișcare relativă. [*var.* perină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pernei, *pl.* perne.
pernicios,-oasă (-ci-os) Care cauzează un rău; vătămător, dăunător. */Anemie ~* = formă gravă de anemie. *adj., pl.* pernicioși,-oase.
perniciozitate (-ci-o-) Caracterul a ceea ce este pernicios. *s.f., g.-d. art.* perniciozității.
pernioară (-ni-oa-) (pop.) Perniță (1). *s.f., g.-d. art.* pernioarei, *pl.* pernioare.
pernion (-ni-on) (med.) Tumefiere cutanată la extremități care apare în urma unor degerături. *s.n., pl.* pernioane.
pernișoară (pop.) Perniță (1). *s.f., g.-d. art.* pernișoarei, *pl.* pernișoare.
perniță 1. Diminutiv al lui pernă (1); pernuță (1), pernioară, pernișoară; (spec.) puișor. 2. (adesea cu determinarea „de ace") Săculeț în care se înfig ace și bolduri. //Mică pernă (1) confecționată din vată de croitorie care se aplică la umerii unor obiecte de îmbrăcăminte. [*var.* perinită *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pernitei, *pl.* pernițe.
pernuță 1. Perniță (1). 2. Perniță (2). 3. Parte moale a extremității labei la feline. [*var.* perinuță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pernutei, *pl.* pernuțe.
peron 1. Platformă amenajată într-o stație de cale ferată, de-a lungul liniilor, pentru a ușura urcarea și coborârea călătorilor. 2. Platformă situată în fața intrării principale a unei clădiri. *s.n., pl.* peroane.
peroneu Os lung și subțire care, împreună cu tibia, formează scheletul gambei. *s.n., art.* peroneul, *pl.* peronee.
peronină Narcotic cu acțiune mai puternică decât morfina. *s.f., g.-d. art.* peroninei.
peronosporă Ciupercă inferioară, parazită pe plante. *s.f., g.-d. art.* peronosporei, *pl.* peronospore.
perora *intr.* A vorbi mult (cu un ton prețios, emfatic). *vb. I, ind. prez. 3* perorează.
per oral Administrat pe cale bucală; per os. *adv.*
perorare (rar) Acțiunea de a perora. *s.f., g.-d. art.* perorării, *pl.* perorări.
perorație (-ți-e) Parte finală a unui discurs, rostit de vorbitor pe un ton însuflețit; (p. gener.) vorbire însuflețită. *s.f., art.* perorația, *g.-d. art.* perorației, *pl.* perorații, *art.* perorațiile.
per os (lat.) Per oral. *adv.*
peroxid Oxid suprasaturat cu oxigen. *s.m., pl.* peroxizi.
peroxidază (biol.) Enzimă care catalizează desfacerea peroxizilor. *s.f., g.-d. art.* peroxidazei, *pl.* peroxidaze.
per pedes (lat.) Pe jos. *loc. adv.*
perpeleală[1] Acțiunea de a (se) perpeli, de a se agita (1); agitație. *s.f., g.-d. art.* perpelelii, *pl.* perpeleli.
perpeleală[2] v. **pârpăleală.**
perpeli[1] *refl.* 1. A se zvârcoli de durere. 2. A se răsuci (în așternut); a se agita. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se perpelește, *imperf. 3 sg.* se perpelea; *conj. prez. 3* să se perpelească.
perpeli[2] v. **pârpăli.**
perpelire[1] Perpeleală, agitație. *s.f., g.-d. art.* perpelirii.
perpelire[2] v. **pârpălire.**
perpendicular,-ă (despre drepte sau planuri) Care cade astfel pe o dreaptă sau pe un plan, încât formează un unghi drept. *adj., pl.* perpendiculari,-e.
perpendiculară Dreaptă perpendiculară pe o altă dreaptă sau pe un plan. *s.f., g.-d. art.* perpendicularei, *pl.* perpendiculare.
perpendicularitate Proprietate a unor drepte sau a unor planuri de a fi perpendiculare. *s.f., g.-d. art.* perpendicularității.
perper Monedă bizantină de aur, care a circulat și în țările românești în secolele XIV-XV. *s.m., pl.* perperi.
perperit (în Țara Românească) Dare pe produsele comercializate, care se plătea domniei. *s.n.*
perpetua (-tu-a) *tr.* și *refl.* A face să dureze sau a dura mult timp sau veșnic; a (se) transmite din generație în generație. *vb. I, ind. prez. 3* perpetuează, *1 pl.* perpetuăm; *conj. prez. 3* să perpetueze; *ger.* perpetuând.
perpetuare (-tu-a-) Faptul de a (se) perpetua; dăinuire de-a lungul timpului. */~a speciei* = continuare a existenței unei specii prin reproducere. *s.f., g.-d. art.* perpetuării, *pl.* perpetuări.
perpetuație (-tu-a-ți-e) (rar) Perpetuare. *s.f., art.* perpetuația, *g.-d.* perpetuației, *art.* perpetuației.
perpetuitate (-tu-i-) (rar) Durată veșnică. *s.f., g.-d. art.* perpetuității.
perpetuu,-uă (-tu-u) Care durează permanent sau veșnic; etern. *adj., pl.* perpetui,-ue.
perpetuum mobile (lat.) 1. Sistem fizic, mecanic etc., imaginat să funcționeze neîncetat pentru a produce lucru mecanic sau energie. 2. Piesă muzicală instrumentală de virtuozitate alcătuită prin repetarea aceleiași teme, dând impresia unei mișcări continue. //Mișcare continuă. *loc. s.n.*
perplex,-ă Uimit (și nedumerit); încurcat, uluit. //(despre atitudinea oamenilor) Care arată perplexitate. *adj., pl.* perplecși,-xe.
perplexitate Surprindere amestecată cu nedumerire; dezorientare. *s.f., g.-d. art.* perplexității, *pl.* perplexități.

pers (mai ales la pl.)Persan (1). *s.m., pl.* perşi.
persan,-ă I. *adj.* Referitor la Persia sau la persani (1). /*Covor* ~ (şi s.n.) covor de calitate superioară ţesut din fire înnodate. II. *s.m.* şi *f.* Locuitor din Persia. [*var.* persian,-ă *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* persani,-e.
persană Limbă vorbită de persani. *s.f., g.-d. art.* persanei.
persecuta *tr.* A urmări pe cineva cu perseverenţă pentru a-i pricinui un rău; a prigoni. /A urmări cu insistenţă, a obseda. *Acest gând îl persecută. vb. I, ind. prez. 3* persecută.
persecutare Acţiunea de a persecuta; persecuţie. *s.f., g.-d. art.* persecutării, *pl.* persecutări.
persecutor,-oare Persoană care persecută. *s.m., pl.* persecutori; *s.f., g.-d. art.* persecutoarei, *pl.* persecutoare.
persecutoriu,-ie (rar) De persecuţie, prigonitor. *adj., pl.* persecutorii.
persecuţie (-ţi-e) Urmărire nedreaptă (şi perseverentă) a cuiva pentru a-i provoca un rău. /*Mania ~ei* = idee fixă a cuiva că este persecutat de toată lumea. *s.f., art.* persecuţia, *g.-d. art.* persecuţiei, *pl.* persecuţii, *art.* persecuţiile.
persеide Ploaie periodică de stele care apare la mijlocul lunii august. *s.f. pl.*
persevera *intr.* A stărui (cu răbdare) într-o acţiune, într-o convingere, într-o atitudine. *vb. I, ind. prez. 3* persevereză.
perseverаţie (-ţi-e) Perseverenţă. [*var.* perseveraţiune *s.f.*] *s.f., art.* perseveraţia, *g.-d. art.* perseveraţiei.
perseveraţiune v. **perseveraţie.**
perseverent,-ă (despre oameni) Care persevereză. //(despre acţiunile oamenilor) Care demonstrează perseverenţă, tenacitate. *adj., pl.* perseverenţi,-te.
perseverenţă Stăruinţă, statornicie în muncă, în convingeri; tenacitate. [*var.* (înv.) perseverinţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* perseverenţei.
perseverinţă v. **perseverenţă.**
persian,-ă v. **persan.**
persiană (-si-a-) (înv.) Jaluzea. *s.f., g.-d. art.* persienei, *pl.* persiene.
persienesc,-ească (-si-e-) (înv.) Persan. *adj., pl.* persieneşti.
persifla *tr.* A ironiza pe cineva, punându-l într-o situaţie penibilă. *vb. I, ind. prez. 3* persiflează.
persiflaj Persiflare. *s.n.*
persiflant,-ă Care persiflează; zeflemitor. *adj., pl.* persiflanţi,-te.
persiflare Acţiunea de a persifla; zeflemisire, persiflaj. *s.f., g.-d. art.* persiflării, *pl.* persiflări.
persiflator,-oare Care persiflează. *adj., pl.* persiflatori,-oare.
persista *intr.* 1. A continua să existe, a dăinui. 2. A rămâne neclintit în hotărârile, în atitudinile sau sentimentele sale. *vb. I, ind. prez. 3* persistă.
persistent,-ă Care continuă să existe multă vreme. *Miros ~.* /(bot.) *Frunze ~* = frunze care rămân verzi în timpul iernii. *adj., pl.* persistenţi,-te.
persistenţă Însuşirea de a fi persistent. *s.f., g.-d. art.* persistenţei.
persoană 1. Fiinţă omenească; ins. /*În ~* = însuşi; personal. 2. (jur.) Omul (*~ fizică*) sau o organizaţie (*~ juridică*) considerate ca subiecte cu drepturi şi cu obligaţii. 3. Categorie gramaticală specifică verbelor şi unor pronume, indicând pe vorbitor, pe interlocutor sau pe cel despre care se vorbeşte. *s.f., g.-d. art.* persoanei, *pl.* persoane.
personagiu v. **personaj.**
persona grata (lat.) Persoană cu funcţie diplomatică într-o ţară străină, acceptată de guvernul ţării respective. *loc. s.f., pl.* personae gratae (ae *pron.* e).
personaj 1. Erou dintr-o operă literară, muzicală, cinematografică etc. 2. Erou al unei întâmplări. 3. Persoană marcantă în viaţa socială, politică etc.; personalitate. [*var.* personagiu *s.n.*] *s.n., pl.* personaje.
personal[1] A. Tren de persoane (1) care opreşte în toate staţiile. B. 1. Totalitatea persoanelor care lucrează într-o întreprindere, pe un vehicul de transport în comun etc. //Serviciu într-o instituţie care se ocupă cu angajarea personalului (B.1). 2. Categorie de lucrători dintr-o întreprindere care îndeplinesc o activitate cu acelaşi specific. *~ de întreţinere. s.n., pl.* personale.
personal[2]**,-ă** 1. Care aparţine unei anumite persoane; individual, propriu. //(adverbial) În persoană, direct. /*Legături ~* = legături de prietenie. 2. *Tren ~* = personal[1] (A). /(gram.) *Pronume ~* = pronume care desemnează cele trei persoane. *Mod ~* = mod ale cărui forme se schimbă după cele trei persoane. *adj., pl.* personali,-e.
personalism 1. Doctrină în filosofia contemporană care pune la baza existenţei o pluralitate de existenţe spirituale, subordonate lui Dumnezeu ca fiinţă supremă. 2. Atitudine subiectivă şi interesată. *s.n.*
personalist,-ă (Adept) al personalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* personalişti,-ste.
personalitate 1. Totalitate a trăsăturilor psihice proprii unei persoane; ceea ce este caracteristic fiecărei persoane şi o distinge ca individualitate. 2. Persoană cu aptitudini şi realizări într-un anumit domeniu de activitate. /*~ juridică* = calitatea de a fi persoană juridică. 3. Persoană (1) care deţine o funcţie importantă în viaţa politică, istorică sau culturală. /*Cultul ~ăţii* = tendinţă de a exagera rolul unei persoane în făurirea istoriei. *s.f., g.-d. art.* personalităţii, *pl.* personalităţi.
personaliza *tr.* 1. A personifica (1). 2. A individualiza. *vb. I, ind. prez. 3* personalizează.
persona non grata (lat.) Diplomat devenit indezirabil pentru guvernul ţării în care îşi exercită misiunea. *loc. s.f., pl.* personae non gratae (ae *pron.* e).
personifica *tr.* 1. A atribui lucrurilor, animalelor sau fenomenelor atribute omeneşti. 2. A întruchipa, a întrupa. *vb. I, ind. prez. 3* personifică.
personificare 1. Faptul de a personifica. //Figură de stil prin care se atribuie lucrurilor, animalelor sau fenomenelor din natură însuşiri omeneşti. 2. Întruchipare. *s.f., g.-d. art.* personificării, *pl.* personificări.
personificator,-oare Care personifică. *adj., pl.* personificatori,-oare.
personificaţie (-ţi-e) (înv.) Personificare. *s.f., art.* personificaţia, *g.-d. art.* personificaţiei, *pl.* personificaţii, *art.* personificaţiile.
persorbţie (-ţi-e) Absorbţie pe un material foarte poros. *s.f., art.* persorbţia, *g.-d. art.* persorbţiei, *pl.* persorbţii, *art.* persorbţiile.
perspectival,-ă (rar) De perspectivă. *adj., pl.* perspectivali,-e.
perspectivă 1. Reprezentare tridimensională a unui corp din spaţiu pe o suprafaţă plană. //(fig.) Punct de vedere. 2. Privire generală, din depărtare, asupra unui peisaj, a unei scene, a unui obiect. 3. (fig.) Posibilitate de evoluţie în viitor a ceva sau a cuiva. *s.f., g.-d. art.* perspectivei, *pl.* perspective.
perspectivitate Corespondenţă între o figură geometrică şi imaginea ei în perspectivă (1). *s.f., g.-d. art.* perspectivităţii, *pl.* perspectivităţi.
perspectograf Aparat cu ajutorul căruia se transformă reprezentarea descriptivă a unui obiect în reprezentare concretă. *s.n., pl.* perspectografe.
perspicace Înzestrat cu minte ageră, pătrunzătoare. *adj. invar.*
perspicacitate Calitatea de a fi perspicace; agerime. *s.f., g.-d. art.* perspicacităţii.

perspirant,-ă Care provoacă o transpirație ușoară. *Medicament ~. adj., pl.* perspiranți,-te.
perspirație (-ți-e) Transpirație ușoară. *s.f., art.* perspirația, *g.-d. art.* perspirației, *pl.* perspirații, *art.* perspirațiile.
persuada (-su-a-) *tr.* A convinge pe cineva să creadă sau să facă un anumit lucru. *vb. I, ind. prez. 3* persuadează.
persuasiune (-su-a-si-u-) Darul, puterea de a convinge. *s.f., g.-d. art.* persuasiunii.
persuasiv,-ă (-su-a-) Care are puterea să convingă. *adj., pl.* persuasivi,-e.
persulfat (chim.) Sare obținută prin electroliza unui sulfat. *s.m., pl.* persulfați.
perș Prăjină folosită la sărituri acrobatice la înălțime. *s.n., pl.* perșuri.
pertinax Material electroizolant format din straturi de hârtie impregnată cu rășini sintetice. *s.n.*
pertinent,-ă 1. Care se raportează exact la obiectul despre care este vorba; potrivit, nimerit. //Care denotă precizie, claritate, justețe[2]. 2. (despre elemente lingvistice) Dotat cu o anumită funcțiune într-un sistem bine determinat. //(despre elemente fonetice) Care permite diferențierea semnificanților. 3. (inform., despre o informație) Care satisface cerințele obiective de informare ale unui beneficiar. *adj., pl.* pertinenți,-te.
pertinență Însușirea de a fi pertinent. *s.f., g.-d. art.* pertinenței.
pertracta *tr.* A dezbate îndelung și amănunțit o problemă (în litigiu). *vb. I, ind. prez. 3* pertractează.
pertractare Faptul de a pertracta; (la. pl.) dezbateri, tratative. *s.f., g.-d. art.* pertractării, *pl.* pertractări.
per tu (în expr.) *A fi ~ cu cineva* = a spune cuiva „tu", când i te adresezi; a fi prieten apropiat cu cineva. *prep. + pr.*
pertuizană (-tu-i-) Armă de fier asemănătoare cu o halebardă, folosită în secolele XV-XVIII. *s.f., g.-d. art.* pertuizanei, *pl.* pertuizane.
perturba *tr.* 1. A tulbura ordinea, desfășurarea normală a ceva. 2. A împiedica funcționarea normală a unui sistem tehnic. *vb. I, ind. prez. 3* perturbă.
perturbare Deranjament în starea, în mersul unui lucru, a unui fenomen. //Modificare în funcționarea normală a unui sistem tehnic. *s.f., g.-d. art.* perturbării, *pl.* perturbări.
perturbativ,-ă Perturbator. *adj., pl.* perturbativi,-e.
perturbator,-oare Care perturbă. *adj., pl.* perturbatori,-oare.
perturbație (-ți-e) Perturbare. */~ atmosferice* = ansamblu de fenomene electromagnetice din atmosferă care precedă schimbarea în rău a vremii. [*var.* (înv.) perturbațiune *s.f.*] *s.f., art.* perturbația, *g.-d. art.* perturbației, *pl.* perturbații, *art.* perturbațiile.
perturbațiune v. **perturbație.**
peruan,-ă (-ru-an) (Locuitor) din Peru; peruvian. *adj., s.m. și f., pl.* peruani,-e.
perucă Obiect din păr fals purtat pe cap peste sau în locul părului natural. *s.f., g.-d. art.* perucii, *pl.* peruci.
perucăreasă (înv.) Femeie care confecționează și vinde peruci. *s.f., g.-d. art.* perucăresei, *pl.* perucărese.
perucherie (rar) Atelier în care se confecționează și se vând peruci. *s.f., art.* perucheria, *g.-d. art.* perucheriei, *pl.* perucherii, *art.* peruchériile.
peruchier,-ă (-chi-er) Persoană care confecționează și vinde peruci. *s.m., pl.* peruchieri; *s.f., g.-d. art.* peruchierei, *pl.* peruchiere.
peruș Specie de papagal care nu imită sunetele articulate. *s.m., pl.* peruși.
peruștcă (reg.) Cartof. *s.f., g.-d. art.* peruștei, *pl.* peruș-te.
peruvian,-ă (-vi-an) Peruan. *adj., s.m. și f., pl.* peruvieni,-e.
peruzea Piatră semiprețioasă de culoare albastră-verzuie. [*var.* (rar) pirozea *s.f.*] *s.f., art.* peruzeaua, *g.-d. art.* peruzelei, *pl.* peruzele, *art.* peruzelele.
pervaz 1. Cadru de scânduri fixat pe tocul unei uși sau al unei ferestre. 2. Deschizătură în care este situată o ușă sau o fereastră. 3. Partea de jos a tocului unei ferestre. *s.n., pl.* pervazuri.
pervers,-ă (Om) perfid, înclinat spre fapte rele; depravat, corupt. 2. (Om) anormal din punctul de vedere al comportamentului sexual. *adj., s.m. și f., pl.* perverși,-se.
perversitate 1. Tendință patologică de a provoca suferință și de a te bucura de suferința altuia. //Imoralitate, depravare. 2. Deviere în comportamentul sexual. *s.f., g.-d. art.* perversității, *pl.* perversități.
perversiune (-si-u-) Perversitate. *s.f., g.-d. art.* perversiunii, *pl.* perversiuni.
perverti *tr.* 1. A schimba în rău; a incita la desfrâu; a corupe. //*tr.* și *refl.* A (se) deprava; a (se) strica. 2. A denatura funcția normală a unui organ. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pervertesc, *imperf. 3 sg.* pervertea; *conj. prez. 3* să pervertească.
pervertire Acțiunea de a (se) perverti. *s.f., g.-d. art.* pervertirii, *pl.* pervertiri.
pervertitor,-oare (rar) Corupător. *s.m., pl.* pervertitori; *s.f., g.-d. art.* pervertitoarei, *pl.* pervertitoare.
pervitină Substanță organică întrebuințată ca stimulent al sistemului nervos, pentru a face să dispară senzația de oboseală. *s.f., g.-d. art.* pervitinei.
pesadă Mișcare a calului când se ridică pe picioarele dinapoi. *s.f., g.-d. art.* pesadei.
pesante (-zan-) (it., muz.) Greoi, apăsat. *adv.*
pescador Navă specială pentru pescuit în largul mării. *s.n., pl.* pescadoare.
pescaj Adâncimea de scufundare în apă a unei nave, măsurată până la linia de plutire. *s.n., pl.* pescaje.
pescar A. Persoană care se ocupă cu pescuitul; persoană care practică pescuitul sportiv; (p. ext.) persoană care vinde pește. B. Nume dat unor specii de păsări care trăiesc pe lângă apă, în cârduri, și se hrănesc cu pește. *s.m., pl.* pescari.
pescăraș (rar) A. Diminutiv al lui pescar (A). B. Păsări de apă cu ciocul conic și lung, cu penajul colorat în albastru-verzui; pescărel(a) *s.m., pl.* pescărași.
pescăreasă Vânzătoare de pește (1). *s.f., g.-d. art.* pescăresei, *pl.* pescărese.
pescărel Numele a două specii de păsări care trăiesc pe lângă ape și se hrănesc cu pește (1); a) pescăruș (B); b) pasăre cu penele de pe gușă albe și brune-negricioase în restul corpului. *s.m., pl.* pescărei, *art.* pescărelii.
pescăresc,-ească Care ține de ocupația pescarului; referitor la pescari. */Pantaloni ~* = pantaloni (de damă) strâmți, lungi până la genunchi. *Ață ~* = fir de bumbac rezistent, alcătuit din mai multe fire răsucite. *Ciorbă ~* sau *borș ~* = ciorbă preparată din mai multe feluri de pește. *adj., pl.* pescărești.
pescărește (rar) În felul pescarului (A), după obiceiul pescarilor. *adv.*
pescări *intr.* (reg.) A pescui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pescăresc, *imperf. 3 sg.* pescărea; *conj. prez. 3* să pescărească.
pescărie 1. (înv., reg.) Meseria pescarului (A); pescărit. 2. Loc, piață, magazin unde se vinde pește. 3. Cantitate mare de pește. //Soiuri de pește (1). 4. Mâncare preparată din pește (1). *s.f., art.* pescăria, *g.-d. art.* pescăriei, *pl.* pescării, *art.* pescăriile.
pescărime (rar) Mulțime de pești (1), pescărie. *s.f., g.-d. art.* pescărimii, *pl.* pescărimi.
pescărit (reg.) Meseria pescarului (1); pescuit. *s.n.*
pescăriță 1. Femeie care se ocupă cu pescuitul. 2. Nume dat mai multor specii de pescăruși. *s.f., g.-d. art.* pescăriței, *pl.* pescărițe.

pescăruş Nume dat mai multor specii de păsări acvatice, cu picioarele palmate, care se hrănesc de obicei cu peşti; pasăre din aceste specii. *s.m., pl.* pescăruşi.
pescui 1. *intr.* şi *tr.* A prinde peşte sau alte animale acvatice; a se îndeletnici cu prinderea peştelui. */A ~ în ape tulburi* = a profita de o situaţie încordată sau confuză, pentru a trage foloase personale. 2. *tr.* A scoate pe cineva sau ceva din apă. 3. *tr.* (fig., fam.) A face rost de ceva greu de obţinut. //(arg.) A acosta pe cineva, a agăţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pescuiesc, *imperf. 3 sg.* pescuia; *conj. prez. 3* să pescuiască.
pescuire Acţiunea de a pescui. *s.f., g.-d. art.* pescuirii, *pl.* pescuiri.
pescuit Pescărit. *s.n.*
pescuitor,-oare (-cu-i-) 1. Persoană care pescuieşte. ~ *de perle.* /~ *în ape tulburi* = persoană care profită de o situaţie confuză pentru a trage foloase personale. 2. (fig., fam.) Persoană care caută cu insistenţă să obţină ceva; vânător. *s.m., pl.* pescuitori; (înv.) *s.f., g.-d. art.* pescuitoarei, *pl.* pescuitoare.
pescuţ (reg.) Peştişor (1). *s.m., pl.* pescuţi.
pesemne Se vede (că)..., se pare (că); probabil. *adv.*
pesetă Unitate monetară spaniolă. *s.f., g.-d. art.* pesetei, *pl.* peşete.
pesimism 1. Sentiment de neîncredere în viaţă şi în oameni. //Stare sufletească de deprimare. 2. Atitudine filosofică opusă optimismului, potrivit căreia răul, durerea predomină în lume. *s.n.*
pesimist,-ă 1. *adj.* Care manifestă pesimism. II. *s.m.* şi *f.* Persoană predispusă la pesimism; adept al pesimismului filosofic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pesimişti,-ste.
pesmecior Diminutiv al lui pesmet. *s.m., pl.* pesmeciori.
pesmet 1. Felie de pâine uscată sau prăjită. //Pâine uscată, pisată sau măcinată mărunt. 2. Preparat alimentar din aluat, tăiat în diferite forme şi copt la cuptor. *s.m., pl.* pesmeţi.
peso Unitate monetară principală în mai multe ţări din America Latină. *s.m., art.* pesoul, *pl.* peso.
pestă 1. Ciumă. 2. Nume dat mai multor boli provocate de virusuri la taurine, porcine, cabaline şi păsări. *s.f., g.-d. art.* pestei, *pl.* peste.
peste 1. (introduce complemente circumstanţiale de loc, de timp şi de mod) *Plouă ~ tot. Ne întâlnim ~ o oră. Efortul este ~ puterile lui.* 2. (introduce complemente indirecte) *A ajuns stăpână ~ toate. prep.*
pestelcă (pop.) Şort; (spec.) fota dinainte; (p. gener.) fotă. *s.f., g.-d. art.* pestelcii, *pl.* pestelci.
pestelcuţă (pop.) 1. Diminutiv al lui pestelcă. 2. Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* pestelcuţei, *pl.* pestelcuţe.
pesticid Substanţă care combate dăunătorii culturilor. /(adj.) *Substanţă ~. s.n., pl.* pesticide.
pestifer,-ă (livr.) Pestilenţial. *adj., pl.* pestiferi,-e.
pestiferat,-ă (livr.) Contaminat cu pestă. *adj., pl.* pestiferaţi,-te.
pestilent,-ă Referitor la pestă, care are caracteristicile pestei; contagios. *adj., pl.* pestilenţi,-te.
pestilenţă (livr.) 1. Molimă; (spec.) ciumă. 2. (fig.) Învăţătură dăunătoare. *s.f., g.-d. art.* pestilenţei, *pl.* pestilenţe.
pestilenţial,-ă (-ţi-al) 1. Care are caracteristicile pestei; contagios. 2. (fig.) Care are miros urât, dezagreabil. *adj., pl.* pestilenţiali,-e.
pestos,-oasă (rar) Care provoacă ciuma. *adj., pl.* pestoşi,-oase.
pestreţ (înv.) Compoziţie muzicală uşoară, cântată la petreceri. *s.n., pl.* pestreţuri.
pestricior,-oară (pop.) Diminutiv al lui pestriţ; pestrişor. *adj., pl.* pestriciori,-oare.
pestrişor,-oară (reg.) Pestricior. *adj., pl.* pestrişori,-oare.
pestriţ,-ă 1. Care are pete mici, stropi de culori diferite. 2. Amestecat, variat, felurit. */A fi ~ la maţe* = a fi rău la inimă; a fi foarte zgârcit. *adj., pl.* pestriţi,-e.
pestriţa *tr.* (rar) A împestriţa. *vb. I, ind. prez. 3* pestriţează.
pestriţătură (rar) Îmbinare de elemente sau de culori nepotrivite. *s.f., g.-d. art.* pestriţăturii, *pl.* pestriţături.
pe sub (indică imprecis poziţia unui lucru) *Pe ~ fereastră. prep.*
peş (pop., în loc.) *Într-un ~* = pe o coastă, într-o latură. *loc. adv.*
peşchegiu (înv.) Funcţionar al seraiului însărcinat cu păstrarea tributurilor şi a darurilor făcute sultanului. *s.m., art.* peşchegiul, *pl.* peşchegii, *art.* peşchegiii.
peşcheş 1. (înv.) Dar anual, în bani sau în natură, trimis de domnii ţărilor româneşti sultanului. 2. (pop., fam.) Plocon, cadou. *s.n., pl.* peşcheşuri.
peşin (pop., fam.) În numerar; cu plata pe loc. /(adj.) *Bani ~. adj. invar.; adv.*
peşingiu (înv.) Slujbaş însărcinat cu strângerea banilor din dări. *s.m., art.* peşingiul, *pl.* peşingii, *art.* peşingiii.
peşte 1. (la pl.) Clasă de animale acvatice, cu corpul fusiform, acoperit cu solzi; (la sg.) animal din această clasă. /~ *zburători* = specie de peşti care pot să zboare o distanţă oarecare cu ajutorul înotătoarelor pectorale. ~ *migratori* = peşti care trăiesc periodic în fluvii şi în mare, migrând din mare în fluvii şi invers. *Cât ai zice ~* = foarte repede. *A tăcea ca un ~* = a nu scoate un cuvânt. *A trăi ca ~le în apă* = a trăi foarte bine. *A fi cu borşul la foc şi cu ~le în iaz* = a se lăuda înainte de izbândă. *Când o prinde mâţa ~* = niciodată. 2. Carne de peşte (1), folosită ca aliment. 3. (la pl., art.) Numele unei constelaţii din emisfera boreală. 4. (fig.) Bărbat întreţinut de o femeie. //Proxenet, codoş. *s.m., pl.* peşti.
peşte-aurîu Peşte de culoare verde-gălbuie. *s.m., pl.* peşti-aurii.
peşte-ciocan Rechin din mările calde cu capul în formă de ciocan. *s.m., pl.* peşti-ciocan.
peşte-cu-spadă Peşte de mare cu maxilarul superior alungit în formă de spadă. *s.m., pl.* peşti-cu-spadă.
peşte-de-mare Calcan. *s.m., pl.* peşti-de-mare.
peşte-fierăstrău Peşte de mare cu botul lung şi dinţat. *s.m., pl.* peşti-fierăstrău.
peşteră Cavitate subterană naturală, de dimensiuni mari, formată prin dizolvarea unor roci de către apă. //(p. ext.) Vizuină, bârlog. *s.f., g.-d. art.* peşterii, *pl.* peşteri.
peştiman (înv., pop.) 1. Bucată de pânză întrebuinţată pentru şters corpul; ştergar. 2. Haină femeiască care se înfăşoară ca o fustă în jurul trupului. *s.n., pl.* peştimane.
peştişoară Plantă erbacee care pluteşte la suprafaţa apelor stătătoare sau a celor care curg încet. *s.f., g.-d. art.* peştişoarei, *pl.* peştişoare.
peştişor 1. Diminutiv al lui peşte (1); pescuţ. 2. (p. anal., la pl.) Felii lungi şi subţiri de ceapă, de carne etc. tăiate pentru gătit. 3. (art.) Numele mai multor dansuri populare; melodiile acestor dansuri. *s.m., pl.* peştişori.
peştoaică (rar) Femela peştelui (1). *s.f., g.-d. art.* peştoaicei, *pl.* peştoaice.
petală Fiecare dintre frunzişoarele care alcătuiesc corola unei flori. *s.f., g.-d. art.* petalei, *pl.* petale.
petaloid,-ă Cu aspect de petală. *adj., pl.* petaloizi,-de.
petardă Tub de carton, conţinând o mică încărcătură de exploziv, întrebuinţat la semnalizări, la focuri de artificii etc. *s.f., g.-d. art.* petardei, *pl.* petarde.
petaş (înv.) Pălărie rotundă cu boluri largi pe care o purtau grecii. *s.n., pl.* petasuri.
peteală v. **beteală.**
petec v. **petic.**

peteci v. **petici.**
petecit,-ă v. **peticit²**.
petecuț v. **peticuț.**
petent (livr.) Petiționar. *s.m., pl.* petenți.
peteșie (med., la pl.) Pată mică de culoare roșie-vișinie, care apare pe piele în unele boli infectocontagioase. *s.f., art.* peteșia, *g.-d. art.* peteșiei, *pl.* peteșii, *art.* peteșiile.
petetist,-ă (înv.) Persoană care lucrează la poștă. *s.m., pl.* petetiști; *s.f., g.-d. art.* petetistei, *pl.* petetiste.
petic 1. Bucată ruptă, tăiată sau rămasă dintr-o țesătură, dintr-o piele etc. cu care se repară obiecte de îmbrăcăminte sau de încălțăminte. //Bucată ruptă dintr-o hârtie sau dintr-un material oarecare. */Și-a găsit sacul ~ul* sau *cum e sacul și ~ul*, se spune despre două persoane care au aceleași cusururi. *A nu se mai ține ~ de ~* = se spune despre haine zdrențuite. *A-și da în ~* = a-și da pe față, fără voie, anumite defecte. 2. Suprafață mică de teren. 3. Bucată, porțiune din ceva. [*var.* petec *s.n.*] *s.n., pl.* petice.
peticar (înv.) Cel care adună petice, cârpe. //Cizmar care cârpește sau repară încălțămintea. *s.m., pl.* peticari.
petică (reg.) Cârpă, zdreanță. *s.f., g.-d. art.* peticei, *pl.* petice.
peticărie (rar) Mulțime de petice. *s.f., art.* peticăria, *g.-d. art.* peticăriei, *pl.* peticării, *art.* peticăriile.
peticei Peticuț. *s.n., pl.* peticele.
petici *tr.* 1. A pune petice (1); a cârpi. //(fam.) A repara un aparat, un sistem tehnic în mod provizoriu; a cârpăci. 2. A astupa gropile unui drum cu material pietros. [*var.* peteci *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* peticesc, *imperf. 3 sg.* peticea; *conj. prez. 3* să peticească.
peticire Acțiunea de a petici; peticit[1]. *s.f., g.-d. art.* peticirii, *pl.* peticiri.
peticit[1] Peticire. *s.n.*
peticit²,-ă Cârpit cu petice. //Sfâșiat, zdrențuit. [*var.* petecit,-ă *adj.*] *adj., pl.* peticiți,-te.
peticos,-oasă (reg.) Peticit. *adj., pl.* peticoși,-oase.
peticuț Peticel. [*var.* petecuț *s.n.*] *s.n., pl.* peticuțe.
peticuță Diminutiv al lui petică. *s.f., g.-d. art.* peticuței, *pl.* peticuțe.
petilă (reg.) Fiecare din sforile care leagă cârligele de pescuit de o frânghie lungă și groasă. *s.f., g.-d. art.* petilei, *pl.* petile.
petimbroașă (reg.) Nume dat mai multor specii de plante din familia compozitelor: a) cruciuliță; b) spălăcioasă etc. *s.f., g.-d. art.* petimbroașei, *pl.* petimbroașe.
petit Corp de literă cu mărimea de opt puncte tipografice. *s.n., pl.* petite.
petitio principii (tio *pron.* țio) (lat.) Raționament greșit care constă în aceea că pentru demonstrarea unei teze se pleacă de la o aserțiune întemeiată ea însăși pe aceeași teză. *loc. s.f.*
petitoriu,-ie (despre o cerere) Prin care se cere unei instanțe recunoașterea proprietății asupra unui imobil. *adj., pl.* petitorii.
petiță Capsă care se folosea la armele vechi. *s.f., g.-d. art.* petiței, *pl.* petițe.
petiție (-ți-e) Cerere înaintată unei instituții, unei autorități etc. [*var.* (înv.) petițiune *s.f.*] *s.f., art.* petiția, *g.-d. art.* petiției, *pl.* petiții, *art.* petițiile.
petiționa (-ți-o-) *intr.* A înainta o petiție; a revendica printr-o petiție. *vb. I, ind. prez. 3* petiționează.
petiționar,-ă (-ți-o-) Persoană care a înaintat o petiție. *s.m., pl.* petiționari; *s.f., g.-d. art.* petiționarei, *pl.* petiționare.
petiționare (-ți-o-) (rar) Înaintare a unei petiții. *s.f., g.-d. art.* petiționării, *pl.* petiționări.
petițiune v. **petiție.**
petliță (pe-tli-) Bucată de stofă colorată, cusută pe partea din față a unui guler de uniformă. *s.f., g.-d. art.* petliței, *pl.* petlițe.
petrarchism Imitare a manierei de a scrie a lui Petrarca, cântând alternanța de bucurii și dureri ale dragostei cu ajutorul unei poetici rafinate. *s.n.*
petrarchist,-ă (Poet) care imită maniera lui Petrarca. *adj., s.m.* și *f., pl.* petrarchiști,-ste.
petrecănie 1. (-ni-e) (înv.) Moarte. /(fam.) *A-i face de ~* = a) a lua (cuiva) viața; b) a risipi un bun, a cheltui tot. *A i se face* (cuiva) *de ~* = a-i veni (cuiva) pofta să se bage singur în primejdie. 2. (înv., reg.) Petrecere, chef. *s.f., art.* petrecănia, *g.-d. art.* petrecăniei, *pl.* petrecănii, *art.* petrecăniile.
petrecăreț,-ață (Persoană) căreia îi plac petrecerile. *adj., s.m.* și *f., pl.* petrecărești,-e.
petrece A. 1. *tr* și *intr.* A-și duce viața sau a-și ocupa timpul (într-un anumit fel, într-un anumit loc). */A-și ~ noaptea* (undeva) = a rămâne peste noapte pentru a dormi (undeva). (pop.) *A(-și) ~ ceva în minte* sau *în amintire* = a parcurge cu mintea; a-și aminti. 2. *intr.* A se distra, a chefui. 3. *refl. unipers.* (despre fapte, evenimente) A se întâmpla, a se desfășura. B. 1. *tr.* A însoți pe cineva, a conduce o bucată de drum. */A ~* (pe cineva sau ceva) *cu ochii* sau *cu* privirea (ori *cu privirile*) = a urmări cu privirea pe cineva sau ceva care pleacă. 2. *tr.* A trece sau a face să treacă prin..., pe după..., între... */A se ~ din lumea noastră* (sau *din această lume*) = a muri. *A ~ din mână în mână* = a trece ceva de la unul la altul, pe rând. 3. *tr.* și *refl.* A (se) suprapune marginile unei îmbrăcăminți pentru a (se) încheia. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* petrec, *1 pl.* petrecem; *conj. prez. 3* să petrecă; *part.* petrecut.
petrecere 1. Acțiunea de a (se) petrece. 2. Folosire plăcută a timpului; distracție. 3. Reuniune (cu mâncare și băutură), întâlnire între prieteni, rude etc. cu ocazia unei sărbători; chef. */A fi om de ~* = a fi vesel, amuzant. *s.f., g.-d. art.* petrecerii, *pl.* petreceri.
petrefact (geol., înv.) Corp pietrificat, fosilă. *s.n., pl.* petrefacte.
petrel Pasăre marină de culoare albă, cu spatele și aripile cenușii. *s.m., pl.* petrei, *art.* petrelii.
petrifica v. **petrifica.**
petrificare v. **petrificare.**
petrificație (-ți-e) (înv.) Pietrificare. *s.f., art.* petrificația, *g.-d. art.* petrificației, *pl.* petrificații, *art.* petrificațiile.
petrochimic,-ă Care ține de petrochimie; care se fabrică din țiței. *adj., pl.* petrochimici,-ce.
petrochimie Ramură a industriei chimice care se ocupă cu transformarea țițeiului și a derivatelor lui în alte produse. *s.f., art.* petrochimia, *g.-d. art.* petrochimiei.
petrochimist,-ă Specialist în petrochimie. *s.m., pl.* petrochimiști; *s.f., g.-d. art.* petrochimistei, *pl.* petrochimiste.
petrodolar Dolar obținut prin vânzarea petrolului. *s.m., pl.* petrodolari.
petroduroscop Instrument pentru măsurarea durității rocilor în zăcământ. *s.n., pl.* petroduroscoape.
petrofil,-ă (bot., despre plante) Care s-a dezvoltat în interiorul pietrelor. *adj., pl.* petrofili,-e.
petrogenetic,-ă Referitor la petrogeneză. *adj., pl.* petrogenetici,-ce.
petrogeneză Ramură a geologiei care studiază originea rocilor. *s.f., g.-d. art.* petrogenezei.
petroglifă Rocă șlefuită grosolan pe cale naturală sau sculptată rudimentar cu mâna. *s.f., g.-d. art.* petroglifei, *pl.* petroglife.
petrograf,-ă Specialist în petrografie. *s.m., pl.* petrografi; (rar) *s.f., g.-d. art.* petrografei, *pl.* petrografe.
petrografic,-ă Referitor la petrografie. *adj., pl.* petrografici,-ce.

petrografie Ramură a geologiei care se ocupă cu studiul rocilor din punct de vedere descriptiv, chimic, genetic etc.; petrologie. *s.f., art.* petrografia, *g.-d. art.* petrografiei.
petrol 1. Amestec lichid de hidrocarburi şi de alţi compuşi organici, care se extrage din pământ, servind ca materie primă în industria chimică. 2. Derivat lichid al petrolului (1) folosit la încălzit, gătit, iluminat etc. *s.n., pl.* (sorturi) petroluri.
petrolatum Amestec de hidrocarburi obţinut din reziduuri de ţiţei. *s.n.*
petrolier[1] (-li-er) Navă pentru transportul petrolului şi al produselor petroliere. *s.n., pl.* petroliere.
petrolier[2]**,-ă** (-li-er) Care provine din petrol; (despre instalaţii) care extrage, prelucrează sau transportă petrol. *adj., pl.* petrolieri,-e.
petrolifer,-ă (despre terenuri) Care conţine petrol. *adj., pl.* petroliferi,-e.
petrolist,-ă 1. Persoană care lucrează în industria petrolieră. 2. Proprietar de terenuri petrolifere; om de afaceri în industria petrolului. *s.m., pl.* petrolişti, *s.f., g.-d. art.* petrolistei, *pl.* petroliste.
petrologie Petrografie. *s.f., art.* petrologia, *g.-d. art.* petrologiei.
petromax Lampă de iluminat care funcţionează cu petrol (2). *s.n., pl.* petromaxuri.
petrosin Lichid incolor, cu miros caracteristic, obţinut dintr-un amestec de benzine uşoare, folosit în gospodărie. *s.n.*
petroşenean,-ă (Locuitor) din municipiul Petroşani. *adj., s.m., pl.* petroşeneni,-e.
petroşeneancă Locuitoare din municipiul Petroşani. *s.f., g.-d. art.* petroşencncei, *pl.* petroşenence.
petulant,-ă (livr.) Care manifestă o exuberanţă greu de oprit; (p. ext.) îndrăzneţ, temerar. *adj., pl.* petulanţi,-te.
petulanţă (livr.) Stare de exuberanţă tumultuoasă; (p. ext.) îndrăzneală. *s.f., g.-d. art.* petulanţei.
petunie (-ni-e) Plantă decorativă cu flori mari, plăcut mirositoare şi cu corola în formă de pâlnie. *s.f., art.* petunia, *g.-d. art.* petuniei, *pl.* petunii, *art.* petuniile.
petzit Minereu de aur şi argint, de culoare cenuşie sau neagră. *s.n.*
peţi *tr.* A cere o fată în căsătorie, pentru sine sau pentru altcineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* peţesc, *imperf. 3 sg.* peţea; *conj. prez. 3* să peţească.
peţiol (-ţi-ol) Codiţă a frunzei. *s.n., pl.* peţioluri.
peţiolat,-ă (-ţi-o-) (despre frunze) Cu peţiol. *adj., pl.* peţiolaţi,-te.
peţire Acţiunea de a peţi. *s.f., g.-d. art.* peţirii, *pl.* peţiri.
peţit Faptul de a peţi. */A merge* (sau *a pleca, a veni*) *în ~* = a peţi. *s.n.*
peţitor,-oare Persoană care peţeşte. *s.m., pl.* peţitori; *s.f., g.-d. art.* peţitoarei, *pl.* peţitoare.
peţitorie (rar) Peţit. *s.f., art.* peţitoria, *g.-d. art.* peţitoriei, *pl.* peţitorii, *art.* peţitoriile.
peţitorlâc (înv.) Peţitorie. *s.n., pl.* peţitorlâcuri.
pe urmă Mai târziu, ulterior. *loc. adv.*
pezevenche/pezevenghe (pop., fam.) Şmecheră, pungaşă, şarlatană. *s.f., g.-d. art.* pezevenchei/pezevenghei, *pl.* pezevenche/pezevenghe.
pezevenchi/pezevenghi (pop., fam.) Şmecher, pungaş, şarlatan. *s.m., pl.* pezevenchi/pezevenghi.
pezevenclâc/pezevenglâc (înv.) Şarlatanie, escrocherie. *s.n., pl.* pezevenclâcuri/pezevenglâcuri.
pfenig Unitate monetară divizionară germană, reprezentând a suta parte dintr-o marcă. *s.m., pl.* pfenigi.
pfi/pfii (fam.) Exclamaţie (redând fluieratul omului) care exprimă durere fizică, nemulţumire, mirare etc. *interj.*
pfiu Cuvânt care redă fluieratul sau şuieratul unui om, al unei maşini etc. *interj.*
PFL (pefele) Material lemnos sub formă de plăci aglomerate. *s.n., art.* PFL-ul.
pfu Exclamaţie care exprimă un sentiment de neplăcere, de apăsare; uf. *interj.*
pfui (reg.) Cuvânt care exprimă dezgust sau mirare în faţa unui lucru neaşteptat sau nepotrivit. *interj.*
pfund 1. Unitate de măsură a greutăţii, egală cu circa 0,5 Kg. 2. Veche unitate monetară germană. *s.m., pl.* pfunzi.
phi/phii (fam.) Exclamaţie care exprimă bucurie, mirare, repulsie, surpriză etc. *interj.*
phiu (fam.) Exclamaţie care exprimă mirare, dispreţ, dezgust, ciudă, durere, bucurie, plăcere. *interj.*
phoenix (fŏnix) (în sintagma) *Pasărea ~* = pasăre fabuloasă despre care cei vechi credeau că atunci când îşi simţea sfârşitul aproape se arunca în foc şi renăştea din propria ei cenuşă ca simbol al reînnoirii veşnice. [*var.* fenix, (înv.) fenice *s.m.*] *s.m., pl.* phoenicşi.
phi-ha (reg.) Phi. *interj.*
pi 1. Literă a alfabetului grecesc (π), corespunzând sunetului *p*. 2. Simbol matematic (π) egal cu circa 3,14, reprezentând raportul dintre perimetrul unui cerc şi diametrul aceluiaşi cerc. *s.m. pl.* pi.
pia mater (pi-a) Membrană vasculară fină care aderă la suprafaţa creierului şi a măduvei spinării. *s.f., g.-d. art.* piei mater.
pian 1. Instrument muzical format dintr-o cutie mare de rezonanţă cu coarde metalice care vibrează la apăsarea unor clape. */~ automat* (sau *electric*) = pian care execută automat anumite melodii cu ajutorul curentului electric; *~ cu manivelă* = pian automat care funcţionează prin învârtirea unei manivele. 2. Arta de a interpreta o compoziţie muzicală la pian. [*var.* (1) (rar) piană *s.n.*] *s.n., pl.* piane.
pianină (pi-a-) Pian mai mic, cu coardele dispuse vertical. *s.f., g.-d. art.* pianinei, *pl.* pianine.
pianissimo (pia-) (it., muz.) Foarte încet. *adv.*
pianist,-ă (pi-a-) Persoană care cântă la pian, care are ca profesiune cântatul la pian. *s.m., pl.* pianişti; *s.f., g.-d. art.* pianistei, *pl.* pianiste.
pianistic,-ă (pi-a-) Referitor la pian, caracteristic pianului sau artei interpretative la pian. *adj., pl.* pianistici,-ce.
piano[1] (pia-) (it., muz.) Cu intensitate scăzută, încet. *adv.*
piano[2] **v. pian.**
pianoforte (pia-) (înv.) Pian (1). *s.n.*
piano-forte (pia-) (it., muz.) Cu putere. *adv.*
pianolă (pi-a-) Pianină care execută automat anumite melodii înregistrate pe suluri speciale de hârtie. *s.f., g.-d. art.* pianolei, *pl.* pianole.
piarist (pi-a-) Membru al unei congregaţii clericale catolice, care se dedică învăţământului gratuit. *s.m., pl.* piarişti.
piastru (pi-as-) Monedă turcească de argint care a circulat şi în ţările româneşti. *s.m., art.* piastrul, *pl.* piaştri, *art.* piaştrii.
piatra-iadului (pop.) Azotat de argint. *s.f. art., g.-d. art.* pietrei-iadului.
piatră A. 1. (la sg.) Nume pentru orice rocă dură şi casantă; (la pl.) fragment dintr-o astfel de rocă. /(la pl.) Numele unor jocuri de copii care se joacă cu pietricele. */De ~* = a) neclintit; b) greu; c) insensibil, nesimţitor; (p. ext.) rău. *A pune cea dintâi ~* = a iniţia o acţiune, o lucrare. *A scoate* (ceva) *şi din ~* (*seacă*) = a obţine (ceva) cu orice preţ. *~ în* (sau *din*) *casă* = fată nemăritată considerată ca o povară pentru familie. *A călca în ~ seacă* = a se osteni degeaba, a nu-i merge cuiva bine. *A-şi pune carul în ~e* = a lua o hotărâre de neclintit. *Fuge de scapără ~le* = e ger puternic. (*A fi*) *tare* (sau *sănătos*) *ca ~a* (sau *de ~*) = (a fi) foarte sănătos. *A fi de ~* = a fi fără

milă. *A avea o ~ pe inimă* = a avea un mare necaz, o mare neliniște. *A i se lua* (cuiva) *o ~ de pe inimă* = a se elibera de o mare grijă, de o mare teamă. *A nu mai rămâne ~ pe ~* = a nu se mai alege nimic din ceva. *A nu mai lăsa ~ pe ~* = a face praf și pulbere. *A număra ~le* = a umbla haimana. *A arunca cu ~a* (în cineva) = a acuza, a învinui (pe cineva). 2. *Epoca de ~* = prima perioadă din istoria omenirii, caracterizată prin utilizarea uneltelor pe piatră. 3. Bucată de piatră (1) prelucrată; obiect făcut dintr-o astfel de bucată. */~ de talie* = piatră cu forme geometrice regulate, care servește la executarea unei zidării. *~ de încercare* = rocă silicioasă foarte dură, care servește la verificarea purității aurului și argintului; (fig.) mijloc de verificare a capacității sau sentimentelor cuiva; dovadă. *~ de temelie* = piatră care intră în construcția fundației unei clădiri; (fig.) principiu esențial. *~ de moară* = fiecare dintre cele două discuri mari și grele, întrebuințate la moară pentru măcinatul grăunțelor. 4. Piesă de piatră (1), de os sau lemn, folosită la unele jocuri de societate. 5. (pop.) Meteorit. 6. Precipitație formată din particule de gheață; grindină. 7. (reg.) Greutate (de cântar sau de balanță). B. 1. Crustă de săruri minerale care se depun pe pereții unui vas în care se fierbe apa sau se păstrează lichidele. 2. (med.) Tartru. 3. (med.) Calcul; (p. ext.) litiază. *s.f., g.-d. art.* pietrei, *pl.* pietre.

piatră-acră (pop.) Alaun (de aluminiu și de potasiu). *s.f., g.-d. art.* pietrei-acre.

piatră de râu Piatră scoasă din albia râurilor. *s.f. + prep. + s.n.*

piatră-de-var Calcar din care se fabrică varul. *s.f., g.-d. art.* pietrei-de-var.

piatră filosofală/filozofală Substanță imaginară despre care alchimiștii credeau că are forța miraculoasă de a transforma metalele în aur. *s.f. + adj.*

piatră-vânătă (pop.) Sulfat de cupru. *s.f., g.-d. art.* pietrei-vinete.

piață A. 1. Loc special amenajat unde se comercializează mărfuri, mai ales produse agroalimentare. /(ieșit din uz) *Trăsură* (sau *mașină*) *de ~* = trăsură (sau mașină) care transportă (contra cost) persoane, bagaje etc. *A face ~a* = a cumpăra alimente pentru hrana zilnică. (fam.) *A se certa ca în ~* = a se certa violent. 2. Spațiu în interiorul unei localități, unde se întâlnesc mai multe străzi, adesea amenajat cu spații verzi, statui etc. B. (ec. pol.) Cerere și ofertă de mărfuri. */~ mondială* = sfera schimbului de mărfuri pe scară internațională. *s.f., g.-d. art.* pieței, *pl.* piețe.

piațetă Piață (A.2) mică. *s.f., g.-d. art.* piațetei, *pl.* piațete.

piază (pop.) (în superstiții, de obicei determinat prin „rea" sau „bună") Semn (ființă, lucru) prevestitor de noroc. *s.f., g.-d. art.* piezei, *pl.* pieze.

piază rea Ființă sau lucru care aduce nenorocire. *s.f. + adj.*

pic[1] Cuvânt care imită sunetul produs de căderea picăturilor de lichid pe un obiect tare. *interj.*

pic[2] Picătură, strop. *s.n., pl.* picuri.

pic[3] Cantitate, durată, măsură (foarte) mică din ceva; strop, fărâmă. */Câte un ~* = puțin, câtva. *Nici ~* = deloc. *~ cu ~* = puțin câte puțin. *Fără* (*un* sau *niciun*) *~ de...* = lipsit cu totul de... *s.n.*

pic[4] Ciocan de abataj. *s.n., pl.* picuri.

pic[5] Produs chimic pentru scoaterea petelor de cerneală. *s.n.*

pica[1] 1. *intr.* A cădea de la înălțime. */A-i ~ cuiva* (ceva) *mură în gură* = a-i veni cuiva (ceva) de-a gata. *A-i ~ cuiva nasul* = a se umili. *Nu i-a picat încă cașul de la gură* = e încă copil nepriceput, fără experiență. *A ~ cerul pe cineva* = a) a se supăra rău; b) a rămâne stupefiat; c) a se simți foarte rușinat. 2. *intr.* (despre lichide, mai ales despre ploaie) A cădea în picături. */Să-l pici* (sau *să-l fi picat*) *cu ceară* (sau *cu lumânarea*) = să-i faci orice..., cu niciun preț nu... *//refl., intr.* și *tr.* A (se) păta, a (se) murdări cu ceva. 3. *intr.* A se desprinde din locul său și a cădea. *//*(fam., despre îmbrăcăminte) A nu mai ține pe corp (din cauza dimensiunilor exagerate); (p. ext.) a fi numai zdrențe. *//*(despre ființe) A se prăbuși, a se prăvăli. *//*(despre clădiri) A se nărui, a se surpa. *//*(fig.) A muri (în luptă). *//*(fig., fam.) A nu reuși la un examen, la un concurs. */A ~ de somn* = a fi foarte somnoros. *A ~ în genunchi* (înaintea cuiva) = a se așeza în genunchi (înaintea cuiva) spre a-i cere iertare sau ajutor sau spre a-i arăta supunere. 4. *tr.* (pop.) A face să curgă în picături (un lichid, o materie topită). 5. *intr.* (fam.) A câștiga ceva întâmplător. 6. *intr.* (fam.) A sosi pe neașteptate. 7. *intr.* (despre date, evenimente) A se nimeri, a fi. 8. *tr.* (pop.) A lovi pe cineva (țintindu-l cu ceva). *vb. I, ind. prez. 3* pică.

pica[2] *intr.* (despre avioane) A veni în picaj. *vb. I, ind. prez. 3* picează.

picador Luptător într-o coridă, care atacă taurul cu o lance. *s.m., pl.* picadori.

picaj Coborâre a unui avion pe o traiectorie (aproape) verticală. *s.n., pl.* picaje.

picamăr v. **pickhammer.**

picant,-ă 1. (despre mâncăruri, băuturi) Iute, pișcător; condimentat. 2. (fig., despre glume, anecdote) Cu aluzii deocheate. 3. (fig., despre persoane) Nostim, atrăgător, seducător. *adj., pl.* picanți,-te.

picanterie (de obicei la pl.) 1. Mâncare picantă; aliment picant. 2. Vorbă, glumă, aluzie indecentă. *s.f., art.* picanteria, *g.-d. art.* picanteriei, *pl.* picanterii, *art.* picanteriile.

picare Acțiunea de a (se) pica[1]. *s.f., g.-d. art.* picării.

picaresc (despre opere literare aparținând literaturii spaniole din secolele XVI-XVII) Care se referă la moravurile sau limbajul unor aventurieri spanioli plini de spirit. *adj., pl.* picarești.

picaro (hisp.) Personaj aventurier din literatura spaniolă din secolele XVI-XVII. *s.m., art.* picaroul, *pl.* picaro.

picat[1] Faptul de a pica[1]. *s.n.*

picat[2]**,-ă** 1. (în expr.) *~ din cer* (sau *din soare*) = foarte frumos. 2. (înv., pop.) Pătat, murdărit. *adj., pl.* picați,-te.

pică[1] (pop.) Ură, dușmănie (ascunsă); ciudă. *s.f., g.-d. art.* picii.

pică[2] (la jocul de cărți) Carte cu figuri în formă de inimă de culoare neagră. *s.f., g.-d. art.* picii, *pl.* pici.

picătoare (înv., reg.) Pipetă. *s.f., g.-d. art.* picătorii, *pl.* picători.

picător Picătoare. *s.n.*

picătură 1. Particulă sferică desprinsă dintr-un lichid; pic, strop; (p. ext.) cantitate mică din ceva. */Printre ~i* = din când în când. *~ cu ~* = strop cu strop, puțin câte puțin. */A semăna* (cu cineva) *ca două ~i de apă* = a fi leit cu cineva, a semăna foarte bine cu cineva. *Până la ultima ~ de sânge* = până la moarte. 2. (la pl.) Medicament care se administrează sub formă de picături (1). *s.f., g.-d. art.* picăturii, *pl.* picături.

picătură[1] Diminutiv al lui picătură; pată mică. *s.f., g.-d. art.* picăturelei, *pl.* picăturele, *art.* picăturelele.

picățea/picățică (pop., fam.) (la pl.) Desen format din puncte dispuse simetric pe o țesătură de altă culoare. /(despre oameni, fam. sau glumeț) *Nostim și cu ~le* = plin de haz; atrăgător. *s.f., art.* picățeaua/picățica, *g.-d. art.* picățelei, *pl.* picățele, *art.* picățelele.

picher[1] Persoană care răspunde de întreținerea unei porțiuni de șosea sau de cale ferată. *s.m., pl.* picheri.

picher[2] Piesă la războiul de țesut. *s.n., pl.* pichere.

pichere/pichire (reg.) Bibilică. *s.f., g.-d. art.* picherii/pichirii, *pl.* picheri/pichiri.

picheroi (reg.) Bărbățușul picherii. *s.m., pl.* picheroi, *art.* picherоii.

pichet[1] Ţăruş care se înfige în pământ pentru a marca un traseu, locul de plantare a unui arbore etc. *s.m., pl.* picheţi.
pichet[2] Ţesătură de bumbac sau de mătase având pe una din feţe un desen în relief. *s.n.*
pichet[3] 1. Subunitate însărcinată cu paza trupelor aflate în marş. 2. Denumire dată în trecut unor subunităţi de grăniceri. 3. Grup (mic) cu atribuţii precise, folosit în anumite acţiuni. *~ de incendiu. /~ de grevă* = grup de greviştі care stau de pază la poarta întreprinderii pentru a împiedica pătrunderea în întreprindere a spărgătorilor de grevă. *s.n., pl.* pichete.
picheta *tr.* A marca punctele unui traseu, ale unei măsurători etc. cu picheţi (1) înfipţi în pământ. *vb. I, ind. prez. 3* picheteză.
pichetaj Ansamblul picheţilor (1) care marchează un traseu, o aliniere etc. *s.n., pl.* pichetaje.
pichetare Acţiunea de a picheta. *s.f., g.-d. art.* pichetării, *pl.* pichetări.
pichire v. **pichere.**
pichiri (reg., adesea repetat) Cuvânt care imită strigătul bibilicii. *interj.*
pichetaş (înv.) Grănicer de la un pichet de graniţă. *s.m., pl.* pichetaşi.
pici Copil, puşti. *s.m., pl.* pici, *art.* picii.
piciocă (reg.) Cartof. *s.f., g.-d. art.* piciocii, *pl.* piciocі.
picior 1. Fiecare dintre cele două membre inferioare ale omului şi fiecare dintre membrele celorlalte vieţuitoare, care servesc la susţinerea corpului şi la deplasare. */Bun* (sau *iute*) *de ~* = sprinten. *În* (sau *din*) *~oare* = stând în poziţie verticală. *Pe ~ greşit* = (la unele jocuri sportive) nepregătit pentru a para acţiunea adversarului sau (p. gener.) pentru a răspunde unei provocări. *A fi pe ~ de egalitate* = a se bucura de aceleaşi drepturi cu altcineva. *A sări drept* (sau *ars*) *în ~oare* = a se ridica brusc. *A se pune pe ~oare* = a se însănătoşi după o boală lungă. *Are numai (atâţia...) ani pe un ~* = are o vârstă mai mare decât cea pe care o mărturiseşte. *A pune ~ul* (undeva) = a călca, a păşi; a frecventa pe cineva. *A pune pe ~oare* = a) a organiza, a face să meargă ceva; b) a îngriji de un bolnav şi a-l însănătoşi. *A se topi pe ~oare* = a slăbi, a se prăpădi cu încetul. *A boli* (sau *a duce boala*) *pe ~oare* = a fi bolnav uşor. *Cu un ~ în groapă* = foarte bătrân, bolnav de moarte. *A sta în ~oarele cuiva* = a împiedica, a deranja pe cineva. *A o lua* (sau *a apuca*) *la ~* sau *a-şi lua ~oarele pe umeri* (sau *la spinare*) sau *a întinde ~ la drum* = a iuţi pasul; a o şterge. *A cădea la ~oarele cuiva* sau *a săruta ~oarele cuiva* = a se ruga de cineva; a se umili. *A călca pe cineva pe ~* = a spune ceva supărător. *A sta ~ peste ~* = a încrucişa picioarele unul peste altul. *A lua pe cineva peste ~* = a lua în râs. *A călca în ~oare* = a distruge, a nimici; (fig.) a dispreţui. *A pune la ~oarele cuiva* = a oferi cuiva ceva în semn de supunere sau omagiu. *A-i pune cuiva capul sub ~oare* = a omorî pe cineva. *A pune ~ul în prag* = a lua o atitudine hotărâtă, a se opune. *A trăi pe ~ mare* = a duce o viaţă de belşug. *A fi pe ~ de ducă* (sau *de plecare*) = a fi gata de plecare. *A-şi tăia* (*singur*) *craca de sub ~oare* = a pierde din propria-i vină un avantaj. *A i se tăia cuiva ~oarele* = a-şi pierde firea. /(despre lucruri) *A face ~oare* = a dispărea. //Picior (1) de animal sau de pasăre fript sau fiert pentru a fi mâncat. 2. Proteza unui picior (1). 3. Parte a unor obiecte, instrumente etc. care serveşte ca suport, ca element de susţinere sau de fixare. //Partea de jos a tulpinii unei plante. 4. Element al unei construcţii care serveşte la susţinerea ei. *~ de pod.* 5. Partea de jos a unui munte, a unui deal etc. 6. Veche unitate de măsură pentru lungime având aproximativ o treime dintr-un metru, folosită şi astăzi în unele ţări. 7. Unitate ritmică a unui vers, compusă dintr-un număr fix de silabe lungi şi scurte sau accentuate şi neaccentuate. *s.n., pl.* picioare.
picioraş Picioruş (1). *s.n., pl.* picioraşe.
piciorel Picioruş (1). *s.n., pl.* piciorele.
picioronG 1. (la pl.) Catalige. 2. (la pl.) Nume dat păsărilor cu picioare foarte lungi. 3. Pasăre de apă, de mărimea unui sitar, cu picioarele lungi şi roşii. 4. (depr., fam. sau glumeţ) Picior (1) foarte lung. *s.n., pl.* picioroange.
piciorul-caprei (bot.) Plantă de pădure cu frunze palmate. *s.m. art.*
picioruş 1. Diminutiv al lui picior (1), picioruţ, picioraş, piciorel. 2. Punct de lucrătură la o împletitură cu croşeta. 3. Organ al maşinii de cusut, care fixează materialul în timpul coaserii lui. *s.n., pl.* picioruşe.
picioruţ Picioruş (1). *s.n., pl.* picioruţe.
pickhammer (germ.) (e *pron.* ă) **/picamăr** Ciocan de abataj; pic[4]. *s.n., pl.* pickhammere/picamăre.
picker Maşină de recoltat ştiuleţi de porumb. *s.n., pl.* pickere.
pick-up (pic-ap) (angl.) Aparat care redă sunetele înregistrate pe disc. *s.n., art.* pick-upul, *pl.* pick-upuri.
piclaj Operaţie de tratare a pieilor cu o soluţie acidă, înainte de tăbăcire; piclare. *s.n., pl.* piclaje.
piclare Piclaj. *s.f., g.-d. art.* piclării, *pl.* piclări.
picni *tr* (pop., fam.) A atinge, a nimeri pe cineva cu o lovitură bine ţintită. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* picnesc, *imperf. 3 sg.* picnea; *conj. prez. 3* să picnească.
picnic/picnic Masă, petrecere (în aer liber) cu contribuţia fiecărui participant. *s.n., pl.* picnicuri/picnicuri.
picnire Acţiunea de a picni. *s.f., g.-d. art.* picnirii, *pl.* picniri.
picnometru Instrument folosit pentru măsurarea densităţii corpurilor lichide sau solide prin cântărire. *s.n., art.* picnometrul, *pl.* picnometre.
picnostii (arhit.) Sistem de intercolonament la care intervalul dintre coloane este egal cu 1" din diametrul coloanei. *s.n., pl.* picnostiluri.
picofarad (fiz.) Unitate de măsură a capacităţii electrice egală cu a bilioana parte dintr-un farad. *s.m., pl.* picofarazi.
picol v. **picolo.**
picoliţă Fată (sau femeie) care serveşte într-un restaurant ca ajutoare a chelnerului. *s.f., g.-d. art.* picoliţei, *pl.* picoliţe.
picolo Băiat care serveşte într-un restaurant ca ajutor al chelnerului. [*var.* picol *s.m.*] *s.m., art.* picoloul, *pl.* picoli.
picon Parte a ciocanului de abataj, formată dintr-o bară de oţel cu vârf ascuţit, care serveşte la dislocarea rocilor. *s.n., pl.* picoane.
picosecundă (fiz.) A 10-12 parte dintr-o secundă. *s.f., g.-d. art.* picosecundei, *pl.* picosecunde.
picota v. **picoti.**
picotaj (min.) Consolidarea rocilor din galerii cu ajutorul picoţilor. *s.n., pl.* picotaje.
picoteală Starea celui care picoteşte; moţăială. *s.f., g.-d. art.* picoţelii, *pl.* picoţeli.
picoti *intr.* A aţipi şezând; a moţăi, a dormita. [*var.* picota *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* picotesc, *imperf. 3 sg.* picotea; *conj. prez. 3* să picotească.
picotire Faptul de a picoti. *s.f., g.-d. art.* picotirii.
picrat Sare a acidului picric. *s.m., pl.* picraţi.
picric (în sintagma) *Acid ~* = substanţă galbenă, cristalină, folosită ca exploziv, la prepararea unor substanţe colorante etc. *adj.*
picrit (geol.) Rocă magmatică de origine vulcanică de culoare verde închis sau neagră. *s.m.*
picromigdală v. **pricomigdală.**
picta *tr.* 1. A executa o pictură; a practica pictura. //A acoperi cu picturi (2) un obiect, un material etc. *//refl.*

(despre femei, fam. şi depr.) A se farda. 2. (fig.) A descrie sugestiv, într-o operă literară, situaţii, întâmplări etc. *vb. I, ind. prez. 3* picteazã.

pictografic,-ă (despre scriere) Care redă ideile, lucrurile prin desene sugestive, simbolice. *adj., pl.* pictografici,-ce.

pictografie Sistem primitiv de scriere, în care obiectele, ideile sunt redate prin desen simbolic. *s.f., art.* pictografia, *g.-d. art.* pictografiei.

pictogramă (în sistemele primitive de scrieri) Desen sau şir de desene care redau simbolic, sugestiv o idee, un lucru etc. *s.f., g.-d. art.* pictogramei, *pl.* pictograme.

pictor Artist specializat în pictură (1). //(fig.) Scriitor care prezintă sugestiv scene din viaţă, din natură etc. *s.m., pl.* pictori.

pictorial (-ri-al) Set de fotografii despre un eveniment rar sau neobişnuit, despre viaţa (ascunsă) a vedetelor etc. *s.n., pl.* pictoriale.

pictoriţă Artistă specializată în pictură. *s.f., g.-d. art.* pictoriţei, *pl.* pictoriţe.

pictural,-ă Referitor la pictură; (p. ext.) pitoresc. *adj., pl.* picturali,-e.

picturalitate (rar) Caracter pictural; plasticitate. *s.f., g.-d. art.* picturalităţii.

pictură 1. Artă care interpretează realitatea prin imagini vizuale colorate, bidimensionale, prezentate pe o suprafaţă plană. 2. Lucrare artistică executată de un pictor. 3. Totalitatea lucrărilor unui pictor sau ale pictorilor dintr-o ţară, dintr-o epocă. 4. (fig.) Descriere sugestivă, într-o operă beletristică, a caracterului personajelor, a unor scene din viaţă etc. *s.f., g.-d. art.* picturii, *pl.* (2) picturi.

picui *intr.* (reg.) A picura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* picuiesc, *imperf. 3 sg.* picuia; *conj. prez. 3* să picuiască.

piculeţ (fam.) Diminutiv al lui pic[3]; picuşor, picuş, picuţ. *s.n.*

piculină Flaut mic, cu registru acut. *s f., g.-d. art.* piculinei, *pl.* piculine.

picur (reg.) Picătură, strop. *s.m., pl.* picuri.

picura 1. *intr.* şi *tr.* A cădea sau a lăsa să cadă în picături. 2. *intr. impers.* A ploua uşor, cu stropi mari. *vb. I, ind. prez. 3* picură.

picurar (constr.) Lăcrimar la acoperiş. *s.n., pl.* picurare.

picurare Acţiunea de a picura. *s.f., g.-d. art.* picurării, *pl.* picurări.

picurat Faptul de a picura. *s.n.*

picurătoare Lăcrimar. *s.f., g.-d. art.* picurătorii, *pl.* picurători.

picuriş (rar) Loc unde apa (unui izvor) curge în picături. *s.n.*

picuruş Diminutiv al lui picur. *s.n., pl.* picuruşuri.

picuş A. (pop.) Băutură alcoolică în cantitate mică. B. (fam.) Câştig mic şi întâmplător (de obicei ilicit). *s.n., pl.* picuşuri.

picuşor (pop.) Piculeţ. *s.n.*

picuţ (pop.) Piculeţ. *s.n.*

pidalion (-li-on) (bot.) Edelvais. *s.n., pl.* pidaloane.

pidosnic[1] Numele a două specii de plante erbacee cu frunze lucioase şi cu flori galbene. *s.m.*

pidosnic[2]**,-ă** (pop.) Care se comportă, care face totul pe dos; ieşit din comun; ciudat. *adj., pl.* pidosnici,-ce.

piedecă v. **piedică.**

piedestal Suport pe care se aşază o statuie, un obicet decorativ etc. *s.n., pl.* piedestaluri/piedestale.

piedică 1. Ceea ce împiedică realizarea unei acţiuni; obstacol. 2. Mijloc de a face pe cineva să cadă, împiedicându-l cu piciorul. */A(-i) pune (o)* ~ = a pune cuiva piciorul înainte pentru a-l face să se împiedice şi să cadă. 3. Dispozitiv care blochează sau încetineşte mişcarea unui mecanism, a unui organ mobil etc. 4. Frânghie cu care se leagă piciorul de dinainte al cailor pentru a-i împiedica să fugă când sunt lăsaţi să pască. [*var.* piedecă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* piedicii, *pl.* piedici.

piedicuţă Plantă erbacee cu tulpina târâtoare, cu frunzele mici şi dese. *s.f., g.-d. art.* piedicuţei, *pl.* piedicuţe.

piedin Totalitatea firelor de urzeală de la capătul unei pânze rămase nețesute când pânza este scoasă de pe războiul de țesut. *s.n., pl.* piedine.

pieire Acţiunea de a pieri. 1. Moarte, ucidere, omor. 2. Distrugere, nimicire, dispariţie. [*var.* pierire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pieirii.

piei-roşii (pop.) Nume dat populaţiei indiene aborigene din America de Nord. *s.m. pl., art.* pieile-roşii.

pieitor,-oare v. **pieritor.**

pielar 1. Meseriaş care prelucrează piei. 2. Negustor de piei sau de obiecte confecţionate din piele. *s.m., pl.* pielari.

pielărie 1. Atelier unde se prelucrează pieile sau se vând obiecte confecţionate din piele. 2. Comerţ cu obiecte de piele. *s.f., g.-d. art.* pielăriei, *pl.* (1) pielării, *art.* pielăriile.

pielărit Meseria de pielar. *s.n.*

piele 1. Ţesut care acoperă întregul corp la vertebrate şi la unele nevertebrate. *În* (sau *cu*) *~ea goală* = complet dezbrăcat. *(Până) la ~* = în întregime, de tot. *A şti cât îi poate ~ea cuiva* = a şti de ce e în stare cineva. *A nu-şi mai încăpea în ~* = a) a fi bucuros, fericit; b) a fi foarte îngâmfat. *A(-i) intra* (sau *a i se băga*) *(pe) sub ~* sau *(pe) sub ~ea cuiva* = a reuşi să câştige încrederea cuiva (prin insistenţe, linguşiri etc.). *A i se face* (cuiva) *~ea de găină* = a i se încreţi (cuiva) pielea de frică, de frig. *A-i lua* (cuiva) (şi) *~ea* (*de pe el*) sau *şapte* (ori *nouă*) *piei* = a exploata pe cineva, a-l jecmăni. *A-i frige cuiva ~ea* = a se răzbuna pe cineva. *A-şi lăsa ~ea* (*pe undeva*) = a muri (pe undeva). *A-şi pune ~ea în saramură* = a) a risca; b) a-şi impune anumite restricţii pentru a realiza ceva. *A-şi pune ~ea pentru cineva* = a se expune la neplăceri pentru cineva, a-şi pune viaţa în pericol pentru cineva. *A simţi pe propria ~* = a suporta din plin consecinţele unei situaţii. *A avea ~ea groasă* = a fi lipsit de bun-simţ. *A-şi vinde şi ~ea* = a vinde tot pentru a scăpa de o datorie. //(fig.) Fiinţă, făptură; (p. ext.) viaţă. 2. Piele (1) jupuită de pe un animal şi prelucrată; (spec.) blană. */~ de drac* = ţesătură deasă de bumbac, care imită pielea de antilopă. *Nu vinde ~ea ursului din pădure* = nu te baza pe un lucru pe care nu îl ai încă. *Lup în ~ de oaie* = om fățarnic şi viclean. *s.f., g.-d. art.* pielii/(2) pieii, *pl.* piei.

pielicică/pielicea (pop.) 1. Diminutiv al lui piele. 2. Blăniţă de miel sau de alt animal (mic). *s.f., art.* pielicica/pielicelaua, *g.-d. art.* pielicelei, *pl.* pielicele, *art.* pielicelele.

pielişoară (rar) Pielicică. *s.f., g.-d. art.* pielişoarei, *pl.* pielişoare.

pielită (pi-e-) Inflamaţie a mucoasei bazinetului renal. *s.f., g.-d. art.* pielitei, *pl.* pielite.

pieliţă 1. Piele (1) subţire şi fină. 2. Nume dat membranelor care căptuşesc şi separă anumite organe ale corpului. 3. Ţesut vegetal subţire care acoperă unele părţi ale plantelor sau fructele. 4. Pojghiţă fină care se formează pe suprafaţa unor lichide. 5. Intestin de animal sau membrană artificială care acoperă mezelurile preparate din tocătură. *s.f., g.-d. art.* pieliţei, *pl.* pieliţe.

pielm (pop.) Făină de grâu sau de porumb de cea mai bună calitate. *s.n., pl.* pielmuri.

pielonefrită (pi-e-) Boală de natură infecţioasă a bazinetului şi a rinichiului. *s.f., g.-d. art.* pielonefritei, *pl.* pielonefrite.

pieloplastie Decorare a obiectelor din piele prin scoaterea în relief a desenului. *s.f., art.* pieloplastia, *g.-d. art.* pieloplastiei, *pl.* pieloplastii, *art.* pieloplastiile.

pielos,-oasă (rar) Elastic şi rezistent ca pielea. *adj., pl.* pieloşi,-oase.
pieluşică (reg.) Pielicică. *s.f., g.-d. art.* pieluşelei, *pl.* pieluşele, *art.* pieluşelele.
piemie (pi-e-) (med.) Septicemie. *s.f., art.* piemia, *g.-d. art.* piemiei, *pl.* piemii, *art.* piemiile.
piemont Formă combinată de relief rezultată din aluviuni şi situată la contactul unor munţi cu o câmpie sau o depresiune. *s.n., pl.* piemonturi.
piemontan,-ă Referitor la piemont. *adj., pl.* piemontani,-e.
piemontez,-ă (Locuitor) din Piemont. *adj., s.m.* şi *f., pl.* piemontezi,-e.
piept[1] 1. Partea din faţă a îmbrăcămintei care acoperă pieptul[2] (1). 2. Carne de pe partea anterioară a toracelui unor păsări şi animale, folosită ca aliment; mâncare preparată din această carne. 3. Penajul de pe toracele păsărilor. *s.m., pl.* (2, 3) pieţi.
piept[2] 1. Parte superioară (din faţă) a corpului, de la abdomen până la gât, la om şi la animale. */În ~* = pieptiş. *~ la ~* = (despre lupte) corp la corp, la baionetă. *~ în ~* = unul contra celuilalt, faţă în faţă. *Coşul ~ului* = cutia toracică. *Cu capul în ~* = cu capul plecat (de ruşine, de tristeţe). *A strânge la ~* = a îmbrăţişa. *A pune mâinile pe ~* = a muri. *A da ~ în ~ cu cineva* (sau *cu ceva*)= a se întâlni pe neaşteptate cu cineva (sau cu ceva). *A se lovi în ~ cu cineva* = a se lua la bătaie cu cineva. *A lua pe cineva de ~* = a cere socoteală. *A lua în ~* = a înfrunta. *A ţine ~* = a se împotrivi. *A fi slab la ~* = a fi debil pulmonar. *Boală de ~* = tuberculoză pulmonară. 2. Coastă de deal, de munte etc.; povârniş. *s.n., pl.* piepturi.
piept[3] (pop.) Sân (al femeii). /(pop.) *A avea ~* = (despre femeile cu copii mici) A avea lapte. *A da ~* = (despre femeile cu copii mici) = a da să sugă. *s.n.*
pieptar (pop.). Cojoc scurt, fără mâneci, din blană de miel. 2. Platoşă de metal, de zale sau de piele groasă, care proteja spatele şi pieptul luptătorilor din vechime. 3. Bucată de piele groasă cu care scrimerii îşi acoperă pieptul. 4. Curea de ham, care trece pe sub pieptul calului. *s.n., pl.* pieptare.
pieptăn/pieptene 1. Obiect de toaletă, cu dinţi mărunţi, care serveşte la pieptănat părul sau pe care femeile îl poartă în păr ca podoabă. 2. (la pl.) Unealtă cu dinţi me-talici folosită la pieptănatul fibrelor textile. 3. Nume dat unor unelte sau componente ale acestora, care seamănă ca formă şi ca întrebuinţare cu un pieptăne (1, 2). [*var.* piepten *s.m.*] *s.m., pl.* piepteni.
pieptăna 1. *tr* şi *refl.* (fig., fam.) A(-şi) aranja cu pieptenele părul sau barba. //A (se) coafa. //*tr.* (pop.) A ţesăla. 2. *tr.* A curăţa anumite fibre textile de impurităţi, trecându-le prin dinţii unor piepteni. //(fig., fam.) A bate zdravăn pe cineva. 3. *tr.* şi *refl.* (fig., fam.) A(-şi) cizela stilul, vorbirea etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* pieptăn, *2 sg.* piepteni, *3 sg.* piaptănă; *conj. prez. 3* să pieptene.
pieptănar Persoană care face sau vinde piepteni (1). *s.m., pl.* pieptănari.
pieptănare Acţiunea de a (se) pieptăna; pieptănat. *s.f., g.-d. art.* pieptănării, *pl.* pieptănări.
pieptănăriţă Plantă erbacee din familia gramineelor, cultivată ca plantă de nutreţ. *s.f., g.-d. art.* pieptănăriţei, *pl.* pieptănăriţe.
pieptănaş Pieptănuş (1). *s.m., pl.* pieptănaşi.
pieptănat Pieptănare. *s.n.*
pieptănătoare Maşină pentru pieptănat fibrele textile. *s.f., g.-d. art.* pieptănătorii, *pl.* pieptănători.
pieptănător,-oare Muncitor calificat în pieptănarea fibrelor textile. *s.m., pl.* pieptănători; *s.f., g.-d. art.* pieptănătoarei, *pl.* pieptănătoare.
pieptănătorie Secţie într-o fabrică textilă, unde sunt pieptănate fibrele. *s.f., art.* pieptănătoria, *g.-d. art.* pieptănătoriei, *pl.* pieptănătorii, *art.* pieptănătoriile.
pieptănătură 1. Fel de aranjare a părului; frizură. 2. Operaţie de înlăturare a impurităţilor din fibrele textile. *s.f., g.-d. art.* pieptănăturii, *pl.* pieptănături.
pieptănel/pieptenel Pieptănuş (1). *s.n., pl.* pieptănei/pieptenei, *art.* pieptăneii/pieptenii.
pieptănuş (rar) 1. Diminutiv al lui pieptăn; pieptănaş, pieptănel. 2. (la pl.) Pieptăn (2). *s.m., pl.* pieptănuşi.
pieptăraş (pop.) Diminutiv al lui pieptar (1); pieptărel, pieptăruţ. *s.n., pl.* pieptăraşe.
pieptărel (pop.) Pieptăraş. *s.n., pl.* pieptărele.
pieptăruţ (reg.) Pieptăraş. *s.n., pl.* pieptăruţe.
piepten v. **pieptăn.**
pieptene v. **pieptăn.**
pieptenei v. **pieptănel.**
pieptiş[1] 1. De-a dreptul (în sus). 2. Faţă în faţă, direct. 3. (fig.) Cu curaj, pe faţă. *adv.*
pieptiş[2]**,-ă** 1. (despre munţi, dealuri) Abrupt. 2. (despre o luptă) Care se dă corp la corp. *adj., pl.* pieptişi,-e.
pieptişor Diminutiv al lui piept; pieptuţ. *s.n., pl.* pieptişoare.
pieptos,-oasă (fam.) 1. Cu pieptul lat, bine dezvoltat. /(fig.) Mândru, îngâmfat. 2. (despre femei) Cu sânii mari. *adj., pl.* pieptoşi,-oase.
pieptuţ (rar) Pieptişor. *s.n., pl.* pieptuţuri.
pierde A. 1. *tr.* A nu mai avea un lucru, care îi aparţinea, a nu mai şti unde se află. */A(-şi) ~ şirul* = a se încurca, a se zăpăci. 2. *tr.* A nu mai găsi drumul, locul căutat; a greşi direcţia. */A(-i) ~* (cuiva) *urma* = a nu mai şti unde poate fi găsit. *A ~ teren* = a da înapoi. 3. *refl.* A se rătăci de grupul în care se afla. //*refl.* A se orienta greşit. 4. *refl.* (fig.) A se lăsa absorbit de ceva. B. *tr.* 1. A rămâne fără..., a nu mai avea. */A ~ din mână* = a scăpa un prilej favorabil. *A ~ pământul de sub picioare* = a) a-şi pierde echilibrul, a face un pas greşit; b) a fi pe punctul de a pierde o anumită situaţie materială sau socială. *A-şi ~ cumpătul* (sau *răbdarea*) = a nu se mai putea stăpâni. *A-şi ~ cunoştinţa* (sau *simţirea*) = a leşina. *A-şi ~ viaţa* = a muri. *A-şi ~ sufletul* = a cădea în păcat. //A rămâne fără o parte a corpului, fără o facultate fizică sau intelectuală. */A ~ sânge* = a avea hemoragie. *A-şi ~ minţile* = a înnebuni. *A-şi ~ laptele* = (despre femelele unor mamifere) a le scădea sau a le şi înceta secreţia (care trebuia să fie normală). 2. A rămâne (pentru totdeauna) fără o fiinţă dragă; a nu se mai bucura de iubire sau de prietenia cuiva. 3. (pop., despre femei) A avorta. 4. A fi învins într-un război, într-o întrecere; a nu câştiga un proces. 5. A sosi prea târziu, a nu face ceva la timp. 6. A irosi timpul. */Fără a ~ vremea* = imediat. C.1. *refl.* A ieşi din câmpul vizual al cuiva; a dispărea. //*tr.* A nu mai vedea. */A nu ~* (pe cineva) *din ochi* = a iubi foarte mult pe cineva. *A ~* (pe cineva) *din vedere* = a) a nu se mai interesa de cineva; b) a nu mai şti de rostul cuiva. 2. *refl.* (despre sunete, voci) A deveni din ce în ce mai slab. 3. *tr.* (pop.) A ucide. //*refl.* A muri. //*tr.* şi *refl.* A(-şi) cauza un mare rău, neajuns etc. 4. *tr.* (înv., pop.) A distruge, a nimici (popoare, ţări etc.). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pierd, *2 sg.* pierzi, *1 pl.* pierdem; *conj. prez. 3* să piardă; *ger.* pierzând; *part.* pierdut.
pierdere 1. Faptul de a (se) pierde; pagubă materială, stricăciune, distrugere. //(la pl.) Pagubă de vieţi omeneşti. */În ~* = cu deficit. 2. Diferenţă între cantitatea de material, de forţă etc. introdusă într-un sistem tehnic şi cantitatea întrebuinţată în mod util. 3. Înfrângere, insucces în luptă, la jocuri, în competiţii sportive. *s.f., g.-d. art.* pierderii, *pl.* pierderi.
pierde-vară Persoană care îşi pierde timpul fără rost. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui pierde-vară, *pl.* pierde-vară.
pierdut,-ă 1. (despre obiecte, bunuri) Care nu se mai află în posesiunea cuiva; despre care nu ştie unde se află.

2. (despre oameni) Căruia nu i se mai ştie de urmă; rătăcit; aflat într-o situaţie foarte grea. //Care nu se mai află în viaţă. 3. Care abia se vede din cauza depărtării; (despre sunete) Cu intensitate scăzută. //(despre culori) Şters, pal. //(despre ochi, privire) Aţintit în gol. 4. Copleşit de gânduri sau de sentimente; (p. ext.) disperat. */Cu ochii ~* = privind în vag, dus pe gânduri. 5. (despre femei) Care a decăzut moral. 6. (despre timp) Risipit în zadar. *adj., pl.* pierduţi,-te.

pieri *intr.* 1. A muri (de moarte violentă). */Nu piere lumea (dacă nu...)* = nu se întâmplă nicio nenorocire (dacă nu...). 2. A fi distrus, a se ruina. /(despre vegetale) A se ofili. 3. (despre senzaţii, stări etc.) A înceta să se mai producă. //A fi dat uitării. //(despre sunete, zgomote) A dispărea treptat. */A-i ~* (cuiva) *glasul* = a nu mai putea vorbi de frică, de emoţie. 4. A nu mai putea fi găsit. //A dispărea pe neaşteptate din câmpul vizual al cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pier, *2 sg.* pieri, *1 pl.* pierim, *imperf. 3 sg.* pierea; *imper 2 sg.* piei, *neg.* nu pieri, *2 pl.* pieriţi; *conj. prez. 3* să piară; *ger.* pierind.

pierire v. **pieire.**

pierit,-ă 1. Care a dispărut, care nu mai există. 2. (despre oameni) Lipsit de vigoare, slab. *adj., pl.* pieriţi,-te.

pieritor,-oare 1. Supus pieirii; muritor. */~ de foame* = foarte sărac. 2. Trecător, efemer. [*var.* (înv., reg.) pieitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* pieritori,-oare.

pieriţură (pop.) Om sau animal slab, fără vlagă. *s.f., g.-d. art.* pieriturii, *pl.* pieriturі.

pierrot (ot *pron.* o) Personaj de pantomimă, îmbrăcat în alb şi cu faţa foarte machiată. *s.m.*

piersic Pom fructifer din familia rozaceelor, cu flori trandafirii sau albe şi cu fructe sferice. (pop., fam.) *A o lua* (sau *a o aduce, a se da* etc.) *după ~* = a spune (ceva) pe ocolite; a se eschiva. *s.m., pl.* piersici.

piersica *tr.* (pop.) A bate tare pe cineva; (p. restr.) a urzica. *vb. I, ind. prez. 3* piersică.

piersică Fructul piersicului, sferic, de culoare gălbuie-roşiatică. *s.f., g.-d. art.* piersicii, *pl.* piersici.

piersicărie Cultură de piersici. *s.f., g.-d. art.* piersicăriei, *pl.* piersicării.

piersiciu,-ie (rar) De culoarea piersicii. *adj., pl.* piersicii.

pierzanie (-ni-e) (pop.) 1. Pieire, moarte; dezastru. 2. Decădere fizică sau morală; desfrâu. *s.f., art.* pierzania, *g.-d. art.* pierzaniei.

pierzare (pop.) Pierzanie. */A da ~* = a ucide sau a lăsa să fie ucis. *s.f., g.-d. art.* pierzării.

pierzător,-oare (înv., pop.) Care nimiceşte, distruge. *adj., pl.* pierzători,-oare.

piesă 1. Element al unui mecanism, al unei maşini, al unei instalaţii etc.; fiecare dintre unităţile unui ansamblu. 2. Obiect sau fiinţă care face parte dintr-o serie de obiecte sau de fiinţe identice sau asemănătoare. 3. Fiecare dintre figurile unor jocuri sportive sau de societate. 4. Fiecare dintre armele de artilerie aflate în dotarea unei unităţi. 5. Monedă metalică. 6. Fiecare dintre actele, documentele cuprinse într-un dosar sau într-o colecţie. 7. Obiect de valoare aflat într-un muzeu sau expus într-o colecţie. 8. Operă dramatică sau compoziţie muzicală. //Operă literară. *s.f., g.-d. art.* piesei, *pl.* piese.

piesetă Piesă de teatru scurtă. *s.f., g.-d. art.* piesetei, *pl.* piesete.

piesuţă (fam.) Diminutiv al lui piesă. *s.f., g.-d. art.* piesuţei, *pl.* piesuţe.

pieta (pie-) (it.) Sculptură sau pictură care o prezintă pe Fecioara Maria ţinându-şi fiul pe genunchi sau în braţe. *s.f., pl.* pieta.

pietate (pi-e-) 1. Evlavie, cucernicie. 2. Sentiment de respect profund faţă de cineva sau de ceva. *s.f., g.-d. art.* pietăţii.

pietin (pi-e-) 1. Boală a cerealelor provocată de unele ciuperci, care se manifestă prin pălirea şi căderea plantelor. 2. Boală contagioasă la oi. *s.n.*

pietism (pi-e-) Doctrină a unei secte protestante care promovează respectarea cu rigurozitate a practicilor religioase. *s.n.*

pietist,-ă (pi-e-) (Adept) al pietismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pietişti,-ste.

pieton (pi-e-) Persoană care umblă pe jos într-o localitate. *s.m., pl.* pietoni.

pietonal,-ă (pi-e-) Al pietonilor. *adj., pl.* pietonali,-e.

pietos,-oasă (pi-e-) (înv.) Evlavios, cucernic. *adj., pl.* pietoşi,-oase.

pietrar 1. Muncitor care prelucrează piatră pentru construcţii. //(înv.) Sculptor. //Muncitor care pietruieşte drumul. 2. Peşte răpitor cu corpul în formă de fus, care trăieşte în locurile pietroase din râuri. 3. (ornit.) Pietroşel sur. *s.m., pl.* pietrari.

pietrărie[1] 1. Grămadă, morman de pietre; loc pietros. 2. Carieră de piatră. *s.f., art.* pietrăria, *g.-d. art.* pietrăriei, *pl.* pietrării, *art.* pietrăriile.

pietrărie[2] Meseria pietrarului (1). *s.f., art.* pietrăria, *g.-d. art.* pietrăriei.

pietrean,-ă (Locuitor) din Piatra-Neamţ. *adj., s.m., pl.* pietreni,-e.

pietreancă Locuitoare din Piatra-Neamţ. *s.f., g.-d. art.* pietrencei, *pl.* pietrence.

pietricică Diminutiv al lui piatră. *s.f., g.-d. art.* pietricelei, *pl.* pietricele, *art.* pietricelele.

pietrifica *refl.* şi *tr.* 1. A deveni sau a face să devină piatră, mineral; a (se) acoperi cu un strat de piatră. //A încremeni sau a face să încremenească. 2. (în basme) A (se) preface în stană de piatră. [*var.* petrifica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* pietrifică.

pietrificare Acţiunea de a (se) pietrifica. [*var.* petrificare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pietrificării, *pl.* pietrificări.

pietriş 1. Rocă sedimentară alcătuită din fragmente mici, rotunjite, de minerale şi de roci. 2. Pietriş (1) mărunt provenit din albiile râurilor, folosit în construcţii. 3. (înv., pop.) Pământ pietros sau nisipos, neproductiv. *s.n., pl.* pietrişuri.

pietroi Augmentativ al lui piatră; bolovan. *s.n., pl.* pietroaie.

pietros,-oasă 1. (despre locuri, drumuri etc.) Plin de pietre, cu multe pietre. //(despre pământ) Neproductiv, şters. 2. (despre fructe) Tare, cărnos. */Cireşe ~* = varietate de cireşe cu pulpa tare. 3. (despre oameni) Voinic, robust. *adj., pl.* pietroşi,-oase.

pietroşel 1. (iht.) Porcuşor. 2. Nume dat unor specii de păsări care trăiesc între stânci şi prin locuri pietroase. *s.m., pl.* pietroşei, *art.* pietroşeii.

pietroşel-sur Pasăre mică, galbenă pe piept şi cenuşie pe spate; pietrar. *s.m., pl.* pietroşei-suri, *art.* pietroşeii-suri.

pietrui *tr.* A acoperi cu piatră un drum, o şosea etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pietruiesc, *imperf. 3 sg.* pietruia; *conj. prez. 3* să pietruiască.

pietruire Acţiunea de a pietrui; pietruit. *s.f., g.-d. art.* pietruirii, *pl.* pietruiri.

pietruit Pietruire. *s.n.*

piez (fiz.) Unitate de măsură a presiunii. *s.m., pl.* piezi.

piezi (înv., reg) *În ~* = de-a curmezişul. *loc. adv.*

pieziş,-ă (şi adv., în loc.) 1. Aplecat într-o parte, oblic. 2. În sau cu pantă repede. 3. (fig.) Ocolit, indirect. 4. (fig.) Bănuitor, iscoditor. *Privire ~. adj., pl.* piezişi,-e.

piezoceramică (pie-) Ceramică folosită la construcţia filtrelor de calitate, a dozelor de pick-up etc. *s.f., g.-d. art.* piezoceramicii, *pl.* piezoceramici.

piezoelectric,-ă (pie-) Referitor la piezoelectricitate. *adj., pl.* piezoelectrici,-ce.

piezoelectricitate (pie-) Proprietate a unor cristale de a se polariza electric datorită unor deformări mecanice sau de a-şi modifica dimensiunile sub acţiunea câmpului electric. *s.f., g.-d. art.* piezoelectricităţii.
piezometru (pie-) Instrument pentru măsurarea compresibilităţii fluidelor. *s.n., art.* piezometrul, *pl.* piezometre.
pifan (fam.) Infanterist. *s.m., pl.* pifani.
pifă (fam.) Infanterie. *s.f., g.-d. art.* pifei.
piftie Mâncare preparată din carne, oase şi cartilaje (de porc) fierte timp îndelungat în zeamă, care după răcire se încheagă şi devine gelatinoasă. /(fam.) *A face* (pe cineva) ~ = a zdrobi în bătaie (pe cineva). *s.f., art.* piftia, *g.-d. art.* piftiei, *pl.* piftii, *art.* piftiile.
pigment 1. Substanţă produsă de celulele plantelor şi animalelor care colorează ţesuturile acestora. 2. Substanţă întrebuinţată în industrie pentru colorare. *s.m., pl.* pigmenţi.
pigmenta *refl.* şi *tr.* A (se) colora cu pigmenţi; pigmentaţie. *vb. I, ind. prez. 3* pigmentează.
pigmentare Faptul de a (se) pigmenta. *s.f., g.-d. art.* pigmentării, *pl.* pigmentări.
pigmentat,-ă (despre celule, ţesuturi etc.) Colorat cu pigmenţi. *adj., pl.* pigmentaţi,-te.
pigmentaţie (-ţi-e) Pigmentare. *s.f., art.* pigmentaţia, *g.-d. art.* pigmentaţiei, *pl.* pigmentaţii, *art.* pigmentaţiile.
pigmentogen,-ă Care produce pigmenţi. *adj., pl.* pigmentogeni,-e.
pigmeu,-ee 1. *adj.* Referitor la pigmei (II). II. *s.m.* şi *f.* 1. (mit.) Fiinţă mitologică care făcea parte dintr-o populaţie de pitici. 2. Persoană aparţinând unor populaţii de rasă neagră din Africa Centrală, cu statură sub 1,5 m. 3. (fig.) Persoană lipsită total de importanţă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pigmei,-ee.
pigulează (pop.) Faptul de a pigui. //(p. ext.) Lucru care se face cu migală. *s.f., g.-d. art.* pigulelii, *pl.* pigulelii.
pigului *tr.* (pop.) 1. (despre păsări) A ciuguli. 2. A lua (câte puţin) dintr-un aliment. /A migăli. //(fig.) A fura sau a înşela cu încetul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pigulesc, *imperf. 3 sg.* pigulea; *conj. prez. 3* să pigulească.
pihotaş (înv.) Infanterist, pedestraş. *s.m., pl.* pihotaşi.
pihotă (înv.) Infanterie, pedestrime. *s.f., g.-d. art.* pihotei, *pl.* pihote.
pii v. **phi.**
pijama Îmbrăcăminte formată din pantaloni şi bluză, folosită mai ales pentru dormit. *s.f., art.* pijamaua, *g.-d. art.* pijamalei, *pl.* pijamale, *art.* pijamalele.
pil Strigăt cu care vânătorul îndeamnă câinele să se arunce asupra vânatului. *interj.*
pilaci,-ce (fam.) Beţiv. *adj., pl.* pilaci,-ce.
pilaf Mâncare preparată din orez şi carne (de pasăre) sau legume, ciuperci etc. /*A face* (pe cineva) ~ = a) a bate (pe cineva) foarte tare; b) a ului. *s.n., pl.* pilafuri.
pilafgiu (rar) Epitet glumeţ dat unei persoane căreia îi place pilaful. //Epitet dat turcilor. *s.m., art.* pilafgiul, *pl.* pilafgii, *art.* pilafgiii.
pilangiu (fam.) Om beţiv. *s.m., art.* pilangiul, *pl.* pilangii, *art.* pilangiii.
pilastru Stâlp dreptunghiular cu capitel, care decorează sau consolidează un zid. *s.m., art.* pilastrul, *pl.* pilaştri, *art.* pilaştrii.
pilă[1] 1. Unealtă de oţel, prevăzută cu dinţi mărunţi şi ascuţiţi, folosită la ajustarea suprafeţelor unor piese dure. 2. Ustensilă metalică în formă de lamă, folosită pentru netezirea unghiilor. *s.f., g.-d. art.* pilei, *pl.* pile.
pilă[2] 1. Dispozitiv care transformă diverse forme de energie în energie electrică. 2. ~ *atomică* = reactor nuclear. ~ *electrochimică* = pilă de curent continuu. 3. Picior de pod. 4. (fam.) Ajutor (ilegal) dat cuiva de o persoană influentă; (p. ext.) persoană care acordă acest sprijin. /*A pune* (sau *a băga*) *o* ~ = a interveni în favoarea cuiva sau pentru sine. *A avea ~e* = a avea protecţie. *s.f., g.-d. art.* pilei, *pl.* pile.
pilc (tipogr.) Val de uns literele cu cerneală. *s.n., pl.* pilcuri.
pildă 1. Ceea ce poate servi cuiva drept învăţătură; model de urmat. /*De* ~ = de exemplu. *A lua* ~ = a imita exemplul cuiva. /~ *vie* = faptă, întâmplare din care se poate trage o învăţătură. //Dovadă. 2. Pedeapsă sau măsură care poate servi drept avertisment şi pentru alţii. 3. Povestire cu caracter moralizator; (p. ext.) maximă, sentinţă. //Fabulă. *s.f., g.-d. art.* pildei, *pl.* pilde.
pilduí (înv.) 1. *refl.* A trage învăţătură din ceva. 2. *tr.* A aplica cuiva o pedeapsă severă. 3. *tr.* A ilustra, a exemplifica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pilduiesc, *imperf. 3 sg.* pilduia; *conj. prez. 3* să pilduiască.
pilduire (înv.) 1. Acţiunea de a (se) pildui. 2. Pedeapsă (aspră). *s.f., g.-d. art.* pilduirii, *pl.* pilduiri.
pilduitor,-oare (-du-i-) (înv.) Care serveşte (sau poate servi) drept pildă. *adj., pl.* pilduitori,-oare.
pileală (fam.) 1. Faptul de a (se) pili[2]. 2. Băutură alcoolică. *s.f., g.-d. art.* pilelii, *pl.* pileli.
pileat (-le-at) Nume dat de către romani nobililor daci. *s.m., pl.* pileaţi.
pili[1] *tr.* A finisa un obiect dur cu ajutorul pilei[1] (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pilesc, *imperf. 3 sg.* pilea; *conj. prez. 3* să pilească.
pili[2] (fam.) 1. *tr.* A bea băuturi alcoolice (în exces). 2. *refl.* A se îmbăta (uşor). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pilesc, *imperf. 3 sg.* pilea; *conj. prez. 3* să pilească.
pilier[1] (-li-er) (rugbi) Fiecare dintre cei doi înaintaşi din prima linie. *s.m., pl.* piliери.
pilier[2] (-li-er) Porţiune dintr-un zăcământ aflată între două zone de exploatare. *s.n., pl.* piliere.
pilire Acţiunea de a pili[1]; pilit. *s.f., g.-d. art.* pilirii, *pl.* piliri.
pilit Pilire. *s.n.*
pilitură Ceea ce se desprinde în urma pilirii. *s.f., g.-d. art.* pilituri, *pl.* pilituri.
pilocarp Arbore cu flori mari din America de Sud, ale cărui frunze conţin pilocarpină. *s.m.*
pilocarpină Alcaloid extras din frunzele de pilocarp, care se utilizează ca sudorific şi ca antidot al atropinei. *s.f., g.-d. art.* pilocarpinei.
pilon 1. Stâlp rezistent care susţine o construcţie sau o parte a acesteia. 2. Stâlp care susţine o linie electrică aeriană, o antenă de radioemisie etc. 3. Element decorativ în formă de stâlp aşezat la capătul unui pod, la intrarea într-o expoziţie etc. 4. Construcţie masivă în formă de poartă la monumente sau la temple (antice). *s.m., pl.* piloni.
pilona *tr.* A îndesa (cu maiul sau cu o placă grea) pământul sau un material granular. //A introduce piloni. *vb. I, ind. prez. 3* pilonează.
pilonare Acţiunea de a pilona. *s.f., g.-d. art.* pilonării, *pl.* pilonări.
pilor Orificiu prin care stomacul comunică cu duodenul. *s.m., pl.* pilori.
piloric,-ă (anat.) Al pilorului. *Glandă* ~. *adj., pl.* pilorici,-ce.
pilorism (med.) Tendinţă la spasm a musculaturii pilorului. *s.n.*
piloriţă Inflamaţie a mucoasei pilorice. *s.f., g.-d. art.* piloriţei, *pl.* piloriţe.
pilos[1]**,-oasă** (anat.) Referitor la păr. //(bot., despre un organ) Acoperit cu păr. *adj., pl.* pilosi,-oase.
pilos[2]**,-oasă** (fam.) Care are pile[2] (4). *adj., pl.* pilosi,-oase.

pilot[1] 1. Persoană care conduce o aeronavă. 2. Persoană calificată care conduce o navă în zonele în care navigația este dificilă. 3. ~ *automat* = sistem tehnic care conduce automat o navă sau o aeronavă. /*Stație*-~ = instalație în care un produs este probat înainte de fabricarea în serie. *Știință* ~ = știință care orientează alte științe prin metodele sale. *s.m., pl.* piloți.

pilot[2] Stâlp de oțel, de beton armat etc. care se înfige în pământ pentru a susține o construcție sau pentru a fixa terenul. *s.m., pl.* piloți.

pilota 1. *tr.* A conduce, în calitate de pilot[1], o navă, o aeronavă etc. //(fig.) A conduce, a orienta. 2. *intr.* (despre nave, aeronave, locomotive etc.) A merge încet, cu precauție, datorită nesiguranței drumului; a face manevre. *vb. I, ind. prez. 3* pilotează.

pilotaj Faptul de a pilota. *s.n., pl.* pilotaje.

pilotare Acțiunea de a pilota. *s.f., g.-d. art.* pilotării, *pl.* pilotări.

pilotă/pilotă 1. Un fel de plapumă călduroasă umplută cu fulgi sau cu puf. 2. (reg.) Bagaj. *s.f., g.-d. art.* pilotei/pilotei, *pl.* pilote/pilote.

pilotină Ambarcațiune care transportă piloții[2], ce dirijează navele la ieșirea sau la intrarea într-un port. *s.f., g.-d. art.* pilotinei, *pl.* pilotine.

pilozitate Păr pe față, pe corpul și pe membrele unei persoane. *s.f., g.-d. art.* pilozității.

pilug (reg.) Pisălog[1]. /(fam.) *A tunde* (pe cineva) ~ = a tunde până la piele. [*var.* chilug *s.n.*] *s.n., pl.* pluguri.

pilulă Preparat medicamentos de formă rotundă, care se ia pe cale bucală. *s.f., g.-d. art.* pilulei, *pl.* pilule.

pin[1] Arbore din familia pinaceelor, cu frunze în formă de ace lungi și cu lemnul rezistent. *s.m., pl.* pini.

pin[2] (electron.) Terminal al unui circuit integrat. *s.m., pl.* pini.

pinacee (la pl.) Familie de arbori rășinoși, cu frunze aciculare și cu flori grupate în conuri; (la sg.) arbore din această familie. *s.f., art.* pinaceea, *g.-d. art.* pinaceei, *pl.* pinacee.

pinacle (fr.) Joc de cărți. *s.n., art.* pinacle-ul, *pl.* pinacle-uri.

pinaclu (arhit.) Element de construcție, în formă de piramidă sau de clopotniță, situat în partea superioară a unui contrafort. *s.n., art.* pinaclul, *pl.* pinacluri.

pinacotecă Colecție mare de tablouri; muzeu în care se află o astfel de colecție. *s.f., g.-d. art.* pinacotecii, *pl.* pinacoteci.

pince-nez (*pron.* pesne) (fr.) Ochelari fără brațe, care se prind pe nas cu ajutorul unui arc. *s.n., art.* pince-nez-ul, *pl.* pince-nez-uri.

pindaric,-ă (despre poezii, versuri) Scris în genul poetului antic grec Pindar. *adj., pl.* pindarici,-ce.

pineală (-ne-a-) (în sintagma) *Glandă* ~ = epifiză. *adj., pl.* pineale.

pingea Bucată de talpă cu care se înlocuiește partea din față uzată a încălțămintei. [*var.* pingică *s.f.*] *s.f., art.* pingeaua, *g.-d. art.* pingelei, *pl.* pingele, *art.* pingelele.

pingeli *tr.* A pune pingele la o încălțăminte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pingelesc, *imperf. 3 sg.* pingelea; *conj. prez. 3* să pingelească.

pingelire Acțiunea de a pingeli. *s.f., g.-d. art.* pingelirii, *pl.* pingeliri.

pingică v. **pingea.**

ping-pong Tenis de masă. *s.n., art.* ping-pong-ul.

pingpongist,-ă (rar) Jucător de ping-pong. *s.m., pl.* pingpongiști; *s.f., g.-d. art.* pingpongistei, *pl.* pingpongiste.

pinguin Nume dat unor specii de păsări marine, palmipede, nezburătoare, cu pieptul alb și spatele negru, care trăiesc în grupuri în regiunile polare. *s.m., pl.* pinguini.

pinion (-ni-on) Roată dințată, cu număr mic de dinți, care intră în componența unui angrenaj. *s.n., pl.* pinioane.

piniped (la pl.) Ordin de mamifere din regiunile reci, cu membrele transformate în înotătoare; (la sg.) animal din acest ordin (foca, morsa). *s.n., pl.* pinipede.

pinolă Axul păpușii mobile de strung, în care se fixează o unealtă de prelucrare sau un vârf de susținere al unuia dintre capetele piesei care se prelucrează. *s.f., g.-d. art.* pinolei, *pl.* pinole.

pinot (ot *pron.* o) Vin (alb sau negru) produs din soiuri de viță-de-vie superioare, de origine franceză. *s.n., art.* pinot-ul, *pl.* pinot-uri.

pinten 1. Obiect de metal, în formă de potcoavă, prevăzut cu o rotiță, pe care călărețiii îl prind la călcâiul cizmelor pentru a îmboldi calul la mers. /*A da ~i* = a) a îndemna calul cu pintenii; b) a (se) grăbi; (despre militari) *A bate din ~i* = a lovi călcâiele unul de altul făcând să sune pintenii, pentru a lua poziția reglementară de drepți. 2. Formație cornoasă situată în partea dinapoi a piciorului, la cocoși și la alte păsări. 3. Proeminență a unei piese care servește ca punct de articulație sau pentru a limita cursa altei piese. 4. Construcție asemănătoare cu un pinten (1), care întărește o zidărie, un terasament, un baraj etc. 5. Culme care se desprinde dintr-un ansamblu deluros sau muntos; vârf muntos. *s.m., pl.* pinteni.

pintenaș 1. Diminutiv al lui pinten. 2. (bot.) Nemțișor de câmp. *s.m., pl.* pintenași.

pintenat,-ă (despre păsări) Cu pinteni (2). //(s.m.) Cocoș. *adj., pl.* pintenați,-te.

pintenog,-oagă 1. (despre animale) Cu pete albe pe partea inferioară a picioarelor. 2. (despre păsări) Pintenat. *adj., pl.* pintenogi,-oage.

pintenoagă Plantă din familia compozitelor, cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* pintenoagei, *pl.* pintenoage.

pintre v. **printre.**

pință (zool., reg.) Popândău. *s.f., g.-d. art.* pinței, *pl.* pințe.

pinulă 1. Placă mică de metal având o deschizătură și un fir de vizare, servind la stabilirea aliniamentelor de teren. 2. Fiecare din frunzulițele care formează o frunză de ferigă. *s.f., g.-d. art.* pinulei, *pl.* pinule.

Pinzgau (z *pron.* ț) 1. Rasă de bovine de lapte și carne, de culoare roșie-castanie, cu o dungă albă pe spinare. 2. Rasă de cai masivi, folosiți la tracțiune. *s.prop.n.*

piodermită (pi-o-) Nume dat inflamațiilor supurative ale pielii produse de stafilococi și streptococi. *s.f., g.-d. art.* piodermitei, *pl.* piodermite.

piogen,-ă (pi-o-) (med., despre răni) Care produce puroi. *adj., pl.* piogeni,-e.

piolet (pi-o-) Instrument asemănător cu un mic târnăcop, folosit de alpiniști. *s.m., pl.* pioleți.

pion 1. Fiecare dintre cele șaisprezece piese de șah, așezate la începutul partidei în fața celorlalte piese. 2. (fig.) Luptător pentru o cauză, pentru o idee nouă etc. *s.m., pl.* pioni.

pionefrită (pi-o-) (med.) Infecție a rinichiului cu infiltrații purulente difuze. *s.f., g.-d. art.* pionefritei, *pl.* pionefrite.

pioner,-ă v. **pionier.**

pioneză v. **piuneză.**

pionier,-ă (pi-o-ni-er) 1. Persoană care face parte dintr-un grup de coloniști sau de emigranți și populează ținuturi nelocuite, ori defrișează regiuni necultivate. 2. Persoană care întreprinde primele cercetări într-un domeniu nou, încă necercetat. 3. Militar care face parte dintr-o unitate de geniu. 4. (în regimul comunist) Membru al organizației de copii școlari (între 7 și 14 ani). [*var.* (pop.) pioner,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* pionieri; *s.f., g.-d. art.* pionierei, *pl.* pioniere.

pionierat (pi-o-ni-e-) Activitate de pionier. *s.n.*

pionieresc,-ească (pi-o-ni-e-) Care aparține pionierilor (4), referitor la pionieri (4). *adj., pl.* pionierești.

pioree (pi-o-) Scurgere de puroi. *s.f., art.* pioreea, *g.-d. art.* pioreei.
pios, pioasă Evlavios, cucernic, cuvios. *adj., pl.* pioşi, pioase.
piosepticemie (pi-o-) Boală infecţioasă foarte gravă, care apare la mânji, viţei, miei. *s.f., art.* piosepticemia, *g.-d. art.* piosepticemiei, *pl.* piosepticemii, *art.* piosepticemiile.
pioşenie (pi-o-, -ni-e) Pietate. *s.f., art.* pioşenia, *g.-d. art.* pioşeniei, *pl.* pioşenii, *art.* pioşeniile.
piotorax (pi-o-) Acumulare de puroi în cavitatea pleurală. *s.n.*
pipa *intr.* şi *tr.* (reg., fam.) A fuma (cu pipa). *vb. I, ind. prez. 3* pipează.
pipat (reg.) Faptul de a pipa. *s.n.*
pipă 1. Lulea. 2. Piesă de porţelan folosită pentru protejarea conductelor electrice exterioare la intrarea lor în pereţii unei clădiri. 3. Piesă care închide succesiv circuitele electrice ale bujiilor motorului. *s.f., g.-d. art.* pipei, *pl.* pipe.
pipăi *tr.* 1. A atinge uşor cu degetele (pentru a constata forma, rezistenţa etc.). */Pe ~te* = atingând cu mâna obiectul în cauză. //A mângâia (o femeie) atingând uşor (şi repetat) cu palma. //(p. anal.) A atinge cu botul, cu laba, cu tentaculele etc. pentru a percepe ceva. 2. (med.) A palpa. //A lua pulsul. 3. A merge cu nesiguranţă, fără să vadă bine, folosindu-se de mâini, de baston etc. */Pe ~te* = pe dibuite. 4. A căuta ceva dibuind cu mâna. 5. (fig.) A încerca să afle ceva; a tatona. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* pipăi, *3* pipăie, *imperf. 3 sg.* pipăia; *conj. prez. 3* să pipăie.
pipăiaiă Pipăire. *s.f., g.-d. art.* pipăielii, *pl.* pipăieli.
pipăibil,-ă (fam.) Palpabil. *adj., pl.* pipăibili,-e.
pipăire Acţiunea de a (se) pipăi; pipăială, pipăitură. *s.f., g.-d. art.* pipăirii, *pl.* pipăiri.
pipăit 1. Faptul de a (se) pipăi. 2. Unul dintre simţuri, cu ajutorul căruia, atingând corpurile (cu mâna) ne dăm seama de calităţile lor (formă, mărime etc.). *s.n.*
pipăitură (-pă-i-) Pipăire. *s.f., g.-d. art.* pipăiturii, *pl.* pipăituri.
pipăra v. **pipera.**
pipărat,-ă v. **piperat.**
pipărătură Mâncare picantă. *s.f., g.-d. art.* pipărăturii, *pl.* pipărături.
pipărcat,-ă (reg., despre mâncăruri) Ardeiat. *adj., pl.* pipărcaţi,-te.
pipăruş (bot., pop.) Ardei; fructul acestei plante (mai ales ardeiul iute). *s.m., pl.* pipăruşi.
pipeline (paiplain) (angl.) Conductă pentru transportul la mare distanţă al carburanţilor, al gazelor naturale etc. *s.n., art.* pipeline-ul, *pl.* pipeline-uri.
piper 1. Plantă tropicală cu tulpina târâtoare sau agăţătoare, ale cărei fructe, în formă de boabe negre, sunt folosite drept condiment; fructul acestei plante. /(despre glume, anecdote) *Cu ~* = indecent; picant. *A avea ~ pe limbă* = a fi răutăcios. *A i se sui ~ul la nas* sau *~ în nări* = a se supăra. *A da* (cuiva) *cu ~ la nas* = a mânia (pe cineva). *A face* (pe cineva) *cu sare şi cu ~* = a certa (pe cineva); a face cu ou şi cu oţet. *A-i sta* (cuiva) *ca ~ul în nas* = a-i fi cuiva nesuferit. 2. (fig.) Element dinamic, înviorător. 3. (reg.) Ardei; (p. restr.) fructul acestei plante. */~ul-apelor* = silnic. *~ roşu* = boia de ardei. *s.m., pl.* (3) piperi.
pipera *tr.* A pune piper (1) sau (p. ext.) alte condimente în mâncare. //A pişca, a ustura (din cauza condimentelor). [*var.* pipăra *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* piperează.
piperacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, apetale, cu proprietăţi aromatice foarte pronunţate, având ca tip piperul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* piperaceea, *g.-d. art.* piperaceei, *pl.* piperacee.
piperat,-ă 1. (despre mâncăruri şi băuturi) În care s-a pus (prea mult) piper. 2. (fig., fam., despre preţuri, dobânzi etc.) Foarte ridicat. 3. (fig., despre glume, anecdote) Indecent. [*var.* pipărat,-ă *adj.*] *adj., pl.* piperaţi,-te.
piperazină Substanţă utilizată în medicină în tratamentul gutei, împotriva nisipului din urină etc. *s.f., g.-d. art.* piperazinei, *pl.* piperazine.
piperină Alcaloid care se găseşte în piper. *s.f., g.-d. art.* piperinei, *pl.* piperine.
pipernicească Faptul de a se pipernici; aspect pipernicit. *s.f., g.-d. art.* pipernicelii.
pipernici *refl.* A se opri din creştere, din dezvoltare; a degenera. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se pipernicește, *imperf. 3 sg.* se pipernicea; *conj. prez. 3* să se pipernicească.
pipernicie (rar) Aspect pipernicit. *s.f., art.* pipernicia, *g.-d. art.* pipernicieі.
pipernicire Pipernicească. *s.f., g.-d. art.* pipernicirii.
piperniță (rar) 1. Cutie în care se ţine piperul (1). 2. Piuliţă sau râşniţă în care se piseză piperul sau ardeiul. *s.f., g.-d. art.* pipernicei, *pl.* pipernițe.
piperul Dans popular care se joacă la nunţi; melodia acestui dans. *s.n. art., neart.* piper.
peruță Plantă erbacee cu flori albe-albăstrii; negruşcă. *s.f., g.-d. art.* piperuţei, *pl.* piperuțe.
pipetă Tub mic de sticlă prevăzut cu o pară de cauciuc, folosit pentru a picura o cantitate mică de lichid; picătoare. //Tub prin care se toarnă un lichid dintr-un vas în altul. *s.f., g.-d. art.* pipetei, *pl.* pipete.
pipi (fam.) Urină. *s.n., art.* pipiul, *pl.* pipiuri.
pi-pi-pi Exclamaţie cu care se cheamă puii, găinile, raţele (la mâncare). *interj.*
pipirig Nume dat unor plante erbacee, cu tulpina cilindrică sau triunghiulară, care cresc prin locuri umede şi mlăştinoase. *s.m., pl.* pipirigi.
pipirigu Mică plantă erbacee cu rizomul târâtor şi cu tulpina cilindrică. *s.m., pl.* pipiriguți.
pipit v. **pepit.**
pipotă 1. Stomac la unele păsări. 2. (fam., ir.) Stomac de om. */A i se umfla ~a* = a se mânia; b) a fi foarte mândru. *s.f., g.-d. art.* pipotei, *pl.* pipote.
pir Plantă erbacee din familia gramineelor, care creşte ca buruiană printre plantele de cultură. *s.m.*
piramidal,-ă 1. De forma unei piramide. *Celulă ~* = celulă nervoasă a substanţei cenuşii din creier. *Os ~* = unul dintre oasele mici care formează corpul. *Muşchi ~* = muşchi al abdomenului. 2. Enorm, uriaş. *adj., pl.* piramidali,-e.
piramidă 1. Corp geometric cu baza poligonală şi cu feţele triunghiulare, care se unesc într-un vârf comun. 2. Monument funerar în formă de piramidă (1), ridicat în Egiptul antic. 3. Figură geometrică executată de mai mulţi sportivi, aşezaţi în rânduri suprapuse în formă de piramidă (1). 4. Îngrămădire de material, de lucruri etc. în formă de piramidă (1). //Formă de aşezare a armelor, cu talpa pe pământ şi sprijinite una de alta la vârful ţevii. 5. Formă de coroană de pom cu ax principal. //Sistem de susţinere a viţei-de-vie postaltoi, alcătuit dintr-un stâlp înalt din vârful căruia pornesc sârme legate la fiecare butuc de vie. 6. Formaţie anatomică asemănătoare cu o piramidă (1). */~ bulbară* = fiecare dintre proeminenţele cordoanelor anterioare ale măduvei spinării, la nivelul bulbului rahidian. *s.f., g.-d. art.* piramidei, *pl.* piramide.
piramidon Comprimat farmaceutic, solubil în apă, folosit ca medicament împotriva nevralgiilor, a febrei etc. *s.n., pl.* piramidoane.
pirandă (pop.) Ţigancă; nevastă de ţigan. *s.f., g.-d. art.* pirandei, *pl.* pirande.
piranha (nha *pron.* nia) (port.) Peşte carnivor, foarte lacom, care trăieşte în apele Amazonului. *s.m., pl.* piranha.

piranometru Instrument pentru măsurarea intensității radiației solare difuze. *s.n., art.* piranometrul, *pl.* piranometre.
pirargirit Minereu de argint de culoare roșu-închis. *s.n.*
pirat Persoană care comite acte de piraterie. //(fig.) Individ fără scrupule, care se îmbogățește prin jaf și tâlhărie. /(adj.) *Stație ~* = stație radiofonică clandestină. *Navă ~* = navă al cărei echipaj săvârșește acte de piraterie pe mare. *s.m., pl.* pirați.
pirata *tr.* A face piraterie. *vb. I, ind. prez. 3* piratează.
piratesc,-ească Care aparține piraților. *adj., pl.* pirateşti.
piraterie 1. Prădare, pe mare, a unei nave sau a pasagerilor aflați la bord, de către echipajul altei nave. 2. *~ aeriană* = infracțiune care constă în deturnarea unui avion. 3. Imitare frauduloasă a unor produse sau tehnologii. *s.f., art.* piraterîa, *g.-d. art.* pirateriei, *pl.* piraterii, *art.* piraterîile.
piraticesc,-ească (înv.) Pirateresc. *adj., pl.* piraticești.
pire v. **piure.**
piretic,-ă Care provoacă febră. *adj., pl.* piretici,-ce.
piretoterapie Metodă de tratament care constă în provocarea unei stări febrile pentru a ridica potențialul de apărare la boli a organismului. *s.f., art.* piretoterapia, *g.-d. art.* piretoterapiei.
piretrină Substanță insecticidă extrasă din piretru. *s.f., g.-d. art.* piretrinei, *pl.* piretrine.
piretru (bot.) 1. Vetricea. 2. Pulbere insecticidă obținută din florile uscate ale piretrului (1). *s.m.*
pireu v. **piure.**
pirex Sticlă rezistentă la variații bruște de temperatură. *s.n.*
pirexie Febră. *s.f., art.* pirexîa, *g.-d. art.* pirexiei, *pl.* pirexii, *art.* pirexiile.
pirheliograf (-li-o-) Pirheliometru înregistrator. *s.n., pl.* pirheliografe.
pirheliometru(-li-o-) Instrument cu care se măsoară cantitatea totală de energie solară care cade într-o unitate de timp asupra unei unități de suprafață. *s.n., art.* pirheliometrul, *pl.* pirheliometre.
piridină Substanță toxică, lichidă și incoloră, folosită la fabricarea unor medicamente, a unor coloranți etc. *s.f., g.-d. art.* piridinei.
piridoxină (farm.) Substanță care se găsește în drojdia de bere, grâu, ficat etc., având rol esențial în structura funcțională a unor țesuturi și organe; vitamina B6. *s.f., g.-d. art.* piridoxinei, *pl.* piridoxine.
piriform,-ă Care are formă de pară[2]. *adj., pl.* piriformi,-e.
pirită Sulfură naturală de fier, de culoare galbenă, cristalizată, folosită la fabricarea acidului sulfuric. *s.f., g.-d. art.* piritei, *pl.* pirite.
pirităs,-oasă (despre substanțe chimice) Cu multă pirită. *adj., pl.* pirităși,-oase.
pirobalistică (mil.) Disciplină care studiază lansarea proiectilelor prin guri de foc. *s.f., g.-d. art.* pirobalisticii.
pirocatechină Compus organic din clasa fenolilor, care este folosit ca revelator în tehnica fotografică, la fabricarea unor coloranți pentru păr, pentru blănuri etc. *s.f., g.-d. art.* pirocatechinei.
piroclastic,-ă (despre roci) Referitor la piroclastite. *adj., pl.* piroclastici,-ce.
piroclastit Rocă formată prin depozitarea materialului expulzat în timpul exploziilor vulcanice. *s.n., pl.* piroclastite.
piroelectricitate (fiz.) Apariția de sarcini electrice pe fețele unor cristale sub acțiunea temperaturii ridicate. *s.f., g.-d. art.* piroelectricității.
pirofob,-ă (med.) (Bolnav) de pirofobie. *adj., s.m.* și *f., pl.* pirofobi,-e.
pirofobie (med.) Teamă patologică de foc. *s.f., art.* pirofobia, *g.-d. art.* pirofobiei, *pl.* pirofobii.
pirofor 1. Nume dat corpurilor care produc scântei și se aprind ușor în contact cu aerul. 2. Insectă coleoptera din America de Sud, care emite lumină fosforescentă. *s.m., pl.* pirofori.
piroforic,-ă Care are proprietățile unui pirofor. *adj., pl.* piroforici,-ce.
pirogaiic (în sintagma) *Acid ~* = pirogalol. *adj.*
pirogalol Substanță chimică în formă de cristale albe, solubile în apă, folosită ca antiseptic, ca revelator fotografic etc. *s.m.*
pirogă Ambarcațiune ușoară, lungă și îngustă, făcută dintr-un trunchi de copac scobit, folosită de amerindieni, de unele populații din insulele Oceanului Pacific etc. *s.f., g.-d. art.* pirogii, *pl.* pirogi.
pirogen,-ă 1. Care este produs de foc. 2. Care provoacă febră. *adj., pl.* pirogeni,-e.
pirogenare Procedeu de realizare a unor reacții chimice între gaze la temperaturi înalte; piroliză. *s.f., g.-d. art.* pirogenării.
pirograf Aparat electric folosit în pirogravură. *s.n., pl.* pirografe.
pirogravă *tr.* A face desene pe lemn sau pe alte materiale cu ajutorul unui instrument cu vârf ascuțit, înroșit în foc, sau cu un termocauter. *vb. I, ind. prez. 3* pirogravează.
pirogravare Acțiunea de a pirogravă. *s.f., g.-d. art.* pirogravării, *pl.* pirogravări.
pirogravor,-oare Specialist în pirogravură. *s.m., pl.* pirogravori; *s.f., g.-d. art.* pirogravoarei, *pl.* pirogravoare.
pirogravură 1. Tehnica de a pirogravă. 2. Desen, decorație executată prin pirogravare; obiect pirogravat. *s.f., g.-d. art.* pirogravurii, *pl.* pirogravuri.
pirol Compus organic lichid, cu miros de cloroform, întrebuințat la fabricarea unor coloranți. *s.m., pl.* piroli.
piroiatrie Cult primitiv al focului. *s.f., g.-d. art.* piroiatriei, *pl.* piroiatrii.
pirolignos (în sintagma) *Acid ~* = amestec acid obținut prin distilarea uscată a lemnului. *adj.*
piroliză (chim.) Pirogenare. *s.f., g.-d. art.* pirolizei.
piroluzit Bioxid natural de mangan. *s.n.*
piroman,-ă Persoană care suferă de piromanie. *s.m., pl.* piromani; *s.f., g.-d. art.* piromanei, *pl.* piromane.
piromanie Formă de tulburare psihică manifestată prin tendința de a provoca incendii. *s.f., art.* piromanîa, *g.-d. art.* piromaniei.
piromant,-ă Persoană care practică piromanția. *s.m., pl.* piromanți, *s.f., g.-d. art.* piromantei, *pl.* piromante.
piromanție (-ți-e) Ghicirea viitorului cu ajutorul focului. *s.f., art.* piromanția, *g.-d. art.* piromanției.
pirometamorfism Totalitatea transformărilor datorate temperaturilor înalte suferite de rocile din apropierea unui corp eruptiv. *s.n.*
pirometric,-ă Referitor la pirometrie. *adj., pl.* pirometrici,-ce.
pirometrie Ramură a fizicii care studiază măsurarea temperaturilor înalte. //Totalitatea metodelor experimentale de determinare a temperaturilor înalte ale corpurilor. *s.f., art.* pirometrîa, *g.-d. art.* pirometriei, *pl.* pirometrii.
pirometru Instrument pentru măsurarea temperaturilor înalte. *s.n., art.* pirometrul, *pl.* pirometre.
piromorfit Minereu de plumb. *s.n.*
piron Cui de oțel lung și gros. /(fam.) *A face* (*la*) *~oane* = a clănțăni din dinți din cauza frigului. (fam.) *A tăia* (*la*) *~oane* = a spune minciuni. *s.n., pl.* piroane.
pironi *tr.* 1. A fixa cu piroane. 2. A împiedica pe cineva sau ceva să se miște; a imobiliza. 3. A-și fixa privirea într-o anumită direcție. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.*

pironesc, *imperf. 3 sg.* pironea; *conj. prez. 3* să pironească.
pironire Acţiunea de a pironi. *s.f., g.-d. art.* pironirii.
pirop Granat de culoare roşie folosit ca piatră semipreţioasă. *s.n.*
piroplasmoză Boală infecţioasă la cai, la vite sau la oi, asemănătoare cu malaria, datorată unui parazit care distruge globulele roşii şi provoacă febră mare. *s.f., g.-d. art.* piroplasmozei, *pl.* piroplasmoze.
piroscaf (ieşit din uz) Navă acţionată cu aburi. *s.n., pl.* piroscafe.
piroscop Dispozitiv pentru determinarea aproximativă a temperaturilor înalte. *s.n., pl.* piroscoape.
piroscopic,-ă Referitor la piroscop. *adj., pl.* piroscopici,-ce.
pirosferă Zonă din interiorul Pământului, presupusă a fi în stare fluidă. *s.f., g.-d. art.* pirosferei.
pirostat Aparat de supraveghere şi control al temperaturii arderii în cuptoarele industriale. *s.n., pl.* pirostate.
pirostie v. **pirostrie.**
pirostrie 1. Obiect de gospodărie făcut dintr-un cerc sau dintr-un triunghi de fier sprijinit pe trei picioare pe care se aşază ceaunul sau oala pe foc. 2. (pop., la pl.) Cunună care se pune pe capul mirilor la căsătoria religioasă. //(glumeţ) *A-şi pune ~iile* (*în* sau *pe cap*) = a se căsători. [*Var.* (înv., reg.) pirostie *s.f.*] *s.f., art.* pirostria, *g.-d. art.* pirostriei, *pl.* pirostrii, *art.* pirostriile.
piroşcă (reg.) Un fel de colţunaş umplut cu carne, cu cartofi, cu brânză etc. *s.f., g.-d. art.* piroştii, *pl.* piroşti.
piroteaiă Somnolenţă, moţăială. *s.f., g.-d. art.* piroteiii.
pirotehnic,-ă Referitor la pirotehnie. *adj., pl.* pirotehnici,-ce.
pirotehnică Pirotehnie. *s.f., g.-d. art.* pirotehnicii.
pirotehnician (-ci-an) Specialist în pirotehnie. *s.m., pl.* pirotehnicieni.
pirotehnie 1. Tehnica fabricării unor dispozitive care servesc la aprinderea muniţiilor, a unor substanţe explozibile etc. 2. Fabrică de muniţii. *s.f., art.* pirotehnia, *g.-d. art.* pirotehniei, *pl.* (2) pirotehnii, *art.* pirotehniile.
pirotermic,-ă Care dezvoltă căldură prin ardere. *adj.*, pirotermici,-ce.
piroti *intr.* 1. A fi copleşit de somn; a moţăi. 2. A lâncezi (de boală, de bătrâneţe); (p. ext.) a boli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pirotesc, *imperf. 3 sg.* pirotea; *conj. prez. 3* să pirotească.
pirotină Sulfură naturală de fier. *s.f., g.-d. art.* pirotinei.
piroxen Silicat de magneziu, de fier şi de calciu, care se găseşte în anumite roci. *s.m., pl.* piroxeni.
piroxenit Rocă eruptivă constituită din piroxene. *s.n., pl.* piroxenite.
piroxilină Amestec din esteri nitrici ai celulozei, folosit în industrie la fabricarea explozibililor, a lacurilor etc. *s.f., g.-d. art.* piroxilinei, *pl.* piroxiline.
pirozâ (med.) Senzaţie de arsură în piept şi în gât. *s.f., g.-d. art.* pirozei, *pl.* piroze.
pirozea v. **peruzea.**
pirpiriu,-ie 1. Mic, pipernicit. 2. (despre oameni) Îmbrăcat (prea) subţire sau jerpelit; (despre îmbrăcăminte) sărăcăcios. 3. (rar) Lipsit de avere. *adj., pl.* pirpirii.
pirueta (-ru-e-) *intr.* (rar) A executa piruete. *vb. I, ind. prez. 3* piruetează.
piruetă (-ru-e-) 1. Învârtire completă a unui dansator, executată pe un singur picior. //Rotire rapidă pe vârfuri sau pe călcâie. 2. (fig.) Schimbare bruscă de atitudine, de părere. *s.f., g.-d. art.* piruetei, *pl.* piruete.
piruí *intr.* (rar) (despre păsările) A cânta în triluri. *vb. IV, ind. prez. 3* piruie, *imperf. 3 sg.* piruia; *conj. prez. 3* să piruie.
piruit (rar) Faptul de a pirui. *s.n.*
pis/pis-pis Strigăt cu care se cheamă pisica. */A nu zice nici ~* = a nu scoate nicio vorbă. [*Var.* pâs *interj.*] *interj.*
pisa *tr.* 1. A zdrobi, a mărunţi (cu ciocanul, cu pisălogul etc.). 2. A bătători pământul, zăpada etc.; (p. ext.) a dansa. 3. (fig.) A snopi în bătaie. 4. (fig.) A bate la cap, a plictisi. *vb. I, ind. prez. 3* piseză.
pisanie (-ni-e) (înv.) Inscripţie sculptată sau pictată la intrarea într-o biserică, pe un monument etc. *s.f., art.* pisania, *g.-d. art.* pisaniei, *pl.* pisanii, *art.* pisaniile.
pisar (înv.) Grămătic, diac. *s.m., pl.* pisari.
pisare Acţiunea de a pisa; pisat. *s.f., g.-d. art.* pisării.
pisat Pisare. *s.n.*
pisăgeală (rar) Faptul de a pisăgi. //Bătaie zdravănă. //(fig.) Cicăleală, pisălogeală. //(fig.) Toceală, buchiseală. *s.f., g.-d. art.* pisăgelii, *pl.* pisăgeli.
pisăgi *tr.* (rar) A pisa. *ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pisăgesc, *imperf. 3 sg.* pisăgea; *conj. prez. 3* să pisăgească.
pisălog[1] Unealtă casnică rotunjită ca o măciucă la un capăt, cu care se pisează ceva în piuliţă. *s.n., pl.* pisăloage.
pisălog[2]**,-oagă** (fam.) (Persoană) care plictiseşte pe cineva, insistând mereu asupra aceluiaşi lucru. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pisălogi,-oage.
pisălogeală (fam.) Faptul de a pisălogi; vorbire care plictiseşte. *s.f., g.-d. art.* pisălogelii, *pl.* pisălogeli.
pisălogi *tr.* (fam.) A plictisi pe cineva cu insistenţele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pisălogesc, *imperf. 3 sg.* pisălogea; *conj. prez. 3* să pisălogească.
pisc[1] (reg.) (repetat) Cuvânt care imită strigătul caracteristic al unor păsări, mai ales al puilor de pasăre. *interj.*
pisc[2] 1. Vârf ascuţit, stâncos al unui munte. 2. Capătul din faţă, ascuţit, al unei ambarcaţiuni. 3. (pop.) Parte a carului sau a saniei de care se fixează protapul. *s.n., pl.* piscuri.
piscan (reg.) Pisc[2] (1). *s.n., pl.* piscane.
piscicol,-ă Referitor la peşti sau la piscicultură. *adj., pl.* piscicoli,-e.
piscicultor Specialist în piscicultură. *s.m., pl.* pisciculturi.
piscicultură Ramură a zootehnicii care se ocupă cu creşterea peştilor în apele naturale şi în cele amenajate. *s.f., g.-d. art.* pisciculturii.
pisciform,-ă În formă de peşte. *adj., pl.* piciformi,-e.
piscină 1. Bazin cu peşti amenajat în scop decorativ sau productiv. 2. Bazin de înot. *s.f., g.-d. art.* piscinei, *pl.* piscine.
piscivor,-ă (livr.) Care se hrăneşte cu peşte. *adj., pl.* piscivori,-e.
piscoaie/piscoi[1] (pop.) Tub sonor care intră în componenţa unor instrumente muzicale. //Oboi. //Parte a morii prin care curge făina; vramă. *s.f./s.m., pl.* piscoaie /piscoi.
piscoi[2] (reg.) Om scund. *s.m., pl.* piscoi, *art.* piscoii.
piscui *intr.* (reg., despre păsări sau despre puii de pasăre) A ciripi; a piui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* piscuieşte /piscuie, *imperf. 3 sg.* piscuia; *conj. prez. 3* să piscuiască /să piscuie.
piscuire (reg.) Acţiunea de a piscui. *s.f., g.-d. art.* piscuirii.
piscuit (reg.) Faptul de a piscui. *s.n.*
pisculeţ Diminutiv al lui pisc[2]; piscuşor. *s.n., pl.* pisculeţe.
piscuşor Pisculeţ. *s.n., pl.* piscuşoare.
pisic Pisoi. *s.m., pl.* pisici.
pisică A. 1. Mamifer domestic carnivor din familia felinelor, cu corpul suplu, acoperit cu păr moale de diferite culori. */~-a cu clopoţei nu prinde şoareci* = cine se laudă prea mult cu ce are de gând să facă, nu realizează mare lucru. *Când ~-a nu-i acasă, şoarecii joacă pe masă* = în lipsa celor mari, cei mici îşi fac de cap. *~-a blândă zgârie rău* = nu te încrede în cei blânzi, căci

adesea sunt primejdioşi. *A se înţelege* (sau *a trăi, a se iubi*) *ca şoarecele* (sau *câinele*) *cu ~a* = a se certa tot timpul, a nu se putea suferi. *A avea ochi de ~* = a) a avea privirea ageră; b) a fi abil. (fam.) *A avea nouă suflete ca ~a* = a fi foarte rezistent. *A se spăla ca ~a*, se spune despre cineva care se spală superficial. 2. Blană de pisică (A.1) prelucrată. B. 1. Nume dat unor instrumente sau dispozitive care prind sau trag ceva. //Cărucior al unei maşini de ridicat. 2. Mănunchi de sârme de oţel folosit pentru curăţarea de noroi a utilajelor de foraj. *s.f., g.-d. art.* pisicii, *pl.* pisici.

pisică-de-mare Specie de peşte marin cu corpul turtit. *s.f., g.-d. art.* pisicii-de-mare, *pl.* pisici-de-mare.

pisică sălbatică Specie de pisică (A) cu blana cenuşie-gălbuie, care trăieşte în pădure. *s.f. + adj.*

pisicească (fam.) Alintare. *s.f., g.-d. art.* pisicelii, *pl.* pisiceli.

pisicesc,-ească (rar) De pisică (A). *adj., pl.* pisicești.

pisicește (rar) Ca pisica (A). *adv.*

pisici *refl.* (fam.) A se alinta. *vb. IV, ind. prez 3 sg.* se pisicește, *imperf. 3 sg.* se pisicea; *conj. prez. 3* să se pisicească.

pisicos,-oasă (fam.) Cu apucături de pisică (A.1). /(fig.) Căruia îi place să se alinte. *adj., pl.* pisicoși,-oase.

pisicuț Diminutiv al lui pisic. *s.m., pl.* pisicuți.

pisicuță 1. Diminutiv al lui pisică (A.1). 2. (rar) Ament (la salcie, stejar, alun). *s.f., g.-d. art.* pisicuței, *pl.* pisicuțe.

pisoar Vas de faianţă, montat pe un zid, care serveşte bărbaţilor la urinat; (p. ext.) parte a closetului public unde sunt instalate asemenea vase. *s.n., pl.* pisoare.

pisoi Pui (mai ales mascul) de pisică; cotoi, pisic. *s.m., pl.* pisoi, *art.* pisoii.

pisoiaş Diminutiv al lui pisoi. *s.m., pl.* pisoiaşi.

pisolit Agregat de minerale (calcit, minereu de fier etc.) de forma şi de mărimea unui bob de mazăre. *s.n., pl.* pisolite.

pisolitic,-ă (despre roci) Format din pisolite. *adj., pl.* pisolitici,-ce.

pistard Ciclist specializat în concursuri pe pistă, pe velodrom. *s.m., pl.* pistarzi.

pistă 1. Fâşie de teren amenajată şi rezervată unei circulaţii speciale. *~ pentru bicicliști.* //Fâşie de teren amenajată pentru întreceri sportive. //Teren amenajat pentru decolarea şi aterizarea avioanelor. //Loc pentru dans într-un local public. 2. (fig.) Direcţie. 3. *~ sonoră* = margine a peliculei cinematografice pe care s-a făcut înregistrarea sonoră. *s.f., g.-d. art.* pistei, *pl.* piste.

pistil[1] 1. Organ femel reproductiv al florii, format din ovar, pistil şi stigmat. 2. Obiect de sticlă sau de porţelan cu care se pulverizează sau se omogenizează în mojar substanţe chimice sau farmaceutice. *s.n., pl.* pistiluri.

pistil[2] Pastă de fructe uscate în formă de foaie groasă. *s.n., pl.* pistiluri.

pistol[1] Veche monedă de aur. *s.m., pl.* pistoli.

pistol[2] 1. Armă de foc de dimensiuni mici, mânuită cu o singură mână. */Cum e turcul şi ~ul*, se spune despre două persoane apropiate care se potrivesc (în rău). *Gol ~* (sau *îmbrăcat ~*) = gol de tot... //Focurile trase cu pistolul (1). //Jucărie în formă de pistol (1) care se încarcă cu dopuri speciale de plută. //Jucărie rudimentară cu ţeava de soc. 2. (sport) Probă de tir care se execută cu pistolul[2] (1) prin trageri automate asupra unor ţinte. 3. Aparat portativ, având forma pistolului[2] (1), cu care se execută diferite operaţii (vopsit, sudură etc.) *~ de sudură. s.n., pl.* (1, 3) pistoale.

pistolar 1. Specialist în tragerea cu pistolul[2] (1). 2. (sport) Specialist în proba de tir cu pistolul[2] (1). 3. Scandalagiu care se bate cu pistolul[2] (1). *s.m., pl.* pistolari.

pistolard (rar) Pistolar (3). *s.m., pl.* pistolarzi.

pistolaş Diminutiv al lui pistol[2] (1). *s.n., pl.* pistolaşe.

pistolet Armă de foc semiautomată, mică şi uşoară, care permite tragerea cu o singură mână. *s.n., pl.* pistolete.

pistol-mitralieră (-li-e-) Armă automată uşoară, mai scurtă decât puşca-mitralieră. *s.n., pl.* pistoale-mitraliere.

pistol-portbandulă Pistol care aruncă o bandulă purtătoare a unei parâme pentru salvarea naufragiaţilor. *s.n., pl.* pistoale-portbandulă.

pistol-rachetă Pistol cu ajutorul căruia se trag rachete de semnalizare. *s.n., pl.* pistoale-rachetă.

piston Organ de maşină care efectuează o mişcare rectilinie alternativă într-un cilindru în care se găseşte un fluid sub presiune. *s.n., pl.* pistoane.

pistona *tr.* 1. A extrage un lichid cu ajutorul unui piston. 2. (fam.) A stărui pe lângă cineva pentru a obţine ceva. *vb. I, ind. prez. 3* pistonează.

pistonaj Pistonare. *s.n., pl.* pistonaje.

pistonare Acţiunea de a pistona; pistonaj. *s.f., g.-d. art.* pistonării, *pl.* pistonări.

pistonfon Dispozitiv de etalonare a microfoanelor în domeniul frecvenţelor joase. *s.n., pl.* pistonfoane.

pistornic (înv.) Sigiliu de piatră sau de lemn, cu care se imprimă pe prescuri semnul crucii şi iniţialele rituale. *s.n., pl.* pistornice.

pistră (reg.) Un fel de pânză groasă, cu dungi colorate, întrebuinţată la îmbrăcatul saltelelor. *s.f., g.-d. art.* pistrei, *pl.* pistre.

pistrui[1] Pată mică, brună sau gălbuie care se formează pe piele (mai ales sub acţiunea soarelui). *s.m., pl.* pistrui, *art.* pistruii.

pistrui[2]**,-ie** (rar) Pistruiat. *adj., pl.* pistrui.

pistruia *refl.* şi *tr.* A căpăta sau a face să capete pistrui. //(fig.) A (se) păta. *vb. I, ind. prez. 3* pistruiază, *1 pl.* pistruiem; *conj. prez. 3* să pistruieze; *ger.* pistruind.

pistruială (rar) 1. (colectiv) Pistrui. 2. Calitatea de a fi pestriţ. *s.f., g.-d. art.* pistruielii.

pistruiat,-ă 1. Cu pistrui (pe faţă). 2. Împestriţat. *adj., pl.* pistruiaţi,-te.

pistui *intr.* (rar) A spune „pst" pentru a atrage atenţia cuiva, încet şi discret. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pistuiesc, *imperf. 3 sg.* pistuia; *conj. prez. 3* să pistuiască.

piş-piş-piş[1] Cuvânt care imită şoaptele spuse la urechea cuiva. [*var.* pâş *interj.*] *interj.*

piş-piş-piş[2] (pop.) Cuvânt care imită zgomotul produs de cel care urinează. *interj.*

piş[3] (pop.) Urină. *s.n.*

pişa (pop.) 1. *refl.* A urina. 2. *tr.* A stropi cu urină. *vb. I, ind. prez. 3* pişă, *1 pl.* pişăm; *conj. prez. 3* să pişe; *ger.* pişând.

pişat (pop.) Urină. *s.n., pl.* pişaturi.

pişca 1. *tr.* A strânge cu vârful degetelor pielea cuiva. 2. *tr.* A prinde cu degetele coardele unor instrumente muzicale, a le ridica şi a le da drumul pentru a le face să vibreze. 3. *tr.* A tăia câte puţin din ceva. //(fam.) A fura puţin câte puţin, pe nesimţite. 4. *tr.* (despre insecte) A muşca, a înţepa. */Ca şi cum te-ar ~ un purice* = foarte puţin, aproape deloc. 5. *tr.* şi *intr.* (despre vânt, frig etc.) A înţepa; (despre brumă, ger) a vătăma (parţial) frunzele sau fructele plantelor. 6. *tr.* şi *intr.* (despre băuturi, condimente, mâncăruri) A ustura. 7. *tr.* (glumeţ) A atinge uşor; (p. ext.) a bate. //(fig.) A înţepa cu vorba. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* pişti, *3* pişcă; *conj. prez 3* să pişte.

pişcare Acţiunea de a pişca; pişcat. *s.f., g.-d. art.* pişcării.

pişcat Pişcare. *s.n.*

pişcă Dispozitiv format dintr-o parâmă de sârmă legată de mal, folosit la întoarcerea navelor fluviale la coturile pronunţate ale apei. *s.f., g.-d. art.* piştii, *pl.* pişti.

pişcăcios,-oasă (fam) Care înţeapă la limbă; iute, picant. *adj., pl.* pişcăcioşi,-oase.
pişcă-n-floare (reg.) Grangur. *s.m.*
pişcător,-oare 1. (despre insecte) Care înţeapă, care pişcă. 2. (fig.) Care conţine o critică ascuţită. 3. (despre alimente) Iute, picant. 4. (despre oameni) Care şterpeleşte. *adj., pl.* pişcători,-oare.
pişcătură 1. Faptul de a pişca; ciupitură, muşcătură de insectă. 2. (fig.) Vorbă usturătoare. 3. Bucăţică ruptă din ceva. //Loc din care s-a scos această bucăţică. //(pop.) Crestătură făcută la urechile unor animale pentru a le însemna. *s.f., g.-d. art.* pişcăturii, *pl.* pişcături.
pişcot Produs de patiserie din aluat moale făcut din făină, ouă şi zahăr. *s.n.*, pişcoturi.
pişicher,-ă (fam.) (Om) şiret, şmecher. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pişicheri,-e.
pişicherlâc (rar) Şiretenie, şmecherie. *s.n., pl.* pişicherlâcuri.
pişleag Cui de lemn care uneşte obezile de la roţile de la car. *s.n., pl.* pişlege.
pişoarcă (pop.) Persoană care urinează des (în pat). *s.f., g.-d. art.* pişoarcei, *pl.* pişoarce.
pişpăi *intr.* (reg.) A şopti la urechea cuiva pentru a cleveti; a face intrigi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* pişpăieşte.
pitac[1] 1. Monedă austriacă de argint, care a circulat în sec. al XVIII-lea şi la noi; monedă rusească de argint sau de aramă. 2. (p. ext.) Ban, gologan, para. *s.m., pl.* pitaci.
pitac[2] (înv.) 1. Decret de ridicare la rang boieresc. 2. Poruncă scrisă. 3. Scrisoare, răvaş. *s.n., pl.* pitace.
pitagoreic,-ă (-re-ic) (Adept) al filosofiei lui Pitagora şi al şcolii sale. *adj., s.m., pl.* pitagoreici,-ce.
pitagoreism v. **pitagorism.**
pitagoric,-ă (rar) Pitagoreic. *adj., pl.* pitagorici,-ce.
pitagorician (-ci-an) Elev sau adept al doctrinei filosofului Pitagora. *s.m., pl.* pitagoricieni.
pitagorism Doctrină a filosofului grec Pitagora, care considera ca esenţă a tuturor lucrurilor numărul. [*var.* pitagoreism *s.n.*] *s.n.*
pitar (în Evul Mediu, în ţările româneşti) Dregător însărcinat cu aprovizionarea curţii domneşti cu pâine. *s.m., pl.* pitari.
pitarcă (reg.) Numele a două specii de ciuperci înrudite cu mânătarca, dintre care una este comestibilă, iar cealaltă otrăvitoare. *s.f., g.-d. art.* pitărcii, *pl.* pitărci.
pita-vacii Ciupercă comestibilă cu pălăria roşcată, cu carnea albă care devine albastră în contact cu aerul. *s.f. art., g.-d. art.* pitei-vacii.
pită (reg.) 1. Pâine. */Celui flămând, ~a-i în gând* = fiecare se gândeşte la ceea ce îl interesează personal. 2. (fig.) Mijloace de existenţă; (p. ext.) slujbă. *s.f., g.-d. art.* pitei, *pl.* pite.
pitărcuţă Ciupercă comestibilă cu pălăria emisferică, roşie-cărămizie, cu piciorul gros şi cu carnea albă. *s.f., g.-d. art.* pitărcuţei, *pl.* pitărcuţe.
pitărească (rar) Soţia pitarului. *s.f., g.-d. art.* pitărăsei, *pl.* pitărăse.
pitărel (în ţările româneşti) Titlu în ierarhia boierească, mai mic decât acela al pitarului. *s.m., pl.* pitărei, *pl.* pitărelii.
pitărie 1. (reg.) Brutărie. 2. (înv.) Dregătoria pitarului. *s.f., art.* pităria, *g.-d. art.* pitărie, *pl.* pitării.
pitcoace (reg.) Epitet dat unei fiinţe mici, pitice. *s.f., g.-d. art.* pitcoci, *pl.* pitcoci.
pitchpine (*pron.* picipain) (angl.) Arbore exotic din familia coniferelor, al cărui lemn dur, de culoare galbenă, se foloseşte la confecţionarea mobilelor de lux şi la construirea navelor. *s.m.*
pitecantrop Nume dat unei fosile cu caracteristici intermediare între maimuţă şi om. *s.m., pl.* pitecantropi.
piteşteancă (Locuitor) din municipiul Piteşti. *adj., s.m., pl.* piteşteni,-e.
piteştencă Locuitoare din municipiul Piteşti. *s.f., g.-d. art.* piteştencei, *pl.* piteştence.
piti *refl.* şi *tr.* (pop.) A (se) ascunde (ghemuindu-se). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pitesc, *imperf. 3 sg.* pitea; *conj. prez. 3* să pitească.
pitiadă (ti-a-) (livr.) Interval de timp de patru ani care se scurgea între serbările pitice. *s.f., g.-d. art.* pitiadei, *pl.* pitiade.
pitiatic,-ă (-ti-a-) (Bolnav) de pitiatism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pitiatici,-ce.
pitiatism (-ti-a-) (med.) Ansamblu de tulburări nervoase isterice, vindecabile prin sugestie. *s.n.*
pitic,-ă I. *adj.* De statură foarte mică; scund. //(despre plante) Nedezvoltat, pipernicit. //(despre unele animale sau plante) Care face parte din specii mici. II. *s.m.* şi *f.* 1. Pigmeu (II). 2. Individ de statură foarte mică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pitici,-ce.
pitică albă Stea caracterizată prin luminozitate mică şi scăderea treptată a temperaturii, aflată în stadiul final al evoluţiei sale. *s.f.* + *adj.*
pitică roşie (-şi-e) Stea caracterizată prin temperaturi efectiv coborâte şi prin luminozitate foarte mică, aflată în stadiul absolut, final al evoluţiei sale. *s.f.* + *adj.*
pitice (în sintagma) *Jocuri ~* = jocuri care aveau loc din patru în patru ani în Delfi, în Grecia, în cinstea zeului Apollo. *adj. pl.*
pitici *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) micşora, a (se) închirci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* piticesc, *imperf. 3 sg.* picea; *conj. prez. 3* să piticească.
piticire (rar) Acţiunea de a (se) pitici. *s.f., g.-d. art.* piticirii.
pitire (pop.) Acţiunea de a (se) piti. *s.f., g.-d. art.* pitirii.
pitiriază v. **pitiriazis.**
pitiriazis (-ri-a-) Nume dat dermatozelor provocate de ciuperci microscopice şi caraterizate prin erupţii de băşicuţe. [*var.* pitiriază *s.f.*] *s.n.*
pitiş (pop., uneori repetat) Tiptil; pe furiş. *adv.*
pitit,-ă (pop.) Ascuns; (fig.) adăpostit. //(s.f.) *De-a pitita* = numele unui joc de copii în care unul dintre copii trebuie să-i găsească pe ceilalţi care s-au ascuns. *adj., pl.* pitiţi,-te.
pitoaşcă (reg.) Specie de ciupercă comestibilă, înrudită cu mânătarca. *s.f., g.-d. art.* pitoaştei, *pl.* pitoaşte.
pitoi (reg.) Augmentativ al lui pită. *s.n., pl.* pitoaie.
piton[1] Şarpe mare, neveninos, din regiunile tropicale. *s.m., pl.* pitoni.
piton[2] Cui sau şurub care are la capăt un inel, prin care se trece coarda, folosit de alpinişti în timpul escaladărilor. *s.n., pl.* pitoane.
pitoresc[1] Ceea ce este pitoresc[2]. *s.n.*
pitoresc[2]**,-ească** Care impresionează prin colorit, aspect, aşezare etc. //(despre stil şi limbă) Bogat în imagini, viu, expresiv. *adj., pl.* pitoreşti.
pitpalac[1] Cuvânt care imită strigătul prepeliţei. *interj.*
pitpalac[2] (ornit.) Prepeliţă. *s.m., pl.* pitpalaci.
pitpalacă (rar) 1. Femela pitpalacului. 2. (fig.) Femeie guralivă. *s.f., g.-d. art.* pitpalacei, *pl.* pitpalace.
pituitar,-ă (-tu-i-) Referitor la fluxul nazal. */Glandă ~* = hipofiză. *adj., pl.* pituitari,-e.
pituitară (-tu-i-) Mucoasa cavităţii nazale. *s.f., g.-d. art.* pituitarei, *pl.* pituitare.
pituită (-tu-i-) (med.) Mucus. *s.f., g.-d. art.* pituitei, *pl.* pituite.
pituitiv,-ă (-tu-i-) (med.) Pituitar. *adj., pl.* pituitivi,-e.
pituitos,-oasă (-tu-i-) (med.) Format din pituită, care seamănă cu pituita. *adj., pl.* pituitoşi,-oase.
pituitrină (-tu-i-) Hormon extras din hipofiza posterioară, cu acţiune antidiuretică. *s.f., g.-d. art.* pituitrinei.

pitula *refl.* şi *tr.* (pop.) A (se) piti. *vb. I, ind. prez. 3* pituleazã.
pitulare (pop.) Acţiunea de a (se) pitula. *s.f., g.-d. art.* pitulării.
pitulice Mică pasăre călătoare, cu penele brune-verzui pe spate şi cenuşii pe pântece. *s.f., g.-d. art.* pitulicii, *pl.* pitulici.
pituliş[1] Pitiş. *adv.*
pituliş[2] (pop.) Ascunziş. *s.n.*
pitura *tr.* (mar.) A vopsi cu pitură o navă, o ambarcaţiune. *vb. I, ind. prez. 3* piturează.
piturare Acţiunea de a pitura. *s.f., g.-d. art.* piturării.
pitură Vopsea specială pentru nave, făcută din ulei de in sau din răşini. *s.f., g.-d. art.* piturii, *pl.* pituri.
pituţă (rar) Diminutiv al lui pită. *s.f., g.-d. art.* pituţei, *pl.* pituţe.
piţigăi v. **piţigăia.**
piţigăia *tr.* A-şi subţia vocea. //A vorbi cu glas ascuţit. [*var.* piţigăi *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* piţigăiază, *1 pl.* piţigăiem; *conj. prez. 3* să piţigăieze; *ger.* piţigăind.
piţigăială Faptul de a (se) piţigăia. *s.f., g.-d. art.* piţigăielii, *pl.* piţigăieli.
piţigoi Pasăre mică şi vioaie, cu pene albastre-verzui pe spate şi galbene pe pântece; piţiguş. //Epitet dat copiilor. *s.m., pl.* piţigoi, *art.* piţigoii.
piţigoi moţat Specie de piţigoi cu moţ şi cu pene negricioase pe ceafă. *s.m. + adj.*
piţiguş (rar) Piţigoi. *s.m., pl.* piţiguşi.
piţulă Monedă austro-ungară care a circulat, până în 1918, şi în Transilvania şi Bucovina; (astăzi, fam.) monedă de valoare mică; para. *s.f., g.-d. art.* piţulei, *pl.* piţule.
piu/piu-piu Cuvânt care imită piuitul puilor de pasăre. *interj.*
piuuu Cuvânt care imită zgomotul făcut de un proiectil. *interj.*
piua (pi-ua) *tr.* (pop.) A da o ţesătură de lână la piuă (1). *vb. I, ind. prez. 3* piuează, *1 pl.* piuăm; *conj. prez. 3* să piueze; *ger.* piuând.
piuar (pi-uar) (pop.) Persoană care posedă sau conduce o piuă (1). *s.m., pl.* piuari.
piuare (pi-ua-) (pop.) Acţiunea de a piua. *s.f., g.-d. art.* piuării.
piuă (pi-uă) 1. Instalaţie pentru împâslirea ţesăturilor de lână. 2. Vas cu fundul şi pereţii groşi, în care se pisează diverse substanţe solide. 3. Parte a şteampului în care se mărunţeşte minereul. 4. Scobitură în piesa unei instalaţii, în care se roteşte altă piesă din instalaţia respectivă. *s.f., g.-d. art.* pivei, *pl.* pive.
piui (pi-u-) *intr.* (despre puii de pasăre) A scoate piuituri. //(despre un corp care străbate aerul cu viteză) A şuiera, a ţiui. *vb. IV, ind. prez. 3* piuie, *imperf. 3 sg.* piuia; *conj. prez. 3* să piuie.
piuială (pi-u-) Piuitură (2). *s.f., g.-d. art.* piuielii, *pl.* piuieli.
piuit (pi-u-) Piuitură (1). *s.n.*
piuitor,-oare (pi-u-i-) (despre păsări) Care piuie. //(despre obiecte) Care scoate sunete ascuţite. *adj., pl.* piuitori,-oare.
piuitură (pi-u-i-) 1. Strigăt caracteristic scos de puii de pasăre. 2. Sunet subţire, ascuţit; ţiuitură. *s.f., g.-d. art.* piuiturii, *pl.* piuituri.
piuliţă (pi-u-) 1. Vas de metal, de lemn etc. întrebuinţat în gospodărie, în laboratoare etc., în care se pisează diferite substanţe. 2. Piesă de metal prevăzută cu o gaură filetată, care se poate înşuruba pe o tijă cu filet corespunzător. *s.f., g.-d. art.* piuliţei, *pl.* piuliţe.
piuneză/pioneză Cui mic, cu capul rotund sau plat şi cu vârful ascuţit, folosit pentru fixat hârtii, afişe etc. pe un perete de lemn. *s.f., g.-d. art.* piunezei/pioneze, *pl.* piuneze/pioneze.
piure Preparat culinar obţinut din legume (în special din cartofi) sau din fructe fierte şi zdrobite. [*var.* pireu, pire *s.n.*] *s.n., art.* piureul, *pl.* piureuri.
piurie (pi-u-) Stare patologică cauzată de infecţia căilor urinare. *s.f., art.* piuria, *g.-d. art.* piuriei, *pl.* piurii, *art.* piuriile.
pivnicer Persoană care are în grijă o pivniţă de vinuri. /(în Evul Mediu, în ţările româneşti) Dregător care avea în grijă pivniţele domneşti. *s.m., pl.* pivniceri.
pivniceriţ (în Evul Mediu, în ţările româneşti) Dare plătită de către producătorii de vinuri. *s.n.*
pivnicioară (fam.) Diminutiv al lui pivniţă. *s.f., g.-d. art.* pivnicioarei, *pl.* pivnicioare.
pivniţă Încăpere sau grup de încăperi subterane, zidite de obicei dedesubtul unei clădiri, destinate păstrării unor materiale sau unor produse alimentare. *s.f., g.-d. art.* pivniţei, *pl.* pivniţe.
pivot[1] 1. Militarul în raport cu care se execută mişcarea unei formaţii. 2. (sport) Jucătorul care acţionează ca vârf de atac în unele jocuri cu mingea. *s.m., pl.* pivoţi.
pivot[2] 1. (tehn.) Piesă cilindrică sau conică, care se roteşte sau alunecă într-un lagăr. 2. Rădăcină îngropată, verticală, a unor plante ca morcovul, sfecla etc. 3. (fig.) Element central care antrenează alte elemente într-o activitate. *s.n., pl.* pivoturi.
pivota *intr.* 1. (tehn.) A se roti (ca un pivot). 2. (fig., despre acţiuni) A se desfăşura în jurul a ceva. 3. A-şi răsuci brusc corpul; (sport) a se răsuci pe un singur picior pentru a manevra mingea. *vb. I, ind. prez. 3* pivotează.
pivotant,-ă 1. Care pivotează. 2. *Rădăcină ~ =* rădăcină care pătrunde adânc, vertical, în sol. *adj., pl.* pivotanţi,-te.
pivotare Acţiunea de a pivota; pivotaţie. *s.f., g.-d. art.* pivotării, *pl.* pivotări.
pivotaţie (-ţi-e-) Pivotare. *s.f., art.* pivotaţia, *g.-d. art.* pivotaţiei, *pl.* pivotaţii, *art.* pivotaţiile.
pix Creion cu mină sau cu pastă acţionat printr-un dispozitiv mecanic. *s.n., pl.* pixuri.
pixidă 1. Casetă sau cupă care servea în trecut la păstrarea bijuteriilor sau a împărtăşaniei. 2. Tip de fruct sub formă de capsulă, care – după coacere – se deschide printr-un căpăcel sau se rupe în două. *s.f., g.-d. art.* pixidei, *pl.* pixide.
pizdă (vulg.) 1. Organ genital feminin (extern). */Dă-l* (sau *dă-o*) *în ~ măsii* = nu-ţi bate capul cu el (sau cu ea); nu-i da atenţie. *Du-te în ~ mătii!* = du-te dracului, dispari! *Dat în ~ măsii* = a) care merită să fie înjurat de mamă; b) demn de admiraţie pentru tupeul care îl conduce spre reuşită. 2. (peior.) Fată, femeie. *s.f., g.-d. art.* pizdei, *pl.* pizde.
pizdi *tr.* (vulg., în expr.) *A o ~* = a ajunge în încurcătură, a o încurca. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* o pizdeşte.
pizdos,-oasă (vulg.) Arţăgos; bătăios; cu tupeu. *adj., pl.* pizdoşi,-oase.
pizdui *tr.* (vulg.) A înjura. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* pizduieşte.
pizmaş,-ă (pop.) (Persoană) care poartă cuiva duşmănie; (om) duşmănos, potrivnic, pizmuitor, pizmătareţ, pizmătăreţ, pizmăreţ. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pizmaşi,-e.
pizmă (pop.) Ciudă, necaz; invidie. *s.f., g.-d. art.* pizmei.
pizmăreţ,-eaţă (rar) Pizmaş. *adj., pl.* pizmăreţi,-e.
pizmătareţ,-ă (înv., reg.) Pizmaş. *adj., pl.* pizmătareţi,-e.
pizmătăreţ,-eaţă (rar) Pizmaş. *adj., pl.* pizmătăreţi,-e.
pizmui *tr.* (pop.) A avea pizmă, a duşmăni pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pizmuiesc, *imperf. 3 sg.* pizmuia; *conj. prez. 3* să pizmuiască.
pizmuire (pop.) Invidie, ură. *s.f., g.-d. art.* pizmuirii, *pl.* pizmuiri.
pizmuit,-ă (pop.) Invidiat; duşmănit. *adj., pl.* pizmuiţi,-te.

pizmuitor,-oare (-mu-i-) (pop.) Pizmaş. *adj., pl.* pizmuitori,-oare.
pizza (it.)/**pizză** (zz *pron.* ţ) Tartă din aluat, garnisită cu roşii, ciuperci, caşcaval etc. *s.f., art.* pizza, *g.-d. art.* pizzei, *pl.* pizze.
pizzerie (zz *pron.* ţ) Local în care se vinde şi se consumă pizza. *s.f., art.* pizzeria, *g.-d. art.* pizzeriei, *pl.* pizzerii, *art.* pizzeriile.
pizzicato[1] (zz *pron.* ţ) (it.) Mod de a cânta la un instrument muzical cu coarde, prin ciupirea acestora, fără a folosi arcuşul. *adv.*
pizzicato[2] (zz *pron.* ţ) (it.) Bucată muzicală executată în maniera pizzicato[1]. *s.n.*
plac Plăcere. */Pe* (sau *după*) ~ (ori *~ul cuiva*) = după voia (cuiva). *După bunul* ~ (al cuiva) = după voia, după gustul (cuiva). *A fi la bunul ~ al cuiva* = a fi la discreţia, la cheremul cuiva. *s.n.*
placă *tr.* 1. A acoperi un obiect, un element de construcţie etc., cu un strat din alt material pentru a-i da un aspect mai frumos sau pentru a-l proteja. 2. A executa un placaj (3). 3. (livr.) A abandona. 4. (av.) A ateriza pe verticală. *vb. I, ind. prez. 3* placează.
placaj 1. Placă de lemn obţinută prin încleierea sub presiunea unui număr de foi de furnir suprapuse. 2. Înveliş din plăci de piatră cu care se acoperă un zid pentru a-l proteja sau a-l înfrumuseţa. 3. Placare. 4. (la rugbi) Oprire a unui adversar din acţiune prin imobilizarea lui cu mâinile. *s.n., pl.* placaje.
placarda *tr.* A pune o placardă. *vb. I, ind. prez. 3* placardează.
placardare Acţiunea de a placarda. *s.f., g.-d. art.* placardării, *pl.* placardări.
placardă Pancartă. *s.f., g.-d. art.* placardei, *pl.* placarde.
placare Acţiunea de a placa. *s.f., g.-d. art.* placării, *pl.* placări.
placat (înv.) Anunţ, afiş, placardă. *s.n., pl.* placate.
placă 1. Material cu feţele plane şi cu grosimea mult mai mică decât celelalte dimensiuni. *//~ agomerată* = placă (1) obţinută din aşchii de lemn presate cu diferiţi lianţi. ~ *fotografică* = placă (1) de sticlă acoperită pe una dintre suprafeţe cu o substanţă fotosensibilă. 2. Disc de patefon. /(fam.) *A schimba ~a* = a schimba subiectul unei discuţii care a început să plictisească. 3. ~ *turnantă* = disc de oţel, prevăzut cu şine, care rotindu-se pe un pivot, permite întoarcerea vehiculelor feroviare de pe o linie pe alta; (fig.) intersecţie, încrucişare. 4. (în trecut) Tăbliţă de ardezie pe care învăţau să scrie şcolarii. 5. (med.) Proteză dentară mobilă. 6. ~ *funerară* = placă metalică, de marmură etc., fixată pe o piatră funerară. *s.f., g.-d. art.* plăcii, *pl.* plăci.
placebo Preparat care nu are valoare de medicament, administrat unor bolnavi numai pentru efectul lui psihologic. //(adj.) *Efect ~. s.n., art.* placeboul.
placentar[1] (la pl.) Subclasă de animale care au placentă; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* placentare.
placentar[2]**,-ă** Referitor la placentă. *adj., pl.* placentari,-e.
placentaţie (-ţi-e) (bot.) Felul în care sunt aşezate ovulele pe placentă. *s.f., art.* placentaţia, *g.-d. art.* placentaţiei, *pl.* placentaţii, *art.* placentaţiile.
placentă 1. Organ musculos, prezent la mamifere, care face legătura între mamă şi embrion, servind la nutriţia şi respiraţia acestuia, eliminându-se la naştere. 2. (bot.) Parte a ovarului pe care se dezvoltă ovulele. *s.f., g.-d. art.* placentei, *pl.* placente.
plachetă 1. Volum mic cuprinzând în special versuri. 2. Medalie pătrată sau dreptunghiulară, care are de obicei o singură faţă cu inscripţii sau basoreliefuri, care se oferă ca premiu în competiţiile sportive. 3. (biol.) ~ *sangvină* = trombocită. *s.f., g.-d. art.* plachetei, *pl.* plachete.
placheu v. **blacheu.**
plachie 1. Mâncare de peşte preparată cu multă ceapă şi untdelemn. 2. (reg.) Pilaf preparat din orez sau din păsat, cu carne, cu peşte etc. *s.f., art.* plachia, *g.-d. art.* plachiei, *pl.* plachii, *art.* plachiile.
placid,-ă Care este excesiv de indiferent, nepăsător; apatic. *adj., pl.* placizi,-de.
placiditate Faptul de a fi placid. *s.f., g.-d. art.* placidităţii.
placoderm (la pl.) Subclasă de peşti fosili, având trupul acoperit de plăci osoase şi cornoase; (la sg.) peşte din această subclasă. *s.m., pl.* placodermi.
placodont (la pl.) Ordin de reptile marine fosile; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* placodonţi.
plafar Magazin în care se vând plante farmaceutice. *s.n., pl.* plafare.
plafon 1. Suprafaţa interioară a planşeului de sus al unei încăperi. 2. Limita valorică (maximă) în cadrul unor operaţii financiare. */~ de casă* = suma limită care se poate păstra în permanenţă într-o casierie pentru plăţi curente. 3. Înălţime la care se găseşte suprafaţa inferioară a norilor. 4. Altitudine maximă la care se poate urca o aeronavă. *s.n., pl.* plafoane.
plafona 1. *tr.* A fixa limita maximă a unor sume în cadrul unor operaţii financiare. 2. *refl.* (fig.) A rămâne la un anumit nivel de cunoaştere, fără a-l putea depăşi; a se limita. *vb. I, ind. prez. 3* plafonează.
plafonare Acţiunea de a (se) plafona. *s.f., g.-d. art.* plafonării, *pl.* plafonări.
plafonat,-ă 1. Care poate atinge o anumită limită (băneaască). 2. (fig.) Mărginit, limitat. *adj., pl.* plafonaţi,-te.
plafonier (ni-er) Meseriaş care face plafoane. *s.m., pl.* plafonieri.
plafonieră (-ni-e-) Corp de iluminat care se fixează direct pe plafonul unei încăperi. *s.f., g.-d. art.* plafonierei, *pl.* plafoniere.
plagă 1. Leziune a ţesuturilor corpului. 2. Calamitate, nenorocire; flagel. *s.f., g.-d. art.* plăgii, *pl.* plăgi.
plagia (-gi-a) *tr.* A-şi însuşi idei sau pasaje din scrierile literare, ştiinţifice etc. ale cuiva, prezentându-le drept creaţii proprii. *vb. I, ind. prez. 3* plagiază, *1 pl.* plagiem; *conj. prez. 3* să plagieze; *ger* plagiind.
plagiat (-gi-at) Faptul de a plagia. //(concr.) Operă literară, ştiinţifică, muzicală însuşită de cineva (parţial sau total) şi dată drept creaţie proprie. *s.n., pl.* plagiate.
plagiator,-oare (-gi-a-) Persoană care plagiază. *s.m., pl.* plagiatori; *s.f., g.-d. art.* plagiatoarei, *pl.* plagiatoare.
plagiere (-gi-e-) Acţiunea de a plagia. *s.f., g.-d. art.* plagierii, *pl.* plagieri.
plagioclaz (-gi-o-) Mineral din grupa feldspaţilor, de culoare albă, utilizat în industria ceramicii. *s.m., pl.* plagioclazi.
plagiostom (-gi-os-) (iht., ieşit din uz) Selacian. *s.m., pl.* plagiostomi.
plai 1. Regiune de munte sau de deal, aproape plană, acoperită cu păşuni; versant al unui munte. 2. Drum de-a lungul unei culmi sau peste un munte. 3. (în trecut) Subîmpărţire administrativă a judeţelor şi a ţinuturilor (de munte). //Ţinut; (la pl.) meleaguri. *s.n., pl.* plaiuri.
plaivaz (pop., fam.) Creion. *s.n., pl.* plaivaze.
plajă 1. Porţiune de teren de la marginea mării, acoperită cu nisip fin; orice loc pe malul unei ape unde se fac băi de soare. */A face* ~ = a face băi de soare. 2. (fig.) Domeniu de manifestare a unui fenomen. 3. Distanţă, interval între două mărimi, două limite etc. *s.f., art.* plaja, *g.-d. art.* plajei, *pl.* plaje.
plan[1] 1. (geom.) Suprafaţă conţinând orice dreaptă care trece prin două puncte oarecare ale acestei suprafeţe.

2. Proiect elaborat cu anticipație; program de lucru. 3. Dispunere a părților unei lucrări literare, științifice etc. 4. Fiecare dintre planurile (1) perpendiculare pe direcția privirii în care pare că se găsește sau se găsește un obiect și care reprezintă adâncimea în perspectivă. //Apropiere sau depărtare a unui obiect față de aparatul de filmat; locul în care în desene sau în picturi se află figurile, la distanțe diferite de ochiul privitorului. 5. (cinem.) Porțiune dintr-o peliculă împrimată în timpul unei singure funcționări a aparatului de filmat. //Delimitare a mărimii omului într-un cadru filmat. 6. Suprafață netedă a unui corp. */~ înclinat* = dispozitiv de forma unei rampe înclinate care formează un unghi cu planul orizontal, folosit pentru a ridica corpuri prin rostogolire sau prin împingere. 7. Desen tehnic care reprezintă grafic, la o anumită scară, un obiect sau o construcție. 8. Ansamblu format de două aripi ale unui avion, considerate în prelungire. 9. (ec. pol.) Sistem de indicatori prin care se fixează direcțiile de evoluție, prioritățile unei activități economice într-o perioadă dată. *s.n., pl.* planuri.

plan²,-ă 1. Neted, fără asperități. */Geometrie ~* = ramură a matematicii care studiază proprietățile figurilor geometrice cu două dimensiuni. *Figură ~* = figură care poate fi așezată cu toate punctele pe același plan¹. *Unghi ~* = porțiune dintr-un plan¹ (1) cuprinsă între două semidrepte ale planului. 2. (tipogr.) *Mașină ~* = mașină care imprimă coli separate. *adj., pl.* plani,-e.

plana¹ *intr.* 1. (despre păsări) A pluti în aer. //(despre aeronave) A pluti în aer fără motor. 2. (fig.) A domina prin înălțime sau importanță. 3. (fig.) A constitui o amenințare iminentă. *vb. I, ind. prez. 3* planează.

plana² *tr.* A prelucra suprafața unui obiect pentru a o face netedă. *vb. I, ind. prez. 3* planează.

planare¹ Acțiunea de a plana¹; plutire. *s.f., g.-d. art.* planării, *pl.* planări.

planare² Acțiunea de a plana². *s.f., g.-d. art.* planării, *pl.* planări.

planarie (-ri-e) (zool.) Specie de vierme lat, de apă dulce. *s.f., art.* planaria, *g.-d. art.* planariei, *pl.* planarii, *art.* planariile.

planat,-ă (în sintagma) *Zbor ~* = zbor al unei aeronave cu motorul cu viteză redusă; zborul unui planor. *adj., pl.* planați,-te.

planator Piesă componentă a unei matrițe, în formă de placă sau de inel, care presează marginea tablei pentru a împiedica formarea unor cute în timpul prelucrării ei în matriță. //Ciocan folosit pentru a face plană suprafața unui obiect. *s.n., pl.* planatoare.

planație (-ți-e) (geol.) Netezire a scoarței terestre ca rezultat al procesului de eroziune. *s.f., art.* planația, *g.-d. art.* planației, *pl.* planații, *art.* planațiile.

plancă Drum podit cu prăjini pe care se transportă bușteni sau alte lemne prin alunecare, sub acțiunea propriei greutăți. *s.f., g.-d. art.* plăncii, *pl.* plănci.

planctologie Ramură a biologiei care studiază microorganismele acvatice din care este alcătuit planctonul. *s.f., art.* planctologia, *g.-d. art.* planctologiei.

plancton Totalitatea organismelor vegetale și animale care trăiesc în apă și care constituie hrana peștilor și a altor animale acvatice. */~ atmosferic* = ansamblul particulelor solide și lichide aflate în suspensie în atmosferă. *s.n.*

planctonic,-ă De plancton. *adj., pl.* planctonici,-ce.

planctonofag,-ă (despre animale acvatice) Care se hrănește cu plancton. *adj., pl.* planctonofagi,-ge.

planctont Microorganism animal sau vegetal din componerea planctonului. *s.n., pl.* planctonte.

planeitate (-ne-i-) Proprietate a unei suprafețe de a fi plană; netezime. *s.f., g.-d. art.* planeității, *pl.* planeități.

planet v. **planetă**.

planetar,-ă 1. Referitor la planete. */Sistem ~* = totalitatea planetelor care se mișcă în jurul Soarelui. *Model ~* = model al structurii atomului inspirit din cel al sistemului planetar. 2. (tehn.) *Mecanism ~* = mecanism în care una sau mai multe roți se învârtesc în jurul axelor proprii și în jurul axei unei alte roți dințate. *Arbore* (sau *ax*) *~* = organ de mașină care antrenează roata motoare a unui autovehicul. *adj., pl.* planetari,-e.

planetară Arbore sau ax planetar. *s.f., g.-d. art.* planetarei, *pl.* planetare.

planetariu Cupolă de mari dimensiuni pe care se proiectează, cu ajutorul unui aparat special, bolta cerească, aștrii și deplasarea lor aparentă. *s.n., art.* planetariul, *pl.* planetarii, *art.* planetariile.

planetă 1. Corp ceresc fără lumină proprie, satelit al Soarelui sau al unei stele. 2. Bilet care conține preziceri naive asupra viitorului, pe care îl vând flașnetarii. [*var.* (înv.) planet *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* planetei, *pl.* planete.

planetoid 1. Asteroid. 2. Satelit artificial. *s.m., pl.* planetoizi.

planetologie Ramură a astrofizicii care studiază planetele și sateliții. *s.f., g.-d. art.* planetologiei.

planeză (geol.) Platou de bazalt, triunghiular, situat între două văi înguste și adânci de pe povârnișurile conurilor vulcanice. *s.f., g.-d. art.* planezei, *pl.* planeze.

planic,-ă Conform cu un plan¹ (9). *adj., pl.* planici,-ce.

planiedru (-ni-e-) (despre cristale) Care are suprafețe plane. *adj., pl.* planiedri,-e.

planifica *tr.* 1. A întocmi un plan¹ (9); a programa, a organiza și a conduce pe bază de plan. 2. A prevedea, a include într-un plan. *vb. I, ind. prez. 3* planifică.

planificare Acțiunea de a planifica. *s.f., g.-d. art.* planificării, *pl.* planificări.

planificator,-oare (Persoană, specialist) care planifică. *adj., s.m.* și *f., pl.* planificatori,-oare.

planiglob Hartă a globului terestru în care cele două emisfere sunt reprezentate pe o suprafață plană. *s.n., pl.* planigloburi.

planimetra *tr.* A efectua o planimetrare. *vb. I, ind. prez. 3* planimetrează.

planimetrare Operație de măsurare a unei suprafețe fie prin calcule, fie cu ajutorul uni planimetru. *s.f., g.-d. art.* planimetrării, *pl.* planimetrări.

planimetric,-ă Referitor la planimetrie. *adj., pl.* planimetrici,-ce.

planimetrie 1. Parte a topografiei care se ocupă cu reprezentarea pe o hartă sau pe un plan a obiectelor de pe teren. 2. (rar) Geometrie plană. *s.f., art.* planimetria, *g.-d. art.* planimetriei.

planimetru Instrument care servește la măsurarea suprafețelor cuprinse în interiorul unui contur închis. *s.n., art.* planimetrul, *pl.* planimetre.

planisferă Planiglob. *s.f., g.-d. art.* planisferei, *pl.* planisfere.

planisferic,-ă Referitor la planisferă. *adj., pl.* planisferici,-ce.

planisi *tr.* (înv.) A ademeni, a înșela pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* planisesc, *imperf. 3 sg.* planisea; *conj. prez. 3* să planisească.

planitate Proprietate a unei suprafețe de a fi plană. *s.f., g.-d. art.* planității.

planning (plening) (angl.) 1. Plan de lucru detaliat. 2. *~ familial* = control al nașterilor într-o familie, practicat voluntar. *s.n., art.* planningul.

planografie Procedeu de reproducere tipografică la care se folosesc forme de tipar din piatră litografică, aluminiu etc. *s.f., art.* planografia, *g.-d. art.* planografiei.

planor Aparat de zbor fără motor, care se deplasează cu ajutorul curenților de aer. *s.n., pl.* planoare.

planorbis Moluscă gasteropodă cu cochilie spiralată într-un singur plan, care trăieşte în apele dulci. *s.m.*
planorism 1. Sport practicat cu planorul. 2. Construcţia de planoare. *s.n.*
planorist,-ă Persoană care practică planorismul. *s.m., pl.* planorişti; *s.f., g.-d. art.* planoristei, *pl.* planoriste.
planşă 1. Foaie de hârtie pe care sunt reproduse desene, fotografii etc., folosită ca ilustrată într-o carte; carton cu desene sau cu fotografii care serveşte ca material didactic. 2. Fiecare dintre plăcile de beton ale pavajului unei şosele. 3. (sport) Placă de lemn, în formă de schi scurt, care permite unei persoane deplasarea pe apă prin mişcarea valurilor sau prin tractare. *s.f., art.* planşa, *g.-d. art.* planşei, *pl.* planşe.
planşetă 1. Placă de lemn folosită ca suport pe care se fixează hârtia pentru desen. 2. ~ *topografică* = aparat utilizat pentru trasarea pe un plan a unor figuri asemenea celor de pe teren. 3. Scândură lată pe care se întind foile de aluat. *s.f., g.-d. art.* planşetei, *pl.* planşete.
planşeu Element de construcţie făcut din lemn sau din beton armat care separă două niveluri ale unei clădiri, formează partea carosabilă a unui pod etc. *s.n., art.* planşeul, *pl.* planşee.
planta *tr.* 1. A fixa în pământ puieţi, răsaduri etc. pe locul de cultură. 2. A înfige în pământ un stâlp, un par etc. /(refl.) *A se ~ în faţa cuiva* = a se opri în mod inoportun, ostentativ în faţa cuiva. 3. A instala mine pe un teren. *vb. I, ind. prez. 3* plantează.
plantaginacee (la pl.) Familie de plante erbacee, cu frunze dispuse în rozetă şi cu flori hermafrodite; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* plantaginacee, *g.-d. art.* plantaginacei, *pl.* plantaginacee.
plantalgie (med.) Durere în regiunea tălpilor. *s.f., art.* plantalgia, *g.-d. art.* plantalgiei, *pl.* plantalgii.
plantar,-ă (med.) Referitor la talpa piciorului. *adj., pl.* plantari,-e.
plantare Acţiunea de a (se) planta; plantat. *s.f., g.-d. art.* plantării, *pl.* plantări.
plantat Plantare. *s.n.*
plantatoare Maşină de plantat. *s.f., g.-d. art.* plantatorii, *pl.* plantatori.
plantator[1] Unealtă de forma unui baston scurt, ascuţit la un capăt, folosită la plantarea legumelor, a florilor etc. *s.n., pl.* plantatoare.
plantator[2]**,-oare** 1. Persoană care se ocupă cu plantarea răsadurilor, a viţei-de-vie etc. 2. Proprietar al unei plantaţii. 3. Maşină de plantat. *s.m., pl.* plantatori; *s.f., g.-d. art.* plantatoarei, *pl.* plantatoare.
plantaţie (-ţi-e) 1. Teren cultivat cu arbori, viţă-de-vie etc. /~ *de protecţie* = plantaţie de arbori sau de arbuşti făcută pentru a proteja un teren de cultură împotriva vântului, a secetei etc. 2. Mare gospodărie caracterizată prin cultura unei singure plante tehnice sau alimentare, în condiţii speciale de climă. ~ *de portocali.* [*var.* plantaţiune *s.f.*] *s.f., art.* plantaţia, *g.-d. art.* plantaţiei, *pl.* plantaţii, *art.* plantaţiile.
plantaţiune v. **plantaţie.**
plantă[1] Nume dat organismelor vegetale caracterizate prin prezenţa clorofilei şi care îşi extrag hrana prin rădăcini; (p. restr.) vegetală, mai ales erbacee, cultivată de om sau care creşte în mod natural şi este utilă omului. *s.f., g.-d. art.* plantei, *pl.* plante.
plantă[2] Talpa piciorului. *s.f., g.-d. art.* plantei, *pl.* plante.
plantigrad[1] Mamifer care calcă cu toată talpa. *s.n., pl.* plantigrade.
plantigrad[2]**,-ă** (despre animale) Care calcă pe toată talpa piciorului. *adj., pl.* plantigrazi,-de.
plantivor,-ă (înv.) Erbivor. *adj., pl.* plantivori,-e.
plantogramă Amprentă a tălpii piciorului. *s.f., g.-d. art.* plantogramei, *pl.* plantograme.
planton Serviciu de pază în interiorul cazărmilor sau al clădirilor militare, executat de ostaşi neînarmaţi. //Ostaş care execută acest serviciu. //Orice persoană care face de pază într-un loc. *s.n., pl.* plantoane.
plantuliă Plantă mică, abia ieşită din sămânţă. *s.f., g.-d. art.* plantulei, *pl.* plantule.
planturos,-oasă (mai ales despre femei) Cu forme pline, gras. *adj., pl.* planturoşi,-oase.
plapomă v. **plapumă.**
plapumă Învelitoare pentru dormit, făcută din două foi de pânză între care se fixează prin cusături ornamentale un strat de lână, de puf sau de vată. /*Întinde-te cât te ţine* ~ = nu pretinde mai mult decât te ţin posibilităţile. [*var.* plapomă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plăpumii, *pl.* plăpumi.
plasa 1. *tr.* şi *refl.* A (se) aşeza într-un anumit loc. 2. *tr.* A instala pe cineva într-un post. 3. *refl.* (fig.) A se situa pe o anumită poziţie. 4. *tr.* A investi bani într-o acţiune. 5. *tr.* A vinde mărfuri; a distribui bilete pentru un spectacol. 6. *tr.* (sport) A trimite mingea într-un anumit loc de pe teren. *vb. I, ind. prez. 3* plasează.
plasament 1. Investiţie a unei sume de bani într-o afacere, într-o întreprindere etc. cu scopul de a obţine un profit. 2. Locul, postul în care este plasat cineva. 3. (sport) Aşezare a unui jucător, a unei echipe în locul cel mai potrivit din teren, într-un moment al jocului. *s.n., pl.* plasamente.
plasare Acţiunea de a (se) plasa. *s.f., g.-d. art.* plasării, *pl.* plasări.
plasator,-oare 1. Persoană care îi plasează pe spectatori la locurile lor în sălile de spectacole. 2. Persoană care plasează mărfuri, bunuri etc. *s.m., pl.* plasatori; *s.f., g.-d. art.* plasatoarei, *pl.* plasatoare.
plasă[1] A. 1. Împletitură cu ochiuri mari din sfoară, fire textile, sârmă etc. din care se confecţionează diferite obiecte; obiect făcut dintr-o astfel de împletitură. /*A prinde pe cineva în ~* = a înşela pe cineva. 2. Împletitură de sfoară care se aşază în spatele porţilor la fotbal, handbal, polo etc. B. 1. (în Evul Mediu, în Ţara Românească) Parte dintr-o moşie care revenea unui proprietar. 2. Subdiviziune a unui judeţ, în vechea împărţire administrativă; ocol. C. (rar) Limbă de cuţit; tăiş. *s.f., g.-d. art.* plasei, *pl.* plase.
plasă[2] (reg.) Fel de mâncare. *s.f., g.-d. art.* plesei, *pl.* plese.
plasmagenă (biol.) Genă din citoplasmă. *s.f., g.-d. art.* plasmagenei, *pl.* plasmagene.
plasmalemă Peliculă fină, semipermeabilă a citoplasmei. *s.f., g.-d. art.* plasmalemei, *pl.* plasmaleme.
plasmatic,-ă Referitor la plasmă (1). *adj., pl.* plasmatici,-ce.
plasmatron Generator de plasmă. [*var.* plasmotron *s.n.*] *s.n., pl.* plasmatroane.
plasmă 1. Parte lichidă a sângelui sau a limfei, formată din apă, săruri, protide, lipide etc. 2. Substanţă gazoasă alcătuită din electroni, ioni, fotoni etc. *s.f., g.-d. art.* plasmei, *pl.* plasme.
plasmochină Medicament de sinteză utilizat în tratamentul malariei. *s.f., g.-d. art.* plasmochinei.
plasmocit (biol.) Celulă cu rol important în mecanismul de apărare a organismului faţă de agenţii nocivi. *s.n., pl.* plasmocite.
plasmodesme (bot.) Firişoare microscopice de protoplasmă. *s.f. pl.*
plasmodie v. **plasmodiu.**
plasmodiu 1. Masă plasmatică cu mai multe nuclee care are ca înveliş o membrană albuminoidă. 2. Hematozoar al paludismului. [*var.* plasmodie *s.f.*] *s.n., art.* plasmodiul, *pl.* (2) plasmodii, *art.* plasmodiile.
plasmoliză (bot.) Micşorare a volumului unei celule prin pierderea apei din ţesutul vegetal viu pus într-o

soluție concentrată. *s.f., g.-d. art.* plasmolizei, *pl.* plasmolize.
plasmon Particulă fictivă cu ajutorul căreia este descrisă mișcarea de ansamblu a purtătorilor de sarcini dintr-o plasmă. *s.m., pl.* plasmoni.
plasmotron v. **plasmatron.**
plastă (reg.) Claie de fân. *s.f., g.-d. art.* plastei, *pl.* plaste.
plastbeton Beton în care se folosesc drept lianți mase plastice. *s.n.*
plastic[1] 1. Amestec de cauciuc folosit la fabricarea anvelopelor. 2. Exploziv fabricat cu un amestec de cauciuc sintetic și un plastifiant. *s.n.*
plastic[2]**,-ă** 1. Care poate fi ușor deformat, căruia i se poate da, prin modelare, forma dorită. */Masă ~* sau *material ~* = produs sintetic de natură organică, anorganică sau mixtă, care se poate prelucra ușor în diferite obiecte. //Care este reprodus după un model prin modelarea unor materiale. 2. Referitor la sculptură și la pictură. */Arte ~* = arte cărora le este proprie exprimarea prin imagini vizuale. //(despre opere literare sau muzicale) Evocator, sugestiv, viu. 3. *Chirurgie ~* = parte a chirurgiei care se ocupă cu corectarea unor defecte anatomice (mai ales ale feței). *adj., pl.* plastici,-ce.
plastică Tehnica executării unor lucrări de artă prin modelarea unor materiale maleabile. //Parte din studiul unei opere de artă care se ocupă cu raportul armonios al volumelor și al reliefului. *s.f., g.-d. art.* plasticii.
plastician,-ă (-ci-an) Artist plastic. *s.m., pl.* plasticieni; *s.f., g.-d. art.* plasticienei, *pl.* plasticiene.
plasticitate 1. Însușire a unui material de a putea fi modelat ușor. 2. Calitate a unor opere literare, a stilului, a unui cuvânt etc. de a evoca ceva în mod sugestiv, concret. *s.f., g.-d. art.* plasticității.
plasticiza *tr.* 1. A aduce un material în stare plastică. 2. A exprima ceva prin imagini plastice, expresive. *vb. I, ind. prez. 3* plasticizează.
plasticizant,-ă Care plasticizează (2). *adj., pl.* plasticizanți,-te.
plasticizare Acțiunea de a plasticiza. *s.f., g.-d. art.* plasticizării.
plastidă Organit existent în protoplasma celulelor vegetale, cu rol foarte însemnat în procesele biochimice și de sinteză. *s.f., g.-d. art.* plastidei, *pl.* plastide.
plastidom (bot.) Totalitatea plastidelor din citoplasma celulei. *s.n.*
plastie Intervenție chirurgicală prin care se înlocuiește o porțiune de țesut cu alt țesut. *s.f., art.* plastia, *g.-d. art.* plastiei, *pl.* plastii, *art.* plastiile.
plastifia (-fi-a) *tr.* A trata cu plastifiant. *vb. I, ind. prez. 3* plastifiază, *1 pl.* plastifiem; *conj. prez. 3* să plastifieze; *ger.* plastifiind.
plastifiant (-fi-ant) Substanță care are capacitatea de a mări plasticitatea unui material cu care este amestecată. *s.m., pl.* plastifianți.
plastifiere (-fi-e-) Acțiunea de a plastifia. *s.f., g.-d. art.* plastifierii, *pl.* plastifieri.
plastilină Material plastic folosit în mici lucrări de modelare. *s.f., g.-d. art.* plastilinei, *pl.* plastiline.
plastograf,-ă Persoană care falsifică documente sau semnături pe documente; cel care plastografiază. *s.m., pl.* plastografi; *s.f., g.-d. art.* plastografei, *pl.* plastografe.
plastografia (-fi-a) *tr.* A falsifica documente sau semnături pe documente. *vb. I, ind. prez. 3* plastografiază, *1 pl.* plastografiem; *conj. prez. 3* să plastografieze; *ger.* plastografiind.
plastografie Falsificare a unei semnături sau a unui document. //Document falsificat. *s.f., art.* plastografia, *g.-d. art.* plastografiei, *pl.* plastografii, *art.* plastografiile.
plastografiere Acțiunea de a plastografia. *s.f., g.-d. art.* plastografierii, *pl.* plastografieri.
plastomer (chim.) Produs macromolecular care, în anumite condiții de temperatură, poate suferi deformații permanente. *s.m., pl.* plastomeri.
plastometru Instrument pentru determinarea calității glutenului umed. *s.n., art.* plastometrul, *pl.* plastometre.
plastron 1. Obiect detașabil, apretat, care acoperă partea din față a unei cămăși, a unei bluze sau rochii. 2. Un fel de cravată lată care acoperă pieptul. 3. Bucată de piele groasă care protejează pieptul la jucătorii de scrimă. *s.n., pl.* plastroane.
plastur v. **plasture.**
plasture (farm.) Emplastru. //(pop.) Cataplasmă. [*var.* plastur *s.n.*] *s.n., pl.* plasturi.
plașcă (reg.) Un fel de plasă de pescuit, asemănătoare cu prostovolul. *s.f., g.-d. art.* plășții, *pl.* plășți.
plat,-ă 1. Lat; turtit; plan. */Picior ~* = platfus. //(despre terenuri) Întins, șes. 2. (fig.) Lipsit de expresie sau de culoare; plicticos, banal. //(despre modul de viață) Mediocru; monoton. //(despre persoane) Fără valoare, fără imaginație; șters. 3. (sport, despre alergări de viteză) Care se desfășoară pe un teren neted, special amenajat. *adj., pl.* plați,-te.
platan[1] Nume dat unor arbori exotici cu frunzele palmate și cu trunchiul verde. *s.m., pl.* platani.
platan[2] Fiecare dintre cele două talere ale unei balanțe, pe care se așază obiectele de cântărit sau greutățile. *s.n., pl.* platane.
plată 1. Faptul de a plăti o sumă de bani datorată. 2. Sumă de bani dată cuiva pentru munca depusă sau drept contravaloare a unui obiect cumpărat. */Cu ~* = cu bani. 3. Răsplata (morală) dată cuiva pentru faptele sale bune sau rele; pedeapsă dată pentru faptele rele. */A-și lua ~a* = a-și lua pedeapsa cuvenită. *A se duce în ~a Domnului* (sau *a lui Dumnezeu*) = a se duce unde vrea, unde știe. *A lăsa în ~a Domnului* (sau *a lui Dumnezeu*) = a lăsa în pace. *s.f., g.-d. art.* plății, *pl.* plăți.
platbandă 1. Semifabricat de oțel sub formă de fâșie. 2. Fâșie îngustă de teren, plantată cu flori sau cu arbuști. 3. Grindă orizontală din piatră; traversă. 4. Piesă de oțel laminat folosită la întărirea tălpilor grinzilor. *s.f., g.-d. art.* platbandei, *pl.* platbande.
platcă[1] (înv., în expr.) *A intra în ~* = a pierde o partidă la jocul de cărți. *A pune* (pe cineva) *~* = a face (pe cineva) să piardă la jocul de cărți. *A rămâne ~* = a se face de rușine. *s.f.*
platcă[2] Partea de sus a unor obiecte de îmbrăcăminte, croită separat de rest și de care se prinde gulerul. *s.f., g.-d. art.* plătcii, *pl.* plătci.
platelaj Planșeu al unei șarpante. //Element de construcție al suprastructurii unui pod. *s.n., pl.* platelaje.
platelmint (la pl.) Încrengătură de viermi cu corpul lat nesegmentat; (la sg.) vierme din această încrengătură. *s.m., pl.* platelminți.
platformare (nav.) Deplasare pe apă a ambarcațiunilor fără deplasament. *s.f., g.-d. art.* platformării, *pl.* platformări.
platformă A. 1. Suprafață orizontală plană, a unui vehicul de transport sau de ridicat, pe care se încarcă sau se așază mărfuri, vite etc.; (p. ext.) vagon sau camion deschis utilizat pentru transporturi. 2. Parte a unui tramvai, a unui autobuz etc. din dreptul ușilor, pe unde urcă și coboară pasagerii. 3. Element plan al unei construcții. 4. Suprafață de teren plană, amenajată, pe care se poate instala un utilaj, pe care se depozitează mărfuri etc. */~ industrială* = zonă în care sunt concentrate mai multe unități industriale. *~ petrolieră* = construcție (plutitoare) destinată forajului marin. *~ de lansare* = loc amenajat pentru lansarea rachetelor. *~ spațială* = satelit artificial de mari dimensiuni, destinat studiilor spațiale; bază pentru oprirea sau lansarea navelor interplanetare. 5. Loc de

la bordul unor nave rezervat apuntării avioanelor şi elicopterelor. 6. Teren plan situat la diferite înălţimi. 7. (sport) Suprafaţă orizontală, acoperită cu strat antiderapant, de pe care se execută sărituri în apă. 8. (geol.) Porţiune a scoarţei terestre cu fundul cutat, acoperit cu depozite sedimentare (aproape) orizontale. */~ continentală* = zonă a fundului mării, care se înclină uşor de la ţărm spre povârnişul continental. B. (fig.) Ansamblul principiilor care constituie programul unei grupări sau al unui partid politic. *s.f., g.-d. art.* platformei, *pl.* platforme.

platfus Malformaţie congenitală a piciorului, în care talpa este prea puţin scobită. *s.n.*

platina *tr.* 1. A acoperi un obiect din metal cu un strat subţire de platină. 2. A decolora părul dându-i o nuanţă de blond-argintiu. *vb. I, ind. prez. 3* platinează.

platinare Acţiunea de a platina. *s.f., g.-d. art.* platinării, *pl.* platinări.

platină[1] Metal preţios alb-cenuşiu, inoxidabil, maleabil şi ductil, foarte rezistent la acţiunea acizilor, întrebuinţat la fabricarea unor aparate, a unor instrumente de precizie etc. *s.f., g.-d. art.* platinei.

platină[2] 1. Nume dat unor piese de maşini care altădată se fabricau din platină[1] sau care au luciul acestui metal. //Piesă prevăzută cu contacte electrice care comandă aprinderea la motoarele cu explozie. 2. Laminat semifabricat cu secţiune dreptunghiulară, folosit ca materie primă la laminarea tablei subţiri. *s.f., g.-d. art.* platinei, *pl.* platine.

platinic,-ă (rar) Care conţine platină[1]; platinifer, platinos. *adj., pl.* platinici,-ce.

platinifer,-ă Platinic. *adj., pl.* platiniferi,-e.

platinit Aliaj de fier cu nichel, din care se fac legăturile la electrozii becurilor electrice. *s.n.*

platinoid Aliaj de cupru, zinc, nichel şi tungsten, cu aspect şi duritate de platină. *s.n., pl.* platinoide.

platinos,-oasă Platinic. *adj., pl.* platinoşi,-oase.

platinotipie Procedeu de imprimare tipografică pe baza acţiunii luminii asupra sărurilor de platină. *s.f., art.* platinotipia, *g.-d. art.* platinotipiei.

platitudine 1. Lipsă de originalitate, banalitate în exprimare, într-o operă literară, în existenţa cuiva etc. 2. (la pl.) Vorbă, idee banală, lipsită de originalitate. *s.f., g.-d. art.* platitudinii, *pl.* (2) platitudini.

platnic,-ă (rar) (Persoană) care face o plată. */Bun* (sau *rău*) *~* = persoană care îşi îndeplineşte bine (sau rău) obligaţiile băneşti. *adj., s.m.* şi *f., pl.* platnici,-ce.

platonian,-ă (-ni-an) Platonic. *adj., pl.* platonieni,-e.

platonic,-ă 1. Care aparţine filosofiei lui Platon. 2. (despre sentimente) Pur, ideal, spiritualizat. 3. Care nu poate fi pus în practică; ideal; abstract. *adj., pl.* platonici,-ce.

platonician,-ă (-ci-an) (Adept) al platonismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* platonicieni,-e.

platonism 1. Doctrină filosofică a lui Platon şi a adepţilor lui, care consideră lumea ideilor ca singura realitate, iar lumea materială o copie imperfectă şi schimbătoare a celei dintâi. 2. Iubire platonică. *s.n.*

platonizant,-ă Referitor la platonism. *adj., pl.* platonizanţi,-te.

platoşă Armură de fier, de piele etc. de forma unui pieptar. *s.f., art.* platoşa, *g.-d. art.* platoşei, *pl.* platoşe.

platou 1. Podiş. *//~ continental* = porţiune de teritoriu, în continuarea ţărmului, până la adâncimea de 200 m sub mare. //Câmp pentru instrucţie şi exerciţii militare. 2. Tavă mare pe care se aduc la masă mâncăruri sau prăjituri. 3. *~ de filmare* = loc într-un studiou cinematografic în care se filmează diferite scene în vederea prelucrării. 4. Dispozitiv în care se fixează diferite piese în vederea prelucrării. *s.n., art.* platoul, *pl.* platouri.

plaur Vegetaţie acvatică plutitoare, în care predomină rizomii de stuf. *s.m., pl.* plauri.

plauzibil,-ă (pla-u-) Care pare adevărat, verosimil. *adj., pl.* plauzibili,-e.

plauzibilitate (pla-u-) Însuşire de a fi plauzibil. *s.f., g.-d. art.* plauzibilităţii.

plav (reg.) Plaur. *s.n., pl.* plavuri.

plavă Plasă de pescuit, cu ochiuri mari, din aţă subţire. *s.f., g.-d. art.* plavei, *pl.* plave.

plavcă Lotcă folosită la pescuitul scrumbiilor. *s.f., g.-d. art.* plavcei, *pl.* plavce.

plavie (-vi-e) Mică insulă plutitoare formată din rădăcini, ierburi etc. amestecate cu nămol şi intrate în putrefacţie. *s.f., art.* plavia, *g.-d. art.* plaviei, *pl.* plavii, *art.* plaviile.

play-back (pleibec) (angl.) Redare, reproducere a unei înregistrări. //Dublare a vocii unui actor, a unui cântăreţ de muzică uşoară etc. *s.n., art.* play-backul, *pl.* play-backuri.

playboy (pleiboi) (angl.) Tânăr elegant, cu fizic plăcut, care are succes la femei şi duce o viaţă uşoară. *s.m., art.* playboy-ul, *pl.* playboy, *art.* playboy-i.

player (pleiăr) (angl.) Aparat pentru redarea înregistrărilor play-back. *s.n., pl.* playere.

play-off (pleiof) (angl.) (sport) Joc suplimentar care trebuie să desemneze echipa câştigătoare, în cazul unei serii de partide terminate la egalitate. *s.n.*

plaz Piesă pe care se târăşte plugul în tipul aratului, asigurându-i stabilitatea. *s.n., pl.* plazuri.

plăcea *intr.* şi *tr.* 1. A simpatiza sau a fi simpatizat; a admira sau a fi admirat de o persoană de sex opus. */Ştii că-mi placi?*, exprimă mirarea, dezaprobarea în faţa unei propuneri, a unei afirmaţii etc. 2. A avea un sentiment de mulţumire, de satisfacţie. 3. A dori, a prefera. */Îmi place să cred că...* = sper că... *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plac, *1 pl.* plăcem, *2 pl.* plăceţi, *viit. 3 sg.* va plăcea; *conj. prez. 3* să placă; *cond. prez. 3* ar plăcea; *part.* plăcut.

plăcere 1. Acţiunea de a plăcea; sentiment, senzaţie de mulţumire sau de satisfacţie. */Cu ~* = cu drag. *Fără ~* = cu silă, fără voie. *Îmi face ~* = mă bucură. *A-i face cuiva ~* = a face cuiva o bucurie. *Fă-mi ~a* = te rog..., fii bun... 2. Distracţie, petrecere; desfătare. 3. Dorinţă, voie, chef. *s.f., g.-d. art.* plăcerii, *pl.* plăceri.

plăcintar Persoană care face sau vinde plăcinte. *s.m., pl.* plăcintari.

plăcintă 1. Preparat culinar făcut din foi de aluat între care se pune o umplutură de carne, de brânză, de fructe etc. */La ~e înainte, la război înapoi* = se spune despre cei care se dau înapoi de la muncă, dar se grăbesc la profituri. *A-i veni* (cuiva) *~a* = a-i veni cuiva o surpriză neplăcută. *A găsi ~a gata* = a se folosi de munca altuia. *Se vinde ca ~a caldă* = se vinde foarte repede. *A aştepta* (pe cineva) *cu ~e calde* = a aştepta (pe cineva) cu mare drag. *A sta ca o ~* = a fi pasiv, comod. 2. (bot.) *~-porcului* = talpa-ursului. *s.f., g.-d. art.* plăcintei, *pl.* plăcinte.

plăcintărie[1] Local în care se vând şi se consumă plăcinte. *s.f., art.* plăcintăria, *g.-d. art.* plăcintăriei, *pl.* plăcintării. *art.* plăcintăriile.

plăcintărie[2] Plăcinte de tot felul. *s.f., art.* plăcintăria, *g.-d. art.* plăcintăriei.

plăcintioară (rar) Plăcinţică. *s.f., g.-d. art.* plăcintioarei, *pl.* plăcintioare.

plăcintuţă (fam.) Plăcinţică. *s.f., g.-d. art.* plăcintuţei, *pl.* plăcintuţe.

plăcinţică (fam.) Diminutiv al lui plăcintă; plăcintioară, plăcintuţă. *s.f., g.-d. art.* plăcinţelei, *pl.* plăcinţele.

plăcuţă Diminutiv al lui placă. *s.f., g.-d. art.* plăcuţei, *pl.* plăcuţe.

plăieş 1. (în Evul Mediu, în ţările româneşti) Locuitor de la graniţă însărcinat cu paza frontierei în părţile de

munte; străjer, grănicer. 2. Locuitor de la munte; muntean. *s.m., pl.* plăieşi.
plăieşie (rar) Corpul, organizaţia plăieşilor. *s.f., art.* plăieşia, *g.-d. art.* plăieşiei, *pl.* plăieşii, *art.* plăieşiile.
plăişor (plă-i-) Diminutiv al lui plai. *s.n., pl.* plăişoare.
plămădă 1. Plămădeală. 2. (fig.) Sămânţă, germen; (p. ext.) alcătuire. 3. (fig.) Progenitură, odraslă. *s.f., g.-d. art.* plămezii, *pl.* plămezi.
plămădeală Amestec de făină, apă şi drojdie întrebuinţat la fermentarea aluatului. //Bucată de aluat dospit folosită în loc de drojdie la prepararea pâinii. *s.f., g.-d. art.* plămădelii, *pl.* plămădeli.
plămădi 1. *intr.* A pregăti o plămădeală. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) făuri; (fig.) a (se) crea, a (se) alcătui. *vb. IV, ind. prez 1 sg.* şi *3 pl.* plămădesc, *imperf. 3 sg.* plămădea; *conj. prez 3* să plămădească.
plămădire Acţiunea de a (se) plămădi; plămădit. *s.f., g.-d. art.* plămădirii, *pl.* plămădiri.
plămădit Plămădire. *s.n.*
plămân Fiecare dintre cele două organe cu aspect spongios, aşezate în cavitatea toracică, la om şi la vertebrate superioare, cu ajutorul cărora se face respiraţia; pulmon. */~ de oţel* = aparat folosit la respiraţia artificială. *s.m., pl.* plămâni.
plămânărică/plămânărea Plantă erbacee cu flori roşii, violete sau (rar) albe; plămânăriţă. [*var.* plumânărică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plămânărelei, *pl.* plămânărele, *art.* plămânărelele.
plămânăriţă Plămânărică. *s.f., g.-d. art.* plămânăriţei, *pl.* plămânăriţe.
plăntuţă Diminutiv al lui plantă; plantă mică tânără. *s.f., g.-d. art.* plăntuţei, *pl.* plăntuţe.
plănui *tr.* A face planuri pentru viitor; (p. ext.) a pune la cale, a unelti. //A stabili, a hotărî, a preciza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plănuiesc, *imperf. 3 sg.* plănuia; *conj. prez. 3* să plănuiască.
plănuire Acţiunea de a plănui. *s.f., g.-d. art.* plănuirii.
plăpând,-ă 1. Lipsit de rezistenţă, de vitalitate; firav; delicat, fin. 2. (despre plante) Nedezvoltat; delicat, gingaş. 3. (fig.) Sensibil. *adj., pl.* plăpânzi,-de.
plăpumar Persoană care confecţionează şi vinde plăpumi. *s.m., pl.* plăpumari.
plăpumăreasă Femeie care confecţionează şi vinde plăpumi. *s.f., g.-d. art.* plăpumăresei, *pl.* plăpumărese.
plăpumărie Atelierul, prăvălia plăpumarului. *s.f., art.* plăpumăria, *g.-d. art.* plăpumăriei, *pl.* plăpumării, *art.* plăpumăriile.
plăpumioară Diminutiv al lui plapumă; plăpumiţă. *s.f., g.-d. art.* plăpumioarei, *pl.* plăpumioare.
plăpumiţă (rar) Plăpumioară. *s.f., g.-d. art.* plăpumiţei, *pl.* plăpumiţe.
plăsea 1. Fiecare dintre cele două părţi de metal, de os, de lemn etc. care acoperă mânerul unui cuţit, al unui pumnal etc.; (p. ext.) mâner. 2. (neobişnuit) Şild. [*var.* prăsea *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plăselei, *pl.* plăsele, *art.* plăselele.
plăsmui *tr.* 1. A crea; a înfăptui. 2. A inventa, a născoci. 3. A falsifica. [*var.* plăzmui *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plăsmuiesc, *imperf. 3 sg.* plăsmuia; *conj. prez. 3* să plăsmuiască.
plăsmuire Imagine ireală; născocire; falsificare. [*var.* plăzmuire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plăsmuirii, *pl.* plăsmuiri.
plăsmuitor,-oare (-mu-i-) (Persoană) care plăsmuieşte. //Inventator. //Falsificator. [*var.* plăzmuitor,-oare *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* plăsmuitori,-oare.
plăti 1. *tr.* A achita în bani sau în natură contravaloarea unui bun. */A ~ cu capul* (sau *cu viaţa*) = a fi omorât pentru o greşeală. *A ~ cu vârf şi îndesat* (sau *cu dobândă*) = a se răzbuna cu vârf şi îndesat pentru o pagubă suferită, o umilinţă etc. 2. *tr.* A achita un impozit, o taxă etc. 3. *refl.* A lichida o obligaţie morală. 4. *tr.* A răsplăti cu bani un serviciu prestat, o muncă efectuată etc. 5. *intr.* (pop.) A valora, a preţui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plătesc, *imperf. 3 sg.* plătea; *conj. prez. 3* să plătească.
plătibil,-ă Care poate fi plătit; care este de plată. *adj., pl.* plătibili,-e.
plătică[1] Peşte de apă dulce, cu corpul turtit lateral. *s.f., g.-d. art.* plătícii, *pl.* plătici.
plătică[2] (bot.) Glădiţă. *s.f., g.-d. art.* plătícii, *pl.* plătici.
plătire (rar) Acţiunea de a (se) plăti. *s.f., g.-d. art.* plătirii.
plătitor,-oare (Persoană) care plăteşte, care efectuează o plată. *adj., s.m.* şi *f., pl.* plătitori,-oare.
plăvai,-aie (pop.) 1. (despre animale, mai ales despre oi) Cu părul sau lâna de culoare albă-gălbuie sau albăcenuşie. 2. *Poamă ~aie* = (şi s.f.) varietate de struguri cu bobul alb-verzui. *adj., pl.* plăvăi.
plăvan,-ă (pop., despre vite) Cu părul alb-gălbui sau alb-cenuşiu. //(s.m.) Bou. *adj., pl.* plăvani,-e.
plăvioară (-vi-oa-) Diminutiv al lui plavie. *s.f., g.-d. art.* plăvioarei, *pl.* plăvioare.
plăviţ,-ă (pop.) 1. (despre părul sau lâna animalelor) Alb-gălbui. 2. (despre părul oamenilor) Blond, plăviu. *adj., pl.* plăviţi,-e.
plăviu,-ie (înv., reg.) Plăviţ (2). *adj., pl.* plăvii.
plăzmui v. **plăsmui.**
plăzmuire v. **plăsmuire.**
plăzmuitor,-oare v. **plăsmuitor.**
plângăcios,-oasă Plângăreţ. *adj., pl.* plângăcioşi,-oase.
plângăreţ,-eaţă 1. Care plânge uşor, care se vaită mereu; plângăcios, plângător (1). 2. (despre glas, voce etc.) Tânguitor, trist. *adj., pl.* plângăreţi,-e.
plângător,-oare 1. Plângăreţ. 2. Trist, jalnic. 3. (despre sălcii) Cu ramuri lungi, lăsate în jos. *adj., pl.* plângători,-oare.
plânge 1. *intr.* A vărsa lacrimi de durere, de bucurie etc. 2. *tr.* A jeli o persoană dispărută, un lucru pierdut, o situaţie gravă etc. */A-şi ~ păcatele* = a-şi ispăşi o vină. 3. *tr.* A compătimi, a deplânge pe cineva. /(intr.) *A-i ~ (cuiva) de milă* = a-i părea foarte rău de nenorocirea altuia. 4. *refl.* A-şi arăta nemulţumirea, a se văita; a reclama. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plâng, *1 pl.* plângem, *perf. s. 1 sg.* plânsei, *1 pl.* plânserăm; *part.* plâns.
plângere 1. Acţiunea de a (se) plânge; plâns, tânguire. */Valea ~rii* = lumea, Pământul, considerate uneori ca loc de suferinţă. 2. Reclamaţie; (pop.) jalbă, cerere. *s.f., g.-d. art.* plângerii, *pl.* plângeri.
plâns Faptul de a (se) plânge. */De ~* = vrednic de milă. *s.n., pl.* plânsuri.
plânset Plâns, văicăreală. *s.n., pl.* plânsete.
plânsoare (rar) 1. Plâns. 2. (înv., reg.) Cerere, jalbă. 3. Numele unei boli (de copii) care provoacă insomnia de plâns necontenit. *s.f., g.-d. art.* plânsorii, *pl.* plânsori.
plean (înv., pop.) Pradă de război. //Jaf. //Grup de prizonieri. *s.n., pl.* pleanuri.
pleasc Cuvânt care imită zgomotul produs de limbă când se desprinde brusc de cerul gurii (când se mănâncă cu lăcomie). *interj.*
pleasnă (pop.) 1. Capătul subţire al biciului terminat cu un smoc de fire neîmpletite; şfichi; (p. ext.) bici. //Lovitură de bici. */A lua* (pe cineva) *în ~* = a ironiza (pe cineva). 2. (reg.) Fir de care se prinde cârligul la capătul sforii de pescuit. 3. (pop.) Iritaţie a mucoasei limbii şi a cerului gurii (mai ales la copiii mici). *s.f., g.-d. art.* plesnei, *pl.* plesne.
pleaşcă 1. (pop., fam.) Câştig neaşteptat, obţinut fără muncă. */De ~* = de pomană. 2. (înv.) Pradă (de război); jaf; rechiziţie. *s.f., g.-d. art.* pleştii, *pl.* pleşti.
pleavă A. 1. Rămăşiţe de spice rezultate din treieratul cerealelor. 2. (fig.) Ceea ce este fără valoare; oameni de

nimic; drojdia societății. B. (iht.) Plevușcă. *s.f., g.-d. art.* plevei.
plebe 1. (în Roma antică) Categorie socială formată din oameni liberi fără activitate permanentă, care trăia din câștiguri întâmplătoare. 2. (în Evul Mediu) Pătura cea mai săracă a populației orășenești; populație fără drepturi, asuprită și exploatată; (p. ext.) gloată. 3. (fig.) Pătură socială declasată; drojdia societății. *s.f., g.-d. art.* plebei.
plebeian,-ă (-be-ian) (livr.) Plebeu. *adj., s.m.* și *f., pl.* plebeieni,-e.
plebeianism (-be-ia-) (livr.) Comportament de plebeu. *s.n.*
plebeu,-ee 1. (în Roma antică) (Persoană) care făcea parte din plebe. 2. (Persoană) asuprită, exploatată; (om) de rând, vulgar, grosolan. *adj., s.m.* și *f., pl.* plebei,-ee.
plebiscit Consultare directă a cetățenilor, care trebuie să se pronunțe prin „da" sau „nu" asupra unor probleme de stat de o importanță deosebită. *s.n., pl.* plebiscite.
plebiscitar,-ă (rar) Referitor la plebiscit. *adj., pl.* plebiscitari,-e.
pleca A. 1. *refl.* și *tr.* A (se) înclina, a (se) apleca. A (se) îndoi. /(tr.) *A-și ~ capul* (sau *fruntea, grumazul*) = a (se) supune. *A nu avea unde să-și plece capul* (sau *trupul, oasele*) = a nu avea adăpost. *A-și ~ urechea la...* = a) a asculta cu atenție; b) a da crezământ vorbelor de nimic. *A-și ~ inima* = a) a da ascultare suferințelor cuiva; b) a arăta smerenie față de cineva. //A (se) culca la pământ, a (se) răsturna. *//refl.* A se înclina în fața cuiva în semn de respect sau de supunere. 2. *refl.* (despre aștri) A coborî spre apus. //(înv., fig.) A decădea. B. *tr.* A supune, a subjuga. *//refl.* A ceda în fața unei forțe, a se supune. C. *intr.* 1. A se pune în mișcare, a părăsi locul unde se află. //(sport) A porni într-o cursă sportivă. 2. A avea începutul, punctul de pornire; a avea ca ipoteză. *vb. I, ind. prez. 3* plecă.
plecare Acțiunea de a (se) pleca; înclinare, deplasare. /*Punct de ~* = începutul unei acțiuni. *Gata de ~* = pe punctul de a porni. *La ~* = în momentul pornirii. //(sport) Start. //(înv.) Predispoziție, înclinație. *s.f., g.-d. art.* plecării, *pl.* plecări.
plecat,-ă 1. Îndreptat în jos; aplecat. 2. Supus, umil. 3. Pornit dintr-un loc. //Absent; (fig.) dus pe gânduri. *adj., pl.* plecați,-te.
plecate[1] (în loc.) *Pe ~. loc. adv.*
plecate[2] (pop.) Indigestie. *s.n. pl.*
plecăciune Înclinare a corpului în fața cuiva în semn de respect sau de salut. //(în formule de salut) ~, *părinte! s.f., g.-d. art.* plecăciunii, *pl.* plecăciuni.
plecopter (la pl.) Ordin de insecte cu aripi membranoase, cu corpul lățit, terminat cu două filamente lungi; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.n., pl.* plecoptere.
plectru Placă mică de metal, de os, de celuloid etc. cu care se ciupesc coardele unor instrumente muzicale. *s.n., art.* plectrul, *pl.* plectre.
pled Pătură ușoară. *s.n., pl.* pleduri.
pleda *intr.* și *tr.* A apăra o cauză în fața unei instanțe judecătorești. //A susține o cauză, a apăra o idee, a milita pentru ceva. //A fi în avantajul cuiva sau a ceva. *vb. I, ind. prez. 3* pledează.
pledant,-ă Care este autorizat să pledeze o cauză într-un proces. *Avocat ~. adj., pl.* pledanți,-te.
pledare Acțiunea de a pleda. *s.f., g.-d. art.* pledării.
pledoarie Expunere orală în fața unei instanțe judecătorești, pentru a susține cauza uneia dintre părți. //Apărare orală sau scrisă a unei idei, a unei cauze. *s.f., art.* pledoaria, *g.-d. art.* pledoariei, *pl.* pledoarii, *art.* pledoariile.
pleiadă Grup de scriitori, artiști etc., legați între ei prin concepții și aspirații comune. *s.f., g.-d. art.* pleiadei, *pl.* pleiade.
Pleiadele Grup de stele din Constelația Taurului; Cloșca-cu Pui. *s.prop.f. pl.*
plein-air (plener) (fr.) Pictură executată în exterior, în aer liber, pentru a sugera peisajul natural (spre deosebire de pictura de atelier). *s.n.*
pleiocaziu (bot.) Inflorescență cimoasă la care, de sub floarea terminală, pornesc trei sau mai multe axe florale laterale. *s.n., pl.* pleiocaziul, *pl.* pleiocazii, *art.* pleiocaziile.
pleistocen[1] (ple-is-) Prima epocă a cuaternarului, în care a apărut omul. *s.n.*
pleistocen[2]**,-ă** (ple-is-) Referitor la pleistocen[1]; diluvian. *adj., pl.* pleistocenii,-e.
plen Totalitatea membrilor unei organizații. //Adunare la care participă toți membrii organizației. *s.n.*
plenar,-ă 1. (despre ședințe, adunări) Care se ține cu participarea tuturor membrilor. 2. (livr.) Total, întreg. *Acord ~. adj., pl.* plenari,-e.
plenară Ședință, adunare la care participă toți membrii unei organizații, ai unui for de conducere. */~ lărgită* = plenară la care participă și persoane care nu aparțin organizației respective. *s.f., g.-d. art.* plenarei, *pl.* plenare.
plenipotent (înv.) Plenipotențiar. *adj., s.m., pl.* plenipotenți.
plenipotență (rar) Putere deplină acordată cuiva pentru a acționa într-o problemă care interesează două state. //Act prin care se dă o asemenea împuternicire. *s.f., g.-d. art.* plenipotenței, *pl.* plenipotențe.
plenipotențiar (-ți-ar) (despre diplomați) Care are puteri depline pentru a reprezenta interesele unui stat pe lângă guvernul altei țări. *adj., pl.* plenipotențiari.
plenison,-ă (despre vocale) Care are caracter silabic. *adj., pl.* plenisoni,-e.
plenitudinar,-ă (livr.) Plenar. *adj., pl.* plenitudinari,-e.
plenitudine Dezvoltare deplină, integrală; totalitate, integralitate. *Se află în ~a forțelor sale. s.f., g.-d. art.* plenitudinii.
plenui *tr.* (înv., pop.) A jefui, a prăda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* plenuiesc, *imperf. 3 sg.* plenuia; *conj. prez. 3* să plenuiască.
pleoapă 1. Fiecare dintre cele două membrane mobile, care acoperă și protejează ochiul în partea din față. */A-i da ~le în gene* = a i se închide cuiva ochii de somn. 2. (înv., pop.) Capac (la sicriu). *s.f., g.-d. art.* pleoapei, *pl.* pleoape.
pleocroism (ple-o-) Modificare a culorii anumitor cristale, când sunt privite prin transparență în diferite direcții; policroism. *s.n.*
pleonasm (ple-o-) Greșeală de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte cu același înțeles. *s.n., pl.* pleonasme.
pleonast (ple-o-) Mineral de culoare neagră, cu conținut bogat în fier. *s.n.*
pleonastic,-ă (ple-o-) Cu pleonasme. *adj., pl.* pleonastici,-ce.
pleosc Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură dată de un corp moale sau de căderea unui corp în apă. *interj.*
pleoscăi *intr.* A plescăi. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* pleoscăi, *3* pleoscăie, *imperf. 3 sg.* pleoscăia; *conj. prez. 3* să pleoscăie.
pleoscăit Plescăit. *s.n., pl.* pleoscăituri.
pleoscătură (-că-i-) Plescăit. *s.f., g.-d. art.* pleoscăiturii, *pl.* pleoscăituri.
pleoșcăi v. **pleoscăi.**
pleoști 1. *tr.* și *refl.* A (se) lăsa în jos într-o parte; a (se) lăbărța. 2. *tr.* A lăsa în jos capul sau urechea. 3. *refl.* (fig., fam., despre oameni) A deveni abătut; a se dezumfla. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pleoștesc, *imperf. 3 sg.* pleoștea; *conj. prez. 3* să pleoștească.

pleoştire Acţiunea de a (se) pleoşti. *s.f., g.-d. art.* pleoştirii, *pl.* pleoştiri.
plescăviţă (pop.) Spuzeală, erupţie. *s.f., g.-d. art.* plescăviţei, *pl.* plescăviţe.
plescăi *intr.* 1. A desprinde brusc limba de cerul-gurii producând un sunet caracteristic; a mânca cu zgomot. 2. (despre lichide) A se lovi de un corp tare producând un zgomot caracteristic. //A lovi într-un lichid. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* plescăi, *3* plescăie, *imperf. 3 sg.* plescăia; *conj. prez. 3* să plescăie.
plescăire Acţiunea de a plescăi. *s.f., g.-d. art.* plescăirii, *pl.* plescăiri.
plescăit 1. Zgomot produs prin desprinderea bruscă a limbii de cerul-gurii; sunet făcut cu gura când se mănâncă repede şi lacom. 2. Zgomot produs de un lichid când se loveşte de ceva sau când este lovit cu un obiect; plescăitură, plescăit. *s.n., pl.* plescăituri.
plescăitură Plescăit. *s.f., g.-d. art.* plescăiturii, *pl.* plescăituri.
plesiozaur (-si-o-za-ur) Reptilă marină din era mezozoică, cu gâtul lung şi cu membre în formă de vâsle. [*var.* pleziozaur *s.m.*] *s.m., pl.* plesiozauri.
plesnet Zgomot puternic, de scurtă durată, produs de un obiect care loveşte aerul sau alte corpuri. //Sunet produs de un obiect care se sparge sau crapă. //Lovitură de bici. *s.n., pl.* plesnete.
plesni 1. *intr.* A crăpa, a se despica brusc (şi cu zgomot). //A se desface. 2. *intr.* A se rupe prin întindere, prin uzare etc. */A ~ de...* = a fi (prea) plin de... *A-i ~* (cuiva) *obrazul de ruşine* = a-i fi (cuiva) foarte ruşine. 3. *tr.* A izbi un obiect sau aerul cu un corp elastic, în special cu un bici. */Cât ai plesni din bici* (sau *din palme*) = foarte repede. 4. *tr.* A lovi, a bate, a pocni. //(fig.) A nimeri, a potrivi. /(fam.) *A ~* (pe cineva) *în pălărie* = a ironiza (pe cineva). *A o ~ bine* = a spune cuvinte care se potrivesc cu situaţia, cu momentul. [*var.* plezni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plesnesc, *imperf. 3 sg.* plesnea; *conj. prez. 3* să plesnească.
plesnire Acţiunea de a plesni. [*var.* pleznire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plesnirii, *pl.* plesniri.
plesnit Faptul de a plesni. [*var.* pleznit *s.n.*] *s.n.*
plesnitoare 1. Şfichiul biciului; pleasnă. 2. Jucărie care, prin învârtire, produce un zgomot puternic. 3. Plantă erbacee cu flori galbene, al cărei fruct plesneşte la maturitate şi aruncă seminţele la distanţă. [*var.* pleznitoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plesnitorii, *pl.* plesnitori.
plesnitură Faptul de a plesni; plesnet. //Crăpătură, fisură. [*var.* pleznitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plesniturii, *pl.* plesnituri.
pleş, pleaşă (înv., reg.) 1. Chel, pleşuv. 2. (despre munţi) Lipsit de vegetaţie; sterp. *adj., pl.* pleşi,-e.
pleşcar,-ă (fam.) Persoană care umblă după chilipiruri; chilipirgiu, pleşcaş (2). *s.m., pl.* pleşcari; *s.f., g.-d. art.* pleşcarei, *pl.* pleşcare.
pleşcaş (reg.) 1. Jefuitor. 2. Pleşcar. *s.m., pl.* pleşcaşi.
pleşcui *intr.* (reg.) A umbla după chilipir, după câştig fără muncă. *vb. IV, 1 sg.* şi *3 pl.* pleşcuiesc, *imperf. 3 sg.* pleşcuia; *conj. prez. 3* să pleşcuiască.
pleşcuit (reg.) Faptul de a pleşcui; chilipir. *s.n.*
pleşuv,-ă 1. Chel. 2. (despre munţi, soluri etc.) Lipsit de vegetaţie. //(despre arbori) Desfrunzit. *adj., pl.* pleşuvi,-e.
pleşuvi 1. *intr.* A cheli. 2. *refl.* (despre munţi, soluri etc.) A rămâne fără vegetaţie. *vb. IV, 1 sg.* şi *3 pl.* pleşuvesc, *imperf. 3 sg.* pleşuvea; *conj. prez. 3* să pleşuvească.
pleşuvie 1. Lipsă a părului de pe cap; boală care produce această cădere; chelie. //Porţiune a capului rămasă fără păr. 2. Porţiune a unui munte lipsită de vegetaţie. *s.f., art.* pleşuvia, *g.-d. art.* pleşuviei, *pl.* pleşuvii, *art.* pleşuviile.
pleşuvire Acţiunea de a pleşuvi. *s.f., g.-d. art.* pleşuvirii.
pleţe Părul capului crescut lung şi lăsat să atârne pe spate; (p. ext.) păr nearanjat. *s.f. pl.*
pleter Gard pescăresc împletit din stuf, din nuiele etc. *s.n., pl.* pletere.
pletină Navă mică remorcată, destinată transportului de mărfuri pe apele puţin adânci. *s.f., g.-d. art.* pletinei, *pl.* pletine.
pletoră 1. Cantitate excesivă de sânge într-un organism sau în anumite părţi ale lui. 2. Abundenţă de obiecte sau de oameni (fără valoare). */~ semantică* = aglomerare (excesivă) de sensuri la unele cuvinte. *s.f., g.-d. art.* pletorei.
pletoric,-ă 1. (despre oameni) Cu prea mult sânge. 2. Supraabundent. *adj., pl.* pletorici,-ce.
pletos,-oasă 1. Cu păr lung şi bogat. 2. (despre plante) Cu ramurile sau cu frunzele lungi şi stufoase, aplecate în jos. *adj., pl.* pletoşi,-oase.
pleu (reg.) Tinichea. *s.n., art.* pleul, *pl.* pleuri.
pleural,-ă (ple-u-) Referitor la pleură. *adj., pl.* pleurali,-e.
pleură (ple-u-) Membrană seroasă care înveleşte plămânii şi căptuşeşte cavitatea toracică. *s.f., g.-d. art.* pleurei, *pl.* pleure.
pleurezie (ple-u-) Inflamaţie a pleurei, însoţită adesea de o secreţie de lichid seros. *s.f., art.* pleurezia, *g.-d. art.* pleureziei, *pl.* pleurezii, *art.* pleureziile.
pleurită (ple-u-) Inflamaţie a pleurei pulmonare, fără apariţie de lichid. *s.f., g.-d. art.* pleuritei, *pl.* pleurite.
pleuritic,-ă (ple-u-) (Bolnav) de pleurezie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pleuritici,-ce.
pleurodinie (ple-u-) Durere acută, de natură inflamatorie, în regiunea intercostală. *s.f., art.* pleurodinia, *g.-d. art.* pleurodiniei, *pl.* pleurodinii, *art.* pleurodiniile.
pleuropneumonie (ple-u-) Pneumonie care afectează şi pleura. *s.f., art.* pleuropneumonia, *g.-d. art.* pleuropneumoniei, *pl.* pleuropneumonii, *art.* pleuropneumoniile.
pleuroscop (ple-u-) Aparat folosit în pleuroscopie. *s.n., pl.* pleuroscoape.
pleuroscopie (ple-u-) Examinare vizuală a cavităţii pleurale. *s.f., art.* pleuroscopia, *g.-d. art.* pleuroscopiei, *pl.* pleuroscopii, *art.* pleuroscopiile.
pleurotomie (ple-u-) Deschidere a cavităţii pleurale în scopul extragerii puroiului colectat. *s.f., art.* pleurotomia, *g.-d. art.* pleurotomiei, *pl.* pleurotomii, *art.* pleurotomiile.
plevaiţă (-va-i-) Numele a două plante erbacee din familia compozitelor, care cresc în regiunile de stepă şi de silvostepă. *s.f., g.-d. art.* plevaiţei, *pl.* plevaiţe.
plevilă (înv., reg.) Plivire. *s.f., g.-d. art.* plevilei, *pl.* plevile.
pleviţă (reg.) 1. Placă de fier cu care se îmbracă partea de jos a leucii carului. 2. Bucată de tablă cu care se acoperă o crăpătură la vase, la albii etc. *s.f., g.-d. art.* pleviţei, *pl.* pleviţe.
plevuşcă 1. Peştişor din familia crapului; (p. gener.) nume dat peştilor mărunţi de orice specie. 2. (fig.) Grup de oameni fără însemnătate. *s.f., g.-d. art.* plevuştii, *pl.* plevuşti.
plex Reţea de nervi sau de vase sangvine aflate în diferite regiuni ale corpului. */~ solar* = plex care se găseşte în cavitatea abdominală lângă stomac. *s.n., pl.* plexuri.
plexiglas Material sintetic, transparent şi incasabil, folosit ca înlocuitor al sticlei, la diferite obiecte de uz casnic etc. *s.n.*
plezanterie (înv.) Glumă; discuţie uşoară, amuzantă. *s.f., art.* plezanteria, *g.-d. art.* plezanteriei, *pl.* plezanterii, *art.* plezanteriile.
pleziozaur v. **plesiozaur.**
plezni v. **plesni.**

pleznire v. **plesnire.**
pleznit v. **plesnit.**
pleznitoare v. **plesnitoare.**
pleznitură v. **plesnitură.**
plia 1. *tr.* A îndoi o hârtie, o țesătură etc., suprapunând părțile îndoite; a împături. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) supune. *S-a ~t în fața loviturilor adversarului. vb. I, ind. prez. 3* pliază, *1 pl.* pliem; *conj. prez. 3* să plieze; *ger.* pliind.
pliabil,-ă (pli-a-) Care se poate plia. *adj., pl.* pliabili,-e.
pliaj (pli-aj) 1. Pliere (1). 2. Împachetare a parașutei în vederea lansării. *s.n.*
pliant[1] (pli-ant) Tipăritură conținând informații, reclame, fotografii etc. îndoită de mai multe ori. *s.n., pl.* pliante.
pliant[2]**,-ă** (pli-ant) Care poate fi pliat. *Scaun ~. adj., pl.* plianți,-te.
plic Obiect confecționat din hârtie, în care se închid scrisori, acte etc. (în vederea expedierii lor); obiectul împreună cu scrisoarea, pachetul etc. pe care le conține. *s.n., pl.* plicuri.
plică Cută a pielii sau a mucoasei pereților anatomici. *s.f., g.-d. art.* plicei, *pl.* plice.
plici[1] Cuvânt care imită sunetul produs când se lovește apa cu un obiect tare, când se aplică o lovitură pe piele etc. *interj.*
plici[2] Obiect de plastic cu care se prind muștele; (p. ext.) nuia, vergea. *s.n., art.* pliciul, *pl.* pliciuri.
plici[3] *intr.* (rar) A pliciui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* plicesc, *imperf. 3 sg.* plicea; *conj. prez. 3* să plicească.
pliciui *intr.* (rar) A face plici[1]; a plici[3]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pliciuiesc, *imperf. 3 sg.* pliciuia; *conj. prez. 3* să pliciuiască.
pliciuire (rar) Acțiunea de a pliciui; plescăit. *s.f., g.-d. art.* pliciuirii, *pl.* pliciuiri.
plicticos,-oasă Plictisitor. *adj., pl.* plicticoși,-oase.
plictis Plictiseală. *s.n.*
plictiseală 1. Stare de ușoară depresie morală provocată de singurătate, de lipsa de ocupație, de monotonie etc.; plictis 2. Enervare, supărare. *s.f., g.-d. art.* plictiselii, *pl.* plictiseli.
plictisi 1. *refl.* A fi cuprins de plictiseală; a se sătura de ceva sau de cineva. 2. *tr.* A bate la cap pe cineva, a agasa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* plictisesc, *imperf. 3 sg.* plictisea; *conj. prez. 3* să plictisească.
plictisitor,-oare 1. Care plictisește. 2. Supărător, enervant; plicticos. *adj., pl.* plictisitori,-oare.
pliculeț Diminutiv al lui plic. *s.n., pl.* pliculețe.
plie (cor.) Îndoire lentă a picioarelor cu genunchii în afară, urmată de întinderea lor. *s.n., pl.* plieuri.
pliere (pli-e-) 1. Acțiunea de a (se) plia; îndoire și așezare în pliuri a hârtiei sau a materialelor textile; pliaj. 2. Îndoire a unei table de-a lungul unei linii drepte sau curbe. *s.f., g.-d. art.* plierii, *pl.* plieri.
plimba 1. *refl.* A umbla dintr-un loc în altul pentru a se recrea, a lua aer etc. */A se ~ ca vodă prin lobodă* = a umbla în toate părțile fără nicio piedică. (fam.) *Du-te de te plimbă* = vezi-ți de treabă și lasă-mă-n pace. 2. *tr.* A duce și a însoți pe cineva la plimbare. 3. *tr.* A mișca un obiect încoace și încolo. [*var.* (reg.) preumbla, primbla *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* plimbă.
plimbare Acțiunea de a (se) plimba; mers în scop recreativ. */A trimite* (pe cineva) *la ~* = a se descotorosi de cineva. //Drum, umblătură. 2. (înv.) Loc de promenadă. [*var.* (reg.) preumblare, primblare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* plimbării, *pl.* plimbări.
plimbat Faptul de a (se) plimba. *s.n.*
plimbăreț,-eață Căruia îi place să se plimbe (mult), să hoinărească. *adj., pl.* plimbăreți,-e.
plimbărică (fam.) Diminutiv al lui plimbare. *s.f., g.-d. art.* plimbăricii, *pl.* plimbărici.
plin[1] Ceea ce umple un vas, un spațiu etc.; conținut. */În ~ul...* = în mijlocul... *Din ~* = din abundență. *A-i merge cuiva în ~* = a-i merge cuiva bine, a avea succes. *A da o lovitură în ~* = a nimeri bine ținta. *A face ~ul* = a umple cu benzină rezervorul unei mașini. *A-i ieși* (cuiva) *cu ~(ul)* = a ieși cuiva în cale cu un vas plin (considerat în credința populară ca un semn favorabil). *s.n., pl.* (spații) plinuri.
plin[2]**,-ă** 1. (despre vase, recipiente, încăperi etc.) Care este umplut cu ceva până la limită. */~ ochi* = umplut până la limita capacității. *A fi ~ de sine* (sau *de el*)= a fi încrezut. *A-i fi* (cuiva) *paharul ~*, se spune despre cineva care a îndurat prea multe necazuri. //(despre arme de foc) Încărcat. 2. Întreg, complet, fără goluri. */Profesor ~* = profesor universitar titularm cu toate titlurile prevăzute de lege. *Catedră ~* = catedră care are numărul regulamentar de ore. 3. Care cuprinde, conține, are ceva în cantitate sau în număr mare. 4. Care este acoperit, încărcat cu ceva. 5. (despre ființe) Cu forme rotunde; durduliu. 6. Care are amploare, intensitate. *Lună ~* = lună rotundă aflată în faza ei maximă. *Voce ~* = voce sonoră. */În ~ă...*, în mijlocul..., în toiul... *adj., pl.* plini,-e.
plinătate Însușire de a fi deplin, întreg. //Stare a unei ființe sau a unui lucru care se află la maximum de forță, de dezvoltare. *s.f., g.-d. art.* plinătății.
plini *tr.* și *refl.* (înv., reg.) A (se) îndeplini. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* plinesc, *imperf. 3 sg.* plinea; *conj. prez. 3* să plinească.
plinire (înv., reg.) Acțiunea de a (se) plini; realizare. *s.f., g.-d. art.* plinirii.
plinișor,-oară (rar) Plinuț. *adj., pl.* plinișori,-oare.
plinta 1. Fâșie de lemn, de piatră, de mozaic etc., aplicată în partea de jos a pereților unei încăperi, pentru a-i apăra de lovituri sau pentru a acoperi rostul dintre pardoseală și perete. 2. Partea de jos a unui zid, a unei sobe etc. ieșită în afară și formând un mic soclu. 3. Bloc paralelipipedic de piatră sau de zidărie pe care se sprijină o coloană. *s.f., g.-d. art.* plintei, *pl.* plinte.
plinuț,-ă Diminutiv al lui plin; plinișor. *adj., pl.* plinuți,-e.
pliocen[1] (pli-o-) A doua etapă a neogenului, reprezentată în vestul Europei prin depozite marine, iar în est prin depozite lacustre. *s.n.*
pliocen[2]**,-ă** (pli-o-) Referitor la pliocen[1]. *adj., pl.* pliocени,-e.
pliroforie (înv.) Informație, lămurire. *s.f., art.* pliroforia, *g.-d. art.* pliroforiei, *pl.* pliroforii, *art.* pliroforiile.
plisa *tr.* A îndoi o țesătură, un obiect de îmbrăcăminte etc., în cute regulate, înguste și dese. *vb. I, ind. prez. 3* plisează.
plisaj Pliseu. *s.n.*
plisare Acțiunea de a plisa; (spec.) călcare cu pliuri. *s.f., g.-d. art.* plisării.
plisc 1. Cioc. //(fig., peior.) Gură (la om). 2. Capătul în formă de cioc al unui obiect; vârf. *s.n., pl.* pliscuri.
pliscul-cocoruiui Mică plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pământ, cu flori roșii sau albe și cu fructul ascuțit ca un cioc de barză. *s.n. art.*
pliscușor (fam.) Diminutiv al lui plisc. *s.n., pl.* pliscușoare.
pliseu Cută sau grup de cute, regulate și înguste, obținute prin plisare; plisaj. *s.n., art.* pliseul, *pl.* pliseuri.
plită Placă de fontă, cu ochiuri acoperite cu rotițe, care reprezintă partea de deasupra a unei mașini de gătit; (p. ext.) mașină de gătit. //Încălzitor electric de laborator. *s.f., g.-d. art.* plitei, *pl.* plite.
pliu Cută adâncă făcută la un obiect de îmbrăcăminte. //Pliseu. *s.n., art.* pliul, *pl.* pliuri.
pliurd,-ă (reg.) Lipsit de judecată, prost. *adj., pl.* pliurzi,-de.

plivi *tr.* 1 A curăţa de buruieni un teren cultivat. 2. A rupe lăstarii şi cârceii de prisos de la viţa-de-vie sau de la pomi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plivesc, *imperf. 3 sg.* plivea; *conj. prez. 3* să plivească.
plivire Faptul de a plivi; plivit. *s.f., g.-d. art.* plivirii, *pl.* plivîri.
plivit Plivire. *s.n., pl.* plivituri.
plivitoare Instrument cu care se pliveşte. *s.f., g.-d. art.* plivitorii, *pl.* plivitori.
plivitor,-oare Persoană care pliveşte. *s.m., pl.* plivitori; *s.f., g.-d. art.* plivitoarei, *pl.* plivitoare.
plivitură Grămadă de buruieni plivite şi adunate. *s.f., g.-d. art.* pliviturii, *pl.* plivituri.
ploaie 1. Precipitaţie atmosferică sub formă de picături, provenite din condensarea vaporilor de apă din atmosferă. /(fam.) *Apă de ~* = vorbe fără conţinut. (fam.) *A(-şi* sau *a-i) aranja ~ile* = a(-şi) pregăti terenul, a(-şi) rezolva treburile. *A se lumina a ~* = (despre cer, văzduh) a căpăta o nuanţă difuză, care anunţă venirea ploii. 2. Ceea ce vine sau cade în cantitate mare. *~ de invitaţi.* /(astron.) *~ de stele* = mulţime de stele căzătoare venind din aceeaşi parte a cerului. *s.f., art.* ploaia, *g.-d. art.* ploii, *pl.* ploi, *art.* ploile.
plocadă v. **pocladă.**
plocat v. **pocladă.**
plocată v. **pocladă.**
plocon Dar omagial făcut Porţii Otomane, curţii domneşti sau stăpânului moşiei; (astăzi, fam.) cadou. [*var.* poclon *s.n.*] *s.n., pl.* plocoane.
ploconaş Diminutiv al lui plocon. *s.n., pl.* ploconaşe.
ploconeală Linguşire, umilire. *s.f., g.-d. art.* ploconelii, *pl.* plăconeli.
ploconi *refl.* 1. A se pleca respectuos, cu multă umilinţă înaintea cuiva. 2. A se linguşi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ploconeşte, *imperf. 3 sg.* se ploconea; *conj. prez. 3* să se ploconească.
ploconire Acţiunea de a se ploconi. *s.f., g.-d. art.* ploconirii, *pl.* ploconiri.
plod[1] (pop., fam.) Copil (mic). *s.m., pl.* plozi.
plod[2] (pop.) Germen, embrion, rod. *s.n., pl.* ploduri.
plodi *tr.* (pop.) A naşte (pui mulţi); a procrea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plodesc, *imperf. 3 sg.* plodea, *conj. prez. 3* să plodească.
ploicică (plo-i-) (fam.) Ploaie puţină şi de scurtă durată; ploiţă, ploişoară. *s.f., g.-d. art.* ploicelei, *pl.* ploicele, *art.* ploicelele.
ploier[1] Pasăre călătoare, cu pene variat colorate, care trăieşte la marginea bălţilor. *s.m., pl.* ploieri.
ploier[2] (reg.) Umbrelă. *s.n., pl.* ploiere.
ploieştean,-ă (Locuitor) din municipiul Ploieşti. *adj., s.m., pl.* ploieşteni,-e.
ploieşteancă Locuitoare din municipiul Ploieşti. *s.f., g.-d. art.* ploieştencei, *pl.* ploieştence.
ploinţe[1] (reg.) Ploios. *adj. invar.*
ploinţe[2] (reg.) Timp ploios, ploaie multă. *s.f.*
ploios,-oasă Cu (multă) ploaie. *adj., pl.* ploioşi,-oase.
ploişoară (rar) Ploicică. *s.f., g.-d. art.* ploişoarei, *pl.* ploişoare.
ploiţă (rar) 1. Ploicică. 2. Dantelă făcută cu croşeta. *s.f., g.-d. art.* ploiţei, *pl.* ploiţe.
plomba *tr.* 1. A astupa o carie dentară cu o plombă. 2. A astupa gropile dintr-o îmbrăcăminte rutieră. 3. A construi un imobil între două clădiri între care urmează să se încadreze. *vb. I, ind. prez. 3* plombează.
plombaginâ Hârtie acoperită cu grafit, folosită la multiplicarea textelor (cu maşina de scris). *s.f., g.-d. art.* plombaginei.
plombaj Plombare. *s.n., pl.* plombaje.
plombare Acţiunea de a plomba; plombaj. *s.f., g.-d. art.* plombării, *pl.* plombări.
plombă 1. Lucrare executată de dentist pentru a astupa o carie dentară; amalgam, porţelan etc. folosit pentru această lucrare. 2. Imobil construit în golul rămas între alte două clădiri; umplere a unei gropi din asfalt. *s.f., g.-d. art.* plombei, *pl.* plombe.
plombină Fir cu plumb folosit la măsurătorile topografice subterane. *s.f., g.-d. art.* plombinei, *pl.* plombine.
plonja *intr.* A executa un plonjon. *vb. I, ind. prez. 3* plonjează, *1 pl.* plonjăm; *conj. prez. 3* să plonjeze; *ger.* plonjând.
plonjare Acţiunea de a plonja. *s.f., g.-d. art.* plonjării, *pl.* plonjări.
plonjeu 1. Săritură în apă de la trambulină; plonjare. 2. Partea superioară a parapetului unei lucrări de fortificaţie. *s.n., art.* plonjeul, *pl.* (1) plonjeuri, (2) plonjee.
plonjon Formă specială de salt (cu sau fără minge), practicat în unele jocuri sportive (handbal, fotbal etc.); *s.n., pl.* plonjoane.
plonjor[1] (rar) Scafandru. *s.m., pl.* plonjori.
plonjor[2] Aparat electric care serveşte la încălzirea rapidă a unei cantităţi mici de lichid, prin scufundare în acest lichid. *s.n., pl.* plonjoare.
plop Nume date mai multor specii de arbori înalţi, cu scoarţa netedă alb-cenuşie. */Când va face ~ul mere şi răchita micşunele* = niciodată. *Mătuşă (văr* etc.) *de ~* = rudă îndepărtată. *s.m., pl.* plopi.
plop-alb Specie de plop cu scoarţa netedă, albă-cenuşie şi cu frunzele argintii pe partea inferioară. *s.m., pl.* plopi-albi.
plop-de-munte Specie de plop ale cărui frunze tremură la cea mai mică adiere a vântului. *s.m., pl.* plopi-de-munte.
plopar Insectă care trăieşte pe plopi şi pe sălcii şi care produce un târâit specific. *s.m., pl.* plopari.
plopărie Plopiş. *s.f., art.* plopăria, *g.-d. art.* plopăriei, *pl.* plopării, *art.* plopăriile.
plopiş Pădure cu plopi, loc cu plopi; plopărie. *s.n., pl.* plopişuri.
plopovăţ (reg.) Un fel de mreajă ale cărei ochiuri împletite cu laţuri se strâng când intră peştele înăuntru şi îl imobilizează. *s.n.*
plopuşor Diminutiv al lui plop; ploput. *s.m., pl.* plopuşori.
ploput Plopuşor. *s.m., pl.* ploputi.
ploscar 1. Persoană care lucrează sau vinde ploşti. 2. (în Evul Mediu, în ţările româneşti) Ajutor de paharnic. 3. (fig.) Flecar, palavragiu. *s.m., pl.* ploscari.
ploscaş (reg.) Ploscar (3). *s.m., pl.* ploscaşi.
ploscă 1. Vas de lemn, de lut ars etc., turtit lateral, în care se ţine băutură şi care se poartă atârnat de o curea. */A umbla cu ~a* = a colporta minciuni. 2. (înv.) Vas în care vânătorul îşi ţinea praful de puşcă. 3. Vas din tablă smălţuită, de sticlă etc. în care urinează bolnavii imobilizaţi la pat. *s.f., g.-d. art.* ploştii, *pl.* ploşti.
ploschiţă (pop.) Ploscuţă. *s.f., g.-d. art.* ploschiţei, *pl.* ploschiţe.
ploscuţă Diminutiv al lui ploscă (1); ploschiţă. *s.f., g.-d. art.* ploscuţei, *pl.* ploscuţe.
ploşniţa-verzei Insectă dăunătoare care atacă varza şi conopida. *s.f. art., g.-d. art.* ploşniţei-verzei.
ploşniţă Insectă parazită, cu corpul turtit şi cu miros caracteristic, care se hrăneşte cu sângele omului. *s.f., g.-d. art.* ploşniţei, *pl.* ploşniţe.
ploşniţă-de-pom Numele a două insecte de culoare măslinie pe spate. *s.f., g.-d. art.* ploşnitei-de-pom, *pl.* ploşniţe-de-pom.
ploşniţă-sură Insectă de culoarea bronzului, cu capul în formă de cub. *s.f., g.-d. art.* ploşniţei-sure, *pl.* ploşniţe-sure.
ploşniţărie Mulţime de ploşniţe. *s.f., art.* ploşniţăria, *g.-d. art.* ploşniţăriei, *pl.* ploşniţării, *art.* ploşniţăriile.

ploşniţoasă (bot., reg.) Specie de poroinic. *s.f., g.-d. art.* ploşniţoasei, *pl.* ploşniţoase.
ploştină (reg.) Teren umed şi mocirlos. *s.f., g.-d. art.* ploştinei, *pl.* ploştine.
plot 1. Piesă de contact electric şi legată la un circuit electric, formată dintr-un corp metalic, fixat pe un material izolant. 2. Placă turnantă la încrucişarea unei căi ferate de mină. *s.n., pl.* ploturi.
ploton v. **pluton.**
plotonger v. **plutonier.**
plotonier v. **plutoner.**
plotter (plotăr) (angl.) Periferic de minicalculator care execută desene liniare. *s.n., pl.* plottere.
ploua 1. *intr. impers.* A cădea ploaie. 2. *tr. impers.* A cădea ploaia asupra cuiva sau a ceva; a uda. 3. *intr.* A cădea în cantitate mare. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* plouă; *conj. prez. 3* să plouă; *ger.* plouând.
plouat,-ă 1. Udat de ploaie. 2. (fig.) Abătut, descurajat. *adj., pl.* plouaţi,-te.
plug 1. Unealtă agricolă, cu tracţiune animală sau mecanică, folosită pentru arat. */De la coarnele ~ului* = de la ţară. 2. *~ de zăpadă* = vehicul echipat cu un dispozitiv pentru curăţirea zăpezii de pe căile de comunicaţie. *~ de cărbune* = maşină prevăzută cu cuţite, folosită la dislocarea şi încărcarea cărbunilor în mină. 3. Piesă metalică montată transversal pe o bandă de transport pentru a face ca materialul transportat să cadă alături de bandă. 4. Procedeu de frânare la schi, care constă în apropierea vârfurilor schiurilor. 5. (reg.) Pluguşor (2). *s.n., pl.* pluguri.
plugar 1. Ţăran care se ocupă cu lucrarea pământului; agricultor. 2. (reg.) Flăcău care umblă cu pluguşorul în ajunul Anului Nou. *s.m., pl.* plugari.
plugăresc,-ească (rar) Referitor la plugar sau la plugărie. *adj., pl.* plugăreşti.
plugăreşte (rar) Ca un plugar (1). *adv.*
plugări *intr.* (înv.) A lucra pământul cu plugul (1); a se ocupa cu agricultura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plugăresc, *imperf. 3 sg.* plugărea; *conj. prez. 3* să plugărească.
plugărie (rar) Ocupaţia plugarului (1). *s.f., art.* plugăria, *g.-d. art.* plugăriei.
plugărime (rar) Mulţimea de plugari; (p. gener.) ţărănime. *s.f., g.-d. art.* plugărimii.
plugărire (rar) Acţiunea de a plugări; plugărit. *s.f., g.-d. art.* plugăririi.
plugărit Plugărire. *s.n.*
pluguleţ (rar) Pluguşor (1). *s.n., pl.* plugulete.
pluguşor 1. Diminutiv al lui plug; pluguleţ, pluguţ. 2. Plug împodobit cu care umblă flăcăii la urat în ajunul Anului Nou; (p. ext.) datina uratului, precum şi versurile care se rostesc cu acest prilej. *s.n., pl.* pluguşoare.
pluguţ (reg.) Pluguşor (1). *s.n., pl.* pluguţe.
plumânărică v. **plămânărică.**
plumb[1] 1. (mai ales la pl.) Glonţ. 2. Greutate de plumb[2] care se pune pe firul undiţei. *s.m., pl.* plumbi.
plumb[2] Metal de culoare albă-cenuşie, moale şi greu, folosit la fabricarea literelor tipografice, a plăcilor de acumulator etc. *s.n.*
plumb[3] 1. Disc mic de plumb[2] cu care se sigilează saci, vagoane etc. 2. (reg.) Condei cu care se scria pe tăbliţele de ardezie. *s.n., pl.* plumburi.
plumbat Sare de plumb. *s.m., pl.* plumbaţi.
plumbic,-ă Plumbifer. *adj., pl.* plumbici,-ce.
plumbifer,-ă Care conţine plumb[2]; plumbic. *adj., pl.* plumbiferi,-e.
plumbişor (rar) Diminutiv al lui plumb[1] (1). *s.m., pl.* plumbişori.
plumbotipie Tipar folosit pentru obţinerea hârtiilor decorative marmorate. *s.f., art.* plumbotipia, *g.-d.* plumbotipii, *art.* plumbotipiei.
plumbui *tr.* 1. A sigila cu plumb[3] (1). A acoperi o piesă de metal cu un strat protector de plumb[2]. 3. (fig.) A întuneca, a mohorî. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* plumbuiesc, *imperf. 3 sg.* plumbuia; *conj. prez. 3* să plumbuiască.
plumbuire Acţiunea de a plumbui; plumbuit. *s.f., g.-d. art.* plumbuirii, *pl.* plumbuiri.
plumbuit Plumbuire. *s.n.*
plumburiu,-ie De culoarea plumbului; cenuşiu; (despre cer, văzduh) întunecos. *adj., pl.* plumburii.
plumier v. **plumieră**
plumieră (-mi-e-) (livr.) Penar. [*var.* plumier *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* plumierei, *pl.* plumiere.
plumpox Boală a pomilor fructiferi, vizibilă prin apariţia unor pete galbene pe frunze. *s.n.*
plumulă Muguraş al embrionului vegetal. *s.f., g.-d. art.* plumulei, *pl.* plumule.
plunger Piesă de şamotă de la alimentatoarele de sticlă topită, care ajută la formarea picăturii de sticlă. *s.n., pl.* plungere.
plural[1] Categorie gramaticală care arată că este vorba despre două sau mai multe fiinţe sau lucruri de acelaşi fel. */~ul autorităţii* (sau *al maiestăţii*) = plural folosit în locul singularului în vechile acte oficiale, când autorităţile vorbeau despre ele însele. *~ul autorului* = plural folosit în locul singularului în operele literare, ştiinţifice etc. *~ul modestiei* = plural (folosit mai ales în vorbirea populară) cu referire la persoana proprie în discuţia cu cineva considerat superior. *~ul politeţii* = plural folosit în locul singularului în formule de adresare respectuoasă către cineva. *s.n., pl.* plurale.
plural[2]**,-ă** De plural, al pluralului. *adj., pl.* plurali,-e.
plurale tantum (despre substantive) Care are numai formă de plural. *loc. adj., pl.* pluralia tantum.
pluralism 1. Concepţie filosofică potrivit căreia lumea ar fi alcătuită dintr-o pluralitate de realităţi de sine stătătoare. 2. Principiu al democraţiei care admite existenţa mai multor forţe social-politice (organizaţii, partide etc.). 3. Stare de lucruri caracterizată prin existenţa unei multiplicităţi de factori, de principii etc. *s.n.*
pluralist,-ă (Adept) al pluralismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pluralişti,-ste.
pluralitate 1. Mulţime, diversitate. 2. Majoritate. *s.f., g.-d. art.* pluralităţii, *pl.* pluralităţi.
pluri- Element de compunere care înseamnă „mai mulţi", „mai multe".
pluricarpelar,-ă (bot., despre ovare şi fructe) Format din mai multe carpele. *adj., pl.* pluricarpelari,-e.
pluricavitar,-ă Care are mai multe caverne pulmonare. *adj., pl.* pluricavitari,-e.
pluricelular,-ă (despre organisme) Alcătuit din mai multe celule. *adj., pl.* pluricelulari,-e.
pluridimensional,-ă (-si-o-) Cu multe dimensiuni. *adj., pl.* pluridimensionali,-e.
pluridimensionalitate (-si-o-) Însuşirea a de a fi pluridimensional. *s.f., g.-d. art.* pluridimensionalităţii.
pluridisciplinar,-ă Bazat pe mai multe discipline ştiinţifice. *adj., pl.* pluridiciplinari,-e.
pluridisciplinaritate Caracter pluridisciplinar; multidisciplinaritate. *s.f., g.-d. art.* pluridisciplinarităţii.
pluridotat,-ă Înzestrat cu multe calităţi. *adj, pl.* pluridotaţi,-te.
pluriflor,-ă (despre plante) Cu mai multe flori. *adj., pl.* pluriflori,-e.
pluriform,-ă Cu mai multe forme. *adj., pl.* pluriformi,-e.
pluriglandular,-ă Cu mai multe glande. *adj., pl.* pluriglandulari,-e.
plurilateral,-ă Multilateral. *adj., pl.* plurilaterali,-e.
plurilingv,-ă Exprimat în mai multe limbi, polilingv. *adj., pl.* plurilingvi,-e.

plurimilenar,-ă (rar) Multimilenar. *adj., pl.* plurimilenari, -e.
plurinațional,-ă (-ți-o-) (despre state, orașe, țări) Multinațional. *adj., pl.* plurinaționali,-e.
pluripartid,-ă Cu mai multe partide. *adj., pl.* pluripartide.
pluripartidism Existență a mai multor partide politice; democrație parlamentară. *s.n.*
pluripartit,-ă Cu mai multe părți. *adj., pl.* pluripartite.
puritate Pluralitate. *s.f., g.-d. art.* pluralității, *pl.* pluralități.
plurivalent,-ă (despre substanțe) Cu mai multe valențe. *adj., pl.* plurivalenți,-te.
plurivalență (și fig.) Însușirea de a fi plurivalent. *s.f., g.-d. art.* plurivalenței, *pl.* plurivalențe.
plurivoc,-ă (despre cuvinte sau fraze) Cu mai multe înțelesuri. *adj., pl.* plurivoci,-ce.
plus[1]- Element de compunere care înseamnă „mai mult", „în plus".
plus[2] Mai mult, și încă. *adv.*
plus[3] 1. Ceea ce depășește o cantitate dată; prisos. 2. Semn grafic, în formă de cruce, care indică operația de adunare sau mărimile pozitive (dacă se găsește înaintea acestora). //(cu val. de prep.) *Trei ~ doi fac cinci. /~ infinit* = simbol matematic care arată creșterea nelimitată a numerelor pozitive. //Semn grafic în formă de cruce, care, pus pe lângă o notă dată elevilor, îi mărește valoarea. *s.n., pl.* plusuri.
plusa *intr.* A mări miza la un joc de cărți. //(fig.) A da mai mult decât este necesar. *vb. I, ind. prez. 3* plusează.
plusare Acțiunea de a plusa. *s.f., g.-d. art.* plusării.
plusprodus Produs creat de lucrătorii din sfera producției materiale peste produsul necesar prin cheltuire de muncă suplimentară. *s.n.*
plusvaloare (în concepția marxistă) Valoare nou creată de către muncitorii salariați în procesul de producție peste echivalentul forței lor de muncă și însușită de către patroni. //Excedent al încasărilor față de cheltuieli; beneficiu. */~ absolută* = plusvaloare obținută prin prelungirea zilei de muncă peste timpul de muncă necesar. *~ relativă* = plusvaloare care rezultă din micșorarea timpului de muncă necesar și din modificarea corespunzătoare a raportului dintre munca plătită și cea neplătită. *s.f., g.-d. art.* plusvalorii.
pluș Țesătură de bumbac, de lână etc., asemănătoare cu catifeaua, dar cu părul mai lung decât al acesteia, întrebuințată mai ales la tapițerie. *s.n., pl.* plușuri.
plușa *tr.* A executa operația de plușare. *vb. I, ind. prez. 3* plușează, *1 pl.* plușăm, *ger.* plușând.
plușare Operație prin care pieile de mănuși și de haine sunt frecate cu un pluș (fixat pe un tambur rotativ) pentru a le da un luciu mătăsos. *s.f., g.-d. art.* plușării, *pl.* plușări.
plutaș[1] Muncitor care face plute sau care le conduce pe apă. *s.m., pl.* plutași.
plutaș[2] (bot.) Plută[2] (1). *s.m., pl.* plutași.
plută[1] 1. Ansamblu plutitor format din trunchiuri de copac prinse împreună, condus pe apele curgătoare spre fabricile de cherestea. */A face ~a* = a înota plutind orizontal (pe spate). (rar) *A cădea de-a ~a* = a cădea întins la pământ. 2. Platformă plutitoare de lemn folosită pentru salvare pe apă. *s.f., g.-d. art.* plutei, *pl.* plute.
plută[2] 1. Specie de plop a cărui coroană este de formă piramidală. 2. Material poros și elastic obținut din stratul exterior al scoarței unei specii de stejar, întrebuințat la fabricarea dopurilor, a colacilor de salvare etc. //(rar) Dop fabricat din plută[2] (2). 3. Bucată de lemn sau de alt material ușor, care servește pentru a menține cârligul undiței în apă, la adâncimea dorită. //Bucățică de lemn ușor în care se fixează fitilul candelei. *s.f., g.-d. art.* plutei.
plută-far Plută[1] prevăzută cu o instalație de semnalizare pe timp de ceață. *s.f., g.-d. art.* plutei-far, *pl.* plute-far.
plutări *intr.* A conduce plute[1] pe apă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* plutăresc, *imperf. 3 sg.* plutărea; *conj. prez. 3* să plutărească.
plutărie 1. Plutărit (1). 2. Îndeletnicirea plutașului; plutărit (2). 3. (rar) Mulțime de plute[1]. *s.f., art.* plutăria, *g.-d. art.* plutăriei.
plutărit 1. Transportul pe apă al bușteni lor legați în plute[1]. 2. Îndeletnicirea plutașului. *s.n.*
plutășie Plutărie (2). *s.f., art.* plutășia, *g.-d. art.* plutășiei.
pluti *intr.* 1. (despre corpuri) A se menține la suprafața unui lichid, fiind parțial cufundat în masa acestuia. 2. A se menține (mișcându-se ușor) în aer sau în alt fluid. */A ~ în aer* = a) (despre fenomene și evenimente) a fi iminent; b) (despre o situație, despre o afirmație) a nu se baza pe nimic. 3. (despre sunete și mirosuri) A străbate prin aer, a se împrăștia. 4. (și fig.) A se menține sau a se mișca într-un spațiu real sau imaginar. //(fig.) A stărui, a dăinui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* plutesc, *imperf. 3 sg.* plutea; *conj. prez. 3* să plutească.
plutibil,-ă (rar) Navigabil. *adj., pl.* plutibili,-e.
plutică Plantă erbacee acvatică cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* plutichii, *pl.* plutici.
plutind,-ă (rar) 1. Care plutește, care se leagănă. 2. (fig.) Oscilant. *adj., pl.* plutinzi,-de.
plutire 1. Mișcare sau menținere a unui corp pe suprafața unui lichid sau în masa unui fluid. 2. Trafic pe apă; navigație. *s.f., g.-d. art.* plutirii, *pl.* plutiri.
plutit Faptul de a pluti. *s.n.*
plutitoare (bot.) Rourică. *s.f., g.-d. art.* plutitoarei, *pl.* plutitoare.
plutitoare-dulce (reg.) (bot.) Lemn-dulce. *s.f., g.-d. art.* plutitorii-dulci.
plutitor[1] 1. Dispozitiv care plutește la suprafața unui lichid dintr-un recipient, indicând (și uneori reglând) nivelul lichidului; flotor. //Corp alcătuit dintr-un material cu o densitate mai mică decât a apei, care servește la măsurarea vitezei unui curs de apă. 2. Construcție care plutește și poate îndeplini servicii de semnalizare sau de transport. *s.n., pl.* plutitoare.
plutitor[2]**,-oare** Care poate pluti la suprafața unui lichid sau în aer. */Pod-~* = platformă care servește la transportul persoanelor sau al lucrurilor de pe un mal al unei ape pe celălalt; lac. *Insulă ~* = îngrămădire de pământ, nisip etc. acoperită cu vegetație, care formează o insuliță mai ales pe apele curgătoare. *adj., pl.* plutitori,-oare.
plutocrat,-ă Persoană care, dispunând de avere, face parte din clasa conducătoare. *s.m., pl.* plutocrați; *s.f., g.-d. art.* plutocratei, *pl.* plutocrate.
plutocratic,-ă De plutocrat. *adj., pl.* plutocratici,-ce.
plutocrație Formă de guvernare în care puterea politică aparține celor bogați. //Totalitatea plutocraților. *s.f., art.* plutocrația, *g.-d. art.* plutocrației, *pl.* plutocrații, *art.* plutocrațiile.
pluton[1] Corp de roci intruzive, de dimensiune foarte mici. *s.m., pl.* plutoni.
pluton[2] 1. Subunitate militară mai mică decât compania. */~ de execuție* = unitate de militari care execută prin împușcare pe cei osândiți la moarte. //(p. anal.) Grup de persoane cu preocupări sau ocupații comune. //(p. ext.) Stol, pâlc. 2. Grup omogen de sportivi care se află într-o anumită poziție pe parcursul unei curse de alergări, ciclism etc. [*var.* (pop.) ploton *s.n.*] *s.n., pl.* plutoane.
plutoner v. **plutonier.**
plutonian,-ă (-ni-an) I. *adj., s.m.* și *f.* (Adept) al teoriei plutonismului. II. *adj.* Referitor la Pluton, zeul grec al războiului. *adj., s.m.* și *f.*, plutonieni,-e.

plutonic,-ă (despre roci) Care s-a format prin acțiunea vulcanilor în adâncul scoarței terestre. *adj., pl.* plutonici,-ce.
plutonier (-ni-er) Grad de subofițer imediat superior sergentului-major. *s.m., pl.* plutonieri.
plutonier-adjutant (-ni-er-) Cel mai mare grad de subofițer, imediat superior plutonierului-major. [*var.* (pop.) plutoner, plotoner, plotonier *s.m.*] *s.m., pl.* plutonieri-adjutanți.
plutonier-major (-ni-er-) Grad de subofițer imediat superior plutonierului. *s.m., pl.* plutonieri-majori.
plutonism 1. Totalitatea proceselor de mișcare a magmei la mari adâncimi în scoarța terestră. 2. Curent în geologie care susține că formarea rocilor s-ar datora numai topiturilor magmatice. *s.n.*
plutonit Rocă magmatică consolidată în adâncimile scoarței terestre. *s.n., pl.* plutonite.
plutoniu Element chimic radioactiv, întrebuințat la obținerea energiei nucleare. *s.n., art.* plutoniul.
plutui *tr.* A supune pieile tăbăcite unei operații de finisare, pentru a le face moi și a le da un aspect plăcut. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* plutuiesc, *imperf. 3 sg.* plutuia; *conj. prez. 3* să plutuiască.
plutuire Acțiunea de a plutui; plutuit. *s.f., g.-d. art.* plutuirii, *pl.* plutuiri.
plutuit Plutuire. *s.n.*
pluvial[1] (-vi-al) Interval de timp din cuaternar, caracterizat printr-o climă cu ploi abundente și prin extinderea suprafețelor cu vegetație. *s.n.*
pluvial[2]**,-ă** (-vi-al) Care provine din ploaie. *adj., pl.* pluviali,-e.
pluviodenudare (-vi-o-) Eroziune produsă de apa provenită din precipitații. *s.f., g.-d. art.* pluviodenudării, *pl.* pluviodenudări.
pluviograf (-vi-o-) Aparat care înregistrează automat cantitatea și intensitatea precipitațiilor atmosferice. *s.n., pl.* pluviografe.
pluviogramă (-vi-o-) (met.) Diagramă obținută la pluviograf. *s.f., g.-d. art.* pluviogramei, *pl.* pluviograme.
pluviometric,-ă (-vi-o-) De pluviometru. *adj., pl.* pluviometrici,-ce.
pluviometrie (-vi-o-) Măsurare a cantității de precipitații atmosferice căzute într-un interval de timp pe o anumită suprafață. *s.f., art.* pluviometria, *g.-d. art.* pluviometriei.
pluviometru (-vi-o-) Aparat folosit în pluviometrie; sidometru. *s.n., art.* pluviometrul, *pl.* pluviometre.
pluvios,-oasă (-vi-os) Ploios. *adj., pl.* pluvioși,-oase.
pluvioscop (-vi-o-) Aparat care înregistrează ora, durata și cantitatea ploii căzute într-o anumită zonă. *s.n., pl.* pluvioscoape.
pluviose (plüvioz) (fr.) A cincea lună din calendarul republican francez. *s.m.*
plymouth (plimăs) (angl.) Rasă de găini cu producție mixtă, carne și ouă. *s.prop.n.*
pneu Ansamblu format din anvelopă și cameră de aer comprimat ale unei roți de vehicul. *s.n., pl.* pneuri.
pneumatic,-ă (pne-u-) (despre mașini, utilaje etc.) Care funcționează cu aer comprimat. //Care este folosit la comprimarea aerului. *adj., pl.* pneumatici,-ce.
pneumatică (pne-u-) Parte a fizicii care studiază proprietățile aerului și ale altor gaze. *s.f., g.-d. art.* pneumaticii.
pneumatolit (pne-u-) Rocă magmatică ale cărei minerale sunt formate prin pneumatoliză. *s.n., pl.* pneumatolite.
pneumatolitic,-ă (pne-u-) Referitor la pneumatoliză. *adj., pl.* pneumatolitici,-ce.
pneumatoliză (pne-u-) Fenomen care are loc prin reacția dintre emanațiile gazoase degajate de magmă și rocile înconjurătoare. *s.f., g.-d. art.* pneumatolizei.
pneumatoză (pne-u-) Acumulare de gaze în cavitățile organismului. *s.f., g.-d. art.* pneumatozei, *pl.* pneumatoze.
pneumococ (pne-u-) Microb care provoacă pneumonia. *s.m., pl.* pneumococi.
pneumococic,-ă (pne-u-) De pneumococ. *adj., pl.* pneumococici,-ce.
pneumoconioză (pne-u-,-ni-o-) Boală pulmonară cu caracter profesional, provocată de inhalarea îndelungată a unor pulberi (de azbest, cărbune etc.). *s.f., g.-d. art.* pneumoconiozei, *pl.* pneumoconioze.
pneumoenterită (pne-u-) Pneumonie contagioasă la porci. *s.f., g.-d. art.* pneumoenteritei, *pl.* pneumoenterite.
pneumogastric,-ă (pne-u-) Care este comun plămânilor și stomacului. *adj., pl.* pneumogastrici,-ce.
pneumograf (pne-u-) Aparat cu ajutorul căruia se înregistrează amplitudinea mișcărilor respiratorii ale toracelui. *s.n., pl.* pneumografe.
pneumografie (pne-u-) (med.) Radiografie a unei regiuni anatomice după injectarea unui gaz. *s.f., g.-d. art.* penumografiei, *pl.* pneumografii.
pneumolog,-ă (pne-u-) Medic specialist în pneumologie. *s.m., pl.* pneumologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* pneumologei, *pl.* pneumologe.
pneumologie (pne-u-) Ramură a medicinei care studiază bolile plămânului. *s.f., art.* pneumologia, *g.-d. art.* pneumologiei.
pneumonic,-ă (pne-u-) Referitor la bolile de plămâni. *adj., pl.* pneumonici,-ce.
pneumonie (pne-u-) Inflamație a unui lob sau a unui segment pulmonar, provocată de un pneumococ. *s.f., art.* pneumonia, *g.-d. art.* pneumoniei, *pl.* pneumonii, *art.* pneumoniile.
pneumopatie (pne-u-) Nume generic dat tuturor afecțiunilor pulmonare. *s.f., art.* pneumopatia, *g.-d. art.* pneumopatiei, *pl.* pneumopatii, *art.* pneumopatiile.
pneumoperitoneu (pne-u-) Prezență patologică sau introducere terapeutică de aer în peritoneu. *s.n., art.* pneumoperitoneul, *pl.* pneumoperitonee.
pneumoragie (pne-u-) (med.) Infiltrație de sânge în țesutul pulmonar. *s.f., art.* pneumoragia, *g.-d. art.* pneumoragiei, *pl.* pneumoragii, *art.* pneumoragiile.
pneumosept (pne-u-) Medicament dezinfectant al aparatului respirator. *s.n.*
pneumoterapie (pne-u-) Metodă de tratament în bolile pulmonare, care constă în inspirarea aerului comprimat sau rarefiat. *s.f., art.* pneumoterapia, *g.-d. art.* pneumoterapiei, *pl.* pneumoterapii, *art.* pneumoterapiile.
pneumotomie (pne-u-) Incizie în plămân în scop terapeutic. *s.f., art.* pneumotomia, *g.-d. art.* pneumotomiei, *pl.* pneumotomii, *pl.* pneumotomiile.
pneumotorax (pne-u-) Metodă de tratament a tuberculozei pulmonare, prin introducerea artificială a aerului în cavitatea pleurală pentru a comprima și a imobiliza plămânul bolnav. *s.n., pl.* pneumotoraxuri.
pneumotrop[1] (pne-u-) Virus care produce leziuni ale aparatului respirator, la oameni și la animale. *s.m., pl.* pneumotropi.
pneumotrop[2]**,-ă** (pne-u-) (despre microorganisme) Care manifestă o afinitate specială pentru aparatul respirator. *adj., pl.* pneumotropi,-e.
poala-Maicii-Domnului (bot.) Volbură. *s.f. art., g.-d. art.* poalei-Maicii-Domnului.
poala-rândunicii (bot.) Volbură. *s.f. art., g.-d. art.* poalei-rândunicii.
poala-Sfintei-Marii Plantă erbacee cu tulpină înaltă și cu frunze mici, aromate. *s.f. art., g.-d. art.* poalei-Sfintei-Marii.
poală A. 1. Partea de la talie în jos, mai largă, a unor obiecte de îmbrăcăminte. */~le lungi și minte scurtă*, se spune despre unele femei considerate că ar fi lipsite de

judecată. *A se ține de ~a mamei* = (despre copii) a sta în preajma sau sub ocrotirea mamei. *A trage* (pe cineva) *copiii de ~e* = a avea greutăți familiale. *A veni* (sau *a cădea*) *la ~lele cuiva* = a se ploconi (cu dragoste, respect) înaintea cuiva. 2. Partea de jos și din față a unei rochii, a unui șorț etc., adusă în sus și ținută cu mâna sau prinsă la brâu. /*Cu ~* = în cantitate mare, mult. *A duce pe cineva în ~* = a ocroti pe cineva. //Cantitate de lucruri care pot fi duse în poală (A.2). 3. (la pl.) Pânză frumos lucrată cu care se acoperă masa din altar sau se împodobește o icoană. 4. Partea de pe margine a unei piei. B. Margine a unei păduri. //Partea de jos a unui deal sau a unui munte. //Partea de jos a coroanei unui copac. *s.f., g.-d. art.* poalei, *pl.* poale.

poală-albă (pop.) Leucoree. *s.f.*

poale-n-brâu Plăcintă făcută din bucăți pătrate de aluat, ale cărei colțuri se întorc peste umplutură, formând un fel de plic. *s.f. pl.*

poamă 1. Rodul pomilor fructiferi; fruct. 2. (la pl.) Fructe tăiate felii și uscate la soare sau la cuptor, pentru a fi păstrate. 3. (reg., la sg.) Struguri. //Stafidă. //Viță-de-vie. 4. (fig.) Om de nimic. /Femeie imorală, stricată. *s.f., g.-d. art.* poamei, *pl.* poame.

poame-de-pământ (pop.) Cartof. *s.f. pl.*

poamele-mâței (pop.) Arăriel. *s.f. pl. art.*

poanson 1. Instrument de oțel folosit în tehnica gravurii. 2. Tijă de oțel cu vârful ascuțit, care servește la perforarea sau la marcarea unor obiecte de metal, la baterea medaliilor etc. 3. Unealtă de os ascuțită la vârf, cu care se perforează și se dă formă rotundă unor puncte de broderie. *s.n., pl.* poansoane.

poansona *tr.* A perfora sau a marca cu un poanson. *vb. I, ind. prez. 3* poansonează.

poansonaj Poansonare. *s.n., pl.* poansonaje.

poansonare Acțiunea de a poansona; poansonaj. *s.f., g.-d. art.* poansonării, *pl.* poansonări.

poansonează Mașină de poansonat; presă de perforat. *s.f., g.-d. art.* poansonezei, *pl.* poansoneze.

poanta v. **ponta**[3].

poantă 1. Moment de efect al unei glume, al unei anecdote etc. 2. Extremitatea anterioară a piciorului unei balerine. 3. (la pl.) Papuci speciali pentru balet, cu vârfuri întărite. 4. Pas de dans sau poziție pe vârful poantelor (3). *s.f., g.-d. art.* poantei, *pl.* poante.

poantou Ac care reglează nivelul combustibilului în carburator. *s.n., art.* poantoul, *pl.* poantouri.

poară[1] (reg.) Ceartă, gâlceavă. *s.f.*

poară[2] (reg.) *În ~* = împotriva. *A se pune în ~ cu cineva* = a se contrazice cu cineva. *loc. adv.*

poarcă 1. (pop.) Scroafă. 2. Numele unui joc de copii, în care unul dintre copii, numit porcar, încearcă să introducă într-o groapă o minge, o bilă etc. în timp ce ceilalți jucători vor să-l oprească. *A bate ~a* = a juca jocul descris mai sus. *s.f., pl.* poarcei, *pl.* (1) poarce.

poartă 1. Deschidere amenajată într-un zid, într-un gard etc. care permite accesul din exterior în interior și invers; deschizătură împreună cu tăblia care acoperă balamalele etc.; tăblia deschizăturii. /*~-n~* = față în față. *A bate la toate ~* = a se adresa tuturor solicitând sprijin, ajutor. *A sta ca vițelul la ~a nouă* = a sta uimit, dezorientat. *~ de scăpare* = mijloc de scăpare dintr-o situație dificilă. //Regiune periferică din jurul unui oraș; margine. //(fig.) Cale de acces. 2. Ușă la intrarea principală a unei clădiri; (p. ext.) casă, gospodărie. /*Din ~-n ~* = din casă în casă. 3. Loc de intrare într-o cetate, într-un oraș. 4. Cadru format din două bare verticale unite în partea de sus printr-o bară orizontală, în care trebuie introdusă mingea la unele jocuri sportive (fotbal, handbal etc). 5. Vale îngustă între două șiruri de munți. *s.f., g.-d. art.* porții, *pl.* porți.

Poartă Reședința sultanului; (p. ext.) Imperiul Otoman. *s.prop.f., g.-d. art.* Porții.

pobedit Metal dur folosit pentru încercarea tăișului uneltelor supuse la uzură mare. *s.n.*

poc Cuvânt prin care se redă un sunet înfundat, produs de o izbitură, de descărcarea unei arme etc. *interj.*

pocaianie (-ni-e) (înv., reg.) Pocăință. //Una dintre cele șapte taine ale Bisericii creștine. //Pedeapsă, suferință. *s.f., art.* pocaiania, *g.-d. art.* pocaianiei, *pl.* pocaianii, *art.* pocaianiile.

pocal Vas de diferite forme, cu deschizătură largă, de obicei din metal. [*var.* bocal *s.n.*] *s.n.*, pocale.

pocăi *refl.* 1. (în practicile creștine) A-și mărturisi păcatele și a căuta să obțină iertare prin post și rugăciuni. //A avea remușcări, a se căi. //*tr. fact.* A face pe cineva să-și recunească greșelile, păcatele etc. 2. A deveni adept al anumitor secte religioase creștine. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pocăiesc, *imperf. 3 sg.* pocăia; *conj. prez. 3* să pocăiască.

pocăială (rar) Pocăință. *s.f., g.-d. art.* pocăielii, *pl.* pocăieli.

pocăință (în practicile creștine) Căință pentru faptele săvârșite; (p. gener.) regret pentru o faptă rea; pocăială. *s.f., g.-d. art.* pocăinței, *pl.* pocăințe.

pocăire Faptul de a se pocăi. *s.f., g.-d. art.* pocăirii.

pocăit,-ă I. *adj.* Care se pocăiește. II. *s.m.* și *f.* Adept al unei secte religioase creștine, care consideră pocăința mai presus de orice virtute. *adj., s.m* și *f., pl.* pocăiți,-te.

pocăni *intr.* (reg.) A pocni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pocănesc, *imperf. 3 sg.* pocănea; *conj. prez. 3* să pocănească.

pocănire (reg.) Pocnire. *s.f., g.-d. art.* pocănirii, *pl.* pocăniri.

pocănit (reg.) Pocnit. *s.n.*

pocănitoare (reg.) Numele dat unor jucării de copii care produc pocănituri când sunt mișcate. *s.f., g.-d. art.* pocănitorii, *pl.* pocănitori.

pocănitură (reg.) Pocnitură. *s.f., g.-d. art.* pocănitурii, *pl.* pocănituri.

pocălti *refl.* (înv., reg.) A slăbi foarte mult, a fi istovit de foame. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se pocâltește, *imperf. 3 sg.* se pocâltea; *conj. prez. 3* să se pocâlteaască.

pocâltire (înv., reg.) Faptul de a se pocălti. *s.f., g.-d. art.* pocâltirii.

pocânzeu (reg.) Persoană cu anumite atribuții în timpul unei nunți țărănești; vornicel. *s.m., art.* pocânzeul, *pl.* pocânzei, *art.* pocânzeii.

poceală 1. Urâțeală fizică; slutenie. /(arg.) *A lua la ~* (pe cineva) = a bate foarte tare pe cineva, desfigurându-l. 2. (pop.) Boală (care ar fi provocată de duhuri rele); (spec.) epilepsie. *s.f., g.-d. art.* pocelii, *pl.* poceli.

pocher/poker (e *pron.* ă) Numele unui joc de cărți, în care fiecare jucător dispune de cinci cărți. *s.n., pl.* pochere/pokere.

pocheraș (fam.) Diminutiv al lui pocher. *s.n., pl.* pocheraşe.

pocherist,-ă (rar) Jucător de pocher. *s.m., pl.* pocheriști; *s.f., g.-d. art.* pocheristei, *pl.* pocheriste.

poci 1. *tr.* și *refl.* A(-și) schimba în rău înfățișarea; a (se) urâți. 2. *tr.* (în credințele populare) A desfigura, a sluți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pocesc, *imperf. 3 sg.* poceа; *conj. prez. 3* să pocească.

pocie (-ci-e) (reg.) 1. Arac. 2. (la pl.) Pari subțiri cu care se împrejmuiește un loc. *s.f., art.* pocia, *g.-d. art.* pociei, *pl.* pocii, *art.* pociile.

pocinoc v. **pocinog**.

pocinog Fapt neplăcut, belea; boroboață. [*var.* pocinoc *s.n.*] *s.n., pl.* pocinoage.

pocire Faptul de a (se) poci. *s.f., g.-d. art.* pocirii, *pl.* pociri.

pocit,-ă 1. (despre fiinţe, adesea substantivat) Desfigurat, slut, diform; (despre lucruri) urât, bizar. 2. (în credinţele populare) Rău, cu ghinion. *adj., pl.* pociţi,-te.
pocitanie (-ni-e) 1. Fiinţă diformă; pocitură, monstru. 2. Lucru ciudat; bazaconie. *s.f., art.* pocitania, *g.-d. art.* pocitaniei, *pl.* pocitanii, *art.* pocitaniile.
pocitură 1. Schimonosire, poceală. 2. Pocitanie. *s.f., g.-d. art.* pociturii, *pl.* pocituri.
pociumb (înv., pop.) Ţăruş, stâlp. //Trunchi de copac rămas în pământ după tăiere; butuc. *s.m., pl.* pociumbi.
poclad v. **pocladă.**
pocladă (reg.) Ţesătură de casă, mitoasă, făcută din lână, întrebuinţată ca pătură. [*var.* plocadă, plocată *s.f.*, plocat, plocad *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* poclăzii, *pl.* poclăzi.
poclău Unealtă de pescuit în formă de sac cu gura largă. *s.n., art.* poclăul, *pl.* poclăie.
poclit (reg.) Coşul trăsurii; coviltir (la car, căruţe etc.) *s.n., pl.* poclituri.
poclon v. **plocon.**
pocneală Pocnet. *s.f., g.-d. art.* pocnelii, *pl.* pocneli.
pocnet Zgomot surd produs de o lovitură, de o împuşcătură etc.; //Zgomot produs de spargere, de crăpare; pocneală. *s.n., pl.* pocnete.
pocni L *intr.* A produce un pocnet. //(despre oase, încheieturi, degete) A trosni. */A-i ~* (cuiva) *fălcile* = a-i trosni cuiva fălcile. 2. *tr.* A lovi scurt, cu putere. 3. *intr.* A se sparge, a crăpa; a se rupe (prin întindere). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pocnesc, *imperf. 3 sg.* pocnea; *conj. prez. 3* să pocnească.
pocnire Acţiunea de a pocni; pocănire. *s.f., g.-d. art.* pocnirii.
pocnit Faptul de a pocni; pocănit. *s.n.*
pocnitoare 1. Numele unor jucării de copii, care pocnesc când sunt lovite. //(fam.) Petardă. 2. Şfichi (la bici). 3. (bot.) Plesnitoare. *s.f., g.-d. art.* pocnitorii, *pl.* pocnitori.
pocnitură Pocnet; pocănitură. *s.f., g.-d. art.* pocniturii, *pl.* pocnituri.
pocrovăţ (în religia creştină) Bucată de pânză cu care se acoperă unele obiecte de cult. [*var.* procovăţ *s.n.*] *s.n., pl.* pocrovеţe.
pod A. 1. Construcţie de lemn, de piatră, de beton etc. care asigură continuitatea unei căi de comunicaţie peste un obstacol (râu, cale ferată etc.). */~ de gheaţă* = strat continuu de gheaţă care acoperă în întregime suprafaţa unei ape. *~ plutitor* (sau *umblător*) = bac. *~ de vase* (sau *de pontoane*) = pod demontabil, format dintr-un şir de bărci sau de plute ancorate, peste care se aşază o platformă. 2. Punte mobilă, suspendată, la un castel medieval sau la o cetate. 3. Platformă suspendată de pe care se efectuează anumite lucrări. */~ rulant* = macara mobilă în formă de pod, care se deplasează pe o cale de rulare situată deasupra solului. *~ basculă* = basculă prevăzută cu o platformă, pe care se cântăresc, în staţiile de cale ferată, vagoanele încărcate cu marfă. *~ basculant* = pod metalic, mobil, folosit în mine. *~ de siguranţă* = platformă montată din loc în loc într-un puţ de mină, pentru a opri căderea unei persoane, desprinderea de roci din pereţi etc. 4. (înv.) Pavaj din scânduri groase de stejar, cu care se acopereau în trecut străzile oraşelor. B Spaţiul dintre acoperiş şi planşeul superior al unei clădiri. */A fi căzut din ~* = a fi buimac, dezorientat. *A se uita* (*ca*) *din ~* = a se uita cu îngâmfare. C. 1. *~ul palmei* = partea inferioară a palmei, de la încheietura cu antebraţul până la degete. 2. Lucrare protetică dentară. *s.n., pl.* poduri.
podagră Gută. *s.f., g.-d. art.* podagrei.
podan (înv., reg.) Clăcaş, şerb. *s.m., pl.* podani.
podar Persoană care conduce un pod plutitor; persoană care încasează taxa de trecere peste un pod (A). *s.m., pl.* podari.
podară (mat.) Curbă plană, loc geometric al picioarelor perpendicularelor coborâte dintr-un punct fix pe tangentele la o curbă dată. *s.f., g.-d. art.* podarei, *pl.* podare.
podărit (pop.) Taxă care se percepe pentru transportul cu un pod plutitor. *s.n., pl.* podărituri.
podăriţă (rar) Femeie care conduce un pod plutitor. *s.f., g.-d. art.* podăriţei, *pl.* podăriţe.
podbeal/podbal (reg.) Plantă erbacee cu rizom cărnos şi flori galbene, întrebuinţată în medicină şi în alimentaţie. *s.m., pl.* podbeli.
podea 1. Pardoseală de scânduri, de parchet, de beton etc. a unei încăperi; fiecare dintre scândurile fixate la pardositul unei încăperi, al unei construcţii etc. 2. (înv., reg.) Tavan (de scânduri). 3. (înv.) Pavaj de scânduri. [*var* podeală *s.f.*] *s.f., art.* podeaua, *g.-d. art.* podelei, *pl.* podele, *art.* podelele.
podeală v. **podea.**
podeaţă (rar) Platformă, podium. *s.f., g.-d. art.* podeţei, *pl.* podeţe.
podeţ Diminutiv al lui pod (A.1); poduleţ, podişcă (1), poduţ, podiş (2), podişor, podurel. //Pod mic peste un şanţ; podişcă. *s.n., pl.* podeţe.
podghiaz v. **poghiaz.**
podgorean,-ă I. *adj.* Din podgorie. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care se ocupă cu cultivarea viţei-de-vie; viticultor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* podgoreni,-e.
podgoreancă Podgoreană. *s.f., g.-d. art.* podgorencei, *pl.* podgorence.
podgorie (-ri-e) 1. Regiune întinsă cu plantaţii de viţă-de-vie; regiune viticolă. 2. (înv.) Regiune de la poalele unui deal sau ale unui munte. *s.f., art.* podgoria, *g.-d. art.* podgoriei, *pl.* podgorii, *art.* podgoriile.
podi *tr* A pardosi cu scânduri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* podesc, *imperf. 3 sg.* podea; *conj. prez. 3* să podească.
podidi *tr.* (despre râs, plâns) A cuprinde, a copleşi pe cineva. /(despre lacrimi, sânge) A curge brusc şi cu putere. //(despre somn, dor, griji etc.) A copleşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* podidesc, *imperf. 3 sg.* podidea; *conj. prez. 3* să podidească.
podină 1. Podea. //(la pl.) Obligaţie a negustorilor (braşoveni) din Ţara Românească de a întreţine străzile din Bucureşti, pavate cu scânduri. //(la pl., în trecut) Taxă percepută la laşi pe carele care aduceau cherestea pentru întreţinerea străzilor. 2. (pop.) Suport din crengi, lemne etc. pe care se clădeşte claia sau stogul. 3. (reg.) Platformă de scânduri folosită ca loc de observaţie. *s.f., g.-d. art.* podinii, *pl.* podini.
podire Acţiunea de a podi; podit. *s.f., g.-d. art.* podirii, *pl.* podiri.
podiş 1. Formă de relief de mare întindere, aproape plană, situată la o altitudine relativ ridicată. 2. (reg.) Podeţ. *s.n., pl.* podişuri.
podişcă (pop.) 1. Podeţ. //Punte mobilă la o cetate sau la un castel medieval. //Bac. //Platformă de scânduri care serveşte ca loc de lucru sau de observaţie. //(rar) Estradă. //(rar) Palier. *s.f., g.-d. art.* podiştii, *pl.* podişti.
podişor Podeţ. *s.n., pl.* podişoare.
podit Podire. *s.n.*
poditură (rar) Podea, pardoseală. *s.f., g.-d. art.* poditurii, *pl.* podituri.
podium (-di-um) Estradă demontabilă, amenajată pentru un spectacol, pentru o conferinţă etc. //Postament pentru diverse obiecte. //Mică platformă cu trepte, pe care stau sportivii când li se înmânează premiile. *s.n., pl.* podiumuri.
podmet (reg.) Momeală, nadă. *s.n., pl.* podmeturi.
podmol (pop.) 1. Aluviune. 2. Mal înalt, abrupt, ros de ape. 2. Prispă. //Vatră de lut pe care este ridicat cuptorul în unele gospodării ţărăneşti. *s.n., pl.* podmoluri.

podnojie (-ji-e) (înv., pop.) Perniță sau preș pus sub picioare pentru a le feri de frig. *s.f., art.* podnojia, *g.-d. art.* podnojiei, *pl.* podnojii, *art.* podnojiile.
podoabă 1. Obiect care înfrumusețează; ornament; lucru de preț; bijuterie. //(fig.) Fală, strălucire. //(fig.) Însușire, calitate. 2. Nume dat unor boli de piele. //Nume dat unor insecte parazite care trăiesc pe corpul omenesc. *s.f., g.-d. art.* podoabei, *pl.* podoabe.
podobi *tr.* și *refl.* (înv., reg.) A (se) împodobi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* podobesc, *imperf. 3 sg.* podobea; *conj. prez. 3* să podobească.
podobie (-bi-e) Melodie după care se intonează unele cântări bisericești. *s.f., art.* podobia, *g.-d. art.* podobiei, *pl.* podobii, *art.* podobiile.
podobromhidroză (med.) Transpirație rău mirositoare a picioarelor. *s.f., g.-d. art.* podobromhidrozei, *pl.* podobromhidroze.
podofilină Substanță rășinoasă extrasă din rizomul unei plante, folosită în medicină ca purgativ. *s.f., g.-d. art.* podofilinei.
podolian,-ă (-li-an) (Locuitor) din Podolia. *adj., s.m.* și *f., pl.* podolieni,-e.
podologie Parte a medicinii care se ocupă cu studiul piciorului. *s.f., art.* podologia, *g.-d. art.* podologiei.
podometru Instrument pentru măsurarea distanței parcurse de un pieton. *s.n., art.* podometrul, *pl.* podometre.
podopunctură Metodă de tratament constând în masarea unor puncte din talpa piciorului. *s.f., g.-d. art.* podopuncturii.
podorojnă (înv.) Ordin scris pentru a i se pune cuiva la dispoziție cai de poștă. *s.f., g.-d. art.* podorojnei, *pl.* podorojne.
poduleț Podeț. *s.n., pl.* podulețe.
podurel (rar) Podeț. *s.n., pl.* podurele.
poduşcă (înv.) Canal de scurgere a unei ape; canal de irigații. *s.f., g.-d. art.* poduștii, *pl.* poduști.
poduț[1] (iht.) Scobar. *s.m., pl.* poduți.
poduț[2] (rar) Podeț. *s.n., pl.* podușuri.
podvadă (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Obligație (transport, cărăușie) la care erau supuși țăranii în folosul domniei. *s.f., g.-d. art.* podvezii, *pl.* podvezi.
podval Suport de lemn (pe care se așază butoaiele în pivniță). *s.n., pl.* podvale.
podvodar Persoană care organiza o podvadă. *s.m., pl.* podvodari.
podzol Sol nisipos și lutos, de culoare cenușie, cu fertilitate naturală slabă. *s.n., pl.* podzoluri.
podzolic,-ă (despre soluri) Care conține nisip și lut. *adj., pl.* podzolici,-ce.
podzolire Procesul transformării unui sol în podzol. *s.f., g.-d. art.* podzolirii, *pl.* podzoliri.
podzolit,-ă Cu caracter de podzol. *adj., pl.* podzoliți,-te.
poem 1. Specie a poeziei epice, de întindere mare, cu caracter eroic, istoric, filosofic etc. /~ *în proză* = specie a prozei literare aparținând genului liric. ~ *dramatic* = scriere dramatică în versuri. //Piesă muzicală de mici dimensiuni, vocală sau instrumentală, cu caracter liric. 2. ~ *simfonic* = lucrare muzicală amplă pentru orchestră, având de obicei un caracter programatic. [*var.* poemă *s.f.*] *s.n., pl.* poeme.
poematic,-ă Cu caracter de poem. *adj., pl.* poematici,-ce.
poemă v. **poem.**
poet,-ă Autor de poezii. //Persoană înzestrată cu sensibilitate de poet. *s.m., pl.* poeți; *s.f., g.-d. art.* poetei, *pl.* poete.
poetard (livr.) Poetaș. *s.m., pl.* poetarzi.
poetastru (livr.) Poetaș. *s.m., art.* poetastrul, *pl.* poetaștri, *art.* poetaștrii.
poetaș (rar) Diminutiv al lui poet; (depr.) poet mediocru, lipsit de talent; poetastru, poetard. *s.m., pl.* poetași.
poetesă (livr.) Poetă; (depr.) poetă mediocră, lipsită de talent. *s.f., g.-d. art.* poetesei, *pl.* poetese
poetic,-ă 1. Referitor la poezie. /*Licență* ~ = libertate pe care și-o iau uneori poeții de a încălca regulile gramaticale pentru necesități de ritm sau de rimă. *Artă* ~ = poem în care un scriitor își expune concepția asupra creației poetice. 2. (fig.) Care poate servi ca motiv de inspirație; impresionant, încântător. *adj., pl.* poetici,-ce.
poetică 1. Lucrare teoretică, text care cuprinde principii referitoare la creația poetică. 2. Ansamblu de forme, de principii caracteristice pentru opera unui poet pentru un curent literar etc. *s.f., g.-d. art.* poeticii.
poetiza *tr.* A prezenta un eveniment, un fapt etc. într-o formă poetică, idealizată. *vb. I, ind. prez. 3* poetizează.
poetizant,-ă (rar) Care are trăsături poetice; care poetizează. *adj., pl.* poetizanți,-te.
poetizare Acțiunea de a poetiza; idealizare. *s.f., g.-d. art.* poetizării.
poezea (fam.) Poezioară. *s.f., art.* poezeaua, *g.-d. art.* poezelei, *pl.* poezele, *art.* poezelele.
poezie 1. Modalitate a literaturii de a exprima o emoție, un sentiment, o idee într-o formă metaforică, prin ritm, rimă etc. 2. Totalitatea compozițiilor în versuri ale unui poet, ale unui popor etc. 3. (fig.) Aspect, caracter poetic al unui peisaj, al unei opere literare, al unei situații. *s.f., art.* poezia, *g.-d. art.* poeziei, *pl.* poezii, *art.* poeziile.
poezioară (-zi-oa-) (fam.) Diminutiv al lui poezie; (depr.) poezie slabă, fără valoare. *s.f., g.-d. art.* poeziorei, *pl.* poezioare.
pofida (în loc.) *În ~ cuiva* (sau *a ceva*) = în ciuda, în necazul cuiva (sau a ceva). *loc. prep.*
pofidă (pop.) Ciudă, necaz; dispreț. *s.f., g.-d. art.* pofidei, *pl.* pofide.
pofil Cureaua de la ham sau de la șa care se trece pe sub coada calului. *s.n., pl.* pofile.
poftă 1. Dorință puternică de a face sau de a obține ceva. /*A-și* (*mai*) *pune ~a în cui* = a renunța la un lucru mult dorit. *Pe* (sau *după*) ~ (sau ~*a inimii*) = pe placul sau pe gustul lui. 2. Senzație de foame sau de sete; dorință de a bea sau de a mânca un anumit lucru. /*De* ~ = numai cât să guste. 3. Patimă, viciu; dorință sexuală. [*var.* (înv., reg.) pohtă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* poftei, *pl.* pofte.
poftăreț,-eață (reg.) Doritor, pofticios. *adj., pl.* poftărești,-e.
pofteală Poftire. *s.f., g.-d. art.* poftelii, *pl.* pofteli.
pofti *tr.* 1. A dori, a voi ceva. 2. A invita, a chema pe cineva. /*refl. recipr.* A se invita unul pe altul. 3. (înv., pop.) A face cuiva o urare. 4. (uneori cu sens imperativ) A ruga (pe cineva ceva). 5. A binevoi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* poftesc, *imperf. 3 sg.* poftea; *conj. prez. 3* să poftească.
pofticios,-oasă Care dorește mult ceva; lacom. //(despre privire) Care exprimă poftă, dorință. *adj., pl.* pofticioși,-oase.
poftim Formulă de politețe care se folosește: a) pentru a oferi ceva cuiva; b) pentru a invita pe cineva să vină să se așeze undeva; c) pentru a exprima indignare, ciudă, nemulțumire, reproș. *interj.*
poftire Acțiunea de a pofti; pofteală. *s.f., g.-d. art.* poftirii, *pl.* poftiri.
poftitor,-oare (rar) Care poftește, care dorește ceva. *adj., pl.* poftitori,-oare.
poftiți (în legătură cu pr. „voi" sau „dumneavoastră") Poftim! *interj.*
poftori *tr.* (înv.) 1. A repeta, a aminti. 2. A ruga pe cineva ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* poftoresc, *imperf. 3 sg.* poftorea; *conj. prez. 3* să poftorească.

pogace (pop.) Turtă de mălai sau de făină de grâu (preparată de obicei cu jumări de porc). *s.f., g.-d. art.* pogăcii, *pl.* pogăci.
pogan,-ă (reg.) 1. (despre ființe) Mare, voinic. 2. Urât. //Crud, fără milă. *adj., pl.* pogani,-e.
pogăcea (reg.) Diminutiv al lui pogace. *s.f., art.* pogăceaua, *g.-d. art.* pogăcelei, *pl.* pogăcele, *art.* pogăcelele.
pogăcioară (reg.) Pogăcea. *s.f., g.-d. art.* pogăcioarei, *pl.* pogăcioare.
poghiaz/podghiaz (înv., reg.) Unitate militară trimisă într-o țară străină ca să prade. *s.n., pl.* poghiazuri /podghiazuri.
poghibală (reg.) Om de nimic; secătură. *s.f., g.-d. art.* poghibalei, *pl.* poghibale.
pogon 1. Unitate de măsură pentru suprafețe de teren agricol, echivalând aproximativ cu o jumătate de hectar. 2. Bucată de pământ de un pogon (1). //Cantitate de produse conținute de un pogon (2). *s.n., pl.* pogoane.
pogonaș Diminutiv al lui pogon. *s.n., pl.* pogonașe.
pogonărit (înv.) Impozit care se plătea pentru fiecare pogon cu plantație de vie. *s.n.*
pogonici (pop.) Băiat care mână vitele. *s.m., pl.* pogonici, *art.* pogonicii.
pogonofor (la pl.) Grup de nevertebrate cilindrice, care se hrănesc prin absorbția hranei capturate la nivelul tentacular; (la sg.) animal din acest grup. *s.m., pl.* pogonofori.
pogorî *intr* (înv.) A se coborî. *vb. IV, ind. prez. 3* pogoară, *imperf. 3 sg.* pogora; *conj. prez. 3* să pogoare; *ger.* pogorând; *part.* pogorât.
pogribanie (-ni-e) (înv.) Slujba și ceremonia înmormântării. *s.f., art.* pogribania, *g.-d. art.* pogribaniei, *pl.* pogribanii, *art.* pogribaniile.
pogrom Masacrare a unui grup național, organizată de elemente șovine. *s.n., pl.* pogromuri.
pogromist,-ă (rar) (Persoană) care participă la pogromuri. *adj., s.m.* și *f., pl.* pogromiști,-ste.
pohfală (înv.) Pompă, fast, strălucire. *s.f., g.-d. art.* pohfalei, *pl.* pohfale.
pohoi v. **puhoi.**
pohoț,-oață (reg.) Persoană ticăloasă, hoață. *s.m., pl.* pohoți; *s.f., g.-d. art.* pohoației, *pl.* pohoațe.
poiană Loc acoperit cu iarbă, fără arbori, în mijlocul unei păduri. *s.f., g.-d. art.* poienii, *pl.* poieni.
poiată (reg.) 1. Coteț; staul; grajd. 2. Adăpost pentru oameni la câmp sau la stână. *s.f., g.-d. art.* poiății, *pl.* poiețI.
poichiloterm[1] Animal poichiloterm[2]. *s.n., pl.* poichiloterme.
poichiloterm[2]**,-ă** (despre animale) Cu temperatură variabilă, în funcție de mediul ambiant. *adj., pl.* poichilotermi,-e.
poichilotermie Proprietate a unor animale de a fi poichiloterme. *s.f., art.* poichilotermia, *g.-d. art.* poichilotermiei.
poienar,-ă (Locuitor) din Poiana. *adj., s.m.* și *f., pl.* poienari,-e.
poieniță Diminutiv al lui poiană. *s.f., g.-d. art.* poieniței, *pl.* poienițe.
poietică (reg.) Diminutiv al lui poiată. *s.f., g.-d. art.* poieticii, *pl.* poietici.
poimâine În ziua care urmează celei de mâine. */Ca mâine, ~ =* în curând. *adv.*
pointer (e *pron.* ă) (angl.) Rasă de câini de vânătoare cu talia înaltă, cu părul scurt și neted. *s.m., pl.* pointeri.
pointilism (poantiism) (fr.) Procedeu folosit în pictură, care constă în realizarea unui anumit ton coloristic prin juxtapunerea de puncte multicolore. *s.n.*
pointillist,-ă (poantist) (fr.) (Adept) al poantilismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* poantillști,-ste.
poise (poaz) (fiz.) Unitate de măsură a viscozității dinamice. *s.m.*
pojar 1. (med.) Rujeolă. 2. (înv., reg.) Incendiu. 3. Căldură mare, arșiță. *s.n., pl.* (2) pojaruri.
pojarnic (înv., reg.) Pompier. *s.m., pl.* pojarnici.
pojarniță (bot., pop.) Sunătoare. *s.f., g.-d. art.* pojarniței, *pl.* pojarnițe.
pojărnicie (înv., reg.) Cazarmă, post de pompieri. *s.f., art.* pojarnicia, *g.-d. art.* pojărniciei, *pl.* pojărnicii, *art.* pojarniciile.
pojghiță/pojghiță 1. Strat subțire care se formează la suprafața unor lichide; (p. ext.) strat care se depune pe un obiect. 2. Crustă aparută pe o rană. 3. Coajă a unor legume sau fructe; scoarță a unor copaci. *s.f., g.-d. art.* pojghiței/pojghiței, *pl.* pojghițe/pojghițe.
pojijie (-ji-e) (reg.) 1. Totalitatea lucrurilor din gospodăria unei case. //Situația celui avut; avere. 2. Familie. *s.f., art.* pojijia, *g.-d. art.* pojijiei, *pl.* pojijii, *art.* pojijiile.
pol[1] 1. Fiecare dintre cele două puncte situate la capetele (de nord și de sud) ale axei Pământului; (p. ext.) regiune din jurul acestor puncte. */~ magnetic terestru =* punct de pe suprafața Pământului în care acul magnetic are poziția verticală. 2. (mat.) Fiecare dintre cele două puncte în care un diametru al sferei intersectează sfera. 3. (fiz.) Fiecare dintre capetele opuse ale unui magnet; fiecare dintre cele două regiuni ale unui corp polarizat electric. 4. Piesă a unei pile galvanice, care stabilește contactul cu circuitul exterior. 5. (fig.) Fiecare dintre punctele, situațiile etc. aflate la două extremități opuse. *s.m., pl.* poli.
pol[2] (fam.) Monedă sau bancnotă de douăzeci de lei. 2. Nume dat unor monede străine (de aur) care au circulat și la noi în trecut; napoleon. *s.m., pl.* poli.
pol[3] (înv.) Jumătate (dintr-un întreg). *s.n.*
polabă (în sintagma) *Limbă ~* (și s.f.) = limbă slavă occidentală, vorbită până în sec. al XVIII-lea pe teritoriul de pe cursul inferior al Elbei. *adj.*
polachiurie (med.) Nevoia de a urina în mod frecvent. *s.f., art.* polachiuria, *g.-d. art.* polachiuriei.
polar,-ă 1. referitor la polii (1) Pământului; caracteristic polilor (1); din regiunea polilor (1). */Noapte ~ =* noapte de iarnă, care în regiunea polilor poate dura până la o jumătate de an. *Cerc ~ =* cerc imaginar paralel cu ecuatorul, care delimitează zona temperată de cea de la poli. 2. Referitor la polii[1] unui magnet sau ai unei pile electrice. 3. (fiz.) Care prezintă polaritate. *adj., pl.* polari,-e.
polară Loc geometric al punctelor conjugate cu un punct dat, în raport cu cele două puncte, în care o secantă variabilă, care trece prin punctul dat, intersectează o conică. *s.f., g.-d. art.* polarei, *pl.* polare.
polarimetrie Metodă de analiză a substanțelor optice active cu ajutorul polarimetrului. *s.f., art.* polarimetria, *g.-d. art.* polarimetriei.
polarimetru Instrument pentru măsurarea unghiului cu care o substanță optic activă rotește planul de polaritare a unei radiații. *s.n., art.* polarimetrul, *pl.* polarimetre.
polariscop Instrument pentru constatarea polarizării luminii. *s.n., pl.* polariscoape.
polaritate 1. Proprietate a unui corp, a unui sistem etc. de a avea poli[1] (3). 2. Proprietate a unui organism vegetal de a forma două puncte de creștere cu proprietăți diferite. 3. (fil.) Relație între contrarii care se exclud reciproc și totodată se presupun reciproc. *s.f., g.-d. art.* polarității.
polariza 1. *tr.* (fiz.)A transforma lumina naturală prin fenomene de reflexie, refracție etc. 2. *refl.* (fil.) A da naștere unei polarități (3). 3. *tr.* A aduna, a concentra în jurul său. *vb. I, ind. prez. 3* polarizează.

polarizabil,-ă (despre medii) Care poate fi (uşor) polarizat. *adj., pl.* polarizabili,-e.
polarizant,-ă (fiz.) Care (se) polarizează (1). *adj., pl.* polarizanţi,-te.
polarizare Acţiunea de a (se) polariza. //(fig.) Proces prin care unele corpuri dobândesc proprietatea de a avea poli electrici sau magnetici. *s.f., g.-d. art.* polarizării, *pl.* polarizări.
polarizat,-ă Care a fost supus acţiunii de polarizare. */Lumină ~* = lumină în care vectorul electric (sau magnetic) posedă o direcţie unică de oscilaţie. *adj., pl.* polarizaţi,-te.
polarizator,-oare Care polarizează. *adj., pl.* polarizatori,-oare.
polarizaţie (-ţi-e) Starea unui corp sau a unui sistem care prezintă polaritate. */~a luminii* = totalitatea fenomenelor legate de producerea şi de efectele luminii polarizate. *s.f., art.* polarizaţia, *g.-d. art.* polarizaţiei, *pl.* polarizaţii, *art.* polarizaţiile.
polarizor[1] Dispozitiv care serveşte la polarizarea luminii. *s.n., pl.* polarizoare.
polarizor[2]**,-oare** Polarizant. *adj., pl.* polarizori,-oare.
polarograf Aparat pentru înregistrarea (foto)grafică a intensităţii curentului electric ce străbate o soluţie. *s.n., pl.* polarografe.
polarografic,-ă Referitor la polarografie. *adj., pl.* polarografici,-ce.
polarografie Metodă de analiză electrochimică în care este folosit polarograful. *s.f., art.* polarografia, *g.-d. art.* polarografiei.
polaroid Aparat fotografic care permite obţinerea automată a fotografiei, imediat după expunere. *s.m., pl.* polaroizi.
polată (reg.) Încăpere mică pe lângă o casă ţărănească, servind ca magazie pentru unelte şi obiecte din gospodărie. *s.f., g.-d. art.* polatei, *pl.* polate.
polc (înv.) Unitate militară din trecut, corespunzătoare regimentului. *s.n., pl.* polcuri.
polcă[1] (reg.) Haină femeiască de stofă, obişnuită la ţară, care acoperă partea de sus a corpului. *s.f., g.-d. art.* polcii, *pl.* polci.
polcă[2] Dans în ritm vioi din sec. al XIX-lea, originar din Boemia; melodie după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* polcii, *pl.* polci.
polcovnic (înv.) Comandant al unui polc. *s.m., pl.* polcovnici.
polcovnicesc,-ească (înv.) Referitor la polcovnic. *adj., pl.* polcovniceşti.
polcovnicie (înv.) Funcţia de polcovnic. *s.f., art.* polcovnicia, *g.-d. art.* polcovniciei.
polcuţă (reg.) Diminutiv al lui polcă[1]. *s.f., g.-d. art.* polcuţei, *pl.* polcuţe.
polder Zonă de uscat obţinută prin îndiguire şi drenare a unui lac sau a unei porţiuni de mare. *s.n., pl.* poldere.
poleac,-ă (înv., reg.) Polonez. *adj., s.m.* şi *f., pl.* poleaci,-ce
polei[1] 1. Strat subţire de gheaţă care acoperă uneori suprafaţa solului, arborii etc. 2. (fig.) Strălucire, luciu. 3. (reg.) Chiciură. *s.n., art.* poleiul, *pl.* poleiuri.
polei[2] 1. *tr.* A acoperi un obiect cu un strat subţire de aur sau de argint. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) învălui într-o lumină aurie sau argintie. 3. *tr.* A înfrumuseţa o situaţie, o împrejurare etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* poleiesc, *imperf. 3 sg.* poleia; *conj. prez. 3* să poleiască.
poleială 1. Faptul de a polei[2]; strat subţire de metal preţios cu care este poleit un obiect. //Foaie subţire de staniol folosită ca ambalaj pentru articole alimentare. 2. (fig.) Strălucire aparentă, spoială. 3. Şlefuire, lustruire a unui obiect sau (fig.) a unei opere literare, ştiinţifice. *s.f., g.-d. art.* poleielii, *pl.* poleieli.
poleire Acţiunea de a (se) polei; poleit. *s.f., g.-d. art.* poleirii, *pl.* poleiri.
poleit Poleire. *s.n.*
poleitor (-le-i-) (rar) Muncitor care poleieşte[2]. *s.m., pl.* poleitori.
polemarh Comandant al armatei (din Grecia antică). *s.m., pl.* polemarhi.
polemic,-ă Cu caracter de polemică; critic, combativ. *adj., pl.* polemici,-ce.
polemică Discuţie în contradictoriu pe o temă ştiinţifică, literară, politică etc. *s.f., g.-d. art.* polemicii, *pl.* polemici.
polemism Caracter polemic. *s.n.*
polemist,-ă Persoană care polemizează. *s.m., pl.* polemişti; *s.f., g.-d. art.* polemistei, *pl.* polemiste.
polemiza *intr.* A susţine o polemică. *vb. I, ind. prez. 3* polemizează.
polemologie Ramură a ştiinţelor politice care studiază războaiele ca fenomen sociologic. *s.f., art.* polemologia, *g.-d. art.* polemologiei.
polen (bot.) Pulbere galbenă produsă de anterele staminelor. *s.n., pl.* polenuri.
polenic,-ă Referitor la polen. *adj., pl.* polenici,-ce.
polenifer,-ă Care conţine polen. *adj., pl.* poleniferi,-e.
poleniza *tr.* A face polenizarea unei flori. *vb. I, ind. prez. 3* polenizează.
polenizare Transport al polenului de pe anterele staminelor pe stigmatul pistilului; polenizaţie. *s.f., g.-d. art.* polenizării, *pl.* polenizări.
polenizator Varietate de pom sau de plantă, al cărei polen fecundează florile altor varietăţi din aceeaşi specie sau din alte specii. *s.m., pl.* polenizatori.
polenizaţie (-ţi-e) Polenizare. *s.f., art.* polenizaţia, *g.-d. art.* polenizaţiei, *pl.* polenizaţii, *art.* polenizaţiile.
pole-position (polpozişn) (angl.) Poziţia de frunte la startul unei curse automobilistice. *s.f.*
poli- Element de compunere care înseamnă „mai mult", „multiplu".
poliacetat (-li-a-) (în sintagma) *~ de vinil* = produs obţinut prin polimerizarea acetatului de vinil. *s.m.*
poliachenă (-li-a-) Fruct compus din mai multe achene. *s.f., g.-d. art.* poliachenei, *pl.* poliachene.
poliacid (-li-a-) Corp care posedă mai multe funcţii acide. *s.m., pl.* poliacizi.
polialcool (-li-al-) Alcool care conţine două sau mai multe grupe oxidril în moleculă. *s.m., pl.* polialcooli.
poliamid v. **poliamidă.**
poliamidă (-li-a-) Masă plastică obţinută prin condensare sau polimerizare şi întrebuinţată la fabricarea fibrelor sintetice. [*var.* poliamid *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* poliamidei, *pl.* poliamide.
poliamidic,-ă (-li-a-) Referitor la poliamide. *adj., pl.* poliamidici,-ce.
poliandră (-li-an-) 1. (Floare) cu mai multe stamine. 2. (Femeie) căsătorită în acelaşi timp cu mai mulţi bărbaţi. *adj., s.f., pl.* poliandre.
poliandrie (-li-an-) 1. Situaţie a unei femei care este căsătorită în acelaşi timp cu mai mulţi bărbaţi. //Împerechere a mătcii albinelor cu mai mulţi trântori. 2. Situaţia unei flori poliandre. *s.f., art.* poliandria, *g.-d. art.* poliandriei.
poliarhie (-li-ar-) Formă de guvernământ în care conducerea statului este asigurată concomitent de mai multe persoane. *s.f., art.* poliarhia, *g.-d. art.* poliarhiei.
poliarticular,-ă (-li-ar-) Referitor la mai multe articulaţii; care afectează mai multe articulaţii. *Reumatism ~. adj., pl.* poliarticulari,-e.
poliartrită (-li-ar-) Inflamaţie simultană a mai multor articulaţii. *s.f., g.-d. art.* poliartritei, *pl.* poliartrite.

poliatlon (-li-a-) Complex de probe din diferite discipline sportive, practicat în sportul de mase. *s.n., pl.* poliatloane.
poliatomic (-li-a-) (despre radicali sau despre molecule) Care conține mai mulți atomi. *adj., pl.* poliatomici,-ce.
polibază (chim.) Corp care posedă mai multe funcții bază. *s.f., g.-d. art.* polibazei, *pl.* polibaze.
polibazic Referitor la o polibază. *adj., pl.* polibazici.
polibrăzdar Plug cu mai multe brăzdare. *s.n., pl.* polibrăzdare.
policalifica *refl.* A se califica în mai multe domenii. *vb. I, ind. prez. 3* se policalifică.
policalificare Calificare în mai multe specialități. *s.f., g.-d. art.* policalificării.
policandru Candelabru cu mai multe brațe. *s.n., art.* policandrul, *pl.* policandre.
policaprolactamă Fibră sintetică de tip poliamidic, comercializată la noi sub denumirea de relon. *s.f., g.-d. art.* policaprolactamei.
policar Degetul gros de la mână. *s.m., pl.* policari.
policelular,-ă (biol.) Pluricelular. *adj., pl.* policelulari,-e.
polichet (la pl.) Clasă de anelide marine, prevăzute cu un număr mare de perișori chitinoși; (la sg.) vierme din această clasă. *s.m./s.n., pl.* polichеți/polichete.
policiclic,-ă (electr.) Care prezintă mai multe fenomene periodice de frecvență diferită. //(despre substanțe) Care prezintă mai multe cicluri formate din lanțuri închise de atomi. *adj., pl.* policiclici,-ce.
polician (polisie) (fr.) Film sau roman polițist. *s.n.*
policioară Diminutiv al lui poliță[1]. *s.f., g.-d. art.* policioarei, *pl.* policioare.
policitemie (med.) Poliglobulie. *s.f., art.* policitemia, *g.-d. art.* policitemiei, *pl.* policitemii, *art.* policitemiile.
policlinic,-ă De policlinică. *adj., pl.* policlinici,-ce.
policlinică Instituție medicală, organizată teritorial și pe specialități în care se efectuează consultații și tratament ambulatoriu. *s.f., g.-d. art.* policlinicii, *pl.* policlinici.
policlorură (chim., în sintagma) ~ *de vinil* = clorură de polivinil. *s.f., g.-d. art.* policlorurii.
policondensare Reacție chimică de unire a mai multor molecule într-o macromoleculă. *s.f., g.-d. art.* policondensării.
policră v. **poreclă.**
policristalin,-ă Alcătuit din mai multe cristale. *adj., pl.* policristalini,-e.
policroism (-cro-ism) (fiz.) Pleocroism. *s.n.*
policrom,-ă În mai multe culori; policromat. *Covor* ~. *adj., pl.* policromi,-e.
policromat,-ă Policrom. *adj., pl.* policromați,-te.
policromie Folosire a mai multor culori în tipărituri, în pictură etc. //Lucrare tipografică executată în mai mult de patru culori. *s.f., art.* policromia, *g.-d. art.* policromiei.
polidactilie Malformație congenitală constând în prezența unui număr mai mare de degete decât cel normal. *s.f., art.* polidactilia, *g.-d. art.* polidactiliei, *pl.* polidactilii, *art.* polidactiliile.
polidimit Sulfură de nichel naturală. *s.n.*
polidipsie Sete excesivă, caracteristică pentru unele boli. *s.f., art.* polidipsia, *g.-d. art.* polidipsiei, *pl.* polidipsii, *art.* polidipsiile.
polidisc Mașină agricolă prevăzută cu mai multe discuri. *s.n., pl.* polidiscuri.
polidrupă Fruct format din mai multe drupe. *s.f., g.-d. art.* polidrupei, *pl.* polidrupe.
poliedral,-ă (-li-e-) (mat.) Poliedric. *adj., pl.* poliedrali,-e.
poliedric,-ă (-li-e-) Care are formă de poliedru; poliedral. *adj., pl.* poliedrici,-ce.
poliedru (-li-e-) Corp geometric mărginit de mai multe suprafețe plane poligonale. *s.n., art.* poliedrul, *pl.* poliedre.
polieleu (-li-e-) Cântare bisericească la creștinii ortodocși. *s.n., art.* polieleul, *pl.* polieleie/polieleuri.
poliembrionie (-li-em-bri-o-) (biol.) Dezvoltare a mai multor embrioni din aceeași celulă-ou sau zigot. *s.f., art.* poliembrionia, *g.-d. art.* poliembrioniei.
poliester (-li-es-) Produs chimic format din mai multe molecule de ester. *s.m., pl.* poliesteri.
poliesteric,-ă De poliester. *adj., pl.* poliesterici,-ce.
polietilenă (-li-e-) Material plastic din care se fabrică filme, conducte etc. *s.f., g.-d. art.* polietilenei.
polifag,-ă 1. (rar) Care mănâncă mult; care mănâncă orice. 2. (despre animale) Care folosește hrană variată (animală și vegetală). *adj., pl.* polifagi,-ge.
polifagie 1. Formă de nutriție în care intră hrană variată. 2. Sindrom caracteristic diabetului, care se manifestă printr-un consum excesiv de alimente. *s.f., art.* polifagia, *g.-d. art.* polifagiei.
polifazat,-ă (despre un curent electric) Cu mai multe faze. *adj., pl.* polifazați,-te.
polifenol Compus aromatic cu mai multe funcții fenol. *s.m., pl.* polifenoli.
poliflor,-ă (despre miere, polen) Provenit din mai multe specii de flori. *adj.*
polifoliculă (bot.) Fruct uscat, format din mai multe folicule. *s.f., g.-d. art.* polifoliculei, *pl.* polifolicule.
polifonematic,-ă (despre unele consoane) Cu valoarea mai multor foneme. *adj., pl.* polifonematici,-ce.
polifonic,-ă Referitor la polifonie. *adj., pl.* polifonici,-ce.
polifonie Arta suprapunerii mai multor melodii, fără ca în ansamblu ele să-și piardă individualitatea. *s.f., art.* polifonia, *g.-d. art.* polifoniei, *pl.* polifonii, *art.* polifoniile.
polifonist Compozitor de lucrări bazate pe polifonie. *s.m., pl.* polifoniști.
polifonizare (muz.) Realizarea unei polifonii. *s.f., g.-d. art.* polifonizării, *pl.* polifonizări.
polifonizat,-ă (muz.) Care se prezintă ca o polifonie. *adj., pl.* polifonizați,-te.
poligală (bot.) Amăreală. *s.f., g.-d. art.* poligalei, *pl.* poligale.
poligam,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Bărbat, femeie) care este căsătorit în același timp cu mai multe persoane. II. *adj.* (despre plante) Care are atât flori hermafrodite, cât și flori unisexuate. *adj., s.m.* și *f., pl.* poligami,-e.
poligamie Situație, stare de poligam. *s.f., art.* poligamia, *g.-d. art.* poligamiei.
poligenează Concepție conform căreia procesele biologice, sociale, lingvistice etc. au origini multiple. *s.f., g.-d. art.* poligenezei.
poligenie Poligenism. *s.f., art.* poligenia, *g.-d. art.* poligeniei.
poligenism Doctrină conform căreia specia umană a apărut în același timp în mai multe locuri; poligenie. *s.n.*
poligenist,-ă (Adept) al poligenismului. *adj., s.m.* și *f.* poligeniști,-ste.
poliglas Material flexibil și transparent, utilizat ca înlocuitor al sticlei. *s.n.*
poliglicol (chim.) Substanță chimică, lichidă, incoloră, cu gust dulceag. *s.n.*
poliglobulie Boală caracterizată prin creșterea anormală a numărului de globule roșii din sânge; policitemie. *s.f., art.* poliglobulia, *g.-d. art.* poliglobuliei, *pl.* poliglobulii, *art.* poliglobuliile.
poliglot,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care vorbește mai multe limbi. II. *adj.* Scris în mai multe limbi. *Dicționar* ~. *adj., s.m.* și *f., pl.* poliglоți,-te.

poligon 1. (geom.) Suprafață plană mărginită de mai multe laturi. 2. (sport) Loc amenajat pentru exerciții și probele de tir. //Teren în cuprinsul căruia se execută exerciții de tragere cu arma. 3. Teren amenajat pentru deprinderea conducerii autovehiculelor. *s.n., pl.* poligoane.
poligonacee (la pl.) Familie de dicotiledonate apetale; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* poligonaceea, *g.-d. art.* poligonaceei, *pl.* poligonacee.
poligonal,-ă În formă de poligon (1). *adj., pl.* poligonali,-e.
poligonație (-ți-e) Metodă de ridicare topografică bazată pe o rețea de poligoane. *s.f., art.* poligonația, *g.-d. art.* poligonației.
poligonometrie 1. Capitol al geometriei aplicate care se ocupă cu studiul poligoanelor. 2. Tehnică de ridicare topografică, prin folosirea unor rețele de poligoane închise. *s.f., art.* poligonometria, *g.-d. art.* poligonometriei.
poligraf[1] Autor de opere care aparțin unor genuri diferite. *s.m., pl.* poligrafi.
poligraf[2] 1. Aparat cu care se reproduce un manuscris în mai multe exemplare. 2. Detector de minciuni. *s.m.*
poligrafic,-ă Referitor la poligrafie. *adj., pl.* poligrafici,-ce.
poligrafie 1. Totalitatea procedeelor de reproducere grafică a unui text, a unei figuri etc.; tehnică grafică. 2. Totalitatea întreprinderilor care se ocupă cu imprimarea și răspândirea cărților, revistelor, ziarelor etc.; industrie poligrafică. *s.f., art.* poligrafia, *g.-d. art.* poligrafiei, *pl.* poligrafii, *art.* poligrafiile.
poligrafist Persoană specializată în poligrafie (1). *s.m., pl.* poligrafiști.
polihibridare Hibridare între doi genitori care diferă între ei prin două sau mai multe perechi de caractere. *s.f., g.-d. art.* polihibridării, *pl.* polihibridări.
polihistor (livr.) Cunoscător al mai multor domenii de activitate. *s.m., pl.* polihistori.
poliizopren (-li-i-) Produs sintetic asemănător ca structură și ca proprietăți cu cauciucul natural. *s.m.*
poliloghie/(fam.) **polologhie** Expunere excesiv de amplă și de prolixă; vorbărie. *s.f., art.* poliloghia /polologhia, *g.-d. art.* poliloghiei/polologhiei, *pl.* poliloghii/polologhii, *art.* poliloghiile/polologhiile.
polimer Substanță macromoleculară obținută prin unirea a două sau mai multe molecule de monomer. *s.m., pl.* polimeri.
polimeriza *tr.* A face să se unească mai mulți monomeri într-un polimer. *vb. 1, ind. prez. 3* polimerizează.
polimerizare Acțiunea de a polimeriza. *s.f., g.-d. art.* polimerizării, *pl.* polimerizări.
polimetacrilat Plexiglas. */~ de metil* = produs care se prezintă ca o masă sticloasă, termoplastică, întrebuințat la confecționarea protezelor dentare, în chirurgie etc. *s.m., pl.* polimetacrilați.
polimetalic,-ă (despre minereuri, zăcăminte) Care conține mai multe metale. *adj., pl.* polimetalici,-ce.
polimetrie Suprapunere a două sau mai multe feluri de măsuri în muzica scrisă pentru două sau mai multe voci. *s.f., art.* polimetria, *g.-d. art.* polimetriei.
polimolecular,-ă Format din mai multe molecule. *adj., pl.* polimoleculari,-e.
polimorf,-ă Care prezintă polimorfism. *adj., pl.* polimorfi,-e.
polimorfism Proprietate a unor substanțe, specii etc. de a se prezenta sub forme multiple. *s.n.*
polinevrită Boală a nervilor periferici, caracterizată prin tulburări de sensibilitate, paralizii etc. *s.f., g.-d. art.* polinevritei, *pl.* polinevrite.
polinezian,-ă (-zi-an) (Locuitor) din Polinezia. *adj., s.m. și f., pl.* polinezieni,-e.
polinie[1] (bot.) Masă de grăunțe de polen aglomerate. *s.f., art.* polinia, *g.-d. art.* poliniei, *pl.* polinii, *art.* poliniile.
polinie[2] Canal navigabil printre ghețurile marine. *s.f., art.* polinia, *g.-d. art.* poliniei, *pl.* polinii, *art.* poliniile.
polinifer,-ă Care conține polen. *adj., pl.* polinifери,-e.
polinom Suma algebrică a mai multor monoame. *s.n., pl.* polinoame.
polinomial,-ă (-mi-al) De polinom. *adj., pl.* polinomiali,-e.
polinucleară (-cle-a-) (Leucocită) cu mai multe nuclee. *adj., s.f., pl.* polinucleare.
polinucleoză (-cle-o-) Creștere exagerată a numărului de leucocite polinucleare din sânge. *s.f., g.-d. art.* polinucleozei, *pl.* polinucleoze.
polionă (-li-o-) Tub electronic care conține un catod, un anod și una sau mai multe grile. *s.f., g.-d. art.* polionei, *pl.* polione.
poliomielită (-li-o-mi-e-) Boală infecțioasă provocată de un virus, care produce inflamarea substanței cenușii a măduvei spinării, urmată de paralizii; paralizie infantilă. *s.f., g.-d. art.* poliomielitei, *pl.* poliomielite.
poliomielitic,-ă (-li-o-mi-e-) Relativ la poliomielită; (spec.) folosit împotriva poliomielitei. *Vaccin ~. adj., pl.* poliomielitici,-ce.
polioximetilenă (-li-o-) Polimer al formaldehidei. *s.f., g.-d. art.* polioximetilenei, *pl.* polioximetilene.
polip/polip 1. Nume dat animalelor celenterate fixate, de forma unui săculeț și cu gura înconjurată de tentacule. 2. Tumoare benignă care se formează pe unele mucoase. *s.m., pl.* polipi/polipi.
polipatie Stare a organismului cuprins în același timp de mai multe boli. *s.f., art.* polipatia, *g.-d. art.* polipatiei.
polipeptidă (chim.) Substanță organică formată din mai multe peptide. *s.f., g.-d. art.* polipeptidei, *pl.* polipeptide.
polipetal,-ă Cu mai multe petale. *adj., pl.* polipetali,-e.
polipier (-pi-er) Colonie de polipi (1). //Scheletul calcaros al madreporilor. *s.m., pl.* polipieri.
poliploid,-ă Care prezintă poliploidie. *adj., pl.* poliploizi,-de.
poliploidie (-plo-i-) (biol.) Creștere a numărului de cromozomi în nucleul celulelor animale sau vegetale. *s.f., art.* poliploidia, *g.-d. art.* poliploidiei.
polipnee Creștere a frecvenței respirației peste limitele normale. *s.f., art.* polipneea, *g.-d. art.* polipneei.
polipod,-ă Care are mai multe picioare. *adj., pl.* polipozi,-de.
polipropilenă Masă plastică ușoară și rezistentă obținută din propilenă. *s.f., g.-d. art.* polipropilenei, *pl.* polipropilene.
poliptic Pictură alcătuită din mai multe panouri (articulate). *s.n., pl.* poliptici.
poliritmie Combinație de linii melodice cu ritmuri diferite. *s.f., art.* poliritmia, *g.-d. art.* poliritmiei, *pl.* poliritmii, *art.* poliritmiile.
polis (în Grecia antică) Formă de organizare statală; oraș-stat. *s.n., pl.* polisuri.
polisemantic,-ă (despre cuvinte) Cu mai multe sensuri. *adj., pl.* polisemantici,-ce.
polisemantism (lingv.) Polisemie. *s.n.*
polisemic,-ă Referitor la polisemie. *adj., pl.* polisemici,-ce.
polisemie Însușire a unui cuvânt de a fi polisemantic; polisemantism. *s.f., art.* polisemia, *g.-d. art.* polisemiei, *pl.* polisemii, *art.* polisemiile.
polisepal,-ă (despre caliciul florilor) Alcătuit din mai multe sepale; (despre plante) cu caliciul format din mai multe sepale. *adj., pl.* polisepali,-e.
polisilabic,-ă 1. (despre cuvinte) Format din mai multe silabe. 2. (despre limbi) Care are, în general, cuvinte polisilabice (1). *adj., pl.* polisilabici,-ce.
polisilogism Înlănțuire de silogisme în care concluzia unui silogism devine una dintre premisele silogismului următor. *s.n., pl.* polisilogisme.

polisíndeton/polisíndet Figură de stil care constă în repetarea unei conjuncții pentru a da mai multă forță discursului. *s.n.*
polisintétic,-ă (despre frazele unei limbi) Care se sudează într-un singur cuvânt. *adj., pl.* polisintetici,-ce.
polisintetísm Însușirea unei limbi de a fi polisintetică. *s.n.*
polisintéză Folosirea (în limbile polisintetice) de cuvinte lungi și complexe pentru mai multe cuvinte. *s.f., g.-d. art.* polisintezei, *pl.* polisinteze.
polisoár (rar) Instrument de lustruit unghiile. *s.n., pl.* polisoare.
polisportív,-ă (Sportiv) care practică mai multe sporturi. *adj., s.m.* și *f., pl.* polisportivi,-e.
polistíl,-ă (despre edificii) Care are un număr mare de coloane. *adj., pl.* polistile.
polistirén Material plastic solid, transparent, întrebuințat la fabricarea cablurilor în industria electrotehnică etc. *s.m., pl.* polistireni.
polisulfúră Compus sulfurat care conține mai mult sulf decât o sulfură normală. *s.f., g.-d. art.* polisulfurii, *pl.* polisulfuri.
poliș (fam.) Cârnat polonez. *s.m.*
politehnic,-ă Care cuprinde sau se referă la mai multe științe tehnice. *Institut* ~ (sau *Politehnică*). *adj., pl.* politehnici,-ce.
Politehnică Instituție de învățământ superior, în care se pregătesc specialiști pentru științele tehnice. *s.f., g.-d. art.* Politehnicii.
politehnician,-ă (-ci-an) Student la Politehnică. *s.m., pl.* politehnicieni; *s.f., g.-d. art.* politehnicienei, *pl.* politehnicience.
politehnizáre Orientarea învățământului de cultură generală către dezvoltarea cunoștințelor tehnice. *s.f., g.-d. art.* politehnizării.
politeísm Religie care admite existența mai multor divinități. *s.n.*
politeíst,-ă (Adept) al politeismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* politeiști,-ste.
politáță v. **politețe.**
politéțe 1. Atitudine amabilă, respectuoasă, comportare binevoitoare. */Pronume de* ~ = pronume folosite în vorbirea cu sau despre persoane cărora li se cuvine respect. *De* ~ = a) care exprimă politețe; b) protocolar. *Din* ~ = fiind obligat de anumite cerințe de conduită. 2. Ansamblu de reguli de comportament în spiritul amabilității, al respectului reciproc. 3. (fam., la pl.) Cuvinte sau gesturi care exprimă politețea (exagerată) (1). [*var.* politáță *s.f.*] *s.f., art.* politețea, *g.-d. art.* politeții, *pl.* (2) politeți /politețuri.
polític[1] Aspect, element politic[2]; viață politică. *s.n.*
polític[2]**,-ă** 1. Care aparține politicii, referitor la politică. */Drepturi* ~ = drepturi de participare a cetățenilor la conducerea treburilor statului. *Nivel* ~ = grad de pregătire a cuiva în probleme de politică generală. *Om* ~ = persoană care își desfășoară activitatea în sfera politicii. *Deținut* ~ = persoană arestată și condamnată pentru convingerile sale politice. 2. Care are sau exprimă o comportare abilă; șiret. *adj., pl.* politici,-ce.
politicále (înv.) 1. Chestiune politică; noutate politică. 2. Stratagemă. *s.f. pl., art.* politicalele.
politicástru (livr.) Om politic fără orizont, preocupat de interese meschine. *s.m., art.* politcastrul, *pl.* politicaștri, *art.* politicaștrii.
polítică 1. Formă de organizare, de conducere a unui stat; activitate a partidelor, a grupurilor sociale etc. în domeniul conducerii treburilor interne și externe; ideologie care reflectă această activitate. */~ internă* = activitate socială și economică. ~ *externă* = activitate diplomatică. *A face* ~ = a lua parte activ la viața politică. 2. Comportare abilă folosită în atingerea unui scop. *s.f., g.-d. art.* politicii, *pl.* politici.
politicésc,-eáscă (înv.) 1. Juridic; civil, cetățenesc. 2. Laic. *adj., pl.* politicești.
politicéște (rar) Din punct de vedere politic. *adv.*
politichíe (înv., fam.) Abilitate, istețime. *s.f., art.* politichia, *g.-d. art.* politichiei.
politician,-ă (-ci-an) 1. Om politic. 2. (peior.) Persoană care activează în plan politic, urmărind realizarea unor interese personale sau de grup. *s.m., pl.* politicieni; *s.f., g.-d. art.* politicienei, *pl.* politicience.
politicianísm (-ci-a-) Activitate de politician (2). *s.n.*
politicianíst,-ă (-ci-a-) Referitor la politicianism. *adj., pl.* politicianiști,-ste.
politicós,-oásă Amabil, binevoitor, cuviincios, manierat. *adj., pl.* politicoși,-oase.
politíe (înv.) 1. Activitate, practică politică. 2. Oraș. *s.f., art.* politia, *g.-d. art.* politiei, *pl.* politii, *art.* politiile.
polítip (tipogr.) Grup de cuvinte sau de semne tipografice turnate într-o singură bucată, întrebuințate mai ales în titluri. *s.n.*
politiza *tr* A da unui lucru un caracter politic. *vb. I, ind. prez. 3* politizează.
politizáre Acțiunea de a politiza. *s.f., g.-d. art.* politizării, *pl.* politizări.
politológ,-ă Specialist în politologie. *s.m., pl.* politologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* politologei, *pl.* politologe.
politológie Știință care studiază politica. *s.f., art.* politologia, *g.-d. art.* politologiei.
politomíe (log., rar) Diviziune în mai multe părți, a unui subiect, a unei clasificări etc. *s.f., art.* politomia, *g.-d. art.* politomiei.
politonalísm Combinație de elemente melodice care aparțin unor tonalități diferite; politonalitate. *s.n.*
politonalitáte (muz.) Politonalism. *s.f., g.-d. art.* politonalității.
politrúc 1. Îndrumător politic în armata sovietică. 2. (fam.) Reprezentant al partidului comunist într-un domeniu, care supraveghează respectarea principiilor și a intereselor partidului. *s.m., pl.* politruci.
polițái (înv., fam., în vechea organizare a țării) Șef al poliției dintr-un oraș de provincie sau dintr-o circumscripție de oraș mai mare; sergent de stradă sau agent de poliție. *s.m., pl.* polițai, *art.* polițaii.
polițá[1] Scândură fixată orizontal pe un perete, într-un dulap etc. pe care se țin diferite obiecte. *s.f., g.-d. art.* poliței, *pl.* polițe.
polițá[2] 1. (fin.) Trată. */~ în alb* = polița[2] pe care nu apare numele beneficiarului. *A plăti* (cuiva) *o* ~ = a se răzbuna (pe cineva). 2. ~ *de asigurare* = document prin care se certifică încheierea unui contract de asigurare. *s.f., g.-d. art.* poliței, *pl.* polițe.
polițíe 1. Organ de stat însărcinat cu menținerea ordinii publice și cu reprimarea infracțiunilor. //Local în care se află o poliție (1). */A face* ~ = a menține ordinea într-un mod sever. 3. Reprezentanții poliției (1). *s.f., art.* polița, *g.-d. art.* poliției, *pl.* polații, *art.* polițiile.
polițienésc,-eáscă (-ți-e-) Referitor la poliție; care se bazează pe poliție. *Stat* ~. *adj., pl.* polițienești.
polițísm (rar) Activitate de poliție; fel de a acționa în spirit polițienesc, brutal, violent. *s.n.*
polițíst,-ă I. *adj.* 1. Polițienesc. 2. (despre filme sau romane) A cărui intrigă prezintă fapte criminale. 3. (despre state sau regimuri politice) Care se sprijină pe poliție și pe jandarmerie, exercitându-se puterea prin metode represive. II. *s.m.* și *f.* Agent sau funcționar de poliție. *adj., s.m.* și *f., pl.* polițiști,-ste.
polițmáistru (înv.) Polițai. *s.m., art.* polițmaistrul, *pl.* polițmaiștri, *art.* polițmaiștrii.

poliuretan (-li-u-) (chim.) Produs folosit la fabricarea materialelor plastice. *s.m., pl.* poliuretani.
poliuretanic,-ă (-li-u-) Alcătuit din poliuretan. *adj., pl.* poliuretanici,-ce.
poliurie (-li-u-) Eliminare de urină în cantitate mai mare decât cea normală. *s.f., art.* poliuria, *g.-d. art.* poliuriei, *pl.* poliurii, *art.* poliuriile.
polivalent,-ă 1. (chim.) Care poate avea mai multe stări de valență. 2. (fig.) Care are valori multiple. *adj., pl.* polivalenți,-te.
polivalență Însușirea de a fi polivalent. *s.f., g.-d. art.* polivalenței, *pl.* polivalențe.
polivinil Masă plastică foarte rezistentă. *s.n.*
polivitamină Preparat farmaceutic care conține mai multe vitamine. *s.f., g.-d. art.* polivitaminei, *pl.* polivitamine.
poliza *tr.* 1. A prelucra suprafața unui obiect cu ajutorul polizorului. */Mașină de ~t* = polizor. 2. A lamina la rece foile de tablă subțire. *vb. I, ind. prez. 3* polizează.
polizaharidă Substanță din clasa hidraților de carbon, obținută prin policondensarea unor monozaharide. *s.f., g.-d. art.* polizaharidei, *pl.* polizaharide.
polizare Acțiunea de a poliza; polizat. *s.f., g.-d. art.* polizării, *pl.* polizări.
polizat Polizare. *s.n.*
polizor Mașină-unealtă pentru prelucrarea suprafețelor prin așchiere, cu ajutorul unei pietre abrazive rotitoare, de diferite forme. *s.m., pl.* polizoare.
polje (geol.) Mare depresiune închisă din regiunile carstice. *s.f., g.-d. art.* poljei, *pl.* polje.
polnoglasie Fenomen lingvistic caracteristic limbilor slave de est, care constă în prezența unor grupuri de sunete („oro", „olo", „ere") între consoane. *s.f., art.* polnoglasia, *g.-d. art.* polnoglasiei.
polo 1. (adesea urmat de determinarea „pe apă") Joc sportiv practicat într-un bazin, jucătorii încercând să introducă mingea – cu mâna – în poarta echipei adverse. 2. Joc sportiv de echipă, practicat călare, în care mingea este lovită cu bastoane lungi. *s.n., art.* poloul.
poloboc 1. (pop.) Butoi. /Epitet dat unui om gras. 2. Nivelă cu bulă de aer. [*var.* bolobоc *s.n.*] *s.n., pl.* poloboace.
polobocel (pop.) Diminutiv al lui poloboc (1); butoiaș. *s.n., pl.* polobocele.
polog[1] (pop.) Cantitate de iarbă tăiată dintr-o singură mișcare de coasă; mănunchi de grâu care urmează să fie legat în snop. /(adv.) *A sta* (sau *a cădea*) ~ = a sta (a cădea) grămadă. *s.n., pl.* pologe.
polog[2] 1. Pânză țărănească, groasă și impermeabilă, folosită ca pătură, cergă etc. 2. Țesătură fină folosită pentru draperii; (p. ext.) baldachin. *s.n., pl.* pologe.
pologar (reg.) Persoană care întoarce, usucă și adună fânul cosit; pologaș. *s.m., pl.* pologari.
pologaș (reg.) Pologar. *s.m., pl.* pologași.
pologi *tr.* (pop.) 1. A tăia iarba cu coasa. 2. A culca la pământ iarba sau alte plante. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pologesc, *imperf. 3 sg.* pologea; *conj. prez. 3* să pologească.
pologit (pop.) Faptul de a pologi. *s.n.*
poloist Jucător de polo. *s.m., pl.* poloiști.
polologhie v. **poliloghie.**
polon,-ă Polonez. *adj., pl.* poloni,-e.
polonez,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Locuitor) din Polonia. II. *s.m.* Mezel din carne de vită și de porc; (fam.) poliș. *adj., s.m.* și *f., pl.* polonezi,-e.
polonеză 1. Limbă slavă vorbită de polonezi. 2. Dans de origine poloneză, cu caracter maiestuos, asemănător marșului. *s.f., g.-d. art.* polonezei.
polonic Lingură mare cu coadă lungă, folosită pentru a scoate supa sau ciorba din castron ori din oală. *s.n., pl.* polonice.
poloniu Element chimic radioactiv, obținut prin dezintegrarea uraniului. *s.n., art.* poloniul.
poloniza *tr.* și *refl.* (rar) A (se) asimila modului de viață caracteristic polonezilor. *vb. I, ind. prez. 3* polonizează.
poltinic Veche monedă rusească de argint, care a circulat și în țările române. *s.m., pl.* poltinici.
poltron,-ă (livr.) (Om) lipsit de curaj; fricos. *adj., s.m.* și *f., pl.* poltroni,-e.
poltronerie (livr.) Atitudine, faptă de poltron. *s.f., art.* poltronеria, *g.-d. art.* poltronеriei, *pl.* poltronerii, *art.* poltronеriile.
poltronism (rar) Lașitate. *s.n.*
polturac Veche monedă poloneză sau austriacă, cu circulație și în țările române. *s.m., pl.* polturaci.
polua (-lu-a) *tr.* A răspândi în aer, în apă, în mediul de viață etc., materii toxice dăunătoare vieții. *//refl.* (despre aer, apă, mediul de viață) A deveni nociv. *vb. I, ind. prez. 3* poluează, *1 pl.* poluăm; *conj. prez. 3* să poluеze; *ger* poluând.
poluant,-ă (-lu-ant) Care poluează; poluator. *adj., pl.* poluanți,-te.
poluare (-lu-a-) Faptul de a (se) polua. *s.f., g.-d. art.* poluării, *pl.* poluări.
poluator,-oare (-lu-a-) Poluant. *adj., pl.* poluatori,-oare.
Polul Nord Regiunea cea mai nordică a globului pământesc. *s.prop.m.*
Polul Sud Regiunea cea mai sudică a globului pământesc. *s.prop.m.*
polunoșniță Slujbă religioasă care se ține la mănăstiri după miezul nopții. *s.f., g.-d. art.* polunoșniței, *pl.* polunoșnițe.
polușcă Veche monedă rusească de aramă, care a circulat și în țările române. *s.f., g.-d. art.* poluștei, *pl.* poluște.
poluție Scurgere spontană (mai ales în timpul nopții) a lichidului seminal la bărbați. *s.f., art.* poluția, *g.-d. art.* poluției, *pl.* poluții, *art.* poluțiile.
pom Nume generic dat arborilor cu fructe comestibile. */~ de iarnă* (sau *de Crăciun*) = brad împodobit cu daruri și cu ornamente cu prilejul Crăciunului și al Anului Nou. (fam.) *A fi în ~* = a fi într-o situație dificilă. *s.m., pl.* pomi.
pomacee (la pl.) Subfamilie de arbori și arbuști fructiferi, cuprinzând mărul, părul și alți pomi din familia rozaceelor; (la sg.) arbore sau arbust din această subfamilie. *s.f., art.* pomaceea, *g.-d. art.* pomaceei, *pl.* pomacee.
pomadă 1. Preparat cosmetic parfumat din substanțe grase, cu care se unge părul, pielea etc. 2. Produs farmaceutic de uz extern, preparat dintr-o materie grasă care conține substanțe medicamentoase. *s.f., g.-d. art.* pomezii, *pl.* pomezi.
pomanagioaică (fam.) Femeie care umblă după pomană, după chilipiruri. *s.f., g.-d. art.* pomanagioaicei, *pl.* pomanagioaice.
pomanagiu (fam.) Persoană care umblă după pomană, după avantaje materiale nemeritate. *s.m., art.* pomanagiul, *pl.* pomanagii, *art.* pomanagiii.
pomană 1. Dar făcut unui om sărac sau unui cerșetor și servind, potrivit credinței creștine, la iertarea păcatelor. */De ~* = a) dăruit în amintirea unui mort; b) gratis sau foarte ieftin; c) fără rost, fără temei. *A cere de ~* = a cerși. *A-și face ~* (cu cineva) = a ajuta (pe cineva). *A umbla după ~* = a umbla după chilipir. 2. Masă care se dă după înmormântare sau după parastas (și la care se dăruiesc săracilor diferite obiecte). */Ca la ~* = în număr mare. 3. Parastas. *s.f., g.-d. art.* pomenii, *pl.* pomeni.

pomădă *tr.* şi *refl.* A (se) unge cu pomadă; a (se) pomădui. *vb. I, ind. prez. 3* pomădează.
pomădat,-ă Uns cu pomadă. *adj., pl.* pomădaţi,-te.
pomăduí *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) pomăda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pomăduiesc, *imperf. 3 sg.* pomăduia; *conj. prez. 3* să pomăduiască.
pomărít (pop.) Pomicultură. *s.n.*
pomăzuí *tr.* (înv.) 1. A investi, a pune în scaun un domnitor. 2. A boteza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pomăzuiesc, *imperf. 3 sg.* pomăzuia; *conj. prez. 3* să pomăzuiască.
pomelnic 1. Listă cu numele persoanelor pe care le pomeneşte preotul la slujbe sau la rugăciuni. 2. (fam. sau ir.) Înşiruire lungă şi plictisitoare de nume, de vorbe etc. *s.n., pl.* pomelnice.
pomeneálă (în expr.) *Nici ~ (de)...* = nici urmă, nici vorbă (de)... *s.f.*
pomenéaţă v. **pomneată.**
pomení 1. *intr.* şi *tr.* A aminti în treacăt, a aduce în discuţie. *//refl. impers.* A se menţine, a se transmite din generaţie în generaţie. 2. *tr* şi *intr.* A ţine minte, a-şi aminti. 3. *tr.* A trăi în timpul unui eveniment; a apuca să vezi ceva (important). 4. *refl.* A se găsi pe neaşteptate într-o anumită situaţie, într-un anumit loc. 5. *tr.* A rosti numele cuiva, în cadrul unui serviciu religios, pentru a atrage darul divin asupra lui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pomenesc, *imperf. 3 sg.* pomenea; *conj. prez. 3* să pomenească.
pomenire Acţiunea de a (se) pomeni. *s.f., g.-d. art.* pomenirii, *pl.* pomeniri.
pomenít,-ă Amintit, citat, menţionat. *adj., pl.* pomeniţi,-te.
pomét[1] Livadă. *s.n., pl.* pomeţuri.
pomét[2] Mulţime sau varietate de fructe. *s.n., pl.* pomeţuri.
pomete v. **pomeţi.**
pomeţi Partea osoasă a obrajilor; umerii obrajilor. [*var.* (rar) pomete *s.m.*] *s.m. pl.*
pomícol,-ă Referitor la pomicultură. *adj., pl.* pomicoli,-e.
pomicultór,-oáre Specialist în pomicultură. *s.m., pl.* pomicultori; *s.f., g.-d. art.* pomicultoarei, *pl.* pomicultoare.
pomicultúră Ramură a agriculturii care se ocupă cu cultura pomilor fructiferi; pomărit. *s.f., g.-d. art.* pomiculturii.
pomieră (-mi-e-) (livr.) Fructieră. *s.f., g.-d. art.* pomierei, *pl.* pomieri.
pomină Veste, faimă. /(în loc.) *De ~* = a) vestit, renumit; b) grozav, extraordinar. *A (i) se duce* (sau *a(-i) merge*) *~* = a se răspândi vestea în lume, a se afla ceva extraordinar. *A se face* (sau *a ajunge*) *de ~* = a se face de râs. *s.f.*
pomişoará (bot., rar) Coacăz. //Coacăză. *s.f., g.-d. art.* pomişoarei, *pl.* pomişoare.
pomişór Diminutiv al lui pom; pomuleţ. *s.m., pl.* pomişori.
pomíşte (rar) Mulţime de pomi. *s.f.*
pomiviticol,-ă Referitor la pomicultură şi la viticultură. *adj. pl.* pomiviticoli,-e.
pomneáţă (pop.) 1. Fâşie de pânză albă, având legat la un capăt un ban, iar la celălalt o lumânare care se pune în mâna mortului sau care se dă de pomană după înmormântare. 2. Colac împletit care se împarte la înmormântări. [*var.* (reg.) pomeneată *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pomnetei, *pl.* pomnete.
pomójnic (înv.) Funcţionar care conducea o plasă[1] (B.2). *s.m., pl.* pomojnici.
pomológ Specialist în pomologie. *s.m., pl.* pomologi.
pomológic,-ă De pomologie. *adj., pl.* pomologici,-ce.
pomológie Ramură a pomiculturii care studiază speciile şi soiurile de pomi şi de arbuşti fructiferi. *s.f., art.* pomologia, *g.-d. art.* pomologiei.
pomóste Ridicătură de pământ în regiunile inundabile, pe care se construiesc clădiri de exploatare sau de pază. *s.f., g.-d. art.* pomostei, *pl.* pomoste.
pomostéală 1. (reg.) Pământ bătătorit care umple golul dintre temelie şi parter la construcţii ţărăneşti. 2. Pomoste. *s.f., g.-d. art.* pomostelii, *pl.* pomostele.
pomostí *tr.* (reg.) 1. A nivela cu pământ partea de jos a unei camere. 2. (despre ape) A depune aluviuni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pomostesc, *imperf. 3 sg.* pomostea; *conj. prez. 3* să pomostească.
pomóstină (reg.) Podul sau fundul carului, format din scânduri alăturate. *s.f., g.-d. art.* pomostinei, *pl.* pomostine.
pompá *tr.* 1. A deplasa un fluid cu ajutorul unei pompe. 2. (fig., fam.) A ajuta în mod repetat pe cineva cu bani, cu medicamente etc. *vb. I, ind. prez. 3* pompează.
pompagíu Muncitor care lucrează la o pompă[1] sau la o staţie de pompare. *s.m., art.* pompagiul, *pl.* pompagii, *art.* pompagiii.
pompáj Pompare. *s.n., pl.* pompaje.
pompáre Acţiunea de a pompa; pompaj. *s.f., g.-d. art.* pompării, *pl.* pompări.
pompă[1] Maşină folosită pentru a deplasa sau comprima un fluid, prin manevrarea cu mâna sau prin mijloace mecanice. */~ de apă* = aparat de pompare adaptat la puţuri; (p. ext.) cişmea din care apa curge prin apăsare pe un mâner legat la un aparat de pompare. *s.f., g.-d. art.* pompei, *pl.* pompe.
pompă[2] 1. Alai, cortegiu, suită; (p. ext.) fast, strălucire. 2. *~ funebre* = serviciu care se ocupă cu pregătirea şi efectuarea înmormântărilor. *s.f., g.-d. art.* pompei, *pl.* (2) pompe.
pompeián,-ă Din Pompei. //În stilul frescelor din Pompei. *adj., pl.* pompeieni,-e.
pompíer (-pi-er) Persoană care face parte dintr-un corp special instruit şi dotat pentru stingerea incendiilor. //(înv.) Persoană care se ocupa cu stropitul străzilor. *s.m., pl.* pompieri.
pompierésc,-eáscă (-pi-e-) (rar) De pompier. *adj., pl.* pompierești.
pompiería (-pi-e-) (rar) Corpul pompierilor; cazarma sau sediul pompierilor. //Serviciul de pompieri. *s.f., art.* pompieria, *g.-d. art.* pompieriei.
pompierísm (-pi-e-) Stil pompieristic. *s.n.*
pompierístic,-ă (-pi-e-) (despre stil, vorbire etc.) Bombastic, plin de emfază. *adj., pl.* pompieristici,-ce.
pompíst,-ă Persoană care mânuieşte o pompă[1]. *s.m. pl.* pompişti; *s.f., g.-d. art.* pompistei, *pl.* pompiste.
pompón Ciucure mare folosit ca ornament vestimentar. *s.n., pl.* pompoane.
pompós,-oásă Plin de pompă[2] (1), luxos, fastuos. //(despre stil, cuvinte) Încărcat, pretenţios. *adj., pl.* pompoşi,-oase.
pomuléţ (fam.) Pomişor. *s.m., pl.* pomuleţi.
pomuşoará (reg.) Coacăz. //Coacăză. *s.f., g.-d. art.* pomuşoarei, *pl.* pomuşoare.
ponce (pons) (fr.) (în sintagma) *Piatră ~* = rocă vulcanică poroasă şi uşoară, întrebuinţată pentru curăţarea pielii. *adj., pl.* ponce.
poncho (poncio) (hisp.) Pelerină de formă pătrată, cu o deschizătură pentru cap. *s.n., art.* ponchoul, *pl.* ponchouri.
poncif Afirmaţie banală, loc comun. //Lucrare banală, lipsită de originalitate. *s.n., pl.* poncifuri/poncife.
ponciş,-ă (reg.) 1. (despre ochi) Încrucişat, şaşiu. 2. (despre terenuri) Foarte înclinat, pieziş. *adj., pl.* ponciși,-e.

pondera *tr.* A echilibra două forțe contrare. *//tr.* și *refl.* A (se) stăpâni; a (se) calma. *vb. I, ind. prez. 3* ponderează.
ponderabil,-ă Care are greutate; care poate fi cântărit. *adj., pl.* ponderabili,-e.
ponderabilitate Însușirea de a fi ponderabil. *s.f., g.-d. art.* ponderabilității.
ponderal,-ă Referitor la greutate. *adj., pl.* ponderali,-e.
ponderator,-oare Care menține echilibrul între două forțe. *adj., pl.* ponderatori,-oare.
ponderație (-ți-e) Moderație; echilibru. *s.f., art.* ponderația, *g.-d. art.* ponderației.
pondere 1. Greutate. 2. (fig.) Importanță, valoare. *s.f., g.-d. art.* ponderii, *pl.* ponderi.
ponderitate (rar) Greutate specifică. *s.f., g.-d. art.* ponderității, *pl.* ponderități.
ponegreală (rar) Ponegrire. *s.f., g.-d. art.* ponegrelii, *pl.* ponegrели.
ponegri *tr.* A vorbi pe cineva de rău; a bârfi, a calomnia. *//refl. recipr. Se ponegresc mereu. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ponegresc, *imperf. 3 sg.* ponegrea; *conj. prez. 3* să ponegrească.
ponegrire Acțiunea de a (se) ponegri; ponegreală. *s.f., g.-d. art.* ponegririi, *pl.* ponegriri.
ponegritor,-oare (rar) Care ponegrește; defăimător. *adj., pl.* ponegritori,-oare.
ponei/poneî Cal de talie mică folosit pentru agrement și pentru munci ușoare. *s.m., pl.* ponei/poneî, *art.* poneii/poneii.
ponivos,-oasă 1. (Ființă) care nu vede bine, care suferă de miopie. 2. (Om) prost, leneș sau urâcios. *adj., s.m.* și *f., pl.* ponivoși,-oase.
ponor (pop.) Coastă abruptă sau adâncitură formată prin prăbușirea sau alunecarea unor straturi de teren. *s.n., pl.* ponoare.
ponorâtură (înv., reg.) Loc ponorât. *s.f., g.-d. art.* ponorâturii, *pl.* ponorâturi.
ponorî *refl.* (reg.) A se prăbuși, a se surpa. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ponorăște, *imperf. 3 sg.* se ponora; *conj. prez. 3* să se ponorască; *ger.* ponorându-se, *part.* ponorât.
ponos (pop.) 1. Consecință neplăcută, neajuns. 2. Insultă, calomnie. *A-i purta* (cuiva) ~ = a avea necaz pe cineva. 3. Cusur, vină. *s.n., pl.* ponoase.
ponosi *tr.* și *refl.* (pop., despre obiecte de îmbrăcăminte) A pierde sau a face să-și piardă aspectul și coloritul inițial; a (se) uza (prin purtare). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ponosesc, *imperf. 3 sg.* ponosea; *conj. prez. 3* să ponosească.
ponosire (pop.) Acțiunea de a (se) ponosi. *s.f., g.-d. art.* ponosirii.
pont[1] (rar) Jucător la jocurile de noroc. *s.m., pl.* ponți.
pont[2] A. 1. (fam.) Aluzie răutăcioasă, ironie. */A vorbi în ~uri* = a da de înțeles. 3. (în limbajul jucătorilor de cărți) Carte de joc considerată de obicei cu cea mai mare valoare. /(fam.) *A vinde* (cuiva) *un* ~ = a dezvălui (cuiva) un secret prin care se poate obține un avantaj. B. 1. (înv.) Punct (în spațiu sau în timp). /(fam.) *La* ~ = la momentul potrivit. 2. Articol dintr-o lege. 3. Problemă; principiu. *s.n., pl.* ponturi.
ponta[1] *tr.* A-și înregistra prezența la locul de muncă în vederea calculării salariului. *vb. I, ind. prez. 3* pontează.
ponta[2] *intr.* și *tr.* A miza o sumă de bani la un joc de noroc. */A ~ pe mâna cuiva* = a miza fără a participa efectiv la joc. *vb. I, ind. prez. 3* pontează.
ponta[3] *intr.* (despre câini de vânătoare) A se opri în loc pentru a adulmeca sau a aținti vânatul. [*var.* (rar) poanta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* pontează.
pontaj Faptul de a ponta[1]. *s.n., pl.* pontaje.
pontare[1] Acțiunea de a ponta[1]; pontaj. *s.f., g.-d. art.* pontării, *pl.* pontări.
pontare[2] Acțiunea de a ponta[2]. *s.f., g.-d. art.* pontării, *pl.* pontări.
pontaș (înv) Țăran clăcaș. *s.m., pl.* pontași.
pontat (rar) Pontaj. *s.n.*
pontator[1]**,-oare** Persoană care înregistrează prezența muncitorilor la locul de muncă. *s.m., pl.* pontatori; *s.f., g.-d. art.* pontatoarei, *pl.* pontatoare.
pontator[2] Persoană care pontează[2] la jocurile de noroc. *s.m., pl.* pontatori.
pontă Proces de depunere a icrelor la pești și a ouălor la păsări, la insecte etc. *s.f., g.-d. art.* pontei, *pl.* ponte.
pontic,-ă Din regiunea Mării Negre. *adj., pl.* pontici,-ce.
pontif 1. Preot din colegiul sacerdotal suprem în Roma antică; (astăzi) arhiereu, prelat. */Suveranul* ~ = papa. 2. (fig., ir.) Persoană care are pretenția sau este considerată a fi o autoritate într-un anumit domeniu. *s.m., pl.* pontifi.
pontifical,-ă Papal. *adj., pl.* pontificali,-e.
pontificat Demnitate de papă. *s.n., pl.* pontificate.
pontifice (rar) Pontif. *s.m., pl.* pontifici.
pontil (mar.) Stâlp de susținere în interiorul compartimentelor unei nave. *s.n., pl.* pontile.
ponton 1. Ambarcațiune, de obicei fixă, care susține instalația unde acostează navele. 2. Pod provizoriu peste o apă, format din bărci fixe legate între ele. 3. Vas fără motor și fără punte cu care se transportă mărfurile dintr-un port în altul sau se ancorează bastimentele mai mari. *s.n., pl.* pontoane.
pontonier (-ni-er) 1. Militar din trupele de geniu, specializat în construcția de pontoane. 2. Persoană care face serviciul la un ponton. *s.m., pl.* pontonieri.
pontian[1] (-ți-an) (geol.) Al doilea etaj al pliocenului. *s.n.*
pontian[2]**,-ă** (-ți-an) Referitor la pontian[1]. *adj., pl.* pontieni,-e.
pop[1] Stâlp de susținere sau de sprijin la o construcție. *s.m., pl.* popi.
pop[2] Bucată de muzică ușoară cu linie melodică și temă inspirată din muzica folclorică. //(adj.) *Muzică* ~ = muzică ușoară sau rock. *s.n.*
pop[3] (pop.) Mănunchi de pănură, in etc. așezat vertical pentru a se usca. *s.n., pl.* popuri.
pop-art (angl.) Curent contemporan în artele plastice, care folosește în compoziții desene tehnice, obiecte de uz cotidian etc. *s.n.*
popas 1. Oprire pentru odihnă în timpul unei călătorii sau a unui drum lung. */Fără* ~ (sau *~uri*) = neîncetat. *A nu avea* ~ (sau *~uri*) = a nu avea astâmpăr. 2. Loc în care se oprește cineva pentru popas (1). *s.n., pl.* popasuri.
popaz Plantă tropicală cu frunze lungi și înguste, ale cărei semințe, în formă de seceră, au diverse întrebuințări în medicină. *s.m.*
popă 1. Preot. */A plăti ca ~a* = a plăti sigur, până la ultimul ban. *A (i) se duce cuiva vestea* (sau *buhul*) *ca de ~ tuns* = a strârni vâlvă cu o faptă neobișnuită. *A-și găsi ~a* = a găsi pe cineva pe care nu-l poți birui, amăgi. *A fi ~a* (cuiva) = a-i veni (cuiva) de hac. 2. Numele uneia dintre cărțile de joc care are imprimată pe una dintre părți o imagine asemănătoare cu a unui rege. */~a prostul* = numele unui joc de cărți în care pierde jucătorul care rămâne cu popa (2). (*A umbla cu*) *uite ~a, nu e ~a*, se spune despre o persoană nehotărâtă. 3. Nume dat celei mai mari piese la jocul de popice. *s.m., g.-d. art.* popii, *pl.* popi.
popâc (pop.) Exclamație de surprindere, care se rostește la apariția neașteptată a cuiva. *interj.*
popândac (mai ales la pl.) Formație vegetală alcătuită din rogoz, care crește în grupuri în bălțile sau în mocirlele din câmpie. *s.m., pl.* popândaci.

popândău 1. Mic mamifer cu blana galbenă-cenușie, care își sapă galerii în pământ. 2. (pop.) Sperietoare de pasări; momâie, popândeț[2]. *s.m., art.* popândăul, *pl.* popândăi, *art.* popândăii.
popândeț[1] (reg.) Numele a două specii de rozătoare: a) șoarece de câmp; b) popândău (1). *s.m., pl.* popândeți.
popândeț[2] (pop.) Sperietoare de păsări; momâie, popândău (2). *s.n., pl.* popândețe.
popândoc[1] 1. (reg.) Popândău. 2. (fam.) Epitet glumeț pentru un copil mic. 3. (fam.) Om scund. *s.m., pl.* popândoci.
popândoc[2],-oacă (fam.) Mic de statură; scund. *adj., pl.* popândoci,-oace.
pop-corn (angl.) Floricele de porumb prăjite. *s.n.*
popenchi Numele a două specii de ciuperci comestibile. *s.m., art.* popenchiul, *pl.* popenchi, *art.* popenchii.
popesc,-ească (pop.) De popă; preoțesc. *adj., pl.* popești.
popește (pop.) Ca popii, în felul popilor. *adv.*
popi *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) hirotoni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* popesc, *imperf. 3 sg.* popea; *conj. prez. 3* să popească.
popic 1. (la pl.) Joc distractiv la care se folosesc nouă piese de lemn cilindrice, jucătorii urmărind să doboare cât mai multe dintre ele cu ajutorul unei bile de lemn aruncate pe un jgheab; (la sg.) fiecare dintre cele nouă piese ale jocului. //(la pl.) Popicărie. 2. Piesă de lemn folosită ca proptea la construcția tunelurilor. *s.m., pl.* popice.
popicar Jucător de popice (1). *s.m., pl.* popicari.
popicărească Jucătoare de popice (2). *s.f., g.-d. art.* popicărești, *pl.* popicărești.
popicărie Teren, local unde se joacă popice (1). *s.f., art.* popicăria, *g.-d. art.* popicăriei, *pl.* popicării, *art.* popicăriile.
popie (pop., fam.) Funcția de preot. *s.f., art.* popia, *g.-d. art.* popiei.
popilnic Plantă erbacee toxică având floarea roșie-închisă în vârful tulpinii, din al cărei rizomi se prepară un ceai expectorant. *s.m., pl.* popilnici.
popime (pop., fam.) Mulțime de popi. *s.f., g.-d. art.* popimii.
popincă Numele a două specii de ciuperci comestibile. *s.f., g.-d.* popincii, *pl.* popinci.
popistra *tr.* (reg.) A împestrița. *vb. I, ind. prez. 3* popistrează.
popiin Țesătură cu bumbac mercerizat, din care se fac bluze, cămăși etc. *s.n., pl.* popiinuri.
pop-music (-miuzic) Muzică din repertoriul varietăților, destinată marelui public. *s.n.*
popol v. **popor.**
poponeață v. **poponeț[3].**
poponeț[1] (reg.) Șoarece de câmp și de pădure cu spinarea roșcată și cu pântecele alb, care trăiește în galerii subterane. *s.m., pl.* poponeți.
poponeț[2] (reg.) 1. Feștilă sau fitil de opaiț; (p. gener.) opaiț. 2. Sfeșnic. *s.n., pl.* poponețe.
poponeț[3] (fam.) Șezut, dos (de copil). [*var.* poponeață *s.f.*] *s.n., pl.* poponețe.
poponeț[4] (bot., reg.) Volbură. *s.m.*
popor 1. Formă istorică de comunitate umană superioară tribului și anterioară națiunii ai cărei membri locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă și au tradiție culturală. 2. Totalitatea locuitorilor unei țări; cetățenii unui stat. //(înv.) Populația unei cetăți, a unui oraș etc. 3. Grosul populației; masa muncitoare; (spec.) țărănime. */Din ~ =* care face parte din grosul populației; de origine socială modestă. 4. Număr mare de persoane; mulțime, public. 5. Totalitatea credincioșilor unui cult. [*var.* (înv.) popol, popul *s.m.*] *s.n., pl.* popoare.
poporal,-ă (înv.) Popular. *adj., pl.* poporali,-e.
poporan,-ă I. *adj.* Referitor la poporanism. II. *s.m.* și *f.* 1. (ieșit din uz) Persoană care făcea parte din grosul populației; (spec.) sătean, țăran. 2. (înv., reg.) Enoriaș. *adj., s.m.* și *f., pl.* poporani,-e.
poporanism I. Curent social-politic de la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea care considera țărănimea drept element de bază în societate. //Mișcare literară care prezenta în special viața țărănească și multiplele ei aspecte. 2. Atașament față de popor. *s.n.*
poporanist,-ă (Adept) al poporanismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* poporaniști,-ste.
poporație (-ți-e) (înv.) Populație. //Popor (4). [*var* poporațiune *s.f.*] *s.f., art.* poporația, *g.-d. art.* poporației, *pl.* poporații, *art.* poporațiile.
poporațiune v. **poporație.**
poporime (înv., reg.) Popor, norod, mulțime. *s.f., g.-d. art.* poporimii.
poporos,-oasă (înv., despre orașe, cetăți) Populat. *adj., pl.* poporoși,-oase.
poposi *intr.* 1. A face un popas (scurt). //A rămâne undeva peste noapte. 2. (rar) A se odihni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* poposesc, *imperf. 3 sg.* poposea; *conj. prez. 3* să poposească.
poposire Faptul de a poposi (1); popas. *s.f., g.-d. art.* poposirii.
popotar Militar înzestrat cu administrarea unei popote. *s.m., pl.* popotari.
popotă Cantină pentru ofițeri și subofițeri. *s.f., g.-d. art.* popotei, *pl.* popote.
popou (fam.) Șezut, dos. *s.n., art.* popoul, *pl.* popouri.
prepeală 1. (înv., reg.) 1. Piedică, obstacol în calea unei acțiuni. 2. (pop.) Reținere provizorie a cuiva pe timpul unei cercetări penale. */A pune* (pe cineva) *la ~ =* a aresta. *s.f., g.-d. art.* poprelii, *pl.* poprelii.
popri *tr.* 1. (pop.) A împiedica, a interzice. 2. (pop.) A aresta. 3. (jur.) A face o poprire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* popresc, *imperf. 3 sg.* oprea; *conj. prez. 3* să poprească.
poprire Acțiunea de a popri; (jur.) hotărâre judecătorească prin care un creditor urmărește sumele de bani datorate datorniculuí său de către o a treia persoană; reținere din salariul cuiva în contul unei datorii. *s.f., g.-d. art.* popririi, *pl.* poprirri.
popritoare Laiț, frânghie care servește pentru a opri sau a reține ceva. *s.f., g.-d. art.* poprităorii, *pl.* poprităori.
poprităor,-oare Care oprește, care sechestrează. *adj., pl.* poprităori,-oare.
pop-rock (angl.) Stil în muzica modernă care îmbină forme ale muzicii pop și ale rockului. *s.n.*
popul v. **popor.**
popula *tr.* 1. A aduce locuitori pe un anumit teritoriu. 2. A mări numărul de animale și de plante într-o regiune. *vb. I, ind. prez.* 3 populează.
populament Arboret de aceeași vârstă sau din aceeași specie; arboret din mai multe specii. *s.n.*
popular,-ă 1. Care aparține poporului, creat de popor. 2. Accesibil tuturor. //(despre expuneri, lucrări) Care poate fi înțeles de oricine; simplu. 3. Cunoscut de toți. *Actor ~.* 4. Prietenos cu toată lumea (mai ales cu oamenii simpli). *adj., pl.* populari,-e.
populare Acțiunea de a popula. *s.f., g.-d. art.* populării, *pl.* populări.
popularitate Calitatea de a fi popular (3); faimă, renume. *s.f., g.-d. art.* popularității.
populariza *tr.* A face să fie cunoscută, populară o idee, o persoană, o știință etc. *vb. I, ind. prez.* 3 popularizează.
popularizant,-ă Popularizator. *adj., pl.* popularizanți,-te.
popularizare Acțiunea de a populariza. *s.f., g.-d. art.* popularizării, *pl.* popularizări.

popularizat,-ă Răspândit, cunoscut în masele largi; pe înţelesul publicului larg. *adj., pl.* popularizaţi,-te.
popularizator,-oare (Persoană) care popularizează; popularizant. *adj., s.m. şi f., pl.* popularizatori,-oare.
populaţie (-ţi-e) Totalitatea locuitorilor unei ţări, ai unui oraş, ai unui teritoriu etc. /Totalitatea indivizilor vegetali sau animali răspândiţi pe un anumit teritoriu. [*var.* (înv.) populaţiune *s.f.*] *s.f., art.* populaţia, *g.-d. art.* populaţiei, *pl.* populaţii, *art.* populaţiile.
populaţiune v. **populaţie.**
populism 1. (în Rusia, în sec. al XIX-lea) Ideologie care preconiza mersul spre socialism. 2. Atitudine (politică) axată pe metode demagogice pentru influenţarea maselor. *s.n.*
populist,-ă (Adept) al populismului. *adj., pl.* populişti,-ste.
popustă (reg.) Frânghie verticală care ţine cârmacele în poziţia lor în timpul pescuitului. *s.f., g.-d. art.* popustei, *pl.* popuste.
popuşoi[1] v. **păpuşoi**[1].
popuşoi[2] v. **păpuşoi**[2].
popuşoi[3] v. **păpuşoi**[3].
popuşoişte v. **păpuşoişte.**
por 1. Mic orificiu pe piele, care constituie canalul excretor al glandelor sudoripare şi sebacee. 2. Orificiu în membrana celulelor vegetale, prin care se asigură schimbul de apă, de gaze şi de substanţe nutritive. 3. Gol de dimensiuni mici în masa unui corp solid. *s.m., pl.* pori.
porc 1. Mamifer domestic omnivor, cu botul alungit, cu corpul acoperit cu păr aspru, crescut pentru carne şi grăsime. */Nu se îngraşă ~ul în ajun*, se spune ironic despre cineva care vrea să recupereze în ultimul moment timpul pierdut. *Cine se amestecă în tărâţe il mănâncă ~ii* = amestecul printre cei cu purtări rele are urmări neplăcute. *A mâna ~ii la jir* = a sforăi tare. *A face* (pe cineva) *albie de ~i* = a insulta foarte tare (pe cineva). *N-am păzit* (sau *păscut*) *~ii împreună* = n-am crescut împreună, nu suntem de aceeaşi seamă. //(p. restr.) Carne de porc (1). 2. Epitet depreciativ dat oricărui om obraznic şi grosolan. */~-de-câine* = om netrebnic, de nimic. *s.m., pl.* porci.
porcar Persoană care păzeşte şi îngrijeşte porcii. [*var.* (pop.) purcar *s.m.*] *s.m., pl.* porcari.
porcăi (fam.) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) insulta în mod grosolan, injurios. 2. *refl.* A se purta ca un porc (2). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* porcăiesc, *imperf. 3 sg.* porcăia; *conj. prez. 3* să porcăiască.
porcărie 1. Crescătorie de porci. 2. (reg., cu sens colectiv) Preparate din carne de porc. 3. (fig., fam.) Faptă sau vorbă grosolană, indecentă. //Lucru făcut praf. *s.f., art.* porcăria, *g.-d. art.* porcăriei, *pl.* porcării, *art.* porcăriile.
porc-de-mare Peşte de mare de culoare neagră, având pe corp solzi ascuţiţi care conţin venin. *s.m., pl.* porci-de-mare.
porcelan v. **porţelan.**
porcesc,-ească 1. De porc, al porcului. */A avea noroc ~* = a avea noroc mare, adesea nemeritat. 2. (despre unele specii de legume, fructe etc.). Care este de calitate inferioară. *Cartofi ~. adj., pl.* porceşti.
porc-ghimpos Mamifer rozător sălbatic, de talie mijlocie, cu spatele şi părţile laterale acoperite cu peri lungi şi puternici. *s.m., pl.* porci-ghimpoşi.
porcin,-ă De porc. *adj., pl.* porcini,-e
porcină Nume generic dat porcilor. *s.f., g.-d. art.* porcinei, *pl.* porcine.
porc-mistreţ Mistreţ. *s.m., pl.* porci-mistreţi.
porcoi[1] 1. (rar) Augmentativ al lui porc (1). 2. Porcuşor (2). *s.m., pl.* porcoi, *art.* porcoii.
porcoi[2]**/purcoi** Grămadă de fân sau de paie; (p. gener.) grămadă, maldăr. *s.n., pl.* porcoaie/purcoaie.
porcoiaş[1] Diminutiv al lui porcoi[1] (2). *s.m., pl.* porcoiaşi.
porcoiaş[2]**/purcoiaş** Grămăjoară (de fân, de paie etc.) *s.n., pl.* porcoiaşe/purcoiaşe.
porcos,-oasă Necuviincios, grosolan, vulgar. *adj., pl.* porcoşi,-oase.
porc-sălbatic Mistreţ. *s.m., pl.* porci-sălbatici.
porc-spinos Porc-ghimpos. *s.m., pl.* porci-spinoşi.
porculeţ Porcuşor (1). *s.m., pl.* porculeţi.
porcuşor 1. Diminutiv al lui porc. 2. Specie de peşte mic, cu corpul în formă de fus. *s.m., pl.* porcuşori.
poreclă 1. Supranume dat (de obicei în bătaie de joc) unei persoane. 2. (înv., reg.) Nume de familie. [*var.* (reg.) polcră, poriclă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* poreclei, *pl.* porecle.
porecli *tr.* A da cuiva o poreclă. [*var.* (reg.) porocli *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* poreclesc, *imperf. 3 sg.* poreclea; *conj. prez. 3* să poreclească.
poreclire Faptul de a porecli. *s.f., g.-d. art.* porecliri, *pl.* porecliri.
porfir Rocă vulcanică, alcătuită din cristale şi colorată mai ales în roşu. [*var.* (reg.) porfiră *s.f.*] *s.n., pl.* porfire.
porfiră[1] (înv.) Purpură. *s.f., g.-d. art.* porfirei, *pl.* porfire.
porfiră[2] v. **porfir.**
porfiric,-ă Care conţine porfir; care are structura porfirului. *adj., pl.* porfirici,-ce.
porfirie Boală caracterizată prin apariţia de vezicule pe pielea expusă la lumină. *s.f., art.* porfiria, *g.-d. art.* porfiriei, *pl.* porfirii.
porfirină Substanţă chimică din hemoglobină şi din clorofilă. *s.f., g.-d. art.* porfirinei, *pl.* porfirine.
porfirit Rocă vulcanică de culoare închisă, folosită mai ales la pavaje. *s.n., pl.* porfirite.
porfiriu,-ie Roşu-aprins, purpuriu. *adj., pl.* porfirii.
porfiroblast Mineral din rocile metamorfice cu cristale mai mari decât celelalte minerale asociate. *s.n., pl.* porfiroblaste.
porfirogenet,-ă (mai ales art.) Titlu atribuit principilor bizantini născuţi în timpul domniei tatălui lor. *s.m., pl.* porfirogeneţi; *s.f., g.-d. art.* porfirogenetei, *pl.* porfirogenete.
porfiroid,-ă Asemănător cu porfirul. *adj., pl.* porfiroizi,-de.
poriclă v. **poreclă.**
porifer,-ă Care produce porozitatea unui material. *adj., pl.* poriferi,-e.
porneală (pop.) 1. Plecare (la drum). 2. Loc de păşune rezervat oilor cu lapte. *s.f., g.-d. art.* pornelii, *pl.* pornelii.
porni 1. *intr.* şi *refl.* (despre fiinţe) A pleca din locul în care se află. *//tr.* şi *intr.* (despre mijloace de locomoţie) A (se) pune în mişcare. 2. *intr.* (despre acţiuni, manifestări, fenomene ale naturii) A se declanşa. 3. *intr.* (despre maşini, motoare) A începe să funcţioneze. *//tr.* A pune în funcţiune. */A ~ pârâ* (sau *judecată*) = a da în judecată. 4. *tr.* A stimula, a îmboldi; a întărâta, a înverşuna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg* şi *3 pl.* pornesc, *imperf. 3 sg.* porneа; *conj. prez. 3* să pornească.
pornire 1. Acţiunea de a (se) porni; plecare. 2. Impuls, imbold; elan, avânt. 3. Predispoziţie, tendinţă. 4. Patimă; înverşunare. *s.f., g.-d. art.* porniri, *pl.* porniri.
pornit,-ă 1. Care e pe punctul să... 2. Inedit, predispus (spre...). 3. Mânios, supărat. *adj., pl.* porniţi,-te.
pornitor (rar) Aparat, dispozitiv care serveşte la pornirea unei maşini, a unui mecanism etc. *s.n., pl.* pornitoare.
porno Pornografic. *Revistă ~. adj.*
pornograf 1. Autor de opere pornografice. 2. Amator de obscenităţi. *s.m., pl.* pornografi.
pornografic,-ă Cu pornografie, obscen. *adj., pl.* pornografici,-ce.

pornografie Scriere, desen, fotografie, vorbă etc. indecentă, obscenă. *s.f., art.* pornografia, *g.-d. art.* pornografiei, *pl.* pornografii, *art.* pornografiile.
pornografomanie Preocupare morbidă pentru scrieri şi filme cu caracter obscen. *s.f., g.-d. art.* pornografomaniei.
pornomagazin Magazin unde se vând obiecte porno. *s.n., pl.* pornomagazine.
pornostar Vedetă a filmelor sau a revistelor porno. *s.n., pl.* pornostaruri.
porocli v. **porecli.**
porcinic Denumire dată unor plante erbacee din familia orhideelor, cu flori mari, plăcut mirositoare, care cresc în păduri. *s.m., pl.* porcinici.
poroncă v. **poruncă.**
poronceală v. **porunceală.**
poronci v. **porunci.**
poroncitor,-oare v. **poruncitor.**
poroplast Material poros izolant, folosit în construcţii. *s.n., pl.* poroplaste.
poros,-oasă Cu pori. //(despre pământ) Afânat. *adj., pl.* porosi,-oase.
porozimetru Aparat pentru măsurarea porozităţii. *s.n., art.* porozimetrul, *pl.* porozimetre.
porozitate Proprietate a unui corp de a fi poros. *s.f., g.-d. art.* porozităţii, *pl.* porozităţi.
porridge (porigi) (angl.) Mâncare specific englezească, preparată din fulgi de ovăz sau de porumb. *s.n., art.* porridge-ul.
porşor (reg.) Grămadă de fân. *s.m., pl.* porşori.
port1- Element de compunere care înseamnă „purtător de...", „susţinător de...".
port2 1. Faptul de a purta. 2. Îmbrăcăminte caracteristică unui popor, unei regiuni, unei epoci etc.; îmbrăcăminte folosită în anumite ocazii. 3. (fig.) Atitudine, purtare. */Ori te poartă cum ţi-e vorba, ori vorbeşte cum ţi-e ~ul*, se spune unui fătarnic care una vorbeşte, alta face. *s.n., pl.* (2) porturi.
port3 1. Complex tehnic amenajat pe malul unei ape, înzestrat cu instalaţiile necesare pentru acostarea, descărcarea şi încărcarea navelor. 2. Oraş care are un port (1). *s.n., pl.* porturi.
portabil,-ă Care poate fi transportat uşor cu şine; portativ2. *adj., pl.* portabili,-e.
portaj Parte a unui fluviu unde navigaţia este imposibilă şi ambarcaţiunile trebuie transportate pe uscat. *s.n., pl.* portaje.
portal 1. Intrare principală monumentală într-un edificiu. 2. Lucrare de zidărie ridicată la capetele unui tunel pentru a sprijini terenul din jurul acestuia. //Deschidere de piatră sau de metal la intrarea unor poduri de cale ferată. 3. Panou suspendat destinat a indica automobiliştilor, pe drumurile publice, direcţia de mers spre principalele localităţi, înaintea benzilor de selectare. 4. Deschidere a unei scene de teatru. 5. (inform.) Intrare. *s.n., pl.* portaluri.
portaltoi Plantă pe care se altoieşte. *s.n., pl.* portaltoaie.
portant,-ă (tehn.) Care susţine, care poartă ceva. *Zid ~. adj., pl.* portanţi,-te.
portanţă Forţă care asigură sustentaţia unui corp în mişcare aflat într-un fluid; forţă portantă. *s.f., g.-d. art.* portanţei, *pl.* portanţe.
portar 1. Persoană însărcinată cu paza intrării unei întreprinderi, a unei instituţii, a unei case. 2. Jucător care apără spaţiul porţii (la fotbal, handbal, hochei etc.). 3. (înv.) Boier însărcinat cu paza curţii domneşti. *s.m., pl.* portari.
portarmă Purtare, deţinere a unei arme de foc. *Permis de ~. s.f.*
portativ1 Grup de cinci linii orizontale, paralele, pe care şi între care se scriu notele muzicale. *s.n., pl.* portative.
portativ2,-ă Portabil. //De dimensiuni reduse. *Dicţionar ~. adj., pl.* portativi,-e.
portavion (-vi-on) Navă militară de mare tonaj destinată transportului şi lansării avioanelor de luptă. *s.n., pl.* portavioane.
portavoce Tub acustic prin care se transmit ordine şi comunicări pe o navă, la o tribună etc.; megafon. *s.f., g.-d. art.* portavocei, *pl.* portavoce.
portă (în sintagma) *Venă ~* = venă care colectează sângele de la organele digestive şi îl transportă la ficat. *adj., pl.* porte.
portăreasă 1. Femeie care păzeşte intrarea unei întreprinderi, a unei case etc. 2. Soţia portarului. *s.f., g.-d. art.* portăresei, *pl.* portărese.
portărel 1. Funcţionar însărcinat cu executarea sentinţelor judecătoreşti. 2. Slujbaş domnesc subordonat portarului (3). *s.m., pl.* portărei, *art.* portărelii.
portbagaj Dispozitiv (sau spaţiu) într-un vehicul pe (sau în) care se transportă bagajele. *s.n., pl.* portbagaje.
portbalonetă (-ba-io-) Dispozitiv de piele ataşat la o centură militară, în care se poartă baioneta. *s.f., g.-d. art.* portbaionetei, *pl.* portbaionete.
portbebe Rucsac matlasat în care este pus copilul purtat pe spatele sau pe pieptul persoanei care îl duce. *s.n., art.* portbebeul, *pl.* portbebeuri.
portbilet (rar) Portofel în care se ţin banii de hârtie. *s.n., pl.* portbilete.
portcart Portofel în care se ţin actele de identitate, cărţile de vizită etc. *s.n., pl.* portcarturi.
portchei Toc de piele cu un inel metalic pe care se ţin cheile. *s.n., pl.* portchei.
portclişeu Cutie de lemn sau de metal cu un perete mobil în care se introduce placa pe care se fotografiază. *s.n., art.* portclişeul, *pl.* portclişee.
portcontainer Navă pentru transportul de mărfuri în containere. *s.n., pl.* portcontainere.
portcreion (-cre-ion) Mic tub de plastic, metalic etc. în care se ţine creionul. *s.n., pl.* portcreioane.
portcuţit Dispozitiv al unei maşini-unelte pe care se fixează cuţitele pentru prelucrarea pieselor. *s.n., pl.* portcuţite.
portdrapel1 Persoană care poartă drapelul unei unităţi militare, al unei asociaţii sportive etc. *s.m.*
portdrapel2 Toc de piele prins de o curea, în care se introduce coada drapelului, pentru a fi purtat mai uşor. *s.n., pl.* portdrapele.
porte-bonheur (port-bonor) (fr.) Obiect considerat ca aducător de noroc celui care îl poartă. *s.n., art.* porte-bonheurul, *pl.* porte-bonheururi.
portelicopter Navă purtătoare de elicoptere. *s.n., pl.* portelicoptere.
porter Bere englezească de culoare neagră şi amăruie la gust. *s.n.*
portfard Mică poşetă pentru farduri, cosmetice etc. *s.n., pl.* portfarduri.
porthart Geantă pliantă de piele în care se păstrează hărţi (militare). [*var.* porthartă *s.n.*] *s.n., pl.* portharturi.
porthartă v. **porthart.**
portic Galerie exterioară mărginită de o colonadă, de-a lungul unei clădiri, în jurul unei grădini sau al unei pieţe. *s.n., pl.* porticuri.
portieră (-ti-e-) 1. Uşă cu geam la un automobil, la o trăsură închisă etc. 2. (rar) Draperie deasupra unei uşi. *s.f., g.-d. art.* portierei, *pl.* portiere.
portiţă Diminutiv al lui poartă. */~ de scăpare* = posibilitate de a ieşi dintr-o situaţie dificilă. *s.f., g.-d. art.* portiţei, *pl.* portiţe.

portjartier (-ti-er) Obiect de lenjerie femeiască de care sunt prinse jartierele. *s.n., pl.* portjartiere.
portland Ciment obținut prin calcinarea unui amestec de calcar și de argilă. *s.n.*
portlandian[1] (-di-an) Ultimul etaj al jurasicului *s.n.*
portlandian[2]**,-ă** (-di-an) Referitor la portlandian[1]. *adj., pl.* portlandieni,-e.
portmantou Suport pentru atârnarea hainelor. *s.n., art.* portmantoul, *pl.* portmantouri.
portmoneu Obiect de piele, de material plastic etc. în care se țin banii mărunți. *s.n., art.* portmoneul, *pl.* portmonee.
porto[1] Taxă plătită pentru o scrisoare, pentru un colet etc., care se trimite prin poștă. *s.n.*
porto[2] Vin tare și dulce, originar din Portugalia. *s.n., art.* portoul, *pl.* portouri.
portocal Pom fructifer din zona subtropicală, înalt de 2-4 m, cu flori albe și parfumate, cu fructe comestibile. [*var* (înv.) portocală *s.f.*] *s.m., pl.* portocali.
portocală[1] Fructul de formă sferică, aromat și zemos, al portocalului. *s.f., g.-d. art.* portocalei, *pl.* portocale.
portocală[2] v. **portocal.**
portocaliu[1] Culoare galbenă-roșiatică. *s.n., art.* portocaliul.
portocaliu[2]**,-le** De culoarea portocalei; galben-roșiatic. *adj., pl.* portocalii.
portochelari Toc de piele, de metal etc. în care se țin ochelarii. *s.m., pl.* portochelari.
portofel v. **portofel.**
portofel Obiect din piele, din material plastic etc., de forma unor coperte cu mai multe despărțituri, în care se păstrează bani, acte etc. [*var.* (înv.) portofei, portofeu *s.n.*] *s.n., pl.* portofele.
portofeu v. **portofel.**
portofoliu 1. Funcție de ministru. */Ministru fără ~* = ministru care face parte dintr-un guvern fără a fi titularul unui minister. 2. Totalitatea titlurilor bancare, a efectelor de comerț etc. aflate la dispoziția cuiva. 3. (înv.) Portofel. 4. Totalitatea lucrărilor manuscrise aflate în evidența unei edituri, urmând a fi publicate. *s.n., art.* portofoliul, *pl.* portofolii, *art.* portofoliile.
porto-franc v. **porto-franco.**
porto-franco Port în care mărfurile nu sunt supuse taxelor vamale. [*var.* porto-franc *s.n.*] *s.n., pl.* porto-franco.
portor (mar.) Șaland autopropulsat care transportă materialul dragat. *s.n., pl.* portoare.
portolac v. **portulacă.**
portorican,-ă (Locuitor) din Porto Rico. *adj., s.m.* și *f., pl.* portoricani,-e.
portpagină Suport de hârtie sau de carton pe care se așază forma tipografică alcătuită din rânduri pentru a putea fi transportată. *s.f., g.-d. art.* portpaginii, *pl.* portpagini.
portperie (-ri-e) Suport pe care se țin periile. *s.f., art.* portperia, *g.-d. art.* portperiei, *pl.* portperii, *art.* portperiile.
portprosop Suport pentru prosoape. *s.n., pl.* portprosoape.
portret 1. Desen, pictură sau fotografie care înfățișează chipul unei persoane. */~-cadru* = portret schițat în linii mari pentru identificarea unei persoane. */~-vorbit* = procedeu criminalistic de identificare a infractorului pe baza semnalmentelor indicate de victimă sau de către martori. 2. Prezentare, într-o operă literară, a aspectului fizic sau a caracterului cuiva. *s.n., pl.* portrete.
portreta *tr.* (înv.) A face portrete, a picta. *vb. I, ind. prez. 3* portretează.
portretar (înv.) Portretist, pictor. *s.m., pl.* portretari.
portretist,-ă 1. Pictor, sculptor specialist în portrete (1). 2. Scriitor specializat în portrete (2). *s.m., pl.* portretiști; *s.f., g.-d. art.* portretistei, *pl.* portretiste.
portretistic,-ă Care aparține portretisticii. *adj., pl.* portretistici,-ce.
portretistică 1. Ramură a picturii, a sculpturii etc. care cuprinde genul portretului (1). 2. Creație literară care cultivă portretul (2). *s.f., g.-d. art.* portretisticii.
portretiza *tr* A face portretul cuiva. *vb. I, ind. prez.* 3 portretizează.
portretizare Acțiunea de a portretiza. *s.f., g.-d. art.* portretizării, *pl.* portretizări.
portret-robot Desen al chipului unei persoane, realizat pe baza descrierilor victimei sau ale martorilor. *s.n., pl.* portrete-robot.
portsabie (-bi-e) Obiect din piele, stofă etc., prins de centură, în care se fixează sabia. *s.f., art.* portsabia, *g.-d. art.* portsabiei, *pl.* portsăbii, *art.* portsăbiile.
portsart (mar.) Platformă fixată pe bordajul lateral al unei nave, care servește la fixarea sarturilor catargului. *s.n., pl.* portsarturi.
portschi Dispozitiv pentru transportarea schiurilor. //Suport fixat pe capota autoturismelor în vederea transportării schiurilor. *s.n., art.* portschiul, *pl.* portschiuri.
portsculă (tehn.) Portunealtă. *s.f., g.-d. art.* portsculei, *pl.* portscule.
portsemnal Suport pe un vehicul pentru a susține felinarele de semnalizare. *s.n., pl.* portsemnale.
portstindard Portdrapel[2]. *s.n., pl.* portstindarde.
porttabac (rar) Tabacheră. *s.n., pl.* porttabacuri.
porttigaret 1. Tabacheră. 2. Tub mic de lemn, de celuloid etc. în care se fixează țigara pentru a fi fumată. *s.n., pl.* porttigarete.
portuar,-ă (-tu-ar) Care aparține unui port[3] (1), care se referă la un port. *adj., pl.* portuari,-e.
portughez,-ă (Locuitor) din Portugalia. *adj., s.m.* și *f., pl.* portughezi,-e.
portugheză Limba vorbită în Portugalia și în Brazilia. *s.f., g.-d. art.* portughezei.
portulac v. **portulacă.**
portulacă Plantă erbacee decorativă, ale cărei flori galbene, albe, portocalii sau roșii se deschid numai la soare. [*var.* portolac, portulac *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* portulacei, *pl.* portulace.
portulan 1. Publicație-ghid a unei regiuni, a unui port[3] etc. cuprinzând datele necesare pentru navigație. 2. Hartă de navigație folosită în Evul Mediu. *s.n., pl.* portulane.
portunealtă Dispozitiv în care se fixează o unealtă în vederea prelucrării unei piese; portsculă. *s.f., g.-d. art.* portunealtei, *pl.* portunelte.
portvizit Portofel (pentru acte). *s.n., pl.* portvizite.
porțelan 1. Produs ceramic alb, translucid, obținut prin arderea unui amestec de caolin, feldspat și cuarț, folosit la fabricarea izolatoarelor electrice, a vaselor de laborator etc. 2. Obiect făcut din porțelan (1). [*var.* (rar) porcelan *s.n.*] *s.n., pl.* (2) porțelanuri.
porțelănărie Magazin de porțelanuri. *s.f., art.* porțelănăria, *g.-d. art.* porțelănăriei, *pl.* porțelănării, *art.* porțelănăriile.
porție (-ți-e) Cantitate determinată dintr-un aliment, dintr-o substanță etc. destinată a fi utilizată într-un anumit interval de timp. *s.f., art.* porția, *g.-d. art.* porției, *pl.* porții, *art.* porțiile.
porționa (-ți-o-) *tr.* A face porții, a împărți în porții. *vb. I, ind. prez. 3* porționează.
porționare (-ți-o-) Acțiunea de a porționa. *s.f., g.-d. art.* porționării, *pl.* porționări.
porțiune (-ți-u-) Parte dintr-un tot; fragment, bucată. *s.f., g.-d. art.* porțiunii, *pl.* porțiuni.
porumb[1] A. 1. Plantă din familia gramineelor, cu tulpina înaltă și groasă, cu frunzele lungi și ascuțite la vârf, cultivată ca plantă industrială, alimentară și furajeră. 2. Știuletele de porumb (A.1) împreună cu boabele

de pe el; boabele desprinse de pe ştiuleţe şi folosite în alimentaţie. *//~-siloz* = porumb care se foloseşte în hrana animalelor. B. (pop.) Porumbel. *s.m., pl.* porumbi.

porumb² Semănătură, lan de porumb (A.1). *s.n., pl.* porumburi.

porumb³,-ă (pop.) De culoare cenuşie-albăstruie; (despre animale şi păsări) cu părul, lâna, penele de culoare cenuşie-albăstruie; porumbel². *adj., pl.* porumbi,-e.

porumbac¹ Fluture mare de noapte cu aripile din faţă galbene cu dungi cafenii şi cu cele din spate multicolore. *s.m., pl.* porumbaci.

porumbac²,-ă (despre păsări sau despre penele lor) Pestriţ. *adj., pl.* porumbaci,-ce.

porumbar¹ Arbust din familia rozaceelor, cu ramuri spinoase şi cu fructe sferice de culoare neagră-vineţie, cu gust acru. *s.m., pl.* porumbari.

porumbar² 1. Coteţ pentru porumbei. 2. Coşar, pătul. *s.n., pl.* porumbare.

porumbaş (pop.) Porumbel (A.1). *s.m., pl.* porumbaşi.

porumbă¹ Fructul porumbarului¹. *s.f., g.-d. art.* porumbei, *pl.* porumbe.

porumbă² (pop.) Porumbiţă. *s.f., g.-d. art.* porumbei, *pl.* porumbe.

porumbărie 1. (reg.) Porumbar² (1). 2. (reg.) Porumbar² (2). 3. Crescătorie de porumbei² (A.1). *s.f., art.* porumbăria, *g.-d. art.* porumbăriei, *pl.* porumbării, *art.* porumbăriile.

porumbea (reg.) A. Porumbă². B. Fructul porumbarului¹. *s.f., art.* porumbeaua, *g.-d. art.* porumbelei, *pl.* porumbele, *art.* porumbelele.

porumbel¹ A. Pasăre sălbatică sau domestică, de talie mijlocie, cu ciocul scurt şi cu penajul diferit colorat; porumb¹ (B); porumbaş. B. Ştiulete de porumb cu boabele încă necoapte, care se mănâncă fierte sau coapte în spuză. C. 1. Fructul porumbarului (1). 2. (bot.) Porumbar (1). *s.m., pl.* porumbei; *s.f., g.-d. art.* porumbelei, *pl.* porumbele.

porumbel²,-ea (reg.) Porumb³. *adj., pl.* porumbei,-ele.

porumbel călător (sau **de poştă, voiajor**) Porumbel dresat să se întoarcă la locul de unde a fost trimis, folosit pentru transmiterea mesajelor. *s.m.* + *adj.*

porumbel-rândător Guguştiuc. *s.m., pl.* porumbei-rândători.

porumbişte Lan de porumb. *s.f., g.-d. art.* porumbiştii, *pl.* porumbişti.

porumbiţă Femela porumbelului¹ (A); hulubiţă. *s.f., g.-d. art.* porumbiţei, *pl.* porumbiţe.

poruncă 1. Ordin, dispoziţie dată de către o autoritate. //(înv.) Comunicare de interes public, făcută de o autoritate. //(reg.) Ordin de chemare în armată. /(cu valoare de imperativ) Porunceşte! Porunciţi! /(înv.) (rar) *De ~* = prin constrângere. *A avea* (pe cineva) *sub ~a sa* = a avea (pe cineva) la dispoziţia sa. 2. (în religia creştină) *Cele zece ~* = decalogul. 3. (înv.) Lege morală. [*var.* (reg.) poronc㠄 *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* poruncii, *pl.* porunci.

porunceală (pop., în loc.) *De ~* = făcut sau acceptat din ordin, impus cu forţa; făcut de mântuială. *Pe ~* = după comandă. [*var.* (reg.) poronceală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* poruncelii, *pl.* porunceli.

porunci 1. *tr.* A da poruncă, a ordona; a comanda. 2. *tr.* (pop.) A comunica, a vesti. 3. *intr.* A conduce în calitate de stăpân. [*var.* (reg.) poronci *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* porunc㠄 *imperf. 3 sg.* poruncea; *conj. prez. 3* să porunceaască.

poruncitor,-oare Care porunceşte; care exprimă o poruncă, un ordin; (p. ext.) autoritar. [*var.* (reg.) poroncitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* poruncitori,-oare.

posac,-ă Necomunicativ, nesociabil, morocănos. /(despre vreme) Dezolant, deprimant. *adj., pl.* posaci,-ce.

posadă 1. (pop.) Trecătoare în munţi. 2. (pop.) Curătură (în pădure). 3. (înv.) Loc întărit care servea ca punct de vamă. //Denumire dată unor dări de vamă. //Obligaţie a ţăranilor dependenţi de a străjui trecătorile din munţi. 4. Pârghie care reglează poziţia pietrelor morii în timpul măcinatului. 5. (reg.) Moară. *s.f., g.-d. art.* posadei, *pl.* posade.

posăceală (rar) Faptul de a fi posac. *s.f., g.-d. art.* posăcelii, *pl.* posăceli.

posconiţă Pleavă rămasă de la bătutul sau vânturatul cânepii. *s.f., g.-d. art.* posconiţei, *pl.* posconiţe.

poseda *tr.* 1. A avea ceva în stăpânire; a dispune de ceva. 2. A fi stăpânit de... 3. A şti (bine) o limbă străină, o disciplină ştiinţifică. 4. A avea anumite însuşiri, caracteristici. 5. A avea raporturi sexuale cu o femeie. *vb. I, ind. prez.* 3 posedă.

posedant,-ă (rar) Care posedă. *adj., pl.* posedanţi,-te.

posedare Faptul de a poseda. *s.f., g.-d. art.* posedării.

posedat,-ă (Om) stăpânit de obsesii; (p. ext.) nebun. *adj., s.m.* şi *f., pl.* posedaţi,-te.

posesie (-si-e) Deţinere, stăpânire a unui lucru. */A da în ~* = a da în arendă. *s.f., art.* posesia, *g.-d. art.* posesiei.

posesiune (-si-u-) 1. (înv.) Proprietate, moşie. 2. Colonie¹. *s.f., g.-d. art.* posesiunii, *pl.* posesiuni.

posesiv,-ă 1. (despre unele pronume, adjective) Cu ajutorul căruia se exprimă un raport de posesiune, de apartenenţă, de dependenţă. 2. Autoritar. *Ton ~. adj., pl.* posesivi,-e.

posesor,-oare 1. Persoană care posedă un bun. 2. Persoană care posedă anumite însuşiri, caracteristici. *s.m., pl.* posesori; *s.f., g.-d. art.* posesoarei, *pl.* posesoare.

posesoriu,-ie (despre acţiuni judiciare) Care are ca obiect apărarea posesiunii. *adj., pl.* posesorii.

posibil¹ Ceea ce este cu putinţă. */A face tot ~ul* = a face tot ceea ce este cu putinţă. *s.n.*

posibil²,-ă Care se poate întâmpla sau realiza; care este permis să se facă. *adj., pl.* posibili,-e.

posibilitate 1. Faptul de a fi posibil; ceea ce poate deveni în viitor o realitate. */În măsura* (sau *în limita*) *~lor* = în măsura în care este posibil. 2. Modalitate de realizare a ceva. //(la pl.) Calităţi de care dispune cineva. *s.f., g.-d. art.* posibilităţii, *pl.* (2) posibilităţi.

poslušnic (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Slujitor boieresc sau mănăstiresc scutit de dări. *s.m., pl.* poslušnici.

posmag (reg.) Felie de pâine uscată; pesmet. *s.m., pl.* posmagi.

posmăgi (reg.) 1. *tr.* A presăra cu posmag. 2. *refl.* A se usca ca un posmag. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* posmăgesc, *imperf. 3 sg.* posmăgea; *conj. prez. 3* să posmăgească.

posologie Studiul dozării diferitelor medicamente în funcţie de boală sau de bolnav. *s.f., art.* posologia, *g.-d. art.* posologiei.

posomoreală v. **posomoreală.**

posomorâre Faptul de a (se) posomorî; posomoreală. *s.f., g.-d. art.* posomorârii, *pl.* posomorâri.

posomoreală 1. Tristeţe, melancolie. 2. (fig., rar) Vreme întunecată (şi ploioasă). [*var.* posomorală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* posomorelii, *pl.* posomoreli.

posomori v. **posomori.**

posomorî 1. *refl.* A se întuneca, a se întrista. //A lua o înfăţişare severă. //(fig., despre cer) A se înnoura; (despre timp) a deveni închis, ploios. 2. *tr.* A da o notă de tristeţe. [*var.* (reg.) posomori *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl. se* posomoresc, *imperf. 3 sg.* se posomora; *conj. prez. 3* să se posomorască.

pospai (pop.) Pulbere fină de făină care se formează în timpul măcinatului; (p. gener.) pulbere albă, strat subţire

(mai ales de zăpadă) care acoperă ceva. //(fig.) Superficialitate, spoială. *s.n.*

pospăi *tr.* (înv., reg.) A acoperi un obiect cu un strat subțire, a presăra. //(fig.) A face un lucru superficial. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pospăiesc, *imperf. 3 sg.* pospăia; *conj. prez. 3* să pospăiască.

pospăială (rar) Pospai; (fig.) lucru înșelător, aparență, spoială. *s.f., g.-d. art.* pospăielii, *pl.* pospăieli.

pospăit,-ă (rar) Acoperit cu un strat subțire dintr-o materie; (fig.) superficial. *adj., pl.* pospăiți,-te.

pospolită (înv.) Corp de oaste alcătuit din nobili polonezi. *s.f., g.-d. art.* pospolitei, *pl.* pospolite.

post-[1] Element de compunere care înseamnă „după", „ulterior".

post[2] 1. Funcție. */La ~* = prezent la datorie, la locul de muncă. *~-cheie* = funcție foarte importantă. 2. Loc unde stă de pază un pluton sau o santinelă în timpul serviciului de gardă; loc de unde un polițist supraveghează circulația pe străzi. 3. Unitate de poliție (sau de jandarmi), însărcinată cu menținerea ordinii într-o localitate rurală. 4. Instalație cuprinzând aparatura necesară pentru executarea anumitor operații tehnice. *~ telefonic. /~ sanitar* (sau *de prim ajutor*) = ansamblu de încăperi, mijloace tehnico-sanitare și personalul calificat să acorde primele îngrijiri accidentaților și bolnavilor. 5. Categorie în care sunt introduse într-o evidență contabilă sume de bani, materiale etc. *s.n., pl.* posturi.

post[3] 1. Interdicție de a mânca anumite alimente, permisă credincioșilor de către biserică în anumite zile sau perioade ale anului. */De ~* = (despre mâncăruri) pregătit numai din anumite alimente permise de biserică. *A ține ~* = a posti. 2. Perioadă în care se postește. */~ul (cel) mare* = postul ce precedă sărbătoarea Paștelui. *Martie din ~ nu lipsește*, se spune despre cineva care e nelipsit dintr-un loc. *s.n., pl.* posturi.

posta *tr.* și *refl.* A (se) așeza, a (se) instala într-un anumit loc (pentru a supraveghea). *vb. I, ind. prez.* 3 postează.

postacut,-ă (med.) Care a depășit o stare critică. *adj., pl.* postacuți,-te.

postament Placă, suport așezat pe sol, care servește ca bază de susținere sau de fixare a unei mașini, a unei statui etc.; piedestal, soclu. *s.n., pl.* postamente.

postaprindere Autoaprindere. *s.f., g.-d. art.* postaprinderii, *pl.* postaprinderi.

postată/postață (reg.) 1. Porțiune dintr-un teren cultivat, lucrată de unul sau mai mulți lucrători într-un anumit timp. 2. Bucată de drum, distanță *s.f., g.-d. art.* postatei/postății, *pl.* postate/postăți.

postav Țesătură compactă de lână, adesea păroasă, din care se confecționează obiecte de îmbrăcăminte, pături etc. *s.n., pl.* postavuri.

postavă (pop.) 1. Albie în care se frământă aluatul, se spală rufele etc. 2. Lada în care curge făina la moară. *s.f., g.-d. art.* postăvii, *pl.* postăvi.

postă v. **poștă**.

postăvar Fabricant sau negustor de postavuri. *s.m., pl.* postăvari.

postăvăreasă (rar) Soția postăvarului; femeie care face sau vinde postavuri. *s.f., g.-d. art.* postăvăresei, *pl.* postăvărese.

postăvărie Fabrică sau atelier de postavuri. *s.f., art.* postăvăria, *g.-d. art.* postăvăriei, *pl.* postăvării, *art.* postăvăriile.

postăvior (rar) Diminutiv al lui postav; postav mai subțire sau de calitate inferioară. *s.n., pl.* postăvioare.

postbelic,-ă De după război. *adj., pl.* postbelici,-ce.

postcalcul Postcalculație. *s.n., pl.* postcalcule.

postcalculație Calculare a prețului de cost efectiv după terminarea fabricării produsului; postcalcul. *s.f., art.* postcalculația, *g.-d. art.* postcalculației, *pl.* postcalculații, *art.* postcalculațiile.

postcomunism Perioadă de după căderea comunismului. *s.n.*

postcomunist,-ă De după căderea comunismului. *adj., pl.* postcomuniști,-ste.

postcurativ,-ă De după o cură (balneară). *adj., pl.* postcurativi,-e.

postcură Tratament care urmează după o cură (balneară). *s.f., g.-d. art.* postcurei, *pl.* postcure.

postdata *tr* A pune pe un act, pe o scrisoare etc., o dată mai recentă decât cea a redactării. *vb. I, ind. prez. 3* postdatează.

postdatare Acțiunea de a postdata. *s.f., g.-d. art.* postdatării, *pl.* postdatări.

postdecembrist,-ă Care s-a petrecut după decembrie 1989. *adj., pl.* postdecembriști,-ste.

postdiluvian,-ă (-vi-an) De după diluviu. *adj., pl.* postdiluvieni,-e.

postelectoral,-ă Care urmează alegerilor. *Alianță ~. adj., pl.* postelectorali,-e.

postelnic (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Mare boier, membru al sfatului domnesc, care avea în grijă camera de dormit a domnitorului și organiza audiențele la domn. 2. Titlu onorific dat boierilor care aveau unele atribuții administrative. *s.m., pl.* postelnici.

postelniceasă Soția postelnicului. *s.f., g.-d. art.* postelnicesei, *pl.* postelnicese.

postelnicel Slujbaș al curții domnești, aflat sub ordinele postelnicului. *s.m., pl.* postelnicei, *art.* postelniceii.

postelnicie 1. Demnitatea sau funcția de postelnic. 2. Instituție condusă de un postelnic; (mai târziu) Ministerul Afacerilor Externe; clădirea acestei instituții. *s.f., g.-d. art.* postelniciei.

posteminescian,-ă (-ci-an) Referitor la perioada următoare epocii lui Eminescu. *adj., pl.* posteminescieni,-e.

poster (angl.) 1. Mod de prezentare a unei comunicări sub formă de afișe, în cadrul sesiunilor, al congreselor științifice etc. 2. Afiș decorativ cu imagini; fotografie mare (a unui cântăreț, actor etc.) sub formă de afiș. *s.n., pl.* postere.

posterior[1] (-ri-or) (fam.) Șezut. *s.n., pl.* posterioare.

posterior[2]**,-oară** (-ri-or) 1. Care vine după cineva sau ceva în timp. //(adv.) Mai târziu. 2. Care se află în partea de dinapoi, din spate. //(despre sunete) Al cărui punct de articulație se află în partea de dinapoi a cavității bucale. *adj., pl.* posteriori,-oare.

posterioritate (-ri-o-) Starea, situația a ceea ce este posterior. *s.f., g.-d. art.* posteriorității.

posteritate Urmașii, generațiile viitoare. *s.f., g.-d. art.* posterității.

posteroinferior,-oară (-ro-in-,-ri-o-) (anat.) Aflat în partea de dinapoi și de jos a unui organ. *adj., pl.* posteroinferiori,-oare.

posterolingual,-ă (-gu-al) (despre sunete) Articulat la rădăcina limbii. *adj., pl.* posterolinguali,-e.

posteucă (pop.) Lemn gros cu care se ridică osia roții carului în timp ce se unge. *s.f., g.-d. art.* posteucii, *pl.* posteuci.

postfața *tr.* A scrie postfața unei lucrări. *vb. I, ind. prez. 3* postfațează.

postfațator,-oare Autor al unei postfețe. *s.m., pl.* postfațatori; *s.f., g.-d. art.* postfațatoarei, *pl.* postfațatoare.

postfață Text, cuvânt explicativ adresat cititorilor și plasat la sfârșitul unei cărți. *s.f., g.-d. art.* postfeței, *pl.* postfețe.

post festum (lat.) Prea târziu. *loc. adv.*

postgaranție Perioadă care urmează după expirarea garanției unui produs. *s.f., art.* postgaranția, *g.-d. art.* postgaranției.

postglaciar,-ă (-ci-ar) Care a urmat perioadei glaciare. *adj., pl.* postglaciari,-e.
posti *intr.* 1. A ține post[3]. 2. (fig.) A se abține de la ceva; a duce lipsă de ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* postesc, *imperf. 3 sg.* postea; *conj. prez. 3* să postească.
postilion (-li-on) (înv.) Surugiu care conducea un poștalion. *s.m., pl.* postilioni.
postiș,-ă (livr.) I. *adj.* (despre păr, barbă, gene etc.) Fals. II. *s.f.* Meșă de păr artificial. *adj., s.f., pl.* postișii,-e.
postliceal,-ă (-ce-al) Care urmează după liceu. *adj., pl.* postliceali,-e.
postludiu Episodul final al unei compoziții muzicale, care reia teme din cuprinsul ei. *s.n., art.* postludiul, *pl.* postludii, *art.* postludiile.
postmeridian,-ă (-di-an) De după amiază. *adj., pl.* postmeridiani,-e; *abr.* p.m.
post meridiem (-di-em) (lat.) Postmeridian. *loc. adv.*; *abr.* p.m.
postmesager Publicitate făcută prin intermediul unor broșuri, foi volante sau cataloage, care nu au pe ele imprimată adresa destinatarului. *s.m.*
postmodernism Curent artistic, literar care urmează după modernism. *s.n.*
postmodernist,-ă (Adept) al postmodernismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* postmoderniști,-ste.
post-mortem (lat., despre o distincție) (Acordat cuiva) după moarte. *adj. invar.*; *adv.*
postnatal,-ă De după naștere. *adj., pl.* postnatali,-e.
postnominal[1] Cuvânt postnominal[2]. *Ornamentist este ~ul lui ornament. s.n., pl.* postnominale.
postnominal[2]**,-ă** (despre substantive, adjective) Derivat dintr-o formă nominală. *adj., pl.* postnominali,-e.
postnuclear,-ă (-cle-ar) Care urmează după o explozie nucleară. *Serviciu medical ~. adj., pl.* postnucleari,-e.
postoperatoriu,-ie Care se face în urma unei intervenții chirurgicale. *adj., pl.* postoperatorii.
postoroncă (reg.) 1. Funie, lanț sau curea legate de crucea căruței și de hamuri, cu ajutorul cărora calul trage vehiculul. 2. (fig.) Om șmecher; lichea. *s.f., g.-d. art.* postoroncii, *pl.* postoronci.
postpalatal,-ă (despre sunete) Articulat în partea posterioară a vălului palatal. *adj., pl.* postpalatali,-e.
post-partum (lat.) I. *adj.* (despre boli) Care apare în urma unei nașteri. II. *s.n.* Perioadă care urmează imediat nașterii; lăuzie. *adj. invar.*; *s.n.*
postpașoptist,-ă (Scriitor) care aparține perioadei de după 1848. *adj., s.m.* și *f., pl.* postpașoptiști,-ste.
post-post-scriptum (lat.) Ceea ce se adaugă la o scrisoare după post-scriptum. *s.n.*; *abr.* P.P.S.
postpoziție (-ți-e) Postpunere; situație a cuvintelor, a particulelor postpuse. [*var.* postpozițiune *s.f.*] *s.f.*, postpoziția, *g.-d. art.* postpoziției, *pl.* postpoziții, *art.* postpozițiile.
postpozițiune v. **postpoziție.**
postprandial,-ă (-di-al) De după masa de prânz. *adj., pl.* postprandiali,-e.
postprocesare Procesare ulterioară a unei înregistrări pe bandă magnetică. *s.f., g.-d. art.* postprocesării, *pl.* postprocesări.
postpune *tr.* (lingv.) A folosi precedeul postpunerii. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* postpun, *2 sg.* postpui, *1 pl.* postpunem; *conj. prez. 3* să postpună; *part.* postpus.
postpunere Atașare a unui cuvânt, a unei silabe sau particule (de exemplu, articolul) după cuvântul respectiv; postpoziție. *s.f., g.-d. art.* postpunerii, *pl.* postpuneri.
postpus,-ă (lingv., despre anumite părți de vorbire) Plasat după partea de vorbire pe care o determină. *Articol ~. adj., pl.* postpuși,-se.
post-restant Serviciu special care păstrează la poștă corespondența pentru a fi ridicată de destinatar personal; (p. ext.) mențiune pe plic pentru astfel de corespondență. *s.n.*
postrevoluționar,-ă (-ți-o-) Care urmează după o revoluție. *adj. pl.* postrevoluționari,-e.
postromantic,-ă Care urmează perioadei romantice. *adj., pl.* postromantici,-ce.
postscaniu Parte a unui teatru antic, situată în spatele scenei. *s.n., art.* postsceniumul, *pl.* postsceniumuri.
post-scriptum (lat.) Ceea ce se adaugă la o scrisoare după iscălitură. *s.n.*; *abr.* P.S.
postsincron Înregistrare obținută prin postsincronizare. *s.n.*
postsincroniza *tr.* A efectua o postsincronizare. *vb. I, ind. prez. 3* postsincronizează.
postsincronizare Operație de înregistrare în studio a dialogurilor și a muzicii unui film deja turnat. *s.f., g.-d. art.* postsincronizării. *pl.* postsincronizări.
postșcolar,-ă Care urmează după absolvirea unei școli. *adj., pl.* postșcolari,-e.
posttonic,-ă (despre silabe, sunete) Așezat după o silabă accentuată. *adj., pl.* posttonici,-ce.
posttotalitar,-ă Care urmează după o epocă totalitară. *adj., pl.* posttotalitari,-e.
posttraumatic,-ă Care este urmarea unui traumatism. *adj., pl.* posttraumatici,-ce.
postula *tr.* A pune ca principiu o idee fără demonstrație. *vb. I, ind. prez.* 3 postulează.
postulant,-ă (rar) Persoană care solicită un post, o slujbă. *s.m., pl.* postulanți; *s.f., g.-d. art.* postulantei, *pl.* postulante.
postulare Faptul de a postula. *s.f., g.-d. art.* postulării, *pl.* postulări.
postulat Adevăr fundamental considerat ca evident și care nu are nevoie de demonstrație; principiu de bază, normă. *s.n., pl.* postulate.
postulativ,-ă (rar) Referitor la un postulat. adj., pl. postulativi,-e.
postum,-ă 1. (despre opere literare, științifice etc.) Descoperit, publicat după moartea autorului. Întâmplat după moartea acestuia. 2. (jur., despre copii) Născut după moartea tatălui. *adj., pl.* postumi,-e.
postumă Operă publicată după moartea autorului. *~le lui Eminescu. s.f., g.-d. art.* postumei, *pl.* postume.
postumitate (livr.) Perioadă care urmează după moartea cuiva. *s.f., g.-d. art.* postumității.
postuniversitar,-ă După absolvirea universității. *Curs ~. adj., pl.* postuniversitari,-e.
postură 1. Situație particulară în care se află cineva la un moment dat. 2. (rar) Poziție a corpului. *s.f., g.-d. art.* posturii, *pl.* posturi.
postverbal[1] (lingv.) Substantiv postverbal[2]. *s.n., pl.* postverbale.
postverbal[2]**,-ă** (lingv.) Derivat de la un verb prin suprimarea sufixului verbal. *adj., pl.* postverbali,-e.
poș (înv., reg.) Poștie. *s.n., pl.* poșuri.
poșadă (livr.) 1. Pictură executată la repezeală. 2. Operă literară scrisă de mântuială. *s.f., g.-d. art.* poșadei, *pl.* poșade.
poșetă Geantă mică în care femeile țin acte, bani și diferite accesorii de toaletă. *s.f., g.-d. art.* poșetei, *pl.* poșete.
poșidic[1] (reg., fam.) Om mic de statură. *s.m., pl.* poșidici.
poșidic[2] (reg.) Mulțime de copii sau de animale mici. *s.n., pl.* poșidicuri.
poșircă (pop., fam.) Băutură alcoolică slabă și de proastă calitate. *s.f., g.-d. art.* poșircii, *pl.* poșirci.
poșoar Placă de carton sau de metal decupată, servind ca șablon. *s.n., pl.* poșoare.

poşovoaica Dans popular românesc din zona Caransebeşului; melodie după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* poşovoaică, *g.-d. art.* poşovoaicii.
poştal,-ă Referitor la poştă. */Factor ~, adj., pl.* poştali,-e.
poştalion[1] (-li-on) (înv.) 1. Surugiu de poştalion. 2. Cal folosit la poştalion[2]. *s.m., pl.* poştalioni.
poştalion[2] (-li-on) (înv.) Diligenţă; (p. ext.) trăsură trasă de mai mulţi cai. *s.n., pl.* poştalioane.
poştar (rar.) Factor poştal. *s.m., pl.* poştari.
poştaş 1. Factor poştal. 2. (înv.) Surugiu la o trăsură de poştă (1). *s.m., pl.* poştaşi.
poştă A. 1. Instituţie care se ocupă cu transportul şi distribuirea corepondenţei, a telegramelor, a coletelor etc.; local în care se află această instituţie. *De ~, poştal.* 2. Corespondenţă primită sau distribuită în aceeaşi zi. //Factor poştal. */~a redacţiei* = rubrică într-o revistă sau într-un ziar, în care se publică răspunsuri la întrebările cititorilor. *Cu prima ~* = cu prima corespondenţă care urmează să plece. (fam.) *A duce* (sau *a umbla cu*) *~a* = a face intrigi. 3. Serviciu folosit în trecut pentru transportul de călători şi de corespondenţă; vehicul folosit de acest serviciu; diligenţă, poştalion[2]. /Local de popas amenajat pe parcursul drumului unde se găseau vehicule de transport şi cai de schimb. 4. Unitate de măsură, folosită în trecut, egală cu aproximativ 20 km; (fam.) distanţă mare, nedeterminată. B. (pop.) Bucată de hârtie care se lipeşte pe talpa unui om adormit şi apoi se aprinde pentru a-l speria. C. Echipă de hamali pentru încărcarea vapoarelor acostate la chei. [*var.* (înv.) poştă, (reg.) poştie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* poştei, *pl.* poşte.
poştăriţă Femeie care îndeplineşte funcţia de factor poştal. *s.f., g.-d. art.* poştăriţei, *pl.* poştăriţe.
poştie[1] (reg.) Alică mare folosită la vânătoare; poş. *s.f., art.* poştia, *g.-d. art.* poştiei, *pl.* poştii.
poştie[2] v. **poştă.**
pot Sumă rezultată din mizele strânse într-un tur al unui joc de cărţi. *s.n., pl.* poturi.
potabil,-ă Care se poate bea; bun de băut. *Apă ~. adj., pl.* potabili,-e.
potabilitate Calitatea de a fi potabil. *s.f., g.-d. art.* potabilităţii.
potaie (fam.) 1. Câine slab, jigărit; javră. 2. Epitet dat unui om lipsit de caracter, netrebnic. *s.f., art.* potaia, *g.-d. art.* potăii, *pl.* potăi, *art.* potăile.
potamolog,-ă Specialist în potamologie. *s.m., pl.* potamologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* potamologei, *pl.* potamologe.
potamologie Ramură a hidrologiei care studiază apele curgătoare. *s.f., art.* potamologia, *g.-d. art.* potamologiei.
potasă (înv., reg.) Carbonat de potasiu. *s.f., g.-d. art.* potasei.
potasic,-ă Care conţine potasiu. *adj., pl.* potasici,-ce.
potasiu Metal alcalin de culoare albă-argintie cu puternice proprietăţi radioactive; radiu. *s.n., art.* potasiul.
potâng Curea groasă care leagă plugul de grindei. *s.n., pl.* potânguri.
potârnîche Pasăre sălbatică de mărimea unui porumbel, albă pe burtă, care trăieşte în stoluri mici prin holde şi prin tufişuri. */A se răspândi* (sau *a se risipi*) *ca ~le* = a fugi repede. *s.f., g.-d. art.* potârnichii, *pl.* potârnichi.
potcap Acoperământ pentru cap, de formă cilindrică, fără borduri, purtat de preoţii şi de călugării ortodocşi. *s.n., pl.* potcapuri.
potcaş,-ă (pop.) (Om) poznaş, buclucaş. *adj., s.m.* şi *f., pl.* potcaşi,-e.
potcă (pop.) 1. Încurcătură; vrajbă, ceartă. */A da de ~* = a da de belea. 2. (depr.) Epitet pentru un om nedezvoltat din punct de vedere fizic; pocitanie; (p. ext.) om fără caracter. *s.f., g.-d. art.* potcei, *pl.* potce.
potcoavă Piesă de oţel care se fixează pe copitele animalelor de tracţiune, pentru a le proteja la mers. //Piesă de oţel care se fixează pe tocurile bocancilor şi ale cizmelor pentru a le proteja. */Caută* (sau *umblă după*) *cai morţi* (*să le ia ~ele*) = umblă după lucruri imposibil de obţinut. *A-şi lepăda ~ele* = a fi pe moarte. *s.f., g.-d. art.* potcoavei, *pl.* potcoave.
potcovar Meseriaş care face potcoave şi potcoveşte animalele de tracţiune. *s.m., pl.* potcovari.
potcovărie 1. Atelier unde se fac potcoave şi unde se potcovesc animalele de tracţiune. 2. Meseria potcovarului. *s.f., art.* potcovăria, *g.-d. art.* potcovăriei, *pl.* (1) potcovării, *art.* potcovăriile.
potcoveală Potcovit. *s.f., g.-d. art.* potcovelii, *pl.* potcoveli.
potcovi *tr.* 1. A pune potcoave unui animal de tracţiune. 2. (fig., fam.) A înşela, a păcăli; a învăţa minte pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* potcovesc, *imperf. 3 sg.* potcovea; *conj. prez. 3* să potcovească.
potcovire Potcovit. *s.f., g.-d. art.* potcovirii, *pl.* potcoviri.
potcovit Acţiunea de a potcovi; potcoveală, potcovire. *s.n.*
potecă Drum foarte îngust, pe care se poate merge numai pe jos; cărare. */Pe toate ~* = peste tot. *A şti toate ~* = a cunoaşte bine un loc. *A veni pe drum, nu pe ~* = a fi sincer, a vorbi deschis. [*var.* (reg.) potică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* potecii, *pl.* poteci.
potecea (pop.) Potecuţă. *s.f., art.* potecaua, *g.-d. art.* potecelei, *pl.* potecele, *art.* potecelele.
potecuţă Diminutiv al lui potecă; potecea. *s.f., g.-d. art.* potecuţei, *pl.* potecuţe.
potent,-ă Puternic, tare, vital. *adj., pl.* potenţi,-te.
potentat Şef de stat care îşi exercită puterea în mod despotic şi arbitrar. //(p. ext.) Om puternic, influent. *s.m., pl.* potentaţi.
potenţa *tr.* şi *refl.* A (se) amplifica, a (se) intensifica, a (se) accentua. *vb. I, ind. prez.* 3 potenţează.
potenţare Acţiunea de a (se) potenţa. *s.f., g.-d. art.* potenţării, *pl.* potenţări.
potenţă Putere, forţă; posibilitate de dezvoltare. //Virilitate. *s.f., g.-d. art.* potenţei, *pl.* potenţe.
potenţial[1] (-ţi-al) 1. Capacitate de muncă, de acţiune, de producţie a unui grup social, a unei ţări etc. *~ economic. ~ de război.* 2. Capacitate a unui sistem fizic de a produce o manifestare energetică, un lucru mecanic. */~ electric* = mărime a cărei variaţie caracterizează câmpul electric. 3. (astron.) *~ terestru* = geopotenţial. 4. (biol.) *~ de înmulţire* = capacitate a unor organisme vegetale sau animale de a fi prolifice. *s.n., pl.* potenţiale.
potenţial[2]**,-ă** (-ţi-al) 1. Care există ca posibilitate, în mod virtual (dar nu în realitate). *Adversar ~. /Energie ~* = energie pe care o poate dezvolta un corp prin mişcarea lui din poziţia în care se află până la un indice de referinţă. 2. (gram., despre moduri, propoziţii etc.) Care prezintă o acţiune ca posibilă, fără a preciza dacă aceasta se realizează sau nu. *adj., pl.* potenţiali,-e.
potenţialitate (-ţi-a-) Însuşirea a ceea ce este potenţial. *s.f., g.-d. art.* potenţialităţii.
potenţializa (-ţi-a-) *tr.* A face să crească acţiunea unui medicament prin altul . *vb. I, ind. prez. 3* potenţializează.
potenţiometrie (-ţi-o) Electrometrie. *s.f., art.* potenţiometria, *g.-d. art.* potenţiometriei.
potenţiometru (-ţi-o-) (fiz.) 1. Aparat pentru măsurarea tensiuniii electromotoare. 2. Rezistor reglabil pentru divizarea tensiunii electrice. *s.n., art.* potenţiometrul, *pl.* potenţiometre.
poteraş Persoană care făcea parte dintr-o poteră. *s.m., pl.* poteraşi.
poteră Ceată de oameni înarmaţi, care aveau misiunea de a urmări şi prinde pe răufăcători şi pe haiduci. //(astăzi, arg.) Grup de poliţişti. *s.f., g.-d. art.* poterii, *pl.* poteri.

poterie (livr.) Olărie. *s.f., art.* poteria, *g.-d. art.* poteriei.
potică[1] (reg.) Farmacie. *s.f., g.-d. art.* potícii, *pl.* potíci.
potică[2] v. **potecă.**
poticneală Faptul de a se poticni; poticnit. *s.f., g.-d. art.* poticnélii, *pl.* poticnéli.
poticni 1. *refl.* şi *intr.* A se lovi cu piciorul în timpul mersului de ceva; a se împiedica. 2. *refl.* (fig.) A întâmpina o dificultate într-o acţiune. //A vorbi cu greutate, cu întreruperi. 3. *tr.* A pune cuiva piedici în mers sau (fig.) într-o acţiune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* poticnesc, *imperf. 3 sg.* poticnea; *conj. prez. 3* să poticnească.
poticnire Acţiunea de a (se) poticni. *s.f., g.-d. art.* poticnírii, *pl.* poticníri.
poticnit Poticneală. *s.n.*
potir 1. Cupă de metal preţios cu gura largă şi cu marginile răsfirate; pahar de metal preţios, cu picior, folosit la împărtăşanie. 2. Parte a unei flori, alcătuită din corolă şi caliciu. *s.n., pl.* potíre.
potiraş 1. Diminutiv al lui potir. 2. Plantă mică erbacee cu flori albastre-violete, răspândită în regiunile muntoase. *s.n., pl.* potiráşe.
potlog Bucată de piele cu care se cârpeşte încălţămintea; petic. *s.n., pl.* potloáge.
potlogar (fam.) Pungaş, şarlatan. *s.m., pl.* potlogári.
potlogăresc,-ească (fam.) De potlogar. *adj., pl.* potlogăreşti.
potlogăreşte (fam.) Ca potlogarii. *adv.*
potlogări *intr.* (fam.) A face potlogării; a escroca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* potlogăresc, *imperf. 3 sg.* potlogărea, *conj. prez. 3* să potlogărească.
potlogărie (fam.) Pungăşie, hoţie. *s.f., art.* potlogăria, *g.-d. art.* potlogăriei, *pl.* potlogării, *art.* potlogăriile.
potlogărit (fam.) Acţiunea de a potlogări; pungăşit. *s.n.*
potnog Fiecare dintre pedalele de la războiul de ţesut. *s.m., pl.* potnogi.
potol (fam.) Potolire. *s.n.*
potoleală (rar) Potolire. *s.f., g.-d. art.* potolélii, *pl.* potoléli.
potoli 1. *tr.* şi *refl.* A pierde sau a face să-şi piardă din tărie, din intensitate; a (se) linişti, a (se) calma. 2. *tr.* A face să înceteze. 3. *refl.* (despre foc) A arde mocnit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* potolesc, *imperf. 3 sg.* potolea; *conj. prez. 3* să potolească.
potolire Acţiunea de a (se) potoli; domolire; potoleală, potol. *s.f., g.-d. art.* potolírii, *pl.* potolíri.
potolitor,-oare (rar) Liniştitor, calmant. *adj., pl.* potolitori,-oare.
potop 1. (în Biblie) Revărsarea uriaşă de ape în care ar fi pierit toate vieţuitoarele, (în afară de cele de pe arca lui Noe). 2. Ploaie torenţială, inundaţie; (fig.) prăpăd, calamitate. 3. Număr, cantitate mare. ~ *de oameni. s.n., pl.* potópuri.
potopenie (-ni-e) (pop.) Prăpăd, urgie. *s.f., art.* potopénia, *g.-d. art.* potopéniei, *pl.* potopénii, *art.* potopéniile.
potopi *tr.* (pop.) 1. A inunda, a îneca. //(fig.) A copleşi, a invada. 2. A distruge, a pustii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* potopesc, *imperf. 3 sg.* potopea; *conj. prez. 3* să potopească.
potopire (pop.) Acţiunea de a potopi; distrugere. *s.f., g.-d. art.* potopírii.
potopitor,-oare (pop.) Care potopeşte; (fig.) copleşitor. *adj., pl.* potopitori,-oare.
potou Punct de plecare şi de sosire la cursele de cai. *s.n., art.* potoul, *pl.* potouri.
potpuri v. **potpuriu.**
potpuriu 1. Aranjament muzical format din bucăţi diferite din opere sau din melodii cunoscute, grupate într-un mod armonios. 2. (fig.) Amestecătură, vălmăşag. [*var.* potpuri *s.n.*] *s.n., art.* potpurĭul, *pl.* potpurĭuri.
potrică[1] (înv., reg.) Unealtă de oţel cu care se fac găuri la curele, la opinci, la urechile oilor (pentru a fi recunoscute) etc. //Gaură făcută cu această unealtă. *s.f., g.-d. art.* potrícalei, *pl.* potrícale.
potrică[2] (înv., reg.) 1. *tr.* A face găuri. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) prăpădi, a (se) distruge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* potrícălesc, *imperf. 3 sg.* potrícălea; *conj. prez. 3* să potrícălească.
potricălire (înv., reg.) Acţiunea de a (se) potricăli. *s.f., g.-d. art.* potricălírii, *pl.* potricălíri.
potriva (în loc.) *Pe* ~ = asemenea, pe măsura. *loc. prep.*
potrivă (înv.) Egalitate, asemănare perfectă (cu cineva sau cu ceva); ceea ce se potriveşte perfect cu altcineva sau cu altceva. */Din* ~ = din partea opusă. *s.f.*
potriveală (pop.) 1. Potrivire, asemănare. 2. Coincidenţă. 3. (pop.) Aranjare a ceva la locul potrivit; împodobire. *s.f., g.-d. art.* potrivélii, *pl.* potrivéli.
potrivi 1. *tr.* şi *refl.* A fi sau a face să fie la fel cu cineva sau cu ceva. 2. *tr.* A aranja ceva la locul nimerit; a face să stea cum trebuie. 3. *tr.* A da forma necesară; a adapta. //A doza (sarea, condimentele într-o mâncare). //(pop.) A acorda un instrument muzical. 4. *tr.* A spune, a ticlui ceva aşa cum trebuie. 5. *refl.* şi *tr.* A fi sau a face să fie pe măsură, aşa cum se cere. /(refl.) *A se ~ ca nuca-n perete* (sau *ca musca-n lapte*) = a fi deplasat, nepotrivit. 6. *refl.* A fi în acord, a se armoniza. 7. *tr.* A chibzui, a cumpăni. 8. *refl.* (pop., fam.) A-şi pune mintea cu cineva, a se lua după cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* potrivesc, *imperf. 3 sg.* potrivea; *conj. prez. 3* să potrivească.
potrivire Acţiunea de a (se) potrivi. *s.f., g.-d. art.* potrivírii, *pl.* potrivíri.
potrivit[1] Conform cu..., potrivit cu... *adv.*
potrivit[2] Potrivire; aranjare. *s.n.*
potrivnic,-ă (înv.) I. *adj.* 1. Duşmănos. //(despre vreme) Nefavorabil. 2. Opus, contrar. II. *s.m.* şi *f.* Adversar, rival. *adj., s.m.* şi *f., pl.* potrívnici,-ce.
potrivnicie (înv.) Împrejurare nefavorabilă. *s.f., art.* potrivnícia, *g.-d. art.* potrivnícii, *pl.* potrivnícii, *art.* potrivnícиile.
potroacă[1] (reg.) Ţintaură. *s.f., g.-d. art.* potroácei, *pl.* potroáce.
potroacă[2] Foarte sărat. *adv.*
potroace Măruntaie de pasăre. *s.n. pl.*
potroc 1. (înv., pop., la pl.) Ciorbă acră preparată din potroace. 2. Mâncare foarte sărată. *s.n., pl.* potroáce.
potronic Monedă poloneză de argint, care a circulat şi în ţările române (în secolele XVII-XVIII). *s.m., pl.* potronici.
potropop v. **protopop.**
potropopeasă v. **protopopeasă.**
poturei (înv., pop.) Diminutiv al lui poturi. *s.m. pl., art.* poturéii.
poturi (înv., pop.) Pantaloni largi în partea de jos şi strânşi pe pulpe, împodobiţi cu găitane, purtaţi odinioară de haiduci şi de arnăuţi, iar astăzi de ţăranii din unele regiuni. *s.m. pl.*
poţiune (-ţi-u-) Denumire dată medicamentelor lichide care se iau în doze mici pe cale bucală. *s.f., g.-d. art.* poţiúnii, *pl.* poţiúni.
pound (paund) (angl.) Livră (1). *s.n., pl.* pounzi.
povară 1. Greutate mare; încărcătură. 2. Trudă, chin. //Obligaţie, muncă grea. 3. (fig.) Suferinţă fizică sau morală. 3. Veche unitate de măsură pentru greutate, egală cu 100-125 de ocale. *s.f., g.-d. art.* poverii, *pl.* poveri.
povarnagiu (reg.) Persoană care lucrează şi îngrijeşte o povarnă; proprietar al unui poverne. *s.m., art.* povarnagiul, *pl.* povarnagii, *art.* povarnagiii.
povarnă (reg.) Instalaţie simplă de fabricat rachiu sau spirt. *s.f., g.-d. art.* povérnei, *pl.* povérne.

povață (pop.) Sfat, îndrumare. *//De ~ =* ca îndrumător. Persoană care îndrumează pe cineva. *s.f., g.-d. art.* poveței, *pl.* povețe.
povăros,-oasă (înv.) Împovărător. *adj., pl.* povărogi,-oase.
povățui *tr.* (pop.) A sfătui, a îndruma. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* povățuiesc, *imperf. 3 sg.* povățuia; *conj. prez. 3* să povățuiască.
povățuială (înv.) Sfat, îndrumare. *s.f., g.-d. art.* povățuielii, *pl.* povățuieli.
povățuire (pop.) Faptul de a povățui; îndrumare. *s.f., g.-d. art.* povățuirii, *pl.* povățuiri.
povățuitor,-oare (-țu-i-) (pop., și adj.) Persoană care dă sfaturi, care îndrumează. //Ceea ce servește ca îndrumător. *s.m., pl.* povățuitori; *s.f., g.-d. art.* povățuitoarei, *pl.* povățuitoare.
povârni 1. *refl.* A se înclina, a se apleca (într-o parte). 2. *refl.* și *tr.* A (se) prăbuși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* povârnesc, *imperf. 3 sg.* povârnea; *conj. prez. 3* să povârnească.
povârnire Acțiunea de a (se) povârni. *s.f., g.-d. art.* povârnirii.
povârniș Parte înclinată a unui deal sau a unui munte; pantă. *s.n., pl.* povârnișuri.
povestar (reg.) Povestitor. *s.m., pl.* povestari.
povestaș (reg.) Povestitor. *s.m., pl.* povestași.
poveste 1. Basm. //Născocire, minciună. */Ca în ~ =* foarte frumos. *Nici ~ =* nici pomeneală. *A sta de ~ti =* a sta de vorbă îndelung. (pop., fam.) *A ajunge de ~ =* a deveni cunoscut printr-un fapt. 2. Relatarea faptelor, a peripețiilor din viața cuiva. 3. Întâmplare, fapt (care merită atenție). */Ce (mai) veste-~? =* ce (mai) e nou? *s.f., g.-d. art.* poveștii, *pl.* povești.
povesti 1. *tr.* și *intr.* A spune o poveste (1); a relata; a istorisi. 2. *intr.* (reg.) A sta de vorbă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* povestesc, *imperf. 3 sg.* povestea; *conj. prez. 3* să povestească.
povestioară (-ti-oa-) Diminutiv al lui poveste. *s.f., g.-d. art.* povestioarei, *pl.* povestioare.
povestire 1. Acțiunea de a povesti; povestit. 2. Narațiune literară de dimensiuni relativ reduse. *s.f., g.-d. art.* povestirii, *pl.* povestiri.
povestit Povestire. *s.n.*
povestitor,-oare Persoană care povestește, care știe să povestească sau să spună povești. *s.m., pl.* povestitori; *s.f., g.-d. art.* povestitoarei, *pl.* povestitoare.
povidlă (reg.) Magiun. *s.f., g.-d. art.* povidlei, *pl.* povidle.
povod 1. (reg., în expr.) *A duce* (sau a lua) *un cal de ~ =* a duce (sau a lua) un cal de căpăstru. 2. (înv.) Cauză, motiv. *s.n.*
povoi v. **puhoi.**
poza 1. *intr.* A lua o anumită atitudine pentru a fi fotografiat ori pentru a servi de model unui pictor sau unui sculptor. //(peior.) A lua o atitudine afectată. 2. *tr.* și *refl.* (pop., fam.) A (se) fotografia. *vb. I, ind. prez. 3* pozează.
poză 1. Ținută, atitudine pe care cineva și-o impune. */A-și lua o ~ =* a adopta o atitudine afectată pentru a impresiona. 2. (pop., fam.) Fotografie; ilustrație. */~-robot =* portret-robot. *s.f., g.-d. art.* pozei, *pl.* poze.
pozeur (pozör) (fr., livr.) Îngâmfat, afectat. *adj., s.m., pl.* pozeuri.
pozitiv[1] Copie a unui negativ fotografic care redă ca în realitate părțile luminoase și cele întunecate ale obiectului fotografiat. *s.n., pl.* pozitive.
pozitiv[2]**,-ă** 1. Care se bazează pe fapte; (p. ext.) real, incontestabil, cert. */Științe ~ =* științe experimentale. 2. (despre oameni) Realist, cu spirit practic. 3. (despre numere sau mărimi scalare) Mai mare decât zero; care se notează în scris cu semnul plus (+). *Temperatură ~.* 4. (despre polii unei surse electrice) Prin care iese curentul electric sau care se leagă de acest loc. //(despre sarcina electrică) De același fel ca sarcina obținută prin frecarea unui baston de ebonită cu un postav. 5. (despre analize medicale) Care confirmă prezența în organism a unui agent patogen. 6. Care exprimă o aprobare, o afirmație. 7. Cu calități alese; valoros. 8. (gram., s.n.) *Grad ~ =* formă a adjectivului sau a adverbului, care exprimă însușirea unui obiect sau a unei acțiuni fără referire la alte obiecte sau acțiuni. *adj., pl.* pozitivi,-e.
pozitivism 1. Atitudine filosofică din secolele XIX-XX, care se bazează numai pe faptele verificabile experimental. 2. Interes exagerat pentru problemele practice, materiale. *s.n.*
pozitivist,-ă (Adept) al pozitivismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* pozitiviști,-ste.
pozitivitate (livr.) Caracter pozitiv. *s.f., g.-d. art.* pozitivității.
pozitron Particulă elementară cu sarcină electrică pozitivă; antielectron. *s.m., pl.* pozitroni.
pozitroniu (fiz.) Formație alcătuită dintr-un electron și un pozitron, care gravitează în jurul centrului de masă comun. *s.n., art.* pozitroniul.
poziție (-ți-e) 1. Loc unde se găsește cineva sau ceva; mod în care este așezat cineva sau ceva. 2. Loc pe care îl ocupă un sunet într-un cuvânt. //Raport, relație între două obiecte, ființe sau fenomene. 3. Teren pe care sunt dispuse trupele pe front sau navele de război pe mare. */A lua ~ =* a lua o atitudine fermă. *A sta pe ~ =* a-și menține părerile. *A se găsi pe ~ opuse =* a fi de păreri contrare. 4. Atitudine, ținută; fel de a sta al cuiva. 5. Condiție, situație în care se găsește cineva sau ceva. //Situație socială. [*var.* (înv.) pozițiune *s.f.*] *s.f., art.* poziția, *g.-d. art.* poziției, *pl.* poziții, *art.* pozițiile.
poziție-cheie (-ți-e-) Poziție strategică foarte importantă. *s.f., g.-d. art.* poziției-cheie, *pl.* poziții-cheie, *art.* pozițiile-cheie.
poziționa (-ți-o-) *tr.* 1. A așeza într-o anumită poziție. 2. A preciza coordonatele geografice ale unei aeronave, amplasamentul unei mașini, al unei unități militare etc. *vb. I, ind. prez. 3* poziționează.
pozițional,-ă (-ți-o-) De poziție. *adj., pl.* poziționali,-e.
poziționare (-ți-o-) Punere a unui obiect, a unei scule într-o anumită poziție. *s.f., g.-d. art.* poziționării, *pl.* poziționări.
pozițiune v. **poziție.**
poznaș,-ă (pop., fam.) Care face pozne; amuzant, glumeț. //(adverbial) Amuzant. 2. Curios, ciudat; buclucaș. *adj., pl.* poznași,-e.
poznă (pop., fam.) 1. Faptă sau vorbă care stârnește râsul; ciudățenie. 2. Faptă necugetată (dar lipsită de gravitate); întâmplare neplăcută pentru cineva. 3. Farsă jucată cuiva. *s.f., g.-d. art.* poznei, *pl.* pozne.
practic,-ă 1. Bazat pe practică; concret, real. 2. Ușor de mânuit; comod, util, economicos. 3. (despre oameni) Cu spirit de acțiune; îndemânatic. //Care urmărește un folos. *adj., pl.* practici,-ce.
practica *tr.* 1. A exercita o meserie, o profesie, un sport. 2. A pune în aplicare, a se ocupa cu... //A face, a executa. *vb. I, ind. prez. 3* practică.
practicabil[1] (teatru) Podium mobil folosit ca element de decor, pentru a realiza pe scenă impresia unei diferențe de nivel (un balcon, un dâmb etc.). //Platformă pe care se instalează utilajele de iluminare și de filmare. *s.n., pl.* practicabile.
practicabil[2]**,-ă** 1. Care se poate aplica în practică; realizabil; de care te poți folosi. 2. (despre drumuri) Pe unde se poate umbla (ușor); accesibil. *adj., pl.* practicabili,-e.
practicabilitate Calitatea de a fi practicabil[2]. *s.f., g.-d. art.* practicabilității.

practicant,-ă Persoană care face un stagiu de practică într-un domeniu oarecare. //Persoană care practică o profesie, un sport. //Cea mai mică funcție în vechea ierarhie a funcționarilor începători; salariat care ajută pe un specialist. *s.m., pl.* practicanți; *s.f., g.-d. art.* practicantei, *pl.* practicante.
practicare Acțiunea de a practica. *s.f., g.-d. art.* practicării.
practică 1. Activitate concretă a oamenilor îndreptată spre crearea condițiilor necesare existenței societății, în primul rând spre crearea bunurilor materiale și a valorilor culturale. */A pune în ~* = a aplica. 2. Obicei; deprindere, mod de lucru. 3. Aplicare a cunoștințelor teoretice. *~ medicală, pedagogică.* //Stagiu pe care îl face un elev sau un student într-o întreprindere, într-o instituție. 4. Exercitare a unei profesii, a unei discipline; profesare a unei științe, a unei arte. 5. (pl.) Ceremonie, manifestare exterioară a unui cult, a unei credințe etc. *s.f., g.-d. art.* practicii, *pl.* practici.
practician,-ă (-ci-an) Tehnician, medic etc. cu practică îndelungată. //Persoană care are înclinare mai mult spre latura practică (a meseriei sale). *s.m., pl.* practicieni; *s.f., g.-d. art.* practicienei, *pl.* practicience.
practicism Înclinare (excesivă) spre activitatea practică. //Simț, spirit practic. *s.n.*
practicist,-ă Referitor la practicism. *adj., pl.* practiciști,-ste.
practicitate (rar) Înclinare spre o activitate practică. *s.f., g.-d. art.* practicității.
pradă 1. Faptul de a prăda; jaf, jefuire. 2. Totalitatea bunurilor materiale (și în trecut) a persoanelor luate de cel care pradă. 3. Persoană răpită, ajunsă în puterea cuiva. //(fig.) Persoană stăpânită de un sentiment, de o pasiune. 4. Vietate care servește ca hrană animalelor sălbatice. */Pasăre de ~* = pasăre răpitoare. 5. (reg.) Chel-tuială inutilă. *s.f., g.-d. art.* prăzii, *pl.* prăzi.
praf 1. Material format din particule foarte fine, provenite din fărâmițarea unor corpuri solide; pulbere. *A face* (pe cineva sau ceva) *~* = a) a sfărâma în bucăți; b) (despre bunuri materiale) a irosi, a cheltui fără rost; c) (fam.) a învinge pe cineva într-o discuție în contradictoriu. *A (se) face ~ și pulbere* = a (se) distruge complet. *A arunca (cu) ~ în ochii cuiva* = a încerca să înșele pe cineva. 2. Material solid, sub formă de pulbere, utilizat în diferite scopuri. */~ de pușcă* = pulbere neagră folosită ca explozibil. *~ de copt* = substanță întrebuințată în patiserie pentru a face să crească aluatul. *Lapte ~* = lapte sub formă de pulbere, obținut prin eliminarea apei din compoziția lui. *~ hidrofob* = material obținut din cenușa de la termocentrale folosit la hidroizolări. 3. Medicament sub formă de pulbere. /(arg.) *~ alb* = cocaină. 4. (pop.) polen. [*var.* (înv., reg.) prav *s.n.*] *s.n., pl.* (2, 3) prafuri.
praftoriță (pop.) Pământuf din zdrențe, din paie etc. fixat într-o coadă lungă, folosit pentru a scoate spuza din cuptorul de pâine, în fierărie, pentru a stropii cărbunii încinși etc. /(fam.) *A(-i) da cu ~*a = a) a trăncăni; b) a supăra pe cineva prin aluzii jignitoare. *s.f, g.-d. art.* praftoriței, *pl.* praftorițe.
praftură (pop.) Praftoriță. */A face (pe cineva) ~* = a certa. *s.f., g.-d. art.* prafturii, *pl.* prafturi.
prag 1. Partea de jos a unui toc de ușă sau de poartă, peste care se trece la intrare și la ieșire. /Partea de sus, orizintală a tocului ușii. */A se lovi cu capul de ~ul de sus* = a trage învățătură dintr-o pățanie. 2. Ușă, poartă; (p. ext.) casă, cămin. */Din ~ în ~* = din casă în casă. *A se pune ~* = a așeza în calea cuiva. *A pune piciorul în ~* = a se opune cu dârzenie. *A bate ~le* = a umbla pe la mai multe case. 3. (fig.) Început al unei situații, al unei perioade de timp etc. *În ~ul toamnei.* 4. Ridicătură pe fundul albiei unei ape curgătoare; banc de depuneri, treaptă mai înaltă pe fundul unui bazin oceanic sau marin. 5. Ridicătură de teren; treaptă de stâncă greu de trecut. 6. (fig.) Valoare maximă sau minimă a unei mărimi caracteristice unui fenomen, sub care sau deasupra cărora fenomenul nu se poate produce. //(med.) Valoare minimă a unui factor, necesară pentru a determina apariția unui fenomen fiziologic. *~ de excitabilitate.* 7. Piesă de lemn, de abanos etc. pe care se sprijină coardele la unele instrumente muzicale. 8. Proeminență în formă de treaptă pe suprafața unei piese (de lemn). *s.n., pl.* praguri.
praghez,-ă (Locuitor) din Praga. *adj., s.m.* și *f., pl.* praghezi,-e.
pragmatic,-ă 1. Care are în vedere aspectul practic, utilitatea. 2. Bazat pe studierea faptelor. */Istorie ~* = prezentare istorică limitată la fapte. *adj., pl.* pragmatici,-ce.
pragmatică Parte a semioticii care studiază modul în care omul înțelege semnele. *s.f., g.-d. art.* pragmaticii.
pragmatism Curent filosofic contemporan, care consideră practica drept criteriu al adevărului. //Atitudinea celui interesat numai de utilitatea practică a unui lucru. *s.n.*
pragmatist,-ă (Adept) al pragmatismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* pragmatiști,-ste.
prahă v. **praxis.**
prahovean,-ă (Locuitor) din județul Prahova. *adj., s.m., pl.* prahoveni,-e.
prahoveancă Locuitoare din județul Prahova. *s.f., g.-d. art.* prahovencei, *pl.* prahovence.
prairial (ai *pron.* e) (fr., livr.) A noua lună în calendarul republican francez. *s.m.*
praj v. **praz.**
praline Bomboană cu miezul de migdală sau de nucă. *s.f., g.-d. art.* praline, *pl.* praline.
pramatie (-ti-e) (fam.) Persoană fără caracter; pușlama, canalie. *s.f., art.* pramatia, *g.-d. art.* pramatiei, *pl.* pramatii, *art.* pramatiile.
prandial,-ă (-di-al) (rar) Referitor la masa de prânz. *adj., pl.* prandiali,-e.
prapor v. **prapur.**
praporgic/praporcic (în vechea armată rusă) Sublocotenent. *s.m., pl.* praporgici/praporcici.
prapur 1. (înv.) Steag ostășesc din țările române. 2. Steag bisericesc purtat la procesiuni. 3. (pop.) Peritoneu. [*var.* prapor *s.m.*] *s.m., pl.* prapuri.
praseodim (-se-o-) Element din familia pământurilor rare. *s.n.*
praşă (pop.) Prăşit. *s.f., art.* praşa, *g.-d. art.* praşei, *pl.* praşe.
praşcău (pop.) Haimana. /Om imoral. *s.m., pl.* praşcăi.
praşilă Prăşit. [*var.* prăsilă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* praşilei, *pl.* praşile.
praştie (-ti-e) 1. Veche armă de luptă, formată dintr-o bucată de piele legată cu două sfori, cu care se aruncau pietre asupra dușmanului; (azi) jucărie cu care se aruncă pietricele la distanță. */Ca din ~* = repede. 2. Aruncătură cu praștia (1); distanță străbătută de o piatră azvârlită cu praștia. */Ca de o ~* sau *cât să dai cu ~a* = la distanță relativ mică. 3. Frânghie care se leagă de leucă sau de capătul osiei și de care se prinde un cal lăturaș. 4. Frânghie de care se ține un cal pentru a-l dresa. */A da un cal la ~* = a dresa un cal. *s.f., art.* praștia, *g.-d. art.* praștiei, *pl.* praștii, *art.* praștiile.
prater Parc (vienez). *s.n.*
prav v. **praf.**
pravilă (înv.) 1. Lege, dispoziție. */A pune ~* =a da o dispoziție. *După ~* = conform legii. 2. Obicei, tradiție; regulă de comportare. *s.f., g.-d. art.* pravilei, *pl.* pravile.
pravilnic,-ă (înv.) În conformitate cu pravila, legal. *adj., pl.* pravilnici,-ce.
pravilnicesc,-ească (înv.) Pravilnic. *adj., pl.* pravilnicești.

pravilniceşte (înv.) Legal. *adv.*
pravoslavie (înv., pop.) Ortodoxie. *s.f., art.* pravoslavia, *g.-d. art.* pravoslaviei.
pravoslavnic (înv., pop.) I. *adj.* Ortodox. */Biserică ~* = Biserica ortodoxă. II. *s.m.* şi *f., adj.* (Persoană) care aderă la credinţa ortodoxă; (om) credincios, smerit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pravoslavnici,-ce.
pravoslavnicie (înv., pop.) Religia creştină ortodoxă; ortodoxie. *s.f., art.* pravoslavnicia, *g.-d. art.* pravoslavnicii.
praxeologie v. **praxiologie.**
praxiologie (-xi-o-) Ramură a ştiinţei care studiază structura activităţilor umane şi a condiţiilor eficienţei acestora. [*var.* praxeologie *s.f.*] *s.f., art.* praxiologia, *g.-d. art.* praxiologiei.
praxis 1. Experienţă, rutină. 2. (înv.) Obicei, datină. 3. (înv.) Act, document. [*var.* prahă *s.f.*] *s.n.*
praxiu Carte bisericească cuprinzând faptele apostolilor. *s.n., art.* praxiul, *pl.* praxiuri.
praz Plantă legumicolă, înrudită cu ceapa, cu tulpina cilindrică şi cu bulb cărnos. */A mânca ~* = a spune neadevăruri. [*var.* (reg.) praj *s.m.*] *s.m., pl.* praji.
praznic 1. Masă mare dată în amintirea unui mort sau cu ocazia hramului unei biserici. 2. Sărbătoare bisericească; zi în care nu se lucrează. *s.n., pl.* praznice.
prăbuşeală Prăbuşire. *s.f., g.-d. art.* prăbuşelii, *pl.* prăbuşeli.
prăbuşi *refl.* şi *tr.* 1. A cădea sau a face să cadă brusc şi cu zgomot: a (se) prăvăli. *//refl.* (fig.) A decădea. 2. (fig.) A lua sau a face să ia sfârşit brusc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăbuşesc, *imperf. 3 sg.* prăbuşea; *conj. prez. 3* să prăbuşească.
prăbuşire Acţiunea de a (se) prăbuşi; prăbuşeală. *//*(fig.) Deprimare. *s.f., g.-d. art.* prăbuşirii, *pl.* prăbuşiri.
prăbuşitură Loc unde s-a prăbuşit ceva. *//*Ceea ce s-a prăbuşit. *s.f., g.-d. art.* prăbuşiturii, *pl.* prăbuşituri.
prăda *tr.* (pop.) 1. A jefui, a devasta o ţară, un teritoriu etc. 2. A fura cuiva bunuri de preţ. *//*A sărăci; a ruina prin biruri, impozite copleşitoare. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* prad, *2 sg.* prazi, *3* prădă; *conj. prez. 3* să prade.
prădalnic,-ă (înv.) 1. Care are caracter de jaf; care jefuieşte. 2. (despre animale) Care trăieşte din pradă; (despre păsări) răpitor. *adj., pl.* prădalnici,-ce.
prădare (pop.) Acţiunea de a prăda; prădat. *s.f., g.-d. art.* prădării, *pl.* prădări.
prădat Prădare. *s.n.*
prădăciune (înv., pop.) Jefuire; hoţie, furt. *//*Înşelăciune. *s.f., g.-d. art.* prădăciunii, *pl.* prădăciuni.
prădător,-oare (rar) Persoană care pradă; jefuitor. *s.n., pl.* prădători; *s.f., g.-d. art.* prădătoarei, *pl.* prădătoare.
prăduí *tr* (arg.) A prăda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăduiesc, *imperf. 3 sg.* prăduia, *conj. prez. 3* să prăduiască.
prăfăraie Prăfărie. *s.f., art.* prăfăraia, *g.-d. art.* prăfăraiei.
prăfărie 1. Cantitate mare de praf (1); prăfărie. 2. (înv.) Loc unde se fabrica sau se depozita praful de puşcă. *s.f., art.* prăfăria, *g.-d. art.* prăfăriei, *pl.* prăfării, *art.* prăfăriile.
prăfos,-oasă Plin de praf. *//*Care are formă de praf, de pulbere. *adj., pl.* prăfoşi,-oase.
prăfui *tr.* şi *refl.* A (se) acoperi cu un strat de praf, a (se) umple de praf. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăfuiesc, *imperf. 3 sg.* prăfuia; *conj. prez. 3* să prăfuiască.
prăfuială Prăfuire. *s.f., g.-d. art.* prăfuielii.
prăfuire Acţiunea de a (se) prăfui. *s.f., g.-d. art.* prăfuirii.
prăfuit,-ă Plin de praf. *//*(fig.) Vechi, perimat. *adj., pl.* prăfuiţi,-te.
prăfuleţ Diminutiv al lui praf; prăfuşor. *s.n., pl.* prăfuleţe.
prăfuriu,-ie De culoarea prafului; cenuşiu. *adj., pl.* prăfurii.
prăfuros,-oasă (rar) Prăfuit, prăfos. *adj., pl.* prăfuroşi,-oase.
prăfuşor (rar) 1. Părfuleţ. 2. (rar) Medicament sub formă de pulbere. *s.n., pl.* (2) prăfuşoare.
prăgar (reg.) Fiecare dintre grinzile care se aşază de-a curmezişul pe temelia casei şi prin care se despart încăperile. *s.n., pl.* prăgare.
prăguşor 1. Diminutiv al lui prag. 2. Mic suport pe care se aşază tacâmurile la masă. *s.n., pl.* prăguşoare.
prăjeală Faptul de a (se) prăji. 2. Rântaş; (p. gener.) aliment prăjit în grăsime. *s.f., g.-d. art.* prăjelii, *pl.* prăjeli.
prăji 1. *tr.* A pregăti un aliment expunându-l (de obicei în grăsime) la acţiunea focului. *//tr.* şi *refl.* A (se) arde. 2. *refl.* (despre oameni, fam.) A se expune la căldura soarelui sau a focului; a se bronza. /(tr., fam.) *A-şi ~ burta la soare* = a nu face nimic. 3. *tr.* A încălzi minereurile la o temperatură inferioară celei de topire, pentru a le usca şi a le purifica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăjesc, *imperf. 3 sg.* prăjea; *conj. prez. 3* să prăjească.
prăjină 1. Bucată de lemn subţire şi lungă folosită pentru a susţine sau a sprijini ceva. */A nu-i (mai) ajunge cuiva cu ~a la nas*, se spune despre un om mândru şi înfumurat. *A paşte* (pe cineva) *cu ~a* = a urmări (pe cineva) pentru a face rău. *A lua* (pe cineva) *cu ~a* = a alunga (pe cineva). *//*Epitet depreciativ pentru o persoană foarte înaltă şi slabă. 2. (tehn.) Tijă lungă de metal cu diverse întrebuinţări. *~ de foraj.* 3. Bară de lemn, de bambus, de fibre sintetice cu ajutorul căreia atleţii execută sărituri în înălţime. 4. Veche unitate pentru lungimi, egală cu 5-7 metri, sau pentru suprafeţe, egală cu 180-210 metri pătraţi. *s.f., g.-d. art.* prăjinii, *pl.* prăjini.
prăjire Acţiunea de a (se) prăji. *s.f., g.-d. art.* prăjirii, *pl.* prăjiri.
prăjit[1] Faptul de a (se) prăji. *s.n.*
prăjit[2]**,-ă** (despre alimente) Preparat prin expunere la căldura focului (în grăsime). /(glumeţ) *Răbdări ~* = niciun fel de hrană. *adj., pl.* prăjiţi,-te.
prăjitoare Instalaţie pentru prăjit minereuri. *//*Încăpere, secţie unde se prăjesc minereuri. *s.f., g.-d. art.* prăjitorii, *pl.* prăjitori.
prăjitor[1] Aparat de prăjit pâinea sau boabele de cafea. *s.n., pl.* prăjitoare.
prăjitor[2]**,-oare** Muncitor calificat care lucrează la cuptoarele de prăjit minereuri. *s.m., pl.* prăjitori; *s.f., g.-d. art.* prăjitoarei, *pl.* prăjitoare.
prăjitură Produs de patiserie preparat din făină, zahăr, grăsimi, ouă etc. *s.f., g.-d. art.* prăjiturii, *pl.* prăjituri.
prăjiturică (fam.) Diminutiv al lui prăjitură. *s.f., g.-d. art.* prăjiturelei, *pl.* prăjiturele.
prăpastie (-ti-e) Râpă adâncă şi mare, cu pereţii abrupţi. */A fi pe marginea ~ei* = a fi într-un moment critic. *A spune ~ii* = a spune prostii, bazaconii. *//*(fig.) Dezastru, primejdie mare. *s.f., art.* prăpastia, *g.-d. art.* prăpastiei, *pl.* prăpăstii, prăpăstiile.
prăpăd 1. Dezlănţuire de forţe provocată de fiinţe sau de elementele naturii care provoacă distrugeri de bunuri sau de vieţi omeneşti. */~ul pământului* (sau *Domnului, lui Dumnezeu*), se spune despre ceva copleşitor, despre o nenorocire. 2. Cantitate foarte mare, mulţime. *s.n., pl.* prăpăduri.
prăpădenie (-ni-e) (pop.) Pagubă, distrugere foarte mare; primejdie, nenorocire. */De ~* (sau *de ~a pământului*) = foarte mult, îngrozitor. *~a pământului* (sau *lui Dumnezeu*), se spune despre ceva copleşitor, despre o nenorocire. *//*Cauză care distruge. *s.f., art.* prăpădenia, *g.-d. art.* prăpădeniei.

prăpădi 1. *tr.* şi *refl.* A (se) distruge, a (se) nimici. 2. *tr.* A ucide, a omorî. */A se ~ de râs* (sau *de plâns, de ruşine* etc.) = a râde (sau a plânge etc.) foarte tare. *A se ~ de dorul...* = a dori foarte mult. 3. *tr.* (pop.) A irosi, a risipi. */tr. A ~* (pe cineva) *din ochi* = a iubi (pe cineva) foarte mult. *A se ~ cu firea* = a-şi face griji. //A rătăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăpădesc, *imperf. 3 sg.* prăpădea; *conj. prez. 3* să prăpădească.
prăpădire Acţiunea de a (se) prăpădi. *s.f., g.-d. art.* prăpădirii.
prăpădit,-ă 1. Stricat, deteriorat. 2. (despre oameni) Cu forţele epuizate; vlăguit. //(s.) Om sărac, amărât. *adj., pl.* prăpădiţi,-te.
prăpăditor,-oare (rar) Care prăpădeşte; distrugător. *adj., pl.* prăpăditori,-oare.
prăpăstenie (-ni-e) (pop.) 1. Prăpăd. 2. Fiinţă uriaşă. *s.f., g.-d. art.* prăpăsteniei, *pl.* prăpăstenii.
prăpăstios,-oasă (-ti-os) 1. (despre locuri) Cu prăpăstii; abrupt. 2. (fig.) Năprasnic, vijelios. 3. (fig.) De neînchipuit; ciudat. 4. (fig., despre oameni) Care vede lucrurile numai în rău. *adj., pl.* prăpăstioşi,-oase.
prăsea v. **plăsea.**
prăsi 1. *refl.* (despre animale) A se înmulţi, a se reproduce; a face pui. 2. *tr.* A creşte animale, a le face să se înmulţească. 3. *tr.* A cultiva plante. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăsesc, *imperf. 3 sg.* prăsea; *conj. prez. 3* să prăsească.
prăsilă 1. Reproducţie de animale (de rasă). 2. Animal tânăr, de rasă, bun pentru reproducţie. 3. Descendenţii unui animal de rasă. *s.f., g.-d. art.* prăsilei, *pl.* prăsile.
prăsire Acţiunea de a (se) prăsi; prăsit. *s.f., g.-d. art.* prăsirii, *pl.* prăsiri.
prăsit Prăsire. *s.n.*
prăsitor,-oare (despre animale) Folosit pentru prăşire. *adj., pl.* prăsitori,-oare.
prăşi *tr.* A lucra cu sapa sau cu prăşitoarea locurile cultivate cu porumb, cartofi etc. pentru a distruge buruienile, a afâna pământul etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăşesc, *imperf. 3 sg.* prăşea; *conj. prez. 3* să prăşească.
prăşilă v. **praşilă.**
prăşire Acţiunea de a prăşi. *s.f., g.-d. art.* prăşirii.
prăşit Faptul de a prăşi; praşilă, prăşitură. *s.n., pl.* prăşituri.
prăşitoare Unealtă sau maşină agricolă cu care se prăşeşte. *s.f., g.-d. art.* prăşitorii, *pl.* prăşitori.
prăşitor,-oare I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care prăşeşte. II. *adj. Plante ~* = plante agricole (porumb, cartofi etc.) care se prăşesc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prăşitori,-oare.
prăşitură (pop.) 1. Prăşit. 2. Teren prăşit. //Buruienile adunate de pe terenul prăşit. *s.f., g.-d. art.* prăşiturii, *pl.* prăşituri.
prăştiaş 1. (înv., pop.) Persoană care aruncă cu praştia (1). 2. (reg.) Cal înhămat alături de cel pe care se încalecă. *s.m., pl.* prăştiaşi.
prăştină[1] (reg.) Prăjină care se pune în vârful clăii de fân, sau pe acoperişul de stuf ori de paie al caselor, pentru a le fixa. *s.f., g.-d. art.* prăştinii, *pl.* prăştini.
prăştină[2] (reg.) Rachiu de tescovină sau de drojdie. *s.f., g.-d. art.* prăştinii, *pl.* prăştini.
prăval/prival (reg.) Depresiune naturală care face legătura între bălţi sau între acestea şi râuri. *s.n., pl.* prăvaluri/privaluri.
prăvălatic,-ă (pop.) Povârnit, abrupt. *adj., pl.* prăvălatici,-ce.
prăvăli 1. *refl.* A se înclina într-o parte; a se rostogoli pe un povârniş. *//refl.* A se repezi, a da buzna. *//refl.* (despre ape) A curge cu repeziciune căzând de la înălţime. 2. *tr.* A doborî, a trânti la pământ. 3. *tr.* şi *refl.* A se răsturna, a se prăbuşi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăvălesc, *imperf. 3 sg.* prăvălea; *conj. prez. 3* să prăvălească.
prăvăliaş (-li-aş) (rar) Negustor care are o prăvălie. *s.m., pl.* prăvăliaşi.
prăvălie Local unde se vând diferite mărfuri. /(ieşit din uz) *Băiat de ~* = tânăr care învaţă negustorie servind într-o prăvălie. *s.f., art.* prăvălia, *g.-d. art.* prăvăliei, *pl.* prăvălii., *art.* prăvăliile.
prăvălioară (-li-oa-) Diminutiv al lui prăvălie; prăvăluţă. *s.f., g.-d. art.* prăvălioarei, *pl.* prăvălioare.
prăvălire Acţiunea de a (se) prăvăli. *s.f., g.-d. art.* prăvălirii, *pl.* prăvăliri.
prăvăliş (pop.) Coastă abruptă; povârniş. *s.n., pl.* prăvălişuri.
prăvăluţă (-li-u-) Prăvălioară. *s.f., g.-d. art.* prăvăluţei, *pl.* prăvăluţe.
prăznui *tr.* (înv., pop.) A celebra un eveniment religios; a sărbători. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prăznuiesc, *imperf. 3 sg.* prăznuia; *conj. prez. 3* să prăznuiască.
prăznuire (înv., pop.) Acţiunea de a prăznui. *s.f., g.-d. art.* prăznuirii, *pl.* prăznuiri.
prăzuliu,-ie (pop.) Verde-deschis. *adj., pl.* prăzulii.
prânz 1. Masa de la amiază; timpul când se ia această masă; ceea ce se mănâncă la această masă. /(pop.) *~ul (cel) mic* = prima masă pe care ţăranii o iau dimineaţa, când lucrează vara la câmp. *~ul (cel) mare* = a doua masă pe care o iau ţăranii; masa de la amiază. *Înainte de ~* = în prima parte a zilei. *s.n., pl.* prânzuri.
prânzare (pop.) Acţiunea de a prânzi; masă, mâncare (de la prânz). *s.f., g.-d. art.* prânzării.
prânzi *intr.* A mânca de amiază; a dejuna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prânzesc, *imperf. 3 sg.* prânzea; *conj. prez. 3* să prânzească.
prânzişor (înv., pop.) 1. Prânzul cel mic; prânzuţ; prânzuleţ. 2. Loc de pe bolta cerească în care se află soarele la prânzişor (1). *s.n., pl.* prânzişoare.
prânzit Faptul de a prânzi. *s.n.*
prânzitor (înv., reg.) Sufragerie. *s.n., pl.* prânzitoare.
prânzuleţ (pop.) Prânzişor. *s.n., pl.* prânzuleţe.
prânzuţ (pop.) Prânzişor. *s.n., pl.* prânzuţuri.
prâslea Băiatul cel mai mic dintr-o familie; (p. gener.) copil mic. *s.m., g.-d.* lui prâslea, *pl.* prâslea.
Prâslea-cel-Voinic Erou din basmele populare româneşti. *s.prop.m., g.-d.* lui Prâslea-cel-Voinic.
prâsnel 1. Titirez, sfârlează. */Sprinten ca ~ul* = foarte sprinten. 2. (fig.) Copil mic şi foarte voios. *s.n., pl.* prâsnele.
pre[1]- Element de compunere care înseamnă „înainte", „anterior".
pre[2] v. **pe.**
prea 1. Peste măsură de..., foarte (mult). 2. Element de compunere care înseamnă „foarte", „peste măsură". */A fi ~ din cale-afară* = a fi exagerat. *Asta e ~~* = asta întrece măsura. *Nici ~~, nici foarte-foarte* = aşa şi aşa, potrivit. *adv.*
preabataj (pre-a-) Galerie subterană într-o mină, executată în vederea începerii abatajului. *s.n., pl.* preabataje.
preabun,-ă (înv.) Foarte bun. *adj., pl.* preabuni,-e.
preacinstit,-ă Foarte cinstit; vrednic de cinste. *adj., pl.* preacinstiţi,-te.
Preacinstita Fecioara Maria. *s.prop.f., g.-d.* Preacinstitei.
preacurat,-ă Curat, neprihănit. *adj., pl.* preacuraţi,-te.
Preacurata Fecioara Maria. *s.prop.f., g.-d.* Preacuratei.
preacuvios,-oasă (-vi-os) (în titulatura dată unor clerici, şi s.) Foarte cuvios, extrem de cucernic. *adj., pl.* preacuvioşi,-oase.
Preacuvioşia Sa (Ta, Voastră) (-vi-o-) Termen de reverenţă pentru clerici. *loc. pr., g.-d.* Preacuvioşiei Sale (Tale, Voastre).
preadaptare (pre-a-) Posibilitate a unui organism de a se adapta la mediul înconjurător datorită unor mutaţii preexistente. *s.f., g.-d. art.* preadaptării, *pl.* preadaptări.

preaderare (pre-a-) Statut provizoriu care pregăteşte aderarea. *s.f., g.-d. art.* preaderării.
preadolescent,-ă (pre-a-) (Copil) care nu are încă vârsta adolescenţei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* preadolescenţi,-te.
preadolescenţă (pre-a-) Perioadă între pubertate şi adolescenţă. *s.f., g.-d. art.* preadolescenţei.
preafericit,-ă (în titulatura ierarhilor de grad înalt, şi s.) Foarte fericit; (p. ext.) sfânt. *adj., pl.* preafericiţi,-te.
Preafericitul Nume dat Patriarhului Bisericii Ortodoxe Române. *s.prop.m., voc.* Preafericite.
preafrumos,-oasă (înv.) Foarte frumos, minunat. *adj., pl.* preafrumoşi,-oase.
preaiubit,-ă (înv., pop., şi s.) Foarte iubit; scump. *adj., pl.* preaiubiţi,-te.
preaînalt,-ă (înv.) 1. (bis.) Dumnezeiesc, divin. 2. Foarte important; distins, ales. *adj., pl.* preaînalţi,-te.
Preaînaltul Dumnezeu. *s.prop.m., voc.* Preaînalte.
preaînăintat,-ă (înv., în titulatura dată domnilor sau prelaţilor) Preamărit. *adj., pl.* preaînălţaţi,-te.
preaînţelept,-eaptă (înv., şi s.) Deosebit de înţelept, de învăţat; (despre acţiuni, cuvinte) plin de înţelepciune. *adj., pl.* preaînţelepţi,-te.
preaînvăţat,-ă (înv., şi s.) Foarte instruit, deosebit de cultivat. *adj., pl.* preaînvăţaţi,-te.
preajma (în sintagma) *Prin ~* = prin apropierea... *loc. prep.*
preajmă (în loc.) *Prin ~* = aproape. *loc. adv.*
prealabil[1] (pre-a-) (în loc.) *În ~* = mai întâi. *loc. adv.*
prealabil[2]**,-ă** (pre-a-) Care trebuie făcut, pregătit, spus înaintea acţiunii propriu-zise. *adj., pl.* prealabili,-e.
prealbire Albire prealabilă. *s.f., g.-d. art.* prealbirii, *pl.* prealbiri.
prealuminat,-ă (în titulatura dată suveranilor) Mărit, slăvit. *adj., pl.* prealuminaţi,-te.
preamări *tr.* A elogia, a glorifica, a slăvi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* preamăresc, *imperf. 3 sg.* preamărea; *conj. prez. 3* să preamărească.
preamărire Acţiunea de a preamări. *s.f., g.-d. art.* preamăririi, *pl.* preamăriri.
preamărit,-ă (în titulatura dată suveranilor sau prelaţilor) Mărit, slăvit. *adj., pl.* preamăriţi,-te.
preambala (pre-am-) *tr.* A ambala mărfuri înainte de vânzarea lor. *vb. I, ind. prez.* 3 preambalează.
preambalare (pre-am-) Acţiunea de a preambala. *s.f., g.-d. art.* preambalării, *pl.* preambalări.
preambul (pre-am-) 1. Parte introductivă a unui discurs, a unei scrieri. //Ceea ce anunţă, pregăteşte un anumit lucru. 2. Partea introductivă a unui act important, a unui tratat internaţional, a unei legi etc., în care se face expunerea de motive. *s.n., pl.* preambuluri.
preambular,-ă (pre-am-) Referitor la preambul. *adj., pl.* preambulari,-e.
preamilostiv,-ă (înv., de obicei în formule de adresare) Foarte milos, foarte îndurător. *adj., pl.* preamilostivi,-e.
preamplificator (pre-am-) Sistem de amplificare folosit într-un lanţ de transmisiune înaintea unui amplificator principal. *s.n., pl.* preamplificatoare.
preanestezie (pre-a-) Pregătire a bolnavului în vederea anesteziei propriu-zise prin administrarea de medicamente hipnotice şi analgezice; prenarcoză. *s.f., art.* preanestezia, *g.-d. art.* preanesteziei, *pl.* preanestezii, *art.* preanesteziile.
Preanevinovata Fecioara Maria. *s.prop.f., g.-d.* Preanevinovatei.
preanevinovată (bis., despre Fecioara Maria) Neprihănită, castă. *adj.*
preaplecat,-ă (înv., mai ales în formule de respect) Foarte supus, ascultător. *adj., pl.* preaplecaţi,-te.
preaplin 1. Ceea ce este prea mult, prea abundent. 2. Dispozitiv pentru evacuarea automată a lichidului dintr-un rezervor, dintr-o instalaţie etc., atunci când este depăşit un anumit nivel. *s.n., pl.* preapline.
preapreţios,-oasă (-ţi-os) (rar) Foarte preţios, foarte valoros. *adj., pl.* preapreţioşi,-oase.
preaprindere (pre-a-) Aprinderea prematură a combustibilului în cilindrii unui motor cu ardere internă. *s.f., g.-d. art.* preaprinderii, *pl.* preaprinderi.
preaputernic,-ă (înv., în titulatura dată suveranilor) Foarte puternic, atotputernic. *adj., pl.* preaputernici,-ce.
Preaputernicul Dumnezeu. *s.prop.m.*
preasfânt,-ă 1. Sfânt. 2. Epitet pentru clerici, mucenici, sfinţi. *adj., pl.* preasfinţi,-te.
Preasfinţia Sa Titulatură respectuoasă pentru arhierei. *loc. pr., g.-d.* Preasfinţiei Sale; *abr.* P.S.S., *pl.* Preasfinţiile Lor, *g.-d.* Preasfinţiilor Lor.
Preasfinţia Ta Titulatură respectuoasă pentru arhierei. *loc. pr., g.-d. art.* Preasfinţiei Tale.
Preasfinţia Voastră Titulatură respectuoasă pentru arhierei. *loc. pr., g.-d.* Preasfinţiei Voastre, *pl.* Presfinţiile Voastre.
Preasfinţiile Voastre Titulatură respectuoasă pentru arhierei. *loc. pr.*
preasfinţit,-ă Sfinţit. *adj., pl.* preasfinţiţi,-te.
Preasfinţitul Titulatură respectuoasă pentru arhierei. *s.prop.m., voc.* Preasfinţite.
preaslăvi *tr.* (înv.) A preamări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* preaslăvesc, *imperf. 3 sg.* preaslăvea; *conj. prez. 3* să preaslăvească.
preastimat,-ă Foarte stimat. *adj., pl.* preastimaţi,-te.
preastrălucit,-ă (înv., în titulatura dată suveranilor) Mărit, slăvit. *adj., pl.* preastrăluciţi,-te.
preaviz (pre-a-) Înştiinţare prealabilă făcută unui angajat prin care i se anunţă desfacerea contractului de muncă la expirarea unui anumit termen. *s.n., pl.* preavize.
preaviza (pre-a-) *tr.* 1. A aviza în prealabil. 2. A da cuiva preaviz. *vb. I, ind. prez.* 3 preavizează.
prebiotic,-ă (-bi-o-) Anterior apariţiei vieţii. *adj., pl.* prebiotici,-ce.
preburghez,-ă (rar) Anterior apariţiei burgheziei. *adj., pl.* preburghezi,-e.
precalcula *tr.* A calcula dinainte venituri, cheltuieli etc. *vb. I, ind. prez.* 3 precalculează.
precalculare Acţiunea de a precalcula; precalculaţie. *s.f., g.-d. art.* precalculării, *pl.* precalculări.
precalculat,-ă Care este calculat în prealabil. *adj., pl.* precalculaţi,-te.
precambrian[1] (-bri-an) Prima eră din istoria Pământului. *s.n.*
precambrian[2]**,-ă** (-bri-an) Referitor la precambrian[1]. *adj., pl.* precambrieni,-e.
precapitalist,-ă Anterior apariţiei capitalismului. *adj., pl.* precapitalişti,-ste.
precar,-ă Nesigur, dependent de anumite împrejurări. *Situaţie ~.* //(despre clădiri) Lipsit de rezistenţă; şubred. //(fig.) Lipsit de temei, de valoare. *adj., pl.* precari,-e.
precaria (în Antichitate şi în Evul Mediu, în apusul Europei) Drept de posesie asupra unui lot de pământ, primit în schimbul prestării unor obligaţii faţă de proprietarul funciar. *s.f. art.*
precaritate Caracterul, starea a ceea ce este precar. *s.f., g.-d. art.* precarităţii.
precaut/precaut,-ă (-ca-ut) Care acţionează cu multă atenţie; prevăzător. *adj., pl.* precauţi/precauţi,-te.
precauţie (-ţi-e) Atitudinea celui precaut; prevedere, băgare de seamă. [*var.* precauţiune *s.f.*] *s.f., art.* precauţia, *g.-d. art.* precauţiei, *pl.* precauţii, *art.* precauţiile.
precauţiune v. **precauţie.**
precădere Întâietate, prioritate. */Cu ~* = în primul rând. *s.f., g.-d. art.* precădерii.
precât (pop.) După cum, după cât, cât. *adv.*

preceda *tr.* A se afla înainte de cineva sau de ceva în spațiu ori în timp. //A merge înaintea cuiva. *vb. I, ind. prez.* 3 precedă; *conj. prez. 3* să precedă.
precedent[1] Fapt, exemplu, acțiune care poate servi ca exemplu sau ca justificare pentru cazurile asemănătoare. */Fără ~* = nemaiîntâlnit, nemaipomenit. *s.n., pl.* precedente.
precedent[2]**,-ă** Care precedă; anterior, premergător. *adj., pl.* precedenți,-te.
precedență Faptul de a preceda; precedent. */Caz de ~* = caz premergător, invocat pentru justificarea unei dispoziții sau a unei hotărâri; caz pe baza căruia se creează alt caz asemănător. *s.f., g.-d. art.* precedenței, *pl.* precedențe.
precept Principiu, normă, regulă de conduită într-un anumit domeniu. //Sfat, recomandare. *s.n., pl.* precepte.
preceptor Educator particular al unui copil sau al unui tânăr (dintr-o familie bogată). *s.m., pl.* preceptori.
precesie (-si-e) 1. (fiz.) Deplasare lentă a axei de rotație a unui corp care se rotește rapid și care are un singur punct fix. 2. (astron.) Deplasare a punctelor echinocțiale pe eliptică, datorită atracției exercitate de Lună și de Soare asupra Pământului. [*var.* precesiune *s.f.*] *s.f., art.* precesia, *g.-d. art.* precesiei, *pl.* precesii, *art.* precesiile.
precesiune v. **precesie.**
precipita 1. *tr.* și *refl.* A face să capete sau a căpăta un curs accelerat, rapid; a (se) grăbi. 2. *tr.* A provoca depunerea unei substanțe dizolvate într-un lichid, cu ajutorul unor reacții chimice. *//refl.* A se depune sub formă de precipitat. *vb. I, ind. prez.* 3 precipită; *conj. prez. 3* să precipite.
precipitabil,-ă (despre substanțe) Care se poate precipita. *adj., pl.* precipitabili,-e.
precipitabilitate Proprietate a unei substanțe de a fi precipitabilă. *s.f., g.-d. art.* precipitabilității.
precipitant Produs chimic care provoacă precipitarea substanțelor dintr-o soluție. *s.m., pl.* precipitanți.
precipitare Acțiunea de a (se) precipita. *s.f., g.-d. art.* precipitării, *pl.* precipitări.
precipitat Substanță solidă care se separă prin precipitație. *s.n., pl.* precipitate.
precipitație (-ți-e) 1. Precipitare. 2. Vapori de apă condensați, care cad din atmosferă pe pământ sub formă de zăpadă, ploaie etc. [*var.* precipitațiune *s.f.*] *s.f., art.* precipitația, *g.-d. art.* precipitației, *pl.* precipitații, *art.* precipitațiile.
precipitațiune v. **precipitație.**
precipitină Anticorp care produce precipitarea antigenului care i-a dat naștere. *s.f., g.-d. art.* precipitinei, *pl.* precipitine.
precipitron Dispozitiv electrostatic care purifică aerul dintr-o încăpere prin dirijarea prafului spre unul dintre electrozi. *s.n., pl.* precipitroane.
prăpăstiu (înv.) Cădere de la înălțime. //Abis. //(fig.) Dezastru, ruină. *s.n., art.* prăpăstiul, *pl.* prăpăstii.
preciput (jur.) Drept acordat unei persoane de a lua o anumită parte dintr-un bun înainte de partaj. *s.n., pl.* preciputuri.
precis,-ă 1. Limpede, lămurit, clar. 2. Fix, exact. /(despre aparate de măsură) Care funcționează cu precizie. *adj., pl.* precisi,-se.
Precista Fecioara Maria. *s.prop.f., g.-d.* Precistei.
preciza *tr* A indica, a determina ceva în mod precis, clar. //A contura, a delimita. *vb. I, ind. prez. 3* precizează.
precizabil,-ă Care poate fi precizat. *adj., pl.* precizabili,-e.
precizamente (rar) În mod precis. *adv.*
precizare Acțiunea de a preciza; lămurire. *s.f., g.-d. art.* precizării, *pl.* precizări.
precizie (-zi-e) Faptul de a fi precis; exactitate. */De ~* = care este foarte exact. *s.f., art.* precizia, *g.-d. art.* preciziei.
preciziune (-zi-u-) (înv., la pl.) Lămurire, informație precisă, precizare. *Așteaptă ~i. s.f., g.-d. art.* preciziunii, *pl.* preciziuni.
preclasic,-ă (s.) (Scriitor, creator) din perioada premergătoare clasicismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* preclasici,-ce.
preclasicism Perioadă din istoria literaturii sau a artei anterioară clasicismului. *s.n.*
precoce 1. (despre copii) Dezvoltat înainte de vârsta normală. //Care se produce mai devreme decât ar trebui. 2. (despre plante) Care ajunge la maturitate foarte devreme; timpuriu. *adj. invar.*
precocitate Însușirea de a fi precoce. *s.f., g.-d. art.* precocității.
precolumbian,-ă (-bi-an) (despre artă, civilizație) Dezvoltat pe teritoriul Americii înainte de descoperirea ei de către Cristofor Columb. *adj., pl.* precolumbieni,-e.
precomandă Comandă făcută pentru o marfă înainte de a fi pusă în vânzare. *s.f., g.-d. art.* precomenzii, *pl.* precomenzi.
precomă (med.) Sindrom care precedă coma[1]. *s.f., g.-d. art.* precomei, *pl.* precome.
precomprimare (constr.) Procedeu prin care un element de beton armat este supus comprimării, pentru a-i mări rezistența. *s.f., g.-d. art.* precomprimării, *pl.* precomprimări.
precomprimat,-ă (despre betonul armat, și s.) Care a fost supus operației de precomprimare. *adj., pl.* precomprimați,-te.
preconcentrare (min.) Operație de îmbogățire a unei substanțe minerale prin înlăturarea unei părți din steril. *s.f., g.-d. art.* preconcentrării, *pl.* preconcentrări.
preconcepție (-ți-e) (rar) Prejudecată. [*var.* preconcepțiune *s.f.*] *s.f., art.* preconcepția, *g.-d. art.* preconcepției, *pl.* preconcepții, *art.* preconcepțiile.
preconcepțiune v. **preconcepție.**
preconceput,-ă (despre judecăți, idei) Care este formulat fără a fi verificat. *Idee ~. adj., pl.* preconcepuți,-te.
precondiție (-ți-e) Condiție prealabilă. *s.f., art.* precondiția, *g.-d. art.* precondiției, *pl.* precondiții, *art.* precondițiile.
preconiza *tr.* A proiecta, a prevedea; a propune; a recomanda. *vb. I, ind. prez.* 3 preconizează.
preconizare Acțiunea de a preconiza. *s.f., g.-d. art.* preconizării, *pl.* preconizări.
precontract Contract provizoriu. *s.n., pl.* precontracte.
precontractual,-ă (-tu-al) De dinaintea încheierii unui contract. *adj., pl.* precontractuali,-e.
precordial,-ă (-di-al) (anat.) Din regiunea anterioară a toracelui, din dreptul inimii. *adj., pl.* precordiali,-e.
precorector Persoană care face o precorectură. *s.m., pl.* precorectori.
precorectură Corectură făcută înainte de a da un manuscris la tipar. *s.f., g.-d. art.* precorecturii, *pl.* precorecturi.
precovârși *tr.* (înv.) A covârși, a precumpăni; a compensa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* precovârșesc, *imperf. 3 sg.* precovârșea, *conj. prez. 3* să precovârșească.
precreștin,-ă Anterior apariției creștinismului. *adj., pl.* precreștini,-e.
precum I. *conjcț.* 1. Așa cum, după cum. */~ se cade* = cum se cuvine. *~ vezi* = asta e situația. *~ urmează,* formulă prin care este anunțată o enumerare, o completare. 2. Tot astfel, cum, ca și. II. *adv.* Ca de exemplu. *conjcț.; adv.*
precumpăni 1. *intr.* A avea mai multă influență, importanță, greutate etc. decât altcineva sau altceva. 2. *tr.* A echilibra; a cumpăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* precumpănesc, *imperf. 3 sg.* precumpănea; *conj. prez. 3* să precumpănească.

precumpănire Faptul de a precumpăni; preponderență, predominare. *s.f., g.-d. art.* precumpănirii, *pl.* precumpăniri.
precumpănitor,-oare Care predomină ca valoare, ca număr etc.; predominant. *adj., pl.* precumpănitori,-oare.
precum şi Ca şi, cât şi; cum şi. *loc. conjcț.*
precupeț,-eață Persoană care cumpără zarzavaturi, fructe, păsări, ouă etc. de la producători, pe care le revinde în piață sau pe străzi. //(fam.) Producător individual de legume, fructe etc., care îşi vinde produsele în piață. (rar) *s.m., pl.* precupeți; *s.f., g.-d. art.* precupeței, *pl.* precupețe.
precupeți *tr.* 1. (rar) A practica meseria de precupeț. 2. (fig., în propoziții negative) A nu cruța nimic, a face totul pentru cineva sau ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* precupețesc, *imperf. 3 sg.* precupețea; *conj. prez. 3* să precupețească.
precupețire Acțiunea de a precupeți. *s.f., g.-d. art.* precupețirii, *pl.* precupețiri.
precurma *tr.* (înv.) A întrerupe brusc, a curma. *vb. I, ind. prez. 3* precurmă.
precurmare (înv.) Acțiunea de a precurma. *s.f., g.-d. art.* precurmării, *pl.* precurmări.
precurmător,-oare (înv.) Care curmă, care face să înceteze. *adj., pl.* precurmători,-oare.
precursor,-oare Persoană care prin activitatea sa anticipează idei, acțiuni, mişcări care vor urma. *s.m., pl.* precursori; *s.f., g.-d. art.* precursoarei, *pl.* precursoare.
precuvânta *tr.* (înv.) A face o precuvântare. *vb. I, ind. prez. 3* precuvântează.
precuvântare (înv.) Cuvânt introductiv, prefață. *s.f., g.-d. art.* precuvântării, *pl.* precuvântări.
preda 1. *tr.* A înmâna cuiva un obiect, un bun; a da în primire. 2. *refl.* A se da învins în mâna dușmanului, a urmăritorului etc. 3. *tr.* A da pe cineva în mâna cuiva. 4. *tr.* A transmite în mod sistematic cunoştințele unei discipline (prin lecții, cursuri). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* predau, *1 pl.* predăm, *2 pl.* predați, *imperf. 3 sg.* preda, *m.m.c.p. 1 sg.* predasem, *1 pl.* predaserăm; *conj. prez. 3* să predea; *imper neg. 2 sg.* nu preda.
predabil,-ă (rar) Care poate fi predat, înmânat. *adj., pl.* predabili,-e.
predare Acțiunea de a (se) preda. *s.f., g.-d. art.* predării, *pl.* predări.
predecesor,-oare 1. *s.m.* şi *f.* Persoană care a precedat pe cineva într-o funcție, într-o activitate etc.; înaintaş. 2. *s.m.* (la pl.) Strămoşi, înaintaşi. *s.m., pl.* predecesori; *s.f., g.-d. art.* predecesoarei, *pl.* predecesoare.
predelă Partea inferioară a unui tablou, prezentând scene în legătură cu subiectul principal din acesta. *s.f., g.-d. art.* predelei, *pl.* predele.
predelean,-ă (Locuitor) din orașul Predeal. *adj., s.m., pl.* predeleni,-e.
predeleancă Locuitoare din orașul Predeal. *s.f., g.-d. art.* predeleancei, *pl.* predelence.
predestina *tr.* (despre divinitate, destin) A hotărî dinainte soarta cuiva; a predetermina. *vb. I, ind. prez.* 3 predestinează.
predestinare 1. Destin, soartă. 2. Doctrină teologică potrivit căreia fiecare om ar avea fixat de mai înainte destinul său de către divinitate. *s.f., g.-d. art.* predestinării, *pl.* predestinări.
predestinat,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care are un destin excepțional. II. *adj.* Sortit la un anumit destin. *adj., s.m.* şi *f., pl.* predestinați,-te.
predestinație (-ți-e) (rar) Predestinare. *s.f., art.* predestinația, *g.-d. art.* predestinației, *pl.* predestinații, *art.* predestinațiile.
predetermina *tr.* A predestina. *vb. I, ind. prez.* 3 predetermină.
predeterminant[1] Factor, element predeterminant[2]. *s.m., pl.* predeterminanți.
predeterminant[2]**,-ă** Care determină dinainte. *adj., pl.* predeterminanți,-te.
predeterminare Faptul de a predetermina. *s.f., g.-d. art.* predeterminării, *pl.* predeterminări.
predeterminație (-ți-e) (rar) Predeterminare. *s.f., art.* predeterminația, *g.-d. art.* predeterminației.
predeterminism Concepție care consideră că totul ar fi determinat dinainte de către puterea divină. *s.n.*
predica *intr.* 1. A rosti o predică. */A ~ în deşert* (sau *în pustiu*) = a vorbi degeaba. 2. *tr.* A recomanda ceva cu insistență; a propaga idei, concepții etc. *vb. I, ind. prez. 3* predică.
predicabil,-ă Care poate fi predicat, propovăduit. *adj., pl.* predicabili,-e.
predicare Acțiunea de a predica. *s.f., g.-d. art.* predicării, *pl.* predicări.
predicat 1. Parte principală a propoziției care arată o acțiune, o stare sau o însuşire a subiectului. */~ verbal* = predicat exprimat printr-un verb predicativ la un mod personal. *~ nominal* = predicat exprimat printr-un verb copulativ şi un nume predicativ. 2. (log.) Termen al unei judecăți care afirmă sau neagă ceva în legătură cu subiectul. *s.n., pl.* predicate.
predicativ,-ă 1. (gram.) Care poate forma predicatul (1). */Verb ~* = verb care poate forma singur predicatul unei propoziții. *Nume ~* = nume care împreună cu un verb copulativ formează predicatul unei propoziții. *Propoziție ~* = propoziție care îndeplineşte rolul de nume predicativ. 2. (log.) Care se referă la predicat. *adj., pl.* predicativi,-e.
predicativitate (gram.) Însuşire a unui cuvânt de a putea avea funcție de predicat. *s.f., g.-d. art.* predicativității.
predicator,-oare 1. Cel care predică. 2. Conducător al unei comunități religioase creştine. *s.m., pl.* predicatori; *s.f., g.-d. art.* predicatoarei, *pl.* predicatoare.
predicație (-ți-e) Faptul de a enunța ceva despre un lucru. [*var.* predicațiune *s.f.*] *s.f., art.* predicația, *g.-d. art.* predicației, *pl.* predicații, *art.* predicațiile.
predicațiune v. **predicație.**
predică 1. Cuvântare rostită de un cleric în biserică. 2. (peior.) Expunere, cuvântare cu caracter moralizator; dojană. *s.f., g.-d. art.* predicii, *pl.* predici.
predicabil,-ă Care poate fi pronosticat pe baza unei generalizări ştiințifice. *adj., pl.* predicabili,-e.
predicție (-ți-e) 1. Prevestire; profeție. 2. Operație logică de anticipare a unui eveniment; previziune. [*var.* predicțiune *s.f.*] *s.f., art.* predicția, *g.-d. art.* predicției, *pl.* predicții, *art.* predicțiile.
predictibil,-ă Care poate fi pronosticat pe baza unei generalizări ştiințifice. *adj., pl.* predictibili,-e.
predicțiune v. **predicție.**
predigestie Totalitatea fenomenelor care pregătesc digestia. *s.f., art.* predigestia, *g.-d. art.* predigestiei, *pl.* predigestii, *art.* predigestiile.
predilect,-ă Preferat, favorit. *adj., pl.* predilecți,-te.
predilecție (-ți-e) Preferință pentru cineva sau ceva. */De ~* = preferat, favorit. *Cu ~* = de preferință, mai ales. *s.f., art.* predilecția, *g.-d. art.* predilecției, *pl.* predilecții, *art.* predilecțiile.
predispoziție (-ți-e) Dispoziție înnăscută, talent pentru un anumit lucru. //Sensibilitate la boli. *s.f., art.* predispoziția, *g.-d. art.* predispoziției, *pl.* predispoziții, *art.* predispozițiile.
predispune 1. A crea o anumită stare de spirit, a dispune la ceva. 2. (med.) A determina o sensibilitate deosebită față de anumite boli. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* predispun, *2 sg.* predispui, *1 pl.* predispunem; *conj. prez. 3* să predispună; *ger.* predispunând.

predispunere (rar) Predispoziție, înclinare. *s.f., g.-d. art.* predispunerii, *pl.* predispuneri.
predispus,-ă Care are înclinație înnăscută spre ceva. *adj., pl.* predispuși,-se.
predmet (înv.) Afacere, cauză, chestiune. */În ~ul* (cuiva) = în privința..., relativ la... *s.n., pl.* predmeturi.
predomina *intr.* A se impune prin număr, forță, valoare etc.; a domina. *vb. I, ind. prez.* 3 predomină.
predominant,-ă Care predomină; dominant, predominator. *adj., pl.* predominanți,-te.
predominanță Superioritate, predominare. *s.f., g.-d. art.* predominanței, *pl.* predominanțe.
predominare Faptul de a predomina; predominație. *s.f., g.-d. art.* predominării.
predominator,-oare (rar) Predominant. *adj., pl.* predominatori,-oare.
predominație (-ți-e) Predominare. *s.f., art.* predominația, *g.-d. art.* predominației, *pl.* predominații, *art.* predominațiile.
predomni *intr.* (înv.) A predomina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* predomnesc, *imperf. 3 sg.* predomnea; *conj. prez. 3* să predomnească.
predomnire (înv.) Acțiunea de a predomni. *s.f., g.-d. art.* predomnirii.
predomnitor,-oare (înv.) Predominant. *adj., pl.* predomnitori,-oare.
predoslovie (înv.) Cuvânt înainte, prefață. *s.f., art.* predoslovia, *g.-d. art.* predosloviei, *pl.* predoslovii, *art.* predosloviile.
preducea (reg.) Potricală. //Gaură făcută cu această unealtă. *s.f., art.* preducеaua, *g.-d. art.* preducelei, *pl.* preducele, *art.* preducelele.
preelectoral,-ă Care are loc înainte de alegeri. *adj., pl.* preelectorali,-e.
preeminent,-ă Superior altora în rang, ca valoare etc. *adj., pl.* preeminenți,-te.
preeminență Superioritate a cuiva sau a ceva. *s.f., g.-d. art.* preeminenței, *pl.* preeminențe.
preemțiune (-em-ți-u-) (jur., în sintagma) *Drept de ~* = drept pe care îl are cineva de a fi, în condiții egale, cel preferat dintre mai mulți cumpărători, la cumpărarea unui lucru. *s.f., g.-d. art.* preemțiunii, *pl.* preemțiuni.
preexista (x *pron.* gz) *intr.* A exista înainte de... *vb. I, ind. prez. 3* preexistă.
preexistent,-ă (x *pron.* gz) Care preexistă. *adj., pl.* preexistenți,-te.
preexistență (x *pron.* gz) Faptul de a preexista. *s.f., g.-d. art.* preexistenței, *pl.* preexistențe.
prefabrica *tr.* (rar) A executa elemente de construcție prefabricate. *vb. I, ind. prez. 3* prefabrică.
prefabricare Acțiunea de a prefabrica; prefabricație. *s.f., g.-d. art.* prefabricării, *pl.* prefabricări.
prefabricat Element de construcție, executat în prealabil într-o întreprindere și montat, asamblat pe șantier. *s.n., pl.* prefabricate.
prefabricație (-ți-e) Prefabricare. *s.f., art.* prefabricația, *g.-d. art.* prefabricației, *pl.* prefabricații, *art.* prefabricațiile.
prefăce 1. *tr.* și *refl.* A da sau a lua o formă nouă; a (se) transforma, a (se) preschimba. 2. *refl.* A simula ceva pentru a induce în eroare. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* prefac, *1 pl.* prefacem, *2 pl.* prefaceți; *imper. 2 sg.* prefă, *neg.* nu prefăce; *ger.* prefăcând; *part.* prefăcut.
prefăcere Acțiunea de a (se) preface; schimbare; evoluție. *s.f., g.-d. art.* prefacerii, *pl.* prefaceri.
prefața *tr.* 1. A scrie prefața unei cărți. 2. A se afla la început, a deschide. *vb. I, ind. prez. 3* prefațează.
prefațator,-oare Autor al prefeței unei cărți. *s.m., pl.* prefațatori; *s.f., g.-d. art.* prefațatoarei, *pl.* prefațatoare.
prefață 1. Text la începutul unei cărți, în care este prezentată cititorului cartea respectivă. 2. Ceea ce anunță un eveniment, o schimbare. *s.f., g.-d. art.* prefeței, *pl.* prefețe.
prefăcător,-oare (rar) 1. Care transformă, înnoiește. 2. Prefăcut. *adj., pl.* prefăcători,-oare.
prefăcătorie Mod de comportare lipsit de sinceritate; fățărnicie, simulare. *s.f., art.* prefăcătoria, *g.-d. art.* prefăcătoriei, *pl.* prefăcătorii, *art.* prefăcătoriile.
prefăcătură (rar) 1. Prefacere. 2. Prefăcătorie. *s.f., g.-d. art.* prefăcăturii, *pl.* prefăcături.
prefăcut,-ă 1. Transformat, modificat. 2. Fățarnic, ipocrit. *adj., pl.* prefăcuți,-te.
prefect 1. Titlu dat în Roma antică unor demnitari civili sau militari. 2. Șef administrativ și politic al unui județ, care reprezintă aici puterea centrală. */~ de poliție* = șef de poliție în orașele mari ale țării. 3. Persoană care îndruma educația într-o școală, în vechea organizare a învățământului din Imperiul Austro-Ungar. *s.m., pl.* prefecți.
prefectoral,-ă Referitor la prefect sau la prefectură. *adj., pl.* prefectorali,-e.
prefectură 1. Unitate administrativă, provincie condusă de un prefect (1). 2. Instituție care reprezintă forul administrativ și politic sau conducerea poliției dintr-un județ, reprezentând aici puterea centrală; clădire în care își are sediul această instituție. 3. Funcția, demnitatea de prefect. *s.f., g.-d. art.* prefecturii, *pl.* prefecturi.
prefera *tr.* A da întâietate unui lucru, unei persoane sau unei situații, în raport cu altceva sau cu altcineva; a aprecia mai mult ceva sau pe cineva. */De ~t* = preferabil. *vb. I, ind. prez.* 3 preferă.
preferabil,-ă Care merită să fie preferat. *adj., pl.* preferabili,-e.
preferans (înv.) Joc de cărți. *s.n., pl.* preferansuri.
preferat,-ă Pentru care cineva are o preferință. //(s.) Ființă pe care cineva o preferă. [*var.* (înv.) preferit,-ă *adj.*] *adj., pl.* preferați,-te.
preferență v. **preferință.**
preferențial,-ă (-ți-al) Care se acordă cu preferință. *Regim ~. adj., pl.* preferențiali,-e.
preferențiat,-ă (-ți-at) Preferat. *adj., pl.* preferențiați,-te.
preferință Întâietate acordată uneia dintre mai multe situații, persoane etc. */De ~* = mai ales. [*var.* (înv.) preferență *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* preferinței, *pl.* preferințe.
preferit,-ă v. **preferat.**
prefeudal,-ă (-fe-u-) Anterior feudalismului. *adj., pl.* prefeudali,-e.
prefigura *tr.* A schița, a prezenta în linii mari caracteristicile unui lucru, ale unui fenomen viitor. *vb. I, ind. prez. 3* prefigurează.
prefigurare Acțiunea de a prefigura; prefigurație. *s.f., g.-d. art.* prefigurării, *pl.* prefigurări.
prefigurație (-ți-e) (rar) Prefigurare. *s.f., art.* prefigurația, *g.-d. art.* prefigurației, *pl.* prefigurații, *art.* prefigurațiile.
prefiltrare Trecere a apei prin prefiltru înaintea filtrării propriu-zise. *s.f., g.-d. art.* prefiltrării, *pl.* prefiltrări.
prefiltru Filtru cu strat filtrant de nisip, cu granulație mare, așezat înaintea filtrului principal al instalației de tratare a apei. *s.n., art.* prefiltrul, *pl.* prefiltre.
prefira 1. *tr.* A lăsa să treacă printre degete; a lua în mână rând pe rând pentru a cerceta, a examina. 2. *refl.* A se perinda prin fața ochilor sau prin minte. //A se infiltra încetul cu încetul; a se strecura. 3. *refl.* și *tr.* A (se) răspândi, a (se) împrăștia. *vb. I, ind. prez. 3* prefiră.
prefirare Acțiunea de a (se) prefira. *s.f., g.-d. art.* prefirării, *pl.* prefirări.
prefix 1. Afix care se atașează înaintea rădăcinii sau a temei unui cuvânt pentru a forma un derivat. 2. Număr care indică o anumită localitate sau țară. *s.n., pl.* prefixe.

prefixa *tr.* A adăuga un prefix unui cuvânt. *vb. I, ind. prez. 3* prefixează.
prefixal,-ă (despre cuvinte) Format cu ajutorul unui prefix. *adj., pl.* prefixali,-e.
prefixare Acțiunea de a prefixa; prefixație. *s.f., g.-d. art.* prefixării, *pl.* prefixări.
prefixație (-ți-e) (înv.) Prefixare. *s.f., art.* prefixația, *g.-d. art.* prefixației, *pl.* prefixații, *art.* prefixațiile.
prefixoid Pseudoprefix. *s.n., pl.* prefixoide.
prefixoidal,-ă (-xo-i-) Format cu ajutorul unui prefixoid. *adj., pl.* prefixoidali,-e.
preflorație (-ți-e) Mod de așezare a părților componente ale unui flori în mugurul floral. *s.f., art.* preflorația, *g.-d. art.* preflorației, *pl.* preflorații, *art.* preflorațiile.
prefoliație (-li-a-ți-e) Mod de dispunere a frunzelor în mugur. *s.f., art.* prefoliația, *g.-d. art.* prefoliației, *pl.* prefoliații, *art.* prefoliațiile.
preforjare Forjare preliminară aplicată unei piese înainte de a i se da forma definitivă. *s.f., g.-d. art.* preforjării, *pl.* preforjări.
preformație (-ți-e) (înv.) Conformație moștenită; predispoziție. *s.f., art.* preformația, *g.-d. art.* preformației, *pl.* preformații, *art.* preformațiile.
preformism Concepție biologică potrivit căreia toate însușirile și caracteristicile organismului matur există deja date într-o formă ultimă în germen. *s.n.*
pregăti *tr.* 1. A face să fie gata; a aranja ceva din timp. */A ~ terenul* = a crea condiții prielnice pentru... *//refl.* A fi pe punctul de a... 2. A instrui, a forma în vederea unei activități; a da lecții, a medita. 3. A învăța. 4. A preveni pe cineva cu privire la un fapt (neplăcut). 5. A prepara o mâncare; a găti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pregătesc, *imperf. 3 sg.* pregătea; *conj. prez. 3* să pregătească.
pregătire Acțiunea de a (se) pregăti. */~ de artilerie* = tragere de artilerie care precedă declanșarea atacului trupelor proprii. *s.f., g.-d. art.* pregătirii, *pl.* pregătiri.
pregătitor,-oare 1. Care pregătește ceva. 2. Care servește pentru pregătire. *adj., pl.* pregătitori,-oare.
pregeneric Cadru de film care precedă genericul. *s.n., pl.* pregenerice.
preget (pop.) Răgaz, tihnă. */Fără ~* = fără întrerupere; neîntârziat, repede. *s.n.*
pregeta *intr.* A sta pe gânduri; a șovăi. *vb. I, ind. prez. 3* pregetă.
pregetare Faptul de a pregeta; șovăire. *s.f., g.-d. art.* pregetării.
preglaciar,-ă Anterior epocii glaciare cuaternare. *adj., pl.* preglaciari,-e.
pregnant,-ă Care iese în relief; clar, evident. *adj., pl.* pregnanți,-te.
pregnanță Însușirea de a fi pregnant; expresivitate. *s.f., g.-d. art.* pregnanței.
pregusta *tr.* (înv., reg.) A gusta o mâncare, o băutură înainte de consumare. *vb. I, ind. prez. 3* pregustă.
prehensil,-ă (despre organe) Care are însușirea de a prinde. *adj., pl.* prehensili,-e.
preimperialist,-ă (-ri-a-) Anterior fazei imperialismului. *adj., pl.* preimperialiști,-ste.
preindustrializare (-tri-a-) Prelucrare primară a materiilor prime (textile). *s.f., g.-d. art.* preindustrializării, *pl.* preindustrializări.
preinfarct Sindrom cu aspecte clinice intermediare între anghina pectorală și infarctul miocardic propriuzis. *s.n., pl.* preinfarcte.
preistoric,-ă Care aparține preistoriei. //(fam.) Învechit, perimat. *adj., pl.* preistorici,-ce.
preistorie (-ri-e) Perioadă din istoria omenirii care precedă apariția primelor documente scrise. //Ceea ce este foarte vechi. *s.f., art.* preistoria, *g.-d. art.* preistoriei.
preîncălzi *tr.* A încălzi în prealabil un material în scopul ameliorării unui proces termic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* preîncălzesc, *imperf. 3 sg.* preîncălzea; *conj. prez. 3* să preîncălzească.
preîncălzire Acțiunea de a preîncălzi. *s.f., g.-d. art.* preîncălzirii, *pl.* preîncălziri.
preîncălzitor Instalație care servește la preîncălzire. *s.n., pl.* preîncălzitoare.
preînnoi (înv.) 1. *tr.* A restaura, a renova o clădire, un monument. 2. *tr.* și *refl.* A (se) reînnoi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* preînnoiesc, *imperf. 3 sg.* preînnoia; *conj. prez. 3* să preînnoiască.
preînnoire (înv.) Acțiunea de a (se) preînnoi. *s.f., g.-d. art.* preînnoirii, *pl.* preînnoiri.
preînregistrare Înregistrare prealabilă în studio a părții sonore a unui film. *s.f., g.-d. art.* preînregistrării, *pl.* preînregistrări.
preîntâmpina *tr.* A lua măsuri pentru a evita ceva neplăcut. *vb. I, ind. prez. 3* preîntâmpină.
preîntâmpinare Acțiunea de a preîntâmpina. *s.f., g.-d. art.* preîntâmpinării, *pl.* preîntâmpinări.
prejmet (înv.) Împrejurime, preajmă. *s.n., pl.* prejmete.
prejos (în loc.) *Mai ~* = în inferioritate față de ceva sau de cineva; mai puțin, mai slab. *adv.*
prejudecată Părere, idee preconcepută (și adesea eronată). *s.f., g.-d. art.* prejudecății, *pl.* prejudecăți.
prejudeț (înv.) Prejudecată. *s.n., pl.* prejudețe.
prejudicia (-ci-a) *tr.* A cauza cuiva un prejudiciu. *vb. I, ind. prez. 3* prejudiciază, *1 pl.* prejudiciem; *conj. prez. 3* să prejudicieze; *ger.* prejudiciind.
prejudiciabil,-ă (-ci-a-) Care poate aduce prejudicii. *adj., pl.* prejudiciabili,-e.
prejudicial,-ă (-ci-al) (jur., despre o cauză) Care precedă o judecată. *adj., pl.* prejudiciali,-e.
prejudiciu Pagubă, daună materială, morală adusă cuiva. //Știrbire a onoarei, a reputației etc. *s.n., art.* prejudiciul, *pl.* prejudicii, *art.* prejudiciile.
prelarg (înv.) Întindere vastă, spațiu întins. *s.n.*
prelat Înalt demnitar bisericesc. *s.m., pl.* prelați.
prelată Țesătură deasă (impermeabilă) cu care se acoperă platforma unui autocamion, diverse materiale etc. *s.f., g.-d. art.* prelatei, *pl.* prelate.
prelatin,-ă Anterior epocii latine. *adj., pl.* prelatini,-e.
prelecțiune (-ți-u-) (înv.) Prelegere. *s.f., g.-d. art.* prelecțiunii, *pl.* prelecțiuni.
prelegere Lecție în învățământul universitar; conferință publică. *s.f., g.-d. art.* prelegerii, *pl.* prelegeri.
prelева *tr.* A extrage, a lua o parte mică dintr-un tot. //A recolta un eșantion de țesut, de lichid organic etc. spre a fi studiat. *vb. I, ind. prez. 3* prelevă.
prelevare Acțiunea de a preleva. *s.f., g.-d. art.* prelevării, *pl.* prelevări.
prelimina *tr.* A calcula, a fixa cu anticipație. *vb. I, ind. prez.* 3 prelimează/prelimină.
preliminar,-ă Care precede sau pregătește ceva; (p. ext.) prealabil. [*var.* preliminariu,-ie *adj.*] *adj., pl.* preliminari,-e.
preliminare (cont.) Includere în mod treptat în cheltuielile curente a unor sume reprezentând cheltuieli viitoare, spre a evita creșterea excesivă a cheltuielilor în perioadele următoare. *s.f., g.-d. art.* preliminării, *pl.* preliminări.
preliminarii 1. Acțiuni premergătoare, preparative (care pregătesc o înțelegere, o întâlnire la nivel înalt etc.) 2. Competiție în care sunt selecționați participanții la faza finală a unei întreceri sportive. *s.n. pl., art.* preliminariile.
preliminariu,-ie v. **preliminar.**
prelinge *refl.* 1. (despre lichide) A se scurge încet (de-a lungul unui obiect). //(despre lumină, mirosuri etc.) A pă-

trunde încet. 2. (fam.) A se strecura, a se furişa. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se prelinge, *imperf. 3 sg.* se prelingea, *perf. s. 3 sg.* se prelinse; *ger.* prelingându-se; *part.* prelins.
prelingere Acţiunea de a se prelinge. *s.f., g.-d. art.* prelingerii, *pl.* prelingeri.
prelins,-ă (despre păr sau pene) Neted, lipit de corp. *adj., pl.* prelinşi,-se.
prelogic,-ă (despre gândirea primitivă) Care nu se conformează normelor logicii, fiind dominat de emoţii. *adj., pl.* prelogici,-ce.
prelua (-lu-a) *tr.* A lua în primire, a lua asupra sa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* preiau, *2 sg.* preiei, *3 sg.* preia, *1 pl.* preluăm, *imperf. 3 sg.* prelua, *m.m.c.p. 1 sg.* preluasem, *1 pl.* preluaserăm; *conj. prez. 3* să preia; *imper. 2 sg.* preia; *ger.* preluând.
preluare (-lu-a-) Acţiunea de a prelua. *s.f., g.-d. art.* preluării, *pl.* preluări.
prelucra *tr.* 1. A lucra un material brut pentru a obţine un produs cu anumite calităţi. 2. A reface o lucrare, o operă etc. 3. (fig.) A explica un document, o lege etc. în faţa cuiva. 4. A încerca să convingă pe cineva să acţioneze într-un anumit fel, să recunoască ceva etc. *vb. I, ind. prez. 3* prelucrează.
prelucrabil,-ă Care poate fi (uşor) prelucrat. *adj., pl.* prelucrabili,-e.
prelucrare Acţiunea de a prelucra; operă literară, muzicală etc. realizată pe baza unui izvor cunoscut. *s.f., g.-d. art.* prelucrării, *pl.* prelucrări.
prelucrat,-ă (despre materiale) Supus operaţiei de prelucrare. *adj., pl.* prelucraţi,-te.
prelucrativ,-ă Care poate fi prelucrat. *adj., pl.* prelucrativi,-e.
prelucrător,-oare Care prelucrează materiale. *Industrie ~. adj., pl.* prelucrători,-oare.
preluda *intr.* (livr.) 1. A cânta câteva note înainte de a începe bucata propriu-zisă. 2. (fig.) A începe o acţiune preliminară. *vb. I, ind. prez. 3* preludează.
preludare (livr.) Acţiunea de a preluda. *s.f., g.-d. art.* preludării, *pl.* preludări.
preludiu 1. Partea introductivă a unei compoziţii muzicale. //Piesă muzicală care deschide o suită instrumentală. 2. (fig.) Ceea ce precedă, anunţă începutul unui alt lucru. *s.n., art.* preludiul, *pl.* preludii, *art.* preludiile.
prelung,-ă 1. Lung, alungit. 2. Care durează mult; prelungit. *adj., pl.* prelungi.
prelungi 1. *tr.* şi *refl.* A face să dureze sau a dura mai mult; a (se) lungi. 2. *tr.* A amâna un termen, o scadenţă etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prelungesc, *imperf. 3 sg.* prelungea; *conj. prez. 3* să prelungească.
prelungire 1. Acţiunea de a (se) prelungi. //Timp acordat cuiva peste un anumit termen stabilit iniţial. 2. Parte care reprezintă o extindere a unui obiectiv. *s.f., g.-d. art.* prelungirii, *pl.* prelungiri.
prelungitor Bucată cu care se poate prelungi un şnur electric, o ţeavă etc. *s.n., pl.* prelungitoare.
premaritai,-ă Care precedă viaţa conjugală. *adj., pl.* premaritali,-e.
premarxist,-ă Anterior marxismului. *adj., pl.* premarxişti,-ste.
prematrimonial,-ă (-ni-al) Care precedă căsătoria. *adj., pl.* prematrimoniali,-e.
prematur,-ă I. *adj.* Care apare înainte de vreme. II. *adj., s.m.* (Copil) născut înainte de termen. *adj., s.m., pl.* prematuri,-e.
prematuraţie (-ţi-e) (med.) Naştere prematură a unui copil. *s.f., art.* prematuraţia, *g.-d. art.* prematuraţiei, *pl.* prematuraţii, *art.* prematuraţiile.
prematuritate Faptul de a fi prematur. *s.f., g.-d. art.* prematurităţii.
premedicaţie (-ţi-e) Administrare de medicamente înaintea unei intervenţii chirurgicale, în vederea calmării bolnavului. *s.f., art.* premedicaţia, *g.-d. art.* premedicaţiei, *pl.* premedicaţii, *art.* premedicaţiile.
premedita *tr.* A reflecta îndelung la pregătirea unei acţiuni (de obicei reprobabile). *vb. I, ind. prez.* 3 premeditează.
premeditare Acţiunea de a premedita; premeditaţie. */Cu ~* = plănuit de mai înainte. *s.f., g.-d. art.* premeditării, *pl.* premeditări.
premeditaţie (-ţi-e) (înv.) Premeditare. *s.f., art.* premeditaţia, *g.-d. art.* premeditaţiei, *pl.* premeditaţii, *art.* premeditaţiile.
premeneală v. **primeneală.**
premeni v. **primeni.**
premenire v. **primenire.**
premenit v. **primenit.**
premenopauză (-pa-u-) Ansamblu de tulburări care precede menopauza. *s.f., g.-d. art.* premenopauzei.
premenstrual,-ă (-stru-al) Care precedă menstruaţia. *adj., pl.* premenstruali,-e.
premergător[1] (bot.) Plantă care se cultivă pe un teren înaintea alteia. *s.n., pl.* premergătoare.
premergător[2]**,-oare** (Cel) care precedă pe cineva sau ceva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* premergători,-oare.
premerge *intr.* A preceda. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* premerge, *3 pl.* premerg; *conj. prez. 3* să premeargă; *part.* premers.
premia (-mi-a) *tr.* A acorda un premiu. *vb. I, ind. prez. 3* premiază, *1 pl.* premiem; *conj. prez. 3* să premieze; *ger.* premiind.
premial,-ă (-mi-al) Referitor la premii. */Sistem ~* = parte a sistemului de retribuţie care se referă la condiţiile acordării de premii şi prime. *adj., pl.* premiali,-e.
premiant,-ă (-mi-ant) Persoană care a obţinut un premiu. *s.m., pl.* premianţi; *s.f., g.-d. art.* premiantei, *pl.* premiante.
premier (-mi-er) Prim-ministru. *s.m., pl.* premieri.
premieră (-mi-e-) A. 1. Prima reprezentaţie cu public a unei piese de teatru, a unui film etc. 2. Inaugurare a unei activităţi. *~ tehnică.* B. Femeie care execută probele într-un atelier de croitorie, într-o casă de mode etc. *s.f., g.-d. art.* premierei, *pl.* premiere.
premiere (-mi-e-) Acţiunea de a premia. *s.f., g.-d. art.* premierii, *pl.* premieri.
premilitar,-ă Referitor la premilitărie. //(s.) Tânăr care era încadrat în premilitărie. *adj., pl.* premilitari,-e.
premilitărie (în România interbelică) Pregătire militară a tinerilor între 18 şi 21 de ani. *s.f., art.* premilităria, *g.-d. art.* premilităriei.
premisă 1. (log.) Fiecare dintre propoziţiile iniţiale ale unui raţionament, din care se deduce concluzia. 2. Punct de plecare a unei acţiuni, a unei argumentaţii etc.; idee de bază. [*var.* premiză *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* premisei, *pl.* premise.
premiu Distincţie sau recompensă acordată cuiva pentru merite deosebite obţinute într-un domeniu de activitate, la un concurs etc. *s.n., art.* premiul, *pl.* premii, *art.* premiile.
premiză v. **premisă.**
premodern,-ă Care precedă epoca modernă. *adj., pl.* premoderni,-e.
premolar Fiecare dintre dinţii situaţi între canini şi molari. //(adj.) *Dinte ~. s.m., pl.* premolari.
premonitoriu,-ie 1. Prevestitor. 2. (despre simptome) Care percedă o anumită boală. *adj., pl.* premonitorii.
premoniţie (-ţi-e) Presimţire, presentiment. *s.f., art.* premoniţia, *g.-d. art.* premoniţiei, *pl.* premoniţii, *art.* premoniţiile.
premonopolist,-ă Care premerge dezvoltarea monopolurilor. *adj., pl.* premonopolişti,-ste.

premontaj 1. (constr.) Montaj prealabil. 2. Prima formă de montaj a filmului final. *s.n., pl.* premontaje.
premuniție (-ți-e) (med.) Imunitate la altă infecție a unui organism deja infectat. *s.f., art.* premunița, *g.-d. art.* premunției, *pl.* premunții.
prenadez Substanță vâscoasă adezivă folosită la lipit. *s.n.*
prenarcoză (med.) Preanestezie. *s.f., g.-d. art.* prenarcozei, *pl.* prenarcoze.
prenatal,-ă Care precedă nașterea. *Concediu ~. adj., pl.* prenatali,-e.
prenota *tr.* (rar.) A înscrie dinainte pe cineva pe o listă pentru a-l lua în evidență. *vb. I, ind. prez.* 3 prenotează.
prenotare (rar) Faptul de a prenota. *g.-d. art.* prenotării, *pl.* prenotări.
prenotifica *tr.* A notifica în prealabil. *vb. I, ind. prez. 3* prenotifică.
prenoțiune (-ți-u-) Noțiune preliminară. *s.f., g.-d. art.* prenoțiunii, *pl.* prenoțiuni.
prenumăra *tr.* și *refl.* (rar) A (se) număra printre... *vb. I, ind. prez. 3* prenumără; *conj. prez. 3* să prenumere.
prenumărare (rar) Faptul de a (se) prenumăra. [*var.* prenumerare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* prenumărării, *pl.* prenumărări.
prenume Nume dat unui om la naștere; nume de botez. *s.n., pl.* prenume.
prenumerare v. **prenumărare.**
prenuptial,-ă (-ți-al) Dinainte de căsătorie. *adj., pl.* prenuptiali,-e.
Preobrajenie (pop.) Sărbătoare religioasă ortodoxă ținută la 6 august; Schimbarea la Față. *s.f., art.* Preobrajenia, *g.-d. art.* Preobrajeniei.
preocupa (pre-o-) 1. *tr* (despre idei, probleme etc.) A obseda. //A îngrijora, a neliniști. 2. *refl.* A se gândi în permanență la cineva sau la ceva. 3. *tr.* A deștepta interesul, curiozitatea; a fi în centrul atenției. *vb. I, ind. prez. 3* preocupă.
preocupant,-ă (pre-o-) Care preocupă. *adj., pl.* preocupanți,-te.
preocupare (pre-o-) Faptul de a (se) preocupa; preocupație. *s.f., g.-d. art.* preocupării, *pl.* preocupări.
preocupație (pre-o-,-ți-e) (înv.) Preocupare. *s.f., art.* preocupația, *g.-d. art.* preocupației, *pl.* preocupații, *art.* preocupațiile.
preolimpic,-ă (pre-o-) Care are loc înaintea jocurilor olimpice. *adj., pl.* preolimpici,-ce.
preoperatoriu,-ie (pre-o-) Care precedă o intervenție chirurgicală. *adj., pl.* preoperatorii.
preopina (pre-o-) *intr.* (rar) A lua atitudine, a opina înaintea altora. *vb. I, ind. prez. 3* preopinează.
preopinent,-ă (pre-o-) Persoană care vorbește înaintea altora; antevorbitor. //Adversar de opinii. *s.m., pl.* preopinenți; *s.f., g.-d. art.* preopinentei, *pl.* preopinente.
preorășenesc,-ească (pre-o-) Aflat în jurul orașului, la intrarea în oraș. *adj., pl.* preorășenești.
preot 1. Slujitor al unui cult religios, având dreptul de a oficia actele de cult. 2. (fig.) Cel care slujește un ideal, o învățătură. /*Mare ~* = conducătorul suprem al cultului (la egipteni, vechii evrei etc.). *s.m., pl.* preoți.
preoteasă (pre-o-) 1. Soție de preot. 2. Femeie care îndeplinea în Antichitate funcții sacerdotale. *s.f., g.-d. art.* preotesei, *pl.* preotese.
preotesc,-ească (pre-o-) Referitor la preot. *adj., pl.* preotești.
preotește (pre-o-) Ca preoții. *adv.*
preoți (pre-o-) *tr.* și *refl.* A (se) face preot; a (se) popi; a (se) hirotoni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* preotesc, *imperf. 3 sg.* preotea; *conj. prez. 3* să preoțească.
preoție (pre-o-) Calitatea, funcția de preot. *s.f., art.* preoția, *g.-d. art.* preoției.
preoțime (pre-o-) Tagma preoților; mulțimea de preoți. *s.f., g.-d. art.* preoțimii.
prepalatal,-ă (despre sunete) Care se articulează în partea anterioară a palatului. *adj., pl.* prepalatali,-e.
prepara 1. *tr.* și *refl.* A (se) pregăti în vederea unei activități, a unui examen etc. //*refl.* A fi gata să... 2. *tr.* A pregăti din timp ceva (în vederea unei acțiuni ulterioare). 3. *tr.* A găti (o mâncare). *vb. I, ind. prez. 3* prepară.
preparandial,-ă (-di-al) (înv.) Referitor la preparandie. *adj., pl.* preparandiali,-e.
preparandie (-di-e) (înv.) Școală pentru pregătirea învățătorilor. *s.f., art.* preparandia, *g.-d. art.* preparandiei, *pl.* preparandii, *art.* preparandiile.
preparandist (înv.) Elev sau absolvent al preparandiei. *s.m., pl.* preparandiști.
preparare Acțiunea de a (se) prepara. *s.f., g.-d. art.* preparării, *pl.* preparări.
preparat 1. Faptul de a (se) prepara. 2. Produs (mai ales alimentar) fabricat industrial. *s.n., pl.* preparate.
preparative Pregătiri în vederea unei acțiuni. *s.f. pl.*
preparator,-oare I. *adj.* Care prepară. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care prelucrează anumite materiale pentru a obține un produs. 2. Membru al corpului didactic universitar inferior în grad asistentului. 3. Meditator. *adj., s.m.* și *f., pl.* preparatori,-oare.
preparație (-ți-e) (înv.) 1. Pregătire, preparare. 2. Meditație. [*var.* preparațiune *s f.*] *s.f., art.* preparația, *g.-d. art.* preparației, *pl.* preparații, *art.* preparațiile.
preparațiune v. **preparație.**
prepeleac 1. Par cu crăcane scurte, înfipt în pământ, pe care se țin, la țară, oalele sau se atârnă diferite obiecte. /*A fi gol ~* = a fi foarte sărac. *Cu mustățile în ~* = cu mustățile răsucite și întoarse în sus. 2. Ansamblu de prăjini pe care se clădesc căpițele. 3. Scară rudimentară făcută dintr-un stâlp prin care sunt petrecute cuie lungi de lemn. [*var.* prepeleag *s m.*] *s.n., pl.* prepelece.
prepeleag v. **prepeleac.**
prepelicar Rasă de câini de vânătoare de talie mare, cu urechile lăsate în jos. *s.m., pl.* prepelicari.
prepeliță Pasăre migratoare din subordinul galinaceelor, de culoare brună cu dungi pe spate; pitpalac. *s.f., g.-d. art.* prepeliței, *pl.* prepelițe.
prepelițoi (rar) Bărbățușul prepeliței. *s.m., pl.* prepelițoi, *art.* prepelițoii.
prepondera *intr.* (livr.) A precumpăni, a predomina. *vb. I, ind. prez. 3* preponderează.
preponderant,-ă v. **preponderent.**
preponderanță v. **preponderență.**
preponderent,-ă Care întrece în cantitate, în greutate; superior ca număr, valoare, importanță etc. [*var.* preponderant,-ă *adj.*] *adj., pl.* preponderenți,-te.
preponderență Însușirea de a fi preponderent; superioritate. [*var.* preponderanță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* preponderenței, *pl.* preponderențe.
prepotent,-ă (rar) Atotputernic, foarte influent. *adj., pl.* prepotenți,-te.
prepotență (rar) Putere mare, autoritate. *s.f., g.-d. art.* prepotenței, *pl.* prepotențe.
prepotrivire Ajustare a formei de tipar înalt înainte de a fi introdusă în mașina de tipar pentru potrivire. *s.f., g.-d. art.* prepotrivirii, *pl.* prepotriviri.
prepozit Cleric catolic care îndeplinește o funcție administrativă. *s.m., pl.* prepoziți.
prepozitiv,-ă (despre un cuvânt, o particulă) Care se pune înaintea altui cuvânt. *adj., pl.* prepozitivi,-e.
prepoziție (-ți-e) Parte de vorbire neflexibilă care exprimă raporturi sintactice de dependență între părțile unei propoziții. [*var* prepozițiune *s f.*] *s.f., art.* prepoziția, *g.-d. art.* prepoziției, *pl.* prepoziții, *art.* prepozițiile.

prepoziţional,-ă (-ţi-o-) (despre construcţii gramaticale) Construit cu o prepoziţie. *adj., pl.* prepoziţionali,-e.
prepoziţiune v. **prepoziţie.**
preprint Text tipărit separat înainte de a apărea într-o publicaţie. *s.n., pl.* preprinturi.
prepune *tr.* (pop.) A presupune ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prepun, *2 sg.* prepui, *1 pl.* prepunem, *perf. s. 1 sg.* prepusei, *1 pl.* prepuserăm; *conj. prez. 3* să prepună; *ger.* prepunând.
prepunere (pop.) Faptul de a prepune. *s.f., g.-d. art.* prepunerii, *pl.* prepuneri.
prepus[1] (pop.) Bănuială, presupunere. *s.n., pl.* prepusuri.
prepus[2]**,-ă** Bănuit, presupus; suspectat. *adj., pl.* prepuşi,-se.
prepuţ Cută a pielii care acoperă extremitatea organului sexual masculin. [*var.* prepuţiu *s.n.*] *s.n., pl.* prepuţuri.
prepuţiu v. **prepuţ.**
prerafaelism v. **prerafaelitism.**
prerafaelit,-ă (-fa-e-) (Adept) al prerafaelitismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prerafaeliţi,-te.
prerafaelitism (-fa-e-) Curent artistic apărut în sec. al XIX-lea în Anglia, care considera operele predecesorilor lui Rafael ca apogeu al picturii. [*var.* prerafaelism *s.n.*] *s.n.*
prerepartizare Repartizare prealabilă care se poate definitiva ulterior. *s.f., g.-d. art.* prerepartizării, *pl.* prerepartizări.
prerevoluţionar,-ă (-ţi-o-) Dinaintea unei revoluţii. *adj., pl.* prerevoluţionari,-e.
prerie Regiune de stepă, din America de Nord, cu ierburi înalte şi subarbuşti. *s.f., art.* preria, *g.-d. art.* preriei, *pl.* prerii, *art.* preriile.
prerogativă Privilegiu acordat în exclusivitate unui demnitar, unui şef de stat etc. *s.f., g.-d. art.* prerogativei, *pl.* prerogative.
preroman,-ă Anterior venirii romanilor pe un anumit teritoriu. *adj., pl.* preromani,-e.
preromantic,-ă Care aparţine preromantismului. *adj., pl.* preromantici,-ce.
preromantism Curent literar apărut în sec. al XVIII-lea, care prefigurează principalele direcţii ale romantismului. *s.n.*
presa *tr.* 1. A apăsa, a comprima un obiect, un material pentru a-i da o anumită formă, a extrage lichidul din el etc. //(despre evenimente, timp) A grăbi. 2. (fig.) A constrânge o persoană să acţioneze într-un anumit fel. *vb. I, ind. prez. 3* presează.
presaj (rar) Presare. *s.n.*
presant,-ă Care presează. //(fig.) Care impune o rezolvare urgentă; urgent. *adj., pl.* presanţi,-te.
presare Acţiunea de a presa; presat. *s.f., g.-d. art.* presării, *pl.* presări.
presat Presare. *s.n.*
presator,-oare (rar) Muncitor specializat în presarea materialelor. *s.m., pl.* presatori; *s.f., g.-d. art.* presatoarei, *pl.* presatoare.
presă[1] 1. Dispozitiv, maşină de prelucrare a materialelor prin presare. 2. Maşină simplă de tipărit care apasă hârtia de imprimat pe un zaţ acoperit cu cerneală tipografică. *s.f., g.-d. art.* presei, *pl.* prese.
presă[2] Totalitatea publicaţiilor cotidiene şi periodice (ziare, reviste etc.). //Profesiunea de gazetar; (concr.) gazetari, ziarişti. */A avea ~ bună* = a se bucura de apreciere. *s.f., g.-d. art.* presei.
presădi *tr.* (pop.) A răsădi plante, a transplanta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* presădesc, *imperf. 3 sg.* presădea; *conj. prez. 3* să presădească.
presădire (pop.) Acţiunea de a presădi. *s.f., g.-d. art.* presădirii, *pl.* presădiri.
presăra *tr.* A împrăştia peste ceva un material mărunt (făină, sare etc.). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* presar, *3* presară; *conj. prez. 3* să presare.
presărare Acţiunea de a presăra. *s.f., g.-d. art.* presărării, *pl.* presărări.
presărat Faptul de a presăra. *s.n.*
presărătură (rar) Ceea ce se presară peste ceva. *s.f., g.-d. art.* presărăturii, *pl.* presărături.
preschimba 1. *tr.* A schimba cu altceva (cam) de aceeaşi valoare. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) transforma, a (se) schimba. *vb. I, ind. prez. 3* preschimbă.
preschimbare Faptul de a (se) preschimba. *s.f., g.-d. art.* preschimbării, *pl.* preschimbări.
prescient,-ă (livr.) Dotat cu capacitatea de a şti dinainte ce urmează. *adj., pl.* prescienţi,-te.
prescrie 1. *tr.* A indica precis ceea ce urmează să se facă; (spec.) a recomanda medicamentele, tratamentul pentru un bolnav. 2. *refl.* (despre o datorie, o pedeapsă etc.) A înceta prin prescripţie (3). 3. *tr.* (înv.) A transcrie un text. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prescriu, *2 sg.* prescrii, *1 pl.* prescriem, *2 pl.* prescrieţi; *conj. prez. 3* să prescrie; *imper 2 pl.* prescrieţi; *ger.* prescriind; *part.* prescris.
prescriere Acţiunea de a (se) prescrie. *s.f., g.-d. art.* prescrierii, *pl.* prescrieri.
prescript (înv.) Prevedere, dispoziţie cuprinsă într-o lege. *s.n., pl.* prescripte.
prescriptibil,-ă (jur.) Care se poate prescrie. *adj., pl.* prescriptibili,-e.
prescriptibilitate Însuşirea de a fi prescriptibil. *s.f., g.-d. art.* prescriptibilităţii.
prescripţie (-ţi-e) (rar) 1. Obligaţie, prevedere, dispoziţie. 2. Indicaţie, recomandare de tratament dată de un medic unui bolnav. 3. (jur.) Termen de la care, conform legii, încetează aplicarea unei pedepse, plata unei datorii, dobândirea unei proprietăţi etc. *s.f., art.* pres-cripţia, *g.-d. art.* prescripţiei, *pl.* prescripţii, *art.* prescripţiile.
prescurar (rar) Cel care face prescuri. *s.m., pl.* prescurari.
prescură Pâinişoară folosită în ritualul creştin ortodox, din care se pregăteşte cuminecătura şi se taie anafura. *s.f., g.-d. art.* prescurii, *pl.* prescuri.
prescurăreasă (rar) Femeie care face prescuri pentru biserică; prescurariţă. *s.f., g.-d. art.* prescurăresei, *pl.* prescurărese.
prescurăriţă Prescurăreasă. *s.f., g.-d. art.* prescurăriţei, *pl.* prescurăriţe.
prescurta *tr.* A reduce dimensiunile unui text; a scurta un cuvânt, un titlu etc. *vb. I, ind. prez. 3* prescurtează.
prescurtare Acţiunea de a prescurta; abreviere; cuvânt prescurtat. *s.f., g.-d. art.* prescurtării, *pl.* prescurtări.
preseismic,-ă (-se-is-) Care precedă mişcările seismice. *adj., pl.* preseismici,-ce.
preselecta *tr.* A selecta în prealabil. *vb. I, ind. prez. 3* preselectează.
preselectare Acţiunea de a preselecta. *s.f., g.-d. art.* preselectării, *pl.* preselectări.
preselector 1. Dispozitiv care pregăteşte dinainte schimbarea de viteză. 2. Mecanism din ansamblul unui schimbător telefonic automat, cu preselecţie directă, pentru fiecare abonat. *s.n., pl.* preselectoare.
preselecţie (-ţi-e) 1. Selecţionare prealabilă, printr-un examen, printr-un concurs etc., înainte de selecţia definitivă. 2. Operaţie de căutare a unui selector într-o instalaţie telefonică automată. *s.f., art.* preselecţia, *g.-d. art.* preselecţiei, *pl.* preselecţii, *art.* preselecţiile.
preselecţiona (-ţi-o-) *tr.* A selecţiona în prealabil. *vb. I, ind. prez. 3* preselecţionează.
presemnalizare Semnalizare prealabilă. *s.f., g.-d. art.* presemnalizării, *pl.* presemnalizări.

presenă (reg.) Cureaua hamului care trece pe sub pieptul calului. *s.f., g.-d. art.* presenei, *pl.* presene.
presentiment Presimţire. *s.n., pl.* presentimente.
preserie (-ri-e) Producţie limitată de bunuri înainte de a se trece la producţia de serie. *s.f., art.* preseria, *g.-d. art.* preseriei, *pl.* preserii, *art.* preseriile.
presesiune (-si-u-) Perioadă de examene care precedă sesiunea propriu-zisă. *s.f., g.-d. art.* presesiunii, *pl.* presesiuni.
presetupă Presgarnitură. *s.f., g.-d. art.* presetupei, *pl.* presetupe.
presezon (în turism) Perioada dinaintea sezonului de referinţă. *s.n., pl.* presezoane.
presgarnitură Garnitură de etanşare a unui organ mobil al unei maşini; presetupă. *s.f., g.-d. art.* presgarniturii, *pl.* presgarnituri.
presimţământ (înv.) Presimţire. *s.n., pl.* presimţăminte.
presimţi *tr* A simţi dinainte, vag şi instinctiv, ceea ce urmează să se întâmple. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* presimt, *imperf. 3 sg.* presimţea; *conj. prez. 3* să presimtă.
presimţire Faptul de a presimţi; sentiment vag pe care îl are cineva faţă de ceea ce ar urma să se întâmple. *s.f., g.-d. art.* presimţirii, *pl.* presimţiri.
presing (sport) Tactică prin care fiecare jucător al unei echipe îşi supraveghează în permanenţă adversarul direct, pentru a-i anihila acţiunile ofensive. *s.n.*
presistoiă (med.) Fază care precedă sistola ventriculară. *s.f., g.-d. art.* presistolei, *pl.* presistole.
presiune (-si-u-) 1. Forţă exercitată (prin apăsare) asupra unei suprafeţe. 2. ~ *arterială* = tensiune. ~ *atmosferică* = presiune pe care o exercită atmosfera asupra Pământului. /(despre motoare) *A fi sub* ~ = a fi gata de a se pune în mişcare. 3. (fig.) Constrângere (morală, politică etc.). //(rar) Stare de apăsare sufletească. 4. (bot.) ~ *radiculară* = presiune din celulele vii ale rădăcinii, care împinge apa în rădăcină şi în tulpină. *s.f., g.-d. art.* presiunii, *pl.* presiuni.
presocialist,-ă (-ci-a-) Anterior socialismului. *adj., pl.* presocialişti,-ste.
presocratic,-ă (Filosof grec) dinaintea lui Socrate. *adj., s.m., pl.* presocratici,-ce.
presopunctură Variantă a acupuncturii, care constă în masarea şi presarea anumitor puncte vitale ale organismului. *s.f., g.-d. art.* presopuncturii.
presor[1] Tijă metalică la maşina de cusut, care apasă materialul pe placa maşinii. *s.n., pl.* presoare.
presor[2]**,-oare** (rar)Presator. *s.m., pl.* presori; *s.f., g.-d. art.* presoarei, *pl.* presoare.
presoreceptor (anat.) Terminaţie nervoasă situată în pereţii sinusului carotidian, sensibilă la presiunea sângelui. *s.m., pl.* presoreceptori.
presortare Sortare prealabilă. *s.f., g.-d. art.* presortării, *pl.* presortări.
presostat Aparat pentru controlul presiunii unui fluid dintr-o încăpere închisă. *s.n., pl.* presostate.
prespapier (-pi-e-) Obiect greu, de birou, care se aşază peste hârtii pentru a le împiedica să se împrăştie. *s.n., pl.* prespapiere.
prespălare Spălare sumară, prealabilă spălării propriu-zise. *s.f., g.-d. art.* prespălării, *pl.* prespălări.
presşpan Carton fabricat din mai multe straturi de celuloză, folosit ca izolant în electrotehnică, în poligrafie etc. *s.n., pl.* presşpanuri.
presta *tr.* A desfăşura o activitate, a îndeplini o muncă (în mod oficial). /*A* ~ *un jurământ* = a depune un jurământ în condiţiile prevăzute de lege. *vb. I, ind. prez. 3* prestează.
prestabili *tr.* A stabili, a fixa dinainte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prestabilesc, *imperf. 3 sg.* prestabilea; *conj. prez. 3* să prestabilească.
prestanţă Ţinută, atitudine demnă, impunătoare. *s.f., g.-d. art.* prestanţei.
prestare 1. Acţiune de a presta. 2. ~*a jurământului* = depunere a jurământului în condiţiile prevăzute de lege. ~*ri de servicii* = activitate care constă în întreţinerea unor bunuri de folosinţă îndelungată, în efectuarea unor servicii către populaţie etc. *s.f., g.-d. art.* prestării, *pl.* prestări.
prestatal,-ă Anterior formării statului. *adj., pl.* prestatali,-e.
prestator,-oare (Persoană, întreprindere) care prestează o muncă, un serviciu etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prestatori,-oare.
prestaţie (-ţi-e) 1. Prestare. 2. Muncă depusă gratuit pentru efectuarea unor lucrări de interes obştesc. 3. Tot ceea ce un actor, un sportiv, un creator etc. oferă publicului. [*var.* prestaţiune *s.f.*] *s.f., art.* prestaţia, *g.-d. art.* prestaţiei, *pl.* prestaţii, *art.* prestaţiile.
prestaţiune v. **prestaţie.**
prestelar,-ă Dinainte de a se fi format stelele. *adj., pl.* prestelari,-e.
prestidigitator 1. Specialist în prestidigitaţie; scamator. 2. (fig.) Om abil în mişcarea mâinilor. *s.m., pl.* prestidigitatori.
prestidigitaţie (-ţi-e) Arta de a produce iluzii optice (apariţia, dispariţia unor obiecte etc.) prin mişcări îndemânatice şi rapide ale mâinii, prin efecte de lumină etc. *s.f., art.* prestidigitaţia, *g.-d. art.* prestidigitaţiei.
prestigios,-oasă (-gi-os) Care are prestigiu. *adj., pl.* prestigioşi,-oase.
prestigiu Autoritate morală deosebită, consideraţie de care se bucură cineva. *s.n., art.* prestigiul.
prestissimo (it., muz.) Foarte repede. *adv.*
presto (it., muz.) În tempo rapid. *adv.*
presupoziţie (-ţi-e) Presupunere. *s.f., art.* presupoziţia, *g.-d. art.* presupoziţiei, *pl.* presupoziţii, *art.* presupoziţiile.
presupune *tr.* 1. A crede pentru moment că ceva este posibil sau adevărat. 2. A necesita ceva în prealabil, a fi condiţionat de... *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* presupun, *2 sg.* presupui, *1 pl.* presupunem; *conj. prez. 3* să presupună; *ger.* presupunând; *part.* presupus.
presupunere Faptul de a presupune; ipoteză. *s.f., g.-d. art.* presupunerii, *pl.* presupuneri.
presupus (pop., fam.) Presupunere. *s.n., pl.* presupusuri.
presură Gen de păsări cântătoare, de mărimea unei vrăbii, cu ciocul scurt, de formă conică şi cu coada bifurcată. *s.f., g.-d. art.* presurii, *pl.* presuri.
presuriza *tr.* A menţine o presiune normală într-o incintă etanşă. *A* ~ *cabina spaţială. vb. I, ind. prez. 3* presurizează.
presurizare Faptul de a presuriza. *s.f., g.-d. art.* presurizării, *pl.* presurizări.
presurizator Instalaţie de presurizare. *s.n., pl.* presurizatoare.
presus (în loc.) *Mai* ~ *de* (sau *decât*)... = mai mult, mai mare, mai important decât... *Mai* ~ *de toate* = mai mult decât orice. *adv.*
presviteră v. **prezbiteră.**
preş Covor lung şi îngust, care se aşterne în încăperi, pe culoare sau pe scările unei clădiri; covoraş pentru şters talpa încălţămintei la intrare într-o casă. /(fam.) *A duce* (pe cineva) *cu* ~*ul* = a purta (pe cineva) cu vorba. *s.n., pl.* preşuri.
preşcolar,-ă I. *adj., s.m.* (Copil) care nu are încă vârsta de şcoală. II. *adj.* Referitor la educaţia, învăţământul copiilor sub această vârstă. *adj., s.m., pl.* preşcolari,-e.
preşedinte,-ă 1. Persoană care conduce un organ de stat, o instituţie, o organizaţie etc. //Persoană care prezidează

o şedinţă, o comisie etc. 2. Şeful statului în unele republici. *s.m., pl.* preşedinţi; *s.f., g.-d. art.* preşedintei, *pl.* preşedinte.
preşedinţial,-ă (-ţi-al) Prezidenţial. *adj., pl.* preşedinţiali,-e.
preşedinţie Funcţia de preşedinte, durata acesteia; (p. ext.) localul unde lucrează preşedintele. *s.f., art.* preşedinţia, *g.-d. art.* preşedinţiei.
preştiinţă Cunoaştere despre ceea ce se va întâmpla în viitor, atribuită de teologi divinităţii. *s.f., g.-d. art.* preştiinţei.
preţa *refl.* 1. A consimţi la un fapt incorect, nelegal. 2. A se potrivi la... *vb. I, ind. prez. 3* se preţează.
preţabil,-ă Care se preţează (2) la ceva. *adj., pl.* preţabili,-e.
pretcar (reg.) Sfredel cu diametru mic, folosit în dulgherie. *s.n., pl.* pretcare.
preţcă (rar) Fiecare dintre beţişoareie care susţin fagurii în interiorul stupului. *s.f., g.-d. art.* preţcei, *pl.* preţce.
pretendent,-ă I. *s.m.* şi *f.* Persoană care tinde la ceva, care cere ceva. II. *s.m.* Bărbat care aspiră la mâna unei femei. *s.m., pl.* pretendenţi; *s.f., g.-d. art.* pretendentei, *pl.* pretendente.
pretensionare (-si-o-) Operaţie prin care se realizează o stare iniţială de tensiune într-un element de construcţie, într-o piesă etc., înainte de aplicarea sarcinilor funcţionale. *s.f., g.-d. art.* pretensionării, *pl.* pretensionări.
pretensionat,-ă (-si-o-) Care a fost supus pretensionării. *adj., pl.* pretensionaţi,-te.
pretenţie (-ţi-e) 1. Revendicare a unui drept, a unui privilegiu. //Drept pe care îl revendică cineva. 2. Convingere (nejustificată) a cuiva că are mari merite şi cerinţa ca acestea să fie recunoscute; (la pl.) aere de superioritate. */Fără ~ii* = modest, potrivit (ca valoare, ca importanţă etc.). 3. Exigenţă. *s.f., art.* pretenţia, *g.-d. art.* pretenţiei, *pl.* pretenţii, *art.* pretenţiile.
pretenţios,-oasă (-ţi-os) 1. Cu multe pretenţii. //Exigent. 2. Care vrea să impresioneze; încrezut. 3. Care necesită o grijă deosebită. *adj., pl.* pretenţioşi,-oase.
pretenţiozitate (-ţi-o-) (rar) Faptul de a fi pretenţios. *s.f., g.-d. art.* pretenţiozităţii.
preterit Timp verbal în unele limbi, care exprimă o acţiune trecută. *s.n., pl.* preterite.
preteriţiune (-ţi-u-) Figură retorică prin care oratorul declară că nu va vorbi despre un anumit lucru, despre care totuşi vorbeşte. *s.f., g.-d. art.* preteriţiunii, *pl.* preteriţiuni.
pretermisie (-si-e) Preteriţiune. *s.f., art.* pretermisia, *g.-d. art.* pretermisiei, *pl.* pretermisii, *art.* pretermisiile.
pretext 1. Motiv aparent invocat de cineva pentru a ascunde adevăratul motiv. */Sub ~ul că...* = pretinzând că... 2. Impuls, stimulent. *s.n., pl.* pretexte.
pretexta *tr.* A invoca, a se folosi de un pretext. *vb. I, ind. prez. 3* pretextează.
pretextual Ca pretext. *adv.*
pretimpuriu,-ie Care apare sau se întâmplă înainte de vreme. *adj., pl.* pretimpurii.
pretinde 1. *tr.* A cere insistent ceva; a revendica. 2. *tr.* A susţine, a firma ceva cu tărie. 3. *refl.* A-şi atribui o calitate, a-şi da aere de... 4. *tr.* A necesita. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pretind, *1 pl.* pretindem, *2 pl.* pretindeţi, *imperf. 3* pretindea; *conj. prez. 3* să pretindă; *ger.* pretinzând; *part.* pretins.
pretins,-ă Fals, exagerat. *adj., pl.* pretinşi,-se.
pretor 1. (în Roma antică) Magistrat cu rang inferior consulului. 2. (în vechea armată) Persoană numită pe lângă marile unităţi militare cu atribuţii în poliţia administrativă şi judiciară în timp de război. 3. Reprezentant al puterii centrale într-o plasă, cu atribuţii administrative şi de poliţie. *s.m., pl.* pretori.
pretorat (în vechea armată) Autoritate militară deţinută de pretor (2). *s.n., pl.* pretorate.
pretorian,-ă (-ri-an) I. *adj.* Referitor la pretor (1), al pretorului. */Gardă ~* = unitate militară care forma garda pretorului (mai târziu a împăratului). II. *s.m.* Soldat din garda pretoriană. *adj., s.m., pl.* pretorieni,-e.
pretorianism (-ri-a-) Situaţie din Roma antică în care pretorii aveau o influenţă predominantă. *s.n.*
pretoriţă Soţia pretorului (3). *s.f., g.-d. art.* pretoriţei, *pl.* pretoriţe.
pretoriu 1. Reşedinţa pretorului roman. //Loc într-o tabără romană unde era aşezat cortul comandantului. 2. (în Evul Mediu, în Ţara Românească) Sfat domnesc format din sfetnicii apropiaţi ai domnului. *s.n., art.* pretoriul, *pl.* pretorii, *art.* pretoriile.
pretort Semifabricat din lână din care se obţin firele de ţesut stofele. *s.n., pl.* pretorturi.
preţură (în trecut) Serviciul, funcţia pretorului (3); local unde funcţiona acest serviciu. *s.f., g.-d. art.* preturii, *pl.* preturi.
pretutindeni Peste tot, în tot locul. *adv.*
preţ 1. Sumă de bani care se plăteşte pentru o marfă sau pentru un serviciu. */~ cu amănuntul* = preţ la care se vând către populaţie bunurile de consum alimentare şi nealimentare. *~ de livrare* = preţ la nivelul căruia circulă produsele între unităţile producătoare. *~ de producţie* = preţ care include costul produsului şi beneficiul. *~ de piaţă* = preţ format pe piaţă în urma fluctuaţiei cererii şi ofertei. *~-record* = preţ foarte ridicat. *De (mare) ~* = (foarte) valoros. *Cu orice ~* = cu orice risc. *Cu niciun ~* = pentru nimic în lume. *A ţine la ~* = a nu reduce nimic din suma de vânzare. *A se învoi din ~* = a încheia un târg, căzând de acord în privinţa preţului. *A (nu) avea ~* = a (nu) se vinde cu bani buni; (fig.) a valora foarte mult. *A pune ~ pe ceva* = a face ca ceva să aibă valoare. *~ (ca) de...* (sau *ca la...*) = un timp (cam) de..., o distanţă (de aproximativ)... //Sumă încasată dintr-o vânzare, pentru un serviciu făcut etc. //Tarif. 2. (fig.) Însemnătate, valoare. *s.n., pl.* preţuri.
preţălui *tr.* (înv., pop.) A preţui, a evalua. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* preţăluiesc, *imperf. 3 sg.* preţăluia; *conj. prez. 3* să preţăluiască.
preţăluire (înv., pop.) Faptul de a preţălui; evaluare în bani. *s.f., g.-d. art.* preţăluirii, *pl.* preţăluiri.
preţăluitor (înv., pop.) Preţuitor. *s.m., pl.* preţăluitori.
preţios,-oasă (-ţi-os) 1. De mare valoare; scump, important. */Metal ~* v. metal. *Piatră ~* v. piatră. 2. (fig.) Lipsit de naturaleţe, de simplitate; afectat. *adj., pl.* preţioşi,-oase.
preţiozitate (-ţi-o-) Lipsă de naturaleţe; afectare. //(la pl.) Vorbe, atitudini afectate. *s.f., g.-d. art.* preţiozităţii, *pl.* preţiozităţi.
preţui 1. *tr.* A stabili preţul unui bun (destinat vânzării); a evalua. 2. *intr.* A reprezenta o anumită valoare materială; a valora. */A şti cât preţuieşte* (cineva sau ceva) = a nu-şi face iluzii (cu privire la cineva sau ceva). 3. *tr.* A recunoaşte meritul sau valoarea cuiva sau a ceva; a aprecia. //*intr* A avea valoare sau importanţă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* preţuiesc, *imperf. 3 sg.* preţuia; *conj. prez. 3* să preţuiască.
preţuire Faptul de a preţui. *s.f., g.-d. art.* preţuirii.
preţuit,-ă (despre oameni) Apreciat, stimat. *adj., pl.* preţuiţi,-te.
preţuitor,-oare (-ţu-i-) Expert care evaluează un bun, indicând preţul lui aproximativ. *s.m., pl.* preţuitori; *s.f., g.-d. art.* preţuitoarei, *pl.* preţuitoare.
preuman,-ă (pre-u-) Dinainte de apariţia omului pe Pământ. *adj., pl.* preumani,-e.
preuniversitar,-ă (despre forme de învăţământ) Care precedă universitatea. *adj., pl.* preuniversitari,-e.

preursi *tr.* (rar) A predestina, a meni. *vb. IV, ind. prez. 3* preurseşte.
preuscare Uscare prealabilă. *s.f., g.-d. art.* preuscării, *pl.* preuscări.
prevala 1. *intr.* A avea preponderenţă, superioritate. 2. *refl.* A se folosi, a face uz de ceva pentru a trage foloase. *vb. I, ind. prez. 3* prevalează.
prevalare (rar) Faptul de a (se) prevala. *s.f., g.-d. art.* prevalării.
prevalent,-ă (livr.) Care prevalează; predominant. *adj., pl.* prevalenţi,-te.
prevalenţă (livr.) Prevalare. *s.f., g.-d. art.* prevalenţei.
prevaricator,-oare (livr.) (Persoană) care comite prevaricaţiuni. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prevaricatori,-oare.
prevaricaţiune (-ţi-u-) (livr.) Abatere de la îndatoririle de serviciu. //Trădare a intereselor cuiva. *s.f., g.-d. art.* prevaricaţiunii, *pl.* prevaricaţiuni.
prevăzător,-oare Care prevede; precaut. *adj., pl.* prevăzători,-oare.
prevăzut,-ă 1. Dedus din fapte, date etc. precedente. 2. Specificat de o lege, de un regulament. 3. Înzestrat cu cele necesare. *adj., pl.* prevăzuţi,-te.
prevedea *tr.* 1. A deduce evoluţia evenimentelor viitoare; a intui ceea ce s-ar putea întâmpla; a previziona. //A întrezări. 2. A echipa, a înzestra cu cele necesare. 3. (despre legi, regulamente) A stabili, a specifica. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prevăd, *1 pl.* prevedem, *2 pl.* prevedeţi; *conj. prez. 3* să prevadă; *ger.* prevăzând.
prevedere 1. Faptul de a prevedea. //(la pl.) Măsuri, dispoziţii cuprinse într-un act normativ, într-un tratat etc. */~ sociale* = sistem de măsuri privind acordarea de asistenţă socială persoanelor care şi-au pierdut capacitatea de muncă. 2. Prudenţă, precauţie. *s.f., g.-d. art.* prevederii, *pl.* prevederi.
prevenі *tr.* 1. A atrage atenţia, a avertiza. 2. A preîntâmpina. 3. (rar) A împlini dinainte dorinţele cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prevін, *imperf. 3 sg.* prevenea; *conj. prez. 3* să prevină.
prevenіre Acţiunea de a preveni. *s.f., g.-d. art.* prevenirii, *pl.* preveniri.
prevenіt,-ă (jur.) Persoană aflată în arest preventiv. *s.m., pl.* prevenіţi; *s.f., g.-d. art.* prevenіtei, *pl.* prevenіte.
prevenіtor[1] (tehn., în sintagma) *~ de erupţie* = dispozitiv care se montează la gura sondei pentru a preveni o eventuală erupţie nedorită. *s.n., pl.* prevenitoare.
prevenitor[2]**,-oare** Îndatoritor, amabil, politicos. //(adverbial) Cu precauţie. *adj., pl.* prevenitori,-oare.
preventiv,-ă Care preîntâmpină, împiedică un rău. */Arest ~* sau *închisoare* (ori *detenţiune*) *~* = deţinere provizorie a unui inculpat pentru cercetări. *Medicină ~* = ramură a medicinei care se ocupă cu prevenirea bolilor. *adj., pl.* preventivi,-e.
preventoriu Instituţie medicală în care sunt tratate persoanele predispuse la anumite boli grave (în special tuberculoza). *s.n., art.* preventoriul, *pl.* preventorii, *art.* preventoriile.
prevenţie (-ţi-e) 1. Arest preventiv. 2. Ansamblu de măsuri menite să evite apariţia unei boli, a unui accident etc. 3. (livr.) Prejudecată. [*var.* prevenţiune *s.f.*] *s.f., art.* prevenţia, *g.-d. art.* prevenţiei, *pl.* prevenţii, *art.* prevenţiile.
prevenţiune v. **prevenţie.**
preverb (lingv.) Prefix care se ataşează la un verb. *s.n., pl.* preverbe.
preverbiaj (-bi-aj) Limbaj spontan, onomatopeic, al copilului. *s.n.*
prevesti *tr.* A anunţa, a vesti întâmplări sau evenimente viitoare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prevestesc, *imperf. 3 sg.* prevestea; *conj. prez. 3* să prevestească.
prevestire Acţiunea de a prevesti; prevestit. *s.f., g.-d. art.* prevestirii, *pl.* prevestiri.
prevestit (rar) Prevestire. *s.n.*
prevestitor,-oare Care prevesteşte ceva. *adj., pl.* prevestitori,-oare.
previzibil,-ă Care poate fi prevăzut. *adj., pl.* previzibili,-e.
previzibilitate Caracter previzibil. *s.f., g.-d. art.* previzibilităţii.
previziona (-zi-o-) *tr.* A prevedea. *vb. I, ind. prez. 3* previzionează.
previzional,-ă (-zi-o-) De previziune. *Măsuri ~. adj., pl.* previzionali,-e.
previzionist,-ă (-zi-o-) Specialist în previziuni economice. *s.m., pl.* previzionişti; *s.f., g.-d. art* previzionistei, *pl.* previzioniste.
previzionare (-zi-o-) Întocmirea de previziuni. *s.f., g.-d. art.* previzionării, *pl.* previzionări.
previziune (-zi-u-) 1. Anticipare, prevedere a evenimentelor viitoare pe baza datelor cunoscute în prezent. 2. Enunţare a unei judecăţi, a unei teorii care se bazează pe previziune (1). *s.f., g.-d. art.* previziunii, *pl.* previziuni.
prezbiacuzie (-bi-a-) (med.) Slăbire a auzului la oamenii în vârstă. *s.f., art.* prezbiacuzia, *g.-d. art.* prezbiacuziei, *pl.* prezbiacuzii, *art.* prezbiacuziile.
prezbiopie (-bi-o-) Prezbitism. *s.f., art.* prezbiopia, *g.-d. art.* prezbiopiei, *pl.* prezbiopii, *art.* prezbiopiile.
prezbіt,-ă (Persoană) care suferă de prezbitism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prezbіţi,-te.
prezbіter,-ă Membru onorofie al cinului bisericesc; (spec.) preot. *s.m., pl.* prezbiteri; *s.f., g.-d. art.* prezbiterei, *pl.* prezbitere.
prezbiteral,-ă De prezbiter. *adj., pl.* prezbiterali,-e.
prezbіteră Soţia prezbiterului. [*var.* **presviteră, prezviteră** *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* prezbiterei, *pl.* prezbitere.
prezbiterian,-ă (-ri-an) (Adept) al prezbiterianismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prezbiterieni,-e.
prezbiterianism (-ri-a-) Confesiune protestantă apărută în Anglia, care nu recunoaşte autoritatea episcopilor, ci numai pe cea a preoţilor. *s.n.*
prezbіteriu Locuinţa unui preot paroh (catolic). *s.n., art.* prezbiteriul, *pl.* prezbiterii, *art.* prezbiteriile.
prezbіtism Defect de vedere care constă în incapacitatea de a vedea clar obiectele situate în apropiere; prezbiopie, prezbiţie. *s.n.*
prezbiţie Prezbitism. *s.f., art.* prezbiţia, *g.-d. art.* prezbiţiei, *pl.* prezbiţii, *art.* prezbiţiile.
prezent[1] 1. Timpul prezent; situaţie actuală. */În ~* = azi, acum. 2. Timp verbal care arată că o acţiune se petrece în momentul vorbirii. */~ istoric* = prezent cu valoare de perfect, folosit mai ales în naraţiuni. *s.n.*
prezent[2] (înv.) Dar, cadou. *s.n., pl.* prezenturi.
prezent[3]**,-ă** 1. Care se petrece în timpul vieţii vorbitorului sau în locul la care el se referă. 2. Actual, contemporan. //Existent; de faţă. //De care eşti conştient, care te preocupă la un moment dat. /(interj.) Formulă de răspuns la un apel nominal. *adj., pl.* prezenţi,-te.
prezenta 1. *tr.* şi *refl.* A (se) recomanda. 2. *refl.* A apărea în faţa cuiva; a se înfăţişa undeva (la un examen, la alegeri etc.). 3. *tr.* A înfăţişa publicului un program artistic, o operă literară, rezultatele unei cercetări etc. 4. *tr.* A arăta, a oferi, a da. /(mil.) *A ~ arma* = a da onorul cu arma. 5. *tr.* (despre obiecte supuse unei examinări) A avea un anumit aspect, o calitate etc. *//refl.* A se înfăţişa ca... *vb. I, ind. prez. 1 sg.* prezint, *3* prezintă, *1 pl.* prezentăm.
prezentabil,-ă Cu înfăţişare atrăgătoare, plăcută. *adj., pl.* prezentabili,-e.
prezentabilitate Aspect prezentabil. *s.f., g.-d. art.* prezentabilităţii.
prezentare Acţiunea de a (se) prezenta. //Scurtă expunere în care este înfăţişat un personaj, un eveniment etc. *s.f., g.-d. art.* prezentării, *pl.* prezentări.

prezentator,-oare Persoană care prezintă (publicului) un spectacol, un concurs, un produs etc. *s.m., pl.* prezentatori; *s.f., g.-d. art.* prezentatoarei, *pl.* prezentatoare.
prezentație (-ți-e) (med.) Parte a fătului care ia prima contact cu strâmtoarea superioară a bazinului la naștere. *s.f., art.* prezentația, *g.-d. art.* prezentației.
prezență Faptul de a fi prezent undeva într-un timp anumit. */Listă* (sau *condică, registru, caiet*) *de ~* = listă (sau condică, registru, caiet) în care semnează cel prezent la serviciu, la un concurs etc. *~ de spirit* = însușirea de a acționa repede și la timp în situații neprevăzute. *În ~a* (cuiva) = fiind de față (cineva). //Existență. *s.f., g.-d. art.* prezenței, *pl.* prezențe.
prezerva *tr.* și *refl.* (livr.) A (se) feri de rău, a (se) proteja. *vb. I, ind. prez. 3* prezervă.
prezervare (livr.) Acțiunea de a (se) prezerva; prezervațiune. *s.f., g.-d. art.* prezervării, *pl.* prezervări.
prezervativ Remediu pentru prevenirea unui rău, a unei boli. //Mic tub elastic închis la un capăt, folosit de bărbați ca mijloc anticoncepțional sau pentru prevenirea îmbolnăvirilor prin contact sexual. *s.n., pl.* prezervative.
prezervație (-ți-e) (livr.) Prezervare. *s.f., art.* prezervația, *g.-d. art.* prezervației, *pl.* prezervații, *art.* prezervațiile.
prezicător,-oare Persoană care se îndeletnicește cu ghicitul viitorului (în cărți, în cafea, în palmă etc.); ghicitor. *s.m., pl.* prezicători; *s.f., g.-d. art.* prezicătoarei, *pl.* prezicătoare.
prezice *tr.* A prevesti. *vb. III, ind. prez. 1 sg* și *3 pl.* prezic, *1 pl.* prezicem, 2 *pl.* preziceți; *imper. 2 sg.* prezi, *neg.* nu prezice; *part.* prezis.
prezicere Acțiunea de a prezice. *s.f., g.-d. art.* prezicerii, *pl.* prezideri.
prezida *tr.* A conduce ca președinte (o adunare, o dezbatere etc.); (fam.) a ocupa locul de frunte la o masă. *vb. I, ind. prez. 3* prezidează.
prezidare Acțiunea de a prezida. *s.f., g.-d. art.* prezidării, *pl.* prezidări.
prezident (înv.) Președinte. *s.m., pl.* prezidenți.
prezidențiabil,-ă (-ți-a-) Care poate fi (ales) președinte. *adj., pl.* prezidențiabili,-e.
prezidențial,-ă (-ți-al) Care aparține unui președinte; președințial. *adj., pl.* prezidențiali,-e.
prezidență (înv.) Președințe. *s.f., art.* prezidența, *g.-d. art.* prezidenței, *pl.* prezidențe, *art.* prezidențele.
prezidiai,-ă (-di-al) (rar) De prezidiu. *adj., pl.* prezidiali,-e.
prezidiu Organ colectiv de conducere a unei adunări, a unei instituții, a unui stat etc.; persoanele care compun un asemenea organ. [*var.* prezídium *s.n.*] *s.n., art.* prezidiul, *pl.* prezidii, *art.* prezidiile.
prezídium v. **prezidiu.**
prezíua (în sintagma) *În ~* = în ajunul...; (p. ext.) cu puțin înainte de... *s.f. art., pl.* prezilele.
prezuma *tr.* (livr.) A presupune, a estima. *vb. I, ind. prez. 3* prezumă.
prezumare (livr.) Presupunere, estimare. *s.f., g.-d. art.* prezumării.
prezumtiv[1] Mod verbal care prezintă acțiunea ca probabilă sau presupusă. *s.n., pl.* prezumtive.
prezumtiv[2]**,-ă** Considerat ca probabil; ipotetic. *adj., pl.* prezumtivi,-e.
prezumție (-ți-e) 1. Părere fondată doar pe elemente probabile; presupunere, ipoteză. 2. (jur.) Recunoaștere a unui fapt ca autentic până la proba contrară. *~ de nevinovăție.* 3. Părere exagerat de bună despre sine; aroganță. *s.f., art.* prezumția, *g.-d. art.* prezumției, *pl.* prezumții, *art.* prezumțiile.
prezumțios,-oasă (-ți-os) (livr.) Arogant, înfumurat. *adj., pl.* prezumțioși,-oase.
prezumțiozitate (-ți-o-) (livr.) Aroganță, înfumurare. *s.f., g.-d. art.* prezumțiozității.
prezviterá v. **prezbiteră.**
prian,-ă (pop., despre vite) Cu una sau mai multe pete sau dungi albe. *adj., pl.* priani,-e.
priapic,-ă (pri-a-) (med.) Referitor la priapism. *adj., pl.* priapici,-ce.
priapism (pri-a-) (med.) Stare patologică de erecție dureroasă a penisului. *s.n.*
pribeag,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care rătăcește din loc în loc. //Fugar, emigrant. II. *adj.* Izolat, răzleț. *adj., s.m.* și *f., pl.* pribegi,-ge.
pribegi *intr.* 1. A rătăci din loc în loc; a hoinări. 2. A emigra; a se exila. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pribegesc, *imperf. 3 sg.* pribegea; *conj. prez. 3* să pribegească.
pribegie Faptul de a pribegi. *s.f., art.* pribegia, *g.-d. art.* pribegiei, *pl.* pribegii, *art.* pribegiile.
pribegire Acțiunea de a pribegi. *s.f., g.-d. art.* pribegirii, *pl.* pribegiri.
pribegit (rar) Faptul de a pribegi. *s.n.*
pribegitor,-oare (rar) Rătăcitor, hoinar. *adj., pl.* pribegitori,-oare.
priboi[1] 1. Unealtă de oțel care servește la perforarea sau la lărgirea găurilor materialelor metalice. 2. Băț cu o măciulie la capăt, cu care se bat icrele. 3. Plantă erbacee cu frunze plăcut mirositoare și cu flori roșii sau albe. *s.n., pl.* priboaie.
priboi[2] *tr.* A găuri cu priboiul[1] (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* priboiesc, *imperf. 3 sg.* priboia; *conj. prez. 3* să priboiască.
priboiaș Diminutiv al lui priboi[1]. *s.n., pl.* priboiașe.
priboire Acțiunea de a priboi[2]. *s.f., g.-d. art.* priboirii.
priboínic Plantă erbacee cu tulpina înaltă și dreaptă, cu flori mari, roșii. *s.m., pl.* priboínici.
pricaz (reg.) Lucru, întâmplare care atrage asupra cuiva necaz, pagubă, nenorocire. *s.n., pl.* pricazuri.
pricăji *refl.* A se pipernici, a slăbi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se pricăjește, *imperf. 3 sg.* se pricăjea; *conj. prez. 3* să se pricăjească.
price (înv.) 1. Neînțelegere, ceartă. 2. (în construcție cu verbul „a face") Supărare, nenorocire. *s.f., g.-d. art.* pricii, *pl.* prici.
priceasnă Cântare la slujba religioasă ortodoxă, executată în timp ce se împărtășește preotul. *s.f., g.-d. art.* pricesnei, *pl.* pricesne.
pricepe 1. *tr.* A pătrunde ceva cu mintea, a înțelege. 2. *refl.* A avea cunoștințe într-un domeniu; a dovedi experiență, îndemânare. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pricep; *part.* priceput.
pricepere Faptul de a (se) pricepe. 1. Facultatea de a înțelege, de a pătrunde (ușor) cu mintea. 2. Îndemânare, abilitate. *s.f., g.-d. art.* priceperii, *pl.* priceperi.
prichici (pop.) 1. Margine îngustă, ieșită în afară, la cuptor sau la vatra țărănească. 2. Marginea de jos a ferestrei, care are forma unei streșini. *s.n., pl.* prichiciuri.
prichindel (fam.) Om mic de statură. //Copil mic, sprinten și vioi; pici. *s.m., pl.* prichindei, *art.* prichindeii.
prici[1] Pat de scânduri, pentru un număr mare de persoane, folosit în unele dormitoare comune. *s.n., pl.* priciuri.
prici[2] (înv., reg.) *refl.* A se certa. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se pricește, *imperf. 3 sg.* se pricea; *conj. prez. 3* să se pricească.
pricinaș,-ă (pop.) 1. (Om) certăreț. 2. Împricinat; vinovat. *adj., s.m.* și *f., pl.* pricinași,-e.
pricină 1. Cauză, motiv. */Fără* (*nicio*) *~* = fără motiv. *Din ~ că...* = pentru că... 2. Neînțelegere; conflict. */A căuta* (cuiva) *~ cu lumânarea* = a căuta (cuiva) nod în papură. *A găsi* (cuiva) *~* = a găsi un pretext pentru a se certa cu cineva. 3. Întâmplare neplăcută; chestiune, problemă; supărare. *s.f., g.-d. art.* pricinii, *pl.* pricini.

pricinui *tr.* A cauza, a determina; a prilejui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pricinuiesc, *imperf. 3 sg.* pricinuia; *conj. prez. 3* să pricinuiască.
pricinuire (rar) Acţiunea de a pricinui. *s.f., g.-d. art.* pricinuirii.
pricinuitor,-oare (-nu-i-) (rar) (Persoană) care provoacă sau prilejuieşte ceva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pricinuitori,-oare.
pricire (înv., reg.) Ceartă. *s.f., g.-d. art.* pricirii, *pl.* pricîri.
pricolici (în superstiţii) Duh rău în care se transformă unii oameni (mai ales după moarte) şi care ia înfăţişarea unor animale. //Strigoi. //Epitet pentru un copil neastâmpărat. *s.m., pl.* pricolici, *art.* pricolicii.
pricomigdală 1. Migdală amară. 2. Prăjitură uscată, preparată din albuş de ou, zahăr şi migdale sau nuci. [*var.* picromigdală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pricomigdalei, *pl.* pricomigdale.
pricopseală/procopseală (pop.) 1. Bunăstare, câştig (fără muncă). //(ir.) Ispravă, scofală. 2. Ştiinţă de carte, învăţătură. */A lua* (sau *a avea, a da*) *pe cineva pe* (sau *spre*) ~ = a lua (sau a avea, a da) pe cineva ca ucenic. *s.f., g.-d. art.* pricopselii/procopselii, *pl.* pricopseli/procopseli.
pricopsi/procopsi (pop.) 1. *refl.* A se îmbogăţi, a se alege cu un profit. 2. *tr.* A face pe cineva bogat, fericit. 3. *refl.* A se instrui, a învăţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pricopsesc/procopsesc, *imperf. 3 sg.* pricopsea/procopsea; *conj. prez. 3* să pricopsească/să procopsească.
pricopsire/procopsire (pop.) Acţiunea de a se pricopsi/procopsi; îmbogăţire. *s.f., g.-d. art.* pricopsirii/procopsirii.
prididi *tr.* (pop., fam.) 1. (mai ales în construcţii negative) A reuşi să îndeplinească un lucru; a răzbi. 2. A copleşi pe cineva cu ceva, a asalta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prididesc, *imperf. 3 sg.* prididea; *conj. prez. 3* să prididească.
pridvor 1. Galerie exterioară (deschisă), sprijinită pe stâlpi, situată în partea din faţă a unei clădiri sau de jur împrejurul ei; cerdac. 2. (bis.) Încăpere care percedă pronaosul. 3. Tindă. *s.n., pl.* pridvoare.
prielnic,-ă (pri-el-) Favorabil, avantajos, potrivit. *adj., pl.* prielnici,-ce.
prier (înv., pop.) Luna aprilie. *s.m., g.-d. art.* lui prier.
prieten,-ă (pri-e-) Persoană de care cineva este legat printr-o afecţiune deosebită, bazată pe încredere, stimă reciprocă, idei comune etc. //Amant, iubit. [*var.* (reg.) prietin,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* prieteni; *s.f., g.-d. art.* prietenei, *pl.* prietene.
prietenesc,-ească (pri-e-) Referitor la prieteni; cordial, amical. [*var.* (reg.) prietinesc,-ească *adj.*] *adj., pl.* prieteneşti.
prieteneşte (pri-e-) Cu prietenie; cu bunăvoinţă. *adv.*
prietenie (pri-e-) Legătura dintre prieteni, bazată pe simpatie, stimă şi încredere reciprocă. //Bunăvoinţă faţă de cineva. //Legătură între popoare sau grupuri sociale, bazată pe năzuinţe şi interese comune. [*var.* (reg.) prietinie *s.f.*] *s.f., art.* prietenia, *g.-d. art.* prieteniei, *pl.* prietenii, *art.* prieteniile.
prietenos,-oasă (pri-e-) Binevoitor, amabil. [*var.* (reg.) prietinos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* prietenoşi,-oase.
prieteşug (pri-e-) (pop.) Prietenie. *s.n., pl.* prieteşuguri.
prietin,-ă v. **prieten.**
prietinesc,-ească v. **prietenesc.**
prietinie v. **prietenie.**
prietinos,-oasă v. **prietenos.**
prigitoare (reg.) Fotă formată dintr-o singură bucată de ţesătură, petrecută în jurul corpului. *s.f., g.-d. art.* prigitorii, *pl.* prigitori.
prigoană Asuprire, persecuţie. *s.f., g.-d. art.* prigoanei, *pl.* prigoane.
prigoare v. **prigorie.**
prigoni *tr.* 1. A asupri, a persecuta. 2. A izgoni. 3. (fig., despre abstracte) A obseda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prigonesc, *imperf. 3 sg.* prigonea; *conj. prez. 3* să prigonească.
prigonire Acţiunea de a prigoni. *s.f., g.-d. art.* prigonirii, *pl.* prigoniri.
prigonitor,-oare (rar) Asupritor. *s.m., pl.* prigonitori; *s.f., g.-d. art.* prigonitoarei, *pl.* prigonitoare.
prigori *refl.* (înv., reg.) A se expune la dogoarea focului sau a soarelui; a se încălzi prea tare. *vb. IV, ind. prez. 3* se prigoreşte, *imperf. 3 sg.* se prigorea; *conj. prez. 3* să se prigorească.
prigorie (-ri-e) Pasăre migratoare, viu colorată, cu ciocul lung şi subţire. [*var.* prigoare *s.f.*] *s.f., art.* prigoria, *g.-d. art.* prigoriei, *pl.* prigorii, *art.* prigoriile.
prihană (rar) Necinste; păcat. */Fără (de)* ~ = curat, nevinovat. *s.f., g.-d. art.* prihanei, *pl.* prihane.
prii *intr. unipers.* A-i fi cuiva prielnic, a-i fi de folos. *vb. IV, ind. prez. 3* sg. prieşte, *imperf. 3 sg.* pria; *conj. prez. 3* să priască, *ger.* priind.
priincios,-oasă (pri-in-) (pop.) Prielnic, favorabil. *adj., pl.* priincioşi,-oase.
priinţă (pop.) 1. Bunăvoinţă, simpatie. */A-i fi* (cuiva) *cu* ~ = a-i fi devotat, credincios (cuiva). 2. Folos, ajutor. */De* (sau *cu*) ~ = folositor. *s.f., g.-d. art.* priinţei, *pl.* priinţe.
prijmă v. **preajmă.**
prilej 1. Moment oportun, ocazie. /(înv., reg.) *Vreme cu* ~ = moment potrivit. 2. Pretext, motiv. *s.n., pl.* prilejuri.
prilejî *tr.* şi *refl. impers.* (înv.) A (se) prilejui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prilejesc, *imperf. 3 sg.* prilejea; *conj. prez. 3* să prilejească.
prilejui *tr.* A permite, a da ocazia; a cauza, a pricinui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prilejuiesc, *imperf. 3 sg.* prilejuia; *conj. prez. 3* să prilejuiască.
prim[1] (reg.) Garnitură de blană neagră de miel. *s.n., pl.* primuri.
prim[2]**,-ă** 1. (în sintagma) *Materie* ~ = materie destinată prelucrării în vederea obţinerii unui produs finit. 2. *Număr* ~ = număr natural care nu poate fi împărţit exact decât prin 1 sau prin el însuşi. *adj., pl.* primi, prime, *art.* primii, primele.
prim[3]**,-ă/primul,-a** (cu val. adj., numai antepus faţă de s.) 1. Cel dintâi în spaţiu sau în timp; care se află în fruntea unei serii. */~a tinereţe* = perioadă care urmează imediat după copilărie. *~a audiţie* = executare a unei bucăţi pentru prima oară în faţa publicului. *În ~ul rând* = înainte de toate. 2. Care este înaintea tuturor în privinţa rangului, a importanţei etc. *De ~ rang. num. ord.*
prima *intr.* A avea întâietate, a fi pe primul plan. *vb. I, ind. prez. 3* primează.
primă-doamnă Soţia preşedintelui ţării. *s.f., art.* prima-doamnă, *g.-d. art.* primei-doamne.
primadonă Prima solistă a unui teatru de operă sau de operetă. *s.f., g.-d. art.* primadonei, *pl.* primadone.
prim ajutor Ajutor medical imediat care se dă unui bolnav sau unui accidentat la faţa locului. *adj. + s.n.*
prim-amorez Actor care interpretează rolul de tânăr îndrăgostit. *s.m.*
primar,-ă I. *adj.* 1. Iniţial, originar; primordial, principal. */Învăţământ* ~ = formă de învăţământ cu caracter obligatoriu, în care se predau noţiunile elementare ale principalelor discipline. *Şcoală* ~ (şi s.f.) = şcoală de învăţământ primar. *Clasă* ~ (şi s.f.) = clasă din cursul primar. *Văr* ~ (sau *vară* ~) = grad de rudenie între copiii unor fraţi sau surori. *Eră* ~ = paleozoic. *Medic* ~ = grad în ierarhia cadrelor medicale superior medicului specialist. 2. Simplu, elementar, rudimentar; neevoluat, necivilizat. II. *s.m.* Reprezentant al conducerii centrale, cu atribuţii administrative în comune şi oraşe. *adj., s.m. pl.* primari,-e.

primariat (-ri-at) 1. Funcția, titlul de primar. 2. Examen susținut de un medic pentru obținerea titlului de medic primar. *s.n., pl.* primariate.
primat[1] 1. Cel mai înalt grad în vechea ierarhie a bisericiii ortodoxe și catolice. 2. (adj.) *Mitropolit ~* = (în trecut) primul mitropolit al țării; patriarh. *s.m., pl.* primați.
primat[2] Primordialitate, întâietate. *s.n.*
primat[3] (la pl.) Ordinul de mamifere superioare, cu creierul foarte dezvoltat, din care fac parte maimuțele și omul; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* primate.
primă[1] 1. Retribuție suplimentară acordată cuiva pentru calitatea deosebită a muncii depuse. 2. Sumă de bani plătită inițial sau periodic de o societate de asigurare celui care asigură bunuri sau persoane. 3. *~ de export* = sumă de bani sau scutire de taxe acordată de stat producătorilor pentru exportarea anumitor mărfuri. 4. (muz.) Cel mai mic interval între două trepte de aceeași înălțime. *s.f., g.-d. art.* primei, *pl.* prime.
primă[2] (reg.) Panglică folosită pentru a lega cosițele fetelor, pentru a împodobi pălăriile flăcăilor etc. *s.f., g.-d. art.* primei, *pl.* prime.
primăreasă (rar) Primăriță. *s.f., g.-d. art.* primăresei, *pl.* primărese.
primărie Instituție condusă de un primar (B); clădire în care își are sediul această instituție. *s.f., art.* primăria, *g.-d. art.* primăriei, *pl.* primării, *art.* primăriile.
primăriță 1. Soția primarului; primăreasă. 2. Femeie care îndeplinește funcția de primar (II). *s.f., g.-d. art.* primăriței, *pl.* primărițe.
primărlu,-le (reg., despre fructe) Care se coace devreme. *adj., pl.* primării.
primăvară Anotimp cuprinzând intervalul dintre 21 martie (echinocțiul de primăvară) și 21 iunie (solstițiul de vară). //(adv., în forma *primăvara*) În cursul acestui anotimp. */~a vieții* = tinerețea. *s.f., g.-d. art.* primăverii, *pl.* primăveri.
primăvărat (reg.) Scoaterea oilor și a vitelor la pășune, primăvara. *s.n.*
primăvăratec,-ă v. **primăvăratic.**
primăvăratic,-ă De primăvară. [*var.* primăvărătec,-ă *adj.*] *adj., pl.* primăvărătiei,-ce.
primăvăriță (pop.) Ghiocel. *s.f., g.-d. art.* primăvăriței, *pl.* primăvărițe.
primăvăros,-oasă (rar) Primăvăratic. *adj., pl.* primăvărosi,-oase.
prim-balerin,-ă Primul (prima) balerin(ă) al (a) unui balet. *s.m., art.* prim-balerinul, *pl.* prim-balerini, *art.* prim-balerinii; *s.f., art.* prim-balerina, *g.-d. art.* prim-balerinei, *pl.* prim-balerine.
primejdie (-di-e) Situație, împrejurare care amenință siguranța sau existența cuiva; pericol. */Paza bună trece ~a rea* = prevederea înlătură primejdia. *De ~* = care vestește un pericol. *~ de moarte* = primejdie mare care pune viața în pericol. *s.f., art.* primejdia, *g.-d. art.* primejdiei, *pl.* primejdii, *art.* primejdiile.
primejdios (-di-os) Care reprezintă o primejdie, o amenințare; riscant. *adj., pl.* primejdioși,-oase.
primejdui *tr.* A reprezenta o primejdie; a amenința, a periclita. *//refl.* A se expune, a-și risca libertatea, viața etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* primejduiesc, *imperf. 3 sg.* primejduia; *conj. prez. 3* să primejduiască.
primejduire Acțiunea de a (se) primejdui. *s.f., g.-d. art.* primejduirii, *pl.* primejduiri.
primenea1ă 1. Schimbare a rufăriei, a lenjeriei murdare cu alta curată; (la pl.) rufe, albituri de schimb. 2. (fig.) Înviorare, împrospătare. [*var.* (reg.) premenea1ă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* primenelii, *pl.* primenelii.
primeni *tr.* și *refl.* 1. A(-și) schimba lenjeria purtată cu alta curată. 2. A (se) reînnoi, a (se) regenera. *//tr.* A împrospăta aerul (dintr-o încăpere). [*var.* (reg.) premeni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* primenesc, *imperf. 3 sg.* primenea; *conj. prez. 3* să primenească.
primenire Acțiunea de a (se) primeni. [*var.* (reg.) premenire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* primenirii, *pl.* primeniri.
primenit Primenire. [*var.* (reg.) premenit *s.n.*] *s.n.*
prime-time (praimtaim) (angl.) Perioadă în care un post de televiziune are cea mai mare audiență. *În ~. s.n.*
primi *tr.* 1. A lua în posesie; a accepta ceea ce ți se dă sau ți se datorează. //A lua cunoștință de o știre, de o dispoziție etc. //A-i fi atribuit un titlu, un rang etc. 2. A ieși în întâmpinarea unui oaspete; a accepta vizita cuiva (în interes personal, profesioanal etc.). 3. A include pe cineva într-o întreprindere, într-o organizație etc. 4. A fi de acord cu...; a accepta. //A manifesta o anumită atitudine față de cineva sau ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* primesc, *imperf. 3 sg.* primea; *conj. prez. 3* să primească.
primigestă (Femeie) care este pentru prima oară gravidă. *adj., s.f., pl.* primigeste.
primipară (Femeie) care a născut pentru prima oară *adj., s.f., pl.* primipare.
primire Faptul de a primi. */A da* (cuiva) (ceva) *în ~* = a încredința (cuiva ceva). *A lua* (ceva) *în ~* = a prelua; a recepționa (ceva). *A lua* (pe cineva) *în ~* = a) a ține (pe cineva) sub observație pentru a-l îndruma; b) (fam.) a certa (pe cineva). *De ~* = a) (despre zile, ore) în care publicul are acces într-un anumit loc; b) (despre încăperi) destinat solicitatorilor. *s.f., g.-d. art.* primirii, *pl.* primiri.
primitiv,-ă 1. De la începuturile omenirii; străvechi. //Aflat pe cea dintâi treaptă a dezvoltării sociale. 2. Necultivat, necivilizat, sălbatic. 3. Primar, originar. */Cuvânt ~* = cuvânt care servește ca bază pentru formarea de derivate. //(s.) Denumire dată pictorilor adepți ai primitivismului (2). *adj., pl.* primitivi,-e.
primitivism 1. Caracter primitiv; primitivitate. 2. Tendință de a găsi modele, forme de existență într-o cultură din trecut, mai puțin evoluată. //Imitarea cu bună știință a vieții simple, a naivității etc. în creația literar-artistică. *s.n.*
primitivitate Primitivism. *s.f., g.-d. art.* primitivității.
primitiviza *tr.* A aduce în stare de primitivitate. *vb. I, ind. prez. 3* primitivează.
primitor,-oare Care (primește sau) poate primi ceva. /(s.) *~-distribuitor* = cel care primește și distribuie materiale într-un depozit. //Ospitalier. //Care atrage, îmbie. //Receptiv. *adj., pl.* primitori,-oare.
prim-ministru Șeful executivului. *s.m., art.* prim-ministrul, *pl.* prim-miniștri, *art.* prim-miniștrii.
primo (it.) Mai întâi, în primul rând. *adv.*
primogenit,-ă (livr.) (Copil) născut primul (într-o familie princiară, regală etc.) *adj., s.m.* și *f., pl.* primogeniți,-te.
primogenitură (rar) Prioritate (la drepturi) pe care o are cel dintâi născut dintre mai mulți frați (în familiile nobile și domnitoare). *s.f., g.-d. art.* primogeniturii.
primoinfecție (-ți-e) Prima pătrundere într-un organism a unui germen infecțios. *s.f., art.* primoinfecția, *g.-d. art.* primoinfecției, *pl.* primoinfecții, *art.* primoinfecțiile.
primordial,-ă (-di-al) 1. De la început, primar, originar. 2. De primă importanță, esențial, capital. *adj., pl.* primordiali,-e.
primordialitate (-di-a-) Faptul de a fi primordial; întâietate, prioritate. *s.f., g.-d. art.* primordialității.
primovaccinare (med.) Prima administrare a unui vaccin. *s.f., g.-d. art.* primovaccinării, *pl.* primovaccinări.
prim-plan (cin.) Cadru în care interpreții sunt filmați de aproape. */A fi în ~* = a fi în centrul (unei acțiuni, unei discuții etc.). *s.n., pl.* prim-planuri.
primprejur Prin apropiere, de jur împrejur. *adv.*

prim-pretor (în trecut) Funcționar mai mare în grad decât pretorul (3). *s.m., art.* prim-pretorul, *pl.* prim-pretori, *art.* prim-pretorii.
prim-procuror Funcționar mai mare în grad decât procurorul. *s.m., art.* prim-procurorul, *pl.* prim-procurori, *art.* prim-procurorii.
prim rang (în loc.) *De ~* = a) de rangul, de categoria întâi; b) de calitate superioară. *loc. adj.*
prim-secretar (în structura organizatorică a unor partide și organizații) Secretarul cu funcția cea mai mare. *s.m., art.* prim-secretarul, *pl.* prim-secretari, *art.* prim-secretarii.
prim-solist,-ă Întâiul dintre soliști. *s.m., art.* prim-solistul, *pl.* prim-soliști, *art.* prim-soliștii; *s.f., art.* prim-solista, *g.-d. art.* prim-solistei, *pl.* prim-soliste.
primulacee (la pl.) Familie de plante erbacee cu frunze dispuse de obicei în rozetă, cu florile gamopetale; (ia sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* primulaceea, *g.-d. art.* primulaceei, *pl.* primulacee.
primulă/primulă Plantă ornamentală cu flori purpurii sau liliachii. *s.f., g.-d. art.* primulei/primulei, *pl.* primule /primule.
primulină Substanță colorantă galbenă, folosită la colorarea bumbacului. *s.f., g.-d. art.* primulinei.
primus Lampă de gătit care folosește drept combustibil benzina sau petrolul lampant. *s.n., pl.* primusuri.
prim-viceprim-ministru Primul dintre viceprim-miniștri. *s.m., art.* prim-viceprim-ministrul, *pl.* prim-viceprim-miniștri, *art.* prim-viceprim-miniștrii.
prin (introduce complemente circumstanțiale) *Se plimbă ~ grădină. Discută ~ intermediari. S-a întâmplat ~ februarie. /Ce se înțelege ~...* = cum se explică..., cum se interpretează... *~ urmare* = în consecință. *prep.*
prince-de-galles (prens dö gal) (fr.) Țesătură de lână, cu linii întretăiate, care formează un fel de carouri. *s.n.*
princeps 1. *adj. invar.* 1. *Ediție ~* = prima ediție a operei unui scriitor (clasic). 2. Cel dintâi, principal. II. *s.m.* Împărat al Imperiului Roman. *adj. invar.; s.m.*
princiar,-ă (-ci-ar) 1. Al unui prinț, de prinț. 2. (fig.) Somptuos, bogat, măreț. *adj., pl.* princiari,-e.
principal,-ă Care are importanță deosebită; cel mai însemnat. */În ~* = în special, mai ales. (gram.) *Propoziție ~* (și s.f.) = propoziție independentă dintr-o frază, de care depind propozițiile subordonate. *adj., pl.* principali,-e.
principalul Ceea ce este esențial. *s.n. art.*
principat Teritoriu condus de un principe. //(la pl., de obicei determinat prin „române" sau „dunărene") Nume purtat de Țara Românească și Moldova în perioada dinaintea Unirii. [*var.* (înv.) prințipat *s.n.*] *s.n., pl.* principate.
principe Titlu purtat de conducătorul unui principat ori de către fiul sau alt descendent al unui monarh; prinț. *s.m., pl.* principi.
principesă Fiică, soție de principe sau de suveran; femeie care conduce un principat; prințesă. *s.f., g.-d. art.* principesei, *pl.* principese.
principial,-ă (-pi-al) Conform cu anumite principii. //(adv.) În principiu. *adj., pl.* principiali,-e.
principialitate (-pi-a-) Însușirea de a fi principial. *s.f., g.-d. art.* principialității.
principie v. **principiu.**
principiu 1. Teză fundamentală, idee, lege pe care se întemeiază o știință, un sistem, o normă de conduită etc. 2. Cauză primară sau punct de plecare. */~ activ* = substanță care imprimă caracterul specific unui produs de origine animală sau vegetală. 3. Convingere, punct de vedere propriu. */Om de* (sau *fără*) *~ii* = om cu (sau fără) convingeri ferme. *În ~* = din punct de vedere teoretic, în general. *Din ~* = conform unui punct de vedere bine stabilit. [*var.* (înv.) princip, printip *s.n.*, principie *s.f.*] *s.n., art.* principiul, *pl.* principii, *art.* principiile.
prinde A. 1. *tr.* A apuca cu mâna, cu ajutorul unui instrument etc.; (despre animale) a apuca cu dinții, cu ghearele. */Parcă (l-)a prins pe Dumnezeu de* (*un*) *picior*, se spune când cineva are o bucurie mare, neașteptată. 2. *tr.* (fig.) A percepe cu ochii, cu urechea, cu mintea. */A ~ de veste* = a băga de seamă. 3. *refl.* A-și încleșta mâinile pe ceva pentru a se sprijini sau pentru a se agăța; a se lua de mână cu cineva. 4. *tr.* A cuprinde pe cineva cu mâinile, cu brațele. B. *tr.* 1. A ajunge din urmă pe cineva sau ceva care se mișcă; a captura un fugar, un răufăcător etc. 2. A surprinde pe cineva asupra faptului. //A încurca pe cineva cu vorba, a-l face să recunoască adevărul. */A ~* (pe cineva) *cu minciuna* = a descoperi că cineva minte. 3. A junge la timp pentru a mai găsi o persoană, un vehicul etc. care urmează să plece. */A ~ momentul* (sau *ocazia, prilejul*) = a nu lăsa să scape prilejul. *A nu-l ~ pe cineva vremea în loc* = a fi ocupat tot timpul. 4. (despre evenimente, fenomene ale naturii) A surprinde. *L-a prins noaptea.* 5. (fig., despre stări fizice sau sufletești) A cuprinde; a copleși. *L-a prins somnul.* //A absorbi. C. 1. *tr.* și *refl.* A (se) fixa prin legare sau agățare. //*tr.* A fixa prin coasere. 2. *tr.* A înhăma, a înjuga. 3. *refl.* A se angaja la ceva. //A se lua cu cineva la întrecere; a face un pariu cu cineva. D. 1. *refl.* A se lipi de ceva sau de cineva. 2. *tr.* (despre îmbrăcăminte) A-i ședea cuiva bine; a i se potrivi. E. (tr.) *A ~ puteri* = a se întrema, a se întări. *A ~ rădăcini* = a se fixa într-un loc. //(fig.) A învăța de la altul. F. *refl.* (fig., fam.) A lua drept valabil. G. *refl.* (despre lapte) A se închega. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* prind, *1 pl.* prindem, 2 *pl.* prindeți, *perf. s. 1 sg.* prinsei, *1 pl.* prinserăm; *conj. prez. 3* să prindă; *imper. 2 sg.* prinde; *ger.* prinzând; *part.* prins.
prindere Acțiunea de a (se) prinde; prins. *s.f., g.-d. art.* prinderii, *pl.* prinderi.
prinos (înv., livr.) 1. Dar oferit în Antichitate divinității; dar oferit unui stăpânitor; ofrandă. 2. (fig.) Omagiu adus cuiva în semn de recunoștință sau de admirație. 3. (fig.) Contribuție în slujba unei cauze. *s.n., pl.* prinosuri.
prins[1] Prindere. *s.n.*
prins[2],**-ă** 1. Care a căzut în mâinile cuiva; captiv, arestat. 2. Copleșit de treburi. 3. (despre lapte) Închegat; bătut. *adj., pl.* prinși,-se.
prinsoare 1. (pop.) Pariu, rămășag. 2. (înv.) Captivitate; (concr.) închisoare. //Capcană pentru animale. *s.f., g.-d. art.* prinsorii, *pl.* prinsori.
print (inform.) Listare (program, document etc.) *s.n., pl.* printuri.
a printa *tr.* A lista un document. *vb. I, ind. prez. 3* printează.
printre 1. În mijlocul..., între; în spațiul dintre... */A privi ~ gene* = a privi cu ochii aproape închiși. 2. În intervalul dintre două momente, două etape ale unei acțiuni, ale unui fenomen etc. [*var.* (pop.) pântre, pintre *prep.*] *prep.*
printru (înv. reg.)/**printr** (în fața cuvintelor care încep cu o vocală: *printr-o, printr-un* etc.) Prin. *prep.*
prinț Principe. */A trăi ca un ~* = a duce o viață îmbelșugată. *s.m., pl.* prinți.
prințesă Principesă. *s.f., g.-d. art.* prințesei, *pl.* prințese.
prințip v. **principiu.**
prințipat v. **principat.**
prințișor Diminutiv al lui prinț. *s.m., pl.* prințișori.
prin urmare Așadar, deci. *loc. conjc.*
prinzătoare (rar) Cursă de prins păsări. *s.f., g.-d. art.* prinzătorii, *pl.* prinzători.
prinzător Mașină sau instalație folosită pentru separarea anumitor impurități dintr-un material. *s.n., pl.* prinzătoare.
prior[1] (pop., despre miei) Născut primăvara foarte timpuriu. *adj., pl.* priori.

puriu. *adj., pl.* priori.
prior²,-ă Conducător al unei mănăstiri catolice. *s.m., pl.* priori; *s.f., g.-d. art.* priorei, *pl.* priore.
priorat (pri-o-) Funcţie a unui prior². *s.n.*
prioritar,-ă (pri-o-) Care are sau trebuie să aibă prioritate. *adj., pl.* prioritari,-e.
prioritate (pri-o-) Întâietate, primordialitate. */~ de trecere* = întâietate şi ordine de trecere a unui vehicul în raport cu celelalte vehicule, care sosesc în acelaşi timp, din direcţii diferite, într-o intersecţie nedirijată. *s.f., g.-d. art.* priorităţii, *pl.* priorităţi.
pripas 1. (înv., reg.) Pui de animal domestic. 2. (pop.) *De ~* = (despre animale domestice) fără stăpân; (despre copii) părăsit, abandonat; (despre oameni) străin, venetic. 3. (reg.) */A lua o vită de ~* = a lua ca zălog o vită rătăcită în semănături, până la răscumpărarea stricăciunii făcute de ea. *s.n., pl.* pripasuri.
pripă¹ (pop.) Grabă mare. *s.f., g.-d. art.* pripei.
pripă² (pop., fam.) *În ~* = în grabă, repede. *Fără ~* = fără grabă. *loc. adv.*
pripăşi 1. *refl.* A se stabili pe lângă cineva sau undeva; a se aciua. 2. *tr.* A lua şi a ţine pe lângă sine; a adăposti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pripăşesc, *imperf. 3 sg.* pripăşea; *conj. prez. 3* să pripăşească.
pripăşire Acţiunea de a (se) pripăşi. *s.f., g.-d. art.* pripăşirii, *pl.* pripăşiri.
pripăşit Faptul de a pripăşi. *s.n.*
pripeală (pop., fam.) 1. Grabă mare, zor. 2. (înv. şi reg.) Căldură mare; arşiţă. *s.f., g.-d. art.* pripelii, *pl.* pripeli.
pripi 1. *refl.* A face un lucru în grabă, fără chibzuială. 2. *refl.* A se încălzi la foc; (despre alimente) a se coace (superficial). 3. *tr.* (pop., despre soare) A dogori. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pripesc, *imperf. 3 sg.* pripea; *conj. prez. 3* să pripească.
pripire Faptul de a (se) pripi. *s.f., g.-d. art.* pripirii, *pl.* pripiri.
pripit,-ă 1. Care acţionează repede şi fără chibzuială. /Făcut în grabă. 2. (despre mâncăruri) Fiert sau copt în grabă. */Mămăligă ~* = mămăligă mestecată pe măsură ce se adaugă mălaiul în apa clocotită. *adj., pl.* pripiţi,-te.
pripon 1. Ţăruş de care se leagă vitele la păscut. /(despre animale) *A lega în ~* = a priponi. //Ţăruş de care se leagă o ambarcaţiune la ţărm, cu care se fixează un cort etc. 2. Şir de cârlige cu nadă pentru pescuit. *s.n., pl.* pripoane.
priponi *tr.* 1. A lega un animal de un pripon. //A pune piedică la picioarele animalelor (ca să nu poată fugi). 2. A lega o ambarcaţiune de un pripon. 3. A fixa ceva prin legare. //(arg.) A aresta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* priponesc, *imperf. 3 sg.* prepunea; *conj. prez. 3* să priponească.
priponire Acţiunea de a priponi. *s.f., g.-d. art.* priponirii, *pl.* priponiri.
pripor (reg.) 1. Pantă abruptă; povârniş. 2. Adăpost de iarnă pentru oi făcut din împletitură de nuiele sau de stuf. *s.n., pl.* pripoare.
priporos,-oasă (reg., despre terenuri) Abrupt, povârnit. *adj., pl.* priporoşi,-oase.
prisacă Loc unde se cresc albine; stupină. *s.f., g.-d. art.* prisăcii, *pl.* prisăci.
prisăcar Persoană care creşte albine; stupar. *s.m., pl.* prisăcari.
prisăcărie Ocupaţia prisăcarului, stupărit; prisăcărit. *s.f., art.* prisăcăria, *g.-d. art.* prisăcăriei.
prisăcărit 1. Prisăcărie. 2. Impozit care se plătea în Moldova pe stupi. *s.n.*
prisăcăriţă (rar) Femeie care se ocupă cu prisăcăritul. *s.f., g.-d. art.* prisăcăriţei, *pl.* prisăcăriţe.
prisloop Trecătoare în munţi sub formă de şa; pas. *s.n., pl.* prisloape.
prismatic,-ă În formă de prismă. *adj., pl.* prismatici,-ce.
prismatoid (-to-id) Corp cu o formă apropiată de aceea a unei prisme. *s.n., pl.* prismatoide.
prismă 1. (mat.) Poliedru cu două feţe (bazele) paralele şi egale, iar cu celelalte feţe în formă de paralelogram. */~ dreaptă* = prismă ale cărei muchii sunt perpendiculare pe bază. *~ oblică* = prismă ale cărei muchii sunt oblice pe bază. *~ optică* = piesă de sticlă sau de alt material transparent, folosită la aparatele optice pentru descompunerea sau pentru reflecţia luminii într-un spectru. 2. Piesă de sticlă, de cuarţ etc., de obicei în formă de prismă (1), folosită la aparatele optice. */Prin ~a* = din punct de vedere... *s.f., g.-d. art.* prismei, *pl.* prisme.
prisnel v. **prâsnel.**
prisoase (înv., reg.) Teren agricol care prisosea moşierului şi, de aceea, era arendat ţăranilor. *s.n. pl.*
prisos Ceea ce depăşeşte necesarul sau o anumită limită; prisosire, prisosinţă; surplus, excedent; (p. ext.) belşug, abundenţă. */De ~* = în plus; (p. ext.) inutil. *Cu ~* = în plus; (p. ext.) din plin. *s.n., pl.* prisosuri.
prisoseală (pop.) Prisos. *s.f., g.-d. art.* prisoselii, *pl.* prisoseli.
prisoselnic,-ă Care prisoseşte. *adj., pl.* prisoselnici,-ce.
prisosi *intr.* A fi în cantitate mai mare decât este necesar. //A fi inutil. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prisosesc, *imperf. 3 sg.* prisosea; *conj. prez. 3* să prisosească.
prisosinţă Prisos; belşug. */Cu ~* = din belşug; (fig.) în mod ireproşabil. *s.f., g.-d. art.* prisosinţei, *pl.* prisosinţe.
prisosire (rar) Prisos. *s.f., g.-d. art.* prisosirii.
prisositor,-oare (înv.) De prisos; inutil. *adj., pl.* prisositori,-oare.
prispă 1. Terasă îngustă de-a lungul peretelui din faţă (uneori şi al celor laterali) la casele ţărăneşti. 2. Fâşie de teren dreaptă, situată la diferite altitudini; tăpşan. 3. Dig rudimentar de pământ sau de lemn. *s.f., g.-d. art.* prispei, *pl.* prispe.
prispişoară (pop.) Prispuliţă. *s.f., g.-d. art.* prispişoarei, *pl.* prispişoare.
prispuliţă (pop.) Diminutiv al lui prispă (1); prispişoară, prispuşoară. *s.f., g.-d. art.* prispuliţei, *pl.* prispuliţe.
prispuşoară (pop.) Prispuliţă. *s.f., g.-d. art.* prispuşoarei, *pl.* prispuşoare.
pristandaua (reg.) Dans popular asemănător cu brâul; melodie după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* pristanda, *g.-d. art.* pristandalei, *pl.* pristandale, *art.* pristandalele.
pristav¹ (înv.) 1. Crainic care anunţa ştirile oficiale. 2. Vătaf pe moşia unui boier. *s.m., pl.* pristavi.
pristav² (înv.) Comunicare oficială; poruncă. *s.n., pl.* pristavuri.
pristăvi *refl.* (înv., reg.) A muri. *vb. IV, ind. prez. 3* se pristăveşte, *imperf. 3 sg.* se pristăvea; *conj. prez. 3* să se pristăvească.
pristăvire (înv., reg.) Faptul de a se pristăvi; moarte. *s.f., g.-d. art.* pristăvirii, *pl.* pristăviri.
pristăvoaie (rar) Soţia pristavului. *s.f., g.-d. art.* pristăvoaiei, *pl.* pristăvoaie.
pristol Masă din mijlocul altarului unei biserici, pe care se ţin obiectele de cult. *s.n., pl.* pristoluri.
pristoleanca Numele unui dans popular; melodia după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* pristoleancă, *g.-d. art.* pristolencii.
pristolnic Plantă cu flori galbene şi cu fructul în formă de capsulă. *s.m.*
prişniţ Compresă. [*var.* prişniţă *s.f.*] *s.n., pl.* prişniţe.
prişniţă v. **prişniţ.**
pritaneu Clădire publică la grecii din Antichitate, în care ardea focul sacru şi în care magistraţi luau masa împreună cu trimişii puterilor străine sau cu demnitarii

pritoacă (reg.) Vas de lemn în care se transportă strugurii la teasc în timpul culesului. *s.f., g.-d. art.* pritoacei, *pl.* pritoace.
pritoc (pop.) Pritocire. */A trage la ~* = a pritoci. *s.n.*
pritoceală Pritocire. *s.f., g.-d. art.* pritocelii.
pritoci *tr.* A turna vinul dintr-un butoi în altul, pentru a-l separa de drojdie. //A scoate şi a turna la loc, de mai multe ori, zeama dintr-un vas cu murături, cu varză acră, pentru a dizolva sarea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pritocesc, *imperf. 3 sg.* pritocea; *conj. prez. 3* să pritocească.
pritocire Acţiunea de a pritoci; pritoceală, pritoc, pritocit. *s.f., g.-d. art.* pritocirii, *pl.* pritociri.
pritocit Pritocire. *s.n.*
priva *tr.* A lipsi pe cineva de un lucru sau de un drept care i se cuvine. *//refl.* A renunţa la un bun sau la un drept. *vb. I, ind. prez. 3* priveaţă.
privai v. **prăval.**
privare Faptul de a (se) priva. *s.f., g.-d. art.* privării, *pl.* privări.
privat,-ă Particular, individual. *adj., pl.* privaţi,-te.
privată (pop.) Closet. *s.f., g.-d. art.* privatei, *pl.* private.
privativ,-ă 1. Care lipseşte pe cineva de ceva; care exclude ceva. *Pedeapsă ~ de libertate.* 2. (despre afixe) Care exprimă lipsa, excluderea. *adj., pl.* privativi,-e.
privatiza *tr.* 1. A trece întreprinderi, instituţii, servicii etc. din proprietatea statului în proprietate particulară. 2. A începe să-şi desfăşoare activitatea pe cont propriu. *vb. I, ind. prez. 3* privatizează.
privatizare Acţiunea de a privatiza. *s.f., g.-d. art.* privatizării, *pl.* privatizări.
privatizat,-ă Care a trecut din proprietatea statului în proprietate particulară. //(fam., subst.) Persoană care are o întreprindere proprie. *adj., pl.* privatizaţi,-te.
privaţiune (-ţi-u-) Faptul de a (se) priva de ceva; (la pl.) lipsă, sărăcie. *s.f., g.-d. art.* privaţiunii, *pl.* privaţiuni.
priveală (înv., reg.) 1. Privit. */A sta în ~* = a privi. 2. Priveliştе. *s.f., g.-d. art.* priveli, *pl.* (2) priveli.
priveghe v. **priveghi.**
priveghea (pop.) 1. *intr.* A păzi; a pândi. 2. *tr.* A îngriji pe cineva sau ceva. 3. *intr.* A nu dormi. 4. *tr.* A sta în priveghi. [*var.* (reg.) privighea *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* priveghează, *1 pl.* priveghem, 2 *pl.* priveghează; *conj. prez. 3* să priveghеze; *ger.* priveghind; *part.* priveghеat.
priveghеală (pop.) Priveghere. [*var.* (reg.) privigheală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* priveghelii.
priveghere (pop.) Acţiunea de a priveghea. [*var* (reg.) privighere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* priveghерii, *pl.* priveghери.
priveghetor,-oare (pop.) Supraveghetor. //(înv.) Subprefect. [*var.* (reg.) privighetor,-oare, privighitor,-oare *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* priveghetori; *s.f., g.-d. art.* priveghetoarei, *pl.* priveghetoare.
priveghi (pop.) Veghere la un mort noaptea înainte de înmormântare. [*var.* (reg.) priveghe *s.f.*] *s.n., pl.* priveghiuri.
privelişte 1. Aspect din natură; peisaj. 2. Aspect, fapt neobişnuit care se înfăţişează vederii. 3. (înv.) Faptul de a privi. *s.f., g.-d. art.* privelиştii, *pl.* privelişti.
privi *tr.* 1. A-şi îndrepta privirea spre cineva sau ceva. */A nu ~ cu ochi buni* = a dezaproba. 2. A considera, a crede. 3. (la pers. 3) A fi de competenţa cuiva, a se referi la... */În (ceea) ce priveşte...* = cu privire la..., în privinţa... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* privesc, *imperf. 3 sg.* privea; *conj. prez. 3* să privească.
privighea v. **priveghea.**
privighеală v. **priveghеală.**
privighere v. **priveghere.**
privighetoare Gen de păsări călătoare, insectivore, de culoare brună-roşcată care cântă frumos. [*var.* privighitoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* privighetorii, *pl.* privighetori.
privighetor[1],-oare v. **privighetor.**
privighetor[2] Bărbăţuşul privighetorii. *s.m., pl.* privighetori.
privighitoare v. **privighetoare.**
privighitor,-oare v. **privighetor.**
privilegia (-gi-a) *tr.* A acorda cuiva un privilegiu, a favoriza. *vb. I, ind. prez. 3* privilegiază, *1 pl.* privilegiem; *conj. prez. 3* să privilegieze; *ger.* privilegiind.
privilegiat,-ă (-gi-at) 1. (Persoană, grup social etc.) care se bucură de privilegii. 2. (fig.) (Cel) înzestrat de la natură cu un talent. *adj., s.m.* şi *f., pl.* privilegiaţi,-te.
privilegiu 1. Avantaj, drept pe care îl are cineva şi pe care ceilalţi nu-l au. //Act prin care se acordă cuiva un avantaj, un drept special. 2. Împrejurare favorabilă. *s.n., art.* privilegiul, *pl.* privilegii, *art.* privilegiile.
privinţă *Într-o ~* = dintr-un anumit punct de vedere. *În ~* = în ceea ce priveşte. *s.f., g.-d. art.* privinţei, *pl.* privinţe.
privire 1. Acţiunea de a privi; văz; căutătură, uitătură; (concr.) ochi. 2. Examinare, cercetare. 3. *Cu ~ la...* = referitor la... *s.f., g.-d. art.* privirii, *pl.* priviri.
privit Faptul de a privi. *s.n.*
privitor,-oare 1. (Persoană) care priveşte la cineva sau la ceva. */~ la...* = cu privire la..., referitor la... 2. Spectator. *adj., s.m.* şi *f., pl.* privitori,-oare.
priza[1] *tr.* A trage tutun pe nas. *vb. I, ind. prez. 3* prizează.
priza[2] *tr.* (livr.) A aprecia, a preţui. *Nu prizează muzica rock. vb. I, ind. prez. 3* prizează.
priză 1. Dispozitiv care permite conectarea unui aparat electric la reţeaua electrică respectivă. */~ de pământ* = dispozitiv cu ajutorul căruia se realizează legătura la pământ a unei instalaţii electrice. *~ aeriană de curent* = priză în formă de bară, prin care se realizează legătura dintre o linie electrică aeriană şi un tramvai, o locomotivă electrică etc. 2. (constr.) Trecere în stare solidă a amestecurilor de lianţi aflate în stare plastică. 3. Orificiu pentru aerisire, în peretele exterior al unei construcţii. 4. Manieră de a prinde (şi de a imobiliza) adversarul la judo, lupte etc. 5. *~ de aterizare* = ansamblul manevrelor executate de pilot pentru a ateriza exact în punctul dorit. 6. (fig., fam.) Trecere, influenţă, simpatie de care se bucură cineva. 7. Mod în care este prinsă mingea la baschet, handbal, rugbi etc.; mod în care atleţii ţin sulița sau prăjina, tenismenii racheta sau paleta. 8. Asperitate pe care un alpinist o foloseşte când escaladează o stâncă. 9. Cantitate mică de tutun care se prizează. //Doză (mică) dintr-un medicament. 10. (cinema) *~ directă* = tehnică de înregistrare a dialogului sincron cu filmarea, pentru a asigura veridicitatea interpretării. *s.f., g.-d. art.* prizei, *pl.* prize.
prizări *refl.* (pop., fam., despre oameni, animale şi plante) A se pipernici. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se prizăreşte, *imperf. 3 sg.* se prizărea; *conj. prez. 3* să se prizărească.
prizon Tijă metalică filetată la capete, servind la îmbinarea a două piese. *s.n., pl.* prizoane.
prizonier,-ă (-ni-er) 1. Militar căzut în captivitate în timpul unui război. 2. Arestat, întemniţat. //(fig.) Persoană lipsită de libertate. *s.m., pl.* prizonieri; *s.f., g.-d. art.* prizonierei, *pl.* prizoniere.
prizonierat (-ni-e-) Situaţia de prizonier; captivitate. *s.n.*
pro-[1] Element de compunere care înseamnă: „anterior (în timp şi în spaţiu)"; „pentru", „în favoarea"; „în locul cuiva sau a ceva".
pro[2] Pentru, în favoarea. *prep.*
proamerican,-ă (pro-a-) Care este favorabil americanilor. *adj., pl.* proamericani,-e.
proaspăt,-ă 1. (despre alimente) Pregătit sau obţinut de curând; care nu este conservat. //(despre plante) Cules, rupt de curând. 2. Care a fost făcut, creat etc. de

curând. 3. (fig.) Tânăr, fraged. 4. (despre oameni) Care se află într-o anumită situaţie de curând. //Nou, actual. 5. (despre aer) Neviciat. //(despre apă) Adus de curând de la sursă; (p. ext.) rece. 6. Cu forţe noi, odihnit. 7. (fig.) Curat, pur. *adj., pl.* proaspeţi,-te.

proastă-creştere Lipsă de educaţie. *s.f., g.-d. art.* proastei-creşteri.

proaşcă (pop.) 1. Cantitate de apă, de noroi etc. care iese de undeva şi împroaşcă. 2. *A face* (sau *a da*) *~a* (sau *~*) (*în, între* sau *prin*) = a face prăpăd, a da năvală (în, între sau prin). *s.f., g.-d. art.* proaştei, *pl.* proaşte.

prob,-ă (livr.) Cinstit, integru, loial. *adj., pl.* probi,-e.

proba *tr.* 1. A dovedi, a demonstra (cu probe). 2. A pune la probă, a verifica; a încerca un obiect de încălţăminte, de îmbrăcăminte etc. *vb. I, ind. prez. 3* probează.

probabil[1] După cât se pare; posibil. *adv.*

probabil[2]**,-ă** Care se poate întâmpla, care poate fi adevărat. */Timpul ~* = condiţiile meteorologice care se prevăd pentru următoarele zile. *adj., pl.* probabili,-e.

probabilism Concepţie conform căreia nu se poate stabili cu certitudine dacă un enunţ este adevărat sau nu. *s.n.*

probabilist,-ă I. *adj.* 1. Referitor la probabilism. 2. Care foloseşte calculul probabilităţilor. II. *s.m.* şi *f.* Matematician specialist în calculul probabilităţilor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* probabilişti,-ste.

probabilistic,-ă 1. Cu caracter de probabilitate. 2. Referitor la teoria, la calculul probabilităţilor. *adj., pl.* probabilistici,-ce.

probabilitate 1. Caracterul a ceea ce este probabil. */După toate ~* = după cât se pare, posibil. 2. *Calculul ~lor* = capitol al matematicii care studiază şansele de realizare a unui eveniment sau fenomen. *s.f., g.-d. art.* probabilităţii, *pl.* probabilităţi.

probant,-ă Care probează, convinge; concludent. *adj., pl.* probanţi,-te.

probar Prospect cuprinzând modelele de semne tipografice, de litere şi de imprimate care pot fi executate într-o tipografie. *s.n., pl.* probare.

probare Acţiunea de a proba. *s.f., g.-d. art.* probării, *pl.* probări.

probator,-oare Probatoriu[2]. *adj., pl.* probatori,-oare.

probatoriu[1] Totalitatea probelor folosite de justiţie într-un litigiu. *s.n., art.* probatoriul, *pl.* probatorii, *art.* probatoriile.

probatoriu[2]**,-ie** Care poate servi drept dovadă; probator. *adj., pl.* probatorii.

probaţiune (-ţi-u-) (jur.) Dovedire; dovadă. *s.f., g.-d. art.* probaţiunii, *pl.* probaţiuni.

probă 1. Dovadă a unui adevăr; confirmare. */~ cu martori* = susţinere prin martori a unei afirmaţii în faţa instanţei de judecată. */A da ~ de...* = a dovedi. 2. Verificare a modului cum funcţionează un sistem tehnic, un aparat, o maşină. //Încercare a unui obiect de îmbrăcăminte pentru a vedea dacă se potriveşte. //Fiecare dintre etapele unui examen. //(sport) Întrecere în cadrul unei competiţii. */De ~* = de încercare. *A face ~* = a proba, a încerca. 3. Repetiţie. 4. Verificare a corectitudinii unor operaţii matematice. 5. Mostră dintr-o serie de obiecte sau eşantion dintr-un material, care poate servi la determinarea anumitor caracteristici ale obiectelor respective sau ale întregului material. 6. Analiză medicală. //Observare a funcţiei unui organ în vederea stabilirii unui diagnostic. //(fot.) Copie pozitivă pe hârtie. 7. Exemplu, model. *s.f., g.-d. art.* probei, *pl.* probe.

probălui *tr.* (înv., reg.) 1. A verifica, a proba (1). 2. A confirma. 3. A chibzui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* probăluiesc, *imperf. 3 sg.* probăluia; *conj. prez. 3* să probăluiască.

probăluire (înv., reg.) Acţiunea de a probălui. *s.f., g.-d. art.* probăluirii, *pl.* probăluiri.

probitate Cinste, integritate, onestitate. *s.f., g.-d. art.* probităţii.

problem v. **problemă.**

problematic,-ă 1. Îndoielnic, nesigur; (p. ext.) suspect, dubios. 2. Care pune (sau ridică) o problemă. //(log., despre judecăţi) Care anunţă un raport posibil între termenii judecăţii. *adj., pl.* problematici,-ce.

problematică Ansamblu de probleme referitoare la acelaşi subiect sau domeniu; tematică. *s.f., g.-d. art.* problematicii.

problematiza *intr.* 1. A sistematiza pe probleme. 2. A complica lucrurile, a face din orice lucru o problemă. 3. A crea probleme. *vb. I, ind. prez. 3* problematizează.

problematizare 1. Acţiunea de a problematiza. 2. Metodă în învăţământ constând în folosirea de întrebări-problemă pentru a declanşa activitatea independentă a elevului sau a studentului. *s.f., g.-d. art.* problematizării, *pl.* problematizări.

problemă A. 1. Chestiune cu aspecte neclare, care cere o rezolvare, o soluţie. */-cheie* = problemă foarte importantă. //(mat.) Chestiune a cărei rezolvare se poate afla prin calcule sau prin raţionamente. 2. Obiect al preocupărilor sau cercetărilor cuiva; temă. B. Lucru greu de înţeles, de rezolvat sau de explicat, dificultate. [*var.* (înv.) problem *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* problemei, *pl.* probleme.

problemist,-ă Specialist în crearea de probleme în şah, matematică etc. *s.m., pl.* problemişti; *s.f., g.-d. art.* problemistei, *pl.* problemiste.

proboscidă (înv.) Trompa elefantului; trompa insectelor. *s.f., g.-d. art.* proboscidei, *pl.* proboscide.

proboscidian (-di-an) (la pl.) Ordin de mamifere mari, greoaie (din care face parte elefantul), caracterizate prin trompa lor lungă şi mobilă; (la sg.) animal din acest ordin. *s.m., pl.* proboscidieni.

probozeală (înv., reg.) Faptul de a probozi; mustrare. *s.f., g.-d. art.* probozelii, *pl.* probozeli.

probozi *tr.* (înv., reg.) A mustra, a dojeni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* probozesc, *imperf. 3 sg.* probozea; *conj. prez. 3* să probozească.

probozire (înv., reg.) Acţiunea de a probozi. *s.f., g.-d. art.* probozirii, *pl.* proboziri.

procaină (farm.) Substanţă cu proprietăţi asemănătoare novocainei. *s.f., g.-d. art.* procainei.

procator (reg.) Avocat. *s.m., pl.* procatori.

proceda *intr.* 1. A acţiona într-un anumit fel. 2. A începe să..., a trece la... [*var.* (înv.) procede *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* procedează.

procede v. **proceda.**

procedeu 1. Fel, manevră de a proceda pentru a obţine un rezultat; mijloc, mod, modalitate. 2. Soluţie practică, sistematică, de efectuare a unei operaţii, a unei lucrări etc. *s.n., art.* procedeul, *pl.* procedee.

procedural,-ă Referitor la procedura legală. *adj., pl.* procedurali,-e.

procedură 1. Ansamblu de reguli, de formalităţi care trebuie îndeplinite într-un proces. 2. Procedeu (1). 3. Ramură a dreptului care studiază procedura (1). 4. (la pl.) Tratament specializat pe anumite tipuri de boli. *s.f., g.-d. art.* procedurii, *pl.* proceduri.

procedurist,-ă Specialist în procedura judiciară. *s.m., pl.* procedurişti; *s.f., g.-d. art.* proceduristei, *pl.* procedurişte.

procent 1. A suta parte dintr-o cantitate dată. 2. Dobândă calculată la o sută de unităţi monetare. [*var.* (înv.) protent *s.n.*] *s.n., pl.* procente.

procentaj Procent. //Calcul făcut pentru stabilirea procentului; cifra obţinută. *s.n., pl.* procentaje.

procentual,-ă (-tu-al) Calculat, exprimat în procente. *adj., pl.* procentuali,-e.
proces 1. Desfăşurare a unei acţiuni, a unui eveniment, a unui fenomen etc. //Prefacere, transformare progresivă. *~ de fabricaţie.* 2. Dezbatere a unei cauze la o instanţă judecătorească; totalitatea actelor, documentelor adunate în vederea acestei acţiuni. */A face* (sau *a intenta*) *cuiva ~* = a da pe cineva în judecată. *A face ~ul* (*cuiva* sau *a ceva*) = a critica sever (pe cineva sau ceva). *A-i face cuiva ~ de intenţii* = a învinui pe cineva de intenţii reprobabile pe care nu poţi dovedi că le-a avut. *A-şi face ~ de conştiinţă* = a-şi reproşa anumite atitudini, a regreta. 3. Maladie (a unui organ sau a întregului organism). [*var* (înv.) proţes *s.n.*] *s.n., pl.* procese.
procesa *tr.* A prelucra datele de pe bandă magnetică prin intermediul uni procesor. *vb. I, ind. prez. 3* procesează.
procesare 1. Acţiunea de a procesa. 2. *~ de text* = introducere a unui text în calculator şi scoatere a corecturilor. *s.f., g.-d. art.* procesării, *pl.* procesări.
procesie v. **procesiune.**
procesional,-ă (-si-o-) Relativ la procesiune. *adj., pl.* procesionali,-e.
procesiune (-si-u-) 1. Alai, convoi, cortegiu. 2. Ceremonie religioasă în cursul căreia credincioşii merg în convoi, cântând imnuri şi rostind rugăciuni. [*var.* (înv.) procesie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* procesiunii, *pl.* procesiuni.
procesoman,-ă Persoană care are mania de a intenta procese juridice. *s.m., pl.* procesomani; *s.f., g.-d. art.* procesomanei, *pl.* procesomane.
procesomanie Mania de a intenta (nejustificat) procese (2). *s.f., art.* procesomania, *g.-d. art.* procesomaniei.
procesor (inform.) Aparat electronic sau circuit integrat destinat să interpreteze şi să execute comenzi complexe. */~ de texte* = microcomputer destinat exclusiv culegerii şi prelucrării de texte. *~ video* = microcomputer destinat prelucrării imaginilor. *s.n., pl.* procesoare.
procesual,-ă (-su-al) 1. Referitor la proces (1); care se desfăşoară în etape succesive; treptat. 2. Procedural. *adj., pl.* procesuali,-e.
procesualitate (-su-a-) Însuşirea de a fi procesual. *s.f., g.-d. art.* procesualităţii.
proces-verbal Act oficial prin care se constată un fapt de natură juridică; prezentare scrisă a discuţiilor şi hotărârilor dintr-o şedinţă. *s.n., pl.* procese-verbale.
prochestor Magistrat roman cu funcţii financiare în provincii. *s.m., pl.* prochestori.
prochimen 1. (bis.) Nume dat versetelor din psalmi. 2. (înv.) *A veni la ~* = a reveni la subiect. *s.n., pl.* prochimene.
proci (sl., înv.) Şi aşa mai departe. *adv.*
procidenţă (anat.) Deplasare a unui organ sau a unei părţi dintr-un organ. *s.f., g.-d. art.* procidenţei, *pl.* procidenţe.
procitanie (-ni-e) (înv.) Recitire, repetare; examinare (recapitulativă) a elevilor. *s.f., art.* procitania, *g.-d. art.* procitaniei, *pl.* procitanii, *art.* procitaniile.
prociti *tr.* (înv.) 1. A reciti. 2. A examina un elev. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* procitesc, *imperf. 3 sg.* procitea; *conj. prez. 3* să procitească.
proclama 1. *tr.* A anunţa ceva în mod solemn. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) investi în mod oficial cu un titlu, o calitate, un drept etc. 3. *tr.* A susţine ceva cu tărie, a afirma în public. 4. *tr* A institui, a stabili. *vb. I, ind. prez. 3* proclamă.
proclamare Acţiunea de a (se) proclama. *s.f., g.-d. art.* proclamării.
proclamativ,-ă Care proclamă ceva. *adj., pl.* proclamativi,-e.
proclamator,-oare (Persoană) care face o proclamaţie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* proclamatori,-oare.
proclamaţie (-ţi-e) Comunicare oficială prin care se aduce la cunoştinţa publicului un fapt de mare importanţă. //Apel tipărit cu conţinut agitatoric. [*var.* (înv.) proclamaţiune *s.f.*] *s.f., art.* proclamaţia, *g.-d. art.* proclamaţiei, *pl.* proclamaţii, *art.* proclamaţiile.
proclamaţiune v. **proclamaţie.**
proclet,-ă (înv., reg., s.) Ticălos, mişel. *adj., pl.* procleţi,-te.
proclitic,-ă (despre cuvinte) Aşezat înaintea altui cuvânt cu care face corp fonetic comun. *Articol ~. adj., pl.* proclitici,-ce.
proclizǎ Aşezare a unui cuvânt, a unei particule în poziţie proclitică. *s.f., g.-d. art.* proclizei, *pl.* proclize.
proconsul Magistrat roman însărcinat cu guvernarea unei provincii. *s.m., pl.* proconsuli.
proconsular,-ă Care ţine de proconsul; referitor la funcţia de proconsul. */Provincie ~* = provincie condusă de un proconsul. *adj., pl.* proconsulari,-e.
proconsulat Funcţia de proconsul; timpul în care un proconsul îşi exercită funcţia. *s.n., pl.* proconsulate.
procopseală v. **pricopseală.**
procopsi v. **pricopsi.**
procopsire v. **pricopsire.**
procovăţ v. **pocrovăţ.**
procrea (-cre-a) *intr.* şi *tr.* A da viaţă, a concepe. *vb. I, ind. prez. 3* procreează, *1 pl.* procreăm; *conj. prez. 3* să procreeze; *ger.* procreând; *part.* procreat.
procreare (cre-a-) Acţiunea de a procrea. *s.f., g.-d. art.* procreării, *pl.* procreări.
procreativ,-ă (-cre-a-) Procreator. *adj., pl.* procreativi,-e.
procreator,-oare (-cre-a-) (rar) Care procreează. *adj., pl.* procreatori,-oare.
procreaţie (-cre-a-ţi-e) Procreare. *s.f., art.* procreaţia, *g.-d. art.* procreaţiei, *pl.* procreaţii, *art.* procreaţiile.
proctalgie (med.) Durere a anusului. *s.f., art.* proctalgia, *g.-d. art.* proctalgiei, *pl.* proctalgii, *art.* proctalgiile.
proctită (med.) Inflamaţie a anusului. *s.f., g.-d. art.* proctitei, *pl.* proctite.
proctoscopie (med.) Rectoscopie. *s.f., art.* protoscopia, *g.-d. art.* proctoscopiei, *pl.* proctoscopii, *art.* protoscopiile.
procura *tr.* 1. A face rost de ceva, a achiziţiona. 2. A produce, a provoca. *vb. I, ind. prez. 3* procură.
procurabil,-ă Care se poate procura (uşor). *adj., pl.* procurabili,-e.
procurare Acţiunea de a procura. *s.f., g.-d. art.* procurării, *pl.* procurări.
procurator 1. Magistrat roman care administra o provincie imperială. 2. Înalt demnitar în vechile republici italiene Veneţia şi Genova. 3. Persoană care acţionează în numele altcuiva pe baza unei procuri; mandatar. *~ F.I.F.A. s.m., pl.* procuratori.
procuratură Organ de stat care supraveghează aplicarea şi respectarea legilor, trimiterea infractorilor în faţa justiţiei, susţinerea acuzării înaintea instanţelor judecătoreşti, precum şi reprezentarea intereselor statului în instanţă; clădire în care îşi are sediul această instituţie. *s.f., g.-d. art.* procuraturii, *pl.* procuraturi.
procură Act legalizat prin care cineva poate acţiona în numele altcuiva; mandat. *s.f., g.-d. art.* procurii, *pl.* procuri.
procurist,-ă Mandatar care are împuterniciri pentru îndeplinirea unor acte juridice în numele cuiva. *s.m., pl.* procurişti; *s.f., g.-d. art.* procuristei, *pl.* procuriste.
procuror 1. Membru al procuraturii care exercită atribuţiile ce revin acestuia. 2. Magistrat, membru al parchetului (C). */~general* = a) membru al procuraturii care supraveghează respectarea legilor de către toate organele centrale şi locale ale statului şi care îi numeşte pe procurori; b) (în vechea organizare judecătorească)

şeful parchetului de pe lângă o curte de apel sau de pe lângă Curtea de casaţie. *s.m., pl.* procurori.
procustian,-ă (-ti-an) Referitor la legenda lui Procust. *adj., pl.* procustieni,-e.
procustianism (-ti-an) Confruntare între doi termeni care se măsoară, definindu-se reciproc, unul prin mărimea celuilalt. *s.n.*
prodecan Locţiitor al decanului din învăţământul universitar. *s.m., pl.* prodecani.
prodig,-ă (livr.) Risipitor, cheltuitor. *adj., pl.* prodigi,-ge.
prodiga *tr* (livr.) A risipi, a da cu generozitate. *vb. I, ind. prez. 3* prodigă.
prodigalitate (livr.) Risipă, cheltuială excesivă. *s.f., g.-d. art.* prodigalităţii, *pl.* prodigalităţi.
prodigios,-oasă (-gi-os) Ieşit din comun (prin bogăţie, cantitate etc.); uimitor, extraordinar. *adj., pl.* prodigioşi,-oase.
prodigiozitate (-gi-o-) Însuşirea de a fi prodigios. *s.f., g.-d. art.* prodigiozităţii.
pro domo/pro domo sua (lat.) Pentru propria cauză. *loc. adj.*; *loc. adv.*
prodrom (rar) 1. Introducere în studiul unei ştiinţe. 2. Simptom care precedă sau anunţă apariţia unei boli. *s.n., pl.* prodromuri.
producător,-oare I. *adj.* Care produce, care dă naştere la ceva. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care produce bunuri materiale, valori ştiinţifice etc. //Persoană sau societate care finanţează un film cinematografic. /-delegat = delegat al producătorului, care supraveghează realizarea unui film. *adj., s.m.* şi *f., pl.* producători,-oare.
produce 1. *tr.* A crea prin muncă valori materiale, artistice etc.; a face, a realiza ceva. 2. *tr.* A aduce venituri; a rodi. 3. *refl.* (despre evenimente, fenomene etc.) A se întâmpla, a se petrece. 4. *refl.* A se prezenta în public cu un program artistic. 5. *tr.* A provoca, a cauza. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* produc, *1 pl.* producem, *2 pl.* produceţi; *imper. 2 sg.* produ, *neg.* nu produce; *part.* produs.
producere Acţiunea de a (se) produce. *s.f., g.-d. art.* producerii, *pl.* produceri.
product (înv.) Produs. *s.m., pl.* producte.
productibil,-ă Care poate fi produs. *adj., pl.* productibili,-e.
productibilitate Capacitate, perspectivă de producţie. *s.f., g.-d. art.* productibilităţii.
productiv,-ă 1. Care produce (mult). */Pământ ~* = pământ fertil. //Bănos, rentabil. /(despre animale) *Rasă ~* = rasă fecundă. 2. (despre afixe, elemente de compunere etc.) Care formează numeroase derivate. //(despre conjugări) Care se îmbogăţeşte mereu. *adj., pl.* productivi,-e.
productivitate 1. Capacitatea de a produce mult; randament, eficienţă a unei activităţi. */~a muncii* = eficienţă a muncii măsurată prin raportul dintre cantitatea de produse şi consumul de muncă. 2. Capacitate a unor cuvinte de a forma sensuri sau derivate noi. *s.f., g.-d. art.* productivităţii.
productometru Înregistrator automat de producţie. *s.n., art.* productometrul, *pl.* productometre.
producţie (-ţi-e) 1. Ansamblul activităţilor în cadrul cărora oamenii produc bunuri şi servicii materiale necesare existenţei. //Compartiment într-o întreprindere care se ocupă cu aspectele economice şi organizatorice ale producţiei (1). */A fi în ~* = a fi în câmpul muncii. 2. Totalitatea produselor agricole, industriale etc. obţinute într-o perioadă de timp. 3. Lucrare, creaţie, operă; ansamblul ope-relor unui scriitor, artist. //Creare a unui film; filmul însuşi. 4. Manifestare artistică organizată la sfârşitul unui an şcolar, în institutele de artă teatrală şi cinematografică, în şcolile de coregrafie etc. [*var.* (înv.) producţiune *s.f.*] *s.f., art.* producţia, *g.-d. art.* producţiei, *pl.* producţii, *art.* producţiile.
producţiune v. **producţie.**
produf (reg.) Copcă. //Gaură mică făcută lângă vana unui butoi, pentru aerisire sau pentru evacuarea gazelor în timpul fermentaţiei vinului. *s.n., pl.* produfuri.
produs 1. Bun economic realizat în procesul de producţie. */~ brut* = semifabricat. *~ finit* = produs apt pentru folosire sau consumaţie. *~ de schimb* = marfă. *~ intern brut* = valoarea tuturor bunurilor şi a serviciilor furnizate de agenţii economici de pe teritoriul unei ţări. *~ naţional brut* = indicat macroeconomic, format din produsul intern brut, la care se adaugă producţia finală brută a agenţilor naţionali, ce îşi desfăşoară activitatea în străinătate, din care se scade producţia agenţilor străini realizată în interiorul ţării. 2. Corp, substanţă produsă în laborator sau obţinută pe cale naturală. 3. Urmare a unui fenomen, a unei acţiuni etc.; efect. 4. (mat.) Rezultat al unei înmulţiri. *s.n., pl.* produse.
proeminent,-ă Ieşit în afară, în relief. //(despre oameni) Ieşit din comun; remarcabil. *adj., pl.* proeminenţi,-te.
proeminenţă Însuşirea de a fi proeminent. //Ieşitură (a unui lucru); ridicătură. *s.f., g.-d. art.* proeminenţei, *pl.* proeminenţe.
proeresis (gr.)/**proeres** (înv.) Bunăvoinţă, generozitate. *s.n.*
proestos/proistos (înv., reg.) Clericul cu gradul cel mai înalt într-o biserică sau într-o mânăstire. *s.m., pl.* proestoşi/proistoşi.
prof,-ă (arg. elevilor) Profesor, profesoară. *s.m., pl.* profi; *s.f., g.-d. art.* profei, *pl.* profe.
profan,-ă 1. Neştiutor, nepriceput; (fam.) ageamiu. 2. Care nu ţine de religie; laic. *adj., pl.* profani,-e.
profana *tr.* A trata fără respect lucruri considerate sfinte; a necinsti. *vb. I, ind. prez. 3* profanează.
profanare Acţiunea de a profana; profanaţiune. *s.f., g.-d. art.* profanării, *pl.* profanări.
profanator,-oare (Persoană) care profanează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* profanatori,-oare.
profanaţiune (-ţi-u-) (înv.) Profanare. *s.f., g.-d. art.* profanaţiunii, *pl.* profanaţiuni.
profascist,-ă Favorabil fascismului, care susţine pe fascişti. *adj., pl.* profascişti,-ste.
profază (biol.) Primul stadiu al mitozei, când se formează cromozomii. *s.f., g.-d. art.* profazei, *pl.* profaze.
profeminist,-ă Care susţine drepturile femeilor. *adj., pl.* profeminişti,-ste.
profera *tr.* (livr.) A rosti injurii, ameninţări, blesteme. *vb. I, ind. prez. 3* proferează.
proferare (livr.) Acţiunea de a profera. *s.f., g.-d. art.* proferării, *pl.* proferări.
profesa *tr.* 1. A exercita o profesiune, o meserie. 2. A susţine public o părere, o concepţie, o atitudine. *vb. I, ind. prez. 3* profesează.
profesare Acţiunea de a profesa. *s.f., g.-d. art.* profesării, *pl.* profesări.
profesie (-si-e) Activitate cu caracter permanent practicată de cineva pe baza unei calificări; meserie. *s.f., art.* profesia, *g.-d. art.* profesiei, *pl.* profesii, *art.* profesiile.
profesiogramă (-si-o-) Reprezentare grafică a caracteristicilor unei activităţi profesionale, sub aspectul solicitărilor fizice şi psihice. *s.f., g.-d. art.* profesiogramei, *pl.* profesiograme.
profesional,-ă (-si-o-) Referitor la o profesiune. */Secret ~* = informaţie pe care o deţine cineva graţie profesiunii sale şi pe care nu are voie să o divulge. *Şcoală ~* = şcoală care pregăteşte muncitori calificaţi. *Boală ~* = boală provocată de o anumită profesiune. //(adv.) Cu obişnuinţa unui profesonist. *adj., pl.* profesionali,-e.
profesionalism (-si-o-) 1. Profesionism. 2. Cuvânt care aparţine unui limbaj profesional. *s.n., pl.* (2) profesionalisme.

nalisme.
profesionalitate (-si-o-) Însuşirea de a fi bun profesionist. //Conştiinţă profesională. *s.f., g.-d. art.* profesionalităţii.
profesionaliza (-si-o-) *tr.* şi *refl.* A da sau a căpăta un caracter profesional. *vb. I, ind. prez. 3* profesionalizează.
profesionalizare (-si-o-) Acţiunea de a (se) profesionaliza. *s.f., g.-d. art.* profesionalizării.
profesionalmente (-si-o-) (rar) Din punct de vedere profesional. *adv.*
profesionism (-si-o-) Practicare a unei îndeletniciri, a unui sport, a unei arte etc., ca profesie. *s.n.*
profesionist,-ă (-si-o-) I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care exercită o profesie, un sport, o artă etc., pe baza unei pregătiri corespunzătoare. //(Om) priceput. II. *s.f.* Femeie care practică moravurile uşoare. *adj., s.m.* şi *f., pl.* profesionişti,-ste.
profesiune (-si-u-) (în sintagma) ~ *de credinţă* = declaraţie publică făcută de cineva asupra principiilor şi convingerilor sale. *s.f., g.-d. art.* profesiunii, *pl.* profesiuni.
profesor/profesor,-oară Persoană cu o pregătire specială care predă un obiect de învăţământ într-un domeniu al ştiinţei, al artei etc. //Persoană care educă, învaţă pe cineva. *s.m., pl.* profesori/profesori; *s.f., g.-d. art.* profesoarei, *pl.* profesoare.
profesoral,-ă De profesor, referitor la funcţia de profesor. //Alcătuit din profesori. //(depr.) Pretenţios, pedant. *adj., pl.* profesorali,-e.
profesoraş (fam.) Diminutiv al lui profesor. *s.m., pl.* profesoraşi.
profesorat Cariera, funcţia de profesor. *s.n.*
profesorime (rar) Totalitatea profesorilor; mulţime de profesori. *s.f., g.-d. art.* profesorimii.
profet 1. Predicator religios considerat ca interpret al voinţei lui Dumnezeu şi ca prezicător al viitorului. /*Nimeni nu este ~ în ţara lui* = valoarea cuiva este adesea mai puţin recunoscută în mijlocul concetăţenilor decât între străini. 2. (art.) Titlul dat lui Mahomed de către credincioşii musulmani. *s.m., pl.* profeţi.
profetesă (livr.) Prezicătoare. *s.f., g.-d. art.* profetesei, *pl.* profetese.
profetic,-ă De profet; care prevesteşte. *adj., pl.* profetici,-ce.
profetism 1. Curent religios bazat pe învăţătura profeţilor. 2. Caracter profetic; profeţie. *s.n.*
profetiza *tr.* A profeţi. *vb. I, ind. prez. 3* profetizează.
profeţi *tr.* A face profeţii (ca profet); a profetiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* profeţesc, *imperf. 3 sg.* profeţea; *conj. prez. 3* să profeţească.
profeţie Prezicere a viitorului; prezicere, prevestire. *s.f., art.* profeţia, *g.-d. art.* profeţiei, *pl.* profeţii, *art.* profeţiile.
profil 1. Contur al feţei unei persoane privită dintr-o parte. //(fig.) Portret, figură. /*Din ~* = dintr-o parte. 2. Contur al unui lucru, al unei forme de relief etc. /~ *geologic* = reprezentare grafică a structurii geologice a unei părţi din scoarţa terestră. ~ *morfologic* = reprezentare grafică, în plan vertical, la o anumită scară a reliefului unei regiuni. //Desen care reprezintă o secţiune verticală a unui element de construcţie. 3. Element decorativ în relief la o clădire. 4. Domeniul de specializare a unei întreprinderi, instituţii etc.; specific. 5. Specialitate, materie. 6. Produs laminat de diferite forme din oţel, din alte metale ori din mase plastice. *s.n., pl.* profiluri.
profila 1. *refl.* A se contura, a ieşi în evidenţă. 2. *tr.* A stabili profilul (4) unei întreprinderi, al unei instituţii etc. 3. *tr.* A lamina o bară metalică dându-i un profil uniform în lungime. *vb. I, ind. prez. 3* profilează.
profilactic,-ă Care apără organismul de boli; preventiv. *adj., pl.* profilactici,-ce.
profilare Acţiunea de a (se) profila. *s.f., g.-d. art.* profilării, *pl.* profilări.
profilaxie Ansamblu de măsuri medico-sanitare destinate să prevină apariţia şi răspândirea bolilor. *s.f., art.* profilaxia, *g.-d. art.* profilaxiei, *pl.* profilaxii, *art.* profilaxiile.
profilograf Aparat pentru înregistrarea denivelărilor suprafeţei unui drum, a asperităţilor de pe suprafaţa unei piese etc. *s.n., pl.* profilografe.
profilogramă Înregistrare grafică obţinută cu profilograful. *s.f., g.-d. art.* profilogramei, *pl.* profilograme.
profilometru Instrument care măsoară gradul de netezime a unei piese (prelucrate). *s.n., art.* profilometrul, *pl.* profilometre.
profir,-ă (rar) Roşu-deschis; trandafiriu. *adj., pl.* profiri,-e.
profiriu,-ie Profir. //(s.n.) Vin de culoare roşu-deschis. *adj., pl.* profirii.
profit 1. Câştig, folos. /*În ~ul* (cuiva) = în folosul (cuiva). *Un ce ~* = un oarecare profit. 2. (ec. pol.) Beneficiu reprezentând diferenţa dintre încasările efective şi totalul cheltuielilor unei întreprinderi. *s.n., pl.* profituri.
profita *intr.* A trage un profit, un avantaj, un câştig. //(depr.) A urmări un folos în orice împrejurare. *vb. I, ind. prez. 3* profită.
profitabil,-ă Care aduce profit; avantajos. *adj., pl.* profitabili,-e.
profiterol Prăjitură cu cremă, cu îngheţată şi cu frişcă. *s.n., pl.* profiteroluri.
profitor,-oare (Persoană) care caută să profite de orice situaţie; speculant. *adj., s.m.* şi *f., pl.* profitori,-oare.
pro forma (lat.) De formă. *loc. adj.; loc. adv.*
profum v. **parfum.**
profuma v. **parfuma.**
profumat,-ă v. **parfumat.**
profund,-ă 1. Adânc. //Greu de pătruns, de cunoscut. //(despre glas, ton) Grav. 2. Mare, intens. 3. Fundamental, esenţial, radical. 4. (despre oameni) Care judecă lucrurile serios, cu temei. *adj., pl.* profunzi,-de.
profunditate (rar) Profunzime (2). *s.f., g.-d. art.* profundităţii.
profundor Partea posterioară, mobilă, a ampenajului orizontal al unei aeronave, care asigură echilibrul şi stabilitatea acesteia. *s.n., pl.* profundoare.
profunzime 1. Adâncime. 2. (fig.) Putere de pătrundere în esenţa lucrurilor. *s.f., g.-d. art.* profunzimii, *pl.* profunzimi.
profuziune (-zi-u-) (livr.) Cantitate mare de...; bogăţie, abundenţă. *s.f., g.-d. art.* profuziunii.
progenie (med.) Prognatism. *s.f., art.* progenia, *g.-d. art.* progeniei, *pl.* progenii, *art.* progeniile.
progenitură Vlăstar, odraslă, urmaş; (la animale) pui. *s.f., g.-d. art.* progeniturii, *pl.* progenituri.
progerie (med.) Îmbătrânire prematură a ţesutului cutanat. *s.f., art.* progeria, *g.-d. art.* progeriei, *pl.* progerii, *art.* progeriile.
progesteron Hormon care se formează în ovar, cu rol esenţial în procesul de reproducere. //Medicament preparat cu acest hormon. *s.n.*
proglot v. **proglotă.**
proglotă (biol.) Fiecare dintre segmentele corpului unui vierme inelat. [*var.* proglot *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* proglotei, *pl.* proglote.
prognat,-ă Care are maxilarele proeminente, ieşite înainte. *adj., pl.* prognaţi,-te.
prognatism Ieşire în afară a părţii inferioare a feţei (bărbie, maxilare); progenie. *s.n.*
prognostic/prognostic (med.) Previziune a evoluţiei unei maladii. *s.n., pl.* prognosticuri/prognosticuri.
prognostica *tr.* A face un prognostic. *vb. I, ind. prez. 3* prognostichează.
prognoza *tr.* A elabora o prognoză. *vb. I, ind. prez. 3*

prognozează.
prognozare Acțiunea de a prognoza. *s.f., g.-d. art.* prognozării, *pl.* prognozări.
prognoză 1. Anticipare a evoluției probabile în timp a unui fenomen, a unui proces etc., bazată pe date științifice. //Text care prezintă evoluția vremii într-un interval de timp. 2. Parte a științei conducerii, care constă în determinarea tendințelor și perspectivelor de dezvoltare a diferitelor sfere de activitate. 3. (med.) Prognostic. *s.f., g.-d. art.* prognozei, *pl.* prognoze.
progodie (-di-e) (reg.) Curte a unei biserici folosită ca cimitir. *s.f., art.* progodia, *g.-d. art.* progodiei, *pl.* progodii.
progradare (geol.) 1. Proces de lărgire și de înălțare spre uscat a unei plaje prin depunerea nisipului dislocat de apă. 2. Mărire a concentrației în carbonați și în alte săruri în orizonturile superioare ale solului, ca urmare a mișcării ascendente a apei. *s.f., g.-d. art.* progradării, *pl.* progradări.
program 1. Plan de activitate cuprinzând etapele propuse pentru o anumită perioadă; desfășurarea activității după un anumit plan. //Orar. 2. Foaie de hârtie, broșură care prezintă detalii în legătură cu un spectacol; ordinea după care se desfășoară o emisiune de radio sau de televiziune. 3. Expunere (scrisă) a principiilor, scopurilor etc. unei organizații politice, culturale etc. 4. (inform.) Ansamblu de instrucțiuni codate necesare unui calculator pentru rezolvarea unei probleme. *s.n., pl.* programe.
programa *tr.* 1. A stabili, a fixa un program (1). 2. A planifica pe cineva la o anumită dată pentru rezolvarea unei probleme. 3. A introduce un program (4). 4. A include într-un program. *vb. I, ind. prez. 3* programează.
programabil,-ă Care poate fi programat. *adj., pl.* programabili,-e.
programare Acțiunea de a programa. //Elaborare a unui program în vederea rezolvării unei probleme la calculatorul electronic. *s.f., g.-d. art.* programării, *pl.* programări.
programat,-ă (inform.) Comandat printr-un program (4). */Învățământ ~* = metodă de învățământ după un program, care împarte materia în elemente simple, ușor asimilabile, adaptând-o la ritmul receptării fiecărui elev. *adj., pl.* programați,-te.
programatic,-ă Referitor la un program, care constituie un program. */Muzică ~* = muzică, lucrare care ilustrează o temă dată. *adj., pl.* programatici,-ce.
programatism Caracterul muzicii programatice; curent care promovează muzica programatică. *s.n.*
programator,-oare Specialist în întocmirea programului (4) unui calculator. *s.m., pl.* programatori; *s.f., g.-d. art.* programatoarei, *pl.* programatoare.
programă (în sintagma) *~ analitică* (sau *școlară*) = prezentare în scris a obiectivelor și a capitolelor unei discipline de învățământ. *s.f., g.-d. art.* programei, *pl.* programe.
program-cadru Program elaborat în linii generale. *s.n., pl.* programe-cadru.
program-pilot Program model. *s.n., pl.* programe-pilot.
program-tip Program standard. *s.n., pl.* programe-tip.
progres 1. Dezvoltare ascendentă; mers înainte; trecere de la o etapă inferioară la una superioară; propășire. 2. Dezvoltare, schimbare în bine. *s.n., pl.* progrese.
progresa *intr* 1. A face progrese, a merge înainte. 2. (despre boli) A lua amploare; a se agrava. *vb. I, ind. prez. 3* progresează.
progresie (-si-e) (mat.) Șir finit de numere care derivă unul din altul, după o anumită regulă. */~ aritmetică* = șir de numere în care fiecare termen este rezultatul adunării celui precedent cu o anumită rație. *~ geometrică* = șir de numere în care fiecare termen este rezultatul înmulțirii celui precedent cu o anumită constantă. *s.f., art.* progresia, *g.-d. art.* progresiei, *pl.* progresii, *art.* progresiile.
progresism (rar) Atitudine progresistă. *s.n.*
progresist,-ă (Persoană) care promovează progresul. *adj., s.m.* și *f., pl.* progresiști,-ste.
progresiv,-ă Care crește treptat și continuu. */Impozit ~* = impozit care crește procentual pe măsura creșterii venitului. (fon.) *Asimilare ~* = asimilare în care sunetul modificat se află după cel care exercită influența modificatoare. *adj., pl.* progresivi,-e.
progresivitate Caracter progresiv. *s.f., g.-d. art.* progresivității.
prohab Deschizătura din față a pantalonilor; șlițul. *s.n., pl.* prohaburi.
prohibi *tr.* A interzice (producerea, vânzarea, importul sau exportul unei mărfi). *vb. IV, ind. prez. 3* sg. prohibește, *imperf. 3 sg.* prohibea; *conj. prez. 3* să prohibească.
prohibire Acțiunea de a prohibi. *s.f., g.-d. art.* prohibirii, *pl.* prohibiri.
prohibitiv,-ă Care interzice, care oprește ceva. */Taxe ~* = taxe vamale mari, fixate pentru a opri concurența produselor străine pe piața internă. *adj., pl.* prohibitivi,-e.
prohibitoriu,-ie Prohibitiv. *adj., pl.* prohibitorii.
prohibiție (-ți-e) Interdicție. //Măsură prin care statul interzice producerea, vânzarea, importul sau exportul anumitor mărfuri. *s.f., art.* prohibiția, *g.-d. art.* prohibiției, *pl.* prohibiții, *art.* prohibițiile.
prohibiționism (-ți-o-) Curent social favorabil prohibiției (alcoolului). *s.n.*
prohibiționist,-ă (-ți-o-) (Susținător) al prohibiționismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* prohibiționiști,-ste.
prohod Slujba înmormântării la creștini. //Slujbă religioasă ținută în vinerea Paștilor în amintirea morții lui Isus. *s.n., pl.* prohoduri.
prohodi *tr.* (pop.) A oficia slujba prohodului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* prohodesc, *imperf. 3 sg.* prohodea; *conj. prez. 3* să prohodească.
prohodire (pop.) Acțiunea de a prohodi; prohod. *s.f., g.-d. art.* prohodirii, *pl.* prohodiri.
prohodit (pop.) Prohodire. *s.n., pl.* prohodituri.
prohorisi *intr.* (înv.) A o duce bine, a prospera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* prohorisesc, *imperf. 3 sg.* prohorisea; *conj. prez. 3* să prohorisească.
prohorisire (înv.) Acțiunea de a prohorisi, prosperitate. *s.f., g.-d. art.* prohorisirii, *pl.* prohorisiri.
proiect 1. Plan de a întreprinde, de a organiza ceva; intenție. 2. Prima redactare, prima formă a unui plan (economic, politic, a unei legi etc.) */~ de lege* = text provizoriu al unei legi. 3. Lucrare care cuprinde calculele, desenele, instrucțiunile etc. necesare pentru executarea unei construcții, unei mașini etc. */~ de diplomă* = lucrare care cuprinde proiectul unei lucrări tehnice și pe baza căreia studenții institutelor politehnice, ai institutelor de arhitectură etc. obțin diploma la sfârșitul studiilor. *s.n., pl.* proiecte.
proiecta 1. *tr.* A plănui, a întocmi un proiect (1). 2. *tr.* A elabora un proiect (3). 3. *tr.* A realiza o proiecție (1), a reprezenta schematic un corp pe o suprafață potrivit anumitor reguli. //A trimite pe un ecran un fascicul de raze sau de particule, o succesiune de imagini cinematografice etc. 4. *refl.* A se profila, a se contura. 5. *tr.* A arunca (cu forță) un corp; a împrăștia cu presiune un lichid sau un material pulverizant. *vb. I, ind. prez. 3* proiectează.
proiectabil,-ă Care poate fi proiectat. *adj., pl.* proiectabili,-e.
proiectant,-ă 1. *adj.* (mat.) Care servește la proiecție. /(s.f.) *Dreaptă ~* = dreaptă care unește un punct cu proiecția sa pe un plan. II. *s.m.* și *f.* Persoană care întocmește proiecte (3). //(adj.) *Inginer ~. adj., s.m.* și *f., pl.*

proiectare Acțiunea de a (se) proiecta. *s.f., g.-d. art.* proiectării, *pl.* proiectări.
proiectil Corp metalic exploziv, lansat dintr-o armă de foc, cu scopul de a distruge o țintă. *s.n., pl.* proiectile.
proiectil-rachetă Proiectil prevăzut cu un motor-rachetă care îi asigură propulsarea. *s.n., pl.* proiectile-rachetă.
proiectiv,-ă Referitor la activitatea de proiectare. *adj., pl.* proiectivi,-e.
proiectivitate Ansamblu de proprietăți funcționale ale unui sistem de a se proiecta sau reflecta în altul. *s.f., g.-d. art.* proiectivității.
proiector Aparat care concentrează razele produse de o sursă de lumină cu ajutorul unei oglinzi, fiind folosit la iluminat, la semnalizări luminoase etc. //Aparat special pentru proiectarea imaginilor pe un ecran cinematografic. *s.n., pl.* proiectoare.
proiecție (-ți-e) 1. Reprezentare a unui obiect în spațiu, a unei figuri etc. pe un plan; imagine, figură obținută prin această operație. /~ *cartografică* = reprezentare pe o hartă a unei regiuni a scoarței Pământului. 2. Reproducere pe un ecran a imaginilor înregistrate pe un film, cu ajutorul unui fascicul luminos. /*Aparat de* ~ = aparat care servește la proiectarea pe un ecran a imaginilor de pe o peliculă cinematografică. [*var.* proiecțiune *s.f.*] *s.f., art.* proiecția, *g.-d. art.* proiecției, *pl.* proiecții, *art.* proiecțiile.
proiecționist,-ă (-ți-o-) Tehnician însărcinat cu proiecția unor filme, diapozitive etc. *s.m., pl.* proiecționiști; *s.f., g.-d. art.* proiecționistei, *pl.* proiecționiste.
proiecțiune v. **proiecție.**
proin (înv.) (în legătură cu o titulatură) Fost. *adj.*
proistos v. **proestos.**
prolactină Hormon produs de hipofiză, cu rol important în lactație. *s.f., g.-d. art.* prolactinei.
prolan (biol.) Hormon al placentei din timpul sarcinii femeii. *s.m., pl.* prolani.
prolaps (med.) Deplasare anormală în jos a unui organ. *s.n., pl.* prolapsuri.
prolegomene (livr.) Parte introductivă a unei opere (științifice). //Ansamblu de noțiuni preliminare aparținând unui domeniu științific. *s.n. pl.*
prolepsă 1. Evocare în avans a unui eveniment ulterior. 2. Procedeu stilistic prin care se preîntâmpină o posibilă obiecție a adversarului. *s.f., g.-d. art.* prolepsei, *pl.* prolepse.
proleptic,-ă Referitor la prolepsă. *adj., pl.* proleptici,-ce.
proletar,-ă I. *adj.* Referitor la proletariat. II. *s.m.* și *f.* 1. Cetățean sărac, liber, din Roma antică. 2. Muncitor salariat din societatea capitalistă, lipsit de mijloace de producție. *adj., s.m.* și *f., pl.* proletari,-e.
proletariat (-ri-at) 1. (în Roma antică) Masele sărace ale cetățenilor liberi. 2. Totalitatea proletarilor (II.2). *s.n.*
proletariza *tr.* și *refl.* A aduce sau a ajunge în stare de proletar; a (se) pauperiza. *vb. I, ind. prez. 3* proletarizează.
proletarizare Acțiunea de a (se) proletariza. *s.f., g.-d. art.* proletarizării.
proletcultism Curent apărut în Uniunea Sovietică și în fostele țări comuniste, care respingea moștenirea culturală a trecutului și susținea numai ideea unei culturi a proletariatului. *s.n.*
proletcultist,-ă (Adept) al proletcultismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* proletcultiști,-ste.
prolifera *intr.* 1. (despre celule, țesături) A se înmulți (în mod anormal). 2. (despre organisme) A se reproduce; a procrea. 3. (fig.) A se multiplica spectaculos. *vb. I, ind. prez. 3* proliferează.
proliferare Acțiunea de a prolifera; proliferație. *s.f., g.-d. art.* proliferării, *pl.* proliferări.
proliferație (-ți-e) (rar) Proliferare. *s.f., art.* proliferația, *g.-d. art.* proliferației, *pl.* proliferații, *art.* proliferațiile.
prolific,-ă 1. Care se înmulțește foarte repede. 2. (despre scriitori, artiști) Care creează foarte mult. *Un prozator ~. adj., pl.* prolifici,-ce.
prolificare (bot.) Apariție a unui lujer cu frunze din floare. *s.f., g.-d. art.* prolificării, *pl.* prolificări.
prolificitate Însușirea de a fi prolific. *s.f., g.-d. art.* prolificității.
prolix,-ă (despre vorbire, stil) Lipsit de concizie; confuz, neclar. *adj., pl.* prolixi,-xe.
prolixitate Însușirea de a fi prolix. *s.f., g.-d. art.* prolixității.
prolog[1] (la romani) Actor care recita prologul[2] (1). *s.m., pl.* prologi.
prolog[2] 1. Parte a unei piese de teatru antice în care se prezenta subiectul. 2. Parte introductivă a unei opere literare, muzicale sau dramatice; (p. ext.) introducere, prefață. *s.n., pl.* prologuri.
prolongație (-ți-e) 1. Prelungire. 2. (muz.) Poziție a unei note care, făcând parte dintr-un acord, se continuă și în acordurile următoare. *s.f., art.* prolongația, *g.-d. art.* prolongației, *pl.* prolongații, *art.* prolongațiile.
proluviu Depozit sedimentar detritic format la baza unor pante, sub acțiunea torenților. *s.n., art.* proluviul, *pl.* proluvii, *art.* proluviile.
pro memoria Pentru memorie. *loc. adv.*
promena *refl.* (fam.) A se plimba. *vb. I, ind. prez. 3* se promenează.
promenadă (fam.) 1. Plimbare. 2. Loc de plimbare. *s.f., g.-d. art.* promenadei, *pl.* promenade.
prometazină Medicament de sinteză folosit în tratamentul unor alergii. *s.f., g.-d. art.* prometazinei, *pl.* prometazine.
prometeian,-ă Prometeic. *adj., pl.* prometeieni,-e.
prometeic,-ă (-te-ic) 1. Referitor la mitul lui Prometeu. //(fig.) Uman, generos. 2. (fig.) Măreț, grandios. *adj., pl.* prometeici,-ce.
prometeism (livr.) Spirit de revoltă (caracteristic lui Prometeu). *s.n.*
promețiu Element chimic din grupul pământurilor rare. *s.n., art.* promețiul.
promiscuitate (-cu-i-) Conviețuire în condiții de mizerie a mai multor persoane de sex diferit. //Conviețuire în imoralitate. *s.f., g.-d. art.* promiscuității.
promiscuu,-uă (-cu-u) Cu caracter de promiscuitate. *adj., pl.* promiscui,-ue.
promisiune (-si-u-) Angajament prin care cineva se obligă să facă ceva. //Perspectivă promițătoare. *s.f., g.-d. art.* promisiunii, *pl.* promisiuni.
promisoriu,-ie Prin care se promite ceva. //(jur., despre jurăminte) Care se face în vederea unor fapte viitoare. *adj., pl.* promisorii.
promite *tr.* 1. A-și lua obligația de a face ceva. 2. (fig.) A oferi perspective promițătoare. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* promit, *1 pl.* promitem, *perf. s 1 sg.* promiseși, *1 pl.* promiserăm; *conj. prez. 3* să promită; *part.* promis.
promitere Acțiunea de a promite. *s.f., g.-d. art.* promiterii, *pl.* promiteri.
promițător,-oare Care promite (2). *adj., pl.* promițători,-oare.
promo Publicitate. *s.n.*
promonarhist,-ă (Persoană) care este pentru monarhie. *adj., s.m.* și *f., pl.* promonarhiști,-ste.
promontoriu 1. Fâșie de uscat înaltă și abruptă care înaintează în mare. 2. Proeminență osoasă. *s.n., art.* promontoriul, *pl.* promontorii, *art.* promontoriile.

promoroacă Chiciură. *s.f., g.-d. art.* promoroacei.
promotor[1] (chim.) Substanță care mărește eficacitatea unui catalizator. *s.n., pl.* promotoare.
promotor[2],-oare Inițiator, animator al unei acțiuni, al unei mișcări (artistice). *s.m., pl.* promotori; *s.f., g.-d. art.* promotoarei, *pl.* promotoare.
promoție (-ți-e) 1. Serie de absolvenți ai unei școli, ai unei facultăți, ai unei forme de studiu etc.; totalitatea absolvenților din același an, ai unei forme de învățământ. 2. Publicitate. *s.f., art.* promoția, *g.-d. art.* promoției, *pl.* promoții, *art.* promoțiile.
promoțional,-ă (-ți-o-) 1. Favorabil creșterii vânzărilor (prin publicitate, expoziții etc.). *Preț ~.* 2. De promovare. *Șanse ~. adj., pl.* promoționali,-e.
promova *tr.* 1. (despre elevi) A termina cu succes o clasă sau un an de învățământ. 2. A avansa pe cineva în grad, în funcție sau într-o demnitate. 3. A susține, a propaga o idee, un curent etc. *vb. I, ind. prez. 3* promovează.
promovabil,-ă Care poate fi promovat. *adj., pl.* promovabili,-e.
promovabilitate Însușirea de a fi promovat. *s.f., g.-d. art.* promovabilității.
promovare Acțiunea de a promova. *s.f., g.-d. art.* promovării, *pl.* promovări.
prompt,-ă Care acționează repede și la timp. *adj., pl.* prompți,-te.
prompter Aparat pe care se succed textele citite de prezentatori în fața unei camere de televiziune. //Caracterele afișate pe primele poziții ale liniei de pe ecranul unui calculator. *s.n., pl.* promptere.
proptitudine Rapiditate, punctualitate în rezolvarea unui lucru. *s.f., g.-d. art.* promptitudinii.
promulga *tr.* A da publicității o lege, prin publicarea ei în monitorul oficial al statului. *vb. I, ind. prez. 3* promulgă.
promulgare Acțiunea de a promulga; promulgație. *s.f., g.-d. art.* promulgării, *pl.* promulgări.
promulgație (-ți-e) (jur.) Promulgare. *s.f., art.* promulgația, *g.-d. art.* promulgației, *pl.* promulgații, *art.* promulgațiile.
pronaos 1. Partea de la intrare a unei biserici. 2. Încăpere a unui templu situată în fața sanctuarului. *s.n., pl.* pronaosuri.
pronație (-ți-e) 1. Mișcare de rotație pe care mâna și antebrațul o execută din afară către interior. 2. (med.) Poziție aplecată. *s.f., art.* pronația, *g.-d. art.* pronației, *pl.* pronații, *art.* pronațiile.
pronazist,-ă (Simpatizant) al nazismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* pronaziști,-ste.
pronie (-ni-e) (înv., pop.) Dumnezeire; Providență. *s.f., art.* pronia, *g.-d. art.* proniei.
pronominal,-ă Cu valoare de pronume; (despre propoziții sau părți de vorbire) introdus sau însoțit de un pronume, construit cu un pronume. *adj., pl.* pronominali,-e.
pronosport Sistem de loterie în care jucătorii trebuie să indice rezultatele unor meciuri. *s.n.*
pronostic Ipoteză, previziune referitoare la desfășurarea unor evenimete, la rezultatul unor acțiuni, al unor întreceri sportive etc. *s.n., pl.* pronosticuri.
pronostica *tr.* A face un pronostic; a prezice. *vb. I, ind. prez. 3* pronostichează.
pronosticare Acțiunea de a pronostica. *s.f., g.-d. art.* pronosticării, *pl.* pronosticări.
prontozil Medicament din clasa sulfamidelor, puțin solubil în apă, cu acțiune directă asupra streptococilor. *s.n.*
pronume Parte de vorbire flexibilă care înlocuiește un substantiv. *s.n., art.* pronumele, *pl.* pronume, *art.* pronumele.
pronunciament (-ci-a-) 1. Lovitură de stat organizată de militari în țările Americii Latine. 2. Declarație, acțiune prin care este exprimat protestul față de un sistem politic, social etc. *s.n., pl.* pronunciamente.
pronunța 1. *tr.* A rosti sunete, silabe, cuvinte; a ține un discurs. 2. *tr.* (jur.) A da o hotărâre, o sentință. 3. *refl.* A-și spune părerea. *vb. I, ind. prez. 3* pronunță.
pronunțabil,-ă Care poate fi pronunțat. *adj., pl.* pronunțabili,-e.
pronunțare Acțiunea de a (se) pronunța. *s.f., g.-d. art.* pronunțării, *pl.* pronunțări.
pronunțat,-ă Accentuat, scos în evidență. *adj., pl.* pronunțați,-te.
pronunție (-ți-e) Pronunțare. *s.f., art.* pronunția, *g.-d. art.* pronunției, *pl.* pronunții, *art.* pronunțiile.
proorոc v. **proroc.**
proorocesc,-ească v. **profetesc.**
proorոci v. **proroci.**
proorocie v. **profeție.**
proorocire v. **profetire.**
propaga 1. *tr.* și *refl.* A (se) răspândi, a (se) transmite. *//refl.* (despre căldură, unde electromagnetice etc.) A se împrăștia în timp și în spațiu. 2. *tr.* A populariza o idee, o învățătură etc. *vb. I, ind. prez. 3* propagă.
propagandă Activitatea de răpândire a unor idei care susțin o teorie, o concepție, un partid politic etc., cu scopul de a câștiga adepți. *s.f., g.-d. art.* propagandei, *pl.* propagande.
propagandism Tendință accentuată de a face propagandă. *s.n.*
propagandist,-ă 1. Persoană care face propagandă. 2. (ieșit din uz) Activist care conducea un cerc de învățământ politic. *s.m., pl.* propagandiști; *s.f., g.-d. art.* propagandistei, *pl.* propagandiste.
propagandistic,-ă De propagandă. *adj., pl.* propagandistici,-ce.
propagare Acțiunea de a (se) propaga. *s.f., g.-d. art.* propagării, *pl.* propagări.
propagator,-oare I. *adj.* Care se propagă. II. *s.m.* și *f.* Persoană care propagă idei, doctrine etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* propagatori,-oare.
propan Gaz incolor, inflamabil, obținut din gazele de sondă și folosit drept combustibil sau ca materie primă în industria chimică. *s.n.*
propanol Alcool propilic. *s.n.*
proparoxiton[1] Cuvânt proparoxiton[2]. *s.n., pl.* proparoxitone.
proparoxiton[2],-ă Care are accentul pe silaba antepenultimă. *adj., pl.* proparoxitoni,-e.
propăși *intr.* A progresa, a prospera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* propășesc, *imperf. 3 sg.* propășea; *conj. prez. 3* să propășească.
propășire Acțiunea de a propăși. *s.f., g.-d. art.* propășirii, *pl.* propășiri.
propășitor,-oare (rar) Care face să progreseze; înaintat. *adj., pl.* propășitori,-oare.
propedeutică/propedeutică (rar) Învățământ pregătitor care cuprinde elementele de bază ale unei științe. *s.f., g.-d. art.* propedeuticii/propedeuticii.
propenă (chim.) Propilenă. *s.f., g.-d. art.* propenei.
propensiune (-si-u-) Înclinație specială, dispoziție a cuiva către ceva. *s.f., g.-d. art.* propensiunii, *pl.* propensiuni.
properdină (biol.) Globulă cu acțiune antibacteriană din plasma sangvină. *s.f., g.-d. art.* properdinei, *pl.* properdine.
propergol Amestec de substanțe care produc reacții chimice puternic exoterme, folosit drept combustibil pentru rachete. *s.m., pl.* propergoli.
propice Favorabil, prielnic; potrivit. *adj. invar.*

propileé Intrare monumentală a unui edificiu antic, formată din mai multe porți, legate între ele prin porticuri. *s.n. pl.*
propilenă (chim.) Hidrocarbură folosită ca materie primă la fabricarea glicerinei, a acetonei etc.; propenă. *s.f., g.-d. art.* propilenei.
propolis 1. Substanță aromată care se colectează de la căpăcelele fagurilor. 2. Preparat farmaceutic pe bază de propolis (1). *s.n.*
proporție (-ți-e) 1. Raport între dimensiunile unor obiecte, între acestea și între. //Raport, relație între lucruri, noțiuni comparabile. /Procent. */În ~ cu* (sau *în ~a*) = proporțional cu..., potrivit cu... 2. (mat.) Egalitate între două rapoarte. *s.f., art.* proporția, *g.-d. art.* proporției, *pl.* proporții, *art.* proporțiile.
proporții (la pl.) Dimensiune, amploare, mărime. */A lua ~* = a se dezvolta foarte mult; (fam.) a se îngrășa. *s.f., pl., art.* proporțiile.
proporționa (-ți-o-) *tr.* A stabili un raport, o proporție între două lucruri; a face să fie proporțional. *vb. I, ind. prez. 3* proporționează.
proporțional,-ă (-ți-o-) Corespunzător unei anumite proporții. */Impozit ~* = impozit stabilit în raport cu venitul cuiva. (mat.) *Medie ~* = rădăcina pătrată a produsului dintre două cantități; medie geometrică. *adj., pl.* proporționali,-e.
proporționalitate (-ți-o-) Însușirea de a fi proporțional. *s.f., g.-d. art.* proporționalității.
proporționare (-ți-o-) Acțiunea de a proporționa. *s.f., g.-d. art.* proporționării.
proporționat,-ă (-ți-o-) Cu proporții echidistante; armonios. *adj., pl.* proporționați,-te.
propovădui *tr.* A răspândi idei, concepții, doctrine (religioase). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* propovăduiesc, *imperf. 3 sg.* propovăduia; *conj. prez. 3* să propovăduiască.
propovăduire Acțiunea de a propovădui. *s.f., g.-d. art.* propovăduirii, *pl.* propăvăduiri.
propovăduitor,-oare (-du-i-) (înv.) Persoană care propăvăduiește; predicator. *s.m., pl.* propăvăduitori; *s.f. g.-d. art.* propovăduitoarei, *pl.* propovăduitoare.
propovedanie (-ni-e) (înv.) 1. Oratie funebră. 2. Propăvăduire. *s.f., art.* propovedania, *g.-d. art.* propovedaniei, *pl.* propovedanii, *art.* propovedaniile.
propoziție (-ți-e) 1. Cea mai mică unitate sintactică prin care se comunică o idee, o judecată etc. 2. (livr.) Propunere. 3. (mat., log.) Enunț cu valoare de adevăr. 4. Cea mai mică unitate muzicală. [*var.* propozițiune *s.f.*] *s.f., art.* propoziția, *g.-d. art.* propoziției, *pl.* propoziții, *art.* propozițiile.
propozițiune v. **propoziție.**
proprietar,-ă (-pri-e-) Persoană care are drept de proprietate asupra unui bun; persoană care posedă un imobil (considerat în raport cu chiriașul ei). *s.m., pl.* proprietari; *s.f., g.-d. art.* proprietarei, *pl.* proprietare.
proprietate (-pri-e-) 1. Drept de a avea și de a folosi exclusiv un bun personal. 2. Bun material stăpânit (pământ, imobil etc.). */~ privată* = proprietate care aparține unei persoane particulare. *~ literară* (sau *artistică*) = drept al unui autor de a dispune după voie de operele sale. 3. Însușire, calitate caracteristică unui lucru, unei ființe etc. 4. Calitate a unui cuvânt, a stilului etc. de a reda exact ideea care trebuie exprimată. *s.f., g.-d. art.* proprietății, *pl.* (2) proprietăți.
proprietăreasă (-pri-e-) 1. Soția unui proprietar. 2. Deținătoare a unui imobil. *s.f., g.-d. art.* proprietăresei, *pl.* proprietărese.
proprietăresc,-ească (pri-e-) De proprietar. *adj., pl.* proprietărești.
proprietărime (-pri-e-) (rar) Totalitatea proprietarilor. *s.f., g.-d. art.* proprietărimii.
propriu,-ie 1. Care aparține cuiva în mod exclusiv; personal. */Nume* (sau *substantiv*) *~* = nume dat unui lucru sau unei ființe spre a le deosebi de lucruri sau ființe de aceeași categorie. 2. Caracteristic, particular. 3. Bun pentru...; potrivit, indicat. 4. (despre cuvinte, stil etc.) Care redă exact ideea ce trebuie exprimată. //(despre sensuri) De bază, prim. *adj., pl.* proprii.
propriu-zis,-zisă De fapt, la drept vorbind. *adj., pl.* propriu-zișI,-zise.
proptar Frână la războiul de țesut țărănesc, făcută dintr-o scândură cu crestături. *s.n., pl.* proptare.
proptă (reg.) Proptea. *s.f., g.-d. art.* proptei, *pl.* propte.
proptea Lemn, stâlp, bară etc. cu care se sprijină un gard, un zid etc. //(fig.) Sprijin, protecție (nemeritată). /(pop.) *~ua gardului* = persoană foarte leneșă. *A avea ~le* = a fi protejat. *s.f., art.* propteaua, *g.-d. art.* propțelei, *pl.* propțele, *art.* propțelele.
propteală Faptul de a (se) propti; proptea. *s.f., g.-d. art.* propțelei, *pl.* propțele.
propti 1. *tr.* A pune o proptea. 2. *tr* și *refl.* A (se) rezema de ceva. *//refl.* A se sprijini de ceva în vederea unui efort. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* propțesc, *imperf. 3 sg.* propțea; *conj. prez. 3* să propțească.
proptire Acțiunea de a (se) propti. *s.f., g.-d. art.* proptirii, *pl.* proptiri.
proptitor,-oare Care sprijină, propțește. *adj., pl.* proptitori,-oare.
propulsa *tr.* 1. A impune unui vehicul, unui obiect etc. o mișcare de înaintare. //A arunca departe, cu violență. 2. (fig., fam.) A stimula. *vb. I, ind. prez. 3* propulsează.
propulsant 1. Propulsor. 2. Substanță în stare gazoasă sau de plasmă, ejectată din motoarele cu reacție, care asigură forța de împingere. *s.m., pl.* propulsanți.
propulsare Acțiunea de a propulsa. *s.f., g.-d. art.* propulsării, *pl.* propulsări.
propulsie (-si-e) Forță exercitată asupra unui vehicul pentru a provoca înaintarea lui. //Sistem tehnic prin care se realizează această acțiune. [*var.* propulsiune *s.f.*] *s.f., art.* propulsia, *g.-d. art.* propulsiei, *pl.* propulsii, *art.* propulsiile.
propulsiune v. **propulsie.**
propulsiv,-ă Care produce o propulsie. *adj., pl.* propulsivi,-e.
propulsor Organ sau aparat care creează propulsia unui vehicul. //(adj.) *Aparat ~. s.n., pl.* propulsoare.
propunător,-oare (rar) (Persoană) care face o propunere. *adj., s.m.* și *f., pl.* propunători,-oare.
propune 1. *tr.* A supune discuției și aprobării o soluție, un proiect etc. //A da o sugestie. 2. *tr.* A recomanda pe cineva pentru o funcție, o misiune. 3. *tr.* și *refl.* A (se) hotărî să facă ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* propun, 2 sg. propui, *1 pl.* propunem; *conj. prez. 3* să propună; *ger.* propunând; *part.* propus.
propunere Faptul de a(-și) propune. *s.f., g.-d. art.* propunerii, *pl.* propuneri.
proră/provă Partea din față a unei nave. *s.f., g.-d. art.* prorei/provei, *pl.* prore/prove.
prorector Locțiitor al unui rector. *s.m., pl.* prorectori.
proroc Profet. [*var.* prooroc *s.m.*] *s.m., pl.* proroci.
prorocesc,-ească (înv.) Care aparține proroculuI, referitor la proroc; profetic. [*var.* prooroceșc,-ească *adj.*] *adj., pl.* prorocești.
prorocI *tr.* (în concepțiile religioase) A prezice viitorul, voința divină. [*var* prooroci *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* prorocesc, *imperf. 3 sg.* prorocea; *conj. prez. 3* să proroceaască.
prorocie (înv.) Prorocire. [*var.* prooroție *s.f.*] *s.f., art.* prorocia, *g.-d. art.* prorociei, *pl.* prorocii, *art.* prorociile.

prorocire Faptul de a proroci; prezicere, profeție. [*var.* proorocire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* prorocirii, *pl.* prorociri.
prorocitor,-oare (înv.) (Persoană) care prorocește. *adj., s.m.* și *f., pl.* prorocitori,-oare.
proroga *tr.* A amâna din oficiu pentru o dată ulterioară activitatea unei adunări. //A prelungi (în timp) un tratat; (p. ext.) a amâna. *vb. I, ind. prez. 3* prorogă; *conj. prez. 3* să prorogе.
prorogare 1. Act prin care se suspendă și se amână activitățile unei adunări; prorogație. 2. Extindere a competenței unui organ de jurisdicție. *s.f., g.-d. art.* prorogării, *pl.* prorogări.
prorogativ,-ă (jur.) Cu caracter de amânare, de prelungire. *adj., pl.* prorogativi,-e.
prorogație (-ți-e) (rar) Prorogare. *s.f., art.* prorogația, *g.-d. art.* prorogației, *pl.* prorogații, *art.* prorogațiile.
proscéniu v. **proscenium.**
proscénium Partea dinainte a unui teatru antic; (astăzi) avanscenă. [*var.* proscéniu *s.n.*] *s.n., art.* proscéniumul, *pl.* proscéniumuri.
proscomidi *tr.* A face o proscomidie (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* proscomidesc, *imperf. 3 sg.* proscomidea; *conj. prez. 3* să proscomidească.
proscomidie (-di-e) 1. Parte a liturghiei în care preotul pregătește pâinea și vinul pentru împărtășanie. 2. Masă pe care se săvârșește proscomidia (1). *s.f., art.* proscomidia, *g.-d. art.* proscomidiei, *pl.* proscomidii, *art.* proscomidiile.
proscrie *tr.* 1. (în Roma antică) A condamna la moarte, fără forme judiciare, pentru infracțiuni de ordin politic. 2. A îndepărta în mod forțat o persoană din patrie; a exila. 3. A interzice (o carte, o idee etc.). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* proscriu, *imperf. 3 sg.* proscria; *conj. prez. 3* să proscrie; *ger.* proscriind; *part.* proscris.
proscriere Acțiunea de a proscrie. *s.f., g.-d. art.* proscrierii, *pl.* proscrieri.
proscriptor (rar) Persoană care hotăra o proscripție. *s.m., pl.* proscriptori.
proscripție (-ți-e) Proscriere. */Listă de ~* = listă afișată, care cuprinde numele persoanelor declarate în afara legii. *s.f., art.* proscripția, *g.-d. art.* proscripției, *pl.* proscripții, *art.* proscripțiile.
proscris,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Cel) care a fost scos de sub apărarea legii; exilat, surghiunit. II. *adj.* (despre idei, acțiuni etc.) Interzis, oprit. *adj., s.m.* și *f., pl.* proscriși,-se.
prosector (med.) 1. Persoană specializată în efectuarea autopsiilor și a disecțiilor. 2. Persoană însărcinată cu prepararea pieselor anatomice la cursul unui profesor la facultatea de medicină. *s.m., pl.* prosectori.
prosectură Morgă[1]. //Încăpere unde se pregătesc piesele anatomice necesare cursului unui profesor la facultatea de medicină. *s.f., g.-d. art.* prosecturii, *pl.* prosecturi.
prosie (-si-e) (pop.) Ogor arat și semănat pentru prima oară, după ce a fost lăsat nelucrat doi sau trei ani. *s.f., art.* prosia, *g.-d. art.* prosiei, *pl.* prosii, *art.* prosiile.
prosilogism Silogism a cărui concluzie este premisa silogismului următor. *s.n., pl.* prosilogisme.
prosimian (-mi-an) (zool.) Lemurian. *s.m., pl.* prosimieni.
prosit (s *pron.* z) (germ.) Urare cu care se închină un pahar de vin (la un toast). Noroc! *interj.*
proslăvi 1. *tr.* A ridica în slăvi, a glorifica. 2. *refl.* (înv. reg.) A se simți, a-i merge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* proslăvesc, *impef. 3 sg.* proslăvea; *conj. prez. 3* să proslăvească.
proslăvire Acțiunea de a (se) proslăvi. *s.f., g.-d. art.* proslăvirii, *pl.* proslăviri.
proslăvitor,-oare (rar) Persoană care proslăvește. *s.m., pl.* proslăvitori; *s.f., g.-d. art.* proslăvitoarei, *pl.* proslăvitoare.
prosop Obiect confecționat dintr-o bucată de țesătură, folosit la șters după spălare. //Țesătură de bumbac buclată folosită pentru halate de baie, ștergare etc. *s.n., pl.* prosoape.
prosopel Diminutiv al lui prosop. *s.n., pl.* prosopele.
prosopopee v. **prozopopee.**
prosovietic,-ă (-vi-e-) Favorabil sovieticilor. *adj., pl.* prosovietici,-ce.
prospătură (pop.) Aliment, marfă alimentară proaspătă. *s.f., g.-d. art.* prospăturii, *pl.* prospături.
prospect Afiș, broșură, pliant cu caracter publicitar, care conține date informative despre o lucrare în curs de apariție, un produs pus în vânzare, un serviciu etc. *s.n., pl.* prospecte.
prospecta *tr.* 1. A cerceta un teren pentru a descoperi bogățiile minerale. 2. A cerceta cererea și oferta de mărfuri de pe o piață. *vb. I, ind. prez. 3* prospectează.
prospectare Acțiunea de a prospecta. *s.f., g.-d. art.* prospectării, *pl.* prospectări.
prospectiv,-ă Care se referă la viitor. *Studiu ~. adj., pl.* prospectivi,-e.
prospectivă 1. Cercetare sistematică a viitorului, în funcție de datele tehnice, economice, științifice etc. actuale și de schimbările care pot fi prevăzute. 2. Proiect asupra viitorului. *s.f., g.-d. art.* prospectivei, *pl.* (2) prospective.
prospectivist,-ă Specialist în prospectivă. *s.m., pl.* prospectiviști; *s.f., g.-d. art.* prospectivistei, *pl.* prospectiviste.
prospectolog Specialist în prospectologie. *s.m., pl.* prospectologi.
prospectologie Știință care studiază perspectivele de viitor. *s.f., art.* prospetcologia, *g.-d. art.* prospectologiei.
prospector,-oare Specialist în prospecțiuni. //(fig.) Cel care caută să descopere, să exploreze. *s.m., pl.* prospectori; *s.f., g.-d. art.* prospectoarei, *pl.* prospectoare.
prospecție (-ți-e) Cercetare economică. *s.f.,* prospecția, *g.-d. art.* prospecției, *pl.* prospecții, *art.* prospecțiile.
prospecțiune (-ți-u-) Acțiunea de a prospecta (1); cercetare geologică. *s.f.,* g.-d. art. prospecțiunii, *pl.* prospecțiuni.
prosper,-ă Care se găsește într-o stare înfloritoare, căruia îi merge bine. *adj., pl.* prosperi,-e.
prospera *intr.* A se dezvolta în condiții favorabile, prielnice; a progresa. *vb. I, ind. prez. 3* prosperă.
prosperare Acțiunea de a prospera. *s.f., g.-d. art.* prosperării, *pl.* prosperări.
prosperitate Stare prosperă; bunăstare, belșug. *s.f., g.-d. art.* prosperității.
prospețel,-ea/-ică (fam.) Diminutiv al lui proaspăt. *adj., pl.* prospeței,-ele.
prospețime Calitatea de a fi proaspăt; nou, fraged, tânăr. *s.f., g.-d. art.* prospețimii.
prost, proastă I. *adj., s.m.* și *f.* (Om) lipsit de inteligență; prostănac, tont, nerod. //(Om) naiv, credul. */A da în gropi de ~* = a fi foarte prost. *Un ~ și jumătate* = foarte prost. *A face pe ~ul* = a se preface prost. *A-și găsi ~ul* = a-și găsi omul ușor de înșelat. 2. (înv.) (Om) din popor, de rând. //Ignorant, incult. II. *adj.* 1. Obișnuit, comun. 2. De calitate inferioară; necorespunzător. 3. (despre vreme) Nefavorabil. 4. (despre situații, știri etc.) Neplăcut, nefavorabil. //Nepriceput (într-o meserie, într-o profesiune etc.). 5. Neprielnic; rău. *Glumă ~. adj., s.m.* și *f., pl.* proști, proaste.
prostaglandină Hormon care se găsește în lichidul seminal și în diferite organe, foarte activ din punct de vedere biologic, cu numeroase utilizări în medicină. *s.f., g.-d. art.* prostaglandinei, *pl.* prostaglandine.

prostan,-ă (înv.) Prostănac. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prostani,-e.
prostată Organ musculos-glandular care înconjură porţiunea iniţială a uretrei la bărbaţi. *s.f., g.-d. art.* prostatei, *pl.* prostate.
prostatic[1],-ă (înv.) Prostesc. //Simplu, nevinovat. *adj., pl.* prostatici,-ce.
prostatic[2],-ă (Suferind) de prostată. *adj., s.m., pl.* prostatici,-ce.
prostatită Inflamaţie a prostatei. *s.f., g.-d. art.* prostatitei, *pl.* prostatite.
prostatomie Incizie a prostatei. *s.f., art.* prostatomia, *g.-d. art.* prostatomiei, *pl.* prostatomii, *art.* prostatomiile.
prostălău Augmentativ al lui prost. *adj., s.m., pl.* prostălăi, *art.* prostălăii.
prostănac,-ă (Om) prost, nătâng. //(Fapt) care denotă prostie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prostănaci,-ce.
prost-crescut,-ă Needucat. *adj., pl.* prost-crescuţi,-te.
prosteală Faptul de a (se) prosti. *s.f., g.-d. art.* prosteli, *pl.* prosteli.
prosterna *refl.* A se înclina până la pământ în faţa cuiva, în semn de veneraţie, de supunere etc. *vb. I, ind. prez. 3* se prosterneză.
prosternare Acţiunea de a se prosterna. *s.f., g.-d. art.* prosternării, *pl.* prosternări.
prosternaţie (-ţi-e) (înv.) Prosternare. *s.f., art.* prosternaţia, *g.-d. art.* prosternaţiei, *pl.* prosternaţii, *art.* prosternaţiile.
prostesc,-ească Care dovedeşte prostie. *adj., pl.* prosteşti.
prosteşte Ca un prost. */A râde ~* = a râde fără motiv sau atunci când nu trebuie. *adv.*
prosti 1. *refl.* A-şi pierde inteligenţa, a deveni prost. //(fam.) A se fandosi. /A-şi pierde judecata; a se zăpăci. 2. *tr.* (fam.) A induce pe cineva în eroare; a păcăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prostesc, *imperf. 3 sg.* prostea; *conj. prez. 3* să prosteaască.
prostic,-ă (pop.) Prostuţ. *adj., pl.* prostici,-ce.
prosticel,-ică (fam.) Prostuţ. *adj., pl.* prosticei,-ele.
prostie 1. Starea omului prost; faptă, comportare, vorbă de om prost. 2. Vorbă, faptă lipsită de importanţă, de seriozitate; fleac. *s.f., art.* prostia, *g.-d. art.* prostiei, *pl.* prostii, *art.* prostiile.
prostil[1] Cu coloane numai pe faţada principală. *adj. invar.*
prostil[2] Edificiu antic prostil[1]. *s.n., pl.* prostiluri.
prostime Oameni de rând; mulţime, norod. *s.f., g.-d. art.* prostimii.
prostire[1] Faptul de a (se) prosti. *s.f., g.-d. art.* prostirii, *pl.* prostiri.
prostire[2] (reg.) Cearşaf. *s.f., g.-d. art.* prostirii, *pl.* prostiri.
prostitua (-tu-a) *refl.* şi *tr.* 1. A practica sau a face pe cineva să practice prostituţia. 2. (fig.) A (se) înjosi, a (se) dezonora. *vb. I, ind. prez. 3* prostitueză, *1 pl.* prostituăm; *conj. prez. 3* să prostitueze; *ger.* prostituând.
prostituare (-tu-a-) Acţiunea de a (se) prostitua. *s.f., g.-d. art.* prostituării, *pl.* prostituări.
prostituată (-tu-a-) Femeie care practică prostituţia. *s.f., g.-d. art.* prostituatei, *pl.* prostituate.
prostituţie (-ţi-e) 1. Ocupaţie a femeii care întreţine relaţii sexuale cu diverse persoane, pentru a-şi procura mijloacele de existenţă. */Casă de ~* = bordel. 2. (fig.) Folosire degradantă a calităţilor, a talentului; înjosire. *s.f., art.* prostituţia, *g.-d. art.* prostituţiei.
prostolan,-ă (rar) Prostănac. *adj., pl.* prostolani,-e.
prostovan,-ă (pop., fam.) Prostănac. *adj., pl.* prostovani,-e.
prostovol Unealtă de pescuit formată dintr-o plasă conică prevăzută la margine cu greutăţi de plumb care o trag la fundul apei şi o strâng. *s.n., pl.* prostovoale.
prostrat,-ă (rar) 1. (despre tulpinile plantelor) Culcat la pământ. 2. (fig.) Lipsit de energie morală. *adj., pl.* prostraţi,-te.
prostraţie Stare patologică de indiferenţă totală faţă de ceea ce se petrece în jur; apatie. *s.f., art.* prostraţia, *g.-d. art.* prostraţiei.
prostuleţ (rar) Prostuţ. *adj., pl.* prostuleţi.
prostuţ,-ă Diminutiv al lui prost; prosticel, prostic. *adj., pl.* prostuţi,-e.
protactiniu Element chimic radioactiv, izotop al uraniului. *s.n., art.* protactiniul.
protagonist,-ă 1. Interpret al rolului principal într-un film, o piesă de teatru etc.; (p. gener.) erou, personaj principal. 2. Reprezentant de frunte al unei mişcări, al unei teorii etc. *s.m., pl.* protagonişti; *s.f., g.-d. art.* protagonistei, *pl.* protagoniste.
protal Lamă verde de forma unei frunze, rezultată din germinarea sporilor de criptogame vasculare. *s.n., pl.* protale.
protamină Proteină bazică ce conţine în proporţie mare aminoacizi. *s.f., g.-d. art.* protaminei, *pl.* protamine.
protargol Antiseptic sub formă de pulbere fină de culoare galbenă. *s.n.*
protază 1. Prima parte a unei drame antice, care cuprindea expunerea subiectului. 2. (gram.) Prima parte a unei perioade condiţionale, care cuprinde propoziţiile secundare şi a căror consecinţă este exprimată în partea a doua a perioadei. *s.f., g.-d. art.* protazei, *pl.* protaze.
protează (-te-a-) (chim.) Enzimă care catalizează descompunerea peptidelor din aminoacizi. *s.f., g.-d. art.* proteazei, *pl.* proteaze.
protector[1],-oare 1. Ocrotitor, binevoitor. 2. (despre state) Care deţine protectoratul asupra unui teritoriu. *adj., pl.* protectori,-oare.
protector[2]/protector,-oare (Persoană) care protejează sau favorizează pe cineva sau ceva. *s.m., pl.* protectori/protectori; *s.f., g.-d. art.* protectoarei, *pl.* protectoare.
protectorat Formă de dependenţă instituită printr-un tratat, conform căruia statul protector conduce politica externă a statului protejat, acesta păstrându-şi o anumită autonomie internă. //Ţară cu un astfel de sistem. *s.n., pl.* protectorate.
protecţie (-ţi-e) 1. Ocrotire, pază, apărare. *//~a muncii* = totalitatea măsurilor tehnico-sanitare luate împotriva îmbolnăvirilor profesionale şi a accidentelor de muncă. 2. Ajutor, sprijin dat cuiva de o persoană influentă; (p. ext.) persoană care acordă acest sprijin. 3. (înv.) Protectorat. *s.f., art.* protecţia, *g.-d. art.* protecţiei, *pl.* (2) protecţii, *art.* protecţiile.
protecţionism (-ţi-o-) Sistem care urmăreşte protejarea economiei unei ţări prin impunerea de taxe vamale mari la produsele de import. *s.n.*
protecţionist,-ă (-ţi-o-) (Adept) al protecţionismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* protecţionişti,-ste.
protege v. **proteja.**
protegui *tr.* (înv.) A proteja. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* proteguiesc, *imperf. 3 sg.* proteguia; *conj. prez. 3* să proteguiască.
proteguire (înv.) Acţiunea de a protegui. *s.f., g.-d. art.* proteguirii.
proteguitor,-oare (-gu-i-) (înv.) Protector. *adj., pl.* proteguitori,-oare.
proteic,-ă (-te-ic) 1. Care îşi schimbă mereu forma; schimbător, nestatornic. 2. (biol.) Care se referă la proteine. *adj., pl.* proteici,-ce.
proteidă Compus organic rezultat din combinarea unei proteine cu o substanţă neproteică. *s.f., g.-d. art.* proteidei, *pl.* proteide.

proteină Substanță organică alcătuită din carbon, hidrogen, oxigen etc., care intră în componența celulelor animale și vegetale îndeplinind funcții fundamentale. *s.f., g.-d. art.* proteinei, *pl.* proteine.
proteinemie (-te-i-) (med.) Prezență a proteinelor în sânge. *s.f., art.* proteinemia, *g.-d. art.* proteinemiei.
proteinic,-ă De proteină. *adj., pl.* proteinici,-ce.
proteinoterapie (-te-i-) Examen de laborator care determină cantitatea de proteine din sânge; buletin care conține rezultatul acestui examen. *s.f., art.* proteinoterapia, *g.-d. art.* proteinoterapiei.
proteinurie (-te-i-) (med.) Prezența proteinelor în urină; albiminurie. *s.f., art.* proteinuria, *g.-d. art.* proteinuriei, *pl.* proteinurii, *art.* proteinuriile.
proteism (livr.) Comportare de proteu. //Tendință de a lua forme diferite. *s.n.*
proteja 1. *tr.* și *refl.* A (se) asigura, a (se) feri de acțiuni dăunătoare, de un pericol etc. 2. *tr.* A ocroti, a sprijini; a favoriza. *vb. I, ind. prez. 3* protejează, *1 pl.* protejăm; *conj. prez. 3* să protejeze; *ger.* protejând.
protejare Acțiunea de a (se) proteja. *s.f., g.-d. art.* protejării, *pl.* protejări.
protejat,-ă (adesea substantivat) 1. Care se bucură de protecția cuiva. 2. (despre sisteme tehnice, instalații) Cu sistem de protecție. *adj., pl.* protejați,-te.
proterozoic[1] (-zo-ic) Algonkian. *s.n.*
proterozoic[2]**,-ă** (-zo-ic) Algonkian[2]. *adj., pl.* proterozoici,-ce.
protest 1. Faptul de a protesta; opoziție hotărâtă împotriva unei acțiuni considerate nedrepte; act scris prin care se exprimă o asemenea opoziție; protestație. 2. *Notă de ~* = act prin care guvernul unei țări dezaprobă actele săvârșite de guvernul altui stat, considerându-le încălcări ale normelor de drept internațional. 3. Act public prin care organele judecătorești constată neplata la scadență a unei polițe. *s.n., pl.* proteste.
protesta 1. *intr.* A opune un protest. //A contesta. 2. *tr.* A stabili pe cale judiciară că o poliță n-a fost achitată la scadență. *vb. I, ind. prez. 3* protestează.
protestant,-ă (Adept) al protestantismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* protestanți,-te.
protestantism Totalitatea confesiunilor religioase creștine (bisericile luterană, reformată, unitariană etc.) care s-au desprins de catolicism prin mișcarea Reformei din sec. al XVI-lea. *s.n.*
protestare Acțiunea de a protesta. *s.f., g.-d. art.* protestării, *pl.* protestări.
protestatar,-ă (Persoană) care protestează. *adj., s.m.* și *f., pl.* protestatari,-e.
protestație (-ți-e) (înv.) Protest (1). //Act scris prin care se exprimă un protest. *s.f., art.* protestația, *g.-d. art.* protestației, *pl.* protestații, *art.* protestațiile.
protetic,-ă 1. Referitor la proteză (1). 2. (fon, despre sunete) Apărut prin proteză (2). *adj., pl.* protetici,-ce.
protetică Disciplină medicală care se ocupă cu studiul protezelor (1). *s.f., g.-d. art.* proteticii.
proteu 1. (livr.) Om nestatornic, care își schimbă mereu opiniile. 2. Batracian care trăiește în unele peșteri. 3. Bacterie polimorfă, care conține elemente bacilare. *s.m., art.* proteul, *pl.* proteii, *art.* proteii.
proteza *tr.* A înlocui un membru, un organ al corpului cu o proteză (1). *vb. I, ind. prez. 3* protezează.
protezare Executarea de proteze. *s.f., g.-d. art.* protezării, *pl.* protezări.
proteză 1. Aparat, piesă medicală care înlocuiește un membru sau o parte dintr-un organ al corpului. */~ dentară* = proteză pe care se fixează o dantură falsă. //Operație chirurgicală prin care se pune o proteză (1). 2. (fon.) Adăugare a unui sunet la începutul unui cuvânt, fără ca înțelesul cuvântului să se schimbe. *s.f., g.-d. art.* protezei, *pl.* proteze.
protezist Fabricant de proteze (1). *s.m., pl.* proteziști.
protidă Nume generic dat substanțelor organice azotoase. *s.f., g.-d. art.* protidei, *pl.* protide.
protidic,-ă De protide. *adj., pl.* protidici,-ce.
protipenda v. **protipendadă.**
protipendadă Marea boierime feudală care se bucura de privilegii speciale; (p. ext.) vârfurile privilegiate ale unei societăți. [*var.* (înv.) protipenda *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* protipendadei.
protipendist (înv.) Persoană care făcea parte din protipendadă. *s.m., pl.* protipendiști.
protist Microorganism unicelular. *s.n., pl.* protiste.
protistologie Studiul protistelor. *s.f., art.* protistologia, *g.-d. art.* protistologiei.
proto- Element de compunere care înseamnă „primul", „întâiul".
protoamibă (-to-a-) Prima formă de amibă alcătuită dintr-o globulă simplă de albumină, fără nucleu. *s.f., g.-d. art.* protoamibei, *pl.* protoamibe.
protobiologie (-bi-o-) Ramură a biologiei care studiază formele de viață mai mici decât bacteriile. *s.f., art.* protobiologia, *g.-d. art.* protobiologiei.
protobitumen Bitumen în stadiu de formare, care reprezintă prima fază de transformare a materiei organice în petrol. *s.n.*
protocol 1. Totalitatea practicilor de ceremonial care se aplică la festivitățile oficiale în relațiile diplomatice. //Serviciu însărcinat cu organizarea ceremonialului. //(p. gener.) Reguli (de conduită) care trebuie respectate în societate. 2. Document în care se consemnează dezbaterile purtate în cadrul unui congres, al unor tratative etc. 3. (înv., reg.) Registru, catastif. *s.n., pl.* (2) protocoale.
protocolar,-ă Conform unui protocol. //(despre oameni) Ceremonios, solemn. *adj., pl.* protocolari,-e.
protocronie Protocronism. *s.f., art.* protocronia, *g.-d. art.* protocroniei.
protocronism Teorie care pune în valoare elementele de prioritate, românească la nivel universal, în afirmarea unor idei, în impunerea unei invenții etc. *s.n.*
protocronist,-ă (Adept) al protocronismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* protocroniști,-ste.
protodiacon (-di-a-) Arhidiacon. *s.m., pl.* protodiaconi.
protodoric,-ă (arhit.) Care aparține doricului primar, din secolele VII-VI î.Hr. *adj., pl.* protodorici,-ce.
protogamie Căsătorie între un bărbat și o femeie care nu mai contractaseră înainte o altă căsătorie. *s.f., g.-d. art.* protogamiei, *pl.* protogamii.
protogin,-ă (bot., despre flori hermafrodite) Al cărui pistil se dezvoltă înaintea staminelor. *adj., pl.* protogini,-e.
protogină (geol.) Rocă granitică cu structură de șist. *s.f., g.-d. art.* protoginei, *pl.* protogine.
protoiereu Protopop. *s.m., art.* protoiereul, *pl.* protoierei, *art.* protoierii.
protoierie Protopopie. *s.f., art.* protoieria, *g.-d. art.* protoieriei, *pl.* protoierii, *art.* proteieriile.
protoistoric,-ă (-to-is-) Referitor la protoistorie. *adj., pl.* protoistorici,-ce.
protoistorie (-to-is-,-ri-e) Perioadă între preistorie și istorie, corespunzând epocii fierului. *s.f., art.* protoistoria, *g.-d. art.* protoistoriei.
protomă Bust de animal sau de om, care împodobea, în Antichitate, un obiect metalic sau ceramic. *s.f., g.-d. art.* protomei, *pl.* protome.
proton Particulă elementară stabilă cu sarcină electrică pozitivă. *s.m., pl.* protoni.
protonemă (biol.) Organ filamentos la briofite, licheni și alge, din care ia naștere corpul vegetativ al plantei. *s.f., g.-d. art.* protonemei, *pl.* protoneme.

s.f., g.-d. art. protonemei, *pl.* protoneme.
protonic[1],-ă (despre sunete, silabe) Care precedă silaba accentuată. *adj., pl.* protonici,-ce.
protonic[2],-ă De proton. *adj., pl.* protonici,-ce.
protonotar Prelat de la curtea papală, însărcinat cu înregistrarea și expedierea actelor pontificale. *s.m., pl.* protonotari.
protoplanetă (astron.) Planetă în curs de formare. *s.f., g.-d. art.* protoplanetei, *pl.* protoplanete.
protoplasmatic,-ă Compus din protoplasmă. *adj., pl.* protoplasmatici,-ce.
protoplasmă (biol.) Substanță albuminoidă complexă cu aspect vâscos, care reprezintă baza celulei vii. *s.f., g.-d. art.* protoplasmei.
protoplasmic,-ă Protoplasmatic. *adj., pl.* protoplasmici,-ce.
protopop Preot care îndeplinește funcția de inspector al bisericiilor dintr-un anumit teritoriu; protoiereu, protoprezbiter. [*var.* (pop.) potropop *s.m.*] *s.m., pl.* protopopi.
protopopeasă (rar) Soția unui protopop; protopopoaie, protoprezbiteră. [*var.* (pop.) potropopeasă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* protopopesei, *pl.* protopopese.
protopopesc,-ească (înv.) Referitor la prototop. *adj., pl.* protopopești.
protopopiat (-pi-at) Protopopie. *s.n., pl.* protopopiate.
protopopie 1. Rangul, funcția de protopop. //Reședința unui protopop. 2. Teritoriu aflat sub jurisdicția unui protopop; protoierie, protopopiat. *s.f., art.* protopopia, *g.-d. art.* protopopiei, *pl.* protopopii, *art.* protopopiile.
protopopoaie (înv.) Protopopeasă. *s.f., art.* protopopoaia, *g.-d. art.* protopopoaiei, *pl.* protopopoaie.
protoprezbiter (înv.) Protopop. *s.m., pl.* protoprezbiteri.
protoprezbiteră (înv.) Protopopeasă. *s.f., g.-d. art.* protoprezbiterei, *pl.* protoprezbitere.
protopsalt Prim-cântăreț la o biserică. *s.m., pl.* protopsalți.
protorace Primul inel al toracelui la insecte. [*var.* protorax *s.n.*] *s.n.*
protorax v. **protorace.**
protoromână (lingv.) Limba română comună. *s.f., g.-d. art.* protoromânei.
protos (înv., la jocurile de cărți) Cel care are dreptul să deschidă jocul. *s.m.*
protosinghel Grad monahal inferior arhimandritului; monah cu acest grad. *s.m., pl.* protosinghelii.
protostea (astron.) Stea în curs de formare. *s.f., g.-d. art.* protostelei, *pl.* protostele, *art.* protostelele.
prototip 1. Model care reprezintă tipul original după care se execută ceva. //Primul exemplar dintr-un lot de produse (mașini, aparate etc.) care urmează a fi fabricate în serie. 2. (fig.) Exemplar desăvârșit, model. *s.n., pl.* prototipuri.
prototipic,-ă (rar) Caracteristic pentru ceva sau pentru cineva. *adj., pl.* prototipici,-ce.
protoxid Oxidul cel mai puțin oxigenat al unui element. *s.m., pl.* protoxizi.
protozoar (-zo-ar) (la pl.) Încrengătură de animale microscopice unicelulare, cu cea mai simplă structură anatomică; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* protozoare.
protrombină Substanță inactivă din sânge, care se transformă în trombină. *s.f., g.-d. art.* protrombinei, *pl.* protrombine.
protuberant,-ă Care reprezintă o protuberanță. *adj., pl.* protuberanți,-te.
protuberanță 1. Parte ieșită în relief a unui obiect, a unui organ etc. 2. Nor de gaz incandescent care se observă la marginea discului solar în forma unor limbi de foc. *s.f., g.-d. art.* protuberanței, *pl.* protuberanțe.
protură (la pl.) Ordin de insecte fără aripi, antene și ochi; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* proturei, *pl.* proture.
protap 1. Prăjină groasă de lemn care se fixează la dricul carului și de care se prinde jugul. 2. Prăjină în care se înfigea în trecut o reclamație, prezentată domnitorului pe deasupra capetelor mulțimii. */A umbla cu jalba în ~* = a cere cu insistență ceva. 3. Prăjină despicată la capăt, cu care se culeg fructele, se prind racii etc. //Fiecare dintre cele două bețe despicate la un capăt și înfipte în pământ, între care se pune la fript pește, carne ete. 4. Pârghie la moara de vânt sau la fântână. *s.n., pl.* protapuri.
protăpeală (fam.) Faptul de a (se) protăpi. *s.f., g.-d. art.* protăpelii, *pl.* protăpeli.
protăpel Lanț cu care se leagă tânjala la protap. *s.n., pl.* protăpele.
protăpi 1. *tr.* și *refl.* A (se) ține cu putere; a (se) propti. 2. *refl.* (fam.) A se opri (provocator) în fața cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* protăpesc, *imperf. 3 sg.* protăpea; *conj. prez. 3* să protăpească.
protăpire Acțiunea de a (se) protăpi. *s.f., g.-d. art.* protăpirii, *pl.* protăpiri.
protent v. **procent.**
protes v. **proces.**
proudhonism (oudh *pron.* ud) Doctrina economistului Proudhon, care cerea întărirea micii proprietăți private. *s.n.*
proudhonist,-ă (oudh *pron.* ud) (Adept) al proudhonismului. *s.m.* și *s.f., pl.* proudhoniști,-ste.
prour (pop.) Timpul zilei când pleacă oile la pășune. *s.n.*
proustian,-ă (prus-ti-an) Propriu operei lui Marcel Proust. *adj., pl.* proustieni,-e.
proustianism (prus-ti-a-) Imitare a metodei narative a lui Marcel Proust prin analiza psihologică, reconstituirea trecutului pe baza memoriei afective, subiectivitatea narării etc. *s.n.*
prová v. **proră.**
provedea *tr.* (înv.) A înzestra pe cineva sau ceva cu cele necesare. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* provăd, *1 pl.* provedem, *2 pl.* provedeți; *conj. prez. 3* să provadă; *ger.* provozând; *part.* provăzut.
proveditor Funcționar public al vechii republici venețiene, însărcinat cu comanda unei flote, cu guvernarea u-nei provincii etc. *s.m., pl.* proveditori.
proveni *intr.* A se trage, a rezulta (din). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* provin, *imperf. 3 sg.* provenea; *conj. prez. 3* să provină.
provenință (-ni-en-) Loc de unde provine ceva; origine; provenire. [*var.* (înv.) proveninț *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* provenienței, *pl.* provenințe.
proveninț v. **provenință.**
provenire (rar) Provenință. *s.f., g.-d. art.* provenirii, *pl.* provenìri.
provensal,-ă (Locuitor) din Provence. [*var.* (înv.) provental,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* provensali,-e.
provental,-ă v. **provensal.**
provensală Limbă romanică vorbită în Provence (sudul Franței). *s.f., g.-d. art.* provensalei.
proverb 1. Învățătură populară exprimată într-o formă eliptică și sugestivă; zicătoare. 2. Mică piesă de salon având ca temă ilustrarea unui proverb (1). *s.n., pl.* proverbe.
proverbial,-ă (-bi-al) 1. Referitor la proverb; cu caracter de proverb. 2. Despre care s-a dus vestea; de pomină. *adj., pl.* proverbiali,-e.
proviant (-vi-ant) (înv.) Provizii (pentru armată). *s.n., pl.* proviànturi.
Providența Dumnezeu, Divinitatea. *s.prop.f., g.-d.*

Providenţei.
providenţă (în concepţiile religioase) 1. Putere a divinităţii de a predetermina evenimentele în favoarea oamenilor. 2. Persoană sau împrejurare miraculoasă care ajută, salvează pe cineva. *s.f., g.-d. art.* providenţei.
providenţial,-ă (-ţi-al) Care aparţine providenţei. //Care vine la momentul potrivit; salvator. *adj., pl.* providenţiali,-e.
providenţialism (-ţi-a-) Credinţă în providenţă. *s.n.*
providenţialist,-ă (-ţi-a-) (Adept) al providenţialismului. *adj., s.m. şi f., pl.* providenţialişti,-ste.
provider (provaidăr) (angl.) Furnizor. *s.m., pl.* provideri.
provincial,-ă (-ci-al) I. *adj.* Caracteristic provinciei şi locuitorilor ei. II. *s.m. şi f.* Locuitor din provincie; (p. ext.) persoană naivă, stângace. [*var.* (înv.) provinţial,-ă *adj., s.m. şi f.*] *adj., s.m., pl.* provinciali; *s.f., g.-d. art.* provincialei, *pl.* provinciale.
provincialism (-ci-a-) 1. Regionalism. 2. Atitudine, fel de a gândi specific unei provincii. 3. Comportare de provincial. [*var.* (înv.) provinţialism *s.n.*] *s.n., pl.* provincialisme.
provincialist,-ă (-ci-a-) (rar) Provincial. *adj., pl.* provincialişti,-ste.
provincializa (-ci-a-) *tr.* şi *refl.* A căpăta sau a face să capete trăsături specifice provincialilor. *vb. I, ind. prez. 3* se provincializează.
provincializare (-ci-a-) Acţiunea de a (se) provincializa. *s.f., g.-d. art.* provincializării, *pl.* provincializări.
provincie (-ci-e) 1. Unitate geografică sau administrativă dintr-o ţară, regiune. 2. Teritoriu dintr-o ţară situat în afara capitalei. 3. Teritoriu cucerit de romani în afara Italiei, supus legilor şi organizării romane. [*var.* (înv.) provinţie *s.f.*] *s.f., art.* provincia, *g.-d. art.* provinciei, *pl.* provincii, *art.* provinciile.
provincioară (-ci-oa-) (rar) Diminutiv al lui provincie. *s.f., g.-d. art.* provincioarei, *pl.* provincioare.
provinţial,-ă v. **provincial.**
provinţialism v. **provincialism.**
provinţie v. **provincie.**
provitamină Substanţă inactivă din alimente pe care organismul o transformă în vitamină. *s.f., g.-d. art.* provitaminei, *pl.* provitamine.
provizie (-zi-e) Rezervă de produse (mai ales alimentare) necesare întreţinerii unei gospodării, unui oraş, unor armate etc. pentru un anumit timp. *s.f., art.* provizia, *g.-d. art.* proviziei, *pl.* provizii, *art.* proviziile.
provizion (-zi-on) (înv.) Comision, remiză. *s.n., pl.* provizioane.
provizorat Stare a ceea ce este provizoriu. *s.n., pl.* provizorate.
provizoriu[1] Provizorat. *s.n., art.* provizoriul.
provizoriu[2]**,-ie** Care durează un timp limitat; temporar, vremelnic. *adj., pl.* provizorii.
provoca *tr.* 1. A îndemna, a instiga pe cineva (sfidându-l). 2. A determina, a cauza. 3. A chema la luptă, la o întrecere, la o discuţie. *A ~ la duel. vb. I, ind. prez. 3* provoacă.
provocant,-ă (rar) Provocator. *adj., pl.* provocanţi,-te.
provocare Acţiunea de a provoca; provocaţie. *s.f., g.-d. art.* provocării, *pl.* provocări.
provocator,-oare 1. Care provoacă; care atrage atenţia prin ţinută extravagantă, obraznică etc. 2. Instigator. [*var.* (pop.) provocător,-oare *adj.*] *adj., pl.* provocatori,-oare.
provocaţie (-ţi-e) (înv.) Provocare. *s.f., art.* provocaţia, *g.-d. art.* provocaţiei, *pl.* provocaţii, *art.* provocaţiile.
provocător,-oare v. **provocator.**
proxenet,-ă Persoană care mijloceşte prostituţia. *s.m., pl.* proxeneţi; *s.f., g.-d. art.* proxenetei, *pl.* proxenete.
proxenetism Activitate de proxenet. *s.n.*
proxim,-ă Cel mai aproape (în timp sau în spaţiu). */Gen ~* = primul termen al unei definiţii, referitor la sfera în care intră termenul de definit. *adj., pl.* proximi,-e.
proximitate Apropiere imediată (în timp sau în spaţiu); vecinătate. *Poliţist de ~. s.f., g.-d. art.* proximităţii.
prozaic,-ă (-za-ic) 1. Specific prozei. 2. (prin gener.) Lipsit de calităţi artistice, de valoare; (p. ext.) banal, comun. *Preocupări ~. adj., pl.* prozaici,-ce.
prozaicitate (-za-i-) (rar) Prozaism. *s.f., g.-d. art.* prozaicităţii.
prozaism Caracterul a ceea ce este prozaic; (p. ext.) banalitate, platitudine. *s.n.*
prozaist (rar) Prozator. *s.m., pl.* prozaişti.
prozaiza (-za-i-) *tr.* (rar) A face să devină prozaic. *vb. I, ind. prez. 3* prozaizează.
prozaizare (-za-i-) Acţiunea de a prozaiza. *s.f., g.-d. art.* prozaizării, *pl.* prozaizări.
prozator,-oare Scriitor în proză. *s.m., pl.* prozatori; *s.f., g.-d. art.* prozatorei, *pl.* prozatoare.
prozaurian (-za-u-ri-an) (la pl.) Ordin de reptile primitive mici, terestre şi acvatice; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* prozaurieni.
proză 1. Mod de exprimare care nu este supus regulilor de versificaţie; scriere în acest mod. 2. Totalitatea operelor în proză (1) ale unui scriitor, ale unei epoci etc. 3. (fig.) Lucruri comune, banale; platitudine. *s.f., g.-d. art.* prozei, *pl.* (2) proze.
prozelit,-ă Persoană convertită de curând la o opinie, la o credinţă etc.; adept nou şi entuziast. *s.m., pl.* prozeliţi; *s.f., g.-d. art.* prozelitei, *pl.* prozelite.
prozelitic,-ă Caracteristic prozeliţilor. *adj., pl.* prozelitici,-ce.
prozelitism 1. Strădania de a face prozeliţi. 2. Devotament, fanatism faţă de o credinţă, de o doctrină etc. *s.n.*
prozodem (lit.) Element prozodic cu rol distinctiv. *s.n., pl.* prozodeme.
prozodic,-ă Referitor la prozodie. *adj., pl.* prozodici,-ce.
prozodie Parte a poeticii care se ocupă cu tehnica versificaţiei sub raportul structurii versurilor; versificaţie. *s.f., art.* prozodia, *g.-d. art.* prozodiei.
prozodist,-ă (rar) Cunoscător al prozodiei. *s.m. şi f., pl.* prozodişti,-ste.
prozopopee Figură de stil prin care autorul pune să vorbească o persoană absentă, defunctă sau un personaj alegoric. [*var.* prosopopee *s.f.*] *s.f., art.* prozopopeea, *g.-d. art.* prozopopeii, *pl.* prozopopei, *art.* prozopopeile.
prr Cuvânt cu care sunt opriţi caii din mers. *interj.*
prud,-ă (rar) Care simulează o atitudine virtuoasă, austeră. *adj., pl.* pruzi,-de.
prudent,-ă Prevăzător, precaut, circumspect. *adj., pl.* prudenţi,-te.
prudenţă Însuşirea de a fi prudent; prevedere, precauţie. *s.f., g.-d. art.* prudenţei.
prufni *intr.* (reg.) A scoate sunete asemănătoare buhaiului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* prufnesc, *imperf. 3 sg.* prufnea; *conj. prez. 3* să prufnească.
pruină Strat fin care acoperă ca o brumă suprafaţa unor fructe. *s.f., g.-d. art.* pruinei.
prujă (reg.) Glumă, şagă. *s.f., art.* pruja, *g.-d. art.* prujii, *pl.* pruji.
pruji *intr.* (reg.) A glumi, a spune anecdote. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* prujesc, *imperf. 3 sg.* prujea; *conj. prez. 3* să prujească.
prujitură (reg.) Glumă, snoavă. *s.f., g.-d. art.* prujiturii, *pl.* prujituri.
prun Pom fructifer din familia rozaceelor, cu flori albeverzui şi cu fructe comestibile. *s.m., pl.* pruni.
prunar[1] Insectă de culoare cafenie, care atacă prunele

prunar[2] Cultivator de pruni. *s.m., pl.* prunari.
prună Fructul prunului, de formă alungită, de culoare vânătă sau gălbuie. *//Parcă are ~e în gură*, se spune despre cineva care vorbește neclar. *s.f., g.-d. art.* prunei, *pl.* prune.
prunărie (pop.) Livadă sau grădină de pruni. *s.f., art.* prunăria, *g.-d. art.* prunăriei, *pl.* prunării, *art.* prunăriile.
prunc (înv., pop.) Copil în primele luni de viață; (p. ext.) orice copil. *s.m., pl.* prunci.
pruncă (înv., pop.) Copil (mic) de sex feminin. *s.f., g.-d. art.* pruncei, *pl.* prunce.
pruncesc,-ească (înv.) Referitor la prunc. *adj., pl.* prunceşti.
prunci *intr.* (reg.) A copilări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prunceşc, *imperf. 3 sg.* prunceă; *conj. prez. 3* să pruncească.
pruncie (înv., pop.) Copilărie. *s.f., art.* pruncia, *g.-d. art.* prunciei.
pruncucidere Ucidere a copilului nou-născut (de către mamă). *s.f., g.-d. art.* pruncuciderii, *pl.* pruncucideri.
pruncucigaş,-ă (Persoană) care îşi ucide copilul (nou-născut). *adj., s.m.* şi *f., pl.* pruncucigaşi.
prunculeţ (pop.) Diminutiv al lui prunc; pruncuţ, pruncuşor. *s.m., pl.* prunculeţi.
prunculiţă (reg.) Diminutiv al lui prunică; pruncuţă. *s.f., g.-d. art.* prunculiţei, *pl.* prunculiţe.
pruncuşor (pop.) Diminutiv al lui prunc. *s.m., pl.* pruncuşori.
pruncuţ (înv., reg.) Pruncuşor. *s.m., pl.* pruncuţi.
pruncuţă (reg.) Prunculiţă. *s.f., g.-d. art.* pruncuţei, *pl.* pruncuţe.
prund 1. Pietriş mărunt amestecat cu nisip. *//*Pietriş mărunt care se aşterne pe drumuri sau pe şosele. 2. Mal, teren acoperit cu pietriş. 3. Insulă mică, formată sin aluviuni, pe cursul unui râu. *s.n., pl.* prunduri.
prundar 1. (rar) Persoană care scoate şi transportă prund. 2. Numele mai multor păsări mici, care trăiesc pe lângă ape: a) prundăraş; b) codobatură; c) lăstun. *s.m., pl.* prundari.
prundaş (ornit.) 1. Fluierar. 2. Codobatură. *s.m., pl.* prundaşi.
prundăraş Gen de păsări călătoare care trăiesc pe malul apelor; a) pasăre cu penele de culoare brună-roşcată pe spate şi albă pe pântec; b) ploier[1]. *s.m., pl.* prundăraşi.
prundărie Loc de unde se scoate prund. *s.f., art.* prundăria, *g.-d. art.* prundăriei, *pl.* prundării, *art.* prundăriile.
prundi (reg.) A prundui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prundesc, *imperf. 3 sg.* prundea; *conj. prez. 3* să prundească.
prundiş Prund (2). *//*Îngrămădire de pietriş şi de nisip în albia unei ape; prundărie. *s.n., pl.* prundişuri.
prundişor Prunduleţ. *s.n., pl.* prundişoare.
prundoi Insulă plutitoare în Delta Dunării, alcătuită din nămol, papură şi rădăcini. *s.n., pl.* prundoaie.
prundos,-oasă (despre terenuri) Acoperit cu prund. *adj., pl.* prundoşi,-oase.
prundui *tr.* (rar) A acoperi un drum, o alee etc. cu prund; a prundi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* prunduiesc, *imperf. 3 sg.* prunduia; *conj. prez. 3* să prunduiască.
prunduiaş (rar) Prunduleţ. *s.n., pl.* prunduiaşe.
prunduleţ (rar) Diminutiv al lui prund; prunduiaş, prundişor, prunduţ. *s.n., pl.* prundulețe.
prundurel (rar) Prunduleţ. *s.n., pl.* prundurele.
prunduţ (rar) Prunduleţ. *s.n., pl.* prunduţe.
prunet Livadă, grădină cu pruni; pruniş. *s.n., pl.* pruneturi.
pruniş Prunet. *s.n., pl.* prunişuri.
prunişor Diminutiv al lui prun; prunuţ. *s.m., pl.* prunişori.
pruniște Livadă de pruni. *s.f., g.-d. art.* pruniştii, *pl.* pruniști.
prunuţ (rar) Prunişor. *s.m., pl.* prunuţi.
pruriginos,-oasă (med.) Caracterizat prin mâncărime a pielii. *adj., pl.* pruriginoşi,-oase.
prurigo Boală de piele caracterizată prin erupție de băşicuţe şi mâncărime. *s.n., art.* prurigoul.
prurit Mâncărime intensă a pielii, care apare în unele boli (de piele). *s.n., pl.* pruriturі.
prusac,-ă (Locuitor) din Prusia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* prusaci,-ce.
prusăcesc,-ească (înv.) Prusac. *adj., pl.* prusăceşti.
prusian,-ă (-si-an) Prusac. *s.m.* şi *f., adj., pl.* prusieni,-e.
prusic (în sintagma) *Acid ~* = acid cianhidric. *adj.*
prusienesc,-ească (-si-e-) (înv.) Prusac. *adj., pl.* prusieneşti.
psalm 1. Imn religios biblic, la vechii evrei. *//*(la pl.) Totalitatea psalmilor din Vechiul Testament, care alcătuiesc Psaltirea. 2. Cântec de factură religioasă; poezie (lirică). *s.m., pl.* psalmi.
psalmic,-ă Referitor la psalmi; psaltic. *adj., pl.* psalmici,-ce.
psalmist Autor, cântăreț de psalmi. *s.m., pl.* psalmişti.
psalmodia (-di-a) *tr.* A cânta, a recita psalmi sau alte cântări religioase; (p. ext.) a cânta, a citi monoton. *vb. I, ind. prez. 3* psalmodiază, *1 pl.* psalmodiem; *conj. prez. 3* să psalmodieze; *ger.* psalmodiind.
psalmodic,-ă Referitor la psalmodie. *adj., pl.* psalmodici,-ce.
psalmodie Melodie bisericească monotonă; (p. ext.) cântare, declarație monotonă. *s.f., art.* psalmodia, *g.-d. art.* psalmodiei, *pl.* psalmodii, *art.* psalmodiile.
psalmodiere (-di-e-) Acțiunea de a psalmodia. *s.f., g.-d. art.* psalmodierii, *pl.* psalmodieri.
psalt Cântăreț de strană în biserică. *s.m., pl.* psalți.
psalterion (-ri-on) Vechi instrument muzical cu coarde, de formă triunghiulară. *s.n., pl.* psalterioane.
psaltic,-ă Psalmic. *adj., pl.* psaltici,-ce.
psaltichie Muzică vocală bisericească, specifică cultului ortodox. *s.f., art.* psaltichia, *g.-d. art.* psaltichiei.
psaltire Carte de cult care cuprinde cei 151 de psalmi atribuiți regelui David. [*var* saltire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* psaltirii, *pl.* psaltiri.
psamit (geol.) 1. Material detritic care alcătuiește unele roci sedimentare. 2. Denumire pentru nisip sau gresie. *s.n., pl.* psamite.
psamom (med.) Tumoare la nivelul sistemului nervos, care are forma unor depozite asemănătoare cu nisipul. *s.n., pl.* psamoame.
psamoterapie Tratamet medical cu ajutorul băilor sau al săculeților cu nisip încălzit. *s.f., art.* psamoterapia, *g.-d. art.* psamoretapiei, *pl.* psamoterapii, *art.* psamoterapiile.
pseudartroză (pse-u-) Articulație falsă apărută din cauza unei fracturi neconsolidate. *s.f., g.-d. art.* pseudartrozei, *pl.* pseudartroze.
pseudo- (pse-u-) Element de compunere care înseamnă „fals".
pseudoafix (pse-u-) Afixoid. *s.n., pl.* pseudoafixe.
pseudoanacreontic,-ă (pse-u-do-a-na-cre-) Cu aparență anacreontică. *adj., pl.* pseudoanacreontici,-ce.
pseudoartă (pse-u-) Falsă artă. *s.f., g.-d. art.* pseudoartei, *pl.* pseudoarte.
pseudoartist,-ă (pse-u-do-ar-) Fals, pretins artist. *s.m., pl.* pseudoartişti; *s.f., g.-d. art.* pseudoartistei, *pl.* pseudoartiste.
pseudocreație (pse-u-do-cre-a-ți-e) Creație falsă, fără valoare. *s.f., art.* pseudocreația, *g.-d. art.* pseudocreației, *pl.* pseudocreații, *art.* pseudocreațiile.

pseudocultură (pse-u-) Cultură falsă; aparentă. *s.f., g.-d. art.* pseudoculturii, *pl.* pseudoculturi.
pseudodemocrație (pse-u-) Falsă democrație. *s.f., art.* pseudodemocrația, *g.-d. art.* pseudodemocrației, *pl.* pseudodemocrații, *art.* pseudodemocrațiile.
pseudodipter Templu antic în care distanța între colonadă și pereții cellei era egală cu distanța a două intercolonamente plus o grosime de coloană. *s.n., pl.* pseudodiptere.
pseudoliterat,-ă (pse-u-) Fals literat. *s.m., pl.* pseudoliterați; *s.f., g.-d. art.* pseudoliteratei, *pl.* pseudoliterate.
pseudoliteratură (pse-u-) Literatură fără valoare. *s.f., g.-d. art.* pseudoliteraturii, *pl.* pseudoliteraturi.
pseudomembrană (pse-u-) (med.) Membrană formată pe amigdale, pe cerul gurii și în nas, în cazuri de anghină difterică. *s.f., g.-d. art.* pseudomembranei, *pl.* pseudomembrane.
pseudometaforă (pse-u-) Falsă metaforă. *s.f., g.-d. art.* pseudometaforei, *pl.* pseudometafore.
pseudomnezie (pse-u-) Memorie falsă. *s.f.*, pseudomnezia, *g.-d. art.* pseudomneziei.
pseudomorfoză (pse-u-) Transformare fizică sau chimică a unui mineral, care își păstrează totuși forma inițială exterioară a cristalelor. *s.f., g.-d. art.* pseudomorfozei, *pl.* pseudormorfoze.
pseudonevropter (la pl.) Subordin de insecte ortoptere, care cuprinde libelulele, termitele etc.; (la sg.) insectă din acest subordin. *s.n., pl.* pseudonevroptere.
pseudonim (pse-u-) Nume fictiv pe care îl adoptă mai ales scriitorii și artiștii pentru a-și ascunde identitatea. *s.n., pl.* pseudonime.
pseudopatriot,-ă (pse-u-do-pa-tri-) Fals patriot. *s.m., pl.* pseudopatrioți; *s.f., g.-d. art.* pseudopatriotei, *pl.* pseudopatriote.
pseudopod (pse-u-) Prelungire provizorie a protoplasmei unor organisme monocelulare (ca amibele) sau a unor celule din corp (ca leucocitele), cu ajutorul căreia ele se pot mișca sau pot apuca hrană. *s.n., pl.* pseudopode.
pseudopoezie (pse-u-) Falsă, pretinsă poezie. *s.f., art.* pseudopoezia, *g.-d. art.* pseudopoeziei, *pl.* pseudopoezii, *art.* pseudopoeziile.
pseudoprefix (pse-u-) Cuvânt folosit ca prefix în compunerea savantă de termeni științifici și tehnici; prefixoid. *s.n., pl.* pseudoprefixe.
pseudoprefixa (pse-u-) *tr* A forma un cuvânt nou cu ajutorul unui pseudoprefix. *vb. I, ind. prez. 3* pseudoprefixează.
pseudoproblemă (pse-u-) Falsă problemă. *s.f., g.-d. art.* pseudoproblemei, *pl.* pseudoprobleme.
pseudostereofonie (pse-u-) Producere a unui efect stereofonic prin prelucrarea unui semnal monofonic. *s.f., art.* pseudostereofonia, *g.-d. art.* pseudostereofoniei.
pseudosufix (pse-u-) Cuvânt folosit ca sufix în compunerea savantă de termeni științifici și tehnici. *s.n., pl.* pseudosufixe.
pseudoștiință (pse-u-) Falsă, pretinsă știință. *s.f., g.-d. art.* pseudoștiinței.
pseudoștiințific,-ă (pse-u-, -și-in-) Lipsit de bază științifică. *adj., pl.* pseudoștiințifici,-ce.
pseudotalent (pse-u-) Fals, pretins talent. *s.n., pl.* pseudotalente.
pseudovaloare (pse-u-) Falsă, pretinsă valoare. *s.f., g.-d. art.* pseudovalorii, *pl.* pseudovalori.
psi A douăzeci și treia literă a alfabetului grecesc (Ψ), corespunzând unei consoane duble (ps). *s.m., pl.* psi.
psihagogie Ramură a psihopedagogiei și a psihoterapiei, care se ocupă cu recuperarea personalităților deformate, potrivit exigențelor sociomorale. *s.f., art.* psihagogia, *g.-d. art.* psihogogiei.
psihanalist,-ă Specialist în psihanaliză; adept al psihanalizei. *s.m., pl.* psihanaliști; *s.f., g.-d. art.* psihanalistei, *pl.* psihanaliste.
psihanalitic,-ă Referitor la psihanaliză. *adj., pl.* psihanalitici,-ce.
psihanaliză Concepția lui S. Freud și a adepților săi privind viața psihică și raportul dintre conștient și subconștient. //Metodă de tratament a bolilor neuropsihice bazată pe această concepție. *s.f., g.-d. art.* psihanalizei.
psihastenic,-ă Persoană care suferă de psihastenie. *s.m., pl.* psihastenici; *s.f., g.-d. art.* psihastenicei, *pl.* psihastenice.
psihastenie Formă de nevroză caracterizată prin obsesii, nesiguranță de sine, fobii etc.. *s.f., art.* psihastenia, *g.-d. art.* psihasteniei, *pl.* psihastenii, *art.* psihasteniile.
psihedelic,-ă 1. Referitor la psihedelism. 2. (despre muzică, pictură) Inspirat de efecte de lumină, sonorități etc., produse asupra omului de droguri. *adj., pl.* psihedelici,-ce.
psihedelism Stare de visare trează, de halucinații provocată de unele halucinogene. *s.n.*
psihiatric,-ă (-hi-a-) Referitor la psihiatrie. *adj., pl.* psihiatrici,-ce.
psihiatrie (-hi-a-) Ramură a medicinei care se ocupă cu studierea bolilor psihice. *s.f., art.* psihiatria, *g.-d. art.* psihiatriei.
psihiatru,-ă (-hi-a-) Medic specialist în psihiatrie. *s.m., art.* psihiatrul, *pl.* psihiatri, *art.* psihiatrii; *s.f., g.-d. art.* psihiatrei, *pl.* psihiatre.
psihic[1] Formă de reflectare a realității, proprie omului și animalelor superioare, produsă de activitatea sistemului nervos; totalitatea fenomenelor și proceselor proprii acestei reflectări. //Structură sufletească proprie cuiva. *s.n.*
psihic[2]**,-ă** Care aparține psihicului[1], referitor la psihic. *adj., pl.* psihici,-ce.
psihism Totalitatea fenomenelor psihice proprii unui individ, unei colectivități etc. *s.n.*
psihoanaleptic (farm.) Substanță care produce o stare de euforie. *s.n., pl.* psihoanaleptice.
psihoanalgezie (med.) Calmare a senzațiilor dureroase prin psihoterapie. *s.f., art.* psihoanalgezia, *g.-d. art.* psihoanalgeziei, *pl.* psihoanalgezii.
psihodiagnoză (-di-a-) (med.) Investigare a individului prin intermediul tehnicilor psihologice. *s.f., g.-d. art.* psihodiagnozei, *pl.* psihodiagnoze.
psihodramă 1. Metodă psihoterapeutică modernă, care constă în improvizarea unui joc dramatic pe o temă dată, astfel încât bolnavul să-și exteriorizeze gândurile și trăirile. 2. Test de selecție a candidaților pentru anumite posturi care cer dezinvoltură în relațiile cu publicul. *s.f., g.-d. art.* psihodramei.
psihofarmacologie Ramură a farmacologiei care se ocupă cu studiul substanțelor psihotrope. *s.f., art.* psihofarmacologia, *g.-d. art.* psihofarmacologiei.
psihofizic,-ă Referitor la psihofizică. *adj., pl.* psihofizici,-ce.
psihofizică Disciplină care studiază raporturile dintre fenomenele psihice și fizice pe bază de observație și de experiment. *s.f., g.-d. art.* psihofizicii.
psihofiziologic,-ă (-zi-o-) Care se referă la psihofiziologie. *adj., pl.* psihofiziologici,-ce.
psihofiziologie (-zi-o-) Ramură a psihologiei care studiază procesele psihologice în raport cu cele fiziologice din organism. *s.f., art.* psihofiziologia, *g.-d. art.* psihofiziologiei.
psihogen,-ă Care are cauze psihice. *adj., pl.* psihogeni,-e.
psihogeneză Nașterea și dezvoltarea vieții psihice la om. *s.f., g.-d. art.* psihogenezei.

om. *s.f., g.-d. art.* psihogenezei.
psihogramă Caracterizare psihologică a structurii şi dezvoltării unui individ. *s.f., g.-d. art.* psihogramei, *pl.* psihograme.
psiholeptic Medicament cu acţiune hipnotică, sedativă. *s.n., pl.* psiholeptice.
psiholingvist,-ă Specialist în psiholingvistică. *s.m., pl.* psiholingvişti; *s.f., g.-d. art.* psiholingvistei, *pl.* psiholingviste.
psiholingvistic,-ă Referitor la psiholingvistică. *adj., pl.* psiholingvistici,-ce.
psiholingvistică Studiul psihologic al limbajului. *s.f., g.-d. art.* psiholingvisticii.
psiholog,-ă 1. Specialist în psihologie. 2. Observator fin, bun cunoscător al sufletului uman. *s.m., pl.* psihologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* psihologei, *pl.* psihologe.
psihologic,-ă Referitor la psihologie; sufletesc. /*Moment* ~ = moment potrivit pentru a influenţa pe cineva, pentru a solicita ceva etc. *adj., pl.* psihologici,-ce.
psihologiceşte (înv.) Din punct de vedere psihologic. *adv.*
psihologie 1. Ştiinţă care studiază procesele şi particularităţile psihice. 2. Ansamblul sentimentelor şi al modului de gândire specifice unui individ, unei colectivităţi etc.; mentalitate. 3. Totalitatea proceselor psihice care condiţionează o activitate. ~*a muncii. s.f., art.* psihologia, *g.-d. art.* psihologiei.
psihologism Concepţie care exagerează importanţa elementului psihologic în diferite domenii de activitate; exagerare a rolului elementului psihologic în literatură. *s.n.*
psiholog|ist,-ă (Adept) al psihologismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* psihologişti,-ste.
psihologiza *tr.* A da o importanţă exagerată fenomenelor psihice. *vb. I, ind. prez. 3* psihologizează.
psihologizant,-ă Care psihologizează. *adj., pl.* psihologizanţi,-te.
psihomanţie Pretinsă artă de a ghici viitorul prin invocarea sufletelor celor morţi. *s.f., art.* psihomanţia, *g.-d. art.* psihomanţiei.
psihometrie Măsurare a fenomenelor psihice. *s.f., art.* psihometria, *g.-d. art.* psihometriei.
psihomotor,-oare Referitor la funcţiile motrice care implică activitatea nervoasă superioară. /*Centru* ~ = regiune a scoarţei cerebrale care intră în acţiune sub influenţa unei excitaţii cerebrale fizice. *adj., pl.* psihomotori,-oare.
psihonevroză (med.) Nevroză. *s.f., g.-d. art.* psihonevrozei, *pl.* psihonevroze.
psihopat,-ă Persoană care suferă de psihopatie. *s.m., pl.* psihopaţi; *s.f., g.-d. art.* psihopatei, *pl.* psihopate.
psihopatic,-ă Referitor la psihopatie. *adj., pl.* psihopatici,-ce.
psihopatie Boală psihică. //Stare morbidă caracterizată prin tulburări de comportament, de afectivitate sau de caracter. *s.f., art.* psihopatia, *g.-d. art.* psihopatiei, *pl.* psihopatii, *art.* psihopatiile.
psihopatolog,-ă Specialist în psihopatologie. *s.m., pl.* psihopatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* psihopatologei, *pl.* psihopatologe.
psihopatologic,-ă Referitor la psihopatologie. *adj., pl.* psihopatologici,-ce.
psihopatologie Disciplină care studiază tulburările activităţilor psihice. *s.f., art.* psihopatologia, *g.-d. art.* psihopatologiei.
psihopedagog,-ă Specialist în psihopedagogie. *s.m., pl.* psihopedagogi; (rar) *s.f., g.-d. art.* psihopedagogei, *pl.* psihopedagoge.
psihopedagogie Aplicare a metodelor psihologiei experimentale în pedagogie. *s.f., art.* psihopedagogia, *g.-d. art.* psihopedagogiei.
psihosexologie Psihologie a sexelor. *s.f., art.* psihosexologia, *g.-d. art.* psihosexologiei.
psihosocial,-ă (-ci-al) Referitor la psihologia socială. *adj., pl.* psihosociali,-e.
psihosociolog,-ă (-ci-o-) Specialist în psihosociologie. *s.m., pl.* psihosociologi; *s.f., g.-d. art.* psihosociologei, *pl.* psihosociologe.
psihosociologie (-ci-o-) Studiu psihologic al fenomenelor sociale. *s.f., art.* psihosociologia, *g.-d. art.* psihosociologiei.
psihosomatic,-ă Referitor la psihosomatică. *adj., pl.* psihosomatici,-ce.
psihosomatică Disciplină medicală care studiază cauzele psihice ale unor boli. *s.f., g.-d. art.* psihosomaticii.
psihotehnică Ramură a psihologiei care studiază problemele activităţii oamenilor sub aspect practic, utilizând metode ale psihometriei (teste, aparate etc.). *s.f., g.-d. art.* psihotehnicii.
psihoterapeut,-ă Medic specialist în psihoterapeutică. *s.m., pl.* psihoterapeuţi; *s.f., g.-d. art.* psihoterapeutei, *pl.* psihoterapeute.
psihoterapeutic,-ă Psihoterapic. *adj., pl.* psihoterapeutici,-ce.
psihoterapeutică Psihoterapie. *s.f., g.-d. art.* psihoterapeuticii.
psihoterapic,-ă Referitor la psihoterapie. *adj., pl.* psihoterapici,-ce.
psihoterapie Terapie bazată pe influenţarea psihicului, utilizând-se hipnoza, sugestia etc. *s.f., art.* psihoterapia, *g.-d. art.* psihoterapiei, *pl.* psihoterapii, *art.* psihoterapiile.
psihotonic[1] Medicament psihotonic[2]. *s.n., pl.* psihotonice.
psihotonic[2]**,-ă** Cu acţiune stimulatoare asupra psihicului. *adj., pl.* psihotonici,-ce.
psihotronică Disciplină biofizică ce studiază interacţiunile psihice la distanţă între subiecţi sensitivi. *s.f., g.-d. art.* psihotronicii.
psihotrop Medicament care acţionează asupra psihicului. *s.n., pl.* psihotrope.
psihoză 1. Boală psihică manifestată prin tulburări de comportament, gândire şi afectivitate, de care bolnavul nu este conştient. 2. Idee fixă, obsesie. *s.f., g.-d. art.* psihozei, *pl.* psihoze.
psihroalgie (med.) Senzaţie dureroasă la rece. *s.f., art.* psihroalgia, *g.-d. art.* psihroalgiei, *pl.* psihroalgii.
psihrofil,-ă (biol.) (Animal sau plantă) care se dezvoltă la temperaturi scăzute. *adj., s.m.* şi *f., pl.* psihrofili,-e.
psihrometru Instrument cu care se măsoară umiditatea aerului. *s.n., art.* psihrometrul, *pl.* psihrometre.
psihroterapie Tratament pentru aplicaţiile reci. *s.f., art.* psihroterapia, *g.-d. art.* psihroterapiei, *pl.* psihroterapii, *art.* psihroterapiile.
psilofită Plantă criptogamă cu tulpinile ramificate. *s.f., g.-d. art.* psilofitei, *pl.* psilofite.
psilofiton Psilofită. *s.m., pl.* psilofitoni.
psilomelan Oxid natural hidratat de mangan. *s.n.*
psoas Fiecare dintre cei doi muşchi pereche, inseraţi pe faţa anterioară a vertebrelor lombare şi la capătul femurului, care ajută la flexiunea coapsei. *s.m. pl.* psoaşi.
psoriazis (-ri-a-) Boală de piele caracterizată prin descuamări abundente, localizate în diverse zone ale corpului. *s.n.*
pst Cuvânt prin care se atrage atenţia cuiva să tacă. *interj.*
pteranodon Reptilă zburătoare fosilă cu aripi enorme şi lipsită de dinţi, având înapoia capului o creastă foarte lungă. *s.m., pl.* pteranodoni.
pteridofită (la pl.) Încrengătură de plante superioare care se înmulţesc prin spori; (la sg.) plantă din această încrengătură. *s.f., g.-d. art.* pteridofitei, *pl.* pteridofite.

pterigotă (la pl.) Subclasă de insecte cu aripi; (la sg.) insectă din această subclasă. *s.f., g.-d. art.* pterigotei, *pl.* pterigote.
pterodactil Reptilă zburătoare fosilă, de mărimea unei vrăbii. *s.m., pl.* pterodactili.
pterozaurian (-za-u-ri-an) (la pl.) Ordin de reptile fosile zburătoare; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* pterozaurieni.
ptialagog,-ă (pti-a-) (biol.) Care activează salivația. *adj., pl.* ptialagogi,-ge.
ptialină (pti-a-) Enzimă prezentă în salivă, care transformă amidonul din alimente în glucoză și maltoză. *s.f., g.-d. art.* ptialinei.
ptialism (pti-a-) Prezența ptialinei în cantitate neobișnuită în salivă; salivație excesivă. *s.n.*
ptiu (pop.) Cuvânt care exprimă dispreț, dezgust sau mirare. *interj.*
ptomaină Substanță toxică rezultată din descompunerea proteinelor animale. *s.f., g.-d. art.* ptomainei, *pl.* ptomaine.
ptoză Deplasare patologică în jos a unui organ ca urmare a slăbirii ligamentelor de susținere. *s.f., g.-d. art.* ptozei, *pl.* ptoze.
ptru (pop.) Cuvânt cu care se opresc caii din mers. *interj.*
pub (pab) (angl.) (în Anglia și în unele țări anglo-saxone) Tavernă, cârciumă. *s.n., pl.* puburi.
pubelă Recipient portabil pentru resturi menajere. *s.f., g.-d. art.* pubelei, *pl.* pubele.
puber/puber,-ă (Individ) ajuns la pubertate. *adj., s.m. și f., pl.* puberi/puberi,-e.
puberal,-ă Referitor la pubertate. *adj., pl.* puberali,-e.
pubertate Perioadă între copilărie și adolescență, caracterizată prin maturația sexuală. *s.f., g.-d. art.* pubertății.
pubescent,-ă (despre frunze, tulpini) Acoperit cu peri mici ca un puf. *adj., pl.* pubescenți,-te.
pubian,-ă (-bi-an) Referitor la pubis. *adj., pl.* pubieni,-e.
pubis 1. Os pereche care formează partea anterioară a bazinului la oameni. 2. Regiune păroasă care acoperă osul pubis (1). *s.n., pl.* pubisuri/(1) pubise.
public[1] Ansamblul persoanelor care frecventează un loc; mulțime, lume. //Totalitatea persoanelor care asistă la o conferință, la un spectacol etc.; asistență. */Marele ~* = masele largi ale populației. *În ~* = în văzul lumii. *s.n.*
public[2]**,-ă** 1. Care aparține tuturor, care privește pe toți; care provine de la o colectivitate. */Opinie ~* = părere a colectivității. *Viață ~* = viața politico-administrativă a unui stat; activitatea cuiva în legătură cu funcțiile de stat pe care le ocupă. 2. Care se petrece în fața unui mare număr de oameni. 3. De stat, al statului; care este permis tuturor. //(despre persoane) Care ocupă o funcție de stat. */Forță ~* = poliție. *Datorie ~* = datorie a statului, care rezultă din împrumuturi interne și externe. *adj., pl.* publici,-ce.
publica *tr.* A tipări o carte, un articol etc. //A difuza. *vb. I, ind. prez. 3* publică.
publicabil,-ă Care se poate publica. *adj., pl.* publicabili,-e.
publican Persoană care strângea impozitele publice la romani. *s.m., pl.* publicani.
publicare Acțiunea de a publica. *s.f., g.-d. art.* publicării, *pl.* publicări.
publicație (-ți-e) Ceea ce se publică, se afișează; tipăritură (periodică). *s.f., art.* publicația, *g.-d. art.* publicației, *pl.* publicații, *art.* publicațiile.
publicist,-ă Persoană care publică articole, recenzii etc. în ziare și reviste. *s.m., pl.* publiciști; *s.f., g.-d. art.* publicistei. *pl.* publiciste.
publicistic,-ă Referitor la publicistică sau la publiciști. *adj., pl.* publicistici,-ce.
publicistică 1. Profesiunea, activitatea de publicist. 2. Totalitatea publicațiilor periodice (dintr-o țară, dintr-o epocă etc.); presă. *s.f., g.-d. art.* publicisticii.
publicitar,-ă Referitor la publicitate. *Anunț ~. adj., pl.* publictari,-e.
publicitate Faptul de a face un lucru cunoscut publicului. */A da ~ii* = a publica. //Mijloc de a face cunoscut un produs, un serviciu etc. prin informarea cumpărătorului în legătură cu prețul, calitatea lui etc. */Agenție* (sau *birou*) *de ~* = birou unde pot fi date spre difuzare anunțuri (cu caracter particular). *Mică ~* = rubrică sau pagină într-un ziar, în care se publică diferite anunțuri. *Agent de ~* = angajat al unei firme comerciale care face reclamă produselor ei. *s.f., g.-d. art.* publicității.
puc Disc de cauciuc tare folosit la jocul de hochei pe gheață. *s.n., pl.* pucuri.
puchi (reg.) Puchină. *s.m., pl.* puchi, *art.* puchii.
puchină (reg.) Urdoare; puchin. *s.f., g.-d. art.* puchinii, *pl.* puchini.
puchinos,-oasă (reg., fam.) Urduros, murdar, puchios. *adj., pl.* puchinoși,-oase.
puchios,-oasă (reg.) Puchinos. *adj., pl.* puchioși,-oase.
puchițel (pop.) Picățea. *s.m., pl.* puchiței, *art.* puchițeii.
puci Încercare de răsturnare a unui regim politic prin acțiunea violentă a unui grup militar. *s.n., pl.* puciuri.
pucioasă (pop.) Sulf. */Apă de ~* = apă minerală care conține sulf. *s.f., g.-d. art.* pucioasei.
pucios,-oasă (înv., pop.) Care miroase urât (a sulf); puturos. */Apă ~* = apă sulfuroasă. *adj., pl.* pucioși,-oase.
pucist Participant la un puci. *s.m., pl.* puciști.
pud Unitate (rusească) de măsură pentru greutăți egală cu 16,38 kg. *s.n., pl.* puduri.
pudel Rasă de câini cu părul foarte lung și lățos. [*var.* (rar) pudl *s.m.*] *s.m., pl.* pudeli.
pudibond,-ă (livr.) Care este de o pudoare exagerată (și ipocrită). *adj., pl.* pudibonzi,-de.
pudibonderie (livr.) Pudoare exagerată (și ipocrită). [*var.* pudibunderie *s.f.*] *s.f., art.* pudibonderia, *g.-d. art.* pudibonderiei, *pl.* pudibonderii, *art.* pudibonderiile.
pudibunderie v. **pudibonderie.**
pudic,-ă Ruşinos, sfios, candid. *adj., pl.* pudici,-ce.
pudicitate Pudoare. *s.f., g.-d. art.* pudicității.
puding[1] Budincă englezească din făină, ouă, grăsime de vacă, rom etc. *s.n., pl.* pudinguri.
puding[2] (geol.) Varietate de conglomerate foarte compacte. *s.n., pl.* pudinguri.
pudl v. **pudel.**
pudlaj Procedeu de îndepărtare a impurităților din oțel în cursul elaborării acestuia. *s.n.*
pudoare Sentiment de sfială, de rușine, de decență; (p. ext.) curățenie morală. //Castitate. */Atentat la ~* = încercare de violare a unei femei. *s.f., g.-d. art.* pudorii, *pl.* pudori.
pudra 1. *tr.* și *refl.* A (se) da cu pudră. 2. *tr.* A acoperi cu un strat de pulbere (de făină, de zahăr etc.). *vb. I, ind. prez. 3* pudrează.
pudrare Acțiunea de a (se) pudra. *s.f., g.-d. art.* pudrării, *pl.* pudrări.
pudră 1. Pulbere fină, parfumată, folosită ca fard. //Substanță medicamentoasă sub formă de pulbere, folosită contra iritațiilor pielii. */Zahăr ~* = zahăr în formă de pulbere foarte fină. 2. Material solid prefăcut în pulbere. *s.f., g.-d. art.* pudrei, *pl.* pudre.
pudrieră (-dri-e-) Cutioară în care se ține pudra de fardat. *s.f., g.-d. art.* pudrierei, *pl.* pudriere.
pudrui *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) pudra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pudruiesc, *imperf. 3 sg.* pudruia; *conj. prez. 3* să pudruiască.

puericultură (pu-e-) Ramură a medicinei care se ocupă cu mijloacele și tehnicile necesare dezvoltării armonioase și ocrotirii copilului mic. *s.f., g.-d. art.* puericulturii.
pueril,-ă (pu-e-) De copil, copilăresc; (p. ext.) naiv, neserios. *adj., pl.* puerili,-e.
puerilism (pu-e-) Stare patologică în care adultul se află la nivelul psihic al unui copil. *s.n.*
puerilitate (pu-e-) Caracter pueril; atitudine puerilă; naivitate. *s.f., g.-d. art.* puerilității.
puerperal,-ă (pu-er-) Referitor la naștere, la femeile lăuze. */Febră ~* = boală infecțioasă la lăuze, cauzată de pătrunderea în uter a unui agent patogen. *adj., pl.* puerperali,-e.
puerperalitate (pu-er-) (med.) Stare a femeii de la fecundație până la sfârșitul lăuziei. *s.f., g.-d. art.* puerperalității.
puf[1] Cuvânt care redă zgomotul produs de eliminarea bruscă a aerului, de căderea unui corp pe o suprafață moale etc. *interj.*
puf[2] (bot., reg.) Gogoașă. 2. (la pl.) Gogoși ale viermilor de mătase. *s.m., pl.* pufi.
puf[3] 1. (cu sens colectiv) Pene mici și moi care acoperă corpul puilor și, în unele părți, al păsărilor adulte. */A crește în ~* = a crește în confort. 2. (cu sens colectiv) Peri fini și moi care cresc pe obraz. 3. (cu sens colectiv) Părul mărunt din blana unor animale. 4. (cu sens colectiv) Perii mici ai unor semințe, fructe etc. 5. (adj.) *Bumbac-~* = bumbac brut obținut la cules. 6. Minge de badmington. *s.n.*
puf[4] Obiect de toaletă care servește la pudrat. *s.n., pl.* pufuri.
puf[5] Scaun scund, fără spătar, capitonat sau făcut din material plastic umplut cu aer. *s.n., pl.* pufuri.
pufăi *intr.* 1. A sufla greu și cu zgomot pe nări. 2. A expira fumul de țigară cu mici întreruperi zgomotoase. //(despre lulea) A scoate fum. 3. (despre locomotive) A evacua aburul cu întreruperi ritmice, zgomotoase. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* pufăi, *3* pufăie, *imperf. 3 sg.* pufăia; *conj. prez. 3* să pufăie.
pufăială Pufăit. *s.f., g.-d. art.* pufăielii, *pl.* pufăieli.
pufăire Acțiunea de a pufăi. *s.f., g.-d. art.* pufăirii, *pl.* pufăiri.
pufălt Faptul de a pufăi; pufăială, pufăitură. *s.n.*
pufăitură (-fă-i-) Pufăit. *s.f., g.-d. art.* pufăiturii, *pl.* pufăituri.
pufărie Mulțime de puf[2] (1). *s.f., art.* pufăria, *g.-d. art.* pufăriei.
pufnet Pufnitură. *s.n., pl.* pufnete.
pufni *intr.* 1. (despre ființe) A sufla pe nări cu zgomot și sacadat. */A ~ în* (sau *de*) *râs* sau (tr.) *a-l ~ pe cineva râsul* = a începe să râdă brusc și zgomotos. 2. (despre mașini) A da afară cu zgomot scurt și sacadat, gaze, fum, aburi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* pufnesc, *imperf. 3 sg.* pufnea; *conj. prez. 3* să pufnească.
pufnire Acțiunea de a pufni. *s.f., g.-d. art.* pufnirii, *pl.* pufniri.
pufnitură Faptul de a pufni; pufnet. *s.f., g.-d. art.* pufnițurii, *pl.* pufnituri.
pufoaică Haină scurtă, matlasată. *s.f., g.-d. art.* pufoaicei, *pl.* pufoaice.
pufos,-oasă Acoperit cu puf[2]; asemănător cu puful[2]; moale, ușor. *adj., pl.* pufoși,-oase.
pufulețe (bot., reg.) 1. Gogoașă. 2.Păpălău. *s.m., pl.* pufuleți.
pufuleț[1] 1. (la pl.) Plantă erbacee ornamentală cu frunzele ovale și cu florile albastre sau albe. 2. (la pl.) Produs alimentar, de forma unor tubulețe, preparat din mălai cu adaos de caşcaval. *s.n., pl.* pufuleți.
pufuleț[2] Diminutiv al lui puf[2]; pufușor[2]. *s.n.*
pufuleț[3] Diminutiv al lui puf[4]. *s.n., pl.* pufulețe.
pufuleț[4] Diminutiv al lui puf[5]. *s.n., pl.* pufulețe.
pufulița Plantă erbacee cu tulpina acoperită de peri, cu flori roșii-purpurii. *s.f., g.-d. art.* pufuliței, *pl.* pufulițe.
pufușor[1] Diminutiv al lui puf[2]. *s.m., pl.* pufușori.
pufușor[2] Pufuleț[2]. *s.n., pl.* pufușoare.
pufușor[3] Diminutiv al lui puf[4]. *s.n., pl.* pufușoare.
pufușor[4] Diminutiv al lui puf[5]. *s.n., pl.* pufușoare.
pugilat 1. (în Antichitate) Luptă cu pumnii goi, practicată ca sport. 2. Bătaie, încăierare cu pumnii. *s.n., pl.* pugilate.
pugilism (sport) Box. *s.n.*
pugilist Boxer. *s.m., pl.* pugiliști.
pugilistic,-ă Referitor la pugilism. *adj., pl.* pugilistici,-ce.
pugilistică Box. *s.f., g.-d. art.* pugilisticii.
puhav,-ă 1. (despre oameni) Cu carne moale și umflată; buhăit. 2. Afânat, moale. *adj., pl.* puhavi,-e.
puhăvi *refl.* A deveni puhav; a se buhăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se puhăvește, *imperf. 3 sg.* se puhăvea; *conj. prez. 3* să se puhăvească.
puhoi[1] 1. Apă curgătoare umflată de ploi, care se revarsă cu forță; torent, șuvoi. 2. (fig.) Mulțime de oameni (sau de alte ființe) care se deplasează în aceeași direcție. //(adv.) În cantitate mare. [*var.* (reg.) pohoi, povoi *s.n.*] *s.n., pl.* puhoaie.
puhoi[2] *intr.* (despre ape curgătoare sau de ploaie) A curge în cantitate mare și cu forță. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* puhoiește, *imperf. 3 sg.* puhoia; *conj. prez. 3* să puhoiască.
puhoier (pop.) Gaie. *s.m., pl.* puhoieri.
puhoire Acțiunea de a puhoi[2]. //(fig.) Forfoteală, fierbere. *s.f., g.-d. art.* puhoirii, *pl.* puhoiri.
pui[1]**/pui-pui** Strigăt cu care se cheamă puii sau alte păsări de curte. *interj.*
pui[2] 1. Pasăre de la ieșirea din ou până la maturitate. /Pui[2] (1) de găină; carnea gătită a acestei păsări. */~ de bogdaproste* = copil mic, prăpădit; bastard. *~ de cuc* = bastard. *A muri ca un ~ de găină* = a muri repede, fără chinuri. 2. Orice animal de la naștere până la maturitate. *~ de viperă* (sau *de năpârcă*) = om viclean, primejdios. 3. Ou, larvă de insectă. 4. Copil. */~ de lele* = a) copil din flori, bastard; (p. ext.) derbedeu; b) bărbat afemeiat; c) femeie imorală. //(fam., la voc.) Termen de dezmierdare folosit când se vorbește despre un copil sau despre bărbatul iubit. 5. *~ de pernă* = puișor. *~ de mămăligă* = mămăligă mică. *~ de somn* = somn de scurtă durată. *~ de ger* = ger strașnic. *~ de bătaie* = bătaie zdravănă. *~ de om* = om vrednic, de ispravă. 6. Lăstar, mlădiță. //Vlăstar. 7. Ambarcațiune mică, cu vâsle, folosită pentru anumite servicii la bordul vaselor mai mari. *s.m., pl.* pui.
pui[3] (la pl.) Cusătură decorativă măruntă pe pieptul și mânecile cămășilor țărănești. *s.m. pl., art.* puii.
pui[4] *tr.* (reg., despre păsări) A scoate pui. *vb. IV, ind. prez. 3* sg. puiește, *imperf. 3 sg.* puia; *conj. prez. 3* să puiască.
puiandră (rar) 1. Puică mai mare. 2. Fetișcană. *s.f., g.-d. art.* puiandrei, *pl.* puiandre.
puiandru Augmentativ al lui pui[2]. *s.m., art.* puiandrul, *pl.* puiandri, *art.* puiandrii.
puică (pop.) 1. Pui de găină de sex femeiesc; găină tânără. 2. Termen de dezmierdare pentru o fată sau o femeie (iubită). *s.f., g.-d. art.* puicii, *pl.* puici.
puiculeană (pop.) Puicuță. *s.f., g.-d. art.* puiculenei, *pl.* puiculene.
puiculiță (pop.) Puicuță. *s.f., g.-d. art.* puiculiței, *pl.* puiculițe.
puicuță (pop.) Diminutiv al lui puică; puiculiță, puiculeană. *s.f., g.-d. art.* puicuței, *pl.* puicuțe.
puiernița 1. Instalație specială în care se cresc puii unor păsări de curte. 2. Vas de lemn cu un dispozitiv pentru

alimentarea cu apă, utilizat în crescătoriile piscicole pentru creşterea puilor de păstrăv. *s.f., g.-d. art.* puiernitei, *pl.* puiernite.

puiet[1] Plante lemnoase tinere care se transplantează în altă parte. *s.m., pl.* puieti.

puiet[2] (cu sens colectiv) 1. Mulţime de pui[2]. //Peşti mici care servesc la repopularea apelor naturale. 2. Larve (de albine). *s.n.*

puios,-oasă (rar) Prolific. *adj., pl.* puioşi,-oase.

puire Acţiunea de a pui[4]. *s.f., g.-d. art.* puirii, *pl.* puiri.

puişor[1] (pu-i-) Diminutiv al lui pui[2]; puiuţ, puiuleţ. *s.m., pl.* puişori.

puişor[2] (pu-i-) (reg.) Veche monedă austriacă de argint, care a circulat şi în ţările române. *s.m., pl.* puişori.

puişor[3] (pu-i-) 1. Pernă mică de pus sub cap. 2. (reg.) Doniţă mică. *s.n., pl.* puişoare.

puitor[1] (pu-i-) (în sintagma) ~ *de mine* = navă militară amenajată pentru plantarea mineior marine. *s.n., pl.* puitoare.

puitor[2]**,-oare** (pu-i-) Lucrător tipograf care alimentează cu coli de hârtie presa de imprimat. *s.m., pl.* puitori; *s.f., g.-d. art.* puitoarei, *pl.* puitoare.

puiuleţ (fam.) Puişor[1]. *s.m., pl.* puiuleţi.

puiuţ (fam.) 1. Puişor[1]. 2. Puişor[2]. *s.m., pl.* puiuţi.

pul Fiecare dintre piesele rotunde de lemn de la jocul de table. *s.n., pl.* puluri.

pulan (arg.) Baston de poliţist; lovitură dată cu acest baston. *I-a tras câteva ~. s.n.*

pulă (vulg.) 1. Penis. 2. (înv.) Nuia. 3. (înv.) Coadă. 4. (iht.) ~*a ciobanului* = a) specie de biban; b) peşte care trăieşte pe fundul mlăştinos al bălţilor şi se hrăneşte cu puii de peşte. ~*a calului* = burete pucios. *s.f., g.-d. art.* pulei, *pl.* pule.

pulărău (vulg.) 1. Bărbat viril, superdotat sexual. 2. Persoană (matură) de sex masculin. *s.m., pl.* pulărăi.

pulberărie (înv.) Fabrică sau depozit de muniţii. *s.f., art.* pulberăria, *g.-d. art.* pulberăriei, *pl.* pulberării, *art.* pulberăriile.

pulbere 1. Praf (1). 2. (înv.) Praf de puşcă. /*A se face* (*praf şi*) ~ sau *a se alege* (din cineva sau ceva) (*praful şi*) ~*a* = a se distruge, a se nimici. *A ridica pe cineva din* ~ = a înălţa pe cineva dintr-o situaţie foarte proastă în una bună. 3. Substanţă explozivă sub formă de firişoare sau de granule. *s.f., g.-d. art.* pulberii, *pl.* pulberi.

pulberos,-oasă (rar) Ca praful; prăfos. *adj., pl.* pulberoşi,-oase.

pulie Roată de transmisiune, cu şanţ la exterior, pe care se montează o curea pentru a se asigura o mişcare circulară. *s.f., art.* pulia, *g.-d. art.* puliei, *pl.* pulii, *art.* puliile.

pulmon Plămân (la om). *s.m., pl.* pulmoni.

pulmonar,-ă Referitor la plămâni, localizat la plămâni. *adj., pl.* pulmonari,-e.

pulovăr v. **pulover.**

pulover Obiect de îmbrăcăminte tricotat, care acoperă partea superioară a corpului. [*var.* pulovăr *s.n.*] *s.n., pl.* pulovere.

pulpană Fiecare dintre cele două părţi de jos ale unei haine lungi. *s.f., g.-d. art.* pulpanei, *pl.* pulpane.

pulpar 1. Apărătoare metalică sau de piele purtată odinioară de războinici pe pulpe. 2. Carâmb de piele care protejează piciorul călăreţului. *s.n., pl.* pulpare.

pulpă 1. Partea musculară a piciorului, dintre genunchi şi gleznă. 2. Partea cărnoasă a unor fructe. 3. Ţesut conjunctiv bogat în vase şi în nervi. ~ *dentară*. 4. Reziduu obţinut în industria zahărului, folosit ca hrană pentru vite. *s.f., g.-d. art.* pulpei, *pl.* pulpe.

pulpişoară Diminutiv al lui pulpă. *s.f., g.-d. art.* pulpişoarei, *pl.* pulpişoare.

pulpită Inflamaţie a pulpei dentare. *s.f., pl.* pulpite.

pulpitum (lat.) Parte a unui teatru roman în care actorii îşi desfăşurau jocul. *s.n.*

pulpos,-oasă (fam.) 1. Cu pulpe (1) mari, groase. 2. Cu multă pulpă (2). *adj., pl.* pulpoşi,-oase.

puls 1. Dilatare fiziologică ritmică a pereţilor arterelor, datorită pompării sângelui de către inimă. /*A lua* (cuiva) ~*ul* = a număra (cuiva) bătăile inimii. 2. Ritm. //(fig.) Stare de spirit. /*A lua* ~*ul* (unei situaţii) = a tatona terenul. *A prinde* (sau *a simţi*) ~*ul* (unei situaţii) = a-şi da seama de o situaţie. *s.n., pl.* pulsuri.

pulsa *intr.* 1. (despre sânge) A circula prin vasele sangvine. 2. (fig., despre procese) A se desfăşura într-un ritm viu, regulat. *vb. I, ind. prez. 3.* pulsează.

pulsar (astron.) Obiect galactic care emite radiaţii electromagnetice foarte scurte şi regulate. *s.m., pl.* pulsari.

pulsare Acţiunea de a pulsa. *s.f., g.-d. art.* pulsării, *pl.* pulsări.

puisaţii,-ă Referitor la puls. /*Durere* ~ = durere care se accentuează la intervale regulate. *adj., pl.* pulsaţii,-e.

pulsativ,-ă Pulsatil. *adj., pl.* pulsativi,-e.

pulsator,-oare Alcătuit dintr-o succesiune de pulsaţii (2) identice. 2. (despre curentul electric) Format numai din alternanţe de un singur sens. *adj., pl.* pulsatori,-oare.

pulsaţie (-ţi-e) 1. Zvâcnire, mişcare a pulsului. //(fig.) Desfăşurare ritmică vie, a unui proces, a unui fenomen. 2. (fiz.) Mărime caracteristică proceselor periodice desfăşurate într-o unitate de timp. *s.f., art.* pulsaţia, *g.-d. art.* pulsaţiei, *pl.* pulsaţii, *art.* pulsaţiile.

pulsiune (-si-u-) Impuls. *s.f., g.d. art.* pulsiunii, *pl.* pulsiuni.

pulsometru Pompă pentru apă în care deplasarea lichidului se face prin presiunea aburului. *s.n., art.* pulsometrul, *pl.* pulsometre.

pulsoreactor (-re-ac-) Reactor pentru supersonice, care funcţionează prin combustie discontinuă. *s.n., pl.* pulsoreactoare.

pultaceu,-cee (med.) Păstos. /*Anghină* ~ = anghină în care amigdalele sunt acoperite cu un strat de exudat alb. *adj., pl.* pultacei,-cee.

pululaţie (-ţi-e) (med.) 1. Înmulţire rapidă şi abundentă. 2. Apariţie de ţesuturi morbide. *s.f., art.* pululaţia, *g.-d. art.* pululaţiei, *pl.* pululaţii, *art.* pululaţiile.

pulverină Pulbere neagră cu granule fine, folosită ca exploziv şi la fabricarea artificiilor. *s.f., g.-d. art.* pulverinei.

pulveriza 1. *tr* A transforma un material solid în pulbere. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A face să dispară sau a dispărea. 3. *tr.* A împrăştia particule fine dintr-un material (lichid sau solid) cu ajutorul unui pulverizator. *vb. I, ind. prez. 3* pulverizează.

pulverizabil,-ă Care poate fi pulverizat. *adj., pl.* pulverizabili,-e.

pulverizare Acţiunea de a (se) pulveriza; pulverizaţie. *s.f., g.-d. art.* pulverizării, *pl.* pulverizări.

pulverizator Aparat pentru pulverizare. *s.n., pl.* pulverizatoare.

pulverizaţie (-ţi-e) Pulverizare. *s.f., art.* pulverizaţia, *g.-d. art.* pulverizaţiei, *pl.* pulverizaţii, *art.* pulverizaţiile.

pulverulent,-ă (despre corpuri solide) Sub formă de pulbere. *adj., pl.* pulverulenţi,-te.

pulverulenţă Stare a unui corp pulverulent. *s.f., g.-d. art.* pulverulenţei.

puma/pumă Mamifer carnivor felin, cu blana galbenă-roşcată, care trăieşte în America. *s.f., g.-d. art.* pumei, *pl.* pume.

pumn 1. Palmă închisă, cu degetele îndoite şi strânse. //Lovitură dată cu pumnul. /*A râde în ~i* = a râde pe ascuns. *Un ~ de...* = ceva mic, firav. *A strânge ~ii* = a lua o atitudine ameninţătoare. 2. Palma sau palmele strânse şi adâncite în formă de cupă (pentru a putea

reţine un lichid). 3. Unitate de măsură, întrebuinţată de pescari, egală cu două treimi de palmă. *s.m., pl.* pumni.
pumnal Armă cu o lamă scurtă, cu două tăişuri şi cu vârful ascuţit. *s.n., pl.* pumnale.
pumnaş (pop.) Manşetă împodobită cu cusătură de la mânecile cămăşilor ţărăneşti. *s.m., pl.* pumnaşi.
pumnicel (reg.) Pumnişor. *s.m., pl.* pumnicei, *art.* pumniceii
pumnism (lingv.) Ciunism. *s.n.*
pumnist,-ă (Adept) al sistemului lingvistic creat de Aron Pumnul; ciunist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* pumnişti,-ste.
pumnişor Diminutiv al lui pumn; pumnicel. *s.m., pl.* pumnişori.
pun (la pl.) Nume dat cartaginezilor de către romani. *s.m., pl.* puni.
puncer Boxer cu o lovitură foarte puternică. *s.m., pl.* punceri.
punci[1] Băutură preparată dintr-un amestec de suc de portocale, de lămâie etc. şi zahăr, cu rom sau alte băuturi alcoolice. *s.n., pl.* punciuri.
punci[2] (box) Lovitură de pumn puternică. *s.n., pl.* punciuri.
punct A. 1. Semn de punctuaţie mic şi rotund, care indică sfârşitul unei propoziţii, prescurtarea unui cuvânt etc. */A pune ~ul pe i* = a preciza ceea ce este esenţial într-o chestiune. *~-cheie* = element foarte important (într-un plan, într-o acţiune etc.) //(fig., cu val. de interj.) Gata! destul! 2. Semn convenţional care indică pe hartă localităţile, care marchează zarurile, piesele de domino etc. //Semn care prelungeşte durata unei note muzicale. 3. Pată mică rotundă pe un fond de altă culoare. //Model de cusătură sau de broderie. 4. Punct folosit în matematică, indicând efectuarea unei mulţimi. B. 1. Figură geometrică reprezentată de intersecţia a două linii. 2. Loc determinat în spaţiu. */~ medical* (sau *sanitar*) = serviciu medical organizat în şcoli, întreprinderi etc. 3. Valoare a unei mărimi, mai ales temperatura la care se produce un fenomen. C. 1. Parte determinată a unei acţiuni, a unei discuţii, a unei probleme; fază. */~ de onoare* = lucru care angajează prestigiul cuiva. *~ de plecare* (sau *de pornire*) = începutul unei acţiuni. *~ critic* = stare critică. *~ mort* = a) momentul în care un mecanism îşi încetează mişcarea; b) moment în care se întrerupe, se suspendă o activitate, o discuţie etc. *A fi pe ~ul de a...* = a fi pregătit de... *A pune la ~* = a regla. *A fi pus la ~* = a fi aranjat, bine îmbrăcat. *A pune pe cineva la ~* = a da cuiva o lecţie. 2. Moment, stadiu. */Până la un ~* = până la o anumită limită. D. 1. Unitate de măsură luată ca bază de clasificare în diferite sporturi; măsură a situaţiei participanţilor la unele jocuri de noroc (cărţi, biliard etc.). //Unitate de măsură pentru cursul valorilor mobiliare negociate prin bursă. //Unitate de măsură folosită în tipografie pentru litere, linii etc. //Fiecare dintre diviziunile unei cartele pentru raţionalizarea unor produse industriale. */Pe ~e* = a) raţi-onalizat; b) (fig.) fără a avea pregătirea necesară funcţiei pe care o deţine. *s.n., pl.* puncte.
punct şi virgulă Semn de punctuaţie constând dintr-un punct aşezat deasupra unei virgule folosit pentru a despărţi părţile unei perioade. *s.n.*
puncta *tr.* 1. A însemna cu puncte. //(fig.) A scoate în evidenţă, a sublinia, a marca. 2. A obţine puncte într-o competiţie sportivă. //A înregistra puncte dintr-o competiţie. 3 A asambla provizoriu două piese prin puncte de sudură. *vb. I, ind. prez. 3* punctează.
punctaj 1. Notaţie în puncte a rezultatelor obţinute la o întrecere (sportivă), la un examen etc., în vederea stabilirii unui clasament. 2. Însemnare a punctelor mai importante ale unui plan de acţiune, ale unei expuneri etc. *s.n., pl.* punctaje.
punctare Acţiunea de a puncta. *s.f., g.-d. art.* punctării, *pl.* punctări.
punctat,-ă 1. Însemnat, marcat. 2. Alcătuit din puncte. *adj., pl.* punctaţi,-te.
punctator Unealtă de oţel cu vârf ascuţit, cu ajutorul căreia se marchează piesele. *s.n., pl.* punctatoare.
punctaveraj (sport) Raportul dintre punctele marcate şi cele primite. *s.n., pl.* punctaveraje.
punctbal Minge în formă de pară, suspendată de o frânghie, care serveşte pentru antrenament la box. *s.n., pl.* punctbale.
punctiform,-ă 1. În formă de de punct (A.1). 2. Care acţionează intermitent. 3. (fiz., despre corpuri cu sarcină electrică, magnetică etc.) De dimensiuni neglijabile. *adj., pl.* punctiformi,-e.
punctişor Diminutiv al lui punct; punctuleţ. *s.n., pl.* punctişoare.
punctual,-ă (-tu-al) 1. Care respectă termenul fixat. //Exact, precis. //(adv.) La timp. 2. (despre verbe) Care arată că acţiunea se petrece într-un singur moment. *adj., pl.* punctuali,-e.
punctualitate (-tu-a-) Însuşirea de a fi punctual. *s.f., g.-d. art.* punctualităţii.
punctuaţie (-tu-a-ţi-e) Sistem de semne grafice care au rolul de a marca propoziţiile, frazele, întreruperea şirului comunicării etc.; parte a gramaticii care indică folosirea corectă a acestor semne. [*var.* (înv.) punctuaţiune *s.f.*] *s.f., art.* punctuaţia, *g.-d. art.* punctuaţiei, *pl.* punctuaţii, *art.* punctuaţiile.
punctuaţiune v. **punctuaţie.**
punctuleţ (rar) Punctişor. *s.n., pl.* punctuleţe.
puncţie (-ţi-e) Intervenţie chirurgicală care constă în înţeparea cu un ac special a unui vas sau a peretelui unei cavităţi, pentru a recolta un lichid, a introduce un medicament etc. *s.f., art.* puncţia, *g.-d. art.* puncţiei, *pl.* puncţii, *art.* puncţiile.
puncţiona (-ţi-o-) *tr.* A face o puncţie. *vb. I, ind. prez. 3* puncţionează.
puncţionare (-ţi-o-) Acţiunea de a puncţiona. *s.f., g.-d. art.* puncţionării, *pl.* puncţionări.
pune 1. *tr.* şi *refl.* A (se) aşeza, a (se) plasa într-un loc. */A ~ pe note* (sau, rar, *pe muzică*) = a transpune o melodie pe note muzicale. *A ~ la picioare* = a oferi. *A ~ gura* (pe ceva) = a mânca. *A ~ ochii* (pe cineva sau ceva) = a se opri cu interes (asupra cuiva sau a ceva). *A ~ ochii* (sau *nasul, capul, privirea*) *în pământ* = a avea o atitudine modestă. (fam.) *A ~ osul* = a munci din greu. *A ~ umărul* = a ajuta pe cineva. *A(-şi) ~* (ceva) *în gând* (sau *în cap, în minte*) = a avea intenţia de a..., a plănui. *A ~ piciorul în prag* = a se împotrivi cu energie. *A ~ coarne* = a) a face o relatare cu adaosuri exagerate; b) a-şi înşela soţul. *A ~* (*o chestiune, un subiect*) *pe tapet* = a aduce în discuţie. *A ~ paie pe foc* = a aţâţa. *A ~ în vedere* = a atrage atenţia. *A ~ capul pentru cineva* (sau ceva) = a-şi primejdui viaţa pentru cineva (sau ceva). *A ~* (pe cineva) *la zid* = a împuşca; (fig.) a osândi. *A se ~ bine cu cineva* = a intra în voia cuiva. 2. *refl.* A se depune, a se aşterne. 3. *tr.* A aşeza pe cineva într-o situaţie nouă, neaşteptată; a numi într-un post, într-o demnitate; a fixa locul cuiva într-o ierarhie. 4. *tr.* A aşeza la locul său, în poziţia în care trebuie să stea; a aranja. */A ~ caii* = a înhăma. *A ~ în scenă* = a regiza. 5. *tr.* şi *refl.* A(-şi) aşeza pe corp un obiect de îmbrăcăminte; a (se) îmbrăca, a (se) încălţa. 6. *tr.* A fixa, a stabili. *A ~ taxe*. 7. *tr.* A depune valori băneşti (în păstrare); a investi. 8. *refl.* A se împotrivi. 9. *refl. recipr.* A se lua la întrecere, a se măsura. 10. *tr.* A îndemna, a sili pe cineva să facă un lucru. 11. *refl.* A începe o acţiune. */A se ~ cu gura pe cineva* = a cicăli. 12. *tr. A ~ stăpânire* = a se face stăpân (pe ceva, pe cineva). *A ~ în valoare* = a valorifica. *A ~ aprobarea*

= a aproba. (fam.) *A ~ pe liber* = a concedia. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pun, *2 sg.* pui, *1 pl.* punem, *perf. s. 1 sg.* pusei, *1 pl.* puserăm; *conj. prez. 3* să pună; *ger.* punând; *part.* pus.

punere Acţiunea de a (se) pune. *s.f., g.-d. art.* punerii, *pl.* puneri.

pungaş (fam.) Hoţ de buzunare; borfaş. /Om şmecher, viclean. *s.m., pl.* pungaşi.

pungă 1. Săculeţ de piele, de pânză etc., cu una sau mai multe despărţituri, în care se ţin banii şi alte obiecte mici. */A strânge buzele ~* = a ţine buzele strânse în semn de nemulţumire. *A-şi dezlega ~a* = a fi darnic. *A fi gros la ~* = a fi foarte bogat. 2. Săculeţ făcut din hârtie sau din alt material, servind ca ambalaj pentru diferite obiecte, mai ales alimente. 3. Umflătură a pielii (mai ales la ochi). 4. Cavitate naturală în scoarţa pământului. *s.f., g.-d. art.* pungii. *pl.* pungi.

pungăleală (pop., fam.) Pungălitură. *s.f., g.-d. art.* pungălelii, *pl.* pungăleli.

pungăli *tr.* (pop., fam.) A coase neglijent, de mântuială. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pungălesc, *imperf. 3 sg.* pungălea; *conj. prez. 3* să pungălească.

pungălitură (pop.) Cusătură neîngrijită; pungăleală. *s.f., g.-d. art.* pungăliturii, *pl.* pungălituri.

pungăşeală (fam.) Faptul de a (se) pungăşi. *s.f., g.-d. art.* pungăşelii, *pl.* pungăşeli.

pungăşesc,-ească (fam.) De pungaş; hoţesc, fraudulos. *adj., pl.* pungăşeşti.

pungăşeşte (fam.) Ca pungaşii. *adv.*

pungăşi *tr.* şi *refl. recipr.* (fam.) A (se) fura (mai ales bani de buzunar); a (se) escroca, a (se) înşela. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pungăşesc, *imperf. 3 sg.* pungăşea; *conj. prez. 3* să pungăşească.

pungăşie (fam.) Furt, hoţie; înşelătorie, escrocherie. *s.f., art.* pungăşia, *g.-d. art.* pungăşiei, *pl.* pungăşii, *art.* pungăşiile.

pungăşoaică (fam.) Hoaţă de buzunare. //Femeie vicleană, escroacă. *s.f., g.-d. art.* pungăşoaicei, *pl.* pungăşoaice.

pungi *tr.* /(în expr., înv.) *A ~ gura* (sau *buzele*) = a-şi strânge şi a-şi ţuguia buzele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pungesc, *imperf. 3 sg.* pungea; *conj. prez. 3* să pungească.

pungoci (pop.) Pungă mare. *s.n., pl.* pungoace.

pungoi Augmentativ al lui pungă. *s.n., pl.* pungoaie.

punguliţă Diminutiv al lui pungă; punguţă. *s.f., g.-d. art.* punguliţei, *pl.* pungulişe.

punguţă Punguliţă. *s.f., g.-d. art.* punguţei, *pl.* punguţe.

punibil,-ă (jur.) Pasibil de pedeapsă. *adj., pl.* punibili,-e.

punic,-ă Referitor la Cartagina sau la locuitorii ei. *Război ~. adj., pl.* punici,-ce.

punisabil,-ă Punibil. *adj., pl.* punisabili,-e.

punitiv,-ă Care pedepseşte. *Măsură ~. adj., pl.* punitivi,-e.

punk (u *pron.* a) (angl., în sintagma) *Modă ~* = modă tinerească extravagantă. *adj. invar.*

punkism (u *pron.* a) Atitudine contestatară a tineretului din ţările vestice, manifestată prin agresivitate, îmbrăcăminte şi machiaje extravagante, viaţă boemă etc. *s.n.*

punkist,-ă (u *pron.* a) (fam.) Adept al punkismului. *s.m., pl.* punkişti; *s.f., g.-d. art.* punkistei, *pl.* punkiste.

puntat,-ă (despre nave şi ambarcaţii) Cu punte. *adj., pl.* puntaţi,-te.

punte 1. Pod îngust (format adesea dintr-o scândură), care poate fi trecut numai cu piciorul. */~ de scăpare* = mijloc de a trece peste o dificultate. */A se face luntre şi ~*, v. luntre. *~ de comunicaţie* = placă metalică de legătură între două vagoane de cale ferată. 2. Scândură groasă sau panou aşezat pe o schelă, pe care circulă muncitorii când lucrează la înălţime. 3. Planşeu care împarte o navă în etaje sau acoperă partea ei superioară. 4. Pod suspendat sau mobil care leagă vasele de chei. *s.f., g.-d. art.* punţii, *pl.* punţi.

punticică (rar) Puntişoară. *s.f., g.-d. art.* punticelei, *pl.* punticele, *art.* punticelele.

puntişoară (rar) Diminutiv al lui punte; punticică, puntiţă. *s.f., g.-d. art.* puntişoarei, *pl.* puntişoare.

puntiţă 1. Puntişoară. 2. Interval aflat între găurile ţevilor la o placă tubulară a unei căldări de aburi. *s.f., g.-d. art.* puntiţei, *pl.* puntiţe.

pup (fam. şi în limajul copiilor) Sărut. *s.m., pl.* pupi.

pupa *tr.* şi *refl. recipr.* (fam.) 1. A (se) săruta. /(tr.) *A ~ în bot* (pe cineva) = a linguşi (pe cineva). *A (se) ~ în bot cu cineva* = a se înţelege bine cu cineva. 2. *tr.* (în construcţii negative) A dobândi, a obţine ceva râvnit. *Nu mai pupi tu excursie. vb. I, ind. prez. 3* pupă.

pupat (fam.) Sărut. *s.n., pl.* pupaturi.

pupă[1] Partea de dinapoi a unei nave. *s.f., g.-d. art.* pupei, *pl.* pupe.

pupă[2] (zool.) Nimfă (2). *s.f., g.-d. art.* pupei, *pl.* pupe.

pupăcios,-oasă (fam.) Căruia îi place să (se) sărute. *adj., pl.* pupăcioşi,-oase.

pupăi *intr.* (rar) 1. (despre pupeze) A scoate sunete caracteristice speciei. 2. (fig., despre oameni) A flecări. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* pupăieşte, *imperf. 3 sg.* pupăia; *conj. prez. 3* să pupăiască.

pupătură (fam.) Sărutare. *s.f., g.-d. art.* pupăturii, *pl.* pupături.

pupăză Pasăre migratoare cu ciocul lung şi curbat şi cu un moţ de pene portocalii în vârful capului. *s.f., g.-d. art.* pupezei, *pl.* pupeze.

pupejoară (reg.) Diminutiv al lui pupăză. *s.f., g.-d. art.* pupejoarei, *pl.* pupejoare.

pupezea/pupezică Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu flori la început purpurii şi apoi albastre. *s.f., art.* pupezeaua/pupezica, *g.-d. art.* pupezelei, *pl.* pupezele, *art.* pupezelele.

pupezoi (rar) Bărbăţuşul pupezei. *s.m., pl.* pupezoi.

pupic (fam. şi în limbajul copiilor) Diminutiv al lui pup. *s.m., pl.* pupici.

pupil,-ă Minor aflat sub tutela cuiva (altul decât părinţii). *s.m., pl.* pupili; *s.f., g.-d. art.* pupilei, *pl.* pupile.

pupilar[1]**,-ă** Referitor la pupilă. *adj., pl.* pupilari,-e.

pupilar[2]**,-ă** (livr.) Referitor la pupil. *adj., pl.* pupilari,-e.

pupilă 1. Deschizătură din mijlocul irisului, prin care pătrunde lumina în ochi. 2. Deschizătură care limitează cantitatea de lumină care pătrunde într-un sistem optic. *s.f., g.-d. art.* pupilei, *pl.* pupile.

pupilometrie (med.) Măsurare a diametrului pupilei. *s.f., g.-d. art.* pupilometriei.

pupilometru (med.) Aparat pentru măsurarea reacţiilor pupilelor la excitaţiile exterioare. *s.n., art.* pupilometrul, *pl.* pupilometre.

pupiloscopie (med.) Măsurare a refracţiei ochiului prin examenul umbrei pupilare. *s.f., art.* pupiloscopia, *g.-d. art.* pupiloscopiei, *pl.* pupiloscopii, *art.* pupiloscopiile.

pupitru 1. Masă cu suprafaţa înclinată pe care se poate scrie, citi, desena etc.; (spec.) bancă de şcoală; (p. restr.) partea de deasupra a unei astfel de bănci. //Cutie cu capac înclinat care se aşază pe o catedră, pe o masă etc. //Suport pentru partiturile muzicale. */La ~* = la conducerea unei orchestre ca dirijor. 2. *~ de comandă* = instalaţie (în formă de masă înclinată) cu ajutorul căreia se execută comanda şi controlul unui proces tehnologic. *s.n., pl.* pupitre.

pu-pup-pup Cuvânt care imită strigătul pupezei. *interj.*

pur[1] Plantă erbacee cu frunze lungi şi înguste şi cu flori purpurii, dispuse în umbele. *s.m., pl.* puri.

pur[2]**,-ă** 1. Fără elemente străine; neamestecat, curat. //Nealterat, neviciat, nestricat. //Fără pete; limpede.

/(fig.) Nevinovat, neprihănit. 2. Veritabil, autentic. /~ *şi simplu* = nimic altceva decât... 3. (despre voce) Clar, cristalin. *adj., pl.* puri,-e.
puradel (arg.) Copil de ţigan; (p. gener.) copil. *s.m., pl.* puradei, *art.* puradeii.
purcar v. **porcar.**
purcea/purcică Puiul de sex feminin al scroafei. //(fam.) *A lua ~ua de coadă* = a se îmbăta. *s.f., art.* purceaua/purcica, *g.-d. art.* purcelei, *pl.* purcele, *art.* purcelele.
purcede *intr.* (pop.) 1. A pleca la drum, a porni; a începe o acţiune. 2. A izvorî, a proveni din... */A ~ grea* = a rămâne însărcinată. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* purced, *perf. s. 1 sg.* purcesei, *1 pl.* purceserăm; *conj. prez. 3* să purceadă; *ger.* purcezând, *part.* purces.
purcedere (pop.) Acţiunea de a purcede. *s.f., g.-d. art.* purcederii, *pl.* purcederi.
purcel Puiul (de sex masculin) al scroafei. /(fam.) *A veni cu cărţel, cu ~* = a veni cu tot avutul. *s.m., pl.* purcei, *art.* purcelii.
purcelaş (rar) Purceluş. *s.m., pl.* purcelaşi.
purceluş,-ă Diminutiv al lui purcel; purcelaş. *s.m., pl.* purceluşi; *s.f., g.-d. art.* purceluşei, *pl.* purceluşe.
purces (înv., pop.) Plecare la drum. //Începere. *s.n., pl.* purcesuri.
purcică v. **purcea.**
purcoi v. **porcoi²**.
purcoiaş v. **porcoiaş²**.
purec v. **purice.**
pureca v. **purica.**
purecărie v. **puricărie.**
purece v. **purice.**
purga *refl.* (rar) A-şi provoca purgaţie (cu un purgativ). *vb. I, ind. prez. 3* se purghează.
purgare (rar) Acţiunea de a se purga. *s.f., g.-d. art.* purgării, *pl.* purgări.
purgativ¹ Medicament purgativ²; laxativ¹. *s.n., pl.* purgative.
purgativ²,-ă (despre substanţe, medicamente) Care provoacă evacuarea intestinală; laxativ². *adj., pl.* purgativi,-e.
purgatoriu 1. (în religia catolică) Loc unde sufletele celor mai puţin păcătoşi se pot curăţa de păcate înainte de a intra în paradis. 2. (fig.) Loc sau perioadă de suferinţă (trecătoare). *s.n., art.* purgatoriul.
purgaţie (-ţi-e) Eliminare (regulată) a materiilor intestinale. *s.f., art.* purgaţia, *g.-d. art.* purgaţiei, *pl.* purgaţii, *art.* purgaţiile.
puriaz (-ri-az) (rar) Vânt dinspre nord-vest. *s.n.*
purica 1. *tr.* şi *refl.* (pop., fam.) A (se) curăţa de purici. 2. *tr.* (fig., fam.) A examina ceva cu de-amănuntul. [*var.* pureca *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* puricã.
puricare (pop., fam.) Acţiunea de a (se) purica. *s.f., g.-d. art.* puricării, *pl.* puricări.
puricariţă Plantă erbacee cu flori galbene dispuse în capitule şi având miros neplăcut. *s.f., g.-d. art.* puricariţei, *pl.* puricariţe.
puricaş 1. Puricel. 2. Insectă asemănătoare cu puricele. *s.m., pl.* puricaşi.
puricat (pop., fam.) Faptul de a (se) purica. *s.n., pl.* puricaturi.
puricărie (rar) Mulţime mare de purici. [*var* purecărie *s.f.*] *s.f., art.* puricăria, *g.-d. art.* puricăriei.
puricătură (rar, pop., fam.) Puricat. *s.f., g.-d. art.* puricăturii, *pl.* puricături.
purice 1. Insectă mică, fără aripi, care trăieşte ca parazit pe om sau pe unele animale. */A i se face cuiva inima cât un ~*, se spune când cineva este foarte speriat. *A nu face* (*mulţi*) *~ci* (undeva sau cu cineva) = a nu sta mult (undeva sau cu cineva). 2. Numele a două specii de insecte mici, care trăiesc pe plante. 3. (la pl.) Impurităţi, de forma unor punctişoare, care apar pe ţesăturile de bumbac nesupuse albirii. [*var.* purece, purec *s.m.*] *s.m., pl.* purici.
puricească Specie de lichen. *s.f., g.-d. art.* puriceştii.
purice-de-apă Gen de crustaceu de apă dulce, lung de 1-4 mm. *s.m., pl.* purici-de-apă.
puricei Diminutiv al lui purice. *s.m., pl.* puricei, *pl.* puriceii.
puricos,-oasă (rar) Plin de purici. *adj., pl.* puricoşi,-oase.
purifica 1. *tr.* A face să fie pur, îndepărtând impurităţile. //(tehn.) A epura. 2. *refl.* A deveni pur, nevinovat. *vb. I, ind. prez. 3* purifică.
purificare Acţiunea de a (se) purifica. *s.f., g.-d. art.* purificării, *pl.* purificări.
purificat Faptul de a (se) purifica. *s.n.*
purificator¹ Aparat, utilaj etc. care serveşte la purificat. *s.n., pl.* purificatoare.
purificator²,-oare Care purifică. *adj., pl.* purificatori,-oare.
purificaţie (-ţi-e) 1. Purificare. 2. Ceremonie religioasă consacrată ispăşirii păcatelor, curăţeniei morale. *s.f., art.* purificaţia, *g.-d. art.* purificaţiei, *pl.* purificaţii, *art.* purificaţiile.
Purim Sărbătoare religioasă mozaică, celebrată la începutul primăverii. *s.prop.n.*
purină Compus organic din acidul uric. *s.f., g.-d. art.* purinei, *pl.* purine.
purism Tendinţă de păstrare a purităţii unei limbi prin eliminarea elementelor socotite străine. *s.n.*
purist,-ă (Adept) al purismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* purişti,-ste.
puritan,-ă (Adept) al puritanismului; (p. ext.) (persoană) care practică o morală foarte rigidă. *adj., s.m.* şi *s.f., pl.* puritani,-e.
puritanism Doctrină a unei secte prezbiteriene engleze, bazată numai pe textul Bibliei. //(p. ext.) Rigurozitate exagerată în respectarea normelor moralei religioase. *s.n.*
puritate 1. Faptul de a fi pur; curăţenie. 2. (fig.) Curăţenie morală, nevinovăţie. *s.f., g.-d. art.* purităţii.
purja *tr.* (tehn.) A curăţa o instalaţie de impurităţi cu ajutorul unui curent de apă sub presiune. *vb. I, ind. prez. 3* purjează; *conj. prez. 3* să purjeze; *ger.* purjând.
purjare Acţiunea de a purja. *s.f., g.-d. art.* purjării, *pl.* purjări.
purjă (tehn.) Evacuare a unui fluid (apă, gaz) dintr-un recipient presurizat. *s.f., g.-d. art.* purjei, *pl.* purje.
purjor Dispozitiv pentru purjare. *s.n., pl.* purjoare.
puroi Materie lichidă vâscoasă, de culoare galben-verzuie, formată în răni, în leziuni, în diverse organe etc. în urma unei infecţii. *s.n., pl.* puroaie.
puroia *intr.* (despre ţesuturi animale) A elimina puroi. *vb. I, ind. prez. 3* puroiază; *conj. prez. 3* să puroieze; *ger.* puroind.
puroios,-oasă (pop.) Purulent, supurent. *adj., pl.* puroioşi,-oase.
purpur v. **purpură¹**.
purpurat,-ă (înv.) Purpuriu. *adj., pl.* purpuraţi,-te.
purpură¹ 1. Culoare roşu-închis. 2. Materie colorată roşu-închis, extrasă în vechime dintr-o moluscă, iar astăzi preparată pe cale sintetică. 3. Stofă scumpă vopsită cu purpură (2); haină (domnească) din astfel de stofă. [*var.* (înv.) purpur *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* purpurii, *pl.* purpuri.
purpură² Boală sub forma unei erupţii de pete roşii, hemoragice, pe piele. *s.f., g.-d. art.* purpurei, *pl.* purpure.
purpurină Materie colorată roşie-purpurie folosită la prepararea coloranţilor. *s.f., g.-d. art.* purpurinei.

purpuriu[1] Culoare roşu-închis. *s.n., art.* purpuriul.
purpuriu[2]**,-ie** De culoare roşu-închis, ca a purpurei; purpuros. *adj., pl.* purpurii.
purpuros,-oasă (rar) Purpuriu. *adj., pl.* purpuroşi, oase.
pursânge[1] De rasă pură. *adj. invar.*
pursânge[2] Cal (animal) pursânge[1]. *s.m., pl.* pursânge.
purta 1. *tr.* A ţine pe cineva sau ceva în mână, în braţe etc. şi a-l transporta în altă parte. //A conduce, a călăuzi pe cineva. //(despre vehicule) A transporta, a căra. */A ~ pe cineva pe palme* = a arăta cuiva o grijă deosebită. *A ~ vorbe* = a cleveti. *A ~ de nas* = a supune pe cineva voinţei sale. *A* ~ (pe cineva) *cu vorba* = a tărăgăna. *A ~ grijă cuiva* = a avea grijă de cineva. 2. *tr.* (despre gravide) A-şi duce sarcina. 3. *tr.* A avea, a poseda, a moşteni un nume. //A avea anumite sentimente sau atitudini. */A ~ duşmănie* = a duşmăni. (reg.) *A ~ frică de...* = a se teme de... 4. *tr.* A fi îmbrăcat, încălţat sau împodobit cu... */De purtat* = care serveşte ca îmbrăcăminte (de fiecare zi). //A avea ceva pe sine datorită obiceiului, modei etc. /(refl. impers.) *Se poartă* = e la modă. 5. *refl.* A se comporta, a se manifesta (din punctul de vedere al conduitei). */A ~ doliu* = a umbla îmbrăcat în negru sau a aplica o fâşie neagră pe haine ca semn al doliului în urma morţii unei persoane apropiate. (fam.) *A ~ coarne* = (despre bărbaţi) a fi înşelat. *A ~ de grijă* = a îngriji. *A ~ de grijă cuiva* = a fi îngrijorat din cauza cuiva. 6. *tr.* A deţine o funcţie, un post, un titlu etc. */A ~ răspunderea* = a fi răspunzător. 7. *tr.* A întreţine, a duce. *A ~ (o) discuţie* = a discuta. *A ~ lupte* (sau *război*) = a se lupta. 8. *tr.* A avea gravat, imprimat un semn distinctiv. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* port, *3* poartă.
purtabil,-ă (fam., despre obiecte de îmbrăcăminte) Comod de purtat; rezistent la murdărie. *adj., pl.* purtabili,-e.
purtare 1. Acţiunea de a (se) purta. */De ~* = care serveşte ca îmbrăcăminte (sau încălţăminte) de fiecare zi. *A lua* (un lucru) *la ~* = a începe să utilizezi (un lucru) zilnic. *A-şi lua nasul la ~* = a deveni obraznic. 2. Fel de a se comporta; conduită, atitudine în societate. *s.f., g.-d. art.* purtării, *pl.* purtări.
purtat (pop.) 1. Fel de a se îmbrăca. 2. Conduită, purtare. *s.n.*
purtata Dans popular din Ardeal; melodie după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* purtată, *g.-d. art.* purtatei.
purtăreţ,-eaţă (fam., despre îmbrăcăminte, încălţăminte) Durabil, care este pentru fiecare zi. //(înv.) De purtat cu sine. *Dicţionar ~. adj., pl.* purtăreţi,-e.
purtător,-oare (Persoană) care poartă, duce ceva. */~ de cuvânt* = persoană împuternicită să difuzeze ştiri şi documente oficiale sau ale unor partide, organizaţii etc. /(fin.) *Obligaţie la ~* = obligaţie care nu poartă numele proprietarului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* purtători,-oare.
purulent,-ă Care purolează; supurant. *adj., pl.* purulenţi,-te.
purulenţă Starea a ceea ce este purulent. *s.f., g.-d. art.* purulenţei, *pl.* purulenţe.
pururi/pururea Totdeauna, veşnic. *adv.*
pus Faptul de a pune. //(pop.) Semănare, plantare. *s.n.*
puseu 1. Manifestare bruscă şi puternică a unei stări patologice; acces. 2. (fig.) Izbucnire, avânt spontan. *s.m., art.* puseul, *pl.* puseuri.
pusilanim,-ă (livr.) Fricos. *adj., pl.* pusilanimi,-e.
pusnic v. **pustnic.**
pusnici v. **pustnici.**
pusnicie v. **pustnicie.**
pusnicire v. **pustnicire.**
pustă Câmpie întinsă acoperită cu ierburi; stepă. *s.f., g.-d. art.* pustei, *pl.* puste.
pustie (înv., pop.) Pustiu[1]. *s.f., art.* pustia, *g.-d. art.* pustiei, *pl.* pustii, *art.* pustiile.
pustietate (-ti-e-) 1. Regiune lipsită de vegetaţie şi nepopulată. //Loc puţin umblat. 2. Singurătate. *s.f., g.-d. art.* pustietăţii, *pl.* (1) pustietăţi.
pustii 1. *tr.* A preface în pustiu; a devasta, a distruge. 2. *refl.* (pop.) A se refugia; a pribegi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pustiesc, *imperf. 3 sg.* pustia; *conj. prez. 3* să pustiască.
pustiire Acţiunea de a (se) pustii; distrugere, nimicire. *s.f., g.-d. art.* pustiiri, *pl.* pustiiri.
pustiitor,-oare (-ti-i-) Care pustieşte; nimicitor. *adj., pl.* pustiitori,-oare.
pustiu[1] 1. Ţinut vast, lipsit de vegetaţie şi nepopulat, acoperit cu nisip. */A fluiera a ~* = a fluiera în semn de neizbândă; a fluiera a pagubă. *Ducă-se pe pustii* = lua-l-ar naiba; (eufemistic) diavolul. 2. (fig.) Singurătate apăsătoare. *s.n., pl.* pustiuri.
pustiu[2]**,-ie** 1. (despre locuri) Lipsit de vegetaţie şi nelocuit. //Aflat în paragină, în ruină. //(înv., pop.) Blestemat, afurisit. 2. În care nu se află nimeni. 3. (fig.) Singur, izolat. *adj., pl.* pustii.
pustnic,-ă Călugăr izolat de lume, care duce o viaţă aspră. //(fig.) Persoană care duce o viaţă aspră în izolare. [*var.* pusnic,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* pustnici; *s.f., g.-d. art.* pustnicei, *pl.* pustnice.
pustnicesc,-ească (înv.) Referitor la pustnicie. *adj., pl.* pustnicesti.
pustniceşte Ca pustnicii. *adv.*
pustnici (înv.) 1. *intr.* A duce o viaţă de pustnic. 2. *refl.* A se face pustnic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pustnicesc, *imperf. 3 sg.* pustnicea; *conj. prez. 3* să pustnicească.
pustnicie (înv.) Viaţă de pustnic; sihăstrie. //(fig.) Singurătate. [*var.* pusnicie *s.f.*] *s.f., art.* pustnicia, *g.-d. art.* pustniciei.
pustnicire (înv.) Acţiunea de a (se) pustnici. [*var.* pusnicire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* pustnicirii.
pustulaţie (-ţi-e) (med.) Acoperire cu pustule. *s.f., art.* pustulaţia, *g.-d. art.* pustulaţiei, *pl.* pustulaţii, *art.* pustulaţiile.
pustulă 1. Veziculă cu puroi pe piele. */~ malignă* = formă de localizare pe piele a antraxului. 2. (bot.) Veziculă care se formează pe tulpina sau pe frunzele plantelor, provocată de ciuperci parazite. *s.f., g.-d. art.* pustulei, *pl.* pustule.
pustulos,-oasă Plin de pustule. *adj., pl.* pustuloşi,-oase.
pustuloză Afecţiune caracterizată prin leziuni pustuloase. *s.f., g.-d. art.* pustulozei, *pl.* pustuloze.
puşca *tr.* şi *intr.* A împuşca. *//intr.* A produce sfărâmarea rocilor cu un exploziv. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* puşti, *3* puşcă; *conj. prez. 3* să puşte.
puşcare Acţiunea de a puşca. *s.f., g.-d. art.* puşcării, *pl.* puşcări.
puşcaş 1. Soldat înarmat cu puşcă. 2. Vânător. 3. (înv.) Artilerist. *s.m., pl.* puşcaşi.
puşcă 1. Arma de foc individuală, portativă, cu ţeavă lungă. /(adv.) *Gol ~* = a) în pielea goală; b) sărac lipit. *A se duce ~* = a se duce imediat. 2. (înv.) Tun. *s.f., g.-d. art.* puştii, *pl.* puşti.
puşcă-mitralieră (-li-e-) Puşcă în care încărcarea şi descărcarea se execută automat. *s.f., g.-d. art.* puştii-mitraliere, *pl.* puşti-mitraliere.
puşcări *tr.* (înv.) A trage focuri de armă, dese şi multe. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* puşcăresc, *imperf. 3* puşcărea; *conj. prez. 3* să puşcărească.
puşcăriaş,-ă (-ri-aş) Persoană care este (sau a fost) deţinută într-o puşcărie. *s.m., pl.* puşcăriaşi; *s.f., art.* puşcăriaşa, *g.-d. art.* puşcăriaşei, *pl.* puşcăriaşe.
puşcărie Închisoare, penitenciar, temniţă. *s.f., art.* puşcăria, *g.-d. art.* puşcăriei, *pl.* puşcării, *art.* puşcăriile.

puşcărire Acţiunea de a puşcări. *s.f., g.-d. art.* puşcăririi, *pl.* puşcăriri.
puşcătură (înv., pop.) Împuşcătură. *s.f., g.-d. art.* puşcăturii, *pl.* puşcături.
puşchea (pop.) Umflătură mică, formată pe limbă; puşchineaţă. /(fam.) ~ *pe limbă*, se spune aceluia care anunţă ceva neplăcut, pentru ca prevestirea să nu se împlinească. *s.f., art.* puşcheaua, *g.-d. art.* puşchelei, *pl.* puşchele, *art.* puşchelele.
puşchineaţă (pop.) Puşchea. *s.f., g.-d. art.* puşchinetei, *pl.* puşchinete.
puşcoaie (pop.) Puşcoci. *s.f., art.* puşcoaia, *g.-d. art.* puşcoaiei, *pl.* puşcoaie.
puşcoci 1. Jucărie făcută dintr-o ţeavă de lemn de soc, cu care copiii împuşcă cu gloanţe de cârlţi. 2. (depr.) Puşcă veche, de proastă calitate. *s.n., pl.* puşcoace.
puşculiţă 1. Diminutiv al lui puşcă; puşcuţă. 2. Cutie sau vas mic, prevăzut cu o deschizătură îngustă, în care se introduc, pentru păstrare, banii economisiţi. *s.f., g.-d. art.* puşculiţei, *pl.* puşculiţe.
puşcuţă Puşculiţă. *s.f., g.-d. art.* puşcuţei, *pl.* puşcuţe.
puşkinian,-ă (-ni-an) În maniera lui Puşkin. *adj., pl.* puşkinieni,-e.
puşlama Om fără caracter, om de nimic; lichea, secătură. *s.f., art.* puşlamaua, *g.-d. art.* puşlamalei, *pl.* puşlamale, *art.* puşlamalele.
puşlamalâc Faptă sau viaţă de puşlama. *s.n., pl.* puşlamalâcuri.
puştan (fam.) Băieţandru. *s.m., pl.* puştani.
puştancă (fam.) Fetişcană, puştoaică. *s.f., g.-d. art.* puştancei, *pl.* puştance.
puştesc,-ească Caracteristic copiilor: de puşti. *adj., pl.* puşteşti.
puşti (fam.) Băiat tânăr, băieţaş; copil, ştrengar. *s.m., pl.* puşti.
puştism (fam.) Comportament de puşti. *s.n., pl.* puştisme.
puştiulică (fam.) Diminutiv al lui puşti. *s.m., g.-d.* lui puştiulică, *pl.* puştiulici.
puştoaică (fam.) Fetişcană, puştancă. *s.f., g.-d. art.* puştoaicei, *pl.* puştoaice.
putativă (jur., în sintagma) *Căsătorie ~* = căsătorie încheiată de bunăvoie, dar prin necunoaşterea de către soţi a unor cauze care împiedică validitatea ei. *adj., pl.* putative.
putea *tr.* 1. A fi în stare de a face un lucru; a avea posibilitatea, condiţiile de a înfăptui ceva. */Cât îi poate capul* = cât e în stare să facă ceva. *A nu mai ~ de...* = a fi copleşit de un sentiment sau de o senzaţie puternică. *A nu mai ~ fără...* = a avea absolută nevoie de... 2. A fi posibil ca un lucru să se întâmple. */refl. impers. Se poate* = e posibil. *Se prea poate* = e (foarte) posibil. *Peste poate* = cu neputinţă. *Fără doar şi poate* = sigur. 3. A avea voie, dreptul de a face ceva. *//refl. impers.* A fi permis sau îngăduit. 4. A avea motive să creadă, să facă, să spună ceva. 5. A fi bine să...; a se cădea. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* pot, *2 sg.* poţi, *perf. s. 1 sg.* putui, *1 pl.* puturăm; *conj. prez. 3* să poată; *ger.* putând; *part.* putut.
putere A. 1. Faptul de a putea; capacitate, forţă fizică, morală de a realiza ceva; vigoare, tărie. *//În ~* = puternic, sănătos. *Din toate ~* = cu toate forţele. *A sta în ~a cuiva* = a fi de competenţa cuiva. *În ~a vârstei* = în plină vigoare. 2. Intensitate. 3. Eficacitate, tărie; grad de concentraţie. 4. Valoare, valabilitate. //Putere de circulaţie a banilor. */~a de circulaţie a unei monede* = însuşirea monedei de a servi la vânzare-cumpărare. B. 1. Autoritate, stăpânire, dominaţie; (p. ext.) influenţă. */A fi în ~a cuiva* = a depinde de voinţa cuiva. 2. Conducere de stat, guvernare. */~ de stat* = atribut al clasei dominante care, folosind statul ca instrument al său, înfăptuieşte conducerea societăţii. *~ executivă* = autoritate compusă din guvern şi din aparatul administrativ, însărcinată cu aplicarea legilor. *~ legislativă* = autoritate care se ocupă cu elaborarea şi promulgarea legilor. *~ judecătorească* = autoritate care are atribuţia de a face dreptate pe cale legală. 3. Drept, împuternicire legală de a face ceva. 4. Capacitate, potenţial. */~ de muncă* = capacitatea unui om de a lucra, de a realiza anumite produse într-un timp determinat. 5. (pop.) Bani, avere. 6. (pop.) Punct culminant. *În ~a nopţii.* C. 1. (mat.) Rezultatul înmulţirii unui număr cu el însuşi de un număr de ori, indicat printr-un exponent. 2. (fiz.) Energie primită sau cedată de un sistem tehnic în unitatea de timp. */~ nominală* = putere pentru care a fost construit un sistem tehnic. *~ instalată* = suma puterilor nominale ale maşinilor unei instalaţii producătoare de energie. *s.f., g.-d. art.* puterii, *pl.* puteri.
puternic,-ă 1. Înzestrat cu o mare putere fizică; tare, voinic. 2. Care posedă forţă mecanică sau motrice mare; care acţionează cu putere şi cu efect. 3. (despre voce) Tare intens. //(despre lumină) Intens. //(despre sentimente) Adânc, profund. 4. (fig.) Cu influenţă, autoritate. /(s.m.) Persoană cu o poziţie influentă în societate. 5. Important prin valoare, prin conţinut. *adj., pl.* puternici,-ce.
puternicie (înv.) Forţă fizică, tărie. *s.f., art.* puternicia, *g.-d. art.* puternicii.
putinar (rar) Meseriaş care face şi vinde putini. *s.m., pl.* putinari.
putină Vas de forma unui trunchi de con, făcut din doage de lemn, în care se păstrează brânzeturi, murături etc. *s.f., g.-d. art.* putinii, *pl.* putini.
putincios,-oasă (înv.) Posibil, cu putinţă. //Care are putere, eficacitate. *adj., pl.* putincioşi,-oase.
putinei Putină înaltă şi strâmtă, în care se bate smântâna pentru a se alege untul. *s.n., pl.* putinei.
putinică Diminutiv al lui putină. *s.f., g.-d. art.* putinelei, *pl.* putinele, *art.* putinelele.
putinţă 1. Posibilitate, capacitate de a face ceva. */Peste ~* = imposibil de realizat. *După ~* = potrivit cu mijloacele cuiva. *A face tot ce-i stă în ~* = a face tot posibilul. *Fără ~ de...* = fără a putea să... 2. (fiz., înv.) Putere. *s.f., g.-d. art.* putinţei, *pl.* putinţe.
putoare 1. Miros urât, greu; duhoare. 2. Epitet dat unei persoane murdare, leneşe; (p. ext.) epitet dat unei femei de moravuri uşoare. *s.f., g.-d. art.* putorii, *pl.* putori.
putorişcă (fam.) Diminutiv al lui putoare; epitet dat unei femei uşuratice. *s.f., g.-d. art.* putoriştii, *pl.* putorişti.
putred,-ă 1. Care a intrat în putrefacţie; stricat. */~ de bogat* = foarte bogat. (pop.) *Ploaie ~* = ploaie deasă şi măruntă, de lungă durată. 2. (fig.) Decăzut, corupt. */E ceva ~ la mijloc* (sau *în Danemarca*), se spune când există ceva suspect. *adj. pl.* putrezi,-de.
putrefacţie (-ţi-e) 1. Descompunere a substanţelor organice sub acţiunea unor bacterii. 2. (fig.) Descompunere morală. *s.f., art.* putrefacţia, *g.-d. art.* putrefacţiei, *pl.* putrefacţii, *art.* putrefacţiile.
putrefia (-fi-a) *refl.* A putrezi (1). *vb. I, ind. prez. 3* se putrefiază; *conj. prez. 3* să se putrefieze; *ger.* putrefiindu-se.
putrefiabil,-ă (-fi-a-) Putrescibil. *adj., pl.* putrefiabili,-e.
putrefiere (-fi-e-) Faptul de a se putrefia. *s.f., g.-d. art.* putrefierii, *pl.* putrefieri.
putregai 1. Lemn sau plantă putredă; (p. ext.) masă de materie vegetală descompusă. //(fig.) Epitet depreciativ pentru un om bătrân şi neputincios. 2. Boală a plantelor provocată de unele ciuperci. 3. (fig.) Ceea ce este dăunător societăţii. *s.n., pl.* putregaiuri.
putregăi *intr.* (rar) A putrezi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* putregăieşte, *imperf. 3 sg.* putregăia; *conj. prez. 3* să putregăiască.

putregăios,-oasă (pop.) Putred (1). *adj., pl.* putregăioşi,-oase.
putregăire (rar) Acţiunea de a putregăi. *s.f., g.-d. art.* putregăirii, *pl.* putregăiri.
putregăit,-ă (rar) Putrezit. *adj., pl.* putregăiţi,-te.
putrejune (înv.) Putregai (1), putreziciune. *s.f., g.-d. art.* putrejunii, *pl.* putrejuni.
putrescent,-ă (livr.) Care a intrat în putrefacţie. *adj., pl.* putrescenţi,-te.
putrescibil,-ă (livr.) Care poate putrezi (uşor); putrefiabil. *adj., pl.* putrescibili,-e.
putrezeală Putrezire. *s.f., g.-d. art.* putrezelii, *pl.* putrezeli.
putrezi 1. *intr.* şi *refl.* A se descompune treptat; a se altera, a se putrefia. //(despre ţesuturi ale corpului) A se cangrena. //(despre construcţii de lemn) A se ruina din cauza umezelii. 2. *intr.* (fig.) A sta mult într-un loc, într-un post, fără posibilitatea unei schimbări. *vb. IV, ind. prez. 3* sg. putrezeşte, *imperf. 3 sg.* putrezea; *conj. prez. 3* să putrezească.
putreziciune 1. Materie intrată în putrefacţie; putregai; putreziturâ, putrejune, putrezime, putriditate. 2. (fig.) Descompunere morală, decădere. *s.f., g.-d. art.* putreziciunii, *pl.* putreziciuni.
putrezime (rar) Putreziciune. *s.f., g.-d. art.* putrezimii, *pl.* putrezimi.
putrezire Faptul de a (se) putrezi; putrezeală. *s.f., g.-d. art.* putrezirii, *pl.* putreziri.
putreziturâ (rar) Putreziciune. *s.f., g.-d. art.* putrezituri, *pl.* putrezituri.
putrid,-ă (livr.) Putred. *adj., pl.* putrizi,-de.
putriditate (livr.) Putreziciune. *s.f., g.-d. art.* putridităţii.
puturos,-oasă (pop., fam.) I. *adj., s.m.* şi *f.* (Om) leneş, trândav. II. *adj.* Care miroase urât; (p. ext.) murdar. III. *s.f.* Plantă din familia cruciferelor cu inflorescenţă deasă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* puturoşi,-oase.
puturoşenie (-ni-e) (pop., fam.) 1. Ceea ce răspândeşte miros neplăcut. 2. Lenevie. 3. Epitet dat unui om leneş, murdar. *s.f., art.* puturoşenia, *g.-d. art.* puturoşeniei, *pl.* puturoşenii, *art.* puturoşeniile.
puturoşie (pop., fam.) Puturoşenie (2). *s.f., art.* puturoşia, *g.-d. art.* puturoşiei, *pl.* puturoşii, *art.* puturoşiile.
puţ Fântână. */~ absorbant* = groapă pentru scurgerea apelor uzate, făcută în locuri fără canalizare. 2. Săpătură într-o mină, care leagă zăcământul cu suprafaţa şi care serveşte la aeraj, la transportul minerilor şi al materialelor etc. //Gaură în pământ pentru extragerea petrolului. *s.n., pl.* puţuri.
puţar 1. (pop.) Fântânar. 2. Muncitor care sapă puţuri de petrol. *s.m., pl.* puţari.
puţă 1. (pop.) Penis la copii şi la unele animale mici. 2. (arg., ir.) Termen de adresare către un băiat (mic) sau o persoană tânără de sex masculin. *s.f., g.-d. art.* puţei, *pl.* puţe.
puţi *intr.* (pop.) A degaja un miros greu, neplăcut. */A ~ locul sub cineva* sau *a-i ~ cuiva şi urma*, se spune despre cineva foarte leneş. *A ~ a pustiu* = a fi gol. *Parcă îi tot pute ceva*, se spune despre cineva care este mereu nemulţumit. //(fig., fam.) A fi plin de... *Put magazinele de produse. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* put, *imperf. 3 sg.* puteа; *conj. prez. 3* să pută.
puţin[1] 1. În cantitate sau în măsură mică; oarecum, cam. */Cel ~* = a) măcar, barem; b) minim. *Mai mult sau mai ~* = într-o oarecare măsură. 2. Pentru scurt timp. *adv.*
puţin[2] Cantitate mică, număr mic din ceva. *s.n.*
puţin[3],-ă 1. Care este în cantitate (prea) mică; insuficient. */Pentru ~* = formulă politicoasă de răspuns la o mulţumire. *~ la minte* = prostuţ. *~ a lipsit să...* = era pe punctul de a... 2. De dimensiuni reduse; mic; (fig.) neînsemnat. */(Om) ~ la trup* = (om) mic şi firav. 3. De durată sau intensitate mică; scurt. //(cu val. de num. nehotărât) *Puţini cunosc acest lucru. adj., pl.* puţini,-e, *g.-d. pl.* (numai antepus) puţinor.
puţinătate Faptul de a fi puţin; cantitate sau număr mic; puţintime. *s.f., g.-d. art.* puţinătăţii.
puţinel,-ică (pop.) Puţintel. */~ şi...* = aproape că... *adj., pl.* puţinei,-ele.
puţintel,-ică Diminutiv al lui puţin; puţinel, puţineluş. */~ la trup şi la faptură* = scund şi subţirel. *adj., pl.* puţinţei,-ele.
puţinteluş,-ă (rar) Puţintel. *adj., pl.* puţinteluşi,-e.
puţintime (rar) Puţinătate. *s.f., g.-d. art.* puţintimii.
puţoi (pop., fam. şi depreciativ) Copil sau tânăr care dovedeşte lipsă de respect faţă de adulţi sau pretenţii nefondate de emancipare. *s.n., pl.* puţoaie.
puzderie (-ri-e) 1. Resturi din tulpinile de cânepă sau de in care cad în timpul melităţului. */A se face ~* = a (se) sfărâma, a (se) face praf. 2. Mulţime, număr mare (de). //Mulţime de fulgi, de stropi de ploaie etc. *s.f., art.* puzderia, *g.-d. art.* puzderiei, *pl.* puzderii, *art.* puzderiile.
puzzle (pazăl) (angl.) 1. Joc de perspicacitate care constă în reconstituirea unui întreg din fragmente decupate. 2. (fig.) Amestec de elemente eterogene. *s.n., art.* puzzle-ul, *pl.* puzzle-uri.
puzzolană (zz *pron.* ţ) 1. Material de construcţie, conţinând bioxid de siliciu, întrebuinţat la fabricarea cimentului. 2. Tuf rezultat din sedimentarea cenuşii vulcanice. *s.f., g.-d. art.* puzzalanei.
PVC (pevece) Tip de material plastic. *s.n., art.* PVC-ul.

Q,q

q (kü) A douăzecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* q/q-uri.
qatarian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Qatar. *adj., s.m.* şi *f., pl.* qatarieni,-e.
quadrivium (qua *pron.* cva) (lat.) Treaptă imediat următoare după învăţământul elementar medieval, în care se predau aritmetica, geometria, muzica şi astronomia. *s.n.*
quaestor (cvestor) (lat.) Magistrat cu atribuţii fiscale în Roma antică. *s.m., pl.* quaestori.
quaker (cuekăr) (angl.) Membru al unei secte protestante pacifiste şi austere, apărută în sec. al XVII-lea, răspândită în Anglia şi în SUA. *s.m., pl.* quakeri.
quakerism (cuekă-) Doctrina austeră a quakerilor, bazată pe teama de a doua venire a lui Mesia. *s.n.*
quarc (fiz.) Particulă ipotetică din care ar fi alcătuite particulele elementare. *s.n., pl.* quarcuri.
quasag (qua *pron.* cua) (astron.) Obiect cosmic cu dimensiuni unghiulare reduse, dar cu strălucire foarte puternică. *s.m., pl.* quasagi.
quasar (qua *pron.* cua) (astron.) Obiect cosmic care emite puternice radiaţii luminoase şi electromagnetice. *s.m., pl.* quasari.
quattrocentist,-ă (cua-tro-) (it.) (Artist, om de cultură) din quattrocento. *adj., s.m.* şi *f., pl.* quattrocentişti, -ste.
quattrocento (qua *pron.* cua) (it.) Cultura şi arta italiană din sec. al XV-lea; Renaşterea timpurie. *s.n., art.* quattrocentoul.
quebracho (chebracio) (hisp.) 1. Arbore tropical din America de Sud, cu lemnul foarte dur şi bogat în tanin; lemnul acestui arbore. 2. Material tanant extras din scoarţa şi lemnul de quebracho (1). *s.m., art.* quebrachoul, *pl.* quebracho.
quechua[1] (checiua) (hisp.) I. *adj. invar.* Referitor la populaţia quechua (II). II. *s.m.* şi *f.* (Populaţie amerindiană) din Peru şi din Bolivia. *adj. invar.; s.m.* şi *f., sg.* şi *pl.*
quechua[2] (checiua) (hisp.) Limba vorbită de populaţia quechua[1]. *s.f.*
quetzal (chetzal) (hisp.) 1. Pasăre frumoasă, de mărimea mierlei, din America Centrală. 2. Unitate monetară de bază a Guatemalei. *s.m.*
quick (cuic) Quick-cola. *s.n.*
quick-cola (cuic-) Băutură răcoritoare; quick. *s.f.*
quiproquo (cviprocvo) 1. (livr.) Confuzie de persoane sau de lucruri. 2. (teatru) Situaţie comică rezultată din faptul că un personaj este luat drept altul. *s.n., art.* quiproquoul, *pl.* quiproquouri.
quipu (chipu) (hisp.) Sistem de scriere incas, care folosea sfori de diverse culori şi noduri; instrumentul folosit pentru acest tip de scriere. *s.n., pl.* quipu.
quisling (quis *pron.* cvis/chis) (livr.) Colaboraţionist (cu hitleriştii); trădător de patrie. *s.m., pl.* quislingi.
quolibet (quo *pron.* cvo) (livr.) Joc de cuvinte glumeţ sau răutăcios. *s.n.*
quruch Veche monedă divizionară în Arabia Saudită. *s.n.*

R,r

r[1] (er/re/rî) A douăzecea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* r/r-uri.
r[2] (rî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* r.
rabană Ţesătură impermeabilă din rafie şi bumbac. *s.f., g.-d. art.* rabanei.
rabat Reducere a preţului de vânzare cu amănuntul al unei mărfi acordate de vânzător cumpărătorului. */~ comercial* = parte din preţul cu amănuntul, destinată să acopere cheltuielile de circulaţie şi să asigure beneficii; adaos comercial. *s.n., pl.* rabaturi.
rabata/rabate *tr.* 1. A lăsa în jos, a plia, a îndoi. 2. (mat.) A roti o figură în jurul unei drepte situate în planul figurii. *vb. I/III, ind. prez. 3 sg.* rabatează/rabate.
rabatabil,-ă (despre piese de mobilier, elemente de construcţie etc.) Care poate fi rotit, deplasat în jurul unei axe (orizontale). *Masă ~. Fotoliu ~. adj., pl.* rabatabili,-e.
rabatare/rabatere 1. Pliere, îndoire. 2. (mat.) Rotire a unei figuri plane în jurul unei axe din planul ei. *s.f., g.-d. art.* rabatării/rabaterii, *pl.* rabatări/rabateri.
rabator Dispozitiv al unei maşini agricole care apleacă plantele spre platforma maşinii în timpul tăierii lor. *s.n., pl.* rabatoare.
rabdomanţie Pretinsă artă a ghicitului cu ajutorul unei baghete magice. *s.f., art.* rabdomanţia, *g.-d. art.* rabdomanţiei.
rabiat,-ă (-bi-at) (rar) Turbat, furios. *adj., pl.* rabiaţi,-te.
rabic,-ă Referitor la rabie. *adj., pl.* rabici,-ce.
rabie (-bi-e) Turbare. *s.f., art.* rabia, *g.-d. art.* rabiei.
rabin Conducător religios al unei comunităţi mozaice. *s.m., pl.* rabini.
rabinat Calitatea de rabin. //Perioadă în care o persoană este rabin. *s.n.*
rabinic,-ă De rabin. *adj., pl.* rabinici,-ce.
rabinism Învăţătura, doctrina rabinilor. *s.n.*
rabinist Cel care studiază scrierile rabinilor. *s.m., pl.* rabinişti.
rabiţ Plasă de sârmă galvanizată, folosită pentru fixarea tencuielii sau la executarea unor ornamente. *s.n.*
rablagi *refl.* (fam.) A se deteriora, a se uza (prin folosire); (fig., despre persoane) a-şi pierde puterile, a se ramoli. [*var.* răblăgi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se rablageşte, *imperf. 3 sg.* se rablagea; *conj. prez. 3* să se rablagească.
rablagiu,-ie (rar) (Persoană) care s-a ramolit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* rablagii.
rablă (fam.) 1. Lucru vechi, deteriorat sau de calitate proastă. 2. Animal bătrân şi slab. 3. Om îmbătrânit, ramolit. *s.f., g.-d. art.* rablei, *pl.* rable.
rabota *tr.* A netezi, a prelucra prin aşchiere suprafaţa unei piese metalice cu o raboteză. */Maşină de ~t* = raboteză. *vb. I, ind. prez. 3* roboteazâ.
rabotaj Rabotare. *s.n., pl.* rabotaje.
rabotare Acţiunea de a rabota; rabotaj, rabotat. *s.f., g.-d. art.* rabotării, *pl.* rabotări.
rabotat Rabotare. *s.n.*
raboteză Maşină-unealtă folosită la prelucrarea prin aşchiere a metalului; maşină de rabotat. *s.f., g.-d. art.* rabotezei, *pl.* raboteze.
rabotor Lucrător la raboteză. *s.m., pl.* rabotori.
rac I. Crustaceu comestibil decapod, cu carapacea neagră-verzuie, cu prima pereche de picioare în formă de cleşte, care trăieşte în râuri şi lacuri. */A da înapoi* (sau *îndărăt*) *ca ~ul* = a nu progresa. *Roşu ca ~ul* (sau *ca un ~ fiert*), se spune despre cineva foarte roşu la faţă.

2. (art.) Numele unei constelații în dreptul căreia Soarele ajunge la solstițiul de vară. /*Zodia* (sau *semnul*) *~ului* = a patra dintre cele 12 zodii; zodia cancerului. 3. Nume dat unor unelte care prind sau agață ca picioarele racului (1): a) dispozitiv folosit la fixarea țevilor de pompare în coloana de exploatare a unei sonde; b) dispozitiv pentru aducerea la suprafață a unor piese rămase accidental în gaura de sondă. //Tirbușon. 4. (med., pop.) Cancer. *s.m., pl.* raci.

racem (bot.) Inflorescență în formă de ciorchine. /~ *compus* = panicul. *s.n., pl.* racșme.

racemază Enzimă care catalizează reacțiile de racemizare. *s.f., g.-d. art.* racemazei, *pl.* racemaze.

racemic[1] Substanță optic inactivă. *s.n.*

racemic[2]**,-ă** (despre substanțe organice) Care este optic inactivă. *adj., pl.* racemici,-ce.

racemiform,-ă (bot., despre inflorescențe) În formă de racem. *adj., pl.* racemiformi,-e.

racemizare Transformare (parțială) a unei substanțe optic active în racemic. *s.f., g.-d. art.* racemizării, *pl.* racemizări.

rachetă[1] 1. Aparat de zbor sau proiectil propulsat de un motor cu reacție. /~ *cosmică* = rachetă[1] (1) de dimensiuni mari, care servește la plasarea pe orbită a sateliților artificiali și a navelor cosmice. ~ *meteorologică* = rachetă[1] (1) recuperabilă, dotată cu aparate necesare investigării atmosferei până la altitudinea de 150 km. (mil.) ~ *de croazieră* = proiectil care zboară la mică înălțime și poate lovi ținte aflate la distanțe mari. ~ *sol-aer* = proiectil care este lansat de pe pământ pentru a lovi o țintă aflată în aer. 2. Cartuș special, conținând materii explozive, folosit la semnalizări și la focuri de artificii. *s.f., g.-d. art.* rachetei, *pl.* rachete.

rachetă[2] 1. Obiect de joc în tenisul de câmp sau în badminton, format dintr-o rețea de coarde prinse de un cadru oval cu mâner. 2. Paletă ovală aplicată pe talpa încălțămintei pentru a se evita afundarea în zăpadă. *s.f., g.-d. art.* rachetei, *pl.* rachete.

rachetist Militar care face parte dintr-o unitate de rachete[1] (1). *s.m., pl.* rachetiști.

rachetodrom Teren amenajat pentru lansarea și aterizarea rachetelor și pentru dirijarea zborului acestora. *s.n., pl.* rachetodromuri.

rachetomodel Model de rachetă[1] (1) de dimensiuni reduse. *s.n., pl.* rachetomodele.

rachetomodelism Sport care constă în construirea și lansarea de rachetomodele. *s.n.*

rachetomodelist,-ă Specialist în rachetomodelism. *s.m., pl.* rachetomodeliști; *s.f., g.-d. art.* rachetomodelistei, *pl.* rachetomodeliste.

rachiaș (-chi-aș) (rar) Diminutiv al lui rachiu. *s.n., pl.* rachiașe.

rachier (-chi-er) (înv.) Producător și vânzător de rachiu. *s.m., pl.* rachieri.

rachierie[1] (-chi-e-) (înv.) Ocupația rachierului. *s.f., art.* rachieria, *g.-d. art.* rachieriei.

rachierie[2] (-chi-e-) (înv.) Fabrică sau depozit de rachiu. *s.f., art.* rachieria, *g.-d. art.* rachieriei, *pl.* rachierii, *art.* rachieriile.

rachiu 1. Băutură alcoolică tare, obținută prin distilarea vinului, a fructelor, a unor sucuri fermentate etc. 2. Cantitate de rachiu (1) conținută de un pahar, de o sticlă. *s.n., art.* rachiul, *pl.* rachiuri.

racilă 1. Boală cronică. //(fig.) Defect, meteahnă. 2. (fig.) Dușmănie. *s.f., g.-d. art.* racilei, *pl.* racile.

rack (elt.) Cadru metalic pe care se pot fixa aparate, componente ale unui sistem. *s.n., pl.* rackuri.

racket Hoț care stoarce bani prin violență. *s.m., pl.* racketi.

racla *tr.* A răzui. //A face un raclaj. *vb. I, ind. prez. 3* raclează.

raclaj Curățire a unui țesut bolnav cu chiureta. //(spec.) Chiuretaj. *s.n., pl.* raclaje.

raclare Acțiunea de a racla. *s.f., g.-d. art.* raclării, *pl.* raclări.

raclă (pop.) 1. Coșciug, sicriu. 2. Ladă mare și ornamentată. //Cutie de lemn cu capac, în care se păstrează alimente. 3. Despărțitură într-un hambar, unde se păstrează fânul, cerealele etc. 4. Bucată de pământ; parcelă. 5. Pânză urzită cu două feluri de bumbac. [*var.* lăcră *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* raclei, *pl.* racle.

racletă Lamă subțire de metal, folosită la răzuirea unor suprafețe. *s.f., g.-d. art.* racletei, *pl.* racțete.

raclor 1. Dispozitiv mobil pentru curățarea nămolurilor de pe fundul decantoarelor. 2. Instrument folosit pentru răzuire; răzuitor. *s.n., pl.* racloare.

racola *tr.* A recruta, a atrage pe cineva (într-o acțiune) prin promisiuni, presiuni etc. *vb. I, ind. prez. 3* racolează.

racolaj Racolare. *s.n., pl.* racolaje.

racolare Acțiunea de a racola; racolaj. *s.f., g.-d. art.* racolării, *pl.* racolări.

racoler Persoană care racolează. *s.m., pl.* racoleri.

racord 1. Legătură, contact între două părți ale unei lucrări, între două elemente ale unui întreg etc. 2. Element de legătură, tub flexibil etc. între două conducte. 3. Porțiune dintr-un circuit electric care leagă un aparat, o instalație etc. la rețeaua de distribuție. 4. Legătură între două secvențe de film, două benzi de sunet care asigură continuitatea ideii cinematografice. *s.n., pl.* racorduri.

racorda *tr.* A stabili un contact, o legătură; a face un racord (1). //(geom.) A uni între ele două drepte sau două curbe printr-o curbă tangentă la fiecare dintre ele. *vb. I, ind. prez. 3* racordează.

racordare Acțiunea de a racorda. //(concr.) Porțiune dintr-o țeavă care face legătura între două conducte, între două elemente ale unui sistem tehnic. *s.f., g.-d. art.* racordării, *pl.* racordări.

racursi Prescurtare. //Procedeu de redare a unui subiect în artele plastice și în cinematografie, constând în reducerea dimensiunilor obiectului prezentat, prin efectul perspectivei. *s.n., art.* racursiul, *pl.* racursiuri.

rad (fiz.) Unitate de măsură a radiației absorbite de un corp. *s.m., pl.* razi.

radar Aparat de detectare și de localizare a obiectelor cu ajutorul undelor electromagnetice, care sunt reflectate de obiectul respectiv. /~ *auto* = aparat portabil destinat măsurării vitezei autovehiculelor care trec prin câmpul electromagnetic emis. *s.n., pl.* radare.

radarist Specialist în probleme de radar. *s.m., pl.* radariști.

radă[1] Zonă de apă din apropierea unei coaste, apărată de valuri și de curenți, mai ales prin diguri; adăpost pentru nave în zona portuară. *s.f., g.-d. art.* radei, *pl.* rade.

radă[2] Adunare legislativă (la unele popoare slave). *s.f., g.-d. art.* radei, *pl.* rade.

rade 1. *tr.* și *refl.* A(-și) tăia de la rădăcină părul, mustățile sau barba; a (se) bărbieri. /(tr., fam., ir.) *A ~ pe cineva fără săpun* = a critica aspru pe cineva. (fam.) *Să-mi razi* (sau *să-mi radă, să-mi radeți*) *mustața* (*dacă nu...*), se spune pentru a arăta că ești foarte sigur de ceea ce afirmi. 2. *tr.* A curăța părul de pe pielea unui animal, solzii de pe un pește etc. 3. *tr.* A răzui; a da pe răzătoare. //A elimina (cu guma, cu lama etc.) ceva scris. 4. *tr.* (fig.) A distruge, a zdrobi, a șterge de pe suprafața pământului. /(fam.) *A ~ cuiva o palmă* = a da cuiva o palmă. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rad, *1 pl.* radem, *perf. s. 1 sg.* răsei, *1 pl.* raserăm; *conj. prez. 3* să radă; *ger.* răzând; *part.* ras.

radere Acțiunea de a (se) rade. *s.f., g.-d. art.* raderii, *pl.* raderi.

radia[1] (-di-a) 1. *intr.* şi *tr.* A împrăştia raze de lumină, de căldură etc. 2. *intr.* (fig.) A avea o înfăţişare care reflectă bucurie, fericire etc. *vb. I, ind. prez. 3* radiază, *1 pl.* radiem; *conj. prez. 3* să radieze; *ger.* radiind.
radia[2] (-di-a) *tr.* A şterge dintr-un registru, dintr-o evidenţă. *vb. I, ind. prez. 3* radiază, *1 pl.* radiem; *conj. prez. 3* să radieze; *ger* radiind.
radial,-ă (-di-al) (şi adv.) Aşezat în formă de raze; care pleacă dintr-un punct asemenea razelor; radiar, radiat[2]. *adj., pl.* radiali,-e.
radian (-di-an) Unitate de măsură pentru unghiuri, egală cu un unghi la centrul unui cerc, cuprinzând un arc de cerc cu lungimea egală cu raza cercului. *s.m., pl.* radiani.
radiant,-ă (-di-ant) 1. (despre corpuri) Care radiază. 2. (despre energie) Care se răspândeşte prin radiaţii. *adj., pl.* radianţi,-te.
radianţă (-di-an-) (fiz.) Mărime care exprimă raportul dintre fluxul de lumină produs de un corp şi suprafaţa corpului respectiv. *s.f., g.-d. art.* radianţei, *pl.* radianţe.
radiar,-ă (-di-ar) Radial. *adj., pl.* radiari,-e.
radiat[1] (-di-at) (la pl.) Clasă de animale nevertebrate ale căror organe sunt dispuse în formă de raze; (la sg.) animal din această clasă. //(la pl.) Grup de plante din familia compozeelor ale căror petale sunt dispuse radial; (la sg.) plantă din acest grup. *s.n., pl.* radiate.
radiat[2]**,-ă** (di-at) (despre organele unor plante) Radial. *adj., pl.* radiaţi,-te.
radiativ,-ă (-di-a-) 1. Referitor la radiaţii. //Însoţit de emisia unei radiaţii. 2. Care priveşte raportul dintre cantitatea de căldură primită şi cedată de pământ într-o perioadă determinată. *adj., pl.* radiativi,-e.
radiator (-di-a-) 1. Aparat, dispozitiv care produce radiaţii. 2. Corp de încălzire format din tuburi sau din coloane tubulare prin care circulă un fluid încălzit; calorifer. */~ electric* = aparat electric de încălzire. 3. Instalaţie de răcire a apei în motoarele cu ardere internă. 4. Antenă care emite unde acustice sau electromagnetice. *s.n., pl.* radiatoare.
radiaţie (-di-a-ţi-e) Emisie, răspândire de unde acustice, calorice etc. sau de particule propagate sub formă de raze; radiere. *s.f., art.* radiaţia, *g.-d. art.* radiaţiei, *pl.* radiaţii, *art.* radiaţiile.
radical[1] 1. (mat.) Simbol care indică o extragere de rădăcină. */Axă ~* = locul geometric al punctelor care au aceeaşi putere faţă de două cercuri date, reprezentate printr-o dreaptă perpendiculară pe linia care uneşte centrele cercurilor. *Plan ~* = locul geometric al punctelor din spaţiu, având aceeaşi putere faţă de două sfere date, reprezentat printr-un plan. 2. (chim.) Grup atomic care rămâne neschimbat într-o reacţie chimică. 3. (lingv.) Element care conţine sensul lexical al unui cuvânt, comun tuturor cuvintelor dintr-o familie lexicală; rădăcină. *s.m., pl.* radicali.
radical[2]**,-ă** 1. De bază, fundamental. //(adv.) Complet. //(despre tratamente) Care vindecă în întregime. 2. (despre oameni, concepţii) Care cere acţiuni hotărâtoare, schimbări fundamentale. *adj., pl.* radicali,-e.
radicalism Tendinţă de folosire a metodelor radicale în rezolvarea unor situaţii; fermitate; inflexibilitate. *s.n.*
radicalist,-ă (Adept) al radicalismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* radicalişti,-ste.
radicaliza *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină radical. *vb. I, ind. prez. 3* radicalizează.
radicalizare Acţiunea de a (se) radicaliza. *s.f., g.-d. art.* radicalizării, *pl.* radicalizări.
radicant,-ă (despre tulpini) Care emite rădăcini; (despre plante) care se agaţă prin rădăcini. *adj., pl.* radicanţi,-te.
radicaţie (-ţi-e) Dispunere a rădăcinilor unei plante. *s.f., art.* radicaţia, *g.-d. art.* radicaţiei.
radicelă Ramificaţie secundară a rădăcinii. *s.f., g.-d. art.* radicelei, *pl.* radicele.
radicicol,-ă Care creşte pe rădăcina plantelor. *adj., pl.* radicicoli,-e.
radiciform,-ă (bot.) În formă de rădăcină. *adj., pl.* radiciformi,-e.
radicivor,-ă Care se hrăneşte cu rădăcini. *adj., pl.* radicivori,-e.
radicular,-ă Referitor la rădăcină. *adj., pl.* radiculari,-e.
radiculă Parte a embrionului care se tranformă în rădăcină. *s.f., g.-d. art.* radiculei, *pl.* radicule.
radier (-di-er) 1. Fundaţie de beton armat întinsă de obicei sub întreaga construcţie pe care o susţine. 2. Căptuşeală de beton, bolovani sau pavele, executată pe fundul albiei unei ape, între picioarele unui pod, pentru a împiedica eroziunea albiei. 3. Boltă de beton sau de piatră construită la baza unui tunel. *s.n., pl.* radiere.
radieră (-di-e-) Gumă de şters. *s.f., g.-d. art.* radierei, *pl.* radiere.
radiere[1] (-di-e-) Acţiunea de a radia[1]; radiaţie. *s.f., g.-d. art.* radierii, *pl.* radieri.
radiere[2] (-di-e-) (jur.) Acţiunea de a radia[2]; ştergere dintr-un registru a inscripţiei referitoare la anumite acte sau drepturi. *s.f., g.-d. art.* radierii, *pl.* radieri.
radifer,-ă Care conţine radiu. *adj., pl.* radiferi,-e.
radină (reg.) 1. Amestec de rădăcini şi de crengi de copaci care atârnă de pe mal în apă. 2. Loc scobit sub un mal unde se adună peştii. 3. Reţea cu ochiuri mari, montată la setcile de prins peşte. *s.f., g.-d. art.* radinei, *pl.* radine.
radio[1]- (-di-o) Element de formare a cuvintelor, care indică referirea unei mărimi, a unui aparat etc. la radiaţia electromagnetică.
radio[2] (-di-o) 1. Referitor la radioreceptoare. 2. Referitor la emisiunile difuzate prin radio[3] (1). 3. De radiaţie electromagnetică. *adj. invar.*
radio[3] (-di-o) 1. Instalaţie de transmitere a sunetelor prin unde electromagnetice. //Radioreceptor. 2. Sistem de difuzare a unor emisiuni prin radio[3] (1). 3. Instituţie care coordonează problemele referitoare la radio[3] (1, 2). *s.n., art.* radioul, *pl.* radiouri.
radioactiv,-ă (-di-o-) 1. Care prezintă radioactivitate. 2. Referitor la radioactivitate. *adj., pl.* radioactivi,-e.
radioactivitate (-di-o-) 1. Proprietate a unor elemente ca radiu, uraniu etc. de a emite radiaţii prin dezintegrare spontană. 2. Disciplină care studiază această proprietate (1). *s.f., g.-d. art.* radioactivităţii.
radioactualitate (-di-o-ac-tu-a-) Emisiune radiofonică în care se transmit actualităţi. *s.f., g.-d. art.* radioactualităţii, *pl.* radioactualităţi.
radioaltimetru (-di-o-) Instrument de bord care indică înălţimea la care se află un aparat de zbor. *s.n., art.* radioaltimetrul, *pl.* radioaltimetre.
radioamator (-di-o-) Persoană care manifestă interes pentru radiotehnică şi încearcă să stabilească legături între staţia radio personală şi o staţie radio străină. *s.m., pl.* radioamatori.
radioamatorism (-di-o-) Practicare a radiocomunicaţiilor de către amatori. *s.n.*
radioamplificare (-di-o-) Recepţia, amplificarea şi difuzarea programelor de radio prin instalaţii speciale. *s.f., g.-d. art.* radioamplificării.
radioascultare (-di-o-) 1. Ascultare a emisiunilor de radio[3]. 2. Serviciu, post care se ocupă cu ascultarea emisiunilor de radio[3]. 3. Timp rezervat ascultării în emisiunile radioamatorilor. *s.f., g.-d. art.* radioascultării.
radioascultător,-oare (-di-o-) Ascultător al programelor de radio[3]. *s.m., pl.* radioascultători; *s.f., g.-d. art.* radioascultătoarei, *pl.* radioascultătoare.

radioastronomie (-di-o-) Ramură a astronomiei care studiază undele electromagnetice emise din cosmos şi undele electromagnetice emise de pe Pământ şi reflectate de corpurile cosmice. *s.f., art.* radioastronomia, *g.-d. art.* radioastronomiei.
radioaterizare (-di-o-) Aterizare fără vizibilitate, în care dirijarea avionului se face de la sol. *s.f., g.-d. art.* radioaterizării, *pl.* radioaterizări.
radiobaliza (-di-o-) *tr.* A marca un traseu cu radiobalize. *vb. I, ind. prez. 3* radiobalizează.
radiobalizaj (-di-o-) Radiobalizare. //Instalaţie radioelectrică pentru semnalizarea unei căi aeriene sau maritime. *s.n.*
radiobalizare (-di-o-) Acţiunea de a radiobaliza; radiobalizaj. *s.f., g.-d. art.* radiobalizării, *pl.* radiobalizări.
radiobaliză (-di-o-) Aparat terestru de radionavigaţie care indică trecerea unei aeronave pe deasupra unui anumit punct geografic; radiofar. *s.f., g.-d. art.* radiobalizei, *pl.* radiobalize.
radiobiolog,-ă (-di-o-bi-o-) Specialist în radiobiologie. *s.m., pl.* radiobiologi; *s.f., g.-d. art.* radiobiologei, *pl.* radiobiologe.
radiobiologie (-di-o-bi-o-) Disciplină care studiază acţiunea radiaţiilor ionizante asupra organismelor vii. *s.f., art.* radiobiologia, *g.-d. art.* radiobiologiei.
radiobiotic,-ă (-di-o-bi-o-) Referitor la efectele radiaţiilor asupra organismelor vii. *adj., pl.* radiobiotici,-ce.
radiocarbon (-di-o-) Izotopul carbon-14, folosit la cercetări în arheologie, chimie, biologie etc. *s.n.*
radiocasetofon (-di-o-) Aparat muzical compus dintr-un radioreceptor şi un casetofon. *s.n., pl.* radiocasetofoane.
radiochimie (-di-o-) Disciplină care studiază efectele chimice produse de radiaţiile ionizante. *s.f., art.* radiochimia, *g.-d. art.* radiochimiei.
radiocinematografie (-di-o-) Metodă de diagnostic care constă în înregistrarea imaginilor radiografice ale unui organ în funcţiune pe un film cinematografic. *s.f., art.* radiocinematografia, *g.-d. art.* radiocinematografiei.
radioclub (-di-o-) Club al radioamatorilor. *s.n., pl.* radiocluburi.
radiocobait (-di-o-) Izotop radioactiv al cobaltului. *s.n.*
radiocomandă (-di-o-) Telecomandă realizată cu ajutorul undelor electromagnetice. *s.f., g.-d. art.* radiocomenzii, *pl.* radiocomenzi.
radiocombină (-di-o-) Combină muzicală formată dintr-un aparat de radio, un magnetofon, un electrofon şi un loc de depozitare a discurilor. *s.f., g.-d. art.* radiocombinei, *pl.* radiocombine.
radiocomentator,-oare (-di-o-) Comentator al unui post de radio. *s.m., pl.* radiocomentatori; *s.f., g.-d. art.* radiocomentatoarei, *pl.* radiocomentatoare.
radiocompas (-di-o-) Aparat de bord care permite menţinerea avioanelor pe direcţia unui post terestru de radioemisie. *s.n., pl.* radiocompasuri.
radiocomunicaţie (-di-o-, -ţi-e) Transmiterea şi receptarea de sunete, imagini, semne prin unde electromagnetice. *s.f., art.* radiocomunicaţia, *g.-d. art.* radiocomunicaţiei, *pl.* radiocomunicaţii, *art.* radiocomunicaţiile.
radioconductor (-di-o-) Corp care, sub influenţa undelor electromagnetice, devine conducător de electricitate. *s.n., pl.* radioconductoare.
radiodermită (-di-o-) Dermită cauzată de iradieri cu substanţe radioactive sau cu raze X. *s.f., g.-d. art.* radiodermitei, *pl.* radiodermite.
radiodetecţie (-di-o-, -ţi-e) (fiz.) Radiolocaţie. *s.f., art.* radiodetecţia, *g.-d. art.* radiodetecţiei, *pl.* radiodetecţii, *art.* radiodetecţiile.
radiodiagnostic (-di-o-) Diagnostic bazat pe examinare radiologică. *s.n., pl.* radiodiagnostice.
radiodifuza (-di-o-) *tr.* A transmite prin radio (ştiri, muzică etc.). *vb. I, ind. prez. 3* radiodifuzează.
radiodifuziune (-di-o-, -zi-u-) Transmitere radiofonică sistematică de programe de ştiri, emisiuni etc. adresate publicului. //Instituţie care realizează aceste programe şi le difuzează; radio. *s.f., g.-d. art.* radiodifuziunii, *pl.* radiodifuziuni.
radiodistribuţie (-di-o-, -ţi-e) Distribuire publică a programelor de radiodifuziune prin linii speciale de telecomunicaţii; radioficaţie. *s.f., art.* radiodistribuţia, *g.-d. art.* radiodistribuţiei.
radioecologie (-di-o-) Parte a geneticii care studiază influenţa radiaţiilor asupra plantelor. *s.f., art.* radioecologia, *g.-d. art.* radioecologiei.
radioelectric,-ă (-di-o-) Referitor la radioelectricitate. *adj., pl.* radioelectrici,-ce.
radioelectricitate (-di-o-) Disciplină care se ocupă cu studiul şi aplicarea undelor electromagnetice în diferite domenii. *s.f., g.-d. art.* radioelectricităţii.
radioelement (-di-o-) Element chimic radioactiv. *s.n., pl.* radioelemente.
radioemisie (-di-o-, -si-e) Producere de unde electromagnetice. *s.f., art.* radioemisia, *g.-d. art.* radioemisiei, *pl.* radioemisii, *art.* radioemisiile.
radioemisiune (-di-o-, -si-u-) Emisiune radiofonică cu ajutorul căreia se transmit ştiri, programe culturale etc. *s.f., g.-d. art.* radioemisiunii, *pl.* radioemisiuni.
radioemiţător (-di-o-) Instalaţie care produce unde electromagnetice folosite în radiocomunicaţii; emiţător radio. *s.n., pl.* radioemiţătoare.
radioestezie (-di-o-) Capacitate de percepere a radiaţiilor electromagnetice. *s.f., art.* radioestezia, *g.-d. art.* radioesteziei.
radiofar (-di-o-) Post fix de radioemisiune, folosit la dirijarea navigaţiei aeriene şi maritime. //Radiobaliză. *s.n., pl.* radiofaruri.
radiofica (-di-o-) *tr.* A dota cu instalaţii de radioreceptie. *vb. I* (numai la timpuri compuse, ger., part., supin).
radioficare (-di-o-) Acţiunea de a radiofica; instalare de aparate de radioreceptie în oraşe, în sate etc. *s.f., g.-d. art.* radioficării, *pl.* radioficări.
radioficaţie (-di-o-, -ţi-e) Radiodistribuţie. *s.f., art.* radioficaţia, *g.-d. art.* radioficaţiei, *pl.* radioficaţii, *art.* radioficaţiile.
radiofizică (-di-o-) Disciplină care studiază producerea şi propagarea undelor electromagnetice, oscilaţiile electromagnetice de înaltă frecvenţă etc. *s.f., g.-d. art.* radiofizicii.
radiofonic,-ă (-di-o-) Referitor la radiofonie. *adj., pl.* radiofonici,-ce.
radiofonie (-di-o-) Transmitere şi recepţionare a mesajelor sonore prin unde electromagnetice. *s.f., art.* radiofonia, *g.-d. art.* radiofoniei.
radiofonist,-ă (-di-o-) Specialist în radiofonie. *s.m., pl.* radiofonişti; *s.f., g.-d. art.* radiofonistei, *pl.* radiofoniste.
radiofotografie (-di-o-) Imagine radiologică obţinută pe un clişeu fotografic. *s.f., art.* radiofotografia, *g.-d. art.* radiofotografiei, *pl.* radiofotografii.
radiofrecvenţă (-di-o-) Frecvenţă a undelor electromagnetice folosite în radiocomunicaţii. *s.f., g.-d. art.* radiofrecvenţei, *pl.* radiofrecvenţe.
radiogazetă (-di-o-) (rar) Emisiune radio de ştiri şi comentarii. *s.f., g.-d. art.* radiogazetei, *pl.* radiogazete.
radiogenetică (-di-o-) Capitol al geneticii care studiază posibilitatea ameliorării organismelor vii cu ajutorul radiaţiilor ionizante. *s.f., g.-d. art.* radiogeneticii.
radiogeologie (-di-o-ge-o-) Parte a geologiei care foloseşte tehnica radioactivităţii. *s.f., art.* radiogeologia, *g.-d. art.* radiogeologiei.

radioghida (-di-o-) *tr.* A pilota, a conduce (de) la distanţă folosind undele radio. *vb. I, ind. prez. 3* radioghidează.
radioghidaj (-di-o-) Folosirea undelor radio pentru a conduce un vehicul în mişcare. *s.n., pl.* radioghidaje.
radiogoniometra (-di-o-, -ni-o-) *tr.* A stabili direcţia în care se află un emiţător prin radiogoniometrie. *vb. I, ind. prez. 3* radiogoniometrează.
radiogoniometrie (-di-o-, -ni-o-) Metodă de determinare a direcţiei unui emiţător cu ajutorul undelor electromagnetice. *s.f., art.* radiogoniometria, *g.-d. art.* radiogoniometriei.
radiogoniometru (-di-o-, -ni-o-) Instalaţie de radiorecepţie, folosită pentru determinarea direcţiei din care provine o radioemisiune. *s.n., art.* radiogoniometrul, *pl.* radiogoniometre.
radiografia (-di-o-, -fi-a) *tr.* A face o radiografie. *vb. I, ind. prez. 3* radiografiază, *1 pl.* radiografiem; *conj. prez. 3* să radiografieze; *ger.* radiografiind.
radiografic,-ă (-di-o-) Referitor la radiografie. *adj., pl.* radiografici,-ce.
radiografie (-di-o-) Obţinerea imaginilor unui corp opac, în special a unei părţi din interiorul corpului omenesc, cu ajutorul razelor X. //(concr.) Imagine, fotografie obţinută în acest mod. *s.f., art.* radiografia, *g.-d. art.* radiografiei, *pl.* radiografii, *art.* radiografiile.
radiogramă (-di-o-) 1. Telegramă transmisă prin radio; radiotelegramă. 2. (rar) Radiografie. *s.f., g.-d. art.* radiogramei, *pl.* radiograme.
radioizotop (-di-o-i-) Izotop radioactiv. *s.m., pl.* radioizotopi.
radiojurnal (-di-o-) Emisiune radiofonică cuprinzând cele mai importante ştiri (ale zilei). *s.n., pl.* radiojurnale.
radiolar (-di-o-) (la pl.) Clasă de protozoare marine, acoperite de o cochilie silicioasă, cu prelungiri subţiri, dispuse ca nişte raze; (la sg.) animal din această clasă. *s.m., pl.* radiolari.
radiolarit (-di-o-) Rocă silicioasă marină, formată prin sedimentarea cochiliilor de radiolari. *s.n.*
radiolocator (-di-o-) Instalaţie radar. *s.n., pl.* radiolocatoare.
radiolocaţie (-di-o-, -ţi-e) Detectarea şi stabilirea poziţiei unui obiect cu ajutorul undelor electromagnetice reflectate de către acesta; radiodetecţie. *s.f., art.* radiolocaţia, *g.-d. art.* radiolocaţiei, *pl.* radiolocaţii, *art.* radiolocaţiile.
radiolog,-ă (-di-o-) Medic specialist în radiologie. *s.m., pl.* radiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* radiologei, *pl.* radiologe.
radiologic,-ă (-di-o-) Referitor la radiologie. *adj., pl.* radiologici,-ce.
radiologie (-di-o-) Ramură a medicinei care studiază corpul uman cu ajutorul razelor X, în vederea stabilirii diagnosticului. *s.f., art.* radiologia, *g.-d. art.* radiologiei.
radiomagazin (-di-o-) Emisiune radio cu caracter cultural, distractiv, informativ etc. *s.n., pl.* radiomagazine.
radiometrie (-di-o-) Măsurare a fluxului de energie al unei radiaţii. *s.n., art.* radiometria, *pl.* radiometriei.
radiometru (-di-o-) Aparat care determină fluxul de energie al unei radiaţii. *s.n., art.* radiometrul, *pl.* radiometre.
radiomicrofon (-di-o-) (rar) Radioemiţător mic, portabil, dotat cu microfon. *s.n., pl.* radiomicrofoane.
radiomicrometru (-di-o-) Instrument de precizie pentru măsurarea intensităţilor de radiaţie foarte mici. *s.n., art.* radiomicrometrul, *pl.* radiomicrometre.
radionavigaţie (-di-o-, -ţi-e) Conducere a (aero) navelor cu mijloace radioelectrice. *s.f., art.* radionavigaţia, *g.-d. art.* radionavigaţiei.
radionecroză (-di-o-) (med.) Necroză a unui ţesut din cauza acţiunii radiaţiilor X. *s.f., g.-d. art.* radionecrozei, *pl.* radionecroze.
radionevrită (-di-o-) (med.) Nevrită cauzată de acţiunea razelor radioactive asupra unui nerv. *s.f., g.-d. art.* radionevritei, *pl.* radionevrite.
radionucleu (-di-o-) (fiz.) Nucleu (1) radioactiv. *s.n., art.* radionucleul, *pl.* radionucleе.
radioopac,-ă (-di-o-) (fiz., despre unele substanţe) Care nu permite trecerea radiaţiilor. *adj., pl.* radioopaci,-ce.
radiooperator,-oare (-di-o-) Operator (1) de radio[3]. *s.m., pl.* radiooperatori; *s.f., g.-d. art.* radiooperatoarei, *pl.* radiooperatoare.
radiopatologie (-di-o-) Disciplină care studiază bolile produse de radiaţii. *s.f., art.* radiopatologia, *g.-d. art.* radiopatologiei.
radiopirat (-di-o-) Post de radio[3] (!) clandestin. *s.n.*
radioprogram (-di-o-) Program de emisiuni transmise prin radio. *s.n., pl.* radioprograme.
radioproiector (-di-o-pro-iec-) Instalaţie cuprinzând un radiolocator şi un proiector, destinată să lumineze ţintele aeriene pe timpul nopţii. *s.n., pl.* radioproiectoare.
radioprotector,-oare (-di-o-) 1. *adj.* Care protejează de acţiunea nocivă a unor radiaţii. II. *s.f.* ~ *chimică* = substanţă care, în anumite limite, neutralizează efectele radiaţiilor asupra organismului. *adj., s.f., pl.* radioprotectori,-oare.
radioreceptor (-di-o-) Aparat folosit pentru recepţionarea undelor radio şi transformarea lor în unde sonore; radio[3]. /~ *de trafic* = radioreceptor profesional care poate recepta semnale cu caracter special (date ştiinţifice, informaţii de presă etc.). *s.n., pl.* radioreceptoare.
radiorecepţie (-di-o-, -ţi-e) Recepţie a unei radiocomunicaţii. *s.f., art.* radiorecepţia, *g.-d. art.* radiorecepţiei, *pl.* radiorecepţii, *art.* radiorecepţiile.
radiorelеu (-di-o-) Instalaţie care permite realizarea unei comunicaţii fără fir cu ajutorul unor instalaţii de emisie-recepţie intermediare. *s.n., art.* radiorelеul, *pl.* radiorelеe.
radioreperaj (-di-o-) Radiolocaţie. *s.n., pl.* radioreperaje.
radioreportaj (-di-o-) Reportaj transmis prin radio. *s.n., pl.* radioreportaje.
radioreporter (-di-o-) Reporter pentru emisiuni de radio. *s.m., pl.* radioreporteri.
radiorezistenţă (-di-o-) Rezistenţă la acţiunea radiaţiilor ionizante. *s.f., g.-d. art.* radiorezistenţei, *pl.* radiorezistenţe.
radios,-oasă (-di-os) 1. Care răspândeşte lumină; luminos, strălucitor. 2. (fig., despre figura omenească, despre oameni) Care exprimă seninătate; bucuros, fericit. *adj., pl.* radioşi,-oase.
radioscopic,-ă (-di-o-) Referitor la radioscopie. /*Imagine* ~ = imagine obţinută cu ajutorul razelor X. *adj., pl.* radioscopici,-ce.
radioscopie (-di-o-) Examinare medicală a unui corp (mai ales a celui uman) cu ajutorul razelor X; (concr.) imagine astfel obţinută. *s.f., art.* radioscopia, *g.-d. art.* radioscopiei, *pl.* radioscopii, *art.* radioscopiile.
radiosensibilitate (-di-o-) (med.) Sensibilitate faţă de radiaţiile ionizante, manifestată de un ţesut, de un organism etc. *s.f., g.-d. art.* radiosensibilităţii.
radioservice (-di-o-ser-vis) Service pentru aparatura de radiocomunicaţii. *s.n.*
radiosextant (-di-o-) Aparat cu care se stabileşte pe hartă poziţia unei (aero)nave, folosind emisiunile radio ale aştrilor. *s.n., pl.* radiosextante.
radiosimpozion (-di-o-, -zi-on) Simpozion (2) prezentat la radio. *s.n., pl.* radiosimpozioane.

radiosondaj (-di-o-) Studiere a stratelor superioare ale atmosferei cu ajutorul unei sonde speciale. *s.n., pl.* radiosondaje.
radiosondă (-di-o-) Instrument utilizat la măsurarea parametrilor meteorologici din păturile superioare ale atmosferei prin semnale radio. *s.f., g.-d. art.* radiosondei, *pl.* radiosonde.
radiostațiune (-di-o-, -ți-u-) Instalație destinată radioemisiunilor. *s.f., g.-d. art.* radiostațiunii, *pl.* radiostațiuni.
radiostea (-di-o-) Sursă de unde radio de dimensiuni foarte mici. *s.f., art.* radiosteaua, *g.-d. art.* radiostelei, *pl.* radiostele.
radiostereografie (-di-o-, -re-o-) Radiografie obținută în relief cu ajutorul razelor X. *s.f., art.* radiostereografia, *g.-d. art.* radiostereografiei, *pl.* radiostereografii, *art.* radiostereografiile.
radiostereoscopie (-di-o-, -re-o-) Examinare a unui corp cu ajutorul a două surse de radiații care dau impresia unei imagini în relief. *s.f., art.* radiostereoscopia, *g.-d. art.* radiostereoscopiei, *pl.* radiostereoscopii, *art.* radiostereoscopiile.
radiostimulare (-di-o-) (biol.) Procedeu de stimulare a creșterii plantelor prin tratarea semințelor cu radiații. *s.f., g.-d. art.* radiostimulării, *pl.* radiostimulări.
radiosursă (-di-o-) Sursă cosmică de unde radio. *s.f., g.-d. art.* radiosursei, *pl.* radiosurse.
radiotehnic,-ă (-di-o-) Referitor la radiotehnică. *adj., pl.* radiotehnici,-ce.
radiotehnică (-di-o-) Ramură a tehnicii care utilizează undele electromagnetice de înaltă frecvență. //Tehnica fabricării aparatelor pentru radiocomunicații. *s.f., g.-d. art.* radiotehnicii.
radiotelefon (-di-o-) Aparat portabil de emisie-recepție, folosit în radiocomunicații, pe distanțe relativ mici. *s.n., pl.* radiotelefoane.
radiotelefonie (-di-o-) Comunicație telefonică radio între două posturi dotate cu radiotelefoane. *s.f., art.* radiotelefonia, *g.-d. art.* radiotelefoniei.
radioteleghidat,-ă (-di-o-) Teleghidat prin unde radio. *adj., pl.* radioteleghidați,-te.
radiotelegrafia (-di-o-) *tr.* A transmite prin radiotelegrafie; a telegrafia. *vb. I, ind. prez. 3* radiotelegrafiază, *1 pl.* radiotelegrafiem; *conj. prez. 3* să radiotelegra-fieze; *ger.* radiotelegrafiind.
radiotelegrafic,-ă (-di-o-) Referitor la radiotelegrafie. *adj., pl.* radiotelegrafici,-ce.
radiotelegrafie (-di-o-) Telegrafie prin unde electromagnetice; telegrafie fără fir. *s.f., art.* radiotelegrafia, *g.-d. art.* radiotelegrafiei.
radiotelegrafist,-ă (-di-o-) Operator specializat în radiotelegrafie. *s.m., pl.* radiotelegrafiști; *s.f., g.-d. art.* radiotelegrafistei, *pl.* radiotelegrafiste.
radiotelegramă (-di-o-) Radiogramă (1). *s.f., g.-d. art.* radiotelegramei, *pl.* radiotelegrame.
radiotelemecanică (-di-o-) Utilizare a undelor electromagnetice pentru a dirija un mecanism mobil. *s.f., g.-d. art.* radiotelemecanicii.
radiotelemetrie (-di-o-) Măsurare a distanței dintre două obiecte prin unde radio. *s.f., art.* radiotelemetria, *g.-d. art.* radiotelemetriei.
radiotelemetru (-di-o-) Instrument folosit în radiotelemetrie. *s.n., art.* radiotelemetrul, *pl.* radiotelemetre.
radiotelescop (-di-o-) Instalație utilizată pentru recepționarea, studierea, măsurarea undelor radio emise de corpurile cerești. *s.n., pl.* radiotelescoape.
radiotelevizat,-ă (-di-o-) Transmis simultan la radio și la televiziune. *adj., pl.* radiotelevizați,-te.
radioteodolit (-di-o-te-o-) Radiogoniometru folosit la reperarea în înălțime. *s.n., pl.* radioteodolite.
radioterapie (-di-o-) Metodă de tratare a unor boli cu ajutorul razelor ionizante. *s.f., art.* radioterapia, *g.-d. art.* radioterapiei.
radiotransmisionist,-ă (-di-o-, -si-o-) Specialist în radiotransmisiuni. *s.m., pl.* radiotransmisioniști; *s.f., g.-d. art.* radiotransmisionistei, *pl.* radiotransmisioniste.
radiotransmisiune/radiotransmisie (-di-o-, -si-u /-di-o-, -si-e) 1. Transmitere la distanță a sunetelor sau a imaginilor cu ajutorul undelor electromagnetice. 2. Programul transmis printr-un sistem de radiodifuziune. *s.f., g.-d. art.* radiotransmisiunii/radiotransmisiei, *pl.* radiotransmisiuni/radiotransmisii.
radioundă (-di-o-) Undă radio. *s.f., g.-d. art.* radioundei, *pl.* radiounde.
radiovacanță (-di-o-) Post de radio sezonier, cu emisiuni adresate celor aflați în vacanță. *s.f., g.-d. art.* radiovacanței.
radist Militar specializat în emisiuni și recepții radio[2]. *s.m., pl.* radiști.
radiu Element radioactiv din grupa metalelor alcalinopământoase, folosit în medicină și în fizică. *s.n., art.* radiul.
radiumterapie (-di-um-) Tratare a unor tumori maligne cu ajutorul radiului. *s.f., art.* radiumterapia, *g.-d. art.* radiumterapiei.
radius (-di-us) Osul lung și subțire al antebrațului. *s.n.*
radom Dispozitiv de protejare a antenelor de emisie-recepție împotriva intemperiilor sau a lovirilor. *s.n., pl.* radomuri.
radon (chim.) Gaz radioactiv format prin dezintegrarea radiului. *s.n.*
radou (înv.) Plută pentru transportul pe apă. *s.n., art.* radoul, *pl.* radouri.
radulă Lamă chitinoasă cu dințișori așezați pe mai multe rânduri, situată la baza limbii unor moluște. *s.f., g.-d. art.* radulei, *pl.* radule.
raf (reg.) Cerc, șină de fier aplicată pe o roată de lemn. *s.n., pl.* rafuri.
rafaelic,-ă (-fa-e-) De Rafael, în maniera lui Rafael, rafaelit. //Serafic. *adj., pl.* rafaelici,-ce.
rafaelit,-ă (-fa-e-) Rafaelic. *adj., pl.* rafaeliți,-te.
rafală 1. Pală, dezlănțuire scurtă și bruscă de vânt, de ploaie etc. 2. Serie de focuri trase de o armă automată. *s.f., g.-d. art.* rafalei, *pl.* rafale.
rafie (-fi-e) Denumire a mai multor specii de plante din familia palmierilor, ale căror frunze au nervuri foarte rezistente. //(p. restr.) Fibre obținute din nervurile frunzelor acestor plante (sau din coajă de tei), folosite în horticultură, la confecționarea unor obiecte împletite etc. *s.f., art.* rafia, *g.-d. art.* rafiei, *pl.* (plante) rafii, *art.* rafiile.
rafina 1. *tr.* A curăța (un produs, o substanță etc.) de impurități. 2. *tr.* A trata semifabricatele fibroase folosite în industria hârtiei. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) face mai delicat, mai subtil. *vb. I, ind. prez. 3* rafinează.
rafinaj Rafinare. *s.n., pl.* rafinaje.
rafinament 1. Finețe, subtilitate a gustului sau a simțirii. 2. (fig.) Perfidie, viclenie. *s.n., pl.* rafinamente.
rafinare Acțiunea de a (se) rafina; rafinaj. //Acțiunea de defibrare fină a pastei din fibrele de lemn pentru hârtie. *s.f., g.-d. art.* rafinării, *pl.* rafinări.
rafinat,-ă 1. (despre produse, substanțe etc.) Obținut în urma unui proces de rafinare; curățat de impurități. 2. (fig.) Delicat, subtil. 3. (fig.) Perfid, viclean. *adj., pl.* rafinați,-te.
rafinator[1] Rafinor[1]. *s.m., pl.* rafinatori.
rafinator[2] Rafinor[2]. *s.n., pl.* rafinatoare.
rafinărie Instalație în care se face rafinarea unor produse. //Unitate industrială de prelucrare a țițeiului. *s.f., art.* rafinăria, *g.-d. art.* rafinăriei, *pl.* rafinării, *art.* rafinăriile.
rafinor[1] Muncitor specializat în operații de rafinare; rafinator[1]. *s.m., pl.* rafinori.

rafinor[2] Instalație pentru măcinarea semifabricatelor fibroase sau a pastei de hârtie; rafinator[2]. *s.n., pl.* rafinoare.
rafinoză Trizaharoză prezentă în sfecla de zahăr, folosită în medicină și în bacteriologie. *s.f., g.-d. art.* rafinozei.
raft[1] Poliță fixată într-un dulap, la o etajeră etc. *s.n., pl.* rafturi.
raft[2] (înv., mai ales la pl.) Harnașament de lux. *s.n., pl.* rafturi.
ragaci Unealtă de pescuit în formă de clește. *s.n., pl.* ragace.
ragadă Rană superficială formată pe piele, pe mamelon sau în zona anală. *s.f., g.-d. art.* ragadei, *pl.* ragade.
rage *intr.* (despre unele animale) A scoate răgete; a mugi, a zbiera. //(fig., despre oameni) A urla, a țipa. [*var.* răgi *vb.*] *vb. III, ind. prez. 3 sg.* rage, *imperf. 3 sg.* răgea (nu se folosește ia part., supin și la timpurile compuse cu part.).
raghilă v. **ragilă**.
ragilă Instrument alcătuit dintr-o scândură în care sunt înfipți dinți de fier și prin care se trage cânepa sau inul melițat. //Scândură mică în care sunt înfipte cuie, fixată pe botul viteilor ca să nu poată suge. //Zgardă cu țepi de fier care se pune la gâtul câinilor ciobănești pentru a-i apăra de mușcătura lupului. [*var.* (reg.) raghilă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ragilei, *pl.* ragile.
raglan Croială a unor obiecte de îmbrăcăminte la care mâneca pornește de sub răscroiala gulerului. //Haină cu asemenea croială. *s.n., pl.* raglane.
ragtime (regtaim) (angl.) 1. Muzică sincopată și rapidă a negrilor americani. 2. Stil pianistic de interpretare a muzicii ragtime (1). *s.n., art.* ragtime-ul, *pl.* ragtime-uri.
rahagiu (înv.) Fabricant sau vânzător (ambulant) de rahat[2]. *s.m., art.* rahagiul, *pl.* rahagii, *art.* rahagiii.
rahat[1] (fam.) Excrement. *s.m., pl.* rahați.
rahat[2] 1. Produs de cofetărie de forma unor cuburi mici gelatinoase, obținut din sirop de zahăr, amidon și arome. 2. (fig., fam.) Lucru fără importanță. *s.n., pl.* (2) rahaturi.
rahialgie (-hi-al-) Durere localizată în zona coloanei vertebrale. *s.f., art.* rahialgia, *g.-d. art.* rahialgiei, *pl.* rahialgii, *art.* rahialgiile.
rahianestezic,-ă (-hi-a-) (despre medicamente) Cu efect anestezic; care se administrează în canalul rahidian. *adj., pl.* rahianestezici,-ce.
rahianestezie (-hi-a-) Anestezie obținută printr-o injecție în canalul rahidian. *s.f., art.* rahianestezia, *g.-d. art.* rahianesteziei.
rahicenteză Puncție rahidiană cu scop terapeutic, anestezic etc. *s.f., g.-d. art.* rahicentezei, *pl.* rahicenteze.
rahidian,-ă (-di-an) Referitor la coloana vertebrală sau la măduva spinării. */Canal* ~ = canalul format din vertebre și în care se află măduva spinării. *Anestezie* ~ = rahianestezie. *adj., pl.* rahidieni,-e.
rahis 1. (anat.) Măduva spinării. 2. (bot.) Ax principal în jurul căruia sunt dispuse florile și spicele gramineelor. *s.n.*
rahisinteză Intervenție chirurgicală prin care sunt solidarizate mai multe vertebre. *s.f., g.-d. art.* rahisintezei, *pl.* rahisinteze.
rahitic,-ă (și s.) Care suferă de rahitism. *adj., pl.* rahitici,-ce.
rahitism Boală a copiilor mici provocată de lipsa vitaminei D, caracterizată prin deformări osoase, întârzieri în apariția dinților etc. *s.n.*
rai[1] (în credințele religioase) Loc plin de încântare și de fericire unde ajung după moarte sufletele celor care respectă preceptele religioase; paradis, eden. //(fig.) Loc unde cineva se simte deplin fericit. *s.n., pl.* raiuri.
rai[2] (mar.) Roată cu caneluri, prin care poate fi rulată o parâmă. *s.n., pl.* raiuri.
raia (înv.) 1. Teritoriu ocupat și administrat direct de autoritățile militare turcești. 2. Nume dat de către turci locuitorilor din Țara Românească și Moldova datori să plătească tribut. *s.f., art.* raiaua, *g.-d. art.* raialei, *pl.* raiale, *art.* raialele.
raid 1. Incursiune rapidă de nave sau de avioane, executată în scopuri militare pe teritoriul unei țări străine. 2. Deplasare de nave, avioane sau (înv.) de trupe în scop de recunoaștere sau de cercetare. *s.n., pl.* raiduri.
raid-anchetă Anchetă pe o anumită temă, efectuată în instituții, întreprinderi, localități etc. *s.n., pl.* raiduri-anchetă.
raigras Plantă erbacee graminee, însămânțată pentru peluze, pășuni etc. *s.n.*
raion (-ion) 1. Suprafață, teritoriu, sector limitat de o anumită rază, în raport cu un centru. 2. Unitate administrativ-teritorială în România între 1950 și 1968. 3. Sector într-un magazin unde se găsesc mărfuri de același fel. *s.n., pl.* raioane.
raiona (-io-) *tr.* 1. A împărți în raioane (1). 2. A repartiza pe raioane (3). *vb. I, ind. prez. 3* raionează.
raional,-ă (-io-) Referitor la raion (1). *adj., pl.* raionali,-e.
raionare (-io-) Acțiunea de a raiona. *s.f., g.-d. art.* raionării, *pl.* raionări.
raită (fam.) Trecere în grabă pe undeva; vizită rapidă. *A da o* ~. *s.f., g.-d. art.* raitei, *pl.* raite.
rajah Prinț indian. //Titlu purtat de șeful statului în India antică și feudală. *s.m., pl.* rajahi.
ral Zgomotul specific al respirației în afecțiunile pulmonare sau ale bronhiilor. *s.n., pl.* raluri.
ralanti 1. Mers încetinit al unui motor cu ardere internă. 2. Trucaj cinematografic datorită căruia mișcările sunt redate mai încet decât în realitate. *s.n., art.* ralantiul, *pl.* ralantiuri.
ralia (-li-a) *refl.* și *tr.* A (se) aduna, a (se) strânge în jurul cuiva sau a ceva. *//refl.* A adera la o părere, la o acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* raliază, *1 pl.* raliem; *conj. prez. 3* să raliеze; *ger.* raliind.
ralid (la pl.) Familie de păsări terestre sau semiacvatice de talie mijlocie sau mică; (la sg.) pasăre din această familie. *s.n., pl.* ralide.
raliere (-li-e-) Acțiunea de a (se) ralia. *s.f., g.-d. art.* ralierii, *pl.* ralieri.
ralită v. **rariță**.
raliu Competiție automobilistică de regularitate, desfășurată pe distanțe mari, adesea cu probe speciale. *s.n., art.* raliul, *pl.* raliuri.
rallentando (it., muz.) Încetinind mișcarea. *adv.*
ram Ramură. *s.n., pl.* ramuri.
rama *intr.* (rar) A vâsli. *vb. I, ind. prez. 3* rameză.
Ramadan A noua lună a anului musulman; postul cel mare, cu o durată de o lună, în timpul căruia musulmanii nu mănâncă de la răsăritul până la apusul soarelui; (p. gener.) post. *s.prop.n.*
ramare (mar.) Acțiunea de a rama; vâslire. *s.f., g.-d. art.* ramării.
ramazan (fam.) Stomac. */A-l tăia* (pe cineva) *la* ~ = a-i fi (cuiva) foame. *s.n.*
ramă[1] 1. Cadru de lemn, de metal etc. în care se pune o fotografie, un tablou etc. //Schelet, cadru de forme și mărimi diferite în care se fixează ceva. 2. Șir de vagoane de tren sau de metrou legate între ele. *s.f., g.-d. art.* ramei, *pl.* rame.
ramă[2] Vâslă. *s.f., g.-d. art.* ramei, *pl.* rame.
rambleia *tr.* 1. A face un rambleu (1) pentru o șosea, o cale ferată etc. 2. A umple golurile unei excavații subterane cu rambleu (2). *vb. I, ind. prez. 3* rambleiază, *1 pl.* rambleiem; *conj. prez. 3* să rambleieze; *ger.* rambleind.

rambleiaj Rambleiere. *s.n., pl.* rambleiaje.
rambleiator (-ble-ia-) Muncitor specializat în operaţii de rambleiere. *s.m., pl.* rambleiatori.
rambleiere Acţiunea de a rambleia; rambleiaj. *s.f., g.-d. art.* rambleierii, *pl.* rambleieri.
rambleu 1. Lucrare de terasament prin care un teren este ridicat la nivelul necesar construirii unei şosele, unei căi ferate etc. 2. Material solid care serveşte ca umplutură pentru golurile unei excavaţii, ale unei mine etc. *s.n., art.* rambleul, *pl.* rambleuri.
ramburs Sistem de expediere a unei scrisori, a unei mărfi etc., în care plata transportului sau a mărfii este făcută de destinatar la primirea coletului. //Contravaloarea plătită de destinatar expeditorului. *s.n., pl.* rambursuri.
rambursa *tr.* A înapoia, a restitui o sumă de bani. //A trimite (prin ramburs). *vb. I, ind. prez. 3* rambursează.
rambursabil,-ă Care poate fi rambursat. *adj., pl.* rambursabili,-e.
rambursare Acţiunea de a rambursa. *s.f., g.-d. art.* rambursării, *pl.* rambursări.
ramcă (tipogr.) Ramă de fier care încadrează forma pentru o maşină de tipar. *s.f., g.-d. art.* ramcei, *pl.* ramce.
ramer,-ă Persoană (mai ales sportiv) care rameză; vâslaş. *s.m., pl.* rameri; *s.f., g.-d. art.* ramerei, *pl.* ramere.
rameză Instalaţie pe care se întind şi se usucă ţesăturile. *s.f., g.-d. art.* rameze, *pl.* rameze.
ramie (-mi-e) Plantă textilă, originară din Extremul Orient, cu fibre lungi, fine şi elastice; fibra acestei plante din care se fabrică ţesături, dantele etc. *s.f., art.* ramia, *g.-d. art.* ramiei.
ramifica *refl.* (despre arbori, căi de comunicaţie etc.) A se despărţi în două sau mai multe ramuri. *vb. I, ind. prez. 3* se ramifică.
ramificare Faptul de a se ramifica; ramificaţie. *s.f., g.-d. art.* ramificării, *pl.* ramificări.
ramificaţie (-ţi-e) Ramificare. //Loc unde se ramifică un drum, un curs de apă, o conductă etc. //Parte ramificată. //Ramură, despărţitură. *s.f., art.* ramificaţia, *g.-d. art.* ramificaţiei, *pl.* ramificaţii, *art.* ramificaţiile.
ramolealâ Starea celui ramolit; ramolire; ramolisment. *s.f., g.-d. art.* ramolelii.
ramoli *refl.* A-şi pierde vioiciunea minţii şi a trupului în urma îmbătrânirii; (p. ext.) a îmbătrâni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se ramoleşte, *imperf. 3 sg.* se ramolea; *conj. prez. 3* să se ramolească.
ramolire Faptul de a se ramoli; ramolisment. *s.f., g.-d. art.* ramolirii.
ramolisment Ramolire; pierderea facultăţilor intelectuale din cauza îmbătrânirii. /~ *cerebral* = necroză a unei porţiuni din creier, determinată de leziuni vasculare. *s.n.*
ramolit,-ă (Persoană) care şi-a pierdut vigoarea spiritului (şi a trupului) din cauza îmbătrânirii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ramoliţi,-te.
ramolitie (-ţi-e) (rar) Ramolire. *s.f., art.* ramolitia, *g.-d. art.* ramolitiei.
rampant,-ă (despre suprafeţe) Înclinat; dispus în rampă. *adj., pl.* rampanţi,-te.
rampă 1. Platformă la nivelul pardoselii unor vehicule, care permite încărcarea şi descărcarea mărfurilor; loc pentru încărcarea sau descărcarea mărfurilor din vagoanele de cale ferată. 2. Balustradă a unei scări. 3. Partea din faţă a unei scene. /*A chema la* ~ = a aplauda pentru ca artiştii să revină pe scenă. *A vedea lumina ~ei* = (despre piese de teatru) a fi jucat în faţa publicului. 4. Teren înclinat, privit din sensul în care urcă. //Porţiune în pantă urcătoare din traseul unui drum sau al unei căi ferate. /~ *de acces* = platformă înclinată care permite urcarea sau coborârea unui cărucior, a unei biciclete etc. 5. Lucrare minieră prin care se face legătura între galeria de extracţie şi cea de transport. 6. ~ *de lansare* = platformă de pe care se lansează vehicule spaţiale. *s.f., g.-d. art.* rampei, *pl.* rampe.
ramplasa *tr.* A înlocui, a substitui. *vb. I, ind. prez. 3* ramplasează.
ramură 1. Fiecare dintre ramificaţiile unei tulpini; ram, creangă. 2. Diviziune a unui curs de apă, a unui masiv muntos etc. //Diviziune a unei artere, a unui nerv etc. 3. Sector al unei ştiinţe, al unei activităţi practice etc. //(fig.) Ramificaţie a unei familii, a unui popor. *s.f., g.-d. art.* ramurii, *pl.* ramuri.
rană 1. Ruptură internă sau externă a ţesutului unei fiinţe vii, cauzată de un agent distrugător; leziune, plagă. /*Bun de pus la* ~, se spune despre un om foarte bun. *A pune sare pe* ~ = a stârni lucrurile, a agrava situaţia. *A pune degetul pe* ~ = a arăta clar motivul unei stări de lucruri supărătoare. 2. Suferinţă, durere morală, chin. *s.f., g.-d. art.* rănii, *pl.* răni.
ranch (renci) (angl.) Fermă de mari dimensiuni pentru creşterea vitelor, în vestul Statelor Unite ale Americii şi în Mexic. *s.n., art.* ranch-ul, *pl.* ranch-uri.
ranchiună Duşmănie ascunsă şi dorinţă de răzbunare; pizmă, pică. *s.f., g.-d. art.* ranchiunei, *pl.* ranchiune.
ranchiunos,-oasă Care poartă ranchiună; pizmaş, răzbunător. *adj., pl.* ranchiunoşi,-oase.
randalina *tr.* A imprima, prin deformare plastică, zimţi, desene etc. pe suprafaţa laterală a unei piese (cilindrice sau conice); a moleta. *vb. I, ind. prez. 3* randalinează.
randalinare Acţiunea de a randalina. *s.f., g.-d. art.* randalinării, *pl.* randalinări.
randalină Moletă. *s.f., g.-d. art.* randalinei, *pl.* randaline.
randament 1. Raportul dintre efortul depus într-o activitate; eficienţă. //Capacitatea de producţie într-o perioadă dată a unui muncitor, a unei întreprinderi, a unui utilaj etc. 2. Raportul dintre energia consumată de un sistem tehnic şi lucrul mecanic produs. *s.n., pl.* randamente.
randă Pânză de forma unui trapez, arborată pe catargul de la pupa unei corăbii. *s.f., g.-d. art.* randei, *pl.* rande.
ranflua (-flu-a) *tr.* A ridica o navă scufundată şi a o repune pe linia de plutire. *vb. I, ind. prez. 3* ranfluează.
ranfluare (-flu-a-) Acţiunea de a ranflua. *s.f., g.-d. art.* ranfluării, *pl.* ranfluări.
ranforsa *tr.* 1. A întări cu ranforturi; a consolida. 2. A suplimenta numărul vehiculelor de transport în comun în perioada orelor de vârf. *vb. I, ind. prez. 3* ranforsează.
ranforsaj Ranforsare; (spec.) consolidare a suspensiei la automobile. *s.n., pl.* ranforsaje.
ranforsare Acţiunea de a ranforsa; ranforsaj. *s.f., g.-d. art.* ranforsării, *pl.* ranforsări.
ranforsat,-ă Întărit cu ranforturi. /*Suspensie* ~ = suspensie mai rezistentă la caroseriile de automobile. *adj., pl.* ranforsaţi,-te.
ranfort Sistem de bare, grinzi etc. care asigură consolidarea unei construcţii sau a unei părţi a acesteia. *s.n., pl.* ranforturi.
rang Loc ocupat într-o ierarhie de o persoană sau de o instituţie; treaptă socială. /*De ~ul întâi* (sau *al doilea* etc.) = de calitatea, de categoria întâi (sau a doua etc.). *Funcţionar de ~ înalt* = funcţionar care ocupă un loc important într-un guvern. //(mat.) Loc ocupat de un termen într-un şir. //(înv.) Şir de persoane. *s.n., pl.* ranguri.
rangă Unealtă de forma unei bare de oţel, folosită ca o pârghie pentru deplasarea unor obiecte grele. *s.f., g.-d. art.* rângii, *pl.* rângi.
ranger (reingeăr) (angl.) Jandarm. *s.m., pl.* rangeri.
ranicultură Cultura broaştelor de baltă comestibile. *s.f., g.-d. art.* ranicultürii.

raniţă Sac de pânză, de piele sau de plastic, purtat în spate de militari, de turişti etc. şi servind la transportul hranei şi al altor obiecte necesare la drum; rucsac. *s.f., g.-d. art.* raniţei, *pl.* raniţe.
rantie (-ti-e) Haină lungă şi largă, purtată de preoţi şi de călugări peste îmbrăcăminte. *s.f., art.* rantia, *g.-d. art.* rantiei, *pl.* rantii, *art.* rantiile.
ranunculacee (la pl.) Familie de plante erbacee dicotile-donate, cu frunze alterne şi cu flori bisexuate, având ca tip piciorul-cocoşului; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* ranunculaceea, *g.-d. art.* ranunculaceei, *pl.* ra-nunculacee.
ranversa *tr.* (rar) A da peste cap; a răsturna. *vb. I, ind. prez. 3* ranverseaz̆ă.
ranversare (rar) Acţiunea de a ranversa; răsturnare. //(spec.) Figură acrobatică executată de un avion care se roteşte cu 180° în plan vertical; întoarcere pe aripă. *s.f., g.-d. art.* ranversării, *pl.* ranversări.
rap (rep) (angl.) Gen de muzică specific negrilor, cu pasaje vorbite ritmat; dans executat pe această muzică. //Stil în muzica uşoară. *s.n., art.* rapul.
rapace Hrăpăreţ, lacom. *adj., pl.* rapaci,-ce.
rapacitate (livr.) Însuşirea de a fi rapace; lăcomie. *s.f., g.-d. art.* rapacităţii.
rapakiwi Varietate de granit roşu cu structură porfirică. *s.n., pl.* rapakiwiul.
rapanghel (pop., în expr.) *A lua* (pe cineva) *la ~* (sau *~ele*) = a certa, a bate (pe cineva). *s.n., pl.* rapanghele.
rapăn (pop.) 1. Boală de piele asemănătoare cu râia, întâlnită la cai, catâri, porci şi, uneori, la oameni. 2. Boală a merilor şi a perilor care se manifestă prin apariţia unor cruste pe frunze, pe fructe etc. *s.n., pl.* rapăne.
rapel 1. Readucere a unui sistem tehnic sau a unei piese în poziţia iniţială. 2. (med.) Revaccinare în scopul prelungirii imunităţii. //Repetare a unei intervenţii. 3. *Coborâre în ~* = coborâre în alpinism a unui perete abrupt, printr-un sistem de coardă dublă. *s.n., pl.* rapeluri.
rapid[1] 1. Canal cu pantă mare, care racordează două cursuri de apă aflate la înălţimi diferite. //Sector al unui curs de apă cu pantă accentuată. 2. (geogr.) Cataractă (1). *s.n., pl.* rapide.
rapid[2]**,-ă** (şi adv.) Care se petrece sau se execută cu repeziciune; iute, fulgerător. */Tren ~* (şi s.n.) = tren care circulă cu viteză mare şi care opreşte numai în staţiile importante. *adj., pl.* rapizi,-de.
rapidist,-ă (Fan) al clubului Rapid. *adj., s.m.* şi *f., pl.* rapidişti,-ste.
rapiditate Însuşirea de a fi rapid; iuţeală, repeziciune. *s.f., g.-d. art.* rapidităţii.
rapieră (-pi-e-) (rar) Spadă cu lama lungă, folosită în dueluri. *s.f., g.-d. art.* rapierei, *pl.* rapiere.
raport[1] 1. Comunicare orală sau scrisă, făcută de cineva în faţa unei adunări, a unei autorităţi etc. 2. Scurtă prezentare orală asupra situaţiei unei unităţi militare, făcută de un subaltern unui comandant. */A se prezenta* (sau *a ieşi*) *la ~* = a se prezenta în faţa unui superior pentru a solicita ceva. 3. (mat.) Câtul dintre două mărimi de acelaşi fel. *s.n., pl.* rapoarte.
raport[2] 1. Legătură între două sau mai multe persoane, obiecte, fenomene etc.; relaţie. */În ~ cu...* = faţă de..., în comparaţie cu... *Sub ~ul* (sau *sub acest ~, sub diverse ~, sub toate ~ile*) = din acest punct de vedere (sau din diverse puncte de vedere, din toate punctele de vedere, sub toate aspectele). 2. (la pl.) Legătură între două sau mai multe persoane, instituţii etc.; relaţie. 3. Relaţie între două valori. *s.n., pl.* raporturi.
raport[3] (în sintagma) *Casă* (sau *imobil*) *de ~* = casă (sau imobil) cumpărat ori construit în vederea obţinerii de beneficii. *s.n.*
raporta[1] *tr.* A. 1. A stabili un raport[2] între două sau mai multe noţiuni, lucruri, fapte etc. *//refl.* A face aluzie la ceva. 2. (mat.) A găsi valoarea pe care o are o mărime dată, când a doua mărime are o valoare egală cu unitatea. 3. A reprezenta pe un plan, la o anumită scară, elementele unei ridicări de teren. B. A prezenta (în scris sau oral) un raport oficial. //A relata ceva în mod indiscret şi cu răutate. *vb. I, ind. prez. 3* raportează.
raporta[2] *tr.* A aduce beneficii. *vb. I, ind. prez. 3* raportează/raportă.
raportare Faptul de a (se) raporta[1]. */Prin ~ la...* = cu referire la... *s.f., g.-d. art.* raportării, *pl.* raportări.
raportor[1] Instrument gradat, în formă de semicerc sau de cerc, cu care se măsoară unghiurile. *s.n., pl.* raportoare.
raportor[2]**,-oare** Persoană care prezintă un raport[1] (1). *s.m., pl.* raportori; *s.f., g.-d. art.* raportoarei, *pl.* raportoare.
rapper (repăr) (angl.) Cântăreţ sau ascultător de muzică rap. *s.m., pl.* rapperi.
rapsod 1. (în Grecia antică) Cântăreţ şi recitator care colinda oraşele; aed. 2. Autor de poeme epice inspirate din folclor; poet epic. *s.m., pl.* rapsozi.
rapsodia (-di-a) *intr.* (rar) A compune şi a recita poeme epice. *vb. I, ind. prez. 3* rapsodiază, *1 pl.* rapsodiem; *conj. prez. 3* să rapsodieze; *ger.* rapsodiind.
rapsodic,-ă Cu caracter de rapsodie. *adj., pl.* rapsodici,-ce.
rapsodie 1. (în Grecia antică) Fragment dintr-un poem epic. 2. Compoziţie muzicală de formă liberă, alcătuită din fragmente de melodii de inspiraţie folclorică. *s.f., art.* rapsodia, *g.-d. art.* rapsodiei, *pl.* rapsodii, *art.* rapsodiile.
rapsodiere (-di-e-) (rar) Acţiunea de a rapsodia. *s.f., g.-d. art.* rapsodierii.
rapt 1. Răpire a unei persoane. 2. Furt săvârşit prin violenţă. *s.n., pl.* rapturi.
raptus (psih.) Tulburare mintală constând în trecerea bruscă la acte violente şi grave. *s.n.*
rar,-ă 1. Care se află unul faţă de altul la o distanţă mai mare decât cea obişnuită. //(şi adv.) Care se desfăşoară într-un ritm lent. 2. (şi adv.) Care se găseşte numai în puţine locuri sau apare la intervale depărtate. 3. Neobişnuit, excepţional. 4. Distins, ales, superior. */Piatră ~* = piatră preţioasă. *Pământuri ~* = grup de oxizi metalici ai unor elemente care au proprietăţi chimice foarte asemănătoare între ele şi numerele atomice cuprinse între 57 şi 71. *adj., pl.* rari,-e.
rara/rara-rara (pop.) Pe îndelete, lent. *adv.*
rara avis Raritate; om scump la vedere. *loc. s.*
rară (reg.) Un fel de mreajă de pescuit, cu o împletitură rară. *s.f., g.-d. art.* rarei, *pl.* rare.
rarefacţie (-ţi-e) (rar) Rarefiere. *s.f., art.* rarefacţia, *g.-d. art.* rarefacţiei, *pl.* rarefacţii, *art.* rarefacţiile.
rarefia (-fi-a) *tr.* şi *refl.* (despre gaze) A(-şi) micşora densitatea. *vb. I, ind. prez. 3* rarefiază, *1 pl.* rarefiem; *conj. prez. 3* să rarefieze; *ger.* rarefiind.
rarefiant,-ă (-fi-ant) Care rarefiază, răreşte. *adj., pl.* rarefianţi,-te.
rarefiere (-fi-e-) Acţiunea de a (se) rarefia; rarefacţie. //Rărire patologică a unui ţesut organic. *s.f., g.-d. art.* rarefierii, *pl.* rarefieri.
rareori Câteodată, uneori. *adv.*
rarescent,-ă (rar) Care se rarefiază. *adj., pl.* rarescenţi,-te.
rarifica *tr.* (rar) A rarefia. *vb. I, ind. prez. 3* rarifică.
rarificare (rar) Acţiunea de a rarifica. *s.f., g.-d. art.* rarificării.
rarisim,-ă Foarte rar. *adj., pl.* rarisimi,-e.
rarişte Pădure unde copacii sunt foarte rari. *s.f., g.-d. art.* rarişti, *pl.* rarişti.

raritate 1. Caracterul a ceea ce este rar. 2. Lucru, ființă, fenomen rar; (p. ext.) ceea ce este neobișnuit, excepțional. *s.f., g.-d. art.* rarității, *pl.* (2) rarități.
Rarița Numele stelei Sirius. *s.prop.f.*
rariță Unealtă agricolă, atașată la tractor, asemănătoare unei săpăligi cu colți, folosită pentru răritul plantelor. *s.f., g.-d. art.* rariței, *pl.* rarițe.
Rarițele Șir de trei stele din constelația Orion. *s.prop.f. pl.*
ras[1] Faptul de a (se) rade; bărbierit. *s.n., pl.* rasuri.
ras[2]**,-ă** 1. (despre barbă, mustăți, păr) Tăiat scurt, până la piele. //(despre persoane) Bărbierit sau cu părul tăiat până la piele. /(fam.) *C-o fi tunsă, c-o fi* ~ = în sfârșit, după multă vorbă. 2. (despre alimente) Curățat prin răzuire. //Dat pe răzătoare. 3. (despre zbor) Razant. */În* (sau *la*) *~ul pământului* = foarte aproape de pământ. 4. (despre recipiente) *Plin* ~ = plin până la marginea superioară. *adj., pl.* rași,-se.
rasat,-ă 1. De rasă. *Cal* ~. 2. Bine educat, cultivat; manierat. *adj., pl.* rasați,-te.
rasă[1] Grup de indivizi aparținând aceleiași specii de animale, plante sau microorganisme, cu caractere comune, transmise ereditar, care se deosebesc de alte varietăți din aceeași specie prin anumite caractere specifice. */De* ~ = de soi bun; select. //Fiecare dintre grupurile biologice de populații, caracterizate prin culoarea pielii, a părului și prin alte particularități exterioare. *s.f., g.-d. art.* rasei, *pl.* rase.
rasă[2] Haină de postav, lungă până la călcâie, purtată de preoți și călugări; sutană. *s.f., g.-d. art.* rasei, *pl.* rase.
rascolnic,-ă Adept al unei secte religioase, apărute în Rusia, în sec. al XVII-lea. *s.m., pl.* rascolnici; *s.f., g.-d. art.* rascolnicei, *pl.* rascolnice.
raseologie (-se-o-) (rar) Ramură a antropologiei care se ocupă cu studierea raselor umane. *s.f., art.* raseologia, *g.-d. art.* raseologiei.
rasial,-ă (-si-al) Referitor la rasism; rasist. *adj., pl.* rasiali,-e.
rasism Concepție social-politică ce susține ideea inegalității biologice și intelectuale a raselor omenești. *s.n.*
rasist,-ă (Adept) al rasismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* rasiști,-ste.
rasol 1. Sortiment de carne de bovine sau de porcine obținut din zona gambei. 2. Fel de mâncare preparat din acest fel de carne (1). /(fam.) *A da* ~ = a lucra în grabă, de mântuială. *s.n., pl.* rasoluri.
rasoleală (fam.) Faptul de a rasoli; lucru făcut de mântuială, în grabă. *s.f., g.-d. art.* rasolelii, *pl.* rasoleli.
rasoli *tr.* (fam.) A lucra de mântuială, superficial. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rasolesc, *imperf. 3 sg.* rasolea; *conj. prez. 3* să rasolească.
rast (pop.) Inflamație a splinei. *s.n.*
rastel 1. Suport compartimentat pentru păstrarea armelor, a schiurilor, a bicicletelor etc. 2. Subansamblu al unei mașini de filetat. *s.n., pl.* rastele.
raster 1. Placă specială de sticlă, folosită în tipografie pentru reproducerea unor imagini. 2. Instrument pentru linierea portativelor. 3. Rastru. *s.n., pl.* rastere.
rastru Ansamblul liniilor formate din puncte de lumină în care este descompusă o imagine de televiziune; raster (3). *s.n., art.* rastrul.
rașcă Unealtă de pescuit asemănătoare cu o prăjină, folosită la împingerea năvodului de la o copcă la alta, pe sub gheață. *s.f., g.-d. art.* rășcii, *pl.* rășci.
rașcheta *tr.* 1. A curăța, a rade cu rașcheta (1) o piesă metalică, parchetul etc. 2. A netezi cu rașcheta (2) tencuiala. *vb. I, ind. prez. 3* rașcheteză.
rașchetare Acțiunea de a rașcheta. *s.f., g.-d. art.* rașchetării, *pl.* rașchetări.
rașchetator,-oare Muncitor specializat în rașchetarea parchetului. *s.m., pl.* rașchetatori; *s.f., g.-d. art.* rașchetatoarei, *pl.* rașchetatoare.
rașchetă 1. Daltă încovoiată cu care se răzuiește rugina și vopseaua de pe metale, de pe vase. 2. Unealtă asemănătoare cu o perie, folosită pentru a rașcheta tencuiala. 3. Perie folosită la curățarea punții. 4. Răzuitor pentru parchet. *s.f., g.-d. art.* rașchetei, *pl.* rașchete.
rașel Mașină rectilinie de tricotat. */Tricot* ~ = model de tricot obținut cu această mașină. *s.n., pl.* rașele.
rașpă v. **raspel.**
rașpăi v. **raspel.**
raspel Pilă de oțel cu dinți rari, folosită la prelucrarea lemnului sau a pieselor metalice cu duritate mică. [*var.* rașpă, rașpilă *s.f.*, rașpăl, rașpil *s.n.*] *s.n., pl.* raspele.
raspil v. **raspel.**
raspilă v. **raspel.**
rata 1. *tr.* A eșua, a da greș. //A scăpa o ocazie. *//refl.* A nu se realiza pe măsura posibilităților. 2. *intr.* (despre arme) A nu lua foc (la declanșare). *vb. I, ind. prez. 3* ratează.
ratare Acțiunea de a (se) rata; eșec. *s.f., g.-d. art.* ratării, *pl.* ratări.
ratat,-ă 1. *adj.* Nereușit, neizbutit. II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care n-a reușit să se afirme. *adj., s.m.* și *f., pl.* ratați,-te.
ratatina *tr.* și *refl.* (med., despre țesuturi) A (se) încreți (din cauza pierderii lichidelor). *vb. I, ind. prez. 3* ratatinează.
ratatinare Acțiunea de a (se) ratatina. *s.f., g.-d. art.* ratatinării.
rată 1. Parte a unei sume de bani sau a altei obligații care se achită eșalonat. */În ~e* = cu plata eșalonată în tranșe (egale). 2. (ec. pol.) *~ a dobânzii* = raportul procentual dintre dobândă și suma împrumutată. *~ a profitului* = raportul dintre plusvaloare și întregul capital avansat. *s.f., g.-d. art.* ratei, *pl.* rate.
rateș (înv.) Han, popas la un drum principal. *s.n., pl.* rateșe.
rateu 1. Defect în funcționarea unui motor cu explozie din cauza căruia arderea combustibilului se face incomplet. 2. Încercare nereușită de a trage un foc de armă sau de a aprinde un explozibil. 3. (fam.) Gafă. *s.n., art.* rateul, *pl.* rateuri.
raticid[1] Substanță care stârpește șoarecii, șobolanii etc. *s.n., pl.* raticide.
raticid[2]**,-ă** (despre substanțe) Care stârpește șoarecii, șobolanii etc. *adj., pl.* raticizi,-de.
ratieră (-ti-e-) Dispozitiv care ridică și coboară ițele la războiul de țesut. *s.f., g.-d. art.* ratierei, *pl.* ratiere.
ratifica *tr.* A confirma un act sau un tratat; a da valabilitate, a aproba. *vb. I, ind. prez. 3* ratifică.
ratificare Acțiunea de a ratifica; ratificație. */Instrument de* ~ = document în care se consemnează însușirea prevederilor unui document internațional de către un stat. *s.f., g.-d. art.* ratificării, *pl.* ratificări.
ratificație (-ți-e) Ratificare. *s.f., art.* ratificația, *g.-d. art.* ratificației, *pl.* ratificații, *art.* ratificațiile.
ratina *tr.* (text.) A da aspect buclat feței unei țesături. *vb. I, ind. prez. 3* ratinează.
ratinare (text.) Finisare a unei țesături de lână prin strângerea fibrelor scămoșate sau prin ordonarea lor în valuri. *s.f., g.-d. art.* ratinării, *pl.* ratinări.
rating (reiting) (angl.) 1. Evaluare a unei bănci în funcție de creditul pe care-l poate acorda. */~ul* (*riscului*) *de țară* = indice prin care se apreciază capacitatea unei țări de a disponibiliza valuta necesară serviciului datoriei externe. 2. Apreciere, evaluare. *s.n., pl.* ratinguri.
ratite (zool.) Acarinate. *s.f. pl.*
rață 1. Nume dat mai multor specii de păsări înotătoare, cu ciocul lat și turtit și cu picioarele scurte. /(*A merge, a se mișca, a umbla*) *ca o* ~ = (a merge etc.) cu mersul greoi, legănat. 2. Urinal. 3. (art.) Numele unui dans popu-

lar; melodie după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* raței, *pl.* rațe.
rață sălbatică Străm oșul celor mai multe rațe domestice, care seamănă cu acestea și are o carne foarte gustoasă. *s.f. + adj.*
rățcă 1. Oaie țurcană cu coarnele răsucite. 2. Lâna acestei oi. *s.f., g.-d. art.* rățcei, *pl.* (1) rățce.
rație (-ți-e) 1. Cantitate de hrană necesară pentru un timp limitat; porție. 2. Număr constant care se adaugă la un termen al unei progresii aritmetice sau cu care se înmulțește un termen al unei progresii geometrice pentru a obține termenul următor. *s.f., art.* rația, *g.-d. art.* rației, *pl.* rații, *art.* rațiile.
raționa[1] (-ți-o-) *intr.* A gândi rațional, a judeca. *vb. I, ind. prez. 3* raționează.
raționa[2] (-ți-o-) *tr.* A raționaliza (2). *vb. I, ind. prez. 3* raționează.
rațional,-ă (-ți-o-) Care are o judecată sau o comportare rațională. *adj., pl.* raționali,-e.
rațional,-ă (-ți-o-) 1. Conform rațiunii; dedus prin rațiune; logic. 2. Înzestrat cu rațiune, cu judecată, chibzuit. 3. (și adv.) Făcut cu judecată, metodic. 4. (mat.) *Număr ~* = număr egal cu raportul a două numere întregi. *Expresie ~* = expresie algebrică ce nu conține extrageri de radical asupra necunoscutei. *adj., pl.* raționali,-e.
raționalism (-ți-o-) Concepție în teoria cunoașterii care consideră rațiunea singura modalitate de a cunoaște; încredere în capacitățile rațiunii de a cunoaște realitatea. *s.n.*
raționalist,-ă (-ți-o-) (Adept) al raționalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* raționaliști,-ste.
raționalitate (-ți-o-) Însușirea a ceea ce este rațional; logică. *s.f., g.-d. art.* rationalității.
raționaliza (-ți-o-) *tr.* 1. A organiza o activitate după principii raționale (3); a mări randamentul. 2. A limita consumul unui produs de primă necesitate. 3. (mat.) A transforma o expresie algebrică cu un radical în altă expresie algebrică echivalentă și fără radical. *vb. I, ind. prez. 3* raționalizează.
raționalizare (-ți-o-) Acțiunea de a raționaliza. *s.f., g.-d. art.* rationalizării, *pl.* rationalizări.
raționalizator,-oare (-ți-o-) Specialist în procedee de raționalizare a muncii. *s.m., pl.* rationalizatori; *s.f., g.-d. art.* rationalizatoarei, *pl.* rationalizatoare.
raționament (-ți-o-) Înlănțuire logică de judecăți care determină o concluzie. //(p. ext.) Sucesiune de argumente de care se folosește cineva pentru a-și susține opiniile. *s.n., pl.* raționamente.
raționare[1] (-ți-o-) Acțiunea de a raționa[1]. *s.f., g.-d. art.* rationării, *pl.* rationări.
raționare[2] (-ți-o-) Acțiunea de a raționa[2]. *s.f., g.-d. art.* rationării, *pl.* rationări.
rațiune (-ți-u-) 1. Caracteristica omului de a cunoaște, de a înțelege și de a judeca; inteligență, gândire, judecată. 2. Motiv, justificare. */Din ~i de stat* = din motive care țin de ordinea de stat, de politica internă sau externă. *~a de a fi* (a unui lucru) = ceea ce motivează, ce justifică existența acelui lucru. *s.f., g.-d. art.* rațiunii, *pl.* (2) rațiuni.
ravac 1. Must scurs din boabele de struguri înainte de a fi puse la teasc. //Vin obținut din acest must. 2. Miere care se scurge din fagurii expuși la soare. *s.n.*
ravagiu (mai ales la pl.) Distrugere, pagubă provocată de fenomene ale naturii, de o boală etc. *s.n., art.* ravagiul, *pl.* ravagii, *art.* ravagiile.
ravenă Vale strâmtă, cu versanți abrupți, formată de torenți. *s.f., g.-d. art.* ravenei, *pl.* ravene.
ravinare (geol.) Fenomen de formare a ravenelor. *s.f., g.-d. art.* ravinării.
ravioli (-vi-o-) (it.) Mâncare italienească, constând din colțunași umpluți cu carne, cu brânză etc., serviți cu sos. *s.m. pl.*
raz 1. Rangă. 2. Unealtă sub formă de bară scurtă de oțel, ascuțită, folosită de dulgheri, tâmplari etc. *s.n., pl.* razuri.
razachie Varietate de viță-de-vie care produce struguri cu boabe mari, cărnoase. *s.f., art.* razachia, *g.-d. art.* razachiei.
razant,-ă Care trece pe lângă o suprafață, aproape atingând-o. *adj., pl.* razanți,-te.
razanță Caracteristica a ceea ce e razant; (spec.) caracteristică a traiectoriei descrise de un proiectil de a avea curbură mică. *s.f., g.-d. art.* razanței, *pl.* razanțe.
rază 1. Traiectorie luminoasă; radiație. 2. (fig.) Licărire, semn slab de... *~ de speranță.* 3. (mat.) Distanță de la centrul unui cerc până la orice punct de pe circumferință. 4. Distanță până la care se poate exercita o acțiune, o influență etc. */~ de acțiune* = loc până la care se poate întinde puterea sau influența cuiva. 5. (reg.) Ramificație a coarnelor cerbului. *s.f., g.-d. art.* razei, *pl.* raze.
răzăm v. **reazem.**
răzie (-zi-e) Control inopinat al populației dintr-un anumit teritoriu, făcut de organele de poliție, în scopul descoperirii unor infractori, a unor contravenienți etc. *s.f., art.* răzia, *g.-d. art.* răziei, *pl.* răzii, *art.* răziile.
razmot Zbor orizontal, la o înălțime foarte mică, al unei aeronave. *s.n.*
răzna 1. La întâmplare. */A o lua ~* = a) a pleca la întâmplare; b) (fig.) a apuca pe o cale greșită. 2. Departe. *adv.*
răznă (rar) Abatere, îndepărtare. //(fig.) Digresiune. *s.f., g.-d. art.* răznei, *pl.* răzne.
raznocinți Nume dat în Rusia, începând din sec. al XVIII-lea, intelectualilor ieșiți din rândurile funcționarilor, micii burghezii, negustorimii și țărănimii. *s.m. pl.*
răbda 1. *tr.* și *intr.* A suporta, a îndura greutăți, neplăceri etc. 2. *tr.* și *intr.* A permite, a îngădui. */A (nu)-l ~* (pe cineva) *inima (să...)* = a nu se putea stăpâni (să nu...). 3. *intr.* A-și păstra calmul, a avea răbdare. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* rabd, *2 sg.* rabzi, *3* răbdă.
răbdare 1. Faptul de a răbda; capacitatea de a îndura (dificultăți fizice sau morale); calm. */A-și pierde ~a* sau *a-și ieși din ~i* = a-și pierde calmul. *A scoate* (pe cineva) *din ~i* = a supăra peste măsură. (glumeț) *A mânca ~ prăjite* = a răbda de foame. *~ și tutun*, se spune cuiva care are de așteptat mult. //(cu val. de imper.) Așteaptă! 2. (la pl., rar) Lipsuri. 3. Stăruință. *s.f., g.-d. art.* răbdării, *pl.* răbdări.
răbdător,-oare 1. Care rabdă; calm. 2. Perseverent, stăruitor. *adj., pl.* răbdători,-oare.
răblăgi v. **rablagi.**
răblărit,-ă (fam.) Uzat, deteriorat. *adj., pl.* răblăriți,-te.
răboj 1. Bucată de lemn pe care, în trecut, se însemnau, prin crestături, diferite calcule, numărători etc. */A trece la ~* = a nota; a ține minte. *A șterge de pe ~* = a da uitării; a exclude. 2. (pop.) Socoteală, calcul. 3. Crestătură făcută, ca semn distinctiv, la urechea unei vite. [*var.* răbuș *s.n.*] *s.n., pl.* răbojuri.
răboji *tr.* (înv.) A trece pe răboj; a nota. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răbojesc, *imperf. 3 sg.* răbojea; *conj. prez. 3* să răbojească.
răbojire (rar) Acțiunea de a răboji. *s.f., g.-d. art.* răbojirii, *pl.* răbojiri.
răbufneală Zgomot surd, dar puternic. //(fig.) Izbucnire, ieșire nervoasă. *s.f., g.-d. art.* răbufnelii, *pl.* răbufneli.
răbufni 1. *intr.* și *tr.* A produce un zgomot puternic, surd (prin cădere sau prin izbire). 2. *intr.* A țâșni, a izbucni cu putere; a năvăli. //*tr.* A da drumul la... 3. *intr.* A-și exprima nemulțumirea brusc și în mod violent. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răbufnesc, *imperf. 3 sg.* răbufnea; *conj. prez. 3* să răbufnească.
răbufnire Faptul de a răbufni; zgomot surd și puternic. *s.f., g.-d. art.* răbufnirii, *pl.* răbufniri.

răbufnitură (rar) Zgomot puternic şi surd; răbufnire. *s.f., g.-d. art.* răbufnit**u**rii, *pl.* răbufnit**u**ri.
răbuj *tr.* (reg.) A unge cu răbuială. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răbu**e**sc, *imperf. 3 sg.* răbui**a**; *conj. prez. 3* să răbuiască.
răbuială (reg.) 1. Răbuire. 2. Unsoare preparată din păcură, cu care se ung obiectele din piele ca să se înmoaie. *s.f., g.-d. art.* răbui**e**lii, *pl.* răbui**e**li.
răbuire (reg.) Acţiunea de a răbui. *s.f., g.-d. art.* răbuirii, *pl.* răbuiri.
răbuş v. **răboj.**
răcan (fam.) Recrut (în armată). *s.m., pl.* răc**a**ni.
răcar (rar) Bărbat care prinde şi vinde raci. *s.m., pl.* răc**a**ri.
răcăduire (reg.) Ameninţare, apostrofare. *s.f., g.-d. art.* răcăduirii, *pl.* răcăduiri.
răcănel (zool., reg.) Brotăcel. *s.m., pl.* răcăn**e**i, *art.* răcăn**e**ii.
răcăni *intr.* A orăcăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* răcăn**e**şte, *imperf. 3 sg.* răcăne**a**; *conj. prez. 3* să răcăneas**c**ă.
răceală 1. Temperatură scăzută; frig, senzaţie de frig. 2. (fig.) Indiferenţă, nepăsare. 3. Nume dat unor boli contagioase localizate în căile respiratorii, caracterizate prin guturai, tuse etc. *s.f., g.-d. art.* răc**e**lii, *pl.* (3) răc**e**li.
răchitan Numele a două plante erbacee, cu flori albe sau roşietice, aşezate în vârful ramurilor, care cresc în locuri umede. *s.m., pl.* răchit**a**ni.
răchitar Fluture mare, de noapte, de culoare brumărie, a cărui larvă găureşte tulpinile arborilor. *s.m., pl.* răchit**a**ri.
răchiţă Nume dat mai multor specii de salcie, cu ramuri elastice, folosite la împletit. *s.f., g.-d. art.* răchiţei, *pl.* răchiţe.
răchiţiş Tufăriş, desiş de răchite. *s.n., pl.* răchiţişuri.
răchiţică 1. Diminutiv al lui răchită. 2. (la pl.) Arbust permanent verde, cu tulpina târâtoare, cu fructe roşii, acrişoare şi comestibile. 3. Arbust cu frunze ascuţite, acoperite cu solzi argintii şi cu flori mici, galbene. *s.f., g.-d. art.* răchiţ**e**lei, *pl.* răchiţ**e**le, *art.* răchiţ**e**lele.
răci 1. *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină (mai) rece. /(tr.) *A-şi ~ gura degeaba* (sau *în zadar, de pomană*) = a vorbi fără folos. //A îngheţa, a încremeni de spaimă, de emoţie etc. 2. *intr.* A contracta o răceală (3). 3. *refl.* (fig.) A-şi pierde interesul pentru cineva sau pentru ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răc**e**sc, *imperf. 3 sg.* răce**a**; *conj. prez. 3* să răceas**c**ă.
răcilă Unealtă folosită pentru prinderea racilor. *s.f., g.-d. art.* răcilei, *pl.* răcile.
răcire Acţiunea de a (se) răci. *s.f., g.-d. art.* răcirii, *pl.* răciri.
răcit[1] Faptul de a (se) răci. *s.n.*
răcit[2]**,-ă** 1. Care a devenit (mai) rece. 2. Bolnav de răceală (3). *adj., pl.* răciţi,-te.
răcitor[1] Instalaţie folosită pentru răcirea unui spaţiu închis (cu ajutorul unui agent refrigerator). *s.n., pl.* răcitoare.
răcitor[2]**,-oare** Care răceşte (1). *adj., pl.* răcitori,-oare.
răcitură (mai ales la pl.) Piftie (1). *s.f., g.-d. art.* răcit**u**rii, *pl.* răcit**u**ri.
răcnet 1. Urlet, zbieret de animal. 2. Ţipăt puternic, strigăt (de om). *s.n., pl.* răcnete.
răcni *intr.* A ţipa puternic; a urla. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răcn**e**sc, *imperf. 3 sg.* răcnea; *conj. prez. 3* să răcneas**c**ă.
răcnire (rar) Răcnet (2). *s.f., g.-d. art.* răcnirii.
răcoare 1. Frig moderat; răcoreală. /(*De*) *la ~* = (de) la un loc răcoros. *Pe ~* = pe vreme răcoroasă. (fam.) *La ~* = la închisoare. 2. (la pl.) Senzaţie de frig; fior. /*A băga* (pe cineva) *în ~i* (sau *în toate ~ile*) = a speria tare. *s.f., g.-d. art.* răc**o**rii, *pl.* răc**o**ri.
răcoină v. **răcovină.**
răcoreală Acţiunea de a (se) răcori; răcoare. *s.f., g.-d. art.* răcor**e**lii, *pl.* răcor**e**li.
răcori 1. *refl.* A deveni, a se face (mai) rece. 2. *tr.* şi *refl.* A(-şi) astâmpăra căldura sau setea. 3. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) linişti, a (se) calma. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răcor**e**sc, *imperf. 3 sg.* răcorea; *conj. prez.* 3 să răcoreas**c**ă.
răcoritoare Băutură care astâmpără setea, care răcoreşte. *s.f., g.-d. art.* răcoritoarei, *pl.* răcoritoare.
răcoritor,-oare Care răcoreşte; răcoros. *adj., pl.* răcoritori,-oare.
răcoros,-oasă A cărui temperatură este uşor scăzută; care răcoreşte. //(fig.) Înviorător, proaspăt. *adj., pl.* răcoroşi,-oase.
răcovină Mică plantă erbacee târâtoare, folosită în medicina populară. [*var.* răcoină, răcuină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* răcovinei, *pl.* răcovine.
răcuină v. **răcovină.**
răculeţ 1. (zool.) Răcuşor. 2. Plantă erbacee târâtoare, cu rizom gros, care are proprietăţi diuretice şi depurative. *s.m., pl.* răculeţi.
răcuşcă (reg.) Mulţime de crustacee mici. *s.f., g.-d. art.* răcuştii.
răcuşor 1. (zool.) Diminutiv al lui rac. 2. Specie de insectă a cărei primă pereche de picioare e asemănătoare cu cleştii unui rac. *s.m., pl.* răcuşori.
rădaşcă Insectă din ordinul coleopterelor, de culoare neagră-castanie, masculul având mandibulele asemănătoare cu coarnele de cerb; răgace. *s.f., g.-d. art.* rădaştei, *pl.* rădaşte.
rădăcină 1. Parte a unei plante superioare prin care aceasta se fixează de sol. */A tăia răul de la ~* = a desfiinţa un rău definitiv. 2. Parte prin care un organ al corpului este fixat într-un ţesut; partea profundă a unei tumori. 3. (fig.) Origine, cauză. 4. Partea de lângă pământ a tulpinii unui copac. 5. Partea de jos a unui zid, a unui munte etc. //Partea de la baza anumitor organe. *~a nasului.* 6. Limita de adâncime a anumitor obiecte. 7. (mat.) Radical. */~a pătrată* = număr care înmulţit cu sine însuşi dă numărul respectiv. *~a cubică* = numărul care înmulţit de două ori cu sine însuşi dă numărul respectiv. 8. (lingv.) Element care conţine sensul lexical al cuvântului, comun tuturor termenilor unei familii lexicale; radical. *s.f., g.-d. art.* rădăcinii, *pl.* rădăcini.
rădăcină-dulce Numele a două plante ai căror rizomi se folosesc în medicina populară. *s.f., g.-d. art.* rădăcinii-dulci, *pl.* rădăcini-dulci.
rădăciniş Mulţime de rădăcini. *s.n.*
rădăcinoasă (la pl.) Grup de plante a căror rădăcină este folosită în alimentaţia omului, în industrie sau ca furaj; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* rădăcinoasei, *pl.* rădăcinoase.
rădăcinos,-oasă Care are rădăcini (mari sau multe). *adj., pl.* rădăcinoşi,-oase.
rădăuţean,-ă (-dă-u-) (Locuitor) din Rădăuţi. *adj., s.m., pl.* rădăuţeni,-e.
rădăuţeancă (-dă-u-) Locuitoare din Rădăuţi. *s.f., g.-d. art.* rădăuţencei, *pl.* rădăuţence.
rădica v. **ridica.**
rădvan Veche trăsură de lux, închisă, cu arcuri, trasă de mai mulţi cai. *s.n., pl.* rădvane.
răftuleţ Diminutiv al lui raft[1]. *s.n., pl.* răftuleţe.
răfui *refl. recipr.* A cere cuiva socoteală pentru o anumită situaţie; a se certa. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se răfuieşte, *imperf. 3 sg.* se răfuia; *conj. prez. 3* să se răfuiască.
răfuială Faptul de a se răfui. *s.f., g.-d. art.* răfuiel**i**i, *pl.* răfuiel**i**.
răgace (entom., pop.) Rădaşcă. *s.f., g.-d. art.* răgacei, *pl.* răgace.

răgaz Timp liber, disponibil pentru ceva; moment de întrerupere a unei activități pentru odihnă; repaus. */Fără (de) ~ =* imediat; neîncetat. //Liniște, pace. *s.n., pl.* răgazuri.
răgălie (reg.) Buturugă mare, cu rădăcini; mulțime de rădăcini (pe malul unei ape curgătoare); (p. ext.) mulțime de bușteni, crengi, lemne etc. aduse de apă și formând un fel de stăvilar la cotitura unei ape curgătoare. *s.f., art.* răgălia, *g.-d. art.* răgăliei, *pl.* răgălii, *art.* răgăliile.
răget Strigăt, zbieret, urlet scos de unele animale; (p. ext.) strigăt, țipăt puternic al omului. *s.n., pl.* răgete.
răgi v. **rage.**
răgila *tr.* (reg.) A trage fuiorul de in sau de cânepă pe ragilă. *vb. I, ind. prez. 3* ragilă.
răgilat (reg.) Faptul de a răgila. *s.n.*
răgoz v. **rogoz.**
răguşeală Îngroșare și slăbire a vocii, provocată mai ales de o răceală (3). *s.f., g.-d. art.* răguşelii, *pl.* răguşelii.
răguși *intr.* A i se îngroșa și a-i slăbi cuiva vocea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răguşesc, *imperf. 3 sg.* răguşea; *conj. prez. 3* să răguşească.
rămas 1. Faptul de a rămâne. 2. (reg.) Rămășag. 3. (înv.) Moștenire. *s.n., pl.* (2, 3) rămasuri.
rămas-bun Formulă de salut adresată de o persoană care pleacă celui sau celor care rămân. *A-și lua ~. s.n.*
rămășag Înțelegere între două persoane, care susțin idei diferite, că cel care are dreptate va fi răsplătit de celălalt; pariu, prinsoare, rămășeală. *s.n., pl.* rămășaguri.
rămășeală (reg.) Rămășag. *s.f., g.-d. art.* rămășelii, *pl.* rămășeli.
rămăși *refl. recipr.* (reg.) A pune rămășag; a paria. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se rămăşeşte, *imperf. 3 sg.* se rămăşea; *conj. prez. 3* să se rămășească.
rămășiță 1. Ceea ce a rămas dintr-un tot, dintr-o cantitate după ce a fost utilizată cea mai mare parte; rest. */~ele pământești =* corpul neînsufletit al unei persoane; cadavru. 2. Ceea ce a rămas neachitat dintr-o datorie sau de îndeplinit dintr-o obligație. 3. Ceea ce lipsește până la limita sau la cantitatea prevăzută. 4. (înv.) Ceea ce prisosește. 5. (înv.) Rest rămas în urma unei scăderi. *s.f., g.-d. art.* rămășiței, *pl.* rămășițe.
rămâne *intr.* 1. (despre ființe) A sta pe loc, a nu părăsi locul unde se află; (despre lucruri) a fi lăsat pe loc. */Rămâi cu bine* (sau *sănătos, în pace*), formulă de salut adresată de cei care pleacă celor care rămân. *A-i ~* (cuiva) *inima* (sau *ochii*) *la ceva* (sau *la cineva*) sau *a-i ~* (cuiva) *ceva* (sau *cineva*) *la inimă* = a-i plăcea foarte mult ceva sau cineva. //A lăsa în urmă. /(pop.) *A ~ de ceva* (sau *de cineva*) = a se răzleți de o tovărășie. //A muri (pe un câmp de luptă). /(fam.) *A-i ~* (cuiva) *oasele* (sau *ciolanele*) *undeva* = a muri. //A sta mereu într-un loc. */A ~ pe drumuri* = a sărăci. 2. A se menține sub un anumit aspect. */A ~ pe gânduri* = a medita, a reflecta. *A ~ baltă* = a fi neterminat, nerezolvat. *A ~ pe mâna cuiva* = a fi la cheremul cuiva. *A ~ de ruşine* = a se face de râs. *A ~ grea* = a fi însărcinată. 3. A continua să existe, a dăinui. //A se menține în conștiința oamenilor. //A supraviețui. 4. A prisosi, a se păstra ca rest de la ceva. */Mult a fost, puțin a rămas*, se spune când dintr-un lucru greu s-a efectuat cea mai mare parte. *Nu mai ~* (*nicio*) *îndoială că* = există siguranța că... *A ~ pentru altădată* = a se amâna. *Nu mai ~ vorbă* sau *mai ~ vorbă?* = nu mai e de discutat. *//tr.* (reg.) A întrece, a învinge pe cineva. [*var.* rămânea *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rămân, *1 pl.* rămânem, *perf. s. 1 sg.* rămăsei, *1 pl.* rămaserăm; *conj. prez. 3* să rămână; *ger.* rămâ-nând; *part.* rămas.
rămânea v. **rămâne.**
rămânere Faptul de a rămâne; rămas. */~ în urmă* = întârziere, stagnare. *~ pe loc* = rămas, oprire. *s.f., g.-d. art.* rămânerii, *pl.* rămâneri.
rămurat,-ă Care are ramuri (multe); ramificat. *adj., pl.* rămurați,-te.
rămurea/rămurică 1. Diminutiv al lui ramură. 2. (la pl.) Numele unor ciuperci comestibile, cu tulpina groasă și cu ramificații cărnoase. *s.f., g.-d. art.* rămurelei, *pl.* rămurele, *art.* rămurelele.
rămuri (pop.) *refl.* 1. A se ramifica. 2. *tr.* A împărți. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* rămureşte, *imperf. 3 sg.* rămurea; *conj. prez. 3* să rămurească.
rămurică v. **rămurea.**
rămurиș Totalitatea ramurilor unui copac; rămuriște. *s.n., pl.* rămurișuri.
rămuriște (rar) Rămuriș. *s.f., g.-d. art.* rămuriștii, *pl.* rămuriști.
rămuros,-oasă Cu ramuri multe; rămurat. *s.f., g.-d. art.* rămuroși,-oase.
răni 1. *tr.* și *refl.* A(-și) face o rană. 2. *tr.* (fig.) A întrista, a ofensa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rănesc, *imperf. 3 sg.* rănea; *conj. prez. 3* să rănească.
rănire Acțiunea de a (se) răni. *s.f., g.-d. art.* rănirii, *pl.* răniri.
răpăi *intr.* (despre ploaie, grindină etc.) A cădea izbindu-se cu zgomote dese și ritmice. //(despre oameni) A lovi în ceva producând zgomote ritmice, dese. //(despre gloanțe sau despre arme automate) A țăcăni sacadat, ritmic. *vb. IV, ind. prez. 3* răpăie, *imperf. 3 sg.* răpăia; *conj. prez. 3* să răpăie.
răpăială Răpăit[2]; ploaie zgomotoasă, dar de scurtă durată. *s.f., g.-d. art.* răpăielii, *pl.* răpăieli.
răpăit[1] (rar) Cu zgomot specific, sacadat. *adv.*
răpăit[2] Faptul de a răpăi; succesiune de lovituri ritmice, scurte și dese; zgomotul produs de ploaie, de grindină, de o armă automată etc. *s.n.*
răpăitor,-oare (-pă-i-) (rar) Care răpăie. *adj., pl.* răpăitori,-oare.
răpăitură (-pă-i-) Răpăit[2]. *s.f., g.-d. art.* răpăiturii, *pl.* răpăituri.
răpănos,-oasă Care are rapăn. //(fig.) Murdar, zdrențăros. *adj., pl.* răpănoși,-oase.
răpciugă 1. Boală contagioasă a cabalinelor, manifestată prin ulcerații ale mucoasei nazale, respirație dificilă etc.; morvă. 2. (fig.) Animal slab, neîngrijit. *s.f., g.-d. art.* răpciugii.
răpciugos,-oasă (despre animale) Bolnav de răpciugă (1). //(fig.) Slab, neîngrijit; pricăjit. *adj., pl.* răpciugoși,-oase.
răpciune Numele popular al lunii septembrie. *s.m., g.-d.* lui răpciune.
răpi *tr.* 1. A lua cu sila pe cineva și a-l duce cu sine. //A curma viața. 2. A lua ceva prin abuz; a jefui. //A lipsi pe cineva de... //A cotropi un teritoriu, o țară etc. 3. (fig.) A fermeca, a vrăji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răpesc, *imperf. 3 sg.* răpea; *conj. prez. 3* să răpească.
răpire Acțiunea de a răpi; rapt, răpitură. *s.f., g.-d. art.* răpirii, *pl.* răpiri.
răpitoare (la pl.) Numele a două ordine de păsări de pradă, bune zburătoare, cu gheare puternice; (la sg.) pasăre dintr-unul din aceste ordine. *s.f., g.-d. art.* răpitoarei, *pl.* răpitoare.
răpitor,-oare 1. (și s., despre oameni) Care răpește pe cineva. 2. (despre animale) Care consumă hrană de origine animală, de obicei vie. //(fig.) Uzurpator, hrăpăreț. 3. (fig.) Care încântă; fermecător. *adj., pl.* răpitori,-oare.
răpitură (rar) Răpire. *s.f., g.-d. art.* răpiturii, *pl.* răpituri.
răposa *intr.* (înv.) A muri, a deceda. *vb. I, ind. prez. 3* răposează.
răposare (rar) Faptul de a răposa; moarte. *s.f., g.-d. art.* răposării.
răposat[1] (rar) Răposare. *s.n.*
răposat[2],-ă (Persoană) care a murit; mort, decedat. *adj., s.m.* și *f., pl.* răposați,-te.

răpşti (reg.) 1. *intr.* A şopti, a cârâi. 2. *refl.* A se răsti, a ocărî. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răpştesc, *imperf. 3 sg.* răpştea; *conj. prez. 3* să răpştească.
răpuitor,-oare (-pu-i-) (pop.) Persoană care încântă, care farmecă; cuceritor. *s.m., pl.* răpuitori; *s.f., g.-d. art.* răpuitoarei, *pl.* răpuitoare.
răpune (pop.) 1. *tr.* A ucide, a omorî. 2. *refl.* A-şi pierde viaţa, a se sinucide. *//tr.* A înfrânge, a învinge un adversar. 3. *tr.* (fig.) A învinge, a depăşi (pe cineva) într-o luptă de idei. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răpun, *2 sg.* răpui, *1 pl.* răpunem, *perf. s. 1 sg.* răpusei, *1 pl.* răpuserăm; *conj. prez. 3* să răpună; *ger.* răpunând; *part.* răpus.
răpunere (pop.) Acţiunea de a (se) răpune. *s.f., g.-d. art.* răpunerii.
răpus,-ă (pop.) Ucis, asasinat. *adj., pl.* răpuşi,-se.
rări 1. *refl.* (despre obiecte) A fi, a deveni (mai) rar unul faţă de altul; (despre oameni) a deveni mai puţini la număr (într-o colectivitate). 2. *tr.* şi *refl.* A deveni sau a face să devină mai puţin des, mai puţin compact. 3. *tr.* A încetini ritmul unei activităţi. */A (o) mai ~ cu ceva* = a o lăsa mai domol. *A (o) mai ~ de (pe) undeva* (sau *cu cineva*) = a se duce (tot) mai rar undeva sau la cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răresc, *imperf. 3 sg.* rărea; *conj. prez. 3* să rărească.
răricel,-ea/-ică (şi adv.) Rărişor. *adj., pl.* răricei,-ele.
rărire Acţiunea de a (se) rări; rărit. *s.f., g.-d. art.* răririi.
răriş Loc într-o pădure unde arborii sunt (mai) rari. //(la pl.) Ochiuri de apă în stufărişul din Delta Dunării; rariştе. *s.n., pl.* rărişuri.
rărişor,-oară (şi adv.) Diminutiv al lui rar; răricel. *adj., pl.* rărişori,-oare.
rărit Rărire. *s.n.*
răritură Loc într-o pădure unde unii arbori au fost tăiaţi. //Loc rămas între obiecte aşezate (mai) rar. //Porţiune unde o ţesătură s-a rărit. *s.f., g.-d. art.* răriturii, *pl.* răriturі.
rărita *tr.* A lucra pământul cu rariţa. *vb. I, ind. prez. 3* răriţează.
răritare Acţiunea de a rărita; rărităt. *s.f., g.-d. art.* răritării, *pl.* răritări.
răritat Răritare. *s.n.*
rărunchi (pop.) 1. Rinichi. */A ofta din ~* = a ofta din tot sufletul, a ofta cu putere. 2. Interiorul trupului omenesc (considerat ca sediu al vitalităţii). *s.m., pl.* rărunchi, *art.* rărunchii.
răs- (înaintea vocalelor şi a consoanelor sonore, în forma răz-) Element de compunere care formează derivate de la substantive, verbe, adjective, adverbe.
răsad Plantă tânără, cultivată în răsadniţă, în seră etc. care urmează să fie replantată (în spaţiu neacoperit). //(fig.) Neam. *s.n., pl.* răsaduri.
răsadniţă Construcţie simplă, de lemn, acoperită cu geamuri şi aşezată pe un strat de pământ gras, în care se cultivă răsadurile. *s.f., g.-d. art.* răsadniţei, *pl.* răsadniţe.
răsalaităieri Ziua care a precedat-o pe cea de alaltăieri; cu trei zile în urmă. *adv.*
răsădi *tr.* A transplanta un răsad din seră sau din răsadniţă în câmp, în grădină etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răsădesc, *imperf. 3 sg.* răsădea; *conj. prez. 3* să răsădească.
răsădire Acţiunea de a răsădi. *s.f., g.-d. art.* răsădirii, *pl.* răsădiri.
răsări *intr.* 1. (despre aştri) A se ivi la orizont. 2. (despre plante, la pers. 3) A încolţi şi a ieşi din pământ. /(glumeţ) *Seamănă, dar nu răsare*, se spune pentru a respinge afirmaţia cuiva că două persoane sau două lucruri se aseamănă. *A ~ ca ciupercile după ploaie* = a apărea în număr mare. 3. A apărea pe neaşteptate (din depărtare). /(tr.) *A-i ~* (cuiva ceva) *în minte* = a i se năzări. 4. A se ridica deasupra celor dimprejur. //(despre copii) A creşte. 5. (fig.) A interveni brusc într-o discuţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răsar, *2 sg.* răsări, *imperf. 3 sg.* răsărea; *conj. prez. 3* să răsară.
răsărire Acţiunea de a răsări. *s.f., g.-d. art.* răsăririi.
răsărit 1. Faptul de a răsări; apariţie a unui astru (în special a Soarelui) la orizont. //(spec.) Moment al zilei când răsare Soarele. 2. Punct cardinal situat în partea de unde răsare Soarele; est. *s.n., pl.* răsărituri.
Răsărit Zonă geografică, ţară situată în direcţia răsăritului (2). */~ ul şi Apusul* = lumea întreagă. *s.prop.n.*
răsăritean,-ă (Locuitor) al unei ţări din Răsărit. */Biserica ~* = Biserica ortodoxă. *adj., s.m., pl.* răsăriteni,-e.
răsăriteancă Locuitoare a unei ţări din Răsărit. *s.f., g.-d. art.* răsăritencei, *pl.* răsăritence.
răsăritor,-oare (rar, despre aştri) Care tocmai răsare. *adj., pl.* răsăritori,-oare.
răsătură[1] Acţiunea de a rade; locul ras. *s.f., g.-d. art.* răsăturii, *pl.* răsături.
răsătură[2] v. **răzătură.**
răscăcăra v. **răscrăcâra.**
răschiat,-ă v. **răşchiat.**
răschira v. **răşchira.**
răschitor v. **răşchitor.**
răsciti *tr.* A citi ceva de mai multe ori. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răscitesc, *imperf. 3 sg.* răscitea; *conj. prez. 3* să răscitească.
răscloci *tr.* (despre păsări) A cloci mai mult decât trebuie. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* răscloceşte, *imperf. 3 sg.* răscloceа; *conj. prez. 3* să răscloceаscă.
răscoace *refl.* şi *tr.* (şi fig.) A (se) coace mai mult decât trebuie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răscoc, *1 pl.* răscoacem, *imperf. 3 sg.* răscocea, *perf. s. 1 sg.* răscopsei, *1 pl.* răscoapserăm; *conj. prez. 3* să răscoacă; *ger.* răscocând; *part.* răscopt.
răscoacere Acţiunea de a (se) răscoace. *s.f., g.-d. art.* răscoacerii, *pl.* răscoaceri.
răscoage (reg.) Plantă erbacee, cu frunze lanceolate şi flori roşii sau albe. *s.f., g.-d. art.* răscoagei.
răscoală 1. Revoltă spontană, neorganizată a ţărănimii împotriva exploatării; răzmeriţă. //(fig.) Protest. 2. (fig.) Zarvă. *s.f., g.-d. art.* răscoalei, *pl.* răscoale.
răscol A. 1. Bară de lemn prevăzută cu găuri, în care intră carâmbii de sus ai loitrelor carului. */A lega pe cineva în ~* = a pune (pe cineva) în obezi. 2. Ispol. B. (pop.) Desfacerea stânii, toamna, şi separarea oilor pentru a fi luate de către proprietari. //Dispozitiv de scânduri folosit pentru separarea oilor. *s.n., pl.* răscoale.
răscoli A. 1. *tr.* şi *intr.* A face dezordine căutând ceva; a scotoci. 2. *tr.* A scormoni focul pentru a-l înviora. 3. *tr.* A mişca puternic, a agita. //A stârni praful, valurile etc. 4. *tr.* (fig.) A tulbura, a agita, a face să se revolte. B. *tr.* (pop.) A desface toamna stâna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răscolesc, *imperf. 3 sg.* răscolea; *conj. prez. 3* să răscoleаscă.
răscolire Acţiunea de a răscoli. *s.f., g.-d. art.* răscolirii, *pl.* răscoliri.
răscolitor,-oare Emoţionant, tulburător. *adj., pl.* răscolitori,-oare.
răscrăcăra/răscrăcăna *tr.* şi *refl.* (pop.) A-şi îndepărta, în mod dizgraţios, indecent, picioarele; a (se) crăci. [*var.* răscăcără *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* răscrăcără /răscrăcănă.
răscroi *tr.* A tăia un material (textil) după măsură; a croi un material urmând linia gâtului sau a braţelor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răscroiesc, *imperf. 3 sg.* răscroia; *conj. prez. 3* să răscroiască.
răscroială Tăietură adâncită în croiala unui obiect de îmbrăcăminte; răscroitură. //Bucată de material căzută când se răscroieşte. *s.f., g.-d. art.* răscroielii, *pl.* răscroieli.
răscroitură (-cro-i-) Răscroială. *s.f., g.-d. art.* răscroiturii, *pl.* răscroituri.

răscruce 1. Locul unde se întâlnesc mai multe drumuri; răspântie. *În ~ =* (care este) în formă de cruce. (pop.) *~ile cerului* = punctul de pe bolta cerească în care se află Soarele la amiază. 2. (fig.) Moment decisiv în viața cuiva; cotitură. 3. Parte a carului în care se prind șleaurile. 4. Cruce de lemn care împarte o fereastră în mai multe despărțituri. 5. Parte a vârtelniței formată din două stinghii încrucișate. *s.f., g.-d. art.* răscrucii, *pl.* răscruci.

răscula *tr.* și *refl.* A porni sau a face să pornească o răscoală; a (se) răzvrăti. //(fig.) A (se) revolta. *vb. I, ind. prez. 3* răscoală.

răsculare (rar) Revoltă; răscoală. *s.f., g.-d. art.* răsculării.

răsculător (înv.) Persoană care îndeamnă la revoltă; răzvrătit. *s.m., pl.* răsculători.

răscumpăra *tr.* 1. A plăti pentru a reintra în posesia unui obiect (vândut sau amanetat). 2. A plăti pentru eliberarea cuiva. 3. A compensa (material sau prin fapte) o acțiune (dăunătoare). //(fig.) A ispăși (o greșeală). *vb. I, ind. prez. 3* răscumpără.

răscumpărabil,-ă (rar) Care poate fi răscumpărat. *adj., pl.* răscumpărabili,-e.

răscumpărare Faptul de a răscumpăra. *s.f., g.-d. art.* răscumpărării, *pl.* răscumpărări.

răscunoscut,-ă (Foarte) cunoscut (de toată lumea); notoriu. *adj., pl.* răscunoscuți,-te.

răsfăț 1. Faptul de a (se) răsfăța; alint, mângâiere. //(depr.) Răzgâială. 2. Plăcere, desfătare. 3. Belșug; (depr.) risipă. *s.n., pl.* răsfățuri.

răsfăța 1. *tr.* A alinta (exagerat) pe cineva; a satisface capriciile cuiva; a răzgâia. *//refl.* A se purta ca un copil alintat, mofturos; a se răzgâia. 2. *tr.* și *refl.* A (se) delecta, a (se) desfăta. 3. *refl.* A trăi în belșug, în voie; a se lăfăi. 4. *refl.* A se întinde în voie. *vb. I, ind. prez. 3* răsfață.

răsfățare Acțiunea de a (se) răsfăța. *s.f., g.-d. art.* răsfățării, *pl.* răsfățări.

răsfățătură (rar) Alintare. *s.f., g.-d. art.* răsfățăturii, *pl.* răsfățături.

răsfierbe *tr.* A fierbe mai mult decât e necesar. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răsfierb, *perf. s. 1 sg.* răsfiersei, *1 pl.* răsfierserăm; *conj. prez. 3* să răsfiarbă; *part.* răsfiert.

răsfira *tr.* și *refl.* A (se) desface fir cu fir. //A (se) împrăștia în direcții diferite; a (se) risipi. [*var.* resfira *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* răsfiră.

răsfirare Acțiunea de a (se) răsfira. [*var.* resfirare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* răsfirării, *pl.* răsfirări.

răsfoi *tr.* A întoarce foaie cu foaie o carte, un ziar etc.; a citi în fugă (și pe sărite). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răsfoiesc, *imperf. 3 sg.* răsfoia; *conj. prez. 3* să răsfoiască.

răsfoială Faptul de a răsfoi; răsfoire; frunzăreală. *s.f., g.-d. art.* răsfoielii, *pl.* răsfoieli.

răsfoire Răsfoială. *s.f., g.-d. art.* răsfoirii, *pl.* răsfoiri.

răsfoit Frunzăreală, răsfoire. *s.n.*

răsfrânge A. 1. *tr.* și *refl.* A(-și) răspândi lumina asupra unui obiect, făcând-o să se reflecte. //A (se) refracta. *//refl.* (despre sunete) A se repeta; a se întoarce sub formă de ecou. 2. *refl.* A-și face simțită influența, determinând... 3. *refl.* și *tr.* A (se) oglindi. B. *tr* și *refl.* (despre obiecte, țesături etc.) A (se) întoarce în afară, a (se) plia. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răsfrâng, *imperf. 3 sg.* răsfrângea, *perf. s. 1 sg.* răsfrânsei, *1 pl.* răsfrânserăm; *part.* răsfrânt.

răsfrângere Acțiunea de a (se) răsfrânge. *s.f., g.-d. art.* răsfrângerii, *pl.* răsfrângeri.

răsfug[1] Plantă erbacee cu rămurele subțiri, aproape lipsite de frunze și cu flori galbene, folosită ca medicament împotriva răsfugului[2] (1). *s.m.*

răsfug[2] 1. (pop., și în sintagma *~ alb*) Boală contagioasă a oilor și a caprelor, care se manifestă prin încetarea secreției lactate. 2. Antrax. *s.n.*

răsînțelege *tr.* A înțelege foarte bine; a desluși clar. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răsînțeleg, *1 pl.* răsînțelegem, *perf. s. 1 sg.* răsînțelesei, *1 pl.* răsînțeleserăm; *part.* răsînțeles.

răspas (pop.) Pauză, răgaz. *s.n., pl.* răspasuri.

răspăr 1. (în loc. și expr.) *În ~ =* a) contrar direcției în care crește părul; b) (fig.) contrar; ostil. *În ~ul... =* în pofida... *A lua* (pe cineva, ceva) *în ~ =* a) a ironiza, a lua în râs; b) a brusca. 2. (rar) Răfuială. *s.n.*

răspândac (fam.) Persoană care răspândește zvonuri. *s.m., pl.* răspândaci.

răspândi 1. *refl.* (despre lumină, căldură etc.) A se împrăștia, a se propaga. 2. *refl.* și *tr.* (despre știri, publicații etc.) A (se) difuza. //(despre lichide) A (se) întinde pe o suprafață mare. 3. *refl.* și *tr.* (despre ființe) A (se) răzleți, a (se) împrăștia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răspândesc, *imperf. 3 sg.* răspândea; *conj. prez. 3* să răspândească.

răspândire Acțiunea de a (se) răspândi. *s.f., g.-d. art.* răspândirii, *pl.* răspândiri.

răspândit,-ă 1. Împrăștiat, întins. 2. Cunoscut; frecvent. *adj., pl.* răspândiți,-te.

răspânditor[1] Mașină care servește la împrăștierea materialelor necesare construcțiilor rutiere. *s.n., pl.* răspânditoare.

răspânditor[2]**,-oare** Persoană care răspândește ceva; propagandist. *s.m., pl.* răspânditori; *s.f., g.-d. art.* răspânditoarei, *pl.* răspânditoare.

răspântie (-ti-e) 1. Intersecție, răscruce. 2. (fig.) Moment hotărâtor în viața cuiva. [*var.* (reg.) răspintene *s.f.*] *s.f., art.* răspântia, *g.-d. art.* răspântiei, *pl.* răspântii, *art.* răspântiile.

răspica *tr.* (înv.) 1. A pronunța clar, lămurit (silabisind). //A explica deslușit. //(fig.) A analiza, a lămuri. 2. (rar) A străbate, a despica. *vb. I, ind. prez. 3* răspică.

răspicare (rar) Acțiunea de a răspica; deslușire. *s.f., g.-d. art.* răspicării, *pl.* răspicări.

răspicat[1] Clar, lămurit, deslușit. *adv.*

răspicat[2]**,-ă** (despre gesturi, atitudini) Bine determinat, precis; hotărât. *adj., pl.* răspicați,-te.

răspintene v. **răspântie.**

răsplată Ceea ce se face sau se dă pentru a recompensa pe cineva; recompensă. //(rar) Acțiune prin care se pedepsește o faptă. *s.f., g.-d. art.* răsplății, *pl.* răsplăți.

răsplămădi *tr.* A plămădi din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răsplămădesc, *imperf. 3 sg.* răsplămădea; *conj. prez. 3* să răsplămădească.

răsplăti *tr.* 1. A recompensa (material sau moral) pe cineva. //A despăgubi. 2. A plăti (moral sau material) pentru altul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răsplătesc, *imperf. 3 sg.* răsplătea; *conj. prez. 3* să răsplătească.

răsplătire Acțiunea de a răsplăti; recompensă. *s.f., g.-d. art.* răsplătirii, *pl.* răsplătiri.

răspoimâine În ziua care urmează după poimâine. *adv.*

răspopi *tr.* A lua cuiva calitatea de preot; a caterisi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răspopesc, *imperf. 3 sg.* răspopea; *conj. prez. 3* să răspopească.

răspunde 1. *intr.* și *tr.* A da un răspuns la o întrebare. *//intr.* A da răspunsuri unui examinator. 2. *intr.* A reacționa prin vorbe, prin gesturi la o solicitare, la o provocare; a replica, a riposta. //A interveni într-o discuție (publică), combătând afirmația cuiva. 3. *intr.* A scrie cuiva de la care s-a primit o scrisoare. 4. *intr.* A da urmare unui apel, unei chemări. 5. *intr.* A da socoteală pentru faptele sale sau ale altcuiva; a garanta pentru cineva. 6. *intr.* (fig.) A satisface. 7. *intr.* A străbate până

la..., a avea comunicaţie cu... 8. *tr.* (înv.) A plăti o sumă de bani. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răspund, *perf. s. 1 sg.* răspunsei, *1 pl.* răspunserăm; *conj. prez. 3* să răspundă; *part.* răspuns.

răspundere Faptul de a răspunde; responsabilitate în îndeplinirea unei sarcini. */A trage* (pe cineva) *la ~* = a cere cuiva să-şi asume responsabilitatea unui fapt, a-i cere socoteală. *A avea simţ de ~* sau *simţul ~ii* = a avea sentimentul responsabilităţii pentru sarcinile asumate. *s.f., g.-d. art.* răspunderii, *pl.* răspunderi.

răspuns 1. Ceea ce se spune sau se scrie celui care întreabă ceva. 2. Expunere a cunoştinţelor în faţa unui examinator. 3. Ripostă, replică. 4. Informaţie, ştire. 5. Soluţie, dezlegare. *s.n., pl.* răspunsuri.

răspunzător,-oare 1. Care răspunde pentru ceva; responsabil. 2. (înv.) Corespunzător. *adj., pl.* răspunzători,-oare.

răsputere (în loc.) *Din ~i* sau (rar) *din ~* = din toate puterile, cu toată forţa. *s.f., g.-d. art.* răsputerii, *pl.* răsputeri.

răssţi *tr.* (fam.) A şti foarte bine. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* răssţie.

răstav A. 1. (reg.) Fâşie de pământ cultivată sau lăsată necultivată între două tarlale; răzor. 2. Fâşie de pământ între două rânduri de semănături. B. Şină de fier care serveşte la fixarea formelor tipografice în rame. [*var.* ristav *s.n.*] *s.n., pl.* răstavuri.

răstălmăci *tr.* 1. A explica sau a interpreta ceva greşit; a denatura în mod voit înţelesul. 2. (fig.) A transpune; a gândi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răstălmăcesc, *imperf. 3 sg.* răstălmăcea; *conj. prez. 3* să răstălmăcească.

răstălmăcire Faptul de a răstălmăci; interpretare (în mod voit) falsă; denaturare. *s.f., g.-d. art.* răstălmăcirii, *pl.* răstălmăciri.

răsteu v. **resteu.**

răsteală (pop.) Adresare pe un ton ridicat, aspru; ameninţare. *s.f., g.-d. art.* răstelii, *pl.* răsteli.

răsti *refl.* A se adresa cuiva pe un ton aspru, ridicat; a ameninţa. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se răsteşte, *imperf. 3 sg.* se răstea; *conj. prez. 3* să se răstească.

răstigni 1. *tr.* A ucide pe cineva pironindu-l pe cruce; a crucifica. //(p. ext.) A chinui. //A imobiliza pe cineva cu braţele desfăcute. 2. *refl.* A se întinde cu braţele (şi picioarele) desfăcute. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răstignesc, *imperf. 3 sg.* răstignea; *conj. prez. 3* să răstignească.

răstignire 1. Faptul de a (se) răstigni; crucificare. 2. (reg.) Cruce mare ridicată la marginea unui drum. *s.f., g.-d. art.* răstignirii, *pl.* răstigniri.

răstimp Perioadă între două momente; interval, timp. */În ~* = între timp. *Din ~ în ~* sau *în ~* = uneori, din când în când. *s.n., pl.* răstimpuri.

răstoacă (pop.) Loc unde o apă curgătoare este puţin adâncă. //Braţ al unui râu abătut din albia sa şi secat pentru a prinde peşte. *s.f., g.-d. art.* răstoacei, *pl.* răstoace.

răstoarce *tr.* (reg.) A înapoia în cantitate mai mare (cele primite). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răstorc, *perf. s. 1 sg.* răstorsei, *1 pl.* răstoarserăm; *part.* răstors.

răstoci *tr.* (pop.) A seca sau a abate cursul unei ape pentru a prinde peşti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răstocesc, *imperf. 3 sg.* răstocea; *conj. prez. 3* să răstocească.

răstocire (pop.) Acţiunea de a răstoci. *s.f., g.-d. art.* răstocirii, *pl.* răstociri.

răsturna 1. *tr.* A deplasa un corp din poziţia lui normală, făcându-l să cadă într-o parte sau întorcându-l cu partea de deasupra în jos. 2. *tr.* A întoarce un recipient cu gura în jos pentru a-l goli. */A ~ pe gât* = a bea repede, pe nerăsuflate. 3. *tr.* A culca la pământ, a prăvăli. //*tr.* (fig.) A înlătura pe cineva dintr-un post de conducere sau de la putere. //A desfiinţa o stare de lucruri; a distruge o poziţie, o concepţie etc. 4. *refl.* A se aşeza într-o poziţie comodă, cu spatele sprijinit de ceva. //*tr.* şi *refl.* (despre oameni) A face să cadă sau a cădea dintr-un scaun, dintr-un fotoliu etc. *vb. I, ind. prez. 3* răstoarnă.

răsturnare Acţiunea de a (se) răsturna; prăvălire, cădere. //(fig.) Înlăturare. *s.f., g.-d. art.* răsturnării, *pl.* răsturnări.

răsturnat,-ă Doborât, prăvălit; ajuns într-o poziţie anormală. *adj., pl.* răsturnaţi,-te.

răsturnătoare (reg.) Cormană. *s.f., g.-d. art.* răsturnătorii, *pl.* răsturnători.

răsturnător[1] 1. Dispozitiv folosit pentru răsturnarea blocurilor sau a lingourilor în laminoare. 2. Dispozitiv cu care se răstoarnă vagonetele din mină pentru a fi golite. *s.n., pl.* răsturnătoare.

răsturnător[2]**,-oare** (înv.) (Persoană) care răstoarnă (o situaţie, o stare de lucruri). *adj., s.m.* şi *f., pl.* răsturnători,-oare.

răsturniş (reg.) Pantă abruptă, povârniş. *s.n., pl.* răsturnişuri.

răsuc Unealtă de lemn, asemănătoare cu un fus, folosită pentru a răsuci firul de lână. *s.n., pl.* răsucuri.

răsuceală Răsucire; rezultatul răsucirii. *s.f., g.-d. art.* răsucelii, *pl.* răsuceli.

răsuci 1. *tr.* şi *intr.* A deforma un corp prin rotirea extremităţilor în sensuri opuse; (spec.) a învârti un fir textil în jurul lui însuşi pentru a-l face mai rezistent. //A reuni două sau mai multe fire înfăşurându-le unele în jurul altora. 2. *tr.* A-şi învârti capetele mustăţilor. 3. *tr* şi *refl.* A(-şi) imprima o mişcare de rotaţie; a (se) roti, a (se) întoarce. //*tr.* A mânui sabia, paloşul etc. pentru a lovi. 4. *tr.* şi *refl.* A(-şi) mişca o parte a corpului, schimbându-i poziţia. /(tr.) *A suci şi a ~* (pe cineva) = a hărţui (pe cineva) cu întrebări. //*tr.* A-şi luxa o mână, un picior. //*tr.* A întoarce gâtul unei păsări cu o mişcare violentă. 5. *tr.* A învârti un obiect, dându-i forma unui sul. //A înfăşura cu mâna foiţa în care s-a pus tutun pentru a face o ţigară. 6. *tr.* A înfăşura pe un suport. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răsucesc, *imperf. 3 sg.* răsuceă; *conj. prez. 3* să răsucească.

răsucire 1. Acţiunea de a (se) răsuci; răsuceală. 2. Defect al cherestelei constând în deformarea suprafeţelor. 3. (bot.) *~a frunzelor* = boală virotică a cartofului, a pătlăgelelor roşii şi a tutunului, care se manifestă prin îngălbenirea frunzelor şi oprirea din dezvoltare a plantelor. *s.f., g.-d. art.* răsucirii, *pl.* răsuciri.

răsucitor,-oare Muncitor care se ocupă cu răsucirea firelor în fabricile de textile. *s.m., pl.* răsucitori; *s.f., g.-d. art.* răsucitoarei, *pl.* răsucitoare.

răsucitură 1. Fiecare din întorsăturile pe care le ia un fir prin răsucire. //Fel de a răsuci un fir. 2. Cotitură (a unui drum). *s.f., g.-d. art.* răsucituri, *pl.* răsucituri.

răsufla 1. *intr.* (pop.) A respira. 2. *intr.* A sta să se odihnească. //A-şi reveni după o emoţie, după un efort etc. 3. *intr.* (despre recipiente, locuri închise etc.) A comunica cu exteriorul, a lăsa să se scurgă (încet) conţinutul. 4. *refl.* (despre unele alimente sau băuturi) A se altera (prin pătrunderea aerului), a-şi pierde din tărie. 5. *intr.* şi *tr.* (despre gânduri, planuri ascunse) A se afla, a se răspândi. *vb. I, ind. prez. 3* răsuflă.

răsuflare 1. Acţiunea de a (se) răsufla; respiraţie. */Dintr-o ~* = repede, fără pauză. *Fără ~* = leşinat; mort. *A-şi ţine ~a* = a sta atent fără a face zgomot. //Aerul răsuflat din plămâni. 2. (fig.) Adiere uşoară. *s.f., g.-d. art.* răsuflării, *pl.* răsuflări.

răsuflat,-ă 1. (despre băuturi) Care şi-a pierdut tăria sau gustul. 2. (fig., fam., despre ştiri, glume) Învechit, banal. *adj., pl.* răsuflaţi,-te.

răsuflătoare 1. Deschizătură prin care un spaţiu închis comunică cu exteriorul. 2. Canal de evacuare a aerului şi

a gazelor, la turnarea materialului lichid în forme. *s.f., g.-d. art.* răsuflătorii, *pl.* răsuflători.
răsuflător[1] Tub de evacuare a gazelor la un motor cu ardere internă. *s.n., pl.* răsuflătoare.
răsuflător[2]**,-oare** (rar) Care înlesneşte respiraţia. *adj., pl.* răsuflători,-oare.
răsuflătură (rar) Fiecare respiraţie. *s.f., g.-d. art.* răsuflăturii, *pl.* răsuflături.
răsuflet (pop.) Răsuflare, respiraţie. //Repaus scurt. *s.n., pl.* răsuflete.
răsuflu (pop.) Răsuflare. //Scurt repaus; răgaz. *s.n., art.* răsuflul, *pl.* răsufluri.
răsuna *intr.* 1. A produce un zgomot, a suna până departe. 2. (despre un loc, o încăpere) A se umple de sunete puternice; a vui. 3. (fig.) A avea ecou, răsunet în suflete. *vb. I, ind. prez. 3* răsună.
răsunare (rar) Acţiunea de a răsuna; răsunet, ecou. *s.f., g.-d. art.* răsunării, *pl.* răsunări.
răsunător,-oare 1. Care se aude până departe. 2. (despre spaţii) În care se concentrează sunete. 3. (fig.) Care impresionează. *adj., pl.* răsunători,-oare.
răsunet 1. Sunet prelung, puternic. //Ecou. //Rezonanţă. 2. (fig.) Impresie puternică. *s.n., pl.* răsunete.
răsură[1] (rar) Răzătură. *s.f., g.-d. art.* răsurii, *pl.* răsuri.
răsură[2] 1. (bot.) Măceş. 2. (entom.) Larvă de efemeridă. *s.f., g.-d. art.* răsurii, *pl.* răsuri.
răsură[3] (în ţările româneşti) Cotă adiţională la dări, în secolele XVIII-XIX. *s.f., g.-d. art.* răsurii, *pl.* răsuri.
răsurei (reg.) Flori cusute pe o pânză în rânduri şerpuitoare. *s.m. pl., art.* răsureii.
răsuriu,-ie (rar) Trandafiriu. *adj., pl.* răsurii.
răszice *intr.* (rar) A repeta (de multe ori), a insista. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răszic, *1 pl.* răszicem, *2 pl.* răszic eţi, *perf. s. 1 sg.* răszisei, *1 pl.* răsziserăm; *part.* răszis.
răşchia (-chi-a) *tr.* A trece firele de pe un ghem sau de pe un fus pe răşchitor. *vb. I, ind. prez. 3* răşchiază, *1 pl.* răşchiem; *conj. prez. 3* să răşchieze; *ger.* răşchiind.
răşchiat[1] (-chi-at) Răşchiere. *s.n., pl.* răşchiaturi.
răşchiat[2]**,-ă** (-chi-at) 1. (despre fire) Dat pe răşchitor. 2. Împrăştiat, risipit. [*var.* răschiat,-ă *adj.*] *adj., pl.* răşchiaţi,-te.
răşchiere (-chi-e-) Acţiunea de a răşchia; răşchiat[1]. *s.f., g.-d. art.* răşchierii, *pl.* răşchieri.
răşchira 1. *tr.* şi *refl.* A (se) întinde în lături. //A (se) împrăştia. 2. *tr.* A răşchia. [*var.* răschira *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* răşchiră/răşchirează.
răşchirare Acţiunea de a (se) răşchira. *s.f., g.-d. art.* răşchirării, *pl.* răşchirări.
răşchitor Unealtă pe care se întind firele de pe fus sau de pe un ghem pentru a le face scul. [*var.* răschitor *s.n.*] *s.n., pl.* răşchitoare.
răşinar (reg.) Persoană care extrage (şi vinde) răşină. *s.m., pl.* răşinari.
răşină Nume dat unor substanţe lipicioase, inflamabile, de culoare galbenă-maronie, secretate mai ales de conifere sau produse pe cale sintetică. *s.f., g.-d. art.* răşinii, *pl.* răşini.
răşinărie (rar) Loc unde se produce sau se prelucrează răşină. *s.f., art.* răşinăria, *g.-d. art.* răşinăriei, *pl.* răşinării, *art.* răşinăriile.
răşinoase Denumire generică dată arborilor sau arbuştilor care conţin răşină; conifere. *s.f. pl.*
răşinos,-oasă 1. (despre arbori) Care produce răşină. 2. Cu aspectul şi proprietăţile răşinii; lipicios, cleios. *adj., pl.* răşinoşi,-oase.
răşlui *tr.* 1. A desprinde aşchii din ceva. //A decoji grăunţe, seminţe etc. 2. (fig.) A fura, a lua (abuziv) din proprietatea cuiva. 3. (fig.) A distruge, a nimici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răşluiesc, *imperf. 3 sg.* răşluia; *conj. prez. 3* să răşluiască.
răşluire (rar) Acţiunea de a răşlui. *s.f., g.-d. art.* răşluirii, *pl.* răşluiri.
răşpălui *tr.* A prelucra o suprafaţă metalică sau nemetalică cu raşpelul; a pili, a răzui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răşpăluiesc, *imperf. 3 sg.* răşpăluia; *conj. prez. 3* să răşpăluiască.
rătăci 1. *refl.* A pierde drumul; a nu mai şti unde se află; a se război. 2. *intr.* A pribegi, a hoinări. 3. *tr.* A pierde ceva. 4. *refl.* A ajunge, a se afla unde nu se aştepta nimeni să se afle. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rătăcesc, *imperf. 3 sg.* rătăcea; *conj. prez. 3* să rătăcească.
rătăcire 1. Faptul de a (se) rătăci. 2. (fig.) Pierdere a minţilor; nebunie. 3. (fig.) Eroare, greşeală. *s.f., g.-d. art.* rătăcirii, *pl.* rătăciri.
rătăcit[1] Rătăcire. *s.n.*
rătăcit[2]**,-ă** 1. Care a pierdut drumul; dezorientat. //(despre ochi, privire) Care se uită în gol; tulbure. 2. (fig.) Înstrăinat de ai săi; pierdut. *adj., pl.* rătăciţi,-te.
rătăcitor,-oare Care rătăceşte; hoinar. *adj., pl.* rătăcitori,-oare.
rătează v. **rătez.**
rătez (pop.) Închizătoare simplă de lemn sau de metal, în formă de limbă; zăvor. [*var.* rătează *s.f.*] *s.n., pl.* răteze.
rătund,-ă v. **rotund**[2].
rătunji v. **rotunji.**
rătunzit,-ă v. **rotunjit.**
rătuti *refl.* (reg., fam.) A se zăpăci, a-şi pierde capul. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se rătuteşte, *imperf. 3 sg.* se rătutea; *conj. prez. 3* să se rătutească.
rătutire (reg., fam.) Acţiunea de a se rătuti. *s.f., g.-d. art.* rătutirii.
rătutiş (reg.) De jur împrejur. *adv.*
răţişoară 1. Diminutiv al lui raţă. 2. (entom.) Gen de insecte coleoptere, care atacă porumbul, sfecla etc. 3. (la pl.) Plantă erbacee perenă, cu rizom, cu flori mari, albe, galbene sau violacee. *s.f., g.-d. art.* răţişoarei, *pl.* răţişoare.
răţoi[1] Bărbăţuşul raţei. *s.m., pl.* răţoi, *art.* răţoii.
răţoi[2] *refl.* (fam.) A se răsti la cineva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se răţoieşte, *imperf. 3 sg.* se răţoia; *conj. prez. 3* să se răţoiască.
răţoială (fam.) Faptul de a se răţoi. //Vorbă răstită; ameninţare. *s.f., g.-d. art.* răţoielii, *pl.* răţoieli.
răţoiaş (rar) Diminutiv al lui răţoi[1]. *s.m., pl.* răţoiaşi.
răţucă (rar) Răţuşcă. *s.f., g.-d. art.* răţucii, *pl.* răţuci.
răţuşcă (rar) 1. Diminutiv al lui raţă; răţucă. 2. Joc de copii care constă în aruncarea unei pietricele în apă în aşa fel încât aceasta să facă cât mai multe sărituri pe suprafaţa apei. *s.f., g.-d. art.* răţuştei, *pl.* răţuşte.
rău[1] 1. Greşit, nepotrivit; incorect, inexact. 2. Neplăcut, dezagreabil. */A-i fi* (sau *a-i merge*) *cuiva* ~ = a trece prin momente grele. *A sta* ~ = a nu avea cele necesare. *A-şi şedea* ~ (cuiva) = a nu i se potrivi o haină, o atitudine etc. *A-i fi* (cuiva) ~ sau *a se simţi* ~ = a fi sau a se simţi bolnav. *A i se face* (sau *a-i veni cuiva*) ~ = a simţi deodată dureri, ameţeală etc. 3. Incomod, neconfortabil. 4. Neconform cu părerile, cu gusturile cuiva. 5. Puternic, tare; foarte. *adv.*
rău[2] 1. Ceea ce provoacă neplăceri; neajuns, necaz. */Cu părere de* ~ = cu regret. *A* ~ = a nenorocire. *A dori* (cuiva) ~*ul* = a dori să se întâmple cuiva lucruri neplăcute. *Uita-te-ar* ~*lele!* formulă glumeaţă prin care se urează cuiva noroc şi fericire. //Boală, suferinţă. */~ de mare* = indispoziţie generală, care se manifestă la unii călători pe mare. ~ *de altitudine* = indispoziţie generală cauzată de rarefierea aerului de pe înălţimi. 2. Ceea ce nu e recomandabil din punct de vedere moral. 3. (la pl.) Pozne copilăreşti. *s.n., art.* răul, *pl.* rele.

rău[3], **rea** 1. Care are însuşiri negative; cu defecte. //Care exprimă răutate; care face neplăceri altora. /*Poamă* ~ sau *soi* ~ = persoană cu deprinderi urâte. ~ *de mama focului* = foarte rău. 2. Care nu-şi îndeplineşte îndatoririle. //(despre copii) Neascultător. 3. În dezacord cu regulile moralei. //(despre vorbe, expresii) Care jigneşte. 4. (despre viaţă, trai etc.) Greu, chinuit. 5. (despre veşti) Care anunţă un necaz. 6. Care nu corespunde destinaţiei, scopului, care nu îndeplineşte calităţile cerute. /(fiz.) *Corp* ~ *conducător de căldură* (sau *de electricitate*) = corp prin care nu se transmite căldura (sau electricitatea). 7. (despre organele corpului) Care nu funcţionează normal; bolnav. 8. (despre îmbrăcăminte şi încălţăminte) Uzat, rupt. 9. Nepriceput, neîndemânatic (într-o meserie, într-o îndeletnicire). 10. Nesatisfăcător; dăunător. /*A lua* (cuiva ceva) *în nume de* ~ = a atribui cuiva o intenţie răuvoitoare. 11. (despre vreme) Urât, nefavorabil. 12. (în superstiţii) Nenorocos. *adj.*, *pl.* răi, rele.

răufăcător,-oare (Persoană) care vrea (şi face) rău cuiva; (jur.) făptaş; infractor. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* răufăcători,-oare.

rău-plătnic,-ă (Persoană) care îşi achită greu datoriile băneşti. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* rău-plătnici,-ce.

răutate (ră-u-) 1. Înclinare spre a face rău altora. 2. Faptă rea, cruzime. 3. Om rău. 4. (pop.) Slăbiciune, defect. *s.f.*, *g.-d. art.* răutăţii, *pl.* răutăţi.

răutăcios,-oasă (ră-u-) (şi s.) Plin de răutate; supărător, jignitor. *adj.*, *pl.* răutăcioşi,-oase.

răuvoitor,-oare (rău-vo-i-) Care vrea răul cuiva; răutăcios. *adj.*, *pl.* răuvoitori,-oare.

răvar (reg.) 1. Băţ cu care se frământă la stână urda sau caşul. 2. Strecurătoare de lut folosită în bucătărie. 3. Ghiveci cu flori. *s.n.*, *pl.* răvare.

răvaş (pop.) Bilet, scrisoare. *s.n.*, *pl.* răvaşe.

răvăşeală Răvăşire; răvăşit. *s.f.*, *g.-d. art.* răvăşelii, *pl.* răvăşeli.

răvăşel (pop.) Diminutiv al lui răvaş. *s.n.*, *pl.* răvăşele.

răvăşi *tr.* 1. A face dezordine; a răscoli, a împrăştia. //A scormoni focul, cenuşa etc. 2. (fig.) A tulbura, a dezorienta (sufleteşte). 3. (reg.) A răscoli (B). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răvăşesc, *imperf. 3 sg.* răvăşea; *conj. prez. 3* să răvăşească.

răvăşire Acţiunea de a răvăşi; răvăşeală. *s.f.*, *g.-d. art.* răvăşirii, *pl.* răvăşiri.

răvăşit (reg.) Coborâtul oilor de la munte, toamna, separarea lor şi împărţirea produselor obţinute către proprietari; răscol (B). *s.n.*

răvineală v. **reveneală.**

răz v. **răs.**

răzălău (reg.) Răzătoare. *s.n.*, *art.* răzălăul, *pl.* răzălaie.

răzălui *tr.* (reg.) A răzui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răzăluiesc, *imperf. 3 sg.* răzăluia; *conj. prez. 3* să răzăluiască.

răzăluială (reg.) Răzuire. *s.f.*, *g.-d. art.* răzăluielii, *pl.* răzăluieli.

răzăluire (reg.) Acţiunea de a răzălui. *s.f.*, *g.-d. art.* răzăluirii, *pl.* răzăluiri.

răzătoare 1. Obiect casnic pentru ras legume, fructe etc. 2. Obiect de lemn sau de fier, aşezat la intrarea unei case, pe care se rade noroiul de pe încălţăminte. *s.f.*, *g.-d. art.* răzătorii, *pl.* răzători.

răzătură/răsătură 1. Bucăţele rase dintr-un obiect. 2. Urmă lăsată pe un obiect după ce a fost ras; ştersătură făcută cu guma pe hârtie. *s.f.*, *g.-d. art.* răzăturii/răsăturii, *pl.* răzături/răsături.

răzbate 1. *intr.* A-şi face drum, a înainta cu greu; a răzbi (1). 2. *intr.* A colinda, a umbla (mult). 3. *tr.* (despre stări, sentimente) A copleşi, a învinge. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răzbat, *1 pl.* răzbatem, *2 pl.* răzbateţi, *imperf. 3 sg.* răzbătea; *conj. prez. 3* să răzbată; *part.* răzbătut.

răzbătere Acţiunea de a răzbate. *s.f.*, *g.-d. art.* răzbaterii.

răzbătător,-oare Care nu se dă bătut; perseverent, tenace. *adj.*, *pl.* răzbătători,-oare.

răzbel (înv.) Războiu. *s.n.*, *pl.* răzbele.

răzbi 1. *intr.* A-şi face drum; a reuşi. //(despre sunete) A se auzi la... //(despre mirosuri) A se răspândi, a ajunge la... 2. *tr.* A învinge, a termina. /*A* ~ (pe cineva) *cu bătaia* = a bate (pe cineva) bine. //(despre stări fizice sau sufleteşti) A cuprinde, a copleşi. 3. *tr.* şi *intr.* A termina, a isprăvi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răzbesc, *imperf. 3 sg.* răzbea; *conj. prez. 3* să răzbească.

răzbici[1] (reg.) Cui folosit pentru a scoate un lemn sau un cui înţepenit într-un obiect. *s.n.*, *pl.* răzbice.

răzbicj[2] *tr.* (reg.) A scoate ceva bătând. //A găuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* răzbicesc, *imperf. 3 sg.* răzbicea; *conj. prez. 3* să răzbicească.

răzbire Acţiunea de a răzbi. *s.f.*, *g.-d. art.* răzbirii.

răzbitor,-oare (rar) Care răzbeşte; pătrunzător; răzbătător. *adj.*, *pl.* răzbitori,-oare.

războiu[1] 1. Conflict armat de durată între două sau mai multe grupuri sociale sau state. //Luptă. /*Stare de* ~ = beligeranţă. ~ *civil* = luptă armată între două sau mai multe grupări politice din interiorul aceluiaşi stat. ~ *rece* = stare de tensiune, de încordare în relaţiile internaţionale, provocată de politica de ostilitate a unor state faţă de altele. ~ *psihologic* = stare de tensiune, de hărţuială psihică, iniţiată cu scopul de a demoraliza forţele adverse. 2. (fig.) Ceartă, neînţelegere. *s.n.*, *pl.* războaie.

războiu[2] 1. Maşină folosită pentru confecţionarea ţesăturilor din fibre textile. 2. Unealtă casnică de ţesut; argea. *s.n.*, *pl.* războaie.

războiu[3] *refl. recipr.* (şi fig.) A purta războiu[1] (1); a se lupta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se războieşte, *imperf. 3 sg.* se războia; *conj. prez. 3* să se războiască.

războiu-fulger Conflict armat încheiat repede. *s.n.*, *pl.* războaie-fulger.

Războiu Mondial (-di-al) (**Primul/al Doilea** ~) Războiu la care participă multe state, care are un caracter internaţional. *s.prop.n.*

războinic,-ă I. *adj.* 1. Referitor la războiu[1] (1). 2. Bătăios, agresiv. II. *s.m.* şi *f.* Participant, luptător într-un războiu[1]. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* războinici,-ce.

războinicesc,-ească (înv.) Războinic (I.1). *adj.*, *pl.* războinicești.

războire Acţiunea de a se războiu; conflict. *s.f.*, *g.-d. art.* războirii, *pl.* războiri.

Războiul de Independenţă Războiu balcanic dintre anii 1877-1878, în urma căruia România şi-a dobândit independenţa. *s.prop.n.*

Războiul de Secesiune Războiu civil care a avut loc între statele sudice şi cele nordice ale SUA (1861-1865) şi a dus la abolirea sclaviei. *s.prop.n.*

războii *refl.* (pop.) A se îmbolnăvi; a boli. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se războieşte, *imperf. 3 sg.* se războia; *conj. prez. 3* să se războiască.

războire (pop.) Acţiunea de a se războii. *s.f.*, *g.-d. art.* războirii.

războbui *intr.* (despre surse de zgomot) A bubui; a detuna. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* războbuie, *imperf. 3 sg.* războbuia; *conj. prez. 3* să războbuie.

războbuire Acţiunea de a războbui; războbuit. *s.f.*, *g.-d. art.* războbuirii, *pl.* războbuiri.

războbuit Războbuire. *s.n.*, *pl.* războbuituri.

războros,-oasă (rar) Foarte bucuros, exuberant. *adj.*, *pl.* războroşi,-oase.

răzbuna A. 1. *refl.* şi *intr.* A-şi face singur dreptate, pedepsind pe cel de la care a suferit un rău sau o nedreptate. 2. *tr.* A da cuiva satisfacţie, pedepsind pe cel care i-a făcut un rău. B. (pop.) 1. *refl.* A se face vreme bună; a se înseni; (despre nori) a se împrăştia. 2. *refl. A i se*

~ (cuiva) *inima* sau (tr.) *a* ~ (pe cineva) *de inimă* = a (se) înveseli. *vb. I, ind. prez. 3* răzbună.
răzbunare Acțiunea de a (se) răzbuna. *s.f., g.-d. art.* răzbunării, *pl.* răzbunări.
răzbunător,-oare (și s.) Care se răzbună; vindicativ. *adj., pl.* răzbunători,-oare.
răzbunic (pop.) Străbunic. *s.m., pl.* răzbunici.
răzbunică (pop.) Străbunică. *s.f., g.-d. art.* răzbunicii, *pl.* răzbunici.
răzda *tr.* (rar) A da în mod repetat. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răzdau, *1 pl.* răzdăm, *2 pl.* răzdați, *imperf. 3 sg.* răzdădea, *perf. s. 1 sg.* răzdădui, *1 pl.* răzdădurăm, *m.m.c.p. 1 sg.* răzdădusem; *conj. prez. 3* să răzdea.
răzeș (în Evul Mediu, în Moldova) Țăran liber, membru al unei obști, care stăpânea în comun pământul satului de care aparținea. *s.m., pl.* răzeși.
răzeșesc,-ească (înv.) Referitor la răzeși. *adj., pl.* răzești.
răzeșie (înv.) 1. Stare socială a răzeșului. 2. Proprietate a unui răzeș. *s.f., art.* răzeșia, *g.-d. art.* răzeșiei, *pl.* (2) răzeșii, *art.* răzeșiile.
răzeșime (reg.) Mulțime de răzeși; totalitatea răzeșilor. *s.f., g.-d. art.* răzeșimii.
răzeșită (în Evul Mediu, în Moldova) Țărancă liberă, proprietară de pământ; soție de răzeș. *s.f., g.-d. art.* răzeșitei, *pl.* răzeșite.
răzgâia *tr.* A alinta peste măsură; a răsfăța. [*var.* râzgâia *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* răzgâi, *3* răzgâie, *1 pl.* răzgâiem, *2 pl.* răzgâiați; *ger.* răzgâind; *part.* răzgâiat.
răzgâială Alintare excesivă; răsfăț. [*var.* râzgâială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* răzgâielii, *pl.* răzgâieli.
răzgâiere Acțiunea de a răzgâia. [*var.* râzgâiere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* răzgâierii, *pl.* răzgâieri.
răzgândi *refl.* 1. A-și schimba ideile, a reveni asupra unei decizii, a unei atitudini. 2. (în legătură cu „a gândi") A se gândi mult, a chibzui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se răzgândește, *imperf. 3 sg.* se răzgândea; *conj. prez. 3* să se răzgândească.
răzgândire Faptul de a se răzgândi. *s.f., g.-d. art.* răzgândirii, *pl.* răzgândiri.
răzghina *refl.* (reg., despre animale) A-și rupe picioarele, depărtându-le prea mult unul de celălalt. *vb. I, ind. prez. 3* se răzghină.
răzghinare (reg.) Acțiunea de a se răzghina. *s.f., g.-d. art.* răzghinării, *pl.* răzghinări.
răzima v. **rezema.**
răzimătoare v. **rezemătoare.**
răzișoară (rar) Diminutiv al lui rază. *s.f., g.-d. art.* răzișoarei, *pl.* răzișoare.
răzjudeca *tr.* A judeca în mod repetat; a reflecta asupra unei probleme. *vb. I, ind. prez. 3* răzjudecă.
răzleț,-eață 1. (despre ființe) Rămas singur. //(despre sunete) Izolat; sporadic. 2. Care rătăcește din loc în loc; hoinar. 3. (despre ochi, privire) Rătăcit, pierdut. *adj., pl.* răzleți,-e.
răzleți 1. *refl.* A se desprinde dintr-un grup și a se îndepărta. 2. *refl.* și *tr.* A (se) răspândi în direcții diferite; a (se) rătăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răzletesc, *imperf. 3 sg.* răzleteă; *conj. prez. 3* să răzletească.
răzletire Faptul de a (se) răzleți. *s.f., g.-d. art.* răzletirii, *pl.* răzletiri.
răzlog (reg.) Despicătură lungă din trunchiul unui copac, folosită la facerea gardurilor. *s.m., pl.* răzlogi.
răzmeri *tr.* (pop.) A îndepărta, a risipi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răzmeresc, *imperf. 3 sg.* răzmerea; *conj. prez. 3* să răzmerească.
răzmeriță (pop.) Răscoală, răzvrătire. //Tulburare, agitație. [*var.* răzmiriță, rezmeriță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* răzmeriței, *pl.* răzmerițe.
răzmiriță v. **răzmeriță.**
răznepot (pop.) Strănepot. *s.m., pl.* răznepoți.
răzni *refl.* (pop., despre ființe) A se izola de ai săi, a se pierde; a se răzleți. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se răznește, *imperf. 3 sg.* se răznea; *conj. prez. 3* să se răznească.
răzor[1] 1. Fâșie îngustă de pământ nelucrat între două ogoare. 2. Loc arat; ogor; hotar, hat. 3. Strat de flori, de legume etc.; brazdă. *s.n., pl.* răzoare.
răzor[2] 1. Drug de metal folosit pentru spargerea gheții în vederea pescuitului. 2. Arc la trăsură. *s.n., pl.* răzoare.
răzori *tr* și *refl.* (rar) A (se) învecina, a (se) mărgini. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răzoresc, *imperf. 3 sg.* răzorea; *conj. prez. 3* să răzorească.
răzui *tr.* 1. A curăța suprafața unui obiect (cu o unealtă asemănătoare unei lame de cuțit). 2. A rade ușor un corp cu o unealtă pentru a obține un material măruntit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răzuiesc, *imperf. 3 sg.* răzuia; *conj. prez. 3* să răzuiască.
răzuială Răzuire. *s.f., g.-d. art.* răzuielii, *pl.* răzuieli.
răzuire Acțiunea de a răzui; răzuială. *s.f., g.-d. art.* răzuirii, *pl.* răzuiri.
răzuitoare (-zu-i-) 1. Răzătoare. 2. Unealtă cu care se răzuiesc diferite obiecte pentru a le curăța. //Unealtă cu care se curăță noroiul, gheața etc. adunate între șinele și contrașinele unui pasaj de nivel. //Mașină cu care se îndepărtează radiculele de pe bobul de orez încolțit. *s.f., g.-d. art.* răzuitorii, *pl.* răzuitori.
răzuitor (-zu-i-) Unealtă folosită la răzuirea lemnului, a unor obiecte de metal etc. *s.n., pl.* răzuitoare.
răzuitură (-zu-i-) Ceea ce rămâne în urma răzuirii. *s.f., g.-d. art.* răzuiturii, *pl.* răzuituri.
răzuș 1. Unealtă cu care se rade ceea ce s-a lipit pe un obiect. 2. Daltă folosită în tâmplărie, dulgherie etc. 3. Unealtă de plivit, formată dintr-un băț cu vârful de oțel. *s.n., pl.* răzușuri.
răzvidi *tr.* (înv.) A lămuri (pe cineva), a explica. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răzvidesc, *imperf. 3 sg.* răzvidea; *conj. prez. 3* să răzvidească.
răzvrăti 1. *tr.* și *refl.* A (se) revolta, a (se) răscula. 2. *intr.* (rar) A unelti, a complota. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* răzvrătesc, *imperf. 3 sg.* răzvrătea; *conj. prez. 3* să răzvrătească.
răzvrătire Acțiunea de a (se) răzvrăti; revoltă. *s.f., g.-d. art.* răzvrătirii, *pl.* răzvrătiri.
răzvrătitor,-oare (rar) (Persoană) care îndeamnă la revoltă; instigator. *adj., s.m.* și *f., pl.* răzvrătitori,-oare.
râbar (omit.) Pescăruș. *s.m., pl.* râbari.
râcă (fam.) Ceartă, sfadă. */A căuta* (cuiva) ~ = a căuta motiv de ceartă. *A purta* (cuiva) ~ = a dușmăni (pe cineva). *s.f., g.-d. art.* râcii.
râcâi *tr.* 1. (despre păsări sau animale) A scurma pământul cu ghearele sau cu labele; (p. ext., despre oameni) a zgâria cu unghiile sau cu un instrument. */A(-l)* ~ (pe cineva) *la inimă* = a(-l) chinui un gând. 2. A îndepărta prin zgâriere un strat. *vb. IV, ind. prez. 3* râcâie, *imperf. 3 sg.* râcâia; *conj. prez. 3* să râcâie.
râcâială (-câ-ia-) Râcâire; râcât. *s.f., g.-d. art.* râcâielii, *pl.* râcâieli.
râcâire Acțiunea de a râcâi; râcâială, râcât, râcâitură. *s.f., g.-d. art.* râcâirii, *pl.* râcâiri.
râcât Râcâire. *s.n.*
râcâitură (-câ-i-) Râcâire. *s.f., g.-d. art.* râcâiturii, *pl.* râcâituri.
râde *intr.* 1. A-și manifesta bucuria printr-o mișcare caracteristică a feței și a gurii, însoțită de sunete nearti culate, specifice. */A* ~ (sau, rar, *a-și* ~) *în barbă* (sau *pe sub mustață*) = a râde reținut, pe ascuns. *A* ~ (cuiva) *în nas* (sau *în față*) = a sfida pe cineva. 2. A se distra, a se amuza. //A fi vesel, mulțumit. //(despre soartă, noroc) A-i fi prielnic. 3. A-și bate joc de ceva sau de cineva. */Râd* (sau *ar râde*) *și câinii* (sau *și curcile, ciorile*) de

cineva, se spune despre cineva care s-a compromis. 4. A nu ține seama de ceva; a dispreţui, a nesocoti. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* râd, *1 pl.* râdem, *perf. s. 1 sg.* râsei, *1 pl.* râserăm; *conj. prez. 3* să râdă; *ger.* râzând; *part.* râs.

râgâi *intr.* A produce pe gât un zgomot specific, provocat de eliminarea gazelor din stomac; a eructa. *vb. IV, ind. prez. 3* râgâie, *imperf. 3 sg.* râgâia; *conj. prez. 3* să râgâie.

râgâială (-gâ-ia-) Faptul de a râgâi. *s.f., g.-d. art.* râgâielii, *pl.* râgâieli.

râie 1. (pop.) Boală de piele la oameni şi la animale, caracterizată prin apariţia unor bubuliţe (mai ales între degete) care produc mâncărime; scabie. */Se ţine ca ~a de om*, se spune despre cineva de care nu mai poţi scăpa. 2. (fig., depr.) Epitet pentru oameni şi animale rele; năpastă, pacoste. 3. *~a neagră a cartofului* = boală care se manifestă prin apariţia unor excrescenţe negre-brune pe părţile subterane ale plantei. *s.f., art.* râia, *g.-d. art.* râiei.

râios,-oasă (şi s.) Bolnav de râie. /(fam.) *A fi* ~ = a fi înfumurat; a fi lăudăros (fără motiv). *adj., pl.* râioşi,-oase.

râma *intr.* (despre porci) A scurma, a scormoni pământul cu râtul. *vb. I, ind. prez. 3* râmă.

râmă Vierme anelid cu corpul lung, de culoare roşcată, care trăieşte în pământ. *s.f., g.-d. art.* râmei, *pl.* râme.

râmător (pop.) Porc. *s.m., pl.* râmători.

râmătură Pământ râmat, scormonit de un porc. *s.f., g.-d. art.* râmăturii, *pl.* râmături.

râmlean (înv.) Roman[2]. *s.m., pl.* râmleni.

râmni v. **râvni.**

râmnic (reg.) Heleşteu, iaz. *s.n., pl.* râmnice.

râmnitor,-oare v. **râvnitor.**

râmnicean,-ă (Locuitor) din Râmnicul Sărat. *adj., s.m., pl.* râmniceni,-e.

râmniceancă Locuitoare din Râmnicul Sărat. *s.f., g.-d. art.* râmnicencei, *pl.* râmnicence.

rână Fiecare dintre cele două părţi laterale ale corpului uman. */Într-o* (sau *pe-o*) ~ = (culcat sau aplecat) pe o parte a corpului; (despre obiecte) strâmb, înclinat într-o parte. *s.f.*

rânchă 1. (pop.) Vână de bou; (p. ext.) cravaşă, bici. 2. Inel (de răchită) cu care se leagă partea de sus a leucii de carâmbul de sus al loitrei unui car. *s.f., g.-d. art.* rânchii, *pl.* rânchi.

rânced,-ă (despre materii grase) Cu gust şi miros neplăcut din cauza vechimii; alterat, stricat. //(despre miros, gust) Caracteristic grăsimilor alterate. *adj., pl.* rânczi,-de.

rânceziălă Gust, miros de substanţe râncede. *s.f., g.-d. art.* rânczelii, *pl.* rânczeli.

rânczi *intr.* şi *refl.* (despre materii grase) A deveni rânced. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* rânczeşte, *imperf. 3 sg.* rânczea; *conj. prez. 3* să rânczească.

rânczire Faptul de a (se) rânczi. *s.f., g.-d. art.* rânczirii, *pl.* rânczirii.

rânchez (rar) Rânchezat. *s.n., pl.* rânchezuri.

rânchează *intr.* (despre cai) A necheza. *vb. I, ind. prez. 3* rânchează.

rânchezare Acţiunea de a rânchezui; nechezat. *s.f., g.-d. art.* rânchezării, *pl.* rânchezări.

rânchezat Faptul de a rânchezui; nechezat, rânchez. *s.n.*

rând 1. Şir de lucruri sau de fiinţe aşezate într-o anumită ordine. */Pe* ~ = a) unul după altul; b) de la unul la altul. *Pe* ~ sau *pe un* ~, *~uri*, *~uri* = treptat. *În primul* ~ = înainte de toate. *A fi în primele* ~ = a) a fi în fruntea unei activităţi; b) a ocupa un loc de frunte într-un şir. 2. Fiecare dintre şirurile orizontale de cuvinte dintr-un text scris sau tipărit. */A citi printre* ~ = a înţelege ceea ce nu se spune clar într-un text scris. 3. Şir de obiecte pus peste alt şir. 4. Loc ocupat de cineva într-un şir sau într-o activitate; moment când începe o activitate. */La* ~ = unul după altul. *Cu ~ul* = alternativ. *A ţine* (sau *a păstra*) *~ul* = a respecta locul, ordinea stabilită. *A nu-şi da* ~ = a lucra de zor. *A da* ~ *la...* = a ţine seama de... 5. Grup care urmează după altul de acelaşi fel; număr de obiecte care formează un tot. 6. Obicei, rânduială. */A şti ~ul* = a cunoaşte mersul lucrurilor. (reg.) *Cum e ~ul?* = cum stau lucrurile? //Dată, oară. 7. (înv.) Categorie socială. */De* ~ = a) din popor, fără rang; b) comun, obişnuit. *s.n., pl.* rânduri.

rândaş Om de serviciu într-o gospodărie; servitor, slugă. *s.m., pl.* rândaşi.

rândea v. **rindea.**

rândui *tr.* 1. A aşeza într-o anumită ordine, într-un şir. //*refl.* A se aşeza unul după altul; a se înşirui. 2. A pune ordine într-un domeniu de activitate; a organiza. 3. A decide. //A destina; a stabili. 4. (înv.) A numi pe cineva într-o slujbă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rânduiesc, *imperf. 3 sg.* rânduia; *conj. prez. 3* să rânduiască.

rânduială 1. Faptul de a rândui; aşezare în ordine. 2. Fel de desfăşurare a unei activităţi. 3. Regulă; obicei, datină. *s.f., g.-d. art.* rânduielii, *pl.* rânduieli.

rânduire Acţiunea de a (se) rândui. *s.f., g.-d. art.* rânduirii, *pl.* rânduiri.

rânduleţ Diminutiv al lui rând. *s.n., pl.* rândulețe.

rândunea Rândunică. *s.f., art.* rândunegua, *g.-d. art.* rândunelei, *pl.* rândunele, *art.* rândunelele.

rândunei Bărbăţuşul rândunicii. *s.m., pl.* rândunei, *art.* rândunelii.

rândunica Domnului (reg.) Codobatură. *s.f. art., g.-d. art.* rândunicii-Domnului.

rândunică 1. Pasăre călătoare insectivoră, cu pene albe-gălbui pe pântece şi negre pe spate şi cu coada bifurcată. 2. Ultima dintre cele cinci pânze ale unui catarg. *s.f., g.-d. art.* rândunicii, *pl.* rândunici.

rândunică-de-mare Peşte marin care înoată pe fundul apei. *s.f., g.-d. art.* rândunicii-de-mare, *pl.* rândunici-de-mare.

rânji *tr.* A curăţa un loc (în special un grajd). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rânjesc, *imperf. 3 sg.* rânjea; *conj. prez. 3* să rânjească.

rânjeală Rânjire. *s.f., g.-d. art.* rânjelii, *pl.* rânjeli.

rânjet Râs, strâmbătură a feţei care dezveleşte dinţii şi exprimă ironie, răutate sau prostie. //Manifestare a furiei la unele animale care constă mai ales din arătarea dinţilor. *s.n., pl.* rânjete.

rânji *intr.* şi *refl.* 1. (despre animale) A-şi arăta colţii, a mârâi. 2. (despre oameni) A zâmbi fără veselie, arătându-şi dinţii (în mod ironic, răutăcios sau prostesc); a râde forţat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rânjesc, *imperf. 3 sg.* rânjea; *conj. prez. 3* să rânjească.

rânjire Faptul de a (se) rânji; rânjet. *s.f., g.-d. art.* rânjirii, *pl.* rânjiri.

rânjitor,-oare Care rânjeşte (2); batjocoritor. *adj., pl.* rânjitori,-oare.

rânjitură Rânjet. *s.f., g.-d. art.* rânjiturii, *pl.* rânjituri.

rântaş Sos preparat din făină (cu ceapă) prăjită în grăsime care se adaugă la unele mâncăruri. *s.n., pl.* rântaşuri.

rânză 1. (reg.) Pipotă. 2. (pop., fam.) Stomac. 3. (reg.) Nume dat unor boli de stomac. *s.f., g.-d. art.* rânzei, *pl.* rânze.

rânzos,-oasă (pop.) Iute la mânie, arţăgos. *adj., pl.* rânzoşi,-oase.

râpă Surpătură de pământ făcută de torente sau de şuvoaie; coastă abruptă. */A* (*se*) *da* (sau *a merge*) *de* ~ = a (se) distruge, a pieri. *s.f., g.-d. art.* râpei/râpii, *pl.* râpe/râpi.

râpos,-oasă (despre terenuri) Cu coaste abrupte, repezi; prăpăstios. *adj., pl.* râposi,-oase.
râs[1] Mamifer sălbatic carnivor, cu blana galbenă-roşcată; linx. *s.m., pl.* râşi.
râs[2] Acţiunea de a râde; manifestare a veseliei concretizată într-o mişcare specifică a feţei şi a gurii, însoţită de sunete caracteristice; râset. */De ~* (sau *de ~ul lumii*) = ridicol, de batjocură. *A face* (pe cineva) *de ~* sau *a lua* (pe cineva) *în ~* = a ridiculiza (pe cineva). *A se face de ~* = a eşua într-o acţiune. //Sunet în cascadă caracteristic, scos de unele păsări. *s.n., pl.* râsuri.
râset Râs[2]. *s.n., pl.* râsete.
râsoaică (rar) Femela râsului[1]. *s.f., g.-d. art.* râsoaicei, *pl.* râsoaice.
râşcov Specie de ciupercă comestibilă, de culoare portocalie-cărămizie, care creşte prin pădurile de brad şi de fag. *s.m., pl.* râşcovi.
râşni *tr.* A mărunţi, cu ajutorul râşniţei, cafea, piper etc.; a măcina. //(fig.) A zdrobi, a fărâma. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* râşnesc, *imperf. 3 sg.* râşnea; *conj. prez. 3* să râşnească.
râşnicioară Diminutiv al lui râşniţă. *s.f., g.-d. art.* râşnicioarei, *pl.* râşnicioare.
râşnit Acţiunea de a râşni. *s.n.*
râşnitar (rar) Persoană care macină sau fărâmă porumb, sare etc. cu râşniţa. *s.m., pl.* râşnitari.
râşniţă 1. Maşină simplă de măcinat cereale, sare etc., formată din două pietre suprapuse, din care cea de deasupra se învârteşte cu ajutorul unui mâner. */A-i umbla* (cuiva) *gura ca o ~* = a nu mai tăcea din gură. //Moară primitivă mişcată cu ajutorul animalelor de tracţiune. 2. Maşină mică de bucătărie cu care se macină boabele de cafea, de piper etc. *s.f., g.-d. art.* râşniţei, *pl.* râşniţe.
râşnovean,-ă (Locuitor) din Râşnov. *adj., s.m., pl.* râşnoveni,-e.
râşnoveancă Locuitoare din Râşnov. *s.f., g.-d. art.* râşnovencei, *pl.* râşnovence.
rât[1] Botul porcului. *s.n., pl.* râturi.
rât[2] (reg.) Şes de-a lungul unei ape curgătoare, pe care creşte iarbă. *s.n., pl.* râturi.
râtan (pop.) Porc. //Epitet depreciativ pentru o persoană prost-crescută. *s.m., pl.* râtani.
râu 1. Apă curgătoare (permanentă) formată din unirea mai multor pâraie care se varsă în alt râu, într-un lac etc. 2. Cantitate mare dintr-un lichid care curge. //(fig.) Şir, coloană, mulţime de oameni. */~uri, ~uri* = în număr mare. 3. (la pl.) Cusătură ornamentală în linii şerpuitoare. *s.n., pl.* râuri.
râuleţ (râ-u-) Diminutiv al lui râu (1); râuşor. *s.n., pl.* râuleţe.
râura (râ-u-) (rar) 1. *intr.* A curge (ca un râu). //(fig., despre păr) A cădea în jos (pe spate); a undui. 2. *tr.* (rar) A străbate un loc (alimentându-l cu apă). 3. *tr.* A împodobi (o cusătură populară) cu râuri (3). *vb. I, ind. prez. 3* râurează.
râuşor (râ-u-) Râuleţ. *s.n., pl.* râuşoare.
râvnă 1. Pornire lăuntrică spre ceva; sârguinţă, zel. 2. Dorinţă puternică; poftă. *s.f., g.-d. art.* râvnei, *pl.* râvne.
râvni *intr.* şi *tr.* A dori (puternic) ceva; a aspira. //A invidia. //A pofti. [*var.* (reg.) râmni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* râvnesc, *imperf. 3 sg.* râvnea; *conj. prez. 3* să râvnească.
râvnitor,-oare Care doreşte (intens) ceva; zelos, plin de râvnă. [*var.* (reg.) râmnitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* râvnitori,-oare.
râzăreţ,-eaţă (rar) Care râde mereu; zâmbăreţ. *adj., pl.* râzăreţi,-e.
râzător,-oare Care râde mereu; vesel. //(fam.) Ironic, batjocoritor. *adj., pl.* râzători,-oare.
râzgâia v. **răzgâia.**
răzgâială v. **răzgâială.**
râzgâiere v. **răzgâiere.**
râznar (reg.) Muncitor care lucrează la râznă. *s.m., pl.* râznari.
râznă (reg.) Vagonet care transportă piatra şi minereul de la locul de extracţie. *s.f., g.-d. art.* râznei, *pl.* râzne.
re- Element de compunere cu sens iterativ.
re A doua treaptă din gama majoră tip; sunetul şi nota corespunzătoare. *s.m., pl.* re.
reabilita (re-a-) 1. *tr.* şi *refl.* A face să-şi recapete sau a recăpăta bunul nume, buna reputaţie. 2. *tr.* (jur.) A repune pe cineva în drepturile pierdute (ca urmare a unei condamnări). //(med.) A repune în funcţiune organisme sau organe temporar inactive (ca urmare a unei boli). 3. *refl.* (arg., despre elevi) A-şi ameliora situaţia şcolară, obţinând o notă bună după o notă slabă. *vb. I, ind. prez. 3* reabilitează.
reabilitare (re-a-) Acţiunea de a (se) reabilita. //(jur.) Act prin care cineva îşi redobândeşte drepturile pierdute. //(p. ext.) Refacere, reconstruire. *s.f., g.-d. art.* reabilitării, *pl.* reabilitări.
reabona (re-a-) *refl.* A se abona din nou. *vb. I, ind. prez. 3* se reabonează.
reaclimatiza (re-a-) *refl.* şi *tr.* A (se) aclimatiza din nou la anumite condiţii (de mediu). *vb. I, ind. prez. 3* reaclimatizează.
reacorda[1] (re-a-) *tr.* A da din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reacordă.
reacorda[2] (re-a-) *tr.* A regla din nou un aparat, un instrument muzical etc. *vb. I, ind. prez. 3* reacordează.
rea-credinţă Atitudine incorectă, necinstită. //(jur.) Viclenie. *s.f., art.* reaua-credinţă, *g.-d. art.* relei-credinţe.
reactant (re-ac-) Fiecare dintre substanţele care iau parte la o reacţie chimică. *s.m., pl.* reactanţi.
reactanţă (re-ac-) Mărime specifică circuitelor electrice de curent alternativ, care conţine elemente reactive. *s.f., g.-d. art.* reactanţei, *pl.* reactanţe.
reactiv[1] (re-ac-) Substanţă care reacţionează într-un fel specific într-o reacţie chimică. *s.m., pl.* reactivi.
reactiv[2]**,-ă** (re-ac-) Referitor la reactanţă; (despre bobine, condensatoare) care realizează un transfer periodic de energie în circuit. *adj., pl.* reactivi,-e.
reactiva (re-ac-) *tr.* 1. (rar) A repune în funcţiune. *//intr.* (despre boli) A recidiva. *//refl.* A redeveni cadru activ în armată. 2. (chim., fiz.) A face ca o substanţă, un fenomen să devină din nou activ. *vb. I, ind. prez. 3* reactivează.
reactivant[1] (re-ac-) Substanţă chimică folosită în flotaţia unor minereuri. *s.m., pl.* reactivanţi.
reactivant[2]**,-ă** (re-ac-) Care reactivează. *adj., pl.* reactivanţi,-te.
reactivare (re-ac-) Acţiunea de a (se) reactiva; revenire, repunere în funcţiune. *s.f., g.-d. art.* reactivării, *pl.* reactivări.
reactivitate (re-ac-) 1. Capacitatea de a reacţiona, de a răspunde unei acţiuni din afară. 2. (fiz.) Mărime specifică funcţionării unui reactor nuclear. 3. (chim.) Capacitate a unui atom, a unei molecule sau a unui radical de a participa la o reacţie chimică. 4. Capacitate a organismului de a reacţiona la un stimul oarecare. *s.f., g.-d. art.* reactivităţii.
reactopropulsor (re-ac-) Motor termic care foloseşte ca organ propulsor o elice activată de gazele evacuate din camera de ardere. *s.n., pl.* reactopropulsoare.
reactor (re-ac-) 1. Motor care foloseşte forţa de reacţie a gazelor de ardere pentru propulsarea unui vehicul. 2. *~ nuclear* = instalaţie în care se produce o reacţie nucleară controlată pentru a obţine energie; pilă atomică. 3. Aparat sau instalaţie în care se produce o reacţie

chimică. 4. Bobină sau condensator electric care prezintă reactanţă într-un circuit electric. *s.n., pl.* reactoare.
reactualiza (re-ac-tu-a-) *tr.* A readuce în actualitate; a face să fie din nou actual. *vb. I, ind. prez. 3* reactualizează.
reactualizare (re-ac-tu-a-) Acţiunea de a reactualiza. *s.f., g.-d. art.* reactualizării, *pl.* reactualizări.
reacţie (re-ac-ţi-e) 1. Răspuns la un stimul, la o acţiune. 2. Proces de transformare a unei substanţe chimice într-o substanţă nouă sub influenţa altor substanţe sau a unor factori fizici, cu proprietăţi diferite de ale substanţei iniţiale. 3. (fiz.) Forţă care se opune acţiunii unei forţe contrare. /~ *nucleară* = totalitatea transformărilor suferite de nucleul atomic în urma bombardării cu o particulă grea, cu un alt nucleu sau cu un foton. ~ *în lanţ* = proces care se poate reînnoi continuu prin el însuşi. (astron.) ~ *gravitaţională* = modificare a direcţiei şi a modulului vectorului de viteză caracteristice unei nave spaţiale care trece prin apropierea unui corp ceresc datorită câmpului gravitaţional al acestuia. *s.f., art.* reacţia, *g.-d. art.* reacţiei, *pl.* reacţii, *art.* reacţiile.
reacţiona (re-ac-ţi-o-) *intr.* 1. A răspunde unui stimul sau unei acţiuni exterioare. 2. A riposta, a lua atitudine. *vb. I, ind. prez. 3* reacţionează.
reacţional,-ă (re-ac-ţi-o-) Care ţine de natura reacţiei; referitor la o reacţie. *adj., pl.* reacţionali,-e.
reacţionar,-ă (re-ac-ţi-o-) Care se opune progresului; retrograd. //(şi s.) Care aparţine reacţiunii politice. *adj., pl.* reacţionari,-e.
reacţionarism (re-ac-ţi-o-) Concepţie politică opusă progresului; caracter retrograd, reacţionar. *s.n.*
reacţiune (re-ac-ţi-u-) 1. Atitudine de împotrivire politică şi economică faţă de progres. //Totalitatea forţelor care se opun progresului. 2. (cib.) Conexiune inversă. *s.f., g.-d. art.* reacţiunii, *pl.* (2) reacţiuni.
readapta (re-a-) *tr.* şi *refl.* A (se) adapta din nou. *vb. I, ind. prez. 3* readaptează.
readaptare Faptul de a (se) readapta. *s.f., g.-d. art.* readaptării, *pl.* readaptări.
readjudeca (re-ad-) *tr.* A adjudeca din nou. *vb. I, ind. prez. 3* readjudecă.
readjudecare (re-ad-) Acţiunea de a readjudeca. *s.f., g.-d. art.* readjudecării, *pl.* readjudecări.
readmisie (re-ad-, -si-e) Nouă admitere; readmitere. *s.f., art.* readmisia, *g.-d. art.* readmisiei, *pl.* readmisii, *art.* readmisiile.
readmite (re-ad-) *tr.* A admite din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* readmit, *imperf. 3 sg.* readmitea; *conj. prez. 3* să readmită; *ger.* readmiţând; *part.* readmis.
readmitere (re-ad-) Acţiunea de a readmite. *s.f., g.-d. art.* readmiterii, *pl.* readmiteri.
readmonesta (re-ad-) *tr.* A admonesta pentru noi abateri. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* readmonestez.
readormi (re-a-) *intr.* A dormi din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* readorm, *imperf. 3 sg.* readormea; *conj. prez. 3* să readoarmă.
readucător (re-a-) Dispozitiv capabil să readucă în situaţia iniţială un sistem tehnic sau o mărime. *s.n., pl.* readucătoare.
readuce (re-a-) *tr.* A aduce din nou în locul sau la starea anterioară. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* readuc, *imperf. 3 sg.* readucea; *imper. 2 sg.* readu, *neg.* nu readuce; *part.* readus.
readucere (re-a-) Acţiunea de a readuce. *s.f., g.-d. art.* readucerii, *pl.* readuceri.
readuna (re-a-) *tr.* şi *refl.* A (se) aduna, a (se) strânge din nou. *vb. I, ind. prez. 3* readună.
reafirma (re-a-) 1. *tr.* A afirma ceva din nou. 2. *refl.* A se face din nou cunoscut, remarcat. *vb. I, ind. prez. 3* reafirmă.
reafirmare (re-a-) Acţiunea de a (se) reafirma. *s.f., g.-d. art.* reafirmării.
reafla (re-a-) *tr.* (rar) A afla, a găsi ceva din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reaflă.
reagrava (re-a-) *refl.* A se agrava din nou. *vb. I, ind. prez. 3* se reagravează.
reagravare (re-a-) Faptul de a se reagrava. *s.f., g.-d. art.* reagravării, *pl.* reagravări.
reajusta (re-a-) *tr.* A potrivi, a adapta unei noi situaţii. *vb. I, ind. prez. 3* reajustează.
reajustare (re-a-) Acţiunea de a reajusta. *s.f., g.-d. art.* reajustării, *pl.* reajustări.
real[1] Monedă spaniolă de argint. *s.m., pl.* reali.
real[2] Ceea ce există; realitate. *s.n.*
real[3]**,-ă** 1. Care există în realitate, independent de conştiinţă sau de voinţă; obiectiv, adevărat. 2. Indiscutabil, veritabil. 3. (ec. pol.) *Valoare* ~ = echivalentul în aur al unei monede. (fiz.) *Imagine* ~ = imagine a unui obiect prinsă de un instrument optic şi care poate fi transpusă pe o peliculă. *Număr* ~ = număr care poate fi exprimat ca limită a unui şir convergent de numere raţionale. (jur.) *Drept* ~ = drept pe care o persoană îl are imediat, în mod real, asupra unui obiect. *adj., pl.* reali,-e.
realege (re-a-) *tr.* A alege din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* realeg, *1 pl.* realegem, *perf. s. 1 sg.* realesei, *1 pl.* realeserăm; *part.* reales.
realegere (re-a-) Acţiunea de a realege. *s.f., g.-d. art.* realegerii, *pl.* realegeri.
realeza (re-a-) *tr.* A şlefui din nou un cilindru sau un orificiu, pentru a-l aduce la dimensiunile cerute; a prelucra în mod repetat, prin aşchiere, un cilindru. *vb. I, ind. prez. 3* realezează.
realgar (re-al-) Sulfură naturală de arsen, de culoare portocalie, folosită în industria sticlei, în pirotehnie etc. *s.n.*
realimenta (re-a-) *tr.* A alimenta din nou, a reînnoi provizia (de alimente, de muniţii, de combustibil). *vb. I, ind. prez. 3* realimentează.
realimentare (re-a-) Acţiunea de a realimenta. *s.f., g.-d. art.* realimentării, *pl.* realimentări.
realinia (re-a-, -ni-a) *tr.* şi *refl.* A (se) alinia din nou. *vb. I, ind. prez. 3* realiniază, *1 pl.* realiniem; *conj. prez. 3* să realinieze; *ger.* realiniind.
realiniere (re-a-, -ni-e-) Acţiunea de a (se) realinia. *s.f., g.-d. art.* realinierii, *pl.* realinieri.
realipi (re-a-) *tr.* A alipi la loc; a lipi din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* realipesc, *imperf. 3 sg.* realipea; *conj. prez. 3* să realipească.
realipire (re-a-) Acţiunea de a realipi. *s.f., g.-d. art.* realipirii, *pl.* realipiri.
realism (re-a-) 1. Curent literar şi artistic, care promovează redarea realităţii prin trăsăturile ei esenţiale, obiective. /~ *critic* = curent în filosofia contemporană, care interpune între subiect şi obiect un al treilea element de natură spirituală denumit „dat" sau „esenţă". ~ *socialist* = teorie conform căreia arta este „o formă a conştiinţei sociale". ~ *naiv* = termen prin care este desemnat, uneori, materialismul spontan al vieţii cotidiene. *Nou* ~ = tehnică artistică ce se bazează, în realizarea tabloului, pe folosirea obiectelor aflate în preajma artistului (fotografii, afişe etc.). 2. Spirit practic, realist. 3. (fil.) Concepţie care afirmă existenţa lumii exterioare, independent de subiectul cunoscător. *s.n.*
realist,-ă (re-a-) I. *adj.* 1. Care se referă la realism (1), specific realismului. 2. Care are spirit practic; cu simţul realităţii. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Adept) al realismului; (scriitor, artist) care aderă la realism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* realişti,-ste.
realistic,-ă (re-a-) (rar) Conform cu realitatea. *adj., pl.* realistici,-ce.

realitate (re-a-) 1. Existență efectivă, obiectivă; fapt, lucru real. */În ~* = de fapt, efectiv. 2. (fil.) Materia care există în afara conștiinței omenești și independent de ea. *s.f., g.-d. art.* realității, *pl.* (1) realități.
realiza 1. *tr.* A îndeplini ceva, a face să devină real. //(spec.) A executa, a crea o operă de artă; a întruchipa. 2. *refl.* A se dezvolta; a-și valorifica însușirile, posibilitățile. 3. *tr.* A obține ceva; a încasa prețurile (la mărfurile vândute). 4. *tr.* A reuși să înțeleagă; a sesiza. *vb. I, ind. prez. 3* realizează.
realizabil,-ă (re-a-) Care poate fi realizat. *adj., pl.* realizabili,-e.
realizant (re-a-) (mat.) Discriminant (2). *s.m., pl.* realizanți.
realizare (re-a-) 1. Acțiunea de a (se) realiza; înfăptuire. 2. Lucru realizat; creație, operă. *s.f., g.-d. art.* realizării, *pl.* realizări.
realizator,-oare (re-a-) (Persoană) care realizează ceva. *adj., s.m.* și *f., pl.* realizatori,-oare.
realmente (re-al-) În mod real; de fapt. *adv.*
reambala (re-am-) *tr.* A ambala din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reambalează.
reambalare (re-am-) Acțiunea de a reambala. *s.f., g.-d. art.* reambalării, *pl.* reambalări.
reambulare (re-am-) Operația de actualizare a planurilor topografice, prin punerea acestora în concordanță cu realitatea din teren. *s.f., g.-d. art.* reambulării, *pl.* reambulări.
reamenaja (re-a-) *tr.* A amenaja într-o formă nouă, îmbunătățită. *vb. I, ind. prez. 3* reamenajează, *1 pl.* reamenajăm; *conj. prez. 3* să reamenajeze.
reaminti (re-a-) *tr.* și *refl.* A(-și) aminti din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reamintesc, *imperf. 3 sg.* reamintea; *conj. prez. 3* să reamintească.
reamintire (re-a-) Acțiunea de a(-și) reaminti. *s.f., g.-d. art.* reamintirii, *pl.* reamintiri.
reamplasa (re-am-) *tr.* A amplasa, în condiții modificate. *vb. I, ind. prez.* reamplasează.
reamplasare (re-am-) Acțiunea de a reamplasa. *s.f., g.-d. art.* reamplasării, *pl.* reamplasări.
reanaliza (re-a-) *tr.* A analiza, a studia din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reanalizează.
reanalizare (re-a-) Acțiunea de a reanaliza. *s.f., g.-d. art.* reanalizării, *pl.* reanalizări.
reanclanșa (re-an-) *tr.* A realiza o reanclanșare automată, rapidă. *vb. I, ind. prez. 3* reanclanșează, *1 pl.* reanclanșăm; *ger.* reanclanșând.
reanclanșare (re-an-) (în sintagma) ~ *automată rapidă* = restabilire automată a alimentării unui circuit electric întrerupt în urma unui scurtcircuit. *s.f., g.-d. art.* reanclanșării, *pl.* reanclanșări.
reangaja (re-an-) *tr.* și *refl.* A (se) angaja din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reangajează.
reangajare (re-an-) Acțiunea de a (se) reangaja. *s.f., g.-d. art.* reangajării, *pl.* reangajări.
reanima (re-a-) *tr.* (med.) A readuce la viață; (fig.) a reînsufleți, a reînviora. *vb. I, ind. prez. 3* reanimă /reanimează.
reanimare (re-a-) Acțiunea de a reanima. //(med.) Procedeu terapeutic folosit pentru restabilirea funcțiilor vitale ale unui bolnav; resuscitare. *s.f., g.-d. art.* reanimării, *pl.* reanimări.
reanimator (re-a-) Medic specializat în reanimare. *s.m., pl.* reanimatori.
reapariție (re-a-, -ți-e) Faptul de a reapărea. *s.f., art.* reapariția, *g.-d. art.* reapariției, *pl.* reapariții, *art.* reaparițiile.
reapărea (re-a-) *tr.* A apărea din nou. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reapar, *2 sg.* reapari, *1 pl.* reapărem; *conj. prez. 3* să reapară; *ger.* reapărând; *part.* reapărut.
reaprinde (re-a-) *tr.* A aprinde din nou. *vb. III, 1 sg.* și *3 pl.* reaprind; *1 pl.* reaprindem, *2 pl.* reaprindeți, *perf. s. 1 sg.* reaprinsei, *1 pl.* reaprinserăm; *conj. prez. 3* să reaprindă; *ger.* reaprinzând; *part.* reaprins.
reaprindere (re-a-) Acțiunea de a reaprinde. *s.f., g.-d. art.* reaprinderii, *pl.* reaprinderi.
reaprovizionа (re-a-) *tr.* și *refl.* A (se) aproviziona din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reaprovizionează.
reaprovizionare (re-a-) Acțiunea de a (se) reaproviziona. *s.f., g.-d. art.* reaprovizionării, *pl.* reaprovizionări.
rearanja (re-a-) *tr.* și *refl.* A (se) aranja din nou, după alte criterii. *vb. I, ind. prez. 3* rearanjează.
rearanjare (re-a-) Acțiunea de a (se) rearanja. *s.f., g.-d. art.* rearanjării, *pl.* rearanjări.
rearbitra (re-ar-) *tr.* (jur.) A soluționa din nou un litigiu după ce prima hotărâre pronunțată a fost declarată netemeinică sau nelegală. *vb. I, ind. prez. 3* rearbitrează.
rearbitrare (re-ar-) Acțiunea de a rearbitra. *s.f., g.-d. art.* rearbitrării, *pl.* rearbitrări.
rearenda (re-a-) *tr.* A arenda din nou. *vb. I, ind. prez. 3* rearendează.
rearma (re-ar-) *tr.* A arma din nou. *vb. I, ind. prez. 3* rearmează.
rearmare (re-ar-) Acțiunea de a rearma. *s.f., g.-d. art.* rearmării, *pl.* rearmări.
reasigura (re-a-) *tr.* și *refl.* A reînnoi o asigurare; a (se) asigura din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reasigură.
reasigurare (re-a-) Acțiunea de a (se) reasigura. //Procedeu prin care o societate de asigurări se asigură pe ea însăși la o altă societate de asigurări (pentru a obține acoperire la o parte din riscuri). *s.f., g.-d. art.* reasigurării, *pl.* resigurări.
reasocia (re-a-, -ci-a) *tr.* și *refl.* A (se) asocia cu aceeași parteneri la o nouă acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* reasociază.
reasociere (re-a-, -ci-e-) Acțiunea de a (se) reasocia. *s.f., g.-d. art.* reasocierii, *pl.* reasocieri.
reașeza (re-a-) 1. *tr.* și *refl.* A (se) așeza din nou. 2. *tr.* A pune pe baze noi o relație, o convenție. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* reașez, *3* reașază, *1 pl.* reașezăm; *conj. prez. 3* să reașeze; *ger.* reașezând.
reașezare (re-a-) Acțiunea de a (se) reașeza. *s.f., g.-d. art.* reașezării, *pl.* reașezări.
reatribui (re-a-) *tr.* A atribui din nou sau a atribui altcuiva decât înainte. *vb. IV, ind. prez. 3* reatribuie, *imperf. 3 sg.* reatribuia; *conj. prez. 3* să reatribuie.
reaudia (re-a-u-di-a) *tr.* (jur.) A supune unui nou interogatoriu; a asculta din nou o depoziție. *vb. I, ind. prez. 3* reaudiază, *1 pl.* reaudiem; *conj. prez. 3* să reaudieze; *ger.* reaudiind.
reaudiere (re-a-u-) (jur.) Faptul de a reaudia. *s.f., g.-d. art.* reaudierii, *pl.* reaudieri.
reavăn,-ă 1. (despre pământ) Umed, jilav. 2. (despre aer) Răcoros, proaspăt. *adj., pl.* reveni,-e.
rea-voință Lipsă de bunăvoință, atitudine neprietenoasă, ostilă. *s.f., art.* reaua-voință, *g.-d. art.* relei-voințe.
reazăm v. **reazem.**
reazem 1. Ceea ce servește pentru a sprijini ceva; obiect de care se sprijină cineva; rezemătoare. /(mec.) *Punct de ~* = punct fix în jurul căruia forța și rezistența tind să ajungă în echilibru. //(rar) Balustradă. 2. (fig.) Sprijin, ajutor; (pop.) proptea. 3. (fig.) Motiv, temei al unei acțiuni. [*var.* razăm, reazăm, reazim *s.n.*] *s.n., pl.* reazeme.
reazim v. **reazem.**
rebab Instrument muzical cu două coarde, asemănător cu vioara. *s.n., pl.* rebaburi.
rebandaja *tr.* A bandaja din nou. *vb. I, ind. prez. 3* rebandajează, *1 pl.* rebandajăm; *ger.* rebandajând.
rebandajare Acțiunea de a rebandaja. *s.f., g.-d. art.* rebandajării, *pl.* rebandajări.

rebarbativ,-ă 1. Cu aspect aspru, urât, respingător. */Cuvânt ~ =* cuvânt neintegrabil într-o limbă. 2. (fig.) Care se împotrivește la ceva; refractar. *adj., pl.* rebarbativi,-e.
rebec Veche lăută cu trei coarde, folosită de menestrelii medievali. *s.n., pl.* rebecuri.
rebegeală Starea persoanei rebegite. *s.f., g.-d. art.* rebegelii.
rebegi *intr.* A amorți, a îngheța de frig. *//refl.* (astăzi) A arăta rău; a decădea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rebegesc, *imperf. 3 sg.* rebegea; *conj. prez. 3* să rebegească.
rebel,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care îndeamnă sau ia parte la o rebeliune. *//*(Om) nesupus, recalcitrant. II. *adj.* 1. (fig., despre boli) Care se vindecă greu, care are aspect acut. 2. (despre păr) Care nu stă așezat, pieptănat. *adj., s.m.* și *f., pl.* rebeli,-e.
rebeliune (-li-u-) Nesupunere, răzvrătire față de puterea de stat; revoltă. *s.f., g.-d. art.* rebeliunii, *pl.* rebeliuni.
rebo Rebus având soluția un cuvânt rezultat din citirea unor desene. *s.n., art.* rebotul, *pl.* rebouri.
rebobina *tr.* A bobina din nou. *vb. I, ind. prez. 3* rebobinează.
rebobinare Acțiunea de a rebobina. *s.f., g.-d. art.* rebobinării, *pl.* rebobinări.
rebonifica *tr.* A restitui cuiva suma avansată în contul unei mărfi sau al unui serviciu. *vb. I, ind. prez. 3* rebonifică.
rebord (tehn.) Margine ieșită în afară. *s.n., pl.* reborduri.
reboteza *tr.* și *refl.* A (se) boteza încă o dată (în altă religie sau cu alt nume). *vb. I, ind. prez. 3* rebotează.
rebotezare Acțiunea de a (se) reboteza. *s.f., g.-d. art.* rebotezării, *pl.* rebotezări.
rebrusment Schimbare a direcției de deplasare a unui tren, prin întoarcerea locomotivei și așezarea ei la capătul opus al șirului de vagoane. *s.n., pl.* rebrusmente.
rebus 1. Joc în care o combinație de semne, figuri, litere etc. exprimă un cuvânt sau o propoziție etc. 2. (fig.) Enigmă, șaradă. *s.n., pl.* rebusuri.
rebusist,-ă I. *adj.* (rar) Rebusistic. II. *s.m.* și *f.* Persoană care creează sau rezolvă probleme de rebus. *adj., s.m.* și *f., pl.* rebusiști,-ste.
rebusistic,-ă De rebus; (rar) rebusist (I). *adj., pl.* rebusistici,-ce.
rebut Produs necorespunzător din punct de vedere calitativ, care nu poate fi utilizat în scopul pentru care a fost făcut. *s.n., pl.* rebuturi.
rebuta *tr.* A respinge un produs ca necorespunzător; a da la rebut. *vb. I, ind. prez. 3* rebutează.
rebutare Acțiunea de a rebuta. *s.f., g.-d. art.* rebutării, *pl.* rebutări.
rec Bară fixă pentru exerciții de gimnastică. *s.n., pl.* recuri.
recalcitrant,-ă Care se opune, care nu se lasă convins; nesupus. *adj., pl.* recalcitranți,-te.
recalcitranță Faptul de a fi recalcitrant; nesupunere, încăpățânare. *s.f., g.-d. art.* recalcitranței, *pl.* recalcitranțe.
recalcula *tr.* A calcula, a socoti ceva din nou. *vb. I, ind. prez. 3* recalculează.
recalculare Acțiunea de a recalcula. *s.f., g.-d. art.* recalculării, *pl.* recalculări.
recalescență Creștere spontană a temperaturii unui metal în curs de răcire. *s.f., g.-d. art.* recalescenței.
recalibra *tr.* A calibra din nou o armă, o piesă, o țeavă etc. *vb. I, ind. prez. 3* recalibrează.
recalibrare Acțiunea de a recalibra; operație de reducere a diametrului interior al unei piese la dimensiunile cerute. *s.f., g.-d. art.* recalibrării, *pl.* recalibrări.
recalifica *tr.* și *refl.* A (se) pregăti pentru o nouă profesie; a da sau a obține o nouă calificare. *vb. I, ind. prez. 3* recalifică.
recalificare 1. Instruire pentru o nouă calificare, pentru o nouă profesie; calificarea dobândită. 2. Probă suplimentară susținută de o echipă, de un sportiv (care nu s-a calificat inițial), pentru a participa mai departe într-o competiție. *s.f., g.-d. art.* recalificării, *pl.* recalificări.
recamier (-mi-er) Canapea care poate fi transformată în pat; canapea extensibilă. *s.n., pl.* recamiere.
recapitula *tr.* A repeta, a citi din nou o lecție, o lucrare, o expunere etc. *//*A enumera, a revedea punctele principale ale unei lucrări; a sintetiza. *vb. I, ind. prez. 3* recapitulează.
recapitulare Acțiunea de a recapitula; revedere sistematică a materiei parcurse într-o anumită perioadă de învățare. *s.f., g.-d. art.* recapitulării, *pl.* recapitulări.
recapitulativ,-ă Care recapitulează, care sintetizează. *adj., pl.* recapitulativi,-e.
recarbura *tr.* A reface procentul de carbon pe care un oțel l-a pierdut în timpul fabricării. *vb. I, ind. prez. 3* recarburează.
recarburare Acțiunea de a recarbura. *s.f., g.-d. art.* recarburării, *pl.* recarburări.
recădea *intr.* 1. A cădea din nou. 2. A se lăsa din nou în jos; a cădea la loc. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* recad, *1 pl.* recădem, *2 pl.* recădeți; *conj. prez. 3* să recadă; *part.* recăzut.
recădere Acțiunea de a recădea; (med., înv.) recidivă. *s.f., g.-d. art.* recăderii, *pl.* recăderi.
recăpăta *tr.* A obține din nou; a redobândi. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* recapăt, *2 sg.* recapeți, *3 sg.* recapătă, *1 pl.* recăpătăm; *conj. prez. 3* să recapete.
recăpătare Acțiunea de a recăpăta. *s.f., g.-d. art.* recăpătării, *pl.* recăpătări.
recăsători *refl.* A se căsători din nou. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se recăsătorește, *imperf. 3 sg.* se recăsătorea; *conj. prez. 3* să se recăsătorească.
recăsătorire Faptul de a se recăsători. *s.f., g.-d. art.* recăsătoririi, *pl.* recăsătoriri.
recântări *tr.* și *refl.* A (se) cântări din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* recântăresc, *imperf. 3 sg.* recântărea; *conj. prez. 3* să recântărească.
recântărire Acțiunea de a (se) recântări. *s.f., g.-d. art.* recântăririi.
recâștiga *tr.* A câștiga (ceva) din nou; a redobândi. *vb. I, ind. prez. 3* recâștigă.
recâștigare Acțiunea de a recâștiga; redobândire. *s.f., g.-d. art.* recâștigării.
rece 1. Care are o temperatură mai scăzută față de o limită dată; lipsit de căldură; care dă senzația de frig. */Climă ~ =* climă polară; clima regiunilor unde temperatura nu depășește de obicei 10° C. 2. (s.n., sg.) Temperatură scăzută, frig. */La ~ =* a) la o temperatură scăzută, în jurul lui 0° C; b) (fig.) neinfluențat de sentimente; obiectiv. *//*(fig.) Care înfrigurează. /(s.) *A-i trece* (cuiva) *~ prin inimă* (sau *prin spate*) = a se înfiora. *//*(despre prelucrarea unor metale) La temperatura normală, fără a încălzi. 3. (despre hrană) Care și-a pierdut căldura; care se consumă fără a fi în prealabil încălzit. *//*(despre produse de panificație) Care nu e proaspăt; uscat. *//*(despre îmbrăcăminte) Care nu ține de cald. 4. (despre oameni) Cu temperatura corpului scăzută sub nivelul normal; inert, neînsuflețit. 5. (fig., despre oameni) Lipsit de afectivitate; nepăsător. */Cu sânge ~ =* cu calm. *//*(despre gândire, idei) Cu caracter obiectiv. *//*(despre un spațiu) Neprietenos, străin. *adj., pl.* reci.
recela *tr.* (livr.) A păstra și a ascunde un obiect furat de altul. *//*A sustrage pe cineva de la cercetările justiției. *//refl.* A se ascunde. *vb. I, ind. prez. 3* recelează.

recelare (livr.) Acțiunea de a (se) recela. *s.f., g.-d. art.* recelării, *pl.* recelări.
recensământ Operație de înregistrare statistică a populației, a animalelor etc. dintr-o țară sau dintr-un teritoriu. *s.n., pl.* recensăminte.
recent,-ă Care s-a petrecut sau a apărut de curând; nou. *adj., pl.* recenți,-te.
recenza[1] *tr.* A analiza, a prezenta critic o lucrare literară, științifică, un spectacol etc.; a face o recenzie. *vb. I, ind. prez. 3* recenzează.
recenza[2] A face un recensământ. *vb. I, ind. prez. 3* recenzează.
recenzare[1] Acțiunea de a recenza[1]. *s.f., g.-d. art.* recenzării, *pl.* recenzări.
recenzare[2] Acțiunea de a recenza[2]. *s.f., g.-d. art.* recenzării, *pl.* recenzări.
recenzent,-ă Autor al unei recenzii. *s.m., pl.* recenzenți; *s.f., g.-d. art.* recenzentei, *pl.* recenzente.
recenzie (-zi-e) Prezentare succintă, cu aprecieri critice, a unei lucrări literare, științifice, a unui spectacol etc. *s.f., art.* recenzia, *g.-d. art.* recenziei, *pl.* recenzii, *art.* recenziile.
recenzor,-oare Persoană care participă la lucrările unui recensământ. *s.m., pl.* recenzori; *s.f., g.-d. art.* recenzoarei, *pl.* recenzoare.
recepaj (silv.) Recepare. *s.n., pl.* recepaje.
recepare (silv.) Tăiere a tulpinilor arborilor de jos, de la suprafața solului, pentru a determina formarea lăstarilor; recepaj. *s.f., g.-d. art.* recepării, *pl.* recepări.
recepta *tr.* A prinde, a capta unde luminoase, sonore etc. *vb. I, ind. prez. 3* recepteză.
receptacol v. **receptacul.**
receptacul 1. Porțiunea superioară, mai îngroșată de obicei, a axului floral, care formează pedunculul și susține floarea. 2. (fig.) Loc unde se înmagazinează ceva. [*var.* receptacol *s.n.*] *s.n., pl.* receptacule.
receptare Acțiunea de a recepta; înregistrare, receptare. *s.f., g.-d. art.* receptării, *pl.* receptări.
receptiv,-ă 1. Capabil de a primi impresii exterioare. 2. Care învață, asimilează ușor. 3. (med.) Care se îmbolnăvește ușor; predispus la boli. *adj., pl.* receptivi,-e.
receptivitate Însușirea de a fi receptiv. //(med.) Predispoziție a organismului de a contracta (ușor) anumite boli. *s.f., g.-d. art.* receptivității.
receptor[1] 1. Organ de simț care înregistrează oscilațiile mediului intern sau extern și le transmite centrilor nervoși. 2. (lingv.) Persoană care primește (și decodează) un mesaj; interlocutor. 3. Persoană care primește sânge de la un donator. *s.m., pl.* receptori.
receptor[2] 1. Sistem tehnic destinat să primească un anumit material. 2. Aparat, dispozitiv care primește o anumită formă de energie și o transformă în energie utilă. */~ telefonic* = aparat care primește oscilațiile curentului produs de un microfon telefonic și le transformă în vibrații sonore. *s.n., pl.* receptoare.
receptor[3]**,-oare** Care primește, care recepteză un curent, o undă etc. *adj., pl.* receptori,-oare.
rețetură 1. Preparare a medicamentelor după rețetă. 2. Loc într-o farmacie unde sunt preparate rețetele. *s.f., g.-d. art.* rețeturii, *pl.* rețeturi.
rețeție (-ți-e) 1. Preluare a unui material sau a unei lucrări pe baza unor verificări cantitative și calitative. 2. Serviciu într-un hotel care asigură evidența persoanelor cazate și face repartizarea în camere a turiștilor. 3. (tehn.) Primire a unei anumite forme de energie pentru a fi transformată în altă formă de energie. 4. Reuniune, banchet cu caracter festiv, oficial. */~ diplomatică* = reuniune organizată de o misiune diplomatică în țara de reședință, cu ocazia zilei naționale. 5. Primire cu caracter ceremonios a unui oaspete; primire a unui membru într-o societate (academică). */Discurs de ~* = discurs rostit de un membru nou ales al unei academii. *s.f., art.* rețepția, *g.-d. art.* rețepției, *pl.* rețepții, *art.* rețepțiile.
rețepționa (-ți-o-) *tr.* 1. A lua în primire, verificându-i calitatea și cantitatea, o marfă, o lucrare etc. 2. (în radiodifuziune) A recepta. *vb. I, ind. prez. 3* rețepționează.
rețepționare (-ți-o-) Acțiunea de a rețepționa. *s.f., g.-d. art.* rețepționării, *pl.* rețepționări.
rețepționer,-ă (-ți-o-) 1. Persoană care rețepționează un produs, un material etc. 2. Angajat al unui hotel, însărcinat cu primirea și cazarea turiștilor. *s.m., pl.* rețepționeri; *s.f., g.-d. art.* rețepționerei, *pl.* rețepționere.
recerceta *tr.* A cerceta din nou. *vb. I, ind. prez. 3* recercetează.
recercetare Acțiunea de a recerceta. *s.f., g.-d. art.* recercetării, *pl.* recercetări.
recesie v. **recesiune.**
recesional,-ă (-si-o-) Care se referă la recesiune. *adj., pl.* recesionali,-e.
recesiune (-si-u-) 1. Retragere. //(astron.) Îndepărtare a obiectelor extragalactice de sistemul solar. 2. Situație asemănătoare cu o criză economică, prin scăderea producției, reducerea investițiilor etc.; (p. ext.) criză. [*var.* recesie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* recesiunii, *pl.* recesiuni.
recesiv,-ă Care se retrage; pe cale de a dispărea. */Genă ~* = caracter ereditar sau genă care se manifestă numai în absența genei contrare, dominante. *adj., pl.* recesivi,-e.
rechema *tr.* 1. A chema înapoi, a chema din nou. 2. (fig.) A evoca o imagine, o întâmplare etc. 2. (fig., rar) A dezmetici, a aduce la realitate. *vb. I, ind. prez. 3* rechemă.
rechemare Acțiunea de a rechema; chemare înapoi. *s.f., g.-d. art.* rechemării, *pl.* rechemări.
rechie (-chi-e) Plantă erbacee meliferă, cu tulpina ramificată, cu flori mici, galbene-verzui. *s.f., art.* rechia, *g.-d. art.* rechiei, *pl.* rechii, *art.* rechiile.
rechin 1. Pește marin răpitor, cu corp fusiform, acoperit cu solzi mărunți, cu botul ascuțit, având mai multe șiruri de dinți. */~ albastru* = specie de rechin lung de 3-5 m, care trăiește în marea Mediterană și în Oceanul Atlantic. 2. (fig.) Persoană lacomă, lipsită de scrupule. *s.m., pl.* rechini.
rechizite Materiale pentru scris (cerneală, creioane, radiere etc.) necesare elevilor, într-un birou etc. *s.f. pl.*
rechizitor v. **rechizitoriu.**
rechizitorial,-ă (-ri-al) Care ține de rechizitoriu; acuzator. *adj., pl.* rechizitoriali,-e.
rechizitoriu 1. Act prin care procurorul deschide acțiunea penală împotriva acuzatului și dispune trimiterea lui în judecată. //Expunere a procurorului în fața instanței de judecată, care conține punctele acuzării. 2. (fig.) Acuzare violentă, gravă. [*var.* rechizitor *s.n.*] *s.n., art.* rechizitoriul, *pl.* rechizitorii, *art.* rechizitoriile.
rechiziție (-ți-e) Măsură excepțională prin care un organ al administrației de stat obligă cetățenii la cedarea unor bunuri pentru nevoile armatei sau ale statului (cu obligația de a le restitui sau contra plată). *s.f., art.* rechiziția, *g.-d. art.* rechiziției, *pl.* rechiziții, *art.* rechizițiile.
rechiziționa (-ți-o-) *tr.* A lua prin rechiziție. *vb. I, ind. prez. 3* rechiziționează.
rechiziționare (-ți-o-) Acțiunea de a rechiziționa. *s.f., g.-d. art.* rechiziționării, *pl.* rechiziționări.
recicla *tr.* și *refl.* 1. A prelucra anumite deșeuri în vederea refolosirii lor. 2. A(-și) perfecționa cunoștințele prin însușirea noutăților în domeniu; a(-și) schimba orientarea profesională. *vb. I, ind. prez. 3* reciclează.
reciclare Acțiunea de a (se) recicla. *s.f., g.-d. art.* reciclării, *pl.* reciclări.

recidiva *intr.* 1. (jur.) A săvârşi un nou delict, o nouă infracţiune; (p. ext.) a repeta o greşeală. 2. (med., despre o boală) A se manifesta din nou după o aparentă vindecare; a reapărea. *vb. I, ind. prez. 3* recidivează.
recidivant,-ă Care recidivează. *adj., pl.* recidivanţi,-te.
recidivare Acţiunea de a recidiva. *s.f., g.-d. art.* recidivării, *pl.* recidivări.
recidivă 1. Repetare de către aceeaşi persoană a unei infracţiuni. 2. (med.) Revenire a unei boli, după ce aceasta s-a vindecat clinic. *s.f., g.-d. art.* recidivei, *pl.* recidive.
recidivist,-ă (Persoană) care comite o recidivă. //(Persoană) care repetă aceeaşi greşeală. *adj., s.m.* şi *f., pl.* recidivişti,-ste.
recidivitate (rar) Tendinţă spre recidivă. *s.f., g.-d. art.* recidivităţii.
recif (geol.) Formaţiune de stânci submarine calcaroase, clădite de diferite organisme (alge, corali etc.). *s.n., pl.* recife.
recipe Termen folosit în medicină (abr. rp.) pentru a indica necesitatea respectării compoziţiei farmaceutice şi a dozei specificate. *s.n.*
recipiendar,-ă (-pi-en-) (înv.) Persoană care urma să fie primită în mod solemn într-o societate, într-un club etc.; (p. ext.) persoană desemnată pentru un titlu, o funcţie etc. *s.m., pl.* recipiendari; *s.f., g.-d. art.* recipiendarei, *pl.* recipiendare.
recipient (-pi-ent) Vas pentru colectarea, transportul sau păstrarea unui fluid, a unui gaz ori a unui material sub formă de granule sau de pulbere. *s.n., pl.* recipiente.
recipisă Înscris oficial prin care se confirmă primirea unor colete, scrisori, acte etc. care se expediază. *s.f., g.-d. art.* recipisei, *pl.* recipise.
reciproc,-ă 1. (despre sentimente, fenomene, acţiuni etc.) Care acţionează unul asupra celuilalt; mutual. /(log.) *Propoziţii* (sau *judecăţi*) ~ = propoziţii (sau judecăţi) în care subiectul uneia poate deveni predicatul alteia şi invers. (gram.) *Verb reflexiv* ~ = verb care arată că acţiunea este făcută de două subiecte în acelaşi timp, fiecare suportând efectele acţiunii celuilalt. (mat.) *Teoremă* ~ = teoremă care are ca ipoteză concluziile altei teoreme, iar drept concluzii, ipoteza celei dintâi. (mat.) *Ecuaţie* ~ = ecuaţie care admite o soluţie şi valoarea inversă a acesteia drept soluţie. 2. (despre tratate, convenţii etc.) Care angajează în mod egal părţile contractante. *adj., pl.* reciproci,-ce.
reciprocitate 1. Însuşirea de a fi reciproc. //Tratament acordat de un stat altui stat, egal cu acela pe care cel de al doilea stat îl acordă celui dintâi. 2. (mat.) Relaţia prin care două numere, două ecuaţii, două teoreme sunt reciproce una alteia. *s.f., g.-d. art.* reciprocităţii.
recircula *tr.* A introduce într-un proces de recirculare. *vb. I, ind. prez. 3* recirculă.
recirculare 1. Reintroducere a unui material în procesul de fabricaţie pentru a îmbunătăţi parametrii de producţie. 2. Recirculaţie. *s.f., g.-d. art.* recirculării.
recirculaţie (-ţi-e) Reintroducere a agentului caloric sau frigorific într-o instalaţie de încălzire sau de răcire; reintroducere a unui material într-o instalaţie în care se produce o reacţie chimică; recirculare. *s.f., art.* recirculaţia, *g.-d. art.* recirculaţiei.
recişor,-oară (fam.) Diminutiv al lui rece; cam rece. *adj., pl.* recişori,-oare.
recita *tr.* A spune cu voce tare un text (memorat); a declama. *vb. I, ind. prez. 3* recită.
recital Concert, program artistic, susţinut de un singur interpret. *s.n., pl.* recitaluri.
recitando (it., muz.) Recitând; povestind. *adv.*
recitant[1] Persoană care interpretează recitative. *s.m., pl.* recitanţi.
recitant[2],-ă (despre voci sau despre instrumente) Care interpretează singur partea principală a unei bucăţi muzicale. *adj., pl.* recitanţi,-te.
recitare Acţiunea de a recita. //(concr.) Text, poezie recitată. *s.f., g.-d. art.* recitării, *pl.* recitări.
recitativ Pasaj muzical interpretat ca o recitare care face legătura între arii. *s.n., pl.* recitative.
recitator,-oare Persoană care recită. *s.m., pl.* recitatori; *s.f., g.-d. art.* recitatoarei, *pl.* recitatoare.
reciti *tr.* A citi din nou un text. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* recitesc, *imperf. 3 sg.* recitea; *conj. prez. 3* să recitească.
recitire Acţiunea de a reciti. *s.f., g.-d. art.* recitirii.
reclama *tr.* 1. A pretinde ceva pe baza unui drept. 2. (fig.) A face necesar, a impune. 3. A face o reclamaţie; a denunţa. *vb. I, ind. prez. 3* reclamă.
reclamagiu[1] (fam.) Persoană căreia îi place să facă denunţuri, reclamaţii. *s.m., art.* reclamagiul, *pl.* reclamagii, *art.* reclamagiii.
reclamagiu[2] (fam.) Persoană care îşi face singur reclamă, care se laudă; lăudăros. *s.m., art.* reclamagiul, *pl.* reclamagii, *art.* reclamagiii.
reclamant,-ă 1. Persoană care face o reclamaţie. 2. Persoană care se adresează justiţiei pentru a i se recunoaşte un drept. *s.m., pl.* reclamanţi; *s.f., g.-d. art.* reclamantei, *pl.* reclamante.
reclamare (înv.) Reclamaţie. *s.f., g.-d. art.* reclamării.
reclamaţie (-ţi-e) Faptul de a reclama; (concr.) plângere, sesizare. [*var.* (înv.) reclamaţiune, (pop.) lăcărmaţie *s.f.*] *s.f., art.* reclamaţia, *g.-d. art.* reclamaţiei, *pl.* reclamaţii, *art.* reclamaţiile.
reclamă 1. Prezentare prin tipărituri, radio, televiziune etc. a unui produs, a unui serviciu etc. 2. Articol, afiş, panou etc. prin care se face reclamă (1). 3. Popularitate care se face cuiva prin răspândirea de informaţii elogioase despre el. *s.f., g.-d. art.* reclamei, *pl.* reclame.
reclasa *tr.* 1. A face noi clasificări. 2. A reeduca un delincvent pentru a-l reabilita. *vb. I, ind. prez. 3* reclasează.
reclasare Acţiunea de a reclasa. *s.f., g.-d. art.* reclasării, *pl.* reclasări.
reclasifica *tr.* A face o nouă clasificare. *vb. I, ind. prez. 3* reclasifică.
reclasificare Acţiunea de a reclasifica. *s.f., g.-d. art.* reclasificării, *pl.* reclasificări.
reclădi *tr.* A construi, a zidi din nou; a reface din temelii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reclădesc, *imperf. 3 sg.* reclădea; *conj. prez. 3* să reclădească.
reclădire Acţiunea de a reclădi. *s.f., g.-d. art.* reclădirii, *pl.* reclădiri.
reclinat,-ă (bot., despre organe) Înclinat spre sol. *adj., pl.* reclinaţi,-te.
recluziona (-zi-o-) *refl.* (rar) A se retrage din lume. *vb. I, ind. prez. 3* se recluzionează.
recluziune (-zi-u-) (rar, ieşit din uz) 1. Pedeapsă privativă de libertate. 2. Izolare, solitudine. *s.f., g.-d. art.* recluziunii, *pl.* recluziuni.
recoace *tr.* A trata termic un material solid şi a-l răci încet pentru a-i îmbunătăţi proprietăţile. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* recoc, *1 pl.* recoacem, *imperf. 3 sg.* recocea, *perf. s. 1 sg.* recopsei, *1 pl.* recoapserăm; *conj. prez. 3* să recoacă; *imper. 2 sg.* recoace; *ger.* recocând; *part.* recopt.
recoacere Acţiunea de a recoace. *s.f., g.-d. art.* recoacerii, *pl.* recoaceri.
recognitiv,-ă (despre un act) Prin care se recunoaşte o obligaţie. *adj., pl.* recognitivi,-e.
recognitiune (-ţi-u-) (livr.) Recunoaştere. *s.f., g.-d. art.* recognitiunii, *pl.* recognitiuni.
recognoscibil,-ă Care poate fi recunoscut. *adj., pl.* recognoscibili,-e.

recolment (silv.) Verificare a legalității tăierii unei păduri. *s.n., pl.* recolmente.
recoloniza *tr.* A întări procesul de colonizare a unei țări, a unei zone etc. cu noi grupuri de populație. *vb. I, ind. prez. 3* recolonizează.
recolonizare Acțiunea de a recoloniza. *s.f., g.-d. art.* recolonizării, *pl.* recolonizări.
recolora *tr.* A colora din nou. *vb. I, ind. prez. 3* recolorează.
recolorare Acțiunea de a recolora. *s.f., g.-d. art.* recolorării, *pl.* recolorări.
recolta *tr.* 1. A aduna, a culege, a strânge recolta. /*Mașină de ~t* = mașină pentru recoltarea produselor agricole cultivate. //(fig.) A aduna rezultatele muncii, ale unei acțiuni etc. 2. (med.) A lua probe de sânge, de urină, de țesut etc. în vederea analizării lor în laborator. *vb. I, ind. prez. 3* recoltează.
recoltabil,-ă Care poate fi recoltat. *adj., pl.* recoltabili,-e.
recoltare Acțiunea de a recolta; recoltat. *s.f., g.-d. art.* recoltării, *pl.* recoltări.
recoltat Recoltare. *s.n.*
recoltă 1. Recoltare. 2. Produsele (cereale, fructe etc.) adunate (într-un an). //Timpul recoltării. 3. Rod al unei munci, al unei activități. *s.f., g.-d. art. art.* recoltei, *pl.* recolte.
recomanda 1. *tr.* A sfătui pe cineva să facă un anumit lucru. 2. *tr.* A prezenta (pe cineva sau ceva) elogios cuiva; a propune pe cineva pentru o anumită activitate. 3. *refl.* A se prezenta (cuiva), a face cunoștință (cu cineva). //A se da drept..., a trece drept... *vb. I, ind. prez. 3* recomandă.
recomandabil,-ă Care poate fi recomandat; indicat, bun. *adj., pl.* recomandabili,-e.
recomandare Acțiunea de a (se) recomanda; sfat. *s.f., g.-d. art.* recomandării, *pl.* recomandări.
recomandat,-ă 1. Prezentat; indicat ca bun, util. //(med.) Eficace. 2. (despre colete, scrisori) Pentru care este perceput un tarif special și care se înmânează destinatarului pe bază de semnătură. //(s.f.) Scrisoare recomandată (2). *adj., pl.* recomandați,-te.
recomandație (-ți-e) Recomandare. //Prescripție medicală. *s.f., art.* recomandația, *g.-d. art.* recomandației, *pl.* recomandații, *art.* recomandațiile.
recombina *tr.* A combina din nou. *//refl. recipr.* A realiza o recombinare. *vb. I, ind. prez. 3* recombină.
recombinare (fiz.) Neutralizare reciprocă a particulelor cu sarcină electrică opusă. *s.f., g.-d. art.* recombinării, *pl.* recombinări.
recompensa *tr.* A da, a oferi o recompensă; a răsplăti. *vb. I, ind. prez. 3* recompensează.
recompensare Acțiunea de a recompensa. *s.f., g.-d. art.* recompensării, *pl.* recompensări.
recompensator,-oare (rar) Care recompensează. *adj., pl.* recompensatori,-oare.
recompensație (-ți-e) Recompensă. *s.f., art.* recompensația, *g.-d. art.* recompensației, *pl.* recompensații, *art.* recompensațiile.
recompensă 1. Răsplată, gratificație. //Despăgubire. 2. Sumă de bani cuvenită inovatorului sau inventatorului care cedează statului inovația sau invenția sa. *s.f., g.-d. art.* recompensei, *pl.* recompense.
recompoziție (-ți-e) Reconstituire, refacere a unui lucru. *s.f., art.* recompoziția, *g.-d. art.* recompoziției, *pl.* recompoziții, *art.* recompozițiile.
recomprima *tr.* A realiza procesul de recomprimare. *vb. I, ind. prez. 3* recomprimă.
recomprimare Ridicare a presiunii gazelor, realizată din loc în loc într-o conductă de alimentare cu gaze, pentru a învinge rezistența de curgere. *s.f., g.-d. art.* recomprimării, *pl.* recomprimări.
recompune *tr.* A compune din nou, a reface (un obiect dezmembrat). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* recompun; *conj. prez. 3* să recompună; *ger.* recompunând.
recompunere Acțiunea de a recompune. *s.f., g.-d. art.* recompunerii, *pl.* recompuneri.
reconcilia (-li-a) *tr.* și *refl.* A (se) împăca din nou, a (se) pune din nou de acord. *vb. I, ind. prez. 3* reconciliază, *1 pl.* reconciliem; *conj. prez. 3* să reconcilieze; *ger.* reconciliind.
reconciliabil,-ă (-li-a-) Care poate fi reconciliat, împăcat. *adj., pl.* reconciliabili,-e.
reconciliere (-li-e-) Acțiunea de a (se) reconcilia; împăcare, punere de acord. *s.f., g.-d. art.* reconcilierii, *pl.* reconcilieri.
recondamna *tr.* A condamna din nou. *vb. I, ind. prez. 3* recondamnă.
recondiționa (-ți-o-) *tr.* A reface, a readuce în stare bună de funcționare; a repara. *vb. I, ind. prez. 3* recondiționează.
recondiționare (-ți-o-) Acțiunea de a recondiționa. *s.f., g.-d. art.* recondiționării, *pl.* recondiționări.
reconducție (-ți-e) Reînnoire a unui contract de arendă sau de închiriere. *s.f., art.* reconducția, *g.-d. art.* reconducției.
reconfigura *tr.* (rar) A da o nouă formă. *vb. I, ind. prez. 3* reconfigurează.
reconfigurare Acțiunea de a reconfigura. *s.f., g.-d. art.* reconfigurării, *pl.* reconfigurări.
reconfirma *tr.* A confirma; a întări din nou o numire, un fapt. *vb. I, ind. prez. 3* reconfirmă.
reconfirmare Acțiunea de a reconfirma. *s.f., g.-d. art.* reconfirmării, *pl.* reconfirmări.
reconfort (rar) Reconfortare. *s.n.*
reconforta 1. *tr.* și *refl.* A (se) reface fizic sau moral; a (se) întări. 2. *tr.* (fig.) A îmbărbăta, a încuraja. *vb. I, ind. prez. 3* reconfortează.
reconfortant[1] Substanță, medicament care reconfortează; întăritor. *s.n.*
reconfortant[2]**,-ă** Care reconfortează fizic sau moral; întăritor. *adj., pl.* reconfortanți,-te.
reconfortare Acțiunea de a reconforta; reconfort. *s.f., g.-d. art.* reconfortării, *pl.* reconfortări.
reconsidera *tr.* A interpreta o întâmplare, o operă etc. dintr-un punct de vedere nou. *vb. I, ind. prez. 3* reconsideră.
reconsiderare Acțiunea de a reconsidera. *s.f., g.-d. art.* reconsiderării, *pl.* reconsiderări.
reconsolida *tr.* A consolida din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reconsolidează.
reconsolidare Acțiunea de a reconsolida. *s.f., g.-d. art.* reconsolidării, *pl.* reconsolidări.
reconstituant[1] (-tu-ant) Întăritor, reconfortant. *s.n.*
reconstituant[2]**,-ă** (-tu-ant) (rar) Care întărește; reconfortant[2]. *adj., pl.* reconstituanți,-te.
reconstitui *tr.* 1. A reface, a recompune. //(fig.) A reface din memorie; a evoca. 2. (lingv.) A reconstrui forma aproximativă a unui cuvânt neatestat dintr-o limbă, pe baza comparației dintre formele existente în limbile înrudite. 3. (jur.) A stabili la fața locului condițiile în care a fost înfăptuită o infracțiune. 4. A reface un edificiu, o operă de artă păstrând structura și aspectul original. *vb. IV, ind. prez. 3* reconstituie, *imperf. 3 sg.* reconstituia; *conj. prez. 3* să reconstituie.
reconstituire Acțiunea de a reconstitui. 1. Recompunere. 2. Refacere a unor acte de stare civilă pierdute sau distruse. 3. (jur.) Restabilire a condițiilor în care s-a comis o infracțiune. 4. (lingv.) Reconstrucție. *s.f., g.-d. art.* reconstituirii, *pl.* reconstituiri.

reconstrucţiv,-ă Cu caracter de reconstrucţie. *adj., pl.* reconstructivi,-e.
reconstrucţie (-ţi-e) Faptul de a reconstrui; reconstituire. //(lingv.) Refacere a formei unui cuvânt neatestat dintr-o limbă prin comparaţia formelor existente în limbile înrudite cu aceasta. *s.f., art.* reconstrucţia, *g.-d. art.* reconstrucţiei, *pl.* reconstrucţii, *art.* reconstrucţiile.
reconstrui *tr.* A construi din nou; a reclădi; a reface pe baze noi. //(fig.) A reconstitui (2). *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* reconstruiesc, *imperf. 3 sg.* reconstruia; *conj. prez. 3* să reconstruiască.
reconstruire Acţiunea de a reconstrui. *s.f., g.-d. art.* reconstruirii, *pl.* reconstruiri.
reconvenţional,-ă (-ţi-o-) (jur., în sintagma) *Cerere ~* = cerere prin care, într-un litigiu, pârâtul formulează pretenţii împotriva reclamantului, în legătură cu litigiul respectiv; reconvenţiune. *adj., pl.* reconvenţionali,-e.
reconvenţiune (-ţi-u-) Cerere reconvenţională. *s.f., g.-d. art.* reconvenţiunii, *pl.* reconvenţiuni.
reconversie (-si-e) Schimbare profesională; recalificare (1). *~a forţei de muncă. s.f., art.* reconversia, *g.-d. art.* reconversiei, *pl.* reconversii, *art.* reconversiile.
reconversiune (-si-u-) Schimbare a obiectului activităţii unor întreprinderi sau a unor întregi ramuri de activitate. *s.f., g.-d. art.* reconversiunii, *pl.* reconversiuni.
reconverti 1. *tr.* A supune reconversiunii. 2. *refl.* A se converti din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* reconvertesc, *imperf. 3 sg.* reconvertea; *conj. prez. 3* să reconvertească.
recopia (-pi-a) *tr.* A copia din nou. *vb. I, ind. prez. 3* recopiază, *1 pl.* recopiem; *conj. prez. 3* să recopieze; *ger.* recopiind.
recopiere (-pi-e-) Acţiunea de a recopia. *s.f., g.-d. art.* recopierii, *pl.* recopieri.
record Cea mai bună performanţă, constatată oficial, obţinută într-o competiţie sportivă; (p. gener.) performanţă, realizare deosebită într-un domeniu. */A bate ~ul* = a atinge nivelul cel mai de sus (în ceva). *A deţine ~ul* = a fi neîntrecut în domeniul respectiv. *s.n., pl.* recorduri.
recorder (ricordăr) (angl.) Aparat de înregistrare pe bandă de magnetofon sau pe disc. *s.n., pl.* recordere.
recording (ricording) (angl.) Înregistrare electromagnetică a sunetelor şi a imaginilor. *s.n.*
recordmen,-ă Sportiv care a stabilit un (nou) record. *s.m., pl.* recordmeni; *s.f., g.-d. art.* recordmenei, *pl.* recordmene.
recorela *tr.* A corela din nou. *vb. I, ind. prez. 3* recorelează.
recorelare Acţiunea de a recorela. *s.f., g.-d. art.* recorelării, *pl.* recorelări.
recrea[1] (-cre-a) *tr.* şi *refl.* A (se) reface, a (se) destinde, a (se) relaxa (după un efort). *vb. II, ind. prez. 3* recreează, *1 pl.* recreăm; *conj. prez. 3* să recreeze; *ger.* recreând; *part.* recreat.
recrea[2] (-cre-a) *tr.* A crea din nou. *vb. II, ind. prez. 3* recreează, *1 pl.* recreăm; *conj. prez. 3* să recreeze; *ger.* recreând; *part.* recreat.
recreanţă (-cre-an-) (jur.) Uzufruct al unui bun aflat în litigiu. *s.f., g.-d. art.* recreanţei, *pl.* recreanţe.
recreare (-cre-a-) Acţiunea de a recrea[2]; creare din nou. *s.f., g.-d. art.* recreării, *pl.* recreări.
recreativ,-ă (-cre-a-) Care recreează[1]; care destinde; recreator. *adj., pl.* recreativi,-e.
recreator,-oare (-cre-a-) Recreativ. *adj., pl.* recreatori,-oare.
recreaţie[1] (-cre-a-ţi-e) Faptul de a (se) recrea[1]; odihnă. //(Scurtă) pauză între orele de curs; pauză. [*var.* (înv.) recreaţiune *s.f.*] *s.f., art.* recreaţia, *g.-d. art.* recreaţiei, *pl.* recreaţii, *art.* recreaţiile.
recreaţie[2] (-cre-a-ţi-e) (rar) Recreare. *s.f., art.* recreaţia, *g.-d. art.* recreaţiei, *pl.* recreaţii, *art.* recreaţiile.
recreaţional,-ă (-cre-a-ţi-o-) Care este destinat recreaţiei[1]. *adj., pl.* recreaţionali,-e.
recreaţiune v. **recreaţie**[1].
recreere Acţiunea de a (se) recrea[1]. *s.f., g.-d. art.* recreerii, *pl.* recreeri.
recrimina *tr.* (livr.) A răspunde unor acuzaţii sau unor injurii prin alte acuzaţii sau injurii; a riposta. *vb. I, ind. prez. 3* recriminează.
recriminare (livr.) Acţiunea de a recrimina; acuzaţie. *s.f., g.-d. art.* recriminării, *pl.* recriminări.
recristalizare Modificare a structurii cristaline a unui metal sau a unui aliaj prin încălzire. *s.f., g.-d. art.* recristalizării, *pl.* recristalizări.
recroma *tr.* A supune operaţiei de recromare. *vb. I, ind. prez. 3* recromează.
recromare Tăbăcire cu crom a pieilor deja tăbăcite, în vederea îmbunătăţirii calităţilor pieilor finite. *s.f., g.-d. art.* recromării, *pl.* recromări.
recrudescent,-ă (med., şi fig.) Care îşi reia intensitatea. *adj., pl.* recrudescenţi,-te.
recrudescenţă Revenire a unei boli într-o formă acută. //(fig.) Reluare într-un ritm mai intens, mai viu a unei activităţi, a unui proces etc. *s.f., g.-d. art.* recrudescenţei, *pl.* recrudescenţe.
recrut Soldat încorporat de curând. //(fig., fam.) Debutant, începător (într-o activitate). *s.m., pl.* recruţi.
recruta *tr.* 1. A înrola tineri pentru efectuarea stagiului militar. *//intr.* A se prezenta pentru încorporare. 2. (fig.) A primi, a atrage pe cineva într-o activitate. *vb. I, ind. prez. 3* recrutează.
recrutare Acţiunea de a recruta. *s.f., g.-d. art.* recrutării, *pl.* recrutări.
recrutor 1. Persoană care făcea recrutări pentru armată. 2. Persoană care recrutează membri pentru un partid, pentru o mişcare etc. *s.m., pl.* recrutori.
rect Ultima parte a tubului digestiv, care se întinde de la colon până la orificiul anal. *s.n., pl.* recturi.
rectal,-ă Referitor la rect. *adj., pl.* rectali,-e.
rectangular,-ă În formă de dreptunghi. */Coordonate ~* = coordonate care sunt perpendiculare una pe alta, formând unghiuri drepte. *adj., pl.* rectangulari,-e.
recte Adică, anume; cu adevărat. *adv.*
rectifica *tr.* 1. A îndrepta, a corecta; a retuşa. 2. (tehn.) A netezi o suprafaţă metalică. 3. (chim.) A separa, prin distilare componentele volatile dintr-un amestec lichid. *vb. I, ind. prez. 3* rectifică.
rectificabil,-ă 1. Care poate fi rectificat, îndreptat. 2. (mat.) *Curbă ~* = curbă a cărei lungime poate fi calculată. *adj., pl.* rectificabili,-e.
rectificare Acţiunea de a rectifica. //Notă (într-un ziar) prin care se rectifică (1) ceva. *s.f., g.-d. art.* rectificării, *pl.* rectificări.
rectificat Rectificare. */Maşină de ~* = maşină care îndreaptă suprafeţele metalice cu o unealtă abrazivă. *s.n.*
rectificator[1] Dispozitiv care separă vaporii de apă de cei de amoniac, folosit în anumite instalaţii frigorifice. *s.n., pl.* rectificatoare.
rectificator[2]**,-oare** I. *adj.* Care rectifică. II. *s.m.* şi *f.* Muncitor care lucrează cu o maşină de rectificat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* rectificatori,-oare.
rectiliniar,-ă (-ni-ar) Ortoscopic. *adj., pl.* rectiliniari,-e.
rectiliniaritate (-ni-a-) (fiz.) Caracteristica unui sistem optic de a forma imagini corecte, nedistorsionate. *s.f., g.-d. art.* rectiliniarităţii.
rectiliniu,-ie 1. (despre mişcări) Care se desfăşoară în linie dreaptă. 2. (despre figuri geometrice) Mărginit de linii drepte. */Unghi ~* = unghi de nouăzeci de grade. *adj., pl.* rectilinii.

rectitudine (livr.) 1. Calitate a unei linii drepte. 2. (fig.) Spirit de dreptate; corectitudine, moralitate. *s.f., g.-d. art.* rectitudinii.
recto Prima pagină a unei foi scrise sau tipărite; pagina din dreapta unei cărți (a unui manuscris etc.). *s.n., art.* rectoul.
rector Persoană care conduce o instituție de învățământ superior. //(în unele țări din Apus) Superior al unei școli medii. *s.m., pl.* rectori.
rectoral,-ă (rar) De rector. *adj., pl.* rectorali,-e.
rectorat Funcția de rector; perioada cât o persoană este rector; (concr.) biroul, serviciile administrative care aparțin rectorului. *s.n., pl.* rectorate.
rectoscop (med.) Endoscop pentru examenul medical al rectului. *s.n., pl.* rectoscoape.
rectoscopie (med.) Examinare a rectului cu rectoscopul. *s.f., art.* rectoscopia, *g.-d. art.* rectoscopiei, *pl.* rectoscopii, *art.* rectoscopiile.
rectrice (ornit.) Fiecare dintre penele mari din coada păsărilor. *s.f., g.-d. art.* rectricei, *pl.* rectrice.
recțiune (-ți-u-) (gram.) Însușire a unui cuvânt de a primi un anumit determinant; legătură între un cuvânt și determinantul său; regim. *s.f., g.-d. art.* recțiunii, *pl.* recțiuni.
recuceri *tr.* A cuceri din nou; a redobândi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* recuceresc, *imperf. 3 sg.* recucerea; *conj. prez. 3* să recucerească.
recucerire Acțiunea de a recuceri. *s.f., g.-d. art.* recuceririi, *pl.* recuceriri.
recul 1. Mișcarea înapoi a unui corp solid ca reacție la mișcarea înainte a altui corp. //Mișcare pe care o descrie o armă de foc în momentul când iese glonțul pe țeavă. //Distanța parcursă de un corp în timpul acestei mișcări. 2. (fig.) Mișcare opusă progresului; regres. *s.n., pl.* reculuri.
recula *intr.* A efectua mișcarea de recul, a da înapoi, a se retrage. *vb. I, ind. prez. 3* reculează.
reculant,-ă (despre un mecanism) Care reculează. *adj., pl.* reculanți,-te.
reculare Faptul de a recula. *s.f., g.-d. art.* reculării, *pl.* reculări.
reculege *refl.* A-și redobândi calmul (după o emoție, după un șoc); a se regăsi. //A medita (profund) *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se reculege, *1 pl.* ne reculegem; *part.* reculeș.
reculegere Acțiunea de a se reculege. /*Moment de ~* = moment în care se păstrează tăcere în memoria unei persoane decedate. *s.f., g.-d. art.* reculegerii, *pl.* reculegeri.
recunoaște *tr.* 1. A identifica o persoană, un lucru etc. cunoscute mai înainte; a distinge ceva după anumite caracteristici. *//refl.* A-și descoperi la altul trăsăturile caracteristice. 2. A admite ceva ca valabil; a mărturisi. //A considera pe cineva sau ceva merituos, valoros. 3. A accepta o situație juridică nou creată pe plan internațional. 4. A declara un copil natural ca legitim. 5. (mil.) A cerceta pozițiile inamice. //A examina drumul pe unde urmează să treacă o unitate. 6. A se arăta recunoscător față de cineva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* recunosc, *3 sg.* recunoaște, *imperf. 3 sg.* recunoștea; *ger.* recunoscând; *part.* recunoscut.
recunoaștere Acțiunea de a (se) recunoaște. *s.f., g.-d. art.* recunoașterii, *pl.* recunoașteri.
recunoscător,-oare Care recunoaște un bine, un serviciu făcut; care poartă recunoștință. *adj., pl.* recunoscători,-oare.
recunoscut,-ă 1. Identificat, cunoscut. 2. (despre un guvern, un stat) Acceptat să întrețină relații diplomatice cu alte state. 3. (despre un copil natural) Declarat legitim. 4. Considerat o autoritate într-un domeniu; celebru. *adj., pl.* recunoscuți,-te.
recunoștință Sentiment al obligației morale față de un binefăcător; gratitudine. *s.f., g.-d. art.* recunoștinței, *pl.* recunoștințe.
recupera *tr.* 1. A dobândi din nou, a recâștiga. 2. (spec.) A folosi din nou deșeuri, energie etc. *vb. I, ind. prez. 3* recuperează.
recuperabil,-ă Care poate fi recuperat. *adj., pl.* recuperabili,-e.
recuperare Acțiunea de a recupera. //(med.) Refacere (parțială sau totală) a capacității fizice sau psihice. //(tehn.) Refolosire a unor materiale considerate pierdute, inutile. *s.f., g.-d. art.* recuperării, *pl.* recuperări.
recuperator[1] 1. (la romani) Judecător însărcinat cu probleme de despăgubire, de restituire etc. 2. (p. gener.) Persoană însărcinată cu recuperarea împrumuturilor, a unor datorii etc. *s.m., pl.* recuperatori.
recuperator[2] 1. Instalație folosită pentru recuperarea energiei, a deșeurilor de materiale etc. 2. Preîncălzitor de aer pentru cuptoare industriale. *s.n., pl.* recuperatoare.
recura *intr.* (jur.) A face recurs (1). *vb. I, ind. prez. 3* recurează.
recurba *tr.* A curba, a îndoi din nou. *vb. I, ind. prez. 3* recurbează.
recurbare Acțiunea de a recurba. *s.f., g.-d. art.* recurbării, *pl.* recurbări.
recurent,-ă I. *adj.* 1. Care revine la punctul de pornire. 2. (despre o boală) Care recidivează. */Febră ~* = boală infecțioasă în care perioadele febrile alternează cu cele nefebrile. 3. (lit.) *Motiv ~* = motiv care se repetă. 4. (mat.) *Serie ~* = serie în care fiecare termen este calculat cu ajutorul termenilor precedenți. II. *s.m.* și *f.* (jur.) Persoană care face un recurs (1). *adj., s.m.* și *f., pl.* recurenți,-te.
recurență 1. Însușirea de a fi recurent; repetiție. //(spec.) Reacția unui efect asupra cauzei care l-a produs. 2. (mat.) *Formulă de ~* = formulă care exprimă orice termen dintr-un șir în funcție de termenii precedenți. *s.f., g.-d. art.* recurenței, *pl.* recurențe.
recurge *intr.* A apela la cineva sau la ceva, a face uz de... *vb. III, ind. prez. 3 sg.* recurge; *ger.* recurgând; *part.* recurs.
recurgere Acțiunea de a recurge. *s.f., g.-d. art.* recurgerii.
recurs 1. Solicitare către o instanță superioară, privind anularea hotărârii unei instanțe inferioare. 2. (rar) Recurgere, referire. *s.n., pl.* recursuri.
recursie (-si-e) (fon.) Moment în care organele articulatorii părăsesc poziția de articulare și revin la poziția normală; destindere. [*var.* recursiune *s.f.*] *s.f., art.* recursia, *g.-d. art.* recursiei, *pl.* recursii, *art.* recursiile.
recursiune v. **recursie.**
recursiv,-ă Care poate fi repetat (la nefârșit). *adj., pl.* recursivi,-e.
recursivitate Însușirea de a fi recursiv. *s.f., g.-d. art.* recursivității.
recursoriu,-ie Prin care se folosește dreptul de recurs. *adj., pl.* recursorii.
recuza *tr.* (jur.) A nu recunoaște competența unui judecător, a unui martor etc.; (p. ext.) a respinge, a nu recunoaște ceva sau calitatea cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* recuză.
recuzabil,-ă Care poate fi recuzat. *adj., pl.* recuzabili,-e.
recuzare Acțiunea de a recuza; recuzație. *s.f., g.-d. art.* recuzării, *pl.* recuzări.
recuzat,-ă (Cel) căruia nu i-a fost recunoscută competența. *adj., s.m.* și *f., pl.* recuzați,-te.
recuzație (-ți-e) Recuzare. *s.f., art.* recuzația, *g.-d. art.* recuzației, *pl.* recuzații, *art.* recuzațiile.
recuzită 1. Totalitatea obiectelor necesare montării unei piese de teatru, unui film etc. 2. Totalitatea obiectelor specifice unei sfere de activitate, unei acțiuni etc. *s.f., g.-d. art.* recuzitei, *pl.* recuzite.

recuzitor,-oare Persoană care procură şi păstrează recuzita. *s.m., pl.* recuzitori; *s.f., g.-d. art.* recuzitoarei, *pl.* recuzitoare.
recviem (-vi-em) (în Biserica romano-catolică) Slujbă religioasă pentru pomenirea unei persoane decedate. //Compoziţie muzicală amplă scrisă pentru această slujbă. *s.n., pl.* recviemuri.
reda[1] *tr.* A da din nou (cuiva ceva), a restitui. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* redau, *1 pl.* redăm, *2 pl.* redaţi, *imperf. 3 sg.* redădea, *m.m.c.p. 1 sg.* redădusem, *1 pl.* redăduserăm; *conj. prez. 3* să redea; *imper. neg. 2 sg.* nu reda.
reda[2] *tr.* A exprima prin cuvinte sau prin mijloace artistice; a descrie; a reproduce. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* redau, *1 pl.* redăm, *2 pl.* redaţi, *imperf. 3 sg.* reda, *m.m.c.p. 1 sg.* redasem, *1 pl.* redaserăm; *conj. prez. 3* să redea; *imper. neg. 2 sg.* nu reda.
redacta *tr.* 1. A formula în scris un act, un studiu etc. 2. A da formă finală unui manuscris destinat publicării. 3. A organiza conţinutul unei publicaţii (periodice). *vb. I, ind. prez. 3* redactează.
redactare Acţiunea de a redacta; formulare în scris. *s.f., g.-d. art.* redactării, *pl.* redactări.
redactor,-oare 1. Persoană care scrie un studiu, o lucrare. 2. Persoană care lucrează în redacţia unui ziar, a unei reviste etc. sau care redactează (2). *s.m., pl.* redactori; (rar) *s.f., g.-d. art.* redactoarei, *pl.* redactoare.
redactor-şef Conducătorul unei redacţii; cel care răspunde (oficial) pentru ceea ce se publică. *s.m., pl.* redactori-şefi.
redactor-şef adjunct Adjunct al unui redactor-şef. *s.m. + adj.*
redacţie (-ţi-e) 1. Colectiv de redactori la o editură, la un ziar etc. //Local unde sunt instalate birourile redactorilor. 2. Redactare. [*var.* (înv.) redacţiune *s.f.*] *s.f., art.* redacţia, *g.-d. art.* redacţiei, *pl.* redacţii *art.* redacţiile.
redacţional,-ă (-ţi-o-) Al redacţiei, de redacţie. *adj., pl.* redacţionali,-e.
redacţiune v. **redacţie.**
redan 1. Lucrare de fortificaţie, alcătuită în trecut dintr-un zid în formă de unghi. 2. Fiecare dintre treptele de pe suprafaţa superioară a unui zid construit pe un teren în pantă. 3. Motiv decorativ în forma unor dinţi sculptaţi, folosit în arhitectura Evului Mediu. 4. Aliniere oblică a clădirilor de-a lungul unei străzi, astfel încât un colţ al lor să iasă mai mult în stradă. 5. Proeminenţă pe fundul cocii unei ambarcaţiuni sau al unui hidroavion, care facilitează înaintarea acestora pe apă. *s.n., pl.* redane.
redare Acţiunea de a reda, exprimare, reprezentare. *s.f., g.-d. art.* redării, *pl.* redări.
redempţiune (-ţi-u-) Izbăvire, mântuire. *s.f., g.-d. art.* redempţiunii, *pl.* redempţiuni.
redeschide *tr.* şi *refl.* A (se) deschide din nou. *//refl.* (fig., despre instituţii) A-şi relua activitatea. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* redeschid, *1 pl.* redeschidem, *perf. s. 1 sg.* redeschisei, *1 pl.* redeschiserăm; *conj. prez. 3* să redeschidă; *ger.* redeschizând; *part.* redeschis.
redeschidere Acţiunea de a (se) redeschide. *s.f., g.-d. art.* redeschiderii, *pl.* redeschideri.
redescoperi *tr.* A descoperi din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* redescopăr, *3* redescoperă, *imperf. 3 sg.* redescoperea; *conj. prez. 3* să redescopere.
redescoperire Acţiunea de a redescoperi. *s.f., g.-d. art.* redescoperirii, *pl.* redescoperiri.
redeştepta 1. *tr.* şi *refl.* A (se) deştepta din nou; a face să-şi revină sau a-şi reveni în fire. //(fig.) A izbucni sau a face să izbucnească din nou. 2. *tr.* A aminti, a evoca. *vb. I, ind. prez. 3* redeşteaptă.
redeştептare Acţiunea de a (se) redeştepta. *s.f., g.-d. art.* redeşteptării, *pl.* redeşteptări.
redeveni *intr.* A fi din nou ca înainte; a-şi reveni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* redevin, *2 sg.* redevii, *imperf. 3 sg.* redevenea; *conj. prez. 3* să redevină.
redevenire Acţiunea de a redeveni. *s.f., g.-d. art.* redevenirii, *pl.* redeveniri.
redevenţă (fin.) Sumă în cotă fixă, plătită periodic, acţionarilor unei firme; rentă. *s.f., g.-d. art.* redevenţei, *pl.* redevenţe.
redhibitoriu,-ie (jur.) Care determină anularea unei vânzări. *adj., pl.* redhibitorii.
redhibiţiune (-ţi-u-) (jur.) Anulare a unei vânzări, ca urmare a existenţei unui viciu în actul de vânzare. *s.f., g.-d. art.* redhibiţiunii, *pl.* redhibiţiuni.
redie (-di-e) (zool.) Stadiu larvar în dezvoltarea unor viermi paraziţi. *s.f., art.* redia, *g.-d. art.* rediei, *pl.* redii, *art.* rediile.
redija *tr.* (înv.) A redacta; a compune. *vb. I, ind. prez. 3* redijează, *1 pl.* redijăm; *conj. prez. 3* să redijeze; *ger.* redijând.
redijare (înv.) Acţiunea de a redija. *s.f., g.-d. art.* redijării, *pl.* redijări.
redimensiona (-si-o-) *tr.* A recalcula dimensiunile unei construcţii, ale unei maşini etc. //(fig.) A aborda dintr-o nouă perspectivă. *vb. I, ind. prez. 3* redimensionează.
redimensionare (-si-o-) Acţiunea de a redimensiona. *s.f., g.-d. art.* redimensionării, *pl.* redimensionări.
redingotă Haină bărbătească de ceremonie, cu poalele lungi, până la genunchi, încheiată cu două rânduri de nasturi. *s.f., g.-d. art.* redingotei, *pl.* redingote.
rediscuta *tr.* A discuta din nou, a repune (ceva) în discuţie. *vb. I, ind. prez. 3* rediscută.
rediscutare Acţiunea de a rediscuta. *s.f., g.-d. art.* rediscutării, *pl.* rediscutări.
redispărea *intr.* (rar) A dispărea din nou. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* redispar, *1 pl.* redispărem; *conj. prez. 3* să redispară; *ger.* redispărând; *part.* redispărut.
redistila *tr.* A distila din nou pentru a obţine un produs superior. *vb. I, ind. prez. 3* redistilează.
redistilare Acţiunea de a redistila. *s.f., g.-d. art.* redistilării, *pl.* redistilări.
redistribui *tr.* A repartiza din nou. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* redistribui, *3* redistribuie, *imperf. 3 sg.* redistribuia; *conj. prez. 3* să redistribuie.
redistribuire Acţiunea de a redistribui. *s.f., g.-d. art.* redistribuirii, *pl.* redistribuiri.
rediu (reg.) Pădure mică, tânără. *s.n., art.* rediul, *pl.* rediuri.
rediviza *tr.* A face o nouă împărţire, o nouă diviziune. *vb. I, ind. prez. 3* redivizează.
redoare 1. Lipsă de agilitate, de supleţe. 2. (med.) Rigiditate a unei articulaţii. *s.f., g.-d. art.* redorii, *pl.* redori.
redobândi *tr.* A obţine din nou un lucru pierdut, o situaţie etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* redobândesc, *imperf. 3 sg.* redobândea; *conj. prez. 3* să redobândească.
redobândire Acţiunea de a redobândi. *s.f., g.-d. art.* redobândirii, *pl.* redobândiri.
redondant,-ă v. **redundant.**
redondanţă v. **redundanţă.**
redresa 1. *tr* şi *refl.* A readuce sau a reveni în poziţie normală. //(fig.) A aduce sau a reveni pe calea cea bună; a (se) reface. 2. *tr.* A readuce o aeronavă aflată în coborâre în poziţie orizontală cu ajutorul comenzilor. 3. *tr.* A transforma un curent electric alternativ în curent continuu. *vb. I, ind. prez. 3* redresează.
redresare Acţiunea de a (se) redresa. //Revenire, readucere în poziţie normală. //Transformare a energiei electromagnetice produse de curentul alternativ în energie electromagnetică de curent continuu. *s.f., g.-d. art.* redresării, *pl.* redresări.

redresor[1] 1. Dispozitiv care transformă curentul alternativ în curent continuu. 2. Sistem de lentile sau de prisme care redresează imaginea răsturnată redată de un instrument optic. 3. (med.) Aparat pentru corectarea malformațiilor osteoarticulare. 4. Dispozitiv care readuce pe calea inițială un fluid abătut de un obstacol. *s.n., pl.* redresoare.

redresor[2]**,-oare** Care redresează. *adj., pl.* redresori,-oare.

reduce *tr.* 1. A micșora, a diminua (ca proporții, ca intensitate etc.). //(spec.) A micșora dimensiunile unei hărți, ale unei piese etc., păstrând proporțiile dintre elemente. 2. A simplifica o fracție sau o expresie algebrică. 3. A restrânge, a limita. 4. A aduce pe cineva într-o stare de inferioritate. */A ~ pe cineva la tăcere* = a face pe cineva să nu mai zică nimic. 5. (chim.) A elimina oxigenul dintr-o combinație. 6. (înv.) A cuceri, a cotropi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reduc, *1 pl.* reducem, *2 pl.* reduceți; *imper. 2 sg.* redu, *neg.* nu reduce; *part.* redus.

reducere 1. Acțiunea de a reduce. //Micșorare, scădere a prețurilor. 2. (med.) Reducție (3). 3. (mat.) Simplificare a unei fracții sau a unei expresii algebrice. */~ la absurd* = demonstrare a corectitudinii unei afirmații arătând că ideea contrară este falsă. *s.f., g.-d. art.* reducerii, *pl.* reduceri.

reductibil,-ă Care poate fi redus, care poate fi simplificat. *adj., pl.* reductibili,-e.

reductibilitate Însușirea de a fi reductibil. *s.f., g.-d. art.* reductibilității, *pl.* reductibilități.

reductor[1] (chim.) Substanță care, în prezența altei substanțe, cedează electroni, oxidându-se. *s.m., pl.* reductori.

reductor[2] Dispozitiv, mecanism folosit pentru micșorarea unei mărimi (viteză, presiune etc.). *s.n., pl.* reductoare.

reducție (-ți-e) 1. Acțiunea de a reduce. //(concr.) Copie micșorată a unui obiect. 2. Piesă de legătură între două țevi cu diametre diferite. 3. (med.) Operație prin care sunt fixate la loc oasele fracturate. 4. (biol.) Reducere la jumătate a numărului cromozomilor unei celule. *s.f., art.* reducția, *g.-d. art.* reducției, *pl.* reducții, *art.* reducțiile.

reducțional,-ă (-ți-o-) Referitor la reducție. *Diviziune ~* = meioză. *adj., pl.* reducționali,-e.

reducționism (-ți-o-) Metodă de cunoaștere a unui fenomen complex prin reducerea lui la fenomene mai simple. //Simplificare excesivă. *s.n.*

reducțiune (-ți-u-) (jur.) Restrângere prin hotărâre judecătorească, după decesul unei persoane, a donațiilor făcute de aceasta în detrimentul moștenitorilor legali. *s.f., g.-d. art.* reducțiunii.

redundant,-ă Referitor la redundanță. //(despre stil) Încărcat excesiv; plin de emfază. [*var.* redondant,-ă *adj.*] *adj., pl.* redundanți,-te.

redundanță 1. Surplus de informație transmis față de strictul necesar. 2. Abundență inutilă de expresii sau de imagini în formularea unei idei. [*var.* redondanță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* redundanței, *pl.* redundanțe.

reduplica *tr.* 1. A dubla. 2. (fon.) A repeta într-un cuvânt o literă sau o silabă pentru a da cuvântului altă valoare stilistică sau pentru a forma alt cuvânt. *vb. I, ind. prez. 3* reduplică.

reduplicare Acțiunea de a reduplica; reduplicație. *s.f., g.-d. art.* reduplicării, *pl.* reduplicări.

reduplicativ,-ă Care arată repetarea, reduplicarea. *adj., pl.* reduplicativi,-e.

reduplicație (-ți-e) Reduplicare. *s.f., art.* reduplicația, *g.-d. art.* reduplicației, *pl.* reduplicații, *art.* reduplicațiile.

redus,-ă 1. Diminuat, micșorat. 2. (fig.) Mărginit, prost. 3. (chim., despre substanțe) Din care a fost eliminat oxigenul. *adj., pl.* reduși,-se.

redutabil,-ă De temut; puternic; valoros. *adj., pl.* redutabili,-e.

redută Mic fort de apărare, de formă poligonală sau circulară, înconjurat adesea de șanțuri. *s.f., g.-d. art.* redutei, *pl.* redute.

reechilibra *tr* și *refl.* A readuce sau a reveni la starea de echilibru, de normal. *vb. I, ind. prez. 3* reechilibrează.

reechilibrare Acțiunea de a (se) reechilibra. *s.f., g.-d. art.* reechilibrării, *pl.* reechilibrări.

reedifica *tr.* A edifica din nou, a reconstrui. *vb. I, ind. prez. 3* reedifică.

reedita *tr.* 1. A publica o carte într-o nouă ediție; a retipări. 2. (fig.) A reface un succes; a repune în circulație o concepție, o idee (greșită) etc. *vb. I, ind. prez. 3* reeditează.

reeditare Acțiunea de a reedita; retipărire. *s.f., g.-d. art.* reeditării, *pl.* reeditări.

reeduca *tr.* 1. A educa din nou pe cineva; a-i da cuiva o educație nouă (în locul celei greșite). 2. A deprinde un organ, o parte a corpului să funcționeze din nou. 3. A deprinde un infirm cu o nouă meserie (adecvată situației sale). *vb. I, ind. prez. 3* reeducă.

reeducare Acțiunea de a reeduca. */Centru de ~* = instituție în care tinerii delincvenți primesc o nouă educație, conformă cu morala. //(fig.) Educație nouă, capabilă să o corecteze pe cea greșită. *s.f., g.-d. art.* reeducării, *pl.* reeducări.

reeligibil,-ă Care poate fi ales din nou. *adj., pl.* reeligibili,-e.

reeligibilitate Calitatea de a fi reeligibil. *s.f., g.-d. art.* reeligibilității.

reescont (fin.) Operație bancară prin care o bancă cumpără de la altă bancă o cambie, o trată etc., scontată deja de această bancă. *s.n., pl.* reesconturi.

reesconta *tr.* (fin.) A efectua un reescont. *vb. I, ind. prez. 3* reescontează.

reescontare (fin.) Acțiunea de a reesconta. *s.f., g.-d. art.* reescontării, *pl.* reescontări.

reeșalona *tr.* A eșalona din nou o datorie stabilind pentru plată noi termene. *vb. I, ind. prez. 3* reeșalonează.

reeșalonare Acțiunea de a reeșalona. *s.f., g.-d. art.* reeșalonării, *pl.* reeșalonări.

reevalua *tr.* A evalua din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reevaluează, *1 pl.* reevaluăm; *conj. prez. 3* să reevalueze; *ger.* reevaluând.

reevaluare Acțiunea de a reevalua. *s.f., g.-d. art.* reevaluării, *pl.* reevaluări.

reexamina (x *pron.* gz) *tr.* 1. A examina din nou pe cineva. 2. A lua din nou în discuție o problemă, o lucrare etc. *vb. I, ind. prez. 3* reexaminează.

reexaminare (x *pron.* gz) Acțiunea de a reexamina. *s.f., g.-d. art.* reexaminării, *pl.* reexaminări.

reexpedia (-di-a) *tr.* A trimite, a expedia din nou; a retrimite. *vb. I, ind. prez. 3* reexpediază, *1 pl.* reexpediem; *conj. prez. 3* să reexpediez; *ger.* reexpediind.

reexpediere Acțiunea de a reexpedia. *s.f., g.-d. art.* reexpedierii, *pl.* reexpedieri.

reexport Exportare a unor mărfuri importate fără a le supune altor prelucrări. *s.n., pl.* reexporturi.

reexporta *tr.* A exporta în altă țară mărfuri importate. *vb. I, ind. prez. 3* reexportă.

reexpoziție (-ți-e) (muz.) Fragment dintr-o sonată, dintr-o fugă etc., care se repetă; repriză. *s.f., art.* reexpoziția, *g.-d. art.* reexpoziției, *pl.* reexpoziții, *art.* reexpozițiile.

reface 1. *tr.* A face din nou ceva rău făcut; a repara, a transforma; a aduce în starea de mai înainte. //A reconstrui. 2. *refl.* A se restabili (după o boală); (despre un țesut) a se regenera. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* refac, *1 pl.* refacem, *2 pl.* refaceți; *imper. 2 sg.* refă, *neg.* nu refaceți.

refacere Acțiunea de a (se) reface. //Retragere a unei unități militare în spatele frontului pentru odihnă și pentru completarea efectivului. *s.f., g.-d. art.* refacerii, *pl.* refaceri.
refacție (-ți-e) 1. Reducere a prețului sau a taxelor vamale pentru o marfă necorespunzătoare calitativ. 2. Reconstruire, refacere a unei căi ferate din cauza uzării excesive a componentelor. *s.f., art.* refacția, *g.-d. art.* refacției, *pl.* refacții, *art.* refacțiile.
refec Tip de cusătură care îmbină două bucăți de material textil, ale căror margini se îndoaie pentru a nu se destrăma; refecătură. */A lua* (pe cineva) *la* ~ sau (rar) *a trage* (cuiva) *un* ~ = a lua la întrebări; a certa. *s.n., pl.* refecuri.
refeca *tr.* 1. A coase un refec. 2. A tăia cu flerăstrăul marginile, capetele cu coajă sau teșite ale unor scânduri. *vb. I, ind. prez. 3* refecă.
refecare Acțiunea de a refeca. *s.f., g.-d. art.* refecării, *pl.* refecări.
refecătură (pop.) Refec. *s.f., g.-d. art.* refecăturii, *pl.* refecături.
refector v. **refectoriu.**
refectoriu Sală de mese într-o mănăstire sau într-un internat. [*var.* refector *s.n.*] *s.n., art.* refectoriul, *pl.* refectorii, *art.* refectoriile.
refera v. **referi**[1].
referat 1. Dare de seamă asupra unei activități, asupra unei cărți etc. 2. Scurt raport făcut pe marginea unui act, a unei cereri etc. *s.n., pl.* referate.
referativ,-ă (livr.) Referitor la un referat. *adj., pl.* referativi,-e.
referendar 1. Demnitar la curtea franceză însărcinat cu prezentarea cererilor relative la titlurile de nobleță, la dispensele de vârstă etc. 2. (înv.) Referent[2]. *s.m., pl.* referendari.
referendum Vot prin care cetățenii unei țări se pronunță cu „da" sau „nu" asupra unei probleme de interes general; consultare cetățenească. *s.n., pl.* referendumuri.
referent[1] Obiect la care se referă semnul lingvistic într-o comunicare. *s.m., pl.* referenți.
referent[2]**,-ă** 1. Specialist al unei instituții care dă îndrumări și informații în domeniul său. ~ *agricol.* //Consilier. 2. Persoană care întocmește un referat. *s.m., pl.* referenți; *s.f., g.-d. art.* referentei, *pl.* referente.
referențial,-ă (-ți-al) De referință. *adj., pl.* referențiali,-e.
referi[1] *intr.* A face un referat; a raporta. [*var.* refera *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* referă, *imperf. 3 sg.* referea; *conj. prez. 3* să se refere.
referi[2] *refl.* A se raporta la..., a fi în legătură cu... *vb. IV, ind. prez. 3* se referă, *imperf. 3 sg.* se referea; *conj. prez. 3* să se refere.
referință 1. Informație asupra unei persoane. //Lămurire, explicație. 2. (mat., fiz.) *Sistem de* ~ = sistem de coordonate la care se raportează poziția unui corp; reper. 2. Raportare a unui lucru la altul. */De* ~ = la care te poți referi[2]; important. *s.f., g.-d. art.* referinței, *pl.* referințe.
referire Acțiunea de a (se) referi. */Cu* ~ *la...* = în legătură cu..., referitor la... *s.f., g.-d. art.* referirii, *pl.* referiri.
referitor,-oare Care se referă la cineva sau la ceva. */~ la...* = în legătură cu..., despre. *adj., pl.* referitori,-oare.
refierbe *tr.* A fierbe ceva din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* refierb, *perf. s. 1* refierșei, *1 pl.* refierșerăm; *conj. prez. 3* să refierbă; *part.* refiert.
refierbător Schimbător de căldură tubular pentru fierberea unui lichid cu ajutorul aburului. *s.n., pl.* refierbătoare.
reflect[1] (înv.) Reflex. *s.n., pl.* reflecte.
reflect[2]**,-ă** (despre ramuri, frunze etc.) Orientat în afară și în jos. *adj., pl.* reflecți,-te.
reflecta[1] *intr.* A gândi profund; a cugeta, a medita la... *vb. I, ind. prez. 3* reflectează.
reflecta[2] *tr.* și *refl.* 1. (despre lumină, sunete etc.) A (se) răsfrânge. 2. (fig.) A (se) oglindi. *vb. I, ind. prez. 3* reflectă.
reflectant,-ă (despre corpuri) A cărui suprafață reflectă (bine) lumina, sunetele etc.; reflectorizant. *adj., pl.* reflectanți,-te.
reflectare Acțiunea de a (se) reflecta. //(arte) Oglindire, redare transfigurată a realității. //Categorie a gnoseologiei materialist-dialectice care se referă la raportul dintre conștiință și lumea exterioară. *s.f., g.-d. art.* reflectării, *pl.* reflectări.
reflectător,-oare Referitor la reflexie. *adj., pl.* reflectători,-oare.
reflectivitate (biol.) Capacitatea țesuturilor vii de a determina răspunsuri reflexe. *s.f., g.-d. art.* reflectivității.
reflectometru 1. (fiz.) Dispozitiv cu care se determină calitatea luciului unei suprafețe. 2. Dispozitiv care măsoară raportul dintre unda incidentă și unda reflectată. *s.n., art.* reflectometrul, *pl.* reflectometre.
reflector[1] Personaj literar, reprezentant al autorului. *s.m., pl.* reflectori.
reflector[2] 1. Parte a unui dispozitiv de iluminat care dirijează fluxul luminos într-o anumită direcție. 2. Oglindă concavă care reflectă lumina într-o direcție dorită; (p. ext.) proiector. //(astron.) Telescop al cărui obiectiv este alcătuit dintr-o oglindă concavă. 3. (elt.) Element component al unor antene, cărora le mărește directivitatea. *s.n., pl.* reflectoare.
reflectoriu,-ie Care reflectă. *adj., pl.* reflectorii.
reflectorizant,-ă Reflectant. */Placă* ~ = strat de material plastic transparent și colorat, conținând bile mici de sticlă, care reflectă lumina incidentă, utilizat în semnalizarea rutieră. *adj., pl.* reflectorizanți,-te.
reflecție (-ți-e) Cugetare, meditație, gândire. [*var.* reflecțiune *s.f.*] *s.f., art.* reflecția, *g.-d. art.* reflecției, *pl.* reflecții, *art.* reflecțiile.
reflecțiune v. **reflecție.**
reflex[1] 1. Rază reflectată; sclipire. 2. (fig.) Oglindire, reflectare a unei situații, a unei stări sufletești etc. 3. Reacție a organismului față de un excitant, fără intervenția voinței. */~ condiționat* = reflex determinat de legătura realizată temporar, în scoarța cerebrală, între doi stimuli diferiți, care acționează în același timp. ~ *necondiționat* = reflex înnăscut. *s.n., pl.* reflexe.
reflex[2]**,-ă** (fiziol., despre acte ale organismului) Produs independent de voință; spontan. *adj., pl.* reflecși,-xe.
reflexibil,-ă Care se poate reflecta. *adj., pl.* reflexibili,-e.
reflexie (-xi-e) Fenomen de întoarcere parțială a luminii, a undelor, a radiațiilor în mediul din care au venit, atunci când întâlnesc o suprafață de separare a celor două medii. [*var.* reflexiune *s.f.*] *s.f., art.* reflexia, *g.-d. art.* reflexiei, *pl.* reflexii, *art.* reflexiile.
reflexiune v. **reflexie.**
reflexiv,-ă 1. (despre oameni) Gânditor, meditativ. 2. Care se răsfrânge. 3. *Pronume* ~ = pronume care reprezintă aceeași persoană cu subiectul și indică obiectul asupra căruia se exercită acțiunea verbului. *Verb* ~ = verb însoțit de un pronume reflexiv. *Diateză* ~ = diateză care arată că acțiunea verbului se răsfrânge asupra subiectului gramatical. *adj., pl.* reflexivi,-e.
reflexivism Caracter reflexiv; reflexivitate. *s.n.*
reflexivitate 1. Caracter reflexiv; predispoziție spre meditație. 2. Proprietate a unei relații logice sau matematice de a fi reflexivă. *s.f., g.-d. art.* reflexivității.
reflexogen,-ă Care poate produce reflexe[1] (3). *adj., pl.* reflexogeni,-e.

reflexologie Disciplină care se ocupă cu studiul reflexelor[1] (3). *s.f., art.* reflexologia, *g.-d. art.* reflexologiei.
reflexoterapie Metodă terapeutică bazată pe folosirea reflexelor în vindecarea unor boli. *s.f., art.* reflexoterapia, *g.-d. art.* reflexoterapiei.
reflua *intr.* (despre ape, lichide) A reveni, a se întoarce. *vb. I, ind. prez. 3* refluează.
reflux 1. Fază de coborâre a nivelului mărilor şi oceanelor în timpul mareelor. 2. (fig.) Descreştere; regres. *s.n., pl.* refluxuri.
refolosi *tr.* 1. A da o nouă întrebuinţare unor materiale sau obiecte, după o întrebuinţare prealabilă. 2. A folosi din nou un procedeu, o metodă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* refolosesc, *imperf. 3 sg.* refolosea; *conj. prez. 3* să refolosească.
refolosibil,-ă Care poate fi refolosit după o prealabilă prelucrare. *adj., pl.* refolosibili,-e.
refolosire Acţiunea de a refolosi. *s.f., g.-d. art.* refolosirii, *pl.* refolosiri.
reforma *tr.* 1. A îmbunătăţi, a înnoi (o stare de lucruri); a face o reformă. 2. A scoate din uz un lucru depăşit. 3. A declara o persoană inaptă pentru serviciul militar. *vb. I, ind. prez. 3* reformează.
Reforma Mişcare social-politică şi religioasă, apărută în apusul Europei, în secolele XV-XVI, împotriva feudalismului şi a catolicismului. *s.prop.f., g.-d.* Reformei.
reformabil,-ă Care poate fi reformat, refăcut, îmbunătăţit. *adj., pl.* reformabili,-e.
reformare Acţiunea de a reforma. *s.f., g.-d. art.* reformării, *pl.* reformări.
reformat,-ă 1. (despre materiale, maşini, unelte etc.) Scos din uz ca inutilizabil. 2. (mil.) Scos din evidenţele armatei (ca inapt). 3. Care ţine de cultul religios protestant. //(s.) Persoană de confesiune protestantă; calvin. *adj., pl.* reformaţi,-te.
reformator,-oare (Persoană) care face reforme, care recomandă reformele; înnoitor. *adj., s.m.* şi *f., pl.* reformatori,-oare.
reformă 1. Transformare, schimbare economică, politică, socială, care urmăreşte îmbunătăţirea stării de lucruri. */~ monetară* (sau *bănească*) = operaţie financiară prin care o monedă este înlocuită cu alta cu un curs diferit. *~ agrară* = acţiune prin care ţăranii săraci şi veteranii au primit pământ. 2. Scoatere din uz a unor materiale, efecte etc. considerate inutilizabile; (concr.) totalitatea materialelor scoase din uz. 3. Declararea cuiva ca inapt pentru serviciul militar. *s.f., g.-d. art.* reformei, *pl.* reforme.
reformism Atitudine politică bazată pe promovarea reformelor. *s.n.*
reformist,-ă (Adept) al reformismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* reformişti,-ste.
reformula *tr.* A formula din nou, în alţi termeni. *vb. I, ind. prez. 3* reformulează.
reformulare Acţiunea de a reformula. *s.f., g.-d. art.* reformulării, *pl.* reformulări.
refracta *refl.* (despre unde, raze de lumină) A suferi fenomenul refracţiei. *//tr.* (despre corpuri) A produce fenomenul de refracţie. *vb. I, ind. prez. 3* refractă.
refractabilitate Calitatea unui material de a fi refractar; refractaritate (1). *s.f., g.-d. art.* refractabilităţii.
refractar,-ă 1. (despre materiale) Rezistent la temperaturi înalte; termorezistent. */Cărămidă ~ =* cărămidă rezistentă la temperaturi mari, fabricată dintr-un material special. 2. (fig., despre oameni) Nesupus, rebel; care se împotriveşte la ceva. *adj., pl.* refractari,-e.
refractarism (rar) Atitudine refractară; împotrivire, nesupunere. *s.n.*
refractaritate 1. (rar) Refractabilitate. 2. Temperatură maximă la care rezistă un material refractar. *s.f., g.-d. art.* refractarităţii.
refractometrie Ramură a opticii care cercetează metodele de determinare a indicilor de refracţie ai unor substanţe. *s.f., art.* refractometria, *g.-d. art.* refractometriei.
refractometru Instrument folosit în refractometrie. *s.n., art.* refractometrul, *pl.* refractometre.
refractor 1. Lunetă astronomică al cărei obiectiv este o lentilă. 2. Dispozitiv optic care schimbă direcţia unui fascicul de lumină. 3. Telescop al cărui obiectiv are mai multe lentile. *s.n., pl.* refractoare.
refracţie (-ţi-e) Deviere a direcţiei de propagare a unei unde, a unei radiaţii, a unui corpuscul, când se întâlneşte suprafaţa de separare dintre două medii. */Indice de ~ =* număr care reprezintă raportul dintre viteza de propagare a unei unde în vid şi viteza de propagare în mediul în care aceasta pătrunde. [*var.* refracţiune *s.f.*] *s.f., art.* refracţia, *g.-d. art.* refracţiei, *pl.* refracţii, *art.* refracţiile.
refracţiune v. **refracţie.**
refrangibil,-ă (rar) Care se poate refracta. *adj., pl.* refrangibili,-e.
refrangibilitate (rar) Însuşirea de a fi refrangibil. *s.f., g.-d. art.* refrangibilităţii, *pl.* refrangibilităţi.
refren 1. Cuvânt, vers sau grup de versuri care se repetă după fiecare strofă a unei poezii. 2. Frază muzicală reluată în cadrul unui cântec. //Temă de bază a rondoului, care se repetă de mai multe ori. 3. (fig.) Cuvânt, frază, expresie care se repetă stereotip. *s.n., pl.* refrene.
refrigera *tr.* şi *intr.* A răci un produs până aproape de punctul de îngheţ; a îngheţa. *vb. I, ind. prez. 3* refrigerează.
refrigerare Acţiunea de a refrigera; răcire, îngheţare. *s.f., g.-d. art.* refrigerării, *pl.* refrigerări.
refrigerator Parte a unei instalaţii de răcire, în care temperatura ajunge aproape de 0° C; (p. ext.) congelator. *s.n., pl.* refrigeratoare.
refrigeraţie (-ţi-e) 1. Refrigerare. 2. (med.) Metodă de anestezie sau de tratament cu ajutorul pungilor de gheaţă sau al aparatelor refrigerente. *s.f., art.* refrigeraţia, *g.-d. art.* refrigeraţiei, *pl.* refrigeraţii, *art.* refrigeraţiile.
refrigerent[1] Aparat, parte a unei instalaţii de distilare care răceşte şi condensează vaporii produşi prin fierbere. *s.n., pl.* refrigerente.
refrigerent[2]**,-ă** Care răceşte, care îngheaţă. *adj., pl.* refrigerenţi,-te.
refringent,-ă (despre un mediu) Care refractă razele de lumină. *adj., pl.* refringenţi,-te.
refringenţă (fiz.) Proprietate a unor medii de a refracta lumina. //Indicele de refracţie al unui mediu. *s.f., g.-d. art.* refringenţei, *pl.* refringenţe.
refrişa *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) împrospăta. *vb. I, ind. prez. 3* refrişează.
refugia (-gi-a) *refl.* A se pune la adăpost de un pericol, de o urmărire etc.; a fugi. //(fig.) A se retrage într-un loc liniştit. *vb. I, ind. prez. 3* se refugiază, *1 pl.* ne refugiem; *conj. prez. 3* să se refugieze; *ger.* refugiindu-se.
refugiat,-ă (-gi-at) (Persoană) care a fugit din faţa unui pericol sau care s-a retras dintr-un teritoriu ocupat. */~ politic* = persoană care cere azil politic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* refugiaţi,-te.
refugiere (-gi-e-) Acţiunea de a se refugia. *s.f., g.-d. art.* refugierii, *pl.* refugieri.
refugiu 1. Faptul de a se refugia. //Timpul petrecut ca refugiat. 2. Loc de scăpare în faţa unui pericol; adăpost, azil; (fig.) consolare, mângâiere. //Platformă amenajată, ca un trotuar pe partea carosabilă a unei căi de circulaţie, în mijlocul unei pieţe etc., pentru a facilita traversarea şoselei de către pietoni sau accesul la mijloacele de transport în comun. *s.n., art.* refugiul, *pl.* refugii, *art.* refugiile.
refula *tr.* 1. A împinge în subconştient anumite dorinţe, imagini, tendinţe etc. neîmplinite. 2. A împinge un fluid

într-un recipient, într-o conductă cu ajutorul unei pompe. 3. A schimba, parțial sau total, forma unei piese metalice prin prelucrare la cald sau la rece. *vb. I, ind. prez. 3* refulează.

refulare Acțiunea de a refula. *s.f., g.-d. art.* refulării, *pl.* refulări.

refulat,-ă I. *adj.* (despre imagini, impulsuri etc.) Respins în subconștient. II. *s.m.* și *f.* Persoană care își refulează dorințele, instinctele etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* refulați,-te.

refuta *tr.* (livr.) A combate cu argumente puternice o afirmație, o teorie etc. *vb. I, ind. prez. 3* refutează.

refutabil,-ă (livr.) Care poate fi combătut. *adj., pl.* refutabili,-e.

refutare (livr.) Acțiunea de a refuta; refutație. *s.f., g.-d. art.* refutării, *pl.* refutări.

refutație (-ți-e) (înv.) Refutare; combatere, respingere. *s.f., art.* refutația, *g.-d. art.* refutației, *pl.* refutații, *art.* refutațiile.

refuz 1. Faptul de a refuza; neacceptare, respingere. /*Până la* ~ = până la limita maximă. 2. (tehn.) Material rămas în urma sortării sau cernerii. 3. (tehn.) Defect de turnare a unei piese, care rămâne cu goluri, din cauza umplerii incomplete a formei cu material topit. *s.n., pl.* refuzuri.

refuza *tr.* A respinge, a nu accepta ceva sau pe cineva. //A nu da ceva (ce ți s-a cerut). //(cu dativul) A se priva de ceva, a renunța la ceva. *vb. I, ind. prez. 3* refuză.

refuzare Acțiunea de a refuza. *s.f., g.-d. art.* refuzării.

regal[1] Dulăpior într-o tipografie în care se păstrează casetele cu litere. *s.n., pl.* regale.

regal[2] 1. Banchet, petrecere. 2. Dar plăcut; cadou. 3. (fig.) Plăcere deosebită, încântare. *s.n., pl.* regale.

regal[3],-ă Referitor la rege; regesc; (p. ext.) maiestuos, bogat. *adj, pl.* regali,-e.

regala 1. *tr.* A dărui. 2. *tr.* și *refl.* A (se) ospăta (bine); a(-și) face o plăcere. *vb. I, ind. prez. 3* regalează.

regalare 1. Acțiunea de a (se) regala. 2. (fig.) Plăcere, desfătare. *s.f., g.-d. art.* regalării, *pl.* regalări.

regală[1] (ieșit din uz) Pahar de bere mai mic decât țapul; cantitatea de bere din acest pahar. *s.f., g.-d. art.* regalei, *pl.* regale.

regală[2] Mic instrument de suflat asemănător cu orga. //Unul dintre registrele orgii. *s.f., g.-d. art.* regalei, *pl.* regale.

regalism Concepție politică ce preconizează ca formă de guvernământ regalitatea; monarhism. *s.n.*

regalist,-ă (Adept) al regalității; monarhist. *adj., s.m.* și *f., pl.* regaliști,-ste.

regalitate Formă de guvernământ în care statul este condus de un rege; monarhie. *s.f., g.-d. art.* regalității, *pl.* regalități.

regat Stat guvernat de un rege; monarhie. /*Vechiul* ~ = nume dat, după Primul Război Mondial, până la proclamarea republicii, teritoriului României de dinaintea acestui război. *s.n., pl.* regate.

regată 1. Întrecere sportivă între ambarcațiuni cu vele, cu rame sau cu motor. //Probă în competițiile de iahting. 2. Cravată care se înnoadă și cade vertical de-a lungul plastronului cămășii. *s.f., g.-d. art.* regatei, *pl.* regate.

regazona *tr.* A planta din nou gazon. *vb. I, ind. prez. 3* regazonează.

regăsi 1. *tr.* A găsi din nou pe cineva sau ceva. 2. *refl.* A se afla din nou în același loc. 3. *refl.* (fig.) A-și redobândi echilibrul sufletesc (după o perioadă de zbucium). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* regăsesc, *imperf. 3 sg.* regăsea; *conj. prez. 3* să regăsească.

regăsire Faptul de a (se) regăsi. *s.f., g.-d. art.* regăsirii, *pl.* regăsiri.

regățean,-ă Denumire dată după Primul Război Mondial locuitorilor din Vechiul regat. *s.m., pl.* regățeni; *s.f., g.-d. art.* regățenei, *pl.* regățene.

regățeancă Regățeană. *s.f., g.-d. art.* regățencei, *pl.* regățence.

regândi *tr.* A concepe din nou (și în alt fel); a redimensiona. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* regândesc, *imperf. 3 sg.* regândea; *conj. prez. 3* să regândească.

regândire Acțiunea de a regândi. *s.f., g.-d. art.* regândirii, *pl.* regândiri.

rege 1. Suveranul unui regat. 2. (fig.) Persoană care are cea mai însemnată poziție într-un domeniu oarecare, prin competența sau reputația sa. 3. Piesa principală la jocul de șah. //Popă, rigă la jocul de cărți. *s.m., pl.* regi.

regea (înv.) Cerere, rugăminte. *s.f., art.* regeaua, *g.-d. art.* regelei, *pl.* regele, *art.* regelele.

regeal (înv.) 1. Ministru al Porții otomane. 2. Mare demnitar. *s.m., pl.* regeali.

regenera 1. *refl.* (despre organe, țesuturi) A se reface. 2. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) înnoi; a (se) înviora. 3. *tr.* (despre materiale uzate) A readuce în stare de folosire; a recondiționa. *vb. I, ind. prez. 3* regenerează.

regenerabil,-ă Care se poate regenera; regenerativ. *adj., pl.* regenerabili,-e.

regenerare Acțiunea de a (se) regenera. *s.f., g.-d. art.* regenerării, *pl.* regenerări.

regenerativ,-ă Regenerabil. *adj., pl.* regenerativi,-e.

regenerator[1] Sistem tehnic cu ajutorul căruia se regenerează un material. *s.n., pl.* regeneratoare.

regenerator[2],-oare Care regenerează; înnoitor. *adj., pl.* regeneratori,-oare.

regent,-ă I. *adj., s.f.* (Propoziție) căreia i se subordonează altă propoziție. II. *s.m.* și *f.* Persoană care conduce provizoriu o monarhie în timpul unei regențe. *adj., s.m.* și *f., pl.* regenți,-te.

regență 1. Guvernare a unui regat, exercitată în timpul minoratului sau al absenței regelui, de una sau mai multe persoane; persoanele care asigură guvernarea; perioada acestei guvernări. 2. Stil în arhitectură și în artele decorative din sec. al XVIII-lea, caracterizat prin suplețea, grația și delicatețea formelor. *s.f., g.-d. art.* regenței, *pl.* regențe.

regesc,-ească Referitor la rege; (p. ext.) bogat, maiestuos; regal. *adj., pl.* regești.

regeste Nume dat în Evul Mediu documentelor emise în ordine cronologică de aceeași cancelarie. *s.f. pl.*

regește Ca un rege. *adv.*

reggae (reghe) (angl.) Muzică ritmată de origine jamaicană; dansul respectiv. *s.n., art.* reggae-ul.

reghiment v. **regiment.**

regicid[1] Asasinarea unui rege. *s.n., pl.* regicide.

regicid[2],-ă (Persoană) care a asasinat un rege. *adj., s.m.* și *f., pl.* regicizi,-de.

regie 1. Concepție despre interpretarea scenică a unui text dramatic, a unui libret etc.; îndrumarea jocului actorilor. /~ *tehnică* = conducerea tehnică a realizării unui spectacol. 2. Executare a unei lucrări sau exploatare a unui bun de către un administrator care va justifica proprietarului cheltuielile făcute. /*Cheltuieli de* ~ = cheltuieli de întreținere a unei instituții, întreprinderi etc.; cheltuieli efectuate pentru o lucrare (inclusiv materialele). *În* ~ *proprie* = (despre construcții, reparații capitale) executat de beneficiar cu mijloace proprii. 3. Formă de organizare a unor întreprinderi care exploatează bunuri ale statului sau drepturi ale acestuia; (p. ext.) administrația, sediul unei asemenea întreprin-deri. 4. Debit, tutungerie. *s.f., art.* regia, *g.-d. art.* regiei, *pl.* regii, *art.* regiile.

regifugiu Sărbătoare romană care se celebra în amintirea alungării regilor din vechea Romă. *s.n., art.* regifugiul, *pl.* regifugii, *art.* regifugiile.

regim 1. Sistem de organizare a vieții sociale, politice și economice a unui stat; formă de guvernământ. */~ parlamentar* = formă de guvernământ în care puterea supremă în stat este deținută de parlament. *~ preferențial* = acordarea de avantaje, în relațiile comerciale, de către un stat altui stat, pe bază de reciprocitate. 2. Perioadă de guvernare a unui partid politic, a unui rege etc. 3. Ansamblu de reglementări referitoare la funcționarea unei întreprinderi, a unei instituții etc. 4. Totalitatea regulilor privind modul de viață și de alimentație al unei persoane. */~ alimentar* = folosire a alimentelor și a băuturilor în conformitate cu anumite norme impuse de starea de sănătate a unei persoane. 5. (tehn.) Ansamblul condițiilor de funcționare a unui sistem tehnic la un moment dat. */~ hidrologic* = ansamblul mărimilor variabile caracteristice unei ape sau unui bazin hidrografic. *~ hidric* = ansamblul fenomenelor de mișcare și de reținere a apei în sol. *~ de economii* = sistem de măsuri privind folosirea cât mai rațională a resurselor financiare și de muncă. 6. Raport gramatical între două cuvinte dependente unul de altul. *s.n., pl.* regimuri.

regiment Unitate militară alcătuită din mai multe batalioane sau escadrile, divizioane etc. [*var.* (înv.) reghiment *s.n.*] *s.n., pl.* regimente.

regimentar,-ă Referitor la regiment. */Tren ~* = convoi de căruțe sau de camioane care transportă pe front proviziile sau munițiile unei unități militare. *adj., pl.* regimentari,-e.

regina-nopții Nume dat unor plante de grădină, cu flori albe, roșietice sau violete, care se deschid seara și răspândesc un miros plăcut. *s.f. art., g.-d. art.* reginei-nopții.

regină 1. Suverana unui regat. 2. Soție de rege. 3. (fig.) Persoană, lucru cu o poziție importantă, dominantă. 4. Matcă de albine. 5. Piesa cea mai importantă la jocul de șah după rege; damă. *s.f., g.-d. art.* reginei, *pl.* regine.

regional,-ă (-gi-o-) Care aparține sau este caracteristic unei regiuni. //(s.f.) Unitate organizatorică a unei organizații politice, economice sau de masă, corespunzătoare unei regiuni administrative. *~ de căi ferate. adj., pl.* regionali,-e.

regionalism (-gi-o-) 1. Cuvânt, expresie folosită numai într-o regiune a țării. 2. Concepție care promovează o descentralizare a activităților în anumite regiuni sau zone, independentă de capitală; patriotism local. *s.n., pl.* regionalisme.

regionalist,-ă (-gi-o-) (Adept) al regionalismului (2). *adj., s.m.* și *f., pl.* regionaliști,-ste.

regionare (-gi-o-) Împărțire a unui teritoriu în regiuni, în zone, cu anumite condiții (climaterice, hidrologice etc.) oarecum omogene. *s.f., g.-d. art.* regionării, *pl.* regionări.

registrator,-oare Persoană care înregistrează actele intrate și ieșite dintr-o instituție. *s.m., pl.* registratori; *s.f., g.-d. art.* registratorei, *pl.* registratoare.

registratură Serviciu dintr-o instituție care înregistrează actele intrate și ieșite; birou unde funcționează acest serviciu. *s.f., g.-d. art.* registraturii, *pl.* registraturi.

registrație (-ți-e) Arta de a folosi posibilitățile timbrale ale orgii sau ale clavecinului. *s.f., art.* registrația, *g.-d. art.* registrației.

registru 1. Caiet, condică în care se înscriu diferite date și acte oficiale. */~ de stare civilă* = condică în care sunt înregistrate nașterile, căsătoriile, decesele etc. *~ de bord* = jurnal de bord pe o navă. *~ de casă* = caiet în care se înscriu, zilnic, încasările și plățile făcute de o casierie. 2. (tehn.) Placă, dispozitiv cu ajutorul căruia se reglează tirajul sau închiderea unei conducte, a unui canal etc. 3. (arhit.) Suprafață cuprinsă între două profiluri orizontale care se întind pe lungimea unei fațade; fiecare dintre zonele decorate. 4. *~ul navelor* = instituție care urmărește normele tehnice de construcție și de exploatare a navelor comerciale. 5. Întinderea scării muzicale a unei voci sau a unui instrument. 6. Dispozitiv folosit în centralele telefonice automate la înregistrarea automată a numărului abonatului chemat. 7. (inform.) Dispozitiv la calculatoarele electronice destinat stocării temporare a informației. *s.n., art.* registrul, *pl.* registre.

regiune (-gi-u-) 1. Întindere mare de pământ cu anumite caracteristici; ținut, zonă, teritoriu. 2. Unitate administrativă și teritorială în România între 1950 și 1968, alcătuită din raioane. 3. Porțiune determinată a corpului unui om sau al unui animal. *s.f., g.-d. art.* regiunii, *pl.* regiuni.

regiza *tr.* 1. A îndruma jocul actorilor și montarea unui spectacol; a face regia unui spectacol. //(fig.) A conduce, a dirija. 2. (fig., peior.) A pune la cale, a organiza (din umbră) o acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* regizează.

regizare Faptul de a regiza. *s.f., g.-d. art.* regizării, *pl.* regizări.

regizor,-oare 1. Specialist care se ocupă cu regia spectacolelor, a filmelor etc. 2. (rar) Administrator al unei moșii; vechil. *s.m., pl.* regizori; *s.f., g.-d. art.* regizorei, *pl.* regizoare.

regizoral,-ă Referitor la regizor. *adj., pl.* regizorali,-e.

regizorat Faptul de a regiza; regie. //Birou, loc unde lucrează un regizor. *s.n.*

regla *tr.* 1. A reface starea de funcționare a unui sistem tehnic. 2. (med.) A reglementa funcționarea unui organ, a unui sistem dintr-un organism viu. 3. (mil.) A potrivi tirul unei arme de foc. 4. (fig.) A aranja, a orândui. */A ~ o datorie* (cu cineva) = a plăti o datorie. *A ~ o afacere* (sau *o problemă* cu cineva) = a stabili (cu cineva) modul de rezolvare a unei afaceri (sau a unei probleme). *vb. I, ind. prez. 3* reglează.

reglabil,-ă Care poate fi reglat. *adj., pl.* reglabili,-e.

reglabilitate (tehn.) Însușirea de a fi reglabil. *s.f., g.-d. art.* reglabilității.

reglaj Reglare. *s.n., pl.* reglaje.

reglare Acțiunea de a regla; reglaj. *s.f., g.-d. art.* reglării, *pl.* reglări.

reglement (înv.) Regulament. *s.n., pl.* reglemente.

reglementa *tr.* A stabili norme sau reguli; a supune unor regulamente; a aranja, a pune în ordine. *vb. I, ind. prez. 3* reglementează.

reglementar,-ă Conform unor reguli sau norme; regulamentar. *adj., pl.* reglementari,-e.

reglementare Acțiunea de a reglementa. //Ansamblu de norme juridice aplicabile într-un anumit domeniu. *s.f., g.-d. art.* reglementării, *pl.* reglementări.

reglet Piesă metalică folosită în tipografii la umplerea spațiilor dintre rânduri sau a spațiilor dintre formă și ramă. [*var.* reglete *s.n.*] *s.n., pl.* reglete.

regletă Element din material izolant, pe care sunt fixate piese de contact folosite în telecomunicații. *s.f., g.-d. art.* reglетei, *pl.* reglete.

reglete v. **reglet.**

reglor Specialist în reglarea dispozitivelor, a mașinilor-unelte, a pieselor unui aparat etc. *s.m., pl.* reglori.

regn Fiecare din cele trei mari grupuri sistematice în care se clasifică corpurile din natură: animal, vegetal și mineral. *s.n., pl.* regnuri.

regosol Tip de sol tânăr, format pe depozite slab consolidate (nisip, argilă, loes). *s.n., pl.* regosoluri.

regrada *tr.* A face o gradație (2). *vb. I, ind. prez. 3* regradează.

regradare Acțiunea de a regrada. *s.f., g.-d. art.* regradării, *pl.* regradări.

regres 1. Întoarcere de la o stare superioară la una inferioară; decădere, declin, regresiune. 2. (jur.) Drept al unei persoane, care a plătit o daună din culpa altuia, de a solicita recuperarea sumei de la cel vinovat. *s.n., pl.* regrese.

regresa *intr.* A da înapoi, a decădea. *vb. I, ind. prez. 3* regresează.
regresiune (-si-u-) 1. Retragere a apei mărilor sau oceanelor, determinată de ridicarea uscatului. //(înv.) Regres. 2. (ec. pol.) Trecere de la stadii mai înalte de dezvoltare la stadii mai înapoiate. //(lingv.) Restrângere a ariei de manifestare a unui fenomen (fonetic, morfologic etc.). 3. (med.) Pierdere progresivă a memoriei. //Proces prin care se revine la o fază anterioară de evoluție a unui comportament, a unui proces psihic etc. *s.f., g.-d. art.* regresiunii, *pl.* regresiuni.
regresiv,-ă Care dă înapoi, care regresează. */Mișcare ~* = mișcare în direcție contrară celei considerate normale; mișcare înapoi. (lingv.) *Derivare ~* = formare a unui nou cuvânt prin suprimarea unui afix de la un cuvânt existent. *Formație ~* = cuvânt format prin derivare regresivă. *Asimilare ~* = fenomen fonetic în care sunetul modificat se află înaintea sunetului care exercită influența modificatoare. *adj., pl.* regresivi,-e.
regret Părere de rău; remușcare. *s.n., pl.* regrete.
regreta *tr.* A simți un regret, a se căi. *vb. I, ind. prez. 3* regretă.
regretabil,-ă (despre fapte, situații etc.) Care provoacă părere de rău; de regretat. *adj., pl.* regretabili,-e.
regretat,-ă (despre o persoană decedată) De care îți pare rău că nu mai există; (despre o situație, o întâmplare) de care îți pare rău că s-a întâmplat. *adj., pl.* regretați,-te.
regrupa *tr.* și *refl.* A (se) grupa din nou. *vb. I, ind. prez. 3* regrupează.
regrupare Acțiunea de a se regrupa. *s.f., g.-d. art.* regrupării, *pl.* regrupări.
regula *tr* 1. A pune în ordine, a aranja. //(spec.) A regla, a potrivi un mecanism. 2. (fam.) A pune la punct (pe cineva), a-l învăța minte. *vb. I, ind. prez. 3* regulează.
regulament 1. Totalitatea normelor și dispozițiilor referitoare la bunul mers al unei întreprinderi, al unei organizații etc.; reglement. /(ieșit din uz) *~ de ordine interioară* = regulament prin care se stabilesc norme referitoare la disciplina muncii într-o instituție. 2. *~ organic* = constituție a Principatelor Române între 1832 și 1858. 3. Norme stabilite de puterea executivă referitoare la aplicarea dispozițiilor unei legi. 4. Totalitatea normelor după care se desfășoară o competiție sportivă, un joc, un concurs etc. *s.n., pl.* regulamente.
regulamentar,-ă 1. Conform cu regulamentul; reglementar. 2. Referitor la Regulamentul organic. */Domn ~* = domn al Principatelor Române care a domnit pe baza Regulamentului organic. *adj., pl.* regulamentari,-e.
regular,-ă (înv.) După regulă; reglementar. *adj., pl.* regulari,-e.
regulare Acțiunea de a regula. *s.f., g.-d. art.* regulării, *pl.* regulări.
regularisi *tr* (înv.) A regula. //(fig.) A pune la punct (pe cineva), a-i da o lecție. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* regularisesc, *imperf. 3 sg.* regularisea; *conj. prez. 3* să regularisească.
regularisire (înv.) Acțiunea de a regularisi. *s.f., g.-d. art.* regularisirii, *pl.* regularisiri.
regularitate Însușirea a ceea ce este regulat, conform cu o ordine, cu un regulament. //Uniformitate. //Simetrie. */Cu ~* = în mod regulat. //Proprietate a unui sistem sau a evoluției unui fenomen de a reflecta o anumită regulă. *s.f., g.-d. art.* regularității, *pl.* regularități.
regulariza *tr.* 1. A supune unor norme, unor reguli. //A pune în ordine evidențe, balanțe etc. //A pune de acord datele evidenței contabile cu realitatea constatată prin inventariere. 2. A da o formă regulată conturului unui obiect. 3. A amenaja un curs de apă. *vb. I, ind. prez. 3* regularizează.
regularizare Acțiunea de a regulariza. *s.f., g.-d. art.* regularizării, *pl.* regularizări.
regulat,-ă 1. Conform unei reguli stabilite în prealabil; care se repetă după o anumită regulă. //Care se desfășoară cu regularitate. */Verb ~* = verb care se conjugă după regulile generale ale conjugărilor. 2. Organizat legal, pe baze permanente. 3. (despre corpuri) Care permite descompunerea în părți identice. */Poligon ~* = poligon care are toate laturile și toate unghiurile egale. 4. (despre trăsături, forme) Armonios, frumos. *adj., pl.* regulați,-te.
regulator[1] 1. Instalație, dispozitiv care reglează automat un sistem tehnic. 2. (jur.) *~ de competență* = act prin care un organ de jurisdicție superior rezolvă un conflict de competență apărut între două instanțe. *s.n., pl.* regulatoare.
regulator[2]**,-oare** Care stabilește regularitatea unei acțiuni, a unei mișcări; care conduce. *adj., pl.* regulatori,-oare.
regulă 1. Normă, lege, precept după care se desfășoară o activitate sau se produce un fenomen. 2. (mat.) Mod de a rezolva o serie de probleme care au caracteristici comune. //Rânduială, ordine. */~ de trei* = metodă de aflare a celei de a patra proporționale a trei numere date. *~ de trei simplă* = regulă de trei în care numerele sunt direct proporționale. *~ de trei compusă* = regulă de trei în care cea de a patra proporțională se referă la numere care sunt și ele deduse printr-o regulă de trei. 3. Principiu, linie de conduită. */De ~* = de obicei. *În (bună) ~* = așa cum se cuvine. 4. (pop.) Menstruație. *s.f., g.-d. art.* regulii, *pl.* reguli.
regurgita *intr.* A-i reveni cuiva alimentele în gură prin regurgitație. *vb. I, ind. prez. 3* regurgitează.
regurgitație (-ți-e) Întoarcere în gură a alimentelor din stomac sau din esofag, fără efort de vomă. *s.f., art.* regurgitația, *g.-d. art.* regurgitației, *pl.* regurgitații, *art.* regurgitațiile.
rehidratare Reechilibrarea substanțelor lichide într-un organism deshidratat. *s.f., g.-d. art.* rehidratării, *pl.* rehidratări.
reiat,-ă (despre stofe) Cu dungi în relief; dungat. *adj., pl.* reiați,-te.
Reichstag (raihstag) (germ.) Denumire dată Parlamentului german între 1867 și 1945. *s.prop.n.*
reieși *intr.* A apărea ca o consecință logică; a rezulta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* reiese, *imperf. 3 sg.* reieșea; *conj. prez. 3* să reiasă.
reificare (re-i-) (fil.) Concretizare a unei idei; materializare. *s.f., g.-d. art.* reificării, *pl.* reificări.
reimporta *tr.* A importa din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reimportă.
reimprima *tr.* A imprima din nou; a retipări. *vb. I, ind. prez. 3* reimprimă.
reimprimare Acțiunea de a reimprima. *s.f., g.-d. art.* reimprimării, *pl.* reimprimări.
reincarna/reîncarna *tr.* și *refl.* A (se) incarna/încarna din nou. *//refl.* (în unele concepții mistice, despre sufletul omului) A trece, după moarte, în alt corp. *vb. I, ind. prez. 3* reincarnează/reîncarnează.
reincarnare/reîncarnare Faptul de a (se) reincarna/reîncarna; reincarnație. *s.f., g.-d. art.* reincarnării/reîncarnării, *pl.* reincarnări/reîncarnări.
reincarnație (-ți-e) (rar) Reincarnare/reîncarnare. *s.f., art.* reincarnația, *g.-d. art.* reincarnației, *pl.* reincarnații, *art.* reincarnațiile.
reinfecta *tr.* și *refl.* A (se) infecta din nou (cu același agent patogen). *vb. I, ind. prez. 3* reinfectează.
reinfectare Acțiunea de a (se) reinfecta; reinfecție. *s.f., g.-d. art.* reinfectării, *pl.* reinfectări.
reinfecție (-ți-e) Reinfectare. *s.f., art.* reinfecția, *g.-d. art.* reinfecției, *pl.* reinfecții, *art.* reinfecțiile.

reinfesta *tr.* A infesta din nou cu același parazit. *vb. I, ind. prez. 3* reinfestează.
reinfestare Acțiunea de a reinfesta; reinfestație. *s.f., g.-d. art.* reinfestării, *pl.* reinfestări.
reinfestație (-ți-e) Reinfestare. *s.f., art.* reinfestația, *g.-d. art.* reinfestației, *pl.* reinfestații, *art.* reinfestațiile.
reinsera *tr.* A insera din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reinserează.
reinserție (-ți-e) 1. Fixare în același loc a unui țesut, a unui mușchi, a unui organ etc. 2. Reintegrare a unui deținut, a unui prizonier, a unui delincvent în societate, într-o activitate productivă. *s.f., art.* reinserția, *g.-d. art.* reinserției.
reinstala 1. *tr.* și *refl.* A (se) instala din nou. 2. *tr.* A amenaja din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reinstalează.
reinstalare Acțiunea de a (se) reinstala. *s.f., g.-d. art.* reinstalării, *pl.* reinstalări.
reinstaura (-sta-u-) *tr.* A instaura din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reinstaurează.
reintegra 1. *tr.* A repune pe cineva în drepturi; a reașeza pe cineva într-o funcție. 2. *refl.* A se contopi, a se include (în ceva). *vb. I, ind. prez. 3* reintegrează.
reintegrabil,-ă Care poate fi reintegrat. *adj., pl.* reintegrabili,-e.
reintegrare Acțiunea de a (se) reintegra; reintegrație. *s.f., g.-d. art.* reintegrării, *pl.* reintegrări.
reintegrație (-ți-e) Reintegrare. [*var.* reintegrațiune *s.f.*] *s.f., art.* reintegrația, *g.-d. art.* reintegrației, *pl.* reintegrații, *art.* reintegrațiile.
reintegrațiune v. **reintegrare.**
reinteroga *tr.* A supune pe cineva unui nou interogatoriu. *vb. I, ind. prez. 3* reinterogează.
reinterogare Acțiunea de a reinteroga. *s.f., g.-d. art.* reinterogării, *pl.* reinterogări.
reinterpreta *tr.* A da o nouă interpretare (unui text, unei melodii etc.); a interpreta din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reinterpretează.
reinterpretare Acțiunea de a reinterpreta. *s.f., g.-d. art.* reinterpretării, *pl.* reinterpretări.
reintra *tr.* A intra din nou (în același loc). *vb. I, ind. prez. 3* reintră.
reintrare Acțiunea de a reintra. *s.f., g.-d. art.* reintrării, *pl.* reintrări.
reintroduce *tr.* A face să intre din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reintroduc, *1 pl.* reintroducem, *2 pl.* reintroduceți; *imper. 2 sg.* reintrodu, *neg.* nu reintroduce; *part.* reintrodus.
reintroducere Acțiunea de a reintroduce. *s.f., g.-d. art.* reintroducerii, *pl.* reintroduceri.
reinventaria (-ri-a) *tr.* A inventaria din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reinventariază, *1 pl.* reinventariem; *conj. prez. 3* să reinventarieze; *ger.* reinventariind.
reinventariere (-ri-e-) Acțiunea de a reinventaria. *s.f., g.-d. art.* reinventarierii, *pl.* reinventarieri.
reinvesti *tr.* A face o nouă investiție, pentru un alt obiectiv. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reinvestesc, *imperf. 3 sg.* reinvestea; *conj. prez. 3* să reinvestească.
reinvestire Acțiunea de a reinvesti. *s.f., g.-d. art.* reinvestirii, *pl.* reinvestiri.
reinvita *tr.* A invita din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reinvită.
reionant,-ă Construit în formă de raze; cu motive în formă de raze. *adj., pl.* reionanți,-te.
reitcord (rait-) Nume dat unei țesături de bumbac utilizată pentru canadiene, balonzaide etc. *s.n.*
reitera (re-i-) *tr.* A repeta. *vb. I, ind. prez. 3* reiterează.
reiterare (re-i-) Acțiunea de a reitera; repetare. *s.f., g.-d. art.* reiterării, *pl.* reiterări.
reiterativ,-ă (re-i-) Repetat. *adj., pl.* reiterativi,-e.
reiterație (re-i-, -ți-e) 1. Reiterare. 2. Metodă folosită în topografie, constând în măsurarea repetată, din unghiuri diferite, pentru eliminarea erorilor. *s.f., art.* reiterația, *g.-d. art.* reiterației, *pl.* reiterații, *art.* reiterațiile.
reîmbărbăta *tr.* A încuraja, a insufla cuiva din nou încredere. *vb. I, ind. prez. 3* reîmbărbătează.
reîmpăduri *tr.* A planta din nou o pădure. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîmpăduresc, *imperf. 3 sg.* reîmpădurea; *conj. prez. 3* să reîmpădurească.
reîmpădurire Acțiunea de a reîmpăduri. *s.f., g.-d. art.* reîmpăduririi, *pl.* reîmpăduriri.
reîmpărți *tr.* A împărți din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîmpart, *imperf. 3 sg.* reîmpărțea; *conj. prez. 3* să reîmpartă.
reîmpărțire Acțiunea de a reîmpărți. *s.f., g.-d. art.* reîmpărțirii, *pl.* reîmpărțiri.
reîmprospăta *tr.* A împrospăta din nou; (fig.) a readuce în memorie, a reaminti cuiva ceva. *vb. I, ind. prez. 3* reîmprospătează.
reînarma *tr.* și *refl.* A (se) înarma (din nou), a(-și) reface potențialul de luptă. *vb. I, ind. prez. 3* reînarmează.
reînarmare Acțiunea de a (se) reînarma. *s.f., g.-d. art.* reînarmării, *pl.* reînarmări.
reînălța *tr.* și *refl.* A (se) înălța, a (se) ridica din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reînalță.
reînălțare Acțiunea de a (se) reînălța. *s.f., g.-d. art.* reînălțării, *pl.* reînălțări.
reîncadra *tr.* A încadra pe cineva într-un post pe care l-a ocupat anterior. *vb. I, ind. prez. 3* reîncadrează.
reîncadrare Acțiunea de a (se) reîncadra. *s.f., g.-d. art.* reîncadrării, *pl.* reîncadrări.
reîncarna v. **reincarna.**
reîncarnare v. **reincarnare.**
reîncălzi *tr.* A încălzi din nou; (spec.) a încălzi din nou un aliaj, un material etc., a cărui temperatură a scăzut sub limita necesară prelucrării. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîncălzesc, *imperf. 3 sg.* reîncălzea; *conj. prez. 3* să reîncălzească.
reîncălzire Acțiunea de a reîncălzi. *s.f., g.-d. art.* reîncălzirii, *pl.* reîncălziri.
reîncărca *tr.* A încărca din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reîncarcă.
reîncărcabil,-ă Care poate fi reîncărcat. *adj., pl.* reîncărcabili,-e.
reîncărcare Acțiunea de a reîncărca. *s.f., g.-d. art.* reîncărcării, *pl.* reîncărcări.
reîncepe *tr.* și *intr.* A începe din nou; a relua. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîncep, *imperf. 3 sg.* reîncepea; *part.* reînceput.
reîncepere Acțiunea de a reîncepe. *s.f., g.-d. art.* reînceperii.
reînchega *tr.* A închega din nou; (fig.) a reface. *vb. I, ind. prez. 3* reînchegă.
reînchegare Acțiunea de a reînchega. *s.f., g.-d. art.* reînchegării, *pl.* reînchegări.
reînchide *tr.* A închide din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reînchid, *perf. s. 1 sg.* reînchisei, *1 pl.* reînchiserăm; *conj. prez. 3* să reînchidă; *ger.* reînchizând; *part.* reînchis.
reînchidere Acțiunea de a reînchide. *s.f., g.-d. art.* reînchiderii, *pl.* reînchideri.
reînchiria (-ri-a) *tr.* A închiria din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reînchiriază, *1 pl.* reînchiriem; *conj. prez. 3* să reînchirieze; *ger.* reînchiriind.
reînchiriere (-ri-e-)Acțiunea de a reînchiria. *s.f., g.-d. art.* reînchirierii, *pl.* reînchirieri.
reîncolți *tr.* A da din nou colț, a germina din nou; (fig.) a lua din nou viață. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* reîncolțește, *imperf. 3 sg.* reîncolțea; *conj. prez. 3* să reîncolțească.
reîncolțire Acțiunea de a reîncolți. *s.f., g.-d. art.* reîncolțirii, *pl.* reîncolțiri.

reîncorpora *tr.* A încorpora din nou; a îngloba din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reîncorporează.
reîncorporare Acțiunea de a reîncorpora. *s.f., g.-d. art.* reîncorporării, *pl.* reîncorporări.
reînfășura *tr.* A înfășura din nou. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* reînfășor, *3* reînfășoară; *conj. prez. 3* să reînfășoare.
reînfășurare Acțiunea de a reînfășura. *s.f., g.-d. art.* reînfășurării, *pl.* reînfășurări.
reînființa (-fi-in-) *tr.* A înființa din nou, a reface; a întemeia din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reînființează.
reînființare (-fi-in-) Acțiunea de a reînființa. *s.f., g.-d. art.* reînființării, *pl.* reînființări.
reînflori *tr.* A înflori din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reînfloresc, *imperf. 3 sg.* reînflorea; *conj. prez. 3* să reînfloarească.
reînflorire Acțiunea de a reînfiori. *s.f., g.-d. art.* reînfloririi, *pl.* reînfloriri.
reînmatricula *tr.* și *refl.* A (se) înmatricula din nou (după ce a suferit o exmatriculare). *vb. I, ind. prez. 3* reînmatriculează.
reînmatriculare Acțiunea de a (se) reînmatricula. *s.f., g.-d. art.* reînmatriculării, *pl.* reînmatriculări.
reînnoda 1. *tr.* și *refl.* A (se) înnoda din nou după ce s-a desfăcut nodul. 2. *tr.* (fig.) A reface o prietenie. *vb. I, ind. prez. 3* reînnoadă.
reînnodare Acțiunea de a (se) reînnoda. *s.f., g.-d. art.* reînnodării, *pl.* reînnodări.
reînnoi 1. *tr.* A înnoi încă o dată, a schimba din nou. //(spec.) A prelungi valabilitatea unei înțelegeri sau a unui document. 2. *refl.* (despre acțiuni) A se repeta, a se produce din nou. 3. *tr.* A relua; a reîncepe. //(despre suferințe) A face să reapară. 4. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) împrospăta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reînnoiesc, *imperf. 3 sg.* reînnoia; *conj. prez. 3* să reînnoiască.
reînnoire Acțiunea de a (se) reînnoi. *s.f., g.-d. art.* reînnoirii, *pl.* reînnoiri.
reînsănătoși *refl.* A deveni din nou sănătos. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se reînsănătoșește, *imperf. 3 sg.* se reînsănătoșea; *conj. prez. 3* să se reînsănătoșească.
reînsănătoșire Faptul de a se reînsănătoși. *s.f., g.-d. art.* reînsănătoșirii, *pl.* reînsănătoșiri.
reînscăuna (-scă-u-) *refl.* și *tr.* (înv.) A (se) înscăuna din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reînscăunează.
reînscăunare (-scă-u-) (înv.) Acțiunea de a (se) reînscăuna. *s.f., g.-d. art.* reînscăunării, *pl.* reînscăunări.
reînscrie *tr.* și *refl.* A (se) înscrie din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reînscriu, *2 sg.* reînscrii, *3 sg.* reînscrie, *1 pl.* reînscriem, *2 pl.* reînscrieți, *perf. s. 1 sg.* reînscrisei, *1 pl.* reînscriserăm; *conj. prez. 3* să reînscrie; *ger.* reînscriind.
reînscriere Acțiunea de a (se) reînscrie. *s.f., g.-d. art.* reînscrierii, *pl.* reînscrieri.
reînsufleți *tr.* și *refl.* A (se) însufleți din nou; a prinde sau a face să prindă iarăși viață. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reînsufletesc, *imperf. 3 sg.* reînsufletea; *conj. prez. 3* să reînsufletească.
reînsufletire Acțiunea de a (se) reînsufleți. *s.f., g.-d. art.* reînsufletirii, *pl.* reînsufletiri.
reînșuruba *tr.* A strânge din nou un șurub, un capac etc. *vb. I, ind. prez. 3* reînșurubează.
reînșurubare Acțiunea de a reînșuruba. *s.f., g.-d. art.* reînșurubării, *pl.* reînșurubări.
reîntâlni *tr.* și *refl. recipr.* (și fig.) A (se) întâlni din nou; a (se) revedea, a (se) regăsi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîntâlnesc, *imperf. 3 sg.* reîntâlnea; *conj. prez. 3* să reîntâlnească.
reîntâlnire Acțiunea de a (se) reîntâlni. *s.f., g.-d. art.* reîntâlnirii, *pl.* reîntâlniri.
reîntineri *intr.* și *tr.* A deveni sau a face să devină din nou tânăr; a se simți tânăr sau a face să se simtă din nou tânăr; a căpăta sau a face să capete o înfățișare tinerească. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîntineresc, *imperf. 3 sg.* reîntinerea; *conj. prez. 3* să reîntinerească.
reîntinerire Faptul de a reîntineri. *s.f., g.-d. art.* reîntineririi.
reîntoarce *tr.* și *refl.* A (se) întoarce din nou la locul de plecare; a (se) înapoia. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîntorc; *perf. s. 1 sg.* reîntorsei, *1 pl.* reîntoarserăm; *part.* reîntors.
reîntoarcere Faptul de a (se) reîntoarce; revenire. *s.f., g.-d. art.* reîntoarcerii, *pl.* reîntoarceri.
reîntregi *tr.* A întregi din nou; a completa un întreg. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reîntregesc, *imperf. 3 sg.* reîntregea; *conj. prez. 3* să reîntregească.
reîntregire Acțiunea de a reîntregi. *s.f., g.-d. art.* reîntregirii, *pl.* reîntregiri.
reîntrema *refl.* A-și recăpăta sănătatea, puterile etc.; se întrema din nou. *vb. I, ind. prez. 3* se reîntremează.
reîntremare Faptul de a se reîntrema; însănătoșire, înzdrăvenire. *s.f., g.-d. art.* reîntremării.
reîntrupa *tr.* și *refl.* (și fig.) A da sau a lua din nou formă concretă. *vb. I, ind. prez. 3* reîntrupează.
reînturna (pop.) 1. *refl.* A se înapoia, a reveni. 2. *tr.* A da înapoi. *vb. I, ind. prez. 3* reîntoarnă.
reînturnare (pop.) Acțiunea de a (se) reînturna. *s.f., g.-d. art.* reînturnării, *pl.* reînturnări.
reînverzi *intr.* (despre vegetație) A înverzi din nou. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* reînverzește, *imperf. 3 sg.* reînverzea; *conj. prez. 3* să reînverzească.
reînverzire Acțiunea de a reînverzi. *s.f., g.-d. art.* reînverzirii.
reînvesti *tr.* A reacorda oficial un drept. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reînvestesc, *imperf. 3 sg.* reînvestea; *conj. prez. 3* să reînvestească.
reînvia (-vi-a) 1. *intr.* A reveni la viață (după ce a murit); a învia. //*tr.* (med.) A repune în funcție inima, respirația. //(fig.) A deveni din nou activ; a căpăta din nou viață, putere; a renaște. 2. *tr.* și *intr.* (fig.) A reveni în amintirea cuiva. 3. *tr.* (fig.) A face să fie din nou folosit; a readuce la viață. *A ~ arhaismele. vb. I, ind. prez. 1 sg.* reînvii/reînviez, *2 sg.* reînvii/reînviezi, *3* reînvie/reînviază, *1 pl.* reînviem; *conj. prez. 1 sg.* să reînvii/să reînviez, *2 sg.* să reînvii/să reînviezi, *3* să reînvie/să reînvieze; *ger.* reînviind.
reînviere (-vi-e-) Faptul de a reînvia. *s.f., g.-d. art.* reînvierii, *pl.* reînvieri.
reînvietor,-oare (-vi-e-) (rar) Care reînvie; care reînsufletește. *adj., pl.* reînvietori,-oare.
rejansă Panglică specială, rezistentă, folosită în croitorie. *s.f., g.-d. art.* rejansei, *pl.* rejanse.
rejecție (-ți-e) 1. Dare înapoi, respingere; (spec.) readucere a hranei în cavitatea bucală de către animalele rumegătoare. 2. (med.) Respingere a unui transplant, a unei grefe etc. *s.f., art.* rejecția, *g.-d. art.* rejecției, *pl.* rejecții, *art.* rejecțiile.
rejet (livr.) 1. Respingere. 2. (geol.) Denivelare cauzată de o falie. *s.n., pl.* rejeturi.
rejuca *intr.* A juca din nou. *vb. I, ind. prez. 3* rejoacă.
rejucare Faptul de a rejuca. *s.f., g.-d. art.* rejucării, *pl.* rejucări.
rejudeca *tr.* 1. (jur.) A judeca din nou un proces. 2. A judeca încă o dată pentru a înlătura erorile. *vb. I, ind. prez. 3* rejudecă.
rejudecare Acțiunea de a rejudeca. *s.f., g.-d. art.* rejudecării, *pl.* rejudecări.
relaior Fiecare dintre participanții la o cursă de ștafetă. *s.m., pl.* relaiori.
relans (la jocul de cărți) Mizã netă mai mare decât a adversarului. *s.n.*

relansa 1. *tr.* A lansa din nou; a pune din nou în circulație. 2. *intr.* (la jocul de cărți) A mări miza. 3. *tr.* (la tenis) A trimite mingea înapoi. 4. *tr.* A da din nou avânt. *vb. I, ind. prez. 3* relansează.
relansare Acțiunea de a relansa. *s.f., g.-d. art.* relansării, *pl.* relansări.
relascop (silv.) Aparat pentru determinarea înălțimii arborilor, a unor elemente topografice dintr-un arboret etc. *s.n., pl.* relascoape.
relaș Suspendare temporară a reprezentațiilor de teatru, de film etc. //Interval de repaus. *s.n., pl.* relașuri.
relata *tr.* A povesti (amănunțit); a expune, a istorisi. *vb. I, ind. prez. 3* relatează.
relatare Acțiunea de a relata; (concr.) ceea ce este relatat; povestire, expunere. *s.f., g.-d. art.* relatării, *pl.* relatări.
relativ,-ă 1. Care are legătură cu..., care se referă la... /(gram.) *Pronume* (sau *adverb*) ~ = pronume (sau adverb) care face legătura între o propoziție subordonată și cuvântul din propoziția regentă pe care îl determină. *Propoziție* ~ (și s.f.) = a) propoziție subordonată introdusă printr-un pronume sau adverb relativ; b) propoziție atributivă. (loc. prep.) ~ *la...* = referitor la..., în legătură cu... 2. Care are o valoare dependentă de anumite condiții; determinat cu aproximație; limitat, condiționat, variabil. /*Mișcare* ~ = deplasare a unui corp față de un sistem de referință mobil. *Cronologie* ~ = cronologie care stabilește că un eveniment sau un fenomen a avut loc înainte sau după altul, fără să poată preciza cu exactitate data. //Care depinde de un termen în absența căruia ar fi fără sens. //(adv.) Aproximativ, aproape. 3. Care privește relația dintre termenii considerați independenți de această relație. //Care nu există decât în relație cu altceva. *adj., pl.* relativi,-e.
relativism Doctrină care afirmă relativitatea cunoștințelor omenești în sensul că nimic nu este absolut adevărat decât prin raportare la individ. //Relativitate. *s.n.*
relativist,-ă I. *adj.* Referitor la teoria relativității; care ține de relativism. II. *adj., s.m.* și *f.* (Adept) al relativismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* relativiști,-ste.
relativitate 1. Faptul de a fi relativ. 2. Proprietate a mărimilor fizice de a depinde de condițiile concrete în care se face măsurarea lor sau de sistemul de referință la care sunt raportate. /*Teoria ~ății* = teorie fizică a interdependenței dintre timp, spațiu și materia în mișcare. *s.f., g.-d. art.* relativității.
relativiza *refl.* și *tr.* A căpăta sau a imprima un caracter relativ. *vb. I, ind. prez. 3* relativizează.
relativizare Acțiunea de a (se) relativiza. *s.f., g.-d. art.* relativizării, *pl.* relativizări.
relație (-ți-e) 1. Legătură, raport între obiecte, fenomene, fapte etc. precum și între însușirile acestora. //(în logica matematică) Conexiune între doi sau mai mulți termeni. /*Complement circumstanțial de* ~ = complement care indică obiectul la care se limitează o acțiune. *Propoziție de* ~ = propoziție circumstanțială corespunzătoare complementului circumstanțial de relație. 2. (la pl.) Legătură între persoane, popoare, state etc. /*~ii de producție* = raporturi economice care se stabilesc între oameni în procesul producerii bunurilor materiale. *~ii diplomatice* = relații politice între state, stabilite prin misiunile diplomatice. //Legături de prietenie (cu oameni influenți). /(fam.) *A avea ~ii* = a cunoaște persoane influente. 3. Legătură feroviară, rutieră sau aeriană regulată între două puncte. 4. Informație, expunere, relatare. /*A da ~ii* = a informa, a relata. [*var.* (înv.) relațiune *s.f.*] *s.f., art.* relația, *g.-d. art.* relației, *pl.* relații, *art.* relațiile.
relaționa (-ți-o-) *tr.* A pune în relație (1) fenomene, evenimente etc. *vb. I, ind. prez. 3* relaționează.
relațional,-ă (-ți-o-) Care stabilește o relație; de relație. *adj., pl.* relaționali,-e.
relaționare (-ți-o-) (rar) Acțiunea de a relaționa. *s.f., g.-d. art.* relaționării, *pl.* relaționări.
relaționism (-ți-o-) (fil.) Concepție potrivit căreia realitatea ar fi un sistem de relații (logice). *s.n.*
relațiune v. **relație.**
relaxa 1. *tr.* A pune un sistem fizic, scos din starea de echilibru termodinamic, electric etc., în stare de libertate, acesta revenind lent la starea anterioară sau la o nouă stare de echilibru. 2. *refl.* (despre tensiunile mecanice dintr-un corp) A scădea. 3. *refl.* și *tr.* (fig.) A (se) liniști, a (se) destinde după un efort; a deveni sau a face să devină mai puțin încordat. *vb. I, ind. prez. 3* relaxează.
relaxant[1] Medicament, substanță care relaxează. *s.n., pl.* relaxante.
relaxant[2]**,-ă** Care relaxează. *adj., pl.* relaxanți,-te.
relaxare Faptul de a (se) relaxa. *s.f., g.-d. art.* relaxării, *pl.* relaxări.
relaxă Tip de saltea confecționată din burete de material plastic. *s.f., g.-d. art.* relaxei, *pl.* relaxe.
rectură (rar) Recitire. *s.f., g.-d. art.* rectурii, *pl.* rectури.
relega *tr.* (înv.) A izgoni, a expulza. *vb. I, ind. prez. 3* relegă.
relegare (înv.) Acțiunea de a relega; relegație. *s.f., g.-d. art.* relegării, *pl.* relegări.
relegație (-ți-e) (înv.) Relegare. [*var.* relegațiune *s.f.*] *s.f., art.* relegația, *g.-d. art.* relegației, *pl.* relegații, *art.* relegațiile.
relegațiune v. **relegație.**
relege (înv.) Religie. *s.f., g.-d. art.* relegii, *pl.* relegi.
releu 1. Dispozitiv, aparat folosit în instalațiile automate pentru a executa anumite comenzi atunci când mărimea de intrare atinge anumite valori. 2. Stație intermediară de recepție și retransmisie în radiodifuziune și televiziune. /*~ de scară* = automat de scară. 3. Înlocuire a cailor în cursul drumului, a câinilor în timpul vânătorii, a ștafetelor în timpul unei curse; locul unde se face schimbul; animalul sau ștafeta de schimb. *s.n., art.* releul, *pl.* relee.
releva *tr.* A scoate în evidență; a remarca, a evidenția, a sublinia. *vb. I, ind. prez. 3* relevă.
relevabil,-ă Care merită să fie relevat. *adj., pl.* relevabili,-e.
relevant,-ă Care relevă, care evidențiază. *adj., pl.* relevanți,-te.
relevanță Calitatea de a fi relevant. *s.f., g.-d. art.* relevanței, *pl.* relevanțe.
relevare Acțiunea de a releva; relevație. *s.f., g.-d. art.* relevării, *pl.* relevări.
relevație (-ți-e) (rar) Relevare. *s.f., art.* relevația, *g.-d. art.* relevației, *pl.* relevații, *art.* relevațiile.
relevеu 1. Măsurare și reprezentare la scară a elementelor unei construcții sau ale unui detaliu constructiv. //Schiță în care sunt reprezentate la scară aceste elemente. 2. Copie a unei opere de artă. *s.n., art.* relevеul, *pl.* relevee.
relevment Unghi în plan orizontal format de o direcție de referință cu direcția unui punct oarecare, reprezentat printr-un astru, printr-un obiect terestru sau de pe mare. //Unghi format de o direcție de referință cu direcția aparentă a unui emițător de unde electromagnetice. *s.n., pl.* relevmente.
relict,-ă (biol.) Care a supraviețuit dispariției unei faune sau unei flore din erele geologice. *adj., pl.* relicte.
relictă Specie relictă. *s.f., g.-d. art.* relictei, *pl.* relicte.
relicvariu Cutie, casetă în care se păstrează rămășițe din trupul sau din obiectele unui sfânt. *s.n., art.* relicvariul, *pl.* relicvarii, *art.* relicvariile.

relicvat (fin.) Rest de datorie după reglarea unui cont. *s.n., pl.* relicvate.
relicvă 1. Obiect rămas din trecut şi păstrat ca o amintire valoroasă; vestigiu. 2. (la pl.) Moaşte. *s.f., g.-d. art.* relicvei, *pl.* relicve.
relief (-li-ef) 1. Configuraţie a suprafeţei terestre, considerată faţă de un plan de referinţă. 2. Ridicătură proeminentă pe o suprafaţă. */În ~* = ieşit în afară, proeminent; tridimensional. *A scoate în ~* = a sublinia, a accentua. 3. (fig.) Contur; forţă, strălucire. 4. Sculptură fixată pe o suprafaţă plană; basorelief. *s.n., pl.* reliefuri.
reliefa (-li-e-) *tr.* A scoate în relief; a sublinia. *vb. I, ind. prez. 3* reliefează.
reliefare (-li-e-) Acţiunea de a reliefa. *s.f., g.-d. art.* reliefării, *pl.* reliefări.
religie (-gi-e) 1. Sistem de credinţe şi practici privind divinitatea; totalitatea instituţiilor corespunzătoare; credinţă, confesiune. 2. (fig.) Crez, cult. 3. Disciplină de învăţământ care are ca scop instruirea elevilor în spiritul religiei (1). *s.f., art.* religia, *g.-d. art.* religiei, *pl.* religii, *art.* religiile.
religios,-oasă (-gi-os) Referitor la religie; bisericesc. //Evlavios, pios. *adj., pl.* religioşi,-oase.
religioso (-zo) (it., muz.) Cu evlavie. *adv.*
religiozitate (-gi-o-) (şi fig.) 1. Sentiment religios profund; pietate, evlavie. 2. Reculegere. *s.f., g.-d. art.* religiozităţii.
relon Fibră textilă sintetică, obţinută prin polimerizarea caprolactamei, utilizată la fabricarea ţesăturilor, tricotajelor etc. *s.n.*
relua (-lu-a) *tr.* 1. A reîncepe; a continua (după o întrerupere). 2. A lua înapoi. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reiau, *2 sg.* reiei, *3 sg.* reia, *1 pl.* reluăm, *m.m.c.p. 1 sg.* reluasem, *1 pl.* reluaserăm; *conj. prez. 3* să reia; *imper. 2 sg.* reia, *neg.* nu relua; *ger.* reluând.
reluare (-lu-a-) Acţiunea de a relua. *s.f., g.-d. art.* reluării, *pl.* reluări.
reluctanţă (fiz.) Mărime egală cu raportul dintre tensiunea magnetică de-a lungul unui circuit şi fluxul magnetic care străbate circuitul. */~ specifică* = reluctivitate. *s.f., g.-d. art.* reluctanţei, *pl.* reluctanţe.
reluctivitate (fiz.) Reluctanţă a unor substanţe omogene şi izotrope; reluctanţă specifică. *s.f., g.-d. art.* reluctivităţii, *pl.* reluctivităţi.
rem (fiz.) Unitate de măsură a dozelor de radiaţii raportate la efectul lor biologic. *s.m., pl.* remi.
remaia *tr.* A repara ciorapi sau un tricot, prinzând ochiurile sau firele deşirate cu un instrument special. *vb. I, ind. prez. 3* remaiază, *1 pl.* remaiem; *conj. prez. 3* să remaieze; *ger.* remaind; *part.* remaiat.
remaiaj Remaiere. *s.n., pl.* remaiaje.
remaiat Remaiere. *s.n.*
remaiere Acţiunea de a remaia; remaiaj, remaiat. *s.f., g.-d. art.* remaierii, *pl.* remaieri.
remaieuză (remaiöză) Lucrătoare care se ocupă cu remaiatul ciorapilor. *s.f., g.-d. art.* remaieuzei, *pl.* remaieuze.
remake (rimeic) (angl., cin.) Ecranizare nouă a unui film turnat mai demult. *s.n., art.* remake-ul, *pl.* remake-uri.
remanent,-ă 1. Care prezintă remanenţă (1). 2. Care nu se degradează; persistent. *adj., pl.* remanenţi,-te.
remanenţă 1. (în sintagmele) *~ electrică* = stare de polarizare a unui câmp electric păstrată de acesta şi după anularea câmpului electric exterior. *~ magnetică* = stare de magnetizare a unui corp feromagnetic păstrată de acesta şi după anularea câmpului de magnetizare exterior. 2. Proprietate a unor senzaţii sau imagini de a exista după încetarea excitaţiei care le-a produs. *s.f., g.-d. art.* remanenţei, *pl.* remanenţe.
remania (-ni-a) *tr.* 1. A face modificări în structura unei instituţii, a unui guvern etc. 2. A readuce în starea de funcţionare o instalaţie, o maşină etc. 3. A înlătura defectele unor materiale sau ale unor produse, care nu corespund prescripţiilor tehnice. *vb. I, ind. prez. 3* remaniază, *1 pl.* remaniem; *conj. prez. 3* să remanieze; *ger.* remaniind.
remaniabil,-ă (-ni-a-) Care se poate remania. *adj., pl.* remaniabili,-e.
remaniere (-ni-e-) Acţiunea de a remania. *s.f., g.-d. art.* remanierii, *pl.* remanieri.
remarca 1. *tr.* A observa, a băga în seamă; a releva. 2. *refl.* A se distinge, a se deosebi; a se evidenţia. *vb. I, ind. prez. 3* remarcă.
remarcabil,-ă Demn de a fi remarcat; însemnat, ales. *adj., pl.* remarcabili,-e.
remarcare Acţiunea de a (se) remarca. *s.f., g.-d. art.* remarcării, *pl.* remarcări.
remarcă Observaţie, constatare; însemnare, notă. *s.f., g.-d. art.* remarcii, *pl.* remarci.
remărita *refl.* şi *tr.* A (se) recăsători; a (se) mărita din nou. *vb. I, ind. prez. 3* remărită.
remedia (-di-a) *tr.* A îndrepta, a îmbunătăţi o stare, o situaţie. *vb. I, ind. prez. 3* remediază, *1 pl.* remediem; *conj. prez. 3* să remedieze; *ger.* remediind.
remediabil,-ă (-di-a-) Care poate fi remediat, corectat. *adj., pl.* remediabili,-e.
remediere (-di-e-) Acţiunea de a remedia. *s.f., g.-d. art.* remedierii, *pl.* remedieri.
remediu 1. Mijloc de îmbunătăţire a unei situaţii, a unei stări etc.; soluţie. 2. Leac, medicament. *s.n., art.* remediul, *pl.* remedii, *art.* remediile.
remember (rimembăr) (angl.) Amintire. *~ afectiv. s.n., art.* rememberul.
rememora *tr.* A-şi aduce din nou în memorie, a-şi reaminti. *vb. I, ind. prez. 3* rememorează.
rememorare Acţiunea de a rememora. *s.f., g.-d. art.* rememorării.
rememorativ,-ă De amintire; comemorativ. *adj., pl.* rememorativi,-e.
remf Plantă cu flori galbene, dispuse în fascicule la subsuoara frunzelor, cu fructul o capsulă în formă de pară. *s.m.*
remige Fiecare dintre penele mari ale aripilor unei păsări, care servesc la baterea aerului în timpul zborului. *s.f., g.-d. art.* remigei, *pl.* remige.
remilitariza *tr.* A reorganiza armata, a reface industria unei ţări pentru război. *vb. I, ind. prez. 3* remilitarizează.
remilitarizare Acţiunea de a remilitariza. *s.f., g.-d. art.* remilitarizării, *pl.* remilitarizări.
reminiscenţă 1. Amintire vagă a unor fapte sau imagini din trecut. 2. Rămăşiţă, urmă (abia perceptibilă). *s.f., g.-d. art.* reminiscenţei, *pl.* reminiscenţe.
remisibil,-ă (livr.) Care poate fi iertat; scuzabil. *adj., pl.* remisibili,-e.
remisiune (-si-u-) 1. (livr.) Iertare. 2. Ameliorare progresivă, până la dispariţie, a manifestărilor unei boli. *s.f., g.-d. art.* remisiunii, *pl.* remisiuni.
remite *tr.* 1. A preda, a încredinţa, a da. 2. A renunţa la o sumă de bani datorată de un debitor, fără să se stingă o datorie. 3. (rar) A amâna. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* remit; *conj. prez. 3* să remită; *ger.* remiţând; *part.* remis.
remitent[1] 1. Posesorul unei poliţe. 2. Girant. *s.m., pl.* remitenţi.
remitent[2]**,-ă** (despre boli) Care prezintă remisiune (2). *adj., pl.* remitenţi,-te.
remitenţă 1. (livr.) Remisiune (1). 2. (med.) Remisiune (2). *s.f., g.-d. art.* remitenţei, *pl.* remitenţe.
remitere Acţiunea de a remite. */~ de datorie* = iertare de datorie a unui debitor. *s.f., g.-d. art.* remiterii, *pl.* remiteri.

remixare Mixare din nou. *s.f., g.-d. art.* remixării, *pl.* remixări.
remiza *intr.* A termina o partidă de șah la egalitate. *vb. I, ind. prez. 3* remizează.
remizare Acțiunea de a remiza. *s.f., g.-d. art.* remizării, *pl.* remizări.
remiză A. 1. Partidă de șah în care cei doi jucători consimt reciproc la un rezultat de egalitate. 2. Formă de retribuție în comerț, pentru munca prestată, care constă într-o cotă calculată din volumul vânzărilor; comision. B. 1. Construcție destinată adăpostirii vehiculelor auto, mașinilor agricole etc. 2. Pădurice care servește ca adăpost pentru vânatul mic. *s.f., g.-d. art.* remizei, *pl.* remize.
remizier,-ă (-zi-er) Lucrător comercial plătit prin remiză (A.2). *s.m., pl.* remizieri; *s.f., g.-d. art.* remizierei, *pl.* remiziere.
remobila *tr.* A mobila din nou, a schimba mobila. *vb. I, ind. prez. 3* remobilează.
remobilare Acțiunea de a remobila. *s.f., g.-d. art.* remobilării, *pl.* remobilări.
remonta 1. *tr.* A monta din nou o fabrică, o instalație etc. 2. *refl.* și *tr.* (fig.) A se reface sau a face să-și revină, să se refacă. 3. *tr.* A procura cai pentru armată. *vb. I, ind. prez. 3* remontează.
remontant,-ă 1. Care întărește, înviorează. 2. (despre plante) Care înflorește de mai multe ori în perioada de vegetație. *adj., pl.* remontanți,-te.
remontare Acțiunea de a (se) remonta. *s.f., g.-d. art.* remontării, *pl.* remontări.
remontă Serviciu militar însărcinat cu procurarea cailor pentru armată. */Cal de ~* = cal de tracțiune folosit în armată. *s.f., g.-d. art.* remontei, *pl.* remonte.
remontoar Mecanism de întoarcere a arcului de ceas. *s.n., pl.* remontoare.
remora Pește având un disc pe cap, cu care se fixează de bărci, de corăbii sau de corpul unor pești mari, pentru a se deplasa. *s.f.*
remorca *tr.* 1. A trage după sine un vehicul, un vagon, un vapor etc. 2. (fig.) A atașa pe cineva unui grup, a lua cu sine. *vb. I, ind. prez. 3* remorchează.
remorcabil,-ă Care poate fi remorcat. *adj., pl.* remorcabili,-e.
remorcaj Remorcare. *s.n., pl.* remorcaje.
remorcare Acțiunea de a remorca; remorcaj. *s.f., g.-d. art.* remorcării, *pl.* remorcări.
remorcă 1. Vehicul fără autopropulsare, tras de un vehicul motor, destinat transportului de persoane sau de mărfuri. */La ~* = remorcat. *A fi la ~a cuiva* (sau *a ceva*) = a depinde cu totul de cineva (sau de ceva); a fi condus de cineva (sau de ceva). 2. Cablu, odgon servind la remorcare. *s.f., g.-d. art.* remorcii, *pl.* remorci.
remorcher Navă autopropulsată destinată remorcării altor nave sau ambarcațiuni. *s.n., pl.* remorchere.
remu 1. Contracurent de-a lungul malurilor unui curs de apă. 2. (met.) *~ de aer* = zonă instabilă unde apar curenți ascendenți și descendenți. [*var.* remuu *s.n.*] *s.n., art.* remuul, *pl.* remuuri.
remunera *tr.* A retribui, a plăti. *vb. I, ind. prez. 3* remunerează.
remunerare Acțiunea de a remunera; remunerație. *s.f., g.-d. art.* remunerării, *pl.* remunerări.
remunerativ,-ă Care servește pentru remunerare. //Profitabil. *adj., pl.* remunerativi,-e.
remuneratoriu,-ie Care remunerează; care aduce câștig; rentabil. *adj., pl.* remuneratorii.
remunerație (-ți-e) Retribuție, remunerare, plată. *s.f., art.* remunerația, *g.-d. art.* remunerației, *pl.* remunerații, *art.* remunerațiile.
remuşcare Mustrare de cuget; părere de rău; regret, căință. *s.f., g.-d. art.* remuşcării, *pl.* remuşcări.
remuşcător,-oare (rar) Care provoacă remuşcare. *adj., pl.* remuşcători,-oare.
remuu v. **remu.**
ren Mamifer rumegător, asemănător cu cerbul, care trăiește în regiunile polare. *s.m., pl.* reni.
renal,-ă Referitor la rinichi; nefritic. /(anat.) *Hil ~* = porțiunea de la suprafața rinichiului prin care pătrund vasele sangvine și nervii. *adj., pl.* renali,-e.
renan,-ă Din regiunea Rinului. *adj., pl.* renani,-e.
renascentist,-ă Care aparține Renașterii; în spiritul Renașterii. *adj., pl.* renascentiști,-ste.
renaște *intr.* A se naște din nou; a lua ființă. //A se arăta, a reapărea. //A se trezi la viață; a se înnoi, a se înviora, a înflori. //A se forma; a se reface. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* renasc, *1 pl.* renaștem; *ger.* renăscând; *part.* renăscut.
renaștere Trezire la viață; reviriment, refacere, avânt, înflorire. *s.f., g.-d. art.* renașterii, *pl.* renașteri.
Renașterea Mișcare social-politică și culturală din secolele XIV-XVI, în Europa occidentală, caracterizată prin interesul pentru cultura antică, înflorirea științelor și a artelor etc.; epoca în care s-a manifestat această mișcare. *s.prop.f., g.-d.* Renașterii.
renăscător,-oare Care renaște; care face să renască. *adj., pl.* renăscători,-oare.
renci (rar) Stofă în fâșii de culori și desene diferite, produsă pentru colectarea mostrelor și lansarea lor în producție în urma unui sondaj. *s.n.*
renclodă v. **renglotă.**
rendez-vous (randevu) (fr.) Întâlnire fixată dinainte între două sau mai multe persoane. *s.n., art.* rendez-vous-ul, *pl.* rendez-vous-uri.
rendzină Sol calcaros format într-un climat umed sau semiuscat. *s.f., g.-d. art.* rendzinei, *pl.* rendzine.
renega *tr.* A contesta ceva, a dezminți; a nu recunoaște ca fiind al său, a abjura. *vb. I, ind. prez. 3* renegă.
renegare Faptul de a renega. *s.f., g.-d. art.* renegării, *pl.* renegări.
renegat,-ă (Persoană) care s-a înstrăinat de patria sau de credința sa. //(Persoană) care a renunțat la convingerile sale, care și-a trădat grupul sau partidul căruia i-a aparținut. *adj., s.m.* și *f., pl.* renegați,-te.
renegocia (-ci-a) *tr.* A negocia din nou. *vb. I, ind. prez. 3* renegociază, *1 pl.* renegociem; *conj. prez. 3* să renegocieze; *ger.* renegociind.
renegociere (-ci-e-) Acțiunea de a renegocia. *s.f., g.-d. art.* renegocierii, *pl.* renegocieri.
renet Soi de mere de mărime mijlocie, cu formă conică, de culoare galbenă-portocalie. //(adj.) *Mere ~. s.n., pl.* renete.
renghi (în expr.) *A juca* (cuiva) *~ul* (sau *un ~*) = a face cuiva o farsă, a păcăli (pe cineva). *s.n., pl.* renghiuri.
renglotă Varietate de prun cu fructe mari, sferice, galbene-verzui sau roșcate; (p. restr.) fructul acestui prun. [*var.* renclodă, ringlotă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* renglotei, *pl.* renglote.
renie (-ni-e) Porțiune din meandrul unui râu, acoperită cu nisip și prundiș, reprezentând zona de acumulare a aluviunilor. *s.f., art.* renia, *g.-d. art.* reniei, *pl.* renii, *art.* reniile.
reniform,-ă În formă de rinichi. *adj., pl.* reniformi,-e.
renină Enzimă cu efect hipertensiv și vasoconstrictor, eliberată de celulele renale. *s.f., g.-d. art.* reninei, *pl.* renine.
reniș (reg.) 1. Mulțime de semințe de salcie. 2. Strat de nisip sau de pietriș pe fundul apelor curgătoare. *s.n., pl.* renișuri.
renitent,-ă (med.) Care prezintă renitență. *adj., pl.* renitenți,-te.
renitență (med.) Rezistență la apăsare. *s.f., g.-d. art.* renitenței, *pl.* renitențe.

reniu Metal rar, asemănător cu platina. *s.n., art.* reniul.
renova *tr.* A reînnoi, a reface o clădire, un mobilier etc. *vb. I, ind. prez. 3* renovează.
renovare Acțiunea de a renova; reparare a unui sistem tehnic, a unei clădiri etc., fără modificări ale caracteristicilor funcționale; renovație. //(fig.) Schimbare, înnoire. *s.f., g.-d. art.* renovării, *pl.* renovări.
renovator,-oare (Persoană) care renovează, reînnoiește. //(Persoană) care militează pentru schimbări, pentru progres; înnoitor. *adj., s.m.* și *f., pl.* renovatori,-oare.
renovație (-ți-e) Renovare. *s.f., art.* renovația, *g.-d. art.* renovației, *pl.* renovații, *art.* renovațiile.
renta *intr.* A aduce câștiguri, a fi profitabil. //(fam.) A merita osteneala; a fi util. *vb. I, ind. prez. 3* rentează.
rentabil,-ă Care rentează; avantajos, profitabil. *adj., pl.* rentabili,-e.
rentabilitate 1. Calitatea de a fi rentabil; posibilitate de câștig. 2. *Rata ~ății* = raport între profitul realizat și prețul de cost al producției. *s.f., g.-d. art.* rentabilității, *pl.* rentabilități.
rentabiliza *tr.* A face rentabil. *vb. I, ind. prez. 3* rentabilizează.
rentabilizare Acțiunea de a rentabiliza. *s.f., g.-d. art.* rentabilizării, *pl.* rentabilizări.
rentă 1. Venit pe care un proprietar îl obține în mod regulat prin cedarea dreptului de proprietate asupra unui teren, a unui capital etc.; dobândă produsă de o obligațiune. /~ *viageră* = sumă de bani pe care o persoană se obligă s-o plătească periodic alteia pe toată durata vieții acesteia. 2. (și în sintagma ~ *feudală*) Plată (în muncă, în produse sau în bani) la care iobagul era obligat față de stăpânul său. *s.f., g.-d. art.* rentei, *pl.* rente.
rentier,-ă (-ti-er) Persoană care beneficiază de o rentă, fără să desfășoare o activitate productivă. *s.m., pl.* rentieri; *s.f., g.-d. art.* rentierei, *pl.* rentiere.
renume Nume bun; celebritate, faimă, reputație. *s.n., art.* renumele.
renumit,-ă Cu renume; vestit, celebru, faimos, ilustru. *adj., pl.* renumiți,-te.
renunța *intr.* A se lăsa de ceva; a părăsi de bunăvoie pe cineva sau ceva; a întrerupe. *vb. I, ind. prez. 3* renunță.
renunțare Acțiunea de a renunța. *s.f., g.-d. art.* renunțării, *pl.* renunțări.
renură (tehn.) Canelură. *s.f., g.-d. art.* renurii, *pl.* renuri.
reo- (re-o-) Element de compunere care înseamnă „curgător".
reobază (re-o-) Intensitate minimă a unui stimul natural sau artificial, necesară pentru a provoca excitația unui țesut viu etc. *s.f., g.-d. art.* reobazei.
reocupa (re-o-) *tr.* A ocupa din nou; a recuceri. *vb. I, ind. prez. 3* reocupă.
reocupare (re-o-) Acțiunea de a reocupa. *s.f., g.-d. art.* reocupării, *pl.* reocupări.
reofil,-ă (re-o-) (despre viețuitoare) Adaptat la mediul din apele curgătoare. *adj., pl.* reofili,-e.
reofor (re-o-) Fir al unei pile electrice. *s.m., pl.* reofori.
reografie (re-o-) (med.) Explorare a modului cum circulă sângele în anumite organe sau regiuni ale corpului pe baza variațiilor electrice ale acestora. *s.f., art.* reografia, *g.-d. art.* reografiei, *pl.* reografii, *art.* reografiile.
reologic,-ă (re-o-) Referitor la reologie; care aparține reologiei. *adj., pl.* reologici,-ce.
reologie (re-o-) Ramură a mecanicii care studiază deformarea și curgerea corpurilor sub acțiunea forțelor exercitate asupra lor. *s.f., art.* reologia, *g.-d. art.* reologiei.
reometrie (re-o-) Tehnică de măsurare a unui material cu proprietăți reologice. *s.f., art.* reometria, *g.-d. art.* reometriei.
reometru (re-o-) Instrument folosit în reometrie. *s.n., art.* reometrul, *pl.* reometre.
reomorfism (re-o-) (geol.) Proces prin care un sediment, o rocă se transformă într-o masă fluidă. *s.n.*
reorândui (re-o-) *tr.* și *refl.* A reface o orânduială stricată sau a orândui după alte criterii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reorânduiesc, *imperf. 3 sg.* reorânduia; *conj. prez. 3* să reorânduiască.
reorânduire (re-o-) Acțiunea de a (se) reorândui. *s.f., g.-d. art.* reorânduirii, *pl.* reorânduiri.
reorchestra (re-or-) *tr.* A orchestra din nou o bucată muzicală. *vb. I, ind. prez. 3* reorchestrează.
reorchestrare (re-or-) Acțiunea de a reorchestra. *s.f., g.-d. art.* reorchestrării, *pl.* reorchestrări.
reordona (re-or-) *tr.* A repune în ordine, a ordona după alte criterii. *vb. I, ind. prez. 3* reordonează.
reordonanța (re-or-) A ordonanța din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reordonanțează.
reordonanțare (re-or-) Acțiunea de a reordonanța. *s.f., g.-d. art.* reordonanțării, *pl.* reordonanțări.
reordonare (re-or-) Acțiunea de a reordona. *s.f., g.-d. art.* reordonării, *pl.* reordonări.
reorganiza (re-or-) *tr.* A organiza pe baze noi; a restructura. *vb. I, ind. prez. 3* reorganizează.
reorganizare (re-or-) Acțiunea de a reorganiza; reorganizație. *s.f., g.-d. art.* reorganizării, *pl.* reorganizări.
reorganizator,-oare (re-or-) Persoană care reorganizează. *s.m., pl.* reorganizatori; *s.f., g.-d. art.* reorganizatoarei, *pl.* reorganizatoare.
reorganizație (re-o-, -ți-e) (înv.) Reorganizare. *s.f., art.* reorganizația, *g.-d. art.* reorganizației, *pl.* reorganizații, *art.* reorganizațiile.
reorienta (re-o-ri-en-) *tr.* și *refl.* A (se) orienta într-o nouă direcție. *vb. I, ind. prez. 3* reorientează.
reorientare (re-o-ri-en-) Acțiunea de a (se) reorienta. *s.f., g.-d. art.* reorientării, *pl.* reorientări.
reoscop (re-o-) Instrument cu care se constată prezența unui curent electric. *s.n., pl.* reoscoape.
reoscopic,-ă (re-o-) De reoscop. *adj., pl.* reoscopici,-ce.
reospălător (re-o-) Igheab înclinat (confecționat din tablă și căptușit cu faianță), utilizat la spălarea cărbunilor. *s.n., pl.* reospălătoare.
reostat (re-o-) Aparat care servește la reglarea intensității curentului electric din circuite. *s.n., pl.* reostate.
reostatic,-ă (re-o-) De reostat. *adj., pl.* reostatici,-ce.
reostricțiune (re-o-, -ți-u-) Contracție transversală a unui fascicul de purtători de sarcină electrică datorită câmpului magnetic propriu. *s.f., g.-d. art.* reostricțiunii, *pl.* reostricțiuni.
reotropism (re-o-) Tropism propriu organismelor acvatice fixate, prin care ele iau o poziție anume în raport cu curentul apei. *s.n., pl.* reotropisme.
repagina *tr.* A pagina din nou. *vb. I, ind. prez. 3* repaginează.
repaginare Acțiunea de a repagina. *s.f., g.-d. art.* repaginării, *pl.* repaginări.
repaos v. **repaus.**
repara *tr.* 1. A repune în stare de funcționare; a reface, a drege. //A cârpi. 2. (fig.) A îndrepta, a corecta. //(rar) A înlocui, a compensa. 3. (jur.) A acoperi o pagubă; a plăti daune. *vb. I, ind. prez. 3* repară.
reparabil,-ă 1. Care poate fi reparat, dres. 2. (fig.) Care poate fi corectat, îndreptat. *adj., pl.* reparabili,-e.
reparare Acțiunea de a repara; reparat. *s.f., g.-d. art.* reparării, *pl.* reparări.
reparat Reparare. *s.n.*
reparator[1] 1. Persoană care repară. 2. Persoană care acoperă o pagubă. *s.m., pl.* reparatori.

reparator²,-oare 1. Care repară, reparatoriu; (p. ext.) care înviorează. 2. (jur.) Care acoperă o pagubă. *adj., pl.* reparatori,-oare.
reparatoriu,-ie Reparator. *adj., pl.* reparatorii.
reparație (-ți-e) 1. Ansamblu de operații efectuate asupra unui lucru stricat sau uzat pentru a-l menține sau a-l readuce în stare de funcționare. /~ *capitale* = refacerea completă a unor elemente principale ale clădirilor, utilajelor etc.; (fig.) restabilire a sănătății organismului prin analize și tratamente generale. 2. (jur.) Despăgubire a unei pagube. //(fig.) Satisfacție pentru o ofensă. [*var.* reparațiune *s.f.*] *s.f., art.* reparația, *g.-d. art.* reparației, *pl.* reparații, *art.* reparațiile.
reparațiune v. **reparație.**
repartitor 1. Dispozitiv utilizat în centralele telefonice la schimbarea legăturilor dintre liniile interioare și cele exterioare. 2. Dispozitiv cu ajutorul căruia se poate regla cantitatea de căldură emisă de o centrală termică într-un anumit spațiu. *s.n., pl.* repartitoare.
repartiție (-ți-e) Împărțire, distribuire, repartizare. //(ec.) Repartizare a bunurilor materiale și a oamenilor în societate; redistribuire a produselor muncii. *s.f., art.* repartiția, *g.-d. art.* repartiției, *pl.* repartiții, *art.* repartițiile.
repartiza *tr.* A împărți, a distribui ceva (după anumite criterii). *vb. I, ind. prez. 3* repartizează.
repartizare 1. Acțiunea de a repartiza. 2. ~ *a sarcinilor* = împărțire a obligațiilor profesionale pe persoane, secții, sectoare etc. ~ *a cheltuielilor* = distribuire a cheltuielilor de producție asupra costurilor produselor, a lucrărilor executate și a serviciilor. *s.f., g.-d. art.* repartizării, *pl.* repartizări.
repartizator (tehn.) Distribuitor (2). *s.n., pl.* repartizatoare.
repartizor (tehn.) Distribuitor. *s.n., pl.* repartizoare.
repasa *tr.* (text.) A executa o repasare. *vb. I, ind. prez. 3* repasează.
repasare Revizuire și retușare a țesăturilor sau a tricoturilor cu ajutorul unei mașini speciale. *s.f., g.-d. art.* repasării, *pl.* repasări.
repasatoare Muncitoare care efectuează lucrări de repasare. *s.f., g.-d. art.* repasatoarei, *pl.* repasatoare.
repatria (-tri-a) *refl.* și *tr.* A se înapoia sau a aduce pe cineva în patrie după o absență îndelungată (voită sau silită). *vb. I, ind. prez. 3* repatriază, *1 pl.* repatriem; *conj. prez. 3* să repatrieze; *ger.* repatriind.
repatriere (-tri-e-) Acțiunea de a (se) repatria. *s.f., g.-d. art.* repatrierii, *pl.* repatrieri.
repaus (-pa-us) 1. Suspendare temporară a unei activități; întrerupere temporară a unor activități sau funcții ale organismului în scopul refacerii capacității sale de muncă; odihnă. 2. (fiz.) Stare a unui corp în raport cu un sistem de referință, în care distanțele dintre punctele corpului sau ale sistemului de referință nu variază cu timpul. 3. (fil.) Moment integrant al mișcării, având în raport cu aceasta un caracter relativ și condiționând stabilitatea relativă a lucrurilor. 4. (biol.) ~ *mamar* = perioada dintre încheierea unei lactații și următoarea fătare, specifică unor animale. [*var.* repaos *s.n.*] *s.n., pl.* repausuri.
repauza (-pa-u-) 1. *refl.* A se odihni. 2. *intr.* (livr.) A muri. *vb. I, ind. prez. 3* repauzează.
repauzare (-pa-u-) Acțiunea de a (se) repauza. *s.f., g.-d. art.* repauzării, *pl.* repauzări.
repărți *tr.* (înv.) A distribui, a repartiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* repărțesc, *imperf. 3 sg.* repărțea; *conj. prez. 3* să repărțească.
repărțire (înv.) Distribuire, repartiție. *s.f., g.-d. art.* repărțirii, *pl.* repărțiri.
repede¹ 1. Iute, în grabă. //Deodată, brusc; imediat. /~ *repejor* = îndată, fără întârziere. 2. Devreme, prea curând. *adv.*
repede² 1. (despre mișcări) Care se produce fără întreruperi; iute, rapid; (despre lucruri în mișcare) care se deplasează cu repeziciune; (despre ape) care curge rapid; (despre picături, stropi) care cade iute. //(despre timp) Care trece cu repeziciune. //(despre oameni și manifestările lor) Iute în mișcări; ager, sprinten, vioi; pripit, grăbit. /*Cu pași* ~ = în ritm alert. 2. (despre dealuri, planuri) Foarte înclinat; în pantă, abrupt. 3. (despre drumuri) Care duce la țintă în cel mai scurt timp. 4. (despre agenți fizici) Care se manifestă cu putere dar nu durează mult. *adj., pl.* repezi.
repede³ Gândăcel de culoare arămie. *s.f., g.-d. art.* repezii, *pl.* repezi.
repegior v. **repejor.**
repejor Diminutiv al lui repede¹. [*var.* repegior *adv.*] *adv.*
repejune (înv.) Repeziciune, iuțeală. *s.f., g.-d. art.* repejunii, *pl.* repejuni.
repent,-ă (despre tulpinile plantelor) Târâtor. *adj., pl.* repenți,-te.
reper 1. Obiect sau sistem de corpuri la care se raportează poziția unui corp fix sau mobil. /*Punct de* ~ = semn care servește la recunoașterea unui loc, la orientare. 2. Semn trasat pe un obiect, pe o piesă pentru a cunoaște poziția pe care acel obiect, acea piesă trebuie s-o ocupe într-un ansamblu; semn trasat pe diferite piese care trebuie asamblate. 3. Indicator de nivel pentru calcularea sau verificarea altitudinii unui punct de pe teren. 4. (tehn.) Mecanism, aparat de orientare. *s.n., pl.* repere.
repera *tr.* A determina o poziție exactă printr-un punct de reper; a marca puncte de reper. *vb. I, ind. prez. 3* reperează.
reperaj Reperare. *s.n., pl.* reperaje.
reperare Acțiunea de a repera; reperaj. *s.f., g.-d. art.* reperării, *pl.* reperări.
repercusiune (-si-u-) Urmare, consecință. *s.f., g.-d. art.* repercusiunii, *pl.* repercusiuni.
repercuta *refl.* 1. (despre unde sonore sau luminoase) A se răsfrânge, a se întoarce. 2. (fig.) A avea urmări, a-și manifesta indirect efectele. *vb. I, ind. prez. 3* se repercutează.
repercutare Acțiunea de a se repercuta. *s.f., g.-d. art.* repercutării, *pl.* repercutări.
repertoar v. **repertoriu.**
repertor v. **repertoriu.**
repertoria (-ri-a) *tr.* A înregistra într-un repertoriu (1); a repertoriza. *vb. I, ind. prez. 3* repertoriază, *1 pl.* repertoriem; *conj. prez. 3* să repertorieze; *ger.* repertoriind.
repertorial,-ă (-ri-al) De repertoriu (2). *adj., pl.* repertoriali,-e.
repertoriu 1. Caiet, registru în care se înscriu, în ordine alfabetică, nume, date etc. pentru a fi găsite mai ușor. 2. Totalitatea pieselor teatrale care se joacă într-un teatru în timpul unei stagiuni. 3. Totalitatea pieselor scrise de un autor dramatic. 4. Colecție de texte, de cântece etc. [*var.* repertoar, repertor *s.n.*] *s.n., art.* repertoriul, *pl.* repertorii, *art.* repertoriile.
repertoriza *tr.* A repertoria. *vb. I, ind. prez. 3* repertorizează.
repeta 1. *tr.* A spune, a face, a produce încă o dată ceea ce a mai spus, făcut sau produs. //A citi încă o dată un rol, o lecție pentru a le memora; (despre artiști) a face repetiția unui rol, a unei piese de teatru etc. 2. *tr.* (despre elevi, studenți) A urma din nou cursurile clasei sau anului în care a rămas repetent. 3. *refl.* A se întâmpla încă o dată (sau de mai multe ori). [*var.* (înv.) repeți *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* repetă.
repetabil,-ă Care se poate repeta. *adj., pl.* repetabili,-e.
repetabilitate Însușirea de a fi repetabil. *s.f., g.-d. art.* repetabilității.

repetare Acțiunea de a (se) repeta; repetiție. *s.f., g.-d. art.* repetării, *pl.* repetări.
repetent,-ă (Elev sau student) care repetă clasa sau anul de studii, pentru că nu a obținut o notă de trecere. *adj., s.m.* și *f., pl.* repetenți,-te.
repetență Faptul de a rămâne repetent; situația de repetent. *s.f., art.* repetența, *g.-d. art.* repetenței, *pl.* repetenții, *art.* repetențiile.
repetitor[1] Sală de meditație într-un internat. *s.n., pl.* repetitoare.
repetitor[2]**,-oare** 1. (ieșit din uz) Pedagog, meditator. 2. Pianist care acompaniază un cântăreț sau un instrumentist la repetiții sau la recitaluri; corepetitor. *s.m., pl.* repetitori; *s.f., g.-d. art.* repetitoarei, *pl.* repetitoare.
repetiție (-ți-e) 1. Repetarea aceleași vorbe, idei, acțiuni etc. */Armă cu ~* = armă cu care se pot trage mai multe focuri pentru că se reîncarcă automat. 2. Activitate depusă de interpreți pentru pregătirea unui spectacol sau a unui concert. */~ generală* = ultima repetiție înaintea unui spectacol. //Lecție specială în care elevii reiau materia deja parcursă. 3. Figură de stil prin care un grup de cuvinte (sau același cuvânt) este întrebuințat de mai multe ori pentru a sublinia o idee. *s.f., art.* repetiția, *g.-d. art.* repetiției, *pl.* repetiții, *art.* repetițiile.
repetor Aparat care amplifică semnalele în telefonie. *s.n., pl.* repetoare.
repeți v. **repeta.**
repezeală 1. Repeziciune, grabă mare. */La ~* = foarte repede, în mare grabă. 2. (rar) Goană, fugă. *s.f., g.-d. art.* repezelii, *pl.* repezeli.
repezi 1. *refl.* A porni în grabă, a se duce repede spre... //A se abate pe la..., a da o fugă. //*tr.* A trimite pe cineva în grabă. 2. *refl.* A se năpusti, a năvăli. 3. *refl.* (fam., despre oameni) A face un lucru în grabă și adesea fără chibzuială; a se pripi (1). 4. *tr.* A arunca, a azvârli; a izbi, a trânti. //A da o lovitură cu pumnul, cu palma etc. 5. *tr.* A-i vorbi cuiva aspru, a se răsti la cineva; a brusca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* reped, *1 pl.* repezim, *imperf. 3 sg.* repezea; *conj. prez. 3* să repeadă.
repeziciune 1. Însușirea de a fi repede; grabă mare, rapiditate. 2. (rar) Înclinare a unei pante. *s.f., g.-d. art.* repeziciunii, *pl.* repeziciuni.
repeziș 1. Mișcare violentă; năvală. //(fig.) Precipitare, izbucnire. 2. Pantă abruptă; povârniș. 3. Porțiune din cursul unui râu unde apa are viteza cea mai mare. *s.n., pl.* repezișuri.
repeziturâ (rar) Mișcare precipitată; fugă, goană. *s.f., g.-d. art.* repeziturii, *pl.* repeziturâ.
repica *tr.* A răsădi plantele tinere la distanțe mai mari pentru a le asigura condiții favorabile de dezvoltare; a replanta. *vb. I, ind. prez. 3* repichează.
repicaj Repicare. *s.n., pl.* repicaje.
repicare Acțiunea de a repica; repicaj, repicat. *s.f., g.-d. art.* repicării, *pl.* repicări.
repicat (agron.) Repicare. *s.n., pl.* repicaturi.
replanta *tr.* A planta din nou. *vb. I, ind. prez. 3* replantează.
replantare Acțiunea de a replanta. *s.f., g.-d. art.* replantării, *pl.* replantări.
replay (riplei) (angl., sport) Reluare imediată a fazelor interesante într-o transmisie directă de televiziune. *s.n., art.* replay-ul.
replia (-pli-a) 1. *refl.* (mil.) A se retrage în ordine. 2. *tr.* A strânge (după ce a fost desfășurat) prin suprapunerea unei părți peste alta. *vb. I, ind. prez. 3* repliază, *1 pl.* repliem; *conj. prez. 3* să replieze; *ger.* repliind.
replica *tr.* A da o replică (1); a riposta. *vb. I, ind. prez. 3* replică.
replică 1. Răspuns prompt, ripostă la afirmațiile cuiva. */Fără ~* = fără comentarii, definitiv. *A avea ~* = a răspunde prompt. *A fi tare în ~-i* = a găsi prompt răspunsul cel mai potrivit într-o discuție. (jur.) *A vorbi în ~* = a combate, în cursul unei dezbateri, afirmațiile și atacurile părții adverse. 2. Parte din rolul unui actor, care constituie răspunsul la cele spuse de partener. //Parte finală a unui fragment de dialog, care solicită intervenția interlocutorului. 3. Copie a unei opere de artă originale, executată de autor sau sub supravegherea lui. 4. (fiz.) Mulaj al suprafeței unui corp. *s.f., g.-d. art.* replicii, *pl.* replici.
replicare (-pli-e-) Acțiunea de a (se) replia. *s.f., g.-d. art.* replicării, *pl.* replicări.
repopula *tr.* A popula din nou un teritoriu. //A reface un teren forestier despădurit. *vb. I, ind. prez. 3* repopulează.
repopulare Acțiunea de a repopula. *s.f., g.-d. art.* repopulării, *pl.* repopulări.
report Trecere a unei sume din josul unei coloane în fruntea coloanei următoare pentru a fi adunată în continuare. //(p. ext.) Suma rămasă dintr-un calcul anterior. *s.n., pl.* reporturi.
reporta *tr.* A face un report. *vb. I, ind. prez. 3* reportează.
reportaj Specie publicistică (utilizând adesea modalități literare de expresie), care informează prompt asupra unor situații, evenimente, realizări etc., pe baza documentării la fața locului. */Car de ~* = autovehicul dotat special pentru transmisiuni de radiodifuziune sau televiziune din afara studioului. *s.n., pl.* reportaje.
reportare Acțiunea de a reporta. *s.f., g.-d. art.* reportării, *pl.* reportări.
reporter,-ă Ziarist specializat în reportaje. */~ cinematografic* = operator de film care realizează filme documentare. //Autor de reportaje. *s.m., pl.* reporteri; *s.f., g.-d. art.* reporterei, *pl.* reportere.
reporteraș (depr.) Diminutiv al lui reporter. *s.m., pl.* reporterași.
reporticesc,-ească De reporter. *adj., pl.* reporticești.
reportofon Magnetofon special pentru reportaje și interviuri. *s.n., pl.* reportofoane.
repovesti *tr.* A povesti încă o dată ceva deja povestit. *vb. IV, ind. prez 1 sg.* și *3 pl.* repovestesc, *imperf. 3 sg.* repovestea; *conj. prez. 3* să repovestească.
repovestire Acțiunea de a repovesti. *s.f., g.-d. art.* repovestirii, *pl.* repovestiri.
reprehensibil,-ă (livr.) Condamnabil, blamabil. *adj., pl.* reprehensibili,-e.
reprehensiune (-si-u-) (livr.) Mustrare, reproș; blam. *s.f., g.-d. art.* reprehensiunii, *pl.* reprehensiuni.
represalii 1. Măsuri de pedepsire luate de un organ de stat împotriva unor grupuri sociale răzvrătite. 2. Mijloace de constrângere luate de un stat împotriva cetățenilor altui stat, ca urmare a luării unor măsuri similare de către acel stat. *s.f. pl., art.* represaliile.
represibil,-ă (rar) Care poate (sau trebuie) să fie reprimat. *adj., pl.* represibili,-e.
represiune (-si-u-) 1. Reprimare violentă a unei acțiuni de protest, a unei greve etc. 2. Măsură cu caracter penal, care constă în arestarea și pedepsirea infractorilor. *s.f., g.-d. art.* represiunii, *pl.* represiuni.
represiv,-ă Care reprimă. *Regim ~.* //Referitor la represiune. *adj., pl.* represivi,-e.
reprezenta *tr.* 1. A avea forma sau înfățișarea unui anumit obiect; a realiza (în miniatură) un anumit obiect. //A înfățișa ceva prin procedee plastice, grafice sau prin limbaj. 2. A interpreta pe scenă o piesă de teatru. 3. A acționa în numele unei persoane, al unei colectivități, pe baza unei împuterniciri; a avea un împuternicit sau un mandatar. 4. A fi exponentul unei școli, al unui curent etc.

5. A constitui, a însemna, a fi. 6. A-şi readuce în memorie imaginea obiectelor sau a fenomenelor percepute anterior; a-şi imagina. 7. (mat.) A exprima o legătură între mai multe mărimi. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* reprezint, *3* reprezintă, *1 pl.* reprezentăm.

reprezentabil,-ă (despre piese de teatru) Care se poate reprezenta. *adj., pl.* reprezentabili,-e.

reprezentant,-ă 1. Persoană împuternicită să reprezinte pe cineva sau ceva. */~ diplomatic* = persoană care reprezintă interesele unui stat în alt stat, la o întrunire internaţională etc. 2. Exponent al unei şcoli, al unui curent etc. *s.m., pl.* reprezentanţi; *s.f., g.-d. art.* reprezentantei, *pl.* reprezentante.

reprezentanţă 1. Organ care reprezintă în altă ţară interesele ţării sale în domeniul economic, politic etc. 2. *~ comercială* = organ al unui stat care îl reprezintă în relaţiile comerciale cu alte state. *~ naţională* = organ de stat constituit din totalitatea deputaţilor. *s.f., g.-d. art.* reprezentanţei, *pl.* reprezentanţe.

reprezentare 1. Acţiunea de a reprezenta. 2. Înfăţişare, redare a unui lucru (prin mijloace plastice). */~ topografică* = înscriere pe o hartă, pe un plan a detaliilor de pe teren cu ajutorul simbolurilor topografice (1). 3. Imagine senzorială a obiectelor şi fenomenelor realităţii, evocată mintal, pe baza percepţiilor anterioare. 4. Reprezentaţie teatrală. 5. *Cheltuieli de ~* = cheltuieli provenite din îndeplinirea funcţiilor oficiale pe care le are o persoană. *s.f., g.-d. art.* reprezentării, *pl.* reprezentări.

reprezentativ,-ă 1. (despre o adunare) Ai cărei membri aleşi reprezintă o colectivitate şi acţionează în numele ei. 2. Care ilustrează o epocă, un mediu, un curent literar etc. *adj., pl.* reprezentativi,-e.

reprezentativă Echipă care reprezintă o asociaţie sportivă, o ţară etc. într-o competiţie. *s.f., g.-d. art.* reprezentativei, *pl.* reprezentative.

reprezentativitate Caracter reprezentativ. *s.f., g.-d. art.* reprezentativităţii.

reprezentaţie (-ţi-e) Prezentare pe scenă a unei opere dramatice, a unui program artistic etc.; spectacol. [*var.* reprezentaţiune *s.f.*] *s.f., art.* reprezentaţia, *g.-d. art.* reprezentaţiei, *pl.* reprezentaţii, *art.* reprezentaţiile.

reprezentaţiune v. **reprezentaţie.**

reprima *tr.* A împiedica, prin mijloace violente, desfăşurarea unei acţiuni, un act de revoltă etc. //A-şi înăbuşi un sentiment, o dorinţă etc. *vb. I, ind. prez. 3* reprimă.

reprimare Acţiunea de a reprima. *s.f., g.-d. art.* reprimării, *pl.* reprimări.

reprimi *tr.* A primi înapoi. //A reangaja o persoană care a fost concediată. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reprimesc, *imperf. 3 sg.* reprimea; *conj. prez. 3* să reprimească.

reprimire Acţiunea de a reprimi. *s.f., g.-d. art.* reprimirii, *pl.* reprimiri.

reprint (riprint) (angl.) Retipărire. *s.n., pl.* reprinturi.

reprivatiza *tr.* A face o reprivatizare. *vb. I, ind. prez. 3* reprivatizează.

reprivatizare Trecere din nou a unei întreprinderi de stat sau a unor bunuri naţionalizate în proprietate privată. *s.f., g.-d. art.* reprivatizării, *pl.* reprivatizări.

reprize 1. Fiecare dintre părţile sau etapele succesive ale unei activităţi. //Fiecare dintre fazele unei întreceri sportive între care se interpun pauze variabile. 2. Etapă de lucru într-o operaţie tehnică. */În ~e* = pe rând, în etape. 3. Accelerare a turaţiei unui motor, în scopul obţinerii unei forţe suplimentare într-un timp scurt. 4. Reluare a unei operaţii tehnice întrerupte. 5. Defect sub forma unor şanţuri la suprafaţa pieselor turnate. *s.f., g.-d. art.* reprizei, *pl.* reprize.

reproba *tr.* A respinge, a condamna, a dezaproba un act, o acţiune. *vb. I, ind. prez. 3* reprobă.

reprobabil,-ă Care trebuie reprobat; condamnabil. *adj., pl.* reprobabili,-e.

reprobare Acţiunea de a reproba; reprobaţiune. *s.f., g.-d. art.* reprobării, *pl.* reprobări.

reprobator,-oare Care reprobă. *adj., pl.* reprobatori,-oare.

reprobaţiune (-ţi-u-) (rar) Reprobare. *s.f., g.-d. art.* reprobaţiunii, *pl.* reprobaţiuni.

reproducător[1] Animal domestic selectat pentru reproducere. *s.m., pl.* reproducători.

reproducător[2]**,-oare** Care se reproduce (5), se înmulţeşte (uşor). *adj., pl.* reproducători,-oare.

reproduce 1. *tr.* A reda în scris sau oral ceea ce s-a întâmplat sau există în realitate. //A imita mimica sau gesturile cuiva. 2. *tr.* (despre memorie) A readuce în conştiinţă reprezentări fixate anterior. 3. *refl.* A se arăta din nou; a se repeta. //(ec. pol.) A relua procesul de producţie. 4. *tr.* A reda prin mijloace artistice. 5. *refl.* (biol.) A se înmulţi. 6. *tr.* A produce în serie; a multiplica. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reproduc, *1 pl.* reproducem, *2 pl.* reproduceţi; *imper. 2 sg.* reprodu, *neg.* nu reproduce; *ger.* reproducând; *part.* reprodus.

reproducere 1. Acţiunea de a (se) reproduce. 2. Imitaţie după o lucrare de artă originală. 3. (psih.) Proces al memoriei prin care se evocă mental figuri, imagini, idei etc. 4. (biol.) Reproducţie, înmulţire. *s.f., g.-d. art.* reproducerii, *pl.* reproduceri.

reproductibil,-ă Care poate fi reprodus. *adj., pl.* reproductibili,-e.

reproductiv,-ă 1. Care reproduce. //Care reprezintă o reproducere. 2. Care are ca scop reproducţia. *adj., pl.* reproductivi,-e.

reproductivitate (livr.) Capacitatea de a (se) reproduce. *s.f., g.-d. art.* reproductivităţii.

reproducţie (-ţi-e) 1. (ec. pol.) Reluare, reînnoire continuă a procesului de producţie. 2. (biol.) Înmulţire, reproducere. *s.f., art.* reproducţia, *g.-d. art.* reproducţiei, *pl.* reproducţii, *art.* reproducţiile.

reprofila *tr.* A schimba profilul, a reorganiza o întreprindere, o instituţie etc. *vb. I, ind. prez. 3* reprofilează.

reprofilare Acţiunea de a reprofila. *s.f., g.-d. art.* reprofilării, *pl.* reprofilări.

reprografie Procedeu tehnic care permite multiplicarea textelor. *s.f., art.* reprografia, *g.-d. art.* reprografiei.

reprograma *tr.* A programa din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reprogramează.

reprogramabil,-ă Care poate fi reprogramat. *adj., pl.* reprogramabili,-e.

reprogramare Acţiunea de a reprograma. *s.f., g.-d. art.* reprogramării, *pl.* reprogramări.

reproş Învinuire, mustrare; imputare. *s.n., pl.* reproşuri.

reproşa *tr.* A(-şi) face reproşuri. *vb. I, ind. prez. 3* reproşează, *1 pl.* reproşăm; *conj. prez. 3* să reproşeze; *ger.* reproşând.

reproşabil,-ă De reproşat. *adj., pl.* reproşabili,-e.

reptilă (la pl.) Clasă de vertebrate terestre, târâtoare, cu temperatura corpului variabilă, cu corpul acoperit cu solzi; (la sg.) animal din această clasă. *s.f., g.-d. art.* reptilei, *pl.* reptile.

reptilian,-ă (-li-an) De reptilă. *adj., pl.* reptilieni,-e.

republica *tr.* A publica din nou; a retipări. *vb. I, ind. prez. 3* republică.

republicabil,-ă Care se poate republica. *adj., pl.* republicabili,-e.

republican,-ă 1. *adj.* Referitor la republică. II. *s.m.* şi *f.* Adept al republicii ca formă de guvernământ. *adj., s.m.* şi *f., pl.* republicani,-e.

republicanism Concepţie care susţine republica drept formă de guvernământ; atitudine în favoarea republicii. *s.n.*

republicare Acţiunea de a republica. *s.f., g.-d. art.* republicării, *pl.* republicări.
republică Formă de guvernământ în care organele supreme ale puterii de stat sunt alese pe timp determinat; stat, ţară cu o astfel de formă de guvernământ. //(rar) Populaţia unei astfel de ţări. *s.f., g.-d. art.* republicii, *pl.* republici.
repudia *tr.* 1. A renega, a nu mai recunoaşte pe cineva sau ceva; a desconsidera. 2. (jur.) A renunţa la o moştenire sau la un legat. *vb. I, ind. prez. 3* repudiază, *1 pl.* repudiem; *conj. prez. 3* să repudieze; *ger.* repudiind.
repudiere (-di-e-) Acţiunea de a repudia; renegare. //(spec.) Alungare a soţiei sau a soţului. */~a unei moşteniri* sau *a unui legat* = renunţare la drepturile de moştenire sau la un legat. *s.f., g.-d. art.* repudierii, *pl.* repudieri.
repugna *intr.* (livr.) A-i produce cuiva dezgust; a-i displăcea profund. *vb. I, ind. prez. 3* repugnă.
repugnant,-ă (livr.) Care produce silă, dezgust; respingător. *adj., pl.* repugnanţi,-te.
repugnanţă (livr.) Aversiune, dezgust, repulsie. *s.f., g.-d. art.* repugnanţei.
repulsie (-si-e) 1. Aversiune instinctivă; dezgust. 2. (fiz.) Respingere (2). [*var.* repulsiune *s.f.*] *s.f., art.* repulsia, *g.-d. art.* repulsiei, *pl.* repulsii, *art.* repulsiile.
repulsiune v. **repulsie.**
repulsiv,-ă (rar) Care provoacă repulsie; respingător. *adj., pl.* repulsivi,-e.
repune *tr.* A pune din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* repun, *2 sg.* repui, *1 pl.* repunem, *perf. s. 1 sg.* repusei, *1 pl.* repuserăm; *conj. prez. 3* să repună; *ger.* repunând; *part.* repus.
repunere Acţiunea de a repune. *s.f., g.-d. art.* repunerii, *pl.* repuneri.
repurta[1] *tr.* şi *refl.* (rar) A-şi îndrepta gândurile asupra unor fapte, oameni, idei din trecut. *vb. I, ind. prez. 3* repoartă.
repurta[2] *tr.* A obţine un succes, o victorie. *vb. I, ind. prez. 3* repurtează.
reputat,-ă Care are o bună reputaţie; faimos, vestit, cunoscut; renumit. *adj., pl.* reputaţi,-te.
reputaţie (-ţi-e) Opinie publică (favorabilă sau negativă) despre cineva sau ceva. //Renume, celebritate. [*var.* (înv.) reputaţiune *s.f.*] *s.f., art.* reputaţia, *g.-d. art.* reputaţiei, *pl.* reputaţii, *art.* reputaţiile.
reputaţiune v. **reputaţie.**
resabota *tr.* A rectifica înclinarea şinelor de cale ferată (după un anumit timp de exploatare). *vb. I, ind. prez. 3* resaboteză.
resabotare Acţiunea de a resabota. *s.f., g.-d. art.* resabotării, *pl.* resabotări.
resac Val marin sau oceanic produs prin rostogolirea apei spre ţărm când aceasta întâlneşte un obstacol. *s.n., pl.* resacuri.
resciziune (-zi-u-) (jur.) Anulare a unui act, a unui contract etc. din cauza unui viciu de fond. *s.f., g.-d. art.* resciziunii, *pl.* resciziuni.
rescizoriu,-ie (jur.) Care provoacă o resciziune. *adj., pl.* rescizorii.
rescrie *tr.* 1. A copia. 2. A da o altă formă artistică unui subiect. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rescriu, *2 sg.* rescrii, *1 pl.* rescriem, *2 pl.* rescrieţi, *perf. s. 1 sg.* rescrisei, *1 pl.* rescriserăm; *conj. prez. 3* să rescrie; *imper. 2 pl.* rescrieţi; *ger.* rescriind; *part.* rescris.
rescriere Acţiunea de a rescrie. *s.f., g.-d. art.* rescrierii, *pl.* rescrieri.
rescript Răspuns pe care-l dădeau împăraţii romani chestiunilor de drept puse de magistraţi sau de guvernatori unor provincii; (p. ext.) hotărâre care provine de la un suveran într-o problemă particulară. *s.n., pl.* rescripte.
resemna *refl.* A se împăca cu o situaţie dificilă, neplăcută; a accepta un rău fără împotrivire. [*var.* (înv.) resigna *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* se resemnează.
resemnare Faptul de a se resemna. [*var.* (înv.) resignare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* resemnării, *pl.* resemnări.
resentiment Sentiment ostil (faţă de ceva sau de cineva) provocat de o nemulţumire mai veche; duşmănie. *s.n., pl.* resentimente.
resentimentar,-ă Cu caracter de resentiment. *adj., pl.* resentimentari,-e.
reseta *tr* A anula un program la computer, când acesta conţine erori. *vb. I, ind. prez. 3* reseteză.
resfira v. **răsfira.**
resfirare v. **răsfirare.**
resigna v. **resemna.**
resignare v. **resemnare.**
resignaţie (-ţi-e) (înv.) Resemnare. *s.f., art.* resignaţia, *g.-d. art.* resignaţiei, *pl.* resignaţii, *art.* resignaţiile.
resimţământ (înv.) Resentiment. *s.n., pl.* resimţăminte.
resimţi 1. *tr.* A simţi. 2. *refl.* A simţi consecinţele unor întâmplări, unor împrejurări anterioare; a avea repercusiuni, urmări. //A se face simţit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* resimt, *imperf. 3 sg.* resimţea; *conj. prez. 3* să resimtă.
resimţire Faptul de a (se) resimţi. *s.f., g.-d. art.* resimţirii, *pl.* resimţiri.
resintetiza *tr.* A sintetiza din nou. *vb. I, ind. prez. 3* resintetizează.
resolubil,-ă 1. (astron., despre nebuloase) Căreia i se pot observa stelele componente (cu ajutorul aparatelor). 2. (med.) Care se poate resorbi. *adj., pl.* resolubili,-e.
resorbi *refl.* (med.) A dispărea prin resorbţie. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se resoarbe, *imperf. 3 sg.* se resorbea; *conj. prez. 3* să se resoarbă.
resorbţie (-ţi-e) 1. (med.) Dispariţie lentă a unui lichid (patologic), a unui ţesut sau organ (străin organismului), prin absorbţia lui de către ţesuturile învecinate. //Proces de atrofiere a unui ţesut sau a unui organ, de obicei din cauza fagocitozei. */~ osoasă* = diminuare a consistenţei osului, cauzată de pierderea mineralelor. 2. (fiz.) Absorbţie sau adsorbţie a gazelor sau a vaporilor proveniţi din corpul absorbantului sau adsorbantului. *s.f., art.* resorbţia, *g.-d. art.* resorbţiei, *pl.* resorbţii, *art.* resorbţiile.
resort[1] 1. Piesă dintr-un material elastic, care, sub acţiunea unei forţe exterioare, se deformează, revenind la forma iniţială după încetarea acesteia; arc de maşină, de ceas etc. 2. (fig.) Suport moral, imbold; sursă, izvor de energie fizică sau morală. *s.n., pl.* resorturi.
resort[2] Sector, domeniu de activitate; (p. ext.) persoanele care îl reprezintă. */A fi de ~ul cuiva* = a fi de competenţa cuiva; a intra în atribuţiile cuiva. *Autoritate de ~* = autoritate în competenţa căreia intră rezolvarea unei probleme. *s.n., pl.* resoarte.
resorta *tr.* A sorta din nou. *vb. I, ind. prez. 3* resortează.
resortare Acţiunea de a resorta. *s.f., g.-d. art.* resortării, *pl.* resortări.
resortisant Persoană fizică sau juridică aparţinând unui stat, unui teritoriu aflat sub protecţia altui stat. *s.m., pl.* resortisanţi.
respect Atitudine de stimă, de preţuire pentru cineva sau ceva; veneraţie, deferenţă. */~ele mele*, formulă respectuoasă de salut. *A ţine* (pe cineva) *la* (sau *în*) ~ = a ţine pe cineva la distanţă. *A pune* (pe cineva) *la* ~ = a impune cuiva o atitudine respectuoasă. *s.n., pl.* respecte.
respecta 1. *tr.* A manifesta respect pentru cineva sau ceva; a stima, a cinsti. //A ţine seama de, a nu neglija. 2. *tr.* A nu se abate de la o lege, un principiu etc. 3. *refl.* A-şi păstra demnitatea. 4. *tr.* A nu păgubi, a cruţa. 5. *tr.*

A nu se abate de la o lege, de la un contract, de la un angajament. *vb. I, ind. prez. 3* respectă.
respectabil,-ă 1. Demn de respect; prețuit. 2. (fig., fam.) Considerabil, mare; impresionant. *adj., pl.* respectabili,-e.
respectabilitate Însușirea de a fi respectabil; onorabilitate. *s.f., g.-d. art.* respectabilității.
respectare Faptul de a (se) respecta. *s.f., g.-d. art.* respectării, *pl.* respectări.
respectiv,-ă Care privește persoana, obiectul sau împrejurarea despre care este vorba; care se referă la fiecare. //(s. art., fam.) Soțul sau iubitul cuiva (în raport cu această persoană); soția sau iubita cuiva (în raport cu aceasta). //Corespunzător. *adj., pl.* respectivi,-e.
respectos,-oasă v. **respectuos.**
respectuos,-oasă (-tu-os) Plin de respect; cuviincios. [*var.* respectos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* respectuoși,-oase.
respingător,-oare Care respinge; care inspiră aversiune, dezgust, silă. *adj., pl.* respingători,-oare.
respinge *tr.* 1. A refuza, a nu admite. //A îndepărta de la sine, a da la o parte. //(fig.) A înăbuși un sentiment. 2. A sili pe dușman să se retragă; a face față unui atac armat. 3. A arunca înapoi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* resping, *1 pl.* respingem, *perf. s. 1 sg.* respinsei, *1 pl.* respinserăm; *part.* respins.
respingere 1. Faptul de a respinge. 2. (fiz.) Exercitare a unei forțe dirijate dinspre corpul care o exercită spre corpul asupra căruia se exercită; repulsie (2). *s.f., g.-d. art.* respingerii, *pl.* respingeri.
respir (rar) Respirație. *s.n.*
respira 1. *intr.* A inspira aer din afară și a-l expira din plămâni; a răsufla. 2. *tr.* (fig.) A răspândi, a degaja. *vb. I, ind. prez. 3* respiră.
respirabil,-ă Care poate fi respirat. *adj., pl.* respirabili,-e.
respirare (rar) Respirație. //Aerul respirat; adiere, boare. *s.f., g.-d. art.* respirării, *pl.* respirări.
respirator,-oare Referitor la respirație. /(anat.) *Aparat ~* = sistem de organe care asigură respirația, având o structură adaptată modului de viață al animalului respectiv. [*var.* respiratoriu,-ie *adj.*] *adj., pl.* respiratori,-oare.
respiratorie Respiratoare. *Mișcare ~. adj., pl.* respiratorii.
respiratoriu,-ie v. **respirator.**
respirație (-ți-e) 1. Act fiziologic prin care organismele vii iau oxigen din mediul exterior și elimină bioxid de carbon; răsuflare. */~ artificială* = mijloc de reanimare constând în efectuarea unor mișcări asupra corpului unui asfixiat, înecat etc. pentru a determina reluarea respirației normale. //Aerul respirat; suflare. //Pauză scurtă folosită în tehnica frazării. 2. (fig.) Răspândire a unor idei, sentimente etc. */Lucrare* (sau *studiu, operă*) *de largă ~* = lucrare (sau studiu, operă) complexă, de amploare. *s.f., art.* respirația, *g.-d. art.* respirației, *pl.* respirații, *art.* respirațiile.
respiro Moment de relaxare, de repaus; răgaz. *s.n., art.* respiroul.
respirometru (med.) Aparat care permite modificarea artificală a presiunii atmosferice, pentru adaptarea organismului la altitudini mari. *s.n., art.* respirometrul, *pl.* respirometre.
responsabil,-ă I. *adj.* Care poartă răspunderea unui lucru; răspunzător. II. *s.m.* și *f.* Persoană care are o responsabilitate, o funcție de conducere; șef. *adj., s.m.* și *f., pl.* responsabili,-e.
responsabilitate 1. Obligația de a răspunde, de a accepta consecințele faptelor sale; răspundere. 2. Sarcină pe care și-o asumă cineva, obligația unui responsabil. *s.f., g.-d. art.* responsabilității, *pl.* responsabilități.
responsabiliza *tr.* A face responsabil pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* responsabilizează.
rest 1. Ceea ce rămâne din ceva; rămășiță, deșeu. 2. Sumă de bani care se înapoiază celui care a plătit mai mult decât trebuia. 3. (mat.) Rezultatul unei scăderi; diferență. //Parte indivizibilă care rămâne în urma unei împărțiri. *s.n., pl.* (1) resturi.
restabili 1. *tr.* A aduce în starea de mai înainte; a stabili din nou. //A reconstitui (un cuvânt, un text etc.) în forma originală. 2. *refl.* A se însănătoși, a se înzdrăveni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* restabilesc, *imperf. 3 sg.* restabilea; *conj. prez. 3* să restabilească.
restabilire Acțiunea de a (se) restabili. *s.f., g.-d. art.* restabilirii, *pl.* restabiliri.
restant,-ă Rămas în urmă, întârziat. //Neachitat. *adj., pl.* restanți,-te.
restanță 1. Lucrare neefectuată la timp. //Examen care nu a fost promovat (la termen). 2. Datorie neachitată (la timp). *s.f., g.-d. art.* restanței, *pl.* restanțe.
restanțier,-ă (-ți-er) (Cel) care a rămas în urmă (cu o lucrare, cu plata unei datorii, cu un examen). *adj., s.m* și *f., pl.* restanțieri,-e.
restatornici *tr.* și *refl.* A (se) statornici din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* restatornicesc, *imperf. 3 sg.* restatornicea; *conj. prez. 3* să restatornicească.
restatornicire Acțiunea de a (se) restatornici. *s.f., g.-d. art.* restatornicirii, *pl.* restatorniciri.
restaura (-sta-u-) 1. *tr.* A aduce aproape de starea inițială o clădire, o pictură etc.; a reface. 2. *tr.* A instaura din nou o dinastie, o formă de guvernământ abolită etc. *vb. I, ind. prez. 3* restaurează.
restaurant (-sta-u-) Unitate de alimentație publică, unde se servesc, contra cost, mâncăruri și băuturi; local. *s.n., pl.* restaurante.
restaurare (-sta-u-) Acțiunea de a restaura. *s.f., g.-d. art.* restaurării, *pl.* restaurări.
restaurator,-oare (-sta-u-) 1. Persoană care restaurează opere de artă. 2. (rar) Proprietar sau administrator de restaurant. *s.m., pl.* restauratori; *s.f., g.-d. art.* restauratoarei, *pl.* restauratoare.
restaurație (-ta-u-, -ți-e) 1. Restaurare; (spec.) perioadă din istoria unor state, când la conducere au fost readuse dinastii detronate în urma unor lovituri de stat sau revoluții. 2. Stil în arta franceză, caracterizat prin forme rotunjite, ornamente pline de grație etc. *s.f., art.* restaurația, *g.-d. art.* restaurației, *pl.* restaurații, *art.* restaurațiile.
restei v. **resteu.**
resteu Fiecare dintre cele două bare în formă de cui, cu care se închide jugul după înjugarea animalelor. */A lua* (pe cineva) *cu ~ul* = a se purta aspru (cu cineva). [*var.* (reg.) răstău, restei *s.n.*] *s.n., art.* resteul, *pl.* resteie.
restitui *tr.* A înapoia. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* restitui, *3* restituie, *imperf. 3 sg.* restituia; *conj. prez. 3* să restituie.
restituibil,-ă (despre împrumuturi) Care trebuie restituit. *adj., pl.* restituibili,-e.
restituire Acțiunea de a restitui; restituție, înapoiere. *s.f., g.-d. art.* restituirii, *pl.* restituiri.
restitutio in integrum (ti *pron.* ți) (lat.) Principiu de drept care obligă la restituirea în întregime a unui bun confiscat abuziv; restabilire totală a situației inițiale. *loc. s.f.*
restitutor,-oare (rar) Persoană care restituie ceva. *s.m., pl.* restitutori; *s.f., g.-d. art.* restitutoarei, *pl.* restitutoare.
restitutoriu,-ie (jur.) Prin care se cere o restituire. *adj., pl.* restitutorii.
restituție (-ți-e) Restituire. //(spec.) Înapoiere de către un stat a unor bunuri acaparate ilegal în timpul războiului de la alt stat. *s.f., art.* restituția, *g.-d. art.* restituției, *pl.* restituții, *art.* restituțiile.
restrânge 1. *tr.* A micșora, a mărgini, a reduce, a limita. 2. *refl.* (fam.) A-și limita cheltuielile. *vb. III, ind. prez. 1*

sg. şi *3 pl.* restrâng, *imperf. 3 sg.* restrângea, *perf. s. 1 sg.* restrânsei, *1 pl.* restrânserăm; *conj. prez. 3* să restrângă; *part.* restrâns.

restrângere Acţiunea de a (se) restrânge. *s.f., g.-d. art.* restrângerii, *pl.* restrângeri.

restrictiv,-ă Care creează restricţii; limitativ. *adj., pl.* restrictivi,-e.

restricţie (-ţi-e) Măsură care limitează un drept, o libertate etc. */Fără ~* = nelimitat; pe deplin. [*var.* restricţiune *s.f.*] *s.f., art.* restricţia, *g.-d. art.* restricţiei, *pl.* restricţii, *art.* restricţiile.

restricţiune v. **restricţie.**

restringent[1] Substanţă care restrânge ţesuturile animale. *s.n.*

restringent[2]**,-ă** Care restrânge ţesuturile animale. *adj., pl.* restringenţi,-te.

restriştе (pop.) Situaţie grea, primejdie în care se află cineva; nenorocire; durere sufletească. *s.f., g.-d. art.* restriştii, *pl.* restrişti.

restructura *tr.* A schimba structura, organizarea; a organiza pe baze noi. *vb. I, ind. prez. 3* restructurează.

restructurare Acţiunea de a restructura. *s.f., g.-d. art.* restructurării, *pl.* restructurări.

resurecţie (-ţi-e) Reînviere; redeşteptare; trezire. *s.f., art.* resurecţia, *g.-d. art.* resurecţiei, *pl.* resurecţii, *art.* resurecţiile.

resurgenţă (geol.) Reapariţie la suprafaţă, sub formă de izvor, a unei ape curgătoare subterane; izvor carstic intermitent; izbuc. *s.f., g.-d. art.* resurgenţei, *pl.* resurgenţe.

resursă 1. Rezervă, sursă de mijloace care pot fi valorificate; (la pl.) posibilităţi. */~ naturale* = totalitatea zăcămintelor de minerale şi de minereuri, a terenurilor, a apelor şi a pădurilor de care dispune o ţară. *~e de (forţe de) muncă* = totalitatea persoanelor apte de muncă, care pot fi sau sunt ocupate într-o ramură a economiei. 2. Durată, în ore de zbor, admisă pentru utilizarea normală a unui avion între două reparaţii generale sau între două revizii. *s.f., g.-d. art.* resursei, *pl.* resurse.

resuscita *tr.* 1. (med.) A restabili funcţiile vitale ale organismului; a reanima; a face să-şi revină. 2. A suscita din nou. *vb. I, ind. prez. 3* resuscitează.

resuscitare Acţiunea de a resuscita. *s.f., g.-d. art.* resuscitării, *pl.* resuscitări.

reşapa *tr.* A reface banda de rulare a unei anvelope uzate, prin adăugarea unui strat nou de cauciuc pe pânză. *vb. I, ind. prez. 3* reşapează.

reşapabil,-ă (despre anvelope) Care poate fi reşapat. *adj., pl.* reşapabili,-e.

reşapare Acţiunea de a reşapa. *s.f., g.-d. art.* reşapării, *pl.* reşapări.

reşarja *tr.* (tehn.) A reîncărca cu o nouă şarjă cuptorul unei oţelării. *vb. I, ind. prez. 3* reşarjează.

reşarjare Acţiunea de a reşarja. *s.f., g.-d. art.* reşarjării, *pl.* reşarjări.

reşcă Plasă de pescuit pentru mari adâncimi, manipulată din două bărci. *s.f., g.-d. art.* reşcei, *pl.* reşce.

reşedinţă Sediul unei autorităţi sau al unei persoane oficiale; clădire, localitate unde se află acest sediu; reşedinţă; (p. ext.) domiciliu. */De ~* = care serveşte drept sediu unei autorităţi sau unei persoane. *s.f., g.-d. art.* reşedinţei, *pl.* reşedinţe.

reşiţean,-ă (Locuitor) din municipiul Reşiţa. *adj., s.m., pl.* reşiţeni,-e.

reşiţeancă Locuitoare din municipiul Reşiţa. *s.f., g.-d. art.* reşiţencei, *pl.* reşiţence.

reşlefui *tr.* A şlefui din nou pentru a da o formă mai bună, pentru a netezi mai bine. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* reşlefuieşte.

reşlefuire Acţiunea de a reşlefui. *s.f., g.-d. art.* reşlefuirii, *pl.* reşlefuiri.

reşou Aparat de încălzit, electric sau cu gaz, întrebuinţat la bucătărie sau în laborator. *s.n., art.* reşoul, *pl.* reşouri.

reşuţă 1. (med.) Revenire a simptomelor unei boli în timpul convalescenţei; recidivă. 2. (fig.) Recădere (în aceeaşi greşeală). *s.f., g.-d. art.* reşutei, *pl.* reşute.

retard[1] (despre medicamente) Care se absoarbe lent în organism şi are efect prelungit. *adj. invar.*

retard[2] 1. Întârziere. //Stare a unei persoane a cărei dezvoltare este mai puţin evoluată decât a altora. 2. Medicament care se absoarbe lent în organism. *s.n.*

retardat,-ă (Persoană) care a rămas în urmă din punct de vedere mintal. *adj., s.m.* şi *f., pl.* retardaţi,-te.

retasură Defect sub formă de goluri în piesele turnate, care apare în urma contracţiei metalului în timpul solidificării. *s.f., g.-d. art.* retasurii, *pl.* retasuri.

retăbăcire Operaţie efectuată după tăbăcirea propriuzisă, mai ales la pieile de talpă. *s.f., g.-d. art.* retăbăcirii, *pl.* retăbăciri.

retălmăci *tr.* A tălmăci din nou. //A răstălmăci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* retălmăceşte.

retălmăcire Acţiunea de a retălmăci. *s.f., g.-d. art.* retălmăcirii, *pl.* retălmăciri.

retenţiv,-ă (rar) De reţenţie. *adj., pl.* retenţivi,-e.

reţenţie (-ţi-e) 1. Oprire, reţinere. /(jur.) *Drept de ~* = drept pe care îl are creditorul de a păstra un gaj până la achitarea completă a datoriei de către debitor. 2. Acumulare a apei pe cursul său, în bazine special amenajate. 3. (chim.) Proprietate a unor substanţe de a încetini evaporarea solventului cu care au fost amestecate. 4. (med.) Reţinere în organism a lichidelor sau a gazelor care în mod obişnuit sunt eliminate. [*var.* retenţiune *s.f.*] *s.f., art.* retenţia, *g.-d. art.* retenţiei, *pl.* retenţii, *art.* retenţiile.

retenţiune v. **retenţie.**

retevei (pop.) Bucată scurtă de lemn; scurtătură. *s.n., pl.* retevеie.

reteveiat,-ă (rar) În formă de retevei. *adj., pl.* reteveiaţi,-te.

reţez 1. (pop., în expr.) *La ~ul părului* = în locul unde se retează părul; la ceafă. 2. (înv.) Diametru. *s.n., pl.* reţeze.

reteza *tr.* 1. A tăia transversal şi complet un obiect sau o parte a corpului unei fiinţe. */A-i ~* (cuiva) *unghiile* = a pune (pe cineva) la punct; a face (pe cineva) inofensiv. *A i-o ~* (cuiva) (*scurt*) = a pune brusc capăt discuţiei; a-i limita (cuiva) pretenţiile. 2. A o lua de-a curmezişul pentru a scurta drumul. 3. (fig.) A face să înceteze brusc; a întrerupe. *vb. I, ind. prez. 3* reteză.

retezare Acţiunea de a reteza; retezat[1]. *s.f., g.-d. art.* retezării, *pl.* retezări.

retezat[1] Retezare. *s.n.*

retezat[2]**,-ă** Tăiat, scurtat. //(despre stupi) Din care au fost scoşi fagurii cu miere. *adj., pl.* retezaţi,-te.

retezătură (rar) Retezare, tăiere; locul unde ceva a fost tăiat, retezat. //Bucată retezată din ceva; parte care se taie dintr-un lucru. *s.f., g.-d. art.* retezăturii, *pl.* retezături.

retiar Gladiator roman înarmat cu un trident, un pumnal şi o plasă în care încerca să-şi prindă adversarul. *s.m., pl.* retiari.

reticent,-ă (despre persoane şi gesturile lor) Care manifestă reticenţă; reţinut; (fig.) ezitant. *adj., pl.* reticenţi,-te.

reticenţă 1. Omisiune voită a unui lucru care trebuie spus; reţinere, rezervă în privinţa unui lucru. 2. Figură retorică, prin care vorbitorul îşi întrerupe şirul gândirii, trecând brusc la altă idee, lăsând numai să se înţeleagă ceea ce voia să spună; trecere sub tăcere. *s.f., g.-d. art.* reticenţei, *pl.* reticenţe.

reticul 1. (fiz.) Desen sau structură formată din fire subțiri, dispuse vertical și orizontal, care intră în structura unui instrument optic și ajută la vizarea precisă a obiectelor. 2. (anat.) Formațiune anatomică asemănătoare cu o rețea. *s.n., pl.* rețicule.
reticular,-ă În formă de rețea. //(anat) Care aparține unui reticul. *adj., pl.* reticulari,-e.
reticulat,-ă Reticular. *adj., pl.* reticulați,-te.
reticulină Substanță organică albuminoidă, care conține fosfor și care se găsește în țesutul conjunctiv reticulat. *s.f., g.-d. art.* reticulinei.
reticulită (med.) Inflamație a țesutului reticular. *s.f., g.-d. art.* reticulitei, *pl.* reticulite.
reticulocit (biol.) Globulă roșie tânără, fără nucleu. *s.n., pl.* reticulocite.
reticulopatie (med.) Reticuloză. *s.f., art.* reticulopatia, *g.-d. art.* reticulopatiei, *pl.* reticulopatii, *art.* reticulopatiile.
reticuloză (med.) Boală produsă de creșterea numărului reticulocitelor din sânge; reticulopatie. *s.f., g.-d. art.* reticulozei, *pl.* reticuloze.
retină Membrană internă a ochiului, pe care se formează imaginea vizuală. *s.f., g.-d. art.* retinei, *pl.* retine.
retinian,-ă (-ni-an) (anat.) Referitor la retină. *adj., pl.* retinieni,-e.
retinită Inflamație a retinei, care duce la scăderea progresivă a vederii, până la pierderea ei și care constituie adesea un simptom al unei afecțiuni generale. *s.f., g.-d. art.* retinitei, *pl.* retinite.
retinopatie (med.) Denumire generică pentru toate bolile retinei. *s.f., art.* retinopatia, *g.-d. art.* retinopatiei, *pl.* retinopatii, *art.* retinopatiile.
retipări *tr.* A tipări din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* retipăresc, *imperf. 3 sg.* retipărea; *conj. prez. 3* să retipărească.
retipărire Acțiunea de a retipări. *s.f., g.-d. art.* retipăririi, *pl.* retipăriri.
retiv,-ă (livr.) Greu de stăpânit; îndărătnic. *adj., pl.* retivi,-e.
retivitate (livr.) Îndărătnicie, încăpățânare. *s.f., g.-d. art.* retivității.
retopi *tr.* A topi din nou. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* retopesc, *imperf. 3 sg.* retopea; *conj. prez. 3* să retopească.
retopire Acțiunea de a retopi. *s.f., g.-d. art.* retopirii, *pl.* retopiri.
retor 1. (în Antichitatea greco-romană) Profesor de retorică. 2. Orator. [*var.* (înv.) ritor *s.m.*] *s.m., pl.* retori.
retoric,-ă Referitor la retorică. //(despre stil, peior.) Afectat, emfatic. *adj., pl.* retorici,-ce.
retorică Arta de a vorbi frumos, convingător; oratorie, elocvență; ansamblul regulilor care ajută la însușirea acestei arte. */Figură de ~* = formă de exprimare care înfrumusețează stilul. //(peior.) Exprimare pompoasă, emfatică, lipsită de conținut. [*var.* (înv.) ritorică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* retoricii.
retorism Abuz de figuri retorice; vorbărie goală, elocvență lipsită de conținut. *s.n.*
retoroman,-ă (Persoană) aparținând unei populații care trăiește în sud-estul Elveției, în nord-estul Italiei și în unele zone ale Alpilor Dolomitici. *adj., s.m.* și *f., pl.* retoromani,-e.
retoromană Limbă romanică vorbită de retoromani; ladină. *s.f., g.-d. art.* retoromanei.
retorsiune (-si-u-) 1. Întoarcere împotriva cuiva a propriilor sale argumente. 2. Acțiune coercitivă a unui stat împotriva altui stat, cu măsuri asemănătoare celor luate de cel de-al doilea împotriva primului. *s.f., g.-d. art.* retorsiunii, *pl.* retorsiuni.
retortă Vas din sticlă, de metal, de lut etc., asemănător cu un balon cu vârful lung și curbat, folosit pentru distilări în laboratoare sau în industrie. */Cărbune de ~* = cărbune dur, bun conducător de electricitate, folosit pentru căptușirea retortelor industriale. *s.f., g.-d. art.* retortei, *pl.* retorte.
retract (jur.) Luare înapoi, recuperare a unui bun înstrăinat. *s.n.*
retracta 1. *tr.* A retrage o afirmație, o atitudine, un cuvânt; a renunța la o atitudine din trecut. 2. *refl.* (despre corpuri, tegumente etc.) A se contracta, a se zgârci. //(despre materiale) A-și micșora volumul. *vb. I, ind. prez. 3* retractează.
retractabil,-ă (rar) Care poate fi retractat. *adj., pl.* retractabili,-e.
retractare Acțiunea de a (se) retracta. *s.f., g.-d. art.* retractării, *pl.* retractări.
retractil,-ă (despre organe sau despre părți ale corpului) Care se poate strânge, care se poate trage spre interior. *adj., pl.* retractili,-e.
retractilitate Însușirea de a fi retractil. *s.f., g.-d. art.* retractilității.
retracție (-ți-e) Micșorare a dimensiunilor unui organ sau ale unui țesut. *s.f., art.* retracția, *g.-d. art.* retracției, *pl.* retracții, *art.* retracțiile.
retraduce *tr.* A traduce din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* retraduc; *imper. 2 sg.* retradu, *neg.* nu retraduce; *part.* retradus.
retraducere Acțiunea de a retraduce. *s.f., g.-d. art.* retraducerii, *pl.* retraduceri.
retrage 1. *tr.* A trage înapoi. //A scoate, a lua înapoi un lucru. 2. *refl.* A renunța la..., a ieși de bunăvoie dintr-o organizație, dintr-o funcție etc. 3. *refl.* A se îndepărta; a merge, a pleca (înapoi). //A da înapoi din fața dușmanului. //A părăsi un loc sau o încăpere. //A se izola. //A se da deoparte. 4. *tr.* (fig.) A retracta. 5. *refl.* (despre ape curgătoare) A reintra în albie după revărsare. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* retrag, *imperf. 3 sg.* retrăgea, *perf. s. 1 sg.* retrăsei, *1 pl.* retraserăm; *part.* retras.
retragere Acțiunea de a (se) retrage. */~ cu torțe* = paradă, manifestație făcută seara, cu făclii aprinse. *Ofițer în ~* = ofițer pensionat, ieșit din cadrele active. //Refugiu. //Acțiune de luptă care constă în cedarea unei porțiuni de teren pentru a scoate trupele proprii dintr-o situație nefavorabilă și a le plasa într-o poziție avantajoasă. */A bate în ~* = a) a se retrage, a se replia (din fața dușmanului); b) (fig.) a ceda. *s.f., g.-d. art.* retragerii, *pl.* retrageri.
retranscrie *tr.* A transcrie din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* retranscriu, *2 sg.* retranscrii, *1 pl.* retranscriem, *2 pl.* retranscrieți, *imperf. 3 sg.* retranscria; *conj. prez. 3* să retranscrie; *ger.* retranscriind; *part.* retranscris.
retranscriere Acțiunea de a retranscrie. *s.f., g.-d. art.* retranscrierii, *pl.* retranscrieri.
retransmisie (-si-e) Recepție și transmisie simultană a unor programe de radio sau de televiziune, primite de la alt post. [*var.* retransmisiune *s.f.*] *s.f., art.* retransmisia, *g.-d. art.* retransmisiei, *pl.* retransmisii, *art.* retransmisiile.
retransmisiune v. **retransmisie.**
retransmite *tr.* A transmite din nou; a efectua o retransmisie. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* retransmit, *1 pl.* retransmitem, *perf. s. 1 sg.* retransmisei, *1 pl.* retransmiserăm; *conj. prez. 3* să retransmită; *part.* retransmis.
retransmitere Acțiunea de a retransmite. *s.f., g.-d. art.* retransmiterii, *pl.* retransmiteri.
retras,-ă (despre oameni) Izolat, singuratic, singur. //(despre locuri, clădiri) Situat la o parte; lăturalnic; liniștit, solitar. *adj., pl.* retrași,-se.

retrata *tr.* A trata din nou. //A trata un material textil cu anumite soluţii pentru a mări rezistenţa culorii la spălare. *vb. I, ind. prez. 3* retrateazǎ.
retratare Acţiunea de a retrata. *s.f., g.-d. art.* retratării, *pl.* retratări.
retrăi *tr.* A simţi din nou emoţii care au mai fost simţite, trăite; a-şi reaminti. //A avea impresia că simte ceea ce a simţit şi altcineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* retrăiesc, *imperf. 3 sg.* retrăia; *conj. prez. 3* să retrăiască.
retrăire Faptul de a retrăi. *s.f., g.-d. art.* retrăirii, *pl.* retrăiri.
retribui *tr.* A plăti pe cineva cu bani pentru munca prestată; a remunera. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* retribui, *3* retribuie, *imperf. 3 sg.* retribuia; *conj. prez. 3* să retribuie.
retribuire Acţiunea de a retribui. *s.f., g.-d. art.* retribuirii, *pl.* retribuiri.
retribuţie (-ţi-e) Salariu. *s.f., art.* retribuţia, *g.-d. art.* retribuţiei, *pl.* retribuţii, *art.* retribuţiile.
retrimite *tr.* A trimite din nou; a trimite înapoi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* retrimit, *perf. s. 1 sg.* retrimiseşi, *1 pl.* retrimiserăm; *conj. prez. 3* să retrimită; *ger.* retrimiţând; *part.* retrimis.
retrimitere Acţiunea de a retrimite. *s.f., g.-d. art.* retrimiterii, *pl.* retrimiteri.
retro (despre modă, muzică etc.) Care se inspiră din trecut, care reia sau imită un stil mai vechi. *adj. invar.*
retroactiv,-ă (-tro-ac-) Care se aplică unor fapte trecute. *adj., pl.* retroactivi,-e.
retroactivitate (-tro-ac-) Caracter retroactiv. *s.f., g.-d. art.* retroactivităţii, *pl.* retroactivităţi.
retroacţiune (-tro-ac-, -ţi-u-) 1. Acţiune de răspuns la o altă acţiune. 2. Efect retroactiv. 3. Feed-back. *s.f., g.-d. art.* retroacţiunii, *pl.* retroacţiuni.
retrobulbar,-ă Aflat în spatele globului ocular. *adj., pl.* retrobulbari,-e.
retroceda *tr.* A ceda, a da înapoi un bun, un teritoriu etc. deţinătorului; a restitui. *vb. I, ind. prez. 3* retrocedează.
retrocedant,-ă (Persoană) care retrocedează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* retrocedanţi,-te.
retrocedare Acţiunea de a retroceda. *s.f., g.-d. art.* retrocedării, *pl.* retrocedări.
retrocesiune (-si-u-) Act prin care se retrocedează ceva; restituire. //Restituire a unui teritoriu cedat. *s.f., g.-d. art.* retrocesiunii, *pl.* retrocesiuni.
retrocesiv,-ă (jur.) Care comportă o retrocesiune. *adj., pl.* retrocesivi,-e.
retrocompatibilitate (tel.) Proprietate a unui sistem de televiziune în culori de a permite ca receptoarele din acest sistem să reproducă în alb-negru imaginile transmise de un sistem de televiziune în alb-negru. *s.f., g.-d. art.* retrocompatibilităţii.
retroflexiune Îndoire spre înapoi a unui organ. *s.f., g.-d. art.* retroflexiunii, *pl.* retroflexiuni.
retrofuzee Motor al unui vehicul spaţial cu rol în frânarea mişcării vehiculului. *s.f., art.* retrofuzeea, *g.-d. art.* retrofuzeei, *pl.* retrofuzee.
retrognatism Insuficientă dezvoltare a maxilarului inferior. *s.n.*
retrograd,-ă 1. (despre oameni) Care se opune progresului; reacţionar. //(despre idei, concepţii) Învechit. 2. Care merge în sens invers decât cel iniţial. 3. (despre aştri sau mişcarea lor) Care merge în direcţia opusă mişcării Soarelui. *adj., pl.* retrograzi,-de.
retrograda 1. *tr.* A trece pe cineva într-o funcţie, post, categorie inferioară celei avute mai înainte. 2. *intr.* (despre echipe sportive) A trece într-o categorie inferioară, în urma rezultatelor slabe obţinute. *vb. I, ind. prez. 3* retrogradează.
retrogradare 1. Acţiunea de a retrograda. 2. Proces de îngustare a plajelor din cauza eroziunii valurilor. *s.f., g.-d. art.* retrogradării, *pl.* retrogradări.
retrogradaţie (-ţi-e) Mişcare aparentă a aştrilor de la răsărit la apus. *s.f., art.* retrogradaţia, *g.-d. art.* retrogradaţiei, *pl.* retrogradaţii, *art.* retrogradaţiile.
retrogresiune (-si-u-) 1. Mişcare în sens invers celui normal sau general. 2. (psih.) Revenire la comportamente sau atitudini ce ţin de o perioadă depăşită a dezvoltării individuale. *s.f., g.-d. art.* retrogresiunii, *pl.* retrogresiuni.
retrogresiv,-ă De retrogresiune. *adj., pl.* retrogresivi,-e.
retroproiector Aparat pentru retroproiecţie. *s.n., pl.* retroproiectoare.
retroproiecţie (-ţi-e) 1. Proiecţie cinematografică în care aparatul de proiecţie se află în spatele unui ecran translucid. 2. (fig.) Proiectare înapoi în timp. *s.f., art.* retroproiecţia, *g.-d. art.* retroproiecţiei, *pl.* retroproiecţii, *art.* retroproiecţiile.
retrospectiv,-ă Care priveşte în urmă, în trecut. /*Expoziţie* ~ (şi s.f.) = expoziţie cu lucrări din trecut (ale unui artist, ale unei epoci etc.). *adj., pl.* retrospectivi,-e.
retrospecţie (-ţi-e) Faptul de a privi în trecut. [*var.* retrospecţiune *s.f.*] *s.f., art.* retrospecţia, *g.-d. art.* retrospecţiei, *pl.* retrospecţii, *art.* retrospecţiile.
retrospecţiune v. **retrospecţie.**
retrosternal,-ă Care se află în spatele sternului. *adj., pl.* retrosternali,-e.
retrovers (în sintagma) *Uter* ~ = uter întors. *adj., pl.* retroverse.
retroversie Plasare a unui organ anatomic înapoia poziţiei sale anterioare. //Înclinare a uterului posterior către sacru. [*var.* retroversiune *s.f.*] *s.f., art.* retroversia, *g.-d. art.* retroversiei, *pl.* retroversii, *art.* retroversiile.
retroversiune[1] (-si-u-) 1. Retraducere a unui text în limba din care a fost tradus. 2. Traducere a unui text din limba maternă într-o altă limbă. *s.f., g.-d. art.* retroversiunii, *pl.* retroversiuni.
retroversiune[2] v. **retroversie.**
retrovizor Oglindă mobilă datorită căreia conducătorul unui (auto)vehicul poate vedea ce se petrece în spate. *s.n., pl.* retrovizoare.
retur 1. Întoarcere la locul de plecare; revenire. //Indicaţie pe scrisori sau pe colete care arată că obiectul trebuie trimis expeditorului. 2. A doua parte a unei competiţii sportive, la care echipele participante se întâlnesc încă o dată, în revanşă. //Întâlnire sportivă revanşă între două echipe. 3. (tehn.) Conductă de întoarcere a agentului frigorifier sau calorifer dintr-o instalaţie de răcire, respectiv de încălzire. *s.n., pl.* returi.
returna[1] *tr.* A turna din nou o formă, o piesă, un lichid etc. *vb. I, ind. prez. 3* retoarnă.
returna[2] *tr.* A turna din nou un film. *vb. I, ind. prez. 3* returnează.
returna[3] *tr.* A trimite înapoi; a înapoia. *vb. I, ind. prez. 3* returnează.
returnare[1] Acţiunea de a returna[1]. *s.f., g.-d. art.* returnării, *pl.* returnări.
returnare[2] Acţiunea de a returna[2]. *s.f., g.-d. art.* returnării, *pl.* returnări.
returnare[3] Acţiunea de a returna[3]; înapoiere. *s.f., g.-d. art.* returnării, *pl.* returnări.
retuş Îndreptare, corectare a unui desen, a unei fotografii, a unei piese tehnice etc.; retuşare. *s.n., pl.* retuşuri.
retuşa *tr.* A face un retuş; (p. gener.) a corecta, a rectifica. *vb. I, ind. prez. 3* retuşează, *1 pl.* retuşăm; *conj. prez. 3* să retuşeze; *ger.* retuşând.
retuşare Acţiunea de a retuşa. *s.f., g.-d. art.* retuşării, *pl.* retuşări.

retuşor,-oare 1. Persoană care retuşează fotografiile dintr-un atelier. 2. Persoană care face retuşuri la confecţii. *s.m., pl.* retuşori; *s.f., g.-d. art.* retuşoarei, *pl.* retuşoare.
reţea 1. Împletitură din sfoară, sârmă etc., lucrată cu ochiuri mari; plasă, fileu; (p. ext.) ţesătură rară imitând acest fel de împletitură. //Obiect făcut dintr-o astfel de împletitură. //(înv.) Dantelă. 2. Obstacol în faţa transeelor, format din sârmă ghimpată întinsă pe pari. 3. (fiz.) Ansamblu format din sisteme de linii care se întretaie între ele; obiect situat la întretăierea acestor sisteme. */~ de difracţie* = placă transparentă care are imprimate pe suprafaţa ei linii foarte fine, la distanţe egale, folosită în locul prismei, pentru dispersarea luminii şi producerea unui spectru. 4. Sistem de conducte, galerii, drumuri etc. cu multe ramificaţii. */~ de distribuţie* = totalitatea ramificaţiilor prin care se distribuie consumatorilor dintr-un oraş apa, gazele, electricitatea etc. *~ de radiodifuziune* = ansamblu de instalaţii care asigură radiodifuziunea programelor de radio. *~ de telecomunicaţii* = ansamblul liniilor, staţiilor de amplificare, centralelor etc. care realizează comunicaţiile pe un anumit teritoriu. 5. Ansamblu de instituţii, şcoli etc., răspândite într-o localitate sau într-o zonă. //Grup, organizaţie ai cărei membri sunt răspândiţi în diferite locuri. *~ de spioni.* 6. Sistem de telecomunicaţie prin computer. *~a Internet.* 7. *~ hidrografică* = totalitatea apelor curgătoare de pe un anumit teritoriu. 8. (zool.) Unul dintre cele patru compartimente ale stomacului rumegătoarelor, în care sunt depozitate şi fărâmiţate furajele; ciur. *s.f., art.* reţeaua, *g.-d. art.* reţelei, *pl.* reţele, *art.* reţelele.
reţetar 1. Listă a componentelor unui produs alimentar. 2. Carnet cu formulare pentru prescrierea unor medicamente. 3. Normativ care cuprinde raţiile şi alimentele necesare echipajului unei nave comerciale. *s.n., pl.* reţetare.
reţetă 1. Formular în care sunt prescrise medicamente necesare unui bolnav; (p. ext.) hârtia pe care medicul a scris această prescripţie medicală. 2. (fig.) Soluţie practică pentru rezolvarea unei situaţii. 3. Indicaţie pentru pregătirea unei băuturi, a unei mâncări etc. 4. Sumă de bani încasată din vânzarea biletelor la un spectacol. *s.f., g.-d. art.* reţetei, *pl.* reţete.
reţinător Totalitatea conductelor şi a dispozitivelor care asigură circulaţia fluidului dintr-o instalaţie într-un singur sens. //Casetă cu organe de reţinere care comandă aspiraţia sau refularea fluidului la o pompă cu piston sau la un compresor cu piston. *s.n., pl.* reţinătoare.
reţine 1. *tr.* A ţine în loc; a opri, a împiedica. //A ţine pe cineva închis, arestat; a-l priva de libertate. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) stăpâni; a (se) abţine. 3. *tr.* A opri o parte din drepturile băneşti ale cuiva; a popri. 4. *tr.* A rezerva un loc în tren, la un spectacol etc. 5. *tr.* A ţine minte; a nu uita. 6. *tr.* A nu restitui; a păstra. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reţin, *2 sg.* reţii, *1 pl.* reţinem, *2 pl.* reţineţi; *conj. prez. 3* să reţină; *ger.* reţinând; *part.* reţinut.
reţinere Acţiunea de a (se) reţine; rezervare, oprire. //Măsură temporară, luată de organul de cercetare penală, de lipsire de libertate a unei persoane înainte de a o pune sub urmărire. //Reţenţie (3). *s.f., g.-d. art.* reţinerii, *pl.* reţineri.
reţinut,-ă (despre oameni) Moderat, sobru; rezervat, cumpătat. *adj., pl.* reţinuţi,-te.
reumatic,-ă (re-u-) Provocat de reumatism. //(şi s.) Bolnav de reumatism. *adj., pl.* reumatici,-ce.
reumatism (re-u-) 1. Denumire generică pentru o serie de afecţiuni ale aparatului locomotor (în special ale articulaţiilor), care se manifestă prin dureri, cauzate în general de infecţii şi influenţate de factorii climatici; reumă. 2. (la pl.) Durere reumatică. *s.n., pl.* reumatisme.
reumatismal,-ă (re-u-) De natură reumatică; reumatic. *adj., pl.* reumatismali,-e.
reumatolog,-ă (re-u-) Medic specialist în reumatologie. *s.m., pl.* reumatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* reumatologei, *pl.* reumatologe.
reumatologic,-ă (re-u-) De reumatologie. *adj., pl.* reumatologici,-ce.
reumatologie (re-u-) Ramură a medicinei care se ocupă cu studiul afecţiunilor reumatice. *s.f., art.* reumatologia, *g.-d. art.* reumatologiei.
reumă/reumă (reg.) Reumatism. *s.f., g.-d. art.* reumei /reumei.
reumple *tr.* şi *refl.* A (se) umple din nou. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reumplu, *2 sg.* reumpli, *1 pl.* reumplem, *2 pl.* reumpleţi; *part.* reumplut.
reuni (re-u-) *tr.* şi *refl.* A (se) aduna, a (se) întruni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reunesc, *imperf. 3 sg.* reunea; *conj. prez. 3* să reunească.
reunifica (re-u-) *tr.* A unifica din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reunifică.
reunificare (re-u-) Acţiunea de a reunifica. *s.f., g.-d. art.* reunificării, *pl.* reunificări.
reunire (re-u-) Acţiunea de a (se) reuni. *s.f., g.-d. art.* reunirii, *pl.* reuniri.
reuniune (re-u-ni-u-) 1. Adunare, întâlnire a unui grup de persoane. //Competiţie sportivă. 2. (mat.) Operaţie prin care elementele comune şi necomune a două mulţimi formează o singură mulţime. 3. (înv.) Societate, asociaţie. *s.f., g.-d. art.* reuniunii, *pl.* reuniuni.
reuşi (re-u-) *intr.* şi *tr.* 1. A ajunge la rezultatul dorit; a izbândi. 2. A avea succes (într-o acţiune, la un examen etc.). //A face ceva cu pricepere şi îndemânare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* reuşesc, *imperf. 3 sg.* reuşea; *conj. prez. 3* să reuşească; *ger.* reuşind.
reuşire (re-u-) (rar) Acţiunea de a reuşi. *s.f., g.-d. art.* reuşirii, *pl.* reuşiri.
reuşit,-ă (re-u-) Bine realizat; izbutit; bun. //(despre oameni) Frumos, drăguţ. *adj., pl.* reuşiţi,-te.
reuşită (re-u-) Izbândă, realizare, succes. *s.f., g.-d. art.* reuşitei, *pl.* reuşite.
reutila (re-u-) *tr.* A dota cu utilaje noi; a utila din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reutilează.
reutilare (re-u-) Acţiunea de a reutila. *s.f., g.-d. art.* reutilării, *pl.* reutilări.
revaccina *tr.* A vaccina din nou pentru a prelungi efectul primei vaccinări. *vb. I, ind. prez. 3* revaccinează.
revaccinare Acţiunea de a revaccina. *s.f., g.-d. art.* revaccinării, *pl.* revaccinări.
revalida *tr.* A valida din nou. *vb. I, ind. prez. 3* revalidează.
revalidare Acţiunea de a revalida. *s.f., g.-d. art.* revalidării, *pl.* revalidări.
revalorifica *tr.* A repune în valoare, a valorifica din nou. //A reconsidera un autor, o operă etc. //(tehn.) A readuce în stare de folosire piese uzate, deşeuri etc. *vb. I, ind. prez. 3* revalorifică.
revalorificare Acţiunea de a revalorifica. *s.f., g.-d. art.* revalorificării, *pl.* revalorificări.
revaloriza *tr.* A aduce la valoarea iniţială. //(fin.) A mări valoarea unei unităţi monetare în raport cu aurul sau cu o valută forte. *vb. I, ind. prez. 3* revalorizează.
revalorizare Acţiunea de a revaloriza. *s.f., g.-d. art.* revalorizării, *pl.* revalorizări.
revanşa *refl.* A întoarce cuiva binele sau răul făcut; a-şi lua revanşa. //(sport) A-şi învinge adversarul după ce în meciul anterior fusese învins de el. *vb. I, ind. prez. 3* se revanşează, *1 pl.* ne revanşăm; *conj. prez. 3* să se revanşeze; *ger.* revanşându-se.
revanşard,-ă (Persoană) care doreşte să se răzbune, să-şi ia revanşa; răzbunător. *adj., s.m.* şi *f., pl.* revanşarzi,-de.

revanşare (rar) Acţiunea de a se revanşa. *s.f., g.-d. art.* revanşării, *pl.* revanşări.
revanşă Acţiunea prin care cineva se revanşează; (concr.) răzbunare sau răsplată. */Spirit de ~* = dorinţă de răzbunare; revanşism. *//*(sport) Partidă prin care un jucător sau o echipă învinsă anterior încearcă să obţină victoria în faţa aceluiaşi adversar. *s.f., g.-d. art.* revanşei, *pl.* revanşe.
revanşism Spirit, dorinţă de revanşă; politică revanşardă. *s.n.*
revanşist,-ă (Adept) al revanşismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* revanşişti,-ste.
revărsa 1. *refl.* (despre ape) A trece peste maluri, a inunda. *//*A curge din belşug. *//*(fig., fam., despre corpul omului) A atârna de prea multă grăsime. 2. *refl.* (despre oameni, vehicule etc.) A se împrăştia, a împânzi. 3. *refl.* (despre lumină, căldură, mirosuri etc.) A se răspândi, a se difuza. */A se ~ de ziuă* sau *a se ~ zorile* (sau *zori de ziuă*) = a se lumina, a se ivi zorile. 4. *tr.* (pop.) A arunca, a împrăştia mult, din belşug. *vb. I, ind. prez. 3* revarsă; *conj. prez. 3* să reverse.
revărsare Acţiunea de a (se) revărsa. *s.f., g.-d. art.* revărsării, *pl.* revărsări.
revărsat (în sintagma) *~ de zori* (sau *de ziuă*) sau *~ul zorilor* (sau *zilei*) = perioada când se luminează de ziuă; zori de zi. *s.n.*
revăzut,-ă (despre un text, o operă) Cercetat, studiat din nou; revizuit. *adj., pl.* revăzuţi,-te.
revedea 1. *tr.* şi *refl.* A (se) vedea din nou. *//*(fig.) A-şi evoca trecutul. 2. *tr.* A revizui, a verifica un text scris. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* revăd, *1 pl.* revedem, *2 pl.* revedeţi, *viit. 3 sg.* va revedea; *conj. prez. 3* să revadă; *ger.* revăzând; *part.* revăzut.
revedere Faptul de a (se) revedea. */La ~!* = formulă de salut la despărţire. *s.f., g.-d. art.* revederii, *pl.* revederi.
reveion v. **revelion.**
revela 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face cunoscut; a (se) descoperi; a (se) destăinui. 2. *tr.* A face vizibilă o imagine fotografică, a developa un rolfilm. *vb. I, ind. prez. 3* revelează.
revelare Acţiunea de a (se) revela. *s.f., g.-d. art.* revelării, *pl.* revelări.
revelator[1] Soluţie folosită la developat. *s.n., pl.* revelatoare.
revelator[2]**,-oare** Care duce la descoperirea unui adevăr ascuns; care face cunoscut. [*var.* revelatoriu,-ie *adj.*] *adj., pl.* revelatori,-oare.
revelatoriu,-ie v. **revelator.**
revelaţie (-ţi-e) 1. Dezvăluire (neaşteptată) a unui fenomen ascuns, neobservat; (p. ext.) lucru revelat. */A fi o ~* = a depăşi aşteptările, a surprinde în mod plăcut. 2. (în concepţiile religioase) Fel în care Dumnezeu îşi dezvăluie voinţa sa anumitor persoane. [*var.* revelaţiune *s.f.*] *s.f., art.* revelaţia, *g.-d. art.* revelaţiei, *pl.* revelaţii, *art.* revelaţiile.
revelaţiune v. **revelaţie.**
revelion (-li-on) Noaptea dintre 31 decembrie şi 1 ianuarie, în care se sărbătoreşte Anul Nou; petrecere care are loc în această noapte. [*var.* reveion *s.n.*] *s.n., pl.* revelioane.
revendica *tr.* A pretinde un bun sau un drept care i se cuvine. *//*A cere. *//*A asuma. *vb. I, ind. prez. 3* revendică.
revendicant,-ă (jur.) Persoană care revendică ceva. *s.m., pl.* revendicanţi; *s.f., g.-d. art.* revendicantei, *pl.* revendicante.
revendicare Acţiunea de a revendica; (concr.) ceea ce se revendică; revendicaţie. *s.f., g.-d. art.* revendicării, *pl.* revendicări.
revendicativ,-ă Care cuprinde o revendicare. *adj., pl.* revendicativi,-e.
revendicaţie (-ţi-e) Revendicare. *s.f., art.* revendicaţia, *g.-d. art.* revendicaţiei, *pl.* revendicaţii, *art.* revendicaţiile.
revenealã 1. Jilăveală, umezeală (din pământ sau din atmosferă). 2. (reg.) Răcoare. 3. (reg.) Miros, mireasmă, aromă. [*var.* răvinealã *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* revenelii, *pl.* revenegli.
reveni[1] *intr.* 1. A veni, a apărea din nou. 2. A se întoarce la starea (sufletească) normală; a-şi recăpăta forţa, echilibrul sufletesc. */A ~ la viaţă* = a scăpa cu viaţă dintr-o boală grea. *A-şi ~ în fire* = a-şi căpăta cunoştinţa în urma unui leşin, a unei emoţii etc. 3. A relua o preocupare, o idee etc. *//*A rectifica, a revoca. 4. A i se atribui un bun cuiva. *//*A fi de competenţa, de datoria cuiva. *//*A i se cuveni. 5. A renunţa la cele spuse sau promise; a revoca. 6. A costa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* revin, *2 sg.* reveni, *1 pl.* revenim, *imperf. 3 sg.* revenea; *conj. prez. 3* să revină; *imper. 2 sg.* revino.
reveni[2] *refl.* (reg.) 1. (despre pământ, aer, atmosferă etc.) A se umezi, a se jilăvi. 2. (despre timp) A se răcori. *vb. IV, ind. prez. 3* se revineşte, *imperf. 3 sg.* se revenea; *conj. prez. 3* să se revenească.
revenire Acţiunea de a reveni[1]; întoarcere. *s.f., g.-d. art.* revenirii, *pl.* reveniri.
revent Plantă erbacee, cu flori mici, verzui, cu rădăcina şi rizomul amare, întrebuinţate în medicină ca purgativ; rubarbă. *//*Purgativ obţinut din rădăcina şi rizomul acestei plante. *s.m.*
rever 1. Partea răsfrântă a unei haine, în prelungirea gulerului. 2. (tenis) Lovitură executată cu partea exterioară a paletei sau a rachetei. *s.n., pl.* revere.
reverber Oglindă montată la o lampă pentru a dirija lumina într-o anumită direcţie. *s.n., pl.* reverbere.
reverbera *tr.* A produce reverberaţii. *vb. I, ind. prez. 3* reverberează.
reverberant,-ă Care reverberează. *adj., pl.* reverberanţi,-te.
reverberare Acţiunea de a reverbera. *s.f., g.-d. art.* reverberării, *pl.* reverberări.
reverberator Aparat care produce o reverberaţie artificială de durată variabilă. *s.n., pl.* reverberatoare.
reverberaţie (-ţi-e) 1. Persistenţă a unui sunet într-un loc închis după ce sursa sonoră s-a oprit. */~ artificială* = realizare cu mijloace acustice, electromagnetice etc. a unor efecte asemănătoare cu cele produse de reverberaţia (1) naturală. 2. Reflexie a luminii sau a căldurii. */Cuptor cu ~* = cuptor căptuşit cu cărămidă refractară, în care încălzirea materialului se face prin contactul cu gazele de ardere şi prin radiere din acoperişul boltit. *s.f., art.* reverberaţia, *g.-d. art.* reverberaţiei, *pl.* reverberaţii, *art.* reverberaţiile.
reverberometru Aparat pentru măsurarea timpului de reverberaţie. *s.n., art.* reverberometrul, *pl.* reverberometre.
reverend Titlu purtat de membrii clerului catolic sau reformat; cuvios. *//*(spec.) Titlu dat pastorilor anglicani; persoană cu acest titlu. *s.m., pl.* reverenzi.
reverendă Haină preoţească (catolică) lungă şi neagră; anteriu. *s.f., g.-d. art.* reverendei, *pl.* reverende.
reverenţă 1. Salut ceremonios, plecăciune în semn de respect; temenea. 2. Respect, stimă, consideraţie. */Pronume de ~* = pronume de politeţe. *s.f., g.-d. art.* reverenţei, *pl.* reverenţe.
reverenţios,-oasă (-ţi-os) Ceremonios, politicos. *adj., pl.* reverenţioşi,-oase.
reverie 1. Stare de visare cu ochii deschişi. 2. Piesă muzicală redusă ca dimensiuni, cu caracter visător. *s.f., art.* reverîa, *g.-d. art.* reverîei, *pl.* reverîi, *art.* reverîile.
reverifica *tr.* A verifica, a controla din nou. *vb. I, ind. prez. 3* reverifică.

reverificare Acțiunea de a reverifica. *s.f., g.-d. art.* reverificării, *pl.* reverificări.
revers 1. Dosul unei medalii, al unei monede, al unei foi scrise etc. */~ul medaliei* = partea neplăcută a unei situații. 2. (fig.) Partea nevăzută, ascunsă și în contrast cu aspectul cunoscut al unei situații, al unui lucru etc. *s.n., pl.* reversuri.
reversibil,-ă 1. Care se poate întoarce, care poate reveni. 2. (jur., despre un bun, despre un drept) Care poate reveni fostului proprietar. //(despre pensii, rente etc.) Care, la moartea titularului, trece asupra altei persoane (îndreptățite). 3. (fiz., despre transformări) Care se poate produce atât într-un sens, cât și în sens invers. //(chim., despre reacții) În care substanțele rezultate pot să se recombine pentru a forma din nou o anumită cantitate din substanțele inițiale. 4. (mec.) Care poate acționa în două sensuri opuse. */Plug ~* = plug alcătuit din două trupițe simetrice, care poate răsturna brazda la dus și la întors. *adj., pl.* reversibili,-e.
reversibilitate Însușirea de a fi reversibil. *s.f., g.-d. art.* reversibilității.
reversie v. **reversiune.**
reversiune (-si-u-) 1. Întoarcere a unei populații, a unui individ la o stare anterioară mai puțin evoluată; atavism. 2. (jur.) Revenire a unui bun donat la primul proprietar, când persoana căreia i-a fost donat moare fără a avea copii. 3. Tratament termic aplicat unor aliaje în vederea călirii. 4. (fiz.) Schimbare a succesiunii de stări intermediare prin care trece un sistem în cursul unei transformări. [*var.* reversie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* reversiunii, *pl.* reversiuni.
reversiv,-ă (despre un sistem tehnic, un proces etc.) Care revine spontan la starea inițială, după încetarea acțiunii modificatoare. *adj., pl.* reversivi,-e.
reversor Dispozitiv care încearcă materialele, efectuând compresiuni și tracțiuni. *s.n., pl.* reversoare.
revigora *tr.* A înviora. *vb. I, ind. prez. 3* revigorează.
revigorare Acțiunea de a revigora; înviorare. *s.f., g.-d. art.* revigorării, *pl.* revigorări.
revigorator,-oare Înviorător. *adj., pl.* revigoratori,-oare.
revinde *tr.* A vinde un obiect cumpărat. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* revând, *2 sg.* revinzi; *conj. prez. 3* să revândă; *ger.* revânzând; *part.* revândut.
revindere Acțiunea de a revinde. *s.f., g.-d. art.* revinderii, *pl.* revinderi.
revirimənt Schimbare bruscă în bine a atitudinii, a părerilor, a sentimentelor cuiva; înviorare. */~ de fonduri* = achitare a unei datorii prin transferul unei creanțe echivalente cu suma datorată. *s.n., pl.* revirimənte.
revistă 1. Publicație care apare periodic și cuprinde studii, articole dintr-o anumită specialitate sau din domenii variate. 2. *A trece în ~* = a face inspecția trupelor; (fig.) a cerceta pe rând anumite fapte. 3. Gen de spectacol care cuprinde dansuri, cântece vesele, scenete pe teme actuale etc.; spectacol de varietăți. *s.f., g.-d. art.* revistei, *pl.* reviste.
revitaliza *tr.* A reda putere, vigoare; a înviora. *vb. I, ind. prez. 3* revitalizează.
revitalizare Acțiunea de a revitaliza; revigorare. *s.f., g.-d. art.* revitalizării, *pl.* revitalizări.
reviviscent,-ă (rar) Care poate reînvia sau reveni la viață. *adj., pl.* reviviscenți,-te.
reviviscență 1. Revenire la viață, însuflețire. 2. (biol.) Proprietate a unor plante și animale acvatice inferioare de a reveni la viață după ce s-au uscat. 3. (fig.) Reapariție a unor stări de conștiință uitate. *s.f., g.-d. art.* reviviscenței.
revizie (-zi-e) 1. Control, verificare, revizuire. //(spec.) Corectură a unui text ce urmează a fi tipărit. //Inspecție. //Formă de control, întreprinsă de organe speciale, care constă în reverificarea documentelor de evidență contabilă. 2. Reglare a pieselor și aparatelor unei instalații, unei mașini etc. [*var.* reviziune *s.f.*] *s.f., art.* revizia, *g.-d. art.* reviziei, *pl.* revizii, *art.* reviziile.
revizionism (-zi-o-) Atitudine care urmărește revizuirea și modificarea unei doctrine, a unei legi, a unui tratat etc. *s.n.*
revizionist,-ă (-zi-o-) (Adept) al revizionismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* revizioniști,-ste.
reviziune v. **revizie.**
revizor,-oare 1. Persoană care face revizii, care controlează ceva; (spec.) persoană care are funcția de a face revizii contabile. 2. (în trecut) *~ școlar* = inspector al școlilor primare dintr-un județ. *s.m., pl.* revizori; *s.f., g.-d. art.* revizoarei, *pl.* revizoare.
revizorat 1. Funcția revizorului; perioada în care o persoană este revizor. 2. (în trecut) Inspectorat școlar județean. *s.n.*
revizui *tr.* A cerceta din nou, a controla o activitate, o lucrare etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* revizuiesc, *imperf. 3 sg.* revizuia; *conj. prez. 3* să revizuiască.
revizuire 1. Acțiunea de a revizui; revizie. 2. (jur.) Formă de atac a unei hotărâri judecătorești definitive, pe baza unor noi probe. *s.f., g.-d. art.* revizuirii, *pl.* revizuiri.
revoca *tr.* A anula, a contramanda un ordin, un decret, o dispoziție. //A scoate pe cineva dintr-o funcție publică. *vb. I, ind. prez. 3* revocă.
revocabil,-ă Care poate fi revocat. *adj., pl.* revocabili,-e.
revocabilitate Însușirea a ceea ce este revocabil. *s.f., g.-d. art.* revocabilității.
revocare 1. Acțiunea de a revoca; retragere (a unei funcții); revocație. 2. Act prin care organul de stat competent hotărăște încetarea calității sale de membru într-un organ ales. //Retragere de către alegători a mandatului încredințat unei persoane de a-i reprezenta în organele de conducere ale statului. 3. (jur.) Desfacere unilaterală a unui act prin voința persoanei care l-a făcut. //Desfacere a unui act juridic în cazurile prevăzute de lege. *s.f., g.-d. art.* revocării, *pl.* revocări.
revocație (-ți-e) Revocare. *s.f., art.* revocația, *g.-d. art.* revocației.
revolta 1. *refl.* A fi cuprins de indignare, de revoltă. 2. *refl.* și *tr.* A (se) răscula, a (se) răzvrăti. *vb. I, ind. prez. 3* revoltă.
revoltant,-ă (înv.) Revoltător. *adj., pl.* revoltanți,-te.
revoltare Faptul de a (se) revolta. *s.f., g.-d. art.* revoltării, *pl.* revoltări.
revoltă 1. Indignare, răzvrătire. 2. Răscoală spontană; rebeliune, răzvrătire. *s.f., g.-d. art.* revoltei, *pl.* revolte.
revoltător,-oare Care provoacă revoltă, indignare; scandalos. *adj., pl.* revoltători,-oare.
revolut,-ă 1. Care și-a încheiat cursul; trecut. 2. (despre părți ale plantelor) Întors în afară, în jos; răsfrânt. *adj., pl.* revoluți,-te.
revolutiv,-ă Referitor la mișcarea corpurilor cerești. *adj., pl.* revolutivi,-e.
revoluție (-ți-e) A. 1. (fil.) Transformare calitativă structurală profundă, care cuprinde un sistem sau un domeniu al său. 2. Acțiune violentă care duce la schimbarea sistemului economic, politic și social al unui stat. 3. (pop.) Revoltă, răscoală. 4. (fig.) Schimbare radicală într-un anumit domeniu. */~ industrială* = procesul înlocuirii radicale a producției manufacturiere (manuale) cu producția bazată pe mașini. B. 1. Mișcare periodică continuă a unui corp care are ca traiectorie o curbă închisă. */Perioadă de ~* = timpul necesar unui corp (ceresc) pentru a parcurge întreaga sa orbită. 2. (fiz.) Mișcare a unui corp care parcurge o curbă fixă. //(mec.) Mișcare de ro-

tație a unei roți în jurul osiei sale. [*var.* (înv.) revoluțiune *s.f.*] *s.f.*, *art.* revoluția, *g.-d. art.* revoluției, *pl.* revoluții, *art.* revoluțiile.

revoluționa (-ți-o-) *tr.* A transforma radical; a schimba în mod esențial. *vb. I, ind. prez. 3* revoluționează.

revoluționar,-ă (-ți-o-) I. *adj.* 1. Referitor la revoluție; care aderă la revoluție sau propagă revoluția. 2. (fig.) Înnoitor, transformator. II. *s.m.* și *f.* Adept al revoluției (A) într-un anumit domeniu; participant la o revoluție. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* revoluționari,-e.

revoluționare (-ți-o-) Acțiunea de a revoluționa. *s.f.*, *g.-d. art.* revoluționării, *pl.* revoluționări.

revoluționarism (-ți-o-) Spirit revoluționar; ideologie, atitudine revoluționară. *s.n.*

revoluționariza (-ți-o-) *tr.* 1. A insufla sentimente revoluționare. 2. (fig.) A produce o revoluție. *vb. I, ind. prez. 3* revoluționarizează.

revoluțiune v. **revoluție**.

revolver 1. Armă de foc portabilă, de dimensiuni mici; pistol. 2. (mec.) Ciocan pneumatic. */Strung ~ =* strung universal care prelucrează succesiv piese de formă complexă. *s.n.*, *pl.* revolvere.

revopsi *tr.* A vopsi din nou (în altă culoare). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* revopsesc, *imperf. 3 sg.* revopsea; *conj. prez. 3* să revopsească.

revopsire Acțiunea de a revopsi. *s.f.*, *g.-d. art.* revopsirii.

revuist Creator de spectacole de revistă. *s.m.*, *pl.* revuiști.

revuistic,-ă Referitor la un spectacol de revistă. *adj.*, *pl.* revuistici,-ce.

revuistică Arta realizării spectacolelor de revistă. *s.f.*, *g.-d. art.* revuisticii.

revulsie (-si-e) Metodă de tratament care constă în aplicarea pe piele a unor substanțe pentru a determina deplasarea spre piele a sângelui stagnat într-o regiune inflamată a organismului. *s.f.*, *art.* revulsia, *g.-d. art.* revulsiei, *pl.* revulsii, *art.* revulsiile.

revulsiv[1] Medicament care provoacă revulsie. *s.n.*, *pl.* revulsive.

revulsiv[2]**,-ă** (despre substanțe, medicamente) Care provoacă revulsie. *adj.*, *pl.* revulsivi,-e.

rezalit Porțiune de zid ieșită din linia fațadei unei construcții. *s.n.*, *pl.* rezalite.

rezbel v. **război**.

rezbelnic,-ă (înv.) De război. *adj.*, *pl.* rezbelnici,-ce.

rezeca *tr.* A face o rezecție. *vb. I, ind. prez. 3* rezecă.

rezecție (-ți-e) Îndepărtare pe cale chirurgicală a unui organ sau a unui țesut. *s.f.*, *art.* rezecția, *g.-d. art.* rezecției, *pl.* rezecții, *art.* rezecțiile.

rezedă Plantă erbacee, cu flori mici, galbene-aurii, cu miros plăcut; (pop.) rozetă. *s.f.*, *g.-d. art.* rezedei, *pl.* rezede.

rezema 1. *tr.* și *refl.* A (se) așeza astfel încât să fie susținut de ceva; a (se) sprijini, a (se) propti. */tr.* (fam.) *A ~ pereții* (sau *peretele*) = a nu lua parte la joc; a nu face nimic. 2. *refl.* (fig.) A se întemeia, a se baza. [*var.* (reg.) răzima *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* reazem, *2 sg.* rezemi, *3 sg.* reazemă; *conj. prez. 3* să rezeme; *imper. 2 sg.* reazemă.

rezemare 1. Faptul de a (se) rezema. 2. Mod în care se realizează legătura între două corpuri solide (în plan sau în spațiu). *s.f.*, *g.-d. art.* rezemării, *pl.* rezemări.

rezemătoare 1. Fiecare dintre părțile unui scaun sau ale unui fotoliu pe care se reazemă spatele sau brațele; spătar, spetează (de scaun). 2. Balustradă, parapet. [*var.* (reg.) răzimătoare *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* rezemătorii, *pl.* rezemători.

rezerpină Alcaloid cu acțiune sedativă și hipotensivă, extras dintr-o plantă exotică. *s.f.*, *g.-d. art.* rezerpinei.

rezerva 1. *tr.* A pune de o parte; a reține pentru cineva sau ceva. //(fig.) A destina. 2. *refl.* A se reține, a-și păstra dreptul de a... *vb. I, ind. prez. 3* rezervă.

rezervare Acțiunea de a (se) rezerva. *s.f.*, *g.-d. art.* rezervării, *pl.* rezervări.

rezervat,-ă 1. (despre oameni, sentimente, atitudini etc.) Stăpânit, sobru; discret; distant. //(adv.) Cu prudență. 2. Păstrat pentru cineva; reținut, pus deoparte. *adj.*, *pl.* rezervați,-te.

rezervatar,-ă I. *adj.* (despre state) Care formulează anumite rezerve la încheierea unui tratat. II. *adj.*, *s.m.* și *f.* (Moștenitor) care are drept la rezerva succesorală. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* rezervatari,-e.

rezervație (-ți-e) 1. Teritoriu ocrotit prin lege, pe care se găsesc plante, animale, minerale etc. rare, importante din punct de vedere științific. 2. Teritoriu limitat în care în unele state sunt obligate să locuiască anumite grupuri de băștinași. *s.f.*, *art.* rezervația, *g.-d. art.* rezervației, *pl.* rezervații, *art.* rezervațiile.

rezervă 1. Cantitate de alimente, de bani, de materiale etc. pusă deoparte pentru a fi folosită mai târziu; depozit. */~ de stat* = stocuri de bunuri materiale care se constituie la dispoziția statului pentru a fi folosite în cazuri de forță majoră. (jur.) *~ succesorală* (sau *legală*) = parte a unei moșteniri, a unei averi rezervată de drept anumitor moștenitori. (fin.) *~-aur* = cantitatea de aur pe care o păstrează băncile de emisiune ca garanție pentru biletele de bancă puse în circulație și pentru lichidarea datoriilor către alte țări, în cazul în care acestea nu pot fi achitate prin livrări de mărfuri obișnuite. *~ bugetară* = parte din veniturile unui buget, constituită ca rezervă pentru acoperirea unor cheltuieli neprevăzute sau în cazul nerealizării integrale a veniturilor. *~ lichidă* = a) totalitatea mijloacelor bănești, existente sub orice formă, disponibile la o bancă, la o întreprindere etc.; b) aurul, valutele și devizele liber convertibile în aur, destinate operațiilor internaționale. (fiziol.) *~ alcalină* = cantitate de bicarbonat de sodiu din plasmă. //(fig., la pl.) Posibilități. */~ interne* = resurse existente într-o întreprindere, capabile să determine creșterea productivității muncii. 2. Cantitate de substanțe minerale dintr-un zăcământ. 3. Cameră de spital în care se internează un singur bolnav. 4. Parte a armatei care nu se află sub arme decât în timp de război, formată din persoane care au satisfăcut stagiul militar. */Ofițer de ~* = ofițer care nu face parte din cadrele active ale armatei. 5. Persoană, grup de persoane, obiect etc. destinat să ia locul altora în anumite împrejurări. */De ~* = care poate înlocui la nevoie o persoană, un obiect etc. //(sport) Jucător care poate înlocui la nevoie pe unul dintre titulari. 6. Neîncredere, obiecție, îndoială. */Fără ~e* = cu totul, în întregime. *Cu multă ~* = cu îndoială. *Sub toate ~le* = fără nicio garanție. *Sub ~a...* = cu condiția... //(jur.) Formă prin care un stat, devenit parte la un tratat, limitează aplicarea anumitor clauze cuprinse în acest tratat ori le atribuie un anume înțeles. //(fig.) Discreție, prudență, circumspecție; (p. ext.) reținere, indiferență, jenă. *s.f.*, *g.-d. art.* rezervei, *pl.* rezerve.

rezervist Soldat, ofițer care a trecut în rezervă (4). *s.m.*, *pl.* rezerviști.

rezervor 1. Bazin, recipient în care poate fi depozitat un fluid. */Toc ~ =* stilou. 2. Depresiune de teren amenajată pentru a colecta apele dintr-o zonă, pentru a fi utilizate în diferite scopuri. *s.n.*, *pl.* rezervoare.

rezida *intr.* A se afla, a consta. *vb. I, ind. prez. 3* rezidă.

rezident,-ă I. *adj.* (despre cetățenii stabiliți în alt stat) Care locuiește în... II. *s.m.* 1. Reprezentant diplomatic, inferior în grad unui ministru plenipotențiar sau unui ambasador. 2. Persoană stabilită temporar în altă țară. III. *s.m.* și *f.* Absolvent de medicină care își specializează practica într-un spital. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* rezidenți,-te.

rezidență 1. Reședință, domiciliu, sediu. 2. Starea persoanei care își stabilește, ca rezident, domiciliul într-o țară străină. *s.f., g.-d. art.* rezidenței, *pl.* rezidențe.
rezidențial,-ă (-ți-al) Referitor la rezidență sau la rezidentul diplomatic; al reședinței, al rezidentului. *adj., pl.* rezidențiali,-e.
rezidențiat (-ți-at) Specializare ca rezident (III). *s.n.*
rezidi *tr.* A zidi din nou; a reclădi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rezidesc, *imperf. 3 sg.* rezidea; *conj. prez. 3* să rezidească.
rezidire Acțiunea de a rezidi. *s.f., g.-d. art.* rezidirii, *pl.* rezidiri.
reziduiu v. **reziduu.**
rezidual,-ă (-du-al) Care rămâne (ca reziduu). *adj., pl.* reziduali,-e.
reziduar,-ă (-du-ar) Care formează reziduuri. *adj., pl.* reziduari,-e.
reziduu (-du-u) 1. Ceea ce rămâne în urma prelucrării (fizice sau chimice) a unui material brut; rest. */~ furajere* = deșeuri din industria alimentară care pot fi valorificate ca hrană pentru animale. 2. Depunere pe pereții recipientelor în care se păstrează lichide. [*var.* reziduiu *s.n.*] *s.n., art.* reziduul, *pl.* reziduuri.
rezil (înv.) Fileu. *s.n., pl.* rezile.
reziliă (-li-a) *tr.* A anula, a desface un contract sau o convenție. *vb. I, ind. prez. 3* reziliază, *1 pl.* reziliem; *conj. prez. 3* să reziliеze; *ger.* reziliind.
reziliabil,-ă (-li-a-) Care poate fi reziliat, anulat. *adj., pl.* reziliabili,-e.
reziliare v. **reziliere.**
reziliență (-li-en-) Rezistență a unui material sau a unui aliaj la solicitare prin șoc. *s.f., g.-d. art.* rezilienței.
reziliere (-li-e-)Acțiunea de a rezilia; anulare; desființare a unui contract în cazul în care una dintre obligațiile reciproce n-a fost executată, menținându-se acele efecte ale contractului care s-au produs până la data desfacerii lui. [*var.* (înv.) reziliare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* rezilierii, *pl.* rezilieri.
rezina *tr.* A extrage rășina din arborii rășinoși. *vb. I, ind. prez. 3* rezinează.
rezinaj Rezinare. *s.n., pl.* rezinaje.
rezinare Acțiunea de a rezina; rezinaj. *s.f., g.-d. art.* rezinării, *pl.* rezinări.
rezinat Substanță întrebuințată în industria lacurilor, obținută prin combinarea dintre o rășină și un metal. *s.m., pl.* rezinați.
rezinifer,-ă Care conține rășină; care produce rășină. *adj., pl.* rezinifери,-e.
rezinifica *tr.* A da aspect de rășină unei substanțe. *vb. I, ind. prez. 3* rezinifică.
rezinificare Acțiunea de a rezinifica. *s.f., g.-d. art.* rezinificării, *pl.* rezinificări.
rezinit Rășină conținută în cărbunii fosili. *s.n.*
rezinol Rășină sintetică obținută din petrol. *s.n.*
rezista *intr.* A se împotrivi, a opune rezistență; a se ține tare, a nu se lăsa învins. *vb. I, ind. prez. 3* rezistă.
rezistent,-ă 1. (despre lucruri) Care rezistă; solid. //(despre materiale) Care nu-și modifică ușor proprietățile sub acțiunea unui agent fizico-chimic. 2. (despre ființe) Care suportă bine oboseala, lipsurile etc.; puternic; dârz. *adj., pl.* rezistenți,-te.
rezistență A. 1. Faptul de a rezista; opoziție, apărare împotriva unui atac. //Respingerea atacurilor repetate ale inamicului și menținerea pozițiilor proprii. 2. Mișcare populară de eliberare în țările ocupate de fasciști în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. //Formă de luptă împotriva regimurilor totalitare. B. 1. Calitatea de a fi rezistent; însușirea unui organism de a înfrunta boala, oboseala etc. 2. Proprietate a unui corp de a suporta, fără deformări, acțiunea unei forțe străine. */~a materialelor* = disciplină care studiază comportarea corpurilor solide când asupra lor acționează sarcini mecanice. 3. Forță de opunere a unui mediu la o acțiune din afară. //Forță opusă de un conductor la trecerea curentului electric prin el. 4. (tehn.) Rezistor. *s.f., g.-d. art.* rezistenței, *pl.* rezistențe.
rezistențial,-ă (-ți-al) Referitor la rezistență. *adj., pl.* rezistențiali,-e.
rezistibil,-ă (rar) Căruia i se poate rezista. *adj., pl.* rezistibili,-e.
rezistibiiitate (rar) Însușirea de a fi rezistibil. *s.f., g.-d. art.* rezistibilității.
rezistivimetru Instrument pentru măsurarea rezistivității. *s.n., art.* rezistivimetrul, *pl.* rezistivimetre.
rezistivitate (fiz.) Rezistență electrică specifică fiecărui material. *s.f., g.-d. art.* rezistivității, *pl.* rezistivități.
rezistor Element de circuit electric care prezintă rezistență electrică; rezistență (B.4). *s.n., pl.* rezistoare.
rezită Rășină sintetică obținută din formaldehidă cu fenoli. *s.f., g.-d. art.* rezitei, *pl.* rezite.
rezmeriță v. **răzmeriță.**
rezol Masă plastică obținută prin condensarea formaldehidei cu fenoli, în prezența unui catalizator bazic. *s.m., pl.* rezoli.
rezolut,-ă Îndrăzneț, hotărât, decis, ferm. *adj., pl.* rezoluți,-te.
rezolutiv,-ă (despre medicamente) Care micșorează inflamația; antiinflamator. *adj., pl.* rezolutivi,-e.
rezolutoriu,-ie (jur.) Care are ca efect anularea unui act. */Condiție ~* = condiție a cărei împlinire determină anularea retroactivă a efectelor unui act juridic. *adj., pl.* rezolutorii.
rezoluție (-ți-e) 1. Hotărâre luată de un colectiv în urma unor dezbateri; decizie. 2. Rezolvare dată unei cereri, unui act etc. 3. (med.) Dispariție treptată a unui proces patologic. 4. (jur.) Anulare retroactivă a unui contract în urma nerespectării condițiilor impuse. [*var.* rezoluțiune *s.f.*] *s.f., art.* rezoluția, *g.-d. art.* rezoluției, *pl.* rezoluții, *art.* rezoluțiile.
rezoluțiune v. **rezoluție.**
rezolva *tr.* 1. A găsi soluția unei probleme. //(jur.) A soluționa un litigiu. 2. (despre instrumente optice) A distinge amănunte fine ale obiectelor observate. *vb. I, ind. prez. 3* rezolvă.
rezolvabil,-ă Care poate fi rezolvat. *adj., pl.* rezolvabili,-e.
rezolvantă (mat.) (A doua ecuație) care facilitează rezolvarea primei ecuații. *adj., s.f., pl.* rezolvante.
rezolvare Acțiunea de a rezolva. *s.f., g.-d. art.* rezolvării, *pl.* rezolvări.
rezon (înv.) Rațiune; temei, judecată. */A pune* (pe cineva) *la ~* = a pune la respect, a învăța minte (pe cineva). //(cu val. de interj.) Ai dreptate! Desigur! Just! *s.n., pl.* rezoane.
rezona[1] *intr.* (înv.) A judeca, a raționa. *vb. I, ind. prez. 3* rezonează.
rezona[2] *intr.* A intra, a se afla în rezonanță. *vb. I, ind. prez. 3* rezonează.
rezonabil,-ă 1. Cu judecată, cuminte, cumpănit. 2. (despre acțiuni, fapte) Fără exagerări; cumpătat. 3. (despre prețuri) Potrivit, acceptabil; (p. ext.) accesibil. *adj., pl.* rezonabili,-e.
rezonant,-ă 1. (fiz.) Capabil să intre în rezonanță. 2. Răsunător. *adj., pl.* rezonanți,-te.
rezonanță 1. Vibrație a unui corp sau a unui sistem fizic sub influența altui sistem, care vibrează cu o frecvență egală sau apropiată de a celui dintâi. 2. Proprietate a unor încăperi sau a unor corpuri de a prelungi sunetele; răsunet. */Cutie de ~* = cutie care asigură rezonanța unui instrument cu coarde. 3. (med.) Tulburare de gândire la

schizofrenici, caracterizată prin înlocuirea legăturilor de fond ale acțiunilor prin relații verbale, făcute după asonanță, rimă etc. */~ magnetică* = metodă de diagnosticare în medicină, bazată pe ultrasunete. 4. (fig.) Impresie produsă asupra cuiva de o operă literară, artistică etc. *s.f., g.-d. art.* rezonanței, *pl.* rezonanțe.

rezonator 1. Sistem fizic sau corp care vibrează prin rezonanță. //Dispozitiv care indică existența fenomenului de rezonanță. 2. Parte a cavității bucale sau nazale care participă la producerea sunetelor. *s.n., pl.* rezonatoare.

rezoner (-nör) (livr.) 1. Personaj dintr-o operă literară, în special dintr-o piesă de teatru sau dintr-un film, care judecă și justifică acțiunile celorlalte personaje. 2. Cel care face obiecții în orice împrejurare. *s.m., pl.* rezoneri.

rezorcină Derivat al benzenului folosit în industria coloranților, în medicină, ca revelator fotografic etc. *s.f., g.-d. art.* rezorcinei.

rezulta *intr.* 1. A proveni, a decurge, a reieși. 2. (mat.) A avea drept rezultat; a da. *vb. I, ind. prez. 3* rezultă.

rezultant,-ă Care rezultă. //Referitor la o rezultantă. *adj., pl.* rezultanți,-te.

rezultantă 1. (mec.) Forță egală cu efectul mai multor forțe aplicate simultan asupra aceluiași punct. 2. (fig.) Efect combinat al unor cauze multiple. *s.f., g.-d. art.* rezultantei, *pl.* rezultante.

rezultat Ceea ce rezultă dintr-un fapt, dintr-un calcul etc.; consecință, efect. */Fără ~* = inutil. *A da ~e* = a da roade, a produce efectul dorit. //Număr obținut în urma unei operații aritmetice. *s.n., pl.* rezultate.

rezultativ,-ă Care rezultă. *adj., pl.* rezultativi,-e.

rezuma 1. *tr.* A reda, a povesti pe scurt esențialul unei expuneri, al unei narațiuni etc.; a sintetiza. 2. *refl.* A se limita la..., a se mulțumi cu... 3. *tr.* A cuprinde în sine; a însuma, a sintetiza. *vb. I, ind. prez. 3* rezumă.

rezumare Acțiunea de a (se) rezuma. *s.f., g.-d. art.* rezumării, *pl.* rezumări.

rezumat Prezentare, redare pe scurt, în scris sau oral, a conținutului unei expuneri; recapitulare succintă. */În ~* = cu alte cuvinte, pe scurt. *s.n., pl.* rezumate.

rezumativ,-ă În rezumat; succint. *adj., pl.* rezumativi,-e.

rezumător,-oare (rar) Care rezumă; pe scurt. *adj., pl.* rezumători,-oare.

Rh (erhaș) Factor important din compoziția sângelui uman, care este pus în evidență prin teste, prezența lui numindu-se Rh pozitiv, iar absența lui, Rh negativ. *s.n., art.* Rh-ul.

rhodesian,-ă (ro-de-zi-an) (Locuitor) din Rhodesia. *adj., s.m.* și *f., pl.* rhodesieni,-e.

rhyton (ri-) Vas asemănător cu un corn de animal, folosit de grecii antici pentru libații. *s.n.*

rial (ri-al) Unitate monetară în Iran și în Arabia Saudită. *s.m., pl.* riali.

riboflavină Vitamina B_2. *s.f., g.-d. art.* riboflavinei.

ribonuclează (-cle-a-) Enzimă prezentă în sucurile digestive intestinale, care acționează asupra acidului ribonucleic. *s.f., g.-d. art.* ribonucleazei.

ribonucleic (în sintagma) *Acid ~* = acid care se găsește în nucleul celulei, cu rol important în procesele biologice. *adj., pl.* ribonucleici.

ribovirus (biol.) Virus la care materialul ereditar este reprezentat de acidul ribonucleic. *s.n., pl.* ribovirusuri.

riboză (biol.) Monozaharidă existentă în acidul ribonucleic. *s.f., g.-d. art.* ribozei.

ribozom (biol.) Particulă citoplasmatică de dimensiuni foarte mici, formată din proteine și acizi ribonucleici. *s.m., pl.* ribozomi.

ricana *intr.* (livr.) A rânji, a râde batjocoritor. *vb. I, ind. prez. 3* ricanează.

ricanare (livr.) Faptul de a ricana; rânjet. *s.f., g.-d. art.* ricanării, *pl.* ricanări.

ricercar Compoziție muzicală polifonică, alcătuită din mai multe secțiuni cu temă proprie, cântate fără întrerupere; fantezie, capriciu. *s.n.*

ricin Plantă oleaginoasă din semințele căreia se obține un ulei cu proprietăți purgative, folosit și ca lubrifiant la motoarele de avion, în industria pielăriei etc. *s.m., pl.* ricini.

ricină 1. Toxină care se găsește în semințele de ricin, având proprietatea de a aglutina globulele sângelui. 2. (pop.) Ulei de ricin. *s.f., g.-d. art.* ricinei, *pl.* ricine.

rickettsia (richetția) (biol.) Parazit microscopic (cu caractere comune bacteriilor și virusurilor) care provoacă epidemii grave la oameni și la animale. *s.f., art.* rickett-siei, *pl.* rickettsii, *art.* rickettsiile.

rickettsioză (richetioză) Denumire generică pentru o serie de boli provocate de rickettsii. *s.f., g.-d. art.* rickettsiozei, *pl.* rickettsioze.

ricoșa *intr.* (despre un corp mobil, un proiectil) A-și schimba direcția în urma ciocnirii de un obstacol. *vb. I, ind. prez. 3* ricoșează; *conj. prez. 3* să ricoșeze; *ger.* ricoșând.

ricoșet v. **ricoșeu.**

ricoșeu 1. Faptul de a ricoșa. //Schimbare a direcției unui proiectil în urma ciocnirii cu un obstacol; proiectil care a suferit o asemenea deviere. 2. (fig.) Efect invers, indirect. */Tragere prin ~* = tragere în care se folosesc efectele exploziei proiectilelor care au ricoșat. [*var.* ricoșet *s.n.*] *s.n., art.* ricoșeul, *pl.* ricoșeuri.

ricșă Trăsurică pe două roți, trasă de om, folosită în unele țări din Orient. *s.f., art.* ricșa, *g.-d. art.* ricșei, *pl.* ricșe.

rictus Contracție a mușchilor feței, care dă figurii expresia de râs crispat. //Strâmbătură a gurii, provocată de această contracție, care apare în unele boli ale sistemului nervos. *s.n., pl.* rictusuri.

rid Încrețitură, cută a pielii (obrazului); zbârcitură. *s.n., pl.* riduri.

rida *refl.* A dobândi riduri. *vb. I, ind. prez. 3* se ridează.

ridare Faptul de a se rida. *s.f., g.-d. art.* ridării, *pl.* ridări.

ridger (rigăr) (angl.) Utilaj folosit pentru executarea digurilor mici, a unor lucrări pentru irigații etc. *s.n.*

ridica A. *tr.* 1. A lua de jos și a duce în sus; a sălta. */A ~ mănușa* = a primi o provocare. *A ~ paharul* (sau *cupa*) = a închina în cinstea cuiva. //A duce sau a trage în sus; a înhăța. 2. A desprinde din locul unde a fost fixat și a trage în sus. */A ~ armele* (împotriva cuiva) = a porni la luptă (împotriva cuiva). *A ~ ancora* = (despre vapoare) a porni în larg; (despre persoane) a pleca, a porni (pe mare). 3. A lua de pe ceva; a înlătura, a îndepărta. */A ~* (cuiva) *o piatră de pe inimă* = a scăpa (pe cineva) de o grijă apăsătoare. *A-și ~ pălăria* = a-și scoate pălăria în semn de respect; a saluta. (refl.) *Întinde-te* (sau *pune-te*) *masă, ridică-te masă*, se spune despre cei care duc o viață lipsită de griji, cu petreceri continue. *A ~ masa* = a strânge masa după ce s-a terminat de mâncat. //A sufleca mânecile sau poalele hainei. 4. (fig.) A suspenda, a face să înceteze, a anula, a desființa; a îndepărta. */A ~ ședința* = a declara încheiată o ședință. //A lua cuiva ceva; a răpi, a smulge. */A ~* (cuiva) *viața* (sau *zilele*) = a omorî (pe cineva). 5. A muta din loc, a duce în altă parte. */A ~ stâna* = a coborî toamna, de la munte, cu turmele și cu toate uneltele păstorești. *//refl.* (înv.) A se muta. //A strânge de pe jos; a culege. 6. A încasa o sumă de bani. 7. A lua pe cineva cu forța; a aresta. 8. A așeza un obiect în poziție dreaptă. 9. *A ~ un plan* = a reprezenta pe o hartă poziția punctelor dintr-o regiune. B. 1. *refl.* (despre ființe) A se scula de jos. */A se ~ în capul oaselor* = a se scula și a sta în picioare sau așezat pe locul unde mai înainte fusese culcat. *A se ~ în scări* = a se înălța în

scările şeii. //*tr.* A susţine pe cineva, ajutându-l să se scoale în picioare. /(înv.) *A ~ din scaun* = a detrona. //(despre oameni) A se însănătoşi, a se pune pe picioare. 2. *refl.* (despre construcţii, copaci etc.) A se înălţa. 3. *tr.* A duce în sus braţele, capul, sprâncenele etc. */A(-şi) ~ capul* = a) a se arăta plin de curaj; (p. ext.) a se răzvrăti, b) a-şi reveni dintr-o situaţie proastă; a se redresa. (refl.) *A (i) se ~ părul (măciucă)* = a se speria foarte tare. (intr.) *A ~ (mirat, surprins) din sprâncene* = a privi mirat, surprins. *A(-şi) ~ ochii* (sau *privirea*) = a se uita spre cineva sau ceva care se află mai sus; a privi. *A(-şi) ~ nasul* (*sus* sau *mai sus decât se cuvine*) = a fi încrezut; a deveni obraznic. (intr.) *A ~* (sau *a da*) *din umeri* = a-şi arăta nedumerirea sau indiferenţa faţă de ceva sau de cineva. *A ~ mâna* (sau *degetul*) = a cere cuvântul. *A ~ mâinile* (către cineva) = a) a cere ajutor; b) a se preda. *A ~ mâna* (sau *mâinile*) *asupra cuiva* = a ataca, a lovi (pe cineva). 4. *refl.* (despre păsări) A-şi lua zborul. //(despre praf, nori, fum etc.) A se îndrepta în sus. //(despre ceaţă, negură) A se risipi, a se împrăştia. //(despre aştri, p. ext., despre lumină, zori etc.) A se înălţa pe bolta cerească; a răsări, a se ivi. //(despre obiecte scufundate într-un lichid) A ieşi la suprafaţă. 5. *tr.* A face să răsune cu putere. */A ~ glasul* (sau *tonul*) = a vorbi tare, cu îndrăzneală sau protestând împotriva cuiva; (p. ext.) a protesta. *//refl.* (despre sunete) A se auzi clar şi puternic; a răsuna. 6. *refl.* (despre mulţimi, popoare) A protesta vehement; a se răzvrăti. /(tr.) *A-i* (sau *a-şi*) *~ pe cineva în cap* = a proceda astfel încât să-şi facă duşmani. 7. *tr.* (fig.) A pune în mişcare o mulţime; a mobiliza. /(înv.) *A ~ trupe* (sau *oaste, oştire*) = a recruta soldaţi pentru a porni la luptă. 8. *refl.* A se stârni, a se isca. //A se arăta, a apărea. 9. *tr.* şi *refl.* A (se) urca (undeva, pe ceva etc.). 10. *tr.* (fig., livr., înv.) A scoate în evidenţă, a releva. C. 1. *refl.* şi *tr.* (despre copii, p. ext., despre pui de animale) A creşte, a (se) face mare; a (se) face mai înalt. //A (se) forma, a (se) dezvolta. 2. *tr.* (fig.) A face să progreseze. */A ~ moralul* (cuiva) = a îmbărbăta, a întări (pe cineva). *A ~ din cenuşă* (sau *din ruine*) = a reconstitui, a reface. //A pune pe cineva pe o treaptă mai înaltă din punct de vedere al respectului, al aprecierii; a înălţa în grad, în rang. */A ~* (pe cineva) *în slavă* (sau *în slava cerului*) = a lăuda foarte tare (pe cineva). (înv.) *A ~ în scaun* = a înălţa pe tronul ţării, a face domn. *//refl.* (despre oameni) A-şi face o situaţie mai bună; a progresa. */A se ~ prin cineva* sau *a se ~ pe umerii* cuiva = a ajunge la o situaţie cu ajutorul cuiva. 3. *tr.* A mări, a spori, a face să crească. */A ~ preţul* = a scumpi marfa. (mat.) *A ~ un număr la putere* = a înmulţi un număr cu el însuşi de atâtea ori de câte ori arată exponentul. *A ~ un număr la pătrat* = a înmulţi un număr cu el însuşi. *A ~ un număr la cub* = a înmulţi pătratul unui număr cu numărul simplu. 4. *refl.* A atinge o anumită valoare, o anumită sumă; a se cifra la... 5. *tr.* A construi, a clădi; (fig.) a crea, a întemeia. 6. *tr.* A da naştere, a provoca, a cauza. */A ~ o acuzaţie* (sau *o învinuire*) = a formula o acuzaţie. *A ~ pretenţii* = a revendica. *A ~ o obiecţie* = a obiecta, a nu fi de acord. *A ~ o problemă* = a pune în discuţie o problemă. [*var.* (înv.) aridica, (reg.) rădica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* ridică.

ridicare 1. Acţiunea de a (se) ridica; ridicat[1]. 2. Reprezentare grafică a configuraţiei terestre pe o hartă sau pe un plan. *s.f., g.-d. art.* ridicării, *pl.* ridicări.

ridicat[1] Ridicare. *s.n.*

ridicat[2],-ă 1. (despre perdele, storuri etc.) Înălţat, dus mai sus. 2. (despre capace, învelitori) Dat la o parte, tras. //(despre obiecte de îmbrăcăminte, mai ales despre mâneci) Suflecat, sumes. 3. Aşezat în poziţie verticală, îndreptat în sus. //Înalt. 4. (despre oameni) Sculat în picioare; (fig.) însănătoşit. 5. (fig., despre preţuri) Mărit, sporit; crescut. 6. (despre voce) Tare, intens. */Ton ~* = ton răstit, poruncitor. 7. (despre oameni şi felul lor de viaţă) Cu un nivel înalt, superior. [*var.* (înv.) aridicat,-ă *adj.*] *adj., pl.* ridicaţi,-te.

ridicata (în loc.) *Cu ~* = în cantităţi mari, angro; (fig.) cu grămada. *Comerţ cu ~* = comerţ cu mărfuri vândute în cantităţi mari. *Comerciant cu ~* = angrosist, toptangiu. *Preţ cu ~* = preţ pentru mărfuri vândute în cantităţi mari. *loc. adj.*; *loc. adv.*

ridicător Dispozitiv folosit la combinele de cereale, pentru ridicarea şi adunarea plantelor căzute sau tăiate. *s.n., pl.* ridicătoare.

ridicătură 1. Loc ridicat; înălţime, dâmb. 2. Faptul de a ridica (lucruri grele). *s.f., g.-d. art.* ridicăturii, *pl.* ridicături.

ridiche Plantă legumicolă din familia cruciferelor a cărei rădăcină alungită sau sferică este comestibilă; (p. restr.) rădăcina comestibilă a plantei. *~ de lună. ~ neagră. /~ sălbatică* = buruiană anuală, dăunătoare plantelor de cultură. (fam.) *A freca* (cuiva) *~a* = a) a certa aspru (pe cineva); b) a bate tare (pe cineva). *s.f., art.* ridichea, *g.-d. art.* ridichii, *pl.* ridichi, *art.* ridichile.

ridichioară Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* ridichioarei, *pl.* ridichioare.

ridicol,-ă 1. Care stârneşte râsul sau batjocura; caraghios. //(s.n.) Ceea ce este vrednic de râs; aspect caraghios, absurd. 2. (despre valori) Neînsemnat, derizoriu. [*var.* ridicul,-ă *adj.*] *adj., pl.* ridicoli,-e.

ridicul,-ă v. **ridicol.**

ridiculiza *tr.* A-şi bate joc de cineva sau de ceva; a ironiza. *vb. I, ind. prez. 3* ridiculizează.

ridiculizare Acţiunea de a ridiculiza. *s.f., g.-d. art.* ridiculizării, *pl.* ridiculizări.

riesling (rísling) Varietate de struguri cu boabe de culoare galbenă-verzuie; (p. ext.) vin din astfel de struguri. *s.n., pl.* rieslinguri.

riflu Şanţ de riflură. *s.n., art.* riflul, *pl.* rifluri.

rifluí *tr.* A săpa rifluri pe suprafaţa valţurilor de moară. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rifluiesc, *imperf. 3 sg.* rifluia; *conj. prez. 3* să rifluiască.

rifluire Acţiunea de a rifluí; executare de şanţuri pe suprafaţa valţurilor de moară cu ajutorul unei maşini de rifluit. *s.f., g.-d. art.* rifluirii, *pl.* rifluiri.

rifluitor (-flu-i-) Muncitor care execută lucrări de rifluire. *s.m., pl.* rifluitori.

riflură Fiecare dintre şanţurile elicoidale executate pe suprafaţa valţurilor de moară, pentru a le mări eficacitatea. *s.f., g.-d. art.* riflurii, *pl.* rifluri.

rift (geol.) Ruptură a scoarţei terestre făcută de un râu sau şir de rupturi ale scoarţei terestre suboceanice. *s.n., pl.* rifturi.

rigă 1. (înv.) Rege. 2. Carte de joc cu figura regelui; popă, crai. *s.m., g.-d. art.* rigăi, *pl.* rigi.

rigid,-ă 1. (despre corpuri) Care nu-şi schimbă forma sub acţiunea unei forţe exterioare. //Lipsit de flexibilitate. 2. (despre piese, legături) Ţeapăn; fix, imobil. 2. (fig., despre oameni) Care nu permite abateri; sever, neînduplecat. //(despre trăsături ale feţei) Care trădează asprime, severitate. *adj., pl.* rigizi,-de.

rigiditate 1. Însuşirea de a fi rigid (1); proprietate a corpurilor de a nu se deforma sub acţiunea unor forţe exterioare. */~ dielectrică* = proprietate a unui mediu rău conducător de electricitate de a nu fi penetrat sub acţiunea unui câmp electric. 2. Lipsă de flexibilitate. */~ musculară* = lipsă de supleţe musculară cauzată de anumite boli ale sistemului nervos. *~ cadaverică* = fenomen general de întărire musculară, apărut în primele ore după moarte, ca urmare a coagulării proteinelor musculare. 3. (fig.) Severitate excesivă, duritate; intransigenţă. *s.f., g.-d. art.* rigidităţii, *pl.* rigidităţi.

rigidiza *tr.* A întări un element de construcție, o piesă etc. cu ajutorul unor traverse sau al unor nervuri. *vb. I, ind. prez. 3* rigidizează.
rigidizare Acțiunea de a rigidiza. *s.f., g.-d. art.* rigidizării, *pl.* rigidizări.
rigiat,-ă 1. (despre suprafețe) Obținut prin mișcarea unei linii drepte. 2. (rar) Liniat. *adj., pl.* riglați,-te.
riglă 1. Bară de metal, de lemn, de celuloid etc., de obicei gradată, folosită pentru trasarea liniilor drepte, pentru măsurarea unei lungimi etc.; linie. */~ de calcul* = instrument pentru calcule rapide, alcătuit dintr-o riglă fixă și una mobilă. 2. Unealtă pentru îndepărtarea surplusului de material din cutia de formare. 3. Piesă de lemn lată, folosită în construcții. *s.f., g.-d. art.* riglei, *pl.* rigle.
rigleță 1. Riglă de 2-5 m folosită pentru măsurări topografice. 2. Partea mobilă a unei rigle de calcul. *s.f., g.-d. art.* rigletei, *pl.* riglețe.
rigoare 1. Asprime, severitate, strictețe. */De ~* = potrivit împrejurării; obligatoriu. *Ținută de ~. La ~* = în caz de nevoie. //(la pl.) Principii severe, rigurozitate. 2. Exactitate, precizie. *s.f., g.-d. art.* rigorii, *pl.* rigori.
rigolă 1. Șanț mic făcut de-a lungul străzilor, pentru scurgerea apei. 2. Canal destinat dirijării apei în sistemele de irigații. 3. Formă de eroziune a solului din cauza acțiunii șuvoaielor de apă. *s.f., g.-d. art.* rigolei, *pl.* rigole.
rigorism 1. Severitate, austeritate. //Caracteristica a ceea ce este riguros. 2. Concepție etică ce opune normele morale necesităților fizice și spirituale ale omului. *s.n.*
rigorist,-ă (Adept) al rigorismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* rigoriști,-ste.
riguros,-oasă 1. Făcut cu exigență; strict, sever. //Care nu admite abateri; inflexibil. 2. (despre demonstrații) În care fiecare afirmație este consecința clară a afirmațiilor demonstrate anterior. *adj., pl.* riguroși,-oase.
rigurozitate Asprime, strictețe, severitate; rigoare. *s.f., g.-d. art.* rigurozității.
rihtui *tr.* A croi și a îmbina prin cusături bucățile de piele care alcătuiesc un obiect de încălțăminte; a pune căptușeala unei piese croite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rihtuiesc, *imperf. 3 sg.* rihtuia; *conj. prez. 3* să rihtuiască.
rihtuire Acțiunea de a rihtui. *s.f., g.-d. art.* rihtuirii, *pl.* rihtuiri.
rihtuit Faptul de a rihtui. *s.n.*
rihtuitor,-oare (-tu-i-) Muncitor care rihtuiește. *s.m., pl.* rihtuitori; *s.f., g.-d. art.* rihtuitoarei, *pl.* rihtuitoare.
ril 1. Șanț pe un disc (4). 2. Șanț făcut cu o mașină de îndoire a unui carton, astfel încât cartonul să nu se rupă la îndoire. [*var.* rilă *s.f.*] *s.n., pl.* rîluri.
rilă v. **ril.**
rima *intr.* 1. (despre două sau mai multe cuvinte) A avea același grup de sunete în silabele finale. 2. (fig.) A face versuri (cu rimă). 3. (fig., despre lucruri, idei, persoane etc.) A se potrivi, a se afla în consens. *vb. I, ind. prez. 3* rimează.
rimă 1. Potrivire a sunetelor finale ale versurilor începând cu ultima vocală accentuată; (p. ext.) potrivire a sunetelor finale a două cuvinte. 2. Cuvânt care rimează cu alt cuvânt. 3. Vers. *s.f., g.-d. art.* rimei, *pl.* rime.
rimel Produs cosmetic asemănător cu un tuș, folosit pentru vopsirea genelor. *s.n., pl.* rimeluri.
rimela *tr.* și *refl.* A(-și) da cu rimel pe gene. *vb. I, ind. prez. 3* rimelează.
rimelare Acțiunea de a (se) rimela. *s.f., g.-d. art.* rimelării, *pl.* rimelări.
rimelat Faptul de a (se) rimela. *s.n.*
rinalgie Durere de nas. *s.f., art.* rinalgia, *g.-d. art.* rinalgiei.
rînă Jgheab prin care metalele topite se scurg din cuptoare în formele de turnare. *s.f., g.-d. art.* rînei, *pl.* rîne.
rincocefal (la pl.) Ordin de reptile fosile care au coardă dorsală; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* rincocefali.
rindea Unealtă formată, cu ajutorul unei pene, dintr-un cuțit fixat într-un corp de lemn, folosită la fasonarea lemnului. */A da la ~* = a prelucra cu rindeaua; a rindelui. //Unealtă cu care se netezesc piese făcute dintr-un metal moale. [*var.* (reg.) rândea *s.f.*] *s.f., art.* rindeaua, *g.-d. art.* rindelei, *pl.* rindele, *art.* rindelele.
rindela *tr.* A rindelui. *vb. I, ind. prez. 3* rindelează.
rindelare Rindeluire. *s.f., g.-d. art.* rindelării, *pl.* rindelări.
rindelui *tr.* A da la rindea; a fasona cu rindeaua; a rindela. */Mașină de ~t* = mașină care efectuează în mod mecanic operații cu rindeaua. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rindeluiesc, *imperf. 3 sg.* rindeluia; *conj. prez. 3* să rindeluiască.
rindeluire Acțiunea de a rindelui; rindeluit. *s.f., g.-d. art.* rindeluirii, *pl.* rindeluiri.
rindeluit Rindeluire. *s.n.*
rinencefal Zonă a creierului situată pe suprafața lui mediană și bazală, care cuprinde formațiunile anatomice olfactive. *s.n., pl.* rinencefale.
rinforzando/rinforzato (z *pron.* ț) (it., muz.) Cu sonoritate crescândă; cu tărie. *adv.*
ring 1. Platformă pătrată, înconjurată de corzi, unde se dispută meciuri de box. //(p. ext.) Platformă, estradă într-un local unde se dansează. 2. Inel metalic fixat pe peretele cheiului, servind la acostarea navelor. 3. Mașină folosită în industria textilă pentru întinderea tortului[1] (1). 4. Șosea circulară în jurul unui oraș sau al unei părți a lui. *s.n., pl.* ringuri.
ringlotă v. **renglotă.**
rinichi Fiecare dintre cele două organe situate în regiunea lombară, care secretă și excretează urina; rărunchi. /(med.) *~ artificial* = aparat care servește la înlocuirea temporară a funcțiilor rinichiului. *s.m., pl.* rinichi, *art.* rinichii.
rinită Inflamație a mucoasei nazale; coriză, guturai. *s.f., g.-d. art.* rinitei, *pl.* rinite.
rinocer Mamifer pahiderm imparicopitat, erbivor, care trăiește în Africa și Asia, cu unul sau două coarne pe nas. *s.m., pl.* rinoceri.
rinocerid (la pl.) Familie de mamifere având ca tip rinocerul; (la sg.) animal din această familie. *s.n., pl.* rinoceride.
rinocerizare Termen care denumește (după piesa lui Eugen Ionesco) depersonalizarea și dezindividualizarea, spiritul gregar, pasiv. *s.f., g.-d. art.* rinocerizării.
rinofaringe (anat.) Partea superioară a faringelui, care comunică cu fosele nazale. *s.n., pl.* rinofaringe.
rinofaringită (med.) Inflamație a rinofaringelui. *s.f., g.-d. art.* rinofaringitei, *pl.* rinofaringite.
rinolalie Tulburare a vocii din cauza modificării rezonanței nazale. *s.f., art.* rinolalia, *g.-d. art.* rinolaliei.
rinolog,-ă Medic specialist în afecțiuni ale nasului. *s.m., pl.* rinologi; *s.f., g.-d. art.* rinologei, *pl.* rinologe.
rinologic,-ă (med.) Referitor la rinologie; de rinologie. *adj., pl.* rinologici,-ce.
rinologie (med.) Ramură a medicinei care studiază anatomia, fiziologia și bolile nasului. *s.f., art.* rinologia, *g.-d. art.* rinologiei.
rinoplastic,-ă (med.) Referitor la rinoplastie. *adj., pl.* rinoplastici,-ce.
rinoplastie (med.) Operație chirurgicală pentru refacerea unui nas deformat sau distrus, prin grefarea sau transplantarea unei porțiuni de piele din altă parte a corpului. *s.f., art.* rinoplastia, *g.-d. art.* rinoplastiei, *pl.* rinoplastii, *art.* rinoplastiile.

rinoragie (med.) Hemoragie nazală; epistaxis. *s.f., art.* rinoragia, *g.-d. art.* rinoragiei, *pl.* rinoragii.
rinoscop Instrument prevăzut cu o oglindă, folosit în rinoscopie. *s.n., pl.* rinoscoape.
rinoscopie (med.) Examinare a foselor nazale. *s.f., art.* rinoscopia, *g.-d. art.* rinoscopiei, *pl.* rinoscopii, *art.* rinoscopiile.
rinsou Motiv decorativ de formă curbată (reprezentând mai ales frunze, fructe sau ramuri). *s.n., art.* rinsoul, *pl.* rinsouri.
riolit (ri-o-) Rocă vulcanică, asemănătoare cu granitul, alcătuită din cuarț și feldspați; liparit. *s.n., pl.* riolite.
ripa *tr.* (constr.) A deplasa transversal o porțiune dintr-o linie de cale ferată, tăblierul unui pod etc. *vb. I, ind. prez. 3* ripează.
ripare Acțiunea de a ripa. *s.f., g.-d. art.* ripării.
ripeag (reg.) Șir de cârlige folosit pentru prinderea sturionilor. *s.n., pl.* ripeaguri.
ripicol,-ă Care trăiește pe malul apelor curgătoare. *adj., pl.* ripicoli,-e.
ripidă (în Biserica creștină) Obiect de cult în formă de paletă, împodobit cu imaginea unui serafim, folosit în cadrul unor ceremonii. *s.f., g.-d. art.* ripidei, *pl.* ripide.
ripolin (rar) Email special, fabricat în diferite culori. *s.n.*
riposta *intr.* 1. A replica (energic și prompt); a răspunde în contradictoriu. 2. A răspunde, într-o luptă sau într-o întrecere sportivă, unui atac al adversarului. *vb. I, ind. prez. 3* ripostează.
ripostă Răspuns prompt și energic; replică; acțiune hotărâtă de respingere a unui atac. *s.f., g.-d. art.* ripostei, *pl.* riposte.
rips Țesătură cu dungi în relief, folosită mai ales în industria mobilei. *s.n., pl.* ripsuri.
ripsat,-ă Care are dungi dese, în relief; care imită ripsul. *adj., pl.* ripsați,-te.
risc Pericol posibil. *s.n., pl.* riscuri.
risca 1. *tr.* și *intr.* A (se) expune unui pericol posibil; a(-și) pune în primejdie viața, onoarea etc. 2. *intr.* A participa la o acțiune nesigură; a acționa la noroc. 3. *refl.* (înv.) A îndrăzni, a cuteza. *vb. I, ind. prez. 3* riscă.
riscant,-ă Plin de riscuri; nesigur, primejdios. *adj., pl.* riscanți,-te.
riscat,-ă Hazardat, nesigur. *adj., pl.* riscați,-te.
risipă 1. Cheltuială fără măsură; irosire a unor bunuri. //(fig.) Abundență, prisos. 2. (înv., pop.) Distrugere; prăbușire. *În ~ =* care este în ruină. //Răspândire, împrăștiere; risipire. *În ~ =* în dezordine. *s.f., g.-d. art.* risipei, *pl.* risipe.
risipelnic,-ă (rar) Risipitor. *adj., pl.* risipelnici,-ce.
risipi *tr.* și *refl.* 1. A arunca sau a cădea în toate părțile; a (se) împrăștia. 2. *tr.* A irosi bani, averi etc. 3. *refl.* (despre oameni) A se răspândi în toate părțile. //*tr.* A respinge o armată, pe vrăjmași etc. //*tr.* și *refl.* A (se) răspândi o știre, un zvon. 4. *refl.* (despre ceață, nori, fum etc.) A se destrăma, a dispărea. 5. *refl.* și *tr.* A (se) dărâma, a (se) prăbuși. //A (se) distruge, a (se) prăpădi. 6. *tr.* A face să dispară o durere, un gând etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* risipesc, *imperf. 3 sg.* risipea; *conj. prez. 3* să risipească.
risipire Acțiunea de a (se) risipi. *s.f., g.-d. art.* risipirii, *pl.* risipiri.
risipitor,-oare 1. Care risipește bunurile, averea; cheltuitor. 2. (înv.) Distrugător, nimicitor. *adj., pl.* risipitori,-oare.
risoluto (s *pron.* z) (it., muz.) Decis; cu fermitate. *adv.*
Risorgimento (s *pron.* z) (it.) Curent politic și cultural italian, din sec. al XIX-lea, care promova unitatea politică și culturală a Italiei, egalitatea și libertatea. *s.prop.n., art.* Risorgimentoul.
ristav v. **răstav.**
ristic (în sintagma) *Gogoașă de ~ =* protuberanță bogată în tanin, apărută pe frunzele și ramurile tinere ale unor stejari în urma înțepăturii făcute de o specie de viespi, care este întrebuințată în industrie sau în medicină. *s.n.*
rișcar Jucător de rișcă[1]. *s.m., pl.* rișcari.
rișcă[1] (pop.) Joc de noroc în care trebuie ghicită partea pe care va cădea o monedă aruncată în sus. *s.f.*
rișcă[2] (reg.) Cârciumă. *s.f., g.-d. art.* rîștei, *pl.* rîște.
rit 1. Ritual. //(p. gener.) Rânduială, tipic. 2. Veche credință religioasă; confesiune. *s.n., pl.* rituri.
ritardando (it., muz.) Rărind treptat ritmul. *adv.*
ritenuto (it., muz.) Cu reținere, (mai) moderat. *adv.*
ritidom Strat exterior, alcătuit din țesut mort, care se formează pe scoarța copacilor bătrâni. *s.n., pl.* ritidomuri.
ritm 1. Desfășurare treptată, gradată a unei acțiuni, a unei activități, a unui proces etc. //Periodicitate a unei mișcări, a unui proces, a unei activități. 2. Efect obținut prin succesiunea periodică a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers sau dintr-o frază muzicală; tact; (p. ext.) efect obținut prin această așezare. //Vers. //Mișcare regulată; cadență. 3. Repetare periodică a unor elemente în arhitectură, decorație etc. *s.n., pl.* ritmuri.
ritma *tr.* A imprima un anumit ritm (unei melodii); a accentua silabele unui vers, ale unei fraze etc. *vb. I, ind. prez. 3* ritmează.
ritmat,-ă Cu ritm; cadențat; ritmic. *adj., pl.* ritmați,-te.
ritmic,-ă Care are ritm; cadențat, regulat, ritmat. */Gimnastică ~ =* gimnastică în care exercițiile se execută în ritmul unei muzici. //Referitor la ritm. *adj., pl.* ritmici,-ce.
ritmică Studiul regulilor privind folosirea ritmului în poezie, în muzică; ritm. //Totalitatea ritmurilor; utilizarea ritmului. //(muz.) Știință care studiază simetria timpilor accentuați și slabi, precum și a diferitelor valori de note într-o compoziție muzicală. *s.f., g.-d. art.* ritmicii.
ritmicitate Desfășurare uniformă, fără întreruperi, a unei activități. *s.f., g.-d. art.* ritmicității.
ritmoterapie Terapie psihică și fiziologică pentru refacerea ritmului funcțional perturbat patologic. *s.f., art.* ritmoterapia, *g.-d. art.* ritmoterapiei.
ritologie Ramură a mitologiei și religiei care studiază riturile. *s.f., art.* ritologia, *g.-d. art.* ritologiei.
ritor v. **retor.**
ritorică v. **retorică.**
ritornelă 1. Fragment de muzică instrumentală, cu caracter de refren, care încadrează dansurile, o arie sau un grup de versuri repetate în mod regulat într-o poezie. //Poezie din trei versuri, în care ultimul rimează cu primul. 2. Vers sau grup de versuri repetate, într-o poezie, la intervale fixe. [*var.* riturnelă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ritornelei, *pl.* ritornele.
ritos Categoric, hotărât, ferm; decis. *adv.*
ritual[1] (-tu-al) Ceremonial de natură religioasă; ordine a unei slujbe religioase. //Ceremonial laic, tradițional, practicat cu prilejul nașterii, căsătoriei etc.; rit. *s.n., pl.* ritualuri.
ritual[2],-ă (-tu-al) Care ține de rituri; ritualic. *adj., pl.* rituali,-e.
ritualic,-ă (-tu-a-) (rar) Ritual[2]. *adj., pl.* ritualici,-ce.
ritualism (-tu-a-) (rar) Exagerare a importanței ceremoniilor bisericești; formalism religios. *s.n.*
ritualist,-ă (-tu-a-) (Adept) al ritualismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* ritualiști,-ste.
riturnelă v. **ritornelă.**
riț Crestătură liniară făcută pe locul unde o foaie de carton sau de mucava va fi îndoită; ril (2). *s.n., pl.* rițuri.

rițui *tr.* A face un riț pe o foaie de carton. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rițuiesc, *imperf. 3 sg.* rițuia; *conj. prez. 3* să rițuiască.
rițuire Acțiunea de a rițui; rițuit, crestare. *s.f., g.-d. art.* rițuirii, *pl.* rițuiri.
rițuit Rițuire. *s.n.*
rival,-ă Cel care aspiră la aceeași funcție, la aceeași situație cu altcineva; adversar, potrivnic. //Persoană care aspiră împreună cu alta la dragostea aceleași persoane de sex opus. //Persoană care are merite egale cu altă persoană sau este la fel de talentată; egal. */Fără ~* = cu care nu se poate măsura nimeni; inegalabil. *s.m., pl.* rivali; *s.f., g.-d. art.* rivalei, *pl.* rivale.
rivalitate Concurență, întrecere între două sau mai multe persoane care aspiră la același lucru. *s.f., g.-d. art.* rivalității, *pl.* rivalități.
rivaliza *intr.* 1. A se sili să ajungă sau să întreacă pe cineva; a concura. 2. A sta alături de..., a egala. *vb. I, ind. prez. 3* rivalizează.
rivalizare Faptul de a rivaliza. *s.f., g.-d. art.* rivalizării, *pl.* rivalizări.
rivaltă Șir de becuri care luminează scena. *s.f., g.-d. art.* rivaltei, *pl.* rivalte.
rivanol Produs farmaceutic de culoare galbenă, folosit ca antiseptic. *s.n.*
riveran,-ă (despre țări, regiuni etc.) Așezat pe malul unei ape. */Proprietar ~* = proprietar al unui loc situat pe malul unui râu. *adj., pl.* riverani,-e.
rivieră (-vi-e-) 1. Curs de apă care se varsă în alt curs de apă mai mare. 2. Șirag de pietre prețioase. 3. Obstacol constând dintr-o groapă cu apă, pe care trebuie să-l sară un atlet sau un cal de curse. *s.f., g.-d. art.* rivierei, *pl.* riviere.
riz 1. Fisură fină apărută pe suprafața unei piese metalice din cauza tensiunilor interne. //Zgârietură făcută cu un vârf ascuțit pe o piesă pentru a o însemna într-un anumit fel. 2. Șanț pe talpa încălțămintei, prin care se face cusătura. *s.n., pl.* rizuri.
riza *tr.* și *refl.* A (se) forma rizuri. *vb. I, ind. prez. 3* rizează.
rizacă (reg.) 1. Un fel de crosă cu coada lungă, folosită pentru a tăia plantele crescute într-o baltă. 2. Unealtă folosită de pescari pentru a tăia frânghiile cu care sunt fixate carmacele de pari. *s.f., g.-d. art.* rizacei, *pl.* rizace.
rizafcă v. **rizeafcă.**
rizare Defect de funcționare al unei mașini, ca urmare a apariției rizurilor pe suprafețele a două piese aflate în contact. *s.f., g.-d. art.* rizării, *pl.* rizări.
rizat,-ă (despre piese) Care are rizuri. *adj., pl.* rizați,-te.
rizeafcă/rizafcă Specie de scrumbie care trăiește în Marea Neagră și care migrează în Dunăre pentru reproducere și hrană. *s.f., g.-d. art.* rizeafcei/rizafcei, *pl.* rizeafce/rizafce.
rizibil,-ă De râs; caraghios, ridicol. *adj., pl.* rizibili,-e.
rizic (înv., reg.) Risc. *s.n., pl.* rizicuri.
riziculto|r,-oare Cultivator de orez. *s.m., pl.* riziculto|ri; *s.f., g.-d. art.* riziculto|rei, *pl.* riziculto|are.
riziculturâ Cultura orezului. //Loc cultivat cu orez; orezărie. *s.f., g.-d. art.* riziculturii, *pl.* riziculturi.
rizifo|rm,-ă De forma bobului de orez. *adj., pl.* rizifo|rmi,-e.
rizoctonio|ză (-ni-o-) Boală a plantelor provocată de o ciupercă, manifestată prin muierea părților aeriene ale plantei. *s.f., g.-d. art.* rizoctonio|zei, *pl.* rizoctonio|ze.
rizoderma (bot.) Strat extern de celule de pe rădăcinile tinere, din care iau naștere perii absorbanți. *s.f., g.-d. art.* rizodermei, *pl.* rizoderme.
rizofa|g,-ă (biol.) Care se hrănește cu rădăcini. *adj., pl.* rizofa|gi,-ge.
rizofo|r,-ă (biol.) Care are rădăcină. *adj., pl.* rizofo|ri,-e.
rizoid Organ de fixare și de absorbție al unor plante inferioare (mușchi, alge, licheni). *s.m., pl.* rizoizi.
rizom Tulpină subterană, lipsită de clorofilă, a unor plante. *s.m., pl.* rizomi.
rizopod (la pl.) Clasă de animale unicelulare care se deplasează cu ajutorul unor prelungiri protoplasmatice; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* rizopode.
rizosferă Strat de pământ în care se găsesc rădăcinile plantelor. *s.f., g.-d. art.* rizosferei.
rizoto Fel de mâncare pregătit din orez, cașcaval, unt și roșii. *s.n., art.* rizotoul.
ro Literă a alfabetului grecesc, corespunzând sunetului r. *s.m., pl.* ro.
roabă 1. Vehicul folosit la transportul materialelor, format dintr-o ladă sau o platformă cu o roată și cu două brațe de care împinge omul; tărăboanță. 2. Cantitate de material care se poate cără odată cu roaba (1). *s.f., g.-d. art.* roabei, *pl.* roabe.
roadă v. **rod.**
roade 1. *tr.* și *intr.* A fărâmița ceva cu dinții (pentru a mânca). /(tr.) *A ~* (cuiva) *urechile* = a) a mânca foarte mult (păgubind pe cineva); b) a plictisi (pe cineva) repetând mereu același lucru, a-i împuia capul cuiva. 2. *tr.* (fig., despre gânduri) A chinui, a tortura (permanent). 3. *tr.* și *refl.* A (se) uza, a (se) toci printr-o folosire îndelungată. /(tr.) *A ~ cuiva pragul* = a vizita pe cineva prea des. 4. *tr.* (despre corpuri tari care vin în contact cu pielea) A freca pielea provocând răni. 5. *refl.* (fig.) A se civiliza, a căpăta maniere. 6. *tr.* (reg.) A morfoli ceva în gură. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rod, *perf. s. 1 sg.* roseși, *1 pl.* roaserăm; *conj. prez. 3* să roadă; *ger.* rozând; *part.* ros.
roadere Acțiunea de a (se) roade. *s.f., g.-d. art.* roaderii, *pl.* roaderi.
roaming (răuming) (angl.) Serviciu în telefonia mobilă care permite convorbiri dintr-o țară în alta. *s.n.*
roată[1] 1. Cerc de metal sau de lemn, plin, sau cu spițe, care, montat pe o osie, deplasează un vehicul. */A pune* (ceva) *pe ~e* sau *a merge* (*ca*) *pe ~e* = a organiza ceva, a face să meargă, să funcționeze perfect. *A fi cu trei ~e la car* = a fi nebun. *Caii* (sau *boii*) *de la ~* = caii (sau boii) rotași. 2. (tehn.) Organ de mașină care se poate roti în jurul unei axe proprii. 3. Nume dat unor obiecte sau instrumente asemănătoare cu roata (1), având diferite întrebuințări. */~a olarului* = disc orizontal, fixat pe un ax rotitor vertical, pe care olarul dă formă lutului. *~a norocului* = cerc mare, cu sectoare numerotate, folosit în jocuri de noroc. *~a lumii* (sau *a vremii*) = succesiunea evenimentelor. *S-a întors ~a* = s-a schimbat situația (în favoarea cuiva). 4. Obiect fabricat, împachetat etc. în formă de roată (1). *~ de cașcaval.* //Desen sau contur rotund, ca un cerc; disc. 5. Instrument de tortură și de execuție folosit în Evul Mediu. 6. Mișcare circulară; răsucire. */A da ~* = a înconjura, a merge de jur împrejur. //Figură acrobatică care constă în rotirea corpului cu sprijinire succesivă pe mâini și pe picioare. */~a morții* = acrobație care constă în alergarea în cerc, cu un vehicul, pe pereții aproape verticali ai unei construcții special amenajate. *A* (*se*) *duce de-a ~a* = a (se) rostogoli. 7. Figură formată de obiecte sau de persoane așezate în cerc. *s.f., g.-d. art.* roții, *pl.* roți/(în expr. și) roate.
roată[2] Veche denumire dată unei companii militare. *s.f., g.-d. art.* roatei, *pl.* roate.
rob, roabă 1. (în Evul Mediu, în țările românești) Persoană dependentă de stăpânul feudal. //(p. ext.) Persoană care muncește din greu. //(fig.) Persoană supusă, devotată cuiva. //(în limbaj bisericesc) Credincios. 2. Persoană luată în captivitate și folosită la munci grele; prizonier, captiv. //(pop.) Deținut, întemnițat. 3. Om aflat în relații social-politice de aservire. 4. (fig.) Persoană

dominată de o pasiune sau de o preocupare. *s.m., pl.* robi; *s.f., g.-d. art.* roabei, *pl.* roabe.
robaci/robace,-ce (reg.) Muncitor, harnic; rezistent (la muncă). */Cal ~* = cal care trage bine la ham. *adj., pl.* robaci,-ce.
robanc (reg.) Rindea (mare); gealău. *s.n., pl.* robancuri.
robă 1. Haină de ceremonie, lungă (și neagră), cu mâneci largi, purtată de magistrați în ședințe sau de profesorii universitari la anumite solemnități. 2. Părul unui animal (cal, vacă etc.) cu particularitățile lui de culoare. *s.f., g.-d. art.* robei, *pl.* robe.
robi 1. *tr.* A lua libertatea cuiva; a aduce pe cineva în situația de rob; a exploata pe cineva. 2. *intr.* A fi rob. //A munci din greu. 3. *tr.* (fig.) A subjuga (prin farmecul exercitat). 4. *refl.* A fi dominat de ceva sau de cineva, a fi robul unei pasiuni. 5. *tr.* A menține o persoană sau o colectivitate în relații de subjugare politică, economică și socială; a aservi o țară, un popor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* robesc, *imperf. 3 sg.* robea; *conj. prez. 3* să robească.
robie 1. Condiția, starea de rob (1). 2. Stare de dependență politică, socială față de cineva sau de ceva. 3. (pop.) Menținerea unei persoane în temniță; (p. ext.) închisoare, temniță. *s.f., art.* robia, *g.-d. art.* robiei, *pl.* robii, *art.* robiile.
robinet Dispozitiv care, montat pe o conductă, poate deschide sau închide circulația unui fluid ori poate regla debitul acestuia. *s.n./s.m., pl.* robinete/robineți.
robinson Persoană care duce o viață aspră, izolată de civilizație. *s.m., pl.* robinsoni.
robinsona *intr.* (livr., rar) A se izola (refugiindu-se în natură). *vb. I, ind. prez. 3 sg.* robinsonează.
robinsonadă 1. Povestire despre naufragiați; fantezie în care eroul trăiește izolat, în afara societății. 2. Săritură acrobatică executată de un jucător de fotbal. *s.f., g.-d. art.* robinsonadei, *pl.* robinsonade.
robire Acțiunea de a (se) robi; stare de rob. *s.f., g.-d. art.* robirii, *pl.* robiri.
robitor,-oare Care cucerește; fermecător. *adj., pl.* robitori,-oare.
robot[1] 1. Aparat automat, care acționează pe baza unui program sau a unor comenzi exterioare. 2. (fig.) Persoană care muncește mult, mecanic, fără să gândească *s.m., pl.* roboți.
robot[2] v. **robotă.**
robotă/robotă 1. (în Evul Mediu) Muncă pe care iobagii și jelerii din Transilvania o efectuau în folosul stăpânului feudal; obligație în muncă a țăranilor săraci, din țările române, în folosul boierilor; clacă, boieresc. 2. Muncă grea; trudă. //Muncă gratuită pentru efectuarea unor lucrări de interes obștesc. [*var* (înv.) robot *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* robotei/robotei.
robotealâ Faptul de a roboti; (spec.) treburi multe și mărunte în gospodărie. *s.f., g.-d. art.* robotelii, *pl.* robotеli.
robotehnică Domeniu al tehnicii care se ocupă cu construirea sistemelor mecanice, informatice sau mixte și a roboților. *s.f., g.-d. art.* robotehnicii.
roboti *intr.* 1. A munci mult, din greu. 2. A face treburi multe și mărunte în gospodărie; a trebălui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* robotesc, *imperf. 3 sg.* robotea; *conj. prez. 3* să robotească.
robotică Domeniu pluridisciplinar care se ocupă cu proiectarea și realizarea sistemelor mecanice, informatice sau mixte și a roboților; (rar) robotologie. *s.f., g.-d. art.* roboticii.
robotit Acțiunea de a roboti. *s.n.*
robotiza 1. *tr.* A înzestra producția cu sisteme automate, informatice și cu roboți pentru a înlocui omul în operații repetabile sau vătămătoare. 2. *refl.* A deveni un robot, a acționa ca un robot. *vb. I, ind. prez. 3* robotizează.
robotizare Acțiunea de a robotiza. *s.f., g.-d. art.* robotizării, *pl.* robotizări.
robotologie (rar) Robotică. *s.f., art.* robotologia, *g.-d. art.* robotologiei.
roburit Substanță explozivă care conține silitră, folosită în lucrările miniere. *s.n.*
robust,-ă Puternic, rezistent (la muncă, la boli etc.); viguros. *adj., pl.* robuști,-ste.
robustețe Faptul de a fi robust; rezistență, vigoare. *s.f., art.* robustețea, *g.-d. art.* robustеții.
roc (înv., reg.) Un fel de palton scurt. *s.n., pl.* rocuri.
rocadă 1. Mutare la jocul de șah, prin care o tură este adusă lângă rege, iar regele este trecut peste ea. 2. Inversare reciprocă a poziției ocupate de două elemente. 3. (mil.) Traseu paralel cu linia frontului, folosit pentru manevrarea și regruparea trupelor. */Arteră de ~* = arteră rutieră destinată circulației de tranzit, amenajată în afara unei localități; șosea de centură. *Linie de ~* = linie pe care se mișcă rezervele unei armate în spatele frontului. *s.f., g.-d. art.* rocadei, *pl.* rocade.
rocaille (rocai) (fr.) Gen de ornamentație apărut în arta franceză în timpul domniei lui Ludovic al XV-lea, caracterizat prin contururi răsucite și imitarea unor elemente naturale (stânci, grote etc.). *s.n.*
rocambolesc,-ă (livr.) Extravagant; ciudat. *adj., pl.* rocambolești.
rocarniță Cerc de oțel sau de parâmă cu ajutorul căruia se ridică pânzele de-a lungul catargului. *s.f., g.-d. art.* rocarniței, *pl.* rocarnițe.
rocă Asociație de minerale, cu o compoziție aproape uniformă, care formează scoarța Pământului. *s.f., g.-d. art.* rocii, *pl.* roci.
rocărie (geol.) Teren plin de pietre; teren stâncos. *s.f., art.* rocăria, *g.-d. art.* rocăriei, *pl.* rocării, *art.* rocăriile.
roche v. **rochie.**
rochie (-chi-e) Îmbrăcăminte femeiască în care fusta și bluza (din același material) formează o singură piesă. [*var.* (reg.) roche *s.f.*] *s.f., art.* rochia, *g.-d. art.* rochiei, *pl.* rochii, *art.* rochiile.
rochioară (-chi-oa-) Rochiță. *s.f., g.-d. art.* rochioarei, *pl.* rochioare.
rochița-rândunicii Volbură. *s.f. art., g.-d. art.* rochiței-rândunicii.
rochiță Diminutiv al lui rochie; rochioară. *s.f., g.-d. art.* rochiței, *pl.* rochițe.
rock (roc) (angl.) Dans modern cu mișcări dinamice; melodia acestui dans. //Stil în muzica ușoară. *s.n., art.* rockul, *pl.* rockuri.
rock-and-roll/rock'n-roll (rocânrol) (angl.) Dans modern cu răsuciri, piruete; melodia acestui dans. //Stil în muzica ușoară. *s.n., art.* rock-and-rollul/rock'n-rollul, *pl.* rock-and-rolluri/rock'n-rolluri.
rocker (rocăr) (angl.) 1. Cântăreț de rock. 2. Tânăr pasionat de rock. *s.m., pl.* rockeri.
rococo[1] Ieșit din comun, extravagant. *adj. invar.*
rococo[2] Stil în arhitectura și în arta plastică franceză din sec. al XVIII-lea, caracterizat prin decorul complicat, prin asimetrii etc. *s.n., art.* rococoul.
rocoși *refl.* (înv.) A se răscula, a se răzvrăti. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se rocoșește, *imperf. 3 sg.* se rocoșea; *conj. prez. 3* să se rocoșească; *ger.* rocoșindu-se.
rocotea Plantă erbacee otrăvitoare, cu flori albe și frunze liniare, opuse. *s.f., art.* rocoteaua, *g.-d. art.* rocotelei, *pl.* rocotele, *art.* rocotelele.
rod 1. Denumire dată produselor vegetale ale plantelor cultivate; fruct. */Cu ~* = roditor, fructifer. 2. (fig.) Efect al unei acțiuni; urmare. //Avantaj, folos. 3. (pop.) Copil, vlăstar. [*var.* (rar) roadă *s.f.*] *s.n., pl.* roade.

roda 1. *tr.* A efectua un rodaj. 2. *refl.* (fig.) A se obişnui cu o activitate; a acumula o anumită experienţă. 3. *tr.* A netezi suprafaţa unui obiect metalic cu ajutorul unei paste abrazive. *vb. I, ind. prez. 3* rodează.
rodaj Funcţionare a unui motor nou fără a-l forţa, pentru ajustarea suprafeţelor de contact ale pieselor; perioadă în care un motor funcţionează astfel. *s.n., pl.* rodaje.
rodamină Substanţă colorantă roşie. *s.f., g.-d. art.* rodaminei.
rodan (reg.) Unealtă cu ajutorul căreia firele de pe scul sunt depănate pe mosoare; sucală. *s.n., pl.* rodane.
rodanţă Inel metalic special pe care se înfăşoară capătul unei parâme. *s.f., g.-d. art.* rodanţei, *pl.* rodanţe.
rodare Acţiunea de a (se) roda. *s.f., g.-d. art.* rodării, *pl.* rodări.
rodat,-ă (despre motoare) Care a trecut prin operaţia de rodaj. //(fig.) Care s-a obişnuit (cu o muncă), care a dobândit experienţă. *adj., pl.* rodaţi,-te.
rod-de-zahăr v. **rodozahar.**
rodenticid Substanţă toxică folosită pentru distrugerea rozătoarelor. *s.n., pl.* rodenticide.
rodeo 1. Serbare organizată în unele regiuni din America cu ocazia marcării vitelor. 2. Întrecere sportivă în care călăreţii trebuie să încalece un cal sau un taur nedomesticit. *s.n., art.* rodeoul.
rodi *intr.* A produce roade. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rodesc, *imperf. 3 sg.* rodea; *conj. prez. 3* să rodească.
rodie (-di-e) Fructul comestibil al rodiului[1], asemănător cu un măr, cu coaja roşie, groasă şi cu multe seminţe. *s.f., art.* rodia, *g.-d. art.* rodiei, *pl.* rodii, *art.* rodiile.
rodier (-di-er) (bot., rar) Rodiu[1]. *s.m., pl.* rodieri.
rodin v. **rodină.**
rodină (pop.) Dar adus femeii care a născut. [*var.* (rar) rodin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* rodinii, *pl.* rodini.
rodioară (-di-oa-) Diminutiv al lui rodie. *s.f., g.-d. art.* rodioarei, *pl.* rodioare.
rodire Acţiunea de a rodi. *s.f., g.-d. art.* rodirii, *pl.* rodiri.
roditor,-oare (despre plante) Care dă roade; (despre terenuri) fertil, bogat; (despre arbori) fructifer. *adj., pl.* roditori,-oare.
rodiu[1] Arbust mediteraneean, cu frunze lanceolate, cu flori roşii şi fructe comestibile; rodier. *s.m., art.* rodiul, *pl.* rodii, *art.* rodiii.
rodiu[2] Metal alb-argintiu din familia platinei, folosit la confecţionarea unor instrumente de laborator. *s.n., art.* rodiul.
rodnic,-ă (şi fig.) Care rodeşte; fertil. *adj., pl.* rodnici,-ce.
rodnici *tr.* (rar) A face să fie rodnic, fertil. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rodnicesc, *imperf. 3 sg.* rodnicea; *conj. prez. 3* să rodnicească.
rodnicie (şi fig.) Însuşirea de a fi rodnic; fertilitate. *s.f., art.* rodnicia, *g.-d. art.* rodniciei, *pl.* rodnicii, *art.* rodniciile.
rodocrozit (min.) Carbonat natural de mangan de culoare roz, cristalizat în sistemul romboedric. *s.n.*
rododendron (bot.) Smirdar. [*var.* rododendru *s.m.*] *s.m., pl.* rododendroni.
rododendru v. **rododendron.**
rodomontadă (rar) Lăudăroşenie. *s.f., g.-d. art.* rodomontadei, *pl.* rodomontade.
rodonit Silicat natural de mangan de culoare roz-cenuşie, folosit pentru confecţionarea unor obiecte decorative. *s.n.*
rodopsin v. **rodopsină.**
rodopsină (biol.) Albumină prezentă în retina ochiului. [*var.* rodopsin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* rodopsinei.
rodor Unealtă de rodare. *s.n., pl.* rodoare.
rodos,-oasă (rar) Roditor. *adj., pl.* rodoşi,-oase.
rodozahar/rod-de-zahăr (înv.) Dulceaţă de trandafiri. *s.n.*
rodul-pământului Plantă erbacee veninoasă, cu frunze mari, după a cărei dezvoltare florală poporul apreciază recolta anului. *s.m. art.*
roentgen[1] v. **röntgen[1].**
roentgen[2] v. **röntgen[2].**
roentgenterapie v. **röntgenterapie.**
rofii Denumire populară dată unor bube care apar uneori la copii, pe cap sau pe faţă, imediat după naştere. *s.f. pl.*
rogatorie (-ri-e) (în sintagma) *Comisie ~* = mandat încredinţat de o instanţă judiciară unei instanţe din altă localitate sau din altă ţară, pentru a-i procura dovezi necesare rezolvării unui litigiu. *adj., pl.* rogatorii.
rogaţiune (-ţi-u-) Proiect de lege în dreptul roman, prezentat poporului spre aprobare. *s.f., g.-d. art.* rogaţiunii, *pl.* rogaţiuni.
rogodele (pop.) Fructe mărunte de tot felul; poame. *s.f. pl., art.* rogodelele.
rogojinar Persoană care confecţionează (şi vinde) rogojini. *s.m., pl.* rogojinari.
rogojină Împletitură de rogoz sau de papură, folosită ca element decorativ ori pentru protejarea unor elemente de construcţie. *s.f., g.-d. art.* rogojinii, *pl.* rogojini.
rogoz Denumire dată unor plante erbacee, cu tulpina în trei muchii şi cu frunze lungi, care cresc în locuri umede, mlăştinoase. [*var.* (reg.) răgoz *s.n.*] *s.n., pl.* rogozuri.
rogoziş (rar) Loc unde creşte (mult) rogoz. *s.n., pl.* rogozişuri.
rogozos,-oasă (rar) Cu (mult) rogoz. *adj., pl.* rogoşi,-oase.
rohatcă (reg.) Barieră. *s.f., g.-d. art.* rohătcii, *pl.* rohătci.
roi[1] Roit, roire. *Epoca ~ilor. s.m., pl.* roi, *art.* roii.
roi[2] 1. Grup compact de albine ieşit împreună cu matca să caute un adăpost nou. 2. Mulţime de insecte sau de păsări mici care zboară. //Mulţime de oameni în mişcare; mulţime de lucruri de acelaşi fel în mişcare. 3. Grup de corpuri cereşti, relativ concentrate în spaţiu. *s.n., pl.* roiuri.
roi[3] (despre albine, la pers. 3) A ieşi din stup zburând în roiuri[2] (1), pentru a crea un stup nou; (despre insecte sau păsări mici) a zbura în număr mare de colo până colo. //(despre oameni) A se răspândi în grupuri, pornind din acelaşi loc; a forfoti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* roiesc, *imperf. 3 sg.* roia; *conj. prez. 3* să roiască.
roib, roaibă (despre cai) (Cal) cu părul roşcat sau brun. *adj., s.m., pl.* roibi, roaibe.
roibă Plantă erbacee, cu frunze lanceolate şi cu flori albe-gălbui, a cărei rădăcină este folosită pentru vopsitul fibrelor textile; otrăţel. *s.f., g.-d. art.* roibei, *pl.* roibe.
roibuleţ Diminutiv al lui roib. *adj., s.m., pl.* roibuleţi.
roinic,-ă (rar, despre grupuri) Care roieşte, care este în mişcare. *adj., pl.* roinici,-ce.
roiniţă[1] (pop.) Stup mic, portabil, cu care se prinde un roi[2] nou. *s.f., g.-d. art.* roiniţei, *pl.* roiniţe.
roiniţă[2] Plantă erbacee, cu flori albe sau liliachii plăcut mirositoare, ale cărei frunze sunt întrebuinţate în medicină; melisă, mătăciună. *s.f., g.-d. art.* roiniţei, *pl.* roiniţe.
roire Acţiunea de a roi[3]; (p. ext.) zbor agitat al unui număr mare de insecte sau de păsări; roit, roişte. *s.f., g.-d. art.* roirii, *pl.* roiri.
roişte (ro-iş-) Roire. *s.f., g.-d. art.* roiştii.
roit Roire. *s.n.*
roitor,-oare (ro-i-) Care roieşte. *adj., pl.* roitori,-oare.
rojdanic (înv.) Carte de literatură populară care conţine preziceri asupra destinului oamenilor în funcţie de zodia în care s-au născut; zodiac. *s.n., pl.* rojdanice.

rol A. 1. Parte dintr-o piesă de teatru, dintr-o operă, dintr-un film etc., care revine unui actor pentru interpretare. //Personaj interpretat de un actor; partitură scenică. 2. Sarcină care-i revine unei persoane într-o acțiune; misiune. B. 1. Listă a proceselor care urmează să fie judecate de o instanță într-o anumită zi. */Repunere pe ~ =* fixare a unui termen de judecată la un proces care a fost suspendat. *Scoatere de pe ~ =* măsură prin care o instanță dispune întreruperea unui proces. 2. Registru în care sunt înscrișii contribuabilii și impozitele pe care trebuie să le plătească. 3. (mar.) Listă nominală a echipajului unei nave, document fără de care nu se poate naviga legal. *s.n., pl.* roluri.

rolan Fibră sintetică asemănătoare cu lâna. *s.n.*

rolare 1. Operație de netezire a suprafeței unui material prin deformare plastică la cald sau la rece. 2. Finisare cu ajutorul unei role (2). *s.f., g.-d. art.* rolării, *pl.* rolări.

rolă 1. Rotiță sau cilindru care se învârtește în jurul unui ax, servind la rulare, la transmiterea unei mișcări etc. 2. Unealtă alcătuită dintr-un cilindru de lemn sau de aliaje neferoase, folosită la lucrări de finisare în construcții (zugrăvit, tencuit etc.). 3. Piesă cilindrică cu ax interior, care antrenează filmul la aparatul de filmat sau de fotografiat. 4. Piesă de contact la unele trolee. 5. Corp în formă de cilindru care se poate utiliza ca organ de rulare sau ca unealtă de prelucrare prin apăsare. 6. (reg.) Cuptor al mașinii de gătit. *s.f., g.-d. art.* rolei, *pl.* role.

rolfilm/rolfilm Peliculă fotografică în formă de bandă înfășurată pe un mosor, folosită la aparatele fotografice de format mic. *s.n., pl.* rolfilme/rolfilme.

rolgang (tehn.) Transportor cu rulouri folosit în industrie. *s.n., pl.* rolganguri.

rolișor Diminutiv al lui rol (A). *s.n., pl.* rolișoare.

roller (rolăr) (angl.) Persoană care se deplasează cu ajutorul patinelor pe role. *s.m., pl.* rolleri.

rom[1] 1. Băutură alcoolică fabricată prin fermentarea sucului de trestie de zahăr ori din alcool rafinat cu adaos de esențe. 2. Cantitate de rom[1] (1) servită într-un pahar sau într-un țoi. [*var.* (reg.) rum *s.n.*] *s.n., pl.* (2) romuri.

rom[2]**,-ă/rrom,-ă** I. *adj.* Țigănesc. II. *s.m.* Țigan. III. *s.f.* Țigancă. *adj., s.m.* și *f., pl.* romi,-e/rromi,-e.

roman[1] Specie a genului epic, de mare întindere, cu acțiune complexă, cu personaje bine conturate. //Operă narativă în proză sau în versuri, scrisă în Evul Mediu într-o limbă romanică. //(fig.) Succesiune de întâmplări cu multe episoade, care par ireale. [*var.* (înv.) romanț *s.n.*] *s.n., pl.* romane.

roman[2]**,-ă** I. *adj.* Referitor la Roma sau la Imperiul roman. */Cifre ~ =* cifre redate prin litere din alfabetul latin. *Biserica ~ =* Biserica catolică; catolicism. *Balanță ~ =* balanță cu brațe inegale, pe cel mai lung, gradat, deplasându-se greutatea. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană din Imperiul Roman. 2. Locuitor al Romei. *adj., s.m.* și *f., pl.* romani,-e.

romancero (romansero) (hisp.) Culegere de poeme spaniole medievale. *s.n., art.* romanceroul, *pl.* romancerouri.

romancier,-ă (-ci-er) Autor de romane[1]. [*var.* (înv.) romanțier,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* romancieri; *s.f., g.-d. art.* romancierei, *pl.* romanciere.

romanesc,-ă (livr.) 1. Cu caracter de roman[1]; specific romanului[1]. 2. Care este asemănător unui roman[1]; imaginar, fantezist. *adj., pl.* românești.

romanic,-ă Referitor la romani[2] (1). */Limbă ~ =* limbă care are la bază limba latină. //Care se ocupă cu limbile derivate din latină. *Studii ~. adj., pl.* romanici,-ce.

romanist,-ă 1. Specialist în limbile romanice. 2. Specialist în dreptul roman[2]. *s.m., pl.* romaniști; *s.f., g.-d. art.* romanistei, *pl.* romaniste.

romanistică Studiu comparativ al limbilor romanice; lingvistică romanică. *s.f., g.-d. art.* romanisticii.

romanitate 1. Totalitatea popoarelor romanice. 2. Caracter roman[2] sau romanic al unui popor sau al unei culturi. //Origine, descendență romanică. *s.f., g.-d. art.* romanității.

romaniță (bot., reg.) Mușețel. [*var.* romăniță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* romaniței, *pl.* romanițe.

romaniza 1. *tr.* A impune unei civilizații limba, cultura, caracterul roman[2]. 2. *refl.* A deveni roman[2] sau romanic. *vb. I, ind. prez. 3* romanizează.

romanizare Acțiunea de a (se) romaniza. *s.f., g.-d. art.* romanizării.

romanizator,-oare Care romanizează. *adj., pl.* romanizatori,-oare.

romano-catolic,-ă Referitor la Biserica catolică, la catolicism. *adj., pl.* romano-catolici,-ce.

romanș,-ă (Locuitor) din cantonul Grisons (Elveția). *adj., s.m.* și *f., pl.* romanși,-e.

romanșă Ramura vestică a limbii retoromane. *s.f., g.-d. art.* romanșei.

romantic,-ă I. *adj.* Referitor la romantism; care conține aspecte ale acestui curent. II. *s.m.* și *f.* Scriitor care aparține romantismului. III. *adj., s.m.* și *f.* (Om) visător, melancolic. *adj., s.m.* și *f., pl.* romantici,-ce.

romantism 1. Curent artistic și literar, apărut la începutul sec. al XIX-lea ca o reacție împotriva clasicismului, caracterizat prin interesul pentru istorie și pentru natură, lirism și sensibilitate, libertate de exprimare etc. 2. Ansamblu de aspecte caracteristice curentului romantic; predispoziție spre visare, melancolie, lirism și individualism. 3. *~ filosofic =* curent idealist care consideră intuiția drept mijloc de cunoaștere. *~ economic =* curent utopic apărut în economia politică în secolul al XIX-lea. *s.n., pl.* (2) romantisme.

romanț v. **roman**[1].

romanța *tr.* A prezenta viața unui om celebru cu adaosuri imaginate de autor. *vb. I, ind. prez. 3* romanțează.

romanțare Faptul de a romanța. *s.f., g.-d. art.* romanțării, *pl.* romanțări.

romanță 1. Poezie lirică sentimentală, de inspirație erotică. 2. Compoziție muzicală vocală, cu acompaniament instrumental și cu conținut sentimental; (p. ext.) piesă instrumentală cu caracter asemănător. *s.f., g.-d. art.* romanței, *pl.* romanțe.

romanțier,-ă v. **romancier.**

romanțios,-oasă (-ți-os) Predispus la visare, la melancolie; romantic (III). //(despre opere literare) Care tratează subiecte sentimentale. *adj., pl.* romanțioși,-oase.

romanțiozitate (-ți-o-) Înclinare spre visare, spre melancolie; romantism. *s.f., g.-d. art.* romanțiozității.

romașcan,-ă (Locuitor) din orașul Roman. *adj., s.m., pl.* romașcani,-e.

romașcancă Locuitoare din orașul Roman. *s.f., g.-d. art.* romașcancei, *pl.* romașcance.

românită v. **romaniță.**

român,-ă I. *adj.* Referitor la România sau la români; românesc. II. *s.m.* 1. Locuitor din România. 2. (pop.) Țăran. //Bărbat, soț. //Om (în general). *adj., s.m., pl.* români,-e.

românaș Diminutiv al lui român (II.1). [*var.* rumânaș *s.m.*] *s.m., pl.* românași.

română Limbă vorbită de români. */~ comună* (sau *primitivă*) = stadiu în evoluția limbii anterior diferențierii dialectale; străromână. *s.f., g.-d. art.* românei.

româncă 1. Locuitoare din România. 2. (pop.) Țărancă. *s.f., g.-d. art.* românci, *pl.* românce.

românculță Diminutiv al lui româncă. *s.f., g.-d. art.* românculței, *pl.* românculțe.

românesc,-ească Care aparține României sau populației ei. //(s.f.) Limba română. [*var.* rumânesc,-ească *adj.*] *adj., pl.* românești.

românește Ca românii; în felul românilor; în limba română. *adv.*
românî (înv.) 1. *refl.* și *tr.* A adopta sau a face să adopte limba, caracterul sau obiceiurile românilor. 2. *tr.* A traduce în românește. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* românesc, *imperf. 3 sg.* românea; *conj. prez. 3* să românească.
românie (înv.) Limba română. */Pe ~* = în românește. [*var.* rumânje *s.f.*] *s.f., art.* românja, *g.-d. art.* românjei.
românime Totalitatea românilor; număr mare de români. *s.f., g.-d. art.* românimii.
românism 1. Spirit românesc; sentiment național al românilor. 2. Cuvânt, expresie specifică limbii române. *s.n., pl.* (2) românisme.
românist,-ă Specialist în limba română sau în cultura și civilizația românilor. *s.m., pl.* românişti; *s.f., g.-d. art.* românistei, *pl.* românişte.
românistică Studiul limbii, culturii și literaturii române. *s.f., g.-d. art.* românisticii.
românîza 1. *tr.* A adapta un cuvânt sau o expresie străină la spiritul limbii române. 2. *refl.* A se adapta la civilizația românească. *vb. I, ind. prez. 3* românizează.
românizare Acțiunea de a româniza. *s.f., g.-d. art.* românizării, *pl.* românizări.
românofil,-ă Simpatizant al românilor sau a ceea ce este românesc. *s.m., pl.* românofili; *s.f., g.-d. art.* românofilei, *pl.* românofile.
românofilie Simpatie față de români, față de cultura românească. *s.f., g.-d. art.* românofiliei.
romb Paralelogram cu laturile egale și cu unghiurile opuse egale. *s.n., pl.* romburi.
rombic,-ă Ca un romb; romboidal. */Sistem ~* = sistem de cristalizare având ca formă fundamentală o prismă dreaptă cu bazele romburi. *adj., pl.* rombici,-ce.
romboedric,-ă Ca un romboedru. */Sistem ~* = sistem de cristalizare având ca formă fundamentală o prismă dreaptă cu bazele triunghiuri. *adj., pl.* romboedrici,-ce.
romboedru 1. Poliedru cu toate fețele în formă de romb. 2. Formă cristalografică simplă, limitată la șase fețe cu contur rombic. *s.n., art.* romboedrul, *pl.* romboedre.
romboid,-ă Cu formă de romb. */Mușchi ~* = mușchi al spatelui așezat sub mușchiul trapez. //(s.n.) Figură în formă de romb. *adj., pl.* romboizi,-de.
romboidal,-ă (-bo-i-) Rombic. *adj., pl.* romboidali,-e.
romergan Medicament cu efect calmant, folosit mai ales în afecțiuni alergice. *s.n.*
romeu Grec din Imperiul roman de răsărit. *s.m., art.* romeul, *pl.* romei, *art.* romeii.
rond[1] 1. Strat de flori circular, înălțat deasupra pământului. 2. Piatetă rotundă de unde pornesc mai multe artere de circulație. 3. Inspecție de noapte făcută la posturile de pază ale unei unități militare. //Patrulă care face acest control. //Serviciu de control al santinelelor, organizat pe garnizoană. */Ofițer de ~* = ofițer însărcinat să conducă patrula de control. *A fi de ~* sau *a face ~ul* = a fi însărcinat cu inspecția (santinelelor) sau a face inspecție. 4. (cor.) Mișcare circulară a piciorului, executată liber pe sol sau în aer. *s.n., pl.* ronduri/(4) ronde.
rond[2]**,-ă** (în sintagma) *Scriere* (sau *literă*) ~ = scriere cu litere rotunde, drepte și groase; literă astfel scrisă. *Peniță ~* = peniță cu vârful lat cu care se pot scrie litere ronde. *adj., pl.* ronde.
ronda *intr.* (nav.) A executa un rondou (2). *vb. I, ind. prez. 3* rondează.
rondare Acțiunea de a ronda; executarea unui rondou (2). *s.f., g.-d. art.* rondării, *pl.* rondări.
rondea v. **rondelă.**
rondel Mic poem cu formă fixă, având 13 (sau 14) versuri dispuse în trei strofe, în care primul vers este identic cu al șaptelea și al treisprezecelea, iar al doilea cu al patrulea și cu ultimul. *s.n., pl.* rondeluri.
rondelă 1. Piesă de metal, de lemn, de mase plastice etc., de formă circulară, cu diverse întrebuințări. //Căpăcel în formă de disc de carton care acoperă alicele din-tr-un cartuș de vânătoare. //Disc metalic utilizat la baterea monedelor, a medaliilor. 2. Porțiune din trunchiul unui arbore de formă cilindrică, folosită la analiza structurii lemnului, pentru determinarea vârstei arborilor doborâți etc. [*var.* rondea *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* rondelei, *pl.* rondele.
rondino (it., muz.) Rondo de factură mai simplă și cu dimensiuni reduse. *s.n.*
rondo Piesă muzicală instrumentală vioaie, cu o temă principală, care revine periodic, alternând cu alte teme. *s.n., art.* rondoul, *pl.* rondouri.
rondou 1. Loc circular amenajat în grădini, în piețe etc. 2. Manevră de schimbare a direcției unei nave cu 180°. *s.n., art.* rondoul, *pl.* rondouri.
rongalit Substanță chimică folosită în vopsitorie și în industria farmaceutică. [*var.* rongalită *s.f.*] *s.n.*
rongalită v. **rongalit.**
ronja *tr.* A coroda (3). *vb. I, ind. prez. 3* ronjează.
ronjant Reactiv folosit la imprimarea țesăturilor prin ronjare. *s.m., pl.* ronjanți.
ronjare Procedeu de imprimare a desenelor pe țesături, folosind reactivi care decolorează materialul. *s.f., g.-d. art.* ronjării, *pl.* ronjări.
röntgen[1] (ge *pron.* ghe) (germ.) Unitate de măsură a dozei radiațiilor X sau Y. //Radiații X sau Y. [*var.* roentgen *s.m.*] *s.m., pl.* röntgeni.
röntgen[2] (ge *pron.* ghe) (germ.) Aparat cu care se produc raze X. [*var.* roentgen *s.n.*] *s.n.*
röntgenterapie (ge *pron.* ghe) (germ., med.) Radioterapie. [*var.* roentgenterapie *s.f.*] *s.f., art.* röntgenterapia, *g.-d. art.* röntgenterapiei.
ronț Cuvânt care reproduce zgomotul făcut de cel care roade un aliment tare. *interj.*
ronțăi *tr.* A mânca sfărâmând câte puțin cu dinții (dintr-un aliment tare); a roade cu dinții un obiect. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* ronțăi, *3* ronțăie; *conj. prez. 3* să ronțăie.
ronțăială Faptul de a ronțăi; zgomot produs prin roaderea cu dinții a unui obiect tare; ronțăire, ronțăit. *s.f., g.-d. art.* ronțăielii, *pl.* ronțăieli.
ronțăire Acțiunea de a ronțăi; ronțăială, ronțăit. *s.f., g.-d. art.* ronțăirii, *pl.* ronțăiri.
ronțăit Ronțăială. *s.n.*
room-service (rum-servis) (angl.) Facilitate oferită de unele hoteluri, care servesc, la comandă, micul dejun, băuturi etc. în cameră. *s.n., art.* room-service-ul.
ropot 1. Zgomot produs de copitele unui cal care aleargă. //Mersul unui cal în trap sau în galop; goană. 2. Zgomot produs de căderea grindinei sau a ploii; ploaie torențială de scurtă durată. //Curgere rapidă (și zgomotoasă) a unui torent sau a valurilor în mișcare. 3. Izbucnire de aplauze. 4. Mișcare zgomotoasă, săltăreață, făcută de picioarele dansatorilor la unele dansuri populare. *s.n., pl.* ropote.
ropoti *intr.* A produce zgomote repezi și cadențate, prin lovituri ritmice în ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* ropotesc, *imperf. 3 sg.* ropotea; *conj. prez. 3* să ropotească.
ropotire Faptul de a ropoti. *s.f., g.-d. art.* ropotirii, *pl.* ropotiri.
ropotitor,-oare Care ropotește. *adj., pl.* ropotitori,-oare.
ros, roasă 1. Distrus la suprafață în urma acțiunii unui agent extern; uzat, subțiat, măcinat. //(fig.) Care e plic-

tisit de..., care e consumat de... 2. (fig.) Chinuit, consumat de... *adj.*, *pl.* roşi,-oase.
rosătură 1. Rană superficială provenită dintr-o roadere; (med.) eroziune. 2. Loc tocit, găurit. [*var.* rozătură *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* rosăturii, *pl.* rosături.
rosbif/(angl.) **roast beef** (răustbif) Friptură de muşchi de vacă, foarte puţin friptă, aproape crudă la mijloc. *s.n.*, *pl.* rosbifuri/roast beefuri.
rosbrat (reg.) Carne de vită friptă înăbuşit, cu multă ceapă. *s.n.*, *pl.* rosbraturi.
roshar Păr provenit din coama sau din coada cailor şi folosit în anumite ţesături; (p. ext.) ţesătură cu bătătură din păr de cal, întrebuinţată mai ales ca furnitură la hainele bărbăteşti. *s.n.*
rospiscă (înv.) Chitanţă, recipisă. *s.f.*, *g.-d. art.* rospiscăi.
rost 1. Înţeles, sens; scop, justificare. /*A* (*nu*) *avea* ~ = a (nu) avea sens, motivaţie. //Rol, sarcină, misiune. 2. Situaţie socială, materială, familială; (p. ext.) gospodărie. /*A-şi face un* ~ = a-şi face o situaţie; a se gospodări; (p. ext.) a se căsători. *A face* ~ *de ceva* = a procura ceva (greu de găsit). *A* (*nu*) *şti de* ~*ul cuiva* = a (nu) şti cu ce se ocupă, ce mai face cineva. *A fi* ~ *de ceva* = a întrevedea posibilitatea de a găsi ceva. 3. Mod de organizare a unei activităţi; plan, ordine. /*A face lucrurile la* ~*ul lor* = a face lucrurile la timp, în ordine. *A-şi pierde* ~*ul* = a-şi pierde cumpătul. *A nu-şi afla* ~ = a nu-şi găsi locul; a nu avea astâmpăr. *A fi în* ~*ul lui* = a fi acolo unde îi este locul. 4. Spaţiu între firele de urzeală prin care se trece suveica cu firul de bătătură. //Spaţiu îngust între două construcţii sau între elemen-tele unei construcţii (cărămizi, dușumele, gresie etc.) pentru a permite mişcarea lor relativă sub acţiunea for-ţelor interioare sau a variaţiilor de temperatură. //Jgheab săpat în lemn, pe care alunecă o fereastră, o uşă, un capac. 5. (înv.) Gură; vorbire. /*Pe de* ~ = pe dinafară, din memorie. *A lua* (pe cineva) *la* ~ = a certa (pe cineva), a-i cere socoteală. //(înv., arh.) Facultatea de a vorbi. *s.n.*, *pl.* rosturi.
rosti 1. *tr.* A articula sunete, cuvinte. 2. *tr.* (şi fig.) A spune, a vorbi. //A comunica o sentinţă, un ordin. 3. *intr.* A înfăşura pe sulul din faţă al războiului de ţesut porţiunea de pânză ţesută. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rostesc, *imperf. 3 sg.* rostea; *conj. prez. 3* să rostească.
rostire Faptul de a rosti. *s.f.*, *g.-d. art.* rostirii, *pl.* rostiri.
rostitor,-oare (rar) 1. (şi s.) Care spune ceva. 2. Spus, exprimat. *adj.*, *pl.* rostitori,-oare.
rostogol[1] Plantă erbacere meliferă, cu tulpina dreaptă, cu frunze lanceolate şi cu flori albe. *s.m.*
rostogol[2] 1. Mişcare de rostogolire. 2. Pantă cu înclinare mare în lucrările miniere, care serveşte la transportul materialelor prin alunecare sau rostogolire. *s.n.*, *pl.* rostogoluri.
rostogoli *refl.* şi *tr.* A înainta sau a face să înainteze rotindu-se în jurul lui însuşi; a (se) da de-a dura; (p. ext.) a (se) prăvăli, a (se) prăbuşi. /(tr.) *A* ~ *ochii* = a mişca ochii cu vioiciune încoace şi încolo. //*refl.* (despre ape curgătoare) A curge în valuri repezi. //*tr.* (fig.) A împinge înainte dând impresia unei mişcări de rotire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rostogolesc, *imperf. 3 sg.* rostogolea; *conj. prez. 3* să rostogolească.
rostogolire Acţiunea de a (se) rostogoli; rostogolit. *s.f.*, *g.-d. art.* rostogolirii, *pl.* rostogoliri.
rostogolit Rostogolire; zgomot produs de un obiect care se rostogoleşte. *s.n.*
rostogolitor Lucrător în metalurgie, care roteşte materialul pe vatra cuptorului. *s.m.*, *pl.* rostogolitori.
rostopască Plantă erbacee, cu flori galbene, a cărei tul-pină conţine un suc galben-portocaliu, otrăvitor, întrebuinţat în medicină; negelariţă. *s.f.*, *g.-d. art.* rostopăscăi.
rostral,-ă (despre elemente arhitectonice şi despre obiecte de artă) Care are forma unei nave antice sau care este decorat cu sculpturi reprezentând prore de corăbii. /*Coloană* ~ = coloană ornată cu prore sculptate în relief în piatră, simbolizând victoriile navale. *adj.*, *pl.* rostrali,-e.
rostru 1. Pinten care se punea în vechime la prora corăbiilor. 2. Formaţiune anatomică în formă de cioc. //Prelungire cartilaginoasă a botului rechinilor şi altor animale. //Trompă la unele insecte. 3. Ghimpe frontal al cefalotoracelui la unii raci. *s.n.*, *art.* rostrul, *pl.* rostruri.
rostui *tr.* 1. A aranja, a aşeza în ordine. //A aranja pe cineva într-un post, într-o situaţie favorabilă. 2. A procura, a face rost de ceva. 3. A etanşa şi a netezi rosturile dintre elementele unei construcţii, dintre pavelele unei şosele etc., pentru a împiedica pătrunderea apei. 4. A bate vârful dinţilor unei pânze de fierăstrău de o parte şi de alta. 5. A forma cu mâna rostul urzelii la războiul de ţesut. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rostuiesc, *imperf. 3 sg.* rostuia; *conj. prez. 3* să rostuiască.
rostuire Acţiunea de a rostui. *s.f.*, *g.-d. art.* rostuirii, *pl.* rostuiri.
rostuitor (-tu-i-) Lamă de oţel cu care se bat dinţii pânzelor de fierăstrău. *s.n.*, *pl.* rostuitoare.
roş[1] v. **roşu**[2].
roş[2]**,-ă** v. **roşu**[3].
roşatec,-ă v. **roşiatic.**
roşatic,-ă v. **roşiatic.**
roşăţea Plantă erbacee cu tulpina cilindrică, dreaptă, cu flori dispuse în umbelă. *s.f.*, *g.-d. art.* roşăţelei, *pl.* roşăţele.
roşcat,-ă Cu nuanţe roşietice. //(s.) Persoană cu păr blond sau castaniu cu reflexe roşietice. //(s.n.) Culoare care bate în roşu. *adj.*, *pl.* roşcaţi,-te.
roşcă (rar) Persoană cu părul roşcat şi obrajii roşcovani. *s.m.*
roşcodan,-ă v. **roşcovan.**
roşcov Arbore din familia leguminoaselor, cultivat în zona mediteraneeană, cu fructele ca nişte păstăi lungi şi comestibile. /~*sălbatic* = plătică. *s.m.*, *pl.* roşcovi.
roşcovan,-ă (şi s.) Roşu la faţă; cu reflexe roşietice. [*var.* (reg.) roşcodan,-ă *adj.*] *adj.*, *pl.* roşcovani,-e.
roşcovă Fructul dulce şi comestibil, de culoare cafenie, al roşcovului. *s.f.*, *g.-d. art.* roşcovei, *pl.* roşcove.
roşeală (pop.) 1. Substanţă de culoare roşie cu care se vopsesc pânzeturile. //Cerneală roşie. 2. (la pl.) Fard roşu; suliman. *s.f.*, *g.-d. art.* roşelii, *pl.* roşeli.
roşeaţă Culoare roşie. //Împurpurare, îmbujorare a feţei, a pielii. *s.f.*, *g.-d. art.* roşeţii.
roşi *tr.*, *intr.* şi *refl.* A deveni sau a face să devină roşu; a (se) înroşi. //*intr.* şi *refl.* A se îmbujora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* roşesc, *imperf. 3 sg.* roşea; *conj. prez. 3* să roşească.
roşiatec,-ă v. **roşiatic.**
roşiatic,-ă (-şi-a-) Care bate în roşu; roşcat. [*var.* roşatec,-ă, roşatic,-ă, roşiatec,-ă, roşietic,-ă *adj.*] *adj.*, *pl.* roşietici,-ce.
roşie (-şi-e) A. Pătlăgică roşie. B. ~ *daneză* = rasă de taurine crescută pentru producţia de lapte. ~ *de stepă* = rasă de taurine adaptată la condiţiile de stepă. *s.f.*, *art.* roşia, *g.-d. art.* roşiei, *pl.* roşii, *art.* roşiile.
roşietic,-ă v. **roşiatic.**
roşioară (-şi-oa-) 1. Soi de viţă-de-vie cu struguri mici de culoare roşiatică. 2. Peşte cu corpul turtit lateral, acoperit cu solzi mari, cu înotătoarele roşietice. *s.f.*, *g.-d. art.* roşioarei, *pl.* roşioare.
roşior[1] (-şi-or) (la pl.) Corp de elită al cavaleriei în vechea organizare a armatei române; (la sg.) ostaş din acest corp de cavalerie. *s.m.*, *pl.* roşiori.
roşior[2]**,-oară** (-şi-or) Diminutiv al lui roşu. /*Pere* ~ = soi de pere care se păstrează bine toată iarna. *Prune* ~ =

soi de prune care se coc de timpuriu. *adj., pl.* roşiori,-oare.
roşiorean,-ă (-şi-o-) (Locuitor) din oraşul Roşiorii de Vede. *adj., s.m., pl.* roşiorgni,-e.
roşioreancă (-şi-o-) Locuitoare din oraşul Roşiorii de Vede. *s.f., g.-d. art.* roşiorencei, *pl.* roşiorence.
roşit,-ă (pop.) Colorat în roşu; înroşit. *adj., pl.* roşiţi,-te.
roştei (reg.) 1. Apărătoare pentru uşi sau ferestre, alcătuită dintr-un cadru pe care sunt fixate vergele de lemn sau de metal; (p. restr.) zăbrea, gratie. 2. Grătarul pentru cenuşă de la sobă. *s.n., pl.* roşteie.
roşu[1] 1. Adept al comunismului. 2. Poreclă dată de adversari membrilor aripii radicale a partidului liberal din România, din a doua jumătate a sec. al XIX-lea. 3. (înv., la pl.) Corp de călăreţi sau de pedestraşi din vechea armată a Moldovei, compus din boierii de ţară (cu uniformă de culoare roşie); (la sg.) ostaş din acest corp de armată. *s.m., art.* roşul, *pl.* roşii, *art.* roşiii.
roşu[2] 1. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii; culoarea sângelui. */A vedea* (sau *a i se face* cuiva) *~ (înaintea ochilor)* = a se enerva foarte tare. *Până la ~* = (despre metale) până la starea de incandescenţă. //(concr.) Vopsea roşie. /(chim.) *~ de Congo* = colorant organic de sinteză, care se prezintă ca o pulbere roşie[3] (1.1), foarte uşor solubil în apă, întrebuinţat în vopsitorie şi ca indicator în chimia analitică. 2. Fard de culoare roşie[3]; ruj. 3. Ţesătură, bandă de culoare roşie[3] (1.1). 4. Una dintre culorile cărţilor de joc, în formă de inimă roşie. [*var.* (reg.) roş[1] *s.n.*] *s.n., art.* roşul.
roşu[3]**,-ie** I. 1. De culoarea sângelui. */Ouă ~* = ouă vopsite (cu roşu sau, p. gener., cu altă culoare), tradiţionale de Paşti, la creştini. *Pământ ~* = pământ de culoare roşiatică (întâlnit mai ales în ţinuturile mediteraneene). 2. Roşcovan, roşcat, arămiu. //De culoare rumenă. //Îmbujorat la faţă; (despre ochi) injectat. 3. (despre metale) Înroşit în foc; incandescent. */Fier ~* = bucată de fier incandescent cu care se însemnează animalele (în trecut şi sclavii, ocnaşii etc.). II. (fig.) Comunist. */Gărzile ~* = detaşamente de muncitori şi ţărani, din timpul Revoluţiei din 1917, din Rusia. [*var.* (reg.) roş[2]**,-ă** *adj.*] *adj., pl.* roşii.
rota v. **roti.**
rotacism 1. Fenomen fonetic care constă în trecerea unei consoane intervocalice în „r". 2. Trecerea lui „n" intervocalic în „r" în cuvintele româneşti moştenite din limba latină. *s.n., pl.* (2) rotacisme.
rotaciza 1. *intr.* A vorbi cu rotacisme. 2. *refl.* (despre consoane) A se transforma în „r". *vb. I, ind. prez. 3* rotacizează.
rotacizant,-ă Cu rotacism. *Text ~. adj., pl.* rotacizanţi,-te.
rotacizare Faptul de a (se) rotaciza; rotacism. *s.f., g.-d. art.* rotacizării, *pl.* rotacizări.
rotalit Element de construcţie din sticlă rezistentă, translucidă, în formă de cilindru, utilizat la executarea luminatoarelor, a pereţilor care trebuie să permită trecerea luminii etc. *s.n., pl.* rotalite.
rotametru Instrument care măsoară debitul unui fluid într-o conductă. *s.n., art.* rotametrul, *pl.* rotametre.
rotaprint Maşină de imprimat de format mic, folosită mai ales pentru circulare, formulare etc. //Procedeu de tipărire cu o astfel de maşină. *s.n.*
rotar 1. Meseriaş care lucrează roţi, căruţe etc. 2. Lucrător care manevrează formele pentru presa de imprimare şi care întreţine presa. *s.m., pl.* rotari.
rotare Mişcare circulară de 360° a corpului, la gimnastică, la patinaj, sărituri în apă etc. *s.f., g.-d. art.* rotării, *pl.* rotări.
rotary (ary *pron.* ări) (angl.) 1. Sistem mecanic de foraj petrolier, cu rotirea garniturii de foraj. 2. Sistem de telefonie automată, în care anumite dispozitive sunt acţionate de o mişcare continuă de rotaţie. *s.n.*
rotaş[1] Vizitiu care conduce caii rotaşi[2]. *s.m., pl.* rotaşi.
rotaş[2]**,-ă** (despre cai) Înhămat lângă roata şi oiştea carului sau a căruţei (în spatele cailor înaintaşi). *adj., pl.* rotaşi,-e.
rotat,-ă 1. Care are formă de roată, rotund; înfoiat. 2. (despre cai) Cu pete de altă culoare faţă de restul părului; pătat. *adj., pl.* rotaţi,-te.
rotativ,-ă 1. (despre sisteme tehnice) Care poate efectua o mişcare de rotaţie; care are părţi rotitoare. 2. (despre mişcări) Circular. *adj., pl.* rotativi,-e.
rotativă Maşină pentru tipărirea publicaţiilor de mare tiraj, la care suportul clişeului şi organul de presiune sunt cilindrice. *s.f., g.-d. art.* rotativei, *pl.* rotative.
rotatoriu,-ie (rar) Referitor la rotire; care efectuează o rotaţie. *adj., pl.* rotatorii.
rotaţie (-ţi-e) 1. Mişcare a unui corp în jurul unui punct fix sau al unei axe. //Mişcare a unui corp ceresc în jurul altui corp ceresc. */Perioadă de ~* = interval de timp în care un corp ceresc execută o rotaţie completă în jurul axei sale. 2. Schimb alternativ de persoane sau de echipe în cursul unei activităţi. */Prin ~* = cu schimbul. 3. Alternare a culturilor agricole pe acelaşi teren pentru a obţine recolte mai mari şi a menţine fertilitatea solului. 4. *~a mijloacelor circulante* = proces de schimbare succesivă, continuă a formelor funcţionale ale mijloacelor circulante. *~a capitalului* = circuitul capitalului industrial. *s.f., art.* rotaţia, *g.-d. art.* rotaţiei, *pl.* rotaţii, *art.* rotaţiile.
rotăreasă Soţie de rotar; rotăriţă. *s.f., g.-d. art.* rotăresei, *pl.* rotărese.
rotărie[1] 1. Meseria rotarului; rotărit. 2. Atelierul în care se confecţionează şi se repară roţi sau alte obiecte de rotărie[2]. 3. Atelier în care se confecţionează şi se repară osiile vehiculelor de cale ferată. *s.f., art.* rotăria, *g.-d. art.* rotăriei, *pl.* (2, 3) rotării, *art.* rotăriile.
rotărie[2] Obiecte făcute de rotar. *s.f., art.* rotăria, *g.-d. art.* rotăriei, *pl.* rotării, *art.* rotăriile.
rotărit Rotărie[1]. *s.n.*
rotăriţă Rotăreasă. *s.f., g.-d. art.* rotăriţei, *pl.* rotăriţe.
rotenonă Produs toxic extras din anumite plante şi folosit ca insecticid. *s.f., g.-d. art.* rotenonei.
roţi 1. *refl.* A se mişca în cerc; a efectua o rotaţie. //(pop.) A dansa mişcându-se în cerc. //(despre ape) A forma vârtejuri, ochiuri. 2. *refl.* (fig.) A sta în preajma cuiva (căutând să-i câştige simpatia, bunăvoinţa). 3. *tr.* A-şi plimba privirea de jur împrejur. 4. *tr.* A învârti o armă, un baston etc. în aer. 5. *refl.* şi *tr.* (despre păsări) A(-şi) înfoia coada (şi aripile). [*var.* (rar) rota *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* roţesc, *imperf. 3 sg.* roţea; *conj. prez. 3* să roţească.
roticică (rar) Rotiţă. *s.f., g.-d. art.* roticelei, *pl.* roticele.
rotifer (la pl.) Clasă de viermi acvatici microscopici, cu corpul prevăzut cu cili care se învârtesc ca o roată; (la sg.) vierme din această clasă. *s.n., pl.* rotifere.
rotilat,-ă (pop.) 1. În formă de roată; circular. 2. Încovoiat, îndoit. *Paloş ~. adj., pl.* rotilaţi,-te.
rotilă 1. Roată mică. 2. Fiecare dintre roţile cotigii plugului; (p. gener., la pl.) cotiga plugului. *s.f., g.-d. art.* rotilei, *pl.* rotile.
rotiliţă (pop.) Rotiţă. *s.f., g.-d. art.* rotiliţei, *pl.* rotiliţe.
rotire Acţiunea de a (se) roti; învârtire. //Mişcare de rotaţie. *s.f., g.-d. art.* rotirii, *pl.* rotiri.
rotiserie Local în care se prepară şi se servesc fripturi la rotisor. *s.f., art.* rotiseria, *g.-d. art.* rotiseriei, *pl.* rotiserii, *art.* rotiseriile.
rotisor Aparat (electric sau cu raze infraroşii) la care carnea se frige prin rotire. *s.n., pl.* rotisoare.

rotiș (pop.) În formă de roată; circular. *adv.*
rotit 1. Rotire. 2. Cântecul și dansul de împerechere al cocoșului-de-munte. *s.n.*
rotitor,-oare Care se rotește. *adj., pl.* rotitori,-oare.
rotitură (pop.) Rotire, ocol; urmă, dâră a unui obiect care s-a rotit. *s.f., g.-d. art.* rotiturii, *pl.* rotituri.
rotiță Diminutiv al lui roată; rotiliță, roticică, rotilă (1). *s.f., g.-d. art.* rotiței, *pl.* rotițe.
rotocol[1] 1. Imagine, figură sau corp în formă de cerc sau de disc. */În ~* = în spirală. 2. Mișcare circulară; învârtire, rotit. */A da ~ale cuiva* (sau *la ceva*) = a se învârti în jurul cuiva (sau a ceva); a da târcoale. [*var.* rotogol[1] *s.n.*] *s.n., pl.* rotocoale.
rotocol[2]**,-oală** (pop.) Care are forma unui cerc; rotund. [*var.* rotogol[2],-oală *adj.*] *adj., pl.* rotocoli,-oale.
rotocoli *refl.* (rar) A se roti; a forma rotocoale. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se rotocolește, *imperf. 3 sg.* se rotocolea; *conj. prez. 3* să se rotocolească.
rotofei,-eie 1. Dolofan, durduliu, gras. 2. (fig., despre lucruri) Umflat, rotund. *adj., pl.* rotofei,-eie.
rotofilm Peliculă fotografică folosită la executarea formelor cilindrice de tipar. *s.n., pl.* rotofilme.
rotofoto Instalație pentru culegerea fotografică în sistem monotip. *s.n.*
rotoghilă (rar) Glob, sferă. *s.f., g.-d. art.* rotoghilei, *pl.* rotoghile.
rotogol[1] v. **rotocol**[1].
rotogol[2]**,-oală** v. **rotocol**[2].
rotogravură Rotoheliografie. *s.f., g.-d. art.* rotogravurii, *pl.* rotogravuri.
rotoheliografie (-li-o-) Tipar care folosește forme de tipar curbe, cu suprafața gravată, prin procedee fotochimice; rotogravură, rotoheliogravură. *s.f., art.* rotoheliografia, *g.-d. art.* rotoheliografiei.
rotoheliogravură (-li-o-) Rotoheliografie. *s.f., g.-d. art.* rotoheliogravurii, *pl.* rotoheliogravuri.
rotondă Construcție sau sală mare, circulară, cu acoperișul în formă de cupolă, folosită mai ales ca sală de expoziție, ca sală de sport etc. *s.f., g.-d. art.* rotondei, *pl.* rotonde.
rotoplan Aparat de zbor la care forța portantă apare pe un sistem de aripi rotitoare. *s.n., pl.* rotoplane.
rotor Parte a unei mașini (motor sau generator de energie), care se rotește, în timpul funcționării, în jurul axei pe care este montată. *s.n., pl.* rotoare.
rototecă Catalog mecanic, cu fișele puse pe plăci, așezate într-o tobă rotativă, care pot fi consultate fără a fi scoase de la locul lor. *s.f., g.-d. art.* rototecii, *pl.* rototeci.
rototranslație (-ți-e-) Mișcare complexă executată de un corp, constând în rotația sa și translație în jurul aceleiași axe. *s.f., art.* rototranslația, *g.-d. art.* rototranslației, *pl.* rototranslații, *art.* rototranslațiile.
rotoțele 1. (bot., reg.) Bănuț (3). 2. Rotoțele-albe. *s.f. pl., art.* rotoțelele.
rotoțele-albe Plantă erbacee, cu frunze dințate și cu flori albe-gălbui, dispuse în capitule. *s.f. pl., art.* rotoțelele-albe.
rotring Instrument de scris, de desen (peniță, pix etc.) de marcă. *s.n., pl.* rotringuri.
rottweiler (rotvailăr) (germ.) Rasă de câini de proveniență germană, cu trupul masiv și capul mare. *s.m.*
rotulă 1. Os mic, rotunjit, aflat în partea anterioară a genunchiului; patelă. 2. (tehn.) Nucă (3). *s.f., g.-d. art.* rotulei, *pl.* rotule.
rotulian,-ă (-li-an) Al rotulei; referitor la rotulă. *adj., pl.* rotuliени,-e.
rotund[1] Suprafață, obiect în formă de cerc sau de disc. *s.n., pl.* rotunduri.
rotund[2]**,-ă** 1. De forma unui cerc, a unei sfere sau a unui disc; circular. //(mat., despre o suprafață sau o curbă plană) În formă de cerc. //(despre dealuri) Cu creasta fără muchii sau colțuri. 2. (despre ființe) Corpolent, rotofei. 3. (despre cifre, sume, cantități) Fără fracțiuni sau subdiviziuni; întreg. 4. Încheiat, desăvârșit. [*var.* (înv., reg.) rătund,-ă *adj.*] *adj., pl.* rotunzi,-de.
rotunda-puturoasă Mic arbust cu flori roșii și cu frunze încrețite pe margini, cultivat ca plantă ornamentală. *s.f. art., g.-d. art.* rotundei-puturoase.
rotungior,-oară v. **rotunjor.**
rotunjeală Rotunjire; întregire; împlinire. *s.f., g.-d. art.* rotunjelii, *pl.* rotunjeli.
rotunjel,-icică/-ea Rotunjor. [*var.* rotunzel,-ea *adj.*] *adj., pl.* rotunjei,-ele.
rotunji 1. *tr.* A da unui lucru formă rotundă. //A prelucra muchiile și colțurile unui corp, pentru a obține suprafețe cât mai rotunde. //A fixa hotarul unei regiuni în așa fel încât linia hotarului să fie cât mai puțin sinuoasă. 2. *refl.* A se împlini, a se îngrășa. 3. *tr.* (și fig.) A întregi, a completa. //A face întreg, eliminând subdiviziunile unui număr, ale unei sume etc.; a aproxima. [*var.* (reg.) rătunji, rotunzi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rotunjesc, *imperf. 3 sg.* rotunjea; *conj. prez. 3* să rotunjească.
rotunjime 1. Însușirea a ceea ce este rotund; (p. ext.) formă rotundă. 2. (la pl.) Formă rotundă, plină a corpului. [*var.* (reg.) rotunzime *s.f.*] *s.f., art.* rotunjimii, *pl.* rotunjimi.
rotunjire Acțiunea de a (se) rotunji; completare. *s.f., g.-d. art.* rotunjirii, *pl.* rotunjiri.
rotunjit,-ă 1. (și adv.) Cu o formă rotundă. */Consoană ~* = consoană la rostirea căreia se adaugă o articulație suplimentară prin rotunjirea buzelor. *Vocală ~* = vocală rostită cu participarea buzelor. 2. Mărit, întregit. [*var.* (reg.) rătunjit,-ă, rotunzit,-ă *adj.*] *adj., pl.* rotunjiți,-te.
rotunjitor Unealtă folosită pentru fasonarea și îndreptarea pieselor circulare. *s.n., pl.* rotunjitoare.
rotunjoare Denumire dată unor plante sălbatice, erbacee, din zona alpină și subalpină, cu frunze lungi, lucioase și cu flori roșii-purpurii. *s.f. pl.*
rotunjor,-oară Diminutiv al lui rotund; rotunjel. [*var.* rotungior,-oară *adj.*] *adj., pl.* rotunjori,-oare.
rotunzel,-ea v. **rotunjel.**
rotunzi v. **rotunji.**
rotunzime v. **rotunjime.**
rotunzit,-ă v. **rotunjit.**
roua-cerului Mică plantă erbacee insectivoră, cu frunze păroase și cu flori mici, albe. *s.f. art., g.-d. art.* rouăi-cerului.
rouă Picături de apă care se formează dimineața la suprafața pământului prin condensarea vaporilor de apă din atmosferă. /(fiz.) *Temperatură de ~* = temperatură la care trebuie răcit, sub presiune constantă, un amestec de vapori și de gaze. *Ca ~a* = fraged, delicat; pur, curat. *Pe ~ (nescuturată)* = dis-de-dimineață. *s.f., g.-d. art.* rouăi.
roura (ro-u-) 1. *intr.* A cădea rouă. 2. *tr.* și *refl.* A (se) umezi cu stropi de rouă. *vb. I, ind. prez. 3* rourează.
rourare (ro-u-) Acțiunea de a (se) roura. *s.f., g.-d. art.* rourării, *pl.* rourări.
rourat,-ă (ro-u-) Acoperit cu rouă; rouros. *adj., pl.* rourați,-te.
rourică (ro-u-) (rar) Plantă erbacee acvatică, cu inflorescențe în formă de spic și cu fructe dulci, comestibile. *s.f., g.-d. art.* rourelei, *pl.* rourele, *art.* rourelele.
rouros,-oasă (ro-u-) (rar) Rourat. *adj., pl.* rouroși,-oase.
roușoară (ro-u-) (rar) Diminutiv al lui rouă. *s.f., g.-d. art.* roușoarei.
rovină 1. Adâncitură, râpă; surpare de teren. 2. Mlaștină; loc mocirlos. *s.f., g.-d. art.* rovinei, *pl.* rovine.
rovinietă Taxă care se plătește pentru ca un autovehicul să poată circula pe drumurile naționale; înscris și abți-

bild care dovedesc acest drept. *s.f., g.-d. art.* rovinietei, *pl.* rovinițe.
roxolan,-ă (Persoană) care aparținea unor triburi sarmatice aflate la răsărit de Prut la începutul sec. I. *adj., s.m.* și *f., pl.* roxolani,-e.
roylon Polimer sintetic poliamidic cu fibre asemănătoare celor de nailon. *s.n.*
roz[1] Roșu foarte deschis; trandafiriu. *adj. invar.*
roz[2] Culoare roz. */A vedea* (sau *a privi ceva*) *în ~* = a spera, a fi optimist. *s.n.*
rozacee (la pl.) Familie de plante lemnoase și erbacee dicotiledonate, cu staminele inserate pe caliciu, din care fac parte: trandafirul, mărul, cireșul etc.; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* rozaceea, *g.-d. art.* rozaceei, *pl.* rozacee.
rozalb,-ă (ro-) Trandafiriu-deschis care bate în alb. *adj., pl.* rozalbi,-e.
Rozalii Sărbători romane de celebrare a morților, care aveau loc la sfârșitul primăverii și în timpul cărora se presărau flori pe morminte. *s.prop.f. pl., art.* Rozaliile.
rozariu[1] (în Biserica catolică) 1. Culegere de rugăciuni pentru Fecioara Maria. 2. Șirag de mărgele având în capăt o cruciuliță, folosit de credincioși pentru numărarea rugăciunilor rostite. *s.n., art.* rozariul, *pl.* rozarii, *art.* rozariile.
rozariu[2] (rar) Loc în care se plantează trandafiri. *s.n., art.* rozariul, *pl.* rozarii, *art.* rozariile.
rozasă (arhit.) Rozetă (3). *s.f., g.-d. art.* rozasei, *pl.* rozase.
rozatic,-ă (rar) De nuanță trandafirie. *adj., pl.* rozatici,-ce.
roza-vânturilor Reprezentare grafică a direcției și vitezei vânturilor dintr-o anumită zonă. //Reprezentare grafică sub formă de stea a direcțiilor punctelor cardinale, folosită în cutia unei busole, pentru a indica direcția acului magnetic al busolei. *s.f. art., g.-d. art.* rozei-vânturilor.
rază 1. Trandafir. */A sta pe ~e* = a fi într-o situație bună, favorabilă. 2. Modalitate de șlefuire a diamantelor. 3. Fereastră circulară mare, decorată cu vitralii, existentă mai ales pe fațadele catedralelor gotice; rozasă. 4. (geol.) *~a fisurilor* = reprezentare grafică folosită pentru determinarea direcțiilor principale pe care le urmează fisurile de separație într-un masiv de roci. *s.f., g.-d. art.* rozei, *pl.* roze.
rozător (la pl.) Ordin de mamifere dăunătoare, fără canini, dar cu incisivi foarte puternici cu care rod; (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* rozătoare.
rozătură v. **rosătură.**
roze[1] (despre vinuri, șampanie etc.) Care are culoarea roz. *adj. invar.*
roze[2] Vin roze[1]. *s.n., art.* rozeul.
rozeolă (-ze-o-) Pată mică, roșiatică, apărută pe piele în erupțiile cutanate provocate de anumite boli infecțioase (rubeolă, rujeolă, febră tifoidă etc.) și de intoxicații. */~ sifilitică* (sau *de sifilitic*) = erupție cutanată, de culoare roz, care apare în cazul sifilisului cutanat. *s.f., g.-d. art.* rozeolei, *pl.* rozeole.
rozetă 1. (bot.) Rezedă. 2. Motiv decorativ circular, având aspectul unui trandafir, prezent adeasea în arta populară românească. 3. (arhit.) Fereastră circulară împodobită cu vitralii, proprie catedralelor gotice; rozasă. 4. (tehn.) Armătură a unei tije, folosită ca element de legătură, de suspensie sau de protecție; disc sau triunghi cu ajutorul căruia se închide un robinet. 5. Disc de formă rotundă care se aplică pe fața diferitelor elemente de construcție pentru a le masca sau a le decora. 6. Nasture de alamă purtat în trecut, pe cizme sau la tunică, de ostașii din trupele de roșiori. 7. Cusătură în formă de triunghi, executată manual cu fire de mătase, la deschizătura buzunarelor, servind ca întăritură sau pentru înfrumusețare. *s.f., g.-d. art.* rozetei, *pl.* rozete.
roziu,-ie (rar) Trandafiriu. *adj., pl.* rozii.
rozmarin Mic arbust, întotdeauna verde, cu miros plăcut, cu flori albastre sau albe, dispuse la subsuoara frunzelor. *s.m., pl.* rozmarini.
roznovean,-ă (Locuitor) din orașul Roznov. *adj., s.m., pl.* roznoveni,-e.
roznoveancă Locuitoare din orașul Roznov. *s.f., g.-d. art.* roznovencei, *pl.* roznovence.
rrom v. **rom**[2].
ruaj (ru-aj) 1. Totalitatea roților unei mașini. 2. (fig.) Mecanism, sistem într-o activitate administrativă. *s.n., pl.* ruaje.
ruandez,-ă(ru-an-) (Locuitor) din Rwanda. *adj., s.m.* și *f., pl.* ruandezi,-e.
rubai v. **rubaiat.**
rubaiat (-ba-iat) Catren persan care exprimă mai ales o idee filosofică sau mistică. [*var.* rubai *s.n.*] *s.n., pl.* rubaiate.
rubanat,-ă (geol., despre structurile scoarței terestre) În care alternează culorile deschise cu cele închise. *adj., pl.* rubanați,-te.
rubanată (geol.) Textură cu aspect de dungi a unei roci eruptive, datorită alternanței diferitelor minerale. *s.f., g.-d. art.* rubanatei, *pl.* rubanate.
rubarbă (bot.) Revent. *s.f., g.-d. art.* rubarbei, *pl.* rubarbe.
rubașcă Cămașă bărbătească încheiată pe umăr, purtată de obicei peste pantaloni. *s.f., g.-d. art.* rubăștii, *pl.* rubăști.
rubato (it., muz.) Liber din punct de vedere ritmic; în concordanță cu textul. *adv.*
rubedenie (-ni-e) (pop.) Rudă[1], neam. *s.f., art.* rubedenia, *g.-d. art.* rubedeniei, *pl.* rubedenii, *art.* rubedeniile.
rubefacție (-ți-e) (med.) Înroșire a pielii în urma contactului cu un rubefiant. *s.f., art.* rubefacția, *g.-d. art.* rubefacției, *pl.* rubefacții, *art.* rubefacțiile.
rubefiant (-fi-ant) Substanță care provoacă o ușoară iritație în contact cu pielea. *s.m./s.n., pl.* rubefianți/rubefiante.
rubelit Piatră semiprețioasă, varietate de turmalină de culoare roz. *s.n., pl.* rubelite.
rubeolă (-be-o-) Maladie contagioasă eruptivă, însoțită de febră, tuse etc. *s.f., g.-d. art.* rubeolei, *pl.* rubeole.
rubeolic,-ă (-be-o-) De rubeolă; specific rubeolei. *adj., pl.* rubeolici,-ce.
ruber Cauciuc obținut din latexul unor plante tropicale. *s.n.*
ruberoid Carton asfaltat, neinflamabil, folosit ca izolant. *s.n.*
rubia Veche monedă turcească din aur, care a circulat și în țările române în prima jumătate a sec. al XIX-lea. *s.f., art.* rubiaua, *g.-d. art.* rubielei, *pl.* rubiele, *art.* rubielele.
rubiacee (-bi-a-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, cu frunze înguste și cu flori mici, grupate în inflorescențe; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* rubiaceea, *g.-d. art.* rubiaceei, *pl.* rubiacee.
rubicel (min.) Varietate de cuarț de culoare roșie-violetă. *s.m., pl.* rubiceli.
rubicond,-ă Cu fața rotundă și îmbujorată; rumen (la față). *adj., pl.* rubiconzi,-de.
rubidiu Metal alcalin, alb-strălucitor, ușor oxidabil, asemănător cu sodiul. *s.n., art.* rubidiul.
rubin Varietate a oxidului de aluminiu, de culoare roșie, foarte dură, folosită ca piatră prețioasă și în industria ceasurilor. *s.n., pl.* rubine.
rubiniu[1] Vin roșu de culoarea rubinului. *s.n., art.* rubiniul.
rubiniu[2]**,-ie** De culoarea rubinului; roșu-închis. *adj., pl.* rubinii.

rubinos,-oasă (înv.) Rubiniu. *adj., pl.* rubinoşi,-oase.
rubinspinel Minereu de magneziu de culoare roşu-închis. *s.m., pl.* rubinspineli.
rublă 1. Unitate monetară principală în Rusia. 2. Nume dat în trecut unor monede străine de argint. *s.f., g.-d. art.* rublei, *pl.* ruble.
rubricatură Împărţire a unui formular, a unui registru etc. în rubrici; liniatură. *s.f., g.-d. art.* rubricaturii.
rubrică 1. Despărţitură într-un formular, într-un registru etc. 2. Spaţiu dintr-o publicaţie periodică rezervat pentru articole dintr-un anumit domeniu. 3. (înv.) Titlu de pagină sau de capitol care în vechile cărţi se scria cu roşu. *s.f., g.-d. art.* rubricii, *pl.* rubrici.
rubyliţh (electron.) Material special destinat fotografierii, prin transparenţă, a planurilor circuitelor integrate. *s.n.*
rucsac Sac purtat (de turişti) în spate; raniţă. *s.n., pl.* rucsacuri.
rudacee Nume generic pentru rocile sedimentare de tipul pietrişurilor. *s.f. pl.*
rudar 1. Lucrător (ţigan) care extrăgea aur din nisipul râurilor. 2. Meşter ţigan care lucrează din lemn albii, linguri etc. *s.m., pl.* rudari.
rudă[1] 1. Persoană care împreună cu alte persoane face parte din aceeaşi familie (prin legături de sânge sau prin alianţă); neam, rudenie (2), rubedenie. */A avea ~e la Ierusalim* = a fi sprijinit de persoane influente. *Pe ~ (şi) pe sământă* = a) pe toţi, fără excepţie; b) peste tot. //Neam, familie; viţă. 2. (pop.) Soi de animale sau de plante. */De ~* = de prăsilă. *Berbec de ~. s.f., g.-d. art.* rudei, *pl.* rude.
rudă[2] (reg.) 1. Prăjină, par. 2. Oişte, protap. *s.f., g.-d. art.* rudei, *pl.* rude.
rudăresc,-ească De rudar; ţigănesc. *adj., pl.* rudăreşti.
rudărie Meseria rudarului. *s.f., art.* rudăria, *g.-d. art.* rudăriei.
rudenie (-ni-e) 1. Legătură de sânge sau prin alianţă între persoane; înrudire. 2. Rudă[1] (1). *s.f., art.* rudenia, *g.-d. art.* rudeniei, *pl.* rudenii, *art.* rudeniile.
rudi *refl.* (înv.) A se înrudi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se rudeşte, *imperf. 3 sg.* se rudea; *conj. prez. 3* să se rudească.
rudiment 1. (la pl.) Noţiuni ale unui domeniu, ale unei ştiinţe etc. 2. (biol.) Organ rudimentar. *s.n., pl.* rudimente.
rudimentar,-ă Care este la începutul dezvoltării; neevoluat, primitiv, grosolan. /(biol.) *Organ ~* = organ atrofiat la unele specii actuale, dar care a fost dezvoltat normal la speciile anterioare. *adj., pl.* rudimentari,-e.
rudimentarism Faptul de a fi rudimentar; primitivism. *s.n.*
rudimentaritate Însuşirea a ceea ce este rudimentar. //Lipsă de fineţe (1). *s.f., g.-d. art.* rudimentarităţii.
rudire (înv.) Înrudire. *s.f., g.-d. art.* rudirii, *pl.* rudiri.
rudişoară (rar) Diminutiv al lui rudă[1]. *s.f., g.-d. art.* rudişoarei, *pl.* rudişoare.
rudişti Grup de lamelibranhiate din jurasic, cu valvele modificate. *s.m. pl.*
rudiţă (reg.) Hulubă. *s.f., g.-d. art.* rudiţei, *pl.* rudiţe.
ruf Construcţie deasupra punţii superioare a unei nave, în care se află, de obicei, locuinţele echipajului. *s.n., pl.* rufuri.
rufă 1. Obiect de îmbrăcăminte care se poartă direct pe corp. 2. (la pl.) Cearşafuri, feţe de masă etc.; albituri, schimburi. */~ele (murdare) se spală în familie* = neînţelegerile familiale sau dintr-un cerc intim trebuie rezolvate în cadrul familiei sau al cercului respectiv. 3. (reg.) Zdreanţă, cârpă. *s.f., g.-d. art.* rufei, *pl.* rufe.
rufărie Totalitatea rufelor, mulţime de rufe (de pat, de corp); lenjerie. *s.f., art.* rufăria, *g.-d. art.* rufăriei.
rufos,-oasă (fam.) Zdrenţăros. *adj., pl.* rufoşi,-oase.
rufşoară v. **rufuşoară**.
rufuşoară Diminutiv al lui rufă. [*var.* rufşoară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* rufuşoarei, *pl.* rufuşoare.
rug[1] 1. Tulpină (târâtoare) a unor plante. 2. Mur[1]. 3. Măceş. *s.m., pl.* rugi.
rug[2] Grămadă de lemne pe care se ardeau în Antichitate animalele aduse ca jertfă, iar, în Evul Mediu, ereticii. *s.n., pl.* ruguri.
ruga 1. *tr.* A cere cuiva stăruitor un serviciu, o favoare etc.; a implora. */A ~* (pe cineva) *de toţi dumnezeii* (sau *cu Dumnezeu*) = a cere foarte insistent ceva. *Te rog* (sau *rogu-te*), formulă de politeţe cu care te adresezi cuiva când îi ceri ceva; fii bun, fii amabil. *A-şi ~ moartea* = a-şi dori moartea. *A-i ~* (cuiva) *moartea* = a dori (cuiva) moartea. 2. *tr.* A pofti, a invita. 3. *refl.* (în practicile religioase) A face o rugăciune. 4. *refl.* A cere permisiunea de a face ceva. */Mă rog*, formulă incidentală, fără legătură cu restul frazei, însemnând „dacă vrei, cum vrei". *vb. I, ind. prez. 3* roagă.
rugare (înv.) Acţiunea de a (se) ruga. //(pop.) Rugăminte, rugă, rugăciune. //(înv., reg.) Cerere, petiţie. *s.f., g.-d. art.* rugării, *pl.* rugări.
rugă 1. Rugăminte, cerere; implorare. 2. Rugăciune. 3. (reg.) Troiţă, cruce. *s.f., g.-d. art.* rugii, *pl.* rugi.
rugăciune Cerere, laudă sau mulţumire adresată unei divinităţi; rugă (2). //(rar) Insistenţă, rugăminte, rugă (1). *s.f., g.-d. art.* rugăciunii, *pl.* rugăciuni.
rugăminte Cerere stăruitoare adresată cuiva pentru a obţine un ajutor, o favoare etc.; rugă (1), doleanţă, solicitare. *s.f., g.-d. art.* rugămintii, *pl.* rugăminţi.
rugător,-oare (şi adv.) Care cere cu insistenţă, care exprimă o rugăminte. *adj., pl.* rugători,-oare.
rugbi/(angl.) **rugby** (ragbi) Joc sportiv între două echipe de câte 15 jucători, în care mingea, de formă ovală, poate fi jucată atât cu mâna, cât şi cu piciorul. *s.n., art.* rugbiul/rugby-ul.
rugbist Jucător de rugbi. *s.m., pl.* rugbişti.
rugbistic,-ă De rugbi; referitor la rugbi. *adj., pl.* rugbistici,-ce.
rugby v. **rugbi**.
rug-de-munte Zmeur. *s.m., pl.* rugi-de-munte.
ruget v. **rujet**.
rugi *intr.* (rar) A răcni, a striga ca leul. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* rugeşte, *imperf. 3 sg.* rugea; *conj. prez. 3* să rugească.
ruginare Mic arbust otrăvitor, cu frunze lunguiete, lucioase, cu flori albe sau roşietice. *s.f., g.-d. art.* ruginării, *pl.* ruginări.
rugină A. 1. Substanţă brună-roşcată, formată, prin oxidare, pe obiectele de fier. //Pojghiţă brună care acoperă uneori pietrele şi care se produce prin oxidarea minereurilor de fier din ele. 2. Obiect (de fier) vechi, deteriorat; ruginitură, vechitură, rablă. 3. (fig.) Idee, teorie învechită; mentalitate înapoiată. //Om cu idei învechite, retrograde. B. 1. Boală infecţioasă a plantelor, cauzată de ciuperci microscopice, caracterizată prin prezenţa unor pete brune-ruginii pe frunze. 2. Plantă erbacee, cu frunze ţepoase, având în vârf o inflorescenţă cu flori brune; pipirig. *s.f., g.-d. art.* ruginii, *pl.* rugini.
rugină-de-baltă Plantă erbacee, cu frunze cu ţepi pe margini şi cu flori gălbui. *s.f., g.-d. art.* ruginii-de-baltă.
ruginì 1. *intr.* (despre obiecte) A se acoperi cu rugină (A.1); a oxida. 2. *intr.* (fig., despre plante, frunze etc.) A căpăta o culoare asemănătoare cu a ruginii. 3. *refl.* (fig.) A nu mai fi actual, a se perima. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ruginesc, *imperf. 3 sg.* ruginea; *conj. prez. 3* să rugineascâ.
ruginire Faptul de a (se) rugini. *s.f., g.-d. art.* ruginirii, *pl.* ruginiri.

ruginitură Obiect acoperit de rugină; (p. ext.) obiect vechi, fără valoare; rugină (A.2). *s.f., g.-d. art.* ruginiturii, *pl.* ruginituri.
ruginiță 1. Numele a două plante: a) plantă erbacee, cu frunze dințate la vârf; b) strașnic[2]. 2. Ciupercă parazită care atacă frunzele plantelor. *s.f., g.-d. art.* ruginiței, *pl.* ruginițe.
ruginiu[1] Culoare ruginie. *s.n., art.* ruginiul.
ruginiu[2]**,-ie** De culoarea ruginii. *adj., pl.* ruginii.
rugos,-oasă Cu rugozități; aspru. *adj., pl.* rugoși,-oase.
rugozimetru Aparat pentru determinarea rugozității unei suprafețe. *s.n., art.* rugozimetrul, *pl.* rugozimetre.
rugozitate 1. Particularitate a suprafeței unui corp solid de a avea mici neregularități; asprime. 2. Asperitate pe suprafața unui corp. *s.f., g.-d. art.* rugozității, *pl.* (2) rugozități.
ruguleț Diminutiv al lui rug[1]. *s.m., pl.* ruguleți.
ruin Plantă erbacee, cu tulpina păroasă, cu flori liliachii, roșietice sau albe, dispuse în capitule sferice. *s.m.*
ruina (ru-i-) *tr.* și *refl.* 1. A (se) transforma în ruină; a (se) degrada. 2. (fig.) A-și pierde sau a face pe cineva să-și piardă averea sau sănătatea; a (se) distruge. *vb. I, ind. prez. 3* ruinează.
ruinare (ru-i-) Acțiunea de a (se) ruina. *s.f., g.-d. art.* ruinării, *pl.* ruinări.
ruină (ru-i-) 1. (rar) Faptul de a (se) ruina. 2. (și fig.) Ceea ce a rămas dintr-o construcție dărâmată; dărâmătură, dărăpănătură. *//În ~* (sau *~e*) = ruinat, dărăpănat. //(fig.) Rămășiță a trecutului. 3. (fig.) Pierdere a averii, a sănătății; dezastru. //Persoană distrusă din punct de vedere fizic și moral, ca urmare a unei sănătăți precare sau a unor necazuri. *s.f., g.-d. art.* ruinei, *pl.* ruine.
ruinător,-oare (ru-i-) Care ruinează; distrugător. *adj., pl.* ruinători,-oare.
ruj 1. Produs cosmetic în diferite nuanțe de roșu, folosit pentru colorarea buzelor. 2. Pastă din oxid de fier și oxid de crom, încorporată într-un liant, folosită în tehnica dentară. *s.n., pl.* rujuri.
ruja *refl.* și *tr.* A(-și) da cu ruj. *vb. I, ind. prez. 3* rujează.
rujalină (bot.) Nalbă. *s.f., g.-d. art.* rujalinei, *pl.* rujaline.
rujar Lucrător în port specializat în rujare. *s.m., pl.* rujari.
rujare Operație de nivelare a cerealelor încărcate în vrac, pentru umplerea golurilor, astfel încât încărcătura să fie stabilă pe timpul navigației. *s.f., g.-d. art.* rujării, *pl.* rujări.
rujă[1] 1. (reg.) Trandafir. //Măceș. 2. (fig.) Roșeață în obraz. 3. (fig., pop.) Nume dat unei femei frumoase. 4. Plantă erbacee alpină, cu frunze cărnoase și cu flori galbene-purpurii grupate în buchet. *s.f., g.-d. art.* rujei /rujii, *pl.* ruje/ruji.
rujă[2] (fam.) Pânză, stofă plisată sau încrețită, care servește ca ornament la diferite obiecte de îmbrăcăminte. *s.f., art.* ruja, *g.-d. art.* rujei/rujii, *pl.* ruje/ruji.
rujă-de-toamnă (bot.) 1. Crizantemă. 2. Brândușă-de-toamnă. *s.f., g.-d. art.* rujii-de-toamnă, *pl.* ruji-de-toamnă.
rujă-gaibenă Plantă erbacee, cu frunze ovale și cu flori galbene; mărită-mă-mamă. *s.f., g.-d. art.* rujii-galbene, *pl.* ruji-galbene.
rujeolă (-je-o-) Boală infecțioasă, specifică vârstei copilăriei, caracterizată printr-o erupție roșie generalizată; (pop.) pojar. *s.f., g.-d. art.* rujeolei, *pl.* rujeole.
rujet Boală infecțioasă a porcilor, caracterizată prin febră și apariția unor pete roșii pe piele; (pop.) brâncă. [*var.* ruget *s.n.*] *s.n.*
rujioară (-ji-oa-) (bot., reg.) Bujor. *s.f., g.-d. art.* rujioarei, *pl.* rujioare.
rula 1. *tr.* A înfășura ceva în formă de sul. 2. *intr.* (despre filme) A fi proiectat pe ecran. 3. *tr.* A face să circule fonduri, capital. 4. *intr.* (despre vehicule) A se deplasa prin rostogolirea roților sau a rolelor. //A parcurge un anumit număr de kilometri cu un autovehicul. 5. *tr.* A întinde o su-prafață cu un obiect în rostogolire. *vb. I, ind. prez. 3* rulează.
rulադă 1. Prăjitură făcută dintr-o foaie de aluat umplută cu dulceață, cremă etc. și înfășurată în formă de sul. 2. Mâncare din mușchi de porc sau de vită, umplut cu tocătură, ouă etc. ori din carne tocată amestecată cu ouă, verdeață etc. care este rulată și coaptă. 3. (muz.) Ornament muzical de coloratură, bazat pe un șir de acorduri, cântate pe una și aceeași silabă. *s.f., g.-d. art.* rulադei, *pl.* rulade.
rulaj 1. Circulație a banilor, a mărfurilor etc. 2. Deplasare a unui vehicul terestru; (p. ext.) timpul cât acesta este în circulație. //Deplasare a unui avion pe pistă. 3. Timpul scurs între două încărcări succesive ale unui vagon de marfă de cale ferată. *s.n., pl.* rulaje.
rulant,-ă Care se mișcă, se deplasează cu ajutorul unor elemente de rostogolire. */Pod ~* = macara mobilă cu pod care se poate deplasa în toate direcțiile. *Material ~* = totalitatea vehiculelor (locomotive, vagoane) care circulă pe căile ferate. *adj., pl.* rulanți,-te.
rulare Acțiunea de a rula. *s.f., g.-d. art.* rulării, *pl.* rulări.
rulետă 1. Instrument format dintr-o panglică împărțită în centimetri, care se strânge prin rulare, utilizat pentru măsurarea distanțelor. 2. Instalație folosită la unele jocuri de noroc, formată dintr-un disc împărțit în compartimente colorate și o bilă care se învârtește odată cu discul, indicând, la oprire, numărul câștigător; (p. ext.) jocul practicat la această instalație. */~ rusească* = joc de noroc, cu implicații psihopatologice, la care partenerii mizează pe viața lor, îndreptând spre tâmplă un pistol cu un singur glonț, a cărui poziție în încărcător este necunoscută. 3. Instrument folosit pentru desenarea tiparelor pe stofă, pentru tăierea aluatului etc. *s.f., g.-d. art.* rulետei, *pl.* rulete.
rulիu Balans al unei nave (avion, vapor) în jurul axei sale longitudinale, din cauza unei forțe perturbatoare. *s.n., art.* rulիul, *pl.* rulիuri.
rulment 1. Organ de mașină alcătuit din două inele concentrice, separate prin bile sau role egale, care transformă mișcarea de alunecare în mișcare de rostogolire, micșorând astfel rezistența de frecare. 2. *Fond de ~* = totalitatea resurselor bănești și materiale folosite de întreprinderi și de organizații economice în activitatea lor; mijloace circulante. *s.m., pl.* rulmenți.
rulotă Vehicul sau remorcă amenajată ca o cameră de locuit. *s.f., g.-d. art.* rulotei, *pl.* rulote.
rulou 1. Obiect în formă de sul. 2. Organ de mașină de formă cilindrică; piesă cilindrică folosită la transportoare; tăvălug de compresor. //Sul subțire pe care se înfășoară un transperant, o perdea. 3. Jaluzea. 4. Pieptănătură femeiască cu părul înfășurat în formă de sul. 5. Produs de patiserie făcut dintr-un aluat rulat, umplut cu cremă, cu dulceață etc. *s.n., art.* rulоul, *pl.* rulоuri.
rulură Defect de creștere al arborilor, constând în apariția unor crăpături de formă inelară în stratul lemnos. *s.f., g.-d. art.* rulurii, *pl.* ruluri.
rum v. **rom**[1].
român[1] Denumire dată, în Evul Mediu, țăranilor iobagi din Țara Românească; iobag, vecin. *s.m., pl.* români.
român[2] v. **român.**
românaș v. **românaș.**
românesc,-ească v. **românesc.**
românie[1] Stare de dependență a țăranului iobag; iobăgie. *s.f., art.* românia, *g.-d. art.* româniei.
românie[2] v. **românie.**

rumb 1. Unitate de măsură pentru unghiuri, egală cu a 32-a parte dintr-un cerc. 2. Gură de aerisire a magaziilor unui şlep. *s.n., pl.* rumburi.
rumbatron Dispozitiv folosit pentru obţinerea curenţilor de foarte înaltă frecvenţă. *s.n., pl.* rumbatroane.
rumbă Dans de origine cubaneză, cu mişcare rapidă şi ritm sincopat; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* rumbei, *pl.* rumbe.
rumega 1. *intr.* (despre rumegătoare) A mesteca a doua oară hrana întoarsă din stomac. 2. *tr.* A mesteca ceva în gură; (despre oameni) a mânca încet, pe îndelete. 3. *tr.* (fig.) A medita îndelung asupra unui lucru. *vb. I, ind. prez. 3* rumegă.
rumegare Acţiunea de a rumega. *s.f., g.-d. art.* rumegării, *pl.* rumegări.
rumegător[1] (la pl.) Subordin de mamifere erbivore care au conformaţia dinţilor şi stomacul adaptate pentru rumegare; (la sg.) animal din acest subordin. *s.n., pl.* rumegătoare.
rumegător[2]**,-oare** (despre animale) Care rumegă. *adj., pl.* rumegători,-oare.
rumegătură 1. Hrană rumegată. 2. Rumeguş. *s.f., g.-d. art.* rumegăturii, *pl.* rumegături.
rumeguş Deşeuri mărunte de lemn, asemănătoare cu tărâţele, rezultate în urma tăierii lemnului cu fierăstrăul. *s.n.*
rumeioară (-me-ioa-) (bot.) Cârmâz. *s.f., g.-d. art.* rumeioarei, *pl.* rumeioare.
rumeior,-oară (-me-ior) Diminutiv al lui rumen[2]. [*var* rumeor,-oară *adj.*] *adj., pl.* rumeiori,-oare.
rumeliot,-ă (-li-ot) Referitor la Rumelia. *adj., pl.* rumelioţi,-te.
rumen[1] Prima încăpere a stomacului rumegătoarelor, în care se înmagazinează şi se macerează hrana; ierbar[2]. *s.n., pl.* rumene.
rumen[2]**,-ă** 1. (despre obraz sau buze) Care bate în roşu. //(despre persoane) Cu faţa îmbujorată. //(despre fructe şi preparate alimentare) Care a căpătat o culoare roşiatică sub acţiunea focului sau a soarelui; bine copt. 2. Trandafiriu. *adj., pl.* rumeni,-e.
rumeneală 1. Culoare rumenă. 2. (pop.) Fard, dresuri, suliman. 3. Plantă din familia rozaceelor, cu tulpina întinsă pe pământ şi cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* rumenelii/rumenelei, *pl.* (2, 3) rumeneli/rumenele.
rumeni 1. *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină rumen[2]; a (se) colora în roşu; a (se) coace. 2. *refl.* (pop.) A se farda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rumenesc, *imperf. 3 sg.* rumenea; *conj. prez. 3* să rumenească.
rumenire Acţiunea de a (se) rumeni. *s.f., g.-d. art.* rumenirii.
rumeniu,-ie Rumen, roşiatic. *adj., pl.* rumenii.
rumeor,-oară v. **rumeior.**
ruminaţie (-ţi-e) (rar) Rumegare. *s.f., art.* ruminaţia, *g.-d. art.* ruminaţiei, *pl.* ruminaţii, *art.* ruminaţiile.
rummy (rami/römi) (angl.) Joc de societate cu plăcuţe de lemn, de material plastic etc., marcate cu cifre de diferite culori; pietre. *s.n., art.* rummy-ul.
rumoare Zgomot confuz de voci; murmur. *s.f., g.-d. art.* rumorii, *pl.* rumori.
rumpe v. **rupe.**
runa Caracter grafic al celor mai vechi alfabete germanice şi scandinave. *s.f., g.-d. art.* runei, *pl.* rune.
runc Loc despădurit, folosit ca păşune sau pentru a fi cultivat; curătură (1). *s.n., pl.* runcuri.
runculeţ (reg.) Diminutiv al lui runc. *s.n., pl.* runculeţe.
rund v. **rundă.**
rundă 1. Fiecare dintre reprizele unei competiţii sportive de box, de lupte etc.; repriză. 2. Fiecare dintre seriile de partide în cadrul unui turneu de şah, în cursul căreia un participant joacă o singură dată. 3. Parte dintr-un şir de manifestări, acţiuni etc. de acelaşi fel. ~ *de convorbiri.* [*var.* (1) rund *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* rundei, *pl.* runde.
runic,-ă Referitor la rune. *adj., pl.* runici,-ce.
runolog,-ă Specialist în runologie. *s.m., pl.* runologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* runologei, *pl.* runologe.
runologie Cercetarea runelor. *s.f., art.* runologia, *g.-d. art.* runologiei.
rupe 1. *tr.* şi *refl.* A (se) despărţi în bucăţi, a (se) fragmenta; a-(şi) fractura o mână, un picior etc. */A* ~ (sau refl.) *a i se* ~ (cuiva) *inima* (sau *sufletul*) = a produce (cuiva) sau a simţi o mare durere. *A-şi* ~ *picioarele* = a umbla mult şi fără folos. *A-şi* ~ *gâtul* = a-şi pierde viaţa, averea, cinstea. *A-şi* ~ *pieptul* = a-şi obosi plămânii (vorbind sau cântând prea mult). //A întrerupe relaţiile cu cineva; a curma tăcerea. */A o* ~ *cu cineva* sau *cu ceva* = a pune capăt unui obicei, unei legături, unor atitudini, unui sistem. *A* ~ *preţul* (sau *târgul*) = a ajunge la învoială după o tocmeală îndelungată. //*refl.* (despre colectivităţi) A se împrăştia. /(tr.) *A o* ~ *la* (sau *de*) *fugă* (rar, *la goană, la sănătoasa* sau *de-a fuga*) = a o lua la fugă. *A* ~ *rândurile* = a fugi, stricând ordinea unui şir aliniat. 2. *tr.* A distruge un lucru prin întrebuinţare. //(şi fig.) A distruge un lucru prin spargere, prin sfărâmare etc. */A* ~ *frontul* = a străpunge linia de apărare a inamicului. 3. *tr.* A sfâşia un lucru, un animal sau un om. //A strivi, a zdrobi. 4. *tr.* A smulge. */A* ~ *cuiva urechile* = a pedepsi pe cineva trăgându-l de urechi. *A-şi* ~ *de la gură* = a se lipsi de strictul necesar în folosul altcuiva. //A culege flori, fructe etc. //A obţine (cu greu) o sumă de bani. 5. *refl.* şi *tr.* A (se) depărta, a (se) desprinde de cineva. //*tr.* A-şi face (cu greu) drum de trecere. 6. *tr.* (fig.) A se exprima cu greu într-o limbă străină. [*var.* (reg.) rumpe *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* rup, *perf. s. 1 sg.* rupsei, *1 pl.* rupserăm; *part.* rupt.
rupelian[1] (-li-an) Etajul mijlociu al oligocenului. *s.n.*
rupelian[2]**,-ă** (-li-an) Care aparţine rupelianului[1]. *adj., pl.* rupelieni,-e.
rupere Acţiunea de a (se) rupe. /~ *de nori* = ploaie torenţială cu descărcări electrice. *Cu* ~ *de inimă* = cu mare durere. //Desfacere, descompunere. /(mat.) *Teorii de* ~ = teorii elaborate pentru a explica ruperea corpurilor solide deformabile supuse unor solicitări mecanice. (tehn.) ~ *de pantă* = construcţie de beton sau de piatră între două porţiuni vecine ale unui canal, pentru evitarea eroziunilor. (pop.) ~*a preţului* = fixarea preţului unei vânzări. ~*a emulsiei* = desfacerea unei emulsii în cele două elemente componente. *s.f., g.-d. art.* ruperii, *pl.* ruperi.
rupestru,-ă 1. (despre plante) Care creşte pe stânci. 2. (despre desene, picturi etc.) Executat pe pereţii peşterilor sau pe stânci. 3. (despre locuinţe, temple, morminte) Săpat în stâncă. *adj., pl.* rupeştri,-stre.
rupicol,-ă (despre plante) Care creşte pe stânci sau bolovănişuri. *adj., pl.* rupicoli,-e.
rupie (-pi-e) 1. Unitate monetară în unele ţări asiatice (India, Indonezia, Nepal etc.). 2. Veche monedă turcească de aur. *s.f., art.* rupia, *g.-d. art.* rupiei, *pl.* rupii, *art.* rupiile.
rupt[1] 1. Faptul de a (se) rupe. 2. *În* ~*ul capului* = cu niciun preţ; niciodată. *Cu* ~*ul* (sau *cu* ~*a*) = cu ridicata; angro; în total. *s.n.*
rupt[2]**,-ă** 1. Făcut bucăţi; lipsit de continuitate. //(despre haine) Uzat, ros. //(despre părţi ale corpului) Fracturat; sfărâmat. //(fig., despre relaţii prietenesti, diplomatice) Întrerupt. //(fig.) Copleşit, zdrobit, sleit. 2. Smuls, desprins cu forţa dintr-un loc. 3. Înstrăinat de..., îndepărtat, izolat. *adj., pl.* rupţi,-te.
ruptaş Contribuabil din Evul Mediu care plătea rupta, fiind scutit astfel de orice bir. *s.m., pl.* ruptaşi.

ruptă Înțelegere între contribuabil și visterie, în Evul Mediu, în țările române, prin care se plătea anual o sumă globală pentru toate dările; ruptoare. *s.f., g.-d. art.* ruptei, *pl.* rupte.
rupte (în loc.) *Pe ~* sau *pe ~elea* = din toate puterile; cu mare intensitate. *loc. adv.*
ruptoare (înv., reg.) 1. Ruptă. 2. Primul pas; început. 3. *~a prețului* = ruperea prețului. *s.f., g.-d. art.* ruptorii, *pl.* ruptori.
ruptor Întrerupător electric comandat de la distanță. *s.n., pl.* ruptoare.
ruptură 1. Faptul de a (se) rupe; întrerupere a continuității materiei sau a relațiilor. 2. Loc unde un obiect este rupt. */~ de pantă* = loc de unde pornește brusc panta unui deal sau a unui munte. 3. Bucată ruptă, desprinsă de ceva. //Cârpă, zdreanță. *s.f., g.-d. art.* rupturii, *pl.* rupturi.
rupturi *tr.* (reg.) A pronunța cu dificultate; a se bâlbâi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* rupturesc, *imperf. 3 sg.* ruptureа; *conj. prez. 3* să rupturească.
rural,-ă De la sat; sătesc, țărănesc. /(în vechea organizare administrativă) *Comună ~* = cea mai mică unitate administrativă, condusă de un primar. *adj., pl.* rurali,-e.
ruralism Caracter rural. *s.n.*
ruraliza *tr.* (livr.) A da aspect de sat. *vb. I, ind. prez. 3* ruralizează.
rus,-ă (Locuitor) din Rusia. *adj., s.m., pl.* ruși,-se.
rusalcă Duh al apelor, pădurilor și câmpiilor, în mitologia slavă, care îi atrage pe tineri în ape și îi înecă. *s.f., g.-d. art.* rusalcei, *pl.* rusalce.
rusalie (-li-e) 1. (în mitologia populară) Ființă fantastică asemănătoare cu ielele, care dezlănțuie furtuni, schilodește oameni sau le ia mințile. 2. Larvă acvatică a unei efemeride, care se găsește mai ales în Dunăre; (p. ext.) efemeră. *s.f., art.* rusalia, *g.-d. art.* rusaliei, *pl.* rusalii, *art.* rusaliile.
Rusalii Sărbătoare religioasă creștină, care se celebrează la 50 de zile după Paști. *s.prop.f. pl., art.* Rusaliile.
rusă Limba vorbită de ruși. *s.f., g.-d. art.* rusei.
ruscă (reg.) Rusoaică. *s.f., g.-d. art.* ruștei, *pl.* ruște.
ruscuță 1. (reg.) Diminutiv al lui ruscă. 2. Plantă erbacee, cu flori cărămizii; cocoșel-de-câmp. *s.f., g.-d. art.* ruscuței, *pl.* ruscuțe.
ruscuță-de-primăvară Plantă otrăvitoare specifică stepei. *s.f., g.-d. art.* ruscuței-de-primăvară, *pl.* ruscuțe-de-primăvară.
rusesc,-ească Specific rușilor; rusienesc. *adj., pl.* ruseești.
rusește Ca rușii; în limba rusă. *adv.*
rusienesc,-ească (pop.) Rusesc. *adj., pl.* rusienești.
rusifica 1. *tr.* și *refl.* A (se) asimila cu populația de limbă rusă. 2. *tr.* A modifica un cuvânt, o expresie etc. după structura limbii ruse. *vb. I, ind. prez. 3* rusifică.
rusificare Acțiunea de a (se) rusifica. *s.f., g.-d. art.* rusificării.
rusism Cuvânt, expresie împrumutată din limba rusă (și neasimilată). *s.n., pl.* rusisme.
rusoaică Locuitoare din Rusia; ruscă. *s.f., g.-d. art.* rusoaicei, *pl.* rusoaice.
rusofil,-ă (Cel) care simpatizează poporul rus și cultura rusă. *adj., s.m.* și *f., pl.* rusofili,-e.
rusofilie Prietenie față de ruși. *s.f., g.-d. art.* rusofiliei.
rustemul Dans popular românesc vioi, din sudul Olteniei (și al Munteniei); melodia acestui dans. *s.n. art., neart.* rustem.
rustic,-ă 1. De la țară, imitând aspecte ale vieții de la țară; câmpenesc. 2. Cu suprafața nefmisată, brută. 3. (fig.) Simplu, grosolan, necioplit. *adj., pl.* rustici,-ce.
rustican,-ă (rar) Rustic. *adj., pl.* rusticani,-e.
rusticitate 1. Caracterul a ceea ce este rustic; (fig.) grosolănie. 2. Capacitate a unei plante de a se adapta la intemperii. *s.f., g.-d. art.* rusticității.
rusticiza *tr.* și *refl.* A da sau a căpăta un aspect rustic; a face să pară sau a părea brut, neprelucrat. *vb. I, ind. prez. 3* rusticizează.
rusticizare Acțiunea de a (se) rusticiza. *s.f., g.-d. art.* rusticizării, *pl.* rusticizări.
rușală Bir pe care îl plăteau, în Evul Mediu, curtenii din Țara Românească. *s.f.*
rușfet (înv.) 1. Mită, ciubuc. 2. Obligație suplimentară în muncă sau în natură, pe care țăranii trebuiau să o presteze în trecut pentru moșieri. *s.n., pl.* rușfeturi.
rușina 1. *refl.* A se jena, a se sfii; a-i fi rușine; a se simți stingherit. 2. *tr.* A face ca cineva să se simtă rușinat, jenat; a dezonora. *vb. I, ind. prez. 3* rușinează.
rușinare Faptul de a (se) rușina. *s.f., g.-d. art.* rușinării.
rușine 1. Sentiment de jenă provocat de un insucces sau de o greșeală. */Fără ~* = fără jenă. *A muri de ~* sau *a-i plesni cuiva obrazul de ~*, se spune când cineva se simte foarte rușinat. *N-ai* (sau *n-are*) *~* sau *nu-ți* (sau *nu-i, nu le* etc.) *e ~* (*obrazului*), se spune cuiva lipsit de bun-simț, obraznic. 2. Rezervă, modestie; timiditate; reținere. 3. Batjocură, ofensă, ocară. */A fi* (sau *a rămâne, a se face* sau *a da pe cineva*) *de ~* = a se face de râs. 4. Dezonoare, umilință, necinste. */A păți* (*o* sau *vreo*) *~* = a suferi o umilință; a ajunge de ocară sau de batjocură. *E ~* sau (*e*) *mai mare ~a* = (e) rușinos. *A fi ~a cuiva* = a fi om de nimic, a fi cauza dezonoarei cuiva. 5. (pop.) Denumire a organului genital la om și la animale. *s.f., g.-d. art.* rușinii.
rușinea-fetelor Numele a două plante erbacee umbelifere, cu flori albe sau trandafirii, dispuse în umbele; morcov sălbatic. *s.f. art., g.-d. art.* rușinii-fetelor.
rușinos,-oasă 1. Care se rușinează ușor; timid, sfios. 2. Care aduce rușine; dezonorant, blamabil, reprobabil. *adj., pl.* rușinoși,-oase.
rușuliță Plantă erbacee din zona alpină, cu flori portocalii sau roșii, dispuse în capitule; struguraș (3). *s.f., g.-d. art.* rușuliței, *pl.* rușulițe.
rut Stare fiziologică a unor animale în perioada de activitate sexuală; perioada împreunării animalelor. *s.n.*
rutacee (la pl.) Familie de plante erbacee dicotiledonate, din care fac parte lămâiul, portocalul, grepfrutul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* rutaceea, *g.-d. art.* rutaceei, *pl.* rutacee.
rută[1] Drum, traseu urmat de un vehicul; direcție. *s.f., g.-d. art.* rutei, *pl.* rute.
rută[2] (bot.) Virnanț. *s.f., g.-d. art.* rutei, *pl.* rute.
rută-sălbatică (bot.) Tămâiță-de-câmp. *s.f., art.* ruta-sălbatică, *g.-d. art.* rutei-sălbatice, *pl.* rute-sălbatice.
ruteан,-ă 1. *adj.* Referitor la ruteni (II). II. *s.m.* și *f.* Nume care se dădea ucrainenilor din Austro-Ungaria. *adj., s.m.* și *f., pl.* ruteni,-e.
ruteană Limba vorbită de ruteni. *s.f., g.-d. art.* rutenei.
ruteancă Femeie care aparține populației rutene. *s.f., g.-d. art.* rutencei, *pl.* rutence.
rutenism Cuvânt, expresie adoptată din limba ucraineană (și neasimilată). *s.n., pl.* rutenisme.
rutenlu Metal cenușiu asemănător cu platina, foarte dur, greu fuzibil, întrebuințat pentru fabricarea filamentelor pentru becuri. *s.n., art.* rutenlul.
rutherford (răzărford) (fiz.) Unitate de măsură a activității unei surse radioactive. *s.m., pl.* rutherforzi.
rutier,-ă (-ti-er) Referitor la drumuri, la șosele și la transportul pe drumuri și șosele. */Transport ~* = transport care se face pe șosele. *Tractor ~* = tractor cu remorcă, prevăzut cu roți cu cauciuc și servind la transporturi. *Mașină ~* = (și s.n.) mașină folosită la construirea șoselelor *adj., pl.* rutieri,-e.

rutierist (-ti-e-) Tractorist cu drept de conducere pe şosele. *s.m., pl.* rutieriști.
rutil Oxid natural de titan întâlnit mai ales în rocile metamorfice sau în aluviuni. *s.n.*
rutina *refl.* A dobândi rutină. *vb. I, ind. prez. 3* se rutinează.
rutinar,-ă I. *adj.* Care lucrează numai din rutină; rutinier, şablonizat. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care lucrează numai din rutină; rutinier. *adj., s.m.* şi *f., pl.* rutinari,-e.
rutinat,-ă Priceput; experimentat, versat. *adj., pl.* rutinați,-te.
rutină[1] Experienţă, abilitate obţinută printr-o practică îndelungată; (depr.) deprindere de a lucra mecanic, totdeauna în acelaşi fel. //Totalitatea obişnuinţelor sau a prejudecăţilor privite ca obstacol în calea noului, a creaţiei sau a progresului. *s.f., g.-d. art.* rutinei.
rutină[2] Substanţă de origine vegetală, folosită în farmacie ca antihemoragic, diuretic etc. *s.f., g.-d. art.* rutinei.
rutinier,-ă (-ni-er) Rutinar. *adj., s.m.* şi *f., pl.* rutinieri,-e.
rutişor Nume dat unor plante erbacee din familia ranunculacee. *s.m.*
rutişor-galben Plantă erbacee târâtoare, cu flori galbene, mici, dispuse în umbele. *s.m., pl.* rutişori-galbeni.
ruxandră Mic arbust, cu ghimpi numeroşi şi inegali, cu flori mari, purpurii. *s.f., g.-d. art.* ruxandrei, *pl.* ruxandre.

S,s

s[1] (es/se/sî) A douăzeci şi doua literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* s/s-uri.
s[2] (sî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* s.
sabat 1. Ziua de sâmbătă, considerată ultima zi a săptămânii, consacrată odihnei şi ceremoniilor religioase la evrei şi la unii sectanţi creştini. 2. (în credinţele medievale) Adunare de vrăjitoare care avea loc sâmbăta, la miezul nopţii. //(fig.) Gălăgie mare produsă de mulţime. *s.n., pl.* sabaturi.
sabatic,-ă De sabat. */An ~* = an de studiu acordat universitarilor din anumite state, când aceştia nu au obligaţii didactice. *adj., pl.* sabatici,-ce.
sabie (-bi-e) 1. Armă tăioasă formată dintr-o lamă de oţel, ascuţită la vârf şi pe una dintre laturi şi fixată într-un mâner. */~a lui Damocles* = pericol mare care ameninţă în orice moment. *A trece* (sau *a lua, a trage*) *în* (sau *sub, prin*) ~ (pe cineva) = a ucide. *A pune mâna pe ~* = a porni la luptă. *A scoate* (sau *a trage*) *~a* (împotriva cuiva) = a provoca pe cineva la luptă, a porni război. *A-şi pune capul* (*teafăr* sau *sănătos*) *sub ~* = a-şi cauza singur un necaz. *~ cu două tăişuri*, se spune despre o situaţie care prezintă, în acelaşi timp, şi avantaje şi dezavantaje. 2. Armă sportivă, formată dintr-o lamă elastică de oţel, folosită la scrimă. //Probă de scrimă cu această armă. 3. Peşte de apă dulce, cu corpul turtit lateral; săbioară, sabiţă. *s.f., art.* sabia, *g.-d. art.* sabiei, *pl.* săbii, *art.* săbiile.
sabin,-ă (Persoană) care făcea parte din populaţia latină din centrul Italiei antice. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sabini,-e.
sabină (bot.) Varietate de ienupăr din Europa meridională, ale cărui frunze au proprietăţi medicinale. *s.f., g.-d. art.* sabinei, *pl.* sabine.
sabinism Intoxicaţie cu ulei de sabină. *s.n.*
sabir Limbă care se vorbeşte în porturile Mării Mediterane, compusă din elemente franceze, italiene, arabe etc. *s.n., pl.* sabiruri.
sabiţă (iht.) Sabie (3). *s.f., g.-d. art.* sabiţei, *pl.* sabiţe.
sabla *tr.* A curăţa suprafeţele metalice cu ajutorul unui jet de nisip. *vb. I, ind. prez. 3* sablează.
sablaj Sablare. *s.n.*
sablant Jet de nisip folosit la sablare. *s.m., pl.* sablanți.
sablare Acţiunea de a sabla; sablaj. *s.f., g.-d. art.* sablării, *pl.* sablări.
sablator,-oare Muncitor calificat în sablare. *s.m., pl.* sablatori; (rar) *s.f., g.-d. art.* sablatoarei, *pl.* sablatoare.
sablează Aparat de sablat. *s.f., g.-d. art.* sablezei, *pl.* sableze.
sabord Deschizătură în pereţii laterali ai unei nave, pentru aerisire, încărcarea şi descărcarea mărfurilor etc. *s.n., pl.* saborduri.
saborda *tr.* 1. A scufunda intenţionat propria navă pentru a nu fi capturată de duşman sau pentru a nu se zdrobi de stânci. 2. A găuri corpul unei nave scufundate pentru a scoate încărcătura la suprafaţă. *vb. I, ind. prez. 3* sabordează.
sabordaj Sabordare. *s.n., pl.* sabordaje.
sabordare Acţiunea de a saborda; sabordaj. *s.f., g.-d. art.* sabordării, *pl.* sabordări.
sabot 1. (mai ales la pl.) Încălţăminte făcută din lemn (scobit) sau dintr-o talpă de lemn cu feţe de piele. 2. Inveliş metalic la capătul unui pilon care trebuie înfipt în pământ. 3. Organ al frânei care serveşte la micşorarea vitezei sau la oprirea unei maşini. 4. Dispozitiv care se

aşază pe o şină de cale ferată pentru a frâna sau a opri vagoanele. *s.m., pl.* saboţi.
sabota *tr.* A împiedica intenţionat desfăşurarea normală a unei acţiuni, a unui proces de producţie etc. *vb. I, ind. prez. 3* sabotează.
sabotaj Sabotare. *s.n., pl.* sabotaje.
sabotare Acţiunea de a sabota; sabotaj. *s.f., g.-d. art.* sabotării, *pl.* sabotări.
sabotor,-oare Persoană care sabotează. *s.m., pl.* sabotori; *s.f., g.-d. art.* sabotoarei, *pl.* sabotoare.
sabrer Scrimer specializat în probele de sabie. *s.m., pl.* sabreri.
sabretaş Un fel de geantă de piele care se purta odinioară la unele uniforme de cavalerie. *s.n., pl.* sabretaşe.
sabur Substanţă cu gust amar, extrasă din frunzele unei specii de aloe, întrebuinţată în farmacie. *s.n.*
sac 1. Obiect confecţionat din pânză, din hârtie rezistentă, din material plastic etc., folosit pentru a păstra sau a transporta produse. */~ de dormit* = sac special, prevăzut cu un fermoar, folosit mai ales de excursionişti pentru a dormi. (rar) *~ de spate* = raniţă, rucsac. *~ fără fund* = a) om lacom; b) om care ştie şi povesteşte multe snoave, glume etc. *A prinde* (pe cineva) *cu mâţa* (sau *cu mâna*) *în ~* = a surprinde (pe cineva) în momentul când săvârşeşte ceva. *A da de fundul ~ului* = a sărăci. *A-şi dezlega ~ul* = a se destăinui. //(fig., cu prep. „cu" sau „de" care arată felul) Cantitate mare, grămadă. 2. Pânză rezistentă din care se fac sacii (1). 3. Geantă mare de pânză, de piele etc. în care se pun lucrurile necesare pentru o călătorie. 4. Unealtă de pescuit în formă de sac (1). 5. *~ aerian* = (la păsări) organ în formă de sac (1), care menţine ritmul de respiraţie în timpul zborului. *~ polinic* = fiecare dintre compartimentele din antera staminei în care se formează polenul. *~ embrionar* = cavitate din ovulul plantelor angiosperme. *s.m., pl.* saci.
saca Butoi aşezat pe un cadru cu două sau cu patru roţi, cu care în trecut se transporta apa de la fântână sau de la râu. *s.f., art.* sacaua, *g.-d. art.* sacalei, *pl.* sacale, *art.* sacalele.
sacada *intr.* (livr.) A vorbi, a acţiona sacadat. *vb. I, ind. prez. 3* sacadează.
sacadare (livr.) Întrerupere bruscă, care se repetă regulat, la intervale mici. *s.f., g.-d. art.* sacadării, *pl.* sacadări.
sacadat,-ă (despre vorbire, mişcări etc.) Cu întreruperi dese şi scurte; intermitent. *adj., pl.* sacadaţi,-te.
sacadă (livr.) Mişcare sacadată. *s.f., g.-d. art.* sacadei, *pl.* sacade.
sacagiu Persoană care transporta apa cu sacaua. */A vinde apă la ~* = a încerca să dai cuiva un lucru pe care-l are din belşug; a încerca să înveţi (sau să înşeli) pe cineva mai instruit (sau mai abil) decât tine. *s.m., art.* sacagiul, *pl.* sacagii, *art.* sacagiii.
sacăz (chim.) Colofoniu. *s.n.*
sacerdot (livr.) Preot. *s.m., pl.* sacerdoţi.
sacerdotal,-ă (livr.) Preoţesc. //(p. ext.) Sacru, solemn. *adj., pl.* sacerdotali,-e.
sacerdoţiu (livr.) 1. Rang, demnitate de preot. 2. Cler, preoţime. *s.n., art.* sacerdoţiul.
sachelar (înv.) Grad onorific în ierarhia preoţească. *s.m., pl.* sachelari.
saciform,-ă În formă de sac. *adj., pl.* saciformi,-e.
sacnasiu (înv.) Încăpere mai mică la etajul de sus al caselor domneşti şi boiereşti. //Cameră de aşteptare în casele boiereşti. *s.n., art.* sacnasiul, *pl.* sacnasie.
sacos Veşmânt arhieresc de mătase, care se poartă peste stihar. *s.n., pl.* sacose.
sacoşă Mic sac de mână, folosit la cumpărături. *s.f., art.* sacoşa, *g.-d. art.* sacoşei, *pl.* sacoşe.
sacou Componentă a costumului, care acoperă partea superioară a corpului. *s.n., art.* sacoul, *pl.* sacouri.
sacoviste (reg.) Unealtă de pescuit cu care se pescuieşte de pe mal în locurile unde apa curge repede. *s.f., g.-d. art.* sacoviştii, *pl.* sacovişti.
sacoviţă (reg.) Sicaiţă. *s.f., g.-d. art.* sacoviţei, *pl.* sacoviţe.
sacral[1],-ă (anat.) Referitor la sacrum. *adj., pl.* sacrali,-e.
sacral[2],-ă (livr.) Sacru. *adj., pl.* sacrali,-e.
sacralitate Caracter sacru. *s.f., g.-d. art.* sacralităţii.
sacraliza *tr.* A atribui caracter sacru unui lucru profan. *vb. I, ind. prez. 3* sacralizează.
sacralizare Acţiunea de a sacraliza. *s.f., g.-d. art.* sacralizării, *pl.* sacralizări.
sacrament (la catolici) Fiecare dintre cele şapte taine bisericeşti. *s.n., pl.* sacramente.
sacramental,-ă Referitor la sacrament. //(p. ext.) Solemn. *adj., pl.* sacramentali,-e.
sacrat[1],-ă (livr.) Sfânt, sfinţit. *adj., pl.* sacraţi,-te.
sacrat[2],-ă (anat.) Sacral[1]. *adj., pl.* sacraţi,-te.
sacrifica 1. *tr.* şi *refl.* A renunţa la cineva sau la ceva. *//refl.* A se jertfi, a se devota. 2. *tr.* A ucide un animal pentru consum sau în scop ştiinţific. //(în Antichitate) A jertfi, a aduce prinos divinităţii animale sau oameni. *vb. I, ind. prez. 3* sacrifică; *conj. prez. 3* să sacrifice.
sacrificabil,-ă Care poate fi sacrificat. *adj., pl.* sacrificabili,-e.
sacrificare Acţiunea de a (se) sacrifica. *s.f., g.-d. art.* sacrificării, *pl.* sacrificări.
sacrificator (în Antichitate) Preot care oficia sacrificiile. *s.m., pl.* sacrificatori.
sacrificial,-ă (-ci-al) Cu caracter de sacrificiu. *adj., pl.* sacrificiali,-e.
sacrificiu 1. Renunţare de bună voie la ceva în interesul cuiva. 2. Efort, cheltuială făcută în vederea unui anumit scop. 3. Jertfă adusă unei divinităţi. *s.n., art.* sacrificiul, *pl.* sacrificii, *art.* sacrificiile.
sacrileg,-ă (livr.) Care săvârşeşte un sacrilegiu; (p. ext.) nelegiuit. *adj., pl.* sacrilegi,-ge.
sacrilegiu Necinstire, profanare a unui lucru considerat sfânt sau care trebuie respectat. [*var.* (înv.) sacrilej *s.n.*] *s.n., art.* sacrilegiul, *pl.* sacrilegii, *art.* sacrilegiile.
sacrilej v. **sacrilegiu.**
sacristan Persoană care are în grija sa sacristia unei biserici. *s.m., pl.* sacristani.
sacristie (la catolici) Încăpere, clădire, loc în care se păstrează obiectele şi veşmintele de cult. *s.f., art.* sacristia, *g.-d. art.* sacristiei, *pl.* sacristii, *art.* sacristiile.
sacrosanct,-ă (livr.) Sacru, sfânt. //(p. ext.) Intangibil, inviolabil. [*var.* sacrosant,-ă *adj.*] *adj., pl.* sacrosancţi,-te.
sacrosant,-ă v. **sacrosanct.**
sacru[1] v. **sacrum.**
sacru[2] Ceea ce este dincolo de lumea fizică, de profan. *s.n.*
sacru[3],-ă 1. Cu caracter religios; sfânt. */Foc ~* = talent; vocaţie. 2. (fig.) Scump, venerat. *adj., pl.* sacri,-e.
sacrum Os triunghiular de la baza coloanei vertebrale, care, împreună cu oasele pelviene, formează bazinul. [*var.* sacru *s.n.*] *s.n.*
sacul v. **sacuiă.**
sacuiă (anat.) 1. Unul dintre compartimentele urechii interne. 2. Formaţiune saciformă de dimensiuni mici. [*var.* sacul *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* saculei, *pl.* sacule.
sad (înv.) Plantaţie de pomi fructiferi. *s.n., pl.* saduri.
sadă (reg.) Butaş de salcie. *s.f., g.-d. art.* sadei, *pl.* sade.
sadea 1. De un singur fel, neamestecat; pur, curat. //(adv.) Cu totul, în întregime, complet. 2. Autentic, veritabil. *adj. invar.*
sadic,-ă Care simte plăcere să-i chinuiască pe alţii; crud. *adj., pl.* sadici,-ce.

sădină Plantă erbacee din familia gramineelor, înaltă până la 1 m, cu spiculețe violacee sau gălbui. *s.f., g.-d. art.* sădinei, *pl.* sădine.
sadism Tendință anormală spre cruzime. //Perversiune sexuală constând în plăcerea de a provoca partenerului suferințe fizice. *s.n.*
sadomasochism Sadism combinat cu masochism. *s.n.*
saducheism (în Antichitate) Doctrina saducheilor. *s.n.*
saducheu (în Antichitate) Membru al unei secte religioase mozaice, care nega nemurirea sufletului și viața viitoare. *s.m., art.* saducheul, *pl.* saduchei, *art.* saducheii.
safari 1. Expediție de vânătoare în Africa. 2. Raliu automobilistic desfășurat pe drumuri din Africa, în condiții dificile. *s.n., pl.* safariuri.
safe v. **seif.**
safeu v. **seif.**
safian v. **saftian.**
safic,-ă Care aparține poetei Safo. */Vers ~ =* vers alcătuit din 11 silabe, folosit în poezia lirică clasică. *Strofă ~ =* strofă din trei versuri safice și unul adonic. *adj., pl.* safici,-ce.
safir 1. Varietate albastră, transparentă, de corindon, folosită ca piatră prețioasă. 2. Blană de nurcă de culoare albastră. *s.n., pl.* safire.
safism (med.) Homosexualitate feminină; lesbianism. *s.n.*
safran (mar.) Parte a cârmei care lucrează asupra apei. *s.n., pl.* safrane.
saftea (pop., fam.) Prima vânzare pe care o face un negustor dintr-o marfă nouă sau la începutul unei zile, al unei săptămâni etc. //(fig.) Prima întrebuințare a unui lucru. *s.f., art.* safteaua.
safterea Plantă erbacee cu flori purpurii și fruct globulos. [*var.* (reg.) seftereа *s.f.*] *s.f., art.* safterеaua, *g.-d. art.* safterelei, *pl.* safterele, *art.* safterelele.
saftian (-ti-an) Piele fină de oaie, de vițel sau de capră, din care se fac articole de marochinărie și de galanterie. [*var.* safian, (reg.) săftian, seftian *s.n.*] *s.n., pl.* saftianuri.
saga Povestire cu caracter istoric sau mitologic, specifică vechii literaturi scandinave. //Istorie legendară a unui neam, a unei familii etc. *s.f.*
sagace Ager la minte; pătrunzător, perspicace. *adj., pl.* sagaci,-ce.
sagacitate Perspicacitate, agerime. *s.f., g.-d. art.* sagacității.
sagital,-ă (anat.) Situat în plan vertical de simetrie. */Sutură ~ =* sutură care unește cele două oase parietale. *adj., pl.* sagitali,-e.
sagitar (înv.) Arcaș în armata romană. *s.m., pl.* sagitari.
sagitat,-ă (despre frunze) În formă de săgeată. *adj., pl.* sagitați,-te.
sagnă Rană pe spinarea calului, produsă de șa sau de ham. //Cicatrice rămasă pe corpul unui animal după marcarea cu fierul roșu. *s.f., g.-d. art.* sagnei, *pl.* sagne.
sagotier (-ti-er) Specie de palmier. *s.m., pl.* sagotieri.
sagu Produs alimentar sub formă de praf sau granule, preparat din trunchiul sagotierului, care se consumă fiert în supă sau în lapte. *s.n.*
sagum Manta scurtă, prinsă pe umăr, pe care o purtau romanii și galii. *s.n., pl.* sagumuri.
sahan (înv., reg.) Vas metalic în care se servește sau se gătește mâncarea. *s.n., pl.* sahane.
saharian,-ă (-ri-an) Referitor la Sahara. *adj., pl.* saharieni,-e.
sahariană (-ri-a-) Bluză sport cu mâneci scurte și cu multe buzunare. *s.f., g.-d. art.* sahariенei, *pl.* sahariene.
sahel Zonă de la marginea Saharei, cu vegetație de savană și de stepă. *s.n.*
saheliаn[1] (-li-an) Primul etaj al pliocenului inferior din nordul Africii, de facies marin. *s.n.*
saheliаn[2]**,-ă** (-li-an) 1. Din sahel. 2. Referitor la saheliаn[1]. *adj., pl.* saheliени,-e.
sahib (în limbajul colonial britanic) Stăpân, domn; (p. ext.) om alb. *s.m.*
saia[1] (înv., reg.) Ață pentru însăilat; cusătură provizorie cu împunsături rare. *s.f., art.* saiaua, *g.-d. art.* saielei, *pl.* saiele, *art.* saielele.
saia[2] (reg.) Saivan. *s.f., art.* saiaua, *g.-d. art.* saielei, *pl.* saiele, *art.* saielele.
saia[3] (înv., pop.) Țesătură de lână. *s.f., art.* saiaua, *g.-d. art.* saielei, *pl.* saiele, *art.* saielele.
saidecar (înv.) Meșter care lucra odoare bisericești. *s.m., pl.* saidecari.
saigiu Slujbaș al Porții Otomane care strângea în țările români darea plătită în oi. *s.m., art.* saigiul, *pl.* saigii, *art.* saigiii.
saigonez,-ă (Locuitor) din Saigon. *adj., s.m.* și *f., pl.* saigonezi,-e.
Saint-Bernard (san bernar) (fr., zool.) Bernardin. *s.prop.m.*
saintlucian,-ă (ai *pron.* ă, -ci-an) (Locuitor) din Saint Lucia. *adj., s.m.* și *f., pl.* saintlucieni,-e.
saivan Adăpost de iarnă pentru oi sau pentru vite. [*var.* săivan *s.n.*] *s.n., pl.* saivane.
sake Băutură alcoolică de origine japoneză, obținută din orez fermentat. *s.n., art.* sake-ul.
sal (rar) Plută mare. *s.n., pl.* saluri.
salahor Muncitor necalificat, plătit cu ziua, care lucrează mai ales în construcții. [*var.* (pop.) salaor *s.m.*] *s.m., pl.* salahori.
salahori *intr.* A munci ca salahor, a munci din greu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* salahoresc, *imperf. 3 sg.* salahorea; *conj. prez. 3* să salahorească.
salahorie Muncă de salahor, muncă grea; salahorit. *s.f., art.* salahoria, *g.-d. art.* salahoriei.
salahorit (rar) Salahorie. *s.n.*
salam Produs alimentar din carne tocată, afumat și uscat. *s.n., pl.* salamuri.
salamalec Formulă de salut la popoarele de religie musulmană; închinăciune, temenea (care însoțește rostirea acestei formule). *s.n., pl.* (temenele) salamalecuri.
salamandră Mic batracian asemănător cu șopârla, cu pielea de culoare neagră, pătată cu galben. *s.f., g.-d. art.* salamandrei, *pl.* salamandre.
salamură v. **saramură.**
salaor v. **salahor.**
salar v. **salariu.**
salaria (-ri-a) *tr.* (rar) A salariza. *vb. I, ind. prez. 3* salariază, *1 pl.* salariem; *conj. prez. 3* să salarieze; *ger* salariind.
salarial,-ă (-ri-al) Referitor la salariu. *adj., pl.* salariali,-e.
salariat,-ă (-ri-at) I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care primește un salariu. II. *adj.* (despre muncă) Plătit cu un salariu. *adj., s.m.* și *f., pl.* salariați,-te.
salariere (-ri-e-) Salarizare. *s.f., g.-d. art.* salarierii.
salariu Sumă de bani primită regulat de cineva pentru munca depusă; leafă. [*var.* (pop.) salar *s.n.*] *s.n., art.* salariul, *pl.* salarii, *art.* salariile.
salariza *tr.* A plăti cuiva un salariu; a salaria. *vb. I, ind. prez. 3* salarizează.
salarizare Acțiunea de a salariza; salariere. *s.f., g.-d. art.* salarizării, *pl.* salarizări.
salata-iepurelui Plantă erbacee cu flori roșii sau violete. *s.f. art., g.-d. art.* salatei-iepurelui.
salată 1. Plantă leguminoasă cu frunze mari, comestibile. 2. Preparat culinar făcut din anumite legume fierte sau crude, cu adaos de oțet și untdelemn, care se servește ca aperitiv sau ca garnitură. *s.f., g.-d. art.* salatei, *pl.* salate.

salată-creață Plantă leguminoasă cu frunze încrețite, comestibile. *s.f., g.-d. art.* salatei-crețe, *pl.* salate-crețe.
salată de boeuf (oeu *pron.* ö) Preparat culinar făcut din legume fierte și carne fiartă, tocate mărunt și amestecate cu maioneză. *s.f., g.-d. art.* salatei de boeuf, *pl.* salate de boeuf.
salată de fructe Desert preparat din fructe crude, tăiate mărunt, amestecate cu zahăr și stropite cu rom, coniac sau vin. *s.f. + prep. + s.n.*
salatieră (-ti-e-) Vas în care se servește salata. *s.f., g.-d. art.* salatierei, *pl.* salatiere.
sală 1. Încăpere spațioasă destinată spectacolelor, întâlnirilor sportive etc. //Totalitatea persoanelor dintr-o sală. */~-studio* = sală de teatru, de proporții mici, care servește ca atelier pentru diferite experimente regizorale. 2. Coridor. //Antreu, vestibul. *s.f., g.-d. art.* sălii, *pl.* săli.
salbandă (geol.) Zona de contact dintre un filon și roca pe care acesta o străbate. *s.f., g.-d. art.* salbandei, *pl.* salbande.
sălbă 1. Podoabă de purtat la gât, alcătuită dintr-unul sau din mai multe șiraguri de monede, mărgele etc. 2. (zool.) Fanon. *s.f., g.-d. art.* sălbei, *pl.* sălbe.
sălbă-moale Arbust înalt până la 6 m, cu flori verzi-gălbui. *s.f., g.-d. art.* sălbei-moi.
sălbă-răioasă Arbust cu flori mici, brune, care conține gutapercă în scoarța rădăcinilor. *s.f., g.-d. art.* sălbei-răioase.
salbie v. **salvie.**
sălcă Varietate de salcie[1] cu ramuri foarte flexibile. *s.f., g.-d. art.* sălcii, *pl.* sălci.
salcâm Arbore înalt, cu ramuri prevăzute cu spini și cu flori albe, plăcut mirositoare. *s.m., pl.* salcâmi.
sălce[1] Plantă erbacee exotică, cu tulpina agățătoare; (p. restr.) rădăcina acestei plante, cu utilizări în medicină. [*var.* salcie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sălcei.
salce[2] v. **sălcie**[1].
sălcie[1] (-ci-e) Numele mai multor specii de arbori și de arbuști cu flori galbene-verzui care cresc la marginea apelor. [*var.* salce *s.f.*] *s.f., art.* sălcia, *g.-d. art.* sălciei, *pl.* sălcii, *art.* sălciile.
sălcie[2] v. **salce**[1].
sălcie-plângătoare (-ci-e-) Varietate de salcie[1] cu ramuri foarte lungi, flexibile și plecate în jos. *s.f., g.-d. art.* sălciei-plângătoare, *pl.* sălcii-plângătoare.
saleduct Conductă pentru transportul lichidelor sărate. *s.n., pl.* saleducte.
salep 1. Nume dat tuberculilor uscați ai unor specii de orhidee; amidon extras din acești tuberculi, care, fiert în lapte sau în apă, se dă ca întăritor copiilor. 2. Băutură preparată din salep (1), miere și apă. [*var.* (reg.) salip *s.n.*] *s.n., pl.* salepuri.
salepciu v. **salepgiu.**
salepgiu Persoană care prepară sau vinde salep. [*var.* salepciu, salipgiu *s.m.*] *s.m., art.* salepgiul, *pl.* salepgii, *art.* salepgiii.
salgu Produs de patiserie în formă de bastonașe, preparat din aluat sărat; sărățea. *s.n., art.* salgul, *pl.* salguri.
sălian (-li-an) (ant.) Fiecare dintre cei 12 preoți romani care se ocupau de cultul zeului Marte. *s.m., pl.* sălieni.
sălic,-ă (în sintagma) *Legea ~* = culegere de norme de drept medievale, aparținând francilor, conform căreia femeile erau excluse de la succesiunea pământului și de la tronul Franței. *adj., pl.* sălici,-ce.
salicacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate cu inflorescențe în formă de amenți, care cuprinde arbori și arbuști ca plopul și salcia; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* salicaceea, *g.-d. art.* salicaceei, *pl.* salicacee.
salicilat Sare sau ester al acidului salicilic. *s.m., pl.* salicilați.
salicilic (în sintagma) *Acid ~* = preparat chimic pe bază de fenol, utilizat în medicină, în industria alimentară etc. *adj.*
salicilină Substanță medicamentoasă extrasă din scoarță de salcie, cu însușiri febrifuge și antireumatice. *s.f., g.-d. art.* salicilinei.
salifer,-ă Care conține sare (1). *adj., pl.* saliferi,-e.
salifica *tr.* (chim.) A combina o bază cu un acid pentru a obține o sare. *vb. I, ind. prez. 3* salifică.
salificare Acțiunea de a salifica; salificație. *s.f., g.-d. art.* salificării, *pl.* salificări.
salificație (chim.) Salificare. *s.f., art.* salificația, *g.-d. art.* salificației.
salin,-ă 1. Care conține sare. *Soluție ~.* 2. (chim.) Care are caracter de sare. *adj., pl.* salini,-e.
salină Mină din care se extrage sare. *s.f., g.-d. art.* salinei, *pl.* saline.
salinitate Conținutul în săruri al unei ape sau al unui sol. *s.f., g.-d. art.* salinității.
saliniza *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni salin. *vb. I, ind. prez. 3* salinizează.
salinizare Acțiunea de a (se) saliniza. *s.f., g.-d. art.* salinizării, *pl.* salinizări.
salinometru Instrument folosit pentru determinarea concentrației soluțiilor de sare. *s.n., art.* salinometrul, *pl.* salinometre.
salip v. **salep.**
salipgiu v. **salepgiu.**
salipirină Salicilat de antipirină cu proprietăți antinevralgice, întrebuințat ca antireumatic. *s.f., g.-d. art.* salipirinei, *pl.* salipirine.
saliva *intr.* A secreta (multă) salivă. *vb. I, ind. prez. 3* salivează.
salivar,-ă Referitor la salivă. */Glande ~* = glande care secretă saliva. *adj., pl.* salivari,-e.
salivare Acțiunea de a saliva. *s.f., g.-d. art.* salivării, *pl.* salivări.
salivat Faptul de a saliva; salivație. *s.n.*
salivație Secreție salivară (exagerată). *s.f., art.* salivația, *g.-d. art.* salivației.
salivă Lichid vâscos secretat de glandele salivare, cu rol în masticație, în înghițirea bolului alimentar etc. *s.f., g.-d. art.* salivei, *pl.* salive.
salmastru,-ă (în sintagma) *Apă ~* = apă cu salinitate redusă. *adj., pl.* salmastre.
salmiac (-mi-ac) (chim., rar) Țipirig. *s.n.*
salmonelă Gen de bacterii patogene care provoacă infecții alimentare, febră tifoidă etc. *s.f., g.-d. art.* salmonelei.
salmoneloză Boală infecțioasă provocată de salmonelă la animale și la păsări, transmisibilă la om. *s.f., g.-d. art.* salmonelozei, *pl.* salmoneloze.
salmonid (la pl.) Familie de pești răpitori, cu corpul fusiform, din care fac parte păstrăvul, lipanul etc.; (la sg.) pește din această familie. *s.n., pl.* salmonide.
salol Salicilat de fenil întrebuințat ca antiseptic și antipiretic. *s.m.*
salon 1. Încăpere într-o locuință, destinată primirii musafirilor. 2. Sală în care au loc festivități, baluri etc. //Sală în care se organizează expoziții de pictură, de sculptură etc.; expoziție organizată aici. //Reuniune cu caracter cultural, artistic etc. 3. Cameră cu mai multe paturi pentru bolnavi într-un spital. *s.n., pl.* saloane.
salonard,-ă (rar) I. *adj.* De salon. II. *s.m.* și *f.* (peior.) Om de lume, monden, care frecventează saloanele. *adj., s.m.* și *f., pl.* salonarzi,-de.
salonaș Diminutiv al lui salon. *s.n., pl.* salonașe.
saloon (sălun) (angl.) Cârciumă, bar (în filmele western). *s.n.*

salopetă Haină de protecție care se poartă în timpul lucrului peste hainele obișnuite. *s.f., g.-d. art.* salopetei, *pl.* salopete.
salpetru Azotat natural de sodiu (salpetru de Chile) sau de potasiu (salpetru de India), folosiți ca îngrășăminte agricole, la fabricarea acidului azotic etc. *s.n., art.* salpetrul.
salpingectomie (med.) Ablațiune a trompelor uterine. *s.f., art.* salpingectomia, *g.-d. art.* salpingectomiei, *pl.* salpingectomii, *art.* salpingectomiile.
salpingită Inflamație a trompelor uterine. *s.f., g.-d. art.* salpingitei, *pl.* salpingite.
salpingoscop (med.) Aparat folosit în salpingoscopie. *s.n., pl.* salpingoscoape.
salpingoscopie (med.) Explorare vizuală a orificiului intern al trompei lui Eustache cu ajutorul salpingoscopului. *s.f., art.* salpingoscopia, *g.-d. art.* salpingoscopiei, *pl.* salpingoscopii, *art.* salpingoscopiile.
salpinx (anat.) 1. Trompă uterină. 2. Conduct care unește urechea medie cu cavitățile nazale; trompa lui Eustache. *s.n.*
salsa Tip de muzică și dans ritmic, bazat pe sonorități cubaneze, portoricane etc. *s.f., g.-d. art.* salsei, *pl.* salse.
salt 1. Desprindere bruscă a corpului de la pământ, sărind pe loc sau deplasându-se. 2. Cădere în vid (cu parașuta). 3. Trecere bruscă de la o situație la alta. /~ *calitativ* = moment, stadiu în evoluția unui proces, a unui fenomen, când se constată o transformare calitativă determinată de schimbări cantitative. *s.n., pl.* salturi.
saltanat (înv.) Alai, suită. *s.n., pl.* saltanaturi.
saltando (it., muz.) În felul procedeului staccato, prin lansarea ușoară a arcușului pe coarde și revenirea lui naturală. *adv.*
saltar v. **sertar.**
saltație (-ți-e) Deplasare în salturi a particulelor mișcate de un curent de apă sau de aer. *s.f., art.* saltația, *g.-d. art.* saltației.
saltea Obiect făcut dintr-un fel de sac de pânză sau de material plastic, în care se introduce un strat gros de lână, paie, vată etc. și care se așază pe pat (pentru a forma un așternut moale) sau pe apă (pentru a pluti). /~ *de apă* = strat de apă la piciorul unui baraj, care are rolul de a amortiza șocul produs de căderea apei. ~ *de protecție* = înveliș al unui cablu electric. ~ *de beton* = construcție din plăci de beton care protejează albia râurilor. ~ *de piatră* = strat de piatră care are rolul de a prelua infiltrațiile de apă din galeriile de tunel. *s.f., art.* salteaua, *g.-d. art.* saltelei, *pl.* saltele, *art.* saltelele.
saltelușă Diminutiv al lui saltea. *s.f., g.-d. art.* saltelușei, *pl.* saltelușe.
saltimbanc 1. Actor de circ care execută figuri ușoare de acrobație și provoacă râsul prin înfățișare, glume etc. 2. (fig.) Om fără caracter care își schimbă ușor atitudinea. *s.m., pl.* saltimbanci.
saltire v. **psaltire.**
saltă[1] (înv.) Zeamă acrișoară cu care se ungeau anumite fripturi. *s.f., g.-d. art.* saltei, *pl.* salte.
saltă[2] Vulcan noroios. *s.f., g.-d. art.* saltei, *pl.* salte.
salubritate 1. Însușirea de a fi salubru. //Stare a unui loc care prezintă condiții igienice pentru sănătate. 2. Serviciu public care are în grijă curățenia unui oraș. *s.f., g.-d. art.* salubrității.
salubriza *tr.* A face salubru locul de viață sau de muncă. *vb. I, ind. prez. 3* salubrizează.
salubrizare Acțiunea de a salubriza. *s.f., g.-d. art.* salubrizării, *pl.* salubrizări.
salubru,-ă Favorabil sănătății; igienic. *adj., pl.* salubri,-e.
salut Cuvânt cu care se salută. //Cuvântare prin care se salută o adunare, se întâmpină un oaspete oficial etc. *s.n., pl.* saluturi.
saluta 1. *tr.* și *refl.* A face un gest sau a rosti o formulă uzuală de politețe, de simpatie la întâlnirea cu cineva sau la despărțire. 2. *tr.* A întâmpina (ceva) cu bucurie. 3. *tr.* (fig.) A primi cu entuziasm o idee, o acțiune. *vb. I, ind. prez. 3* salută.
salutar,-ă Folositor sănătății, vieții etc.; salvator. //Potrivit, adecvat într-o anumită împrejurare. *adj., pl.* salutari,-e.
salutare Faptul de a saluta. //(Formulă de) salut. //(la pl.) Expresie de politețe transmisă unei persoane absente prin intermediul cuiva sau în scris. *s.f., g.-d. art.* salutării, *pl.* salutări.
salutier (-ti-er) Navă mică de pescuit, folosită în special în mările nordice. *s.n., pl.* salutiere.
salva *tr.* și *refl.* A scăpa pe cineva sau a izbuti să scape singur dintr-o încurcătură. *vb. I, ind. prez. 3* salvează.
salvadorian,-ă (Locuitor) din Salvador. *adj., s.m.* și *f., pl.* salvadorieni,-e.
salvamar[1] Persoană calificată care face parte din salvamar[2]; (rar) salvamarist. *s.m., pl.* salvamari.
salvamar[2] Serviciu specializat (la mare) pentru salvarea celor care sunt în pericol de a se îneca. *s.n.*
salvamarist (rar) Salvamar[1]. *s.m., pl.* salvamariști.
salvamont Asociație care se ocupă cu salvarea celor rătăciți sau accidentați pe munte. *s.n.*
salvamontist (Persoană calificată) din cadrul salvamontului. *s.m., pl.* salvamontiști.
salvare 1. Acțiunea de a (se) salva; ființă, circumstanță salvatoare. 2. Serviciu medical care dă primul ajutor celor accidentați sau bolnavilor. //Vehicul amenajat pentru transportul bolnavilor sau accidentaților la serviciul de urgență. *s.f., g.-d. art.* salvării, *pl.* salvări.
salvarsan Derivat al arseniului, folosit în tratamentul sifilisului. *s.n.*
salvat,-ă Care a fost scos dintr-o primejdie. *adj., pl.* salvați,-te.
salvator,-oare (Cel) care salvează sau poate salva. *adj., s.m.* și *f., pl.* salvatori,-oare.
salvă Serie de lovituri trase simultan cu două sau mai multe arme de foc. *s.f., g.-d. art.* salvei, *pl.* salve.
salvconduct Document care acordă cuiva liberă trecere pe un teritoriu sau într-o zonă de război. *s.n., pl.* salvconducte.
salve (rar) Formulă de salut folosită (mai ales) la despărțire. *interj.*
salvgarda *tr.* (livr.) A apăra, a lua sub ocrotirea sa. *vb. I, ind. prez. 3* salvgardează.
salvgardare (livr.) Acțiunea de a salvgarda. *s.f., g.-d. art.* salvgardării.
salvie (-vi-e) Plantă erbacee ornamentală, cu flori roșii sau violacee. [*var.* salbie *s.f.*] *s.f., art.* salvia, *g.-d. art.* salviei, *pl.* salvii, *art.* salviile.
sama Produs bogat în enzime. *s.f., g.-d. art.* samalei, *pl.* samale.
samaniu,-ie (înv.) Galben-deschis. *adj., pl.* samanii.
samar 1. Șa mare, fără scări, care se pune, pentru poveri, pe măgari sau pe catâri; (p. ext.) încărcătură care se așază pe spatele unui animal de povară. 2. Bucată de scândură, având pe una din fețe o mică platformă care servește la transportarea cărămizilor pe schele. *s.n., pl.* samare.
samară Tip de fruct uscat, cu o singură sămânță. *s.f., g.-d. art.* samarei, *pl.* samare.
samarinean,-ă v. **samaritean.**
samaritean,-ă I. *adj., s.m.* și *f.* (Locuitor) din Samara (Palestina). II. *s.m.* și *f.* Om milos, binefăcător. [*var.* samarinean,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* samariteni,-e.
samariteancă (rar) 1. Locuitoare din Samara (Palestina). 2. Femeie miloasă, binefăcătoare. *s.f., g.-d. art.* samaritencei, *pl.* samaritence.

samariu Element care face parte din grupul pământurilor rare. *s.n., art.* samariul.
samavolnic,-ă Care nesocotește voința și drepturile altora, procedând după bunul său plac; arbitrar. *adj., pl.* samavolnici,-ce.
samavolnicie Purtare sau acțiune samavolnică; abuz. *s.f., art.* samavolnicia, *g.-d. art.* samavolniciei, *pl.* samavolnicii, *art.* samavolniciile.
samă (în țările români) 1. Recensământ făcut de domnie pentru fixarea birului. 2. Dare în bani care cuprindea toate obligațiile financiare ale birnicilor. *s.f., g.-d. art.* samei.
sambă Dans popular brazilian cu ritm sincopat; melodie după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* sambei, *pl.* sambe.
sambo Descendent provenit din căsătoria unui amerindian cu un negroid sau cu un mulatru. *s.m.*
samcă (în superstiții) Ființă imaginară rea, care omoară oameni sau le provoacă acestora boli. *s.f., g.-d. art.* samcei, *pl.* samce.
sameș 1. (în trecut) Funcționar administrativ care îndeplinea funcția de contabil; casier și strângător de biruri pe județ. 2. (reg.) Administrator de moșie. *s.m., pl.* sameși.
samizdat 1. Totalitatea mijloacelor folosite în țările comuniste pentru difuzarea operelor literare și științifice interzise de cenzură. 2. Lucrările difuzate prin samizdat (1). *s.n., pl.* (2) samizdaturi.
samnit,-ă (Locuitor) din Antichitate din centrul Peninsulei Italice. *adj., s.m.* și *f., pl.* samniți,-te.
samoan,-ă (Locuitor) din Samoa. *adj., s.m.* și *f., pl.* samoani,-e.
samoană Limba vorbită de samoani. *s.f., g.-d. art.* samoanei.
samoed,-ă (Persoană) care face parte dintr-o populație de origine mongolă din Siberia de Nord. *adj., s.m.* și *f., pl.* samoezi,-de.
samovar Vas de metal în care se fierbe apă pentru ceai. *s.n., pl.* samovare.
sampan Mică navă cu vele întrebuințată în Extremul Orient. *s.n., pl.* sampane.
samsar Mijlocitor în afaceri negustorești. //(fig.) Persoană fără scrupule, capabilă să vândă orice. *s.m., pl.* samsari.
samsara Doctrină brahmanică și budistă referitoare la transmigrația sufletului. *s.f.*
samsarlâc (înv.) Îndeletnicirea samsarului. *s.n., pl.* samsarlâcuri.
samur[1] Mamifer carnivor cu blana prețioasă, de culoare sură, cu o pată albă pe piept. *s.m., pl.* samuri.
samur[2] Blană de samur[1] prelucrată. *s.n., pl.* samururi.
samurai Membru al castei privilegiate feudalo-militare din Japonia, înainte de revoluția din 1867. *s.m., art.* samuraiul, *pl.* samurai, *art.* samuraii.
samuraslă (pop.) Plantă răsărită de la sine, din semințele scuturate ale recoltei anterioare sau din bulbii, tuberculii etc. rămași nescoși din pământ. *s.f., g.-d. art.* samuraslei.
sanatorial,-ă (-ri-al) Referitor la sanatoriu. *adj., pl.* sanatoriali,-e.
sanatoriu Instituție medicală pentru tratamentul bolilor cronice, în special al tuberculozei. *s.n., art.* sanatoriul, *pl.* sanatorii, *art.* sanatoriile.
sanchi (fam.) Vorbă să fie! așa să crezi! *adv.*
sanchiu,-ie (pop.) Tăcut, posac; îndărătnic. *adj., pl.* sanchii.
sanctifica *tr.* (bis.) A trece pe cineva în rândul sfinților. *vb. I, ind. prez. 3* sanctifică; *conj. prez. 3* să sanctifice.
sanctificare (bis.) Faptul de a sanctifica. *s.f., g.-d. art.* sanctificării.
sanctitate Sfințenie. *s.f., g.-d. art.* sanctității.
Sanctitatea Ta (Sa, Voastră) Titlu dat papilor și patriarhilor. *loc. pr., g.-d.* Sanctității Tale, (Sale, Voastre).
sanctuar (-tu-ar) Altar; loc sfânt. //Lăcaș de cult. //(fig.) Loc inviolabil. *s.n., pl.* sanctuare.
sancționa (-ți-o-) *tr.* 1. A confirma o lege, o dispoziție printr-o semnătură autorizată. 2. A aplica o sancțiune. *vb. I, ind. prez. 3* sancționează.
sancționare (-ți-o-) Acțiunea de a sancționa. *s.f., g.-d. art.* sancționării, *pl.* sancționări.
sancțiune (-ți-u-) 1. Confirmare, aprobare a unui act de către o autoritate superioară celei care l-a emis. //Aprobare, întărire. 2. Măsură de constrângere aplicată ca urmare a nerespectării unor obligații asumate; (p. ext.) orice fel de pedeapsă. //Sistem de măsuri (economice, financiare, militare) cu caracter de pedeapsă, aplicat unui stat; represalii contra părții care nu-și respectă obligațiile asumate într-o convenție. *s.f., g.-d. art.* sancțiunii, *pl.* sancțiuni.
sanculot (u *pron.* ü) (fr., rar) Revoluționar din cadrul mișcării populare în timpul Revoluției Franceze de la sfârșitul sec. al XVIII-lea. *s.m., pl.* sanculoți.
sanda Încălțăminte ușoară de vară, cu fețele foarte decupate sau făcute din bentițe. [*var.* sandală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sandalei, *pl.* sandale, *art.* sandalele.
sandal[1] v. **santal.**
sandal[2] Numele unei țesături de mătase. *s.n.*
sandală v. **sanda.**
sandarac Rășină naturală extrasă dintr-o specie de tuia, folosită la prepararea lacurilor și a vopselelor. *s.n.*
sandinist,-ă (Luptător) din Frontul pentru eliberarea Nicaraguei. *adj., s.m.* și *f., pl.* sandiniști,-ste.
sandou Cablu elastic format din fire de cauciuc paralele, înfășurate în fire de in sau de bumbac. *s.n., pl.* sandouri.
sandră Câmpie formată prin depunerea de nisipuri și de pietriș la periferia ghețarilor continentali. *s.f., g.-d. art.* sandrei, *pl.* sandre.
sandvici/sendviș Felie de pâine (unsă cu unt) cu salam, caşcaval etc. peste care se poate aşeza o altă felie de pâine. [*var.* sandviș, sanviș *s.n.*] *s.n., pl.* sandviciuri /sendvișuri.
sandviș v. **sandvici.**
sanepid Instituție sanitară care se ocupă cu diferite domenii de igienă publică și de combatere a bolilor contagioase. *s.n.*
sangeac[1] (înv.) Guvernator al unui sangeac[2] (2). *s.m., pl.* sangeaci.
sangeac[2] (înv.) 1. Steag turcesc trimis de Poarta Otomană noului domn ales în țările români. 2. Diviziune teritorială în Imperiul Otoman. *s.n., pl.* sangeacuri.
sanghin,-ă v. **sangvin.**
sanghinolent,-ă v. **sangvinolent.**
sanguin,-ă v. **sangvin.**
sanguinar,-ă v. **sangvinar.**
sanguină 1. Oxid de fier de culoare roșie-brună din care se fabrică creioane colorate. 2. Creion făcut din sanguină (1). 3. Desen executat cu un creion a cărui mină este făcută din sanguină (1); litografie care imită un asemenea desen. *s.f., g.-d. art.* sanguinei, *pl.* (2, 3) sanguine.
sanguinic,-ă v. **sangvinic.**
sanguinolent,-ă v. **sangvinolent.**
sangulie (înv., pop.) Țesătură foarte fină. *s.f., art.* sangulia, *g.-d. art.* sanguliei, *pl.* sanguliii, *art.* sanguliile.
sangvin,-ă 1. Referitor la sânge; prin care circulă sângele. 2. (despre oameni) Cu o circulație a sângelui foarte activă. /*Temperament* ~ = temperament vioi, impulsiv. [*var.* sanghin,-ă, sanguin,-ă *adj.*] *adj., pl.* sangvini,-e.
sangvinar,-ă Crud, însetat de sânge. //(fig.) Sângeros. [*var.* sanguinar,-ă *adj.*] *adj., pl.* sangvinari,-e.

sangvinic,-ă Sangvin (2). [*var.* sanguinic,-ă *adj.*] *adj., pl.* sangvinici,-ce.
sangvinolent,-ă 1. Amestecat cu sânge. 2. De culoarea sângelui. [*var.* sanghinolent,-ă, sanguinolent,-ă *adj.*] *adj., pl.* sangvinolenți,-te.
sanhedrin Tribunal la vechii evrei. //(fig.) Grup de oameni care formează un cerc închis, având pretenția de a da sentințe infailibile într-un anumit domeniu. *s.n.*
sanidin v. sanidină.
sanidină Feldspat potasic incolor, alb, roz ori cenușiu. [*var.* sanidin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* sanidinei.
sanidinit Rocă magmatică formată în cea mai mare parte din sanidină și minerale rare. *s.n.*
sanie 1. Vehicul prevăzut cu două tălpi de lemn sau de fier, cu ajutorul cărora se deplasează prin alunecare pe zăpadă. 2. Suport la unele mașini-unelte, care poate aluneca de-a lungul unor ghidaje spre a deplasa o altă piesă. *s.f., art.* sania, *g.-d. art.* saniei, *pl.* sănii, *art.* săniile.
sanitar[1] Soldat instruit pentru a da primul ajutor răniților și a se îngriji de ridicarea și transportarea lor de pe câmpul de luptă. *s.m., pl.* sanitari.
sanitar[2]**,-ă** 1. Referitor la sănătate; (despre legi, servicii) destinat sănătății publice. /*Punct* ~ = mică unitate de asistență medicală. *Agent* ~ (și s.) = persoană din cadrul personalului medical mediu, care se ocupă cu îngrijirea bolnavilor (din mediul rural). 2. (despre instalații) Care servește la igiena unei locuințe. *adj., pl.* sanitari,-e.
sanmarinez,-ă (Locuitor) din San Marino. *adj., s.m.* și *f., pl.* sanmarinezi,-e.
sanscrit,-ă Referitor la limba sanscrită. //Scris în limba sanscrită. *adj., pl.* sanscriți,-te.
sanscrită Veche limbă indo-europeană din India, în care este scrisă cea mai mare parte din literatura clasică indiană. *s.f., g.-d. art.* sanscritei.
sanscritolog Specialist în limba și literatura sanscrită. *s.m., pl.* sanscritologi.
sanseviera (-vi-e-) Plantă tropicală decorativă, cu frunze lungi, cărnoase, din ale căror fibre rezistente se fac sfori, pânză etc. *s.f.*
santal Arbore tropical cu lemn dens și parfumat, din care se extrage un ulei întrebuințat în parfumerie și în medicină. //Lemnul acestui arbore, din care se fac mobile de lux. *s.m., pl.* santali.
santină Spațiu pe fundul unei nave unde se adună apele de condensare, de infiltrație etc. *s.f., g.-d. art.* santinei, *pl.* santine.
santinelă Militar înarmat care face serviciul de pază a unui obiectiv militar. [*var.* sentinelă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* santinelei, *pl.* santinele.
santinier (-ni-er) Mecanic la santina navei. *s.m., pl.* santinieri.
santonian[1] (-ni-an) Al doilea subetaj al cretacicului superior. *s.n.*
santonian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la santonian[1]. *adj., pl.* santonieni,-e.
santonină Substanță toxică extrasă din mugurii unor plante, utilizată în medicină ca vermifug. *s.f., g.-d. art.* santoninei.
sanviș v. sandvici.
sapă[1] 1. Unealtă agricolă alcătuită dintr-o lamă de oțel fixată într-o coadă de lemn, folosită pentru prășit și săpat. /*A ajunge* (sau *a aduce, a lăsa*) *în* ~ *de lemn* = a (se) ruina. ~*-foraj* = unealtă montată la capătul inferior al garniturii prăjinii de foraj, cu ajutorul căreia se sapă gaura de sondă. ~*-rotativă* = mașină agricolă prevăzută cu discuri, cu ajutorul căreia se sfărâmă crusta formată la suprafața pământului înainte de a răsări plantele. 2. Piesă metalică de la partea posterioară a afetului de tun, care se înfige în pământ pentru a fixa tunul. 3. Fiecare dintre cei patru căpriori de la colțurile unei case țărănești. *s.f., g.-d. art.* sapei, *pl.* sape.
sapă[2] (pop.) Faptul de a săpa; săpat. *s.f., g.-d. art.* sapei, *pl.* sape.
sapă[3] (înv., pop.) Crupa calului. *s.f., g.-d. art.* sapei, *pl.* sape.
sapient,-ă (-pi-ent) (livr.) (Om) înțelept, învățat, doct. *adj., s.m.* și *f., pl.* sapienți,-te.
sapiență (-pi-en-) (livr.) Înțelepciune; știință, învățătură. *s.f., g.-d. art.* sapienței.
sapiențial,-ă (-pi-en-) (livr.) Care denotă sapiență. *adj., pl.* sapiențiali,-e.
saponifica *tr.* și *refl.* (despre grăsimi) 1. A (se) descompune prin hidroliză în acizi organici și alcool. 2. A (se) transforma în săpun. *vb. I, ind. prez. 3* saponifică; *conj. prez. 3* să saponifice.
saponificare Acțiunea de a (se) saponifica; saponificație. *s.f., g.-d. art.* saponificării, *pl.* saponificări.
saponificație (-ți-e) Saponificare. *s.f., art.* saponificația, *g.-d. art.* saponificației.
saponină Substanță de origine vegetală care, în contact cu apa, face spumă abundentă. *s.f., g.-d. art.* saponinei, *pl.* saponine.
saporific,-ă (livr.) Care dă gust, savoare. *adj., pl.* saporifici,-ce.
sapotier (-ti-er) Arbore din Antile cu fructe foarte dulci. *s.m., pl.* sapotieri.
saprofag,-ă (despre organisme) Care se hrănește cu materii organice în descompunere. *adj., pl.* saprofagi,-ge.
saprofit[1]**,-ă** (despre microorganisme) Care crește pe substanțe organice în descompunere. *adj., pl.* saprofiți,-te.
saprofit[2]**/saprofită** Organism vegetal sau microorganism care își procură hrana din substanțe organice în descompunere. *s.n./s.f., pl.* saprofite.
saprofitism (biol.) Mod de viață caracteristic saprofitelor. *s.n.*
saprogen,-ă (despre microorganisme) Care provoacă putrefacția. *adj., pl.* saprogeni,-e.
sapropel Mâl cu efecte terapeutice, bogat în substanțe organice în curs de descompunere. *s.n., pl.* sapropeluri.
sapropelic,-ă Care are compoziția, natura sapropelului. *adj., pl.* sapropelici,-ce.
sarabandă 1. Vechi dans popular spaniol. 2. (fig.) Mișcare tumultuoasă, amețitoare; frământare; (p. ext.) mulțime tumultuoasă. *s.f., g.-d. art.* sarabandei, *pl.* sarabande.
sarafan Rochie decoltată, fără mâneci, care se poartă peste bluză. *s.n., pl.* sarafane.
saragea 1. Călăreț din vechea cavalerie turcească. 2. Soldat din cavaleria neregulată a țărilor românești. *s.f., art.* sarageaua, *g.-d. art.* saragelei, *pl.* saragele, *art.* saragelele.
sarai v. serai.
sarailie Prăjitură făcută din foi de plăcintă rulate, umplute cu nuci sau cu migdale și îmbibate cu sirop de zahăr sau cu miere. [*var.* (înv.) seralie *s.f.*] *s.f., art.* sarailia, *g.-d. art.* saraliei, *pl.* sarailii, *art.* sarailiile.
saramura *tr.* 1. A introduce în saramură produse alimentare pentru a le conserva. 2. A ține la saramură pieile crude înainte de tăbăcire. 3. A trata cu fungicide semințele de cereale, înainte de semănare. *vb. I, ind. prez. 3* saramurează.
saramurare Acțiunea de a saramura. *s.f., g.-d. art.* saramurării.
saramură 1. Apă în care s-a diluat sare, folosită în gospodărie la conservarea unor alimente, în industria tăbăcăriei etc. //Apă naturală care conține sare. 2. Zeamă sărată, condimentată cu usturoi, oțet etc. cu care se servesc unele mâncăruri. ~ *de pește.* [*var.* (pop.) salamură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* saramurii, *pl.* saramuri.

sarazin,-ă (în Evul Mediu) I. *adj.* Caracteristic sarazinului. II. *s.m.* şi *f.* Nume dat musulmanilor din vestul Europei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sarazini,-e.
sarazină Poartă suplimentară la cetăţile medievale, armată în partea inferioară cu colţi de oţel. *s.f., g.-d. art.* sarazinei, *pl.* sarazine.
sarbacană 1. Tub lung şi drept cu ajutorul căruia se pot arunca, suflând în el, proiectile de mici dimensiuni. 2. Armă cu care musulmanii aruncau materii incendiare asupra trupelor inamice. *s.f., g.-d. art.* sarbacanei, *pl.* sarbacane.
sarcasm 1. Ironie aspră, batjocoritoare. 2. Vorbă, expresie sarcastică. *s.n., pl.* (2) sarcasme.
sarcastic,-ă Batjocoritor, usturător. *adj., pl.* sarcastici,-ce.
sarcină 1. Încărcătură, greutate pe care o duce un om sau un animal. //Legătură de lemne, de paie etc. care poate fi dusă în spinare sau cu braţele. 2. Obligaţie, răspundere (morală sau materială). */A lăsa pe cineva în ~a cuiva* = a lăsa pe cineva în grija cuiva. *A pune* (ceva) *în ~a cuiva* = a face pe cineva răspunzător (de ceva). 3. Misiune. 4. Starea femeii gravide. 5. Mărime fizică ce produce o stare de solicitare mecanică într-un corp solid deformabil ori într-un sistem fizic. 6. Putere luată sau dată de un sistem tehnic. 7. ~ *electrică* = cantitate de electricitate pe care o poate produce sau înmagazina un corp. *s.f., g.-d. art.* sarcinii, *pl.* sarcini.
sarcocel (med.) Tumoare a testiculelor. *s.n., pl.* sarcocele.
sarcofag Sicriu antic din piatră, bronz etc., bogat ornamentat. //Monument funerar în formă de sicriu. [*var.* (rar) sarcofagiu *s.n.*] *s.n., pl.* sarcofage.
sarcofagiu v. **sarcofag.**
sarcolemă (anat.) Membrană care învelește fibra musculară. *s.f., g.-d. art.* sarcolemei, *pl.* sarcoleme.
sarcologie Parte a anatomiei care se ocupă cu studierea muşchilor. *s.f., art.* sarcologia, *g.-d. art.* sarcologiei.
sarcom Tumoare malignă formată prin proliferarea celulelor ţesutului conjunctiv. *s.n., pl.* sarcoame.
sarcomatos,-oasă (med.) Referitor la sarcom. *adj., pl.* sarcomatoşi,-oase.
sarcomatoză (med.) Afecţiune caracterizată prin apariţia de sarcoame multiple. *s.f., g.-d. art.* sarcomatozei, *pl.* sarcomatoze.
sarcoplasmă Protoplasma celulelor musculare. *s.f., g.-d. art.* sarcoplasmei.
sarcopt Parazit microscopic care produce scabia. *s.m., pl.* sarcopţi.
sarcosporidioză (-di-o-) Boală a mamiferelor şi a păsărilor, care se manifestă prin slăbire, provocată de paraziţi dezvoltaţi în ţesutul muscular. *s.f., g.-d. art.* sarcosporidiozei, *pl.* sarcosporidioze.
sard,-ă (Locuitor) din Sardinia; sardinian. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sarzi,-de.
sardanapalic,-ă (livr., despre viaţă, ospeţe) Exagerat de îmbelşugat, de luxos; (p. ext.) decăzut. *adj., pl.* sardanapalici,-ce.
sardanapalism (livr.) Trai îmbelşugat, luxos şi decadent. *s.n.*
sardă Limbă romanică vorbită în Sardinia. *s.f., g.-d. art.* sardei.
sardea Numele mai multor specii de peşti marini, lungi de 10-15 cm, care se consumă proaspeţi sau conservaţi. */Ca ~lele* = foarte înghesuiţi. *s.f., art.* sardeaua, *g.-d. art.* sardelei, *pl.* sardele, *art.* sardelele.
sardeluţă Diminutiv al lui sardea. *s.f., g.-d. art.* sardeluţei, *pl.* sardeluţe.
sardină 1. Peşte marin din familia clupeidelor, vorace, asemănător cu scrumbia. 2. Sardea. *s.f., g.-d. art.* sardinei, *pl.* sardine.
sardinian,-ă (-ni-an) Sard. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sardinieni,-e.
sardiu Piatră semipreţioasă transparentă, de culoare roşie sau brună. *s.n., art.* sardiul.
sardonic,-ă (livr., despre râs, zâmbet etc.) Care exprimă răutate, satisfacţie diabolică. *adj., pl.* sardonici,-ce.
sardonix Piatră semipreţioasă cu dungi regulate roşii sau brune. *s.n.*
sare 1. Compus chimic rezultat din reacţia dintre un acid şi o bază. 2. Denumire uzuală pentru clorura de sodiu; sare de bucătărie. */Marea cu ~a* = ceva exagerat. *A-i fi* (cuiva) *drag ca ~a în ochi* = a-i fi (cuiva) nesuferit. 3. (fig.) Spirit; farmec, haz. 4. ~ *amară* = substanţă chimică, sub formă de praf alb, întrebuinţată în medicină ca purgativ. 5. ~ *de lămâie* = acid citric. *s.f., g.-d. art.* sării, *pl.* (1) săruri.
sargasă Algă de culoare brună, care creşte în mările tropicale. *s.f., g.-d. art.* sargasei, *pl.* sargase.
sari Îmbrăcăminte femeiască indiană, lungă, care lasă dezgolit un umăr şi îl acoperă pe celălalt. *s.n., art.* sariul, *pl.* sariuri.
saric (înv.) Văl care se înfăşura în jurul fesului, alcătuind împreună turbanul turcesc. *s.n., pl.* saricuri.
sarică Manta ţărănească lungă şi moţoasă, ţesută din fire groase de lână, pe care o poartă oamenii de la munte. *s.f., g.-d. art.* saricii, *pl.* sarici.
sarin Substanţă toxică de luptă cu efect neuroparalitic. *s.n.*
sarma Preparat culinar din carne tocată, amestecată cu orez, învelită în foaie de varză sau de viţă-de-vie. [*var.* sarmală *s.f.*] *s.f., art.* sarmaua, *g.-d. art.* sarmalei, *pl.* sarmale, *art.* sarmalele.
sărmală v. **sarma.**
sarmat,-ă (Persoană) care aparţinea unei populaţii indo-europene, înrudite cu sciţii, care a populat teritoriile din jurul Mării Negre. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sarmaţi,-te.
sarmaţian[1] (-ţi-an) Ultimul etaj al miocenului din sud-estul Europei. *s.n.*
sarmaţian[2]**,-ă** (-ţi-an) Referitor la sarmaţian[1]. *adj., pl.* sarmaţieni,-e.
sarmentos,-oasă (bot.) Cu tulpina lungă şi agăţătoare. *adj., pl.* sarmentoşi,-oase.
sarong Îmbrăcăminte malaieză, de forma unei fuste lungi şi strâmte, purtată de bărbaţi şi de femei. *s.n., pl.* saronguri.
saros Perioadă de 18 ani, 11 zile şi 8 ore, după care eclipsele de Soare, de Lună şi mareele se repetă în aceleaşi condiţii. *s.n.*
Sarsaila Unul dintre numele populare ale diavolului. *s.prop.m.*
sarsana/saxana (pop., fam.) Sarcină, povară (pe care o duce un cal). *s.f., art.* sarsanaua/saxanaua, *g.-d. art.* sarsanalei/saxanalei, *pl.* sarsanale/saxanale, *art.* sarsanalele/saxanalele.
sart (mar.) Odgon care serveşte la fixarea catargelor de bordurilor navei. *s.n., pl.* sarturi.
sas[1] Persoană care aparţine populaţiei germanice colonizate în unele părţi ale Transilvaniei, în secolele XII şi XIII. *s.m., pl.* saşi.
sas[2] Compartiment dintr-un sistem tehnic sau dintr-o instalaţie, care poate comunica alternativ cu alte încăperi ori cu exteriorul. *s.n., pl.* sasuri.
saschiu Numele a două plante erbacee, cu tulpina întinsă pe pământ şi cu frunze persistente, lucioase. *s.m., art.* saschiul, *pl.* saschii.
sastiseală (înv., fam.) Plictiseală. *s.f., g.-d. art.* sastistelii, *pl.* sasisteli.
sastisi *refl.* şi *tr.* (înv.) A (se) tulbura. //A (se) zăpăci. //A (se) plictisi, a (se) sătura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sastisesc, *imperf. 3 sg.* sastisea; *conj. prez. 3* să sastisească.

sastisire (înv.) Acțiunea de a (se) sastisi. *s.f., g.-d. art.* sastisirii, *pl.* sastisiri.
saşeu (rar) Pungă mică în care se păstrează batiste, ciorapi etc. sau în care se pun, în dulap, flori plăcut mirositoare. *s.n., art.* saşeul, *pl.* saşeuri.
saşiu,-ie Care se uită cruciş; încrucişat. *adj., pl.* saşii.
sat 1. Aşezare rurală ai cărei locuitori se ocupă în general cu agricultura. 2. Locuitorii dintr-un sat (1); sătenii. *A se supăra ca văcarul pe ~*, se spune despre cineva care se supără fără motiv pe altul. 3. Țărănimea cu specificul ei. 4. *~-pilot* = sat model. *s.n., pl.* sate.
Satan v. **Satana.**
satan v. **satană.**
Satana Numele biblic al diavolului. [*var.* Satan *s.prop.m.*] *s.prop.m., g.-d.* lui Satana/Satanei.
satană (rar) Întruchipare, unealtă a răului. //Termen injurios pentru oameni şi animale. [*var.* satan *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* satanei, *pl.* satane.
satanesc,-ească (rar) Satanic. *adj., pl.* sataneşti.
satanic,-ă De satană; diavolesc, drăcesc; (p. ext.) perfid, crud; satanesc, satanicesc. *adj., pl.* satanici,-ce.
satanicesc,-ească (rar) Satanic. *adj., pl.* sataniceşti.
satanism 1. Caracter, atitudine satanică. 2. Cult consacrat lui Satana şi răului. 3. Tendință în literatura romantică de a lua ca motiv de inspirație diavolul. *s.n.*
satanist,-ă (Adept) al satanismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sataniști,-ste.
sataniza *tr.* A da un caracter satanic; a acuza, a afurisi. *vb. I, ind. prez. 3* satanizează.
satara (înv.) Dare excepțională percepută în țările române. *s.f., art.* sataraua, *g.-d. art.* sataralei, *pl.* satarale, *art.* sataralele.
satâr Cuțit mare de bucătărie, lat şi negru. *s.n., pl.* satâre.
satârgiu (înv.) Soldat mercenar, înarmat cu satâr, în vechea armată a țărilor române. *s.m., art.* satârgiul, *pl.* satârgii, *art.* satârgiii.
satelit 1. Corp ceresc care se roteşte în jurul altui corp ceresc. 2. *~ artificial* = corp metalic de diferite forme, prevăzut cu aparate ştiințifice, care se roteşte în jurul Pământului, fiind lansat în spațiul interplanetar cu ajutorul unei rachete. *~ de radioamatori* = satelit artificial, dotat cu echipament special, care permite comunicațiile între radioamatori. *~ meteorologic* = satelit artificial echipat pentru operații de cercetare a atmosferei terestre, în zonele mai puțin accesibile. 3. (fig.) Persoană, stat etc. care execută orbeşte ordinele cuiva. //(adj.) *Țară ~.* 4. (mec.) Roată dințată a unui mecanism planetar care se roteşte liber în jurul unui ax. *s.m., pl.* sateliți.
sateloid Aparat de zbor orbital, cu motor-rachetă de mică tracțiune, constituind un intermediar între un avion şi un satelit artificial. *s.m., pl.* sateloizi.
sateliza *tr.* 1. A transforma în satelit. 2. (fig.) A pune sub influența cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* satelizează.
sătem (în sintagma) *Limbă ~* = limbă indo-europeană care a păstrat în evoluția ei sunetul „s" înaintea vocalelor „e" şi „i". *s.n.*
saten v. **satin.**
satin Țesătură deasă de mătase, de bumbac etc. cu una dintre fețe lucioasă. [*var.* saten *s.n.*] *s.n.*
satina *tr.* A da luciu hârtiei sau țesăturilor cu ajutorul calandrului. *vb. I, ind. prez. 3* satinează.
satinare Acțiunea de a satina. *s.f., g.-d. art.* satinării, *pl.* satinări.
satinet Satin subțire. *s.n.*
satir 1. Divinitate din mitologia greacă, imaginată ca un monstru cu corpul păros, cu picioare şi coarne de țap. 2. (fig.) Om desfrânat, libidinos. *s.m., pl.* satiri.
satiră/satiră Scriere în versuri sau în proză în care sunt criticate defecte omeneşti sau aspecte negative ale societății. *s.f., g.-d. art.* satirei/satirei, *pl.* satire/satire.
satiric[1] Conținut, caracter specific satirei. *s.n.*
satiric[2] (rar) Autor de opere satirice; persoană care satirizează. *s.m., pl.* satirici.
satiric[3]**,-ă** Specific satirei; înclinat spre satiră. *adj., pl.* satirici,-ce.
satiriza *tr.* A biciui, a ridiculiza prin satiră. *vb. I, ind. prez. 3* satirizează.
satirizare Faptul de a satiriza. *s.f., g.-d. art.* satirizării, *pl.* satirizări.
satisface *tr.* 1. A mulțumi pe cineva îndeplinindu-i o dorință, o necesitate, o solicitare. 2. A fi conform cu anumite exigențe, criterii, dorințe. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* satisface, *1 pl.* satisfacem, *2 pl.* satisfaceți; *imper. 2 sg.* satisfă, *neg.* nu satisface; *part.* satisfăcut.
satisfacere Faptul de a satisface. *s.f., g.-d. art.* satisfacerii, *pl.* satisfaceri.
satisfacție (-ți-e) 1. Sentiment de mulțumire. //Ceea ce produce mulțumire. 2. Act prin care cineva repară o ofensă, o nedreptate. */A cere* (sau *a da*) *~* = a) a cere de la cineva (sau a da cuiva) dreptate; b) a provoca (sau a accepta o provocare) la duel. [*var.* (înv.) satisfacțiune *s.f.*] *s.f., art.* satisfacția, *g.-d. art.* satisfacției, *pl.* satisfacții, *art.* satisfacțiile.
satisfacțiune v. **satisfacție.**
satisfăcător,-oare Mulțumitor, acceptabil. *adj., pl.* satisfăcători,-oare.
satrap 1. Guvernator al unei satrapii. 2. (fig.) Conducător despotic, rău. *s.m., pl.* satrapi.
satrapic,-ă Al satrapului; referitor la satrap. *adj., pl.* satrapici,-ce.
satrapie 1. Provincie în vechea Persie. 2. (fig.) Guvernare despotică. *s.f., art.* satrapia, *g.-d. art.* satrapiei, *pl.* satrapii, *art.* satrapiile.
satulungean,-ă (Locuitor) din Satulung. *adj., s.m., pl.* satulungeni,-e.
satulungeancă Locuitoare din Satulung. *s.f., g.-d. art.* satulungencei, *pl.* satulungence.
satura *tr.* A aduce un sistem fizico-chimic în stare de saturație. *vb. I, ind. prez. 3* saturează.
saturabil,-ă Care poate fi saturat. *adj., pl.* saturabili,-e.
saturabilitate (chim., fiz.) Capacitatea de a fi saturat. *s.f., g.-d. art.* saturabilității.
saturant,-ă 1. (despre factori fizici) Care se află în contact cu lichidul care l-a produs. 2. Care are proprietatea de a satura. *adj., pl.* saturanți,-te.
saturare Faptul de a satura. *s.f., g.-d. art.* saturării, *pl.* saturări.
saturat,-ă (chim.) Care se află în stare de saturație. //(fig.) Care a atins punctul de intensitate, de valoare maximă. *adj., pl.* saturați,-te.
saturator Aparat folosit pentru concentrarea unei soluții până la saturație. *s.n., pl.* saturatoare.
saturație (-ți-e) 1. Stare a unei soluții în care nu se mai poate dizolva o nouă cantitate de substanță; stare a unui mediu gazos în care nu se mai poate evapora o nouă cantitate dintr-un lichid. */Până la ~* = până la completarea tuturor valențelor libere; (fig.) atât cât poate suporta cineva. 2. (fig.) Satisfacere maximă a cuiva; (p. ext.) plictiseală, oboseală care decurge dintr-o asemenea stare. *s.f., art.* saturația, *g.-d. art.* saturației.
saturn (înv.) Numele plumbului în alchimie. *s.n.*
Saturnale v. **Saturnalii.**
Saturnalii Sărbători la romani în cinstea zeului Saturn. [*var.* Saturnale *s.prop.f.*] *s.prop.f. pl.*
saturnian,-ă (-ni-an) (rar) 1. Referitor la planeta Saturn. 2. (despre oameni) Trist, melancolic. *adj., pl.* saturnieni,-e.
saturnin,-ă 1. Saturnian. 2. Referitor la plumb. *adj., pl.* saturnini,-e.
saturnism Intoxicație cronică cu plumb. *s.n.*

saţ (pop.) Senzaţia de a fi sătul. */Fără ~* = lacom, nesăţios; (fig.) nepotolit. *A-i ţine* (sau *a-i ţine, a-i fi cuiva*) *(de)* ~ = a potoli cuiva foamea pentru mai mult timp. *A nu avea* ~ = a fi nesăţios. //(fig.) Dezgust, lehamite. //Belşug, abundenţă. [*var.* saţiu *s.n.*] *s.n.*

saţietate (-ţi-e-) Saţ, saturaţie. *A mânca până la ~. s.f., g.-d. art.* saţietăţii.

saţiu v. **saţ.**

sau 1. (cu funcţie disjunctivă) Ori. 2. (cu funcţie explicativă) Cu alte cuvinte, adică. 3. (cu funcţie copulativă) Precum şi. 4. Nu cumva. *conjcţ.*

saudit,-ă (sa-u-) (Locuitor) din Arabia Saudită. *adj., s.m.* şi *f., pl.* saudiţi,-te.

saulă (sa-u-) Parâmă folosită pentru a lega diferite obiecte la bordul unei nave. *s.f., g.-d. art.* saulei, *pl.* saule.

saună (sa-u-) Baie de aburi fierbinţi, produsă prin stropirea unor pietre încinse, urmată de duşuri reci. *s.f., g.-d. art.* saunei, *pl.* saune.

saurian (la pl.) Ordin de reptile (şopârle, cameleoni etc.), cu corpul acoperit cu solzi cornoşi şi cu coada de obicei lungă; (la sg.) reptilă din acest ordin. *s.m., pl.* saurieni.

sauvignon (sovinion) (fr.) Soi de viţă-de-vie având struguri cu boabele verzui, îndesate. //Vin din acest soi de struguri. *s.n.*

savană Câmpie din zona tropicală, acoperită cu ierburi înalte şi cu arbuşti rezistenţi la secetă. *s.f., g.-d. art.* savanei, *pl.* savane.

savant,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Om de ştiinţă) care are cunoştinţe vaste şi profunde. II. *adj.* 1. Care denotă erudiţie. 2. (despre cuvinte) Împrumutat (recent) din greacă sau din latină. *adj., s.m.* şi *f., pl.* savanţi,-te.

savantlâc (fam.) Erudiţie; (depr.) pedanterie, preţiozitate. *s.n., pl.* savantlâcuri.

savar v. **savart.**

savarină Prăjitură făcută dintr-un aluat pufos, copt în forme speciale, îmbibat cu sirop şi umplut cu frişcă. *s.f., g.-d. art.* savarinei, *pl.* savarine.

savart Unitate de măsură pentru intervale muzicale, de 301 ori mai mică decât o octavă. [*var.* savar *s.m.*] *s.m., pl.* savarţi.

savoare 1. Gust plăcut, aromă. 2. (fig.) Stare de încântare, farmec. *s.f., g.-d. art.* savoarei/savorii.

savoiard,-ă (Locuitor) din Savoia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* savoiarzi,-de.

savonieră (-ni-e-) Cutie în care se ţine săpunul de toaletă; săpunieră. *s.f., g.-d. art.* savonierei, *pl.* savoniere.

savura *tr.* 1. A mânca sau a bea ceva cu plăcere, pe îndelete. 2. (fig.) A se bucura de ceva, a se delecta cu ceva care se adresează simţurilor (vizual, auditiv). *vb. I, ind. prez. 3* savurează.

savurare Acţiunea de a savura. *s.f., g.-d. art.* savurării.

savură 1. Material pietros granulat, folosit la prepararea asfalturilor şi la construirea macadamurilor. 2. (mar.) Lest. *s.f., g.-d. art.* savurii, *pl.* savuri.

savuros,-oasă Cu gust plăcut, delicios. *adj., pl.* savuroşi,-oase.

saxana v. **sarsana.**

saxatil,-ă (despre plante sau animale) Care creşte sau trăieşte în locuri pietroase. *adj., pl.* saxatili,-e.

saxhorn Instrument muzical de suflat din alamă, întrebuinţat în fanfare şi orchestre. *s.n., pl.* saxhornuri.

saxifragă Plantă erbacee care creşte printre stânci. *s.f., g.-d. art.* saxifragii, *pl.* saxifragi.

saxofon Instrument muzical de suflat din alamă, de forma unui tub conic îndoit. *s.n., pl.* saxofoane.

saxofonist Cântăreţ la saxofon. *s.m., pl.* saxofonişti.

saxon,-ă (Locuitor) din Saxonia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* saxoni,-e.

saxotrombă Instrument de suflat mai mare decât cornul, confecţionat din piele. *s.f., g.-d. art.* saxotrombei, *pl.* saxotrombe.

să 1. (marcă a conjunctivului) ~ *scriem.* 2. (introduce propoziţii subiective, predicative, atributive etc.) *E bine ~ vii. El pare ~ fie de acord.* 3. (în loc. conjcţ.) *Până ~, fără ~. conjcţ.*

săbărelul Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. *s.n. art., neart.* săbărel.

săbia (-bi-a) *tr.* şi *refl.* (înv.) A (se) tăia cu sabia. *vb. I, ind. prez. 3* săbiază, *1 pl.* săbiem; *conj. prez. 3* să săbieze; ger. săbiind.

săbier (-bi-er) (înv.) Fabricant de săbii. *s.m., pl.* săbieri.

săbioară (-bi-oa-) 1. Săbiuţă (1). 2. (iht.) Sabie (3). 3. (bot.) Gladiolă. *s.f., g.-d. art.* săbioarei, *pl.* săbioare.

săbioi (-bi-oi) Augmentativ al lui sabie. *s.n., art.* săbioiul, *pl.* săbioaie.

săbiuţă (-bi-u-) 1. Diminutiv al lui sabie; săbioară. 2. Plantă erbacee cu frunzele în formă de sabie şi flori purpurii. *s.f., g.-d. art.* săbiuţei, *pl.* săbiuţe.

săcăluş (înv., reg.) Tun primitiv, cu tragere directă. *s.n., pl.* săcăluşe/săcăluşuri.

săceală (reg.) Ţesală pentru animale. *s.f., g.-d. art.* săcelii, *pl.* săceli.

săcela *tr.* (reg.) A ţesăla un animal. *vb. I, ind. prez. 3* săceleză.

săcelean,-ă (Locuitor) din Săcele. *adj., s.m., pl.* săceleni,-e.

săceleancă Locuitoare din Săcele. *s.f., g.-d. art.* săcelencei, *pl.* săcelence.

săcoi Augmentativ al lui sac. *s.n., art.* săcoiul, *pl.* săcoaie.

săcriu v. **sicriu.**

săcui (reg.) 1. Săculeţ care se poartă atârnat de gât; trăistuţă. 2. Săculeţ în care se pun la stors fagurii sau casul. *s.n., pl.* săcuie.

săculeţ Diminutiv al lui sac; săculeţ, săcuşor. *s.n., pl.* săculeţe.

săculţeţ (reg.) Săculeţ. *s.n., pl.* săculţeţe.

săcuşor 1. Săculeţ. 2. (reg.) Larvă de furnică. *s.m., pl.* săcuşori.

sădi *tr.* A planta. //A semăna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sădesc, *imperf. 3 sg.* sădea; *conj. prez. 3* să sădească.

sădilă (pop.) Săculeţ din pânză rară, în care se pune brânza la scurs. [*var.* sedilă, sidilă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sădilei, *pl.* sădile.

sădire Acţiunea de a sădi; sădit. *s.f., g.-d. art.* sădirii, *pl.* sădiri.

sădit Sădire. *s.n.*

săditor[1] Instrument cu care se sădeşte. *s.n., pl.* săditori.

săditor[2]**,-oare** I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care sădeşte. II. *adj.* (despre plante) Bun pentru a fi sădit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* săditori,-oare.

săditură Loc sădit; plantaţie. *s.f., g.-d. art.* săditurii, *pl.* sădituri.

săftian v. **saftian.**

săgeata-apei/săgeata-apeior Plantă erbacee acvatică, având frunze în formă de săgeată şi flori albe, cu mijlocul purpuriu. *s.f., g.-d. art.* săgeţii-apei/săgeţii-apelor.

săgeată 1. Vergea de lemn, cu un vârf ascuţit, folosită ca armă de luptă sau de vânătoare, prin aruncare dintr-un arc încordat. //(adv.) Foarte repede. 2. Indicator de direcţie în formă de săgeată (1). 3. (fig.) Vorbă ironică; înţepătură. 4. (mat.) Distanţa maximă dintre un arc de curbă şi coarda care uneşte extremităţile lui. 5. Fiecare dintre stâlpii caselor şi pătulelor de la ţară, care face legătura între grinzile temeliei şi grinzile acoperişului. 6. Prăjină prinsă de cumpăna fântânii, având la capătul

de jos ciutura sau găleata cu care se scoate apa. //Aripă la moara de vânt. *s.f., g.-d. art.* săgeții, *pl.* săgeți.
săgeta *tr.* 1. A lovi, a răni, a ucide cu săgeata. *//intr.* A arunca săgeți cu arcul. 2. (fig.) A produce sau a simți o durere ascuțită sau o emoție puternică. //A face aluzii sau observații ironice la adresa cuiva. //A străpunge cu privirea. *vb. I, ind. prez. 3* săgetează.
săgetar (înv.) Arcaș. *s.m., pl.* săgetari.
săgetare Acțiunea de a săgeta. *s.f., g.-d. art.* săgetării, *pl.* săgetări.
săgetaș (înv.) Arcaș. *s.m., pl.* săgetași.
săgetător,-oare I. *adj.* 1. Care săgetează. //(fig., despre ochi, privire) Pătrunzător. //(fig.) Ironic, satiric. 2. (fig., despre mișcări) Iute, repede. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care trage cu arcul; arcaș. 2. (în superstiții) Duh rău care provoacă boala numită săgetătură. *adj., s.m.* și *f., pl.* săgetători,-oare.
Săgetătorul Numele popular al unei constelații; al nouălea semn al zodiacului reprezentând un om sau un centaur trăgând cu arcul. *s.prop.m.*
săgetătură 1. Lovitură de săgeată; rană provocată de o săgeată. 2. (fig.) Durere vie, pătrunzătoare. 3. (pop.) Nume dat mai multor boli, care se manifestă brusc și violent, prin dureri de cap, de ochi etc. //(pop.) Congestie cerebrală. *s.f., g.-d. art.* săgetăturii, *pl.* săgetături.
săgeți̦că Diminutiv al lui săgeată. //Plantă erbacee cu tulpina ramificată și cu flori mari, albastre, liliachii sau albe. *s.f., g.-d. art.* săgeții̦celei, *pl.* săgeții̦cele, *art.* săgeții̦celele.
săgni (reg.) 1. *refl.* (despre cai) A căpăta o rană de la șa. 2. *tr.* A însemna un animal cu fierul roșu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* săgnesc, *imperf. 3 sg.* săgnea; *conj. prez. 3* să săgnească.
săgnire (reg.) Acțiunea de a (se) săgni. *s.f., g.-d. art.* săgnirii, *pl.* săgniri.
săhăidac (înv.) 1. Tolbă pentru săgeți. 2. Leagăn de pânză purtat în spate, în care țărăncile își duceau copiii la câmp. *s.n., pl.* săhăidace.
săhăidăcar (înv.) Persoană care făcea sau vindea arcuri, săgeți, hamuri, șei. *s.n., pl.* săhăidăcari.
săhăstrie v. **sihăstrie.**
săivan v. **saivan.**
sălaș (pop.) 1. Adăpost, loc unde găsește cineva găzduire. 2. Locuință, casă, cămin. 3. Mică așezare de țigani (nomazi). 4. Staul, grajd. *s.n., pl.* sălașe.
sălăjean,-ă (Locuitor) din județul Sălaj. *adj., s.m., pl.* sălăjeni,-e.
sălăjeancă Locuitoare din județul Sălaj. *s.f., g.-d. art.* sălăjencei, *pl.* sălăjence.
sălășel (rar) Diminutiv al lui sălaș. *s.n., pl.* sălășele.
sălășlui (pop.) 1. *intr.* A-și avea sălașul într-un anumit loc. //A se adăposti. 2. *tr.* A da cuiva adăpost. 3. *refl.* A se stabili într-un loc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sălășluiesc, *imperf. 3 sg.* sălășluia; *conj. prez. 3* să sălășluiască.
sălășluință (reg.) Locuință. *s.f., g.-d. art.* sălășluinței, *pl.* sălășluințe.
sălășluire (pop.) Faptul de a (se) sălășlui. *s.f., g.-d. art.* sălășluirii, *pl.* sălășluiri.
sălătea v. **sălățică.**
sălățică 1. Diminutiv al lui salată. 2. (bot., reg.) Untișor. [*var.* sălățea *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sălățelei, *pl.* sălățele, *art.* sălățelele.
sălbatec,-ă v. **sălbatic.**
sălbatic,-ă I. *adj.* 1. (despre animale) Care nu este domesticit; (p. ext.) greu de stăpânit, de domolit. //(despre ochi, privire) Care exprimă neliniște sau violență. 2. (despre plante) Care crește de la sine; (despre terenuri) necultivat, nelocuit; pustiu. 3. Rudimentar, neevoluat. 4. (despre oameni) Impulsiv, brutal. II. *adj., s.m.* și *f.* 1. (Persoană) care aparține unor populații aflate în prima perioadă de dezvoltare a societății omenești. 2. (Om) necivilizat, înapoiat, grosolan. 3. (Om) nesociabil, care trăiește singur, izolat. [*var.* sălbatec,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* sălbatici,-ce.
sălbătăci v. **sălbătici.**
sălbătăcie v. **sălbăticie.**
săibătăcime v. **săibăticime.**
sălbătăciune v. **sălbăticiune.**
sălbătici *refl.* 1. (despre animale) A deveni sălbatic. 2. (despre locuri) A deveni sălbatic, pustiu. 3. (despre oameni) A cădea în primitivism. //A deveni nesociabil, retras. [*var.* (pop.) sălbătăci *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sălbăticește, *imperf. 3 sg.* se sălbătícea; *conj. prez. 3* să se sălbăticească.
sălbăticie 1. Stare în care se află animalele sălbatice. 2. (fig.) Faptă de om crud, brutal. /*Cu ~ =* fioros, sălbatic. 3. Izolare de lume, singurătate. 4. Teritoriu unde n-a pătruns civilizația; loc pustiu, neumblat. 5. Prima perioadă din istoria societății primitive. 6. Stare de înapoiere; primitivism. [*var.* (pop.) sălbătăcie *s.f.*] *s.f., art.* sălbăticia, *g.-d. art.* sălbăticiei, *pl.* (2, 4) sălbăticii, *art.* sălbăticiile.
săibătícime 1. Mulțime de animale sălbatice. 2. Loc sălbatic, nelocuit. [*var.* (pop.) sălbătăcíme *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sălbăticimii, *pl.* sălbăticimi.
sălbăticire Acțiunea de a se sălbătici. *s.f., g.-d. art.* sălbăticirii, *pl.* sălbăticiri.
sălbăticiune 1. Animal sălbatic. //Epitet dat unei persoane care fuge de lume. 2. Loc sau ținut sălbatic. [*var.* (pop.) sălbătăciune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sălbăticiunii, *pl.* sălbăticiuni.
săibăție Plantă erbacee cu fructe otrăvitoare. *s.f., art.* sălbăția, *g.-d. art.* sălbăției, *pl.* sălbății, *art.* sălbățile.
săibuiță (rar) Diminutiv al lui salbă. *s.f., g.-d. art.* sălbuiței, *pl.* sălbuițe.
sălcioară (-ci-oa-) 1. Diminutiv al lui salcie[1]. 2. Arbore spinos cultivat ca plantă ornamentală. *s.f., g.-d. art.* sălcioarei, *pl.* sălcioare.
sălciu,-ie Care are un gust fad, leșios. *adj., pl.* sălcii.
săiiță Diminutiv al lui sală. *s.f., g.-d. art.* săliței, *pl.* sălițe.
sălta A. 1. *intr.* și *refl.* A face un salt, a sări; a se mișca, a se deplasa în salturi. 2. *intr.* (despre lucruri) A se mișca (repetat) de jos în sus, împins de o forță exterioară. //(despre ape, valuri) A fi agitat. B. *tr.* A mișca, a deplasa din loc, ridicând ușor în sus. *//tr., refl.* și *intr.* (fig.) A(-și) îmbunătăți situația materială sau socială. *//refl.* (fig., despre copii și plante) A crește în înălțime. *vb. I, ind. prez. 3* saltă.
săltare Acțiunea de a (se) sălta. *s.f., g.-d. art.* săltării, *pl.* săltări.
săitat,-ă 1. Care se află (mai) sus. 2. (și adv.) Sprinten, vioi. *adj., pl.* săltați,-te.
săltăreț,-eață 1. Care se deplasează sărind, făcând salturi; săltător; (despre pași, mers) săltat. //Care se mișcă repede; vioi, sprinten. 2. (despre dans, muzică, versuri) În ritm vioi. *adj., pl.* săltărești,-e.
săitătoare (înv.) Sac de plasă folosit la prinderea crapului. *s.f., g.-d. art.* săltătorii, *pl.* săltători.
săltător,-oare (rar) Săltăreț. *adj., pl.* săltători,-oare.
săitătură Salt; săritură. *s.f., g.-d. art.* săltăturii, *pl.* săltături.
sămădău (reg.) Contabil. //Supraveghetor peste porcari. *s.m., art.* sămădăul, *pl.* sămădăi, *art.* sămădăii.
sămăluire Operație de tratare a pielii cu sama, înainte de tăbăcire. *s.f., g.-d. art.* sămăluirii, *pl.* sămăluiri.
sămănătorism Curent literar și ideologic apărut la începutul sec. al XX-lea în România, care considera țărănimea drept singura depozitară a valorilor naționale

şi cultivă o literatură de inspiraţie rurală şi istorică. [*var.* semănătorism *s.n.*] *s.n.*
sămănătorist,-ă (Adept) al sămănătorismului. [*var.* semănătoriști,-ste *adj.*, *s.m.* şi *f.*] *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* sămănătoriști,-ste.
sămânc|ioară v. **semincioară.**
sământă Ī. Parte a plantelor cu flori care conţine embrionul şi din care, prin însămânţare, se dezvoltă o nouă plantă. */De ~* = păstrat pentru semănat. *Nici de ~* = deloc. //(fig.) Cantitate mică din ceva; fărâmă. 2. (la pl.) Grăunţe sau boabe folosite în alimentaţie, în medicină etc. 3. (pop.) Produs al glandelor de reproducere ale animalelor şi oamenilor. */De ~* = pentru prăsilă. *Bun de ~* = prolific. 4. (înv.) Urmaş, descendent. 5. Specie, gen, fel. 6. Viţă, neam, seminţie. 7. (fig.) Element din care se dezvoltă ceva. //Cauză, motiv. */~ de vorbă* = subiect de discuţie, de ceartă. *A avea ~ de vorbă* = a avea chef de discuţii, de flecăreală. *s.f.*, *g.-d. art.* semînţei, *pl.* semînţe.
sământoasă (la pl.) Grup de pomi fructiferi cu fructe cărnoase, care conţin mai multe seminţe; (la sg.) pom din acest grup. *s.f.*, *g.-d. art.* sămânţoasei, *pl.* sămânţoase.
sămânţos,-oasă (despre fructe) Care are multe seminţe. *adj.*, *pl.* sămânţoşi,-oase.
sămeşie (înv.) Funcţia sameşului; instituţie care strângea dările în trecut. *s.f.*, *art.* sămeşia, *g.-d. art.* sămeşiei.
sămeşoaie (înv.) Soţie de sameş. *s.f.*, *art.* sămeşoaia, *g.-d. art.* sămeşoaiei, *pl.* sămeşoaie.
sămincioară v. **semincioară.**
sănătate 1. Stare a unui organism în care toate organele funcţionează normal. */Casă de ~* = sanatoriu. *În ~a* (cuiva sau a ceva) = a) urare făcută când se bea un pahar în cinstea cuiva sau a ceva; b) pentru a onora pe cineva sau ceva. *~ (bună)!* = a) formulă de urare la despărţire; b) s-a sfârşit, nu mai e nimic de făcut; puţin îmi pasă! 2. Robusteţe, vitalitate. *s.f.*, *g.-d. art.* sănătăţii.
sănătos,-oasă 1. Care nu suferă de nicio boală sau infirmitate, care se bucură de sănătate deplină. */A nu fi ~ (la minte)* = a fi (cam) nebun. (fam.) *A nu fi ~ dacă...* = a nu se putea abţine de la ceva (rău). (adv.) *A râde ~* = a râde cu poftă. *Să fii ~* = a) formulă de urare; b) nu ai decât, treaba ta! *Să-l* (sau *s-o*) *porţi ~, ~oasă*, urare adresată cuiva care poartă o haină sau o îmbrăcăminte nouă. 2. (despre plante, fructe etc.) Neatacat de vreo boală. 3. Prielnic sănătăţii. 4. (despre obiecte) Intact, solid. //(fig.) Nealterat moralicește; cinstit, corect. 5. (fig.) Bun, înţelept; de bun-simţ. //(despre acţiuni) Temeinic. /(s.f.) *A o lua* (sau *a o rupe*, *a o şterge*) *la ~oasa* = a o lua la fugă. *adj.*, *pl.* sănătoşi,-oase.
sănătoşel,-ică (rar) Diminutiv al lui sănătos. *adj.*, *pl.* sănătoşei,-ele.
sănia (rar) 1. *refl.* A se da cu săniuţa. 2. *tr.* A transporta ceva, lăsând să alunece pe un plan înclinat. *vb. I, ind. prez. 3* săniază, *1 pl.* săniem; *conj. prez. 3* să săniez; *ger.* săniind.
săniat Acţiunea de a (se) sănia. *s.n.*
sănicioară v. **sănişoară.**
săniiş Săniuş. *s.n.*, *pl.* săniişuri.
sănioară (-ni-oa-) Sanie. *s.f.*, *g.-d. art.* sănioarei, *pl.* sănioare.
sănişoară Plantă erbacee, cu frunze mari şi flori mici, reunite în capitule globuloase. [*var.* sănicioară *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* sănişoarei, *pl.* sănişoare.
săniuş (-ni-uş) 1. Faptul de a se da cu săniuţa. */De-a ~ul* = lunecând cu sania. 2. Derdeluş. *s.n.*, *pl.* săniuşuri.
săniuţă (-ni-u-) Diminutiv al lui sanie. //Sanie mică cu care se dau copiii pe derdeluş. *s.f.*, *g.-d. art.* săniuţei, *pl.* săniuţe.
săpa *tr.* 1. A fărâmiţa pământul cu sapa sau cu cazmaua pentru a semăna plante, pentru a prăşi etc. 2. A face un şanţ sau o groapă în pământ; a scoate cu sapa ceva din pământ. 3. A tăia, a grava în piatră sau în lemn. //*tr.* şi *refl.* (fig.) A lăsa sau a rămâne o urmă adâncă; a (se) întipări. 4. (despre ape, ploi) A măcina, a surpa. 5. (fig.) A unelti împotriva cuiva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* sap, *2 sg.* sapi, *3* sapă; *conj. prez. 3* să sape.
săpare Acţiunea de a (se) săpa; săpat, săpătură. *s.f.*, *g.-d. art.* săpării, *pl.* săpări.
săpat Săpare, săpătură; prăşilă. *s.n.*
săpăligă Sapă cu lama mică, folosită în lucrările de grădinărit, de legumicultură etc.; săpălugă. *s.f.*, *g.-d. art.* săpăligii, *pl.* săpăligi.
săpălugă (rar) Săpăligă. *s.f.*, *g.-d. art.* săpălugii, *pl.* săpălugi.
săpătoare Maşină de săpat. *s.f.*, *g.-d. art.* săpătorii, *pl.* săpători.
săpător,-oare Persoană care lucrează cu sapa. *s.m.*, *pl.* săpători; *s.f.*, *g.-d. art.* săpătoarei, *pl.* săpătoare.
săpătură 1. Săpat. 2. Groapă, adâncitură făcută în pământ (cu sapa sau cu alte unelte de săpat). 3. (la pl.) Lucrări de excavare a pământului; lucrări arheologice. *s.f.*, *g.-d. art.* săpăturii, *pl.* săpături.
săptămânal[1] Publicaţie care apare o dată pe săptămână. *s.n.*, *pl.* săptămânale.
săptămânal[2]**,-ă** (şi adv.) Care are loc o dată pe săptămână. *adj.*, *pl.* săptămânali,-e.
săptămână Perioadă de şapte zile consecutive, care se socoteşte (la noi) de luni dimineaţa până dumnică noaptea; (p. gener.) orice perioadă de şapte zile consecutive. //Interval de şapte zile consacrat în mod oficial unor activităţi. *~a muzicii.* //Timp nedeterminat. */~ record* = săptămână foarte importantă dintr-un anumit punct de vedere. (în cultul religiei creştine) *~a Mare* (sau *a Patimilor*) = ultima săptămână înainte de Paşti. *~a luminată* (sau *albă*) = săptămâna care începe din duminica Paştilor. *~a brânzei* = prima săptămână din postul Paştilor în care Biserica ortodoxă permite să se mănânce lapte şi derivatele lui. *A fi* (sau *a intra*) *în ~a oarbă* (sau *chioară*) = a acţiona pe negândite. *s.f.*, *g.-d. art.* săptămânii, *pl.* săptămâni.
săpun Produs care serveşte la spălat, obţinut prin saponificarea acizilor graşi sau a grăsimilor cu hidroxid de sodiu sau de potasiu; bucată din acest produs. //Clăbuc din acest produs. //(la pl.) Sorturi din acest produs. */A rade* (pe cineva) *fără ~* = a trata (pe cineva) fără menajamente. *s.n.*, *pl.* săpunuri.
săpunar I. *adj. Cartofi ~* = soi de cartofi de calitate superioară cu miezul alb-roz. II. *s.m.* Persoană care se ocupă cu prepararea săpunului. *adj.*, *s.m.*, *pl.* săpunari,-e.
săpunăriță (bot.) Odagaci. *s.f.*, *g.-d. art.* săpunăriței, *pl.* săpunărițe.
săpunărie (rar) Fabrică de săpun sau magazin unde se vinde săpun. *s.f.*, *art.* săpunăria, *g.-d. art.* săpunăriei, *pl.* săpunării, *art.* săpunăriile.
săpunărit (în Evul Mediu) Dare percepută în ţările români de la cei care fabricau săpun. *s.n.*
săpuneală 1. Acţiunea de a (se) săpuni; săpunit. //(fig., fam.) Mustrare, dojană. 2. Spumă de săpun. *s.f.*, *g.-d. art.* săpunelii, *pl.* săpuneli.
săpunel 1. Diminutiv al lui săpun. 2. Supozitor pentru copii. *s.m.*, *pl.* săpunele.
săpuni 1. *tr.* şi *refl.* A (se) freca cu săpun; a(-şi) muia barba cu săpun înainte de a se rade. 2. *tr.* (fig., fam.) A mustra, a certa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* săpunesc, *imperf. 3 sg.* săpunea; *conj. prez. 3* să săpunească.
săpunieră (-ni-e-) Savonieră. *s.f.*, *g.-d. art.* săpunierei, *pl.* săpuniere.
săpunire Acţiunea de a (se) săpuni; săpunit, săpuneală. *s.f.*, *g.-d. art.* săpunirii, *pl.* săpuniri.
săpunit Săpunire. *s.n.*

săpușoară (rar) Diminutiv al lui sapă. *s.f., g.-d. art.* săpușoarei, *pl.* săpușoare.
săra *tr.* A pune sare în alimente sau în mâncăruri (pentru a le da gust sau pentru a le conserva). *//refl.* A căpăta un gust (mai) sărat. *vb. I, ind. prez. 3* sărează.
sărac,-ă 1. (și s.) Lipsit de bunurile materiale necesare vieții; sărman. *//*(s.) Cerșetor. 2. (despre lucruri) Sărăcăcios; (despre țări, orașe) lipsit de bunuri materiale. *//*(despre pământ) Neroditor. 3. Fără..., lipsit de... */~ cu duhul* = prost, lipsit de spirit. *//*Puțin, insuficient. 4. (despre plante, vegetație) Lipsit de vigoare, firav. *//*(despre limbă) Cu vocabular redus. *//*(fig.) Inexpresiv. 5. Fără fast; modest, simplu. [*var.* (pop.) *sireac,-ă adj.*] *adj., pl.* săraci,-ce.
sărad (reg.) Șnur împletit cu care se împodobesc sumanele. *s.n., pl.* săraduri.
sărar[1] (înv.) Negustor ambulant de sare. *s.m., pl.* sărari.
sărar[2] (rar) Vas mic de pământ în care se păstrează sarea. *s.n., pl.* sărare.
sărare Acțiunea de a săra; sărat. *s.f., g.-d. art.* sărării.
sărat,-ă 1. Care conține sare; căruia i s-a adăugat (prea multă) sare. 2. (fig., despre vorbe, glume) Caustic, usturător. 3. (fig., fam.) Scump, exagerat. *adj., pl.* sărați,-te.
sărăcan,-ă (pop.) (Om) sărac. *adj., s.m.* și *f., pl.* sărăcani,-e.
sărăcăcios,-oasă Care dovedește sărăcie; de om sărac. *//*(despre pământ) Neroditor, neproductiv. *adj., pl.* sărăcăcioși,-oase.
sărăci I. *intr.* și *tr.* A deveni sau a face pe cineva să devină sărac (1). 2. *intr.* A deveni neroditor. 3. *tr.* A lipsi (pe cineva) de un bun material. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sărăcesc, *imperf. 3 sg.* sărăcea; *conj. prez. 3* să sărăcească.
sărăcie 1. Lipsa mijloacelor materiale necesare existenței. */A-și vedea de ~* = a-și vedea de treabă. 2. Starea, viața celui sărac; aspect sărăcăcios. 3. Starea unui loc sărac. *//*(fam.) Epitet depreciativ dat unui lucru sau unei ființe neînsemnate. *s.f., art.* sărăcia, *g.-d. art.* sărăciei, *pl.* sărăcii, *art.* sărăciile.
sărăcilă (pop., fam.) Om sărac. *s.m.* și *f., g.-d.* lui sărăcilă, *pl.* sărăcilă.
sărăcime Totalitatea oamenilor săraci. *s.f., g.-d. art.* sărăcimii.
sărăcire Faptul de a sărăci. *s.f., g.-d. art.* sărăcirii.
sărăcuț,-ă Diminutiv al lui sărac. *//*(adv.) *Îmbrăcat cam ~. adj., pl.* sărăcuți,-e.
sărădui *tr.* (înv., reg.) A împodobi cu săraduri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sărăduiesc, *imperf. 3 sg.* sărăduia; *conj. prez. 3* să sărăduiască.
sărăntoc,-oacă Om sărac. *s.m., pl.* sărăntoci; *s.f., g.-d. art.* sărăntocăi, *pl.* sărăntoace.
sărărie 1. Depozit de sare. 2. (reg.) Ocnă, salină. 3. Loc într-o pădure unde se pun bulgări de sare pentru animale. *s.f., art.* sărăria, *g.-d. art.* sărăriei, *pl.* sărării, *art.* sărăriile.
sărăriță 1. (fam.) Solniță. 2. Dispozitiv care împrăștie sare pe drumurile publice pentru topirea zăpezii. *s.f., g.-d. art.* sărăriței, *pl.* sărărițe.
sărător,-oare Persoană care sărează alimentele într-o fabrică de conserve. *s.m., pl.* sărători; *s.f., g.-d. art.* sărătoarei, *pl.* sărătoare.
sărăturat,-ă (despre soluri) Îmbibat cu săruri dăunătoare pentru plante; sărăturos. *adj., pl.* sărăturați,-te.
sărătură 1. Faptul de a fi sărat; sare conținută de ceva. 2. Teren bogat în săruri minerale. 3. Mâncare preparată cu prea multă sare. *s.f., g.-d. art.* sărături, *pl.* sărături.
sărăturos,-oasă Sărăturat. *adj., pl.* sărăturoși-oase.
sărățea (fam.) Saleu. *s.f., g.-d. art.* sărățelei, *pl.* sărățele, *art.* sărățelele.
sărbătoare 1. Zi în care se comemorează sau se sărbătorește un eveniment important și care (de obicei) este zi de odihnă. */~a muncii* = 1 Mai, ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc. *~ națională* = zi (de odihnă) în care se sărbătorește un eveniment important din istoria țării. *De ~* = festiv, sărbătoresc. 2. Zi în care se comemorează un eveniment religios. 3. Serbare, festivitate, petrecere. *s.f., g.-d. art.* sărbătorii, *pl.* sărbători.
sărbătoresc,-ească De sărbătoare; festiv, solemn. *adj., pl.* sărbătorești.
sărbătorește Ca de sărbătoare. *adv.*
sărbători *tr.* A cinsti o persoană sau un eveniment important printr-o festivitate sau printr-o petrecere. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sărbătoresc, *imperf. 3 sg.* sărbătorea; *conj. prez. 3* să sărbătorească.
sărbătorire Faptul de a sărbători. *s.f., g.-d. art.* sărbătoririi, *pl.* sărbătoriri.
sărbătorit,-ă (Cel) căruia i se fac, cu o anumită ocazie, manifestări de simpatie, de prețuire. *adj., s.m.* și *f., pl.* sărbătoriți,-te.
sărbezeală (pop.) Faptul de a fi searbăd. *s.f., g.-d. art.* sărbezelii.
sărbezi *refl.* (pop.) 1. (despre lapte) A se altera, a-și pierde gustul. 2. (fig., despre oameni) A deveni palid. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sărbezește, *imperf. 3 sg.* se sărbezea; *conj. prez. 3* să se sărbezească.
sărcinar Prepeleac de care ciobanii își atârnă hainele. *s.n., pl.* sărcinare.
sărdac (reg.) Suman scurt până la brâu. *s.n., pl.* sărdace.
sări *intr.* A. 1. (despre ființe) A se desprinde brusc de la pământ, ridicându-se, și a reveni în același loc; a se deplasa prin salturi. 2. A se ridica brusc de undeva (și a porni). *//*A se grăbi să facă ceva; a interveni în ajutorul cuiva. *//*A se repezi cu dușmănie, a ataca pe cineva. *//*A interveni brusc într-o discuție. 3. A trece peste ceva dintr-o săritură; a escalada. */A ~ peste cal* = a depăși limita admisă. *//tr.* (fig.) A omite, a trece cu vederea. 4. A se ivi pe neașteptate. */A ~ în ochi* = a fi evident. B. 1. (despre lucruri) A se deplasa brusc în sus (sub impulsul unei forțe venite din afară). */A ~ în aer* = a se face bucăți, a se distruge (în urma unei explozii). 2. A se desprinde brusc din locul în care a fost fixat. */A-i ~* (cuiva) *inima din loc* = a se speria foarte tare. *A-i ~* (cuiva) *țandăra* (sau *mușțarul, țâfna*) = a se înfuria. *A-și ~ din țâțâni* (sau *din fire, din balamale*) = a se enerva foarte tare. 3. A țâșni, a împușca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sar, *2 sg.* sari, *imperf. 3 sg.* sărea; *conj. prez. 3* să sară; *ger.* sărind.
săricică 1. Diminutiv al lui sare. 2. Arsenic; șoricioacă. 3. Sare de lămâie. 4. Plantă erbacee cu frunze spinoase. *s.f., g.-d. art.* săricelei, *pl.* (4) săricele, *art.* săricelele.
sărîman,-ă v. **sărman.**
sărin,-ă v. **senin.**
sărindar Rugăciune făcută de preoții ortodocși, timp de patruzeci de zile în șir, pentru morți, pentru bolnavi etc. */A da* sau *a plăti ~* = a plăti preotului să facă un sărindar. *s.n., pl.* sărindare.
sărit[1] Acțiunea de a sări. *s.n.*
sărit[2]**,-ă** (fam.) 1. Smintit, țicnit. 2. *Cu inima ~* = emoționat. *adj., pl.* săriți,-te.
sărită 1. (în expr.) *A-și pierde ~a* sau *a-și ieși din ~e* = a se enerva peste măsură. *A scoate* (pe cineva) *din ~e* = a înfuria pe cineva. *De-a ~* = cu sărituri. 2. (pop.) Săritură; salt. *s.f., g.-d. art.* săritei, *pl.* sărite.
sărite (în loc.) *Pe ~* = a) din loc în loc; b) omițând anumite părți dintr-un text. *loc. adv.*
săritoare 1. (înv.) Cascadă. 2. Obstacol; pârleaz. *s.f., g.-d. art.* săritorii, *pl.* săritori.
săritor,-oare I. *adj.* 1. Care sare; (despre ape) care țâșnește. *//*(pop.) *Fântână ~* = fântână arteziană. 2. Care este gata oricând să ajute pe cineva; care intervine într-o

acțiune. II. *s.m.* și *f.* Sportiv care participă la probe de sărituri. *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* săritori,-oare.
săritură 1. Salt. //Nume dat unor probe sportive (în atletism, natație, schi etc.). 2. (fiz.) Trecere bruscă de la o idee la alta, de la o etapă la alta etc. 3. Omisiune (de litere, de pagini). *s.f.*, *g.-d. art.* săriturii, *pl.* sărituri.
sărman,-ă 1. (și s.) Sărac. //(înv., reg.) Orfan. 2. (exprimând compătimire) Biet, nenorocit. [*var.* (reg.) sărimân,-ă, siriman,-ă, sârman,-ă *adj.*] *adj.*, *pl.* sărmani,-e.
sărmăluță Diminutiv al lui sarma. *s.f.*, *g.-d. art.* sărmăluței, *pl.* sărmăluțe.
sărmănel,-ică Diminutiv al lui sărman; sărmănuț. *adj.*, *pl.* sărmănei,-ele.
sărmănuț,-ă (pop.) Sărmănel. *adj.*, *pl.* sărmănuți,-e.
săruri Lichid volatil conținând substanțe puternic mirositoare (camfor, fenol), întrebuințat în trecut pentru trezirea din leșin. *s.f. pl.*
sărut Sărutare. *s.n.*, *pl.* săruturi.
săruta *tr.* și *refl. recipr.* A (se) atinge cu buzele în semn de dragoste, de prietenie, de respect, de umilință; a (se) pupa. /(tr., înv.) *Sărut dreapta*, formulă de salut adresată preoților, domnitorilor, boierilor și, mai rar, femeilor. *vb. I, ind. prez. 3* sărută.
sărutare Acțiunea de a (se) săruta; sărut, sărutat. *s.f.*, *g.-d. art.* sărutării, *pl.* sărutări.
sărutat Sărutare. *s.n.*
sărut-mâna (în expr.) *A umbla cu ~* = a cerși. *s.n.*
sărut mâna Formulă de salut sau de mulțumire adresată unei femei sau unei persoane mai în vârstă. *vb.* + *s.f.*
săsesc,-ească Care aparține sașilor; referitor la sași. *adj.*, *pl.* săsești.
săsește În felul sașilor; în limba sașilor. *adv.*
săsime Populație săsească. *s.f.*, *g.-d. art.* săsimii.
săsism Particularitate, termen etc. propriu graiului sașilor, împrumutat de alt grai și neadaptat la sistemul acestuia. *s.n.*, *pl.* săsisme.
săsoaică Femeie care face parte din populația săsească. *s.f.*, *g.-d. art.* săsoaicei, *pl.* săsoaice.
săteân Persoană care locuiește într-un sat (având îndeletniciri specifice mediului rural). *s.m.*, *pl.* săteni.
săteancă Femeie care locuiește într-un sat. *s.f.*, *g.-d. art.* sătencei, *pl.* sătence.
sătesc,-ească De (la) sat. *adj.*, *pl.* sătești.
sătucei (pop.) Sătuleț. *s.n.*, *pl.* sătucele.
sătișor (rar) Sătuleț. *s.n.*, *pl.* sătișoare.
sătmărean,-ă (Locuitor) din municipiul sau județul Satu Mare. *adj.*, *s.m.*, *pl.* sătmăreni,-e.
sătmăreancă Locuitoare din municipiul sau județul Satu Mare. *s.f.*, *g.-d. art.* sătmărencei, *pl.* sătmărence.
sătuc Sătuleț. *s.n.*, *pl.* sătucuri.
sătucean (pop.) Sătuleț. *s.n.*, *pl.* sătucene.
sătul,-ă 1. Care și-a potolit foamea sau setea; săturat. 2. (fig.) Satisfăcut de ceva; mulțumit. 3. (fig.) Dezgustat, plictisit. *adj.*, *pl.* sătui,-le.
sătuleț Diminutiv al lui sat; sătuc, sătișor, săticel, sătucean. *s.n.*, *pl.* sătulețe.
sătura *refl.* și *tr.* 1. A(-și) potoli pe deplin foamea sau setea; a (se) îndestula. 2. (fig.) A fi sau a face să fie pe deplin mulțumit. 3. (fig.) A fi sau a face să fie plictisit, dezgustat de ceva sau de cineva. *vb. I, ind. prez. 3* satură.
săturare Faptul de a (se) sătura. *s.f.*, *g.-d. art.* săturării, *pl.* săturări.
săturate (în loc.) *Pe ~* = până la potolirea deplină a foamei sau a setei. *loc. adv.*
sățios,-oasă (-ți-os) (despre alimente) Care satură, care ține de foame. *adj.*, *pl.* sățioși,-oase.
său[1], sa (precedat de art. „al", „a", „ai", „ale"). 1. (înlocuiește numele unui obiect posedat de cel despre care se vorbește, precum și numele acestuia) *Intenția mea nu se potrivește cu a ~*. 2. (la m. pl.) Familia, rudele, prietenii persoanei despre care se vorbește; (la f. pl.) treburile, preocupările, spusele acestuia. *Au venit ai ~. L-am lăsat cu ale ~. pr. pos.*, *pl.* ai săi, ale sale, *g.-d. pl.* alor săi, alor sale.
său[2]/al său, sa/a sa Care aparține persoanei despre care se vorbește, arătând dependența, posesiunea sau înrudirea. *Fratele ~. Casa ~. adj. pos.*, *pl.* săi/ ai săi, *pl.* sale/ale sale.
săvârși 1. *tr.* A face, a înfăptui, a comite. 2. *tr.* (înv.) A duce la bun sfârșit, a termina. 3. *refl.* (înv.) A muri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* săvârșesc, *imperf. 3 sg.* săvârșea; *conj. prez. 3* să săvârșească.
săvârșire Acțiunea de a (se) săvârși. *s.f.*, *g.-d. art.* săvârșirii.
sâcreț,-eață v. **secret.**
sâc Cuvânt prin care cineva își exprimă satisfacția răutăcioasă pentru necazul altuia. [*var.* sic *interj.*] *interj.*
sâcâi *tr.* A necăji mereu pe cineva, a nu-i da pace. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* sâcâi, *3* sâcâie, *imperf. 3 sg.* sâcâia; *conj. prez. 3* să sâcâie.
sâcâială Faptul de a sâcâi. *s.f.*, *g.-d. art.* sâcâielii, *pl.* sâcâieli.
sâcâietor,-oare v. **sâcâitor.**
sâcâit,-ă Greu de mulțumit; cicălitor. *adj.*, *pl.* sâcâiți,-te.
sâcâitor,-oare (-că-i-) Care sâcâie; enervant. [*var.* (rar) sâcâietor,-oare *adj.*] *adj.*, *pl.* sâcâitori,-oare.
sâcreț,-eață v. **secret.**
sâială v. **sfială.**
sâmbăta În sâmbăta imediat precedentă sau următoare. //În fiecare sâmbătă. *adv.*
Sâmbăta Mare (sau **Sâmbăta Paștilor**) Sâmbăta din ajunul duminicii Paștilor. *s.prop.f.*
sâmbătă A șasea zi a săptămânii. */~a morților* (sau *a moșilor*) = nume dat sâmbetei din an când se fac slujbe de pomenire pentru morți. *A se duce pe apa ~ei* = a se pierde, a dispărea. *A purta* (sau *a ține cuiva*) *~ele* = a dușmăni pe cineva. *s.f.*, *g.-d. art.* sâmbetei, *pl.* sâmbete.
sâmbovin v. **sâmbovină.**
sâmbovină Arbore înalt până la 20 m, cu fructe comestibile de forma unor cireșe. [*var.* sâmbovin *s.m.*] *s.f.*, *g.-d. art.* sâmbovinei, *pl.* sâmbovine.
sâmbraș (înv., reg.) Persoană care se întovărășește cu alta pentru arat, pentru alcătuirea unei stâne etc. *s.m.*, *pl.* sâmbrași.
sâmbră (înv., reg.) Întovărășire pentru arat, pentru alcătuirea unei stâne etc. *s.f.*, *g.-d. art.* sâmbrei, *pl.* sâmbre.
sâmbur v. **sâmbure.**
sâmbure 1. Partea cu înveliș lemnos din interiorul unor fructe, care conține sămânța; partea moale a seminței, în care se află substanța germinativă. 2. (fig.) Parte esențială a unui lucru; miez; (p. ext.) germen. 3. (fig.) Părticică, fărâmă. [*var.* (rar) sâmbur *s.m.*] *s.m.*, *art.* sâmburele, *pl.* sâmburi.
sâmburel Diminutiv al lui sâmbure. *s.m.*, *pl.* sâmburei, *art.* sâmburelii.
sâmburoasă Pom care face fructe cu sâmburi. *s.f.*, *g.-d. art.* sâmburoasei, *pl.* sâmburoase.
sâmburos,-oasă (despre fructe) Cu mulți sâmburi. *adj.*, *pl.* sâmburoși,-oase.
sâmzâiană v. **sânziană.**
sâmziană v. **sânziană.**
sân[1] Fiecare dintre cele două mamele ale femeii. [*var.* (înv., reg.) sin *s.m.*] *s.m.*, *pl.* sâni.
sân[2] 1. Partea din față a corpului omenesc; piept. 2. Parte a cămășii sau a bluzei care acoperă pieptul; spațiul dintre piept și cămașă (în care se pot ține lucruri ca într-o pungă). */A crește șarpele în* (sau *la*) *~* = a ajuta pe un nerecunoscător. *A umbla cu crucea-n ~* = a fi evlavios. *A trăi ca în ~ul lui Avram* = a trăi bine. *A-și*

scuipa în ~, gest prin care superstiţioşii cred că se pot feri de o primejdie. 3. (pop.) Loc din corpul femeii în care se formează fătul. 4. (fig.) Mijloc, miez, centru. 5. Piept, inimă; suflet. //(reg.) Fundul năvodului sau al plasei, în care se adună peştele. 6. (fig., înv.) Golf[2]. [*var.* (înv., reg.) sin *s.n.*] *s.n., pl.* sânuri.

sâneaţă (înv.) Puşcă primitivă cu cremene. *s.f., g.-d. art.* sâneţei, *pl.* sâneţe.

sânge 1. Lichid de culoare roşie, compus din plasmă, globule roşii şi globule albe, care circulă prin vene şi artere, asigurând nutriţia şi oxigenarea organismului la animalele superioare. */Fraţi de ~* = fraţi având acelaşi tată şi aceeaşi mamă. *Legături de ~* = rudenie. *A scuipa (cu) ~* = a avea hemoptizie. *A-i îngheţa* (cuiva) *~le în vine* = a fi cuprins de groază. *A fierbe* (sau *a clocoti*) *~le* (în cineva) = a se înfierbânta din cauza mâniei. *A-şi face ~ rău* = a (se) supăra foarte tare. *A umple de ~* (pe cineva) = a bate foarte tare. *Vărsare de ~* = măcel. *A avea mâinile pătate de ~* = a fi vinovat de o crimă. *Cu ~ iute* = impulsiv. *Cu* (sau *de*) *~ albastru* = de neam nobil. *La ~* = drastic. 2. (fig.) Obârşie; (p. ext.) neam, familie. 3. (fig.) Rasă, soi (de animale). 4. (înv.) Crimă. 5. (pop.) Nume dat unei boli a vitelor. *s.n.*

sângeapă (reg.) Cinzeacă. *s.f., g.-d. art.* sângepei, *pl.* sângepe.

sânge-de-nouă-fraţi Produs vegetal răşinos, de culoare roşie, recoltat din fructele unui arbore din familia palmierilor, care, arzând, răspândeşte un miros plăcut. *s.m.*

sângele-voinicului 1. Numele a două specii de plante din familia orhideelor, cu flori roşii-purpurii parfumate. 2. Plantă agăţătoare din familia leguminoaselor, cu flori roşii. *s.m. art.*

sânger Arbust cu ramuri roşii toamna şi iarna, cu frunzele ovale. *s.m., pl.* sângeri.

sângera 1. *intr.* A pierde sânge; a fi rănit; (despre răni) a lăsa să curgă sânge. */A-i ~* (cuiva) *inima* = a fi îndurerat. 2. *intr.* (fig., despre cer) A se înroşi. 3. *intr.* şi *refl.* (pop., despre vite) A se îmbolnăvi de sânge (5). *vb. I, ind. prez. 3* sângerează.

sângerare Faptul de a sângera; sângerat, sângerătură. *s.f., g.-d. art.* sângerării, *pl.* sângerări.

sângerat[1] Sângerare. *s.n.*

sângerat[2],-ă Care sângerează. //(despre ochi) Injectat, congestionat. *adj., pl.* sângeraţi,-te.

sângeratic,-ă (înv.) Sângeros. //(despre evenimente) Însoţit de vărsări de sânge. *adj., pl.* sângeratici,-ce.

sângerător,-oare (rar) Care sângerează. *adj., pl.* sângerători,-oare.

sângerătură Sângerare. *s.f., g.-d. art.* sângerăturii, *pl.* sângerături.

sângerând,-ă Care sângerează, din care curge sânge. *adj., pl.* sângerânzi,-de.

sânge rece Calm, echilibru. */Cu ~* = cu calm, fără emoţie. *s.n. + adj.*

sângerete (reg.) Preparat alimentar sub formă de cârnat umplut şi cu sânge. *s.m., pl.* sângereţi.

sângeriu,-ie De culoarea sângelui; roşu. *adj., pl.* sângerii.

sângeros,-oasă 1. Crud, nemilos. //(despre evenimente) Plin de cruzime, însoţit de vărsare de sânge. 2. Care are mult sânge. //(despre ochi) Injectat, congestionat. *adj., pl.* sângeroşi,-oase.

sângios,-oasă (-gi-os) (înv., reg.) 1. Plin de sânge. 2. (fig.) Care se înfurie repede. *adj., pl.* sângioşi,-oase.

sânişor Diminutiv al lui sân[1]. *s.m., pl.* sânişori.

sânnicolean,-ă (Locuitor) din Sânnicolaul Mare. *adj., s.m., pl.* sânnicoleni,-e.

sânnicoleancă Locuitoare din Sânnicolaul Mare. *s.f., g.-d. art.* sânnicolencei, *pl.* sânnicolence.

sânt,-ă (pop.) Sfânt. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sânţi,-te.

sântuleţ (pop.) Diminutiv al lui sânt. *s.m., pl.* sântuleţi.

sânziană (-zi-a-) A. (bot.) 1. Drăgaică. 2. Plantă erbacee cu frunzele dispuse în formă de rozetă. 3. Mică plantă erbacee cu flori albe. B. (la pl.) Nume dat, în folclorul românesc, ielelor. [*var.* (reg.) sâmziană, sâmzâiană *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sânzienei, *pl.* sânziene.

Sânziene (-zi-e-) Numele popular al sărbătorii creştine celebrate la 24 iunie; Drăgaică. *s.prop.f. pl.*

sârb[1],-ă (Locuitor) din Serbia. *adj., s.m., pl.* sârbi,-e.

sârbă[1] Numele unui dans popular românesc cu ritm foarte vioi; melodie după care se execută acest dans. *s.f., g.-d. art.* sârbei, *pl.* sârbe.

sârbă[2] Limba vorbită de sârbi. *s.f., g.-d. art.* sârbei.

sârbesc,-ească Referitor la sârbi; propriu sârbilor. *adj., pl.* sârbeşti.

sârbeşte Ca sârbii. *adv.*

sârbism Cuvânt sau expresie împrumutată de o limbă din limba sârbă (şi neasimilată). *s.n., pl.* sârbisme.

sârboaică Locuitoare din Serbia. *s.f., g.-d. art.* sârboaicei, *pl.* sârboaice.

sârbo-croat,-ă Dintre sârbi şi croaţi. *adj., pl.* sârbo-croaţi,-te.

sârg (pop., în loc.) *Cu ~* = repede, în grabă. *s.n.*

sârghie (reg.) Tarabă. *s.f., art.* sârghia, *g.-d. art.* sârghiei, *pl.* sârghii, *art.* sârghiile.

sârgui *refl.* (pop.) A-şi da silinţa, a se strădui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sârguieşte, *imperf. 3 sg.* se sârguia; *conj. prez. 3* să se sârguiască.

sârguincios,-oasă (-gu-in-) Sârguitor. *adj., pl.* sârguincioşi,-oase.

sârguinţă Silinţă, străduinţă; hărnicie. *s.f., g.-d. art.* sârguinţei.

sârguitor,-oare (-gu-i-) Harnic, silitor; sârguincios. *adj., pl.* sârguitori,-oare.

sârman,-ă v. **sărman.**

sârmă A. Fir subţire de metal, a cărui secţiune transversală are dimensiunile mai mici de 16 mm. */~ de parchet* = ghemotoc de sârmă de oţel cu care se curăţă parchetul. //(înv.) Fir de metal preţios. B. (iht.) Plevuşcă. *s.f., g.-d. art.* sârmei, *pl.* sârme.

sârmos,-oasă (rar) Care seamănă cu sârma; aspru, ţeapăn. */Fox ~* = câine cu părul aspru, din clasa foxterierilor. *adj., pl.* sârmoşi,-oase.

sârmuliţă 1. Diminutiv al lui sârmă (A); sârmă mică; sârmuşoară. 2. (bot.) Orzoaică-de-baltă. *s.f., g.-d. art.* sârmuliţei, *pl.* sârmuliţe.

sârmuşoară (reg.) Sârmuliţă. *s.f., g.-d. art.* sârmuşoarei, *pl.* sârmuşoare.

sâsâi *intr.* 1. (despre gâşte, şerpi) A scoate sunete asemănătoare cu un „s" prelungit. 2. (despre oameni) A vorbi defectuos, pronunţând „s" în loc de „ş". *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* sâsâi, *3* sâsâie, *imperf. 3 sg.* sâsâia; *conj. prez. 3* să sâsâie.

sâsâiac (reg.) Hambar pentru păstrat cereale, construit din scânduri sau din nuiele. *s.n., pl.* sâsâiace.

sâsâială (rar) Sâsâire. *s.f., g.-d. art.* sâsâielii, *pl.* sâsâieli.

sâsâire Faptul de a sâsâi; sâsâială. *s.f., g.-d. art.* sâsâirii, *pl.* sâsâiri.

sâsâit Sâsâire; sunet asemănător cu un „s" prelungit, pe care îl scot unele animale sau păsări; sâsâitură. *s.n.*

sâsâitură (-sâ-i-) 1. Sâsâit. 2. Sunet rezultat din rostirea repetată a interjecţiei „ss". *s.f., g.-d. art.* sâsâiturii, *pl.* sâsâituri.

scabie (-bi-e) Boală contagioasă de piele, produsă de un parazit acarian, care se manifestă prin mâncărime, iritaţii etc.; râie. *s.f., art.* scabia, *g.-d. art.* scabiei.

scabios,-oasă (-bi-os) (rar) (Persoană) bolnavă de scabie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scabioşi,-oase.

scabros,-oasă Necuviincios; neruşinat, murdar. *adj., pl.* scabroşi,-oase.
scabrozitate (livr.) Însuşirea a ceea ce este scabros; vorbă, faptă scabroasă. *s.f., g.-d. art.* scabrozităţii, *pl.* scabrozităţi.
scadent,-ă (despre datorii, obligaţii) Ajuns la scadenţă. *adj., pl.* scadenţi,-te.
scadentar Registru în care se ţine evidenţa scadenţelor. *s.n., pl.* scadentare.
scadenţă Termen de plată; dată la care trebuie onorată o datorie; (p. gener.) termen până la care cineva trebuie să facă ceva. *s.f., g.-d. art.* scadenţei, *pl.* scadenţe.
scadron v. **escadron.**
scafandrier,-ă (-dri-er) (rar) Scafandru. *s.m., pl.* scafandrieri; *s.f., g.-d. art.* scafandrierei, *pl.* scafandriere.
scafandru[1] Persoană specializată în lucrări sub apă. *s.m., art.* scafandrul, *pl.* scafandri, *art.* scafandrii.
scafandru[2] Costum special, etanş, prevăzut cu un aparat respirator, cu care se îmbracă scafandrii[1], când coboară sub apă; costum pentru aviatorii care zboară la altitudini mari şi pentru cosmonauţi. *s.n., pl.* scafandre.
scafă 1. Căuş. 2. Strachină de lemn. 3. (arhit.) Suprafaţă concavă care face racordarea între pereţii şi tavanul unei încăperi sau între pereţi şi podea. 4. Piesă (de ceramică, de beton etc.) cu care se execută scafele (2). *s.f., g.-d. art.* scafei, *pl.* scafe.
scafoid (anat.) Unul dintre cele şapte oase ale labei piciorului. *s.n., pl.* scafoide.
scafoidită Inflamaţie a osului scafoid. *s.f., g.-d. art.* scafoiditei, *pl.* scafoidite.
scai[1] Nume dat mai multor plante cu frunze şi fructe prevăzute cu ghimpi, care se agaţă de haine, de lâna oilor etc. */A se ţine ~* (de cineva) sau *a se ţine* (de cineva) *ca ~ul* (*de ooaie*) = a nu lăsa pe cineva în pace. *s.m., art.* scaiul, *pl.* scai, *art.* scaii.
scai[2] Material sintetic care imită scaiul[1]. *s.n., art.* scaiul.
scalete Nume dat mai multor plante erbacee cu frunzele sau capitulele ghimpoase. *s.m., pl.* scaieţi.
scai-mărunt (bot.) Turiţă. *s.m., pl.* scai-mărunţi.
scaiul-dracului Plantă erbacee cu frunzele spinoase şi cu flori albastre-verzui. *s.m. art.*
scai-vânăt Plantă erbacee cu frunzele dinţate şi cu flori violacee. *s.m., pl.* scai-vineţi.
scalar[1] Peşte de acvariu, originar din America de Sud, cu corpul brăzdat de dungi transversale negre sau gri. *s.m., pl.* scalari.
scalar[2]**,-ă** (despre mărimi) Care are o valoare determinată printr-o unitate de măsură şi printr-un număr real. *adj., pl.* scalari,-e.
scalariform,-ă În formă de scară (A.1). *adj., pl.* scalariformi,-e.
scală Placă gradată la aparatele de radio, pe care sunt indicate lungimile de undă sau posturile pe care funcţionează aparatul. //Parte a unui instrument de măsură, pe care sunt indicate valori ale unei mărimi măsurate. *s.f., g.-d. art.* scalei, *pl.* scale.
scald Nume dat vechilor poeţi nordici. *s.m., pl.* scalzi.
scaldă (pop.) Loc de scăldat. //Cadă de baie. *s.f., g.-d. art.* scaldei, *pl.* scalde.
scalen,-ă (în sintagma) *Triunghi ~* = triunghi cu laturile neegale. *adj., pl.* scaleni,-e.
scaliolă (-li-o-) (constr.) Placă uşoară întrebuinţată la fabricarea pereţilor interiori în construcţiile prefabricate. *s.f., g.-d. art.* scaliolei, *pl.* scaliole.
scalogramă Reprezentare grafică cu ajutorul căreia se măsoară şi se ilustrează intensitatea opiniilor publice. *s.f., g.-d. art.* scalogramei, *pl.* scalograme.
scalp 1. Pielea capului uman, desprinsă de pe craniu împreună cu părul. 2. Scalpare. *s.n., pl.* scalpuri.
scalpa *tr.* A îndepărta pielea capului uman, a lua scalpul. *vb. I, ind. prez. 3* scalpează.
scalpare Acţiunea de a scalpa; scalp (2). *s.f., g.-d. art.* scalpării, *pl.* scalpări.
scalpel Bisturiu cu tăişul convex, folosit la disecţie. *s.n., pl.* scalpele.
scamator Actor de circ care face scamatorii. *s.m., pl.* scamatori.
scamatorie 1. Faptă, acţiune aparent miraculoasă, bazată pe dibăcia celui care o execută; arta scamatorului. 2. (fig.) Înşelătorie, potlogărie. *s.f., art.* scamatoria, *g.-d. art.* scamatoriei, *pl.* scamatorii, *art.* scamatoriile.
scamă 1. Fir subţire şi scurt, destrămat dintr-o ţesătură; (colectiv) fibre scurte şi subţiri, rezultate în cursul proceselor tehnologice din filatură şi întrebuinţate ca izolant, ca material de umplutură etc. 2. (înv., colectiv) Fire dintr-o pânză uzată, scămoşate, folosite ca pansament. 3. (la pl.) Puf al unor plante. *s.f., g.-d. art.* scamei, *pl.* scame.
scamonee 1. Plantă din Asia Mică, cu frunze triunghiulare şi cu flori galbene. 2. Suc răşinos, extras din rădăcina acestei plante, folosit în medicină. *s.f., art.* scamoneea, *g.-d. art.* scamoneei, *pl.* scamonee.
scamota v. **escamota.**
scampolo (rar) Bluză de damă din tricot, cu o deschizătură la gât, prevăzută cu nasturi sau fermoar. *s.n., art.* scampoloul, *pl.* scampolouri.
scana *tr.* 1. (tehn., med.) A explora cu ajutorul unui scaner (1). 2. A reproduce un text sau o imagine cu un scaner (3). *vb. I, ind. prez. 3* scanează.
scanare Acţiunea de a scana. *s.f., g.-d. art.* scanării, *pl.* scanări.
scanda *tr.* A recita versuri (greceşti sau latineşti), marcând unităţile metrice sau silabice; (p. gener.) a vorbi sau a recita accentuând fiecare cuvânt, fiecare silabă. *vb. I, ind. prez. 3* scandează.
scandal 1. Vâlvă produsă de o faptă nedemnă, reprobabilă. //Zgomot mare, gălăgie. 2. Faptă care provoacă indignare. /(fam.) *A face cuiva ~* = a certa pe cineva cu vorbe aspre. //Situaţie ruşinoasă; ruşine. *s.n., pl.* scandaluri.
scandalagioaică Femeie care obişnuieşte să facă scandal. *s.f., g.-d. art.* scandalagioaicei, *pl.* scandalagioaice.
scandalagiu Bărbat care obişnuieşte să facă scandal. *s.m., art.* scandalagiul, *pl.* scandalagii, *art.* scandalagiii.
scandaliza *refl.* şi *tr.* A (se) revolta în faţa unor fapte reprobabile, a unor abuzuri etc. *vb. I, ind. prez. 3* scandalizează.
scandalizare Faptul de a (se) scandaliza; indignare, revoltă provocată de o faptă scandaloasă. *s.f., g.-d. art.* scandalizării.
scandalos,-oasă Care provoacă indignare; revoltător, ruşinos. *adj., pl.* scandaloşi,-oase.
scandare 1. Acţiunea de a scanda. 2. Tulburare a vorbirii constând în disocierea cuvintelor în silabe. *s.f., g.-d. art.* scandării, *pl.* scandări.
scandinav,-ă (Locuitor) din Scandinavia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scandinavi,-e.
scandinavic,-ă Din Scandinavia. *adj., pl.* scandinavici,-ce.
scandiu Element chimic din grupa pământurilor rare. *s.n., art.* scandiul.
scaner 1. Aparat de radiografie cu raze X, folosit pentru explorare amănunţită în tehnică, medicină etc. 2. Sistem de antenă rotitoare. 3. Aparat care reproduce documente, fotografii în culori etc. *s.n., pl.* scanere.
scap (bot.) Tijă florală lipsită de frunze. *s.m., pl.* scapi.
scapăt (rar) Apus, asfinţit (al soarelui). *s.n.*

scapet Bărbat care a fost castrat. //(spec.) Membru al unei secte creştine din sec. al XVIII-lea, care practica asceza şi castrarea. *s.m., pl.* scapeţi.
scapolit Mineral amorf, rezultat din unirea unui silicat de calciu cu unul de aluminiu, aflat în unele roci vulcanice. *s.m., pl.* scapolite.
scapul (bot.) Tip de tulpină aeriană, terminată cu o inflorescenţă în formă de rozetă. *s.n., pl.* scapule.
scapular,-ă Referitor la umăr. *adj., pl.* scapulari,-e.
scapulă Omoplat. *s.f., g.-d. art.* scapulei, *pl.* scapule.
scarabeu 1. Insectă din ordinul coleopterelor, de culoare neagră, cu corpul lat şi turtit. 2. Pecete, piatră gravată, bijuterie care înfăţişează un scarabeu (1). *s.m., art.* scarabeul, *pl.* scarabei, *art.* scarabeii.
scara-Domnului Plantă erbacee din regiunea muntoasă, cu flori albastre sau albe. *s.f. art., g.-d. art.* scării-Domnului.
Scaraoţchi (pop., fam.) Căpetenia dracilor. *s.prop.m.*
scară A. 1. Dispozitiv mobil, format din două bare paralele, unite prin piese aşezate transversal, care serveşte pentru a coborî sau a urca de la un nivel la altul. 2. Element de construcţie alcătuit dintr-un şir de trepte, servind pentru comunicarea între etaje, între o clădire şi exterior etc. */~ rulantă* = scară cu trepte mobile, montate pe o bandă rulantă; escalator. 3. Treaptă la un vehicul, servind la urcare sau la coborâre. //Fiecare dintre cele două inele ale şeii, în care călăreţul îşi sprijină picioarele. B. 1. Succesiune ordonată de elemente (mărimi, cifre etc.), aşezate în ordine crescândă, descrescândă sau cronologică. */~a fiinţelor* (sau *a vieţuitoarelor*) = şirul neîntrerupt al fiinţelor, pornind de la cele mai simple până la cele mai evoluate. *~a durităţii* (sau *de duritate*) = succesiunea progresivă a durităţii celor zece minerale adoptate ca etalon al gradului de duritate. *~ muzicală* = succesiune a sunetelor muzicale, cuprinzând aproximativ opt octave. //Ierarhia valorilor morale şi spirituale. //Ierarhia stărilor şi rangurilor sociale. 2. Succesiune gradată de diviziuni la unele aparate şi instrumente, care ajută la determinarea valorilor numerice ale unei mărimi. 3. Raportul dintre lungimea unei linii pe un plan sau pe o hartă şi lungimea reală a acelei linii, care se exprimă printr-o fracţie sau printr-un segment de dreaptă gradată. //(fig.) Măsură, proporţie. */La ~* = într-un anumit raport faţă de realitate. *A reduce la ~* = a reprezenta un obiect la dimensiuni reduse, dar aflate într-un raport constant faţă de cele din realitate. 4. *Pe (o) ~ întinsă* (sau *largă*) = în măsură mare, la proporţii mari. 5. (înv.) Tablă de materii. *s.f., g.-d. art.* scării, *pl.* scări.
scară-de-pisică Scară flexibilă, formată din două parâme care susţin trepte de lemn, folosită în navigaţie. *s.f., art.* scara-de-pisică, *g.-d. art.* scării-de-pisică, *pl.* scări-de-pisică.
scarifica *tr.* 1. A scormoni suprafaţa unei şosele pentru a uşura refacerea ei. //A afâna pământul cu scarificatorul. 2. (med.) A cresta superficial pielea unui bolnav, provocând o uşoară sângerare, în scop terapeutic sau pentru a putea introduce un medicament, un vaccin etc. *vb. I, ind. prez. 3* scarifică; *conj. prez. 3* să scarifice.
scarificare Acţiunea de a scarifica; scarificaţie. *s.f., g.-d. art.* scarificării, *pl.* scarificări.
scarificator 1. Maşină rutieră cu colţi de oţel, pentru scarificarea şoselelor. 2. Maşină agricolă folosită la afânarea pământului, a păşunilor etc. 3. Instrument medical pentru incizii superficiale în piele, în scop terapeutic. *s.n., pl.* scarificatoare.
scarificaţie (-ţi-e) Scarificare. *s.f., art.* scarificaţia, *g.-d. art.* scarificaţiei, *pl.* scarificaţii, *art.* scarificaţiile.
scarlatină Boală infectocontagioasă (la copii), care se manifestă prin febră, dureri de gât şi o erupţie roşie pe tot corpul, urmată de descuamare. *s.f., g.-d. art.* scarlatinei, *pl.* scarlatine.
scarlatinos,-oasă (rar) (Persoană) bolnavă de scarlatină. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scarlatinoşi,-oase.
scarp (înv.) Pantof de casă. *s.m., pl.* scarpi.
scatiu Pasăre mică, de culoare verde-gălbuie, cu două dungi negre pe aripi. *s.m., art.* scatiul, *pl.* scatii, *art.* scatiii.
scatoalcă (fam.) Lovitură dată cuiva cu palma sau cu dosul mâinii; (p. gener.) bătaie. *s.f., g.-d. art.* scatoalcei, *pl.* scatoalce.
scatofag,-ă (med.) Coprofag. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scatofagi,-ge.
scatofagie (med.) Coprofagie. *s.f., art.* scatofagia, *g.-d. art.* scatofagiei.
scatol Substanţă produsă în intestinul gros prin descompunerea proteinelor. *s.n.*
scatologic,-ă Referitor la scatologie; scabros. *adj., pl.* scatologici,-ce.
scatologie 1. Glumă, afirmaţie sau scriere scabroasă (în care se fac aluzii la excremente). 2. (med.) Tendinţă patologică de a utiliza cuvinte obscene, scabroase. *s.f., art.* scatologia, *g.-d. art.* scatologiei, *pl.* scatologii, *art.* scatologiile.
scaun A. 1. Mobilă cu sau fără spetează, pe care poate şedea o singură persoană. */~ electric* = dispozitiv pentru executarea prin electrocutare a condamnaţilor la moarte (în Statele Unite ale Americii). *~ de tortură* (sau *de supliciu*) = dispozitiv în formă de scaun, pe care, în vechime, era imobilizat cel supus torturii. *~balansoar* = scaun funcţionând ca un balansoar. *~etalon* = scaun folosit ca etalon. *~fotoliu* = scaun confortabil în formă de fotoliu. (tehn. med.) *~ rulant* = cărucior cu rotile, în formă de scaun, pentru transportul handicapaţilor. 2. (fig.) Locul, funcţia deţinută de cineva ca membru al unei adunări (elective). 3. Funcţia monarhului sau a domnitorului; tron; domnie. //Reşedinţa monarhului sau a cârmuirii; capitala unui stat. 4. Circumscripţie teritorial-administrativă a saşilor şi a secuilor din Transilvania în cadrul organizaţiei de stat austro-ungare. */~ de judecată* = instanţă judecătorească. B. 1. (pop.) Dispozitiv de lemn în formă de masă sau de bancă la care lucrează unii meseriaşi (dulgheri, rotari etc.). 2. Placă de lemn pe care se sprijină coardele la instrumentele muzicale. 3. Suport, postament la unele maşini sau organe de maşini. C. Eliminarea materiilor fecale; materiile eliminate de cineva. *s.n., pl.* scaune.
Scaunul Apostolic Reşedinţa papei; (p. ext.) papalitatea. *s.prop.n.*
scaunul-lui-Dumnezeu Constelaţia Casiopeea. *s.prop.n.*
Scaunul Pontifical Scaun Apostolic. *s.prop.n.*
scădea 1. *intr.* A se micşora, a (se) reduce, a descreşte. 2. *tr.* (mat.) A efectua operaţia de scădere. 3. *tr.* A reţine o parte dintr-o sumă, înainte de a o achita. 4. *intr.* (despre obiecte) A-şi micşora volumul. 5. *intr.* (despre râuri, mări) A-şi coborî nivelul. //(despre mâncăruri cu sos, cu zeamă) A-şi pierde apa prin fierbere; a deveni mai dens. 6. *intr.* (despre procese în desfăşurare) A slăbi în intensitate. //(despre foc) A se potoli. //(despre voce) A deveni mai slabă. 7. *intr.* (despre intervale de timp) A se scurta. 8. *intr.* (despre soare, lună) A coborî spre apus. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scad, *1 pl.* scădem, *2 pl.* scădeţi; *conj. prez. 3* să scadă; *imper. 2 sg.* scade; *ger.* scăzând; *part.* scăzut.
scădere 1. Acţiunea de a scădea; reducere, micşorare, descreştere. 2. Una dintre cele patru operaţii aritmetice fundamentale, prin care se calculează diferenţa dintre două mărimi. 3. Lipsă, cusur, imperfecţiune. 4. (înv.) Diminuare a valorii. *s.f., g.-d. art.* scăderii, *pl.* scăderi.

scăfârlie (pop., fam.) Țeasta capului; craniu. //Cap. *s.f., art.* scăfârlia, *g.-d. art.* scăfârliei, *pl.* scăfârlii, *art.* scăfârliile.
scăfiță Diminutiv al lui scafă. *s.f., g.-d. art.* scăfiței, *pl.* scăfițe.
scăiecior (rar) Sticlete. *s.m., pl.* scăieciori.
scăluș Plantă erbacee cu tulpina acoperită cu țepi, cu flori albe-gălbui. *s.m., pl.* scăiuși.
scălămbăia v. **scălâmbăia.**
scălămbăială v. **scălâmbăială.**
scălămbălere v. **scălâmbăiere.**
scălâmb,-ă (pop., fam.) Strâmb, sucit, deformat. *adj., pl.* scălâmbi,-e.
scălâmba v. **scălâmbăia.**
scălâmbare v. **scăiâmbăiere.**
scălâmbăia *refl.* (pop., fam.) A se strâmba, a se schimonosi. [*var.* scălămbăia, scălâmba *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* se scălâmbăiază; *conj. prez. 3* să se scălâmbăieze; *ger.* scălâmbăindu-se.
scălâmbăială (pop., fam.) Scălâmbăiere. [*var.* scălămbăială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* scălâmbăielii, *pl.* scălâmbăieli.
scălâmbăiere (pop., fam.) Acțiunea de a se scălâmbăia; scălâmbăială, scălâmbătură. [*var.* scălămbăiere, scălâmbare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* scălâmbăierii, *pl.* scălâmbăieri.
scălâmbătură (înv.) Scălâmbăiere. *s.f., g.-d. art.* scălâmbăturii, *pl.* scălâmbături.
scălda 1. *tr.* și *refl.* A face baie; a (se) îmbăia. 2. *refl.* (fig.) A se reflecta, a se oglindi. 3. *tr.* A uda, a muia. 4. *refl.* (despre păsări și alte animale) A se tăvăli în nisip, în praf etc. 5. (tr.) (fam.) *A o ~* = a răspunde evaziv. *vb. I, ind. prez. 3* scaldă.
scăldare (rar) Acțiunea de a (se) scălda. *s.f., g.-d. art.* scăldării, *pl.* scăldări.
scăldat Faptul de a (se) scălda; loc într-o apă curgătoare unde se face baie. *s.n., pl.* scăldaturi.
scăldătoare (pop.) 1. Cadă, albie în care se face baie. 2. Baie, scăldat. 3. (fig., rar) Trecere a soarelui dincolo de linia orizontului. *s.f., g.-d. art.* scăldătorii, *pl.* scăldători.
scămos,-oasă Cu scame; cu aspect pufos. *adj., pl.* scămoși,-oase.
scămoșa 1. *refl.* A se destrăma, a se face scame. 2. *tr.* A face ca o țesătură să capete un aspect pufos. *vb. I, ind. prez. 3* scămoșează, *1 pl.* scămoșăm; *conj. prez. 3* să scămoșeze; *ger.* scămoșând.
scămoșare Faptul de a (se) scămoșa; scămoșat. *s.n.*
scămoșat Scămoșare. *s.n.*
scăpa 1. *intr.* A se desprinde din...; a se elibera dintr-o strânsoare, dintr-o cursă. //A ieși dintr-o încurcătură, dintr-o situație grea. 2. *intr.* și *tr.* A se descotorosi (de cineva sau de ceva supărător, neplăcut). */A ~ din mână* (pe cineva sau ceva) = a) a pierde de sub control (pe cineva sau ceva); b) a pierde prilejul de a obține ceva. 3. *intr.* (rar, despre soare) A coborî spre asfințit. 4. *refl.* A spune, a face ceva din greșeală. /(tr.) *A ~ o vorbă* = a comite o indiscreție. 5. *tr.* A lăsa (din neatenție) un animal să se desprindă din legăturile care îl țin. 6. *tr.* A lăsa să cadă din mână un obiect (din cauza neatenției, a greutății prea mari etc.). */A ~* (pe cineva sau ceva) *din ochi* (sau *din vedere*) = a nu observa, a omite. 7. *tr.* A pierde un spectacol, o întâlnire, un tren etc.; a sosi prea târziu. 8. *intr.* A nu reuși momentan să-și amintească de... 9. *refl.* A simți imperios nevoia de a defeca sau de a urina. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* scap, *2 sg.* scapi, *3* scapă; *conj. prez. 3* să scape.
scăpare Acțiunea de a (se) scăpa; eliberare, salvare. /~ *din vedere* = uitare involuntară. *A avea o portiță de ~* = a-și păstra un mijloc onorabil de a ieși dintr-o situație neplăcută. *s.f., g.-d. art.* scăpării, *pl.* scăpări.
scăpăra 1. *intr.* A produce scântei, lovind cremenea cu amnarul; (p. gener.) a scoate scântei prin ciocnire. */Cât ai ~ din amnar* = foarte repede. *A-i ~* (cuiva) *călcâiele* sau *picioarele* = a fugi foarte repede. 2. *tr.* A aprinde un chibrit. 3. *tr.* și *intr.* (despre foc, flăcări) A împrăștia scântei. //(despre fulgere) A se ivi, a izbucni. */A-i ~* (cuiva) *prin minte* = a-i veni (cuiva) brusc o idee. 4. *intr.* A scânteia, a sclipi. //(despre ochi) A arunca priviri scânteietoare. */A-i ~* (cuiva) *ochii* = a) a fi foarte flămând; b) a fi foarte furios; c) a simți o durere foarte puternică. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* scapăr, *3* scapără; *conj. prez. 3* să scapere.
scăpărare Acțiunea de a scăpăra. *s.f., g.-d. art.* scăpărării, *pl.* scăpărări.
scăpărat Faptul de a scăpăra. *s.n.*
scăpărătoare Obiect (cremene, amnar) cu care se scapără pentru a produce scântei. *s.f., g.-d. art.* scăpărătorii, *pl.* scăpărători.
scăpărător,-oare Scânteietor, sclipitor. //(fig.) Ager la minte, extrem de inteligent. *adj., pl.* scăpărători,-oare.
scăpăta *intr.* 1. (pop., despre Soare, Lună și alți aștri) A apune, a asfinți. 2. (despre ochi, privire) A se abate de pe obiectul fixat (din cauza oboselii). 3. A sărăci. *vb. I, ind. prez. 3* scapătă; *conj. prez. 3* să scapete.
scăpătare (pop.) Acțiunea de a scăpăta. *s.f., g.-d. art.* scăpătării.
scăpătat (pop.) Apus, asfințit. *s.n.*
scăricică Scăriță. *s.f., g.-d. art.* scăricelei, *pl.* scăricele, *art.* scăricelele.
scărișoară Scăriță. *s.f., g.-d. art.* scărișoarei, *pl.* scărișoare.
scăriță 1. Diminutiv al lui scară; scăricică, scărișoară. 2. Unul dintre cele trei oscioare ale urechii mijlocii. *s.f., g.-d. art.* scăriței, *pl.* scărițe.
scărmăna *tr.* 1. A desface, a răsfira lâna brută pentru a o curăța de impurități și a o înfoia. 2. (fig., fam.) A bate sau a certa pe cineva. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* scarmăn, *3* scarmănă; *conj. prez. 3* să scarmene.
scărmănare Acțiunea de a scărmăna; scărmănat. *s.f., g.-d. art.* scărmănării, *pl.* scărmănări.
scărmănat Scărmănare. *s.n.*
scărmănătoare (rar) Darac. *s.f., g.-d. art.* scărmănătorii, *pl.* scărmănători.
scărmănător,-oare (rar) Persoană care se îndeletnicește cu scărmănatul. *s.m., pl.* scărmănători; *s.f., g.-d. art.* scărmănătoarei, *pl.* scărmănătoare.
scărmănătură 1. Faptul de a scărmăna; (concr.) lână scărmănată. 2. (fig., fam.) Scărmăneală. *s.f., g.-d. art.* scărmănăturii, *pl.* scărmănături.
scărmăneală (fam.) Bătaie, păruială; ceartă. *s.f., g.-d. art.* scărmănelii, *pl.* scărmăneli.
scărpina 1. *refl.* și *tr.* A (se) freca cu unghiile sau cu un obiect tare în locul unde simte o mâncărime a pielii. 2. *tr.* (fig., fam.) A bate pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* scarpină.
scărpinare Acțiunea de a (se) scărpina; scărpinat, scărpinătură. *s.f., g.-d. art.* scărpinării, *pl.* scărpinări.
scărpinat Scărpinare. *s.n.*
scărpinătoare 1. Dispozitiv cu care sunt scărpinate unele animale domestice. 2. Obiect în formă de lopățică, folosit odinioară de oameni pentru a se scărpina. *s.f., g.-d. art.* scărpinătorii, *pl.* scărpinători.
scărpinătură Scărpinare. *s.f., g.-d. art.* scărpinăturii, *pl.* scărpinături.
scăuieș v. **scăunaș²**.
scăunaș¹ (scă-u-) (înv.) Negustor de vite sau de cereale; colector (de produse alimentare); comisionar (al unui negustor). *s.m., pl.* scăunași.
scăunaș² (scă-u-) Scăunel. [*var.* (reg.) scăuieș *s.n.*] *s.n., pl.* scăunașe.

scăunar (scă-u-) (ir.) Persoană care se agață de funcția sa. *s.m., pl.* scăunari.
scăunel (scă-u-) Diminutiv al lui scaun; scăunaș. *s.n., pl.* scăunele.
scăunoaie (scă-u-) Bancă la care lucrează dulgherul sau dogarul, prevăzută cu un dispozitiv pentru prinderea lemnului de cioplit. *s.f., art.* scăunoaia, *g.-d. art.* scăunoaiei, *pl.* scăunoaie.
scăzământ Pierdere (în greutate, în valoare etc.); scădere. *s.n., pl.* scăzăminte.
scăzător (mat.) Număr care se scade din altul. *s.m., pl.* scăzători.
scăzut[1] Faptul de a scădea. *s.n.*
scăzut[2]**,-ă** Micșorat, diminuat. //(despre ape) Cu nivel coborât. //(despre mâncăruri) Cu sos puțin și dens. //(despre voce) Cu intensitate slabă. //(despre temperatură) Cu valori coborâte. *adj., pl.* scăzuți,-te.
scăzute (în loc.) *Pe ~* = în curs de scădere. *loc. adv.*
scâlcia (-ci-a) 1. *refl.* (despre încălțăminte) A se deforma (într-o parte). 2. *tr.* (fig.) A pronunța incorect cuvintele. *vb. I, ind. prez. 3* scâlciază, *1 pl.* scâlciem; *conj. prez. 3* să scâlcieze; *ger.* scâlciind.
scâlcitură (-ci-e-) Faptul de a (se) scâlcia; parte deformată a unui obiect (în special a încălțămintei). *s.f., g.-d. art.* scâlcieturii, *pl.* scâlcieturi.
scânceală Scâncet. *s.f., g.-d. art.* scâncelii, *pl.* scâncelii.
scâncet Plâns înăbușit; geamăt slab (mai ales al copiilor mici); scânceală, scâncitură, scâncit. //Vaiet (de păsări, de animale); scheunat. *s.n., pl.* scâncete.
scânci *intr.* A plânge înăbușit, slab și întretăiat. //(despre animale) A se văita, a geme; (despre câini) a scheuna. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și 3 *pl.* scâncesc, *imperf. 3 sg.* scâncea; *conj. prez. 3* să scâncească.
scâncit Scâncet. *s.n.*
scâncitor,-oare Care scânceşte. *adj., pl.* scâncitori,-oare.
scâncitură Scâncet. *s.f., g.-d. art.* scânciturii, *pl.* scâncituri.
scândură Placă dreptunghiulară de cherestea, obținută prin tăierea unui trunchi de copac de-a lungul. */A fi* (sau *a se usca, a rămâne*) *ca ~a* = a fi extrem de slab. *A lăsa pe cineva ~* (sau *ca ~a*) = a lăsa pe cineva sărac. //Podele, duşumea. *s.f., g.-d. art.* scândurii, *pl.* scânduri.
scândurărie Depozit de scânduri; mulțime de scânduri. *s.f., art.* scândurăria, *g.-d. art.* scândurăriei.
scândurică Diminutiv al lui scândură; scândurice, scândurită. *s.f., g.-d. art.* scândurelei, *pl.* scândurele.
scândurice (rar) Scândurică. *s.f., g.-d. art.* scânduricii, *pl.* scândurici.
scândurită (rar) Scândurică. *s.f., g.-d. art.* scândurității, *pl.* scândurițe.
scânteia *intr.* 1. A sclipi, a străluci. 2. (despre ochi) A arunca priviri vii, pătrunzătoare. *vb. I, ind. prez. 3* scânteiază, *1 pl.* scânteiem; *conj. prez. 3* să scânteieze; *ger.* scânteind.
scânteie 1. Particulă incandescentă care sare dintr-un corp aprins, din foc, din ciocnirea unor corpuri dure sau care însoțește o descărcare electrică și se stinge foarte repede. */A vedea ~i pe dinaintea ochilor*, se spune când cineva primește o lovitură puternică. //Lumină slabă, licărire. 2. (fig.) Fapt, în aparență neînsemnat, care declanșează o acțiune, un sentiment etc. 3. (fig.) Părticică neînsemnată din ceva. *O ~ de talent.* [*var.* (înv.) schinteie *s.f.*] *s.f., art.* scânteia, *g.-d. art.* scânteii, *pl.* scânteii, *art.* scânteile.
scânteiere 1. Faptul de a scânteia. 2. Variație a strălucirii și a culorii stelelor. *s.f., g.-d. art.* scânteierii, *pl.* scânteieri.
scânteietor,-oare Care scânteiază; strălucitor, viu. //(fig.) Extrem de inteligent. *adj., pl.* scânteietori,-oare.
scânteioară 1. Diminutiv al lui scânteie; scânteiuță. 2. (bot.) Scânteiuță (B.1). *s.f., g.-d. art.* scânteioarei, *pl.* scânteioare.
scânteios,-oasă (înv.) Scânteietor. *adj., pl.* scânteioși,-oase.
scânteiuță A. Scânteioară. B. 1. Mică plantă erbacee cu tulpina ramificată la bază, cu flori roșii, roz sau albastre; scânteioară (2); ochișor (2). 2. Plantă erbacee mică, din familia liliaceelor, cu frunze liniare și cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* scânteiuței, *pl.* scânteiuțe.
scânteiuțe (bot., la pl.) Brumărea. *s.f. pl.*
scârbavnic,-ă (înv.) Scârbos, dezgustător. *adj., pl.* scârbavnici,-ce.
scârbă 1. Aversiune față de cineva sau ceva; dezgust, silă. */A-i fi* (sau *a i se face*) *cuiva ~* sau *a-l prinde* (ori *a-l cuprinde*) *pe cineva ~a* (sau *o ~*) = a se scârbi. 2. (fam.) Epitet pentru o ființă murdară, dezgustătoare sau neînsemnată. 3. Faptă urâtă, nedemnă. 4. (reg.) Mâhnire. //Grijă, necaz. //(înv.) Furie; dușmănie. *s.f., g.-d. art.* scârbei, *pl.* (2) scârbe.
scârbe (înv.) Vorbe urâte, triviale. *s.f. pl.*
scârbelnic,-ă (înv.) Scârbos, dezgustător. *adj., pl.* scârbelnici,-ce.
scârbi *refl.* și *tr.* 1. A simți sau a produce scârbă; a (se) dezgusta. 2. (reg.) A (se) întrista, a (se) supăra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* scârbesc, *imperf. 3 sg.* scârbea; *conj. prez. 3* să scârbească.
scârbit,-ă Plin de scârbă; dezgustat. //(reg.) Întristat, supărat. *adj., pl.* scârbiți,-te.
scârbos,-oasă 1. Care provoacă scârbă, greață. 2. Care inspiră dispreț. */A fi ~ la gură* sau *a avea gura ~* = a întrebuința vorbe urâte, triviale. 3. (fam., despre oameni) Greu de mulțumit; nesuferit. *adj., pl.* scârboși,-oase.
scârboșenie (-ni-e) Însușirea de a fi scârbos; lucru scârbos; faptă, vorbă, scârboasă. *s.f., art.* scârboșenia, *g.-d. art.* scârboșeniei, *pl.* scârboșenii, *art.* scârboșeniile.
scârnav,-ă (pop.) 1. Murdar, scârbos. 2. (fig.) Infam, ticălos. *adj., pl.* scârnavi,-e.
scârnă (pop.) Excremente. *s.f., g.-d. art.* scârnei.
scârnăvenie (-ni-e) (rar) Scârnăvie. *s.f., art.* scârnăvenia, *g.-d. art.* scârnăveniei.
scârnăvi *refl.* (rar) A se murdări. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se scârnăvește, *imperf. 3 sg.* se scârnăvea; *conj. prez. 3* să se scârnăvească.
scârnăvie 1. Lucru scârnav; murdărie; scârnăvenie. 2. (fig.) Om, lucru, faptă fără valoare, de nimic. *s.f., art.* scârnăvia, *g.-d. art.* scârnăviei, *pl.* scârnării, *art.* scârnăviile.
scârț[1] 1. Cuvânt care imită zgomotul ascuțit, strident produs de uși, de roți, de încălțăminte etc. în timpul mersului. 2. (fam.) Exclamație de dezaprobare sau de dispreț față de vorbele cuiva. [*var.* scârța, scârțai *interj.*] *interj.*
scârț[2] Adaos (din piele) la încălțăminte pentru a o face să scârțâie în timpul mersului. *s.n.*
scârța-scârța/scârța-scârța-pe-hârție (depr.) Funcționar, contopist. *s.m.* și *f., g.-d. lui* scârța-scârța/lui scârța-scârța-pe-hârție, *pl.* scârța-scârța/scârța-scârța-pe-hârție.
scârța v. **scârț**[1].
scârțai v. **scârț**[1].
scârțar (fam.) (Om) meschin, zgârcit. *adj., s.m., pl.* scârțari.
scârțâi v. **scârțâi.**
scârțâi *intr.* 1. A produce un zgomot strident, caracteristic. */A unge osia ca să nu ~e* (*carul*) = a mitui. (tr.) *A ~ uşa cuiva* = a stărui pe lângă cineva cu insistență. 2. A cânta prost dintr-un instrument. //A scrie greu, anevoie. 3. (fig., fam., despre acțiuni) A nu se desfășura cum trebuie. //A o duce rău cu sănătatea. [*var.* scârțâi,

scârții *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* scârțâi, *3* scârțâie, *imperf. 3 sg.* scârțâia; *conj. prez. 3* să scârțâie.
scârțâială Scârțâit. *s.f., g.-d. art.* scârțâielii, *pl.* scârțâieli.
scârțâire (rar) Acțiunea de a scârțâi. *s.f., g.-d. art.* scârțâirii, *pl.* scârțâiri.
scârțâit Faptul de a scârțâi; zgomot strident produs prin frecare; scârțâială, scârțâitură. *s.n.*
scârțâitor,-oare (-țâ-i-) Care scârțâie. [*var.* scârțiitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* scârțâitori,-oare.
scârțâitoare (-țâ-i-) 1. Obiect din lemn prevăzut cu aripioare, care, mișcate de vânt, produc un zgomot strident. 2. Jucărie cu care se produce un zgomot specific, dogit. 3. Plantă erbacee cu frunzele înțepătoare și cu flori verzui. *s.f., g.-d. art.* scârțâitorii, *pl.* scârțâitori.
scârțâitură (-țâ-i-) Scârțâit. [*var.* scârțiitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* scârțâiturii, *pl.* scârțâituri.
scârții v. **scârțâi.**
scârțiitor,-oare v. **scârțâitor.**
scârțiitură v. **scârțâitură.**
scelerat,-ă (livr.) Persoană vinovată sau socotită capabilă de mari nelegiuiri sau crime; ticălos. *s.m., pl.* scelerați; *s.f., g.-d. art.* sceleratei, *pl.* scelerate.
scelerateț̦e (rar)Manieră de a acționa ca un scelerat. *s.f.*
scenarist,-ă Autor de scenarii. *s.m., pl.* scenariști; *s.f., g.-d. art.* scenaristei, *pl.* scenariste.
scenaristic,-ă Referitor la scenarii. *adj., pl.* scenaristici,-ce.
scenaristică Arta de scrie scenarii. *s.f., g.-d. art.* scenaristicii.
scenariu 1. Text succint al unei piese de teatrul, al unui spectacol sau al unui film, împreună cu indicații tehnice și de regie. */~-document* = scenariu cu valoare documentară. 2. (fig.) Plan după care se desfășoară o acțiune. *s.n., art.* scenariul, *pl.* scenarii, *art.* scenariile.
scenariza *tr.* A transpune o lucrare, un fapt etc. în scenariu de teatru, de film etc. *vb. I, ind. prez. 3* scenarizează.
scenarizare Acțiunea de a scenariza. *s.f., g.-d. art.* scenarizării, *pl.* scenarizări.
scenă 1. Parte mai ridicată și amenajată cu decoruri într-o sală sau în aer liber, unde se desfășoară reprezentații; (p. ext.) teatru. */A părăsi ~a* = a) a părăsi profesiunea de actor; b) a se retrage dintr-o activitate. 2. Subdiviziune a unui act dintr-o operă dramatică, marcată prin intrarea sau ieșirea unui personaj. */~-cheie* = scenă de mare importanță într-un spectacol. 3. (fig.) Întâmplare care atrage atenția; loc, cadru în care se petrec evenimente, fenomene etc. //Compoziție plastică în care apar de obicei mai multe personaje. 4. (fig.) Ceartă. /(fam.) *A-i face cuiva o ~* = a-i aduce cuiva imputări violente. *s.f., g.-d. art.* scenei, *pl.* scene.
scenetă Piesă de teatru într-un act, cu personaje puține. *s.f., g.-d. art.* scenetei, *pl.* scenete.
scenic,-ă Referitor la scenă sau la teatru. */Spațiu ~* = parte a scenei expusă vederii publicului. *Perspectivă ~* = vedere de ansamblu a unui decor. *adj., pl.* scenici,-ce.
scenograf,-ă Persoană care creează decorurile (uneori și costumele) la teatru, la operă sau în cinematografie. //(adj.) *Pictor ~. s.m., pl.* scenografi; *s.f., g.-d. art.* scenografei, *pl.* scenografe.
scenografic,-ă Referitor la scenografie. *adj., pl.* scenografici,-ce.
scenografie Arta de a organiza cadrul unui spectacol prin decoruri, costume, lumini etc. *s.f., art.* scenografia, *g.-d. art.* scenografiei.
scenotehnic,-ă Referitor la scenotehnică. *adj., pl.* scenotehnici,-ce.
scenotehnică Tehnica folosirii trucajelor și a aparaturii de scenă în teatru. *s.f., g.-d. art.* scenotehnicii.
sceptic,-ă 1. (Persoană) care nu crede în nimic, care se îndoiește de orice. 2. (Adept) al scepticismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* sceptici,-ce.
scepticism 1. Concepție care pune la îndoială posibilitatea cunoașterii adevărului de către om. 2. Atitudine de neîncredere, de îndoială. *s.n.*
scepticoid,-ă (peior.) Plin de scepticism. *adj., pl.* scepticoizi,-de.
sceptru Baston împodobit, purtat de suverani ca simbol al puterii lor. //(fig.) Demnitate, putere, mărire, domnie. *s.n., art.* sceptrul, *pl.* sceptre.
scheaun (rar) Sunet caracteristic prin care câinele anunță apropierea vânatului sau o stare fizică neplăcută. *s.n., pl.* scheaune.
scheci Scenetă cu caracter vesel, satiric și, de obicei, cu temă actuală. *s.n., pl.* scheciuri.
scheelit (schee *pron.* șe) Wolframat natural de calciu, din care se obține wolframul. *s.n.*
schelă 1. Eșafodaj. 2. Punte care face legătura între o navă și țărm sau chei. 3. Unitate industrială destinată exploatării unui zăcământ de țiței. 4. (înv.) Debarcader; punct vamal situat lângă o apă. 5. (înv., reg.) Târg; piață de mărfuri. *s.f., g.-d. art.* schelei, *pl.* schele.
schelălăi *intr.* A chelălăi. *vb. IV, ind. prez. 3* schelălăie, *imperf. 3 sg.* schelălăia; *conj. prez. 3* să schelălăie.
schelălăiala Acțiunea de a schelălăi. *s.f., g.-d. art.* schelălăielii, *pl.* schelălăieli.
schelălăit Chelălăit. *s.n.*
schelărie 1. Scheletul unei construcții, al unui sistem tehnic etc. 2. Totalitatea schelelor folosite la o construcție. *s.f., art.* schelăria, *g.-d. art.* schelăriei, *pl.* schelării, *art.* schelăriile.
schelet 1. Totalitatea oaselor unui vertebrat; sistemul osos. 2. Ansamblul pieselor legate între ele, care reprezintă partea de rezistență a unei construcții sau a unui sistem tehnic. 3. (fig.) Planul unei opere literare, științifice etc.; schemă. *s.n., pl.* schelete.
scheletic,-ă (despre ființe) Foarte slab; uscat. *adj., pl.* scheletici,-ce.
scheleton 1. Sanie de metal foarte joasă pe care se stă culcat pe burtă. 2. Sport de iarnă practicat cu scheletonul (1). *s.n., pl.* (1) scheletoane.
schematic,-ă Alcătuit, prezentat în linii generale, fără detalii. //(depr.) Făcut după anumite șabloane; dogmatic, rigid. *adj., pl.* schematici,-ce.
schematism Prezentare simplistă, lipsită de adâncime. //Preluarea rigidă a unor formule fixe. *s.n.*
schematiza *tr.* A prezenta ceva în mod schematic; a simplifica în mod exagerat. *vb. I, ind. prez. 3* schematizează.
schematizant,-ă Care schematizează. *adj., pl.* schematizanți,-te.
schematizare Acțiunea de a schematiza. *s.f., g.-d. art.* schematizării, *pl.* schematizări.
schemă 1. Plan cuprinzând ideile principale ale unei lucrări, care permite o vedere de ansamblu asupra ei. 2. Reprezentarea grafică simplificată a unei construcții, a unei mașini, a unui aparat etc. /(tehn.) *~ bloc* = reprezentare schematică a unui aparat, a unei instalații etc., prin blocuri funcționale. *~ logică* = organigramă. 3. Tabel cuprinzând denumirea posturilor dintr-o instituție sau dintr-o întreprindere. *s.f., g.-d. art.* schemei, *pl.* scheme.
schepsis (fam.) Minte, pricepere, perspicacitate. */Cu ~* = cu socoteală, cu chibzuință; cu un anumit scop (nemărturisit). *s.n*

scherzando (z *pron.* ț) (it., muz.) Glumeț, jucăuș, vesel. *adv.*
scherzo (z *pron.* ț) (it.) Piesă muzicală (sau parte dintr-o piesă) scrisă într-un tempo vioi, însuflețit. *s.n., art.* scherzoul, *pl.* scherzouri.
schețing Patină pe rotile. //Sport practicat cu patine pe rotile. *s.n., pl.* scheținguri.
scheuna (sche-u-) *intr.* (despre câini) A chelălăi. //(fig., fam., despre oameni) A se văita, a se plânge. *vb. I, ind. prez. 3* scheaună; *conj. prez. 3* să scheaune.
scheunare (sche-u-) Acțiunea de a scheuna; (p. ext.) scheunătură. *s.f., g.-d. art.* scheunării, *pl.* scheunări.
scheunat (sche-u-) Scheunare, chelălăit. *s.n.*
scheunătură (sche-u-) Sunete ascuțite și repetate (de durere sau de bucurie) scoase de un animal (mai ales de un câine); scheunare. *s.f., g.-d. art.* scheunăturii, *pl.* scheunături.
schi 1. Un fel de patină lungă și îngustă, care, prinsă de talpa ghetelor, permite alunecarea rapidă pe zăpadă. 2. Sport practicat cu schiurile (1). */~ nautic* = sport nautic în care sportivul, remorcat de o ambarcațiune cu motor, alunecă pe suprafața apei pe niște schiuri speciale. *s.n., pl.* (1) schiuri.
schia (schi-a) *intr.* A aluneca pe zăpadă cu schiurile. *vb. I, ind. prez. 3* schiază, *1 pl.* schiem; *conj. prez. 3* să schieze; *ger.* schiind.
schiabil,-ă (despre un teren) Pe care se poate schia. *adj., pl.* schiabili,-e.
schiaun (rar) Scheunătură. *s.n.*
schibob Un fel de sanie pe schiuri, prevăzută cu o șa și dirijată cu ajutorul unui ghidon. *s.n., pl.* schiboburi.
schif 1. Ambarcațiune sportivă ușoară, foarte lungă și îngustă, cu rame lungi și cu scaune mobile. 2. Probă sportivă practicată cu schiful (1). *s.n., pl.* (1) schifuri.
schifist,-ă Sportiv care practică schiful. *s.m., pl.* schifiști; *s.f., g.-d. art.* schifistei, *pl.* schifiste.
schijă[1] (rar) Fontă. *s.f., g.-d. art.* schijei.
schijă[2] Sfărâmătură de proiectil, de bombă sau de grenadă, rezultată prin explozie. *s.f., g.-d. art.* schijei, *pl.* schije.
schilav,-ă (înv., pop.) Schilod. *adj., pl.* schilavi,-e.
schilăvi *tr.* și *refl.* (înv., pop.) A (se) schilodi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* schilăvesc, *imperf. 3 sg.* schilăvea; *conj. prez. 3* să schilăvească.
schilăvos,-oasă (înv.) Schilod. *adj., pl.* schilăvoși,-oase.
schiler (în Evul Mediu, în țările române) Dregător domnesc care conducea un punct vamal (din preajma unei ape). *s.m., pl.* schileri.
schilift Instalație pentru transportul schiorilor pe vârful unei pante. *s.n., pl.* schilifturi.
schilod,-oadă (despre ființe) Cu unul sau mai multe membre mutilate, deformate sau anchilozate; (despre membre) mutilat, deformat. *adj., pl.* schilozi,-oade.
schilodeală Starea celui schilod; mutilare. *s.f., g.-d. art.* schilodelii, *pl.* schilodeli.
schilodi *tr.* și *refl.* A face pe cineva să devină sau a deveni schilod, infirm; a (se) mutila. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* schilodesc, *imperf. 3 sg.* schilodea; *conj. prez. 3* să schilodească.
schilodire Acțiunea de a (se) schilodi; schilodeală; mutilare. *s.f., g.-d. art.* schilodirii, *pl.* schilodiri.
schimă A. I. Ordin călugăresc sau preoțesc; tagmă. 2. Haină călugărească. B. Gest, mișcare a feței; grimasă, strâmbătură. *s.f., g.-d. art.* schimei, *pl.* schime.
schimb 1. Înlocuire a cuiva cu altcineva sau a ceva cu altceva. /(tehn.) *Piesă de ~* = piesă fabricată pentru a înlocui altă piesă uzată dintr-un mecanism. (fiziol.) *~ de materii* = totalitatea proceselor care se petrec în organism cu ocazia asimilării hranei. *~ respiratorii* = totalitatea proceselor prin care se introduce în sânge oxigenul și se elimină bioxidul de carbon. *Cu ~ul* = pe rând, când unul, când altul. *Trupă cu ~ul* = trupă în care soldații erau chemați să facă serviciul în mod periodic și pe rând (în intervale fiind lăsați la vatră). *~ de cuvinte* = discuție aprinsă, ceartă. 2. Faptul de a ceda un lucru, un bun, pentru a lua altul în locul lui; circulația mărfurilor ca formă de repartizare a bunurilor produse de societate. */În ~* = drept compensație. //Transformare a unei sume de bani în alta de aceeași valoare, dar constând din alte monede. */Casă de ~* = întreprindere comercială care se ocupă cu schimbarea banilor. *Scrisoare de ~* = act prin care semnatarul cere altei persoane să plătească o sumă de bani celui indicat în act. *Agent de ~* = persoană care negociază în mod oficial obligațiunile de stat și alte efecte. 3. Echipa sau totalitatea lucrătorilor care se găsesc în același timp la lucru într-o unitate, într-o secție etc., în care lucrează mai multe rânduri de lucrători; echipă sau persoană care înlocuiește altă echipă sau altă persoană; interval de timp dintr-o zi în care lucrează o echipă sau o persoană. 4. (fiz.) Trecere a unei energii, a unei sarcini electrice etc. de la un sistem fizic la altul. 5. (mai ales la pl.) Primeneli. *s.n., pl.* schimburi.
schimba 1. *tr.* A înlocui un lucru cu altul sau pe cineva cu altcineva. */A ~ scrisori* = a coresponda. *A ~ o vorbă* (sau *câteva vorbe, câteva cuvinte*) (cu cineva) = a sta (puțin) de vorbă (cu cineva). *A ~ prefixul* = a înlocui o cifră rotundă și a schimba cifra zecilor. 2. *tr.* A ceda un lucru pentru alt lucru. 3. *tr.* A modifica, a transforma un lucru, dându-i altă formă. */A ~ vorba* = a abate conversația în altă parte. //*refl.* (despre oameni) A-și modifica firea, purtarea. //*refl.* (despre vreme) A se modifica (în bine sau în rău). 4. *refl.* și *tr.* A (se) îmbrăca cu rufe curate; a(-și) pune alte haine. //(înv.) A (se) travesti. 5. *tr.* A muta (în alt loc, în altă parte). *vb. I, ind. prez. 3* schimbă.
schimbare Acțiunea de a (se) schimba; modificare, transformare; schimbat. *s.f., g.-d. art.* schimbării, *pl.* schimbări.
Schimbarea la Față Sărbătoare bisericească ortodoxă care se prăznuiește la 6 august. *s.prop.f., g.-d.* Schimbării la Față.
schimbaș (înv.) Soldat care făcea parte din trupele cu schimbul. *s.m., pl.* schimbași.
schimbat Schimbare. *s.n.*
schimbăcios,-oasă (fam.) Schimbător. *adj., pl.* schimbăcioși,-oase.
schimbător[1] I. Dispozitiv tehnic care permite modificarea valorilor caracteristice ale unui sistem tehnic, direcția mersului unui vehicul etc. *~ de viteză.* 2. Aparat sau agent (chimic, fizic) care permite schimbul de energie, de căldură între două medii de căldură. 3. *~ de cale* = instalație care leagă între ele mai multe linii de cale ferată, permițând trecerea unui vehicul de pe o linie pe alta. *s.n., pl.* schimbătoare.
schimbător[2]**,-oare** Care se schimbă ușor; nestatornic, variabil. *adj., pl.* schimbători,-oare.
schimbea (înv.) Ciorbă de burtă. *s.f., art.* schimbeaua, *g.-d. art.* schimbelei, *pl.* schimbele, *art.* schimbelele.
schimnic/schivnic,-ă (rar) Pustnic, sihastru. *s.m., pl.* schimnici/schivnici; *s.f., g.-d. art.* schimnicei/schivnicei, *pl.* schimnice/schivnice.
schimnicesc,/schivnicesc,-ească (rar) Care aparține schimnicului. *adj., pl.* schimnicești/schivnicești.
schimnici/schivnici *refl.* (rar) A se face schimnic. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se schimnicește/se schivnicește, *imperf. 3 sg.* se schimnicea/se schivnicea; *conj. prez. 3* să se schimnicească/să se schivnicească.
schimnicie/schivnicie (rar) Starea, viața de schimnic. *s.f., art.* schimnicia/schivnicia, *g.-d. art.* schimniciei/

schivniciei, *pl.* schimnicii/schivnicii, *art.* schimniciile/schivniciile.
schimonoseală Faptul de a (se) schimonosi. [*var.* (reg.) schimoseală *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* schimonoselii, *pl.* schimonoseli.
schimonosi 1. *tr.* A deforma, a strica aspectul. 2. *refl.* (despre oameni) A se strâmba, a face grimase; a face nazuri. [*var.* (reg.) schimosi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* schimonosesc, *imperf. 3 sg.* schimonosea; *conj. prez. 3* să schimonosească.
schimonosire Acţiunea de a (se) schimonosi. [*var.* (reg.) schimosire *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* schimonosirii, *pl.* schimonosiri.
schimonositură 1. Strâmbătură a feţei; grimasă. 2. Lucru deformat. //Pocitanie, monstru. [*var.* (reg.) schimositură *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* schimonositurii, *pl.* schimonosituri.
schimoseală v. **schimonoseală.**
schimosi v. **schimonosi.**
schimosire v. **schimonosire.**
schimositură v. **schimonositură.**
schinduc Plantă erbacee din familia umbeliferelor, cu fructe ovale, aromatice, din care se prepară un fel de rachiu. *s.m.*
schinduf (bot.) 1. Cimbrişor. 2. Plantă erbacee din familia leguminoaselor, folosită ca nutreţ sau întrebuinţată în bucătărie şi în medicină. *s.m.*
schinel Mică plantă erbacee, cu flori galbene, întrebuinţată ca plantă medicinală. *s.m.*, *pl.* schinei.
schingi (înv.) Tortură. *s.n.*, *pl.* schingiuri.
schingiui *tr.* A chinui, a tortura. //A deforma, a stâlci. *A ~ cuvintele. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* schingiuiesc, *imperf. 3 sg.* schingiuia; *conj. prez. 3* să schingiuiască.
schingiuire Acţiunea de a schingiui; tortură, caznă. *s.f.*, *g.-d. art.* schingiuirii, *pl.* schingiuiri.
schingiuit Faptul de a schingiui. *s.n.*
schinteie v. **scânteie.**
schinuţă Plantă erbacee cu flori albastre sau albe, care creşte în regiunile montane. *s.f.*, *g.-d. art.* schinuţei, *pl.* schinuţe.
schior,-oare Persoană care schiază, care practică schiul. *s.m.*, *pl.* schiori; *s.f.*, *g.-d. art.* schioarei, *pl.* schioare.
schip Vas mare de metal, care rulează pe o cale ghidată şi care se descarcă automat, fiind folosit la transportul materialelor în mine, în fabrici etc. *s.n.*, *pl.* schipuri.
schiper 1. Cârmaci al unei ambarcaţiuni cu vele. 2. (arg.) Comandant al unei nave comerciale. *s.m.*, *pl.* schiperi.
schipetar Denumire autohtonă pe care şi-o dau albanezii. *s.m.*, *pl.* schipetari.
schiptru (înv.) Sceptru. *s.n.*, *art.* schiptrul, *pl.* schiptre.
schismatic,-ă (Persoană) care s-a separat de comunitatea unei biserici. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* schismatici,-ce.
schismă 1. Separare formală a unui grup de credincioşi de comunitatea din care făceau parte. 2. (fig.) Dezbinare provocată de deosebirea de păreri; sciziune. *s.f.*, *g.-d. art.* schismei, *pl.* schisme.
schit Mănăstire mică sau aşezare călugărească izolată. *s.n.*, *pl.* schituri.
schituleţ Diminutiv al lui schit. *s.n.*, *pl.* schituleţe.
schiţa *tr.* 1. A desena ceva schematic; a face o schiţă. 2. (fig.) A descrie, a reda ceva prin câteva trăsături caracteristice. 3. (fig.) A face un gest incomplet, o mişcare uşoară. 4. A fixa punctele principale ale unui plan; a concepe. *vb. I, ind. prez. 3* schiţează.
schiţare Acţiunea de a schiţa. *s.f.*, *g.-d. art.* schiţării, *pl.* schiţări.
schiţă 1. Desen sumar reprezentând conturul şi trăsăturile caracteristice ale unui obiect, ale unei construcţii etc. //Prima formă, sumară, a unei lucrări; schemă. //Lucrare care cuprinde o privire generală asupra unui anumit subiect. 2. Specie a genului epic, de dimensiuni reduse, care prezintă un singur episod din viaţa personajelor. *s.f.*, *g.-d. art.* schiţei, *pl.* schiţe.
schivnic,-ă v. **schimnic.**
schivnicesc,-ească v. **schimnicesc.**
schivnici v. **schimnici.**
schizofazie (med.) Tulburare patologică (în schizofrenie) care se manifestă prin vorbire confuză. *s.f.*, *art.* schizofazia, *g.-d. art.* schizofaziei, *pl.* schizofazii, *art.* schizofaziile.
schizofită Vegetală unicelulară care se reproduce prin diviziune simplă. *s.f.*, *g.-d. art.* schizofitei, *pl.* schizofite.
schizofrenic,-ă (Persoană) care suferă de schizofrenie. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* schizofrenici,-ce.
schizofrenie Boală mintală cronică, caracterizată prin slăbirea funcţiilor psihice şi prin pierderea contactului cu realitatea. *s.f.*, *art.* schizofrenia, *g.-d. art.* schizofreniei, *pl.* schizofrenii, *art.* schizofreniile.
schizoid,-ă (med.) (Om) predispus la schizofrenie. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* schizoizi,-de.
schizoidie Predispoziţie a unei constituţii psihice pentru schizofrenie; (rar) schizotimie. *s.f.*, *art.* schizoidia, *g.-d. art.* schizoidiei.
schizopod (la pl.) Ordin de crustacee terestre sau marine mici, cu picioarele bifurcate; (la sg.) crustaceu din acest ordin. *s.n.*, *pl.* schizopode.
schizotimie (med., rar) Schizoidie. *s.f.*, *art.* schizotimia, *g.-d. art.* schizotimiei.
schnauzer (şna-u-ţer) (germ.) Câine de pază robust. *s.m.*, *pl.* schnauzeri.
schooner (scunăr) (angl.) Navă cu vele cu două catarge înclinate, folosită pentru pescuit şi cabotaj. *s.n.*, *pl.* schoonere.
schopenhauerian,-ă (şo-pen-ha-u-e-ri-an) (Adept) al schopenhauerismului. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* schopenhauerieni,-e.
schopenhauerism (şo-pen-ha-u-e-) Concepţia filosofică a lui A. Schopenhauer, care afirmă că esenţa lumii este voinţa universală, oarbă şi iraţională. *s.n.*
schuss (şus) (germ.) Coborâre directă a unei pante pe schiuri. *s.n.*, *pl.* schussuri.
schwyz (şviţ) (germ.) Rasă superioară de taurine, de culoare brună, crescută pentru lapte şi carne. *s.n.*
sciatic,-ă (sci-a-) 1. (în sintagma) *Nerv ~* = nerv rahidian care inervează membrele inferioare. 2. Referitor la nervul sciatic (1). *adj.*, *pl.* sciatici,-ce.
sciatică (sci-a-) Boală care se manifestă prin dureri de-a lungul nervului sciatic. *s.f.*, *g.-d. art.* sciaticii, *pl.* sciatici.
science-fiction (saiăns ficşăn) (angl.) Literatură, film cu caracter ştiinţifico-fantastic. //(adj.) *Literatură ~. s.n.*
scientică (sci-en-) Disciplină care studiază ştiinţa ca fenomen social; scientologie. *s.f.*, *g.-d. art.* scienticii.
scientism (sci-en-) Doctrină potrivit căreia nu există adevăr în afara ştiinţelor pozitive, singurele în măsură să rezolve toate problemele cunoaşterii. *s.n.*
scientist,-ă (sci-en-) (Adept) al scientismului. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* scientişti,-ste.
scientiza (sci-en-) *tr.* A introduce în anumite domenii metode proprii altor ştiinţe (în special ale matematicii). *vb. I, ind. prez. 3 sg.* scientizează.
scientizare (sci-en-) Acţiunea de a scientiza. *s.f.*, *g.-d. art.* scientizării, *pl.* scientizări.
scientizat,-ă (sci-en-) În care s-au introdus metodele altor ştiinţe. *adj.*, *pl.* scientizaţi,-te.
scientolog,-ă (sci-en-) Specialist în scientologie. *s.m.*, *pl.* scientologi; (rar) *s.f.*, *g.-d. art.* scientologei, *pl.* scientologe.
scientologic,-ă (sci-en-) Referitor la scientologie. *adj.*, *pl.* scientologici,-ce.

scientologie (sci-en-) Scientică. *s.f., art.* scientologia, *g.-d. art.* scientologiei.
scifozoar (-zo-ar) (la pl.) Clasă de celenterate care cuprinde unii polipi şi unele meduze; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* scifozoare.
scinda *tr.* şi *refl.* A (se) despărţi în părţile componente; a (se) fracţiona, a (se) divide. *vb. I, ind. prez. 3* scindează.
scindare Faptul de a (se) scinda. *s.f., g.-d. art.* scindării, *pl.* scindări.
scintigraf Aparat folosit în scintigrafie. *s.n., pl.* scintigrafe.
scintigrafic,-ă (med.) Obţinut prin scintigrafie. *adj., pl.* scintigrafici,-ce.
scintigrafie (med.) Metodă de explorare a unui ţesut, a unui organ intern prin introducerea unei substanţe radioactive; (concr.) imagine astfel obţinută. *s.f., art.* scintigrafia, *g.-d. art.* scintigrafiei, *pl.* scintigrafii, *art.* scintigrafiile.
scintigramă (med.) Înregistrare grafică a radioactivităţii unui ţesut după introducerea unei substanţe radioactive. *s.f., g.-d. art.* scintigramei, *pl.* scintigrame.
scintilator (fiz.) Substanţă în masa căreia apar scintilaţii sub acţiunea razelor radioactive. *s.n., pl.* scintilatoare.
scintilaţie (-ţi-e) 1. Scânteiere, sclipire. //Modificare a intensităţii şi coloraţiei luminii stelare, datorită refracţiei sale în atmosferă. 2. Lumină emisă de o substanţă fosforescentă sub influenţa ionizării. *s.f., art.* scintilaţia, *g.-d. art.* scintilaţiei, *pl.* scintilaţii, *art.* scintilaţiile.
scintilogramă (med., rar) Scintigramă. *s.f., g.-d. art.* scintilogramei, *pl.* scintilograme.
scintiscanograf Aparat cu ajutorul căruia se pot determina cu precizie regiunile bolnave ale glandei tiroide. *s.n., pl.* scintiscanografe.
scit,-ă (Locuitor) care făcea parte dintr-o populaţie indo-europeană stabilită, prin sec. al VIII-lea î.Hr., în regiunile din nordul Mării Negre. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sciţi,-te.
scitic,-ă Referitor la Sciţia sau la populaţia ei. *adj., pl.* scitici,-ce.
sciziona (-zi-o-) *tr.* şi *refl.* A (se) desprinde dintr-un întreg, a (se) separa. *vb. I, ind. prez. 3* scizionează.
scizionar,-ă (-zi-o-) (rar) Scizionist. *adj., pl.* scizionari,-e.
scizionare (-zi-o-) Acţiunea de a (se) sciziona. *s.f., g.-d. art.* scizionării, *pl.* scizionări.
scizionist,-ă (-zi-o-) (Persoană) care aparţine unei fracţiuni, care urmăreşte să provoace o sciziune. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scizionişti,-ste.
scizipar,-ă Care se înmulţeşte prin sciziparitate. *adj., pl.* scizipari,-e.
sciziparitate Formă de înmulţire la unele organisme unicelulare, constând în diviziunea organismului în două părţi aproximativ egale. *s.f., g.-d. art.* sciziparităţii.
sciziune (-zi-u-) Despărţire bazată pe deosebiri de convingeri, intervenită între persoane sau grupuri. *s.f., g.-d. art.* sciziunii, *pl.* sciziuni.
scizură (anat.) Fisură pe suprafaţa unui organ. *s.f., g.-d. art.* scizurii, *pl.* scizuri.
scizurită (med.) Inflamaţie a unei scizuri pulmonare. *s.f., g.-d. art.* scizuritei, *pl.* scizurite.
sclai (reg.) Parte a joagărului care poartă buşteanul după ce a trecut de fierăstrău. *s.n., pl.* sclaiuri.
sclav,-ă 1. Persoană lipsită de drepturi, aflată în proprietatea unui stăpân pentru care munceşte. 2. (fig.) Persoană care satisface servil voinţa altuia. //(fig.) Persoană stăpânită de o pasiune, de un viciu etc. *s.m., pl.* sclavi; *s.f., g.-d. art.* sclavei, *pl.* sclave.
sclavagism Sistem social bazat pe proprietatea privată a stăpânului de sclavi asupra sclavilor. *s.n.*
sclavagist,-ă Referitor la sclavagism. *adj., pl.* sclavagişti,-ste.
sclavaj (rar) Sclavie. *s.n.*
sclavie 1. Stare, condiţie de sclav; robie; sclavaj. 2. (fig.) Starea de dependenţă politică, economică, socială în care este ţinută o ţară, o categorie socială, un individ. *s.f., art.* sclavia, *g.-d. art.* sclaviei.
sclereidă Celulă moartă, îngroşată şi lignifiată, care formează ţestul dur al cojilor şi al sâmburilor. *s.f., g.-d. art.* sclereidei, *pl.* sclereide.
scierenchim Ţesut al unei plante, alcătuit din celule moarte cu membrane îngroşate. *s.n., pl.* sclerenchimuri.
sclerodermie Boală caracterizată prin îngroşarea pielii şi a ţesutului celular subcutanat. *s.f., art.* sclerodermia, *g.-d. art.* sclerodermiei, *pl.* sclerodermii, *art.* sclerodermiile.
scleroftalmie Scleroza ţesutului conjunctiv al ochilor. *s.f., art.* scleroftalmia, *g.-d. art.* scleroftalmiei.
sclerometru Instrument pentru determinarea durităţii unui corp metalic, prin măsurarea rezistenţei lui la zgâriere. *s.n., art.* sclerometrul, *pl.* sclerometre.
scleroproteină (biol.) Proteină fibroasă foarte rezistentă. *s.f., g.-d. art.* scleroproteinei, *pl.* scleroproteine.
scleros,-oasă (despre ţesuturi) Îngroşat, fibros. *adj., pl.* scleroşi,-oase.
scieroscop Aparat pentru măsurarea durităţii unui material, prin ricoşeul unui percutor în căderea liberă pe materialul respectiv. *s.n., pl.* scleroscoape.
sclerot (biol.) Organ de rezistenţă la unele ciuperci. *s.m., pl.* scleroţi.
sclerotică Învelişul exterior al globului ocular, care constă dintr-o membrană fibroasă de culoare albă. *s.f., g.-d. art.* scleroticei, *pl.* sclerotice.
scleroza *refl.* A se îmbolnăvi de scleroză. *vb. I, ind. prez. 3* se sclerozează.
sclerozant,-ă Care provoacă scleroză. *adj., pl.* sclerozanţi,-te.
sclerozare Acţiunea de a se scleroza. *s.f., g.-d. art.* sclerozării.
sclerozat,-ă Atins de scleroză. //(fig.) Incapabil de a gândi corect, raţional. *adj., pl.* sclerozaţi,-te.
scleroză Boală care constă în modificarea structurii normale a unui organ, în urma unor procese inflamatorii sau degenerative. /~ *în plăci* = boală caracterizată prin apariţia unor focare de demielinizare în sistemul nervos central, care determină tulburări neurologice diverse. *s.f., g.-d. art.* sclerozei, *pl.* scleroze.
sclifoseală (fam.) Faptul de a se sclifosi; mofturi, fasoane; sclifosire. *s.f., g.-d. art.* sclifoselii, *pl.* sclifoseli.
sclifosi *refl.* (fam.) 1. A face mofturi, fasoane; a se fandosi. 2. A se preface că plânge; a se smiorcăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sclifoseşte, *imperf. 3 sg.* se sclifosea; *conj. prez. 3* să se sclifosească.
sclifosire (fam.) Sclifoseală. *s.f., g.-d. art.* sclifosirii, *pl.* sclifosiri.
sclinti v. **scrânti.**
sclipeală (rar) Sclipire. *s.f., g.-d. art.* sclipelii, *pl.* sclipeli.
sclipeţ (bot., rar) Plantă erbacee cu tulpina noduroasă şi cu flori galbene, întrebuinţată în medicină. *s.m., pl.* sclipeţi.
sclipi *intr.* A luci (cu o lumină intermitentă); a străluci. //(despre ochi) A avea o strălucire deosebită; a scânteia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sclipesc, *imperf. 3 sg.* sclipea; *conj. prez. 3* să sclipească.
sclipicios,-oasă (reg., fam.) Sclipitor. *adj., pl.* sclipicioşi,-oase.
sclipire Faptul de a sclipi; lucire, scânteiere; sclipit. *s.f., g.-d. art.* sclipirii, *pl.* sclipiri.

sclipit Sclipire. *s.n.*
sclipitor,-oare Care sclipeşte, strălucitor, sclipicios. //(fig.) Deosebit de inteligent. *adj., pl.* sclipitori,-oare.
sclipitură Lucire momentană, trecătoare. *s.f., g.-d. art.* sclipiturii, *pl.* sclipituri.
sclipui *tr.* (reg.) A agonisi, a procura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sclipuiesc, *imperf. 3 sg.* sclipuia; *conj. prez. 3* să sclipuiască.
sclipuire (reg.) Faptul de a sclipui. *s.f., g.-d. art.* sclipuirii.
scliviseală 1. (înv., fam.) Sclivisire. 2. (concr.) Strat subţire de tencuială bine netezită. *s.f., g.-d. art.* sclivisélii, *pl.* sclivisèli.
sclivisi 1. *refl.* (înv., fam.) A se dichisi. 2. *tr.* (înv., fam.) A aplica un strat de scliviseală (2). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sclivisesc, *imperf. 3 sg.* sclivisea; *conj. prez. 3* să sclivisească.
sclivisire (înv., fam.) Acţiunea de a (se) sclivisi. *s.f., g.-d. art.* sclivisírii, *pl.* sclivisíri.
scoabă 1. Piesă de oţel formată dintr-o vergea cu capetele îndoite în unghi drept, folosită la îmbinarea provizorie a pieselor de lemn. //(pop., fam.) Epitet depreciativ pentru o femeie foarte slabă (şi rea). 2. Numele unor piese metalice sau de lemn, asemănătoare cu scoaba (1), folosite la lucrări de dulgherie, de dogărie etc. 3. (rar) Scobitură în zid. 4. Fiecare dintre discurile osoase de pe pielea unor peşti. *s.f., g.-d. art.* scoabei, *pl.* scoabe.
scoarţă 1. Coajă. */Obraz de ~* = om necioplit. 2. Învelişul exterior şi solid al globului pământesc. 3. (anat.) *~a cerebrală* = partea exterioară a emisferelor cerebrale, alcătuită din substanţă nervoasă cenuşie. 4. Copertă rigidă a unei cărţi, a unui registru etc. */Din ~ în ~* = de la prima până la ultima pagină. 5. Perete de scânduri cu care se înlocuiesc loitrele carului când se transportă grâne. 6. Covor din lână, care se aşterne pe pat, pe pereţi etc. *s.f., g.-d. art.* scoarţei, *pl.* scoarţe.
scoate *tr.* A. 1. A lua ceva dintr-o cantitate mai mare sau din locul unde se află. 2. A extrage ceva dintr-un spaţiu, dintr-un înveliş etc. */A ~ sabia (din teacă)* = a porni războiul. 3. A lua ceva de undeva şi a pune la vedere. */A ~ la vânzare* (sau *la mezat, la licitaţie*) = a pune la vânzare. *A ~ în evidenţă* (sau *în relief*) = a sublinia, a accentua ceva. *A ~ la iveală* (sau *în vileag*) = a dezvălui. 4. A-şi da jos de pe sine un obiect de podoabă, de îmbrăcăminte etc. */Pe unde scot* (sau *scoţi* etc.) *cămaşa?* = cum aş putea să scap (să scapi etc.) din încurcătura în care mă aflu (sau te afli)? 5. A smulge, a extrage. */A ~* (cuiva) *sufletul* = a necăji. *A-şi ~ sufletul* = a se obosi prea mult. *A-i ~* (cuiva) *ochii* (pentru ceva) = a-i aduce (cuiva) mereu aminte de un serviciu pe care i l-ai făcut. *A-şi ~ ochii unul altuia* = a se certa; a se bate. 6. A izgoni pe cineva dintr-un loc; a destitui dintr-o funcţie, dintr-o slujbă. */A ~* (pe cineva) *în lume* = a conduce (pe cineva) la o petrecere, la un spectacol etc. //A elimina dintr-o serie, dintr-o listă etc. */A ~ din circuit* = a) a face să nu mai funcţioneze întrerupând legăturile cu circuitul; b) a retrage din circulaţie. 7. A schimba starea cuiva. 8. A mobiliza pentru o acţiune. 9. A conduce pe cineva într-un anumit loc. */A o ~ la capăt* = a termina ceva cu succes, a izbuti. 10. A deshăma sau a dejuga un animal de tracţiune. 11. A dobândi, a obţine ceva de undeva sau de la cineva. 12. A ridica pe cineva la o situaţie mai bună. 13. A face o copie, o reproducere. */A ~ om din cineva* = a face pe cineva să ajungă om valoros. //A tipări, a publica. B. 1. A împinge înainte, făcând să iasă în afară. *A ~ capul pe geam. /Fuge de-şi ~ ochii* = fuge foarte tare. 2. A rosti sunete, a pronunţa cuvinte, a vorbi, a spune, a zice. 3. A născoci, a inventa. //(înv.) A institui. 4. (despre păsări) A cloci ouăle şi a face să iasă pui. 5. (despre plante) A face să crească, să răsară. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scot, *imperf. 3 sg.* scotea, *perf. s. 1 sg.* scosei, *1 pl.* scoaserăm; *conj. prez. 3* să scoată; *ger.* scoţând; *part.* scos.
scoatere Acţiunea de a scoate. *s.f., g.-d. art.* scoaterii, *pl.* scoateri.
scobai (iht., reg.) Scobar. *s.m., pl.* scobai, *art.* scobaii.
scobar Peşte de apă dulce, lung de 25-30 cm, verde-cenuşiu pe spate şi argintiu pe laturi şi pe burtă; scobai. *s.m., pl.* scobari.
scobi 1. *tr.* şi *intr.* A face o gaură în ceva, scoţând materialul din interior. //A grava, a cizela; a ciopli, a sculpta. 2. *refl.* (fig., fam.) A se scotoci în buzunare, în portofel etc. 3. *tr.* şi *refl.* A(-şi) vârî degetele în nas, între dinţi pentru a (se) curăţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scobesc, *imperf. 3 sg.* scobea; *conj. prez. 3* să scobească.
scobire Acţiunea de a (se) scobi. *s.f., g.-d. art.* scobirii, *pl.* scobiri.
scobit Faptul de a (se) scobi. *s.n.*
scobitoare Beţişor foarte subţire de lemn, ascuţit la un capăt, cu care se scot rămăşiţele de alimente dintre dinţi. *s.f., g.-d. art.* scobitorii, *pl.* scobitori.
scobitură 1. Parte scobită a unui obiect sau a unei suprafeţe; gaură, cavitate, adâncitură. //Văgăună. 2. Lucrare în formă de şanţ, executată într-un zăcământ minier, pentru a extrage mai uşor materialul. *s.f., g.-d. art.* scobiturii, *pl.* scobituri.
scoborâre v. **coborâre.**
scoborâş v. **coborâş.**
scoborâtor,-oare v. **coborâtor.**
scoborî v. **coborî.**
scoc 1. Canal prin care se aduce apa la roata morii sau a joagărului. //(p. gener.) Jgheab, canal pentru scurgerea unui lichid. //Adâncitură făcută de apa care curge din scoc (1). 2. Jgheab pe care alunecă buştenii de la locul de tăiere până la căile de transport. 3. Jgheab metalic folosit în mine la transportul, prin alunecare, al materialului excavat. *s.n., pl.* scocuri.
scociori v. **scociorî.**
scociorî *intr.* (pop., fam.) 1. A scormoni, a râcâi. 2. (fig.) A scotoci, a cotrobăi. 3. A săpa făcând o adâncitură în ceva. *//tr.* A cerceta, a scruta (ceva). *//tr.* A irita, a ataca pe cineva. [*var.* scocíori *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scociorăsc, *imperf. 3 sg.* scociora, *perf. s. 1 sg.* scociorâi, *1 pl.* scociorârăm, *m.m.c.p. 3 sg.* scociorâse, *3 pl.* scociorâseră; *conj. prez. 3* să scociorască; *ger.* scociorând; *part.* scociorât.
scofală (fam.) Folos, pricopseală, ispravă. //Ceea ce e de folos, util. *s.f., g.-d. art.* scofalei.
scofâlci *refl.* 1. A slăbi foarte mult, a avea obrajii descărnaţi. 2. (fig., despre obiecte) A se încovoia, a se deforma; a se scoroji. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se scofâlceşte, *imperf. 3 sg.* se scofâlcea; *conj. prez. 3* să se scofâlcească.
scofâlcire Acţiunea de a se scofâlci. *s.f., g.-d. art.* scofâlcirii, *pl.* scofâlciri.
scofâlciturâ (pop.) 1. Cută, adâncitură pe obrajii persoanelor foarte slabe. 2. Făgaş; văgăună. *s.f., g.-d. art.* scofâlciturii, *pl.* scofâlcituri.
scoică 1. Nume dat mai multor specii de moluşte cu corpul adăpostit între două valve calcaroase. 2. Scheletul calcaros al scoicii (1); cochilie. //Cochilie de melc. 3. Acoperiş în forma unei cochilii de scoică (1) sau în formă de evantai, construit la intrarea într-o clădire. 4. Excrescenţă osoasă care se formează uneori pe chişiţa sau pe coroana copitei calului şi care face ca animalul să şchiopăteze. 5. (la armele de vânătoare) Adâncitura închizătorului în care este înşurubat percutorul. *s.f., g.-d. art.* scoicii, *pl.* scoici.

scoică-de-mărgăritar Scoică din Oceanul Indian şi din Pacific, care produce perle. *s.f., g.-d. art.* scoicii-de-mărgăritar, *pl.* scoici-de-mărgăritar.
scoică-de-râu Gen de scoici comestibile care trăiesc pe sub malurile adânci ale râurilor; moluscă din acest gen. *s.f., g.-d. art.* scoicii-de-râu, *pl.* scoici-de-râu.
scoicuţă Diminutiv al lui scoică. *s.f., g.-d. art.* scoicuţei, *pl.* scoicuţe.
scolast (rar) Adept al scolasticii. //Cărturar care judecă rigid, ignorând practica. *s.m., pl.* scolaşti.
scolastic,-ă Referitor la scolastică; (p. ext.) rupt de realitate, de practică. *adj., pl.* scolastici,-ce.
scolastică 1. Sistem filosofic medieval care se baza pe dogmele bisericii catolice. //Nume dat învăţământului (filosofic) din ţările Europei medievale, dominate de catolicism. 2. Mod de gândire şi de activitate rupt de realitate, de practică. *s.f., g.-d. art.* scolasticii.
scolasticism Concepţie specifică scolasticii. *s.n.*
scolex Extremitatea anterioară a teniei, pe care se află organele de fixare. *s.n., pl.* scolexuri.
scoliast (-li-ast) (livr.) Autor de scolii. *s.m., pl.* scoliaşti.
scolie (-li-e) 1. (în Grecia antică) Cântec bisericesc cu acompaniament muzical. 2. (livr.) Comentariu pentru înţelegerea unui text antic. //Remarcă referitoare la o teoremă. *s.f., art.* scolia, *g.-d. art.* scoliei, *pl.* scolii, *art.* scoliile.
scoliotic,-ă (-li-o-) (med.) (Persoană) care suferă de scolioză. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scoliotici,-ce.
scolioză (-li-o-) Deviere laterală a coloanei vertebrale (în regiunea dorsală). *s.f., g.-d. art.* scoliozei, *pl.* scolioze.
scolopendră Mic miriapod insectivor, care trăieşte în locuri umede şi întunecoase. *s.f., g.-d. art.* scolopendrei, *pl.* scolopendre.
sconcs[1] Mic mamifer carnivor din America, asemănător cu dihorul, cu blana preţioasă, de diferite culori. *s.m., pl.* sconcşi.
sconcs[2] Blana prelucrată a sconcsului[1]. *s.n., pl.* sconcsuri.
scondru Prăjină cilindrică lungă, folosită pe o navă în diferite scopuri. *s.m., art.* scondrul, *pl.* scondri, *art.* scondrii.
scont 1. Reducere făcută unui debitor pentru achitarea datoriei înainte de scadenţă. 2. (rar) Operaţie financiară prin care o bancă cumpără efecte de comerţ (cambii, trate etc.), achitându-se înainte de scadenţă valoarea lor, cu reţinerea unei dobânzi şi a unui comision. 3. Dobândă cuvenită pentru un împrumut, reţinută de bancă în momentul acordării împrumutului. *s.n., pl.* sconturi.
sconta *tr.* 1. A efectua un scont. 2. (fig.) A conta pe cineva, a-şi face planuri dinainte. *vb. I, ind. prez. 3* scontează.
scontabil,-ă (despre polițe şi alte efecte de comerţ) Care poate fi scontat. *adj., pl.* scontabili,-e.
scontare Acţiunea de a sconta. *s.f., g.-d. art.* scontării, *pl.* scontări.
scontator,-oare (Persoană, instituţie) care face operaţii de scont. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scontatori,-oare.
scop Obiectiv, ţintă către care tinde cineva; ceea ce îşi propune cineva să înfăptuiască. */În ~ul...* = în vederea..., pentru... [*var.* (înv.) scopos *s.n.*] *s.n., pl.* scopuri.
scopi *tr.* (pop.) A castra un animal. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scopesc, *imperf. 3 sg.* scopea; *conj. prez. 3* să scopească.
scopire (pop.) Acţiunea de a scopi. *s.f., g.-d. art.* scopirii, *pl.* scopiri.
scopit[1] (înv., pop.) Membru al unei secte religioase ai cărei adepţi se supun castrării; scapet. *s.m., pl.* scopiţi.
scopit[2]**,-ă** (înv., pop.) Castrat. *adj., pl.* scopiţi,-te.
scopocrom (cin.) Procedeu prin care filmele vechi în alb-negru pot fi colorizate. *s.n.*
scopolamină Alcaloid înrudit cu atropina, extras din mandragoră, folosit în farmacie. *s.f., g.-d. art.* scopolaminei.
scopos v. **scop.**
scor Raport dintre punctele sau golurile înscrise şi cele primite la o întrecere sportivă. */~ alb* = meci nul. *~-fluviu* = scor foarte mare. *~-limită* = scor foarte mic. *s.n., pl.* scoruri.
scorboros,-oasă v. **scorburos.**
scorboroşi *refl.* (înv., reg., despre copaci) A deveni scorburos. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se scorboroşeşte, *imperf. 3 sg.* se scorboroşea; *conj. prez. 3* să se scorboroşească.
scorbură 1. Scobitură (mare) în trunchiul unui copac putrezit pe dinăuntru. 2. Adâncitură, gaură într-un mal, într-o stâncă etc. *s.f., g.-d. art.* scorburii, *pl.* scorburi.
scorburos,-oasă Cu scorburi. [*var.* (reg.) scorboros,-oasă *adj.*] *adj., pl.* scorburoşi,-oase.
scorbut Boală datorată lipsei vitaminei C din alimentaţie, care se manifestă prin anemie, sângerarea gingiilor, căderea dinţilor etc. *s.n., pl.* scorbuturi.
scorbutic,-ă (Persoană) bolnavă de scorbut. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scorbutici,-ce.
scordolea Preparat culinar compus din miez de pâine şi nuci pisate, frecate cu usturoi, oţet şi untdelemn. *s.f., art.* scordoleaua, *g.-d. art.* scordolelei, *pl.* scordolele, *art.* scordolelele.
scorer[1] Persoană însărcinată cu evidenţa şi afişarea scorului într-o competiţie sportivă. *s.m., pl.* scoreri.
scorer[2] Panou pe care se afişează scorul într-o competiţie sportivă. *s.n., pl.* scorere.
scoriaceu,-ee (geol., despre roci) Care are aspectul unei scorii vulcanice. *adj., pl.* scoriacei,-ee.
scorie (-ri-e) 1. Zgură. 2. Strat de oxid negru, format la suprafaţa unor piese de oţel, încălzite la temperaturi înalte. *s.f., art.* scoria, *g.-d. art.* scoriei, *pl.* scorii, *art.* scoriile.
scormoli v. **scormoni.**
scormoni 1. *intr.* A răscoli (căutând ceva); a scotoci. *//refl. Se ~eşte în buzunare. //tr.* (fig.) A scruta cu privirea. 2. *tr.* A stârni (din adăpost, din ascunzătoare). 3. *tr.* A răscoli focul, jarul, cenuşa. //A săpa. //(despre păsări) A scurma. 4. *tr.* (fig.) A aprinde o stare sufletească, un sentiment. */A ~ la inimă* = a tulbura (pe cineva), a nelinişti. [*var.* (reg.) scormoli *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scormonesc, *imperf. 3 sg.* scormonea; *conj. prez. 3* să scormonească.
scormonire Acţiunea de a (se) scormoni; scormonit. *s.f., g.-d. art.* scormonirii, *pl.* scormoniri.
scormonit Scormonire. *s.n.*
scormonitor[1] Piesă metalică în formă de gheară, aplicată la unele pluguri pentru a scormoni pământul. *s.n., pl.* scormonitoare.
scormonitor[2]**,-oare** Care scormoneşte; (fig.) care caută să cerceteze pentru a afla ceva. *adj., pl.* scormonitori,-oare.
scorneală Scornitură. *s.f., g.-d. art.* scornelii, *pl.* scorneli.
scorni 1. *tr.* A inventa, a concepe. 2. *tr.* A lansa (cu rea credinţă) un zvon, o minciună. 3. *refl.* A se isca, a se stârni. 4. *tr.* (pop.) A stârni vânatul; a face să iasă din adăpost, să se mişte. [*var.* (reg.) zgorni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scornesc, *imperf. 3 sg.* scornea; *conj. prez. 3* să scornească.
scornire Acţiunea de a (se) scorni. [*var.* (reg.) zgornire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* scornirii, *pl.* scorniri.
scornitor,-oare (rar) Creator; care scorneşte, inventează. *adj., pl.* scornitori,-oare.
scornitură (rar) 1. Afirmaţie falsă; minciună; zvon; scorneală. 2. (pop.) Ceea ce inventează cineva. *s.f., g.-d. art.* scornitur̆ii, *pl.* scornitur̆i.

scoroambă (bot., reg.) Porumbă[1]. *s.f., g.-d. art.* scoroambei, *pl.* scoroambe.
scorojeală Faptul de a se scoroji; tencuială sau vopsea cojită. *s.f., g.-d. art.* scorojelii, *pl.* scorojeli.
scoroji *refl.* 1. (despre tencuieli, vopsele) A se umfla şi a se coji. 2. (despre lemn, piele etc.) A se usca foarte tare, deformându-se. 3. (despre pielea corpului unor fiinţe) A se crăpa din cauza uscăciunii. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se scorojeşte, *imperf. 3 sg.* se scorojea; *conj. prez. 3* să se scorojească.
scorojire Faptul de a se scoroji. *s.f., g.-d. art.* scorojirii, *pl.* scorojiri.
scorombar (bot., reg.) Porumbar[1]. *s.m., pl.* scorombari.
scorpie (-pi-e) 1. (pop.) Scorpion (1). 2. (în basme) Fiinţă fantastică, închipuită ca un monstru feminin cu multe capete. //Epitet dat unei femei rele. 3. (astron., pop.) Scorpion (2). *s.f., art.* scorpia, *g.-d. art.* scorpiei, *pl.* scorpii, *art.* scorpiile.
scorpie-de-mare (-pi-e) Peşte marin cu ţepii înotătoarelor foarte veninoşi. *s.f., g.-d. art.* scorpiei-de-mare, *pl.* scorpii-de-mare.
scorpion (-pi-on) 1. Specie de arahnidă care are la partea posterioară glande veninoase care se deschid în vârful unui ac. 2. (art.) Numele unei constelaţii din emisfera sudică; numele unuia dintre cele 12 semne ale zodiacului; scorpie (2). *s.n., pl.* scorpioni.
scorpionul-de-cărţi (-pi-o-) Scorpion mic, nevenimos, care trăieşte printre foile cărţilor vechi. *s.m. art., pl.* scorpionii-de-cărţi.
scorţar[1] Pasăre mică, insectivoră şi migratoare, cu gâtul alb. *s.m., pl.* scorţari.
scorţar[2] (reg.) Covor (ţărănesc); scoarţă. *s.n., pl.* scorţare.
scorţăraş Scorţărel. *s.m., pl.* scorţăraşi.
scorţărel Mică pasăre insectivoră, cu spinarea cenuşie, pătată cu alb. *s.m., pl.* scorţărei, *art.* scorţărelii.
scorţişoară 1. Scoarţă aromatică a unor arbori exotici, folosită drept condiment şi în medicină. 2. (reg.) Vopsea roşie. *s.f., g.-d. art.* scorţişoarei.
scorţişor Numele mai multor specii de arbori exotici din scoarţa cărora se face scorţişoara. *s.m., pl.* scorţişori.
scorţişoriu,-ie (rar) De culoarea scorţişoarei, roşcată-cenuşie. *adj., pl.* scorţişorii.
scorţoneră Plantă erbacee de culoare brună, cultivată în diferite zone pentru rădăcinile sale comestibile. *s.f., g.-d. art.* scorţonerei, *pl.* scorţonere.
scorţos,-oasă 1. Tare, aspru (ca scoarţa). //(despre piele, mâini) Îngroşat, bătătorit. //(despre lemne, pământ etc.) Cu o crustă groasă, cu scoarţă. /*Pepene* ~ = pepene galben cu miezul tare. *Mere* ~ = varietate de mere mari, cu coaja groasă, de culoare galbenă-argintie. 2. (fig., despre oameni) Rigid, distant. *adj., pl.* scorţoşi,-oase.
scoruş Arbore din familia rozaceelor, cu flori albe şi cu fructe comestibile, al cărui lemn, foarte dens şi dur, este folosit în industria mobilei. *s.m., pl.* scoruşi.
scoruşă Fructul comestibil al scoruşului. *s.f., g.-d. art.* scoruşei, *pl.* scoruşe.
scoruş-de-munte Arbore mic din familia rozaceelor, cu fructe de mărimea unui bob de mazăre, roşii şi astringente. *s.m., pl.* scoruşi-de-munte.
scotă Parâmă cu ajutorul căreia se fixează colţul de jos al unei vele. *s.f., g.-d. art.* scotei, *pl.* scote.
scotch[1] (scoci) (angl.) Fâşie transparentă care serveşte pentru lipirea unor materiale, mai ales a hârtiei. *s.n., art.* scotch-ul, *pl.* scotch-uri.
scotch[2] (scoci) (angl.) 1. Whisky scoţian. 2. Sticlă, pahar cu scotch (1). *s.n., art.* scotch-ul, *pl.* scotch-uri.
scotoceală Scotocire. *s.f., g.-d. art.* scotocelii, *pl.* scotoceli.
scotoci *tr., intr.* şi *refl.* A (se) căuta cu de-amănuntul peste tot, pentru a găsi ceva; a cotrobăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scotocesc, *imperf. 3 sg.* scotocea; *conj. prez. 3* să scotocească.
scotocire Acţiunea de a (se) scotoci; căutare amănunţită; scotoceală. *s.f., g.-d. art.* scotocirii, *pl.* scotociri.
scotocit Faptul de a (se) scotoci. *s.n.*
scotocitor,-oare Care scotoceşte, iscodeşte (fără încetare). *adj., pl.* scotocitori,-oare.
scotom (med.) Pată imobilă care acoperă o parte a câmpului vizual. *s.n., pl.* scotoame.
scoţi Triburi celtice care în secolele V-VI s-au stabilit în nordul insulei britanice. *s.m. pl.*
scoţian,-ă (-ţi-an) (Locuitor) din Scoţia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scoţieni,-e.
scovergă/scovardă 1. (mai ales la pl.) Un fel de plăcintă din aluat (dospit), prăjită în grăsime (şi umplută cu brânză, cu urdă etc.). 2. Epitet pentru o persoană foarte slabă şi scofâlcită. *s.f., g.-d. art.* scovergii/scoverzi, *pl.* scovergi/scoverzi.
scrabble (screbăl) (angl.) Joc distractiv care constă în formarea de cuvinte încrucişate pe o tablă. *s.n., art.* scrabble-ul, *pl.* scrabble-uri.
scratch (screci) (angl.) Eliminare a unui sportiv din competiţie prin ştergerea lui de pe listele de participanţi. *s.n., art.* scratch-ul.
scrădiş Depunere de nisip sau de pietriş (mărunt) pe fundul albiei unui râu, al unui fluviu sau al unor bălţi etc. *s.n., pl.* scrădişuri.
scrânciob 1. Leagăn de lemn care se balansează sau construcţie de leagăne care se învârtesc în cerc, servind ca mijloc de distracţie. 2. Scândură sprijinită la mijloc pe un suport gros, pe ale cărei capete se aşază două persoane pentru a se legăna. *s.n., pl.* scrâncioburi.
scrâncior (reg.) Om care se învârteşte cu scrâncioburi. *s.m., pl.* scrâncioari.
scrânteală 1. Scrântitură. 2. (fig.) Nebunie, ţicneală. *s.f., g.-d. art.* scrântelii, *pl.* scrânteli.
scrânti 1. *tr.* A luxa. /*A o* ~ = a face o gafă. //*refl.* (despre membre, articulaţii etc.) A se deplasa de la locul normal. 2. *refl.* (fig.) A-şi pierde dreapta judecată; a se ţicni. [*var.* scrinti, (reg.) sclinti *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scrântesc, *imperf. 3 sg.* scrântea; *conj. prez. 3* să scrântească.
scrântire Faptul de a (se) scrânti. *s.f., g.-d. art.* scrântirii, *pl.* scrântiri.
scrântitoare Nume dat mai multor specii de plante din familia rozaceelor, cu tulpina târâtoare şi cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* scrântitorii, *pl.* scrântitori.
scrântitură Deplasare a unui os din articulaţia lui; luxaţie, entorsă; scrânteală. *s.f., g.-d. art.* scrântiturii, *pl.* scrântituri.
scrâşnet Zgomot caracteristic provocat de încleştarea dinţilor (în momente de mânie, de suferinţă etc.). //Zgomot strident; scârţâit. *s.n., pl.* scrâşnete.
scrâşni 1. *intr.* A-şi strânge fălcile şi a-şi freca dinţii de jos cu cei de sus, producând un zgomot caracteristic. 2. *tr.* (fig.) A rosti ceva printre dinţi, cu ură, cu mânie etc. 3. *intr.* A scârţâi. [*var.* (reg.) crâşni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scrâşnesc, *imperf. 3 sg.* scrâşnea; *conj. prez. 3* să scrâşnească.
scrâşnire Acţiunea de a scrâşni; (p. ext.) scrâşnet; scrâşnit. *s.f., g.-d. art.* scrâşnirii, *pl.* scrâşniri.
scrâşnit Scrâşnire. *s.n., pl.* scrâşnituri.
scrâşnitor,-oare Care scrâşneşte. *adj., pl.* scrâşnitori,-oare.
screamăt Faptul de a se screme; încordare a organismului. [*var.* seremet *s.n.*] *s.n., pl.* scremete.
screme *refl.* 1. A face un efort (pentru a evacua excrementele). 2. (fig., fam.) A se strădui (zadarnic). /*A se* ~

să... = a fi pe punctul să... *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se screme, *imperf. 3 sg.* se scremea; *conj. prez. 3* să se screamă.
scremet v. **screamăt.**
screper Maşină folosită în lucrări rutiere, în construcţii de canale etc. pentru săparea şi transportul pământului săpat. *s.n., pl.* screpere.
scri v. **scrie.**
scrib 1. (la vechii egipteni) Funcţionar inferior; copist. 2. (la vechii evrei) Cărturar care tălmăcea cărţile lui Moise şi interpreta poporului normele de drept. 3. (depr.) Scriitor, gazetar fără valoare (de obicei aservit unui partid politic). *s.m., pl.* scribi.
scribăreţ (rar) Scriitor prost, lipsit de talent. *s.m., pl.* scribăreţi.
scribofon Aparat electronic care permite scrierea prin telefon. *s.n.*
scriboman,-ă Persoană care are mania scrisului; scriptoman. *s.m., pl.* scribomani; *s.f., g.-d. art.* scribomanei, *pl.* scribomane.
scribomanie Mania de a scrie mult; scriptomanie. *s.f., art.* scribomania, *g.-d. art.* scribomaniei.
scrie 1. *intr.* şi *tr.* A reprezenta prin semne convenţionale sunetele sau cuvintele vorbirii. /(intr., în basme) *De* (sau *pe*) *când ~a* (sau, refl., *se ~a*) *musca pe perete* = de mult, din timpuri străvechi. *A-i ~* (sau *a-i fi ~s*) *cuiva pe faţă* (sau *în obraz*) = a se putea citi pe faţa cuiva starea lui sufletească. *A ~ ouă* = a încondeia ouă. (refl.) *A se ~ în partea cuiva* = a semăna cu cineva. 2. *tr. impers.* A se afla scris. //*tr.* A acoperi ceva cu semne grafice, cu figuri. //*tr.* A completa un formular (cu textul necesar). 3. *intr.* şi *tr.* A redacta, a compune o lucrare (literară, ştiinţifică). //A aşterne pe hârtie un text, o scrisoare. //*tr.* A povesti ceva în scris. 4. *tr.* şi *intr.* A trimite (cuiva) o scrisoare; a comunica în scris. 5. *tr.* A înregistra, a nota; a trece numele cuiva pe o listă, într-o evidenţă etc. /(pop.) *A ~ ceva pe numele cuiva* = a-i face cuiva acte de proprietate pentru ceva. *A(-şi) ~* (ceva) *în frunte* = a reţine. 6. *tr.* (pop.) A prescrie unui bolnav tratamentul necesar. /*A-i fi ~s cuiva* (sau *pentru cineva*) *de la naştere* = a-i fi sortit cuiva. [*var.* seri *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scriu, *2 sg.* scrii, *1 pl.* scriem, *2 pl.* scrieţi, *perf. s. 1 sg.* scrisei, *1 pl.* scriserăm; *conj. prez. 3* să scrie; *imper. 2 pl.* scrieţi; *ger.* scriind; *part.* scris.
scriere 1. Acţiunea de a scrie. 2. Text scris, redactat. //Operă literară sau ştiinţifică. 3. Sistem de semne grafice. //(înv.) Ortografie. 4. Fel, mod particular de a scrie. *s.f., g.-d. art.* scrierii, *pl.* (2, 4) scrieri.
scriitor[1] (scri-i-) (înv.) Masă de scris. *s.n., pl.* scriitoare.
scriitor[2]**,-oare** (scri-i-) I. *s.m.* şi *f.* Autor de opere literare. II. *s.m.* Funcţionar de cancelarie care copia sau redacta acte oficiale. //Persoană în slujba domnitorului sau a unui înalt demnitar, care îndeplinea funcţia de secretar. *s.m., pl.* scriitori; *s.f., g.-d. art.* scriitoarei, *pl.* scriitoare.
scriitoraş (scri-i-) 1. Diminutiv al lui scriitor; scriitor neînsemnat, fără talent. 2. Funcţionar neînsemnat; contopist. *s.m., pl.* scriitoraşi.
scriitoricesc,-ească (scri-i-) Referitor la scriitori sau la opera lor. *adj., pl.* scriitoriceşti.
scriitorime (scri-i-) Totalitatea scriitorilor; mulţime de scriitori. *s.f., g.-d. art.* scriitorimii.
scriitură (scri-i-) 1. Fel de a scrie; scriere. 2. Aspect tehnic al unei compoziţii muzicale în raport cu adaptarea ei la instrumentul muzical. *s.f., g.-d. art.* scriiturii, *pl.* scriituri.
scrijela v. **scrijeli.**
scrijelare v. **scrijelire.**
scrijeleală Scrijelire; scrijelitură. *s.f., g.-d. art.* scrijelelii, *pl.* scrijeleli.
scrijeli *tr.* A face, pe o suprafaţă tare, zgârieturi sau tăieturi superficiale. [*var.* scrijela *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scrijelesc, *imperf. 3 sg.* scrijelea; *conj. prez. 3* să scrijelească.
scrijelire Acţiunea de a scrijeli. [*var.* scrijelare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* scrijelirii, *pl.* scrijeliri.
scrijelitură Crestătură uşoară, zgârietură, tăietură. *s.f., g.-d. art.* scrijelituri, *pl.* scrijelituri.
scrimă Ramură sportivă care cuprinde probe de sabie, de floretă şi de spadă. *s.f., g.-d. art.* scrimei.
scrimer,-ă Sportiv care practică scrima. *s.m., pl.* scrimeri; *s.f., g.-d. art.* scrimerei, *pl.* scrimere.
scrin 1. Mobilă cu mai multe sertare suprapuse, în care se ţine mai ales lenjerie; comodă. 2. Cutie, lădiţă (căptuşită cu catifea) în care se păstrează bijuterii. *s.n., pl.* scrinuri.
scrinţi v. **scrânti.**
scripcar (reg.) 1. Lăutar care cântă din scripcă. 2. Nume dat unui tip de gândac gălbui cu pete negre, care produce un băzâit asemănător cu un scârţâit. *s.m., pl.* scripcari.
scripcă (reg.) 1. Vioară[3]. 2. Sunet, cântec de vioară[3]. 3. Arta de scripcar. *s.f., g.-d. art.* scripcii, *pl.* scripci.
scripet v. **scripete.**
scripete 1. Roată prevăzută cu un şanţ periferic, pe care rulează un cablu sau un lanţ, servind în special la ridicarea unor greutăţi. 2. Dispozitiv la războiul de ţesut care serveşte la ridicarea şi coborârea alternativă a iţelor. [*var.* (reg.) scripet *s.m.*] *s.m., pl.* scripeţi.
scripte (livr.) 1. Condici, registre de evidenţă, de contabilitate etc. 2. Documente istorice, hrisoave. *s.f. pl.*
scriptic,-ă 1. Care este înregistrat în scripte, care rezultă din scripte. /*Fond ~* = fond destinat pentru plata personalului din schema unei întreprinderi sau instituţii. *Personal ~* = personal angajat în schemă. 2. (rar) Scris. *adj., pl.* scriptici,-ce.
scriptolog (rar) Birocrat. *s.m., pl.* scriptologi.
scriptologie (depr.) Formalism exagerat în rezolvarea hârtiilor oficiale; birocraţie. *s.f., art.* scriptologia, *g.-d. art.* scriptologiei.
scriptoman,-ă (rar) Scriboman. *s.m., pl.* scriptomani; *s.f., g.-d. art.* scriptomanei, *pl.* scriptomane.
scriptomanie (rar) Scribomanie. *s.f., art.* scriptomania, *g.-d. art.* scriptomaniei.
scriptură (înv.) Relatare scrisă; operă literară, ştiinţifică etc. *s.f., g.-d. art.* scripturii, *pl.* scripturi.
Scriptură Biblie. *s.prop.f., g.-d.* Scripturii.
scris[1] 1. Faptul de a scrie (1). /*Maşină de ~* = maşină folosită pentru dactilografierea textelor. 2. Fel propriu de a scrie al cuiva. 3. Acţiunea de a compune, de a redacta ceva. //Activitatea de scriitor, de publicist. 4. Ceea ce relatează, ce spune cineva într-o scriere. //Totalitatea operelor aparţinând unei naţiuni, unui popor, unui scriitor. *s.n., pl.* (4) scrise/(2) scrisuri.
scris[2]**,-ă** I. *adj.* Consemnat în scris; scriptic. II. *s.m.* şi *f.* (pop.) Persoană predestinată să devină soţul sau soţia cuiva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* scrişi,-se.
scrisa (pop.) Ursită, soartă. *s.f. art.*
scris-citit Noţiuni elementare de scriere şi de citire. *s.n., art.* scris-citítul.
scrisoare 1. Comunicare scrisă, trimisă cuiva prin poştă (sau prin intermediul unei persoane). /*~ de credit* = document prin care un bancher sau o bancă cere altui bancher sau altei bănci să pună la dispoziţia purtătorului o sumă de bani. 2. (la pl.) Culegere de scrisori având valoare istorică sau literară. //Specie a prozei literare sub formă de scrisori. 3. (pop.) Scris; document. /*~ de acreditare* = document oficial prin care se atestă calitatea

unui diplomat de a reprezenta un anumit stat în relațiile cu alt stat. ~ *de trăsură* = fraht. 4. (înv.) Scriere. *s.f., g.-d. art.* scrisorii, *pl.* scrisori.

scrisorică Diminutiv al lui scrisoare. *s.f., g.-d. art.* scrisorelei, *pl.* scrisorele, *art.* scrisorelele.

scroafă 1. Femela porcului (sau a mistrețului). */S-a suit ~a în copac,* se spune despre un parvenit înfumurat. //Epitet injurios la adresa unei femei nesimțite. 2. (la biliard) Lovitură executată rău, dar care, din întâmplare, nimerește bine. *s.f., g.-d. art.* scroafei, *pl.* scroafe.

scroafă-de-baltă (reg.) Pasăre din ordinul picioroangelor, cu pene roșii, pe alocuri negre. *s.f., g.-d. art.* scroafei-de-baltă, *pl.* scroafe-de-baltă.

scroambă (reg., mai ales la pl.) Încălțăminte foarte uzată. *s.f., g.-d. art.* scroambei, *pl.* scroambe.

scrob (reg.) Jumări de ouă. *s.n., pl.* scroburi.

scrobeală 1. Amidon cu care se scrobește; apret. 2. ~ *albastră* = albăstreală. *s.f., g.-d. art.* scrobelii, *pl.* scrobeli.

scrobi *tr.* A impregna rufele sau produsele textile cu scrobeală; a apreta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* scrobesc, *imperf. 3 sg.* scrobea; *conj. prez. 3* să scrobească.

scrobire Acțiunea de a scrobi; apretare. *s.f., g.-d. art.* scrobirii.

scrobit[1] Faptul de a scrobi. *s.n.*

scrobit[2]**,-ă** (despre materiale textile) Apretat. //(fig., despre oameni) Rigid, distant. *adj., pl.* scrobiți,-te.

scrofulariacee (-ri-a-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate care cuprinde ierburi, arbori și arbuști; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* scrofulariaceea, *g.-d. art.* scrofulariaceei, *pl.* scrofulariacee.

scrofulă Ganglion limfatic atins de scrofuloză *s.f., g.-d. art.* scrofulei, *pl.* scrofule.

scrofulos,-oasă (Persoană) care are scrofuloză. *adj., s.m.* și *f., pl.* scrofuloși,-oase.

scrofuloză Afecțiune de natură tuberculoasă, caracterizată prin inflamarea ganglionilor limfatici cervicali, inghinali sau axilari. *s.f., g.-d. art.* scrofulozei, *pl.* scrofuloze.

scroll (scroul) (angl.) 1. Bandă pe care sunt scrise informații, care se rulează în partea de jos a ecranului televizorului. 2. (inform.) Mic dispozitiv al mouse-ului, cu ajutorul căruia un document este rulat pe ecranul calculatorului. *s.n.*

scrombăi *tr.* (reg.) A strica încălțămintea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* scrombăiesc, *imperf. 3 sg.* scrombăia; *conj. prez. 3* să scrombăiască.

scrot Înveliș cutanat al testiculelor. *s.n., pl.* scroturi.

scruber Epurator de gaz cu ajutorul unui jet de apă. *s.n., pl.* scrubere.

scrum 1. Materie neagră-cenușie care rămâne după arderea unui corp. */A se alege ~ul* (*și fumul* sau *și cenușa*) (din ceva sau din cineva) = a se distruge complet. 2. Coajă arsă (dintr-o mâncare) care se prinde pe fundul unui vas. *s.n.*

scrumbie Nume dat unor pești marini migratori, cu corpul lunguieț. *s.f., art.* scrumbia, *g.-d. art.* scrumbiei, *pl.* scrumbii, *art.* scrumbiile.

scrumbie-albastră Pește de culoare albastră-verzuie, lung de 20-30 cm, acoperit cu solzi mărunți. *s.f., g.-d. art.* scrumbiei-albastre, *pl.* scumbii-albastre.

scrumbie-de-Dunăre Pește de mare, lung de 40-50 cm, cu solzi mari, albi-argintii, care primăvara intră în Dunăre, unde își depune icrele. *s.f., g.-d. art.* scrumbiei-de-Dunăre, *pl.* scrumbii-de-Dunăre.

scrumbioară (-bi-oa-) Diminutiv al lui scrumbie. *s.f., g.-d. art.* scrumbioarei, *pl.* scrumbioare.

scrumbiță Varietate mică de scrumbie. *s.f., g.-d. art.* scrumbiței, *pl.* scrumbițe.

scrumelniță (rar) Scrumieră. *s.f., g.-d. art.* scrumelniței, *pl.* scrumelnițe.

scrumieră (-mi-e-) Obiect mic de diferite forme, în care se scutură scrumul de țigară și se aruncă mucurile și chibriturile arse; scrumelniță. *s.f., g.-d. art.* scrumierei, *pl.* scrumiere.

scrupul Sentiment foarte dezvoltat al cinstei, al corectitudinii, al onoarei. */Fără* (sau *lipsit de*) ~ (sau ~*e*) = fără a ține seama de moralitate. *A-și face ~e* = a se frământa, a-și pune probleme de conștiință în fața unei dificultăți. *s.n., pl.* scrupule.

scrupulos,-oasă 1. Care are scrupule. 2. Făcut în mod conștiincios, meticulos. *adj., pl.* scrupuloși,-oase.

scrupulozitate Însușirea de a fi scrupulos; corectitudine; meticulozitate (la lucru). *s.f., g.-d. art.* scrupulozității.

scruta *tr.* 1. A examina cu privirea atent, în amănunt. 2. (fig.) A pătrunde cu mintea, a analiza. *vb. I, ind. prez. 3* scrutează.

scrutare Acțiunea de a scruta. *s.f., g.-d. art.* scrutării, *pl.* scrutări.

scrutător,-oare Care privește atent. //(fig.) Care analizează cu minuțiozitate. *adj., pl.* scrutători,-oare.

scrutin Mod de alegere pentru parlament. */~ de listă* = alegerea întregii liste de candidați de pe un buletin. ~ *uninominal* (sau *individual*) = votare în care pe fiecare buletin este trecut numele unui singur candidat. ~ *public* = votare care se face prin aprobări orale sau ridicarea de mâini. //Ansamblul operațiilor pe care le implică exercitarea dreptului de vot. *s.n., pl.* scrutine.

scuamă (med.) Strat epidermic care se descuamează în anumite boli de piele sau în unele boli eruptive. *s.f., g.-d. art.* scuamei, *pl.* scuame.

scuamos,-oasă (rar) Cu scuame. *adj., pl.* scuamoși,-oase.

scuar Mică grădină publică la o intersecție sau în mijlocul unei piețe. //Zonă verde care separă cele două sensuri de circulație ale unei autostrăzi. *s.n., pl.* scuaruri.

scud Veche monedă de argint sau de aur, care a circulat în unele țări din apusul Europei. *s.m., pl.* scuzi.

scufă Scufie. *s.f., g.-d. art.* scufei, *pl.* scufe.

scufie 1. Bonetă de pânză sau de stofă care se poartă mai ales noaptea, în timpul somnului. 2. Căciuliță legată sub bărbie, purtată de sugari. 3. Căciuliță rotundă pe care o poartă călugărițele. *s.f., art.* scufia, *g.-d. art.* scufiei, *pl.* scufii, *art.* scufiile.

scufiță Diminutiv al lui scufă. *s.f., g.-d. art.* scufiței, *pl.* scufițe.

scufunda 1. *refl.* și *tr.* A intra sau a băga cu totul în apă sau în alt lichid; a (se) cufunda. //(spec.) A dispărea sau a face o navă să dispară sub nivelul apei, în urma unei avarii. 2. *refl.* A intra (adânc) în ceva. //(despre pământ) A se prăbuși. */N-are să se ~e pământul* = nu va fi prea mare paguba. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A se lăsa absorbit de o activitate, de gânduri. *vb. I, ind. prez. 3* scufundă.

scufundare Acțiunea de a (se) scufunda. *s.f., g.-d. art.* scufundării, *pl.* scufundări.

scufundător,-oare I. *adj.* Care (se) scufundă. II. *s.m.* și *f.* Lucrător specializat în scufundarea sub apă (fără costum de scafandru). *adj., s.m.* și *f., pl.* scufundători,-oare.

scufundătură Faptul de a (se) scufunda; porțiune de teren scufundat; scufundiș. *s.f., g.-d. art.* scufundăturii, *pl.* scufundături.

scufundiș (rar) Scufundătură. */De-a ~ul* = afundându-se de tot (în apă). *s.n., pl.* scufundișuri.

scuipa 1. *intr.* A elimina brusc salivă din gură. //*tr.* A arunca scuipat asupra cuiva sau a ceva (ori a face numai gestul respectiv) în semn de dispreț; (fig.) a-și manifesta disprețul față de cineva prin cuvinte, atitudini etc. /(fam.) *A-și ~ plămânii* = a) se spune despre bolnavii de tuberculoză care expectorează des; b) se spune pentru

a arăta că cineva face eforturi deosebite pentru ceva. *A ~ sânge* = a avea hemoptizie. 2. *tr.* A elimina un corp străin aflat în gură. 3. *intr.* și *tr.* (fig.) A arunca ceva cu forță. *vb. I, ind. prez. 3* scuipă.

scuipare Acțiunea de a scuipa. *s.f., g.-d. art.* scuipării.

scuipat[1] Salivă eliminată din gură. *s.m., pl.* scuipați.

scuipat[2] Faptul de a scuipa. *s.n.*

scuipătoare Vas special în care se scuipă. *s.f., g.-d. art.* scuipătorii, *pl.* scuipători.

scuipătură Scuipare; (concr.) scuipat. *s.f., g.-d. art.* scuipăturii, *pl.* scuipături.

scul Legătură de fire textile înfășurate în formă de colac. *s.n., pl.* sculuri.

scula 1. *refl.* și *tr.* A(se) trezi din somn. /(refl.) *A se ~ din morți* = a învia. 2. *refl.* și *tr.* A (se) ridica în picioare (de pe scaun, de jos etc.). 3. *tr.* (fig.) A mobiliza în vederea unei acțiuni. //*tr.* și *refl.* A (se) răscula. 4. *refl.* (înv.) A porni la război împotriva cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* scoală.

sculament (med., pop.) Blenoragie. *s.n., pl.* sculamente.

sculare Acțiunea de a (se) scula. *s.f., g.-d. art.* sculării, *pl.* sculări.

sculat Faptul de a (se) scula. *s.n.*

sculă 1. Unealtă, instrument; piesă activă a unei unelte, care acționează asupra materialului de prelucrat. 2. (fig.) Persoană de care se servește cineva pentru atingerea unui scop. 3. (înv., la pl.) Obiecte de preț, bijuterii. *s.f., g.-d. art.* sculei, *pl.* scule.

sculărie 1. Atelier în care se repară și se întrețin sculele. 2. Totalitatea sculelor (1) care se găsesc într-un anumit loc. *s.f., art.* scularia, *g.-d. art.* sculăriei, *pl.* (1) sculării, *art.* sculăriile.

sculer Muncitor care face sau repară scule. /*~-matriței* = sculer care este și matrițer. *s.m., pl.* sculeri.

sculișoară Diminutiv al lui scuică. *s.f., g.-d. art.* sculișoarei, *pl.* sculișoare.

sculișor Diminutiv al lui scul. *s.n., pl.* sculișoare.

sculpta *tr.* A reproduce în trei dimensiuni o figură, o imagine, o idee etc., cioplind un material dur sau modelând o substanță plastică. *vb. I, ind. prez. 3* sculptează.

sculptare Acțiunea de a sculpta; sculptat. *s.f., g.-d. art.* sculptării.

sculptat Sculptare. *s.n.*

sculptor Artist care se ocupă cu sculptura. *s.m., pl.* sculptori.

sculptoriță Femeie care se ocupă cu sculptura. *s.f., g.-d. art.* sculptoriței, *pl.* sculptorițe.

sculptural,-ă Referitor la sculptură, care sugerează o sculptură. //Demn de a fi sculptat pentru perfecțiunea formelor. //(despre opere de artă) Lucrat cu migală, cizelat. *adj., pl.* sculpturali,-e.

sculpturalitate Însușirea de a fi sculptural. *s.f., g.-d. art.* sculpturalității.

sculptură 1. Ramură a artelor plastice care se ocupă cu crearea de opere artistice în trei dimensiuni, prin cioplirea sau modelarea unui material. //Fel de a sculpta caracteristic unui sculptor, unei epoci etc. 2. Operă aparținând sculpturii (1). *s.f., g.-d. art.* sculpturii, *pl.* (1) sculpturi.

scump,-ă 1. Care costă mult; (despre prețuri) ridicat. //(despre oameni) Care cere prețuri mari. 2. (despre lucruri) Prețios, valoros. //(despre ființe) Drag, iubit. 3. (înv., pop.) Zgârcit. /*~ la vorbă* = tăcut. *A fi ~ la vedere* = a se arăta rar în societate. *A fi ~ la râs* = a râde rar. *adj., pl.* scumpi,-e.

scumpătate (rar) 1. Scumpete. 2. (la pl.) Lucruri scumpe, de preț. 3. *Cu ~* = cu măsură, cu grijă. *s.f., g.-d. art.* scumpătății, *pl.* (2) scumpătăți.

scumpenie (-ni-e) (rar) Scumpete (1). *s.f., art.* scumpenia, *g.-d. art.* scumpeniei.

scumpete 1. Creștere mare a prețurilor; perioadă în care prețurile sunt foarte ridicate. 2. (mai ales la pl.) Lucru prețios, de valoare. //Epitet dat unei ființe dragi. 3. (înv., pop.) Zgârcenie, avariție. *s.f., g.-d. art.* scumpetei, *pl.* (2) scumpeturi.

scumpi 1. *tr.* A mări prețul unei mărfi; a vinde mai scump. 2. *refl.* (despre oameni) A se tocmi mult asupra prețului; a se zgârci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* scumpesc, *imperf. 3 sg.* scumpea; *conj. prez. 3* să scumpească.

scumpie Arbust cu flori verzi-gălbui, a cărui coajă și ale cărui frunze se folosesc în vopsitorie și în tăbăcărie. *s.f., art.* scumpia, *g.-d. art.* scumpiei, *pl.* scumpii, *art.* scumpiile.

scumpire Faptul de a (se) scumpi. *s.f., g.-d. art.* scumpirii, *pl.* scumpiri.

scumpișor,-oară (fam.) Diminutiv al lui scump; scumpușor. *adj., pl.* scumpișori,-oare.

scumpușor,-oară (fam.) Scumpișor. *adj., pl.* scumpușori,-oare.

scună Navă cu vele, cu două catarge înclinate, folosită pentru pescuit și cabotaj. *s.f., g.-d. art.* scunei, *pl.* scune.

scund,-ă De statură mică; scurt, mărunt. //(despre lucruri) Puțin înalt; jos. *adj., pl.* scunzi,-de.

scurge 1. *refl.* și *tr.* A curge sau a face să curgă prelingându-se în cantități mici. //*tr.* A scoate ultimele picături de lichid dintr-un recipient. 2. *tr.* A separa partea lichidă dintr-un amestec. 3. *tr.* A seca apa dintr-un teren prin drenaj. //*refl.* (despre ape) A curge dintr-un loc (lăsându-l uscat). 4. *refl.* (despre grupuri de ființe sau de vehicule) A se succeda în aceeași direcție. 5. *refl.* (fig., despre unități de timp) A se desfășura, a trece. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* scurg, *imperf. 3 sg.* scurgea, *perf. s. 1 sg.* scursei, *1 pl.* scurserăm; *part.* scurs.

scurgere 1. Acțiunea de a (se) scurge; loc pe unde se scurge apa de prisos. 2. (pop.) Nume dat unor secreții patologice ale corpului omenesc. *s.f., g.-d. art.* scurgerii, *pl.* scurgeri.

scurma *tr.* și *intr.* (pop.) A răscoli pământul (cu ghearele, cu botul, cu o unealtă). //*tr.* (fig.) A preocupa (chinuind sufletește). *vb. I, ind. prez. 3* scurmă.

scurmare Acțiunea de a scurma. *s.f., g.-d. art.* scurmării, *pl.* scurmări.

scurmător,-oare Care scurmă. *adj., pl.* scurmători,-oare.

scurmătură Faptul de a scurma. //Loc unde s-a scurmat. *s.f., g.-d. art.* scurmăturii, *pl.* scurmături.

scursoare (rar) 1. Lichid (murdar) care se scurge de undeva. 2. (pop.) Scurgere (2). 3. (rar) Faptul de a scurge; loc de scurgere. 4. Epitet pentru un om de nimic; lepădătură. *s.f., g.-d. art.* scursorii, *pl.* scursori.

scursură (pop.) 1. Apă (sau alt lichid) care se scurge. 2. Loc pe unde se scurge o apă. 3. Epitet pentru un om de nimic, decăzut. *s.f., g.-d. art.* scursurii, *pl.* scursuri.

scurt,-ă I. *adj.* 1. De lungime redusă. 2. (despre distanțe) Care se parcurge în timp scurt. //*A lua* (sau *a ține* pe cineva) *din ~* = a trata pe cineva cu asprime. //*Infinitiv ~* = formă de infinitiv, în limba română, care poartă caracteristica conjugării. //(despre expuneri, lucrări) De proporții reduse. //(loc. adv.) *Pe ~* = în puține cuvinte. *A fi ~ la vorbă* = a fi concis. 2. (despre oameni) Mic de statură. /*Vedere ~* = miopie. *A avea mână ~* = a fi zgârcit. 3. (despre intervale de timp) Care durează puțin. /*Silabă* (sau *vocală*) *~* = silabă (sau vocală) cu durata mai mică decât durata medie. *În ~ timp* (sau *în ~ vreme*) = în curând. II. *adv.* Brusc, repede. //Fără multă vorbă; energic. //(De) la distanță mică; (p. ext.) strâns. /*A lega ~* = a lega foarte strâns. *adj., pl.* scurți,-te; *adv.*

scurta *tr.* 1. A micșora lungimea sau înălțimea unui obiect; a face mai scurt. /*A ~ vorba* = a vorbi concis.

A ~ cuiva ghearele = a pune pe cineva în imposibilitatea de a face rău. *A ~ cuiva limba* = a pune pe cineva în imposibilitatea de a bârfi. //(înv.) A executa prin tăierea capului. 2. A alege drumul cel mai scurt; a evita ocolurile. //*tr.* şi *refl.* A face să dureze (sau să pară că durează) ori a dura mai puţin. *vb. I, ind. prez. 3* scurtează.

scurtare Acţiunea de a (se) scurta. *s.f., g.-d. art.* scurtării, *pl.* scurtări.

scurtă 1. Haină groasă, lungă până deasupra genunchilor. 2. (pop.) Inflamare a ganglionilor de la subsuoară sau din regiunea inghinală; adenopatie axială sau inghinală. *s.f., g.-d. art.* scurtei, *pl.* scurte.

scurtătură 1. Bucată scurtă de lemn. 2. Cărare care urmează drumul cel mai scurt între două puncte. *s.f., g.-d. art.* scurtăturii, *pl.* scurtături.

scurtcircuit 1. Legătură electrică cu rezistenţă aproape nulă între două puncte ale unei reţele sau instalaţii. 2. Întrerupere accidentală a curentului electric într-o reţea sau instalaţie, prin stabilirea unui scurtcircuit (1). *s.n., pl.* scurtcircuite.

scurtcircuita (-cu-i-) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) produce un scurtcircuit (2). 2. *tr.* (fig.) A opri o activitate, o acţiune; a submina. *vb. I, ind. prez. 3* scurtcircuitează.

scurtcircuitare (-cu-i-) Acţiunea de a (se) scurtcircuita. *s.f., g.-d. art.* scurtcircuitării, *pl.* scurtcircuitări.

scurteică Haină de stofă (îmblănită), lungă până la genunchi, purtată mai ales la ţară. *s.f., g.-d. art.* scurteicii, *pl.* scurteici.

scurteicuţă (reg.) Diminutiv al lui scurteică. *s.f., g.-d. art.* scurteicuţei, *pl.* scurteicuţe.

scurticel,-ea/-ică Diminutiv al lui scurt; scurtuţ. *adj., pl.* scurticei,-ele.

scurtime Însuşirea de a fi scurt. *s.f., g.-d. art.* scurtimii, *pl.* scurtimi.

scurtmetraj Film care nu depăşeşte 30 de minute ca durată. *s.n., pl.* scurtmetraje.

scurtuţ,-ă Scurticel. *adj., pl.* scurtuţi,-e.

scut 1. Armă defensivă de metal, de piele etc., cu care luptătorii din Antichitate şi din Evul Mediu se apărau de lovituri. //Blazon în formă de scut (1). 2. (fig.) Apărare, ocrotire. 3. Construcţie mobilă de metal sau de lemn folosită la protejarea pereţilor unei galerii de mină, a unui tunel etc. 4. Mască folosită de sudori. 5. (geol.) Porţiune întinsă din cadrul unei platforme, în care apare la suprafaţă fundamentul cristalin al acesteia. 6. Parte chitinoasă care alcătuieşte epiderma sau scheletul unor vieţuitoare. *s.n., pl.* scuturi.

scutec Bucată de pânză, de flanelă etc. cu care se înfaşă sugarii. *s.n., pl.* scutece.

scuteinic (înv.) Ţăran scutit de plata birului, în schimbul unor obligaţii suplimentare faţă de domn sau de stăpânul de moşie. *s.m., pl.* scutelnici.

scuter Motocicletă uşoară, cu roţi mici, cu motorul aşezat sub şaua conducătorului. *s.n., pl.* scutere.

scuti *tr.* 1. A dispensa pe cineva de anumite îndatoriri sau sarcini. //*refl.* A cere să fie dispensat de o obligaţie. *S-a ~t de ora de educaţie fizică.* 2. A feri pe cineva de ceva neplăcut; a menaja. //A nu plictisi pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* scutesc, *imperf. 3 sg.* scutea; *conj. prez. 3* să scutească.

scutier (-ti-er) 1. (în Evul Mediu, în apusul Europei) Tânăr din clasa nobililor vasali, care purta scutul (1) şi celelalte arme ale seniorului său. 2. (înv.) Ostaş (echipat cu scut). 3. Poliţist, militar prevăzut cu un scut. *s.m., pl.* scutieri.

scutire Acţiunea de a scuti. //Privilegiu acordat cuiva de a nu presta anumite servicii, de a nu plăti anumite dări etc.; (concr.) document, act care atestă acest lucru. *s.f., g.-d. art.* scutirii, *pl.* scutiri.

scutur (rar) Faptul de a (se) scutura. *s.n.*

scutura A. 1. *tr.* A clătina, a agăţa sau a lovi un obiect pentru a face să cadă ori să iasă ceva din el. /(fam.) *A ~* (pe cineva) *de bani* ori *a ~ buzunarele* (sau *punga*) *cuiva* = a stoarce (pe cineva) de bani. //*refl.* A se curăţa de praf, de noroi etc. 2. *intr.* A face curăţenie în casă. 3. *refl.* (fig.) A se elibera de ceva supărător, neplăcut. 4. *refl.* şi *tr.* A cădea sau a face să cadă; a (se) împrăştia. B. 1. *tr.* şi *intr.* A mişca puternic încoace şi încolo; a agita. /(tr.) *A ~ mâna cuiva* = a strânge (cu putere) mâna cuiva. 2. *refl.* A se cutremura din tot corpul. /(tr.) *A-l ~ frigurile* = a avea un acces de friguri. *A i se ~ cuiva carnea* (sau *oasele, inima*)= a se înfiora (de frică, de scârbă etc). 3. *tr.* (fig., fam.) A critica sau a certa aspru. *vb. I, ind. prez. 3* scutură.

scuturare Acţiunea de a (se) scutura; scuturat[1]. *s.f., g.-d. art.* scuturării, *pl.* scuturări.

scuturat[1] Scuturare. *s.n.*

scuturat[2],-ă (fam., despre oameni) Îngrijit, aranjat. *adj., pl.* scuturaţi,-te.

scuturătoare Măturică de pene cu care se scutură praful. *s.f., g.-d. art.* scuturătorii, *pl.* scuturători.

scuturător 1. Batoză care sortează materialul treierat şi elimină paiele lungi. 2. Maşină care serveşte la eliminarea impurităţilor dintr-un material fibros. *s.n., pl.* scuturătoare.

scuturătură Faptul de a (se) scutura; clătinare, zgâlţâire; zdruncinare. *s.f., g.-d. art.* scuturăturii, *pl.* scuturături.

scuza 1. *refl.* A cere scuze (2) pentru o greşeală făcută; a se dezvinovăţi, a se justifica. /(tr. absol.) *Scuzaţi!* formulă de politeţe prin care cineva îşi cere iertare pentru o greşeală, o stângăcie etc. 3. *tr.* A accepta scuzele cuiva, a ierta. *vb. I, ind. prez. 3* scuză.

scuzabil,-ă Care poate fi scuzat, iertat. *adj., pl.* scuzabili,-e.

scuză 1. Motiv sau pretext prin care se dezvinovăţeşte cineva. 2. Exprimare a regretului pentru o greşeală făcută sau pentru o jignire adusă cuiva. */A cere* (sau *a prezenta*) *~e* = a cere iertare. *~ele mele*, formulă prin care cineva îşi cere iertare. *A primi* (de la cineva) *~e* (sau *~ele cuiva*) = a ierta greşelile (cuiva). *s.f., g.-d. art.* scuzei, *pl.* scuze.

scvamă (bot.) Frunzişoară care protejează mugurii, receptacolul. *s.f., g.-d. art.* scvamei, *pl.* scvame.

se 1. (arată că persoana care face lucrarea este şi aceea care o suferă) *~ ascunse în casă.* 2. (intră în alcătuirea verbelor reflexive reciproce) *~ ceartă.* 3. (intră în alcătuirea verbelor reflexive dinamice) *~ luptă cu valurile.* 4. (intră în alcătuirea verbelor reflexive eventive) *~ îngălbeni de ciudă.* 5. (intră în alcătuirea verbelor reflexive pasive şi impersonale) *Să ~ hotărască. pr. refl.*

seamă 1. (în loc.; exprimă o judecată, o observaţie, o constatare) *Mai cu ~* = mai ales. *De bună ~* = desigur. *A-şi da ~a* = a se lămuri. *A lua ~a* (sau *~*) = a) a fi atent; b) a supraveghea; c) a observa, a remarca; d) a se lămuri. (pop.) *A-şi lua ~a* = a se răzgândi. 2. (exprimă ideea de interes, de grijă) *Pe ~a* (cuiva) = a) în folosul, în interesul (cuiva); b) în sarcina (cuiva), asupra (cuiva). *A lăsa pe* (sau *în*) *~a cuiva* sau *a da pe* (sau *în*) *~* (sau *în ~a cuiva*) = a da în grija cuiva. *A lua pe cineva pe ~* = a lua pe cineva în grijă. *A lua ~a* (de cineva) = a se ocupa (de cineva). *A ţine ~a* (sau, rar, *~*) *de cineva* (sau *de ceva*) = a lua în consideraţie pe cineva (sau ceva). 3. Importanţă, vază. */De ~* = important, valoros. 4. Fel, soi. */De-o ~* (cu cineva) sau *de ~a cuiva* = în aceeaşi categorie socială sau situaţie cu cineva; de aceeaşi vârstă cu cineva. 5. Rost, rânduială. */A şti ~a* = a cunoaşte situaţia; a se pricepe. *A şti de ~a cuiva* = a avea ştiri despre cineva. *A-i face* (cuiva) *~a* = a omorî (pe cineva). *A-şi face*

(*singur*) *~a* = a se sinucide. 6. Număr, cantitate. *O ~ de specialişti. /Fără număr şi fără ~* = în număr mare. *Peste ~* = peste măsură. *s.f.*

seamăn (în loc.) *Fără* (*de*) *~* = fără asemănare. (în expr.) *A nu* (*mai*) *avea ~* (*pe lume*) = a fi unic. *loc. adj., loc. adv.*

seanţă (se-an-) (înv.) Şedinţă. *s.f., g.-d. art.* seanţei, *pl.* seanţe.

seară Interval de timp cuprins între sfârşitul zilei şi începutul nopţii. */Către ~* = când se lasă seara. *Bună ~a!* formulă de salut, la întâlnire sau la despărţire, în timpul serii. *A da* (cuiva) *bună ~a* sau *a-şi lua* (de la cineva) *bună ~a* (sau *~a bună*) = a saluta (pe cineva) în timpul serii. //(adv., în forma seara) În timpul de la sfârşitul zilei când începe să se întunece. *s.f., g.-d. art.* serii, *pl.* seri.

searbăd,-ă 1. (despre alimente) Fără gust, fad. 2. (fig.) Plictisitor, monoton. 3. (despre oameni) Fără vlagă. *adj., pl.* serbezi,-de.

sebaceu,-ee Care se referă la sebum. */Glandă ~* = glandă care se află la rădăcina firelor de păr şi care secretă sebumul. *Chist ~* = chist produs prin hipertrofia glandelor sebacee. *adj., pl.* sebacee.

sebeşean,-ă (Locuitor) din Sebeş. *adj., s.m., pl.* sebeşeni,-e.

sebeşeancă Locuitoare din Sebeş. *s.f., g.-d. art.* sebeşencei, *pl.* sebeşence.

seboree Boală de piele provocată de secreţia excesivă a glandelor sebacee. *s.f., art.* seboreea, *g.-d. art.* seboreei, *pl.* seboree.

seboreic,-ă (-re-ic) De seboree. *adj., pl.* seboreici,-ce.

sebum Substanţă grasă secretată de glandele sebacee. *s.n.*

sec, seacă 1. Lipsit de apă sau de umezeală; (p. ext.) arid, neproductiv. */Tuse ~* = tuse fără expectoraţie. *Ger ~* = ger fără zăpadă. *Timbru* (sau *sigiliu*) *~* = ştampilă în relief, fără tuş, care se imprimă pe anumite acte. *A scoate ceva din piatră ~* = a obţine ceva cu orice preţ. 2. Gol, deşert. *Nucă ~. /Lovitură ~* = lovitură scurtă. *Sunet ~* = sunet scurt. *Ochi ~* = orbită goală a ochiului. (s.) *A înghiţi în ~* = a) a înghiţi fără a avea ceva în gură; b) a trebui să-ţi înfrânezi o dorinţă. 3. *De ~* = de post. 4. (fig.) Lipsit de conţinut. */În ~* = în zadar. 5. (fig., despre oameni) Lipsit de sensibilitate, de căldură. //(şi s.) Fără minte, prost. 7. (fig., rar) Puternic; tare. *adj., pl.* seci.

seca A. 1. *tr.* A scoate apa dintr-un râu, dintr-un teren etc. *//intr.* (despre fântâni, izvoare) A dispărea. 2. *tr.* (fig.) A stoarce de puteri, a istovi. 3. *intr.* (despre plante, seminţe) A-şi pierde seva. //(pop., despre membre ale corpului, ochi) A se atrofia. B. *tr.* (fig.) 1. A cauza o emoţie puternică. 2. (înv.) A ucide. *vb. I, ind. prez. 3* seacă.

secant,-ă (despre drepte, curbe) Care întretaie o linie, un plan. */Plan ~* = plan care intersectează una sau mai multe suprafeţe. *adj., pl.* secante.

secantă 1. Dreaptă care intersectează o curbă în două sau mai multe puncte. 2. Funcţie trigonometrică care, înmulţită cu funcţia cosinus, este egală cu funcţia unitate. *s.f., g.-d. art.* secantei, *pl.* secante.

secară Plantă din familia gramineelor, cu tulpina înaltă, cultivată ca plantă alimentară şi furajeră. *s.f., g.-d. art.* secarei.

secară-cornută Cornul-secarei. *s.f., g.-d. art.* secarei-cornute.

secare Acţiunea de a seca. *s.f., g.-d. art.* secării, *pl.* secări.

secator Foarfecă cu cuţite scurte şi braţe lungi, folosită la grădinărit. *s.n., pl.* secatoare.

secăciune (rar) Uscăciune; secetă. *s.f., g.-d. art.* secăciunii.

secărea Plantă erbacee asemănătoare cu ovăzul. *s.f., g.-d. art.* secărelei, *pl.* secărele, *art.* secărelele.

secărică 1. Rachiu preparat din secară. 2. (bot., reg.) Chimen. *s.f., g.-d. art.* secăricii.

secătui 1. *tr.* A stoarce pe cineva de bani, de puteri etc.; a epuiza. 2. *tr.* A face ca un teren, o livadă etc. să devină neproductive. 3. *intr.* (despre rezervele de substanţe minerale dintr-un zăcământ) A fi pe terminate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* secătuiesc, *imperf. 3 sg.* secătuia; *conj. prez. 3* să secătuiască.

secătuire Acţiunea de a secătui. *s.f., g.-d. art.* secătuirii, *pl.* secătuiri.

secătură 1. Om de nimic, netrebnic. 2. (la pl.) Lucruri lipsite de valoare. *s.f., g.-d. art.* secăturii, *pl.* secături.

secera *tr.* 1. A reteza de la bază, cu secera sau cu maşina, cerealele păioase, pentru a strânge recolta. 2. (fig.) A ucide un număr mare de oameni sau de animale. *vb. I, ind. prez. 3* seceră.

secerar (pop.) Luna august. *s.m.*

secerat Acţiunea de a secera. *s.n.*

seceră 1. Unealtă agricolă manuală cu care se recoltează păioasele, formată dintr-o lamă îngustă şi curbă de oţel. */~a şi ciocanul* = (în comunism) simbol al înfrăţirii muncitorilor cu ţăranii. *A intra în ~ cu cineva* = a se întovărăşi cu cineva la munca secerişului. 2. Seceriş (1). [*var.* (pop.) secere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* secerii, *pl.* seceri.

secerătoare Maşină agricolă de secerat. *s.f., g.-d. art.* secerătorii, *pl.* secerători.

secerătoare-legătoare Maşină care seceră şi leagă snopii. *s.f., g.-d. art.* secerătorii-legători, *pl.* secerători-legători.

secerătoare-treierătoare Combină. *s.f., g.-d. art.* secerătorii-treierători, *pl.* secerători-treierători.

secerător,-oare (Persoană) care seceră. *adj., s.m.* şi *f., pl.* secerători,-oare.

secerătură Recoltă secerată (sau de secerat). *s.f., g.-d. art.* secerăturii, *pl.* secerături.

secere v. **seceră.**

seceriş 1. Acţiunea de a secera; secerat. //Perioadă de timp în care se seceră. 2. Recoltă (secerată). *s.n., pl.* secerişuri.

secesionist,-ă (-si-o-) (Persoană) care susţine secesiunea. //(Partizan) al Confederaţiei Sudului în timpul războiului civil din America de Nord. *adj., s.m.* şi *f., pl.* secesionişti,-ste.

secesiune (-si-u-) Acţiunea unui grup organizat de a ieşi dintr-o colectivitate, dintr-un stat, dintr-o federaţie etc. (v. *Războiul de ~*). *s.f., g.-d. art.* secesiunii, *pl.* secesiuni.

secetă Lipsă îndelungată de precipitaţii atmosferice, având ca urmare uscarea solului şi a vegetaţiei. //Vreme uscată, secetoasă. *s.f., g.-d. art.* secetei, *pl.* secete.

secetos,-oasă Fără ploi; bântuit de secetă. //(despre terenuri, zone) Lipsit de surse de apă. *adj., pl.* secetoşi,-oase.

secfestra v. **sechestra.**

secfestrare v. **sechestrare.**

sechelă Tulburare funcţională sau organică durabilă, rezultată după o boală sau după o intervenţie chirurgicală. //(fig.) Urmare, consecinţă nedorită a ceva considerat dispărut. *s.f., g.-d. art.* sechelei, *pl.* sechele.

sechestra *tr.* 1. A pune un sechestru. 2. A reţine cu forţa o persoană. [*var.* (înv.) secfestra *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* sechestrează.

sechestrare Acţiunea de a sechestra. [*var.* (înv.) secfestrare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sechestrării, *pl.* sechestrări.

sechestru Sigilarea unor bunuri aflate în litigiu sau în posesia unui datornic care nu-şi achită obligaţiile până la rezolvarea juridică a cazului. //(jur.) Procedură care constă în încredinţarea, unei terţe persoane, a unui bun asupra căruia există un litigiu, până la soluţionarea aces-

tuia. //Reținere și supraveghere a unui bun al unui stat (avion, navă etc.) de către alt stat, când bunul respectiv reprezintă obiect de litigiu. [*var.* (înv.) secvęstru *s.n.*] *s.n., art.* sechęstrul, *pl.* sechęstre.

secol 1. Interval de timp de o sută de ani, socotit de la unitate până la completarea sutei inclusiv; răstimp de o sută de ani (socotit de la orice dată). //Perioadă îndelungată de timp. 2. Epocă istorică dominată de un eveniment sau de o personalitate excepțională. 3. (înv.) *~ul de mijloc* = Evul Mediu. [*var.* (înv.) sęcul *s.m.*] *s.n., pl.* sęcole.

seconda *tr.* 1. A sprijini, a ajuta pe cineva. 2. (muz.) A acompania. [*var.* secunda *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* secondează.

secondant,-ă v. **secundant.**

second-hand (sęcăndhend) (angl.) 1. Folosit sau purtat de un posesor anterior. //Cumpărat după ce a fost folosit de altcineva. 2. (s.) Magazin în care se vând mărfuri de acest fel. *adj. invar.*

secret[1] 1. Ceea ce nu se știe, nu se cunoaște; ceea ce nu trebuie divulgat. */~ de stat* = documente referitoare oare la viața politică, economică și apărarea unui stat, a căror difuzare este interzisă prin lege. 2. Procedeu special, eficient pentru a obține ceva. 3. Ceea ce reprezintă condiția proprie a unei științe, a unei arte. 4. (ieșit din uz) Celulă izolată într-o închisoare. *s.n., pl.* secręte.

secret²,-ă 1. Ascuns, tainic; nemărturisit; confidențial. */Asociație* (sau *organizație*) *~* = organizație cu caracter conspirativ. 2. (despre sentimente) Tăinuit. 3. Ascuns vederii, mascat. */Agent ~* = detectiv. [*var.* sâcręt,-eață *adj.*] *adj., pl.* secręți,-te.

secreta *tr.* (despre glande) A produce o secreție. *vb. I, ind. prez. 3* secretă.

secretar[1] v. **secreter.**

secretar²,-ă 1. Persoană care conduce secretariatul (1) într-o întreprindere sau într-o instituție. //Cel care redactează procesul-verbal al lucrărilor unei ședințe. */~ de redacție* = persoană care centralizează și coordonează materialul pregătit pentru publicare într-un ziar sau într-o revistă. //Persoană care rezolvă lucrările curente și corespondența particulară a cuiva. 2. (în structura unor partide și organizații) Denumire a unor funcții eligibile de conducere. */~ general* = înalt funcționar care conduce un congres, o conferință etc. 3. Funcționar sau demnitar care duce la îndeplinire hotărârile organului suprem al puterii sau al administrației de stat. */~ de stat* = înalt funcționar care conduce un departament ministerial; (în unele țări) ministru al afacerilor externe; cardinal însărcinat cu afacerile externe ale Vaticanului. *s.m., pl.* secretari; *s.f., g.-d. art.* secretarei, *pl.* secretare.

secretariat (-ri-at) 1. Serviciu care rezolvă problemele curente ale conducerii unei instituții, unei întreprinderi etc. //Birou unde funcționează acest serviciu. 2. Organ al unei organizații internaționale, având atribuții administrative și executive. 3. Organ care coordonează activitatea unui partid. 4. Grup de persoane care consemnează dezbaterile unei ședințe într-un proces-verbal. *s.n., pl.* secretariate.

secreter Mobilă prevăzută cu sertare, în care se țin documente, acte etc. [*var.* secretar *s.n.*] *s.n., pl.* secretere.

secretină Hormon produs de mucoasa duodenală, cu acțiune stimulatoare asupra secreției pancreatice. *s.f., g.-d. art.* secretinei.

secretiza *tr.* A da un caracter secret; a insera elemente care împiedică falsificarea unor date sau documente, a banilor etc. *vb. I, ind. prez. 3* secretizează.

secretizare Acțiune de a secretiza. *s.f., g.-d. art.* secretizării, *pl.* secretizări.

secretolitic Medicament care fluidizează secrețiile bronșitice. *s.n., pl.* secretolitice.

secretomanie Mania de a considera (și de a ține) totul secret. *s.f., art.* secretomania, *g.-d. art.* secretomaniei.

secretor,-oare (fiziol.) Care secretă. *Organ ~. /Țesut ~* = țesut vegetal alcătuit din celule dispuse izolat sau în straturi, care produce secreții. *adj., pl.* secretori,-oare.

secretos,-oasă (fam.) (Persoană) care știe să păstreze un secret; (persoană) care nu se destăinuie. *adj., s.m.* și *f., pl.* secretoși,-oase.

secreție (-ți-e) (fiziol.) Produs semilichid rezultat din activitatea celulelor glandulare, eliminat direct în sânge (secreție internă) sau în exteriorul organismului (secreție externă). 2. Proces de formare și de eliminare a produșilor de secreție (1). [*var.* secrețiune *s.f.*] *s.f., art.* secreția, *g.-d. art.* secreției, *pl.* secrești, *art.* secrețiile.

secrețiune v. **secreție.**

secriu v. **sicriu.**

sectant,-ă Adept al unei secte religioase. //(adj.) Caracteristic sectanților; (p. ext.) exclusivist, intolerant. *s.m., pl.* sectanți; *s.f., g.-d. art.* sectantei, *pl.* sectante.

sectar[1] Adept al unei secte, doctrine. *s.m., pl.* sectari.

sectar²,-ă De sectă sau de sectar[1]; (fig.) intolerant, exclusivist. *adj., pl.* sectari,-e.

sectarism Atitudine sectară; limitare la interesele mărunte, de grup; (fig.) exclusivism, intoleranță. *s.n.*

sectă 1. Comunitate religioasă desprinsă dintr-o biserică oficială. 2. Grup format din adepți ai unei doctrine filosofice, politice etc. //Grup de persoane care s-au închis în cercul unor preocupări proprii, mărunte. *s.f., g.-d. art.* sectei, *pl.* secte.

sector 1. (mat.) Porțiune dintr-un plan mărginită de două drepte concurente. 2. Porțiune limitată dintr-o suprafață. //Porțiune dintr-un drum, dintr-o cale ferată sau maritimă etc. care intră în raza de supraveghere sau de întreținere a unei unități administrativ-teritoriale. //Zonă de acțiune a unei unități militare. */~ mort* = suprafață care nu intră în raza proiectilelor. 3. Domeniu, ramură de activitate. //Subîmpărțire administrativă într-un oraș mai mare. 4. (tehn.) Organ de mașină în formă de cerc. *s.n., pl.* sectoare.

sectorial,-ă Referitor la un sector. *adj., pl.* sectoriali,-e.

sectorist (Sub)ofițer de poliție care supraveghează un sector. *s.m., pl.* sectoriști.

sectorizat,-ă Împărțit pe sectoare. *adj., pl.* sectorizați,-te.

secție (-ți-e) 1. Subunitate organizatorică pe ramuri de activitate, în cadrul unei întreprinderi sau instituții; localul acestei subunități. 2. Compartiment cu destinație specială într-un magazin, într-un muzeu, spital etc.; raion. 3. Subdiviziune în cadrul administrației sau al poliției unui oraș; localul acestei subdiviziuni. */~ de votare* = fiecare dintre subdiviziunile unei circumscripții electorale. *s.f., art.* secția, *g.-d. art.* secției, *pl.* secții, *art.* secțiile.

secționa (-ți-o-) *tr.* A împărți, a tăia în secțiuni. *vb. I, ind. prez. 3* secționează.

secționabil,-ă (-ți-o-) Care poate fi secționat. *adj., pl.* secționabili,-e.

secționare (-ți-o-) Acțiunea de a secționa. *s.f., g.-d. art.* secționării, *pl.* secționări.

secțiune (-ți-u-) 1. Faptul de a secționa; (concr.) tăietură într-un obiect. 2. Suprafață rezultată prin intersecția unui corp solid cu o suprafață plană sau curbă. //Aria unei secțiuni. 3. (tehn.) Desen reprezentând suprafața intersecției unei piese sau a unui sistem tehnic cu un plan. 4. (mat.) Intersecție a două mulțimi. *s.f., g.-d. art.* secțiunii, *pl.* secțiuni.

secui Persoană care face parte dintr-o populație de limbă turcică, asimilată de triburile maghiare pe care le-a însoțit în migrațiunile lor spre Europa și care s-a așezat

alături de populația românească în partea sud-estică a Transilvaniei. *s.m., pl.* secui, *art.* secuii.
secuiesc,-iască Referitor la secui. *adj., pl.* secuiești.
secuime Populație secuiască; ținut locuit de secui. *s.f., g.-d. art.* secuimii.
secui v. **secol.**
secular,-ă 1. De secole; (p. ext.) străvechi. 2. Care are loc o dată la un secol. 3. (rar) Laic. */Preot ~* = preot de mir. *adj., pl.* seculari,-e.
seculariza *tr.* A trece averile mănăstirești sau bisericești în proprietatea statului. *vb. I, ind. prez. 3* secularizează.
secularizare Acțiunea de a seculariza. *s.f., g.-d. art.* secularizării, *pl.* secularizări.
secund[1] 1. Ofițer adjunct al comandantului unui vas. 2. Cel care ajută pe cineva în muncă, în afaceri etc. */Arbitru ~* (și s.m.) = arbitru care secondează pe arbitrul principal în conducerea unei competiții sportive. *s.m., pl.* secunzi.
secund[2] 1. Voce care acompaniază o voce primă. 2. Titlu interior al cărților și al broșurilor. *s.n.*
secund[3]**,-ă** Care vine imediat după primul; al doilea. *adj., pl.* secunzi,-de.
secunda v. **seconda.**
secundant,-ă Persoană care secundează pe cineva. //Arbitru secund. //Persoană care asistă un participant la anumite întreceri sportive (box, șah etc.). //(înv.) Martor la un duel. [*var.* secondant,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* secundanți; *s.f., g.-d. art.* secundantei, *pl.* secundante.
secundar[1] Acul ceasornicului care indică secundele. *s.n., pl.* secundare.
secundar[2]**,-ă** 1. Care ocupă locul al doilea (în timp) într-o succesiune. */Învățământ ~* = ciclu de învățământ care urmează după cel primar. *Era ~* = era mezozoică. (ieșit din uz) *Profesor ~* = profesor care predă în cursul secundar. 2. Care se situează pe planul al doilea ca importanță. /(gram.) *Propoziție ~* = propoziție care depinde de o propoziție principală. *Medic ~* (și s.m.) = medic care, în urma unui concurs, este admis să se specializeze într-o clinică. *Fenomen ~* = fenomen puțin important care apare în cursul unei boli. 3. (fig.) Neimportant. *Rol ~. adj., pl.* secundari,-e.
secundariat Perioadă de timp în care își face stagiul un medic secundar. //Concurs pentru obținerea acestui grad. *s.n.*
secundă 1. Unitate de timp egală cu a 60-a parte dintr-un minut; (p. ext.) timp foarte scurt; clipă. 2. Unitate de măsură pentru unghiuri, egală cu a 60-a parte dintr-un minut. 3. (muz.) Interval dintre două sunete ale gamei, la distanță de două trepte. 4. A doua poziție de apărare la scrimă. *s.f., g.-d. art.* secundei, *pl.* secunde.
secundo În al doilea rând. *adv.*
secure Unealtă formată dintr-un corp de oțel cu tăiș, fixat pe o coadă de lemn, folosită la doborâtul copacilor, la cioplit etc. */Cât ai arunca cu ~a* = aproape. *s.f., g.-d. art.* securii, *pl.* securi.
securice Diminutiv al lui secure. *s.f., g.-d. art.* securicii, *pl.* securici.
securit Sticlă de siguranță foarte rezistentă, care la lovire nu formează cioburi. *s.n.*
securitate 1. Absența oricărui pericol; siguranță. 2. Protecție, apărare. */~ colectivă* = luarea unor măsuri comune de către mai multe state împotriva unei agresiuni. *Consiliu de S~* = principalul organ permanent al ONU, care are ca sarcină menținerea păcii și a securității internaționale. *s.f., g.-d. art.* securității.
Securitatea Totalitatea organelor de stat care aveau ca sarcină apărarea sistemului economic, social și politic al statului comunist. *s.prop.f., g.-d. art.* Securității.
securist,-ă Angajat sau colaborator al Securității. *s.m., pl.* securiști; *s.f., g.-d. art.* securistei, *pl.* securiste.
securistic,-ă Referitor la Securitate sau la securiști. *adj., pl.* securistici,-ce.
securiza[1] *tr.* A trata termic o sticlă în vederea obținerii securitului. *vb. I, ind. prez. 3* securizează.
securiza[2] *tr.* A insufla încredere; a asigura paza, securitatea. *vb. I, ind. prez. 3* securizează.
securizare[1] Acțiunea de a securiza[1]. *s.f., g.-d. art.* securizării, *pl.* securizări.
securizare[2] Acțiunea de a securiza[2]. *s.f., g.-d. art.* securizării, *pl.* securizări.
secvență 1. Succesiune de fenomene; (fig.) serie de fapte, stări, evenimente etc. care se succedă într-o anumită ordine formând un tot. 2. Șir de imagini sau de scene dintr-un film. 3. (muz.) Repetare pe trepte diferite a unei formule melodice sau a unei succesiuni de acorduri. //Imn religios în proză care se cântă la anumite sărbători catolice. *s.f., g.-d. art.* secvenței, *pl.* secvențe.
secvențial,-ă Care se împarte în secvențe; referitor la secvență. *adj., pl.* secvențiali,-e.
secvestru v. **sechestru.**
seda *tr.* și *refl.* A(-și) administra sedative pentru a (se) calma. *vb. I, ind. prez. 3* sedează.
sedare Acțiunea de a (se) seda; sedație. *s.f., g.-d. art.* sedării, *pl.* sedări.
sedativ[1] Medicament care calmează stările de excitație psihică. *s.n., pl.* sedative.
sedativ[2]**,-ă** Calmant. *adj., pl.* sedativi,-e.
sedație (-ți-e) (med.) Sedare. *s.f., art.* sedația, *g.-d. art.* sedației, *pl.* sedații, *art.* sedațiile.
sedentar,-ă (despre oameni) Care preferă să stea mai mult în casă, să nu facă mișcare în aer liber. //(despre îndeletnicirile oamenilor) Care se desfășoară în interior, care nu necesită deplasări, mișcare. //(despre populații) Stabil. */Păsări ~* = păsări care nu migrează în timpul iernii. (mil.) *Parte ~* = partea unităților militare care rămâne în garnizoană în timp de război. *adj., pl.* sedentari,-e.
sedentarism Viață sedentară, lipsită de mișcare. *s.n.*
sedentaritate (rar) Sedentarism. *s.f., g.-d. art.* sedentarității.
sedilă[1] Semn grafic în formă de virgulă, care se pune sub anumite consoane pentru a le da valoarea altor sunete. *s.f., g.-d. art.* sedilei, *pl.* sedile.
sedilă[2] v. **sădilă.**
sediment 1. Strat format prin depunerea corpusculelor solide dintr-o suspensie. 2. Acumulare (stratificată) de minerale și de resturi organice rezultate din procesele fizice, chimice sau biologice de la suprafața solului. *s.n., pl.* sedimente.
sedimenta *refl.* A se depune, a forma sedimente. *vb. I, ind. prez. 3* se sedimentează.
sedimentar,-ă Cu caracter de sediment. */Rocă ~* = rocă rezultată prin depunerea materialului provenit din dezagregarea altor roci, transportat de ape, vânturi ori ghețari. *adj., pl.* sedimentari,-e.
sedimentare Acțiunea de a se sedimenta. //Depunere a unor particule sau fragmente de minerale, roci, organisme etc. din care provin rocile sedimentare. /(med.) *Viteză de ~* = interval de timp în care se depun globulele roșii dintr-o cantitate de sânge recoltat într-un tub de sticlă gradat, care permite descoperirea unor infecții. *s.f., g.-d. art.* sedimentării, *pl.* sedimentări.
sedimentație (-ți-e) Sedimentare. *s.f., art.* sedimentația, *g.-d. art.* sedimentației, *pl.* sedimentații, *art.* sedimentațiile.
sedimentologie Ramură a geologiei care studiază modul de formare a sedimentelor. *s.f., art.* sedimentologia, *g.-d. art.* sedimentologiei.

sedimentometrie (fiz.) Determinare a dimensiunilor particulelor dintr-un amestec prin măsurarea vitezei de sedimentare. *s.f., art.* sedimentometria, *g.-d. art.* sedimentometriei, *pl.* sedimentometrii, *art.* sedimentometriile.
sedițios,-oasă (-ți-os) (livr.) Care se revoltă împotriva unei autorități; care îndeamnă la răzvrătire. *adj., pl.* sedițioși,-oase.
sedițiune (-ți-u-) (livr.) Răzvrătire, revoltă. *s.f., g.-d. art.* sedițiunii, *pl.* sedițiuni.
sediu 1. Clădire, loc în care își desfășoară activitatea o instituție, o organizație etc. 2. (fig.) Centru, focar. *s.n., art.* sediul, *pl.* sedii, *art.* sediile.
seducător,-oare 1. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care seduce, care captivează; (persoană) fermecătoare. II. *s.m.* Bărbat care săvârșește infracțiunea de seducție. *adj., s.m.* și *f., pl.* seducători,-oare.
seduce *tr.* 1. A captiva, a cuceri prin purtare, prin farmecul vorbelor etc. 2. (despre bărbați) A ademeni o femeie, a săvârși o seducție. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* seduc, *1 pl.* seducem, *2 pl.* seduceți, *perf. s. 1 sg.* seduse, *1 pl.* seduserăm; *imper. 2 sg.* sedu, *neg.* nu seduce; *part.* sedus.
seducere Faptul de a seduce; seducție. *s.f., g.-d. art.* seducerii, *pl.* seduceri.
seducție (-ți-e) 1. Atracție deosebită exercitată asupra cuiva. 2. (jur.) Fapta unui bărbat care, prin promisiuni de căsătorie, determină o minoră să aibă relații sexuale cu el. *s.f., art.* seducția, *g.-d. art.* seducției, *pl.* seducții, *art.* seducțiile.
sedus,-ă 1. Care este cucerit prin frumusețea, prin vorbele, faptele cuiva etc. 2. (despre femei) Care este ademenit, înșelat. *adj., pl.* seduși,-se.
sef v. **seif.**
sefard,-ă (Persoană) de origine evreiască, care a emigrat din Spania în nordul Africii, în Orientul Apropiat și în unele țări europene. *adj., s.m.* și *f., pl.* sefarzi,-de.
sefardit,-ă Sefard. *adj., pl.* sefarditi,-te.
sefterea v. **safterea.**
seftian v. **saftian.**
segment[1] Garnitură metalică a unui piston, care servește la etanșarea spațiului liber dintre acesta și cilindru. *s.m., pl.* segmenți.
segment[2] 1. Porțiune dintr-un întreg, dintr-o figură. */~ de dreaptă* = porțiune dintr-o dreaptă mărginită de două puncte ale ei. *~ de cerc* = porțiune cuprinsă între un arc de cerc și coarda care trece prin extremitățile arcului. 2. Fiecare dintre inelele care alcătuiesc corpul unor viețuitoare. *s.n., pl.* segmente.
segmenta *tr.* A împărți în segmente. *vb. I, ind. prez. 3* segmentează.
segmental,-ă Care aparține unui segment. *adj., pl.* segmentali,-e.
segmentar,-ă Compus, provenit din segmente. *adj., pl.* segmentari,-e.
segmentare 1. Faptul de a segmenta; (biol.) proces de divizare succesivă a oului fecundat. 2. (fon.) Izolare a unui segment dintr-o secvență sonoră pentru studiul auditiv în afara contextului. *s.f., g.-d. art.* segmentării, *pl.* segmentări.
segmentator (fon.) Aparat electronic folosit pentru segmentare. *s.n., pl.* segmentatoare.
segmentație (-ți-e) Segmentare. *s.f., art.* segmentația, *g.-d. art.* segmentației, *pl.* segmentații, *art.* segmentațiile.
segrega *tr.* și *refl.* A efectua sau a suporta operația de segregare; a (se) separa. *vb. I, ind. prez. 3* segregă.
segregare 1. Separare a impurităților dintr-un aliaj prin răcire selectivă a aliajului. 2. Izolare a minereului din masa rocilor înconjurătoare. 3. (la plante) Separare a caracterelor materne de cele paterne în anumite celule diferențiate. 4. Segregație rasială. 5. (constr.) Separare în straturi de consistență diferită a materialelor granulare din beton sau mortar, în timpul depozitării sau transportării acestora. *s.f., g.-d. art.* segregării, *pl.* segregări.
segregație (-ți-e) 1. Segregare (2). 2. *~ rasială* = separare a populației de culoare de cea albă în privința școlilor, a cartierelor de locuit, a mijloacelor de transport etc.; discriminare rasială. [*var.* segregațiune *s.f.*] *s.f., art.* segregația, *g.-d. art.* segregației, *pl.* segregații, *art.* segregațiile.
segregaționism (-ți-o-) Politică de segregație rasială. *s.n.*
segreagațiune v. **segragație.**
seguidilla (seghidilia) (hisp.) Dans popular spaniol, cu mișcare vioaie. *s.f., g.-d. art.* seguidillei, *pl.* seguidille.
sehastru,-ă v. **sihastru.**
sehăstrie v. **sihăstrie.**
seif 1. Casă de bani. 2. Încăpere specială în care se păstrează documente sau alte obiecte de valoare. [*var.* safe, safeu, sef *s.n.*] *s.n., pl.* seifuri.
seigă Aparat de recoltare a stufului. *s.f., g.-d. art.* seigei, *pl.* seige.
seignettoelectricitate (seigne *pron.* senie) Feroelectricitate. *s.f., g.-d. art.* seignettoelectricității.
seim Denumire dată parlamentului în Polonia și în Finlanda. *s.n., pl.* seimuri.
seimă Crăpătură care apare uneori la copitele cailor și ale vitelor. *s.f., g.-d. art.* seimei, *pl.* seime.
seimen (în secolele XVII-XVIII, în Țara Românească și în Moldova) Soldat din corpul de ostași mercenari pedeștri, însărcinat cu paza curții domnești. *s.m., pl.* seimeni.
seimenesc,-ească (înv.) Care aparține seimenilor. *adj., pl.* seimenești.
sein,-ă (reg., despre lână, blană) De culoare cenușie-roșcată. *adj., pl.* seini,-e.
seină Plasă de pescuit triunghiulară. *s.f., g.-d. art.* seinei, *pl.* seine.
seiner Navă pentru pescuitul cu seine. *s.n., pl.* seinere.
seism Cutremur de pământ. *s.n., pl.* seisme.
seismic,-ă Referitor la seisme. */Zonă ~* = regiune în care cutremurele de pământ sunt frecvente și puternice. *Stație ~* = stație cu aparatură pentru înregistrarea seismelor. //Care servește la înregistrarea și studierea oscilațiilor scoarței terestre. *Aparat ~. adj., pl.* seismici,-ce.
seismicitate (se-is-) Grad de frecvență și de intensitate a oscilațiilor seismice dintr-o anumită zonă. *s.f., g.-d. art.* seismicității.
seismogenic,-ă (se-is-) Care determină apariția unui cutremur. *adj., pl.* seismogenici,-ce.
seismograf (se-is-) Aparat care înregistrează durata, intensitatea și momentul mișcărilor seismice; seismometru. *s.n., pl.* seismografe.
seismografic,-ă (se-is-) Referitor la seismografie. *adj., pl.* seismografici,-ce.
seismografie (se-is-) Parte a seismologiei care se ocupă cu înregistrarea și interpretarea undelor seismice. *s.f., art.* seismografia, *g.-d. art.* seismografiei.
seismogramă (se-is-) Grafic al oscilațiilor seismice înregistrate de un seismograf. *s.f., g.-d. art.* seismogramei, *pl.* seismograme.
seismolog (se-is-) Specialist în seismologie. *s.m., pl.* seismologi.
seismologic,-ă (se-is-) Referitor la seismologie. *adj., pl.* seismologici,-ce.
seismologie (se-is-) Știință care studiază cutremurele de pământ. *s.f., art.* seismologia, *g.-d. art.* seismologiei.
seismometric,-ă (se-is-) Referitor la seismometrie. *adj., pl.* seismometrici,-ce.

seismometrie (se-is-) Ramură a geofizicii care studiază modul şi viteza de propagare a undelor seismice din scoarţa terestră, provocate prin explozii artificiale. *s.f., art.* seismometria, *g.-d. art.* seismometriei.
seismometru (se-is-) Seismograf. *s.n., art.* seismometrul, *pl.* seismometre.
seismonastie (se-is-) Mişcare de reacţie a organelor vegetale provocată de loviri sau de contracţii. *s.f., art.* seismonastia, *g.-d. art.* seismonastiei, *pl.* seismonastii, *art.* seismonastiile.
seismoscop (se-is-) Instrument care pune în evidenţă seismele. *s.n., pl.* seismoscoape.
seismoterapie (se-is-) (med.) Procedeu terapeutic constând în vibraţii regulate, rapide şi de mică intensitate. [*var.* sismoterapie *s.f.*] *s.f., art.* seismoterapia, *g.-d. art.* seismoterapiei. *pl.* seismoterapii, *art.* seismoterapiile.
seiş Mişcare verticală ritmică a apei lacurilor, datorită unor factori naturali. *s.n., pl.* seişuri.
seiz Grăjdar la curtea domnească. *s.m., pl.* seizi.
sejur Vacanţă pe care cineva o petrece într-o staţiune, pe un itinerar turistic etc. *s.n., pl.* sejururi.
selacian (-ci-an) (la pl.) Subclasă de peşti marini cu corpul acoperit cu solzi şi cu ţepi; (la sg.) peşte din această subclasă. *s.m., pl.* selacieni.
selamlâc (înv.) Parte a caselor turceşti rezervată bărbaţilor şi musafirilor; încăperi destinate domnului şi slugilor sale. *s.n., pl.* selamlâcuri.
selandră Navă de transport din timpul cruciadelor. *s.f., g.-d. art.* selandrei, *pl.* selandre.
selbă (rar) Pădure tânără şi deasă. *s.f., g.-d. art.* selbei, *pl.* selbe.
seleam-ceauş (înv.) Reprezentant al domnului, care mergea înainte şi anunţa tuturor venirea acestuia. *s.m., pl.* seleam-ceauşi.
select,-ă Ales, deosebit, distins. *adj., pl.* selecţi,-te.
selecta 1. *tr.* A separa după anumite criterii sau preferinţe. //A distinge dintre mai mulţi. 2. *tr.* A separa dintr-o mulţime o mărime sau o serie cu anumite caracteristici. 3. *intr.* (despre sisteme receptoare) A recepţiona clar diferitele posturi de emisiune; a fi selectiv. *vb. I, ind. prez. 3* selectează.
selectare Acţiunea de a selecta. *s.f., g.-d. art.* selectării, *pl.* selectări.
selectat,-ă Ales dintr-un grup de fiinţe, de obiecte etc. după anumite criterii; (p. ext.) de calitate superioară. *adj., pl.* selectaţi,-te.
selectiv,-ă 1. (despre sisteme fizico-chimice) Care are proprietatea de a efectua o alegere între elemente de acelaşi fel. 2. Bazat pe selecţie. /(stat.) *Cercetare* ~ = cercetare a unei colectivităţi pe baza unui eşantion. *adj., pl.* selectivi,-e.
selectivitate 1. Însuşirea de a fi selectiv. //Capacitatea de selecţie a unui sistem tehnic sau fizico-chimic. 2. Însuşire a plantelor şi animalelor de a face selecţie naturală în procesele biologice şi în comportarea faţă de condiţiile de mediu. *s.f., g.-d. art.* selectivităţii.
selector 1. Dispozitiv mecanic sau electric care permite alegerea unui obiect sau a unei direcţii dintr-o mulţime de obiecte sau de direcţii accesibile dispozitivului. 2. Maşină agricolă de selectare şi sortare a seminţelor pe calităţi. *s.n., pl.* selectoare.
selectron Tub electronic din prima generaţie de calculatoare. *s.n., pl.* selectroane.
selecţie (-ţi-e) 1. Alegere de persoane sau de lucruri, efectuată după un anumit criteriu. 2. Proces care favorizează supravieţuirea preferenţială a anumitor indivizi. /~ *naturală* = fenomen natural constând în evoluţia speciilor cu o mai mare putere de adaptare la mediu şi dispariţia celor mai puţin adaptate. ~ *artificială* = metodă de ameliorare a speciilor vegetale şi animale, constând în selecţionarea, în vederea reproducţiei, a indivizilor cu cele mai multe calităţi biologice. ~ *sexuală* = selecţie naturală şi artificială care se face în urma eliminării de la actul reproducător a indivizilor slabi şi puţin înzestraţi. 3. (stat.) Parte dintr-o colectivitate, care serveşte la cercetarea diferitelor caracteristici ale întregii colectivităţi. [*var.* (înv.) selecţiune *s.f.*] *s.f., art.* selecţia, *g.-d. art.* selecţiei, *pl.* selecţii, *art.* selecţiile.
selecţiona (-ţi-o-) *tr.* A face o selecţie, a alege după anumite criterii. //*refl.* A se supune procesului de selecţie naturală. *vb. I, ind. prez. 3* selecţionează.
selecţionabil,-ă (-ţi-o-) Care poate fi selecţionat; apt de a fi selecţionat. *adj., pl.* selecţionabili,-e.
selecţionare (-ţi-o-) Acţiunea de a selecţiona. *s.f., g.-d. art.* selecţionării. *pl.* selecţionări.
selecţionat,-ă (-ţi-o-) 1. Ales dintre mai mulţi (după anumite criterii). //(s.) Persoană sau echipă aleasă în vederea participării la competiţii sportive, artistice etc. 2. (despre plante şi animale) Cu însuşiri îmbunătăţite prin selecţie. *adj., pl.* selecţionaţi,-te.
selecţionator,-oare (-ţi-o-) Persoană care lucrează în domeniul ameliorării speciilor. *s.m., pl.* selecţionatori; *s.f., g.-d. art.* selecţionatoarei, *pl.* selecţionatoare.
selecţioner,-ă (-ţi-o-) Persoană care face o selecţie. //Persoană autorizată care selecţionează sportivii cei mai valoroşi în vederea participării la competiţii. *s.m., pl.* selecţioneri; *s.f., g.-d. art.* selecţionerei, *pl.* selecţionere.
selecţionism (-ţi-o-) Teorie care admite selecţia naturală în biologie. *s.n.*
selecţionist,-ă (-ţi-o-) Adept al teoriei selecţiei naturale. *s.m., pl.* selecţionişti; *s.f., g.-d. art.* selecţionistei, *pl.* selecţioniste.
selecţiune v. **selecţie.**
selecţiuni Bucăţi alese dintr-o operă, din muzica unui compozitor etc. *s.f. pl.*
selemet (înv., în expr.) *A scoate* (pe cineva) *la* ~ = a distruge (pe cineva) din punct de vedere material. *s.n.*
selenar,-ă Referitor la Lună; lunar. *adj., pl.* selenari,-e.
selenaut Astronaut care călătoreşte spre Lună. *s.m., pl.* selenauţi.
seleniat (-ni-at) Sare a acidului selenic. *s.m., pl.* seleniaţi.
selenic,-ă Care conţine seleniu. *adj., pl.* selenici,-ce.
selenifer,-ă Care conţine seleniu. *adj., pl.* seleniferi,-e.
seienit[1] Varietate de ghips, de culoare galbenă-aurie, din care se fac obiecte decorative. *s.m., pl.* seleniţi.
selenit[2] (livr.) Locuitor imaginar al Lunii. *s.m., pl.* seleniţi.
seleniu Metaloid negru-cenuşiu, cu proprietăţi tehnice asemănătoare cu ale sulfului. [*var.* selenium *s.n.*] *s.n., art.* seleniul.
selenium v. **seleniu.**
selenodezie Disciplină care studiază forma şi dimensiunile Lunii. *s.f., art.* selenodezia, *g.-d. art.* selenodeziei.
selenografie Ştiinţă care studiază suprafaţa lunară, structura ei etc. *s.f., art.* selenografia, *g.-d. art.* selenografiei.
selenologic,-ă De selenologie. *adj., pl.* selenologici,-ce.
selenologie Ştiinţă care studiază materia componentă a scoarţei lunare şi evoluţia acesteia în timp. *s.f., art.* selenologia, *g.-d. art.* selenologiei.
selenostat Instrument care urmăreşte automat mişcările Lunii cu ajutorul unui sistem de oglinzi. *s.n., pl.* selenostate.
selenotropism Tropism provocat de lumina Lunii. *s.n.*
selfactor Maşină de tors, folosită în filatura de lână, de bumbac etc. *s.n., pl.* selfactoare.
self-control (-trol)(angl.) Autocontrol. *s.n.*

selfinducție (-ți-e) Autoinducție. *s.f., art.* selfinducția, *g.-d. art.* selfinducției, *pl.* selfinducții, *art.* selfinducțiile.
self-made-man (selfmeidmen) (angl.) Persoană care s-a realizat prin forțe proprii. *s.m., pl.* self-made-men.
self-service (ce *pron.* s) (angl.) Magazin, restaurant etc. cu autoservire. *s.n., art.* self-service-ul, *pl.* self-service-uri.
selnic Unealtă de pescărie asemănătoare cu leasa. *s.n., pl.* selnice.
selsin Mașină electrică de putere mică, folosită ca traductor și transmițător la distanță a deplasărilor unghiulare ale unor organe de mașină. *s.n., pl.* selsinuri.
selvă Pădure ecuatorială din bazinul Amazonului. *s.f., g.-d. art.* selvei, *pl.* selve.
sem (lingv.) Fiecare dintre trăsăturile semantice care intră în alcătuirea unui semem. *s.n., pl.* seme.
semafor 1. Dispozitiv de semnalizare optică folosit pe căile ferate, în navigație etc. 2. Indicator cu lumini colorate folosit pentru dirijarea circulației în orașe. *s.n., pl.* semafoare.
semaforist,-ă Persoană care întreține (sau mânuiește) un semafor. *s.m. pl.* semaforiști; *s.f., g.-d. art.* semaforistei, *pl.* semaforiste.
semaforiza *tr.* A prevedea cu semafoare o cale de rulare, o intersecție etc. *vb. I, ind. prez. 3* semaforizează.
semaforizare Acțiunea de a semaforiza. *s.f., g.-d. art.* semaforizării, *pl.* semaforizări.
semantem (lingv.) Unitate de bază a cuvântului, identificată de obicei cu rădăcina cuvântului, considerată ca purtătoare a sensului lexical. *s.n., pl.* semanteme.
semantic,-ă Referitor la semantică; semosiologic. */Câmp ~* = ansamblu de cuvinte aflate într-o corelație de sens strânsă. *adj., pl.* semantici,-ce.
semantică 1. Ramură a lingvisticii care studiază sensul cuvintelor; semasiologie, semantism. 2. (log.) Teoria interpretării unui sistem formalizat prin alt sistem formalizat. *s.f., g.-d. art.* semanticii.
semantician,-ă (-ci-an) Semasiolog. *s.m., pl.* semanticieni; *s.f., g.-d. art.* semanticienei, *pl.* semanticiene.
semanticism Curent în lingvistica contemporană care susține că principala problemă a filosofiei ar fi limba. *s.n.*
semanticist,-ă (Adept) al semanticismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* semanticiști,-ste.
semantism Semantică (1); (p. ext.) înțelesul unui cuvânt. *s.n.*
semasiolog,-ă (-si-o-) (rar) Lingvist specializat în semasiologie; semantician. *s.m., pl.* semasiologi; *s.f., g.-d. art.* semasiologei, *pl.* semasiologe.
semasiologic,-ă (-si-o-) Semantic. *adj., pl.* semasiologici,-ce.
semasiologie (-si-o-) Semantică (1). *s.f., art.* semasiologia, *g.-d. art.* semasiologiei.
semălui *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) asemăna. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* semălui, *3* semăluie, *imperf. 3 sg.* semăluia: *conj. prez. 3* să semăluie.
semăna[1] *tr.* 1. A introduce în pământ semințele unei plante pentru a le face să încolțească. */Cine seamănă vânt culege furtună* = cine face rău, rău pățește. //(înv.) A vârî în pământ, a îngropa. 2. (pop.) A arunca boabe de grâu, bomboane etc. în direcția unei persoane la nuntă sau de Anul Nou, însoțind gestul de o urare. 3. A împrăștia, a risipi. 4. (fig.) A răspândi idei, vrajbă etc. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* semăn, *2* semeni, *3* seamănă; *conj. prez. 3* să semene.
semăna[2] *intr.* 1. A avea trăsături, defecte, calități comune cu altcineva sau cu altceva. */A ~ cu cineva* (sau *cuiva*) *bucățică ruptă* (sau *tăiată*) ori *a ~ ca două picături* (*de apă*) = a semăna perfect cu cineva. 2. A părea, a face impresia de... *vb. I, ind. prez. 1 sg.* semăn, *3* seamănă; *conj. prez. 3* să semene.
semănare[1] Acțiunea de a semăna[1]; semnănat. *s.f., g.-d. art.* semănării.
semănare[2] (înv.) Asemănare. *s.f., g.-d. art.* semănării.
semănat Însămânțare, semănare[1]. *s.n., pl.* semănaturi.
semănătoare Mașină agricolă cu care se seamănă. *s.f., g.-d. art.* semănătorii, *pl.* semănători.
semănător,-oare Muncitor agricol care seamănă. //(fig.) Propovăduitor. *s.m., pl.* semănători; *s.f., g.-d. art.* semănătoarei, *pl.* semănătoare.
semănătorism v. **sămănătorism.**
semănătorist,-ă v. **sămănătorist.**
semănătură 1. Loc, teren însămânțat. 2. (la pl.) Plante ieșite din sămânța semănată. 3. Însămânțare. *s.f., g.-d. art.* semănăturii, *pl.* semănături.
semem (lingv.) Unitate de semnificație a cuvântului alcătuită din mai multe seme. *s.n., pl.* sememe.
semen[1] Persoană care este la fel cu alta; aproapele cuiva. *s.m., pl.* semeni.
semen[2] Drug de fier cu vârf ascuțit și cu mâner de lemn, folosit de pescari la spargerea gheții. *s.m., pl.* semeni.
semestrial,-ă (-tri-al) (și adv.) Care ține un semestru; care se petrece în fiecare semestru. *adj., pl.* semestriali,-e.
semestru 1. Perioadă de șase luni consecutive. 2. O jumătate de an școlar sau universitar. *s.n., art.* semestrul, *pl.* semestre.
semeț,-eață 1. (și s.) Mândru, falnic; sfidător. 2. Îndrăzneț, curajos, plin de avânt. [*var.* (reg.) sumeț,-eață *adj.*] *adj., pl.* semeți,-e.
semeți *refl.* 1. A se făli, a se îngâmfa. 2. A deveni îndrăzneț, a prinde curaj. [*var.* (reg.) sumeți *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 pl.* se semețesc, *imperf. 3 sg.* se semețea; *conj. prez. 3* să se semețească.
semeție (-ți-e) 1. Mândrie, fală, îngâmfare. 2. Curaj, îndrăzneală. [*var.* (reg.) sumeție *s.f.*] *s.f., art.* semeția, *g.-d. art.* semeției.
semi- Element de compunere care înseamnă „jumătate de", „pe jumătate".
semiaderent,-ă (-mi-a-) Care nu aderă, nu se prinde bine de ceva. *adj., pl.* semiaderenți,-te.
semiagnostic,-ă Care are, în parte, caracteristicile agnosticismului. *adj., pl.* semiagnostici,-ce.
semianalfabet,-ă (-mi-a-) (Persoană) care reușește cu greu să scrie și să citească. *adj., s.m.* și *f., pl.* semianalfabeți,-te.
semianarhist,-ă (-mi-a-) Care are parțial caracteristicile anarhismului. *adj., pl.* semianarhiști,-ste.
semiarbust (-mi-ar-) Plantă cu partea de jos lemnoasă și cu cea superioară ierboasă. *s.m., pl.* semiarbuști.
semiarhaic,-ă (-mi-ar-) Cu caractere, în parte, arhaice. *adj., pl.* semiarhaici,-ce.
semiarid,-ă (-mi-a-) (despre ținuturi) Subdeșertic. *adj., pl.* semiarizi,-de.
semiarticulație (-mi-ar-, -ți-e) Articulație între două piese care permite o deplasare relativă a acestora în lungul unei axe. *s.f., art.* semiarticulația, *g.-d. art.* semiarticulației, *pl.* semiarticulații, *art.* semiarticulațiile.
semiartizanat (-mi-ar-) Sistem de muncă industrială, care se desfășoară în proporție de cincizeci la sută cu meseriași. *s.n., pl.* semiartizanate.
semiautomat,-ă (-mi-a-u-) (tehn.) Automatizat numai în parte; semiautomatic. *adj., pl.* semiautomați,-te.
semiautomatic,-ă (-mi-a-u-) (rar) Semiautomat. *adj., pl.* semiautomatici,-ce.
semiauxiliar[1] (-mi-a-u-gzi-li-ar) (x *pron.* gz) Verb semiauxiliar[2]. *s.n., pl.* semiauxiliare.
semiauxiliar[2] (-mi-a-u-gzi-li-ar) (x *pron.* gz) (despre verbe) Având rol sintactic asemănător cu al auxiliarelor propriu-zise, dar dând acțiunii verbului „ajutat" o nuanță

modală, rezultată din înțelesul său lexical. *adj., pl.* semiauxiliare.
semiaxă (-mi-a-) 1. Porțiune dintr-o axă, considerată din origine și orientată într-unul din cele două sensuri ale ei. 2. Jumătate din lungimea axei unei curbe plane închise sau a unui corp de revoluție, generat de o curbă plană închisă, cuprinsă în interiorul curbei sau al corpului respectiv. *~a sferei. s.f., g.-d. art.* semiaxei, *pl.* semiaxe.
semibarieră (-ri-e-) Barieră care închide numai jumătate din lățimea unei căi de acces peste calea ferată. *s.f., g.-d. art.* semibarierei, *pl.* semibariere.
semibursier,-ă (-si-er) (Elev sau student) care primește doar jumătate din cuantumul unei burse integrale. *adj., s.m. și f., pl.* semibursieri,-e.
semic,-ă (lingv.) Referitor la seme. *adj., pl.* semici,-ce.
semicalc (lingv.) Cuvânt sau expresie în care o parte reprezintă un împrumut, iar cealaltă parte o formă existentă deja în limbă. *s.n., pl.* semicalcuri.
semicarbonizare Descompunere a cărbunilor la temperaturi joase, în absența aerului. *s.f., g.-d. art.* semicarbonizării, *pl.* semicarbonizări.
semicentenar Jumătatea unui centenar; împlinirea a cincizeci de ani de la producerea unui eveniment; celebrarea acestui eveniment. *s.n., pl.* semicentenare.
semicentral,-ă Situat în apropierea centrului unei localități. *adj., pl.* semicentrali,-e.
semicerc 1. Segment de cerc a cărui coardă este un diametru; figură geometrică formată dintr-o jumătate de cerc. 2. Șir de ființe sau de lucruri așezate în formă de semicerc (1). 3. (sport) Linie care limitează o suprafață semicirculară (la handbal, baschet etc.), pentru care se aplică o regulă specială de joc. */În ~ =* în formă de semicerc (1). *s.n., pl.* semicercuri.
semicilindric,-ă În formă de semicilindru. *adj., pl.* semicilindrici,-ce.
semicilindru Cilindru secționat pe jumătate. *s.m., pl.* semicilindri, *art.* semicilindrii.
semicircular,-ă În formă de semicerc. */Canale ~ =* cele trei canale care alcătuiesc partea superioară a urechii. *adj., pl.* semicirculari,-e.
semicivilizat,-ă Cu un nivel insuficient de civilizație. *adj., pl.* semicivilizați,-te.
semicivilizație Civilizație parțială, insuficientă. *s.f., art.* semicivilizația, *g.-d. art.* semicivilizației, *pl.* semicivilizații, *art.* semicivilizațiile.
semiclandestin,-ă (rar) În parte clandestin. *adj., pl.* semiclandestini,-e.
semiclandestinitate (rar) Situația de semiclandestin. *s.f., g.-d. art.* semiclandestinității.
semicocs Produs solid obținut prin semicarbonizarea huilei sau a cărbunilor inferiori. *s.n., pl.* semicocsuri.
semicocsificare Semicarbonizare. *s.f., g.-d. art.* semicocsificării, *pl.* semicocsificări.
semicoloană (arhit.) Coloană care are jumătate din diametru îngropat în zid. *s.f., g.-d. art.* semicoloanei, *pl.* semicoloane.
semicolonial,-ă (-ni-al) În stare de semicolonie. *adj., pl.* semicoloniali,-e.
semicolonie Țară formal independentă, dar care din punct de vedere economic și politic depinde de alt stat. *s.f., art.* semicolonia, *g.-d. art.* semicoloniei, *pl.* semicolonii, *art.* semicoloniile.
semicomandat,-ă (despre un apartament) Compus dintr-o cameră cu intrare separată și o alta prin care se trece. *adj., pl.* semicomandați,-te.
semiconductor[1] Material cu conductibilitate între cea a metalelor și cea a izolatorilor. //Component electronic activ. *s.n., pl.* semiconductoare.
semiconductor[2]**,-oare** Care are o rezistență electrică mare în raport cu aceea a metalelor, dar mai mică în raport cu aceea a materialelor izolante. //(despre dispozitive) Bazat pe utilizarea semiconductoarelor. *adj., pl.* semiconductori,-oare.
semiconservă Produs alimentar conservat parțial, pentru un timp limitat. *s.f., g.-d. art.* semiconservei, *pl.* semiconserve.
semiconsoană Sunet intermediar între vocală și consoană; semiconsonantă. *s.f., g.-d. art.* semiconsoanei, *pl.* semiconsoane.
semiconsonantă (înv.) Semiconsoană. *s.f., g.-d. art.* semiconsonantei, *pl.* semiconsonante.
semicretin,-ă Deficient mintal; prost. *adj., pl.* semicretini,-e.
semicristal Cristal de calitate inferioară. *s.n., pl.* semicristaluri.
semicultură Cultură superficială. *s.f., g.-d. art.* semiculturii.
semicumpănă Cumpănă parțială. *s.f., g.-d. art.* semicumpenei, *pl.* semicumpene.
semidecomandat,-ă (despre apartamente) Parțial decomandat. *adj., pl.* semidecomandate.
semideponent,-ă (în sintagma) *Verb ~ =* verb activ ca sens, care are unele forme ce se conjugă după diateza activă, iar altele după diateza pasivă. *adj., pl.* semideponenți,-te.
semideșert Regiune de tranziție între stepă și deșert. *s.n., pl.* semideșerturi.
semidiurn,-ă (-di-urn) (despre fenomene) Care durează (aproximativ) 12 ore. *adj., pl.* semidiurni,-e.
semidoct,-ă (Om) cu o cultură superficială, puțin instruit. *adj., s.m. și f., pl.* semidocți,-te.
semidoctism Stare de cultură superficială. *s.n.*
semidreaptă (geom.) Segment de dreaptă mărginit la un singur capăt. *s.f., g.-d. art.* semidreptei, *pl.* semidrepte.
semifabricat Produs industrial prelucrat parțial, care necesită alte operații tehnologice pentru a deveni produs finit; semiprodus. *s.n., pl.* semifabricate.
semifeudal,-ă (-fe-u-) Care are o parte din trăsăturile feudalismului. *adj., pl.* semifeudali,-e.
semifin,-ă Care este de finețe mijlocie. *adj., pl.* semifini,-e.
semifinală Fază a unui concurs sportiv care precedă finala. *s.f., g.-d. art.* semifinalei, *pl.* semifinale.
semifinalist,-ă Sportiv participant la o semifinală. *s.m., pl.* semifinaliști; *s.f., g.-d. art.* semifinalistei, *pl.* semifinaliste.
semifinisat,-ă Aflat încă în stadiul de finisare. *adj., pl.* semifinisați,-te.
semifinit,-ă Care este în curs de prelucrare definitivă pentru a fi comercializat. *adj., pl.* semifiniți,-te.
semifluid,-ă Parțial fluid. *adj., pl.* semifluizi,-de.
semifond Probă sportivă (ciclism, alergare etc.) care se dispută pe distanțe medii. *s.n.*
semifondist,-ă Participant la o probă de semifond. *s.m., pl.* semifondiști; *s.f., g.-d. art.* semifondistei, *pl.* semifondiste.
semigreu (în sintagma) *Categorie ~* (și s.f.) = categorie în care intră boxeri cu greutatea între 70 și 81 kg, halterofili cu greutatea între 90 și 100 kg și luptători cu greutatea între 90 și 100 kg. *adj.*
semigreu Sportiv care aparține categoriei semigrele. *s.m., pl.* semigrei.
semiindustrializa (-stri-a-) *tr.* A transforma parțial în produs industrial. *vb. I, ind. prez. 3* semiindustrializează.
semiindustrializare (-stri-a-) Acțiunea de a semiindustrializa. *s.f., g.-d. art.* semiindustrializării, *pl.* semiindustrializări.
semiinternat (-mi-in-) Instituție anexă a unei școli, care asigură masa de prânz și pentru elevii externi. *s.n., pl.* semiinternate.

semiînălțime Înălțime mijlocie. *s.f., g.-d. art.* semiînălțimii.
semiînchis,-ă (despre spații) Parțial închis. *adj., pl.* semiînchiși,-se.
semiîntuneric Lumină slabă, semiobscuritate. *s.n.*
semilaminat,-ă Laminat parțial. *adj., pl.* semilaminați,-te.
semilegal,-ă Conform parțial cu prevederile legilor. *adj., pl.* semilegali,-e.
semiliber,-ă (în orânduirea sclavagistă, despre țărani) Care avea libertate parțială. *adj., pl.* semiliberi,-e.
semilichid,-ă Pe jumătate lichid; vâscos. *adj., pl.* semilichizi,-de.
semilucid,-ă Parțial lucid. *adj., pl.* semilucizi,-de.
semilunar,-ă În formă de semilună. *adj., pl.* semilunari,-e.
semilună 1. Parte a discului Lunii, în formă de semicerc. 2. Semn simbolic al islamismului, reprezentând Luna în faza primului și a ultimului pătrar. //(fig.) Imperiul Otoman; turcii; mahomedanismul. *s.f., g.-d. art.* semilunii, *pl.* (2) semiluni.
semimat,-ă Între transparent și mat. *adj., pl.* semimați,-te.
semimetal Element chimic cu proprietăți caracteristice atât metalelor cât și nemetalelor. *s.n., pl.* semimetale.
semimetalic,-ă De semimetal. *adj., pl.* semimetalici,-ce.
semimijlocie (în sintagma) *Categorie* ~ (și s.f.) = categorie în care intră boxeri cu greutatea între 63,5 și 70 kg, halterofili cu greutatea între 81 și 100 kg și luptători între 74 și 82 kg. *adj.*
semimijlociu Sportiv care aparține categoriei semimijlocii. *s.m., pl.* semimijlocii.
semimilenar,-ă Care datează de o jumătate de mileniu. *adj., pl.* semimilenari,-e.
semimuscă (în sintagma) *Categorie* ~ (și s.f.) = categorie sportivă în care intră boxeri cu greutatea între 45 și 48 kg. *adj. invar.*
seminal,-ă (anat.) Referitor la spermă. //Referitor la sămânța plantelor. *adj., pl.* seminali,-e.
seminar 1. Formă de actvitate didactică în învățământul superior, în care studenții își completează cunoștințele prin referate și discuții. /~ *pedagogic* = stagiu practic pentru viitoarele cadre didactice. 2. Instituție de grad mediu pentru pregătirea teologilor. 3. Cerc de studii organizat pe lângă o instituție sau o organizație de masă, pentru pregătirea membrilor săi. *s.n., pl.* seminare.
seminarial,-ă De seminar; seminaristic. *adj., pl.* seminariali,-e.
seminarist Elev al unui seminar. *s.m., pl.* seminariști.
seminaristic,-ă Seminarial. *adj., pl.* seminaristici,-ce.
seminariza *tr.* A prelucra, în cadrul unui seminar, materia predată la curs. *vb. I, ind. prez. 3* seminarizează.
seminarizare Acțiunea de a seminariza. *s.f., g.-d. art.* seminarizării, *pl.* seminarizări.
semincer 1. Arbore lăsat pentru sămânță într-o pădure. 2. Lot de plante neculese, care servesc ca plante de sămânță. 3. Știulete de porumb păstrat nedezghiocat pentru sămânță. *s.m., pl.* semincери.
semincioară Diminutiv al lui sămânță. [*var.* sămâncioară, sămincioară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* semincioarei, *pl.* semincioare.
seminifer (anat., în sintagma) *Canal* ~ = fiecare dintre micile canale glandulare situate în testicul și care transportă sperma. *adj., pl.* seminifere.
seminomad,-ă (Persoană) care se află în stare de seminomadism. *adj., s.m.* și *f., pl.* seminomazi,-de.
seminomadism Mod de existență în care se îmbină agricultura ocazională cu creșterea vitelor, întâlnit mai ales la marginea deșerturilor. *s.n.*
semințenie (-ni-e) (înv.) Semințe, neam. *s.f., art.* semințenia, *g.-d. art.* semințeniei, *pl.* semințenii, *art.* semințeniile.
semințerie (rar) Prăvălie unde se vând semințe de flori și de legume. *s.f., art.* semințeria, *g.-d. art.* semințeriei, *pl.* semințerii, *art.* semințeriile.
semințe (-ți-e) 1. Neam, naționalitate, popor. 2. Totalitatea urmașilor care au același străbun; familie, trib. 3. (rar) Rasă, specie de animale. *s.f., art.* semințea, *g.-d. art.* seminției, *pl.* seminții, *art.* semințiile.
semințiș (rar) Loc acoperit cu puieți răsăriți din semințe în mod natural. *s.n., pl.* semințișuri.
semiobscur,-ă (-mi-ob-) Pe jumătate obscur; insuficient luminat. *adj., pl.* semiobscuri,-e.
semiobscuritate (-mi-ob-) 1. Semiîntuneric. 2. (fiz.) Lipsă de publicitate, de glorie. *s.f., g.-d. art.* semiobscurității.
semioclusivă (-mi-o-) (în sintagma) *Consoană* ~ = consoană africată. v. africată. *adj., s.f., pl.* semioclusive.
semioficial,-ă (-mi-o-, -ci-al) Care provine din surse oficiale, dar nu are caracter oficial. *adj., pl.* semioficiali,-e.
semiolog,-ă (-mi-o-) Specialist în semiologie. *s.m., pl.* semiologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* semiologei, *pl.* semiologe.
semiologic,-ă (-mi-o-) Referitor la semiologie. *adj., pl.* semiologici,-ce.
semiologie (-mi-o-) 1. Ramură a medicinei care studiază simptomele bolilor în vederea diagnosticării lor. 2. Știință care studiază semnele întrebuințate în cadrul vieții sociale; semiotică. *s.f., art.* semiologia, *g.-d. art.* semiologiei.
semiopac,-ă (-mi-o-) Parțial opac; semitransparent. *adj., pl.* semiopaci,-ce.
semiopacitate (-mi-o-) Calitatea de a fi parțial opac. *s.f., g.-d. art.* semiopacității, *pl.* semiopacități.
semioptic,-ă (-mi-o-) Care ajută parțial la vedere. *adj., pl.* semioptici,-ce.
semiotic,-ă (-mi-o-) Referitor la semiotică. *adj., pl.* semiotici,-ce.
semiotică (-mi-o-) 1. Semiologie (2). 2. Ramură a logicii simbolice (matematice) care se ocupă cu studiul general al semnelor. *s.f., g.-d. art.* semioticii, *pl.* semiotici.
semiparazit Organism vegetal care își procură o parte din hrană din altă plantă vie. *s.m., pl.* semiparaziți.
semiparazitism Mod de viață al organismelor semiparazite. *s.n.*
semiperioadă Jumătate de perioadă. *s.f., g.-d. art.* semiperioadei, *pl.* semiperioade.
semipermeabil,-ă (-me-a-) (despre pereți, membrane etc.) Cu permeabilitate redusă. *adj., pl.* semipermeabili,-e.
semipermeabilitate (-me-a-) Însușirea de a fi semipermeabil. *s.f., g.-d. art.* semipermeabilității.
semiplan (geom.) Mulțimea punctelor din plan situate de aceeași parte a unei drepte. *s.n., pl.* semiplane.
semiporțelan Produs ceramic intermediar între gresie, ceramică fină și porțelan. *s.n.*
semipreparat Produs alimentar în parte pregătit, care trebuie preparat în continuare acasă. *s.n., pl.* semipreparate.
semiprețios,-oasă (în sintagma) *Piatră* ~ = mineral cristalizat transparent, cu duritate mare, folosit la bijuterii de mai mică valoare. *adj., pl.* semiprețioși,-oase.
semiprodus Semifabricat. *s.n., pl.* semiproduse.
semiproletar,-ă Proletar numai în parte. *s.m., pl.* semiproletari; *s.f., g.-d. art.* semiproletarei, *pl.* semiproletare.
semirelief (-li-ef) Figură, motiv sculptat care se desprinde numai pe jumătate de fond; basorelief. *s.n., pl.* semireliefuri.

semiremorcă Remorcă cu o singură osie, a cărei parte frontală se sprijină pe partea din spate a vehiculului motor. *s.f., g.-d. art.* semiremorcii, *pl.* semiremorci.
semirigid,-ă (despre ansambluri) Format din piese care se pot mișca sau depărta din poziția inițială. *adj., pl.* semirigizi,-de.
semisferic,-ă În forma unei jumătăți de sferă. *adj., pl.* semisferici,-ce.
semisimfonic,-ă (despre orchestre) Care cuprinde și instrumente specifice orchestrelor de estradă; (despre concerte) care cuprinde pe lângă piese simfonice și piese de estradă. *adj., pl.* semisimfonici,-ce.
semisolid,-ă Parțial solid. *adj., pl.* semisolizi,-de.
semison,-ă (despre vocale) Care nu are valoare silabică. *adj., pl.* semisoni,-e.
semispațiu (mat.) Mulțimea punctelor din spațiu situate de aceeași parte a unui plan. *s.n., pl.* semispații.
semistabulație (-ți-e) Mod de creștere și de întreținere a vitelor prin menținerea lor aproape tot timpul în grajd. *s.f., art.* semistabulația, *g.-d. art.* semista-bulației.
semisumă Jumătate dintr-o sumă. *s.f., g.-d. art.* semisumei, *pl.* semisume.
semit,-ă (Persoană) care aparține grupului de popoare, apropiate între ele prin limbă și prin aspect fizic, din sud-vestul Asiei și nord-estul Africii, căruia îi aparțin astăzi arabii, sirienii, evreii etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* semiți,-te.
semitârâtor,-oare Cu tulpina întinsă parțial pe pământ. *adj., pl.* semitârâtori,-oare.
semitic,-ă Semit. *adj., pl.* semitici,-ce.
semitism Expresie alcătuită după modelul unei limbi semitice sau împrumutată dintr-o asemenea limbă. *s.n., pl.* semitisme.
semitolog,-ă Specialist în semitologie. *s.m., pl.* semitologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* semitologei, *pl.* semitologe.
semitologic,-ă Referitor la semitologie. *adj., pl.* semitologici,-ce.
semitologie Știință care studiază cultura și limbile semitice. *s.f., art.* semitologia, *g.-d. art.* semitologiei.
semiton 1. (muz.) Interval de o jumătate de ton. 2. Nuanță de culoare intermediară între un ton închis și unul deschis. *s.n., pl.* semitonuri.
semitort Produs intermediar obținut în filaturi, format dintr-o bandă fibroasă. *s.n., pl.* semitorturi.
semitransparent,-ă Parțial transparent. *adj., pl.* semitransparenți,-te.
semiuncial,-ă (-mi-un-) Referitor la semiuncială. *adj., pl.* semiunciali,-e.
semiuncială (-mi-un-) Literă de tipar reprezentând jumătate din mărimea unei unciale. *s.f., g.-d. art.* semiuncialei, *pl.* semiunciale.
semiurban,-ă Parțial urbanizat. *adj., pl.* semiurbani,-e.
semiuscat,-ă Parțial uscat. *adj., pl.* semiuscați,-te.
semiușoară (-mi-u-) (în sintagma) *Categorie* ~ (și s.f.) = categorie în care intră boxeri a căror greutate este între 57 și 60 kg și halterofili a căror greutate este între 57 și 62 kg. *adj.*
semiușor Sportiv care aparține categoriei semiușoare. *s.m., pl.* semiușori.
semivelin,-ă (despre hârtie, coli) Parțial velin. *adj., pl.* semivelini,-e.
semivocală Sunet intermediar între vocală și consoană. *s.f., g.-d. art.* semivocalei, *pl.* semivocale.
semivocalic,-ă De semivocală. *adj., pl.* semivocalici,-ce.
semivoltă Jumătate de voltă. *s.f., g.-d. art.* semivoltei, *pl.* semivolte.
semizeu (mit.) Erou născut dintr-un zeu și o muritoare sau dintr-o zeiță și un muritor. *s.m., pl.* semizei.
semn 1. Tot ceea ce indică, arată, comunică sau simbolizează ceva. //Manifestare a unui fenomen, care permite să se presupună originea lui. */~ bun* (sau *rău*) = fapt căruia i se atribuie însușirea de a prevesti un bine (sau o nenorocire). *A da ~* (sau *~e*) *de viață* = a face să se audă noutăți despre sine. *A avea ~e* = a avea indicii referitoare la o întâmplare viitoare. //Fenomen luminos care apare uneori pe cer, interpretat de superstițioși drept prevestire. //Fiecare dintre cele douăsprezece constelații ale zodiacului. //Probă, dovadă. */În* (sau *ca*) *~ de...* = ca probă de... 2. Gest, mișcare care exprimă un gând, o intenție, o stare sufletească. //(înv.) Semnal. 3. Trăsătură distinctivă după care se recunoaște un lucru sau o ființă; însemnare făcută pe un obiect sau pe un animal pentru a fi recunoscut; pată de altă culoare pe corpul unui animal. 4. Obiect cu care se marchează sau se desparte ceva. */~ de hotar* = piatră, stâlp etc. care delimitează un hotar. *~ de carte* = fâșie de carton, de mătase etc. cu care se marchează într-o carte pagina la care s-a întrerupt lectura. 5. Țintă pentru tras cu arma. 6. Urmă, pată pe ceva; cicatrice rămasă pe piele după o boală, o lovitură etc. 7. Unitatea dintre un sens și o indicație grafică. */~e de punctuație* = semne (punct, virgulă, două puncte etc.) folosite în scriere (pentru a despărți părțile unei propoziții sau ale unei fraze). *~ grafice* = totalitatea literelor, cifrelor, semnelor de punctuație etc. folosite în scriere. *~ matematice* = semne care servesc la indicarea operațiilor matematice. *~ convenționale* = figuri simbolice prin care se reprezintă pe hărți, planșe etc. diferite obiecte sau forme de relief. *~ diacritic* = semn adăugat unei litere, pentru a reda un sunet diferit de cel notat prin litera respectivă. *~ lingvistic* = unitatea dintre un sens și un complex sonor. *~ monetar* = tot ceea ce se imprimă sau se gravează pe o monedă. 8. Simbol, emblemă. */Sub ~ul* (cuiva sau a ceva) = sub egida, sub auspiciile (cuiva sau a ceva). 9. Tot ceea ce evocă o persoană, un fapt; amintire. *s.n., pl.* semne.
semna *tr.* și *refl.* A (se) iscăli. *vb. I, ind. prez. 3* semnează.
semnal 1. Semn convențional (acustic, vizual) prin care se transmite la distanță o comandă, un avertisment etc. */~ topografic* = construcție de lemn, de metal sau de piatră, care fixează poziția unui punct pe teren. *~ de alarmă* = dispozitiv montat în vagoanele de la trenurile de călători, care poate fi acționat, în caz de primejdie, de orice călător. *~ de cale ferată* = semnal acustic, optic etc. prin care se transmite o comandă pentru circulația pe căile ferate. *~ rutier* = indicator de circulație. *~ verde* = a) permisiunea de trecere; b) (fig.) aprobare. //Exemplar dintr-o carte, dintr-o publicație, pe care redactorul dă bunul de difuzare 2. Semnal convențional de recunoaștere a diferitelor posturi de radio sau emisiuni ale unui post. */~ orar* = emisiune radio care dă ora exactă cu mare precizie. 3. (fig.) Tot ceea ce anunță sau determină începerea unei acțiuni. */A da ~ul* = a lua inițiativa. 4. (psih.) Excitant, stimul senzorial care determină un reflex condiționat. *s.n., pl.* semnale.
semnala *tr.* A anunța ceva printr-un semnal sau prin semne. //A avertiza. //A scoate în evidență, a menționa. *vb. I, ind. prez. 3* semnalează.
semnalare Acțiunea de a semnala. *s.f., g.-d. art.* semnalării, *pl.* semnalări.
semnaliza *tr.* A transmite semnale la distanță; a comunica prin semnale. *vb. I, ind. prez. 3* semnalizează.
semnalizare 1. Acțiunea de a semnaliza. //Indicare a parcursului unui drum prin panouri indicatoare. 2. (psih.) Punere a organismului în legătură cu mediul, prin anumite semnale. */Sistem de ~* = totalitatea semnalelor prin care organismul se pune în legătură cu mediul înconjurător, prin intermediul emisferelor cerebrale. *Primul sistem de ~* = activitatea de semnalizare legată de însușirile acustice, olfactive etc. ale obiectelor. *Al doilea*

sistem de ~ = limbajul. 3. Instalație pe un aeroport, la o cale ferată, la intersecțiile străzilor etc. cu ajutorul căreia se fac comunicații prin semnale la distanță. *s.f., g.-d. art.* semnalizării, *pl.* semnalizări.

semnalizator[1] Indicator luminos folosit la autovehicule pentru a marca schimbarea direcției de mers a acestora. *s.n., pl.* semnalizatoare.

semnalizator[2]**,-oare** (Persoană) care semnalizează. *adj., s.m. și f., pl.* semnalizatori,-oare.

semnalment Caracteristică exterioară, însușire după care o persoană poate fi identificată. *s.n., pl.* semnalmente.

semnare Acțiunea de a (se) semna; semnat. *s.f., g.-d. art.* semnării, *pl.* semnări.

semnat Semnare. *s.n.*

semnatar,-ă Persoană care semnează un act, un tratat etc. *s.m., pl.* semnatari; *s.f., g.-d. art.* semnatarei, *pl.* semnatare.

semnătură Iscălitură. *s.f., g.-d. art.* semnăturii, *pl.* semnături.

semnifica *tr.* A avea înțelesul de..., a însemna. *vb. I, ind. prez. 3* semnifică; *conj. prez. 3* să semnifice.

semnificant Complex sonor care reprezintă latura materială a semnului lingvistic. *s.m., pl.* semnificanți.

semnificare Acțiunea de a semnifica. *s.f., g.-d. art.* semnificării.

semnificat Conținut, semnificație a semnului lingvistic. *s.n., pl.* semnificate.

semnificativ,-ă 1. Care scoate în evidență, care exprimă ceva cu claritate. 2. Care are o semnificație; care face aluzie la ceva; expresiv. 3. Însemnat, important. *adj., pl.* semnificativi,-e.

semnificație (-ți-e) 1. Înțeles; conținut al unui cuvânt, al unui semn, tâlc. //Valoare simbolică a unui lucru. 2. Însemnătate, importanță. [*var.* semnificațiune *s.f.*] *s.f., art.* semnificația, *g.-d. art.* semnificației, *pl.* semnificații, *art.* semnificațiile.

semnificațiune v. **semnificație.**

sempervirescent,-ă (livr., despre organele plantelor) Care este totdeauna verde. *adj., pl.* sempervirescenți,-te.

sempitern,-ă (livr.) Veșnic, nepieritor. *adj., pl.* sempiterni,-e.

sen Monedă divizionară japoneză, care valorează a suta parte dintr-un yen. *s.m., pl.* seni.

senar (în sintagma) *Vers ~* = vers latin din șase picioare. *adj., pl.* senare.

senat 1. (în Roma antică) Organul suprem de conducere a statului în timpul republicii. 2. Loc unde se adună senatorii. 3. Consiliu profesoral al unei instituții de învățământ superior. *s.n., pl.* senate.

Senat Camera superioară a Parlamentului unui stat. *s.prop.n.*

senator,-oare Membru al unui senat. *s.m., pl.* senatori; *s.f., g.-d. art.* senatoarei, *pl.* senatoare.

senatorial,-ă (-ri-al) Referitor la senat sau la senatori. *adj., pl.* senatoriali,-e.

senă Frunze uscate de seminichie întrebuințate ca purgativ și ca diuretic. *s.f., g.-d. art.* senei.

sendviș v. **sandvici.**

senectute (livr.) Bătrânețe. *s.f., g.-d. art.* senectuții.

senegalez,-ă (Locuitor) din Senegal. *adj., s.m. și f., pl.* senegalezi,-e.

senescență (med.) Îmbătrânire a țesuturilor și a organismului. *s.f., g.-d. art.* senescenței.

senil,-ă Caracteristic bătrâneții, de bătrâni. *adj., pl.* senili,-e.

senilitate Stare caracterizată prin involuția funcțiilor fizice și psihice provocată de îmbătrânire. *s.f., g.-d. art.* senilității.

seniliza *refl.* A deveni senil. *vb. I, ind. prez. 3* se senilizează.

senilizare Acțiunea de a se seniliza. *s.f., g.-d. art.* senilizării.

senin[1] Claritate a cerului; seninătate. */Din (chiar) ~* = dintr-o dată. *s.n.*

senin[2]**,-ă** 1. (despre cer) Fără nori, limpede. 2. (fig., despre oameni, despre figura lor) Care exprimă liniște sufletească; luminos. [*var.* (înv., reg.) sărin,-ă *adj.*] *adj., pl.* senini,-e.

seninătate 1. Starea cerului senin. 2. (fig.) Expresie liniștită a chipului; liniște sufletească. *s.f., g.-d. art.* seninătății.

seninețe (rar) Seninătate. *s.f., art.* seninețea, *g.-d. art.* seninței.

senior[1] (-ni-or) (în Evul Mediu, în apusul Europei) Stăpân al unui domeniu, asupra căruia avea și unele atribuții ale puterii de stat; (p. ext.) nobil. *s.m., pl.* seniori.

senior[2] (-ni-or) (pe lângă un nume propriu de persoană) Tatăl considerat în raport cu fiul. *s.m.*; *abr.* sr/Sr.

senior[3]**,-oară** (-ni-or) (Sportiv) care a depășit vârsta juniorilor. *adj., s.m. și f., pl.* seniori,-oare.

seniorat (-ni-o-) Vârstă a unui sportiv senior[3]; perioadă în care cineva practică sportul ca senior. *s.n.*

senioral,-ă (-ni-o-ri-al) Al seniorului[1]. *adj., pl.* seniorali,-e.

senioriе (-ni-o-) 1. Demnitate de senior[1]. 2. Domeniu al unui senior[1]. 3. Titlu de onoare dat vechilor pairi ai Franței și membrilor Camerei Lorzilor din Anglia. *s.f., art.* seniория, *g.-d. art.* seniorieі, *pl.* seniorii, *art.* senioriile.

senonian[1] (-ni-an) Etaj al cretacicului superior, caracterizat prin faună de amoniți, echinide, gasteropode, corali etc. *s.n.*

senonian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la senonian[1]. *adj., pl.* senonieni,-e.

sens 1. Înțeles, semnificație a unui cuvânt, a unei expresii etc. //Conținut noțional sau logic. 2. Temelie, logică, rațiune; rost, scop. */Fără ~* = fără rost. *Într-un anumit ~* = privind lucrurile într-un anumit mod. *În ~ul cuiva* = potrivit părerilor cuiva. 3. Direcție, orientare. */~ unic* = sistem de circulație a vehiculelor într-o singură direcție, pe arterele cu mare afluență. *~ giratoriu* = sens obligatoriu pe care trebuie să-l urmeze autoturismele în jurul unui rond situat într-o intersecție, într-o piață etc. 4. (mat., fiz.) Fiecare dintre cele două posibilități de succesiune a elementelor unui ansamblu continuu ordonat cu o singură dimensiune. *s.n., pl.* sensuri.

sensei (jap.) Maestru de arte marțiale tradiționale. *s.m., pl.* sensei.

sensibil[1] Domeniul lucrurilor sensibile[2] (2). *s.n.*

sensibil[2]**,-ă** 1. Cu sensibilitate; care poate fi ușor impresionat; emotiv. //Predispus la anumite boli. 2. (despre lucruri, fenomene etc.). Care poate fi cunoscut prin simțuri. 3. (despre aparate, instrumente) Care reacționează la cele mai mici schimbări exterioare. 4. (despre materiale fotografice) Care are capacitatea de a înregistra acțiunea luminii sub forma unor imagini vizibile prin developare. *adj., pl.* sensibili,-e.

sensibilă Treapta a șaptea a modurilor major și minor, situată la o septimă superioară față de tonică. *s.f., g.-d. art.* sensibilei, *pl.* sensibile.

sensibile (it., muz.) Cu simțire, cu înduioșare. *adv.*

sensibilitate 1. Însușirea de a simți, de a reacționa la excitații. 2. Afectivitate, emotivitate. 3. Însușirea unui aparat sau a unui instrument de a fi sensibil (3). 4. Putere de a produce sau de a simți emoție artistică. 5. Predispoziție a organismelor la anumite boli. 6. (chim.) Mărime a concentrației unei soluții în substanța de analizat, care produce în timpul reacției de recu-

noaştere un efect la pragul percepţiei senzoriale. 7. Calitate a materialelor fotografice de a fi sensibile (4). *s.f., g.-d. art.* sensibilităţii.

sensibiliza *refl.* şi *tr.* 1. A deveni sensibil sau a mări sensibilitatea unui organ al corpului, a unui ţesut organic etc.; (p. ext., tr.) a face mai sensibil pe cineva sau ceva. 2. A (se) mări sensibilitatea unui sistem fizico-chimic. //(despre un material fotografic) A (se) face sensibil la acţiunea luminii. 3. (rar) A (se) concretiza, a (se) materializa. *vb. I, ind. prez. 3* sensibilizează.

sensibilizare Acţiunea de a (se) sensibiliza. //Scădere a pragului de reactivitate a unei structuri vii faţă de un anumit agent; stare de receptivitate crescută, patologică, a organismului faţă de un agent (chimic, biologic sau fizic). //Mărire a sensibilităţii unui instrument sau aparat de măsură, a emulsiilor fotografice etc. *s.f., g.-d. art.* sensibilizării, *pl.* sensibilizări.

sensibilizator Substanţă care adăugată la emulsiile fotografice măreşte sensibilitatea stratului fotosensibil la anumite culori. *s.m., pl.* sensibilizatori.

sensitometric,-ă Referitor la sensitometrie. *adj., pl.* sensitometrici,-ce.

sensitometrie Ansamblu de procedee folosite pentru determinarea sensibilităţii materialelor fotografice, în raport cu intensitatea şi compoziţia spectrală a radiaţiei luminoase, cu durata expunerii, precum şi cu modul de prelucrare a materialului. *s.f., art.* sensitometria, *g.-d. art.* sensitometriei, *pl.* sensitometrii, *art.* sensitometriile.

sensitometru Instrument folosit în sensitometrie. *s.n., art.* sensitometrul, *pl.* sensitometre.

sentenţios,-oasă (-ţi-os) 1. (despre stil, vorbire etc.) Asemănător cu o sentinţă; care conţine sentinţe, maxime. 2. (despre oameni) Care foloseşte un ton afectat, grav, pretenţios. *adj., pl.* sentenţioşi,-oase.

sentenţiozitate (-ţi-o-) (rar) Însuşirea de a fi sentenţios. *s.f., g.-d. art.* sentenţiozităţii.

sentiment 1. Proces afectiv mai complex decât emoţia, exprimând atitudinea omului faţă de realitate; simţire. //Afecţiune. 2. Credinţă, impresie intimă; convingere. [*var.* (înv.) sintiment *s.n.*] *s.n., pl.* sentimente.

sentimental,-ă 1. Care exprimă sau trezeşte sentimente duioase; (peior.) plin de sentimentalism, dulceag. 2. (despre oameni, şi s.) Care se lasă uşor stăpânit de sentimente puternice. *adj., pl.* sentimentali,-e.

sentimentalism 1. Sensibilitate excesivă; tendinţă de a exagera latura sentimentală a lucrurilor. 2. Comportament, gest de om sentimental. 3. Curent preromantic, apărut în sec. al XVIII-lea ca o reacţie împotriva clasicismului. *s.n., pl.* (2) sentimentalisme.

sentimentalitate Sentimentalism (1). *s.f., g.-d. art.* sentimentalităţii.

sentimentaliza *tr.* A prezenta (ceva) în mod sentimental. *vb. I, ind. prez. 3* sentimentalizează.

sentimentalizare Acţiunea de a sentimentaliza. *s.f., g.-d. art.* sentimentalizării.

sentinelă v. **santinelă.**

sentinţă 1. Hotărâre a unui tribunal (pronunţată în primă instanţă) sau a comisiei de arbitraj. //(fig.) Oprobiu, blam. 2. Maximă, aforism. //Deviză. *s.f., g.-d. art.* sentinţei, *pl.* sentinţe.

senzaţie (-ţi-e) 1. Reflectare nemijlocită a unor însuşiri ale obiectelor şi fenomenelor din realitate, care acţionează asupra organelor de simţ. */A avea ~a că...* = a i se părea că..., a avea impresia că... 2. Ceea ce are caracter senzaţional; ceea ce impresionează puternic simţurile. */De ~* = senzaţional. *A face ~* = a trezi interes deosebit, a face vâlvă. [*var.* senzaţiune *s.f.*] *s.f., art.* senzaţia, *g.-d. art.* senzaţiei, *pl.* senzaţii, *art.* senzaţiile.

senzaţional,-ă (-ţi-o-) Care impresionează puternic, emoţionează; care interesează foarte mult. *adj., pl.* senzaţionali,-e.

senzaţiune v. **senzaţie.**

senzitiv,-ă 1. Senzorial (2). 2. Înzestrat cu sensibilitate. *adj., pl.* senzitivi,-e.

senzitivă (bot.) Specie de mimoză. *s.f., g.-d. art.* senzitivei, *pl.* senzitive.

senzor (fiz.) Dispozitiv ultrasensibil care sesizează un anumit fenomen sau modificări ale parametrilor unui fenomen. *~ de căldură. s.m., pl.* senzori.

senzorial,-ă (-ri-al) 1. Referitor la organele de simţ. 2. (fiziol., psih.) Referitor la producerea senzaţiilor sau la receptarea stimulilor; senzitiv (1). *adj., pl.* senzoriali,-e.

senzual,-ă (-zu-al) 1. Referitor la simţuri. //(despre oameni) Atras de plăcerile trupeşti. 2. (şi adv.) Care dovedeşte senzualitate. *adj., pl.* senzuali,-e.

senzualism (-zu-a-) 1. Concepţie potrivit căreia toate cunoştinţele noastre provin din senzaţii. 2. Senzualitate (1). *s.n.*

senzualist,-ă (-zu-a-) (Adept) al senzualismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* senzualişti,-ste.

senzualitate (-zu-a-) 1. Înclinare spre plăcerile trupeşti; erotism. 2. Sensibilitate senzorială. *s.f., g.-d. art.* senzualităţii.

sepală Fiecare dintre frunzele care alcătuiesc caliciul unei flori. *s.f., g.-d. art.* sepalei, *pl.* sepale.

sepaloid,-ă În formă de sepală. *adj., pl.* sepaloizi,-de.

separa 1. *tr.* A face să nu mai fie împreună; a despărţi. //*refl.* (despre persoane) A se despărţi. 2. *refl.* şi *intr.* (despre o substanţă solidă dizolvată într-un lichid) A (se) depune sub formă de precipitat. *vb. I, ind. prez. 3* separă.

separabil,-ă Care poate fi separat. *adj., pl.* separabili,-e.

separare Acţiunea de a (se) separa; despărţire. *s.f., g.-d. art.* separării, *pl.* separări.

separat,-ă Care se găseşte izolat, care a fost izolat; deosebit. */Pace ~* = pace realizată izolat de către un stat, fără aliaţii săi. *adj., pl.* separaţi,-te.

separatism Tendinţă de a se separa dintr-un grup social sau etnic, de majoritate; izolare. *s.n.*

separatist,-ă (Adept) al separatismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* separatişti,-ste.

separator[1] 1. Aparat, dispozitiv, maşină pentru separarea anumitor componenţi dintr-un amestec. 2. Dispozitiv care conectează sau deconectează un circuit electric. *s.n., pl.* separatoare.

separator[2]**,-oare** Care separă. *adj., pl.* separatori,-oare.

separaţie (-ţi-e) Despărţire, separare. */~a puterilor* = principiu fundamental de organizare a statului, potrivit căruia puterea legislativă, puterea executivă şi cea judecătorească trebuie să acţioneze independent una de alta, cu drept de control reciproc. *~ de bunuri* = regim matrimonial (în unele state), caracterizat prin aceea că femeia dispune liber de bunurile sale aduse în căsătorie. *~ de domiciliu* = dispensă premergătoare divorţului, prin care se acordă soţilor dreptul de a avea domicilii diferite. *s.f., art.* separaţia, *g.-d. art.* separaţiei, *pl.* separaţii, *art.* separaţiile.

separe v. **separeu.**

separeu Cameră, despărţitură într-un restaurant, într-o grădină de vară etc. [*var.* separe *s.n.*] *s.n., art.* separeul, *pl.* separeuri.

sepedon Insectă dipteră care trăieşte pe unele plante acvatice. *s.m., pl.* sepedoni.

sepia (-pi-a) I. *adj. invar.* Vopsea cafenie-închisă produsă din lichidul secretat de sepie sau fabricată pe cale artificială. II. Desen realizat cu sepia (I). *adj. invar.; s.f., pl.* (II) sepia.

sepie (-pi-e) Moluscă marină, cu corpul prevăzut cu braţe, care, atunci când este atacată, emană o secreţie negricioasă, tulburând apa din jur. *s.f., art.* sepia, *g.-d. art.* sepiei, *pl.* sepii, *art.* sepiile.

sepion (-pi-on) Cochilia internă a sepiei; os de sepie. *s.m., pl.* sepioni.
sept (anat.) Perete despărțitor între două cavități. ~ *nazal. s.n., pl.* sepțuri.
septembrie (-bri-e) A noua lună a anului; răpciune. [*var.* septemvrie *s.m.*] *s.m., g.-d. art.* lui septembrie.
septemvir (la romani) Fiecare dintre cei șapte preoți însărcinați cu organizarea serbărilor în cinstea zeilor. *s.m., pl.* septemviri.
septemvrie v. **septembrie.**
septenal,-ă Care durează șapte ani; la fiecare șapte ani. *adj., pl.* septenali,-e.
septenar,-ă (rar) Referitor la o perioadă de șapte zile, șapte ani. //(despre versuri) Compus din șapte picioare și jumătate. *adj., pl.* septenari,-e.
septenarie (-ri-e) Strofă alcătuită din șapte versuri. *s.f., art.* septenăria, *g.-d. art.* septenăriei, *pl.* septenării, *art.* septenăriile.
septenat Mandat politic, funcție de șapte ani. *s.n., pl.* septenate.
septentrion (-tri-on) (livr.) Nord. *s.n.*
septentrional,-ă (-tri-o-) Nordic, boreal. *adj., pl.* septentrionali,-e.
septet Ansamblu format din șapte voci sau din șapte instrumente care execută împreună o piesă muzicală. *s.n., pl.* septete.
septic,-ă Infectat cu microbi. *adj., pl.* septici,-ce.
septicemic,-ă (med.) De septicemie. *adj., pl.* septicemici,-ce.
septicemie Infecție generalizată a sângelui provocată de microbi. *s.f., art.* septicemia, *g.-d. art.* septicemiei, *pl.* septicemii, *art.* septicemiile.
septicitate Toxicitate a microbilor. *s.f., g.-d. art.* septicității.
septimă[1] (muz.) Interval cuprinzând șapte note; treapta a șaptea de la o treaptă dată. *s.f., g.-d. art.* septimei, *pl.* septime.
septimă[2] A șaptea poziție de apărare la scrimă. *s.f., g.-d. art.* septimei, *pl.* septime.
septogen,-ă (despre bacterii) Care produce putrefacție. *adj., pl.* septogeni,-e.
septolet (muz.) Grup de șapte note de durată egală cu aceea a patru note obișnuite. *s.n., pl.* septolete.
septuagenar,-ă (-tu-a-) (Persoană) care a împlinit 70 de ani. *adj., s.m.* și *f., pl.* septuagenari,-e.
septuor (-tu-or) Bucată muzicală pentru șapte voci sau instrumente. *s.n.*
sepulcral,-ă (livr.) 1. Referitor la mormânt; funerar. 2. Ca de mort. *adj., pl.* sepulcrali,-e.
sepulcru (livr.) Mormânt. *s.n., art.* sepulcrul, *pl.* sepulcre.
sepultură (rar) Loc de înmormântare; mormânt. *s.f., g.-d. art.* sepulturii, *pl.* sepulturi.
sequoia (qu *pron.* cv) Arbore gigant din California, care poate atinge 150 m înălțime și vârsta de 5.000 de ani. *s.m., pl.* sequoia.
ser Partea lichidă a sângelui. //Lichid extras din sânge sau preparat artifical, care conține un anumit anticorp sau o secreție glandulară, folosit în scop terapeutic. /~ *fiziologic* = soluție diluată, apropiată de compoziția serului sangvin, folosită pentru a înlocui pierderile mari de lichid sau de sânge, pentru dizolvarea unor antibiotice etc. *s.n., pl.* seruri.
seradelă Plantă din familia leguminoaselor, cu tulpina înaltă și cu frunzele compuse, folosită ca plantă furajeră. *s.f., g.-d. art.* seradelei, *pl.* seradele.
serafic,-ă Îngeresc, serafimic; (fig.) pur, nevinovat. *adj., pl.* serafici,-ce.
serafim 1. (în religia creștină) Înger de rang superior, situat ierarhic între arhangheli și heruvimi. 2. Prapur pe care sunt reprezentate chipuri de îngeri, purtat la diferite procesiuni. *s.m., pl.* serafimi.
serafimic,-ă (rar) Serafic. *adj., pl.* serafimici,-ce.
serafism Atitudine, comportare serafică. *s.n., pl.* serafisme.
serai 1. Palat al sultanului sau al marilor demnitari turci. //Partea destinată femeilor într-un palat turcesc. //(p. gener.) Palat. 2. (reg.) Șură. //Hambar. [*var.* sarai *s.n.*] *s.n., pl.* seraiuri.
seral,-ă De seară; (despre forme de învățământ) care are loc seara. *adj., pl.* serali,-e.
seralie v. **sarailie.**
seralist,-ă (Elev, student) care urmează un curs seral. *adj., s.m.* și *f., pl.* seraliști,-ste.
seraschier Comandant al armatei și ministru de război în Imperiul Otoman. *s.m., pl.* seraschieri.
serasir (înv.) Brocart. *s.n.*
serat,-ă (despre frunze și alte organe ale plantelor) Cu dinți ascuțiți îndreptați spre vârf. *adj., pl.* serați,-te.
serată Reuniune cu caracter muzical, literar etc. //Petrecere de seară cu dans. *s.f., g.-d. art.* seratei, *pl.* serate.
seră Construcție cu acoperiș și pereți de sticlă, pentru adăpostirea și cultivarea plantelor care nu rezistă la frig. *s.f., g.-d. art.* serei, *pl.* sere.
serba *tr.* A sărbători un fapt sau un eveniment important; (fig.) a cinsti, a omagia. //A nu lucra. *vb. I, ind. prez. 3* serbează.
serbare 1. Faptul de a serba; sărbătorire; (p. ext.) festivitate, petrecere. 2. (rar) Sărbătoare (1). *s.f., g.-d. art.* serbării, *pl.* serbări.
serclaj (med.) 1. Încercuire. 2. Metodă chirurgicală de reducere a calibrului uterin. *s.n., pl.* serclaje.
serdar (în secolele XVII-XVIII, în Țara Românească și în Moldova) Comandant de oaste, mai ales de călărime. *s.m., pl.* serdari.
serdăreasă Soție de serdar. *s.f., g.-d. art.* serdăresei, *pl.* serdărese.
serdăresc,-ească De serdar. *adj., pl.* serdărești.
serdărie Funcția de serdar. *s.f., art.* serdăria, *g.-d. art.* serdăriei, *pl.* serdării, *art.* serdăriile.
serenadă Compoziție muzicală, vocală sau intrumentală cu caracter liric, executată seara sub ferestrele cuiva, în semn de omagiu sau de dragoste. [*var.* serenată *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* serenadei, *pl.* serenade.
serenată v. **serenadă.**
serenisim,-ă (epitet care se adăuga la unele titluri nobiliare sau bisericești din Europa apuseană) Prealuminat, mărit. *adj., pl.* serenisimi,-e.
serenitate (poetic) Seninătate, liniște. *s.f., g.-d. art.* serenității.
sergent Grad inferior în armată sau în poliție, imediat superior celui de caporal. *s.m., pl.* sergenți.
sergent-major Grad militar superior sergentului și inferior plutonierului. *s.m., pl.* sergenți-majori.
serhat (înv.) Cetate turcească de la granița țărilor române. *s.n., pl.* serhaturi.
seria (-ri-a) *tr.* A așeza, a clasa pe serii. *vb. I, ind. prez. 3* seriază, *1 pl.* seriem; *conj. prez. 3* să seriez; *ger.* seriind.
serial[1] (-ri-al) Roman sau film care apare în fragmente succesive. *s.n., pl.* seriale.
serial[2]**,-ă** (-ri-al) În serie. /*Muzică* ~ = serialism. *adj., pl.* seriali,-e.
serialism (-ri-a-) Tehnică de compoziție care are drept element ordonator seria de 12 sunete. *s.n.*
serialitate (-ri-a-) Însușirea a ceea ce are caracter serial. *s.f., g.-d. art.* serialității.
seriator,-oare (-ri-a-) (rar) Persoană care seriază, care clasează pe grupe, pe serii. *s.m., pl.* seriatori; *s.f., g.-d. art.* seriatoarei, *pl.* seriatoare.

seric,-ă Referitor la ser. *adj., pl.* serici,-ce.
sericeu,-cee (bot., despre unele organe) Acoperit cu peri mătăsoși și moi. *adj., pl.* sericei,-cee.
sericicol,-ă Referitor la sericicultură. *adj., pl.* sericicoli,-e.
sericicultor,-oare Persoană care se ocupă cu sericicultura. *s.m., pl.* sericicultori; *s.f., g.-d. art.* sericicultoarei, *pl.* sericicultoare.
sericicultură Ramură a zootehniei care se ocupă cu creșterea viermilor de mătase. *s.f., g.-d. art.* sericiculturii, *pl.* sericiculturi.
sericină Materie cleioasă, alcătuită din proteine, care acoperă firele de mătase naturală. *s.f., g.-d. art.* sericinei, *pl.* sericine.
sericit Varietate solzoasă de mică albă, care se găsește frecvent în șisturile cristaline și în rocile eruptive. *s.n.*
serie (-ri-e) 1. Înșiruire de termeni care se succed după anumite legi: succesiune de lucruri, de ființe, de fapte etc., de același fel, care formează un tot; șir, mulțime. //Grup, categorie într-o clasificare. */De ~ =* (despre mărfuri) fabricat după același tip; (fig.) comun, banal. *În ~ =* în multe exemplare după același tip. 2. Număr de ordine care se aplică pe mărfurile fabricate în număr mare, după același model: număr de fabricație. */~ zero =* primele exemplare dintr-un produs nou, create în timpul asimilării în fabricație a produsului respectiv. 3. (mat.) Șir infinit de termeni legați între ei prin semnul plus sau minus. 4. (chim.) Grup de compuși organici caracterizați prin faptul că fiecare are în molecula lui câte un atom de carbon și doi atomi de hidrogen mai mult decât compusul precedent al grupului. 5. (geol.) Ansamblu de strate care corespunde în timp unei epoci. 6. Succesiune de numere dintr-o colecție sau dintr-o publicație periodică, care pot apărea sub un titlu diferit de cel general. 7. Totalitatea mărcilor poștale care formează o emisiune. 8. Grup de sunete sau de fenomene caracterizate printr-o trăsătură comună. *s.f., art.* seria, *g.-d. art.* seriei, *pl.* serii, *art.* seriile.
seriere (-ri-e-) (rar) Acțiunea de a seria. *s.f., g.-d. art.* serierii, *pl.* serieri.
serigrafie Procedeu de imprimare printr-un ecran de mătase. *s.f., art.* serigrafia, *g.-d. art.* serigrafiei.
seringă Instrument medical, format dintr-un cilindru cu piston, la care se adaptează un ac, folosit pentru injecții, pentru a lua probe de sânge etc. [*var.* siringă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* seringii, *pl.* seringi.
seriograf (-ri-o-) Accesoriu al aparatului radiografic, pentru executarea de radiografii în serie. *s.n., pl.* seriografe.
seriografie (-ri-o) Înregistrare a unei serii de clișee cu ajutorul seriografului. //Imagine astfel obținută. *s.f., art.* seriografia, *g.-d. art.* seriografiei, *pl.* seriografii, *art.* seriografiile.
serios[1] (-ri-os) (înv.) Seriozitate. */Cu (tot) ~ul =* cu toată seriozitatea. *A lua* (pe cineva sau ceva) *în ~ =* a acorda unei persoane sau unui lucru toată atenția. *s.n.*
serios[2],-oasă (-ri-os) 1. *adj.* 1. Cu caracter sobru; așezat, ponderat. //Care are o înfățișare gravă și severă. //Lipsit de veselie. //(despre îmbrăcăminte) Sobru. //(despre acțiuni, realizări) Făcut temeinic, conștiincios. 2. Care trebuie privit cu seriozitate; care poate avea urmări grave. 3. De seamă, important. II. *adv.* 1. Fără intenție de glumă: adevărat. 2. Temeinic; stăruitor. *adj., pl.* serioși,-oase; *adv.*
seriozitate (-ri-o-) 1. Însușirea de a fi serios: comportare, ținută care denotă această însușire. //Expresie a figurii lipsită de veselie. */Cu ~ =* a) cu atenție; b) (în construcție cu verbe ca „a zice", „a spune") cu un ton grav. 2. Însușire a ceea ce necesită multă grijă, multă atenție. 3. Parte gravă, importantă a unui lucru. *s.f., g.-d. art.* seriozității.
serj Țesătură de mătase, cu firul în diagonală, întrebuințată pentru căptușeli. *s.n., pl.* serjuri.
sermaia (înv.) Capital, fond de bani. *s.f., art.* sermaiaua, *g.-d. art.* sermaielei, *pl.* sermaiale, *art.* sermaialele.
serodiagnostic (-di-ag-) Stabilire a diagnosticului unei boli infecțioase, prin determinarea anticorpilor specifici produși de microbii respectivi. *s.n., pl.* serodiagnostice.
serologic,-ă Referitor la serul sangvin sau la serologie. *Examen ~. adj., pl.* serologici,-ce.
serologie 1. Ramură a imunologiei care studiază proprietățile anticorpilor din serul sangvin în timpul diferitelor reacții. 2. Studiu de laborator prin care se evidențiază modificările de natură serică în cursul diferitelor boli. *s.f., art.* serologia, *g.-d. art.* serologiei.
seropozitiv,-ă (Persoană) care prezintă un serodiagnostic pozitiv (mai ales pentru virusul bolii SIDA). *adj., s.m. și f., pl.* seropozitivi,-e.
seroprofilaxie Seroterapie profilactică. *s.f., art.* seroprofilaxia, *g.-d. art.* seroprofilaxiei.
seroreacție (-re-ac-ți-e) Reacție serologică. *s.f., art.* seroreacția, *g.-d. art.* seroreacției, *pl.* seroreacții, *art.* seroreacțiile.
seros,-oasă 1. De natura serului, a serozității. */Sânge ~ =* sânge în compoziția căruia predomină serul. 2. (despre țesuturi) Care secretă serozitate. */Membrană ~ =* membrană care căptușește unele organe, alcătuită din două foițe subțiri între care se găsește o serozitate; membrană care protejează articulațiile osoase. *adj., pl.* serosi,-oase.
seroterapie Tratament (preventiv) al unei boli infecțioase prin administrarea serului luat de la un animal imunizat contra acestor boli. *s.f., art.* seroterapia, *g.-d. art.* seroterapiei.
serotonină (fiziol.) Substanță cu acțiune vasoconstrictoare, aflată în celulele tractului gastro-intestinal, în creier și în plachetele sangvine ale unor mamifere. *s.f., g.-d. art.* serotoninei.
serovaccinare (med.) Vaccinare cu adaos de ser specific vaccinului. *s.f., g.-d. art.* serovaccinării.
seroziom Sol de semideșert, cu un conținut redus de humus, bogat în carbonat de calciu. *s.n.*
serozitate 1. Lichid alb-gălbui pe care îl secretă membranele seroase. 2. Lichid purulent sau seros, care se formează în unele afecțiuni. *s.f., g.-d. art.* serozității, *pl.* serozități.
serpasil (farm.) Alcaloid vegetal cu acțiune sedativă și hipotensivă. *s.n.*
serpentariu Loc într-o grădină zoologică amenajat pentru șerpi. *s.n., art.* serpentariul, *pl.* serpentarii.
serpentin Silicat natural hidratat de magneziu. [*var.* serpentină *s.f.*] *s.n.*
serpentină[1] 1. Cotitură, traseu șerpuit al unui drum în pantă. 2. Fâșie lungă și îngustă de hârtie colorată, care se desfășoară în spirală, fiind folosită ca mijloc de amuzament la petreceri. 3. Tub îndoit în formă de spirală, folosit ca schimbător de căldură. *s.f., g.-d. art.* serpentinei, *pl.* serpentine.
serpentină[2] v. **serpentin.**
serpetă Cuțit special, cu vârful în formă de pană îndoită, folosit pentru altoirea arborilor. *s.f., g.-d. art.* serpetei, *pl.* serpete.
serfa-ferta (înv.) De colo până colo, fără rost. *adv.*
sertar 1. Cutie care face parte dintr-o mobilă, putând fi trasă afară. 2. Organ de mașină care, printr-o mișcare de alunecare, asigură distribuția unui fluid în cilindrul unei mașini cu piston. 3. Element în formă de placă, folosit la construcția unor robinete, pe care le închide și le deschide: vană. [*var.* saltar *s.n.*] *s.n., pl.* sertare.
sertăraș Diminutiv al lui sertar (1); sertărel. *s.n., pl.* sertărașe.

sertărel Sertăraș. *s.n., pl.* sertărele.
sertisaj Sertizare. *s.n.*
sertiza *tr.* 1. A fixa o piatră prețioasă sau ornamentală într-o montură metalică prin îndoirea marginilor monturii. 2. A asambla două piese tubulare prin deformarea plastică a capătului uneia dintre ele. *vb. I, ind. prez. 3* sertizează.
sertizare Acțiunea de a sertiza; sertisaj. *s.f., g.-d. art.* sertizării, *pl.* sertizări.
serumalbumină Albumină specifică din plasma sangvină. *s.f., g.-d. art.* serumalbuminei, *pl.* serumalbumine.
serumglobulină Globulină care se găsește în plasma sangvină. *s.f., g.-d. art.* serumglobulinei, *pl.* serumglobuline.
serv,-ă 1. (în Evul Mediu) Șerb. 2. (înv.) Servitor. *s.m., pl.* servi; *s.f., g.-d. art.* servei, *pl.* serve.
servaj (în Evul Mediu) Starea de serv (1); iobăgie, șerbie. *s.n.*
servant 1. Militar care deservește o gură de foc sau un alt mijloc de luptă. 2. (rar) Om de serviciu cu atribuții speciale în anumite instituții. *s.n., pl.* servanți.
servantă 1. (livr.) Servitoare. 2. Masă, bufet pe care se pun vasele de schimb necesare pentru servitul mesei. *s.f., g.-d. art.* servantei, *pl.* servante.
server (inform.) Sistem al unui calculator, care permite unui solicitant aflat la distanță utilizarea directă a unei bănci de date. *s.n., pl.* servere.
servi 1. *tr.* A îndeplini anumite însărcinări, funcții față de cineva; a fi de folos cuiva. 2. *intr.* A sluji. 3. *intr.* (despre lucruri) A folosi la... 4. *refl.* (despre oameni) A se folosi, a face uz de... 5. *tr.* A oferi solicitanților cele cerute. //A aduce la masă mâncare sau băutură. //*refl.* A lua să mănânce sau să bea. 6. *tr.* (la unele jocuri sportive și la jocul de cărți) A pune mingea sau cărțile în joc. //(fig.) A da, a transmite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* servesc, *imperf. 3 sg.* servea; *conj. prez. 3* să servească.
serviabil,-ă (-vi-a-) Care face cu plăcere ceva în interesul altcuiva; îndatoritor, amabil. *adj., pl.* serviabili,-e.
serviabilitate (-vi-a-) (rar) Însușirea de a fi serviabil. *s.f., g.-d. art.* serviabilității.
service (servis) (angl.) Serviciu oferit de producător cumpărătorului unui produs (autoturism, televizor etc.), pentru a asigura funcționarea produsului respectiv; atelier de întreținere a autoturismelor sau a diverselor aparate. *s.n., art.* service-ul, *pl.* service-uri.
serviciu 1. Acțiunea, faptul de a servi, de a sluji; muncă prestată în folosul cuiva; post, slujbă, funcție. */A fi* (sau *a se pune*) *în ~l cuiva* (sau *a ceva*) = a sluji, a servi cuiva sau unei idei. *A-i face un rău* (sau *un prost*) ~ *cuiva* = a face cuiva (fără voie) un rău. *Scară de ~* = scară secundară într-un imobil. 2. ~ *militar* = stagiu militar. ~ *comandat* = misiune specială încredințată cuiva spre executare. ~ *divin* = slujbă religioasă. (*A fi*) *de ~* = a avea o misiune specială în cadrul obligațiilor profesionale. *A intra în ~* = a deveni salariat. //Funcție. 3. Subdiviziune în administrația unor întreprinderi sau instituții. 4. Grup de obiecte care alcătuiesc un tot cu destinație specială. ~ *de ceai*. 5. Succesiunea ordonată în timp a regimurilor de funcționare ale unui sistem tehnic. 6. (sport) Punere în joc a mingii. *s.n., art.* serviciul, *pl.* servicii, *art.* serviciile.
servietă (-vi-e-) Geantă de piele, de material plastic etc., cu una sau mai multe despărțituri. *s.f., g.-d. art.* servietei, *pl.* serviete.
servil,-ă (livr.) 1. Slugarnic. //Supus. //Lingușitor. 2. Care se conformează riguros originalului; lipsit de originalitate. //(despre traduceri) Care neglijează conținutul, respectând în mod formal originalul; literal. *adj., pl.* servili,-e.
servilism (livr.) Atitudine servilă; slugărnicie. *s.n*
servilitate (rar) Servilism. *s.f., g.-d. art.* servilității.
servire Acțiunea de a (se) servi; servit. *s.f., g.-d. art.* servirii.
servit Servire. *s.n.*
servitor,-oare Angajat în serviciul cuiva pentru treburi casnice; (p. ext.) persoană care muncește la stăpân; slugă. *s.m., pl.* servitori; *s.f., g.-d. art.* servitoarei, *pl.* servitoare.
servitudine (rar) Servitute. *s.f., g.-d. art.* servitudinii, *pl.* servitudini.
servitute 1. (în Evul Mediu) Stare de dependență, de supunere; servitudine. //Obligație, constrângere. 2. (jur.) Sarcină care grevează un imobil în favoarea altuia și care ia naștere dintr-o convenție a proprietarilor celor două imobile. *s.f., g.-d. art.* servituții, *pl.* servituți.
servo- Element de compunere care intră în denumirea unor sisteme tehnice sau a unor mărimi caracteristice acestora.
servocomandă Comandă care amplifică forța musculară a omului necesară funcționării unui ansamblu. *s.f., g.-d. art.* servocomenzii, *pl.* servocomenzi.
servodirecție (-ți-e) Dispozitiv de manevră a direcției la autovehicule, care are scopul de a micșora efortul șoferului. *s.f., art.* servodirecția, *g.-d. art.* servodirecției, *pl.* servodirecții, *art.* servodirecțiile.
servoelement Element al unui mecanism de reglare dintr-un sistem tehnic, cu ajutorul căruia se variază o anumită mărime. *s.n., pl.* servoelemente.
servofrână Mecanism care are rolul de a amplifica forța de frânare a unui sistem tehnic. *s.f., g.-d. art.* servofrânei, *pl.* servofrâne.
servomecanism Mecanism al unui regulator, care acționează asupra mărimii sau a parametrului de reglat. *s.n., pl.* servomecanisme.
servomotor Motor auxiliar al unei instalații cu ajutorul căruia se realizează o comandă sau o reglare, putând fi acționat electric, pneumatic etc. *s.n., pl.* servomotoare.
servoreglare Reglare automată prin intermediul unui servomotor. *s.f., g.-d. art.* servoreglării, *pl.* servoreglări.
servus (reg.) Formulă familiară de salut. *interj.*
sesam (bot.) Susan. *s.m.*
sesamoid,-ă Care seamănă cu sămânța de susan. */Oase ~* = oase mici, rotunjite, care se dezvoltă în dreptul articulațiilor carpiene și tarsiene. *adj., pl.* sesamoizi,-de.
sescviplan Avion cu două planuri inegale. *s.n., pl.* sescviplane.
sesie (-si-e) (în Transilvania, în Evul Mediu) Lot de pământ asupra căruia țăranul dependent avea drept de posesie în schimbul unei rente către stăpânul feudal. *s.f., art.* sesia, *g.-d. art.* sesiei, *pl.* sesii, *art.* sesiile.
sesil,-ă (despre frunze) Lipsit de pețiol sau de pedunchi. *adj., pl.* sesili,-e.
sesiune (-si-u-) Perioadă în care se întrunesc membrii unui organ reprezentativ, ai unui for științific etc. //Ședințele care se țin în această perioadă. */~ ordinară* = sesiune convocată conform regulamentului de funcționare. ~ *extraordinară* = sesiune care se convoacă la altă dată decât sesiunea ordinară. ~ *de examene* = perioadă în care au loc examenele universitare. *s.f., g.-d. art.* sesiunii, *pl.* sesiuni.
sesiza *tr.* 1. A pricepe, a înțelege. //(p. ext.) A observa, a descoperi. //*refl.* A lua cunoștință de ceva. 2. A înștiința o autoritate despre un caz care trebuie cercetat; a se adresa justiției. *vb. I, ind. prez. 3* sesizează.
sesizabil,-ă Care poate fi sesizat. *adj., pl.* sesizabili,-e.
sesizant,-ă Surprinzător, impresionant, frapant. *adj., pl.* sesizanți,-te.
sesizare Acțiunea de a (se) sesiza; (concr.) încunoștințare, aviz. *s.f., g.-d. art.* sesizării, *pl.* sesizări.

sesizor Element al unui regulator sau aparat de măsură care sesizează o anumită mărime. *s.n., pl.* sesizoare.
sesterț Monedă romană (de argint), care valora aproximativ un sfert de dinar. *s.m., pl.* sesterți.
set 1. Parte a unui meci de tenis, de volei etc., limitată în timp de realizarea unui scor convențional. 2. Garnitură de piese, de instrumente etc. care se vând împreună. 3. Ansamblu de obiecte de îmbrăcăminte confecționate din același material, care se poartă împreună. *s.n., pl.* seturi.
seta *tr.* (inform.) A stabili programul de lucru la calculator. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* setează.
setaveraj (la tenis, volei etc.) Raportul dintre numărul seturilor (1) câștigate și cele pierdute. *s.n., pl.* setaveraje.
setă (bot.) Axă verticală care susține capsula cu spori la mușchiul de pământ. *s.f., g.-d. art.* setei, *pl.* sete.
setbol Minge la jocul de tenis, volei etc., servită la sfârșitul setului, care asigură victoria în setul respectiv, dacă este câștigată. *s.n.*
setcar Pescar care pescuiește cu setca. *s.m., pl.* setcari.
setcă Plasă de pescuit fixată în apă cu ajutorul a două odgoane, cel superior susținut de plute, cel de jos întins prin greutăți. *s.f., g.-d. art.* setcii, *pl.* setci.
sete Senzație fiziologică pe care o au oamenii, animalele și păsările când simt nevoia să bea apă datorită deshidratării organismului. *A(u) ~ = a(u)* nesaț. //(fig.) Poftă, dorință arzătoare. *s.f., g.-d. art.* setei.
setos,-oasă Însetat. //(fig.) Avid, lacom de ceva. *adj., pl.* setoși,-oase.
setter (e *pron.* ă) (angl.) Câine de vânătoare și de pază, cu urechi mari, cu păr lung și ondulat. *s.m., pl.* setteri.
seu Grăsime obținută din țesuturile grase ale ovinelor și bovinelor, întrebuințată în industrie și, mai rar, în alimentație. //(fig.) Avere, bogăție. *A trăi din ~l său = a* trăi din ce a agonisit. *A face ~ = a* se îmbogăți. *A avea ~ la rărunchi = a* fi bogat; a-i merge bine. *s.n., art.* seul.
sevai (inv.) Țesătură de mătase cu fire de aur și de argint. *s.n., art.* sevaiul, *pl.* sevaiuri.
sevă 1. Lichid bogat în săruri minerale, care circulă în vasele plantelor și le hrănește. 2. (fig.) Putere, vigoare, vlagă. *s.f., g.-d. art.* sevei, *pl.* seve.
sever,-ă 1. Lipsit de blândețe, aspru. //Exigent, riguros. 2. Rigid, solemn. 3. Fără multe ornamente, sobru. *adj., pl.* severi,-e.
severinean,-ă (Locuitor) din municipiul Drobeta-Turnu Severin sau din județul Caraș-Severin. *adj., s.m., pl.* severineni,-e.
severineancă Locuitoare din municipiul Drobeta Turnu Severin sau din județul Caraș-Severin. *s.f., g.-d. art.* severinencei, *pl.* severinence.
severitate Asprime. //Austeritate. //Exigență. *s.f., g.-d. art.* severității.
sevilian (îl *pron.* li) (Locuitor) din Sevilla. *adj., s.m.* și *f., pl.* sevilleni,-e.
sevraj 1. Înțărcare a unui copil sau a unui pui de animal. 2. Reducere progresivă a consumului de droguri sau de băutură în timpul unei cure de dezintoxicare. *s.n.*
sex 1. Totalitatea caracteristicilor morfologice și fiziologice care diferențiază animalele și plantele în două categorii distincte: masculi și femele. //Fiecare dintre cele două categorii de viețuitoare deosebite după rolul lor în procreare: masculi (bărbați) și femele (femei). 2. (fam.) Sexualitate. */~ul tare* (sau *viril*) = bărbații. *~ul slab* (sau *frumos*) = femeile. *s.n., pl.* sexe.
sexagenar,-ă (Persoană) care a împlinit 60 de ani. *adj., s.m.* și *f., pl.* sexagenari,-e.
sexagesimal,-ă Care are la bază raportul dintre unu și șaizeci; care împarte un întreg în șaizeci de părți egale. *adj., pl.* sexagesimali,-e.
sex-appeal (sexăpil) (angl.) Atracție, farmec deosebit asupra sexului opus. *s.n.*
sex-club Club erotic. *s.n., pl.* sex-cluburi.
sexist,-ă Care are prejudecăți referitoare la deosebirile dintre sexe. *adj., pl.* sexiști,-ste.
sex-magazin Magazin specializat în vânzarea de produse erotice; sex-shop. *s.n., pl.* sex-magazine.
sexolog,-ă Specialist în sexologie. *s.m., pl.* sexologi; *s.f., g.-d. art.* sexologei, *pl.* sexologe.
sexologie Disciplină care studiază sexualitatea și problemele psihofiziologice. *s.f., art.* sexologia, *g.-d. art.* sexologiei.
sex-shop (sh *pron.* ș) (angl.) Sex-magazin. *s.n., pl.* sex-shopuri.
sex-simbol Persoană (mai ales femeie) care reprezintă modelul de frumusețe fizică al unei țări, al unei epoci etc. *s.n., pl.* sex-simboluri.
sextant Instrument optic pentru măsurarea distanței unghiulare dintre două puncte, folosit în astronomie, navigație și aviație. *s.n., pl.* sextante.
sextă Interval dintre două sunete ale gamei la distanță de șase trepte; treapta a șasea de la o treaptă dată. *s.f., g.-d. art.* sextei, *pl.* sexte.
sextet 1. Formație vocală sau instrumentală din șase interpreți. 2. Compoziție muzicală pentru șase voci sau șase instrumente. 3. Echipă de volei sau de gimnastică alcătuită din șase jucători (sau jucătoare). *s.n., pl.* sextete.
sextilion (-li-on) Număr egal cu zece la puterea douăzeci. *s.n., pl.* sextilioane.
sextină Poezie cu formă fixă, alcătuită din șase strofe și jumătate. //Strofă de șase versuri. *s.f., g.-d. art.* sextinei, *pl.* sextine.
sextolet Grup de șase note provenite din două triolete reunite. *s.n., pl.* sextolete.
sextuor (-tu-or) Sextet (2). *s.n., pl.* sextuoruri.
sextuplu,-ă De șase ori mai mare; înșesit. *adj., pl.* sextupli,-e.
sexual,-ă (-xu-al) Referitor la sex, la raportul dintre sexe sau la viața sexuală. *adj., pl.* sexuali,-e.
sexualism (-xu-a-) (rar) Senzualitate. *s.n.*
sexualitate (-xu-a-) Totalitatea trăsăturilor anatomofiziologice care caracterizează sexele și fenomenul sexual. *s.f., g.-d. art.* sexualității.
sexuat,-ă (-xu-at) Care are unul dintre cele două sexe. */Reproducere ~ = a* reproducere a organismelor prin organe sexuale. *adj., pl.* sexuați,-te.
sexy (fam., despre oameni) Cu sex-appeal. //(despre filme, publicații etc.) Cu caracter erotic. *adj. invar.*
seychellez,-ă (seișelez) (Locuitor) din Insulele Seychelles. *adj., s.m.* și *f., pl.* seychellezi,-e.
sezinar,-ă (în sintagma) *Moștenitor ~ = a* moștenitor care se bucură de sezină. *adj., pl.* sezinari,-e.
sezină (jur.) Procedeu de luare în posesie a unei moșteniri legale încă de la deschiderea succesiunii. *s.f., g.-d. art.* sezinei, *pl.* sezine.
sezon 1. Anotimp. */~ul alb = a* iarna. 2. Perioadă a anului caracterizată prin apariția anumitor fenomene, printr-o activitate specifică etc. */De ~ = a* potrivit unui anumit sezon; (fig.) de actualitate. *s.n., pl.* sezoane.
sezonal,-ă Sezonier. *adj., pl.* sezonali,-e.
sezonier,-ă (-ni-er) Care durează un anumit sezon; referitor la un anumit sezon. //(s.) Lucrător angajat pentru un sezon. *adj., pl.* sezonieri,-e.
sezonist,-ă Persoană care face cură la o stațiune balneoclimaterică; vilegiaturist. *s.m., pl.* sezoniști; *s.f., g.-d. art.* sezonistei, *pl.* sezoniste.
sfacel (med.) Porțiune de țesut mortificat, care se detașează de țesuturile sănătoase din jur. *s.n., pl.* sfacele.
sfadă (pop.) Ceartă; conflict, neînțelegere. [*var.* svadă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sfezii, *pl.* sfezi.
sfadnic,-ă (reg.) Certăreț, arțăgos. *adj., pl.* sfadnici,-ce.

sfalerit (min.) Blendă. *s.n., pl.* sfalerite.
sfanț Veche monedă austriacă de argint, care a circulat în trecut și la noi. //Monedă de valoare mică. */A nu avea niciun ~* = a nu avea bani. [*var.* (înv.) **sfanțih** *s.m.*] *s.m., pl.* sfanți.
sfanțih v. **sfanț**.
sfară (pop.) Fum și miros greu rezultate din topirea grăsimilor. */A da ~ în țară* (sau, mai rar, *în sat, în mahala* etc.) = a da de știre. [*var.* **șfară** *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sfarei, *pl.* sfare.
Sfarmă-Piatră Numele unui personaj din basme. *s.prop.m.*
sfarog (pop.) Lucru întărit, uscat din cauza căldurii și a vechimii. *s.n., pl.* sfaroguri.
sfarogi *refl.* (pop.) A se face sfarog, a se scoroji. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sfarogește, *imperf. 3 sg.* se sfarogea; *conj. prez. 3* să se sfarogească.
sfat 1. Îndrumare, îndemn dat cuiva pentru a-l convinge să procedeze într-un anumit fel. 2. Adunare de oameni întruniți pentru a delibera și a lua hotărâri sau (în trecut) pentru a ajuta la conducerea țării. *~ domnesc.* //Consfătuire, consiliu. /(în trecut) *~ popular* = organ local al puterii de stat. 3. (pop.) Conversație, taifas. [*var.* (înv.) svat *s.n.*] *s.n., pl.* sfaturi.
sfădălie (reg.) Sfadă mare, discuție aprinsă. *s.f., art.* sfădălia, *g.-d. art.* sfădăliei, *pl.* sfădălii, *art.* sfădăliile.
sfădăuș,-ă (reg.) Certăreț. *adj., pl.* sfădăuși,-e.
sfădi 1. *refl. recipr.* și *tr.* (pop.) A (se) certa. //*refl. recipr.* A se hărțui, a se tachina. 2. *intr.* (fig.) A face zgomot, zarvă. 3. *tr.* (înv.) A înfrunta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sfădesc, *imperf. 3 sg.* sfădea; *conj. prez. 3* să sfădească.
sfănțișor Diminutiv al lui sfanț. *s.m., pl.* sfănțișori.
sfănțoaică (înv.) Monedă care valora jumătate de sfanț. *s.f., g.-d. art.* sfănțoaicei, *pl.* sfănțoaice.
sfănțui *tr.* (fam.) 1. A mitui. 2. A stoarce bani de la cineva, a lua mită. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sfănțuiesc, *imperf. 3 sg.* sfănțuia; *conj. prez. 3* să sfănțuiască.
sfănțuială (fam.) Dare sau luare de mită. *s.f., g.-d. art.* sfănțuielii, *pl.* sfănțuieli.
sfănțuitor,-oare (-țu-i-) (fam.) Cel care dă mită; mituitor. *s.m., pl.* sfănțuitori; *s.f., g.-d. art.* sfănțuitoarei, *pl.* sfănțuitoare.
sfărâma 1. *tr.* și *refl.* A (se) sparge în bucăți mici; a (se) fărâmița. /(tr.) *A ~ lanțurile robiei* = a cuceri libertatea. *A-și ~ capul* (sau *mintea*) = a se zbate pentru ceva. //(fig.) A (se) destrăma. 2. *tr.* A omorî, a distruge. 3. *refl.* A se chinui, a se strădui să... [*var.* sfărma *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* sfărâm, *3* sfărâmă, *1 pl.* sfărâmăm; *conj. prez. 3* să sfărâme.
sfărâmare Acțiune de a (se) sfărâma; sfărâmat. [*var.* sfărmare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sfărâmării, *pl.* sfărâmări.
sfărâmat Sfărâmare. [*var.* sfărmat *s.n.*] *s.n.*
sfărâmător Mașină sau unealtă folosită pentru sfărâmarea unor materiale. *s.n., pl.* sfărâmătoare.
sfărâmătură Obiect spart în bucăți mici; fragment dintr-un astfel de obiect. [*var.* sfărmătură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sfărâmăturii, *pl.* sfărâmături.
sfărâmicios,-oasă Care se sfărâmă ușor. [*var.* sfărmicios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* sfărâmicioși,-oase.
sfărma v. **sfărâma**.
sfărmare v. **sfărâmare**.
sfărmat v. **sfărâmat**.
sfărmătură v. **sfărâmătură**.
sfărmicios,-oasă v. **sfărâmicios**.
sfătos,-oasă (și adv.) Căruia îi place să povestească; bun povățuitor; vorbăreț. *adj., pl.* sfătoși,-oase.
sfătoșenie (-ni-e) Însușirea de a fi sfătos. *s.f., art.* sfătoșenia, *g.-d. art.* sfătoșeniei.
sfătui 1. *tr.* A da cuiva sfaturi (1); a povățui. 2. *refl.* A cere un sfat. 3. *intr.* (pop.) A sta de vorbă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sfătuiesc, *imperf. 3 sg.* sfătuia; *conj. prez. 3* să sfătuiască.
sfătuială (pop.) Sfătuire. *s.f., g.-d. art.* sfătuielii, *pl.* sfătuieli.
sfătuire (rar) Acțiunea de a (se) sfătui; sfătuială. *s.f., g.-d. art.* sfătuirii, *pl.* sfătuiri.
sfătuitor,-oare (-tu-i-) Persoană care dă sfaturi. *s.m., pl.* sfătuitori; *s.f., g.-d. art.* sfătuitoarei, *pl.* sfătuitoare.
sfânt,-ă 1. *adj.* 1. Epitet dat divinității și celor sanctificați de biserică. 2. Care ține de divinitate sau de religie. */~a slujbă* = liturghia. *Locurile ~* = locuri menționate în textele religioase ca fiind acelea unde a trăit și a propovăduit Isus Hristos. *Război ~* = război aprobat de religie, corespunzător idealului religios. 3. Care reprezintă un obiect de cult, de venerație. 4. (pop.) Epitet dat unor elemente ale naturii. *~a Lună.* //Epitet dat zilelor săptămânii. //(s.) Strașnic, zdravăn. *O ~ de bătaie.* 5. Perfect, desăvârșit. II. *s.m. sg. art.* (pop.) Dumnezeu. */A-l vedea* (pe cineva) *~ul* = a) a o păți; b) a da de un noroc neașteptat. *A-l uita* (pe cineva) *~ul*, se spune despre cineva care stă undeva prea mult. *Până la Dumnezeu te mănâncă sfinții* = până să ajungi la cel mai mare, suporți multe de la slujbașii mai mici. *Ferească* sau *Ferit-a) ~ul!* = nicidecum. *A-l fura* (pe cineva) *sfinții* = a ațipi; a muri. *Parcă ți-a ieșit un ~ din gură* = ai vorbit foarte drept și înțelept. *A sta* (*ca un*) *~* = a sta nemișcat. *La ~u-așteaptă* = niciodată. III. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care duce o viață curată și cucernică. 2. Persoană sanctificată după moarte. IV. *s.f. pl. art.* (în credințele populare) Ielele. V. *s.m. pl.* Mucenici (2). *adj., s.m.* și *f., pl.* sfinți,-te.
Sfânta Fecioară Maica Domnului. *s.prop.f., g.-d.* Sfintei Fecioare.
Sfânta Scriptură Biblia. *s.prop.f., g.-d.* Sfintei Scripturi.
Sfânta Treime Uniunea spirituală a celor trei ipostaze divine: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. *s.prop.f., g.-d.* Sfintei Treimi.
Sfântul Duh Una dintre ipostazele trinității divine. *s.prop.n.*
Sfântul Mormânt Mormântul lui Isus. *s.prop.n.*
Sfântul Părinte Titlu dat papei de către catolici. *s.prop.n.*
Sfântul Scaun Reședința papei. *s.prop.n.*
sfântuleț (pop.) Sfințișor. *s.m., pl.* sfântuleți.
sfâr 1. Cuvânt care imită zgomotul produs de un obiect care se învârtește foarte repede. 2. Cuvânt care imită zgomotul produs de încingerea pe foc a unei grăsimi sau de prăjirea alimentelor. *interj.*
sfârâi *intr.* 1. (despre obiecte) A produce un zgomot caracteristic provocat de viteza mișcării. //(despre păsări) A zbura bătând foarte repede din aripi. //(despre insecte) A țârâi. 2. (despre grăsimi sau alimente care se prăjesc) A produce un zgomot șuierător caracteristic. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* sfârâi, *3* sfârâie, *imperf. 3 sg.* sfârâia; *conj. prez. 3* să sfârâie.
sfârâiac 1. Sfârâitoare, zbârnâitoare. 2. (reg.) Lucru fără însemnătate. 3. (reg.) Zgomot produs de un fier încins cufundat în apă. *s.n., pl.* sfârâiace.
sfârâială Sfârâit. *s.f., g.-d. art.* sfârâielii, *pl.* sfârâieli.
sfârâire Acțiunea de a sfârâi. *s.f., g.-d. art.* sfârâirii, *pl.* sfârâiri.
sfârâit Faptul de a sfârâi; zgomot produs de obiecte care sfârâie; sfârâiaiă, sfârâitură. *s.n.*
sfârâitoare (-râ-i-) Jucărie de copii, care, prin învârtire, produce un sfârâit. *s.f., g.-d. art.* sfârâitorii, *pl.* sfârâitori.
sfârâitor,-oare (-râ-i-) Care sfârâie. *adj., pl.* sfârâitori,-oare.

sfârâitură (-râ-i-) Sfârâit. *s.f., g.-d. art.* sfârâiturii, *pl.* sfârâituri.
sfârc 1. Vârful moale (cartilaginos) şi elastic al unor organe; (spec.) mamelon. 2. Vârful mustăţilor, al cozii animalelor, al biciului etc. *s.n., pl.* sfârcuri.
sfârcâi *tr.* (reg.) A trage cu putere (şi cu zgomot) aerul pe nas. *vb. IV, ind. prez. 3* sfârcâie, *imperf. 3 sg.* sfârcâia; *conj. prez. 3* să sfârcâie.
sfârcui *tr.* (reg.) A plesni cu sfârcul biciului. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* sfârcui, *3* sfârcuie, *imperf. 3 sg.* sfârcuia; *conj. prez. 3* să sfârcuie.
sfârcuire (reg.) Acţiunea de a sfârcui. *s.f., g.-d. art.* sfârcuirii, *pl.* sfârcuiri.
sfârlă (reg.) 1. Bobârnac. 2. Bot, rât. *s.f., g.-d. art.* sfârlei, *pl.* sfârle.
sfârlează 1. Titirez (pentru copii). //(fig.) Persoană harnică, vioaie, care se mişcă repede. 2. Placă metalică fixată pe o axă de lemn, care se aşază pe acoperişul caselor de la ţară pentru a arăta direcţia vântului. *s.f., g.-d. art.* sfârlezei, *pl.* sfârleze.
sfârloagă (reg.) Încălţăminte proastă, ruptă. *s.f., g.-d. art.* sfârloagei, *pl.* sfârloage.
sfârlogi *refl.* (reg.) A-şi pierde vlaga, a se usca. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sfârlogeşte, *imperf. 3 sg.* se sfârloge; *conj. prez. 3* să se sfârlogească.
sfârnar (rar) Negustor de vite. *s.m., pl.* sfârnari.
sfârşeală Senzaţie de slăbiciune, de leşin. *s.f., g.-d. art.* sfârşelii, *pl.* sfârşeli.
sfârşi 1. *tr.* A duce un lucru la capăt. //A termina vorba. /(intr.) *A ~ cu ceva* = a nu se mai ocupa de ceva. *A ~ cu cineva* = a rupe relaţiile cu cineva. 2. *refl.* A ajunge la capăt, a lua sfârşit. 3. *intr.* (despre oameni) A ajunge într-o anumită situaţie. 4. *refl.* A fi istovit. //A se prăpădi, a muri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sfârşesc, *imperf. 3 sg.* sfârşea; *conj. prez. 3* să sfârşească.
sfârşire Acţiunea de a (se) sfârşi. /(rar) *Fără ~* = necontenit, mereu. *s.f., g.-d. art.* sfârşirii.
sfârşit 1. Faptul de a (se) sfârşi; partea, locul unde se sfârşeşte ceva; final. /*Fără ~* = care nu se mai termină. *În ~* = în cele din urmă. *La ~* = la urmă. *A lua ~* = a se termina. *A pune* (sau *a face*) *~* = a face să înceteze. 2. Moarte. /*A-şi da ~ul* (sau *obştescul ~*)= a muri. *Aici mi-e ~ul* = aici voi muri. 3. (înv.) Scop, ţintă. [*var.* (reg.) fârşit *s.n.*] *s.n., pl.* sfârşituri.
sfârşite (în loc.) *Pe ~* = aproape gata. *loc. adv.*
sfârteca *tr.* A sfâşia, a rupe în bucăţi. [*var.* sfârtica *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* sfârtecă.
sfârtecare Acţiunea de a sfârteca. *s.f., g.-d. art.* sfârtecării, *pl.* sfârtecări.
sfârtica v. **sfârteca.**
sfâşia (-şi-a) *tr.* 1. A rupe în fâşii, în bucăţi. //(despre animale) A rupe pe cineva sau ceva cu colţii, cu ghearele. /*A ~* (sau, refl., *a i se ~*) *cuiva inima* = a produce (sau a simţi) o mare durere. 2. (fig.) A chinui, a îndurera pe cineva. 3. A ataca pe cineva cu îndârjire; a defăima. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* sfâşii, *3* sfâşie, *1 pl.* sfâşiem; *conj. prez. 3* să sfâşie; *ger.* sfâşiind.
sfâşiere (-şi-e-) Acţiunea de a sfâşia. *s.f., g.-d. art.* sfâşierii, *pl.* sfâşieri.
sfâşietor,-oare (-şi-e-) Care sfâşie. //(fig.) Dureros, jalnic. [*var.* sfâşiitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* sfâşietori,-oare.
sfâşietură (-şi-e-) Locul unde s-a sfâşiat ceva; ruptură. *s.f., g.-d. art.* sfâşieturii, *pl.* sfâşieturi.
sfâşiitor,-oare v. **sfâşietor.**
sfeclă Specie de plante erbacee cu frunze lucioase şi cu rădăcina cărnoasă. /~ *de zahăr* = plantă cu rădăcina cilindrică sau conică alungită, care conţine zahăr, fiind utilizată în industria zahărului şi a alcoolului. ~ *furajeră* = plantă cu rădăcina voluminoasă, cultivată pentru hrana animalelor. *s.f., g.-d. art.* sfeclei, *pl.* sfecle.
sfecli *tr.* (pop., fam., în expr.) *A o ~* = a o păţi, a intra în bucluc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* o sfeclesc, *imperf. 3 sg.* o sfeclea; *conj. prez. 3* să o sfeclească.
sfecliu,-ie (pop.) De culoarea rădăcinii de sfeclă. *adj., pl.* sfeclii.
sfen Silicat natural de titan şi de calciu. *s.n., pl.* sfenuri.
sfenoid Os nepereche situat la baza craniului. //(adj.) *Os ~. s.n., pl.* sfenoide.
sfenoidal,-ă (-no-i-) Referitor la sfenoid. *adj., pl.* sfenoidali,-e.
sferă 1. Suprafaţă formată de locul geometric al punctelor din spaţiu egal depărtate de un punct numit centru. 2. Obiect de forma sferei (1). //(rar) Glob terestru. /~ *cerească* = boltă cerească. 3. (fig.) Domeniu de activitate, de preocupări etc. /~ *de influenţă* = spaţiu în care se exercită o influenţă a cuiva sau a ceva. //Mediu (social). 4. (log.) Capacitatea de referinţă a noţiunii la ansamblul de indivizi care posedă însuşirile reflectate în conţinutul ei. /~*a noţiunii* = totalitatea obiectelor la care se referă caracterele esenţiale ale unei noţiuni. 5. (ec. pol.) ~*a producţiei materiale* = totalitatea activităţilor, a ramurilor economiei naţionale, în care se produc bunuri materiale. ~*a neproductivă* = totalitatea activităţilor din cadrul economiei naţionale care consumă muncă fără a crea bunuri materiale. *s.f., g.-d. art.* sferei, *pl.* sfere.
sferdecel (reg.) Fiecare dintre cei doi carâmbi de la scaunul căruţei. *s.m., pl.* sferdecei, *art.* sferdeceii.
sferic,-ă De forma unei sfere (1); rotund. *adj., pl.* sferici,-ce.
sfericitate Însuşirea de a fi sferic. *s.f., g.-d. art.* sfericităţii.
sferoid Corp asemănător cu o sferă. *s.n., pl.* sferoide.
sferoidal,-ă (-ro-i-) În formă de sferoid. *adj., pl.* sferoidali,-e.
sferoidizare (-ro-i-) Tratament aplicat fontei pentru a obţine carburi în forme globulare. *s.f., g.-d. art.* sferoidizării, *pl.* sferoidizări.
sferolit[1] Formaţiune cristalină de formă sferică. *s.m., pl.* sferoliţi.
sferolit[2] Mineral de formă sferică, având diferite culori. *s.n., pl.* sferolite.
sferometru Instrument pentru măsurarea razei suprafeţelor sferice şi a grosimilor mici. *s.n., art.* sferometrul, *pl.* sferometre.
sferoplast Celulă de formă sferică. *s.n., pl.* sferoplaste.
sfert 1. A patra parte dintr-un întreg. /*Pe ~* (sau *pe trei ~*) = (cam) cât a patra parte (sau cât trei părţi) din întreg. *Trei ~* = poziţie a capului intermediară între poziţia din faţă şi cea din profil. 2. (înv.) Dare în bani, reprezentând a patra parte din bir. [*var.* (reg.) şfert *s.n.*] *s.n., pl.* sferturi.
sfertişor Diminutiv al lui sfert; sfertuleţ. *s.n., pl.* sfertişoare.
sfertuleţ Sfertişor. *s.n., pl.* sfertuleţe.
sfeşnic Suport pentru lumânări cu unul sau mai multe braţe. [*var.* (reg.) şfeşnic, feşnic *s.n.*] *s.n., pl.* sfeşnice.
sfeşnicar Masă, suport pentru sfeşnice. *s.n., pl.* sfeşnicare.
sfeşnicel Diminutiv al lui sfeşnic. *s.n., pl.* sfeşnicele.
sfeştanie (-ni-e) Slujbă religioasă oficiată la începerea unei activităţi, la darea în folosinţă a unei case etc. sau la diferite cerinţe ale credincioşilor. [*var.* (reg.) feştanie *s.n.*] *s.f., art.* sfeştania, *g.-d. art.* sfeştaniei, *pl.* sfeştanii, *art.* sfeştaniile.
sfeştoc Mănunchi de busuioc folosit pentru stropirea cu apă sfinţită. *s.n., pl.* sfeştoace.
sfeteriseală (înv.) Faptul de a sfeterisi. *s.f., g.-d. art.* sfeteriselii, *pl.* sfeteriseli.
sfeterisi *tr.* (înv., fam.) A-şi însuşi ceva în mod necinstit. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sfeterisesc, *imperf. 3 sg.* sfeterisea; *conj. prez. 3* să sfeterisească.

sfeterisire (fam.) Acțiunea de a sfeterisi. *s.f., g.-d. art.* sfeterisirii, *pl.* sfeterisiri.
sfeti (înv.) 1. *refl.* și *tr.* A (se) arăta, a (se) ivi. 2. *refl.* (despre acțiuni) A se lămuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sfetesc, *imperf. 3 sg.* sfetea; *conj. prez. 3* să sfetească.
sfetire (înv.) Acțiunea de a se sfeti. *s.f., g.-d. art.* sfetirii, *pl.* sfetiri.
sfetnic (înv.) Înalt dregător cu care se sfătuia domnul țării; (astăzi) consilier, sfătuitor. [*var.* (reg.) șfară, șfoară *s.f.*] *s.m., pl.* sfetnici.
sfială (-fi-a-) Atitudine sau comportare sfioasă; lipsă de îndrăzneală, timiditate; sfiire. [*var.* svetnic *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* sfielii, *pl.* sfieli.
sfic (reg.) Șfichiuială. *s.n.*
sfida *tr.* A înfrunta pe cineva cu îndrăzneală, cu dispreț. *vb. I, ind. prez. 3* sfidează.
sfidare Acțiunea de a sfida. *s.f., g.-d. art.* sfidării, *pl.* sfidări.
sfidător,-oare Care sfidează. *adj., pl.* sfidători,-oare.
sfielnic,-ă (sfi-el-) Sfios. *adj., pl.* sfielnici,-ce.
sfieț, sfiață (înv.) Sfios. *adj., pl.* sfieți,-e.
sfigmograf Aparat care înregistrează bătăile pulsului. *s.n., pl.* sfigmografe.
sfigmogramă Înregistrare grafică a pulsului cu ajutorul sfigmografului. *s.f., g.-d. art.* sfigmogramei, *pl.* sfigmograme.
sfigmomanometru Aparat pentru măsurarea presiunii arteriale; sfigmotensiometru. *s.n., art.* sfigmomanometrul, *pl.* sfigmomanometre.
sfigmometrie (med.) Măsurarea pulsului. *s.f., art.* sfigmometria, *g.-d. art.* sfigmometriei, *pl.* sfigmometrii, *art.* sfigmometriile.
sfigmometru (med.) Tensiometru (2). *s.n., art.* sfigmometrul, *pl.* sfigmometre.
sfigmotensiometru (-si-o-) Sfigmomanometru. *s.n., art.* sfigmotensiometrul, *pl.* sfigmotensiometre.
sfii *refl.* A fi reținut de timiditate, a se jena să... *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sfiește, *imperf. 3 sg.* se sfia; *conj. prez. 3* să se sfiască; *ger.* sfiindu-se.
sfiicios,-oasă (sfi-i-) (rar) Sfios. *adj., pl.* sfiicioși,-oase.
sfiiciune (sfi-i-) (rar) Fel de a fi timid; atitudine, comportare lipsită de îndrăzneală. *s.f., g.-d. art.* sfiiciunii, *pl.* sfiiciuni.
sfiire (sfi-i-) (rar) Sfială. *s.f., g.-d. art.* sfiirii, *pl.* sfiiri.
sfincter Mușchi inelar care reglează deschiderea și închiderea unui orificiu natural. *s.n., pl.* sfinctere.
sfincteralgie Durere la nivelul unui sfincter. *s.f., art.* sfincteralgia, *g.-d. art.* sfincteralgiei.
sfincterectomie Ablațiune chirurgicală a unui sfincter. *s.f., art.* sfincterectomia, *g.-d. art.* sfincterectomiei.
sfinghe (entom.) Sfinx (B). *s.m., pl.* sfinghi.
sfințenie (-ni-e) Calitatea a ceea ce este sfânt. /*Cu ~* = cu evlavie. *s.f., art.* sfințenia, *g.-d. art.* sfințeniei.
sfinți 1. *tr.* (bis.) A trece pe cineva în rândul sfinților; a sanctifica. 2. *tr* (bis.) A face ritualul menit să confere unor obiecte un caracter sacru. 3. *tr.* A târnosi (o biserică). 4. *tr.* (pop.) A hirotonisi un preot. 5. *tr.* A venera, a slăvi. 6. *refl.* (reg.) A face ce vrea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sfintesc, *imperf. 3 sg.* sfințea; *conj. prez. 3* să sfințească.
Sfinția Sa (Ta, Voastră) Titlu de respect care se dă clericilor, sfinților și (rar) lui Dumnezeu. *loc. pr., g.-d.* Sfinției Sale (Tale, Voastre).
Sfințiile Voastre Titlu de respect care se dă clericilor. *loc. pr.*
sfințire Acțiunea de a sfinți. *s.f., g.-d. art.* sfințirii, *pl.* sfințiri.
sfințișor 1. (ir.) Diminutiv al lui sfânt (B.1). 2. (reg., la pl.) Mucenici (2). *s.m., pl.* sfințișori.
sfințit,-ă 1. Asupra căruia a fost invocat harul divin pentru a-i da un caracter sacru. 2. Titlu de onoare dat clericilor. *adj., pl.* sfințiți,-te.
sfințitură (rar) Faptul de a sfinți; obiect sfințit. *s.f., g.-d. art.* sfințiturii, *pl.* sfințituri.
sfinx A. Monstru fabulos din mitologia antică, cu corp de leu, cu cap de om și aripi de vultur. //Monument de piatră care reprezintă acest monstru. //(fig.) Personaj enigmatic, greu de înțeles. B. Nume dat mai multor specii de fluturi care zboară noaptea. *s.m., pl.* sfincși.
sfios,-oasă Lipsit de îndrăzneală, timid; (despre gesturi) care denotă timiditate. *adj., pl.* sfioși,-oase.
sfită Veșmânt preoțesc, larg și fără mâneci, care se poartă în timpul slujbei peste celelalte haine. *s.f., g.-d. art.* sfitei, *pl.* sfite.
sfoară 1. Mănunchi de fire textile (de in, cânepă, bumbac etc.) răsucite, folosit mai ales la legat. /*A întinde ~a* (*prea tare* sau *prea mult*) = a forța lucrurile. *A trage pe cineva pe ~* = a înșela pe cineva (la socoteli). *A trage ~le* = a unelti pe ascuns. *A da ~ în țară* = a da sfară în țară. v. *sfară. Tras cu ~a* = drept, aliniat. 2. Unitate de măsură pentru suprafețe folosită în trecut. /*~ de moșie* = moșie mică. 3. Figură de gimnastică executată șezând, cu picioarele întinse orizontal, unul înainte și altul înapoi. [*var.* (reg.) șfară, șfoară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sforii, *pl.* sfori.
sfoiag[1] 1. Larvă a unei specii de gândac care trăiește în făina de grâu. 2. Un fel de vierme asemănător cu râma. *s.m., pl.* sfoiegi.
sfoiag[2] (reg.) Mucegai. *s.n.*
sfoiegi *refl.* (reg.) A mucegăi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sfoiegește, *imperf. 3 sg.* se sfoiegea; *conj. prez. 3* să se sfoiegească.
sfor[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de cel care sforăie în timpul somnului. *interj.*
sfor[2] (reg.) Curent în mijlocul unei ape curgătoare. *s.n.*
sforac (reg.) Loc mocirlos. *s.n.*
sforaci Fiecare dintre cele trei sfori cu care se leagă sacul de pescuit. *s.n., pl.* sforace.
sforar 1. Meseriaș care face sfori. 2. (fig.) Persoană pricepută la unelteri și aranjamente ascunse. *s.m., pl.* sforari.
sforăi *intr.* 1. (despre oameni) A respira cu zgomot în timpul somnului. 2. (despre cai) A forăi. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* sforăi, *3* sforăie, *imperf. 3 sg.* sforăia; *conj. prez. 3* să sforăie.
sforăială 1. Acțiunea de a sforăi; zgomot produs de cel care sforăie; sforăire, sforăit, sforăitură. 2. (fig.) Vorbărie goală și plină de ifose. *s.f., g.-d. art.* sforăielii, *pl.* sforăieli.
sforăire Sforăială (1). *s.f., g.-d. art.* sforării.
sforăit 1. Sforăială (1). 2. Zgomot pe care-l fac caii suflând neliniștiți pe nări. *s.n.*
sforăitor,-oare (-ră-i-) 1. Care sforăie. 2. (fig., despre felul de exprimare al cuiva) Gol de conținut; declamator. *adj., pl.* sforăitori,-oare.
sforăitură (-ră-i-) Sforăială. *s.f., g.-d. art.* sforăiturii, *pl.* sforăituri.
sforărie (fam.) Uneltire, intrigă. *s.f., art.* sforăria, *g.-d. art.* sforăriei, *pl.* sforării, *art.* sforăriile.
sforicică Diminutiv al lui sfoară; sforișoară. *s.f., g.-d. art.* sforicelei, *pl.* sforicele, *art.* sforicelele.
sforișoară Sforicică. *s.f., g.-d. art.* sforișoarei, *pl.* sforișoare.
sforța *refl.* A face un efort (fizic sau intelectual); a se strădui. *vb. I, ind. prez. 3* se sforțează.
sforțare Acțiunea de a se sforța; efort. *s.f., g.-d. art.* sforțării, *pl.* sforțări.
sforzando (z *pron.* ț) (it., muz.) Accentuând cu putere un anumit sunet; apăsat. *adv.*

sfragistic,-ă De sfragistică. *adj., pl.* sfragistici,-ce.
sfragistică Disciplină auxiliară a istoriei, care se ocupă cu studierea sigiliilor. *s.f., g.-d. art.* sfragisticii.
sfrancioc v. **sfrâncioc.**
sfrâncioc (la pl.) Gen de păsări răpitoare, călătoare și insectivore, mai mari decât vrăbiile, cu cioc încovoiat; (la sg.) pasăre din acest gen. */~ mare* = pasăre cenușie pe spate, cu pete negre pe coadă, pe aripi și în dreptul ochilor. [*var.* sfrancioc *s.m.*] *s.m., pl.* sfrâncioci.
sfredel 1. Burghiu pentru lemn. 2. Unealtă de formă specială folosită la executarea manuală a găurilor. 3. (art.) Numele popular al unei constelații formate din trei stele. *s.n., pl.* sfredele.
sfredeleac (reg.) Diminutiv al lui sfredel. *s.n., pl.* sfredeleacuri.
sfredeli 1. *tr.* A găuri (cu sfredelul). 2. *tr.* (fig., despre priviri, despre senzații dureroase etc.) A străbate; a scormoni. //A străpunge făcându-și drum. 3. *refl.* (fig.) A se mișca în spirale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sfredelesc, *imperf. 3 sg.* sfredelea; *conj. prez. 3* să sfredelească.
sfredelire Acțiunea de a (se) sfredeli. *s.f., g.-d. art.* sfredelirii, *pl.* sfredeliri.
sfredelit Faptul de a (se) sfredeli; perforare. *s.n.*
sfredelitor,-oare 1. Care sfredelește. 2. (fig., despre ochi, privire) Atent, iscoditor; (despre idei, sentimente) care roade, chinuiește. *adj., pl.* sfredelitori,-oare.
sfredelitură Gaură făcută cu sfredelul. *s.f., g.-d. art.* sfredeliturii, *pl.* sfredeliturii.
sfredeluș A. Diminutiv al lui sfredel. B. 1. (ornit.) Pitulice. 2. (entom.) Larva răchitarului. *s.m., pl.* sfredeluși.
sfredelui *tr.* (reg.) A sfredeli (1); (fig.) a rezolva o problemă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sfredeluiesc, *imperf. 3 sg.* sfredelușea; *conj. prez. 3* să sfredelușească.
sfrijli *refl.* A-și pierde vlaga; a slăbi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sfrijlește, *imperf. 3 sg.* se sfrijlea; *conj. prez. 3* să se sfrijlească.
sfrijlit,-ă (și s.) Slab, pipernicit. *adj., pl.* sfrijliți,-te.
sfrunta *tr.* (rar) A înfrunta (cu ostentație). *vb. I, ind. prez. 3* sfruntează.
sfruntare (rar) Acțiunea de a sfrunta; nerușinare, obrăznicie. *s.f., g.-d. art.* sfruntării, *pl.* sfruntări.
sfruntat,-ă (rar) Nerușinat, obraznic. *adj., pl.* sfruntați,-te.
sfumato (it.) Mod de a estompa conturul unei figuri, astfel încât imaginea să pară văzută printr-un văl de fum. *s.n., art.* sfumatoul.
sgraffito (it.) Procedeu de obținere a unui desen prin zgârierea contururilor dorite pe un strat de culoare. *s.n., art.* sgraffitoul.
shaker (șeicăr) (angl.) Recipient în care se agită cocteilul. *s.n., pl.* shakere.
shakespearian,-ă (șek-spi-ri-an) În maniera lui W. Shakespeare. *adj., pl.* shakespearieni,-e.
shaping (șei-) (angl., tehn.) Mașină de rabotat transversală. *s.n.*
shetland (șetlând) (angl.) Lână de calitate superioară cu fire foarte lungi; stofă sau haină din acest fel de lână. *s.n.*
shimmy (șimi) Dans modern nord-american cu un ritm asemănător cu foxtrotul; melodie după care se execută acest dans. *s.n.*
shocking (sh *pron.* ș) (angl.) Șocant, supărător. *adj. invar.*
shoddy (sh *pron.* ș) (angl.) Material fibros folosit ca amestec în filatura de lână cardată. *s.n.*
shogun (șogun) Șef militar sau civil din vechea Japonie. *s.m., pl.* shoguni.
shop (sh *pron.* ș) (angl.) Magazin (mic) în care se vând mărfuri (de lux) cu plata în valută. *s.n., pl.* shopuri.
shopping (sh *pron.* ș) (angl.) Mersul la cumpărături. *s.n.*
shopping center (șoping sentăr) (angl.) Centru comercial. *s.n.*
shortening (șortning) (angl.) Specie de grăsimi animale sau vegetale folosite în industria alimentară. *s.n.*
show (angl.) 1. Recital de muzică ușoară. 2. Spectacol muzical-distractiv în care locul principal îl deține recitalul unui actor. *s.n., art.* show-ul, *pl.* show-uri.
showbiz (șou-) (angl.) Afacere în lumea spectacolului. *s.n., art.* showbiz-ul.
showman (șoumen) (angl.) 1. Artist care organizează showuri. 2. Muzician care cântă pe scenă sau în orchestră ca solist sau acompaniator. *s.m., pl.* showmani.
showroom (șourum) (angl.) Spațiu de expunere a unor bunuri pentru vânzare. *~ auto. s.n., art.* showroom-ul, *pl.* showroom-uri.
si Treapta a șaptea din gama majoră tip; sunetul și nota corespunzătoare. *s.m., pl.* si.
siaj Dâră lăsată pe apă de o navă care înaintează. */A fi în ~ul cuiva* = a urma un maestru. *s.n., pl.* siaje.
sial Învelișul extern al pământului, alcătuit din roci bogate în silicați de aluminiu. *s.n.*
sialadenită (si-a-) Inflamație a unei glande salivare. *s.f., g.-d. art.* sialadenitei.
sialagog,-ă (si-a-) (despre medicamente) Care mărește salivația. *adj., pl.* sialagogi,-ge.
sialoree (si-a-) Secreție exagerată de salivă, care apare mai ales în timpul gravidității și al unor boli nervoase. *s.f., art.* sialoreea, *g.-d. art.* sialoreei.
siamez,-ă (si-a-) I. *adj.* Referitor la Siam (Thailanda). */Frați ~* sau *surori ~* = gemeni care s-au născut cu corpurile lipite; (fig.) prieteni nedespărțiți. *Pisică ~* = rasă de pisică din Extremul Orient, cu ochii albaștri, cu părul cafeniu, mătăsos și cu coada scurtă. II. *s.m.* și *f.* Locuitor din Siam. *adj., s.m.* și *f., pl.* siamezi,-e.
sibarit,-ă (livr.) (Persoană) care trăiește în lux, lene și desfrâu. *adj., s.m.* și *f., pl.* sibariți,-te.
sibaritism (livr.) Lux excesiv și desfrâu. *s.n.*
siberian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Siberia. *adj., s.m.* și *f., pl.* siberieni,-e.
sibian,-ă (-bi-an) (Locuitor) din municipiul sau județul Sibiu. *adj., s.m., pl.* sibieni,-e.
sibiancă (-bi-an-) Locuitoare din municipiul sau județul Sibiu. *s.f., g.-d. art.* sibiencei, *pl.* sibience.
sibiaș (-bi-aș) Ață groasă (folosită în cizmărie). *s.n.*
sibilant,-ă (în sintagma) *Consoană ~* sau *sunet ~* = consoană șuierătoare sau siflantă. *adj., pl.* sibilanți,-te.
sibilantă Consoană sibilantă; siflantă. *s.f., g.-d. art.* sibilantei, *pl.* sibilante.
sibilă (ant.) Femeie căreia i se atribuia darul de a prevedea viitorul. *s.f., g.-d. art.* sibilei, *pl.* sibile.
sibilic,-ă (și adv.) De sibilă; profetic; (p. ext.) enigmatic, neclar, vag; sibilin. *adj., pl.* sibilici,-ce.
sibilin,-ă (rar) Sibilic. *adj., pl.* sibilini,-e.
sibilinic,-ă (rar) Sibilic. *adj., pl.* sibilinici,-ce.
sibir Țesătură groasă de bumbac, asemănătoare cu moltonul. *s.n.*
sic[1] (lat.) Cuvânt care înseamnă „așa", folosit (între paranteze) ca indicație într-un text reprodus pentru a arăta că o anumită greșeală aparține originalului. *adv.*
sic[2] v. **sâc.**
sicaiță (-ca-i-) (reg.) Instrument lung de fier, subțire și ascuțit la vârf, cu care se descarcă plasa în timpul scoaterii năvodului; sacoviță. *s.f., g.-d. art.* sicaiței, *pl.* sicaițe.
sicar (rar) Asasin, ucigaș tocmit. *s.m., pl.* sicari.
sicativ[1] Substanță care se adaugă uleiurilor pentru a le face să se usuce mai repede. *s.m., pl.* sicativi.
sicativ[2]**,-ă** (despre uleiuri) Care se usucă repede. *adj., pl.* sicativi,-e.
sicativitate Calitatea de a fi sicativ[2]. *s.f., g.-d. art.* sicativității.

sicâ Plantă erbacee cu flori mici-albăstrui sau roşietice, în formă de spiculeţe. *s.f., g.-d. art.* sicii, *pl.* sici.
sichiraş (reg.) Slugă, servitor, fecior. *s.m., pl.* sichiraşi.
sici Partea ovală şi fără adâncitură a arşicului. *s.m., pl.* sici.
sicilian¹ (-li-an) (geol.) Etaj al cuaternarului inferior din bazinul Mării Mediterane. *s.n.*
sicilian²,-ă (-li-an) I. *adj.* Referitor la sicilieni sau la Sicilia. */Apărare ~ =* sistem de apărare la jocul de şah. II. *s.m.* şi *f.* Locuitor din Sicilia. III. *s.f.* Vechi dans italian cu mişcare moderată; melodia acestui dans. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sicilieni,-e.
sicitate (livr.) Uscăciune; secetă. *s.f., g.-d. art.* sicităţii.
sicofant¹ (livr.) Denunţător. *s.m., pl.* sicofanţi.
sicofant² Insectă de culoare verde-aurie, cu miros de mosc, care trăieşte în pădurile de conifere din Europa centrală şi sudică. *s.m., pl.* sicofanţi.
sicomor Arbore gigant, cu lemnul tare şi cu fructe asemănătoare cu smochinele. *s.m., pl.* sicomori.
siconă Fruct compus în forma unui receptacul cărnos, care conţine numeroase achene. *s.f., g.-d. art.* siconei, *pl.* sicone.
sicriaş (-cri-aş) Diminutiv al lui sicriu. *s.n., pl.* sicriaşe.
sicrin v. **sicriu.**
sicrinel (rar) Sicriaş. *s.n., pl.* sicrinele.
sicriu 1. Obiect de lemn sau de metal, de forma unei lăzi, în care se aşază mortul pentru a fi înmormântat. 2. (reg.) Ladă, cutie. [*var.* săcriu, secriu, sicrin *s.n.*] *s.n., art.* sicriul, *pl.* sicrie.
sictir¹ (arg., fam., în expr.) *Hai ~!* = pleacă! şterge-o! *interj.*
sictir² (arg., fam., în expr.) *A da cu ~* = a sictiri. *s.n., pl.* sictiruri.
sictiri *tr.* (fam.) A alunga pe cineva înjurându-l; a înjura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sictirесsc, *imperf. 3 sg.* sictirea; *conj. prez. 3* să sictirească.
SIDA Boală infecţioasă gravă, datorată unui virus, care se transmite pe cale sexuală şi prin transfuzii sangvine, ducând la scăderea imunităţii organismului. *s.f.*
sidef 1. Materie dură, albă, lucioasă şi cu irizaţii, care formează stratul interior al cochiliilor unor scoici şi din care se fac nasturi, ornamente etc. 2. Ornament, obiect de sidef (1). *s.n., pl.* (2) sidefuri.
sidefat,-ă Ca de sidef. *adj., pl.* sidefaţi,-te.
sidefiu¹,-ie De culoarea sidefului. *adj., pl.* sidefii.
sidefiu² Culoare sidefie. *s.n., pl.* sidefiul.
sidelcă (reg.) Perniţă fixată sub cureaua hamului pentru a proteja spinarea calului împotriva rosăturilor. *s.f., g.-d. art.* sidelcii, *pl.* sidelci.
sidera *tr.* A încremeni, a stupefia. *vb. I, ind. prez. 3* sidereză.
siderál,-ă Referitor la aştri; astral. */An ~ =* interval de timp în care Pământul efectuează o revoluţie în jurul Soarelui. *Zi ~ =* timp scurs între două treceri succesive ale unei stele la acelaşi meridian. *Oră ~ =* a 24-a parte dintr-o zi siderală. *adj., pl.* siderali,-e.
siderație (-ţi-e) (rar) 1. Pretinsă influenţă a aştrilor asupra vieţii sau sănătăţii unei persoane. 2. Scădere bruscă a forţelor vitale. //Şoc nervos rezultat dintr-o variaţie bruscă a potenţialului electric. *s.f., art.* siderația, *g.-d. art.* siderației.
sideremie Prezenţa fierului în sânge. *s.f., art.* sideremia, *g.-d. art.* sideremiei.
siderism Cult al aştrilor. *s.n.*
siderit¹ Siderocă (1). *s.n., pl.* siderite.
siderit² Meteorit alcătuit aproape în întregime din fier. *s.n., pl.* siderite.
siderofil,-ă (despre elemente chimice) Din zona centrală a globului pământesc. *adj., pl.* siderofili,-e.
siderofilie (med.) Afinitate pentru fier. *s.f., art.* siderofilia, *g.-d. art.* siderofiliei.
siderofilină Proteină din plasma sangvină care fixează fierul şi îl transportă la diferite organe. *s.f., g.-d. art.* siderofilinei.
siderografie Arta gravării în fier. *s.f., art.* siderografia, *g.-d. art.* siderografiei.
siderolit Meteorit de fier. *s.m., pl.* sideroliţi.
siderostat Aparat destinat să anuleze pentru observator mişcarea aparentă a aştrilor. *s.n., pl.* siderostate.
siderocă 1. Carbonat natural de fier. 2. Pneumoconioză produsă prin inhalarea de pulberi de fier. *s.f., g.-d. art.* siderozei, *pl.* sideroze.
siderurgic,-ă Referitor la siderurgie. *adj., pl.* siderurgici,-ce.
siderurgie 1. Tehnica extragerii fierului şi a aliajelor lui, precum şi a prelucrării acestora. 2. Ramură a metalurgiei care studiază proprietăţile fizice şi chimice ale fierului şi ale aliajelor lui. *s.f., art.* siderurgia, *g.-d. art.* siderurgiei.
siderurgist Lucrător în siderurgie. *s.m., pl.* siderurgişti.
sidilă v. **sădilă.**
sie/sieşi (formă acc. de d., pers. 3) Lui însuşi, ei însăşi. *pr. refl.*
siemens (zimăns) (fiz.) Unitate de măsură egală cu conductanţa unui conductor a cărui rezistenţă electrică este de un ohm. *s.m., pl.* siemenşi.
sienit (si-e-) Rocă eruptivă folosită la construcţia de drumuri. *s.n., pl.* sienite.
sieptru (si-ep-) (reg.) Şerpar. *s.n., art.* sieptrul, *pl.* sieptre.
sierraleonez,-ă (si-er-, -le-o-) (Locuitor) din Sierra Leone. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sierraleonezi,-e.
siestă (si-es-) Odihna de după prânz. *s.f., g.-d. art.* siestei, *pl.* sieste.
sieşi v. **sie.**
sifilidă Erupţie pe piele şi pe mucoase, care apare în faza a doua a sifilisului. *s.f., g.-d. art.* sifilidei, *pl.* sifilide.
sifilis Boală venerică provocată de un spirochet şi transmisă prin contaminare sau ereditar. *s.n., pl.* sifilisuri.
sifilitic,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) bolnavă de sifilis. II. *adj.* (arg.) Nereuşit, nepotrivit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sifilitici,-ce.
sifilom Tumoare de natură sifilitică. *s.n., pl.* sifiloame.
siflant,-ă (despre respiraţie) Şuierător. */Consoană ~* sau *sunet ~ =* consoană formată prin atingerea vârfului limbii cu dinţii. *adj., pl.* siflanţi,-te.
siflantă Consoană siflantă. *s.f., g.-d. art.* siflantei, *pl.* siflante.
sifleé Fluier cu care se dau comenzi la bordul unei nave. [*var.* siflie *s.f.*] *s.f., art.* sifleea, *g.-d. art.* sifleei, *pl.* siflee.
siflie v. **siflee.**
sifon 1. Tub în formă de U răsturnat, folosit pentru a face un lichid să treacă de la un nivel la altul pe deasupra unui obstacol. 2. Piesă în formă de S, montată pe o ţeavă de canalizare pentru a împiedica trecerea gazelor din canal în instalaţie. 3. Butelie de sticlă, de material plastic etc. în care se păstrează apă gazoasă; (p. ext.) apă gazoasă obţinută prin saturarea apei potabile cu bioxid de carbon. 4. Aparat pentru spălarea cu presiune a anumitor cavităţi ale organismului (stomac, nas etc.). 5. Aparat de locomoţie la unele animale acvatice inferioare. *s.n., pl.* sifoane.
sifona *tr.* 1. A trece un lichid dintr-un vas în altul cu ajutorul sifonului (1). 2. A turna un material într-o formă cu ajutorul sifonului (1). 3. A acidula un lichid cu bioxid de carbon. *vb. I, ind. prez. 3* sifonează.

sifonar Persoană care încarcă sifoane (3). *s.m., pl.* sifonari.
sifonare Acțiunea de a sifona. *s.f., g.-d. art.* sifonării, *pl.* sifonări.
sifonărie Magazin în care se încarcă sifoane. *s.f., art.* sifonăria, *g.-d. art.* sifonăriei, *pl.* sifonării, *art.* sifonăriile.
sifonofor (la pl.) Ordin de animale celenterate, care au ca mijloc de locomoție un sifon (5); (la sg.) animal din acest ordin. *s.n., pl.* sifonofore.
sigă Mineral alb sau roșu folosit la zugrăveli și în tăbăcărie. *s.f., g.-d. art.* sigii.
sighișorean,-ă (Locuitor) din municipiul Sighișoara. *adj., s.m., pl.* sighișoreni,-e.
sighișoreancă Locuitoare din municipiul Sighișoara. *s.f., g.-d. art.* sighișorencei, *pl.* sighișorence.
sigil v. **sigiliu.**
sigila *tr.* A aplica un sigiliu. *vb. I, ind. prez. 3* sigilează.
sigilare Acțiunea de a sigila; sigilat. *s.f., g.-d. art.* sigilării, *pl.* sigilări.
sigilat Sigilare. *s.n.*
sigilion (-li-on) (înv.) Act prevăzut cu sigiliu. *s.n., pl.* sigilioane.
sigiliu 1. Obiect alcătuit dintr-o placă, pe care este gravată o emblemă, o efigie etc. și care se aplică pe un act oficial pentru a-i da valabilitate. //Semn imprimat pe ceva prin aplicarea unui sigiliu (1). */~ sec* = urmă în relief pe care o lasă pe hârtie aplicarea unui sigiliu special. 2. (fig.) Semn caracteristic, marcă. 3. Ceară roșie pe care s-a imprimat, prin apăsare, o ștampilă și care servește la sigilarea unui lucru, a unei încăperi etc. [*var.* sigil *s.n.*] *s.n., art.* sigiliul, *pl.* sigilii, *art.* sigiliile.
sigillaria (-ri-a) Arbore fosil de mărimea lepidodendronului, cu trunchiul neramificat. *s.f., g.-d. art.* sigillariei.
sigilografic,-ă Referitor la sigilografie. *adj., pl.* sigilografici,-ce.
sigilografie Disciplină auxiliară a istoriei care studiază sigiliile. *s.f., art.* sigilografia, *g.-d. art.* sigilografiei.
siglă Literă sau grup de litere reprezentând abrevierea unor termeni utilizați frecvent (în texte, în inscripții etc.). *s.f., g.-d. art.* siglei, *pl.* sigle.
sigma A optsprezecea literă a alfabetului grecesc, corespunzând sunetului „s". *s.m., pl.* sigma.
sigmatic,-ă Caracterizat prin prezența unui sigma. *adj., pl.* sigmatici,-ce.
sigmatism 1. Defect de vorbire care constă în imposibilitatea pronunțării corecte a sunetului „s". 2. Repetiție greșită a siflantelor. *s.n.*
sigmoid,-ă De forma literei sigma. */Valvulă ~* = fiecare dintre cutele membranoase situate la originea arterei aorte și a arterei pulmonare. *adj., pl.* sigmoizi,-de.
signal (rar) 1. Semnal dat de un fluier, de o sirenă etc. 2. Fluier metalic mic. *s.n., pl.* signale.
signaletic,-ă (despre publicații) Care semnalează succint lucrări, articole etc. *adj., pl.* signaletici,-ce.
signalment (înv.) Semnalment. *s.n., pl.* signalmente.
signatar,-ă (înv.) Semnatar. *s.m., pl.* signatari; *s.f., g.-d. art.* signatarei, *pl.* signatare.
signatură (rar) 1. Semn pus pe prima pagină a fiecărei coli de tipar, care facilitează legătorului numerotarea colilor. 2. Tăietură la mijlocul corpului unei litere, care înlesnește zețarului recunoașterea poziției ei. *s.f., g.-d. art.* signaturii, *pl.* signaturi.
signătoare Clapă de metal care servește pentru a fixa coala de hârtie, când este introdusă în mașina de tipar. *s.f., g.-d. art.* signătorii, *pl.* signători.
signet Panglică subțire atașată la cotorul unei cărți pentru a servi ca semn de carte. *s.n., pl.* signete.
signorie (gn *pron.* ni) (în Evul Mediu) Organ de conducere în unele orașe-republici italiene. *s.f., art.* signoria, *g.-d. art.* signoriei, *pl.* signorii, *art.* signoriile.
sigur,-ă A. *adj.* 1. De a cărui existență sau realizare nu se poate îndoi nimeni; pe care te poți bizui, în care poți avea încredere. */A fi ~* (de ceva sau de cineva) = a avea deplină încredere (în ceva sau în cineva). *A se simți ~* = a se simți în siguranță. 2. Convins, încredințat. */A fi ~ de sine* (sau *de el*) = a acționa în mod neșovăielnic, a fi conștient de propria valoare. (fam.) *A lua* (pe cineva) *la ~* = a ataca (pe cineva) direct, fără a-i lăsa posibilitatea să se eschiveze. *A merge* (sau *a se duce*) *la ~* = a merge direct la țintă; a nu da greș. *A pune* (ceva sau pe cineva) *la loc ~* = a ascunde, a feri (ceva sau pe cineva). 3. Care nu dă greș. //Hotărât, ferm. //Eficace. *Metodă ~.* B. *adv.* 1. Da. 2. Negreșit. *adj., pl.* siguri,-e; *adv.*
siguranță 1. Lipsă de primejdie. 2. Lipsă de îndoială; convingere. */Cu ~* = a) fără îndoială, sigur; b) cu încredere. 3. Precizie; pricepere, îndemânare. 4. Dispozitiv la armele de foc care împiedică descărcarea întâmplătoare a armei. //Aparat sau dispozitiv care protejează un material sau un sistem tehnic. */~ în funcționare* = fiabilitate. //Dispozitiv care întrerupe un circuit electric la trecerea unui curent prea intens. */~ automată* = siguranță electrică care este repusă în funcțiune prin simpla apăsare a unui buton. 5. *Ac de ~* = ac prevăzut cu o închizătoare pentru a evita desprinderea de locul unde este înfipt. 6. Dispozitiv care se introduce în broasca unei uși, pentru ca ușa să nu poată fi deschisă cu o cheie falsă. 7. (în trecut) Nume dat poliției secrete. *s.f., g.-d. art.* siguranței, *pl.* (4, 6) siguranțe.
siguripsi *tr.* (înv.) A asigura împotriva unui pericol; a pune la adăpost. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* siguripsesc, *imperf. 3 sg.* siguripsea; *conj. prez. 3* să siguripsească.
siguri̯sim,-ă (rar) Foarte sigur. *adj., pl.* siguri̯simi,-e.
siguri̯tate (înv.) Siguranță. *s.f., g.-d. art.* siguri̯tății.
sihastru,-ă 1. Pustnic. 2. (fig.) Persoană care trăiește izolată de societate. //Animal sălbatic bătrân care trăiește singur. [*var.* sehastru,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* sihaștri; *s.f., g.-d. art.* sihastrei, *pl.* sihastre.
sihăstri *refl.* și *intr.* A deveni sihastru; (fig.) a se izola de lume. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sihăstresc, *imperf. 3 sg.* sihăstrea; *conj. prez. 3* să sihăstrească.
sihăstrie 1. Viață de sihastru; (fig.) singurătate. 2. Loc, schit unde trăiește un sihastru (1). [*var.* sehăstrie *s.f.*] *s.f., art.* sihăstria, *g.-d. art.* sihăstriei, *pl.* sihăstrii, *art.* sihăstriile.
sihăstrire Acțiunea de a (se) sihăstri. *s.f., g.-d. art.* sihăstririi.
sihlă Pădure deasă de copaci tineri. [*var.* silhă, țâhlă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sihlei, *pl.* sihle.
silabație (-ți-e) Descompunere a cuvintelor în silabe. *s.f., art.* silabația, *g.-d. art.* silabației, *pl.* silabații, *art.* silabațiile.
silabă Segment fonetic alcătuit dintr-unul sau mai multe foneme rostite într-un singur efort respirator. */~ închisă* = silabă care se termină într-o consoană. *~ deschisă* =silabă care se termină într-o vocală. *s.f., g.-d. art.* silabei, *pl.* silabe.
silabic,-ă Referitor la silabe; alcătuit din silabe. */Scriere ~* = scriere în care semnele reprezintă silabe. *Versificație ~* = versificație bazată pe numărul silabelor, indpendent de accent. *adj., pl.* silabici,-ce.
silabisi *tr.* A citi rar, despărțind cuvintele în silabe; (fig.) a descifra cu greutate un text. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* silabisesc, *imperf. 3 sg.* silabisea; *conj. prez. 3* să silabisească.
silabisire Acțiunea de a silabisi. *s.f., g.-d. art.* silabisirii, *pl.* silabisiri.

silabisit Faptul de a silabisi. *s.n.*
silabotonică (în sintagma) *Versificație ~* = versificație bazată pe numărul silabelor dintr-un vers și pe repartizarea accentelor. *adj.*
silan Compus al hidrogenului cu siliciul. *s.m., pl.* silani.
silă 1. Sentiment de dezgust, de repulsie față de cineva sau de ceva. 2. Constrângere. */În* (sau *de, cu*) *~* = cu forța, cu de-a sila. *De ~, de milă* = vrând-nevrând. *s.f., g.-d. art.* silei, *pl.* (2) sile.
silcă Sfoară cu care se leagă bucățelele de plută în frânghia carmacelor. *s.f., g.-d. art.* silcei, *pl.* silce.
sileaf (înv.) Brâu lat în care se purtau înfipte diferite arme. *s.n., pl.* sileafuri.
silen[1] (mit.) Nume dat satirilor bătrâni. *s.m., pl.* sileni.
silen[2] Specie de macac din India. *s.m.*
silenic,-ă (rar) De silen[1]. *adj., pl.* silenici,-ce.
silențiar (ant.) Sclav care avea însărcinarea de a păstra liniștea și ordinea într-o casă romană. *s.m., pl.* silențiari.
silențiator (-ți-a-) (la motoarele cu explozie) Amortizor de zgomot. *s.n., pl.* silențiatoare.
silențios,-oasă (-ți-os) (livr.) Tăcut, liniștit. //Care nu face zgomot. *Tren ~. adj., pl.* silențioși,-oase.
silențiozitate (-ți-o-) Proprietate a unui aparat tehnic, a unui vehicul etc. de a nu face zgomot. *s.f., g.-d. art.* silențiozității.
silențiu (înv.) Tăcere, liniște. *s.n., art.* silențiul.
silepsă 1. Construcție sintactică în care acordul se face după logică și nu după regulile gramaticale. 2. Figură de stil în care un cuvânt este luat atât în sens propriu cât și în cel figurat. *s.f., g.-d. art.* silepsei, *pl.* silepse.
sileptic,-ă Referitor la silepsă. *adj., pl.* sileptici,-ce.
silex 1. Rocă silicioasă foarte dură. 2. Obiect de silex (1) din epoca de piatră. *s.n., pl.* (2) silexuri.
silezian,-ă (-zi-an) (Locuitor) din Silezia. *adj., s.m.* și *f., pl.* silezieni,-e.
silf,-ă (mit., germ.) Duh aerian. *s.m., pl.* silfi;(rar) *s.f., g.-d. art.* silfei, *pl.* silfe.
silfic,-ă (rar) Referitor la silfi. *adj., pl.* silfici,-ce.
silfidă 1. (mit. germ.) Duh aerian feminin, foarte ușor și agil. 2. (fig.) Femeie zveltă, grațioasă. 3. (la pl.) Familie de insecte coleoptere ale căror larve se hrănesc cu cadavre sau cu plante leguminoase; (la sg.) insectă din această familie. *s.f., g.-d. art.* silfidei, *pl.* silfide.
silhă v. **sihlă**.
silhui,-ie (despre locuri) Acoperit cu sihle; (p. ext.) neumblat, sălbatic. *adj., pl.* silhui,-ie.
sili 1. *tr.* A obliga pe cineva să facă un anumit lucru. 2. *refl.* și *tr.* A da zor, a se grăbi. //A se strădui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* silesc, *imperf. 3 sg.* silea; *conj. prez. 3* să silească.
silicagel Gel de silică folosit ca absorbant. *s.n., pl.* silicageluri.
silicat Sare a acidului silicic. *s.m., pl.* silicați.
silicatare Impregnare a unui lemn, a unei fundații, a galeriilor etc. cu o soluție de silicați în vederea consolidării și a impermeabilizării. *s.f., g.-d. art.* silicatării, *pl.* silicatări.
silică 1. Material refractar pe bază de bioxid de siliciu. 2. Cărămidă refractară din acest material (1). *s.f., g.-d. art.* silicei, *pl.* silice.
silice Bioxid de siliciu. *s.f., g.-d. art.* silicei.
silicic (în sintagma) *Acid ~* = acid oxigenat al siliciului. *adj.*
silicicol,-ă (despre plante) Care crește pe soluri silicioase. *adj., pl.* silicicoli,-e.
silicigre (-ci-e-) Tratament termochimic superficial cu siliciu al unor piese de oțel sau de fontă, pentru a le face rezistente la coroziune; silicizare. *s.f., g.-d. art.* silicierii, *pl.* silicieri.
silicifiat,-ă (-fi-at) Care a suferit procesul de silicifiere. *adj., pl.* silicifiați,-te.
silicificare (rar) Silicifiere. *s.f., g.-d. art.* silicificării, *pl.* silicificări.
silicifiere (-fi-e-) Proces natural de îmbogățire în siliciu a unei roci, a unei plante etc.; silicificare. *s.f., g.-d. art.* silicifierii, *pl.* silicifieri.
silicios,-oasă Care conține siliciu. [*var.* (înv.) silicos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* silicioși,-oase.
siliciu Metaloid de culoare cenușie, care se găsește în natură sub formă de silice și silicați, fiind întrebuințat în metalurgie, la unele tranzistoare etc. *s.n., art.* siliciul.
siliciură Combinație a siliciului cu un metal. *s.f., g.-d. art.* siliciurii, *pl.* siliciuri.
silicizare (rar) Siliciere. *s.f., g.-d. art.* silicizării, *pl.* silicizări.
silicon Compus macromolecular cu structură analoagă corpurilor organice, în care siliciul înlocuiește carbonul. *s.m., pl.* siliconi.
silicos,-oasă v. **silicios**.
silicotermie Reducere a unor oxizi metalici cu ajutorul siliciului. *s.f., art.* silicotermia, *g.-d. art.* silicotermiei, *pl.* silicotermii, *art.* silicotermiile.
silicoză Boală pulmonară profesională cauzată de inhalarea prelungită a pulberilor de bioxid de siliciu. *s.f., g.-d. art.* silicozei, *pl.* silicoze.
silicuă v. **silicvă**.
siliculă Fruct uscat asemănător cu silicva, dar mai scurt. *s.f., g.-d. art.* siliculei, *pl.* silicule.
silicvă Fruct în formă de păstaie, caracteristic plantelor din familia cruciferelor, împărțit printr-o membrană pe care sunt prinse semințele. [*var.* (rar) silicuă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* silicvei, *pl.* silicve.
silimanit Silicat natural de aluminiu. *s.n.*
silimarină (farm.) Substanță care intră în componența medicamentelor antihepatice. *s.f., g.-d. art.* silimarinei.
silință Efort susținut, străduință în muncă sau la învățătură. */A-și da ~a* (sau *toată ~a* ori *toate ~*) = a se sili. *s.f., g.-d. art.* silinței, *pl.* silințe.
silire Acțiunea de a (se) sili. *s.f., g.-d. art.* silirii.
siliște 1. (în Evul Mediu, în țările române) Vatra satului sau locul unde a fost vatra satului. 2. (reg.) Loc de casă. 3. (pop.) Loc necultivat. //(reg.) Pășune. *s.f., g.-d. art.* siliștii, *pl.* silișt.
silit[1] Material termorezistent pe bază de carbură de siliciu. [*var.* silită *s.f.*] *s.n.*
silit[2],**-ă** 1. Constrâns, forțat. 2. Lipsit de sinceritate; nenatural. 3. (despre acțiuni, mișcări etc.) Zorit, grăbit. *adj., pl.* siliți,-te.
silită v. **silit**[1].
silitor,-oare Care își dă silința; sârguincios, harnic. *adj., pl.* silitori,-oare.
silitră (pop.) Azotat de potasiu. //(înv.) Praf de pușcă. *s.f., g.-d. art.* silitrei.
silitros,-oasă (rar) Care conține silitră, care este de natura silitrei. *adj., pl.* silitroși,-oase.
sill Zăcământ de roci magmatice. *s.n.*
silnic[1] (pop.) Nume dat unor plante erbacee melifere, cu tulpini târâtoare și cu flori albastre. *s.m., pl.* silnici.
silnic[2],**-ă** 1. Care se face în silă; forțat. */Muncă ~* = pedeapsă judiciară grea, constând din muncă forțată (în ocnele de sare). //Ilegal. 2. Greu de suportat, apăsător. 3. Care este nenatural. 4. Greoi, anevoios. //Silit[2] (3). *adj., pl.* silnici,-ce.
silnici *tr.* (rar) A constrânge pe cineva să facă ceva. //(fig.) A stârci, a poci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* silnicesc, *imperf. 3 sg.* silnicea; *conj. prez. 3* să silnicească.
silnicie 1. Constrângere, oprimare; abuz. 2. (înv.) Putere, forță. *s.f., art.* silnicia, *g.-d. art.* silniciei, *pl.* silnicii, *art.* silniciile.

silogism Raţionament deductiv în care dintr-o judecată universală derivă cu necesitate o nouă judecată prin intermediul unei a treia judecăţi. *s.n., pl.* silogisme.
silogistic,-ă Referitor la silogism. *adj., pl.* silogistici,-ce.
silogistică Ramură a logicii formale care studiază silogismele. *s.f., g.-d. art.* silogisticii.
silon Fibră textilă sintetică. *s.n., pl.* siloane.
siloxid Varietate de sticlă de cuarţ din care se fabrică vase de laborator. *s.m.*
siloz 1. Construcţie prevăzută cu instalaţii de uscare în care se păstrează mari cantităţi de cereale, cărbuni etc. 2. Depozit pentru păstrarea fructelor, a furajelor etc. 3. Instalaţie subterană pentru lansarea rachetelor teleghidate. *s.n., pl.* silozuri.
siluetă (-lu-e-) 1. Imagine a unei fiinţe, a unui lucru etc., care se proiectează ca o umbră pe un fond mai luminos. //Desen reprezentând contururile unei fiinţe, ale unui lucru pe un fond de altă culoare. //Personaj abia schiţat într-o operă literară. 2. Talie zveltă, bine proporţionată. /(fam.) *A face ~* = a deveni zvelt, a slăbi. 3. Desen din placaj sau carton, reprezentând o siluetă (1), pe care sunt fixate ţintele la tir. *s.f., g.-d. art.* siluetei, *pl.* siluete.
siluí *tr.* 1. (rar) A face uz de forţă faţă de cineva sau de ceva; a constrânge. 2. (spec.) A necinsti, a viola o femeie. 3. (fig.) A încălca, a nesocoti; a denatura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* siluiesc, *imperf. 3 sg.* siluia; *conj. prez. 3* să siluiască.
siluire 1. Constrângere; (spec.) violare (a unei femei, a unei fete). 2. (fig.) Folosire abuzivă; falsificare. *s.f., g.-d. art.* siluirii, *pl.* siluiri.
silumin Aliaj de aluminiu cu siliciu, din care se toarnă piese rezistente la coroziune. *s.n.*
siluminít Material izolant fabricat din aluminiu şi siliciu. *s.n.*
silur[1] Numele a două plante erbacee, dintre care una cu florile de culoare albastru-deschis, cu linii violete, iar cealaltă cu flori albe, cu linii violete. *s.m., pl.* siluri.
silur[2] Tip de material sintetic. *s.n.*
silurian[1] (-ri-an) 1. A treia perioadă a erei paleozoice, în care s-au dezvoltat animalele nevertebrate marine. 2. Succesiune de strate geologice din silurian[1] (1). *s.n.*
silurian[2]**,-ă** (-ri-an-) Referitor la silurian[1]; siluric. *adj., pl.* silurieni,-e.
siluric,-ă Silurian[2]. *adj., pl.* silurici,-ce.
silurid (la pl.) Familie de peşti osoşi, din zonele calde; (la sg.) peşte din această familie. *s.n., pl.* siluride.
silvan Fiecare dintre divinităţile romane considerate ca protectoare ale pădurilor. *s.m., pl.* silvani.
silvaner Soi de viţă-de-vie cu ciorchini de mărime mijlocie, cu boabe albe. *s.m.*
silvanít Minereu de aur şi de argint, de culoare argintie-cenuşie. *s.n.*
silvă (rar) Pădure. *s.f., g.-d. art.* silvei, *pl.* silve.
silvestru,-ă (livr.) De pădure. *adj., pl.* silvestri,-stre.
silvic,-ă Referitor la pădure sau la silvicultură; forestier. *adj., pl.* silvici,-ce.
silvicol,-ă 1. Referitor la silvicultură. 2. (despre plante) Care creşte (de obicei) în pădure. *adj., pl.* silvicoli,-e.
silvicultor,-oare Specialist în silvicultură. *s.m., pl.* silvicultori; *s.f., g.-d. art.* silvicultoarei, *pl.* silvicultoare.
silvicultură 1. Ştiinţă care se ocupă cu studiul cultivării şi exploatării pădurilor. 2. Ramură a economiei forestiere. *s.f., g.-d. art.* silviculturii.
silvie (-vi-e) Nume dat mai multor păsări cu cioc scurt şi turtit şi cu coada retezată. *s.f., art.* silvia, *g.-d. art.* silviei, *pl.* silvii, *art.* silviile.
silvin v. **silvină.**
silvină Clorură naturală de potasiu. [*var.* silvin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* silvinei.
silvinít Amestec natural de silvină şi sare gemă întrebuinţat ca îngrăşământ agricol. *s.n.*
silvo- Element de compunere care înseamnă „de pădure".
silvoameliorăţii (-vo-a-, -li-o-) Ansamblu de lucrări menite să combată degradarea terenurilor forestiere. *s.f. pl., art.* silvoameliorăţiile.
silvobiologic,-ă (-bi-o-) Referitor la silvobiologie. *adj., pl.* silvobiologici,-ce.
silvobiologie (-bi-o-) Ramură a silviculturii care studiază procesele şi legile de viaţă ale pădurii. *s.f., art.* silvobiologia, *g.-d. art.* silvobiologiei.
silvologie Domeniu care studiază pădurile ca fenomen natural. *s.f., art.* silvologia, *g.-d. art.* silvologiei.
silvomecanizare Tehnica exploatării pădurilor cu mijloace mecanice. *s.f., g.-d. art.* silvomecanizării.
silvostepă Zonă de tranziţie între pădure şi stepă. *s.f., g.-d. art.* silvostepei, *pl.* silvostepe.
silvotehnică Tehnica creării şi a creşterii arboreturilor în vederea realizării obiectivelor economiei forestiere. *s.f., g.-d. art.* silvotehnicii.
silvoterapie Acţiunea profilactic-curativă binefăcătoare a arborilor şi arbuştilor asupra oamenilor bolnavi sau obosiţi. *s.f., art.* silvoterapia, *g.-d. art.* silvoterapiei.
silvotundră Regiune în care tundra alternează cu insule de pădure. *s.f., g.-d. art.* silvotundrei, *pl.* silvotundre.
sima Înveliş intern al Pământului, alcătuit mai ales din compuşi ai siliciului şi ai magneziului. *s.f., g.-d. art.* simei.
simandicos,-oasă 1. (despre oameni, astăzi fam. şi adesea peior.) De vază (1); respectabil, ilustru. 2. (despre atitudini, lucruri) Care corespunde unor pretenţii deosebite, rafinate. 3. (înv., despre sume, cantităţi etc.) Mare, considerabil. *adj., pl.* simandicoşi,-oase.
simandră (înv.) Placă de metal sau de lemn atârnată la intrarea unei biserici în care se loveşte cu un ciocan pentru a se anunţa începerea suljbei. *s.f., g.-d. art.* simandrei, *pl.* simandre.
simbiont (-bi-ont) Organism care trăieşte în simbioză; simbiot. *s.m., pl.* simbionţi.
simbiot (-bi-ot) (biol.) Plantă sau animal care trăieşte în simbioză. *s.m., pl.* simbioţi.
simbiotic,-ă (-bi-o-) Referitor la simbioză; simbiotrof. *adj., pl.* simbiotici,-ce.
simbiotrof,-ă (-bi-o-) Simbiotic. *adj., pl.* simbiotrofi,-e.
simbioză (-bi-o-) Convieţuire reciproc avantajoasă între două organisme din specii diferite. *s.f., g.-d. art.* simbiozei, *pl.* simbioze.
simbol 1. Semn, imagine, emblemă care evocă o idee, o noţiune, un sentiment. //Procedeu expresiv în literatură şi artă prin care se sugerează o idee sau o stare sufletească. 2. Semn convenţional folosit în ştiinţă sau tehnică pentru notarea anumitor operaţii, cantităţi, noţiuni etc. /~ *matematic* = semn care reprezintă noţiuni, obiecte sau operaţii matematice. 3. (bis.) ~*ul credinţei* = crezul. *s.n., pl.* simboluri.
simbolic,-ă Care are caracterul unui simbol (1); care serveşte ca simbol. *adj., pl.* simbolici,-ce.
simbolică 1. Exprimare a unor idei, sentimente etc. cu ajutorul simbolurilor; simbolistică. 2. Ştiinţă care studiază şi explică simbolurile. 3. Teorie a simbolurilor în care noţiunile logice şi raporturile dintre ele sunt înlocuite prin semne convenţionale. 4. Ramură a teologiei care studiază comparativ simbolurile de credinţă ale diferitelor confesiuni. *s.f., g.-d. art.* simbolicii.
simbolism 1. Sistem de simboluri (1). 2. Reprezentare a dogmelor, a perceptelor religioase prin simboluri (1). 3. Curent în literatură şi artă, apărut în Franţa la sfârşitul sec. al XIX-lea, potrivit căruia lumea înconjurătoare poate fi descifrată cu ajutorul simbolurilor. /~ *fonetic* =

capacitate a structurii fonetice a unui cuvânt de a sugera noțiunea pe care o desemnează. *s.n.*

simbolist,-ă (Poet, artist) care aparține simbolismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* simboliști,-ste.

simbolistică Simbolică (1). *s.f., g.-d. art.* simbolisticii.

simboliza *tr.* A exprima printr-un simbol (1); a fi simbol a... *vb. I, ind. prez. 3* simbolizează.

simbolizare Acțiunea de a simboliza; reprezentare în literatură și artă a unei noțiuni, a unei idei printr-un simbol. //(în știință) Reprezentare printr-un semn sau printr-o cifră. *s.f., g.-d. art.* simbolizării, *pl.* simbolizări.

simbolizator,-oare Care simbolizează. *adj., pl.* simbolizatori,-oare.

simbologie Disciplină care studiază simbolurile. *s.f., art.* simbologia, *g.-d. art.* simbologiei.

simbriaș,-ă (pop., fam.) Salariat. *s.m., pl.* simbriași; (rar) *s.f., g.-d. art.* simbriășci, *pl.* simbriașe.

simbrie (pop.) 1. Răsplată în bani sau în natură care se dădea unei persoane angajate pentru un anumit timp în serviciul cuiva. */A ține* (pe cineva) *cu ~ =* a avea (pe cineva) în serviciul său. *A fi* (sau *a intra, a se tocmi* etc.) *slugă fără ~ =* a munci (din greu) pentru cineva fără niciun profit material. //Recompensă (materială sau morală). 2. Soldă pe care o primeau mercenarii. 3. (reg.) Slujbă plătită cu simbrie (1). 4. (înv., reg.) Arendă, chirie. *s.f., art.* simbria, *g.-d. art.* simbriei, *pl.* simbrii, *art.* simbriile.

simbrioară (-bri-oa-) (pop.) Diminutiv al lui simbrie (1). *s.f., g.-d. art.* simbrioarei, *pl.* simbrioare.

simediană (-di-a-) Dreaptă care trece printr-un vârf al unui triunghi și este simetrica medianei în raport cu bisectoarea interioară dusă prin același vârf al triunghiului. *s.f., g.-d. art.* simedianei, *pl.* simediane.

simering (tehn.) Garnitură (3) elastică de etanșare care se montează pe diferite organe cu ajutorul unui resort în formă de inel. *s.n., pl.* simeringuri.

simetric,-ă Care prezintă simetrie. */Funcție ~ =* funcție a mai multor variabile care nu se schimbă, orice permutări ar suferi aceste variabile. *adj., pl.* simetrici,-ce.

simetrie 1. Proprietate a unui ansamblu de a fi alcătuit din elemente reciproc corespondente și de a prezenta pe această bază regularitate, ordine și armonie. 2. Proprietate a două puncte care aparțin aceleiași figuri geometrice sau la două figuri diferite, de a fi așezate la distanță egală de un punct, de o dreaptă etc. //Proprietate a două figuri (geometrice) de a se suprapune exact. */Centru de ~ =* punct situat în centrul unui cristal, față de care două puncte corespunzătoare ale cristalului, situate la aceeași distanță față de acest punct, sunt simetrice. *Suprafață de ~ =* suprafață față de care o jumătate a unui cristal este simetrică cu celalată jumătate. *s.f., art.* simetria, *g.-d. art.* simetriei, *pl.* simetrii, *art.* simetriile.

simetrizare Stabilire de simetrii. *s.f., g.-d. art.* simetrizării.

simeză 1. Panou pe care se așază tabloul într-o galerie de pictură. 2. (arhit.) Mulură în partea de sus a unei cornișe. *s.f., g.-d. art.* simezei, *pl.* simeze.

simfiza *refl.* (med.) A produce o simfiză (2). *vb. I, ind. prez. 3* se simfizează.

simfiză 1. (anat.) Articulație cu mobilitate redusă. 2. (med.) Alipire, prin aderențe, a două membrane seroase. *s.f., g.-d. art.* simfizei, *pl.* simfize.

simfonic,-ă 1. Referitor la simfonie. //(despre orchestre) Care execută simfonii (1). 2. (fig.) Armonios, melodios. *adj., pl.* simfonici,-ce.

simfonie 1. Compoziție muzicală amplă, alcătuită de obicei din patru părți. 2. (fig.) Ansamblu armonios de elemente care produc un anumit efect; îmbinare armonioasă de culori. *s.f., art.* simfonia, *g.-d. art.* simfoniei, *pl.* simfonii, *art.* simfoniile.

simfonietă (-ni-e-) Simfonie de proporții reduse. *s.f., g.-d. art.* simfonietei, *pl.* simfoniete.

simfonism Totalitatea principiilor care stau la baza muzicii simfonice și a muzicii instrumentale în general. *s.n.*

simfonist,-ă Compozitor de muzică simfonică. *s.m., pl.* simfoniști; *s.f., g.-d. art.* simfonistei, *pl.* simfoniste.

simian,-ă (-mi-an) I. *adj.* Referitor la maimuțe; simiesc. II. *s.m.* (la pl.) Subordin de mamifere primate cu encefalul foarte dezvoltat; (la sg.) mamifer din acest subordin. *adj., s.m., pl.* simieni,-e.

simiesc,-ească (-mi-esc) Simian (I). *adj., pl.* simiești.

simigerie Local în care se fac și se vând covrigi, plăcinte etc. *s.f., art.* simigeria, *g.-d. art.* simigeriei, *pl.* simigerii, *art.* simigeriile.

simigiu Persoană care face sau vinde covrigi, plăcinte etc. *s.m., art.* simigiul, *pl.* simigii, *art.* simigiii.

similar,-ă De același fel; asemănător, analog. *adj., pl.* similari,-e.

similaritate Faptul de a fi similar. *s.f., g.-d. art.* similarității.

simile (it., muz.) Cu aceeași intensitate sau nuanță ca mai înainte. *adv.*

simili- Element de compunere care înseamnă „asemănător", „la fel".

similidiamant (-di-a-) Sticlă sintetică folosită la imitarea diamantelor. *s.n., pl.* similidiamante.

similigravură Procedeu de gravură foto prin care se obțin clișee împărțite în puncte; clișeu obținut prin acest procedeu. *s.f., g.-d. art.* similigravurii, *pl.* similigravuri.

similipiatră Tencuială executată cu un material artificial care capătă aspectul pietrei naturale. *s.f., g.-d. art.* similipietrei.

similitudine 1. Potrivire, asemănare. 2. (tehn., fiz.) Proprietate a două fenomene de a putea fi puse într-o corespondență parțială sau totală, astfel încât valorile mărimilor caracteristice unuia dintre fenomene să poată fi obținute, printr-un calcul simplu, din valori caracteristice celuilalt fenomen. 3. (mat.) Asemănare. *s.f., g.-d. art.* similitudinii, *pl.* similitudini.

siminic v. **siminoc.**

siminichie Arbust mic cu flori galbene, ale cărui frunze sunt întrebuințate în medicină ca purgativ și ca diuretic. *s.f., art.* siminichia, *g.-d. art.* siminichiei.

siminoc Plantă erbacee din familia compozitelor cu flori galbene dispuse în capitule. [*var.* siminic *s.m.*] *s.m., pl.* siminoci.

simit Un fel de covrig turtit presărat cu semințe de susan. *s.m., pl.* simiți.

Simmental (zimântal) (germ.) Rasă de taurine originară din Elveția, cunoscută pentru producția mare de lapte. *s.prop.n.*

simoniac,-ă (-ni-ac) (Persoană) vinovată de simonie. *adj., s.m.* și *f., pl.* simoniaci,-ce.

simonie Trafic cu lucruri sau odoare bisericești sfinte, care se pedepsește cu caterisirea și cu excomunicarea. *s.f., art.* simonia, *g.-d. art.* simoniei.

simpatectomie (med.) Ablațiune a ganglionilor sau a fibrelor nervoase ale sistemului simpatic. *s.f., art.* simpatectomia, *g.-d. art.* simpatectomiei, *pl.* simpatectomii, *art.* simpatectomiile.

simpatetic,-ă Care provoacă stări sufletești tainice; sugestiv. *adj., pl.* simpatetici,-ce.

simpatic[1] (anat., în sintagma) *Marele ~* (sau adj. *sistem nervos ~*) = parte a sistemului nervos care reglează funcțiile glandelor și ale organelor interne. *s.n.*

simpatic[2]**,-ă** 1. Care provoacă simpatie; plăcut. //(rar) Favorabil, avantajos. 2. *Cerneală ~ =* cerneală întrebuințată la scrierea secretă care devine vizibilă numai la căldură sau după developare chimică. 3. *Ganglioni* (sau

nervi) ~ = ganglioni (sau nervi etc.) care fac parte din sistemul nervos simpatic. *adj., pl.* simpatici,-ce.
simpaticolitic[1] Medicament simpaticolitic[2]. *s.n., pl.* simpaticolitice.
simpaticolitic[2],-ă Care paralizează sistemul nervos simpatic. *adj., pl.* simpaticolitici,-ce.
simpaticomimetic[1] Medicament simpaticomimetic[2]. *s.n., pl.* simpaticomimetice.
simpaticomimetic[2],-ă Care excită sistemul nervos simpatic. *adj., pl.* simpaticomimetici,-ce.
simpaticotomie Secționare și îndepărtare pe cale chirurgicală a unei părți din lanțul ganglionar simpatic. *s.f., art.* simpaticotomia, *g.-d. art.* simpaticotomiei, *pl.* simpaticotomii, *art.* simpaticotomiile.
simpaticotonie Stare de dezechilibru a sistemului nervos vegetativ. *s.f., art.* simpaticotonia, *g.-d. art.* simpaticotoniei.
simpatie 1. Atracție, afinitate față de o persoană, o cauză etc.; afecțiune; (p. ext.) obiectul acestui sentiment. 2. (med.) Raport între două organe simetrice, datorită căruia, atunci când unul este afectat, suferă și celălalt. *s.f., art.* simpatia, *g.-d. art.* simpatiei, *pl.* simpatii, *art.* simpatiile.
simpatină Substanță secretată de terminațiile nervoase ale sistemului nervos simpatic. *s.f., g.-d. art.* simpatinei.
simpatiza *tr.* A avea sentimente de simpatie față de cineva sau de ceva. *//intr.* A împărtăși ideile, aspirațiile cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* simpatizează.
simpatizant,-ă Persoană care împărtășește ideile, aspirațiile unei grupări politice, artistice, sportive etc. fără a fi membrul ei. *s.m., pl.* simpatizanți; *s.f., g.-d. art.* simpatizantei, *pl.* simpatizante.
simpatoliză (med.) Distrugere a elementelor nervoase ale sistemului simpatic. *s.f., g.-d. art.* simpatolizei.
simpatologic,-ă (med.) Referitor la simpatologie. *adj., pl.* simpatologici,-ce.
simpatologie (med.) Studiu al reacțiilor simpatice[2], fiziologice sau patologice. *s.f., art.* simpatologia, *g.-d. art.* simpatologiei.
simpatriot (-tri-ot) (înv.) Compatriot. *s.m., pl.* simpatrioți.
simpetală (bot., despre flori) Care are corola cu petale unite între ele. *adj., pl.* simpetale.
simplamente (rar) Pur și simplu; propriu-zis. *adv.*
simplex 1. Sistem de telecomunicații care asigură legătura bilaterală simultană între două posturi. 2. Tricot cu ambele părți lucrate pe față. *s.n.*
simplicitate Simplitate. *s.f., g.-d. art.* simplicității.
simplifica *tr.* A face (mai) simplu. //A reduce o ecuație sau o fracție printr-un divizor comun. *vb. I, ind. prez. 3* simplifică, *imperf. 3 sg.* simplifica; *conj. prez. 3* să simplifice.
simplificare Acțiunea de a simplifica; simplificație. *s.f., g.-d. art.* simplificării, *pl.* simplificări.
simplificator,-oare Care simplifică. *adj., pl.* simplificatori,-oare.
simplificație (-ți-e) Simplificare. *s.f., art.* simplificația, *g.-d. art.* simplificației, *pl.* simplificații, *art.* simplificațiile.
simplism Tendință de a simplifica, de a privi superficial lucrurile. //Nivel intelectual scăzut. *s.n.*
simplist,-ă Care consideră lucrurile în mod superficial, unilateral. *adj., pl.* simpliști,-ste.
simplitate 1. Însușirea de a fi simplu (1, 3). //(p. ext.) Lipsă de afectare, de rafinament; simplicitate. 2. Credulitate, naivitate. //Naturalețe. *s.f., g.-d. art.* simplității.
simplocă Peocedeu retoric, constând din reunirea anaforei cu epifora, astfel încât în mai multe fraze consecutive, cuvântul de la început și, respectiv, cel de la sfârșit rămân aceleași. *s.f., g.-d. art.* simplocii.
simplon Numele unui tren rapid internațional. *s.n., pl.* simploane.
simplu,-ă 1. Format dintr-un singur element sau din elemente omogene; care nu este amestecat sau complicat. /(gram.) *Timp* ~ = timp verbal alcătuit fără verb auxiliar. *Floare* ~ = floare a cărei corolă este compusă dintr-un singur rând de petale și un rând de stamine. 2. (despre oameni) Sincer, cinstit. 3. Ușor de făcut, de înțeles, de rezolvat. 4. (despre probe sportive; și s.) Care are loc numai între doi adversari. 5. Lipsit de podoabe; modest. //Lipsit de cultură, de rafinament. 6. (precedând numele, înlocuiește un adv.) Numai, doar; nimic mai mult. /~ *muritor* = om obișnuit. ~ *ca bună ziua* = foarte simplu. *adj., pl.* simpli,-e.
simpodiu Tip de ramificație a tulpinii prin creșterea mugurilor axiali. *s.n., art.* simpodiul, *pl.* simpodii, *art.* simpodiile.
simpotic,-ă (rar) Cu caracter de orgie. *adj., pl.* simpotici,-ce.
simpozion (-zi-on) 1. (ant.) Continuare a unui banchet cu cântece, dansuri și discuții variate. 2. Discuție organizată asupra unei teme literare, științifice etc. ținută de specialiști în fața unui public. //Reuniune, congres. *s.n., pl.* simpozioane.
simptom 1. Tulburare fucțională sau senzație anormală resimțită de cineva, care poate indica prezența unei boli. 2. (fig.) Indiciu, semn al unei stări anormale, individuale sau sociale. *s.n., pl.* simptome.
simptomatic,-ă 1. Care constituie simptomul unei boli. 2. (fig.) Care indică existența unei stări de lucruri; semnificativ. *adj., pl.* simptomatici,-ce.
simptomatologic,-ă Referitor la simptomatologie. *adj., pl.* simptomatologici,-ce.
simptomatologie 1. Totalitatea manifestărilor unei boli. 2. Semiologie. *s.f., art.* simptomatologia, *g.-d. art.* simptomatologiei.
sintiment v. **sentiment.**
simț 1. Funcție a organismului de a percepe anumiți stimuli externi sau interni. 2. (fig.) Înțelegere, apreciere a realității. /~ *practic* = îndemânare în rezolvarea diferitelor probleme concrete. ~ *moral* = facultatea de a deosebi binele de rău. *s.n., pl.* simțuri.
simțământ Sentiment. [*var.* (înv.) simțimânt *s.n.*] *s.n., pl.* simțăminte.
simți 1. *tr.* A percepe ceva cu ajutorul organelor de simț; a prezenta sensibilitate. 2. *refl.* A-și da seama de propria stare fizică. /*A* ~ *lipsa* (cuiva sau a ceva) = a suferi din cauză că cineva sau ceva lipsește. *A* ~ *nevoia să...* = a dori să... 3. *tr.* A fi mișcat, impresio-nat, tulburat de ceva. 4. *refl.* A da dovadă de bun-simț. 5. *tr.* A avea impresia că... /(refl.) *A se* ~ *în* (sau *la*) *largul lui* (sau *ca acasă la el*) = a se simți bine. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* simt, *imperf. 3 sg.* simțea; *conj. prez. 3* să simtă.
simțibilitate (înv.) Sensibilitate. *s.f., g.-d. art.* simțibilității.
simțimânt v. **simțământ.**
simțiciune (înv.) Sensibilitate, sentiment. *s.f., g.-d. art.* simțiciunii.
simțimântalism (înv.) Sentimentalism. *s.n.*
simțire 1. Faptul de a simți. (înv., pop.) ~ *de sine* = bun-simț. 2. Trăire afectivă; sentiment. 3. Starea omului care este conștient de ceea ce se petrece în jurul său. /*Fără* ~ = fără cunoștință. *A-și pierde* ~*a* (sau ~*ile*) = a leșina. *A-și veni în* ~ (sau *în* ~*i*) = a-și reveni din leșin; a-și veni în fire. 4. (rar) Simț (1). *s.f., g.-d. art.* simțirii, *pl.* simțiri.
simțit,-ă 1. Cu multă sensibilitate. 2. Cu bun-simț, cuviincios. *adj., pl.* simțiți,-te.

simțitor,-oare 1. Care se impresionează uşor; plin de sensibilitate. 2. (şi adv.) Apreciabil, considerabil. *Reducerea a fost ~. adj., pl.* simțitori,-oare.
simțivară (reg.) Specie de pițigoi. *s.f., g.-d. art.* simțivării, *pl.* simțiveri.
simțual,-ă (-țu-al) (înv.) Senzual. *adj., pl.* simțuali,-e.
simula *tr.* A face să pară adevărat ceva inexistent; a da o impresie falsă. //A se preface (bolnav, beat, nebun etc.). *vb. I, ind. prez. 3* simulează.
simulacru Aparență înşelătoare; acțiune, obiect care simulează ceva. *s.n., art.* simulacrul, *pl.* simulacre.
simulant,-ă Persoană care simulează ceva (o boală, o nebunie etc.). *s.m., pl.* simulanți; *s.f., g.-d. art.* simulantei, *pl.* simulante.
simulare Faptul de a simula; prefăcătorie; simulație. *s.f., g.-d. art.* simulării, *pl.* simulări.
simulator 1. Sistem tehnic destinat rezolvării ecuațiilor care caracterizează un anumit obiect sau fenomen. 2. Ansamblu tehnic care simulează situațiile posibile într-o activitate complexă (aplicație militară, zbor cosmic etc.), folosit pentru antrenament şi verificarea operațiilor. //Dispozitiv pentru simularea condițiilor de pilotare a unui avion, a unui automobil etc. 3. Program care prezintă, cu ajutorul unui ordinator, funcționarea unei maşini, a unui sistem tehnic etc. *s.n., pl.* simulatoare.
simulație (-ți-e) Simulare. //(jur.) Folosire de către cineva a unui înscris constatator al unui act juridic care nu corespunde unei operații reale. [*var.* simulațiune *s.f.*] *s.f., art.* simulația, *g.-d. art.* simulației, *pl.* simulații, *art.* simulațiile.
simulațiune v. **simulație.**
simultan[1] Demonstrație a unui şahist cu o clasificare superioară, care joacă în acelaşi timp cu mai mulți adversari. *s.n., pl.* simultane.
simultan[2]**,-ă** (şi adv.) În acelaşi timp; concomitent. [*var.* (înv.) simultaneu,-ee *adj.*] *adj., pl.* simultani,-e.
simultaneitate (-ne-i-) Însuşire a unor acțiuni, fenomene etc. de a fi simultane[2]; sincronism. *s.f., g.-d. art.* simultaneității.
simultaneu,-ee v. **simultan.**
simun Vânt puternic şi uscat care bate în Sahara şi în Arabia. *s.n.*
sin[1] (slav., înv., reg., particulă care precedă numele tatălui şi intră în componența numelui de familie al copiilor). Fiul lui... *s.m.*
sin[2] v. **sân**[1].
sin[3] v. **sân**[2].
sinafie Fenomen care se produce atunci când două versuri sunt strâns unite, atfel încât are loc eliziunea de la unul la altul sau acelaşi cuvânt termină un vers şi îl începe pe celălalt. *s.f., art.* sinafia, *g.-d. art.* sinafiei, *pl.* sinafii, *art.* sinafiile.
sinagogă 1. Casă de rugăciuni sau templu mozaic. 2. Organizație religioasă la mozaici asemănătoare cu parohiile creştine. *s.f., g.-d. art.* sinagogii, *pl.* sinagogi.
sinaiot,-ă (Locuitor) din peninsula Sinai. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sinaioți,-te.
sinalagmatic,-ă (jur., despre contracte) Care impune obligații reciproce pentru părțile interesate chiar din momentul semnării lor. *adj., pl.* sinalagmatici,-ce.
sinalefă Fuziune în timpul pronunțării a două silabe într-una singură prin contracție, eliziune sau sinereză. *s.f., g.-d. art.* sinalefei, *pl.* sinalefe.
sinalepsă Reducere a unui diftong la o singură vocală. *s.f., g.-d. art.* sinalepsei, *pl.* sinalepse.
sinalgie Durere resimțită, prin simpatie, la nivelul unui organ sănătos. *s.f., art.* sinalgia, *g.-d. art.* sinalgiei, *pl.* sinalgii, *art.* sinalgiile.
sinantrop Om fosil descoperit în China, mai evoluat decât pitecantropul. *s.m., pl.* sinantropi.
sinapism Cataplasmă cu făină de muştar. *s.n., pl.* sinapisme.
sinapsă (anat.) Zonă de contact între doi neuroni. *s.f., g.-d. art.* sinapsei, *pl.* sinapse.
sinaptic,-ă (anat.) De sinapsă. *adj., pl.* sinaptici,-ce.
sinarhie Guvernare simultană a mai multor căpetenii, care conduc fiecare câte o parte a unui stat. *s.f., art.* sinarhia, *g.-d. art.* sinarhiei, *pl.* sinarhii, *art.* sinarhiile.
sinarmonism Asimilare progresivă a vocalelor dintr-un cuvânt, specifică limbilor turco-tătare; armonie vocalică. *s.n.*
sinartroză Articulație fixă între două oase. *s.f., g.-d. art.* sinartrozei, *pl.* sinartroze.
sinaxar 1. Carte care cuprinde pe scurt viețile sfinților. 2. Calendar creştin în care apar înregistrate (pe zile) numele sfinților. *s.n., pl.* sinaxare.
sinaxă Nume dat adunărilor primilor creştini. *s.f., g.-d. art.* sinaxei.
sinăian,-ă (Locuitor) din Sinaia. *adj., s.m., pl.* sinăieni,-e.
sinălancă Locuitoare din Sinaia. *s.f., g.-d. art.* sinăiencei, *pl.* sinăience.
sinălău (reg.) Cuțit gros, puțin încovoiat, prevăzut cu două mânere, cu care tăbăcarii curăță părul de pe piei. *s.n., art.* sinălăul, *pl.* sinălaie.
sincarpă (bot., despre flori) Cu carpelele unite. *adj., pl.* sincarpe.
sincer,-ă 1. Care exprimă adevărul; neprețuit, cinstit; corect. 2. Conform cu anumite principii sau legi; corect. 3. (rar, despre culori) Curat, pur. *adj., pl.* sinceri,-e.
sinceramente (rar) În mod sincer. *adv.*
sinceriță (reg.) Plantă erbacee cu flori albe-verzui, fără petale. *s.f.*
sinceritate 1. Însuşirea de a fi sincer. /*Cu ~* = în mod sincer (1). 2. (rar) Confidență. *s.f., g.-d. art.* sincerității, *pl.* (2) sincerități.
sinchiseală (fam., mai ales în construcții negative) Grijă, atenție față de cineva sau de ceva. *s.f., g.-d. art.* sinchiselii.
sinchisi[1] *refl.* (mai ales în construcții negative) A-i păsa cuiva de cineva sau de ceva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se sinchisește, *imperf. 3 sg.* se sinchisea; *conj. prez. 3* să se sinchisească.
sinchisi[2] *tr.* (înv.) A incomoda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sinchisesc, *imperf. 3 sg.* sinchisea; *conj. prez. 3* să sinchisească.
sincipital,-ă (anat.) Care ține de sinciput. *adj., pl.* sincipitali,-e.
sinciput Os al craniului care corespunde creştetului capului. *s.n., pl.* sincipute.
sincițiu Masă de protoplasmă cu mai multe nuclee. *s.n., art.* sincițiul, *pl.* sinciții, *art.* sincițiile.
sinclinal (geol.) Partea concavă a unei cute a scoarței terestre. *s.n., pl.* sinclinale.
sinclinoriu (geol.) Structură de cute în formă de sinclinal. *s.n., art.* sinclinoriul, *pl.* sinclinorii, *art.* sinclinoriile.
sincopa *tr.* şi *refl.* A face să sufere sau a suferi o sincopă. *vb. I, ind. prez. 3* sincopează.
sincopare Faptul de a (se) sincopa. *s.f., g.-d. art.* sincopării, *pl.* sincopări.
sincopă 1. Pierdere bruscă a cunoştinței, datorită întreruperii activității inimii. 2. (muz.) Efect ritmic, dinamic, obținut prin mutarea accentului unei măsuri de pe timpul tare pe cel slab anterior. 3. Dispariția unei vocale sau a unui grup de vocale neaccentuate între două consoane ale unui cuvânt. 4. (rar) Pauză, întrerupere. *s.f., g.-d. art.* sincopei, *pl.* sincope.
sincretic,-ă Referitor la sincretism. *adj., pl.* sincretici,-ce.

sincretism 1. Îmbinare de elemente aparținând unor arte diferite (literatură, muzică, dans), specifică folclorului sau unor faze primitive de dezvoltare a culturii. 2. (pl.) Amestec de doctrine filosofice și religii diferite. *s.n., pl.* sincretisme.
sincretist,-ă (Adept) al sincretismului. *adj., s.m. și f., pl.* sincretiști,-ste.
sincrociclotron (fiz.) Accelerator ciclic pentru particule grele cu sarcină electrică; fazotron. *s.n., pl.* sincrociclotroane.
sincrofazotron (fiz.) Accelerator ciclic de particule grele cu sarcină electrică, mai puternic decât ciclotronul. *s.n., pl.* sincrofazotroane.
sincron,-ă Sincronic (1). */Mașină ~* = mașină electrică de curent alternativ a cărei turație de regim este constantă și proporțională cu frecvența tensiunii la borne. *adj., pl.* sincroni,-e.
sincronic,-ă 1. (despre fapte, evenimente, fenomene) Care există sau se produce în același timp; simultan, concomitent. */Tabele ~* = tabele cronologice ale evenimentelor care au avut loc în același timp. 2. Care este considerat independent de evoluția istorică; static. *adj., pl.* sincronici,-ce.
sincronicitate (rar) Sincronie. *s.f., g.-d. art.* sincronicității.
sincronie Caracter sincronic. //Ansamblul fenomenelor lingvistice considerate la un moment dat. *s.f., art.* sincronia, *g.-d. art.* sincroniei.
sincronism 1. Desfășurarea simultană a unor fapte, evenimente sau fenomene. //Concordanță a înregistrărilor sonore cu cele ale imaginilor, în cinematografie și în televiziune. 2. (lit.) Principiu formulat de E. Lovinescu, conform căruia, în epoca modernă, cultura unui popor se dezvoltă prin imitație și adaptare, în strânsă interdependență cu celelalte culturi. *s.n., pl.* sincronisme.
sincronistic,-ă (despre scrieri cu caracter istoric) Care studiază evenimentele sincronic. *adj., pl.* sincronistici,-ce.
sincroniza *tr.* 1. A face ca două acțiuni, mișcări etc. să se desfășoare în același timp. 2. A realiza într-un film concordanța dintre imagine și sunet. *vb. I, ind. prez. 3* sincronizează.
sincronizare Acțiunea de a sincroniza. *s.f., g.-d. art.* sincronizării, *pl.* sincronizări.
sincronizator 1. Aparat folosit în cinematografie pentru a pune în concordanță imaginea cu banda sonoră. 2. Ansamblu de dispozitive pentru sincronizarea automată a mașinilor sincrone. *s.n., pl.* sincronizatoare.
sincronizor (biol.) Factor de ambient care poate modifica unul dintre parametrii unui bioritm. *s.n., pl.* sincronizoare.
sincronoscop Aparat care indică dacă două fenomene periodice sunt sincrone. *s.n., pl.* sincronoscoape.
sincrotron (fiz.) Accelerator de electroni folosit în fizica nucleară. *s.n., pl.* sincrotroane.
sindactilie Malformație congenitală constând în lipirea a două sau mai multe degete de la mâini sau de la picioare. *s.f., art.* sindactilia, *g.-d. art.* sindactiliei.
sindic Persoană însărcinată cu administrarea patrimoniului unei instituții, corporații, societăți etc. */~ (de bursă)* = conducător al agenților de schimb ori al mijlocitorilor oficiali, care face parte din conducerea bursei. *s.m., pl.* sindici.
sindical,-ă Referitor la sindicat. *adj., pl.* sindicali,-e.
sindicalism 1. Curent în mișcarea muncitorească, apărut la sfârșitul sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea, care considera sindicatele cea mai puternică formă de organizare a muncitorilor. 2. Sistem de organizare în sindicate; mișcare sindicală. *s.n.*
sindicalist,-ă Membru al unui sindicat. *s.m., pl.* sindicaliști; *s.f., g.-d. art.* sindicalistei, *pl.* sindicaliste.
sindicaliza 1. *tr.* A organiza viața sindicală. 2. *refl.* A intra într-un sindicat. *vb. I, ind. prez. 3* sindicalizează.
sindicalizare Acțiunea de a (se) sindicaliza. *s.f., g.-d. art.* sindicalizării.
sindicat 1. Organizație de masă a salariaților, grupați pe profesii, care are ca scop apărarea intereselor lor. 2. Totalitatea membrilor unui sindicat (1). 3. Uniune monopolistă în cadrul căreia întreprinderile membre sunt independente în organizarea producției, dar dependente unele de altele în problemele comerciale. *s.n., pl.* sindicate.
sindrofie (fam.) Petrecere (în familie). *s.f., art.* sindrofia, *g.-d. art.* sindrofiei, *pl.* sindrofii, *art.* sindrofiile.
sindrom Grup de semne și simptome care caracterizează o anumită boală. *s.n., pl.* sindroame.
sine 1. (la pers. 3, pentru toate genurile și numerele, având funcție de complement direct al unui verb reflexiv) *Nu se cunoaște pe ~.* 2. (are funcție de atribut, de complement indirect sau circumstanțial) *Va fi păstrat pentru ~. /De la ~* = fără ajutorul nimănui; din proprie inițiativă. *pr. refl.*
sinea (în expr.) *În ~ mea (a ta* etc.) = în propria conștiință, în gând. *s.f. art.*
sineală (pop.) Vopsea albastră pentru rufe și var. *s.f., g.-d. art.* sinelii.
sinecdocă/sinecdocă Figură de stil constând în lărgirea sau restrângerea sensului unui cuvânt, folosindu-se întregul pentru parte (și invers), particularul pentru general (și invers), materia din care este făcut un lucru pentru lucru însuși etc. *s.f., g.-d. art.* sinecdocei/sinecdoci, *pl.* sinecdoce/sinecdoce.
sinechie (med.) Aderență patologică între formațiuni anatomice vecine. //Lipire a irisului de cornee sau de cristalin. *s.f., art.* sinechia, *g.-d. art.* sinechiei.
sinecologie Ramură a ecologiei care se ocupă cu studiul asociațiilor organismelor vegetale sau animale. *s.f., art.* sinecologia, *g.-d. art.* sinecologiei.
sinectică Metodă de rezolvare creatoare a unor probleme prin stimularea fanteziei, a intuiției etc. unor indivizi sau grupuri de indivizi. *s.f., g.-d. art.* sinecticii.
sinecură Slujbă, funcție bine retribuită care necesită muncă minimă sau nu necesită niciun fel de muncă. *s.f., g.-d. art.* sinecurii, *pl.* sinecuri.
sinecurist,-ă (rar) Beneficiar al unei sinecuri. *s.m., pl.* sinecuriști; *s.f., g.-d. art.* sinecuristei, *pl.* sinecuriste.
sine die (di-e) (lat.) Fără o dată precisă. *loc. adv.*
sinedriu (înv.) Sfat, consiliu bisericesc. *s.n., art.* sinedriul, *pl.* sinedrii, *art.* sinedriile.
sinele (fil.) Lucrul în sine. *s.n. art.*
sineluí *tr.* (reg.) A curăța cu sinălău părul de pe piei, în tăbăcărie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sineluiesc, *imperf. 3 sg.* sineluia; *conj. prez. 3* să sineluiască.
sineluít (reg.) Acțiunea de a sinelui. *s.n.*
sine qua non (lat.) Fără care nu se poate. *Condiție ~. loc. adj.*
sinereză Fuziune a două vocale într-un diftong ascendent, prin transformarea primei vocale într-o semivocală. *s.f., g.-d. art.* sinerezei, *pl.* sinereze.
sinergidă (bot.) Fiecare dintre cele două celule ale sacului embrionar, așezate de o parte și de alta a oosferei. *s.f., g.-d. art.* sinergidei, *pl.* sinergide.
sinergie 1. Asociere a mai multor organe, sisteme, factori, care desfășoară acțiuni simultane; sinergism. 2. Coordonare a mai multor acțiuni în vederea unui rezultat comun, cu economie de mijloace. *s.f., art.* sinergia, *g.-d. art.* sinergiei.
sinergism Sinergie (1). *s.n.*
sinestalgie (med.) Durere care apare la atingerea unei zone îndepărtate de punctul dureros. *s.f., art.* sinestalgia, *g.-d. art.* sinestalgiei, *pl.* sinestalgii, *art.* sinestalgiile.

sinestezic,-ă Cu caracter de sinestezie. *adj., pl.* sinestezici,-ce.
sinestezie Asociere spontană între senzații de natură diferită (muzicale, coloristice, olfactive), care dau impresia că își corespund în plan afectiv. *s.f., art.* sinestezia, *g.-d. art.* sinesteziei, *pl.* sinestezii, *art.* sinesteziile.
sineși (înv.) Sine. *Își spuse în ~. pr. refl.*
sinet (înv.) 1. Act, document. 2. Chitanță; poliță. *s.n., pl.* sinețuri.
sinet (înt., reg.) Plătică[1]. *s.m., pl.* sineți.
sinetel (reg.) Diminutiv al lui sinet. *s.n., pl.* sinetele.
sinfazic,-ă (despre procese periodice) Care au aceeași fază. */Antenă ~* = antenă alimentată în fază cu celelalte antene ale unui sistem radiant. *adj., pl.* sinfazici,-ce.
singenetic,-ă (despre minerale) Format în același timp cu roca în care se găsește. *adj., pl.* singenetici,-ce.
singeneză Stadiu în evoluția rocilor sedimentare, care corespunde timpului de formare a sedimentelor. *s.f., g.-d. art.* singenezei.
singhalez,-ă (gh *pron.* g) (Locuitor) din Ceylon. *adj., s.m.* și *f., pl.* singhalezi,-e.
singhaleză (gh *pron.* g) Limbă indo-europeană vorbită de singhalezi. *s.f., g.-d. art.* singhalezei.
singhel Grad în ierarhia bisericească inferior protosinghelului. *s.m., pl.* singheli.
singir (înv.) Lanț cu care se încătușau robii pemtru a fi transportați în convoi. *s.n., pl.* singiruri.
single[1] (singl) (angl., turism; despre o cameră, un compartiment, o cabină) Ocupat de o singură persoană. *adj. invar.*
single[2] (singl) (angl.) 1. (muz.) Disc care conține câte o singură melodie pe fiecare față. //(adj.) *Disc ~.* 2. (tenis) Simplu. *s.n., art.* single-ul, *pl.* single-uri.
singleton Singura carte de un anumit semn pe care o are un jucător la bridge. *s.n.*
singspiel (zingspil) (germ.) Operă germană de tip popular, în care muzica alternează cu dialogul. *s.n.*
singular,-ă 1. (în sintagma) *Număr ~* (și s.n.) = categorie gramaticală care indică un singur exemplar dintr-o categorie de ființe, de obiecte etc. *Persoana întâi* (sau *a doua, a treia*) *~* = persoană gramaticală care indică numărul singular (1). 2. Care este unicul cu o anumită însușire sau într-o anumită situație. /(log.) *Judecată ~* = judecată al cărei obiect este un nume individual. 3. Deosebit, aparte, neobișnuit; ciudat, bizar. //(fil., s.n., art.) Categorie care desemnează ceea ce aparține unui singur obiect sau proces; individual. *adj., pl.* singulari,-e.
singulare tantum (despre un substantiv) Defectiv de plural. *loc. adj., pl.* singularia tantum.
singularitate (rar) Calitatea de a fi singular; (p. ext.) ciudățenie, bizarerie. *s.f., g.-d. art.* singularității.
singulariza *tr.* și *refl.* A (se) deosebi, a (se) distinge de alții. *vb. I, ind. prez. 3* singularizează.
singularizare Faptul de a (se) singulariza. *s.f., g.-d. art.* singularizării.
singulativ (gram., în sintagma) *Sufix de ~* = sufix cu ajutorul căruia se formează în unele limbi singularul din tema de plural. *s.n.*
singur,-ă 1. Neînsoțit de nimeni. //Singuratic (1); izolat, retras. */De unul ~* = neînsoțit de nimeni. 2. Prin forțele sale, din proprie inițiativă. //De la sine. 3. (precedând substantivul) Numai unul; (în construcții negative) niciun. *N-a spus un ~ cuvânt.* 4. Eu (sau tu, el etc.) însumi (însuți, însuși etc.); chiar eu (tu, el etc.) în persoană. *adj., pl.* singuri,-e.
singuratec,-ă v. **singuratic.**
singuratic,-ă 1. (despre oameni) Care trăiește izolat, retras. 2/Caracteristic pentru un om singuratic (1). 2. (despre lucruri, așezări omenești) Izolat, solitar; (p. ext.) liniștit. 3. (gram., înv.; și s.n.) Singular (1). [*var.* singuratec,-ă *adj.*] *adj., pl.* singuratici,-ce.
singurătate 1. Faptul de a fi singur; starea celui care trăiește singuratic. 2. Loc retras; pustietate. *s.f., g.-d. art.* singurății, *pl.* (2) singurăți.
singurel,-ică/-ea Diminutiv al lui singur. *adj., pl.* singurei,-ele.
singur-singurel, singură-singurică Foarte singur(ă). *adj., pl.* singuri-singurei, singure-singurele.
sinie (pop.) Tavă rotundă de metal, întrebuințată mai ales pentru copt plăcinte și prăjituri. *s.f., art.* sinia, *g.-d. art.* siniei, *pl.* sinii, *art.* siniile.
sinigrină Sare de potasiu extrasă din semințe de muștar negru, hrean și ridichi. *s.f., g.-d. art.* sinigrinei.
siniți *tr.* (reg.) A clăti rufele în scrobeală albastră; a albăstri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sinilesc, *imperf. 3 sg.* sinilea; *conj. prez. 3* să sinilească.
siniliu,-ie (pop.) Albăstrui. *adj., pl.* sinilii.
sinistrat,-ă (Persoană, regiune) care a suferit pagube însemnate în urma unor calamități. *adj., s.m.* și *f., pl.* sinistrați,-te.
sinistru[1] Calamitate, dezastru. *s.n., art.* sinistrul, *pl.* sinistre.
sinistru[2],-ă 1. Care îngrozește; înspăimântător. //Oribil. 2. Primejdios. *adj., pl.* sinistri,-stre.
sinod 1. Adunare de ierarhi care reprezintă forul superior suprem al Bisericii ortodoxe. 2. Adunare episcopală care se convoacă ocazional pentru a lua hotărâri în probleme de dogmă, de morală etc. *s.n., pl.* sinoade.
sinodal,-ă Referitor la sinod; care emană de la sinod. *adj., pl.* sinodali,-e.
sinodic,-ă 1. Referitor la intervalul de timp după care se repetă aceeași poziție relativă a Pământului, a Soarelui, a Lunii sau a unei planete. */Perioadă ~* = interval în care se face rotirea completă a unui corp ceresc în jurul altui corp ceresc. *Lună ~* = interval în care Luna, aflată în una dintre fazele sale, face o mișcare de rotație completă în jurul Pământului și revine în faza de unde a pornit. 2. Sinodal, sinodicesc. *adj., pl.* sinodici,-ce.
sinodicesc,-ească (înv.) Sinodal. *adj., pl.* sinodicești.
sinolog,-ă Specialist în sinologie. *s.m., pl.* sinologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* sinologei, *pl.* sinologe.
sinologic,-ă Referitor la sinologie. *adj., pl.* sinologici,-ce.
sinologie Știință care studiază limba și cultura chineză. *s.f., art.* sinologia, *g.-d. art.* sinologiei.
sinonim[1] Cuvânt, afix etc. care are (aproape) același înțeles cu altcuvânt, cu alt afix etc. *s.n., pl.* sinonime.
sinonim[2],-ă (despre cuvinte, expresii, afixe etc.) Care are același înțeles cu alt cuvânt, cu altă expresie, cu alt afix. *adj., pl.* sinonimi,-e.
sinonimic,-ă Referitor la sinonimie sau la sinonime. */Derivație ~* = procedeu stilistic potrivit căruia două sau mai multe cuvinte, cu sensuri apropiate, ajung să desemneze, în sens figurat, același lucru. *adj., pl.* sinonimici,-ce.
sinonimică 1. Ramură a lingvisticii care studiază sinonimele. 2. Totalitatea sinonimelor unei limbi. *s.f., g.-d. art.* sinonimicii.
sinonimie Însușire a unor cuvinte, expresii etc. de a avea același înțeles cu altele; situație în care se află două sau mai multe sinonime. //Asemănare, identitate. *s.f., art.* sinonimia, *g.-d. art.* sinonimiei, *pl.* sinonimii, *art.* sinonimiile.
sinonimitate (rar) Sinonimie. *s.f., g.-d. art.* sinonimității.
sinopsie Contopire a razelor vizuale pentru a forma imaginea; sinestezie vizuală. *s.f., art.* sinopsia, *g.-d. art.* sinopsiei, *pl.* sinopsii, *art.* sinopsiile.

sinopsis 1. Privire generală asupra unei ştiinţe, a unui obiect de învăţământ etc. 2. Rezumat concentrat al subiectului (unui film). 3. Rezumat făcut de autorul unui studiu, al unui articol etc. *s.n., pl.* sinopsisuri.
sinoptic,-ă (despre tabele, date etc.) Care permite o privire generală asupra tuturor părţilor componente. /*Hartă* ~ = hartă cu date meteorologice culese simultan în diferite localităţi, care serveşte la prognozarea timpului pentru următoarele ore sau zile. *adj., pl.* sinoptici,-ce.
sinoptică Metodă de lucru a meteorologiei constând din analiza sinoptică a vremii. *s.f., g.-d. art.* sinopticii.
sinostoză Sutură a oaselor craniene. *s.f., g.-d. art.* sinostozei.
sinovial,-ă (-vi-al) Referitor la sinovie. *adj., pl.* sinoviali,-e.
sinovie Lichid seros, galben, secretat de membranele sinoviale, care asigură buna funcţionare a articulaţiilor. *s.f., art.* sinovia, *g.-d. art.* sinoviei.
sinovită Inflamaţie a unei membrane sinoviale. *s.f., g.-d. art.* sinovitei, *pl.* sinovite.
sintactic,-ă Referitor la sintaxă. *adj., pl.* sintactici,-ce.
sintagmatic,-ă De sintagmă. *adj., pl.* sintagmatici,-ce.
sintagmă Unitate semantico-sintactică stabilă, formată din două sau mai multe cuvinte între care există raporturi de subordonare; locuţiune, expresie. *s.f., g.-d. art.* sintagmei, *pl.* sintagme.
sintaiitate Totalitatea particularităţilor esenţiale care alcătuiesc profilul unui grup social. *s.f., g.-d. art.* sintalităţii.
sintaxă 1. Parte a gramaticii care studiază regulile de îmbinare a cuvintelor în propoziţii şi a propoziţiilor în fraze. /~ *poetică* = ansamblu de procedee stilistice care, folosind topica propoziţiei şi a frazei, dau expresivitate limbii literare. 2. Parte a logicii simbolice. *s.f., g.-d. art.* sintaxei, *pl.* sintaxe.
sinteaze (-te-a-) Clase de enzime care catalizează unele reacţii de sinteză din organism. *s.f. pl.*
sinteriza *tr.* A efectua operaţia de sinterizare. *vb. I, ind. prez. 3* sinterizează.
sinterizare 1. Procedeu de lipire fără liant a pulberilor metalice sau ceramice, numai prin încălzirea şi presarea lor. 2. Operaţie de realizare a unor piese prin încălzirea unor pulberi şi presarea lor în forme speciale. *s.f., g.-d. art.* sinterizării.
sintetic,-ă De sinteză; obţinut prin sinteză. /*Limbă* ~ = limbă în care raporturile gramaticale se exprimă, de obicei, prin adăugarea de afixe la tema cuvântului. *Spirit* ~ = spirit care face uşor sinteza lucrurilor. //(despre compuşi chimici) Obţinut pe cale artificială. *adj., pl.* sintetici,-ce.
sintetism Faptul, însuşirea de a fi sintetic. *s.n.*
sintetiza *tr.* A face o sinteză; a uni prin sinteză. *vb. I, ind. prez. 3* sintetizează.
sintetizare Acţiunea de a sintetiza; generalizare. *s.f., g.-d. art.* sintetizării, *pl.* sintetizări.
sintetizator[1] Instrument electric cu claviatură, având o largă paletă de timbre şi sonorităţi, care este folosit în muzica uşoară, de jazz etc. *s.n., pl.* sintetizatoare.
sintetizator[2]**,-oare** Care sintetizează. *adj., pl.* sintetizatori,-oare.
sintetizor 1. Instrument electronic complex, care permite obţinerea de efecte sonore diverse. 2. ~ *de vorbire* = a) aparat electronic care imită vocea umană; b) procesor electronic care reduce redundanţa semnalelor vorbirii umane în scopul utilizării lor cu maximă eficienţă în diferite sisteme. *s.n., pl.* sintetizoare.
sinteză 1. Metodă de cunoaştere constând în recompunerea unui tot din părţile sale componente. //Lucrare, operă care abordează datele esenţiale ale unei probleme, ale unei discipline etc. //(mil.) Document întocmit pentru eşalonul superior la sfârşitul zilei de luptă sau al unei activităţi. 2. Operaţie prin care se obţine un compus chimic din elementele lui sau din compuşi mai simpli. 3. (fiz.) Combinare a culorilor rezultată din suprapunerea sau din amestecul a două sau mai multe culori. //Recompunere a elementelor în care a fost descompusă imaginea la distanţă. /~ *a sunetelor* = a) tehnică de generare pe cale electronică a sunetelor; b) tehnică de procesare prin care se reduce redundanţa semnalelor vorbirii umane. *s.f., g.-d. art.* sintezei, *pl.* sinteze.
sintonie 1. Acord (4). 2. Caracteristică temperamentală care constă în uşurinţă de acomodare afectivă cu mediul ambiant. *s.f., art.* sintonia, *g.-d. art.* sintoniei.
sintoniza *tr.* A realiza o sintonie. *vb. I, ind. prez. 3* sintonizează.
sintonizare Acţiunea de a sintoniza. *s.f., g.-d. art.* sintonizării, *pl.* sintonizări.
sinucide *refl.* A-şi lua singur viaţa, a se omorî. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se sinucide.
sinucidere Acţiunea de a se sinucide; suprimarea propriei vieţi; suicid. *s.f., g.-d. art.* sinuciderii, *pl.* sinuciderii.
sinucigaş,-ă Persoană care şi-a luat (sau a încercat să-şi ia) singur viaţa. *s.m., pl.* sinucigaşi; *s.f., g.-d. art.* sinucigaşei, *pl.* sinucigaşe.
sinuos,-oasă (-nu-os) 1. Cu sinuozităţi; cotit. 2. (fig., despre caracterul oamenilor) Schimbător, şovăielnic. *adj., pl.* sinuoşi,-oase.
sinuozitate (-nu-o-) Cotitură, curbură. *s.f., g.-d. art.* sinuozităţii, *pl.* sinuozităţi.
sinus[1] 1. Cavitate neregulată în interiorul unui os cranian. 2. Porţiune dilatată pe traiectul unui vas sangvin sau limfatic. *s.n., pl.* sinusuri.
sinus[2] Funcţie trigonometrică egală cu raportul dintre lungimea catetei opuse unghiului respectiv şi lungimea ipotenuzei dintr-un triunghi dreptunghic. *s.n., pl.* sinusuri.
sinusoidal,-ă (-so-i-) Referitor la sinusoidă; în formă de sinusoidă. *adj., pl.* sinusoidali,-e.
sinusoidă Curbă care reprezintă valorile sinusului[2] în funcţie de valorile unghiului respectiv. *s.f., g.-d. art.* sinusoidei, *pl.* sinusoide.
sinuzal,-ă Referitor la sinus[1]. *adj., pl.* sinuzali,-e.
sinuzită Inflamaţie a mucoasei sinusului[1] nazal. *s.f., g.-d. art.* sinuzitei, *pl.* sinuzite.
sionism (si-o-) Mişcare apărută la sfârşitul sec. al XIX-lea, la baza căreia stă ideea întemeierii unui stat evreiesc pe teritoriul Palestinei. *s.n.*
sionist,-ă (si-o-) (Adept) al sionismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sionişti,-ste.
sipet Cufăr de lemn cu capac boltit (uneori vopsit şi ferecat cu fier), în care se păstrează haine sau obiecte de valoare. *s.n., pl.* sipete.
sipetel Diminutiv al lui sipet. *s.n., pl.* sipetele.
sipică Numele a două plante erbacee, una cu flori albe-albăstrui, cealaltă cu flori gălbui-roşietice, întrebuinţată în medicină. *s.f., g.-d. art.* sipicii, *pl.* sipici.
sir (sör) (angl.) 1. Titlu care precedă prenumele cavalerilor şi al baronilor. 2. Termen de adresare corespunzător lui „domnule". *s.m.*
Sire Titlu cu care se adresează cineva unui rege sau unui împărat. *s.m. voc.*
sireac,-ă v. **sărac.**
sireap,-ă 1.(rar, despre cai) Iute, greu de stăpânit. 2. (reg.) *Floare* ~ = semn alb pe care îl au unii cai în frunte. *adj., pl.* sirepi,-e.
sirec (reg.) Reţea cu ochiuri largi care se adaugă volocului obişnuit, pentru a prinde mai uşor peştele. *s.n., pl.* sirecuri.
sirenă A. 1. Aparat care produce sunete de mare intensitate, folosit pentru semnalizări în fabrici, în navigaţie etc. 2. Aparat pentru măsurarea înălţimii sunetelor.

B. 1. Ființă mitologică având aspect de femeie, cu picioare și aripi de pasăre sau cu coadă de pește, care atrăgea cu cântecele ei pe corăbieri în locuri primejdioase. 2. (fig.) Femeie seducătoare. *s.f., g.-d. art.* sirenei, *pl.* sirene.

sirenian (-ni-an) (la pl.) Ordin de mamifere acvatice cu corpul în formă de torpilă; (la sg.) animal din acest ordin. *s.m., pl.* sirenieni.

sirian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Siria. *adj., s.m.* și *f., pl.* sirieni,-e.

siriană (-ri-an) Limba vorbită de sirieni. *s.f., g.-d. art.* sirienei.

siriman,-ă v. **sărman.**

siringă v. **seringă.**

sirinx Organ de producere a sunetelor la păsări. *s.n., pl.* sirinxuri.

sirocco Vânt uscat și fierbinte care bate pe coastele mediteraneene. *s.n., art.* sirocoul.

sirolog,-ă Specialist în sirologie. *s.m., pl.* sirologi; *s.f., g.-d. art.* sirologei, *pl.* sirologe.

sirologie Studiu al limbii și culturii siriene. *s.f., art.* sirologia, *g.-d. art.* sirologiei.

sirop Soluție densă din zahăr și apă ori din suc de fructe sau de plante, folosită ca băutură răcoritoare, la pregătirea unor dulciuri, în farmacie etc. *s.n., pl.* siropuri.

siropa *tr.* A îmbiba cu sirop. *vb. I, ind. prez. 3* siropează.

siropare Acțiunea de a siropa. *s.f., g.-d. art.* siropării, *pl.* siropări.

siropos,-oasă 1. Cu gustul sau aspectul siropului. 2. (fig., peior.) Dulceag, sentimental. *adj., pl.* siroposi,-oase.

sirtaki Dans de origine greacă. *s.n.*

sisal Plantă textilă tropicală cu fibre foarte rezistente, din care se fac sfori, saci etc. *s.m., pl.* sisali.

sisific,-ă Care cere eforturi îndelungi, istovitoare și zadarnice. *adj., pl.* sisifici,-ce.

sisinel 1. (în sintagma) ~ *de munte* = plantă erbacee cu o floare albă. 2. Dediței. *s.m., pl.* sisinei, *art.* sisineii.

sistmoterapie v. **seismoterapie.**

sista *tr.* A înceta, a suspenda o activitate. *vb. I, ind. prez. 3* sistează.

sistare Acțiunea de a sista. *s.f., g.-d. art.* sistării, *pl.* sistări.

sistem 1. Ansamblu de elemente aflate într-o relație de interdependență, care funcționează ca un întreg organizat. /~ *solar* = ansamblu format din Soare împreună cu toate planetele care gravitează în jurul lui. ~ *economic* = ansamblu de principii și de măsuri practice după care se organizează producția socială și se repartizează bunurile materiale. //(geol.) Succesiune de strate care corespund unei perioade geologice. 2. (anat.) Grupare morfologică și funcțională unitară de organe sau de structuri. 3. Metodă de lucru, mod de organizare a unui proces; normă. /~ *Braille* = metodă de scriere pentru orbi, cu litere în relief, care pot fi pipăite. 4. Model, tipar; marcă (de fabrică). 5. ~ *auditiv* = combină muzicală. 6. ~ *informațional* = ansamblu de procedee și mijloace de adunare, prelucrare și transmitere a datelor necesare procesului de conducere a întreprinderilor, instituțiilor etc. *s.n., pl.* sisteme.

sistematic,-ă 1. Alcătuit după un anumit sistem. 2. (și adv.) Efectuat după un plan, după o metodă; (p. ext.) care se execută cu perseverență, cu stăruință. *adj., pl.* sistematici,-ce.

sistematică (biol.) Știința identificării și clasificării organismelor vii. *s.f., g.-d. art.* sistematicii.

sistematician (-ci-an) Specialist în sistematică. *s.m., pl.* sistematicieni.

sistematiza *tr.* 1. A aranja ceva după un sistem. //A organiza elementele unei expuneri, ale unei științe etc. după un plan. 2. A moderniza un oraș prin lucrări edilitare. *vb. I, ind. prez. 3* sistematizează.

sistematizare 1. Acțiune de a sistematiza. 2. Ordonare, clasare după un sistem. //Ramură a urbanisticii care se ocupă cu amenajarea științifică a teritoriului și a localităților. *s.f., g.-d. art.* sistematizării, *pl.* sistematizări.

sistemic,-ă 1. Cu caracter de sistem. 2. Care are în vedere elementele în ansamblu. *adj., pl.* sistemici,-ce.

sistolă Contracție periodică, ritmică a mușchiului inimii, însoțită de împingerea sângelui din inimă în artere. *s.f., g.-d. art.* sistolei, *pl.* sistole.

sistolic,-ă Referitor la sistolă. *adj., pl.* sistolici,-ce.

sistru Instrument muzical la vechii egipteni, alcătuit dintr-o bară curbată prevăzută la capetele unite cu un mâner și având lamele metalice mobile, care, produceau sunete prin agitarea instrumentului. *s.n., art.* sistrul, *pl.* sistre.

sit 1. Peisaj considerat din punctul de vedere al aspectului său pitoresc. 2. Configurație proprie unui anumit teritoriu, păstrat în forma sa naturală. /~ *arheologic* = loc în care se efectuează săpături. *s.n., pl.* situri.

sitar[1] Pasăre călătoare de mărimea unui porumbel, vânată pentru carnea ei gustoasă. *s.m., pl.* sitari.

sitar[2] Meseriaș care face (și vinde) site. *s.m., pl.* sitari.

sita-zânelor Plantă erbacee cu flori albe și cu țepi la extremități. *s.f. art., g.-d. art.* sitei-zânelor.

sită 1. Obiect de uz casnic, format dintr-o țesătură de fire textile sau metalice, fixată pe un cadru și servind la cernut făină sau mălai, la pasat legume ori fructe etc. /*Plouă ca prin* ~ = plouă mărunt și des. *A vedea* (sau *a zări*) *ca prin* ~ = a vedea ca printr-o pânză, neclar. *A trece* (pe cineva sau ceva) *prin* ~ = a examina amănunțit și critic (pe cineva sau ceva). 2. Țesătură de fire textile ori metalice folosită pentru separarea materialelor granuloase sau pulverulente. 3. Pânză deasă de sârmă, așezată ca protecție la ferestre, la dulapuri etc. //Manșon care se aplică deasupra flăcării lămpile cu gaz aerian. //Grilă (la lămpile de radio). 4. ~ *fotografică* = dispozitiv optic care se așază în fața peliculei sau a plăcii fotografice pentru divizarea imaginii. *s.f., g.-d. art.* sitei, *pl.* site.

sităruș Diminutiv al lui sitar[1]. *adj., pl.* sitărușii.

site (sait) (angl.) Spațiu în care sunt situate informații pe rețeaua de internet. *s.n., art.* site-ul, *pl.* site-uri.

siteav,-ă (reg.) Răgușit. *adj., pl.* siteavi,-e.

sitiofobie v. **sitofobie.**

sitiomanie v. **sitomanie.**

sitișcă (reg.) 1. Vas de forma unui trunchi de con, cu fundul perforat, servind la strecurarea laptelui. 2. Mică ustensilă de metal prin care se strecoară ceaiul. *s.f., g.-d. art.* sitiștii, *pl.* sitiști.

sitișoară Diminutiv al lui sită; sitiță. *s.f., g.-d. art.* sitișoarei, *pl.* sitișoare.

sitiță (rar) Sitișoară. *s.f., g.-d. art.* sitiței, *pl.* sitițe.

sitofobie Teamă patologică de mâncare, stare care apare în unele boli mintale. [*var.* sitiofobie *s.f.*] *s.f., art.* sitofobia, *g.-d. art.* sitofobiei, *pl.* sitofobii, *art.* sitofobiile.

sitologie Știință care se ocupă cu studiul alimentelor. *s.f., art.* sitologia, *g.-d. art.* sitologiei.

sitomanie Manie patologică de a mânca mereu. [*var.* sitiomanie *s.f.*] *s.f., art.* sitomania, *g.-d. art.* sitomaniei, *pl.* sitomanii, *art.* sitomaniile.

sitronadă v. **citronadă.**

situa (-tu-a) 1. *refl.* A ocupa un anumit loc într-o ierarhie, într-o ordine; (p. ext.) a lua o anumită atitudine. 2. *tr.* A așeza într-un anumit loc. *vb. I, ind. prez. 3* situează, *1 pl.* situăm; *conj. prez. 3* să situeze; *ger.* situând.

situare (-tu-a-) Acțiunea de a (se) situa. *s.f., g.-d. art.* situării, *pl.* situări.

situație (-tu-a-ți-e) 1. Totalitatea împrejurărilor, condițiilor în care se află la un moment dat o persoană, o colectivitate etc., din punct de vedere social, economic, politic etc. */A fi la înălțimea ~ei* = a corespunde pe deplin unei sarcini încredințate. *A se pune în ~a cuiva* = a încerca să înțelegi împrejurările în care se află altcineva, pentru a înțelege modul acestuia de gândire. *A fi călare* (sau *stăpân*) *pe ~* = a domina o situație în momente critice. 2. Poziție socială, materială sau morală în care se află cineva. //Avere. */A-i face cuiva o ~* = a ajuta pe cineva să ajungă la o poziție socială bună. 3. (fig.) Dispoziție sufletească. 4. Raport, dare de seamă în care se prezintă o stare de lucruri, mersul unor lucrări etc. 5. (rar) Așezare, poziție a unui teren, a unei localități etc. *s.f., art.* situația, *g.-d. art.* situației, *pl.* situații, *art.* situațiile.

situație-limită (-tu-a-ți-e-) Situație excepțională, extremă, care impune măsuri radicale. *s.f., art.* situația-limită, *g.-d. art.* situației-limită, *pl.* situații-limită, *art.* situațiile-limită.

situațional,-ă (-tu-a-ți-o-) Referitor la o anumită situație. *adj., pl.* situaționali,-e.

situlă (rar) Vas cu toartă pentru scos apa. *s.f., g.-d. art.* situlei, *pl.* situle.

siv,-ă (reg.) De culoare cenușie, sură. *adj., pl.* sivi,-e.

sixtă A șasea poziție de apărare la scrimă. *s.f., g.-d. art.* sixtei, *pl.* sixte.

sizigie (astron.) Conjuncție sau opoziție a Lunii cu Soarele, corespunzând fazelor de Lună nouă sau plină. *s.f., art.* sizigia, *g.-d. art.* sizigiei.

skate (scheit) (angl.) Patină (1). *s.n., art.* skate-ul, *pl.* skate-uri.

skateboard (scheitbord) Sport care constă în deplasarea cu o placă fixată pe patru rotile. *s.n., pl.* skateboarduri.

skating (scheiting) (angl.) 1. Patinaj. 2. (la pl.) Obiecte pentru patinaj. *s.n., pl.* (2) skatinguri.

skeet (schit) (angl., sport) Probă de tir constând în ochirea unor talere[2] aruncate din șanț. *s.n.*

skinhead (ea *pron.* e) (angl., mai ales la pl.) Tineri violenți, rași pe cap, organizați în grupuri. //(adj.) *Curentul, moda ~. s.m., pl.* skinhead.

skleron Aliaj ușor și dur pe bază de aluminiu. *s.n.*

slab,-ă 1. Care nu are (multă) grăsime. //(despre mâncăruri) Gătit cu puțină grăsime. 2. Lipsit de vlagă, de putere. //(despre organe ale corpului) Care nu funcționează bine. *Vedere ~.* //(fig.) Lipsit de tărie morală, de energie. */~ de fire* (sau, rar, *de inimă, de caracter, de duh*) = fără voință, ușor influențabil. *~ de înger* = fricos. 3. (despre obiecte) Fără rezistență. */~ nădejde!* = puțin probabil. //(despre soluții, amestecuri) Diluat. 4. (despre opere artistice, științifice) Lipsit de valoare; mediocru. //(despre oameni) Puțin înzestrat pentru... *~ la matematică.* 5. (despre pământ) Neroditor. *adj., pl.* slabi,-e.

slad (înv., reg.) Malț. *s.n.*

sladniță (înv., reg.) Loc adăpostit, pivniță unde se păstrează sau se usucă sladul. *s.f., g.-d. art.* sladniței, *pl.* sladnițe.

slai (reg.) 1. Oplean. 2. Fiecare dintre scândurile care formează părțile laterale ale unei ambarcațiuni. 3. Poliță în perete pe care se țin lucruri de gospodărie. *s.n., pl.* slaiuri.

slalom 1. Coborâre pe schiuri într-o succesiune de viraje. 2. Probă din schiul alpin, care constă în coborârea, în două manșe, a unei pante cu trecere obli-gatorie prin anumite puncte (denumite porți). */~ nautic* = sport nautic care constă în coborârea cu caiacul sau cu canoea pe apele repezi de munte, prevăzute cu obstacole naturale. 3. Probă de conducere auto pe un parcurs sinuos. *s.n., pl.* slalomuri.

slalomist,-ă Schior specializat în slalom. *s.m., pl.* slalomiști; *s.f., g.-d. art.* slalomistei, *pl.* slalomiste.

slană (reg.) Slănină. *s.f., g.-d. art.* slanei, *pl.* slane.

slang (sleng) (angl.) Nume dat argoului în Anglia. *s.n., pl.* slanguri.

slap (slep) (angl., muz.) Efect sonor obținut la contrabas prin lovirea gâtului instrumentului. *s.n.*

slash (sleș) (angl.) Bară oblică. //Tastă pe care este imprimat acest semn. *s.n., art.* slash-ul, *pl.* slash-uri.

slatină Izvor de apă (minerală) sărată. //Teren mlăștinos și sărat. *s.f., g.-d. art.* slatinei, *pl.* slatine.

slav,-ă (Persoană) care aparține unor populații din marea familie a popoarelor de limbă indo-europeană, răspândite în prezent în Europa centrală și în Asia. *adj., s.m.* și *f., pl.* slavi,-e.

slavă[1] 1. Limba slavonă. 2. Fiecare dintre limbile popoarelor slave. */~ veche* (sau *bisericească*) = limba textelor slave religioase (secolele IX-XI). *s.f., g.-d. art.* slavei.

slavă[2] 1. Glorie, faimă; laudă, preamărire. */~ Domnului* sau *~ ție, Doamne!* exclamație prin care cineva își exprimă satisfacția pentru reușita unui lucru. 2. Înaltul cerului; văzduh. */A ridica casa în ~* = a face zgomot. 3. (bis.) Măreție, grandoare a divinității. 4. (înv.) Grație..., datorită... *s.f., g.-d. art.* slăvii, *pl.* slăvi.

slavic,-ă (înv.) Slav. *adj., pl.* slavici,-ce.

slavism Element (cuvânt, expresie etc.) împrumutat dintr-o limbă slavă și neasimilat. *s.n., pl.* slavisme.

slavist,-ă Specialist în slavistică. *s.m., pl.* slaviști; *s.f., g.-d. art.* slavistei, *pl.* slaviste.

slavistică Totalitatea disciplinelor care studiază limba, istoria și cultura popoarelor slave. *s.f., g.-d. art.* slavisticii.

slaviza *refl.* și *tr.* A deveni sau a face să devină slav, prin limbă sau obiceiuri. *vb. I, ind. prez. 3* slavizează.

slavizare Acțiunea de a (se) slaviza. *s.f., g.-d. art.* slavizării.

slavofil,-ă I. *adj.* Favorabil apropierii culturale și politice de popoarele și statele slave. II. *s.m.* și *f.* Simpatizant al culturii și civilizației popoarelor slave. *adj., s.m.* și *f., pl.* slavofili,-e.

slavofob,-ă I. *adj.* Care este potrivnic slavilor. II. *s.m.* și *f.* Adversar al culturii și civilizației popoarelor slave. *adj., s.m.* și *f., pl.* slavofobi,-e.

slavon,-ă Referitor la slavi, care aparține slavilor; slavic, slavonesc, slavonicesc. //(despre caractere grafice) Chirilic. *adj., pl.* slavoni,-e.

slavonă Limbă literară care s-a dezvoltat din slava veche (bisericească). *s.f., g.-d. art.* slavonei.

slavonesc,-ească (înv.) Slavon. *adj., pl.* slavonești.

slavonește În limba slavonă. *adv.*

slavonicesc,-ească (înv.) Slavon. *adj., pl.* slavonicești.

slavonie (înv., în expr.) *Pe ~* = pe limba slavonă. *s.f., art.* slavonia, *pl.* slavoniei.

slavonism 1. Element lingvistic de origine slavonă pătruns în altă limbă și neasimilat de aceasta. 2. Influență slavonă asupra limbii, literaturii și culturii unui popor. *s.n., pl.* (1) slavonisme.

slavoslovi *tr.* (bis., înv.) A slăvi pe Dumnezeu. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slavoslovesc, *imperf. 3 sg.* slavoslovea; *conj. prez. 3* să slavosloveasc㠖.

slăbăciune v. **slăbiciune.**

slăbănog,-oagă I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care are o constituție firavă, slabă; (om) lipsit de putere, de vlagă. II. *s.m.* Plantă erbacee din regiunile muntoase, înaltă, cu floricele punctate cu roșu. *adj., s.m.* și *f., pl.* slăbănogi,-oage.

slăbănogi *intr.* și *refl.* (înv.) A-și pierde puterea, vigoarea; a slăbi (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slăbănogesc, *imperf. 3 sg.* slăbănogea; *conj. prez. 3* să slăbănogeasc㠖.

slăbătură (fam.) Om (sau animal) foarte slab. *s.f., g.-d. art.* slăbăturii, *pl.* slăbături.
slăbi 1. *intr.* (despre ființe) A deveni (mai) slab; a pierde din greutate; a-și pierde vlaga, puterea. 2. *intr.* (despre organe ale corpului, despre facultăți etc.) A nu mai funcționa normal. //(despre abstracte) A pierde din intensitate; (despre acțiuni, procese) a-și încetini ritmul. 3. *tr.* A da drumul dintr-o strânsoare; a face să fie mai puțin strâns. */A nu ~ pe cineva* = a nu lăsa în pace pe cineva; a urmări de aproape. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slăbesc, *imperf. 3 sg.* slăbea; *conj. prez. 3* să slăbească.
slăbiciune 1. Lipsă de forță fizică; senzație (trecătoare) de pierdere a puterilor. 2. (fig.) Lipsă de energie, de fermitate. 3. (la pl.) Defect, cusur. 4. (fig.) Afecțiune; înclinație pentru cineva sau pentru ceva. 5. Lipsă de valoare, de merite, de pregătire. [*var.* slăbăciune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* slăbiciunii, *pl.* (3, 4) slăbiciuni.
slăbire Faptul de a slăbi; pierdere a greutății sau a puterii; slăbit. *s.f., g.-d. art.* slăbirii, *pl.* slăbiri.
slăbit Slăbire. *s.n.*
slăbuț,-ă Diminutiv al lui slab. *adj., pl.* slăbuți,-e.
slădărie (reg.) Clădire special amenajată în care se prepară sladul. *s.f., art.* slădăria, *g.-d. art.* slădăriei, *pl.* slădării, *art.* slădăriile.
slănină Strat de grăsime între pielea și carnea porcului; parte din această grăsime folosită ca aliment. *s.f., g.-d. art.* slăninii, *pl.* slănini.
slănințuță Diminutiv al lui slănină. *s.f., g.-d. art.* slănințuței, *pl.* slănințuțe.
slătinean,-ă (Locuitor) din municipiul Slatina. *adj., s.m., pl.* slătineni,-e.
slătineancă Locuitoare din municipiul Slatina. *s.f., g.-d. art.* slătinencei, *pl.* slătinence.
slăvi *tr.* 1. A glorifica, a preamări, a lăuda. 2. A iubi peste măsură, a adora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slăvesc, *imperf. 3 sg.* slăvea; *conj. prez. 3* să slăvească.
slăvire Faptul de a slăvi. *s.f., g.-d. art.* slăvirii, *pl.* slăviri.
slăvit,-ă 1. Preamărit, glorificat. //(ca formulă de reverență) *~e stăpâne*. 2. Renumit. *adj., pl.* slăviți,-te.
slăvitor,-oare (rar) Care slăvește. *adj., pl.* slăvitori,-oare.
sleding Mașină de recoltat bumbacul. *s.n.*
slei 1. *refl.* (despre substanțe grase) A se închega, a se solidifica prin răcire. 2. *tr.* A seca o fântână (pentru a o curăța). 3. *tr.* (fig.) A secătui pe cineva de ceva; a epuiza. *L-a ~t de bani. vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sleiesc, *imperf. 3 sg.* sleia; *conj. prez. 3* să sleiască.
sleire Faptul de a (se) slei; (fig.) istovire, epuizare. *s.f., g.-d. art.* sleirii, *pl.* sleiri.
sleit Scoatere a apei din fântână (pentru a o curăța). *s.n.*
slide (slaid) (angl., inform.) Funcție a calculatorului, care constă în succesiunea de imagini pe monitor, la un interval de timp stabilit de utilizator. *s.n.*
slimui *tr.* (înv.) A pune la cale, a întocmi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slimuiesc, *imperf. 3 sg.* slimuia; *conj. prez. 3* să slimuiască.
slimuire (înv.) Acțiunea de a slimui. *s.f., g.-d. art.* slimuirii, *pl.* slimuiri.
slin (reg.) Jeg. *s.n., pl.* slinuri.
slinos,-oasă Murdar, jegos. *adj., pl.* slinoși,-oase.
slip 1. Chiloți de baie foarte subțiri. 2. Plan înclinat de pe care sunt coborâte pe apă hidroavioanele. *s.m., pl.* slipuri.
slipmetru Sistem folosit la măsurarea mecanică a alunecării motoarelor asincrone. *s.n., art.* slipmetrul, *pl.* slipmetre.
slobod,-ă 1. Liber. //(despre popoare, state) Independent, neatârnat. 2. Care poate acționa după dorința sau voința sa. */E ~* = e permis. //(adv.) În voie, nestingherit. 3. (despre oameni) Indecent, licențios. *A fi ~ la* (sau *de*) *gură* = a depăși limitele bunei-cuviințe. 4. (despre drumuri) Pe care nu sunt obstacole. //(despre locuri, scaune) Pe care nu le-a ocupat nimeni; gol. 5. (despre timp) De care se poate dispune. *A avea mână ~* = a fi darnic, generos. *Cu inima ~* = liniștit, împăcat. *A rămâne pe voia ~ a cuiva* sau *a ceva* = a fi la dispoziția cuiva sau a ceva. *A da* (cuiva) *frâu ~* = a da (cuiva) libertate. (s.f., în loc.) *Cu ~a* = fără bagaj sau încărcătură). 6. (despre legături) Care permite mișcări, care nu strânge prea tare. *adj., pl.* slobozi,-de.
slobozean,-ă (Locuitor) din Slobozia. *adj., s.m., pl.* slobozeni,-e.
slobozeancă Locuitoare din Slobozia. *s.f., g.-d. art.* slobozencei, *pl.* slobozence.
slobozenie (-ni-e) (pop.) 1. Libertate. */Cu ~* = cu sinceritate. 2. Permisiune, voie. *s.f., art.* slobozenia, *g.-d. art.* slobozeniei.
slobozi *tr.* (pop.) 1. A pune în libertate. //A lăsa în libertate un animal. 2. A permite cuiva să plece. //(rar) A concedia. 3. A elibera dintr-o strânsoare. 4. A lăsa să cadă (din mână). 5. A descărca o armă de foc. //A emana, a degaja. //A emite un strigăt. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slobod, *3 sg.* sloboade, *imperf. 3 sg.* slobozea; *conj. prez. 3* să sloboadă; *imper. 2 sg.* sloboade.
slobozie (înv.) Sat întemeiat pe un loc pustiu, care se bucura de anumite privilegii domnești. *s.f., art.* slobozia, *g.-d. art.* slobozii, *pl.* slobozii, *art.* sloboziile.
slobozire (pop.) Acțiunea de a (se) slobozi. *s.f., g.-d. art.* slobozirii, *pl.* sloboziri.
slobozitor (pop.) Parte a războiului de țesut formată dintr-un băț lung care fixează sulul din spate. *s.n., pl.* slobozitoare.
slogan Formulă succintă care exprimă țeluri economice, politice etc.; lozincă. *s.n., pl.* sloganuri/slogane.
sloi 1. Bloc de gheață care plutește pe o apă. //(fig.) Om lipsit de căldură sufletească. */A-i trece* (cuiva) *un ~ (de gheață) prin inimă* (sau *pe spinare*, rar, *peste obraz*) = a-l trece (pe cineva) fiorii. *A fi ~* = a fi înghețat de frig. 2. (rar) Țurțur de gheață. *s.n., pl.* sloiuri.
slomni (înv., reg.) 1. *tr.* A rosti vorbele cu oarecare greutate. 2. *intr.* (despre lumini, culori) A se ivi încet, a mijii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slomnesc, *imperf. 3 sg.* slomnea; *conj. prez. 3* să slomnească.
slomnire (înv., reg.) Acțiunea de a slomni. *s.f., g.-d. art.* slomnirii, *pl.* slomniri.
slops Produs petrolier de calitate inferioară. *s.n., pl.* slopsuri.
slovac,-ă (Locuitor) din Slovacia. *adj., s.m.* și *f., pl.* slovaci,-ce.
slovacă Limbă slavă vorbită de slovaci. *s.f., g.-d. art.* slovacei.
slovă (pop.) 1. Literă (chirilică); scriere, alfabet. 2. Scrisul cuiva, cu caracteristicile lui. 3. Învățătură, știință de carte. *s.f., g.-d. art.* slovei, *pl.* slove.
sloven,-ă (Locuitor) din Slovenia. *adj., s.m.* și *f., pl.* sloveni,-e.
slovenă Limbă slavă meridională vorbită de sloveni. *s.f., g.-d. art.* slovenei.
slovenește Ca slovenii; în limba slovenă. *adv.*
sloveni *tr.* (înv.) A citi cu greu, a silabisi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slovenesc, *imperf. 3 sg.* slovenea; *conj. prez. 3* să sloveneească.
slovenie (înv.) Limba slavonă. *s.f., art.* slovenia, *g.-d. art.* sloveniei.
slovenire (înv.) Acțiunea de a sloveni. *s.f., g.-d. art.* sloveniri, *pl.* sloveniri.
slow (slău) (angl.) Numele unui dans modern cu mișcări lente. *s.n., art.* slow-ul, *pl.* slow-uri.
slow-fox (slăufox) (angl.) Dans modern mai lent decât foxtrotul. *s.n., pl.* slow-foxuri.

slugarnic,-ă Care are o atitudine umilă față de cei pe care îi slujește; servil. *adj., pl.* slugarnici,-ce.
slugă A. 1. Persoană angajată să muncească în gospodăria sau în mica întreprindere a altuia. /(înv.) *~a dumitale* (sau *dumneavoastră*), formulă de răspuns la salut. //Slujitor înarmat de pe lângă casa (sau suita) unui boier. 2. (fig.) Persoană care se supune orbește voinței altuia. B. (rar) Trăgătoare (de cizme). *s.f., g.-d. art.* slugii, *pl.* slugi.
slugăreală (rar) Faptul de a slugări; slugărit. */De ~ =* bun pentru a deveni slugă. *s.f., g.-d. art.* slugărelii.
slugăresc,-ească (rar) De slugă. *adj., pl.* slugărești.
slugărește (rar) În chip josnic; servil. *adv.*
slugări 1. *intr.* A munci ca slugă la stăpân. 2. *tr.* A sta în preajma cuiva, executându-i ordinele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slugăresc, *imperf. 3 sg.* slugărea; *conj. prez. 3* să slugărească.
slugărie 1. Condiție de slugă. 2. (fig.) Servilism, slugărnicie. *s.f., art.* slugăria, *g.-d. art.* slugăriei.
slugărime (rar) Mulțime de slugi. *s.f., g.-d. art.* slugărimii.
slugărire Acțiunea de a slugări. *s.f., g.-d. art.* slugăririi.
slugărit Slugăreală. *s.n.*
slugărnici *tr.* (reg.) A slugări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slugărnicesc, *imperf. 3 sg.* slugărnicea; *conj. prez. 3* să slugărnicească.
slugărnicie Atitudinea persoanei slugarnice; servilism. *s.f., art.* slugărnicia, *g.-d. art.* slugărniciei, *pl.* slugărnicii, *art.* slugărniciile.
slugărnicire (rar) Acțiunea de a slugărnici. *s.f., g.-d. art.* slugărnicirii, *pl.* slugărniciri.
sluger Dregător în Țara Românească și în Moldova, însărcinat cu aprovizionarea curții domnești și a armatei. [*var.* sulger *s.m.*] *s.m., pl.* slugeri.
slugerie (înv.) Demnitate de sluger. *s.f., art.* slugeria, *g.-d. art.* slugeriei.
slugoi Augmentativ al lui slugă. *s.m., pl.* slugoi, *art.* slugoii.
sluguliță (pop.) Diminutiv al lui slugă; sluguță. *s.f., g.-d. art.* sluguliței, *pl.* slugulițe.
sluguță (reg.) Sluguliță. *s.f., g.-d. art.* slugutei, *pl.* slugute.
sluis Jgheab de lemn folosit la spălarea nisipurilor care conțin aur, platină etc. *s.n., pl.* sluisuri.
sluj (în expr.) *A face* (sau *a sta*) *~* = a) (despre câini) a se ridica în două labe; b) (fig., despre oameni) a fi slugarnic, a se umili. *s.n.*
slujbaș,-ă Funcționar. *s.m., pl.* slujbași; (rar) *s.f., g.-d. art.* slujbașei, *pl.* slujbașe.
slujbă A. 1. Ocupație, serviciu la o întreprindere de stat sau particulară. */A fi* (sau *a se pune*) *în ~a cuiva* (sau a ceva) = a fi sau a se pune la dispoziția cuiva sau a susține o anumită cauză. (înv.) *A-i fi cuiva de ~* = a-i fi cuiva de folos. //(pop.) Stagiu militar. //(înv.) Serviciu făcut cuiva. 2. (rar) Misiune, sarcină. B. Serviciu religios. *s.f., g.-d. art.* slujbei, *pl.* slujbe.
slujbuliță Diminutiv al lui slujbă; slujbușoară. *s.f., g.-d. art.* slujbuliței, *pl.* slujbulițe.
slujbușoară (rar) Slujbuliță. *s.f., g.-d. art.* slujbușoarei, *pl.* slujbușoare.
slují A. 1. *intr.* A munci în gospodăria cuiva, a fi în serviciul unui stăpân; (înv.) a ocupa o funcție politică. 2. *refl.* A se servi de cineva sau de ceva. 3. *intr.* (despre obiecte) A servi la ceva. B. *intr.* A oficia o slujbă religioasă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slujesc, *imperf. 3 sg.* slujea; *conj. prez. 3* să slujească.
slujire (rar) Faptul de a sluji. *s.f., g.-d. art.* slujirii.
slujitor,-oare 1. (astăzi rar) Servitor, slugă. 2. (înv.) Oștean în slujba domnitorului sau a unui boier. //Jandarm, poteraș. *s.m., pl.* slujitori; *s.f., g.-d. art.* slujitoarei, *pl.* slujitoare.
slujitorime (rar) Mulțime de slujitori; totalitate a slujitorilor. *s.f., g.-d. art.* slujitorimii.
slujnicar (înv.) Bărbat care se lasă întreținut de slujnice; amant al slujnicelor. *s.m., pl.* slujnicari.
slujnică (înv.) Servitoare. *s.f., g.-d. art.* slujnicei, *pl.* slujnice.
slujnicuță Diminutiv al lui slujnică. *s.f., g.-d. art.* slujnicuței, *pl.* slujnicuțe.
slup Velier mic cu un singur arbore, fără bompres. *s.n., pl.* slupuri.
slut,-ă (Om) mutilat, infirm, pocit; (p. ext.) (om) foarte urât. *adj., s.m.* și *f., pl.* sluți,-te.
slutenie v. **slutenie.**
sluți v. **sluți.**
slutișor,-oară (pop.) Diminutiv al lui slut. *adj., pl.* slutișori,-oare.
slutenie (-ni-e) Faptul de a fi slut; sluție; ființă schiloadă sau foarte urâtă. [*var.* (înv.) slutenie *s.f.*] *s.f., art.* slutenia, *g.-d. art.* slutenii, *pl.* slutenii, *art.* sluteniile.
sluți *tr.* și *refl.* A (se) mutila, a (se) poci, a (se) urâți. [*var.* (reg.) sluți *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* slutesc, *imperf. 3 sg.* slutea; *conj. prez. 3* să slutească.
slutie (înv.) Slutenie. *s.f., art.* slutia, *g.-d. art.* slutiei.
slutire Acțiunea de a (se) sluți. *s.f., g.-d. art.* slutirii, *pl.* slutiri.
slutitură (rar) Ființă diformă sau foarte urâtă. *s.f., g.-d. art.* slutiturii, *pl.* slutituri.
smac Cuvânt care imită zgomotul produs de o mișcare precipitată. *interj.*
smal v. **smalț.**
smaltină Minereu de cobalt de culoare albă-argintie. *s.f., g.-d. art.* smaltinei.
smalț 1. Email. 2. Material sticlos sau obiect fabricat dintr-un astfel de material. 3. Substanță albă și lucioasă care acoperă suprafața vizibilă a dinților. [*var.* (înv.) smalt *s.n.*] *s.n., pl.* smalțuri.
smaragd v. **smarald.**
smarald Piatră prețioasă de culoare verde, foarte transparentă [*var.* smaragd, (reg.) smarand *s.n.*] *s.n., pl.* smaralde.
smarand v. **smarald.**
smarid Pește marin, lung până la 20 cm, cu corpul ușor turtit. *s.m., pl.* smarizi.
smash v. **smeș.**
smăltui v. **smălțui.**
smălța *tr.* (rar) A împodobi cu diferite culori; a smălțui. *vb. I, ind. prez. 3* smălțează.
smălțui *tr.* 1. A emaila. 2. (fig.) A smălța. [*var.* (înv.) smăltui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* smălțuiesc, *imperf. 3 sg.* smălțuia; *conj. prez. 3* să smălțuiască.
smălțuire Acțiunea de a smălțui; emailare. *s.f., g.-d. art.* smălțuirii, *pl.* smălțuiri.
smălțuitor,-oare (-țu-i-) Persoană care se îndeletnicește cu smălțuirea obiectelor; emailor. *s.m., pl.* smălțuitori; *s.f., g.-d. art.* smălțuitoarei, *pl.* smălțuitoare.
smâci v. **smuci.**
smânceală v. **smuceală.**
smânci v. **smuci.**
smâncit,-ă v. **smucit.**
smântână 1. Strat gros, de culoare albă-gălbuie, care se formează la suprafața laptelui nefiert, lăsat câtva timp să stea, ori care se separă din lapte cu o centrifugă specială. //(reg.) Caimac. 2. (fig.) Partea cea mai valoroasă dintr-un lucru. *s.f., g.-d. art.* smântânii.
smântâni *tr.* A aduna smântâna de pe lapte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* smântânesc, *imperf. 3 sg.* smântânea; *conj. prez. 3* să smântânească.
smântânică 1. Diminutiv al lui smântână. 2. Plantă erbacee cu flori galbene, plăcut mirositoare. *s.f., g.-d. art.* smântânicii, *pl.* (2) smântânici.

smântânire Acțiunea de a smântâni. *s.f., g.-d. art.* smântânirii, *pl.* smântânîri.
smântânit Faptul de a smântâni. *s.n.*
smântânos,-oasă Ca smântâna; cu multă smântână. *adj., pl.* smântânoși,-oase.
smârc 1. Loc mocirlos, acoperit (de obicei) cu vegetație; ochi de apă cu un astfel de loc. 2. (la pl., în basme) Loc îndepărtat și primejdios, de unde izvorăște marea. 3. (reg.) Un fel de tigvă cu care se scoate lichidul dintr-un butoi. //Pompă de fântână. *s.n., pl.* smârcuri.
smârcâi *intr.* (reg.) A smiorcăi. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* smârcâi, *3* smârcâie, *imperf. 3 sg.* smârcâia; *conj. prez. 3* să smârcâie.
smârcâială (reg.) Smiorcăit. *s.f., g.-d. art.* smârcâielii, *pl.* smârcâieli.
smârcâit (reg.) Smiorcăit. *s.n.*
smârcos,-oasă Mlăștinos. *adj., pl.* smârcoși,-oase.
smârd,-ă (reg.) Murdar, scârbos. *adj., pl.* smârzi,-de.
smârdoare (reg.) Ființă murdară și urâtă. *s.f., g.-d. art.* smârdorii, *pl.* smârdori.
smead[1] Nadă pentru pești. *s.n.*
smead[2]**,-ă** (despre oameni) Cu fața negricioasă. *adj., pl.* smezi,-de.
smeci v. **smeș.**
smectic,-ă (despre substanțe) Care are proprietatea de a scoate grăsimile. *adj., pl.* smectici,-ce.
smedior,-ă (-di-or) (reg.) Diminutiv al lui smead[2]; smedișor. *adj., pl.* semdiori,-oare.
smedișor,-oară (rar) Smedior. *adj., pl.* smedișori,-oare.
smerenie (-ni-e) Atitudine respectuoasă, supusă, umilă; (bis.) evlavie, cucernicie. *s.f., art.* smerenia, *g.-d. art.* smereniei.
smeri *refl.* A avea o atitudine umilă, plină de respect; (bis.) a se arăta plin de evlavie. *//tr.* (înv.) A umili. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se smerește, *imperf. 3 sg.* se smerea; *conj. prez. 3* să se smerească.
smerire (înv.) Atitudine umilă, supusă, pioasă. *s.f., g.-d. art.* smeririi.
smerit,-ă Umil, supus, modest. //(bis.) Cucernic, evlavios. *adj., pl.* smeriți,-te.
smernic,-ă (pop.) Cuvios, smerit. *adj., pl.* smernici,-ce.
smeș/(angl.) **smash** (smeș) Lovitură la tenis sau volei, prin care o minge înaltă, primită, este expediată cu putere în terenul adversarului. [*var.* smeci *s.n.*] *s.n., art.* smeșul/smash-ul, *pl.* smeșuri/smash-uri.
smicea Mlădiță, ramură dintr-o plantă sau dintr-un arbore. *s.f., art.* smiceaua, *g.-d. art.* smicelei, *pl.* smicele, *art.* smicelele.
smid v. **smidă.**
smidar Loc cu smidă. *s.n., pl.* smidare.
smidă Desiș format din arbori tineri sau din tufe. [*var.* (reg.) smid *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* smidei, *pl.* smide.
sminteală 1. Tulburare a minții; scrânteală; (p. ext.) greșeală, abatere. 2. (înv., pop.) Pierdere, pagubă. */Fără ~* = negreșit. *A da pe cineva de ~* = a face pe cineva de râs. *s.f., g.-d. art.* smintelii, *pl.* sminteli.
sminti 1. *refl.* A-și pierde dreapta judecată; a înnebuni. */A ~* (pe cineva) *în bătaie* = a bate foarte tare pe cineva. 2. *tr.* (pop.) A mișca din loc; a deplasa. //A împiedica pe cineva să facă ceva. //A răstălmăci spusele cuiva. 3. *intr.* (reg.) A greși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* smintesc, *imperf. 3 sg.* sminitea; *conj. prez. 3* să sminteească.
smintire (înv.) Faptul de a (se) sminti. *s.f., g.-d. art.* smintirii, *pl.* smintiri.
smintit,-ă 1. (și s.) Ieșit din minți, nebun. //(despre manifestări ale oamenilor) Care denotă lipsă de judecată; nechibzuit. 2. Mișcat din loc, clintit. *adj., pl.* smintiți,-te.
smiorcăi (pop., fam.) 1. *intr.* A trage în mod repetat, cu zgomot, aerul pe nas. 2. *intr.* și *refl.* A se preface că plânge; a scânci. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* smiorcăi, *3* smiorcăie, *imperf. 3 sg.* smiorcăia; *conj. prez. 3* să smiorcăie.
smiorcăială Smiorcăit. *s.f., g.-d. art.* smiorcăielii, *pl.* smiorcăieli.
smiorcăire Acțiunea de a (se) smiorcăi. *s.f., g.-d. art.* smiorcăirii, *pl.* smiorcăiri.
smiorcăit Zgomot produs de cel care (se) smiorcăie; smiorcăială, smârcâială, smârcâit. *s.n., pl.* smiorcăituri.
smirdar Arbust din zona alpină cu flori lucioase și flori roșietice, plăcut mirositoare. *s.m., pl.* smirdari.
smirna v. **smirnă**[1]**.**
smirnă[1] În poziție de drepți; țeapăn (de frică, de respect). [*var.* smirna *adv.*] *adv.*
smirnă[2] Rășină extrasă din coaja unui arbore exotic, care arde răspândind un miros caracteristic și este folosită în parfumerie, în medicină etc. *s.f., g.-d. art.* smirnei.
smithsonit (th *pron.* t) Carbonat de zinc natural sub formă de cristale, folosit ca minereu de zinc sau pentru obiecte de podoabă. *s.n.*
smoală Produs vâscos de culoare neagră, rămas de la distilarea păcurii sau a gudronului de cărbuni, folosit la pavaje, în industria chimică etc. *s.f., g.-d. art.* smoalei.
smoc 1. Mănunchi de păr sau de pene pe care le au unele animale la urechi, pe cap etc. 2. Cantitate de fire de păr, de lână, de iarbă etc., care se poate prinde sau smulge dintr-o dată. *s.n., pl.* smocuri.
smochin Arbore mediteraneean cu flori închise într-un receptacul, care la maturitate devine un fruct comestibil, cărnos și dulce. *s.m., pl.* smochini.
smochină Fructul smochinului. *s.f., g.-d. art.* smochinei, *pl.* smochine.
smoching Haină bărbătească de gală, foarte deschisă în față și cu revere de mătase. *s.n., pl.* smochinguri.
smochini *refl.* (fam.) A se zbârci[1] (ca o smochină). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se smochinește, *imperf. 3 sg.* se smochinea; *conj. prez. 3* să se smochinească.
smochinire (fam.) Faptul de a se smochini. *s.f., g.-d. art.* smochinirii, *pl.* smochiniri.
smochinuță Diminutiv al lui smochină. *s.f., g.-d. art.* smochinuței, *pl.* smochinuțe.
smoculeț Diminutiv al lui smoc; smocușor. *s.n., pl.* smoculețe.
smocușor Smoculeț. *s.n., pl.* smocușoare.
smog Ceață deasă amestecată cu fum și praf industrial. *s.n.*
smoli *tr.* A unge sau a acoperi cu smoală topită. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* smolesc, *imperf. 3 sg.* smolea; *conj. prez. 3* să smoleaască.
smolire Acțiunea de a smoli. *s.f., g.-d. art.* smolirii, *pl.* smoliri.
smolit,-ă 1. Uns cu smoală. 2. Negricios; brunet. *adj., pl.* smoliți,-te.
smomi *tr.* (înv., reg.) A ademeni, a înșela. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* smomesc, *imperf. 3 sg.* smomea; *conj. prez. 3* să smomească.
smorzando (z *pron.* ț) (it., muz.) Atenuând intensitatea și încetinind mișcarea. *adv.*
smotoceală (pop.) Părueală, chelfăneală. *s.f., g.-d. art.* smotocelii, *pl.* smotoceli.
smotoci *tr.* (pop.) A părui, a chelfăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* smotocesc, *imperf. 3 sg.* smotocea; *conj. prez. 3* să smotoceaască.
smotocire (pop.) Acțiunea de a smotoci. *s.f., g.-d. art.* smotocirii, *pl.* smotociri.
sms (esemes/semese) Mesaj trimis prin telefonul mobil. *s.n., pl.* sms-uri.
smreduí *refl.* și *tr.* (înv.) A (se) molipsi, a (se) contamina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* smreduiesc, *imperf. 3 sg.* smreduia; *conj. prez. 3* să smreduiască.

smreduire (înv.) Faptul de a (se) smredui; molipsire. *s.f., g.-d. art.* smreduirii, *pl.* smreduiri.
smreduitor,-oare (-du-i-) (înv.) Care molipseşte. *adj., pl.* smreduitori,-oare.
smuceală Smucire. [*var.* smânceală, smunceală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* smucelii, *pl.* smuceli.
smuci 1. *tr.* A trage brusc şi cu putere pentru a scoate, a smulge sau a deplasa ceva sau pe cineva din locul unde se afla. 2. *refl.* A se zbate pentru a scăpa din locul unde este prins sau legat. [*var.* (pop.) smâci, smânci, smunci *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* smucesc, *imperf. 3 sg.* smuceа; *conj. prez. 3* să smuceaască.
smucire Acţiunea de a (se) smuci; smuceală. *s.f., g.-d. art.* smucirii, *pl.* smuciri.
smucit,-ă 1. (în sintagma) *Vorbă ~* = vorbă spusă grăbit, pe un ton aspru. 2. (fam.) Trăsnit, ţicnit. */~ la vorbă* = care vorbeşte repezit. [*var.* (pop.) smâncit,-ă, smuncit,-ă *adj.*] *adj., pl.* smuciţi,-te.
smucitură Faptul de a (se) smuci; mişcare bruscă. [*var.* (pop.) smuncitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* smuciturii, *pl.* smucituri.
smulge 1. *tr.* A scoate din locul unde se află, trăgând cu putere. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) desprinde brusc din locul unde se află. */A-şi ~ părul din cap* (sau *barba*) = a-şi manifesta puternic o stare de disperare. 3. *tr.* (fig.) A obţine ceva cu mari eforturi sau luând cu forţa. */A ~* (pe cineva) *din ghearele morţii* = a salva (pe cineva) de la moarte. 4. *refl.* A se despărţi de cineva, a se depărta brusc (cu forţa). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* smulg, *imperf. 3 sg.* smulgea, *perf. s. 1 sg.* smulsei, *1* smulserăm; *part.* smuls.
smulgere Acţiunea de a (se) smulge; smuls. *s.f., g.-d. art.* smulgerii, *pl.* smulgeri.
smuls Smulgere. *s.n.*
smunceală v. **smuceală.**
smunci v. **smuci**
smuncit,-ă v. **smucit.**
smuncitură v. **smucitură.**
snack (snec) (angl.) Gustare (la ora 10). *s.n., pl.* snack-uri.
snack-bar (snecbar) (angl.) Mic restaurant, deschis permanent, unde se servesc gustări, aperitive etc. *s.n., pl.* snack-baruri.
snagă (reg.) 1. Putere, vlagă. 2. Fire, caracter. *s.f.*
snaip Ambarcaţiune de sport cu vele, având construcţia corpului netedă. *s.n., pl.* snaipuri.
snamenie (-ni-e) (reg.) Fiinţă imaginară, urâtă şi rea. *s.f., art.* snamenia, *g.-d. art.* snameniei, *pl.* snamenii, *art.* snameniile.
snoavă Scurtă povestire populară cu conţinut anecdotic. *s.f., g.-d. art.* snoavei, *pl.* snoave.
snob, snoabă (Persoană) care admiră şi acceptă fără rezervă tot ce este la modă sau aparţine protipendadei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* snobi, snoabe.
snobism Atitudine de snob. *s.n.*
snop 1. Legătură făcută din mai multe mănunchiuri de grâu sau de alte plante (secerate). 2. Grup de lucruri de acelaşi fel care formează un mănunchi. //(fig.) Fascicul de raze luminoase. //Schije, alice sau gloanţe trase o dată cu o armă. *s.m., pl.* snopi.
snopeală Bătaie; chelfăneală. *s.f., g.-d. art.* snopelii, *pl.* snopeli.
snopi *tr.* 1. (reg.) A face snopi (1). 2. (fig., fam.) A bate straşnic pe cineva. //*refl.* (rar) A se istovi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* snopesc, *imperf. 3 sg.* snopea; *conj. prez. 3* să snopească.
snopire Acţiunea de a (se) snopi. *s.f., g.-d. art.* snopirii, *pl.* snopiri.
snopuleţ Diminutiv al lui snop; snopuşor. *s.m., pl.* snopuleţi.
snopuşor Snopuleţ. *s.m., pl.* snopuşori.
snow-board (snăubord) (angl.) Sport care constă în alunecarea pe zăpadă cu ajutorul unei planşe. *s.n., pl.* snow-boarduri.
snowmobil (snăumobil) (angl.) Mic vehicul cu motor care se poate deplasa pe zăpadă sau pe gheaţă. *s.n., pl.* snowmobile.
soacră Mama unuia dintre soţi, în raport cu celălalt soţ. *s.f., g.-d. art.* soacrei, *pl.* soacre.
soacră-mare Mama mirelui. *s.f., art.* soacra-mare, *g.-d. art.* soacrei-mari, *pl.* soacre-mari.
soacră-mică Mama miresei. *s.f., g.-d. art.* soacrei-mici, *pl.* soacre-mici.
soarbă (reg.) Fructul sorbului[1], de mărimea unei cireşe şi cu gust acrişor. *s.f., g.-d. art.* soarbei, *pl.* soarbe.
soare 1. Nume dat aştrilor care au lumină proprie, ca Soarele. */Sub* (sau *pe sub*) *~* = pe pământ. (fam.) *(A fi) ~ cu dinţi* = (a fi) frig pe vreme senină. *(A fi) rupt din ~* = (a fi) foarte frumos. (în basme) *La ~ te poţi uita, dar la dânsa* (sau *la dânsul*) *ba*, se spune spre a arăta că cineva este de o frumuseţe excepţională. *A se uita* (la cineva) *ca la ~* = a privi (pe cineva) cu multă dragoste. *A i se pune* (cuiva) *~le drept inimă* = a i se face (cuiva) foame. *A dori câte-n lună şi în ~* = a exprima dorinţe irealizabile. //Lumină şi căldură care vine de la Soare. 2. (fig.) Fericire, bucurie. *s.m., pl.* (1) sori.
Soare (astron.) Astrul principal al sistemului nostru planetar, în jurul căruia se învârt Pământul şi celelalte planete. *s.prop.m.*
soarea (înv.) Serată. *s.f., art.* soareaua, *g.-d. art.* soarelei, *pl.* soarele, *art.* soarelele.
soare-apune (pop.) Apus, vest; (p. ext.) vremea când apune soarele. *s.m.*
soare-răsare (pop.) Răsărit, est; (p. ext.) vremea când răsare soarele. *s.m.*
soartă 1. Forţă supranaturală despre care se crede că hotărăşte tot ce i se întâmplă omului în viaţă; destin, fatalitate. 2. Condiţie de viaţă, situaţie în care se află cineva. 3. Evoluţie, deznodământ al unei acţiuni. *s.f., g.-d. art.* sorţii (în expr. şi „soartei"), *pl.* sorţi.
soaţă 1. (rar) Soţie, nevastă. 2. (înv.) Tovarăşă; cola boratoare; prietenă. 3. (înv.) Persoană, obiect asemănător altuia; pereche. *s.f., g.-d. art.* soaţei, *pl.* soaţe.
sobar Meseriaş care construieşte sau repară sobe. *s.m., pl.* sobari.
sobă[1] Instalaţie de cărămidă, de teracotă, de fontă etc. în care se face foc pentru încălzit încăperile sau pentru gătit. *s.f., g.-d. art.* sobei, *pl.* sobe.
sobă[2] (reg.) Cameră de locuit. *s.f., g.-d. art.* sobei, *pl.* sobe.
sobiţă Diminutiv al lui sobă[1]; sobuşoară. *s.f., g.-d. art.* sobiţei, *pl.* sobiţe.
sobol (zool.) 1. Cârtiţă. 2. (înv.) Samur; (p. restr.) blană de samur. *s.m., pl.* soboli.
sobor 1. Adunare, sfat. 2. (bis.) Sinod; slujbă religioasă ortodoxă ţinută de un număr mare de clerici. *s.n., pl.* soboare.
sobornic,-ă (înv.) Ecumenic; sinodal. *adj., pl.* sobornici,-ce.
sobornicesc,-ească (înv.) Ecumenic, sinodal. *adj., pl.* sobornicești.
sobrietate (-bri-e-) Însuşire de a fi sobru; simplitate; cumpătare, moderaţie. *s.f., g.-d. art.* sobrietăţii.
sobru,-ă 1. Fără ornamente inutile; simplu. 2. Care nu face excese; cumpătat. 3. Serios, grav. *adj., pl.* sobri,-e.
sobuşoară (rar) Sobiţă. *s.f., g.-d. art.* sobuşoarei, *pl.* sobuşoare.
soc Nume dat unor specii de arbuşti cu flori albe, care au proprietăţi sudorifice, şi cu fructe negre, scoarţă şi rădăcini cu proprietăţi laxative şi diuretice. *s.m., pl.* soci.

socată Băutură preparată din flori de soc. *s.f., g.-d. art.* socatei, *pl.* socate.
soccer (socăr) (angl.) Variantă a jocului de fotbal. *s.n., art.* soccerul.
sociabil,-ă (-ci-a-) Care se împrietenește ușor cu alții; comunicativ, prietenos. *adj., pl.* sociabili,-e.
sociabilitate (-ci-a-) Însușirea de a fi sociabil. *s.f., g.-d. art.* sociabilității.
social,-ă (-ci-al) 1. Creat de societate, propriu societății. 2. Care este produsul unei activități desfășurate în comun. 3. Propriu unui anumit tip de societate. *adj., pl.* sociali,-e.
social-democrat,-ă (-ci-al-) (Adept) al social-democrației. *adj., s.m. și f., pl.* social-democrați,-te.
social-democratism (-ci-al-) Ideologia și tactica social-democrației. *s.n., art.* social-democratismul.
social-democrație (-ci-al-) Curent politic de stânga, care susține structura democratică a statului, considerând reforma ca singura cale a schimbărilor sociale. *s.f., art.* social-democrația, *g.-d. art.* social-democrației.
socialism (-ci-a-) Doctrină care urmărește desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producție și de schimb și punerea acestora sub controlul statului. */~ științific* = concepția marxist-leninistă referitoare la procesul trecerii de la capitalism la comunism. *~ utopic* = ansamblul concepțiilor care concepeau instaurarea orânduirii socialiste ca o cerință rațională și morală. 2. Formațiune social-economică bazată pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție. *s.n.*
socialist,-ă (-ci-a-) (Adept) al socialismului; (membru) al unui partid socialist. *adj., s.m. și f., pl.* socialiști,-ste.
socializa (-ci-a-) 1. *tr.* A trece mijloacele de producție din proprietatea privată în proprietatea colectivă. 2. *refl.* (despre muncă și producție) A dobândi caracter social. //(despre oameni) A se integra în societate. *vb. I, ind. prez. 3* socializează.
socializant,-ă (-ci-a-) Care socializează. *adj., pl.* socializanți,-te.
socializare (-ci-a-) 1. Faptul de a (se) socializa. 2. Integrare socială a unui individ într-o societate. *s.f., g.-d. art.* socializării, *pl.* socializări.
socialmente (-ci-al-) Din punct de vedere social. *adv.*
sociativ,-ă (-ci-a-) (despre complemente circumstanțiale) Care arată ființa sau lucrul care însoțește subiectul sau complementul direct la săvârșirea unei acțiuni. *adj., pl.* sociativi,-e.
sociatrie (-ci-a-) Psihiatrie socială. *s.f., art.* sociatria, *g.-d. art.* sociatriei.
societar,-ă (-ci-e-) 1. Membru al unei societăți literare, muzicale, teatrale; actor care primește o cotă-parte din veniturile teatrului. */~ de onoare* = actor care primește salariu pe tot timpul vieții de la teatrul la care joacă. 2. Acționar. *s.m., pl.* societari; *s.f., g.-d. art.* societarei, *pl.* societare.
societate (-ci-e-) 1. Tip de sistem social, istoricește determinat, bazat pe relații economice și de schimb; totalitatea oamenilor considerați sub raportul acestor relații. */~ civilă* = sistem social în care se pun în primplan drepturile individuale ale omului. 2. Asociație de persoane constituită într-un anumit scop (literar, sportiv etc.). 3. Categorie socială; cerc limitat de oameni de prim rang (prin poziție socială, situație materială etc.). //Anturaj; companie. */În ~* = între oameni. 4. Asociație între oameni de afaceri, alcătuită pe baza unor investiții de capital. */~ (anonimă) pe acțiuni* = formă de organizare capitalistă a unei întreprinderi, prin asocierea mai multor acționari. 5. Organizație cu caracter național sau internațional, care are ca scop promovarea unor idei sau acțiuni de interes general. *s.f., g.-d. art.* societății, *pl.* societăți.
socinian,-ă (-ni-an) (Adept) al socinianismului. *adj., s.m. și f., pl.* socinieni,-e.
socinianism (-ni-a-) Doctrină protestantă din secolul al XVIII-lea, care nega trinitatea și divinitatea lui Hristos. *s.n.*
socioafectiv,-ă (-ci-o-a-) Referitor la motivațiile afective ale relațiilor interpersonale și sociale. *adj., pl.* socioafectivi,-e.
socialmente (-ci-al-) Din punct de vedere social. *adv.*
sociativ,-ă (-ci-a-) (despre complemente circumstanțiale) Care arată ființa sau lucrul care însoțește subiectul sau complementul direct la săvârșirea unei acțiuni. *adj., pl.* sociativi,-e.
sociatrie (-ci-a-) Psihiatrie socială. *s.f., art.* sociatria, *g.-d. art.* sociatriei.
societar,-ă (-ci-e-) 1. Membru al unei societăți literare, muzicale, teatrale; actor care primește o cotă-parte din veniturile teatrului. */~ de onoare* = actor care primește salariu pe tot timpul vieții de la teatrul la care joacă. 2. Acționar. *s.m., pl.* societari; *s.f., g.-d. art.* societarei, *pl.* societare.
societate (-ci-e-) 1. Tip de sistem social, istoricește determinat, bazat pe relații economice și de schimb; totalitatea oamenilor considerați sub raportul acestor relații. */~ civilă* = sistem social în care se pun în primplan drepturile individuale ale omului. 2. Asociație de persoane constituită într-un anumit scop (literar, sportiv etc.). 3. Categorie socială; cerc limitat de oameni de prim rang (prin poziție socială, situație materială etc.). //Anturaj; companie. */În ~* = între oameni. 4. Asociație între oameni de afaceri, alcătuită pe baza unor investiții de capital. */~ (anonimă) pe acțiuni* = formă de organizare capitalistă a unei întreprinderi, prin asocierea mai multor acționari. 5. Organizație cu caracter național sau internațional, care are ca scop promovarea unor idei sau acțiuni de interes general. *s.f., g.-d. art.* societății, *pl.* societăți.
socinian,-ă (-ni-an) (Adept) al socinianismului. *adj., s.m. și f., pl.* socinieni,-e.
socinianism (-ni-a-) Doctrină protestantă din secolul al XVIII-lea, care nega trinitatea și divinitatea lui Hristos. *s.n.*
socioafectiv,-ă (-ci-o-a-) Referitor la motivațiile afective ale relațiilor interpersonale și sociale. *adj., pl.* socioafectivi,-e.
sociocognitiv,-ă (-ci-o-) Referitor la aspectul social al procesului cognitiv. *adj., pl.* sociocognitivi,-e.
sociocultural,-ă (-ci-o-) Referitor la raportul dintre cadrul social și particularitățile culturale (tradiții, moravuri etc.). *adj., pl.* socioculturali,-e.
sociodramatic,-ă (-ci-o-) De sociodramă. *adj., pl.* sociodramatici,-ce.
sociodramă (-ci-o-) Test sociometric bazat pe improvizarea unui scenariu pe o temă dată, în care fiecare subiect primește un anumit rol. *s.f., g.-d. art.* sociodramei, *pl.* sociodrame.
socioeducativ,-ă (-ci-o-) Referitor la educația colectivă. *adj., pl.* socioeducativi,-e.
sociogonic,-ă (-ci-o-) 1. Referitor la sociogonie. 2. Referitor la originea și evoluția societății. *adj., pl.* sociogonici,-ce.
sociogonie (-ci-o-) Totalitatea miturilor, teoriilor etc. referitoare la apariția societăților umane. *s.f., art.* sociogonia, *g.-d. art.* sociogoniei, *pl.* sociogonii, *art.* sociogoniile.
sociografie (-ci-o-) 1. Observare, înregistrare și descriere a societăților ca formațiuni istorice concrete. 2. Curent care susține că sociologia trebuie să se limiteze la simpla descriere a faptelor, fără interpretarea lor teoretică. *s.f., art.* sociografia, *g.-d. art.* sociografiei.

sociogramă (-ci-o-) Reprezentare grafică a unui fenomen social. *s.f., g.-d. art.* sociogramei, *pl.* sociograme.
sociolingvist,-ă (-ci-o-) Specialist în sociolingvistică. *s.m., pl.* sociolingvişti; *s.f., g.-d. art.* sociolingvistei, *pl.* sociolingviste.
sociolingvistic,-ă (-ci-o-) De sociolingvistică. *adj., pl.* sociolingvistici,-ce.
sociolingvistică (-ci-o-) Domeniu al lingvisticii care studiază relaţiile dintre limbă, cultură şi societate. *s.f., g.-d. art.* sociolingvisticii.
sociolog,-ă (-ci-o-) Specialist în sociologie. *s.m., pl.* sociologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* sociologei, *pl.* sociologe.
sociologic,-ă (-ci-o-) Referitor la sociologie. *adj., pl.* sociologici,-ce.
sociologie (-ci-o-) Ştiinţă care studiază societatea omenească şi legile dezvoltării ei. */~a artei* = ramură a sociologiei care se ocupă cu studierea fenomenului artistic ca fenomen social. *s.f., art.* sociologia, *g.-d. art.* sociologiei.
sociologism (-ci-o-) Orientare care exagerează rolul sociologiei, căreia îi subordonează celelalte ştiinţe sociale. *s.n.*
sociologist,-ă (-ci-o-) (Adept) al sociologismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sociologişti,-ste.
sociologizant,-ă (-ci-o-) Care exagerează importanţa sociologiei. *adj., pl.* sociologizanţi,-te.
sociometric,-ă (-ci-o-) De sociometrie. *adj., pl.* sociometrici,-ce.
sociometrie (-ci-o-) Metodă de studiere cantitativă a relaţiilor umane, în cadrul unor grupuri sociale mici. *s.f., art.* sociometria, *g.-d. art.* sociometriei.
sociopsihiatrie (-ci-o-, -hi-a-) Domeniu al psihiatriei care studiază acţiunea patogenă a mediului asupra vieţii psihice. *s.f., art.* sociopsihiatria, *g.-d. art.* sociopsihiatriei.
soclu 1. Postament care susţine o coloană, o statuie etc. 2. Partea de jos, mai proeminentă, a unui edificiu, a unui grilaj etc. 3. Partea de metal a unui bec electric care se fixează în dulie. 4. (geogr.) *~ continental* = parte a uscatului, afundată cu pantă lină sub apele mării, până la adâncimea de 200 m. *s.n., art.* soclul, *pl.* socluri.
socoteală 1. Calcul numeric. */A face* (sau *a da cuiva*) *~a* = a plăti (cuiva) ceea ce are de primit. *Pe ~a mea* (sau *a ta* etc.) = pe cheltuiala mea (sau a ta etc.). *A-şi greşi ~ile* = a-i eşua planurile. *A ieşi la ~* (cu ceva sau cu cineva) = a o scoate la capăt (cu ceva sau cu cineva). *A pune la ~* = a ţine cont. //Situaţie de venituri şi cheltuieli. //(fam.) Fiecare dintre cele patru operaţii aritmetice fundamentale. 2. Notă de plată. //Privire asupra unor fapte din trecut; bilanţ. 3. Proiect, plan. */A-i veni* (cuiva) *la ~* = a-i fi (cuiva) pe plac. 4. Raţiune, rost; măsură. 5. (fam.) Treabă, afacere. *s.f., g.-d. art.* socotelii, *pl.* socoteli.
socoti 1. *tr.* A face o socoteală; a calcula, a număra. 2. *refl. recipr.* A ajunge la o înţelegere cu cineva asupra unei datorii etc. 3. *tr.* A plănui, a intenţiona. 4. *tr.* A crede, a presupune; a fi de părere. 5. *tr.* A aprecia. //*tr.* şi *refl.* A (se) considera, a (se) privi ca... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* socotesc, *imperf. 3 sg.* socotea; *conj. prez. 3* să socotească.
socotinţă (înv., pop.) 1. Judecată; chibzuinţă. 2. Opinie, părere. *s.f., g.-d. art.* socotinţei, *pl.* socotinţe.
socotire Acţiunea de a (se) socoti. *s.f., g.-d. art.* socotirii, *pl.* socotiri.
socotit[1] Faptul de a se socoti; calcul. *s.n.*
socotit[2]**,-ă** Chibzuit, cumpătat. *adj., pl.* socotiţi,-te.
socotitor,-oare Calculator. //(ieşit din uz) Contabil (într-o Cooperativă Agricolă de Producţie). *s.m., pl.* socotitori; *s.f., g.-d. art.* socotitoarei, *pl.* socotitoare.
socratic,-ă Care aparţine doctrinei lui Socrate. *adj., pl.* socratici,-ce.
socri *tr.* (fam., reg.) A bate la cap, a cicăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* socresc, *imperf. 3 sg.* socrea; *conj. prez. 3* să socrească.
socru Tatăl sau (la pl.) părinţii unuia dintre soţi în raport cu celălalt soţ. *s.m., art.* socrul, *pl.* socri, *art.* socrii.
socru-mare Tatăl mirelui. *s.m., art.* socrul-mare, *pl.* socri-mari, *art.* socrii-mari.
socru-mic Tatăl miresei. *s.m., art.* socrul-mic, *pl.* socri-mici, *art.* socrii-mici.
sodalit Silicat natural de sodiu şi aluminiu. *s.n., pl.* sodalite.
sodar Aparat de tipul radarului, folosit pentru sondarea troposferei joase cu ajutorul undelor de audiofrecvenţă. *s.n., pl.* sodare.
sodă Carbonat de sodiu, folosit la spălarea rufelor, a vaselor etc. */~ caustică* = hidroxid de sodiu. *s.f., g.-d. art.* sodei.
sodic,-ă Care conţine sodiu. *adj., pl.* sodici,-ce.
sodiu Metal moale, alb-argintiu, foarte reactiv. *s.n., art.* sodiul; *simb.* Na.
sodom (pop.) 1. Mulţime de oameni, de animale; cantitate mare. 2. Prăpăd, nenorocire. *s.n.*
sodomi *tr.* şi *refl.* (înv., pop., reg.) A (se) nimici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sodomesc, *imperf. 3 sg.* sodomea; *conj. prez. 3* să sodomească.
sodomic,-ă De sodomie; (p. ext.) desfrânat. *adj., pl.* sodomici,-ce.
sodomie (înv.) Relaţii sexuale anormale (între parteneri de acelaşi sex, între oameni şi animale etc.). *s.f., art.* sodomia, *g.-d. art.* sodomiei, *pl.* sodomii, *art.* sodomiile.
sodomist,-ă (rar) Sodomit. *s.m., pl.* sodomişti; *s.f., g.-d. art.* sodomistei, *pl.* sodomiste.
sodomit,-ă Cel care practică sodomia; (rar) sodomist. *s.m., pl.* sodomiţi; *s.f., g.-d. art.* sodomitei, *pl.* sodomite.
sodomiza *tr.* A practica sodomia. *vb. I, ind. prez. 3* sodomizează.
sofa Divan îngust, de obicei cu un căpătâi mai ridicat. *s.f., art.* sofaua, *g.-d. art.* sofalei, *pl.* sofale, *art.* sofalele.
soffioni (-fi-oni) (it., geol.) Izvoare termale şi vapori fierbinţi, provenind din magmă. *s.m. pl.*
sofiot,-ă (-fi-ot) (Locuitor) din Sofia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sofioţi,-te.
sofism Raţionament în aparenţă corect, în realitate însă incorect, care urmăreşte să inducă în eroare. *s.n., pl.* sofisme.
sofist,-ă 1. (în Grecia antică) Profesor de filosofie şi retorică, adept al explicării raţionale a fenomenelor naturii. 2. Persoană care foloseşte sofismele. *s.m., pl.* sofişti; *s.f., g.-d. art.* sofistei, *pl.* sofiste.
sofistic,-ă (despre judecăţi) Bazat pe un sofism; (p. gener.) fals, eronat. *adj., pl.* sofistici,-ce.
sofistica *tr.* 1. A face sofisme. 2. A da un caracter artificial, complicat sau preţios. *vb. I, ind. prez. 3* sofisticează.
sofisticare Acţiunea de a sofistica. *s.f., g.-d. art.* sofisticării, *pl.* sofisticări.
sofistică Denaturare (intenţionată) a unui raţionament cu scopul de a înşela. //Argumentaţie falsă. *s.f., g.-d. art.* sofisticii.
sofisticărie (fam.) Abuz de sofisme. *s.f., art.* sofisticăria, *g.-d. art.* sofisticăriei, *pl.* sofisticării, *art.* sofisticăriile.
sofită Lampă electrică în formă de tub. [*var.* sufită *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sofitei, *pl.* sofite.
sofra (înv.) Mescioară scundă, la care se mănâncă stând pe divan. *s.f., art.* sofraua, *g.-d. art.* sofralei, *pl.* sofrale, *art.* sofralele.
sofragerie v. **sufragerie.**
soft[1] Fire de bumbac sau de celofibră, puţin răsucite, folosite ca bătătură pentru unele ţesături scămoşate. *s.n.*
soft[2] (inform.) Software. *s.n., pl.* softuri.

software (-uer) (angl.) Sistem de programe pentru computere; soft. *s.n.*
soharici (înv.) Un fel de pesmet. *s.m., pl.* soharici.
sohodol (reg.) Vale seacă în regiunile calcaroase. *s.n., pl.* sohodoale.
soi[1] (pop.) Strat de murdărie depus pe obiecte; slin. *s.n., pl.* soaie.
soi[2] Specie, varietate de plante, de animale. //(fam.) Fel, categorie de oameni sau de obiecte. */De ~ =* de calitate. *s.n., pl.* soiuri.
soi[3] *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) umple cu soi[1]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* soiesc, *imperf. 3 sg.* soia; *conj. prez. 3* să soiască.
soia Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu fructul în formă de păstaie, din ale cărei seminţe se extrage un ulei sau se prepară diferiţi înlocuitori alimentari. *s.f., g.-d. art.* soiei.
soios,-oasă Murdar (de grăsime); slinos. *adj., pl.* soioşi,-oase.
soitariu Fiecare dintre măscăricii domnilor (fanarioţi) din ţările româneşti. *s.m., art.* soitarul, *pl.* soitarii, *art.* soitariii.
sol[1] (muz.) 1. Treapta a cincea din gama majoră-tip; sunetul şi nota corespunzătoare. 2. Nume dat uneia dintre chei. *s.m., pl.* sol.
sol[2] (în Evul Mediu) Persoană însărcinată să ducă tratative în numele unei ţări sau al unui suveran. //Vestitor. //(la nunţile ţărăneşti) Trimis al mirelui la casa miresei ca să-i vestească sosirea. *s.m., pl.* soli.
sol[3] Unitate monetară principală în Peru. *s.m., pl.* soli.
sol[4] (chim.) Soluţie coloidală. *s.n.*
sol[5] 1. Strat afânat de la suprafaţa scoarţei pământului, care, împreună cu atmosfera din jur, constituie mediul de viaţă al plantelor; (p. ext.) pământ. 2. *Exerciţiu de ~ =* probă de gimnastică executată la nivelul podelei. *s.n., pl.* soluri.
solanacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate erbacee, din care fac parte: cartoful, roşiile etc.; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* solanaceea, *g.-d. art.* solanaceei, *pl.* solanacee.
solanee (bot.) Solanacee. *s.f., art.* solaneea, *g.-d. art.* solaneei, *pl.* solanee.
solanină Substanţă toxică extrasă din unele plante solanacee, care are utilizări în medicină. *s.f., g.-d. art.* solaninei.
solar[1] Seră. *s.n., pl.* solare.
solar[2]**,-ă** Referitor la Soare, care utilizează energia Soarelui. *Casă ~. /An ~ =* timp în care se efectuează o rotaţie completă a Pământului în jurul Soarelui. *adj., pl.* solari,-e.
solarigraf Aparat pentru măsurarea radiaţiilor solare; solarimetru. *s.n., pl.* solarigrafe.
solarimetru Solarigraf. *s.n., art.* solarimetrul, *pl.* solarimetre.
solariu Loc amenajat unde se fac băi de soare. *s.n., art.* solariul, *pl.* solarii, *art.* solariile.
solarizare Supraexpunere puternică a unei plăci sau a unui film fotografic. *s.f., g.-d. art.* solarizării, *pl.* solarizări.
solă[1] Porţiune de teren cultivată cu aceeaşi plantă, în cadrul unui asolament. *s.f., g.-d. art.* solei, *pl.* sole.
solă[2] Nume dat unor specii de peşti marini, plaţi şi ovali, care trăiesc la mică adâncime. *s.f., g.-d. art.* solei, *pl.* sole.
solbanc Element de construcţie executat deasupra părţii exterioare a parapetelor ferestrelor sau a uşilor pentru a le proteja de apa provenită din precipitaţii. *s.n., pl.* solbancuri.
solbă Arşic de capră. *s.f., g.-d. art.* solbei, *pl.* solbe.
sold 1. Diferenţă între suma înregistrată în debitul şi cea înregistrată în creditul unui cont. 2. Rest de plată la închiderea unor obligaţii. 3. Marfă rămasă nevândută şi care se desface cu preţ redus. *s.n., pl.* solduri.
solda 1. *tr.* A calcula soldul unui cont. 2. *refl.* (fig., despre tratative, întreceri sportive, acţiuni etc.) A avea drept rezultat, a se încheia cu... 3. *tr.* A lichida o datorie. //A vinde un rest de marfă cu reducere de preţ. *vb. I, ind. prez. 3* soldează.
soldare Acţiunea de a (se) solda. *s.f., g.-d. art.* soldării, *pl.* soldări.
soldat 1. Militar care nu are niciun grad; (p. gener.) militar care îşi execută stagiul. 2. (fig.) Luptător, militant. *s.m., pl.* soldaţi.
soldă 1. Salariu plătit militarilor şi personalului civil din armată. 2. *A fi în ~a cuiva* = a fi plătit de cineva pentru a face un anumit lucru. *s.f., g.-d. art.* soldei, *pl.* solde.
soldăţel Diminutiv al lui soldat. *s.m., pl.* soldăţei, *art.* soldăţeii.
soldăţesc,-ească Referitor la soldat; de soldat. *adj., pl.* soldăţeşti.
soldăţeşte Ca soldaţii; milităreşte. *adv.*
soldăţie (rar) Viaţă de soldat. *s.f., art.* soldăţia, *g.-d. art.* soldăţiei.
soldăţime Mulţime de soldaţi. *s.f., g.-d. art.* soldăţimii.
soldăţoi (fam.) Augmentativ al lui soldat. *s.m., art.* soldăţoiul, *pl.* soldăţoi, *art.* soldăţoii.
soldiu Veche monedă italienească de mică valoare, care a circulat şi în ţările române. *s.m., art.* soldiul, *pl.* soldii, *art.* soldiii.
soleăr (-le-ar) Muşchi situat în partea posterioară a gambei. *s.m., pl.* soleari.
solecism Greşeală de sintaxă. *s.n., pl.* solecisme.
soleil (soléi) (fr., despre obiecte plisate) În formă de raze. //(adj.) *Fustă ~. adv.*
solemn,-ă (şi adv.) 1. Care are loc după un anumit ceremonial; cu fast, sărbătoresc. 2. Grav, serios. //Sfânt, sacru. //Grandios, măreţ. 3. (despre acte juridice) Încheiat în anumite forme cerute de lege. *adj., pl.* solemni,-e.
solemnitate 1. Însuşirea de a fi solemn; măreţie. //Gravitate, sobrietate. 2. Sărbătorire publică, fastuoasă, sobră a unui eveniment ori a unei persoane. 3. Îndeplinire a unor forme care dau valabilitate actelor juridice. *s.f., g.-d. art.* solemnităţii, *pl.* (2) solemnităţi.
solenaţie (-ţi-e) Mărime egală cu suma algebrică a curenţilor electrici de conducţie din conductoarele care îmbrăţişează o curbă închisă. *s.f., art.* solenaţia, *g.-d. art.* solenaţiei, *pl.* solenaţii, *art.* solenaţiile.
solenoid Bobină electrică de formă cilindrică, fără miez feromagnetic. *s.m., pl.* solenoizi.
solfatară (înv.) Emanaţie vulcanică gazoasă, conţinând vapori de apă, bioxid de carbon, hidrogen sulfurat etc. *s.f., g.-d. art.* solfatarei, *pl.* solfatare.
solfegia (-gi-a) *intr.* A executa un solfegiu (2). *vb. I, ind. prez. 3* solfegiază, *1 pl.* solfegiem; *conj. prez. 3* să solfegieze; *ger.* solfegiind.
solfegiere (-gi-e-) Acţiunea de a solfegia. *s.f., g.-d. art.* solfegierii, *pl.* solfegieri.
solfegiu 1. Mică piesă muzicală, fără cuvinte, compusă în vederea exerciţiilor. 2. Exerciţiu vocal constând în intonarea notelor, menit să dezvolte auzul şi simţul melodic. *s.n., art.* solfegiul, *pl.* solfegii, *art.* solfegiile.
soli *intr.* (înv., rar) A trimite cuiva o solie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* solesc, *imperf. 3 sg.* solea; *conj. prez. 3* să solească.
solicita *tr.* 1. A se adresa cu o cerere. 2. A invita să... 3. A provoca, a atrage atenţia, mila etc. cuiva. 4. A su-pune un corp unei acţiuni fizice (torsiune, apăsare etc.). *vb. I, ind. prez. 3* solicită; *conj. prez. 3* să solicite.

solicitant,-ă Persoană care solicită (1) ceva; solicitator. *s.m., pl.* solicitanți; *s.f., g.-d. art.* solicitantei, *pl.* solicitante.
solicitare Acțiunea de a solicita; cerere (stăruitoare). //Proces fizic prin care se produc tensiuni și deformații în interiorul unui corp solid. *s.f., g.-d. art.* solicitării, *pl.* solicitări.
solicitator,-oare Solicitant. *s.m., pl.* solicitatori; *s.f., g.-d. art.* solicitatoarei, *pl.* solicitatoare.
solicitudine Atitudine de atenție, de grijă, de prietenie față de cineva sau de ceva. *s.f., g.-d. art.* solicitudinii.
solid[1] Monedă de aur care a circulat în Imperiul Roman și în Imperiul Bizantin. *s.m., pl.* solizi.
solid[2] Corp care are însușirea de a-și menține forma și dimensiunile; (p. ext.) corp tare, dur. *s.n., pl.* solide.
solid[3]**,-ă** 1. Consistent; tare, dur. */Stare ~* = una dintre cele trei stări de agregare ale materiei. 2. Durabil, trainic, rezistent. 3. (fig.) Temeinic, serios; (p. ext.) sigur. 4. Mare; (fam., despre oameni) voinic, robust. 5. (fig.) Care înfruntă cu tărie greutățile; dârz. *adj., pl.* solizi,-de.
solidar,-ă 1. Legat de cineva sau de ceva prin idei sau interese comune. 2. Care participă împreună cu alții la o acțiune. //Care leagă între ei într-un raport de obligații mai mulți creditori și un debitor sau mai mulți debitori și un creditor. 3. Care este legat prin construcție de altă piesă, formând împreună un tot. *adj., pl.* solidari,-e.
solidarism Concepție social-politică potrivit căreia principiul fundamental al existenței societății este solidaritatea tuturor membrilor ei. *s.n.*
solidaritate Faptul de a fi solidar; sentiment care îi determină pe oameni să se ajute reciproc. *s.f., g.-d. art.* solidarității.
solidariza 1. *refl.* A se declara solidar (1) cu cineva sau cu ceva. 2. *tr.* A lega strâns între ele două sau mai multe piese sau obiecte. *vb. I, ind. prez. 3* solidarizează.
solidarizare Acțiunea de a (se) solidariza. *s.f., g.-d. art.* solidarizării, *pl.* solidarizări.
solidifica *refl.* și *tr.* (despre substanțe) A trece sau a face să treacă din stare lichidă în stare solidă. *//refl.* A se întări. *//refl.* (despre grăsimi) A se slei. *vb. I, ind. prez. 3* solidifică; *conj. prez. 3* să solidifice.
solidificare Faptul de a (se) solidifica. *s.f., g.-d. art.* solidificării, *pl.* solidificări.
soliditate 1. Stare a corpurilor solide; tărie, duritate, rezistență. 2. (fig.) Temeinicie, seriozitate. *s.f., g.-d. art.* solidității.
solidus (fiz.) Loc geometric al punctelor dintr-o diagramă, care reprezintă terminarea solidificării. *s.n.*
solie (înv.) 1. Însărcinare dată unui sol[2]; veste, mesaj adus de un sol[2]. */A-și da ~a* = a expune obiectul misiunii sale. 2. Grup de persoane trimise ca soli. *s.f., art.* solia, *g.-d. art.* soliei, *pl.* solii, *art.* soliile.
soliflucțiune v. **solifluxiune.**
solifluxiune (-xi-u-) Alunecare lentă a solului ca urmare a îmbibării cu apă. [*var.* soliflucțiune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* solifluxiunii.
solilocviu/soliloc (livr.) Monolog. *s.n., pl.* solilocvii /soliloquri.
soliped[1] Animal soliped[2]. *s.n., pl.* solipede.
soliped[2]**,-ă** (despre animale) Care are la picior un singur deget (terminat cu o copită). *adj., pl.* solipezi,-de.
solipsism Doctrină conform căreia singura realitate ar fi omul și conștiința lui. *s.n.*
solipsist,-ă (Adept) al solipsismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* solipsiști,-ste.
solist,-ă 1. Cântăreț sau instrumentist care execută un solo[2]. 2. Dansator care execută singur o piesă coregrafică sau care deține rolul principal într-un ansamblu coregrafic. *s.m., pl.* soliști; *s.f., g.-d. art.* solistei, *pl.* soliste.
solistic,-ă Care se execută de un solist. *adj., pl.* solistici,-ce.
solitar[1] Piatră prețioasă (de obicei diamant) montată singură la o bijuterie. *s.n., pl.* solitare.
solitar[2]**,-ă** 1. Singur, izolat. 2. (despre locuri) Pustiu, neumblat. //(despre ființe, și s.) Căruia îi place singurătatea. *adj., pl.* solitari,-e.
solitarism (livr.) Tendință de a trăi în izolare. *s.n.*
solitudine (livr.) Singurătate, izolare. *s.f., g.-d. art.* solitudinii.
solmizație (-ți-e) 1. Sistem medieval de intonare silabică a notelor. 2. Citire ritmică a notelor, fără intonarea lor. *s.f., art.* solmizația, *g.-d. art.* solmizației.
solniță 1. Vas mic în care se servește sarea (și piperul) la masă. 2. (pop.) Vas (de lemn) în care se păstrează sarea de bucătărie. 3. (pop.) Cavitate situată deasupra ochilor la cai. *s.f., g.-d. art.* solniței, *pl.* solnițe.
solo[1] Fără acompaniament. *adj. invar.*
solo[2] 1. Compoziție muzicală (sau parte dintr-o compoziție) scrisă pentru un singur instrument ori pentru o singură voce. 2. Dans (sau fragment dintr-un dans) executat de o singură persoană. *s.n., art.* soloul, *pl.* solouri.
solodiu Sol evoluat prin dezalcalizare. *s.n., art.* solodiul, *pl.* solodii, *art.* solodiile.
solomonar (pop.) Persoană care pretinde că știe să citească în stele, să prevestească mersul vremii, să împiedice ploile etc.; (p. ext.) vrăjitor. [*var.* (reg.) șolomănar, șolomonar *s.m.*] *s.m., pl.* solomonari.
solomoni *tr.* (pop.) A vrăji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* solomonesc, *imperf. 3 sg.* solomonea; *conj. prez. 3* să solomonească.
solomonian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Insulele Solomon. *adj., s.m.* și *f.*, solomonieni,-e.
solomonie (pop.) 1. Vrăjitorie, farmec. 2. Vicleșug, șiretlic. *s.f., art.* solomonia, *g.-d. art.* solomoniei, *pl.* solomonii, *art.* solomoniile.
solomonire (pop.) Acțiunea de a solomoni. *s.f., g.-d. art.* solomonirii, *pl.* solomoniri.
solonceac (geol.) Sol salin de suprafață. *s.n., pl.* solonceacuri.
solonet Grup de soluri cu conținut bogat de sodiu și cu o fertilitate scăzută. *s.n., pl.* solonețuri.
solstițial,-ă (-ți-al) Referitor la solstițiu. *adj., pl.* solstițiali,-e.
solstițiu Fiecare dintre cele două momente ale anului (21 iunie și 22 decembrie), când Pământul se află la cea mai mare distanță de Soare, marcând ziua cea mai lungă, respectiv cea mai scurtă din an. *s.n., art.* solstițiul, *pl.* solstiții, *art.* solstițiile.
solubil,-ă 1. (despre substanțe, elemente chimice etc.) Care se poate dizolva într-un solvent. 2. (fig.) Care se poate rezolva. *adj., pl.* solubili,-e.
solubilitate 1. Proprietate a unor substanțe de a fi solubile. 2. Cantitate maximă dintr-o substanță dizolvată într-o anumită cantitate de solvent. *s.f., g.-d. art.* solubilității, *pl.* solubilități.
solubiliza *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni solubil. *vb. I, ind. prez. 3* solubilizează.
solubilizare Transformare a unei substanțe greu solubile într-una ușor solubilă, în urma unui proces fizic sau chimic. *s.f., g.-d. art.* solubilizării, *pl.* solubilizări.
soiunar,-ă Referitor simultan la Soare și la Lună. */Ore ~* = ore favorabile pescuitului, stabilite în funcție de poziția Soarelui și a Lunii. *adj., pl.* solunari,-e.
solutreean[1] (-tre-ean) Subetajul median al paleoliticului superior. *s.n.*
solutreean[2]**,-ă** (-tre-ean) Referitor la solutreean[1]. *adj., pl.* solutreeni,-e.
soluție (-ți-e) 1. (chim.) Amestec omogen, cuprinzând două sau mai multe substanțe încorporate. 2. Modalitate

de a rezolva o situație, o dificultate etc. //(mat.) Răspuns la o problemă, la o ecuație etc. 3. ~ *de continuitate* = separare a părților care mai înainte erau legate între ele; întrerupere a continuității. [*var.* (înv.) soluțiune *s.f.*] *s.f.*, *art.* soluția, *g.-d. art.* soluției, *pl.* soluții, *art.* soluțiile.

soluționa (-ți-o-) *tr.* A da o soluție (2); a rezolva. *vb. I, ind. prez. 3* soluționează.

soluționare (-ți-o-) Acțiunea de a soluționa; rezolvare, dezlegare. *s.f., g.-d. art.* soluționării, *pl.* soluționări.

soluțiune v. **soluție.**

solvabil,-ă (despre un debitor) Care are cu ce plăti; solvent[2]. *adj., pl.* solvabili,-e.

solvabilitate Însușirea de a fi solvabil; solvență. *s.f., g.-d. art.* solvabilității.

solvat (chim.) Dizolvat (2). *s.m., pl.* solvați.

solvata *intr.* (chim.) A produce o solvatare. *vb. I, ind. prez. 3* solvatează.

solvatare Stabilirea unor legături între moleculele substanței dizolvate și moleculele dizolvantului. *s.f., g.-d. art.* solvatării.

solvent[1] Substanță care are proprietatea de a dizolva alte substanțe; dizolvant. *s.m., pl.* solvenți.

solvent[2]**,-ă** 1. (despre elevi și studenți, și s.) Care plătește taxe, care nu este bursier. 2. Solvabil. *adj., pl.* solvenți,-te.

solvență Solvabilitate. *s.f., g.-d. art.* solvenței, *pl.* solvențe.

solvi *tr.* și *refl.* (înv.) A (se) dizolva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* solvă/solvește, *imperf. 3 sg.* solvea; *conj. prez. 3* să solve/să solvească.

solvire Acțiunea de a (se) solvi; izolvare. *s.f., g.-d. art.* solvirii, *pl.* solviri.

solz 1. Fiecare dintre plăcile mici, dure și lucioase care acoperă corpul celor mai mulți pești, al celor mai multe reptile, picioarele păsărilor etc. 2. Fiecare dintre plăcile de metal din care sunt făcute armurile sau anumite podoabe. 3. Fiecare dintre frunzulițele care protejează bulbii, mugurii sau alte organe ale plantelor. 4. ~ *de pește* = un fel de instrument popular format dintr-un solz de pește maleabil. 5. (fig., pop.) Murdărie care se depune pe piele în formă de mici cruste. *s.m., pl.* solzi.

solzărie (rar) Totalitatea solzilor care acoperă corpul unui animal. *s.f., art.* solzăria, *g.-d. art.* solzăriei.

solzișor Diminutiv al lui solz. *s.m., pl.* solzișori.

solzos,-oasă Acoperit cu solzi. //În formă de solzi. *adj., pl.* solzoși,-oase.

soma[1] Totalitatea celulelor diploide ale organismului viu. *s.f.*

soma[2] Băutură alcoolică preparată din sucul unei plante exotice, considerată în vechea religie indiană ca băutură a nemuririi. *s.f., g.-d. art.* somei.

soma[3] *tr.* 1. A cere cuiva în mod hotărât (și sub amenințare) să îndeplinească ceva. 2. (jur.) A face o somație (1). *vb. I, ind. prez. 3* somează.

somalez,-ă (Locuitor) din Somalia. *adj., s.m.* și *f., pl.* somalezi,-e.

somali Limbă afro-asiatică oficială în Somalia. *s.f.*

somare Acțiunea de a soma[3] (1). *s.f., g.-d. art.* somării, *pl.* somări.

somatic,-ă Referitor la corp. */Celule* ~ = celulele corpului (cu excepția celor sexuale). *adj., pl.* somatici,-ce.

somatologie Știință care se ocupă cu studiul anatomic și fiziologic al corpului viețuitoarelor. *s.f., art.* somatologia, *g.-d. art.* somatologiei.

somatometrie Determinare a formei și dimensiunilor corpului (animalelor). *s.f., art.* somatometria, *g.-d. art.* somatometriei.

somatotrop,-ă Care acționează asupra corpului. */Hormon* ~ = hormon care stimulează creșterea corpului. *adj., pl.* somatotropi,-e.

somație (-ți-e) 1. Faptul de a soma; ordin scris prin care se cere cuiva să execute (sau să înceteze) o acțiune. 2. Rugăminte imperativă. //Solicitare scrisă prin care unui debitor i se cere să-și îndeplinească obligațiile față de creditorul său. [*var.* (înv.) somațiune *s.f.*] *s.f., art.* somația, *g.-d. art.* somației, *pl.* somații, *art.* somațiile.

somațiune v. **somație.**

sombrero Pălărie cu boruri mari, purtată mai ales în Spania și în America Latină. *s.n., art.* sombreroul, *pl.* sombrero.

someșean,-ă (Locuitor) din regiunea Someșului. *adj., s.m., pl.* someșeni,-e.

someșeana Numele unui dans popular din zona Năsăudului; melodoie după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* someșeană, *g.-d. art.* someșenei.

someșeancă Locuitoare din regiunea Someșului. *s.f., g.-d. art.* someșencei, *pl.* someșence.

somieră (-mi-e-) 1. Rețea elastică de sârmă fixată pe cadrul patului, peste care se așază salteaua. 2. Bloc de piatră care susține o boltă. //Grindă principală pe care sunt rezemate grinzile secundare ale unui planșeu. *s.f., g.-d. art.* somierei, *pl.* somiere.

somitate Persoană cu merite deosebite într-un domeniu al științei; persoană de renume. *s.f., g.-d. art.* somității, *pl.* somități.

somn[1] Pește răpitor cu corpul lung și fără solzi, cu capul turtit. *s.m., pl.* somni.

somn[2] 1. Stare fiziologică, normală și periodică, necesară refacerii forțelor, caracterizată prin inactivitate somatică, încetinirea respirației etc. //(fig.) Stare de inerție, de toropeală. */A dormi ~ul iepurelui* = a dormi ușor, iepurește. *A trage un* (*pui de*) ~ = a dormi (bine). *A-l fura* (pe cineva) *~ul* = a ațipi. *A-l păli ~ul* sau *a pica de* ~ = a nu mai putea rezista nevoii de a dormi. ~ *de iarnă* = stare de amorțire în care petrec unele animale iarna. *~ul plantelor* = aplecare a frunzelor sau închidere a florilor în timpul nopții. 2. Senzație provocată de necesitatea de a dormi. 3. *~ul de veci* (sau *cel lung, veșnic*) = moartea. *s.n.*

somnambul,-ă Persoană care suferă de somnambulism. //(adj.) *Ființă ~.* *s.m., pl.* somnambuli; *s.f., g.-d. art.* somnambulei, *pl.* somnambule.

somnambulic,-ă De somnambul. *adj., pl.* somnambulici,-ce.

somnambulism 1. Stare patologică manifestată prin diferite acțiuni inconștiente în timpul somnului; noctambulism. 2. Executare automată a unor acte de către o persoană hipnotizată. *s.n.*

somnie (rar) Somnolență. *s.f., art.* somnia, *g.-d. art.* somniei.

somnifer[1] Medicament somnifer[2]; narcotic, hipnotic, soporific. *s.n., pl.* somnifere.

somnifer[2]**,-ă** Care provoacă somn. *adj., pl.* somniferi,-e.

somnișor[1] Diminutiv al lui somn[1]; somnuleț[1]. *s.m., pl.* somnișori.

somnișor[2] (bot.) Mac de grădină. *s.m., pl.* somnișori.

somnișor[3] Diminutiv al lui somn[2]; somnuleț[2]. *s.n.*

somnola *intr.* A dormita, a picoti. *vb. I, ind. prez. 3* somnolează.

somnolare (rar) Acțiunea de a somnola. *s.f., g.-d. art.* somnolării.

somnolent,-ă Care este în stare de somnolență; toropit (de somn). *adj., pl.* somnolenți,-te.

somnolență Stare intermediară între veghe și somn; somnie, somnoroșie. *s.f., g.-d. art.* somnolenței.

somnora *intr.* (rar) A dormi ușor. *vb. I, ind. prez. 3* somnorează.

somnoroasă 1. Plantă erbacee cu flori albe, cu frunzele și fructele acoperite cu peri aspri. 2. Pidonic. *s.f., g.-d. art.* somnoroasei, *pl.* somnoroase.

somnoros,-oasă 1. Căruia îi este somn; adormit, toropit de somn. //(şi s.) Căruia îi place să doarmă mult. 2. (fig.) Lipsit de vioiciune, de vigoare; fără viaţă, şters. [*var.* (reg.) somnuros,-oasă *adj.*] *adj., pl.* somnoroşi,-oase.
somnoroşie (înv.) Somnolenţă. *s.f., art.* somnoroşia, *g.-d. art.* somnoroşiei.
somnoterapie Tratament al unor boli prin somn prelungit. *s.f., art.* somnoterapia, *g.-d. art.* somnoterapiei.
somnuleţ[1] Somnişor[1]. *s.m., pl.* somnuleţi.
somnuleţ[2] Somnişor[3]. *s.n.*
somnuros,-oasă v. **somnoros.**
somoiag (reg., iht.) Pui de somn[1]. *s.m., pl.* somoiegi.
somon Peşte răpitor marin, care intră vara în fluvii pentru reproducere. *s.m., pl.* somoni.
somoţei Pui de somn[1] (până la 1 kg). *s.m., pl.* somoţei, *art.* somoţeii.
somptuar,-ă (-tu-ar) 1. Referitor la cheltuieli. */Legi ~* = legi care, în vechea Romă, aveau ca scop reducerea cheltuielilor exagerate. 2. *Arte ~* = arte de lux (mozaicul, orfevrăria etc.). *adj., pl.* somptuari,-e.
somptuos,-oasă (-tu-os) Luxos, fastuos, bogat; de o eleganţă impunătoare. *adj., pl.* somptuoşi,-oase.
somptuozitate (-tu-o-) Însuşirea de a fi somptuos; lux, splendoare. *s.f., g.-d. art.* somptuozităţii.
son[1] Unitate de măsură a intensităţii sunetelor. *s.m., pl.* soni.
son[2] (livr., înv.) Sunet, ton. *s.n., pl.* sonuri.
sona *refl.* (fam., despre oameni) A-şi pierde judecata, a se ţicni. *vb. I, ind. prez. 3* se sonează.
sonagraf (rar) Aparat pentru înregistrarea sunetelor cu mare fidelitate. *s.n., pl.* sonagrafe.
sonagramă Reprezentare grafică, la sonagraf, a semnalelor sonore. *s.f., g.-d. art.* sonagramei, *pl.* sonagrame.
sonant,-ă (despre consoane) A cărei emisiune este asemănătoare cu a vocalelor şi care poate fi centru de silabă. *adj., pl.* sonante.
sonantă Consoană sonantă. *s.f., g.-d. art.* sonantei, *pl.* sonante.
sonar Detector sonic pentru reperarea obiectelor subacvatice. *s.n., pl.* sonare.
sonată Compoziţie muzicală pentru unul sau două instrumente, alcătuită din trei sau patru părţi, deosebite între ele ca structură, tonalitate etc. *s.f., g.-d. art.* sonatei, *pl.* sonate.
sonatină Sonată de proporţii mici. *s.f., g.-d. art.* sonatinei, *pl.* sonatine.
sonda *tr.* 1. A explora cu o sondă un teren, fundul unei ape etc. //A cerceta o cavitate a organismului cu o sondă. 2. (fig.) A încerca să afle gândurile, intenţiile cuiva; a tatona. *vb. I, ind. prez. 3* sondează.
sondabil,-ă Care poate fi sondat. *adj., pl.* sondabili,-e.
sondaj 1. Cercetare făcută cu o sondă în sol, pe fundul unei ape etc.; prospecţiune. //Luare de probe dintr-un material compact. 2. Introducere a unei sonde într-o cavitate a organismului pentru evacuarea substanţelor nocive sau în vederea recoltării de probe pentru analiză etc. 3. (fig.) Cercetare, investigaţie. */~ de opinie* = anchetă prin care se urmăreşte cunoaşterea opiniilor populaţiei în diferite probleme (economice, politice, culturale etc.). *s.n., pl.* sondaje.
sondare Acţiunea de a sonda; sondaj, investigaţie. *s.f., g.-d. art.* sondării, *pl.* sondări.
sondă 1. Gaură forată în interiorul scoarţei pământului, în vederea extragerii unui zăcământ de hidrocarburi fluide. //Instalaţie situată deasupra unei sonde (1). 2. Instrument pentru determinarea adâncimii apei. 3. Aparat pentru luarea de probe dintr-un material compact sau granular (ciment, nisip etc.). 4. Instrument chirurgical pentru explorarea sau evacuarea unor canale sau cavităţi ale organismului. 5. *~ spaţială* = rachetă spaţială cu ajutorul căreia se explorează straturile superioare ale atmosferei terestre. *Balon-~* = balon prevăzut cu aparate de observaţie meteorologice. 6. Pahar înalt şi subţire, mai îngust în partea de jos. *s.f., g.-d. art.* sondei, *pl.* sonde.
sondează Instalaţie de foraj la mică adâncime. *s.f., g.-d. art.* sondezei, *pl.* sondeze.
sondor Muncitor la o sondă (1). *s.m., pl.* sondori.
sonerie 1. Dispozitiv care emite sunete (intermitente) cu ajutorul unui mic clopot lovit de un ciocănel special. */~ electrică* = sonerie în care ciocănelul este acţionat de un electromagnet. 2. Buton care declanşează funcţionarea unei sonerii (1). *s.f., art.* soneria, *g.-d. art.* soneriei, *pl.* sonerii, *art.* soneriile.
sonet Poezie cu formă fixă, alcătuită din 14 versuri, împărţite în două catrene şi două terţine. *s.n., pl.* sonete.
sonetă Dispozitiv pentru baterea piloţilor în sol (de obicei pe fundul unei ape). *s.f., g.-d. art.* sonetei, *pl.* sonete.
sonetist,-ă Persoană care scrie sonete. *s.m., pl.* sonetişti; *s.f., g.-d. art.* sonetistei, *pl.* sonetiste.
song (angl.) Cântec, melodie. *s.n., pl.* songuri.
sonic,-ă Referitor la sunete. //Care se manifestă cu o viteză apropiată de cea a sunetului. *adj., pl.* sonici,-ce.
sonicitate Ramură a mecanicii care studiază transmiterea energiei mecanice în fluide prin vibraţii elastice propagate în masa acestora. *s.f., g.-d. art.* sonicităţii.
sonogramă Înregistrare a profilului vocii. *s.f., g.-d. art.* sonogramei, *pl.* sonograme.
sonolocaţie (-ţi-e) Determinare a poziţiei unui obiect faţă de un anumit reper cu ajutorul undelor sonore. *s.f., art.* sonolocaţia, *g.-d. art.* sonolocaţiei.
sonoluminescenţă/sonoluminiscenţă Emisiune slabă de lumină care însoţeşte fenomenul de formare a bulelor de gaze într-un lichid supus acţiunii ultrasunetelor. *s.f., g.-d. art.* sonoluminescenţei/sonoluminiscenţei.
sonometrie (fon.) Măsurare a sunetelor cu ajutorul sonometrului. *s.f., art.* sonometria, *g.-d. art.* sonometriei.
sonometru 1. Aparat pentru studierea coardelor vibrante şi determinarea frecvenţei unui sunet. 2. Instrument electronic pentru măsurarea intensităţii zgomotelor. *s.n., art.* sonometrul, *pl.* sonometre.
sonor[1] Partea sonoră (5) a unui film. *s.n.*
sonor[2]**,-ă** 1. Care produce sunete; care răsună. 2. Care amplifică sunetele. 3. Care are sunet plăcut, armonios. 4. (despre consoane) Care se produce prin vibrarea coardelor vocale. 5. (despre filme) Însoţit de vorbire şi de muzică. 6. (fig.) Renumit, important. *adj., pl.* sonori,-e.
sonoritate 1. Însuşirea de a fi sonor. //Muzicalitate. 2. Proprietate a unor corpuri de a propaga şi de a amplifica sunetele; rezonanţă. *s.f., g.-d. art.* sonorităţii, *pl.* sonorităţi.
sonoriza 1. *tr.* A face (să fie) sonor. //A face sonor un film mut. 2. *tr.* şi *refl.* (despre consoane surde) A (se) transforma în consoană sonoră. *vb. I, ind. prez. 3* sonorizează.
sonorizare Acţiunea de a (se) sonoriza. *s.f., g.-d. art.* sonorizării, *pl.* sonorizări.
sonosferă Mică incintă acustică de formă sferică, folosită în special în autoturisme. *s.f., g.-d. art.* sonosferei, *pl.* sonosfere.
sopor (med.) Stare de somnolenţă patologică. *s.n.*
soporifer[1] (înv.) Somnifer[1]. *s.n., pl.* soporifere.
soporifer[2]**,-ă** (înv.) Somnifer[2]. *adj., pl.* soporiferi,-e.
soporific[1] Somnifer[1]. *s.n., pl.* soporifice.
soporific[2]**,-ă** Somnifer[2]. *adj., pl.* soporifici,-ce.
sopran[1] (în sintagma) *Saxofon ~* = instrument de suflat cu sunet asemănător vocii de sopran[3]. *adj. invar.*

sopran² Copil cu voce de sopran³. *s.m., pl.* soprani.
sopran³ Cea mai înaltă dintre voci (de femeie sau de copil). [*var.* soprano *s.n.*] *s.n.*
sopranǎ Femeie cu voce de sopran³. *s.f., g.-d. art.* sopranei, *pl.* soprane.
soprano v. sopran³.
sor¹ v. soră.
sor² (bot.) Grup de sporangi pe dosul frunzelor la ferigi. *s.m., pl.* sori.
sora-soarelui Floarea-soarelui. *s.f., g.-d. art.* soreisoarelui.
sorǎ 1. Persoană de sex feminin, considerată în raport cu altă persoană născută din aceiaşi părinţi sau având numai aceeaşi mamă ori acelaşi tată. */~ bună* = soră care are părinţii comuni cu ai fraţilor săi. *~ de lapte* = fată care a supt odată cu alt copil de la aceeaşi femeie, considerată în raport cu acel copil. *~ vitregă* = sora care are doar unul dintre părinţi comun cu fraţii săi. (reg.) *~ de scoarţă* = fiică din altă căsătorie a unuia dintre soţii recăsătoriţi, considerată în raport cu copilul (copiii) celuilalt soţ. (loc. adj.) *~ cu moartea* = grozav, foarte mare. 2. (fam., voc.) Termen cu care se adresează cineva unei fete sau unei femei, în semn de prietenie. 3. (fig.) Tovarăşă, prietenă. 4. Limbă, ţară etc. de aceeaşi origine cu alta. 5. Cel mai mic grad în ierarhia călugărească a mănăstirilor de femei. 6. Infirmieră. *~ de caritate.* [*var.* (pop.) surorǎ, sor *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* (1 - 5) surorii, (6) sorei, *pl.* surori.
sorǎ-şefǎ Şefa surorilor medicale. *s.f., art.* sora-şefă, *g.-d. art.* sorei-şefe, *pl.* surori-şefe.
sorb¹ Arbore din familia rozaceelor, înalt până la 15 m, cu flori albe şi fructe cărnoase. *s.m., pl.* sorbi.
sorb² 1. Loc unde o apă curgătoare dispare de la suprafaţă, continuând printr-un curs subteran. 2. Vârtej de apă cu centru adânc. 3. Piesă metalică prevăzută cu o sită, care se montează la capătul unei conducte, al unei pompe etc. pentru a împiedica aspirarea unor corpuri străine. *s.n., pl.* sorburi.
sorbestreа Plantă erbacee din familia rozaceelor, cu tulpina dreaptă, cu frunze crestate pe margini, cu flori lipsite de corolă. *s.f., art.* sorbestreaua, *g.-d. art.* sorbestrelei, *pl.* sorbestrele, *art.* sorbestrelele.
sorbeţ (înv.) Băutură răcoritoare preparată din suc de fructe şi lichior sau apă. *s.n., pl.* sorbeţuri.
sorbi *tr.* 1. A bea dintr-un lichid trăgând în gură puţin câte puţin. //A bea repede şi cu lăcomie. */A ~* (pe cineva) *într-o lingură* (sau *într-un pahar*) *de apă*, se spune: a) când cineva nu poate suferi pe altcineva; b) când cineva se uită cu mare dragoste la altcineva. *A ~ cuvintele* (sau *vorbele, scrisul* etc.) *cuiva* = a asculta sau a citi cu mare interes pe cineva. 2. A înghiţi. //(fig.) A captiva, a preocupa. 3. A inspira adânc aer, miresme etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sorb, *imperf. 3 sg.* sorbea; *conj. prez. 3* să soarbă.
sorbire Acţiunea de a sorbi; sorbit. *s.f., g.-d. art.* sorbirii, *pl.* sorbiri.
sorbit Sorbire. *s.n.*
sorbitǎ Constituent al oţelului, moale şi maleabil, care dă acestuia calităţi superioare. *s.f., g.-d. art.* sorbitei.
sorbitor,-oare Care soarbe sau absoarbe. *adj., pl.* sorbitori,-oare.
sorbiturǎ 1. Sorbire; cantitate de lichid care se poate sorbi dintr-o dată. 2. (reg.) Mâncare lichidă; zeamă, ciorbă. *s.f., g.-d. art.* sorbiturii, *pl.* sorbituri.
sorbozǎ Substanţă chimică asemănătoare cu fructoza. *s.f., g.-d. art.* sorbozei.
sorbţie (-ţi-e) Termen comun pentru absorbţie şi adsorbţie. *s.f., art.* sorbţia, *g.-d. art.* sorbţiei, *pl.* sorbţii, *art.* sorbţiile.
sorcovă 1. Beţişor sau rămurică împodobită cu flori artificiale, cu care umblă copiii la urat în dimineaţa de Anul Nou. */A fi îmbrăcat ca o ~* = a fi îmbrăcat caraghios, împopoţonat. 2. Colind spus de cel care urează cu sorcova (1). *s.f., g.-d. art.* sorcovei, *pl.* sorcove.
sorcovealǎ Faptul de a sorcovi; sorcovit. *s.f., g.-d. art.* sorcovelii, *pl.* sorcoveli.
sorcovi *tr.* A umbla şi a ura cu sorcova. //(fig.) A bate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sorcovesc, *imperf. 3 sg.* sorcovea; *conj. prez. 3* să sorcovească.
sorcovit Sorcoveală. *s.n.*
sor-cu-frate Numele a două plante erbacee cu flori galbene-aurii, cu fructul în formă de capsulă. *s.m.*
sordid,-ă Murdar; dezgustător. //(fig.) Meschin. *adj., pl.* sordizi,-de.
sorean (iht., pop.) Obleţ. *s.m., pl.* soreni.
soredie (-di-e) Parte a talului unui lichen, care se desprinde de el şi poate reproduce planta. *s.f., art.* soredia, *g.-d. art.* sorediei, *pl.* soredii, *art.* sorediile.
sorescian,-ă (-ci-an) Specific creaţiei scriitorului Marin Sorescu. *adj., pl.* sorescieni,-e.
soreţe (reg.) Peşte răpitor verde-albăstrui. *s.m., pl.* soreţi.
sorg Plantă furajeră din familia gramineelor, cu frunze lungi şi mari, rezistentă la secetă. *s.m.*
sorginte 1. (livr.) Izvor, sursă; origine. 2. (înv.) Izvor de apă. *s.f., g.-d. art.* sorginţii, *pl.* sorginţi.
sori 1. *refl.* (despre fiinţe) A se încălzi la soare. 2. *tr.* A usca, a coace ceva prin expunere la soare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* soresc, *imperf. 3 sg.* sorea; *conj. prez. 3* să soreasca.
sorit (log.) Raţionament compus dintr-o serie de silogisme, aşezate astfel încât atributul unuia să fie subiectul silogismului următor. *s.n., pl.* sorite.
sormait Aliaj al fierului cu crom, nichel, carbon, mangan şi siliciu, folosit la acoperirea pieselor supuse la uzură mare. *s.n., pl.* sormaite.
soroc (înv., pop.) 1. Termen fixat pentru efectuarea unui lucru, pentru săvârşirea unei acţiuni; scadenţă. */A sfinţi ~ul* = a respecta cu stricteţe un termen de plată. *A i se împlini ~ul* = a ajunge la sfârşitul existenţei, a muri. *(Pe) la ~oace* = din când în când, la zile mari. 2. Dată când se întâmplă ceva. //Perioadă a anului când se strân-ge recolta; (concr.) recolta culeasă în această perioadă. //Menstruaţie. 3. Dată fixată în tradiţia creştină când se pomenesc morţii; slujbă religioasă ţinută cu acest prilej. 4. Margine, limită. 5. Rost, socoteală. //(reg.) Ursită; prevestire. *s.n., pl.* soroace.
soroceală (înv., pop.) Sorocire. *s.f., g.-d. art.* sorocelii, *pl.* soroceli.
soroci *tr.* (înv., pop.) 1. A fixa un termen pentru efectuarea unui lucru. 2. (în superstiţii) A ursi, a meni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sorocesc, *imperf. 3 sg.* soroceа; *conj. prez. 3* să soroceaască.
sorocire (înv., pop.) Acţiunea de a soroci; soroceală. *s.f., g.-d. art.* sorocirii, *pl.* sorociri.
sorocovăţ Veche monedă de argint. *s.m., pl.* sorocoveţi.
sorozǎ Fruct compus din bace pe jumătate sudate între ele. *s.f., g.-d. art.* sorozei, *pl.* soroze.
sort Tip, fel, categorie de mărfuri, de produse. *s.n., pl.* sorturi.
sorta *tr.* A alege, a repartiza pe categorii. //A separa minereurile, cărbunii de steril. *vb. I, ind. prez. 3* sortează.
sortare Acţiunea de a sorta; sortat. *s.f., g.-d. art.* sortării, *pl.* sortări.
sortat Sortare. *s.n.*
sortator¹ Maşină, aparat care sortează diferite materiale sau produse. *s.n., pl.* sortatoare.
sortator²,-oare Persoană care lucrează la sortarea

materialelor, a pieselor etc. *s.m., pl.* sortatori; *s.f., g.-d. art.* sortatoarei, *pl.* sortatoare.
sorti *tr.* (în superstiții) A determina soarta cuiva; a predestina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sortesc, *imperf. 3 sg.* sortea; *conj. prez. 3* să sorteaască.
sortilegiu (în superstiții) Ansamblu de vrăji, farmece. *s.n., art.* sortilegiul, *pl.* sortilegii, *art.* sortilegiile.
sortiment Ansamblu de mărfuri sau de produse de același fel, de aceeași mărime; (p. ext.) sort. *s.n., pl.* sortimente.
sortimental,-ă Referitor la sortiment. *adj., pl.* sortimentali,-e.
sortire Acțiunea de a sorti. *s.f., g.-d. art.* sortirii.
sorț (pop., de obicei la pl.) Sistem de alegere, de desemnare, prin aruncare de zaruri, prin tragerea unor bilete etc., lăsând să decidă întâmplarea. */~i de izbândă* = posibilități de reușită; șansă. *A trage la ~i* = a) a hotărî, prin sorți, un câștig; b) (în vechiul sistem de recrutare) a recruta pentru îndeplinirea serviciului militar prin sistemul sorților. *A cădea la ~i* = a fi desemnat prin sorți. *A se alege ~ii* = a se ajunge la un rezultat. *s.m., pl.* sorți.
sortar (pop.) Tânăr care (potrivit unui vechi sistem de recrutare) trăgea la sorți pentru a fi repartizat la o anumită armă. *s.m., pl.* sortari.
sos Preparat culinar, lichid sau vâscos (de obicei condimentat), cu care se pregătesc sau cu care se servesc anumite mâncăruri. *s.n., pl.* sosuri.
SOS (esoes) 1. Apel radiografic transmis de o navă în pericol de scufundare. 2. Semnal prin care se cere ajutor în caz de pericol. *s.n., art.* SOS-ul, *pl.* SOS-uri.
sosi 1. *intr.* A ajunge undeva. */A-i ~* (cuiva) *ceasul* (sau *veleatul*) = a-i veni cuiva timpul să moară. 2. *intr.* (despre termene, anotimpuri) A veni, a începe să se desfășoare. 3. *tr.* (pop.) A surprinde. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sosesc, *imperf. 3 sg.* sosea; *conj. prez. 3* să soseaască.
sosie Persoană care seamănă perfect cu alta, încât nu pot fi deosebite fizic. *s.f., art.* sosia, *g.-d. art.* sosiei, *pl.* sosii, *art.* sosiile.
sosieră (-si-e-) Vas pentru servit sosul[1] la masă. *s.f., g.-d. art.* sosierei, *pl.* sosiere.
sosire Faptul de a sosi; venire. //Linie care marchează sfârșitul unei curse sportive. *s.f., g.-d. art.* sosirii, *pl.* sosiri.
sosit (în expr.) *Bun ~* = formulă de salut cu care este întâmpinat cel care sosește undeva. *Pe ~e* = pe drum. *s.n.*
sositor,-oare (pop.) Care sosește. *adj., pl.* sositori,-oare.
sosma (reg.) Copcă mare care servește pentru întinderea năvodului sub gheață. *s.f., art.* sosmaua, *g.-d. art.* sosmalei, *pl.* sosmale, *art.* sosmalele.
sostenuto (it., muz.) Susținut, rar și uniform. *adv.*
sote Mâncare din zarzavat fiert peste care se toarnă unt. //(adj.) *Morcovi ~. s.n., art.* soteul, *pl.* soteuri.
soteriologic,-ă (-ri-o-) Referitor la soteriologie. *adj., pl.* soteriologici,-ce.
soteriologie (-ri-o-) Capitol al dogmaticii creștine care susține mântuirea prin jertfe voluntare. *s.f., art.* soteriologia, *g.-d. art.* soteriologiei.
sotnic Comandantul unei sotnii. *s.m., pl.* sotnici.
sotnie (-ni-e) Veche unitate de cavalerie căzăcească, cuprinzând o sută de oameni. *s.f., art.* sotnia, *g.-d. art.* sotniei, *pl.* sotnii, *art.* sotniile.
sotto-voce (it., muz.) În surdină, cu voce scăzută. *adv.*
soț 1. Bărbat căsătorit considerat în raport cu soția lui; (la pl.) cele două persoane unite prin căsătorie. 2. (pop.) Tovarăș, asociat. 3. Obiect care împreună cu altul similar formează o pereche. */A nu avea ~* = a fi unic în felul său. *s.m., pl.* soți.
soție 1. Femeie căsătorită considerată în raport cu bărbatul ei. //(pop.) Perechea unui animal. 2. (pop.) Tovarăș, însoțitor. 3. (pop.) Soț (3). *s.f., art.* soția, *g.-d. art.* soției, *pl.* soții, *art.* soțiile.
soțioară (-ți-oa-) (pop., fam.) Diminutiv al lui soție. *s.f., g.-d. art.* soțioarei, *pl.* soțioare.
soțior (-ți-or) (pop.) Diminutiv al lui soț. *s.m., pl.* soțiori.
soul (săul) (angl.) Stil de interpretare liberă a bluesului. *adj. invar.*
sovârf Plantă erbacee aromată, cu flori roșii-purpurii, folosită ca plantă medicinală. [*var.* sovârv, șovârf *s.m.*] *s.m., pl.* sovârfi.
sovârv v. **sovârf.**
sovârvariță Plantă erbacee cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* sovârvariței, *pl.* sovârvarițe.
sovhoz (în fosta URSS) Gospodărie agricolă de stat. *s.n., pl.* sovhozuri.
soviet (-vi-et) (în fosta URSS) Organ al puterii centrale și locale de stat. *s.n., pl.* soviete.
sovietic,-ă (-vi-e-) 1. *adj.* Referitor la fosta Uniune Sovietică, la soviete. II. *s.m.* și *f.* Locuitor din fosta Uniune Sovietică. *adj., s.m.* și *f., pl.* sovietici,-ce.
sovietiza (-vi-e-) *tr.* A supune regimului sovietic. *vb. I, ind. prez. 3* sovietizează.
sovon (înv., reg.) 1. Văl purtat de femei ca podoabă; (spec.) văl de mireasă. 2. Pânză albă. *s.n., pl.* sovoane.
sovpren Neopren. *s.n.*
spadasin 1. Luptător cu spada; (p. ext.) ucigaș. 2. Sportiv specializat în probele de spadă (2). *s.m., pl.* spadasini.
spadă 1. Armă formată dintr-o lamă triunghiulară de oțel fixată într-un mâner. 2. (sport) Probă de scrimă care se practică cu spada (1). *s.f., g.-d. art.* spadei, *pl.* spade.
spadice/spadice Inflorescență în formă de spic. [*var.* spadix *s.n.*] *s.n., pl.* spadice/spadice.
spadiciflră (la pl.) Ordin de plante perene care au inflorescență în formă de spic; (la sg.) plantă din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* spadiciflrei, *pl.* spadiciflre.
spadix v. **spadice.**
spagat v. **șpagat.**
spaghete Paste făinoase subțiri și lungi. *s.f. pl.*
spahiu[1] Soldat dintr-un corp de cavalerie al armatei otomane. *s.m., art.* spahiul, *pl.* spahii, *art.* spahiii.
spahiu[2] Militar din vechea cavalerie indigenă a coloniilor franceze din nordul Africii. *s.m., art.* spahiul, *pl.* spahii, *art.* spahiii.
spaimă 1. Emoție puternică provocată de ceva neprevăzut și primejdios. */De ~* = înfricoșător, înfiorător. *A intra ~a în cineva*, se spune când cineva se sperie ușor. *A trăi cu ~a-n sân* = a fi mereu stăpânit de frică. *A trage o ~* = a trece printr-o sperietură mare. *A da ~a în cineva* = a se speria. *A lua ~a cuiva* = a fi terorizat de cineva. 2. Ființă, lucru care înfricoșează. 3. (pop.) Frică bolnăvicioasă; nevroză. *s.f., g.-d. art.* spaimei, *pl.* spaime.
spalier (-li-er) 1. Sistem de susținere a viței-de-vie și a unor pomi fructiferi, format din stâlpi între care sunt întinse fire de sârmă. 2. Șir de tufe cu ramurile tunse, formând un perete de verdeață de-a lungul unei alei. //Alee mărginită de un asemenea perete de verdeață. 3. Aparat de gimnastică în formă de scară, fixat pe perete. *s.n., pl.* spaliere.
spanac 1. Plantă legumicolă cultivată pentru frunzele sale, folosite ca aliment. 2. (fam.) Lucru neimportant; fleac. *s.n., pl.* (2) spanacuri.
spanac-englezesc (bot.) Știevie. *s.m.*
spanacul-ciobanilor Plantă erbacee cu frunze triunghiulare. *s.m. art.*
spancă I. *adj., s.f.* (Varietate de oaie) cu lână albă și deasă, obținută din încrucișarea rasei țigaie cu rasa

merinos. II. *adj.* (despre lână) Care se obține de la oaia spancă (I). *adj., s.f., pl.* spance.
spangă (înv.) Baionetă. //Spadă. *s.f., g.-d. art.* spăngii, *pl.* spăngi.
spaniol,-ă (-ni-ol) (Locuitor) din Spania. *adj., s.m.* și *f., pl.* spanioli,-e.
spaniolă (-ni-o-) Limba romanică vorbită în Spania și în țările Americii Centrale și de Sud, cu excepția Braziliei. *s.f., g.-d. art.* spaniolei.
spanlolesc,-ească (-ni-o-) Referitor la Spania sau la spanioli. *adj., pl.* spanioleşti.
spanioleşte (-ni-o-) Ca spaniolii, în felul lor. //În limba spaniolă. *adv.*
spanioloaică (-ni-o-) (fam.) Spaniolă. *s.f., g.-d. art.* spanioloaicei, *pl.* spanioloaice.
sparanghel Plantă legumicolă cu rădăcini cărnoase, cultivată pentru lăstarii ei comestibili. *s.m.*
sparcetă Plantă legumicolă cu fructul în formă de păstaie. [*var.* sparchetă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sparcetei, *pl.* sparcete.
sparchetă v. **sparcetă.**
spardec Punte ușoară deasupra cabinelor și saloanelor de sus ale vapoarelor. //Punte continuă pe velierele vechi. *s.n., pl.* spardecuri.
sparge 1. *tr.* și *refl.* A (se) preface în bucăți sau în cioburi; a (se) crăpa. /(*refl.*) *A-și ~ capul* (cu ceva) = a-și frământa mintea pentru a rezolva o problemă. *A se ~ în capul cuiva*, se spune despre cineva care suportă pe nedrept consecințele neplăcute ale unui lucru. //A (se) lovi la cap, provocând o rană. 2. *tr.* A tăia, a despica lemne, butuci etc. 3. *tr.* A sfărâma învelișul unui lucru pentru a extrage conținutul. 4. *intr.* (despre abcese) A se deschide. 5. *tr.* A distruge, a nimici. /*A ~ norma* = a depăși norma. *A ~ frontul* = a pătrunde forțat în liniile inamicului. //*tr.* și *refl.* (pop.) A (se) găuri, a (se) uza. 6. *tr.* A deschide prin forțare o ușă, o încuietoare; (p. ext.) a jefui. //(inform.) A intra ilegal într-o rețea de calculatoare. 7. *refl.* (fig., despre concentrări de oameni) A se termina. //*tr.* A dezbina. /*A ~ cuiva casa* = a contribui la desfacerea unei căsătorii. 8. *tr.* (fig., înv.) A împrăștia o oaste. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sparg, *1 pl.* spargem, *2 pl.* spargeți, *perf. s. 1 sg.* spărsei, *1 pl.* spărserăm; *part.* spart.
spargere 1. Acțiunea de a (se) sparge. 2. Furt prin efracție. *s.f., g.-d. art.* spargerii, *pl.* spargeri.
sparge-val Platoșă de oțel care protejează diferite vehicule militare când se deplasează pe apă. *s.n., pl.* sparge-valuri.
sparghet Construcție în formă de pinten, așezată în amonte de picioarele unui pod, pentru a le feri de loviturile sloiurilor aduse de apă. *s.n., pl.* sparghețuri.
sparringpartner (e *pron.* ă) (angl.) Sportiv sau echipă care servește ca partener de antrenament altui sportiv sau altei echipe. *s.m., pl.* sparringpartneri.
spart[1] Spargere. /*A ajunge la ~ul târgului* = a ajunge undeva prea târziu. *s.n.*
spart[2]**,-ă** 1. Prefăcut în cioburi; plesnit; găurit. /(*A fi*) *mână ~* = (a fi) risipitor. *A mânca de parc-ar fi ~* = a mânca mult și cu lăcomie. 2. (despre lemne) Tăiat în bucăți potrivite pentru foc. 3. (despre pământ) Plin de gropi. //(despre butoaie) Desfundat. 4. (fig., despre sunete) Răguşit, dogit. //(despre obiecte de îmbrăcăminte sau încălțăminte) Rupt, uzat. *adj., pl.* sparți,-te.
spartachiadă (-chi-a-) (înv.) Competiție sportivă de amploare care cuprindea mai multe ramuri. *s.f., g.-d. art.* spartachiadei, *pl.* spartachiade.
spartan,-ă 1. *adj., s.m.* și *f.* (Locuitor) din Sparta. //(fig.) (Persoană) cu concepții și moravuri austere. II. *adj.* 1. Propriu spartanilor. 2. (fig.) Aspru, sever. *adj., s.m.* și *f., pl.* spartani,-e.
sparteină Alcaloid extras dintr-o plantă exotică având acțiune analeptică cardiacă. *s.f., g.-d. art.* sparteinei.
spartiat,-ă (-ti-at) (rar) Nume dat cetățenilor cu drepturi depline din vechea Spartă, spre deosebire de iloți; spartan. *adj., s.m.* și *f., pl.* spartiați,-te.
spasm Contracție bruscă, involuntară a unui mușchi sau a unui grup de mușchi; convulsie. //Grimasă. *s.n., pl.* spasme.
spasmodic,-ă Cu spasme; spastic. *adj., pl.* spasmodici,-ce.
spasmofilic,-ă (med.) (Persoană) care suferă de spasmofilie. *adj., s.m.* și *f., pl.* spasmofilici,-ce.
spasmofilie (med.) Predispoziție la convulsii din cauza unei hiperexcitabilități a sistemului muscular. *s.f., art.* spasmofilia, *g.-d. art.* spasmofiliei.
spasmogen,-ă Care provoacă spasme. *adj., pl.* spasmogeni,-e.
spasmolitic[1] Medicament spasmolitic[2]. *s.n., pl.* spasmolitice.
spasmolitic[2]**,-ă** Care suprimă spasmele. *adj., pl.* spasmolitici,-ce.
spastic,-ă (med.) Spasmodic. *adj., pl.* spastici,-ce.
spat (în sintagma) *~ de Islanda* = varietate de calcit utilizată în industria optică. *s.n., pl.* spaturi.
spată[1] A. Parte a războiului de țesut cu care se bat firele de bătătură pentru a le îndesa. //Bețișor peste care se trec ochiurile când se împletește o rețea sau o plasă. B. (înv.) Sabie cu două tăișuri. *s.f., g.-d. art.* spatei, *pl.* spate.
spată[2] 1. Os lat care susține articulația umărului; (p. ext.) partea corespunzătoare a corpului. /*Lat în ~ete* = cu umerii largi, voinic. 2. Os lat care susține articulația membrelor la patrupede; (p. ext.) regiunea corespunzătoare a corpului. *s.f., g.-d. art.* spetei, *pl.* spete.
spate 1. Partea posterioară a corpului omenesc, de la umeri până la șale; partea superioară a corpului animalelor, de-a lungul coloanei vertebrale. /*În* (sau *pe*) *~* = pe umeri sau pe partea dorsală a corpului; în spinare. *Pe ~* = a) culcat cu fața în sus; b) spre ceafă. *Din* (sau *la, pe la, de la, în*) *~* = în (sau din) urmă. (*Pe*) *la ~* sau (*pe*) *la ~le cuiva* = pe ascuns. *A întoarce* (cuiva) *~le* = a nu mai vrea să știe de cineva sau ceva. *A nu ști nici cu ~le* = a nu ști nimic despre ceva. *A avea ~* (*tare*) = a avea protecție. *A da* (un pahar cu băutură) *pe ~* = a bea repede. *A arunca ceva pe ~le cuiva* = a arunca vina pe cineva. (fam.) *Mă doare în ~* = puțin îmi pasă. 2. Procedeu de înot pe spate (1); probă sportivă care folosește acest procedeu. 3. Partea dinapoi a unor obiecte. //Parte a unei haine care acoperă spatele (1). //Ceea ce se află în spatele (2) unei așezări, al unui obiect etc. /*A veni puternic din ~* = a fi în ascensiune (valorică). 4. Spătarul scaunului; rezemătoare. *s.n.*
spație (la jocul de cărți) Treflă. *s.f., art.* spația, *g.-d. art.* spației, *pl.* spații, *art.* spațiile.
spatulat,-ă (livr.) În formă de spatulă, de lopățică. *adj., pl.* spatulați,-te.
spatulă Mică unealtă în formă de lopățică, folosită mai ales în farmacie, pentru a întinde sau a amesteca diferite paste. *s.f., g.-d. art.* spatulei, *pl.* spatule.
spat Spațiu dintre sulul dinainte și spată la războiul de țesut. *s.n., pl.* spaturi.
spația (-ți-a) *tr.* A despărți prin spații mai mari (cuvinte, obiecte etc.). *vb. I, ind. prez. 3* spațiază, *1 pl.* spațiem; *conj. prez. 3* să spațieze; *ger.* spațiind.
spațial,-ă (-ți-al) Referitor la spațiu, din spațiu; referitor la spațiul cosmic. /*Cabină ~* = capsulă cosmică. *adj., pl.* spațiali,-e.
spațialitate (-ți-a-) Lărgime; spațiu deschis. *s.f., g.-d. art.* spațialității.
spațializa (-ți-a-) *tr.* A reprezenta în spațiu. *vb. I, ind. prez. 3* spațializează.

spațializare (-ți-a-) Acțiunea de a spațializa; spațiere. *s.f., g.-d. art.* spațializării, *pl.* spațializări.
spațiere (-ți-e-) Spațializare. *s.f., g.-d. art.* spațierii, *pl.* spațieri.
spația (-ți-o-) *tr.* (tipogr., rar) A spația. *vb. I, ind. prez. 3* spațiază.
spațiere (-ți-o-) Acțiunea de a spația; spațiere. *s.f., g.-d. art.* spațierii, *pl.* spațieri.
spațios,-oasă (-ți-os) Larg, încăpător, vast. *adj., pl.* spațioși,-oase.
spațiu 1. (fil.) Formă fundamentală a existenței materiale, care are aspectul unui întreg neîntrerupt cu trei dimensiuni și care exprimă ordinea în care sunt dispuse obiectele și procesele lumii reale, poziția, distanța, mărimea lor etc. 2. Întindere nesfârșită care cuprinde corpurile cerești; văzduh. */~ aerian* = zonă din atmosferă corespunzătoare limitelor teritoriale ale unui stat și în care acesta își exercită suveranitatea. *~ cosmic* = spațiul din afara limitelor atmosferei terestre. //Perspectivă vastă; orizont larg. 3. Întindere limitată; interval de la un punct la altul. */~ verde* = suprafață acoperită cu vegetație, în perimetrul unei așezări. 4. Loc liber între două obiecte. //(tipogr.) Interval alb lăsat între cuvinte sau între rânduri. //(muz.) Interval între liniile unui portativ. 5. Interval de timp. *s.n., art.* spațiul, *pl.* spații, *art.* spațiile.
spavan Tumoare osoasă care se formează la încheietura piciorului din spate la cai sau la boi. *s.n., pl.* spavane.
spăimânta *refl.* și *tr.* (înv., pop.) A (se) înspăimânta. *vb. I, ind. prez. 3* spăimântă.
spăimântare (înv.) Înspăimântare. *s.f., g.-d. art.* spăimântării, *pl.* spăimântări.
spăimântător,-oare (înv., pop.) Înspăimântător. *adj., pl.* spăimântători,-oare.
spăimântos,-oasă (înv.) Înspăimântător. *adj., pl.* spăimântoși,-oase.
spăimos,-oasă (pop.) Sperios, fricos. *adj., pl.* spăimoși,-oase.
spăla 1. *tr.* și *refl.* A (se) curăța folosind apă, săpun, detergenți etc. /(tr.) *A ~ pe cineva (pe cap)* = a mustra pe cineva. *A-și ~ obrazul* = a scăpa de rușine. (refl.) *Spală-te* sau *să se spele pe cap* = descurcă-te sau să se descurce cu propriile puteri. (fam.) *Iese la ~t*, se spune ca o consolare glumeață celui care are o supărare măruntă. *Nici apa Dunării nu-l mai spală*, se spune despre cineva care nu poate fi iertat pentru o faptă. //*tr.* (fig.) A face să se șteargă o insultă, o greșeală. 2. *tr.* (despre ape) A uda un țărm; (despre ploaie, râuri etc.) a produce o eroziune. 3. *tr.* A separa un component dintr-un minereu cu ajutorul unui curent de apă. *vb. I, ind. prez. 3* spală; *conj. prez. 3* să spele.
spălare Acțiunea de a (se) spăla. *s.f., g.-d. art.* spălării, *pl.* spălări.
spălat[1] Faptul de a (se) spăla. *s.n., pl.* spălaturi.
spălat[2]**,-ă** 1. Curățat cu apă, cu săpun etc. 2. (despre oameni) Îngrijit, dichisit. 3. (fig.) Cu maniere alese, binecrescut. *adj., pl.* spălați,-te.
spălăci *refl.* A-și pierde culoarea inițială, a se decolora. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se spălăcește, *imperf. 3 sg.* se spălăcea; *conj. prez. 3* să se spălăcească.
spălăcioasă Mică plantă erbacee cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* spălăcioasei, *pl.* spălăcioase.
spălăcire Faptul de a se spălăci; decolorare. *s.f., g.-d. art.* spălăcirii, *pl.* spălăciri.
spălăcit,-ă Decolorat, șters. //(fig.) Palid, searbăd, fad. *adj., pl.* spălăciți,-te.
spălăcitură (rar) Obiect spălăcit. *s.f., g.-d. art.* spălăciturii, *pl.* spălăcituri.
spălător[1] Muncitor într-o întreprindere care se ocupă cu spălatul anumitor materiale. *s.m., pl.* spălători.
spălător[2] 1. Instalație sanitară care servește la spălatul oamenilor. 2. Chiuvetă pentru spălatul veselei și al tacâmurilor. 3. Bucată de pânză, de sârmă etc. cu care se spală vasele. 4. Instalație specială în anumite întreprinderi, unde se spală materiile prime sau semifabricate. *s.n., pl.* spălătoare.
spălătoreasă Femeie care se ocupă cu spălatul rufelor. *s.f., g.-d. art.* spălătoresei, *pl.* spălătorese.
spălătorie 1. Încăpere sau clădire special amenajată pentru spălatul rufelor. 2. Instalație pentru spălare și înnobilare a unor substanțe minerale. *s.f., art.* spălătoria, *g.-d. art.* spălătoriei, *pl.* spălătorii, *art.* spălătoriile.
spălătură 1. Spălat. //Apa în care s-a spălat ceva. 2. Curățire sau dezinfectare a unei cavități a organismului cu ajutorul unui lichid (medicamentos). 3. Eroziune a pământului cauzată de șuvoaie; loc unde s-a produs eroziunea. //Pietriș adus de ape. *s.f., g.-d. art.* spălăturii, *pl.* spălături.
spălățel,-ică (fam.) Îmbrăcat curat; prezentabil. *adj., pl.* spălăței,-ele.
spărgător[1] Instrument folosit pentru a sparge anumite materiale, coaja unor fructe etc. *s.n., pl.* spărgătoare.
spărgător[2]**,-oare** I. *adj.* Care sparge, care sfărâmă. II. *s.m.* și *f.* 1. Hoț care pătrunde undeva cu forța pentru a jefui. 2. *~ de grevă* = cel care vine să lucreze în locul muncitorilor greviști pentru a zădărnici o grevă. *adj., s.m.* și *f., pl.* spărgători,-oare.
spărgător de gheață Navă special construită pentru a sparge gheața dintr-o apă navigabilă. *s.n. + prep.+s.f.*
spărtură 1. Crăpătură; gaură produsă prin spargere. 2. Ciob, așchie. 3. (fig.) Dezbinare, ruptură. *s.f., g.-d. art.* spărturii, *pl.* spărturi.
spășenie (-ni-e) (înv., pop.) Pocăință; smerenie; atitudine de modestie și de nevinovăție (prefăcută). *s.f., art.* spășenia, *g.-d. art.* spășeniei.
spăși *refl.* (fam.) A se pocăi; (p. ext.) a se căi. [*var.* spăși *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se spășește, *imperf. 3 sg.* se spășea; *conj. prez. 3* să se spășească.
spășit,-ă (înv., fam.) Care se arată pocăit, smerit sau nevinovat. *adj., pl.* spășiți,-te.
spăși v. **spăși.**
spătar[1] (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Dregător la curtea domnească, care avea sarcina de a purta sabia și buzduganul domnului la ceremonii. *s.m., pl.* spătari.
spătar[2] Spetează a unui scaun. *s.n., pl.* spătare.
spătăreasă Soție de spătar[1]. *s.f., g.-d. art.* spătăresei, *pl.* spătărese.
spătărel (în Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Boier de rang mic, care păzea ordinea la sate în timp de pace și avea atribuții militare în timp de război. *s.m., pl.* spătărei, *art.* spătărei.
spătăresc,-ească Care aparține spătarului. *adj., pl.* spătărești.
spătărie 1. Demnitate de (mare) spătar[1]; instituție condusă de (marele) spătar[1]. 2. Sală din palatul domnesc unde era așezat tronul și unde aveau loc unele ceremonii. *s.f., art.* spătăria, *g.-d. art.* spătăriei, *pl.* spătării, *art.* spătăriile.
spătos,-oasă (despre oameni) Lat în spete; robust, voinic. *adj., pl.* spătoși,-oase.
spân,-ă (Persoană) care este lipsită (biologic) de barbă și de mustăți. *adj., s.m.* și *f., pl.* spâni,-e.
spânatec,-ă v. **spânatic.**
spânatic,-ă (despre bărbați sau despre fața lor) Cu barba și cu mustața rară. [*var.* spânatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* spânatici,-ce.
spânț v. **spânz.**
spânz Plantă erbacee cu flori verzui-purpurii, al cărei rizom se folosește în medicină. [*var.* (reg.) spânț *s.m.*] *s.m., pl.* spânzi.

spânzui *tr.* (reg.) A trata o vită bolnavă cu rădăcină de spânz. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* spânzuiesc, *imperf. 3* spânzuia; *conj. prez. 3* să spânzuiască.
spânzura 1. *tr.* A executa prin strangulare (1) un condamnat la moarte. /(absol.) *A tăia şi a ~*, se spune despre cel care abuzează în mod nelimitat de puterea sa. *//refl.* A se sinucide, strangulându-se. 2. *tr.* A agăţa un obiect de unul dintre capete, lăsând restul să atârne liber în jos. /(fam.) *A ~* (cuiva) *lingurile la brâu* (sau *de gât*) = a nu da de mâncare celui întârziat la masă. *//refl.* A se agăţa de cineva sau de ceva. *//intr.* A atârna în jos, fiind prins sau agăţat de ceva. 3. *intr.* (înv., pop.) *A ~ de...* = a depinde de... 4. *tr.* (fig., fam.) A cheltui bani fără rost. *vb. I, ind. prez. 3* spânzură.
spânzurare Acţiunea de a (se) spânzura; spânzurat[1]. *s.f., g.-d. art.* spânzurării, *pl.* spânzurări.
spânzurat[1] Spânzurare. *s.n.*
spânzurat[2],-ă 1. (şi s.) Care a fost omorât sau s-a sinucis prin spânzurare. //(fam., s.) Epitet dat unui copil nestâmpărat. 2. Agăţat, atârnat. *adj., pl.* spânzurați,-te.
spânzurătoare 1. Spânzurare. 2. Stâlp de care se atârnă o funie prevăzută cu un laţ, în care se introduce capul celui condamnat la moarte. *s.f., g.-d. art.* spânzurătorii, *pl.* (2) spânzurători.
spârc[1] (fam.) Epitet dat unui tânăr sau unui copil. *s.m., pl.* spârci.
spârc[2] (pop.) Bucată mică şi nefolositoare din ceva. *s.n., pl.* spârcuri.
spârcaci v. **spurcaci.**
spârcui *tr.* (înv., reg.) A rupe în bucăţi, a sfâşia; a distruge, a nimici. *//refl.* (despre fiinţe, mai ales despre păsări) A elimina excremente mai ales sub formă lichidă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* spârcuiesc, *imperf. 3 sg.* spârcuia; *conj. prez. 3* să spârcuiască.
spârcuire (înv., reg.) Acţiunea de a (se) spârcui. *s.f., g.-d. art.* spârcuirii, *pl.* spârcuiri.
Speaker (spicăr) (angl.) (în Anglia) Preşedintele Camerei Comunelor. //(în Statele Unite ale Americii) Preşedintele Camerei Reprezentanţilor. *s.m., pl.* Speakeri.
special,-ă (-ci-al) 1. Cu particularităţi proprii, care se aplică numai la un lucru sau la o anumită categorie de lucruri; (şi adv.) făcut, destinat pentru un anumit scop; (p. ext.) desosebit de bun, de valoros. */În ~* = mai ales, îndeosebi. *Ediţie ~* = număr dintr-un ziar publicat cu o ocazie deosebită sau la o dată festivă. 2. Care aparţine unei stricte specialităţi (1). *adj., pl.* speciali,-e.
specialist,-ă (-ci-a-) Persoană care cunoaşte temeinic o disciplină sau o problemă. */Medic ~* = prima treaptă în ierarhia medicală. *s.m., pl.* specialişti; *s.f., g.-d. art.* specialistei, *pl.* specialiste.
specialitate (-ci-a-) 1. Ramură a ştiinţei, a tehnicii, a artei etc. din studiul căreia cineva îşi face o profesiune. */De ~* = care aparţine unui domeniu special; (despre persoane) competent într-o anumită ramură de activitate. 2. Produs, preparat obţinut după o reţetă deosebită. *s.f., g.-d. art.* specialităţii, *pl.* specialităţi.
specializa (-ci-a-) 1. *refl.* A deveni specialist într-un domeniu de activitate. 2. *tr.* A face să capete trăsături specifice. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) limita la fabricarea anumitor produse. *vb. I, ind. prez. 3* specializează.
specializare (-ci-a-) Acţiunea de a (se) specializa. *s.f., g.-d. art.* specializării, *pl.* specializări.
specialiţie (-ci-a-ţi-e) (biol.) Apariţie a unei specii noi. *s.f., art.* specialiţia, *g.-d. art.* specialiţiei.
specie (-ci-e) 1. Categorie biologică fundamentală, subordonată genului, care cuprinde plante şi animale. */~ literară* = categorie de opere literare, grupate după criterii tematice şi formale, subordonată genului. 2. Soi, fel, varietate, categorie (de fiinţe sau de lucruri). 3. (log.) Noţiune care desemnează o clasă de obiecte cu însuşiri esenţiale comune şi care se subordonează genului. *s.f., art.* specia, *g.-d. art.* speciei, *pl.* specii, *art.* speciile.
specific[1] Caracter propriu, particular al cuiva sau a ceva; specificitate. *s.n.*
specific[2],-ă Propriu, caracteristic unei fiinţe, unui lucru, unui fenomen. //Care se raportează la o unitate. *adj., pl.* specifici,-ce.
specifica *tr.* A indica, a menţiona ceva în mod precis. *vb. I, ind. prez. 3* specifică; *conj. prez. 3* să specifice.
specificare Acţiunea de a specifica; menţiune; specificaţie. *s.f., g.-d. art.* specificării, *pl.* specificări.
specificativ,-ă (rar) Care specifică; specificator. *adj., pl.* specificativi,-e.
specificator,-oare (rar) Specificativ. *adj., pl.* specificatori,-oare.
specificaţie (-ţi-e) Specificare. *s.f., art.* specificaţia, *g.-d. art.* specificaţiei, *pl.* specificaţii, *art.* specificaţiile.
specificitate Specific[1]. *s.f., g.-d. art.* specificităţii.
specimen Exemplar, model care ilustrează un gen, o specie etc. */~ de semnătură* = model al semnăturii cuiva. *s.n., pl.* specimene.
speciос,-oasă (-ci-os) (livr.) Care are doar aparenţe favorabile; înşelător. *adj., pl.* speciоşi,-oase.
spectacol 1. Reprezentaţie teatrală, cinematografică etc. 2. Întâmplare sau ansamblu de elemente, de fapte care impresionează şi provoacă reacţii. */A se da în ~* = a se face de râs. *s.n., pl.* spectacole.
spectacol-coupé (ou *pron.* u) (fr.) Spectacol alcătuit din fragmente sau din piese diverse. *s.n., pl.* spectacole-coupé.
spectacular,-ă (livr.) Spectaculos. //Referitor la spectacol (1). *adj., pl.* spectaculari,-e.
spectaculos,-oasă Care atrage privirile, care impresionează în mod plăcut; spectacular. *adj., pl.* spectaculoşi,-oase.
spectaculozitate Însuşirea de a fi spectaculos. *s.f., g.-d. art.* spectaculozităţii.
spectator,-oare (Persoană) care asistă la un spectacol, la o competiţie sportivă, la o întâmplare etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* spectatori,-oare.
spectral,-ă 1. Referitor la spectru (1), ca de spectru. */Analiză ~* = metodă de identificare a compoziţiei unui corp prin analiza spectrului luminii emise de acel corp. 2. Fantomatic. *adj., pl.* spectrali,-e.
spectrofotometrie Ramură a opticii care se ocupă cu determinarea intensităţii componentelor monocromatice ale unui spectru. *s.f., art.* spectrofotometria, *g.-d. art.* spectrofotometriei.
spectrofotometru Aparat folosit în spectrofotometrie. *s.n., pl.* spectrofotometre.
spectrograf 1. Aparat pentru analiza spectrală a semnalelor complexe. 2. Instrument pentru înregistrarea, prin fotografiere, a spectrului luminii. */~ de masă* = instrument pentru determinarea izotopilor unei substanţe. *s.n., pl.* spectrografe.
spectrografie (fiz.) Studiere a unui spectru cu ajutorul spectrografului. *s.f., art.* spectrografia, *g.-d. art.* spectrografiei.
spectrogramă Fotografie a unui spectru. *s.f., g.-d. art.* spectrogramei, *pl.* spectrograme.
spectroheliograf (-li-o-) Aparat folosit pentru fotografierea soarelui. *s.n., pl.* spectroheliografe.
spectrohelioscop (-li-o-) Aparat pentru observarea Soarelui în lumină monocromatică. *s.n., pl.* spectrohelioscoape.
spectrometric,-ă Referitor la spectrometru. *adj., pl.* spectrometrici,-ce.

spectrometrie 1. Ansamblul procedeelor de folosire a spectrometrelor. 2. Comparare a intensităţii luminoase a două radiaţii monocromatice. *s.f., art.* spectrometria, *g.-d. art.* spectrometriei.
spectrometru Instrument folosit în spectrometrie. *s.n., pl.* spectrometre.
spectroscop Instrument optic cu care se studiază spectrul luminii. *s.n., pl.* spectroscoape.
spectroscopic,-ă Referitor la spectroscop. *adj., pl.* spectroscopici,-ce.
spectroscopie Ramură a opticii care studiază spectrele (1). *s.f., art.* spectroscopia, *g.-d. art.* spectroscopiei.
spectru 1. Mulţimea valorilor pe care le poate lua o anumită mărime în condiţii determinate. //Ansamblul imaginilor obţinute prin descompunerea radiaţiei electromagnetice complexe. 2. Totalitatea radiaţiilor electromagnetice emise de un corp ceresc, dispuse în funcţie de lungimea lor de undă sau de frecvenţă. 3. Fantomă. //(fig.) Ceea ce provoacă spaimă; pericol iminent. *s.n., art.* spectrul, *pl.* spectre.
specul Instrument chirurgical cu care se examinează într-o oglindă anumite cavităţi ale organismului uman. [*var.* speculum *s.n.*] *s.n., pl.* specule.
specula 1. *tr.* A trage foloase dintr-o situaţie; a înşela pe cineva profitând de anumite împrejurări. 2. *tr.* A face specula. 3. *tr.* A face tranzacţii de valori. 4. *intr.* şi *tr.* A face speculaţii (1). *vb. I, ind. prez. 3* speculează.
speculant,-ă Persoană care face specula (1). //(adj.) *Vânzător ~. s.m., pl.* speculanţi; *s.f., g.-d. art.* speculantei, *pl.* speculante.
speculativ,-ă 1. Bazat pe speculaţie (1); abstract. 2. Referitor la speculaţii financiare sau comerciale. *adj., pl.* speculativi,-e.
speculaţie (-ţi-e) 1. Teoretizare abstractă, fără legătură cu practica. 2. Afacere bazată pe înşelătorie; specula. 3. Tranzacţie bursieră de valori prin care se obţine profit. [*var.* speculaţiune *s.f.*] *s.f., art.* speculaţia, *g.-d. art.* speculaţiei, *pl.* speculaţii, *art.* speculaţiile.
speculaţiune v. **speculaţie.**
speculă 1. Comerţ ilicit constând în vinderea sau revinderea unor mărfuri cu preţuri exagerate. 2. Speculaţie (3). *s.f., g.-d. art.* speculei, *pl.* specule.
speculum v. **specul.**
speech (spici) (angl.) Alocuţiune. *s.n., art.* speech-ul, *pl.* speech-uri.
spelb,-ă (pop.) 1. Fără sânge în obraji; palid. 2. (despre ochi) Lipsit de expresie, de culoare; spălăcit. 3. (despre băuturi) Fără gust; fad. *adj., pl.* spelbi,-e.
spelcă (reg.) Ac de păr. *s.f., g.-d. art.* spelcii, *pl.* spelci.
spelcuţă (reg.) Diminutiv al lui spelcă. *s.f., g.-d. art.* spelcuţei, *pl.* spelcuţe.
speluncă 1. Loc public rău famat; bombă. 2. (înv.) Peşteră. *s.f., g.-d. art.* speluncii, *pl.* spelunci.
spenţer (reg.) 1. Haină scurtă (ca o vestă). 2. Surtuc fără pulpane. *s.n., pl.* spenţere.
speolog,-ă (spe-o-) Specialist în speologie. *s.m., pl.* speologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* speologei, *pl.* speologe.
speologic,-ă (spe-o-) Referitor la speologie. *adj., pl.* speologici,-ce.
speologie (spe-o-) Ştiinţă care se ocupă cu studiul complex al peşterilor. *s.f., art.* speologia, *g.-d. art.* speologiei.
spera *tr.* şi *intr.* A avea speranţă, a nădăjdui. *vb. I, ind. prez. 3* speră.
speranţă Sentiment de încredere în realizarea unei acţiuni, în îndeplinirea unei dorinţe. */În ~a că...* = nădăjduind că... //Persoană tânără, capabilă, de la care se aşteaptă realizări mari. *s.f., g.-d. art.* speranţei, *pl.* speranţe.
speria (-ri-a) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) umple de frică; a (se) înspăimânta. /(refl.) *Se ~e şi de umbra lui*, se spune despre un om foarte fricos. (tr.) *A-şi ~* (sau *a-i ~ cuiva*) *somnul* = a face să rămână treaz. 2. *tr.* A face ca o fiinţă sau un grup de fiinţe să se înfricoşeze şi să fugă; (p. restr.) a stârni un animal din culcuşul lui. 3. *tr.* (fam.) A uimi prin calităţi, splendoare etc. */De ~t* = ieşit din comun; uimitor. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* sperii, *3* sperie, */ pl.* speriem; *conj. prez. 3* să sperie.
speriat (-ri-at) 1. Faptul de a (se) speria; sperietură (1). 2. (în superstiţii) Sperietură (2). *s.n.*
sperietoare (-ri-e-) Persoană, lucru care sperie; (spec.) momâie, morişcă etc. pentru speriat păsările dăunătoare din culturi. *s.f., g.-d. art.* sperietorii, *pl.* sperietori.
sperietură (-ri-e-) 1. Speriat (1); spaimă. */A trage o ~* = a fi cuprins de spaimă. 2. (în superstiţii) Boală provenită dintr-o spaimă; speriat (2). *s.f., g.-d. art.* sperieturii, *pl.* sperieturi.
speriţi (-ri-eţi) (în expr.) *A băga* (pe cineva) *în ~* (sau *în toţi ~i*) = a speria foarte tare (pe cineva). *s.m. pl.*
speros,-oasă (-ri-os) (despre fiinţe) Care se sperie uşor; fricos; (despre oameni) timid, sfios. //Care exprimă frică. *adj., pl.* speroşi,-oase.
sperjur[1] Jurământ fals făcut în faţa justiţiei. *s.n., pl.* sperjururi.
sperjur[2]**,-ă** Persoană care jură fals sau care îşi încalcă jurământul. *s.m., pl.* sperjuri; *s.f., g.-d. art.* sperjurei, *pl.* sperjure.
spermanţet Substanţă de culoare albă, cu aspect de ceară, extrasă din craniul cetaceelor şi folosită la fabricarea lumânărilor, în cosmetică etc. [*var.* spermanţetă *s.f.*] *s.n.*
spermanţetă v. **spermanţet.**
spermatecă (biol.) Organ al insectei femele care înmagazinează spermatozoizi. *s.f., g.-d. art.* spermatecii, *pl.* spermateci.
spermatic,-ă Referitor la spermă. *adj., pl.* spermatici,-ce.
spermatidă (bot.) Celulă germinală masculină, produsă prin diviziunea spermatocitului. *s.f., g.-d. art.* spermatidei, *pl.* spermatide.
spermatie (bot.) Gamet masculin cu un singur nucleu. *s.f., art.* spermatia, *g.-d. art.* spermatiei, *pl.* spermatii, *art.* spermatiile.
spermatocit (biol.) Celulă de reproducere masculină provenită din spermatogonii. *s.n., pl.* spermatocite.
spermatofită (la pl.) Grup de plante superioare cu rădăcină, tulpină, frunze şi flori, care produc seminţe; (la sg.) plantă din acest grup. *s.f., g.-d. art.* spermatofitei, *pl.* spermatofite.
spermatogenează Proces de formare a spermatozoizilor. *s.f., g.-d. art.* spermatogenezei.
spermatogonie (biol.) Celulă germinală producătoare de spermatii. *s.f., art.* spermatogonia, *g.-d. art.* spermatogoniei, *pl.* spermatogonii, *art.* spermatogoniile.
spermatoree (med.) Eliminare de spermă prin uretră în afara actului sexual. *s.f., art.* spermatoreea, *g.-d. art.* spermatoreei, *pl.* spermatoree.
spermatozoid Celulă sexuală masculină a organismului animal şi vegetal. *s.m., pl.* spermatozoizi.
spermă Lichid secretat de glandele sexuale masculine, care conţine spermatozoizi. *s.f., g.-d. art.* spermei.
spermicid Substanţă care omoară spermatozoizii aflaţi în spermă. *s.n., pl.* spermicide.
spermogramă (med.) Examen de laborator al spermei. *s.f., g.-d. art.* spermogramei, *pl.* spermograme.
spese v. **speze.**
speteală (pop., la oameni şi la animale) Durere acută în regiunea lombară, din cauza unui efort prea mare. *s.f., g.-d. art.* spetelii, *pl.* speteli.

spetează 1. Partea mai înaltă a unui scaun, a unui fotoliu etc. de care își reazămă spatele cel care șade. 2. Scândură care servește ca element de legătură între diferite părți ale unei construcții sau ale unui obiect: a) fiecare dintre aripile morii de vânt; b) fiecare dintre stinghiile care unesc obezile la roata morii de apă; c) fiecare dintre piesele de lemn care leagă carâmbii loitrelor de la car; d) bucată de lemn care unește coarnele plugului; e) fiecare dintre cele două brațe ale vatalelor la războiul de țesut; f) fiecare dintre scândurelele care formează scheletul zmeului cu care se joacă copiii; g) fiecare dintre stinghiile care alcătuiesc scheletul stelei cu care se colindă. *s.f., g.-d. art.* spetezei, *pl.* speteze.

speți 1. *refl.* și *tr.* A (se) îmbolnăvi de speteală. //A (se) istovi din cauza eforturilor depuse. 2. *refl.* A se sili să facă față unor cheltuieli foarte mari. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* spetesc, *imperf. 3 sg.* speteа; *conj. prez. 3* să spetească.

speță 1. Specie. 2. Cauză adusă spre rezolvare înaintea unui organ de jurisdicție. */În ~ =* în cazul de care este vorba. *s.f., g.-d. art.* spetei, *pl.* spețe.

speze Cheltuieli pe care le suportă cineva pentru o deplasare, pentru anumite servicii etc. */A trăi pe ~le cuiva* = a trăi pe spinarea altuia. [*var.* spese *s.f. pl.*] *s.f. pl.*

spic 1. Inflorescență caracteristică gramineelor, alcătuită din mai multe flori mici, dispuse pe o axă centrală. */A da în ~* sau *a face ~ =* a se apropia de maturitate. 2. Stilizare decorativă în formă de spic (1) în arta populară. 3. Vârful firelor de păr mai lungi. 4. *~ de zăpadă =* fulgi mari de zăpadă amestecați cu stropi de ploaie. 5. (pop.) Vârf de munte. //Partea mai înaltă a acoperișului casei. *s.n., pl.* spice.

spiccato (it., muz., la instrumentele cu coarde) În mod sacadat, ridicând arcușul după fiecare notă. *adv.*

spicher Crainic la o stație de radio sau de televiziune. [*var.* șpicher *s.m.*] *s.m., pl.* spicheri.

spicheriță Crainică la o stație de radio sau de televiziune. [*var.* șpicheriță *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* spicheriței, *pl.* spicherițe.

spiciform,-ă În formă de spic (1). *adj., pl.* spiciformi,-e.

spicui *tr.* 1. A culege spicele rămase după secerat. 2. (fig.) A culege, selectând, informații sau materiale din diferite izvoare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* spicuiesc, *imperf. 3 sg.* spicuia; *conj. prez. 3* să spicuiască.

spicuială (rar) Spicuire. *s.f., g.-d. art.* spicuielii, *pl.* spicuieli.

spicuire Acțiunea de a spicui; spicuială. *s.f., g.-d. art.* spicuirii, *pl.* spicuiri.

spicuitor,-oare (-cu-i-) (rar) Persoană care spicuiește. *s.m., pl.* spicuitori; *s.f., g.-d. art.* spicuitoarei, *pl.* spicuitoare.

spiculeț 1. Diminutiv al lui spic; spicușor, spicuț. 2. Fiecare dintre florile care alcătuiesc spicul (1) gramineelor. *s.n., pl.* spiculețe.

spicușor (rar) Spiculeț. *s.n., pl.* spicușoare.

spicuț (rar) Spiculeț. *s.n., pl.* spicuțuri.

spilcui *refl.* (fam.) A se găti în mod exagerat, a se dichisi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se spilcuiește, *imperf. 3 sg.* se spilcuia; *conj. prez. 3* să se spilcuiască.

spin[1] A. 1. Formație tare, ascuțită, de pe tulpina, ramurile, frunzele sau fructele unor plante; ghimpe. */A sta* (sau *a ședea*) *pe* (sau *ca pe*) *~i =* a fi neliniștit. *A fi* (sau *a sta*) *ca un ~ în ochii* (sau *în coasta, în inima*) *cuiva =* a nu fi pe placul cuiva; a incomoda pe cineva. 2. Nume dat mai multor plante cu spini[1] (A.1). //(spec.) Plantă erbacee cu tulpina spinoasă și ramificată, cu frunze dințate și cu flori roșii. B. 1. Parte în formă de spin[1] (A.1) a cârligului de undiță. 2. Știft. *s.m., pl.* spini.

spin[2] (fiz.) Moment cinetic propriu unei particule elementare. *s.m., pl.* spini.

spinal,-ă Care aparține coloanei vertebrale sau spinării. *adj., pl.* spinali,-e.

spinalgie (med.) Durere localizată în coloana vertebrală. *s.f., art.* spinalgia, *g.-d. art.* spinalgiei, *pl.* spinalgii, *art.* spinalgiile.

spinare 1. (anat.) Spate (1). */În* (sau *pe*) *~ =* ținând o povară în spate, pe o parte. *A cădea în ~a cuiva =* a cădea în grija cuiva. *A trăi pe ~a cuiva =* a trăi ca un parazit, din munca altuia. *A arunca* (ceva) *în ~a cuiva =* a face pe cineva răspunzător de o vină. 2. Parte a unui obiect de îmbrăcăminte care acoperă spatele omului. 3. Partea cea mai înaltă a unui munte, a unui deal; creastă, coamă. 4. Creasta unui val de apă. *s.f., g.-d. art.* spinării, *pl.* spinări.

spină (med.) Proeminență ascuțită a unui os. */~a bifidă =* malformație congenitală a coloanei vertebrale, caracterizată prin lipsa de sudură a vertebrelor din zona lombară. *s.f., g.-d. art.* spinei, *pl.* spine.

spinărie Loc cu mulți spini; spinet, spiniș. *s.f., art.* spinăria, *g.-d. art.* spinăriei, *pl.* spinării, *art.* spinăriile.

spinăruș (rar) Diminutiv al lui spinare; spinăruță. *s.f., g.-d. art.* spinărușei, *pl.* spinăruși.

spinăruță (rar) Spinăruș. *s.f., g.-d. art.* spinăruței, *pl.* spinăruțe.

spinel Minereu de magneziu cristalizat, divers colorat, cu varietăți folosite ca pietre prețioase. *s.m., pl.* spineli.

spinet (înv., reg.) Spinărie. *s.n., pl.* spinețuri.

spinetă Vechi instrument muzical cu clape și coarde. *s.f., g.-d. art.* spinetei, *pl.* spinete.

spiniș Spinărie. *s.n., pl.* spinișuri.

spinișor Diminutiv al lui spin[1]. *s.m., pl.* spinișori.

spin-muscălesc Cătină. *s.m.*

spinobulbar,-ă (med.) Care aparține măduvei spinării și bulbului. */Cale ~ =* traiect al axonilor care străbat măduva spinării și bulbul rahidian. *adj., pl.* spinobulbari,-e.

spinocerebelos,-oasă Care aparține coloanei vertebrale și creierului. */Cale ~ =* traiect al nervilor care străbat măduva spinării și a trunchiului cerebral. *adj., pl.* spinocerebeloși,-oase.

spinor Mărime de calcul pentru operații matematice având ca bază spinul[2]. *s.m., pl.* spinori.

spinorial,-ă (-ri-al) Referitor la spinor. *adj., pl.* spinoriali,-e.

spinos,-oasă 1. (despre plante) Cu spini[1]; (despre locuri, terenuri) pe care cresc plante cu spini[1]. 2. (fig.) Care prezintă dificultăți; greu de efectuat; complicat. *adj., pl.* spinoși,-oase.

spinotalamic,-ă (anat.) Care aparține măduvei spinării și talamusului. */Calea ~ =* traiect al fibrelor nervoase care străbat măduva spinării, bulbul, puntea și pedunculii cerebrali, ajungând la talamus. *adj., pl.* spinotalamici,-ce.

spintariscop (fiz.) Instrument folosit la observarea scânteilor emise de anumite particule. *s.n., pl.* spintariscoape.

spinteca *tr.* 1. A despica (cu un instrument ascuțit) trupul unei ființe. //*tr.* și *refl. recipr.* A (se) ucide. //A despica un material fibros, metalic etc. 2. (fig.) A străbate cu iuțeală aerul. 3. A sfâșia (haine, stofe). *vb. I, ind. prez. 3* spintecă.

spintecare Acțiunea de a (se) spinteca. *s.f., g.-d. art.* spintecării, *pl.* spintecări.

spintecător,-oare Care spintecă. *adj., pl.* spintecători,-oare.

spintecătură Tăietură lungă și adâncă; despicătură. *s.f., g.-d. art.* spintecăturii, *pl.* spintecături.

spinterometru Instrument cu care se măsoară valorile tensiunilor electrice înalte. *s.n., art.* spinterometrul, *pl.* spinterometre.

spinuţă Plantă erbacee cu flori dispuse în capitule globuloase. *s.f., g.-d. art.* spinuţei, *pl.* spinuţe.
spion,-oană (spi-on) I. *s.m.* şi *f.* 1. Persoană care face spionaj. 2. Persoană care urmăreşte pe alta, pentru a furniza cuiva informaţii. II. *s.m.* Lamă de oţel folosită la determinarea distanţei dintre două piese asamblate. *s.m., pl.* spioni; *s.f., g.-d. art.* spioanei, *pl.* spioane.
spiona (spi-o-) 1. *intr.* A face spionaj. 2. *tr.* şi *refl. recipr.* A (se) iscodi; a (se) urmări pe furiş. *vb. I, ind. prez. 3* spionează.
spionaj (spi-o-) Îndeletnicirea spionului (I.1). //Pândă, urmărire. *s.n.*
spionare (spi-o-) Acţiunea de a spiona. *s.f., g.-d. art.* spionării, *pl.* spionări.
spiraj Capac cu geamuri construit în puntea unei nave, servind la iluminat şi la aerisit. *s.n., pl.* spiraiuri.
spiral,-ă Care are forma unei spirale; spiralat. *adj., pl.* spirali,-e.
spiralat,-ă În formă de spirală; spiral, spiralic, spiroidal. *adj., pl.* spiralaţi,-te.
spirală Curbă plană deschisă, care se roteşte în jurul unui punct fix. */În ~ =* în formă de spirală. *s.f., g.-d. art.* spiralei, *pl.* spirale.
spiralic,-ă Spiralat. *adj., pl.* spiralici,-ce.
spiralizare Deformare a unui material metalic, care ia forma unei spirale sau a unei elice. *s.f., g.-d. art.* spiralizării, *pl.* spiralizări.
spirant,-ă (în sintagma) *Sunet ~* sau *consoană ~ =* consoană constrictivă. *adj., pl.* spirante.
spirantă Consoană spirantă. *s.f., g.-d. art.* spirantei, *pl.* spirante.
spiră 1. Porţiune dintr-o spirală care corespunde unghiului de 360°. 2. Fiecare dintre buclele unei înfăşurări electrice. 3. Bobină formată din spire (2). *s.f., g.-d. art.* spirei, *pl.* spire.
spirea Arbust ornamental cu flori albe, dispuse pe toată lungimea ramurilor. *s.f., g.-d. art.* spireei, *pl.* spiree.
spiriduş (în basme şi în superstiţii) Drac mic, vioi şi poznaş, care ajută pe vrăjitori. //(fig.) Copil vioi, neastâmpărat. [*var.* (rar) spirituş *s.m.*] *s.m., pl.* spiriduşi.
spirifer (la pl.) Gen de brahiopode articulate, din era primară, cu cochilia alungită transversal; (la sg.) animal din acest gen. *s.n., pl.* spirifere.
spiriform,-ă În formă de spiră. *adj., pl.* spiriformi,-e.
spirii Bacterie în formă de spirală. *s.m., pl.* spirili.
spirit A. 1. Element ideal al existenţei; conştiinţă, intelect; raţiune. 2. Persoană considerată sub raportul capacităţii sale intelectuale, al însuşirilor morale etc. */~ universal* (sau *enciclopedic*) = persoană care posedă cunoştinţe în foarte multe domenii. (*Om*) *de* (sau *cu*) *~ =* (om) cu minte ageră; (om) spiritual, cu umor. 3. Inteligenţă, imaginaţie. 4. (în concepţiile religioase) Fiinţă imaterială, duh; (în superstiţii) strigoi, fantomă. 5. (la pl.) Oamenii în general, consideraţi ca purtători ai unor idei. 6. Vorbă de duh, glumă. //Ironie. 7. Mod de a gândi sau de a se manifesta. */În ~ul...* = în concordanţă cu... 8. Caracter specific a ceva. */~ de clasă* = conştiinţa apartenenţei la o anumită clasă. *~ de grup* (sau *de castă*) = tendinţa de a acţiona în grup restrâns, în afara intereselor colectivităţii. B. Semn grafic în scrierea greacă. *s.n., pl.* spirite.
spiritism Concepţie şi practică mistică conform căreia s-ar putea comunica cu spiritele celor morţi. *s.n.*
spiritist,-ă (Persoană) care practică spiritismul. *adj., s.m.* şi *f., pl.* spiritişti,-ste.
spiritual[1] (-tu-al) (şi în *negro* ~) Cântec religios, sincopat al negrilor americani. *s.n.*
spiritual[2]**,-ă** (-tu-al) 1. Care aparţine spiritului; ideal; sufletesc; intelectual. 2. Inteligent, deştept. 3. Înzestrat cu (mult) umor. 4. Religios, bisericesc. //(s.m.) Duhovnic. *adj., pl.* spirituali,-e.
spiritualiceşte (-tu-a-) Din punct de vedere spiritual. *adv.*
spiritualism (-tu-a-) Concepţie potrivit căreia spiritul este factorul primordial al Universului, independent de materie. *s.n.*
spiritualist,-ă (-tu-a-) (Adept) al spiritualismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* spiritualişti,-ste.
spiritualitate (-tu-a-) 1. Caracterul a ceea ce este spiritual. 2. Ansamblu de idei, de sentimente care caracterizează o colectivitate din punct de vedere al vieţii spirituale, al specificului culturii sale. *s.f., g.-d. art.* spiritualităţii.
spiritualiza (-tu-a-) 1. *tr.* A da un caracter spiritual, elevat. 2. *refl.* A căpăta adâncime spirituală. *vb. I, ind. prez. 3* spiritualizează.
spiritualizare (-tu-a-) Faptul de a spiritualiza. *s.f., g.-d. art.* spiritualizării, *pl.* spiritualizări.
spirituş v. **spiriduş.**
spirochet Nume dat bacteriilor care se prezintă sub formă de filament spiralat. *s.m., pl.* spirocheţi.
spirochetoză Boală infecţioasă produsă de un spirochet. *s.f., g.-d. art.* spirochetozei, *pl.* spirochetoze.
spirograf Spirometru înregistrator. *s.n., pl.* spirografe.
spirografie (med.) Înregistrare grafică a ventilaţiei pulmonare. *s.f., art.* spirografia, *g.-d. art.* spirografiei, *pl.* spirografii, *art.* spirografiile.
spirogramă (med.) Diagramă obţinută la spirograf. *s.f., g.-d. art.* spirogramei, *pl.* spirograme.
spiroidal,-ă (-ro-i-) Spiralat. *adj., pl.* spiroidali,-e.
spirometrie Măsurare a capacităţii respiratorii a plămânilor cu ajutorul spirometrului. *s.f., art.* spirometria, *g.-d. art.* spirometriei, *pl.* spirometrii, *art.* spirometriile.
spirometru Instrument folosit în spirometrie. *s.n., art.* spirometrul, *pl.* spirometre.
spirt I. Alcool etilic; (p. ext.) băutură alcoolică tare. */~ denaturat* = alcool etilic denaturat. *~ de lemn* = produs obţinut la distilarea uscată a lemnului. *~ medicinal* = spirt folosit în medicină. *~ industrial* = alcool etilic nerafinat. 2. (fig., adj.) Iute, ager, vioi. *s.n., pl.* (1) spirturi.
spirtieră (-ti-e-) Mică lampă de gătit care funcţionează cu spirt. *s.f., g.-d. art.* spirtierei, *pl.* spirtiere.
spirtos,-oasă (despre băuturi) Care conţine spirt; alcoolic. */Bomboane ~ =* bomboane cu esenţă de mentă. //(s.f. pl.) Băuturi alcoolice. *adj., pl.* spirtoşi,-oase.
spital Instituţie medicală în care sunt trataţi bolnavii şi accidentaţii. *s.n., pl.* spitale.
spitalicesc,-ească Referitor la spital. *adj., pl.* spitalicesti.
spitaliza *tr.* A interna şi a trata un bolnav într-un spital. */A ~ la domiciliu* = a îngriji un bolnav la domiciliu. *vb. I, ind. prez. 3* spitalizează.
spitalizare Acţiunea de a spitaliza. *s.f., g.-d. art.* spitalizării, *pl.* spitalizări.
spiţă I. Fiecare dintre barele care leagă obada sau cercul unei roţi de centrul ei. 2. (fig.) Grad de rudenie; neam; totalitatea celor care descind din aceeaşi persoană. */~a neamului* = arbore genealogic. 3. Fuscel. 4. Unitate biologică formată din lanţuri de specii. *s.f., g.-d. art.* spiţei, *pl.* spiţe.
spiţărat,-ă (reg.) Împodobit cu dantele. *adj., pl.* spiţăraţi,-te.
spiţeinic Sfredel cu care se fac găuri pentru a se monta spiţele. *s.n., pl.* spiţelnice.
spiţer (înv., pop.) Farmacist. *s.m., pl.* spiţeri.
spiţereasă (înv., pop.) 1. Farmacistă. 2. Soţie de spiţer. *s.f., g.-d. art.* spiţeresei, *pl.* spiţerese.
spiţerie (înv., pop.) Farmacie. *s.f., art.* spiţeria, *g.-d. art.* spiţeriei, *pl.* spiţerii, *art.* spiţeriile.

spițuri (reg.) Dantelă lucrată cu igliță. *s.n. pl.*
splai Mal înalt al unei ape, pietruit sau pavat; (p. ext.) stradă amenajată pe acest mal. *s.n., pl.* splaiuri.
splanhnologie Parte a anatomiei care studiază organele interne. *s.f., art.* splanhnologia, *g.-d. art.* splanhnologiei.
splanhnoptoză Visceroptoză. *s.f., g.-d. art.* splanhnoptozei.
splau Extremitate a unei punți, așezată pe piloți, care poate fi ridicată sau coborâtă după nivelul apei și pe care stă pescarul. *s.n., art.* splaul, *pl.* splauri.
spleen (splin) (angl.) Dezgust, plictiseală față de orice. *s.n., art.* spleenul.
splendid,-ă Foarte frumos, minunat; măreț. *adj., pl.* splendizi,-de.
splendoare 1. Frumusețe fără seamăn; strălucire. 2. Lucru, ființă, fenomen splendid. *s.f., g.-d. art.* splendorii, *pl.* splendori.
splenectomie Extirpare a splinei. *s.f., art.* splenectomia, *g.-d. art.* splenectomiei.
splenic,-ă Referitor la splină. *adj., pl.* splenici,-ce.
splină 1. Organ anatomic intern, de culoare roșie-violetă, așezat în partea superioară stângă a cavității abdominale, care produce limfocite, anticorpi etc. */Fără ~ =* (despre animale) care este rezistent la fugă; (despre oameni) care muncește mult fără să obosească. *A i se pune cuiva ~a =* a simți dureri acute la splină, din cauza fugii, a mersului repede etc. 2. Plantă erbacee cu frunze în formă de splină (1). *s.f., g.-d. art.* splinei, *pl.* splini.
splint (tehn.) Cui de siguranță. *s.n., pl.* splinturi.
splinuță (bot.) 1. Splină (2). 2. Plantă meliferă cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* splinuței, *pl.* splinuțe.
split Piatră spartă mărunt, întrebuințată în construcția de drumuri. *s.n.*
spodumen Silicat natural de litiu și de aluminiu, folosit ca piatră semiprețioasă. *s.n.*
spoi 1. *tr.* A vărui. 2. *tr.* A acoperi un vas de metal cu un strat metalic protector. 3. *refl.* (fig.) A-și însuși în mod superficial maniere civilizate, noțiuni de cultură etc. 4. *tr.* și *refl.* (peior.) A (se) farda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* spoiesc, *imperf. 3 sg.* spoia; *conj. prez. 3* să spoiască.
spoială 1. Văruire. 2. Strat protector cu care se acoperă suprafața unui obiect. 3. (fig.) Elemente superficiale de civilizație, de cultură etc. 4. (peior.) Fard. *s.f., g.-d. art.* spoielii, *pl.* spoieli.
spoiler Volet (2) pentru frânarea aerodinamică (la avioane, automobile etc.). *s.n., pl.* spoilere.
spoire Acțiunea de a (se) spoi. *s.f., g.-d. art.* spoirii, *pl.* spoiri.
spoit Faptul de a (se) spoi. *s.n.*
spoitor[1] (spo-i-) (reg.) Bidinea. *s.n., pl.* spoitoare.
spoitor[2]**,-oare** (spo-i-) Meșter care se ocupă cu spoitul (vaselor de bucătărie). *s.m., pl.* spoitori; *s.f., g.-d. art.* spoitoarei, *pl.* spoitoare.
spoitoreasă (spo-i-) Femeie care se ocupă cu spoitul caselor. *s.f., g.-d. art.* spoitoresei, *pl.* spoitorese.
spoitorie (spo-i-) Meseria spoitorului. *s.f., art.* spoitoria, *g.-d. art.* spoitoriei.
spolia (-li-a) *tr.* (livr.) A lipsi pe cineva (în mod abuziv) de avere, de drepturi etc. *vb. I, ind. prez. 3* spoliază, *1 pl.* spoliem; *conj. prez. 3* să spolieze; *ger.* spoliind.
spoiariu (-li-a-) (livr.) Loc în care erau despuiați gladiatorii uciși în arenă. *s.n., art.* spoliariul, *pl.* spoliarii.
spoliator,-oare (-li-a-) (livr.) Persoană care spoliază; jefuitor. *s.m., pl.* spoliatori; *s.f., g.-d. art.* spoliatoarei, *pl.* spoliatoare.
spoliație (-li-a-ți-e) (livr.) Spoliere. *s.f., art.* spoliația, *g.-d. art.* spoliației, *pl.* spoliații, *art.* spoliațiile.
spolie (-li-e) (livr., în Antichitate) Pradă de război. *s.f., art.* spolia, *g.-d. art.* spoliei, *pl.* spolii, *art.* spoliile.
spoliere (-li-e-) (livr.) Acțiunea de a spolia; spoliație. *s.f., g.-d. art.* spolierii, *pl.* spolieri.
spolocanie (-ni-e) (pop.) Prima zi din postul Paștelui. *s.f., art.* spolocania, *g.-d. art.* spolocaniei.
sponcă (reg.) Copcă (la haină); agrafă, cataramă. //(pop., fam.) *Pe ~i =* în cantitate mică; puțin. *s.f., g.-d. art.* sponcii, *pl.* sponci.
spondaic (-da-ic) (în sintagma) *Vers ~ =* hexametru în care al cincilea picior este un spondeu. *adj., pl.* spondaice.
spondeu Picior de vers greco-latin, compus din două silabe lungi. *s.m./s.n., art.* spondeul, *pl.* spondei /spondee.
spondil (la pl.) Gen de lamelibranhiate cu cochilia din două valve inegale; (la sg.) animal din acest gen. *s.m., pl.* spondili.
spondilită Inflamație a vertebrelor, de natură tuberculoasă, infecțioasă etc. *s.f., g.-d. art.* spondilitei, *pl.* spondilite.
spondiloză Boală de natură reumatică, localizată la unele segmente ale coloanei vertebrale, care se manifestă prin dureri și limitarea mobilității acesteia. *s.f., g.-d. art.* spondilozei, *pl.* spondiloze.
spongie (-gi-e) (zool.) Burete. *s.f., art.* spongia, *g.-d. art.* spongiei, *pl.* spongii, *art.* spongiile.
spongier (-gi-er) (la pl.) Încrengătură de nevertebrate marine, având ca reprezentant buretele; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.m., pl.* spongieri.
spongios,-oasă (-gi-os) Poros ca un burete. *adj., pl.* spongioși,-oase.
spongiozitate (-gi-o-) Calitatea de a fi spongios. *s.f., g.-d. art.* spongiozității.
spongită Piatră plină de porozități care imită buretele. *s.f., g.-d. art.* spongitei, *pl.* spongite.
sponsor Persoană, firmă etc. care sponsorizează pe cineva sau ceva. *s.m., pl.* sponsori.
sponsoriza *tr.* A susține financiar o persoană sau o acțiune cu caracter cultural, sportiv, umanitar etc. *vb. I, ind. prez. 3* sponsorizează.
sponsorizare Acțiunea de a sponsoriza. *s.f., g.-d. art.* sponsorizării, *pl.* sponsorizări.
spontan,-ă (și adv.) Care se face sau se produce de la sine; care apare brusc. //Cu promptitudine. //Care nu este conștient. [*var.* spontaneu,-ee *adj.*] *adj., pl.* spontani,-e.
spontaneitate (-ne-i-) Însușirea a ceea ce este spontan. //Promptitudine în atitudini, în comportări etc. *s.f., g.-d. art.* spontaneității.
spontaneu,-ee v. **spontan.**
spor[1] 1. Organ microscopic de înmulțire și răspândire caracteristic organismelor vegetale. 2. (zool.) Organ reproducător la protozoare. *s.m., pl.* spori.
spor[2] 1. Randament în muncă; progres. */Cu ~ =* cu randament. *Fără ~ =* fără randament; încet; puțin. *A avea ~ =* a realiza mult în timp scurt. 2. Abundență, belșug; câștig. 3. Creștere, mărire; supliment. *s.n., pl.* (3) sporuri.
sporadic,-ă (și adv.) Care apare ici și colo, din când în când; întâmplător. *adj., pl.* sporadici,-ce.
sporadicitate (rar) Însușirea de a fi sporadic. *s.f., g.-d. art.* sporadicității.
sporange Organ în formă de săculeț în care se dezvoltă sporii[1] la criptogame. *s.m., pl.* sporangi.
sporangifor Suport care poartă sporangele. *s.m., pl.* sporangifori.
spori 1. *tr., intr.* și *refl.* A crește sau a face să crească; a (se) mări; a (se) înmulți. 2. *intr.* A progresa, a avea spor[2]. 3. *intr.* (înv.) A-și da silința; a se zori. //*tr.* A îmboldi. 4. *tr.* (reg.) A povesti (exagerând); a flecări. *vb. IV, ind.*

prez. 1 sg. și *3 pl.* sporesc, *imperf. 3 sg.* sporea; *conj. prez. 3* să sporească.
sporifer,-ă Care poartă spori[1]. *adj., pl.* sporiferi,-e.
sporire Acțiunea de a (se) spori. *s.f., g.-d. art.* sporirii, *pl.* sporiri.
sporitor,-oare (rar) Care sporește, care progresează. *adj., pl.* sporitori,-oare.
spornic,-ă 1. Îmbelșugat, bogat, mult; productiv. 2. (despre alimente) Care nu se consumă repede; economic. 3. Care are spor[2] la treabă; harnic. //Care se face cu spor[2]. *adj., pl.* spornici,-ce.
sporocist 1. Stadiu larvar în evoluția unei trematode. 2. Spor închistat la unele plante inferioare. *s.m., pl.* sporocişti.
sporofilă Frunză pe care se formează sporangele. *s.f., g.-d. art.* sporofilei, *pl.* sporofile.
sporofit Organism vegetal care poartă spori[1]. *s.m., pl.* sporofiți.
sporogen,-ă (biol.) Care produce spori. *adj., pl.* sporogeni,-e.
sporogeneză (biol.) Proces de formare a sporilor[1]. *s.f., g.-d. art.* sporogenezei, *pl.* sporogeneze.
sporogon Sporofit al mușchilor. *s.m., pl.* sporogoni.
sporovăi *intr.* (pop., fam.) A flecări, a trăncăni. [*var.* sporovoi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sporovăiesc, *imperf. 3 sg.* sporovăia; *conj. prez. 3* să sporovăiască.
sporovăială (pop., fam.) Flecăreală, trăncăneală. *s.f., g.-d. art.* sporovăielii, *pl.* sporovăieli.
sporovoi v. sporovăi.
sporozoar (-zo-ar) (la pl.) Clasă de protozoare parazite care se înmulțesc prin spori[1]; (la sg.) animal din această clasă. *s.n., pl.* sporozoare.
sport Complex de exerciții fizice și de jocuri practicate în mod metodic, pentru întărirea corpului, educarea voinței, a curajului etc. //Fiecare dintre exercițiile și jocurile acestei activități. */De ~ =* sportiv. //(adj.) Specific unui sportiv. *Pantaloni ~. s.n., pl.* sporturi.
sportiv,-ă I. *adj.* Referitor la sport, care aparține sportului; care respectă regulile sportului. */Întâlnire* (sau *întrecere*) *~* sau *concurs ~ =* competiție sportivă la care participanții se întrec în vederea stabilirii unei ierarhii. //Care denotă practicarea unui sport. *Alură ~.* II. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care practică sportul. *adj., s.m.* și *f., pl.* sportivi,-e.
sportivitate Însușirea de a fi sportiv; spirit sportiv. *s.f., g.-d. art.* sportivității.
sportsmen (rar) Sportiv (II). *s.m., pl.* sportsmeni.
sporulat,-ă (despre plante) Care se înmulțește prin spori[1]. *adj., pl.* sporulați,-te.
sporulație (-ți-e) Proces de formare a sporilor[1]. *s.f., art.* sporulația, *g.-d. art.* sporulației.
spot 1. (fiz.) Pată luminoasă produsă pe o scară gradată sau pe un ecran de o rază de lumină reflectată pe oglinda unui instrument de măsură și servind ca indicator. 2. Fascicul luminos concentrat; proiector care produce acest fascicul. 3. Scurt anunț sau reclamă comercială prezentată la radio sau la televiziune. *s.n., pl.* spoturi.
spovedanie (-ni-e) Faptul de a (se) spovedi. *s.f., art.* spovedania, *g.-d. art.* spovedaniei, *pl.* spovedanii, *art.* spovedaniile.
spovedi 1. *refl.* (bis.) A mărturisi unui duhovnic greșelile pentru a obține iertarea lor. //*tr.* (despre duhovnici) A asculta mărturisirea unui credincios. 2. *refl.* și *tr.* A (se) destăinui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* spovedesc, *imperf. 3 sg.* spovedea; *conj. prez. 3* să spovedească.
spovedire Acțiunea de a (se) spovedi; mărturisire. *s.f., g.-d. art.* spovedirii, *pl.* spovediri.
spraf̆că (înv.) Cercetare, anchetă. *s.f., g.-d. art.* spraf̆cei, *pl.* spraf̆ce.
spray (sprei) (angl.) Substanță (parfumată, insecticidă etc.) care se pulverizează cu un atomizor. *s.n., art.* sprayul, *pl.* spray-uri.
sprânceană 1. Fire de păr scurte și dese crescute deasupra orbitei ochiului. */A ridica ~le* (sau *din ~e*) = a privi mirat. *A încreți* (sau *a încrunta*) *~le* = a fi posomorât sau nemulțumit. *A se uita* (sau *a pândi*) *pe sub ~e* = a se uita pe furiș. *A alege pe* (sau *după*) *~* = a alege ce-i mai bun. *A fi cu ochi și cu ~e* = a fi prea bătător la ochi. 2. (fig.) Muchie sau creastă (de deal). 3. (fig.) Margine, fâșie (de lumină). [*var.* sprinceană *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sprâncenei, *pl.* sprâncene.
sprâncenat,-ă 1. Cu sprâncene mari și dese. /(ir.) *Călătorie ~!* urare care arată lipsa de regret la plecarea cuiva. 2. (fig.) Decorat (cu un chenar). *adj., pl.* sprâncenați,-te.
sprâncenuță (rar) Diminutiv al lui sprânceană. *s.f., g.-d. art.* sprâncenuței, *pl.* sprâncenuțe.
spre 1. Înspre, către, în direcția. *Merg ~ casă.* 2. (în numeralele de la 11 la 19, formate prin compunere) Adăugat la..., peste. *Doisprezece.* 3. Aproape de..., pe la..., către. *~ziuă.* 4. În vederea..., pentru... */~ pildă* = de exemplu. 5. (introduce un complement circumstanțial de mod) (În așa fel) încât (să cauzeze cuiva ceva). *A plecat ~ marele lor regret.* 6. (înv., reg., introduce un complement indirect) Echivalând cu..., drept ca. *~ răsplată pretind... prep.*
sprijin 1. Ceea ce servește spre a susține sau a sprijini ceva. */A veni în ~ul cuiva* (sau a ceva) = a ajuta pe cineva (sau ceva). 2. (fig.) Ajutor, asistență, ocrotire. 3. Susținător, ocrotitor. *s.n., pl.* sprijine.
sprijini 1. *tr.* și *refl.* A (se) rezema ca să nu cadă. //(fig.) A (se) întemeia pe... 2. *tr.* (fig.) A ajuta pe cineva; a-și da concursul la ceva. 3. *tr.* (înv., reg.) A ține piept unui atac; a rezista. *vb. IV, ind. prez. 3* sprijină, *imperf. 3 sg.* sprijinea; *conj. prez. 3* să sprijine.
sprijinire Acțiunea de a (se) spijini. *s.f., g.-d. art.* sprijinirii, *pl.* sprijiniri.
sprijinitoare Element de construcție care susține ceva. *s.f., g.-d. art.* sprijinitorii, *pl.* sprijinitori.
sprijinitor,-oare (Persoană) care susține, ocrotește pe cineva sau își dă concursul la ceva. *adj., s.m.* și *f., pl.* sprijinitori,-oare.
sprinceană v. sprânceană.
sprinkler Instalație pentru stingerea incendiilor în hale industriale. *s.n., pl.* sprinklere.
sprint 1. Mărire a vitezei de către un concurent pe ultima fază a unei întreceri sportive de alergare, de ciclism etc. 2. Categorie de probe sportive pe distanțe scurte. *s.n., pl.* sprinturi.
sprinta *intr.* A-și mări viteza de alergare, de pedalare etc. într-o întrecere sportivă (de obicei în finalul ei). *vb. I, ind. prez. 3* sprintează.
sprinteior,-oară Sprintenel. *adj., pl.* sprinteiori,-oare.
sprinten,-ă (despre ființe, și adv.) Care se mișcă repede, cu ușurință; iute, vioi. */~ la minte* = ager, deștept. *adj., pl.* sprinteni,-e.
sprinteneală Însușirea de a fi sprinten; vioiciune. *s.f., g.-d. art.* sprintenelii.
sprintenel,-ea/-ică Diminutiv al lui sprinten; sprinteior. *adj., pl.* sprintenei,-ele.
sprinter,-ă Sportiv specializat în proba de sprint. *s.m., pl.* sprinteri; *s.f., g.-d. art.* sprinterei, *pl.* sprintere.
sprințar,-ă (pop., fam.) Sprinten, iute; zglobiu. //(fig.) Hoinar, nestatornic. //(despre oameni) Uşuratic. *adj., pl.* sprințari,-e.
sprințăroi,-oaie (reg.) Augmentativ al lui sprințar. *adj., pl.* sprințăroi,-oaie.
spulber Ninsoare spulberată; vânt puternic. //(fig.) Prăpăd. *s.n., pl.* spulbere.

spulbera *tr.* şi *refl.* 1. A (se) ridica în vârtej; a (se) risipi; a (se) împrăştia departe. 2. (fig.) A (se) distruge. *vb. I, ind. prez. 3* spulberă.
spulberare Acţiunea de a (se) spulbera. *s.f., g.-d. art.* spulberării, *pl.* spulberări.
spulberat,-ă 1. (despre zăpadă, frunze, flori etc.) Împrăştiat de vânt; (despre locuri) de pe care zăpada a fost luată de vânt. 2. (fig., despre oameni) Zăpăcit, neserios. //(fig.) Furios, mânios. *adj., pl.* spulberaţi,-te.
spulberatic,-ă (despre comportamentul oamenilor) Uşuratic, nestatornic. *adj., pl.* spulberatici,-ce.
spulberător,-oare (rar) Care spulberă; care este spulberat. *adj., pl.* spulberători,-oare.
spulberătură (rar) Zăpadă, frunze etc. spulberate de vânt. *s.f., g.-d. art.* spulberăturii, *pl.* spulberături.
spuma 1. *intr.* şi *refl.* (despre ape, valuri) A face spumă. 2. *intr.* (despre cai) A se umple de spumă; a spumega. /(despre oameni) *A ~ de furie* (sau *de ciudă*) = a fi foarte mânios. *vb. I, ind. prez. 3* spumează.
spumant[1] 1. Substanţă care, dizolvată într-un lichid, face spumă. ~ *de baie.* 2. Şampanie. *s.m., pl.* spumanţi.
spumant[2]**,-ă** Care produce spumă. *adj., pl.* spumanţi,-te.
spumare Acţiunea de a (se) spuma. *s.f., g.-d. art.* spumării, *pl.* spumări.
spumă 1. Strat albicios care se formează la suprafaţa unui lichid agitat; (tehn.) sistem dispers obţinut cu ajutorul spumanţilor. 2. (fig.) Ceea ce este mai ales, mai bun, mai de preţ. 3. Strat care se ridică deasupra unor alimente în timpul fierberii sau al fermentaţiei. 4. Clăbuci de săpun, de sudoare, de salivă. */A face ~* (sau *~e*) *la gură* = a se înfuria foarte tare. *s.f., g.-d. art.* spumei, *pl.* spume.
spumă-de-mare Piatră ponce. *s.f., g.-d. art.* spumei-de-mare.
spumega *intr.* 1. (despre lichide) A face spumă. 2. (despre cai) A face clăbuci la gură, a se acoperi de spumă (4). */A ~ de furie* = a fi foarte furios. 3. (fig.) A fi exuberant, a clocoti de viaţă. *vb. I, ind. prez. 3* spumegă.
spumegai (rar) Spumă urâtă. *s.n.*
spumegare Acţiunea de a spumega. *s.f., g.-d. art.* spumegării, *pl.* spumegări.
spumegător,-oare (rar, despre valuri, puhoaie) Care spumegă. *adj., pl.* spumegători,-oare.
spumegos,-oasă (pop., despre lichide) Spumos. *adj., pl.* spumegoşi,-oase.
spumieră (-mi-ê-) Lingură mare prevăzută cu găuri, cu care se ia spuma de pe mâncărurile care fierb. *s.f., g.-d. art.* spumierei, *pl.* spumiere.
spumogen Substanţă care produce o spumă specială, utilizată la stingătorul de incendiu. *s.n., pl.* spumogene.
spumos,-oasă 1. Cu spumă, plin de spumă. //(despre vin) Care face spume când este turnat în pahare. 2. (fig.) Fin, vaporos. 3. (fig., despre vorbire) Plin de vervă, viu, colorat. *adj., pl.* spumoşi,-oase.
spumozitate Calitatea a ceea ce este spumos. *s.f., g.-d. art.* spumozităţii.
spune *tr.* 1. A exprima prin viu grai o idee, un gând; a declara. */A-i ~ cuiva inima* = a avea o intuiţie. 2. A povesti, a relata, a prezenta; a istorisi, a nara. //(fig., pop.) A cânta. */A ~ verzi şi uscate* v. *verde.* 3. (despre texte) A consemna, a scrie. 4. A destăinui, a mărturisi. //A pârî, a denunţa pe cineva. 5. A lămuri pe cineva. 6. A rosti numele cuiva; a numi, a porecli. *//refl. impers.* A se zice într-un anumit fel. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* spun, *1 pl.* spunem, *2 pl.* spuneţi; *conj. prez. 3* să spună; *ger.* spunând; *part.* spus.
spunere (rar) Faptul de a spune; (pop.) zicală. *s.f., g.-d. art.* spunerii, *pl.* spuneri.
spurca (pop.) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) murdări; a (se) păngări. *//tr.* (fig.) A înjura. 2. *refl.* A mânca de dulce în timpul postului. //(fig.) A se deprinde la ceva rău (sau prea bun). *vb. I, ind. prez. 3* spurcă.
spurcaci Pasăre migratoare înrudită cu dropia, de mărimea unei găini. [*var.* spârcaci *s.m.*] *s.m., pl.* spurcaci, *art.* spurcacii.
spurcare Acţiunea de a (se) spurca. *s.f., g.-d. art.* spurcării.
spurcat[1] Faptul de a (se) spurca. *s.n.*
spurcat[2]**,-ă** 1. Murdar. //(fig., despre vorbe) Trivial, vulgar. */~ la gură* = care spune vorbe triviale, vulgare. 2. (despre vase) Folosit pentru lucruri murdare. 3. (fig., şi s.) Mârşav, ticălos. 4. (fig., şi s.) Eretic, păgân. //(s.m. art.) Dracul. *adj., pl.* spurcaţi,-te.
spurcăciune 1. Lucru murdar, greţos. //(fig.) Faptă sau vorbă trivială. 2. Termen de dispreţ pentru o fiinţă respingătoare. *s.f., g.-d. art.* spurcăciunii, *pl.* spurcăciuni.
spusă (mai ales la pl.) Ceea ce s-a spus; vorbe. *s.f., g.-d. art.* spusei, *pl.* spuse.
spută (livr.) Mucozitate expectorată de cineva. *s.f., g.-d. art.* sputei, *pl.* sputе.
sputnic Satelit artificial al Pământului (lansat în URSS). *s.m., pl.* sputnici.
spuză 1. Cenuşă fierbinte amestecată cu jăratic. */A trage ~a pe turta sa* = a căuta să tragă tot folosul pentru sine. 2. (fig.) Număr mare, mulţime. *s.f., g.-d. art.* spuzei, *pl.* spuze.
spuzeală (pop.) Erupţie care apare pe piele. *s.f., g.-d. art.* spuzelii, *pl.* spuzeli.
spuzi 1. *refl.* şi *tr.* A (se) umple de bubiţe. 2. *intr.* (fig.) A apărea în număr mare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* spuzesc, *imperf. 3 sg.* spuzea; *conj. prez. 3* să spuzească.
srilankez,-ă (Locuitor) din Sri Lanka. *adj., s.m.* şi *f., pl.* srilankezi,-e.
ss/sst Cuvânt prin care se cere cuiva să păstreze linişte. *interj.*
sta *intr.* A. 1. (despre oameni şi animale) A se opri din mers, a rămâne pe loc; a se opri dintr-o acţiune, dintr-o mişcare; (despre aparate, mecanisme) a nu mai funcţiona. */Minte de stă soarele în loc* = minte cu neruşinare. *A ~ ţintuit* (sau *nemişcat*) (*pe loc*) = a nu face nicio mişcare. *A nu-i mai ~* (cuiva) *gura* = a vorbi întruna. //(la imperativ, având şi valoare de interj.) Opreşte! aşteaptă! 2. (despre ploaie, vânt) A conteni, a înceta. 3. A rămâne nemişcat în locul unde se află; (despre vehicule) a staţiona. */A nu* (*putea*) *~ locului* (sau *pe loc*) = a nu avea astâmpăr. *A ~ pe loc* = a nu progresa. *A ~ la* (sau *pe*) *locul său* = a) a nu-şi părăsi locul; b) (fig.) a fi modest. 4. A rămâne un timp undeva sau cu cineva. B. 1. A fi, a se afla într-un anumit loc. */A ~ în preajma cuiva* = a sta în apropierea cuiva. *A-i ~ cuiva în cale* (sau *în drum*) ori *a ~ în calea* (sau *în drumul*) *cuiva* = a) a ieşi în calea cuiva; b) a împiedica pe cineva să facă ceva. *A ~ de faţă* = a asista. *A ~ în umbră* = a) a pândi dintr-un loc ascuns; b) a fi retras. *A ~ deoparte* = a) a se ţine în rezervă; b) a fi la oarecare distanţă de... *A ~ în mâna cuiva* = a depinde de cineva. *A-i ~* (cuiva) *ca un ghimpe în coaste* (sau *în inimă, în ochi*) = a constitui o ameninţare permanentă (pentru cineva). (fam.) *A-i ~* (cuiva) *sub nas* = a fi la îndemâna cuiva. *A ~ pe capul cuiva* sau *a-i ~* (cuiva) *pe cap* = a incomoda (pe cineva). *A-i ~* (cuiva) *pe limbă*, se spune când cineva este gata să spună un lucru pe care n-ar trebui să-l spună sau când nu găseşte cuvântul căutat, deşi are impresia că şi-l poate aminti. *A-i ~* (cuiva) *capul unde-i ~u picioarele* = a fi decapitat. 2. A trăi, a locui. C. 1. A avea o anumită poziţie sau atitudine; a fi aşezat într-un anumit fel. */A ~ cu ochii pe cineva* = a supraveghea pe cineva. *A ~ în pat* = a fi bolnav. *A ~* (*ca*) *pe ace* (sau *pe ghimpi, jar, foc* etc.) = a fi neliniştit. *A ~ la masă* = a mânca. *A ~ ca o stană*

de piatră = a se ţine drept şi nemişcat. *A ~ cu capul în pământ* = a sta cu capul aplecat în semn de căinţă. *A ~ cu mâinile în sân* = a nu face nimic. *A ~ cu dinţii la stele* = a răbda de foame. *A ~ cot la cot cu...* = a fi alături de... *A ~ grămadă* (sau *roi*) = a se înghesui. *A ~ ca o găină* (sau *curcă*) *plouată* = a fi foarte necăjit. *A-i ~ cuiva împotrivă* = a se împotrivi cuiva. 2. A fi fixat, atârnat de ceva. */A ~ în firea cuiva* = a ţine de felul de a fi al cuiva. *A-i ~* (cuiva) *în putinţă* = a-i fi cuiva (ceva) posibil. 3. A fi într-un anumit fel. 4. A pluti la suprafaţa unui lichid. D. *A-i ~ cuiva bine* (sau *rău*) = a (nu) i se potrivi cuiva un lucru. *A şti cum ~-i* = a şti la ce să te aştepţi. *A ~ bine cu cineva* = a se afla în relaţii bune cu cineva. E. A fi gata să... *Stă să cadă*. F. (în locuţiuni verbale sau în legătură cu alt verb, dă acestora un aspect de durată) *Stă la îndoială. Stă şi se gândeşte. /A ~ de vorbă* (cu cineva) = a vorbi cu cineva. *A ~ la tocmeală* = a se târgui. *A ~ în cumpănă* = a ezita. *A ~ la taifas* (sau *la taclale*) = a pierde vremea vorbind. *A ~ pe gânduri* = a fi absorbit de gânduri. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* stau, *imperf. 3 sg.* stăteă, *perf. s. 3 sg.* stătu, *m.m.c.p. 2 sg.* stătuseşi, *3 sg.* stătuse; *conj. prez. 3* să stea; *imper. 2 sg.* stai, *neg. 2 sg.* nu sta; *ger.* stând; *part.* stat.

stabil,-ă 1. Bine aşezat sau fixat. 2. Care nu se schimbă; statornic. //(despre populaţii) Care locuieşte mereu în acelaşi loc. //(despre substanţe) Care nu se descompune de la sine. *adj., pl.* stabili,-e.

stabili 1. *tr.* A hotărî, a decide; a preciza. 2. *tr.* A demonstra; (p. ext.) a descoperi. 3. *tr.* A înfăptui, a realiza, a institui. */A ~ legătura* (sau *legături*) *cu cineva* = a comunica cu cineva. 4. *tr.* şi *refl.* A (se) aşeza în mod statornic undeva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* stabilesc, *imperf. 3 sg.* stabilea; *conj. prez. 3* să stabilească.

stabiliment (rar) Aşezământ, instituţie comercială, industrială, de sănătate; locul acestui aşezământ. *s.n., pl.* stabilimente.

stabilire Acţiunea de a (se) stabili; determinare; aşezare, instalare. *s.f., g.-d. art.* stabilirii.

stabilitate 1. Însuşirea de a fi stabil; echilibru, statornicie; fixitate. 2. (fig.) Proprietate a unui corp de a-şi menţine poziţia sau de a reveni la poziţia iniţială. 3. Situaţie fermă. //Durabilitate. *s.f., g.-d. art.* stabilităţii.

stabilivolt Tub electronic cu descărcare în gaze. [*var.* stabilovolt *s.m.*] *s.m., pl.* stabilivolţi.

stabiliza *refl.* şi *tr.* A deveni sau a face să devină stabil; a (se) consolida, a (se) întări. *vb. I, ind. prez. 3* stabilizează.

stabilizant Stabilizator[1]. *s.m., pl.* stabilizanţi.

stabilizare Acţiunea de a (se) stabiliza. //Fixare a valorii monedei naţionale la un anumit curs. *s.f., g.-d. art.* stabilizării, *pl.* stabilizări.

stabilizator[1] Substanţă care se adaugă unei soluţii pentru a-i mări stabilitatea; stabilizant. *s.m., pl.* stabilizatori.

stabilizator[2] 1. Dispozitiv care asigură stabilitatea unui sistem tehnic. 2. Aparat pentru menţinerea constantă a tensiunii surselor de alimentare cu energie electrică. 3. Partea fixă a ampenajului orizontal al unui avion. 4. Legătură elastică între capetele osiei unui autovehicul. *s.n., pl.* stabilizatoare.

stabilizator[3],-oare Care face stabil. *adj., pl.* stabilizatori,-oare.

stabilopod Bloc de beton, cu picioare, care este inclus în ansambluri pentru a proteja ţărmul de forţa apei. *s.m., pl.* stabilopozi.

stabilovolt v. **stabilivolt.**

stabor Sfat ţigănesc tradiţional, în care sunt judecate cauzele apărute în cadrul etniei. *s.n., pl.* staboruri.

stabulaţie (-ţi-e) Întreţinere şi hrănire a animalelor prin menţinerea lor în grajduri pe întreaga perioadă de creştere, de îngrăşare, de mulgere etc. *s.f., art.* stabulaţia, *g.-d. art.* stabulaţiei.

stacană (pop., fam.) Cană sau ceaşcă mare. *s.f., g.-d. art.* stacanei, *pl.* stacane.

staccato (it., muz.) Sacadat, separând fiecare notă. *adv.*

stachetă v. **ştachetă.**

stacoj (înv., reg.) Homar; (p. ext.) rac. *s.m., pl.* stacoji.

stacojiu[1] Culoare stacojie[2]. *s.n., art.* stacojiul.

stacojiu[2],-ie Roşu-aprins. [*var.* stacoşiu,-ie *adj.*] *adj., pl.* stacojii.

stacoşiu,-ie v. **stacojiu.**

stadial[1] (-di-al) Interval de scurtă durată în timpul unei glaciaţii, când gheţarii au atins o extindere maximă. *s.n.*

stadial[2],-ă (-di-al) 1. Care se dezvoltă în etape. 2. (biol.) Referitor la stadiile de dezvoltare a organismului. *adj., pl.* stadiali,-e.

stadie (-di-e) Mică gradată care serveşte în tipografie la măsurarea indirectă a distanţelor. *s.f., art.* stadia, *g.-d. art.* stadiei, *pl.* stadii, *art.* stadiile.

stadimetric,-ă Referitor la stadimetrie. *adj., pl.* stadimetrici,-ce.

stadimetrie Operaţie topografică de întocmire a hărţilor şi a planurilor, în care distanţele terestre se determină pe cale optică. *s.f., art.* stadimetria, *g.-d. art.* stadimetriei.

stadimetru Instrument topografic pentru măsurarea indirectă a distanţei dintre două puncte terestre. *s.n., art.* stadimetrul, *pl.* stadimetre.

stadion (-di-on) Teren cu tribune pentru spectatori, amenajat pentru competiţii sportive. *s.n., pl.* stadioane.

stadiu 1. Fază, etapă în evoluţia unui fenomen social, politic etc. 2. (la greci) Veche unitate de măsură pentru lungime, care varia între 147 şi 192 m. *s.n., art.* stadiul, *pl.* stadii, *art.* stadiile.

staff (angl.) Grup de persoane cu o anumită misiune (de conducere), sub direcţia unui şef; stat-major. *s.n., pl.* staffuri.

stafidă Boabă uscată, fără seminţe, a anumitor specii de struguri, folosită la prepararea unor prăjituri, dulciuri etc. [*var.* strafidă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* stafidei, *pl.* stafide.

stafidi *refl.* (despre struguri) A se usca. //(fig., despre oameni şi părţi ale corpului lor) A se zbârci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se stafideşte, *imperf. 3 sg.* se stafidea; *conj. prez. 3* să se stafidească.

stafie Fantomă, nălucă, strigoi. //(fig., fam.) Persoană urâtă (şi slabă). *s.f., art.* stafia, *g.-d. art.* stafiei, *pl.* stafii, *art.* stafiile.

stafilococ Bacterie sferică purulentă, ai cărei indivizi sunt grupaţi sub formă de ciorchini. *s.m., pl.* stafilococi.

stafilococic,-ă (med.) Cu stafilococi; provocat de stafilococi. *adj., pl.* stafilococici,-ce.

stafiiococie Denumire generică pentru infecţiile cu stafilococi. *s.f., art.* stafilococia, *g.-d. art.* stafilocociei, *pl.* stafilococii, *art.* stafilocociile.

stagflaţie (-ţi-e) Situaţie economică a unei ţări, caracterizată prin stagnarea producţiei şi continuarea procesului inflaţionist. *s.f., art.* stagflaţia, *g.-d. art.* stagflaţiei.

stagiar,-ă (-gi-ar) I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care îşi face stagiul într-un domeniu. II. *adj.* Referitor la stagiu. *adj., s.m.* şi *f., pl.* stagiari,-e.

stagiatură (-gi-a-) Stagiu (1). *s.f., g.-d. art.* stagiaturii, *pl.* stagiaturi.

stagiu 1. Perioadă în cursul căreia un începător se iniţiază în meseria sau profesia sa. */A-şi face ~l* = a lucra în calitate de stagiar. 2. Vechime în muncă, în producţie. 3. *~ militar* = perioadă în care cineva îşi face serviciul militar. 4. Etapă în desfăşurarea unei acţiuni, a unui proces. *s.n., art.* stagiul, *pl.* stagii, *art.* stagiile.

stagiune (-gi-u-) Perioadă în cursul fiecărui an în care teatrele, filarmonicile etc. susțin regulat reprezentații. *s.f., g.-d. art.* stagiunii, *pl.* stagiuni.
stagna *intr.* 1. (despre acțiuni, activități) A nu progresa, a nu se dezvolta. 2. (despre ape) A sta pe loc. *vb. I, ind. prez. 3* stagnează.
stagnant,-ă 1. (despre acțiuni, activități) Care nu progresează, nu evoluează. 2. (despre ape) Care nu curge; stătător. *adj., pl.* stagnanți,-te.
stagnare Faptul de a stagna; oprire. *s.f., g.-d. art.* stagnării, *pl.* stagnări.
stal Scaun numerotat, situat în spatele fotoliilor, la parterul unei săli de spectacol. *s.n., pl.* staluri.
stalactită Coloană calcaroasă care atârnă de tavanul peșterilor. //Element decorativ de această formă. *s.f., g.-d. art.* stalactitei, *pl.* stalactite.
stalactitic,-ă De stalactită. *adj., pl.* stalactitici,-ce.
stalagmită Coloană calcaroasă fixată pe solul peșterilor. *s.f., g.-d. art.* stalagmitei, *pl.* stalagmite.
stalagmometru Instrument folosit pentru determinarea tensiunii superficiale a unui lichid, pe baza numărului de picături din acel lichid, care se scurg printr-un tub capilar. *s.n., art.* stalagmometrul, *pl.* stalagmometre.
stalinism Nume dat politicii impuse de I.V. Stalin. *s.n.*
stalinist,-ă (Adept) al politicii lui Stalin. *adj., s.m.* și *f., pl.* staliniști,-ste.
stambă 1. Țesătură simplă de bumbac cu desene imprimate în culori, folosită la confecționarea îmbrăcămintei de vară pentru femei. /(fam.) *A se da în ~* = a se face de râs. 2. (la pl.) Varietăți de stambă (1). //Obiect de îmbrăcăminte din stambă (1). *s.f., g.-d. art.* stambei, *pl.* (2) stamburi.
stamboală (reg.) Baniță. *s.f., g.-d. art.* stamboalei, *pl.* stamboale.
stambol Monedă turcească de aur, care a circulat și la noi în sec. al XVIII-lea. *s.m., pl.* stamboli.
staminal,-ă Referitor la stamine. *adj., pl.* staminali,-e.
stamină Organ bărbătesc al florilor, care conține polenul. *s.f., g.-d. art.* staminei, *pl.* stamine.
staminifer,-ă Purtător de stamine. *adj., pl.* staminiferi,-e.
staminodiu Stamină modificată, devenită sterilă. *s.n., art.* staminodiul, *pl.* staminodii, *art.* staminodiile.
stampa *tr.* A imprima un desen pe o monedă, o medalie etc., cu ajutorul unei matrițe speciale. *vb. I, ind. prez. 3* stampează.
stampare Acțiunea de a stampa. *s.f., g.-d. art.* stampării, *pl.* stampări.
stampă Imagine imprimată după o placă gravată. *s.f., g.-d. art.* stampei, *pl.* stampe.
stamplan[1] (-pi-an) Subdiviziunea mijlocie a ologicenului. *s.n.*
stamplan[2]**,-ă** (-pi-an) Referitor la stampian[1]. *adj., pl.* stampieni,-e.
stampila v. **ștampila.**
stampilare v. **ștampilare.**
stampilă v. **ștampilă.**
stan v. **stană.**
stanat Sare a acidului stanic, întrebuințată în industria materiilor colorate și la efectuarea unor analize chimice. *s.m., pl.* stanați.
stană Bloc, bolovan mare de piatră. */A rămâne* (sau *a sta, a fi* etc.) *ca o ~ de piatră* = a rămâne (sau a sta, a fi etc.) încremenit. [*var.* (reg.) stan, stean *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* stanei, *pl.* stane.
stancă (ornit., pop.) Stăncuță. *s.f., g.-d. art.* stăncii, *pl.* stănci.
stand 1. Spațiu amenajat într-o expoziție, într-un magazin etc. pentru prezentarea exponatelor. 2. Loc pentru încercarea mașinilor noi, ieșite de la montaj. 3. Loc amenajat pentru trageri la țintă și pentru exerciții de gimnastică. [*var.* ștand *s.n.*] *s.n., pl.* standuri.
standard 1. Normă sau ansamblu de norme care reglementează forma, mărimea, calitatea etc. unui produs; document care conține aceste norme. //Produs realizat pe baza unui standard (1). //(fig., adj.) Lipsit de originalitate, făcut după șablon. 2. *~ de viață* = nivel de trai. *Limbă ~* = limba comună curentă. *s.n., pl.* standarde.
standardiza *tr.* 1. A stabili un standard (1). 2. A menține nivelul calitativ la o cotă înaltă. 3. (fig.) A uniformiza. *vb. I, ind. prez. 3* standardizează.
standardizare Acțiunea de a standardiza. *s.f., g.-d. art.* standardizării, *pl.* standardizări.
standby/stand-by (stendbai/stendbai) (angl.) 1. (fin.) *Acord ~* = acord care dă dreptul beneficiarului de a obține împrumuturi succesive, după nevoi, într-o perioadă convenită (de obicei de la 3 la 5 ani). 2. (la aparatele electronice) Indicație de poziție intermediară între închis și deschis. *adj. invar.*
standing (stending) (angl.) Poziție socială, nivel de viață, de confort. //(sport) Poziție înaltă într-un clasament. *s.n., art.* standingul.
standoală (reg.) Hambar în care se păstrează grânele. *s.f., g.-d. art.* standoalei, *pl.* standoale.
stanic,-ă (despre compuși ai staniului) Care conține staniu. //Referitor la staniu. *adj., pl.* stanici,-ce.
stanifer,-ă (despre minereuri, roci) Care conține staniu. *adj., pl.* staniferi,-e.
stanină Sulfură de staniu, fier și cupru. *s.f., g.-d. art.* staninei.
staniol (-ni-ol) Foaie subțire de staniu, de plumb sau de aluminiu, folosită la împachetarea unor alimente sau produse industriale. *s.n., pl.* staniouri.
staniște 1. (reg.) Loc umbros unde se odihnesc vara animalele. 2. (ir.) Loc de întâlnire. 3. (mil., înv.) Tabără. *s.f., g.-d. art.* staniștii, *pl.* staniști.
staniu Metal alb-argintiu, maleabil și ductil, folosit în aliaje și la acoperirea unor metale. *s.n., art.* staniul.
stanos,-oasă Care conține staniu. *adj., pl.* stanoși,-oase.
Stan Pățitul Personaj din basmele românești. *s.prop.m.*
stanța v. **ștanța.**
stanțare v. **ștanțare.**
stanță[1] Strofă alcătuită din opt versuri, cu înțeles deplin. //(la pl.) Poezie. *s.f., g.-d. art.* stanței, *pl.* stanțe.
stanță[2] v. **ștanță.**
star[1] Ambarcațiune sportivă cu vele și cu echipajul format din două persoane. *s.n., pl.* staruri.
star[2] 1. Vedetă de cinematograf. 2. Personalitate marcantă (în cinema, muzică etc.). *s.n., pl.* staruri.
stare 1. Situație sau mod în care se află, se prezintă cineva sau ceva. //Dispoziție (fizică, morală) în care se află cineva. /(pop.) *A nu avea ~* = a nu avea astâmpăr. *A fi în ~ (să...)* = a fi capabil (să...). 2. Stare materială (bună); avere. /*Cu ~* = înstărit. 3. (fiz.) Situație a unui corp la un moment dat. 4. (înv.) Categorie socială. //Grad. *s.f., g.-d. art.* stării, *pl.* stări.
stareț,-ă Călugăr (sau călugăriță) care conduce o mănăstire. [*var.* (reg.) stariță,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* stareți; *s.f., g.-d. art.* stareței, *pl.* starețe.
stariță,-ă v. **stareț.**
starletă Debutantă în cinematografie; vedetă în devenire. *s.f., g.-d. art.* starletei, *pl.* starlete.
staroste 1. Conducător al unei bresle. 2. (în Moldova, în trecut) Conducător al unui ținut de margine. 3. (reg.) Persoană care conduce ceremonia nunții. *s.m., pl.* starosti.
start Loc de plecare într-o cursă sportivă. */A se prezenta la ~* sau *a lua ~ul* = a participa la o întrecere sportivă. //Momentul începerii unei curse sportive. *s.n., pl.* starturi.

starter[1] Persoană care dă startul într-o cursă sportivă. *s.m., pl.* starteri.
starter[2] 1. Carburator auxiliar folosit la pornirea (la rece) a unui motor cu ardere internă. 2. Dispozitiv care serveşte la aprinderea lămpilor fluorescente. 3. Pistol special cu care se dă startul într-o cursă sportivă. *s.n., pl.* startere.
stas (ec. pol.) Standard de stat. *s.n., pl.* stasuri.
stat[1] 1. Formă de organizare administrativă şi teritorială a unei ţări; populaţia unei ţări. */De ~* = a) care emană de la stat (1); b) condus şi controlat de stat (1); c) referitor la stat. *Om* (sau *bărbat*) *de ~* = persoană cu rol important în conducerea statului. *Lovitură de ~* = acţiune în forţă care urmăreşte răsturnarea regimului politic existent şi preluarea puterii de către un grup de persoane; puci. 2. (la pl., în Evul Mediu) Denumire a organelor reprezentative din anumite ţări. *s.n., pl.* state.
stat[2] 1. Listă, tabel. */~ de plată* = tabel în care sunt înscrise drepturile băneşti ale unui angajat. *~ de funcţii* = document (în formă de tabel) în care sunt înscrise posturile, funcţiile, salariile dintr-o întreprindere sau instituţie. *~ personal* = dosar cu specificarea mutaţiilor de serviciu ale unui angajat şi starea lui civilă, socială etc. [*var.* ştat *s.n.*] *s.n., pl.* state.
stat[3] Faptul de a sta; şedere. *s.n.*
stat[4] Înălţime a corpului omenesc; statură. *s.n., pl.* staturi.
statal,-ă Referitor la stat[1]; de stat[1]. *adj., pl.* statali,-e.
stater Monedă de argint sau de aur la vechii greci şi la macedoneni. *s.m., pl.* stateri.
stathuder Titlu dat guvernatorilor de provincii şi comandanţilor militari din Ţările de Jos (în timpul stăpânirii spaniole). *s.m., pl.* stathuderi.
static,-ă 1. Nemişcat, fix. 2. (fiz.) Referitor la echilibrul forţelor, la statică. */Electricitate ~* = sarcină electrică invariabilă a unui corp în care nu se dezvoltă căldura din cauza stării sale electrice. *Presiune ~* = presiune interioară a unui fluid care curge, indicată de un instrument de măsură care se mişcă cu aceeaşi viteză ca şi fluidul. (fiziol.) *Simţ ~* = simţ care orientează asupra poziţiei corpului şi a părţilor lui în repaus, datorită impresiilor care vin de la muşchi, tendoane şi articulaţii. *adj., pl.* statici,-ce.
statică Ramură a mecanicii care studiază echilibrul corpurilor sub acţiunea forţelor. */~a lichidelor* = hidrostatică. *~a gazelor* = aerostatică. *~a grafică* = capitol al staticii care se ocupă cu rezolvarea problemelor pe cale grafică. *~a construcţiilor* = disciplină care studiază metodele de calcul pentru determinarea eforturilor şi a deformaţiilor sistemelor de bare. *s.f., g.-d. art.* staticii.
statism Însuşirea de a fi static. *s.n.*
statistic,-ă Referitor la statistică, bazat pe statistică. *adj., pl.* statistici,-ce.
statistică 1. Evidenţă numerică a unor fenomene din natură sau din societate. 2. Disciplină care studiază şi interpretează fenomenele de masă, folosind metode proprii. */~ matematică* = ramură a matematicii care elaborează metodele folosite în statistică (1). *s.f., g.-d. art.* statisticii, *pl.* (1) statistici.
statistician,-ă (-ci-an) Specialist în statistică. *s.m., pl.* statisticieni; *s.f., g.-d. art.* statisticienei, *pl.* statisticiene.
stativ Dispozitiv folosit la susţinerea unor piese şi aparate (de laborator). *s.n., pl.* stative.
stativă (pop.) 1. Război de ţesut manual. */A pune pânza în ~e cu cineva* = a lucra cu cineva. 2. Instrument de tăbăcărie cu ajutorul căruia se întinde pielea vitelor tăiate, pentru a fi curăţată de păr. *s.f., g.-d. art.* stativei, *pl.* stative.
stat-major Grup de ofiţeri care funcţionează pe lângă comandamentul unei mari unităţi. *s.n., art.* statul-major, *pl.* state-majore.
statocist Organ auditiv al nevertebratelor. *s.n., pl.* statociste.
stator Partea fixă a unui motor sau a unui generator de energie, solidarizată cu carcasa maşinii. *s.n., pl.* statoare.
statoreactor (-re-ac-) Propulsor cu reacţie pentru aerovehicule supersonice. *s.n., pl.* statoreactoare.
statornic,-ă 1. (despre oameni şi reacţiile lor) Ferm, constant, neclintit. //Neschimbător, definitiv. 2. (despre aşezări omeneşti, populaţii etc.) Care nu-şi schimbă locul; stabil. *adj., pl.* statornici,-ce.
statornici 1. *refl.* şi *tr.* A (se) aşeza într-un loc pentru un anumit timp (sau permanent). 2. *tr.* A fixa, a stabili. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* statornicesc, *imperf. 3 sg.* statornicea; *conj. prez. 3* să statornicească.
statornicie Fermitate, stabilitate, constanţă (în păreri, în idei etc.). //Fidelitate. *s.f., art.* statornicia, *g.-d. art.* statorniciei.
statornicire Acţiunea de a (se) statornici. *s.f., g.-d. art.* statornicirii, *pl.* statorniciri.
statoscop Aparat care indică variaţiile mici de altitudine ale unui avion faţă de altitudinea de zbor aleasă. *s.n., pl.* statoscoape.
statua (-tu-a) *tr.* (livr.) A hotărî, a decide printr-un statut, printr-o lege etc. *vb. I, ind. prez. 3* statuează, *1 pl.* statuăm; *conj. prez. 3* să statueze; *ger.* statuând.
statuar,-ă (-tu-ar) Referitor la statui; ca o statuie. *adj., pl.* statuari,-e.
statuară (-tu-a-) Arta de a face statui. */Marmură ~* = marmură albă, folosită la sculptură. *s.f., g.-d. art.* statuarei.
statuă v. **statuie.**
statuetă (-tu-e-) Statuie mică. *s.f., g.-d. art.* statuetei, *pl.* statuete.
statuie Sculptură care reprezintă în întregime o fiinţă, o figură alegorică etc. */A ridica* (cuiva) *o ~* = a) a-şi arăta recunoştinţa faţă de cineva; b) a aduce cuiva laude exagerate. [*var.* (înv.) statuă *s.f.*] *s.f., art.* statuia, *g.-d. art.* statuii, *pl.* statui, *art.* statuile.
Statu-Palmă-Barbă-Cot Pitic din basmele româneşti. *s.prop.m.*
statu-quo (-cvo) (lat.) Situaţie existentă sau care a existat la un moment dat şi în raport cu care se apreciază efectele unui tratat, ale unei convenţii etc. *s.n., art.* statu-quoul.
statură Înălţime a corpului unei persoane. //Înfăţişare, conformaţie a corpului. *s.f., g.-d. art.* staturii, *pl.* staturi.
status (în sociologie) Statut. *s.n., pl.* statusuri.
statut 1. Document care cuprinde principiile de organizare, structura şi modul de funcţionare al unei organizaţii, societăţi, asociaţii etc.; (p. gener.) regulament. 2. *~ social* = loc pe care îl ocupă un individ într-un sistem social dat şi la un moment dat. (jur.) *~ personal* = totalitatea legilor care se aplică cetăţenilor unui stat. *~ real* = totalitatea legilor care se aplică bunurilor aflate pe teritoriul unui stat. *s.n., pl.* statute.
statutar,-ă Conform unui statut; bazat pe un statut. *adj., pl.* statutari,-e.
staţie (-ţi-e) 1. Punct de oprire pe traseul unor vehicule publice pentru a permite urcarea şi coborârea călătorilor, a mărfurilor etc. 2. Loc (în oraş) unde staţionează unele vehicule publice (taxiuri, autobuze etc.) pentru a aştepta călătorii. */~ pilot* = staţie model, etalon. *~-pirat* = staţie radiofonică clandestină. *~-releu* = instalaţie care preia şi difuzează în teritoriu programele studioului central de televiziune. 3. *~ spaţială* (sau *cosmică*) = vehicul spaţial destinat observaţiilor extraatmosferice sau lansărilor spre alte planete. *s.f., art.* staţia, *g.-d. art.* staţiei, *pl.* staţii, *art.* staţiile.
staţiograf (-ţi-o-) (nav.) Instrument pentru determinarea pe o hartă a poziţiei unei nave. *s.n., pl.* staţiografe.

staționa (-ți-o-) *intr.* (despre vehicule) A sta câtva timp pe loc așteptând urcarea sau coborârea pasagerilor, încărcarea și descărcarea mărfurilor etc.; (p. ext., despre oameni) a se opri câtva timp într-un loc. *vb. I, ind. prez. 3* staționează.
staționar[1] (-ți-o-) 1. Dispensar în care bolnavii sunt internați (scurt timp) pentru diagnostic și tratament. 2. (înv.) Navă de luptă care supraveghea traficul navelor dintr-un port. *s.n., pl.* staționare.
staționar[2]**,-ă** (-ți-o-) 1. Care nu variază, care rămâne mult timp constant. //(despre boli) Care nu se agravează (dar nici nu se ameliorează). 2. (despre fluide) Care are în fiecare punct o viteză independentă de timp. *adj., pl.* staționari,-e.
staționare (-ți-o-) Faptul de a staționa; oprire. *s.f., g.-d. art.* staționării, *pl.* staționări.
staționat (-ți-o-) Staționare. *s.n.*
stațiune (-ți-u-) A. 1. Localitate în care se găsesc condiții climaterice sau ape minerale prielnice sănătății. 2. Ansamblu de clădiri, laboratoare, instalații amenajate pentru operații tehnice, cercetări științifice etc. ~ *de cercetări pomicole.* B. Poziție caracteristică a corpului (la om și la animale). *s.f., g.-d. art.* stațiunii, *pl.* stațiuni.
staul Grajd sau adăpost (pentru oi). *s.n., pl.* staule.
staurolit (sta-u-) Silicat natural de aluminiu și de fier hidratat. *s.n.*
stavă (reg.) Herghelie. *s.f., g.-d. art.* stavei, *pl.* stave.
stăvilă 1. Element de construcție care servește la reglarea debitului unei ape, la îndreptarea ei spre alt curs etc. într-o lucrare hidrotehnică. //Îngrămădire de bușteni, de crengi etc. care împiedică cursul unei ape. //Piedică materială (barieră). /*Fără* ~ = întruna, necontenit. *A pune* ~ *gurii* = a-și impune tăcere. 2. (fig.) Obstacol, dificultate. *s.f., g.-d. art.* stăvilei, *pl.* stăvile.
stavrid Pește marin răpitor, cu corpul fusiform, acoperit cu solzi mărunți. *s.m., pl.* stavrizi.
stavrofor (în Biserica ortodoxă) Preot care poartă ca distincție ecleziastică o cruce (de aur) pe piept. *s.m., pl.* stavrofori.
stavropigiac,-ă (-gi-ac) (despre mănăstiri) Care depinde direct de patriarhie. *adj., pl.* stavropigiaci,-ce.
stază Oprire sau încetinire a circulației sângelui ori a secrețiilor interne într-o parte a organismului. *s.f., g.-d. art.* stazei, *pl.* staze.
stămbar (rar) Cel care face negoț cu stambă. *s.m., pl.* stămbari.
stămbărie[1] (rar) 1. Cantitate mare de stambă. 2. Obiecte (de îmbrăcăminte) confecționate din stambă. *s.f., art.* stămbăria, *g.-d. art.* stămbăriei, *pl.* stămbării, *art.* stămbăriile.
stămbărie[2] (rar) Magazin de stămburi. *s.f., art.* stambăria, *g.-d. art.* stămbăriei, *pl.* stămbării, *art.* stămbăriile.
stăncuță Pasăre de culoare neagră-cenușie, mai mică decât cioara. *s.f., g.-d. art.* stăncuței, *pl.* stăncuțe.
stănoagă 1. (tipogr.) Raft în formă de pupitru pe care se așază casetele de litere când se culege un text. 2. (reg.) Bară de lemn la o poartă, la o podișcă etc.; balustradă. *s.f., g.-d. art.* stănoagei, *pl.* stănoage.
stănog 1. Barieră de lemn sau de fier care desparte caii sau vitele în grajd. 2. Pripon. *s.n., pl.* stănoage.
stăpân,-ă 1. Persoană care posedă un bun material, considerată în raport cu acel bun; persoană în a cărei proprietate se afla un sclav; proprietar. 2. Persoană în serviciul căreia se află angajat cineva, considerată în raport cu acesta; (spec.) patron. /*A intra la* ~ = a se angaja slugă la cineva. (*A fi*) *fără* ~ = a) (a fi) liber, de capul său; (a acționa) după bunul plac; b) (a fi) fără rost. 3. Persoană sub a cărei putere, dominație, autoritate se găsește cineva; stăpânitor, domnitor. /*A fi* ~ *pe situație* = a domina o situație. *A fi* ~ *pe sine* = a nu-și pierde cumpătul. *A fi* ~ *pe soarta* (sau *pe viața*) *sa* = a-și face singur soarta. 4. Gazdă în raport cu oaspeții săi. *s.m., pl.* stăpâni; *s.f., g.-d. art.* stăpânei, *pl.* stăpâne.
stăpânesc,-ească (înv.) Care aparține stăpânului. *adj., pl.* stăpânești.
stăpâni 1. *tr.* A deține ceva în calitate de proprietar. 2. *tr.* A avea cunoștințe temeinice într-un anumit domeniu. /*A* ~ *o limbă* (*străină*) = a vorbi corect o limbă (străină). 3. *refl.* (fig.) A se reține de la ceva, a se înfrâna. 4. *tr.* (fig., despre gânduri, sentimente) A ține sub influența sa; a domina. 5. *intr.* A conduce o țară. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stăpânesc, *imperf. 3 sg.* stăpânea; *conj. prez. 3* să stăpânească.
stăpânire 1. Acțiunea de a (se) stăpâni. /~ *de sine* = calm, sânge rece. 2. Proprietate, posesiune. 3. Domnie, guvernare. //Autoritate de stat. /*A avea* ~ *asupra cuiva* = a avea autoritate asupra cuiva; a conduce. *s.f., g.-d. art.* stăpânirii, *pl.* stăpâniri.
stăpânitor,-oare I. *adj.* Care stăpânește, care domină. II. *s.m.* și *f.* 1. Persoană care stăpânește într-o țară; domnitor. 2. Posesor, proprietar. *adj., s.m.* și *f., pl.* stăpânitori,-oare.
stăreți *intr.* A conduce o mănăstire ca stareț. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stărețesc, *imperf. 3 sg.* stărețea; *conj. prez. 3* să stărețească.
stăreție 1. Funcția de stareț. 2. Locuința sau cancelaria starețului. *s.f., art.* stăreția, *g.-d. art.* stăreției, *pl.* stărerii, *art.* stărețiile.
stărosti *intr.* și *tr.* (pop.) A peți o fată în numele altcuiva. //A conduce ceremonia nunții. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* starostesc, *imperf. 3 sg.* starostea; *conj. prez. 3* să starostească.
starostie (rar) 1. Calitatea de staroste al unei bresle. 2. (pop.) Petit. *s.f., art.* starostia, *g.-d. art.* starostiei, *pl.* starostii, *art.* starostiile.
starostit (pop.) Faptul de a starosti. *s.n.*
stărui *intr.* 1. A ruga cu insistență pe cineva pentru ceva. 2. A lucra cu perseverență. 3. A rămâne statornic, neclintit (într-un sentiment, într-o acțiune etc.). 4. A continua să existe; a dăinui. *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* stărui, *3* stăruie, *imperf. 3 sg.* stăruia; *conj. prez. 3* să stăruie.
stăruială (înv.) Stăruință. *s.f., g.-d. art.* stăruielii, *pl.* stăruieli.
stăruință 1. Faptul de a stărui (1); rugăminte repetată și insistentă; stăruire, stăruială. /*Cu* ~ = în mod insistent. 2. Perseverență într-o acțiune; silință. *s.f., g.-d. art.* stăruinței, *pl.* stăruințe.
stăruire Stăruință. *s.f., g.-d. art.* stăruirii.
stăruitor,-oare (-ru-i-) (și adv.) Care stăruie, care insistă; tenace. *adj., pl.* stăruitori,-oare.
stătător,-oare 1. Care stă pe loc; (despre ape) care nu curge. 2. (înv., despre oameni) Cu locuința statornică; stabil. *adj., pl.* stătători,-oare.
stătuleț Diminutiv al lui stat[1]. *s.n., pl.* stătulețe.
stătut,-ă 1. Care nu mai este proaspăt; (despre aer) închis, viciat. 2. (fig., despre oameni) Înaintat în vârstă (și rămas necăsătorit). *adj., pl.* stătuți,-te.
stăvar (reg.) Păzitor de cai la pășune. *s.m., pl.* stăvari.
stăvi *refl.* (reg.) 1. A se stabili într-un loc. 2. A se alege cu ceva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se stăvește, *imperf. 3 sg.* se stăvea; *conj. prez. 3* să se stăvească.
stăvilar 1. Construcție de lemn sau de beton, așezată transversal pe cursul unei ape curgătoare, servind la reglarea cursului din amonte al apei. 2. Fiecare dintre obloanele verticale, mobile, ale stăvilarului (1). 3. Întărătură de protecție în apropierea unui pod. 4. (fig., rar) Piedică, obstacol. *s.n., pl.* stăvilare.
stăvili *tr.* 1. A bara cursul unei ape. 2. (fig.) A atenua, a împiedica o mișcare, o acțiune etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.*

și *3 pl.* stăvilesc, *imperf. 3 sg.* stăvilea; *conj. prez. 3* să stăvilească.
stăvilire Acțiunea de a stăvili. *s.f., g.-d. art.* stăvilirii, *pl.* stăviliri.
stâlceală Faptul de a stâlci; bătaie zdravănă. *s.f., g.-d. art.* stâlcelii, *pl.* stâlceli.
stâlci *tr.* 1. A strivi, a zdrobi prin lovire; (p. ext.) a bate tare pe cineva. *//refl.* A se lovi tare (izbindu-se de ceva). 2. (fig.) A pronunța rău un cuvânt, deformându-l; a vorbi prost o limbă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stâlcesc, *imperf. 3 sg.* stâlcea; *conj. prez. 3* să stâlcească.
stâlcire Faptul de a (se) stâlci. *s.f., g.-d. art.* stâlcirii, *pl.* stâlciri.
stâlcitură Ceea ce este stâlcit. *s.f., g.-d. art.* stâlciturii, *pl.* stâlcituri.
stâlp 1. Element de construcție cu lungimea mare în raport cu dimensiunile secțiunii, confecționat din lemn, din metal, din beton armat etc., care servește la susținerea unei clădiri, a unei instalații, a liniilor electrice aeriene etc. */~ de cafenea* = persoană care își petrece tot timpul prin cafenele. *A sta ~* = a sta neclintit. 2. Indicator de frontieră sau de hotar. 3. (fig.) Persoană care constituie un sprijin pentru cineva. */~ul casei* = capul familiei. *s.m., pl.* stâlpi.
stâlpar Veche monedă austriacă de argint. *s.m., pl.* stâlpari.
stâlpare (pop.) Ramură verde, înflorită (care se dă în biserică în Duminica Floriilor). *s.f., g.-d. art.* stâlpării, *pl.* stâlpări.
stâlpișor Diminutiv al lui stâlp; stâlpuleț, stâlpușor. [*var.* (reg.) stâlpșor *s.m.*] *s.m., pl.* stâlpișori.
stâlpșor v. **stâlpișor.**
stâlpuleț Stâlpișor. *s.m., pl.* stâlpuleți.
stâlpușor Stâlpișor. *s.m., pl.* stâlpușori.
stâmpăr v. **astâmpăr.**
stâmpăra v. **astâmpăra.**
stâmpărare v. **astâmpărare.**
stână Așezare păstorească de vară, în afara satului, de obicei la munte. */A închide lupul în ~* = a-și aduce dușmanii în casă. *A veni la spartul ~ii* = a veni prea târziu. *s.f., g.-d. art.* stânei, *pl.* stâne.
stâncă 1. Bloc mare de piatră (în munți). 2. (fig.) Dificultate mare. *s.f., g.-d. art.* stâncii, *pl.* stânci.
stâncărie Îngrămădire de stânci. *s.f., art.* stâncăria, *g.-d. art.* stâncăriei, *pl.* stâncării, *art.* stâncăriile.
stâncos,-oasă Format din stânci; cu stânci. *adj., pl.* stâncoși,-oase.
stâng,-ă 1. (despre părți sau organe ale corpului) Așezat în partea corpului în care se află inima. *//*(s.) a) (la m. sg. art.) Piciorul stâng (1); b) (s.f., sg. art.) Mâna stângă (1). 2. Care se află în direcția sau în partea mâinii stângi (1). *//*(s. f., sg. art.) Direcția sau partea stângă (2). */A ține ~a* = a merge pe partea stângă a unui drum. (fam.) *A trage* (sau *a da, a face*) *la ~a* = a fura. 3. Care reprezintă gruparea radicală a unui partid, a unei organizații politice. *//*(s.f., art.) Aripa radicală a unui partid, a unei grupări. */De ~a* = partizan al unei politici radicale. *adj., pl.* stângi.
stângaci,-ce 1. (și s.) Care lucrează sau scrie mai bine cu mâna stângă decât cu cea dreaptă. 2. (fig.) Lipsit de îndemânare, de siguranță în mișcări, în comportare, în exprimare etc. *//*(despre manifestări ale oamenilor) Care arată stângăcie. *adj., pl.* stângaci,-ce.
stângăcie 1. Lipsă de îndemânare în comportare, în exprimare etc. */Cu ~* = neîndemânatic. 2. Faptă, purtare neîndemânatică. *s.f., art.* stângăcia, *g.-d. art.* stângăciei, *pl.* (2) stângăcii, *art.* stângăciile.
stângen v. **stânjen.**
stângism Aplicare rigidă, exclusivistă, a unor principii în politica unui partid de stânga. *s.n.*
stângist,-ă (Adept) al stângismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* stângiști,-ste.
stânișoară Diminutiv al lui stână. *s.f., g.-d. art.* stânișoarei, *pl.* stânișoare.
stânjen A. 1. Unitate de măsură pentru lungime, folosită în trecut, variind de la 1,96 la 2,23 m. 2. Unitate de măsură pentru volumul lemnelor stivuite. B. (bot.) Stânjenel. [*var.* (reg.) stângen *s.m.*] *s.m., pl.* stânjeni.
stânjeneală Acțiunea de a (se) stânjeni. *s.f., g.-d. art.* stânjenelii, *pl.* stânjeneli.
stânjenească (înv., în sintagma) *Prăjină ~* = măsură de lungime egală cu un stânjen. *adj., pl.* stânjenești.
stânjenel Nume dat mai multor specii de plante erbacee cu frunze în formă de sabie. [*var.* (pop.) stânjinel *s.m.*] *s.m., pl.* stânjenei, *art.* stânjeneii.
stânjeni 1. *tr.* și *refl. recipr.* A (se) stingheri, a (se) împiedica de la o îndeletnicire. 2. *refl.* (reg.) A se rușina, a ezita. [*var.* (pop.) stânjini *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stânjenesc, *imperf. 3 sg.* stânjenea; *conj. prez. 3* să stânjenească.
stânjenire Faptul de a (se) stânjeni; sfială, jenă. [*var.* (pop.) stânjinire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* stânjenirii, *pl.* stânjeniri.
stânjenitor,-oare Care deranjează. *adj., pl.* stânjenitori,-oare.
stânjeniu,-ie (rar) Liliachiu, violet-închis. [*var.* (pop.) stânjiniu,-ie *adj.*] *adj., pl.* stânjenii.
stânjinel v. **stânjenel.**
stânjini v. **stânjeni.**
stânjinire v. **stânjenire.**
stânjiniu,-ie v. **stânjeniu.**
stârc Nume dat mai multor specii de păsări de baltă, cu ciocul, gâtul și picioarele lungi, care se hrănesc cu pește. *s.m., pl.* stârci.
stârc-cenușiu (zool.) Bâtlan *s.m., pl.* stârci-cenușii.
stârc-de-noapte Pasăre de mărimea unui corb, cu ceafa și spatele negre. *s.m., pl.* stârci-de-noapte.
stârci (pop.) 1. *refl.* A se ghemui, a se strânge (de frig); a se zgârci. 2. *intr.* A înțepeni stând undeva. 3. *tr.* A strivi un fruct. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stârcesc, *imperf. 3 sg.* stârcea; *conj. prez. 3* să stârcească.
stârculeț Diminutiv al lui stârc. *s.m., pl.* stârculeți.
stârni 1. *tr.* A face ca un animal (sălbatic) să iasă din culcuș sau din ascunzătoare. 2. *tr.* A face să se ridice în sus praful, frunzele etc. 3. *tr.* A îndemna, a atâța pe cineva la ceva. 4. *refl.* (despre conflicte, războaie) A se isca, a izbucni. 5. *tr.* A provoca, a cauza. 6. *tr.* (reg.) A inventa, a scorni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stârnesc, *imperf. 3 sg.* stârnea; *conj. prez. 3* să stârnească.
stârnire Acțiunea de a (se) stârni. *s.f., g.-d. art.* stârnirii, *pl.* stârniri.
stârnitoare Prăjină cu care se bate apa pentru a goni peștele spre plase. *s.f., g.-d. art.* stârnitorii, *pl.* stârnitori.
stârnitor,-oare Care stârnește (ceva). *adj., pl.* stârnitori,-oare.
stârpi 1. *tr.* A nimici cu desăvârșire animale și plante dăunătoare. 2. *tr.* A face să dispară pentru totdeauna un rău, un flagel. 3. *intr.* (pop., despre animalele femele, mai rar despre femei) A deveni sterp, steril. *//*(despre animale) A înceta să mai producă lapte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stârpesc, *imperf. 3 sg.* stârpea; *conj. prez. 3* să stârpească.
stârpiciune 1. (pop.) Animal sterp. 2. (pop.) Stârpitură (1). 3. (înv.) Sterilitate. *s.f., g.-d. art.* stârpiciunii, *pl.* stârpiciuni.
stârpire Acțiunea de a stârpi; stârpit. *s.f., g.-d. art.* stârpirii.
stârpit Stârpire. *s.n.*
stârpitură 1. Ființă nedezvoltată, pipernicită. 2. (pop.) Femeie stearpă; animal sterp. *s.f., g.-d. art.* stârpiturii, *pl.* stârpituri.

stârv Cadavru (de animal); hoit. *s.n., pl.* stârvuri.
stea A. 1. Corp ceresc cu lumină proprie. */~ua dimineții* = luceafărul de dimineață. *~ cu coadă* = cometă. *~ căzătoare* = meteor (2). *~ călăuzitoare* = idee după care se orientează o activitate. //Epitet dat femeii iubite. */A vedea ~ verzi*, se spune când cineva primește o lovitură puternică. *A crede în ~ua sa* = a crede într-o soartă bună. *A se naște sub o ~ norocoasă* = a avea no-roc. 2. (fig.) Vedetă de teatru, de cinema etc. B. 1. Obi-ect, desen care are o formă asemănătoare cu cea prin care este reprezentată convențional o stea (A.1). /(ieșit din uz) *S~ua Republicii Socialiste România* = ordin care se conferea persoanelor cu merite deosebite în domeniul social, economic, politic. //Obiect făcut din lemn, carton etc., simbolizând o stea (A.1), frumos împodobit, cu care umblă colindătorii. */Cântec de ~* = colind. //(tipogr.) Asterisc, steluță. 2. Pată albă pe fruntea unui animal. */A fi cu ~ în frunte* = (despre oameni) a se crede mai grozav ca alții. 3. Rotocol mic de grăsime care plutește pe mâncare sau pe laptele fierbinte. [*var.* (pop.) steauă *s.f.*] *s.f., art.* steaua, *g.-d. art.* stelei, *pl.* stele, *art.* stelele.
stea-de-mare (la pl.) Clasă de echinoderme marine răpitoare, cu corpul în formă de stea; (la sg.) animal din această clasă. *s.f., g.-d. art.* stelei-de-mare, *pl.* stele-de-mare.
steag 1. Drapel; fanion. */~ de domnie* = baston având la capătul de sus un glob de argint și o semilună, pe care, în perioada suzeranității turcești, domnii din țările românești îl primeau de la sultan, ca semn al domniei. *A duce ~ul* = a fi la comandă. *A ține sus* (sau *a înălța*) *~ul* = a lupta cu dârzenie. *A coborî ~ul* = a renunța la luptă. *A ridica* (sau *a scoate*) *~ alb* = a cere pace. 2. (fig.) Doctrină, concepție care antrenează o colectivitate într-o acțiune de amploare. 3. (înv.) Mică unitate militară, cu steag propriu. *s.n., pl.* steaguri.
steajăr (pop.) Parul din mijlocul unei arii de treierat cu cai. *s.n., pl.* steajăre.
stean v. **stană**.
steapsină (ste-ap-) Enzimă secretată de pancreas. *s.f., g.-d. art.* steapsinei.
stearat (ste-a-) Sare sau ester al acidului stearic. *s.m., pl.* stearați.
stearic (ste-a-) (în sintagma) *Acid ~* = acid gras, solid, care se găsește în grăsimi, întrebuințat la fabricarea lumânărilor. *adj., pl.* stearici.
stearină (ste-a-) 1. Acid stearic amestecat cu acid palmitic, întrebuințat la fabricarea lumânărilor, în industria textilă etc. 2. Ester al acidului stearic. *s.f., g.-d. art.* stearinei.
steatit (ste-a-) Varietate de talc, de culoare albă, gălbuie sau cenușie. *s.n.*
steatolitic,-ă (ste-a-) (farm., despre substanțe) Care dizolvă grăsimile. *adj., pl.* steatolitici,-ce.
steatoliză (ste-a-) (med.) Dizolvare a grăsimilor în timpul digestiei intestinale. *s.f., g.-d. art.* steatolizei, *pl.* steatolize.
steatonecroză (ste-a-) (med.) Necroză a unui țesut gras. *s.f., g.-d. art.* steatonecrozei, *pl.* steatonecroze.
steatoză (ste-a-) Degenerare a unui țesut sau a unui organ provocată de grăsimi. *s.f., g.-d. art.* steatozei, *pl.* steatoze.
steaua-pământului Ciupercă de pământ de culoare brună. *s.f. art., g.-d. art.* stelei-pământului.
Steaua Polară Steaua principală din constelația Carului-Mic, după care se poate stabili direcția nordului. *s.prop.f., g.-d.* Stelei Polare.
steauă v. **stea**.
steblă (pop.) Tulpină, lujer; mănunchi (de flori). *s.f., g.-d. art.* steblei, *pl.* steble.
stebluță (pop.) Diminutiv al lui steblă. *s.f., g.-d. art.* stebluței, *pl.* stebluțe.
steclă v. **sticlă**.
stecli v. **sticli**.
steclit,-ă v. **sticlit**.
stecluță v. **sticluță**.
steeplechase (stipălceis) (angl.) Cursă hipică cu obstacole. *s.n., art.* steeplechase-ul.
stefanian[1] (-ni-an) Etajul superior al carboniferului de facies continental. *s.n.*
stefanian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la stefanian[1]. *adj., pl.* stefanieni,-e.
stefanit Sulfură dublă naturală de stibiu și argint. *s.n.*
stegar 1. Persoană care poartă steagul (la nuntă, în armată etc.). 2. (fig.) Cel care se află în fruntea luptătorilor pentru o cauză. *s.m., pl.* stegari.
stegocefal (la pl.) Ordin de amfibieni fosili, având corpul acoperit cu plăci osoase groase; (la sg.) animal din acest ordin. *s.m., pl.* stegocefali.
stegozaur (-za-ur) (la pl.) Gen de reptile fosile, cu o creastă de plăci osoase pe spinare; (la sg.) reptilă din acest gen. *s.m., pl.* stegozauri.
steguleț Diminutiv al lui steag (1); steag mic. *s.n., pl.* stegulețe.
stei 1. Colț de stâncă. 2. (rar) Bolovan de piatră, de sare etc. *s.n., pl.* steiuri.
stejar Gen de arbore înalt, cu tulpina dreaptă, cu frunzele adânc crestate, al cărui fruct este ghinda. *s.m., pl.* stejari.
stejăraș (rar) Stejărel. *s.m., pl.* stejărași.
stejărel Diminutiv al lui stejar; stejăraș. [*var.* stejerel *s.m.*] *s.m., pl.* stejărei, *art.* stejărelii.
stejăriș Pădurice de stejari; stejăriște. [*var.* stejeriș *s.n.*] *s.n., pl.* stejărișuri.
stejăriște (pop.) Stejăriș. [*var.* stejeriște *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* stejăriștii.
stejerel v. **stejărel**.
stejeriș v. **stejăriș**.
stejeriște v. **stejăriște**.
stel (bot.) Cilindru (4) central. *s.n., pl.* steluri.
stelaj 1. Mobilă formată din rafturi suprapuse; etajeră. 2. Schelet metalic care susține aparate, instrumente etc. *s.n., pl.* stelaje.
stelar[1] (rar) Colindător cu steaua. *s.m., pl.* stelari.
stelar[2]**,-ă** Referitor la stele. */Hartă ~* = hartă care reprezintă constelațiile de pe bolta cerească. //De stea. //Înstelat. *adj., pl.* stelari,-e.
stelat,-ă În formă de stea; (p. ext.) cu formă regulată. *adj. pl.* stelați,-te.
stelă Mic monument comemorativ, în formă de coloană sau de pilastru, specific Antichității. *s.f., g.-d. art.* stelei, *pl.* stele.
stelișoară (reg.) 1. Steluță (I). 2. (bot.) Steliță. *s.f., g.-d. art.* stelișoarei, *pl.* stelișoare.
stelit Aliaj de cobalt, crom, molibden și fier, dur și inoxidabil, din care se fac instrumente chirurgicale, unelte aschietoare etc. *s.n.*
steliță Plantă erbacee din familia compozitelor, cu tulpina și frunzele păroase. *s.f., g.-d. art.* steliței, *pl.* stelițe.
stelniță (reg.) Ploșniță. *s.f., g.-d. art.* stelniței, *pl.* stelnițe.
steluță A. Diminuiv al lui stea (A.1); stelișoară. //(fig.) Scânteie. B. 1. Obiect, desen în formă de stea (mică). //Asterisc. 2. (la pl.) Pastă făinoasă în formă de stea, care se fierbe în supă. 3. Cusătură în formă de stea. 4. Pată albă pe fruntea unor animale. 5. Fulg de zăpadă. C. Plantă erbacee cu frunze ovale și cu flori albe. *s.f., g.-d. art.* steluței, *pl.* steluțe.
stemă 1. Semn distinctiv, cu caracter simbolic, al unui stat, al unei țări, al unui oraș, al unei dinastii etc. */A fi cu*

~ *în frunte* = a fi un om deosebit. 2. Coroană, diademă. 3. (înv.) Piatră prețioasă. 4. (înv.) Pată de altă culoare pe fruntea unor animale. *s.f., g.-d. art.* stemei, *pl.* steme.

sten Unitate de măsură a forței, egală cu forța care imprimă o accelerație de un metru pătrat pe secundă unei mase de o tonă. *s.m., pl.* steni.

stenahorie (înv.) 1. Greutate în respirație. 2. (fig.) Stare de neliniște, de plictiseală. *s.f., art.* stenahoria, *g.-d. art.* stenahoriei.

stenic,-ă (livr.) Întăritor, reconfortant. *adj., pl.* stenici,-ce.

stenobiont,-ă (-bi-ont) (despre unele animale) Care suportă doar variații limitate ale factorilor de mediu. *adj., pl.* stenobionți,-te.

stenodactilograf,-ă Persoană care practică stenodactilografia. *s.m., pl.* stenodactilografi; *s.f., g.-d. art.* stenodactilografei, *pl.* stenodactilografe.

stenodactilografia (-fi-a) *tr.* A înregistra vorbele cuiva cu ajutorul stenodactilografiei. *vb. I, ind. prez. 3* stenodactilografiază, *1 pl.* stenodactilografiem; *conj. prez. 3* să stenodactilografieze; *ger.* stenodactilografiind.

stenodactilografie Stenografiere a vorbirii cuiva, urmată de dactilografierea directă a textului. *s.f., art.* stenodactilografia, *g.-d. art.* stenodactilografiei.

stenograf,-ă Persoană care practică stenografia. *s.m., pl.* stenografi; *s.f., g.-d. art.* stenografei, *pl.* stenografe.

stenografia (-fi-a) *tr.* A înregistra vorbirea cuiva cu ajutorul stenografiei. *vb. I, ind. prez. 3* stenografiază, *1 pl.* stenografiem; *conj. prez. 3* să stenografieze; *ger.* stenografiind.

stenografic,-ă Referitor la stenografie. *adj., pl.* stenografici,-ce.

stenografie Sistem de înregistrare rapidă a vorbirii cuiva cu ajutorul unor semne speciale. *s.f., art.* stenografia, *g.-d. art.* stenografiei.

stenografiere (-fi-e-) Acțiunea de a stenografia. *s.f., g.-d. art.* stenografierii, *pl.* stenografieri.

stenogramă Text înregistrat prin stenografie. *s.f., g.-d. art.* stenogramei, *pl.* stenograme.

stenohalin,-ă (biol., despre organisme marine) Care suportă doar variații limitate ale salinității mediului. *adj., pl.* stenohalini,-e.

stenos (înv.) Astm. *s.n.*

stenoterm,-ă (despre organisme) Care suportă doar variații limitate ale temperaturii mediului înconjurător. *adj., pl.* stenotermi,-e.

stenotip Mașină de stenografiat. *s.n., pl.* stenotipuri.

stenotipie Stenografiere cu ajutorul stenotipului. *s.f., art.* stenotipia, *g.-d. art.* stenotipiei.

stenotipist,-ă Persoană care practică stenotipia. *s.m., pl.* stenotipiști; *s.f., g.-d. art.* stenotipistei, *pl.* stenotipiste.

stenoza *refl.* (med.) A face o stenoză. *vb. I, ind. prez. 3* stenozează.

stenoză (med.) Îngustare a unui canal sau a unui orificiu din organism în urma unei inflamații, a unei cicatrizări etc. *s.f., g.-d. art.* stenozei, *pl.* stenoze.

stentor 1. Om cu voce foarte puternică. 2. Specie de maimuță urlătoare. *s.m., pl.* stentori.

step Stil de execuție a unor dansuri de origine negro-americană, bazat pe bătăi ritmice ale vârfului și tocului pantofilor. *s.n.*

stepa *intr.* (rar) A executa un dans bătând stepul. *vb. I, ind. prez. 3* stepează.

stepă Întindere de loc arid, de obicei șes, acoperit cu vegetație ierboasă. *s.f., g.-d. art.* stepei, *pl.* stepe.

stepenă (înv.) Treaptă, rang. *s.f., g.-d. art.* stepenei, *pl.* stepene.

ster Unitate de măsură pentru volume, egală cu un metru cub, utilizată pentru măsurarea lemnelor așezate în stive. *s.m., pl.* steri.

steradian (-di-an) Unitate de măsură pentru unghiurile corpurilor solide. *s.m., pl.* steradieni.

stercoral,-ă Referitor la excremente. *adj., pl.* stercorali,-e.

stercoremie Intoxicație provocată de o constipație prelungită. *s.f., art.* stercoremia, *g.-d. art.* stercoremiei, *pl.* stercoremii, *art.* stercoremiile.

stereo (-re-o) Referitor la stereofonie; cu proprietăți stereofonice. *adj. invar.*

stereoacustică (-re-o-a-) Ramură a acusticii care se ocupă cu determinarea direcției din care vin sunetele. *s.f., g.-d. art.* stereoacusticii.

stereobat (-re-o-) Masiv de zidărie care formează soclul unei construcții. *s.n., pl.* stereobate.

stereocartograf (-re-o-) Aparat folosit la obținerea automată a unui plan topografic pe bază de stereograme. *s.n., pl.* stereocartografe.

stereocartografie (-re-o-) Întocmire a hărților cu ajutorul stereogramelor. *s.f., art.* stereocartografia, *g.-d. art.* stereocartografiei.

stereochimic,-ă (-re-o-) Referitor la stereochimie. *adj., pl.* stereochimici,-ce.

stereochimie (-re-o-) Ramură a chimiei care se ocupă cu studiul așezării în spațiu a atomilor unei molecule. *s.f., art.* stereochimia, *g.-d. art.* stereochimiei.

stereocinematografie (-re-o-) Cinematografie care redă imaginile în relief. *s.f., art.* stereocinematografia, *g.-d. art.* stereocinematografiei.

stereocomparator (-re-o-) Aparat pentru determinarea dimensiunilor unui obiect cu ajutorul stereogramelor. *s.n., pl.* stereocomparatoare.

stereocromie (-re-o-) Tehnica de a efectua zugrăveli în relief, folosind un mortar special preparat. *s.f., art.* stereocromia, *g.-d. art.* stereocromiei.

stereodinamic,-ă (-re-o-) De stereodinamică. *adj., pl.* stereodinamici,-ce.

stereodinamică (-re-o-) Dinamica solidelor. *s.f., g.-d. art.* stereodinamicii.

stereofonic,-ă (-re-o-) Bazat pe stereofonie. *adj., pl.* stereofonici,-ce.

stereofonie (-re-o-) Procedeu de redare a sunetelor (înregistrate) care dă ascultătorului impresia că se află chiar în apropierea sursei; stereo. *s.f., art.* stereofonia, *g.-d. art.* stereofoniei.

stereofotografie (-re-o-) 1. Tehnică fotografică prin care se obțin perechi de fotografii luate sub unghiuri diferite. 2. Imagine dublă realizată prin această tehnică (1). *s.f., art.* stereofotografia, *g.-d. art.* stereofotografiei.

stereofotogramă (-re-o-) Stereogramă. *s.f., g.-d. art.* stereofotogramei, *pl.* stereofotograme.

stereofotogrammetrie (-re-o-) Ramură a fotogrammetriei bazată pe procedeul fotografiilor duble. *s.f., art.* stereofotogrammetria, *g.-d. art.* stereofotogrammetriei.

stereognozie (-re-o-) (med.) Facultatea de a identifica obiectele prin simțul tactil, pe baza reliefului acestora. *s.f., art.* stereognozia, *g.-d. art.* stereognoziei.

stereograf[1] (-re-o-) Instrument cu ajutorul căruia se trasează rapid planul unui teren. *s.n., pl.* stereografe.

stereograf[2]**,-ă** (-re-o-) Persoană care se ocupă cu stereografia. *s.m., pl.* stereografi; *s.f., g.-d. art.* stereografei, *pl.* stereografe.

stereografic,-ă (-re-o-) Referitor la stereografie; executat prin stereografie. *adj., pl.* stereografici,-ce.

stereografie (-re-o-) Reprezentare a corpurilor solide prin proiectarea lor pe o suprafață plană. *s.f., art.* stereografia, *g.-d. art.* stereografiei.

stereogramă (-re-o-) Grup de două fotografii ale aceluiași obiect, care, privite la stereoscop, prezintă imaginea în spațiu a obiectului; stereofotogramă. *s.f., g.-d. art.* stereogramei, *pl.* stereograme.

stereoizomer (-re-o-i-) Substanță care are în moleculă același număr de atomi ca și altă substanță, dar care diferă de aceasta prin modul lor de așezare. *s.m., pl.* stereoizomeri.
stereoizomerie (-re-o-i-) Proprietate specifică stereoizomerilor. *s.f., art.* stereoizomeria, *g.-d. art.* stereoizomeriei.
stereometric,-ă (-re-o-) Referitor la stereometrie. *adj., pl.* stereometrici,-ce.
stereometrie (-re-o-) Ramură a geometriei care se ocupă cu măsurarea volumului corpurilor solide. *s.f., art.* stereometria, *g.-d. art.* stereometriei.
stereometru (-re-o-) Instrument folosit în stereometrie. *s.n., art.* stereometrul, *pl.* stereometre.
stereomicroscop (-re-o-) Microscop binocular în care imaginea este redată stereoscopic. *s.n., pl.* stereomicroscoape.
stereoplanigraf (-re-o-) Aparat care servește la întocmirea hărților și a planurilor topografice. *s.n., pl.* stereoplanigrafe.
stereoramă (-re-o-) Hartă topografică în relief. *s.f., g.-d. art.* stereoramei, *pl.* stereorame.
stereoscop (-re-o-) Dispozitiv optic folosit în stereoscopie. *s.n., pl.* stereoscoape.
stereoscopic,-ă (-re-o-) Referitor la stereoscopie, bazat pe stereoscopie. *adj., pl.* stereoscopici,-ce.
stereoscopie (-re-o-) Ramură a opticii care se ocupă cu studiul procedeelor de realizare a imaginilor în relief. *s.f., art.* stereoscopia, *g.-d. art.* stereoscopiei.
stereostatic,-ă (-re-o-) De stereostatică. *adj., pl.* stereostatici,-ce.
stereostatică (-re-o-) Ramură a fizicii care studiază echilibrul corpurilor solide. *s.f., g.-d. art.* stereostaticii.
stereotahigraf (-re-o-) (top.) Aparat tahimetric pentru măsurarea distanței de la punctul de stație la punctul din teren. *s.n., pl.* stereotahigrafe.
stereotaxie (-re-o-) (med.) Metodă de identificare radiologică a unor structuri nervoase. *s.f., art.* stereotaxia, *g.-d. art.* stereotaxiei.
stereotip[1] (-re-o-) 1. Copia unui zaț sau a unui clișeu care servește la tipărirea edițiilor de mare tiraj. 2. ~ *dinamic* = complex de reflexe condiționate care se formează prin repetarea condițiilor de mediu în aceleași succesiuni. *s.n., pl.* stereotipuri.
stereotip[2]**,-ă** (-re-o-) 1. Tipărit după un stereotip[1] (1). 2. (fig.) Care se repetă în formă neschimbată. 3. Lipsit de originalitate; obișnuit, banal. *adj., pl.* stereotipi,-e.
stereotipa (-re-o-) *tr.* A reproduce cu ajutorul unui stereotip[1] (1). *vb. I, ind. prez. 3* stereotipează.
stereotipar,-ă (-re-o-) (rar) Stereotipist. *s.m., pl.* stereotipari; *s.f., g.-d. art.* stereotiparei, *pl.* stereotipare.
stereotipare (-re-o-) Acțiunea de a stereotipa. *s.f., g.-d. art.* stereotipării, *pl.* stereotipări.
stereotipic,-ă (-re-o-) (rar) Stereotip[2] (2, 3). *adj., pl.* stereotipici,-ce.
stereotipie (-re-o-) 1. Instalație sau procedeu de multiplicare a unei forme de tipar, prin turnarea în metal a unei copii după această formă. //Formă de tipar obținută prin acest procedeu. 2. Faptul de a se repeta, de a fi mereu același. 3. Simptom al unei boli mintale, care constă în repetarea automată a acelorași cuvinte sau mișcări. *s.f., art.* stereotipia, *g.-d. art.* stereotipiei.
stereotipism (-re-o-) Stereotipie. *s.n.*
stereotipist,-ă (-re-o-) Lucrător specializat în stereotipie (1); stereotipar. *s.m., pl.* stereotipiști; *s.f., g.-d. art.* stereotipistei, *pl.* stereotipiste.
stereotomic,-ă (-re-o-) De stereotomie. *adj., pl.* stereotomici,-ce.
stereotomie (-re-o-) Tehnică de tăiere, de fasonare și de îmbinare a elementelor unei construcții. *s.f., art.* stereotomia, *g.-d. art.* stereotomiei.
steril[1] Partea nefolositoare dintr-un zăcământ sau dintr-un minereu. *s.n., pl.* sterile.
steril[2]**,-ă** 1. (despre ființe) Care nu poate procrea; (despre plante) care nu produce roade sau semințe; (despre pământ) neroditor. 2. (fig.) Care nu produce nimic, care nu duce la nimic. 3. Care a fost sterilizat, care nu are microbi. *adj., pl.* sterili,-e.
sterilet Dispozitiv anticoncepțional fixat permanent în cavitatea uterină. *s.n., pl.* sterilete.
sterilitate 1. Starea a ceea ce este steril. 2. (fig.) Incapacitate de a produce ceva din punct de vedere spiritual. 3. Stare caracterizată prin absența germenilor microbieni. *s.f., g.-d. art.* sterilității.
steriliza *tr.* 1. A distruge microbii dintr-un mediu sau de pe un obiect. 2. A face ca un om sau un animal să devină steril. *vb. I, ind. prez. 3* sterilizează.
sterilizare Acțiunea de a steriliza. *s.f., g.-d. art.* sterilizării, *pl.* sterilizări.
sterilizator[1] Aparat pentru sterilizarea instrumentelor chirurgicale. *s.n., pl.* sterilizatoare.
sterilizator[2]**,-oare** Persoană specializată în operația de sterilizare. *s.m., pl.* sterilizatori; *s.f., g.-d. art.* sterilizatoarei, *pl.* sterilizatoare.
sterină (chim.) Sterol. *s.f., g.-d. art.* sterinei, *pl.* sterine.
sterlină (în sintagma) *Liră* ~ = unitate monetară principală în Marea Britanie. *adj., pl.* sterline.
stern Os plat situat în partea anterioară a pieptului, de care sunt prinse coastele și cele două clavicule. *s.n., pl.* sternuri.
sternal,-ă Referitor la stern. *adj., pl.* sternali,-e.
sternocleidomastoidian (-cle-i-, -to-i-di-an) (în sintagma) *Mușchi* ~ = mușchi pereche care se fixează de stern, de claviculă și de apofiza mastoidă. *adj., pl.* sternocleidomastoidieni.
steroid (biochim.) Substanță organică naturală, prezentă în unii hormoni și în acizi biliari, cu rol biologic important. *s.m., pl.* steroizi.
sterol (la pl.) Clasă de alcooli cu o structură complexă, care au un rol important în metabolismul organismului; (la sg.) alcool din această clasă. *s.m., pl.* steroli.
sterolic,-ă Referitor la steroli. *adj., pl.* sterolici,-ce.
sterp, stearpă 1. (despre terenuri) Care nu rodește; neproductiv. 2. (pop., despre animale și plante) Steril[2] (1). //(despre căsătorii) Din care nu au rezultat copii. 3. (fig.) Fără conținut; gol, steril. *adj., pl.* sterpi,-e.
sterpătură (pop.) 1. Oaie stearpă (2). 2. Femeie stearpă (2). *s.f., g.-d. art.* sterpăturii, *pl.* sterpături.
sterpezi v. **strepezi.**
stetograf Instrument care înregistrează mișcările toracelui în timpul respirației. *s.n., pl.* stetografe.
stetografia (-fi-a) *tr.* A înregistra cu stetograful mișcările toracelui. *vb. I, ind. prez. 3* stetografiază, *1 pl.* stetografiem; *conj. prez. 3* să stetografieze; ger. stetografiind.
stetometru (med.) Aparat pentru măsurarea conturului toracic. *s.n., art.* stetometrul, *pl.* stetometre.
stetoscop Instrument medical cu ajutorul căruia sunt percepute zgomotele produse de diferite organe interne. *s.n., pl.* stetoscoape.
stetoscopic,-ă Referitor la stetoscopie. *adj., pl.* stetoscopici,-ce.
stetoscopie Examen medical cu ajutorul stetoscopului. *s.f., art.* stetoscopia, *g.-d. art.* stetoscopiei.
steward (stiuard) (angl.) Bărbat din personalul unei (aero)nave care servește pasagerii sau echipajul. *s.m., pl.* stewarzi.
stewardesă (stiuardesă) (angl.) Femeie din personalul de bord al unui avion care are sarcina de a îndruma și de a servi călătorii. *s.f., g.-d. art.* stewardesei, *pl.* stewardese.

stibină Sulfură de stibiu. *s.f., g.-d. art.* stibinei.
stibiu (chim.) Antimoniu. *s.n., art.* stibiul.
sticks (angl.) Produs alimentar din paste făinoase sub formă de beţişoare crocante. *s.n., pl.* sticksuri.
sticlar Muncitor specializat în fabricarea sticlei. *s.m., pl.* sticlari.
sticlă A. Substanţă solidă, transparentă, casantă, formată dintr-un amestec de silicaţi şi obţinută prin topire. */~ de cuarţ* = sticlă rezistentă la variaţiile de temperatură, obţinută prin topirea cuarţului. *~ optică* = sticlă cu proprietăţi speciale, folosită la fabricarea lentilelor şi a aparatelor optice. *~ vulcanică* = rocă provenită în urma topirii bruşte a lavei. B. Obiect sau piesă din sticlă (A). */~ de lampă* = glob de sticlă care protejează flacăra lămpii cu petrol. *~ de ochelari* = lenţilă. //Geam. //Vas de formă cilindrică pentru păstrat lichide. [*var.* (înv., reg.) steclă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sticlei, *pl.* (B) sticle.
sticlărie 1. Obiecte fabricate din sticlă (A). 2. Fabrică de sticlă (A). //Magazin sau secţie într-un magazin unde se vând obiecte de sticlă (A). *s.f., art.* sticlăria, *g.-d. art.* sticlăriei, *pl.* (2) sticlării, *art.* sticlăriile.
sticlărit (rar) Operaţia de fabricare şi de prelucrare a sticlei. *s.n.*
sticlete 1. Mică pasăre cântătoare cu penele viu colorate. *A avea* (sau *a fi cu*) *~ţi* (*în cap*) ori *a-i cânta* (cuiva) *~ţii* (*în cap*) = a avea idei ciudate; a fi ţicnit. *A-i scoate* (cuiva) *~ţii din cap* = a lecui pe cineva de capricii. 2. (arg.) Epitet dat în trecut unui sergent de stradă. [*var.* (pop.) stiglete, stiglet *s.m.*] *s.m., pl.* sticleţi.
sticletel Diminutiv al lui sticlete. [*var.* (pop.) stigletel *s.m.*] *s.m., pl.* sticletei, *art.* sticleţeii.
sticli 1. *intr.* A sclipi, a scânteia. */A-i ~ cuiva ochii* (*pe undeva*) = a fi, a trăi (undeva). 2. *tr.* A aţinti, a fixa ochii. [*var.* (înv., reg.) steclì *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* sticlesc, *imperf. 3 sg.* sticlea; *conj. prez. 3* să sticlească.
sticlire Lumină vie, scânteietoare; lucire. *s.f., g.-d. art.* sticlirii, *pl.* sticliri.
sticlişoară (rar) Sticluţă. *s.f., g.-d. art.* sticlişoarei, *pl.* sticlişoare.
sticlit,-ă (despre ochi) Cu privirea fixă (şi strălucitoare). [*var.* (înv., reg.) steclit,-ă *adj.*] *adj., pl.* sticliţi,-te.
sticlitor,-oare (rar) Sclipitor. *adj., pl.* sticlitori,-oare.
sticlos,-oasă Lucios ca sticla. */Umoare ~* = masă gelatinoasă transparentă, care se găseşte între cristalin şi fundul ochiului. //(despre ochi, privire) Pironit, aţintit. //(despre ger) Care face să îngheţe tare; lipsit de umezeală. *adj., pl.* sticlosi,-oase.
sticlozitate Însuşirea de a fi sticlos. //Aspect translucid pe care îl au în secţiune boabele de cereale bogate în proteine. *s.f., g.-d. art.* sticlozităţii.
sticluliţă (rar) Sticluţă. *s.f., g.-d. art.* sticluliţei, *pl.* sticluliţe.
sticluţă Diminutiv al lui sticlă (B); sticluliţă, sticlişoară. [*var.* (reg.) steclută *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sticluţei, *pl.* sticluţe.
stifos,-oasă (înv.) Cu gust înţepător. *adj., pl.* stifoşi,-oase.
stiglete v. **sticlete.**
stiglet v. **sticlete.**
stigletel v. **sticletel.**
stigmat 1. Urmă lăsată de o rană, de o lovitură etc.; cicatrice. //(fig.) Semn ruşinos, dezonorant. 2. (înv.) Semn care se aplica cu fierul roşu pe corpul sclavilor sau al delincvenţilor. 3. (bot.) Partea superioară a pistilului pe care se prinde şi încolţeşte polenul. 4. Fiecare dintre cele două deschizături ale traheelor la insecte, miriapode etc., aşezate pe părţile laterale ale corpului. *s.n., pl.* stigmate.
stigmatic,-ă (despre un sistem optic) Care prezintă stigmatism. *adj., pl.* stigmatici,-ce.
stigmatism Proprietate a unui sistem optic de a da pentru fiecare punct al unui obiect o imagine clară, nedeformată. *s.n.*
stigmatiza *tr.* 1. A condamna sever, a supune dispreţului public pe cineva; a înfiera. 2. (înv.) A aplica un stigmat (2). *vb. I, ind. prez. 3* stigmatizează.
stigmatizant,-ă Care stigmatizează. *adj., pl.* stigmatizanţi,-te.
stigmatizare Acţiunea de a stigmatiza; înfierare. *s.f., g.-d. art.* stigmatizării, *pl.* stigmatizări.
stigmă (biol.) Organ fotosensibil al flagelatelor. *s.f., g.-d. art.* stigmei, *pl.* stigme.
stih 1. (înv., pop., poetic) Vers; (la pl.) poezie. 2. Verset dintr-o cântare religioasă. *s.n., pl.* stihuri.
stihar[1] (rar) Poet, versificator. *s.m., pl.* stihari.
stihar[2] Veşmânt lung şi larg pe care îl poartă preoţii ortodocşi în timpul slujbei religioase. *s.n., pl.* stihare.
stihie 1. Fenomen al naturii care se manifestă cu o forţă distrugătoare. //Element (3). 2. (în superstiţii) Duh rău; nălucă, himeră. 3. (poetic) Pustietate. *s.f., art.* stihia, *g.-d. art.* stihiei, *pl.* stihii, *art.* stihiile.
stihiră Imn bisericesc ortodox cântat în timpul slujbei de dimineaţă. *s.f., g.-d. art.* stihirii, *pl.* stihiri.
stihoavnă Cântare bisericească ortodoxă de la sfârşitul vecerniei. *s.f., g.-d. art.* stihoavnei, *pl.* stihoavne.
stihui *intr.* şi *tr.* (înv., rar) A face versuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* stihuiesc, *imperf. 3 sg.* stihuia; *conj. prez. 3* să stihuiască.
stihuire (înv., rar) Faptul de a stihui; versificaţie. *s.f., g.-d. art.* stihuirii, *pl.* stihuiri.
stihuitor (-hu-i-) (rar) Versificator, poet. *s.m., pl.* stihuitori.
stil A. 1. Mod de exprimare specific unei arte, unui artist, unei epoci etc.; ansamblul procedeelor lingvistice folosite de un scriitor pentru a obţine efecte artistice. */~ funcţional* = varietate a limbii literare utilizată într-un anumit domeniu de activitate. *Greşeală de ~* = greşeală de exprimare. //Limbaj. 2. Totalitatea particularităţilor de manifestare specifice unui popor, unei colectivităţi sau unui individ. */De ~* = executat după moda unei anumite epoci din trecut. 3. Mod, fel de a acţiona, de a se comporta. */În ~ mare* = realizat cu mijloace deosebit de mari, cu amploare. 4. Fiecare dintre cele două sisteme de calculare a timpului calendaristic (*~ nou* şi *~ vechi*), între care există o diferenţă de 13 zile. B. Instrument ascuţit, de metal sau de os, cu care se scria în Antichitate pe tăbliţele de ceară. C. (bot.) Parte a pistilului care poartă stigmatul. *s.n., pl.* stiluri.
stila *refl.* şi *tr.* A (se) forma, a (se) educa. *vb. I, ind. prez. 3* stilează.
stilat,-ă Care are o comportare, o ţinută aleasă; civilizat, manierat. *adj., pl.* stilaţi,-te.
stilaţie (-ţi-e) Scurgere a unui lichid picătură cu picătură. *s.f., art.* stilaţia, *g.-d. art.* stilaţiei, *pl.* stilaţii, *art.* stilaţiile.
stilet 1. Pumnal mic, cu lamă fină, triunghiulară. 2. Cilindru metalic, fin şi subţire, cu care se explorează o rană, o cavitate etc. *s.n., pl.* stilete.
stilism Grijă deosebită pentru stil, pentru formă. *s.n.*
stilist,-ă 1. Scriitor care se distinge prin calitatea stilului său. 2. Nume dat credincioşilor unei biserici ortodoxe care mai folosesc calendarul iulian. 3. Specialist în estetică industrială. 4. Specialist în tehnica aranjării părului. *s.m., pl.* stilişti; *s.f., g.-d. art.* stilistei, *pl.* stiliste.
stilistic,-ă Referitor la stil (A.1), la mijloacele de exprimare afectivă. *adj., pl.* stilistici,-ce.
stilistică Disciplină care studiază mijloacele de exprimare ale unui scriitor, ale unei colectivităţi etc. *s.f., g.-d. art.* stilisticii.

stilistician,-ă (-ci-an) Specialist în stilistică. *s.m., pl.* stilisticieni; *s.f., g.-d. art.* stilisticienei, *pl.* stilisticiene.
stiliza *tr.* 1. A da o formă corectă, îngrijită unei lucrări, unui text. 2. (în artele plastice) A reprezenta un obiect prin trăsăturile lui esențiale, dându-i un caracter decorativ. //A prelucra un motiv de artă populară într-o creație personală, păstrând elementele originare esențiale. *vb. I, ind. prez. 3* stilizează.
stilizare Acțiunea de a stiliza. *s.f., g.-d. art.* stilizării, *pl.* stilizări.
stilizat,-ă 1. (despre texte) Definitivat din punct de vedere stilistic. 2. (despre motive ornamentale) Realizat după un model din natură. *adj., pl.* stilizați,-te.
stilizator,-oare 1. Specialist în stilizarea textelor. 2. Desenator în producția filmelor de animație. *s.m., pl.* stilizatori; *s.f., g.-d. art.* stilizatoarei, *pl.* stilizatoare.
stilobat Postament care susține un șir de coloane. *s.m., pl.* stilobați.
stilodozimetru Dozimetru de radiație, de forma unui stilou. *s.n., art.* stilodozimetrul, *pl.* stilodozimetre.
stilograf Instrument cu care se efectuează punctele care redau alfabetul orbilor. *s.n., pl.* stilografe.
stilografie Procedeu tehnic prin care se obțin, cu ajutorul electrolizei, imitații de desene în peniță, gravuri în acvaforte etc. *s.f., art.* stilografia, *g.-d. art.* stilografiei.
stiloidă (-lo-i-) (anat.) Apofiză situată în partea mastoidiană a osului temporal. //(adj.) *Apofiză ~. s.f., g.-d. art.* stiloidei, *pl.* stiloide.
stilou Toc de scris prevăzut cu rezervor propriu de cerneală. *s.n., art.* stilouL, *pl.* stilouri.
stima *tr.* și *refl. recipr.* A avea stimă pentru cineva sau ceva; a (se) respecta, a (se) cinsti. *vb. I, ind. prez. 3* stimează.
stimabil,-ă (azi fam. sau ir.) Vrednic de stimă, de respect. *adj., pl.* stimabili,-e.
stimă Sentiment de prețuire, de respect pentru calitățile sau meritele cuiva. */Cu toată ~a* (sau *cu ~*), formulă de respect folosită, de obicei, la încheierea unei scrisori. *s.f., g.-d. art.* stimei.
stimul[1] Factor care declanșează o reacție specifică a organismului; excitant. *s.m., pl.* stimuli.
stimul[2] (rar) Stimulent, imbold. *s.n., pl.* stimuluri.
stimula *tr.* A face să sporească energia, randamentul unei persoane; a impulsiona. //A excita un organ, o funcție. *vb. I, ind. prez. 3* stimulează.
stimulant,-ă (rar) Stimulator[3]. *adj., pl.* stimulanți,-te.
stimulare Acțiunea de a stimula; impulsionare. *s.f., g.-d. art.* stimulării, *pl.* stimulări.
stimulativ,-ă Care stimulează. *adj., pl.* stimulativi,-e.
stimulator[1] Substanță organică care accelerează creșterea plantelor. *s.m., pl.* stimulatori.
stimulator[2] Aparat care stimulează o funcție organică. */~ cardiac* = proteză cardiacă electronică; pacemaker. *s.n., pl.* stimulatoare.
stimulator[3]**,-oare** Care stimulează. *adj., pl.* stimulatori,-oare.
stimulent 1. Ceea ce stimulează; impuls, îndemn. 2. Medicament, substanță care excită activitatea unui organism sau care se ia ca reconfortant împotriva oboselii. *s.n., pl.* stimulente.
stindard 1. Steag, drapel. */A ridica ~ul revoltei* (sau *luptei* etc.) = a porni o revoltă (sau o luptă etc.). 2. (fig.) Simbol de luptă, de înfrățire. //Tabără, front. *s.n., pl.* stindarde.
stingătoare Apărătoare pusă deasupra coșurilor de fum. */~ de lumânări* = instrument cu coada lungă, având în vârf o foarfecă specială cu care se sting mucurile lumânărilor în biserică. *s.f., g.-d. art.* stingătorii, *pl.* stingători.
stingător Dispozitiv, aparat etc. care servește la stingerea unei flăcări, a unui foc, a unor scântei etc.; extinctor. *s.n., pl.* stingătoare.
stinge 1. *tr.* A opri din ardere focul sau obiectele care ard. //A întrerupe o sursă de lumină. /(absol.) *Bea de ~* = e foarte bețiv. 2. *refl.* (despre foc sau despre obiecte care ard) A înceta de a arde; a se consuma. //(despre aștri, și fig.) A-și pierde lumina și strălucirea. 3. *tr.* și *refl.* (fig.) A (se) potoli, a (se) liniști. //*refl.* (fig.) A deveni lipsit de puteri; a slăbi. 4. *refl.* și *tr.* (despre sunete, zgomote) A slăbi în intensitate. 5. *tr.* A distruge, a nimici. //*refl.* A înceta din viață; a muri. 6. *tr.* A pune capăt unei obligații, unei acțiuni penale, unui împrumut etc. 7. *tr.* A turna apă (sau alt lichid) peste anumite preparate culinare încinse, lăsând apoi compoziția să fiarbă. //(chim.) A amesteca două substanțe al căror contact produce efervescență, cu dezvoltare de căldură. */A ~ var* = a turna apă peste piatra-de-var arsă pentru a obține var stins. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sting, *1 pl.* stingem, *perf. s. 1 sg.* stinsei, *1 pl.* stinserăm; *part.* stins.
stingere 1. Faptul de a (se) stinge. 2. Semnal prin care se anunță într-o unitate militară trecerea la odihna de noapte. *s.f., g.-d. art.* stingerii, *pl.* stingeri.
stingher,-ă Izolat, răzleț, singur. //Desperecheat. //(despre oameni) Singur, străin; stânjenit. *adj., pl.* stingheri,-e.
stinghereală Faptul de a stingheri sau de a se simți stânjenit, incomodat; deranj. *s.f., g.-d. art.* stingherelii, *pl.* stinghereli.
stingheri *tr.* A împiedica pe cineva în mișcări, în acțiuni; a incomoda. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stingheresc, *imperf. 3 sg.* stingherea; *conj. prez. 3* să stingherească.
stingherire Acțiunea de a stingheri. *s.f., g.-d. art.* stingheririi, *pl.* stingheriri.
stinghie (-ghi-e) 1. Bucată de lemn, lungă și îngustă, cu care se unesc sau se întăresc două elemente ale unei construcții de lemn. 2. (pop.) Parte a corpului unde se îmbină piciorul cu trunchiul. *s.f., art.* stinghia, *g.-d. art.* stinghiei, *pl.* stinghii, *art.* stinghiile.
stinghiuță (-ghi-u-) Diminutiv al lui stinghie. *s.f., g.-d. art.* stinghiuței, *pl.* stinghiuțe.
stins[1] Stingere. *s.n.*
stins[2]**,-ă** 1. Care nu mai arde. //Dispărut, mort. 2. (despre ochi, privire) Lipsit de strălucire, de vioiciune. 3. (despre sunete) Lipsit de sonoritate, slab. 4. (despre culori) Palid, șters. 5. (jur., despre acțiuni penale) Care a încetat, care și-a pierdut puterea juridică. 6. (despre reflexe condiționate) Care a dispărut treptat. 7. *Var ~* = pastă vâscoasă, albă, obținută prin reacția dintre piatra de var arsă și apă. *adj., pl.* stinși,-se.
stipelă Fiecare dintre frunzișoarele situate la baza pețiolului sau a limbului frunzelor. *s.f., g.-d. art.* stipelei, *pl.* stipele.
stipendia (-di-a) *tr.* (livr.) A subvenționa, a finanța o persoană, un grup etc. *vb. I, ind. prez. 3* stipendiază, *1 pl.* stipendiem; *conj. prez. 3* să stipendieze; *ger.* stipendiind.
stipendist,-ă (înv.) Persoană care beneficia de un stipendiu. *s.m., pl.* stipendiști; *s.f., g.-d. art.* stipendistei, *pl.* stipendiste.
stipendiu (înv.) Ajutor în bani acordat cuiva; subvenție. *s.n., art.* stipendiul, *pl.* stipendii, *art.* stipendiile.
stiplex (chim.) Plexiglas. *s.n.*
stipula *tr.* (jur.) A prevedea o clauză într-un act, într-un contract etc. *vb. I, ind. prez. 3* stipulează.
stipulație (-ți-e) (jur.) Clauză într-un act, într-un contract etc. *s.f., art.* stipulația, *g.-d. art.* stipulației, *pl.* stipulații, *art.* stipulațiile.

stirax Denumire dată unor specii de arbori tropicali, dintre care una produce rășina numită smirnă. *s.m.*
stiren Hidrocarbură lichidă, incoloră, folosită la fabricarea polistirenului, a cauciucului sintetic etc. *s.m., pl.* stireni.
stirigoaie Nume dat la două plante erbacee otrăvitoare, dintre care una cu flori albe, iar cealaltă cu flori de culoare purpuriu-închis. [*var.* ştirigoaie *s.f.*] *s.f., art.* stirigoaia, *g.-d. art.* stirigoii, *pl.* stirigoi.
stirpe (livr.) Neam, familie; origine. *s.f., g.-d. art.* stirpei, *pl.* stirpe.
stiva *tr.* (rar) A stivui. *vb. I, ind. prez. 3* stivează.
stivaj (rar) Aşezare în stive a mărfurilor în magazia unei nave. *s.n., pl.* stivaje.
stivare (rar) Stivuire. *s.f., g.-d. art.* stivării, *pl.* stivări.
stivator (rar) Stivuitor. *s.m., pl.* stivatori.
stivă Mulţime de obiecte de acelaşi fel (lemne, cărămizi etc.) aşezate ordonat unele peste altele. *s.f., g.-d. art.* stivei, *pl.* stive.
stivui *tr.* A aranja în stive; a stiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* stivuiesc, *imperf. 3 sg.* stivuia; *conj. prez. 3* să stivuiască.
stivuire Acţiunea de a stivui. *s.f., g.-d. art.* stivuirii, *pl.* stivuiri.
stivuitor,-oare (-vu-i-) Muncitor care se ocupă cu stivuirea; stivator. *s.m., pl.* stivuitori; *s.f., g.-d. art.* stivuitoarei, *pl.* stivuitoare.
stoarce *tr.* 1. A apăsa sau a strânge tare un lucru pentru a scoate lichidul pe care îl conţine; a răsuci un material textil pentru a face să iasă apa din el. / *A ~* (pe cineva) *de puteri* (sau *de vlagă*) = a istovi de puteri (pe cineva). (fam.) *A-şi ~ creierii* = a se frământa pentru a găsi o soluţie. 2. A scoate sucul, lichidul care îmbibă un lucru. /*A ~ lacrimi* = a face să plângă. 3. (fig.) A obţine un profit; a lua un bun prin constrângere. 4. (fig.) A obţine ceva cu mare efort. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* storc, *perf. s. 1 sg.* storsei, *1 pl.* stoarserăm; *part.* storş.
stoarcere Acţiunea de a stoarce; storş[1]. *s.f., g.-d. art.* stoarcerii, *pl.* stoarceri.
stobor[1] (înv., reg.) Par îngust, scândură din care se face gardul; ulucă. *s.m., pl.* stobori.
stobor[2] (înv., pop.) Gard, împrejmuire de uluci. *s.n., pl.* stoboruri.
stoborî *tr.* (reg.) A împrejmui cu stoborі[1]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* stoborăsc, *imperf. 3 sg.* stoboră; *conj. prez. 3* să stoborască; *ger.* stoborând; *part.* stoborât.
stoc Cantitate de bunuri materiale aflate la un moment dat într-un magazin, într-un depozit etc., servind la continuarea producţiei sau a desfacerii. //Cantitate mare de date, de informaţii etc. *s.n., pl.* stocuri.
stoca *tr.* A crea un stoc. *vb. I, ind. prez. 3* stochează.
stocaj Stocare. *s.n., pl.* stocaje.
stocare Acţiunea de a stoca; stocaj. *s.f., g.-d. art.* stocării, *pl.* stocări.
stocastic,-ă (despre fenomene) Întâmplător. [*var.* stohastic,-ă *adj.*] *adj., pl.* stocastici,-ce.
stocastică Aplicare a calculului probabilităţilor la rezultatele statistice. [*var.* stohastică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* stocasticii.
stocher (tehn.) Dispozitiv de încărcare automată a combustibilului solid în focarul locomotivei cu aburi. *s.n., pl.* stochere.
stocî *tr.* (reg.) A stoarce (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* stocesc, *imperf. 3 sg.* stoceа; *conj. prez. 3* să stoceaască.
stoechiometric,-ă v. **stoichiometric.**
stoechiometrie v. **stoichiometrie.**
stofă 1. Ţesătură groasă de lână sau de fibre sintetice, întrebuinţată la confecţionarea îmbrăcămintei, la tapisarea mobilei etc. 2. (fig.) Talent, aptitudine. /*A avea ~* = a avea calităţi deosebite. [*var.* ştofă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* stofei, *pl.* stofe.
stog Grămadă mare de fân, de snopi etc. aşezată în formă cilindrică şi terminată printr-un vârf conic. *s.n., pl.* stoguri.
stogoş,-ă (despre oi) Care aparţine unei varietăţi rezultate din încrucişarea raselor ţigaie şi ţurcană; (despre lână) cu firul lung şi gros. *adj., pl.* stogoşi,-e.
stogoşat,-ă (reg.) 1. (despre oi sau despre lâna lor) Stogoş. 2. (fig., despre căciuli) De formă ţuguiată şi cu vârful răsfrânt. *adj., pl.* stogoşaţi,-te.
stoguşor (pop.) Diminutiv al lui stog. *s.n., pl.* stoguşoare.
stohastic,-ă v. **stocastic.**
stohastică v. **stocastică.**
stoic,-ă I. *adj.* 1. Referitor la stoicism (1). 2. Ferm, neclintit. II. *s.m.* şi *f.* 1. Adept al stoicismului (1). 2. Om cu mare tărie sufletească. *adj., s.m.* şi *f., pl.* stoici,-ce.
stoichiometric,-ă Referitor la stoichiometrie. [*var.* stoechiometric,-ă *adj.*] *adj., pl.* stoichiometrici,-ce.
stoichiometrie Ramură a chimiei care studiază raporturile cantitative dintre elemente, în combinaţii sau în reacţii. [*var.* stoechiometrie *s.f.*] *s.f., art.* stoichiometria, *g.-d. art.* stoichiometriei.
stoicism (sto-i-) 1. Curent filosofic în Grecia şi Roma antică, conform căruia omul trebuie să se conducă după raţiune. 2. Tărie, fermitate morală. *s.n.*
stokes (stăucs) (fiz.) Unitate de măsură a vâscozităţii cinematice în sistemul CGS. *s.m., pl.* stokes.
stol 1. Grup (mare) de păsări zburătoare de acelaşi fel. 2. Grup (mare) de fiinţe omeneşti; ceată. 3. (înv.) Coloană de soldaţi. 4. (rar) Mulţime de lucruri de acelaşi fel. //(reg.) Mănunchi. *s.n., pl.* stoluri.
stolă 1. Rochie lungă şi largă, care se strânge pe corp cu două cordoane, purtată de matroanele romane. 2. Un fel de fâşie lungă, purtată de preoţii catolici ca ornament în timpul slujbei religioase. *s.f., g.-d. art.* stolei, *pl.* stole.
stoler (reg.) Tâmplar, dulgher. *s.m., pl.* stoleri.
stolerie (reg.) Tâmplărie, dulgherie. *s.f., art.* stolerіa, *g.-d. art.* stolerіei.
stolişor Diminutiv al lui stol. *s.n., pl.* stolişoare.
stolnă Excavaţie orizontală sau puţin înclinată într-o mină, având ieşire directă la suprafaţă. *s.f., g.-d. art.* stolnei, *pl.* stolne.
stolnic I. (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Dregător care avea grijă de masa domnească. //Şef bucătar boieresc. 2. (pop.) Persoană eare conduce nunta şi serveşte nuntaşii la masă. *s.m., pl.* stolnici.
stolniceasă 1. Soţie de stolnic (1). 2. (pop.) Femeie care serveşte nuntaşii la masă. *s.f., g.-d. art.* stolniceasei, *pl.* stolnicese.
stolnicel Subaltern al stolnicului (1). *s.m., pl.* stolniceі, *art.* stolniceii.
stolnicie Slujba, funcţia stolnicului (1). *s.f., art.* stolnicіa, *g.-d. art.* stolnicіei, *pl.* stolnicіi, *art.* stolnicіile.
stolon Tulpină sau ramură târâtoare care, prin înrădăcinare, dă naştere unei plante noi. *s.m., pl.* stoloni.
stolonifer,-ă (despre plante) Care are stoloni. *adj., pl.* stoloniferi,-e.
stomac Parte a aparatului digestiv, la om şi la animalele superioare, în formă de pungă, situată între esofag şi duoden, în care se face digestia alimentelor. /(fam.) *A nu avea* (pe cineva) *la ~* = a nu putea suferi pe cineva. (fam.) *A-şi pune ~ul la cale* = a mânca. [*var.* (înv.) stomah *s.n.*] *s.n., pl.* stomacuri.
stomacal,-ă Referitor la stomac. *adj., pl.* stomacali,-e.
stomah v. **stomac.**
stomalgie Durere de gură. *s.f., art.* stomalgia, *g.-d. art.* stomalgіei, *pl.* stomalgіi, *art.* stomalgіile.

stomată Mică deschizătură în epiderma frunzelor, prin care se reactivează schimbul de gaze dintre plantă şi mediu şi se elimină apa din plantă. *s.f., g.-d. art.* stomatei, *pl.* stomate.
stomatită Inflamaţie a mucoasei cavităţii bucale. *s.f., g.-d. art.* stomatitei, *pl.* stomatite.
stomatolog,-ă Medic specialist în stomatologie. *s.m., pl.* stomatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* stomatologei, *pl.* stomatologe.
stomatologic,-ă Referitor la stomatologie. *adj., pl.* stomatologici,-ce.
stomatologie Parte a medicinei care studiază anatomia, fiziologia şi bolile cavităţii bucale, în special ale dinţilor. *s.f., art.* stomatologia, *g.-d. art.* stomatologiei.
stomatoscop (med.) Instrument folosit la stomatoscopie. *s.n., pl.* stomatoscoape.
stomatoscopie (med.) Examinare a mucoasei cavităţii bucale cu ajutorul stomatoscopului. *s.f., art.* stomatoscopia, *g.-d. art.* stomatoscopiei, *pl.* stomatoscopii, *art.* stomatoscopiile.
stop[1] Stai! Opreşte. //(în telegrame, marcând sfârşitul unei fraze) Punct! *interj.*
stop[2] 1. Oprire bruscă a mingii, a pucului la unele jocuri sportive. 2. Semafor care reglează circulaţia în intersecţii. 3. Lampă din spate a unui autovehicul, care se aprinde când autovehiculul frânează. 4. (cin.) *~-camera* = procedeu de filmare combinat constând în oprirea bruscă a aparatului de filmare şi a personajelor din cadru, în efectuarea unor modificări scenice şi reluarea filmării. *s.n., pl.* stopuri.
stopa[1] *intr.* (despre vehicule) A se opri. //*tr.* A opri din mers un vehicul. *vb. I, ind. prez. 3* stopează.
stopa[2] *tr.* A repara o stofă ruptă sau rărită refăcând ţesătura. *vb. I, ind. prez. 3* stopează.
stopaj (rar) Faptul de a stopa[2]. *s.n., pl.* stopaje.
stopare[1] Faptul de a stopa[1]. *s.f., g.-d. art.* stopării, *pl.* stopări.
stopare[2] Acţiunea de a stopa[2]; stopat. *s.f., g.-d. art.* stopării, *pl.* stopări.
stopat Stopare[2]. *s.n.*
stop-cadru Efect folosit în cinematografie şi în televiziune, care constă în oprirea mişcării şi menţinerea unei imagini staţionare. *s.n., art.* stop-cadrul, *pl.* stop-cadre.
stoper[1] Fundaş situat în centrul liniei de apărare a unei echipe de fotbal. *s.m., pl.* stoperi.
stoper[2] Ciocan perforator folosit la forarea găurilor verticale de jos în sus. *s.n., pl.* stopere.
stor Perdea de ţesătură, de împletitură sau din scândurele subţiri, orizontale şi mobile, care se montează la ferestre pentru a feri încăperea de razele soarelui. *s.n., pl.* storuri.
storax Răşină mirositoare, utilizată în parfumerie şi în medicină. *s.n.*
storcătoare (pop.) Instalaţie de stors sau de tescuit. *s.f., g.-d. art.* storcătorii, *pl.* storcători.
storcător 1. Teasc. 2. Mustuitor. *s.n., pl.* storcătoare.
storci *tr.* (reg.) 1. A stoarce (1). 2. A strivi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* storcesc, *imperf. 3 sg.* storcea; *conj. prez. 3* să storcească.
storcitor,-oare (reg.) Care stoarce, care serveşte la stors. *adj., pl.* storcitori,-oare.
storcoşi *tr.* (reg.) A strivi, a terciui fructe. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* storcoşeşte.
storna *tr.* A rectifica o înregistrare contabilă efectuată greşit. *vb. I, ind. prez. 3* storneză.
stornare Acţiunea de a storna; storno. *s.f., g.-d. art.* stornării, *pl.* stornări.
storno (it.) Stornare. //Sumă stornată. *s.n., art.* stornoul.
stors[1] Stoarcere. //Timpul când se stoarce mustul. *s.n.*
stors[2], **stoarsă** 1. Din care s-a extras lichidul pe care îl conţinea. 2. (fig.) Obosit peste măsură; vlăguit. *adj., pl.* storşi, stoarse.
story (angl.) Povestire (ecranizată). *s.n., art.* story-ul, *pl.* story-uri.
stos Numele unui joc de cărţi. *s.n., pl.* stosuri.
stosişor (rar) Diminutiv al lui stos. *s.n., pl.* stosişoare.
stovaină Pulbere albă, amară, utilizată ca anestezic local. *s.f., g.-d. art.* stovainei.
strabic,-ă (Persoană) care suferă de strabism. *adj., s.m.* şi *f., pl.* strabici,-ce.
strabism Anomalie care constă în lipsa de paralelism a axelor vizuale, având ca urmare privirea crucişă. *s.n.*
strabometru Instrument cu care se măsoară gradul de deviaţie a ochiului în strabism. *s.n., art.* strabometrul, *pl.* strabometre.
strabotomie Operaţie la muşchiul ochiului pentru corectarea strabismului. *s.f., art.* strabotomia, *g.-d. art.* strabotomiei, *pl.* strabotomii, *art.* strabotomiile.
strachină Vas de lut ars, uşor adâncit, întrebuinţat în loc de farfurie. //Cantitate de mâncare cuprinsă într-un astfel de vas. *s.f., g.-d. art.* strachinii, *pl.* strachini.
stradal,-ă Referitor la stradă, la drumuri. *adj., pl.* stradali,-e.
stradă Cale de comunicaţie (pavată sau asfaltată) în interiorul unei localităţi, pentru circulaţia pietonilor şi a vehiculelor. */Omul de pe ~* = un anonim (reprezentând opinia publică). *A arunca* (pe cineva) *în ~* = a da (pe cineva) afară din casă. *s.f., g.-d. art.* străzii, *pl.* străzi.
stradelă (rar) Străduţă. *s.f., g.-d. art.* stradelei, *pl.* stradele.
Stradivarius (-ri-us) Vioară, violă sau violoncel fabricate de Antonio Stradivarius. *s.prop.n.*
strafidă v. **stafidă.**
strai[1] (pop.) Haină, îmbrăcăminte. *s.n., pl.* straie.
strai[2] Parâmă care susţine un arbore de navă. *s.n., pl.* straiuri.
straiţă (reg.) Traistă. *s.f., g.-d. art.* straiţei, *pl.* straiţe.
strajă 1. Pază, apărare. */A face* (sau *a ţine*) *~* = a sta de pază. *A-şi pune ~ gurii* (sau, rar, *ochilor*) = a-şi înfrâna dorinţa de a vorbi (sau de a privi). 2. (azi, rar) Paznic, străjer, santinelă. //Post de veghe. //(înv.) Fiecare dintre cele patru unităţi de timp în care se împărţea noaptea. //Gardă, escortă. 3. *Foaie de ~* = prima foaie a unei cărţi, înaintea paginii de titlu. 4. Fiecare dintre cei patru stâlpi de la colţurile unei case de bârne. 5. Apărătoare la mânerul unei săbii. 6. Vamă prin care, după religia creştină, trece sufletul mortului, înaintea judecăţii. 7. Sfoară sau funie folosită la diferite instrumente de pescuit. [*var.* (reg.) streajă *s.f.*] *s.f., art.* straja, *g.-d. art.* străjii, *pl.* străji.
strama (înv., reg.) Fir destrămat dintr-o ţesătură. *s.f., g.-d. art.* stramei, *pl.* strame.
strană 1. Fiecare dintre scaunele aşezate în biserica ortodoxă de-a lungul pereţilor naosului, pe care stau credincioşii în timpul slujbei. 2. Loc destinat cântăreţilor în biserică. *s.f., g.-d. art.* stranei, *pl.* strane.
strangula 1. *tr.* şi *refl.* A (se) strânge de gât, a (se) sugruma. 2. *tr.* A sufoca, a înăbuşi. 3. *tr.* A micşora lăţimea secţiunii de curgere a unui fluid într-o conductă, pe cursul unei ape etc. [*var.* ştrangula *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* strangulează.
strangulare 1. Acţiunea de a (se) strangula; strangulaţie. 2. (med., pop.) Ocluzie intestinală. [*var.* ştrangulare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* strangulării, *pl.* strangulări.
strangulat,-ă Mort prin strangulare; gâtuit. *adj., pl.* strangulaţi,-te.
strangulaţie (-ţi-e) Strangulare. *s.f., art.* strangulaţia, *g.-d. art.* strangulaţiei, *pl.* strangulaţii, *art.* strangulaţiile.
straniu,-ie Neobişnuit, ciudat, bizar. *adj., pl.* straniі.

strapaţ (reg.) Arşiţă. *s.n., pl.* strapaţuri.
strapazan Cui de lemn de care se leagă vâsla. *s.n., pl.* strapazane.
strapontin v. **strapontină.**
strapontină Scaun rabatabil, fără spătar, folosit într-o sală de spectacol, pe culoarul unui tren, în autobuz etc. [*var.* strapontin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* strapontinei, *pl.* strapontine.
stras/ştras Sticlă cu oxid de plumb din care se fac imitaţii de pietre preţioase. *s.n., pl.* strasuri/ştrasuri.
straşină v. **streaşină.**
straşnic[1] Plantă erbacee din familia ferigilor. *s.m., pl.* straşnici.
straşnic[2]**,-ă** 1. (exprimă ideea de superlativ) Foarte bun, foarte frumos; extraordinar, nemaipomenit. 2. Îngrozitor, înfiorător, puternic. //Foarte aspru. *adj., pl.* straşnici,-ce.
strat 1. Material, substanţă întinsă uniform pe o suprafaţă de altă natură sau între două suprafeţe. 2. Depozit de roci sedimentare, cu compoziţia relativ omogenă, aflat între alte depozite. 3. Influenţă exercitată asupra unei limbi date. 4. (fig.) Pătură socială. 5. Fâşie îngustă de pământ pe care se seamănă legume sau flori. 6. (pop.) Aşternut pentru animale. 7. (pop.) Aşternut pentru oameni. 8. Postament. //Patul puştii. *s.n., pl.* straturi/(geol.) strate.
stratagemă 1. Procedeu întrebuinţat în război pentru a înşela pe inamic. 2. Şiretlic, tertip. *s.f., g.-d. art.* stratagemei, *pl.* stratageme.
stratametru Instrument cu care se măsoară direcţia şi înclinarea stratelor geologice în dreptul unei sonde petroliere. *s.n., art.* stratametrul, *pl.* stratametre.
strateg 1. (în Grecia antică) Comandant militar al unei cetăţi; fiecare dintre cei zece magistraţi supremi ai Atenei. 2. Comandant de oşti, bun cunoscător al strategiei. *s.m., pl.* strategi.
strategic,-ă De strategie. //(despre locuri, drumuri, poziţii) Important pentru desfăşurarea unor operaţii militare. //Foarte important (pentru realizarea unui proiect). *adj., pl.* strategici,-ce.
strategie 1. Parte a artei militare care se ocupă cu pregătirea, planificarea şi desfăşurarea operaţiilor militare. //Stabilirea planului pentru atingerea acestui scop. 2. (fig.) Arta de a folosi toate mijloacele disponibile pentru asigurarea succesului într-o luptă, într-o activitate. *s.f., art.* strategia, *g.-d. art.* strategiei, *pl.* strategii, *art.* strategiile.
stratifica *refl.* şi *tr.* A (se) aşeza în mai multe straturi. *vb. I, ind. prez. 3* stratifică.
stratificare Acţiunea de a (se) stratifica; aşezare în straturi suprapuse; stratificaţie. *s.f., g.-d. art.* stratificării, *pl.* stratificări.
stratificaţie (-ţi-e) Stratificare. *s.f., art.* stratificaţia, *g.-d. art.* stratificaţiei, *pl.* stratificaţii, *art.* stratificaţiile.
stratigrafic,-ă Referitor la stratigrafie. *adj., pl.* stratigrafici,-ce.
stratigrafie 1. Ramură a geologiei care studiază evoluţia scoarţei terestre. 2. Procedeu de cercetare arheologică prin studiul succesiv al stratelor unui sit. 3. Dispunere cronologică, pe o axă verticală, a unor elemente sociale, lingvistice etc. *s.f., art.* stratigrafia, *g.-d. art.* stratigrafiei.
stratocumulus Formaţie de nori având aspectul unor valuri. *s.m.*
stratosferă Stratul superior al atmosferei, care începe la înălţimea de aproximativ 11 km de suprafaţa Pământului. *s.f., g.-d. art.* stratosferei.
stratosferic,-ă Referitor la stratosferă. *adj., pl.* stratosferici,-ce.
stratostat Aerostat cu o nacelă ermetic închisă, destinat zborurilor în stratosferă. *s.n., pl.* stratostate.
stratus Formaţie de nori care arată ca un strat uniform de culoare gri. *s.m.*
strată Registru în care se înscriu toate operaţiile economice ale unei întreprinderi într-o formă nesistematizată din punct de vedere contabil. *s.f., g.-d. art.* stratei, *pl.* strate.
stră- Element de compunere care arată originea îndepărtată, vechimea etc.
străbate 1. *tr.* şi *intr.* A trece printr-un corp dintr-o parte în alta. 2. *tr.* A parcurge o suprafaţă întinsă de la un capăt la altul. 3. *intr.* A trece pe undeva cu greu, învingând obstacole. //(fig.) A izbuti, a reuşi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* străbat, *1 pl.* străbatem, *2 pl.* străbateţi, *imperf. 3 sg.* străbătea; *conj. prez. 3* să străbată; *imper. 2 sg.* străbate, *2 pl.* străbateţi; *ger.* străbătând; *part.* străbătut.
străbătere Acţiunea de a străbate. *s.f., g.-d. art.* străbaterii, *pl.* străbateri.
străbătător,-oare 1. Care străbate, care pătrunde prin ceva. //(fig.) Răzbătător. 2. Care parcurge un loc, o suprafaţă. *adj., pl.* străbătători,-oare.
străbun,-ă 1. *adj.* Strămoşesc. II. *s.m.* şi *f.* 1. Tatăl sau mama bunicului ori a bunicii, în raport cu strănepoţii lor. 2. Strămoş (1). *adj., s.m.* şi *f., pl.* străbuni,-e.
străbunesc,-ească (înv.) Strămoşesc, străvechi. *adj., pl.* străbuneşti.
străbunic,-ă Străbun (II.1). *s.m., pl.* străbunici; *s.f., g.-d. art.* străbunicii, *pl.* străbunici.
străchinar Meseriaş care face străchini. *s.m., pl.* străchinari.
străchinea (pop.) Străchinuţă. *s.f., art.* străchineaua, *g.-d. art.* străchinelei, *pl.* străchinele, *art.* străchinelele.
străchinoaie (pop.) Augmentativ al lui strachină. *s.f., g.-d. art.* străchinoaiei, *pl.* străchinoaie.
străchinuţă Diminutiv al lui strachină; străchioară. *s.f., g.-d. art.* străchinuţei, *pl.* străchinuţe.
străchioară (-chi-oa-) (pop.) Străchinuţă. *s.f., g.-d. art.* străchioarei, *pl.* străchioare.
străda|nic,-ă (înv., reg.) Harnic, sârguincios. *adj., pl.* străda|nici,-ce.
străda|nie (-ni-e) (înv.) Silinţă îndelungată, efort pentru a realiza ceva; străduinţă, străduială. *s.f., art.* străda|nia, *g.-d. art.* străda|niei, *pl.* străda|nii, *art.* străda|niile.
strădui *refl.* A depune multe eforturi pentru a realiza ceva; a se sili. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se străduieşte/se străduie, *imperf. 3 sg.* se străduia; *conj. prez. 3* să se străduiască/să se străduie.
străduială (rar) Străduire. *s.f., g.-d. art.* străduielii, *pl.* străduieli.
străduinţă Străduire. *s.f., g.-d. art.* străduinţei, *pl.* străduinţe.
străduire (rar) Acţiunea de a se strădui. *s.f., g.-d. art.* străduirii, *pl.* străduiri.
străduitor,-oare (-du-i-) (rar) Care se străduieşte; silitor. *adj., pl.* străduitori,-oare.
străduţă Diminutiv al lui stradă. *s.f., g.-d. art.* străduţei, *pl.* străduţe.
străfulgera I. *intr.* A sclipi, a luci, a fulgera. 2. *intr.* (fig., despre un gând, o idee) A trece repede prin minte. 3. *tr.* A lovi pe cineva sau ceva pe neaşteptate. 4. *tr.* (fig.) A străbate cu mare viteză. *vb. I, ind. prez. 3* străfulgeră.
străfulgerare Faptul de a străfulgera. *s.f., g.-d. art.* străfulgerării, *pl.* străfulgerări.
străfund Adânc, adâncime. *s.n., pl.* străfunduri.
străgăiţe (pop.) 1. Disc de oţel găurit, care se montează pe osia roţii unui car pentru a împiedica frecarea roţii. 2. (la pl.) Podoabe adăugate la hamuri. *s.f., art.* străgăiţa, *g.-d. art.* străgăiţei, *pl.* străgăiţi, *art.* străgăiţile.
străin,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* 1. (Persoană) care face parte din populaţia altei ţări decât aceea în care se află sau

trăiește; (persoană) din altă regiune, localitate etc. decât aceea în care se află ori trăiește. 2. (Persoană) care nu se află în relații apropiate de rudenie sau de prietenie cu cineva ori care este înstrăinată sufletește de cineva sau de ceva. //(Om) care se simte sau este stingher. */Prin* (sau *printre, în*) *~i* = departe de casă, între oameni neprietenoși. II. *adj.* 1. (despre țări, locuri) Altul decât cel de origine al cuiva. //Propriu altui popor decât cel al persoanei despre care este vorba. 2. Care este în afară de preocupările sau de interesele cuiva. 3. (despre obiecte) Care nu este proprietatea cuiva. */A folosi muncă ~* = a exploata munca altuia. 4. Care are alte particularități decât mediul în care se află. 5. Neobișnuit, bizar. [*var.* (pop.) strein,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* străini,-e.

străinătate (stră-i-) 1. Țară sau loc în raport cu țara proprie a cuiva. 2. Mediu străin în care se află cineva, departe de familie, de cunoscuți. [*var.* (pop.) streinătate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* străinătății, *pl.* străinătăți.

străinism (stră-i-) (rar) Element lexical de jargon. *s.n., pl.* străinisme.

străjac (reg.) Saltea de paie. *s.n., pl.* străjace.

străjer,-ă I. *s.m.* Persoană care, în schimbul unor scutiri fiscale, avea obligația să păzească granițele (muntoase). //(înv., pop.) Paznic, străjă. II. *s.m.* și *f.* Tânăr care aparține străjeriei. III. *s.m.* Construcție din stâlpi de lemn, montată la piciorul unui pod de lemn pentru a-l proteja. [*var.* (înv.) strejar *s.m.*] *s.m., pl.* străjeri; *s.f., g.-d. art.* străjerei, *pl.* străjere.

străjerie (înv.) Organizație pentru tineret creată de Carol al II-lea. *s.f., art.* străjeria, *g.-d. art.* străjeriei.

străjui *tr.* (pop.) 1. A păzi, a apăra. *//intr.* (fig.) A veghea. 2. (fig.) A mărgini ceva. [*var.* (reg.) strejui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* străjuiesc, *imperf. 3 sg.* străjuia; *conj. prez. 3* să străjuiască.

străjuire (înv., pop.) Faptul de a străjui; pază. *s.f., g.-d. art.* străjuirii, *pl.* străjuiri.

străjuitor,-oare (-ju-i-) (rar) Care păzește. //(s.) Paznic. *adj., pl.* străjuitori,-oare.

străli̯mpede (rar) Foarte limpede. *adj., pl.* străli̯mpezi.

străluc Insectă din ordinul coleopterelor, de culoare verde sau roșcată, cu luciu metalic specific. *s.m., pl.* străluci.

străluci *intr.* 1. A luci puternic; a scânteia, a sclipi. //(p. anal.) A părea că răspândește lumină (datorită albeții, curățeniei etc.). 2. (fig., despre oameni) A se distinge prin calitățile sale; a se remarca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strălucesc, *imperf. 3 sg.* strălucea; *conj. prez. 3* să strălucească.

strălucire 1. Faptul de a străluci; lumină vie reflectată; sclipire. 2. (fig.) Fast, splendoare; mărire, glorie. 3. (fiz.) Mărime care caracterizează intensitatea luminoasă a unei surse de lumină. *s.f., g.-d. art.* strălucirii, *pl.* străluciri.

strălucit,-ă 1. Care strălucește; sclipitor. 2. (fig., despre oameni) Distins, remarcabil. //(despre abstracte) Glorios. 3. Fastuos, bogat. *adj., pl.* străluciți,-te.

strălucitor,-oare Care strălucește; lucitor. //(despre ochi, privire, față) Expresiv, luminos. *adj., pl.* strălucitori,-oare.

strălumina *intr.* și *tr.* (rar) A lumina puternic. *vb. I, ind. prez. 3* strălumină.

străluminare (rar) Acțiunea de a strălumina. *s.f., g.-d. art.* strălumini̯rii, *pl.* strălumini̯ri.

strămătură (înv., pop.) 1. Lână toarsă, de diferite culori, folosită la țară la țesut, brodat etc. 2. Destrămătură. *s.f., g.-d. art.* strămături, *pl.* strămături.

strămoș,-oașă 1. Persoană care a trăit cu câteva generații înaintea cuiva și care aparține aceleiași familii; (la m. pl.) generațiile anterioare; înaintașii dintr-o epocă îndepărtată; străbun (II.2). 2. Străbun (II.1). *s.m., pl.* strămoși; *s.f., art.* strămoașa, *g.-d. art.* strămoașei, *pl.* strămoașe.

strămoșesc,-ească Referitor la strămoși, moștenit de la strămoși. *adj., pl.* strămoșești.

strămoșește Ca strămoșii. *adv.*

strămurare (pop.) Băț ascuțit cu care se îndeamnă vitele la mers; strămurariță. //Nuia lungă și subțire. *s.f., g.-d. art.* strămurării, *pl.* strămurări.

strămurariță (pop.) Strămurare. *s.f., g.-d. art.* strămurariței, *pl.* strămurarițe.

strămuta 1. *refl.* și *tr.* A (se) muta în altă parte; a-și schimba domiciliul, reședința. */refl. A se ~ de aici* (sau *din viață*) = a muri. (tr.) (fam.) *A-i ~* (cuiva) *fălcile* = a lovi (pe cineva) cu putere în obraz. 2. *tr.* (pop.) A preface, a transforma. 3. *tr.* (înv.) A-și schimba gândurile, hotărârile. *vb. I, ind. prez. 3* strămută.

strămutare Acțiunea de a (se) strămuta. //Trimitere a unui proces de la o instanță la alta de același grad sau de la un organ de urmărire penală la altul. *s.f., g.-d. art.* strămutării, *pl.* strămutări.

strănepot,-oată I. *s.m.* și *f.* Copil al nepotului sau al nepoatei de fiu sau de fiică, considerat în raport cu străbunicii lui; copil al nepotului de frate sau de soră, considerat în raport cu părinții unchilor și mătușilor lui. II. *s.m.* (la pl.) Urmași, descendenți. *s.m., pl.* strănepoți; *s.f., g.-d. art.* strănepoatei, *pl.* strănepoate.

strănut Strănutat. *s.n., pl.* strănuturi.

strănuta *intr.* A elimina cu zgomot, pe nas și pe gură, aerul din plămâni, printr-o mișcare bruscă, involuntară a mușchilor expiratori. */Praf de ~t* = substanță medicamentoasă iritantă care provoacă strănutul. *vb. I, ind. prez. 3* strănută.

strănutare Strănutat. *s.f., g.-d. art.* strănutării, *pl.* strănutări.

strănutat Zgomot produs de cel care strănută; strănut, strănutare. *s.n.*

străpungător,-oare Care străpunge (sau dă impresia că străpunge). *adj., pl.* străpungători,-oare.

străpunge *tr.* 1. A împunge ceva cu un obiect cu vârf ascuțit (făcându-l să răzbată în partea cealaltă); (p. ext.) a ucide cu o armă ascuțită. 2. A perfora, a găuri. 3. (fig.) A străbate, a trece prin ceva. */A ~ frontul* = a distruge într-un anumit loc linia de apărare a inamicului. 4. A realiza legătura dintre două lucrări miniere subterane. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* străpung, *perf. s. 1 sg.* străpunsei, *1 pl.* străpunserăm; *part.* străpuns.

străpungere Acțiunea de a străpunge; perforare. *s.f., g.-d. art.* străpungerii, *pl.* străpungeri.

străromână (lingv.) Stadiu în evoluția limbii române anterior diferențierii dialectale; româna comună. *s.f., g.-d. art.* străromânei.

strășnici *tr.* (înv.) A trata pe cineva cu asprime. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strășnicesc, *imperf. 3 sg.* strășnicea; *conj. prez. 3* să strășnicească.

strășnicie 1. Tratament sever; asprime. 2. Forță, putere. 3. Grozăvie. *s.f., art.* strășnicia, *g.-d. art.* strășniciei.

strătăla *tr.* (pop.) A întrețăia. *vb. I, ind. prez. 1* și *2 sg.* strătai, *3* strătaie, *1 pl.* strătăiem, *2 pl.* strătăiați; *conj. prez. 3* să strătaie; *ger.* strătăind; *part.* strătăiat.

străvechi,-e Care datează de foarte multă vreme. //(prin exagerare sau glumeț) Vechi, uzat. //Care aparține Antichității sau preistoriei. *adj., pl.* străvechi.

străvedea *refl.* A se vedea neclar (prin ceață, printr-un corp străveziu etc.). [*var.* (reg.) strevedea *vb.*] *vb. II, ind. prez. 3 sg.* se străvede, *1 pl.* ne străvedem; *conj. prez. 3* să se străvadă; *ger.* străvăzându-se; *part.* străvăzut.

străvezime (rar) Însușirea de a fi străveziu (1); transparență. *s.f., g.-d. art.* străvezimii.

străveziu,-ie 1. Transparent. 2. Clar, limpede, luminos. 3. (despre oameni) Cu pielea obrajilor subțire, palidă. //Foarte slab. 4. (fig., și adv.) Evident. *adj., pl.* străvezii.

strâmb,-ă I. *adj.* 1. (despre lucruri) Care prezintă abateri de la forma normală. //(despre drumuri) Întortocheat. 2. Lăsat într-o parte; înclinat. //(despre oameni sau părți ale corpului) Îndoit, gârbovit; (p. ext.) deformat. 3. (fig.) Nedrept; necinstit. //Făcut pentru a înșela. II. *adv.* 1. Cu corpul sucit sau cu spatele încovoiat. */A sta* (sau *a ședea*) *~ și a judeca drept* = a recunoaște adevărul. 2. Într-o parte; pieziș; (p. ext.) în dezordine. */A râde* (sau *a zâmbi*) *~* = a râde (sau a zâmbi) nesincer, forțat. *A călca ~* = a fi imoral. *A privi ~* = a privi cu dușmănie. (fam.) *A băga ~e* = a face afirmații defavorabile unei persoane. *adj., pl.* strâmbi,-e; *adv.*

strâmba 1. *tr.* A face să nu mai fie drept; a încovoia, a curba. /(fam.) *A ~* (cuiva) *gâtul* = a suci (cuiva) gâtul. 2. *tr.* A devia de la poziția normală; a apleca într-o parte. */A-și ~ gâtul* sau (refl.) *a i se ~ cuiva gâtul* = a ține gâtul sau capul într-o poziție forțată, sucită, pentru a putea privi într-o anumită direcție. 3. *refl.* și *tr.* A (se) schimonosi (la față), ca expresie de durere sau de dispreț, de nemulțumire etc. /(intr.) *A ~ din nas* = a-și arăta nemulțumirea. (refl.) *A se ~ de râs* = a râde cu poftă. 4. *tr.* A imita în bătaie de joc fizionomia cuiva. *//refl.* (fig.) A face mofturi. *vb. I, ind. prez. 3* strâmbă.

Strâmbă-Lemne Voinic din basmele populare românești. *s.prop.m.*

strâmbătate (înv., pop.) Nedreptate; (p. ext.) neadevăr. *s.f., g.-d. art.* strâmbătății, *pl.* strâmbătăți.

strâmbătură 1. Faptul de a (se) strâmba; grimasă, schimonoseală a feței; strâmbet. 2. (fig.) Fandoseală, schimonoseală; imitare (în batjocură) a cuiva. 3. Obiect strâmb. *s.f., g.-d. art.* strâmbăturii, *pl.* strâmbături.

strâmbet (rar) Strâmbătură. *s.n., pl.* strâmbete.

strâmt[1] (pop.) *A fi la largul său și la ~ul altuia,* se spune ironic despre cineva care își ia anumite libertăți, incomodând pe altcineva. *s.n.*

strâmt[2]**,-ă** I. Care nu este (destul de) larg. 2. Care nu poate cuprinde mult. 3. (fig.) Mărginit, meschin; lipsit de orizont. /(fam.) *A fi ~ la minte* = a fi lipsit de inteligență. [*var.* strimt,-ă *adj.*] *adj., pl.* strâmți,-te.

strâmta *tr.* și *refl.* A (se) face (mai) strâmt; a (se) îngusta. *vb. I, ind. prez. 3* strâmtează.

strâmtare Acțiunea de a (se) strâmta. *s.f., g.-d. art.* strâmtării, *pl.* strâmtări.

strâmticel,-ică Diminutiv al lui strâmt; strâmtuț. *adj., pl.* strâmticei,-ele.

strâmtime (rar) Loc strâmt. *s.f., g.-d. art.* strâmtimii, *pl.* strâmtimi.

strâmtoare 1. Loc îngust; defileu, trecătoare. 2. Fâșie îngustă de apă care leagă două mări sau două oceane. 3. Faptul de a fi strâmt. 4. (fig.) Situație grea, lipsă de bani; încurcătură. *s.f., g.-d. art.* strâmtorii, *pl.* (1, 2) strâmtori.

strâmtora 1. *tr.* A băga la strâmtoare; a înghesui. //(fig.) A obliga, a constrânge. 2. *refl.* A se mulțumi cu o viață mai modestă, a-și restrânge cheltuielile. [*var.* (înv.) strâmtori *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* strâmtorează.

strâmtorare Faptul de a (se) strâmtora; (fig.) situație grea; lipsă de bani. [*var.* (înv.) strâmtorire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* strâmtorării, *pl.* strâmtorări.

strâmtori v. **strâmtora.**

strâmtorire v. **strâmtorare.**

strâmtuț,-ă (rar) Strâmticel. *adj., pl.* strâmtuți,-e.

strângător,-oare I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care strânge, care agonisește. II. *s.m.* și *f.* (înv.) Persoană care adună ceva. *adj., s.m.* și *f., pl.* strângători,-oare.

strânge A. 1. *tr.* A trage de capetele unei sfori, unei curele etc. înfășurate pentru a lega un obiect; a face ca o legătură să fie mai strânsă. */A ~ frâul* = a trage de frâu pentru a îndemna calul. *A ~ cureaua* = a răbda (de foame). (refl.) *A i se ~ funia la par* = a ajunge într-o situație dificilă, când nu mai poate face cum vrea. 2. *tr.* (fig.) A întări legăturile de prietenie, relațiile etc. cu cineva. 3. *tr.* A prinde cu mâna, cu brațele. */A(-i) ~* (cuiva) *mâna* = a da mâna (cu cineva). *A ~* (pe cineva) *de gât* = a gâtui (pe cineva). 4. *tr.* A presa din două părți pentru a apropia, a comprima. */A ~* (pe cineva) *cu ușa* (sau *în clește, în balamale*) = a sili (pe cineva) să facă ceva sau să recunoască ceva. //(despre îmbrăcăminte) A apăsa asupra corpului (deoarece este prea strâmt). */A ~* (pe cineva) *în spate* (*de frig, de frică*) = a produce (cuiva) o senzație neplăcută (de frig, de frică). //A fixa (mai bine) un șurub, o piesă. */A ~ șurubul* = a constrânge (prin mijloace abuzive). //A înghesui, a îngrămădi. //(fig.) A sili, a constrânge. 5. *tr.* A închide o parte a corpului prin apropierea părților componente. */A-și ~ gura* = a tăcea din gură. *A-și ~ buzele* (*pungă*) sau (intr.) *a ~ din buze* = a-și încleșta buzele în semn de nemulțumire, de dispreț etc. *A-și ~ pumnii* = a-și încleșta pumnii în semn de mânie (reținută). *A-și ~ fruntea* (sau *sprâncenele*) sau (intr.) *a ~ din sprâncene* = a se încrunta; a se posomorî. (intr.) *A ~ din ochi* = a împreuna cu putere pleoapele, în semn de ciudă, de necaz etc. *Cât ai ~ din ochi* = într-o clipă, imediat. *A ~ din umeri* = a ridica din umeri în semn de dispreț, de nepăsare etc. 6. *tr.* A înfășura, a îndoi, a împături. 7. *refl.* și *tr.* A (se) ghemui, a (se) contracta. */A i se ~* (sau a strânge cuiva) *inima* = a simți (sau a face pe cineva să simtă) o emoție puternică, o supărare, o întristare. (refl.) *A se ~ în sine* = a se închide în sine. *//refl.* (despre lapte) A se închega. *//refl.* (despre lichide sau despre corpuri care conțin lichide) A îngheța. B. 1. *tr.* A aduna la un loc lucruri risipite. //A culege cereale, fructe. //A face provizii. 2. *tr.* A colecta; a pune bani de o parte. 3. *refl.* A se aduna laolaltă. */A se ~* (*acasă*) *de pe drumuri* = a nu mai fi hoinar. //A se îmbulzi. 4. *tr.* A pune bine, a așeza în ordine. /(intr.) *A ~ prin casă* (sau *prin odaie* etc.) = a deretica. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strâng, *perf. s. 1 sg.* strânsei, *1 pl.* strânserăm; *part.* strâns.

strângere Faptul de a (se) strânge. */Cu ~ de inimă* = cu teamă, cu regret. *s.f., g.-d. art.* strângerii, *pl.* strângeri.

strâns[1] Strângere; adunatul recoltei; culeș. *s.n.*

strâns[2]**,-ă** I. *adj.* 1. Legat, înfășurat. //(despre haine) Ajustat pe talie, strâmt. //(fig.) Îndârjit. //(despre felul de a gândi) Coerent. 2. Prins, apucat. */A fi ~ la mână* sau *a fi cu mâna ~* = a fi zgârcit. 3. Presat, înghesuit. */Cu inima ~* = stăpânit de emoție; cu teamă. II. *adj.* 1. (despre lucruri) Adunat la un loc. 2. (despre bani) Agonisit, economisit. III. *adv.* 1. (indică gradul cel mai înalt al unei acțiuni) a) Foarte tare. b) Foarte mult. 2. Cu strictețe, întocmai. *adj., pl.* strânși,-se; *adv.*

strânsă (pop.) Avere; provizie, recoltă. *s.f.*

strânsătură (reg.) 1. Strângere. 2. Strânsură (A.1). *s.f., g.-d. art.* strânsăturii, *pl.* strânsături.

strânsoare A. 1. Senzație de apăsare, de presiune; încleștare. 2. (fig.) Constrângere. //(înv.) Cazną, suferință. 3. Loc îngust, strâmt; îngustime. B. 1. (pop.) Recoltă. //Bogăție. 2. (înv.) Colecție. *s.f., g.-d. art.* strânsorii, *pl.* strânsori.

strânsură (rar) A. 1. (peior.) Adunare de oameni; strânsătură (2). */De ~* = de tot felul. *Oaste de ~* = (în Moldova medievală) oaste formată din țărani, târgoveți, boieri și slugile lor, care luptau alături de trupele regulate. 2. Plante adunate de pe câmp; recoltă, nutreț. B. Apăsare, presiune. *s.f., g.-d. art.* strânsurii, *pl.* strânsuri.

streajă v. **strajă.**

streașină 1. Marginea de jos a acoperișului unei construcții, care iese în afara zidurilor, apărând pereții și fundațiile de ploaie. */A(-și) pune mâna* (sau *palma*) *~* (*la ochi* sau, rar, *ochilor, la frunte*) = a(-și) pune, a duce etc. mâna la frunte pentru a vedea mai bine sau pentru a

se apăra de soare. //Jgheab montat la marginea acoperişului pentru scurgerea apei de ploaie. 2. Acoperiş (de şindrilă) cu care se acoperă la ţară unele garduri sau porţi. //Ramurile copacilor de la marginea unei păduri. //Partea ieşită în afară la o claie sau la o şiră. //Marginea de jos a caierului. [*var.* (reg.) straşină, streşină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* streşinii, *pl.* streşini.

streche 1. Nume dat mai multor specii de insecte care atacă animalele domestice: a) (şi în *~a vitelor*) insectă mare, neagră, ale cărei larve trăiesc ca paraziţi sub pielea vitelor cornute mari; b) (şi în *~a oilor*) insectă de culoare brună-cenuşie, care îşi depune larvele în nările oilor; c) (şi în *~a cailor*) insectă du culoare galbenă-brună, care îşi depune ouăle pe corpul sau pe coama cailor; d) insectă care îşi depune ouăle pe părul căprioarelor şi al cerbilor. 2. Nelinişte, spaimă provocată animalelor de streche (1). */A da ~a în cineva* ori *a-l lovi* (sau *a-l apuca*) *pe cineva ~a* = a) (despre animale) a fugi orbeşte, fără motiv aparent; b) (despre oameni) a se purta ciudat. //Furie subită, acces de nebunie. *s.f., g.-d. art.* strechei, *pl.* streche.

strechea *intr.* (înv., pop., despre animale) A porni în goană, ca speriat de streche; (fig., despre oameni) a da semne de alienaţie, a se purta ciudat. *vb. II, ind. prez. 3* strechează.

strecura 1. *tr.* A trece un lichid printr-o strecurătoare, printr-o ţesătură etc. pentru a-l separa de impurităţi. 2. *refl.* (despre lichide) A curge câte puţin printr-o crăpătură. 3. *refl.* A pătrunde (cu greu) printr-un loc strâmt. //A intra sau a ieşi pe furiş; a se deplasa fără să fie observat. //*tr.* A introduce pe nesimţite un lucru într-un loc strâmt. //*tr.* (fig.) A spune cuiva ceva în mod discret; a arunca o privire furişă. 4. *refl.* A se infiltra în mijlocul unui grup (cu intenţii duşmănoase). 5. *refl.* A se perinda; (fig., despre unităţi de timp) a trece. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* strecor, *3* strecoară, *1 pl.* strecurăm; *conj. prez. 3* să strecoare.

strecurare Acţiunea de a (se) strecura; strecurat. *s.f., g.-d. art.* strecurării, *pl.* strecurări.

strecurat Strecurare. *s.n.*

strecurătoare 1. Obiect de gospodărie pentru strecurat lichide, având fundul cu găurele sau prevăzut cu o sită de sârmă. 2. Pânză sau săculeţ de pânză rară în care se pune caşul la scurs. *s.f., g.-d. art.* strecurătorii, *pl.* strecurători.

strei Rasă de porci autohtoni, de culoare neagră. *s.n.*

strein,-ă v. **străin.**

streinătate v. **străinătate.**

strejar v. **străjer.**

strejui v. **străjui.**

streler Dispozitiv pentru filetare. *s.n., pl.* strelere.

streliţ Pedestraş dintr-un corp special de infanterie din vechea Rusie. *s.m., pl.* streliţi.

stremtos,-oasă v. **zdrenţos.**

stremturos,-oasă v. **zdrenţăros.**

strenturos,-oasă v. **zdrenţăros.**

strepezeală Iritaţie neplăcută a dinţilor şi a mucoasei bucale, produsă când se mănâncă fructe sau alimente acre. *s.f., g.-d. art.* strepezelii, *pl.* strepezeli.

strepezi *refl.* şi *tr.* A (se) produce o senzaţie de iritare a dinţilor şi a mucoasei bucale din cauza consumului de fructe sau alimente acre. [*var.* sterpezi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* strepezesc, *imperf. 3 sg.* strepezea; *conj. prez. 3* să strepezească.

streptococ Bacterie de formă sferică sau ovală, agent patogen al unor infecţii grave. *s.m., pl.* streptococi.

streptococic,-ă Cu streptococi, provocat de streptococi. *adj., pl.* streptococici,-ce.

streptococie Infecţie produsă de streptococi. *s.f., art.* streptococia, *g.-d. art.* streptocociei, *pl.* streptococii, *art.* streptocociile.

streptomicină Antibiotic în formă de pulbere albă, cristalină, folosit în tratamentul unor boli infecţioase. *s.f., g.-d. art.* streptomicinei.

stres 1. Stare de tensiune psihică prelungită. 2. Reacţie negativă asupra organismului uman produsă de un factor de mediu. 3. (geol.) Presiune laterală care se produce în sinclinale şi determină formarea cutelor muntoase. *s.n., pl.* stresuri.

stresa *tr.* A produce stres (1). *vb. I, ind. prez. 3* stresează.

stresant,-ă Care provoacă stres (1). *adj., pl.* stresanţi,-te.

streşină v. **streaşină.**

streşini *tr.* (rar) A face streaşină (la garduri, la porţi etc.). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* streşinesc, *imperf. 3 sg.* streşinea; *conj. prez. 3* să streşinească.

Stretenie (-ni-e) (înv., pop.) Sărbătoare religioasă ortodoxă, celebrată la 2 februarie. *s.prop.f., art.* Stretenia, *g.-d. art.* Stretenieі.

stretto (it., muz.) În mod vioi, accelerat. *adv.*

strevedea v. **străvedea.**

stria (stri-a) *tr.* A produce striaţii pe suprafaţa unui corp. *vb. I, ind. prez. 3* striază, *1 pl.* striem; *conj. prez. 3* să strieze; *ger* striind.

striat,-ă (stri-at) Care prezintă striaţii. */Muşchi ~* = muşchii scheletului, constituiţi din fibre lungi. *adj., pl.* striaţi,-te.

striaţie (stri-a-ţi-e) Fiecare dintre dungile fine, paralele, de pe suprafaţa unor corpuri; sistem format din astfel de dungi. [*var.* striaţiune *s.f.*] *s.f., art.* striaţia, *g.-d. art.* striaţiei, *pl.* striaţii, *art.* striaţiile.

striaţiune v. **striaţie.**

strica 1. *tr.* şi *refl.* A (se) deteriora, a (se) defecta. /(refl.) *A se ~ căruţa în mijlocul drumului* = a întâmpina obstacole când mai este încă mult până la finalizare. 2. *tr.* A sparge o uşă, o încuietoare etc. pentru a intra. 3. *refl.* (despre vreme) A se schimba în rău; (despre aer) a se vicia; (despre materii organice) a se altera. 4. *tr.* şi *intr.* A produce daune, lipsuri, stricăciuni. 5. *tr.* A împiedica buna desfăşurare a unei acţiuni, a unei stări; a zădărnici. 6. *tr.* A influenţa pe cineva în rău; a corupe. */A ~ dosarul* (cuiva) = (în socialism) a face ca dosarul de cadre (al cuiva) să devină „negativ". //*refl.* A decădea din punct de vedere moral. 7. *tr.* A face ceva greşit, cum nu trebuie. 8. *tr.* şi *refl.* A (se) dărâma, a (se) nărui. //*tr.* (înv.) A mutila, a ucide. /(refl.) *Bea de se ~ă* = bea foarte mult. *A se ~ de râs* = a râde peste măsură. //*tr.* (în superstiţii) A desface farmece, blesteme. 9. *tr.* (fig.) A anula o învoială, o convenţie; a rupe legăturile de prietenie sau de dragoste cu cineva. 10. *tr.* A cheltui în mod inutil. 11. *refl.* (despre adunări, petreceri) A lua sfârşit (prin împrăştierea participanţilor). *vb. I, ind. prez. 3* strică.

stricare Acţiunea de a (se) strica. *s.f., g.-d. art.* stricării, *pl.* stricări.

stricat[1] Faptul de a (se) strica. *s.n.*

stricat[2]**,-ă** 1. (despre obiecte, unelte) Defect, deteriorat. 2. (despre materii organice, îndeosebi despre alimente) Alterat, descompus; (despre aer) viciat, greu respirabil. 3. (despre construcţii) Dărâmat. 4. (pop., despre oameni şi părţi ale corpului lor) Bolnav. */~ de vărsat* = cu urme de vărsat pe obraz. 5. (despre relaţii de dragoste, de prietenie etc.) Desfăcut, rupt. 6. (despre oameni) Certat, supărat (cu cineva). //Desfrânat, corupt. *adj., pl.* stricaţi,-te.

stricăcios,-oasă Dăunător, vătămător. *adj., pl.* stricăcioşi,-oase.

stricăciune 1. Faptul de a (se) strica; (concr.) ceea ce este deteriorat; pagubă produsă de ceea ce s-a stricat. 2. Depravare, corupţie. *s.f., g.-d. art.* stricăciunii, *pl.* stricăciuni.

stricător,-oare 1. Care provoacă sau poate provoca stricăciuni; dăunător. 2. Care corupe. *adj., pl.* stricători,-oare.
stricățel,-ică Diminutiv al lui stricat; (cam) depravat, corupt. //(pop.) Cu obrazul acoperit de cicatrice (în urma vărsatului). *adj., pl.* stricăței,-ele.
stricnea (reg.) Cuțit cu o limbă specială, cu care se lasă sânge animalelor bolnave. *s.f., art.* stricneaua, *g.-d. art.* stricnelei, *pl.* stricnele, *art.* stricnelele.
stricni *tr.* (reg.) 1. A înțepa un animal pentru a-i lua sânge. //A plesni pe cineva cu biciul (până dă sângele). 2. (fig.) A spinteca peștele pentru a-l curăța. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stricnesc, *imperf. 3 sg.* stricnea; *conj. prez. 3* să stricnească.
stricnină Substanță toxică extrasă din semințele unei plante tropicale, folosită ca tonic cardiac și respirator. *s.f., g.-d. art.* stricninei.
strict,-ă (și adv.) 1. Care trebuie respectat, executat, aplicat întocmai; fără excepție. 2. Aspru, sever. /(adv.) *(A fi)* ~ *necesar* = (a fi) obligatoriu. //Precis, exact. *adj., pl.* stricți,-te.
strictețe Însușirea de a fi strict; severitate, rigurozitate. *s.f., art.* strictețea, *g.-d. art.* stricteței.
strictură *tr.* A micșora diametrul unei conducte pe o porțiune din lungimea ei. *vb. I, ind. prez. 3* strictureză.
stricturare Acțiunea de a strictura. *s.f., g.-d. art.* stricturării, *pl.* stricturări.
strictură (med.) Îngustare a unui canal din organism din cauza unei leziuni, unei cicatrice etc. *s.f., g.-d. art.* stricturii, *pl.* stricturi.
strictțiune (-ți-u-) (fiz.) Contracție. *s.f., g.-d. art.* strictțiunii, *pl.* strictțiuni.
strident,-ă 1. (despre sunete) Pătrunzător, tăios, lipsit de armonie. //(despre culori) Prea viu; țipător. 2. Neplăcut; șocant, izbitor. *adj., pl.* stridenți,-te.
stridență 1. Însușirea de fi strident. 2. Sunet, culoare, ton etc. strident. *s.f., g.-d. art.* stridenței, *pl.* (2) stridențe.
stridie (-di-e) Moluscă lamelibranhiată comestibilă, cu valve inegale, care trăiește în mările calde. *s.f., art.* stridia, *g.-d. art.* stridiei, *pl.* stridii, *art.* stridiile.
stridor (med.) Respirație zgomotoasă, șuierătoare, care apare în cazurile de spasm sau de obstrucție a laringelui. *s.n.*
stridulant,-ă (despre insecte) Care produce un zgomot ascuțit, strident. *adj., pl.* stridulanți,-te.
striere (stri-e-) Acțiunea de a stria. *s.f., g.-d. art.* strierii, *pl.* strieri.
striga A. *intr.* 1. A scoate țipete; a răcni; a semnaliza ceva prin țipete, a cere ajutor. 2. (despre animale, păsări) A scoate sunete, zgomote caracteristice speciei. B. 1. *tr.* A enunța ceva cu glas puternic. 2. *intr.* A se răsti la cineva, a-i adresa cuiva vorbe aspre; a-și vorbi cu dușmănie. 3. *intr.* A se văicări. //A pretinde. 4. *tr.* A chema (pe cineva) cu glas tare să vină, să asculte etc. /*A ~ catalogul* = a face apelul nominal al elevilor sau studenților. //(înv.) A chema la armată; a mobiliza. 5. *tr.* A se adresa cuiva cu un epitet; a porecli. //*tr. impers.* A se chema, a se numi. 6. *intr.* A spune strigături la joc. *vb. I, ind. prez. 3* strigă.
strigare Acțiunea de a striga. A. Strigăt, răcnet, țipăt. B. 1. Exprimare în cuvinte a unui sentiment puternic. //Zgomot, vociferare. 2. Tânguire, văicăreală. 3. Cerere, reclamație. 4. Reproș. 5. Înștiințare. 6. Chemare (la ajutor, la luptă etc.). *s.f., g.-d. art.* strigării, *pl.* strigări.
strigat Faptul de a striga. /*~ul catalogului* = apel nominal al elevilor, studenților etc. //Rostire de strigături la jocurile țărănești. *s.n.*
strigă 1. (în superstiții) Ființă imaginară închipuită ca o femeie care chinuiește copiii mici, ia mana de la vaci etc. 2. Fluture cu pete albe pe spate, care zboară numai în amurg. 3. Pasăre răpitoare de noapte, de culoare galbenă-roșcată, care se hrănește mai ales cu șoareci. *s.f., g.-d. art.* strigii, *pl.* strigi.
strigăt 1. Exclamație cu voce ridicată; țipăt. 2. Zgomot, larmă, vociferare. 3. Semnalizare (cu voce puternică); comandă. 4. Exclamație de protest. 5. Sunet caracteristic scos de animale. 6. Strigătură. *s.n., pl.* strigăte.
strigător,-oare I. *adj.* Care strigă; (fig.) evident. /*~ la cer*, se spune despre ceva de o gravitate deosebită, care revoltă. II. *s.m.* (înv., pop.) Crainic, vestitor. *adj., s.m., pl.* strigători,-oare.
strigătură Chiuitură, strigăt (în timpul dansurilor populare). *s.f., g.-d. art.* strigăturii, *pl.* strigături.
strigiformă (la pl.) Ordin de păsări nocturne de pradă, cu ciocul puternic și ascuțit; (la sg.) pasăre din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* strigiformei, *pl.* strigiforme.
strigoaică Strigoaie. //Epitet dat unei femei bătrâne și rele. *s.f., g.-d. art.* strigoaicei, *pl.* strigoaice.
strigoi,-oaie (în superstiții) Sufletul unui mort care se transformă în timpul nopții într-un animal sau într-o fantomă, cauzând neajunsuri celor pe care îi întâlnește. //Epitet dat unui om rău, ursuz sau unui bătrân cu apucături demodate. *s.m., pl.* strigoi, *art.* strigoii; (pop.) *s.f., art.* strigoaia, *g.-d. art.* strigoaiei, *pl.* strigoaie.
strigoiaș (reg.) Nume dat unor fluturi de noapte mici. *s.m., pl.* strigoiași.
strigoime (rar) Mulțime de strigoi. *s.f., g.-d. art.* strigoimii.
strimer Canal de gaz ionizat care se formează în intervalul dintre doi electrozi sub tensiune. *s.n., pl.* strimere.
strimt,-ă v. **strâmt.**
stringent,-ă Care se impune în mod imperios; care cere o rezolvare imediată. *adj., pl.* stringenți,-te.
stringență Însușirea de a fi stringent. *s.f., g.-d. art.* stringenței.
stripa *tr.* (tehn.) A realiza operația de stripare. *vb. I, ind. prez. 3* stripează.
stripaj (tehn.) Stripare. *s.n., pl.* stripaje.
stripare (tehn.) Operația de scoatere a lingourilor din lingotieră după solidificare; stripaj. *s.f., g.-d. art.* stripării, *pl.* stripări.
striper (tehn.) Dispozitiv pentru scoaterea lingourilor din lingotieră. *s.n., pl.* stripere.
stripper (e *pron.* ă) (angl.) Bărbat care execută un număr de striptease. *s.m., pl.* stripperi.
striptease (ease *pron.* iz) (angl.) Spectacol de cabaret în care femei sau bărbați se dezbracă treptat în cursul executării unui dans. *s.n., art.* striptease-ul.
striu Fiecare dintre șanțurile mici și paralele de pe suprafața unui obiect, a unei roci etc. *s.n., art.* striul, *pl.* striuri.
strivi 1. *tr.* A turti, a zdrobi, a omorî prin presare. //(fig.) A nimici, a distruge. 2. *tr.* și *refl.* A (se) înghesui, a (se) îngrămădi. //(fig.) A copleși sau a fi copleșit de griji, de probleme. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strivesc, *imperf. 3 sg.* strivea; *conj. prez. 3* să strivească.
strivire Acțiunea de a (se) strivi. *s.f., g.-d. art.* strivirii.
strivitor,-oare Care strivește; (fig.) covârșitor, copleșitor; nimicitor. *adj., pl.* strivitori,-oare.
stroboscop Aparat optic folosit în stroboscopie. *s.n., pl.* stroboscoape.
stroboscopic,-ă De stroboscopie. *adj., pl.* stroboscopici,-ce.
stroboscopie (fiz.) Metodă de observare a corpurilor aflate în mișcare. *s.f., art.* stroboscopia, *g.-d. art.* stroboscopiei.
stroc (în sporturile cu vâsle) Cadența cu care sunt introduse vâslele în apă. /*A ridica ~ul* = a mări cadența. *s.n.*

strofant Arbust tropical din ale cărui semințe se extrage strofantina. *s.m., pl.* strofanți.
strofantină Substanță toxică extrasă din semințele de strofant, utilizată ca tonic cardiac. *s.f., g.-d. art.* strofantinei.
strofă 1. Ansamblu unitar dintr-o poezie, format din mai multe versuri. 2. (în tragedia greacă antică) Parte cântată de cor. *s.f., g.-d. art.* strofei, *pl.* strofe.
strofic,-ă Referitor la strofă. *adj., pl.* strofici,-ce.
stroh (reg.) 1. Rămășită de fân care se adună din șopron și cu care se fac, la țară, inhalații pentru bolnavii de piept. 2. Strat de paie care servește drept culcuș pentru animale. *s.n.*
stroi (înv., reg.) 1. Șir de soldați. 2. *A bate la* ~ sau *a purta în* ~ = a aplica cuiva o pedeapsă disciplinară, constând în trecerea printre două rânduri de soldați care îl lovesc cu vergi. *s.n.*
stromă (bot.) 1. Grup de lamele între care se găsește clorofila unor plante. 2. Organ la unele ciuperci în care se află elementele de înmulțire. *s.f., g.-d. art.* stromei, *pl.* strome.
strongil Vierme parazit care trăiește în intestinul unor animale. *s.m., pl.* strongili.
strongiloză Boală a animalelor provocată de strongili, caracterizată prin tulburări digestive, respiratorii etc. *s.f., g.-d. art.* strongilozei, *pl.* strongiloze.
stronțiană (-ți-a-) Oxid sau hidroxid de stronțiu, folosit la rafinarea zahărului, la prepararea sărurilor de stronțiu etc. *s.f., g.-d. art.* stronțianei.
stronțianit (-ți-a-) Carbonat natural de stronțiu din care se obține stronțiana. *s.m.*
stronțiu Metal alb-argintiu, maleabil și ductil, ai cărui compuși sunt folosiți în medicină, în fizica nucleară etc. *s.n., art.* stronțiul.
strop 1. Particulă globulară dintr-un lichid; (spec.) picătură de ploaie. */~ cu* (sau *de*) ~ = picătură cu picătură. *Până la un* ~ = până nu mai rămâne nimic. *Niciun* ~ = nimic. //Lacrimă. 2. (fig.) Fărâmă. *s.m., pl.* stropi.
stropeală Faptul de a (se) stropi; ploaie ușoară și de scurtă durată. //(fam.) Băutură. *s.f., g.-d. art.* stropelii, *pl.* stropeli.
stropi 1. *tr., intr.* și *refl.* A (se) uda puțin, a (se) acoperi cu stropi (de apă sau de alt lichid). /(tr.) *A* ~ (ceva) *cu sudoare* = a munci din greu. 2. *refl.* (fig.) A se acoperi cu pete mici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stropesc, *imperf. 3 sg.* stropea; *conj. prez. 3* să stropească.
stropire Acțiunea de a (se) stropi; stropit; stropitură. *s.f., g.-d. art.* stropirii, *pl.* stropiri.
stropit Stropire; udare (a unui teren). *s.n.*
stropitoare 1. Vas de tablă, de plastic etc., prevăzut cu o țeavă terminată cu o sită, care servește la stropitul culturilor din grădină. //Recipient cilindric montat pe roți, folosit la stropitul străzilor. //(înv.) Pulverizator. 2. Pământuf cu care fierarul stropește cu apă cărbunii din vatra fierăriei. *s.f., g.-d. art.* stropitorii, *pl.* stropitori.
stropitură Stropire; picătură, strop. *s.f., g.-d. art.* stropiturii, *pl.* stropituri.
stropoleală (reg.) Faptul de a stropoli. *s.f., g.-d. art.* stropolelii, *pl.* stropoleli.
stropoli *intr.* și *tr.* (înv., reg.) A roboti, a trebălui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stropolesc, *imperf. 3 sg.* stropolea; *conj. prez. 3* să stropolească.
stropșeală (pop., fam.) Faptul de a (se) stropși; vorbă răstită, aspră. *s.f., g.-d. art.* stropșelii, *pl.* stropșeli.
stropși (pop.) 1. *refl.* A se răsti la cineva (încruntându-se). 2. *tr.* A zdrobi, a sfărâma. //A stâlci în cineva în bătaie. //(fig., fam.) A deforma, a stâlci cuvintele. 3. *tr.* (despre boli) A cuprinde pe cineva pe neașteptate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stropșesc, *imperf. 3 sg.* stropșea; *conj. prez. 3* să stropșească.
stropșire (pop., fam.) Acțiunea de a (se) stropși. *s.f., g.-d. art.* stropșirii, *pl.* stropșiri.
stropșitură (pop.) Stâlceală, schimonoseală; ceea ce a fost stropșit. *s.f., g.-d. art.* stropșiturii, *pl.* stropșituri.
stropuleț Diminutiv al lui strop; stropușor. *s.m., pl.* stropuleți.
stropușor Stropuleț. *s.m., pl.* stropușori.
structura *tr.* A organiza ceva; a da o structură. *vb. I, ind. prez. 3* structurează.
structural,-ă Referitor la structură; care aparține structurii. *adj., pl.* structurali,-e.
structuralism 1. Curent lingvistic contemporan, care consideră limba un sistem autonom, o structură în care diferitele părți se condiționează reciproc. 2. Orientare în domeniul unor științe umaniste, care își propune să descrie sistemele de relații din știința dată. *s.n.*
structuralist,-ă (Adept) al structuralismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* structuraliști,-ste.
structurare Acțiunea de a structura. *s.f., g.-d. art.* structurării, *pl.* structurări.
structură A. 1. Alcătuire internă a unui corp, a unui sistem fizic etc., caracterizată prin forma și dimensiunile fiecărui element. //Dispunere a atomilor în molecula unei substanțe. 2. Mod de așezare a părților corpului omenesc, ale corpului animalelor, ale plantelor sau ale țesuturilor lor. //Alcătuire psihică, factură. 3. Fel de alcătuire a unei opere literare, muzicale etc.; mod specific de alcătuire a elementelor unei limbi. 4. Mod de construire a unui edificiu, a unui pod etc. B. 1. Organizare a societății din punct de vedere social, economic, politic și cultural. 2. Mod de organizare a unei ramuri de producție, a unei instituții, a unui domeniu de activitate etc. *s.f., g.-d. art.* structurii, *pl.* structuri.
strugar v. **strungar**[1].
strugur v. **strugure.**
struguraș 1. Strugurel (1). 2. (bot., reg., la pl.) Coacăze. 3. (bot., reg.) Rușuliță. *s.m., pl.* strugurași.
strugure Fructul viței-de-vie în formă de ciorchine; poamă. [*var.* (pop.) strugur *s.m.*] *s.m., art.* strugurele, *pl.* struguri.
strugurel 1. Diminutiv al lui strugure; struguraș. 2. (bot., reg., la pl.) Coacăze. *s.m., pl.* strugurei, *art.* strugurelii.
strugurii-ursului Plantă târâtoare cu flori trandafirii sau albe. *s.m. art.*
strujan Tulpina porumbului cu frunze cu tot, după ce a fost tăiată de la pământ și s-au cules știuleții. *s.m., pl.* strujeni.
struji *tr.* (reg.) 1. A smulge pene, frunze etc. 2. A ciopli cu cuțitul, cu dalta, cu rindeaua; a strunji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strujesc, *imperf. 3 sg.* strujea; *conj. prez. 3* să strujească.
strujire (reg.) Acțiunea de a struji; strujit. *s.f., g.-d. art.* strujirii, *pl.* strujiri.
strujit (reg.) Strujire. *s.n.*
strujitură (pop.) Așchie de lemn care cade în timpul prelucrării unui material la strung, cu rindeaua etc. *s.f., g.-d. art.* strujiturii, *pl.* strujituri.
strună 1. (muz.) Coardă (1). */A cânta cuiva în* ~ (sau *în* ~*a cuiva*) = a-i ține cuiva partea, a linguși. 2. Sfoară făcută din fire elastice răsucite, destinată să țină întinsă pânza fierăstrăului. /(adv.) *A merge* ~ = a merge foarte bine. 3. Parte a frâului care se prinde de cele două capete ale zăbalei. */A ține* (pe cineva) *în* ~ = a înfrâna, a ține din scurt (pe cineva). 4. Fir de care se leagă cârligul undiței. *s.f., g.-d. art.* strunei, *pl.* strune.
strung Mașină-unealtă pentru prelucrarea prin așchiere a unei piese. *s.n., pl.* strunguri.
strungar[1] Muncitor care lucrează la strung. [*var.* (reg.) strugar *s.m.*] *s.m., pl.* strungari.

strungar[2] Cioban care mână oile la strungă pentru a fi mulse. *s.m., pl.* strungari.
strungă 1. Loc îngrădit la stână unde se închid oile care urmează a fi mulse. 2. (pop.) Trecătoare îngustă între munți. 3. (pop.) Strungăreață (1). *s.f., g.-d. art.* strungii, *pl.* strungi.
strungăreață 1. Spațiu mai mare între dinți (mai ales între cei din față). 2. Găleată în care se mulg oile (la stână). *s.f., g.-d. art.* strungăreței, *pl.* strungărețe.
strungări *tr.* (pop.) A strunji. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strungăresc, *imperf. 3 sg.* strungărea; *conj. prez. 3* să strungărească.
strungărie[1] 1. Meseria strungarului[1]; strungărit. 2. Atelier unde lucrează strungarul[1]. *s.f., art.* strungăria, *g.-d. art.* strungăriei, *pl.* (2) strungării, *art.* strungăriile.
strungărie[2] Ocupația strungarului[2]. *s.f., art.* strungăria, *g.-d. art.* strungăriei.
strungărit Strungărie[1] (1). *s.n.*
strungăriță[1] Muncitoare care lucrează la strung. *s.f., g.-d. art.* strungăriței, *pl.* strungărițe.
strungăriță[2] Ciobăniță care mână oile la strungă pentru a fi mulse. *s.f., g.-d. art.* strungăriței, *pl.* strungărițe.
strunghil Guvid de culoare galbenă-brună. *s.m., pl.* strunghili.
strunguliță (pop.) Diminutiv al lui strungă; strunguță. *s.f., g.-d. art.* strungulițe, *pl.* strungulițe.
strunguță (pop.) Strunguliță. *s.f., g.-d. art.* strungutei, *pl.* strungute.
struni *tr.* 1. A ține un cal în frâu; a stăpâni un cal cu ajutorul frâului. 2. (fig.) A ține din scurt pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strunesc, *imperf. 3 sg.* strunea; *conj. prez. 3* să strunească.
strunire Acțiunea de a struni. *s.f., g.-d. art.* strunirii, *pl.* struniri.
strunji *tr.* A prelucra un material cu ajutorul strungului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* strunjesc, *imperf. 3 sg.* strunjea; *conj. prez. 3* să strunjească.
strunjire Acțiunea de a strunji. *s.f., g.-d. art.* strunjirii, *pl.* strunjiri.
strup (reg.) Curea la ham care se așază în partea posterioară a calului, sub coadă. *s.n., pl.* strupuri.
struț[1] Pasăre mare din zona tropicală a Africii, cu picioare lungi și puternice și cu pene foarte frumoase, întrebuințate ca podoabă. */(A avea) stomac de ~* = (a avea) stomac mare. *s.m., pl.* struți.
struț[2] (reg.) Buchet de flori. *s.n., pl.* struțuri.
struțișor (reg.) Diminutiv al lui struț[2]; struțușor. *s.n., pl.* struțișoare.
struțușor (reg.) Struțișor. *s.n., pl.* struțușoare.
stuc Mortar de ipsos amestecat cu praf de marmură, clei, coloranți minerali etc., folosit în arhitectură pentru decorații. [*var.* (înv.) ștuc *s.n.*] *s.n.*
stucat,-ă (rar) Lucrat din stuc, împodobit cu stucaturi. [*var.* (înv.) ștucat,-ă *adj.*] *adj., pl.* stucați,-te.
stucator Meseriaș care execută lucrări de stucatură. [*var.* (înv.) ștucator *s.m.*] *s.m., pl.* stucatori.
stucatură Ornament în relief pentru interiorul clădirilor, executat din stuc. *s.f., g.-d. art.* stucaturii, *pl.* stucaturi.
studeniță (pop.) 1. Plantă erbacee cu flori albe și cu fructul o capsulă. 2. Plantă erbacee cu flori verzui. *s.f., g.-d. art.* studeniței, *pl.* studenițe.
student,-ă Persoană care urmează cursurile unei universități sau ale unui institut de învățământ superior. *s.m., pl.* studenți; *s.f., g.-d. art.* studentei, *pl.* studente.
studențesc,-ească De student; referitor la student. *adj., pl.* studențești.
studențește Ca studenții. *adv.*
studență Stare, viață de student; timp cât cineva este student. *s.f., art.* studența, *g.-d. art.* studenței.
studențime Totalitatea studenților; mulțime de studenți. *s.f., g.-d. art.* studențimii.
studia (-di-a) 1. *tr.* A depune o muncă intelectuală sistematică pentru a-și însuși cunoștințe temeinice într-un anumit domeniu. 2. *tr., refl.* și *refl. recipr.* A (se) observa cu atenție, a (se) examina. 3. *refl.* A-și impune o anumită atitudine, un anumit fel de a fi. *vb. I, ind. prez. 3* studiază, *1 pl.* studiem; *conj. prez. 3* să studieze; *ger.* studiind.
studiat,-ă (-di-at) Învățat, cercetat; (fig.) calculat, afectat. *adj., pl.* studiați,-te.
studiere (-di-e-) Acțiunea de a studia. *s.f., g.-d. art.* studierii.
studio (-di-o) A. 1. Atelier în care lucrează pictorii, sculptorii, fotografii etc. 2. Ansamblu de clădiri și de instalații pentru producția de filme cinematografice. 3. Încăpere specială, destinată captării unor programe, înregistrărilor sau transmisiilor de radio și de televiziune. 4. Teatru de capacitate mică, destinat prezentării unor spectacole experimentale. B. Divan prevăzut cu o ladă în care se păstrează așternutul. *s.n., art.* studioul, *pl.* studiouri.
studios,-oasă (-di-os) Care învață cu stăruință, înclinat spre studiu. *adj., pl.* studioși,-oase.
studiu 1. Acțiunea de a studia (1). /(teatru) *A pune o piesă în ~* = a începe repetițiile la o piesă de teatru. //Muncă depusă pentru însușirea de cunoștințe într-un domeniu; învățătură. /(înv.) *~ aprofundate* = masterat. 2. Materie de învățământ. 3. Activitate de cercetare științifică. //Lucrare științifică. 4. (în artele plastice) Schiță parțială a unei picturi, a unei sculpturi, executată înaintea lucrării definitive. 5. Compoziție muzicală destinată mai ales exercițiilor. *s.n., art.* studiul, *pl.* studii, *art.* studiile.
stuf Plantă erbacee din familia gramineelor, înaltă, cu frunzele lanceolate, folosită la acoperirea caselor, la fabricarea celulozei etc. //(rar) Desiș, tufiș. [*var.* (reg.) stuh *s.n.*] *s.n., pl.* stufuri.
stufat Mâncare scăzută, preparată din carne (de miel) cu fire de ceapă și de usturoi verde. *s.n., pl.* stufaturi.
stufăraie (pop.) Stufărie, stufăriș. [*var.* (reg.) stuhăraie *s.f.*] *s.f., art.* stufăraia.
stufărie Stufăriș. [*var.* (reg.) stuhărie *s.f.*] *s.f., art.* stufăria, *g.-d. art.* stufăriei, *pl.* stufării, *art.* stufăriile.
stufăriș 1. Loc în care crește mult stuf; stufărie, stufăraie. 2. Desiș, tufiș. [*var.* (reg.) stuhăriș *s.n.*] *s.n., pl.* stufărișuri.
stuficol,-ă De stuf. *adj., pl.* stuficoli,-e.
stuficultură Cultura și exploatarea stufului. *s.f., g.-d. art.* stuficulturii.
stufiș Tufiș, desiș. *s.n., pl.* stufișuri.
stufit Material termoizolant, confecționat din tulpini de stuf presate. *s.n.*
stufos,-oasă 1. (despre arbori) Cu frunze multe și dese. 2. (fig., despre barbă și mustăți) Cu păr mult și des. *adj., pl.* stufoși,-oase.
stufozitate Încărcătură inutilă într-un text. *s.f., g.-d. art.* stufozității, *pl.* stufozități.
stuh v. **stuf**.
stuhăraie v. **stufăraie**.
stuhărie v. **stufărie**.
stuhăriș v. **stufăriș**.
stuhuit,-ă (reg.) Cu acoperiș de stuf. *adj., pl.* stuhuiți,-te.
stup I. Adăpost pentru albine, în care acestea formează fagurii și depun mierea; (p. ext.) adăpostul împreună cu albinele. */A fi* (*bogat*) *ca un ~* = a fi foarte bogat. 2. Familie de albine. *s.m., pl.* stupi.
stupar Apicultor, prisăcar. *s.m., pl.* stupari.
stupă[1] (pop.) Nume dat firelor de cânepă rămase între dinții daracului după scoaterea fuiorului; câlți de cânepă sau de bumbac. *s.f., g.-d. art.* stupei, *pl.* stupe.

stupă[2] Monument funerar indian, destinat comemorării unei căpetenii budiste. *s.f., g.-d. art.* stupei, *pl.* stupe.
stupărie Ocupația stuparului. *s.f., art.* stupăria, *g.-d. art.* stupăriei, *pl.* stupării, *art.* stupăriile.
stupărit Apicultură. */~ pastoral* = transportare succesivă a stupilor în regiuni cu bază meliferă. *s.n.*
stupefacție (-ți-e) Uimire, stupoare. *s.f., art.* stupefacția, *g.-d. art.* stupefacției, *pl.* stupefacții, *art.* stupefacțiile.
stupefia (-fi-a) *tr.* (livr.) A produce uimire, aului. *vb. I, ind. prez. 3* stupefiază, *1 pl.* stupefiem; *conj. prez. 3* să stupefieze; *ger.* stupefiind.
stupefiant[1] (-fi-ant) Substanță (opiu, cocaină etc.) care inhibă centrii nervoși producând o stare de euforie trecătoare. *s.n., pl.* stupefiante.
stupefiant[2]**,-ă** (-fi-ant) Uimitor, uluitor. *adj., pl.* stupefianți,-te.
stupefiere (-fi-e-) (livr.) Acțiunea de a stupefia; uimire. *s.f., g.-d. art.* stupefierii.
stupi *intr.* și *tr.* (pop.) A scuipa. */A-și ~ sufletul* (cu cineva) = a se chinui mult cu un om nepriceput. *//*(despre pisici) A-și încorda corpul într-un gest de apărare sau de atac, însoțit de un pufăit specific. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* stupesc, *imperf. 3 sg.* stupea; *conj. prez. 3* să stupească.
stupid,-ă 1. (și adv.) Lipsit de sens, de rațiune; absurd. 2. (despre oameni) Lipsit de inteligență; mărginit, nătâng. *adj., pl.* stupizi,-de.
stupiditate 1. Însușirea de a fi stupid; lipsă de rațiune, prostie. 2. Faptă, vorbă de om stupid. *s.f., g.-d. art.* stupidității, *pl.* (2) stupidități.
stupilă Amorsă specială, întrebuințată la tunurile vechi pentru aprinderea încărcăturii de pulbere. *s.f., g.-d. art.* stupilei, *pl.* stupile.
stupină Loc unde cresc albinele, unde sunt amplasați stupii; prisacă. *s.f., g.-d. art.* stupinei, *pl.* stupine.
stupiniță (rar) 1. Diminutiv al lui stupină. 2. Plantă erbacee din familia orhideelor, cu flori albe, cu miros puternic de garoafe. *s.f., g.-d. art.* stupinității, *pl.* stupinițe.
stupit (reg.) Scuipat. *s.n., pl.* stupituri.
stupitul-cucului Plantă erbacee cu frunze în formă de rozetă. *s.m. art.*
stupitură (reg.) Scuipătură. *s.f., g.-d. art.* stupiturii, *pl.* stupituri.
stupizenie (-ni-e) (fam.) Stupiditate (2). *s.f., art.* stupizenia, *g.-d. art.* stupizeniei, *pl.* stupizenii, *art.* stupizeniile.
stupoare Stare de uluire, provocată de o surpriză sau de o emoție puternică. *s.f., g.-d. art.* stuporii.
sturion (-ri-on) (la pl.) Ordin de pești răpitori marini de talie mare, cu corpul acoperit cu cinci șiruri longitudinale de discuri osoase, pescuiți pentru carne și icre negre; (la sg.) pește din acest ordin. *s.m., pl.* sturioni.
sturionicultură (-ri-o-) Ramură a piscicultură care se ocupă cu creșterea sturionilor. *s.f., g.-d. art.* sturiniculturii.
sturlubatic/șturlubatic,-ă (pop.) Nebunatic, neastâmpărat. *adj., pl.* sturlubatici,-ce/șturlubatici,-ce.
sturluiba *intr.* (reg.) A se zăpăci, a-și pierde capul. *vb. I, ind. prez. 3* sturluibează.
sturluibare (reg.) Acțiunea de a sturluiba. *s.f., g.-d. art.* sturluibării.
sturz Nume dat mai multor specii de păsări mici de pădure, cu cioc conic, cu pene albe-gălbui pe piept și brune pe spate. *s.m., pl.* sturzi.
sturz-cântător Specie de sturz care își petrece vara în țara noastră, iar iarna, în Africa de Nord. *s.m., pl.* sturzi-cântători.
sturz-de-iarnă Specie de sturz care iernează la noi și își petrece vara în țările nordice. *s.m., pl.* sturzi-de-iarnă.
sturzișor Diminutiv al lui sturz; sturzuleț *s.m., pl.* sturzișori.
sturzoaică (rar) Femela sturzului. *s.f., g.-d. art.* sturzoaicei, *pl.* sturzoaice.
sturzuleț Sturzișor. *s.m., pl.* sturzuleți.
styroflex Material izolant obținut din polistiren. *s.n.*
suav,-ă Delicat, fin, gingaș. *adj., pl.* suavi,-e.
suavitate (su-a-) Însușirea de a fi suav; delicatețe. *s.f., g.-d. art.* suavității.
sub[1]**-** Element de compunere care indică o poziție, o cantitate, o calitate etc. inferioară față de alta.
sub[2] A. (introduce un complement circumstanțial de loc) 1. Dedesubt. *~ masă. /A se afla* (sau *a fi, a se pomeni*) *~ soare* = a exista în lume. *A muri ~ cuțit* = a muri în timpul unei operații chirurgicale. 2. (împreună cu prep. „pe" arată poziția sau mișcarea unui lucru) *Se plimba pe ~ tei. /A trece ~ tăcere* = a păstra secret. 3. La marginea, la poalele; jos. *~ deal.* B. (introduce un complement circumstanțial de timp) În timpul, pe vremea. *~ domnia lui Mihai Viteazul.* C. (introduce un complement circumstanțial de mod) 1. (exprimă un raport de supunere, de dependență față de cineva) *~ supravegherea șefului.* 2. *~ ochii* (cuiva) = în prezența (cuiva). *A ține* (sau *a păstra*) *~ cheie* = a tăinui (ceva). *~ pretext* (sau *cuvânt, motiv*) *că...* = invocând un motiv (fals). *~ niciun cuvânt* (sau *chip*) = cu niciun preț, niciodată. *~ semnătură* = cu numele semnat. *~ lozinca...* = cu deviza... 3. (înaintea unui numeral sau a unui nume de cantitate exprimă inferioritatea cantitativă) Mai puțin cu... D. (introduce nume predicative și atribute) *O expoziție ~ așteptări.* E. (introduce un complement circumstanțial de relație) *~ raportul...* (sau *~ acest raport*) = din punct de vedere al... [*var.* (pop.) supt, subt *prep.*] *prep.*
subacvatic,-ă Care este, se petrece sub apă. *adj., pl.* subacvatici,-ce.
subadministrator Persoană care îndeplinea funcția de ajutor al unui administrator. *s.m., pl.* subadministratori.
subalimenta *tr.* și *refl.* A (se) alimenta (sistematic) insuficient. *vb. I, ind. prez. 3* subalimentează.
subalimentare Acțiunea de a (se) subalimenta; subalimentație. *s.f., g.-d. art.* subalimentării.
subalimentație (-ți-e) Subalimentare. *s.f., art.* subalimentația, *g.-d. art.* subalimentației.
subalpin,-ă Aflat în regiunea imediat inferioară celei alpine, la poalele unor munți înalți. */Etaj ~* = vegetație alcătuită din tufișuri de jneapăn, ienupăr, smirdar etc. *adj., pl.* subalpini,-e.
subaltern,-ă (Persoană) care este subordonată altei persoane (într-o muncă). *adj., s.m.* și *f., pl.* subalterni,-e.
subalternare (log.) Raport după care din adevărul judecății universale reiese adevărul judecății particulare, iar din falsitatea judecății particulare rezultă falsitatea judecății universale. *s.f., g.-d. art.* subalternării, *pl.* subalternări.
subansamblu Grup de piese care reprezintă o unitate funcțională într-un ansamblu. *s.n., pl.* subansambluri /subansamble.
subantreprenor Ajutor de antreprenor. *s.m., pl.* subantreprenori.
subaprecia (-ci-a) *tr.* A aprecia pe cineva sau ceva sub valoarea reală; a subestima. *//refl. El se ~ază. vb. I, ind. prez. 3* subapreciază, *1 pl.* subapreciem; *conj. prez. 3* să subapreciez; *ger.* subapreciind.
subapreciere (-ci-e-) Faptul de a (se) subaprecia; subestimare. *s.f., g.-d. art.* subaprecierii, *pl.* subaprecieri.
subarbă Frânghie care susține bompresul. *s.f., g.-d. art.* subarbei, *pl.* subarbe.
subarboret Grup de arbuști dintr-un arboret. *s.n., pl.* subarborete.

subarbust Arbust a cărui înălțime nu depășește 1 m. *s.m., pl.* subarbuști.
subarendă *tr.* A da sau a lua în arendă exploatarea unui bun deținut în arendă. *vb. I, ind. prez. 3* subarendează.
subarendare Acțiunea de a subarenda. *s.f., g.-d. art.* subarendării, *pl.* subarendări.
subarendaș Persoană care ia în arendă un bun de la arendaș. *s.m., pl.* subarendași.
subarmonică (fiz.) Componentă armonică a unei mărimi periodice. *s.f., g.-d. art.* subarmonicii, *pl.* subarmonice.
subasment (arhit.) Partea inferioară a unei construcții (care formează fundația). //Soclu. *s.n., pl.* subasmente.
subatomic,-ă Mai mic decât atomul. *adj., pl.* subatomici,-ce.
subcapitol Diviziune a unui capitol. *s.n., pl.* subcapitole.
subcarpatic,-ă Situat în regiunea imediat inferioară celei carpatice. *adj., pl.* subcarpatici,-ce.
subcelular,-ă (biol.) Mai mic decât celula. *adj., pl.* subcelulari,-e.
subchiriaș,-ă (-ri-aș) Persoană care închiriază o locuință de la chiriașul principal; sublocatar. *s.m., pl.* subchiriași; *s.f., g.-d. art.* subchiriașei, *pl.* subchiriașe.
subchirurg (înv.) Persoană cu studii medicale medii, făcând parte din personalul medical ajutător. *s.m., pl.* subchirurgi.
subclasă (biol.) Categorie sistematică inferioară clasei. *s.f., g.-d. art.* subclasei, *pl.* subclase.
subclasificare Clasificare secundară. *s.f., g.-d. art.* subclasificării, *pl.* subclasificări.
subclavicular,-ă Situat sub claviculă. *adj., pl.* subclaviculari,-e.
subcomisar Funcționar de poliție inferior în grad comisarului. *s.m., pl.* subcomisari.
subcomisie (-si-e) Subdiviziune a unei comisii. *s.f., art.* subcomisia, *g.-d. art.* subcomisiei, *pl.* subcomisii, *art.* subcomisiile.
subcomitet Subdiviziune a unui comitet. *s.n., pl.* subcomitete.
subconștient (-și-ent) Parte a vieții psihice care se desfășoară în afara conștiinței, fenomenele ei putând să fi fost sau să devină conștiente. *s.n.*
subcontract Contract secundar. *s.n., pl.* subcontracte.
subcontrarietate (-ri-e-) (log.) Raport între o judecată particular-afirmativă și una particular-negativă, caracterizat prin aceea că nu pot fi ambele judecăți false, dar pot fi ambele adevărate. *s.f., g.-d. art.* subcontrarietății, *pl.* subcontrarietăți.
subcortical,-ă Situat sub scoarța cerebrală. *adj., pl.* subcorticali,-e.
subcultură 1. Tendință de manifestare sub nivelul unei culturi elementare. 2. Subdiviziune a culturii naționale, caracterizată prin existența unor factori specifici unui grup social. *s.f., g.-d. art.* subculturii, *pl.* subculturi.
subcutanat,-ă Situat sau efectuat sub piele; subcutaneu. *adj., pl.* subcutanați,-te.
subcutaneu,-ee (livr.) Subcutanat. *adj., pl.* subcutanei,-ee.
subdezvoltare Stare a ceea ce este subdezvoltat. //Fenomen social-economic specific unui grup de țări din contemporaneitate, care constă în insuficienta dezvoltare a forțelor de producție, în predominarea agriculturii și a industriei extractive etc. *s.f., g.-d. art.* subdezvoltării, *pl.* subdezvoltări.
subdezvoltat,-ă (despre persoane) Insuficient dezvoltat psihic sau fizic; (despre țări) caracterizat prin subdezvoltare. *adj., pl.* subdezvoltați,-te.
subdialect (-di-a-) Ramificație teritorială a unei limbi, subordonată dialectului. *s.n., pl.* subdialecte.
subdimensiona (-si-o-) *tr.* A dimensiona (greșit) sub normele obișnuite. *vb. I, ind. prez. 3* subdimensionează.
subdirector,-oare (înv.) Director adjunct. *s.m., pl.* subdirectori; *s.f., g.-d. art.* subdirectoarei, *pl.* subdirectoare.
subdivide *tr.* (rar) A subîmpărți. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* subdivid (nu se folosește la timpurile trecute).
subdiviza *tr.* A subdivide, a subîmpărți. *vb. I, ind. prez. 3* subdivizează.
subdivizare Acțiunea de a subdiviza. *s.f., g.-d. art.* subdivizării, *pl.* subdivizări.
subdivizionar,-ă (-zi-o-) Obținut printr-o subdiviziune. *adj., pl.* subdivizionari,-e.
subdiviziune (-zi-u-) Parte obținută prin împărțirea unei părți din ceva deja divizat. *s.f., g.-d. art.* subdiviziunii, *pl.* subdiviziuni.
subdominantă (muz.) Treapta a patra a modurilor major și minor; acord construit pe treapta a patra a modurilor major și minor. *s.f., g.-d. art.* subdominantei, *pl.* subdominante.
subecuatorial,-ă (-cu-a-, -ri-al) Situat în apropierea ecuatorului; specific acestei zone. *adj., pl.* subecuatoriali,-e.
suber (bot.) Țesut vegetal de protecție, care este constituentul principal al scoarței. *s.n.*
suberină Substanță organică existentă în suber. *s.f., g.-d. art.* suberinei.
subestima *tr.* A subaprecia. *vb. I, ind. prez. 3* subestimează.
subestimare Faptul de a subestima; subapreciere. *s.f., g.-d. art.* subestimării.
subetaj (geol.) Subdiviziune a unui etaj. *s.n., pl.* subetaje.
subevalua (-lu-a) *tr.* și *refl.* A (se) subaprecia. *vb. I, ind. prez. 3* subevaluează, *1 pl.* subevaluăm; *conj. prez. 3* să subevalueze; *ger.* subevaluând.
subevaluare (-lu-a-) Faptul de a (se) subevalua; subapreciere. *s.f., g.-d. art.* subevaluării, *pl.* subevaluări.
subexpune *tr.* A expune insuficient la lumină materialele fotosensibile. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* subexpun, *2 sg.* subexpui, *1 pl.* subexpunem; *conj. prez. 3* să subexpună; *ger.* subexpunând; *part.* subexpus.
subexpunere Expunere insuficientă la lumină a materialelor fotosensibile. *s.f., g.-d. art.* subexpunerii.
subfebril,-ă În stare de febră ușoară. *adj., pl.* subfebrili,-e.
subfebrilitate Stare subfebrilă. *s.f., g.-d. art.* subfebrilității.
subfilială (-li-a-) Secție a unei întreprinderi sau instituții mai mică decât filiala. *s.f., g.-d. art.* subfilialei, *pl.* subfiliale.
subgrindă Grindă de lemn așezată, ca sprijin, sub o grindă principală a unei construcții. *s.f., g.-d. art.* subgrinzii, *pl.* subgrinzi.
subgrup Subdiviziune a unui grup. *s.n., pl.* subgrupuri.
subgrupă Subdiviziune a unei grupe. *s.f., g.-d. art.* subgrupei, *pl.* subgrupe.
subiacent,-ă (-bi-a-) Imediat dedesubt. *adj., pl.* subiacenți,-te.
subicter Formă ușoară de icter. *s.n., pl.* subictere.
subiect[1] 1. Omul ca ființă conștientă și activă. 2. Persoană care constituie obiectul unui studiu, al unei anchete etc. */~ impozabil* = persoană fizică sau juridică supusă unui anumit impozit. *s.m., pl.* subiecți.
subiect[2] 1. Succesiunea întâmplărilor dintr-o operă literară, cinematografică etc. //Chestiune despre care scrie sau vorbește cineva. //Cauză, motiv. 2. Partea principală de propoziție care arată cine săvârșește ori suportă acțiunea exprimată de predicat. 3. (log.) Termen al unor judecăți reprezentând noțiunea despre care se afirmă sau

se neagă însuşirea exprimată de predicatul logic. *s.n., pl.* subiecte.
subiectiv,-ă 1. (fil.) Care are loc în conştiinţa individuală. 2. Cu caracter personal; părtinitor, lipsit de obiectivitate. 3. *Propoziţie ~* (şi s.f.) = propoziţie subordonată care are funcţia de subiect al regentei. *adj., pl.* subiectivi,-e.
subiectiva *tr.* A prezenta ceva în felul său personal. *vb. I, ind. prez. 3* subiectivează.
subiectivism 1. Concepţie în filosofie care neagă existenţa lumii exterioare, reducând realitatea la conştiinţa pe care subiectul o are despre aceasta. 2. Subiectivitate. *s.n.*
subiectivist,-ă I. *adj.* 1. Referitor la subiectivism (1); subiectiv (2). 2. (arte) Cu caracter personal. II. *s.m.* şi *f.* Adept al subiectivismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* subiectivişti,-ste.
subiectivitate Însuşirea de a fi subiectiv (2); atitudine subiectivă, părtinitoare; subiectivism (2). *s.f., g.-d. art.* subiectivităţii.
subinginer,-ă Persoană cu o pregătire inferioară inginerului. *s.m., pl.* subingineri; *s.f., g.-d. art.* subinginerei, *pl.* subinginere.
subintitula *tr.* A da un titlu secundar unei scrieri. *vb. I, ind. prez. 3* subintitulează.
subinvoluţie (-ţi-e) (med.) Regresiune înceată (a unui organ). */~ uterină* = regresiune a uterului în lăuzie. *s.f., art.* subinvoluţia, *g.-d. art.* subinvoluţiei, *pl.* subinvoluţii, *art.* subinvoluţiile.
subit,-ă (şi adv.) Care se produce brusc, pe neaşteptate. *adj., pl.* subiţi,-te.
subîmpărţi *tr.* A împărţi o parte dintr-un tot în părţi mai mici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* subîmpart, *imperf. 3 sg.* subîmpărţea; *conj. prez. 3* să subîmpartă.
subîmpărţire Acţiunea de a subîmpărţi; subdiviziune. *s.f., g.-d. art.* subîmpărţirii, *pl.* subîmpărţiri.
subînchiria (-ri-a) *tr.* A da cu chirie un imobil (sau o parte dintr-un imobil) închiriat de la altcineva; a lua cu chirie de la chiriaşul principal o parte dintr-un imobil. *vb. I, ind. prez. 3* subînchiriază, *1 pl.* subînchiriem; *conj. prez. 3* să subînchirieze; *ger.* subînchiriind.
subînchiriere (-ri-e-) Acţiunea de a subînchiria. *s.f., g.-d. art.* subînchirierii, *pl.* subînchirieri.
subîncrengătură Subdiviziune a unei încrengături. *s.f., g.-d. art.* subîncrengăturii, *pl.* subîncrengături.
subîntinde *tr.* (despre coarde şi unghiuri) A delimita un arc de cerc. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* subîntinde; *conj. prez. 3* să subîntindă; *ger.* subîntinzând; *part.* subîntins.
subîntindere Acţiunea de a subîntinde. *s.f., g.-d. art.* subîntinderii, *pl.* subîntinderi.
subînţelege *refl.* şi *tr.* A (se) înţelege (dintr-un context, dintr-o aluzie) ceva ce nu este exprimat direct. *//refl.* A fi de la sine înţeles; a rezulta. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* subînţeleg, *1 pl.* subînţelegem, *perf. s. 1 sg.* subînţelesei, *1 pl.* subînţeleserăm; *part.* subînţeles.
subînţeles Ceea ce se înţelege în mod indirect; aluzie. */A vorbi cu ~* (sau *cu ~uri*) = a face anumite aluzii. *s.n., pl.* subînţelesuri.
subjonctiv (gram.) Conjunctiv. *s.n., pl.* subjonctive.
subjuga *tr.* 1. A supune prin forţa armelor (o ţară, un popor). 2. A pune în dependenţă economia, politica etc. faţă de cineva; a răpi independenţa cuiva. 3. (fig.) A fermeca, a cuceri. *vb. I, ind. prez. 3* subjugă.
subjugare Acţiunea de a subjuga. *s.f., g.-d. art.* subjugării, *pl.* subjugări.
subjugător,-oare (rar) Care subjugă. //(fig.) Fermecător. *adj., pl.* subjugători,-oare.
sublim[1] (în estetică, în artă) Forma cea mai înaltă a perfecţiunii. *s.n.*
sublim[2]**,-ă** Care atinge perfecţiunea; desăvârşit, minunat. *adj., pl.* sublimi,-e.
sublima 1. *intr.* A trece direct din starea solidă în starea gazoasă. //A trece dintr-o stare cristalină în stare de vapori şi apoi din nou în stare de cristale. 2. *refl., tr.* şi *intr.* A (se) orienta către ceva superior; (fig.) a (se) purifica. *Şi-a ~t o pasiune. vb. I, ind. prez. 3* sublimează.
Sublima Poartă Poarta Otomană. *s.prop.f., g.-d.* Sublimei Porţi.
sublimare Faptul de a (se) sublima. *s.f., g.-d. art.* sublimării, *pl.* sublimări.
sublimat Corp solid obţinut prin condensarea directă a vaporilor săi. */~ corosiv* = clorură de mercur solubilă în apă, întrebuinţată ca dezinfectant extern. *s.m., pl.* sublimaţi.
subliminal,-ă (psih.) Inferior pragului conştiinţei. */Imagini ~* = imagini proiectate cu o viteză mai mare decât poate percepe spectatorul, dar care se pot fixa în subconştientul său. *adj., pl.* subliminali,-e.
sublimitate Perfecţiune, desăvârşire. *s.f., g.-d. art.* sublimităţii, *pl.* sublimităţi.
sublingual,-ă (-gu-al) (anat.) Situat sub limbă. *adj., pl.* sublinguali,-e.
sublinia (-ni-a) *tr.* 1. A trage una sau mai multe linii sub un text scris, pentru a-l pune în evidenţă. 2. (fig.) A evidenţia, a accentua. *vb. I, ind. prez. 3* subliniază, *1 pl.* subliniem; *conj. prez. 3* să sublinieze; *ger.* subliniind.
subliniat[1] (-ni-at) Faptul de a sublinia. *s.n.*
subliniat[2]**,-ă** (-ni-at) 1. (despre texte scrise) Scos în evidenţă printr-o linie trasată dedesubt. 2. (despre fraze rostite) Scos în evidenţă printr-o accentuare specială sau printr-un gest expresiv. *adj., pl.* subliniaţi,-te.
subliniere (-ni-e-) Acţiunea de a sublinia; linie trasă sub un text scris. *s.f., g.-d. art.* sublinierii, *pl.* sublinieri.
subliterar,-ă Situat valoric sub nivelul unei bune lecturi. *adj., pl.* subliterari,-e.
subliteratură Literatură de calitate inferioară. *s.f., g.-d. art.* subliteraturii.
sublocatar,-ă (rar) Subchiriaş. *s.m., pl.* sublocatari; *s.f., g.-d. art.* sublocatarei, *pl.* sublocatare.
sublocotenent Cel mai mic grad de ofiţer în armată. *s.m., pl.* sublocotenenţi.
sublunar,-ă Situat între Pământ şi orbita Lunii. *adj., pl.* sublunari,-e.
subluxaţie (-ţi-e) Luxaţie uşoară. *s.f., art.* subluxaţia, *g.-d. art.* subluxaţiei, *pl.* subluxaţii, *art.* subluxaţiile.
submandibular,-ă (anat., despre glande salivare şi ganglioni) Sub mandibulă. *adj., pl.* submandibulari,-e.
submarin[1] Navă special construită pentru a naviga sub apă; submersibil[1]. *s.n., pl.* submarine.
submarin[2]**,-ă** Care se găseşte sau se produce sub suprafaţa mării sau oceanului ori pe fundul acestora. *adj., pl.* submarini,-e.
submediantă (-di-an-) Treapta a doua a unei game minore sau majore. *s.f., g.-d. art.* sumediantei, *pl.* submediante.
submedie (-di-e) Proporţie de cifre mai mică decât media. *s.f., art.* submedia, *g.-d. art.* submediei, *pl.* submedii, *art.* submediile.
submediocru,-ă (despre lucruri) De calitate inferioară, îndoielnică. //(despre manifestări umane) Care denotă lipsă de calităţi. *adj., pl.* submediocri,-e.
submersibil[1] Submarin[1]. *s.n., pl.* submersibile.
submersibil[2]**,-ă** Adaptat pentru a se scufunda şi a pluti sub apă. *adj., pl.* submersibili,-e.
submersiune (-si-u-) 1. Cufundare totală a unui corp într-un lichid. 2. Adâncime la care se află cufundat un corp sub nivelul suprafeţei unui lichid. //(geol.) Scufundare a unei regiuni sub nivelul mării. 3. Metodă de irigaţie a culturilor de orez, care constă în acoperirea solului cu un strat de apă. *s.f., g.-d. art.* submersiunii, *pl.* submersiuni.

submilimetric,-ă (despre unde) Cu lungimi sub un milimetru. *adj., pl.* submilimetrici,-ce.
submina *tr.* A ataca, a sabota pe ascuns o acțiune sau pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* subminează.
subminare Acțiunea de a submina. //Acțiune conspirativă întreprinsă împotriva ordinii sociale și politice oficiale; subversiune. *s.f., g.-d. art.* subminării, *pl.* subminări.
submultiplu Mărime care intră de un număr de ori într-o mărime de aceeași natură; unitate de măsură derivată care reprezintă o asemenea mărime. *s.m., art.* submultiplul, *pl.* submultipli, *art.* submultiplii.
submulțime (mat.) Mulțime de elemente care aparțin unei mulțimi date. *s.f., g.-d. art.* submulțimii, *pl.* submulțimi.
subnormal,-ă Insuficient dezvoltat din punct de vedere fizic sau psihic. *adj., pl.* subnormali,-e.
subnuclear,-ă (-cle-ar) (fiz.) Care intră în componența nucleului atomic. *adj., pl.* subnucleari,-e.
subnutrit,-ă Hrănit (sistematic) insuficient. *adj., pl.* subnutriți,-te.
subnutriție (-ți-e) 1. Subalimentație. 2. Stare patologică cronică datorată alimentației insuficiente sau unor tulburări ale organismului. *s.f., art.* subnutriția, *g.-d. art.* subnutriției.
subofițer Fiecare dintre gradele superioare sergentului și inferioare sublocotenentului. *s.m., pl.* subofițeri.
suborbital,-ă Care se află sau are loc sub orbita cerească. *adj., pl.* suborbitali,-e.
suborbitar,-ă (anat.) Situat sub orbită. *adj., pl.* suborbitari,-e.
subordin (biol.) Subdiviziune a unui ordin. *s.n., pl.* subordine.
subordine Subordonare. */În ~* sau *în ~ile cuiva* = (aflat) într-un raport de subordonare față de cineva sau de ceva. *s.f., g.-d. art.* subordinii, *pl.* subordini.
subordona *tr.* A face ca cineva sau ceva să depindă de altcineva sau de altceva. *vb. I, ind. prez. 3* subordonează.
subordonare 1. Acțiunea de a subordona; dependență. 2. (gram.) Raport sintactic de dependență între un element subordonat și un element regent. 3. (log.) Raport de concordanță între două noțiuni, de la noțiunea subordonată speciei la noțiunea gen. 4. Raport de ierarhie între organele puterii de stat sau între organele administrației de stat, conform căruia organul superior îndrumă și controlează activitatea organului inferior. *s.f., g.-d. art.* subordonării, *pl.* subordonări.
subordonat,-ă Dependent de cineva sau de ceva. */Propoziție ~* (și s.f.) = propoziție care depinde din punct de vedere gramatical de altă propoziție. //(s.) Subaltern. *adj., pl.* subordonați,-te.
subordonator,-oare Care subordonează. */Conjuncție ~* = conjuncție care leagă o propoziție subordonată de propoziția regentă. *adj., pl.* subordonatori,-oare.
subpat v. **supat.**
subpământean,-ă Care se află în pământ; subteran. *adj., pl.* subpământeni,-e.
subpolar,-ă Aflat în zona unuia dintre cele două cercuri polare; specific acestei zone. *adj., pl.* subpolari,-e.
subponderal,-ă Sub greutatea normală. *adj., pl.* subponderali,-e.
subpopulat,-ă Cu prea puțină populație față de întinderea și de condițiile de viață ale teritoriului respectiv. *adj., pl.* subpopulați,-te.
subprefect Ajutor al prefectului. *s.m., pl.* subprefecți.
subprefectură 1. Funcția de subprefect. // Local unde este instalat sediul subprefectului. 2. (în vechea organizare administrativă) Plasa administrată de un subprefect. *s.f., g.-d. art.* subprefecturii, *pl.* subprefecturi.
subpresiune (-si-u-) Presiune mai joasă decât o anumită presiune de referință. *s.f., g.-d. art.* subpresiunii.
subproducție (-ți-e) Producție inferioară cerințelor consumatorilor. *s.f., art.* subproducția, *g.-d. art.* subproducției, *pl.* subproducții, *art.* subproducțiile.
subprodus Produs rezultat dintr-un produs principal. //Produs de calitate inferioară. *s.n., pl.* subproduse.
subra (rar) Bucată de pânză cauciucată aplicată la subsuoara hainelor pentru a le feri de transpirație. *s.n., pl.* subrauri.
subramură Sector de activitate subordonat unei ramuri. *s.f., g.-d. art.* subramurii, *pl.* subramuri.
subrat 1. Subsuoară (1). 2. Linie care marchează răscroitura mânecilor la subsuoara obiectelor de îmbrăcăminte. *s.n., pl.* subrate.
subrăcire (fiz.) Fenomen de rămânere în stare lichidă a unei substanțe care se află sub temperatura de solidificare. *s.f., g.-d. art.* subrăcirii.
subrăcit,-ă (fiz., despre lichide) Care a rămas în stare de subrăcire. *adj., pl.* subrăciți,-te.
subredacție (-ți-e) Redacție locală a unui ziar, a unui post de televiziune etc., subordonată unei redacții principale. *s.f., art.* subredacția, *g.-d. art.* subredacției, *pl.* subredacții, *art.* subredacțiile.
subregn (biol.) Subdiviziune a unui regn. *s.n., pl.* subregnuri.
subretă Cameristă într-o casă particulară. *s.f., g.-d. art.* subretei, *pl.* subrete.
subroga *tr.* (jur.) A înlocui pe cineva în exercitarea anumitor drepturi sau obligații. *vb. I, ind. prez. 3* subrogă.
subrogare (jur.) Faptul de a subroga; subrogație. *s.f., g.-d. art.* subrogării, *pl.* subrogări.
subrogatoriu,-ie Care substituie. *adj., pl.* subrogatorii.
subrogație (-ți-e) Subrogare. [*var.* subrogațiune *s.f.*] *s.f., art.* subrogația, *g.-d. art.* subrogației, *pl.* subrogații, *art.* subrogațiile.
subrogațiune v. **subrogație.**
subrutină (inform.) Secvență independentă, plasată în diferite locuri ale unui program. *s.f., g.-d. art.* subrutinei, *pl.* subrutine.
subscrie 1. *tr.* A-și pune semnătura sub un text sau pe un act, ca autor al acestuia sau ca unul care își însușește cele scrise. 2. *intr.* (fig.) A se alia părerii cuiva. 3. *tr.* și *intr.* A se angaja, prin semnătură, la o contribuție bănească în interes public sau particular. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* subscriu, *2 sg.* subscrii, *1 pl.* subscriem, *2 pl.* subscrieți; *conj. prez. 3* să subscrie; *ger.* subscriind; *part.* subscris.
subscriere 1. Acțiunea de a subscrie; semnare. 2. (rar) Subscripție. *s.f., g.-d. art.* subscrierii, *pl.* subscrieri.
subscripție (-ți-e) (înv.) Faptul de a subscrie (3). */Listă de ~* = document pe care semnează cei care contribuie la adunarea de fonduri, în interes public sau particular. *s.f., art.* subscripția, *g.-d. art.* subscripției, *pl.* subscripții, *art.* subscripțiile.
subscris,-ă (înv.) Subsemnat. *s.m., pl.* subscriși; *s.f., g.-d. art.* subscrisei, *pl.* subscrise.
subsecretar (în sintagma) *~ de stat* = înalt funcționar de stat, care conduce un departament; ajutor al unui ministru. *s.m., pl.* subsecretari.
subsecretariat (-ri-at) Funcția de subsecretar de stat. *s.n., pl.* subsecretariate.
subsecție (-ți-e) Subdiviziune a unei secții într-o întreprindere. *s.f., art.* subsecția, *g.-d. art.* subsecției, *pl.* subsecții, *art.* subsecțiile.
subsecvent,-ă Care urmează după ceva; care rezultă din... *adj., pl.* subsecvenți,-te.
subsemna *tr.* (rar) A subscrie. *vb. I, ind. prez. 3* subsemnează.
subsemnat,-ă Semnatarul unei cereri care își indică numele la începutul cererii sale. //(fam., art., în exprimări orale) Eu. *s.m., pl.* subsemnați; *s.f., g.-d. art.* subsemnatei, *pl.* subsemnate.

subsidență 1. (met.) Mișcare de coborâre a unor mase de aer în atmosferă, însoțită de încălzirea aerului. 2. (geol.) Coborâre lentă a scoarței terestre, care are loc în bazinele de sedimentare. *s.f., g.-d. art.* subsidenței, *pl.* subsidențe.
subsidiar,-ă (-di-ar) Care se adaugă ca element secundar în susținerea unei argumentări; complementar. */În ~* = în al doilea rând. *adj., pl.* subsidiari,-e.
subsidiaritate (-di-a-) Însușirea de a fi subsidiar. *s.f., g.-d. art.* subsidiarității.
subsidiu Ajutor acordat de stat. *s.n., art.* subsidiul, *pl.* subsidii, *art.* subsidiile.
subsioară v. **subsuoară.**
subsistem Parte dintr-un sistem. *s.n., pl.* subsisteme.
subsol 1. Partea de pământ aflată sub suprafața solului; totalitatea rocilor aflate sub nivelului solului. 2. Parte dintr-o clădire situată sub nivelul solului. 3. Loc destinat notelor explicative, situat în partea de jos a paginilor unei cărți, unui periodic etc. //Partea de jos a unui ziar, a unui periodic, unde se publică, pe întreaga lungime a foii, recenzii, articole literare sau științifice etc. *s.n., pl.* subsoluri.
subsolaj Afânare a pământului în timpul aratului, care se execută sub adâncimea la care pătrunde plugul. *s.n., pl.* subsolaje.
subsonic,-ă (despre vehicule) Care se deplasează cu o viteză inferioară vitezei sunetului. *adj., pl.* subsonici,-ce.
subspecie (-ci-e) Subdiviziune a unei specii. *s.f., art.* subspecia, *g.-d. art.* subspeciei, *pl.* subspecii, *art.* subspeciile.
substantiv[1] (în sintagma) *Colorant ~* = colorant care vopsește fibrele fără ajutorul mordanților. *adj., pl.* substantivi.
substantiv[2] Parte de vorbire fiexibilă care denumește lucruri, ființe sau noțiuni abstracte. *s.n., pl.* substantive.
substantiva *tr.* A întrebuința cu valoare de substantiv un cuvânt care aparține altei clase gramaticale; a substantiviza. *vb. I, ind. prez. 3* substantivează.
substantival,-ă Care ține de substantiv. //(adv.) Ca substantiv. *adj., pl.* substantivali,-e.
substantivare Faptul de a substantiva; substantivizare. *s.f., g.-d. art.* substantivării, *pl.* substantivări.
substantiviza *tr.* A substantiva. *vb. I, ind. prez. 3* substantivizează.
substantivizare Substantivare. *s.f., g.-d. art.* substantivizării, *pl.* substantivizări.
substanță 1. Corp alcătuit din atomi și molecule, care posedă o anumită formă, culoare, miros, gust etc. */~ de contrast* = substanță chimică utilizată în examenele radiologice, opacă la razele Röentgen. 2. (anat.) *~ albă* = parte a sistemului nervos central formată din fibrele celulelor nervoase. *~ cenușie* = parte a sistemului nervos central formată din corpurile celulelor nervoase. 3. (fil.) Categorie care desemnează esența comună și stabilă a tuturor lucrurilor, precum și ceea ce există de sine stătător. 4. Partea esențială, principală a unui lucru. //(fig.) Miezul, conținutul unui text, al unui discurs etc. /(rar) *În ~* = pe scurt, în rezumat. *s.f., g.-d. art.* substanței, *pl.* substanțe.
substanțial,-ă (-ți-al) 1. Principal, esențial; important, însemnat, mare. *Amendă ~.* 2. (despre alimente) Bogat în substanțe hrănitoare; consistent. *adj., pl.* substanțiali,-e.
substanțialism (-ți-a-) Denumire dată teoriilor care susțin existența substanței (3) ca esență a tuturor lucrurilor. *s.n.*
substanțialitate (-ți-a-) Însușirea a ceea ce este substanțial. *s.f., g.-d. art.* substanțialității.
substație (-ți-e) Stație auxiliară (de pompare, de distribuție etc.). *s.f., art.* substația, *g.-d. art.* substației, *pl.* substații, *art.* substațiile.
substitua v. **substitui.**
substituent (-tu-ent) 1. Substanță care poate înlocui altă substanță cu proprietăți asemănătoare. 2. Substitut[2] (2). *s.m., pl.* substituenți.
substitui 1. *tr.* și *refl.* A (se) situa în locul altuia. //(jur.) A comite infracțiunea de substituire de persoană. 2. *tr.* A înlocui într-o expresie matematică un element cu altul. [*var.* (înv.) substitua *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* substitui, *3* substituie, *imperf. 3 sg.* substituia; *conj. prez. 3* să substituie.
substituibil,-ă Care poate fi substituit. *adj., pl.* substituibili,-e.
substituire Acțiunea de a (se) substitui; înlocuire. /(jur.) *~ de persoane* = infracțiune constând în a se prezenta sub o identitate falsă sau în a atribui o asemenea identitate altei persoane. *s.f., g.-d. art.* substituirii, *pl.* substituiri.
substitut[1] (înv.) Persoană care înlocuia temporar pe titularul unei funcții. */~ de procuror* = primul grad în ierarhia judecătorească a parchetului. *s.m., pl.* substituți.
substitut[2] 1. Produs industrial care înlocuiește un produs mai vechi. 2. Element lingvistic care poate înlocui alt element lingvistic, în aceleași condiții gramaticale. *s.n., pl.* substitute.
substituție (-ți-e) Substituire, înlocuire. //(chim.) Înlocuire a unui atom sau a unui radical dintr-o moleculă printr-un alt atom sau alt radical. //(mat.) Înlocuire, într-o expresie matematică, a unui element sau a mai multor elemente prin alte elemente. */Metoda ~i* = metodă de rezolvare a unui sistem de ecuații, care constă în înlocuirea unei necunoscute dintr-una din ecuații cu valoarea ei, dedusă din cealaltă ecuație. //(lingv.) Înlocuire a unui sunet prin altul. //Dispoziție prin care o moștenire revine unei terțe persoane, dacă beneficiarul ei direct nu o poate primi, dintr-un motiv oarecare. [*var.* (înv.) substituțiune *s.f.*] *s.f., art.* substituția, *g.-d. art.* substituției, *pl.* substituții, *art.* substituțiile.
substituțiune v. **substituție.**
substrat 1. Bază materială a diferitelor proprietăți ale unui obiect; (p. ext.) conținut. 2. Strat peste care s-a așezat alt strat. 3. Totalitatea elementelor pătrunse într-o limbă din limba populației autohtone, dispărută în urma unei cuceriri, a unei colonizări etc. 4. Substanță chimică asupra căreia acționează un ferment. 5. (fig.) Motiv, cauză ascunsă (dar adevărată) a unei acțiuni. *s.n., pl.* substraturi.
substructură Subîmpărțire a unei structuri. *s.f., g.-d. art.* substructurii, *pl.* substructuri.
subsuma *tr.* A include o noțiune mai restrânsă în sfera alteia mai largi; a subordona. *vb. I, ind. prez. 3* subsumează.
subsumare Acțiunea de a subsuma; subordonare. *s.f., g.-d. art.* subsumării, *pl.* subsumări.
subsuoară (-su-oa-) 1. Partea de dedesubt a încheieturii brațului cu umărul. */La ~* = sub braț. *Din tălpi până în ~ori* = în tot corpul. *A (se) ține* sau *a (se) prinde de ~* (sau *de ~ori*) = a (se) ține de braț. 2. (adv.) Sub braț. */A sta* (sau *a ședea*) *cu mâinile ~* = a sta degeaba. 3. Unghi pe care îl formează o frunză cu lujerul sau o ramură cu axul purtător. [*var.* (pop.) subsioară, subțioară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* subsuorii, *pl.* subsuori.
subșef Persoană situată ierarhic după șef. *s.m., pl.* subșefi.
subt v. **sub**[2].
subtangentă (mat.) Segment determinat de proiecția ortogonală pe axa absciselor a unui punct de pe o curbă plană și intersecția tangentei la curbă în acest punct cu axa absciselor. *s.f., g.-d. art.* subtangentei, *pl.* subtangente.
subtemă Temă subordonată unei teme principale. *s.f., g.-d. art.* subtemei, *pl.* subteme.

subtensiune (-si-u-) 1. Tensiune electrică mai joasă decât o tensiune dată. 2. (med.) Hipotensiune. *s.f., g.-d. art.* subtensiunii, *pl.* subtensiuni.
subtensiv,-ă (med.) Hipotensiv. *adj., pl.* subtensivi,-e.
subteran[1] Mină. *s.n., pl.* subterane.
subteran[2]**,-ă** Aflat sub nivelul solului; care se execută sub pământ. //(fig.) Ilegal; secret. *Organizație ~. adj., pl.* subterani,-e.
subterană (rar) Încăpere, construcție aflată în întregime sub pământ. *s.f., g.-d. art.* subteranei, *pl.* subterane.
subterfugiu Mijloc abil de a ieși dintr-o încurcătură. *s.n., art.* subterfugiul, *pl.* subterfugii, *art.* subterfugiile.
subtext Substrat psihologic și de idei sugerat de un text. *s.n., pl.* subtexte.
subtil,-ă 1. (și adv., despre oameni) Care sesizează cele mai mici amănunte; ager, pătrunzător. 2. Greu de distins, de sesizat. //Care tratează despre probleme grele, abstracte. 3. (rar) Foarte subțire; fin. *adj., pl.* subtili,-e.
subtilitate 1. Însușirea de a fi subtil. 2. Judecată, enunț subtil. *s.f., g.-d. art.* subtilității, *pl.* (2) subtilități.
subtiliza *tr.* 1. A face subtil, a da rafinament gândirii, gustului etc. 2. (fam.) A lua ceva pe furiș. *vb. I, ind. prez. 3* subtilizează.
subtilizare Acțiunea de a subtiliza. *s.f., g.-d. art.* subtilizării, *pl.* subtilizări.
subtitlu 1. Al doilea titlu al unei lucrări (scris de obicei cu litere mai mici sub titlul principal). 2. Text imprimat la baza unei imagini cinematografice, care cuprinde traducerea dialogurilor din filmele sonore. *s.n., pl.* subtitluri.
subtitra *tr.* A pune subtitlu la un film, la un articol de ziar etc. *vb. I, ind. prez. 3* subtitrează.
subtitrare Acțiunea de a subtitra. *s.f., g.-d. art.* subtitrării, *pl.* subtitrări.
subton (muz.) Ton suplimentar, mai jos decât cel fundamental. *s.n., pl.* subtonuri.
subtraversa *tr.* A traversa pe dedesubt. *vb. I, ind. prez. 3* subtraversează.
subtraversare Acțiunea de a subtraversa. *s.f., g.-d. art.* subtraversării, *pl.* subtraversări.
subtropical,-ă Aflat în apropierea tropicelor; specific acestor zone. */Climă ~* = climă caldă, de tranziție, cu două anotimpuri: unul secetos (vara) și altul, ploios (iarna). *adj., pl.* subtropicali,-e.
subția (-ți-a) 1. *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni mai subțire. /(tr.) *A-și ~ glasul* = a vorbi cu un timbru mai subțire. 2. *tr.* (despre îmbrăcăminte) A face ca acela care o poartă să pară mai subțire, mai zvelt. 3. *tr.* A face ca un corp lichid sau gazos să fie mai puțin concentrat, mai puțin dens. 4. *refl.* (fig., despre oameni) A deveni mai rafinat, mai civilizat. *vb. I, ind. prez. 3* subțiază, *1 pl.* subțiem; *conj. prez. 3* să subțieze; *ger.* subțiind.
subțiere (-ți-e-) Acțiunea de a (se) subția. //(fig.) Rafinare a minții, a gustului etc. [*var.* (reg.) supțiare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* subțierii, *pl.* subțieri.
subțioară v. **subsuoară**.
subțiratic,-ă Subțire (A.1). //(despre oameni) Slab; zvelt. //(despre voce) (Cam) subțire (A.3). *adj., pl.* subțiratici,-ce.
subțire A. 1. Care are grosime mică în raport cu celelalte dimensiuni. //(despre oameni) Slab, zvelt; (adv.) fin, delicat. //(despre litere și despre scriere) Cu linii înguste, fine. //(despre materii textile, hârtie, piele etc.) De grosime redusă. //(despre îmbrăcăminte) Făcut dintr-un material ușor. */~ la pungă* = sărac. *A zâmbi ~* = a zâmbi forțat. 2. (despre corpuri lichide și gazoase) Cu concentrație sau densitate mică; diluat. 3. (despre glas, voce etc.) Ascuțit. 4. (fig., despre vânt) Pătrunzător. B. (fig., despre oameni) Cu purtări și gusturi alese; distins. //Pretențios. //Iscusit, șiret. */Obraz ~* = domn. *Cu un plan ~* = pe ocolite, cu viclenie. *adj., pl.* subțiri.
subțirel,-ică Diminutiv al lui subțire. *adj., pl.* subțirei,-ele.
subțirime Însușirea de a fi subțire. *s.f., g.-d. art.* subțirimii.
subuman,-ă Necorespunzător condiției umane; animalic. *adj., pl.* subumani,-e.
subunitar,-ă (despre numere, fracții) Care are o valoare mai mică decât unitatea. *adj., pl.* subunitari,-e.
subunitate Subdiviziune a unei unități militare, economice, administrative etc. *s.f., g.-d. art.* subunității, *pl.* subunități.
suburban,-ă Care se află în suburbie; de suburbie. */Comună ~* = comună situată în apropierea unui oraș de care depinde administrativ. //(despre mijloace de transport) Care face legătura între oraș și suburbii. //(fig., despre limbaj, comportare) Necivilizat, vulgar. *adj., pl.* suburbani,-e.
suburbie/suburbie (-bi-e) Cartier mărginaș al unui oraș. //Așezare de la marginea orașului. *s.f., art.* suburbia/suburbia, *g.-d. art.* suburbiei/suburbiei, *pl.* suburbii/suburbii, *art.* suburbiile/suburbiile.
suburs (constr.) Grindă de lemn care se așază sub urșii unui pod de lemn. *s.m., pl.* subursi.
subvenție (-ți-e) Ajutor bănesc acordat de stat unei persoane, unei instituții etc. [*var.* subvențiune *s.f.*] *s.f., art.* subvenția, *g.-d. art.* subvenției, *pl.* subvenții, *art.* subvențiile.
subvenționa (-ți-o-) *tr.* A da o subvenție. *vb. I, ind. prez. 3* subvenționează.
subvenționare (-ți-o-) Acțiunea de a subvenționa. *s.f., g.-d. art.* subvenționării, *pl.* subvenționări.
subvențiune v. **subvenție**.
subversiune (-si-u-) Subminare. *s.f., g.-d. art.* subversiunii, *pl.* subversiuni.
subversiv,-ă Care primejduiește ordinea de stat. //Care este împotriva ideilor, a valorilor general recunoscute. *adj., pl.* subversivi,-e.
sub voce (lat., indicație pentru trimiteri la articole de dicționare, glosare etc. unde nu sunt folosite indicațiile de pagini) Sub cuvânt. *loc. adv.*; *abr.* s.v.
subvulcanic,-ă Care se află în zonele superficiale ale scoarței terestre. *adj., pl.* subvulcanici,-ce.
subzidi *tr.* A executa un zid nou sub o zidărie veche pentru a o consolida. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* subzidesc, *imperf. 3 sg.* subzidea; *conj. prez. 3* să subzidească.
subzidire Acțiunea de a subzidi. *s.f., g.-d. art.* subzidirii, *pl.* subzidiri.
subzista *tr.* 1. A rămâne în vigoare; a dăinui. 2. A avea mijloace de existență; a trăi. *vb. I, ind. prez. 3* subzistă.
subzistare (rar) Acțiunea de a subzista. *s.f., g.-d. art.* subzistării, *pl.* subzistări.
subzistent,-ă Care subzistă, care se menține. *adj., pl.* subzistenți,-te.
subzistență Faptul de a subzista. //Ceea ce servește la întreținerea vieții; hrană. //(înv.) *Serviciu de ~* = serviciu care se îngrijea de aprovizionarea cu alimente și cu mijloace de întreținere a unei unități militare. *s.f., g.-d. art.* subzistenței.
suc 1. Lichid obținut prin presarea fructelor. //Băutură răcoritoare preparată din sucul (1) unor fructe sau din substanțe sintetice. //Lichid care circulă prin tuburile capilare ale plantelor. 2. Lichid secretat în corpurile animalelor și având diferite funcții. */~ digestive* = secreții digestive care ajută la digestia alimentelor. 3. (reg.) Usuc. *s.n., pl.* sucuri.
sucală Unealtă cu ajutorul căreia se deapănă pe țevi firul pentru războiul de țesut manual. */A merge cum e ~a* = a merge ușor, repede. *s.f., g.-d. art.* sucalei, *pl.* sucale.
sucăli *tr.* (pop., fam.) 1. A cicăli, a sta de capul cuiva. 2. A învârti, a răsuci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.*

sucălesc, *imperf. 3 sg.* sucălea; *conj. prez. 3* să sucălească.
sucălire (pop.) Acțiunea de a sucăli. *s.f., g.-d. art.* sucălirii, *pl.* sucăliri.
succeda 1. *intr.* A urma imediat după altcineva sau altceva. *//refl.* A urma unul după altul. 2. *intr.* și *tr.* (jur.) A avea calitatea de succesor; a moșteni. [*var.* (rar) succede *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* succedă; *conj. prez. 3* să succeadă.
succedaneu 1. Subordonată, produs etc. care poate înlocui (la nevoie) o altă substanță, un alt produs cu proprietăți asemănătoare. 2. Înlocuitor. *s.n., art.* succedaneul, *pl.* succedanee.
succedare Faptul de a (se) succeda. [*var.* (rar) succedere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* succedării, *pl.* succedări.
succede v. **succeda.**
succedere v. **succedare.**
succes 1. Rezultat bun; reușită. */Cu ~* = foarte bine. *A dori* sau *a ura* (cuiva) ~ = a-i dori (cuiva) noroc. 2. Primire bună, favorabilă pe care publicul o face unei opere literare, unui spectacol etc. *s.n., pl.* succese.
succesibil,-ă (despre un grad de rudenie) Care dă dreptul la moștenire. *adj., pl.* succesibili,-e.
succesibilitate Drept de a moșteni. //Ordine de succesiune. *s.f., g.-d. art.* succesibilității.
succesiune (-si-u-) 1. Faptul de a (se) succeda; șir de persoane, de lucruri etc. care se succedă. 2. Faptul de a prelua funcția sau bunurile cuiva. //(jur.) Moștenire. */A (se) deschide o ~* = a (se) începe formalitățile pentru obținerea unei moșteniri. *s.f., g.-d. art.* succesiunii, *pl.* succesiuni.
succesiv,-ă (și adv.) 1. Care urmează unul după altul (neîntrerupt). 2. Treptat, progresiv. *adj., pl.* succesivi,-e.
succesor,-oare 1. Persoană care urmează în locul alteia (într-o funcție, într-o demnitate etc.). 2. (jur.) Moștenitor. *s.m., pl.* succesori; *s.f., g.-d. art.* succesoarei, *pl.* succesoare.
succesoral,-ă Referitor la o succesiune (2). *adj., pl.* succesorali,-e.
succin (rar) Chihlimbar. *s.n.*
succinic (rar, în sintagma) *Acid ~* = acid extras din rășina de chihlimbar și folosit la prepararea unor medicamente. *adj.*
succint,-ă (și adv.) Exprimat pe scurt, în cuvinte puține. *adj., pl.* succinți,-te.
succeală Faptul de a (se) suci; faptul de a fi sucit la minte; fire, apucătură de om sucit. *s.f., g.-d. art.* succelii, *pl.* succeli.
suceveán,-ă (Locuitor) din municipiul sau județul Suceava. *adj., s.m., pl.* sucevéni,-e.
suceveáncă Locuitoare din municipiul sau județul Suceava. *s.f., g.-d. art.* sucevéncei, *pl.* sucevénce.
suci 1. *tr.* A răsuci un fir pentru a-i da o rezistență mai mare; a înfășura. 2. *tr.* A da unui obiect o mișcare de rotație; a întoarce. //(fig.) A hărțui pe cineva cu întrebările. 3. *refl.* (fig.) A se zbuciuma pentru a ieși dintr-o încurcătură. 4. *tr.* și *refl.* A face să-și schimbe sau a-și schimba brusc poziția corpului; a (se) strâmba. *//tr.* A schimba poziția unei părți a corpului; a-și luxa o parte a corpului. */A-i ~* (cuiva) *capul* (sau *mințile*) = a face (pe cineva) să-și piardă rațiunea; a zăpăci. *A ~ vorba* sau *a o ~* = a ocoli adevărul. *5. tr.* A răsuci cu o mișcare violentă gâtul unei ființe pentru a o ucide. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sucesc, *imperf. 3 sg.* suceá; *conj. prez. 3* să suceáscă.
sucilă (fam.) Om sucit[2] (3). *s.m.* și *f., g.-d.* lui sucilă, *pl.* sucilă.
sucire Acțiunea de a (se) suci; răsucire; sucit[1]. *s.f., g.-d. art.* sucirii, *pl.* sucíri.
sucit[1] Sucire. *s.n.*
sucit[2],-ă 1. Răsucit în jurul lui însuși sau în jurul a ceva. */Că-i ~ă, că-nvârtită,* se spune despre cineva care încearcă să se eschiveze de la ceva. 2. Cu corpul sau cu o parte a lui întoarsă într-o parte; strâmb. //(despre drumuri) Cu multe cotituri. //(rar) În formă de spirală. 3. (fig., despre oameni) Nefiresc, ciudat. *adj., pl.* sucíți,-te.
sucitor 1. Sul de lemn cu care se întinde foaia de aluat; vergea. 2. Dispozitiv la fierăstrău, la războiul de țesut etc., care, prin învârtire, slăbește sau strânge o legătură. *s.n., pl.* sucitoare.
sucítură Faptul de a (se) suci. //Cotitură (a unui drum). *s.f., g.-d. art.* sucítурii, *pl.* sucítури.
sucman v. **suman.**
sucomba *intr.* A muri. *vb. I, ind. prez. 3* sucombă.
sucombare Faptul de a sucomba. *s.f., g.-d. art.* sucombării, *pl.* sucombări.
sucrază (chim.) Zaharoză. *s.f., g.-d. art.* sucrazei, *pl.* sucraze.
suculent,-ă 1. Cu mult suc, zemos; (p. gener.) bun, gustos. 2. (fig.) Plin de conținut, bogat în idei. 3. (s.f., la pl.) Nutrețuri provenite din plante cu tuberculi și din rădăcinoase. *adj., pl.* suculenți,-te.
suculență 1. Însușirea de a fi suculent; savoare. 2. (fig.) Bogăție de idei. 3. (fig.) Semnificație, farmec deosebit. *s.f., g.-d. art.* suculenței.
sucursală Întreprindere comercială sau bancară dependentă de altă unitate mai mare. *s.f., g.-d. art.* sucursalei, *pl.* sucursale.
sucusiune (-si-u-) (med.) Metodă de punere în evidență a unui lichid amestecat cu un gaz dintr-un organ cavitar prin clătinarea bolnavului. *s.f., g.-d. art.* sucusiunii.
sud Punct cardinal opus nordului; miazăzi. */De ~* = sudic. *s.n.*
Sud Țară, regiune situată în sud. //Popoare, populații care locuiesc în Sud. *s.prop.n.*
suda 1. *tr.* A îmbina două piese de metal prin încălzire sau presare. 2. *refl.* (fig.) A se uni, a se închega. 3. *refl.* (despre oase, ligamente) A se lipi (după ce au fost rupte sau tăiate). 4. *refl.* (despre elemente ale vorbirii) A se uni, formând un singur cuvânt. *vb. I, ind. prez. 3* sudează.
sudabil,-ă Care poate fi sudat. *adj., pl.* sudabili,-e.
sudabilitate Însușire a unui metal de a se suda cu un alt metal. *s.f., g.-d. art.* sudabilității.
sud-african,-ă (Locuitor) din Africa de Sud. *adj., s.m.* și *f., pl.* sud-africani,-e.
sud-africancă Sud-africană. *s.f., g.-d. art.* sud-africancei, *pl.* sud-africance.
sudaj (înv.) Sudare. *s.n., pl.* sudaje.
sudálmă (pop.) Înjurătură. *s.f., g.-d. art.* sudálmii, *pl.* sudálmi.
sud-american,-ă (Locuitor) din America de Sud. *adj., s.m.* și *f., pl.* sud-americani,-e.
sud-americancă Sud-americană. *s.f., g.-d. art.* sud-americancei, *pl.* sud-americance.
sudamină Erupție cutanată de vezicule mici pline cu lichid, care apare după transpirații abundente. *s.f., g.-d. art.* sudaminei.
sudanez,-ă (Locuitor) din Sudan. *adj., s.m.* și *f., pl.* sudanezi,-e.
sudare Acțiunea de a (se) suda; sudaj, sudat, sudură. *s.f., g.-d. art.* sudării, *pl.* sudări.
sudat Sudare. *s.n.*
sudație (-ți-e) 1. Transpirație abundentă provocată în scop terapeutic. 2. Separare a două sau mai multe substanțe dintr-un amestec, bazată pe diferența punctelor de topire. *s.f., art.* sudația, *g.-d. art.* sudației, *pl.* sudații, *art.* sudațiile.
sud-coreean,-ă (Locuitor) din Coreea de Sud. *adj., s.m.* și *f., pl.* sud-coreeni,-e.

sud-coreeancă Sud-coreeană. *s.f., g.-d. art.* sud-coreencei, *pl.* sud-coreence.
sud-dunăreán,-ă Dîn sudul Dunării. *adj., pl.* sud-dunăreni,-e.
sud-est Punct cardinal secundar, situat între sud şi est. *s.n.*
sud-éstic,-ă De la sau dinspre sud-est. *adj., pl.* sud-estici,-ce.
súdic,-ă De la sau dinspre sud. *adj., pl.* sudici,-ce.
súdist,-ă (Adept) al politicii statelor din sudul Statelor Unite ale Americii, în timpul Războiului de secesiune (1862-1865). *adj., s.m. şi f., pl.* sudişti,-ste.
súdit Locuitor din ţările române, aflat sub protecţia unei puteri străine, care se bucura de anumite privilegii. *s.m., pl.* sudiţi.
sudoáre Secreţie a glandelor sudoripare prin care se elimină o parte a substanţelor rezultate din metabolism. //Transpiraţie provocată de o emoţie, de o spaimă sau de o oboseală foarte mare. //(fig.) Muncă, osteneală. *s.f., g.-d. art.* sudorii, *pl.* sudori.
sudór Muncitor specializat în lucrări de sudură. *s.m., pl.* sudori.
sudorál,-ă Sudorific. *adj., pl.* sudorali,-e.
sudorífic,-ă Care provoacă sudoare. *adj., pl.* sudorifici,-ce.
sudoripáră (în sintagma) *Glandă ~* = glandă care secretă sudoarea. *adj., pl.* sudoripare.
sudoríţă Muncitoare specializată în lucrări de sudură. *s.f., g.-d. art.* sudoriţei, *pl.* sudoriţe.
súdui *tr.* şi *intr.* (pop.) A înjura. //(înv., reg.) A certa, a mustra. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* sudui, *3* súduie, *imperf. 3 sg.* suduia; *conj. prez. 3* să súduie.
súduitură (-du-i-) (pop.) Înjurătură. *s.f., g.-d. art.* suduiturii, *pl.* suduituri.
sudúră 1. Operaţie de sudare; locul îmbinării prin sudare. 2. (fig.) Legătură, unire (strânsă). *s.f., g.-d. art.* sudurii, *pl.* suduri.
sud-vest Punct cardinal secundar, situat între sud şi vest. *s.n.*
sud-véstic,-ă De la sau dinspre sud-vest. *adj., pl.* sud-vestici,-ce.
súd-vietnamez,-ă (-vi-et-) (Locuitor) din sudul Vietnamului. *adj., s.m. şi f., pl.* sud-vietnamezi,-e.
suedéz,-ă (su-e-) (Locuitor) din Suedia. */Gimnastică ~* = sistem de exerciţii fizice bazat pe mişcări pentru dezvoltarea musculaturii şi agilităţii. *adj., s.m. şi f., pl.* suedezi,-e.
suedéză (su-e-) Limbă germanică vorbită de suedezi. *s.f., g.-d. art.* suedezei.
suferí 1. *intr.* A simţi o durere fizică sau morală; a suporta consecinţele neplăcute ale unui fapt. 2. *tr.* şi *intr.* A suporta, a răbda. 3. *tr.* A tolera prezenţa cuiva sau a ceva. 4. *tr.* A îngădui, a consimţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* sufăr, *3* suferă, *imperf. 3 sg.* suferea; *conj. prez. 3* să sufere.
suferínd,-ă (şi s.) Care suferă de o boală; bolnav. *adj., pl.* suferinzi,-de.
suferínţă Durere fizică sau morală; starea celui care suferă. */A fi în ~* = a duce lipsă de ceva. *s.f., g.-d. art.* suferinţei, *pl.* suferinţe.
suferíre (înv.) Faptul de a suferi; suferinţă. *s.f., g.-d. art.* suferirii, *pl.* suferiri.
suferitór,-oare (rar) Care suferă. *adj., pl.* suferitori,-oare.
sufertáş Ansamblu alcătuit din câteva vase aşezate unul peste altul pe un dispozitiv cu mâner în care se transportă mâncare (caldă). *s.n., pl.* sufertaşe.
suficiént,-ă (-ci-ent) 1. (şi adv.) Destul, de ajuns. //(s.m.) Calificativ cu care se notează uneori probele la examene sau răspunsurile la lecţii. 2. (despre oameni) Plin de sine, îngâmfat. *adj., pl.* suficienţi,-te.
suficiénţă (-ci-en-) 1. Faptul de a fi suficient. 2. Vanitate, îngâmfare. *s.f., g.-d. art.* suficienţei.
sufísm Curent în mistica musulmană, cu caracter anticlerical şi ascetic. *s.n.*
sufít Ornament din var şi nisip făcut special pe tavan; tavan astfel ornamentat. *s.n., pl.* sufituri.
sufíţă[1] Partea superioară a scenei, amenajată pentru manevrarea dispozitivelor de iluminat, de aerisit etc.; (p. ext.) element care acoperă sau decorează partea superioară a scenei. *s.f., g.-d. art.* sufiţei, *pl.* sufiţe.
sufíţă[2] v. **sofită**.
sufíx Particulă care se adaugă la rădăcina sau la tema unui cuvânt pentru a forma cuvinte sau forme gramaticale noi. *~ lexical. ~ gramatical. s.n., pl.* sufixe.
sufixá *tr.* A adăuga un sufix la o rădăcină sau la o temă. *vb. I, ind. prez. 3* sufixează.
sufixáre Acţiunea de a sufixa; sufixaţie. *s.f., g.-d. art.* sufixării, *pl.* sufixări.
sufixáţie (-ţi-e) Sufixare. *s.f., art.* sufixaţia, *g.-d. art.* sufixaţiei, *pl.* sufixaţii, *art.* sufixaţiile.
sufixóid (lingv.) Element de compunere sau cuvânt folosit ca sufix în formarea unor termeni ştiinţifici sau tehnici; pseudosufix. *s.n., pl.* sufixoide.
sufla 1. *intr.* A elimina (cu putere) aer din gură sau din plămâni. */A ~ în lampă* (sau *în lumânare*) = a stinge lampa (sau lumânarea). *A ~ în foc* = a înteţi focul. *Cine s-a fript cu ciorbă, ~ă şi în iaurt* = o experienţă neplăcută te face mai prudent. 2. *tr.* A face ca ceva să se împrăştie sub acţiunea aerului expirat cu putere. */A-i ~ cuiva ceva* (sau *pe cineva*) *de sub nas* = a-şi însuşi cu îndrăzneală ceea ce se cuvine altuia; a fura. 3. *intr.* A introduce cu gura aer în deschizătura unor instrumente muzicale pentru a produce sunete. 4. *intr.* A respira greu, cu efort. */A nu* (*mai*) *~* = a) a fi mort; b) a sta nemişcat; (fig.) a nu mai protesta. 5. *tr.* A fabrica obiecte de sticlă introducând aer într-o mică masă de sticlă topită. 6. *tr.* A acoperi un obiect de metal cu un strat subţire de metal preţios. 7. *intr.* (despre vânt) A bate. 8. *tr.* A vorbi încet (şi în secret); a informa pe ascuns. //A şopti actorilor rolul în timpul reprezentaţiei. //A şopti cuiva răspunsul pe care trebuie să-l dea la o întrebare. */A nu ~ un cuvânt* = a nu spune nimic. *vb. I, ind. prez. 3* suflă.
suflá 1. Ţeavă puţin curbată prin care se suflă amestecul de gaz combustibil şi oxigen la un aparat de sudură. 2. Instalaţie formată din burlane, folosită la aerisirea puţurilor de exploatare. *s.n., pl.* suflaiuri.
suflaj 1. Structură exterioară montată în bordurile unei nave în scopul îmbunătăţirii stabilităţii. 2. Metodă de corectare a deformaţiilor unei linii de cale ferată prin introducerea de balast sub traverse. *s.n., pl.* suflaje.
suflántă Compresor de aer sau de alte gaze, folosit la alimentarea furnalelor înalte. *s.f., g.-d. art.* suflantei, *pl.* suflante.
suflare 1. Acţiunea de a sufla; aerul respirat; (fig.) faptul de a trăi. */Într-o ~* = într-o clipă. *Fără* (*de*) *~* = a) cu respiraţia oprită (din cauza unei emoţii); b) fără viaţă. *A-şi da ~a* (*de pe urmă*) = a muri. 2. Fiinţă omenească. 3. Adiere de vânt. *s.f., g.-d. art.* suflării, *pl.* suflări.
suflátor[1] 1. (la pl.) Instrumente muzicale de suflat. 2. Persoană care cântă la instrumente de suflat. *s.m., pl.* suflători.
suflátor[2] 1. Ţeavă prin care se suflă într-o masă de sticlă topită pentru a-i da diverse forme. 2. Dispozitiv pentru suflare folosit la locomotive. //Suflai. *s.n., pl.* suflătoare.
sufléca *tr.* A răsuci marginile unui obiect de îmbrăcăminte (de obicei mânecile sau poalele unei haine) pentru a nu le uda ori pentru a fi mai liber în mişcări; (pop.) a sumeca, a sumete. *//refl. Se ~ă la mâneci. vb. I, ind. prez. 3* suflecă.

suflecare Acțiunea de a (se) sufleca. *s.f., g.-d. art.* suflecării, *pl.* suflecări.
sufleor Persoană care suflă actorilor replicile în timpul reprezentațiilor. *s.m., pl.* sufleori.
suflerie (rar)Totalitatea tuburilor unei orgi. */~ aerodinamică* = tunel amenajat pentru studiul forțelor aerodinamice. *s.f., art.* sufleria, *g.-d. art.* sufleriei, *pl.* sufleării, *art.* sufleriile.
suflet 1. Totalitatea proceselor intelectuale, afective și volitionale ale omului; psihic. */Din ~* (sau *din tot ~ul, din adâncul ~ului*) = cu pasiune, cu convingere; foarte mult. *Cu* (sau *fără*) *~* = cu (sau fără) elan. //Trăsătură de caracter (bună sau rea). //Persoană, om. //Bunătate, omenie. //Curaj. 2. Element esențial al unei acțiuni, al unui lucru. 3. (în filosofia idealistă și în concepția religioasă) Substanță spirituală care dă omului viață, considerată de origine divină și cu existență veșnică. /(fam.) *A nu avea* (pe cineva) *la ~* = a nu simpatiza (pe cineva). *A-și încărca ~ul cu...* = a comite o faptă rea. *A avea* (ceva) *pe ~* = a fi preocupat (de ceva). *A(-i) scoate* (cuiva) *~ul* = a sâcâi, a enerva (pe cineva). *Cu ~ul pe buze* = în agonie. *A-și stupi ~ul* = a se chinui cu ceva. *A fi trup și ~* (cu cineva) = a fi devotat (cuiva). *A-și vinde ~ul* = a păcătui foarte tare. 4. Viață. */A* (*mai*) *prinde* (sau *a căpăta*) *~* = a se întrema (după o boală). *A lua* (cuiva) *~ul* = a omorî (pe cineva). *A avea ceva pe* (sau *la*) *~ul său* = a stăpâni ceva. //Inimă. */A i se rupe ~ul* (*de mila cuiva*) = a suferi foarte mult pentru necazul cuiva. *A-i merge* (cuiva ceva) *la ~* = a-i plăcea foarte mult. 5. (pop.) Suflu, respirație. */Într-un ~* = foarte repede. *A-și trage ~ul* = a respira. *Ai veni ~ul la loc* = a se liniști. 6. *Copil de ~* = copil adoptat. *A lua de ~* = a adopta un copil. *A da de ~* = a-și ceda copilul unei persoane care îl adoptă. *s.n., pl.* suflete.
sufletesc,-ească Referitor la suflet; (p. ext.) moral, spiritual. *adj., pl.* sufletești.
sufletește Din punct de vedere sufletesc. *adv.*
sufletism (fam.) Atitudine plină de generozitate, de solicitudine. *s.n.*
sufletist,-ă (fam.) Care este plin de generozitate, de solicitudine. *adj., pl.* sufletiști,-ste.
sufletel Diminutiv al lui suflet. *s.n., pl.* sufletele.
sufleu Preparat culinar în formă de budincă foarte pufoasă, făcut din legume, brânză sau fructe cu albuș bătut spumă. *s.n., art.* sufleul, *pl.* sufleuri.
sufloi (înv., reg.) 1. Țeavă de trestie sau de soc prin care se suflă în foc, pentru a-l aprinde. 2. Jucărie din scoarță de copac cu care fluieră copiii. *s.n., pl.* sufloaie.
suflu 1. Respirație; capacitate respiratorie (mare); (p. ext.) rezistență fizică. 2. Nume dat sunetelor care se produc în aparatul respirator sau în aparatul circulator în cursul unor boli. 3. Adiere de vânt. 4. Masă de aer deplasată cu violență de o explozie. 5. (fig.) Avânt, însuflețire. *s.n., art.* suflul, *pl.* sufluri.
suflură Defect la turnare a unor piese metalice, constând din mici goluri datorate gazelor degajate în timpul solidificării metalului. *s.f., g.-d. art.* sufluri, *pl.* sufluri.
sufoca *refl.* și *tr.* (și fig.) A (se) asfixia. *vb. I, ind. prez. 3* sufocă.
sufocant,-ă (și fig.) Care sufocă; înăbușitor. *adj., pl.* sufocanți,-te.
sufocare Acțiunea de a (se) sufoca; sufocație. *s.f., g.-d. art.* sufocării, *pl.* sufocări.
sufocație (-ți-e) (rar) Sufocare. *s.f., art.* sufocația, *g.-d. art.* sufocației, *pl.* sufocații, *art.* sufocațiile.
sufoziune v. **sufuziune.**
sufragerie Cameră în care se servește masa; mobilierul pentru această cameră. [*var.* sofragerie *s.f.*] *s.f., art.* sufrageria, *g.-d. art.* sufrageriei, *pl.* sufragerii, *art.* sufrageriile.
sufragetă Partizană a mișcării femeilor din Anglia pentru obținerea de drepturi politice, de la începutul sec. al XX-lea. *s.f., g.-d. art.* sufragetei, *pl.* sufragete.
sufragiu[1] (înv.) Om de serviciu care servea la masă. *s.m., art.* sufragiul, *pl.* sufragii, *art.* sufragiii.
sufragiu[2] 1. Drept de vot. 2. Sistem de votare. */~ universal* = drept de vot acordat tuturor cetățenilor majoritari ai unei țări. 3. Aprobare, asentiment. [*var.* sufraj *s.n.*] *s.n., art.* sufragiul, *pl.* sufragii, *art.* sufragiile.
sufraj v. **sufragiu**[2].
sufuziune (-zi-u-) 1. Răspândire sub piele a unei umori. */~ sangvină* = hemoragie de proporții reduse, care se produce între straturile unui organ sau ale unui țesut. 2. (geol.) Proces de spălare a rocilor de către apele subterane. [*var.* sufoziune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sufuziunii, *pl.* sufuziuni.
sugaci,-ce (și s.) Care se hrănește sugând; care nu a depășit vârsta alimentării cu laptele matern; sugar; sugător. *adj., pl.* sugaci,-ce.
sugar,-ă (Copil) sugaci. *adj., s.m., pl.* sugari,-e.
sugativă[1] (în sintagma) *Hârtie ~* = hârtie poroasă făcută pentru a suge cerneala. *adj., pl.* sugative.
sugativă[2] Hârtie sugativă[1]. *s.f., g.-d. art.* sugativei, *pl.* sugative.
sugărel,-ea (pop.) Diminutiv al lui sugar. *adj., pl.* sugărei,-ele.
sugătoare 1. Hârtie sugativă. 2. Plantă din zona subalpină, cu flori albe-gălbui. *s.f., g.-d. art.* sugătorii, *pl.* sugători.
sugător,-oare (înv.) Sugaci. //(s., fam.) Bețiv. *adj., pl.* sugători,-oare.
suge *tr.* 1. A trage cu gura sau cu botul laptele din sân, din țâță. */A ~* (ceva) *odată cu laptele mamei* = a dobândi o deprindere din cea mai fragedă copilărie. *A-și ~ de sub unghii* = a fi foarte zgârcit. 2. A sorbi un lichid, un suc etc. 3. A dizolva ceva încet în gură și a înghiți. //A trage în piept. //(intr.) *A ~ din țigară.* 4. (depr.) A bea. //(fam.) A fi bețiv. 5. (despre corpuri poroase) A absorbi lichide. //(fig.) A stoarce de avere, de putere; a secătui. */A ~* (pe cineva) *până la măduvă* = a-i lua (cuiva) tot ce are. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sug, *1 pl.* sugem, *perf. s. 1 sg.* supsei, *1 pl.* supserăm; *part.* supt.
suge-bute (pop.) Bețiv înrăit. *s.m.* și *f., g.-d. art.* lui suge-bute, *pl.* suge-bute.
sugel 1. Mică plantă erbacee cu miros neplăcut, cu flori purpurii, trandafirii sau albe. 2. (pop.) Panariție. *s.m., pl.* sugei, *art.* sugeii.
sugel-galben (reg.) Plantă erbacee cu frunze pețiolate și cu flori galbene-aurii. *s.m., pl.* sugei-galbeni, *art.* sugeii-galbeni.
sugera *tr.* A face să se nască în mintea cuiva un gând, o idee etc. *vb. I, ind. prez. 3* sugerează.
sugerare Acțiunea de a sugera. *s.f., g.-d. art.* sugerării, *pl.* sugerări.
sugere 1. Acțiunea de a suge. 2. Atracție a unei nave spre mal sau spre o altă navă mai mare, care trece prin apropierea, ei datorită variațiilor de presiune create în apropierea bordurilor. *s.f., g.-d. art.* sugerii, *pl.* sugeri.
sugestibil,-ă (despre persoane) Care poate fi influențat prin sugestii. *adj., pl.* sugestibili,-e.
sugestibilitate Însușirea de a fi sugestibil; grad de reacție la sugestie. *s.f., g.-d. art.* sugestibilității.
sugestie (-ti-e) 1. Influență exercitată asupra psihicului sau comportamentului cuiva. //Tratament al unor tulburări neuropsihice prin această metodă (1). 2. Propunere, idee sugerată. [*var.* sugestiune *s.f.*] *s.f., art.* sugestia, *g.-d. art.* sugestiei, *pl.* sugestii, *art.* sugestiile.
sugestiona (-ti-o-) *tr.* și *refl.* A (se) influența prin sugestie. *vb. I, ind. prez. 3* sugestionează.

sugestiune v. **sugestie.**
sugestiv,-ă (şi adv.) Care sugerează, care te face să te gândeşti la ceva. *adj., pl.* sugestivi,-e.
sugestivitate Calitatea de a fi sugestiv. *s.f., g.-d. art.* sugestivităţii.
sughiţ Contracţie bruscă, involuntară a diafragmei, însoţită de un zgomot nearticulat, cauzată de trecerea aerului prin glotă. //Hohot de râs, de plâns. *s.n., pl.* sughiţuri.
sughiţa *intr.* A scoate sughiţuri. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* sughiţ, *3* sughiţă.
sughiţare Acţiunea de a sughiţa; sughiţat. *s.f., g.-d. art.* sughiţării.
sughiţat Sughiţare. *s.n.*
sugiuc 1. Produs de cofetărie, făcut din nuci muiate în must fiert cu făină. //Bigi-bigi. 2. (înv.) Ghiuden. *s.n.*
sugruma 1. *tr.* A strânge pe cineva de gât pentru a-l omorî; a sufoca. //(fig., despre haine) A strânge prea tare corpul. 2. *tr.* (fig.) A înăbuşi cu violenţă o acţiune, o manifestare. 3. *refl.* (despre ape, drumuri) A se îngusta brusc. *vb. I, ind. prez. 3* sugrumă.
sugrumare Acţiunea de a (se) sugruma. *s.f., g.-d. art.* sugrumării, *pl.* sugrumări.
sugrumat,-ă 1. Strâns de gât; ucis prin sufocare. 2. (fig., despre glas) Înăbuşit, surd. 3. (fig.) Frământat de o stare sufletească. *adj., pl.* sugrumaţi,-te.
sugrumător,-oare Care sugrumă; (fig.) care apasă; sufocant. *adj., pl.* sugrumători,-oare.
sugrumătură (rar) Parte îngustă sau subţire a unui lucru. *s.f., g.-d. art.* sugrumăturii, *pl.* sugrumături.
suguşa *tr.* (înv., reg.) A sugruma. *vb. I, ind. prez. 3* suguşă, *1 pl.* suguşăm; *conj. prez. 3* să suguşe; *ger.* suguşând.
suhat (înv., reg.) 1. Păşune, izlaz. 2. Apă puţin adâncă. *s.n., pl.* suhaturi.
suhăţie (reg.) Suhat (1). *s.f., art.* suhăţia, *g.-d. art.* suhăţiei, *pl.* suhăţii, *art.* suhăţiile.
sui 1. *refl.* şi *intr.* A se îndrepta spre un punct mai ridicat; a merge în sus, la deal. //*refl., tr.* şi *intr.* A (se) urca undeva sau pe ceva. /*A* (*se*) ~ *călare* (*pe cal* sau *în şa*) = a încăleca. *A* (*se*) ~ sau *a* (*se*) *urca pe tron* (sau *pe scaun*) = (despre împăraţi, regi, domnitori) a prelua sau a da cuiva domnia. (refl.) *A* (*i*) *se* ~ (cuiva) *în cap* = a pune stăpânire pe cineva. 2. *refl.* A se ridica în văzduh. /*A i se* ~ (cuiva) *sângele în obraz* = a se înroşi la faţă de mânie, de ruşine etc. *A i se* ~ *la cap* = a fi plin de sine. *A i se* ~ (cuiva) *vinul la cap* = a se îmbăta. *A i se* ~ *părul în vârful capului* = a se speria. 3. *refl.* (despre numere, preţuri) A creşte. 4. *tr.* A face să crească, să sporească. 5. *intr.* (fig., despre glas, p. ext., despre cântăreţi) A intona note din ce în ce mai înalte. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* sui, *3* suie, *imperf. 3 sg.* suia; *conj. prez. 3* să suie.
suicid (su-i-) (livr.) Sinucidere. *s.n.*
suicidar,-ă (su-i-) (livr.) Referitor la sinucidere. *adj., pl.* suicidari,-e.
sui-generis (su-i-) (lat.) Special; unic în felul său. *adj. invar.*
suină (la pl.) Subfamilie de paricopitate, care cuprinde mai multe specii de porci sălbatici; (la sg.) animal din această subfamilie. *s.f., g.-d. art.* suinei, *pl.* suine.
suire Acţiunea de a (se) sui. /~ *pe tron* = preluare a domniei (de către un monarh). *s.f., g.-d. art.* suirii, *pl.* suiri.
suiş 1. Urcare. 2. Loc pieziş; povârniş. //Porţiune dintr-un drum care urcă. *s.n., pl.* suişuri.
suit 1. Faptul de a (se) sui. 2. Acţiunea de a transporta un obiect într-un loc mai ridicat. *s.n.*
suită 1. Alai care însoţeşte o persoană importantă. 2. Ciclu de piese muzicale scrise în aceeaşi tonalitate, dar contrastante prin caracter şi mişcare. //Fragmente selective extrase dintr-o lucrare mai amplă (operă, balet etc.). 3. Serie, şir de episoade, de idei etc. //Continuitate, înlănţuire. *s.f., g.-d. art.* suitei, *pl.* suite.
suitoare (su-i-) Trecere verticală sau înclinată între două nivele dintr-o mină. *s.f., g.-d. art.* suitorii, *pl.* suitori.
suitor[1] (înv.) Rudă în linie ascendentă. *s.m., pl.* suitori.
suitor[2]**,-oare** (su-i-) (rar) Care suie; ascendent. *adj., pl.* suitori,-oare.
sujet (înv.) Temă, subiect. //Motiv. *s.n., pl.* sujeturi.
sul 1. Cilindru de lemn, de metal etc. care se poate roti în jurul axei sale, servind la presarea sau fasonarea unui material. //Cilindru pe care se înfăşoară urzeala sau ţesătura la războiul de ţesut. 2. Bară folosită la gimnastică. 3. Pernă de formă cilindrică care se pune la căpătâiul canapelei sau al patului. 4. Bucată dintr-un material flexibil, înfăşurată în formă de cilindru. /*A face* (sau *a strânge*) ~ = a înfăşura în formă de cilindru. 5. Coloană de fum, de praf. //Mănunchi de lumină, de raze sau de văpăi. //Val de frunze uscate, rostogolite de vânt. *s.n., pl.* suluri.
sulă 1. Unealtă formată dintr-un ac lung fixat într-un mâner, care se foloseşte de cizmari şi de cojocari pentru găurit pielea. 2. (reg.) Peşte mic, cu corpul lung şi foarte subţire. *s.f., g.-d. art.* sulei, *pl.* sule.
sulcină v. **sulfină.**
suleget,-ă (înv., reg.) Zvelt, delicat. *adj., pl.* sulegeţi,-te.
suletic,-ă (reg., despre fiinţe) Lung şi subţire; zvelt. *adj., pl.* suletici,-ce.
sulf Metaloid de culoare gălbuie, cu miros pătrunzător. /*Floare de* ~ = sulf sub formă de pulbere fină. *s.n.*
sulfamidă Medicament sub formă de pastile, injecţii sau praf, cu acţiune antiinfecţioasă. *s.f., g.-d. art.* sulfamidei, *pl.* sulfamide.
sulfanilamidă Substanţă de culoare albă, folosită în tratamentul plăgilor infectate. *s.f., g.-d. art.* sulfanilamidei, *pl.* sulfanilamide.
sulfat Sare a acidului sulfuric cu un metal sau cu un radical. /~ *de cupru* = sare a acidului sulfuric, de culoare albastră, solubilă în apă. ~ *de magneziu* = sare de magneziu a acidului sulfuric, întrebuinţată în industrie şi în medicină. *s.m., pl.* sulfaţi.
sulfata 1. *refl.* (despre plăcile acumulatoarelor electrice) A se acoperi cu sulfat de plumb. 2. *tr.* A muia un material într-o baie de sulfat metalic pentru a-l conserva mai bine. //A trata plantele sau seminţele cu soluţie de sulfat de cupru pentru a combate paraziţii. *vb. I, ind. prez. 3* sulfatează.
sulfataj Sulfatare. *s.n., pl.* sulfataje.
sulfatare Acţiunea de a (se) sulfata; sulfataj. *s.f., g.-d. art.* sulfatării, *pl.* sulfatări.
sulfatază Enzimă care se află în toate organele corpului animalelor, mai ales în rinichi. *s.f., g.-d. art.* sulfatazei, *pl.* sulfataze.
sulfatiazol (-ti-a-) Sulfamidă (lichidă) cu acţiune antimicrobiană. *s.n.*
sulfhidric (în sintagma) *Acid* ~ = hidrogen sulfurat. *adj., pl.* sulfhidrici.
sulfină Numele unor plante erbacee, melifere şi medicinale, cu flori albe sau galbene, plăcut mirositoare. [*var.* sulcină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* sulfinei, *pl.* sulfine.
sulfit Sare a acidului sulfuros. *s.m., pl.* sulfiţi.
sulfita *tr.* 1. A dezinfecta cu bioxid de sulf unele produse alimentare, unele vase etc. 2. A trata cu sulfit de sodiu unele extracte tanante vegetale. *vb. I, ind. prez. 3* sulfitează.
sulfitare Acţiunea de a sulfita. *s.f., g.-d. art.* sulfitării, *pl.* sulfitări.
sulfiza *tr.* A trata termochimic piesele de oţel sau de fontă pentru a le mări rezistenţa la uzură. *vb. I, ind. prez. 3* sulfizează.

sulfizare Acțiunea de a sulfiza. *s.f., g.-d. art.* sulfizării, *pl.* sulfizări.
sulfura *tr.* 1. A trata cu sulfură de carbon boabele de mazăre, de fasole, cerealele etc. pentru a distruge gărgărițele. //A stropi plantele cu pulbere de sulf împotriva făinării. 2. A injecta în sol sulfură de carbon împotriva dăunătorilor. *vb. I, ind. prez. 3* sulfurează.
sulfuraj Sulfurare. *s.n., pl.* sulfuraje.
sulfurare Acțiunea de a sulfura; sulfuraj. *s.f., g.-d. art.* sulfurării, *pl.* sulfurări.
sulfurat,-ă Combinat cu sulf. */Hidrogen ~* = gaz incolor, toxic, cu miros de ouă stricate, folosit în chimie. *adj., pl.* sulfurați,-te.
sulfură Compus al sulfului cu un metal, cu un metaloid sau cu un radical organic. *s.f., g.-d. art.* sulfurii, *pl.* sulfuri.
sulfuric,-ă Referitor la sulf. */Acid ~* = acid oxigenat al sulfului, sub formă de lichid uleios, incolor, fără miros și foarte corosiv, folosit în industrie. *adj., pl.* sulfurici,-ce.
sulfuriza *tr.* A supune unei sulfurizări. *vb. I, ind. prez. 3* sulfurizează.
sulfurizare Dezinfectare, dezinsecție sau deratizare cu ajutorul bioxidului de sulf. *s.f., g.-d. art.* sulfurizării, *pl.* sulfurizări.
sulfuros,-oasă Care conține sulf. */Acid ~* = acid oxigenat al sulfului, întrebuințat ca decolorant, conservant etc. *adj., pl.* sulfuroși,-oase.
sulger v. **sluger.**
sulgiu (în Evul Mediu, în țările române) Dare percepută pentru vitele sau oile tăiate ori pentru vacile cu lapte. *s.n., art.* sulgiul, *pl.* sulgiuri.
sulicioară Diminutiv al lui suliță. *s.f., g.-d. art.* sulicioarei, *pl.* sulicioare.
suliman 1. (înv., pop.) Fard. 2. Plantă erbacee cu flori albastre, roz sau albe. *s.n., pl.* (1) sulimanuri.
sulimeneală (pop.) 1. Suliman (1). 2. Sulimenire. *s.f., g.-d. art.* sulimenelii, *pl.* sulimeneli.
sulimeni *tr.* și *refl.* (înv., pop.) A(-și) da cu suliman. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sulimenesc, *imperf. 3 sg.* sulimenea; *conj. prez. 3* să sulimenească.
sulimenire (pop.) Acțiunea de a sulimeni; sulimeneală (2). *s.f., g.-d. art.* sulimenirii, *pl.* sulimeniri.
sulițar Sulițaș. *s.m., pl.* sulițari.
sulițaș Ostaș care purta suliță; sulițar. *s.m., pl.* sulițași.
suliță 1. Lance. 2. (fig.) Ironie, înțepătură îndreptată împotriva cuiva. 3. (sport) Instrument întrebuințat la probele de aruncări la atletism, format dintr-o prăjină lungă de lemn sau de metal, cu un vârf metalic ascuțit. 4. (pop.) Unitate de măsură a timpului, egală cu aproximativ o oră și jumătate, calculată după distanța parcursă de un astru pe cer. *s.f., g.-d. art.* sulițeI, *pl.* sulițe.
sulițică (rar) Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu flori dispuse în capitule bogate. *s.f., g.-d. art.* sulițelei, *pl.* sulițele, *art.* sulițelele.
sulky (salchi) (angl.) Trăsură ușoară, cu două roți, folosită în cursele de trap. *s.n., art.* sulky-ul.
sultan Titlu dat suveranului din Imperiul Otoman și din alte țări musulmane. *s.m., pl.* sultani.
sultan-mezat (înv.) Licitație specială care avea loc în divanul țării. *s.n.*
sultanat Stat monarhic condus de un sultan. *s.n., pl.* sultanate.
sultană Soție sau fiică de sultan. *s.f., g.-d. art.* sultanei, *pl.* sultane.
sultanin[1] Veche monedă turcească de aur. *s.m., pl.* sultanini.
sultanin[2]**,-ă** (despre fructe, legume) De soi. *adj., pl.* sultanini,-e.
sultaninā Soi de viță-de-vie care produce stafide. *s.f., g.-d. art.* sultaninei.
sultă Sumă de bani care, într-un partaj sau într-un schimb, compensează diferența de valoare a părții cuvenite din moștenire sau a lucrurilor schimbate între ele. *s.f., g.-d. art.* sultei, *pl.* sulte.
sultănesc,-ească Referitor la sultan. *adj., pl.* sultănești.
sultănica Numele unui dans popular; melodie după care se execută acest dans. *s.f. art., neart.* sultănică, *g.-d. art.* sultănicii.
sulumină (bot., pop.) Filimică. *s.f., g.-d. art.* sulumini, *pl.* sulumine.
suma *tr.* (înv.) A efectua o operație de adunare sau a calcula serii convergente. *vb. I, ind. prez. 3* sumează.
sumabilă (mat., despre o funcție) Integrabilă; (despre o serie) convergentă. *adj., pl.* sumabile.
sumac Arbust din zona mediteraneeană, cu frunze bogate în tananți. *s.m.*
suman 1. Haină țărănească lungă. 2. Țesătură groasă de lână, lucrată în casă, din care se fac sumane (1). [*var.* sucman *s.n.*] *s.n., pl.* sumane.
sumar[1] 1. Conținut pe scurt al unei scrieri, al unor dezbateri etc. 2. Cuprins, tablă de materii a unei cărți, a unei reviste etc. *s.n., pl.* sumare.
sumar[2]**,-ă** Redat în puține cuvinte, pe scurt; succint. //Făcut în pripă; superficial. //(despre îmbrăcăminte) Redus la strictul necesar. *adj., pl.* sumari,-e.
sumare (livr.) Acțiunea de a suma. *s.f., g.-d. art.* sumării, *pl.* sumări.
sumariza *tr.* (rar) A avea în sumar. *vb. I, ind. prez. 3* sumarizează.
sumator Dispozitiv al calculatoarelor care poate efectua adunarea sau scăderea. *s.n., pl.* sumatoare.
sumație (-ți-e) (biol.) Adiție latentă. *s.f., art.* sumația, *g.-d. art.* sumației, *pl.* sumații, *art.* sumațiile.
sumă 1. Rezultatul adunării unor numere sau calități de același fel; total. 2. Cantitate de bani. */A-și face ~a* = a agonisi atât cât crede că îi trebuie. 3. Mulțime, număr mare. */~-record* = sumă foarte mare. *s.f., g.-d. art.* sumei, *pl.* sume.
sumăleș (reg.) Diminutiv al lui suman; suman mai scurt și mai ușor; sumănel. *s.n., pl.* sumăleșe.
sumănar Persoană care face sau vinde sumane. *s.m., pl.* sumănari.
sumănărie 1. Meseria sumănarului. 2. Atelier sau prăvălie de sumane. *s.f., art.* sumănăria, *g.-d. art.* sumănăriei, *pl.* (2) sumănării, *art.* sumănăriile.
sumănel (reg.) Sumăleș. *s.n., pl.* sumănele.
sumbru,-ă 1. Întunecat, întunecos. 2. (fig.) Posomorât, trist; chinuit de gânduri. *adj., pl.* sumbri,-e.
sumeca *tr.* (pop.) A sufleca, a sumete. *vb. I, ind. prez. 3* sumecă.
sumedenie (-ni-e) Mulțime mare, puzderie. *s.f., art.* sumedenia, *g.-d. art.* sumedeniei, *pl.* sumedenii, *art.* sumedeniile.
sumerian,-ă (-ri-an) (Locuitor) din Sumer. *adj., s.m.* și *f., pl.* sumerieni,-e.
sumeriană (-ri-a-) Limba vorbită de sumerieni. *s.f., g.-d. art.* sumerienei.
sumete *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) sufleca. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sumet, *1 pl.* sumetem, *perf. s. 1 sg.* sumesei, *1 pl.* sumeserăm; *conj. prez. 3* să sumeață; *part.* sumes.
sumeț,-eață v. **semeț.**
sumeți v. **semeți.**
sumeție v. **semeție.**
sumisiune (-si-u-) (livr.) Supunere, ascultare. *s.f., g.-d. art.* sumisiunii.
summa cum laude (lau-) (lat.) Cel mai înalt titlu dat studenților din universitățile sau colegiile americane la terminarea studiilor. *loc. adj.; loc. adv.*

summit (samit) (angl.) Întâlnire (politică) la cel mai înalt nivel. //(fig.) Primul eşalon. *s.n., pl.* summituri.
summum (lat.) Gradul sau punctul cel mai înalt la care se poate ajunge; culme. *s.n.*
sumo Luptă de tip japonez, care se practică pe un ring special. *s.n.*
sumuliță Diminutiv al lui sumă; sumuşoară. *s.f., g.-d. art.* sumuliței, *pl.* sumulițe.
sumuşoară (pop.) Sumuliță. *s.f., g.-d. art.* sumuşoarei, *pl.* sumuşoare.
sumuța 1. *tr.* (pop.) A îndemna pe cineva să pornească împotriva cuiva; a asmuți. *//refl.* (reg.) A înfunta pe cineva cu vorba. 2. *intr.* (reg.) A scoate sunete specifice, ţuguind buzele, pentru a îndemna caii să pornească. *vb. I, ind. prez. 3* sumuță.
sumuțare (pop.) Acțiunea de a (se) sumuța. *s.f., g.-d. art.* sumuțării, *pl.* sumuțări.
suna 1. *intr.* A scoate, a emite, a produce sunete. */A ~ a gol* = a scoate sunete caracteristice unui vas care nu conține nimic. //(despre ceas) A marca timpul prin bătăi mecanice. */A-i ~* (cuiva) *ceasul* (*morții*) = a-i veni cuiva timpul să moară. //(despre anumite obiecte) A foşni, a trosni. //(despre ape) A murmura. //(despre vânt) A vâjâi. 2. *intr.* (despre cuvinte) A răsuna, a se face auzit. //(despre urechi) A țiui. //(fig.) A-i stărui în minte. */A nu-i ~* (cuiva) *bine la ureche* = a nu-i plăcea (cuiva) ceea ce aude. 3. *intr.* A vesti ceva prin sunete de clopot sau suflând într-un instrument. 4. *tr.* A anunța, a chema pe cineva prin sonerie, telefon etc. 5. *intr.* A fi formulat, exprimat. 6. *refl. impers.* (rar) A se zvoni. *vb. I, ind. prez. 3* sună.
sunare Acțiunea de a suna; sunat. *s.f., g.-d. art.* sunării, *pl.* sunări.
sunat Sunare. *s.n.*
sunătoare Nume dat mai multor plante erbacee din familii diferite, dintre care unele sunt folosite pentru ceaiuri medicinale: a) plantă cu flori galbene, cu miros neplăcut, din familia compozeelor; b) pojarniță; c) măselariță; d) sulițică. *s.f., g.-d. art.* sunătorii.
sunător,-oare 1. Care produce sunete. */Bani ~* = a) bani de metal; b) bani gheață. 2. Care sună puternic şi prelungit. //Care foşnește. //(despre vânt) Şuierător. 3. (fig., despre cuvinte, fraze) Bombastic. *adj., pl.* sunători,-oare.
sunduc (reg.) Ladă, cufăr, sipet. *s.n., pl.* sunduce.
sunducel (reg.) Diminutiv al lui sunduc. *s.n., pl.* sunducele.
sunet 1. Vibrație a particulelor unui mediu, care poate fi înregistrată de ureche. */~ complex* = sunet compus din mai multe sunete pure. *~ reverberat* = sunet care persistă după ce o sursă sonoră a încetat să emită. 2. Vibrație muzicală. 3. Semnal. //Răsunet; vâlvă, gălăgie. 4. (lingv.) Element al vorbirii rezultat din modificarea curentului de aer care trece printre coardele vocale. *s.n., pl.* sunete.
sunetist Tehnician care se ocupă cu sonorizarea emisiunilor de televiziune. *s.m., pl.* sunetişti.
sunna Una dintre cărțile sfinte ale islamului ortodox, care explică şi completează Coranul, conținând povestiri şi aforisme atribuite profetului Mahomed. *s.f.*
sunnism Curent ortodox al islamului, care se bazează pe recunoaşterea sunnei. *s.n.*
sunnit,-ă (Adept) al sunnismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* sunniți,-te.
supa *tr.* A lua masa seara târziu (după un spectacol). *vb. I, ind. prez. 3* supează.
supapă 1. Organ de mașină folosit pentru întreruperea sau restabilirea circuitului unui fluid care trece printr-un orificiu. */~ electrică* = redresor. 2. Ventil. 3. Dispozitiv pentru evacuarea parțială a gazului din interiorul aerostatelor. 4. (fig.) Mijloc de a scăpa de ceva supărător, obositor. *s.f., g.-d. art.* supapei, *pl.* supape.
supat (pop.) 1. Locul de sub pat. 2. Gaură săpată într-un mal de pământ. [*var.* subpat *s.n.*] *s.n., pl.* supaturi.
supă Fiertură de carne sau de legume (cu adaos de paste făinoase). *s.f., g.-d. art.* supei, *pl.* supe.
supăra 1. *refl.* şi *tr.* A avea sau a provoca cuiva o neplăcere; a (se) necăji. */S-a ~t ca văcarul pe sat*, se spune despre cineva care se supără fără motiv şi în dauna lui. 2. *refl.* şi *tr.* A (se) mânia, a (se) întărâta. 3. *tr.* A incomoda, a stânjeni. //A provoca o durere (fizică uşoară). *vb. I, ind. prez. 3* supără.
supărare Faptul de a (se) supăra. //Neplăcere, necaz. */Fără ~!* formulă prin care cineva arată că nu se simte jignit ori prin care se cere cuiva să nu se supere când i se spune un adevăr (neplăcut). //Întristare, amărăciune. //Furie, mânie. *s.f., g.-d. art.* supărării, *pl.* supărări.
supărat,-ă 1. Necăjit, amărât. 2. Mânios, înfuriat. */A fi ~ (foc) pe cineva* = a fi foarte nemulțumit de cineva. *A fi ~ cu cineva* = a nu mai avea relații de prietenie cu cineva. *adj., pl.* supărați,-te.
supărăcios,-oasă Care se supără uşor; irascibil. *adj., pl.* supărăcioşi,-oase.
supărător,-oare Care supără, deranjează; neplăcut. //Plictisitor. *adj., pl.* supărători,-oare.
supco Supă praf în plic. *s.n.*
super¹- Element de compunere care înseamnă „peste"; „deasupra", „foarte".
super² Extraordinar. *adj. invar.*; *adv.*
superangular (în sintagma) *Obiectiv ~* = obiectiv cu un unghi de deschidere mai mare, utilizat pentru a încadra peisaje vaste, interioare etc. *adj., pl.* superangulare.
superarbitru Persoană delegată pentru a rezolva litigiile ivite în timpul unei competiții fără a se substitui arbitrului principal. *s.m., pl.* superarbitri.
superb,-ă Măreț, impresionant. //Foarte frumos, foarte reuşit. //Îngâmfat. *adj., pl.* superbi,-e.
superbie (livr.) Mândrie, orgoliu. *s.f., art.* superbia, *g.-d. art.* superbiei.
supercalculator Calculator de capacitate foarte mare. *s.n., pl.* supercalculatoare.
supercampion,-oană (-pi-on) Campion cu performanțe ieşite din comun. *s.m., pl.* supercampioni; *s.f., g.-d. art.* supercampioanei, *pl.* supercampioane.
supercarburant Carburant de calitate deosebită. *s.m., pl.* supercarburanți.
supercIment Ciment care, după ce a fost amestecat cu apă, se întăreşte foarte repede. *s.n., pl.* supercimenturi.
supercupă (sport) Competiție care uneşte pe câştigătorii unor mari cupe naționale sau continentale. *s.f., g.-d. art.* supercupei, *pl.* supercupe.
superexpres Tren extrem de rapid. *s.n., pl.* superexprese.
superficial,-ă (-ci-al) 1. Care apare, se produce, rămâne la suprafața unui lucru; (fig.) care nu atinge esența lucrurilor. 2. (fig., despre oameni) Care tratează problemele cu uşurință, fără să le adâncească. *adj., pl.* superficiali,-e.
superficialitate (-ci-a-) Caracterul a ceea ce este superficial. //Lucru superficial. *s.f., g.-d. art.* superficialității.
superficie (-ci-e) (rar, în sintagma) *Drept de ~* = drept de proprietate asupra clădirii construite sau plantației aflate pe terenul altei persoane şi drept de folosință asupra acelui teren. *s.f., art.* superficia, *g.-d. art.* superficiei.
superfin,-ă De cea mai bună calitate, foarte fin; suprafin. *adj., pl.* superfini,-e.
superfinisa *tr.* A finisa foarte fin asperitățile unei suprafețe. *vb. I, ind. prez. 3* superfinisează.
superfinisare Acțiunea de a superfinisa; superfiniție. *s.f., g.-d. art.* superfinisării, *pl.* superfinisări.
superfiniție (-ți-e) Superfinisare. *s.f., art.* superfinița, *g.-d. art.* superfiniției, *pl.* superfiniții, *art.* superfinițiile.

superfluitate (-flu-i-) (rar) 1. Însușire a ceea ce este superfluu. 2. Lucru superfluu. *s.f., g.-d. art.* superfluității, *pl.* (2) superfluități.
superfluu,-uă (-flu-u) (livr.) De prisos, inutil. *adj., pl.* superflui,-ue.
superfosfat Îngrășământ chimic pe bază de fosfor și sulfat de calciu. *s.m., pl.* superfosfați.
supergalaxie Formație cosmică în care sunt grupate roiuri de galaxii. *s.f., art.* supergalaxia, *g.-d. art.* supergalaxiei, *pl.* supergalaxii, *art.* supergalaxiile.
supergreu,-grea (fiz.) Neobișnuit de greu. *adj., pl.* supergrei,-ele.
superheterodină Radioreceptor în care oscilațiile produse de unda recepționată sunt amplificate de undele unui oscilator local. *s.f., g.-d. art.* superheterodinei, *pl.* superheterodine.
superhormon (biol.) Hormon deosebit de activ biologic. *s.m., pl.* superhormoni.
supericonoscop Tub electronic mult mai sensibil decât iconoscopul. *s.n., pl.* supericonoscoape.
superinfecție (-ți-e) (med.) Infecție nouă, contractată de cineva deja infectat; suprainfecție. *s.f., art.* superinfecția, *g.-d. art.* superinfecției, *pl.* superinfecții, *art.* superinfecțiile.
superintendent (în Biserica evanghelică) 1. Preot care supraveghează o eforie. 2. Episcop. *s.m., pl.* superintendenți.
superior,-oară (-ri-or) 1. Care ocupă un loc în spațiu deasupra altuia. //(despre cursul apelor) Care se află mai aproape de izvor decât de vărsare. 2. Care ocupă un rang, o demnitate mai mare decât altul. */Ofițer ~* = ofițer cu un grad înalt (de la maior în sus). *Animal ~* = animal care ocupă locul cel mai evoluat pe scara zoologică. *Studii ~* = studii universitare. *Învățământ ~* = treaptă a învățământului care urmează după cel liceal. (în vechea organizare a învățământului) *Curs ~* = ultimele trei (sau patru) clase din cursul de șapte (sau de opt) ani ai liceului. //(s.) Calificativ pentru o persoană aflată într-o ierarhie, în raport cu cei pe care îi are în subordine. 3. Care este de o calitate mai bună decât altul. */Matematici ~* = parte a matematicii care folosește metode de cercetare foarte complexe și dă generalizări din cele mai largi. *adj., pl.* superiori,-oare.
superioritate (-ri-o-) Starea a ceea ce este superior; atitudine a celui care se crede superior. *s.f., g.-d. art.* superiorității.
superlativ[1] Grad de comparație al adjectivelor și al adverbelor care arată că o însușire este la cel mai înalt nivel. //(adj.) *Gradul ~. s.n., pl.* superlative.
superlativ[2]**,-ă** (despre calificative) Care are sau exprimă o calitate în gradul cel mai înalt. *adj., pl.* superlativi,-e.
superlong (angl., despre țigări) Extrem de lung. *adj. invar.*
supermagazin Magazin (universal) foarte mare. *s.n., pl.* supermagazine.
superman (a *pron.* e) (angl.) Persoană cu calități ieșite din comun. *s.m., pl.* supermeni.
supermaraton (sport) Maraton cu multe dificultăți. *s.n., pl.* supermaratoane.
supermarket (angl.) Supermagazin. *s.n., pl.* supermarketuri.
supermicroscop Ultramicroscop. *s.n., pl.* supermicroscoape.
supernavă Navă de tonaj foarte mare. *s.f., g.-d. art.* supernavei, *pl.* supernave.
supernovă Nova de o strălucire extraordinară. *s.f., g.-d. art.* supernovei, *pl.* supernove.
superoferlă Ofertă neobișnuită. *s.f., g.-d. art.* superofertei, *pl.* superoferte.
superorticon Tub electronic videocaptor. *s.n., pl.* superorticoane.
superpetrolier (-li-er) Petrolier gigant. *s.n., pl.* superpetroliere.
superpozabil,-ă (rar) Care se poate suprapune. *adj., pl.* superpozabili,-e.
superproducție (-ți-e) Film realizat cu mijloace și efecte de mare spectaculozitate. *s.f., art.* superproducția, *g.-d. art.* superproducției, *pl.* superproducții, *art.* superproducțiile.
superproteic,-ă (-te-ic) (despre alimente) Foarte bogat în proteine. *adj., pl.* superproteici,-ce.
superpune *tr.* (înv.) A suprapune. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* superpun, *2 sg.* superpui, *1 pl.* superpunem; *conj. prez. 3* să superpună; *ger.* superpunând; *part.* superpus.
superrefractar,-ă (despre materiale) Care rezistă la temperaturi foarte mari; suprarefractar. *adj., pl.* superrefractari,-e.
supersistem (lingv.) Diasistem. *s.n., pl.* supersisteme.
supersonic,-ă Care are o viteză mai mare decât viteza sunetului. *Avion ~. adj., pl.* supersonici,-ce.
superstar Vedetă de cinema de primă mărime. *s.n., pl.* superstaruri.
superstiție (-ți-e) Prejudecată care decurge din credința în spirite bune și rele, în farmece, vrăji, semne prevestitoare, numere fatidice etc.; practică superstițioasă. *s.f., art.* superstiția, *g.-d. art.* superstiției, *pl.* superstiții, *art.* superstițiile.
superstițios,-oasă (-ți-os) (despre oameni) Care crede în superstiții; bazat pe superstiții. *adj., pl.* superstițioși,-oase.
superstrat (lingv.) Suprastrat. *s.n., pl.* superstraturi.
supertanc Petrolier de mare capacitate. *s.n., pl.* supertancuri.
supertrauler Trauler de mare capacitate. *s.n., pl.* supertraulere.
supertrăsnet Trăsnet foarte violent. *s.n., pl.* supertrăsnete.
supertren (rar) Tren extrem de rapid. *s.n., pl.* supertrenuri.
supertrust Trust care cuprinde întreprinderi ale unei ramuri de producție din mai multe țări. *s.n., pl.* supertrusturi.
supervedetă Vedetă de cinema de primă mărime. *s.f., g.-d. art.* supervedetei, *pl.* supervedete.
superviza *tr.* A vedea un film, un spectacol, a citi un text etc. pentru a recomanda achiziționarea, reprezentarea, publicarea lor etc.; (p. gener.) a controla, a supraveghea. *vb. I, ind. prez. 3* supervizează.
supervizare Acțiunea de a supraviza. *s.f., g.-d. art.* supervizării, *pl.* supervizări.
supervizor[1] Persoană însărcinată cu supervizarea. *s.m., pl.* supervizori.
supervizor[2] (tel.) Ansamblu de programe ale unui monitor[2] (2). *s.n., pl.* supervizoare.
supeu Masă care se ia seara târziu (după un spectacol). *s.n., art.* supeul, *pl.* supeuri.
supie v. **supieu.**
supieră (-pi-e-) Castron din care se servește supa la masă. *s.f., g.-d. art.* supierei, *pl.* supiere.
supieu (-pi-eu) (rar) Baretă elastică prinsă de partea de jos a pantalonilor și trecută pe sub talpă pentru a ține pantalonii întinși. [*var.* supie *s.n.*] *s.n., art.* supieul, *pl.* supieuri.
supin Mod nepersonal al unui verb, precedat de prepoziția „de" sau „la", având aceeași formă cu participiul, dar invariabilă. *s.n., pl.* supine.
supinație (-ți-e) 1. Mișcare de rotație a antebrațului, care apropie mâna de axul median al corpului. 2. Poziție a antebrațului și a mâinii rezultând din mișcarea

descrisă (1). *s.f., art.* supinația, *g.-d. art.* supinației, *pl.* supinații, *art.* supinațiile.
suplea (-ple-a) *tr.* (livr.) A suplini. *vb. II, ind. prez. 3* supleează, *1 pl.* supleăm; *conj. prez. 3* să supleeze; *ger.* supleând.
supleant,-ă (-ple-ant) I. *adj.* (ieșit din uz) *Membru ~* = membru al unui organ de partid sau de stat care putea înlocui pe titular și care avea drept de vot consultativ. II. *s.m.* și *f.* Suplinitor. //(în trecut) Judecător care ocupa prima treaptă în magistratură. *adj., s.m.* și *f., pl.* supleanți,-te.
supletiv,-ă 1. (despre forme gramaticale) Care completează ansamblul formelor flexionare ale unui cuvânt. 2. (despre o normă legală) Care se aplică în măsura în care părțile nu stabilesc altfel prin actele juridice pe care le încheie; facultativ. *adj., pl.* supletivi,-e.
supletivism (gram.) Calitatea de a fi supletiv (1). *s.n.*
suplețe Însușirea de a fi suplu; mlădiere, elasticitate. *s.f., art.* suplețea, *g.-d. art.* suplеței.
suplica *intr.* (înv.) A se ruga de cineva cu stăruință și umilință. *vb. I, ind. prez. 3* suplică.
suplicant,-ă (înv.) Persoană care suplică. *s.m., pl.* suplicanți; *s.f., g.-d. art.* suplicantei, *pl.* suplicante.
suplicație (-ți-e) (livr.) Rugăminte umilă. *s.f., art.* suplicația, *g.-d. art.* suplicației, *pl.* suplicații, *art.* suplicațiile.
suplică (înv., reg.) Cerere, jalbă. *s.f., g.-d. art.* suplicii, *pl.* suplici.
supliciu (livr.) Caznă, tortură. //(fig.) Suferință morală, durere sufletească mare. *s.n., art.* supliciul, *pl.* suplicii, *art.* supliciile.
suplиment 1. Ceea ce se adaugă la ceva pentru a suplini o lipsă. 2. Tichet special pentru unele trenuri accelerate, rapide etc. 3. Ceea ce se adaugă la un unghi pentru a forma două unghiuri drepte (180°). *s.n., pl.* suplimente.
suplimenta *tr.* A adăuga, a completa printr-un supliment. *vb. I, ind. prez. 3* suplimentează.
suplimentar,-ă Care se adugă, care completează; care este în plus. */Ore ~* = ore de muncă efectuate peste norma obișnuită. *Unghiuri ~* = unghiuri care formează împreună 180°. *adj., pl.* suplimentari,-e.
suplimentare Acțiunea de a suplimenta. *s.f., g.-d. art.* suplimentării, *pl.* suplimentări.
suplini *tr.* 1. A înlocui pe cineva (temporar) într-o funcție. //A ține loc de ceva. 2. A adăuga ceva ce lipsește. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* suplinesc, *imperf. 3 sg.* suplinea; *conj. prez. 3* să suplinească.
suplinire 1. Acțiunea de a suplini; înlocuire, completare. 2. Funcția de suplinitor (la o catedră). *s.f., g.-d. art.* suplinirii, *pl.* suplinири.
suplinitor,-oare I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care înlocuiește pe cineva într-o funcție, în muncă. II. *s.m.* și *f.* Cadru didactic care nu e titularizat. *adj., s.m.* și *f., pl.* suplinitori,-oare.
suplu,-ă 1. (despre ființe) Mlădios. //(despre lucruri) Flexibil. //(despre țesături) Moale, fin. //(despre mers, mișcări) Elegant, grațios. 2. (fig., despre oameni) Care cedează ușor; adaptabil, acomodabil. *adj., pl.* supli,-e.
suport 1. Ceea ce servește la susținerea unui obiect sau a unui sistem tehnic. 2. (fig.) Ajutor, sprijin. *s.n., pl.* suporturi.
suporta *tr.* 1. A răbda, a îndura, a suferi. //A admite, a tolera. 2. A susține o greutate. //A avea în sarcina sa o obligație bănească. *vb. I, ind. prez. 3* suportă; *conj. prez. 3* să suporte.
suportabil,-ă Care poate fi suportat. *adj., pl.* suportabili,-e.
suporter,-ă Susținător, simpatizant al unui sportiv sau al unei echipe. *s.m., pl.* suporteri; *s.f., g.-d. art.* suporterei, *pl.* suportere.
supozitor Preparat farmaceutic care se administrează pe cale anală. *s.n., pl.* supozitoare.
supoziție (-ți-e) 1. Presupunere, ipoteză. 2. (log.) Capacitate a unui termen de a reprezenta ceva într-o propoziție. *s.f., art.* supoziția, *g.-d. art.* supoziției, *pl.* supoziții, *art.* supozițiile.
supra¹- Element de compunere care înseamnă „deasupra", „peste" sau care indică un sens superlativ.
supra² (lat., în notația bibliografică) Deasupra, mai sus. *adv.*
supraabundent,-ă (-pra-a-) Foarte abundent. *adj., pl.* supraabundenți,-te.
supraabundență (-pra-a-) Abundență foarte mare, neobișnuită. *s.f., -g.-d. art.* supraabundenței.
supraadăuga (-pra-a-) *tr.* A adăuga peste altceva. *vb. I, ind. prez. 3* supraadaugă.
supraadăugare (-pra-a-) Acțiunea de a supraadăuga. *s.f., g.-d. art.* supraadăugării, *pl.* supraadăugări.
supraaglomera (-pra-a-) *tr.* și *refl.* A (se) încărca peste măsură. *vb. I, ind. prez. 3* supraaglomerează.
supraaglomerare (-pra-a-) Acțiunea de a (se) supraaglomera; supraaglomerație. *s.f., g.-d. art.* supraaglomerării, *pl.* supraaglomerări.
supraaglomerație (-pra-a-, -ți-e) Supraaglomerare. *s.f., art.* supraaglomerația, *g.-d. art.* supraaglomerației, *pl.* supraaglomerații, *art.* supraaglomerațiile.
supraalbi (-pra-a-) *tr. fact.* A face să devină de un alb strălucitor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* supraalbesc, *imperf. 3 sg.* supraalbea; *conj. prez. 3* să supraalbească.
supraalimenta (-pra-a-) *refl.* și *tr.* A (se) hrăni mai substanțial. *vb. I, ind. prez. 3* supraalimentează.
supraalimentare (-pra-a-) Faptul de a (se) supraalimenta; supraalimentație. //(tehn.) Alimentare a unui motor cu ardere internă cu o cantitate mai mare de combustibil decât de obicei. *s.f., g.-d. art.* supraalimentării, *pl.* supraalimentări.
supraalimentație (-pra-a-, -ți-e) Alimentație mai bogată și mai consistentă decât cea normală. *s.f., art.* supraalimentația, *g.-d. art.* supraalimentației, *pl.* supraalimentații, *art.* supraalimentațiile.
supraaprecia (-pra-a-, -ci-a) *tr.* și *refl.* A (se) aprecia peste valoarea adevărată; a (se) supraestima. *vb. I, ind. prez. 3* supraapreciază, *1 pl.* supraapreciem; *conj. prez. 3* să supraapreciеze; *ger.* supraapreciind.
supraapreciere (-pra-a-, -ci-e-) Faptul de a (se) supraaprecia. *s.f., g.-d. art.* supraaprecierii, *pl.* supraaprecieri.
supraarbitru (-pra-ar-) Superarbitru. *s.m., pl.* supraarbitri.
suprabugetar,-ă Care nu este prevăzut în buget; extrabugetar. *adj., pl.* suprabugetari,-e.
supraconductibilitate (fiz.) Proprietate a unor metale sau aliaje de a-și pierde rezistența electrică la temperaturi foarte joase. *s.f., g.-d. art.* supraconductibilității.
supraconductiv,-ă Referitor la supraconductibilitate. *adj., pl.* supraconductivi,-e.
supraconductor,-oare (Material) care prezintă supraconductibilitate. *adj., s.m., pl.* supraconductori,-oare.
supraconsum Consum exagerat (de medicamente). *s.n., pl.* supraconsumuri.
supracopertă Învelitoare suplimentară pusă peste coperta unei cărți. *s.f., g.-d. art.* supracopertii/supracopertei, *pl.* supracoperți/supracoperte.
supracotă Cotă suplimentară (în bani, în produse etc.) care se reține cuiva. *s.f., g.-d. art.* supracotei, *pl.* supracote.
supracurent Curent electric de intensitate mai mare decât cea normal prevăzută pentru un circuit. *s.m., pl.* supracurenți.
supradeveiopa *tr.* A ține prea mult timp în developator un material fotografic. *vb. I, ind. prez. 3* supradevelopează.

supradevelopare Acțiunea de a supradevelopa. *s.f., g.-d. art.* supradevelopării, *pl.* supradevelopări.
supradimensiona (-si-o-) *tr.* A dimensiona peste cotele obișnuite. //(fig.) A prezenta în mod exagerat mărimea, importanța reală a lucrurilor. *vb. I, ind. prez. 3* supradimensionează.
supradimensionare (-si-o-) Acțiunea de a supradimensiona. *s.f., g.-d. art.* supradimensionării, *pl.* supradimensionări.
supradominantă (muz.) Treapta a șasea a modului major și minor. *s.f., g.-d. art.* supradominantei, *pl.* supradominante.
supradotat,-ă (despre copii) Cu calități intelectuale ieșite din comun. *adj., pl.* supradotați,-te.
supradozaj Supradoză. *s.n., pl.* supradozaje.
supradoză Doză exagerată (de droguri); supradozaj. *s.f., g.-d. art.* supradozei, *pl.* supradoze.
supraestima *tr.* și *refl.* A (se) supraaprecia. *vb. I, ind. prez. 3* supraestimează.
supraestimare Faptul de a (se) supraestima. *s.f., g.-d. art.* supraestimării, *pl.* supraestimări.
supraetaja *tr.* A adăuga un etaj la o construcție mai veche. *vb. I, ind. prez. 3* supraetajează, *1 pl.* supraetajăm; *conj. prez. 3* să supraetajeze; *ger.* supraetajând.
supraetajare Acțiunea de a supraetaja. *s.f., g.-d. art.* supraetajării, *pl.* supraetajări.
supraeu Parte a personalității considerată ca un cenzor al întregului comportament social al individului. *s.n., art.* supraeul, *pl.* supraeuri.
supraevalua (-lu-a) *tr.* A evalua ceva peste valoarea reală. *vb. I, ind. prez. 3* supraevaluează, *1 pl.* supraevaluăm; *conj. prez. 3* să supraevalueze; *ger.* supraevaluând.
supraevaluare (-lu-a-) Acțiunea de a supraevalua. *s.f., g.-d. art.* supraevaluării, *pl.* supraevaluări.
supraexcita *tr.* A excita (un organ, un țesut etc.) foarte tare. *vb. I, ind. prez. 3* supraexcită.
supraexcitare Acțiunea de a supraexcita; supraexcitație. *s.f., g.-d. art.* supraexcitării, *pl.* supraexcitări.
supraexcitație (-ți-e) (fiziol.) Supraexcitare. *s.f., art.* supraexcitația, *g.-d. art.* supraexcitației.
supraexploatare Exploatare exagerat de mare. *s.f., g.-d. art.* supraexploatării, *pl.* supraexploatări.
supraexpune *tr.* A expune prea mult o emulsie fotografică. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* supraexpun, *2 sg.* supraexpui, *1 pl.* supraexpunem; *conj. prez. 3* să supraexpună; *ger.* supraexpunând; *part.* supraexpus.
supraexpunere Expunere îndelungată la lumină a materialelor fotografice. *s.f., g.-d. art.* supraexpunerii, *pl.* supraexpuneri.
supraexpus,-ă (despre materiale fotografice) Supus unei supraexpuneri. *adj., pl.* supraexpuși,-se.
suprafața *tr.* 1. (tehn.) A acoperi o piesă, o construcție cu un strat superficial (decorativ). 2. A finisa o îmbrăcăminte rutieră. *vb. I, ind. prez. 3* suprafațează.
suprafațare Acțiunea de a suprafața. *s.f., g.-d. art.* suprafațării, *pl.* suprafațări.
suprafață 1. Partea exterioară a unui corp. //(fig.) Exterior, aparență. /*La ~* = în mod superficial. *De ~* = care nu are profunzime; superficial. 2. Întindere delimitată (de pădure, de teren etc.). 3. (geom.) Arie delimitată de o linie închisă. *s.f., g.-d. art.* suprafeței, *pl.* suprafețe.
suprafin,-ă Superfin. *adj., pl.* suprafini,-e.
suprafiresc,-ească (rar) Supranatural. *adj., pl.* suprafirești.
suprafluid,-ă (-flu-id) (fiz., despre heliu) În stare de suprafluiditate. *adj., pl.* suprafluizi,-de.
suprafluiditate (-flu-i-) (fiz.) Proprietate a heliului de a-și reduce vâscozitatea la temperaturi foarte joase și la presiuni foarte mari. *s.f., g.-d. art.* suprafluidității.
suprafortăreață Avion de bombardament blindat, de mare tonaj. *s.f., g.-d. art.* suprafortăreței, *pl.* suprafortărețe.
suprafuziune (-zi-u-) Rămânere în stare lichidă a unor substanțe aflate sub temperatura de solidificare. *s.f., g.-d. art.* suprafuziunii.
supragenerator Generator cu randament superior. *s.n., pl.* suprageneratoare.
supraimpresiune (-si-u-) Suprapunere pe aceeași peliculă cinematografică a două imagini filmate separat. *s.f., g.-d. art.* supraimpresiunii, *pl.* supraimpresiuni.
supraimprima *tr.* A imprima peste un text deja imprimat. *vb. I, ind. prez. 3* supraimprimă.
supraimpunere Fenomen prin care un curs de apă, după ce s-a scufundat în roci friabile, continuă să taie structuri geologice, păstrându-și direcția inițială. *s.f., g.-d. art.* supraimpunerii, *pl.* supraimpuneri.
suprainfecție (-ți-e) Superinfecție. *s.f., art.* suprainfecția, *g.-d. art.* suprainfecției, *pl.* suprainfecții, *art.* suprainfecțiile.
suprainălțare Amenajare a unei șosele sau a unei căi ferate astfel încât să se asigure stabilitatea vehiculelor în curbe. *s.f., g.-d. art.* suprainălțării, *pl.* suprainălțări.
supraîncălzi *tr.* A încălzi ceva peste măsură. //(fiz.) A încălzi un lichid peste temperatura de fierbere. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* supraîncălzesc, *imperf. 3 sg.* supraîncălzea; *conj. prez. 3* să supraîncălzească.
supraîncălzire Acțiunea de a supraîncălzi. *s.f., g.-d. art.* supraîncălzirii, *pl.* supraîncălziri.
supraîncălzitor Dispozitiv al unui cazan de abur în care vaporii produși sunt încălziți la o temperatură mai înaltă decât cea de saturație. *s.n., pl.* supraîncălzitoare.
supraîncărca *tr.* A încărca peste măsură. *vb. I, ind. prez. 3* supraîncarcă.
supraîncărcare Acțiunea de a supraîncărca. *s.f., g.-d. art.* supraîncărcării, *pl.* supraîncărcări.
suprainsămânțare Însămânțare suplimentară. *s.f., g.-d. art.* suprainsămânțării, *pl.* suprainsămânțări.
supralărgire Lărgire a părții carosabile a unui drum (în porțiunea curbelor). *s.f., g.-d. art.* supralărgirii, *pl.* supralărgiri.
supralicita *intr.* 1. A oferi la o licitație un preț mai mare decât prețul oferit anterior de cineva. 2. (fig.) A insista prea mult. *vb. I, ind. prez. 3* supraliciteză.
supralicitare Acțiunea de a supralicita. *s.f., g.-d. art.* supralicitării, *pl.* supralicitări.
supralicitator,-oare Persoană care supralicitează. *s.m., pl.* supralicitatori; *s.f., g.-d. art.* supralicitatoarei, *pl.* supralicitatoare.
supralicitație (-ți-e) Licitație publică suplimentară, în vederea obținerii unui preț mai mare decât cel la care s-a adjudecat bunul la licitația inițială. *s.f., art.* supralicitația, *g.-d. art.* supralicitației, *pl.* supralicitații, *art.* supralicitațiile.
supralumină (rar) Oberliht. *s.f., g.-d. art.* supralumini, *pl.* supralumini.
supramaturație (-ți-e) Stadiu al semințelor și fructelor după ce au ajuns la maturație. *s.f., art.* supramaturația, *g.-d. art.* supramaturației, *pl.* supramaturații, *art.* supramaturațiile.
supramodulație (-ți-e) Modulație a unui semnal purtător cu un semnal modulator de amplitudine mai mare. *s.f., art.* supramodulația, *g.-d. art.* supramodulației, *pl.* supramodulații, *art.* supramodulațiile.
supramuncă (ec. pol.) Muncă prestată de lucrători peste munca necesară, prin care se creează plusprodusul. *s.f., g.-d. art.* supramuncii.
supranatural,-ă Care pare mai presus de forțele și legile naturii sau în contradicție cu ele; atribuit unor forțe miraculoase; fantastic. //Extraordinar, excepțional.

//(s.n.) Ceea ce se pretinde a fi mai presus de legile naturii. *adj., pl.* supranaturali,-e.
supranaturalism Credinţă în supranatural. *s.n.*
supranaţional,-ă (-ţi-o-) Plasat deasupra guvernului unei naţiuni; suprastatal. *adj., pl.* supranaţionali,-e.
supranormativ,-ă Care depăşeşte un normativ, din punct de vedere calitativ. *adj., pl.* supranormativi,-e.
supranume Nume adăugat la numele propriu al unei persoane în semn de cinste sau pentru a-l deosebi de altă persoană cu acelaşi nume. //Poreclă. *s.n., art.* supranumele, *pl.* supranume.
supranumerar,-ă Care este peste numărul prevăzut, fixat sau necesar. *adj., pl.* supranumerari,-e.
supranumi *tr.* A da cuiva un supranume. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* supranumesc, *imperf. 3 sg.* supranumea; *conj. prez. 3* să supranumească.
supranutrit,-ă (rar) Supraalimentat. *adj., pl.* supranutriţi,-te.
supraofertă Ofetă mai avantajoasă făcută după încheierea unei licitaţii. *s.f., g.-d. art.* supraofertei, *pl.* supraoferte.
supraom Om desăvârşit cu calităţi excepţionale. //(la Fr. Nietzsche) Om superior care, faţă de omul actual, ar trebui să se afle în acelaşi raport ca omul actual faţă de maimuţă. *s.m., pl.* supraoameni.
supraomenesc,-ească Care întrece puterea omenească; mai presus de firea omenească. *adj., pl.* supraomeneşti.
supraordonare (log.) Cuprindere în sfera unor noţiuni a altor noţiuni cu sferă mai mică. *s.f., g.-d. art.* supraordonării.
supraordonat,-ă (log.) Care ocupă un loc superior într-o clasificare sau într-o ierarhie. */Fracţie ~* = fracţie ordinară mai mare decât un întreg. *Propoziţie ~* = propoziţie regentă. *adj., pl.* supraordonaţi,-te.
suprapământesc,-ească Care pare să depăşească limitele a ceea ce este pământesc; (ca) din altă lume. *adj., pl.* suprapământeşti.
suprapoluat,-ă (-lu-at) (despre oraşe, regiuni) Foarte poluat. *adj., pl.* suprapoluaţi,-te.
supraponderabilitate (fiz.) Stare a unui corp de a avea o greutate mai mare datorită unei forţe gravitaţionale sporite. *s.f., g.-d. art.* supraponderabilităţii.
supraponderal,-ă (Persoană) cu greutate peste media normală. *adj., s.m.* şi *f., pl.* supraponderali,-e.
suprapopula *refl.* (despre oraşe, ţări etc.) A-şi spori populaţia peste limitele normale. //(despre ape) A se popula în exces cu peşte. *vb. I, ind. prez. 3* se suprapopulează.
suprapopulare Faptul de a se suprapopula. *s.f., g.-d. art.* suprapopulării, *pl.* suprapopulări.
suprapopulaţie (-ţi-e) 1. Mare concentrare de populaţie într-un oraş, într-o ţară etc. 2. (biol.) Densitate excesivă de organisme pe o anumită arie. *s.f., art.* suprapopulaţia, *g.-d. art.* suprapopulaţiei, *pl.* suprapopulaţii, *art.* suprapopulaţiile.
suprapreﬁxare (lingv.) Derivare cu prefixe multiple sau de la teme anterior prefixate. *s.f., g.-d. art.* suprapreﬁxării, *pl.* suprapreﬁxări.
suprapresiune (-si-u-) Presiune care depăşeşte presiunea normală admisă. *s.f., g.-d. art.* suprapresiunii, *pl.* suprapresiuni.
suprapreţ Preţ mai mare decât cel obişnuit; preţ de speculă. *s.n., pl.* supraprețuri.
supraproblemă Supratemă. *s.f., g.-d. art.* supraproblemei, *pl.* supraprobleme.
supraproducţie (-ţi-e) Producţie de mărfuri care depăşeşte necesităţile pieţei. *s.f., art.* supraproducţia, *g.-d. art.* supraproducţiei, *pl.* supraproducţii, *art.* supraproducţiile.
supraprofit Profit care reprezintă o depăşire a profitului mijlociu. *s.n., pl.* supraprofituri.
suprapune 1. *tr.* A pune un lucru deasupra altuia. //(geom.) A pune o figură deasupra alteia pentru a le verifica egalitatea. 2. *refl.* A se afla deasupra altui lucru; (p. ext.) a avea loc în acelaşi timp; a coincide. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* suprapun, *2 sg.* suprapui, *1 pl.* suprapunem; *conj. prez. 3* să suprapună; *ger.* suprapunând; *part.* suprapus.
suprapunere Acţiunea de a (se) suprapune. *s.f., g.-d. art.* suprapunerii, *pl.* suprapuneri.
suprapuţere Mare putere mondială. *s.f., g.-d. art.* supraputerii, *pl.* supraputeri.
suprarafinare Rafinare defectuoasă a unui produs petrolier prin depăşirea cantităţii de reactiv, a temperaturii etc. *s.f., g.-d. art.* suprarafinării, *pl.* suprarafinări.
suprareal[1] (-re-al) Ceea ce depăşeşte realul. *s.n.*
suprareal[2]**,-ă** (-re-al) Care depăşeşte realitatea. *adj., pl.* suprareali,-e.
suprarealism (-re-a-) Curent literar şi artistic, apărut în prima jumătate a sec. al XX-lea, care preconiza o totală libertate de expresie, cu accent pe iraţional, subconştient, automatism etc. *s.n.*
suprarealist,-ă (-re-a-) (Adept) al suprarealismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* suprarealişti,-ste.
suprarefractar,-ă Superrefractar. *adj., pl.* suprarefractari,-e.
suprarenal,-ă Situat deasupra rinichilor. */Glandă ~* (şi s.f.) = fiecare dintre cele două glande endocrine. *adj., pl.* suprarenali,-e.
suprarenină (biol.) Adrenalină *s.f., g.-d. art.* suprareninei.
suprarezistent,-ă Extrem de rezistent. *adj., pl.* suprarezistenţi,-te.
suprasarcină Sarcină suplimentară faţă de sarcina nominală pe care o are de suportat un sistem tehnic. *s.f., g.-d. art.* suprasarcinii, *pl.* suprasarcini.
suprasaturat,-ă 1. (despre soluţii şi gaze) Aflat în stare de suprasaturaţie. 2. (fig., fam.) Sătul peste măsură. *adj., pl.* suprasaturaţi,-te.
suprasaturaţie (-ţi-e) 1. Stare a unei soluţii în care concentrarea substanţei dizolvate la o anumită temperatură este mai mare decât cea corespunzătoare saturaţiei. 2. (fig., fam.) Starea celui prea sătul. *s.f., art.* suprasaturaţia, *g.-d. art.* suprasaturaţiei.
suprasensibil,-ă 1. Foarte sensibil. 2. (despre sunete, unde etc.) Care depăşeşte posibilitatea de percepţie a simţurilor. *adj., pl.* suprasensibili,-e.
suprasenzorial,-ă (-ri-al) Care poate fi cunoscut numai prin raţiune. *adj., pl.* suprasenzoriali,-e.
suprasolicita *tr.* A solicita peste măsură. *vb. I, ind. prez. 3* suprasolicită; *conj. prez. 3* să suprasolicite.
suprasolicitare Acţiunea de a suprasolicita. *s.f., g.-d. art.* suprasolicitării, *pl.* suprasolicitări.
suprastatal,-ă Supranaţional. *adj., pl.* suprastatali,-e.
suprastrat (lingv.) Influenţă exercitată de un idiom asupra altuia, în urma unui contact îndelungat, înainte ca acesta din urmă să devină un idiom nou; superstrat. *s.n., pl.* suprastraturi.
suprastructural,-ă Referitor la suprastructură. *adj., pl.* suprastructurali,-e.
suprastructură 1. Totalitatea elementelor care formează partea utilă a unei construcţii. //Construcţie situată deasupra punţii superioare a unei nave. 2. Totalitatea ideilor şi instituţiilor (politice, juridice, religioase, artistice etc.) dintr-o anumită formaţiune social-economică, generate de baza ei economică. *s.f., g.-d. art.* suprastructurii, *pl.* suprastructuri.
supratară Tara celui de-al doilea ambalaj al unei mărfi. *s.f., g.-d. art.* supratarei, *pl.* supratare.

suprataxa *tr.* A impune o supratax**ă**. *vb. I, ind. prez. 3* supratax**e**az**ă**.
suprataxă Taxă suplimentară adăugată taxei iniţiale. *s.f., g.-d. art.* supratax**e**i, *pl.* supratax**e**.
supratemă Ideea dominantă, principală a unei lucrări ştiinţifice, a unui spectacol etc.; supraproblemă. *s.f., g.-d. art.* supratem**e**i, *pl.* supratem**e**.
supratensiune (-si-u-) Tensiune electrică mai mare decât cea normală, care poate apărea într-un circuit electric. *s.f., g.-d. art.* supratensiun**i**i, *pl.* supratensiun**i**.
supratipar Desen sau text tipărit pe o marcă poştală ulterior emisiunii sale, cu scopul de a-i schimba valoarea iniţială sau de a marca un eveniment. *s.n., pl.* supratip**a**re.
supratonică (muz.) Treapta a doua a modului major şi minor. *s.f., g.-d. art.* supratonicii.
supratraversa *tr.* A traversa (un drum, o cale ferată etc.) pe deasupra. *vb. I, ind. prez. 3* supratraverse**a**z**ă**.
supraumăn,-ă Supraomenesc. *adj., pl.* supraum**ă**ni,-e.
supraunitar,-ă (despre numere) Mai mare decât unitatea. *adj., pl.* supraunit**a**ri,-e.
supraveghea *tr.* A păzi cu grijă, cu autoritate; a urmări cu atenţie. *vb. II, ind. prez. 3* supravegheaz**ă**, *1 pl.* supraveghem, *2 pl.* supravegheaţi; *conj. prez. 3* să supravegheze; *ger.* supraveghind; *part.* supravegheat.
supraveghere Acţiunea de a supraveghea; urmărire atentă; pază. *s.f., g.-d. art.* supravegh**e**rii, *pl.* supravegh**e**ri.
supraveghetor[1] (în sintagma) ~ *de flacără* = aparat electronic destinat supravegherii prezenţei flăcării în timpul funcţionării arzătoarelor. *s.n., pl.* supraveghet**oa**re.
supraveghetor[2]**,-oare** Persoană însărcinată să supravegheze pe cineva sau ceva. *s.m., pl.* supraveghet**o**ri; *s.f., g.-d. art.* supraveghet**oa**rei, *pl.* supraveghet**oa**re.
supravieţui *intr.* 1. A rămâne în viaţă după moartea cuiva sau după un cataclism. 2. A continua să dăinuiască în memoria cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* supraviet**u**iesc, *imperf. 3 sg.* supraviet**u**ia; *conj. prez. 3* să supraviet**u**iască.
supravieţuire Faptul de a supravieţui. *s.f., g.-d. art.* supraviet**u**irii.
supravieţuitor,-oare (-ţu-i-) Persoană care supravieţuieşte alteia. *s.m., pl.* supraviet**u**itori; *s.f., g.-d. art.* supraviet**u**itoarei, *pl.* supraviet**u**itoare.
supravizită (med.) Contravizită. *s.f., g.-d. art.* supravizitei, *pl.* supravizite.
supravoltaj Mărire a potenţialului voltajului unui curent electric. *s.n., pl.* supravoltaje.
supravoltor Sursă de energie electrică legată în serie cu altă sursă de energie electrică, astfel încât tensiunile lor electrice să se adune. *s.n., pl.* supravoltoare.
suprem,-ă Care există în cel mai înalt grad; cel mai bun; (p. ext.) extrem, ultim. //Care are rangul, gradul cel mai mare. /*Moment* ~ = moment decisiv pentru reuşita unei acţiuni. *adj., pl.* supremi,-e.
suprematism Grupare abstracţionistă rusă în pictura de la începutul sec. al XX-lea. *s.n.*
supremaţie Poziţie dominantă, superioritate bazată pe autoritate, pe putere. *s.f., art.* supremaţia, *g.-d. art.* supremaţiei, *pl.* supremaţii, *art.* supremaţiile.
supresiune (-si-u-) (înv.) Suprimare. *s.f., g.-d. art.* supresiunii, *pl.* supresiuni.
supresor,-oare Care suprimă. //(despre un element al unui aparat) Care împiedică producerea unui fenomen nedorit. *adj., pl.* supresori,-oare.
suprima *tr.* 1. A face să dispară, a elimina. //A omorî. 2. A scoate ceva din funcţie. 3. A renunţa la ceva. //A desfiinţa un post. *vb. I, ind. prez. 3* suprimă.
suprimabil,-ă Care poate fi suprimat. *adj., pl.* suprimabili,-e.
suprimare Acţiunea de a suprima. *s.f., g.-d. art.* suprimării, *pl.* suprimări.
supt[1] Faptul de a suge; alimentarea copilului nou-născut; suptură. //Laptele care se suge la o masă de către sugar. /(fam.) *Darul ~ului* = deprinderea de a consuma băuturi alcoolice în cantităţi mari. *s.n., pl.* supturi.
supt[2] v. **sub**[2].
supt[3]**,-ă** Slab, uscat; (despre obraji) scofâlcit. *adj., pl.* supţi,-te.
suptură (pop.) Supt[1]. *s.f., g.-d. art.* suptur**i**i, *pl.* supturi.
suptiare v. **subţiere.**
supune *tr.* 1. A lua sub stăpânirea sa; a subjuga. //A aduce sub ascultarea, sub autoritatea sa. 2. A constrânge pe cineva să suporte un lucru, să accepte o situaţie. *//refl.* A se expune de bunăvoie la ceva. 3. A expune o substanţă, un material unui anumit tratament. 4. A prezenta cuiva un lucru spre cunoştinţă, apreciere sau hotărâre. 5. (înv., reg.) A pune dedesubt. //A forţa pe cineva să îngenuncheze. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* supun, *2 sg.* supui, *1 pl.* supunem, *perf. s. 1 sg.* supusei, *1 pl.* supuserăm; *conj. prez. 3* să supună; *ger.* supunând; *part.* supus.
supunere Acţiunea de a (se) supune. /*Cu* ~ = cu respect. *s.f., g.-d. art.* supunerii.
supura *intr.* (despre răni) A produce şi a elimina puroi. *vb. I, ind. prez. 3* supurează.
supurant,-ă (despre răni, ţesuturi) Care supurează. *adj., pl.* supuranţi,-te.
supuraţie (-ţi-e) Formare şi eliminare de puroi. *s.f., art.* supuraţia, *g.-d. art.* supuraţiei, *pl.* supuraţii, *art.* supuraţiile.
supus,-ă I. *adj.* Ascultător, plecat, smerit; umilit, servil. II. *s.m.* şi *f.* Persoană aparţinând prin cetăţenie unui anumit stat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* supuşi,-se.
supuşenie (-ni-e) (înv.) 1. Supunere, ascultare. 2. Cetăţenie. *s.f., art.* supuşenia, *g.-d. art.* supuşeniei.
supuşime (pop.) Totalitatea supuşilor. *s.f., g.-d. art.* supuşimii.
sur,-ă 1. De culoare intermediară între alb şi negru; cenuşiu; (despre animale şi păsări) care are părul, lâna sau penele de culoare cenuşie. //(s.m.) Nume dat unui cal cu părul sur (1). //(s.f.) *~ă de stepă* = rasă de taurine indigenă, de culoare cenuşie sau vânătă. 2. (despre părul oamenilor, p. ext., despre oameni) Cărunt. //(fig., rar) Bătrân, străvechi. 3. (despre cer, nori, văzduh) Tulbure, înceţoşat, mohorât. *adj., pl.* suri,-e.
surată (pop.) Termen cu care se adresează, la ţară, femeile între ele; prietenă. */A se prinde ~e* = (despre femei) a lega între ele o prietenie strânsă. *s.f., g.-d. art.* surat**e**i, *pl.* surate.
surăţică (pop.) Diminutiv al lui surată. *s.f., g.-d. art.* surăţ**e**lei, *pl.* surăţele, *art.* surăţ**e**lele.
surăţie (pop.) Legătură de prietenie între femei. *s.f., art.* surăţia, *g.-d. art.* surăţ**ie**i, *pl.* surăţii, *art.* surăţ**ii**le.
surâde *intr.* 1. A zâmbi. 2. (fig., despre abstracte) A-i fi cuiva pe plac; a-i conveni, a-l atrage. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* surâd, *1 pl.* surâdem, *perf. s. 1 sg.* surâs**ei**, *1 pl.* surâserăm; *conj. prez. 3* să surâdă; *ger.* surâz**â**nd, *part.* surâs.
surâs Acţiunea de a surâde; zâmbet. *s.n., pl.* surâsuri.
surâzător,-oare Care surâde; zâmbitor; vesel, prietenos. //(fig.) Favorabil, convenabil. *adj., pl.* surâzători,-oare.
surâzând,-ă (rar) Surâzător. *adj., pl.* surâz**â**nzi,-de.
surcea/surcică Aşchie care sare când se cioplеşte un lemn; surcel; (p. ext.) vreasc. *s.f., g.-d. art.* surc**e**lei, *pl.* surcele, *art.* surc**e**lele.
surcel (reg.) Surcea. *s.n., pl.* surcele.
surceluţă Diminutiv al lui surcea. *s.f., g.-d. art.* surcelut**e**i, *pl.* surcelute.
surchideală (pop.) Faptul de a surchidi; sâcâială, hărţuire. *s.f., g.-d. art.* surchid**e**lii, *pl.* surchid**e**li.

surchidl *tr.* (pop.) 1. A sâcâi, a hărţui; (p. ext.) a chinui. 2. A arunca zarurile la jocul de arşice. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* surchidesc, *imperf. 3 sg.* surchidea; *conj. prez. 3* să surchidească.
surcică v. **surcea.**
surclasa *tr.* (sport) A întrece un adversar, dovedind o superioritate netă. *vb. I, ind. prez. 3* surclasează.
surclasare Acţiunea de a surclasa. *s.f., g.-d. art.* surclasării, *pl.* surclasări.
surd,-ă 1. (şi s.) Lipsit (total sau parţial) de auz. //(fig.) Care nu vrea să audă, să înţeleagă; neînduplecat. */A rămâne ~ la ceva* = a nu da ascultare. 2. (fon., despre consoane, şi s.f.) Care se emite fără participarea coardelor vocale. 3. (despre sunete, zgomote) Slab, înăbuşit. //(fig., despre sentimente, conflicte etc.) Ascuns, mocnit. //(fig., despre senzaţii, dureri etc.) Înăbuşit; nedefinit, vag. *adj., pl.* surzi,-de.
surdină Dispozitiv de lemn sau de metal folosit la unele instrumente muzicale pentru a atenua intensitatea sunetelor. //Amortizor de zgomot. */În ~* = fără zgomot. *s.f., g.-d. art.* surdinei, *pl.* surdine.
surditate 1. Infirmitate congenitală sau dobândită care constă în imposibilitatea de a percepe sunete. */~ verbală* = neînţelegerea semnificaţiei cuvintelor pe care le aude cineva. 2. Calitate a unui sunet de a fi surd. *s.f., g.-d. art.* surdităţii, *pl.* surdităţi.
surdomut,-ă (Om) lipsit de auz şi de grai. *adj., s.m.* şi *f., pl.* surdomuţi,-te.
surdomutism Deficienţă audio-verbală complexă, datorită absenţei sau pierderii auzului; surdomutitate. *s.n.*
surdomutitate Surdomutism. *s.f., g.-d. art.* surdomutităţii.
surdopedagogie Ramură a pedagogiei speciale care se ocupă de educarea celor cu deficienţe de auz. *s.f., art.* surdopedagogia, *g.-d. art.* surdopedagogiei.
surescita *tr.* A excita pe cineva peste măsură; a aduce într-o stare de nervozitate extremă. [*var.* surexcita *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* surescită.
surescitabil,-ă Care poate fi uşor surescitat; iritabil. [*var.* surexcitabil,-ă *adj.*] *adj., pl.* surescitabili,-e.
surescitabilitate Predispoziţie spre surescitare. [*var.* surexcitabilitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* surescitabilităţii.
surescitant,-ă Care provoacă surescitare. [*var.* surexcitant,-ă *adj.*] *adj., pl.* surescitanţi,-te.
surescitare Acţiunea de a surescita; surescitaţie. [*var.* surexcitare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* surescitării, *pl.* surescitări.
surescitaţie (-ţi-e) Surescitare. [*var.* surexcitaţie *s.f.*] *s.f., art.* surescitaţia, *g.-d. art.* surescitaţiei, *pl.* surescitaţii, *art.* surescitaţiile.
suret (în Evul Mediu, în ţările române) Copie (a unui act, a unei scrisori). *s.n., pl.* sureturi.
surexcita v. **surescita.**
surexcitabil,-ă v. **surescitabil.**
surexcitabilitate v. **surescitabilitate.**
surexcitant,-ă v. **surescitant.**
surexcitare v. **surescitare.**
surexcitaţie v. **surescitaţie.**
surf (u *pron.* ă) (angl.) Placă plutitoare, care serveşte la alunecarea pe suprafaţa apei a celui care practică surfingul. *s.n., art.* surful.
surfila *tr.* A întări marginile unui material textil printr-o cusătură rară. *vb. I, ind. prez. 3* surfilează.
surfilare Acţiunea de a surfila. *s.f., g.-d. art.* surfilării, *pl.* surfilări.
surfing (u *pron.* ă) (angl.) Sport practicat cu surful. *s.n., art.* surfingul.
surfist (u *pron.* ă) Cel care practică surful. *s.m., pl.* surfişti.
surghiun[1] (înv.) Exilat. *s.m., pl.* surghiuni.
surghiun[2] (înv.) Stare, situaţie de exilat; exil, deportare. *s.n., pl.* surghiunuri.
surghiuni *tr.* (înv.) A exila, a deporta. //(fig.) A alunga, a izgoni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* surghiunesc, *imperf. 3 sg.* surghiunea; *conj. prez. 3* să surghiunească.
surghiunire Acţiunea de a surghiuni; exil. *s.f., g.-d. art.* surghiunirii, *pl.* surghiuniri.
surguci[1] Plantă erbacee cu frunzele divizate şi cu flori divers colorate, cultivată ca plantă ornamentală. *s.m., pl.* surguci.
surguci[2] Panaş împodobit cu pietre scumpe, purtat la turban sau la işlic de sultan, de înalţi demnitari turci sau de unii domni români. *s.n., pl.* surguciuri.
suri *intr.* (rar) A încărunţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* suresc, *imperf. 3 sg.* surea; *conj. prez. 3* să surească.
surinamez,-ă (Locuitor) din Surinam. *adj., s.m.* şi *f., pl.* surinamezi,-e.
surioară (-ri-oa-) Diminutiv al lui soră. //Termen familiar cu care cineva se adresează unei fete sau unei femei. *s.f., g.-d. art.* surioarei, *pl.* surioare.
suriu,-ie (pop.) Care bate în cenuşiu-deschis. *adj., pl.* surii.
surlar Surlaş. *s.m., pl.* surlari.
surlaş Cântăreţ din surlă; surlar. *s.m., pl.* surlaşi.
surlă 1. Instrument muzical de suflat, în formă de fluier, cu mai multe orificii, întrebuinţat în trecut, mai ales în armată. */Cu ~e* = cu zgomot, cu scandal. 2. Colibă (în câmp) construită pe pari şi acoperită cu paie. 3. (reg.) Râtul porcului; (p. ext.) porc. *s.f., g.-d. art.* surlei, *pl.* surle.
surlişoară (rar) Diminutiv al lui surlă. *s.f., g.-d. art.* surlişoarei, *pl.* surlişoare.
surliţă (reg.) Diminutiv al lui surlă (1). *s.f., g.-d. art.* surliţei, *pl.* surliţe.
surmena *refl.* şi *tr.* A (se) obosi peste măsură; a (se) extenua. *vb. I, ind. prez. 3* surmenează.
surmenaj Stare de oboseală extremă, cauzată de un efort fizic sau psihic prelungit; surmenare. *s.n., pl.* surmenajuri.
surmenare Surmenaj. *s.f., g.-d. art.* surmenării, *pl.* surmenări.
surmonta *tr.* 1. A trece peste un obstacol, peste o greutate; (fig.) a învinge, a depăşi. 2. A fi situat deasupra. *vb. I, ind. prez. 3* surmontează.
surmontabil,-ă Care poate fi depăşit, învins. *adj., pl.* surmontabili,-e.
surnatural,-ă (înv.) Supranatural. *adj., pl.* surnaturali,-e.
surnumi *tr.* (înv.) A supranumi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* surnumesc; *conj. prez. 3* să surnumească.
surogat Produs sau preparat cu proprietăţi apropiate de ale altuia, pe care îl poate înlocui. //(fig.) Falsificare, contrafacere. *s.n., pl.* surogate.
suroră v. **soră.**
surpa 1. *refl.* (despre maluri, povârnişuri etc.) A se desprinde şi a cădea; a se prăbuşi. //(despre ziduri, clădiri) A se dărâma. 2. *tr.* (fig.) A submina, a săpa; a nimici, a lichida. 3. *refl.* (pop.) A se îmbolnăvi de hernie. *vb. I, ind. prez. 3* surpă.
surpare Acţiunea de a (se) surpa. *s.f., g.-d. art.* surpării, *pl.* surpări.
surpăcios,-oasă (rar) Care se surpă uşor. *adj., pl.* surpăcioşi,-oase.
surpător,-oare (rar) Care surpă; (p. ext.) distrugător. *adj., pl.* surpători,-oare.
surpătură 1. Faptul de a (se) surpa. 2. Loc prăpăstios, în curs de surpare; (p. ext.) porţiune de teren surpată. 3. Ruină, dărâmătură. 4. (pop.) Hernie. *s.f., g.-d. art.* surpăturii, *pl.* surpături.
surplombă Porţiune dintr-o stâncă suspendată deasupra unui gol; parte a unei construcţii ieşită în afară în raport cu baza. *s.f., g.-d. art.* surplombei, *pl.* surplombe.

surplus Ceea ce este în plus; prisos, excedent. *s.n., pl.* surplusuri.
surprinde *tr.* 1. A prinde pe cineva pe neașteptate asupra unui fapt. 2. A da peste cineva, a-l găsi nepregătit. 3. A uimi, a ului. 4. A descoperi ceva pe neașteptate; a sesiza. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* surprind, *1 pl.* surprindem, *2 pl.* surprindeți; *conj. prez. 3* să surprindă; *part.* surprins.
surprindere 1. Faptul de a surprinde (sau de a fi surprins). */Prin ~ =* pe neașteptate. 2. Observare, descoperire, sesizare (a unui aspect momentan). *s.f., g.-d. art.* surprinderii.
surprinzător,-oare Care provoacă uimire; impresionant, extraordinar. *adj., pl.* surprinzători,-oare.
surpriză 1. Faptul de a lua pe cineva prin surprindere; ceea ce surprinde prin caracterul său neprevăzut. 2. Plăcere, bucurie produsă pe neașteptate. //Dar, cadou. *s.f., g.-d. art.* surprizei, *pl.* surprize.
sursă 1. Loc unde se produce, unde se găsește ori de unde pleacă ceva. //Corp, sistem etc. care emite sunete, radiații etc. */~ de energie electrică* (sau *electromagnetică*) = generator de energie electrică (sau electromagnetică). 2. (fig.) Posibilitate de câștig. 3. (fig.) Loc de unde emană o informație; obârșie, izvor. */~ de inspirație* = domeniu, fapt din care se inspiră un scriitor. *s.f., g.-d. art.* sursei, *pl.* surse.
surtuc (înv., pop.) Haină bărbătească de postav sau de stofă care acoperă partea de sus a corpului. *s.n., pl.* surtuce.
surtucar (pop.) Orășean; (p. ext.) intelectual. *s.m., pl.* surtucari.
surtucaș (reg.) Surtucel. *s.n., pl.* surtucașe.
surtucel Diminutiv al lui surtuc; surtucaș, *s.n., pl.* surtucele.
surugiu 1. (înv.) Vizitiu care conducea odinioară diligențele, poștalioanele sau trăsurile boierești. 2. (pop., art.) Numele unei constelații din emisfera boreală. *s.m., art.* surugiul, *pl.* surugii, *art.* surugiii.
surveni *intr.* A se întâmpla, a se produce (pe neașteptate). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* survine, *imperf. 3 sg.* survenea; *conj. prez. 3* să survină; *ger.* survenind.
survenire Faptul de a surveni. *s.f., g.-d. art.* survenirii.
survol Zbor cu avionul efectuat deasupra unui teritoriu determinat. *s.n., pl.* survoluri.
survola *tr.* A zbura cu avionul deasupra unui anumit teritoriu. *vb. I, ind. prez. 3* survolează.
surzeală Surditate (1). *s.f., g.-d. art.* surzelii.
surzenie (-ni-e) Surditate (1). *s.f., art.* surzenia, *g.-d. art.* surzeniei.
surzi 1. *intr.* A deveni surd. 2. *tr.* A face ca cineva să-și piardă auzul; (p. ext.) a zăpăci, a ameți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* surzesc, *imperf. 3 sg.* surzea; *conj. prez. 3* să surzească.
surzilă (fam.) Nume dat unui om care nu aude (bine). *s.m.* și *f., g.-d.* lui surzilă, *pl.* surzilă.
surzire Faptul de a surzi. *s.f., g.-d. art.* surzirii.
sus 1. Într-un loc mai ridicat sau mai înalt (decât altul). */De ~ =* a) din partea mai ridicată a unui teren; din nord; b) care vine de la un organ de conducere; c) care face parte din clasele privilegiate. (s.) *În ~ul apei* = în sensul contrar curentului. *De ~ în jos* = pe verticală. *De ~ până jos* = în întregime. *În ~ și în jos* = încoace și încolo. *Cu fața în ~ =* (despre oameni) culcat pe spate. *Cu gura în ~ =* (despre obiecte care au o deschizătură) cu deschizătura în partea de deasupra. *Cu fundul în ~ =* întors pe dos; în dezordine; (fig.) morocănos. *A duce* (sau *a lua, a aduce* pe cineva) *pe ~ =* a duce (sau a lua, a aduce pe cineva) cu forța. *A se ține* (sau *a umbla, a fi*) *cu nasul pe ~ =* a fi înfumurat. *A lua* (sau *a privi* pe cineva) *de ~ =* a trata (pe cineva) ca pe un inferior. *A vorbi* (cuiva sau cu cineva) *de ~ =* a vorbi (cu cineva) obraznic, arogant. 2. La înălțime, în aer, în văzduh. //(cu val. de interj.) Ridică-te! ridicați-vă!; strigăt de încurajare, de simpatie. 3. (la comparativ, indică o pagină, un capitol etc.) În cele precedente. 4. (la comparativ, urmat de prep. „de", indică o limită în raport cu o vârstă, o valoare etc.) Peste, mai mult de. 5. În registrul ridicat al vocii sau al unui instrument. */~ și tare =* a) ferm, categoric; b) în auzul tuturor. 6. (în mistica creștină) În cer, în rai. */De ~ =* de la Dumnezeu. *adv.*
susai Nume dat unor specii de plante erbacee din familia compozitelor, a căror tulpină conține un suc lăptos. *s.m., pl.* susai, *art.* susaii.
susan 1. Plantă erbacee din țările calde, cu semințe oleaginoase. //Semințele acestei plante folosite în alimentație și în medicină. 2. Preparat dulce făcut din zahăr, miere și semințe de susan (1). *s.m.*
susceptibil,-ă 1. Supărăcios, sensibil. 2. Capabil să..., care poate să... 3. Care poate fi supus unei modificări, unei prelucrări. *adj., pl.* susceptibili,-e.
susceptibilitate 1. Faptul de a fi susceptibil; creștere bolnăvicioasă a sensibilității psihice. 2. Predispoziție a organismului de a reacționa la anumiți agenți interni sau externi. 3. Capacitate a unui corp, a unui sistem de a suferi modificări sub acțiunea influențelor exterioare. *s.f., g.-d. art.* susceptibilității, *pl.* susceptibilități.
suscita *tr.* A provoca, a produce. *vb. I, ind. prez. 3* suscită.
suscitare Acțiunea de a suscita. *s.f., g.-d. art.* suscitării, *pl.* suscitări.
suscitat,-ă Provocat. *adj., pl.* suscitați,-te.
sus-citat,-ă Citat mai înainte; sus-numit. *adj., pl.* sus-citați,-te.
sușean,-ă (înv.) Locuitor din partea de sus a unei țări, a unui ținut, a unui sat etc. //Locuitor al Țării de Sus (jumătatea de nord a Moldovei, după o veche împărțire administrativă). *s.m., pl.* sușeni; *s.f., g.-d. art.* sușenei, *pl.* sușene.
sushi (jap.) Preparat alimentar japonez, din orez fiert, legume, icre de Manciuria, felii de pește crud, fructe de mare etc. *s.n.*
sus-menționat,-ă (-ți-o-) Menționat, pomenit mai înainte. *adj., pl.* sus-menționați,-te.
sus-numit,-ă Sus-citat. *adj., pl.* sus-numiți,-te.
suspans Moment de maximă tensiune, de emoție dintr-un film sau dintr-un roman, când acțiunea se întrerupe momentan, în așteptarea deznodământului. *s.n., pl.* suspansuri.
suspantă Fiecare dintre corzile care leagă pânza de hamul prins de corpul parașutistului. //Fiecare dintre corzile care fixează nacela unui balon. [*var.* suspentă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* suspantei, *pl.* suspante.
suspect,-ă (și s.) Care inspiră neîncredere, care dă de bănuit; îndoielnic. *adj., pl.* suspecți,-te.
suspecta *tr.* A bănui pe cineva de ceva; a pune la îndoială ceva. *vb. I, ind. prez. 3* suspectează.
suspectare Acțiune de a suspecta. *s.f., g.-d. art.* suspectării.
suspenda *tr.* 1. A atârna. 2. (fig.) A întrerupe (temporar) o activitate. //(jur.) A întrerupe o acțiune judiciară, a amâna executarea unei pedepse. 3. A destitui provizoriu dintr-o funcție. //A interzice apariția unei publicații periodice. */A ~ plățile* = a înceta plățile. *vb. I, ind. prez. 3* suspendă.
suspendare Acțiunea de a suspenda. *s.f., g.-d. art.* suspendării, *pl.* suspendări.
suspendat,-ă 1. Atârnat în aer. */Pod ~ =* pod ale cărui tăblii sunt agățate de cabluri metalice, de grinzi etc. *Grădini* (sau *terase*) *~ =* a) grădini construite în terasă; b) grădini cu solul sprijinit pe stâlpi. 2. (fig.) Interzis; oprit. *adj., pl.* suspendați,-te.

suspensie (-si-e) 1. Întrerupere (intenționată) a șirului gândirii, a exprimării. */În ~* = amânat, oprit (temporar). 2. (chim.) Sistem format dintr-o substanță solidă dispersată într-un fluid. 3. Legătură elastică între un sistem tehnic și elementele pe care se sprijină. //Fel de susținere a părții mobile a unui instrument. [*var.* suspensiune *s.f.*] *s.f., art.* suspensia, *g.-d. art.* suspensiei, *pl.* suspensii, *art.* suspensiile.
suspensiune v. **suspensie.**
suspensiv,-ă (jur.) Care suspendă o dispoziție, o prevedere etc. */Veto ~* = drept pe care îl are șeful statului de a refuza sancționarea unei legi votate de parlament. *adj., pl.* suspensivi,-e.
suspensoid (chim.) Soluție coloidală. *s.m., pl.* suspensoizi.
suspensor[1] Mușchi care reglează mișcarea înainte și înapoi a copitei calului. *s.m., pl.* suspensori.
suspensor[2] Bandă cu care se susține un organ căzut. *s.n., pl.* suspensoare.
suspensor[3]**,-oare** (despre mușchi, ligamente) Care susține. *adj., pl.* suspensori,-oare.
suspentă v. **suspantă.**
suspiciona (-ci-o-) *tr.* A suspecta. *vb. I, ind. prez. 3* suspicionează.
suspicios,-oasă (-ci-os) Bănuitor, neîncrezător. *adj., pl.* suspicioși,-oase.
suspiciune (-ci-u-) Lipsă de încredere, îndoială în privința corectitudinii, legalității faptelor sau intențiilor cuiva. *s.f., g.-d. art.* suspiciunii, *pl.* suspiciuni.
suspin 1. Oftat, suspinare. /(rar) *A-și da ultimul ~* = a muri. 2. Sughiț (de plâns); suspinare. 3. (reg.) Astm (la cai). *s.n., pl.* suspine.
suspina *tr.* 1. A scoate suspine. //A plânge cu suspine. 2. A tânji după ceva. *vb. I, ind. prez. 3* suspină.
suspinare Faptul de a suspina; suspin (1, 2), suspinat. *s.f., g.-d. art.* suspinării, *pl.* suspinări.
suspinat Suspinare. *s.n., pl.* suspinaturi.
suspinător,-oare (rar) Care suspină (des). *adj., pl.* suspinători,-oare.
sus-pus,-ă Aflat într-o situație socială înaltă. *adj., pl.* sus-puși,-se.
sustentație (-ți-e) 1. Proprietate a unui corp de a se menține la un anumit nivel în masa unui fluid. 2. Forță verticală care împinge în sus o aeronavă. *s.f., art.* sustentația, *g.-d. art.* sustentației, *pl.* sustentații, *art.* sustentațiile.
sustracțiune (-ți-u-) (rar) Sustragere, furt. *s.f., g.-d. art.* sustracțiunii, *pl.* sustracțiuni.
sustrage 1. *tr.* A-și însuși prin fraudă sau înșelătorie un lucru care aparține altei persoane. 2. *tr.* A abate, a împiedica de la ceva. 3. *refl.* A se eschiva de la ceva. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* sustrag, *imperf. 3 sg.* sustrăgea; *part.* sustras.
sustragere Acțiunea de a (se) sustrage. *s.f., g.-d. art.* sustragerii, *pl.* sustrageri.
susținător,-oare I. *adj.* Care susține o greutate. II. *s.m.* și *f.* (fig.) Persoană care ajută, care susține cu mijloace materiale ceva sau pe cineva. *adj., s.m.* și *f., pl.* susținători,-oare.
susține 1. *tr.* A servi drept suport unui lucru; (fig.) a sprijini o cauză, o acțiune. 2. *tr.* (fig.) A afirma cu tărie o idee, un principiu etc. 3. *tr.* A se prezenta la un examen sau la un concurs. 4. *tr.* A ajuta cu mijloace materiale o instituție, o persoană etc. 5. *refl.* A se întreține singur. 6. *refl.* A se ține în picioare; (fig.) a rezista. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* susțin, *2 sg.* susții, *1 pl.* susținem, *2 pl.* susțineți; *conj. prez. 3* să susțină; *ger.* susținând; *part.* susținut.
susținere Acțiunea de a (se) susține; apărare; sprijinire. *s.f., g.-d. art.* susținerii, *pl.* susțineri.
susținut,-ă (despre modul de desfășurare a unei activități) Constant, neîntrerupt, viu. //(despre stilul, natura unei lucrări literare, muzicale etc.) Menținut la un nivel înalt. *adj., pl.* susținuți,-te.
susur Zgomot continuu, ușor și plăcut, produs de o apă care curge, de frunzele mișcate de vânt etc. *s.n., pl.* susure.
susura *intr.* (despre ape, frunze, vânt etc.) A produce un zgomot continuu, lin; a murmura. *vb. I, ind. prez. 3* susură.
susurare (rar) Faptul de a susura. *s.f., g.-d. art.* susurării, *pl.* susurări.
sus-zis,-ă Sus-citat, sus-menționat. *adj., pl.* sus-zișI,-se.
sușă 1. (livr.) Origine, sursă. 2. (med.) Proveniență a unei culturi de microbi. *s.f., g.-d. art.* sușei, *pl.* sușe.
sutană Haină preoțească lungă până la pământ. *s.f., g.-d. art.* sutanei, *pl.* sutane.
sutar (înv., fam.) Bancnotă de o sută de lei. *s.n., pl.* sutare.
sutaș 1. (în Antichitate) Comandant peste o sută de ostași. 2. (în sec. al XVII-lea, în Țara Românească) Membru al unei bresle fiscale. *s.m., pl.* sutași.
sută[1] Număr situat în numărătoare între nouăzeci și nouă și o sută unu. */La ~* = (despre dobânzi, procente) Corespunzător unei cantități de o sută de unități. *~ la ~* = complet, deplin; (p. ext.) sigur, fără îndoială. *~e și mii* sau *mii și ~e* sau *o ~ și o mie* sau *~e (și ~e)...* = număr mare, nedeterminat. //(cu val. de num. ord.) *Rândul o ~. num. card.*
sută[2] Cifră care indică numărul dintre nouăzeci și nouă și o sută unu. //Bancnotă de o sută de lei. *s.f., g.-d. art.* sutei, *pl.* sute.
sutălea, suta (precedat de art. „al", „a") Care se află între al nouăzeci și nouălea și al o sută unulea. *num. ord.*
sutelea, suta (precedat de art. „al", „a") Referitor la sute. *Al trei ~. A trei ~. num. ord.*
sutien (-ti-en) Piesă de lenjerie feminină care susține sânii. *s.n., pl.* sutiene.
sutime A suta parte dintr-un întreg. *s.f., g.-d. art.* sutimii, *pl.* sutimi.
sutișoară Diminutiv al lui sută[2]. *s.f., g.-d. art.* sutișoarei, *pl.* sutișoare.
sutura *tr.* (med.) A face o sutură (2). *vb. I, ind. prez. 3* sutureză.
sutural,-ă Referitor la suturi (2). *adj., pl.* suturali,-e.
sutură 1. (anat.) Articulație în care oasele sunt fixe. 2. Cusătură folosită în chirurgie pentru a reuni marginile unei plăgi, fragmentele unui os fracturat etc. *s.f., g.-d. art.* suturii, *pl.* suturi.
suvac Sulă (1) lungă. *s.n., pl.* suvace.
suveică 1. Organ al războiului de țesut care servește la introducerea firului de bătătură în rostul urzelii. 2. Organ al mașinii de cusut în care se introduce un mosorel cu ață. *s.f., g.-d. art.* suveicii, *pl.* suveici.
suveicuță Diminutiv al lui suveică. *s.f., g.-d. art.* suveicuței, *pl.* suveicuțe.
suvelniță (pop.) Suveică (1). *s.f., g.-d. art.* suvelniței, *pl.* suvelnițe.
suvenir Obiect, dar, semn care evocă o amintire. [*var.* suvenire *s.f.*] *s.n., pl.* suvenire.
suvenire v. **suvenir.**
suveran,-ă I. *adj.* Care este deasupra tuturor; care are autoritatea supremă; (fig.) absolut, total; care se bucură de suveranitate. II. *s.m.* și *f.* Monarh. //(fig.) Persoană, colectivitate care dispune liber de soarta sa, de acțiunile sale. *adj., s.m.* și *f., pl.* suverani,-e.
suveranitate Caracterul a ceea ce este suveran; putere supremă. */~ națională* = independența unui stat față de alt stat. */~ de stat* = supremație a puterii de stat în

interiorul țării și independență față de puterea altor state. *s.f., g.-d. art.* suveranității, *pl.* suveranități.
suzeran,-ă I. *adj.* (despre state) Care exercită suzeranitate asupra altui stat. II. *s.m.* (în Evul Mediu) Mare senior de care depindeau alți seniori. *adj., s.m., pl.* suzerani,-e.
suzeranitate 1. Dreptul suzeranului asupra vasalilor săi. 2. Dreptul unui stat asupra altui stat care are guvern propriu, dar nu are autonomie completă. *s.f., g.-d. art.* suzeranității, *pl.* suzeranități.
suzetă Tetină de cauciuc dată copiilor să o sugă. *s.f., g.-d. art.* suzetei, *pl.* suzete.
svadă v. **sfadă.**
svastică 1. Obiect în formă de cruce, cu brațe egale, îndoite la capăt în unghi drept, servind ca simbol religios la unele popoare orientale. 2. Emblemă folosită de naziști. [*var.* zvastică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* svasticii, *pl.* svastici.
svat v. **sfat.**
sveter Flanelă tricotată care se încheie în față cu nasturi. *s.n., pl.* svetere.
svetnic v. **sfetnic.**
swahili (swa *pron.* sua) (Persoană) care aparține populației bantu din Zanzibar. *adj. invar., s.m.* și *f., pl.* swahili.
swazi (swa *pron.* sua) (Persoană) care aparține populației bantu din Swaziland. *adj. invar., s.m.* și *f., pl.* swazi.
swing (w *pron.* u) (angl.) 1. Lovitură laterală la box, dată cu brațul ușor arcuit. 2. Dans modern cu ritm și mișcări rapide. *s.n., pl.* swinguri.

Ş, ş

ş (şe/şî) A douăzeci și doua literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* ş/ş-uri.
ş (şî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* ş/ş-uri.
ş/şşş Cuvânt folosit pentru a-i cere cuiva să tacă. *interj.*
şa 1. Piesă de harnașament, confecționată din piele (sau din lemn), care se pune pe spinarea calului și pe care șade călărețul. */A pune ~ua* (pe cineva) = a constrânge (pe cineva) să facă ceva. *A vorbi din ~* = a vorbi de sus. 2. Suport din piele, din cauciuc, din material plastic montat la biciclete, motociclete etc. pe care stă conducătorul. 3. Os din spinarea găinii. */~ua turcească* = scobitură în osul sferoid, în care se află glanda hipofiză. 4. Depresiune cuprinsă între două părți de teren mai ridicate. [*var.* șea *s.f.*] *s.f., art.* șaua, *g.-d. art.* șeii, *pl.* șei.
şabacă/şabac (reg.) Broderie în ajur făcută (cu ață albă) la cămăși, la fețe de masă etc. *s.f./s.n., pl.* șabace.
şabana Haină lungă pe care o purtau aprozii și pajii la curțile domnești. [*var.* șavana *s.f.*] *s.f., art.* șabanaua, *g.-d. art.* șabanalei, *pl.* șabanale, *art.* șabanalele.
şabăr Instrument de răzuit folosit în industria petrolului, în metalurgie etc. *s.n., pl.* șabăre.
şablon 1. Model, tipar în mărime naturală al unei piese. //Instrument cu care se măsoară dimensiunile unei piese în curs de fabricație. 2. Ceea ce se face în mod mecanic, fără efort intelectual. //Tip de personaj, acțiune sau procedeu artistic repetat în mai multe texte, compoziții muzicale etc. *Basmul este alcătuit din ~oane.* 3. (fig.) Formulă stereotipă; clișeu verbal. *s.n., pl.* șabloane.
şablona *tr.* A trasa cu șablonul (1) contururile unei piese. *vb. I, ind. prez. 3* șablonează.
şablonar Muncitor care folosește șablonul (1). *s.m., pl.* șablonari.
şablonard,-ă Lipsit de originalitate, de spirit inventiv; cu șabloane (3). *adj., pl.* șablonarzi,-de.
şablonare Acțiunea de a șablona. *s.f., g.-d. art.* șablonării, *pl.* șablonări.
şablonism (rar) Conformare la anumite șabloane (3); folosirea de formule stereotipe. *s.n.*
şabloniza *tr.* A aplica mecanic o manieră de lucru, o idee etc. *vb. I, ind. prez. 3* șablonizează.
şablonizare Faptul de a șabloniza. *s.f., g.-d. art.* șablonizării, *pl.* șablonizări.
şabotă Piesă grea de metal care susține nicovala la un ciocan de forjat. *s.f., g.-d. art.* șabotei, *pl.* șabote.
şabrăcă (înv.) Pătură înflorată care se așază sub șaua calului. *s.f., g.-d.* șabracei, *pl.* șabrace.
şacal 1. Mamifer carnivor sălbatic, asemănător cu lupul, cu botul ascuțit, care trăiește în nordul Africii, în sudul Asiei și în sudul Europei. 2. Epitet pentru o persoană hrăpăreață, rapace. *s.m., pl.* șacali.
şafar (reg.) Mijlocitor, intermediar, samsar (necinstit). *s.m., pl.* șafari.
şagă (pop.) Glumă. */În ~* = fără seriozitate, într-o doară. *A face ~* = a glumi. *A se întrece cu ~a* = a exagera; *Nu-i vreme de ~* = nu-i momentul potrivit pentru glumit. *A lăsa ~ (la o parte)* sau *a-i ajunge* (cuiva) *~a* (sau *de ~*) = a termina cu gluma. (în construcții negative sau interogative) *A-i fi* (sau *a-i părea* cuiva) *(de) ~* (sau *lucru de ~*) = a fi (sau a i se părea cuiva că este) lucru neînsemnat, fără importanță. *s.f., g.-d. art.* șăgii, *pl.* șăgi.
şagrin Instrument cu un model în relief, care se imprimă pe o piele și care imită altă piele. //Piele cu astfel de model. *s.n., pl.* șagrinuri.

şagrina *tr.* A imprima cu ajutorul şagrinului. *vb. I, ind. prez. 3* şagrinează.
şagrinare Acţiunea de a şagrina. *s.f., g.-d. art.* şagrinării, *pl.* şagrinări.
şah[1] Titlu purtat de suveranii Iranului, corespunzător celui de împărat. *s.m. pl.* şahi.
şah[2] 1. Joc care se dispută între două persoane, pe o tablă împărţită în 64 de pătrăţele, cu 32 de piese; (p. ext.) tabla şi piesele care servesc la joc. */A ţine* (pe cineva) *în ~ =* a) a limita jocul adversarului la apărarea regelui; b) (fig.) a ţine pe cineva în tensiune. 2. Situaţie în cursul jocului, în care regele unuia dintre jucători este atacat de o piesă a adversarului. *s.n., pl.* şahuri.
şahăr-mahăr (arg., fam., în expr.) *A face sau a umbla cu ~* (sau *~uri*) = a înşela, a escroca pe cineva. *s.n., pl.* şahăr-mahăruri.
şahinşah Şah[1]. *s.m., pl.* şahinşahi.
şahist,-ă I. *adj.* Referitor la jocul de şah; şahistic. II. *s.m.* şi *f.* Jucător de şah. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şahişti,-ste.
şahistic,-ă Şahist (I). *adj., pl.* şahistici,-ce.
şahzadea (înv.) Fiu de sultan sau de împărat. *s.f., art.* şahzadeaua, *g.-d. art.* şahzadelei, *pl.* şahzadele, *art.* şahzadelele.
şai (reg.) Un fel de postav alb, fin, din care se făceau veşminte boiereşti şi din care se mai fac pantaloni în unele regiuni ale ţării. *s.n.*
şaibă 1. Disc de metal, de material plastic etc. găurit, care se montează între şurub şi obiectul respectiv sau între şurub şi piuliţă pentru a preveni deşurubarea. 2. Roată de metal sau de lemn, fixată pe un ax, peste care se trece o curea de transmisie. *s.f., g.-d. art.* şaibei, *pl.* şaibe.
şaică (înv., reg.) 1. Mică ambarcaţiune fluvială, cu pânze şi cu fundul plat, folosită la transportul mărfurilor şi al persoanelor. 2. Luntre făcută dintr-un trunchi de copac scobit, cu o singură vâslă, care serveşte la pescuit. *s.f., g.-d. art.* şeicii, *pl.* şeici.
şaidaj (şa-i-) Sortare manuală şi triere a minereurilor prin spargerea lor cu ciocanul de mână. *s.n., pl.* şaidaje.
şaisprezece Număr situat în numărătoare între cinciprezece şi şaptesprezece. //(adj.) *Are ~ ani.* //(s.) *~ este un număr.* //(cu val. de num. ord.) *Locul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *Scrie de ~ ori.* //(intră în componenţa num. multipl.) *De ~ ori pe atâta.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Vin câte ~ oameni.* [*var.* (rar) şasesprezece *num. card.*] *num. card.*
şaisprezecelea,-zecea (precedat de art. „al", „a", şi adj.) Care se află între al cincisprezecelea şi al şaptesprezecelea. *num. ord.*
şaisprezecime 1. A şaisprezecea parte dintr-un întreg, împărţit în părţi egale. 2. (muz.) A şaisprezecea parte dintr-o notă întreagă. *s.f., g.-d. art.* şaisprezecimii, *pl.* şaisprezecimi.
şaizeci Număr situat în numărătoare între cincizeci şi nouă şi şaizeci şi unu. //(adj.) *Are ~ de ani.* //(s.) *~ este un număr.* //(cu val. de num. ord.). */Pagina ~.* //(în componenţa num. adv. corespunzător) *Scrie de ~ de ori.* //(intră în componenţa num. multipl.) *De ~ de ori pe atâta.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Le dă câte ~ de lei. num. card.*
şaizecilea,-zecea (precedat de art. „al", „a", şi adj.) Care se află între al cincizeci şi nouălea şi al şaizeci şi unulea. *num. ord.*
şal 1. Ţesătură de lână, mătase etc. împodobită cu desene, pe care femeile o poartă pe cap sau pe umeri. 2. Fular. 3. (înv.) Stofă fină de lână, fabricată în Orient. //Fâşie lungă de şal (3) purtată de bărbaţi, după moda orientală, în jurul capului sau al mijlocului; cearşaf (2). *s.n., pl.* şaluri.
şaland Navă specială, folosită la construcţii hidrotehnice, la transportul unor materiale etc. [*var.* şalandă *s.f.*] *s.n., pl.* şalande.
şalandă v. **şaland.**
şalander Remorcher pentru şalande. *s.n., pl.* şalandere.
şalău[1] Peşte răpitor de apă dulce, lung de 30-70 cm, cu corpul fusiform. *s.m. art.* şalăul, *pl.* şalăi, *art.* şalăii.
şalău[2] Veche monedă de aramă care a circulat în Moldova, valorând (aproximativ) a patra parte dintr-un ban vechi. *s.m. art.* şalăul, *pl.* şalăi, *art.* şalăii.
şale 1. (la om) Partea spinării din jurul regiunii lombare a coloanei vertebrale. 2. (la animale) Partea din mijlocul spinării. *s.f. pl., art.* şalele.
şalgău 1. (înv.) Lucrător în ocnele de sare. 2. (reg.) Condamnat la muncă în ocnă; ocnaş. *s.m., art.* şalgăul, *pl.* şalgăi, *art.* şalgăii.
şaliu (rar) Stofă de lână vărgată. *s.n., art.* şaliul, *pl.* şaliuri.
şaltăr Întrerupător electric; comutator. *s.n., pl.* şaltăre.
şalupar Persoană care conduce o şalupă; şalupist. *s.m., pl.* şalupari.
şalupă Mică ambarcaţiune cu motor, care serveşte la transportul persoanelor, al mărfurilor etc. *s.f., g.-d. art.* şalupei, *pl.* şalupe.
şalupist (rar) Şalupar. *s.m., pl.* şalupişti.
şalutier (-ti-er) Ambarcaţiune uşoară, destinată pescuitului în largul mării. *s.n., pl.* şalutiere.
şalvaragiu (înv.) Persoană care făcea sau vindea şalvari. *s.m., art.* şalvaragiul, *pl.* şalvaragii, *art.* şalvaragiii.
şalvari Pantaloni lungi şi foarte largi, strânşi în jurul gleznei, purtaţi mai ales în Orientul Mijlociu. //(depr.) Pantaloni prea largi. *s.m. pl.*
şalvir (reg.) Pungaş, şarlatan, escroc. *s.m., pl.* şalviri.
şam (înv.) Damasc. *s.n.*
şaman Slujitor al şamanismului. //Vrăjitor. *s.m., pl.* şamani.
şamanesc,-ă De şaman. *adj., pl.* şamanesti.
şamanism Ansamblu de credinţe şi practici magice (dansuri, extaz religios etc.), practicate ca forme de religie primitivă de unele populaţii din Asia şi de unele triburi din Indonezia, Oceania, America şi Africa. *s.n.*
şambelan (în statele monarhice din apusul Europei) Mare demnitar care are în grija sa camera suveranului. *s.m., pl.* şambelani.
şambrană Cadru (sculptat) care mărgineşte şi decorează o uşă sau o fereastră. *s.f., g.-d. art.* şambranei, *pl.* şambrane.
şambrat,-ă (livr., despre vinuri) Care se serveşte la temperatura camerei. *adj., pl.* şambraţi,-te.
şamiza *tr.* A tăbăci pieile de animale cu untură de peşte. *vb. I, ind. prez. 3* şamizează.
şamot v. **şamotă.**
şamota *tr.* A căptuşi un cuptor cu şamotă. *vb. I, ind. prez. 3* şamotează.
şamotar Muncitor care prepară şamota sau care căptuşeşte cuptoarele cu şamotă; şamotier, şamotor. *s.m., pl.* şamotari.
şamotare Acţiunea de a şamota. *s.f., g.-d. art.* şamotării, *pl.* şamotări.
şamotă Material refractar obţinut din argilă arsă şi măcinată. //Cărămidă sau placă refractară preparată din astfel de argilă. [*var.* şamot *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* şamotei, *pl.* şamote.
şamotier (-ti-er) Şamotar. *s.m., pl.* şamotieri.
şamotor Şamotar. *s.m., pl.* şamotori.
şampanie (-ni-e) Vin spumos, obţinut prin refermentarea vinurilor de masă în sticle închise ermetic. *s.f., art.* şampania, *g.-d. art.* şampaniei, *pl.* şampanii, *art.* şampaniile.

şampaniza 1. *intr.* (despre vinuri) A prezenta procesul de fermentaţie caracteristic şampanizării. 2. *tr.* A supune vinul şampanizării. *vb. I, ind. prez. 3* şampanizează.
şampanizare Acţiunea de a şampaniza; fază în procesul de fabricaţie al şampaniei, în cursul căreia au loc fermentarea vinului, extragerea drojdiei, dozarea zahărului, astuparea ermetică a sticlelor şi ambalarea. *s.f., g.-d. art.* şampanizării, *pl.* şampanizări.
şampon Produs cosmetic care conţine săpun sau detergenţi, uleiuri, parfumuri etc., întrebuinţat la spălatul (sau la coloratul) părului. *s.n., pl.* şampoane.
şampona *tr.* şi *refl.* A (se) spăla pe cap cu şampon. *vb. I, ind. prez. 3* şamponează.
şamponare Acţiunea de a (se) şampona. *s.f., g.-d. art.* şamponării, *pl.* şamponări.
şan Calapod folosit pentru păstrarea formei încălţămintei în procesul de finisare sau după ce aceasta este gata. *s.n., pl.* şanuri.
şanal v. **şenal.**
şancroid (med.) Şancru de altă natură decât cea sifilitică. *s.n., pl.* şancroide.
şancru Ulceraţie a mucoasei sau a pielii, apărută la locul de pătrundere în organism a unor germeni infecţioşi. *s.n., art.* şancrul, *pl.* şancre.
şandelă Zbor în linie dreaptă al avionului, cu unghiul pantei de urcare mai mare decât unghiul maxim de cabraj. *s.f., g.-d. art.* şandelei, *pl.* şandele.
şandrama 1. Construcţie primitivă de scânduri; (p. ext.) clădire veche, dărăpănată. 2. (reg.) Adăpost de scânduri pentru păstrarea uneltelor, pentru vite etc. *s.f., art.* şandramaua, *g.-d. art.* şandramalei, *pl.* şandramale, *art.* şandramalele.
şanfren (tehn.) Tăietură oblică a muchiilor unei piese metalice. *s.n., pl.* şanfrenuri.
şanfrena *tr.* 1. A executa o faţetă oblică la extremitatea unei găuri cilindrice sau la marginea unei suprafeţe plane a unei piese, pentru a înlătura muchiile ascuţite. 2. A tăia oblic muchiile unei piese metalice, unei pietre etc.; a teşi. *vb. I, ind. prez. 3* şanfrenează.
şanfrenare Acţiunea de a şanfrena. *s.f., g.-d. art.* şanfrenării, *pl.* şanfrenări.
şanjabil,-ă Care se poate schimba. *adj., pl.* şanjabili,-e.
şanjant,-ă (despre culori) A cărui nuanţă se schimbă în funcţie de lumină. //(despre ţesături) Care face ape. *adj., pl.* şanjanţi,-te.
şansă Posibilitate de reuşită; circumstanţă favorabilă; noroc. //(la pl.) Sorţi. *s.f., g.-d. art.* şansei, *pl.* şanse.
şansonetă Scurtă compoziţie muzicală pentru voce, de origine populară, proprie muzicii franceze. *s.f., g.-d. art.* şansonetei, *pl.* şansonete.
şansonetist,-ă Compozitor sau interpret de şansonete. *s.m., pl.* şansonetişti; *s.f., g.-d. art.* şansonetistei, *pl.* şansonetiste.
şantagist,-ă v. **şantajist.**
şantaj Constrângere exercitată asupra cuiva prin ameninţare sau intimidare cu scopul de a dobândi un folos material, un serviciu etc.; mijloc întrebuinţat în acest scop. *s.n., pl.* şantaje.
şantaja *tr.* A supune unui şantaj. *vb. I, ind. prez. 3* şantajează, *1 pl.* şantajăm, *imperf. 3* şantaja; *ger.* şantajând.
şantajare Acţiunea de a şantaja. *s.f., g.-d. art.* şantajării, *pl.* şantajări.
şantajist,-ă Persoană care practică şantajul. [*var.* şantagist,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* şantajişti; *s.f., g.-d. art.* şantajistei, *pl.* şantajiste.
şantan (înv.) Local de petrecere, în care se prezintă spectacole de varietăţi. *s.n., pl.* şantane/şantanuri.
şanteză (înv.) Cântăreaţă într-un şantan. *s.f., g.-d. art.* şantezei, *pl.* şanteze.
şantier (-ti-er) 1. Loc pe care se construieşte (sau se repară) o clădire, o şosea, un obiectiv industrial etc. împreună cu instalaţiile necesare acestei activităţi. /~ *naval* = întreprindere pentru construirea sau repararea navelor, situată pe malul unei ape. 2. (fig.) Perioadă, proces de vastă activitate literară, artistică sau ştiinţifică. *s.n., pl.* şantiere.
şantierist,-ă (-ti-e-) Lucrător pe un şantier. *s.m., pl.* şantieriști; *s.f., g.-d. art.* şantieristei, *pl.* şantieriste.
şantung Ţesătură de in sau de mătase (naturală), cu fire în relief, mai groase şi neuniforme. *s.n., pl.* şantunguri.
şanţ 1. Săpătură lungă şi îngustă făcută pentru scurgerea apei, pentru îngroparea unei conducte, pentru delimitarea a două suprafeţe de teren etc. //(rar) *A se duce în ~* = a se risipi, a se prăpădi. 2. Tranşee. 3. Fortificaţie medievală de forma unui canal adânc şi lat (plin cu apă), care împrejmuia un castel sau o cetate. 4. Crestătură în formă de şanţ (1) la diferite piese de maşini, pe scoarţa unor arbori, în pielea unor animale etc. *s.n., pl.* şanţuri.
şapă Strat (de bitum, de asfalt etc.) care se aşterne pe suprafaţa unui element de construcţie pentru a-l impermeabiliza. *s.f., g.-d. art.* şapei, *pl.* şape.
şapcalîu (fam.) I. *adj., s.m.* (Om) prost. II. *s.m.* Persoană care poartă şapcă. *adj., s.m., pl.* şapcalii.
şapcă Acoperământ de cap (pentru bărbaţi), confecţionat din pânză, postav etc., cu o calotă şi cu cozoroc. *s.f., g.-d. art.* şepcii, *pl.* şepci.
şapirograf Aparat de multiplicat texte sau desene, format dintr-un cilindru acoperit cu o pastă specială, pe care se imprimă prin apăsare textul sau desenul care trebuie reprodus. *s.n., pl.* şapirografe.
şapirografia (-fi-a) *tr.* A multiplica (un text, un desen) la şapirograf; hectograf. *vb. I, ind. prez. 3* şapirografiază, *1 pl.* şapirografiem; *conj. prez. 3* să şapirografieze; şapirografiind.
şapirografiere (-fi-e-) Acţiunea de a şapirografia. *s.f., g.-d. art.* şapirografierii, *pl.* şapirografieri.
şapou (rar) Scurtă introducere aşezată la începutul unui articol de ziar sau de revistă. *s.n.*
şapte Număr situat în numărătoare între şase şi opt. //(adj.) *Au trecut ~ ani.* //(s.) *Scrie un ~.* //(cu val. de num. ord.) *Volumul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *Repetă de ~ ori.* //(intră în componenţa num. multipl.) *De ~ ori pe atâta.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Vin câte ~ oameni.* [*var.* (reg.) şepte *num. card.*] *num. card.*
şapte-degete Plantă erbacee cu tulpina târâtoare şi cu flori purpurii. *s.m.*
şaptelea, şaptea (precedat de art. „al", „a", şi adj.) Care se află între al şaselea şi al optulea. *num. ord.*
şaptesprezece Număr situat în numărătoare între şaisprezece şi optsprezece. //(adj.) *~ cărţi.* //(s.) *~ este un număr mic.* //(cu valoare de num. ord.) *Rândul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *Scrie de ~ ori.* //(intră în componenţa num. multipl.) *De ~ ori pe atâta.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distribu-tiv) *Vin câte ~ oameni.* [*var.* (fam.) şapteşpe *num. card.*] *num. card.*
şaptesprezecelea,-zecea (precedat de art. „al", „a", şi adj.) Care se află între al şaisprezecelea şi al optsprezecelea. [*var.* şapteşpelea,-pea *num. ord.*] *num. ord.*
şapteşpe v. **şaptesprezece.**
şapteşpelea,-pea v. **şaptesprezecelea.**
şaptezeci Număr situat în numărătoare între şaizeci şi nouă şi şaptezeci şi unu. //(adj.) *Documentul are ~ de pagini.* //(s.) *Pe casă este scris un ~.* //(cu val. de num. ord.) *Rândul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *Merge de ~ de ori.* //(intră în componenţa num. multipl.) *De ~ de ori pe atâta.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Le dă câte ~ de lei. num. card.*

şaptezecilea,-zecea (precedat de art. „al", „a", şi adj.) Care se află între al şaizeci şi nouălea şi al şaptezeci şi unulea. *num. ord.*
şarabană (reg.) Căruţă mare. *s.f., g.-d. art.* şarabanei, *pl.* şarabane.
şaradă 1. Ghicitoare în versuri sau formată din cifre simbolice, desene etc., care propune aflarea unui cuvânt cu ajutorul părţilor sau silabelor lui. */A vorbi în ~e* = a vorbi cu aluzii, enigmatic, puţin inteligibil.2. (fig.) Lucru greu de înţeles, neclar. *s.f., g.-d. art.* şaradei, *pl.* şarade.
şarampoi (reg.) Par lung şi gros folosit pentru a face garduri, picioare de pod etc. *s.m., pl.* şarampoi, *art.* şarampoii.
şaran (reg.) Crap mic. *s.m., pl.* şarani.
şarbă v. **şerb.**
şarată Trăsurică uşoară, cu două roţi, trasă de un singur cal. *s.f., g.-d. art.* şaretei, *pl.* şarete.
şarg,-ă 1. *adj.* (despre cai, rar despre alte animale) Cu părul de pe corp galben-deschis, iar cel din coamă, coadă şi extremităţile picioarelor de culoare neagră. II. *s.m.* şi *f.* Cal şarg (I). *adj., s.m.* şi *f., pl.* şargi,-ge.
şarlaj (-ri-aj) Fenomen tectonic care constă în transportul pietrişului, al nisipului şi al pământului la mare distanţă şi la suprapunerea lor cu alte roci. *s.n., pl.* şariaje.
şarja 1. *intr.* A înfăţişa ceva într-o formă caricaturală; a exagera. 2. *tr.* (despre trupe de cavalerie) A efectua o şarjă (B.1). *vb. I, ind. prez. 3* şarjează, *1 pl.* şarjăm, *imperf. 3 sg.* şarja; *ger.* şarjând.
şarjabil,-ă (despre metale) Care se poate folosi la încărcarea unui furnal. *adj., pl.* şarjabili,-e.
şarjare Acţiunea de a şarja. *s.f., g.-d. art.* şarjării, *pl.* şarjări.
şarjă A. Încărcătură normală a unui cuptor metalurgic. //Cantitate de metal lichid obţinută într-un cuptor metalurgic, la o singură elaborare. B. 1. Atac impetuos al cavaleriei, în goana cailor, asupra inamicului. 2. (sport) Atac plin de elan asupra adversarului. C. 1. Text de dimensiuni reduse, literar, muzical etc., în care sunt prezentate trăsăturile negative, caricaturale, ale unei persoane sau ale unei situaţii. 2. (teatru) Interpretare voit exagerată a unui rol. *s.f., g.-d. art.* şarjei, *pl.* şarje.
şarlatan Persoană care profită de buna-credinţă, de naivitatea cuiva; escroc. *s.m., pl.* şarlatani.
şarlatancă Escroacă. *s.f., g.-d. art.* şarlatancei, *pl.* şarlatance.
şarlatanesc,-ească (rar) De şarlatan. *adj., pl.* şarlatanesti.
şarlatanie Faptă de şarlatan; escrocherie; şarlatanism. *s.f., art.* şarlatania, *g.-d. art.* şarlataniei, *pl.* şarlatanii, *art.* şarlataniile.
şarlatanism (rar) Şarlatanie. *s.m., pl.* şarlatanisme.
şarlă (pop.) Javră, potaie. *s.f., g.-d. art.* şarlei, *pl.* şarle.
şarlotă Cremă preparată din lapte, ouă, zahăr, frişcă şi gelatină. *s.f., g.-d. art.* şarlotei, *pl.* şarlote.
şarm (livr.) Farmec, graţie. *s.n., pl.* şarmuri.
şarmant,-ă (livr.) Fermecător, încântător. *adj., pl.* şarmanţi,-te.
şarnieră (-ni-e-) 1. Balama, ţâţână. 2. Dispozitiv format din două piese aşezate de o parte şi de alta a unui cilindru, fixate cu butoane, care permit suspendarea întregului ansamblu. 3. (geol.) Loc în care se îmbină cele două flancuri ale cutei unui strat geologic. 4. Articulaţia celor două valve care formează cochilia unui lamelibranhiat. 5. Hârtie gumată cu care se fixează mărcile poştale în albume. *s.f., g.-d. art.* şarnierei, *pl.* şarniere.
şarpantă Schelet de lemn, de metal etc. care susţine învelitoarea unui acoperiş. *s.f., g.-d. art.*, şarpantei, *pl.* şarpante.
şarpe 1. (la pl.) Ordin de reptile lipsite de membre, cu corpul cilindric, adaptate la târâre; (la sg.) reptilă din acest ordin. */~ de casă* = specie de şarpe neveninos. *~ cu clopoţei* = specie de şarpe veninos din America de Nord, având coada acoperită cu solzi cornoşi care produc un zgomot caracteristic. *~ de alun* = şarpe neveninos, lung de circa 1 metru, cu o bandă neagră pe laturile capului. *~ cu ochelari* = cobră. *A ţipa ca din gură de ~* = a ţipa foarte tare. *A sări ca muşcat de ~* = a-şi ieşi din fire. *A încălzi* (sau *a creşte*) *~le la* (sau *în*) *sân* = a arăta dragoste şi bunăvoinţă unui om nerecunoscător. *A-l muşca pe cineva ~le de inimă* = se spune când cineva se simte ispitit să facă (sau să spună) ceea ce n-ar trebui. *A-l muşca* (pe cineva) *~le invidiei* (ori *al vanităţii*) = a fi cuprins de invidie, de vanitate. *A călca ~le pe coadă* = a supăra pe un om rău, iute la mânie. *În gaură de ~* = într-un loc ascuns. 2. (fig.) Persoană rea, perfidă. 3. (ec., pol., fin.) *~ monetar* = fluctuaţia cursului unui ansamblu de monede, între limite socotite normale. [*var.* şerpe *s.m.*] *s.m., pl.* şerpi.
şarpe-de-apă Peşte migrator cu coada turtită lateral. *s.m., pl.* şerpi-de-apă.
şarpe-orb Specie de şopârlă. *s.m., pl.* şerpi-orbi.
şarpie (-pi-e) (înv., rar) Material din scame destrămate, întrebuinţat odinioară la pansamente. *s.f., art.* şarpia, *g.-d. art.* şarpiei.
şart[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură dată cu palma. *interj.*
şart[2] (înv.) 1. Datină, tradiţie. 2. Rost. */Pe ~* = în ordine, pe rând. *s.n., pl.* şarturi.
şase 1. Număr situat în numărătoare între cinci şi şapte. //(adj.) *~ bărbaţi.* //(s.) *Scrie un ~.* //(cu val. de num. ord.) *Locul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *Repetă de ~ ori.* //(intră în componenţa num. multipl.) *De ~ ori pe atâta.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Vin câte ~ oameni.* 2. (arg., cu val. de interj.) Cuvânt folosit pentru a semnala apropierea unei (sau unor) persoane faţă de care se cere precauţie. [*var.* şese *num. card.*] *num. card.*
şaselea, şasea (precedat de art. „al", „a", şi adj.) Care se află între al cincilea şi al şaptelea. *num. ord.*
şasesprezece v. **şaisprezece.**
şasiu 1. Cadru rigid care se montează pe osiile unui vehicul cu tracţiune mecanică pentru a susţine caroseria. 2. Nume dat unor rame sau cadre întrebuinţate în industrie, în tipografie etc. *s.n., art.* şasiul, *pl.* şasiuri.
şasla/ceasla 1. Varietate de viţă-de-vie care produce struguri de masă, cu boabe de culoare galbenă-aurie sau roz. *s.f., art.* şaslaua/ceaslaua; *g.-d. art.* şaslalei/ceaslalei.
şaslâc (rar) Friptură (din carne de berbec). *s.n., pl.* şaslâcuri.
şaten,-ă (despre păr) Castaniu; (despre oameni) cu părul castaniu. *adj., pl.* şateni,-e.
şatrange (înv.) Şah[2]. */În ~* = în carouri, cadrilat. *s.f. pl.*
şatră 1. Cort (sau grup de corturi) în care se adăpostesc ţiganii nomazi; comunitate de ţigani nomazi. */De ~* = ţigănesc; nomad. (fam.) *A umbla cu ~* = a se muta deseori dintr-un loc în altul. 2. (înv.) Cort de tabără. 3. (pop.) Construcţie rudimentară care serveşte ca adăpost pentru vite, pentru uneltele gospodăriei etc. //Baracă de scânduri, acoperită de pânză, în care negustorii îşi vând mărfurile la târg. *s.f., g.-d. art.* şatrei, *pl.* şatre.
şavana v. **şabana.**
şăgalnic,-ă (pop.) Glumeţ, hazliu; poznaş. *adj., pl.* şăgalnici,-ce.
şăluţ (rar) Diminutiv al lui şal. *s.n., pl.* şăluţe
şălvirje (înv.) Înşelătorie, pungăşie, escrocherie. *s.f., art.* şălvirja, *g.-d. art.* şălvirjei, *pl.* şălvirji, *art.* şălvirjile.
şăntişor Şănţuleţ. *s.n., pl.* şăntişoare.

şănţui 1. *tr.* A săpa un şanţ, a înconjura (un loc) cu un şanţ. 2. *refl.* A lua forma unui şanţ. //(despre piele, obraz) A se zbârci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şănţuiesc, *imperf. 3 sg.* şănţuia; *conj. prez. 3* să şănţuiască.
şănţuleţ Diminutiv al lui şanţ; şănţişor, şănţurel. *s.n., pl.* şănţuleţe.
şătrar 1. Ţigan nomad. 2. Titlu dat boierului care avea în pază corturile unei tabere în timp de război. 3. (reg.) Negustor ambulant (care vinde în bâlciuri). *s.m., pl.* şătrari.
şătrăreasă Soţia şătrarului (2). *s.f., g.-d. art.* şătrăresei, *pl.* şătrărese.
şătruţă Diminutiv al lui şatră. [*var.* şetruţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* şătruţei, *pl.* şătruţe.
şâşâi/şişâi 1. *tr.* (pop.) A repeta în mod prelungit sunetul „ş" pentru a linişti pe cineva. 2. *intr.* A foşni uşor, a fâşâi. *vb. IV, ind. prez. 3* şâşâie/şişâie, *imperf. 3 sg.* şâşâia/şişâia; *conj. prez. 3* să şâşâie/să şişâie.
şâşâire/şişâire (pop.) Acţiunea de a şâşâi/a şişâi. *s.f., g.-d. art.* şâşâirii/şişâirii, *pl.* şâşâiri/şişâiri.
şâşâit/şişâit (pop.) Faptul de a şâşâi/a şişâi. *s.n., pl.* şâşâituri/şişâituri.
şchioapă Măsură populară de lungime, egală cu distanţa de la vârful degetului mare până la vârful degetului arătător, când cele două degete sunt bine îndepărtate unul de altul. */De-o* (sau *cât o*) *~* = mult mai mic decât normal. *s.f., g.-d. art.* şchioapei, *pl.* şchioape.
şchiop,-oapă 1. *adj., s.m.* şi *f.* (Cel) care şchiopătează când merge; care are un picior mai scurt decât celălalt (sau celelalte) sau căruia îi lipseşte un picior; infirm sau bolnav de un picior. II. *adj.* 1. (despre obiecte) Care nu se sprijină în egală măsură pe toate picioarele; care nu are stabilitate. 2. (fig., despre versuri) Cu unităţile metrice incomplete; cu imperfecţiuni de ritm sau rimă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şchiopi,-oape.
şchiopa *intr.* (pop.) 1. A deveni şchiop. 2. A şchiopăta (1). *vb. I, ind. prez. 3* şchiopează.
şchiopăta *intr.* 1. A umbla sprijinindu-se mai mult pe un picior decât pe celălalt (sau pe celelalte). 2. (fig., fam.) A nu se desfăşura în mod normal, a se poticni. *vb. I, ind. prez. 3* şchiopătă/şchiopătează; *conj. prez. 3* să şchiopăteze/să şchiopăteze.
şchiopătură Faptul de a şchiopăta. *s.f., g.-d. art.* şchiopăturii, *pl.* şchiopături.
şchiopenie (-ni-e) (rar) Starea celui şchiop. *s.f., art.* şchiopenia, *g.-d. art.* şchiopeniei.
şcoală 1. Instituţie de învăţământ public, unde se predau cunoştinţele de bază ale principalelor discipline; (p. ext.) activitate legată de această instituţie; învăţământ, învăţătură. //Localul, clădirea în care funcţionează această instituţie. //Totalitatea elevilor, a cadrelor didactice dintr-o asemenea instituţie. 2. (fig.) Izvor, sursă de cunoştinţe, de învăţătură; sistem de instruire într-un anumit domeniu; (p. ext.) învăţătură, experienţă dobândită pe această cale. 3. (fig.) Curent, mişcare artistică, ştiinţifică sau literară, cu numeroşi adepţi; baza teoretică a acestei mişcări. */A face ~* = a avea adepţi. *s.f., g.-d. art.* şcolii, *pl.* şcoli.
şcolar[1] Elev al unei şcoli (1). *s.m., pl.* şcolari.
şcolar[2]**,-ă** Referitor la şcoală sau la şcolari. *adj., pl.* şcolari,-e.
şcolaritate Timpul când cineva este şcolar. *s.f., g.-d. art.* şcolarităţii.
şcolariza *tr.* A încadra în activitatea de şcolar; a instrui într-o şcoală (1). *vb. I, ind. prez. 3* şcolarizează.
şcolarizare Acţiunea de a şcolariza. *s.f., g.-d. art.* şcolarizării.
şcolăresc,-ească De şcoală (1) sau de şcolar. //(fig.) Naiv, copilăresc. *adj., pl.* şcolăreşti.
şcolăreşte Ca un şcolar[1]. //(fig.) Naiv, copilăreşte. *adv.*
şcolări *intr.* (rar) A fi şcolar[1] împreună sau în acelaşi timp cu altcineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şcolăresc, *imperf. 3 sg.* şcolărea; *conj. prez. 3* să şcolărească.
şcolărime Totalitatea şcolarilor. *s.f., g.-d. art.* şcolărimii.
şcolăriţă Elevă a unei şcoli (1). *s.f., g.-d. art.* şcolăriţei, *pl.* şcolăriţe.
şcoli *tr.* şi *refl.* A (se) instrui într-o şcoală. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şcolesc, *imperf. 3 sg.* şcolea; *conj. prez. 3* să şcolească.
şcolire Acţiunea de a (se) şcoli; instruire. *s.f., g.-d. art.* şcolirii, *pl.* şcoliri.
şea v. **şa.**
şedea *intr.* 1. A se afla aşezat pe ceva; a sta jos. */A ~ (ca) pe ghimpi* (sau *pe foc, pe ace*) = a fi nerăbdător şi îngrijorat; a fi grăbit să plece. *A ~ pe comoară* = a fi foarte bogat şi zgârcit. 2. A lua loc, a se aşeza; a se opri din mers aşezându-se. //(la imperativ) A fi liniştit. *Şezi locului!* 3. A rămâne câtva timp într-un anumit loc, într-o anumită situaţie sau poziţie; a nu se mişca din locul sau din poziţia ocupată. */A ~ la masă* = a lua masa, a mânca. *A(-i) ~ cuiva ceva la inimă* = a fi preocupat de ceva, a dori ceva foarte mult. *A ~ pe capul cuiva* = a plictisi (pe cineva) cu prezenţa sau cu insistenţele. *A ~ cu mâinile în sân* (sau *încrucişate*) = a nu face nimic. *A ~ strâmb şi a judeca drept* = a recunoaşte adevărul. 4. A avea locuinţa, domiciliul undeva. 5. A se afla într-o anumită situaţie în raport cu cineva sau cu ceva. 6. *A(-i) ~* (cuiva) *bine* (sau *rău, frumos*) = a (nu) i se potrivi. 7. A nu face nimic, a nu avea nicio ocupaţie. *vb. II, ind. prez 1 sg.* şi *3 pl.* şed, *3 sg.* şade, *1 pl.* şedem; *conj. prez. 3* să şadă; *ger.* şezând; *part.* şezut.
şedere 1. Faptul de a şedea; inactivitate. 2. Popas făcut într-un loc, pentru un anumit timp. *s.f., g.-d. art.* şederii, *pl.* şederi.
şedinţă 1. Adunare organizată a unui colectiv pentru a dezbate şi a hotărî ceva. 2. Dezbatere a unei cauze în faţa instanţei judecătoreşti. 3. Fiecare perioadă de timp în care se execută o activitate, se aplică un tratament medical unui bolnav etc. *s.f., g.-d. art.* şedinţei, *pl.* şedinţe.
şedinţoman,-ă Persoană căreia îi plac şedinţele, care discută mult în cadrul acestora. *s.m., pl.* şedinţomani; *s.f., g.-d. art.* şedinţomanei, *pl.* şedinţomane.
şedinţomanie Practică de a convoca multe şedinţe. *s.f., art.* şedinţomania, *g.-d. art.* şedinţomaniei.
şedită Exploziv detonant pe bază de clorat de potasiu sau de sodiu şi de dinitrotoluen. *s.f., g.-d. art.* şeditei, *pl.* şedite.
şef,-ă 1. Persoană care conduce o instituţie, o organizaţie etc.; persoană superioară în grad sau funcţie altei persoane, considerată în raport cu aceasta. */~ de orchestră* = dirijor. //(fam., la voc.) Termen cu care cineva se adresează unei persoane (socotită egală sau inferioară). 2. *~ de lucrări* = grad didactic în învăţământul superior tehnic, intermediar între cel de asistent şi cel de conferenţiar; lector. *s.m., pl.* şefi; *s.f., g.-d. art.* şefei, *pl.* şefe.
şefie Funcţie de şef (1); conducere. *s.f., art.* şefia, *g.-d. art.* şefiei, *pl.* şefii.
şeic[1] 1. (în ţările arabe) Căpetenie a unui trib, a unei formaţii statale. 2. (la musulmani) Şef al unei comunităţi religioase. [*var.* şeih *s.m.*] *s.m., pl.* şeici.
şeic[2] Dans modern cu mişcări vioaie. *s.n., pl.* şeicuri.
şeih v. **şeic**[1].
şelac/şerlac 1. Răşină naturală (de origine animală) sau sintetică folosită la prepararea unor lacuri, a cerii roşii etc. 2. Lac preparat din şelac (1), folosit în lustruire, grunduire etc. *s.n.*
şelar Persoană care confecţionează (şi vinde) şei sau alte obiecte de harnaşament. *s.m., pl.* şelari.

şelărie[1] Meseria şelarului. *s.f., art.* şelăria, *g.-d. art.* şelăriei.
şelărie[2] Locul unde se confecţionează (sau se vând) şei sau alte obiecte de harnaşament. *s.f., art.* şelăria, *g.-d. art.* şelăriei, *pl.* şelării, *art.* şelăriile.
şelf Regiune a fundului bazinelor oceanice, cuprinsă între linia ţărmului şi povârnişul continental. *s.n., pl.* şelfuri.
şeluţă (rar) Diminutiv al lui şa; şeuliţă. *s.f., g.-d. art.* şeluţei, *pl.* şeluţe.
şemineu Cămin (pentru foc). *s.n., art.* şemineul, *pl.* şemineuri.
şemizare (tehn.) Îmbrăcare într-un înveliş, într-o cămaşă. *s.f., g.-d. art.* şemizării, *pl.* şemizări.
şemizetă (înv.) Bluză femeiască având croiala asemănătoare cu cea a cămăşilor bărbăteşti. *s.f., art.* şemizetei, *pl.* şemizete.
şenal 1. Porţiune navigabilă în lungul unui râu, al unui canal sau al unui lac. 2. Canal prin care trec navele la intrarea într-un port. [*var.* şanal *s.n.*] *s.n., pl.* şenale.
şenilat,-ă (despre autovehicule) Cu şenile. *adj., pl.* şenilaţi,-te.
şenilă Bandă continuă, alcătuită din plăci metalice şi înfăşurată peste roţile vehiculului, situate de aceeaşi parte, pentru a obţine o tracţiune mai bună. *s.f., g.-d. art.* şenilei, *pl.* şenile.
şeniletă Vehicul militar blindat pe şenile. *s.f., g.-d. art.* şeniletei, *pl.* şenilete.
şepcar Persoană care confecţionează (şi vinde) şepci. *s.m., pl.* şepcari.
şepcărie Atelier unde se confecţionează (şi se vând) şepci. *s.f., art.* şepcăria, *g.-d. art.* şepcăriei, *pl.* şepcării, *art.* şepcăriile.
şepcuţă Diminutiv al lui şapcă. *s.f., g.-d. art.* şepcuţei, *pl.* şepcuţe.
şeping Maşină de rabotat în care mişcarea principală este efectuată perpendicular. *s.n., pl.* şepinguri.
şeptar Carte de joc marcată cu numărul şapte. *s.m., pl.* şeptari.
şepte v. **şapte.**
şeptei Totalitatea animalelor domestice crescute într-o gospodărie, într-o ţară etc. *s.n., pl.* şepteluri.
şeptic (fam.) 1. Diminutiv al lui şapte. 2. Joc de cărţi în care cartea marcată cu numărul şapte are cea mai mare valoare. *s.m., pl.* şeptici.
şeptime A şaptea parte dintr-un întreg împărţit în părţi egale. *s.f., g.-d. art.* şeptimii, *pl.* şeptimi.
şerardizare Acoperire a pieselor de oţel cu un strat protector de zinc. *s.f., g.-d. art.* şerardizării, *pl.* şerardizări.
şerb, şarbă 1. (în Evul Mediu) Ţăran legat de pământul moşierului, depinzând cu persoana şi cu bunurile lui de acesta. 2. (înv.) Rob, sclav. *s.m., pl.* şerbi; *s.f., g.-d. art.* şerbei, *pl.* şerbe.
şerbet Preparat alimentar din sirop de zahăr bine legat, aromat cu diferite esenţe sau sucuri de fructe. *s.n., pl.* şerbeturi.
şerbetelniţă Vas în care se fierbe şerbetul. *s.f., g.-d. art.* şerbetelniţei, *pl.* şerbetelniţe.
şerbetieră (-ti-e-) Chisea pentru şerbet. *s.f., g.-d. art.* şerbetierei, *pl.* şerbetiere.
şerbi *intr.* (înv.) A servi ca şerb. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şerbesc, *imperf. 3 sg.* şerbea; *conj. prez. 3* să şerbească.
şerbie Starea de şerb; iobăgie. *s.f., art.* şerbia, *g.-d. art.* şerbiei.
şerbire (înv.) 1. Faptul de a şerbi. 2. Servitute. //(fig.) Obligaţie. *s.f., g.-d. art.* şerbirii, *pl.* şerbiri.
şerfui *tr.* A subţia marginea pieilor în timpul confecţionării, pentru ca acestea să poată fi cusute. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şerfuiesc, *imperf. 3 sg.* şerfuia; *conj. prez. 3* să şerfuiască.
şerfuire Acţiunea de a şerfui. *s.f., g.-d. art.* şerfuirii, *pl.* şerfuiri.
şerif[1] Prinţ arab socotit urmaş al lui Mahomed. *s.m., pl.* şerifi.
şerif[2] Funcţionar administrativ din Anglia sau din Statele Unite ale Americii, însărcinat cu menţinerea ordinii într-un district sau un comitat. *s.m., pl.* şerifi.
şerlac v. **şelac.**
şeriai (reg.) Plantă erbacee din familia labiatelor cu tulpina şi cu frunzele lânos-păroase. *s.m./s.n., pl.* şerlai/şerlaie, *art.* şerlaii/şerlaiele.
şerpar[1] Pasăre răpitoare asemănătoare cu acvila, cu spatele de culoare brună-cenuşie. *s.m., pl.* şerpari.
şerpar[2] (reg.) Brâu lat de piele (prevăzut cu buzunare), pe care îl poartă ţăranii; chimir. *s.n., pl.* şerpare.
şerpariţă Plantă erbacee, cu gust amar şi cu flori divers colorate, folosită în medicină. *s.f., g.-d. art.* şerpariţei, *pl.* şerpariţe.
şerpaş Persoană aparţinând unor triburi din Nepal sau din nordul Indiei, care însoţeşte expediţiile din Himalaia purtând poverile. *s.m., pl.* şerpaşi.
şerpăraş (reg.) Diminutiv al lui şerpaş. *s.n., pl.* şerpăraşe.
şerpărie Loc unde se găsesc şerpi în număr mare. *s.f., art.* şerpăria, *g.-d. art.* şerpăriei, *pl.* şerpării, *art.* şerpăriile.
şerpe v. **şarpe.**
şerpesc,-ească 1. Referitor la şarpe, în formă de şarpe. 2. (fig., despre ochi sau privire) Ager, pătrunzător; (p. ext.) lipsit de sinceritate. 3. (fig.) Rău, perfid. *adj., pl.* şerpeşti.
şerpeşte Ca şarpele. *adv.*
şerpişor Diminutiv al lui şarpe; şerpurel. //(fig.) Om zglobiu, neastâmpărat. *s.m., pl.* şerpişori.
şerpiu,-ie Şerpesc. *adj., pl.* şerpii.
şerpoaică 1. Femela şarpelui; şerpoaie. 2. Epitet pentru o femeie vioaie, seducătoare şi perfidă. *s.f., g.-d. art.* şerpoaicei, *pl.* şerpoaice.
şerpoaie (rar) Şerpoaică. *s.f., art.* şerpoaia, *g.-d. art.* şerpoaiei, *pl.* şerpoaie.
şerpoi Augmentativ al lui şarpe. *s.m., pl.* şerpoi, *art.* şerpoii.
şerpui *intr.* A forma în mişcare o linie unduitoare ca mersul şarpelui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şerpuiesc, *imperf. 3 sg.* şerpuia; *conj. prez. 3* să şerpuiască.
şerpuială Şerpuire. *s.f., g.-d. art.* şerpuielii, *pl.* şerpuieli.
şerpuire Faptul de a şerpui; sinuozitate, şerpuială. *s.f., g.-d. art.* şerpuirii, *pl.* şerpuiri.
şerpuitor,-oare (-pu-i-) Care şerpuieşte; sinuos. *adj., pl.* şerpuitori,-oare.
şerpuitură (-pu-i-) Fiecare dintre cotiturile unui drum, ale unui curs de apă etc.; sinuozitate. *s.f., g.-d. art.* şerpuiturii, *pl.* şerpuituri.
şerpurel (pop.) Şerpişor. *s.m., pl.* şerpurei, *art.* şerpurelii.
şerpuşor Plantă erbacee cu tulpina târâtoare şi cu frunzele dispuse în formă de evantai. *s.m., pl.* şerpuşori.
şerui *tr.* A curăţa resturile de carne de pe o piele jupuită, înainte de a o pune la argăseală. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şeruiesc, *imperf. 3 sg.* şeruia; *conj. prez. 3* să şeruiască.
şeruire Acţiunea de a şerui. *s.f., g.-d. art.* şeruirii, *pl.* şeruiri.
şeruitor[1] (-ru-i-) Persoană care face operaţia de şeruire. *s.m., pl.* şeruitori.
şeruitor[2] (-ru-i-) Cuţit folosit la operaţia de şeruire. *s.n., pl.* şeruitoare.

şervet 1. Bucată de pânză, de in, de bumbac etc. întrebuinţată la masă pentru ştersul gurii; bucată de pânză, de in, de bumbac folosită în bucătărie pentru ştersul veselei, al tacâmurilor etc. 2. (pop.) Prosop, ştergar. *s.n., pl.* şervete.
şervеţel Diminutiv al lui şervet; bucată de hârtie subţire care serveşte la ştersul gurii. *s.n., pl.* şervеţele.
şes[1] 1. Câmpie, suprafaţă plană de pământ situată într-o depresiune. 2. Parte a corpului animalelor, cuprinsă între ultima coastă şi osul şoldului. *s.n., pl.* şesuri.
şes[2], **şasă** (despre pământuri, regiuni) Neted, întins. *adj., pl.* şese.
şesar Carte de joc marcată cu numărul şase. *s.m., pl.* şesari.
şese v. **şase.**
şesenal[1] (despre planuri economice) De şase ani. *adj., pl.* şesenale.
şesenal[2] Plan şesenal[1]. *s.n., pl.* şesenale.
şesime A şasea parte dintr-un întreg împărţit în părţi egale. *s.f., g.-d. art.* şesimii, *pl.* şesimi.
şest[1] (înv.) Cuvânt folosit pentru a semnala apropierea unor persoane faţă de care se cere precauţie; (arg.) şase (2). *interj.*
şest[2] (fam., în loc.) *Pe ~ =* pe furiş; în mod fraudulos. *loc. adv.*
şest[3] (înv.) Răufăcător care stă la pândă pentru a-şi avertiza tovarăşii în caz de pericol. *s.m.*
şestină (reg.) Loc neted de pe vârful unui munte. *s.f., g.-d. art.* şestinei, *pl.* şestine.
şetruţă v. **şătruţă.**
şeuliţă (şe-u-) (pop.) Şeluţă. *s.f., g.-d. art.* şeuliţei, *pl.* şeuliţe.
şevalet Suport de lemn pe care pictorul fixează tabloul când pictează. */Pictură de ~ =* pictură pe panou mobil cu suport din pânză, lemn sau carton. *s.n., pl.* şevalete.
şevalieră (-li-e-) Inel gros pe care sunt gravate embleme, iniţiale etc. *s.f., g.-d. art.* şevalierei, *pl.* şevaliere.
şever Unealtă aşchietoare din oţel aliat, folosită pentru şeveruire. *s.n., pl.* şevere.
şeverui *tr.* A netezi flancurile roţilor dinţate necălite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şeveruiesc, *imperf. 3 sg.* şeveruia; *conj. prez. 3* să şeveruiască.
şeveruire Acţiunea de a şeverui. *s.f., g.-d. art.* şeveruirii, *pl.* şeveruiri.
şeviot (-vi-ot) Rasă de oi originară din Anglia, cu lână albă şi cu firul lung. //Stofă ţesută din lâna acestor oi sau din amestec de lână cu fibre sintetice. *s.n.*
şevreţă Piele de ovine tăbăcită, caracterizată prin fineţe, elasticitate etc., servind la confecţionarea feţelor de încălţăminte pentru femei şi copii. *s.f., g.-d. art.* şevreţei, *pl.* şevreţe.
şevro Piele prelucrată (de capră, de oaie etc.) din care se confecţionează încălţăminte, mănuşi, genţi etc. [*var.* şevrou *s.n.*] *s.n., art.* şevroul, *pl.* şevrouri.
şevrou v. **şevro.**
şezătoare 1. Adunare restrânsă la sate în serile de iarnă, la care participanţii lucrează şi spun poveşti, glume etc. 2. Reuniune literară. *s.f., g.-d. art.* şezătorii, *pl.* şezători.
şezător,-oare (înv.) Care locuieşte în... *adj., pl.* şezători,-oare.
şezlong Scaun pliabil al cărui spătar mobil se poate înclina după preferinţă. *s.n., pl.* şezlonguri.
şezut[1] Faptul de a şedea. *s.n.*
şezut[2] Partea dorsală a trunchiului omenesc pe care se sprijină corpul în timpul şederii; dos, fund. //(p. restr.) Anus. *s.n., pl.* şezuturi.
şfanţ v. **sfanţ.**
şfară[1] v. **sfară.**
şfară[2] v. **sfoară.**
şfăiţuire Procedeu de sudare în care piesele de sudat sunt mai întâi încălzite în forjă sau în cuptor. *s.f., g.-d. art.* şfăiţuirii, *pl.* şfăiţuiri.
şfărui *tr.* (reg.) A lega cu sfoară. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şfăruiesc, *imperf. 3 sg.* şfăruia; *conj. prez. 3* să şfăruiască.
şfei (iht.) Boarţă. *s.m., pl.* şfei, *art.* şfeii.
şfert v. **sfert.**
şfeşnic v. **sfeşnic.**
şfichi[1] Cuvânt care imită şuieratul biciului. *interj.*
şfichi[2] 1. Capătul subţire şi neîmpletit al biciului. //Lovitură dată cu vârful biciului. 2. (fig.) Vorbă răutăcioasă; împunsătură. 3. Mănunchi de fire de păr. *s.n., pl.* şfichiuri.
şfichiui *tr.* 1. A atinge cu şfichiul[2] (1); (p. ext.) a biciui. 2. (fig.) A înţepa cu vorba, a ironiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şfichiuiesc, *imperf. 3 sg.* şfichiuia; *conj. prez. 3* să şfichiuiască.
şfichiuire Acţiunea de a şfichiui. *s.f., g.-d. art.* şfichiuirii, *pl.* şfichiuiri.
şfichiuitor,-oare (-chiu-i-) Care loveşte cu şfichiul. //(fig.) Ironic, caustic. *adj., pl.* şfichiuitori,-oare.
şfichiuitură (-chiu-i-) Lovitură dată cu şfichiul[2] (1). //(fig.) Înţepătură, ironie. *s.f., g.-d. art.* şfichiuiturii, *pl.* şfichiuituri.
şfoară v. **sfoară.**
şi I. *adv.* 1. (cu sens modal) Chiar, în adevăr; întocmai, exact. *După plecarea ei, el a ~ sosit.* 2. Pe deasupra, în plus; pe lângă acestea. */~ mai ~ =* mai grozav. 3. (cu sens temporal) Imediat, îndată, pe loc. *Cum îl întâlni, îi ~ spuse.* 4. Deja. II. *conjcţ.* 1. (leagă două părţi de acelaşi fel ale unei propoziţii) *Este talentat ~ harnic.* 2. (împreună cu prep. „cu" exprimă relaţia de adunare matematică) *Doi ~ cu cinci fac şapte.* 3. (intră în compunerea numerelor de la 21 la 99). *douăzeci ~ doi* 4. (indică adăugarea unei cantităţi) *Doi ~ jumătate.* 5. (ajută la formarea numeralelor care exprimă numere zecimale) *Patru ~ cincisprezece.* 6. (leagă două substantive între care există o corespondenţă, o echivalenţă) *Tata ~ mama.* 7. (în enumerări) *I-a dat mâncare ~ apă post.* 8. (în repetiţii) *~ merse ~ merse.* 9. (leagă două propoziţii de acelaşi fel) *Citeşte ~ vorbeşte.* 10. (în stilul epic şi popular se aşază la începutul frazei) *~ a plecat feciorul de crai.* 11. (în propoziţii interogative) *Ei ~? =* ce-i cu asta? ce importanţă are? 12. (precedat de adverbul „ca" întăreşte funcţia comparativă a acestuia) *ca ~ el, ca ~ ea.* 13. Dar, iar. *Vedea ~ nu credea.* 14. Deci, prin urmare. *Aşa ne-a spus ~ aşa facem. adv.; conjcţ.*
şiac Postav de lână de culoare închisă, ţesut de obicei în casă, din care se fac haine ţărăneşti şi rase pentru călugări. *s.n., pl.* şiace/şiacuri.
şiboi[1] (bot., reg.) Micşunea. *s.m.*
şiboi[2] (reg.) Ciorchine de flori. *s.n., pl.* şiboaie/şiboiuri.
şic[1] 1. Cu gust, rafinat; extrem de elegant. *Rochie ~.* 2. Care satisface gusturile unei persoane; în conformitate cu gusturile cuiva. *adj. invar.*
şic[2] Distincţie, eleganţă, bun-gust (în îmbrăcăminte, în atitudine). 2. Rafinament spiritual. //Lucru amuzant. *s.n.*
şic[3] (reg.) Fiecare dintre foiţele de metal lucios care se aplică drept podoabă pe unele haine femeieşti; paietă. *s.n., pl.* şicuri.
şicana *tr.* A face şicane, a sâcâi pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* şicanează.
şicanare Acţiunea de a şicana. *s.f., g.-d. art.* şicanării, *pl.* şicanări.
şicanator,-oare Care şicanează; sâcâitor. *adj., pl.* şicanatori,-oare.
şicană 1. Acţiune prin care cineva agasează, supără pe altcineva; sâcâială fără motiv. 2. Obstacol montat pe

circuitul unui fluid pentru a-i reduce viteza, a-i uniformiza debitul etc. *s.f., g.-d. art.* şicanei, *pl.* şicane.
şicui *tr.* şi *refl.* (reg., înv.) A (se) împodobi cu şic[3]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şicuiesc, *imperf. 3 sg.* şicuia; *conj. prez. 3* să şicuiască.
şicuire (înv.) Acţiunea de a (se) şicui. *s.f., g.-d. art.* şicuirii, *pl.* şicuiri.
şif (tipogr.) Galion. *s.n., pl.* şifuri.
şifon Pânză de bumbac albă, folosită pentru lenjerie. *s.n., pl.* şifoane.
şifona *tr.* şi *refl.* 1. A face să-şi piardă sau a-şi pierde netezimea; a (se) mototoli. 2. (fig., fam.) A (se) supăra, a (se) bosumfla. *vb. I, ind. prez. 3* şifonează.
şifonabil,-ă 1. (despre ţesături, hârtie etc.) Care se şifonează uşor. 2. (fig., fam.) Care se supără uşor, care nu ştie de glumă. *adj., pl.* şifonabili,-e.
şifonabilitate (rar) Proprietate a unor materiale de a se şifona. *s.f., g.-d. art.* şifonabilităţii.
şifonare Acţiunea de a (se) şifona. *s.f., g.-d. art.* şifonării, *pl.* şifonări.
şifonat[1] Faptul de a (se) şifona. *s.n.*
şifonat[2],-ă (despre ţesături, hârtie, materiale plastice etc.) Care şi-a pierdut aspectul neted; boţit, mototolit. //(fig., fam.) Supărat, bosumflat. *adj., pl.* şifonaţi,-te.
şifonier (-ni-er) Dulap în care se păstrează hainele şi lenjeria. [*var.* şifonieră *s.f.*] *s.n., pl.* şifoniere.
şifonieră v. **şifonier.**
şiism Curent islamic care nu recunoaşte completările aduse Coranului în sec. al IX-lea. *s.n.*
şiit,-ă (Adept) al şiismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şiiţi,-te.
şild Mică placă de metal sau de material plastic care se fixează în dreptul mânerelor şi broaştelor la uşi, la ferestre etc. pentru a proteja gaura cheii. *s.n., pl.* şilduri.
şiling 1. Monedă divizionară englezească, valorând a 20-a parte dintr-o liră sterlină. 2. Unitate monetară a Austriei. *s.m., pl.* şilingi.
şimi Numele unui dans modern, asemănător cu foxtrotul; melodia acestui dans. *s.n.*
şinar (pop.) Cui de fier în care se fixează şina pe roţile unui vehicul. *s.n., pl.* şinare.
şină 1. Fiecare dintre barele de oţel folosite drept cale de rulare pentru un vehicul cu roţi (tren, tramvai etc.) sau de ghidare pentru piesele mobile dintr-o instalaţie tehnică. 2. (p. ext.) Cale ferată. 3. Cerc de oţel care se montează pe roţile de lemn ale unui vehicul pentru a le feri de uzură. 4. Bandă metalică fixată pe unele obiecte de lemn (lăzi, butoaie etc.) pentru a le mări rezistenţa la uzură. *s.f., g.-d. art.* şinei, *pl.* şine.
şindilar v. **şindrilar.**
şindilă v. **şindrilă.**
şindili v. **şindrili.**
şindilit v. **şindrilit.**
şindră (reg.) Şindrilă. *s.f., g.-d. art.* şindrei, *pl.* şindre.
şindrilar Meseriaş care fabrică (sau vinde) şindrilă; meseriaş care bate şindrila pe acoperiş. [*var.* (reg.) şindilar *s.m.*] *s.m., pl.* şindrilari.
şindrilă Scândurică de brad, îngustă şi subţire, folosită la acoperişul caselor; şiţă, şindră. [*var.* (reg.) şindilă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* şindrilei, *pl.* şindrile.
şindrili *tr.* A acoperi o clădire cu şindrilă; a şindrui. [*var.* (reg.) şindili *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şindrilesc, *imperf. 3 sg.* şindrilea; *conj. prez. 3* să şindrilească.
şindrilire Acţiunea de a şindrili. *s.f., g.-d. art.* şindrilirii, *pl.* şindriliri.
şindrilit Faptul de a şindrili. [*var.* (reg.) şindilit *s.n.*] *s.n.*
şindrui *tr.* (reg.) A şindrili. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şindruiesc, *imperf. 3 sg.* şindruia; *conj. prez. 3* să şindruiască.
şindruire (reg.) Acţiunea de a şindrui. *s.f., g.-d. art.* şindruirii, *pl.* şindruiri.
şinor (reg.) Şnur, şiret, găitan. *s.n., pl.* şinoare.
şinşilă/cincila Mamifer rozător din America de Sud, cu blana cenuşie, foarte preţioasă. *s.f., g.-d. art.* şinşilei/cincilei, *pl.* şinşile/cincile.
şintoism Religie naţională a Japoniei, caracterizată prin animism, venerarea unor divinităţi ale naturii, cultul strămoşilor, al împăratului etc. *s.n.*
şintoist,-ă (Adept) al şintoismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şintoişti,-ste.
şinui *tr.* A pune şine la un vehicul; a fereca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şinuiesc, *imperf. 3 sg.* şinuia; *conj. prez. 3* să şinuiască.
şinuire Acţiunea de a şinui; şinuit. *s.f., g.-d. art.* şinuirii, *pl.* şinuiri.
şinuit (rar) Şinuire. *s.n.*
şip[1] Specie de peşte din Marea Neagră, asemănător cu nisetrul. *s.m., pl.* şipi.
şip[2] (reg.) Sticlă pentru lichide. //Conţinutul unei sticle. *s.n., pl.* şipuri.
şipcă Fiecare dintre bucăţile de lemn subţiri şi lungi, folosite în lucrări de tâmplărie sau de dulgherie. *s.f., g.-d. art.* şipcii, *pl.* şipci.
şipculiţă Diminutiv al lui şipcă. *s.f., g.-d. art.* şipculiţei, *pl.* şipculiţe.
şipot 1. Izvor a cărui apă ţâşneşte cu putere (şi care este captată printr-un jgheab sau printr-o ţeavă). //Ţeavă de scurgere; burlan. 2. Loc unde o apă curge repede; vârtej. *s.n., pl.* şipote.
şipoţel Diminutiv al lui şipot. *s.n., pl.* şipoţele.
şipurel (reg.) Şipuşor. *s.n., pl.* şipurele.
şipuşor (reg.) Diminutiv al lui şip[2]; şipurel. *s.n., pl.* şipuşoare.
şir 1. Grup de fiinţe sau de lucruri aşezate succesiv în linie dreaptă; rând, şirag (1). *În ~* = unul după altul. //Şirag (2). //(înv.) Rând scris sau tipărit. //Lanţ de munţi; masiv muntos. //Dâră formată de un lichid care se prelinge pe ceva. 2. Succesiune de fapte, unităţi de timp etc. *~ de întâmplări.* //Înlănţuire logică, continuă, a faptelor, a ideilor într-o expunere, într-o operă literară. 3. (mat.) Succesiune infinită ordonată, ale cărei elemente pot fi puse în corespondenţă cu mulţimea numerelor naturale. *s.n., pl.* şiruri.
şirag 1. Şir (1). *În ~* = unul după altul. //Grup de soldaţi aşezaţi în linie de bătaie. 2. Mulţime de mărgele înşirate pe un fir care se poartă ca podoabă la gât. //Mulţime de obiecte de acelaşi fel înşirate (ca mărgelele) pe un fir (de sfoară sau de sârmă). [*var.* şireag *s.n.*] *s.n., pl.* şiraguri.
şira 1. Grămadă mare de paie, de snopi etc. clădită în formă de prismă; claie. 2. *~a spinării* = coloana vertebrală. [*var.* şură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* şirei, *pl.* şire.
şireag v. **şirag.**
şireglă (reg.) Codârlă (la car sau la căruţă). *s.f., g.-d. art.* şireglei, *pl.* şiregle.
şiret[1] 1. Bentiţă îngustă de bumbac cu care se încheie încălţămintea sau diferite obiecte de îmbrăcăminte. //Fâşie îngustă de ţesătură folosită la întărirea unor cusături în croitorie sau la ornamentarea îmbrăcămintei. 2. Sfoară de bumbac răsucită, întrebuinţată mai ales ca ornament la îmbrăcăminte; găitan, ceapraz, brandemburg; şnur. *s.n., pl.* şireturi.
şiret[2],-eată Care ştie să profite de naivitatea celor din jur; perfid, viclean. //Plin de subtilitate, de fineţe; rafinat; descurcăreţ, abil. //Care arată prefăcătorie, perfidie; care denotă umor. *Privire ~. adj., pl.* şireţi,-te.
şiretenie[1] (-ni-e) Însuşirea de fi şiret[2]; faptă sau vorbă şireată; şireţie, viclenie. *s.f., art.* şireteniа, *g.-d. art.* şireteniei, *pl.* şireteнii, *art.* şireteniile.
şiretenie[2] (-ni-e) (pop.) Întâmplare, situaţie, istorisire cu peripeţii; tărăşenie. [*var.* şiritenie *s.f.*] *s.f., art.* şireteniа, *g.-d. art.* şireteniei, *pl.* şireteнii *art.* şireteniile.

şiretlic Truc folosit pentru a înşela buna-credinţă a cuiva; şmecherie. *s.n., pl.* şiretlicuri.
şiretlei Diminutiv al lui şiret[1]. *s.n., pl.* şiretlele.
şiretlie (rar) Şiretenie[1]. *s.f. art.* şiretlia, *g.-d. art.* şiretliei, *pl.* şiretlii, *pl. art.* şiretliile.
şirincă (reg.) Fâşie îngustă de pământ (arabil); hat, răzor. *s.f., g.-d. art.* şirincii, *pl.* şirinci.
şiritenie v. **şiretenie[2]**.
şiroi[1] 1. Şuviţă bogată de lichid care curge sau se prelinge de undeva. */A curge ~oaie* (sau ~) = a curge din abundenţă. 2. Torent de apă care se scurge cu repeziciune pe un loc înclinat (în urma ploilor mari sau a topirii zăpezilor); şuvoi. *s.n., pl.* şiroaie.
şiroi[2] *intr.* 1. (despre lichide) A curge în şiroaie. 2. (despre lucruri îmbibate cu un lichid) A lăsa să se scurgă lichidul conţinut. 3. (despre ape curgătoare) A curge repede şi abundent. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* şiroieşte, *imperf. 3 sg.* şiroia; *conj. prez. 3* să şiroiască.
şiroire 1. Acţiunea de a şiroi[2]. 2. (geol.) Fenomen de eroziune superficială, provocat de precipitaţiile atmosferice. *s.f., g.-d. art.* şiroirii, *pl.* şiroiri.
şiruleţ Diminutiv al lui şir. *s.n., pl.* şirulete.
şist Rocă metamorfică sau sedimentară care are proprietatea de a se desface uşor în foi sau în plăci cu suprafeţe paralele. */~ cristalin* = rocă formată în procesul de metamorfism al altor roci sub acţiunea presiunii. *s.n., pl.* şisturi.
şistificare Pulverizare a unui material în interiorul unei mine grizutoase pentru a face ca amestecul de grizu şi praf de cărbune să devină mai puţin sensibil la aprindere şi la explozie. *s.f., g.-d. art.* şistificării, *pl.* şistificări.
şistos,-oasă (despre roci sedimentare şi metamorfice sau despre structura lor) Cu caracter de şist. *adj., pl.* şistoşi,-oase.
şistozitate Proprietate a unor sedimente (argiloase) şi a unor roci de a se desface în plăci subţiri sau în foi cu suprafeţe paralele. [*var.* şistuozitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* şistozităţii.
şistuozitate v. **şistozitate.**
şiş Pumnal cu lama lungă, ascunsă într-un baston, care îi serveşte ca teacă; (p. gener.) orice fel de pumnal. //(rar) Cuţit. *s.n., pl.* şişuri.
şişăi v. **şâşâi.**
şişăire v. **şâşâire.**
şişăit v. **şâşâit.**
şişcă (reg.) Tocătură de paie sau de coceni pentru hrana vitelor. *s.f., g.-d. art.* şiştii.
şişcorniţă (reg.) Maşină de tocat paie sau coceni. *s.f., g.-d. art.* şişcorniţei, *pl.* şişcorniţe.
şiştar Vas de lemn sau de metal cu toartă, cu gura largă, în care se mulge laptele. *s.n., pl.* şiştare.
şiştav,-ă (pop., despre boabele cerealelor) Nedezvoltat, sec. //(despre oameni şi animale) Plăpând; pipernicit. *adj., pl.* şiştavi,-e.
şiştăreI Diminutiv al lui şiştar. *s.n., pl.* şiştărele.
şiştăvi *refl.* (pop., despre boabele de cereale) A se zbârci. //(despre oameni) A se gălbeji, a deveni slăbănog. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se şiştăveşte, *imperf. 3 sg.* se şiştăvea; *conj. prez. 3* să se şiştăvească.
şiştăvire (pop.) Faptul de a se şiştăvi. *s.f., g.-d. art.* şiştăvirii, *pl.* şiştăviri.
şiştor (pop.) 1. Par ascuţit care se pune în vârful caselor ţărăneşti. 2. Fiecare dintre drugii de lemn prinşi la capete în târcoalele prâsnelului morii. *s.m., pl.* şistori.
şitar (reg.) Şindrilar. *s.m., pl.* şitari.
şiţă (reg.) Bucată subţire de lemn, asemănătoare cu şindrila, dar mai scurtă decât aceasta, folosită la acoperirea caselor ţărăneşti, a cabanelor etc. *s.f., g.-d. art.* şiţei, *pl.* şiţe.
şiţui *tr.* (reg.) A acoperi cu şiţă o casă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şiţuiesc, *imperf. 3 sg.* şiţuia; *conj. prez. 3* să şiţuiască.
şivoi v. **şuvoi.**
şlagăr Melodie de mare succes; cântec la modă. *s.n., pl.* şlagăre.
şlam Amestec de apă cu particule fine de substanţe minerale în suspensie, provenind din instalaţiile de preparare a minereurilor sau a cărbunilor. *s.n.*
şlampăt,-ă v. **şleampăt.**
şlap Papuc (1) pentru plajă, fără toc şi cu feţe din una sau mai multe bentiţe. *s.m., pl.* şlapi.
şleah v. **şleau[1].**
şleahtă 1. (peior.) Bandă, clică; ceată. 2. Nume dat, în trecut, nobilimii poloneze; corp de armată alcătuit din nobili polonezi. *s.f., g.-d. art.* şlehtei, *pl.* (1) şlehte.
şleahtic Persoană care făcea parte dintr-o şleahtă (2). *s.m., pl.* şleahtici.
şleampăt,-ă (fam., despre oameni, mai ales femei) Neglijent, dezordonat în îmbrăcăminte. [*var.* şlampăt,-ă *adj.*] *adj., pl.* şleampeţi,-te.
şleapcă (înv., reg.) Pălărie în trei colţuri; tricorn; (p. ext.) şapcă. *s.f., g.-d. art.* şlepcii, *pl.* şlepci.
şleau[1] 1. Drum de ţară, neamenajat, bătătorit de căruţe. */A vorbi pe ~* = a vorbi deschis, fără înconjur. 2. (rar) Firul unei ape curgătoare. [*var.* şleah *s.n.*] *s.n., art.* şleaul, *pl.* şleauri.
şleau[2] Fiecare dintre cele două curele groase, funii care se prind pe pieptul hamului şi se leagă de crucea căruţei sau a trăsurii trase de un animal; trăgătoare, streang. *s.n., art.* şleaul, *pl.* şleauri.
şleau[3] Pădure cu arbori de specii diverse. *s.n., art.* şleaul, *pl.* şleauri.
şlefui *tr.* 1. A netezi fin o suprafaţă dură, prin pilire, frecare etc. 2. (fig.) A cizela, a retuşa un text, o operă de artă. *//refl.* (fig., despre oameni) A se civiliza. 3. A tăia suprafaţa unei pietre preţioase în faţete fine (pentru a-i mări valoarea). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şlefuiesc, *imperf. 3 sg.* şlefuia; *conj. prez. 3* să şlefuiască.
şlefuire Acţiunea de a şlefui; şlefuit. *s.f., g.-d. art.* şlefuirii, *pl.* şlefuiri.
şlefuit[1] Şlefuire. *s.n.*
şlefuit[2],-ă 1. Cizelat, lustruit. //(fig.) Manierat, rafinat. 2. (despre pietre preţioase, cristale) Cu suprafaţa tăiată în faţete fine care se întretaie între ele. *adj., pl.* şlefuiţi,-te.
şlefuitor,-oare (-fu-i-) I. *adj.* Cu care se şlefuieşte. II. *s.m.* şi *f.* Persoană specializată în şlefuire. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şlefuitori,-oare.
şlem 1. (la tarot, bridge etc.) Reunire a tuturor levatelor dintr-un campionat. 2. (la tenis) *Marele ~* = situaţie în care un tenisman câştigă în cursul aceluiaşi an cele patru mari concursuri internaţionale de tenis. *s.n.*
şlep Navă fără propulsie proprie, folosită pentru transportul de mărfuri pe fluvii şi pe lacuri. *s.n., pl.* şlepuri.
şlepar Persoană care conduce un şlep. *s.m., pl.* şlepari.
şliboviţă Rachiu tare de prune. *s.f., g.-d. art.* şliboviţei, *pl.* şliboviţe.
şlif 1. (tehn.) Porţiune şlefuită a unei piese, a unui aparat etc. 2. (fig.) Fineţe, rafinament. *s.n., pl.* şlifuri.
şlire Concentrare de minerale în masivele eruptive, care apare în timpul procesului de cristalizare magmatică. *s.f., g.-d. art.* şlirii, *pl.* şliri.
şliţ 1. Scobitură în formă de şanţ executată într-o piesă sau într-un element de construcţie. 2. Despicătură făcută la spatele sau la partea terminală a mânecilor unei haine, la partea din faţă a pantalonilor etc. *s.n., pl.* şliţuri.
şluc (reg.) Înghiţitură. *s.n., pl.* şlucuri.
şlus (reg.) Gata! s-a terminat! *interj.*
şmag (reg.) Gust (rău) pe care îl capătă uneori mâncărurile sau băuturile; iz. *s.n.*

şmal Literă tipografică îngustă şi subţire. *s.n., pl.* şmale.
şmecher,-ă (Persoană) care ştie să iasă din încurcături; descurcăreţ, abil; şarlatan. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şmecheri,-e.
şmecheraş (fam.) Diminutiv al lui şmecher. *s.m., pl.* şmecheraşi.
şmechereală (fam.) Şmecherie (2). *s.f., g.-d. art.* şmecherelii, *pl.* şmechereli.
şmecheresc,-ească De şmecher, ca şmecherii. *adj., pl.* şmecherești.
şmecherește În felul şmecherilor. *adv.*
şmecheri 1. *tr.* A înşela (printr-o şmecherie). 2. *tr.* şi *refl.* (fam.) A face să devină sau a deveni şmecher. 3. *tr.* (arg.) A regla, a pune la punct. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şmecheresc, *imperf. 3 sg.* şmecherea; *conj. prez. 3* să şmecherească.
şmecherie 1. Faptul de a fi şmecher; abilitate de şmecher. 2. Vorbă sau faptă de şmecher; şiretlic, fraudă; şmecherlâc. *s.f., art.* şmecheria, *g.-d. art.* şmecheriei, *pl.* şmecherii, *art.* şmecheriile.
şmecherire Acţiunea de a (se) şmecheri. *s.f., g.-d. art.* şmecheririi, *pl.* şmecheriri.
şmecherlâc (rar) Şmecherie. *s.n., pl.* şmecherlâcuri.
şmecheros,-oasă (fam.) Şmecher. *adj., pl.* şmecheroşi,-oase.
şmen (arg.) 1. Operaţie de substituire frauduloasă a unui original (bani, bijuterii, tablouri) cu un fals. 2. Pachet de bancnote false plasat celui care schimbă valută în mod ilegal. *s.n.*
şmenar Persoană care înşală la schimbarea ilegală a banilor. *s.m., pl.* şmenari.
şmirghel 1. Rocă metamorfică formată dintr-o masă de granule fine de corindon alternând cu magnetit. 2. Hârtie sau pânză acoperită cu granule de şmirghel (1), folosită la curăţirea şi lustruirea lemnului, a metalului etc. *s.n.*
şmotri *tr.* (reg., fam.) A mustra, a dojeni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şmotresc, *imperf. 3 sg.* şmotrea; *conj. prez. 3* să şmotrească.
şmotrire (fam.) Acţiunea de a şmotri. *s.f., g.-d. art.* şmotririi, *pl.* şmotriri.
şmotru (înv.) Instrucţie militară. //(fam.) Mustrare, dojană; bătaie. */A face* ~ = a face curăţenie. *s.n., art.* şmotrul, *pl.* şmotruri.
şnapan (fam.) Pungaş, şarlatan, escroc. *s.m., pl.* şnapani.
şnaps (fam.) Rachiu (tare). *s.n., pl.* şnapsuri.
şnec Transportor pentru materiale pulverulente sau în formă de pastă, la care antrenarea materialului se face cu ajutorul unei palete elicoidale, fixate pe un arbore rotitor. *s.n., pl.* şnecuri.
şnit 1. Suprafaţă formată din marginile tăiate ale unei cărţi. 2. Marginea liberă a tălpii la încălţăminte. *s.n., pl.* şnituri.
şniţel Preparat culinar făcut dintr-o felie subţire de carne, bătută cu un ciocan special, trecută prin făină, ou şi pesmet şi prăjită în grăsime. *s.n., pl.* şniţele.
şnur 1. Sfoară răsucită din mai multe fire groase, îmbrăcată în mătase colorată; şiret[1] (1). 2. Ansamblu de fire electrice strânse într-un înveliş protector, folosit pentru racordarea la reţea a unor aparate mobile (radio, fier de călcat etc.). *s.n., pl.* şnururi.
şnurceramică Procedeu de ornamentare a vaselor de lut, constând în imprimarea unui şnur de fire vegetale în pasta încă moale. *s.f., g.-d. art.* şnurceramicii.
şnuri *tr.* A lega foile unui registru, ale unui dosar etc. cu ajutorul unui şnur. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şnuriesc, *imperf. 3 sg.* şnuria; *conj. prez. 3* să şnuriască.
şnurire Acţiunea de a şnurui; şnuruit[1]. *s.f., g.-d. art.* şnuririi, *pl.* şnuriri.
şnuruit[1] Şnuruire. *s.n.*
şnuruit[2],-ă 1. (despre registre, dosare) Cu foile prinse (la o margine) cu şnur (1) pentru a nu putea fi sustrase sau înlocuite. 2. (despre haine) Împodobit cu şnur (1). *adj., pl.* şnuruiţi,-te.
şnuruleţ Diminutiv al lui şnur. *s.n., pl.* şnuruleţe.
şo Strigăt cu care se asmut câinii. *interj.*
şoacăţ (reg., fam.) Calificativ injurios dat străinilor, în special nemţilor. *s.m., pl.* şoacăţi.
şoaldă (fam.) 1. (în expr.) *A umbla cu ~a* = a umbla cu şmecherii, cu minciuni. 2. Momeală artificială pentru peşti. *s.f., g.-d. art.* şoaldei, *pl.* şoalde.
şoaldină Mică plantă erbacee cu flori galbene-aurii, dispuse în inflorescenţe. *s.f., g.-d. art.* şoaldinei, *pl.* şoaldine.
şoaptă 1. Vorbire cu voce înceată; murmur de glasuri care şoptesc; */În ~* = încet; //(fig.) freamăt, susur. 2. (la pl.) Calomnii, bârfe. *s.f., g.-d. art.* şoaptei, *pl.* şoapte.
şoarec v. **şoarece.**
şoarece Animal rozător de talie mică, având botul ascuţit, iar coada lungă şi subţire. */A trăi* (sau *a se avea*) *ca mâţa* (sau *ca pisica*) *cu ~le*, se spune despre două persoane care nu se pot suferi. *A se juca* (cu cineva) *ca mâţa* (sau *ca pisica*) *cu ~le* = a-şi bate joc de cineva, ţinându-l într-o situaţie incertă. *În gaură de* (sau *bortă*) ~ = în cea mai ferită ascunzătoare. [*var.* şoarec *s.m.*] *s.m., pl.* şoareci.
şoarece de bibliotecă Persoană care îşi petrece cea mai mare parte a timpului prin biblioteci, citind şi studiind. *s.m., pl.* şoareci de bibliotecă.
şoarece de birou Birocrat. *s.m., pl.* şoareci de birou.
şoarece-de-câmp Mic rozător de câmp, care face pagube în culturi. *s.m., pl.* şoareci-de-câmp.
şoarece-de-pădure Animal rozător care trăieşte în pădure. *s.m., pl.* şoareci-de-pădure.
şobolan Mamifer rozător, de talie mijlocie, cu coadă lungă acoperită cu solzi în formă de inele. *s.m., pl.* şobolani.
şoc 1. Ciocnire bruscă şi puternică între două corpuri. */De* ~ = (despre unităţi militare) specializat în îndeplinirea unor misiuni dificile de luptă. ~ *termic* = procedeu tehnologic în procesul de fabricaţie a unor vase de laborator, a unor produse etc. care constă în răcirea bruscă a pieselor. 2. Tulburare gravă a funcţiilor organismului, determinată de un traumatism, o intoxicaţie etc. */~ nervos* = dezechilibru al unor funcţii psihice, cauzat de o emoţie puternică. *Tratament de* ~ = metodă terapeutică prin care se urmăreşte crearea unei reacţii puternice a organismului bolnav. *Terapie de* ~ = ansamblu de măsuri hotărâte, luate în domeniile economic, social, politic, în trecerea la economia de piaţă. 3. Emoţie puternică; stres. *s.n., pl.* şocuri.
şoca *tr.* A impresiona neplăcut; a contraria prin vorbe, gesturi, comportament etc. //A tulbura din punct de vedere psihic. *vb. I, ind. prez. 3* şochează.
şocant,-ă Care şochează. *adj., pl.* şocanţi,-te.
şocat,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană) care a suferit un şoc (2). II. *adj.* Contrariat, impresionat în mod neplăcut. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şocaţi,-te.
şocolată v. **ciocolată.**
şod, şoadă (înv., reg.) Ciudat, bizar. //Hazliu. *adj., pl.* şozi, şoade.
şodo v. **şodou.**
şodou Băutură preparată din gălbenuş de ou crud, zahăr şi lapte fierbinte. [*var.* şodo *s.n.*] *s.n., art.* şodoul, *pl.* şodouri.
şodron v. **şotron.**
şofa *intr.* A conduce un automobil. *vb. I, ind. prez. 3* şofează.
şofaj Acţiunea şi tehnica de a şofa. *s.n.*
şofat Faptul de a şofa. *s.n.*

şofer Conducător de automobil, de camion, de autobuz etc. *s.m., pl.* şoferi.
şoferie Meseria de şofer. *s.f., art.* şoferia, *g.-d. art.* şoferiei.
şoferiţă Femeie care conduce un automobil, un autobuz etc. *s.f., g.-d. art.* şoferiţei, *pl.* şoferiţe.
şofran 1. Plantă erbacee cu frunze lungi şi înguste, cu flori violete din care se extrage o substanţă aromatică folosită drept condiment. //Substanţă colorantă extrasă din această plantă. 2. (bot.) Şofrănel (1). *s.m., pl.* şofrani.
şofrănaş Plantă oleaginoasă cu flori galbene-portocalii, din care se extrage o substanţă colorantă; şofrănel (2). *s.m., pl.* şofrănaşi.
şofrănel 1. Plantă erbacee cu flori albastre-liliachii. 2. (bot.) Şofrănaş. *s.m., pl.* şofrănei, *art.* şofrăneii.
şofrăniu,-ie (rar) De culoare galbenă. *adj., pl.* şofrănii.
şogor (reg.) Cumnat; rudă prin alianţă. *s.m., pl.* şogori.
şoim 1. Gen de păsări răpitoare de zi, cu ciocul scurt şi curbat, care se hrănesc cu pradă vie. 2. Epitet dat unui om curajos, viteaz. 3. (pop.) Şoiman (3). 4. Copil preşcolar, care făcea parte din organizaţia *Şoimii Patriei*, până în decembrie 1989. *s.m., pl.* şoimi.
şoiman,-ă I *adj.* (pop.) Straşnic, minunat. II *s.m.* 1. (omit.) Şoim (1). 2. Şoim (2). 3. (pop.) Cal sprinten, aprig. *adj., s.m., pl.* şoimani,-e.
şoimane (mit. pop.) lele. *s.f. pl.*
şoimar Crescător sau dresor de şoimi (1) pentru vânătoare. *s.m., pl.* şoimari.
şoimănesc,-ească De şoim; (fig.) viteaz. *adj., pl.* şoimăneşti.
şoimări *tr.* (pop.) A desfigura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şoimăresc, *imperf. 3 sg.* şoimărea; *conj. prez. 3* să şoimărească.
şoimărit Vânătoare cu ajutorul şoimilor (1). *s.n.*
şoimeşte Ca şoimul; ager, sprinten. *adv.*
şoimişor Şoimuleţ. *s.m., pl.* şoimişori.
şoimulean (pop.) Şoimuleţ. *s.m., pl.* şoimuleni.
şoimuleţ Diminutiv al lui şoim; şoimuşor, şoimişor, şoimulean. *s.m., pl.* şoimuleţi.
şoimuşor Şoimuleţ. *s.m., pl.* şoimuşori.
şold 1. Parte a corpului omenesc situată între mijloc şi coapsă; regiune corespunzătoare articulaţiei membrelor inferioare cu trunchiul. */Într-un ~ =* (aplecat) într-o parte, strâmb. */A sta cu mâinile în ~uri* = a nu face nimic. (fam.) *A-şi pune mâinile în ~* (sau *în ~uri*) = a se certa. 2. Parte a corpului animalelor corespunzând articulaţiei picioarelor cu trunchiul. 3. (fig.) Coastă; povârniş. *s.n., pl.* şolduri.
şoldan 1. Pui de iepure (până la un an). 2. (fig., ir.) Epitet pentru un copil sau un tânăr. *s.m., pl.* şoldani.
şoldar Curea de ham care se trece peste şoldul calului. *s.n., pl.* şoldare.
şoldeală (pop.) Luxaţie sau fractură a şoldului. *s.f., g.-d. art.* şoldelii, *pl.* şoldeli.
şoldi (pop.) 1. *tr.* A vătăma un animal la şolduri. 2. *refl.* (fig., despre lucruri) A se lăsa într-o parte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şoldesc, *imperf. 3 sg.* şoldea; *conj. prez. 3* să şoldească.
şoldire (pop.) Acţiunea de a (se) şoldi. *s.f., g.-d. art.* şoldirii, *pl.* şoldiri.
şoldiş (pop.) Şchiop. //Pieziş, oblic. *adv.*
şoldiu,-ie (pop., despre animale) Cu şoldul vătămat, ieşit în afară, fracturat. //(despre lucruri) Lăsat într-o parte, strâmb. *adj., pl.* şoldii.
şolduros,-oasă Cu şolduri mari. *adj., pl.* şoldurosi,-oase.
şolomănar v. **solomonar.**
şolomonar v. **solomonar.**
şoltic,-ă (reg., şi s.) Care recurge la tertipuri. //Şmecher, poznaş. *adj., pl.* şoltici,-ce.
şolticărie (reg.) Escrocherie, tertip. Ştrengărie, ghiduşie. *s.f., art.* şolticăria, *g.-d. art.* şolticăriei, *pl.* şolticării, *art.* şolticăriile.
şoltuz (în Evul Mediu, în Moldova) Cârmuitorul unui oraş. *s.m., pl.* şoltuzi.
şoma *intr.* A nu avea de lucru; a fi şomer. *vb. I, ind. prez. 3* şomează.
şomaj Fenomen economic caracteristic economiei de piaţă, care constă în aceea că o parte dintre salariaţi rămân fără lucru; situaţia aceluia care nu găseşte un loc de muncă. *s.n.*
şomer,-ă Persoană aptă de muncă, dar care nu-şi găseşte de lucru. *s.m., pl.* şomeri; *s.f., g.-d. art.* şomerei, *pl.* şomere.
şomoiog Mănunchi de paie sau de câlţi cu care se spală sau se şterge un obiect, se aprinde focul etc.; şomoltoc. //Smoc (de păr sau de lână). *s.n., pl.* şomoioage.
şomoiogel Diminutiv al lui şomoiog. *s.n., pl.* şomoiogele.
şomoltoc Şomoiog. *s.n., pl.* şomoltoace.
şont, şoantă (reg., şi s.) Şchiop, schilod. *adj., pl.* şonţi, şoante.
şontâc/şontâc-şontâc Cuvânt care imită mersul greoi, şchiopătat al cuiva. *interj.*
şontâcăi *intr* (fam.) A umbla greu, şchiopătând. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* şontâcăie, *imperf. 3 sg.* şontâcăia; *conj. prez. 3* să şontâcăie.
şontâcăire (rar) Acţiunea de a şontâcăi. *s.f., g.-d. art.* şontâcăirii, *pl.* şontâcăiri.
şontorog,-oagă (fam.) Şchiop. //(s.) Epitet depreciativ dat unui om slăbănog, lipsit de putere. *adj., pl.* şontorogi,-oage.
şontorogeală (fam.) Faptul de a (se) şontorogi; ologeală. *s.f., g.-d. art.* şontorogelii, *pl.* şontorogeli.
şontorogi *intr.* şi *refl.* A (se) ologi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şontorogesc, *imperf. 3 sg.* şontorogea; *conj. prez. 3* să şontorogească.
şontorogire (rar) Acţiunea de a (se) şontorogi. *s.f., g.-d. art.* şontorogirii, *pl.* şontorogiri.
şopa-şopa/şopa, şopa Cuvânt care redă zgomotul făcut când se vorbeşte în şoaptă. *interj.*
şopăcăi *intr.* (pop.) A şopti (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şopăcăiesc, *imperf. 3 sg.* şopăcăia; *conj. prez. 3* să şopăcăiască.
şopăi *intr.* (fam.) A vorbi în şoaptă; a şuşoti; a şopăcăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şopăiesc, *imperf. 3 sg.* şopăia; *conj. prez. 3* să şopăiască.
şopăială (fam.) Faptul de a şopăi; şoaptă. *s.f., g.-d. art.* şopăielii, *pl.* şopăieli.
şopăire (fam.) Acţiunea de a şopăi; şopăit. *s.f., g.-d. art.* şopăirii, *pl.* şopăiri.
şopăit Şopăire. *s.n.*
şopăite (în loc.) *Pe ~ =* în şoaptă. *loc. adv.*
şopârlaiţă (-la-i-) (pop.) 1. Anghină difterică. 2. Numele a două plante erbacee: a) plantă meliferă cu flori albastre, rar roz, folosită în medicina populară; b) mică plantă cu flori mari, albe, rar roşietice, şi cu fructul o capsulă. *s.f., g.-d. art.* şopârlaiţei, *pl.* şopârlaiţe.
şopârlă Gen de reptile, cu pielea verde-cenuşie, cu corpul aproape cilindric, sprijinit pe patru picioare scurte, îndreptate în afară, cu coada lungă. *s.f., g.-d. art.* şopârlei, *pl.* şopârle.
şopârliţă 1. Diminutiv al lui şopârlă. 2. Numele mai multor plante erbacee, cu flori azurii sau albastre, întrebuinţate în medicină. 3. (bot.) Amăreală (2). *s.f., g.-d. art.* şopârliţei, *pl.* şopârliţe.
şopot 1. Zgomot uşor produs de curgerea apei, de bătaia vântului etc. 2. Zgomot de glasuri care vorbesc în şoaptă. *s.n., pl.* şopote.

şopoti *intr.* 1. (despre apă, vânt, frunze) A murmura, a susura. 2. A vorbi în şoaptă; a şopti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şopotesc, *imperf. 3 sg.* şopotea; *conj. prez. 3* să şopotească.
şopotire Acţiunea de a şopoti. *s.f., g.-d. art.* şopotirii, *pl.* şopotiri.
şopotitor,-oare Care şopoteşte. *adj., pl.* şopotitori,-oare.
şopron Adăpost din scânduri în care se ţin unelte agricole, nutreţ şi vite. [*var.* şopru *s.n.*] *s.n., pl.* şoproane.
şoproneaţă (reg.) Şopron. *s.f., g.-d. art.* şoproneţei, *pl.* şoproneţe.
şopru v. **şopron.**
şopruţ (reg.) Diminutiv al lui şopru. *s.n., pl.* şopruţuri/ şopruţe.
şoptează Faptul de a şopti; şuşoteală. *s.f., g.-d. art.* şoptelii, *pl.* şoptели.
şopti 1. *tr.* şi *intr.* A vorbi încet, în taină. 2. *tr.* A sufla cuiva la lecţie, la examen etc. //(fig.) A murmura, a fremăta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şoptesc, *imperf. 3 sg.* şopteа; *conj. prez. 3* să şoptească.
şoptire Acţiunea de a şopti; şoptit. *s.f., g.-d. art.* şoptirii, *pl.* şoptiri.
şoptit Şoptire. *s.n.*
şoptite (în loc.) */Pe ~* = cu glas scăzut. *loc. adv.*
şoptitor,-oare Care vorbeşte în şoaptă, care şopteşte. *adj., pl.* şoptitori,-oare.
şorecar Specie de păsări răpitoare de zi care se hrănesc mai ales cu şoareci. *s.m., pl.* şorecari.
şorecie[1] (reg.) Şoricioaică[2]. *s.f., art.* şorecia, *g.-d. art.* şoreciei.
şorecie[2] (bot.) Coada-şoricelului. *s.f., art.* şorecia, *g.-d. art.* şoreciei, *pl.* şorecii, *art.* şoreciile.
şoreciu,-ie (pop., despre părul cailor) Cenuşiu. *adj., pl.* şorecii.
şorecuţ v. **şoricuţ.**
şoric v. **şorici.**
şoricar Rasă de câini de talie mică, de culoare maro-roşcat. *s.m., pl.* şoricari.
şoricări *intr.* (despre unele animale) A vâna şoareci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* şoricăreşte, *imperf. 3 sg.* şoricărea; *conj. prez. 3* să şoricărească.
şoricărie Mulţime de şoareci; şoricărime, şoricime. *s.f., art.* şoricăria, *g.-d. art.* şoricăriei.
şoricărime Şoricărie. *s.f., g.-d. art.* şoricărimii.
şoriceasă (pop.) Şoricioaică[2]. *s.f., g.-d. art.* şoricesei.
şoricel 1. Diminutiv al lui şoarece; şoricuţ. 2. (pop.) Boală a vitelor care se manifestă prin umflături mari sub piele. *s.m., pl.* şoricei, *art.* şoriceii.
şoricesc,-ească (rar) Referitor la şoareci. *adj., pl.* şoricеşti.
şoriceşte Ca şoarecii; (p. ext.) pe furiş, tiptil. *adv.*
şorici Piele de porc pârlită sau opărită, curăţată de păr, pentru a deveni comestibilă. [*var.* şoric *s.n.*] *s.n.*
şoricime Şoricărie. *s.f., g.-d. art.* şoricimii.
şoricioaică[1] Femela şoarecelui. *s.f., g.-d. art.* şoricioaicei, *pl.* şoricioaice.
şoricioaică[2] (pop.) Compus al arsenicului, folosit ca otravă, mai ales contra şoarecilor. *s.f., g.-d. art.* şoricioaicei.
şoricuţ Şoricel. [*var.* şorecuţ *s.m.*] *s.m., pl.* şoricuţi.
şort Pantaloni scurţi de sport sau de plajă. *s.n., pl.* şorturi.
şorţ 1. Obiect de îmbrăcăminte care se poartă dinainte, peste haine, pentru a le proteja în timpul lucrului. 2. Obiect de îmbrăcăminte care face parte din uniforma şcolarilor şi care se poartă peste haine. 3. (în portul popular femeiesc) Ţesătură dreptunghiulară de lână sau de bumbac, de obicei împodobită cu broderii, care se poartă peste fustă. *s.n., pl.* şorturi.
şorţuleţ Diminutiv al lui şorţ. *s.n., pl.* şorţuleţe.
şosea 1. Cale de comunicaţie interurbană, pietruită sau asfaltată; (p. restr.) stradă largă, frumos amenajată. */~ naţională* = şosea care leagă între ele centrele importante ale ţării. *~ comunală* = şosea care leagă între ele mai multe comune. 2. Partea carosabilă a unei străzi, cuprinsă între trotuare. *s.f., art.* şoseaua, *g.-d. art.* şoselei, *pl.* şosele, *art.* şoselele.
şoseia *tr.* (rar) A şoselui. *vb. I, ind. prez. 3* şoseleаză.
şoselare Şoseluire. *s.f., g.-d. art.* şoselării, *pl.* şoselări.
şoselui *tr.* A transforma un drum în şosea prin pietruire sau asfaltare; a şosela. //A înzestra o regiune cu o reţea de şosele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şoseluiesc, *imperf. 3 sg.* şoseluia; *conj. prez. 3* să şoseluiască.
şoseluire Acţiunea de a şoselui; şoselare. *s.f., g.-d. art.* şoseluirii, *pl.* şoseluiri.
şoseluţă Diminutiv al lui şosea. *s.f., g.-d. art.* şoseluţei, *pl.* şoseluţe.
şosetă Ciorap scurt care acoperă piciorul până deasupra gleznei. *s.f., g.-d. art.* şosetei, *pl.* şosete.
şoş (reg.) Stâlp, bârnă, grindă. *s.m., pl.* şoşi.
şoşele (fam., în expr.) (*A umbla*) *cu ~ şi* (sau *cu*) *momele* = (a umbla) cu făgăduieli mincinoase, cu amăgeli. *s.f. pl.*
şoşoi (rar) 1. *intr.* şi *tr.* A vorbi în şoaptă. 2. *tr.* A spune, a comunica ceva încet. *vb. IV, ind. prez. 3* şoşoie, *imperf. 3 sg.* şoşoia; *conj. prez. 3* să şoşoie.
şoşoire (rar) Acţiunea de a şoşoi. *s.f., g.-d. art.* şoşoirii, *pl.* şoşoiri.
şoşoit Faptul de a şoşoi. *s.n., pl.* şoşoituri.
şoşon Încălţăminte de iarnă, din pâslă sau din cauciuc, care se poartă peste pantofi. *s.m., pl.* şoşoni.
şoşoşo Cuvânt care imită zgomotul făcut când se vorbeşte mult şi în şoaptă. *interj.*
şoşoteală v. **şuşoteală.**
şoşotі v. **şuşoti.**
şoşotire v. **şuşotire.**
şoşotit v. **şuşotit.**
şot Lac sărat din zonele de stepă şi de semistepă, care seacă în perioadele secetoase, lăsând depozite de săruri. *s.n., pl.* şoturi.
şotlе (-ti-e) (pop., fam.) 1. Poznă, farsă; boroboaţă. 2. Şiretlic. *s.f. art.* şotlia, *g.-d. art.* şotliei, *pl.* şotlii, *art.* şotliile.
şotron Joc de copii, în care jucătorii lovesc cu piciorul o pietricică, făcând-o să treacă printr-o serie de pătrate desenate pe pământ. [*var.* şodron *s.n.*] *s.n., pl.* şotroane.
şovar 1. Nume dat mai multor plante: a) plantă acvatică cu frunze plutitoare şi cu fructe în formă de măciucă; b) plantă arbacee din familia gramineelor, cu paiul subţire, cu flori mici, verzi; c) papură; d) rogoz. 2. Fân cu mult rogoz. [*var.* şuvar *s.m.*] *s.m.*
şovăi *intr.* 1. A merge cu paşi nesiguri, împleticindu-se. 2. (fig.) A fi nehotărât, a ezita. //A se eschiva, a căuta pretexte. 3. A oscila, a fluctua. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şovăi, *imperf 3 sg.* şovăia; *conj. prez. 3* să şovăie.
şovăială Nesiguranţă în mers, în mişcări. //(fig.) Ezitare în mişcări, în atitudini. */Fără (nici) o ~* = hotărât, ferm. *s.f., g.-d. art.* şovăielii, *pl.* şovăieli.
şovăielnic,-ă 1. (despre mişcări, mers) Lipsit de fermitate; nesigur, şovăitor. 2. (fig., despre oameni) Lipsit de convingere; schimbător. *adj., pl.* şovăielnici,-ce.
şovăind,-ă (rar) Şovăielnic. *adj., pl.* şovăinzi,-de.
şovăire Faptul de a şovăi. */Fără ~* = fără ezitare, hotărât. *s.f., g.-d. art.* şovăirii, *pl.* şovăiri.
şovăit,-ă (rar) 1. Plin de ezitări, nehotărât. 2. Cotit, sinuos, întortocheat. *adj., pl.* şovăiţi,-te.
şovăitor,-oare (-vă-i-) Şovăielnic. *adj., pl.* şovăitori,-oare.

şovâlc/şovâlc-şovâlc Cuvânt care imită mersul şovăitor, şchiopătat al cuiva. *interj.*
şovâlcăi *intr.* (reg.) A şchiopăta. *vb. IV, ind. prez. 3* şovâlcăie, *imperf. 3 sg.* şovâlcăia; *conj. prez. 3* să şovâlcăie.
şovâlcăire (rar) Faptul de a şovâlcăi. *s.f., g.-d. art.* şovâlcăirii, *pl.* şovâlcăiri.
şovârf v. **sovârf.**
şovin,-ă (Adept) al şovinismului; şovinist. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şovini,-e.
şovinism Concepţie politică retrogradă, care susţine superioritatea unei naţiuni faţă de altele şi întreţine intoleranţa naţională. *s.n.*
şovinist,-ă (înv.) Şovin. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şovinişti,-ste.
şpaclu Unealtă formată dintr-o lamă triunghiulară de oţel cu mâner de lemn, folosită la răzuit tencuiala, chituit etc. *s.n., art.* şpaclul, *pl.* şpacluri.
şpagat 1. Sfoară groasă cu o împletitură specială. 2. Poziţie acrobatică în gimnastică, în care picioarele se deplasează până la 180° în prelungire, pe sol sau în aer. [*var* spagat *s.n.*] *s.n., pl.* şpagate.
şpagă (fam.) Bacşiş, mită. *s.f., g.-d. art.* şpăgii, *pl.* şpăgi.
şpais Produs rezultat din topirea unor minereuri neferoase, care conţine combinaţii ale arseniului şi ale antimoniului cu diferite metale. *s.n., pl.* şpaisuri.
şpalt[1] (tipogr.) 1. Zaţ aşezat în formă de coloană. //Probă de tipăritură luată de pe acest zaţ, pe care se fac corecturile. 2. (p. ext.) Planşetă folosită pentru strângerea, păstrarea şi transportul materialului cules, înainte de a fi paginat. *s.n., pl.* şpalturi.
şpalt[2] Piele subţire, de calitate inferioară, obţinută prin şpăltuire şi folosită pentru căptuşeli şi feţe de încălţăminte. *s.n., pl.* şpalturi.
şpan[1] (în Evul Mediu, în Transilvania) Titlu nobiliar, corespunzător vicontelui sau contelui din Apus; stăpânitor sau (mai târziu) şef administrativ al unui ţinut. 2. (înv., reg.) Intendent, administrator. *s.m., pl.* şpani.
şpan[2] 1. Aşchie provenită din prelucrarea la strung sau la freză a metalelor, a lemnului etc. 2. Despicătură tăiată din butuci de brad, din care se fac şindrile sau doage. *s.n., pl.* şpanuri.
şpanchiu,-ie v. **zbanghiu.**
şparli *tr.* (fam.) A fura, a şterpeli. */A o ~* = a pleca pe neaşteptate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şparlesc, *imperf. 3 sg.* şparlea; *conj. prez. 3* să şparlească.
şparlire (rar) Acţiunea de a şparli. *s.f., g.-d. art.* şparlirii, *pl.* şparliri.
şpăciui *tr.* A răzui, a netezi cu şpaclul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şpăcuiesc, *imperf. 3 sg.* şpăcuia; *conj. prez. 3* să şpăcuiască.
şpăcuială Faptul de a şpăcui. //Strat de ipsos sau de chit aplicat pe tencuială sau pe lemnărie cu şpaclul. *s.f., g.-d. art.* şpăcuielii, *pl.* şpăcuieli.
şpăcuire Acţiunea de a şpăcui. *s.f., g.-d. art.* şpăcuirii, *pl.* şpăcuiri.
şpăitui *tr.* A despica în grosime pieile de tăbăcărie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şpăltuiesc, *imperf. 3 sg.* şpăltuia; *conj. prez. 3* să şpăltuiască.
şpăltuire Acţiunea de a şpăltui; şpăltuit. *s.f., g.-d. art.* şpăltuirii, *pl.* şpăltuiri.
şpăltuit Şpăltuire. *s.n.*
şperaciu Un fel de cui cu vârful ascuţit puţin întors şi lăţit la un capăt, care se poate folosi în loc de cheie. *s.n., art.* şperaclul, *pl.* şperacle.
şperlă (reg.) Cenuşă încă fierbinte care acoperă cărbunii; spuză. */A o da prin ~* = a o păţi. *s.f., g.-d. art.* şperlei.
şpert (fam.) Bacşiş, mită, şperţuială. *s.n., pl.* şperţuri.
şpertar,-ă (fam.) Persoană care primeşte sau pretinde şpert. *s.m., pl.* şpertari; (rar) *s.f. sg., g.-d. art.* şpertărei, *pl.* şpertăre.
şperţui *tr.* (fam.) A da şpert; a mitui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şperţuiesc, *imperf. 3 sg.* şperţuia; *conj. prez. 3* să şperţuiască.
şperţuială (fam.) Faptul de a da sau de a primi şpert; mituială. *s.f., g.-d. art.* şperţuielii, *pl.* şperţuieli.
şpicher v. **spicher.**
şpicheriţă v. **spicheriţă.**
şpighel Fontă cu adaos de siliciu şi mangan, folosită la fabricarea oţelurilor dure. *s.n.*
şpil (arg., fam.) Aranjament necinstit, incorect; şmecherie. */A prinde ~ul* = a se lămuri. *s.n., pl.* şpiluri.
şpilhozen/şpilhozen Pantalonaşi cu bretele pentru copii. *s.m./s.n., pl.* şpilhozeni/şpilhozene.
şpis Pată neagră care apare uneori la tipar între cuvinte. *s.n., pl.* şpisuri.
şpiţ[1] Rasă de câini de talie mică, cu părul pufos şi cu urechi drepte. *s.m., pl.* şpiţi.
şplţ[2] 1. (tehn.) Bară de oţel cu vârful ascuţit, folosită la prelucrarea pietrelor. 2. Vârf ascuţit al unui obiect. 3. (reg.) Ţigaret scurt. 4. (tipogr.) Linie simplă înflorată, care se pune ca ornament la sfârşitul unui capitol, al unui articol etc. *s.n., pl.* şpiţuri.
şplint Cui despicat în două braţe egale, folosit ca element de blocare sau de siguranţă a piuliţelor împotriva deşurubării. *s.n.*
şplit Piatră dură spartă folosită la pietruirea drumurilor sau la prepararea betoanelor. *s.n.*
şpor (reg.) Pinten (la cizmă). *s.m., pl.* şpori.
şpraiţ (reg.) Proptea de lemn sau de metal cu care se execută o şprăiţuire. *s.n., pl.* şpraiţuri.
şpraiţui *tr.* (reg.) A sprijini temporar cu şpraiţuri malurile unei săpături sau o construcţie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şpraiţuiesc, *imperf. 3 sg.* şpraiţuia; *conj. prez. 3* să şpraiţuiască.
şpraiţuire (reg.) Acţiunea de a şpraiţui. *s.f., g.-d. art.* şpraiţuirii, *pl.* şpraiţuiri.
şpring Parâmă folosită pentru a ancora o navă. *s.n., pl.* şpringuri.
şpringuire Operaţie de curbare prin deformare la cald a foilor de arc pentru suspensii. *s.f., g.-d. art.* şpringuirii, *pl.* şpringuiri.
şpriţ[1] Băutură obţinută din vin cu sifon sau cu apă minerală. *s.n., pl.* şpriţuri.
şpriţ[2] Aparat folosit la ornarea prăjiturilor. *s.n., pl.* şpriţuri.
şpriţui[1] *refl.* (fam.) A consuma şpriţ[1] sau alte băuturi alcoolice; (p. ext.) a se ameţi, a se îmbăta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se şpriţuieşte, *imperf. 3 sg.* se şpriţuia; *conj. prez. 3* să se şpriţuiască.
şpriţui[2] *tr.* A stropi cu un lichid (lac, vopsea etc.). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şpriţuiesc, *imperf. 3 sg.* şpriţuia; *conj. prez. 3* să şpriţuiască.
şpriţuire[1] Acţiunea de a se şpriţui[1]. *s.f., g.-d. art.* şpriţuirii, *pl.* şpriţuiri.
şpriţuire[2] Acţiunea de a şpriţui[2]. *s.f., g.-d. art.* şpriţuirii, *pl.* şpriţuiri.
şpriţuitor[1] (-ţu-i-) Persoană care face acţiunea de şpriţuire[2]. *s.m., pl.* şpriţuitori.
şpriţuitor[2] (-ţu-i-) Dispozitiv pentru aplicarea pe suprafaţa unor piese a vopselei sau a unor materiale adezive. *s.n., pl.* şpriţuitoare.
şpul 1. Mosor de metal aflat în suveica maşinii de cusut, pe care este înfăşurată aţa. 2. (p. gener.) Mosor, bobină pe care sunt înfăşurate fire. *s.n., pl.* şpuluri.
şput Aparat care concentrează razele luminoase într-un singur punct; proiector în teatru şi în cinematografie. *s.n.*
şrapnel Proiectil de artilerie încărcat cu gloanţe care sunt împrăştiate, prin explozie, într-un anumit punct al traiectoriei. *s.n., pl.* şrapnele.

şrot 1. Primul produs rezultat de la măcinarea grâului. 2. Furaj obţinut din resturile de seminţe oleaginoase rămase după extragerea uleiului. *s.n., pl.* şroturi.
şrotuire Operaţie de zdrobire şi de cernere a cerealelor prin site din ce în ce mai dese. *s.f., g.-d. art.* şrotuirii, *pl.* şrotuiri.
şt/şsst Cuvânt folosit pentru a cere cuiva să facă linişte. *interj.*
ştab[1] 1. (înv.) Ofiţer care făcea parte dintr-un ştab[2]. 2. (fam.) Persoană importantă, şef, conducător. *s.m., pl.* ştabi.
ştab[2] (înv.) Stat-major. *s.n., pl.* ştaburi.
ştab-ofiţer (înv.) Ofiţer de stat-major. *s.m., pl.* ştab-ofiţeri.
ştachetă 1. (reg.) Ulucă, leat. 2. Bară subţire, aşezată orizontal, peste care se execută sărituri la înălţime. //(fig.) Nivel de calitate a ceva. [*var.* stachetă *s.f.*, ştachete *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* ştachetei, *pl.* ştachete.
ştachete v. **ştachetă.**
ştafetar (înv.) Ştafetă (1). *s.m., pl.* ştafetari.
ştafetă 1. (înv.) Curier special care ducea scrisori sau mesaje urgente. 2. Scrisoare, mesaj urgent adus de un curier special; (p. ext.) veste. /(fam.) *A umbla cu ~a* sau *a duce ~a* = a bârfi, a cleveti. 3. Probă sportivă pe echipe, la alergări, schi, înot etc., în care concurenţii transmit echipierului următor, după parcurgerea unei etape, un obiect convenţional care trebuie dus la punctul final; obiectul astfel transmis. 4. Sportiv care ia parte la o ştafetă (3). *s.f., g.-d. art.* ştafetei, *pl.* ştafete.
ştaier (şta-ier) (înv.) Numele unui dans la modă în secolul al XIX-lea. [*var.* ştair *s.n.*] *s.n., pl.* ştaiere.
ştaif 1. Întăritură de piele, de carton etc. care se pune la încălţăminte în jurul călcâiului. 2. Pânză specială, care se pune în interiorul gulerelor pentru a le menţine forma. /(fam.) *A se pune la ~* = a se găti, a se dichisi. *s.n., pl.* ştaifuri.
ştair v. **ştaier.**
ştampila *tr.* A aplica o ştampilă. [*var.* stampila *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* ştampilează.
ştampilare Acţiunea de a ştampila. [*var.* stampilare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ştampilării, *pl.* ştampilări.
ştampilat,-ă Care poartă o ştampilă (2). *adj., pl.* ştampilaţi,-te.
ştampilă 1. Placă de cauciuc sau de metal, fixată pe un mâner, având gravată pe ea o inscripţie, un semn, o emblemă, cu care se ştampilează acte, pentru a le da valabilitate. 2. Semn pus pe mărfuri, pe obiecte, pe corpul animalelor etc. pentru a le arăta provenienţa, apartenenţa etc.; marcă, sigiliu. [*var.* stampilă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ştampilei, *pl.* ştampile.
ştand v. **stand.**
ştangă (pop.) Bară de fier; drug, rangă. *s.f., g.-d. art.* ştângii, *pl.* ştângi.
ştanţa *tr.* 1. A fasona sau a tăia obiecte de metal sau de mase plastice, în curs de prelucrare, cu ajutorul unei ştanţe (1); a ştanţui. 2. A grava prin presiune o marcă sau o cifră cu ajutorul unei ştanţe (2). [*var.* stanţa *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* ştanţează.
ştanţare Acţiunea de a ştanţa; ştanţuire. [*var.* stanţare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ştanţării, *pl.* ştanţări.
ştanţator,-oare Muncitor care execută ştanţări. *s.m., pl.* ştanţatori; *s.f., g.-d. art.* ştanţatoarei, *pl.* ştanţatoare.
ştanţă 1. Placă montată într-o piesă, folosită la tăierea pieselor din tablă, din mase plastice etc. 2. Unealtă folosită la gravarea unui semn, a unei mărci etc. pe suprafaţa unei piese. [*var.* stanţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ştanţei, *pl.* ştanţe.
ştat v. **stat.**
ştaufer Gresor cu presiune. *s.n., pl.* ştaufere.
ştănţar Muncitor care croieşte talpa încălţămintei tăind-o cu ştanţa (1). *s.m., pl.* ştănţari.
ştănţui *tr.* (rar) A ştanţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştănţuiesc, *imperf. 3* ştănţuia; *conj. prez. 3* să ştănţuiască.
ştănţuire (rar) Ştanţare. *s.f., g.-d. art.* ştănţuirii, *pl.* ştănţuiri.
şteamp (reg., înv.) Dispozitiv folosit pentru sfărâmarea minereurilor aurifere. *s.n., pl.* şteampuri.
şteand (reg.) Putinică (cu capac) în care se păstrează produse lactate. *s.n., pl.* ştenduri.
şteap (reg.) 1. Cotor de plantă rămas după secerat sau cosit. //Mărăcine ascuţit; ţepuşă, ghimpe. 2. Bucată de lemn, scurtătură. *s.m., pl.* ştepi.
ştează (reg.) 1. Piuă de bătut postav. 2. Instalaţie rudimentară formată dintr-o împletitură de nuiele, amenajată sub o cădere de apă, în care se dau la piuă scoarţele, alte ţesături etc. *s.f., g.-d. art.* ştezei, *pl.* şteze.
ştecăr Piesă la capătul unui şnur, care face legătura între un aparat electric şi o priză de curent. [*var.* ştecher *s.n.*] *s.n., pl.* ştecăre.
ştecher v. **ştecăr.**
ştempar (reg.) Muncitor care lucrează la şteamp. *s.m., pl.* ştempari.
ştempări *tr.* (reg.) A sfărâma cu şteampul minereul. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştempăresc, *imperf. 3 sg.* ştempărea; *conj. prez. 3* să ştempărească.
ştempăriţă (reg.) Soţia ştemparului. *s.f., g.-d. art.* ştempăriţei, *pl.* ştempăriţe.
ştempel 1. (tipogr.) Vârf de oţel gravat, cu care turnătorul de litere bate matriţa în ramă. 2. (înv., reg.) Pecete, ştampilă. *s.n., pl.* ştempele.
ştempluí *tr.* (înv., reg.) A pecetlui, a ştampila. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştempluiesc, *imperf. 3 sg.* ştempluia; *conj. prez. 3* să ştempluiască.
ştempluire (înv., reg.) Acţiunea de a ştemplui. *s.f., g.-d. art.* ştempluirii, *pl.* ştempluiri.
ştemui *tr.* A etanşa marginile tablelor nituite cu ajutorul unei unelte speciale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştemuiesc, *imperf. 3 sg.* ştemuia; *conj. prez. 3* să ştemuiască.
ştemuire Acţiunea de a ştemui. *s.f., g.-d. art.* ştemuirii, *pl.* ştemuiri.
ştemuitor[1] (-mu-i-) Daltă cu vârful bont folosită pentru ştemuire. *s.n., pl.* ştemuitoare.
ştemuitor[2]**,-oare** (-mu-i-) Muncitor care ştemuieşte. *s.m., pl.* ştemuitori; *s.f., g.-d. art.* ştemuitoarei, *pl.* ştemuitoare.
ştergar 1. Bucată dreptunghiulară de pânză, uneori cu broderii sau cu franjuri, folosită ca prosop sau ca podoabă în casele ţărăneşti; ştergător[3] (2), ştergură. 2. Maramă. *s.n., pl.* ştergare.
ştergăreL (rar) Diminutiv al lui ştergar. *s.n., pl.* ştergărele.
ştergătoare Bucată de covor sau de împletitură, de sfoară, de papură etc., pe care se şterg picioarele la intrarea în casă. *s.f., g.-d. art.* ştergătorii, *pl.* ştergători.
ştergător[1] 1. Dispozitiv format dintr-una sau două palete de cauciuc, care, acţionate de un motoraş, şterg geamul de la parbrizul unui vehicul. 2. Perie cilindrică cu care se curăţă ţeava tunului. *s.n., pl.* ştergătoare.
ştergător[2]**,-oare** (rar) Persoană care se ocupă cu curăţatul hainelor. *s.m., pl.* ştergători; *s.f., g.-d. art.* ştergătoarei, *pl.* ştergătoare.
ştergător[3]**/ştergătoare** (înv., reg.) 1. Cârpă de şters. 2. Prosop. *s.n./s.f., pl.* ştergătoare/ştergători.
şterge 1. *tr.* A freca suprafaţa unui obiect pentru a face să dispară o substanţă străină care îl acoperă. //(fam.) *A ~ putina* sau *a o ~* = a pleca repede şi pe neobservate. (refl., fam.) *A se ~ pe* (sau *la*) *bot* (de ceva) = a fi nevoit

să renunţe la ceva. 2. *tr.* A face să nu se mai vadă un text scris, un desen, frecând cu o gumă, trăgând linii deasupra lui etc. */A ~ cu buretele* = a da uitării o greşeală a cuiva; a anula. //A anula o înregistrare anterioară de pe banda magnetică, de pe CD etc. 3. *refl.* A-şi pierde strălucirea, culoarea, relieful; a se estompa. 4. *tr.* şi *refl.* A face să nu mai existe sau a înceta să mai existe; a (se) pierde. (tr.) *A ~ de pe faţa pământului* = a distruge, a omorî. 5. *refl.* şi *tr.* A trece foarte aproape de cineva sau de ceva, atingându-l uşor. /(fam.) *A ~* (cuiva) *o palmă* = a da (cuiva) o palmă. 6. *tr.* (fig., fam.) A fura, a şterpeli. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şterg, *perf. s. 1* şterşei, *1 pl.* şterserăm.

ştergere Acţiunea de a şterge. *s.f., g.-d. art.* ştergerii, *pl.* ştergeri.

ştergură (reg.) Ştergar (1). *s.f., g.-d. art.* ştergurii, *pl.* ştergguri.

şterpeleaiă (fam.) Faptul de a şterpeli; furt. *s.f., g.-d. art.* şterpelirii, *pl.* şterpeliri.

şterpeli *tr.* (fam.) 1. A sustrage ceva (cu abilitate); a fura. 2. *A o ~ =* a pleca repede, pe furiş. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şterpelesc, *imperf. 3 sg.* şterpelea; *conj. prez. 3* să şterpeleaască.

şterpelire (fam.) Acţiunea de a şterpeli. *s.f., g.-d. art.* şterpelirii, *pl.* şterpeliri.

şters[1] Faptul de a şterge. *s.n.*

şters[2]**, ştearsă** 1. (despre cuvinte, părţi dintr-un text scris etc.) Care nu se mai vede, care a fost tăiat sau suprimat. 2. Lipsit de culoare, de strălucire; neclar, spălăcit. //(fig., despre oameni) Fără calităţi; mediocru. //(fig., despre glas) Lipsit de rezonanţă, stins. 3. Care şi-a pierdut forma, aspectul; tocit. //Estompat, vag. *adj., pl.* şterşi,-se.

ştersătură Faptul de a şterge; loc într-un text scris din care s-a şters ceva; pasajul astfel suprimat; (înv.) ştersură. *s.f., g.-d. art.* ştersăturii, *pl.* ştersături.

ştersură (înv.) Ştersătură. *s.f., g.-d. art.* ştersurii, *pl.* ştersuri.

şterţ (reg.) 1. Băţ mai gros la un capăt cu care se amestecă zerul, laptele în care s-a pus cheag etc. 2. Fitil pentru opaiţ făcut din cârpă; (p. ext.) opaiţ. 3. Lampă de mână portativă, asemănătoare cu un opaiţ, folosită în trecut. *s.n., pl.* şterţuri.

ştevie (-vi-e) Plantă erbacee cu frunze ovale, comestibile, a cărei rădăcină are proprietăţi astringente şi depurative. *s.f., art.* ştevia, *g.-d. art.* şteviei, *pl.* ştevii, *art.* şteviile.

ştevie-de-munte Plantă erbacee perenă, cu tulpina înaltă de 50-100 cm, cu flori mici, albe-roz. *s.f., art.* ştevia-de-munte, *g.-d. art.* şteviei-de-munte, *pl.* ştevii-de-munte, *art.* şteviile-de-munte.

ştezar (reg.) Persoană care construieşte şteze sau care supraveghează funcţionarea unei şteze. *s.m., pl.* ştezari.

şti A. 1. *tr.* şi *intr.* A avea cunoştinţă (de...). */Pe ştiute* = în cunoştinţă de cauză. *Pe neştiute* = fără a-şi da seama; pe furiş. (*Numai*) *Dumnezeu ştie* sau *ştie Dumnezeu*, se spune pentru a sprijini o afirmaţie sau o negaţie. *Dumnezeu* (*mai*) *ştie* sau *dracul* (*mai*) *ştie*, se spune pentru a exprima o nedumerire, o nesiguranţă. *După cât* (sau *pe cât*) *ştiu* = după informaţiile pe care le am. 2. *tr.* A lua cunoştinţă de...; a afla, a auzi. 3. *tr.* A cunoaşte pe cineva din toate punctele de vedere. */refl. recipr.* A avea relaţii de prietenie. *//refl.* A se cunoaşte pe sine. 4. *intr.* A ţine seamă de ceva; a avea teamă sau respect de cineva. B. *tr.* 1. A poseda cunoştinţe sistematice într-un domeniu ştiinţific, artistic etc. */A ~ carte* = a şti să scrie şi să citească; (p. ext.) a fi învăţat. *A ~ pe de rost* (sau *pe dinafară*, *ca pe apă*, *ca pe Tatăl nostru*) = a putea reproduce exact, din memorie. //A vorbi şi a înţelege o limbă. 2. A se pricepe să facă ceea ce trebuie, a avea abilitatea necesară. */A nu* (*mai*) *~ ce să se* (*mai*) *facă* = a nu şti cum să iasă dintr-o încurcătură. *A nu mai şti ce să facă de...* = a fi copleşit de... (absol.) *Ştiu eu?* exprimă o îndoială, o nesiguranţă. 3. A ţine minte, a-şi aminti. 4. A-şi da seama, a pricepe. (s.) *Un nu ştiu cum* sau *un nu ştiu ce* = ceva nelămurit; farmec deosebit. (intr.) *A nu ~ de glumă* = a fi supărăcios. 5. A prevedea; a bănui. 6. A fi sigur de ceva. *//refl. impers.* A fi lucru bine cunoscut. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştiu, *2 sg.* ştii, *3 sg.* ştie, *imperf. 3 sg.* ştia; *conj. prez. 3* să ştie.

ştift 1. Cui mic (de lemn), fără cap, folosit în cizmărie. 2. Tijă metalică folosită la îmbinarea a două piese de metal. *s.n., pl.* ştifturi.

ştiftui *tr.* A pune ştifturi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştiftuiesc, *imperf. 3 sg.* ştiftuia; *conj. prez. 3* să ştiftuiască.

ştiftuire Acţiunea de a ştiftui. *s.f., g.-d. art.* ştiftuirii, *pl.* ştiftuiri.

ştiinţă A. 1. Faptul de a avea cunoştinţă de ceva, de a fi informat. */Cu* (sau *fără*) *~ =* cu (sau fără) voie. *Cu bună ~ =* conştient. *Cu* (sau *fără*) *~a cuiva =* cu (sau fără) aprobarea cuiva. 2. Conştiinţă. B. 1. Pregătire intelectuală; învăţătură, erudiţie. */~ de carte* = cunoştinţe de scriere şi de citire. 2. Ansamblu de cunoştinţe într-un domeniu. */Om de ~ =* savant. *s.f., g.-d. art.* ştiinţei, *pl.* ştiinţe.

ştiinţific,-ă (şti-in-) Referitor la ştiinţă, bazat pe principiile ştiinţei. *adj., pl.* ştiinţifici,-ce.

ştiinţificeşte (şti-in-) (rar) Din punct de vedere ştiinţific. *adv.*

ştiinţifico-fantastic,-ă (şti-in-) (despre literatură, film etc.) În care fantasticul este tratat verosimil prin amănunte ştiinţifice; science-fiction. *adj., pl.* ştiinţifico-fantastici,-ce.

ştim (pop.) Fire de lână (de proastă calitate) care rămân după dărăcit în colţii daracului. *s.m., pl.* ştimi.

ştimă[1] (mit. pop.) Zână care protejează apele, pădurile, comorile etc. *s.f., g.-d. art.* ştimei, *pl.* ştime.

ştimă[2] Parte din partitura generală care revine separat fiecărui instrument sau fiecărei voci. *s.f., g.-d. art.* ştimei, *pl.* ştime.

ştioalfă/ştoarfă (arg.) Calificativ injurios dat unei femei de moravuri uşoare. *s.f., g.-d. art.* ştioalfei/ştoarfei, *pl.* ştioalfe/ştoarfe.

ştioalnă (reg.) Bulboană. *s.f., g.-d. art.* ştioalnei, *pl.* ştioalne.

ştiob (reg.) Vas de lemn (de diferite forme şi dimensiuni) în care se varsă lăturile. *s.n., pl.* ştioburi.

ştiobâlc (reg.) Cuvânt care imită zgomotul produs de căderea unui corp în apă; bâldâbâc. *interj.*

ştiobâlcăi *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) cufunda cu zgomot în apă; a (se) bălăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştiobâlcăiesc, *imperf. 3 sg.* ştiobâlcăia; *conj. prez. 3* să ştiobâlcăiască.

ştir Nume dat unor plante erbacee, dintre care una are flori verzi şi frunze comestibile, iar alta are frunze roşii şi flori purpurii. *s.m.*

ştirb,-ă 1. Care a rămas fără unul sau fără mai mulţi dinţi. 2. (despre vase) Cu marginea spartă, ciocnită. 3. (despre instrumente de tăiat) Cu tăişul tocit. *adj., pl.* ştirbi,-e.

ştirba-baba-cloanţa Vrăjitoare bătrână din mitologia populară; poreclă dată unei femei bătrâne şi rele. *s.f., g.-d. art.* ştirbei-baba-cloanţa.

ştirbenie (-ni-e) (rar) Ştirbitură (1). *s.f., art.* ştirbenia, *g.-d. art.* ştirbeniei, *pl.* ştirbenii, *art.* ştirbeniile.

ştirbi 1. *intr.* A-şi pierde dinţii, a deveni ştirb. 2. *refl.* (despre vase de gospodărie, obiecte) A pierde o bucăţică din margine, a se ciobi; (despre instrumente de tăiat) a se toci. *3. tr.* (fig.) A diminua valoarea sau prestigiul cuiva;

a încălca o lege, un drept etc.; a prejudicia pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştirbesc, *imperf. 3 sg.* ştirbea; *conj. prez. 3* să ştirbească.
ştirbire Acţiunea de a (se) ştirbi. *s.f., g.-d. art.* ştirbirii, *pl.* ştirbiri.
ştirbitură 1. Loc gol lăsat de căderea unuia sau a mai multor dinţi; ştirbenie. 2. Loc unde marginea unui obiect este ruptă, ciocnită. 2. (fig.) Diminuare a valorii, a însemnătăţii etc. (cuiva sau a ceva); încălcare a unei legi, a unui drept etc. *s.f., g.-d. art.* ştirbiturii, *pl.* ştirbituri.
ştire 1. Informaţie, veste; noutate. //Document, sursă de informaţie. 2. Cunoaştere, cunoştinţă. */Cu* (sau *fără*) *~a cuiva* = cu (sau fără) învoirea cuiva. *A da* (cuiva) *de ~* = a anunţa, a vesti. *s.f., g.-d. art.* ştirii, *pl.* ştiri.
ştirici *tr.* (reg., fam.) 1. A căuta să afle ceva (cu şiretenie); a se informa, a iscodi. 2. A comunica, a da de ştire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştiricesc, *imperf. 3 sg.* ştiricea; *conj. prez. 3* să ştiricească.
ştirist,-ă (rar, ir.) Crainic la radio sau televiziune. //(fam.) Persoană care răspândeşte ştiri. *s.m., pl.* ştirişti; *s.f., g.-d. art.* ştiristei, *pl.* ştiriste.
ştirigoaie v. **stirigoaie.**
ştiubei (reg.) 1. Stup primitiv. 2. Vas făcut dintr-un trunchi scobit. 3. (reg.) Ghizd la o fântână mică; (p. ext.) fântână mică. *s.n., pl.* ştiubeie.
ştiubeiaş (reg.) Diminutiv al lui ştiubei. *s.n., pl.* ştiubeiaşe.
ştiucă Peşte răpitor de apă dulce, cu corpul aproape cilindric şi cu botul turtit ca ciocul de raţă. *s.f., g.-d. art.* ştiucii, *pl.* ştiuci.
ştiucă-de-mare Peşte de 50-80 cm, cu spinarea verzuie şi pântecele alb. *s.f., g.-d. art.* ştiucii-de-mare, *pl.* ştiuci-de-mare.
ştiuculiţă Diminutiv al lui ştiucă. *s.f., g.-d. art.* ştiuculiţei, *pl.* ştiuculiţe.
ştiulete Fructul matur al porumbului, cu (sau fără) pănuşele care îl învelesc. *s.m., pl.* ştiuleţi.
ştiutor,-oare (şti-u-) Care ştie, care este bine informat; care posedă cunoştinţe (într-un domeniu oarecare). /(s.) *~ de carte* = persoană care ştie să scrie şi să citească. *adj., pl.* ştiutori,-oare.
ştofă v. **stofă.**
ştoarfă v. **ştioalfă.**
ştoluí *tr.* A supune operaţiei de ştoluire. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştoluiesc, *imperf. 3 sg.* ştoluia; *conj. prez. 3* să ştoluiască.
ştoluire Operaţie prin care pieile fine sunt întinse în diferite direcţii, pentru a căpăta suplete şi moliciune. *s.f., g.-d. art.* ştoluirii, *pl.* ştoluiri.
ştraf (înv.) Amendă. *s.n., pl.* ştrafuri.
ştraif 1. Bandă de carton sau de material textil folosită în legătorie. 2. Linie, dungă. *s.n., pl.* ştraifuri.
ştrand Teren (cu nisip) situat în apropierea unei ape sau prevăzut cu bazin de apă, amenajat (spre a fi folosit vara) pentru plajă, baie sau sporturi nautice. *s.n., pl.* ştranduri.
ştrangula v. **strangula.**
ştrangulare v. **strangulare.**
ştras v. **stras.**
ştreang 1. Frânghie (de cânepă); funie cu care sunt spânzuraţi cei osândiţi la moarte. */A-şi pune ~ul de gât* = a se spânzura. *A pune cuiva ~ul de gât* = a constrânge pe cineva să facă un lucru. 2. Şleau[2]. *s.n., pl.* ştreanguri.
ştrecuí *tr.* (în industria textilă) A scoate carnea, grăsimile etc. de pe pielea crudă, în vederea prelucrării ei. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştrecuiesc, *imperf. 3 sg.* ştrecuia; *conj. prez. 3* să ştrecuiască.
ştrecuire Acţiunea de a ştrecui; ştrecuit. *s.f., g.-d. art.* ştrecuirii, *pl.* ştrecuiri.
ştrecuit Ştrecuire. *s.n.*
ştrengar (şi adj.) 1. Tânăr, copil zburdalnic care se ţine de pozne. 2. Bărbat uşuratic, afemeiat. *s.m, pl.* ştrengari.
ştrengăresc,-ească De ştrengar. *adj., pl.* ştrengăreşti.
ştrengăreşte Ca un ştrengar, în felul ştrengarilor. *adv.*
ştrengări *intr.* (înv.) A se ţine de pozne, de ştrengării. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştrengăresc, *imperf. 3 sg.* ştrengărea; *conj. prez. 3* să ştrengărească.
ştrengărie Faptă de ştrengar; poznă, şotie. *s.f., art.* ştrengăria, *g.-d. art.* ştrengăriei, *pl.* ştrengării, *art.* ştrengăriile.
ştrengăriţă Fată sau femeie tânără vioaie, care se poartă ca un ştrengar. *s.f., g.-d. art.* ştrengăriţei, *pl.* ştrengăriţe.
ştrudel Plăcintă din foi subţiri de aluat umplute cu mere, nuci etc. şi rulate în formă de sul. *s.n., pl.* ştrudele.
ştuc v. **stuc.**
ştucat,-ă v. **stucat.**
ştucator v. **stucator.**
şturlubatic v. **sturlubatic.**
ştupuí *tr.* A ornamenta cu zimţi partea superioară a ramei încălţămintei. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştupuiesc, *imperf. 3 sg.* ştupuia; *conj. prez. 3* să ştupuiască.
ştupuire Acţiunea de a ştupui. *s.f., g.-d. art.* ştupuirii, *pl.* ştupuiri.
şturţ (reg.) Loc unde se depozitează minereul (care urmează să fie prelucrat) sau deşeurile; (p. ext.) materiale depozitate în acest loc. *s.n., pl.* ştuturi.
ştuţ Bucată scurtă de ţeavă care face legătura între un recipient şi o conductă. *s.n., pl.* ştuţuri.
ştuţuí *tr.* A îndepărta partea de deşeu a pielii cu ajutorul foarfecelor sau al cuţitelor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ştuţuiesc, *imperf. 3 sg.* ştuţuia; *conj. prez. 3* să ştuţuiască.
ştuţuire Acţiunea de a ştuţui. *s.f., g.-d. art.* ştuţuirii, *pl.* ştuţuiri.
şu/şu-şu-şu Cuvânt care imită murmurul vorbelor şoptite sau foşnetul frunzelor. *interj.*
şubă Haină groasă şi lungă, cu guler, căptuşită cu blană şi purtată mai ales de bărbaţi; (p. ext.) haină groasă căptuşită cu blană. *s.f., g.-d. art.* şubei, *pl.* şube.
şubeică (reg.) Şubă scurtă pe care o poartă femeile. *s.f., g.-d. art.* şubeicii, *pl.* şubeici.
şuber 1. (tehn.) Dispozitiv cu care se deschide sau se închide un orificiu de trecere pentru lichide sau pentru gaze. 2. (min.) Organ de reglare, montat la capătul inferior al unui rostogol, prin care alunecă materialul care se încarcă în vagoane. *s.n., pl.* şubere.
şuberec (reg.) Specialitate dobrogeană de plăcintă, asemănătoare cu scovarda, făcută din aluat nedospit, umplut cu brânză sau cu carne, şi prăjită în grăsime. *s.n., pl.* şuberece.
şubiţă (reg.) Şubuliţă. *s.f., g.-d. art.* şubiţei, *pl.* şubiţe.
şubler (tehn.) Instrument de măsurat lungimi sau grosimi mici, alcătuit dintr-o riglă gradată cu două braţe, între care se prinde piesa care trebuie măsurată. *s.n., pl.* şublere.
şubred,-ă 1. (despre oameni) Nerezistent la eforturi, firav, plăpând. 2. (despre lucruri) Lipsit de trăinicie, de rezistenţă; şubrezit. //(fig., despre teorii, argumente etc.) Care nu rezistă la o analiză serioasă; discutabil. 3. (p. ext.) Precar, nesigur. *adj., pl.* şubrezi,-de.
şubrezenie (-ni-e) 1. Starea a ceea ce este şubred; slăbiciune. //Lipsă de soliditate a unui obiect. //Construcţie sau element de construcţie şubred. *s.f., art.* şubrezenia, *g.-d. art.* şubrezeniei, *pl.* şubrezenii, *art.* şubrezeniile.
şubrezí *tr.* şi *refl.* 1. (despre fiinţe) A face să devină sau a deveni şubred; a slăbi. 2. (despre construcţii sau obiecte) A face să-şi piardă sau a-şi pierde soliditatea, trăinicia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şubrezesc, *imperf. 3 sg.* şubrezea; *conj. prez. 3* să şubrezească.

şubrezire Faptul de a (se) şubrezi. *s.f., g.-d. art.* şubrezirii, *pl.* şubreziri.
şubuliţă Diminutiv al lui şubă; şubiţă. *s.f., g.-d. art.* şubuliţei, *pl.* şubuliţe.
şuc (reg.) Unitate de măsură a lungimii, egală cu a şasea parte dintr-un stânjen. *s.n., pl.* şucuri.
şucar,-ă (arg., despre oameni) Frumos, bine. *adj., pl.* şucari,-e.
şucăr (arg.) Scandal, supărare. *s.n./s.m.*
şucăreală (arg.) Supărare (3). *s.f., g.-d. art.* şucărelii, *pl.* şucăreli.
şucări *tr.* şi *refl.* (arg.) A (se) supăra. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şucăresc, *imperf. 3 sg.* şucărea; *conj. prez. 3* să şucărească.
şucheat,-ă (reg.) Deşucheat. *adj., pl.* şucheaţi,-te.
şuco (în sintagma) *Priză* ~ = priză (1) cu contact la pământ. *adj. invar.*
şuetă (şu-e-) Conversaţie uşoară, spirituală şi distractivă între prieteni. *s.f., g.-d. art.* şuetei, *pl.* şuete.
şufan (reg.) Fiecare dintre cei doi pari groşi şi lungi, ascuţiţi la un capăt, cu care se fixează năvodul la fundul apei. *s.n., pl.* şufane.
şugar,-ă (reg.) Zvelt, suplu, subţire. *adj., pl.* şugari,-e.
şugărel (reg.) Numele mai multor plante erbacee din familia labiatelor, folosite în medicină. *s.m., pl.* şugărei, *art.* şugărelii.
şugubăţ,-eaţă 1. Glumeţ, hazliu. 2. (înv.) Înşelător, amăgitor. [*var.* şugubeţ,-eaţă *adj.*] *adj., pl.* şugubeţi,-e.
şugubeţ,-eaţă v. **şugubăţ.**
şugubinar (înv.) (în vechea organizare administrativă a ţărilor româneşti) Persoană care cerceta şi judeca faptele de omucidere, tâlhărie sau adulter şi încasa de la vinovaţi amenzile la care aceştia erau supuşi. *s.m., pl.* şugubinari.
şugubină (înv., reg.) 1. Păcat grav. 2. (în Evul Mediu, în ţările româneşti) Amendă percepută pentru omucidere, tâlhărie sau adulter. 3. Necaz, nenorocire. *s.f., g.-d. art.* şugubinei, *pl.* şugubine.
şugui *intr.* (reg.) A glumi. *//tr.* A duce cu vorba. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şuguiesc, *imperf. 3 sg.* şuguia; *conj. prez. 3* să şuguiască.
şuguială (reg.) Şuguire. *s.f., g.-d. art.* şuguielii, *pl.* şuguieli.
şuguire (reg.) Faptul de a şugui; şuguială. *s.f., g.-d. art.* şuguirii, *pl.* şuguiri.
şuguitor,-oare (-gu-i-) (reg.) Care şuguieşte. *adj., pl.* şuguitori,-oare.
şui[1], şuie (reg.) Zvelt, mlădios. *adj., pl.* şui, şuie.
şui[2], şuie (fam.) 1. Strâmt, diform. 2. Ţicnit, zănatic, nătâng. *adj., pl.* şui, şuie.
şuier 1. Zgomot caracteristic, ascuţit şi continuu, pe care îl fac vântul, furtuna, vijelia sau anumite corpuri când străbat aerul cu viteză. 2. Sunet ascuţit, strident, produs de anumite instrumente (sirenă, signal etc.) sau de o persoană care fluieră. 3. Sunet sau ţipăt scos de unele animale sau păsări. *s.n., pl.* şuiere.
şuiera *intr.* 1. (despre vânt, furtună, vijelie) A produce un şuier (1); a fluiera. 2. (despre obiecte) A produce un zgomot strident, scurt şi intens, atunci când se deplasează sau spintecă aerul cu viteză. 3. (despre oameni) A scoate un sunet ascuţit, strident, suflând cu putere aerul printre buzele întredeschise, printre degete sau cu ajutorul unui instrument special. *//tr.* (rar) A-şi exprima nemulţumirea, dezaprobarea faţă de ceva sau de cineva prin fluierături stridente; a fluiera pe cineva; a huidui. *//intr.* şi *tr.* A emite o succesiune melodică de sunete suflând printre buze cu ajutorul unui fluier etc.; a intona o melodie fluierând. 4. (despre unele animale, păsări sau insecte) A scoate un ţipăt ascuţit, specific. *vb. I, ind. prez. 3* şuieră.
şuierare (rar) Acţiunea de a şuiera. *s.f., g.-d. art.* şuierării, *pl.* şuierări.
şuierat Faptul de a şuiera; fluierat, şuierătură. *s.n., pl.* şuieraturi.
şuierătoare (reg.) Fluier. *s.f., g.-d. art.* şuierătorii, *pl.* şuierători.
şuierător,-oare 1. (şi adv.) Cu un sunet strident, ascuţit. */Consoană* ~ (şi s.f.) = consoană sibilantă. 2. (despre unele animale, păsări) Care scoate un sunet specific. 3. (despre vânt) Care produce un zgomot puternic, vibrant. *adj., pl.* şuierători,-oare.
şuierătură Şuierat. *s.f., g.-d. art.* şuierăturii, *pl.* şuierături.
şuiet (pop.) Vuiet, freamăt produs de bătaia vântului, de curgerea apei, de foşnetul frunzelor etc. *s.n., pl.* şuiete.
şuleţ,-aţă (reg.) Subţire, zvelt. *adj., pl.* şuieţi,-e.
şuiţă (reg.) Mamifer rozător, înrudit cu marmota; ţâncul-pământului. *s.f., g.-d. art.* şuiţei, *pl.* şuiţe.
şular (reg.) Cusătură provizorie; însăilătură; aţă cu care se face această însăilătură. *s.n., pl.* şulare/şularuri.
şulier (înv., reg.) Trişor, şarlatan. *s.m., pl.* şuleri.
şulerie (înv., reg.) Înşelătorie la jocul de cărţi; trişare. *s.f., art.* şuleria, *g.-d. art.* şulerii, *pl.* şulerii, *pl.* şuleriile.
şumar (reg.) Pădurar. *s.m., pl.* şumari.
şumen,-ă (reg.) Ameţit de băutură; cherchelit. *adj., pl.* şumeni,-e.
şumeneală (reg.) Stare de ameţeală din cauza băuturii; beţie. *s.f., g.-d. art.* şumenelii, *pl.* şumeneli.
şumeni *refl.* (reg.) A se ameţi de băutură; a se cherchelí. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se şumeneşte, *imperf. 3 sg.* se şumenea; *conj. prez. 3* să se şumenească.
şuncă Produs alimentar din pulpă de porc sărată şi afumată; jambon. *s.f., g.-d. art.* şuncii, *pl.* şunci.
şunt 1. Dispozitiv montat între două puncte ale unui circuit electric, pentru a reduce intensitatea curentului care îl traversează. 2. Deviere patologică sau chirurgicală a circuitului sangvin. *s.n., pl.* şunturi.
şunta *tr.* A devia. *//*A scurtcircuita. *vb. I, ind. prez. 3* şuntează.
şuntare Acţiunea de a şunta. *s.f., g.-d. art.* şuntării, *pl.* şuntări.
şupuri *refl.* (reg.) A se furişa, a se strecura. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se şupureşte, *imperf. 3 sg.* se şupurea; *conj. prez. 3* să se şupurească.
şupurire (reg.) Acţiunea de a se şupuri. *s.f., g.-d. art.* şupuririi, *pl.* şupuriri.
şură[1] Construcţie pe lângă o gospodărie rurală, în care se adăpostesc vitele, se păstrează uneltele etc. *s.f., g.-d. art.* şurii, *pl.* şuri.
şură[2] v. **şiră.**
şurub 1. Tijă cilindrică de metal, filetată, care serveşte la asamblarea unor piese, la transmiterea unor forţe etc. */În* ~ = în formă de spirală. */A-i face* (cuiva) *un* ~ *prin cap* = a-i prinde (cuiva) şuviţe de păr din cap, răsucindule şi trăgând de ele. *A strânge ~ul* = a folosi mijloace de constrângere faţă de cineva. 2. Nume dat unor unelte, dispozitive etc. care au ca parte componentă un şurub. //(fig.) Vârtej de apă. [*var.* şurup *s.n.*] *s.n., pl.* şuruburi.
şurubar (reg.) 1. Meseriaş care face canele. // Persoană care supraveghează funcţionarea alambicului. 2. Persoană care foloseşte şiretlicuri, şmecherii etc.; sforar. *s.m., pl.* şurubari.
şurubărie[1] Totalitatea şuruburilor unui mecanism. *s.f., art.* şurubăria, *g.-d. art.* şurubăriei.
şurubărie[2] (fam.) Şmecherie, şiretlic. *s.f., g.-d. art.* şurubăriei, *pl.* şurubării, *art.* şurubăriile.
şurubel Diminutiv al lui şurub. *s.n., pl.* şurubele.
şurubelniţă Unealtă de metal cu vârful lăţit, folosită la înşurubat şi deşurubat. [*var.* şurupelniţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* şurubelniţei, *pl.* şurubelniţe.

şurubui *tr.* (pop.) A înşuruba. */A o ~* = a o suci; a umbla cu şiretlicuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şurubuiesc, *imperf. 3 sg.* şurubuia; *conj. prez. 3* să şurubuiască.
şurubuire (reg.) Acţiunea de a şurubui. *s.f., g.-d. art.* şurubuirii, *pl.* şurubuiri.
şurup v. **şurub.**
şurupelniţă v. **şurubelniţă.**
şustă (fam.) Aranjament, învoială (necinstită) între două sau mai multe persoane. *s.f., g.-d. art.* şustei, *pl.* şuste.
şustăr/şuştăr (reg.) Cizmar. *s.m., pl.* şustări/şuştări.
şuşanea[1] (înv.) Puşcă lungă arnăuţească. *s.f., art.* şuşaneaua, *g.-d. art.* şuşanelei, *pl.* şuşanele, *pl. art.* şuşanelele.
şuşanea[2] (fam.) Spectacol de varietăţi cu numere improvizate, de calitate discutabilă, atât în privinţa conţinutului cât şi a interpretării. *s.f., art.* şuşaneaua, *g.-d. art.* şuşanelei, *pl.* şuşanele, *pl. art.* şuşanelele.
şuşăniţă (reg.) Fâşie lungă şi îngustă de pământ, de piele, de hârtie etc. *s.f., g.-d. art.* şuşăniţei, *pl.* şuşăniţe.
şuşlete (reg.) Codârlă (la căruţă). *s.m., pl.* şuşleţi.
şuşoteală Faptul de a şuşoti; zgomot produs de cel care şuşoteşte; şuşotit. [*var.* şoşoteală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* şuşotelii, *pl.* şuşoteli.
şuşoti *intr.* 1. A vorbi în şoaptă, în taină. 2. (despre ape, frunze etc.) A produce un zgomot uşor şi uniform. [*var* şoşoti *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şuşotesc, *imperf. 3 sg.* şuşotea; *conj. prez. 3* să şuşotească.
şuşotire Acţiunea de a şuşoti. [*var.* şoşotire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* şuşotirii, *pl.* şuşotiri.
şuşotit Şuşoteală. [*var.* şoşotit *s.n.*] *s.n.*
şuştac Monedă poloneză (de argint), care a circulat în trecut şi în ţările româneşti. *s.m., pl.* şuştaci.
şuştăr v. **şustăr.**
şuşui 1. *intr.* A foşni. 2. *intr.* A adormi un copil prin repetarea sunetului „ş". *3. tr.* A spune ceva în şoaptă. *vb. IV, ind. prez. 3* şuşuie, *imperf. 3 sg.* şuşuia; *conj. prez. 3* să şuşuie.
şuşuială Şuşuit. *s.f., g.-d. art.* şuşuielii, *pl.* şuşuieli.
şuşuire Acţiunea de a şuşui. *s.f., g.-d. art.* şuşuirii, *pl.* şuşuiri.
şuşuit Faptul de a şuşui; zgomot produs de cineva care şuşuie; şuşuială, şuşuitură. *s.n.*
şuşuitor,-oare (-şu-i-) Care şuşuie; foşnitor. *adj., pl.* şuşuitori,-oare.
şuşuitură (-şu-i-) Şuşuit. *s.f., g.-d. art.* şuşuiturii, *pl.* şuşuituri.
şut[1] (arg.) Hoţ de buzunare. *s.m., pl.* şuţi.
şut[2] Durata zilei de muncă în mină; schimb. //Norma unui miner (într-un schimb). *s.n., pl.* şuturi.
şut[3] Lovitură puternică dată cu piciorul, cu mâna, cu capul sau cu un instrument special în minge (la anumite jocuri sportive). *s.n., pl.* şuturi.
şut[4],-**ă** v. **ciut.**
şuta *tr.* A lovi sau a arunca mingea cu putere; a trage un şut[3]. *vb. I, ind. prez. 3* şuteză.
şutare Acţiunea de a şuta. *s.f., g.-d. art.* şutării, *pl.* şutări.
şutat Faptul de a şuta. *s.n.*
şuter v. **şutor.**
şuţi *tr.* (arg.) A fura (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* şutesc, *imperf. 3 sg.* şutea; *conj. prez. 3* să şutească.
şutitor,-oare (arg.) Hoţ (1). *s.m., pl.* şutitori; *s.f., g.-d. art.* şutitoarei, *pl.* şutitoare.
şutor Sportiv care şutează. [*var.* şuter *s.m.*] *s.m., pl.* şutori.
şuvar v. **şovar.**
şuviţă 1. Smoc de fire de păr, de lână etc. 2. Fâşie lungă şi îngustă dintr-un material, dintr-un aliment, dintr-o suprafaţă etc. 3. Fir de apă, de lichid. *s.f., g.-d. art.* şuviţei, *pl.* şuviţe.
şuvoi 1. Curent de apă care se scurge cu repeziciune pe locuri înclinate; (p. ext.) curs de apă cu debit rapid. //Ploaie abundentă şi repede. 2. (fig.) Mulţime de oameni în mişcare. 3. (fig.) Flux verbal. [*var.* şivoi *s.n.*] *s.n., pl.* şuvoaie.
şvab[1] Numele a două insecte, care trăiesc în locuri mlăştinoase şi se hrănesc cu resturi alimentare; a) insectă de culoare neagră-cafenie; libarcă, gândac-de-bucătărie, gândac-negru; b) insectă de culoare galbenă-roşcată. *s.m., pl.* şvabi.
şvab[2],-**ă** I. *adj.* Referitor la şvabi[1]. II. *s.m.* şi *f.* Denumire dată coloniştilor germani, francezi, italieni, spanioli şi bulgari, aşezaţi succesiv, în sec. al XVIII-lea, în unele regiuni din Banat şi Transilvania; persoană care face parte dintre urmaşii acestor colonişti. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şvabi,-e.
şvaiţer Varietate de brânză, asemănătoare cu caşcavalul, având goluri mari în masa ei. *s.n.*
şvarţ (înv.) Băutură fierbinte preparată din boabe de cafea prăjită şi râşnită, trecută prin filtru. *s.n.*
şvăbesc,-ească Care aparţine şvabilor[2], referitor la şvabi. *adj., pl.* şvăbeşti.
şvăbeşte Ca şvabii[2], în dialectul şvăbesc. *adv.*
şvăboaică Femeie care face parte din populaţia şvăbească. *s.f., g.-d. art.* şvăboaicei, *pl.* şvăboaice.
şved,-ă (înv.) Suedez. *adj., s.m.* şi *f., pl.* şvezi,-de.
şvemer Bucată cilindrică de lemn, ancorată orizontal în apa unui fluviu, pentru a indica zonele cu navigaţie interzisă. *s.n., pl.* şvemere.
şvezesc,-ească (înv.) Suedez. *adj., pl.* şvezeşti.

T,t

t[1] (te/tî) A douăzeci şi patra literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* t/t-uri.
t[2] (tî) Sunetul notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* t.
ta (repetat) Exclamaţie care imită vorbăria multă şi inutilă a cuiva, exprimând în acelaşi timp nerăbdarea interlocutorului. *interj.*
TAB Transportor auto blindat. *s.n., pl.* TAB-uri.
tabac[1] Tăbăcar. *s.m., pl.* tabaci.
tabac[2] 1. (înv.) Tutun (măcinat) care se aspiră pe nas. 2. (reg.) Tutun de fumat; duhan. 3. (bot.) Tutun. //(adj.) Cafeniu-roşcat, de culoarea tutunului. *s.n., pl.* tabacuri.
tabacheră 1. Cutiuţă în care se păstrează tutunul sau ţigările. 2. (arhit.) Ferestruică situată pe panta acoperişului unei construcţii. [*var.* tabachere *s.f.*] *s.f., art.* tabachera, *g.-d. art.* tabacherei, *pl.* tabachere.
tabachere v. **tabacheră.**
tabaciоc (reg.) Tutun. *s.n.*
tabagic,-ă Cauzat de tabagism; specific unui fumător vechi. //(şi s.) Intoxicat cu nicotină din tutun. *adj., pl.* tabagici,-ce.
tabagism Intoxicaţie cronică cu nicotina din tutun; nicotinism. *s.n.*
taban[1] (înv.) Oţel de calitate superioară, întrebuinţat la fabricarea săbiilor. *s.n.*
taban[2] (reg.) 1. Căptuşeală a tălpii la încălţăminte; branţ. 2. Talpă a plugului; plaz. 3. Scândură subţire folosită la scheletul acoperişului. *s.n., pl.* tabane/tabanuri.
tabar (înv.) Haină lungă care se purta peste armură. *s.n., pl.* tabare.
tabără 1. Loc pe teren unde trupele fac exerciţii un timp mai îndelungat. 2. Aşezare temporară în corturi. 3. Aşezare în aer liber pentru elevii şi studenţii aflaţi la odihnă. 4. (sport) Cantonament. 5. (pop.) Grup de care în mers sau în popas. 6. (înv.) Oaste; (p. ext.) ceată. 7. Grupare (politică) opusă altei grupări. *s.f., g.-d. art.* tăberei, *pl.* tăbere.
tabel 1. Foaie cu rubrici în care sunt introduse nume, cifre, date etc.; tablă[1] (4), tablou (A.5), planşă. 2. (mat., tehn.) Serie de valori numerice, aşezate în şiruri şi coloane, într-o anumită ordine, pentru uşurarea anumitor calcule sau obţinerea unor clasificări. 3. (înv.) tablou (A.1); planşă. //(fig.) Privelişte. *s.n., pl.* tabele.
tabela *tr.* A realiza o tabelă. *vb. I, ind. prez. 3* tabelează.
tabelar,-ă În formă de tabel (1). */Tipărire ~* = sistem de tipărire (folosit înainte de descoperirea literelor mobile), cu ajutorul unor tăbliţe de lemn pe care era gravat textul. *adj., pl.* tabelari,-e.
tabelă 1. Grupuri de cuvinte, numere şi simboluri aşezate în linii şi coloane, executat în cadrul unei tipărituri; (p. ext.) tabel (1). */~ de logaritmi* = tabelă matematică în care sunt cuprinse valorile funcţiilor exponenţiale elementare. 2. (reg.) Tablă[1] (3). *s.f., g.-d. art.* tabelei, *pl.* tabele.
tabernacul 1. Cort portativ în care erau ţinute tablele legii la vechii evrei. 2. Dulăpior sau cutie de argint (în formă de biserică), în care se păstrează cuminecătura şi unele obiecte de cult. *s.n., pl.* tabernacule.
tabes Boală cronică a sistemului nervos (de origine sifilitică), care se manifestă prin tulburări de mers, dureri viscerale etc. *s.n.*
tabetic,-ă (Bolnav) de tabes. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tabetici,-ce.
table (-bi-e) (înv.) 1. Pământ ridicat în jurul unui loc întărit, pentru a-l apăra. 2. Tabără (1); redută. *s.f., art.* tabia, *g.-d. art.* tabiei, *pl.* tăbii/tabii, *art.* tăbiile/tabiile.
tabiet (-bi-et) 1. Obicei minor, obişnuinţă pe care cineva şi-o satisface cu regularitate; (p. ext.) manie. */Cu ~uri* = cu deprinderi precise şi fixe. *A-şi face ~ul* = a-şi satisface un gust care a devenit obicei zilnic. *A strica* (cuiva) *~ul* = a strica (cuiva) cheful, pofta. 2. Viaţă confortabilă; comoditate. */Cu ~* = comod, confortabil. *s.n., pl.* tabieturi.
tabietliu,-ie (-bi-e-) (rar) Care are tabieturi; (p. ext.) pedant, maniac. *adj., pl.* tabietlii.
tabinet Numele unui joc de cărţi. *s.n., pl.* tabinete.
tabla (înv.) 1. Tablă sau măsuţă pe care îşi purtau marfa plăcintarii. 2. Tavă de servit. *s.f., art.* tablaua, *g.-d. art.* tablalei, *pl.* tablale, *art.* tablalele.
tabla-başa (înv.) Cal de paradă primit în dar de la sultan de către un domnitor român, la numirea acestuia. //(adv., fig.) Comod, confortabil. *s.m.*
tablagiu Jucător pasionat de table[2]. *s.m., art.* tablagiul, *pl.* tablagii, *art.* tablagiii.
tablatură Vechi sistem de notaţie muzicală cu ajutorul literelor alfabetului sau al altor semne, aşezate pe linii paralele. *s.f., g.-d. art.* tablaturii.
tablă[1] 1. Foaie metalică de grosimi diferite, întrebuinţată în tehnică, în industrie etc. 2. Placă pe care se scrie sau se gravează o indicaţie, o firmă etc. */~cerată* = placă de lemn acoperită cu un strat de ceară, pe care se scria în Antichitate prin zgâriere cu stilul. (bis.) *~ele legii* (sau *~ele lui Moise*) = cele două lespezi de piatră pe care erau săpate cele zece porunci primite de Moise de la Dumnezeu pe muntele Sinai. 3. Placă dreptunghiulară, vopsită în negru, pe care se scrie (cu creta) la şcoală. */A scoate* (sau *a chema* etc.) *la ~* = a chema un elev la lecţie (în faţa tablei). 4. Tabel (1). */~ lui Pitagora* = tabla înmulţirii. *~ trigonometrice* = tabele care cuprind funcţii trigonometrice. 5. Sumar, cuprins. *~ de materii.* 6. (reg.) Bucată de pământ semănată. //Strat de legume. *s.f., g.-d. art.* tablei, *pl.* table.
tablă[2] (mai ales la pl.) Joc de noroc, cu două zaruri şi cu câte cincisprezece piese pentru fiecare dintre cei doi jucători. /(fam.) *A face pe cineva o ~* = a juca cu cineva o partidă de table[2]. *s.f., g.-d. art.* tablei, *pl.* table.
tableta *tr* A face dintr-o substanţă medicamentoasă tablete, comprimate etc. *vb. I, ind. prez. 3* tabletează.
tabletare Acţiunea de a tableta. *s.f., g.-d. art.* tabletării, *pl.* tabletări.
tabletă 1. Preparat farmaceutic de formă rotundă. 2. Preparat alimentar dulce, solid, de formă dreptunghică. 3. (rar) Caiet de însemnări. 4. Articol publicistic de mici dimensiuni, de obicei pe o temă de actualitate. *s.f., g.-d. art.* tabletei, *pl.* tablete.
tablier (-bli-er) Totalitatea grinzilor care susţin calea de circulaţie a unui pod. *s.n., pl.* tabliere.
tabloid Cotidian care are jumătate din formatul tradiţional al unui ziar. *s.n., pl.* tabloide.
tablou A. 1. Pictură, desen sau gravură executată pe o pânză, pe un carton etc.; (p.ext.) pictură, desen, fotografie etc., care se aşază de obicei (pe perete) într-o încăpere. */~viu* (sau *vivant*) = grup de persoane care stau nemişcate într-o anumită atitudine pentru a evoca o scenă simbolică. (fam., adv.) *A rămâne ~* = a rămâne surprins. 2. Priveliştе din natură, care impresionează prin frumuseţe. 3. Diviziune a unui act dintr-o piesă de teatru. 4. (fig.) Evocare, descriere făcută verbal sau în scris. 5. Tabel (1). B. 1. Placă pe care sunt fixate anumite aparate folosite la controlul unui sistem tehnic. */~ de bord* = panou pe care sunt fixate instrumentele necesare funcţionării şi controlului vehiculului respectiv. 2. Panou prevăzut cu cârlige de care se agaţă fişele muncitorilor dintr-o întreprindere, cheile camerelor dintr-un hotel etc. *s.n., art.* tablоul, *pl.* tablouri.
taborit Nume dat, în mişcarea husită, reprezentanţilor aripii revoluţionare. *s.m., pl.* taboriţi.

tabs Imagine sau inscripţie care însoţeşte unele mărci poştale. *s.n., pl.* tabsuri
tabu 1. Interdicţie cu caracter religios (în societăţile primitive) referitoare la ceea ce era considerat sacru. 2. (fig.) Persoană, lucru despre care nu se discută; ceea ce nu poate fi modificat. 3. Interdicţie de vocabular determinată de superstiţii sau de pudoare, care duce la înlocuirea unui cuvânt cu un altul sau cu o perifrază. *s.n., art.* tabuul, *pl.* tabuuri.
tabuism Interdicţie bazată pe tabu. *s.n.*
tabuistic,-ă (livr.) Care ţine de tabu. *adj., pl.* tabuistici,-ce.
tabuizare (-bu-i-) Acţiunea de a transforma în tabu. *s.f., g.-d. art.* tabuizării.
tabular,-ă 1. Înscris într-o coloană (de pe o listă, dintr-un registru etc.). */Diferenţă ~* = diferenţă între doi termeni consecutivi ai unei tabele matematice. 2. *Prezent ~* = prezentul verbului folosit în memorii şi în însemnări. 3. (tehn., despre materiale) Care se găseşte sub formă de plăci. 4. (despre relief, corpuri) Neted, plat. *adj., pl.* tabulari,-e.
tabula rasa (lat.) Expresie folosită pentru a caracteriza starea primară a psihicului copilului, fără idei sau principii înnăscute. */A face ~* = a şterge tot (din memorie), a renunţa la anumite idei pentru a adopta altele. *s.f.*
tabulariu (în Roma antică) Arhivă publică sau particulară. *s.n., art.* tabulariul, *pl.* tabularii, *art* tabulariile.
tabulat (la pl.) Subclasă de celenterate antozoare fosile; (la sg.) celenterat din această subclasă. *s.n., pl.* tabulate.
tabulator Dispozitiv la maşinile de scris, care permite alinierea pe coloane diferite a ceea ce se scrie. *s.n., pl.* tabulatoare.
tabulatură Vechi sistem de notaţie muzicală, cu ajutorul cifrelor sau literelor. *s.f., g.-d. art.* tabulaturii, *pl.* tabulaturi.
tabulhana (înv.) Fanfară militară turcească în care predominau tobele. *s.f., art.* tabulhanaua, *g.-d. art.* tabulhanalei, *pl.* tabulhanale, *art.* tabulhanalele.
tabun 1. Herghelie de cai aproape sălbatici, din stepă. 2. Cireadă de vite ; turmă de oi. 3. (reg.) Păşune, imaş. *s.n., pl.* tabunuri.
taburet 1. Scaun fără spătar. 2. Scaun rotund, fără spătar, prevăzut cu un dispozitiv de înălţare şi de coborâre pe care stă cel care cântă la pian. 3. Scăunel foarte scund pe care îşi poate ţine picioarele o persoană care stă pe scaun. *s.n., pl.* taburete.
tac[1]/tac-tac Cuvânt care imită zgomotul produs prin lovirea unui obiect (de lemn). *interj.*
tac[2] Baston special, de lemn, cu care jucătorii lovesc bilele la biliard. *s.n., pl.* tacuri.
tacâm A. 1. Serviciu de masă complet, care se aşază în dreptul fiecărui mesean. 2. Ansamblu de obiecte sau de unelte necesare unei anumite operaţii sau îndeletniciri. //Harnaşament. 3. Acaret. 4. (la pl.) Aripi, gâturi, gheare de pasăre. B. 1. (înv.) Cortegiu, alai. 2. Taraf (1). 3. (fig.) Fel, soi (de om) *s.n., pl.* tacâmuri.
tachelaj Totalitatea parâmelor folosite pe o navă. *s.n., pl.* tachelaje.
tachet 1. Piesă de metal care mişcă supapa de distribuţie la un motor cu ardere internă. 2. Element folosit la îmbinarea altor două piese pentru a mări suprafaţa de transmitere a forţelor. *s.m., pl.* tacheţi.
tachina *tr.* A necăji pe cineva în glumă şi fără răutate. *vb. I, ind. prez. 3* tachinează.
tachinare Acţiunea de a tachina. *s.f., g.-d. art.* tachinării, *pl.* tachinări.
tachinărie (rar) Vorbă care tachinează. *s.f., art.* tachinăria, *g.-d. art.* tachinăriei, *pl.* tachinării, *art* tachinăriile.
tacit,-ă (despre acorduri, tratate etc.) Care nu este exprimat formal, dar este subînţeles. *adj., pl.* taciţi,-te.
taciturn,-ă Care vorbeşte puţin; nesociabil, posac. *adj., pl.* taciturni,-e.
taciturnitate (rar) Însuşirea de a fi taciturn. *s.f., g.-d. art.* taciturnităţii.
tacla (fam.) Conversaţie (lipsită de importanţă); pălăvrăgeală, taifas. *s.f., g.-d. art.* taclalei, *pl.* taclale, *art.* taclalele.
taclit (înv.) Bucată de stofă sau de mătase vărgată, cu care boierii se legau la cap sau peste mijloc. *s.n., pl.* tacliturі.
tacrir (înv.) 1. Interogatoriu. 2. Proces-verbal. *s.n., pl.* tacriruri.
tact[1] 1. Simţ care se realizează prin receptorii pielii sau ai mucoaselor; pipăit. 2. Comportare corectă, echilibrată a cuiva. *s.n.*
tact[2] Ritm, măsură în muzică. *s.n., pl.* tacturi.
tactic,-ă Referitor la tactică; conform cu o anumită tactică. *adj., pl.* tactici,-ce.
tactică 1. Arta conducerii trupelor într-o luptă. 2. Totalitatea mijloacelor întrebuinţate pentru a izbuti într-o acţiune. 3. Determinare a liniei de conduită a unei mişcări sociale, a unui partid etc. *s.f., g.-d. art.* tacticii, *pl.* tactici.
tactician,-ă (-ci-an) Specialist în probleme de tactică. //(fig.) Persoană care ştie să procedeze cu abilitate în probleme politice, în viaţă etc. *s.m., pl.* tacticieni; *s.f., g.-d. art.* tacticienei, *pl.* tacticiene.
tacticos,-oasă (despre oameni şi manifestările lor) Echilibrat, măsurat; cu mişcări calme; cumpănit. *adj., pl.* tacticoşi,-oase.
tactil,-ă Referitor la simţul pipăitului; care se percepe prin pipăit. *adj., pl.* tactili,-e.
tactism (biol.) Însuşire a organismelor vii de a se orienta sub influenţa unor factori externi (lumină, căldură etc.). *s.n.*
tadjic,-ă (Locuitor) din Tadjikistan. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tadjici,-ce.
taftă Ţesătură de mătase lucioasă, care produce în mişcare un foşnet caracteristic [*var.* (înv.) taftă *s.f.*] *s.f., art.* taftaua, *g.-d. art.* taftalei, *pl.* taftale, *art.* taftalele.
taftă v. **tafta.**
taftur Chingă cu care se strânge pătura sau şaua pe cal, cu care se acoperă scările la şa etc. *s.n., pl.* tafturi.
tagă (înv.) Tăgăduială, negare; contestare. */Fără* (*de*) *~* = fără îndoială. *s.f., g.-d. art.* tăgii.
tagmă 1. Totalitatea persoanelor care aparţin aceleiaşi categorii sociale sau profesionale. 2. (peior.) Gaşcă. *s.f., g.-d. art.* tagmei, *pl.* tagme.
tahân 1. Făină sau seminţe uleioase de susan, floarea-soarelui, migdale etc. din care se prepară halvaua. 2 Mâncare pregătită cu făină din susan. *s.n., pl.* tahânuri.
tahiaritmie (-hi-a-) (med.) Aritmie cu frecvenţă cardiacă mare. *s.f., art.* tahiaritmia, *g.-d. art.* tahiaritmiei, *pl.* tahiaritmii, *art.* tahiaritmiile.
tahicardie Accelerare anormală a bătăilor inimii. *s.f., art.* tahicardia, *g.-d. art.* tahicardiei, *pl.* tahicardii, *art.* tahicardiile.
tahifagie Faptul de a mânca repede. *s.f., art.* tahifagia, *g.-d. art.* tahifagiei.
tahifrazie Vorbire foarte rapidă. *s.f., art.* tahifrazia, *g.-d. art.* tahifrazіei.
tahigraf[1] (înv.) Stenograf. *s.m., pl.* tahigrafi.
tahigraf[2] Aparat topografic folosit la întocmirea planurilor. *s.n., pl.* tahigrafe.
tahigrafie (înv.) Stenografie. *s.f., art.* tahigrafia, *g.-d. art.* tahigrafiei, *pl.* tahigrafii, *art.* tahigrafiile.
tahilalie (med.) Vorbire precipitată cu debit mare de cuvinte. *s.f., art.* tahilalia, *g.-d. art.* tahilaliei, *pl.* tahilalii, *art.* tahilaliile.
tahimetrie Metodă de măsurare a distanţelor, a unghiurilor etc. cu ajutorul tahimetrului. *s.f., art.* tahimetria, *g.-d. art.* tahimetriei.
tahimetric,-ă Referitor la tahimetrie. *adj., pl.* tahimetrici,-ce.

tahimetru Instrument topografic prin care se determină optic distanța până la un punct vizat. *s.n., art.* tahimetrul, *pl.* tahimetre.
tahion (-hi-on) (fiz.) Particulă elementară ipotetică, a cărei viteză ar fi superioară vitezei luminii. *s.m., pl.* tahioni.
tahipnee (med.) Accelerare a ritmului respirației din cauza unor boli respiratorii, cardiace etc. *s.f., art.* tahipneea, *g.-d. art.* tahipneei, *pl.* tahipnee.
tahiscop Aparat pentru studierea pieselor în mișcare ale unui dispozitiv mecanic, cu ajutorul unor fotografii parțiale. *s.n., pl.* tahiscoape.
tahistoscop Aparat pentru testarea atenției, percepției etc. unei persoane, prin prezentarea, pentru scurt timp, a unor desene, cuvinte, litere etc. *s.n, pl.* tahistoscoape.
tahistoscopic,-ă De tahistoscop. *adj., pl.* tahistoscopici,-ce.
tahmin (înv.) Socoteală, deviz aproximativ; (p. ext.) aproximație. *s.n., pl.* tahminuri.
tahogenerator Tahometru electric. *s.n., pl.* tahogeneratoare.
tahograf/tahigraf Aparat care înregistrează sub formă de diagrame date privind conducerea mașinii. *s.n., pl.* tahografe/tahigrafe.
tahometru 1. Instrument cu care se măsoară viteza unghiulară și turațiile unei piese rotitoare. //~ *electric* = tahometru alcătuit dintr-un mic generator și dintr-un voltmetru electric, a cărui scală este gradată în unități de viteză unghiulară sau de turație; tahogenerator. *s.n., art.* tahometrul, *pl.* tahometre.
taht (înv.) 1. Tron împărătesc; scaun domnesc. 2. Sediu al unei instituții. 3. Stație de poștă; poștă. *s.n., pl.* tahturi.
tai/tai-tai (reg., în vorbirea copiilor sau în vorbirea cu copiii) Termen de salut folosit la despărțire; pa. */A face ~ cu mâna* = a flutura mâna, în semn de rămas-bun. *interj.*
taică (pop.) 1. Tată. 2. Termen afectiv cu care se adresează cineva unui om mai în vârstă sau un om mai în vârstă unuia mai tânăr, un părinte copilului său etc. 3. (determinat prin „părinte" sau „popă") Termen de adresare către un preot. *s.m., art.* taica, *g.-d. art.* taichii/lui taica. *voc.* taică.
taie-fugă (pop.) Persoană fricoasă. *s.m.* și *f., g.-d.* lui taie-fugă, *pl.* taie-fugă.
taier/tăier (reg.) Taler, farfurie întinsă. *s.n., pl.* taiere/ tăiere.
taifas Conversație familiară; flecăreală, pălăvrăgeală, taifet. *s.n., pl.* taifasuri.
taifet (înv.) Taifas. *s.n., pl.* taifeturi.
taifun Vânt foarte puternic cu furtună și cu vârtejuri, specific regiunilor tropicale; ciclon tropical. *s.n., pl.* taifunuri.
taiga Pădure de conifere din Siberia și din partea europeană a Rusiei; (p. ext.) nume dat subzonei pădurilor de conifere din nordul zonei temperate a emisferei boreale. *s.f., art.* taigaua, *g.-d. art.* taigalei, *pl.* taigale, *art.* taigalele.
tain 1. Rație de alimente sau de băutură care se dă cuiva în schimbul unor servicii prestate. //(înv.) Rație zilnică de alimente ce se dădea ostașilor; rație zilnică dată de către domnitor sau boieri subalternilor. //Sumă de bani care se dădea zilnic servitorilor. 2. Rație de nutreț care se dă animalelor într-o unitate de timp. 3. Parte care revine cuiva în urma unei împărțeli. *s.n., pl.* tainuri.
taină 1. Ceea ce este de neînțeles; mister. 2. Secret. /(înv.) *De ~* = intim, particular. *A sta de ~* = a întreține o conversație cu caracter intim. *În ~* = pe ascuns, discret. 3. (fig.) Loc ascuns. 4. (bis.) *Sfintele ~* sau *cele șapte ~* = cele șapte ritualuri din religia creștină (botezul, căsătoria, spovedania etc.) prin care credincioșii cred că li se transmite harul divin. *Cina cea de ~* = cina luată de Hristos cu apostolii săi în seara dinaintea răstignirii. *s.f., g.-d. art.* tainei, *pl.* taine.
tainic,-ă 1. Plin de taină, de mister. 2. Ținut secret. //Ascuns. ///(adv) Pe furiș. //Intim. 3. (despre locuri) Ferit, izolat. 4. (despre oameni) Singuratic. 5. Tăcut, retras. *adj., pl.* tainici,-ce.
tainiță (rar) Groapă săpată în pământ; ascunzătoare. *s.f., g.-d. art.* tainiței, *pl.* tainițe.
taior Costum femeiesc compus din fustă și jachetă. //Jachetă (căptușită) de stofă. *s.n., pl.* taioare.
tai (bot.) Organ vegetativ rudimentar al unor plante inferioare. *s.n., pl.* taluri.
talabă Grapă; tăvălug cu colți de oțel pentru sfărâmat bulgării de pământ. *s.f., g.-d. art.* talabei, *pl.* talabe.
talaj v. **talaș.**
talamic,-ă (anat.) Care ține de talamus. *adj., pl.* talamici,-ce.
talamus Parte a encefalului situată la baza creierului, cu rol esențial în integrarea excitațiilor senzitive și senzoriale care merg la scoarța cerebrală. *s.n.*
talan[1] (pop.) Cal bătrân și slab. *s.m., pl.* talani.
talan[2] (med.) Dalac. *s.n.*
talancă v. **talangă.**
talangă Clopot care atârnă la gâtul vitelor și al oilor. [*var.* talancă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tălăngii, *pl.* tălăngi.
talant 1. Unitate de măsură pentru greutăți folosită în Grecia antică. 2. Monedă de aur sau de argint folosită în Grecia antică. *s.m., pl.* talanți.
talar (înv.) Haină lungă, purtată în trecut ca uniformă de membrii unor asociații sau corpuri profesionale și de unele unități militare. *s.n., pl.* talare.
talasemie (med.) Boală ereditară gravă, caracterizată printr-o anemie progresivă. *s.f., art.* talasemia, *g.-d. art.* talasemiei, *pl.* talasemii, *art.* talasemiile.
talasocrație (rar) Putere întemeiată pe supremația maritimă; stăpânire asupra mărilor. *s.f., art.* talasocrația, *g.-d. art.* talasocrației.
talasofobie Teamă patologică față de mare. *s.f., art.* talasofobia, *g.-d. art.* talasofobiei.
talasogeneză Proces de formare a mărilor și oceanelor. *s.f., g.-d. art.* talasogenezei.
talasografie Studiul mărilor. *s.f., art.* talasografia, *g.-d. art.* talasografiei.
talasoterapie Tratament al reumatismului, al bolilor respiratorii etc. prin băi de mare și aer marin. [*var* talazoterapie *s.f.*] *s.f., art.* talasoterapia, *g.-d. art.* talasoterapiei.
talaș (colectiv) 1. Așchii lungi și răsucite care rezultă din prelucrarea lemnului cu rindeaua sau cu unelte cu tăiș lat. 2. Totalitatea uneltelor de care au nevoie unii meseriași (cizmari, dulgheri). [*var.* talaj *s.n.*] *s.n.*
talașcă (reg.) Curea de încins mijlocul; cingătoare. *s.f., g.-d. art.* tălăștii, *pl.* tălăști.
tala-tala (reg.) Cuvânt care redă zgomotul (surd) produs de vorbărie. //(adv.) Încet-încet. *interj.*
talaz Val mare (stârnit de furtună) pe mări și oceane; (p. gener.) val. *s.n., pl.* talazuri.
talazoterapie v. **talasoterapie.**
taiă (reg.) 1. Adunare gălăgioasă de oameni. 2. Taifas. *A sta de ~.* 3. Gălăgie. *s.f., g.-d. art.* talei, *pl.* tale.
taiâm v. **talim.**
talc Silicat hidratat de magneziu, de culoare albă-verzuie, folosit în industria textilă, în farmacie etc. *s.n.*
talcioc Piață de vechituri. *s.n., pl.* talcioocuri.
talcoză (med.) Boală profesională datorată inhalării pulberii de talc. *s.f., g.-d. art.* talcozei, *pl.* talcoze.
talcșist Talc în stare naturală, dispus în formă de straturi lamelare în roci. *s.n., pl.* talcșisturi.
tale quale (qu *pron.* cv) (lat.) Așa cum este; ca atare. *loc. adv.*
talent 1. Capacitate, aptitudine deosebită într-un anumit domeniu, într-o activitate creatoare. */De ~* = talentat. 2. Persoană cu aptitudini remarcabile. *s.n., pl.* talente.

talentat,-ă Care are talent; înzestrat. *adj., pl.* talentaţi,-te.
taler[1] Monedă austriacă de argint, care a circulat şi în ţările române. */~ cu două feţe* = om ipocrit, fals. *s.m., pl.* taleri.
taler[2] 1. Vas plat de lemn, de pământ sau de metal, din care se mănâncă; talger. 2. Fiecare dintre cele două discuri ale unei balanţe. 3. Fiecare dintre cele două discuri de alamă folosite în fanfară sau în orchestră pentru a marca ritmul sau cadenţa. 4. Piesă subţire de metal, de lemn etc. de formă plată şi aproximativ rotundă, cu diverse utilizări în tehnică. 5. Disc care serveşte ca ţintă mobilă în tirul sportiv. //(la pl.) Probă sportivă care constă în tragerea cu arme de vânătoare în talere[2] (5). *s.n., pl.* talere.
talerist,-ă Sportiv care practică sportul cu talere[2]. *s.m., pl.* taleriști; *s.f., g.-d. art.* taleristei, *pl.* taleriste.
talger Taler[2]. *s.n., pl.* talgere.
talgeraş Diminutiv al lui talger. *s.n., pl.* talgeraşe.
talhâş (înv.) 1. Raport al marelui vizir către sultan, pentru numirea sau mazilirea unui domn din ţările vasale. 2. Firman. *s.n., pl.* talhâşuri.
talhâşciu (înv.) Demnitar la curtea otomană, care prezenta sultanului rapoartele marelui vizir şi care transmitea firmanele împărăteşti. *s.m., art.* talhâşciul, *pl.* talhâşcii, *art.* talhâşciii.
talian (-li-an) (reg.) Năvod de pescuit fixat cu ancore şi cu piloni. *s.n., pl.* taliane.
taliban Persoană aparţinând unei populaţii afgane care urmează foarte strict legile Islamului, îndeosebi în privinţa situaţiei femeii. *s.m., pl.* talibani.
talie (-li-e) 1. Partea de la mijloc, mai subţire, a corpului omenesc, deasupra şoldurilor; mijloc. 2. Parte a unui obiect de îmbrăcăminte care acoperă mijlocul. */Pe ~* = strâmtat în dreptul mijlocului. *În ~* = îmbrăcat numai în haină sau în rochie (fără palton sau pardesiu). *Fără ~* = care cade drept fără să marcheze talia. //Parte a corpului omenesc cuprinsă între umeri şi şolduri; trunchi. 3. Înălţime a unei persoane; statură. 4. (fig.) Nivel, calitate, valoare. */De ~* = de valoare, de talent. *A fi de ~a cuiva* = a avea aceeaşi valoare, pricepere, talent etc. ca... 5. Mărime, grosime, conformaţie a corpului, după care se confecţionează obiectele de îmbrăcăminte. 6. (rar) Timpul cât durează împărţirea tuturor cărţilor la o partidă de bacara. *s.f., art.* talia, *g.-d. art.* taliei, *pl.* talii, *art.* taliile.
talim/talâm (înv.) 1. Plecăciune, reverenţă. 2. Deprindere; gest. *s.n., pl.* talimuri/talâmuri.
talion[1] (-li-on) (reg.) Ban vechi. *s.m., pl.* talioni.
talion[2] (-li-on) (reg., înv.) 1. Plantă erbacee cu frunze late, folosită în medicina populară. 2. Plasture făcut din ceară galbenă amestecată cu terebentină. *s.m.*
talion[3] (-li-on) Pedeapsă, răzbunare echivalentă cu ofensa. */Legea ~ului* = lege penală la unele popoare din vechime, prin care pedepsirea unui vinovat se făcea în acelaşi fel în care procedase şi el cu victima sa. *s.n.*
talionic,-ă (-li-o-) (rar) Potrivit legii talionului. *adj., pl.* talionici,-ce.
talisman Amuletă. *s.n., pl.* talismane.
taliu Metal rar de culoare albă-albăstruie asemănător cu plumbul. *s.n., art.* taliul.
talk-show (tocşou) (angl.) Conversaţie între un moderator şi mai mulţi invitaţi pe o anumită temă, transmisă la radio sau la televiziune. *s.n., art.* talk-show-ul, *pl.* talk-show-uri.
talkie-walkie (toki-woki) (angl., tehn.) Walkie-talkie. *s.n.*
talmeş-balmeş (fam.) Amestecătură, dezordine; încâlceală. *s.n.*
Talmud Carte religioasă la evrei, care conţine interpretarea Vechiului Testament. *s.prop.n.*
talmudic,-ă Referitor la Talmud, la prescripţiile acestuia. *adj., pl.* talmudici,-ce.
talmudism 1 Studiul Talmudului. 2. (fig.) Tendinţă de a privi lucrurile rigid, dogmatic. //Interpretare speculativă a unei probleme. *s.n.*
talmudist,-ă 1. Persoană care cunoaşte şi interpretează Talmudul; adept al învăţăturii Talmudului. 2. (fig.) Persoană dogmatică sau care face exces de subtilităţi şi de exprimări artificiale. *s.m., pl.* talmudişti; *s.f., g.-d. art.* talmudistei, *pl.* talmudiste.
talofită (la pl.) Încrengătură de plante inferioare, al căror corp vegetativ este un tal; (la sg.) plantă din această încrengătură. *s.f., g.-d. art.* talofitei, *pl.* talofite.
talon 1. Parte care rămâne la cotorul unui chitanţier, al unui bonier etc., după ce s-au rupt filele detaşabile. 2. Parte a ciorapului care acoperă călcâiul. 3. Fiecare dintre cele două margini îngroşate şi întărite ale unei anvelope. 4. Partidă la unele jocuri de cărţi. *s.n., pl.* talоane.
talona *tr.* 1. (sport) A urmări îndeaproape pe adversar. 2. (fam.) A urmări pe cineva de aproape, a se ţine scai de cineva. 3. (la rugbi) A trage cu piciorul balonul din grămadă. *vb. I, ind. prez. 3* talonează.
talonaj (la jocul de rugbi) Talonare. *s.n.*
talonare (mai ales la jocul de rugbi) Acţiunea de a talona; talonaj. *s.f., g.-d. art.* talonării, *pl.* talonări.
talonor Jucător de rugbi care are sarcina de a talona mingea. *s.m., pl.* talonori.
talonet v. **talonetă.**
talonetă 1. Bucată de carton, prinsă în dreptul călcâiului la un obiect de încălţăminte pentru a asigura rezistenţa îmbinării. //Branţ. 2. Bucată de stofă cusută la marginea de jos a pantalonilor, în interior, pentru a evita uzura în acel loc. [*var.* talonet *s.n.*] *s.f., art.* talonetei, *pl.* talonete.
talpa-gâştei 1. Ridurile de la coada ochiului (la persoanele vârstnice). 2. (fam.) Scris dezordonat. 3. Plantă erbacee cu tulpină puternică şi cu flori mici, roz. 4. Loc unde se încrucişează mai multe drumuri. *s.f. art., g.-d. art.* tălpii-gâştei.
talpa-stâncii Mică plantă erbacee cu tulpina târâtoare şi cu flori albe. *s.f. art., g.-d. art.* tălpii-stâncii.
talpă A. 1. Partea inferioară a labei piciorului la om şi la unele animale, de la degete până la călcâi. */A o apuca la ~* sau *a-şi lua ~ile la spinare* = a pleca, a o şterge. *A-l frige pământul sub ~i* = a fi nerăbdător (să facă ceva sau să plece undeva). 2. Partea de dedesubt a încălţămintei sau a ciorapului, care protejează talpa (A.1). 3. Piele groasă, tăbăcită, din care se confecţionează pingele şi tocuri la încălţăminte. */~ artificială* = material fabricat din înlocuitori, folosit la branţuri, bombeuri etc. B. 1. Grindă care se aşază la baza unei construcţii. */~a casei* = bărbatul, capul familiei. *~a ţării* = ţărănimea (considerată ca temelie a ţării). *~a iadului* =a) (în basme) temelia iadului, mama căpeteniei dracilor; b) om foarte rău, păcătos. 2. Fiecare dintre cele două lemne orizontale care alcătuiesc scheletul războiului de ţesut. 3. Fiecare dintre cele două suporturi laterale pe care alunecă sania. 4. (fig.) Bază, sprijin. 5. Partea de dedesubt a unei piese, a unei construcţii prin care aceasta se sprijină pe teren, pe un suport etc. //Suport pe care se clădeşte o claie, un stog. //Plaz (la plug). //Partea care formează fundul unui scoc de moară, de joagăr etc. //Partea de dedesubt a corabiei. //Partea de jos, lăţită, a unei şine. //Extremitate a unui pat de puşcă, pe care se sprijină arma când stă vertical. //Bază a unei excavaţii miniere sau a unei găuri de sondă. //Partea inferioară, mai lăţită, a unei litere tipografice. *s.f., g.-d. art.* tălpii, *pl.* tălpi.
talpină Material folosit ca înlocuitor de talpă pentru încălţăminte, obţinut pe cale sintetică. *s.f., g.-d. art.* talpinei, *pl.* talpine.

talus (anat.) Călcâi. *s.n., pl.* talusuri.
taluz Teren în pantă care mărgineşte lateral un rambleu sau un debleu; teren în pantă. *s.n., pl.* taluzuri.
taluza *tr.* A construi un taluz. *vb. I, ind. prez. 3* taluzează.
taluzare Acţiunea de a taluza. *s.f., g.-d. art.* taluzării, *pl.* taluzări.
talveg (geogr.) Linie care uneşte punctele cele mai adânci din lungul unei ape curgătoare sau ale unei văi uscate. *s.n., pl.* talveguri.
taman (pop.) 1. Tocmai, exact. 2. Mai ales, în special. 3. De-abia. *adv.*
tamar Unealtă de care se servesc zidarii la căratul cărămizilor, formată dintr-o scândură cu un suport în partea de jos, care se poartă în spate, legată cu nişte frânghii. *s.n., pl.* tamare.
tamarin Arbore tropical cu flori galbene, din ale cărui fructe se prepară o băutură răcoritoare. *s.m., pl.* tamarini.
tamarişcă Nume dat mai multor specii de arbuşti ornamentali, cu flori albe sau roz. //Cătină. [*var.* tamarix *s.m.*] *s.f.*
tamarix v. **tamariscă.**
tamazlâc (înv.) Cireadă de vite. *s.n., pl.* tamazlâcuri.
tamâş Proptea care se aşază sub un butoi pentru a-l împiedica să se rostogolească. *s.n., pl.* tamâşuri.
tambuchi Deschizătură în puntea unei nave, care permite accesul în încăperile de sub punte. *s.n., pl.* tambuchiuri.
tambur[1] 1. (înv.) Toboşar. 2. Piesă în formă de cilindru gol, fixă sau mobilă, cu diferite întrebuinţări în tehnică; tobă. *s.m., pl.* tamburi.
tambur[2] 1. (arhit.) Porţiune cilindrică sau prismatică între o cupolă şi arcurile sau zidurile care limitează un spaţiu boltit. 2. Vestibul cuprins între două rânduri de uşi. //Spaţiu în care se roteşte o uşă pivotantă. *s.n., pl.* tamburе.
tambură Vechi instrument muzical, asemănător cu mandolina. *s.f., g.-d. art.* tamburei, *pl.* tamburе.
tamburin v. **tamburină.**
tamburina *intr.* (livr.) A bate (cu degetele) uşor şi ritmic în ceva. *vb. I, ind. prez. 3* tamburinează.
tamburinare Acţiunea de a tamburina. *s.f., g.-d. art.* tamburinării, *pl.* tamburinări.
tamburină Instrument muzical, asemănător cu toba, cu zurgălăi pe margine, care este lovit cu mâna. [*var.* tamburin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* tamburinei, *pl.* tamburine.
tambur-major (înv.) Subofiţer care conduce o fanfară militară; (p. ext) plutonier (într-o fanfară militară). *s.m., pl.* tamburi-majori.
tam-nesam v. **tam-nisam.**
tam-nisam (pop, fam.) Nitam-nisam. [*var.* tam-nesam *adv.*] *adv.*
tampon 1. Bucată mare de vată sau de tifon sterilizat, care se aplică pe o rană. 2. (tehn.) Disc de oţel, prevăzut cu un resort puternic, montat la vagoanele de cale ferată, la tramvaie etc. pentru a amortiza şocurile dintre vehicule în timpul mersului. 3. Accesoriu de birou, format dintr-o placă curbată, pe care se pune hârtie sugativă. 4. Substanţă care împiedică un proces chimic. *s.n., pl.* tampoane.
tampona 1. *refl. recipr.* (despre vehicule) A se lovi, a se ciocni. 2. *tr.* A atinge uşor şi repetat o suprafaţă a corpului cu un tampon pentru a absorbi transpiraţia sau secreţiile unei răni. *vb. I, ind. prez. 3* tamponează.
tamponament (rar) Oprire a unei sângerări cu ajutorul unor tampoane de vată, de tifon etc. *s.n., pl.* tamponamente.
tamponare Acţiunea de a (se) tampona. *s.f., g.-d. art.* tamponării, *pl.* tamponări.
tam-tam 1. Instrumentul muzical de percuţie alcătuit dintr-un disc de metal, care, lovit cu un ciocănel, produce sunete puternice; gong. 2. Instrument muzical african asemănător cu toba; muzica executată cu acest instrument. 3. (fig.) Zgomot mare, zarvă. *s.n., pl.* tam-tamuri.
tanagra Statuetă de pământ ars găsită în necropolele de la Tanagra (Grecia). *s.f., g.-d. art.* tanagrei, *pl.* tanagre.
tanaj (rar) Tăbăcire. *s.n., pl.* tanaje.
tanana (reg.) Numele unui dans ţigănesc; melodie după care el se execută; tananica. *s.f., art.* tananana.
tananica (reg.) Tanana. *s.f. art., neart.* tananică, *g.-d. art.* tananicii.
tanant Substanţă chimică folosită la tăbăcirea pieilor crude. //(adj.) *Material~. s.m., pl.* tananţi.
tanat Sare sau ester al acidului tanic. *s.m., pl.* tanaţi.
tanatofobie Teamă morbidă de moarte. *s.f., art.* tanatofobia, *g.-d. art.* tanatofobiei.
tanatogenează (biol.) Studiu al cauzelor şi mecanismelor care provoacă moartea. *s.f., g.-d. art.* tanatogenezei.
tanatologie Ştiinţa care studiază semnele, condiţiile şi natura morţii. *s.f., art.* tanatologia, *g.-d. art.* tanatologiei.
tanăt (reg.) Grizu. *s.m.*
tanc 1. Autovehicul de luptă blindat, înarmat cu tunuri şi mitraliere, având roţile montate pe şenile. 2. Rezervor din tablă de oţel pentru diferite lichide. /~ *petrolier* = navă destinată transportului produselor petroliere. 3. Vagonet metalic folosit în mine, cu capacitatea de o tonă. *s.n., pl.* tancuri.
tanchetă Tanc uşor cu blindaj subţire. *s.f., g.-d. art.* tanchetei, *pl.* tanchete.
tanchist,-ă Militar care face parte dintr-o unitate de tancuri. *s.m., pl.* tanchişti; *s.f., g.-d. art.* tanchistei, *pl.* tanchiste.
tancodrom Teren amenajat pentru instruirea militarilor în conducerea maşinilor de luptă. *s.n., pl.* tancodromuri.
tandalic,-ă (reg., şi s.) Care umblă fără rost; aiurit. *adj., pl.* tandalici,-ce.
tandaiuţă Scândurică, având cuie la capete, fixată la războiul de ţesut ca să nu se strângă pânza. *s.f., g.-d. art.* tandaluţei, *pl.* tandaluţe.
tandem 1. Bicicletă pentru două persoane, acţionată de două perechi de pedale. 2. Cilindru compresor mecanic, cu doi tăvălugi. 3. Sistem tehnic alcătuit din mai multe sisteme care lucrează împreună, astfel încât axele lor longitudinale să fie în prelungire. 4. Maşină-unealtă cu mai multe posturi de lucru pentru operaţii succesive de prelucrare a aceloraşi piese. 5. (fig.) Grup de două persoane nedespărţite. *s.n., pl.* tandemuri.
tandreţă v. **tandreţe.**
tandreţe Afecţiune, dragoste plină de duioşie, de delicateţe. [*var.* tandreţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tandreţei.
tandru,-ă Plin de tandreţe, de sensibilitate; drăgăstos. *adj., pl.* tandri,-e.
tandur (înv.) 1. Masă acoperită cu covoare, sub care se aşeza un vas cu mangal pentru a încălzi picioarele celor care şedeau. 2. (fig.) Lene. *s.m., pl.* (1) tandure.
tanduriu,-ie (înv.) Leneş. *adj., pl.* tandurii.
tanea (înv.) Bucată de blană sau de piele de animal. *s.f., art.* taneaua, *g.-d. art.* tanelei, *pl.* tanele, *art.* tanelele.
tanga *intr.* (despre nave, despre avioane) A avea tangaj, a se balansa. *vb. I, ind. prez. 3* tangează.
tangaj Oscilare, balansare a unei nave, a unei aeronave, în jurul axei transversale. *s.n., pl.* tangaje.
tangara (înv.) Instrument muzical turcesc cu coarde. *s.f., art.* tangaraua, *g.-d. art.* tangaralei, *pl.* tangarale, *art.* tangaralele.
tangent,-ă (despre drepte, planuri) Care atinge într-un singur punct o linie, o figură geometrică, o suprafaţă etc. *adj., pl.* tangenţi,-te.
tangentă 1. Dreaptă care atinge o curbă într-un singur punct. /*În* (sau *prin*) ~ = tangenţial. A scăpa prin ~ = a se

eschiva dintr-o situație dificilă, prinzând momentul potrivit. 2. Funcție trigonometrică egală cu câtul dintre funcția sinus și funcția cosinus. *s.f., g-d art.* tangentei, *pl.* tangente.

tangență 1. Poziția a două figuri geometrice tangente; atingere. 2. (fig.) Legătură trecătoare. *s.f., g.-d. art.* tangenței, *pl.* tangențe.

tangențial,-ă (-ți-al) 1. Referitor la tangentă. 2. (fig., adv.) Atins în treacăt; (p. ext.) indirect, printre altele. *adj., pl.* tangențiali,-e.

tanghir Placă transparentă de gelatină sau de masă plastică, având pe o față, în relief, puncte sau linii de diferite forme, folosită la obținerea umbrelor sau semitonurilor la tipărirea manuală. *s.n., pl.* tanghire.

tangibil,-ă Care poate fi atins, pipăit; (fig.) real. *adj., pl.* tangibili,-e.

tangon (mar.) 1. Drug de lemn întrebuințat la legarea unei bărci aflate pe apă de bordajul navei. 2. Catarg orizontal mobil, cu funii și scară, folosit pe timp de furtună pentru coborârea și urcarea oamenilor în și din barcă. *s.n., pl.* tangoane.

tangou Dans de perechi cu ritmul lent, în doi timpi; melodia după care se dansează. *s.n., art.* tangoul, *pl.* tangouri.

tanic,-ă Taninos. */Acid ~* = tanin. *adj., pl.* tanici,-ce.

tanin Produs vegetal cu gust astringent, solubil în apă, folosit pentru tăbăcitul pieilor. *s.n., pl.* taninuri.

taninos,-oasă Care conține tanin. *adj., pl.* taninoși,-oase.

taniza *tr* A adăuga tanin în vin sau în must pentru a-l îmbunătăți. *vb. I, ind. prez. 3* taniniază.

tanizare Acțiunea de a taniza. *s.f., g.-d. art.* tanizării, *pl.* tanizări.

tantal Metal rar, lucios, ductil, maleabil și foarte dur. *s.n.*

tantalic,-ă (despre dorințe, nevoi, aspirații) Care nu poate fi împlinit; zadarnic. *adj., pl.* tantalici,-ce.

tantalit Minereu cristalizat de fier și mangan, din care se extrage tantalul. *s.n., pl.* tantaliturі.

tanti (fam.) Mătușă. //Termen cu care copiii se adresează unei femei. *s.f., g.-d. art.* lui tanti.

tantiemă (-ti-e-) 1. Indemnizație specială acordată unor funcționari superiori și membrilor consiliilor de administrație ale societăților comerciale pentru participare la conducerea lor. 2. Comision procentual acordat intermediarilor de afaceri. 3. (în trecut) Onorariu cuvenit unui autor dramatic, calculat în raport cu încasările unui teatru la reprezentațiile pieselor sale. *s.f., g.-d. art.* tantiemei, *pl.* tantieme.

tantrism Denumire dată mai multor curente religioase din India, din secolele IX-XIII, opuse brahmanismului. *s.n.*

tanzanian,-ă (-ni-an) (Locuitor) din Tanzania. *adj., s.m.* și *f., pl.* tanzanieni,-e.

taoism/daoism Direcție în filosofia antică chineză, care avea la bază noțiunea de „tao", suflu divin. *s.n.*

taolă (reg.) Cot al unui râu. *s.f., g.-d. art.* taolei, *pl.* taole.

tapa 1. *tr* (fam.) A lua bani de la cineva sub formă de împrumut (dar fără intenția de a-i înapoia). 2. *tr* și *refl.* A (se) pieptăna în așa fel încât să poată da părului o formă înaltă, înfoiată. 3. *intr.* (rar) A bate la mașina de scris, a lovi clapele la pian etc. *vb. I, ind. prez. 3* tapează.

tapaj Zgomot violent și confuz; gălăgie, scandal. *s.n.*

tapangea (înv.) Lovitură dată cu palma; palmă. *s.f., art.* tapangeaua, *g.-d. art.* tapangelei, *pl.* tapangele, *art.* tapangelele.

tapare Acțiunea de a (se) tapa. *s.f., g.-d. art.* tapării, *pl.* tapări.

tapă 1. Scobitură, tăietură făcută la capetele lemnelor de construcție pentru a le putea îmbina unele cu altele. 2. Tăietură făcută la baza unui arbore, când se lovește cu toporul o dată pieziș și altă dată orizontal. *s.f., g.-d. art.* tapei, *pl.* tape.

tapet 1. Hârtie, pânză etc. imprimată cu desene care se aplică pe pereții camerelor în loc de zugrăveală. 2. *A pune* (sau *a aduce*, rar, *a veni*) *pe ~* = a aduce în discuție. *A fi pe ~* = a fi subiectul convorbirii. 3. (înv.) Covor mic. *s.n., pl.* tapete.

tapeta *tr.* 1. A acoperi cu tapet (1) pereții unei încăperi. 2. A unge cu ulei și a presăra cu făină o formă pentru prăjituri. *vb. I, ind. prez. 3* tapetează.

tapetare Acțiunea de a tapeta. *s.f., g.-d. art.* tapetării, *pl.* tapetări.

tapeur (tapör) (fr.) Persoană care împrumută bani fără intenția de a-i restitui. *s.m., pl.* tapeuri.

tapinos (înv., pop.) Cu umilință. *adv.*

tapioca (-pi-o-) Făină extrasă din tuberculii manioculuі. *s.f., art.* tapioca.

tapir Mamifer erbivor din zona tropicală, imparicopitat, având nasul prelungit cu o trompă scurtă. *s.m., pl.* tapiri.

tapisa *tr.* 1. A îmbrăca scheletul unei mobile cu stofă, cu pânză etc., peste materialul de umplutură, elementele elastice și pânza de rezistență; a capitona. 2. A tapeta (1). *vb. I, ind. prez. 3* tapisează.

tapisare Acțiunea de a tapisa. *s.f., g.-d. art.* tapisării, *pl.* tapisări.

tapiser Specialist în lucrări de tapiserie. *s.m., pl.* tapiseri.

tapiserie 1. Țesătură decorativă de lână sau de mătase, folosită la împodobirea pereților sau a unor mobile. 2. Lucru de mână făcut pe o canava cu lână, cu mătase etc. 3. Hârtie pictată sau mătase cu care se acoperă pereții. *s.f., art.* tapiseria, *g.-d. art.* tapiseriei, *pl.* tapiserii, *art.* tapiseriile.

tapița *tr.* A îmbrăca o mobilă cu țesătură, piele etc. *vb. I, ind. prez. 3* tapițează.

tapițer Meșter specialist în lucrări de tapițerie. *s.m., pl.* tapițeri.

tapițerie 1. Meseria tapițerului. 2. Atelier unde se lucrează obiecte făcute de tapițer. 3. Partea tapițată a unei mobile. *s.f., art.* tapițeria, *g.-d. art.* tapițeriei, *pl.* (2, 3) tapițerii, *art.* tapițeriile.

tapoșnic Plantă erbacee din familia labiatelor, cu flori purpurii, cu tulpina ramificată acoperită cu peri moi. *s.m., pl.* tapoșnici.

tapota *tr.* A bate ușor țesuturile cu palma pentru masaj. *vb. I, ind. prez. 3* tapotează.

tapotare Acțiunea de a tapota. *s.f., g.-d. art.* tapotării, *pl.* tapotări.

tapură (tehn.) Fisură în interiorul unei piese metalice, produsă, de obicei, în timpul turnării. *s.f., g.-d. art.* tapurii, *pl.* tapuri.

tar (înv.) Greutate, încărcătură pe care o duce un om sau un animal. *s.n., pl.* taruri.

tara v. **tară**[1].

tarabagiu Negustor ambulant care vinde la o tarabă. *s.m., art.* tarabagiul, *pl.* tarabagii, *art.* tarabagiii.

tarabă Masă pe care negustorii își vând marfa în piețe sau în târguri. */De ~* = de calitate proastă. *s.f., g.-d. art.* tarabei, *pl.* tarabe.

tarabostes (lat.) Denumire dată (de latini) aristocraților geto-daci. *s.m. pl.*

tarabulus (înv.) Șal care se înfășura în jurul capului sau se purta la cingătoare. *s.n., pl.* tarabuluse.

tarac Stâlp bătut în pământ, servind ca element de susținere pentru un pod, un gard etc. [*var.* taraș *s.m.*] *s.m., pl.* taraci.

taracan (reg.) Gândac de bucătărie. *s.m., pl.* taracani.

taraf 1. Mică formație muzicală (de lăutari); bandă[1] (3). 2. (înv.) Gașcă. *s.n., pl.* tarafuri.

taragot Instrument muzical popular de suflat, format dintr-un tub conic de metal cu ancie simplă. *s.n., pl.* taragoturi.

taramă Icre de calitate inferioară. *s.f., art.* taramaua, *g.-d. art.* taramalei.
tarancă (iht., reg.) Ocheană; babuşcă. *s.f., g.-d. art.* tărăncii, *pl.* tărănci.
tarantelă Dans popular napolitan cu un ritm vioi; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* tarantelei, *pl.* tarantele.
tarantism (med.) Convulsie produsă de muşcătura de tarantulă. *s.n.*
tarantulă Specie de păianjen mare, veninos, care trăieşte în zonele meridionale, cu patru ochi mari şi numeroşi ochi mici. *s.f., g.-d. art.* tarantulei, *pl.* tarantule.
tarapana (în Evul Mediu în Moldova şi în Ţara Românească) Monetăria statului. *s.f., art.* tarapanaua, *g.-d. art.* tarapanalei, *pl.* tarapanale, *art.* tarapanalele.
tarapangele (reg.) Legume, zarzavaturi. *s.f. pl., art.* tarapangelele.
tarapangiu (înv.) Meşter care lucra într-o tarapana. *s.m., art.* tarapangiul, *pl.* tarapangii, *art.* tarapangiii.
tarar Maşină folosită în industria morăritului pentru separarea cerealelor de impurităţi. *s.n., pl.* tarare.
tarara (rar) Melodie îndelungată, lentă. *s.f., art.* tararaua, *g.-d. art.* tararalei.
taraş v. **tarac.**
tarat,-ă Plin de vicii, cu tare. *adj., pl.* taraţi,-te.
tară[1] 1. Dara. 2. Greutate nemarcată folosită în laborator (pentru a compensa greutatea recipientului sau a ambalajului. [*var.* tara *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tarei, *pl.* tare.
tară[2] Defect fizic sau moral (ereditar); deficienţă. *s.f., g.-d. art.* tarei, *pl.* tare.
tardigrad[1] (la pl.) Grup de animale mici, cu patru picioare, care se deplasează foarte încet; (la sg.) animal din acest grup. *s.n. pl.* tardigrade.
tardigrad[2]**,-ă** (despre animale) Care merge încet. *adj., pl.* tardigrazi,-de.
tardiv,-ă Care apare, se petrece (mai) târziu. *adj., pl.* tardivi,-e.
tardivitate (rar) Faptul de a fi tardiv; întârziere. *s.f., g.-d. art.* tardivităţii.
tare A. *adj.* 1. Care este rezistent, solid şi nu poate fi uşor străpuns, desfăcut sau despicat; (p. ext.) trainic, durabil. 2. Care este mai consistent decât în mod obişnuit; vârtos; (despre ouă) răscopt; (despre pâine) uscat, vechi. 3. Fără supleţe; (despre pânză sau obiecte din pânză) apretat, scrobit. */Pânză ~* = pânză cu ţesătură rară, folosită în croitorie. 4. (despre fiinţe) Cu rezistenţă fizică (şi psihică); viguros; energic. */A fi ~ de (o) ureche* sau *de urechi* = a fi surd. 5. Energic, dârz, neclintit. */A fi ~ de fire* (sau *de inimă*) = a fi curajos. 6. Care dispune de putere, de autoritate. 7. Care posedă cunoştinţe temeinice; priceput. 8. (despre argumente) Convingător. 9. (despre fenomene ale naturii) Care se manifestă cu violenţă. 10. (despre aer) Răcoros, rece. 11. Care produce o impresie puternică asupra simţurilor; pătrunzător, puternic. //(p. restr.) Picant. 12. (despre unele substanţe alimentare, medicamentoase sau chimice) Cu o concentraţie mare; (despre băuturi alcoolice) cu o concentraţie mare de alcool. 13. (despre culori) Viu, puternic. B. *adv.* 1. Cu forţă, intens. 2. Foarte, mult. 3. Cu glas ridicat. 4. Iute, grabnic. *adj., pl.* tari; *adv.*
targă 1. Pat portabil cu care se transportă răniţii şi bolnavii. 2. Mică platformă portabilă cu care se transportă diferite materiale. 3. *A trage ~a pe uscat* = a fi strâmtorat băneşte, a o duce greu. *s.f., g.-d. art.* tărgii, *pl.* tărgi.
tarhan (entom., reg.) Şvab[1]. *s.m., pl.* tarhani.
tarhon Plantă erbacee aromatică cu frunze bogate în uleiuri eterice. *s.m.*
tarif 1. Preţ fixat pentru anumite prestaţii de servicii, pentru vânzarea anumitor articole etc. 2. Listă cuprinzând preţurile unor servicii, materiale etc. 3. *~ vamal* = tabel cuprinzând produsele asupra cărora statul stabileşte taxe vamale. 4. Retribuţie oficială stabilită pentru o anumită muncă. *s.n., pl.* tarife.
tarifa *tr.* (rar) A stabili un tarif; a taxa. *vb. I, ind. prez. 3* tarifează.
tarifar,-ă Referitor la tarif; (despre preţuri, salarii, taxe) stabilit prin tarif. *adj., pl.* tarifari,-e.
tarifare Acţiunea de a tarifa. *s.f., g.-d. art.* tarifării, *pl.* tarifări.
tarisfat (reg.) Bărbat (mai în vârstă) care are un rol conducător în ceremonialul nunţii ţărăneşti; staroste. *s.m., pl.* tarisfaţi.
tarla 1. Suprafaţă de teren agricol; cultura de pe o astfel de suprafaţă. 2. (reg.) Drum sau teren îngust care desparte semănăturile. *s.f., art.* tarlaua *g.-d. art.* tarlalei, *pl.* tarlale, *art.* tarlalele.
tarlaliza *tr.* (rar) A împărţi o suprafaţă de teren sau o păşune în tarlale (1). *vb. I, ind. prez. 3* tarlalizează.
tarlalizare (rar) Acţiunea de a tarlaliza. *s.f., g.-d. art.* tarlalizării, *pl.* tarlalizări.
tarlatan (înv.) Muselină de bumbac, foarte subţire, de culoare deschisă. *s.n.*
tarniţă (pop.) 1. Şa de lemn sau (rar) de piele folosită la călărit sau la transportul unor poveri. 2. Culme; coamă de munte sau de deal în formă de şa. 3. (reg.) Drum de munte, bătut de oi sau de vite. *s.f., g.-d. art.* tarniţei, *pl.* tarniţe.
taro Denumire a unor plante tropicale cu tuberculi comestibili. *s.m.*
taroc Numele unui joc de cărţi. *s.n.*
tarod (tehn.) Burghiu de filetat. *s.m., pl.* tarozi.
taroda *tr.* (tehn.) A găuri în spirală o piesă în care urmează să intre un şurub. *vb. I, ind. prez. 3* tarodează.
tarodare Acţiunea de a taroda. *s.f., g.-d. art.* tarodării, *pl.* tarodări.
tarot Joc de cărţi (mai lungi şi cu alte desene decât cele obişnuite), folosit în cartomanţie. *s.n.*
tarpan Cal sălbatic din stepele Asiei, de culoare brună, cu capul scurt şi gros. *s.m., pl.* tarpani.
tars 1. Partea posterioară a scheletului labei piciorului, formată din şapte oase. 2. Parte terminală a piciorului insectelor, formată din 1-5 segmente şi terminată de obicei cu una sau cu două gheare. 3. Scheletul fibrocartilaginos al pleoapelor. *s.n., pl.* tarsuri.
tarsalgie (med.) Durere a articulaţiei tarsului. *s.f., art.* tarsalgia, *g.-d. art.* tarsalgiei, *pl.* tarsalgii, *art.* tarsalgiile.
tarsectomie (med.) Rezecţie a oaselor tarsului. *s.f., art.* tarsectomia, *g.-d. art.* tarsectomiei, *pl.* tarsectomii, *art.* tarsectomiile.
tarsian,-ă (-si-an) Al tarsului. *adj., pl.* tarsieni,-e.
tarsioidee (-si-o-i-) (la pl.) Subordin de mamifere nocturne, arboricole, insectivore, de mărimea unor şobolani, cu picioarele din spate foarte lungi; (la sg.) mamifer din acest subordin. *s.f., art.* tarsioideea, *g.-d. art.* tarsioideei, *pl.* tarsioidee.
tartaj/trătaj (înv., reg.) 1. Fiecare dintre cele două coperţi ale unei cărţi; scoarţă. 2. Carte scrisă de mână, care servea ca abecedar. *s.n., pl.* tartaje/trătaje.
tartan 1. Ţesătură de lână sau de bumbac, cu carouri mari, divers colorate, folosită în Scoţia. 2. Şal sau pled din tartan (1). 3. Material sintetic folosit pentru amenajarea pistelor de atletism şi a terenurilor sportive în vederea impermeabilizării şi a măririi rezistenţei lor la intemperii. *s.n., pl.* tartane.
tartană Navă mică de transport şi de pescuit, cu o singură pânză triunghiulară, folosită în Marea Mediterană. *s.f., g.-d. art.* tartanei, *pl.* tartane.
tartar[1] 1. (mit.) Infern în care erau chinuiţi cei care păcătuiau faţă de zei. 2. (în credinţa creştină) Iad, infern. *s.n.*

tartar[2] (în sintagma) *Sos ~* = sos foarte picant preparat din maioneză, ceapă și mușt**a**r. *adj. invar*
tartă Prăjitură făcută dintr-un strat subțire de aluat fraged, acoperit cu cremă sau cu fructe. *s.f., g.-d. art.* t**a**rtei, *pl.* t**a**rte.
tartină Felie de pâine (unsă cu unt) pe care se pune brânză, mezeluri etc.; (p. ext.) sandviș. *s.f., g.-d. art.* tartinei, *pl.* tartine.
tartor 1. Căpetenie a dracilor; (p. ext) drac. 2. (fig.) Om fără scrupule, care comite, conduce sau inițiază fapte reprobabile, nelegiuiri. *s.m., pl.* t**a**rtori.
tartoriță 1. Drăcoaică, diavoliță. 2. Femeie rea, afurisită. *s.f., g.-d. art.* tartoriței, *pl.* tartorițe.
tartraj Adăugare de acid tartric în mustul de struguri pentru a-i mări aciditatea. *s.n.*
tartrat Sare sau ester al acidului tartric. *s.m., pl.* tartrați.
tartric (în sintagma) *Acid ~* = acid organic cu gust acru, întrebuințat în industria alimentară, în medicină etc.; sare de lămâie. *adj., pl.* t**a**rtrici.
tartru 1. Sediment depus pe fundul vaselor în care se păstrează vinul; tirighie. 2. (și în *~ dentar*) Substanță calcaroasă de culoare gălbuie sau neagră care se depune pe suprafața dinților. *s.n., art.* t**a**rtrul, *pl.* t**a**rtruri.
tartufism/tartuffism (u pron. ü) Ipocrizie, fățărnicie, fariseism. *s.n.*
tas 1. Vas plat; tipsie, taler[1]; (astăzi) taler[1] la cântar. */A umbla cu ~ul* = a face chetă, a cerși. 2. (înv.) Cupă, ceașcă (de lut). 3. Lighenaș de care se servește bărbierul când bărbierește. 4. Fiecare dintre cele două talere[1] ale chimvalului. 5. Fiecare dintre cele două capace ale unui medalion. [*var.* teas *s.n.*]. *s.n, pl.* t**a**suri.
tasa 1. *tr* A reduce volumul unui material; a comprima prin lovire, apăsare, strângere. 2. *refl.* (despre materiale, terenuri) A se așeza în straturi mai compacte; a deveni mai puțin afânat. *vb. I, ind. prez. 3* tase**a**ză.
tasare Faptul de a (se) tasa; îndesare; cufundare. *s.f., g.-d. art.* tasării, *pl.* tasări.
taseu Nicovală mică folosită de tinichigii pentru a îndrepta tabla. *s.n., art.* tase**u**l, *pl.* tase**u**ri.
tasichinezie (med.) Tendință irezistibilă de a merge, de a alerga, observată la psihopați. *s.f., art.* tasichinezia, *g.-d. art.* tasichineziei, *pl.* tasichinezii, *art.* tasichineziile.
tasma (reg.) Fir sau panglică de mătase, de piele, adesea cu cusături. *s.f., art.* tasmaua, *g.-d. art.* tasmalei, *pl.* tasmale, *art.* tasmalele.
tason Punct unde se concentrează materialul lemnos într-o exploatare forestieră (de obicei în apropierea unei căi de transport). *s.n., pl.* tasoane.
tasta *tr.* (tipogr.). A culege la taster. //A apăsa tastele telefonului, computerului etc. *vb. I, ind. prez. 3* tastează.
tastatură (tehn.) Claviatură (la mașina de scris, la calculator etc.). *s.f., g.-d. art.* tastaturii, *pl.* tastaturi.
tastă (tehn.) Clapă (1). *s.f., g.-d. art.* tastei, *pl.* taste.
taster Dispozitiv al mașinii de cules monotip, prevăzut cu o claviatură, utilizat la înregistrarea textului pe o bandă de hârtie prin perforații diferit combinate. *s.n., pl.* tastere.
tastieră (-ti-e-) 1. Mecanism care declanșează sunetele unui tub de orgă sau coardele unui instrument cu claviatură. 2. Plăcuță de lemn tare, deasupra căreia se întind coardele unor instrumente muzicale. *s.f., g.-d. art.* tastierei, *pl.* tastiere.
taşcă 1. Geantă de piele, sau de pânză în care se țin diferite obiecte. 2. Pungă de piele în care se țin banii, tutunul etc. *s.f., g.-d. art.* tăștii, *pl.* tăști.
tasist,-ă (despre picturi) Realizat în pete de culoare. *adj., pl.* tasiști,-e.
tataie (fam.) 1. Termen folosit de copii pentru a vorbi cu (sau despre) tatăl lor. 2. Bunic. *s.m., art.* tataia, *g.-d. art.* lui tataia/tataiei.
tatami (jap.) 1. Rogojină tradițională japoneză, care servește drept pat. 2. Spațiu delimitat pe care se practică unele sporturi tradiționale japoneze (judo, karate etc.). 3. Așternut din pai pentru plajă. *s.n.*
tata-moșul (pop.) Bunicul. *s.m. art., g.-d. art.* lui tata-moșul.
tata-socru (fam.) Nume dat de ginere sau de noră socrului. *s.m. art.*, tata-socrul, *g.-d. art.* lui tata-socrul.
ta-ta-ta Exclamație care imită vorbăria lungă și inutilă a cuiva, exprimând în același timp nerăbdarea interlocutorului. *interj.*
tată 1. Bărbat considerat în raport cu copiii săi; nume pe care i-l dau copiii lui când i se adresează sau când vorbesc despre el și pe care și-l dă el însuși când vorbește cu copiii săi; taică, părinte. */~ de familie* = bărbat care are copii pe care îi crește; cap de familie. *~ bun* = tată adevărat. *~ vitreg* = al doilea soț al unei femei în raport cu copiii ei dintr-o căsătorie anterioară. *Din ~ în fiu* = din generație în generație. *Calcă pe urmele lui ~-său*, se spune despre cineva care seamănă cu tatăl său la apucături și obiceiuri (rele). *Bucățică-ruptă ~-său* sau *~-său în picioare*, se spune despre un copil care seamănă leit cu tatăl său. *Se leapădă și de ~-său* sau *vinde și pe ~-său*, se spune despre un om rău, lipsit de scrupule. *Unde dă ~a, crește carnea*, se spune când părintele își pedepsește copiii pentru binele lor. *Măi ~!* exclamație de uimire sau de satisfacție. 2. (la vocativ) Termen cu care un bărbat se adresează copiilor săi sau unei alte persoane mai tinere pentru a marca un raport de familiaritate sau de simpatie. 3. (fam.) Termen folosit de cineva pentru a vorbi cu (sau despre) un bărbat mai în vârstă. 4. (urmat de un nume de persoană) Fondator al unui neam, al unei dinastii; strămoș. 5. (fig., fam.) Fondator, creator. 6. (fig.) (glumeț) Cel care întruneșt**e** anumite trăsături într-o măsură mai mare decât alții. *~l hoților. s.m., art.* t**a**ta/(+ atribut) t**a**tăl, *g.-d. art.* t**a**tei/lui t**a**ta/(+ atribut) t**a**tălui, *pl.* t**a**ți.
Tată (în credința creștină) Dumnezeu, creatorul lumii. *s.prop.m., art.* T**a**tăl, *g.-d. art.* T**a**tălui.
tată-mare (pop.) Bunic. *s.m., art.* t**a**ta-mare, *g.-d. art.* lui t**a**ta-mare.
Tatăl nostru Numele unei rugăciuni creștine. */(A ști) ca (pe) ~*= (a ști) foarte bine, pe de rost. *s.prop.n.*
tatona *tr* A face încercări în mai multe direcții pentru a cunoaște o situație, pentru a găsi o soluție; a sonda. */A ~ terenul* = a cerceta cu atenție posibilitățile de reușită înainte de a întreprinde ceva. *vb. I, ind. prez. 3* tatonează.
tatonant,-ă (livr.) Care tatonează. *adj., pl.* tatonanți,-te.
tatonare Acțiunea de a tatona. *s.f., g.-d. art.* tatonării, *pl.* tatonări.
tatu Nume dat mai multor genuri de mamifere nocturne, fără dinți, cu corpul acoperit de plăci osoase, care trăiesc în America Centrală, de Sud și în Mexic; animal aparținând unuia dintre aceste genuri. *s.m., art.* tatuul, *pl.* tatu.
tatua (-tu-a) *refl.* și *tr.* A(-și) imprima pe pielea corpului diferite inscripții sau desene cu ajutorul unor împunsături cu materii colorante care nu se șterg. *vb. I, ind. prez. 3* tatuează, *1 pl.* tatuăm; *conj. prez. 3* să tatueze; *ger.* tatuând.
tatuaj (-tu-aj) 1. Tatuare; desen care rămâne pe piele după tatuare. 2. Marcare a animalelor, cu semne imprimate în piele, pentru recunoaștere și identificare. *s.n., pl.* tatuaje.
tatuare (-tu-a-) Acțiunea de a (se) tatua. *s.f., g.-d. art.* tatuării.
taulă (ta-u-) Numele mai multor arbuști din familia rozaceelor, cultivați ca plante decorative. *s.f., g.-d. art.* taulei.
taumaturg (în concepțiile religioase) Persoană care ar poseda însușirea de a face minuni. *s.m., pl.* taumaturgi.

taumaturgie Putere de a face minuni; magie. *s.f., art.* taumaturgia, *g.-d. art.* taumaturgiei.
taur 1. Mascul necastrat din specia taurinelor, cu capul mare şi pielea groasă; buhai. */A lua* (sau *a prinde*) *~ul de coarne* = a înfrunta cu curaj o situaţie dificilă. 2. (entom.) Rădaşcă. 3. (art.) Constelaţie boreală în dreptul căreia trece Soarele între 21 aprilie şi 21 mai. //Al doilea semn al zodiacului. *s.m., pl.* tauri.
taurin,-ă (ta-u-) Referitor la taur, din familia taurului. *adj., pl.* taurini,-e.
taurină[1] (ta-u-) Acid organic rezultat din descompunerea acidului taurocolic, prezent în ţesutul pulmonar, în muşchi şi în bilă. *s.f., g.-d. art.* taurinei.
taurină[2] (ta-u-) (la pl.) Specie de bovine care are ca reprezentant boul; (la sg.) animal din această specie. *s.f. g.-d. art.* taurinei, *pl.* taurine.
taurocefal (ta-u-) Monstru mitic care avea cap de taur (1). *s.m., pl.* taurocefali.
taurocolic (ta-u-) (în sintagma) *Acid ~* = acid biliar din acid colic şi taurină, prezent în sânge în stări patologice. *adj.*
tauromahie (ta-u-) Arta de a lupta cu taurii în arenă. *s.f., art.* tauromahia, *g.-d. art.* tauromahiei.
tautocronă (ta-u-) (şi în sintagma *curbă ~*) Curbă în plan vertical, cu convexiunea în jos, pe care un punct material greu ajunge în punctul cel mai jos în acelaşi interval de timp, din orice poziţie ar porni fără viteză iniţială. *s.f., g.-d. art.* tautocronei, *pl.* tautocrone.
tautocronism (ta-u-) 1. Egalitate de durată. 2. Proprietate a unei curbe tautocrone. *s.n.*
tautofonie (ta-u-) (lingv.) Repetiţie excesivă a aceloraşi sunete, cu efect neplăcut. *s.f., art.* tautofonia, *g.-d. art.* tautofoniei, *pl.* tautofonii, *art.* tautofoniile.
tautologic,-ă (ta-u-) Referitor la tautologie. *adj., pl.* tautogici,-ce.
tautologie (ta-u-) 1. Greşeală de limbă, care constă în repetare inutilă a aceleiaşi idei, formulată cu alte cuvinte; pleonasm. 2. Fenomen sintactic care constă în repetarea unor cuvinte cu acelaşi sens dar cu funcţiuni diferite, marcate de obicei prin deosebire de intonaţie sau de formă. 3. (log.) Judecată în care subiectul şi predicatul sunt exact aceeaşi noţiune. 4. Expresie care în cadrul unui sistem formal este adevărată în orice interpretare. *s.f., art.* tautologia, *g.-d. art.* tautologiei, *pl.* tautologii, *art.* tautologiile.
tautomerie (ta-u-) Formă de izomerie care caracterizează prin uşurinţa cu care izomerii trec unul în celălalt. *s.f., art.* tautomeria, *g.-d. art.* tautomeriei.
tavă v. **tavă.**
tavan 1. Plafon al unei încăperi. */A sta cu ochii în ~* = a nu face nimic, a lenevi. 2. Partea superioară a unei peşteri sau a unei excavaţii miniere. 3. (reg.) Scândură de brad, subţire şi lungă, folosită la construirea podului casei. 4. (reg.) Fiecare dintre cele două extremităţi ale unei corăbii unde sunt încăperile corăbierilor. *s.n., pl.* tavane.
tavă 1. Obiect plat cu marginile puţin ridicate, din metal, plastic etc., pe care se aduc la masă tacâmurile, mâncarea etc. 2. Vas de tablă sau de fier smălţuit, cu marginile ridicate, în care se coc la cuptor anumite mâncăruri şi prăjituri. */La ~* = gătit în tava pusă la cuptor. *A-l servi ca pe ~* sau *a-i duce* (ori *a-i da*) *cuiva* (*ca*) *pe ~* = a servi pe cineva foarte bine, a-i duce cuiva totul de-a gata. 3. (reg.) Şervetel brodat care se aşază pe o tavă (1) sau ca ornament pe o mobilă. [*var.* (reg.) tava *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tăvii, *pl.* tăvi.
tavernă Cârciumă sărăcăcioasă. *s.f., g.-d. art.* tavernei, *pl.* taverne.
taxa *tr* 1. A fixa o anumită sumă (ca taxă, impozite, preţ). 2. (fig.) A califica drept... 3. (fig.) A acuza de... *vb. I, ind. prez.* 3 taxează.
taxacee (la pl.) Familie de plante gimnosperme lemnoase, cu frunze aciculare, persistente, şi cu sămânţa acoperită cu un înveliş cărnos; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* taxaceea, *g.-d. art.* taxaceei, *pl.* taxacee.
taxare Acţiunea de a taxa. *s.f., g.-d. art.* taxării, *pl.* taxări.
taxator,-oare Persoană care vinde bilete într-un vehicul de transport în comun; (p. gener.) încasator. *s.m., pl.* taxatori; *s.f., g.-d. art.* taxatoarei, *pl.* taxatoare.
taxaţie (-ţi-e) (înv., în sintagma) *~ forestieră* = dendrometrie. *s.f., art.* taxaţia, *g.-d. art.* taxaţiei, *pl.* taxaţii, *art.* taxaţiile.
taxă 1. Sumă de bani plătită statului sau unei instituţii în schimbul unor servicii sau drepturi. 2. Sumă de bani care se percepe pe anumite mărfuri ca impozit. */~ pe valoarea adăugată* = impozit general care se aplică pe fiecare stadiu al circuitului de producţie al produsului final; TVA. *~ vamală* = impozit procentual aplicat mărfurilor care trec graniţa unei ţări. *s.f., g.-d. art.* taxei, *pl.* taxe.
taxi Taximetru. *s.n., art.* taxiul, *pl.* taxiuri.
taxicamion (-mi-on) Autocamion care funcţionează după sistemul taximetrelor. *s.n., pl.* taxicamioane.
taxid (înv.) 1. Călătorie pe care o făceau negustorii în străinătate pentru a aduce marfă. 2. Marfă adusă din străinătate. *s.n., pl.* taxiduri.
taxidar (înv.) Persoană care strânge dările. *s.m., pl.* taxidari.
taxidărie (înv.) Strângere a dărilor. *s.f., art.* taxidăria, *g.-d. art.* taxidăriei.
taxidermie Arta împăierii animalelor în vederea expunerii lor în muzee. *s.f., art.* taxidermia, *g.-d. art.* taxidermiei.
taxifurgonet v. **taxifurgonetă.**
taxifurgonetă Autofurgonetă care funcţionează după sistemul taximetrelor. [*var.* taxifurgonet *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* taxifurgonetei, *pl.* taxifurgonete.
taxim (înv.) Cântec popular care se execută din cobză sau din scripcă. *s.n., pl.* taximuri.
taximetrist,-ă Şofer de taximetru. *s.m., pl.* taximetrişti; *s.f., g.-d. art.* taximetristei, *pl.* taximetriste.
taximetru Automobil care efectuează, contra plată, transporturi de persoane şi de mărfuri şi care este prevăzut cu un aparat pentru înregistrarea distanţei parcurse şi fixarea costului; taxi. *s.n., art.* taximetrul, *pl.* taximetre.
taxinomie v. **taxonomie.**
taxiologic,-ă Referitor la taxiologie. *adj., pl.* taxiologici,-ce.
taxiologie Disciplină care urmăreşte optimizarea acţiunilor umane prin aplicarea ciberneticii şi a criteriilor rezultate din studiul stereotipului dinamic la om. *s.f., art.* taxiologia, *g.-d. art.* taxiologiei.
taxodiacee (-di-a) (la pl.) Familie de plante gimnosperme, lemnoase şi răşinoase, cu fructe sub formă de conuri cu solzi; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* taxodiaceea, *g.-d. art.* taxodiaceei, *pl.* taxodiacee.
taxonomic,-ă Cu caracter de clasificare, de taxonomie; categorial. *adj., pl.* taxonomici,-ce.
taxonomie 1. Ştiinţa legilor de clasificare. 2. (biol.) Studiul unei grupe de plante sau de animale sub aspectul clasificării şi descrierii speciilor. [*var.* taxinomie *s.f.*] *s.f., art.* taxonomia, *g.-d. art.* taxonomiei.
taylorism (ay *pron.* ei) Metodă de organizare a muncii, în cadrul căreia normele se stabilesc la nivelul muncitorilor cu cel mai înalt randament, ceea ce determină creşterea producţiei. *s.n.*
tăbăcar Meseriaş care se ocupă cu tăbăcitul pieilor; argăsitor. *s.m., pl.* tăbăcari.
tăbăcăreasca Numele unui joc de cărţi. *s.f. art., neart.* tăbăcărească, *g.-d. art.* tăbăcăreştii.

tăbăcăresc,-ească Care aparţine tăbăcarilor, referitor la tăbăcari. *adj., pl.* tăbăcăreşti.
tăbăcărie 1. Meseria tăbăcarului. 2. Atelier în care se argăsesc pieile. *s.f., art.* tăbăcăria, *g.-d. art.* tăbăcăriei, *pl.* (2) tăbăcării, *art.* tăbăcăriile.
tăbăceală Tăbăcire. *s.f., g.-d. art.* tăbăcelii, *pl.* tăbăceli.
tăbăci *tr.* 1. A prelucra pielea brută cu ajutorul tananţilor transformând-o într-un produs moale, suplu şi impermeabil; a argăsi. 2. (fig., fam.) A bate foarte tare pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăbăcesc, *imperf. 3 sg.* tăbăcea; *conj. prez. 3* să tăbăcească.
tăbăcire Acţiunea de a tăbăci; tăbăceală, tăbăcit. *s.f., g.-d. art.* tăbăcirii, *pl.* tăbăciri.
tăbăcit Tăbăcire. *s.n.*
tăbăcitor[1] Butoi, vas în care se ţine argăseala. *s.n., pl.* tăbăcitoare.
tăbăcitor[2]**,-oare** Care are proprietatea de a argăsi; argăsitor. *adj., pl.* tăbăcitori,-oare.
tăbănaş (reg.) Cireadă mică, cârd. *s.n., pl.* tăbănaşe.
tăbăraş (rar) Ostaş care face parte dintr-o tabără. *s.m., pl.* tăbăraşi.
tăbărî *intr.* 1. A se repezi la cineva (pentru a-l lovi, a-l imobiliza etc.); a se năpusti, a da năvală asupra cuiva. 2. (fig.) A sări cu gura la cineva. 3. (înv.) A-şi aşeza tabăra; a poposi. *vb. IV, ind. prez. 3* tabără, *imperf. 3 sg.* tăbăra; *conj. prez. 3* să tăbere; *ger.* tăbărând; *part.* tăbărât.
tăbăltoc[1] (reg.) Om scund şi îndesat. *s.m., pl.* tăbăltoci.
tăbăltoc[2] (reg.) Săculeţ. *s.n., pl.* tăbăltoace.
tăbârcă (reg.) 1. Par, drug cu care se ridică greutăţi. 2. Sarcină, greutate. *s.f., g.-d. art.* tăbârcii, *pl.* tăbârci.
tăbârci (reg.) 1. *tr.* A ridica ceva (greu) de jos; a târî după sine; a purta în braţe sau în spinare o greutate. 2. *refl.* A se cătăra, a se urca cu greutate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăbârcesc, *imperf. 3 sg.* tăbârcea; *conj. prez. 3* să tăbârcească.
tăblăci *tr.* A da lustru şi flexibilitate pieii argăsite întinzând-o în toate direcţiile. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăblăcesc; *imperf. 3 sg.* tăblăcea; *conj. prez. 3* tăblăcească.
tăblăluţă (rar) Diminutiv al lui tablă[1]. *s.f., g.-d. art.* tăblăluţei, *pl.* tăblăluţe.
tăblie 1. Panou de lemn, de metal, de faianţă etc., care se fixează pe scheletul unei mobile, al unei uşi. 2. Tablă[1] (2). *s.f., art.* tăblia, *g.-d. art.* tăbliei, *pl.* tăblii, *art.* tăbliile.
tăbliţă Diminutiv al lui tablă[1]. 1. Placă (mică) de piatră sau de metal pe care se scrie sau se gravează. 2. Placă dreptunghiulară de ardezie pe care scriau cu condei de piatră şcolarii începători. 3. (la romani) Placă mică acoperită cu ceară pe care se scria cu un stilet. 4. Placă de lemn, de metal etc. pe care se imprimă anumite desene, indicaţii, date etc. ~ *indicatoare.* 5. (înv.) Carneţel de însemnări. *s.f., g.-d. art.* tăbliţei, *pl.* tăbliţe.
tăbluí *tr.* A acoperi o casă cu tablă[1]. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăbluiesc, *imperf. 3 sg.* tăbluia; *conj. prez. 3* să tăbluiască.
tăbluit Acţiunea de a tăbluí. *s.n.*
tăcăi *intr.* 1. A scoate la intervale regulate sunetul exprimat prin interjecţia „tac". 2. A ciocăni, a tăcăni. 3. (despre inimă) A zvâcni, a palpita. [*var* tâcâi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăcăiesc, *imperf. 3 sg.* tăcăia; *conj. prez. 3* să tăcăiască.
tăcea *intr.* 1. A nu vorbi, a se abţine să vorbească. */A ~ chitic* (sau *molcom, mâlc, ca peştele, ca pământul, ca melcul*)= a nu spune nimic. *A ~ ca porcul în păpuşoi* (sau *în cucuruz*)= a tăcea spre a nu se da de gol. *Tac mă cheamă* = nu spun o vorbă. *Tace şi face*, se spune despre cineva care îşi vede liniştit de treabă sau despre cineva care unelteşte pe ascuns. *Tace şi coace*, se spune despre cineva care plănuieşte în ascuns o răzbunare. 2. (fig.) (despre elementele naturii, despre lucruri personificate) A nu se face auzit. 3. A nu răspunde la o întrebare, a nu riposta. 4. A se întrerupe din vorbă; (p. ext.) a se opri din plâns, din cântat etc. */Ia* (sau *ian*) *taci!* arată bucuria sau neîncrederea în spusele cuiva. *Tacă-ţi gura* sau *taci din gură!* = nu mai vorbi! 5. A tăinui, a fi discret. 6. A nu-şi exprima făţiş opinia. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tac, *1 pl.* tăcem, *2 pl.* tăceţi; *conj. prez. 3* să tacă; *imper. 2 pl.* tăceţi; *ger.* tăcând; *part.* tăcut.
tăcere 1. Faptul de a tăcea; (p. ext.) linişte, calm; tăcut. */În* (sau, înv., *întru*) ~ = a) fără a vorbi; b) în linişte, încet. *A trece* (ceva) *sub* ~ = a ascunde (ceva), a omite (în mod intenţionat). 2. Pauză mai lungă. 3. (fig.) Lipsit de manifestare; apatie. //Indiferenţă. *s.f., g.-d. art.* tăcerii, *pl.* tăceri.
tăciuna (rar) 1. *tr.* A arde ceva până devine tăciune. 2. *refl.* (despre unele cereale) A fi atacat de tăciune. *vb. I, ind. prez. 3* tăciunează.
tăciunaş Diminutiv al lui tăciune. *s.m., pl.* tăciunaşi.
tăciune 1. Rămăşiţă dintr-un lemn ars incomplet; cărbune care arde fără flacără. */A nu avea nici ~ în vatră* = a fi foarte sărac. 2. Boală a cerealelor, provocată de o ciupercă parazită, care se manifestă prin distrugerea ţesutului vegetal şi apariţia unei pulberi negre în locul lui. *s.m., pl.* tăciuni.
tăciunos,-oasă (despre unele cereale) Atacat de tăciune (2). *adj., pl.* tăciunoşi,-oase.
tăcut,-ă 1. Care tace, care nu face zgomot; liniştit. 2. Taciturn; (p. ext.) timid. *adj., pl.* tăcuţi,-te.
tăcute (în loc.) *Pe ~* = discret, în ascuns. *loc adv.*
tăfălog,-oagă (reg., despre oameni) Cu mişcări încete; molâu. *adj., pl.* tăfălogi,-oage.
tăfălcă (reg.) Traistă, săculeţ. *s.f., g.-d. art.* tăfălcii, *pl.* tăfălci.
tăgadă Făgăduială. */Fără (putinţă de) ~* = sigur, neîndoios. *s.f., g.-d. art.* tăgadei, *pl.* tăgade.
tăgadnic,-ă (înv.) Care tăgăduieşte; mincinos. *adj., pl.* tăgadnici,-ce.
tăgădui *tr.* 1. A pune la îndoială, a contesta; a dezminţi. 2. (rar) A refuza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăgăduiesc, *imperf. 3 sg.* tăgăduia; *conj. prez. 3* să tăgăduiască.
tăgăduială Faptul de a tăgădui; contestare negare; tăgadă, tăgăduire, tăgăduinţă. *s.f., g.-d. art.* tăgăduielii, *pl.* tăgăduieli.
tăgăduinţă (înv.) Tăgăduială. *s.f., g.-d. art.* tăgăduinţei, *pl.* tăgăduinţe.
tăgăduire Tăgăduială. *s.f., g.-d. art.* tăgăduirii, *pl.* tăgăduiri.
tăgârţa *refl.* (reg.) A se agăţa de cineva. *vb. I ind. prez. 3* se tăgârţeaza.
tăgârţă (reg.) 1. Sac, traistă. 2. Epitet dat unei persoane mici şi îndesate. *s.f., g.-d. art.* tăgârţei, *pl.* tăgârţe.
tăia A. 1. *tr.* A desprinde, a separa o parte dintr-un întreg cu ajutorul unui obiect tăios sau prin procedee tehnice. */Poţi să tai lemne pe el*, se spune despre cineva care doarme adânc. *A-şi ~* (*singur*) *craca* (sau *creanga*) *de sub picioare* = a-şi primejdui situaţia printr-o acţiune negândită. *A ~ nodul gordian* = a găsi soluţia unei probleme grele. 2. *tr.* (spec.) A desface, a desprinde filele unei cărţi unite la margini. 3. *tr.* A suprima un text sau o parte a lui. */A ~ răul de la rădăcină* = a lua măsuri energice pentru a îndepărta un rău. 4. *tr.* A despica, a trece prin.../*A-şi ~ drum* (sau *cale*) = a-şi face loc, îndepărtând piedicile din cale. 5. *tr.* A săpa, a sculpta (în piatră, în lemn). 6. *tr.* A croi un obiect de îmbrăcăminte. 7. *tr.* (înv.) A bate monedă. /(fam.) *A ~* (*la*) *piroane* = a spune minciuni. 8. *tr.* (despre drumuri, râuri etc.) A străbate, a traversa. //A apuca pe drumul cel mai scurt; a scurta drumul. */A* (*o*) *~ la fugă* = a fugi. 9. *refl. recipr* A se întretăia. 10. *refl.* (despre ţesături) A se destrăma. 11. *refl.* (despre lapte) A se brânzi, a se strica. //*tr.* A opri fermentarea mustului. B. 1. *tr.* şi *refl.* A (se) spinteca, a

(se) ucide (cu un obiect tăios). */A ~ şi a spânzura* = a se purta arbitrar, abuziv. 2. *tr.* A provoca o durere fizică. //A înjunghia un animal (în scopul valorificării). C. 1. *tr. şi refl.* A (se) opri, a (se) întrerupe. //(tr.) *A ~ drumul* (sau *calea*) *cuiva* = a opri din drum pe cineva. 2. *tr.* A face să slăbească sau să înceteze; a atenua. */A-i ~* (sau refl., *a i se~*) *cuiva* (*toată*) *poşta* = a face să-şi piardă sau a-şi pierde cheful de a (mai) face ceva. *A-i ~*(*cuiva*) *cuvântul* = a descuraja (pe cineva). (refl.) *A i se ~ cuiva* (*mâinile şi*) *picioarele* = a i se muia cuiva (mâinile şi) picioarele. //(la jocul de cărţi) A despărţi în două pachetul de cărţi. 3. (tr.) *A-l ~ pe cineva capul* = a înţelege să facă un lucru. (fam.) *A spune ce-l taie capul* = a vorbi fără rost. 4. *tr.* (fam.) *A ~ pe cineva* = a întrece pe cineva, a-l învinge. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* tai, *1 pl.* tăiem, *2 pl.* tăiaţi; *conj. prez. 3* să taie; *ger.* tăind; *part.* tăiat.

tăiat Faptul de a (se) tăia. *s.n.*

tăiculean (pop.) Tăiculiţă. *s.m.*

tăiculiţă (pop.) Diminutiv al lui taică; tăicuşor, tăicuţă, tăiculean. *s.m.*

tăicuşor (pop.) Tăiculiţă. *s.m.*

tăicuţă/tăicuţ (pop.) Tăiculiţă. *s.m., pl.* tăicuţi.

tăier v. **taier.**

tăiere Acţiunea de a (se) tăia. *s.f., g.-d. art.* tăierii, *pl.* tăieri.

tăietoare Plantă erbacee cu frunze păroase şi cu flori galbene, folosită în medicina populară. *s.f., g.-d. art.* tăietorii, *pl.* tăietori.

tăietor[1] Muncitor care se ocupă cu sacrificarea animalelor la abator. *s.m., pl.* tăietori.

tăietor[2] 1. Buştean pe care se despică lemnele de foc. //(în trecut) Trunchi de lemn care servea călăului pentru decapitarea condamnaţilor la moarte. 2. Bucată de lemn pe care se taie carnea, zarzavatul etc. *s.n., pl.* tăietoare.

tăietor[3]**,-oare** (înv., pop.) Care taie; tăios, ascuţit. *adj., pl.* tăietori,-oare.

tăietură 1. Acţiunea de a tăia; loc, porţiune unde s-a produs o tăiere. //Rană rezultată prin tăiere. //Suprafaţă rezultată într-un corp după ce a fost tăiat. //Mod, fel de a tăia. //Text suprimat din ceva; ştersătură. 2. Drum săpat de o apă curgătoare. //Perete stâncos; povârniş prăpăstios. 3. Croiala unei haine. 4. (fig.) Contur, formă a unui lucru. 5. Teren despădurit pe care se văd încă butucii. 6. (fig., la pl.) Durere ascuţită; junghi. *s.f., g.-d. art.* tăieturii, *pl.* tăieturi.

tăieţei/tăiţei Aluat nedospit, tăiat în şuviţe lungi şi subţiri, care se fierb în supă sau se gătesc cu brânză, cu nuci etc. *s.m. pl.*

tăifăsui *intr.* A sta la taifas, a pălăvrăgi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăifăsuiesc, *imperf. 3 sg.* tăifăsuia; *conj. prez. 3* să tăifăsuiască.

tăifăsuială Faptul de a tăifăsui. *s.f., g.-d. art.* tăifăsuielii, *pl.* tăifăsuieli.

tăinicie (pop.) Taină, secret. *s.f., art.* tăinicia, *g.-d. art.* tăiniciei, *pl.* tăinicii, *art.* tăiniciile.

tăinui 1. *tr* A păstra, a ţine o taină; a ascunde. 2. *tr.* şi *refl.* A (se) ascunde. 3. *intr.* (pop.) A sta de vorbă, a discuta (în intimitate). *vb.IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăinuiesc, *imperf. 3 sg.* tăinuia; *conj. prez. 3* să tăinuiască.

tăinuire Acţiunea de a tăinui; înţelegere ascunsă; secret. //Infracţiune care constă în primirea şi valorificarea unui bun, despre care se ştie că provine dintr-o acţiune ilicită. *s.f., g.-d. art.* tăinuirii, *pl.* tăinuiri.

tăinuitor,-oare (-nu-i-) I. *adj.* Care tăinuieşte, ascunde ceva. II. *s.m.* şi *f.* 1. Persoană care ascunde ceva sau pe cineva; (jur.) persoană care comite o tăinuire. 2. (înv.) Sfetnic apropiat, om de încredere. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tăinuitori,-oare.

tăios,-oasă A. (despre obiecte) Care taie; bine ascuţit. B. (fig.) 1. (despre vânt, ger etc.) Care dă senzaţia că taie; pătrunzător. 2. (despre privire, glas) Aspru, ascuţit. 3. (despre vorbe) Muşcător, caustic. *adj., pl.* tăioşi,-oase.

tăiş 1. Partea ascuţită, tăioasă a unui instrument de tăiat, a unei unelte sau a unei ustensile. */Cuţit cu două ~uri* = situaţie care implică avantaje şi dezavantaje la fel de importante. *A trece sub ~ul sabiei* = a omorî, a distruge. *s.n., pl.* tăişuri.

tăiţei v. **tăieţei.**

tălaniţă (înv.) Femeie de moravuri uşoare. *s.f., g.-d. art.* tălaniţei, *pl.* tălaniţe.

tălălăi *intr.* (reg.) 1. A pălăvrăgi, a flecări. 2. A umbla fără rost; a hoinări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tălălăiesc, *imperf. 3 sg.* tălălăia; *conj. prez. 3* să tălălăiască.

tălălău (reg.) Zgomot mare, tărăboi. *s.n., art.* tălălăul.

tălăncăni *intr.* (reg., despre clopote, tălăngi) A suna, a bălăngăni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* tălăncăneşte, *imperf. 3 sg.* tălăncănea; *conj. prez. 3* să tălăncănească.

tălăncuţă (pop.) Diminutiv al lui talancă. *s.f., g.-d. art.* tălăncuţei, *pl.* tălăncuţe.

tălăzui *refl.* şi *intr.* 1. A se ridica în talazuri; a face valuri mari. 2. (fig.) A undui. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* tălăzuieşte, *imperf. 3 sg.* tălăzuia; *conj. prez. 3* să tălăzuiască.

tălăzuire Acţiunea de a (se) tălăzui; tălăzuit. *s.f., g.-d. art.* tălăzuirii, *pl.* tălăzuiri.

tălăzuit Tălăzuire. *s.n.*

tălâmb,-ă (reg., despre oameni) Neîndemânatic, tembel. *adj., pl.* tălâmbi,-e.

tălgerel (rar) Diminutiv al lui talger; tălgior. *s.n., pl.* tălgerele.

tălgior (-gi-or) (pop.) Tălgerel. *s.n., pl.* tălgioare.

tălhar v. **tâlhar.**

tălhărăşug (înv.) Tâlhărie. *s.n., pl.* tălhărăşuguri.

tălică v. **mătălică.**

tălmaci,-ce (înv.) Traducător, interpret. //Comentator, tâlcuitor. [*var.* tâlmaci,-ce *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* tălmaci; (rar) *s.f., g.-d. art.* tălmacei, *pl.* tălmace.

tălmăci *tr.* 1. A traduce un text dintr-o limbă în alta. 2. A interpreta, a tâlcui. 3. A lămuri, a explica; a desluşi o întrebare, o problemă. //*refl. recipr.* (pop.) A se lămuri, a se înţelege cu cineva. 4. A manifesta, a exterioriza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tălmăcesc, *imperf. 3 sg.* tălmăcea; *conj. prez. 3* să tălmăcească.

tălmăcire Acţiunea de a (se) tălmăci; operă tradusă. *s.f., g.-d. art.* tălmăcirii, *pl.* tălmăciri.

tălmăcitor,-oare Interpret, traducător. //Comentator, tâlcuitor. *s.m., pl.* tălmăcitori; *s.f., g.-d. art.* tălmăcitoarei, *pl.* tălmăcitoare.

tălmăşag (reg.) Vorbă hazlie, glumă. *s.n., pl.* tălmăşaguri.

tălpaş (înv.) Pedestraş, infanterist. *s.m., pl.* tălpaşi.

tălpălui *tr.* (reg.) A tălpui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tălpăluiesc, *imperf. 3 sg.* tălpăluia; *conj. prez. 3* să tălpăluiască.

tălpăşiţă (în expr.) *A-şi lua ~a* = a o şterge, a pleca repede dintr-un loc (de frică, de ruşine etc.). *s.f., g.-d. art.* tălpăşiţei.

tălpic Şosetă (de damă) care acoperă numai laba piciorului. *s.m., pl.* tălpici.

tălpică v. **tălpig.**

tălpig[1] Încălţăminte rudimentară alcătuită dintr-o talpă de lemn şi o baretă de piele petrecută peste laba piciorului. *s.m., pl.* tălpigi.

tălpig[2] 1. Fiecare dintre pedalele de la războiul de ţesut cu ajutorul cărora se schimbă iţele. 2. Fiecare dintre tălpile unei sănii. 3. Fiecare dintre cele două suporturi laterale, curbate, cu care sunt prevăzute unele scaune. 4. Bucată de lemn sau de piatră, care se fixează sub tălpii unei galerii de mină. [*var.* tălpică *s.f.*] *s.n., pl.* tălpige.

tălpiţă (rar) Diminutiv al lui talpă; tălpuţă. *s.f., g.-d. art.* tălpiţei, *pl.* tălpiţe.

tălpoi Augmentativ al lui talpă (B). 1. Fiecare dintre tălpile unei sănii de transport. 2. Grindă groasă folosită drept temelie pentru unele construcţii. *s.n., pl.* tălpoaie.

tălpos,-oasă (despre pământ) Argilos; clisos. *adj., pl.* tălpoși,-oase.
tălpui *tr.* 1. A pune talpă la încălțăminte; a pingeli. //A înlocui tălpile rupte de la ciorapi. 2. A pune șină de fier la tălpile unei sănii, la talpa plugului etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tălpuiesc, *imperf. 3 sg.* tălpuia; *conj. prez. 3* să tălpuiască.
tălpuire Acțiunea de a tălpui. *s.f., g.-d. art.* tălpuirii, *pl.* tălpuiri.
tălpuit Faptul de a tălpui. *s.n.*
tălpuitor (-pu-i-) Muncitor care lucrează la tălpuirea încălțămintei. *s.m., pl.* tălpuitori.
tălpuță Tălpiță. *s.f., g.-d. art.* tălpuței, *pl.* tălpuțe.
tămăduj *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) vindeca, a (se) însănătoși, a (se) lecui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tămăduiesc, *imperf. 3 sg.* tămăduia; *conj. prez. 3* să tămăduiască.
tămăduială (pop.) Tămăduire, vindecare. *s.f., g.-d. art.* tămăduielii, *pl.* tămăduieli.
tămăduire (pop.) Acțiunea de a (se) tămădui; tămăduială. *//Izvorul ~ii* = a) sărbătoare creștină ținută în prima vineri după Paști; b) loc cu apă de scăldat sau de băut, care are proprietatea de a vindeca anumite boli. *s.f., g.-d. art.* tămăduirii, *pl.* tămăduiri.
tămăduitor,-oare (-du-i-) (pop.) Care tămăduiește, care lecuiește, care vindecă. *adj., pl.* tămăduitori,-oare.
tămâia 1. *tr.* și *intr.* (bis.) A afuma cu tămâie. 2. *tr.* (fig.) A linguși, a măguli peste măsură. 3. *refl.* (rar) A se cherchelui, a se îmbăta. *vb. I, ind. prez. 3* tămâiază; *conj. prez. 3* să tămâieze; *ger.* tămâind; *part.* tămâiat.
tămâie 1. Substanță rășinoasă de culoare roșiatică sau gălbuie, obținută din scoarța unor arbuști exotici, care prin ardere produce un miros pătrunzător și aromat, fiind folosită în practicile religioase. */A fugi* (*de cineva* sau *de ceva*) *ca dracul de ~* = a se feri cu foarte mare grijă de ceva. 2. (fam.) *A fi ~* = a fi ignorant, a nu ști nimic. *s.f., art.* tămâia, *g.-d. art.* tămâii.
tămâier[1] (bot.) Ienupăr. *s.m., pl.* tămâieri.
tămâier[2] Tămâierniță. *s.n., pl.* tămâiere.
tămâiere Acțiunea de a (se) tămâia. *s.f., g.-d. art.* tămâierii, *pl.* tămâieri.
tămâierniță Vas pentru tămâiere; tămâier, tămâietoare. *s.f., g.-d. art.* tămâierniței, *pl.* tămâiernițe.
tămâietoare Tămâierniță. *s.f., g.-d. art.* tămâietorii, *pl.* tămâietori.
tămâioară Numele a două plante din familia violaceelor: a) plantă mică, având flori mari cu pete purpurii; b) toporaș. *s.f., g.-d. art.* tămâioarei, *pl.* tămâioare.
tămâioasă 1. Varietate de viță-de-vie care produce struguri cărnoși, de culoare violetă, puternic aromați. 2. Vin făcut din tămâioasă (1). *s.f., g.-d. art.* tămâioasei.
tămâios[1] Tămâioasă (2). *s.n.*
tămâios[2]**,-oasă** (despre unele fructe, în special despre struguri) Care are un gust aromat, asemănător cu aroma de tămâie; muscat. *adj., pl.* tămâioși,-oase.
tămăriță Numele dat unor plante erbacee cu miros pătrunzător: a) plantă cu flori verzui, dispuse într-un ciorchine la vârful tulpinii; b) plantă cu flori verzi-gălbui. *s.f., g.-d. art.* tămăriței, *pl.* tămărițe.
tămăriță-de-câmp Plantă erbacee păroasă, cu flori galbene. *s.f., g.-d. art.* tămăriței-de-câmp, *pl.* tămărițe-de-câmp.
tămânjer (reg.) Lopățică sau băț ramificat la un capăt, cu care se amestecă zerul în căldare, când se fierbe pentru a se face urdă. *s.n., pl.* tămânjere.
tămânji *tr.* (reg.) A murdări, a mânji. //(ir.) A picta, a mâzgăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tămânjesc, *imperf. 3 sg.* tămânjea; *conj. prez. 3* să tămânjească.
tămbălău (fam.) Zarvă, gălăgie, zgomot (mare); (p. ext.) petrecere zgomotoasă. *s.n., art.* tămbălăul.
tăpălagă (reg.) 1. Încălțăminte mare și grosolană. 2. Picior mare, deformat. 3. Legătură cu care hoții înfășoară picioarele vitelor furate, pentru ca pașii să nu lase urme. *s.f., g.-d. art.* tăpălăgii, *pl.* tăpălăgi.
tăpălăgos,-oasă (reg.) 1. (despre oameni și animale) Care are picioare mari și un mers greoi; tăpălog, tăpănos. 2. (despre plante) Cu frunze mari, late. *adj., pl.* tăpălăgoși,-oase.
tăpălăi *intr.* (reg.) A merge greoi, lovind pământul cu talpa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tăpălăiesc, *imperf. 3 sg.* tăpălăia; *conj. prez. 3* să tăpălăiască.
tăpălog,-oagă (reg.) Tăpălăgos (1). *adj. pl.* tăpălogi,-oage.
tăpănos,-oasă (reg.) Tăpălăgos (1). *adj., pl.* tăpănoși,-oase.
tăpșan 1. Loc neted, ușor înclinat, pe versantul unui munte sau al unui deal; coastă a unui deal sau a unui munte; povârniș, pantă. 2. Loc viran, mai ridicat, situat de obicei în mijlocul unui sat sau al unei curți. 3. Loc neted, necultivat. *s.n., pl.* tăpșane.
tăpși *tr.* (reg.) 1. A bătători. 2. (fig.) A lovi ușor pe cineva pe obraz, în semn de simpatie; a mângâia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tăpșesc, *imperf. 3 sg.* tăpșea; *conj. prez. 3* să tăpșească.
tărăboanță (pop.) Roabă. *s.f., g.-d. art.* tărăboanței, *pl.* tărăboanțe.
tărăboi Gălăgie mare, zarvă, larmă, scandal. *s.n.*
tărăbuță (reg.) Bagaj, catrafuse. *s.f., g.-d. art.* tărăbuței, *pl.* tărăbuțe.
tărăgăia v. **tărăgăna.**
tărăgăială v. **tărăgăneală.**
tărăgăna 1. *tr.* A amâna de la o zi la alta rezolvarea unei probleme sau începerea unei acțiuni; a face să se prelungească, să se întârzie o acțiune. 2. *tr.* A vorbi rar, lungind silabele. 3. *tr.* A merge încet târându-și picioarele. 4. *refl. impers.* (despre timp, vreme) A se prelungi, a dura. 5. *intr.* (reg.) A cânta cu jale, a doini. //(despre vânt) A adia. [*var.* tărăgăia, trăgăna; tărăgăni *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* tărăgănează.
tărăgănare Acțiunea de a (se) tărăgăna. [*var.* tărăgănire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tărăgănării, *pl.* tărăgănări.
tărăgănat,-ă 1. (despre o acțiune) Realizat încet, cu multe amânări. 2. (despre voce, felul de a vorbi) Rar și prelungit; domol. 3. (despre o melodie) Cu note sau modulații prelungite. 4. (reg., despre un teren) În pantă lină. [*var.* trăgănat,-ă *adj.*] *adj., pl.* tărăgănați,-te.
tărăgăneală Faptul de a (se) tărăgăna; amânare, tărăgănare. [*var.* tărăgăială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tărăgănelii, *pl.* tărăgănegli.
tărăgăni v. **tărăgăna.**
tărăgănire v. **tărăgănare.**
tărășenie (-ni-e) (fam.) Pățanie, poznă, încurcătură. *s.f., art.* tărășenia, *g.-d. art.* tărășeniei, *pl.* tărășenii, *art.* tărășeniile.
tărâcioară Diminutiv al lui tărâță. *s.f., g.-d. art.* tărâcioarei, *pl.* tărâcioare.
tărâm 1. Ținut, regiune; meleag. //(în basme) *Celălalt ~* = regiune îndepărtată (subpământeană), populată de ființe mitice; lumea cealaltă. //(rar) Întindere de teren. 2. Domeniu, sferă de activitate. *s.n., pl.* tărâmuri.
tărânc (reg.) Fiecare dintre cele două frânghii sau lanțuri cu care se leagă chilna de coșul căruței. *s.m., pl.* tărânci.
tărâța *refl.* (pop.) A se jupui, a se coji. *vb. I, ind. prez. 3* se tărâțează.
tărâțare (pop.) Acțiunea de a se tărâța; jupuire, cojire. *s.f., g.-d. art.* tărâțării, *pl.* tărâțări.
tărâță (mai ales la pl.) 1. Coaja grăunțelor de cereale rezultată prin măcinare și separată de făină la cernut. */Scump la ~e și ieftin la făină*, se spune despre cel care este zgârcit la cheltuieli mărunte și risipitor atunci când nu trebuie. (reg.) *A face* (*pe cineva*) *~e* = a rupe în bucăți, a omorî (pe

cineva). (reg.) *A se dedulci precum calul la ~e* = a se obișnui cu binele. 2. Rumeguș (de lemn). 3. (reg.) Mătreață (a pielii). *s.f., g.-d. art.* târâței, *pl.* târâțe.

târâțos,-oasă Care conține tărâțe (1); care are aspectul tărâței. *adj., pl.* târâțoși,-oase.

tărbacă (fam., în expr.) *A da* (sau *a lua*) *în ~* = a bate zdravăn; (fig.) a-și bate joc de cineva, a da în tărbăceală. *s.f.*

tărbăceală (reg.) Faptul de a tărbăci. */A da* (sau *a lua*) *la* (sau *în, prin*) *~* = a da în tărbacă. *s.f., g.-d. art.* tărbăcelii, *pl.* tărbăceli.

tărbăci (reg.) 1. *tr.* A bate bine, a snopi în bătaie. //(fig.) A-și bate joc de cineva. 2. *tr.* A frământa noroiul în timpul mersului. 3. *refl.* A se murdări cu noroi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tărbăcesc, *imperf. 3 sg.* tărbăcea; *conj. prez. 3* să tărbăcească.

tărbăcire (reg.) Acțiunea de a (se) tărbăci. *s.f., g.-d. art.* tărbăcirii, *pl.* tărbăciri.

tărca *tr.* (reg.) A vopsi cu diferite culori (care nu se potrivesc); a dunga; a vărga; a bălța. *vb. I, ind. prez. 3* tărcheză.

tărcat,-ă Cu pete de culori diferite; bălțat, pestriț; vărgat. *adj., pl.* tărcați,-te.

tărcătură (reg.) Combinație nereușită de culori; împestrițătură; (concr.) obiect tărcat. *s.f., g.-d. art.* tărcăturii, *pl.* tărcături.

tărcăuan,-ă (Locuitor) din zona Tarcăului. *adj., s.m., pl.* tărcăuani,-e.

tărcăuancă Locuitoare din zona Tarcăului. *s.f., g.-d. art.* tărcăuancei, *pl.* tărcăuance.

tărhat (pop.) Povară, sarcină; bagaj. *s.n., pl.* tărhățuri.

tăricel,-ică Tărișor. *adj., pl.* tăricei,-ele.

tărie 1. Forță fizică, vigoare, robustețe. 2. Forță morală; fermitate; putere de luptă, capacitate de afirmare. 3. Soliditate, trăinicie; duritate. 4. (fig.) Legalitate, valabilitate. 5. Stăpânire; autoritate. 6. Punct, moment culminant. 7. (înv., concr.) Fortificație. 8. (fig.) Boltă cerească, văzduh; înălțime, altitudine; (concr.) pisc, vârf. 9. Grad (mare) de concentrație de alcool, de aromă etc. 10. Intensitate a unui sunet. *s.f., art.* tăria, *g.-d. art.* tăriei, *pl.* tării, *art.* tăriile.

tărișor,-oară Diminutiv al lui tare; tăricel. //(adv.) Repejor. *adj., pl.* tărișori,-oare.

tărtăcuță 1. Plantă târâtoare sau agățătoare din familia cucurbitaceelor cu flori albe și cu fructe comestibile; (p. restr.) fructul acestei plante. 2. (fig., glumeț) Cap. //Ființă mică, bondoacă. *s.f., g.-d. art.* tărtăcuței, *pl.* tărtăcuțe.

tărtănaș (rar) Diminutiv al lui tartan; șal mic de lână. *s.n., pl.* tărtănașe.

tărtănet,-eață (pop., despre corpul omenesc) Gros, scurt și îndesat, (despre cap) rotund. *adj., pl.* tărtăneți,-e.

tăsmăluță (reg.) Diminutiv al lui tasma. *s.f., g.-d. art.* tăsmăluței, *pl.* tăsmăluțe.

tășculiță Tășcuță. *s.f., g.-d. art.* tășculiței, *pl.* tășculițe.

tășcuță Diminutiv al lui tașcă; tășculiță. *s.f., g.-d. art.* tășcuței, *pl.* tășcuțe.

tășulă (reg.) Tașcă. *s.f., g.-d. art.* tășulei, *pl.* tășule.

tătar,-ă I *adj.* Care aparține tătarilor (II), caracteristică tătarilor; tătărâsc. II *s.m.* și *f.* Persoană din Republica Tătară sau din grupurile etnice (înrudite ca limbă cu această populație), stabilite în cursul istoriei în diferite regiuni din Europa și Asia. //Persoană care aparținea triburilor de origine mongolă, care în sec. al XIII-lea au întemeiat statul Hoarda de Aur, întins din Asia până în Europa răsăriteană și centrală. */Doar nu dau ~ii*, se spune când cineva se grăbește foarte tare. *adj., s.m.* și *f., pl.* tătari,-e.

tătară Limba vorbită de tătari. *s.f., g.-d. art.* tătarei.

tătarcă (înv., pop.) 1. Tătăroaică. 2. Haină lungă, îmblănită, purtată de tătari. 3. Iapă de soi tătăresc. 4. Dovleac, golit de conținut, uscat, întrebuințat ca ploscă sau ca felinar. *s.f., g.-d. art.* tătarcei/tătărcii, *pl.* tătarce/tătărci.

tătarnică Plantă ebacee, spinoasă, din familia compozitelor. *s.f., g.-d. art.* tătarnicei, *pl.* tătarnice.

tătăișă[1] (înv., pop.) 1. Cumnată. 2. Lele, leliță. *s.f., art.* tătăișa, *g.-d. art.* tătăișei, *pl.* tătăișe.

tătăișă[2]**/tătăiș** (pop.) Plantă erbacee din familia compozeelor, cu frunze păroase și cu flori galbene-aurii. *s.f./s.m., art.* tătăișa/tătăișul, *pl.* tătăișe/tătăișii.

tătăit,-ă (reg.) Care vorbește peltic. *adj., pl.* tătăiți,-te.

tătăneasă Plantă erbacee cu flori roșii-violacee, a cărei rădăcină se întrebuințează în medicină. *s.f., g.-d. art.* tătănesei, *pl.* tătănese.

tătăraș Diminutiv al lui tătar (II). *s.m., pl.* tătărași.

tătăresc,-ească 1.Tătar (I) . 2. (fig.) Aspru, rău. *adj., pl.* tătărești.

tătărește În felul tătarilor (II), ca tătarii; în limba tătară. *adv.*

tătărime Mulțime de tătari (II); neamul tătarilor. *s.f., g.-d. art.* tătărimii.

tătăriță (rar) Tătăroaică. *s.f., g.-d. art.* tătăriței, *pl.* tătărițe.

tătărî *tr.* (reg.) A certa, a mustra; a blestema. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tătărăsc, *imperf. 3 sg.* tătăra; *conj. prez. 3* să tătărască.

tătăroaică Femeie din neamul tătarilor (II); tătarcă (1). *s.f., g.-d. art.* tătăroaicei, *pl.* tătăroaice.

tătăroi Augmentativ al lui tătar (II). *s.m., pl.* tătăroi, *art.* tătăroii.

tătâne (pop.) Tată (1). *s.m., pl.* tătâni.

tătic Diminutiv al lui tată (1); tăicuț, tătișor, tătucă, tătuță. *s.m., pl.* tătici.

tăticuț (fam.) Tătic. *s.m., pl.* tăticuți.

tătișor (reg.) Tătic. *s.m., pl.* tătișori.

tătiță (reg.) Tătic. *s.m.*

tătucă/tătuc (pop.) Tătic. *s.m., g.-d. art.* tătucăi/lui tătuca//tătucului/lui tătucul.

tătucuță (pop.) Diminutiv al lui tătucă. *s.m., g.-d. art.* tătucuței/lui tătucuța.

tătuță/tătuț (pop.) Tătic. *s.m.*

tău[1] (reg.) 1. Apă stătătoare puțin adâncă; baltă. 2. Lac glaciar, iezer. 3. (înv.) Prăpastie, abis. *s.n., art.* tăul, *pl.* tăuri.

tău[2]**/al tău, ta/a ta** Care este al celui căruia i se adresează vorbitorul, arătând dependența, posesiunea sau înrudirea. *Casa ~. Fratele ~.* //(cu valoare subiectivă) *Călătoria ~ va fi grea.* //(cu valoare obiectivă) *Grija ~-o poartă nimeni.* //(precedat de cuvinte cu valoare prepozițională) *Împotriva ~. adj. pos.*

tău[3] **, ta (al ~, a ~)** 1. (înlocuiește numele obiectului posedat precum și numele celui căruia i se adresează vorbitorul). *A ~ este alegerea.* 2. (la m. pl.) Familia, rudele, prietenii celui căruia i se adresează vorbitorul; (la f. pl.) lucrurile personale, preocupările acestuia. *Au venit ai ~. Am vorbit de ale ~.* //(la pl.) Preocupările, deprinderile, opiniile etc. persoanei căreia i se adresează vorbitorul. */Rămâne* (sau *să fie*) *pe-a ~* = așa cum vrei tu, așa cum îți dorești. //(pop., la m. sau f.) Soțul sau soția persoanei căreia i se adresează vorbitorul. *pr. pos., pl.* ai tăi, ale tale, *g.-d. pl.* alor tăi, alor tale.

tăui *refl.* (reg., despre ape curgătoare) A se opri din curs, devenind apă stătătoare. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se tăuiește, *imperf. 3 sg.* se tăuia; *conj. prez. 3* să se tăuiască.

tăun Nume generic dat unor insecte diptere asemănătoare cu muștele, ale căror femele înțeapă vitele și oamenii pentru a se hrăni cu sângele lor. */A fugi ca ~ul cu paiul* = a fugi foarte repede. [*var.* tăune *s.m.*] *s.m., pl.* tăuni.

tăune v. **tăun.**

tăuraş (tă-u-) Diminutiv al lui taur; tăureanc. *s.m., pl.* tăuraşi.
tăurean (tă-u-) Taur tânăr; bou voinic ca un taur. *s.m., pl.* tăureni.
tăureanc (tă-u-) (reg.) Tăuraş. *s.m., pl.* tăurenci.
tăuşi (tă-u-) *tr.* (reg.) A tăinui, a ascunde. *//intr* A depune mărturie mincinoasă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăuşesc, *imperf. 3 sg.* tăuşea; *conj. prez. 3* să tăuşească.
tăvală (reg.) Tăvălug. *s.f., g.-d. art.* tăvalei, *pl.* tăvale.
tăvăleală 1. Faptul de a (se) tăvăli; rostogolire; bătaie, trânteală. 2. *A (o) duce* (sau *ţine*) *la ~* = a) (despre oameni) a fi rezistent la eforturi fizice; b) (despre lucruri) a nu se strica uşor. *s.f., g.-d. art.* tăvălelii, *pl.* tăvăleli.
tăvăli 1. *refl.* şi *tr.* A (se) rostogoli pe pământ, în iarbă etc. */A se ~ de râs* = a se prăpădi de râs, a râde cu poftă. 2. *tr.* A bate pe cineva târându-l pe jos. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) păta, a (se) murdări. 4. *tr.* A culca la pământ iarba, florile etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăvălesc, *imperf. 3 sg.* tăvălea; *conj. prez. 3* să tăvălească.
tăvălire Acţiunea de a (se) tăvăli. *s.f., g.-d. art.* tăvălirii, *pl.* tăvăliri.
tăvăliturâ Loc unde s-a tăvălit un animal şi unde iarba, florile sau cerealele sunt culcate la pământ. *s.f., g.-d. art.* tăvăliturii, *pl.* tăvăliturâ.
tăvăluc v. **tăvălug.**
tăvălug 1. Unealtă agricolă compusă din unul sau din mai mulţi cilindri cu care se sfărâmă bulgării de pământ şi se nivelează solul înainte şi după însămânţare; cilindru greu, utilizat la anumite maşini pentru sfărâmare, îndesare, nivelare etc. */A se da* sau *a se duce* (ori *a da* pe cineva) *de-a ~ul* (sau, adv., ~) = a se duce (sau a face pe cineva să se ducă) de-a rostogolul. 2. Instrument rudimentar de treierat. [*var.* tăvăluc *s.m.*] *s.n., pl.* tăvăluguri.
tăvălugi *tr.* (rar) A trece cu tăvălugul peste o arătură sau peste pietrişul unui drum. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tăvălugesc, *imperf. 3 sg.* tăvălugea; *conj. prez. 3* să tăvălugească.
tăvălugire (rar) Acţiunea de a tăvălugi. *s.f., g.-d. art.* tăvălugirii, *pl.* tăvălugiri.
tăviţă Diminutiv al lui tavă. *s.f., g.-d. art.* tăviţei, *pl.* tăviţe.
tăzlăuan,-ă (Locuitor) din zona Tazlăului. *adj., s.m., pl.* tăzlăuani,-e.
tăzlăuancă Locuitoare din zona Tazlăului. *s.f., g.-d. art.* tăzlăuancei, *pl.* tăzlăuance.
tâcâi v. **tăcăi.**
tâlc (pop.) 1. Înţeles, sens, semnificaţie. */Cu ~* = cu subînţeles; cu socoteală, cu rost. 2. Explicaţie, interpretare a unui text, al unei pilde. 3. Glumă alegorică, pildă, fabulă. */A vorbi în ~uri* = a vorbi alegoric, figurat. *s.n., pl.* tâlcuri.
tâlcui *tr.* (pop.) 1. A explica, a interpreta tâlcul unor fapte sau vorbe; a tâlmăci. 2. A traduce. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tâlcuiesc, *imperf. 3 sg.* tâlcuia; *conj. prez. 3* să tâlcuiască.
tâlcuire (pop.) Acţiunea de a tâlcui. *s.f., g.-d. art.* tâlcuirii, *pl.* tâlcuiri.
tâlcuitor,-oare (-cu-i-) (pop.) 1. Persoană care explică, interpretează fapte, vorbe etc.; tâlmaci. 2. Traducător. *s.m., pl.* tâlcuitori; *s.f., g.-d. art.* tâlcuitoarei, *pl.* tâlcuitoare.
tâlhar 1. Persoană care comite tâlhării; bandit. 2. Epitet atribuit unui om nemernic, ticălos. 3. (fam.) Ştrengar, şmecher, hoţoman. [*var.* (reg.) tâlhăr *s.m.*] *s.m., pl.* tâlhari.
tâlhărea (bot.) 1. Plantă ebacee din familia compozeelor, cu florile de culoare galbenă, dispuse în capitule. 2. Salata-iepurelui. 3. Susai. *s.f., art.* tâlhăreaua, *g.-d. art.* tâlhărelei, *pl.* tâlhărele, *art.* tâlhărelele.
tâlhăresc,-ească Referitor la tâlhari; comis de tâlhari; banditesc. *adj., pl.* tâlhăreşti.
tâlhăreşte Ca tâlharii; banditeşte. *//*Pe furiş. *adv.*
tâlhări *intr.* A duce o viaţă de tâlhar, comiţând fapte de tâlhar; a prăda, a jefui, a fura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tâlhăresc, *imperf. 3 sg.* tâlhărea; *conj. prez. 3* să tâlhărească.
tâlhărie Furt însoţit de ameninţări sau violenţă; (p. gener.) hoţie, furt. *s.f., art.* tâlhărîa, *g.-d. art.* tâlhăriei, *pl.* tâlhării, *art.* tâlhăriile.
tâlhăroaică 1. Femeie care comite o tâlhărie. 2. (fam.) Femeie şmecherâ; ştrengăriţă, hoţomancă. *s.f., g.-d. art.* tâlhăroaicei, *pl.* tâlhăroaice.
tâhăroi Augmentativ al lui tâlhar. *s.m., pl.* tâlhăroi, *art.* tâhăroii.
tâlmaci,-ce v. **tâlmaci.**
tâlv[1] (bot.) Tigvă (2). *s.m., pl.* tâlvi.
tâlv[2] Fructul tâlvului (1), utilizat de obicei la scoaterea, prin aspirare, a vinului dintr-un butoi; (p. ext.) obiect de forma unei pâlnii, care se foloseşte în acelaşi scop. *s.n., pl.* tâlvuri.
tâmp,-ă 1. (pop., fam. şi *s.*) Tâmpit, idiot. 2. (reg.) Cu tăişul sau cu vârful tocit, ştirbit. *adj., pl.* tâmpi,-e.
tâmpănă/tâmpină (înv.) Dairea; (impr.) darabană, tobă. *s.f., g.-d. art.* tâmpenei/tâmpinei, *pl.* tâmpene/tâmpine.
tâmpeală (rar) Tâmpenie. *s.f., g.-d. art.* tâmpelii, *pl.* tâmpeli.
tâmpenie (-ni-e) Lipsă de inteligenţă; neghiobie, prostie, idioţenie, tâmpeală. *s.f., art.* tâmpenia, *g.-d. art.* tâmpeniei, *pl.* tâmpenii, *art.* tâmpeniile.
tâmpi *refl.* şi *tr.* 1. A-şi pierde sau a face pe cineva să-şi piardă inteligenţa; a (se) prosti; a deveni sau a face să devină tâmpit. 2. (reg.) A deveni sau a face să devină tâmp (2); a (se) ştirbi, a (se) toci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tâmpesc, *imperf. 3 sg.* tâmpea; *conj. prez. 3* să tâmpească.
tâmpină v. **tâmpănă.**
tâmpire Faptul de a (se) tâmpi; faptă, vorbă prostească; tâmpenie. *s.f., g.-d. art.* tâmpirii.
tâmpit,-ă 1. (şi *s.*) Prost, idiot, tâmp (1), stupid, nerod. 2. Năucit, ameţit, buimăcit, zăpăcit. 3. (înv.) Tâmp (2). *adj., pl.* tâmpiţi,-te.
tâmplar Meseriaş care face mobilă şi alte obiecte din lemn; stoler. *s.m., pl.* tâmplari.
tâmplă[1] Parte laterală a capului cuprinsă între ochi, urechi, obraz şi frunte. *//*Părul care acoperă aceste părţi. *~ cărunte. s.f., g.-d. art.* tâmplei, *pl.* tâmple.
tâmplă[2] Catapeteasmă. *s.f., g.-d. art.* tâmplei, *pl.* tâmple.
tâmplăreasă Soţia tâmplarului. *s.f., g.-d. art.* tâmplăresei, *pl.* tâmplărese.
tâmplărie 1. Meseria tâmplarului. 2. Obiecte lucrate de tâmplar. 3. Atelierul tâmplarului. *s.f., art.* tâmplăria, *g.-d. art.* tâmplăriei, *pl.* (3) tâmplării, *art.* tâmplăriile.
tânăr,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Persoană, p. gener. fiinţă) care este ca vârstă între copilărie şi maturitate. */De ~* = de timpuriu, de la o vârstă fragedă. II. *adj.* 1. Caracteristic unui om sau unui animal neajuns încă la maturitate. 2. Care a fost plantat sau a răsărit de puţină vreme; care este format din plante neajunse la maturitate. *Pădure ~. adj., s.m.* şi *f., pl.* tineri-e.
tândală[1] Om care nu este bun de nimic, care îşi pierde vremea fără rost. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui tândală, *pl.* tândală.
Tândală[2] Personaj din snoave. *s.prop.m.*
tândăli *intr.* (fam.) A-şi pierde vremea fără rost; a lucra încet, fără spor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tândălesc, *imperf. 3 sg.* tândăleа; *conj. prez. 3* să tândălească.
tândăliturâ (pop.) Faptul de a tândăli; pierdere de vreme. *s.f., g.-d. art.* tândăliturii, *pl.* tândăliturâ.
tânguí[1] *refl.* 1. A plânge jeluindu-se; a se văicări. *//*(fig.) A scoate sunete plângătoare, jalnice. 2. (înv.) A reclama; a se plânge de cineva. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se tângu-

ieşte/se tânguie, *imperf. 3 sg.* se tânguia; *conj. prez. 3* să se tânguiască/să se tânguie.
tânguí² *tr.* (înv.) A jeli, a deplânge, a compătimi pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* tânguiesc/tângui, *imperf. 3 sg.* tânguia; *conj. prez. 3* să tânguiască/să tânguie.
tânguiálă Sunete jalnice, triste; glas tânguitor. *s.f., g.-d. art.* tânguielii, *pl.* tânguieli.
tânguiós,-oásă (şi adv.) Tânguitor. //(rar) Trist. *adj., pl.* tânguioşi,-oase.
tânguíre 1. Exprimare prin cuvinte a durerii, a suferinţei; tânguit. 2. (înv.) Jale, necaz, supărare, mâhnire. 3. Glas tânguitor, sunete tânguitoare. 4. (înv.) Reclamaţie; plângere făcută împotriva cuiva. *s.f., g.-d. art.* tânguirii, *pl.* tânguiri.
tânguít Tânguire (1). *s.n.*
tânguitór,-oáre (-gu-i-) 1. (despre sunete, glas) Plin de durere, tânguios, plângător. 2. Trist. *adj., pl.* tânguitori,-oare.
tânjálă Proţap utilizat pentru a lega de jug uneltele agricole cu tracţiune animală, pentru a prinde a doua pereche de vite la jug sau pentru a transporta greutăţi mari. */A se lăsa pe ~* = a) (despre oameni) a lucra încet, cu lene; a amâna lucrul; b) (despre animale) a trage foarte încet (sprijinindu-se pe tânjală). *s.f., g.-d. art.* tânjelii, *pl.* tânjeli.
tânjí *intr.* 1. A fi slăbit fizic, a fi bolnăvicios; a lâncezi. 2. (despre plante) A se ofili, a se veşteji. 3. (fig.) A stagna, a lâncezi. 4. (fig.) A se topi de dorul cuiva; a dori mult ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tânjesc, *imperf. 3 sg.* tânjea; *conj. prez. 3* să tânjească.
tânjíre Faptul de a tânji; lâncezire. *s.f., g.-d. art.* tânjirii.
tânjitór,-oáre 1. Care tânjeşte (1); bolnav, slab. 2. Plin de dor, galeş, duios. //Plin de tristeţe, de jale; tânguitor. *adj., pl.* tânjitori,-oare.
târâí *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) târî. *vb. IV, ind. prez. 3* târâie, *imperf. 3 sg.* târâia; *conj. prez. 3* să târâie.
târâiálă (pop.) Faptul de a (se) târâi. *s.f., g.-d. art.* târâielii, *pl.* târâieli.
târâle-brâu (fam.) Om care nu face nimic, care pierde vremea degeaba; pierde-vară. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui târâie-brâu, *pl.* târâie-brâu.
târâíre (rar) Acţiunea de a (se) târâi. *s.f., g.-d. art.* târâirii.
târâitoáre (-râ-i-) (reg.) Târşitoare. *s.f., g.-d. art.* târâitorii, *pl.* târâitori.
târâre Acţiunea de a (se) târî; târâş², târât. *s.f., g.-d. art.* târârii, *pl.* târâri.
târâş¹ 1. Târând pe jos, trăgând după sine. 2. Târându-se pe jos (ca să nu fie văzut); abia mişcând picioarele de slăbiciune, de oboseală etc. 3. (fig.) Cu greu, cu dificultate. *adv.*
târâş² Târâre. *s.n., pl.* târâşuri.
târâş-grăpiş Cu mare greutate; anevoie. *adv.*
târât Târâre. *s.n.*
târâtoáre Animal care se târăşte. *s.f., g.-d. art.* târâtoarei, *pl.* târâtoare.
târâtór,-oáre I. Care se târăşte. */Plantă ~* = plantă a cărei tulpină se întinde pe pământ. *adj., pl.* târâtori,-oare.
târâtură Om lipsit de caracter, om de nimic; femeie de moravuri uşoare, prostituată, târfă. *s.f., g.-d. art.* târâturii, *pl.* târâturi.
târbóc (reg.) Plasă de pescuit în formă de sac. //Sac pentru pescuit scoici. *s.n., pl.* târbocuri/târboace.
târcól (în expr.) *A da ~oale* (sau ~) = a umbla de jur împrejur, a se învârti în preajma cuiva sau a ceva. *s.n., pl.* târcoale.
târcolí *intr* (rar) A da târcoale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* târcolesc, *imperf. 3 sg.* târcolea; *conj. prez. 3* să târcolească.
târfă Femeie de moravuri uşoare; prostituată. *s.f., g.-d. art.* târfei, *pl.* târfe.
târg 1. Loc într-un oraş (sau la marginea unui oraş) unde se vând (la anumite date) vite, cereale, alimente etc. */~ul de fete* = serbare populară anuală, tradiţională, care are loc în Ţara Moţilor, pe muntele Găina. 2. Operaţie de vânzare-cumpărare; tocmeală, târguială. */La spartul ~ului* = târziu, la sfârşit de tot. *A face* (sau *a încheia*) *~(ul) cu cineva* = a încheia o tranzacţie comercială cu cineva. *A se ajunge* (sau, rar, *a ajunge pe cineva*) *cu ~ul* = a cădea de acord asupra preţului, a se învoi la preţ, a cădea la învoială. 3. (pop.) Înţelegere, învoială, acord. 4. Oraş mic. 5. (pop.) Centru comercial al unui oraş. *s.n., pl.* târguri.
târgovéţ,-eáţă (rar) Persoană care locuieşte într-un târg (4); orăşean, citadin. *s.m., pl.* târgoveţi; *s.f., g.-d. art.* târgoveţei, *pl.* târgoveţe.
târgovéţime (rar) Mulţime de târgoveţi; orăşenime. *s.f., g.-d. art.* târgoveţimii.
târgovíşte an,-ă (Locuitor) din municipiul Târgovişte. *adj., s.m., pl.* târgovişteni,-e.
târgovíşteancă Locuitoare din municipiul Târgovişte. *s.f., g.-d. art.* târgoviştencei, *pl.* târgoviştence.
târguí 1. *tr.* A face cumpărături. 2. *refl. recipr.* A se tocmi (1); (p. ext.) a discuta în contradictoriu, a nu ajunge la o înţelegere. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* târguiesc, *imperf. 3 sg.* târguia; *conj. prez. 3* să târguiască.
târguiálă 1. Târguire, tocmeală; (p. ext.) ciorovăială, dispută. 2. (concr., la pl.) Cumpărături. *s.f., g.-d. art.* târguielii, *pl.* târguieli.
târguíre Acţiunea de a (se) târgui. *s.f., g.-d. art.* târguirii.
târguléţ Târguşor. *s.n., pl.* târguleţe.
târgumureşéan,-ă (Locuitor) din municipiul Târgu-Mureş. *adj., s.m., pl.* târgumureşeni,-e.
târgumureşéancă Locuitoare din municipiul Târgu-Mureş. *s.f., g.-d. art.* târgumureşencei, *pl.* târgumureşence.
târguşór Diminutiv al lui târg (4); târguleţ. *s.n., pl.* târguşoare.
târî 1. *tr.* A mişca cu greu un obiect dintr-un loc în altul, trăgându-l pe jos; a trage un om sau un animal, obligându-l să meargă după sine. */A ~ barca pe uscat* = a o duce greu. //A duce cu sine. 2. *tr.* (fig.) A îndemna, a antrena spre ceva (reprobabil). 3. *refl.* A înainta atingând pământul cu genunchii şi cu coatele; (despre anumite animale) a înainta cu mişcări specifice ale trupului lipit de pământ. //(fig.) A se umili, a se înjosi (înaintea cuiva). 4. *refl.* A merge greu, trăgându-şi picioarele. 5. *refl.* (despre obiecte care atârnă) A atinge pământul cu capătul de jos. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* târăsc, *imperf. 3 sg.* târa; *conj. prez. 3* să târască, *ger.* târând; *part.* târât.
târlaş Stăpânul sau îngrijitorul unei târle. *s.m., pl.* târlaşi.
târlă 1. Loc neîmprejmuit şi neacoperit unde se odihnesc vitele sau oile în timpul păşunatului; (p. ext.) stâna cu toate dependinţele ei. 2. Turmă de oi. //(glumeţ) Număr mare de copii ai unei familii. *s.f., g.-d. art.* târlei, *pl.* târle.
târlí *tr.* (reg.) A îngrăşa pământul prin aşezarea târlei (2) pe o porţiune de teren. *vb IV., ind. prez. 3 sg.* târleşte.
târlíci Papuci de casă (fără tocuri) făcuţi din postav sau din lână. //(înv.) Un fel de pantofi căptuşiţi cu postav. [*var.* (pop.) târlígi *s.m. pl.*] *s.m. pl.*
târlíe (reg.) Sanie mică, ţărănească. *s.f., art.* târlia, *g.-d. art.* târliei, *pl.* târlii, *art.* târliile.
târlígi v. **târlici.**
târn¹ 1. Măturătoare mare din nuiele sau din mărăcini, folosită la măturatul curţilor sau străzilor. 2. (bot.) Porumbar¹. *s.n., pl.* târnuri.
târn² v. **târnă.**
târnáţ (pop.) Prispă (închisă cu scânduri). *s.n., pl.* târnaţuri.

târnă (pop.) A. 1. Coș mare de nuiele, mai larg în partea de sus și prevăzut cu două toarte; coșarcă, târnog. 2. (reg.) Stup de albine făcut din nuiele împletite. 3. Unealtă de pescuit pești mici, împletită din nuiele. 4. Vas mare cu care se transportă mâncarea lucrătorilor la câmp. B. *art.* Numele unui dans popular; melodia acestui dans. [*var.* târn *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* târnei, *pl.* târne.

târnăcop Unealtă formată dintr-o bară de oțel, ascuțită la un capăt, pusă într-o coadă de lemn și folosită la săpat pământuri tari, la spart pietre etc. *s.n., pl.* târnăcoape.

târnăvean,-ă (Locuitor) din zona Târnavei. *adj., s.m. pl.* târnăveni,-e.

târnăveancă Locuitoare din zona Târnavei. *s.f., g.-d. art.* târnăvencei, *pl.* târnăvence.

târnog (reg.) Târnă (A.1). *s.n., pl.* târnoage.

târnomată (reg.) Resturi de paie sau de spice rămase de la treierat, care se folosesc ca așternut sau ca nutreț pentru vite; resturi de paie (amestecate cu bălegar) care se scot din ocolul sau din grajdul vitelor. *s.f., g.-d. art.* târnomatei.

târnoseală 1. Târnosire. 2. Tămâie sau altă substanță aromată folosită în ritualul religios. *s.f., g.-d. art.* târnoselii, *pl.* târnoseli.

târnosi *tr.* A sfinți o biserică. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* târnosesc, *imperf. 3 sg.* târnosea; *conj. prez. 3* să târnosească.

târnosire Acțiunea de a târnosi; târnoseală (1). *s.f., g.-d. art.* târnosirii, *pl.* târnosiri.

târnui *tr.* 1. A mătura cu târnul[1]. 2. (fig., fam.) A bate pe cineva, a părui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* târnuiesc, *imperf. 3 sg.* târnuia; *conj. prez. 3* să târnuiască.

târnuială Târnuire. *s.f., g.-d. art.* târnuielii, *pl.* târnuieli.

târnuire Acțiunea de a târnui; tânuit, târnuială. *s.f., g.-d. art.* târnuirii, *pl.* târnuiri.

tânuit Târnuire. *s.n.*

târpan Unealtă asemănătoare cu coasa, folosită la tăiatul stufului și al cânepii. *s.n., pl.* târpane.

târsă (bot., reg.) Papură mică. *s.f., g.-d. art.* târsei, *pl.* târse.

târsână 1. Împletitură din păr de cal sau de capră din care se fac frânghii, nojițe etc. 2. (înv.) Țesătură aspră de păr de capră, purtată de asceți sau de călugări direct pe piele. *s.f., g.-d. art.* târsânei, *pl.* târsâne.

târsoacă (bot) (reg.) Troscot. *s.f., g.-d. art.* târsoacei, *pl.* târsoace.

târsoagă (reg.) Barbă mare și neîngrijită. *s.f., g.-d. art.* târsoagei, *pl.* târsoage.

târș[1] (pop., reg.) 1. Copac mic, pipernicit; (p. ext.) pădure cu astfel de copaci. 2. Cracă stufoasă folosită pentru îngrădituri sau ca par pentru clăițele de fân. *s.m., pl.* târși.

târș[2] (pop.) Mătură. *s.n., pl.* târșuri.

târșâi 1. *tr.* A târî picioarele sau încălțămintea în mers, producând un zgomot caracteristic.2. *refl.*A trage după sine târând pe pământ. [*var.* târși, târșii *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* târșâie, *imperf. 3 sg.* târșâia; *conj. prez. 3* să târșâie; *ger.* târșâind.

târșâială Târșâit. [*var.* târșială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* târșâielii, *pl.* târșâieli.

târșâit Faptul de a (se) târșâi; zgomotul produs de ceva care se târșâie sau este târșâit; târșâială, târșâitură. [*var.* târșiit *s.n.*] *s.n.*

târșâitură (-șâ-i-) Târșâit. [*var.* târșiitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* târșâiturii, *pl.* târșâituri.

târși v. **târșâi.**

târșială v. **târșâială.**

târșii v. **târșâi.**

târșiit v. **târșâit.**

târșiitură v. **târșâitură.**

târșitoare (reg.) Grapă formată din mai multe bare paralele legate între ele cu lanțuri; târâitoare. *s.f., g.-d. art.* târșitorii, *pl.* târșitori.

târșuț Diminutiv al lui târș[1] (1) ; (spec.) brad mic. *s.m., pl.* târșuți.

târțan[1] Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu tulpina ramificată, cu flori albe. *s.m., pl.* târțani.

târțan[2] (depr.) Evreu. *s.m., pl.* târțani.

târțiță Partea posterioară a coloanei vertebrale la păsări (de unde cresc penele cozii). *s.f., g.-d. art.* târțiței, *pl.* târțițe.

târzielnic,-ă (-zi-el-) (rar și *s.*) Care întârzie; (fig.) încet, leneș, greoi. *adj., pl.* târzielnici,-ce.

târzior,-oară (-zi-or) (și adv.) Diminutiv al lui târziu. *adj., pl.* târziori,-oare.

târziu,-ie I. *adj.* 1. Care se face, se întâmplă după ce a trecut momentul potrivit sau timpul dinainte stabilit. /(înv., pop.) *Nu* (*după*) ~ *vreme* = curând. *Într-un* ~ sau *într-o* ~ *vreme* = după mult timp, după multă așteptare. 2. (despre anotimpuri sau alte unități de timp) Care s-a prelungit mult; care se apropie de sfârșit. 3. (despre plante) Care se seamănă sau ajunge la maturitate după termenul obișnuit. //(despre animale cu viață efemeră) Care și-a prelungit viața peste termenul obișnuit. *Fluturi* ~. 4. (fig.) (despre oameni și mintea lor) Încet (la minte), care pricepe greu. II. *adv.* După ce a trecut momentul potrivit sau cel dinainte prevăzut. /*Mai* ~ = după câtva timp. *Cel* (*mai*) ~ = având ultimul termen. *Mai devreme sau mai* ~ = la o dată neprecizată; odată și odată. *adj., pl.* târzii; *adv.*

tățoaie (bot., reg.) Smântânică (2). *s.f., g.-d. art.* tățoii, *pl.* tățoi.

TBC (tebece) Tuberculoză. *s.n., art.* TBC-ul.

tea (fam.) Cuvânt prin care se exprimă surprinderea, uimirea, necazul, supărarea. *interj.*

teacă 1. Apărătoare din metal, din piele etc., în care se țin obiecte tăioase, anumite instrumente etc.; toc, apărătoare. /(reg.) *A rămâne* ~ = a rămâne gol. (*Ba*) *că*(*-i*) ~, (*ba*) *că*(*-i*) *pungă*, se spune când cineva se codește să facă un lucru, invocând pretexte neserioase. *A se face* ~ *de pământ* = a se face nevăzut. 2. Parte a unei unelte manuale în care se fixează mânerul sau coada. //(rar) Pulpar. 3. Păstaie. *s.f., g.-d. art.* tecii, *pl.* teci.

teafăr,-ă 1. Întreg, nevătămat, sănătos; zdravăn. 2. Sănătos la minte. *adj., pl.* teferi,-e.

team (tim) (angl.) Echipă sportivă. //Colectiv, echipă. *s.n., art.* teamul.

teamă Stare de neliniște și de tulburare, provocată de un pericol sau de o amenințare; frică. *s.f.*

teamăt (înv., pop.) Teamă. *s.n.*

teanc Mulțime de obiecte de același fel așezate unele peste altele. *s.n., pl.* teancuri.

teandrie (te-an-) (în concepția creștină) Natură divină și umană a lui Hristos. *s.f., art.* teandria, *g.-d. art.* teandriei.

teapă 1. Fel, soi, fire, caracter. 2. (de obicei depr.) Condiție socială, stare, treaptă, rang social. *s.f., g.-d. art.* tepei.

teară (reg.) 1. Natră, urzeală. 2. Război de țesut. *s.f., g.-d. art.* terii, *pl.* teri.

tearfă (reg.) 1. Otreapă, zdreanță. 2. Obiecte casnice și vestimentare care alcătuiesc zestrea miresei. *s.f., g.-d. art.* terfei, *pl.* terfe.

teas v. **tas.**

teasc 1. Presă manuală cu care se strivesc strugurii sau semințele plantelor oleaginoase pentru a se obține mustul, uleiul etc. 2. (înv.) Mașină de imprimat; (p. ext.) tipar, tipărire. 3. (reg.) Capcană pentru anumite animale. 4. (înv.) Numele unui instrument de tortură. *s.n., pl.* teascuri.

teatral,-ă 1. Referitor la teatru, care aparţine teatrului. 2. Afectat, artificial, nesincer, emfatic. *adj., pl.* teatrali,-e.
teatralism 1. Interpretare emfatică a unui rol (I.1). 2. Atitudine teatrală (2); teatralitate. //Caracter teatral. 3. (med.) Tendinţă către manifestări emotive spectaculoase. *s.n.*
teatralist,-ă 1 Teatral (1). 2. Teatral (2). *adj., pl.* teatralişti,-ste.
teatralitate Teatralism. *s.f., g.-d. art.* teatralităţii.
teatraliza *intr.* (rar) A face ceva în mod teatral (2); a da un caracter teatral (2), emfatic. *vb. I, ind. prez. 3* teatralizează.
teatralizare Acţiunea de a teatraliza. *s.f., g.-d. art.* teatralizării, *pl.* teatralizări.
teatrolog,-ă Specialist în teatrologie. *s.m., pl.* teatrologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* teatrologei, *pl.* teatrologe.
teatrologic,-ă Referitor la teatru; de teatrologie. *adj., pl.* teatrologici,-ce.
teatrologie Disciplină care studiază istoria, teoria şi critica teatrală. *s.f., art.* teatrologia, *g.-d. art.* teatrologiei.
teatru A. 1. Clădire amenajată pentru spectacole; (p. ext.) instituţie de cultură care organizează spectacole. 2. Spectacol dramatic. */De ~ =* care se reprezintă la teatru (A.1). *A juca* (sau *a face*) *~ =* a se preface. 3. (fam.) Ceartă între mai multe persoane, care atrage pe curioşi. 4. Arta spectacolului scenic. //Profesiunea de actor, de regizor. 5. Culegere de piese; literatură dramatică. //Ansamblul operelor dramatice care au caracter comune sau o origine comună. B. Loc unde se petrec evenimente, acţiuni importante. */~ de operaţii* (sau *~ de război*) = câmp de luptă; loc unde se desfăşoară ample acţiuni militare în timp de război. *s.n., art.* teatrul, *pl.* teatre.
tebaină Alcaloid foarte toxic extras din opiu. *s.f., g.-d. art.* tebainei.
tebaism (med.) Intoxicaţie cu opiu. *s.n.*
tebecist,-ă (fam.) Tuberculos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tebecişti,-ste.
tec[1] Arbore exotic originar din sudul Asiei, cu lemnul foarte tare, utilizat mai ales pentru construcţii navale. *s.m., pl.* teci.
tec[2] Dozator de sucuri. *s.n.*
tecalemit Pompă manuală cu piston folosită pentru gresarea motoarelor cu unsori consistente. *s.n., pl.* tecalemite.
techer-mecher (înv.) Imediat, în mare grabă; pe sus, cu sila. *adv.*
technetiu (teh-) Element chimic radioactiv rezultat în urma unor reacţii nucleare. *s.n.*
tecnetron Triodă semiconductoare folosită ca amplificator de tensiune la frecvenţe foarte înalte. *s.n., pl.* tecnetroane.
tecs Cui mic de metal cu formă specială, utilizat în cizmărie. *s.n., pl.* tecsuri.
tecsui v. **ticsi.**
tecşilă (reg.) Taşcă. *s.f., g.-d. art.* tecşilei, *pl.* tecşile.
tectită Meteorit sticlos, alcătuit în cea mai mare parte din dioxid de siliciu. *s.f., g.-d. art.* tectitei.
tectogenează (geol.) Procesul de formare a scoarţei terestre. *s.f., g.-d. art.* tectogenezei.
tectonic,-ă Referitor la tectonică. *adj., pl.* tectonici,-ce.
tectonică 1.Ramură a geologiei care studiază structura, modificările şi mişcările scoarţei terestre. 2. Structură geologică. *s.f., g.-d. art.* tectonicii.
tectrice Fiecare dintre penele mari ale aripii unei păsări. *s.f., g.-d. art.* tectricei, *pl.* tectrice.
tecucean,-ă (Locuitor) din municipiul Tecuci. *adj., s.m., pl.* tecuceni,-e.
tecuceancă Locuitoare din municipiul Tecuci. *s.f., g.-d. art.* tecucencei, *pl.* tecucence.
tedeum Slujbă religioasă scurtă, oficiată în împrejurări solemne. *s.n., pl.* tedeumuri.
Te Deum (lat.) Vechi imn latin, sub forma unor psalmi, în care era preamărit Dumnezeu. *s.prop.n.*
tefal Articol de menaj (cratiţă, tigaie etc.) cu înveliş antiadeziv. *s.n.*
tefelug Tăvălug. *s.n., pl.* tefeluge.
teflon 1. Material plastic rezistent la coroziune, la foc etc. 2. Vas de bucătărie izolat cu teflon (1). *s.n.*
teflonat,-ă (despre vase metalice) Acoperit cu teflon (1). *adj., pl.* teflonaţi,-te.
teglici Unealtă folosită de cizmari şi de cojocari pentru întinsul pielii înainte de prelucrare. *s.n., pl.* teglice.
tegument 1. Ţesut care acoperă corpul la om şi la animale. 2. (bot.) Membrană care acoperă şi protejează un organ. //Înveliş protector al seminţelor plantelor. *s.n., pl.* tegumente.
tegumentar,-ă Referitor la tegument; care aparţine tegumentului. *adj., pl.* tegumentari,-e.
tehnic,-ă 1. Referitor la tehnică. */Desen ~ =* desen care reprezintă la scară un obiect, cu înscrierea dimensiunilor lui, şi care este folosit la construirea obiectului în spaţiu. *Termen ~ =* termen de specialitate, folosit într-un domeniu al ştiinţei, al tehnicii etc. 2. Propriu unei meserii, unei ştiinţe etc. //Referitor la funcţionarea unui aparat, a unei instalaţii etc. *adj., pl.* tehnici,-ce.
tehnică 1. Totalitatea uneltelor şi practicilor cu ajutorul cărora se obţin bunuri materiale. 2. Ansamblul procedeelor întrebuinţate în practicarea unei meserii, a unei ştiinţe etc. 3. (mil.) *~ de luptă =* ansamblul mijloacelor de luptă şi auxiliare cu care sunt dotate forţele armate. *s.f., g.-d. art.* tehnicii, *pl.* tehnici.
tehniceşte (rar) Conform tehnicii, ca în tehnică. *adv.*
tehnician,-ă (-ci-an) Specialist în domeniul tehnicii, având o pregătire medie. //Persoană care dispune de o tehnică înaltă într-o meserie, într-o profesie. *s.m., pl.* tehnicieni; *s.f., g.-d. art.* tehnicienei, *pl.* tehniciene.
tehnicism Tendinţa de a folosi în mod exagerat şi mecanic procedeele specifice unui domeniu de activitate în defavoarea principiilor teoretice. *s.n.*
tehnicist,-ă Caracterizat prin tehnicism; de tehnicism. *adj., pl.* tehnicişti,-ste.
tehnicitate (rar) Caracterul a ceea ce este tehnic. */Spor de ~ =* sumă adăugată la retribuţia anumitor angajaţi care au o pregătire profesională specială sau care execută (temporar) o lucrare cu caracter tehnic. *s.f., g.-d. art.* tehnicităţii.
tehniciza *tr.* A da caracter (exclusiv) tehnic. *vb. I, ind. prez. 3* tehnicizează.
tehnicizare Acţiunea de a tehniciza. *s.f., g.-d. art.* tehnicizării, *pl.* tehnicizări.
tehnicolor,-ă (despre filme) Realizat în culori. *adj., pl.* tehnicolori,-e.
tehno[1]**-** Element de compunere care înseamnă „tehnic", „referitor la tehnică".
tehno[2] (în sintagma) *Muzică ~ =* muzică de dans electronică. *adj. invar.*
tehnocrat,-ă Adept al tehnocraţiei. *s.m., pl.* tehnocraţi; *s.f., g.-d. art.* tehnocratei, *pl.* tehnocrate.
tehnocratic,-ă Referitor la tehnocraţie. *adj., pl.* tehnocratici,-ce.
tehnocratism Orientare sociologică şi politologică potrivit căreia societatea contemporană ar trebui condusă de oameni de ştiinţă, de tehnicieni; tehnocraţie. *s.n.*
tehnocraţie 1. Tehnocratism. 2. Sistem de guvernare în care rolul conducător ar reveni tehnocraţilor. 3. Intelectualitate tehnică (cu rol conducător). *s.f., art.* tehnocraţia, *g.-d. art.* tehnocraţiei.
tehnofobie Fobie faţă de tehnică. *s.f., art.* tehnofobia, *g.-d. art.* tehnofobiei.

tehnografic,-ă De tehnografie; referitor la tehnografie. *adj., pl.* tehnografici,-ce.
tehnografie Descriere a diferitelor meserii şi a procedeelor de lucru. *s.f., art.* tehnografia, *g.-d. art.* tehnografiei.
tehnolog Specialist în tehnologie. *s.m., pl.* tehnologi.
tehnologic,-ă Referitor la tehnologie. *adj., pl.* tehnologici,-ce.
tehnologie 1. Ştiinţă a metodelor şi mijloacelor de producere şi de prelucrare a materialelor. 2. Ansamblul proceselor, metodelor etc., folosite în scopul obţinerii unui produs. *s.f., art.* tehnologia, *g.-d. art.* tehnologiei, *pl.* tehnologii, *art.* tehnologiile.
tehnologism Orientare sociologică care subapreciază personalitatea umană, cunoaşterea şi creaţia de valori în domeniul umanistic, al artei etc., datorită excesului tehnologic. *s.n.*
tehnologiza *tr.* A da (artei, producţiei etc.) caracter tehnologic. *vb. I, ind. prez. 3* tehnologizează.
tehnopatie (med.) Denumire generică pentru bolile profesionale. *s.f., art.* tehnopatia, *g.-d. art.* tehnopatiei, *pl.* tehnopatii, *art.* tehnopatiile.
tehnopsihologic,-ă De tehnopsihologie. *adj., pl.* tehnopsihologici,-ce.
tehnopsihologie Ramură a psihologiei care se ocupă de mijloacele aplicării practice a psihologiei teoretice. *s.f., art.* tehnopsihologia, *g.-d. art.* tehnopsihologiei.
tehnoredacta *tr.* A pregăti din punct de vedere grafic şi tehnic un manuscris pentru tipar. *vb. I, ind. prez. 3* tehnoredactează.
tehnoredactare Acţiunea de a tehnoredacta; tehnoredacţie. *s.f., g.-d. art.* tehnoredactării, *pl.* tehnoredactări.
tehnoredactor Specialist în tehnoredactare. *s.m., pl.* tehnoredactori.
tehnoredacţie (-ţi-e) 1. Tehnoredactare. 2. Serviciu într-o editură care se ocupă cu tehnoredactarea. *s.f., art.* tehnoredacţia, *g.-d. art.* tehnoredacţiei, *pl.* tehnoredacţii, *art.* tehnoredacţiile.
tehnoredacţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la tehnoredactare; care ţine de tehnoredactare. *adj., pl.* tehnoredacţionali,-e.
tehnosferă Domeniu al vieţii umane care cuprinde cultura şi civilizaţia. *s.f., g.-d. art.* tehnosferei.
tehnostructură Categorie socială alcătuită din tehnicieni specialişti în domeniul organizării şi conducerii. *s.f., g.-d. art.* tehnostructurii.
tehui[1] *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) buimăci, a (se) zăpăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tehuiesc, *imperf. 3 sg.* tehuia; *conj. prez. 3* să tehuiască.
tehui[2]**,-ie** (reg.) Buimac, năuc; zăpăcit. *adj., pl.* tehui,-ie.
tei[1] Arbore cu frunze mari, cu flori albe-gălbui sau albe, puternic parfumate, melifere, întrebuinţate în farmacie. */~ alb* = arbore cu lemnul alb-roşiatic, uşor. *~ pucios* = arbore înalt până la 20 m, ale cărui flori sunt utilizate în farmacie. *s.m., pl.* tei, *art.* tei.
tei[2] Fibră din coajă de tei[1], din care se împletesc frânghii, rogojini etc. */A lega două-n ~* = a reuşi să adune ceva avere. *A găsi ~ de curmei* = a găsi pretexte. *s.n., pl.* tei.
teică 1. Cutie mobilă în care cad grăunţele puse în coşul morii, înainte de a ajunge între pietre. 2. Jgheab în care se pune apa sau mâncarea păsărilor şi a vitelor. 3. (reg.) Mic vas de lemn legat de o prăjină, cu care se scoate apă dintr-o fântână. [*var.* teucă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* teicii, *pl.* teici.
teicuţă Diminutiv al lui teică. *s.f., g.-d. art.* teicuţei, *pl.* teicuţe.
teier Prăjină lungă, având în vârf teie, folosită pentru a speria peştii de pe fundul apei şi a-i îndrepta spre plasele de pescuit. *s.n., pl.* teiere.
teină Alcaloid cu gust amărui, extras din frunzele de ceai, întrebuinţat în medicină. *s.f., g.-d. art.* teinei.
teios,-oasă (despre unele plante sau fructe) Aţos; tare, fibros. *adj., pl.* teioşi,-oase.
teism[1] Concepţie filosofică ce admite existenţa lui Dumnezeu ca fiinţă absolută, care a creat şi conduce lumea. *s.n.*
teism[2] (med.) Intoxicaţie produsă de consumul exagerat de ceai. *s.n.*
teist,-ă Adept al teismului[1]. *s.m., pl.* teişti; *s.f., g.-d. art.* teistei, *pl.* teiste.
teişor 1. Diminutiv al lui tei; teiuleţ. 2. Arbust ornamental din familia rozaceelor, cu flori mari, galbene-aurii; trandafir galben. 3. (bot.) Pristolnic. *s.m., pl.* teişori.
teiuleţ Teişor (1). *s.m., pl.* teiuleţi.
tejghea 1. Masă lungă pe care vânzătorul îşi expune marfa şi îi serveşte pe cumpărători. 2. Masă de lucru a unui meseriaş. *s.f., art.* tejgheaua, *g.-d. art.* tejghelei, *pl.* tejghele, *art.* tejghelele.
tejgheluţă Diminutiv al lui tejghea. *s.f., g.-d. art.* tejgheluţei, *pl.* tejgheluţe.
tejghetar Persoană care vinde la tejghea; vânzător. *s.m., pl.* tejghetari.
tel 1. Instrument de sârmă, folosit în bucătărie, pentru bătut frişca, albuşul de ou etc. 2. Arc de sârmă pentru canapele, fotolii etc.; drot. 3. (rar) Sârmă care susţine şi întăreşte forma unui corset. 4. Coardă mică de metal la un instrument muzical. *s.n., pl.* teluri.
telal 1. Negustor ambulant (de haine vechi). 2. (înv.) Persoană care făcea strigările la un mezat. *s.m., pl.* telali.
telalgie (med.) Durere care apare în altă parte, la distanţă de locul leziunii. *s.f., art.* telalgia, *g.-d. art.* telalgiei.
telangiectazie (-gi-ec-) (med.) Dilataţie a vaselor mici sau terminale care apare mai ales pe pometii obrajilor şi pe nas. *s.f., art.* telangiectazia, *g.-d. art.* telangiectaziei, *pl.* telangiectazii, *art.* telangiectaziile.
telăliţă (înv., reg.) Femeie care face comerţ ambulant (cu haine vechi). *s.f., g.-d. art.* telăliţei, *pl.* telăliţe.
tele- 1. Element de compunere care înseamnă „departe", „de departe", „la distanţă". 2. Formă abreviată pentru „televiziune" şi „televizor".
teleafişaj Afişare a informaţiilor pe monitoare în cadrul unui sistem de televiziune cu circuit închis. *s.n.*
teleagă 1. Căruţă mică, cu două roţi utilizată la transportul persoanelor sau al unor poveri uşoare. 2. Cotigă (la plug). *s.f., g.-d. art.* telegii, *pl.* telegi.
teleanchetă (-le-an-) Anchetă a televiziunii. *s.f., g.-d. art.* teleanchetei, *pl.* teleanchete.
teleap/teleap-teleap Cuvânt care imită zgomotul produs de mersul greoi al omului. *interj.*
teleast (-le-ast) 1. Telecineast. 2. Amator de programe de televiziune (de calitate). *s.m., pl.* teleaşti.
teleautograf (-le-a-u-) Aparat care transmite la distanţă scrisul sau desenele. *s.n., pl.* teleautografe.
telebiomatric,-ă (-bi-o-) (biol.) De telebiometrie. *adj., pl.* telebiomatrici,-ce.
telebiometrie (-bi-o-) (biol.) Studiu de la distanţă al fenomenelor biologice. *s.f., art.* telebiometria, *g.-d. art.* telebiometriei.
telebusolă Busolă ale cărei indicaţii sunt transmise la distanţă unor instrumente indicatoare de la bordul unei nave aeriene (sau maritime). *s.f., g.-d. art.* telebusolei, *pl.* telebusole.
telecabină Teleferic amenajat cu cabine pentru transportul persoanelor. //Cabină suspendată prin bare fixate pe cablu la intervale fixe. *s.f., g.-d. art.* telecabinei, *pl.* telecabine.
telecameră Cameră de luat vederi pentru televiziune. *s.f., g.-d. art.* telecamerei, *pl.* telecamere.

telecasgtă Casetă care conţine un film înregistrat pe bandă magnetică, videocasetă. *s.f., g.-d. art.*telecasgtei, *pl.* telecasgte.
telecentru Centru de televiziune. *s.n., art.* telecentrul, *pl.* telecentre.
telechinezie (psih.) Capacitate a unor persoane de a deplasa obiecte fără a le atinge. *s.f., art.* telechinezia, *g.-d. art.* telechinezi.
telecineast,-ă (-ne-ast) 1. Specialist în realizarea filmelor de televiziune. 2. Scenarist pentru filme de televiziune. *s.m., pl.* telecineaşti; *s.f., g.-d. art.* telecineastei, *pl.* telecineaste.
telecinema Emisiune de filme transmise prin televiziune. *s.n.*
telecinematecă 1. Arhivă de filme pentru televiziune. 2. Emisiune de televiziune în care sunt prezentate filme de telecinematecă (1). *s.f., g.-d. art.* telecinematecii.
telecinematograf Aparat cu care se transmite un film cinematografic prin procedee de televiziune. *s.n., pl.* telecinematografe.
telecinematografic,-ă (rar) De (sau din) telecinematografie. *adj., pl.* telecinematografici,-ce.
telecinematografie (rar) Producţie de filme pentru televiziune. *s.f., art.* telecinematografia, *g.-d. art.* telecinematografiei, *pl.* telecinematografii, *art.* telecinematografiile.
telecomanda *tr.* A transmite o comandă la distanţă; a teledirija. *vb. I, ind. prez. 3* telecomandă.
telecomandabil,-ă (despre instalaţii, mecanisme) Care poate fi telecomandat. *adj., pl.* telecomandabili,-e.
telecomandare Acţiunea de a telecomanda. *s.f., g.-d. art.* telecomandării.
telecomandă Transmitere a unei comenzi la distanţă prin mijloace de telecomunicaţie. //Mic dispozitiv care transmite de la distanţă comenzi pentru aparatul de televiziune, pentru sistemele antifurt etc. *s.f., g.-d. art.* telecomenzii, *pl.* telecomenzi.
telecomunicaţie (-ţi-e) 1. Transmitere şi recepţie la distanţă a unor semnale, cuvinte sau imagini prin telefon, telegraf, televiziune etc. 2. Legătură între două puncte între care se realizează telecomunicaţia (1). */Sistem de ~ţii* = totalitatea mijloacelor tehnice dintr-un serviciu de telecomunicaţii, care formează o unitate. *s.f., art.* telecomunicaţia, *g.-d. art.* telecomunicaţiei, *pl.* telecomunicaţii, *art.* telecomunicaţiile.
teleconcurs Concurs transmis prin televiziune. *s.n., pl.* teleconcursuri.
teleconferinţă Conferinţă transmisă prin diferite mijloace de telecomunicaţie. *s.f., g.-d. art.* teleconferinţei, *pl.* teleconferinţe.
telecontrol Control efectuat de la distanţă. *s.n., pl.* telecontroale.
telecopter Elicopter mic, telecomandat, care transportă o telecameră de luat vederi. *s.n., pl.* telecoptere.
telecronicar,-ă Cronicar al emisiunilor de televiziune. *s.m., pl.* telecronicari; *s.f., g.-d. art.* telecronicarei, *pl.* telecronicare.
telecronică Cronică de televiziune (3). *s.f., art.* telecronicii, *pl.* telecronici.
telecursant Persoană care urmăreşte un curs prin televiziune. *s.m., pl.* telecursanţi.
teledetecţie (-ţi-e) Tehnică prin care sunt prelucrate date despre obiecte aflate la distanţă. *~ hidrologică. s.f., art.* teledetecţia, *g.-d. art.* teledetecţiei, *pl.* teledetecţii, *art.* teledetecţiile.
telediafonie (-di-a-) Fenomen de interceptare involuntară a unei convorbiri telefonice de pe un alt circuit. *s.f., art.* telediafonia, *g.-d. art.* telediafoniei.
teledialog (-di-a-) Dialog realizat prin intermediul televiziunii. *s.n., pl.* teledialoguri.
teledifuza *tr.* A difuza prin intermediul televiziunii. *vb. I, ind. prez. 3* teledifuzează.
teledifuzare Acţiunea de a teledifuza. *s.f., g.-d. art.* teledifuzării.
teledinamic,-ă De teledinamică. *adj., pl.* teledinamici,-ce.
teledinamică Ramură a ştiinţei care studiază procesul de transmitere prin pământ cu ajutorul ultrasunetelor, a unor şocuri puternice, pentru a determina distrugeri la mare distanţă. *s.f., g.-d. art.* teledinamicii.
teledirija *tr.* A telecomanda. *vb. I, ind. prez. 3* teledirijează.
teledirijare Acţiunea de a teledirija. *s.f., g.-d. art.* teledirijării, *pl.* teledirijări.
teledivertisment Emisiune distractivă la televiziune. *s.n., pl.* teledivertismente.
teledon Emisiune televizată în timpul căreia se fac donaţii prin telefon. *s.n.*
teleecran Ecranul televizorului. *s.n., pl.* teleecrane.
teleecraniza *tr.* A ecraniza o operă literară pentru televiziune. *vb. I, ind. prez. 3* teleecranizează.
teleecranizare Acţiunea de a teleecraniza. *s.f., g.-d. art.* teleecranizării, *pl.* teleecranizări.
teleeducaţie (-ţi-e) Educaţie făcută prin intermediul telviziunii. *s.f., art.* teleeducaţia, *g.-d. art.* teleeducaţiei.
teleemisiune Emisiune de televiziune. *s.f., g.-d. art.* teleemisiunii, *pl.* teleemisiuni.
teleenciclopedie Emisiune cu caracter enciclopedic realizată de televiziune. *s.f., art.* teleenciclopedia, *g.-d. art.* teleenciclopediei.
telefagie Mania de a consacra prea mult timp emisiunilor de televiziune. *s.f., art.* telefagia, *g.-d. art.* telefagiei.
telefax 1. Aparat care transmite şi recepţionează documente prin reţeaua telefonică; fax. 2. Document transmis sau recepţionat prin telefax (1). 3. Număr de telefon la care se pot transmite faxuri. *s.n., pl.* telefaxuri.
teleferic Funicular care transportă persoane. *s.n., pl.* teleferice.
telefica *tr.* (rar, folosit doar la pl.) A introduce televiziunea în diferite domenii de activitate. *vb. I, ind. prez. 3 pl.* telefică.
teleficare Acţiunea de a telefica. *s.f., g.-d. art.* teleficării, *pl.* teleficări.
telefilm Film documentar produs pentru televiziune. *s.n., pl.* telefilme.
telefilmotecă Filmotecă a televiziunii. *s.f., g.-d. art.* telefilmotecii, *pl.* telefilmoteci.
telefoileton (-fo-i-) Foileton de televiziune. *s.n., pl.* telefoiletoane.
telefon 1. Telecomunicaţie prin care se realizează convorbiri la distanţă cu ajutorul undelor electromagnetice propagate de-a lungul unor fire; ansamblul instalaţiilor necesare pentru aceasta. 2. Aparat prevăzut cu receptor şi transmiţător folosit pentru convorbiri la distanţă. */~mobil*= telefon portativ, celular. *~-televizor* = telefon dublat de un televizor. *~-teleimprimator* = telefon cu teleimprimator. 3. Convorbire telefonică. 4. Număr pe care îl are telefonul unui abonat. *s.n., pl.* telefoane.
telefona *tr.* şi *intr.* A comunica cu cineva prin intermediul telefonului. //A da un telefon, a vorbi la telefon. *vb. I, ind. prez. 3* telefonează.
telefonare Acţiunea de a telefona. *s.f., g.-d. art.* telefonării.
telefonat Faptul de a telefona. *s.n.*
telefonic,-ă Referitor la telefon sau la telefonie; care aparţine telefonului sau telefoniei. //(despre o convorbire) Făcut prin telefon. */Aviz ~* = aviz prin care cineva este înştiinţat că la o anumită oră va fi chemat la telefon (de obicei la o centrală telefonică), pentru o convorbire interurbană. *adj., pl.* telefonici,-ce.

telefonie Transmitere bilaterală la distanță a sunetelor cu ajutorul aparatelor telefonice. *s.f., art.* telefonia, *g.-d. art.* telefoniei.
telefonist,-ă Persoană care stabilește legăturile telefonice la o centrală telefonică neautomată. *s.m., pl.* telefoniști; *s.f., g.-d. art.* telefonistei, *pl.* telefoniste.
telefonometrie Procedeu prin care se determină calitatea aparatelor și a transmisiunilor telefonice. *s.f., art.* telefonometria, *g.-d. art.* telefonometriei.
telefonometru Aparat care indică numărul și durata convorbirilor telefonice. *s.n., pl.* telefonometre.
telefoto Aparat care transmite la distanță o imagine luminoasă; imagine astfel obținută. *s.n.*
telefotografia (-fi-a) *tr.* A efectua o telefotografie. *vb. I, ind. prez. 3* telefotografiază, *1 pl.* telefotografiem; *conj. prez. 3* să telefotografieze; *ger.* telefotografiind.
telefotografic,-ă De (sau din) telefotografie. *adj., pl.* telefotografici,-ce.
telefotografie 1. Transmitere pe cale electrică, la distanță, a fotografiilor, textelor etc.; fotografie, text astfel transmis. 2. Tehnica fotografierii de la mare distanță cu teleobiectivul; fotografia astfel obținută. *s.f., art.* telefotografia, *g.-d. art.* telefotografiei, *pl.* telefotografii, *art.* telefotografiile.
telefotografiere (-fi-e-) Faptul de a telefotografia. *s.f., g.-d. art.* telefotografierii, *pl.* telefotografieri.
telegar Cal tânăr, iute, voinic (folosit la trăsură). *s.m., pl.* telegari.
telegea (rar) Teleguță. *s.f., art.* telegeaua, *g.-d. art.* telegelei, *pl.* telegele, *art.* telegelele.
telegenic,-ă Care are expresivitate, care arată bine pe ecranul televizorului. *adj., pl.* telegenici,-ce.
telegenie Însușirea de a fi telegenic. *s.f., art.* telegenia, *g.-d. art.* telegeniei.
teleghida *tr.* A dirija de la distanță un vehicul, un avion, un proiectil etc. *vb. I, ind. prez. 3* teleghidează.
teleghidaj Acțiunea de a teleghida; teleghidare. *s.n., pl.* teleghidaje.
teleghidare Teleghidaj. *s.f., g.-d. art.* teleghidării, *pl.* teleghidări.
telegnozis (psih.) Cunoaștere prezumtivă a evenimentelor îndepărtate (ca timp sau spațiu) pe alte căi decât cele perceptive și intelectuale. *s.n.*
telegondolă Barcă cu două locuri, amenajată pentru transportul pe cablu al persoanelor. *s.f., g.-d. art.* telegondolei, *pl.* telegondole.
telegraf[1] Nume dat unor plante erbacee ornamentale, cu flori albe și cu tulpina agățătoare sau cu flori roz-purpurii. *s.m.*
telegraf[2] 1. Telecomunicație prin care se transmit la distanță semne grafice (litere și cifre) cu ajutorul unor aparate electromagnetice; ansamblul instalațiilor necesare în acest scop. 2. Aparat pentru transmiterea și recepționarea telegramelor. 3. (înv.) Aparat (situat pe înălțimi sau în turnuri de semnalizare), folosit pentru transmiterea la distanță a unor semnale optice. *s.n., pl.* telegrafe.
telegrafia (-fi-a) *intr.* și *tr.* A transmite un mesaj cu ajutorul telegrafului[2]. *vb. I, ind. prez. 3* telegrafiază, *1 pl.* telegrafiem; *conj. prez. 3* să telegrafieze; *ger.* telegrafiind.
telegrafic,-ă 1. Referitor la telegraf[2]; care aparține telegrafului sau telegrafiei. //Transmis prin telegraf. 2. (fig.) Concis, scurt, laconic. //Rapid. *Scris ~. adj., pl.* telegrafici,-ce.
telegrafie Transmitere la distanță a unor semne grafice (prin intermediul unor semnale electromangnetice, optice etc.) și înregistrarea lor cu ajutorul telegrafului. /~ *fără fir* = radiotelegrafie. *s.f., art.* telegrafia, *g.-d. art.* telegrafiei, *pl.* telegrafii, *art.* telegrafiile.
telegrafiere (-fi-e-) Acțiunea de a telegrafia. *s.f., g.-d. art.* telegrafierii, *pl.* telegrafieri.
telegrafist,-ă Persoană care lucrează la un telegraf; persoană specializată în transmiterea și recepționarea mesajelor telegrafice. *s.m., pl.* telegrafiști; *s.f., g.-d. art.* telegrafistei, *pl.* telegrafiste.
telegramă Comunicare transmisă prin telegraf; formularul pe care este scrisă această comunicare. *s.f., g.-d. art.* telegramei, *pl.* telegrame.
teleguță Diminutiv al lui teleagă; telegea. *s.f., g.-d. art.* telegutei, *pl.* teleguțe.
teleimprima *tr.* A efectua o teleimprimare. *vb. I, ind. prez. 3* teleimprimă.
teleimprimare Transmitere a unui text la distanță cu ajutorul teleimprimatorului. *s.f., g.-d. art.* teleimprimării, *pl.* teleimprimări.
teleimprimator Aparat telegrafic cu ajutorul căruia se transmit și se recepționează pe o bandă de hârtie texte dactilografiate; telescriptor. *s.n., pl.* teleimprimatoare.
teleindicator Aparat care măsoară și transmite la distanță valorile caracteristice funcționării unui sistem tehnic. *s.n., pl.* teleindicatoare.
teleinformatic,-ă De teleinformatică. *adj., pl.* teleinformatici,-ce.
teleinformatică Ramură a informaticii care se ocupă cu transmiterea la distanță a datelor prelucrate. *s.f., g.-d. art.* teleinformaticii, *pl.* teleinformatici.
teleinterviu Interviu transmis la televiziune. *s.n., art.* teleinterviul, *pl.* teleinterviuri.
teleînregistrare Înregistrare de la distanță. *s.f., g.-d. art.* teleînregistrării, *pl.* teleînregistrări.
telejurnal Emisiune de știri la televiziune. *s.n., pl.* telejurnale.
telelecție (-ți-e) Emisiune televizată sub formă de lecție. *s.f., art.* telelecția, *g.-d. art.* telelecției, *pl.* telelecții, *art.* telelecțiile.
teleleică (pop.) Femeie care umblă de colo-colo (vorbind fără rost); femeie neserioasă, ușuratică; haimana. *s.f., g.-d. art.* teleleicii, *pl.* teleleici.
teleleu,-ea Om fără căpătâi, care umblă de colo-colo. /(adv.) *A umbla ~* (*Tănase*) = a umbla fără rost, de colo-colo. *A fi ~ Tănase* = a fi aiurit, zăpăcit, năuc. *s.m., art.* teleleul, *pl.* telelei, *art.* teleleii; *s.f.* teleleaua, *g.-d. art.* teleleilei, *pl.* teleleile, *art.* teleleilele.
teleloaică (înv.) Soția telalului; vânzătoare ambulantă (de haine vechi). *s.f., g.-d. art.* teleloaicei, *pl.* teleloaice.
telemagazin Emisiune de televiziune cuprinzând materiale din diverse domenii. *s.n., pl.* telemagazine.
telemanie (peior.) Mania de a urmări cu orice preț (și în orice condiții) emisiunile de televiziune. *s.f., art.* telemania, *g.-d. art.* telemaniei.
telemarc (sport) Salt cu schiurile pentru a schimba direcția de înaintare. *s.n.*
telematic,-ă Care folosește rețelele de telematică. *adj., pl.* telematici,-ce.
telematică Transmitere și prelucrare a informațiilor la mare distanță cu ajutorul sateliților și al altor mijloace moderne de comunicație. *s.f., g.-d. art.* telematicii.
telemăsură Transmitere la distanță a rezultatelor unei mărimi măsurate, după traducerea ei într-o mărime intermediară, la recepție urmând să fie făcută traducerea inversă. *s.f., g.-d. art.* telemăsurii, *pl.* telemăsuri.
telemea Brânză preparată din caș stors și tăiat în bucăți, păstrată în saramură. *s.f., art.* telemeaua, *g.-d. art.* telemelei.
telemecanic,-ă Care controlează și comandă de la distanță funcționarea mecanismelor. *adj., pl.* telemecanici,-ce.
telemecanică Tehnica dirijării mecanismelor de la distanță prin dispozitive electronice. *s.f., g.-d. art.* telemecanicii.
telemetric,-ă Referitor la telemetru sau la telemetrie. *adj., pl.* telemetrici,-ce.

telemetrie Tehnica măsurării distanțelor cu ajutorul telemetrului. *s.f., art.* telemetria, *g.-d. art.* telemetriei.
telemetror Tehnician care lucrează cu telemetrul. *s.m., pl.* telemetrori.
telemetru 1. Instrument optic utilizat la măsurarea distanței dintre locul unde este instalat instrumentul și un punct depărtat sau inaccesibil. 2. Dispozitiv al unui aparat fotografic cu care se reglează distanța până la obiectul vizat. *s.n., art.* telemetrul, *pl.* telemetre.
telemobil Telefon mobil. *s.n., pl.* telemobile.
telencefal Partea anterioară, terminală, a encefalului embrionar. *s.n., pl.* telencefale.
telenovelă Serial de televiziune cu acțiune melodramatică, de obicei de proveniență latino-americană. *s.f., g.-d. art.* telenovelei, *pl.* telenovele.
teleobiectiv (-le-o-) Obiectiv fotografic asemănător cu o lunetă, folosit pentru fotografierea obiectelor aflate la distanțe mari. *s.n., pl.* teleobiective.
teleobserva (-le-ob-) *tr.* A observa de la distanță, cu mijloace speciale. *vb. I, ind. prez. 3* teleobservă.
teleobservare (-le-ob-) Acțiunea de a teleobserva. *s.f., g.-d. art.* teleobservării, *pl.* teleobservări.
teleobservator (-le-ob-) Persoană care teleobservă. *s.m., pl.* teleobservatori.
teleologic,-ă (-le-o-) Referitor la teleologie. *adj., pl.* teleologici,-ce.
teleologie (-le-o-) 1. Studiul scopurilor; teoria finalității. 2. Teorie filosofică potrivit căreia fenomenele din univers, societatea etc. evoluează cu un anumit scop. *s.f., art.* teleologia, *g.-d. art.* teleologiei.
teleonomie (-le-o-) 1. (fil.) Teleologie. 2. (biol.) Determinare obiectivă a mecanismelor de reglare celulară. *s.f., art.* teleonomia, *g.-d. art.* teleonomiei.
teleoperator (-le-o-) Robot dirijat printr-un sistem de telecomunicații de către un operator uman. *s.m., pl.* teleoperatori.
teleormănean,-ă (-le-or-) (Locuitor) din județul Teleorman. *adj., s.m., pl.* teleormăneni,-e.
teleormăneancă (-le-or-) Locuitoare din județul Teleorman. *s.f., g.-d. art.* teleormănencei, *pl.* teleormănence.
teleosteean (-le-os-te-ean) (la pl.) Subclasă de pești cu scheletul osificat, cu corpul acoperit cu solzi osoși și cu coada împărțită în două părți egale; (la sg.) pește din această subclasă. *s.m., pl.* teleosteeni.
telepat Persoană care practică telepatia; medium. *s.m., pl.* telepați.
telepatic,-ă Referitor la telepatie. *adj., pl.* telepatici,-ce.
telepatie Facultate psihologică de a percepe fenomene care nu sunt în raza simțurilor, precum și de a transmite gândul la distanță; percepere a gândurilor și a fenomenelor de la mare distanță. *s.f., art.* telepatia, *g.-d. art.* telepatiei.
teleportanță Purtare la distanță. *s.f., g.-d. art.* teleportanței.
telepublicitate Publicitate prin televiziune (2). *s.f., g.-d. art.* telepublicității.
teleradiografie (-di-o-) Radiografie executată de un aparat cu raze X, aflat la distanță de persoana investigată. *s.f., art.* teleradiografia, *g.-d. art.* teleradiografiei.
telerecital Recital susținut în cadrul unei emisiuni de televiziune. *s.n., pl.* telerecitaluri.
telereceptor (biol.) Sistem exteroceptiv vizual, auditiv sau olfactiv, care permite percepția stimulilor de la distanță. *s.m., pl.* telereceptori.
telerecording Înregistrare pe peliculă cinematografică a unei emisiuni de televiziune; instalație folosită pentru o astfel de înregistrare. //Film pe care s-a făcut înregistrarea. *s.n.*
teleredactor,-oare Redactor al emisiunilor de televiziune. *s.m., pl.* teleredactori; *s.f., g.-d. art.* teleredactoarei, *pl.* teleredactoare.
teleredacție (-ți-e) Redacție a emisiunilor de televiziune. *s.f., art.* teleredacția, *g.-d. art.* teleredacției, *pl.* teleredacții, *pl.* teleredacțiile.
telereglaj Reglare de la distanță a unui sistem tehnic cu ajutorul unui semnal electromagnetic; telereglare. *s.n., pl.* telereglaje.
telereglare Telereglaj. *s.f., g.-d. art.* telereglării, *pl.* telereglări.
telereportaj Reportaj transmis la televiziune. *s.n., pl.* telereportaje.
telereporter,-ă Reporter pentru televiziune. *s.m., pl.* telereporteri; *s.f., g.-d. art.* telereporterei, *pl.* telereportere.
telescaun Teleferic prevăzut cu scaune pentru transportul persoanelor. //Scaun suspendat prin bare fixate pe cablu, la intervale egale. *s.n., pl.* telescaune.
teleschi Instalație de teleferic pentru schiori care sunt purtați pe schiuri la urcuș cu ajutorul unui cablu. *s.n., pl.* teleschiuri.
telescop Instrument optic folosit în astronomie pentru observarea aștrilor. *s.n., pl.* telescoape.
telescopic,-ă 1. Referitor la telescop; bazat pe utilizarea telescopului. 2. (despre tuburi) Care intră unul în altul fără joc prea mare; (despre mecanisme) alcătuit din tuburi glisante care permit alungirea sau scurtarea. *Undiță ~. adj., pl.* telescopici,-ce.
telescriptor Teleimprimator. *s.n., pl.* telescriptoare.
telesemnaliza *tr.* (despre agregate, instalații etc.) A transmite la distanță informații de control referitoare la starea lor. *vb. I, ind. prez. 3* telesemnalizează.
telesemnalizare Acțiunea de a telesemnaliza. *s.f., g.-d. art.* telesemnalizării, *pl.* telesemnalizări.
teleshopping (sh *pron.* ș) (angl.) Emisiune de televiziune care cuprinde sfaturi pentru cumpărături. *s.n., art.* teleshoppingul.
teleshow (show *pron.* șou) (angl.) Show la televiziune. *s.n.*
telespectator,-oare Persoană care urmărește un program la televizor. *s.m., pl.* telespectatori; *s.f., g.-d. art.* telespectatoarei, *pl.* telespectatoare.
telespicher[1] Crainic la televiziune. [*var.* teleșpicher *s.m.*] *s.m., pl.* telespicheri.
telespicher[2] Aparat pentru comunicații bilaterale la distanțe mici. [*var.* teleșpicher *s.n.*] *s.n., pl.* telespichere.
telesport Emisiune de televiziune cu caracter sportiv. *s.n.*
telestereograf (-re-o-) Aparat pentru a transmite la distanță fotografii, desene, texte etc., imprimate în prealabil pe un film special. *s.n., pl.* telestereografe.
teleșcoală Lecție transmisă prin intermediul televiziunii. *s.f., g.-d. art.* teleșcolii.
teleșpicher v. **telespicher**[1].
teleșpicher v. **telespicher**[2].
teletax Contor care taxează o convorbire telefonică în funcție de durata acesteia. *s.n.*
teletecă Colecție de filme de televiziune. *s.f., g.-d. art.* teletecii, *pl.* teleteci.
teletermometru Termometru care poate fi citit de la distanță, partea instrumentului care măsoară temperatura fiind în contact cu corpul respectiv. *s.n., art.* teletermometrul, *pl.* teletermometre.
teletex Sistem de transmitere rapidă a documentelor în forma originală printr-un telex perfecționat. *s.n., pl.* teletexuri.
teletext Transmiterea de informații scrise prin televiziune, pe care telespectatorul le poate citi, după dorință, pe micul ecran; videotext. *s.n.*

teletin (reg.) Piele (de bou sau de cal) tăbăcită cu materii vegetale. *s.n., pl.* teletinuri.
teletip Aparat telegrafic care redă semnalele recepționate prin caractere tipografice, fără a mai fi necesară prezența unui operator. *s.n., pl.* teletipuri.
teletipsetер Instalație folosită pentru culegerea simultană a aceluiași text la mai multe mașini și în tipografii diferite. *s.n., pl.* teletipsetere.
teletop[1] Aparat topografic, format dintr-o busolă și un telemetru optic cu bază variabilă, utilizat la ridicări geografice, geologice sau forestiere. *s.n., pl.* teletopuri.
teletop[2] Emisiune de televiziune în care se prezintă topurile[2]. *s.n.*
teletransport Transport cu telefericul. *s.n.*
televiza *tr.* A transmite imagini prin televiziune. *vb. I, ind. prez. 3* televizează.
televizare Acțiunea de a televiza. *s.f., g.-d. art.* televizării, *pl.* televizări.
televiziune (-zi-u-) 1. Tehnică a transmiterii la distanță a imaginilor în mișcare, prin intermediul undelor vizuale. 2. Instituție care se ocupă cu elaborarea și difuzarea emisiunilor prin televiziune (1). *s.f., g.-d. art.* televiziunii; *abr.* TV.
televizor Aparat care recepționează imagini transmise prin televiziune. *s.n., pl.* televizoare.
televizorist Depanator de televiziune. *s.m., pl.* televizoriști.
televizual,-ă (-zu-al) De televiziune; referitor la emisiuni de televiziune. *adj., pl.* televizuali,-e.
televorbitor Instalație telefonică datorită căreia vocea celui care vorbește este recepționată simultan de mai multe posturi. *s.n., pl.* televorbitoare.
telex 1. Sistem mixt de telefonie și telegrafie în teleimprimator, care folosește prin comutare același circuit de transmisiune. //Serviciu care asigură acest tip de transmitere. //Text recepționat în acest sistem. 2. Serviciu de dactilografiere la distanță cu ajutorul teleimprimatorului. *s.n., pl.* telexuri.
telmatologic,-ă De telmatologie. *adj., pl.* telmatologici,-ce.
telmatologie Ramură a hidrologiei care studiază mlaștinile. *s.f., art.* telmatologia, *g.-d. art.* telmatologiei.
telofază (biol.) A patra fază a diviziunii mitotice a celulei, când fosta celulă se împarte în două celule distincte. *s.f., g.-d. art.* telofazei.
telpiz,-ă (înv.) Prefăcut, viclean, șiret. *adj., pl.* telpizi,-e.
telson 1. Ultimul segment abdominal la raci, care formează, împreună cu apendicele segmentului anterior, înotătoarea codală. 2. Ultimul segment al cozii unui scorpion, care poartă acul veninos. *s.n., pl.* telsoane.
telur Element chimic alb-albăstrui, cu caracter nemetalic și proprietăți asemănătoare cu cele ale sulfului. *s.n.*
teluric,-ă (livr.) Referitor la pământ; care aparține Pământului; pământesc. */Curent ~* = curent electric care circulă prin sol. *adj., pl.* telurici,-ce.
telurometru Instrument electronic utilizat la măsurarea distanțelor cu ajutorul undelor electromagnetice din spectrul invizibil. *s.n., art.* telurometrul, *pl.* telurometre.
telurură (chim.) Sare a hidrogenului telurat. *s.f., g.-d. art.* telururii, *pl.* telururi.
tematic,-ă 1. Referitor la o anumită temă. 2. *Vocală ~* = vocală care, împreună cu rădăcina unui cuvânt, formează o temă. 3. Alcătuit din anumite teme. *adj., pl.* tematici,-ce.
tematică Totalitatea temelor sau tema esențială a unei lucrări științifice sau literare, a unui curent literar, a unei epoci etc. *s.f., g.-d. art.* tematicii, *pl.* tematici.
tematologic,-ă De tematologie. *adj., pl.* tematologici,-ce.
tematologie (rar) Ramură a literaturii comparate care studiază circulația temelor (1). *s.f., art.* tematologia, *g.-d. art.* tematologiei.
temă 1. Idee principală, subiect care se dezvoltă într-o operă sau într-o expunere; aspect al vieții reflectat într-o operă artistică. */Pe ~a* = despre problema..., în jurul problemei... 2. Motiv melodic într-o compoziție muzicală. */~ cu variațiuni* = compoziție muzicală care constă în enunțarea unei teme și în valorificarea ei prin diferite transformări ulterioare. 3. Lucrare scrisă dată elevilor, studenților etc. pentru aplicarea cunoștințelor dobândite. 4. (lingv.) Parte a unui cuvânt care este comună tuturor formelor sale și este alcătuită din rădăcină, sufixe și prefixe. *s.f., g.-d. art.* temei, *pl.* teme.
temător,-oare Care se teme; neîncrezător, bănuitor. *adj., pl.* temători,-oare.
tembel,-ă 1. Indiferent, nepăsător; indolent. 2. Idiot, tâmpit. *adj., pl.* tembeli,-e.
tembelism Starea celui tembel; indolență; nepăsare, indiferență. *s.n., pl.* tembelisme.
tembeliza *tr.* și *refl.* (fam.) A (se) face nepăsător, indolent. *vb. I, ind. prez. 3* tembelizează.
tembelizant,-ă (fam.) Care tembelizează. *adj., pl.* tembelizanți,-te.
teme *refl.* 1. A fi cuprins de frică, a simți teamă. */Mă tem că...* = mi se pare că... , am sentimentul (neplăcut) că... , socotesc că... *Cine e mușcat de șarpe se ~ și de șopârlă* = cel pățit este prevăzător, fricos. 2. A-și face griji, a fi îngrijorat. *//tr.* (pop.) A fi gelos. *Își ~ nevasta. vb. III, ind. prez. 3 sg.* se teme, *imperf. 3 sg.* se temea, *perf. s. 1 sg.* mă temui; *conj. prez. 3* să se teamă; *ger.* temându-se; *part.* temut.
temei 1. Partea cea mai importantă din ceva; temelie, bază, fundament. */Fără* (sau *lipsit*) *de ~* = fără bază reală; fictiv, neîntemeiat. *De ~* = solid, serios, de bază; însemnat, important. *Cu ~* = a) întemeiat, solid; b) temeinic. 2. Motiv principal, cauză; prilej. 3. (pop.) Mijloc, miez al unei acțiuni, al unui interval de timp etc. *~ul nopții*. 4. (înv.) Grosul unei armate. *s.n., pl.* temeiuri.
temeinic,-ă 1. (și adv.) Rezistent, solid, serios. 2. (fig.) Bazat pe argumente serioase; profund. *adj., pl.* temeinici,-ce.
temeinici *tr.* (rar) A face să devină temeinic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* temeinicesc, *imperf. 3 sg.* temeinicea; *conj. prez. 3* să temeinicească.
temeinicie 1. Însușire a ceea ce este temeinic; soliditate, trăinicie, tărie, statornicie. */Cu ~* = serios, temeinic. 2. (jur.) Însușire a hotărârii unui organ de jurisdicție de a reflecta realitatea obiectivă a faptelor care concură pentru soluționarea unui litigiu. *s.f., art.* temeinicia, *g.-d. art.* temeiniciei.
temelie Partea inferioară a unei construcții cu care aceasta se sprijină pe pământ; bază, fundație, fundament. */Din* (sau *până în*) *~ii* (sau *~*) = de la (sau până la) bază; cu totul; radical. *A pune ~* = a pune bazele, a întemeia, a fonda. *s.f., art.* temelia, *g.-d. art.* temeliei, *pl.* temelii, *art.* temeliile.
temenea Salut făcut după obiceiul musulman printr-o plecăciune adâncă; închinăciune, ploconeală. */A face ~ele* = a se ploconi, a fi slugarnic. *s.f., art.* temeneaua, *g.-d. art.* temenelei, *pl.* temenele, *art.* temenelele.
temeni *refl.* (rar) A face o plecăciune pentru a saluta pe cineva; a se închina. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se temenește, *imperf. 3 sg.* se temenea; *conj. prez. 3* să se temenească.
temerar,-ă Îndrăzneț peste măsură; cutezător. *adj., pl.* temerari,-e.
temere 1. Faptul de a se teme; teamă, frică, temut[1] (1). 2. (pop.) Gelozie. *s.f., g.-d. art.* temerii, *pl.* temeri.
temeritate Îndrăzneală mare, cutezanță. *s.f., g.-d. art.* temerității, *pl.* temerități.

temeteu (reg.) Cimitir. *s.n., art.* temeteul, *pl.* temeteie.
temnic (reg.) 1. Adăpost în pământ, în care sunt păstrați stupii iarna. 2. Adăpost săpat în pământ pentru apărarea soldaților (în timp de război). 3. (înv.) Închisoare. *s.n., pl.* temnicuri/temnice.
temnicer Gardian, paznic, supraveghetor la o închisoare. *s.m., pl.* temniceri.
temnicioară Diminutiv al lui temniță. *s.f., g.-d. art.* temnicioarei, *pl.* temnicioare.
temniță Închisoare, puşcărie. */~ grea* = pedeapsă privativă de libertate, care se aplică pentru unele infracțiuni calificate drept crime şi se execută în penitenciare cu regim sever. *s.f., g.-d. art.* temniței, *pl.* temnițe.
tempera[1] 1.Vopsea obținută prin amestecarea culorii cu lianți pe bază de substanțe gelatinoase sau albuminoide. 2. Procedeu în tehnica picturii în care se întrebuințează tempera[1] (1). //3. Pictură realizată prin acest procedeu[1] (2). *s.f.*
tempera[2] *tr.* A domoli, a potoli, a modera (un sentiment, o acțiune, o dorință etc.). *//refl. Vântul s-a mai ~t. vb. I, ind. prez. 3* temperează.
temperament 1. Totalitatea particularităților psihofiziologice ale unei persoane, care determină comportamentul acelei persoane; fire. 2. Energie vitală, elan, avânt, impetuozitate; vioiciune. *s.n., pl.* temperamente.
temperamental,-ă 1. Referitor la temperament, care aparține temperamentului. 2. Plin de energie, de pasiune, de elan. *adj., pl.* temperamentali,-e.
temperamentos,-oasă (rar) Plin de temperament; impetuos. *adj., pl.* temperamentoşi,-oase.
temperanță (rar) Cumpătare, moderație; sobrietate (mai ales în privința consumului de băuturi alcoolice şi de mâncare). *s.f., g.-d. art.* temperanței.
temperare Acțiunea de a tempera[2]. *s.f., g.-d. art.* temperării.
temperat,-ă 1. Moderat, potolit. */Climă ~* = climă caracterizată prin existența a patru anotimpuri, cu veri potrivit de călduroase şi cu ierni nu prea reci. *Zonă ~* = fiecare fiecare dintre cele două zone de pe suprafața Pământului cuprinse între tropice şi cercurile polare. 2. (muz.) *Sistem ~* = sistemul împărțirii intervalelor de tonuri în câte două semitonuri egale. *adj., pl.* temperați,-te.
temperatură 1. Starea, gradul de căldură a unui mediu, a unui corp etc. */~ absolută* = temperatură care se măsoară pornind de la zero absolut. 2. Grad de căldură anormală a corpului omenesc, reprezentând un simptom patologic; febră, fierbințeală. 3. Stare fiziologică constantă a corpului animal, reprezentând echilibrul dintre căldura produsă şi cea pierdută. *s.f., g.-d. art.* temperaturii, *pl.* temperaturi.
tempestă (înv.) Furtună, uragan. *s.f., g.-d. art.* tempestei, *pl.* tempeste.
tempestiv,-ă (rar) Produs la momentul potrivit; oportun. *adj., pl.* tempestivi,-e.
tempestuos,-oasă (-tu-os) (livr.) Furtunos, vijelios. *adj., pl.* tempestuoşi,-oase.
templier (-pli-er) (la pl.) Ordin de călugări militari din Evul Mediu, care participau la cruciade; (la sg.) membru al acestui ordin. *s.m., pl.* templieri.
templu Edificiu destinat practicării unui cult religios (mozaic, budist etc.) *s.n., art.* templul, *pl.* temple.
tempo 1. Grad de rapiditate cu care se execută o piesă muzicală. //Ritm, cadență. 2. (lingv.) Ritm al vorbirii. *s.n., art.* tempoul, *pl.* tempouri.
tempofon Aparat utilizat pentru modificarea duratei unei înregistrări cu sau fără schimbarea frecvenței. *s.n., pl.* tempofoane.
temporal[1] Os pereche situat de o parte şi de alta a cutiei craniene, în regiunea tâmplelor, fiind cuprins între occipital, parietal şi sfenoid. //(adj.) *Os ~* . //(adj.) De la tâmple. *s.n., pl.* temporale.
temporal[2]**,-ă** 1. Care indică timpul, referitor la timp, care depinde de timp. */Propoziție (circumstanțială) ~* = temporală. *Conjuncție ~* = conjuncție care introduce o propoziție temporală. *adj., pl.* temporali,-e.
temporală Propoziție circumstanțială care arată timpul când se petrece acțiunea din regentă. *s.f., g.-d. art.* temporalei, *pl.* temporale.
temporalitate Caracterul a ceea ce există în timp. *s.f., g.-d. art.* temporalității.
temporar,-ă 1. Trecător, provizoriu, vremelnic. 2. Care desfăşoară o activitate doar pentru un anumit timp. *adj., pl.* temporari,-e.
temporiza *tr.* 1. A amâna, a tergiversa, a tărăgăna. 2. A face să se producă cu intermitență. *vb. I, ind. prez. 3* temporizează.
temporizare Acțiunea de a temporiza; tărăgănare, tergiversare, amânare. *s.f., g.-d. art.* temporizării, *pl.* temporizări.
temporizator,-oare Care temporizează. *adj., pl.* temporizatori,-oare.
temut[1] 1. (rar) Temere. 2. (înv.) Gelozie. *s.n.*
temut[2]**,-ă** Care inspiră teamă. *adj., pl.* temuți,-te.
ten Culoarea şi calitatea pielii obrazului; (p. ext.) pielea obrazului. */Fond de ~* = produs cosmetic colorat folosit ca fard. *s.n., pl.* tenuri.
tenace 1. Insistent, perseverent, stăruitor; dârz. 2. (despre materiale solide) Care prezintă tenacitate (2); rezistent, dur. *adj., pl.* tenaci,-ce.
tenacitate 1. Însuşirea de a fi tenace (1); perseverență. 2. Caracteristică a unui material de a fi rezistent la rupere, deformându-se relativ mult sub acțiunea unor solicitări exterioare. 3. Mărime caracteristică a unui material solid, egală cu deformația lui specifică la rupere. *s.f., g.-d. art.* tenacității.
tenalgie Durere la tendoanele mușchilor. *s.f., art.* tenalgia, *g.-d. art.* tenalgiei, *pl.* tenalgii, *art.* tenalgiile.
tencui *tr.* A acoperi un perete, un zid etc. cu tencuială. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tencuiesc, *imperf. 3 sg.* tencuia; *conj. prez. 3* să tencuiască.
tencuială 1. Strat de mortar care se aplică pe pereții şi pe tavanele construcțiilor pentru a le proteja şi pentru a obține suprafețe netede. 2. Tencuire, tencuit. *s.f., g.-d. art.* tencuielii, *pl.* tencuieli.
tencuire Acțiunea de a tencui; tencuit. *s.f., g.-d. art.* tencuirii, *pl.* tencuiri.
tencuit Tencuire. *s.n.*
tencuitor (-cu-i-) Meseriaş care tencuieşte. *s.m., pl.* tencuitori.
tenculeț Diminutiv al lui teanc. *s.n., pl.* tenculețe.
tendalet (mar.) Tendă mică. [*var.* tendaletă *s.f.*] *s.n., pl.* tendalete.
tendaletă v. **tendalet.**
tendar (mar.) 1. Bară, bârnă pe care se sprijină partea de mijloc a unei tende. 2. Grindă utilizată la susținerea capetelor bărcilor de serviciu sau de salvare de pe o navă. *s.n., pl.* tendare.
tendă Acoperiş de pânză (la o corabie, la o terasă etc.). *s.f., g.-d. art.* tendei, *pl.* tende.
tendențional,-ă (-ți-o-) Care are o anumită tendință. *adj., pl.* tendenționali,-e.
tendenționism (-ți-o-) Tendențiozitate. *s.n.*
tendențios,-oasă (-ți-os) Cu o anumită tendință; care insinuează ceva; părtinitor. *adj., pl.* tendențioşi,-oase.
tendențiozitate (-ți-o-) Însuşirea de a fi tendențios; tendenționism. *s.f., g.-d. art.* tendențiozității.
tender Vagon ataşat la o locomotivă cu aburi în care se transportă apa şi combustibilul locomotivei. *s.n., pl.* tendere.

tendinită (med.) Inflamație a unui tendon. *s.f., g.-d. art.* tendinitei, *pl.* tendinite.
tendinos,-oasă Referitor la tendon; cu multe tendoane. *adj., pl.* tendinoși,-oase.
tendință 1. Dispoziție firească, înclinare, pornire spre ceva. //Evoluție a cuiva într-un anumit sens. 2. Reflectare în opera de artă a concepției despre lume a artistului. 3. Forță care face ca un corp să se miște într-o anumită direcție; direcția pe care o are un corp în mișcare. 4. (fig.) Orientare, direcție. *s.f., g.-d. art.* tendinței, *pl.* tendințe.
tendon (anat.) Țesut conjunctiv subțire, fibros, de culoare albă, care ajută la fixarea mușchilor pe oase. *s.n., pl.* tendoane.
tendor Dispozitiv pentru întinderea unor cabluri de ancorare, format din două tije filetate în sens invers și un manșon. *s.n., pl.* tendoare.
tenebră (livr.) Întunecime, beznă; obscuritate. *s.f., g.-d. art.* tenebrei, *pl.* tenebre.
tenebros,-oasă (livr.) 1. Întunecos, obscur, sumbru; mohorât. //(*s.m.*, la *pl.*) Grup de pictori italieni din sec. al XVII-lea, a căror pictură este caracterizată prin atmosferă întunecată și prin treceri bruște de la lumină la umbră, cu efecte puternice de clarobscur. 2. (fig., despre oameni) Posomorât, închis. 3. (fig.) Ascuns și perfid. *adj., pl.* tenebroși,-oase.
tenesme (med.) Contracturi spastice, dureroase, ale sfincterului anal sau ale colului vezicii urinare. *s.n. pl.*
teniază (-ni-a-) Boală parazitară provocată de prezența teniei în organism. *s.f., g.-d. art.* teniazei.
tenicid[1] Substanță cu efect tenicid[2]; tenifug[1]. *s.n.*
tenicid[2]**,-ă** Care distruge viermii plați; tenifug[2]. *adj., pl.* tenicizi,-de.
tenie (-ni-e) Vierme parazit, care trăiește în intestinul subțire al omului sau al animalelor carnivore; panglică. *s.f., art.* tenia, *g.-d. art.* teniei, *pl.* tenii, *art.* teniile.
tenifug[1] Tenicid[1]. *s.n.*
tenifug[2]**,-ă** Tenicid[2]. *adj., pl.* tenifugi,-ge.
tenis[1] (mai ales la pl.) Încălțăminte pentru tenis[2]. *s.m., pl.* tenișI.
tenis[2] (și în sintagma ~ *de câmp*) Joc sportiv practicat de doi jucători sau de două perechi, care lovesc o minge cu rachetele pe un teren special amenajat, despărțit în două printr-o plasă joasă; sportul alb. ~ *de masă* = joc practicat de doi jucători sau de două perechi cu mingi de celuloid și cu palete pe o masă specială de formă dreptunghiulară, despărțită în două părți egale de un fileu; ping-pong. *s.n.*
tenisistic,-ă Referitor la tenis[2]. *adj., pl.* tenisistici,-ce.
tenismen,-ă Sportiv care practică tenisul. *s.m., pl.* tenismeni; *s.f., g.-d. art.* tenismenei, *pl.* tenismene.
tenoplastie Operație plastică pentru refacerea unui tendon. *s.f., art.* tenoplastia, *g.-d. art.* tenoplastiei, *pl.* tenoplastii, *art.* tenoplastiile.
tenor 1. Vocea bărbătească cea mai înaltă; cântăreț care are astfel de voce. /~ *dramatic* = voce de tenor cu un timbru asemănător baritonului; cântăreț care are această voce. 2. Categorie de instrumente muzicale de suflat având registrul cel mai înalt. *s.m., pl.* tenori.
tenorino Tenor care cântă în falset. *s.m.*
tenosinovită Inflamație a tecilor conjunctive care învelesc tendoanele. *s.f., g.-d. art.* tenosinovitei, *pl.* tenosinovite.
tenotomie Operație care constă în secționarea unui tendon. *s.f., art.* tenotomia, *g.-d. art.* tenotomiei, *pl.* tenotomii, *art.* tenotomiile.
tensioactiv,-ă (-si-o-) (chim., despre unele substanțe) Care modifică tensiunea superficială a unui lichid. *adj., pl.* tensioactivi,-e.
tensioactivitate (-si-o-) (chim.) Proprietate a unui corp introdus într-o soluție de a modifica tensiunea superficială a solventului. *s.f., g.-d. art.* tensioactivității.
tensiometru (-si-o-) 1. Aparat cu care se înregistrează tensiunea superficială a unui lichid. 2. Aparat pentru măsurarea tensiunii arteriale. *s.n., art.* tensiometrul, *pl.* tensiometre.
tensiona (-si-o-) *tr.* 1. A întinde fibre sau coarde elastice. 2. (fig.) A produce încordare psihică. *vb. I, ind. prez. 3* tensionează.
tensional,-ă (-si-o-) 1. (med.) Referitor la presiunea lichidelor organice. 2. Referitor la tensiune (3). 3. De încordare psihică. *adj., pl.* tensionali,-e.
tensionare (-si-o-) Acțiunea de a tensiona. *s.f., g.-d. art.* tensionării, *pl.* tensionări.
tensiune (-si-u-) 1. Stare a ceea ce este întins; încordare 2. (fig.) Situație încordată, zbucium sufletesc, nervozitate. 3. (fiziol.) ~ *arterială* = presiune pe care sângele o exercită asupra pereților arteriali; presiune mai mare decât cea normală, constituind o stare patologică. ~ *oculară* = tensiune a arterelor oculare. 4. Diferență de potențial între două puncte ale unui câmp electric. 5. Forță care ia naștere în interiorul unui corp supus unui efort. 6. Presiunea vaporilor produși de un lichid într-un spațiu închis. *s.f., g.-d. art.* tensiunii, *pl.* tensiuni.
tensometrie Ansamblul metodelor utilizate la măsurarea tensiunilor din piesele supuse solicitărilor exterioare. *s.f., art.* tensometria, *g.-d. art.* tensometriei.
tensometru Instrument mecanic, pneumatic sau electric, folosit în tensometrie. *s.n., art.* tensometrul, *pl.* tensometre.
tensor Mărime matematică (utilizată și în fizică), reprezentând o generalizare a noțiunii de vector. *s.m., pl.* tensori.
tensorial,-ă (-ri-al) Referitor la tensori. *adj., pl.* tensoriali,-e.
tenta *tr.* 1. A ademeni, a ispiti, a momi. 2. A încerca. *vb. I, ind. prez. 3* tentează.
tentacul Fiecare dintre organele mobile, nearticulate, musculoase, ale unor animale (acvatice), care servește la pipăit, la apucat prada sau la deplasare. *s.n., pl.* tentacule.
tentacular,-ă 1. Cu tentacule; ca un tentacul. 2. (fig.) Care se dezvoltă în toate direcțiile. *adj., pl.* tentaculari,-e.
tentaculat (la pl.) Încrengătură de animale acvatice, nevertebrate, dotate cu tentacule dispuse în jurul gurii; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* tentaculate.
tentant,-ă Care tentează; ademenitor, ispititor. *adj., pl.* tentanți,-te.
tentativă 1. Acțiune întreprinsă pentru a realiza ceva, fără a avea garanția reușitei; încercare (nereușită). 2. (jur.) Încercare de a săvârși o infracțiune. *s.f., g.-d. art.* tentativei, *pl.* tentative.
tentație (-ți-e) Ademenire, atracție, ispită, dorință. [*var.* tentațiune *s.f.*] *s.f., art.* tentația, *g.-d. art.* tentației, *pl.* tentații, *art.* tentațiile.
tentațiune v. **tentație.**
tentă Amestec de culoare cu un solvent sau cu o altă culoare, folosit pentru redarea unei nuanțe; nuanță a unei culori. *s.f., g.-d. art.* tentei, *pl.* tente.
tenuto (it., muz.) Respectând valorile notelor. *adv.*
teobromină (te-o-) Alcaloid sub formă de pulbere cristalină albă, fără miros, folosit ca diuretic și ca stimulent cardiac, extras din semințele arborelui de cacao. *s.f., g.-d. art.* teobrominei, *pl.* teobromine.
teocentrism (te-o-) (fil.) Concepție filosofică potrivit căreia Dumnezeu este în centrul experienței religioase. *s.n.*
teocrat (te-o-) (rar) Membru al unei teocrații; persoană care exercită o putere teocratică. *s.m., pl.* teocrați.
teocratic,-ă (te-o-) Referitor la teocrație; de natură teocratică. *adj., pl.* teocratici,-ce.

teocrație (te-o-) Formă de guvernământ caracteristică lumii antice, în care puterea, considerată ca emanând de la divinitate, este exercitată de cler; stat cu o astfel de guvernare. *s.f., art.* teocrația, *g.-d. art.* teocrației, *pl.* teocrații, *art.* teocrațiile.
teodicee (te-o-) Concepție filosofico-religioasă care consideră că existența răului în lume nu infirmă dreptatea și bunătatea divină. *s.f., art.* teodiceea, *g.-d. art.* teodiceei.
teodolit (te-o-) Instrument optic folosit la măsurarea unghiurilor verticale și orizontale, în lucrările geodezice și topografice. *s.n., pl.* teodolite.
teofanie (te-o-) (livr.) Manifestare sau apariție a divinității. *s.f., art.* teofania, *g.-d. art.* teofaniei, *pl.* teofanii, *art.* teofaniile.
teofilină (te-o-) Alcaloid cu acțiune diuretică și vasodilatatoare, extras din frunzele de ceai. *s.f., g.-d. art.* teofilinei.
teogamie (te-o-) (mit.) Împerechere a unui zeu cu o muritoare, în general cu o regină (ceea ce acredita ideea eredității divine a copilului regal). *s.f., art.* teogamia, *g.-d. art.* teogamiei.
teogonic,-ă (te-o-) Referitor la teogonie. *adj., pl.* teogonici,-ce.
teogonie (te-o-) 1. Totalitatea miturilor despre originea zeilor și genealogia lor. 2. Ansamblul divinităților unui popor. *s.f., art.* teogonia, *g.-d. art.* teogoniei, *pl.* teogonii, *art.* teogoniile.
teolog (te-o-) Specialist în teologie; persoană care se ocupă cu probleme de teologie. *s.m., pl.* teologi.
teologal,-ă (te-o-) (rar) Teologic. *adj., pl.* teologali,-e.
teologic,-ă (te-o-) Referitor la teologie; teologal. *adj., pl.* teologici,-ce.
teologie (te-o-) 1. Disciplină care se ocupă cu justificarea teoretică a izvoarelor și dogmelor unei religii. 2. Doctrină religioasă a unei personalități, a unei școli etc. 3. Studii teologice. *s.f., art.* teologia, *g.-d. art.* teologiei.
teologiza (te-o-) *tr.* A da caracter teologic. *vb. I, ind. prez. 3* teologizează.
teomahie (te-o-) (mit.) Luptă între zei. *s.f., art.* teomahia, *g.-d. art.* teomahiei.
teomanție (te-o-) Artă a ghicitului în care prezicătorii consideră că sunt inspirați de divinitate. *s.f., art.* teomanția, *g.-d. art.* teomanției.
teorbă (te-or-) Instrument muzical, mai mare ca lăuta, cu coarde speciale pentru sunetele grave. *s.f., g.-d. art.* teorbei, *pl.* teorbe.
teoremă (te-o-) (mat.) Enunț al cărui adevăr se stabilește prin demonstrație. *s.f., g.-d. art.* teoremei, *pl.* teoreme.
teoretic,-ă (te-o-) 1. Bazat pe teorie; referitor la teorie, la conținutul de idei. //Care are natura teoriei, care nu afectează activitatea practică. 2. Abstract, conceptual, noțional, speculativ. *adj., pl.* teoretici,-ce.
teoreticește (te-o-) (rar) Din punct de vedere teoretic. *adv.*
teoretician,-ă (te-o-, -ci-an) Persoană care se ocupă cu problemele teoretice dintr-un domeniu al cunoașterii. *s.m., pl.* teoreticieni; *s.f., g.-d. art.* teoreticienei, *pl.* teoreticiene.
teoretiza (te-o-) *tr.* A sistematiza ideile generale din datele unei cercetări; a formula principii. *vb. I, ind. prez. 3* teoretizează.
teoretizare (te-o-) Acțiunea de a teoretiza. *s.f., g.-d. art.* teoretizării, *pl.* teoretizări.
teorie (te-o-) 1. Formă superioară de reflectare a realității cu ajutorul abstractizărilor. 2. Sistem de idei, concepte, ipoteze care explică fapte sau evenimente din anumite domenii. *//În ~* = făcând abstracție de realitate. 3. *~a relativității* = teorie a relațiilor dintre spațiu, timp și mișcare a materiei, în care legile fundamentale ale fenomenelor fi-zice sunt enunțate într-o formă valabilă atât pentru viteze relative mici ale corpurilor, cât și pentru viteze relative foarte mari, apropiate de viteza luminii. *~a literaturii* = ramură a științei literaturii care studiază genurile, speciile literare, curentele și metodele artistice etc. *~a informației* = teorie matematică a proprietăților generale ale surselor de informație, ale posibilităților de păstrare și de transmitere a informațiilor etc. 4. Partea teoretică a instrucției militare. *s.f., art.* teoria, *g.-d. art.* teoriei, *pl.* teorii, *art.* teoriile.
teozof (te-o-) Adept al teozofiei. *s.m., pl.* teozofi.
teozofic,-ă (te-o-) Referitor la teozofie. *adj., pl.* teozofici,-ce.
teozofie (-te-o-) Teorie filosofico-religioasă de origine orientală, care susține cunoașterea nemijlocită a divinității, prin legături cu lumea transcendentală. *s.f., art.* teozofia, *g.-d. art.* teozofiei.
teptil v. **tiptil.**
ter (lat.) 1. De trei ori. 2. Pentru a treia oară. *adv.*
teracot[1] De culoarea argilei arse; roșiatic. *adj. invar.*
teracot[2] Culoare teracot[1]. *s.n.*
teracotă 1. Produs ceramic obținut prin arderea (și lăcuirea) argilei, din care se obțin plăci pentru sobe, obiecte ornamentale etc. 2. Sobă de teracotă (1). 3. Sculptură realizată în tehnica teracotei (1). *s.f., g.-d. art.* teracotei, *pl.* teracote.
teracotist Muncitor specializat în aplicarea teracotelor pe suprafața sobelor. *s.m., pl.* teracotiști.
terapeut,-ă Medic specialist în terapeutică. *s.m., pl.* terapeuți; *s.f., g.-d. art.* terapeutei, *pl.* terapeute.
terapeutic,-ă Referitor la terapeutică. *adj., pl.* terapeutici,-ce.
terapeutică (-pe-u-) Ramură a medicinei care studiază mijloacele și metodele de tratament ale bolilor; știința vindecării bolilor; terapie. *s.f., g.-d. art.* terapeuticii, *pl.* terapeutici.
terapie Terapeutică. */~ intensivă* = terapie prin care bolnavii abia operați sau aflați în stare foarte gravă sunt permanent asistați de personal medical în saloane speciale; reanimare. *~ tisulară* = histoterapie. *s.f., art.* terapia, *g.-d. art.* terapiei, *pl.* terapii, *art.* terapiile.
terariu 1. Spațiu în care sunt crescute animale terestre (șopârle, șerpi, broaște țestoase etc.) pentru a fi studiate. 2. Teren pietros amenajat pentru cultivarea unor plante. 3. (rar) Stâncărie. *s.n., art.* terariul, *pl.* terarii, *art.* terariile.
teras v. **teraz.**
terasa *tr.* A amenaja un terasament pe un teren. *vb. I, ind. prez. 3* terasează.
terasament 1. Lucrare de săpare și realizare a unor umpluturi din pământ pentru nivelarea unui teren, pentru realizarea unei șosele, a unei căi ferate etc. 2. Lucrare executată în scopul realizării unei construcții sau al extragerii unor materiale necesare șantierelor de construcții. 3. Ansamblul construcțiilor, de obicei din pământ și roci, care constituie infrastructura unei șosele, a unei căi ferate, a unui canal etc. *s.n., pl.* terasamente.
terasare Acțiunea de a terasa. //Metodă de combatere a eroziunii solului produse de apele de scurgere, prin realizarea de terase pe un teren înclinat. *s.f., g.-d. art.* terasării, *pl.* terasări.
terasă[1] 1. Platformă deschisă, anexă a unei clădiri, situată la nivelul parterului, al unui etaj sau pe acoperiș, amenajată ca loc de odihnă sau de agrement. 2. Suprafață plană amenajată pe o ridicătură de teren, în parcuri, în grădini etc. 3. Porțiune de trotuar din fața unei cafenele, a unui bar, a unui restaurant etc., unde sunt așezate mese pentru consumatori. 4. Formă de relief cu aspect de treaptă, provenită din ridicarea scoarței

pământului sau ca rezultat al eroziunii apelor în lungul unei ape curgătoare. *s.f., g.-d. art.* terăsei, *pl.* terase.
terasă[2] v. **teraz.**
terasier,-ă (-si-er) I. *adj.* (Care ține) de terasament. II. *s.m.* Lucrător la terasamente. *adj., s.m., pl.* terasieri,-e.
teratogen,-ă (med.) Care produce malformații, anomalii. *adj., pl.* teratogeni,-e.
teratologic,-ă Referitor la teratologie. *adj., pl.* teratologici,-ce.
teratologie Ramură a biologiei, care studiază malformațiile și anomaliile de structură ale organismelor. *s.f., art.* teratologia, *g.-d. art.* teratologiei.
teratom Tumoare benignă congenitală complexă, de natură embrionară, formată din diferite țesuturi, fără legătură cu organele în care a apărut. *s.n., pl.* teratoame.
teratron Emițător de unde a căror lungime depășește lungimile de undă ale luminii. *s.n.*
teraz Varietate de struguri de calitate inferioară, cu boabe mici și negre. //Vin obținut din acești struguri. [*var.* teras *s.n*, terasă *s.f.*] *s.n.*
terbentină v. **terebentină.**
terbiu Element chimic din grupa lantanidelor. *s.n., art.* terbiul.
terchea-berchea Calificativ pentru un om neserios, care nu e bun de nimic. *s.m. și f., g.-d.* lui terchea-berchea, *pl.* terchea-berchea.
terci Mâncare preparată din mălai fiert cu apă; mămăligă foarte moale. */A face pe cineva* (sau *ceva*) ~ = a distruge, a nimici. *s.n., pl.* terciuri.
terciui *tr.* A strivi, a zdrobi, a transforma într-o pastă moale; a face terci; (fig.) a nimici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* terciuiesc, *imperf. 3 sg.* terciuia; *conj. prez. 3* să terciuiască.
terciuială Terciuire. *s.f., g.-d. art.* terciuielii, *pl.* terciuieli.
terciuire Acțiunea de a terciui; terciuială. *s.f., g.-d. art.* terciuirii, *pl.* terciuiri.
tercot Material textil din amestec de fibre naturale și sintetice. *s.n., pl.* tercoturi.
terebentină Lichid incolor, cu miros pătrunzător obținut din rășina coniferelor, întrebuințat în industrie și în medicină. [*var.* terbentină, terpentină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* terebentinei, *pl.* terebentine.
terebint Arbore rășinos mediteranean, din care se extrag terebentina și alți tananți. *s.m., pl.* terebinți.
teren 1. Suprafață de pământ (delimitată). */A câștiga* ~ = a progresa într-o acțiune; a-și consolida poziția. *A pierde* ~ = a pierde șansele de succes. *A sonda* (sau *a pipăi, a tatona*) *~ul* = a se informa, a cerceta situația, împrejurările. *A părăsi ~ul* = a ceda, a se da bătut. 2. Solul din punct de vedere geografic, geologic etc. *~uri paleozoice.* 3. Loc, regiune (din punct de vedere al calităților sale). ~ *fertil.* 4. (fig.) Domeniu, sferă de activitate. */Pe* ~ = la fața locului. 5. Spațiu amenajat pentru o anumită activitate: sport, vânătoare etc. *s.n., pl.* terenuri.
terestru,-ă Referitor la Pământ; de pe Pământ; pământesc. *adj., pl.* terestri,-stre.
terezie Cântar format dintr-o pârghie mobilă cu brațe egale de care atârnă câte un taler (pentru greutăți și pentru obiecte). *s.f., art.* terezia, *g.-d. art.* tereziei, *pl.* terezii, *art.* tereziile.
terfeli *tr.* 1. A murdări, a păta, a mânji. 2. (fig.) A insulta, a înjosi, a compromite. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* terfelesc, *imperf. 3 sg.* terfelea; *conj. prez. 3* să terfelească.
terfelire Acțiunea de a terfeli. *s.f., g.-d. art.* terfelirii, *pl.* terfeliri.
terfeloagă v. **terfelog.**
terfelog Registru, catastif; carte (veche, zdrențuită și murdară). [*var.* terfeloagă *s.f.*] *s.n., pl.* terfeloage.
terfelogit,-ă (despre hârtii, dosare etc.) Vechi, zdrențuit, murdar. *adj., pl.* tefelogiți,-te.
tergal Fibră textilă obținută prin procedee chimice din rășini sintetice poliesterice; (p. ext.) țesătură din astfel de fibre. *s.n., pl.* tergaluri.
tergiman (înv.) Interpret, translator, traducător. *s.m., pl.* tergimani.
tergiversa *tr.* A amâna rezolvarea unei situații, luarea unei decizii etc.; a tărăgăna. *vb. I, ind. prez. 3* tergiversează.
tergiversare Acțiunea de a tergiversa; tărăgăneală, trenare, amânare; tergiversațiune. *s.f., g.-d. art.* tergiversării, *pl.* tergiversări.
tergiversațiune (-ți-u-) (înv.) Tergiversare. *s.f., g.-d. art.* tergiversațiunii, *pl.* tergiversațiuni.
teriac (-ri-ac) (rar) Remediu împotriva otrăvurilor. *s.n., pl.* teriacuri.
teribil,-ă 1. Care inspiră groază; îngrozitor. 2. (fam.) Extraordinar, grozav, formidabil, colosal. 3. (adv.) Foarte, extrem de... *adj., pl.* teribili,-e.
teribilism 1. Atitudine, vorbă sau faptă care vrea să pară teribilă, grozavă. 2. Manifestare, atitudine neobișnuită, bizară; excentricitate, bizarerie. *s.n., pl.* (1) teribilisme.
teribilist,-ă (Om) care vrea să pară teribil; (om) extravagant, excentric. *adj., s.m.* și *f., pl.* teribiliști,-ste.
teribilitate (rar) Însușirea de a fi teribil; (la pl.) vorbe, fapte teribile; teribilisme. *s.f., g.-d. art.* teribilității, *pl.* teribilități.
tericol,-ă (rar despre animale) Care trăiește pe pământ. *adj., pl.* tericoli,-e.
terier (-ri-er) Rasă de câini de talie mică, cu botul pătrat, folosiți la vânarea animalelor care trăiesc în vizuini; câine din această rasă. *s.m., pl.* terieri.
terifiant,-ă (-fi-ant) (livr.) Înspăimântător, îngrozitor; terific. *adj., pl.* terifianți,-te.
terific,-ă (livr.) Terfiant. *adj., pl.* terifici,-ce.
terigen,-ă (despre depozite marine) Format din materiale aduse de fluvii de pe uscat. *adj., pl.* terigeni,-e.
terilen v. **terilenă.**
terilenă Fibră textilă sintetică obținută dintr-un subprodus al huilei. [*var.* terilen *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* terilenei.
terină (livr.) Vas de pământ, smălțuit, utilizat pentru fierberea, coptul sau păstrarea alimentelor. *s.f., g.-d. art.* terinei, *pl.* terine.
terist Soldat care beneficiază de reducerea duratei serviciului militar. *s.m., pl.* teriști.
teritorial,-ă (-ri-al) Referitor la un teritoriu; care aparține unui teritoriu. */Ape ~* = porțiune de mare sau de ocean asupra căreia își exercită suveranitatea statul riveran. *Armată ~* = (în vechea organizare militară) armată alcătuită din soldați rezerviști, destinată apărării interne a unui teritoriu în caz de război. *adj., pl.* teritoriali,-e.
teritorialitate (-ri-a-) Caracteristica de a aparține unui stat. */~a legilor* = principiu potrivit căruia legile unui stat se aplică, cu unele excepții, tuturor persoanelor aflate pe teritoriul său sau infracțiunilor săvârșite pe aceste teritoriu. *s.f., g.-d. art.* teritorialității.
teritoriu 1. Întindere de pământ cuprinsă între frontierele unui stat sau ale unei unități administrative și supusă autorității acelui stat. 2. (fig.) Sferă de activitate, domeniu. *s.n., art.* teritoriul, *pl.* teritorii, *art.* teritoriile.
termal,-ă (despre izvoare minerale) Care izvorăște cald din pământ și are, de obicei, proprietăți terapeutice; (despre localități, stațiuni) cu izvoare calde de ape minerale. */Apă ~* = apă subterană cu temperatura mai ridicată decât temperatura medie din luna cea mai călduroasă a unei regiuni. *adj., pl.* termali,-e.
terme (la romani) Băi publice cu ape termale. *s.f. pl.*
termen[1] 1. Cuvânt, expresie care denumește ceva. 2. *A fi în ~i buni* (sau *răi*) *cu cineva* = a fi în relații bune (sau rele) cu cineva. 3. Cuvânt sau grup de cuvinte cu o

accepție specifică într-o sferă de activitate. 4. Fiecare dintre elementele unei comparații. 5. Element primar al unui enunț sau sistem logic. //Fiecare dintre cele trei elemente constitutive ale unui silogism. 5. (mat.) Fiecare dintre monoamele unui polinom; fiecare dintre numerele care alcătuiesc o progresie sau un raport. *s.m., pl.* termeni.

termen² 1. Interval de timp, stabilit dinainte, în limita căruia trebuie să se înfăptuiască, să se întâmple ceva; (pop.) soroc. */În ~ de...* = în timp de... 2. Eveniment viitor și sigur în ceea ce privește producerea lui, dar incert în privința datei la care se va produce. 3. Dată fixă la care, conform unui angajament sau unei dispoziții prealabile, se execută o obligație bănească; scadență. */În* (sau *la*) *~* = la data prevăzută, fixată. *~-limită* = ultimul termen. 4. *În ~* = în curs de satisfacere a serviciului militar. *A fi în ~* = a-și face stagiul militar. 5. (înv.) Limită, hotar, sfârșit. *s.n., pl.* termene.

termenvox Aparat muzical electronic, la care execuția se face prin mișcarea mâinii în apropierea unei antene. *s.n., pl.* termenvoxuri.

termic,-ă Referitor la căldură, care produce (sau se produce prin) căldură. */Centrală ~* = centrală în care se produce căldura care este distribuită prin intermediul unui agent termic. *Agent ~* = apă caldă, abur etc. care transferă căldură într-o instalație termică. *adj., pl.* termici,-ce.

termician (-ci-an) Specialist în folosirea energiei termice. *s.m., pl.* termicieni.

termicitate Caracteristică a unui sistem fizico-chimic de a schimba căldura cu mediul înconjurător. *s.f., g.-d. art.* termicității.

termidor A unsprezecea lună din calendarul republican francez (20 iulie-18 august). *s.m.*

termidorian,-ă (-ri-an) I. *adj.* Referitor la evenimentele din 9 termidor. II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Nume dat în timpul Revoluției burgheze din Franța participanților la lovitura de stat din 9 termidor, anul II (27 iulie 1794). *adj., s.m.* și *f., pl.* termidorieni,-e.

termie (fiz.) Unitatea de măsură a cantității de căldură, egală cu căldura produsă prin transformarea în energie termică a unei unități de lucru mecanic. *s.f., art.* termia, *g.-d. art.* termiei, *pl.* termii, *art.* termiile.

termifica v. **termofica.**

termificare v. **termoficare.**

termina 1. *tr.* A duce o acțiune până la capăt; a sfârși, a isprăvi. 2. *refl.* A se încheia, a lua sfârșit. 3. *refl.* A avea ca terminație, a se sfârși în .../(fam.) *A se ~ cu cineva*, se spune când cineva nu mai are nicio șansă de scăpare. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* termin, *3* termină; *conj. prez. 3* să termine; *imper. 2 sg.* termină.

terminal¹ 1. Partea de sfârșit a unui organ, a unei instalații etc. 2. (inform.) Dispozitiv care permite introducerea datelor și citirea rezultatelor într-un calculator (2); display video, imprimator. 3. Punct de plecare sau de sosire a pasagerilor pe un aeroport; aerogară urbană. 4. (transp.) Stație finală pentru încărcarea și descărcarea conteinerelor. 5. (transp.) Ansamblul instalațiilor pentru încărcarea sau descărcarea petrolierelor la capătul unui pipeline. 6. Element de conectare al componentelor electronice. 7. Stație de radioreleu, componentă a unei rețele de radiorelee. *s.n., pl.* terminale.

terminal²,-ă Aflat la extremitate, la vârf, la capăt. *adj., pl.* terminali,-e.

terminare 1. Faptul de a (se) termina; sfârșit; terminat. 2. (înv.) Terminație (2). *s.f., g.-d. art.* terminării, *pl.* terminări.

terminat¹ Terminare. *s.n.*

terminat²,-ă 1. (despre acțiuni) Dus până la capăt; sfârșit. 2. (fam., despre oameni) Sfârșit din punct de vedere fizic, moral, material; pentru care nu mai există șanse de revenire la situația mai bună dinainte. *adj., pl.* terminați,-te.

terminate (în loc.) *Pe ~* = aproape de a se termina, pe sfârșite. *loc. adv.*

terminație (-ți-e) 1. Partea de sfârșit, terminală a unui lucru. 2. (lingv.) Sunet sau grup de sunete care se află la sfârșitul unui cuvânt; terminare (2). //(rar) Desinență. *s.f., art.* terminația, *g.-d. art.* terminației, *pl.* terminații, *art.* terminațiile.

terminolog Specialist în terminologie. *s.m., pl.* terminologi.

terminologic,-ă De terminologie. *adj., pl.* terminologici,-ce.

terminologie Ansamblul termenilor de specialitate utilizați într-o disciplină științifică, într-un domeniu de activitate etc. *s.f., art.* terminologia, *g.-d. art.* terminologiei, *pl.* terminologii, *art.* terminologiile.

terminus Capătul unei linii de transport în comun. *s.n.*

termion (fiz.) Ion emis de un corp aflat la temperatură (foarte) înaltă. *s.m., pl.* termioni.

termionică (-mi-o-) Capitol al fizicii care studiază emisia de ioni sau de electroni de către substanțele ajunse la temperaturi ridicate. *s.f., g.-d. art.* termionicii.

termist Specialist în întreținerea și repararea centralelor termice. *s.m., pl.* termiști.

termistor Semiconductor a cărui rezistență electrică variază în funcție de temperatură. *s.n., pl.* termistoare.

termit Amestec din pulbere de aluminiu și un oxid de alt metal, care dezvoltă prin ardere o temperatură ridicată, fiind întrebuințat în sudură, în metalurgie etc. *s.n., pl.* termituri.

termită (la pl.) Ordin de insecte tropicale dăunătoare, asemănătoare cu furnica; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* termitei, *pl.* termite.

termo- Element de compunere care înseamnă „căldură".

termoacustic,-ă (-mo-a-) De termoacustică. //Referitor la căldură și la sunete. *adj., pl.* termoacustici,-ce.

termoacustică (-mo-a-) Parte a acusticii care studiază transformarea căldurii în energie sonoră. *s.f., g.-d. art.* termoacusticii.

termoanalgezie (-mo-a-) (med.) Lipsă de durere la excitanți termici, care în mod normal produc durere. *s.f., art.* termoanalgezia, *g.-d. art.* termoanalgeziei.

termoanemometru (-mo-a-) Aparat care determină viteza vântului, măsurând rezistența electrică a unui filament încălzit. *s.n., art.* termoanemometrul, *pl.* termoanemometre.

termoaprindere (-mo-a-) Aprindere a combustibilului datorită unei zone calde a cilindrului motor cu cap de aprindere. *s.f., g.-d. art.* termoaprinderii.

termobarograf Instrument pentru măsurarea presiunii și a temperaturii. *s.n., pl.* termobarografe.

termobarometru Instrument cu care se măsoară temperatura și presiunea atmosferică. *s.n., art.* termobarometrul, *pl.* termobarometre.

termocarst Formă joasă de relief (depresiune, pâlnie etc.) produsă în urma topirii unui ghețar. *s.n., pl.* termocarsturi.

termocauter (-ca-u-) Aparat de cauterizare care acționează cu ajutorul căldurii. *s.n., pl.* termocautere.

termoceas Ceas care funcționează prin convertirea căldurii corpului uman în energie electrică. *s.n., pl.* termoceasuri.

termocentrală Centrală electrică în care se folosește energia termică produsă de cărbuni, păcură etc. *s.f., g.-d. art.* termocentralei, *pl.* termocentrale.

termochimic,-ă Referitor la termochimie. *adj., pl.* termochimici,-ce.

termochimie Ramură a chimiei fizice care studiază efectele termice din unele reacții chimice și din unele procese fizico-chimice. *s.f., g.-d. art.* termochimiei.
termocinetică Ramură a fizicii moleculare care studiază transferul de căldură. *s.f., g.-d. art.* termocineticii.
termocoagulare (-co-a-) Metodă chirurgicală folosită pentru a coagula sângele cu ajutorul unui termocauter. *s.f., g.-d. art.* termocoagulării, *pl.* termocoagulări.
termocolare Lipire (a stofei) cu ajutorul căldurii. *s.f., g.-d. art.* termocolării, *pl.* termocolări.
termocompresor Compresor cu un schimbător de căldură, care utilizează căldura vaporilor rezultați în timpul procesului de distilare, concerntrare etc. *s.n., pl.* termocompresoare.
termoconductibilitate Caracteristică a unor corpuri de a fi bune conducătoare de căldură. *s.f., g.-d. art.* termoconductibilității.
termoconducție (-ți-e) (fiz.) Conducție termică. *s.f., art.* termoconducția, *g.-d. art.* termoconducției, *pl.* termoconducții, *art.* termoconducțiile.
termocontractabil,-ă (despre materiale plastice) Care se contractă la căldură. *adj., pl.* termocontractabili,-e.
termoconvecție (-ți-e) Mișcare de ansamblu a particulelor unui fluid determinată de diferența de temperatură dintre anumite zone ale acestuia. *s.f., art.* termoconvecția, *g.-d. art.* termoconvecției, *pl.* termoconvecții, *art.* termoconvecțiile.
termocopiere (-pi-e-) Reproducere a unei planșe, a unui act etc. folosind hârtie acoperită cu un strat subțire de substanță sensibilă la căldură. *s.f., g.-d. art.* termocopierii, *pl.* termocopieri.
termocuplu Dispozitiv alcătuit din două conductoare diferite, având capetele sudate, și dintr-un instrument electric de măsură, intercalat în circuit, folosit pentru măsurarea căldurii. *s.n., art.* termocuplul, *pl.* termocupluri.
termodifuzie (-zi-e) Răspândire a moleculelor unei substanțe între două regiuni cu temperaturi diferite, trecerea făcându-se dinspre regiunea mai caldă către cea mai rece. [*var.* termodifuziune *s.f.*] *s.f., art.* termodifuzia, *g.-d. art.* termodifuziei, *pl.* termodifuzii, *art.* termodifuziile.
termodifuziune v. **termodifuzie.**
termodinamic,-ă De termodinamică. *adj., pl.* termo dinamici,-ce.
termodinamică Ramură a fizicii care studiază legile generale ale proceselor ce determină transformarea căldurii în lucru mecanic și invers *s.f., g.-d. art.* termodinamicii.
termodispersie (-si-e) (biol.) Termoliză. *s.f., art.* termodispersia, *g.-d. art.* termodispersiei.
termoelasticitate Capitol al fizicii care studiază deformațiile corpurilor solide datorate acțiunii unui câmp termic. *s.f., g.-d. art.* termoelasticității.
termoelectric,-ă Referitor la termoelectricitate. /*Centrală ~* = centrală electrică în care se folosesc generatoare electrice antrenate de turbine cu aburi sau cu gaz. *adj., pl.* termoelectrici,-ce.
termoelectricitate Parte a fizicii care studiază relațiile dintre fenomenele electrice și cele termice apărute în conductoare și în semiconductoare. *s.f., g.-d. art.* termoelectricității.
termoelement (tehn.) Termocuplu. *s.n., pl.* termoelemente.
termoenergetic,-ă Referitor la termoenergetică. *adj., pl.* termoenergetici,-ce.
termoenergetică Ramură a energeticii care se ocupă cu producerea și utilizarea căldurii. *s.f., g.-d. art.* termoenergeticii.
termoenergetician,-ă (ci-an) Specialist în termoenergetică. *s.m., pl.* termoenergeticieni; *s.f., g.-d. art.* termoenergeticienei, *pl.* termoenergeticiene.
termoestezie Sensibilitate (nervoasă) la variațiile de temperatură. *s.f., art.* termoestezia, *g.-d. art.* termoesteziei.
termofica *tr.* A alimenta un consumator casnic sau industrial cu căldura produsă într-o instalație specială. [*var.* termifica *vb.*] *vb. I* (numai la timpuri compuse, ger., part., supin).
termoficare Sistem de alimentare cu căldură a unor locuințe, întreprinderi etc. printr-o rețea de distribuție, conectată la un centru de producere. [*var.* termificare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* termoficării, *pl.* termoficări.
termofil,-ă 1. (despre bacterii, plante) Iubitor de căldură. 2. (despre microbi) Care este prezent în apele termale. *adj., pl.* termofili,-e.
termofixare Stabilizare a caracteristicilor unui produs textil (formă, culoare, dimensiuni etc.) prin tratare la cald într-un mediu uscat. *s.f., g.-d. art.* termofixării, *pl.* termofixări.
termofor Recipient de cauciuc sau de metal umplut cu apă caldă ori pernă electrică folosită în scop terapeutic, prin aplicare pe o parte bolnavă a corpului. *s.n., pl.* termofoare.
termofosfat Îngrășământ chimic obținut prin încălzirea puternică a fosfaților naturali. *s.m., pl.* termofosfați.
termogen[1] Substanță care, prin aplicarea pe piele, produce o reacție terapeutică locală, de natură termică. *s.n.*
termogen[2]**,-ă** Care produce căldură. *adj., pl.* termogeni,-e.
termogeneză Capacitate a organismului de a produce căldură. *s.f., g.-d. art.* termogenezei.
termograf Aparat care înregistrează grafic variațiile de temperatură. *s.n., pl.* termografe.
termografic,-ă Referitor la termografie. *adj., pl.* termografici,-ce.
termografie (med.) Metodă de diagnosticare (a cancerului) bazată pe identificarea unor zone ale corpului uman în care temperatura diferă de cea normală, semnalând prezența tumorilor. *s.f., art.* termografia, *g.-d. art.* termografiei.
termogramă Diagramă a temperaturii obținută pe termograf. *s.f., g.-d. art.* termogramei, *pl.* termograme.
termoizola (-mo-i-) *tr.* A izola (ceva) termic. *vb. I, ind. prez. 3* termoizolează.
termoizolant (-mo-i-) (despre materiale) Care izolează termic, împiedicând transmiterea căldurii; izolant termic, termoizolator. *adj., pl.* termoizolanți,-te.
termoizolare (-mo-i-) Izolare termică; termoizolație. *s.f., g.-d. art.* termoizolării, *pl.* termoizolări.
termoizolator,-oare (-mo-i-) Termoizolant. *adj., pl.* termoizolatori,-oare.
termoizolație (-mo-i-, -ți-e) Termoizolare. *s.f., art.* termoizolația, *g.-d. art.* termoizolației, *pl.* termoizolații, *art.* termoizolațiile.
termolabil,-ă (despre materiale, substanțe etc.) Sensibil la căldură; care își modifică însușirile în urma variației de temperatură. *adj., pl.* termolabili,-e.
termoliză (biol.) Proces fiziologic prin care un organism pierde surplusul de căldură; termodispersie. *s.f., g.-d. art.* termolizei.
termologie Ramură a fizicii care studiază căldura. *s.f., art.* termologia, *g.-d. art.* termologiei.
termoluminescență/termoluminiscență Emisiune de radiații luminoase datorită încălzirii moderate a unui corp. *s.f., g.-d. art.* termoluminescenței/ termoluminiscenței.
termoluminiscență v. **termoluminescență.**
termometric,-ă Referitor la termometru. *adj., pl.* termometrici,-ce.
termometrie Parte a fizicii care se ocupă cu măsurarea temperaturilor. *s.f., art.* termometria, *g.-d. art.* termometriei.

termométru Instrument utilizat pentru măsurarea temperaturilor, alcătuit dintr-un tub de sticlă gradat şi terminat cu un rezervor care conţine un lichid dilatabil (alcool, mercur etc.). *s.n., art.* termometrul, *pl.* termometre.
termomineral,-ă (despre apă, izvoare) Termal şi cu săruri minerale. *adj., pl.* termominerali,-e.
termonastíe Mişcare de deschidere sau de închidere, provocată, la unele flori, de variaţiile de temperatură. *s.f., art.* termonastia, *g.-d. art.* termonastiei, *pl.* termonastii, *art.* termonastiile.
termonuclear,-ă (-cle-ar-) (despre energia nucleară) Obţinut prin fuziunea nucleelor de atomi uşori. */Reacţie ~* = reacţie de fuziune a nucleelor elementelor uşoare, produsă prin realizarea unor temperaturi foarte mari. //Care se bazează sau se referă la reacţia termonucleară. */Armă ~* = bombă cu hidrogen. *adj., pl.* termonucleari,-e.
termopan Geam special care asigură o bună izolare termică, fonică etc. //(adj.) *Uşă ~. s.n.*
termopáuză Strat al atmosferei înalte, care separă termosfera de exosferă şi în care temperatura rămâne constantă. *s.f., g.-d. art.* termopauzei.
termopilă Pilă termoelectrică. *s.f., g.-d. art.* termopilei.
termoplast Masă plastică ce se înmoaie prin încălzire. *s.n., pl.* termoplaste.
termoplástic,-ă (despre materiale solide) Care nu-şi modifică structura când este încălzit şi apoi răcit. *adj., pl.* termoplastici,-ce.
termopropulsáre Propulsare prin energie termică. *s.f., g.-d. art.* termopropulsării, *pl.* termopropulsări.
termoprotéctor,-oare Care asigură termoprotecţie. *adj., pl.* termoprotectori,-oare.
termoprotécţie (-ţi-e) Ansamblu de operaţii şi mijloace tehnice, care protejează de efectele încălzirii excesive. *s.f., art.* termoprotecţia, *g.-d. art.* termoprotecţiei, *pl.* termoprotecţii, *art.* termoprotecţiile.
termoradiánt,-ă (-di-ant) (fiz., despre corpuri) Care radiază căldură. *adj., pl.* termoradianţi,-te.
termoreactív,-ă (-re-ac-) (despre substanţe) Care poate fi prelucrat sub influenţa căldurii (devenind apoi solid). *adj., pl.* termoreactivi,-e.
termoreceptor Organ de simţ situat în dermă, care este sensibil la variaţiile de temperatură ale mediului. *s.m., pl.* termoreceptori.
termoregla *tr.* A realiza acţiunea de termoreglare. *vb. I, ind. prez. 3* termoreglează.
termoreglare 1. Menţinere constantă a temperaturii într-un sistem tehnic sau într-o incintă. 2. Mecanism fiziologic prin care temperatura animalelor cu sânge cald este menţinută constantă, indiferent de variaţiile temperaturii din mediul ambiant. *s.f., g.-d. art.* termoreglării.
termoregulátor Termostat (1). *s.n., pl.* termoregulatoare.
termorelèu Releu comandat de modificarea temperaturii mediului sau de căldura produsă la trecerea curentului electric prin elementul sensibil. *s.n., pl.* termorelee.
termorezistént,-ă (despre unele materiale) Rezistent la căldură. *adj., pl.* termorezistenţi,-te.
termorezistenţă 1. Însuşire a unor materiale de a nu-şi modifica proprietăţile sub acţiunea căldurii. 2. Rezistenţă electrică folosită pentru măsurarea temperaturii. *s.f., g.-d. art.* termorezistenţei, *pl.* (2) termorezistenţe.
termorígid,-ă (despre unele materiale) Care sub influenţa căldurii îşi modifică definitiv structura. *adj., pl.* termorigizi,-de.
térmos Vas de sticlă cu pereţi dubli, argintaţi, protejaţi de o cutie metalică, folosit pentru păstrarea unui lichid la o temperatură constantă. *s.n., pl.* termosuri.
termoscóp Instrument folosit pentru punere în evidenţă a unor diferenţe de temperatură. *s.n., pl.* termoscoape.
termoscopíe Măsurare a temperaturii. *s.f., art.* termoscopia, *g.-d. art.* termoscopiei.
termosensíbil,-ă Sensibil la căldură. *adj., pl.* termosensibili,-e.
termosensibilitáte Sensibilitate la căldură. *s.f., g.-d. art.* termosensibilităţii, *pl.* termosensibilităţi.
termosféră Ionosferă. *s.f., g.-d. art.* termosferei.
termosifón Sistem de conducte într-o instalaţie de încălzire centrală, în care circulaţia fluidului se face în circuit închis, datorită diferenţei dintre greutatea specifică a fluidului cald care se ridică prin conducta de plecare şi greutatea specifică a fluidului care vine pe conducta de întoarcere la sursa de căldură. *s.n.*, termosifoane.
termosolúbil,-ă Solubil la cald. *adj., pl.* termosolubili,-e.
termostabíl,-ă (despre materiale, substanţe etc.) Care nu îşi modifică însuşirile în urma variaţiilor de temperatură. *adj., pl.* termostabili,-e.
termostabilitáte Însuşirea de a fi termostabil. *s.f., g.-d. art.* termostabilităţii.
termostát 1. Aparat automat care menţine o temperatură constantă într-un circuit sau într-o incintă; termoregulator. //Regulator automat al temperaturii unui motor cu ardere internă, instalat în circuitul lichidului de răcire. 2. Incintă în care se menţine o temperatură constantă în vederea efectuării unor operaţii tehnologice, a unor procese chimice, biologice etc. *s.n., pl.* termostate.
termostatáre Operaţie de menţinere a temperaturii constante într-o incintă, într-un recipient. *s.f., g.-d. art.* termostatării.
termostátic,-ă Referitor la termostat. //Care poate menţine o anumită temperatură (stabilă şi echilibrată). *adj., pl.* termostatici,-ce.
termosterilizáre Sterilizare cu ajutorul căldurii. *s.f., g.-d. art.* termosterilizării, *pl.* termosterilizări.
termosudábil,-ă Care se poate suda prin căldură. *adj., pl.* termosudabili,-e.
termotactísm (biol.) Reacţie a microorganismelor la variaţiile de temperatură. *s.n.*
termotéhnică 1. Ramură a tehnicii care studiază folosirea căldurii în scopuri casnice sau industriale. 2. Ramură a fizicii care studiază problemele de căldură şi de termodinamică. *s.f., g.-d. art.* termotehnicii.
termoterapíe Tratament al unei boli cu ajutorul căldurii. *s.f., art.* termoterapia, *g.-d. art.* termoterapiei.
termotropísm Caracteristică a unor organisme de a se orienta spre o sursă de căldură. *s.n.*
termovizíeră Instalaţie de încălzire care se poate aplica pe parbrizul unui automobil pentru a împiedica aburirea geamurilor la frig. *s.f., g.-d. art.* termovizierei, *pl.* termoviziere.
termoviziúne (tehn.) Înregistrare de la distanţă a variaţiilor de temperatură, cu ajutorul unei camere de televiziune. //Procedeu de detectare rapidă a incendiilor. *s.f., g.-d. art.* termoviziunii.
termovízor (med.) Aparat folosit la diagnosticarea bolilor vaselor sangvine. *s.n., pl.* termovizoare.
tern,-ă (livr.) 1. Şters, spălăcit, lipsit de luciu. 2. (fig.) Mediocru, neînsemnat. *Viaţă ~.* 3. (fig., despre opere literare) Lipsit de originalitate, de imaginaţie; banal. *adj., pl.* terni,-e.
ternár,-ă 1. Alcătuit din trei elemente. //De ordinul al treilea. 2. (despre versuri) Alcătuit din trei picioare metrice, fiecare având câte o silabă accentuată. 3. (muz., despre o succesiune ritmică, o măsură) Care se divizează în trei. *adj., pl.* ternari,-e.
ternát,-ă (biol., despre frunze) Care sunt reunite câte trei, pornind din acelaşi loc. *adj., pl.* ternaţi,-te.
térnă Combinaţie de trei elemente. *s.f., g.-d. art.* ternei, *pl.* terne.
ternión (-ni-on) Dulap metalic, cu despărţituri mici în care se ţin biletele de tren. *s.n., pl.* ternioane.

teroare 1. Frică, spaimă (puternică), groază provocată intenţionat prin diverse mijloace de intimidare. 2. Asuprire bazată pe intimidare, pe ameninţare. *s.f., g.-d. art.* terorii.
terofită Plantă erbacee anuală, care se înmulţeşte prin seminţe sau prin spori. *s.f., art.* terofitei, *pl.* terofite.
teromorfă (la pl.) Ordin de reptile fosile acvatice sau terestre având trăsături comune cu mamiferele şi cu stegocefalii; (la sg.) reptilă din această specie. *s.f., g.-d. art.* teromorfei, *pl.* teromorfe.
terorism 1. Sistem de acţiuni violente, de ameninţări, comise de un grup sau de o organizaţie, care produc neîncredere şi insecuritate, cu scopul de a determina schimbări politice. 2. Atitudine, manifestare teroristă. *s.n.*
terorist,-ă (Adept) al terorismului; (persoană) care terorizează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* teroriști,-ste.
teroriza *tr.* A ţine sub teroare; a înspăimânta, a îngrozi. *vb. I, ind. prez. 3* terorizează.
terorizare Acţiunea de a teroriza. *s.f., g.-d. art.* terorizării, *pl.* terorizări.
terosona *tr.* A aplica un strat protector, anticoroziv, pe suprafaţa inferioară a caroseriei unui autovehicul. *vb. I, ind. prez. 3* terosonează.
terosonare Acţiunea de a terosona. *s.f., g.-d. art.* terosonării, *pl.* terosonări.
terotehnic,-ă Referitor la terotehnică. *adj., pl.* terotehnici,-ce.
terotehnică Domeniu interdisciplinar care are implicaţii în proiectarea, construirea, exploatarea, întreţinerea şi repararea pieselor şi organelor de maşini în scopul rentabilizării lor optime. *s.f., g.-d. art.* terotehnicii.
terpenă (la pl.) Clasă de hidrocarburi de origine vegetală, incolore, cu miros plăcut, extrase din uleiuri eterice; (la sg.) hidrocarbură din această clasă. *s.f., g.-d. art.* terpenei, *pl.* terpene.
terpentină v. **terebentină.**
terpin Substanţă sub formă de pulbere albă sau de cristale, cu miros specific, obţinută din hidratarea esenţei de terebentină. */Hidrat de ~* = substanţă chimică folosită ca medicament expectorant. [*var.* terpină *s.f.*] *s.n.*
terpină v. **terpin.**
terpinol Substanţă chimică întrebuinţată în parfumerie. *s.n.*
Terra Pământul. *s.prop.f., g.-d.* Terrei.
terraforming (-for-) (angl.) Preocupare pentru remodelarea condiţiilor existente pe o planetă, pentru a fi asemănătoare celor de pe Pământ. *s.n.*
tertel (înv.) Şnur sau ciucure din fire de mătase sau de aur *s.n., pl.* terteluri.
tertip Şiretlic, viclenie, truc, stratagemă. *s.n., pl.* tertipuri.
terţ[1] 1. (jur.) Persoană care nu este parte într-o convenţie sau într-un litigiu şi faţă de care hotărârea în cauză nu produce efecte. 2. (log.) *~ul exclus* = principiu fundamental al gândirii, conform căruia un enunţ nu poate fi decât adevărat sau fals în acelaşi timp şi sub acelaşi raport, o a treia posibilitate fiind exclusă. *s.m., pl.* terţi.
terţ[2] A treia posibilitate. *s.n.*
terţ[3]**,-ă** Al treilea. *adj., pl.* terţi,-e.
terţarolare Reducere a suprafeţei unei vele atunci când vântul depăşeşte o anumită forţă. *s.f., g.-d. art.* terţarolării, *pl.* terţarolări.
terţarolă Porţiune dintr-o velă care poate fi strânsă prin înfăşurare pentru a reduce suprafaţa pânzei expusă vântului, atunci când acesta se intensifică prea tare. *s.f., g.-d. art.* terţarolei, *pl.* terţarole.
terţă 1. (muz.) Interval dintre două sunete ale gamei aflate la distanţă de trei trepte. 2. Figură la scrimă. 3. (fam.) *A fi în ~ cu cineva* = a flirta. *s.f., g.-d. art.* terţei, *pl.* terţe.
terţet 1. Ansamblu compus din trei voci sau din trei instrumente, care execută împreună o bucată muzicală; trio. 2. Terţină. *s.n., pl.* terţete.
terţia (-ţi-a) Corp de literă de 16 puncte tipografice. *s.f.*
terţiar[1] (-ţi-ar) (şi în sintagma *eră ~*) Eră geologică din evoluţia Pământului, caracterizată prin mari prăbuşiri ale scoarţei terestre, care au dat naştere mărilor de azi şi unor lanţuri întregi de munţi; neozoic. *s.n.*
terţiar[2]**,-ă** (-ţi-ar) Care reprezintă faza a treia în evoluţia unui lucru. */Sector ~* (şi *s.n.*) = sector cuprinzând activităţile care nu sunt direct producătoare de bunuri de consum (servicii, comerţ, administraţie). *adj., pl.* terţiari,-e.
terţină Poezie cu formă fixă alcătuită din strofe formate din trei versuri, dintre care al doilea rimează cu primul şi cu al treilea din strofa următoare; terţet (2). *s.f., g.-d. art.* terţinei, *pl.* terţine.
terţio (-ţi-o) În al treilea rând. *adv.*
tesac Sabie scurtă şi lată, purtată în trecut de infanteriştii şi de sergenţii de stradă; (p. restr.) teacă de sabie. *s.n., pl.* tesace.
tesalic,-ă Din Tesalia. *adj., pl.* tesalici,-ce.
tescovină Ceea ce rămâne după storsul strugurilor, al fructelor etc.; boştină; băutură alcoolică obţinută prin fermentarea şi distilarea resturilor rămase după stoarcerea mustului din struguri. *s.f., g.-d. art.* tescovinei, *pl.* tescovine.
tescui *tr.* 1. A stoarce la teasc. 2. (fig.) A îndesa, a ticsi, a strânge, a apăsa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tescuiesc, *imperf. 3 sg.* tescuia; *conj. prez. 3* să tescuiască.
tescuire Acţiunea de a tescui. *s.f., g.-d. art.* tescuirii, *pl.* tescuiri.
tesla (fiz.) Unitate de măsură pentru inducţia magnetică. *s.f.*
teslar 1. (reg.) Dulgher; lucrător în lemn. 2. (în Evul Mediu, în ţările române, la pl.) Subalterni ai căpitanului de poduri, care aveau obligaţia de a le repara. *s.m., pl.* teslari.
teslă Unealtă cu coada scurtă, cu tăiş metalic lat şi curbat, folosită de dulgheri, rotari şi dogari. *s.f., g.-d. art.* teslei, *pl.* tesle.
teslărie (reg.) Meseria de teslar; dulgherie. *s.f., art.* teslăria, *g.-d. art.* teslăriei, *pl.* teslării, *art.* teslăriile.
test[1] 1. Metodă (psihologică) de investigare sau de evaluare a unor aptitudini psihice şi fizice. 2. (p. ext.) Materialul (fişe, scheme etc.) utilizat în vederea evaluării, a investigării. *s.n., pl.* teste.
test[2] Înveliş calcaros sau chitinos al corpului unor crustacee, moluşte etc. *s.n., pl.* teste.
testa[1] *tr.* A supune ceva sau pe cineva unui test[1]. *vb. I, ind. prez. 3* testează.
testa[2] *tr.* (jur.) A lăsa ceva prin testament. *vb. I, ind. prez. 3* testează.
testaceu (la pl.) Subordin de moluşte al căror corp este acoperit de un test[2]; (la sg.) moluscă din acest subordin. *s.n., art.* testaceul, *pl.* testacee.
testament 1. Act juridic unilateral, revocabil cât timp testatorul este în viaţă, prin care o persoană dispune de bunurile sale pentru timpul când nu va mai fi în viaţă. */~ olograf.* = testament scris, datat şi semnat de testator. *~ autentic* = testament întocmit de un funcţionar de stat, conform legilor. 2. Operă târdivă a unui scriitor sau artist considerată ca expresie a concepţiilor sale literare sau artistice. *s.n., pl.* testamente.
testamentar,-ă Stabilit prin testament; referitor la un testament. *adj., pl.* testamentari,-e.
testare Acţiunea de a testa[1]. *s.f., g.-d. art.* testării, *pl.* testări.
testator,-oare Persoană care a făcut un testament. *s.m., pl.* testatori; *s.f., g.-d. art.* testatoarei, *pl.* testatoare.

testea Pachet care conține un număr fix (de obicei 10, 12 sau 24) de obiecte de același fel (mai ales ace), ambalate la un loc. //Ambalaj al acestor obiecte. *s.f., art.* testeaua, *g.-d. art.* testelei, *pl.* testele, *art.* testelele.
testemei (pop.) Basma, năframă, tulpan. *s.n., pl.* testemele.
tester (e *pron.* ă) (angl.) Orice aparat sau dispozitiv folosit pentru testări. //Aparat care se introduce în gaura unei sonde pentru recoltarea unor probe de fluid, în vederea efectuării de analize. *s.n., pl.* testere.
test-grilă Tip de test[1] la care răspunsurile corecte sunt bifate pe o grilă special concepută. *s.n., pl.* teste-grilă.
testicul Glandă sexuală masculină, pereche, care produce spermatozoizii și hormonii masculini. *s.n., pl.* testicule.
testicular,-ă Referitor la testicul; care aparține testiculului. *adj., pl.* testiculari,-e.
testimonial,-ă (-ni-al) (rar) Care se face prin martori, care se bazează pe o mărturisire. *adj., pl.* testimoniali,-e.
testimoniu (înv.) Dovadă, mărturie; (concr.) document doveditor; certificat, adeverință. *s.n., art.* testimoniul, *pl.* testimonii, *art.* testimoniile.
testosteron Hormon sexual masculin care menține caracterele sexuale secundare masculine, utilizat și în terapeutică. [*var.* testosteronă *s.f.*] *s.m., pl.* testosteroni.
testosteronă v. **testosteron.**
teșcherea 1. (fam.) Pungă pentru bani; bani. 2. (înv.) Certificat, adeverință, chitanță. 3. (înv.) Permis de călătorie, pașaport. *s.f., art.* teșchereaua, *g.-d. art.* teșcherelei, *pl.* teșcherele, *art.* teșcherelele.
teși *tr.* 1. A tăia sau a reteza oblic un lemn, un trunchi. 2. A netezi, a rotunji, a nivela partea ascuțită a unui obiect. 3. A turti (cu o lovitură) un lucru, strâmbându-l sau făcându-l să se aplece într-o parte. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* teșesc, *imperf. 3 sg.* teșea; *conj. prez. 3* să teșească.
teșire 1. Acțiunea de a teși. 2. (tehn.) Formare a unei suprafețe oblice la muchia unui obiect. 3. (tehn.) Operație de formare a unei porțiuni tronconice la extremitatea unei găuri cilindrice. *s.f., g.-d. art.* teșirii, *pl.* teșiri.
teșitor Unealtă formată dintr-o tijă de metal cu ambele extremități tronconice, utilizată pentru a teși găurile cilindrice. *s.n., pl.* teșitoare.
teșitură 1. Suprafață teșită a unui obiect. 2. (tehn.) Suprafață conică obținută prin operația de teșire. 3. Tăietură oblică făcută într-un arbore (pentru a-l doborî). 4. Partea rămasă în pământ dintr-un trunchi tăiat; ciot, buturugă. *s.f., g.-d. art.* teșiturii, *pl.* teșituri.
teșmeni *tr.* și *refl.* (reg.) A (se) zăpăci, a (se) încurca. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* teșmenește, *imperf. 3 sg.* teșmenea; *conj. prez. 3* să teșmenească.
teșmenire (reg.) Faptul de a (se) teșmeni. *s.f., g.-d. art.* teșmenirii, *pl.* teșmeniri.
teșmenit,-ă (reg.). 1. Zăpăcit, încurcat, buimăcit. 2. Dezmățat, netrebnic. *adj., pl.* teșmeniți,-te.
teta A opta literă a alfabetului grecesc. *s.m., pl.* teta.
tetanic,-ă Referitor la tetanos sau la tetanie. *adj., pl.* tetanici,-ce.
tetanie Stare patologică manifestată prin contracții musculare spasmodice și înțepenirea membrelor ca urmare a unor boli sau a unor stări fizice excepționale. *s.f., art.* tetania, *g.-d. art.* tetaniei.
tetanism (med., impr.) Tetanie. *s.n.*
tetaniza *tr.* A provoca contracții musculare asemănătoare cu cele cauzate de tetanos; a îmbolnăvi de tetanos. *vb. I, ind. prez. 3* tetanizează.
tetanos Boală infecțioasă gravă, caracterizată prin spasme musculare violente, foarte dureroase; fălcariță. *s.n.*
tetă (înv., reg.) Îngrijitoare de copii mici; guvernantă. *s.f., g.-d. art.* tetei, *pl.* tete.
tetea (pop.) Termen pentru tată, bunic sau străbunic; nume pe care și-l dau aceștia vorbind cu copii, cu nepoții etc. *s.m., g.-d.* tetei/lui tetea.
tête-à-tête (tetatet) (fr.) Convorbire intimă, între patru ochi. *s.n., art.* tête-à-tête-ul, *pl.* tête-à-tête-uri.
teterist (rar) Soldat în termen care, în urma absolvirii unei școli civile prevăzute de lege, beneficiază de reducerea serviciului militar. *s.m., pl.* teteriști.
tetieră (-ti-e-) Accesoriu al unui fotoliu sau scaun pe care se sprijină capul. *s.f., g.-d. art.* tetierei, *pl.* tetiere.
tetină Biberon. *s.f., g.-d. art.* tetinei, *pl.* tetine.
tetra[1]- Element de compunere care înseamnă „patru", „format din patru", „de patru ori".
tetra[2] Țesătură textilă cu aspect de tricot, în care două ochiuri pe față alternează cu două ochiuri pe dos; (p. ext.) obiect realizat din acest material. *adj. invar., s.f.*
tetrachenă Fruct alcătuit din patru achene care se desfac doar la maturitate. *s.f., g.-d. art.* tetrachenei, *pl.* tetrachene.
tetraciclină Antibiotic utilizat în tratamentul infecțiilor cu colibacili, virusuri etc. *s.f., g.-d. art.* tetraciclinei.
tetraclormetan (chim.) Tetraclorură de carbon. *s.n.*
tetraclorură Combinație a clorului cu un corp simplu tetravalent. */~ de carbon* = lichid greu, incolor, cu miros plăcut, utilizat ca solvent pentru grăsimi, lacuri etc. *s.f., g.-d. art.* tetraclorurii, *pl.* tetraclоruri.
tetracord 1. Liră antică cu patru coarde. 2. Șir de patru sunete dintr-o scară muzicală. *s.n., pl.* tetracorduri.
tetracromatic,-ă În patru culori. *adj., pl.* tetracromatici,-ce.
tetradactil,-ă (biol.) Care are câte patru degete la fiecare membru. *adj., pl.* tetradactili,-e.
tetradă Grup de patru elemente (înrudite sau similare). *s.f., g.-d. art.* tetradei, *pl.* tetrade.
tetradrahmă (în Grecia antică) Monedă de argint cu valoarea a patru drahme. *s.f., g.-d. art.* tetradrahmei, *pl.* tetradrahme.
tetraedric,-ă Ca tetraedrul, referitor la tetraedru. *adj., pl.* tetraedrici,-ce.
tetraedrit Minereu de argint și cupru. *s.n.*
tetraedru Poliedru care are patru fețe triunghiulare, patru vârfuri și șase muchii. *s.n., art.* tetraedrul, *pl.* tetraedre.
tetraevanghel Carte care cuprinde cele patru Evanghelii; evangheliar. [*var.* tetravanghel *s.n.*] *s.n., pl.* tetraevanghele.
tetragon (rar) Patrulater. *s.n., pl.* tetragoane.
tetragonal,-ă În formă formă de tetragon. *adj., pl.* tetragonali,-e.
tetragramă (livr.) Nume format din patru litere; (p. ext.) grup de patru litere. *s.f., g.-d. art.* tetragramei, *pl.* tetragrame.
tetrahidrobenzen (chim.) Cicloalchenă cu șase atomi de carbon în moleculă. *s.m.*
tetrahidronaftalină (chim.) Tetralină. *s.f., g.-d. art.* tetrahidronaftalinei.
tetralină Lichid incolor, insolubil în apă, solubil în alcool, eter etc., obținut din naftalină și utilizat ca dizolvant; tetrahidronaftalină. *s.f., g.-d. art.* tetralinei.
tetralogie Serie de patru piese de teatru (trei tragedii și o dramă satirică), pe care poeții greci o prezentau la concursuri. //(p. ext.) Serie de patru opere literare sau muzicale, unite printr-o temă comună. *s.f., art.* tetralogia, *g.-d. art.* tetralogiei, *pl.* tetralogii, *art.* tetralogiile.
tetramer,-ă Alcătuit din patru părți; care poate fi împărțit în patru părți. *adj., pl.* tetrameri,-e.
tetrametru Vers clasic format din patru grupe de câte două picioare metrice. *s.m., art.* tetrametrul, *pl.* tetrametri, *art.* tetrametrii.
tetraonidă (la pl.) Familie de păsări galinacee reprezentantă prin ierunică; (la sg.) pasăre din această familie. *s.f., g.-d. art.* tetraonidei, *pl.* tetraonide.

tetraplegie (med.) Paralizie care atinge cele patru membre. *s.f., art.* tetraplegia, *g.-d. art.* tetraplegiei.
tetrapod[1] Animal vertebrat cu patru picioare. *s.n., pl.* tetrapode.
tetrapod[2] 1. Piedestal cu patru picioare pe care se aşază evanghelia sau alte obiecte de cult. 2. Bloc de beton armat (cu patru proeminenţe tronconice), folosit pentru protecţia digurilor, a plajelor etc. *s.n., pl.* tetrapoduri.
tetrapod[3]**,-ă** (despre animale) Cu patru picioare; patruped. *adj., pl.* tetrapozi,-de.
tetrapodie (lit.) Metru (3) antic compus din patru picioare (6). *s.f., art.* tetrapodia, *g.-d. art.* tetrapodiei, *pl.* tetrapodii, *art.* tetrapodiile.
tetrapter,-ă (despre insecte) Cu două perechi de aripi. *adj., pl.* tetrapteri,-e.
tetrarh 1. Guvernator al unei tetrarhii. 2. Titlu acordat de romani unor principi tributari din zonele de răsărit ale imperiului. *s.m., pl.* tetrarhi.
tetrarhat (ist.) Demnitate de tetrarh. //Tetrarhie. *s.n., pl.* tetrarhate.
tetrarhie Formă de conducere (instaurată de Diocleţian) prin care Imperiul Roman era împărţit în patru zone conduse de patru guvernatori, puterea supremă aparţinând împăratului. //Timpul cât guverna un tetrarh. *s.f., art.* tetrarhia, *g.-d. art.* tetrarhiei, *pl.* tetrarhii, *art.* tetrarhiile.
tetrasilab Cuvânt sau (mai rar) vers alcătuit din patru silabe. *s.n., pl.* tetrasilabe.
tetrasilabic,-ă (despre cuvinte sau versuri) Alcătuit din patru silabe. *adj., pl.* tetrasilabici,-ce.
tetrastil Edificiu cu patru coloane la faţadă. *s.n., pl.* tetrastiluri.
tetratlon Concurs atletic combinat în care sunt reunite patru probe (alese de organizatori). *s.n., pl.* tetratloane.
tetratlonist,-ă Sportiv care participă la un tetratlon. *s.m., pl.* tetratlonişti; *s.f., g.-d. art.* tetratlonistei, *pl.* tetratloniste.
tetravaccin Vaccin care cuprinde patru componente diferite ale altor vaccinuri. *s.n., pl.* tetravaccinuri.
tetravalent,-ă (despre elementele chimice) Care are patru valenţe. *adj., pl.* tetravalenţi,-te.
tetravanghel v. **tetraevanghel.**
tetrea (înv.) Dulceaţă (de chitră). *s.f., art.* tetreaua, *g.-d. art.* tetrelei, *pl.* tetrele, *art.* tetrelele.
tetrodă Tub electronic care are patru electrozi aşezaţi într-un balon cu vid. *s.f., g.-d. art.* tetrodei, *pl.* tetrode.
teu 1. Riglă de desen prevăzută la un capăt cu o riglă mai mică perpendiculară pe prima. 2. Obiect sau piesă în forma literei T. 3. Dispozitiv indicator de forma literei T, utilizat pe un aeroport pentru a arăta direcţia şi sensul vântului. *s.n., art.* teul, *pl.* teuri.
teucă v. **teică.**
teugă (te-u-) Parte acoperită la prora unei nave, în interiorul căreia sunt cabine, magazii etc. *s.f., g.-d. art.* teugei, *pl.* teuge.
teurgie (te-ur-) (livr.) Ceremonie magică, specifică elenismului, prin care se urmărea stabilirea legăturii cu forţele divine sau cu cele demonice; magie albă. *s.f., art.* teurgia, *g.-d. art.* teurgiei.
teuton,-ă (te-u-) I. *adj.* Care aparţine teutonilor; (p. gener., depr.) german, nemţesc; teutonic. II. *s.m.* şi *f.* Membru al unui ordin monaho-cavaleresc german, înfiinţat în sec. al XII-lea. *adj., s.m.* şi *f., pl.* teutoni,-e.
teutonic,-ă (te-u-) Referitor la teutoni; (p. gener., depr.) german, nemţesc; teuton. *adj., pl.* teutonici,-ce.
tevatură 1. Gălăgie, scandal, zarvă. 2. Bucluc, neplăcere. 3. Tulburare, încăierare, răzmeriţă, răscoală. *s.f., g.-d. art.* tevaturii.
tex Unitate de măsură pentru fineţea fibrelor textile. *s.n., pl.* texuri.
texoprint Procedeu de obţinere a unui dispozitiv prin fotografierea directă a formei de tipar înalt. *s.n.*
text 1. Ceea ce este exprimat în scris; operă literară sau ştiinţifică, lucrare, scriere. //Fragment dintr-o scriere. 2. Cuvintele unei compoziţii muzicale. 3. Literă de tipar cu un corp de 20 de puncte tipografice. *s.n., pl.* texte.
textier (-ti-er) Autor de texte pentru muzica uşoară. *s.m., pl.* textieri.
textil,-ă I. (despre plante) Din care se pot extrage fibre pentru ţesături. 2. (despre un material) Care poate fi folosit pentru ţesături. //Ţesut, lucrat din fire. 3. (despre fibre, maşini etc.) Care este utilizat la ţesut sau la tricotat; care poate fi utilizat în ţesătorie. 4. Referitor la ţesături sau la ţesătorie. *Industrie ~. adj., pl.* textili,-e.
textile Denumire generică pentru ţesături (stofe, pânzeturi etc.). *s.f. pl.*
textilist,-ă (Persoană) care se ocupă cu ţesătoria, specializat în industria textilă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* textilişti,-ste.
textolit Materiai electroizolant în formă de plăci, alcătuit din straturi de ţesături impregnate cu răşini sintetice, folosit ca material electroizolant în electrotehnică şi radiotehnică, în construcţia de maşini etc. *s.n.*
textolog,-ă Specialist în textologie. *s.n., pl.* textologi; *s.f., g.-d. art.* textologei, *pl.* textologe.
textologic,-ă Referitor la textologie. *adj., pl.* textologici,-ce.
textologie Disciplină a filologiei care se ocupă cu stabilirea versiunii autentice a unei opere, în vederea republicării ei în ediţii postume. *s.f., art.* textologia, *g.-d. art.* textologiei.
textual,-ă (-tu-al) Reprodus cuvânt cu cuvânt, fără nicio modificare a textului original. *adj., pl.* textuali,-e.
textura *tr.* A face să crească volumul fibrelor sintetice textile pentru îmbunătăţirea calităţii termoizolante, extensibile etc. *vb. I, ind. prez. 3* textureză.
textură 1. Structură a unei roci, a unui aliaj etc., sub aspectul dispunerii în spaţiu a elementelor componente. 2. Aspectul unei ţesături, al unei urzeli etc. 3. Modul în care sunt aranjate componentele unei opere. 4. Imprimat de dimensiuni mici, sub formă de fâşie, lipit într-o lucrare tipărită pentru a acoperi pasajele care trebuie rectificate. *s.f., g.-d. art.* texturii, *pl.* texturi.
tezaur (-za-ur) 1. Cantitate mare de bani, de bijuterii, de pietre preţioase etc., strânse şi păstrate la loc sigur; (p. ext.) avere, bogăţie. //Loc unde se păstrează această bogăţie. 2. Bani sau obiecte preţioase ascunse de multă vreme în pământ, care sunt descoperite întâmplător după o perioadă de timp; comoară. 3. Totalitatea aurului, a metalelor preţioase, a efectelor etc., aflate în depozitul unei bănci de emisie, constituind acoperirea biletelor de bancă sau a bancnotelor emise. 4. Totalitatea bunurilor de care dispune statul la un moment dat. 5. Loc unde se păstrează depozitele de metale preţioase, bani sau efecte ale statului sau ale unei bănci; vistierie. 6. (fig.) Ceea ce este foarte preţios, iubit; odor. 7. Patrimoniul spiritual al unei societăţi, al unei epoci etc. *s.n., pl.* tezaure.
tezaurar (-za-u-) (înv.) Custodele unui tezaur; casier, vistiernic. *s.m., pl.* tezaurari.
tezauriza (-za-u-) *tr.* A acumula bani pentru a-i păstra, fără a-i investi sau a-i pune în circulaţie; (p. gener.) a strânge, a aduna bani, obiecte preţioase etc. *vb. I, ind. prez. 3* tezaurizează.
tezaurizare (-za-u-) Acţiunea de a tezauriza. *s.f., g.-d. art.* tezaurizării, *pl.* tezaurizări.
tezaurizator (-za-u-) (rar) Persoană care tezaurizează. *s.m., pl.* tezaurizatori.
teză 1. Afirmaţie susţinută într-o discuţie, într-o lucrare etc.; idee principală dezvoltată şi demonstrată într-o operă, într-o cuvântare etc. 2. Idee, concepţie prestabilită în care artistul încadrează forţat elementele realităţii. /(înv.) *În ~ generală* = în general. 3. (fil.) Propoziţie, idee care formează primul termen al unei antonimii (în filosofiile raţionaliste de tip kantian) sau al unei contradicţii de tip

dialectic (în filosofia hegeliană şi în cea marxistă). 4. Lucrare scrisă (semestrială, trimestrială) redactată de elevi în clasă în prezenţa profesorului. */~ de licenţă* (sau de *doctorat*) = lucrare ştiinţifică prezentată de un candidat pentru obţinerea titlului de licenţiat (sau de doctor în ştiinţe). *s.f., g.-d. art.* tezei, *pl.* teze.

tezism 1. Afirmare, susţinere a anumitor teze. 2. Limitare a conţinutului unor opere la demonstrarea unei teze prestabilite; (p. ext.) didacticism, schematism. *s.n.*

tezist,-ă (Adept) al tezismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* teziști,-ste.

thailandez,-ă (thai *pron.* tai-) (Locuitor) din Thailanda. *adj., s.m.* şi *f., pl.* thailandezi,-e.

thalidomidă (farm.) Tranchilizant şi antivomitiv cu acţiune nocivă asupra fătului, dacă este administrat femeilor gravide. *s.f., g.-d. art.* thalidomidei.

thriller (srilăr) (angl.) Roman sau film poliţist de groază. *s.n., pl.* thrillere.

tiamină (ti-a-) (farm.) Vitamina B_1. *s.f., g.-d. art.* tiaminei.

tiară (ti-a-) 1. Coroană purtată de unii regi ai vechilor popoare orientale. 2. Mitră papală reunind trei coroane suprapuse, decorate cu flori de crin stilizate. *s.f., g.-d. art.* tiarei, *pl.* tiare.

tibet (înv.) Numele unei ţesături din lână. *s.n., pl.* tibeturi.

tibetan,-ă (Locuitor) din Tibet. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tibetani,-e.

tibetană Limba vorbită de tibetani. *s.f., g.-d. art.* tibetanei.

tibia (-bi-a) Os lung şi gros, situat între genunchi şi gleznă, care, împreună cu peroneul, formează scheletul gambei. *s.f., g.-d. art.* tibiei, *pl.* tibii, *art.* tibiile.

tibial,-ă (-bi-al) Referitor la tibia. *adj., pl.* tibiali,-e.

tibişir (înv., reg.) Cretă (pentru scris pe tablă). *s.n., pl.* tibişire.

tic[1]/tic-tic Cuvânt care imită sunetul ritmic al ceasornicului, bătăile inimii etc. *interj.*

tic[2] 1. Mişcare convulsivă, bruscă, repetată şi spasmodică, provocată de contractarea involuntară a unor muşchi. 2. Deprindere (neplăcută, ridicolă etc.) dobândită de cineva în mod inconştient. *~ verbal. s.n., pl.* ticuri.

ticăi[1] *intr.* 1. (despre ceasornice) A emite un sunet specific în timpul funcţionării, a face tic-tac. 2. (despre inimă) A bate tare (în urma unei emoţii puternice); a palpita, a zvâcni. *vb. IV, ind. prez. 3* ticăie, *imperf. 3 sg.* ticăia; *conj. prez. 3* să ticăie.

ticăi[2] *refl.* şi *intr.* (pop.) A lucra încet; a se mocăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi 3 *pl.* ticăiesc, *imperf. 3 sg.* ticăia; *conj. prez. 3* să ticăiască.

ticăială (rar) Muncă făcută încet, fără spor; mocăială. *s.f., g.-d. art.* ticăielii, *pl.* ticăieli.

ticăit[1] Zgomot ritmic al ceasornicului; bătaie a inimii. *s.n., pl.* ticăituri.

ticăit[2],-ă 1. Care lucrează încet, fără spor; mocăit. 2. (pop.) Necăjit, nenorocit; sărman, năpăstuit. *adj., pl.* ticăiţi,-te.

ticălos,-oasă 1. (Persoană) care comite fapte reprobabile; nemernic. 2. (înv.) (Persoană) care se află într-o stare jalnică; (om) vrednic de milă, sărman. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ticăloşi,-oase.

ticăloşenie (-ni-e) (rar) Ticăloşie (1). *s.f., art.* ticăloşenia, *g.-d. art.* ticăloşeniei, *pl.* ticăloşenii, *art.* ticăloşeniile.

ticăloşeşte (înv.) În mod mârşav, josnic. *adv.*

ticăloşi *refl.* şi *tr.* A decădea sau a face pe cineva să decadă din punct de vedere moral sau material. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ticăloşesc, *imperf. 3 sg.* ticăloşea; *conj. prez. 3* să ticăloşească.

ticăloşie 1. Starea de decădere morală; (p. ext.) faptă josnică, de om ticălos; mârşăvie, nemernicie; ticăloşenie. 2. (înv.) Sărăcie, mizerie; nefericire, nenorocire. *s.f., art.* ticăloşia, *g.-d. art.* ticăloşiei, *pl.* ticăloşii, *art.* ticăloşiile.

tichet Bucată de hârtie sau de carton imprimat, care asigură posesorului anumite drepturi. *s.n., pl.* tichete.

tichie 1. Obiect de îmbrăcăminte (din pânză, din stofă etc.) de forma unei calote sferice, care acoperă numai creştetul capului. */Ce-i lipseşte chelului? ~ de mărgăritar*, se spune, ironic, despre cel care, lipsit de lucruri de primă necesitate, vrea să aibă altele, mai puţin utile sau inutile. 2. Bonetă, scufiţă. 3. (pop.) Membrană care acoperă capul unor copii nou-născuţi; căiţă. */A se naşte cu ~ în* (sau *pe*) *cap* = (în superstiţii) a fi norocos. *s.f., art.* tichia, *g.-d. art.* tichiei, *pl.* tichii, *art.* tichiile.

tichiuţă (-chi-u-) Diminutiv al lui tichie. /(în basme) *~a dracului* = pălărioară care are puterea de a-l face nevăzut pe cel care o poartă. *s.f., g.-d. art.* tichiuţei, *pl.* tichiuţe.

ticlui *tr.* (pop., fam.) 1. A aranja, a potrivi; a înjgheba, a întocmi. 2. (fig.) A pune la cale (inventând,născocind). */A o ~ (bine)* = a da unei afirmaţii mincinoase aparenţa de adevăr. 3. A redacta, a compune (repede şi uşor). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ticluiesc, *imperf. 3 sg.* ticluia; *conj. prez. 3* să ticluiască.

ticluire Acţiunea de a ticlui. *s.f., g.-d. art.* ticluirii, *pl.* ticluiri.

ticnă v. **tihnă**.

ticni v. **tihni**.

ticsi 1. *tr.* A umple până la refuz un spaţiu (înghesuind, îngrămădind ceva); a înţesa, a îndesa; (p. ext.) a îmbâcsi. 2. *tr.* şi *refl.* (înv.) A (se) înghesui. [*var.* (reg.) tecsui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ticsesc, *imperf. 3 sg.* ticsea; *conj. prez. 3* să ticsească.

ticsire Acţiunea de a ticsi; îndesare, înghesuire, îngrămădire. *s.f., g.-d. art.* ticsirii, *pl.* ticsiri.

tic-tac[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de un ceas, bătăile inimii etc. *interj.*

tic-tac[2] Sunetul ritmic produs de ceasornic, de bătăile inimii etc. *~ul ceasului. s.n., pl.* tic-tacuri.

tie-break (taibrec) (angl.) 1. (la tenis) Joc suplimentar, decisiv, pentru a departaja doi jucători care au câştigat în acelaşi set câte şase jocuri. *s.n., pl.* tie-breakuri.

tifan Năvod mic utilizat pentru a pescui în bălţi, iazuri, canale. *s.n., pl.* tifane.

tifdruc 1. Metodă de tipărire în care forma de tipar este gravată în adâncime. 2. Maşină de tipar cu care se imprimă după această metodă (1). *s.n., pl.* (2) tifdrucuri.

tific,-ă (Bolnav de) tifos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tifici,-ce.

tiflă Gest batjocoritor la adresa cuiva făcut cu degetul cel mare apropiat de vârful nasului, iar cu celelalte desfăcute şi agitate. */A da* (cuiva) *cu ~a* sau *a da* (sau *a arunca* cuiva) *o ~* = a) a face gestul descris mai sus; b) (fig.) a dispreţui, a desconsidera. *s.f., g.-d. art.* tiflei, *pl.* tifle.

tiflită (med.) Inflamaţie acută sau cronică a ceculuiˢ, manifestată prin dureri abdominale. *s.f., g.-d. art.* tiflitei, *pl.* tiflite.

tiflocolită (med.) Colită localizată în cec[2]. *s.f., g.-d. art.* tiflocolitei, *pl.* tiflocolite.

tiflograf Instrument cu care scriu nevăzătorii. *s.n., pl.* tiflografe.

tiflografic,-ă Referitor la tiflografie. *adj., pl.* tiflografici,-ce.

tiflografie Sistem de scriere în relief pentru nevăzători. *s.f., art.* tiflografia, *g.-d. art.* tiflografiei.

tiflologie Ramură a defectologiei care studiază deficienţele vizuale, compensarea acestora, educarea, instruirea şi calificarea nevăzătorilor. *s.f., art.* tiflologia, *g.-d. art.* tiflologiei.

tiflomegalie (med.) Hipertrofie a ceculuiˢ, care apare în urma unei alimentaţii vegetale abundente. *s.f., art.* tiflomegalia, *g.-d. art.* tiflomegaliei.

tiflopedagogie Ramură a tiflologiei care urmăreşte educarea şi instruirea copiilor nevăzători. *s.f., art.* tiflopedagogia, *g.-d. art.* tiflopedagogiei.

tifobacilozâ (med.) Granulie. *s.f., g.-d. art.* tifobacilozei.

tifoidă (în sintagma) *Febră ~* = boală infecțioasă, contagioasă și epidemică provocată de bacilul tific, care se manifestă prin febră mare, tulburări digestive, stare de toropeală etc., transmisă prin apa de băut, prin fructe și legume nespălate etc.; lingoare, tifos, boală lungă. *adj.*, *pl.* tifoide.
tifoidic,-ă (med.) De febră tifoidă. *adj.*, *pl.* tifoidici,-ce.
tifon[1] Pânză subțire cu țesătură rară, folosită mai ales pentru pansamente; (spec.) fâșie din această pânză utilizată la pansamente. *s.n.*, *pl.* tifoane.
tifon[2] Aparat de producere a semnalelor acustice cu ajutorul aerului comprimat sau al vaporilor. *s.n.*
tifos Nume dat mai multor boli febrile, infecțioase și epidemice (febră tifoidă, tifos exantematic, pestă bovină). *s.n.*, *pl.* tifosuri.
tifoso (tifozo) (it., sport) Microbist. *s.m.*, *pl.* tifosi
tifoză (med. vet., în sintagma) *~ aviară* = boală contagioasă a puilor de găină, produsă de un virus din grupul bacteriilor paratifice. *s.f.*, *g.-d. art.* tifozei.
tigaie 1. Vas de bucătărie de formă rotundă, cu marginea joasă și cu coadă lungă, întrebuințat la prăjit. 2. (reg.) Cratiță. 3. Mic recipient la vechile arme de foc, în care se punea praful de pușcă. *s.f.*, *art.* tigaia, *g.-d. art.* tigăii, *pl.* tigăi, *art.* tigăile.
tigăiță 1. Diminutiv al lui tigaie (1). 2. (reg.) Vas special în formă de farfurie, în care se fixează lumânarea aprinsă. *s.f.*, *g.-d. art.* tigăiței, *pl.* tigăițe.
tighel Cusătură vizibilă, foarte măruntă, făcută cu mâna sau cu mașina, în care fiecare împunsătură începe de la locul ultimei împunsături precedente. /(pop., fam.) *A trage* (cuiva) *un ~* = a mustra, a dojeni (pe cineva). *s.n.*, *pl.* tighele.
tigheli *tr.* A face un tighel, a coase un material cu tighel. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tigheleșc, *imperf. 3 sg.* tigheleă; *conj. prez. 3* să tighelească.
tighelire Acțiunea de a tigheli; tighelit. *s.f.*, *g.-d. art.* tighelirii, *pl.* tighelири.
tighelit Tighelire. *s.n.*
tignafes (pop.) Emfizem pulmonar (la animale). *s.n.*, *pl.* tignafesuri.
tigoare (pop.) Om de nimic, ticălos; leneș, slab sau puturos, prăpădit. *s.f.*, *g.-d. art.* tigorii, *pl.* tigori.
tigrat,-ă Cu dungi (ca ale tigrului). *adj.*, *pl.* tigrați,-te.
tigresă (rar) Tigroaică. *s.f.*, *g.-d. art.* tigresei, *pl.* tigrese.
tigroaică 1. Femela tigrului; tigresă. 2. (fig.) Epitet dat unei femei energice, impulsive, crude. *s.f.*, *g.-d. art.* tigroaicei, *pl.* tigroaice.
tigru 1. Mamifer carnivor mare din familia felidelor, cu blana de culoare galben-roșcată cu dungi transversale de culoare neagră, care trăiește în Asia de sud-est și în insulele Australiei. 2. (fig.) Epitet dat unui om energic impulsiv, crud. *s.m.*, *art.* tigrul, *pl.* tigri, *art.* tigrii.
tigvă 1. (pop.) Craniu, țeastă; (depr.) cap; (p. ext.) ins, individ. 2. Plantă erbacee din familia cucurbitaceelor, cu flori mari, albe, cu fructe gălbui și lemnoase; tâlv; (p. restr.) fructul acestei plante. 3. Vas făcut din fructul uscat de tigvă (2). */Cap de ~* = om prost. [*var.* (reg.) țivgă *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* tigvei, *pl.* tigve.
tihăraie (reg.) Povârniș pe coasta unui munte; râpă acoperită cu vegetație deasă; tihărie. *s.f.*, *art.* tihăraia, *g.-d. art.* tihărăii, *pl.* tihărăi, *art.* tihărăile.
tihărie (reg.) Tihăraie. *s.f.*, *art.* tihăria, *g.-d. art.* tihăriei, *pl.* tihării, *art.* tihăriile.
tihnă Liniște, pace, odihnă, repaus; viață lipsită de griji. //(înv.) Satisfacție, mulțumire. [*var.* (pop.) țicnă *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* tihnei, *pl.* tihne.
tihneală (înv., pop.) Faptul de a avea tihnă, de a-i tihni. *s.f.*, *g.-d. art.* tihnelii, *pl.* tihneli.
tihni *intr.* A se bucura (în liniște) de ceva; a-i prii, a-i cădea bine (ceva). [*var.* (pop.) ticni *vb. IV*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* tihnește, *imperf. 3 sg.* tihnea; *conj. prez. 3* să tihnească.
tihnire (înv., reg.) Tihnă. *s.f.*, *g.-d. art.* tihnirii.
tii/tiii Exclamație care exprimă mirare, admirație, ciudă etc. *interj.*
tij (înv.) De asemenea. *adv.*
tijă 1. Tulpină aeriană a plantelor erbacee. 2. Bară de metal subțire, folosită ca element de legătură sau de ghidare. *s.f.*, *g.-d. art.* tijei, *pl.* tije.
tildă 1. Semn grafic (~) care indică în unele lucrări un cuvânt care se repetă. 2. Semn diacritic (~) pus deasupra unor litere pentru a indica palatalizarea sunetului respectiv. *s.f.*, *g.-d. art.* tildei, *pl.* tilde.
tiliacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate lemnoase, rar erbacee, al căror tip este teiul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f.*, *art.* tiliaceea, *g.-d. art.* tiliaceei, *pl.* tiliacee, *art.* tiliaceele.
tilinc/tilinc-tilinc Cuvânt care imită sunetul unui clopoțel. *interj.*
tilincă Instrument popular de suflat, asemănător cu fluierul, dar fără găuri laterale, făcut din scoarță de paltin, răchită, tei etc. [*var.* tilingă *s.f.*] *s.f.*, *g.-d. art.* tilincii, *pl.* tilinci.
tilincuță Diminutiv al lui tilincă. *s.f.*, *g.-d. art.* tilincuței, *pl.* tilincuțe.
tilingă v. **tilincă.**
tiliște Plantă erbacee târâtoare, cu flori trandafirii dispuse în ciorchine și cu tulpina acoperită de perișori moi. *s.f.*, *g.-d. art.* tiliștii, *pl.* tiliști.
tilоză 1. Boală criptogamică a plopului, cauzată de formațiuni microscopice care astupă vasele organelor vegetale. 2. (med.) Cheratoză palmo-plantară. *s.f.*, *g.-d. art.* tilozei.
timar[1] (reg.) Tăbăcar. *s.m.*, *pl.* timari.
timar[2] (în Evul Mediu, în Imperiul Otoman) Lot de pământ oferit temporar oștenilor, în schimbul obligației de a presta serviciul militar. *s.n.*, *pl.* timaruri.
timariot (-ri-ot) (înv.) Proprietar al unui timar[2]. *s.m.*, *pl.* timarioți.
timbra *tr.* 1. A lipi un timbru[1] pe o scrisoare, pe un act etc.; (p. ext.) a plăti o taxă de timbru. 2. (despre cântăreți) A-și exersa vocea în vederea obținerii unui timbru[2] plăcut. *vb. I, ind. prez. 3* timbrează.
timbral,-ă (muz.) Specific timbrului[2]. *adj.*, *pl* timbrali,-e.
timbrare Acțiunea de a timbra. *s.f.*, *g.-d. art.* timbrării, *pl.* timbrări.
timbrat,-ă 1. (despre scrisori, acte etc.) Pe care a fost aplicat un timbru legal. 2. (despre voce) Cu timbru[2] plăcut și bine marcat. *adj.*, *pl* timbrați,-te.
timbrologie (rar) Filatelie. *s.f.*, *art.* timbrologia, *g.-d. art.* timbrologiei.
timbru[1] 1. Imprimat de dimensiuni mici, emis de stat sau de o instituție special autorizată, care se lipește pe scrisori sau pe acte oficiale. 2. Taxă reprezentând valoarea unui timbru[1] (1), care se plătește direct unei administrații publice. */~ fiscal* = timbru utilizat pentru încasarea unor taxe fiscale. *~ sec* = imagine imprimată în relief pe hârtie cu ajutorul unui dispozitiv metalic, pentru a întări valoarea unui act. *~ comemorativ* = timbru ocazional, folosit în locul timbrelor obișnuite pentru a comemora un eveniment. 3. Ștampilă aplicată de oficiile poștale, pentru a indica locul și data plecării sau a sosirii unei scrisori. 4. (med.) Bucățică de hârtie, de plastic etc., care se lipește pe piele, servind ca suport pentru o substanță cu rol terapeutic. *s.n.*, *art.* timbrul, *pl.* timbre.
timbru[2] 1. Calitate a unui sunet prin care acesta se deosebește de alte sunete de aceeași înălțime și intensitate provenite de la surse diferite. //Particularitate a unui sunet care permite ca el să fie distins de alt sunet, independent de înălțimea, intensitatea și durata lui. 2. (înv.) Clopoțel, clopot. *s.n.*, *art.* timbrul, *pl.* timbruri.

time-out (taimaut) (angl.) 1. (în unele sporturi) Scurtă întrerupere a jocului acordată de arbitru. 2. Scurtă întrerupere (de orice fel). *s.n., pl.* time-outuri.
timf (înv.) Veche monedă rusească sau poloneză care a circulat şi în Moldova. *s.m., pl.* timfi.
timid,-ă (despre oameni) Lipsit de îndrăzneală, de încredere în sine; ruşinos, sfios; (fig.) delicat; (despre însuşirile sau acţiunile oamenilor) care trădează o astfel de fire. *adj., pl.* timizi,-de.
timiditate Însuşirea persoanei timide; lipsă de îndrăzneală; sfială. *s.f., g.-d. art.* timidităţii, *pl.* timidităţi.
timie (psih.) Stare afectivă obişnuită a unui individ. *s.f., g.-d. art.* timiei.
timin (înv.) Veche monedă turcească, din care se făceau salbe, ce se purtau pe cap. *s.m., pl.* timini.
timing (taiming) (angl.) Cadenţă, ritm potrivit în desfăşurarea unei acţiuni, a unui joc sportiv etc. *s.n., pl.* timinguri.
timişean,-ă (Locuitor) din judeţul Timiş. *adj., s.m., pl.* timişeni,-e.
timişeancă Locuitoare din judeţul Timiş. *s.f., g.-d. art.* timişencei, *pl.* timişence.
timişorean,-ă (Locuitor) din municipiul Timişoara. *adj., s.m., pl.* timişoreni,-e.
timişoreancă Locuitoare din municipiul Timişoara. *s.f., g.-d. art.* timişorencei, *pl.* timişorence.
timleac Unealtă pentru pescuitul peştilor mari, formată dintr-o vargă metalică groasă având la un capăt un cârlig ascuţit. *s.n., pl.* timleacuri.
timoftică Plantă erbacee din familia gramineelor cu spiculeţe uniflore, cultivată ca plantă furajeră. *s.f., g.-d. art.* timoftícii, *pl.* timoftici.
timol 1. Substanţă cu miros aromatic, prezentă în unele uleiuri eterice, folosită ca emolient al căilor respiratorii. 2. (med.) Probă de laborator care verifică funcţiile ficatului. *s.n., pl.* (2) timoluri.
timonă Roată de lemn sau de metal cu ajutorul căreia se acţionează cârma unei nave; (p. ext.) cârmă. *s.f., g.-d. art.* timonei, *pl.* timone.
timonerie 1. Încăpere cu vizibilitate bună de pe puntea unei nave, în care se găsesc timona şi instrumentele necesare manevrării unei nave. 2. ~ *de frână* = ansamblu de piese (pârghii, bare şi tije) care acţionează frâna unui automobil, a unei locomotive etc. *s.f., art.* timoneria, *g.-d. art.* timonerìei, *pl.* timonerii, *art.* timonerìile.
timonier (-ni-er) Marinar însărcinat cu manevrarea timonei. *s.m., pl.* timonieri.
timora *tr.* A speria, a intimida. *vb. I, ind. prez. 3* timorează, *imperf. 3 sg.* timora; *conj. prez. 3* să timoreze.
timorare Acţiunea de a timora; intimidare. *s.f., g.-d. art.* timorării, *pl.* timorări.
timorat,-ă Stăpânit de teamă sau de emoţie; speriat, temător. *adj., pl.* timoraţi,-te.
timp[1] 1. Fiecare dintre fazele sau momentele unei mişcări, unei acţiuni etc. 2. Fiecare dintre fazele unui motor termic cu piston, care corespunde unei curse complete a acestuia. 3. (muz.) Fiecare dintre părţile egale care alcătuiesc o măsură; bătaie. *s.m., pl.* timpi.
timp[2] 1. Dimensiune a Universului după care se ordonează succesiunea ireversibilă a fenomenelor. 2. Stare a atmosferei dintr-o regiune, dintr-o anumită perioadă, determinată de ansamblul factorilor meteorologici; vreme. *s.n.*
timp[3] A 1. Durată, măsurată în ore, zile etc., care corespunde desfăşurării unei acţiuni, unui eveniment, unui fenomen; interval, perioadă, răgaz, răstimp. */La* (sau *din*) ~ = la momentul potrivit; până nu este prea târziu. *Cât* ~... = în toată perioada în care... *Cu* ~*ul* = treptat, pe măsură ce trece vremea. *De la un* ~ sau (rar) *dintr-un* ~ = începând de la un moment dat. *Din* ~ *în* ~ = din când în când, uneori, câteodată. *În acelaşi* ~ = simultan; de asemenea. (*În*) *tot* ~*ul* = mereu, întruna. *E* ~*ul* (*să...*) = a venit momentul (să...). (*Toate*) *la* ~*ul lor* = (toate) la momentul potrivit. *A fi* (sau *a sosi*) ~*ul cuiva* = a sosi pentru cineva momentul potrivit (şi aşteptat). ~-*record* = timp foarte scurt. 2. (înv.) Anotimp. 3. Perioadă determinată istoric; epocă. */Pe* ~*uri* = demult, odinioară. 4. (la pl.) Împrejurări. ~ *potrivnice*. B Categorie gramaticală specifică verbului, cu ajutorul căreia se exprimă momentul petrecerii unei acţiuni. //Fiecare dintre formele verbale care corespund acestei categorii. *s.n., pl.* timpuri.
timpan 1. (anat.) Membrană elastică ce desparte partea externă a urechii de cea medie, transmiţând prin vibraţii undele sonore la urechea internă. 2. Instrument muzical de percuţie, acordabil, asemănător cu toba; pauză. 3. (arhit.) Suprafaţă de zidărie netedă sau ornamentată cu sculpturi, situată între o grindă orizontală şi un arc de deasupra golului unei uşi sau al unei ferestre. *s.n., pl.* timpane.
timpanism (rar) Balonare a abdomenului, din cauza gazelor aflate în intestin; timpanită. *s.n.*
timpanist,-ă Membru al unei orchestre care bate timpanul (2). *s.m., pl.* timpanişti; *s.f., g.-d. art.* timpanistei, *pl.* timpaniste.
timpanită (med.) Timpanism. *s.f., g.-d. art.* timpanitei, *pl.* timpanite.
timpanon Instrument muzical folosit în secolele XVI-XVIII, format dintr-o cutie de rezonanţă deasupra căreia erau întinse coarde de metal ce produceau vibraţii prin lovire cu două ciocănele. *s.n., pl.* timpanoane.
timpanoplastie (med.) Operaţie prin care se încearcă refacerea timpanului perforat. *s.f., art.* timpanoplastia, *g.-d. art.* timpanoplastiei, *pl.* timpanoplastii, *art.* timpanoplastiile.
timpanotomie (med.) Paracenteză a timpanului. *s.f., art.* timpanotomia, *g.-d. art.* timpanotomiei, *pl.* timpanotomii, *art.* timpanotomiile.
timpuriu,-ie 1. Care se petrece, apare sau se face înainte de timpul obişnuit sau prevăzut. */De* ~ = înainte de data sau momentul obişnuit sau prevăzut, din vreme; devreme. 2. (despre legume, fructe) Care se coace devreme; (despre flori) care se dezvoltă mai devreme; (despre copaci) care înfloreşte sau înverzeşte mai repede decât în timpul obişnuit. *adj., pl.* timpurii.
timus Glandă cu secreţie internă, situată în partea superioară a toracelui care funcţionează numai în copilărie, influenţând creşterea organismului, şi atrofiindu-se mai târziu. *s.n.*
tină (reg.) Noroi. //Pământ, praf; lut. *s.f., g.-d. art.* tinei.
tinctorial,-ă (-ri-al) (despre plante sau produse chimice) Din care se pot extrage coloranţi; (despre substanţe) obţinut din plante şi folosit la colorarea textilelor sau a produselor din piele. *adj., pl.* tinctoriali,-e.
tinctura *tr.* A da culoare unui produs (stofă, fibră textilă etc.) cu ajutorul unor coloranţi vegetali. *vb. I, ind. prez. 3* tinctureză.
tinctură Medicament obţinut prin dizolvarea în alcool sau în eter a elementelor active din diferite plante, din minerale etc. *s.f., g.-d. art.* tincturii, *pl.* tincturi.
tindalizare Metodă de sterilizare prin încălziri la temperaturi între 60-80°C şi răciri succesive. *s.f., g.-d. art.* tindalizării, *pl.* tindalizări.
tindă 1. Încăpere mică situată la intrarea în casele ţărăneşti. */A face o treabă până în* ~ = a începe un lucru fără a-l termina. //(înv.) Galerie, coridor. 2. Prispă, pridvor, cerdac. 3. Pronaos. *s.f., g.-d. art.* tindei, *pl.* tinde.
tinde *intr.* 1. A năzui, a aspira către ceva. 2. (despre obiecte) A avea tendinţa să..., a evolua într-o anumită direcţie şi de o anumită manieră. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tind, *imperf. 3 sg.* tindea; *conj. prez. 3* să tindă; *ger.* tinzând; *part.* tins.

tindeche 1. Piesă la războiul de ţesut, cu dinţi la ambele capete, cu ajutorul căreia se ţine întinsă pânza când se ţese manual. 2. Mecanism bazat pe o serie de rotiţe, cu care se întinde pânza în lăţime la războaiele de ţesut mecanice. *s.f., art.* tindechea, *g.-d. art.* tindechii, *pl.* tindechi.
tinduţă Diminutiv al lui tindă. *s.f., g.-d. art.* tinduţei, *pl.* tinduţe.
tinerel,-ea/-ică Diminutiv al lui tânăr. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tinerei,-ele.
tineresc,-ească Referitor la tineri sau la tinereţe. *adj., pl.* tinereşti.
tinereşte Ca tinerii, în felul tinerilor. *adv.*
tineret 1. Mulţime de tineri, totalitatea tinerilor; tinerime, tinereţe (3). *I*(sport) ~ *-rezerve* = lot cuprinzând echipa a doua. 2. Animale tinere din aceeaşi specie. *s.n.*
tinereţe 1. Perioadă din viaţa omului cuprinsă între copilărie şi maturitate. 2. Perioada de început a existenţei unui animal sau a unui copac. 3. Starea persoanei tinere (caracterizată prin vigoare fizică şi psihică). 4. Oameni tineri; tineret. *s.f., art.* tinereţea, *g.-d. art.* tinereţii, *pl.* tinereţi, *art.* tinereţile.
tinerime Tineret. *s.f., g.-d. art.* tinerimii.
tinetă Putină, hârdău care serveşte (în închisori) la transportul materialelor fecale. *s.f., g.-d. art.* tinetei, *pl.* tinete.
ting (repetat) Cuvânt care imită sunetul clopoţeilor sau al tălăngii. *interj.*
tingire Vas adânc (de aramă, de fontă etc.) în care se găteşte mâncarea. *s.f., g.-d. art.* tingirii, *pl.* tingiri.
tinichea 1. Placă, foaie subţire de tablă de oţel cu diferite întrebuinţări. 2. (depr.) Metal de calitate inferioară. *I A fi* (sau *a rămâne, a ajunge* ori *a lăsa pe cineva*) ~ = a fi (sau a rămâne, a ajunge ori a lăsa pe cineva) lipsit de orice bun material. 3. Cutie, vas făcut din tablă. *I A-i pune* (sau *a-i lega cuiva*) *~ua de coadă* = a-i cauza (cuiva) un prejudiciu moral care îl va urmări continuu. 4. (depr.) Medalie, decoraţie. 5. (reg.) Scândură subţire (de brad). *s.f., art.* tinicheaua, *g.-d. art.* tinichelei, *pl.* tinichele, *art.* tinichelele.
tinicheluţă Diminutiv al lui tinichea. *s.f., g.-d. art.* tinicheluţei, *pl.* tinicheluţe.
tinichigerie 1. Meseria tinichigiului. 2. Atelierul sau prăvălia tinichigiului. *s.f., art.* tinichigeria, *g.-d. art.* tinichigeriei, *pl.* (2) tinichigerii, *art.* tinichigeriile.
tinichigiu Meseriaş care confecţionează sau repară obiecte de tinichea, sârmă, bare metalice etc. *s.m., art.* tinichigiul, *pl.* tinichigii, *art.* tinichigiii.
tinos,-oasă (înv., reg.) Plin de tină, murdărit cu tină; noroios. *adj., pl.* tinoşi,-oase.
tintometru Colorimetru în care culoarea (concentraţia) unei soluţii se determină prin compararea ei cu o serie de sticle etalon (diferit colorate). *s.n., art.* tintometrul, *pl.* tintometre.
tio (reg.) Strigăt cu care se goneşte un animal. *interj.*
tioalcool (ti-o-) (chim.) Mercaptan. *s.m., pl.* tioalcooli.
tiocarbamidă (ti-o-) (chim.) Tiouree. *s.f., g.-d. art.* tiocarbamidei.
tiocianat (ti-o-ci-a-) Sulfocianură. *s.m., pl.* tiocianaţi.
tiocol (ti-o-) Produs sintetic, substituent al cauciucului. *s.m., pl.* tiocoli.
tiohăi *tr.* şi *intr.* (reg.) A izgoni un animal cu strigătul „tio". *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tiohăiesc, *imperf. 3 sg.* tiohăia; *conj. prez. 3* să tiohăiască.
tiol Mercaptan. *s.m., pl.* tioli.
tiosulfat (ti-o-) Hiposulfit. *I ~ de sodiu* = sare cristalizată, albă, folosit ca fixator în fotografie. *s.m., pl.* tiosulfaţi.
tiouree (ti-o-u-) Substanţă organică, cristalină, incoloră, solubilă în apă, folosită în industria farmaceutică şi a maselor plastice. *s.f., art.* tiourea, *g.-d. art.* tiourei.
tip[1] 1. Obiect care foloseşte ca model pentru producerea unor obiecte de acelaşi tip; prototip. 2. Individ, exemplar care are trăsături reprezentative pentru un grup de indivizi sau de exemplare de acelaşi fel. 3. Personaj reprezentativ din literatură sau artă, care întruneşte trăsăturile esenţiale ale indivizilor din categoria socială sau psihologică pe care o reprezintă. 4. Totalitatea caracterelor distinctive, fundamentale, ale unui grup, ale unei familii, ale unei rase etc. 5. Particularitate, caracter distinctiv. 6. Soi[3], fel, gen, categorie, clasă. *s.n., pl.* tipuri.
tip[2]**,-ă** (fam.) Persoană; individ, ins. *s.m., pl.* tipi; *s.f., g.-d. art.* tipei, *pl.* tipe.
tipa/tipa-tipa Cuvânt care imită zgomotul produs de cineva care umblă descult sau păşeşte (foarte) uşor. *interj.*
tipar 1. Ansamblul mijloacelor prin care se imprimă un text; tehnica de a tipări. *I A da* (ceva) *la ~* = a preda o lucrare pentru a fi publicată. (*A fi* sau *a se afla*) *sub ~* = (a fi sau a se afla) în curs de tipărire, (a fi sau a se afla) în curs de apariţie. *~ adânc* = calcografie (1). *~ înalt* = procedeu de tipărire cu forme de tipar în relief. 2. Model, prototip după care se execută anumite obiecte. 3. (fig.) Clişeu, şablon. 4. Ştanţă pentru baterea monedelor. 5. Cofraj. 6. (înv.) Urmă, întipărire. *s.n., pl.* tipare.
tiparniţă (înv.) Tipografie (rudimentară). *s.f., g.-d. art.* tiparniţei, *pl.* tiparniţe.
tiparoasă v. **chiparoasă**
tipări *tr.* 1. A reproduce pe un material texte, imagini etc., cu ajutorul tiparului; (p. ext.) a publica, a edita. 2. (pop.) A da o anumită formă unui lucru moale, apăsându-l sau frământându-l cu mâna ori cu un obiect. 3. (înv.) A lăsa o urmă; a întipări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tipăresc, *imperf. 3 sg.* tipărea; *conj. prez. 3* să tipărească.
tipărire Acţiunea de a tipări; (p. ext.) editare, publicare; tipărit. *s.f., g.-d. art.* tipăririi, *pl.* tipăriri.
tipărit Tipărire. *s.n.*
tipăritor (înv.) Muncitor care lucrează la tipare (2). *s.m., pl.* tipăritori.
tipăritură (rar) Lucrare tipărită; publicaţie. *s.f., g.-d. art.* tipărituri, *pl.* tipărituri.
tipesă (fam., adesea peior.) Femeie, individă (cu relaţii şi comportări dubioase). *s.f., g.-d. art.* tipesei, *pl.* tipese.
tipic[1] 1. Formulă obişnuită; obicei, regulă, normă, uzanţă, tradiţie. 2. Carte care conţine ansamblul regulilor după care se oficiază slujbele religioase; (p. ext.) normă pentru oficierea serviciului divin. *s.n., pl.* tipicuri.
tipic[2]**,-ă** Care caracterizează o fiinţă, un obiect etc.; specific. *I*(s.n.) Ceea ce reprezintă specificul cuiva sau a ceva; (p. restr.) totalitatea caracterelor unui fenomen artistic, ale unui personaj literar etc., care exprimă în artă esenţa realităţii. *adj., pl.* tipici,-ce.
tipicar,-ă (Persoană) care dă prea multă importanţă lucrurilor mărunte, aspectelor exterioare; (persoană) care manifestă o scrupulozitate exagerată, inutilă; (om) pedant, fomalist. *I*(spec.) (Persoană) care respectă strict tipicul[1] bisericesc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tipicari,-e.
tipicitate Caracterul a ceea ce este tipic[2]. *s.f., g.-d. art.* tipicităţii.
tipie (reg.) Colină cu vârful teşit, de forma unui trunchi de con. *s.f., art.* tipia, *g.-d. art.* tipiei, *pl.* tipii, *art.* tipiile.
tipiza *tr.* A realiza o tipizare. *vb. I, ind. prez. 3* tipizează.
tipizare 1. Proces artistic complex, prin care realitatea, esenţa relaţiilor sociale, psihologice, a evenimentelor istorice etc. ia forma unor imagini concrete semnificative şi a unor caractere pertinente. 2. Reducere a numărului de variante ale aceluiaşi produs la tipurile cele mai utile scopului, care sunt reproduse ulterior pe scară largă; standardizare. *s.f., g.-d. art.* tipizării, *pl.* tipizări.
tipizat,-ă Cu particularităţi proprii unui tip[1] (2). *adj., pl.* tipizaţi,-te.

tipizate Formulare tipărite. *s.n. pl.*
tipo (fam.) Tipografic. *adj. invar.*
tipodimensiune (-si-u-) Dimensiune standardizată. *s.f., g.-d. art.* tipodimensiunii, *pl.* tipodimensiuni.
tipograf[1] Mașină de cules și de turnat litere sub formă de rânduri întregi. *s.n., pl.* tipografe.
tipograf[2]**,-ă** Muncitor specializat în lucrări de tipărire. *s.m., pl.* tipografi; *s.f., g.-d. art.* tipografei, *pl.* tipografe.
tipografic,-ă Referitor la tipografie. *adj., pl.* tipografici,-ce.
tipografie 1. Întreprindere sau atelier în care se tipăresc ziare, cărți etc.; imprimerie, tiparniță. 2. Meșteșug, procedeu de a tipări un text, un desen etc. *s.f., art.* tipografia, *g.-d. art.* tipografiei, *pl.* (1) tipografii, *art.* tipografiile.
tipolitografie Metodă de imprimare a unor texte, imagini etc., culese mai întâi pe hârtie și apoi imprimate pe piatră litografică sau pe placă metalică. *s.f., art.* tipolitografia, *g.-d. art.* tipolitografiei, *pl.* tipolitografii, *art.* tipolitografiile.
tipologic,-ă Care ține de tipologie. *adj., pl.* tipologici,-ce.
tipologie 1. Studiu științific al tipurilor în care se pot clasifica diferitele clase de obiecte, fenomene etc. //Clasificare a tipurilor literare. 2. Ramură a psihologiei care studiază trăsăturile psihice ale tipurilor umane. 3. Studiere a caracteristicilor structurale ale uneia sau mai multor limbi. *s.f., art.* tipologia, *g.-d. art.* tipologiei, *pl.* tipologii, *art.* tipologiile.
tipometrie Procedeu de reproducere de hărți și figuri geometrice folosind forme compuse din elemente tipografice și clișee. *s.f. art.* tipometria, *g.-d. art.* tipometriei.
tipometru 1. Instrument cu care se măsoară corpul literelor tipografice. 2. Riglă de metal cu care se controlează dimensiunile machetei, textelor etc. *s.n., art.* tipometrul, *pl.* tipometre.
tipotecă Colecție completă a seturilor de caractere și litere din toate scrierile lumii. *s.f., g.-d. art.* tipotecii, *pl.* tipoteci.
tipsie 1. (și fig.) Tavă mare, de metal, cu diferite ornamente. 2. (muz., la pl.) Chimval. *s.f., art.* tipsia, *g.-d. art.* tipsiei, *pl.* tipsii, *art.* tipsiile.
tipsioară (-si-oa-) (rar) Diminutiv al lui tipsie. *s.f., g.-d. art.* tipsioarei, *pl.* tipsioare.
tiptil 1. Pe furiș, fără zgomot, ușor; pe nesimțite, pe ascuns. 2. (înv.) *A se îmbrăca ~* = a se deghiza, a se travesti. [*var.* (înv.) teptil *adv.*] *adv.*
tip-top (fam.) Elegant, pus la punct. *adj. invar.*
tir[1] 1. Sportul tragerii la țintă cu arcul, cu pistolul, cu armă cu aer comprimat etc. 2. Felul în care o armă de foc trimite proiectile spre țintă. 3. Tragere la țintă în procesul instrucției militare. *s.n., pl.* tiruri.
tir[2] Autocamion de mare tonaj pentru transportul internațional de mărfuri. *s.n., pl.* tiruri.
tira (în expr.) *A ține ~* = a ține hangul. *interj.*
tiradă 1. (și fig.) Parte dintr-un discurs în care oratorul dezvoltă pe larg și cu emfază o teză, o idee. 2. Fragment dintr-o operă dramatică spus fără întrerupere, cu intensitate afectivă, de către un personaj. 3. Expunere plină de banalități spuse pe un ton grav. *s.f., g.-d. art.* tiradei, *pl.* tirade.
tiraj 1. Numărul de exemplare în care se tipărește o carte sau o publicație periodică. */Cu* (sau *de*) *(mare) ~* = care apare într-un număr mare de exemplare. 2. Circulația aerului și a gazelor de ardere într-o instalație de încălzire cu focar. 3. Multiplicarea, prin copiere, a unui film pentru a asigura numărul necesar de copii. 4. Operație de turnare în sticle a vinului pregătit pentru fabricarea șampaniei. *s.n., pl.* tiraje.
tralior (-li-or) (înv.) Infanterist însărcinat cu misiuni de cercetare. *s.m., pl.* tralиori.
tiramisu (it.) Desert specific italienesc. *s.n., pl.* tiramisu.
tiran,-ă. I. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care abuzează de puterea sa, excesiv de autoritară; (om) crud, nemilos. II. *s.m.* (în Antichitate) Stăpân absolut (și crud) al unui stat sau al unei cetăți; (p. gener.) conducător de stat foarte aspru; despot. *adj., s.m.* și *f., pl.* tirani,-e.
tiranic,-ă 1. Care tiranizează; despotic, arbitrar, tiranicesc, tirănesc. 2. (fig.) Obsedant, chinuitor. *adj., pl.* tiranici,-ce.
tiranicesc,-ească (înv.) Tiranic. *adj., pl.* tiranicești.
tiranicid[1] (livr.) Ucigaș al unui tiran. *s.m.*
tiranicid[2] (livr.) Ucidere a unui tiran. *s.n.*
tranie 1. Formă de conducere politică în unele cetăți antice grecești. 2. (p. ext.) Guvernare autoritară, despotică. 3. Caracterul a ceea ce este tiranic. //Comportament, faptă de tiran. *s.f., art.* tirania, *g.-d. art.* tiranіei, *pl.* tiranii, *art.* tiraniile.
tiranіza *tr.* 1. A trata pe cineva în mod tiranic; a asupri, a teroriza. 2. (fig.) A obseda, a chinui. *vb. I, ind. prez. 3* tiranizează.
tiranizare Acțiunea de a tiraniza. *s.f., g.-d. art.* tiranizării.
tiranozaur Reptilă feroce, carnivoră, din era mezozoică. *s.m., pl.* tiranozauri.
tirant Element de construcție alcătuit din bare, lanțuri etc., destinat să preia forțe de întindere. *s.m., pl.* tiranți.
tiratron (fiz.) Triodă cu descărcare în gaz. *s.n., pl.* tiratroane.
tirănesc,-ească (înv.) Tiranic. *adj., pl.* tirănești.
tirbușon Dispozitiv de metal în formă de spirală, prevăzut cu un mâner, cu care se pot scoate dopurile de plută de la sticle; rac[2]. *s.n., pl.* tirbușoane.
tireghie v. **tirighie.**
tireoglobulină (-re-o-) Proteină bogată în iod, din glanda tiroidă. *s.f., g.-d. art.* tireoglobulinei.
tireopatie (-re-o-) (med.) Denumire generică pentru afecțiunile glandei tiroide. *s.f., art.* tireopatia, *g.-d. art.* tireopatiei, *pl.* tireopatii, *art.* tireopatiile.
tireotoxicoză (-re-o-) (med.) Boală provocată de intoxicarea organismului cu hormoni tiroidieni în exces; hipertiroidism; bazedov. *s.f., g.-d. art.* tireotoxicozei.
tireotrop[1] (-re-o-) Hormon secretat de hipofiză, având rolul de a stimula și controla funcțiile hipofizei. *s.n.*
tireotrop[2]**,-ă** (-re-o-) (despre substanțe, hormoni) Care stimulează secreția glandei tiroide. *adj., pl.* tireotropi,-e.
tirfon Șurub de oțel, cu capul pe jumătate rotund, folosit pentru fixarea șinelor de cale ferată pe traverse. *s.n., pl.* tirfoane.
tiriac (-ri-ac) (înv., pop.) Anestezic pe bază de opiu utilizat în trecut. *s.n.*
tiriachiu,-ie (-ri-a-) (înv., reg.) Amețit de băutură sau de substanțe narcotice. *adj., pl.* tiriachii.
tirighie (pop.) Substanță sedimentară cu aspect sticlos și gust acru, rămasă pe pereții butoaielor după scoaterea vinului, utilizată în vopsitorie sau pentru acrit mâncărurile; tartru. [*var.* (pop.) tireghie, tirigie *s.f.*] *s.f., art.* tirighia, *g.-d. art.* tirighiei.
tirigie v. **tirighie.**
tiristor (electron.) Dispozitiv semiconductor alcătuit din patru regiuni de conductibilități alternate, care poate fi comutat din starea blocată în stare de conducție și invers. *s.n., pl.* tiristoare.
tiroid,-ă Tiroidian. */Glandă ~* = tiroidă. *adj., pl.* tiroide.
tiroidă Glandă cu secreție internă, situată în partea anterioară a gâtului, în fața traheii, ai cărei hormoni stimulează metabolismul, creșterea organismului etc. *s.f., g.-d. art.* tiroidei, *pl.* tiroide.
tiroidectomie (-ro-i-) Extirpare a tirodei. *s.f., art.* tiroidectomia, *g.-d. art.* tiroidectomiei, *pl.* tiroidectomii, *art.* tiroidectomiile.
tiroidian,-ă (-ro-i-di-an) Referitor la tiroidă; de natura tiroidei; tiroid. *adj., pl.* tiroidieni,-e.

tiroidism (-ro-i-) (med.) Denumire generică pentru bolile glandei tiroide. *s.n.*
tiroidită (-ro-i-) (med.) Boală manifestată prin inflamația tiroidei. *s.f., g.-d. art.* tiroiditei, *pl.* tiroidite.
tirolez,-ă (Locuitor) din Tirol. *adj., s.m.* și *f., pl.* tirolezi,-e.
tirolează *s.f.* Model de îmbrăcăminte femeiască, alcătuit dintr-o bluză albă, un sarafan imprimat și un șort alb. *s.f., g.-d. art.* tirolezei, *pl.* tiroleze.
tiroxină Hormon bogat în iod care se găsește în tiroidă. *s.f., g.-d. art.* tiroxinei, *pl.* tiroxine.
tirozină Acid aflat în mai multe protide, a cărui oxidare duce la formarea pigmenților negri. *s.f., g.-d. art.* tirozinei, *pl.* tirozine.
tirs 1. Toiag simbolic, împodobit cu viță-de-vie, cu care era înfățișat zeul Dionysos. 2. Inflorescență în formă de con de brad. *s.n., pl.* tirsuri.
tis v. **tisă.**
tisă Arbore sau arbust rășinos, care poate atinge peste 1000 de ani, cu frunze aciculare, cu lemn tare, foarte prețios; (p. restr.) lemnul acestui arbore. [*var.* (rar) tis *s.m.*] *s.f., g.-d. art.* tisei, *pl.* tise.
tist (înv., reg.) Ofițer, comandant, căpetenie. *s.m./s.n., pl.* tiști/tisturi.
tisulăr,-ă (anat.) Referitor la țesuturi, care aparține țesuturilor. *adj., pl.* tisulari,-e.
tișlaifăr (reg.) Milieu. *s.n., pl.* tișlaifăre.
titan[1] (mit.) Copil al lui Uranus; (p.ext.) uriaș, gigant. 2. Om cu calități extraordinare, cu o putere de muncă ieșită din comun. *s.m., pl.* titani.
titan[2] Element chimic, metal alb-argintiu, foarte dur și casant, răspândit în natură sub formă de compuși și folosit la fabricarea oțelurilor speciale. *s.n.*
titanesc,-ă (rar) Titanic. *adj., pl. m.* titanești.
titanic,-ă Referitor la titani[1]; care are puteri sau proporții extraordinare; gigantic. *adj., pl.* titanici,-ce.
titanism 1. Spirit de revoltă. //Atitudine, specific romantică, de revoltă împotriva dominației răului. 2. Ceea ce caracterizează opera unui creator de geniu. *s.n.*
titanit Silicat natural de calciu și de titan[1], de culoare galbenă, verzuie sau brună, utilizat ca piatră semiprețioasă. *s.n., pl.* titanituri.
titanomahie (mit.) Lupta titanilor. *s.f., art.* titanomahia, *g.-d. art.* titanomahiei.
titirez[1] 1. Jucărie din lemn, din os sau din metal, în formă de con cu vârf ascuțit, care se poate roti pe o suprafață plană; sfârlează. 2. Partea inferioară, de formă conică, a fusului de tors, care face ca fusul să se învârtă ușor și uniform. 3. Bățul de sub coșul morii, care lovește teica pentru a face să treacă grăunțele între pietrele morii; hădărag. *s.m. /s.n., pl.* titirezi/titirezuri.
titirez[2] (reg.) Bibilică. *s.m., pl.* titirezi.
titiri *refl.* și *tr.* (fam.) A (se) dichisi, a (se) aranja, a (se) găti cu (prea) multă grijă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* titiresc, *imperf. 3 sg.* titirea; *conj. prez. 3* să titirească.
titirire (fam.) Acțiunea de a (se) titiri. *s.f., g.-d. art.* titiririi, *pl.* titiriri.
titlu 1. Calificare obținută de cineva în urma unor studii de specialitate sau în urma unor performanțe sportive. */~ de glorie* = merit, fală, renume. 2. Demnitate, funcție, titulatură deținută de cineva sau acordată cuiva. //Rang nobiliar. 3. Calificativ care exprimă o relație socială. *~ de tată.* 4. Cuvânt sau text așezat în fruntea unei lucrări pentru a indica sugestiv sau rezumativ cuprinsul ei; (p. gener.) orice lucrare editată. 5. Partea scrisă de la începe-putul unui film, unde se indică numele filmului, realizatorii și studioul care l-a produs; generic. 6. (la pl.) Tra-ducerea dialogului imprimată pe filmele vorbite în limbi străine. */Cu ~ de ...* = cu caracter de ... 7. Capitol sau subdiviziune într-un regulament, într-un text de lege etc. 8. Act sau document juridic care stabilește un drept. */~ de proprietate* = document care stabilește dreptul de proprietate al cuiva asupra unui bun. *~ de valoare* = document de valoare care face obiectul unei tranzacții financiare. 9. (fig.) Drept, justificare, bază legală. 10. Cantitate de metal prețios dintr-un aliaj; titru (3). 11. (text.) Număr care indică finețea firului de mătase sau a firelor sintetice. *s.n., art.* titlul, *pl.* titluri.
titra *tr.* 1. A acorda un titlu (1, 4). //(despre ziare) A pune un titlu. 2. (chim.) A determina concentrația unei soluții. 3. A determina proporția de aur, de argint etc. dintr-un aliaj. 4. A transpune (pe peliculă) traducerea dialogurilor din ver-siunea originală a unui film. *vb. I, ind. prez. 3* titrează.
titraj Titrare. *s.n.*
titrare Acțiunea de a titra; titraj. *s.f., g.-d. art.* titrării, *pl.* titrări.
titrat,-ă 1. *adj., s.m.* și *f.* (Persoană) care a obținut un titlu în urma absolvirii unei instituții de învățământ superior. II. *adj.* 1. (despre filme) Tradus. 2. (despre soluții) A cărei concentrație a fost determinată prin analiză. *adj., s.m.* și *f., pl.* titrați,-te.
titrator,-oare Persoană care titrează soluțiile. *s.m., pl.* titratori; *s.f., g.-d. art.* titratoarei, *pl.* titratoare.
titrimetrie (chim.) Volumetrie. *s.f., art.* titrimetria, *g.-d. art.* titrimetriei.
titru 1. Cantitate de substanță activă, exprimată în grame, dizolvată într-un mililitru de soluție. 2. Număr de grame dintr-o substanță cu care aceasta reacționează într-un anumit sens sau care sunt puse în libertate de un centimetru cub de soluție. 3. Titlu (10). 4. Titlu (11). *s.n., art.* titrul, *pl.* titre.
titubant,-ă (livr.) Nesigur (pe picioare); tremurător. *adj., pl.* titubanți,-te.
titubație (-ți-e) (livr.) Nesiguranță în mers și în mișcări. *s.f., art.* titubația, *g.-d. art.* titubației, *pl.* titubații, *art.* titubațiile.
titular,-ă 1. (Persoană) care ocupă o funcție sau un post, cu caracter de permanență (pe baza unei numiri legale). 2. (Persoană) care se bucură de un drept juridic. 3. (fig.) (Persoană) care dă titlul unei opere artistice, care interpretează rolul principal într-o piesă de teatru, într-un film etc. *adj., s.m.* și *f., pl.* titulari,-e.
titulariza *tr.* A numi pe cineva ca titular al unui post (pe care îl ocupă în mod provizoriu). *vb. I, ind. prez. 3* titularizează.
titularizare Acțiunea de a titulariza. *s.f., g.-d. art.* titularizării, *pl.* titularizări.
titulatură 1. Mod de a (se) intitula. 2. Totalitatea titlurilor pe care le poartă o persoană, o instituție, o operă literară etc. *s.f., g.-d. art.* titulaturii, *pl.* titulaturi.
tiu (reg.) Exclamație care exprimă regretul, mirarea etc. *interj.*
tiui (ti-u-) *tr* și *intr.* (reg.) A izgoni un animal (cu strigătul „tio"). *vb. IV, ind prez. 1 sg.* și *3 pl.* tiuiesc, *imperf. 3 sg.* tiuia; *conj. prez. 3* să tiuiască.
tiv Margine, îndoită și cusută, a unui obiect din pânză sau din stofă, făcută pentru a împiedica destrămarea țesăturii. *s.n., pl.* tivuri.
tiva (reg.) Hai! fuga! fugi! șterge-o! */~ băiete!* = pe-aici ți-e drumul! pleacă în grabă! *interj.*
tiveală Faptul de a tivi; (concr.) ceea ce s-a tivit. *s.f., g.-d. art.* tivelii, *pl.* tiveli.
tivgă v. **tigvă.**
tivi *tr.* 1. A face, a coase un tiv. 2. (fig.) A înconjura ceva cu un tiv, cu un chenar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tivesc, *imperf. 3 sg.* tivea; *conj. prez. 3* să tivească.
tivilchie v. **tivilichie.**
tivilichie (pop.) Pieptar din piele, împodobit cu cusături, purtat de femeile de la țară. [*var.* tivilchie *s.f.*] *s.f., art.* tivilichia, *g.-d. art.* tivilichiei, *pl.* tivilichii, *art.* tivilichiile.

tivire Acţiunea de a tivi; tivitură. *s.f., g.-d. art.* tivirii, *pl.* tiviri.
tivit Faptul de a tivi; tivire. *s.n.*
tivitură 1. Tiv, tivire; loc tivit. 2. Fâşie îngustă de pânză cusută pe marginea unei ţesături (de altă culoare); chenar. *s.f., g.-d. art.* tivitурii, *pl.* tivituri.
tiz,-ă Persoană care are acelaşi nume cu alta; omonim. *s.m., pl.* tizi; *s.f., g.-d. art.* tizei, *pl.* tize.
tizană 1. (rar) Băutură obţinută dintr-o infuzie de plante medicinale sau de cereale. 2. (înv.) Şampanie cu un procent scăzut de alcool. *s.f., g.-d. art.* tizanei, *pl.* tizane.
tizic Amestec de baligă şi paie folosit la ţară drept combustibil sau ca material de construcţie. *s.n., pl.* tizicuri.
tmeză (lingv.) Intercalare a unui cuvânt între părţile unei unităţi frazeologice sau ale unui cuvânt compus. *s.f., g.-d. art.* tmezei, *pl.* tmeze.
toacă 1. Placă de lemn sau de metal pe care se bate ritmic cu unul sau două ciocănele pentru a anunţa un serviciu religios la biserică sau la mănăstire; (p. ext.) sunetul produs de această bătaie. */A bate ~a* = a se lăuda. *Uscat (ca o)* ~ (sau *ca ~a*) = foarte slab. *A şti şi ~a în* (sau *din*) *cer* = a şti multe lucruri; a face pe atotştiutorul. 2. Placă de metal în care se bate pentru a da anumite semnale pe şantiere, în ateliere etc. 3. (pop.) Timp al zilei, la răsăritul soarelui sau înainte de apus, când se oficiază utrenia, respectiv vecernia. 4. (art.) Numele popular al constelaţiei Pegas. *s.f., g.-d. art.* toacei, *pl.* toace.
toaipă (reg.) Bardă sau topor cu tăişul mare, cu care se cioplesc grinzile. *s.f., g.-d. art.* toaipei, *pl.* toaipe.
toaletă 1. Faptul de a se spăla, de a se găti, de a se dichisi. */De ~* = care serveşte la îngrijirea şi la curăţarea corpului. *A-şi face ~a* = a se găti. //(med.) Curăţare a unei răni, a unei zone operatorii. 2. Totalitatea obiectelor de îmbrăcăminte (femeiască); (p. restr.) rochie. 3. (concr.) Mobilă alcătuită dintr-o oglindă şi mai multe dulăpioare, în care se ţin obiectele necesare îngrijirii corpului. 4. Closet prevăzut cu chiuvetă. *s.f., g.-d. art.* toaletei, *pl.* toalete.
toamnă Anotimp cuprinzând intervalul dintre 23 septembrie şi 22 decembrie, caracterizat prin scăderea treptată a duratei zilei, precipitaţii însemnate şi veştejirea vegetaţiei. */La ~* = când va veni toamna; în timpul toamnei viitoare. *De ~* = care se face sau se întâmplă toamna; caracteristic acestui anotimp. *De (cu) ~* = fiind încă toamnă. *Pe* (sau *în*) *~* = când a sosit (sau când va sosi) toamna, pe timpul toamnei. *Până la ~* = până la începutul toamnei. //(adv. în forma „toamna") În timpul toamnei. */~a se numără bobocii* = rezultatele se vor vedea la sfârşit. *s.f., g.-d. art.* toamnei, *pl.* toamne.
toană[1] 1. Capriciu. */Cu ~e* = capricios, răsfăţat. 2. Criză, atac. */~ de plâns* = ropot, izbucnire de plâns. *A-i veni* (cuiva) *o ~* sau *~ele* = a-l apuca (pe cineva) năbădăile; a-i veni (pe neaşteptate) cheful să facă ceva (neobişnuit). 3. (fig.) Mişcare rapidă, violentă. 4. Stare de spirit, dispoziţie. 5. (precedat de „o") Interval de timp, răstimp (scurt). 6. Cantitate mică din ceva. *s.f., g.-d. art.* toanei, *pl.* toane.
toană[2] 1. Ocol făcut în apă la desfăşurarea năvodului de prins peşte; loc (bogat în peşte) unde se aruncă năvodul în acest fel. 2. Copcă (în gheaţă). 3. Timpul când peştele umblă după mâncare. *s.f., g.-d. art.* toanei, *pl.* toane.
toancă 1. Bulboană, vârtej pe râurile de munte. 2. Capriciu, chef, moft, toană. *s.f., g.-d. art.* toancei, *pl.* toance.
toarce 1. *intr.* şi *tr.* A trage fire dintr-un caier şi a le răsuci pentru a obţine fire pentru ţesut; a obţine fibre textile cu ajutorul unor maşini speciale. 2. *intr.* (despre pisici) A scoate un sunet specific, asemănător cu sfârâitul fusului. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* torc, *imperf. 3 sg.* torcea, *perf. s. 1 sg.* torsei, *1 pl.* toarserăm; *conj. prez. 3* să toarcă; *part.* tors.
toarcere Acţiunea de a toarce. *s.f., g.-d. art.* toarcerii, *pl.* toarceri.
toartă 1. Parte ieşită în afară şi încovoiată în formă de arc, de care se apucă anumite obiecte. */La ~* = (fam.) extrem de strâns; zdravăn, straşnic. (în basme şi în credinţele populare) *~a* (sau *torţile*) *cerului* (sau *pământului*) = toartă sau toarte pe care le-ar avea cerul sau pământul. 2. Verigă cu ajutorul căreia se atârnă un obiect. //Urechea curbată a unui lacăt (petrecută prin belciuge). 3. Cerculeţul cu care se prinde cercelul de ureche; cercel în formă de inel. *s.f., g.-d. art.* toartei, *pl.* toarte.
toast Urare făcută la o masă în cinstea unei persoane sau a unui eveniment, însoţită de ridicarea paharului; scurt discurs rostit cu acest prilej. *s.n., pl.* toasturi.
toasta *intr.* A ţine un toast. *vb. I, ind. prez. 3* toastează.
tobagoan,-ă (Locuitor) din Tobago. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tobagoani,-e.
tobaş (reg.) Toboşar. *s.m., pl.* tobaşi.
tobă 1. Instrument muzical de percuţie, format dintr-un cilindru scurt, de lemn sau de metal, cu capetele acoperite de câte o membrană din piele, care produce sunete în urma loviriі (cu două baghete). */A bate ~a* = a) a bate degetele (în semn de nervozitate sau nerăbdare) într-un obiect; b) (fam.) = a tuşi; c) (fam.) a răspândi o veste, a divulga un secret, a lansa tot felul de ştiri. *~ de carte* (sau *de învăţătură*) = foarte învăţat. *A bate ~a* (*la urechea*) *surdului* = a nu fi ascultat, a vorbi degeaba. *A face* (pe cineva) *~ de bătaie* sau *a face* (cuiva) *pântecele* (sau *spinarea*) *~* = a bate zdravăn (pe cineva). *A umbla cu ~a* sau *a-i bate* (cuiva) *~a* sau *a vinde averea* (cuiva) *cu ~a* = a vinde lucrurile sau averea cuiva la licitaţie publică. 2. Nume dat mai multor obiecte fixe sau mobile, de forma unui cilindru gol. */~ de eşapament* = piesă la motoarele cu ardere internă, care atenuează zgomotul produs de evacuarea gazelor. //Organ de maşină utilizat pentru transmiterea unei forţe de tracţiune prin intermediul unui cablu sau al unui lanţ. //Cutie metalică în care se bobinează filmul pentru unele aparate de proiecţie. 3. Mezel preparat din carne, slănină şi măruntaie de porc, introduse în membrana care formează stomacul porcului. 4. (la jocul de cărţi) Caro. [*var.* (înv., pop.) dobă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tobei, *pl.* tobe.
tobiţă Diminutiv al lui tobă (1). *s.f., g.-d. art.* tobiţei, *pl.* tobiţe.
tobogan/topogan 1. Construcţie în formă de plan înclinat pe care se poate aluneca uşor şi care serveşte ca mijloc de distracţie. 2. Jgheab înclinat folosit ca mijloc de transport prin glisare al unor materiale, piese etc. *s.n., pl.* tobogane/topogane.
toboşar 1. Persoană care bate toba într-o orchestră sau într-o fanfară; tobaş. 2. (şi fig.) Persoană care adună lumea bătând din tobă, pentru a comunica veşti şi dispoziţii de interes obştesc. [*var.* (înv., pop.) doboşar *s.m.*] *s.m., pl.* toboşari.
tobralco Ţesătură de bumbac cu dungi sau caroruri, realizate din îmbinarea unor fire subţiri cu altele groase. *s.n.*
toc[1]**/toc-toc** Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură sau de o ciocănitură într-un obiect tare. *interj.*
toc[2] 1. Cutie de lemn, de metal, de piele etc., în care se păstrează arme, aparate, instrumente; teacă în care se ţin ochelari, piepteni etc. 2. (spec., rar) Teacă de sabie. 3. Ustensilă pentru scris cu cerneală sau cu tuş, făcută dintr-un beţişor la care se adaptează o peniţă; condei. */~ rezervor* = stilou. 4. Cadru în care se fixează, la o construcţie, uşile şi ferestrele. *s.n., pl.* tocuri.
toc[3] Porţiune mai ridicată de pe talpa încălţămintei, care corespunde călcâiului. *s.n., pl.* tocuri.
toca 1. *tr.* A tăia în bucăţi foarte mărunte; a mărunţi. 2. *tr.* (fig., fam.) A risipi, a cheltui fără chibzuinţă averea. //A face pe cineva să sărăcească, a-l ruina. 3. *intr.* şi *tr.*

A ciocăni, a bate, a lovi. 4. *intr.* (fig.) A flecări, a sporovăi. */A-i ~ cuiva la ureche* (sau *la cap*) sau *a ~ pe cineva la cap* = a spune mereu același lucru, a plictisi pe cineva. *A ~ la verzi și uscate* sau *a ~ câte-n lună și-n soare* = a vorbi mult și fără rost. 5. *intr.* A bate toaca. */Unde popa nu toacă* = foarte departe. 6. *intr.* (despre o armă) A bubui la intervale dese; a păcăni. //(despre păsări) A produce un zgomot caracteristic prin lovirea repetată a celor două părți ale ciocului. *vb. I, ind. prez. 3* toacă.

tocană Mâncare cu sos făcută din bucățele de carne prăjite cu ceapă (și cu cartofi); mâncare făcută din anumite legume prăjite cu ceapă. *s.f., g.-d. art.* tocănei, *pl.* tocane.

tocare Acțiunea de a toca. *s.f., g.-d. art.* tocării.

tocat Faptul de a toca. *s.n.*

tocată 1. Compoziție muzicală pentru instrumente cu claviatură. 2. Piesă muzicală de virtuozitate, cu ritm sacadat, pentru un instrument sau pentru orchestră. *s.f., g.-d. art.* tocatei, *pl.* tocate.

tocă 1. Căciuliță sau pălărioară, fără boruri, purtată de femei. 2. Acoperământ pentru cap, de formă cilindrică, purtat de magistrați, de avocați în exercițiul funcțiunii etc. *s.f., g.-d. art.* tocii, *pl.* toci.

tocălie (reg.) 1. Morișcă de lemn care produce un zgomot specific și sperie păsările din lanuri și din vii. 2. Unealtă folosită pentru a răsuci sfoara groasă pentru plase și năvoade. *s.f., art.* tocălia, *g.-d. art.* tocăliei, *pl.* tocălii, *art.* tocăliile.

tocănl *intr* A bate, a ciocăni, a bocăni; a toca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tocănesc, *imperf. 3 sg.* tocănea; *conj. prez. 3* să tocănească.

tocănire Acțiunea de a tocăni; ciocănitură, bocănit. *s.f., g.-d. art.* tocănirii, *pl.* tocăniri.

tocănit Faptul de a tocăni. *s.n., pl.* tocănituri.

tocănită Diminutiv al lui tocană. *s.f., g.-d. art.* tocănitei, *pl.* tocănite.

tocătoare Mașină de tocat carne, nutreț etc. *s.f., g.-d. art.* tocătorii, *pl.* tocători.

tocător[1] 1. Cuțit mare sau mașină pentru tăiat carne, nutreț etc. 2. Placă de lemn pe care se toacă zarzavaturi, carne etc. 3. Butuc pe care se taie lemne. *s.n., pl.* tocătoare.

tocător[2]**,-oare** Care toacă, care mărunțește. *adj., pl.* tocători,-oare.

tocătură 1. Carne tocată (și amestecată cu pâine, condimente etc.), din care se prepară anumite mâncăruri. 2. (p. gener.) Lucru tăiat mărunt. *s.f., g.-d. art.* tocăturii, *pl.* tocături.

toceală Însușire mecanică a unei lecții prin învățarea pe dinafară; bucherească. //Faptul de a insista îndelung în învățarea unei lecții, a unei materii etc. *s.f., g.-d. art.* tocelii, *pl.* toceli.

tochitură Mâncare preparată din bucățele de carne desprinse de pe slănină și prăjite cu ceapă tocată. *s.f., g.-d. art.* tochiturii, *pl.* tochituri.

toci[1] 1. *refl.* (despre obiectele ascuțite) A se uza prin întrebuințare; a deveni mai puțin ascuțit. */A-și ~ gura* (*de pomană*) = a vorbi fără rost, zadarnic. 2. *tr.* (fig.) A uza, a slăbi nervii, răbdarea cuiva. 3. *tr.* (fig.) A-și însuși mecanic lecțiile învățându-le pe dinafară; a învăța foarte mult, temeinic. 4. *tr.* A ascuți un obiect la tocilă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tocesc, *imperf. 3 sg.* tocea; *conj. prez. 3* să tocească.

toci[2] Numele unui joc de cărți. //Cuvânt care marchează o greșeală în acest joc. *s.n.*

tocilar,-ă 1. Persoană care ascute obiectele tăioase (la tocilă). 2. (fam.) Elev, student etc. care își însușește lecțiile în mod mecanic, învățând pe de rost; bucher. *s.m., pl.* tocilari; *s.f., g.-d. art.* tocilarei, *pl.* tocilare.

tocilă Mașină pentru ascuțit instrumente de tăiat, formată dintr-un disc abraziv acționat cu un mâner sau cu o pedală. *s.f., g.-d. art.* tocilei, *pl.* tocile.

tocilărie 1. Meseria tocilarului (1). 2. Atelierul tocilarului (1). *s.f., art.* tocilăria, *g.-d. art.* tocilăriei, *pl.* (2) tocilării, *art.* tocilăriile.

tocire Acțiunea de a (se) toci. *s.f., g.-d. art.* tocirii, *pl.* tociri.

tocitoare 1.Vas mare de lemn, în care se pun fructele la fermentat, în vederea fabricării rachiului, vinului etc. 2. Urcior cu gura largă în care se aduce vin din pivniță. *s.f., g.-d. art.* tocitorii, *pl.* tocitori.

tocitor Muncitor care lucrează în carierele de piatră. *s.m., pl.* tocitori.

tocma v. **tocmai.**

tocmagi (reg.) Tăiței. *s.m. pl.*

tocmai 1. Exact, precis. /(fam.) *~ pe ~* = exact așa, în totul. 2. Abia, chiar atunci. 3. Chiar așa de..., prea (mult). 4. Nu mai aproape decât... [*var.* (pop.) tocma *adv.*] *adv.*

tocmăgel 1. (la pl.) Diminutiv al lui tocmagi. 2. Numele mai multor specii de ciuperci, cu corpul subțire și ramificat, care cresc la baza trunchiului unor copaci. *s.m., pl.* tocmăgei, *art.* tocmăgeii.

tocmeală 1. Discuție pentru stabilirea prețului unei mărfi; târguială. 2. Învoială, acord. */~ agricolă* = (în România între anii 1866 și 1945) contract încheiat între moșieri (sau mari arendași) și țărani la luarea în arendă de către aceștia din urmă a unor parcele de pământ; învoială agricolă. 3. (pop.) Condiție. 4. (înv.) Organizare, orânduială, orânduire. *s.f., g.-d. art.* tocmelii, *pl.* tocmeli.

tocmi 1. *refl. recipr.* A discuta asupra prețului unei mărfi, pentru a cădea la învoială; a se târgui. 2. *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) angaja ca slugă, ca lucrător etc. 3. *tr.* A închiria un obiect, un mijloc de transport etc. 4. *tr.* (înv.) A aranja, a orândui. 5. *tr.* (reg.) A repara; a reface. 6. *tr.* (înv.) A pune la cale; a organiza, a constitui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tocmesc, *imperf. 3 sg.* tocmea; *conj. prez. 3* să tocmească.

tocmire Acțiunea de a (se) tocmi. *s.f., g.-d. art.* tocmirii.

tocologie Disciplină medicală care studiază actul nașterii. *s.f., art.* tocologia, *g.-d. art.* tocologiei.

tocsin (rar) Clopot de alarmă. *s.n., pl.* tocsine.

toculeț Diminutiv al lui toc3. *s.n., pl.* toculețe.

tofus Nodul de urați de sodiu și de calciu care apare la suferinzii de gută, la articulații și pe cartilaje. *s.n., pl.* tofusuri.

togă Mantie fără mâneci, pe care o purtau romanii peste tunică, înfășurată pe corp și pornind de la umărul stâng, pentru a lăsa descoperit brațul și umărul drept. *s.f., g.-d. art.* togii, *pl.* togi.

togolez,-ă (Locuitor) din Togo. *adj., s.m.* și *f., pl.* togolezi,-e.

toharic,-ă Referitor la toharică. *Text ~. adj., pl.* toharice.

toharică Limbă indo-europeană, vorbită în Antichitate în Asia Centrală și cunoscută din texte din perioada secolele V-VII, scrise cu alfabet hindus. *s.f., g.-d. art.* toharicei.

tohoarcă (reg.) Cojoc mare, ciobănesc, făcut din piei de oaie netăbăcite (cu lâna în afară). *s.f., g.-d. art.* tohoarcei, *pl.* tohoarce.

toi[1] 1. Punct culminant în desfășurarea unei acțiuni, a unui fenomen. 2. (pop.) Partea principală, miezul unui lucru. *s.n.*

toi[2] (înv., pop.) 1. Învălmășeală, încăierare; zarvă, tărăboi. 2. Cârd, stol, ceată, grup. *s.n., pl.* toiuri.

toiag 1. Băț lung și drept de care se sprijină cineva la mers sau pe care îl folosește pentru a se apăra. 2. (fig.) Sprijin, ajutor, reazem. 3. Un fel de baston purtat ca simbol al unei demnități sau autorități. 4. (pop.) Lumânare care se așază în mâna, pe pieptul sau la capul mortului. 5. (la pl., art.) Numele popular al celor trei stele luminoase, așezate la rând, în mijlocul constelației Orion. *s.n., pl.* toiege.

toiegel Diminutiv al lui toiag. *s.n., pl.* toiegele.
tokiot,-ă (-ki-ot) (Locuitor) din oraşul Tokio. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tokioţi,-te.
tolă Foaie (groasă) de tablă, tăiată la dimensiunile necesare pentru o anumită lucrare. *s.f., g.-d. art.* tolei, *pl.* tole.
tolăni *refl.* (despre fiinţe) A se întinde într-o poziţie comodă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se tolăneşte, *imperf. 3 sg.* se tolănea; *conj. prez. 3* să se tolănească.
tolănire Acţiunea de a se tolăni. *s.f., g.-d. art.* tolănirii.
tolbaş (înv.) Negustor ambulant de mărunţişuri; marchitan. *s.m., pl.* tolbaşi.
tolbă 1. Geantă purtată pe umăr, folosită pentru a transporta mâncare, vânat etc. 2. Toc în care se ţineau săgeţile. [*var.* (pop.) torbă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tolbei, *pl.* tolbe.
tolera *tr.* A admite, a îngădui ceva (nepermis); a suporta, a trece cu vederea. *vb. I, ind. prez. 3* tolerează.
tolerabil,-ă Care poate fi tolerat; suportabil, admisibil. *adj., pl.* tolerabili,-e.
tolerant,-ă (şi s.) Care tolerează; indulgent, îngăduitor. *adj., pl.* toleranţi,-te.
tolerantism (rar) Toleranţă (religioasă), îngăduinţă, indulgenţă. *s.n.*
toleranţă 1. Faptul de a tolera; indulgenţă, îngăduinţă. */Casă de ~* = stabiliment în care se practică prostituţia; bordel. 2. Capacitatea unui organism de a suporta anumite medicamente, condiţii de mediu, substanţe etc. 3. Abatere admisă de la greutatea, precizia, dimensiunile stabilite pentru o piesă, un produs etc. 4. (tehn.) Diferenţă dintre dimensiunea maximă şi minimă admisă în prelucrarea unui anumit material şi valoarea nominală a acestei dimensiuni. *s.f., g.-d. art.* toleranţei, *pl.* toleranţe.
tolerare Acţiunea de a tolera. *s.f., g.-d. art.* tolerării.
tologă (reg.) 1. Pământ necultivat. //Păşune, izlaz. 2. Teren liber, neîngrădit, aflat între case sau la marginea satului. *s.f., g.-d. art.* tologăcei, *pl.* tologe.
tolocăni (reg.) 1. *tr.* A nu lăsa în pace pe cineva, deranjându-l mereu; a sâcâi, a bate la cap. 2. *intr.* A vorbi mult şi fără rost; a flecări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tolocănesc, *imperf. 3 sg.* tolocănea; *conj. prez. 3* să tolocănească.
tologi[1] *refl.* (reg.) (despre persoane, despre animale) A se culca, a se tolăni (pe iarbă). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se tologeşte, *imperf. 3 sg.* se tologea; *conj. prez. 3* să se tologească.
tologi[2] *tr.* (reg.) A lăsa un teren necultivat pentru a fi îngrăşat de vite. //A călca în picioare iarba, semănăturile etc.; a culca la pământ. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tologesc, *imperf. 3 sg.* tologea; *conj. prez. 3* să tologească.
tolomac,-ă (fam.) (Om) molâu, bleg, tont. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tolomaci,-ce.
tolometru (fiz.) Turbidimetru. *s.n., art.* tolometrul, *pl.* tolometre.
toloşcan,-ă (reg.) 1. Copil gras, dolofan. 2. Boboc de raţă sau de gâscă. *s.m., pl.* toloşcani; *s.f., g.-d. art.* toloşcanei, *pl.* toloşcane.
tolstoian,-ă În maniera lui Tolstoi, al lui Tolstoi. *adj., pl.* tolstoieni,-e.
toltec,-ă (Persoană) care aparţine unei populaţii indiene din Mexic. *adj., s.m.* şi *f., pl.* toltеci,-ce.
toluen (-lu-en) Hidrocarbură aromatică lichidă, incoloră, inflamabilă, din seria benzenului, folosită ca solvent, în industria de medicamente etc.; metilbenzen. *s.n.*
toluidină (-lu-i-) Amină derivată din toluen. *s.f., g.-d. art.* toluidinei, *pl.* toluidine.
tom Volum (mare) dintr-o carte; (p. gener.) carte, lucrare. *s.n., pl.* tomuri.
tomahawk (tomăhoc) (angl.) Armă de luptă sub formă de secure, folosită de indienii din America. *s.n., art.* tomahawkul, *pl.* tomahawkuri.
tomată Pătlăgea roşie. *s.f., g.-d. art.* tomatei, *pl.* tomate.
tombac Aliaj de cupru şi zinc, de culoare roşiatică, utilizat la fabricarea unor sârme, table etc. [*var.* (rar) tumbac *s.n.*] *s.n.*
tombal,-ă (livr.) De mormânt, funerar. *adj., pl.* tombali,-e.
tombateră 1. Veşmânt din îmbrăcămintea tradiţională orientală, cu care se acoperă şi capul. 2. (fig.) Persoană cu idei învechite. [*var.* (înv.) tompateră *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tombaterei, *pl.* tombatere.
tomberon Recipient de tablă, montat pe o osie cu două roţi, folosit la transportul pe distanţe scurte al unor materiale, al gunoaielor etc. *s.n., pl.* tomberoane.
tombolă Loterie la care se câştigă diferite obiecte. *s.f., g.-d. art.* tombolei, *pl.* tombole.
tombolo Limbă de nisip care uneşte o insulă litorală de ţărm. *s.n.*
tomism Doctrină filosofică şi religioasă a lui Toma d'Aquino. *s.n.*
tomitan,-ă (Locuitor) din Tomis (Constanţa). *adj., s.m.* şi *f., pl.* tomitani,-e.
tomna *intr.* A ţine oile, vitele toamna târziu pe o păşune. *vb. I, ind. prez. 3* tomnează.
tomnat 1. Faptul de a tomna. 2. Plată pentru păşunatul de toamnă. *s.n.*
tomnatec,-ă v. **tomnatic**[2].
tomnatic[1] Loc unde se poate sta la adăpost în timpul toamnei. *s.n.*
tomnatic[2]**,-ă** 1. De toamnă. //(despre pomi) Care rodeşte toamna; (despre fructe) care se coace toamna. //(adv.) Ca toamna, a toamnă; (fig.) melancolic, trist. 2. (fig., despre oameni) Trecut de maturitate. */Flăcău* (sau *holtei, fecior*) *~* = bărbat trecut de tinereţe şi rămas neînsurat. [*var.* tomnatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* tomnatici,-ce.
tomograf (med.) Aparat pentru tomografii. *s.n., pl.* tomografe.
tomografie (med.) Metodă de radiografie care permite obţinerea de imagini ale structurilor anatomice dintr-un singur plan de profunzime, eliminând imaginile celorlalte planuri. //(concr.) Imagine astfel obţinută. *s.f., art.* tomografia, *g.-d. art.* tomografiei, *pl.* tomografii, *art.* tomografiile.
tompateră v. **tombateră**.
tom-tom Tobă de dimensiuni mici folosită în muzica modernă şi de jaz. *s.n., pl.* tom-tomuri.
ton[1] Peşte marin răpitor care ajunge până la 5 m lungime. *s.m., pl.* toni.
ton[2] A. 1. Sunet simplu; interval dintre două sunete (muzicale) situate la o distanţă de o secundă mare; (p. ext.) sunet care reprezintă cea mai mare distanţă dintre treptele alăturate ale gamei. 2. Tonalitatea unei bucăţi muzicale. */A da ~ul* = a) a stabili tonalitatea unei bucăţi vocale, orientându-se după diapazon; a intona treptele principale ale gamei în care este scrisă o bucată muzicală; b) a fi iniţiatorul unei mode, al unei atitudini etc. //(impr.) Sunet. 3. Fel de a vorbi al cuiva; inflexiune a vocii; intonaţie. //Înălţimea cu care se pronunţă o silabă. */A schimba ~ul* = a-şi schimba atitudinea. *~ul face muzica*, se spune pentru a sublinia importanţa felului în care se spune ceva. 4. (înv.) Accent. B. 1. Atmosfera unei creaţii literare; notă dominantă a stilului sau a vorbirii cuiva. 2. Nuanţă a culorilor (dintr-un tablou); grad de luminozitate a unei culori. 3. (înv.) *A-şi da ~* = a-şi da aere, a-şi da importanţă. *s.n., pl.* tonuri.
tonaj 1. Masă sau greutate a unui corp exprimată în tone. 2. Greutate a unui tren sau a unui autocamion exprimată în tone. 3. Greutate maximă a încărcăturii pe care o poate suporta un vagon sau un camion. 4. Capacitate a unei nave exprimată în tone-registru. *s.n., pl.* tonaje.
tonal,-ă Referitor la ton[2] sau la tonalitate. *adj., pl.* tonali,-e.

tonalitate A. 1. Totalitatea legilor care stau la baza alcătuirii gamelor. //Raportul dintre sunetele unei scări muzicale față de acordul ei principal. 2. (lingv.) Intonație deosebită în unele limbi a unor cuvinte cu sens diferit, dar care se scriu la fel. 3. Înălțime caracteristică a unei vocale în scara normală a tonurilor. B. 1. Ton² (B.1). 2. Ton² (B.2). 3. Ambianță cromatică a unei picturi. *s.f., g.-d. art.* tonalității, *pl.* tonalități.

tonare 1. Acoperire a părților albe ale unei tipărituri, realizată în tipar plan, cu un strat fin de cerneală. 2. (fot.) Virare. *s.f., g.-d. art.* tonării.

tonă Unitate de măsură a masei, egală cu 1000 de kg. *s.f., g.-d. art.* tonei, *pl.* tone.

tonă-deadweight (dedueit) Unitate de măsură pentru capacitatea totală de încărcare a unei nave comerciale egală cu o tonă. *s.f., g.-d. art.* tonei-deadweight, *pl.* tone-deadweight.

tonă-forță Unitate de măsură a forței, egală cu greutatea unui corp cu masa de o tonă. *s.f., g.-d. art.* tonei-forță, *pl.* tone-forță.

tonă-kilometru Unitate de măsură pentru volumul transporturilor pe o linie de cale ferată, egală cu deplasarea unei greutăți de o tonă pe distanța de 1 km. *s.f., g.-d. art.* tonei-kilometru, *pl.* tone-kilometru.

tonă-registru Unitate de măsură pentru volumul unei nave comerciale, egală cu 2832 m3. *s.f., g.-d. art.* tonei-registru, *pl.* tone-registru.

tondo Tablou rotund sau oval, de obicei de mici dimensiuni. *s.n., art.* tondoul, *pl.* tondouri.

toner (e *pron.* ă) (angl.) Pulbere de grafit folosită la copiatoare și imprimante laser pentru reproducerea documentelor. *s.n., pl.* tonere.

tonetă Gheretă, stand, tarabă unde se vând pe stradă cărți, dulciuri etc. *s.f., g.-d. art.* tonetei, *pl.* tonete.

tonic[1] Medicament care remontează pe cineva; fortifiant, întăritor. *s.n., pl.* tonice.

tonic[2]**,-ă** 1. (despre o substanță) Care tonifică organismul, care reface forțele. 2. (despre o silabă, o vocală) Care poartă accentul. */Accent ~* = accentul muzical al vocalelor și al silabelor; (p. ext.) accentul expirator sau de intensitate. *adj., pl.* tonici,-ce.

tonică (muz.) Treapta fundamentală a unei game. //Acord construit pe treapta întâi a modului major sau minor. *s.f., g.-d. art.* tonicii.

tonicardiac (med.) Tonic administrat în insuficiența cardiacă. *s.n., pl.* tonicardiace.

tonicitate Calitate a țesuturilor sau a mușchilor de a fi permanent elastice. *s.f., g.-d. art.* tonicității.

tonifiant,-ă (fi-ant) Tonic² (1). *adj., pl.* tonifianți,-te.

tonifica *tr.* A întări, a fortifica (un organ, un organism etc.). *Grijile l-au ~t. vb. I, ind. prez. 3* tonifică.

tonificare Acțiunea de a tonifica. *s.f., g.-d. art.* tonificării.

tonifiere (fi-e-) Tonificare. *s.f., g.-d. art.* tonifierii, *pl.* tonifieri.

tonomat Aparat cu sistem selector de discuri muzicale care se schimbă automat prin introducerea unei fise. *s.n., pl.* tonomate.

tonometrie 1. Capitol al chimiei fizice care studiază presiunea de vapori a soluțiilor nevolatile pentru a determina greutatea moleculară a substanțelor dizolvate. //Măsurare a presiunii de vapori a unei soluții. 2. Măsurare a tensiunii intraoculare. *s.f., art.* tonometria, *g.-d. art.* tonometriei.

tonometru (fon.) Aparat electronic folosit pentru extragerea și măsurarea frecvenței fundamentale a semnalelor vorbirii. *s.n., art.* tonometrul, *pl.* tonometre.

tonoscop (med.) Aparat utilizat în tonoscopie. *s.n., pl.* tonoscoape.

tonoscopie (med.) Examen oftalmologic care constă în măsurarea tensiunii din artera centrală a retinei. *s.f., art.* tonoscopia, *g.-d. art.* tonoscopiei, *pl.* tonoscopii, *art.* tonoscopiile.

tonou Figură acrobatică aeriană în care un avion execută o răsucire completă în jurul axei sale longitudinale. *s.n., art.* tonoul, *pl.* tonouri.

tonsură Ceremonia tunderii părului din creștetul capului la consacrarea unui cleric catolic; (concr.) locul de formă rotundă, rămas fără păr în urma acestei ceremonii. *s.f., g.-d. art.* tonsurii, *pl.* tonsuri.

tont, toantă (Om) prost, nătărău, neghiob. *adj., s.m.* și *f., pl.* tonți, toante.

tontăleț (fam.) Tont. *adj. s.m., pl.* tontălei.

tontoleț (pop.) Tont. *adj. s.m., pl.* tontoleți.

tontorolul/țontorolul (în expr.) *A juca* (sau *a sări*) *~ =* a juca sau a dansa cu mișcări bruște și cu sărituri, fără ritm; a țopăi. /(fam.) *A juca* (pe cineva) *~ =* a obliga pe cineva să suporte capriciile cuiva. *s.n. art.*

tonus 1. Ușoară tensiune permanentă a mușchilor unui organism sănătos (aflat în repaus). 2. Stare permanentă de excitație (în condiții de repaus) a centrilor nervoși. 3. (fig.) Energie, vigoare. *s.n., pl.* tonusuri.

top[1] 1. Pachet de hârtie sau de carton care conține un anumit număr de coli. 2. (pop.) Pachet de bumbac (cu un anumit număr de legături). 3. (înv.) Val de postav. *s.n., pl.* topuri.

top[2] Clasament al preferințelor publicului, alcătuit pe bază de punctaj, pentru unele creații artistice, actori sau interpreți. *s.n., pl.* topuri.

topaz Silicat natural de aluminiu cu fluor, de obicei de culoare galbenă, folosit ca piatră prețioasă. *s.n., pl.* topaze.

topcîu (înv.) Tunar, artilerist. *s.m., art.* topcîul, *pl.* topcîi, *art.* topcîii.

topanie (-nı-e) (fam.) Dezastru, prăpăd; caniculă, arșiță. */~a pământului* = a) din cale-afară, peste măsură; b) căldură foarte mare. *s.f., art.* topania, *g.-d. art.* topeniei, *pl.* topanii, *art.* topaniile.

topi 1. *tr.* și *refl.* A trece sau a face un corp să treacă din stare solidă în stare lichidă, prin încălzire; a (se) lichefia. 2. *refl.* A se înmuia, a-și pierde consistența (datorită căldurii). 3. *tr.* și *refl.* (fig., fam., despre oameni) A (se) înduioșa, a (se) îmblânzi. 4. *tr.* și *refl.* (fam.) A (se) dizolva (în apă sau în alt lichid). *//refl.* A fuziona, a se contopi. 5. *refl.* (despre lumânări, lemne etc.) A se consuma prin ardere. 6. *refl.* (fig., fam., despre oameni) A slăbi din zi în zi, a se usca. 7. *refl.* (fig., fam., despre oameni) A pleca, a dispărea, a se face nevăzut. //(fig.) A se prăpădi, a muri (de fericire sau de dragul cuiva). */A se ~ după cineva* = a ține foarte mult la cineva, a iubi cu patimă pe cineva. *A se ~ de râs* = a râde cu poftă. 8. *tr.* (fig.) A nimici, a distruge, a desființa. *//tr.* A irosi, a consuma (bani, avere etc.). 9. *tr.* A supune plantele textile unui proces de dizolvare a tulpinilor, ținându-le în apă, pentru a separa astfel fibrele textile. 10. *refl.* (fig.) A se estompa, a se șterge; a se risipi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* topesc, *imperf. 3 sg.* topea; *conj. prez. 3* să topească.

topic[1] Medicament care se aplică direct pe locul bolnav. *s.n., pl.* topice.

topic[2]**,-ă** 1. Referitor la topică. 2. (despre nume) Care denumește locuri. 3. (despre medicamente) Care modifică suprafața pe care se aplică. *adj., pl.* topici,-ce.

topică 1. (lingv.) Ordine a cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în frază. 2. Parte a sintaxei sau a stilisticii care se ocupă cu studiul topicii (1). 3. (la pl., în retorica antică) Argumente de natură generală, aplicabile în toate cazurile analoage; locuri comune. *s.f., g.-d. art.* topicii.

topilă 1. Bazin de topire a plantelor textile legat printr-un canal de o apă curgătoare sau de un lac. 2. Topitoare. *s.f., g.-d. art.* topilei, *pl.* topile.

topinambur (bot.) Nap (2). *s.m., pl.* topinamburi.
topire Acțiunea de a (se) topi. *s.f., g.-d. art.* topirii.
topist Cel care alcătuiește un top[2]. *s.m., pl.* topiști.
topit Faptul de a se topi. *s.n.*
topitoare Cuptor, vas pentru topirea metalelor; topilă (2). *s.f., g.-d. art.* topitorii, *pl.* topitori.
topitor[1] Instalație specială pentru topirea metalelor. *s.n., pl.* topitoare.
topitor[2],-oare Muncitor care lucrează la o topitorie. *s.m., pl.* topitori; *s.f., g.-d. art.* topitoarei, *pl.* topitoare.
topitorie 1. Instalație pentru topirea unor materiale. 2. Unitate industrială în care se separă, prin topire, fibrele textile de tulpinile de in, de cânepă etc. *s.f., art.* topitoria, *g.-d. art.* topitoriei, *pl.* topitorii, *art.* topitoriile.
topitură Material lichid obținut prin topirea unei substanțe solide. //(spec.) Metal lichid dintr-un cuptor de topit în timpul unui ciclu de topire sau de elaborare. *s.f., g.-d. art.* topiturii, *pl.* topituri.
topless (angl., despre femei) În costum de baie care lasă descoperiți sânii. *adj. invar.*
toplită (reg.) 1. Izvor sau pârâiaș cu apă caldă; ochi de apă caldă care nu îngheață iarna. 2. Braț izolat al unui râu; apă stătătoare. 3. Loc special amenajat într-o toplită (1, 2) pentru acomodarea puieților de salmonide înainte de trecerea lor în apele curgătoare. *s.f., g.-d. art.* toplitei, *pl.* toplite.
toplițean,-ă (Locuitor) din Toplița. *s.m., adj., pl.* toplițeni,-e.
topiițeancă Locuitoare din Toplița. *s.f., g.-d. art.* toplițencei, *pl.* toplițence.
top-model Manechin. *s.n., pl.* top-modele.
topo- Element de compunere care înseamnă „loc", „regiune".
topocentru (astron.) Loc de observație considerat ca punct de origine. *s.n., art.* topocentrul, *pl.* topocentre.
topoclimatologic,-ă De topoclimatologie. *adj., pl.* topoclimatologici,-ce.
topoclimatologie Ramură a climatologiei care studiază datele meteorologice din imediata apropiere a solului. *s.f., art.* topoclimatologia, *g.-d. art.* topoclimatologiei.
topoclimă Climă la nivel regional, determinată de condițiile de relief. *s.f., g.-d. art.* topoclimei.
topofobie (med.) Stare patologică de frică obsedantă și nemotivată față de un anumit loc. *s.f., art.* topofobia, *g.-d. art.* topofobiei.
topogan v. **tobogan.**
topograf,-ă Specialist în topografie. *s.m., pl.* topografi; *s.f., g.-d. art.* topografei, *pl.* topografe.
topografic,-ă Referitor la topografie. *adj., pl.* topografici,-ce.
topografie 1. Ramură a geodeziei care se ocupă cu tehnica măsurătorilor unei porțiuni limitate din suprafața pământului, precum și cu tehnica reprezentării grafice sau numerice a suprafețelor măsurate, în scopul întocmirii de hărți și planuri. 2. Descriere amănunțită a unui loc sub raportul așezării, configurației etc.; mod în care sunt dispuse în spațiu elementele unui ansamblu. *s.f., art.* topografia, *g.-d. art.* topografiei, *pl.* topografii, *art.* topografiile.
topologic,-ă De topologie. *adj., pl.* topologici,-ce.
topologie 1. Ramură a matematicii, care studiază proprietățile mulțimilor de puncte neschimbătoare față de unele transformări. 2. Structură matematică definită pe un spațiu cu ajutorul unor părți ale acestui spațiu. *s.f., art.* topologia, *g.-d. art.* topologiei.
topometrie Ramură a topografiei, care se ocupă cu tehnica măsurătorilor și a calculelor necesare pentru întocmirea hărților și a planurilor. *s.f., art.* topometria, *g.-d. art.* topometriei.
topometrist,-ă Topometru. *s.m., pl.* topometriști; *s.f., g.-d. art.* topometristei, *pl.* topometriste.
topometru Specialist în lucrări de topometrie. *s.m., art.* topometrul, *pl.* topometri, *art.* topometrii.
toponim Toponimic[1]. *s.n., pl.* toponime.
toponimic[1] Nume propriu de oraș, de sat, de apă etc.; toponim. *s.n., pl.* toponimice.
toponimic[2],-ă Referitor la toponimie, care aparține toponimiei. *adj., pl.* toponimici,-ce.
toponimie 1. Totalitatea numelor de locuri, de ape, de munți etc., dintr-o regiune sau dintr-o țară. 2. Disciplină lingvistică care studiază toponimia (1); toponomastică. *s.f., art.* toponimia, *g.-d. art.* toponimiei.
toponomastică Toponimie (2). *s.f., g.-d. art.* toponomasticii.
topor Unealtă formată dintr-un corp de oțel cu tăiș fixat într-o coadă de lemn, folosită pentru tăiat copaci, lemne etc. */Din ~* = grosolan, necioplit; fără finețe. *Coadă de ~* = trădător. *A sta cu ~ul la brâu* = a fi mereu gata de ceartă, de bătaie. *A fi ~ de oase* = a avea de îndurat greutăți mari, a suferi mult. *s.n., pl.* topoare.
toporaș[1] (bot.) Numele mai multor plante erbacee cu flori albastre-violete, rar roșiatice sau albe; viorea. *s.m., pl.* toporași.
toporaș[2] Diminutiv al lui topor; toporel. *s.n., pl.* toporașe.
toporâie (reg.) Coada coasei. *s.f., art.* toporâia, *g.-d. art.* toporâii, *pl.* toporâi, *art.* toporâile.
toporâște/toporiște (reg.) Coadă de coasă, de topor, de secure etc. *s.f., g.-d. art.* toporâștii/toporiștii, *pl.* toporâști/toporișți.
toporel (rar) Toporaș[2]. *s.n., pl.* toporele.
toporișcă Topor cu coada scurtă (folosit altădată și ca armă de luptă). *s.f., g.-d. art.* toporiștii, *pl.* toporișți.
toporiște v. **toporâște.**
topos Temă, motiv literar etc. recurent de-a lungul evoluției unei literaturi, unui gen literar etc.; clișeu cultural. *s.n., pl.* toposuri.
topspin Lovitură de atac la tenis de masă, în urma căruia mingea ia o traiectorie neprevăzută. *s.n.*
toptan (fam., în loc.) *Cu ~ul* = în cantitate mare, cu grămada, angro; (p. ext) foarte mult, din belșug. *loc. adv.*
toptangiu (înv.) Negustor angrosist. *s.m., art.* toptangiul, *pl.* toptangii, *art.* toptangiii.
topuz 1. Buzdugan bătut cu nestemate, care constituia în trecut unul dintre însemnele învestiturii domnești (alături de sabia, tuiul și calul împărătesc), conferite de sultan; sceptru. /(pop.) *Cu ~ul* = brutal, cu forța. 2. Măciucă scurtă conferită de domn marilor demnitari; (p. gener.) buzdugan. *s.n., pl.* topuzuri.
tor 1. Corp geometric care se obține prin rotirea unui cerc în jurul unei axe din planul său care însă nu taie cercul. 2. Mulură cu profil convex de la baza sau de la capitelul unei coloane. *s.n., pl.* toruri.
Tora Nume dat în iudaism primelor cinci părți ale Bibliei sau Pentateuhului, care cuprinde esența legii mozaice. *s.f.*
torace 1. Cavitate în corpul vertebratelor, cuprinsă între gât și abdomen, care conține principalele organe ale sistemelor circulator și respirator; coșul pieptului. 2. Parte a corpului insectelor de care sunt legate picioarele. *s.n., pl.* torace.
toracenteză (med.) Puncție a peretelui toracic. *s.f., g.-d. art.* toracentezei, *pl.* toracenteze.
toracic,-ă Referitor la torace; care se află în torace. *adj., pl.* toracici,-ce.
toracoplastie Intervenție chirurgicală, care constă în rezecția unor porțiuni din coastele unei regiuni toracice, pentru a putea pune în stare de repaus plămânul bolnav, până la vindecare. *s.f., art.* toracoplastia, *g.-d. art.* toracoplastiei, *pl.* toracoplastii, *art.* toracoplastiile.

toracoscopie (med.) Pleuroscopie. *s.f., art.* toracoscopia, *g.-d. art.* toracoscopiei, *pl.* toracoscopii, *art.* toracoscopiile.
toracotomie Deschidere pe cale chirurgicală a cavității toracice. *s.f., art.* toracotomia, *g.-d. art.* toracotomiei, *pl.* toracotomii, *art.* toracotomiile.
torbă v. **tolbă.**
torcătoare Mașină pentru tors. *s.f., g.-d. art.* torcătorii, *pl.* torcători.
torcător,-oare Persoană care toarce (mecanic sau manual). *s.m., pl.* torcători; *s.f., g.-d. art.* torcătoarei, *pl.* torcătoare.
torcătorie Filatură. *s.f., art.* torcătoria, *g.-d. art.* torcătoriei, *pl.* torcătorii, *art.* torcătoriile.
torcreta *tr.* (constr.) A aplica sub presiune un strat de mortar, de ciment sau de beton pe o suprafață. *vb. I, ind. prez. 3* torcretează.
toreador (-re-a-) Luptător cu taurii (în Spania și în sudul Franței). *s.m., pl.* toreadori.
torefiere (-fi-e-) Acțiunea de a încălzi la foc anumite produse (tutun, cafea etc.) pentru a le usca și a le da o aromă specială, prin înlăturarea anumitor elemente dăunătoare. *s.f., g.-d. art.* torefierii, *pl.* torefieri.
torent 1. Apă curgătoare care curge vijelios pe povârnișurile munților și ale dealurilor în urma ploilor puternice sau după topirea bruscă a zăpezilor; șuvoi, puhoi. 2. Ceea ce vine și se aude cu impetuozitate. ~ *de voci.* 3. (fig.) Forță, putere. *~ul întâmplărilor. s.m./s.n., pl.* torenți/torente.
torențial,-ă (-ți-al) 1. (despre ploi) Cu debit mare și cu durată scurtă; vijelios. 2. (despre ape curgătoare) Care are un curs vijelios, cu debit crescut. *adj., pl.* torențiali,-e.
toreutică (-re-u-) Arta de a sculpta și de a asambla lemnul, aurul și fildeșul în Antichitatea greacă; (p. restr.) arta sculpturii în bronz. *s.f., g.-d. art.* toreuticii.
torid,-ă Excesiv de cald, fierbinte; dogoritor. /*Zonă* ~ = porțiune de pe suprafața Pământului situată între cele două tropice și caracterizată printr-o temperatură foarte ridicată. *adj., pl.* torizi,-de.
toriște (reg.) Loc de odihnă pentru oi sau pentru vite în timpul amiezii sau al nopții. *s.f., g.-d. art.* toriștii, *pl.* toriști.
torit Silicat natural de toriu, puternic radioactiv, utilizat ca minereu, pentru extragerea unor elemente radioactive. *s.n.*
toriu Metal radioactiv utilizat drept combustibil nuclear. *s.n., art.* toriul.
tornadă[1] Vârtej de vânt violent, însoțit adesea de ploi torențiale. *s.f., g.-d. art.* tornadei, *pl.* tornade.
tornadă[2] Dedicație care încheia poezia trubadurilor, reluând o idee și unele versuri deja exprimate. *s.f., g.-d. art.* tornadei, *pl.* tornade.
toroid (mat.) 1. Suprafață obținută prin rotirea unei curbe în jurul unei axe din planul ei, care nu taie curba. 2. Corp solid mărginit de un toroid (1). *s.n., pl.* toroide.
toroipan (reg., fam.) Ciomag, bâtă, măciucă. /*Cu ~ul* = cu forța. *s.n., pl.* toroipane.
toron[1] 1. Grup de fire subțiri, răsucite, care formează un cablu (metalic sau textil). 2. (arhit.) Ciubuc mare, rotund, plasat la extremitatea unei suprafețe drepte. *s.n., pl.* toroane.
toron[2] Gaz rezultat în urma dezintegrării radioactive a torului. *s.n.*
toropală (reg.) Ciomag, bâtă. *s.f., g.-d. art.* toropalei, *pl.* toropale.
toropeală 1. Stare de buimăceală, de ameteală (premergătoare somnului); somnolență. 2. Apatie, lâncezeală. 3. Reverie, visare. 4. Căldură mare, zăpușeală. 5. (reg.) Bătaie zdravănă. *s.f., g.-d. art.* toropelii, *pl.* toropeli.
toropi *tr.* 1. A aduce în stare de toropeală (1); a buimăci, a ameți; a moleși. 2. A cuprinde, a copleși. 3. A bate zdravăn; a ucide în bătaie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* toropesc, *imperf. 3 sg.* toropea; *conj. prez. 3* să toropească.
toropire Acțiunea de a toropi. *s.f., g.-d. art.* toropirii, *pl.* toropiri.
toropitor,-oare Care toropește; moleșitor, ametitor. *adj., pl.* toropitori,-oare.
torpedo[1] Sistem de frână la biciclete, bazat pe inversarea sensului de rotație a pedalelor. *s.n., art.* torpedoul, *pl.* torpedouri.
torpedo[2] Salam gros preparat din bucăți de slănină și carne tocată de porc și de vită. *s.n.*
torpedou Perete care separă spațiul rezervat motorului de cel destinat conducătorului autovehiculului; compartiment în bordul unui autovehicul. *s.n., art.* torpedoul, *pl.* torpedouri.
torpid,-ă (livr.) Leneș, molatic. *adj., pl.* torpizi,-de.
torpila *tr.* 1. A ataca o navă dușmană cu torpile, scufundând-o. 2. (fig., fam.) A face să eșueze o acțiune, a submina un plan. *vb. I, ind. prez. 3* torpilează.
torpilare Acțiunea de a torpila. *s.f., g.-d. art.* torpilării, *pl.* torpilări.
torpilă 1. Proiectil submarin cu încărcătură explozivă și cu motor propriu, lansat împotriva navelor inamice. 2. Pește marin care își ucide prada prin descărcări electrice. 3. (ieșit din uz) *Om-~* = torpilă (1) condusă la țintă de unul sau doi oameni, care se îndepărtau de ea după ce o prindeau de fundul navei atacate. *s.f., g.-d. art.* torpilei, *pl.* torpile.
torpilor Navă de război rapidă și ușoară, echipată pentru lansarea torpilelor. *s.n., pl.* torpiloare.
torpoare (rar) Toropeală, somnolență. *s.f., g.-d. art.* torpoarei.
torr Unitate de măsură a presiunii egală cu presiunea exercitată de o coloană de mercur de 1 mm pe o suprafață de 1 cm^2 la 0°C. *s.m., pl.* torri.
tors[1] 1. Faptul de a toarce. 2. Sunet produs de pisici când torc. *s.n.*
tors[2] Sculptură care reprezintă partea superioară a corpului omenesc, fără membre (și fără cap). 2. Trunchiul (gol) al corpului omenesc. *s.n., pl.* torsuri.
torsadă 1. Model ornamental în arhitectură, care imită o frânghie răsucită. 2. Franj răsucit în spirală care ornează o draperie, o perdea etc. *s.f., g.-d. art.* torsadei, *pl.* torsade.
torsătură Ceea ce s-a tors[1] (1); tort[1] (1). *s.f., g.-d. art.* torsăturii, *pl.* torsături.
torsiograf (-si-o-) Aparat utilizat la măsurarea deformației unei bare supuse la torsiune. *s.n., pl.* torsiografe.
torsiometru (-si-o-) Instrument utilizat în industria textilă pentru a determina numărul posibil de răsuciri pe o anumită lungime a firului. *s.n., art.* torsiometrul, *pl.* torsiometre.
torsiona (-si-o-) *tr.* și *refl.* (livr.) A (se) răsuci. *vb. I, ind. prez. 3* torsionează.
torsionare (-si-o-) (livr.) Acțiunea de a (se) torsiona; răsucire. *s.f., g.-d. art.* torsionării, *pl.* torsionări.
torsiune (-si-u-) 1. Răsucire. //Indice care arată numărul de răsuciri pe unitatea de lungime de material textil. 2. Luxație, scrântitură. *s.f., g.-d. art.* torsiunii, *pl.* torsiuni.
torșon Bucată de cârpă, de vată etc. *s.n., pl.* torșoane.
tort[1] 1. Fir tors de cânepă, de in etc.; torsătură. //Legătură, scul etc. de fire toarse. 2. Pânză de in sau de cânepă lucrată (în casă). *s.n., pl.* torturi.
tort[2] Prăjitură făcută din straturi de aluat și cremă, acoperită cu glazură ornamentală. [*var.* tortă *s.f.*] *s.n., pl.* torturi.
tortar,-ă (rar, despre vase de ceramică) Cu toarte. /(s.) ~ *de lut. adj., pl.* tortari,-e.
tortă v. **tort**[2].
torticolis (med.) Simptom reumatic localizat în zona cervicală, care se manifestă prin înclinarea laterală a capului și a coloanei cervicale; (p. ext.) durere provocată de un astfel de simptom. *s.n.*

tortiță Diminutiv al lui toartă. *s.f., g.-d. art.* tortiței, *pl.* tortițe.
tortonian (-ni-an) Subetaj al miocenului superior. *s.n.*
tortura *tr.* 1. A supune pe cineva la torturi; a chinui, a schingiui. 2. (fig.) A neliniști, a agita. 3. (despre stări sufletești) A obseda, a frământa în mod dureros. 4. (fig.) A stâlci cuvintele, stilul, limba etc. *vb. I, ind. prez. 3* torturează.
torturare Acțiunea de a tortura. *s.f., g.-d. art.* torturării, *pl.* torturări.
tortură Suferință fizică sau morală puternică; chin. *s.f., g.-d. art.* torturii, *pl.* torturi.
torță 1. Facă. 2. (fiz.) Tip de descărcare electrică de înaltă frecvență asemănătoare cu o flacără de lumânare. [*var.* torție *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* torței, *pl.* torțe.
torțel Plantă parazită fără frunze, a cărei tulpină se răsucește în jurul altor plante pe care trăiește. *s.m., pl.* torței.
torție v. **torță**.
torționar,-ă (-ți-o-) (livr.) I. *adj.* De tortură. II. *s.m.* Persoană care torturează; călău. *adj., s.m., pl.* torționari,-e.
tory (în trecut) Membru al partidului conservator din Anglia. *s.m.*
tos (în sintagma) *Zahăr ~* = zahăr care se prezintă sub formă de cristale mărunte. *adj.*
toscan,-ă (Locuitor) din Toscana. *adj., s.m.* și *f., pl.* toscani.
toscană Dialectul vorbit de toscani. *s.f., g.-d. art.* toscanei.
tot[1] 1. Întreg, unitate; totalitate. 2. (fig.) Lume, univers. 3. (fig., art.) Ceea ce este important, esențial. */Aici e ~ul* = asta explică tot, în asta constă tot. *s.n., art.* totul.
tot[2] A. (exprimă continuitatea) 1. Ca și până acum, în continuare; încă. 2. Mereu, neîncetat. 3. De multe ori, adeseori. 4. Din ce în ce. *Vorbea ~ mai tare.* 5. Mereu, întruna. */Să ~ fie...* = ar putea să fie (cel mult)... *Să ~ aibă...* = ar putea să aibă (cel mult)... //Permanent, statornic. B. I. (De) asemenea, la fel; în același chip. */~ așa* (sau *astfel, atâta, același*) = întocmai, exact așa (sau atâta, același). 2. (în corelație cu „așa" sau „atât de..."), formează gradul de egalitate al comparativului) *~ atât de bun. /Mi-e ~ atâta* = mi-e perfect egal. 3. (urmat de substantive și pronume) Din nou, iarăși. *~ el este.* //(urmat de un substantiv precedat de art. nehot.) Același. //(urmat de numeralul „unu") Unu singur. 4. Numai, în mod exclusiv. */~ unul și unul* = de seamă, de frunte, ales. //(urmat de un adjectiv sau de un substantiv la pl.) Fără excepție, unul și unul. //De tot, cu totul, în întregime. 5. Întotdeauna, de fiecare dată. C. 1. Totuși, și încă. 2. Oricum, și astfel, și așa. *adv.*
tot[3]**, toată** 1. (la sg.) Întreg; din care nu lipsește nimic; cât este, cât are; cât e de mare, cât se întinde, cât durează. *~ orașul. ~ timpul. /Cu ~...* = în ciuda... 2. (la sg.) Fiecare, oricare; care se repetă. *~ omul învață. Peste tot* = pretutindeni. *De ~ ziua* sau *de ~ zilele* = zilnic, de fiecare zi. 3. (la sg.) Perfect; deplin. 4. (la pl.) În număr complet, fără a lipsi niciunul; în serie completă. */În ~ părțile* = pretutindeni. //(formează numerale colective) *Toți cinci. A vârî* (sau *a băga*) *pe cineva în ~ sperieții* = a înfricoșa. *adj. nehot., pl.* toți, toate, *g.-d. pl.* tuturor.
tot[4]**, toată** 1. (la pl.) Lucrurile sau ființele care sunt de același fel sau care intră în discuție (fără să lipsească niciunul). */Înainte de toate* = în primul rând, mai presus de orice altceva. //(precedat de conjcț. „și", rezumă o enumerație) Restul care n-a fost amintit; celelalte. //Orice lucru, fără alegere. */Toate ca toate, dar...* = treacă-meargă, dar..., celelalte ar mai merge, dar... 2. Lucrurile care formează un ansamblu. */Cu ~ul* = a) în total; b) cu desăvârșire, în întregime. *Cu ~ul* (*și cu ~ul*) = în întregime, pe de-a-ntregul. *Cu tot cu...* sau *cu* (*cineva* sau *ceva*) *cu tot* = împreună, la un loc. *Asta-i tot* sau *atâta* (ori *atâta-i*) *tot* = atât (și nimic mai mult). *În ~* sau *în ~ului ~* = a) în total; b) la urma urmelor, într-un cuvânt. *~ în ~* = pe de-a-ntregul. 3. (intră în compunerea unor adjective) *Atotcuprin-zător. pr. nehot., pl.* toți, toate, *art.* toții (cu toții), toatele (cu toatele), *g.-d. pl.* tuturor/tuturora.
total[1] Rezultatul unei adunări; sumă. */În ~* = una peste alta, cu totul. //Întreg rezultat din reunirea părților. *s.n., pl.* totaluri.
total[2]**,-ă** 1. Întreg, complet, general; care cuprinde totul. 2. (fig.) Desăvârșit, deplin. *adj., pl.* totali,-e.
totalitar,-ă (despre state, regimuri și concepții politice) Care promovează dictatura minorității, majoritatea populației fiind lipsită de drepturi și de libertăți. *adj., pl.* totalitari,-e.
totalitarism Regim, concepție politică totalitară. *s.n.*
totalitate Cantitate totală. //Ansamblul lucrurilor sau al ființelor luate în discuție; ansamblul lucrurilor sau ființelor legate între ele. //Tot[1] (1). *s.f., g.-d. art.* totalității, *pl.* totalități.
totaliza *tr.* 1. A aduna; a face suma, totalul. //A însuma, a întruni un număr de... 2. A generaliza. *vb. I, ind. prez. 3* totalizează.
totalizant,-ă Care totalizează. *adj., pl.* totalizanți,-te.
totalizare Acțiunea de a totaliza; însumare; generalizare. *s.f., g.-d. art.* totalizării, *pl.* totalizări.
totalizator[1] Aparat care totalizează mecanic. *s.n., pl.* totalizatoare.
totalizator[2]**,-oare** Care dă totalul rezultatelor parțiale ale mai multor operații. *adj., pl.* totalizatori,-oare.
totalmente Cu desăvârșire, în întregime, cu totul. *adv.*
totdeauna v. **întotdeauna**.
totdeodată Totodată. *adv.*
totem 1. Animal, plantă sau obiect considerat de unele triburi primitive ca strămoș și protector al populației respective. 2. Imagine, reprezentată de obicei sculptural, a unui totem (1). *s.n., pl.* totemuri.
totemic,-ă Referitor la totem sau la totemism. *adj., pl.* totemici,-ce.
totemism Credință bazată pe cultul totemurilor. *s.n.*
totodată În același timp, concomitent, simultan, totdeodată. *adv.*
tot-teran (despre autovehicule) Echipat astfel încât să poată circula pe orice teren, păstrându-și performanțele. *adj. invar.*
totuna 1. La fel, același lucru, indiferent. */A-i fi* (cuiva) *~*, se spune când, din mai multe alternative, cineva nu dă preferință nici uneia, aflându-se toate pe același plan. 2. (rar) Întruna, fără oprire. *adv.*
totuși Încă, tot; cu toate acestea, în ciuda celor spuse. *adv.*
toval 1. Piele groasă (de bovine, porcine etc.) de culoare naturală, tăbăcită, din care se confecționează încălțăminte rezistentă. 2. (fig., fam.) Obraz gros; persoană lipsită de caracter. *s.n., pl.* tovaluri.
tovarăș,-ă 1. Persoană considerată în raport cu alta, de care este legată prin aceleași aspirații, prin viața dusă în comun sau prin lupta pentru aceeași cauză. */~* (sau *~ă*) *de viață* = soț (sau soție). 2. Asociat, părtaș (într-o afacere). 3. Epitet dat unei ființe, de obicei animal, care însoțește pe cineva (în mod constant); ființă credincioasă cuiva. 4. Termen folosit între comuniști când se adresează unul altuia sau când vorbesc despre un al treilea. 5. (s.f. art., fam., ieșit din uz) Educatoare, învățătoare sau dirigintă în școala generală. *s.m., voc.* tovarășe, *pl.* tovarăși; *s.f. art.* tovarășa, *g.-d. art.* tovarășei, *voc.* tovarășă, *pl.* tovarășe.
tovălaș Toval (1) mai subțire, folosit la căptușitul obiectelor din piele. *s.n., pl.* tovălașuri.
tovărășesc,-ească Specific relațiilor dintre tovarăși, care se petrece între tovarăși. *adj., pl.* tovărășești.
tovărășește Ca între tovarăși. *adv.*

tovărășie 1. Relație, legătură între tovarăși. 2. Companie, societate. */A ține* (cuiva) ~ = a sta cu cineva pentru a-i ține de urât, pentru a nu-l lăsa singur. 3. Asociere la o întreprindere; întovărășire. *s.f., art.* tovărășia, *g.-d. art.* tovărășiei, *pl.* tovărășii, *art.* tovărășiile.
tovărășiță (pop.) Diminutiv al lui tovarășă. *s.f., g.-d. art.* tovărășiței, *pl.* tovărășițe.
toxemie Răspândire a unei toxine (prin sânge) în organism, ca o consecință a insuficienței funcționale a organelor excretoare; (p. gener.) otrăvire. *s.f., art.* toxemia, *g.-d. art.* toxemiei, *pl.* toxemii, *art.* toxemiile.
toxialimentar,-ă Referitor la intoxicația alimentară. *adj., pl.* toxialimentari,-e.
toxic[1] Otravă. *s.n., pl.* toxice.
toxic[2]**,-ă** Care produce intoxicații; otrăvitor. *adj., pl.* toxici,-ce.
toxicitate Proprietate a unei substanțe, a unui mediu etc. de a fi toxic. *s.f., g.-d. art.* toxicității.
toxicodermie (med.) Toxidermie. *s.f., art.* toxicodermia, *g.-d. art.* toxicodermiei, *pl.* toxicodermii, *art.* toxicodermiile.
toxicofobie Teamă patologică de otrăvire; toxofobie. *s.f., g.-d. art.* toxicofobiei, *pl.* toxicofobii.
toxicofor,-ă (despre viețuitoare) Care conține substanțe toxice pentru om. *adj., pl.* toxicofori,-e.
toxicogen,-ă Care produce o substanță toxică. *adj., pl.* toxicogeni,-e.
toxicolog,-ă Specialist în toxicologie. *s.m., pl.* toxicologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* toxicologei, *pl.* toxicologe.
toxicologic,-ă Referitor la toxicologie. *adj., pl.* toxicologici,-ce.
toxicologie Ramură a medicinei care studiază substanțele toxice și acțiunea lor asupra organismelor. *s.f., art.* toxicologie, *g.-d. art.* toxicologiei.
toxicoman,-ă (Persoană) dependentă de droguri. *adj., s.m.* și *f., pl.* toxicomani,-e.
toxicomanie Obișnuință morbidă de a se consuma substanțe toxice sau stupefiante; dependență de consumul de droguri. *s.f., art.* toxicomania, *g.-d. art.* toxicomaniei, *pl.* toxicomanii, *art.* toxicomaniile.
toxicoză Gravă tulburare de nutriție la sugari manifestată prin diaree, vomă etc. *s.f., g.-d. art.* toxicozei, *pl.* toxicoze.
toxidermie (med.) Erupție de piele cauzată de substanțe toxice; toxicodermie. *s.f. art.* toxidermia, *g.-d. art.* toxidermiei, *pl.* toxidermii, *art.* toxidermiile.
toxiinfecție (-ți-e) Infecție acută cauzată de acțiunea unor toxine produse de microbi. */~ alimentară* = infecție produsă de alimente contaminate cu substanțe toxice, manifestată prin dureri gastrointestinale, febră, slăbire etc. *s.f., art.* toxiinfecția, *g.-d. art.* toxiinfecției, *pl.* toxiinfecții, *art.* toxiinfecțiile.
toxiinfecțios,-oasă (-ți-os) Referitor la o toxiinfecție. *adj., pl.* toxiinfecțioși,-oase.
toxină 1. Substanță organică cu acțiune toxică, produsă de unele ciuperci, de bacterii, de paraziți. 2. Substanță care îngreunează sau împiedică flotația minereurilor. *s.f., g.-d. art.* toxinei, *pl.* toxine.
toxinoterapie (med.) Tratament realizat cu ajutorul unor toxine. *s.f., art.* toxinoterapia, *g.-d. art.* toxinoterapiei, *pl.* toxinoterapii, *art.* toxinoterapiile.
toxofobie (med.) Toxicofobie. *s.f., art.* toxofobia, *g.-d. art.* toxofobiei, *pl.* toxofobii, *art.* toxofobiile.
toxoplasmă (biol.) Parazit unicelular care se găsește la unele mamifere, la păsări și uneori la om. *s.f., g.-d. art.* toxoplasmei.
toxoplasmoză (med.) Boală parazitară provocată de toxoplasmă. *s.f., g.-d. art.* toxoplasmozei.
trabuc Țigară de foi. *s.n., pl.* trabucuri.
trac[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură bruscă și scurtă. *interj.*
trac[2] Stare emotivă care cuprinde unele persoane (mai ales artiștii) înaintea apariției în fața publicului, a susținerii unor probe etc. *s.n.*
trac[3]**,-ă** (Locuitor) din Tracia. *adj., s.m.* și *f., pl.* traci,-ce.
tracasa *tr.* A necăji continuu, a agasa, a plictisi pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* tracasează.
tracasant,-ă Care tracasează. *adj., pl.* tracasanți,-te.
tracasare (livr.) Faptul de a tracasa. *s.f., g.-d. art.* tracasării, *pl.* tracasări.
tracă Limba vorbită de traci. *s.f., g.-d. art.* tracei.
tracic,-ă Referitor la Tracia sau la traci3. *adj., pl.* tracici,-ce.
traco-dac,-ă (Persoană) care aparținea triburilor trace care au locuit în Dacia. *adj., s.m.* și *f., pl.* traco-daci,-ce.
traco-dacic,-ă Referitor la traco-daci. *adj., pl.* traco-dacici,-ce.
tracolog,-ă Specialist în tracologie. *s.n., pl.* tracologi; *s.f., g.-d. art.* tracologei, *pl.* tracologe.
tracologic,-ă Referitor la tracologie. *adj., pl.* tracologici,-ce.
tracologie Disciplină care studiază civilizația tracilor. *s.f., art.* tracologia, *g.-d. art.* tracologiei.
tracoman,-ă (Adept) al tracomaniei. *adj., s.m., s.f., pl.* tracomani,-e.
tracomanie Exagerare a importanței tracilor în elucidarea unor probleme de istorie, cultură etc. *s.f., art.* tracomania, *g.-d. art.* tracomaniei.
tract/tractus (anat.) Ansamblu de fire sau de organe care formează un sistem. *s.n., pl.* tracturi/tractusuri.
tracta[1] v. **trata.**
tracta[2] *tr.* A remorca un vehicul. *vb. I, ind. prez. 3* tractează.
tractare Acțiunea de a tracta[2]. *s.f., g.-d. art.* tractării, *pl.* tractări.
tractat v. **tratat.**
tractație v. **tratație.**
tractir (înv.) Han, birt. *s.n., pl.* tractire.
tractor Autovehicul cu mare putere de tracțiune, folosit în industrie, în agricultură, în construcții etc. pentru a remorca diverse unelte, mașini sau vehicule; (p. ext.) autovehiculul definit mai sus, împreună cu unealta pe care o remorchează. *s.n., pl.* tractoare.
tractorist,-ă Persoană care conduce un tractor; mecanic de tractor. *s.m., pl.* tractoriști; *s.f., g.-d. art.* tractoristei, *pl.* tractoriste.
tractus v. **tract.**
tracțiune (-ți-u-) 1. Acțiune de deplasare a unui vehicul, a unui sistem tehnic etc. prin tragere cu ajutorul unei forțe exterioare (animale sau mecanice). 2. Forță care pune în mișcare un vehicul, un sistem tehnic etc. *s.f., g.-d. art.* tracțiunii, *pl.* tracțiuni.
trade-center (treidsentăr) (angl.) Centru de afaceri comerciale. *s.n., art.* trade-centerul.
tradescanția (-ți-a) Plantă ornamentală de apartament cu frunze policrome. *s.f., g.-d. art.* tradescanției.
trade-union (treidiunion) (angl.) Sindicat în Marea Britanie, care grupează muncitori din același domeniu de activitate. *s.n., art.* trade-unionul, *pl.* trade-unionuri.
trade-unionist,-ă (treidiunionist) (angl.) (Membru) al unui trade-union. *adj., s.m.* și *f., pl.* trade-unioniști,-ste.
tradiție (-ți-e) 1. Transmitere de-a lungul veacurilor din generație în generație, prin viu grai, a obiceiurilor, datinilor și credințelor. 2. Datină, uzanță, obicei. 3. Informație (reală sau legendară) privitoare la evenimente din trecut, transmisă pe cale orală. [*var.* (înv.) tradițiune *s.f.*] *s.f., art.* tradiția, *g.-d. art.* tradiției, *pl.* tradiții, *art.* tradițiile.
tradițional,-ă (-ți-o-) Care ține de tradiție, întemeiat pe tradiție. *adj., pl.* tradiționali,-e.
tradiționalism (-ți-o-) 1. Atașament (exagerat) față de tradiție; atitudine determinată de acest atașament. 2. (În mișcarea culturală și literară) Înclinație excesivă spre

folclor, istorie etc., opusă modernismului și noilor valori ale evoluției social-culturale; supraevaluare a tradiției. *s.n.*
tradiționalist,-ă (-ți-o-) (Adept) al tradiționalismului; conservator. *adj., s.m.* și *f., pl.* tradiționaliști,-ste.
tradițiune v. **tradiție.**
traducător,-oare Persoană care traduce dintr-o limbă în alta; tălmaci. *s.m., pl.* traducători; *s.f., g.-d. art.* traducătoarei, *pl.* traducătoare.
traduce *tr.* 1. A transpune (un text, o frază etc.) dintr-o limbă în alta; a tălmăci. 2. (spec.) A restabili un text telegrafic pe baza semnalelor recepționate. 3. (fig.) A reprezenta, a exprima (prin artă). 4. (fig.) A transpune în practică, a înfăptui. *//refl.* A se manifesta (prin). 5. (tehn.) A transforma o mărime de o anumită natură într-o mărime de altă natură. 6. *A ~* (pe cineva) *în fața justiției* = a deferi justiției. *A ~ în viață* = a pune în aplicare, a înfăptui. *//*(fam.) A înșela (în dragoste). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* traduc, *1 pl.* traducem, *2 pl.* traduceți, *perf. s. 1 sg.* traduseși, *1 pl.* traduserăm; *imper. 2 sg.* tradu, *neg.* nu traduce.
traducere 1. Acțiunea de a traduce; (concr.) scriere exprimând o transpunere a unui text dintr-o limbă în alta; traducție. 2. Interpretare, explicare. *s.f., g.-d. art.* traducerii, *pl.* traduceri.
traductibil,-ă Care poate fi tradus dintr-o limbă în alta. *//*Care poate fi interpretat, explicat. *adj., pl.* traductibili,-e.
traductor Dispozitiv, sistem, folosit în tehnică, electricitate și telecomunicații; care transformă o mărime de o anumită natură (presiune, viteză etc.), specifică unui sistem, într-o mărime de altă natură, specifică altui sistem; (spec.) aparat folosit în telegrafie pentru a transforma semnalele electrice în caractere tipografice. *s.n., pl.* traductoare.
traducție (-ți-e) (înv.) Traducere. *s.f., art.* traducția, *g.-d. art.* traducției, *pl.* traducții, *art.* traducțiile.
trafalet Unealtă de zugrăvit manual, alcătuită dintr-un rulou din material spongios, prevăzut cu un mâner. *s.n., pl.* trafalete/trafaleturi.
trafic/trafic 1. Transport de persoane sau de mărfuri făcut pe o anumită cale de comunicație și într-un anumit interval. *//*Totalitatea legăturilor de telecomunicație stabilite într-o perioadă dată și în anumite condiții tehnice. 2. Schimb de mărfuri și de alte valori. *//*Comerț ilicit. *~ de arme. /~ de influență* = influență exercitată de o persoană asupra unei autorități publice, pentru ca aceasta să acționeze în favoarea celei dintâi. *s.n., pl.* traficuri/trafic-uri.
trafica *intr.* A face comerț ilicit. *vb. I, ind. prez. 3* traficează.
traficant,-ă Persoană care face comerț ilicit. *s.m., pl.* traficanți; *s.f., g.-d. art.* traficantei, *pl.* traficante.
trafor Ornament arhitectural perforat. *s.n., pl.* trafoare.
trafora *tr.* A executa lucrări de traforaj. *vb. I, ind. prez. 3* traforează.
traforaj 1. Decupare a unor piese sau figuri, desenate pe o placă subțire de lemn sau de metal, cu ajutorul unui fierăstrău special. 2. Unelte utilizate la traforaj (1). *s.n., pl.* traforaje.
traforare Acțiunea de a trafora. *s.f., g.-d. art.* traforării, *pl.* traforări.
traforator Muncitor care execută traforaje. *s.n., pl.* traforatori.
traforetă Șablon, model de trasare folosit la croit. *s.f., g.-d. art.* traforetei, *pl.* traforete.
trage A. 1. *tr.* A mișca, a deplasa ceva, apucându-l pentru a-l transporta în alt loc. */A fi tras de păr* = a fi relatat în mod exagerat, forțat, tendențios. *A ~* (pe cineva) *de mânecă* = a) a-i face (cuiva) un semn, a-i atrage atenția spre un anumit lucru; b) a îndemna, a îmbia. *A ~ pe sfoară* = a păcăli. *A ~ la răspundere* = a cere cuiva să răspundă pentru faptele sale. *A ~ la fund* (pe cineva) = a pune (pe cineva) într-o situație grea; a antrena (pe cineva) cu sine într-o afacere sortită eșecului. *A ~* (pe cineva) *la* (sau *în*) *judecată* = a cita pe cineva în fața justiției. *A ~ pe roată* = a tortura cu ajutorul roții de tortură.*//*. (cu complementul „clopotul") A face să sune. 2. *tr.* A întinde un fir, o sfoară. */A ~ sforile* = a conduce din culise (o acțiune reprobabilă); a unelti. *//*(fig., înv.) A îndemna, a atrage (asupra sa). 3. *tr.* A duce, a cără, a târî după sine. */A ~ un picior* sau *a ~ piciorul* = a șchiopăta. *A ~ targa pe uscat* = a trăi în sărăcie; a o scoate greu la capăt. *//*(despre animale de tracțiune) A duce după sine un vehicul. 4. *tr.* A opri un vehicul, o ambarcațiune la locul de îmbarcare sau de coborâre. */A ~ pe dreapta* = a) a opri un vehicul pe partea dreaptă a drumului; b) a se culca. 5. *intr.* A opri undeva pentru găzduire; a se instala undeva pentru un timp limitat. 6. *intr.* (pop.) A avea greutatea de...; a cântări, a atârna. 7. *tr.* A pune pe sine (sau a scoate de pe sine) un obiect de îmbrăcăminte sau de încălțăminte; a înfunda pe cap o căciulă sau o bonetă; a duce un accesoriu de îmbrăcăminte spre o parte a corpului (pentru a o acoperi); a potrivi, a aranja. 8. *tr.* A înfige (într-un corp ascuțit). 9. *refl.* și *intr.* (reg., fam.) A se îndrepta spre o țintă; a se duce (mânat de o dorință). 10. *intr.* (fig.) A tinde spre... *//*A prevesti o anumită stare. *~ a rău.* 11. *refl.* (pop.) A se feri din cale, a se da la o parte; a se retrage. /(tr.) *A-și ~ mâna de deasupra cuiva* = a înceta să mai ocrotească pe cineva. 12. *tr.* (fig.) A îndura, a suporta, a pătimi. */A ~ o spaimă* = a se speria foarte tare. *//*A suporta consecințele unui fapt reprobabil; a ispăși. B. 1. *tr.* (fig.) A lua, a scoate; a extrage; a smulge. */A ~ învățăminte din* (sau *de pe urma*) = a învăța dintr-o experiență. *A ~ foloase din* (sau *de pe urma*)... = a obține, a avea un avantaj de pe urma... *A ~ un profit* = a profita. 2. *tr.* A inspira, a respira; a inhala. */A ~ sufletul* (sau *răsuflarea*) = a se odihni după un efort; a respira greu din cauza oboselii, a bătrâneții etc. (intr.) *A ~ să moară* = a fi în agonie, a-și trăi ultimele clipe. *//*A fuma, a priza. 3. *intr.* (despre sobe) A avea un tiraj bun. 4. *tr.* A înghiți, a sorbi; a bea. /(absol.) *A ~ la măsea* (sau *la mustață*) = a fi bețiv. 5. *intr.* (fig.) *A ~ cu urechea* = a asculta pe furiș pentru a prinde zgomote ușoare sau vorbe șoptite. *A ~ cu ochiul* (sau *cu coada ochiului*) = a privi în fugă, pentru a nu fi observat. C. *tr.* A desena, a marca, a trasa o linie, un contur. */(A fi) tras cu sfoara* = (a fi) drept, aliniat. (intr.) *A ~* (peste ceva) *cu condeiul* (sau *cu buretele*) = a anula; a șterge; a uita, a face uitat. D. 1. *tr.* A bate, a plesni. 2. *intr.* A descărca o armă spre țintă. 3. *tr.* A face un masaj. *//*A frecționa. 4. *tr.* (fam.) A face ceva cu multă energie, cu pasiune. */A ~ un* (*pui de*) *somn* (sau *la aghioase*) = a dormi adânc. *A ~ un chef* = a chefui strașnic. (într) *A ~ cu gura* = a spune ceva cu furie. *A ~ un cântec* = a cânta cu pasiune. *A ~ un dans, o horă* = a dansa cu pa-siune. *A ~ în piept* = a minți. 5. *tr.* (în expresii referitoare la diferite acțiuni care presupun efort fizic) *A ~ la rindea* = a rindelui. *A ~ la tipar* = a tipări. *A ~ la xerox* = a reproduce la xerox. *A ~ în poză* = a fotografia. *A ~ cu coasa* = a cosi. *A ~ la rame* (sau *la, din lopată*) = a vâsli. *A ~* (*o țesătură*) *la piuă* = a supune o țesătură unei operații mecanice la piuă pentru a o face mai deasă. *A ~ la șapirograf* = a șapiro-grafia. *A ~ pe piatră* (sau *pe amnar, pe curea*) = a ascuți. *A ~ pe calapod* = a întinde pe calapod. (intr.) *A ~ cu acul* = a coase, a broda. *//*A trece prin... *~ firele prin spată. /Tras* (*ca*) *prin inel*, se spune despre o persoană cu trupul subțire, mlădios. *A ~ banul* (sau *gologanul*) *prin barbă* = a freca de barbă un ban câștigat (în credința că acest gest va atrage un câștig bun). 6. *tr.* (tehn.) A întinde și a subția un material ductil, trecându-l printr-o filieră. *//*(refl.) *A se ~ la față* (sau *la obraji, la chip*) = a slăbi, a avea figura obosită, palidă. E. 1. *intr.* (despre vânt) A bate, a sufla. 2.

tr. (şi impers., subînţelegându-se ca subiect aerul rece, curentul etc.) A învălui pe cineva, provocându-i o senzaţie neplăcută de răcoare (urmată adesea de îmbolnăvire). F. *refl.* 1. A fi din neamul..., a descinde din... 2. A fi originar din... 3. A proveni; a fi provocat (de...). *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trag, *imperf. 3 sg.* trăgea; *perf. s. 1 sg.* trăsei, *1 pl.* traserăm; *part.* tras.

tragedian,-ă (-di-an) Actor de tragedie. *s.m., pl.* tragedieni; *s.f., g.-d. art.* tragedienei, *pl.* tragediene.

tragedie 1. Specie a genului dramatic, cu personaje angajate în conflicte puternice şi cu deznodământ nefericit. 2. (fig.) Întâmplare zguduitoare, nenorocire mare. */A face (o)* ~ *(din orice)* = a exagera latura negativă a unei întâmplări. *s.f., art.* tragedia, *g.-d. art.* tragediei, *pl.* tragedii, *art.* tragediile.

tragere 1. Acţiunea de a (se) trage. 2. (pop.) Atracţie, înclinare, îndemn. */~ de inimă* = entuziasm, râvnă, zel, ardoare. 3. Alegere, extragere. */~ la sorţi* = hotărâre prin sorţi a unui câştig, a unei împărţeli; extragere. 4. Prelucrare prin întindere şi subţiere a unui material ductil (în sârmă, în bare etc.). 5. Descărcare a unei arme spre ţintă; împuşcare; tir. */~ la ţintă* = atingere a unei ţinte cu un proiectil. *Unghi de* ~ = unghi pe care îl formează axa ţevii unei arme de foc cu proiecţia ei pe suprafaţa orizontală a terenului, când obiectivul asupra căruia se trage este în acelaşi plan orizontal cu gura ţevii. *s.f., g.-d. art.* tragerii, *pl.* trageri.

tragic[1] Categorie estetică exprimând un conflict în care pier, în împrejurări vitrege, persoane purtătoare ale unor înalte valori umane. *s.n.*

tragic[2] Autor de tragedii. *s.m., pl.* tragici.

tragic[3]**,-ă** 1. Cu caracter de tragedie, care aparţine sau se referă la tragedie. 2. (fig.) Zguduitor, nenorocit, jalnic. /(s.) *A lua în* ~ = a acorda unei întâmplări (neplăcute) o gravitate exagerată. *adj., pl.* tragici,-ce.

tragicomedie 1. Specie a genului dramatic în care elementele tragice şi cele comice se îmbină într-un subiect patetic, cu final fericit. 2. (fig.) Situaţie, întâmplare în care tragicul şi comicul se amestecă. *s.f., art.* tragicomedia, *g.-d. art.* tragicomediei, *pl.* tragicomedii, *art.* tragicomediile.

tragicomic,-ă 1. Referitor la tragicomedie, care aparţine tragicomediei (1). 2. (fig.) Care reprezintă un amestec de elemente tragice şi comice. *adj., pl.* tragicomici,-ce.

tragism Caracter tragic, grav; atitudine, situaţie tragică. *s.n.*

traheal,-ă (-he-al) Referitor la trahee; traheean. *adj., pl.* traheali,-e.

trahee 1. Segment fibros şi cartilaginos al căilor respiratorii, la oameni şi la animale, situat între laringe şi bronhii. 2. Fiecare dintre tubuleţele deschise la exterior şi ramificate în corpul insectelor, păianjenilor şi miriapodelor, care formează aparatul respirator al acestora. 3. Fiecare vas capilar prin care circulă seva brută în interiorul plantelor superioare. *s.f., art.* trahea, *g.-d. art.* traheii, *pl.* trahei, *art.* traheile.

traheean,-ă (-he-ean) (rar) Traheal. *adj., pl.* traheeni,-e.

traheidă (bot.) Vas lemnos (unicelular), îngust şi uşor alungit, prin care circulă seva brută. *s.f., g.-d. art.* traheidei, *pl.* traheide.

traheită Inflamaţie a mucoasei traheale. *s.f., g.-d. art.* traheitei, *pl.* traheite.

traheobacterioză (-ri-o-) Boală a plantelor provocată de unele bacterii, care împiedică deplasarea sevei. *s.f., g.-d. art.* traheobacteriozei.

traheobronşită (-he-o-) Afecţiune a căilor respiratorii, care cuprinde traheea şi bronhiile. *s.f., g.-d. art.* traheobronşitei, *pl.* traheobronşite.

traheomicoză (-he-o-) (bot.) Boală infecţioasă şi contagioasă a plantelor, cauzată de anumite ciuperci care provoacă uscarea. *s.f., g.-d. art.* traheomicozei, *pl.* traheomicoze.

traheoscopie (-he-o-) Examen radiologic al traheii (1). *s.f., art.* traheoscopia, *g.-d. art.* traheoscopiei, *pl.* traheoscopii, *art.* traheoscopiile.

traheotomie (-he-o-) Intervenţie chirurgicală care constă în incizia traheii şi în introducerea unei canule pentru a restabili respiraţia unui bolnav cu simptome grave de sufocare. *s.f., art.* traheotomia, *g.-d. art.* traheotomiei, *pl.* traheotomii, *art.* traheotomiile.

trahit Rocă vulcanică de culoare cenuşie, utilizată ca piatră de construcţie. *s.n., pl.* trahite.

trahom (med.) Conjunctivită granuloasă provocată de un virus. [*var.* trahomă *s.f.*] *s.n., pl.* trahoame.

trahomă v. **trahom.**

trai 1. Viaţă, existenţă. */A nu mai avea* ~ sau *a nu mai fi de* ~ = a nu mai putea trăi din cauza cuiva sau a ceva; a nu mai putea îndura ceva. *Mod de* ~ = ansamblul condiţiilor materiale şi spirituale specifice vieţii unei persoane, unui grup social, unei societăţi. 2. Viaţă bună, îmbelşugată; petrecere, desfătare. 3. Convieţuire. *s.n.*

traiect Distanţă de parcurs între două puncte determinate; traseu, parcurs; traiectorie. *s.n., pl.* traiecte.

traiectorie (-ri-e) 1. Drum parcurs în spaţiu de un corp în mişcare; linie curbă descrisă de un punct material. 2. Reprezentarea grafică a acestui traseu. *s.f., art.* traiectoria, *g.-d. art.* traiectoriei, *pl.* traiectorii, *art.* traiectoriile.

trailă Pod plutitor care înaintează de-a lungul unui cablu sau al unei frânghii, fiind tras de o navă sau de forţa curentului de pe un mal al unei ape curgătoare pe celălalt. *s.f., g.-d. art.* trailei, *pl.* traile.

trailer Remorcă folosită pentru transportul pieselor grele. *s.n., pl.* trailere.

trainâ Parâmă ale cărei capete sunt fixate pe două corpuri plutitoare şi care este târâtă pe fundul apei pentru a agăţa un corp scufundat sau pentru a-i determina poziţia. *s.f., g.-d. art.* trainei, *pl.* traine.

trainic,-ă Care durează mult; solid, durabil, rezistent. *adj., pl.* trainici,-ce.

training (treining) (angl., sport) Antrenament. //Instruire. *s.n., art.* trainingul.

traista-ciobanului Plantă erbacee din familia cruciferelor cu frunze lungi, crestate, cu flori mici şi albe şi cu fructe triunghiulare, utilizată ca plantă medicinală. *s.f. art., g.-d. art.* traistei-ciobanului.

traistă 1. Sac mic din pânză sau din lână, prevăzut cu o baieră pentru a fi agăţat pe umeri, în care se transportă sau se păstrează (mai ales) mâncare; straiţă. */Cu ~a în băţ*, se spune despre cineva care nu are locuinţă stabilă sau care este foarte sărac. *A-i bate* (cuiva) *vântul în* ~ = a fi foarte sărac. ~ *goală* (sau *uşoară*) = sărăcie. *A-i mânca* (cuiva) *câinii din* ~ = a fi prostănac. *A prinde* (pe cineva) *cu raţa în* ~ = a prinde (pe vinovat) asupra faptului. //Sac mic de pânză deasă din care li se dă cailor ovăz. 2. Conţinutul unei traiste (1). *s.f., g.-d. art.* traistei, *pl.* traiste.

tralala Cuvânt care imită o melodie vocală sau înlocuieşte cuvintele necunoscute ale unei melodii. /(adj.) *A fi cam* ~ = a fi cam zăpăcit, cam nebun. *interj.*

tramă 1. Bătătura unei ţesături. 2. Subiectul, intriga unei opere literare. 3. (livr.) Urzeală, intrigă, complot. *s.f., g.-d. art.* tramei, *pl.* trame.

trambala *tr.* şi *refl.* (fam.) A (se) muta, a (se) duce, a (se) deplasa de colo până colo (fără rost). *vb. I, ind. prez. 3* trambalează.

trambalare (fam.) Acţiunea de a (se) trambala. *s.f., g.-d. art.* trambalării, *pl.* trambalări.

trambulină 1. (la natație) Platformă flexibilă situată la o anumită înălţime, de pe care se execută sărituri în apă. 2. (la schi) Plan înclinat pe care sportivii îşi iau elan pen-

tru a executa sărituri cu schiurile. 3. (la gimnastică) Mică platformă de lemn înclinată, care servește la executarea unor sărituri. *A servi* (cuiva) *ca ~* = a ajuta (pe cineva) să parvină (în viața socială, politică etc.). *s.f., g.-d. art.* trambulinei, *pl.* trambuline.

tramcar Vehicul tras de cai, folosit odinioară în orașe pentru transportul în comun. *s.n., pl.* tramcare.

traminer Soi de viță-de-vie originar din Germania, cu struguri cilindrici, de culoare roz; vin de calitate superioară obținut din strugurii acestui soi. *s.n.*

trampă 1. (reg.) Schimb în natură, troc. 2. (fam.) Aranjament, afacere (prin intermediar). */A-i face* (cuiva) *~a* = a mijloci cuiva o afacere, o întâlnire. [*var.* treampă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* trampei, *pl.* trampe.

tramvai Mijloc urban de transport în comun, format din vagoane care rulează pe șine. *s.n., pl.* tramvaie.

tramvaist Lucrător la tramvaie; (spec.) manipulant. *s.m., pl.* tramvaiști.

tranc/tranca(-tranca) Cuvânt care imită zgomotul produs de lovitură sau de o cădere puternică și bruscă. *interj.*

tranca v. **tranc.**

tranca-fleanca (fam.) Vorbărie goală, inutilă. //Epitet atribuit unei persoane care flecărește. *interj.*

tranchet Bară de lemn care, la acostare, împiedică sau amortizează lovirea unei nave de alta sau de chei. *s.n., pl.* tranchete.

tranchilizant[1] Medicament care produce o stare de calm. *s.n., pl.* tranchilizante.

tranchilizant[2]**,-ă** Care calmează, care diminuează tensiunea psihică sau agitația. *adj., pl.* tranchilizanți,-te.

trandadă (reg.) Prostovol. *s.f., art.* trandadăua, *g.-d. art.* trandadălei, *pl.* trandadăle, *art.* trandadălele.

trandafir 1. Nume dat unor specii de plante perene sau de arbuști ornamentali din familia rozaceelor, cu flori divers colorate și plăcut mirositoare, folosite în industria parfumurilor. */~ sălbatic* = măceș. *~-galben* = teișor. 2. *Lemn de ~* = lemnul unor arbori din America de Sud, din care se fac mobile de lux. 3. Cârnat din carne de porc, tăiată mare și bine condimentată. *s.m., pl.* trandafiri.

trandafir-de-mare (zool.) Actinie. *s.m., pl.* trandafiri-de-mare.

trandafir-de-munte (bot.) Smirdar. *s.m., pl.* trandafiri-de-munte.

trandafiraș Diminutiv al lui trandafir (1); trandafirel, trandafiruț. *s.m., pl.* trandafirași.

trandafirel (pop.) Trandafiraș. *s.m., pl.* trandafirei.

trandafiriu[1] Culoarea roz. *s.n., art.* trandafiriul.

trandafiriu[2]**,-ie** 1. De culoare roz (ca floarea unor trandafiri). 2. (fig.) Cu perspective favorabile; luminos, senin, optimist. *Viitor ~. adj., pl.* trandafirii.

trandafiruț (pop.) Trandafiraș. *s.m., pl.* trandafiruți.

trans- Element de compunere care înseamnă „peste", „dincolo (de)".

transafrican,-ă Care traversează Africa. *Șosea ~. adj., pl.* transafricani,-e.

transalpin,-ă Situat dincolo de Munții Alpi. *adj., pl.* transalpini,-e.

transamazonian,-ă Care traversează Amazonia. *Expediție ~. adj., pl.* transamazonieni,-e.

transaminare Reacție chimică în cadrul metabolismului, constând în transferul reversibil al grupului amino către diverși aminoacizi. *s.f., g.-d. art.* transaminării.

transarabic,-ă Care traversează peninsula Arabică. *adj., pl.* transarabici,-ce.

transatlantic[1] Navă mare de pasageri care traversează Oceanul Atlantic, unind Europa cu America. *s.n., pl.* transatlantice.

transatlantic[2]**,-ă** Care traversează Oceanul Atlantic. *Cursă ~. adj., pl.* transatlantici,-ce.

transă 1. Stare psihică specială în care se află o persoană aflată sub hipnoză, deosebită de cea de veghe sau de cea de somn și caracterizată prin pierderea voinței la acțiunea unor sugestii. 2. (fam.) Visare cu ochii deschiși. *s.f., g.-d. art.* transei, *pl.* transe.

transborda 1.*tr.* A transporta mărfurile sau oamenii dintr-un tren în altul sau de pe o navă pe alta. 2. *tr.* A trece, cu ajutorul unui transbordor (1), vagoanele sau locomotiva unui tren de pe o linie pe alta, când cele două linii nu au legătură directă. 3. *intr.* A schimba trenul sau alt vehicul când circulația este întreruptă într-un anumit loc. *vb. I, ind. prez. 3* transbordează.

transbordare Acțiunea de a transborda. *s.f., g.-d. art.* transbordării, *pl.* transbordări.

transbordor 1. Platformă mobilă cu ajutorul căreia se mută vagoanele sau locomotivele de pe o linie pe alta (când liniile nu sunt în legătură). 2. Navă utilizată pentru transbordarea călătorilor sau a mărfurilor. *s.n., pl.* transbordoare.

transcalculare Calculul coordonatelor rectangulare ale unor puncte de pe teren, trecând de la un sistem de coordonate la altul. *s.f., g.-d. art.* transcalculării.

transcarpatic,-ă Situat peste Carpați, care se află dincolo de munții Carpați (în raport cu Muntenia și Moldova); transcarpatin. *adj., pl.* transcarpatici,-ce.

transcarpatin,-ă (rar) Transcarpatic. *adj., pl.* transcarpatini,-e.

transcaucazian,-ă (-ca-u-, -zi-an) 1. Care locuiește sau se află la sud de munții Caucaz. 2. Care străbate Caucazul. *adj., pl.* transcaucazieni,-e.

transceiver (transsivăr) (angl.) Aparat de emisie-recepție folosit de radioamatori. *s.n.*

transcende *tr.* 1. (livr.) A trece dincolo de..., a păși peste..., a se ridica deasupra a ceva. 2. (fil.) A depăși limita cunoașterii perceptibile, experimentale. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* transcend.

transcendent,-ă 1. (fil.) Care depășește orice domeniu dat; care presupune un principiu exterior și superior oricărei clase de obiecte. 2. (la Kant) Care se află dincolo de orice experiență posibilă, care întrece limitele realității, care este inaccesibil cunoașterii bazate pe experiență. //Care este mai presus de inteligența obișnuită, de lucruri individuale, de umanitate. 3. (mat.) Care folosește calculul diferențial și integral. //(despre numere) Care nu poate fi rădăcina unui polinom cu coeficienți raționali. *adj., pl.* transcendenți,-te.

transcendental,-ă 1. (în filosofia lui Kant) Care premerge experiența și o condiționează; care se referă la formele apriorice ale cunoașterii. 2. Care este deasupra lumii reale. *adj., pl.* transcendentali,-e.

transcendentalism 1. Doctrină filosofică idealistă fundamentată de Kant, care consideră că formele apriorice ale conștiinței preced experiența și sunt baza existenței. 2. Doctrină filosofică americană caracterizată prin misticism panteist și spirit umanitar. *s.n.*

transcendentalist,-ă (rar) (Adept) al transcendentalismului *adj., s.m.* și *f., pl.* transcendentaliști,-ste.

transcendentalitate (rar) Caracter transcendental. *s.f., g.-d. art.* transcendentalității.

transcendentaliza *tr.* (rar) A da un caracter transcendental. *vb. I, ind. prez. 3* transcendentalizează.

transcendență Calitatea de a fi transcendent (1); capacitatea gândirii de a elabora principii transcendentale. *s.f., g.-d. art.* transcendenței.

transcendere (livr.) Acțiunea de a transcende. *s.f., g.-d. art.* transcenderii, *pl.* transcenderi.

transcontainer Container de mare capacitate folosit la transportul internațional de mărfuri. *s.n., pl.* transcontainere.

transcontainerizá *tr.* A transporta cu transcontainerul. *vb. I, ind. prez. 3* trancontainerizează.
transcontainerizare Acțiunea de a transcontaineriza. *s.f., g.-d. art.* transcontainerizării, *pl.* transcontainerizări.
transcríe *tr* 1. A scrie un text din nou, fără modificări; a face o copie scrisă; a copia. 2. (jur.) A înscrie, a înregistra un act, o convenție etc. într-un registru special. 3. A transpune un text de pe o bandă de magnetofon, dintr-un alfabet în altul etc. 4. A nota în scris (cu semne speciale) elementele unui grai, ale unui dialect etc. 5. A prelucra o bucată muzicală scrisă pentru un anumit instrument sau pentru o anumită voce, pentru a fi cântată la alt instrument sau de altă voce. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* transcriu, *2 sg.* transcrii, *1 pl.* transcriem, *2 pl.* transcrieți; *conj. prez. 3* să transcrie; *imper. 2 sg.* transcrie, *2 pl.* transcrieți; *ger.* transcriind; *part.* transcris.
transcriére Acțiunea de a transcrie. *I~ fonetică* = notare a pronunțării unei limbi, a unui dialect etc. cu ajutorul unui alfabet fonetic. *s.f., g.-d. art.* transcrierii, *pl.* transcrieri.
transcriitór,-oáre (rar) Persoană care transcrie un text literar, o bucată muzicală etc. *s.m., pl.* transcriitori; *s.f., g.-d. art.* transcriitoarei, *pl.* transcriitoare.
transcripție (-ți-e) 1. Faptul de a transcrie. 2. (concr.) Copie. *s.f., art.* transcripția, *g.-d. art.* transcripției, *pl.* transcripții, *art.* transcripțiile.
transcripțiúne (-ți-u-) (jur.) Copiere a unui act juridic într-un registru public special. *s.f., g.-d. art.* transcripțiunii, *pl.* transcripțiuni.
transcristalizáre Întrepătrundere a cristalelor în timpul solidificării unui metal sau a unui aliaj. *s.f., g.-d. art.* transcristalizării, *pl.* transcristalizări.
transdanubián,-ă (-bi-an) Care se află sau locuiește dincolo de Dunăre. *adj., pl.* transdanubieni,-e.
transductór (tehn.) Dispozitiv care transformă o formă de energie în alta. *s.n., pl.* transductoare.
transépt Naos transversal perpendicular pe naosul principal al unei biserici, alcătuind împreună un plan în formă de cruce. *s.n., pl.* transepturi.
transeuropeán,-ă Care străbate Europa. *Magistrală ~. adj., pl.* transeuropeni,-e.
transfăgărășean Șosea care traversează munții Făgărașului. *s.n.*
transfér Faptul de a (se) transfera. *s.n., pl.* transferuri.
transferá 1. *tr.* și *refl.* A (se) muta cu serviciul de la o unitate la alta, fără desfacerea contractului de muncă. 2. *tr.* și *refl.* A (se) muta la altă echipă, la alt club sportiv. 3. *tr.* A transmite (un act, un drept etc.) de la o persoană la alta. 4. *tr.* A face un schimb, o trecere de energie, de căldură etc. de la un sistem la altul. *vb. I, ind. prez. 3* transferă.
transferábil,-ă Care poate fi transferat. *adj., pl.* transferabili,-e.
transferáre Acțiunea de a (se) transfera. *s.f., g.-d. art.* transferării, *pl.* transferări.
transfigurá 1. *tr.* și *refl.* A(-și) schimba înfățișarea, starea de spirit, forma, conținutul etc. (în mod esențial); (p. ext.) a (se) transforma. 2. *tr.* A da alt aspect unui lucru; (p. ext.) a denatura. *vb. I, ind. prez. 3* transfigurează.
transfigurare 1. Faptul de a (se) transfigura; modul cum arată ceea ce s-a transfigurat; transfigurație. 2. Proces artistic de prezentare a realității prin viziunea autorului. *s.f., g.-d. art.* transfigurării, *pl.* transfigurări.
transfigurație (-ți-e) (înv.) Transfigurare. *s.f., art.* transfigurația, *g.-d. art.* transfigurației, *pl.* transfigurații, *art.* transfigurațiile.
transfilaj (mar.) Legătură cu care se prind unele vele pe vergea. *s.n., pl.* transfilaje.
transfoca *tr.* A filma cu transfocatorul. *vb. I, ind. prez. 3* transfochează.
transfocatór Obiectiv cu distanță focală variabilă continuu, care conferă obiectului filmat impresia de apropiere sau de depărtare. *s.n., pl.* transfocatoare.
transformá 1. *tr.* și *refl.* A da sau a căpăta alt aspect, altă formă; a(-și) schimba înfățișarea, forma, felul de a fi. 2. *tr.* (mat.) A construi un echivalent al unei figuri geometrice sau al unei valori, schimbând anumite elemente și păstrând altele, după anumite formule. 3. *tr.* (fiz.) A schimba în cantități echivalente o formă de energie în altă formă de energie. 4. *intr* (la unele jocuri sportive) A obține puncte în favoarea echipei sale prin reușita unei lovituri (de pedeapsă). *vb. I, ind. prez. 3* transformă.
transformábil,-ă Care poate fi transformat. *adj., pl.* transformabili,-e.
transformabilitáte (rar) Însușire a unui obiect de a putea fi transformat. *s.f., g.-d. art.* transformabilității.
transformáre Acțiunea de a (se) transforma; transformație. *s.f., g.-d. art.* transformării, *pl.* transformări.
transformatór[1] Aparat, instalație cu ajutorul căreia energia, tensiunea etc. unui sistem tehnic sau fizic se transformă în energia, tensiunea etc. altui sistem, cu modificarea adecvată a anumitor mărimi de stare. *s.n., pl.* transformatoare.
transformatór[2]**,-oáre** Care transformă, preface, preschimbă; înnoitor. *adj., pl.* transformatori,-oare.
transformáție (-ți-e) (înv.) Transformare. [*var.* (înv.) transformațiune *s.f.*] *s.f., art.* transformația, *g.-d. art.* transformației, *pl.* transformații.
transformațional,-ă (-ți-o-) (lingv.) *Gramatică ~* = gramatică ce își propune găsirea unui număr limitat de structuri de adâncime, care, prin transformări succesive să permită obținerea tuturor construcțiilor corecte, posibile într-o limbă. *adj., pl.* transformaționali,-e.
transformaționalism (-ți-o-) (lingv.) Curent lingvistic care susține gramatica transformațională. *s.n.*
transformațiúne v. **transformație.**
transformism (biol.) Concepție care susține transformarea continuă a speciilor de plante și de animale; evoluționism. *s.n.*
transformíst,-ă (Adept) al transformismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* transformiști,-ste.
transfrontalier,-ă (-li-er) Realizat pe deasupra frontierelor. *adj., pl.* transfrontalieri,-e.
transfúg,-ă 1. Militar care trădează fugind la inamic. 2. (p. ext.) Persoană care își părăsește în mod ilegal țara, partidul etc. *s.m., pl.* transfugi; *s.f., g.-d. art.* transfugei, *pl.* transfuge.
transfuzá *tr.* (rar) A face o transfuzie. *vb. I, ind. prez. 3* transfuzează.
transfúzie (-zi-e) Introducere a unei cantități de sânge sau de plasmă sangvină în venele unui bolnav sau ale unui accidentat. *s.f., art.* transfuzia, *g.-d. art.* transfuziei, *pl.* transfuzii, *art.* transfuziile.
transgresá *tr.* (livr.) A face să treacă dincolo de o limită; a încălca o lege, un regulament etc. *vb. I, ind. prez. 3* transgresează.
transgresáre (livr.) Acțiunea de a transgresa. *s.f., g.-d. art.* transgresării, *pl.* transgresări.
transgrésie v. **transgresiune.**
transgresiúne (-si-u-) (geol.) Proces de înaintare a apelor marine spre uscat, pe suprafețe mari, ca efect al mișcării de coborâre a scoarței terestre. [*var.* transgresie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* transgresiunii, *pl.* transgresiuni.
transgresív,-ă Care transgresează. *adj., pl.* transgresivi,-e.
transhumánt,-ă 1. Care practică tranhumanța. 2. (despre animale) Care este mutat, în funcție de anotimp, de la șes, la munte. *adj., pl.* transhumanți,-te.
transhumánță Deplasare periodică a păstorilor cu turmele de oi, primăvara, de la șes la munte și toamna de

la munte la şes pentru asigurarea hranei necesare. *s.f., g.-d. art.* transhumanţei, *pl.* transhumanţe.
transigent,-ă (livr.) Care cedează uşor; conciliant, împăciuitor. *adj., pl.* transigenţi,-te.
transigenţă (livr.) Capacitate de a ceda uşor; cedare. *s.f., g.-d. art.* transigenţei.
transiluminare (med.) Examen medical realizat prin luminarea în transparenţă, cu ajutorul unor lămpi electrice, într-o cameră obscură, a anumitor părţi ale corpului. *s.f., g.-d. art.* transiluminării.
transilvan,-ă Transilvănean. *adj., pl.* transilvani,-e.
transilvănean,-ă (Locuitor) din Transilvania; ardelean. *adj., s.m., pl.* transilvăneni,-e.
transilvăneancă Locuitoare din Transilvania; ardeleancă. *s.f., g.-d. art.* transilvăncencei, *pl.* transilvănence.
transla *tr.* (rar) 1. A traduce (1). 2. A realiza o translaţie. *vb. I, ind. prez. 3* translează.
translare Acţiunea de a transla; translaţie. *s.f., g.-d. art.* translării, *pl.* translări.
translata 1. A transla (1). 2. (inform.) A transforma un limbaj de programare într-un limbaj-maşină. *vb. I, ind. prez. 3* translatează.
translativ,-ă (despre un act juridic) Prin care se transferă un drept. *adj., pl.* translativi,-e.
translator[1] (tehn.) Transformator electric instalat pe liniile de telecomunicaţii (interurbane). *s.n., pl.* translatoare.
translator[2],-oare Traducător oficial al unui for diplomatic, administrativ, judecătoresc etc.; interpret. *s.m., pl.* translatori; *s.f., g.-d. art.* translatoarei, *pl.* translatoare.
translaţie (-ţi-e) Deplasare a unui corp, a unei figuri astfel încât toate punctele acesteia să parcurgă distanţe egale, cu viteze egale, de-a lungul unor drepte paralele. //(p. gener., rar) Deplasare. [*var.* (înv.) translaţiune *s.f.*] *s.f., art.* translaţia, *g.-d. art.* translaţiei, *pl.* translaţii, *art.* translaţiile.
translaţiune v. **translaţie.**
translitera *tr.* A face transliteraţia unui text. *vb. I, ind. prez. 3* translitrează.
transliterare Acţiunea de a translitera. *s.f., g.-d. art.* translitrării, *pl.* translitrări.
transliteraţie (-ţi-e) Transpunere a unui text dintr-un alfabet în altul, redându-se literele prin echivalentul lor din alfabetul în care se transpune, fără a se ţine seama de eventualele deosebiri fonetice dintre semnele celor două alfabete. *s.f., art.* transliteraţia, *g.-d. art.* transliteraţiei, *pl.* transliteraţii, *art.* transliteraţiile.
transloca *tr.* (livr.) A muta (1). *vb. I, ind. prez. 3* translochează.
translocare (livr.) Acţiunea de a transloca; translocaţie, mutare. *s.f., g.-d. art.* translocării, *pl.* translocări.
translocaţie (-ţi-e) 1.Mutare dintr-un loc în altul. 2. (biol.) Mutaţie cromozomică constând în ataşarea unui fragment de la un cromozom la altul. *s.f., art.* translocaţia, *g.-d. art.* translocaţiei, *pl.* translocaţii, *art.* translocaţiile.
translucid,-ă (despre corpuri, medii) Care este parţial transparent lăsând să treacă lumina, fără a permite însă vederea clară a obiectelor din partea opusă. *adj., pl.* translucizi,-de.
translucidităţe Proprietate a unor corpuri sau medii de a fi translucide. *s.f., g.-d. art.* translucidităţii.
transmarin,-ă (rar) Care se află dincolo de mare; de peste mare. *adj., pl.* transmarini,-e.
transmediteranean,-ă (-ne-an) Care traversează Mediterana. *adj., pl.* transmediteraneeni,-e.
transmigraţie (-ţi-e) Concepţie religioasă care consideră că, după moartea unei persoane, sufletul acesteia trece în alt corp; metempsihoză. *s.f., art.* transmigraţia, *g.-d. art.* transmigraţiei, *pl.* transmigraţii, *art.* transmigraţiile.
transmisibil,-ă Care poate fi transmis. *adj., pl.* transmisibili,-e.
transmisibilităţe Însuşirea de a fi transmisibil. *s.f., g.-d. art.* transmisibilităţii.
transmisie/transmisiune (-si-e)/(-si-u-) 1. Transmitere, trecere a energiei, a radiaţiilor, a undelor de la un punct la altul al spaţiului, fără deplasarea surselor acestora. 2. Emisiune radiofonică. 3. Ansamblu de mecanisme care transmit mişcarea de la un organ de maşină la altul. *s.f., art.* transmisia/transmisiunea, *g.-d. art.* transmisiei/transmisiunii, *pl.* transmisii/transmisiuni, *art.* transmisiile/transmisiunile.
transmisionist (-si-o-) Militar din trupele de transmisiuni. *s.m., pl.* transmisionişti.
transmisiune[1] v. **transmisie.**
transmisiune[2] (-si-u-) 1. (mil.) *Trupe de ~i* = trupe specializate în executarea şi asigurarea legăturilor prin radio, telefon etc. 2. (jur.) Trecere a unui bun sau a unui drept de la o persoană la alta. *s.f., g.-d. art.* transmisiunii, *pl.* transmisiuni.
transmite *tr.* 1. A comunica, a trimite ceva prin intermediul unei persoane, al unei scrisori etc. //A aduce la cunoştinţă cuiva ceva. 2. A comunica ceva cu ajutorul unui post emiţător de radio, de televiziune, de telegraf; a emite. 3. A face să ajungă la altul; a trece de la o generaţie la alta, de la o epocă la alta. 4. (jur.) A transfera un lucru, un drept, de la o persoană la alta. 5. A realiza o deplasare de energie, de radiaţii, de unde etc. *//refl.* (despre unde, energie, radiaţii) A trece, a se propaga dintr-un loc în altul. 6. A comunica o mişcare de la un organ de maşină la altul. 7. A face să treacă o boală, un virus etc. de la un organism la altul. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* transmit, *1 pl.* transmitem; *conj. prez. 3* să transmită; *ger.* transmiţând; *part.* transmis. .
transmitere Acţiunea de a (se) transmite. *s.f., g.-d. art.* transmiterii, *pl.* transmiteri.
transmiţător[1] Aparat care transmite semnale telegrafice sau radiofonice. *s.n., pl.* transmiţătoare.
transmiţător[2],-oare Care transmite. *adj., pl.* transmiţători,-oare.
transmodulaţie (-ţi-e) (fiz.) Deformare a unui semnal radioelectric din cauza suprapunerii altui semnal. *s.f. art.* transmodulaţia, *g.-d. art.* transmodulaţiei, *pl.* transmodulaţii, *art.* transmodulaţiile.
transmontan,-ă Care este (de) dincolo de munţi. *adj., pl.* transmontani,-e.
transmuta *tr.* A supune unei transmutaţii chimice. //(p. gener.) A schimba natura, aspectul; a tranforma. *vb. I, ind. prez. 3* transmută.
transmutabil,-ă (livr.) Care poate fi transmutat. *adj., pl.* transmutabili,-e.
transmutare Acţiunea de a transmuta. *s.f., g.-d. art.* transmutării, *pl.* transmutări.
transmutaţie (-ţi-e) 1. Transformare a unui element chimic în altul printr-o nouă grupare a elementelor constitutive în atomi, obţinută prin dezintegrare radioactivă naturală sau prin reacţii nucleare. //(p. gener.) Transformare, schimbare. 2. *~ genetică* = modificare în ordinea liniară a genelor. *s.f., art.* transmutaţia, *g.-d. art.* transmutaţiei, *pl.* transmutaţii, *art.* transmutaţiile.
transnaţional,-ă (-ţi-o-) Care depăşeşte graniţele naţionale. *adj., pl.* transnaţionali,-e.
transoceanic[1] Navă comercială de mare tonaj care efectuează transporturi peste ocean. *s.n., pl.* transoceanice.
transoceanic[2],-ă Care este (de) dincolo de ocean, de peste ocean; care se face între mai multe oceane. *adj., pl.* transoceanici,-ce.
transparent[1] Foaie de hârtie cu linii paralele, orizontale care se pune sub foaia de scris pentru a putea scrie drept. *s.n., pl.* transparente.

transparent²,-ă 1. Prin care se vede clar; care lasă să se vadă clar conturul şi detaliile obiectelor aflate pe partea opusă; străveziu. 2. (fig.) Subţire, diafan, delicat, firav. 3. (fig.) Care poate fi uşor înţeles; limpede. *adj., pl.* transparenţi,-te.
transparenţă (şi fig.) Însuşirea de a fi transparent. *s.f., g.-d. art.* transparenţei, *pl.* transparenţe.
transpărea *intr.* (rar) A se întrezări, a se ghici. *vb. II, ind. prez. 3 sg.* transpare; *conj. prez. 3* să transpară.
transperant Jaluzea, stor. *s.n., pl.* transperante.
transpira *intr.* 1. A secreta şi a elimina sudoare prin porii pielii; a năduşi, a asuda. 2. (despre plante) A elimina apă sub formă de vapori. 3. (fig., fam., despre o informaţie ţinută secret) A se afla, a se face cunoscut, auzit; a reieşi. *vb. I, ind. prez. 3* transpiră.
transpirare Acţiunea de a transpira; transpiraţie. *s.f., g.-d. art.* transpirării.
transpirat Faptul de a transpira. *s.n.*
transpiraţie (-ţi-e) 1. Faptul de a transpira; transpirare. 2. (concr.) Secreţie eliminată prin porii pielii; sudoare. 3. Vapori de apă eliminaţi de plante. *s.f., art.* transpiraţia, *g.-d. art.* transpiraţiei, *pl.* transpiraţii, *art.* transpiraţiile.
transplant (med.) 1. Organ, ţesut etc. care înlocuieşte, în urma unei intervenţii chirurgicale, un organ sau un ţesut bolnav. 2. Transplantare. 3. Trecere dintr-un domeniu în altul. ~ *de inteligenţă. s.n., pl.* transplanturi.
transplanta *tr.* 1. A scoate o plantă dintr-un loc pentru a o planta în alt loc; a răsădi. //A face să se aclimatizeze o plantă sau un animal în altă regiune decât aceea unde trăieşte de obicei. 2. (fig.) A împământeni, a adapta un obicei, o instituţie etc. 3. (med.) A realiza un transplant. *vb. I, ind. prez. 3* transplantează.
transplantabil,-ă (med., despre organe, ţesuturi etc.) Care poate fi transplantat. *adj., pl.* transplantabili,-e.
transplantare Acţiunea de a transplanta; transplantaţie. *s.f., g.-d. art.* transplantării, *pl.* transplantări.
transpiantaţie (-ţi-e) (rar) Transplantare. *s.f., art.* transplantaţia, *g.-d. art.* transplantaţiei, *pl.* transplantaţii, *art.* transplantaţiile.
transplantologie (med.) Disciplină care studiază şi pregăteşte organele, ţesuturile pentru transplant. *s.f., art.* transplantologia, *g.-d. art.* transplantologiei.
transport 1. Faptul de a transporta. 2. Totalitatea bunurilor materiale şi a persoanelor transportate la un moment dat şi în condiţii determinate. 3. (la pl.) Ramură a economiei naţionale, cuprinzând mijloacele rutiere, aeriene şi navale, care asigură circulaţia bunurilor şi persoanelor. 4. (fig., livr.) Uitare de sine; stare de contemplaţie. *s.n., pl.* transporturi.
transporta 1. *tr.* A deplasa (cu un vehicul) oameni sau bunuri dintr-un loc în altul; a duce, a căra. 2. *refl.* A se deplasa la faţa locului (pentru o constatare judiciară, pentru o anchetă, o inspecţie etc.). 3. *tr.* (fig., livr.) A aduce pe cineva în stare de uitare de sine (în urma unei emoţii profunde, a entuziasmului, a plăcerii). *vb. I, ind. prez. 3* transportă.
transportabil,-ă Care poate fi transportat (uşor). *adj., pl.* transportabili,-e.
transportare Acţiunea de a (se) transporta. *s.f., g.-d. art.* transportării.
transportor¹ 1. Instalaţie (automată) pentru transportul materialelor pe distanţe relativ mici. 2. Autovehicul blindat pentru transportul militarilor pe orice teren *s.n., pl.* transportoare.
transportor²,-oare Care transportă. *adj., pl.* transportori,-oare.
transpozitiv,-ă (despre limbi) Care nu are o topică fixă; în care raporturile sintactice sunt exprimate prin terminaţiile cuvintelor. *adj., pl.* transpozitivi,-e.
transpoziţie (-ţi-e) 1. (rar) Transpunere. 2. (mat.) Permutare în care numai două elemente se schimbă (celelalte rămânând neschimbate). 3. (chim.) Schimbare a poziţiei unor atomi sau a unor radicali într-o moleculă. 4. (muz.) Schimbare a tonalităţii unei compoziţii muzicale (cu păstrarea raporturilor dintre sunete). *s.f., art.* transpoziţia, *g.-d. art.* transpoziţiei, *pl.* transpoziţii, *art.* transpoziţiile.
transpune 1. *tr.* A schimba dintr-o stare în alta. 2. *tr.* (fig.) A reda o temă literară, artistică (în scris, pe scenă, pe ecran).//. A reda o bucată muzicală în altă tonalitate decât aceea în care a fost scrisă. //(mat.) A muta un termen dintr-o parte a unei ecuaţii în alta (schimbându-i sensul). 3. *refl.* (fig.) A se situa cu mintea, cu imaginaţia în altă situaţie sau în alt timp. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* transpun, *2 sg.* transpui, *1 pl.* transpunem; *conj. prez. 3* să transpună; *ger.* transpunând; *part.* transpus.
transpunere Acţiunea de a (se) transpune. *s.f., g.-d. art.* transpunerii, *pl.* transpuneri.
transsaharian¹ (-ri-an) Cale ferată şi tren care unesc Nigerul cu Marea Mediterană (străbătând Sahara). *s.n., pl.* transsaharience.
transsaharian²,-ă (-ri-an) Care traversează Sahara. *adj., pl.* transsaharieni,-e
transsexual,-ă (-xu-al) I. *adj.* Referitor la trecerea de la un sex la altul. II. *s.m.* şi *f.* Persoană căreia i s-a făcut operaţie de schimbare a sexului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* transsexuali,-e.
transsiberian¹ (-ri-an) Cale ferată şi tren care traversează Siberia de la un capăt la altul. *s.n., pl.* transsiberience.
transsiberian²,-ă (-ri-an) Care traversează Siberia. *adj., pl.* transsiberieni,-e.
transsonic,-ă 1. (despre viteze) Care trece din domeniul sonic în cel supersonic. 2. (despre aparate) Care studiază vitezele sonice şi supersonice. *adj., pl.* transsonici,-ce.
transsubstanţiaţiune (-ţi-a-ţi-u-) Transsubstanţiere. *s.f., g.-d. art.* transsubstanţiaţiunii.
transsubstanţiere (-ţi-e-) (în religia creştină) Taina prefacerii pâinii şi a vinului de împărtăşanie în trupul şi sângele lui Isus Hristos. *s.f., g.-d. art.* transsubstanţierii.
transsuda *intr.* (despre lichide) A trece prin porii unui vas. *vb. I, ind. prez. 3* transsudează.
transsudat (med.) Plasmă care trece, în anumite stări patologice, din sânge în unele ţesuturi sau în unele cavităţi naturale ale organismului. *s.n., pl.* transsudate.
transsudaţie (-ţi-e) Trecere a plasmei din sânge în ţesuturi (prin pereţii vaselor mici). //Transpiraţie. *s.f., art.* transsudaţia, *g.-d. art.* transsudaţiei, *pl.* transsudaţii, *art.* transsudaţiile.
transuranian,-ă (-ni-an) Transuranic. *adj., pl.* transuranieni,-e.
transuranic,-ă (despre elemente chimice) Situat în tabelul periodic al elementelor dincolo de uraniu şi obţinut prin bombardarea atomilor altor elemente; transuranian. *adj., pl.* transuranici,-ce.
transvaza *tr.* A trece un lichid sau un material pulverulent dintr-un vas în altul prin turnare, pompare etc. *vb. I, ind. prez. 3* transvazează.
transvazare Acţiunea de a transvaza. *s.f., g.-d. art.* transvazării, *pl.* transvazări.
transvers,-ă (anat., despre unele organe) Transversal. *adj., pl.* transverşi,-se.
transversal,-ă Care are direcţia perpendiculară pe lungimea unui corp (sau a unei suprafeţe); care taie ceva oblic. /*Secţiune* ~ = suprafaţă obţinută prin secţionarea unui obiect cu un plan perpendicular pe lungimea lui. *adj., pl.* transversali,-e.
transversală 1. (mat.) Dreaptă care intersectează laturile sau prelungirile laturilor unui triunghi ori care

taie o figură dată. 2. Galerie orizontală în mine, care trece de-a curmezişul direcţiei stratului. *s.f., g.-d. art.* transversalei, *pl.* transversale.
transverter Aparat auxiliar folosit pentru translaţia radiocomunicaţiei bilaterale dintr-o gamă în alta. *s.n., pl.* transvertere.
transvertor Aparat care transformă un curent alternativ în curent continuu şi invers sau care schimbă frecvenţa unui curent alternativ. *s.n., pl.* transvertoare.
transa *tr.* 1. A rezolva repede o dificultate, un conflict etc. 2. A tăia şi a sorta carnea unui animal tăiat. *vb. I, ind. prez. 3* transează, *1 pl.* transăm.
transant,-ă 1. Care nu admite contrazicere; categoric. 2. (despre culori) Care se opune una alteia. *adj., pl.* transanţi,-te.
transare Acţiunea de a transa. *s.f., g.-d. art.* transării.
transă 1. Fiecare dintre părţile în care sunt împărţite bunurile care sunt produse sau se distribuie în etape succesive. 2. Fiecare dintre porţiunile în care este separată carnea unui animal tăiat, în vederea sortării pe calităţi. 3. Suprafaţa formată din marginile tăiate ale unei cărţi, unui registru etc. *s.f., art.* transa, *g.-d. art.* transei, *pl.* transe.
transee 1. Şanţ adânc, întărit folosit în război ca adăpost. 2. Săpătură de lungime mare, excavaţie executată pentru lucrări tehnice. *s.f., art.* transeea, *g.-d. art.* transeei, *pl.* transee, *art.* transeele.
tranzacţie (-ţi-e-) 1. Înţelegere între două sau mai multe părţi privind condiţiile unui transfer de drepturi, ale unui schimb comercial, de bursă etc. 2. (p. gener.) Învoială, acord. [*var.* (înv.) tranzacţiune *s.f.*] *s.f., art.* tranzacţia, *g.-d. art.* tranzacţiei, *pl.* tranzacţii, *art.* tranzacţiile.
tranzacţiona (-ţi-o-) *tr.* A încheia o tranzacţie. *vb. I, ind. prez. 3* tranzacţionează.
tranzacţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la o tranzacţie. *adj., pl.* tranzacţionali,-e.
tranzacţiune v. **tranzacţie.**
tranzient,-ă (-zi-ent) (livr.) 1. Tranzitoriu. 2. Care trece repede; efemer. *adj., pl.* tranzienţi,-te.
tranzienţă (-zi-en-) 1. Caracterul a ceea ce este tranzient (2); efemeritate. 2. (fil.) Devenire continuă a realităţii, care impune o permanentă adaptare a omului la schimbările intervenite. *s.f., g.-d. art.* tranzienţei.
tranzistor[1] Semiconductor al unui circuit electric. *s.m. /s.n., pl.* tranzistori/tranzistoare.
tranzistor[2] Aparat de radio portabil. *s.n., pl.* tranzistoare.
tranzistoriza *tr.* A echipa cu tranzistori1. *vb. I, ind. prez. 3* tranzistorizează.
tranzistorizare Acţiunea de a tranzistoriza. *s.f., g.-d. art.* tranzistorizării, *pl.* tranzistorizări.
tranzistormetru Aparat pentru măsurarea parametrilor tranzistorilor1. *s.n., art.* tranzistormetrul, *pl.* tranzistormetre.
tranzit 1. Trecere de persoane sau de mărfuri dintr-o ţară în alta prin teritoriul unei a treia ţări; regim vamal special prevăzând scutirea de taxe pentru mărfurile aflate în această situaţie. 2. Trecere a unui tren, a unui călător etc. printr-o staţie sau printr-o ţară cu staţionări numai pentru schimbări de direcţie sau încrucişări. */Drum de ~* = drum care ocoleşte localităţile; şosea de centură. *În ~* = în trecere. *Bilet de ~* = autorizaţie de scutire vamală a unei mărfi aflate în trecere prin ţară. 3. *~ digestiv* = drum parcurs de alimente prin tractul digestiv, de la introducerea lor în gură până la absorbţia elementelor asimilabile şi eliminarea reziduurilor. *s.n., pl.* tranzituri.
tranzita *tr.* A trece mărfuri, persoane etc., printr-o ţară străină. *vb. I, ind. prez. 3* tranzitează.
tranzitare Acţiunea de a tranzita. *s.f., g.-d. art.* tranzitării, *pl.* tranzitări.
tranzitiv,-ă (despre verbe) A cărui acţiune se răsfrânge direct asupra unui obiect. *adj., pl.* tranzitivi,-e.
tranzitivitate 1. Proprietate a unor verbe de a fi tranzitive. 2. (mat., log.) Relaţie între elementele unei mulţimi, în care se transmite un raport de la primul la ultimul termen prin intermediul celorlalte. *s.f., g.-d. art.* tranzitivităţii.
tranzitoriu,-ie I.Care face trecerea de la o stare la alta; de tranziţie; intermediar. 2. (despre funcţionarea unui sistem) Caracterizat prin variaţia în timp a cel puţin unei mărimi. *adj., pl.* tranzitorii.
tranziţie (-ţi-e) Trecere de la o stare la alta, de la o situaţie la alta etc. */De ~* = de trecere; provizoriu. *s.f., art.* tranziţia, *g.-d. art.* tranziţiei, *pl.* tranziţii, *art.* tranziţiile.
tranziţional,-ă (-ţi-o-) (livr.) De tranziţie. *adj., pl.* tranziţionali,-e.
trap[1] Cuvânt care imită mersul la trap (1) al cailor. *interj.*
trap[2] Mers în fugă al calului, cu viteză mijlocie (între pas şi galop); zgomot produs de calul care merge astfel. *s.n., pl.* trapuri.
trapă 1. Uşă, capac aşezat în plan orizontal peste o deschidere făcută în podeaua unei încăperi, a unei scene, în puntea unei nave etc.; deschizătură acoperită de un asemenea capac. 2. Acoperământ al unei capcane pentru prinderea animalelor în stare vie. *s.f., g.-d. art.* trapei, *pl.* trape.
trapez[1] Muşchi în formă de patrulater, situat în regiunea spatelui. *s.m., pl.* trapezi.
trapez[2] 1. Patrulater cu două laturi opuse paralele şi cu celelalte două neparalele. 2. Aparat de gimnastică format dintr-o bară orizontală mobilă, legată la extremităţi cu două frânghii fixate în plafon. 3. Leagăn improvizat pentru păsări şi animale ţinute în colivii sau în cuşti. *s.n., pl.* trapeze.
trapezan Şalău mic sub 30 de cm lungime. *s.m., pl.* trapezani.
trapezare (înv) Trapeză. *s.f., g.-d.* trapezării, *pl.* trapezări.
trapeză Sală de mese într-o mănăstire; refectoriu, trapezare, trapezărie. *s.f., g.-d. art.* trapezei, *pl.* trapeze.
trapezărie (înv.) Trapeză. *s.f., art.* trapezăria, *g.-d. art.* trapezăriei, *pl.* trapezării, *art.* trapezăriile.
trapezism Acrobaţie la trapez[2] (2). *s.n.*
trapezist,-ă Acrobat care evoluează la trapez[2] (2) *s.m., pl.* trapezişti; *s.f., g.-d. art.* trapezistei, *pl.* trapeziste.
trapezoedru (-zo-e-) Corp cu feţe trapezoidale. *s.n., art.* trapezoedrul, *pl.* trapezoedre.
trapezoid Suprafaţă generată prin rotirea unui trapez în jurul unei axe din planul său, pe care nu-l intersectează. *s.n., pl.* trapezoide.
trapezoidal,-ă (-zo-i-) Care are forma unui trapez[2] (1) sau a unui trapezoid. *adj., pl.* trapezoidali,-e.
trapion (-pi-on) Deschizătură în plafonul unei scene pentru a permite ridicarea decorurilor. *s.n., pl.* trapioane.
trapist[1] Călugăr dintr-un ordin monahal catolic întemeiat în sec. al XVII-lea. *s.m., pl.* trapişti.
trapist[2] Sortiment de brânză (fabricată după un procedeu special de fermentare). [*var.* trapistă *s.f.*] *s.n.*
trapistă v. **trapist.**
tras[1] (fin.) Persoană asupra căreia a fost emisă o rată care trebuie plătită la scadenţă; datornic. *s.m., pl.* traşi.
tras[2] Faptul de a trage. *s.n.*
tras[3],-ă (despre faţă sau părţi ale ei) Slab, obosit, supt. *adj., pl.* traşi,-se.
trasa *tr.* 1. A însemna pe o suprafaţă desenul unui plan, al unei figuri geometrice, al unui drum etc.; (spec.) a marca pe o piesă brută contururile piesei de prelucrat.

2. (fig.) A da directive într-o anumită activitate. //A schița ceea ce este esențial într-o problemă, într-o situație etc. *vb. I, ind. prez. 3* trasează.
trasaj (rar) Trasare. *s.n.*
trasare Acțiunea de a trasa; trasaj. *s.f., g.-d. art.* trasării, *pl.* trasări.
trasator[1] Muncitor care execută trasarea unei piese brute. *s.m., pl.* trasatori.
trasator[2] Trasor[2] (1). *s.n., pl.* trasatoare.
traseism (în sintagma) ~ *politic* = tendință a unor politicieni de a trece de la un partid la altul. *s.n.*
traseistă (fam.) Prostituată care își racolează clienții de pe stradă. *s.f., g.-d. art.* traseistei, *pl.* traseiste.
traseu 1. Drum pe care îl parcurge un vehicul sau o persoană în mod permanent. //Linie pe care o are un drum, o cale ferată etc. 2. Drum pe care trebuie să-l străbată concurenții la o probă sportivă. 3. Drum parcurs în spațiu de un corp în mișcare; traiectorie. *s.n., art.* traseul, *pl.* trasee.
trasor[1] (fiz.) Izotop radioactiv al unui element stabil, pe care îl însoțește pretutindeni, permițând urmărirea drumului parcurs de acesta în sistem. *s.m., pl.* trasori.
trasor[2] 1. Ac de oțel, cu care se trasează pe o piesă brută suprafața de prelucrat. 2. (poligr.) Lamă de oțel folosită în legătorie pentru presarea marginilor scoarțelor, pentru trasarea de linii aurite etc. 3. Proiectil care descrie în aer o traiectorie luminoasă. *s.n., pl.* trasoare.
trata 1. *tr.* A se purta cu cineva într-un anumit fel. 2. *tr.* A oferi cuiva mâncare sau băutură. 3. *tr.* și *refl.* A (se) supune unui tratament medical. 4. *tr.* A expune în scris sau oral o problemă științifică, literară etc. 5. *tr.* A duce tratative, a negocia. 6. *tr.* A supune un material sau o substanță unui tratament chimic, termic etc. [*var.* (înv.) tracta *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* tratează.
tratabil,-ă Care poate fi tratat. *adj., pl.* tratabili,-e.
tratament 1. Fel de a fi, de a se comporta față de cineva. 2. Îngrijire medicală; terapie. 3. (tehn.) Ansamblul operațiilor efectuate asupra unui material pentru a obține modificări de structură, de formă etc. 4. (fam.) Evoluție, schimbare. *s.n., pl.* tratamente.
tratamentist Muncitor care execută tratamente (3). *s.m., pl.* tratamentiști.
tratat 1. Înțelegere, acord încheiat între două sau mai multe state cu privire la anumite drepturi și obligații în relațiile dintre ele; acord, convenție internațională. 2. Lucrare didactică de bază, care cuprinde principiile fundamentale ale unei discipline. [*var.* (înv.) tractat *s.n.*] *s.n., pl.* tratate.
tratative Discuții, negocieri purtate între două sau mai multe părți interesate pentru a rezolva o situație, pentru a ajunge la o înțelegere. *s.f. pl.*
tratație (-ți-e) 1. Faptul de a servi oaspeților mâncare și băutură. //(concr.) Mâncarea sau băutura oferită. 2. (înv.) Tratative. [*var.* (înv.) tractație, tratațiune *s.f.*] *s.f., art.* tratația, *g.-d. art.* tratației, *pl.* tratații, *art.* tratațiile.
tratațiune v. **tratație.**
trată Titlu de credit pe termen scurt, care se cedează spre încasare altei persoane decât creditorului; poliță. *s.f., art.* tratei, *pl.* trate.
traul Năvod mare, destinat pescuitului marin. *s.n., pl.* traule.
trauia *intr.* A pescui cu traulerul. *vb. I, ind. prez. 3* trauiează.
traulare Acțiunea de a traula. *s.f., g.-d. art.* traulării.
trauler Navă de pescuit marin, prevăzută cu traule sau folosită la dragarea epavelor. *s.n., pl.* traulere.
traulerist Muncitor care lucrează pe trauler. *s.m., pl.* trauleriști.
traumatic,-ă Referitor la traumatism. *adj., pl.* traumatici,-ce.
traumatism 1. Leziune suferită de un organism viu în urma unei lovituri, a unei tăieturi etc.; traumă (1). 2. Tulburare, suferință psihică provocată de un factor extern. *s.n., pl.* traumatisme.
traumatiza *tr.* 1. A provoca un traumatism fizic. 2. A provoca o traumă (2), un șoc psihic. *vb. I, ind. prez. 3* traumatizează.
traumatizant,-ă Care traumatizează. *adj., pl.* traumatizanți,-te.
traumatizare Acțiunea de a traumatiza. *s.f., g.-d. art.* traumatizării, *pl.* traumatizări.
traumatolog,-ă Specialist în traumatologie. *s.m., pl.* traumatologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* traumatologei, *pl.* traumatologe.
traumatologie Ramură a medicinei care se ocupă cu tratarea traumatismelor. *s.f., art.* traumatologia, *g.-d. art.* traumatologiei, *pl.* traumatologii, *art.* traumatologiile
traumă 1. Traumatism (1). 2. Emoție violentă care determină modificări în personalitatea unui individ. *s.f., g.-d. art.* traumei, *pl.* traume.
travaliu 1. Lucru, muncă. 2. (fiz., ieșit din uz) Lucru mecanic. 3. Totalitatea fenomenelor produse în timpul nașterii, până la expulzarea fătului. *s.n., art.* travaliul, *pl.* travalii, *art.* travaliile.
travee Parte a unei construcții care cuprinde deschiderea dintre două puncte; bolta cuprinsă între doi suporți. *s.f., art.* travea, *g.-d. art.* travei, *pl.* travee, *art.* travele.
travelling (travling) (angl.) 1. Filmare sau televizare realizată cu un aparat mobil, montat pe un dispozitiv care se deplasează pe șine; mișcarea realizată. 2. Dispozitiv pe care este montat aparatul de luat vederi prin travelling (1). *s.n., pl.* travellinguri.
travers Direcție perpendiculară. *s.n., pl.* traverse.
traversa *tr.* 1. A trece de pe o parte a unui drum, a unui loc etc. pe cealaltă parte. 2. A străbate munți, țări, oceane etc. de la un capăt la altul, de la o extremitate la alta. 3. (fig.) A trăi, a suporta. *vb. I, ind. prez. 3* traversează.
traversabil,-ă Care poate fi traversat. *adj., pl.* traversabili,-e.
traversadă (mar.) Traversare de către o navă a distanței dintre două porturi situate pe maluri opuse. *s.f., g.-d. art.* traversadei, *pl.* traversade.
traversare Acțiunea de a traversa. *s.f., g.-d. art.* traversării, *pl.* traversări.
traversă 1. Grindă transversală de fier, de lemn etc. folosită ca piesă de rezistență la o construcție, la scheletul unui pod etc. 2. Fiecare dintre barele de lemn, de metal sau de beton armat care se așază transversal sub liniile de cale ferată pentru a le fixa. 3. Parâmă sau grindă transversală față de direcția unei nave, pe care se sprijină puntea. 4. Fâșie de pânză care se pune deasupra covorului pentru a-l proteja. *s.f., g.-d. art.* traversei, *pl.* traverse.
traversieră (-si-e-) Lanț prevăzut cu un cârlig cu care se ridică ancorele care nu intră în mare. *s.f., g.-d. art.* traversierei, *pl.* traversiere.
traversină Traversă din scheletul de rezistență al unei nave, de dimensiuni mai mici decât ale traverselor principale. *s.f., g.-d. art.* traversinei, *pl.* traversine.
travertin Tuf calcaros care poate fi lustruit și folosit în construcții. *s.n.*
travesti[1] Apariția pe scenă a unui personaj sub înfățișarea altuia; interpretare a unui rol masculin de către o femeie și invers. /*În* ~ = deghizat sau deghizându-se pentru a juca un rol opus sexului său. [*var.* (rar) travestiu *s.n.*] *s.n., pl.* travestiuri.
travesti[2] *tr.* și *refl.* A (se) deghiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* travestesc, *imperf. 3 sg.* travestea; *conj. prez. 3* să travestească.

travestire Acţiunea de a (se) travesti[2]. *s.f., g.-d. art.* travestirii, *pl.* travestiri.
travestit Homosexual îmbrăcat (şi fardat) ca o femeie. *s.m., pl.* travestiţi.
travestiu v. **travesti[1]**.
trăda 1. *tr.* A înşela (în mod voit) încrederea cuiva. //A fi neloial; a comite o infidelitate în dragoste sau în căsnicie. //(despre militari) A dezerta. //A fi inconsecvent faţă de o acţiune, de o idee etc. 2. *tr.* (despre facultăţi fizice sau psihice) A nu funcţiona bine. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) da de gol. *vb. I, ind. prez. 3* trădează.
trădare Acţiunea de a (se) trăda. */Înaltă ~* = fapta unui cetăţean care unelteşte împotriva propriei ţări, care aduce prejudicii grave statului său. *s.f., g.-d. art.* trădării, *pl.* trădări.
trădător,-oare (Persoană) care trădează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* trădători,-oare.
trăgaci[1] Trăgător[2] (II. 2). *s.m., pl.* trăgători.
trăgaci[2] Piesă la o armă de foc, pe care se apasă cu degetul pentru a declanşa percutorul. *s.n., pl.* trăgace.
trăgaci[3],-ce (pop.) Trăgător[2] (I). *adj., pl.* trăgaci,-ce.
trăgăna v. **tărăgăna.**
trăgănat,-ă v. **tărăgănat.**
trăgătoare 1. Fiecare dintre cele două curele care leagă scările de şa. 2. Curea groasă cu care se aplicau în trecut pedepse corporale; (p. ext.) bătaie cu o astfel de curea. 3. Un fel de scăunel cu o deschizătură în care se bagă călcâiul cizmei spre a o descălţa. *s.f., g.-d. art.* trăgătorii, *pl.* trăgători.
trăgător[1] Instrument de desen folosit la trasarea cu tuş a liniilor. *s.n., pl.* trăgătoare.
trăgător[2],-oare I. *adj.* (despre vite) De tracţiune. II. *s.m.* şi *f.* 1. Persoană care trage ceva. */~ de sfori* = păpuşar; (fig.) persoană care unelteşte. 2. Persoană care trage cu o armă de foc. 3. (înv.) Persoană care emite o cambie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* trăgători,-oare.
trăgătorie Secţie (1) de trefilare. *s.f., art.* trăgătoria, *g.-d. art.* trăgătoriei, *pl.* trăgătorii, *art.* trăgătoriile.
trăi 1. *intr.* A fi în viaţă, a vieţui, a exista. */Să trăieşti!* formulă de mulţumire, de salut, de urare etc. 2. *intr.* A dăinui, a dura. 3. *intr.* şi *tr.* A-şi duce, a-şi petrece viaţa. /(intr.) *A ~ cu capul în nori* = a nu-şi da seama de realitate. /(tr.) *A-şi ~ traiul* = a duce un trai bun, fără griji. *A-şi ~ traiul* (*şi a-şi mânca mălaiul*) = a îmbătrâni, a ajunge la capătul vieţii. 4. *intr.* A locui, a fi stabilit undeva. 5. *intr.* A-şi petrece viaţa împreună cu cineva. //A conviețui; a avea relaţii de dragoste cu cineva în afara căsătoriei legale. */A ~ bine* (sau *rău*) *cu cineva* = a se înţelege (sau a nu se înţelege) cu cineva. 6. *intr.* A-şi câştiga existenţa, a se întreţine. */A ~ pe spinarea cuiva* = a se întreţine din munca, din câştigul altcuiva. 7. *tr.* (fig.) A simţi cu intensitate, a participa sufleteşte la... *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trăiesc, *imperf. 3 sg.* trăia; *conj. prez. 3* să trăiască.
trăinicie Însuşirea de a fi trainic; durabilitate, soliditate. *s.f., art.* trăinicia, *g.-d. art.* trăiniciei.
trăire 1. Faptul de a trăi; viaţă. 2. Experienţă sufletească trăită cu intensitate. 3. Metodă metafizică de cunoaştere care pretinde că se poate ajunge la cunoaşterea realităţii pe baza experienţei psihice subiective. *s.f., g.-d. art.* trăirii.
trăirism Curent filosofic românesc, dintre cele două războaie mondiale, care susţinea că nu se poate realiza cunoaşterea decât prin trăire mistică, punând inconştientul şi instinctele deasupra raţiunii. *s.n.*
trăirist,-ă (tră-i-) (Adept) al trăirismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* trăirişti,-ste.
trăistioară (ti-oa-) (pop.) Trăistuţă. *s.f., g.-d. art.* trăistioarei, *pl.* trăistioare.
trăistuţă Diminutiv al lui traistă; trăistioară. *s.f., g.-d. art.* trăistuţei, *pl.* trăistuţe.
trăit (rar) Faptul de a trăi. *s.n.*
trăitor,-oare (tră-i-) (rar) 1. Care trăieşte. 2. Care locuieşte undeva. *adj., pl.* trăitori,-oare.
trăncăneală Faptul de a trăncăni; vorbărie, flecăreală; trăncănit. //Zgomot produs de cei care trăncănesc. *s.f., g.-d. art.* trăncănelii, *pl.* trăncăneli.
trăncăni *intr.* şi *tr.* A vorbi mult şi fără rost; a sporovăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trăncănesc, *imperf. 3 sg.* trăncănea; *conj. prez. 3* să trăncănească.
trăncănire Acţiunea de a trăncăni. *s.f., g.-d. art.* trăncănirii, *pl.* trăncăniri.
trăncănit Trăncăneală. *s.n.*
trăpaş (la pl.) Nume dat cailor din diferite rase, antrenaţi pentru mersul la trap; (la sg.) cal dintr-o astfel de rasă. *s.m., pl.* trăpaşi.
trăsătură 1. Linie caracteristică a feţei unei persoane. 2. Particularitate a comportamentului cuiva. //Aspect esenţial al unei opere, al unei activităţi, al unei epoci etc. 3. Linie trasă pe hârtie dintr-o singură mişcare, cu creionul, cu tocul etc. */~ de unire* = liniuţă de unire. *Dintr-o ~ de condei* = dintr-o dată, fără a sta mult pe gânduri. *s.f., g.-d. art.* trăsăturii, *pl.* trăsături.
trăscău (reg.) Rachiu tare. *s.n., art.* trăscăul.
trăsnaie 1. Năzbâtie, poznă. 2. Idee, născocire ciudată. *s.f., art.* trăsnaia, *g.-d. art.* trăsnăii, *pl.* trăsnăi, *art.* trăsnăile.
trăsneală (fam.) 1. Trăsnaie. 2. Nebunie (1). *s.f., g.-d. art.* trăsnelii, *pl.* trăsneli.
trăsnet 1. Descărcare electrică în atmosferă, însoţită de o lumină vie şi de un zgomot puternic. */A rămâne ca lovit de ~* = a înlemni de spaimă, de uimire etc. *Lovitură de ~* = întâmplare (nefericită) venită pe neaşteptate. 2. Zgomot puternic; bubuit. *s.n., pl.* trăsnete.
trăsni[1] 1. *intr. impers.* şi *unip.* A se produce trăsnete. */A ~* (pe cineva) (*ca*) *din senin* = a lovi (pe cineva) pe neaşteptate. (intr.) *A-i ~ cuiva ceva* (*prin cap*) sau (rar *tr.*) *a-l ~* (*pe cineva*) *prin minte* = a-i veni (cuiva) o idee neaşteptată, ciudată. 2. *tr.* A lovi cu putere, a izbi. 3. *intr.* (fig.) A-şi manifesta mânia strigând şi vociferând; a tuna şi a fulgera. 4. *intr.* (despre arme de foc) A se declanşa cu zgomot; a bubui. 5. *refl.* (fig.) A se ţicni. 6. *tr.* şi *refl.* A (se) îmbăta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* trăsneşte, *imperf. 3 sg.* trăsnea; *conj. prez. 3* să trăsnească.
trăsni[2] v. **trosni.**
trăsnitor,-oare (rar) Care trăsneşte. *adj., pl.* trăsnitori,-oare.
trăsnitură Zgomot produs de trăsnet; bubuitură. *s.f., g.-d. art.* trăsnirii, *pl.* trăsnituri.
trăsură 1. Vehicul cu patru roţi, cu arcuri, tras de cai şi folosit pentru transportul persoanelor. /(înv.) *~ cu aburi* = tren. 2. (înv.) Trăsătură a feţei. 3. (înv.) Linie de hotar între două proprietăţi. //Suprafaţă de teren cu lungimea de şase prăjini 4. (rar) *~ de unire* = liniuţă de unire. 5. (astron., pop., art.) Constelaţia Vizitiul. *s.f., g.-d. art.* trăsurii, *pl.* trăsuri.
trăsurică 1. Diminutiv pentru trăsură (1); trăsură cu două roţi. 2. Cărucior pentru copii. *s.f., g.-d. art.* trăsuricii/trăsurelei, *pl.* trăsurici/trăsurele, *art.* trăsuriciile /trăsurelele.
trătaj v. **tartaj.**
trâmbă 1. Val de pânză sau de stofă. 2. Val, vârtej de apă, de nisip etc. 3. (fig.) Fâşie, dungă. 4. Şir neîntrerupt, rând. 5. Ceată, grămadă (de oameni). *sf., g.-d. art.* trâmbei, *pl.* trâmbe.
trâmbicioară Diminutiv al lui trîmbiţă. *s.f., g.-d. art.* trâmbicioarei, *pl.* trîmbicioare.
trâmbiţa 1. *intr.* A suna din trâmbiţă. 2. *tr.* (fig., fam.) A divulga un secret, a răspândi o veste. *vb. I, ind. prez. 3* trâmbiţează.

trâmbiţare Acţiunea de a trâmbiţa. *s.f., g.-d. art.* trâmbiţării, *pl.* trâmbiţări.
trâmbiţaş 1. Persoană care cântă din trâmbiţă; gornist. 2. (în trecut) Persoană care îi chema pe locuitorii unui sat prin sunete de trâmbiţă, pentru a le anunţa ştiri de interes general. *s.m., pl.* trâmbiţaşi.
trâmbiţă Trompetă, goarnă. *s.f., g.-d. art.* trâmbiţei, *pl.* trâmbiţe.
trâmbiţoi Augmentativ al lui trâmbiţă. *s.n., pl.* trâmbiţoaie.
trând 1. (înv., pop., la pl.) Hemoroizi. 2. Plantă erbacee din familia orhideelor, cu flori de culoare galbenă sau brună-deschis. *s.m., pl.* trânji.
trândav,-ă Leneş, inactiv. *adj., pl.* trândavi,-e.
trândăveală Trândăvie. *s.f., g.-d. art.* trândăvelii, *pl.* trândăveli.
trândăvi *intr.* A lenevi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trândăvesc, *imperf. 3 sg.* trândăvea; *conj. prez. 3* să trândăvească.
trândăvie Stare a omului trândav; lene, trândăveală, trândăvit. *s.f., art.* trândăvia, *g.-d. art.* trândăviei.
trândăvit Trândăvie. *s.n.*
trânjoaică Plantă erbacee din familia ranunculaceelor, cu flori mari, galbene, întrebuinţată în medicina populară la tratarea hemoroizilor. *s.f., g.-d. art.* trânjoaicei, *pl.* trânjoaice.
trântă Luptă corp la corp, în care persoane neînarmate încearcă să se doboare una pe cealaltă cu ajutorul braţelor. *s.f., g.-d. art.* trântei, *pl.* trânte.
trânteală 1. Acţiunea de a (se) trânti. 2. (fam.) Bătaie dată cuiva. *s.f., g.-d. art.* trântelii, *pl.* trânteli.
trânti 1. *tr.* A arunca, izbind de ceva, un obiect, o persoană, o povară etc. 2. *tr.* A culca la pământ cu violenţă; a doborî. //(despre animale de călărie) A arunca pe călăreţ din şa. 3. *tr.* (fig.) A respinge un candidat la un examen. 4. *tr.* (fig., fam.) A izbi o uşă, un capac etc. 5. *refl.* A se aşeza brusc, aruncându-se cu toată greutatea corpului. //A se întinde în pat, a se culca. 6. *tr.* A se îmbrăca în grabă, sumar, neglijent. 7. *refl. recipr.* A se lua la trântă. 8. *tr.* (fig., fam.) A face ceva în mare grabă (acţionând energic). *A ~t o nuntă nemaipomenită.* //A spune o vorbă nepotrivită. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trântesc, *imperf. 3 sg.* trânteа; *conj. prez. 3* să trânteaască.
trântire Acţiunea de a (se) trânti. *s.f., g.-d. art.* trântirii, *pl.* trântiri.
trântitură Trântă, trânteală. /Izbitură. *s.f., g.-d. art.* trântiturii, *pl.* trântituri.
trântor 1. Masculul albinei. 2. (fig.) Persoană care trăieşte din munca altora. *s.m., pl.* trântori.
trântori *intr.* (rar) A sta ca un trântor (2); a lenevi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trântoresc, *imperf. 3 sg.* trântorea; *conj. prez. 3* să trântorească.
trântorire (rar) Acţiunea de a trântori. *s.f., g.-d. art.* trântoririi.
trântoriţă Femeie care nu munceşte şi trăieşte din munca altora. *s.f., g.-d. art.* trântoriţei, *pl.* trântorițe.
treabă 1. Activitate, ocupaţie, îndeletnicire. */A avea ~ =* a fi ocupat. *A-şi căuta* (sau *a-şi vedea*) *de ~ =* a) a nu se amesteca în treburile altora; b) a lucra conştiincios. *A se afla în ~ =* a-şi face de lucru, fără a fi nevoie, pentru a-şi da importanţă. 2. Lucru, muncă. */A se lua cu ~ =* a uita de ceva muncind. *A se pune pe ~ =* a se apuca serios de lucru. *E ~ =* e mult de lucru. 3. Ispravă, faptă. */Mare ~! =* (de obicei ir.) mare lucru! *De ~ =* bun, cumsecade; cinstit. (pop.) *Cu ~ =* cu rost, cu măsură. 4. Chestiune, problemă; interes, afacere. */A nu fi de nicio ~ =* a nu folosi la nimic. *Ce ~ am* (sau *ai* etc.) *cu...? =* ce mă (sau te etc.) interesează?, ce mă (sau te) priveşte? *A-şi face ~ =* a-şi face interesele. *~a mea* (sau *a ta, a lui*) = este problema mea (sau a ta, a lui). 5. (reg.) Împrejurare, situaţie, rânduială. */Se vede ~a (că)...=* se vede că..., probabil. *Cum merge ~a? =* cum evoluează evenimentele? *Dacă aşa stă ~a... =* dacă aceasta este situaţia... 6. (reg.) Deprindere, obicei; năravi. *s.f., g.-d. art.* trebii, *pl.* treburi.
treacă-meargă Fie, se poate admite. *loc. adv.*
treacăt 1. Faptul de a trece. */În ~ =* a) în fugă; b) pe scurt; c) superficial. *Din ~ =* din fugă, fugitiv. 2. (reg.) Drum de trecere. *s.n.*
treampă v. **trampă.**
treanca-fleanca v. **tranca-fleanca.**
treanţă v. **zdreanţă.**
treapăd (pop.) 1. Trap. 2. Alergătură (multă) încoace şi încolo. 3. Zgomot produs de un cal sau de o persoană care calcă apăsat; tropăit. 3. (în Evul Mediu, în Ţara Românească) Amendă percepută de la cei care nu-şi plăteau datoriile sau nu se prezentau la procesele în care erau implicaţi. [*var.* (reg.) treapăt *s.n.*]. *s.n.*
treapăt v. **treapăd.**
treaptă 1. Fiecare dintre suprafeţele înguste, orizontale, care alcătuiesc o scară. 2. (fig.) Grad, nivel (de pregătire, de dezvoltare); fază (a unui proces, a unei activităţi). */Examen de ~ =* examen de admitere în clasa a IX-a de liceu. 3.(fig.) Rang, poziţie într-o ierarhie. 4. (fig.) Categorie socială, pătură. *s.f., g.-d. art.* treptei, *pl.* trepte.
treasc Tun mic, primitiv, folosit în trecut pentru a produce jocuri de artificii sau pocnituri la serbări; piuă. *s.n., pl.* treascuri.
treaz,-ă 1. Care nu doarme. 2. Care nu este beat. 3. (fig.) Atent, vigilent. *adj., pl.* treji, treze.
trebălui *intr.* şi *tr.* A face tot felul de treburi mărunte (pe lângă casă); a roboti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trebăluiesc, *imperf. 3 sg.* trebăluia; *conj. prez. 3* să trebăluiască.
trebăluială Muncă măruntă pe lângă gospodărie. *s.f., g.-d. art.* trebăluielii, *pl.* trebăluieli.
trebnic (rar) Molitvelnic. *s.n., pl.* trebnice.
trebui 1. *intr* A avea sau a fi nevoie de ceva. */Cum ~e =* aşa cum se cuvine, cum se cade. *Aşa-ţi ~e =* aşa meriţi, aşa ţi se cuvine. *Atât i-a ~t* (*ca să...*) = asta a aşteptat (ca să...) 2. *tr. unipers.* şi *impers.* Se cere să..., este necesar să... 3. *tr unipers.* şi *impers.* A fi probabil sau posibil; a se putea presupune. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* trebuie, *imperf. 3 sg.* trebuia, *3 pl.* trebuiau, *viit. 3 pl.* vor trebui; *conj. prez. 3* să trebuiască.
trebuincios,-oasă (-bu-in-) Necesar, util; trebuitor. *adj., pl.* trebuincioşi,-oase.
trebuinţă Nevoie, necesitate. */De ~ =* necesar, folositor. *s.f., g.-d. art.* trebuinţei, *pl.* trebuinţe.
trebuitor,-oare (-bu-i-) (rar) Trebuincios. *adj., pl.* trebuitori,-oare.
trebuşoară (pop., fam.) Diminutiv al lui treabă. *s.f., g.-d. art.* trebuşoarei, *pl.* trebuşoare.
trecătoare 1. Loc de trecere. 2. Drum îngust printre munţi; pas. *s.f., g.-d. art.* trecătorii, *pl.* trecători.
trecător,-oare 1. *adj.* 1. Care trece repede; temporar. 2. Care este în trecere. II. *s.m.* şi *f.* 1. Pieton. 2 Drumeţ, călător. *adj., s.m.* şi *f., pl.* trecători,-oare.
trece A. 1. *intr.* A merge fără a se opri (printr-un anumit loc, prin dreptul cuiva sau a ceva). */A trecut baba cu colacii =* e prea târziu, ai pierdut momentul favorabil. 2. *intr.* A se succeda, a se perinda. /(tr.) *A ~ în revistă =* a) a inspecta trupele adunate în formaţie; b) a lua în consideraţie fapte, evenimente în desfăşurarea lor. 3. *intr.* A merge într-o anumită direcţie. //(despre ape curgătoare, şosele etc.) A avea traseul prin. 4. *intr.* A se abate pe undeva sau pe la cineva. 5. *tr.* (pop.) A ocoli. 6. *intr.* A depăşi, a lăsa în urmă. 7. *tr.* A păşi peste un obstacol, peste o barieră pentru a ajunge de cealaltă parte. */A ~ hopul =* a scăpa de o greutate, de o primejdie. *Nu zi hop*

până nu treci șanțul = nu te lăuda prea devreme cu o izbândă încă nesigură. //A traversa. 8. *intr.* A merge pășind peste cineva sau ceva (călcând, zdrobind în picioare). */A ~ peste cineva* = a desconsidera pe cineva. 9. *tr.* A transporta (dincolo de...). 10. *tr.* A atinge suprafața unui obiect cu o mișcare ușoară, de alunecare. /(intr.) *A ~ cu buretele peste ceva* = a da uitării ceva, a uita ceva. 11. *intr.* A schimba un loc cu altul. */A ~ la cineva sau în rândurile cuiva* (sau *a ceva*) ori *de partea cuiva* = a se ralia la ceva (sau cu cineva). *A ~ pe lumea cealaltă* (sau *din viață*, *din lume*) = a muri. 12. *intr.* A fi transmis din mână în mână până la... 13. *intr.* A se apuca de altă activitate. */A ~ la fapte* = a acționa. *A ~ cu vederea* = a) a nu lua în seamă, a omite pe cineva sau ceva; b) a nu ține seama de...; a ierta. 14. *tr.* A înscrie într-o rubrică, într-un catalog etc. 15. *tr.* A susține un examen, o probă. 16. *intr.* (despre o emisiune, un film) A fi difuzat pe un post de televiziune. B. 1. *intr.* și *tr.* A parcurge un spațiu îngust. */A-i trece cuiva printre degete*, se spune când cineva lasă să-i scape ceva, când pierde ceva. //*intr.* A străbate cu greu; a răzbate. */A ~ ca un câine prin apă* = a nu se alege cu nimic (din viață, din școală etc.). *A ~ prin foc și prin apă* = a îndura multe greutăți. 2. *intr.* A ieși de partea cealaltă (făcând o deschizătură); a străpunge. */A ~* (pe cineva) *pe sub ascuțișul sabiei* (sau *sub paloș*) = a omorî. 3. *tr.* (despre stări fiziologice) A cuprinde, a copleși. 4. *intr.* (fig.) A avea de suferit, de îndurat. C. 1. *intr.* (despre unități de timp) A se scurge. */Nu e timpul trecut* (sau *vremea trecută*) = mai e timp. 2. *intr.* A pieri, a dispărea. 3. *intr.* (despre suferințe, boli) A înceta să mai existe. 4. *refl.* (despre oameni) A-și pierde vigoarea, a îmbătrâni. //(despre plante) A se ofili. (despre fructe) A fi prea copt. 5. *refl.* (despre anumite materiale) A se consuma. D. *intr.* A depăși o anumită cantitate, măsură, vârstă etc. E. *intr.* A fi considerat, a fi luat drept... *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* trec, *imperf. 3 sg.* trecea; *conj. prez. 3* să treacă; *part.* trecut.

trecentist,-ă Din trecento, referitor la trecento. *adj., pl.* trecentiști,-ste.

trecento (it.) Denumire pentru cultura și arta italiană dintre anii 1301 și 1400. *s.n., art.* trecentoul.

trecere 1. Faptul de a (se) trece. */În ~* = pe fugă. 2. Loc pe unde se poate trece; trecătoare, pas. 3. (fig.) Influență pe care o are cineva; importanță. */A avea ~* = a) a fi prețuit; b) (despre mărfuri) a avea căutare. *s.f., g.-d. art.* trecerii, *pl.* treceri.

trecut 1. Timpul care s-a scurs; întâmplările, faptele care s-au petrecut. */Din ~* = de altădată. *În ~* = odinioară. *A o rupe cu ~ul* = a pune capăt unei situații, unei stări de lucruri de care cineva se simte încă legat. 2. (gram.) Timp al verbelor care exprimă acțiuni care au avut loc înainte de momentul vorbirii. *s.n.*

trefila *tr.* A trece un metal printr-o filieră, pentru a obține o sârmă. *vb. I, ind. prez. 3* trefilează.

trefilare Acțiunea de a trefila; trefilat. *s.f., g.-d. art.* trefilării, *pl.* trefilări.

trefilat Trefilare. *s.n.*

trefilator Muncitor specializat în trefilarea metalelor. *s.m., pl.* trefilatori.

treflat,-ă (despre biserici) În care absida centrală și cele laterale sunt racordate între ele. *adj., pl.* treflați,-te.

treflă 1. Culoare a cărților de joc reprezentată printr-un trifoi negru. 2. Ornament care imită trifoiul cusut ca podoabă la unele haine de uniformă. 3. (tehn.) Rozetă cu trei sau patru aripi, cu ajutorul căreia se acționează cilindrul unui laminator. 4. Pasaj denivelat (de obicei de forma unui trifoi cu patru foi). *s.f., g.-d. art.* treflei, *pl.* trefle.

tregher (reg., înv.) Hamal. *s.m., pl.* tregheri.

trei Număr situat în numărătoare între doi și patru. //*(adj.)* ~ *prieteni.* //(s.) *Scrie un ~.* //(cu val. de num. ord.) *Volumul ~.* //(formează num. adverbial corespunzător) *De ~ ori.* //(formează num. multiplicativ corespunzător) *De ~ ori pe atâta.* //(precedat de „câte" formează num. distributiv corespunzător) *Vin câte ~.* //(pop., în forma „trele", precedat de „toate" sau „câte") *Toate treile. num. card.*

treier Treierat. *s.n.*

treiera *tr.* 1. A separa (prin batere, cu mașini speciale etc) boabele cerealelor de restul unei plante. */Aparat de ~t* = ansamblu la o batoză sau la o combină, în care se efectuează treierarea cerealelor. 2. (fig., rar) A cutreiera. *vb. I, ind. prez. 3* treieră.

treierare Acțiunea de a treiera. *s.f., g.-d. art.* treierării.

treierat Faptul de a treiera; treier, treieriș. 2. Timpul când se treieră. *s.n.*

treierătoare Mașină de treierat; batoză. *s.f., g.-d. art.* treierătorii, *pl.* treierători.

treierător,-oare Muncitor care lucrează la o batoză. *s.m., pl.* treierători; *s.f., g.-d. art.* treierătoarei, *pl.* treierătoare.

treieriș Treierat. *s.n., pl.* treierișuri.

trei-frați Plantă erbacee cu flori galbene, plăcut mirositoare, cu cinci petale. *s.m.*

trei-frați-pătați 1. Specie de toporași. 2. Pansea. *s.m.*

treilea, treia (precedat de art. „al", „a", de obicei adj.) Care se află în numărătoare între al doilea și al patrulea. *num. ord.*

trei-leșeștile Dans popular din nordul Moldovei, executat de bărbați. *s.n. art.*

treime 1. A treia parte dintr-un întreg. 2. Grup de trei persoane sau de trei obiecte care se prezintă ca o unitate. 3. (în religia creștină) Sfânta Treime.

trei-păzește Dans popular oltenesc vioi, executat de bărbați. */A lua* (pe cineva) *la ~* = a cere (cuiva) explicații pentru faptele sale, a certa aspru (pe cineva). *s.n.*

treisprezece Număr situat în numărătoare între doisprezece și paisprezece. //(adj.) ~ *studenți.* //(s.) *Scrie un ~.* //(cu val. de num. ord.) *Volumul ~.* //(formează num. adverbial corespunzător) *De ~ ori.* //(formează num. multiplicativ corespunzător) *De ~ ori pe atâta.* //(precedat de „câte" formează num. distributiv corespunzător) *Câte ~ coli. num. card.*

treisprezecelea, treisprezecea (precedat de art. „al", „a", de obicei adj.) Care se află în numărătoare între al doisprezecelea și al paisprezecelea. *num. ord.*

treizeci Număr situat în numărătoare între douăzeci și nouă și treizeci și unu. //(adj.) *Are ~ de ani.* //(s.) *Scrie un ~.* //(cu val. de num. ord.) *Volumul~.* //(formează num. adverbial corespunzător) *De ~ de ori.* //(formează num. multiplicativ corespunzător) *De ~ de ori pe atâta.* //(precedat de „câte" formează num. distributiv corespunzător) *Câte ~ de părți. num. card.*

treizecelea, treizecea (precedat de art. „al", „a", „ai", de obicei adj.) Care se află în numărătoare între al douăzeci și nouălea și al treizeci și unulea. *num. ord.*

trela-lela (pop., în expr.) *A umbla ~* = a umbla fără rost; a vagabonda. *adv.*

trematod (la pl.) Clasă de viermi paraziți care se fixează pe alte animale sau plante cu ajutorul unor ventuze; (la sg.) vierme din această clasă. *s.n., pl.* trematode.

tremă Semn diacritic format din două puncte așezate deasupra unei vocale, pentru a arăta că aceasta trebuie pronunțată într-un anumit fel. *s.f., g.-d. art.* tremei, *pl.* treme.

tremie (tehn.) Pâlnie mare, pătrată, prin care se toarnă un material granular, pentru a fi concasat, amestecat etc. *s.f., art.* tremia, *g.-d. art.* tremiei, *pl.* tremii, *art.* tremiile.

tremol v. **tremolo.**

tremolit Silicat natural de calciu și de magneziu care se prezintă sub formă de cristale albe. *s.n.*

tremolo 1. Efect muzical obținut prin repetarea rapidă

a unui sunet. 2. Tremur al vocii produs de o stare emotivă. [*var.* tremol *s.n.*] *s.n., art.* tremoloul, *pl.* tremolouri.
tremur 1. Mişcare uşoară, involuntară, rapidă a corpului sau a unei părţi a lui, determinată de frig, de frică etc.; tremurat, tremurătură, tremurici. 2. Mişcare, clătinare uşoară a unei plante, a unui lucru. 3. Vibraţie a glasului provocată de o emoţie; vibraţie a sunetelor produse cu un instrument special. *s.n., pl.* tremure.
tremura *intr.* 1. (despre fiinţe şi părţi ale corpului) A face mişcări involunare, repetate, din cauza frigului, a unei boli etc.; tremurat, tremurătură, tremurici. 2. (despre plante şi părţi ale lor) A face o mişcare uşoară şi repetată; (despre lumini şi umbre) a licări, a pâlpâi; (despre ape) a se cuta, a se încreţi. 3. (despre pământ) A se zgudui. 4. (despre glas) A avea o vibraţie uşoară. 5. (fig., despre oameni) A fi cuprins de o emoţie puternică. */A ~ după bani* = a fi lacom de bani. *vb. I, ind. prez. 3* tremură.
tremurare Acţiunea de a tremura. *s.f., g.-d. art.* tremurării.
tremurat Faptul de a tremura; tremur. *s.n.*
tremurătoare Plantă erbacee graminee, cu flori hermafrodite dispuse în spic. *s.f., g.-d. art.* tremurătorii, *pl.* tremurători.
tremurător,-oare Care tremură; vibrant. *adj., pl.* tremurători,-oare.
tremurătură Vibraţie uşoară; tremur. *s.f., g.-d. art.* tremurăturii, *pl.* tremurături.
tremurând,-ă Care tremură. *adj., pl.* tremurânzi,-de.
tremurici 1. Tremur. 2. Ciupercă gelatinoasă necomestibilă, cu spini mici pe partea inferioară. *s.n., pl.* tremuriciuri.
tren 1. Convoi de vagoane de cale ferată puse în mişcare de o locomotivă. */~ subteran* = metrou. *A scăpa* (sau *a pierde*) *~ul* = a pierde o ocazie favorabilă, o şansă. 2. Convoi de vehicule formând o unitate de transport. /(înv.) *~ de luptă* = convoi de vehicule care aprovizionează cu muniţie trupele din linia de luptă. 3. Ansamblu de dispozitive, de organe de maşini care îndeplinesc împreună o operaţie tehnică. */~ fix* = ansamblul roţilor dinţate fixate pe arborele intermediar al unui schimbător de viteză. *~ de laminare* = dispozitiv al maşinilor din filatura de bumbac, care serveşte la paralelizarea fibrelor şi la subţierea produselor intermediare de fabricaţie. *~ de roţi* = sistem de roţi dinţate montate pe acelaşi arbore. *~ de aterizare* (sau *de amerizare*) = ansamblu de piese care asigură rularea unui avion pe sol (sau a unui hidroavion pe apă). 4. *~ anterior* (sau *posterior*) = partea dinainte (sau dinapoi) a corpului unui animal de tracţiune. *s.n., pl.* trenuri.
trena *intr.* 1. (despre acţiuni) A se desfăşura cu încetineală; a se târâgăna. 2. (rar, despre lucruri) A rămâne neglijat, a fi părăsit. *vb. I, ind. prez. 3* trenează.
trenaj 1. Transport minier în care vagoanele sunt trase de un cablu înfăşurat pe un troliu. 2. Perturbaţie în funcţionarea unor tuburi analizoare, care se manifestă prin apariţia unor cozi în urma părţilor în mişcare pe imaginile de televiziune. *s.n.*
trenant,-ă Care trenează; monoton. *adj., pl.* trenanţi,-te.
trenă 1. Partea din spate, care se târăşte pe jos, a unei rochii; coadă lungă la o rochie. */A duce ~* (cuiva) = a urmări pretutindeni (pe cineva), a fi nedespărţit de cineva. 2. Ritm, viteză cu care aleargă concurentul într-o cursă atletică, ciclistă etc. */A duce ~a* = a conduce plutonul concurenţilor într-o cursă atletică, ciclistă etc. *s.f., g.-d. art.* trenei, *pl.* trene.
trenci Pardesiu cu croială raglan, făcut dintr-o ţesătură impermeabilă; trencicot. *s.n., pl.* trenciuri.
trencicot (rar) Trenci. *s.n., pl.* trencicoturi.
tren-cisternă Tren alcătuit din vagoane care conţin recipiente în care se transportă anumite lichide. *s.n., pl.* trenuri-cisternă.
tren-cursă Tren de persoane care efectuează curse între anumite localităţi. *s.n., pl.* trenuri-cursă.
trend Direcţie de dezvoltare a unui fenomen; evoluţie a pieţei, a comerţului etc. *s.n., pl.* trenduri.
trening Îmbrăcăminte (sportivă) alcătuită din bluză şi pantaloni (din tricot) pentru sport. *s.n., pl.* treninguri.
trenţăros,-oasă v. **zdrenţăros.**
trenţui v. **zdrenţui.**
trenuleţ Diminutiv al lui tren; trenuţ. *s.m., pl.* trenuleţe.
trenuţ (rar) Trenuleţ. *s.n., pl.* trenuţuri.
trepan 1. Instrument chirurgical pentru perforarea oaselor craniene; (p. ext) operaţie făcută cu acest instrument. 2. Instrument de sculptură, folosit pentru perforaţii în piatră şi în marmură. 3. Sapă de foraj. *s.n., pl.* trepane.
trepana *tr.* A face o trepanaţie. *vb. I, ind. prez. 3* trepanează.
trepanare Acţiunea de a trepana. *s.f., g.-d. art.* trepanării, *pl.* trepanări.
trepanaţie (-ţi-e) Operaţie chirurgicală care constă în perforarea cutiei craniene cu trepanul, pentru extirparea unor tumori, cheaguri de sânge etc. *s.f., art.* trepanaţia, *g.-d. art.* trepanaţiei, *pl.* trepanaţii, *art.* trepanaţiile.
trepăda *intr.* (pop.) 1. A alerga sau a merge fără astâmpăr de colo până colo. 2. (despre cai) A merge la trap. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* trepăd, *2 sg.* trepezi, *3* treapădă; *conj. prez. 3* să trepede; *ger.* trepădând.
trepădare (pop.) Acţiunea de a trepăda; trepădat. *s.f., g.-d. art.* trepădării, *pl.* trepădări.
trepădat (pop.) Trepădare. *s.n., pl.* trepădaturi.
trepădătoare Plantă erbacee cu flori mici, verzi, folosită în medicină pentru proprietăţile ei laxative. *s.f., g.-d. art.* trepădătorii, *pl.* trepădători.
trepădător,-oare (pop.) I. *adj.* Care treapădă, care aleargă. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care îndeplineşte anumite sarcini la nunţi. *adj., s.m.* şi *f., pl.* trepădători,-oare.
trepăduş 1. Persoană fără astâmpăr, care aleargă încoace şi încolo. 2. (fig.) Om fără demnitate, care se pune în serviciul unei persoane importante pentru treburi mărunte, adesea înjositoare. *s.m., pl.* trepăduşi.
trepetnic Carte populară care conţine preziceri bazate pe interpretarea unor mişcări musculare involuntare. *s.n., pl.* trepetnice.
trepida *intr.* 1. A vibra puternic. 2. (fig.) A se agita (sufleteşte), a se frământa. *vb. I, ind. prez. 3* trepidează.
trepidant,-ă 1. Care trepidează. 2. (fig.) Plin de emoţie; palpitant. *adj., pl.* trepidanţi,-te.
trepidaţie (-ţi-e) 1. Mişcare vibratorie continuă, produsă de funcţionarea unui sistem tehnic. 2. (fig.) Agitaţie, neastâmpăr. *s.f., art.* trepidaţia, *g.-d. art.* trepidaţiei, *pl.* trepidaţii, *art.* trepidaţiile.
trepied (-pi-ed) Scaun sau suport cu trei picioare. *s.n., pl.* trepiede.
treponemă Microorganism patogen, agent al sifilisului, al febrei galbene etc. *s.f., g.-d. art.* treponemei, *pl.* treponeme.
treponemoză Boală a găinilor care se manifestă prin paralizia picioarelor şi a aripilor. *s.f., g.-d. art.* treponemozei, *pl.* treponemoze.
treptat,-ă Care se realizează încetul cu încetul, în etape, succesiv; (p. ext.) care se manifestă din ce în ce mai evident, mai pronunţat. *adj., pl.* treptaţi,-te.
tresă 1. Şiret din fire de lână, de mătase, de metal ori bandă de metal care se pune la unele uniforme pentru a indica gradul sau o distincţie. 2. Parâmă pentru ancorarea navei. 3. (arhit.) Ornament asemănător cu o împletitură realizată din trei benzi. *s.f., g.-d. art.* tresei, *pl.* trese.

tresălta *intr.* A tresări, a fremăta de bucurie. *vb. I, ind. prez. 3* tresaltă.
tresăltare Acțiunea de a tresălta. *s.f., g.-d. art.* tresăltării, *pl.* tresăltări.
tresări *intr.* 1. A face o mișcare bruscă, involuntară, provocată de o emoție puternică. //(despre inimă) A zvâcni. 2. A se trezi brusc din somn sau dintr-o stare de neatenție, de reverie. 3. (fig., despre sunete, țipete) A răsuna brusc, pe neașteptate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tresar, *2 sg.* tresari, *imperf. 3 sg.* tresărea; *conj. prez. 3* să tresară.
tresărire Acțiunea de a tresări; tresăritură. *s.f., g.-d. art.* tresăririi, *pl.* tresăriri.
tresăritură (rar) Tresărire. *s.f., g.-d. art.* trăsăriturii, *pl.* trăsărituri.
trestie (-ti-e) Numele a două plante erbacee din familia gramineelor: a) plantă înaltă de 4-5 m, cu flori verzi-gălbui, a cărei tulpină se întrebuințează la împletituri, îngrădituri etc.; b) stuf. *s.f. art.* trestia, *g.-d. art.* trestiei, *pl.* trestii, *art.* trestiile. .
trestie-de zahăr (-ti-e-) Plantă din familia gramineelor, cultivată în țările calde, din care se extrage zahăr. *s.f., art.* trestia-de zahăr, *g.-d. art.* trestiei-de zahăr.
trestie-spaniolă (-ti-e-, -ni-o-) Plantă din familia palmierilor, foarte flexibilă, folosită pentru împletituri și pentru fabricarea bastoanelor. *s.f., art.* trestia-spaniolă, *g.-d. art.* trestiei-spaniole.
trestiiș Desiș de trestie. *s.n., pl.* trestiișuri.
trestioară (-ti-oa-) 1. Diminutiv al lui trestie. 2. Numele mai multor plante graminee asemănătoare cu trestia. *s.f., g.-d. art.* trestioarei, *pl.* trestioare.
treți-iogofăt (înv.) Al treilea logofăt (în rang). *s.m., pl.* treți-logofeți.
tretin,-ă/tretin,-ă (înv., pop.) Animal (mai ales cal) de trei ani. *s.m., pl.* tretini/tretini; *s.f., g.-d. art.* tretinei/tretinei, *pl.* tretine/tretine.
tretină/tretină (în Evul Mediu, în Moldova) Amendă pe care o plătea hoțul prins asupra faptului, egală cu a treia parte din valoarea lucrurilor furate. *s.f., g.-d. art.* tretinei/tretinei, *pl.* tretine/tretine.
trezi 1. *tr.* și *refl.* A (se) deștepta din somn. 2. *refl.* și *tr.* A-și veni sau a face să-și vină în fire dintr-o stare de reverie, de leșin etc. 3. *refl.* și *tr* A-și da seama sau a face să-și dea seama de realitate, de adevăr; a (se) lămuri. 4. *refl.* A se pomeni pe neașteptate cu cineva, a ajunge deodată undeva, la cineva sau într-o situație neașteptată. /*Unde te trezești?* se spune unui om prea îndrăzneț. 5. *refl.* (despre mâncare, băuturi, mirosuri) A-și pierde tăria, aroma; a se răsufla. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* trezesc, *imperf. 3 sg.* trezea; *conj. prez. 3* să trezească.
trezie 1. Starea persoanei care nu doarme; veghe. 2. Starea celui care nu (mai) este beat. *s.f., art.* trezia, *g.-d. art.* treziei, *pl.* trezii, *art.* treziile.
trezire Acțiunea de a (se) trezi. *s.f., g.-d. art.* trezirii, *pl.* treziri.
trezorerie 1. Oficiu al unui stat unde se păstrează și se administrează tezaurul public. 2. Administrarea tezaurului public. *s.f., art.* trezoreria, *g.-d. art.* trezoreriei, *pl.* trezorerii, *art.* trezoreriile.
trezorier (-ri-er) Funcționar însărcinat cu administrarea tezaurului unui stat sau a fondurilor unei organizații, asociații etc.; titlu, grad purtat de această persoană. *s.m., pl.* trezorieri.
tri- Element de formare a cuvintelor care înseamnă „trei".
tria *tr.* A selecționa, a sorta după anumite criterii. *vb. I, ind. prez. 3* triază; *conj. prez. 3* să trieze; *ger.* triind.
triac (electron.) Semiconductor care permite circulația curentului electric în ambele sensuri. *s.n., pl.* triace.
triadă (tri-a-) 1. Reuniune de trei elemente care formează o unitate. 2. (la Hegel) Schemă abstractă care explică orice proces de dezvoltare prin: teză, antiteză și sinteză. *s.f., g.-d. art.* triadei, *pl.* triade.
triaj 1. Faptul de a tria. 2. Stație tehnică de cale ferată în care se garează, se descompun sau se recompun trenurile etc. *s.n., pl.* triaje.
trial[1] Număr gramatical care arată că e vorba de trei exemplare din aceeași speță. *s.n., pl.* triale.
trial[2] Meci de selecție, de verificare. *s.n., pl.* trialuri.
trialism (tri-a-) (livr.) Sistem compus din trei elemente. //Unitate formată din trei state, care sunt conduse de un singur suveran. *s.n.*
trianglu (tri-an-) 1. Instrument muzical de percuție asemănător cu un triunghi. 2. (înv.) Triunghi. *s.n., art.* trianglul, *pl.* triangluri.
triangula (tri-an-) *tr.* A măsura prin triangulație. *vb. I, ind. prez. 3* trianguleză.
triangular,-ă (tri-an-) (înv.) Triunghiular. *adj., pl.* triangulari,-e.
triangulare (tri-an-) Acțiunea de a triangula; triangulație. *s.f., g.-d. art.* triangulării.
triangulație (tri-an-, -ți-e) 1. Operație topografică prin care se calculează suprafețe, împărțind terenul respectiv în triunghiuri. 2. Rețea de triunghiuri stabilită pe teren în vederea unei măsurători. *s.f., art.* triangulația, *g.-d. art.* triangulației, *pl.* triangulații, *art.* triangulațiile. .
triasic[1] (tri-a-) Prima perioadă a mezozoicului. *s.n.*
triasic[2]**,-ă** (tri-a-) Referitor la triasic[1]. *adj., pl.* triasici,-ce.
triatlon (tri-a-) Probă sportivă combinată, constând din trei probe diferite la care participă aceiași concurenți. *s.n., pl.* triatlonuri.
triatlonist,-ă (tri-a-) Sportiv care concurează la triatlon. *s.m., pl.* triatloniști; *s.f., g.-d. art.* triatlonistei, *pl.* triatloniste.
triatomic,-ă (tri-a-) Care cuprinde trei atomi într-o moleculă. *adj., pl.* triatomici,-ce.
trib 1. Formă de organizare care cuprinde mai multe familii sau ginți înrudite, având credințe comune și un singur șef. 2. (p. ext., fam.) Familie mare. *s.n., pl.* triburi.
tribadism (med.) Lesbianism. *s.n.*
tribal[1] (mai ales la pl.) Persoană care aparține unor triburi trace, așezate în sec. al IV-lea î. Hr. între Balcani și Dunăre. *s.m., pl.* tribali.
tribal[2]**,-ă** De trib; care trăiește în triburi. *adj., pl.* tribali,-e.
tribalism Formă de organizare socială și economică în triburi. *s.n.*
tribazic (despre acizi) Care eliberează, prin disociere, trei atomi de hidrogen. *adj., pl.* tribazici.
triboelectricitate Electricitate produsă prin frecarea a două corpuri dintre care cel puțin unul trebuie să fie electric. *s.f., g.-d. art.* triboelectricității.
tribologic, -ă De tribologie. *adj., pl.* tribologici,-ce.
tribologie Studiul problemelor de frecare și uzare a mecanismelor. *s.f., art.* tribologia, *g.-d. art.* tribologiei.
triboluminescent,-ă/triboluminiscent,-ă Care prezintă triboluminescență. *adj., pl.* triboluminescenți,-te/ triboluminiscenți,-te.
triboluminescență/triboluminiscență Caracteristică a unor substanțe cristaline de a emite lumină atunci când sunt sfărâmate sau sparte. *s.f., g.-d. art.* triboluminescenței/triboluminiscenței.
tribometru (fiz.) Aparat de măsurat forța de frecare. *s.n., art.* tribometrul, *pl.* tribometre.
tribord Partea dreaptă a unei nave, privind de la pupă spre proră. *s.n., pl.* tribordur.
tribrah Picior metric în poezia greco-latină, alcătuit din trei silabe scurte. *s.m., pl.* tribrahi.
tribulație (-ți-e) (livr.) Zbucium sufletesc, chin, necaz. *s.f., art.* tribulația, *g.-d. art.* tribulației, *pl.* tribulații, *art.* tribulațiile.

tribun 1. (în Roma antică) Magistrat însărcinat cu funcţii militare şi civile. 2. (fig.) Apărător al drepturilor poporului. //Orator care înflăcărează masele. 3. Comandant al unei unităţi militare în revoluţia românilor transilvăneni de la 1848. *s.m., pl.* tribuni.
tribunal 1. Instanţă de jurisdicţie care judecă procese civile şi penale. 2. Local în care funcţionează tribunalul (1). 3. Complet care judecă o cauză, un proces etc. 4. (fig.) Instanţă morală. *s.n., pl.* tribunale.
tribunat Funcţia de tribun; durata acestei funcţii. *s.n., pl.* tribunate.
tribună 1. Construcţie cu mai multe rânduri de bănci aşezate în amfiteatru, destinată spectatorilor. 2. Estradă, loc înălţat de unde vorbesc oratorii. 3. (fig.) Focar de răspândire a unor idei, teorii etc. //Rubrică în ziare şi în reviste sau emisiuni de radio, de televiziune în care se dezbat probleme de interes general. 4. (arhit.) Balcon situat deasupra navelor laterale ale unei biserici. *s.f., g.-d. art.* tribunei, *pl.* tribune.
tribunician,-ă (-ci-an) Referitor la tribun, la funcţia sa. *adj., pl.* tribunicieni,-e.
tribut 1. Obligaţie (în bani sau în bunuri) impusă de o putere cuceritoare unui popor învins; bir. 2. (fam.) Impozit sau taxă către stat. */A-şi da* (sau *a-şi plăti*) *~ul* = a contribui la ceva. *s.n., pl.* tributuri.
tributar,-ă 1. Care plăteşte tribut; (p. ext.) dependent (din punct de vedere economic). 2. (fig.) Care are obligaţii faţă de cineva sau ceva. *adj., pl.* tributari,-e.
tricapel (înv., în sintagma) *Hârtie ~* = hârtie de calitate superioară care avea ca filigran trei pălării. *adj. invar.*
tricefal,-ă Care are trei capete. *adj.*, tricefali,-e.
triceps Muşchi care are trei ligamente la una dintre extremităţi. *s.m., pl.* tricepşi.
triceratops Reptilă fosilă din ordinul dinozaurilor, care avea craniul înconjurat de un guler din plăci cornoase, cu două coarne deasupra orbitelor. *s.m., pl.* triceratopşi.
tricher Sfeşnic cu trei lumânări, folosit în timpul serviciului religios. *s.n., pl.* trichere.
trichiază (-chi-a-) Inflamaţie permanentă a conjunctivei cauzată de iritarea globului ocular. *s.f., g.-d. art.* trichiazei, *pl.* trichiaze.
trichină Vierme parazit care poate infesta carnea de porc, de urs etc. *s.f., g.-d. art.* trichinei, *pl.* trichine.
trichinoză Boală cauzată de trichină, care se manifestă prin tulburări digestive, dureri musculare etc. *s.f., g.-d. art.* trichinozei, *pl.* trichinoze.
tricicletă Vehicul (pentru copii) cu trei roţi, pus în mişcare prin două pedale; triciclu. *s.f., g.-d. art.* tricicletei, *pl.* triciclete.
triciclu Tricicletă. *s.n., art.* triciclul, *pl.* tricicle.
triclinic (min., în sintagma) *Sistem ~* = sistem cristalin, caracterizat prin trei axe cristalografice, asimetrice şi de lungimi diferite. *adj., pl.* triclinice.
tricliniu 1. Încăpere în vechile case romane în care se mânca, masa fiind înconjurată pe trei laturi de paturi. 2. Sală de mese a unei comunităţi monahale creştine, în care se primeau pelerinii sau se desfăşurau diverse ceremonii. [*var.* triclinum *s.n.*] *s.n., pl.* triclinii, *art.* tricliniile.
triclinum v. **tricliniu.**
tricloretilenă Lichid incolor cu miros de cloroform, toxic în stare de vapori, utilizat ca solvent, ca agent frigorific etc. *s.f., g.-d. art.* tricloretilenei.
triclorură Clorură cu trei valenţe. *s.f., g.-d. art.* triclorurii, *pl.* triocloruri.
trico v. **tricou.**
tricocefal Vierme parazit care trăieşte în intestinul gros al omului infestat şi al calului. *s.m., pl.* tricocefali.
tricocefaloză Boală digestivă provocată de tricocefal, care se manifestă prin anemie, enterită etc. *s.f., g.-d. art.* tricocefalozei, *pl.* tricocefaloze.
tricofitan Ciupercă parazită care provoacă îmbolnăvirea pielii capului. *s.n.*
tricofiţie Dermatomicoză provocată de tricofitan, care atacă pielea capului şi determină căderea părului. *s.f., art.* tricofiţia, *g.-d. art.* tricofiţiei.
tricolor[1] Drapel cu trei culori; (spec.) drapelul românesc. *s.n., pl.* tricoloruri.
tricolor[2]**,-ă** I. *adj.* În trei culori. II. *s.m.* (la pl.) Echipă românească reprezentativă în diverse ramuri sportive. *adj., s.m., pl.* tricolori,-e.
tricomicoză Boală parazitară a părului, provocată de ciuperci microscopice. *s.f., g.-d. art.* tricomicozei.
tricomonas Gen de paraziţi comuni omului şi unor animale, care provoacă iritaţia anumitor mucoase. *s.m.*
tricomonază Boală provocată de tricomonas. [*var.* tricomonoză *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tricomonazei, *pl.* tricomonaze.
tricomonoză v. **tricomonază.**
tricopter (la pl.) Ordin de insecte cu aripi mari acoperite cu peri sau cu mici solzişori; (la sg.) insectă din acest ordin. *s.n., pl.* tricoptere.
tricord (muz.) Scară diatonică din trei trepte, limitată într-un interval de terţă sau de cvartă. *s.n., pl.* tricorduri.
tricorn Pălărie bărbătească cu trei colţuri, care se purta în trecut. *s.n., pl.* tricornuri.
tricot Ţesătură din fibre textile împletite în ochiuri. //Obiect de îmbrăcăminte din acest material. *s.n., pl.* tricoturi.
tricota *tr.* A confecţiona un tricot; a împleti pulovere, tricouri etc. *Maşină de ~t* = tricoteză. *vb. I, ind. prez. 3* tricoteză.
tricotaj Obiect de îmbrăcăminte obţinut din tricot. *s.n., pl.* tricotaje.
tricotare Acţiunea de a tricota; tricotat. *s.f., g.-d. art.* tricotării, *pl.* tricotări.
tricotat Tricotare. *s.n.*
tricoter Muncitor calificat care lucrează la maşina de tricotat. *s.m., pl.* tricoteri.
tricoteză 1. Maşină de tricotat. 2. Femeie care tricotează (manual sau mecanic). *s.f., g.-d. art.* tricotezei, *pl.* tricoteze.
tricotin (rar) Ţesătură specială întrebuinţată pentru paltoane şi taioare. [*var.* tricotină *s.f.*] *s.n.*
tricotină v. **tricotin.**
tricotomic,-ă/trihotomic,-ă Divizat în trei. *adj., pl.* tricotomici,-ce/trihotomici,-ce.
tricotomie/trihotomie Diviziune în trei părţi. *s.f., art.* tricotomia/trihotomia, *g.-d. art.* tricotomiei/trihotomiei, *pl.* tricotomii/trihotomii, *art.* tricotomiile/trihotomiile. .
tricou Obiect de îmbrăcăminte tricotat, care se poartă ca o cămaşă sau ca un maiou. */~ galben* = tricou de culoare galbenă, pe care îl poartă, în cursele cicliste, liderul clasamentului general. [*var.* trico *s.n.*] *s.n., art.* tricoul, *pl.* tricouri.
tricrom,-ă Tricromatic. *adj., pl.* tricromi,-e.
tricromatic,-ă Care se referă la cele trei culori fundamentale sau la sistemul tricromatic; tricolor[2]. */Sistem ~* = sistem de reprezentare a culorilor, care se bazează pe faptul că orice culoare poate fi reprodusă prin amestecul a trei culori fundamentale, mereu aceleaşi. *adj., pl.* tricromatici,-ce.
tricromie Procedeu de fotografiere sau de imprimare policromă, care constă în suprapunerea a trei culori fundamentale. *s.f., art.* tricromia, *g.-d. art.* tricromiei.
trictrac (înv.) Jocul de table. *s.n., pl.* trictracuri.
tricuspid,-ă Care are trei vârfuri. */Valvulă ~* = valvulă din partea dreaptă a inimii între auricul şi ventricul. *adj., pl.* tricuspizi,-de.
trident 1. Furcă cu trei dinţi. 2. (în Antichitate) Simbol al puterii lui Neptun, zeul mării, reprezentat printr-un trident (1). *s.n., pl.* tridente.

tridimensional,-ă (-si-o-) Cu trei dimensiuni. *adj., pl.* tridimensionali,-e.
tridimensionalitate (-si-o-) Însuşirea de a fi tridimensional. *s.f., g.-d. art.* tridimensionalităţii.
tridimit Silice naturală polimorfă, constituent al rocilor efuzive recente. *s.n.*
triedru (tri-e-) Figură geometrică formată din trei semidrepte concurente care nu se află în acelaşi plan. *s.n., art.* triedrul, *pl.* triedre.
trienal,-ă (tri-e-) Care durează trei ani; care are loc din trei în trei ani. *adj., pl.* trienali,-e.
trienală (tri-e-) 1. Festival, expoziţie care se organizează o dată la trei ani. 2. Convenţie semnată de trei state; trilaterală. *s.f., g.-d. art.* trienalei, *pl.* trienale.
trieniu (tri-e-niu) (rar) Interval de trei ani. *s.n., art.* trieniul, *pl.* trienii, *art.* trieniile.
trierarh (tri-e-) Comandant al unei triere. *s.m., pl.* trierarhi.
trieră (tri-e-) (în Grecia antică) Triremă. *s.f., g.-d. art.* trierei, *pl.* triere.
triere (tri-e-) Acţiunea de a tria. *s.f., g.-d. art.* trierii, *pl.* trieri.
trietajat,-ă (tri-e-) Cu trei etaje. *adj., pl.* trietajaţi,-te.
trifazat,-ă 1. (despre circuite electrice) Format din trei circuite monofazate de curent alternativ; trifazic. 2. (despre maşini electrice) Care funcţionează cu un circuit electric trifazat (1). 3. (despre un sistem fizico-chimic) Format din trei faze. *adj., pl.* trifazaţi,-te.
trifazic,-ă Trifazat (1). *adj., pl.* trifazici,-ce.
trifidă (despre frunze) Împărţită în trei părţi. *adj., pl.* trifide.
trifoi Nume dat mai multor specii de plante din familia leguminoaselor, cu frunzele compuse din trei foliole. *s.n., pl.* trifoiuri.
trifoiaş Plantă erbacee din familia leguminoaselor, cu frunzele despicate în trei lobi şi cu flori galbene. *s.m., pl.* trifoiaşi.
trifoiţe 1. Loc semănat cu trifoi. 2. Plantă erbacee cu frunze compuse din trei lobi, cu flori roz, întrebuinţată în medicină ca tonic, febrifug etc. *s.f., g.-d. art.* trifoiţii, *pl.* trifoiţi.
trifoliat,-ă (-li-at) (despre frunze) Cu trei frunze pe acelaşi peţiol. *adj., pl.* trifoliaţi,-te.
trifoiiene (-li-e-) Familie de plante care are ca tip trifoiul. *s.f. pl.*
trifoiioză (-li-o-) Boală toxică a oilor, cauzată de consumarea trifoiului în cantitate prea mare. *s.f., g.-d. art.* trifoiozei, *pl.* trifoioze.
triforiu Galerie îngustă susţinută de coloane subţiri, în zidurile laterale ale unei biserici, deasupra navelor laterale. *s.n., art.* triforiul, *pl.* triforii, *art.* triforiile.
triftong Grup de trei vocale diferite pronunţate în aceeaşi silabă. *s.m., pl.* triftongi.
trifurcat,-ă Cu trei ramuri, trei ramificaţii. *adj., pl.* trifurcaţi,-te.
trigam,-ă (şi *s.*) Care se căsătoreşte a treia oară, fără ca celelalte două căsătorii să fi fost desfăcute legal. *adj., pl.* trigami,-e.
trigamie Situaţia persoanei trigame; infracţiune care decurge din această situaţie. *s.f., art.* trigamia, *g.-d. art.* trigamiei.
trigemelar,-ă Cu trei gemeni. *adj., pl.* trigemelari,-e.
trigemen I. *adj.* (în sintagma) *Nerv* ~ = a cincea pereche de nervi cranieni care inervează muşchii maxilari inferiori şi o parte a pielii. II. *s.m. pl.* Tripleţi. *adj., s.m., pl.* trigemeni.
trigger (trigăr) (angl.) Triodă folosită (mai ales) ca releu. *s.n., pl.* triggere.
trigliceridă Triester al glicerinei cu acizi graşi. *s.f., g.-d. art.* trigliceridei, *pl.* trigliceride.
triglif Ornament al frizei unei coloane dorice, de forma unei plăci dreptunghiulare, cu trei creste în relief. [*var.* triglifă *s.f.*] *s.n., pl.* triglife.
triglifă v. **triglif.**
trigon 1. Prăjitură în formă de triunghi preparată din foi de plăcintă umplute cu marmeladă, cu nuci etc. 2. ~ *cerebral* = lamă de materie nervoasă, care (împreună cu corpul calos) face legătura între emisferele cerebrale. *s.n., pl.* trigoane.
trigonal,-ă Triunghiular (1). *adj., pl.* trigonali,-e.
trigonocefal Nume dat mai multor specii de şerpi veninoşi cu capul în formă triunghiulară, care trăiesc în Asia şi în America. *s.m., pl.* trigonocefali.
trigonometric,-ă Referitor la trigonometrie. /*Cerc* ~ = cerc a cărui rază este egală cu unitatea şi cu sensul de măsurare a arcelor invers celui al acelor unui cea sornic. *Funcţie* ~ = fiecare dintre funcţiile sinus, cosinus, tangentă, cotangentă, secantă, cosecantă. *adj., pl.* trigonometrici,-ce.
trigonometrie Ramură a matematicii care studiază relaţiile dintre laturile şi unghiurile unui triunghi. *s.f., art.* trigonometria, *g.-d. art.* trigonometriei.
trihotomic,-ă v. **tricotomic.**
trihotomie v. **tricotomie.**
triiodotironină (tri-io-) Compus principal al hormonului tiroidian. *s.f., g.-d. art.* triiodotironinei.
tril Ornament muzical, vocal sau instrumental, constând în repetarea rapidă a două sunete alăturate; (p. ext.) cântecul unei păsări, care produce un efect sonor asemănător. *s.n., pl.* triluri.
trilateral,-ă Cu trei laturi. *adj., pl.* trilaterali,-e.
trilaterală 1. Convenţie semnată de trei ţări. 2. Reuniune între trei parteneri. *s.f., g.-d. art.* trilateralei, *pl.* trilaterale.
trilateraţie (-ţi-e) Metodă de măsurare a terenurilor (întinse), bazată pe măsurarea laturilor unei reţele de triunghiuri. *s.f., art.* trilateraţia, *g.-d. art.* trilateraţiei.
trilemă (rar) Situaţie care pune trei alternative dintre care trebuie aleasă numai una. *s.f., g.-d. art.* trilemei, *pl.* trileme.
trilingv,-ă Care vorbeşte trei limbi; scris în trei limbi. *adj., pl.* trilingvi,-e.
trilion (-li-on) Un miliard de miliarde. *s.n., pl.* trilioane.
trilobat,-ă 1. (despre organele unor plante) Cu trei lobi. 2. (despre arcade, planuri) În formă de trifoi sau de crin. *adj., pl.* trilobaţi.
trilobit (la pl.) Clasă de crustacee marine, din paleozoic, cu corpul împărţit în trei părţi; (la sg.) animal din această clasă. *s.m., pl.* trilobiţi.
trilogie Serie de trei opere literare sau muzicale ale aceluiaşi autor, care formează o unitate. *s.f., art.* trilogia, *g.-d. art.* trilogiei, *pl.* trilogii, *art.* trilogiile.
trilui *intr.* (rar) A scoate triluri. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* triluiesc, *imperf. 3 sg.* triluia; *conj. prez. 3* să triluiască.
trimaran Ambarcaţiune cu trei corpuri legate între ele printr-o punte. *s.n., pl.* trimarane.
trimer[1] Polimer din trei molecule de monomer. *s.m., pl.* trimeri.
trimer[2] (tehn.) 1. Condensator folosit în radiofonie. 2. Maşină folosită pentru încărcatul materialelor sub formă de pulbere sau de granule, în vehicule. *s.n., pl.* trimere.
trimer[3]**,-ă** Divizat în trei părţi dispuse în triunghi echilateral. *adj., pl.* trimeri,-e.
trimestrial,-ă (-tri-al) Care ţine trei luni; care are loc o dată la trei luni. *adj., pl.* trimestriali,-e.
trimestru Perioadă de trei luni consecutive. *s.n., art.* trimestrul, *pl.* trimestre.
trimete v. **trimite.**

trimetere v. **trimitere.**
trimis[1] 1. Persoană trimisă undeva cu o însărcinare oficială; sol, delegat, mesager. 2. Reprezentant diplomatic al unei țări, inferior în rang ambasadorului. 3. (fig.) Apostol, misionar. *s.m., pl.* trimiși.
trimis[2] (rar) Trimitere. *s.n.*
trimite *tr.* 1. A dispune sau a ruga ca cineva să se ducă undeva. (fam.) *A ~* (pe cineva) *la plimbare* = a) a nu mai discuta cu cineva, a da pe ușă afară; b) a concedia (pe cineva) din serviciu. *A ~* (pe cineva) *pe lumea cealaltă* (sau *la moarte*) = a omorî, a ucide. *A ~* (pe cineva) *la închisoare* (sau *la temniță, la ocnă*) = a pedepsi (pe cineva) cu închisoarea. *A ~* (pe cineva) *în judecată* = a intenta (cuiva) un proces. (la box) *A ~* (*adversarul*) *la podea* = a-și doborî adversarul. 2. A dispune ca un obiect să fie dus la o anumită destinație (prin intermediul cuiva sau prin poștă). 3. A transmite prin cineva vești, salutări etc. //(despre divinitate) A face să se arate, să se manifeste. 4. A delega pe cineva într-un organ de conducere sau într-un organ reprezentativ. 5. A îndruma pe cineva să consulte un text sau o persoană competentă în legătură cu o anumită pro-blemă. [*var.* trimete *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* trimit, *perf. s. 1 sg.* trimisei, *1 pl.* trimiserăm; *conj. prez. 3* să trimită; *ger.* trimițând; *part.* trimis.
trimitere 1. Acțiunea de a trimite. 2. *~ în judecată* = intentare a unui proces. *Casare* (*a unei hotărâri judecătorești*) *cu* (sau *fără*) *~* = casare cu (sau fără) înaintarea cauzei la altă instanță de judecată. 3. Recomandare medicală dată unui pacient spre a fi primit la altă unitate medicală sau de alt doctor. 4. Notă la subsolul unei pagini, care indică o lucrare pentru a fi consultată. [*var* trimetere *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* trimiterii, *pl.* trimiteri.
trimițător,-oare (Persoană) care trimite ceva; expeditor. *adj., s.m.* și *f., pl.* trimițători,-oare.
trimorf,-ă Care prezintă trimorfism. *adj., pl.* trimorfi,-e.
trimorfism Caracteristică a unor substanțe de a cristaliza în trei sisteme diferite. *s.n.*
trimotor[1] Avion cu trei motoare. *s.n., pl.* trimotoare.
trimotor[2]**,-oare** Care are trei motoare. *adj., pl.* trimotori,-oare.
trincă Pânză pătrată așezată la baza trinchetului unei nave cu pânze. *s.f., g.-d. art.* trincii, *pl.* trinci.
trinchet Catargul de la prora unei nave cu pânze. *s.m., pl.* trinchești.
trinidadian,-ă (-di-an) (Locuitor) din Trinidad-Tobago. *adj., s.m.* și *f., pl.* trinidadieni,-e.
trinitar,-ă (livr.) Referitor la trinitate. *adj., pl.* trinitari,-e.
trinitarian,-ă (-ri-an) I. *adj.* Referitor la trinitarieni (II, III). II. *s.m.* și *f.* Credincios care acceptă ca dogmă de bază ideea trinității. III. *s.m.* Călugăr din Ordinul Sfintei Treimi, înființat în sec. al XII-lea. *adj., sm.* și *f., pl.* trinitarieni,-e.
trinitate 1. (în religia creștină) Sfânta Treime. 2. Grup de trei persoane, trei lucruri etc. care formează o unitate. *s.f., g.-d. art.* trinității.
trinitrat (chim., în sintagma) *~ de glicerină* = nitroglicerină. *s.m.*
trinitrină (chim.) Lichid uleios folosit în medicină pentru relaxarea mușchilor, a bronhiilor, a căilor biliare etc. *s.f., g.-d. art.* trinitrinei.
trinitroceluloză (chim.) Fulmicoton. *s.f., g.-d. art.* trinitrocelulozei.
trinitrofenol Acid picric. *s.n.*
trinitroglicerină (chim.) Nitroglicerină. *s.f., g.-d. art.* trinitroglicerinei.
trinitrotoluen (-lu-en) Substanță cristalizată, de culoare galbenă, folosită ca exploziv; trotil. *s.n.*
trinom Polinom alcătuit din trei termeni. *s.n., pl.* trinoame.
trio 1. Compoziție muzicală scrisă pentru trei voci sau trei instrumente; grup vocal sau instrumental alcătuit din trei persoane care execută o asemenea compoziție. 2. Partea de mijloc, mai melodioasă a unei compoziții muzicale. 3. (fam.) Grup de trei persoane (care se află mereu împreună). *s.n., art.* triou**l**, *pl.* trio**u**ri.
triod Carte rituală creștină, care cuprinde rugăciunile și cântările bisericești din ultimele zece săptămâni dinaintea Paștelui. *s.n., pl.* trioduri.
triodă (tri-o-) Tub electronic cu trei electrozi. *s.f., g.-d. art.* triodei, *pl.* triode.
trioleină (-le-i-) Substanță lichidă, uleioasă, conținută de grăsimile vegetale. *s.f., g.-d. art.* trioleinei.
triolet (tri-o-) 1. Poezie cu formă fixă, formată din opt versuri, în care versurile unu, patru și șapte sunt identice. 2. Grup de trei note, egale ca valoare, executate în timpul necesar executării a două note. *s.n., pl.* triolete.
trionix (tri-o-) Broască țestoasă uriașă, feroce, din țările calde. *s.m., pl.* trionicși.
trior 1. Mașină agricolă folosită pentru a separa semințele de anumite impurități. 2. (tehn.) Dispozitiv care separă materialele granulare în funcție de dimensiuni. *s.n., pl.* trioare.
triora (tri-o-) *tr* A selecționa semințe cu ajutorul triorului. *vb. I, ind. prez. 3* trioreză.
trioxid (tri-o-) Oxid care conține trei atomi de oxigen. *s.m., pl.* trioxizi.
tripaflavină (chim.) Substanță cu acțiune antiseptică, folosită împotriva bacteriilor și a protozoarelor. *s.f., g.-d. art.* tripaflavinei.
tripanozomă Protozoar care trăiește parazitar în sângele și țesuturile vertebratelor, provocând diferite boli. *s.f., g.-d. art.* tripanozomei, *pl.* tripanozome.
tripanozomiază (-mi-a-) Boală parazitară provocată de tripanozomă; boala somnului. *s.f., g.-d. art.* tripanozomiazei.
tripartit,-ă 1. Compus din trei părți. 2. Care este încheiat între trei state sau trei partide. *adj., pl.* tripartiți,-te.
tripartitism Coaliție de trei partide politice. *s.n.*
tripartiție (-ți-e) Împărțire în trei părți egale. *s.f., art.* tripartiția, *g.-d. art.* tripartiției, *pl.* tripartiții, *art.* tripartițiile.
tripetal,-ă (despre flori) Cu corola formată din trei petale. *adj., pl.* tripetali,-e.
tripla *tr.* și *refl.* A (se) face de trei ori mai mare; a (se) întrei. *vb. I, ind. prez. 3* triplează.
triplare Acțiunea de a (se) tripla. *s.f., g.-d. art.* triplării, *pl.* triplări.
triplet[1] Fiecare dintre cei trei copii născuți deodată de aceeași mamă; trigemen. *s.m., pl.* tripleți.
triplet[2] 1. Al treilea din trei exemplare de același fel. 2. A treia formă a unor cuvinte, de aceeași proveniență, dar intrate în limbă în epoci diferite. 3. Obiectiv fotografic format din trei lentile. 4. (fiz.) Grup de trei linii spectrale. 5. (mat.) Mulțime ordonată având trei elemente. *s.n., pl.* triplete.
tripletă 1. Bicicletă cu trei locuri. 2. Grup de trei jucători care fac parte din înaintarea (sau din apărarea) unei echipe sportive. *s.f., g.-d. art.* tripletei, *pl.* triplete.
triplex 1. Geam format din două foi de sticlă între care se găsește un strat de acetat de celuloză. 2. Carton format din trei straturi de material. 3. Legătură telefonică sau prin televiziune între trei localități. *s.n.*
triplicat A doua copie după un act sau după un document. *s.n., pl.* triplicate.
triplicitate (livr.) Însușirea de a fi triplu. *s.f., g.-d. art.* triplicității.
triploid,-ă (bot., despre plante) care prezintă trei seturi de bază de cromozomi. *adj., pl.* triploizi,-de.
triplu[1] (sport) Triplusalt. *s.n.*
triplu[2]**,-ă** 1. Întreit. *În ~ exemplar.* 2. Compus din trei părți. */~ legătură* = legătură chimică covalentă, compusă din trei legături de valență simplă. *adj., pl.* tripli,-e.

triplum (muz., secolele XII-XIII) Voce superioară a unei piese polifonice la trei voci. *s.n.*
triplusalt Săritură în lungime alcătuită din trei salturi, fiecare cu cădere pe alt picior; triplu. *s.n., pl.* triplusalturi.
tripod[1] (înv.) Trepied. *s.n., pl.* tripoduri.
tripod[2] Macara de forță, alcătuită din trei picioare reunite sus. *s.n., pl.* tripode.
tripodie Vers compus din trei picioare. *s.f., art.* tripodia, *g.-d. art.* tripodiei, *pl.* tripodii, *art.* tripodiile.
tripol Rețea electrică tripolară. *s.m., pl.* tripoli.
tripolar,-ă (despre circuite electrice) Cu trei borne de acces spre exterior. *adj., pl.* tripolari,-e.
tripoli Sediment de bioxid de siliciu, alcătuit din scoici și infuzori, întrebuințat în industrie. *s.n.*
tripotaj (livr.) Afacere necurată, necinstită. *s.n., pl.* tripotaje.
tripou Local cu jocuri de noroc. *s.n., art.* tripoul, *pl.* tripouri.
tripsină Enzimă secretată de pancreas, care descompune proteinele în aminoacizi. *s.f., g.-d. art.* tripsinei.
triptază Enzimă care aparține unei clase de enzime cu acțiune proteolitică, de tipul tripsinei. *s.f., g.-d. art.* triptazei, *pl.* triptaze.
triptic Tablou format din trei părți rabatabile, cuprinzând scene religioase, nume de donatori etc. //Ansamblu din trei părți distincte, trei idei etc. *s.n., pl.* triptice.
triptofan (chim.) Aminoacid de bază din proteinele naturale. *s.m.*
trireactor (-re-ac-) Avion cu trei reactoare. *s.n., pl.* trireactoare.
triremă (în Antichitate) Corabie cu trei rânduri de vâsle, dispuse la niveluri diferite; trieră. *s.f., g.-d. art.* triremei, *pl.* trireme.
trisecție v. **trisecțiune.**
trisecțiune (-ți-u-) Împărțire în trei părți egale. [*var.* trisecție *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* trisecțiunii, *pl.* trisecțiuni.
trisepal,-ă (despre flori) Cu trei sepale. *adj., pl.* trisepali,-e.
Trisfetitele (pop.) Numele sărbătorii creștine ortodoxe celebrate la 30 ianuarie; Trei Ierarhi. *s.prop.f.*
trisilab Cuvânt sau vers alcătuit din trei silabe. *s.n., pl.* trisilabe.
trisilabic,-ă (despre cuvinte) Compus din trei silabe. *adj., pl.* trisilabici,-ce.
trismus Contracție spastică involuntară a mușchilor maxilari, care împiedică deschiderea gurii. *s.n., pl.* trismusuri.
trist,-ă 1. (despre oameni) Supărat, deprimat, melancolic. 2. (despre privire, zâmbet) Care exprimă tristețe; (despre gânduri) care este cauzat de tristețe; (despre cântece, glas) jalnic. 3. Care provoacă tristețe; deprimant, dezolant. 4. Lamentabil, penibil. *adj., pl.* triști,-ste.
tristearină (-ste-a-) (chim.) Substanță solidă răspândită în grăsimile naturale. *s.f., g.-d. art.* tristearinei.
tristețe Stare sufletească apăsătoare; mâhnire, amărăciune; (p. ext.) regret. *s.f., g.-d. art.* tristeții, *pl.* triști.
tristih Strofă de trei versuri. *s.n., pl.* tristihuri.
trișa *intr.* și *tr.* A înșela la jocul de cărți; (p. gener.) a înșela, a păcăli. *vb. I, ind. prez. 3* trișează, *1 pl.* trișăm; *ger.* trișând.
trișare Acțiunea de a trișa. *s.f., g.-d. art.* trișării, *pl.* trișări.
trișcar 1. Cântăreț din trișcă. 2. Persoană care face triște. *s.m., pl.* trișcari.
trișcă 1. Instrument popular de suflat, făcut din trestie, soc etc., asemănător cu un fluier fără găuri. 2. Fiecare dintre tuburile sonore ale cimpoiului; țurloi. *s.f., g.-d. art.* trișteі, *pl.* triște.
trișcuță Diminutiv al lui trișcă. *s.f., g.-d. art.* trișcuței, *pl.* trișcuțe.
trișor Persoană care trișează (la jocul de cărți). *s.m., pl.* trișori.
triște (înv.) Soartă. //Noroc. *s.f., g.-d. art.* tristii, *pl.* tristi.
triticală Cereală rezultată din încrucișarea grâului cu secara. [*var.* triticale *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* triticalei.
triticale v. **triticală.**
tritiu (chim.) Izotop radioactiv al hidrogenului. *s.n., art.* tritiul.
triton[1] 1. (în Antichitatea greacă) Zeitate marină închipuită cu bust de om și cu coadă de pește. 2. Specie de batracian având de-a lungul spatelui o creastă viu colorată. *s.m., pl.* tritoni.
triton[2] (fiz.) Nucleu al atomului de tritiu. *s.m., pl.* tritoni.
triton[3] Interval muzical de trei tonuri. *s.n., pl.* tritonuri.
tritonidă Zeiță marină. *s.f., g.-d. art.* tritonidei, *pl.* tritonide.
tritura *tr.* (tehn.) A sfărâma o substanță solidă în particule fine. *vb. I, ind. prez. 3* triturează.
triturare Acțiunea de a tritura. *s.f., g.-d. art.* triturării, *pl.* triturări.
triumf 1. Celebrare a unei victorii în Roma antică prin intrarea solemnă în oraș a comandantului biruitor, pe un car tras de patru cai albi. /*A aduce* (sau *a purta* pe cineva) *în ~* = a ridica (pe cineva) pe sus (purtându-l pe brațe sau pe un tron) în cadrul unui cortegiu solemn sau vesel. 2. Victorie, izbândă; (fig.) reușită morală. *s.n., pl.* triumfuri.
triumfa (tri-um-) *intr.* 1. A repurta o mare victorie. 2. (fig.) A avea un mare succes, a se impune. 3. A se mândri, a jubila în urma unui succes. *vb. I, ind. prez. 3* triumfă.
triumfal,-ă (tri-um-) 1. Care anunță un triumf; biruitor; (fig.) solemn, măreț. /*Marș ~* = înaintare rapidă și victorioasă a unei armate într-un teritoriu străin. 2. (rar) Triumfător. *adj., pl.* triumfali,-e.
triumfare (tri-um-) Faptul de a triumfa. *s.f., g.-d. art.* triumfării.
triumfător,-oare (tri-um-) 1. Biruitor; învingător. 2. (fig.) Care exprimă mulțumirea de a fi victorios. *adj., pl.* triumfători,-oare.
triumvir (tri-um-) Nume dat în Roma antică fiecărui membru al unui triumvirat. *s.m., pl.* triumviri.
triumvirat (tri-um-) Formă de conducere politică în Roma antică, reprezentând alianța a trei conducători politici și militari. *s.n., pl.* triumvirate.
triunghi 1. Poligon cu trei laturi. 2. Grup de trei ființe sau lucruri. 3. (muz.) Trianglu. *s.n., pl.* triunghiuri.
triunghiular[1] (tri-un-) Competiție sportivă la care participă reprezentanții a trei țări sau a trei echipe. *s.n., pl.* triunghiulare.
triunghiular[2]**,-ă** (tri-un-) 1. În formă de triunghi. 2. (despre întreceri sportive) La care iau parte trei echipe. *adj., pl.* triunghiulari,-e.
trivaccin Vaccin care conține trei componente profilactice diferite. *s.n., pl.* trivaccinuri.
trivalent,-ă (despre elemente chimice) Care are trei valențe. *adj., pl.* trivalenți,-te.
trivalență Capacitate a unui element chimic de a avea valența 3. *s.f., g.-d. art.* trivalenței, *pl.* trivalențe.
triverb Joc distractiv constând în reprezentarea a trei cuvinte prin litere sau figuri combinate între ele. *s.n., pl.* triverbe.
trivial,-ă (-vi-al) 1. Necuviincios; obscen, vulgar, imoral. 2. De prost gust; grosolan, ordinar. *adj., pl.* trivіali,-e.
trivialitate (-vi-a-) 1. Însușirea a ceea ce este trivial; vulgaritate, lipsă de gust. 2. Faptă, vorbă necuviincioasă. *s.f., g.-d. art.* trivialității, *pl.* trivialități.
trivializa (-vi-a-) *tr.* și *refl.* (rar) A face sau a deveni trivial, a (se) vulgariza; a (se) degrada. *vb. I, ind. prez. 3* trivializează.

trivializare (-vi-a-) Faptul de a (se) trivializa. *s.f., g.-d. art.* trivializării, *pl.* trivializări.
trivium (-vi-um) Parte a învățământului elementar medieval, care cuprindea gramatica, retorica și dialectica. *s.n.*
trizaharidă Substanță organică din clasa hidraților de carbon, care are molecula formată din trei resturi de monozaharid. *s.f., g.-d. art.* trizaharidei, *pl.* trizaharide.
troacăr (rar) Palton sau pardesiu femeiesc mai scurt (trei sferturi). *s.n., pl.* troacare.
troacă 1. Albie, covată scurtă și lată. 2. Ladă în care cade făina măcinată la moară. 3. Jgheab de lemn în care se pune mâncarea pentru animale. 4. (fam., la pl.) Catrafuse, calabalâc. [*var.* (reg.) troc *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* troacei, *pl.* troace.
troahnă (pop.) Răceală, guturai. *s.f., g.-d. art.* troahnei, *pl.* troahne.
troc[1] Schimb direct de produse (fără mijlocirea banilor). *s.n., pl.* trocuri.
troc[2] v. **troacă.**
trocanter 1. Parte a femurului de care se leagă mușchii coapsei. 2. Al doilea segment de la picioarele insectelor. [*var.* trohanter *s.n.*] *s.n., pl.* trocantere.
trocar[1] (înv.) Persoană care confecționează sau vinde troace. *s.m., pl.* trocari.
trocar[2] Instrument chirurgical în formă de tub ascuțit, cu care se execută punctiile sau cu care se introduc în unele cavități ale organismului dispozitive optice ori instrumente chirurgicale. *s.n., pl.* trocare.
trocuță (rar) Diminutiv al lui troacă. *s.f., g.-d. art.* trocuței, *pl.* trocuțe.
trofeu 1. (în Antichitate) Armura unui dușman învins expusă ca semn al victoriei. 2. Monument ridicat în amintirea unei victorii sau în cinstea unui erou. 3. Pradă de război luată de la inamic. 4. Parte a unui animal vânat, păstrată ca valoare. 5. (sport) Cupă oferită învingătorului. *s.n., art.* trofeul, *pl.* trofee.
trofic,-ă Referitor la nutriție. *adj., pl.* trofici,-ce.
troficitate Totalitatea fenomenelor legate de nutriția organismelor vii. *s.f., g.-d. art.* troficității.
trofie Trofism. *s.f., art.* trofia, *g.-d. art.* trofiei.
trofism Stare dinamică a nutriției; trofie. *s.n.*
trofopatie Maladie care afectează nutriția organismului. *s.f., art.* trofopatia, *g.-d. art.* trofopatiei, *pl.* trofopatii, *pl.* trofopatiile.
trog Vale glaciară cu pereți abrupți. *s.n., pl.* troguri.
troglobie Viețuitoare care trăiește în peșteri, fiind adaptată la viața în acest mediu. //(adj.) *Animale ~. s.f., art.* troglobia, *g.-d. art.* troglobiei, *pl.* troglobii, *pl.* troglobiile.
troglodit,-ă 1. Omul preistoric care locuia în caverne. 2. (fig.) Persoană care trăiește în stare de primitivitate. //(fig.) Om necivilizat, grosolan. *s.m., pl.* troglodiți; *s.f., g.-d. art.* troglodității, *pl.* troglodite.
trohaic,-ă (-ha-ic) Format din trohei. /*Metru ~* = sistem de versificație a cărei structură are la bază troheul. *adj., pl.* trohaici,-ce.
trohanter v. **trocanter.**
trohеu Picior de vers format dintr-o silabă lungă și una scurtă (în metrica poeziei antice) sau dintr-o silabă accentuată și una neaccentuată (în poezia modernă). *s.m., art.* troheul, *pl.* trohei, *art.* trohеii.
trohoidă Curbă descrisă de un punct al unui cerc pe o suprafață plană. *s.f., g.-d. art.* trohoidei, *pl.* trohoide.
troian[1] 1. Cantitate mare de zăpadă adusă de vânt; nămete. //(p. gener.) Grămadă, morman. 2. Întăritură primitivă, constând dintr-un val de pământ și un șanț de apărare. *s.n., pl.* troiene.
troian[2]**,-ă** (Locuitor) al Troiei. /*Cal ~* = a) (în Iliada) cal uriaș de lemn construit de greci, lăsat troienilor, care l-au introdus în cetate, nebănuind că înăuntrul ei erau oșteni dușmani; b) (fig.) mijloc perfid folosit pentru subminarea cuiva. *adj., s.m.* și *f., pl.* troieni,-e.
troică 1. Sanie rusească la care se înhamă trei cai alături. 2. (fig.) Grup format din trei personalități sau trei țări. *s.f., g.-d. art.* troicii, *pl.* troici.
troieni *tr.* 1. A acoperi cu troiene (de zăpadă). //*refl.* A se înzăpezi. 2. A îngrămădi ceva la un loc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* troienesc, *imperf. 3 sg.* troienea; *conj. prez. 3* să troienească.
troienire Acțiunea de a (se) troieni. *s.f., g.-d. art.* troienirii, *pl.* troienири.
troiță (tro-i-) 1. Cruce mare de lemn sau de piatră așezată la răspântii sau în locuri legate de un eveniment. 2. Icoană formată din trei părți; triptic. *s.f., g.-d. art.* troiței, *pl.* troițe.
troleibuz Vehicul rutier de transport în comun, cu tracțiune electrică; troleu (2). *s.n., pl.* troleibuze.
troleu 1. Dispozitiv de alimentare cu energie electrică, de la un cablu aerian, așezat pe vehicule cu tracțiune electrică. 2. (impr.) Troleibuz. *s.n., art.* troleul, *pl.* trolee.
troliu Dispozitiv folosit la deplasarea unor sarcini pe verticală cu ajutorul unui cablu care se înfășoară pe un cilindru rotitor. *s.n., art.* troliul, *pl.* trolii, *art.* troliile.
trombă 1. Coloană de apă de formă conică ridicată de un vârtej de vânt care o învârtește repede. *În ~* = vertiginos, rapid. 2. Coloană de fum, de praf etc. ridicată de un vânt puternic. 3. Tub prin care se asigură ventilația în încăperile de jos ale unui vapor. *s.f., g.-d. art.* trombei, *pl.* trombe.
trombectomie (med.) Extragere a cheagului de sânge dintr-un segment vascular. *s.f., art.* trombectomia, *g.-d. art.* trombectomiei, *pl.* trombectomii, *art.* trombectomiile.
trombină Enzimă care ajută la coagularea sângelui. *s.f., g.-d. art.* trombinei, *pl.* trombine.
tromblon Pușcă scurtă cu țeava în formă de pâlnie. *s.n., pl.* tromбloane.
trombochinază Enzimă prezentă în țesuturi, care în contact cu ionii de calciu produce coagularea sângelui; tromboplastină. *s.f., g.-d. art.* trombochinazei, *pl.* trombochinaze.
trombocit Celulă sangvină cu rol important în coagularea sângelui; plachetă sangvină. [*var* trombocită *s.f.*] *s.n., pl.* trombocite.
trombocită v. **trombocit.**
trombocitopenie (med.) Scădere anormală a numărului de trombocite din sânge. *s.f., art.* trombocitopenia, *g.-d. art.* trombocitopeniei.
trombocitoză Înmulțire excesivă a trombocitelor. *s.f., g.-d. art.* trombocitozei.
tromboflebită Inflamație a peretelui unei vene și formarea de cheaguri de sânge. *s.f., g.-d. art.* tromboflebitei, *pl.* tromboflebite.
trombolиză Metodă terapeutică de dizolvare a cheagurilor de sânge. *s.f., g.-d. art.* trombolizei.
trombon[1] (rar) Trombonist (1). *s.m., pl.* tromboni.
trombon[2] 1. Instrument muzical mai mare decât trompeta. 2. (fam., peior.) Gură (considerată ca organ al vorbirii). 3. (fam., la pl.) Minciuni, păcăleli. 4. Numele unui joc de cărți. *s.n., pl.* tromboane.
tromboni *tr.* (fam.) A minți, a păcăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tromonesc, *imperf. 3 sg.* tromonea; *conj. prez. 3* să tromoneasсă.
trombonist 1. Instrumentist care cântă la trombon. 2. (fam.) Persoană căreia îi place să exagereze, să mintă. *s.m., pl.* tromboniști.
tromboplastină Trombochinază. *s.f., g.-d. art.* tromboplastinei, *pl.* tromboplastine.
tromboză *refl.* A fi afectat de tromboză. *vb. I, ind. prez. 3* se trombozează.

trombo̲ză Boală provocată de astuparea unui vas sangvin cu un cheag de sânge. *s.f., g.-d. art.* trombo̲zei, *pl.* trombo̲ze.
tro̲mbus Cheag de sânge format într-un vas sangvin. *s.n., pl.* tro̲mbusuri.
tro̲mpă 1. Prelungire cărnoasă, ca un tub, a nasului elefantului, tapirului etc. //Organ al unor insecte, adaptat pentru supt. 2. Organ prin care se elimină ovulele formate în ovar. 3. *~a lui Eustache* = canal interior al urechii care face legătura între timpan şi faringe. 4. Element arhitectonic în formă de boltă trunchiată. 5. Aparat pentru evacuarea gazelor dintr-un recipient, dintr-o încăpere etc. *s.f., g.-d. art.* tro̲mpei, *pl.* tro̲mpe.
trompe l'oeil (tromplo̲i) (fr.) Pictură murală care de la distanţă dă impresia de realitate. *s.n.*
trompe̲t (înv.) Trompetist. *s.m., pl.* trompe̲ţi.
trompeta̲ş (înv.) Trompetist. *s.m., pl.* trompeta̲şi.
trompe̲tă Goarnă. *s.f., g.-d. art.* trompe̲tei, *pl.* trompe̲te.
trompetist,-ă Persoană care cântă la trompetă; trompet, trompetaş, trâmbiţaş, gornist. *s.m., pl.* trompetişti; *s.f., g.-d. art.* trompetiştei, *pl.* trompetiste.
tron[1] 1. Scaun împodobit pe care stau monahii la ceremonii; (p. ext.) simbol al puterii domneşti. */A* (*se*) *urca* (sau *a* (*se*) *sui*) *pe ~* = a ocupa (sau a face să ocupe) domnia. 2. (fig.) Puterea suverană a monarhilor; domnie. 3. Jilţ special pe care stau prelaţii în timpul unor ceremonii religioase. *s.n., pl.* tro̲nuri.
tron[2] 1. (pop.) Ladă în care ţăranii îşi păstrează obiecte de îmbrăcăminte. 2. (reg.) Sicriu. *s.n., pl.* tro̲nuri.
trona̲ *intr.* 1. A domni, a guverna. 2. (fig.) A domina. *vb. I, ind. prez. 3* troneaz̆ă.
trona̲re Acţiunea de a trona. *s.f., g.-d. art.* tronării, *pl.* tronări.
tronc 1. Cuvânt care imită zgomotul produs de o cădere, de o izbitură etc. */A-i cădea cuiva* (*cu*) *~* (*la inimă*) = a-i deveni cuiva drag dintr-o dată. 2. Exclamaţie care exprimă surpriza în faţa unui lucru neaşteptat. /(fam.) *~, Marghioală*, se spune când cineva face sau spune ceva nepotrivit cu situaţia în care se găseşte. *interj.*
troncăni̲ 1. *intr.* A face zgomot izbind un obiect de altul. 2. *tr.* (fig.) A flecări, a trăncăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* troncăne̲sc, *imperf. 3 sg.* troncăne̲a; *conj. prez. 3* să troncăneaşcă.
troncăni̲re Acţiunea de a troncăni; troncănit. *s.f., g.-d. art.* troncănirii, *pl.* troncăniri.
troncăni̲t Troncănire. *s.n., pl.* troncăni̲turi.
tro̲ncăt Zgomotul produs de rostogolirea unui corp, de izbirea a două obiecte etc. [*var.* tro̲ncot *s.n.*] *s.n., pl.* tro̲ncăte.
tronco̲n (rar) Trunchi de con. *s.n., pl.* tronco̲nuri.
tronco̲nic,-ă În forma unui trunchi de con. *adj., pl.* tronco̲nici,-ce.
tro̲ncot v. **tro̲ncăt.**
tronişo̲r (pop.) Diminutiv al lui tron[2]. *s.n., pl.* tronişoare.
tronso̲n Porţiune, bucată dintr-un obiect, dintr-o construcţie etc., având o particularitate distinctă şi delimitată de rest prin anumite repere. *~ de autostradă. s.n., pl.* tronsoane.
troostită Constituent structural al oţelului. *s.f., g.-d. art.* troostitei.
trop[1]**/tro̲pa** Cuvânt care imită zgomotul făcut de picioare când lovesc pământul în mers. [*var.* (pop.) tropai *interj.*] *interj.*
trop[2] Figură de stil. *s.m., pl.* tropi.
tro̲pa v. **trop.**
tropai v. **trop.**
tropa̲r Scurtă cântare bisericească de laudă în cinstea unui sfânt sau a unui eveniment religios. *s.n., pl.* tropare.
tropă̲i *intr.* A face zgomot lovind pământul, duşumeaua etc. cu picioarele sau cu copitele; (fam.) a juca, a dansa (cu zgomot). *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* tro̲păi, *3* tro̲păie, *imperf. 3 sg.* tropăia; *conj. prez. 3* să tro̲păie.
tropăia̲lă Faptul de a tropăi; zgomotul produs de cel care tropăie; tropăit, tropăitură. *s.f., g.-d. art.* tropăie̲lii, *pl.* tropăie̲li.
tropăi̲t Tropăială. *s.n., pl.* tropăi̲turi.
tropăitură (-pă-i) Tropăială. *s.f., g.-d. art.* tropăitu̲rii, *pl.* tropăitu̲ri.
tropic[1] 1. Fiecare dintre cele două paralele situate la latitudinea de 23°27' nord şi sud de ecuatorul terestru. 2. (la pl.) Regiune aflată în jurul celor două tropice (1). */De ~ e* = din regiunea tropicală. *s.n., pl.* tro̲pice.
tropic[2]**,-ă** (livr.) Referitor la tropi[2]; figurat. *adj., pl.* tro̲pici,-ce.
tropica̲l,-ă De (la) tropice. *adj., pl.* tropica̲li,-e.
tropicaliza̲ *tr* A face ca un aparat, o instalaţie etc. să reziste climei de la tropice. *vb. I, ind. prez. 3* tropicalizează.
tropicalizare Acţiunea de a tropicaliza. *s.f., g.-d. art.* tropicalizării, *pl.* tropicalizări.
Tro̲picul Capricо̲rnului Tropic situat la sud de ecuator. *s.prop.n.*
Tro̲picul Ra̲cului Tropic situat la nord de ecuator. *s.prop.n.*
tropi̲sm Tendinţă a unor plante de a se orienta în direcţia din care acţionează asupra sa anumiţi factori (lumină, căldură etc.). *s.n., pl.* tropi̲sme.
tropologie 1. Limbaj figurat. 2. Disciplină care studiază tropii[2]. *s.f., art.* tropologia, *g.-d. art.* tropologiei.
tropopa̲uză (-pa-u) Zona dintre troposferă şi stratosferă. *s.f., g.-d. art.* tropopa̲uzei.
troposfe̲ră Stratul inferior al atmosferei terestre, în care se produc fenomenele meteorologice obişnuite. *s.f., g.-d. art.* troposfe̲rei.
tro̲pot Zgomot de copite sau de picioare încălţate care lovesc pământul; tropotit. *s.n., pl.* tro̲pote.
tropota̲ v. **tropoti.**
tropoti̲ *intr.* (pop.) A tropăi. [*var.* tropota̲ *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tropote̲sc, *imperf. 3 sg.* tropotea̲; *conj. prez. 3* să tropoteaşcă.
tropotire (pop.) Acţiunea de a tropoti. *s.f., g.-d. art.* tropoti̲rii, *pl.* tropoti̲ri.
tropoti̲t (pop.) Tropot. *s.n., pl.* tropoti̲turi.
tro̲ppo (it., muz.) Prea mult, peste. *adv.*
trosc Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură, de ruperea unui obiect din lemn etc. *interj.*
troscot[1] Plantă erbacee cu tulpina ramificată, întinsă pe pământ, cu frunze mici şi flori albe-roz. *s.m.*
troscot[2] (reg.) Trosnet. *s.n., pl.* troscote.
trosnet Pocnitură, trosnitură; detunătură (de armă); troscot[2]. *s.n., pl.* trosnete.
trosni̲ *intr.* 1. (despre lemne sau obiecte din lemn) A pârâi, a pocni, a plesni cu zgomot. 2. (pop.) A pocni din bici. 3. A pârâi cuiva încheieturile. */A-i ~* (cuiva) *fălcile*, se spune când cineva primeşte o lovitură puternică, când mănâncă lacom sau când cască cu poftă. 4. (despre pepeni verzi copţi) A pârâi când sunt strânşi în palme. 5. (pop., despre arme) A bubui, a detuna. [*var.* (pop.) trăsni̲ *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* trosne̲sc, *imperf. 3 sg.* trosnea̲; *conj. prez. 3* să trosneaşcă.
trosnire Faptul de a trosni. *s.f., g.-d. art.* trosni̲rii, *pl.* trosni̲ri.
trosnito̲r,-oare Care trosneşte. *adj., pl.* trosnito̲ri,-oare.
trosnitură 1. Zgomot specific produs de un obiect care plesneşte, crapă etc.; trosnet, pocnet. 2. Detunătură de armă; bubuitură. *s.f., g.-d. art.* trosnitu̲rii, *pl.* trosnitu̲ri.
trota̲ *intr.* (despre cai) A merge la trap. *vb. I, ind. prez. 3* trotează.
trotil (chim.) Trinitrotoluen. *s.n., pl.* trotiluri.

trotina *intr.* (despre cai) A bate pasul (aproape) pe loc. *vb. I, ind. prez. 3* trotinează.
trotinetă Vehicul pentru copii, format dintr-o scândură așezată pe două roți și un dispozitiv de direcție, care se pune în mișcare prin împingerea cu un picior. *s.f., g.-d. art.* trotinetei, *pl.* trotinete.
trotteur[1] (-tör) (fr., despre încălțămintea de damă) Cu toc gros, înalt de trei-patru cm. *adj. invar.*
trotteur[2] (-tör) (fr.) Cal cu trapul întins; trăpaș. *s.m., pl.* trotteuri.
trotuar (-tuar) Porțiune amenajată de-a lungul unei străzi rezervată circulației pietonilor. *s.n., pl.* trotuare.
trotușean,-ă (Locuitor) din zona Trotușului. *adj., s.m., pl.* trotușeni,-e.
trotușeancă Locuitoare din zona Trotușului. *s.f., g.-d. art.* trotușencei, *pl.* trotușence.
trubaci (înv.) Trâmbițaș (la vânătoare). *s.m., pl.* trubaci.
trubadur Poet-cântăreț provensal din Evul Mediu; (prin ext.) poet-cântăreț peregrin. *s.m., pl.* trubaduri.
truc[1] Procedeu abil prin care se încearcă mascarea realității; tertip, artificiu folosit pentru atingerea unui scop. *s.n., pl.* trucuri.
truc[2] Cadru suspendat pe roți, pe care se montează structura unui vagon de tramvai. *s.n., pl.* trucuri.
truca *tr.* A folosi trucuri sau trucaje. *vb. I, ind. prez. 3* trucează.
trucaj Mijloc tehnic folosit în teatru, în cinematografie etc. pentru a crea iluzii optice sau auditive spectaculoase. *s.n., pl.* trucaje.
trucare Acțiunea de a truca. *s.f., g.-d. art.* trucării, *pl.* trucări.
trucă (cin.) Utilaj complex folosit pentru filmări combinate. *s.f.*
truculent,-ă Aspru, violent; brutal. *Limbaj ~. adj., pl.* truculenți,-te.
truculență Asprime, violență; lipsă de bun-simț. *s.f., g.-d. art.* truculenței, *pl.* truculențe.
trudă (pop.) 1. Efort fizic sau intelectual deosebit; muncă grea, osteneală. */Cu ~* = din greu, cu mare efort. 2. Agoniseală, câștig. 3. Chin, durere. *s.f., g.-d. art.* trudei *pl.* trude.
trudi *intr.* și *refl.* 1. A munci din greu, a se osteni. 2. A se chinui, a se strădui. *tr.* (înv., pop.) A supune la chinuri, la suferințe fizice și morale. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* trudesc, *imperf. 3 sg.* trudea; *conj. prez. 3* să trudească.
truditor,-oare (Cel) care muncește din greu. *adj., s.m.* și *f., pl.* truditori,-oare.
trudnic,-ă 1. Care se face cu muncă multă, dificilă. 2. Care trădează o mare oboseală. *adj., pl.* trudnici,-ce.
trudnicie (rar) Trudă. *s.f., art.* trudnicia, *g.-d. art.* trudniciei, *pl.* trudnicii, *art.* trudniciile.
trufanda 1. Cel dintâi fruct sau rod din producția anului; (p. ext.) produs alimentar (mai ales fruct sau legumă) apărut pe piață înaintea timpului obișnuit. 2. (fam., ir.) Ofrandă, prinos. *s.f., art.* trufandaua, *g.-d. art.* trufandalei, *pl.* trufandale, *art.* trufandalele.
trufaș,-ă 1. (și *s.*) Arogant, disprețuitor, înfumurat. 2. Care arată trufie, îngâmfare. *Privire ~.* 3. Măreț, grandios. *adj., pl.* trufași,-e.
trufă 1. Specie de ciupercă comestibilă care se dezvoltă în pământ. 2. Produs de cofetărie pe bază de cremă de unt și ciocolată. *s.f., g.-d. art.* trufei, *pl.* trufe.
trufi *refl.* (înv., pop.) A deveni trufaș; a se mândri. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se trufește, *imperf. 3 sg.* se trufea; *conj. prez. 3* să se trufească.
trufie Părere foarte bună (adesea exagerată) despre sine; înfumurare, aroganță. */Cu ~* = în mod arogant. *s.f., art.* trufia, *g.-d. art.* trufiei, *pl.* trufii, *art.* trufiile.
truism Adevăr banal, evident. *s.n., pl.* truisme.
truncat,-ă (bot., despre un organ) Terminat brusc printr-o suprafață orizontală. *adj., pl.* truncați,-te.
trunchi 1. Partea cea mai groasă a unui copac, cuprinsă între rădăcină și locul de unde pornesc ramurile; tulpină. 2. (p. ext.) Buștean, bucată groasă de lemn; butuc. //Bucată de lemn pe care se crapă lemnele de foc, se taie carnea etc. 3. Parte a corpului omenesc cuprinsă între umeri și șolduri, fără membre. 4. (fig.) Linie directă a unei familii, de unde pleacă ramurile colaterale. 5. (anat.) *~ cerebral* = porțiunea nevraxului alcătuită din măduva prelungită, punte și mezencefal. *~ de piramidă* (sau *de con, de prismă*) = corp geometric obținut prin secționarea unei piramide (sau a unui con, a unei prisme), printr-un plan paralel cu baza, aflat între acest plan și bază. *s.n., pl.* trunchiuri.
trunchia (-chi-a) *tr.* 1. A tăia, a reteza; (fig.) a omite o parte dintr-un text. 2. (fig.) A denatura adevărul. *vb. I, ind. prez. 3* trunchiază, *1 pl.* trunchiem; *conj. prez. 3* să trunchieze; *ger.* trunchiind; *part.* trunchiat.
trunchiere (-chi-e-) Acțiunea de a trunchia. *s.f., g.-d. art.* trunchierii, *pl.* trunchieri.
trunchiuleț Diminutiv al lui trunchi. *s.n., pl.* trunchiulețe.
trup 1. Corp (al unei ființe). */(Cu) ~ și suflet* = cu totul, în întregime, fără rezerve. *(A fi) ~ din ~ul cuiva* = a) (a fi) născut din...; b) (a face) parte integrantă din ceva. *A fi ~ și suflet cu cineva* = a fi foarte strâns legat de cineva. 2. (p. restr.) Trunchi (al unei ființe). //Cadavru. 3. Partea principală a unui obiect, a unei construcții; (p. gener.) obiectul însuși. 4. (înv.) Întindere determinată de pământ. *~ de moșie.* 5. (înv.) Unitate militară. *s.n., pl.* trupuri.
trupă 1. Grup de persoane cu aceleași preocupări, care sunt de obicei împreună. 2. Totalitatea soldaților. //(la pl.) Unitate specializată de militari. *~e de geniu.* //Forțele armate ale unui stat. 3. Colectiv de actori al unui teatru sau al unui circ; ansamblu. *s.f., g.-d. art.* trupei, *pl.* trupe.
trupesc,-ească 1. Referitor la trup; fizic. 2. Senzual; sexual. *adj., pl.* trupești.
trupeș,-ă (pop.) Corpolent, voinic. //(peior.) Gras. *adj., pl.* trupeși,-e.
trupeșie (pop.) Constituție fizică robustă; corpolență. *s.f., art.* trupeșia, *g.-d. art.* trupeșiei.
trupește Referitor la trup; fizicește. *adv.*
trupat v. **trupete.**
trupete (fam.) Soldat (fără grad). [*var.* trupet *s.m.*] *s.m., pl.* trupeți.
trupiță Parte a plugului alcătuită din cormană, brăzdar și plaz. *s.f., g.-d. art.* trupiței, *pl.* trupițe.
trupșor v. **trupușor.**
trupușor (pop.) Diminutiv al lui trup. [*var.* trupșor *s.n.*] *s.n., pl.* trupușoare.
trusă Geantă sau cutie specială în care se țin instrumente necesare exercitării unei profesii (*~ de sudură*) sau obiecte de toaletă (*~ de voiaj*); totalitatea acestor instrumente sau obiecte. *s.f., g.-d. art.* trusei, *pl.* truse.
trusou Totalitatea obiectelor de îmbrăcăminte, de rufărie etc. confecționate pentru o fată care se căsătorește. //Rufărie pregătită pentru un nou-născut. *s.n., art.* trusoul, *pl.* trusouri.
trust Asociație financiară sau economică importantă, care reunește mai multe societăți (comerciale, industriale etc.) sub o conducere unificată, cu scopul de a asigura monopolul asupra unui produs sau unui sector economic. *s.n., pl.* trusturi.
trustier,-ă (-ti-er) Referitor la un trust; de trust. *adj., pl.* trustieri,-e.
trustmen (rar) Acționar al unui trust. *s.m., pl.* trustmeni.
truvabil,-ă (livr.) Care poate fi găsit, de găsit. *adj., pl.* truvabili,-e.

truver Poet-cântăreț din Evul Mediu, din nordul Franței. *s.m., pl.* truveri.
tsunami (ţu-na-) Flux puternic și brusc, provocat de seisme submarine în apele Oceanului Pacific. *s.n.*
tț Exclamație care exprimă dezaprobarea, nemulțumirea sau mirarea. *interj.*
tu 1. (la nominativ, ține locul numelui persoanei cu care se vorbește) ~ *ascultă. //*(impers.) ~ *muncești și te zbați și el nimic. /Nici ~..., nici ~...* = nimic (din ceea ce ar trebui sau te-ai aștepta să fie). *A-și zice ~* = a se tutui. 2. (la dativ, în formele acc. *ție*, neacc. *îți, ți, -ți, ți-, -ți-*) *Nu ți-am spus?//*(cu funcție de complement indirect sau de atribut, indicând posesiunea) *Spune-ți părerea! Unde ți-e mândria?//*(cu valoare de dativ etic) *Mi ți-l luă la fugă. //*(impers.) *Ți-ai găsit!* 3. (la acuzativ acc. *tine* (prep. + *tine*), în formele neacc. *te, -te, te-, -te-*) *Vreau să te caut. //*(intră în alcătuirea unor verbe la diateza reflexivă) *Te joci cu sănătatea!//*(precedat de prepoziții, în forma „tine") *Vorbește de tine.* 4. (urmat de „unul", „una", la diferite cazuri, exprimă ideea de izolare dintr-o mulțime) *Tu unul nu înțelegi.* 5. (la vocativ) *Tu, cel care vorbești! pr.pers.*
tuareg,-ă (tu-a-) I. *adj.* Referitor la tuaregi (II). II. *s.m.* și *f.* (mai ales la pl.) Persoană aparținând unei populații care locuiește în partea centrală a Saharei și în deșertul din nordul Nigerului. *adj., s.m.* și *f., pl.* tuaregi,-ge.
tub 1. Piesă de formă cilindrică din metal, sticlă, cauciuc etc., goală în interior, cu diametre și lungimi diferite, cu diverse întrebuințări. 2. Sistem tehnic având o carcasă în formă de tub (1); (spec.) corp tubular izolant în care se introduc unele conducte electrice. */~ electronic* = dispozitiv constituit dintr-un recipient etanș, vidat sau cu gaz rarefiat, și echipat cu doi electrozi între care se stabilesc curenți electrici. 3. Țeavă la unele instrumente muzicale, care produce diferite sunete, când trece prin ea un curent de aer. 4. Înveliș cilindric din metal sau din carton în care se află explozibilul și proiectilul unei arme de foc. 5. Recipient subțire din metal în care se ambalează paste alimentare, preparate farmaceutice și cosmetice etc. 6. Canal natural care intră în componența unor aparate sau organe animale ori vegetale, prin care circulă hrană, aer etc. ~ *digestiv. s.n., pl.* tuburi.
tuba *tr.* (tehn.) A consolida pereții unei guri de sondă cu tuburi de oțel. *vb. I, ind. prez. 3* tubează.
tubaj (med.) Metodă de examen clinic, care constă în introducerea unei sonde într-o cavitate a organismului (stomac, duoden etc.), pentru extragerea unei cantități de lichid și analizarea lui în laborator. */~ laringian* = introducerea unui tub metalic în laringe în caz de asfixie. *s.n., pl.* tubaje.
tubare Acțiunea de a tuba. *s.f., g.-d. art.* tubării, *pl.* tubări.
tubă Instrument muzical de suflat din alamă, format dintr-un pavilion larg, un tub răsucit și un mecanism de pistoane. *s.f., g.-d. art.* tubei, *pl.* tube.
tubercul 1. Tulpină subterană, scurtă și îngroșată, care reprezintă o rezervă nutritivă pentru plante. 2. (anat.) Protuberanță (patologică) apărută pe vase, cartilaje, organe etc. 3. (med.) Mică tumoare apărută în grosimea pielii sau în alt țesut. [*var.* tuberculă *s.f.*] *s.m., pl.* tuberculi.
tuberculat,-ă (despre plante) Cu tuberculi. //(despre unele organe) Acoperit cu proeminențe sau tuberculi. *adj., pl.* tuberculați,-te.
tuberculă v. **tubercul.**
tuberculină Extract din culturile pe medii lichide ale bacilului tuberculozei, folosit la diagnosticarea (și tratarea) tuberculozei. *s.f., g.-d. art.* tuberculinei, *pl.* tuberculine.
tuberculiza *refl.* și *tr.* A (se) îmbolnăvi de tuberculoză. *vb. I, ind. prez. 3* tuberculizează.
tuberculos,-oasă (Bolnav) de tuberculoză. *adj., s.m.* și *f., pl.* tuberculoși,-oase.
tuberculostatic Medicament care împiedică înmulțirea bacilului tuberculozei. *s.n., pl.* tuberculostatice.
tuberculoză Boală infecțioasă și contagioasă provocată de localizarea bacilului Koch mai ales în plămâni și în oase. *s.f., g.-d. art.* tuberculozei, *pl.* tuberculoze; *abr.* TBC.
tuberoză (bot.) Chiparoasă. *s.f., g.-d. art.* tuberozei, *pl.* tuberoze.
tuberozitate Proeminență osoasă pe care sunt fixați mușchii și ligamentele. *s.f., g.-d. art.* tuberozității, *pl.* tuberozități.
tubifloră Plantă erbacee cu corola gamopetală, având formă cilindrică sau de pâlnie. *s.f., g.-d. art.* tubiflorei, *pl.* tubiflore.
tubiform,-ă În formă de tub; tubular. *adj., pl.* tubiformi,-e.
tubing Țeavă din coloana de extracție de la sondele petroliere. *s.n., pl.* tubinguri.
tubular,-ă În formă de tub; prevăzut cu tuburi. *adj., pl.* tubulari,-e.
tubulatură (tehn.) Ansamblu de țevi care comunică între ele, ca parte a unui sistem tehnic. *s.f., g.-d. art.* tubulaturii, *pl.* tubulaturi.
tubuleț Tubușor. *s.n., pl.* tubulețe.
tubulură Bucată scurtă de țeavă care face legătura între un vas și o conductă sau între două conducte. *s.f., g.-d. art.* tubulurii, *pl.* tubuluri.
tubușor Diminutiv al lui tub; tubuleț. *s.n., pl.* tubușoare.
tucan Gen de păsări cățărătoare cu ciocul mare și cu penajul viu colorat din America tropicală; pasăre din acest gen. *s.m., pl.* tucani.
turerie Turnătorie de fontă. *s.f., art.* tucerja, *g.-d. art.* tucerii, *pl.* tucerii, *art.* tucériile.
tuci 1. Fontă. 2. Vas de fontă; ceaun. *s.n., pl.* (2) tuciuri.
tuciuriu,-ie (Care are pielea) de culoare închisă; brunet, negricios, oacheș. *adj., pl.* tuciurii.
tudesc,-ească (înv.) German. *adj., pl.* tudești.
tuf Rocă calcaroasă sau vulcanică poroasă. *s.n., pl.* tufuri.
tufan 1. Specie de stejar. 2. Tufar. 3. (pop.) Bâtă, ciomag. *s.m., pl.* tufani.
tufar Arbore, arbust cu ramuri dese, crescute de jos; tufan. *s.m., pl.* tufari.
tufă Arbust cu ramuri dese, crescute de jos, de la rădăcină; grup de lăstari, de plante, de flori cu rădăcină comună. *//*(fam.) ~ *de Veneția* = nimic, deloc. *A se da după ~* = a se ascunde. *~-n pungă* sau *~-n buzunar* = a) nimic; b) om fără bani. 2. (fig.) Păr mult și des; claie. 3. (rar) Ramură, creangă (de stejar). 4. (reg.) Bâtă, ciomag. *s.f., g.-d. art.* tufei, *pl.* tufe.
tufănică Specie de crizantemă cu flori mici. *s.f., g.-d. art.* tufănelei/tufănicii, *pl.* tufănele/tufănici, *art.* tufănelele/tufănicile.
tufărie Tufiș; hățiș. *s.f., art.* tufărja, *g.-d. art.* tufăriei, *pl.* tufării, *art.* tufăriile.
tufăriș Tufiș. *s.n., pl.* tufărișuri.
tufecciu Soldat mercenar din garda domnească în timpul domniei fanariote. *s.m., art.* tufecciul, *pl.* tufeccii, *art.* tufeccíii.
tufiș Desiș de arbuști, de copaci tineri, stufoși; tufăriș, tufărie. *s.n., pl.* tufișuri.
tufișoară Diminutiv al lui tufă. *s.f., g.-d. art.* tufișoarei, *pl.* tufișoare.
tufit Rocă sedimentară formată din cenușă vulcanică și material detritic mărunt. *s.n., pl.* tufite.
tufli *tr.* (pop., fam.) 1. A pune pe cap o căciulă, o pălărie etc., cu o mișcare bruscă și la întâmplare. 2. (fam.) A pălmui rapid pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* tuflesc, *imperf. 3 sg.* tuflea; *conj. prez. 3* să tuflească.
tufos,-oasă Stufos, des. *adj., pl.* tufoși,-oase.

tui (înv.) Steag turcesc alcătuit din cozi albe de cal, atârnate de o lance cu semilună în vârf, constituind un semn al puterii şi rangului. *s.n., pl.* tuiuri.
tuia (bot.) Arbore decorativ, înrudit cu pinul, având coroana piramidală şi ramurile întinse orizontal; arborele-vieţii. *s.f., g.-d. art.* tuiei, *pl.* tuia.
tuieş,-ă (reg.) Smintit, zăpăcit. *adj., pl.* tuieşi,-e.
tuior Remorcher care se deplasează de-a lungul unui cablu sau al unui lanţ întins pe fundul apei. *s.n., pl.* tuioare.
tul (tül) (fr.) Ţesătură foarte fină de mătase, de bumbac sau de fire sintetice. *s.n., pl.* tuluri.
tulai (reg.) Văleu! vai! ajutor! *interj.*
tularemie Boală infecţioasă la om şi la animale, care afectează ganglionii limfatici periferici şi se manifestă prin frisoane, vomă etc. *s.f., art.* tularemia, *g.-d. art.* tularemiei.
tulbura 1. *tr.* A face ca un lichid să devină tulbure. 2. *tr.* şi *refl.* A face să piardă sau a-şi pierde limpezimea, transparenţa, claritatea. *//refl.* (despre cer) A se acoperi cu nori; (despre ochi, privire) a se împăienjeni. 3. *refl.* şi *tr.* (fig.) A pierde sau a face să-şi piardă liniştea; a (se) îngrijora. 4. *refl.* şi *tr.* A (se) supăra foarte tare. 5. *refl.* şi *tr.* A (se) zăpăci. 6. *tr.* A instiga, a aţâţa, a perturba. [*var.* turbura *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* tulbură.
tulburare 1. Acţiunea de a (se) tulbura. 2. (fig.) Nelinişte, emoţie, îngrijorare. 3. (fig.) Dezordine, tumult, răscoală. 4. (fig.) Dereglare a funcţiei unui organ anatomic, a unei facultăţi fizice sau psihice. [*var.* turburare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tulburării, *pl.* tulburări.
tulburător,-oare (şi *s.*) Care tulbură; emoţionant, impresionant. [*var.* turburător,-oare *adj.*] *adj., pl.* tulburători,-oare.
tulbure 1. (despre lichide) Lipsit de limpezime; amestecat cu impurităţi. 2. (despre ochi, privire) Lipsit de claritate; înceţoşat. 3. (fig., despre situaţii sociale, politice) Agitat, frământat. 4. (despre stări psihice) Neliniştit, zbuciumat. [*var.* turbure *adj.*] *adj., pl.* tulburi.
tulbureală Starea, însuşirea a ceea ce este tulbure; (concr.) partea impură a unui lichid. [*var.* turbureală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* tulburelii, *pl.* tulburele.
tulburel[1] Vin care nu s-a limpezit. [*var.* turburel *s.n.*] *s.n.*
tulburel[2]**,-ea** Diminutiv al lui tulbure. [*var.* turburel, -ea *adj.*] *adj., pl.* tulburei,-ele.
tulburiu,-ie Cam tulbure. [*var.* turburiu,-ie *adj.*] *adj., pl.* tulburii.
tulburos,-oasă 1. (rar) (despre apă) Tulbure. 2. (despre vreme) Ceţos, plumburiu. [*var.* turburos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* tulburoşi,-oase.
tulcean,-ă (Locuitor) din municipiul sau judeţul Tulcea. *adj., s.m., pl.* tulceni,-e.
tulceancă Locuitoare din municipiul sau judeţul Tulcea. *s.f., g.-d. art.* tulcencei, *pl.* tulcence.
tuleî 1. Cotor al penelor nedezvoltate care acoperă corpul păsărilor; puf care acoperă corpul puilor de pasăre. 2. Fir de păr abia crescut în mustaţa sau în barba tinerilor. *s.n., pl.* tuleie.
tuleu 1. Tulpina unor plante (mai ales a porumbului). 2. Soi de prun cu fructul mare, ovoid, de culoare vânătă. *s.m./s.n., art.* tuleul, *pl.* tulei/tuleie.
tuli *tr.* (fam., pop., în expr.) *A o ~ (la fugă)* = a pleca dintr-un loc; a o şterge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* o tulesc, *imperf. 3 sg.* o tulea; *conj. prez. 3* să o tulească.
tulichină Arbust mic, otrăvitor, cu flori trandafirii sau albe şi cu fructe roşii de forma boabelor de mazăre. *s.f., g.-d. art.* tulichinei, *pl.* tulichine.
tulipă (bot., rar) Lalea. *s.f., g.-d. art.* tulipei, *pl.* tulipe.
tuliu Element chimic din grupa pământurilor rare. *s.n., art.* tuliul.
tulnic Vechi instrument muzical de suflat asemănător cu buciumul; bucium. *s.n., pl.* tulnice.
tulnicaş,-ă Persoană care cântă din tulnic; (p. gener.) buciumaş. *s.m., pl.* tulnicaşi; *s.f., art.* tulnicaşa, *g.-d. art.* tulnicaşei, *pl.* tulnicaşe.
tulnicăreasă Femeie care cântă din tulnic. *s.f., g.-d. art.* tulnicăresei, *pl.* tulnicărese.
tulpan 1. Pânză de bumbac, de lână etc. foarte subţire şi străvezie; muselină. 2. Basma (în trei colţuri) confecţionată din tulpan (1). *s.n., pl.* tulpane.
tulpină 1. Parte a unui arbore cuprinsă între rădăcină şi coroană; parte a unei plante erbacee din care pornesc ramurile şi frunzele. 2. (fig.) Origine a unui popor, a unei familii etc. 3. (înv.) Temă a unui cuvânt. *s.f., g.-d. art.* tulpinii, *pl.* tulpini.
tult Veche monedă turcească sau austriacă de argint, care a circulat şi în ţările româneşti. *s.m., pl.* tulţi.
tulumbagiu (înv.) Pompier. *s.m., art.* tulumbagiul, *pl.* tulumbagii, *art.* tulumbagiii.
tulumbă (înv., pop.) Furtun; pompă de incendiu cu furtun. *s.f., g.-d. art.* tulumbei, *pl.* tulumbe.
tumbac v. **tombac.**
tumbă (şi fig.) 1. Mişcare de rotire (totală) a corpului cu capul înainte. 2. (la pl., fig.) Ghiduşii. *s.f., g.-d. art.* tumbei, *pl.* tumbe.
tumbelechi (înv.) Mică tobă de aramă, de formă semisferică, care făcea parte dintre instrumentele fanfarei turceşti. *s.n., pl.* tumbelechiuri.
tumefacţie (-ţi-e) Umflătură patologică apărută într-o regiune a corpului datorită unei infecţii, unei tulburări circulatorii etc. *s.f., art.* tumefacţia, *g.-d. art.* tumefacţiei, *pl.* tumefacţii, *art.* tumefacţiile.
tumefia (-fi-a) *refl.* (despre ţesuturi) A se umfla. *vb. I, ind. prez. 3* se tumefiază; *conj. prez. 3* să se tumefieze; *ger.* tumefiindu-se.
tumefiere (-fi-e-) Faptul de a se tumefia. *s.f., g.-d. art.* tumefierii, *pl.* tumefieri.
tumescent,-ă (despre ţesuturi) Care se tumefiază. *adj., pl.* tumescenţi,-te.
tumescenţă (med.) Tumefacţie. *s.f., g.-d. art.* tumescenţei, *pl.* tumescenţe.
tumoare/tumoră Ţesut nou format într-un organism, apărut prin înmulţirea exagerată, patologică a unor celule. *s.f., g.-d. art.* tumorii, *pl.* tumori.
tumoral,-ă Referitor la tumoare. *adj., pl.* tumorali,-e.
tumoră v. **tumoare.**
tumul Movilă de pământ sau de piatră înălţată în vechime de unele popoare deasupra mormintelor. [*var.* tumulus *s.m.*] *s.m., pl.* tumuli.
tumular,-ă Referitor la un tumul; (p. ext.) funerar. *adj., pl.* tumulari,-e.
tumult 1. Zgomot mare, vuiet, vacarm. 2. (spec.) Învolburare, curs agitat al apelor. 3. (fig.) Zbucium sufletesc, agitaţie. *s.n., pl.* tumulturi.
tumultos,-oasă v. **tumultuos.**
tumultuos,-oasă (-tu-os) 1. Agitat, gălăgios, zgomotos. 2. (despre ape) Învolburat, agitat. 3. (fig.) Însufleţit, înflăcărat. [*var.* tumultos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* tumultuoşi,-oase.
tumultuoso (-zo) (it., muz.) Furtunos, zgomotos. *adv.*
tumulus v. **tumul.**
tumurug (reg.) Bucată de lemn lungă, groasă, cilindrică, folosită în construcţii. *s.m., pl.* tumurugi.
tun 1. Armă de artilerie care aruncă proiectilele la distanţă. */A scăpa ca din (gură) de ~* = a fugi, a scăpa dintr-o situaţie dificilă. *(Poţi) să dai cu ~ul*, se spune despre cineva care nu se trezeşte uşor sau despre un loc unde nu se află nicio fiinţă vie. *//*(alături de un verb, îi intensifică acţiunea; alături de un adjectiv, îi dă valoare de superlativ; adv.) *A îngheţat ~. Sănătos ~. A da un ~* = a face o

escrocherie de proporţii. 2. ~ *electronic* = parte a unui tub electronic care produce un fascicul filiform de electroni. 3. (înv., pop.) Tunet. *s.n., pl.* tunuri.

tuna 1. *intr. impers.* A se produce un tunet. 2. *tr. impers.* (reg., în imprecaţii) A lovi trăsnetul; a trăsni. 3. *intr.* A vui, a bubui. 4. *intr.* (despre glas, cuvinte) A răsuna puternic. */A ~ şi a fulgera* = a fi foarte furios. 5. *intr.* (înv.) A trage cu tunul. *vb. I, ind. prez. 3* tună.

tunar 1. Servant al unui tun; artilerist. 2. (fig.) Sportiv care loveşte mingea cu putere. *s.m., pl.* tunari.

tunător,-oare Care tună; puternic; zgomotos. *adj., pl.* tunători,-oare.

tunde 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) reteza sau a-şi scurta părul, barba ori mustaţa. *//tr.* A tăia lâna sau părul de pe corpul unui animal. 2. *tr.* (p.anal.) A tăia (în scop decorativ) iarba, crengile unui arbust etc. 3. *tr.* (în ritualul bisericii ortodoxe) A tăia părul de pe capul unui bărbat (înainte de a-i călugări). 4. *tr.* (fam.) *A o ~* = a fugi (pe furiş). *vb. III, ind. prez. 1 sg.şi 3 pl.* tund, *1 pl.* tundem, *perf. s. 1 sg.* tunseı, *1 pl.* tunserăm; *conj. prez. 3* să tundă; *ger.* tunzând; *part.* tuns.

tundere 1. Acţiunea de a (se) tunde. 2. Operaţie de finisare, de uniformizare a unor ţesături. *s.f., g.-d. art.* tunderii, *pl.* tunderi.

tundră Zonă de vegetaţie situată în apropiere de regiunea polară arctică, alcătuită din arbuşti pitici, muşchi, licheni etc. *s.f., g.-d. art.* tundrei, *pl.* tundre.

tunel Galerie subterană care serveşte drept cale de comunicaţie pe sub obstacole naturale: ape, munţi etc. *s.n., pl.* tuneluri/tunele.

tunelist Muncitor care lucrează la construirea tunelurilor. *s.m., pl.* tuneliştı.

tuner (tiunăr) (angl.) Radioreceptor fără amplificator de putere, înglobat într-un sistem audio. *s.n., pl.* tunere.

tunet 1. Zgomot puternic ce însoţeşte fulgerul sau trăsnetul. *//*(rar) Trăsnet. 2. (fig.) Zgomot puternic, bubuit. *s.n., pl.* tunete.

tungsten (chim.) Wolfram. *s.n.*

tunicat,-ă (bot., despre bulbi) Ale cărui frunze protectoare se acoperă complet unele pe altele. *adj., pl.* tunicaţi,-te.

tunică 1. Haină bărbătească (de uniformă), de obicei încheiată până la gât. 2. Haină asemănătoare cu tunica (1) purtată de femei. 3. (în Antichitate) Îmbrăcăminte largă, purtată de unele popoare, lungă până la genunchi sau până la pământ. 4. Membrană fibroasă care învelește unele organe ale corpului. 5. Membrană gelatinoasă care aco-peră corpul unor animale marine. 6. (bot.) Învelişcărnos al unui bulb. *s.f., g.-d. art.* tunicii, *pl.* tunici.

tunicier (-ci-er) (la pl.) Clasă de animale marine cu corpul acoperit de o tunică în formă de sac; (la sg.) animal din această clasă. *s.m., pl.* tunicieri.

tunisian,-ă (-si-an) (Locuitor) din Tunisia. *adj., s.m.* şi *f., pl.* tunisieni,-e.

tunisiană (-si-a-) Limba vorbită de tunisieni. *s.f., g.-d. art.* tunisienei.

tuns Faptul de a (se) tunde; tunsoare. *s.n., pl.* tunsuri.

tunsoare Tuns; tunsură. *s.f., g.-d. art.* tunsorii, *pl.* tunsori.

tunsură (rar) Tunsoare. *s.f., g.-d. art.* tunsurii, *pl.* tunsuri.

tupeist,-ă Persoană cu tupeu; impertinent. *s.m., pl.* tupeişti; *s.f., g.-d. art.* tupeistei, *pl.* tupeiste.

tupeu Îndrăzneală, obrăznicie. *s.n., art.* tupeul.

tupila *refl.şi tr.* A (se) pitula. *vb. I, ind. prez. 3* tupilează.

tupilare Acţiunea de a (se) tupila. *s.f., g.-d. art.* tupilării, *pl.* tupilări.

tur[1] 1. Mişcare circulară sau liniară pe un traseu oarecare cu revenire la punctul de plecare; tură[1] (2). */~-retur* sau *~ şi retur* = dus şi întors. *~ de orizont* = privire de ansamblu asupra unei zone, a unei regiuni etc; (fig.) privire de ansamblu asupra unei probleme. *~ de pistă* = zbor executat de un avion în jurul aeroportului. *A trage primul (ultimul) ~ de manivelă* = a turna prima (ultima) scenă dintr-un film. 2. Plimbare scurtă; raită. */~ de forţă* = acţiune care solicită pricepere şi îndrăzneală. 3. Parte dintr-o competiţie sportivă care cuprinde jumătate din numărul etapelor. *//*Întrecere sportivă (mai ales de ciclism) care cuprinde un circuit lung care trebuie parcurs în etape. *~ ul României.* 4. *~ de scrutin* = vot (al unor alegeri care se repetă). 5. (tehn.) Mişcare circulară în jurul unui ax. 6. (la jocul de cărţi) Ciclu de jocuri în care fiecare partener distribuie cărţile, pe rând. *s.n., pl.* tururi.

tur[2] (fam.) Partea din spate a pantalonilor care acoperă regiunea dorsală a corpului. *s.n., pl.* tururi.

tura[1] *tr.* A accelera un motor. *vb. I, ind. prez. 3* turează.

tura[2] (înv.) Monogramă a sultanului pe acte sau pe monedă, pentru a le autentifica. *//*(p. gener.) Emblemă, efigie; faţa monedei pe care se află o emblemă. *s.f., art.* turaua, *g.-d. art.* turalei, *pl.* turale, *art.* turalele.

turan,-ă (Persoană) de origine turcă sau uralo-altaică. *adj., s.m.* şi *f., pl.* turani,-e.

turanic,-ă Turan. */Limbi ~* = grup de limbi care cuprinde turca şi mongola. *adj., s.m.* şi *f., pl.* turanici,-ce.

turaţie (-ţi-e) (tehn.) Mişcare circulară a unei piese în jurul unui ax; rotaţie. *//*Număr de rotaţii efectuate de un corp într-o unitate de timp. *s.f., art.* turaţia, *g.-d. art.* turaţiei, *pl.* turaţii, *art.* turaţiile.

tura-vura Cuvânt care indică o vorbărie lungă şi inutilă. */Ce mai ~?* = ce mai atâta vorbă degeaba? *interj.*

tură[1] 1. Schimb la serviciu; interval de timp cât lucrează un schimb. 2. (rar) Tur[1] (1). 3. (înv., reg.) Rişcă. *s.f., g.-d. art.* turei, *pl.* ture.

tură[2] Piesă la jocul de şah; turn (4). *s.f., g.-d. art.* turei, *pl.* ture.

turba *intr.* 1. A se îmbolnăvi de turbare. 2. (fig.) A se înfuria peste măsură. *vb. I, ind. prez. 3* turbează.

turban 1. Acoperământ pentru cap, pe care îl poartă bărbaţii din unele ţări orientale, format dintr-o bandă lungă de stofă, mătase etc., înfăşurată de mai multe ori în jurul capului. 2. Acoperământ pentru cap, format dintr-un material textil sub formă de bandă, pe care femeile şi-o înfăşoară în jurul capului, în loc de pălărie. *s.n., pl.* turbane.

turbare 1. Boală infecţioasă comună omului şi animalelor produsă de un virus şi caracterizată prin accese nervoase, violente, urmate de paralizie şi apoi de moarte; turbă[2].(1). 2. (fig.) Mânie, furie nestăpânită. /(pop.) *~ de cap* = zăpăceală, confuzie. 3. Intensitate, violenţă. *s.f., g.-d. art.* turbării, *pl.* turbări.

turbă[1] Varietate de cărbune de calitate inferioară format din resturile de plante parţial carbonizate. *s.f., g.-d. art.* turbei, *pl.* turbe.

turbă[2] 1.(pop.) Turbare. 2. (rar) Epitet injurios dat unor persoane. *s.f., g.-d. art.* turbei, *pl.* turbe.

turbărie Regiune (mlăştinoasă) bogată în turbă[1]. *s.f., art.* turbăria, *g.-d. art.* turbăriei, *pl.* turbării, *art.* turbăriile.

turbelariat (-ri-at) (la pl.) Clasă de viermi cu corpul acoperit cu cili vibratili; (la sg.) vierme din această clasă. *s.n., pl.* turbelariate.

turbidimetru (fiz.) Aparat care determină turbiditatea unei suspensii; tolometru. *s.n., art.* turbidimetrul, *pl.* turbidimetre.

turbiditate 1. Concentraţie de particule solide în suspensie în apa râurilor şi a lacurilor. 2. Caracteristică a unui mediu dispers de a împrăştia lumina incidentă. *s.f., g.-d. art.* turbidităţii.

turbificare Proces de transformare a resturilor vegetale în turbă. *s.f., g.-d. art.* turbificării.

turbină Motor care transformă energia potenţială a unui fluid în energie mecanică. *s.f., g.-d. art.* turbinei, *pl.* turbine.

turbincă (înv.) Sac soldățesc pentru mâncare. *s.f., g.-d. art.* turbincii, *pl.* turbinci.
turbinist Muncitor specializat în funcționarea și întreținerea turbinelor. *s.m., pl.* turbiniști.
turbion (-bi-on) Vârtej (de aer sau de apă). *s.n., pl.* turbioane.
turbionar,-ă (-bi-o-) Cu vârtejuri. *adj., pl.* turbionari,-e.
turbocompresor Agregat format dintr-un compresor de aer și o turbină, folosit la supraalimentarea cu aer a motoarelor. *s.n., pl.* turbocompresoare.
turbodetentor Turbină de mare turație, utilizată pentru lichefierea heliului. *s.n., pl.* turbodetentoare.
turbofor Turbină hidraulică pentru forări. *s.n., pl.* turbofoare.
turboforaj (min.) Forare cu ajutorul turboforului. *s.n., pl.* turboforaje.
turbogenerator Agregat format dintr-o turbină care pune în mișcare un generator electric de mare putere. *s.n., pl.* turbogeneratoare.
turboinjector (-bo-in-) Injector dotat cu o turbină. *s.n., pl.* turboinjectoare.
turbomotor Grup format dintr-un motor și o turbină, montate pe același arbore de transmisie. *s.n., pl.* turbomotoare.
turbopompă Agregat format dintr-o pompă acționată de o turbină. *s.f., g.-d. art.* turbopompei, *pl.* turbopompe.
turbopropulsor Motor termic de avion la care forța de propulsie se realizează prin intermediul elicei. *s.n., pl.* turbopropulsoare.
turboreactor (-re-ac-) Agregat format dintr-o turbină eu gaze și un compresor folosit pentru propulsia prin reacție a unui avion. *s.n., pl.* turboreactoare.
turboreacție (-re-ac-ți-e) Forță de propulsie a unui avion, produsă de un turboreactor. *s.f., art.* turboreacția, *g.-d. art.* turboreacției, *pl.* turboreacții, *art.* turboreacțiile.
turbos,-oasă (despre terenuri) Cu turbă1. *adj., pl.* turboși,-oase.
turbostatoreactor (-re-ac-) Agregat de propulsie pentru avioane de mare viteză format dintr-un turboreactor și un statoreactor. *s.n., pl.* turbostatoreactoare.
turbosuflantă Suflantă cu rotor. *s.f., g.-d. art.* turbosuflantei, *pl.* turbosuflante.
turbotren Tren foarte rapid acționat de motoare cu turbină. *s.n., pl.* turbotrenuri.
turbotrepan Trepan acționat de o turbină. *s.n., pl.* turbotrepane.
turboventilator Agregat alcătuit dintr-un ventilator și o turbină. *s.n., pl.* turboventilatoare.
turbulent,-ă 1. Care produce dezordine; gălăgios, zgomotos. 2. (fig., despre fluide) Care prezintă vârtejuri, agitație. *adj., pl.* turbulenți,-te.
turbulență 1. Tulburare, dezordine. 2. (fiz.) Stare a unui fluid, în care există vârtejuri. *s.f., g.-d. art.* turbulenței, *pl.* turbulențe.
turbura v. **tulbura.**
turburare v. **tulburare.**
turburator,-oare v. **tulburator.**
turbure v. **tulbure.**
turbureală v. **tulbureală.**
turburel-,ea v. **tulburel.**
turburiu,-ie v. **tulburiu.**
turburos,-oasă v. **tulburos.**
turc,-ă (Locuitor) din Turcia. */Cum e ~ul și pistolul* = cum e omul așa sunt și faptele lui, prietenii lui. *Doar nu dau* (sau *vin*) *~ii*, se spune pentru a tempera graba nejustificată a cuiva. *A fi ~* (sau *ca ~ul*) = a fi foarte încăpățânat, a nu ține seama de nimic. *~ul plătește*, se spune despre cineva care este silit să plătească paguba sau cheltuiala făcută de alții. //(p. ext.) (Persoană) de religie mahomedană. *adj., s.m., pl.* turci,-ce.
turca Capră (3), brezaie (1). *s.f., neart.* turcă, *g.-d. art.* turcii.
turcalet Zmeu. *s.n., pl.* turcalețe.
turcă Limbă turcică vorbită de turci. *s.f., g.-d. art.* turcei.
turcesc,-ească Referitor la turci și la Turcia. */Cafea ~* = băutură preparată din cafea măcinată fin, fiartă în apă cu adaos de zahăr. *Baie ~* = baie cu aburi; saună. *(A fi) ca o* (sau *cu obraz de*) *babă ~*, se spune despre bărbații spâni și cu zbârcituri pe față. *adj., pl.* turcești.
turcește În felul turcilor, ca turcii. */A sta ~* = a sta cu picioarele încrucișate sub corp. *A vorbi* (sau *a grăi, a bolborosi*) *~* = a vorbi fără înțeles. *adv.*
turchestan,-ă (Locuitor) din Turkestan. *adj., s.m.* și *f., pl.* turchestani,-e.
turci 1. *refl.* și *tr.* A (se) asimila cu populația turcă. 2. *refl.* (fam.) A se îmbăta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* turcesc, *imperf. 3 sg.* turcea; *conj. prez. 3* să turcească.
turcic,-ă (în sintagma) *Limbi ~* = (la pl.) familie de limbi înrudite (turca, tătara), vorbite pe un teritoriu cuprins între sud-estul Europei, Siberia și China; (la sg.) fiecare dintre limbile care aparțin acestei familii. *adj., pl.* turcici,-ce.
turcime Totalitatea turcilor; mulțime de turci. *s.f., g.-d. art.* turcimii.
turcire Acțiunea de a (se) turci. *s.f., g.-d. art.* turcirii.
turcism Cuvânt împrumutat din limba turcă fără a fi asimilat. *s.n., pl.* turcisme.
turcoaică Locuitoare din Turcia. *s.f., g.-d. art.* turcoaicei, *pl.* turcoaice.
turcoaz[1] Albastru-verzui (ca peruzeaua). *adj. invar.*
turcoaz[2] Culoare albastră-verzuie. *s.n.*
turcoază Peruzea. *s.f., g.-d. art.* turcoazei, *pl.* turcoaze.
turcofil,-ă (Persoană) care admiră tot ceea ce este turcesc. *adj., s.m.* și *f., pl.* turcofili,-e.
turcolog Specialist în turcologie. *s.m., pl.* turcologi.
turcologie Disciplină care studiază limba, cultura și civilizația turcă. *s.f., art.* turcologia, *g.-d. art.* turcologiei.
turculeț Diminutiv al lui turc. *s.m., pl.* turculeți.
turdean,-ă (Locuitor) din orașul Turda. *adj., s.m., pl.* turdeni,-e.
turdeancă Locuitoare din orașul Turda. *s.f., g.-d. art.* turdencei, *pl.* turdence.
tureac v. **tureatcă.**
tureatcă 1. Carâmb (la cizmă). 2. (înv., reg.) Ciorap fără talpă, făcut din dimie sau postav, care acoperă piciorul de la gleznă la genunchi. [*var.* turеac *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* turetcii, *pl.* turetci.
turelă Locaș blindat, fix sau mobil, care adăpostește armamentul de artilerie la tancuri, nave de luptă, cazemate etc. *s.f., g.-d. art.* turelei, *pl.* turele.
turf (livr.) Hipodrom; (p. ext.) cursă de cai. *s.n., pl.* turfuri.
turfist (livr.) Amator de curse de cai. *s.m., pl.* turfiști.
turgescent,-ă (med.) Umflat. *adj., pl.* turgescenți,-te.
turgescență 1. (med.) Umflare locală a unui țesut din cauza acumulării de lichide. 2. (bot.) Umflare a celulei vegetale, datorită apei care a pătruns în interiorul ei. *s.f., g.-d. art.* turgescenței.
turgor 1. Turgescență (1). 2. Stare de ușoară tensiune a unei celule, a unui țesut animal sau vegetal. *s.n.*
turicel Plantă erbacee din familia cruciferelor cu frunze dispuse în rozetă și acoperite de peri. *s.m., pl.* turicei, *art.* turicеii.
turingit Silicat natural de aluminiu și de fier. *s.n.*
turism 1. Acțiunea de a călători în scop recreativ; drumeție. 2. Activitate prestatoare de servicii privind turismul (1). 3. Autoturism. *s.n., pl.* (3) turisme.
turist,-ă Persoană care practică turismul (1). *s.m., pl.* turiști; *s.f., g.-d. art.* turistei, *pl.* turiste.
turistic,-ă Referitor la turism (1). *adj., pl.* turistici,-ce.

turiță Plantă erbacee cu tulpina în patru muchii, cu frunze acoperite cu peri care se agață de haine. *s.f., g.-d. art.* turiței, *pl.* turițe.
turkmen,-ă (Locuitor) din Turkmenia. *adj., s.m.* și *f., pl.* turkmeni,-e.
turkmenă Limba vorbită de turkmeni. *s.f., g.-d. art.* turkmenei.
turlac,-ă (pop., fam.) Amețit (de băutură); cherchelit. *adj., pl.* turlaci,-ce.
turlă 1. Construcție de formă cilindrică sau prismatică poligonală, care se înalță deasupra acoperișului unei biserici. 2. Construcție așezată deasupra unei guri de sondă, pentru a servi la susținerea și manevrarea utilajelor în timpul exploatării. *s.f., g.-d. art.* turlei, *pl.* turle.
turlăci *refl.* (pop., fam.) A se ameți de băutură. *vb. IV, ind. prez. 3* se turlăcește, *imperf. 3 sg.* se turlăcea; *conj. prez. 3* să se turlăcească.
turlist Muncitor care lucrează la montarea turlelor (2). *s.m., pl.* turliști.
turmac (reg.) 1. Bivol tânăr. 2. Epitet dat unui om scund și îndesat sau înalt și gras. *s.m., pl.* turmaci.
turmalină Mineral cristalizat format din silicații de sodiu, calciu, magneziu și aluminiu, folosit ca piatră semiprețioasă. *s.f., g.-d. art.* turmalinei, *pl.* turmaline.
turmă 1. Grup (mai) mare de oi (sau de alte animale) care trăiesc împreună. 2. (depr.) Mulțime de oameni (în dezordine). 3. (bis.) Totalitatea credincioșilor. *s.f., g.-d. art.* turmei, *pl.* turme.
turmenta *refl.* și *tr.* (livr.) A (se) îmbăta. *vb. I, ind. prez. 3* turmentează.
turmentare Acțiunea de a (se) turmenta. *s.f., g.-d. art.* turmentării, *pl.* turmentări.
turn 1. Construcție prismatică sau cilindrică înaltă, din zid, lemn sau beton, făcând parte (de obicei) dintr-un complex arhitectural. 2. *~ de extracție* = construcție de suprafață situată deasupra gurii unui puț de mină și prevăzută cu diverse utilaje. *~ de sondă* = turlă (2). *~ de apă* = castel de apă. *~ de răcire* = construcție de zid, de beton etc. în care apa dintr-o instalație termică cedează o anumită cantitate de căldură. *~ de control* = construcție foarte înaltă, din care se dirijează zborurile dintr-un aeroport. *~de fildeș*, expresie care indică izolarea unui scriitor, a unui artist de viața socială, politică, de realitate. 3. (rar) Coș de fabrică. 4. Tură[2]. *s.n., pl.* turnuri.
turna[1] *tr.* A. 1. A vărsa, a face să curgă un fluid în sau pe ceva. */A ~ ulei pe rană* = a alina necazurile cuiva, vorbindu-i cu înțelegere și compasiune. *A ~ gaz peste foc* = a ațâța și mai tare pe cineva. și a bea foarte mult. *//intr. impers.* (fam.) A ploua torențial. 2. A vărsa un material lichid într-un tipar, pentru a obține prin solidificare un obiect de forma tiparului. B. (fig.) 1.(fam.) A compune ceva (la repezeală). //A face un lucru cu ușurință, într-un timp scurt. *A ~t o casă cu două etaje. /A ~ (la) copii* = a face mulți copii (unul după altul). 2. (fam.) A băga pe cineva la închisoare. 3. A bate, a trage pumni cuiva. C. (fig., fam.) A denunța, a pârî pe cineva. *vb. I, ind. prez. 3* toarnă.
turna[2] *tr.* A înregistra pe peliculă secvențe care vor alcătui un film cinematografic. *vb. I, ind. prez. 3* turnează.
turnant,-ă Care se rotește în jurul unui ax central; rotitor. */Ușă* (sau *poartă*) *~* = ușă (sau poartă) cu mai multe aripi care se rotesc în jurul unui ax central. *Placă ~* = placă mobilă cu șine, existentă în depouri și ateliere, care permite întoarcerea locomotivelor și a vagoanelor sau trecerea lor de pe o linie pe alta. *adj., pl.* turnanți,-te.
turnantă 1. Mișcare circulantă; rotire. //Loc unde cotește un drum, o pistă de sport etc. 2. Mică etajeră pentru cărți, care se rotește în jurul unui ax central. *s.f., g.-d. art.* turnantei, *pl.* turnante.
turnare[1] Acțiunea de a turna[1]. *s.f., g.-d. art.* turnării, *pl.* turnări.
turnare[2] Acțiunea de a turna[2]. *s.f., g.-d. art.* turnării, *pl.* turnări.
turnat[1] Turnare[1]. *s.n.*
turnat[2] Turnare[2]. *s.n.*
turnat[3]**,-ă** 1. Obținut prin turnare[1]. *Oțel ~.* 2. (fig., despre îmbrăcăminte sau încălțăminte) Care se potrivește exact pe corpul cuiva. *adj., pl.* turnați,-te.
turnător,-oare 1. Muncitor specializat în lucrări de turnare[1] a metalelor. 2. (fig., fam., depr.) Denunțător. *s.m., pl.* turnători; *s.f., g.-d. art.* turnătoarei, *pl.* turnătoare.
turnătorie 1. Atelier, secție în care se toarnă[1] metalele. 2. Meseria turnătorului (1). 3. (fig., fam., depr.) Denunț, calomnie. *s.f., art.* turnătoria, *g.-d. art.* turnătoriei, *pl.* (1, 3) turnătorii, *art.* turnătoriile.
turnean,-ă (Locuitor) din Turnu Măgurele. *adj., s.m., pl.* turneni,-e.
turneancă Locuitoare din Turnu Măgurele. *s.f., g.-d. art.* turnencei, *pl.* turnence.
turnesol Materie colorantă extrasă din anumite specii de licheni, folosită pentru determinarea caracterului acid sau bazic al unei soluții. *s.n.*
turneu 1. Deplasare pe care o face un artist sau un ansamblu artistic pentru a da reprezentații în diferite localități sau țări.//. Deplasare a unei echipe sportive pentru a susține o serie de competiții. *~-fulger* = turneu de durată scurtă. 2. Călătorie oficială a unei personalități politice în diferite localități (sau țări) după un program stabilit dinainte. *s.n., art.* turneul, *pl.* turnee.
turnichet 1. (mar.) Rolă montată pe un ax vertical de metal, care permite schimbarea direcției unei parâme sau a unui lanț de ancoră. 2. Masă rotativă (folosită în industrie) pe care se pun sticlele pentru a fi umplute. 3. Dispozitiv din bare în cruce, instalat la intrarea în parcuri, stadioane etc., care se rotește, permițând trecerea unei singure persoane. *s.n., pl.* turnichete.
turnir Întrecere medievală în care cavalerii se luptau cu diferite arme în cadrul unei serbări. *s.n., pl.* turniruri.
turnișor Turnuleț. *s.n., pl.* turnișoare.
turnuleț Diminutiv al lui turn; turnișor. *s.n., pl.* turnulețe.
turnură A. 1. Schimbare neașteptată, întorsătură intervenită în desfășurarea unor evenimente. 2. Aspect sub care se prezintă lucrurile, fenomenele; (spec.) fel în care sunt așezate cuvintele într-o frază. B. Bucată de stofă sau perniță pe care femeile o purtau odinioară sub rochie, la spate, mai jos de talie. *s.f., g.-d. art.* turnurii, *pl.* turnuri.
turnus Interval, perioadă de timp în care se desfășoară complet un anumit proces; grafic de servicii. *s.n., pl.* turnusuri.
turpitudine (livr.) Faptă nerușinată, mârșavă. *s.f., g.-d. art.* turpitudinii, *pl.* turpitudini.
turta-lupului (bot., pop.) Numele popular al semințelor unui arbore din India, din care se extrage stricnina. *s.f. art., g.-d. art.* turtei-lupului.
turta-vacii (pop.) Ciupercă comestibilă de culoare cafenie sau galbenă-roșcat, acoperită cu o substanță vâscoasă. *s.f. art., g.-d. art.* turtei-vacii.
turtă 1. Pâine făcută din aluat nedospit sau din mălai, de formă rotundă și platâ. */A face* (pe cineva) *~* = a bate foarte tare pe cineva. (adv.). *A se face* (sau *a se îmbăta*) *~* = a se îmbăta foarte tare. *A rupe* (sau *a frânge* cuiva) *~a* = a sărbători un an de la nașterea unui copil. 2. Nume generic pentru diverse prăjituri. 3. Produs care rămâne după ce s-a stors mierea din fagure, uleiul din semințele de floarea-soarelui etc. 4. Plantă erbacee cu frunzele adânc crestate, spinoase, și cu flori alburii. *s.f., g.-d. art.* turtei, *pl.* turte.

turtă dulce Produs de patiserie făcut din făină, miere, ouă, nuci sau migdale. *s.f. + adj.*
turti *tr.* şi *refl.* 1. A (se) deforma prin apăsare; a (se) aplatiza. *//tr.* A strivi prin apăsare puternică (accidentând, omorând). 2. (fig., fam.) A face să-şi piardă sau a-şi pierde energia, entuziasmul, elanul. 3. (fig., fam.) A (se) îmbăta (tare). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* turtesc, *imperf. 3 sg.* turtea; *conj. prez. 3* să turtească.
turtire Acţiunea de a (se) turti. *s.f., g.-d. art.* turtirii, *pl.* turtiri.
turtişoară Diminutiv al lui turtă; turtiţă. *s.f., g.-d. art.* turtişoarei, *pl.* turtişoare.
turtiţă Turtişoară. *s.f., g.-d. art.* turtiţei, *pl.* turtiţe.
turtureа/turturică Pasăre călătoare asemănătoare cu porumbelul, cu pete negre mărginite cu alb pe laturile gâtului. *s.f., art.* turtureaua/turturica, *g.-d. art.* turturelei, *pl.* turturele, *art.* turturelele.
turturel Bărbăţuşul turturelei. *s.m., pl.* turturei, *art.* turturelii.
turturică v. **turturea.**
turui *intr.* 1. (fam.) A vorbi mult şi repede, fără a spune lucruri importante. 2. A hurui, a durui. 3. (despre turturele şi porumbei) A gurlui. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* turui, *3* turuie, *imperf. 3 sg.* turuia; *conj. prez. 3* să turuie.
turuială (fam) Faptul de a turui; turuitură. *s.f., g.-d. art.* turuielii, *pl.* turuieli.
turuitură (-ru-i-) (fam.) Turuială. *s.f., g.-d. art.* turuiturii, *pl.* turuituri.
tus- Element de compunere care înseamnă „toţi", „laolaltă", „împreună".
tusci̯nci (pop.) Toţi cinci. *num. col.*
tuse Act reflex, format dintr-o inspiraţie scurtă urmată de o expiraţie bruscă şi zgomotoasă, cauzat de îmbolnăvirea aparatului respirator, de alunecarea unor corpuri străine în trahee etc. *s.f., art.* tusea, *g.-d. art.* tusei.
tuset (rar) Tuse prelungită. *s.n., pl.* tusete.
tusigen,-ă (med.) Care produce tuse. *adj., pl.* tusigeni,-e.
tuslama Mâncare preparată din burtă şi din picioare de vacă. *s.f., g.-d. art.* tuslamalei, *pl.* tuslamale.
tusor Mătase naturală produsă de larvele unor specii de fluturi de noapte, din care se confecţionează paraşute, umbrele etc. *s.n.*
tuspatru (pop.) Toţi patru. *num. col.*
tusşapte (pop.) Toţi şapte. *num. col.*
tusşase (pop.) Toţi şase. *num. col.*
tustrei (pop.) Toţi trei. *num. col.*
tuş 1. Cerneală specială (mai ales neagră) folosită la aplicarea ştampilelor, la anumite desene, în poligrafie etc. 2. Substanţă solidă sau lichidă obţinută din negru de fum. //Desen executat în tuş (2). *s.n., pl.* tuşuri.
tuşa *tr.* (livr.) 1. A emoţiona. 2. A verifica netezimea suprafeţelor metalice de contact de sprijin ale unui element de maşină. 3. A atinge. *vb. I, ind. prez. 3* tuşează, *1 pl.* tuşăm; *ger.* tuşând.
tuşare (livr.) Acţiunea de a tuşa. *s.f., g.-d. art.* tuşării, *pl.* tuşări.
tuşaveraj (la scrimă) Raport dintre punctele obţinute într-un meci de cei doi adversari. *s.n.*
tuşă[1] A. 1. Mică piesă de metal pe care este imprimată o literă, o cifră sau un semn convenţional, fixată la capătul unei pârghii a maşinii de scris, de calculat sau de cules. 2. Clapă de orgă sau de pian. B. 1. Linie care delimitează un teren de joc. 2. Scoatere a mingii dincolo de tuşă (1). C. (la scrimă) Lovitură care atinge pe adversar. D. Manieră de a aplica vopseaua pe pânza unui tablou, caracteristică pentru stilul unui pictor. *s.f., g.-d. art.* tuşei, *pl.* tuşe.
tuşă[2] (pop.) Mătuşă. *s.f., art.* tuşa, *g.-d. art.* tuşii.
tuşeu 1. (med.) Palpare a unui organ intern spre a constata starea lui de sănătate; metodă de investigare a unei cavităţi naturale. 2. Felul în care un pianist atinge clapele pianului în timpul executării unei piese muzicale. 3. (impr.) Tuşă[1] (1). *s.n., pl.* tuşeuri.
tuşi *intr.* A avea accese de tuse. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tuşesc, *imperf. 3 sg.* tuşea; *conj. prez. 3* să tuşească; *ger.* tuşind.
tuşică (fam.) Diminutiv de la tuşă[2]. *s.f., g.-d. art.* tuşicăi/tuşicii/tuşichii, *pl.* tuşici.
tuşier (-şi-er) Arbitru secundar care supraveghează desfăşurarea unui joc sportiv de pe marginea terenului. *s.m., pl.* tuşieri.
tuşieră (-şi-e-) Cutie de metal care conţine o perniţă îmbibată cu tuş, folosită la umezirea ştampilei. *s.f., g.-d. art.* tuşierei, *pl.* tuşiere.
tuşina *tr.* (reg.) 1. A tunde oile pe sub pântece şi între picioarele dinapoi, pentru a uşura mulsul şi suptul mieilor. 2. A tunde scurt părul, barba sau mustăţile cuiva. 3. A tăia firele destrămate de la capetele sau de pe marginile unor ţesături. 4. A tunde iarba, a aranja frunzişul unor arbori sau arbuşti. *vb. I, ind. prez. 3* tuşinează.
tuşinare (reg.) Acţiunea de a tuşina. *s.f., g.-d. art.* tuşinării, *pl.* tuşinări.
tuşinat (reg.) Faptul de a tuşina. *s.n., pl.* tuşinaturi.
tuşinătură (reg.) Lână scurtă obţinută prin tuşinarea oilor. *s.f., g.-d. art.* tuşinăturii, *pl.* tuşinături.
tuşit Acces de tuse; tuşitură. *s.n.*
tuşitură (rar) Tuşit. *s.f., g.-d. art.* tuşiturii, *pl.* tuşituri.
tută[1] (pop.) Persoană care vorbeşte vrute şi nevrute; (p. ext.) prostănac, tont. *s.f., g.-d. art.* tutei, *pl.* tute.
tută[2] Instrument în formă de cilindru, folosit pentru scoaterea ţevilor rămase accidental în gaura unei sonde. *s.f., g.-d. art.* tutei, *pl.* tute.
tutela *tr.* A avea pe cineva în grija sa; a proteja, a patrona. *vb. I, ind. prez. 3* tutelează.
tutelaj (rar) Tutelă. *s.n., pl.* tutelaje.
tutelar,-ă Referitor la tutelă; care protejează. */Organism* ~ = organ al administraţiei de stat, al unei organizaţii obşteşti etc., care are în subordine o instituţie sau o organizaţie. *adj., pl.* tutelari,-e.
tutelare Acţiunea de a tutela. *s.f., g.-d. art.* tutelării.
tutelă 1. Instituţie legală care ocroteşte drepturile unui minor sau ale unei persoane puse sub interdicţie. 2. Control asupra unui teritoriu dependent. 3. Ocrotire, sprijin. *s.f., g.-d. art.* tutelei, *pl.* tutele.
tutore,-oare Persoană autorizată să exercite dreptul de tutelă (1). *s.m., pl.* tutori; *s.f., g.-d. art.* tutoarei, *pl.* tutoare.
tuti-frutti (it.) 1. Cremă glasată din tot felul de fructe. 2. Băutură răcoritoare preparată din diferite fructe. 3. (fig.) Amestecătură. *s.n.*
tutu (tütü) (fr.) Costum de dans pentru balerine, făcut din mai multe fuste suprapuse, scurte şi transparente. *s.n., art.* tutu-ul, *pl.* tutu-uri.
tutui *tr.* şi *refl. recipr.* A(-şi) spune „tu" (ca termen de adresare); a fi în relaţii familiare cu cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* tutuiesc, *imperf. 3 sg.* tutuia; *conj. prez. 3* să tutuiască.
tutuială Tutuire. *s.f., g.-d. art.* tutuielii, *pl.* tutuieli.
tutuire Faptul de a (se) tutui; tutuială, tutuit. *s.f., g.-d. art.* tutuirii, *pl.* tutuiri.
tutuit Tutuire. *s.n., pl.* tutuituri.
tutun[1] Plantă erbacee cu frunze mari şi moi, de culoare verde-închis. *s.m.*
tutun[2] 1. (colectiv) Frunze de tutun[1]. 2. (înv.) Pachet de tutun[2] (1). *s.n., pl.* tutunuri.
tutunărie 1. Plantaţie de tutun[1]. 2. (înv.) Tutungerie. *s.f., art.* tutunăria, *g.-d. art.* tutunăriei, *pl.* tutunării, *art.* tutunăriile.
tutunărit (rar) 1. Faptul de a cultiva tutun. 2. Dare plătită în trecut domniei de către cei care cultivau tutun. *s.n.*

tutungereasă (fam.) Tutungioaică. *s.f., g.-d. art.* tutungerești, *pl.* tutungerese.
tutungerie Prăvălie în care se vând țigări, chibrituri, ziare etc; tutunărie (2). *s.f., art.* tutungeria, *g.-d. art.* tutungeriei, *pl.* tutungerii, *art.* tutungeriile.
tutungioaică (rar) Femeie care vinde într-o tutungerie; tutungereasă. *s.f., g.-d. art.* tutungioaicei, *pl.* tutungioaice.
tutungiu Bărbat care vinde într-o tutungerie. *s.m., art.* tutungiul, *pl.* tutungii, *art.* tutungiii. .
tutuniu,-ie De culoarea frunzelor de tutun uscate; cafeniu-verzui. *adj., pl.* tutunii.
TVA (teveă) (fin.) Taxă pe valoarea adăugată. *s.n.*
tverdu Numele literei „t" din alfabetul chirilic. *s.m.*
tweed (tuid) (angl.) Stofă de lână, cu fibre lungi, de culori diferite. *s.n., pl.* tweeduri.
tweeter (tuităr) (angl.) Difuzor special pentru frecvențe foarte înalte. *s.n.*
twist (tuist) Dans modern de perechi, caracterizat prin mișcări foarte ritmate, răsuciri și balansări ale corpului. *s.n., pl.* twisturi.

Ţ,ţ

ţ[1] (țe/țî) A douăzeci și cincea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* ț/ț-uri.
ţ[2] (țî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* ț.
ţa/ţa-ţa Strigăt cu care se cheamă sau se alungă caprele și oile. *interj.*
ţac/ţac-ţac Cuvânt care imită zgomotul produs de tăierea unui material cu foarfeca. *interj.*
ţac-pac Repede, cât ai clipi din ochi. *loc. adv.*
ţafandache (fam.) Tânăr sclivisit și ridicol; fante. *s.m. și f., g.-d.* lui ţafandache, *pl.* ţafandache.
ţagla 1. Semifabricat din oțel din care se laminează bare sau se forjează piese. 2. Partea ascuțită a unui par. */Cu ochii ~ =* cu ochii țintă, pironiți. *s.f., g.-d. art.* ţaglei, *pl.* ţagle.
ţah-ţah (rar) Cuvânt care imită lătratul câinelui; ham. *interj.*
ţalcă[1] (reg.) Drojdie (pentru dospirea aluatului). *s.f., g.-d. art.* ţalcii.
ţaică[2] (reg.) Ţață. *s.f., g.-d. art.* ţaicăi/ţaicii/ţaichii.
ţal (înv.) Chelner care încasa costul consumației. *s.m., pl.* ţali.
ţambal Instrument muzical de percuție, ale cărui coarde metalice sunt lovite cu două ciocănele speciale. *s.n., pl.* ţambale.
ţambalagiu Muzicant care cântă la ţambal; ţambalist. *s.m., art.* ţambalagiul, *pl.* ţambalagii, *art.* ţambalagiii.
ţambalist Ţambalagiu. *s.m., pl.* ţambaliști.
ţambră Scândură groasă cu care se căptușesc pereții unei galerii de mină sau ai unei fântâni ori din care se fac garduri; construcție din astfel de scânduri. *s.f., g.-d. art.* ţambrei, *pl.* ţambre.
ţanc[1]**/ţanc-ţanc** Cuvânt care imită zgomotul produs de lovirea unor metale. *interj.*
ţanc[2] 1. (în loc.) *La ~ =* la fix, la momentul potrivit. 2. (reg.) Bețișor crestat cu care se măsoară laptele la stână sau țuica în cazan. *s.n., pl.* (2) ţancuri.
ţanc[3] (reg.) Vârf ascuțit de stâncă; vârf de deal; culme. *s.n., pl.* ţancuri.
ţandără Aşchie care se desprinde dintr-un lemn sau dintr-o piatră, prin spargere sau cioplire. */A-i sări* (cuiva) *~a =* a se supăra. [*var.* (reg.) ţandură, ţândără *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ţăndării, *pl.* ţăndări.
ţandură v. **ţandără.**
ţanţoş,-ă Mândru, semeț; arogant. *adj., pl.* ţanţoși,-e.
ţap 1. Masculul caprei domestice, al caprei negre și al căprioarei. 2. Pahar special de bere, cu toartă; conținutul unui astfel de pahar. 3. *~ ispășitor* = a) (în Biblie) ţap pe care marele preot îl încărca, la sărbătoarea ispășirii, cu toate păcatele neamului lui Israel și îl trimitea în deșert; b) (fig.) persoană învinuită pentru greșelile altcuiva. (fig., fam.) *A sta ca un ~ logodit* = a sta aiurit, zăpăcit. 4. Epitet depreciativ pentru un preot, un călugăr sau un bărbat cu barbă. *s.m., pl.* ţapi.
ţapapie Parâmă înfășurată pe arborada unei nave, pe care își sprijină picioarele marinarii care lucrează la pânze. *s.f., art.* ţapapia, *g.-d. art.* ţapapiei, *pl.* ţapapii, *art.* ţapapiile.
ţapin v. **ţapină.**
ţapinar Muncitor forestier care manevrează buștenii cu ţapina. *s.m., pl.* ţapinari.
ţapină Unealtă alcătuită dintr-o bucată de oțel cu vârf ascuțit, prinsă într-o coadă de lemn, întrebuințată la manevrarea buștenilor. [*var.* (reg.) ţapin *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* ţapinei, *pl.* ţapine.
ţap-negru Masculul caprei negre. *s.m., pl.* ţapi-negri.

ţapoş,-ă (reg., despre coarnele animalelor) Drept şi ridicat în sus; (despre vite) cu coarne drepte şi ridicate în sus. *adj., pl.* ţapoşi,-e.
ţap-roşu Masculul căprioarei. *s.m., pl.* ţapi-roşii.
ţar Titlu purtat în trecut de monarhii unor state slave. *s.m., pl.* ţari.
Ţara Românească Muntenia. *s.prop.f., g.-d.* Ţării Româneşti.
ţarat Stat condus de un ţar. *s.n., pl.* ţarate.
ţară A. 1. Teritoriu locuit de un popor; (p. ext.) stat. 2. Regiune, ţinut, teritoriu. //Şes. 3. *~a nimănui* = a) (în basme) ţară fără stăpân; b) spaţiu neocupat de armate între două fronturi. *~a lui Cremene* (sau *a lui Papură-Vodă*) = loc fără stăpân, unde fiecare face ce vrea. (fam.) *Te joci cu ~a în bumbi?* formulă prin care se atrage atenţia cuiva că greşeşte atunci când subestimează pe cineva sau ceva. *A pune ~a la cale* = a) a conduce, a administra o ţară; b) (ir.) a discuta o problemă importantă (de ordin politic) fără a avea competenţa necesară. *Peste nouă* (sau *şapte*) *mări* (şi) *peste nouă* (sau *şapte*) *ţări* = foarte departe. *A ajunge* (sau *a face, a rămâne*) *de poveste în ~* = a ajunge de pomină. 4. Locul în care s-a născut sau trăieşte cineva. 5. Mediu rural, sat. */De* (sau *de la*) *~* = de la sat; rural. B. 1. Locuitorii unei ţări (A.1). */A se pune cu ~a* = a intra în conflict cu toată lumea. 2. (înv.) Populaţia de la sate; ţărănime. [*var.* (înv.) ţeară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ţării, *pl.* ţări.
ţarc 1. Loc îngrădit unde se adăpostesc oile, vitele etc.; ocol. 2. Îngrăditură făcută în jurul unei clăi de fân. 3. Îngrăditură din stinghii în care sunt ţinuţi să se joace, să meargă etc. copiii mici. 4. Numele unui joc de copii. *s.n., pl.* ţarcuri.
ţarcă (pop., reg.) 1. (ornit.) Coţofană. */A-i umbla* (cuiva) *gura ca la (o) ~* = a fi limbut. 2. Epitet depreciativ dat unei femei guralive. 3. (fig., depr.) Gură (considerată ca organ al vorbirii). *s.f., g.-d. art.* ţărcii, *pl.* ţărci.
ţarevici Titlu purtat de fiul ţarului desemnat ca moştenitor al tronului. *s.m., pl.* ţarevici.
ţarigrădean,-ă (înv.) (Locuitor) din Ţarigrad. [*var.* ţărigrădean,-ă *adj., s.m.*] *adj., s.m., pl.* ţarigrădeni,-e.
ţarigrădeancă (înv.) Locuitoare din Ţarigrad. *s.f., g.-d. art.* ţarigrădencei, *pl.* ţarigrădence.
ţarina Numele unui dans popular de perechi din zona Munţilor Apuseni; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* ţarină, *g.-d. art.* ţarinei.
ţarină[1] 1. Teren cultivat; ogor, arătură. 2. (pop.) Teritoriul unei comune împreună cu hotarul ei. */Poarta ~ii* = poartă făcută la intrarea (sau la ieşirea) unui drum într-un (sau dintr-un) sat. *Gardul ~ii* = gard care împrejmuieşte un sat. [*var.* (reg.) ţarnă, (înv.) ţeărină *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ţarinii, *pl.* ţarini.
ţarină[2] 1. Soţia ţarului. 2. Tilul dat împărătesei Rusiei. *s.f., g.-d. art.* ţarinei, *pl.* ţarine.
ţarism Formă de guvernământ în care puterea absolută aparţine ţarului; regimul ţarist. *s.n.*
ţarist,-ă (Adept, partizan) al ţarului sau al ţarismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ţarişti,-ste.
ţarnă v. **ţarină**[1].
ţarţam (reg.) Ciucure, franj; dantelă; (la pl.) zorzoane. *s.n., pl.* ţarţamuri.
ţaţă (pop.) 1. Mătuşă. 2. Termen de respect cu care cineva se adresează unei surori mai mari sau unei femei mai în vârstă. 3. Termen de alint dat de un bărbat femeii iubite; mândră. 4. Epitet dat unei femei vulgare; mahalagioaică. *s.f., g.-d. art.* ţaţei, *pl.* ţaţe.
ţăcăliţe (reg., fam.) Barbă mică şi ascuţită; barbişon. *s.f., art.* ţăcăliţa, *g.-d. art.* ţăcăliţei, *pl.* ţăcăliţi, *art.* ţăcăliţile.
ţăcăneală 1. Faptul de a (se) ţăcăni. 2. Ţăcănit. */Pe* (sau *în*) *~* = pas cu pas, ritmic. //(fig.) Cicăleală. 2. (Fig.) Sminteală, ţicneală. *s.f., g.-d. art.* ţăcănelii, *pl.* ţăcăneli.
ţăcăni 1. *intr.* A produce un sunet ritmic (repetat) prin declanşarea unui mecanism. */A ~* (pe cineva) *la cap* = a plictisi (pe cineva) cu vorba. 2. *refl.* (fig.) A se sminti, a se ţăcăni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* ţăcăne/ţăcăneşte, *imperf. 3 sg.* ţăcănea; *conj. prez. 3* să ţăcăne/să ţăcănească.
ţăcănit Faptul de a ţăcăni; zgomot repetat produs de un lucru care ţăcăneşte; ţăcănitură. *s.n., pl.* ţăcănituri.
ţăcănitură Ţăcănit. *s.f., g.-d. art.* ţăcănit*u*rii, *pl.* ţăcănituri.
ţăhni *intr.* (reg., despre câini) A lătra cu întreruperi; a chefni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* ţăhneşte, *imperf. 3 sg.* ţăhnea; *conj. prez. 3* să ţăhnească.
ţăhnit (reg.) Lătrat de câine (când urmăreşte vânatul); chefnit. *s.n., pl.* ţăhnituri.
ţăndări *tr.* (rar) A face ţăndări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* ţăndăresc, *imperf. 3 sg.* ţăndărea; *conj. prez. 3* să ţăndărească.
ţăndărică[1] Diminutiv al lui ţandără; surcică. [*var.* (reg.) ţăndurică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ţăndărelei, *pl.* ţăndărele, *art.* ţăndărelele.
ţăndărică[2] Om mic de statură. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui ţăndărică, *pl.* ţăndărică.
ţăndăros,-oasă (reg.) Care se face uşor ţăndări; care se sfărâmă. *adj., pl.* ţăndăroşi,-oase.
ţăndurică v. **ţăndărică**.
ţănţoşie (pop.) Mândrie, aroganţă. *s.f., art.* ţănţoşia, *g.-d. art.* ţănţoşiei.
ţăpoi (reg.) 1. Furcă mare, de fier, cu dinţii drepţi şi cu coada lungă. 2. Furcă de lemn în vârful căreia se fixează sacul de pescuit. 3. Căpriorul de la mijloc la casele ţărăneşti. *s.n., pl.* ţăpoaie.
ţăpoşică 1. Plantă din familia gramineelor, cu tulpina aspră şi cu spice lungi. 2. Plantă din familia umbeliferelor cu flori albe sau trandafirii. *s.f., g.-d. art.* ţăpoşelei.
ţăpuc (reg.) Diminutiv al lui ţap (1). *s.m., pl.* ţăpuci.
ţăpulean (reg.) Ţap tânăr. *s.m., pl.* ţăpulani.
ţăran 1. Persoană care locuieşte în mediul rural, având ca ocupaţie principală agricultura şi creşterea vitelor; sătean. 2. (peior.) Persoană lipsită de maniere, de educaţie; mojic. *s.m., pl.* ţărani.
ţărancă 1. Femeie care locuieşte în mediul rural; săteancă. 2. (peior.) Femeie lipsită de maniere, de educaţie, mojică. 3. (iht., reg.) Babuşcă, ocheană. *s.f., g.-d. art.* ţărăncii, *pl.* ţărănci.
ţărăncuţă Diminutiv al lui ţărancă; ţărancă tânără. *s.f., g.-d. art.* ţărăncuţei, *pl.* ţărăncuţe.
ţărăneasca Dans popular răspândit în nordul Moldovei; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* ţărănească, *g.-d. art.* ţărăneştii.
ţărănesc,-ească Referitor la ţărani; de ţărani. *adj., pl.* ţărăneşti.
ţărăneşte Ca ţăranii. *adv.*
ţărănie 1. Starea, viaţa de ţăran. 2. Atitudine, vorbă ţărănească. 3. (peior.) Grosolănie, bădărănie. *s.f., art.* ţărănia, *g.-d. art.* ţărăniei, *pl.* (2) ţărănii, *art.* ţărăniile.
ţărănime Totalitatea ţăranilor; mulţime de ţărani. *s.f., g.-d. art.* ţărănimii.
ţărănism (rar) 1. Tendinţă, preocupare a unor scriitori de a prezenta exclusiv subiecte inspirate din viaţa ţăranilor. 2. (depr.) Vorbă, faptă, comportare necivilizată, grosolană. *s.n.*
ţărănist,-ă I. *adj.* În interesul ţăranilor. II. *s.m.* şi *f.* Adept al ţărănismului; membru al unui partid ţărănesc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ţărănişti,-ste.
ţărănoi (fam.) Augmentativ depreciativ al lui ţăran; persoană lipsită de educaţie, de maniere; mojic. *s.m., pl.* ţărănoi, *art.* ţărănoii.
ţărănos,-oasă (depr.) Grosolan, necioplit. *adj., pl.* ţărănoşi,-oase.

țărână 1. Pământ sfărâmat mărunt. 2. Stratul de la suprafață al pământului. 3. Pământul care acoperă sicriul sau cu care se umple mormântul. */Fie-i ~a ușoară!* = (formulă rostită când se vorbește despre un mort) odihnească-se în pace! *Praf și ~* = nimic. 4. (fig.) Trup neînsuflețit; rămășițe pământești. [*var.* (reg.) țărnă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* țărânei, *pl.* (4). țărâne.

țărânos,-oasă (despre pământ) Fărâmicios, uscat. *adj., pl.* țărânoși,-oase.

țărcălam (reg.) 1. Compas folosit în dulgherie. 2. Cerc luminos care se observă în jurul unui astru sau al unei alte surse de lumină. *s.n., pl.* țărcălamuri.

țărcui *tr.* (pop) 1. A împrejmui, a îngrădi. 2. A adăposti vitele într-un țarc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țărcuiesc, *imperf. 3 sg.* țărcuia; *conj. prez. 3* să țărcuiască.

țărcușor Diminutiv al lui țarc. *s.n., pl.* țărcușoare.

Țările de Jos Belgia, Olanda și Luxemburgul. *s.prop.f. pl.*

țările române Muntenia, Moldova, Transilvania. *s.f. pl. + adj.*

țărigrădean,-ă v. **țarigrădean.**

țărișoară Diminutiv al lui țară. *s.f., g.-d. art.* țărișoarei, *pl.* țărișoare.

țărm 1. Fâșie de pământ de-a lungul unei mări sau al unui ocean. 2. (fig.) Ținut, meleag. [*var.* (înv.) țărmur, țărmure *s.n.*] *s.n., pl.* țărmuri.

țărmui *intr.* (rar) A ajunge la țărm. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țărmuiesc, *imperf. 3 sg.* țărmuia; *conj. prez. 3* să țărmuiască.

țărmuitor,-oare (-mu-i-) (rar) Care mărginește, care înconjoară ceva. *adj., pl.* țărmuitori,-oare.

țărmur v. **țărm.**

țărmure v. **țărm.**

țărmurean,-ă (rar) (Locuitor) de pe malul unei ape. *adj., s.m.* și *f., pl.* țărmureni,-e.

țărmureancă (rar) Locuitoare de pe malul unei ape. *s.f., g.-d. art.* țărmurencei, *pl.* țărmurence.

țărmuri (înv.) 1. *tr.* A pune hotar, a mărgini; a îngrădi. 2. *refl.* (despre țări, regiuni) A se învecina. 3. *refl.* A trage la țărm. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țărmuresc, *imperf. 3 sg.* țărmurea; *conj. prez. 3* să țărmurească.

țărnă v. **țărână.**

țăruș Par scurt care se înfige în pământ pentru a lega ceva de el sau pentru a marca un hotar. *s.m., pl.* țăruși.

țățică (reg.) Diminutiv al lui țață. *s.f., g.-d. art.* țățicăi/țățicii/țățichii, *pl.* țățici.

țâfnă (pop., fam.) 1. Aroganță, ifos. //Arțag. */A-i sări* (cuiva) *~a* = a se mânia. *A umbla cu ~ în nas* = a fi mereu pus pe ceartă. 2. Cobe. *s.f., g.-d. art.* țâfnei, *pl.* țâfne.

țâfni *intr.* (pop.) 1. (despre oameni) A pufni pe nas de mânie; a vorbi cu ciudă. 2. (despre animale) A sufla cu putere pe nări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țâfnesc, *imperf. 3 sg.* țâfnea; *conj. prez. 3* să țâfnească.

țâfnos,-oasă (pop.) Arțăgos, supărăcios. *adj., pl.* țâfnoși,-oase.

țâhliș (reg.) Tufiș des. *s.n., pl.* țâhlișuri.

țâmburuc Țumburuș. *s.n., pl.* țâmburuce.

țâmburuș v. **țumburuș.**

țânc (fam., uneori depr.) Copilaș, băiețaș. [*var.* (reg.) ținc *s.m.*] *s.m., pl.* țânci.

țâncă (fam., rar) Fetiță, copiliță. *s.f., g.-d. art.* țâncei, *pl.* țânce.

țâncul-pământului 1. Rozător de culoare cenușie-gălbuie, cu corpul subțire și cu coada scurtă; șuiță. 2. (în superstiții) Animal fantastic închipuit ca un câine care trăiește sub pământ. *s.m. art.*

țândără v. **țandără.**

țângău v. **țingău.**

țânțar[1] Nume dat mai multor insecte diptere, cu corpul și cu picioarele lungi și subțiri. */A face din ~ armăsar* = a exagera. *s.m., pl.* țânțari.

țânțar[2] (la pl.) Nume dat populației aromâne din Macedonia de către populația slavă localnică; (la sg.) persoană care face parte din această populație. *s.m., pl.* țânțari.

țânțăraș (rar) Diminutiv al lui țânțar[1]. *s.m., pl.* țânțărași.

țânțărime Mulțime de țânțari[1]. *s.f., g.-d. art.* țânțărimii.

țâpuri *tr.* (reg.) A scoate un strigăt puternic și ascuțit în timpul cântecului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țâpuresc, *imperf. 3 sg.* țâpurea; *conj. prez. 3* să țâpurească.

țâpuritoare (reg.) Femeie care țâpurește. *s.f., g.-d. art.* țâpuritoarei, *pl.* țâpuritoare.

țâpuritură (reg.) Strigătură specifică în cântecele maramureșene. *s.f., g.-d. art.* țâpuriturii, *pl.* țâpuriturі.

țâr[1]/țâr-țâr Cuvânt care imită zgomotul produs de greieri sau de un lichid care se scurge picurând. *interj.*

țâr[2] 1. Scrumbie mică, albastră, care se consumă sărată sau uscată. 2. (fig.) Om foarte slab. *s.m., pl.* țâri.

țâră (pop.) Bucățică, ruptură. */O ~* = puțin, nițel. *A se face ~* = a) a se rupe; b) a se ghemui de frică. *s.f., g.-d. art.* țârei, *pl.* țâre.

țârău (reg.) Izvor a cărui apă este captată printr-un jgheab. *s.n., art.* țârăul, *pl.* țâraie.

țârâi 1. *intr.* și *tr.* A curge sau a face să curgă câte puțin, picătură cu picătură. *//intr. unipers.* A bura (1). 2. *intr.* (despre insecte și despre unele păsări) A scoate sunete ascuțite, scurte și repetate. 3. *intr.* (despre sonerie) A suna. 4. *intr.* A cânta la un instrument cu coarde scoțând sunete scurte și tremurătoare, lipsite de adâncime. [*var.* târcâi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* țârâie, *imperf. 3 sg.* țârâia; *conj. prez. 3* să țârâie.

țârâială Faptul de a țârâi; (concr.) ploaie de scurtă durată. [*var.* țârcâială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* țârâielii, *pl.* țârâieli.

țârâit[1] (în legătură cu modul de a cânta la un instrument cu coarde) Din vârful arcușului, fără rezonanță; tremurat. *adv.*

țârâit[2] Faptul de a țârâi; (concr.) zgomotul produs astfel; țârâitură. *s.n., pl.* țârâituri.

țârâita (în loc.) *Cu ~* = (puțin) câte puțin. *loc. adv.*

țârâitură (-râ-i-) Țârâit[2]. [*var.* țârcâitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* țârâiturii, *pl.* țârâituri.

țârc Cuvânt care imită zgomotul produs de un lichid care cade într-un vas, puțin câte puțin. *interj.*

țârcâi v. **țârâi.**

țârcâială v. **țârâială.**

țârcâitură v. **țârâitură.**

țârcovnic (pop.) Persoană care are în grijă curățenia și buna rânduială a unei biserici; (p. ext.) cântăreț, dascăl de biserică. *s.m., pl.* țârcovnici.

țârcovnicesc,-ească (pop.) Referitor la țârcovnic. *adj., pl.* țârcovnicești.

țârfă (reg.) 1. Nisip, țărână. 2. Nisip amestecat cu apă, folosit la zidărie; tencuială făcută din lut amestecat cu paie. *s.f., g.-d. art.* țârfei.

țârică (pop.) Diminutiv al lui țâră; țârișoară, țârucă. *s.f., g.-d. art.* țâricii.

țârișoară (reg.) Țârică. *s.f., g.-d. art.* țârișoarei.

țârlăi v. **țârlâi.**

țârlâi *intr.* (rar, despre instrumente muzicale) A scoate sunete monotone și puțin armonioase; (despre instrumentiști) a cânta în acest fel. [*var.* țârlăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* țârlâie, *imperf. 3 sg.* țârlâia; *conj. prez. 3* să țârlâie.

țârlâit Acțiunea de a țârlâi. [*var.* țurluit *s.n.*] *s.n., pl.* țârlâituri.

țârlâitoare (-lâ-i-) (rar) Termen depreciativ pentru un instrument muzical stricat, dezacordat. *s.f., g.-d. art.* țârlâitorii, *pl.* țârlâitori.

țârlâitor,-oare (-lâ-i-) (rar) Care țârlâie. *adj., pl.* țârlâitori,-oare.

țârlâitură (-lâ-i-) (rar) Cântare nearmonioasă la un instrument muzical. *s.f., g.-d. art.* țârlâiturii, *pl.* țârlâituri.
țârucă (reg.) Țărică. *s.f., g.-d. art.* țărucii.
țâșni *intr.* 1. (despre lichide, gaze) A ieși cu presiune printr-o crăpătură sau printr-o deschizătură. 2. (despre ființe) A intra sau a ieși brusc de undeva; a se repezi. 3. A izbucni cu putere. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țâșnesc, *imperf. 3 sg.* țâșnea; *conj. prez. 3* să țâșnească.
țâșnire Acțiunea de a țâșni; apariție bruscă. *s.f., g.-d. art.* țâșnirii, *pl.* țâșniri.
țâșnitor,-oare Care țâșnește. */Fântână ~* = fântână arteziană. *adj., pl.* țâșnitori,-oare.
țâșnitură Faptul de a țâșni; ceea ce țâșnește de undeva. *s.f., g.-d. art.* țâșniturii, *pl.* țâșnituri.
țâști Cuvânt care sugerează mișcarea bruscă și precipitată a cuiva care țâșnește de undeva. *interj.*
țâști-bâști (fam.) Om de statură mică și slab, care nu are astâmpăr. //Om neînsemnat. *s.m.* și *f., g.-d.* lui țâști-bâști, *pl.* țâști-bâști.
țâța-caprei 1. (bot.) Barba-caprei. 2. Plantă erbacee cu frunzele alungite și cu florile galbene-aurii. *s.f. art., g.-d. art.* țâței-caprei.
țâțacă (reg.) Diminutiv al lui țață. *s.f., g.-d. art.* țâțacăi/țâțachii/țâțacei, *pl.* țâțace.
țâța-fiului Plantă cu rizom scurt și gros, cu flori roșii și cu frunze ovale, care crește în zona de munte. *s.f. art., g.-d. art.* țâței-fiului.
țâța-mielului Urechelniță (B). *s.f. art., g.-d. art.* țâței-mielului.
țâța-oii (reg.) Plantă erbacee, cu frunze ovale în formă de rozetă, cu flori galbene; ciuboțica-cucului; degetar. *s.f. art., g.-d. art.* țâței-oii.
țâța-vacii 1. Varietate de viță-de-vie; razachie. 2. Ciuboțica-cucului. *s.f. art., g.-d. art.* țâței-vacii.
țâță (pop.) 1. Sân, mamelă; (spec.) fiecare dintre prelungirile ugerului la animalele mamifere femele. */Copil de ~* = sugar. *La ~* = la sân, la piept. *A da ~a* = a alăpta. *A avea ~* = a avea lapte suficient pentru a-și alăpta copilul. 2. Gurgui al urciorului sau al unui ibric, pe unde curge lichidul; cioc. 3. (pop.) Celulă în care se dezvoltă matca albinelor. *s.f., g.-d. art.* țâței, *pl.* țâțe.
țâțâi *intr.* 1. (despre insecte și despre unele păsări) A țârâi. 2. (despre oameni) A scoate un sunet asemănător unui „ț" prelungit. 2. A tremura de frică. */A-i ~* (cuiva) *inima* (sau, fam., *fundul*) = a tremura de frică. *vb. IV, ind. prez. 3* țâțâie, *imperf. 3 sg.* țâțâia; *conj. prez. 3* să țâțâie.
țâțâit Faptul de a țâțâi; sunetul ascuțit, strident. *s.n., pl.* țâțâituri.
țâțână 1. Balama. */A scoate* (pe cineva) *din ~i* = a supăra, a înfuria pe cineva. 2. Ligament elastic care unește cele două valve ale unei scoici. 3. (pop.) Rădăcina unui furuncul. *s.f., g.-d. art.* țâțânii, *pl.* țâțâni.
țâțișoară (pop.) Diminutiv al lui țâță (1); țâțucă. *s.f., g.-d.* țâțișoarei, *pl.* țâțișoare.
țâțos,-oasă (pop.) Cu sâni mari. *adj., pl.* țâțoși,-oase.
țâțucă (reg.) Țâțișoară. *s.f., g.-d. art.* țâțucii, *pl.* țâțuci.
țeapă[1] 1. Par lung, ascuțit la un capăt (folosit în trecut ca instrument de tortură). 2. Prelungire ascuțită a spicelor de cereale; (la pl.) resturile tulpinilor unor foioase rămase în pământ după secerare. 3. Aşchiuță, ghimpe. *s.f., g.-d. art.* țepii, *pl.* țepi.
țeapă[2] (fam.) Înșelăciune. */A da* (sau *a trage*) *~* = a înșela. *s.f., g.-d. art.* țepei, *pl.* țepe.
țeapăn,-ă 1. Lipsit de elasticitate; rigid, tare. 2. Încremenit, înlemnit; (p. ext.) lipsit de viață, inert. 3. Solid, trainic. 4. (despre ființe) Voinic, robust. 5. (pop.) Straşnic, grozav. *adj., pl.* țepeni,-e.
țeară v. **țară.**
țearină v. **țarină**[1].
țeastă (pop.) 1. Craniu, scăfârlie; (p. ext.) cap (1). 2. Carapace. *s.f., g.-d. art.* țestei, *pl.* țeste.
țeavă 1. Piesă de metal, de cauciuc etc., de formă cilindrică și goală în interior, având diferite întrebuințări. *~ de eșapament.* 2. (la armele de foc) Cilindru de oțel prin care trece proiectilul. 3. Tub cilindric pe care se înfășoară fibrele textile. *s.f., g.-d. art.* țevii, *pl.* țevi.
țechin Veche monedă de aur, arabă și italiană. *s.m., pl.* țechini.
țel 1. Obiectiv final, țintă spre care tinde cineva; (p. ext.) scop. 2. (înv.) Punct, semn pe care îl ochește cineva când trage cu arma. //Cătarea puștii. */În ~* sau *în ~ul puștii* = în bătaia puștii. //Dispozitiv de ochire așezat în interiorul lunetei unei arme. *s.n., pl.* țeluri.
țelină[1] Plantă erbacee aromată din familia umbeliferelor, cultivată ca plantă culinară. *s.f., g.-d. art.* țelinei, *pl.* țeline.
țelină[2] (reg.) 1. Pământ care nu a fost lucrat niciodată sau care a rămas mult timp nelucrat; pârloagă. 2. Păşune, fâneață. *s.f., g.-d. art.* țelinii, *pl.* țelini.
țeliniș (reg.) Câmp nelucrat. *s.n., pl.* țelinișuri.
țelinos,-oasă (despre pământ) Nelucrat; înțelenit. *adj., pl.* țelinoși,-oase.
țencușă (reg.) 1. Bucățică lunguiață și ascuțită care se taie și se scoate dintr-un pepene, dintr-o pâine, pentru a fi gustată. //Aşchie. 2. Numele unui joc asemănător cu țintarul. *s.f., art.* țencușa, *g.-d. art.* țencușei, *pl.* țencușe.
țep 1. Ghimpe, spin. 2. Păr aspru, ghimpos, care acoperă pielea unor animale; (p. anal.) fire aspre de barbă. //Model de pieptănătură. *s.m., pl.* țepi.
țepos,-oasă Cu țepi; ghimpos. *adj., pl.* țepoși,-oase.
țepui *tr.* (arg.) A înșela, a escroca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țepuiesc, *imperf. 3 sg.* țepuia; *conj. prez. 3* să țepuiască.
țepuitor (-pu-i-) (arg.) Cel care dă o țeapă[2]. *s.m., pl.* țepuitori.
țepuire Acțiunea de a țepui. *s.f., g.-d. art.* țepuirii, *pl.* țepuiri.
țepuşă 1. Par ascuțit, țeapă. 2. Aşchie; (p. ext.) ghimpe, spin. *s.f., g.-d. art.* țepuşei, *pl.* țepuşe.
țeremonie v. **ceremonie.**
țesală 1. Unealtă de metal dințată, cu care se curăță pielea și părul vitelor. 2. (fig., fam.) Bătaie zdravănă. *s.f., g.-d. art.* țesalei, *pl.* țesale.
țesăla *tr.* 1. A curăța, a peria un animal cu țesala. 2. (fig., fam.) A bate zdravăn. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* țesal /țesăl, *2 sg.* țesali/țesăli, *3* țesală; *conj. prez. 3* să țesale /să țesăle.
țesălare Acțiunea de a țesăla; țesălat. *s.f., g.-d. art.* țesălării, *pl.* țesălări.
țesălat Țesălare. *s.n.*
țesătoare (rar) Război de țesut. *s.f., g.-d. art.* țesătorii, *pl.* țesători.
țesător,-oare Persoana care țese. *s.m., pl.* țesători; *s.f., g.-d. art.* țesătoarei, *pl.* țesătoare.
țesătorie 1. Meșteșugul, meseria țesătorului. 2. Atelier, fabrică în care se fac țesături. *s.f., art.* țesătoria, *g.-d. art.* țesătoriei, *pl.* (2) țesătorii, *art.* țesătoriile.
țesătură 1. Produs textil obținut la războaiele de țesut. 2. Reparație la un obiect de îmbrăcăminte. 3. Fel în care este țesută o pânză, o stofă etc. 4. (fig.) Structură, compoziție a unui lucru. 5. Împletire de lucruri de același fel; uneltire. *s.f., g.-d. art.* țesăturii, *pl.* țesături.
țese 1. *tr.* A realiza o țesătură (1). *//refl. pas. Se țes multe covoare.* 2. *tr.* A cârpi un ciorap, o haină etc. 3. *tr.* (despre păianjeni) A-și face pânză. 4. *refl.* (fig.) A se încrucișa, a se îmbina. 5. *tr.* (fig.) A organiza o intrigă, un complot; a unelti. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țes, *3 sg.* țese, *1 pl.* țesem, *perf. s. 1 sg.* țesui; *conj. prez. 3* să țească; *part.* țesut.

țesere (rar) Acțiunea de a (se) țese. *s.f., g.-d. art.* țeserii.
țest 1. Vas de lut, de fontă, asemănător cu un clopot, folosit pentru acoperirea pâinii coapte pe vatră. 2. (pop.) Carapace de broască țestoasă. *s.n., pl.* țesturi.
țestos,-oasă Acoperit cu carapace. *Broască ~. adj., pl.* țestoși,-oase.
țesut 1. Faptul de a țese. 2. Țesătură (1). 3. Ansamblu de celule animale sau vegetale care au aceeași structură și aceleași funcții într-un organism. *s.n., pl.* (3) țesuturi.
țesutoterapie (med.) Tratament cu țesuturi conservate în scopul refacerii unui organ bolnav. *s.f., art.* țesutoterapia, *g.-d. art.* țesutoterapiei.
țețe v. **musca țețe.**
țevar Vas în care este apă și prin care trec, pentru a fi răcite, țevile cazanului de fabricat țuică. *s.n., pl.* țevare.
țevărie 1. Ansamblul țevilor unei instalații. 2. Atelier, secție în care se fabrică țevi. *s.f., art.* țevăria, *g.-d. art.* țevăriei, *pl.* (2) țevării, *art.* țevăriile.
țevișoară Diminutiv al lui țeavă. *s.f., g.-d. art.* țevișoarei, *pl.* țevișoare.
țevos,-oasă (rar) Gol în interior; ca o țeavă. *adj., pl.* țevoși,-oase.
țevui *tr.* A înfășura pe țevi firele textile de pe bobine, sculuri etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* țevuiesc, *imperf. 3 sg.* țevuia; *conj. prez. 3* să țevuiască.
țevuire Acțiunea de a țevui. *s.f., g.-d. art.* țevuirii, *pl.* țevuiri.
țibă (reg.) Cuvânt cu care se alungă câinii. *interj.*
țică (fam.) Termen de adresare pentru un copil. *s.m., pl.* țică.
țiclă (reg.) Instrument pentru pescuit raci. *s.f., g.-d. art.* țiclei, *pl.* țicle.
țiclău (reg.) Stâncă ascuțită și înaltă; vârf de deal sau de munte; pisc. *s.n., art.* țiclăul, *pl.* țiclăuri.
țiclean (ornit.) Țiclete. *s.m., pl.* țiclени.
țiclete (reg.) Pasăre insectivoră cățărătoare, cu cioc conic, drept, cu penajul cenușiu pe spate și alb pe pântece; țiclean, țoi[1]. *s.m., pl.* țicleți.
țiclinc v. **țicling.**
țicling Lamă metalică, fixată într-un mâner, folosită la răzuirea parchetului. [*var.* țiclinc *s.n.*, țiglină *s.f.*] *s.n., pl.* țiclinguri.
țicneală (fam.) Sminteală, nebunie; manie. *s.f., g.-d. art.* țicnelii, *pl.* țicneli.
țicni *refl.* (pop., fam.) A-și pierde discernământul; a se zăpăci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se țicnește, *imperf. 3 sg.* se țicnea; *conj. prez. 3* să se țicnească.
țicui *intr.* (reg., despre undiță) A face o mișcare bruscă atunci când peștele mușcă din momeală; a zvâcni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* țicuiește, *imperf. 3 sg.* țicuia; *conj. prez. 3* să țicuiască.
țidulă (pop., fam.) Chitanță, dovadă, permis; bilet. *s.f., g.-d. art.* țidulei, *pl.* țidule.
țigaie I. *adj.* (despre lână) Care provine de la rasa țigaie (II). II. *s.f.* Rasă de oi autohtonă cu lâna moale, creață și mătăsoasă; oaie din această rasă. *adj., s.f., pl.* țigăi.
țigan,-ă I. (rar) *adj.* Țigănesc. II. *s.m.* 1. Persoană care face parte dintr-o populație originară din India, răspândită în mai toate țările Europei și trăind în unele părți încă în stare nomadă. */A arunca moartea în ~i* = a arunca vina pe altul. *A se muta ca ~ul cu cortul* = a se muta foarte des. *A se îneca ca ~ul la mal* = a eșua într-o acțiune tocmai la sfârșit. *Tot ~ul își laudă ciocanul*, se spune despre cei care se laudă cu ce le aparține. 2. Epitet dat unei persoane brunete. 3. Epitet dat unei persoane cu apucături rele. *adj., s.m., pl.* țigani,-e.
țigancă 1. Femeie din neamul țiganilor. 2. Epitet pentru o femeie brunetă. 3. Epitet dat unei femei cu apucături rele. *s.f., g.-d. art.* țigăncii, *pl.* țigănci.
țigară Sul mic făcut din tutun tăiat mărunt, înfășurat într-o hârtie foarte fină și folosit la fumat. */~ de foi* = țigară făcută din foi de tutun înfășurate una peste alta; trabuc. *s.f., art.* țigara, *g.-d. art.* țigării, *pl.* țigări.
țigaret Tub mic de chihlimbar, de lemn etc., în care se introduce țigara pentru a o fuma; portțigaret. *s.n., pl.* țigarete.
țigaretă Țigară. *s.f., g.-d. art.* țigaretei, *pl.* țigarete.
țigănaș (rar) Țigănuș. *s.m., pl.* țigănași.
țigănatic,-ă (rar) Ca un țigan; negricios, oacheș. *adj., pl.* țigănatici,-ce.
țigănărit (înv.) Impozit care se plătea pentru țiganii robi. *s.n.*
țigăncușă Diminutiv al lui țigancă; țigăncuță. *s.f., art.* țigăncușa, *g.-d. art.* țigăncușei, *pl.* țigăncușe.
țigăncuță Țigăncușă. *s.f., g.-d. art.* țigăncuței, *pl.* țigăncuțe.
țigăneală (reg., fam.) 1. Faptul de a se țigăni. 2. (la pl.) Insulte, vorbe urâte. *s.f., g.-d. art.* țigănelii, *pl.* (2) țigăneli.
țigănel (rar., reg.) Țigănuș. *s.m., pl.* țigănei, *art.* țigănelii.
țigănesc,-ească Referitor la țigani. *adj., pl.* țigănești.
țigănește Ca țiganii; în limba țigănească. *adv.*
țigăni *refl.* A cere ceva cu încăpățânare; (p. ext.) a se tocmi, a se târgui (mahalagește). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se țigănește, *imperf. 3 sg.* se țigănea; *conj. prez. 3* să se țigănească.
țigănie 1. Așezare de țigani; țigănime; (p. ext.) cartier, zonă în care locuiesc țigani. 2. (fig.) Comportare, faptă urâtă. 3. (fig.) Hărmălaie, scandal. *s.f., art.* țigănia, *g.-d. art.* țigăniei, *pl.* (1, 2) țigănii, *art.* țigăniile.
țigănime Țigănie (1). *s.f., g.-d. art.* țigănimii.
țigănos,-oasă 1. Brunet, negricios. 2. (fig., fam.) Care are maniere urâte; care se tocmește mult; zgârcit. *adj., pl.* țigănoși,-oase.
țigănuș 1. Diminutiv al lui țigan (II.1); țigănaș, țigănel. 2. Pasăre de baltă, cu ciocul lung și încovoiat, cu picioarele lungi. 3. Pește răpitor, stropit cu pete negre, cu corpul scurt și gros. *s.m., pl.* țigănuși.
țigărar Insectă din ordinul coleopterelor, de culoare albastră-verzuie, care își depune ouăle pe frunzele unor plante pe care le răsucește în formă de țigară de foi. *s.m., pl.* țigărari.
țigâi (reg.) Gândac mare, negru cu pete galbene, care trăiește în pădurile de conifere. *s.m., pl.* țigâi, *art.* țigâii.
țigher (reg.) Zeamă care se stoarce din tescovină. *s.n., pl.* țigheruri.
țiglar Muncitor care face țigle[1] sau care acoperă o construcție cu țigle. *s.m., pl.* țiglari.
țiglă[1] Placă de argilă arsă, de sticlă, de ciment întrebuințată la învelit casele. *s.f., g.-d. art.* țiglei, *pl.* țigle.
țiglă[2] (reg.) Vergea ascuțită în care se înfige carnea și se frige; frigare. *s.f., g.-d. art.* țiglei, *pl.* țigle.
țiglărie Loc unde se fac și se vând țigle[1]. *s.f., art.* țiglăria, *g.-d. art.* țiglăriei, *pl.* țiglării, *art.* țiglăriile.
țiglină v. **țicling.**
țignal (pop., fam) 1. Signal. 2. (fig.) Voce ascuțită, pătrunzătoare; sunet ascuțit. *s.n., pl.* țignale.
țiitoare[1] (ți-i-) (pop.) Concubină. *s.f., g.-d. art.* țiitoarei, *pl.* țiitoare.
țiitoare[2] (ți-i-) Loc unde stă vânătorul la pândă; loc pe unde trece vânatul. *s.f., g.-d. art.* țiitorii, *pl.* țiitori.
țiitor,-oare (ți-i-) (înv., pop.) Care ține mult timp; durabil. //(s.) Persoană care administrează un serviciu sau o instituție. *adj., pl.* țiitori,-oare.
țiitură (ți-i-) (înv., reg., pop., mai ales art.) Numele unui dans sărănesc; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* țiiturii, *pl.* țiituri.

ţilindru[1] (pop.) Sticlă de lampă. *s.m., art.* ţilindrul, *pl.* ţilindri, *art.* ţilindrii.
ţilindru[2] v. **cilindru**[2].
ţimir[1] (înv.) Persoană oficială, călăuză care însoţea un călător străin; ţimiraş. *s.m., pl.* ţimiri.
ţimir[2] (înv.) Blazon, stemă. *s.n., pl.* ţimire/ţimiruri.
ţimiraş (înv.) Ţimir[1]. *s.m., pl.* ţimiraşi.
ţinc[1] Fiecare dintre proeminenţele care alternează cu câte o scobitură, executate la capetele a două scânduri, pentru a permite o îmbinare rigidă. *s.n., pl.* ţincuri.
ţinc[2] v. **ţânc**.
ţincar (reg.) Copil, ţânc. *s.m., pl.* ţincari.
ţincuire Acţiunea de a vopsi cu ţincvais. *s.f., g.-d. art.* ţincuirii, *pl.* ţincuiri.
ţincvais Oxid de zinc de culoare albă folosit pentru vopsit. *s.n.*
ţine A. *tr.* 1. A avea ceva în mână, în braţe şi a nu lăsa să scape. */A-i ~* (cuiva) *lumânarea* (sau *lumina*) = a) a fi naş cuiva la cununie; b) a veghea pe cineva în ultimele clipe ale vieţii cu o lumânare aprinsă în mână. *A-i ~* (cuiva) *cununa* = a fi naş (cuiva) la cununie. *A ~ frânele ţării* (sau *împărăţiei* etc.) = a conduce, a guverna o ţară. *A ~ pe cineva* (sau *ceva*) *în mână* = a dispune de cineva (sau de ceva) după bunul plac. 2. A prinde (pe cineva sau ceva) cu mâna ori într-un anumit fel şi a nu lăsa să scape. 3. A mânui o armă, o unealtă, un instrument etc. /(la volei, polo pe apă etc.) *A ~ mingea* = a opri mingea în mâini mai mult decât este regulamentar. 4. A susţine, a duce, a purta pe cineva sau ceva şi a nu-l lăsa să cadă. */A nu-l mai ~* (pe cineva) *pielea* = a fi foarte mândru, foarte bucuros. *A nu-l* (*mai*) *~ pe cineva locul* sau *pământul* = a nu mai putea de bucurie, de nerăbdare etc. B. 1. *refl.* A se prinde cu mâinile de ceva sau de cineva. 2. *refl.* A apăsa o parte a corpului pentru a potoli o senzaţie dureroasă. 3. *refl.* A fi prins sau fixat uşor de ceva. *//intr.* şi *refl.* A fi bine fixat undeva. *Cuiul* (*se*) *~ bine.* 4. *refl.* A continua în şir, a urma unul după altul. 5. *refl.* A se lua după cineva, a-l urma de aproape; a se orienta (după cineva sau ceva). 6. *refl.* A se îndeletnici, a se ocupa numai de... 7. *intr.* şi *refl.* A face parte din..., a depinde de... 8. *intr.* A avea afecţiune pentru cineva; a-i fi pe plac cineva sau ceva. 9. *intr.* A dori, a vrea. 10. *intr.* A susţine pe cineva sau ceva; a fi de partea cuiva. C. 1. *tr.* A face ca trupul (sau o parte a lui) să stea într-o anumită poziţie. */A ~ capul sus* sau (refl.) *a se ~ cu capul pe sus* = a fi mândru, orgolios. 2. *tr.* A face pe cineva sau ceva să stea o perioadă de timp într-un anumit loc; a face să aştepte. */A ~* (ceva) *în suspensie* = a nu se pronunţa (asupra unui lucru). 3. *tr.* A da cuiva locuinţă, sălaş; a nu lăsa să plece în altă parte. 4. *tr.* A face ca cineva sau ceva să nu se poată mişca din loc; a imobiliza. */A ~ pe cineva sub papuc* (sau *sub picior*) = a domina pe cineva. 5. *tr.* A opri pe cineva din drumul său; a sta în calea cuiva. */A ~* (pe cineva) *de vorbă* = a sta de vorbă cu cineva (împiedicându-l să-şi vadă de lucru). 6. *tr.* şi *refl.* A (se) înfrâna, a (se) stăpâni. D. 1. *tr.* A păstra un lucru într-un anumit loc (pentru a-l pune la adăpost sau a-l avea la îndemână). 2. *tr.* A păstra un lucru neschimbat; a conserva. */A ~ legătura cu cineva* = a păstra legătura cu cineva. *A ~ minte* = a-şi aminti de... *//A* cruţa, a nu distruge. */A-i ~ cuiva cald* (sau, intr., *de cald*) = a-i fi cuiva de folos, a-i prinde bine. (intr.) *A-i ~* (cuiva) *de frig* = a apăra de frig. *A-i ~* (cuiva) *de foame sau de sete* = a face să treacă foamea sau setea (cuiva) *A-i ~* (cuiva) *de urât* = a sta împreună cu cineva pentru a-i alunga singurătatea sau plictiseala. 3. *tr.* A păzi cu stricteţe, a respecta (norme, învoieli etc.). *//A* sărbători (prin post, odihnă, rugăciune etc.). E. *tr.* 1. A ocupa, a avea (un loc). */A ~ loc de...* = a servi drept... 2. A stăpâni (un loc). 3. A avea (pe cineva) în serviciul său. 4. A avea sub conducerea, sub administrarea sa. 5. A avea în posesiune o proprietate; a deţine (în calitate de chiriaş, de arendaş). F. *tr.* 1. A suporta toată cheltuiala necesară întreţinerii cuiva sau a ceva. */A ~ casă mare* = a duce trai bogat, luxos. 2. A îngriji pe cineva, a purta cuiva de grijă. G. 1. *intr.* A dura, a dăinui. 2. *tr.* (despre boli sau dureri) A nu-l lăsa, a nu-i da pace. 3. *intr.* A se întinde, a se prelungi (într-o direcţie). H. *tr.* 1. A face să dureze, să se manifeste. */A* (*o*) *~ înainte* (sau *întruna*) *că...* = a susţine cu tărie că... 2. *A ~ o vorbire* (sau *un discurs, un cuvânt*) = a vorbi în faţa unui auditoriu. *A ~ judecată* = a judeca. *A ~ sfat* = a se sfătui. *A ~ luptă* (sau *bătălie, foc*) = a se lupta cu cineva. I. *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) socoti, a (se) crede. J. *tr.* (pop.) A costa. [*var.* ţinea *vb.*] *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţin, *2 sg.* ţii, *1 pl.* ţinem, *2 pl.* ţineţi; *conj. prez. 3* să ţină; *ger.* ţinând; *part.* ţinut.
ţinea v. **ţine**.
ţinere Acţiunea de a (se) ţine. */~ de minte* = memorie. *s.f., g.-d. art.* ţinerii, *pl.* ţineri.
ţingău (reg.) Băietan; flăcăiandru; (p. ext.) tânăr fără experienţă. [*var.* ţângău *s.m.*] *s.m., art.* ţingăul, *pl.* ţingăi, *art.* ţingăii.
ţinghilînghi/ţing-ling (pop.) Cuvânt care reproduce zgomotul clopoţeilor şi al zurgălăilor. *interj.*
ţintar[1] (ornit.) Inăriţă. *s.m., pl.* ţintari.
ţintar[2] Joc de societate în care se foloseşte un carton special pe care jucătorii mişcă piese după anumite reguli. *s.n., pl.* ţintare.
ţintaş Persoană care ţinteşte şi trage (bine) cu arma sau cu arcul; ochitor, trăgător, trăgaci. *s.m., pl.* ţintaşi.
ţintat,-ă 1. Împodobit cu ţinte (A.1) sau cuie. 2. (fig., reg., despre animale) Cu o pată albă în frunte. *adj., pl.* ţintaţi,-te.
ţintaură (-ta-u-) (reg.) Plantă erbacee medicinală, cu flori roşii sau albe. [*var.* centaură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* ţintaurei, *pl.* ţintaure.
ţintă A. 1. Cui scurt de metal, cu capul de diferite forme şi dimensiuni, folosit de cizmari, tapiţeri, curelari etc. 2. (despre porumb) *În ~e* = cu boabele destul de dezvoltate, aproape copt. 3. (fig.) Mică pată albă pe fruntea cailor şi a vitelor. B. 1. Semn, loc, obiect în care se ocheşte cu o armă. 2. Ceea ce este obiectul atenţiei sau privirii cuiva. */A privi* (sau *a se uita*) *fără* (*de*) *~* = a privi în gol. (adv.) *A privi* (sau *a se uita, a căuta*) *~* sau *a ţine* (ori *a sta cu*) *ochii ~* = a fi cu ochii pironiţi (la ceva). 4. Loc către care tinde să ajungă cineva. */Fără ~* = în neştire, razna. 5. (fig.) Scop, ţel final. *//*(la rugbi) But (3). */Teren de ~* = spaţiu care cuprinde limitele laterale ale terenului din spatele stâlpilor porţii la jocul de rugbi, din care se marchează încercările. *s.f., g.-d. art.* ţintei, *pl.* ţinte.
ţintăţel (pop.) Diminutiv al lui ţintat (2). *adj., pl.* ţintăţei.
ţintelat,-ă (reg.) Ţintat (1). *adj., pl.* ţintelaţi,-te.
ţinteş,-ă (reg., despre oameni) Care ţinteşte bine; (p. ext., despre ochi) ager, pătrunzător. *adj., pl.* ţinteşi,-e.
ţinti 1. *tr.* şi *intr.* A ochi cu arma. 2. *tr.* şi *intr.* (fig.) A face aluzie la ceva sau la cineva. 3. *tr.* şi *intr.* (fig.) A năzui, a aspira spre ceva. 4. *tr.* (fig.) A-şi fixa ochii sau privirea asupra cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţintesc, *imperf. 3 sg.* ţintea; *conj. prez. 3* să ţintească.
ţintire Acţiunea de a ţinti. *s.f., g.-d. art.* ţintirii, *pl.* ţintiri.
ţintirim (reg.) Cimitir. *s.n., pl.* ţintirimuri/ţintirime.
ţintişoară Diminutiv al lui ţintă (A.1). *s.f., g.-d. art.* ţintişoarei, *pl.* ţintişoare.
ţintitor,-oare (înv.) 1. Care ocheşte (cu arma). 2. (fig.) Care năzuieşte; aspirant. *adj., pl.* ţintitori,-oare.
ţintui *tr.* 1. A prinde, a bate ceva cu cuie, cu ţinte. */A ~* (pe cineva) *la stâlp* (sau *la stâlpul infamiei*) = a supune (pe cineva) oprobiului; a înfiera. *//*A înfige, a împlânta

cuie, piroane. 2. (fig.) A obliga pe cineva să rămână nemişcat; a fixa cu privirea. */A rămâne ~t locului* (sau *pe loc, în loc*) = a rămâne nemişcat, neclintit. 3. A împodobi cu ţinte, cu pietre preţioase. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţintuiesc, *imperf. 3 sg.* ţintuia; *conj. prez. 3* să ţintuiască.

ţintuire Acţiunea de a ţintui. *s.f., g.-d. art.* ţintuirii, *pl.* ţintuiri.

ţinut A. Faptul de a ţine. B. 1. Teritoriu, loc. 2. (în trecut) Unitate administrativă. *s.n., pl.* ţinuturi.

ţinutaş,-ă (înv.) Referitor la ţinut (B). *adj., pl.* ţinutaşi,-e.

ţinutaş,-ă (înv.) Locuitor dintr-un anumit ţinut (B.2). *s.m., pl.* ţinutaşi; *s.f., art.* ţinutaşa, *g.-d. art.* ţinutaşei, *pl.* ţinutaşe.

ţinută 1. Poziţie a corpului, atitudine. 2. Fel de a se purta; comportament. 3. Mod de a se îmbrăca; îmbrăcăminte. */~ de ceremonie* = îmbrăcăminte sau uniformă destinată unor ceremonii sau solemnităţi. *~ de seară* = îmbrăcăminte elegantă pentru reuniunile care au loc seara. *~ de campanie* = echipament complet al unui ostaş în timpul campaniei. 4. (fam.) Poziţie pe care organul vocal o are în timpul articulării sunetelor. *s.f., g.-d. art.* ţinutei, *pl.* ţinute.

ţipa[1] *intr.* 1. A striga cu glas tare; a vorbi cu glas ridicat. 2. (despre animale) A scoate strigăte puternice, specifice. 3. (fig., despre culori sau obiecte colorate) A fi strident, a face o impresie neplăcută din cauza stridenţei nuanţelor. *vb. I, ind. prez. 3* ţipă; *ger.* ţipând.

ţipa[2] *tr.* (reg.) 1. A arunca, a azvârli. 2. A arunca de pe sine un obiect de îmbrăcăminte. 3. A da afară, a goni. *vb. I, ind. prez. 3* ţipă; *ger.* ţipând.

ţipar Peşte de apă dulce, stătătoare, cu corpul lung şi subţire. *s.m., pl.* ţipari.

ţipăt Strigăt, urlet, zbieret. [*var.* ţipet *s.n.*] *s.n., pl.* ţipete.

ţipătoare (reg.) Fluier cu care vânătorii imită glasul unor animale pentru a atrage vânatul. *s.f., g.-d. art.* ţipătorii, *pl.* ţipători.

ţipător,-oare 1. (despre sunete) Strident. 2. (despre culori, obiecte colorate) Bătător la ochi. *adj., pl.* ţipători,-oare.

ţipău (reg.) Pâine mică, rotundă (din făină de grâu). *s.m., art.* ţipăul, *pl.* ţipăi.

ţipenie (-ni-e) (în sintagma) *Nici ~* = nimeni, nicio făptură. *s.f.*

ţipet v. **ţipăt.**

ţipirig[1] (bot., reg.) Pipirig. *s.m.*

ţipirig[2] (pop.) Clorură de amoniu. *s.n.*

ţiplă Foiţă subţire, asemănătoare cu celofanul, obţinută din băşica sau intestinele animalelor, care se folosea pentru a acoperi borcanele de conserve sau pentru a înlocui sticle la ferestrele caselor ţărăneşti; (p. ext.) celofan. *s.f., g.-d. art.* ţiplei, *pl.* ţiple.

ţipoti *intr.* (reg.) A ţipa, a striga. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţipotesc, *imperf. 3 sg.* ţipotea; *conj. prez. 3* să ţipotească.

ţist/ţst Exclamţie prin care i se impune cuiva tăcere. *interj.*

ţistui 1. *tr.* şi *intr.* A impune cuiva tăcere (folosind interjecţia „ţist"). 2. *intr.* A-şi exprima nemulţumirea, mirarea etc. (prin folosirea interjecţiei „ţist"). 3. *intr.* (despre gloanţe) A ţiui, a şuiera. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţistuiesc, *imperf. 3 sg.* ţistuia; *conj. prez. 3* să ţistuiască.

ţistuială (rar) Acţiunea de a ţistui; sunet produs prin folosirea interjecţiei „ţist"; ţistuitură. *s.f., g.-d. art.* ţistuielii, *pl.* ţistuieli.

ţistuitură (-tu-i-) Ţistuială. *s.f., g.-d. art.* ţistuiturii, *pl.* ţistuituri.

ţiştar Mamifer rozător înrudit cu popândăul. *s.m., pl.* ţiştari.

ţiteră Instrument muzical compus dintr-o cutie de rezonanţă, cu coarde puse în vibraţie de o lamă de os sau de metal. *s.f., g.-d. art.* ţiterei, *pl.* ţitere.

ţiţ/ţiţ-ţiţ (reg.) Cuvânt care imită chiţăitul şoarecelui. */Nici ~* = niciun cuvânt, nimic. *interj.*

ţiţei 1. Amestec de hidrocarburi lichide, solide şi gazoase, care se prezintă ca un lichid vâscos, de culoare brună; petrol. 2. (la pl.) Feluri de ţiţei (1). *s.n., pl.* (2) ţiţeiuri.

ţiu[1]**/ţiu-ţiu** 1. Cuvânt care redă un sunet prelung, cu rezonanţă metalică. 2. Exclamaţie cu care se îndeamnă caii la mers. *interj.*

ţiu[2] (reg.) 1. Unealtă de fier cu care se sparge gheaţa. 2. Daltă folosită în dulgherie. 3. Târnăcop de oţel folosit de mineri. *s.n., art.* ţiul, *pl.* ţiuri.

ţiui (ţi-u-) *intr.* 1. A produce un sunet ascuţit, prelung, cu rezonanţă metalică. */A(-i) ~ cuiva în urechi* (sau *în creieri*) ori *a-i ~ cuiva urechile* (sau *urechea* etc.) = a avea senzaţia de zgomot. *vb. IV, ind. prez. 3* ţiuie, *imperf. 3 sg.* ţiuia; *conj. prez. 3* să ţiuie.

ţiuit (ţi-u-) Faptul de a ţiui; sunet ascuţit, metalic, prelung; ţiuitură. *s.n., pl.* ţiuituri.

ţiuitoare (ţi-u-) (rar, reg.) Fluier. *s.f., g.-d. art.* ţiuitorii, *pl.* ţiuitori.

ţiuitor,-oare (ţi-u-) Care ţiuie. *adj., pl.* ţiuitori,-oare.

ţiuitură (ţi-u-) Ţiuit. *s.f., g.-d. art.* ţiuiturii, *pl.* ţiuituri.

ţivil,-ă v. **civil.**

ţivilie v. **civilie.**

ţivli *intr.* (reg.) A ţipa, a chiui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţivlesc, *imperf. 3 sg.* ţivlea; *conj. prez. 3* să ţivlească.

ţivlic (reg.) Cuvânt care imită zgomotul unui zăvor pus brusc. *interj.*

ţoabă (entom., reg.) Specie de ţânţar foarte mic, negru, cu abdomenul gros, care zboară în roiuri. *s.f., g.-d. art.* ţoabei, *pl.* ţoabe.

ţoală (fam.) Obiect de îmbrăcăminte sau de rufărie; (depr.) haină veche. *s.f., g.-d. art.* ţoalei, *pl.* ţoale.

ţoapă (pop.) Persoană cu apucături grosolane; mitocan. //Femeie care se îmbracă strident. *s.f., g.-d. art.* ţoapei, *pl.* ţoape.

ţoc/ţoc-ţoc (fam.) Cuvânt care imită zgomotul produs de un sărut sau de supt. *interj.*

ţoc (reg.) Sărut (zgomotos, pe obraz). *s.n., pl.* ţocuri.

ţocăi (fam.) 1. *tr.* şi *refl.* A (se) săruta (zgomotos). 2. *intr.* (despre sugari) A mişca buzele prin somn de parcă ar suge. *vb. IV, ind. prez. 3* ţocăie, *imperf. 3 sg.* ţocăia; *conj. prez. 3* să ţocăie.

ţocăit (fam.) Faptul de a (se) ţocăi; zgomotul produs. *s.n., pl.* ţocăituri.

ţoi[1] (ornit., reg.) Ţiclete. *s.m.* ţoi, *art.* ţoii.

ţoi[2] Păhărel în formă de sticluţă, din care se bea ţuică. //Conţinutul unui asemenea păhărel. *s.n., pl.* ţoiuri.

ţol[1] Unitate de măsură pentru lungimi (folosită în Anglia şi SUA), egală cu 25,4 mm. *s.m., pl.* ţoli.

ţol[2] (pop.) Ţesătură groasă de lână folosită la ţară ca pătură sau covor, cergă, velinţă. *s.n., pl.* ţoluri.

ţolet (pop.) Mulţime de haine, de ţoale. *s.n., pl.* ţoleturi.

ţolină (pop.) Femeie rea, vicleană; femeie desfrânată. *s.f., g.-d. art.* ţolinei, *pl.* ţolme.

ţolincă (pop.) Ţol[2]. *s.f., g.-d. art.* ţolincii, *pl.* ţolinci.

ţoliţă (reg.) Diminutiv al lui ţoală. *s.f., g.-d. art.* ţoliţei, *pl.* ţoliţe.

ţoluţ (pop.) Diminutiv al lui ţol[2]. *s.n., pl.* ţoluţuri.

ţontoroiul v. **tontoroiul.**

ţop/ţop-ţop 1. Exclamaţie care însoţeşte o săritură sau o mişcare bruscă. 2. Exclamaţie care exprimă surprinderea provocată de sosirea neaşteptată sau de intervenţia cuiva. 3. Cuvânt care exprimă o schimbare subită de atitudine sau de situaţie. [*var.* ţup, ţupa *interj.*] *interj.*

ţopăi *intr.* A sălta, a sări de pe un picior pe altul. //(peior.) A dansa, a juca fără eleganţă. [*var.* ţupăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* ţopăie, *imperf. 3 sg.* ţopăia; *conj. prez. 3* să ţopăie.
ţopăială Acţiunea de a ţopăi; săritură, ţopăitură. *s.f., g.-d. art.* ţopăielii, *pl.* ţopăieli.
ţopăit Faptul de a ţopăi; ţopăială. *s.n.*
ţopăitură (-pă-i-) Ţopăială. *s.f., g.-d. art.* ţopăiturii, *pl.* ţopăituri.
ţopârcă (reg.) Ţopârlan. *s.f., g.-d. art.* ţopârcii, *pl.* ţopârci.
ţopârlan (pop.) Persoană cu apucături grosolane; mitocan. *s.m., pl.* ţopârlani.
ţopârlancă (pop.) Femeie cu apucături grosolane; mitocancă. *s.f., g.-d. art.* ţopârlancei, *pl.* ţopârlance.
ţopârlănesc,-ească (rar) Referitor la ţopârlani; necioplit. *adj., pl.* ţopârlăneşti.
ţopârlăni *tr.* (rar) A da cuiva epitetul de ţopârlan. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţopârlănesc, *imperf. 3 sg.* ţopârlănea; *conj. prez. 3* să ţopârlănească.
ţopenie (-ni-e) Comportament, faptă etc. de ţoapă. *s.f., art.* ţopenia, *g.-d. art.* ţopeniei, *pl.* ţopenii, *art.* ţopeniile.
ţopică Ţopişoară. *s.f., g.-d. art.* ţopicii, pl. ţopici.
ţopişoară (fam.) Diminutiv al lui ţoapă; (fam.) ţopică. *s.f., g.-d. art.* ţopişoarei, *pl.* ţopişoare.
ţoşcă (reg.) Săculeţ, trăistuţă. */~ de...* = plin de..., doldora de... *s.f., g.-d. art.* ţoştii, *pl.* ţoşti.
ţst v. **ţîst.**
ţuca *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) săruta. *vb. I, ind. prez. 3* ţucă.
ţucal Oală de noapte. *s.n., pl.* ţucale.
ţucără (în sintagma) *Fasole ~* = fasole cu păstăile subţiri şi galbene. *adj.*
ţug (înv., reg.) Tren. *s.n., pl.* ţuguri.
ţugui 1. Vârf de deal sau de munte; pisc. 2. Vârful ascuţit al unor obiecte; ţuguitură. *s.n., pl.* ţuguie.
ţuguia 1. *refl.* şi *tr.* A (se) subţia spre vârf. 2. *tr.* A strânge buzele rotunjindu-le şi întinzându-le înainte. *vb. I, ind. prez. 3* ţuguie, *1 pl.* ţuguiem; *conj. prez. 3* să ţuguie; *ger.* ţuguind.
ţuguiere Faptul de a (se) ţuguia. *s.f., g.-d. art.* ţuguierii.
ţuguitură (-gu-i-) (rar) Ţugui. *s.f., g.-d. art.* ţuguiturii, *pl.* ţuguituri.
ţuhal (reg.) Sac întrebuinţat la transportul sau la păstrarea cerealelor, a făinii etc. *s.m., pl.* ţuhali.
ţuhaus (arg., înv.) Închisoare. *s.n., pl.* ţuhausuri.
ţuhăi *tr.* (reg.) A purta pe cineva încoace şi încolo fără rost; a plictisi, a sâcâi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ţuhăiesc, *imperf. 3 sg.* ţuhăia; *conj. prez. 3* să ţuhăiască.
ţuicar Fabricant de ţuică. //(fam.) Băutor de ţuică. *s.m., pl.* ţuicari.
ţuică 1. Băutură alcoolică, obţinută prin fermentarea şi distilarea prunelor sau a altor fructe. */Cazan de ~* = alambic. *Cu ~a-n nas* = ameţit, beat. 2. Cantitate de ţuică (1) care încape într-un pahar. *s.f., g.-d. art.* ţuicii, *pl.* ţuici.
ţuicăreală (fam.) Faptul de a se ţuicări; ţuicuială. *s.f., g.-d. art.* ţuicărelii, *pl.* ţuicăreli.
ţuicări *refl.* (fam.) A se cinsti cu ţuică, a bea ţuică; a se ţuicui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* mă ţuicăresc, *imperf. 3 sg.* se ţuicărea; *conj. prez. 3* să se ţuicărească.
ţuicărie Local (improvizat) unde se bea ţuică. *s.f., art.* ţuicăria, *g.-d. art.* ţuicăriei, *pl.* ţuicării, *art.* ţuicăriile.
ţuicui *refl.* (fam.) A se ţuicări. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* mă ţuicuiesc, *imperf. 3 sg.* se ţuicuia; *conj. prez. 3* să se ţuicuiască.
ţuicuială (fam.) Ţuicăreală. *s.f., g.-d. art.* ţuicuielii, *pl.* ţuicuieli.
ţuiculeană (fam.) Ţuiculiţă. *s.f., g.-d. art.* ţuiculenei, *pl.* ţuiculene.
ţuiculiţă Diminutiv al lui ţuică; ţuiculeană. *s.f., g.-d. art.* ţuiculiţei, *pl.* ţuiculiţe.
ţuluc (reg.) Ciuf, moţ[1]. *s.m., pl.* ţuluci.
ţumburuş Proeminenţă mică, rotundă a unui obiect. [*var.* ţâmburuş *s.n.*] *s.n., pl.* ţumburuşe/ţumburuşuri.
ţunder Strat de oxid negru care se formează pe suprafaţa unei piese de oţel, în timpul încălzirii la temperaturi înalte. *s.n.*
ţundră (reg.) Suman; zeghe. *s.f., g.-d. art.* ţundrei, *pl.* ţundre.
ţundriţă (reg.) Diminutiv al lui ţundră. *s.f., g.-d. art.* ţundriţei, *pl.* ţundriţe.
ţup/ţup-ţup Cuvânt care redă săritura iepurelui sau a unei păsărele. *interj.*
ţup v. **ţop.**
ţupa v. **ţop.**
ţupăi v. **ţopăi.**
ţurcan[1] (rar) Locuitor din zona de munte care se ocupă cu creşterea oilor. *s.m., pl.* ţurcani.
ţurcan[2],-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Berbec, oaie) cu lână aspră şi groasă. II. *adj.* (despre lână) Aspră şi groasă. III. *s.f.* Ţurcă[2]. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ţurcani,-e.
ţurcancă (reg.) 1. Oaie ţurcană. 2. Ţurcă[2]. *s.f., pl.* ţurcance.
ţurcă[1] Beţişor ascuţit la ambele capete, pe care copiii încearcă să-l arunce cât mai departe cu ajutorul altui băţ mai lung. //Jocul cu acest beţişor. *s.f., g.-d. art.* ţurcii, *pl.* ţurci.
ţurcă[2] Căciulă din piele de oaie ţurcană. *s.f., g.-d. art.* ţurcii, *pl.* ţurci.
ţurcănesc,-ească (despre căciuli) Făcut din blană de oaie ţurcană sau din lână ţurcană. *adj., pl.* ţurcăneşti.
ţurloi (pop.) 1. Fluierul piciorului; (p. ext.) piciorul de la genunchi în jos. 2. Fiecare din tuburile sonore ale cimpoiului. 3. Jgheab pe care curge apa (din izvor, de la cişmea etc.). 4. Ţurţur de gheaţă. *s.n., pl.* ţurloaie.
ţurlu-burlu (reg.) Zburlit, în dezordine. *adj. invar.*
ţurluit v. **ţârlâit.**
ţurţur 1. Sloi mic de gheaţă, ascuţit spre vârf, care se formează mai ales de-a lungul streşinilor. */A face ~i* = a clănţăni din dinţi de frig. 2. (la pl.) Ciucuri, franjuri. 3. Jgheab prin care curge apa (la fântână). [*var.* ţurţure *s.m.*] *s.m., pl.* ţurţuri.
ţurţurat,-ă (rar) Care are ţurţuri. *adj., pl.* ţurţuraţi,-te.
ţurţure v. **ţurţur.**
ţuşcă[1] (reg., fam.) 1. (şi în sintagma *oaie ~*) Rasă de oi înrudită cu rasa ţurcană. 2. Basma cu nod la un capăt, folosită la un joc distractiv. *s.f., g.-d. art.* ţuştii, *pl.* ţuşti.
ţuşcă[2] (reg., fam.) Ardei mic, iute. */A se face ~* = a se îmbăta. *s.f., g.-d. art.* ţuştii, *pl.* ţuşti.
ţuşcov Specie de peşte migrator. *s.m., pl.* ţuşcovi.
ţuşti Cuvânt care redă o mişcare bruscă, rapidă. *interj.*
ţuţ (reg.) 1. Proeminenţă cărnoasă. 2. (adv.) *A rămâne ~* = a rămâne uimit, uluit. *s.n., pl.* ţuţuri.
ţuţăneasca (reg.) Numele unui dans popular care se joacă la nunţi; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* ţuţănească, *g.-d. art.* ţuţăneştii.
ţuţăr Persoană uşor manevrabilă; favorit; profitor. *s.m.*
ţuţui Ţugui. *s.n., pl.* ţuţuiuri/ţuţuie.
ţuţuia *refl.* (reg.) A se coconţa. *vb. I, ind. prez. 3* se ţuţuie/se ţuţuiază, *1 pl.* ne ţuţuiem; *conj. prez. 3* să se ţuţuie/să se ţuţuieze; *ger.* ţuţuindu-se.
ţuţuian (reg.) Cioban ardelean. *s.m., pl.* ţuţuieni.
ţuţuiancă (reg.) 1. Nevasta unui ţuţuian. 2. (art.) Numele unui dans popular; melodia acestui dans. *s.f., g.-d. art.* ţuţuiencei, *pl.* ţuţuience.
ţuţuroi (pop.) 1. Şiroi[1]. 2. Robinet. 3. Cioc[2] (2). *s.n., pl.* ţuţuroaie.

U,u

u[1] A douăzeci şi şasea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* u/u-uri.
u[2] Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* u.
u[3]**/uu** 1. Exclamaţie care exprimă surpriza, indignarea, o avertizare etc. 2. (însoţit de „iu") Strigăt care însoţeşte chiuiturile. 3. Cuvânt care imită urletul unor animale (mai ales al lupului). *interj.*
uau Exclamaţie care exprimă mirarea, entuziasmul etc. *interj.*
ubicuitate (-cu-i-) (livr.) Capacitatea de a fi prezent pretutindeni sau în mai multe locuri simultan; omniprezenţă. *s.f., g.-d. art.* ubicuităţii.
ubicuu,-uă (-cu-u-) (livr.) (Care se află) în mai multe locuri deodată. //(Care este) peste tot, în orice loc. *adj., pl.* ubicui,-ue.
ubicvist,-ă (rar) 1. (despre plante) Care se dezvoltă bine oriunde; adaptabil. 2. (despre persoane) Care pare a fi în mai multe locuri în acelaşi timp. *adj., pl.* ubicvişti,-ste.
ucaz (înv., pop.) Ordin, decret. //(fig.) Hotărâre care nu admite discuţie. *s.n., pl.* ucazuri.
ucenic,-ă 1. Persoană (tânără) care învaţă meseria într-o şcoală de arte şi meserii sau la locul de muncă, sub îndrumarea unei persoane calificate. 2. Adept şi continuator al unui artist, al unui savant, al unui filosof etc.; (p. ext.) începător într-o anumită activitate; discipol. *s.m., pl.* ucenici; *s.f., g.-d. art.* ucenicei, *pl.* ucenice.
ucenici *intr.* A învăţa meserie lucrând ca ucenic; a învăţa şi a lucra sub îndrumarea unei persoane calificate. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ucenicesc, *imperf. 3 sg.* ucenicea; *conj. prez. 3* să ucenicească.
ucenicie Faptul de a lucra ca ucenic; calitatea, ocupaţia de ucenic; timpul petrecut de cineva ca ucenic. //(p. gener.) Formare (a cuiva) într-un domeniu. *s.f., art.* ucenicia, *g.-d. art.* uceniciei, *pl.* ucenicii, *art.* uceniciile.
ucide 1. *tr.* A omorî, a asasina. //(fig.) A distruge, a nimici; a desfiinţa. 2. *refl.* (rar) A se sinucide. 3. *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) bate. //(reg.) A (se) sfărâma, a (se) zdrobi. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ucid, *perf. s. 1 sg.* ucisei, *1 pl.* uciserăm; *conj. prez. 3* să ucidă; *ger.* ucigând; *part.* ucis.
ucidere Acţiunea de a (se) ucide; asasinat, omor. *s.f., g.-d. art.* uciderii, *pl.* ucideri.
ucigaş,-ă 1. *adj.* Care provoacă (sau poate provoca) moartea cuiva. 11. *s.m.* şi *f.* (Persoană) care a ucis (sau a încercat să ucidă) pe cineva. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ucigaşi,-e.
ucigă-l-crucea Dracul. *s.m., g.-d.* lui ucigă-l-crucea.
ucigă-l-toaca Dracul. *s.m., g.-d.* lui ucigă-l-toaca.
ucigător,-oare (şi s.) Care provoacă moartea, care ucide; nimicitor; ucigaş. [*var.* (rar) ucizător,-oare *adj.*] *adj., pl.* ucigători,-oare.
ucis (rar) Ucidere. *s.n., pl.* ucisuri.
ucizător,-oare v. **ucigător.**
uclel (iht., reg.) Obleţ. *s.m., pl.* uclei, *art.* uclelii.
ucrainean,-ă (-crai-nean) (Locuitor) din Ucraina. *s.m.* şi *f., adj., pl.* ucraineni,-e.
ucraineană (-crai-nea-) Limbă (de origine slavă) vorbită de ucraineni. *s.f., g.-d. art.* ucrainenei.
ucraineancă (-crai-nean-) Locuitoare din Ucraina; ucraineană. *s.f., g.-d. art.* ucrainencei, *pl.* ucrainence.
ucu Nume dat celor două litere chirilice corespunzătoare sunetului u. *s.m., pl.* ucu.
ud[1] (pop.) Urină. *s.n., pl.* uduri.
ud[2]**,-ă** 1. Îmbibat cu apă sau cu alt lichid; muiat, umezit. //(despre ochi) Plin de lacrimi. //(despre copiii mici) Care a urinat pe el. 2. Transpirat, asudat. *adj., pl.* uzi,-de.
uda 1. *tr.* A umple, a îmbiba cu apă sau cu un alt lichid; a muia ceva în apă sau în alt lichid; a stropi plante, semănături. */A-şi ~ gura* = a-şi potoli setea. *A ~ prânzul* (sau *bucatele*) = a bea băuturi alcoolice în timpul mesei. /(refl.) *A i se ~ ochii* = a i se umple ochii de lacrimi. 2. *tr.* (despre ape) A străbate o regiune. 3. *refl.* (mai ales despre sugari) A urina pe el. *vb. I, ind. prez. 3* udă.
udare Acţiunea de a (se) uda; udat. *s.f., g.-d. art.* udării, *pl.* udări.
udat Udare. *s.n.*
udătură 1. Udare, stropire; umezeală. 2. (fam., pop.) Băutură (alcoolică). 3. (reg.) Mâncare (frugală). *s.f., g.-d. art.* udăturii, *pl.* udături.
udăturică (rar) Diminutiv al lui udătură. *s.f.*
udeală (pop.) 1. Loc plin de apă; umezeală. 2. Băutură (alcoolică). *s.f., g.-d. art.* udelii, *pl.* udeli.
udometru (met.) Pluviometru. *s.n., art.* udometrul, *pl.* udometre.
ued (u-ed) Vale largă, specifică unor deşerturi din Arabia şi Africa de Nord, acoperită cu nisip şi pietriş, prin care se scurg apele ploilor torenţiale. *s.n., pl.* ueduri.
uf Exclamaţie care exprimă regret, necaz, dezgust etc.; pfu! *interj.*
ufolog Cercetător al ozeneurilor. *s.m., pl.* ufologi.
ufologie Studiu al ozeneurilor. *s.f., art.* ufologia, *g.-d. art.* ufologiei.
ugandez,-ă (Locuitor) din Uganda. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ugandezi,-e.
uger Organ de secreţie a laptelui la femelele mamiferelor. *s.n., pl.* ugere.
ughi Veche monedă maghiară de aur; galben unguresc. *s.m., pl.* ughi.
ugilit,-ă (reg.) Trist, fără chef; umilit. *adj., pl.* ugiliţi,-te.
uguí *intr.* (despre porumbei, turturele) A scoate sunete caracteristice speciei; a gânguri. *vb. IV, ind. prez. 3* uguie, *imperf. 3 sg.* uguia; *conj. prez. 3* să uguie.
uguire Faptul de a ugui; gângurire, uguit. *s.f., g.-d. art.* uguirii, *pl.* uguiri.
uguit Uguire. *s.n.*
uhu Cuvânt care imită sunetul scos de bufniţă. *interj.*
ui (pop.) 1. Vai! of! ah! 2. Strigăt (de voie bună) care însoţeşte chiuiturile. *interj.*
uideo v. **huideo.**
uiemaş (u-ie-) Persoană care strânge uiumul la moară, la maşina de treierat etc. *s.m., pl.* uiemaşi.
uiet v. **huiet.**
uimă (pop.) Inflamaţie a ganglionilor limfatici de la gât sau de la subsuori. *s.f., g.-d. art.* uimei, *pl.* uime.
uimi *tr* A surprinde; a impresiona puternic. //(înv.) A tulbura, a zăpăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* uimesc, *imperf. 3 sg.* uimea; *conj. prez. 3* să uimească.
uimire Faptul de a uimi; mirare, emoţie puternică; *s.f., g.-d. art.* uimirii, *pl.* uimiri.
uimitor,-oare Care uimeşte; surprinzător. //Excepţional, extraordinar. *adj., pl.* uimitori,-oare.
uita[1] 1. *tr.* şi *intr.* A pierde din memorie, a nu-şi (mai) aduce aminte. //(fam.) *A şti cât au ~t alţii* = a nu şti (mai) nimic. 2. *tr.* A deveni indiferent faţă de o persoană sau de un obiect (drag). //A pierde din vedere, a nu ţine seamă de... 3. *tr.* A nu da urmare. 4. *tr.* A lăsa undeva, din neatenţie, ceva sau pe cineva care trebuia luat cu sine. *ind. prez. 3* uită; *imper. 2 sg.* uită.
uita[2] *refl.* A privi, a cerceta. */A se ~ în gura cuiva* = a da ascultare în mod mecanic sfaturilor cuiva. *A nu se ~ la cineva* = a nu iubi pe cineva; a refuza orice relaţii cu cineva. //A băga de seamă, a lua în considerare. *vb. I, ind. prez. 3* se uită; *imper. 2 sg.* uită-te.

uitare 1. Faptul de a uita[1]. */A da ~ii* = a uita, a nu se mai interesa (de ceva, de cineva). ~ *de sine* = a) visare, reverie; b) nepăsare față de propriile interese. //Rătăcire morală. 2. (fig.) Neființă, neant. *s.f., g.-d. art.* uitării, *pl.* uitări.
uitător,-oare (rar) Care aduce uitare. //Uituc. *adj., pl.* uitători,-oare.
uitătură Faptul de a se uita[2]; privire. //Fel de a se uita; privire; căutătură. *s.f., g.-d. art.* uităturii, *pl.* uitături.
uite Iată! Privește! *interj.*
uitit-ă (reg.) Visător, distrat. *adj., pl.* uitiți,-te.
uituc,-ă (și s.) Care uită ușor; (p. ext.) zăpăcit, distrat. *adj., pl.* uituci,-ce.
uituceală Faptul de a uita; lipsă de memorie, de atenție; (p. ext.) zăpăceală, distracție. *s.f., g.-d. art.* uitucelii, *pl.* uitucelii.
uitucenie (-ni-e) (rar) Uitueeală. *s.f., art.* uitueenia, *g.-d. art.* uituceniei, *pl.* uitucenii.
uiu v. **uiuiu.**
uiuiu (în dansurile populare) Chiot de bucurie. [*var.* uiu *interj.*] *interj.*
uium Cantitate procentuală dintr-un produs, dată drept plată în natură pentru măcinat, treierat etc.; vamă. *s.n., pl.* uiumuri.
ujbă (reg.) Cui (de lemn) de care se leagă vâsla unei ambarcațiuni; strapazan. *s.f., g.-d. art.* ujbei, *pl.* ujbe.
ujujit,-ă (reg.) Uscat[2] (1). *Vreascuri* ~. *adj., pl.* ujujiți,-te.
ulan Soldat (mercenar) din cavaleria ușoară a armatei române și a unor armate străine din trecut. *s.m., pl.* ulani.
ulcea/ulcica Oală mică (de lut); oluț. */A-l pune* (cuiva) *~ica* sau *a-l face* (cuiva) *cu ~ica* = a face farmece (cuiva). *s.f., g.-d. art.* ulcelei, *pl.* ulcele, *art.* ulcelele.
ulceluță Diminutiv al lui ulcea; ulceluță, ulcicuță. *s.f., g.-d. art.* ulcelușei, *pl.* ulcelușe.
ulceluță (rar) Ulcelușă. *s.f., g.-d. art.* ulceluței, *pl.* ulceluțe.
ulcer 1. Leziune a pielii sau a unor mucoase, care nu are tendința să se cicatrizeze; ulcus (1). 2. Boală a arborilor cauzată de distrugerea treptată a straturilor lemnoase. *s.n., pl.* ulcere.
ulcera 1. *refl.* și *tr.* A căpăta sau a produce o ulcerație. 2. *tr.* (fig.) A răni, a jigni. *vb. I, ind. prez. 3* ulcerează.
ulcerat,-ă Care prezintă un ulcer sau o ulcerație. *adj., pl.* ulcerați,-te.
ulcerație (-ți-e) Rană, leziune a pielii sau a mucoaselor; (spec.) ulcer (1). *s.f. art.* ulcerația, *g.-d. art.* ulcerației, *pl.* ulcerații, *art.* ulcerațiile.
ulcerogan,-ă (med.) Care produce ulcer. *adj., pl.* ulcerogeni,-e.
ulceroid,-ă Care are aparența ulcerului. *adj., pl.* ulceroizi,-de.
ulceros,-oasă (Persoană) care suferă de ulcer. *adj., s.m.* și *f., pl.* ulceroși,-oase.
ulcică v. **ulcea.**
ulcicuță Ulcelușă. *s.f., g.-d. art.* ulcicuței, *pl.* ulcicuțe.
ulcior[1] v. **urcior**[1].
ulcior[2] v. **urcior**[2].
ulcioruș v. **urcioruș**[1].
ulcus 1. Ulcer (1). 2. Rană, umflătură. *s.n., pl.* ulcuse.
ulei[1] Lichid vâscos, insolubil în apă, de proveniență vegetală, animală, minerală sau sintetică, folosit în alimentație, în industrie etc. */Tablou* (sau *pictură, portret*) *în ~* = tablou (sau pictură, portret) realizat în culori preparate cu ulei[1]. *s.n., pl.* uleiuri.
ulei[2] (reg.) 1. Știubei pentru albine. 2. Trunchi de copac scorburos, utilizat pentru a păstra anumite lucruri. //Vas făcut dintr-un lemn scobit. *s.n., pl.* uleie.
uleia *tr.* (rar) A îmbiba, a impregna cu ulei; a unge. *vb. I, ind. prez. 3* uleiază, *1 pl.* uleiem; *conj. prez. 3* să uleieze; *ger.* uleind.
uleier (reg.) Persoană care lucrează la extragerea uleiului din semințe; proprietar al unei prese de ulei[1]. *s.m., pl.* uleieri.
uleiere (rar) Acțiunea de a uleia. *s.f., g.-d. art.* uleierii, *pl.* uleieri.
uleios,-oasă Care conține ulei; gras, unsuros. //Asemănător cu uleiul. *adj., pl.* uleioși,-oase.
ulema Cleric musulman care avea atribuții legislative. *s.f. art.* ulemaua, *g.-d. art.* ulemalei, *pl.* ulemale, *art.* ulemalele.
ulicioară Diminutiv al lui uliță; hudiță. *s.f., g.-d. art.* ulicioarei, *pl.* ulicioare.
ulișor Diminutiv al lui uliu. *s.m., pl.* ulișori.
ulițarnic,-ă (reg.) (Persoană) care hoinărește pe uliță fără rost. *adj., s.m.* și *f., pl.* ulițarnici,-ce.
uliță 1. Drum îngust care străbate un sat. */A bate ~ele* = a hoinări, a umbla fără rost. 2. (colectiv) Oameni care locuiesc în casele de pe o anumită uliță. *s.f., g.-d. art.* uliței, *pl.* ulițe.
uliu Pasăre răpitoare de zi, mare și puternică, care atacă păsări și mamifere mici. */~-păsăresc* = păsărar. *s.m., art.* uliul, *pl.* ulii, *art.* uliii.
ululiu (pop.) Strigăt care exprimă mirare, admirație etc. *interj.*
ulm Nume dat mai multor specii de arbori înalți, cu coroana stufoasă și cu frunze zimțate. */~ de câmp* = arbore înalt, cu scoarță groasă și cu lemn rezistent, folosit în industrie. ~ *de munte* = arbore ornamental înalt, cu scoarță subțire. *s.m., pl.* ulmi.
ulmacee (la pl.) Familie de arbori și arbuști având ca tip ulmul; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* ulmaceea, *g.-d. art.* ulmaceei, *pl.* ulmacee.
ulster (rar) Pardesiu bărbătesc de forma unui halat lung și cu mâneci largi. *s.n., pl.* ulstere.
ulterior,-oară (-ri-or) Care are loc, care urmează după ceva sau după cineva; posterior. *adj., pl.* ulteriori,-oare.
ultim,-ă Cel din urmă (dintr-o serie de elemente). */~a oră* = rubrică dintr-un ziar cuprinzând cele mai noi știri. *adj., pl.* ultimi,-e.
ultimat v. **ultimatum.**
ultimativ,-ă Care conține un ultimatum; irevocabil. *adj., pl.* ultimativi,-e.
ultimatum 1. Notă diplomatică prin care un stat își exprimă pretențiile față de un alt stat, pentru a nu fi folosită forța sau alte forme de represiune. 2. Cerere care nu admite obiecții; ultim cuvânt. [*var.* (înv.) ultimat *s.n.*] *s.n., pl.* ultimatumuri.
ultimo (lat., livr., fam.) În cele din urmă; în ultimă instanță. *adv.*
ultra-[1] Element de compunere care înseamnă „foarte", „extrem de".
ultra[2] (fam.) Foarte. *adj. invar.*
ultraacustic,-ă Referitor la ultraacustică. *adj., pl.* ultraacustici,-ce.
ultraacustică (fiz.) Parte a acusticii care studiază ultrasunetele. *s.f., g.-d. art.* ultraacusticii.
ultrabazic,-ă (despre roci eruptive) Care este sărac în silice și este alcătuit în special din piroxeni sau din olivină. *adj., pl.* ultrabazici,-ce.
ultracentral,-ă În plin centru. *adj., pl.* ultracentrali,-e.
ultracentrifugă Centrifugă de mare turație, folosită mai ales pentru separarea prin sedimentare a particulelor coloidale, a virusurilor etc. *s.f., g.-d. art.* ultracentrifugei, *pl.* ultracentrifuge.
ultracondensor Condensator folosit la ultramicroscoape. *s.n., pl.* ultracondensoare.
ultraconfortabil,-ă Foarte confortabil. *adj., pl.* ultraconfortabili,-e.
ultraconservator,-oare Care are idei conservatoare exagerate. *adj., pl.* ultraconservatori,-oare.

ultrademagog,-ă Demagog care întrece orice limită. *s.m., pl.* ultrademagogi; (rar) *s.f., g.-d. art.* ultrademagogei, *pl.* ultrademagoge.
ultrademocrat,-ă Cu idei foarte democrate. *adj., pl.* ultrademocrați,-te.
ultraeficient,-ă (-ci-ent) Foarte eficient. *adj., pl.* ultraeficienți,-te.
ultraelaborat,-ă Foarte elaborat. *adj., pl.* ultraelaborați,-te.
ultrafiltru Aparat de filtrare cu o membrană care reține particulele de dimensiuni infime. *s.n., pl.* ultrafiltre.
ultragia (-gi-a) *tr.* A săvârși un ultraj; (p. gener.) a insulta, a jigni. *vb. I, ind. prez. 3* ultragiază, *1 pl.* ultragiem; *conj. prez. 3* să ultragieze; *ger.* ultragiind.
ultragiere (-gi-e-) Acțiunea de a ultragia; insultare, ofensare. *s.f., g.-d. art.* ultragierii, *pl.* ultragieri.
ultragiu v. **ultraj.**
ultraj Insultă, act de violență împotriva unui reprezentant al autorității publice aflat în exercițiul funcțiunii; (p. gener.) jignire, act de violență comis împotriva cuiva. [*var.* ultragiu *s.n.*] *s.n., pl.* ultraje.
ultraliberal,-ă Liberal extremist. *adj., pl.* ultraliberali,-e.
ultraliberalism Liberalism exagerat. *s.n.*
ultramarin Colorant albastru, obținut prin topirea unui amestec de caolin, carbonat de sodiu, cărbune de lemn și sulf. *s.n.*
ultramicroanaliză (-cro-a-) Ramură a microanalizei care se ocupă cu identificarea și dozarea substanțelor în cantități de ordinul microgramelor. //Microanaliză în care se lucrează cu cantități de substanță de ordinul microgramelor. *s.f., g.-d. art.* ultramicroanalizei, *pl.* ultramicroanalize.
ultramicrochimie Ramură a chimiei care studiază relațiile chimice dintre substanțe aflate în cantități foarte mici. *s.f., art.* ultramicrochimia, *g.-d. art.* ultramicrochimiei.
ultramicron Particulă coloidală foarte mică, vizibilă doar cu ultramicroscopul; submicron. *s.m., pl.* ultramicroni.
ultramicroscop Microscop de mare precizie folosit în ultramicroscopie. *s.n., pl.* ultramicroscoape.
ultramicroscopic,-ă Care se face sau se vede doar cu ultramicroscopul. *adj., pl.* ultramicroscopici,-ce.
ultramicroscopie Procedeu de cercetare a corpusculilor foarte mici cu ajutorul ultramicroscopului. *s.f., art.* ultramicroscopia, *g.-d. art.* ultramicroscopiei.
ultramodern,-ă Foarte modern. *adj., pl.* ultramoderni,-e.
ultramodernist,-ă De un modernism exagerat. *adj., pl.* ultramoderniști,-ste.
ultramontanism Curent în cadrul catolicismului francez, care este împotriva libertăților organizatorice ale Bisericii catolice din Franța față de Papă. *s.n.*
ultranaționalism (-ți-o-) Naționalism extremist. *s.n.*
ultranaționalist,-ă (-ți-o-) (Adept) al ultranaționalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* ultranaționaliști,-ste.
ultraoccidental,-ă Cu un foarte pronunțat caracter occidental. *adj., pl.* ultraoccidentali,-e.
ultrapas Masă plastică obținută din melamină. *s.n.*
ultraporțelan Porțelan cu caracteristici izolante superioare, utilizat în tehnica curenților de înaltă frecvență. *s.n.*
ultraprogresist,-ă Progresist extremist. *adj., pl.* ultraprogresiști,-ste.
ultrarafinat,-ă Foarte rafinat. *adj., pl.* ultrarafinați,-te.
ultrarapid,-ă Extraordinar de repede, extrem de rapid. *adj., pl.* ultrarapizi,-de.
ultrareacționar,-ă (-re-ac-ți-o-) Reacționar înrăit. *adj., s.m.* și *f., pl.* ultrareacționari,-e.
ultrascurt,-ă 1. Care este foarte scurt. 2. *Radiații ~* = radiații electromagnetice cu lungimi de undă foarte scurte, folosite în medicină, în radiofonie etc. *adj., pl.* ultrascurți,-te.
ultrasecret,-ă Foarte secret. *adj., pl.* ultrasecreți,-te.
ultrasensibil,-ă Foarte sensibil. *adj., pl.* ultrasensibili,-e.
ultrasonic,-ă Referitor la ultrasunete; ultrasonor. *adj., pl.* ultrasonici,-ce.
ultrasonografie (med.) Ecografie. *s.f., art.* ultrasonografia, *g.-d. art.* ultrasonografiei, *pl.* ultrasonografii, *art.* ultrasonografiile.
ultrasonor,-ă Ultrasonic. *adj., pl.* ultrasonori,-e.
ultrasonoterapie Terapie bazată pe ultrasunete. *s.f. art.*, ultrasonoterapia, *g.-d. art.* ultrasonoterapiei.
ultraspecial,-ă Care se deosebește mult de alte lucruri asemănătoare. //De strictă specialitate. *adj., pl.* ultraspeciali,-e.
ultrastructură (biol.) Structură intimă a unui țesut. *s.f., g.-d. art.* ultrastructurii, *pl.* ultrastructuri.
ultrasunet Vibrație mecanică a unui mediu, a cărei frecvență depășește frecvența maximă corespunzătoare unui sunet, neputând fi percepută de ureche. *s.n., pl.* ultrasunete.
ultraviolet,-ă (-vi-o-) (despre radiațiile electromagnetice, și s.f. pl.) Care este situat dincolo de extremitatea violetă a spectrului luminii. *adj., pl.* ultravioleți,-te.
ultravirus Virus extrem de mic, care nu poate fi văzut la microscopul obișnuit. *s.n., pl.* ultravirusuri.
ulubă v. **hulubă.**
uluc 1. Jgheab din care se adapă sau se hrănesc animalele. 2. Canal pus de-a lungul streșinii caselor, pentru a aduna apa de pe acoperiș și a o conduce spre burlane. //Țeavă prin care se scurge apa dintr-un izvor. 3. Jgheab de scânduri prin care curge apa la moară pentru a o pune în mișcare; scoc. //Jgheab prin care curge făina măcinată la moară. 4. Scobitură făcută într-o piesă de lemn, pentru a servi la îmbinarea cu altă piesă. *s.n., pl.* uluce.
ulucă 1. Scândură groasă din care se fac garduri, diverse construcții etc. 2. Gard din scânduri. *s.f., g.-d. art.* ulucii, *pl.* uluci.
ului *tr.* A provoca o neașteptată emoție; a uimi, a surprinde. //*tr.* și *refl.* (înv.) A (se) tulbura, a (se) năuci, a (se) buimăci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* uluiesc, *imperf. 3 sg.* uluia; *conj. prez. 3* să uluiască.
uluială Faptul de a (se) ului; surprindere. //Buimăceală, zăpăceală. *s.f., g.-d. art.* uluielii, *pl.* uluieli.
uluire Acțiunea de a (se) ului; stare de zăpăceală sau de uimire. *s.f., g.-d. art.* uluirii, *pl.* uluiri.
uluitor,-oare (-lu-i-) Care uluiește; surprinzător, uimitor. //Extraordinar, excepțional. *adj., pl.* uluitori,-oare.
uman,-ă 1. Referitor la om sau la omenire; omenesc. /*Geografie ~* = antropogeografie. 2. Cu dragoste de oameni; omenos, sensibil. *adj., pl.* umani,-e.
umanism Mișcare culturală apărută în vestul Europei, în epoca Renașterii (sec. XIV-XVII), care a militat pentru dezvoltarea multilaterală a personalității umane, pentru răspândirea științei, a unei culturi laice etc. //(p. gener.) Încredere în valoarea și în posibilitățile de desăvârșire ale omului. //(p. ext.) Manifestare, atitudine umanitară, umană. *s.n.*
umanist,-ă I. *adj.* Referitor la umanism; care este de domeniul culturii clasice; umanistic. II. *s.m.* și *f.* 1. Adept al umanismului. //(la m.). Învățat din epoca Renașterii, care studia operele anticilor. 2. Elev de liceu sau student care urmează învățământul umanistic. *adj., s.m.* și *f., pl.* umaniști,-ste.
umanistic,-ă Umanist (I). /*Științe ~* = științe care studiază obiectele culturii umane: limbile, istoria, cultura

clasică etc. *Învăţământ ~* sau *secţie ~* = formă de învăţământ bazată pe studiul ştiinţelor umanistice. *adj., pl.* umanistici,-ce.
umanitar,-ă Care se preocupă de binele omenirii; devotat umanităţii; plin de umanitate. *adj., pl.* umanitari,-e.
umanitarism Atitudine de dragoste şi înţelegere faţă de oameni şi de omenire; umanitate. *s.n.*
umanitarist,-ă (Adept) al umanitarismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* umanitarişti,-ste.
umanitate 1. Totalitatea oamenilor; omenire. //Colectivitate umană. 2. Umanitarism. *s.f., g.-d. art.* umanităţii.
umaniza 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face (mai) uman, mai apropiat de oameni. 2. *tr.* A atribui însuşiri omeneşti animalelor, obiectelor, fenomenelor. *vb. I, ind. prez. 3* umanizează.
umanizare Acţiunea de a (se) umaniza. *s.f., g.-d. art.* umanizării.
umanoid,-ă (Fiinţă) cu aspect sau caractere omeneşti. *adj., s.m.* şi *f., pl.* umanoizi,-de.
umăr[1] 1. Parte a corpului omenesc corespunzătoare articulaţiei dintre braţ şi trunchi. */~ la ~* = unul lângă altul; împreună, uniţi. *A da* (sau *a ridica*) *din ~i* = a-şi exprima nedumerirea sau indiferenţa printr-un gest de ridicare a umerilor. *A pune ~ul* = a ajuta la îndeplinirea unei acţiuni; a sprijini. *A pune* (*cuiva ceva*) *pe ~i* = a încărca (pe cineva) cu o vină. *A se uita la cineva* (sau *a privi pe cineva*) *peste ~* = a se uita dispreţuitor la cineva. 2. Parte a unui obiect de îmbrăcăminte care acoperă umărul (1). 3. (fig.) Culme a unui deal sau munte. 4. Partea bombată de lângă gâtul unui vas. //Proeminenţă pe suprafaţa unui obiect care serveşte ca reazem pentru alt obiect. //Parte a jugului care se aşază pe gâtul vitelor. 5. *~ul obrazului* (sau *al feţei*) = partea proeminentă a obrazului, pometele obrazului. *s.m., pl.* umeri.
umăr[2] (reg.) Umeraş. *s.n., pl.* umere.
umărar v. **umerar.**
umbelă Tip de inflorescenţă în care pedunculii fiecărei flori pornesc din acelaşi punct şi ajung la aceeaşi înălţime. *s.f., g.-d. art.* umbelei, *pl.* umbele.
umbelifere (la pl.) Familie de plante dicotiledonate cu flori dispuse în umbele; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., g.-d. art.* umbeliferei, *pl.* umbelifere.
umbeliform,-ă În forma unei umbele. *adj., pl.* umbeliformi,-e.
umbla *intr.* A. 1. A se deplasa dintr-un loc în altul; a circula, a merge. */A-i ~ cuiva ceva prin gură* = a nu-şi putea aminti pe moment ceva extrem de familiar. (pop.) *A-i ~ cuiva ceva prin cap* (sau *în*) = a avea ceva în gând, a fi preocupat de ceva. (pop.) *Umblă sănătos!* (sau *cu bine!*), urare adresată cuiva care pleacă. (pop.) *A ~ după cineva* = a încerca în mod insistent să obţină simpatia cuiva; a face curte unei femei. 2. A călători din loc în loc; a cutreiera; a hoinări. //(rar) A se plimba. //(pop., despre nori) A se deplasa, a se mişca. 3. (pop.) A frecventa. *~ă la şcoală.* //A se îndeletnici cu..., a lucra la... *~ă în cărăuşie.* //A se comporta într-un anumit fel. //A se îmbrăca, a se încălţa într-un anumit fel. B. 1. (pop., despre unelte, aparate etc.) A funcţiona. 2. (despre ochi, gură etc.) A se mişca continuu. */A-i ~ cuiva limba* (*prin gură*) = a vorbi (mult). C. (despre bani) A avea curs. //(pop.) A trece din mână în mână, a ajunge de la unul la altul. D. 1. A căuta, a scotoci (pentru a găsi ceva). 2. A pune mâna pe ceva, a atinge. 3. (pop.) A se servi de...; a mânui. //(fig.) A face uz de... *Nu ~ cu şiretlicuri!* E. (fig.) A încerca să... , a se sili. */A ~ după cai verzi* (*pe pereţi*) = a încerca să obţină lucruri irealizabile. *A ~ după doi iepuri deodată* = a urmări în acelaşi timp două scopuri. //A intenţiona, a fi gata să... [*var.* (înv., pop.) îmbla *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* umblu, *2 sg.* umbli, *3* umblă.
umblare Acţiunea de a umbla; deplasare; mers; umblat. *s.f., g.-d. art.* umblării, *pl.* umblări.
umblat[1] Umblare. *s.n.*
umblat[2]**,-ă** 1. (despre drumuri) Circulat, frecventat. 2. (despre oameni) Care a călătorit mult şi a văzut multe lucruri; cu experienţă. *adj., pl.* umblaţi,-te.
umblăreţ,-eaţă (fam., depr. sau ir.) Care umblă sau se plimbă mult; căruia îi place să hoinărească. *adj., pl.* umblăreţi,-e.
umblătoare 1. Compartiment amenajat pentru circulaţia personalului într-o lucrare minieră subterană. 2. (pop.) Latrină, closet (rudimentar). *s.f., g.-d. art.* umblătorii, *pl.* umblători.
umblător[1] (înv.) Ostaş al domnilor moldoveni folosit drept curier pentru Polonia şi Ucraina. *s.m., pl.* umblători.
umblător[2]**,-oare** (rar) Care umblă. */Pod ~* = bac. *adj., pl.* umblători,-oare.
umblătură (pop.) Umblet, mers; umblare. //Fel de a mişca picioarele în timpul mersului. *s.f., g.-d. art.* umblăturii, *pl.* umblături.
umblet 1. Faptul de a umbla; alergătură; umblătură. 2. Fel de a umbla; mers. [*var.* (înv., pop.) îmblet *s.n.*] *s.n., pl.* umblete.
umbral (opt.) Coloraţie a lentilelor ochelarilor de vedere. *s.n.*
umbrar Adăpost amenajat din crengi de copaci, pânză, verdeaţă etc. împotriva arşiţei soarelui *s.n., pl.* umbrare.
umbră A. 1. Lipsă de lumină; zonă (de pe suprafaţa unui obiect) care nu este luminată direct. */Din ~* = fără a se arăta; pe ascuns. *Fără ~* = corect, pur, desăvârşit. *A sta* (sau *a fi, a rămâne* etc.) *în* (sau *la*) *~* = a sta (sau a fi, a rămâne etc.) ascuns, retras. *A lăsa* (pe cineva) *în ~* = a eclipsa (pe cineva), a face (pe cineva) să rămână mai prejos. 2. Întuneric, obscuritate. 3. Nuanţă închisă; pată întunecată. //(spec.) Parte mai întunecată dintr-o imagine plastică. 4. (fig.) Stare de îngândurare, de tristeţe, întipărită pe faţa cuiva. B. 1. Imagine întunecată a cuiva sau a ceva, proiectată pe o suprafaţă (mai) luminoasă. */Se teme şi de ~a lui*, se spune despre cineva care este foarte fricos. *Face* (*degeaba*) *~ pământului*, se spune despre o persoană care nu este capabilă să realizeze ceva. //Imagine neclară; obiect care nu se vede bine (din diferite motive). 2. (fig.) Fiinţă foarte slabă (şi bolnavă). 3. (în concepţiile mistice şi în basme) Fantomă, stafie, duh. 4. (fig.) Semn abia perceptibil, urmă; cantitate foarte mică din ceva. //(fig.) Aparenţă, iluzie, părere. *s.f., g.-d. art.* umbrei, *pl.* umbre.
umbra-iepurelui Plantă erbacee cu tulpina înaltă şi cu frunze în formă de solzi. *s.f. art., g.-d. art* umbrei-iepurelui.
umbrelă Obiect care apără de ploaie sau de soare, alcătuit dintr-o pânză care se poate întinde sau strânge, fixată pe un schelet metalic. *s.f., g.-d. art.* umbrelei, *pl.* umbrele.
umbreluţă Diminutiv al lui umbrelă. *s.f., g.-d. art.* umbreluţei, *pl.* umbreluţe.
umbri 1. *tr.* şi *intr.* A face umbră, a ţine umbră. 2. *refl.* (pop.) A sta la umbră. 3. *tr.* şi *refl.* A da sau a dobândi o nuanţă mai închisă, a (se) întuneca. 4. *intr.* şi *refl.* (rar) A se contura. 5. *tr.* (fig.) A compromite, a dezonora. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* umbresc, *imperf. 3 sg.* umbrea; *conj. prez. 3* să umbrească.
umbrire Faptul de a (se) umbri. //Nuanţă întunecată, închisă. *s.f., g.-d. art.* umbririi, *pl.* umbriri.
umbriş (rar) Loc cu umbră. *s.n., pl.* umbrişuri.
umbrişoară (rar) Diminutiv al lui umbră; umbriţă. *s.f., g.-d. art.* umbrişoarei, *pl.* umbrişoare.

umbrit,-ă 1. (despre locuri) Aflat la umbră; umbros. 2. Întunecos. //(fig., despre voce, sunete) Voalat, stins. *adj., pl.* umbriți,-te.
umbriță (pop.) Umbrișoară. *s.f., g.-d. art.* umbriței, *pl.* umbrițe.
umbros,-oasă 1. (despre vegetație) Care face umbră, care ține umbră; (despre locuri) aflat la umbră, plin de umbră; umbrit. 2. Întunecos. *adj., pl.* umbroși,-oase.
umecta *tr.* (livr.) A umezi ușor, la suprafață. *vb. I, ind. prez. 3* umectează.
umectare (livr.) Acțiunea de a umecta. *s.f., g.-d. art.* umectării, *pl.* umectări.
umed,-ă 1. Care a fost acoperit de un lichid și nu s-a uscat încă; umezit, jilav. //(despre atmosferă) Care conține vapori de apă. //Igrasios. 2. (despre ochi) Plin de lacrimi, înlăcrimat; (p. ext.) strălucitor; galeș, duios. *adj., pl.* umezi,-de.
umeral,-ă Referitor la umăr[1], care ține de umăr[1]. *adj., pl.* umerali,-e.
umerar 1. Umeraș. 2. Îmbrăcăminte de protecție prinsă pe umerii celor care cară greutăți. 3. Împletitură de lână, de melană etc. cu care își îmbracă umerii cei care suferă de reumatism [*var.* umărar *s.n.*]. *s.n., pl.* umerare.
umeraș Obiect făcut dintr-o bară orizontală și un cârlig pe care se atârnă hainele în dulap, euier etc.; umăr[2], umerar (1). *s.n., pl.* umerașe.
umezeală 1. Însușirea, starea a ceea ce este umed; umiditate; vapori de apă aflați într-un anumit mediu. 2. Loc umed. //Igrasie. 3. Aspect, strălucire a ochilor înlăcrimați. *s.f., g.-d. art.* umezelii, *pl.* umezeli.
umezi 1. *tr.* și *refl.* A deveni sau a face să devină umed. //*refl.* (despre atmosferă, aer, mediu) A se încărca sau a fi încărcat cu vapori de apă. 2. *refl.* (despre ochi) A se umple de lacrimi; a străluci. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* umezesc, *imperf. 3 sg.* umezea; *conj. prez. 3* să umezească.
umezire Acțiunea de a (se) umezi. *s.f., g.-d. art.* umezirii, *pl.* umeziri.
umezitor 1. Aparat de umezit hârtia în procesul de fabricație. 2. ~ *de aer* = aparat care pulverizează apă și umezește aerul adus prin conducte din exterior la o instalație industrială. *s.n., pl.* umezitoare.
umfla 1. *tr.* A mări volumul unui obiect cu pereți elastici, umplându-l cu aer sau cu alt fluid. //*refl.* (despre cavități anatomice) A-și mări volumul; a se balona. /(tr.) *A-l ~ râsul* (sau *plânsul*) sau (refl.) *a se ~ de râs* (sau *de plâns*) = a izbucni în râs (sau în plâns). *A se ~ de somn* (sau *de dormit*) = a dormi foarte mult. 2. *tr.* și *refl.* A (se) înfoia. *Vântul ~ă pânzele.* /(refl.) *A se ~ în pene* = a se îngâmfa. 3. *refl.* (despre ape) A-și mări volumul, a crește; (despre lichide) a ajunge, prin fierbere, la un nivel mai ridicat; (despre obiecte de lemn) a-și mări volumul prin umezire. 4. *refl.* (despre țesuturi, organe, piele etc.) A se inflama. 5. *tr.* (fig., fam.) A ridica prețul exagerat de mult. 6. *tr.* (fig., fam.) A înhăța, a lua, a înșfăca; a prinde, a ridica. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* umflu, *2 sg.* umfli, *3* umflă.
umflare Acțiunea de a (se) umfla. *s.f., g.-d. art.* umflării, *pl.* umflări.
umflat,-ă 1. (despre obiecte cu pereți elastici) Care și-a mărit volumul în urma umplerii cu aer sau cu alt fluid. //(despre cavități anatomice, mai ales despre stomac) Care și-a mărit volumul; (despre ființe) care are o senzație de balonare ca urmare a mâncatului excesiv. //Înfoiat, răsfirat (de vânt). 2. (despre ape) Care a crescut, mărindu-și nivelul, și a ieșit din albie. 3. (despre piele, țesuturi, organe etc.) Inflamat. 4. (despre păr) Înfoiat. 5. (fig., despre cifre, prețuri) Exagerat (de mare). 5. (fig., fam., despre modul de exprimare al cuiva) Bombastic, afectat, emfatic. *adj., pl.* umflați,-te.
umflătură 1. Loc umflat pe suprafața unui obiect. 2. (med.) Inflamație. *s.f., g.-d. art.* umflături, *pl.* umflături.
umidifica *tr.* A realiza o umidificare. *vb. I, ind. prez. 3* umidifică.
umidificare Umezirea aerului într-o instalație (industrială) prin mijloace artificiale. *s.f., g.-d. art.* umidificării, *pl.* umidificări.
umidifug,-ă (despre materiale) Care nu se umezește. *adj., pl.* umidifugi,-ge.
umiditate 1. Însușirea unui corp sau a unui mediu de a fi umed; stare de umezeală. 2. Cantitatea de lichid conținută într-un material sau un mediu; (spec.) cantitatea de vapori de apă ori de cristale de gheață din atmosferă. *s.f., g.-d. art.* umidității.
umidometru Aparat care măsoară umiditatea unui material sau a aerului atmosferic. *s.n., art.* umidometrul, *pl.* umidometre.
umil,-ă 1. Lipsit de pretenții; cu o atitudine supusă; smerit; sărăcăcios. 2. Caracteristic omului umil. //(despre obiecte, locuri etc.) Sărăcăcios. *adj., pl.* umili,-e.
umili 1. *tr.* și *refl.* A (se) pune într-o situație de inferioritate sau de neputință; a (se) înjosi. 2. *refl.* A adopta o atitudine de supunere față de cineva sau de ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* umilesc, *imperf. 3 sg.* umilea; *conj. prez. 3* să umilească.
umilință 1. Sentiment de inferioritate; atitudine determinată de acest sentiment; slugărnicie, supunere. //(în morala creștină) Atitudine de smerenie a omului în fața divinității. 2. Situație umilitoare; vorbă sau faptă care umilește; ofensă, jignire. *s.f., g.-d. art.* umilinței, *pl.* umilințe.
umilire Acțiunea de a (se) umili; ofensă. *s.f., g.-d. art.* umilirii, *pl.* umiliri.
umilit,-ă 1. Care este plin de umilințe; care duce o viață mizeră, care suportă lipsuri, jigniri. 2. (rar) Modest, simplu; sărac. *adj., pl.* umiliți,-te.
umilitor,-oare Care umilește, ofensează; jignitor. *adj., pl.* umilitori,-oare.
umlaut Modificare a timbrului unei vocale accentuate sub influența vocalei următoare. //Tremă care se pune deasupra vocalelor pentru a indica această modificare. *s.n.*
umoare 1. Lichid în care trăiesc celulele organismului. /~ *apoasă* = lichid transparent aflat în camera anterioară a ochiului. ~ *vitroasă* = masă gelatinoasă aflată în camera posterioară a ochiului. 2. (livr.) Dispoziție sufletească de moment. //Temperament, fire. [*var.* humoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* umorii, *pl.* umori.
umor 1. Înclinare spre glume și ironii ascunse sub o aparență de seriozitate; (p. ext.) voie bună, haz. /~ *negru* = umor care valorifică situații macabre. 2. Categorie estetică a cărei esență constă în sublinierea comicului unor situații considerate normale. [*var.* humor *s.n.*] *s.n.*
umoral,-ă Referitor la umori. /*Teorie* ~ = teorie conform căreia funcțiile organismului sunt reglate de umori. *adj., pl.* umorali,-e.
umorist,-ă Autor de scrieri sau de desene umoristice. [*var.* humorist,-ă *s.m.* și *f.*] *s.m., pl.* umoriști; *s.f., g.-d. art.* umoristei, *pl.* umoriste.
umoristic,-ă Care conține sau exprimă umor, care provoacă hazul; vesel, hazliu, comic. *adj., pl.* umoristici,-ce.
umple 1. *tr.* A introduce ceva într-un recipient, într-o cavitate etc. pentru a le face pline. /*A-și ~ burta* (sau *pântecele*) = a mânca mult. *A-și ~ buzunarele* = a câștiga mulți bani. (refl. pas.) *S-a ~ut paharul* = situația prezentă nu mai poate fi suportată. 2. *tr.* (fig.) A copleși pe cineva, a face să se simtă apăsat de un sentiment, de o senzație. *I se ~ inima de amărăciune.* 3. *tr.* A introduce

într-un aluat un preparat culinar pentru a pregăti o mâncare. //(rar) A îmbiba un preparat culinar cu un lichid dulce-aromat. 4. *tr.* A răspândi într-un spațiu închis un miros sau un gaz. 5. *tr.* și *refl.* A (se) acoperi cu o substanță murdară. //(fig.) A (se) contamina, a (se) molipsi. 6. *tr.* A răspândi sunete, zgomote (într-un spațiu delimitat). */A ~ satul* (sau *lumea, urechile lumii*) = a face să știe, să afle toată lumea. 7. *tr.* A acoperi o suprafață, o încăpere etc. [*var.* (înv., pop.) umplea, împle *vb.*] *S-a ~ut grădina de frunze. vb. III, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* umplu, *2 sg.* umpli, *1 pl.* umplem, *2 pl.* umpleți, *perf. s. 1 sg.* umplui; *ger.* umplând; *part.* umplut.

umplea v. **umple.**

umplere Acțiunea de a (se) umple; umplut. *s.f., g.-d. art.* umplerii, *pl.* umpleri.

umplut Umplere. *s.n.*

umplutură 1. Ceea ce servește pentru a umple un gol, un spațiu etc. //Preparat culinar care se introduce într-un înveliș comestibil pentru a forma împreună o mâncare sau o prăjitură. 2. Material (pământ, moloz etc.) care se așază pe un teren ce trebuie înălțat sau nivelat. 3. Cantitate de praf de pușcă cu care este încărcat un cartuș (sau cu care era încărcată altădată o armă de foc pe la gura țevii). 4. (fig.) Adaos (lipsit de valoare) folosit pentru a completa un text, o scriere etc. *s.f., g.-d. art.* umpluturii, *pl.* umpluturi.

un[1],o (antepus, în relație cu un alt adj. nehot.) *~ zi trece, altă zi vine. Caut pe ~ profesor, nu pe altul. adj. nehot., g.-d.* unui, unei, *pl.* unii, unele, *g.-d.* unor.

un[2],o (însoțește substantivul, fără a-l individualiza.) */Este ~ laș.* //(dă valoare substantivală unor cuvinte pe care le precedă.) *~ nepriceput.* //(accentuează noțiunea exprimată de substantiv) *~ bucurie se vedea pe fața ei.* //(dă sens general substantivului.) *~ artist genial.* //(așezat înaintea unui nume propriu, sugerează o comparație.) Unul ca..., unul asemenea cu... *Mi se părea că văd ~ Eminescu. art. nehot., g.-d.* unui, unei, *pl.* niște, *g.-d.* unor.

un[3],o (antepus) *Am ~ frate, nu doi. num. card., g.-d.* unui, unei.

unanim,-ă Acceptat de toți și care cuprinde pe toți; fără excepție, general. *adj., pl.* unanimi,-e.

unanimitate Unitate de idei, de opinii, de sufragii; totalitate de persoane; înțelegere deplină. */În* (sau *cu*) *~ =* cu aprobarea tuturor. *s.f., g.-d. art.* unanimității.

unchieș v. **unchiaș.**

unchi 1. Bărbat considerat în raport cu copiii fraților și surorilor lui (sau ai soției lui) ori în raport cu copiii verilor și verișoarelor lui; termen cu care i se adresează nepoții acestui bărbat; unchiaș. 2. Termen de respect cu care o persoană mai tânără i se adresează unui bărbat mai în vârstă. *s.m., pl.* unchi, *art.* unchii.

unchiaș 1. (pop.) Om bătrân; moș, moșneag. 2. (reg.) Unchi (1). [*var.* (reg.) uncheș *s.m.*] *s.m., pl.* unchiași.

unchișor Diminutiv al lui unchi. *s.m., pl.* unchișori.

unciai,-ă Cu unciale. *Scriere ~. Caracter ~. adj., pl.* uniciale.

uncială Literă majusculă rotunjită, derivată din literele romane capitale. *s.f., g.-d. art.* uncialei, *pl.* uniciale.

uncie (-ci-e) Veche unitate de măsură pentru greutăți, a cărei valoare a variat între 28 și 35 de grame, folosită și astăzi în țările anglo-saxone. *s.f., art.* uncia, *g.-d. art.* unciei, *pl.* uncii, *art.* unciile.

uniform,-ă În formă de gheară, de cârlig. *adj., pl.* uniformi,-e.

uncrop (înv., reg.) 1. Apă clocotită. 2. Băutură alcoolică fierbinte, servită în casa mirelui după cununie; ospățul și datinile obișnuite într-o astfel de zi. *s.n., pl.* uncropuri.

uncropeală (rar) Senzație de căldură, de moleșeală. *s.f., g.-d. art.* uncropelii.

uncropel (reg.) Diminutiv al lui uncrop; apă călduță. *s.n.*

unda (rar) 1. *tr.* A face valuri, unde. 2. *intr.* (pop.) A fierbe, a clocoti. [*var.* undi *vb.*] *vb. I, ind. prez. 3* undează.

undametru Instrument pentru măsurarea frecvențelor oscilațiilor electromagnetice. *s.n., art.* undametrul, *pl.* undametre.

undă A. 1. Ondulație produsă la suprafața unei ape; (p. ext.) apă (curgătoare sau stătătoare). //Șuvoi, torent. //Ploaie sau ninsoare care cade în rafale. 2. Masă de aer care se mișcă ușor; (p. ext.) aer. B. (fiz.) Propagare a unei oscilații, din aproape în aproape. */Lungime de ~ =* distanța dintre două puncte succesive ale unei unde, aflate în aceeași fază de oscilație. *~ seismică* = undă pornită din epicentrul unui cutremur de pământ. *~ electromagnetică* = câmp electromagnetic variabil care se propagă în urma interacțiunii dintre variațiile câmpului electric și ale celui magnetic. *~ lungă* = undă electromagnetică cu o lungime de 700-2000 m. *~ mijlocie* = undă electromagnetică cu o lungime de 200-600 m. *~ scurtă* = undă electromagnetică cu o lungime medie de 0,50 m. *~ de șoc* = a) undă seismică de mare intensitate; b) suflul unei explozii. *~ verde* = procedeu de coordonare automată a luminii verzi la semafoare pentru a asigura fluența traficului urban auto; (fig.) aprobare. *s.f., g.-d. art.* undei, *pl.* unde.

unde I. *adv.* 1. (interogativ) În ce loc? În care parte? *~ suntem?* //(precedat de prepoziția „de") De la cine? Din ce loc? *De ~ știu ei?* //La ce? La cine? *~ te gândești? / ~ și ~ =* din loc în loc. *A* (*nu*) *avea de ~ =* a (nu) avea posibilitatea să..., a (nu) fi în stare. *Ia, dacă ai de ~*, se spune pentru a arăta că ceva lipsește. 2. Deodată, pe neașteptate. 3. (exprimă o negație.) *~ se mai gândea el la familie? /De ~* (*și*) *până ~? =* cum și în ce fel? (*Da*) *de ~! =* cu neputință! imposibil! II. *conjct.* 1. (introduce o propoziție circumstanțială de loc) Încotro, în locul în care. 2. (introduce o propoziție completivă) *Știe ~ este casa.* 3. (introduce o propoziție atributivă) În care. *Se află în locul ~ trebuie.* 4. (pop., introduce o propoziție circumstanțială de timp) Când, în momentul în care. 5. (pop., introduce o propoziție circumstanțială de cauză) Deoarece, pentru că, din cauză că. 6. (precedat de prepoziția „de", introduce o propoziție concesivă) Deși, cu toate că. 7. (condițional) *De ~ nu* = dacă nu, în cazul când. *adv.*; *conjct.*

undelemn v. **untdelemn.**

undelemnu,-ie v. **untdelemnu.**

underground (andărgraund) (angl.) Care are caracter experimental (de avangardă). *adj. invar*

undeva Într-un loc, într-o direcție oarecare. */De ~ =* dintr-un anumit loc. *Pe ~ =* într-un (sau printr-un) anumit loc. *adv.*

undi[1] *tr.* și *intr.* (rar) 1. A pescui cu undița. 2. (fig.) A sonda, a iscodi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* undesc, *imperf. 3 sg.* undea; *conj. prez. 3* să undească.

undi[2] v. **unda.**

undire (rar) Faptul de a undi; undit. *s.f., g.-d. art.* undirii, *pl.* undiri.

undit (rar) Undire. *s.n.*

undițar (rar) Pescar (cu undița). *s.m., pl.* undițari.

undiță Unealtă de pescuit alcătuită dintr-o vargă flexibilă de care este legat un fir de material plastic, având la capăt un cârlig în care se pune momeala pentru a prinde peștele; (p. restr.) cârligul acestei unelte. *s.f., g.-d. art.* undiței, *pl.* undițe.

undoi v. **undui.**

undoia v. **undui.**

undoios,-oasă v. **unduios.**

undrea v. **andrea.**

undui *intr.* (despre suprafața apelor; p. gener., despre lanuri) A se mișca în unde. [*var.* undoia, undoi *vb.*]

vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi *3 pl.* unduiesc, *imperf. 3 sg.* unduia; *conj. prez. 3* să unduiască.
unduios,-oasă 1. Care formează valuri, care se mişcă în unde. 2. (fig., despre sunete) Melodios. 3. (fig., despre oameni) Care se schimbă uşor, care cedează uşor. [*var.* undoios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* unduioşi,-oase.
unduire Acţiunea de a undui; mişcare în valuri, în unde. //(fig.) Mlădiere a unui sunet, vibrare a vocii. *s.f., g.-d. art.* unduirii, *pl.* unduiri.
unduit,-ă (rar) Unduios. *adj., pl.* unduiţi,-te.
unduia v. **ondula.**
undulare v. **ondulare.**
undulos,-oasă v. **ondulos.**
unealtă 1. Piesă, ustensilă, dispozitiv, instrument acţionat manual sau mecanic, care efectuează operaţii de prelucrare, montare, manevrare etc.; (p. ext.) piesă auxiliară utilizată la efectuarea unei lucrări. 2. (fig.) Mijloc (persoană, grup etc.) de care se serveşte cineva pentru atingerea unui scop (reprobabil). 3. ~ *gramaticală* = instrument gramatical, v. instrument. *s.f., g.-d. art.* uneltei, *pl.* unelte.
unelti *tr.* A acţiona împotriva cuiva (pe ascuns) pentru a obţine ceva; a complota. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* uneltesc, *imperf. 3 sg.* unelteа; *conj. prez. 3* să unelteaască.
uneltire Acţiunea de a unelti; complot, intrigă. *s.f., g.-d. art.* uneltirii, *pl.* uneltiri.
uneltitor,-oare Persoană care unelteşte; intrigant; conspirator. *s.m., pl.* uneltitori; *s.f., g.-d. art.* uneltitoarei, *pl.* uneltitoare.
uneori (ne-ori) Din când în când, câteodată. *adv.*
ungar,-ă Maghiar. *adj., pl.* ungari,-e.
ungător[1] Gresor. *s.n., pl.* ungătoare.
ungător[2]**,-oare** Muncitor care se ocupă cu ungerea pieselor unui mecanism. *s.m., pl.* ungători; *s.f., g.-d. art.* ungătoarei, *pl.* ungătoare.
unge 1. *tr.* şi *refl.* A (se) acoperi cu un strat unsuros sau lipicios; a (se) gresa. /(tr.) *A ~ pe cineva la inimă* = a da cuiva o satisfacţie deosebită. (fam.) *A ~ (bine) pe cineva* = a) a mitui; b) a bate zdravăn pe cineva. (fam.) *A ~ osia* (sau *ochii*) sau *a ~ pe cineva cu miere* = a da mită. (fam.) *A fi uns cu toate alifiile* (sau *unsorile*) = a fi trecut prin multe, a nu putea fi dus de nas. (refl., fam.) *A se ~ pe gât* = a bea. 2. *tr* A investi în funcţie un monarh sau un arhiereu. //A mirui. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) murdări. 4. *tr.* A tencui un perete, a văruі. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ung, *1 pl.* ungem, *2 pl.* ungeţi, *perf. s. 1 sg.* unsei, *1 pl.* unserăm; *ger.* ungând; *part.* uns.
ungere Acţiunea de a (se) unge. *s.f., g.-d. art.* ungerii, *pl.* ungeri.
unghер (pop.) 1. Colţ al unei încăperi. 2. Loc retras, ascuns. 3. Dulap triunghiular care se aşază pe colţ. *s.n., pl.* unghere.
unghi 1. Figură formată din două semidrepte care pleacă din acelaşi punct. //Parte a unui obiect care formează un unghi (1). 2. Colţ, ungher. /(fig.) *În* (sau *din, prin*) *toate ~* = în (sau din) toate părţile. 3. (fig.) Punct de vedere. *s.n., pl.* unghiuri.
unghia-găii/unghia-găinii (-ghi-a-) Plantă erbacee leguminoasă, cu tulpina întinsă pe pământ, cu flori galbene-verzui. *s.f., g.-d. art.* unghiei-găii/unghiei-găinii.
unghie (-ghi-e) 1. (la om) Lamă cornoasă care creşte pe extremitatea degetelor de la mâini şi de la picioare. /*A pune* (cuiva) *~a în gât* = a constrânge pe cineva să răspundă urgent unei obligaţii. *A-şi pune ~a în gât* = a face orice pentru a atinge un anumit scop. *A reteza* (sau *a tăia*) *cuiva din ~ii* = a pune la punct pe cineva. *A-şi arăta ~iile* = a deveni agresiv. //(la păsări şi la animale) Gheară. 2. Fiecare dintre cele două instrumente în formă de pârghie, cu ajutorul cărora se ridică şi se lasă coşul lesei la pescuit. *s.f., art.* unghia, *g.-d. art.* unghiei, *pl.* unghii, *art.* unghiile.
unghinal,-ă (zool.) Referitor la unghie, care aparţine unghiei. *adj., pl.* unghinali,-e.
unghioară (-ghi-oa-) Unghiuţă. *s.f., g.-d. art.* unghioarei, *pl.* unghioare.
unghişoară Unghiuţă. *s.f., g.-d. art.* unghişoarei, *pl.* unghişoare.
unghiular,-ă (-ghiu-) În formă de unghi; angular; în colţuri. /*Piatră ~ă* = piatră de la colţul fundaţiei unei clădiri; (fig.) element fundamental esenţial. *adj., pl.* unghiulari,-e.
unghiulaţie (-ghiu-,-ţi-e) 1. (fot.) Unghi de cuprindere al unui obiectiv fotografic; apertură. 2. (cin.) Operaţie de stabilire a locului şi a obiectivelor aparatului pentru filmarea unei secvenţe. *s.f., art.* unghiulaţia, *g.-d. art.* unghiulaţiei.
unghiuţă (-ghi-u-) Diminutiv al lui unghie; unghioară, unghişoară. *s.f., g.-d. art.* unghiuţei, *pl.* unghiuţe.
unguent (-gu-ent) (farm.) Alifie, cremă, pomadă. *s.n., pl.* unguente.
ungulat (zool.) Copitat. *s.n., pl.* ungulate.
unguligrad,-ă (Mamifer) care are vârful degetelor protejat de copită. *adj., s.m.* şi *f.* unguligrazi,-de.
ungur Maghiar. *s.m., pl.* unguri.
unguraş (fam.) 1. Diminutiv al lui ungur. 2. Plantă erbacee, meliferă şi medicinală, cu frunze rotunde şi cu flori albe. *s.m., pl.* unguraşi.
ungurean,-ă I. *adj.* Referitor la ungureni (II). II. 1. *s.m.* Veche denumire dată populaţiei (românesti) din Transilvania, în special celei din apropierea fostelor provincii istorice Ţara Românească şi Moldova. 2. (art.) Numele unui dans popular; melodia acestui dans. *adj., s.m., pl.* ungureni,-e.
ungureancă Femeia ungureanului (II.1). *s.f., g.-d. art.* ungurencei, *pl.* ungurence.
ungureasca Numele unui dans popular; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* ungurească, *g.-d. art.* ungureştii.
unguresc,-ească Maghiar. *adj., pl.* ungureşti.
ungureşte În felul maghiarilor; în limba maghiară. *adv.*
ungurime Totalitatea maghiarilor; mulţime de maghiari; ţinut locuit de maghiari (în Transilvania). *s.f., g.-d. art.* ungurimii.
ungurism (rar) Maghiarism. *s.n., pl.* ungurisme.
unguroaică Femeie maghiară. *s.f., g.-d. art.* unguroaicei, *pl.* unguroaice.
uni-[1] Element de compunere care înseamnă „unic", „singur".
uni[2] (u *pron.* ü) (despre materiale textile) Care are o singură culoare. *adj. invar.*
uni[3] 1. *tr.* şi *refl. recipr.* A (se) împreuna, a (se) îmbina pentru a forma un tot. 2. *refl. recipr.* A încheia o înţelegere, o alianţă; a se pune de acord. 3. *tr.* şi *refl. recipr.* A (se) căsători. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* unesc, *imperf. 3 sg.* unea; *conj. prez. 3* să unească.
uniarticulat,-ă (-ni-ar-) Cu o singură articulaţie. *adj., pl.* uniarticulaţi,-te.
uniat,-ă (-ni-at) (rar) Unit. *adj., s.m.* şi *f., pl.* uniaţi,-te.
uniax (-ni-ax) (min., în sintagma) *Cristal ~* = cristal cu o singură axă optică. *adj., pl.* uniaxe.
unic,-ă 1. Unul singur; numai unul de felul său. 2. Fără asemănare, incomparabil; excepţional. *adj., pl.* unici,-ce.
unicameral,-ă (despre parlamente) Cu o singură adunare reprezentativă. *adj., pl.* unicamerali,-e.
unicapsular,-ă (despre fructe) Cu o singură capsulă; (despre plante) al cărei fruct este format dintr-o singură capsulă. *adj., pl.* unicapsulari,-e.
unicarpelar,-ă (bot., despre fructe sau ovare) Cu o singură carpelă. *adj., pl.* unicarpelari,-e.

unicat Exemplar unic dintr-un act, dintr-un obiect etc. *s.n., pl.* unicate.
unicelular,-ă Alcătuit dintr-o singură celulă; monocelular. *adj., pl.* unicelulari,-e.
unicitate Însușirea de a fi unic. *s.f., g.-d. art.* unicității.
unicolor,-ă Cu o singură culoare; uni[2]. *adj., pl.* unicolori,-e.
unicord,-ă (despre instrumente muzicale) Care are câte o singură coardă pentru fiecare notă. *adj., pl.* unicorzi,-de.
unicorn,-ă (zool.) Cu un singur corn. //(s.m.) Animal fabulos cu corp de cal și un corn în frunte; inorog. *adj., pl.* unicorni,-e.
unicuspid,-ă (despre organe vegetale sau formații anatomice) Cu un singur vârf. *adj., pl.* unicuspizi,-de.
unidimensiona (-si-o-) *tr.* (rar) A face să devină unidimensional. *vb. I, ind. prez. 3* unidimensionează.
unidimensional,-ă (-si-o-) Cu o singură dimensiune. *adj., pl.* unidimensionali,-e.
unidimensionalitate (-si-o-) Însușirea de a fi unidimensional. *s.f., g.-d. art.* unidimensionalității.
unidimensionare (-si-o-) (rar) Acțiunea de a unidimensiona. *s.f., g.-d. art.* unidimensionării, *pl.* unidimensionări.
unidimensionat,-ă (-si-o-) Care are o singură dimensiune; unidimensional. *adj., pl.* unidimensionați,-te.
unidirecțional,-ă (-ți-o-) Care are loc, se face, se propagă într-o singură direcție. *adj., pl.* unidirecționali,-e.
uniembrionar,-ă (-ni-em-bri-o-) Cu un singur embrion. *adj., pl.* uniembrionari,-e.
unifamilial,-ă (-li-al) Făcut pentru o singură familie. *adj., pl.* unifamiliali,-e.
unifica *tr.* 1. A alcătui un întreg din mai multe părți; a uni[3]. 2. A face să devină unitar. *vb. I, ind. prez. 3* unifică.
unificare Acțiunea de a unifica. *s.f., g.-d. art.* unificării, *pl.* unificări.
unificator,-oare Care unifică. *adj., pl.* unificatori,-oare.
uniflor,-ă (despre plante) Cu o singură floare. *adj., pl.* uniflori,-e.
unifoliat,-ă (-li-at) (despre plante) Cu o singură frunză. *adj., pl.* unifoliați,-te.
uniform,-ă I. (și adv.). Care are întotdeauna aceeași formă, aceeași intensitate, aceleași aspecte; la fel, constant. *adj., pl.* uniformi,-e.
uniformă Îmbrăcăminte croită după un anumit model, purtată în mod obligatoriu de elevi, militari, ceferiști etc. *s.f., g.-d. art.* uniformei, *pl.* uniforme.
uniformitate Însușirea a ceea ce este uniform. *s.f., g.-d. art.* uniformității.
uniformiza *tr.* A face să devină uniform. *vb. I, ind. prez. 3* uniformizează; *ger.* uniformizând.
uniformizare Acțiunea de a uniformiza. *s.f., g.-d. art.* uniformizării, *pl.* uniformizări.
uniformizator,-oare Care uniformizează. *adj., pl.* uniformizatori,-oare.
unigland,-ă Cu o singură glandă. *adj., pl.* uniglanzi,-de.
unilabiat,-ă (-bi-at) Cu o singură buză. *adj., pl.* unilabiați,-te.
unilateral,-ă 1. Care se orientează într-un singur sens; care are în vedere un singur aspect al lucrurilor; ale cărui cunoștințe se rezumă la un singur domeniu; mărginit. 2. (despre contracte) Care creează obligații numai pentru una dintre părțile contractante. //(despre un act juridic) Emanat de la o singură persoană. *adj., pl.* unilaterali,-e.
unilateralitate Însușirea a ceea ce este unilateral. *s.f., g.-d. art.* unilateralității.
unilingv,-ă Scris într-o singură limbă. //Care vorbește o singură limbă. *adj., pl.* unilingvi,-e.
unilobat,-ă Cu un singur lob. *adj., pl.* unilobați,-te.
uniloculár,-ă (bot., despre ovare și fructe) Cu o singură lojă. *adj., pl.* uniloculari,-e.
unime (înv.) 1. Cantitate abstractă considerată ca cifră elementară; (în sistemul zecimal) fiecare dintre cifrele de la 1 la 9; unitate. 2. Notă muzicală întreagă. *s.f., g.-d. art.* unimii, *pl.* unimi.
uninațional,-ă (-ți-o-) (despre state) Cu o singură națiune. *adj., pl.* uninaționali,-e.
uninominal,-ă Care conține un singur nume. */Vot ~* = vot pentru o singură persoană. *adj., pl.* uninominali,-e.
unioculár,-ă (-ni-o-) 1. (despre sisteme optice) Cu un singur ocular. 2. (despre vedere) Care se face cu un singur ochi. *adj., pl.* unioculari,-e.
unional,-ă (-ni-o-) Referitor la o uniune; care face parte dintr-o uniune. *adj., pl.* unionali,-e.
unionism (-ni-o-) Tendință de a se grupa într-o uniune; concepție având la bază această tendință. *s.n.*
unionist[1] (-ni-o-) Susținător al unirii Principatelor Române (înainte de 1859). *s.m., pl.* unioniști.
unionist[2],-ă (-ni-o-) Care susține, propagă ideea de unire (a unor provincii într-un stat). *adj., pl.* unioniști,-ste.
uniovulat,-ă (-ni-o-) (biol.) Cu un singur ovul. *adj., pl.* uniovulați,-te.
unipar,-ă (despre mamifere) Care naște un singur pui. //(despre femei) Care a născut un singur copil. *adj., pl.* unipari,-e.
uniparipenat,-ă (despre frunze compuse) Cu foliolele dispuse de-a lungul unui pețiol comun. *adj., pl.* uniparipenați,-te.
unipersonal,-ă Care aparține unei singure persoane. //(despre verbe, forme și construcții verbale) Care este folosit numai la persoana a 3-a singular. *adj., pl.* unipersonali,-e.
unipetal,-ă (despre flori) Cu o singură petală. *adj., pl.* unipetali,-e.
unipolar,-ă 1. Cu un singur pol. 2. (despre celulele nervoase) Al cărei corp celular are o singură prelungire. *adj., pl.* unipolari,-e.
unire Acțiunea de a (se) uni[3]. //Căsătorie; alianță. *s.f., g.-d. art.* unirii, *pl.* uniri.
unisex (despre vestimentație, pieptănătură etc.) Destinat deopotrivă femeii și bărbatului. *adj. invar.*
unisexualitate (-xu-a-) Starea unei flori, unei plante care are un singur sex. *s.f., g.-d. art.* unisexualității.
unisexuat,-ă (-xu-at) (despre flori, p. ext., despre plante) Care are organe de reproducere de un singur sex. *adj., pl.* unisexuați,-te.
unisilab,-ă (rar) Monosilabic. *adj., pl.* unisilabi,-e.
unisilabic,-ă (rar) Monosilabic. *adj., pl.* unisilabici,-ce.
unison Executare simultană a aceloraşi sunete de aceeași înălțime, de către mai multe voci sau instrumente. //(fig.) Concordanță în gândire, în acțiune; armonie. *s.n.*
unisonanță Îmbinarea armonioasă a mai multor sunete; armonie, acord. *s.f., g.-d. art.* unisonanței, *pl.* unisonanțe.
unit,-ă I. *adj.* 1. Care formează un tot. 2. Care se află în raporturi strânse cu cineva; solidar cu cineva. 3. Care aparține unei confesiuni catolice creștine de rit oriental (ortodox); uniat. II. *s.m.* și *f.* Adept al acestei confesiuni (I.3). *adj., s.m.* și *f., pl.* uniți,-te.
unitar,-ă Care formează un întreg; omogen. *adj., pl.* unitari,-e.
unitarian,-ă (-ri-an) (Adept) al unitarianismului. */Confesiune ~* = confesiune creștină care neagă dogma trinității. *adj., s.m.* și *f., pl.* unitarieni,-e.
unitarianism (-ri-a-) Doctrină creștină reformată, apărută în secolul al XVI-lea în unele țări europene, care neagă ideea trinității, recunoscând în Dumnezeu o unitate. *s.n.*
unitarism (rar) Unitarianism. *s.n.*
unitate 1. Numărul unu. 2. Mărime luată ca măsură de bază pentru toate mărimile de același fel. *~ de măsură.*

/~ astronomică = unitate folosită pentru exprimarea distanţelor în sistemul solar, egală cu distanţa medie de la Soare la Pământ. 3. Însuşire a tot ceea ce reprezintă un tot indivizibil; omogenitate, coeziune, solidaritate. 4. *Regula celor trei ~* (de timp, de loc şi de acţiune) = regulă în teatrul clasic (antic şi modern), conform căreia opera dramatică trebuie să dezvolte o singură acţiune, care să se desfăşoare în acelaşi loc în interval de 24 de ore. 5. Subdiviziune economică, administrativă etc., care alcătuieşte un întreg. */~ etalon* = întreprindere cu rol de model. 6. *~ de foc* = cantitate de muniţie pentru o gură de foc. *s.f., g.-d. art.* unităţii, *pl.* unităţi.

uniune (-ni-u-) 1. Asociere între două sau mai multe persoane, organizaţii etc. pentru apărarea unor interese sau revendicarea unor drepturi; alianţă, confederaţie. Nume dat unor organizaţii politice, economice, obşteşti etc. 2. Stat creat prin unirea a două provincii sau state. *s.f., g.-d. art.* uniunii, *pl.* uniuni.

univalent[1] (biol.) Cromozom neîmperecheat. *s.m., pl.* univalenţi.

univalent[2]**,-ă** (chim.) Monovalent. *adj., pl.* univalenţi,-te.

univalv,-ă Cu o singură valvă. *adj., pl.* univalvi,-e.

univers 1. Lumea în totalitatea ei, nemărginită în timp şi în spaţiu; cosmos. 2. Globul terestru; partea lui populată; locuitorii globului pământesc. 3. (fig.) Mediul, cercul îngust în care trăieşte cineva. 4. Domeniu de activitate, de preocupări. *s.n., pl.* universuri.

universal,-ă 1. Referitor la toată lumea, la univers; general, obştesc. /(adv.) *~ valabil.* /(log.) *Judecată ~* = judecată care afirmă sau neagă un predicat în legătură cu totalitatea sferei subiectului. (jur.) *Legatar ~* = moştenitor unic al unei averi disponibile. //Mondial. 2. Cunoscut de toată lumea; faimos, celebru, ilustru. 3. Care posedă cunoştinţe din toate domeniile, având o vastă cultură generală; cult, învăţat. 4. (despre unelte, instrumente, aparate). Util în mai multe operaţii. //(s.n.) Mandrină de strung. *adj., pl.* universali,-e.

universalii Nume dat noţiunilor generale în filosofia scolastică. *s.f. pl., art.* universaliile.

universalism (rar) Universalitate. *s.n.*

universalist,-ă Referitor la universalism. *adj., pl.* universalişti,-ste.

universalitate 1. Caracterul a ceea ce este universal; universalism. 2. Generalitate, totalitate. *s.f., g.-d. art.* universalităţii.

universaliza *tr.* (rar) A face să devină universal; a generaliza. *vb. I, ind. prez. 3* universalizează.

universiadă (-si-a-) Competiţie sportivă universitară (internaţională). //(spec.) Jocuri mondiale universitare (organizate din doi în doi ani). *s.f., g.-d. art.* universiadei, *pl.* universiade.

universitar,-ă I. *adj.* Care aparţine universităţii, referitor la universitate. */Oraş* (sau *centru*) *~* = oraş în care se află o universitate. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care aparţine corpului didactic al unei universităţi. *adj., s.m.* şi *f., pl.* universitari,-e.

universitate Instituţie de învăţământ superior, care cuprinde mai multe facultăţi. */~ populară* = instituţie pentru educaţia adulţilor, având ca formă de activitate cicluri de prelegeri din variate domenii. (ieşit din uz) *~ de partid* = şcoală superioară în care se preda ca disciplină de bază marxism-leninismul. //Clădirea acestor instituţii. *s.f., g.-d. art.* universităţii, *pl.* universităţi.

univitelin,-ă (biol., despre gemeni) Care provine dintr-un ou. *adj., pl.* univitelini,-e.

univoc,-ă 1. (despre cuvinte) Care are un singur sens în orice context. 2. (mat., despre elementele unei mulţimi) Care corespunde unui singur element din altă mulţime. *adj., pl.* univoci,-ce.

univocitate Caracterul a ceea ce este univoc. *s.f., g.-d. art.* univocităţii.

uns (înv.) Monarh, cleric considerat ca reprezentant al lui Dumnezeu pe pământ. *s.m., pl.* unşi.

unsoare 1. Substanţă grasă, uleioasă (de origine vegetală sau animală) folosită la gătit sau pentru a unge ceva 2. Faptul de a unge. *s.f., g.-d. art.* unsorii, *pl.* unsori.

unsprezece Număr situat în numărătoare între zece şi doisprezece. //(adj.) *Rândul ~.* //(eliptic, pentru a indica ziua, ora etc.) *Azi suntem în ~.* //(s.m.) *Scrie un ~* (cu valoare de num. ord.) *Capitolul ~.* //(în componenţa num. adv. corespunzător) *Scrie de ~ ori.* //(în componenţa num. distributiv corespunzător) *Câte ~ părţi.* //(s., sport) Echipă de fotbal. *num. card.*

unsprezecelea,-zecea (precedat de art. „al", „a") Care se află între al zecelea şi al doisprezecelea. */În ceasul al ~* = aproape în ultima clipă, târziu. *num. ord.*

unsuros,-oasă Acoperit, pătat de grăsime. //(rar) Lipicios. *adj., pl.* unsuroşi,-oase.

unt Grăsime extrasă din lapte şi folosită ca aliment. */Ca ~ul* = uşor, fără efort. *A scoate ~ul din cineva* = a stoarce de puteri pe cineva. *A-l bate* (pe cineva) *de-i iese* (sau *să-i iasă*) *~ul* = a-l bate tare (pe cineva). //(urmat de determinări, indică proveniența) Grăsime solidă care este extrasă din seminţele, miezul etc. unor fructe (tropicale). *~ de cacao. s.n.*

untar[1] (rar) Persoană care prepară untul. *s.m., pl.* untari.

untar[2] (reg.) Vas de lemn în care se bate untul. *s.n., pl.* untare.

untdelemn Ulei comestibil extras din măsline, din seminţe de floarea soarelui etc. */A ieşi deasupra ca ~ul* = a se adeveri, a se confirma. [*var.* undelemn *s.n.*] *s.n.*

untdelemnu,-ie De culoarea untdelemnului; galben. [*var.* undelemniu,-ie *adj.*] *adj., pl.* untdelemnii.

untieră (-ti-e-) Vas în care se păstrează şi se serveşte untul. *s.f., g.-d. art.* untierei, *pl.* untiere.

untişor (bot.) 1. Plantă erbacee cu frunze lucioase, groase, în formă de inimă, consumată ca salată; sălăţică, grăuşor. 2. (reg.) Untul-vacii. *s.m., pl.* untişori.

untos,-oasă Cu mult unt; cu aspect de unt; gras. *adj., pl.* untoşi,-oase.

untul-vacii (bot.) Plantă erbacee cu doi tuberculi, cu frunze lanceolate şi cu flori dispuse în ciorchine la nivelul tulpinii; untişor (2). *s.m. art.*

untură Substanţă grasă, insolubilă în apă, obţinută prin topirea grăsimii animale, folosită în alimentaţie, în industrie etc. */~ de peşte* = ulei bogat în vitaminele A şi D, extras din ficatul unor specii de peşti. //(reg.) Osânză (de porc). *s.f., g.-d. art.* unturii, *pl.* unturi.

unturos,-oasă (înv., reg.) Cu (multă) untură; gras. *adj., pl.* unturoşi,-oase.

unu[1]**, una** (când precedă un substantiv are forma „un", „o"; când ţine locul unui substantiv are forma „unul", „una") 1. (şi s.) Primul număr din seria numerelor naturale, care reprezintă unitatea, redat prin 1 sau I. //(corelat cu „doi", dă ideea de aproximaţie) *Va trece ~ zi sau două. /Tot ~l şi ~l* = numai oameni sau lucruri de valoare, deosebite. *Întruna* sau *tot întruna* = mereu. (fam.) *De ~l singur* = neînsoţit; izolat; individual. *Până la ~l* = toţi, în unanimitate. *A fi* (sau *a face pe cineva*) *una cu cineva* sau *cu ceva* = a fi (sau a face să fie) la fel cu altul. *A o ţine ~* (*şi bună*) = a se încăpăţâna în susţinerea unei păreri; a nu ceda; a fi perseverent. *A merge una* = a merge alături, nedespărţiţi. /(adj.) *Are ~ an.* (eliptic, indică ora, ziua etc.) *Acum e unu.* //(cu val. de num. ord.) Prim, întâi. *Volumul ~.* //(formează num. distributiv corespunzător) *Câte ~l il mai vizita. /Câte ~l* sau *~l câte ~l* = pe rând, succesiv. //(corelat cu „doi", dă ideea de aproximaţie) *Mai scrisese câte un vers, două.*

2. (adj.) Singur, unic. //(folosit pentru a întări pronumele personal) *Eu ~l mă grăbesc.* 3. (adj.) Identic, același. *Suntem la ~ gând amândoi.* 4. (precedat de o negație sau în propoziții negative) Nimeni. *num. card., g.-d.* unuia, uneia.

unu² Cifră, notă. *Scrie un ~. s.m.*

unul, una 1. (ține locul unui substantiv, fără a da o indicație precisă asupra obiectului) *~ citește, altul cântă. /Asta-i încă una!* sau *asta încă-i ~!* exclamație de mirare (față de comunicarea unui fapt neobișnuit sau surprinzător) //(poate alterna cu „altul" sau cu sine însuși) *~ are talent muzical, ~ are talent la desen.* /(corelat cu „altul" exprimă un raport de reciprocitate) *Își luară rămas bun ~ de la altul.* //Cineva, oarecare. /(cu determinări care indică mai precis sensul substantivelor înlocuite) *Ajunsese ~ dintre cele mai frumoase regiuni.* /(cu nuanță peiorativă, utilizat, de obicei, pe lângă nume de persoană) *Unu', Popescu.* //(în alternanță cu „altul") Primul, întâiul. 2. (la pl.) O parte din... //(adj.) Niște, anumiți. 3. (cu formă feminină și valoare neutră) Ceva. *A-și pune ~ în gând.* /(cu) *~ cu alta* = compensându-se (împreună). *pr. nehot., g.-d.* unuia, uneia, *pl.* unii, unele, *g.-d.* unora.

unulea, una (precedat de art. „al", „a"; în numerale ordinale indică unitatea care urmează după zeci, sute, mii etc.) *A treizeci și ~ casă. num. ord.*

upercut Lovitură de box, aplicată adversarului de jos în sus, în general sub bărbie. *s.n., pl.* upercuturi.

upercuta *intr.* (rar) A lovi adversarul (la box) cu un upercut. *vb. I, ind. prez. 3* upercutează.

uperizare Conservare a laptelui prin tratament termic de scurtă durată și la temperatură ridicată, în scopul distrugerii microorganismelor și a păstrării proprietăților laptelui crud. *s.f., g.-d. art.* uperizării.

ups Hopa! *interj.*

ura¹ Exclamație care exprimă entuziasm, aprobare etc. *interj.*

ura² 1. *tr.* A dori cuiva bine cu prilejul unei aniversări, al începutului unei acțiuni etc.; a închina în sănătatea cuiva. 2. *intr.* A spune versuri populare când se umblă cu colindatul. *vb. I, ind. prez. 3* urează.

uracil (biol.) Substanță organică de natură bazică, prezentă în acidul ribonucleic. *s.n.*

uragan 1. Ciclon tropical; (p. gener.) vânt puternic însoțit adesea de ploi torențiale. 2. (fig.) Dezlănțuire de mânie, de pasiune. *s.n., pl.* uragane.

urale Exclamații care exprimă aprobarea, entuziasmul etc.; aclamații. *s.f. pl.*

uralit (min.) Varietate de hornblendă cu aspect fibros. *s.n.*

uralo-altaic,-ă (-ta-ic) Referitor la populația care trăiește în zona munților Ural și Altai; (despre limbi) vorbit de populațiile din aceste regiuni. *adj., pl.* uralo-altaici,-ce.

urangutan Maimuță antropoidă de talie mare, cu membrele anterioare foarte lungi, care trăiește în pădurile tropicale din Sumatra și Borneo. [*var.* orangutan *s.m.*] *s.m., pl.* urangutani.

uranian (-ni-an) (rar) 1. Referitor la univers; cosmic. 2. Care aparține planetei Uranus. *adj., pl.* uranieni,-e.

uranic,-ă (livr.) Uranian. *adj., pl.* uranici,-ce.

uranifer,-ă (despre minereuri și roci) Care conține uraniu. *adj., pl.* uranifери,-e.

uranină Substanță colorată utilizată ca sensibilizator în tehnica fotografică. *s.f., g.-d. art.* uraninei.

uraninit (min.) Pehblendă. *s.n.*

uraniscl/oranist (înv.) Baldachin. *s.n., pl.* uraniscuri/oranisturi.

uranism (med.) Pederastie. *s.n.*

uranist Pederast. *s.m., pl.* uranisti.

uranit (chim.) Amestec natural al oxizilor de uraniu. *s.n., pl.* uranite.

uraniu Metal alb, dur, cu proprietăți radioactive, folosit în pilele atomice. *s.n., art.* uraniul.

uranofan (chim.) Silicat hidratat de calciu și de uraniu; uranotil. *s.m., pl.* uranofani.

uranografie Descriere a cerului. *s.f., art.* uranografia, *g.-d. art.* uranografiei.

uranometrie Disciplină care se ocupă cu măsurarea distanțelor interastrale. *s.f., art.* uranometria, *g.-d. art.* uranometriei.

uranoplastie (med.) Reconstrucție a vălului palatului. *s.f., art.* uranoplastia, *g.-d. art.* uranoplastiei.

uranoscop Telescop. *s.n., pl.* uranoscoape.

uranotil (chim.) Uranofan. *s.m., pl.* uranotili.

urare Acțiunea de a ura² și rezultatul ei; conținutul unei urări; urat. *s.f., g.-d. art.* urării, *pl.* urări.

urat¹ (chim.) Sare a acidului uric. *s.m., pl.* urați.

urat² Urare. *s.n., pl.* uraturi.

uraturie (med.) Prezență a uraților în urină. *s.f., art.* uraturia, *g.-d. art.* uraturiei.

ură¹ Dușmănie puternică față de cineva; ostilitate. *s.f., g.-d. art.* urii, *pl.* uri.

ură² Plantă erbacee cu frunze lanceolate, cu flori roșii-purpurii dispuse în spic. *s.f., g.-d. art.* urii, *pl.* uri.

urător,-oare Colindător (care urează). *s.m., pl.* urători; *s.f., g.-d. art.* urătoarei, *pl.* urătoare.

urătură (reg.) Cuvânt, formulă de urare. //Text rostit de urători când umblă cu uratul. *s.f., g.-d. art.* urături, *pl.* urături.

urâcios,-oasă Nesociabil, neplăcut; posomorât, antipatic. [*var.* uricios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* urâcioși,-oase.

urâciune 1. Ființă cu înfățișare respingătoare; pocitanie, monstru, pocitură. 2. (înv., pop.) Urâțenie (1) [*var.* uriciune *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* urâciunii, *pl.* urâciuni.

urât¹ 1. Stare sufletească apăsătoare, provocată de singurătate, de lipsă de ocupație, de teamă etc.; plictiseală, indispoziție. */A-i fi* (cuiva) *~* = a se teme în singurătate; a se plictisi. *A ține cuiva de ~* = a sta în compania cuiva (pentru a nu se plictisi). *De ~ul cuiva* (sau *a ceva*) = din cauza plictiselii sau a aversiunii (provocate de cineva sau de ceva). *A-și face de ~* = a se distra pentru a alunga plictiseala. 2. Dezgust, aversiune față de cineva sau de ceva. *s.n.*

urât²,-ă 1. Cu înfățișare neplăcută; lipsit de frumusețe și armonie, (p. ext.) hidos. 2. Care displace; nesuferit, urâcios. //(despre comportare, fapte) Imoral; necuviincios. //Neplăcut, grav. 3. (despre timp) Posomorât, neprielnic; ploios, friguros. //(adv.) Într-un mod nepotrivit, neplăcut. */A se uita ~ la cineva* = a privi cu dușmănie pe cineva. *adj., pl.* urâți,-te.

urâțel,-ică Diminutiv al lui urât². *adj., pl.* urâței,-ele.

urâțenie (-ni-e) 1. Starea persoanei urâte; ceea ce este urât. 2. Ființă urâtă sau obiect urât. *s.f., art.* urâțenia, *g.-d. art.* urâțeniei, *pl.* (2) urâțenii, *art.* urâțeniile.

urâți *tr.* și *refl.* A face să devină sau a deveni urât; a (se) sluți. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* urâțesc, *imperf. 3 sg.* urâțea; *conj. prez. 3* să urâțească.

urâțire Acțiunea de a (se) urâți. *s.f., g.-d. art.* urâțirii, *pl.* urâțiri.

urban,-ă 1. Referitor la oraș; orășenesc. 2. (fig.) Amabil, politicos, civilizat. *adj., pl.* urbani,-e.

urbanism 1. Urbanistică. 2. (fig.) Bună-cuviință, politețe; urbanitate. *s.n.*

urbanist,-ă Specialist în urbanistică. *s.m., pl.* urbaniști; *s.f., g.-d. art.* urbanistei, *pl.* urbaniste.

urbanistic,-ă Referitor la urbanistică; edilitar. *adj., pl.* urbanistici,-ce.

urbanistică Ştiinţă care are ca obiect sistematizarea aşezărilor omeneşti şi proiectarea de noi aşezări; urbanism. *s.f., g.-d. art.* urbanisticii.
urbanitate Atitudine, comportament civilizat; politeţe; urbanism. *s.f., g.-d. art.* urbanităţii.
urbaniza *tr.* şi *refl.* A da sau a căpăta caracter urban. *vb. I, ind. prez. 3* urbanizează.
urbanizare Acţiunea de a (se) urbaniza. *s.f., g.-d. art.* urbanizării, *pl.* urbanizări.
urbariu (înv.) Registru oficial în care erau trecute proprietăţile funciare; carte funciară. *s.n., art.* urbariul, *pl.* urbarii, *art.* urbariile.
urbe (înv., fam.) Oraş. *s.f., g.-d. art.* urbei.
urbi et orbi 1. (formulă de adresare a mesajelor papale) În auzul tuturor. 2. (p. ext.) Pretutindeni. *loc. adv.*
urca 1. *refl., intr.* şi *tr.* A (se) duce în sus; a (se) sui. *//intr.* (despre drumuri) A fi în pantă ascendentă. *//intr.* şi *refl.* (despre plante) A se ridica pe araci, pe ziduri etc. 2. *refl., intr.* şi *tr.* A (se) sui şi a (se) aşeza pe un loc mai ridicat. *//*(refl. şi tr.) *A (se) ~ pe tron* sau *pe* (ori *în*) *scaunul împărăţiei* = a veni să domnească. 3. *refl., intr* şi *tr.* A (se) înălţa în văzduh; a (se) ridica (până la o înălţime oarecare). */A i se ~ la cap* = a deveni înfumurat, încrezut. *A i se ~ cuiva băutura la cap* = a se îmbăta. 4. *refl* şi *intr.* (despre temperatură, presiune atmosferică) A creşte, a se mări. *//intr.* (fiz., despre mărimi scalare) A suferi o variaţie de creştere a valorii pozitive. 5. *refl.* (despre numere, bani, preţuri) A se majora, a creşte. 6. *refl.* şi *intr.* A merge înapoi în timp până în data de... 7. *refl.* (despre voce, glas, ton; p. ext., despre cântece) A se ridica de la un registru mai profund la unul mai înalt. *vb. I, ind. prez. 3* urcă.
urcare Acţiunea de a (se) urca; urcat. *s.f., g.-d. art.* urcării, *pl.* urcări.
urcat Urcare. *s.n.*
urcător,-oare (despre plante) Care se urcă, se agaţă; suitor, agăţător. *adj., pl.* urcători,-oare.
urceol (-ce-ol) (bot.) Organ în formă de sac. *s.n., pl.* urceole.
urceolat,-ă (-ce-o-) (bot., despre unele organe) Care are formă de urcior sau de sac. *adj., pl.* urceolaţi,-te.
urcior[1] 1. Vas de lut cu gâtul strâmt şi cu toartă, folosit pentru păstrarea lichidelor. 2. (rar) Loc mai adânc în albia unei ape curgătoare, unde se formează vârtejuri; bulboană. [*var.* ulcior *s.n.*] *s.n., pl.* urcioare.
urcior[2] Mic furuncul care apare la rădăcina genelor. [*var.* ulcior *s.n.*] *s.n., pl.* urcioare.
urcioraş Diminutiv al lui urcior[1]; urcioruş[1]. *s.n., pl.* urcioraşe.
urcioruş[1] Urcioraş. [*var.* ulcioruş *s.n.*] *s.n., pl.* urcioruşe.
urcioruş[2] (rar) Diminutiv al lui urcior[2]. *s.n., pl.* urcioruşe.
urcuş 1. Faptul de a (se) urca. 2. Drum, loc în pantă. */În ~* = în sus, în pantă. *s.n., pl.* urcuşuri.
urdar[1] Cioban care face urda la stână (şi o vinde). *s.m., pl.* urdari.
urdar[2] 1. Vas în care se fierbe sau în care se păstrează urda. 2. Lingură cu care se amestecă zerul pus la fiert pentru a scoate urda. *s.n., pl.* urdare.
urda-vacii Plantă erbacee cruciferă, cu flori albe şi cu tulpina acoperită cu peri cenuşii. *s.f. art., g.-d. art.* urdei-vacii.
urdă Derivat al laptelui (de oaie), obţinut prin fierberea (şi închegarea) zerului rămas după strângerea caşului sau de la alegerea untului. *s.f., g.-d. art.* urdei.
urdina *intr.* (înv., reg.) A merge des la cineva sau undeva. *vb. I, ind. prez. 3* urdină.
urdinare (înv., reg.) Acţiunea de a urdina. *s.f., g.-d. art.* urdinării, *pl.* urdinări.
urdiniş Deschizătură mică la un stup pe unde intră şi ies albinele. *s.n., pl.* urdinişuri.
urdoare (pop.) Secreţie albă-gălbuie care se formează în timpul somnului pe marginea pleoapelor; puchină. *s.f., g.-d. art.* urdorii, *pl.* urdori.
urdu Variantă a limbii hindi, limbă oficială în Pakistan. *s.f.*
urduca v. **hurduca.**
urduros,-oasă (pop.) Cu urdori la ochi; (fig.) neîngrijit, nespălat, murdar. *adj., pl.* urduroşi,-oase.
ureche A. 1. Fiecare dintre cele două organe ale auzului şi ale echilibrului, alcătuite dintr-o parte externă, una mijlocie şi una internă; (sens curent) partea externă, vizibilă, a acestui organ. */A fi numai ~i* sau *A-şi deschide ~ile* (*în patru*) = a asculta foarte atent. *A-i ajunge cuiva la ~* sau *a ajunge la ~a cuiva* = (despre afirmaţii, ştiri, zvonuri) a deveni cunoscut de cineva. *A-i trece cuiva* (*ceva*) *pe la ~* = a auzi, în treacăt, un lucru; a nu fi sigur de o informaţie. *A-i intra cuiva* (ceva) *pe-o ~ şi a-i ieşi pe alta* (sau *pe cealaltă*) = a nu reţine ceea ce i se spune, a nu asculta sfaturile primite. *Tare* (sau *fudul*) *de ~i* (sau *de-o ~*) = surd. */Până peste ~i* = foarte, extrem de... (*A fi*) *într-o ~* = (a fi) smintit, ţicnit, scrântit. *A i se lungi* (cuiva) *~ile* (*de foame* etc.) = a-şi pierde răbdarea aşteptând (să mănânce etc.), a dori foarte mult (ceva). 2. (fig.) Facultatea de a auzi; simţul auzului; auz. */A avea ~* (*muzicală*) = a avea capacitatea de a percepe în mod corect şi de a reproduce în mod exact sunetele muzicale. *A cânta după ~* = a reproduce o melodie după auz, fără a folosi partitura. B. (pop.) Organul respirator al peştilor; branhie. C. (p. anal.) 1. Gaura acului prin care trece aţa. */A scăpa ca prin ~ile acului* = a scăpa în mod miraculos dintr-o situaţie dificilă. 2. Toartă; belciug, inel. //Proeminenţă în formă de cârlig, aflată la capătul de sus al leucii carului, de care se sprijină lanţul sau veriga care leagă loitrele de leucă. //Ochi, laţ făcut la capătul ştreangului. 3. Cheotoare de piele sau de pânză cusută la marginea posterioară de sus a ghetelor sau a cizmelor, pentru a ajuta la tragerea încălţămintei pe picior. 4. (la pl.) Porţiune de zidărie ieşită în afară dintr-o lucrare şi amenajată pentru a uşura fixarea unui toc de fereastră sau de uşă, pentru a susţine un ornament etc. *s.f., art.* urechea, *g.-d. art.* urechii, *pl.* urechi.
urechea *tr.* A trage pe cineva de urechi pentru a-l pedepsi; (p. gener.) a bate (un copil). *vb. I, ind. prez. 3* urecheză, *1 pl.* urechem; *conj. prez. 3* să urecheze.
urechea-babei (bot.) Ciupercă comestibilă de culoare gălbuie sau trandafirie pe partea exterioară şi roşie-portocalie pe partea interioară; urechiuşă. *s.f. art., g.-d. art.* urechii-babei.
urecheală Faptul de a urechea; pedeapsă aplicată cuiva prin tragere de urechi; (p. gener.) bătaie (dată unui copil). *s.f., g.-d. art.* urecheli, *pl.* urecheli.
urecheat,-ă Cu urechi mari. //(s.m.) Denumire glumeaţă dată iepurelui şi măgarului. *adj., pl.* urecheaţi,-te.
urechelniţă A. (zool.) 1. Insectă de culoare castanie, cu corpul lung, având la capătul abdomenului două prelungiri în formă de cleşte. 2. Animal miriapod, cu capul mare, cu antene, cu prima pereche de picioare mai lungi, transformată în cleşti. 3. Cârcăiac. 4. (fam.) Persoană care trage cu urechea. B. Plantă erbacee meliferă, cu frunze cărnoase, ovale, aşezate în rozetă, cu flori roşii sau roz. *s.f., g.-d. art.* urechelniţei, *pl.* urechelniţe.
ureche-tătărească (reg.) Numele mai multor specii de plante erbacee din familia umbeliferelor, cu flori galbene sau galbene-aurii. 2. Plantă erbacee din familia labiatelor cu flori roz. *s.f., g.-d. art.* urechii-tătăreşti, *pl.* urechi-tătăreşti.
urechist,-ă (glumeţ) Care comentează după ureche; superficial. *adj., pl.* urechişti,-ste.

urechiuşă 1. Diminutiv al lui ureche. 2. Ciupercă comestibilă de culoare galbenă-portocalie sau roşcată. //(bot.) Urechea-babei. 3. (pop.) Colţunaşi umpluţi cu carne, care se fierb în supă. *s.f., g.-d. art.* urechiuşei, *pl.* urechiuşe.

uredinală (la pl.) Ordin de ciuperci microscopice parazite care produc rugina plantelor. (la sg.) ciupercă din acest ordin. *s.f., g.-d. art.* uredinalei, *pl.* uredinale.

uredinofloră Floră a uridinalelor. *s.f., g.-d. art.* uredinoflorei.

uree Compus organic incolor, cristalizat, care se găseşte în urină şi în sânge sau se obţine pe cale sintetică pentru a fi folosit ca îngrăşământ agricol, la fabricarea medicamentelor etc. *s.f., art.* ureea, *g.-d. art.* ureei.

uremic,-ă (Persoană) care suferă de uremie. *adj., s.m. şi f., pl.* uremici,-ce.

uremie Creştere patologică a cantităţii de uree sau de acid uric din sânge. *s.f., art.* uremia, *g.-d. art.* uremiei, *pl.* uremii, *art.* uremiile.

ureometru (-re-o-) Urometru. *s.n. art.* ureometrul, *pl.* ureometre.

uretan (chim.) Ester carbamic; carbamat. *s.m., pl.* uretani.

ureter Fiecare din cele două canale cilindrice subţiri care leagă rinichii cu vezica urinară. *s.n., pl.* uretere.

ureteral,-ă Al ureterului. *adj., pl.* uretерali,-e.

ureterită Inflamaţie a ureterelor. *s.f., g.-d. art.* ureteritei, *pl.* ureterite.

ureterografie (med.) Explorare radiologică a ureterelor. *s.f., art.* ureterografia, *g.-d. art.* ureterografiei, *pl.* ureterografii, *art.* ureterografiile.

uretral,-ă Al uretrei. *adj., pl.* uretrali,-e.

uretră Canal prin care circulă urina din vezica urinară spre exterior. *s.f., g.-d. art.* uretrei, *pl.* uretre.

uretrită Inflamaţie a uretrei. *s.f., g.-d. art.* uretritei, *pl.* uretrite.

uretroscop Instrument cu care se examinează mucoasa uretrală. *s.n., pl.* uretroscoape.

uretroscopie (med.) Explorare endoscopică a uretrei. *s.f., art.* uretroscopia, *g.-d. art.* uretroscopiei, *pl.* uretroscopii, *art.* uretroscopiile.

uretrotomie Incizie a uretrei pentru a elimina o strictură a acesteia. *s.f., art.* uretrotomia, *g.-d. art.* uretrotomiei, *pl.* uretrotomii, *art.* uretrotomiile.

urgent,-ă (şi adv.) Care trebuie rezolvat imediat, care nu admite amânare; grabnic. //(spec., despre telegrame) Care este expediat cu prioritate pentru a ajunge mai repede decât în mod normal. *adj., pl.* urgenţi,-te.

urgenta *tr.* A grăbi, a accelera mersul unei lucrări, rezolvarea unei probleme etc. *vb. I, ind. prez. 3* urgentează.

urgentare Acţiunea de a urgenta. *s.f., g.-d. art.* urgentării, *pl.* urgentări.

urgenţă 1. Caracterul a ceea ce este urgent; necesitate de a rezolva imediat o problemă. 2. Situaţie care necesită o rezolvare rapidă. */Stare de ~* = situaţie care impune aplicarea de către stat a unui sistem de măsuri speciale cu caracter economic, politic, social şi militar. */De ~* = imediat, fără întârziere, repede. *s.f., g.-d. art.* urgenţei, *pl.* (2) urgenţe.

urgie (pop.) 1. Nenorocire mare care se abate asupra cuiva sau a ceva; dezlănţuire violentă a forţelor naturii. */De ~* = aducător de nenorocire. 2. Comportare sau faptă de om furios, duşmănos etc.; furie, ură. *s.f., art.* urgia, *g.-d. art.* urgiei, *pl.* urgii, *art.* urgiile.

urgisi 1. *tr.* (pop.) A provoca cuiva mari nedreptăţi sau neplăceri; a persecuta. 2. *refl.* (înv.) A se înfuria, a se mânia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* urgisesc, *imperf. 3 sg.* urgisea; *conj. prez. 3* să urgisească.

urgisire (înv., pop.) Acţiunea de a (se) urgisi. *s.f., g.-d. art.* urgisirii, *pl.* urgisiri.

urgisit,-ă 1. (pop.) Nedreptăţit, persecutat. //(despre obiecte) Aruncat, părăsit. 2. (înv., şi s.) Rău, nesuferit, afurisit. //Necurat; blestemat. *adj., pl.* urgisiţi,-te.

uriaş,-ă (-ri-aş) I. *adj.* De proporţii neobişnuite; gigantic, enorm II. *s.m.* şi *f.* 1. Personaj din basme, închipuit sub forma unui om extraordinar de mare şi de puternic. 2. Om foarte înalt şi robust. //(fig.) Persoană care are merite deosebite într-un anumit domeniu; gigant, titan; colos. *adj., s.m.* şi *f., pl.* uriaşi,-e.

uric[1] 1. (în Evul Mediu) Moşie boierească sau mănăstirească din Moldova şi din Maramureş, care se bucura de privilegiu ereditar de imunitate. 2. Act de privilegiu acordat unui uric[1] (1); act de proprietate veşnică sau de donaţie, acordat cuiva în trecut; (p. gener.) document, hrisov, zapis. *s.n., pl.* urice.

uric[2]**,-ă** (în sintagma) *Acid ~* = acid organic rezultat prin arderea proteinelor, care se găseşte în urină şi în sânge. *adj., pl.* urici,-ce.

uricar[1] Slujbaş al cancelariilor domneşti, care scria urice[1]; logofăt, pisar. *s.m., pl.* uricari.

uricar[2] Colecţie de acte vechi. *s.n., pl.* uricare.

uricemie Creştere patologică a cantităţii de acid uric din sânge. *s.f., art.* uricemia, *g.-d. art.* uricemiei, *pl.* uricemii, *art.* uricemiile.

uricos,-oasă v. **urâcios.**

uriciune v. **urâciune.**

urina *intr.* A elimina urina din vezica urinară. *vb. I, ind. prez. 3* urinează.

urinai Vas folosit în spitale pentru ca bărbaţii bolnavi să poată urina fără a coborî din pat. *s.n., pl.* urinale.

urinar,-ă Care secretă sau elimină urina. *adj., pl.* urinari,-e.

urinare Acţiunea de a urina. *s.f., g.-d. art.* urinării, *pl.* urinări.

urină Lichid secretat de rinichi, colectat de vezica urinară şi eliminat prin căile urinare. *s.f., g.-d. art.* urinei, *pl.* urine.

urinifer,-ă Referitor la organele urinare; de urină. *adj., pl.* urinifери,-e.

urinos,-oasă De urină; referitor la urină. *adj., pl.* urinoşi,-oase.

urî 1. *tr.* A avea un sentiment de antipatie, de duşmănie împotriva cuiva sau a ceva. 2. *refl. impers.* A se plictisi de ceva sau de cineva. */A i se ~ cu viaţa* = a nu mai dori să trăiască. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* urăsc, *imperf. 3 sg.* ura, *perf. s. 1 sg.* urâi, *1 pl.* urârăm, *m.m.c.p. 3 sg.* urâse, *3 pl.* urâseră; *conj. prez. 3* să urască; *ger.* urând; *part.* urât.

urla *intr.* 1. (despre animale) A scoate strigăte puternice, prelungi; (p. anal., despre oameni) a ţipa; a plânge cu hohote; a cânta foarte tare. //(fig., despre o colectivitate umană) A se agita, a fremăta. 2. (despre vânt, viscol, ape etc.) A vâjâi, a vui. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* urlu, *2 sg.* urli, *3* urlă.

urlat Faptul de a urla. *s.n.*

urlaţi (reg., în expr.) *A se duce pe ~* = a fugi cu cea mai mare viteză de undeva, urlând. *s.m. pl.*

urlătoare (pop.) Pârâu de munte care curge cu zgomot; (p. ext.) cascadă. *s.f., g.-d. art.* urlătorii, *pl.* urlători.

urlător,-oare Care urlă sau care vuieşte. *adj., pl.* urlători,-oare.

urlet 1. Strigăt puternic, prelung, scos de oameni sau de animale. //Plâns violent şi zgomotos, în hohote. //Cântec pe un ton foarte ridicat, neplăcut auzului. //(fig.)Freamăt, clocot. 2. Zgomot puternic produs de elemente ale naturii, de arme de foc etc.; vuiet. *s.n., pl.* urlete.

urloi (pop.) Burlan. *s.n., pl.* urloaie.

urlui *tr.* A măcina boabe de cereale pentru a face urluială. [*var.* uruí *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* urluiesc, *imperf. 3 sg.* urluia; *conj. prez. 3* să urluiască.
urluială Boabe de cereale măcinate, servind ca hrană pentru animale. [*var.* uruială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* urluielii, *pl.* urluieli.
urluitoare (-lu-i-) Maşină folosită pentru urluit boabele sau turtele furajere de seminţe oleaginoase. [*var.* uruitoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* urluitorii, *pl.* urluitori.
urlup[1] Cuvânt care imită sunetele produse de porumbei sau de alte păsări. *interj.*
urlup[2] v. **hurlup.**
urm (bot.) Mojdrean. *s.m., pl.* urmi.
urma 1. *tr.* şi *intr.* A merge în urma cuiva; (p. ext.) a însoţi pe cineva. //A fi alături de cineva în ceea ce face. 2. *tr.* şi *intr.* A frecventa o formă de învăţământ. 3. *tr.* şi *intr.* A veni, în timp, după cineva sau ceva. *//intr.* A succeda cuiva într-o demnitate, într-un post etc; a înlocui pe cineva. *//intr.* A-şi avea locul după cineva sau ceva într-o ierarhie. 4. *tr.* şi *intr.* A continua un lucru început. (spec.) a spune sau a scrie mai departe. 5. *intr.* A se desfăşura, a se produce după... //A însemna, a rezulta. 6. *tr.* A merge pe traseul ales. *//tr.* şi *intr.* A respecta indicaţiile primite; a se conforma. 7. *tr.* (cu valoare de semiauxiliar) A trebui, a fi nevoie. *vb. I, ind. prez. 3* urmează.
urmare 1. Acţiunea de a urma. 2. Consecinţă, efect. 3. (înv.) Faptă, purtare. *s.f., g.-d. art.* urmării, *pl.* urmări.
urmaş,-ă 1. Continuator al unei familii; moştenitor, succesor; descendent, odraslă. 2. Continuator al unei opere, al unei tradiţii etc. 3. Succesor într-un post, într-o funcţie. *s.m., pl.* urmaşi; *s.f., art.* urmaşa, *g.-d. art.* urmaşei, *pl.* urmaşe.
urmă 1. Semn lăsat de cineva sau de ceva pe locul unde a stat sau prin care a trecut. */Nici ~ de...* = nici pomeneală, deloc, nimic. *Pe ~a* (sau *pe ~le*) *cuiva* (sau *a ceva*) = pe unde a trecut cineva (sau ceva). *(De) pe ~a...* = ca urmare a..., drept consecinţă a... *A fi pe ~a* (sau *pe ~le*) *cuiva* = a urmări. *A merge* (sau *a călca*) *pe ~le cuiva* = a avea calităţile, defectele, comportarea cuiva; a imita pe cineva. *A pierde* (sau *a nu mai şti, a nu mai da de*) *~a* (sau *~le*) *cuiva* = a nu mai şti nimic despre cineva. *A da de* (sau *a găsi*) *~a* (sau *~le*) *cuiva* = a obţine informaţii despre o anumită persoană căutată. 2. Stadiu, punct final; sfârşit. */Din* (sau *de pe*) *~* = de la sfârşit, ultim; precedent. *Din ~* = din spate, dindărăt; de la locul unde a rămas. *În ~* = în spate, îndărăt; după aceea, mai târziu. *(Până) la ~* = la sfârşit de tot. *În cele din* (sau *de pe*) *~* = în sfârşit. *În ~a...* = după..., în spatele..., la sfârşitul...; drept urmare, datorită... *De pe ~a* = drept moştenire după moartea cuiva. *A rămâne în ~* = a fi întrecut de alţii pe drum, într-o activitate etc. *A fi* (sau *a merge, a rămâne*) *în ~* = (despre ceas) a nu funcţiona cum trebuie, indicând o oră mai mică decât cea oficială. *La ~a ~ei* (sau *~lor*) = în cele din urmă; în definitiv; în concluzie. //(înv.) Consecinţă, rezultat, urmare. 3. (mat.) Punct în care o dreaptă intersectează o anumită suprafaţă. //Dreaptă de-a lungul căreia o suprafaţă intersectează o altă suprafaţă. *s.f., g.-d. art.* urmei, *pl.* urme.
urmări *tr.* 1. A merge pe urmele cuiva pentru a-l supraveghea sau a-l prinde. 2. A ţine pe cineva sub observaţie; a supraveghea. //A face demersuri judiciare împotriva cuiva. 3. A se conduce după o idee sau un principiu. //A se orienta după o linie, după o indicaţie. //A avea drept scop, a tinde către... 4. A însoţi pe cineva cu privirea, cu gândul. //A privi ceva care este în mişcare. 5. (fig.) A obseda, a chinui, a tortura. 6. A studia, a se ocupa de o problemă, de un fapt, de un eveniment. //A asculta o expunere orală, o execuţie muzicală etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* urmăresc, *imperf. 3 sg.* urmărea; *conj. prez. 3* să urmărească.
urmărire Acţiunea de a urmări. //Acţiune ofensivă de luptă care are drept scop nimicirea inamicului care se retrage. *s.f., g.-d. art.* urmăririi, *pl.* urmăriri.
urmărit,-ă (Persoană) căutată de justiţie, de poliţie etc., pentru o infracţiune comisă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* urmăriţi,-te.
urmăritor,-oare Persoană care urmăreşte pe cineva pentru a-l supraveghea, prinde sau aresta. *s.m., pl.* urmăritori; *s.f., g.-d. art.* urmăritoarei, *pl.* urmăritoare.
următor,-oare 1. (Persoană) care urmează după cineva sau ceva (în timp sau în spaţiu). //(Cel) care urmează la rând. //(înv.) Succesor, urmaş. 2. (Persoană) care este arătată în cele ce urmează. 3. (înv.) (Cel) care urmează întocmai un sfat, o poruncă etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* următori,-oare.
urmuliţă (pop.) Diminutiv al lui urmă; urmuşoară, urmuţă. *s.f., g.-d. art.* urmuliţei, *pl.* urmuliţe.
urmuşoară (pop.) Urmuliţă. *s.f., g.-d. art.* urmuşoarei, *pl.* urmuşoare.
urmuţă (pop.) Urmuliţă. *s.f., g.-d. art.* urmuţei, *pl.* urmuţe.
urmuzian,-ă (-zi-an) Caracteristic lui Urmuz; absurd, ilogic. *adj., pl.* urmuzieni,-e.
urnă 1. Vas de pământ sau de bronz folosit în Antichitate pentru păstrarea anumitor lichide. 2. Vas în care se păstrează cenuşa persoanelor incinerate; cenuşar. 3. Cutie prevăzută cu o deschizătură îngustă în partea de sus, în care se depun buletinele de vot, numerele la loterie etc. *s.f., g.-d. art.* urnei, *pl.* urne.
urni 1. *tr.* şi *refl.* A (se) mişca, a (se) deplasa (cu greu) din loc. 2. *tr.* A pune în funcţiune o maşină, un sistem tehnic etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* urnesc, *imperf. 3 sg.* urnea; *conj. prez. 3* să urnească.
urnire Acţiunea de a (se) urni. *s.f., g.-d. art.* urnirii, *pl.* urniri.
urobacterie (-ri-e) (biol.) Microb existent în depozitele care conţin substanţe azotate, aflate în descompunere. *s.f., art.* urobacteria, *g.-d. art.* urobacteriei, *pl.* urobacterii, *art.* urobacteriile.
urobilină Pigment biliar (colorant al urinei). *s.f., g.-d. art.* urobilinei.
urobilinogen Pigment galben format în intestin, reabsorbit prin peretele intestinal şi redat ficatului. *s.n.*
urocordat (zool.) Tunicier. *s.n., pl.* urocordate.
urocultură Probă de laborator prin care se studiază microbii din urină. *s.f., g.-d. art.* uroculturii, *pl.* uroculturi.
urodel (zool.) Caudat. *s.n., pl.* urodele.
urodinie Micţiune dureroasă *s.f., art.* urodinia, *g.-d. art.* urodiniei.
urogastronă Substanţă de tip hormonal, din mucoasa intestinului subţire sau din urină, cu acţiune inhibatoare asupra secreţiei gastrice şi a mobilităţii stomacului. *s.f., g.-d. art.* urogastronei.
urogenital,-ă Referitor la aparatul urinar şi la cel genital. *adj., pl.* urogenitali,-e.
urografie Radiografie a aparatului urinar. *s.f., art.* urografia, *g.-d. art.* urografiei, *pl.* urografii, *art.* urografiile.
urolitiază (-ti-a-) Litiază a căilor urinare. *s.f., g.-d. art.* urolitiazei.
urolog,-ă Medic specialist în urologie. *s.m., pl.* urologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* urologei, *pl.* urologe.
urologic,-ă (med.) De urologie. *adj., pl.* urologici,-ce.
urologie Ramură a medicinei care studiază aparatul urinar şi bolile specifice acestuia. *s.f., art.* urologia, *g.-d. art.* urologiei.
urometru Aparat care serveşte la determinarea densităţii urinei; ureometru. *s.n., art.* urometrul, *pl.* urometre.
uroscopie 1. Examinare a aparatului urinar cu un instrument specific. 2. Analiză de laborator a urinei. *s.f.,*

art. uroscopia, *g.-d. art.* uroscopiei, *pl.* uroscopii, *art.* uroscopiile.
uroterapie Folosirea terapeutică a urinei. *s.f., art.* uroterapia, *g.-d. art.* uroterapiei.
urotropină Medicament folosit mai ales ca antiseptic al căilor urinare. *s.f., g.-d. art.* urotropinei.
urs 1. Mamifer omnivor cu corpul masiv, acoperit cu blană roşcată sau negricioasă. */A vinde pielea ~ului din pădure* = a conta pe un lucru înainte de a fi sigur că îl poţi obţine. *A trage nădejde ca ~ul de coadă* = a spera lucruri irealizabile. *A se aduna ca la ~* = a se aduna în număr foarte mare. //Epitet dat unui om greu, ursuz, nesociabil. 2. (reg.) Fiecare dintre grinzile longitudinale ale unui pod de lemn. //Fiecare dintre stâlpii care susţin talpa prispei la casele ţărăneşti. 3. (reg.) Boţ de mămăligă cu brânză la mijloc. *s.m., pl.* urşi.
urs-alb Specie de urs cu blana albă, care trăieşte în regiunile arctice; urs-polar. *s.m., pl.* urşi-albi.
Ursa-Mare (astron.) Constelaţia Carul-Mare. *s.prop.f., g.-d.* Ursei-Mari.
Ursa-Mică (astron.) Constelaţia Carul-Mic. *s.prop.f., g.-d.* Ursei-Mici.
ursar Bărbat care umblă cu ursul dresat şi îl pune să joace. *s.m., pl.* ursari.
ursăreasă Nevastă de ursar. *s.f., g.-d. art.* ursăresei, *pl.* ursărese.
ursăresc,-ească (rar) Referitor la ursar sau la urs. *adj., pl.* ursăreşti.
ursărime (rar) Totalitatea ursarilor, mulţime de ursari. *s.f., g.-d. art.* ursărimii.
ursăriţă (rar) Ursăreasă; (p. ext.) ţigancă. *s.f., g.-d. art.* ursăriţei, *pl.* ursăriţe.
urs-de-mare Specie de focă a cărei lungime poate ajunge la 2,50 m. *s.m., pl.* urşi-de-mare.
urseală (rar) Faptul de a ursi. *s.f., g.-d. art.* urselii, *pl.* urseli.
ursi *tr.* (în credinţele şi basmele populare) A hotărî (dinainte) destinul unei fiinţe sau al unui lucru; a predestina, a meni. //A face vrăji, farmece unei anumite persoane. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ursesc, *imperf. 3 sg.* ursea; *conj. prez. 3* să ursească.
ursidă (la pl.) Familie de mamifere mari, carnivore, având ca tip ursul; (la sg.) animal din această familie. *s.f., g.-d. art.* ursidei, *pl.* ursíde.
ursin,-ă (rar, despre oameni) Lat în spate. *adj., pl.* ursini,-e.
ursire Acţiunea de a ursi. *s.f., g.-d. art.* ursirii, *pl.* ursiri.
ursit,-ă (în credinţele şi basmele populare) I. *adj.* (despre viaţa, soarta cuiva) Predestinat, stabilit dinainte. II. *s.m.* şi *f.* Persoană considerată ca fiind predestinată să devină soţ (sau soţie) cuiva. III. *s.f.* 1. Destin, soartă; fatalitate. 2. Ursitoare. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ursiţi,-te.
ursitor,-oare (în credinţele şi basmele populare) I. *adj.* Care urseşte. II. *s.m.* şi *f.* Ursit (II). III. *s.f.* 1. Fiinţă imaginară despre care se crede că are darul să hotărască soarta omului la naştere; ursită (III.2). 2. (înv.) Soartă, destin; fatalitate. *adj., s.m.* şi *f., pl.* ursitori,-oare.
ursoaică 1. Femela ursului; ursoaie (1). 2. (reg.) Coş de sobă care trage fumul de la o altă sobă şi îl duce într-un coş mai mare; coş de nuiele lipite cu pământ, construit deasupra cuptorului, prin care iese fumul până la acoperiş; ursoaie (2). 3. (reg.) Stâlp de susţinere al unei construcţii; ursoaie (3). *s.f., g.-d. art.* ursoaicei, *pl.* ursoaice.
ursoaie (înv., reg.) 1. Ursoaică (1). 2. Ursoaică (2). 3. (reg.) Ursoaică (3). //Fiecare dintre bârnele în ale căror scobituri se fixează jugul joagărului. *s.f., art.* ursoaia, *g.-d. art.* ursoii/ursoaiei, *pl.* ursoi/ursoaie.
urson 1. Ţesătură care imită blana de urs. 2. Haină, palton confecţionat din urson (1). *s.n., pl.* ursoane.
urs-polar Urs-alb. *s.m., pl.* urşi-polari.
ursuleţ 1. Diminutiv al lui urs; pui de urs. 2. Jucărie de pluş care are aspectul unui pui de urs. *s.m., pl.* ursuleţi.
ursulină Călugăriţă dintr-un ordin catolic, care se ocupă cu educaţia fetelor şi cu îngrijirea bolnavilor. *s.f., g.-d. art.* ursulinei, *pl.* ursuline.
ursuz,-ă Neprietenos, posomorât, nesociabil. //(fig.) Lipsit de căldură, de atracţie; respingător. *adj., pl.* ursuzi,-e.
ursuzenie (-ni-e) (rar) Starea, atitudinea persoanei ursuze; atitudine neprietenoasă, posacă; ursuzlâc. *s.f., art.* ursuzenia, *g.-d. art.* ursuzeniei.
ursuzlâc (înv.) 1. Ghinion, pacoste, nenoroc. 2. Ursuzenie. *s.n.*
urşinic (înv.) Catifea. *s.n., pl.* urşinice.
urticacee Familie de plante erbacee dicotiledonate, acoperite cu peri urzicători; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* urticaceea, *g.-d. art.* urticaceei, *pl.* urticacee.
urticant,-ă Care pişcă, urzică; usturător. *adj., pl.* urticanţi,-te.
urticare v. **urticarie.**
urticarie (-ri-e) Boală care se manifestă prin apariţia pe piele a unor băşicuţe care provoacă mâncărime. //(p. gener., pop.) Eczemă. [*var.* urticare *s.f.*] *s.f., art.* urticaria, *g.-d. art.* urticariei, *pl.* urticarii, *art.* urticariile.
uruguayan,-ă (Locuitor) din Uruguay. *adj., s.m.* şi *f., pl.* uruguayeni,-e.
urui[1] v. **hurui.**
urui[2] v. **urlui.**
uruială v. **urluială.**
uruioc (pop.) Parte de urzeală de la capătul pânzei, care nu se mai poate ţese şi care se taie şi se aruncă. *s.n.*
uruitoare v. **urluitoare.**
uruitură v. **huruitură.**
urzeală 1. Totalitatea firelor montate în războiul de ţesut, printre care se trece firul de bătătură pentru a se obţine ţesătura. 2. (fig.) Uneltire, intrigă, complot. 3. (fig., rar) Structură, alcătuire, conformaţie. *s.f., g.-d. art.* urzelii, *pl.* urzeli.
urzi *tr.* 1. A pregăti urzeala (1) în războiul de ţesut. 2. (fig.) A pune la cale o acţiune reprobabilă; a comporta. 3. (fig.) A întemeia, a concepe; a clădi. *//intr.* A născoci, a plăsmui. *//intr.* (reg.) A se forma, a lua fiinţă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* urzesc, *imperf. 3 sg.* urzea; *conj. prez. 3* să urzească.
urzica 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) produce usturimi pe piele prin atingerea cu urzici, cu alte plante ori cu animale urticante. 2. *tr.* (fig.) A ironiza, a persifla. *vb. I, ind. prez. 3* urzică.
urzicare Acţiunea de a (se) urzica. *s.f., g.-d. art.* urzicării, *pl.* urzicări.
urzică 1. Gen de plante erbacee cu tulpina şi frunzele acoperite cu peri urzicanţi, folosite în industria textilă, în medicină şi în alimentaţie. 2. Ţesătură fabricată din fibrele urzicii (1), din care se confecţionează saci. *s.f., g.-d. art.* urzicii, *pl.* urzici.
urzică-de-mare (zool.) Specie de actinie cu tentacule urticante. *s.f., g.-d. art.* urzicii-de-mare, *pl.* urzici-de-mare.
urzică-moartă (bot.) Plantă erbacee medicinală, cu flori albe sau roşii. *s.f., g.-d. art.* urzicii-moarte, *pl.* urzici-moarte.
urzicător,-oare Care produce usturime, care urzică. //(fig.) Ironic, sarcastic. *adj., pl.* urzicători,-oare.
urzicătură Iritaţie a pielii produsă de urzică, de alte plante sau de animale urticante. *s.f., g.-d. art.* urzicăturii, *pl.* urzicături.
urzicuţă Diminutiv al lui urzică. *s.f., g.-d. art.* urzicuţei, *pl.* urzicuţe.
urzire Acţiunea de a urzi; urzit. *s.f., g.-d. art.* urzirii, *pl.* urziri.

urzit Urzire. *s.n.*
urzitoare Maşină de urzit pânza. *s.f., g.-d. art.* urzitorii, *pl.* urzitori.
urzitor,-oare 1. Persoană care urzeşte pânza. 2. (fig.) Conspirator, uneltitor, complotist. *s.m., pl.* urzitori; *s.f., g.-d. art.* urzitoarei, *pl.* urzitoare.
usca 1. *tr.* şi *refl.* A elimina sau a-şi pierde umiditatea prin procedee mecanice sau prin expunere la soare, la foc, la vânt etc.; a (se) zvânta. */A i se ~ gura* (sau *gâtul*) ori *a se ~ de sete* = a-i fi foarte sete. *Bea de usucă* = bea foarte mult. *//refl.* (despre ochi) A înceta să mai plângă; (despre lacrimi) a înceta să mai curgă. 2. *tr.* A deshidrata legume, fructe, peşte etc. pentru a le conserva. 3. *refl.* (despre plante, frunze, flori) A se veşteji, a se ofili, a-şi pierde seva. 4. *refl.* (despre oameni) A slăbi; a-şi pierde vlaga. //(despre organe, părţi ale corpului) A se atrofia. 5. *tr.* (fig., fam.) A stoarce pe cineva de bani; a sărăci, a ruina. 6. *refl.* (fig., fam.) A duce o viaţă grea; a suferi lipsuri, privaţiuni. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* usuc, *2 sg.* usuci, *3* usucă, *1 pl.* uscăm; *conj. prez. 3* să usuce.
uscare Acţiunea de a (se) usca; uscat. *s.f., g.-d. art.* uscării, *pl.* uscări.
uscat[1] 1. Suprafaţa litosferei neacoperită de mări şi oceane; pământ. */A se zbate ca peştele pe ~* = a lupta cu mari greutăţi. *A fi dracul pe ~* = a fi şiret, abil, rău. 2. (mar., art.) Vânt dinspre uscat. *s.n., pl.* (1) uscaturi.
uscat[2]**,-ă** 1. Lipsit de umezeală; zvântat. //(despre ochi) Fără lacrimi, lipsit de strălucire. //(despre pământ) Neroditor, neproductiv. //(despre gură sau gât) Care dă senzaţia de sete; fără salivă. //(despre tuse) Fără expectoraţie; sec. //(despre ten, piele, păr) Lipsit de grăsime. //(despre vreme) Fără precipitaţii; secetos. //(fig., despre voce, timbru, sunete) Aspru, rigid. 2. (despre alimente) Deshidratat. 3. (despre fiinţe) Slab, uscăţiv; (despre părţi ale corpului, despre organe) atrofiat. 4. (despre plante, frunze, flori) Ofilit; fără sevă. *adj., pl.* uscaţi,-te.
uscăcios,-oasă 1. Lipsit de umezeală; cu aspect uscat. 2. Slab, uscăţiv. *adj., pl.* uscăcioşi,-oase.
uscăciune 1. Însuşirea de a fi uscat. //Senzaţie puternică de sete, de căldură simţită de cineva în gură, în gât etc. 2. Secetă. *s.f., g.-d. art.* uscăciunii.
uscătoare (rar) Uscătorie. *s.f., g.-d. art.* uscătorii, *pl.* uscători.
uscător[1] Aparat sau instalaţie care usucă artificial anumite materiale. *s.n., pl.* uscătoare.
uscător[2]**,-oare** Care usucă; care zvântă. *adj., pl.* uscători,-oare.
uscătorie 1. Instalaţie specială care usucă produse agricole, industriale, casnice etc.; loc în care se află o asemenea instalaţie. 2. (spec.) Încăpere pentru uscatul rufelor. *s.f., art.* uscătoria, *g.-d. art.* uscătoriei, *pl.* uscătorii, *art.* uscătoriile.
uscătură 1. Creangă subţire şi uscată; surcea, aşchie. 2. (mai ales la pl.) Mâncare uscată care poate fi consumată fără a fi încălzită. //Uscăţea. *s.f., g.-d. art.* uscături, *pl.* uscături.
uscătură/uscăturică (rar) Diminutiv al lui uscătură. *s.f., g.-d. art.* uscăturelei, *pl.* uscăturele, *art.* uscăturelele.
uscăţel,-ică Diminutiv al lui uscat[2]. *adj., pl.* uscăţei,-ele.
uscăţea (mai ales la pl.) Bucată de aluat prăjită în grăsime. *s.f., g.-d. art.* uscăţelei, *pl.* uscăţele, *art.* uscăţelele.
uscăţiv,-ă (despre oameni) Slab; costeliv; uscat. *adj., pl.* uscăţivi,-e.
uscioară v. **uşcioară**.
uscior v. **uşor**[1].
uslaş Membru al unităţilor de luptă antiteroristă. *s.m., pl.* uslaşi.
usnă (pop.) 1. Marginea (de sus) răsfrântă a unui vas adânc; gură, buză. //Marginea (de jos) răsfrântă a unui clopot. //Marginea de sus a unei luntre. 2. Ghizd al fântânii (de la nivelul solului în sus). //Parte mai largă la baza puţurilor ocnelor vechi de sare, formând un prag pe care se aşază o armătură de lemn. *s.f., g.-d. art.* usnei, *pl.* usne.
ustaş Membru al unei organizaţii croate de tip fascist şi terorist, care activa înaintea celui de-al Doilea Război Mondial. *s.m., pl.* ustaşi.
ustensilă Obiect folosit pentru operaţii obişnuite în gospodărie, în laborator, în diferite meserii etc.; instrument, unealtă. *s.f., g.-d. art.* ustensilei, *pl.* ustensile.
ustilaginale Ordin de ciuperci parazite care produc diferite boli plantelor cultivate. *s.f. pl.*
ustura *tr.* 1. A produce cuiva o senzaţie dureroasă de înţepătură sau de arsură. 2. (fig.) A produce cuiva o durere morală; a îndurera. *vb. I, ind. prez. 3* ustură.
usturare Acţiunea de a ustura. *s.f., g.-d. art.* usturării.
usturător,-oare Care ustură. //(fig.) Ironic, caustic, tăios. *adj., pl.* usturători,-oare.
usturătură Usturime. *s.f., g.-d. art.* usturăturii, *pl.* usturături.
usturime Senzaţie specifică dureroasă, produsă de o înţepătură, de o arsură etc.; usturătură. *s.f., g.-d. art.* usturimii, *pl.* usturimi.
usturoi Plantă erbacee din familia liliaceelor, al cărei bulb, cu miros şi gust caracteristic, este comestibil; ai. //(p. restr.) Bulbul acestei plante. *s.m.*
usturoia *tr.* A pune (mult) usturoi într-o mâncare; a condimenta. *vb. I, ind. prez. 3* usturoiază, *1 pl.* usturoiem; *conj. prez. 3* să usturoieze.
usturoiat,-ă Cu gust iute de usturoi sau cu miros de usturoi; preparat cu mult usturoi. *adj., pl.* usturoiaţi,-te.
usturoi-sălbatic Samuraslă. *s.m.*
usturoiţă Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu flori albe, cu miros specific, întrebuinţată în medicină; aişor. *s.f., g.-d. art.* usturoiţei, *pl.* usturoiţe.
usuc (rar) 1. Substanţă produsă de glandele sebacee ale ovinelor, care porotejează firele de lână, menţinându-le rezistenţa şi elasticitatea. 2. Apă unsuroasă rezultată din prima spălare a lânii, folosită în medicina populară la tratamentul scabiei. *s.n., pl.* usucuri.
uş Cuvânt folosit pentru alungarea păsărilor. *interj.*
uşar (în Evul Mediu) Dregător de curte din Moldova, care avea sarcina de a primi solii şi de a-i introduce la domn; funcţie ocupată de acest dregător. *s.m., pl.* uşari.
uşarnic,-ă (pop.) (Persoană) care umblă pe la alţii, căreia nu-i place să stea acasă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* uşarnici,-ce.
uşă 1. Deschizătură de formă regulată în peretele unei clădiri, la un vehicul, la o mobilă etc. pentru a permite intrarea; tablou, panou mobil care închide sau deschide această deschizătură. */~ domnească* (sau *împărătească*) sau *~a raiului* = intrarea principală a altarului. *La ~* = foarte aproape. *La ~a...* = în imediata apropiere (a ...). *A (-şi) deschide* (*larg*) *~ile* = a primi cu bucurie pe cineva în casă; a lăsa intrarea liberă. *A lăsa* (pe cineva) *după ~* = a nu da nicio atenţie (cuiva). *A sta după ~* = a nu fi băgat în seamă; a sta deoparte. *A bate la ~* = (despre termene, evenimente etc.) a fi iminent, a se apropia. 2. (fig.) Casă, locuinţă. */(A bate, a cere, a creşte* etc.) *pe la ~ile oamenilor* = (a munci) pe la alţii, (a trăi) din mila altora. *A umbla din ~-n ~* = a cerşi. *s.f., art.* uşa, *g.-d. art.* uşii, *pl.* uşi.
uşcheaiă (arg.) 1. Plecare rapidă, pe neaşteptate dintr-un loc. 2. Hoinăreală. *s.f., g.-d. art.* uşchelii.
uşchi *refl.* (arg.) A pleca repede, pe neaşteptate dintr-un loc. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se uşcheşte, *imperf. 3 sg.* se uşchea; *conj. prez. 3* să se uşcheaască.

uşchire Acţiunea de a se uşchi. *s.f., g.-d. art.* uşchirii, *pl.* uşchiri.
uşchit,-ă (arg.) 1. Care a plecat, a dispărut repede şi fără a fi observat dintr-un anumit loc [2]. Care are o comportare ieşită din comun; original. //Zăpăcit. *adj., pl.* uşchiţi,-te.
uşcioară (rar) Uşiţă. [*var.* uscioară *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* uşcioarei, *pl.* uşcioare.
uşcior v. **uşor[1]**.
uşier (-şi-er) Om de serviciu care stătea la uşă la unele instituţii publice. *s.m., pl.* uşieri.
uşiţă Diminutiv al lui uşă; uşuliţă, uşuţă, uşcioară. *s.f., g.-d. art.* uşiţei, *pl.* uşiţe.
uşor[1] Fiecare dintre cei doi stâlpi verticali pe care se montează canaturile unei uşi sau ale unei porţi; părţile laterale ale tocului uşii sau ferestrei. [*var.* uscior, uşcior *s.m.*] *s.m., pl.* uşori.
uşor[2],-oară I. *adj.* A. 1. Care cântăreşte puţin; care are greutate mică; care exercită o presiune scăzută pe suprafaţa pe care stă. /*Categorie* ~ = categorie la box, la lupte şi la haltere, care cuprinde sportivi cu greutatea corpului între 57 şi 61 kg. *Industrie* ~ = grup de ramuri industriale care produc bunuri de consum şi articole tehnice necesare industriei, transporturilor, agriculturii etc. *Fie-i ţărâna ~ă!* = (formulă rostită la înmormântarea sau la pomenirea unui mort) să se odihnească în pace! //(despre materiale) Cu greutate specifică redusă. //Care nu poartă sau nu conţine greutăţi. /(*A fi*) *cu inima ~ă* = (a fi) voios, vesel. (*A fi*) *îmbrăcat* ~ = (a fi) îmbrăcat cu haine subţiri. //(despre trupe, armate) Care poartă armament puţin pentru a se putea deplasa mai repede. 2. (despre alimente) Care se digeră fără greutate. 3. (despre oameni, animale) Iute, vioi. //(fig.) Suplu, fin, gingaş. 4. (despre paşi, mers) Care abia atinge pământul; (p. ext.) fără zgomot. 5. Puţin, mic, redus (ca volum, amploare, intensitate etc.). //(despre somn) Din care omul se trezeşte cu uşurinţă la cel mai mic zgomot; (p. ext.) liniştit, odihnitor. //(despre forme de relief) Domol, lin, dulce. //(despre ţesături; p. anal., despre ceaţă, aburi) Subţire, rar, fin. 6. (despre linii, urme etc.) Făcut printr-o apăsare slabă sau de un corp cu greutate redusă. B. 1. (despre stări) Care se suportă fără greutate; (despre boli) lipsit de gravitate; (despre obligaţii materiale) mic, lesne de suportat. //(despre legi, pedepse) Indulgent, lipsit de asprime. //(despre viaţă, trai) Comod, bun, fără griji. /(reg.) *Mai cu ~ul* = mai fără griji, mai bine. 2. Care nu prezintă dificultăţi; simplu de realizat. /*Muzică* ~ = gen muzical cult, vocal sau instrumental, larg accesibil publicului prin caracterul melodios, distractiv, prin tematica direct legată de sentimentele, preocupările, aspiraţiile oamenilor. (pop., s.) *Cu ~ul* = comod, fără pericol, lesne. 3. (despre drumuri) Bun, practicabil. 4. Superficial, lipsit de seriozitate; frivol. /*Moravuri* ~ = practici, purtări imorale. //Neînsemnat, fără importanţă. II. *adv.* 1. Încet, lin; fără zgomot. 2. Fără efort; lesne, comod. 3. În mod superficial; fără seriozitate. /*A lua* ~ sau *a trece* ~ *peste un lucru* = a nu acorda unui lucru importanţa cuvenită. 4. Puţin. [*var.* (înv., reg.) uşure *adj., adv.*] *adj., pl.* uşori,-oare; *adv.*
uşui *tr.* A alunga păsările (folosind cuvântul „uş!"). //(fig.) A îndepărta, a alunga (pe cineva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* uşuiesc, *imperf. 3 sg.* uşuia; *conj. prez. 3* să uşuiască.
uşuliţă (pop., rar) Uşiţă. *s.f., g.-d. art.* uşuliţei, *pl.* uşuliţe.
uşura 1. *tr.* şi *refl.* A face să scadă sau a scădea din greutate. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A(-şi) alina o suferinţă (fizică sau morală). //A (se) destăinui pentru a-şi alina o durere sufletească. //*refl.* (despre boli) A se ameliora, a slăbi. //*tr.* A facilita, a înlesni. 3. *tr.* şi *refl.* A (se) scoate de sub apăsarea unui lucru greu; a (se) elibera. /(fam.) *A* (*se*) ~ *de bani* = a face să cheltuiască sau a cheltui foarte mulţi bani. 4. *tr.* (fig.) A salva; a scuti. *vb. I, ind. prez. 3* uşurează.
uşurare Acţiunea de a (se) uşura. /*Cu* ~ = mulţumit, împăcat sufleteşte. *s.f., g.-d. art.* uşurării, *pl.* uşurări.
uşuratic,-ă (despre oameni) Lipsit de seriozitate; nesocotit, frivol. *adj., pl.* uşuratici,-ce.
uşurătate (rar) Caracterul a ceea ce este uşuratic; neseriozitate. //Acţiune, faptă uşuratică, frivolitate. *s.f., g.-d. art.* uşurătăţii.
uşurător,-oare (rar) Care uşurează, linişteşte, calmează, alină. *adj., pl.* uşurători,-oare.
uşure v. **uşor[2]**.
uşurel,-ică/-ea Diminutiv al lui uşor[2]. *adj., pl.* uşurei,-ele.
uşurime (rar) Uşurinţă. *s.f., g.-d. art.* uşurimii.
uşurinţă 1. Faptul de a fi uşor de făcut; facilitate. /*Cu* (*multă* sau *mare*) ~ = fără efort; cu nepăsare. //(rar) Avantaj, favoare, înlesnire. 2. Neseriozitate; superficialitate. 3. (înv.) Calitate a unui lucru lipsit de greutate. 4. (înv.) Întremare, înviorare a unui bolnav. *s.f., g.-d. art.* uşurinţei, *pl.* uşurinţe.
uşuţă (reg.) Uşiţă. *s.f., g.-d. art.* uşuţei, *pl.* uşuţe.
ut (muz., înv.) Veche denumire a notei do. *s.m., pl.* ut.
uter Organ genital cavitar al femelei, în care se dezvoltă embrionul şi fătul; mitră. *s.n., pl.* utere.
uteralgie (med.) Durere localizată în zona uterină. *s.f., art.* uteralgia, *g.-d. art.* uteralgiei, *pl.* uteralgii, *art.* uteralgiile.
uterin,-ă Referitor la uter. /*Fraţi* ~ = fraţi care au aceeaşi mamă, dar taţi diferiţi. *adj., pl.* uterini,-e.
util,-ă Care este folositor, necesar la ceva. /*În timp* ~ = la momentul potrivit. //(s.n.) Ceea ce serveşte la ceva. *adj., pl.* utili,-e.
utila *tr.* A înzestra o fabrică, un atelier, o locuinţă etc. cu cele necesare. *vb. I, ind. prez. 3* utilează.
utilaj Totalitatea uneltelor, aparatelor etc. existente într-un laborator, într-o întreprindere etc. şi necesare îndeplinirii unei activităţi. *s.n., pl.* utilaje.
utilare Acţiunea de a utila. *s.f., g.-d. art.* utilării, *pl.* utilări.
utilitar,-ă Care are scopuri utile imediate, preocupat de interese materiale. /*Maşină* ~ (şi s.f.) = vehicul creat şi dotat în vederea îndeplinirii unei activităţi anume. *adj., pl.* utilitari,-e.
utilitarism Concepţie etică şi filosofică ce consideră că valoarea este determinată de utilitate. *s.n.*
utilitarist,-ă 1. (Adept) al utilitarismului. 2. (Persoană) care urmăreşte numai profitul personal şi utilitatea. *adj., s.m.* şi *f., pl.* utilitarişti,-ste.
utilitate 1. Însuşirea a ceea ce este util sau utilizabil. 2. Folos; serviciu pe care îl poate aduce cineva sau ceva. *s.f., g.-d. art.* utilităţii, *pl.* (2) utilităţi.
utiliza *tr.* A întrebuinţa, a folosi. *vb. I, ind. prez. 3* utilizează.
utilizabil,-ă Care poate fi utilizat, folosit. *adj., pl.* utilizabili,-e.
utilizare Faptul de a utiliza. *s.f., g.-d. art.* utilizării, *pl.* utilizări.
utilizator,-oare Cel care utilizează. *s.m., pl.* utilizatori; *s.f., g.-d. art.* utilizatoarei, *pl.* utilizatoare.
utopic,-ă Cu caracter de utopie; iluzoriu, himeric. /*Socialism* ~ = doctrină socialistă care precedă dezvoltarea teoriei socialiste ca ştiinţă. *adj., pl.* utopici,-ce.
utopie 1. Ideal, concepţie irealizabilă. 2. Proiect imaginar, irealizabil, fantezist. *s.f., art.* utopia, *g.-d. art.* utopiei, *pl.* utopii, *art.* utopiile.
utopism (rar) Concepţie utopică; credinţă în idealuri utopice. *s.n.*

utopist,-ă I. *adj.*, *s.m.* şi *f.* (Adept) al utopismului; (p. ext.) (persoană) care crede în planuri, idei irealizabile, fanteziste. II. *adj.* Utopic. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* utopişti,-ste.
utrenie (-ni-e) Slujbă oficiată în biserica ortodoxă dimineaţa, înaintea liturghiei. */Pe la ~* = dis-de-dimineaţă. [*var.* (reg.) utrină *s.f.*] *s.f.*, *art.* utrenia, *g.-d. art.* utreniei, *pl.* utrenii, *art.* utreniile.
utricul v. **utriculă.**
utriculă 1. Cavitate mică în ţesătura celulară a plantelor. 2. Formaţiune anatomică în formă de sac. //Una dintre cele două părţi care formează vestibulul urechii. [*var.* utricul *s.m.*] *s.f.*, *g.-d. art.* utriculei, *pl.* utricule.
utrină v. **utrenie.**
uţa/uţa-uţa v. **huţa.**
uvarovit Granat de culoare verde, ca smaraldul, folosit ca piatră semipreţioasă. *s.n.*
uvertură Compoziţie muzicală pentru orchestră, concepută de obicei ca introducere la o operă, la o suită instrumentală, la un balet etc. sau ca lucrare independentă. *s.f.*, *g.-d. art.* uverturii, *pl.* uverturi.
uviol (-vi-ol) Sticlă transparentă pentru radiaţii ultraviolete, folosită la construirea unor aparate optice. *s.n.*
uvografie Descriere ştiinţifică a soiurilor de struguri. *s.f.*, *art.* uvografia, *g.-d. art.* uvografiei.
uvologie Cercetare sistematică a strugurilor. *s.f.*, *art.* uvologia, *g.-d. art.* uvologiei.
uvraj (înv.) 1. Operă literară, ştiinţifică; scriere, lucrare. 2. (Lucrare de) construcţie. *s.n.*, *pl.* uvraje.
uvrier,-ă (-vri-er) (înv.) Muncitor, lucrător. *s.m.*, *pl.* uvrieri; *s.f.*, *g.-d. art.* uvrierei, *pl.* uvriere.
uvular,-ă Referitor la uvulă. //(despre sunete) Articulat în partea posterioară a cavităţii bucale, prin vibrarea omuşorului. *adj.*, *pl.* uvulari,-e.
uvulă (anat.) Omuşor. *s.f.*, *g.-d. art.* uvulei, *pl.* uvule.
uz 1. Faptul de a folosi ceva, întrebuinţare. */A face ~ de...* = a (se) folosi de... *Scos* (sau *ieşit*) *din ~* = care nu (se) mai foloseşte. 2. Uzanţă, obicei. 3. (spec., jur.) Dreptul de a se folosi de un lucru care este proprietatea altuia. 4. (înv.) Comportare, manieră. *s.n.*, *pl.* uzuri.
uza 1. *tr.* şi *refl.* A (se) deteriora, a (se) strica prin întrebuinţare îndelungată. *//refl.* (fig., despre oameni) A se epuiza, a se consuma. *//refl.* (fig., despre cuvinte, figuri de stil, construcţii) A-şi pierde valoarea expresivă din cauza desei întrebuinţări. 2. *intr.* A se folosi de..., a face uz de... *vb. I, ind. prez. 3* uzează.
uzaj 1. Uzură[1]. 2. Uz (1). 3. Uzanţă, obicei. *s.n.*, *pl.* uzaje.
uzanţă Practică uzuală; regulă; obicei, uz. *s.f.*, *g.-d. art.* uzanţei, *pl.* uzanţe.
uzare Faptul de a (se) uza. *s.f.*, *g.-d. art.* uzării, *pl.* uzări.
uzbec,-ă (Locuitor) din Uzbekistan. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* uzbeci,-ce.
uzbecă Limbă turcică vorbită de uzbeci. *s.f.*, *g.-d. art.* uzbecei.
uzi Popor migrator de neam turcic. *s.m. pl.*
uzina *tr.* (rar) A prelucra un material într-o uzină cu ajutorul unei maşini-unelte. *vb. I, ind. prez. 3* uzinează.
uzinabil,-ă Care poate fi produs, lucrat într-o uzină. *adj.*, *pl.* uzinabili,-e.
uzinaj Uzinare. *s.n.*
uzinal,-ă De uzină, al uzinei. *adj.*, *pl.* uzinali,-e.
uzinare Acţiunea de a uzina; uzinaj. *s.f.*, *g.-d. art.* uzinării.
uzină 1. Întreprindere industrială mare în care se produc semifabricate, utilaje sau materii prime pentru alte industrii. 2. Centrală care produce energie electrică sau termică ori alimentează cu apă o aşezare omenească. */~a verde* = vegetaţia, natura, privite ca sursă de energie şi hrană. *s.f.*, *g.-d. art.* uzinei, *pl.* uzine.
uzita *tr.* şi *refl.* A (se) folosi, a (se) întrebuinţa în mod obişnuit. *vb. I, ind. prez. 3* uzitează.
uzitabil,-ă Care poate fi întrebuinţat, folosit în mod curent. *adj.*, *pl.* uzitabili,-e.
uzitare Acţiunea de a (se) uzita. *s.f.*, *g.-d. art.* uzitării, *pl.* uzitări.
uzitat,-ă Folosit în mod curent, obişnuit. *adj.*, *pl.* uzitaţi,-te.
uzual,-ă (-zu-al) Folosit în mod obişnuit. *//Frecvent. adj.*, *pl.* uzuali,-e.
uzucapiune (-pi-u-) (jur.) Dobândire a dreptului de proprietate asupra unui bun ca urmare a posesiunii lui îndelungate. *s.f.*, *g.-d. art.* uzucapiunii.
uzufruct Drept acordat unei persoane de a folosi un bun care aparţine altcuiva. *s.n.*
uzufructuar,-ă (-tu-ar) Deţinător al unui uzufruct. *s.m.*, *pl.* uzufructuari; *s.f.*, *g.-d. art.* uzufructuarei, *pl.* uzufructuare.
uzurar,-ă (înv.) I. *adj.* Cămătăresc. II. *s.m.* şi *f.* Cămătar. *adj.*, *s.m.* şi *f.*, *pl.* uzurari,-e.
uzură[1] 1. Degradare, deteriorare a unui obiect, a unei piese, a unui sistem tehnic etc. prin întrebuinţare îndelungată; uzaj. //Schimbare progresivă a (dimensiunilor) unei piese tehnice, din cauza frecării. 2. (fig.) Epuizare, oboseală, slăbire. 3. (fig., rar) Desfrâu, corupţie. *s.f.*, *g.-d. art.* uzurii.
uzură[2] (înv.) Dobândă, camătă; cămătărie. *s.f.*, *g.-d. art.* uzurii, *pl.* uzuri.
uzurpa *tr.* A obţine în mod fraudulos un bun, un drept, o calitate etc. *vb. I, ind. prez. 3* uzurpă.
uzurpare Acţiunea de a uzurpa; uzurpaţiune. *s.f.*, *g.-d. art.* uzurpării, *pl.* uzurpări.
uzurpator,-oare Persoană care săvârşeşte o uzurpare. *s.m.*, *pl.* uzurpatori; *s.f.*, *g.-d. art.* uzurpatoarei, *pl.* uzurpatoare.
uzurpaţiune (-ţi-u-) (înv.) Uzurpare. *s.f.*, *g.-d. art.* uzurpaţiunii, *pl.* uzurpaţiuni.

V,v

v[1] (ve/vî) A douăzeci şi şaptea literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* v/v-uri.
v[2] (vî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* v.
va[1] Element de compunere, care a servit, într-un stadiu vechi al limbii, la formarea unor adverbe (*undeva, cândva*) sau a unor pronume (*cineva, careva*), imprimându-le o nuanţă nehotărâtă.
va[2] *intr.* (defectiv, pop., fam., în expr.) *Mai ~* = mai aşteaptă; mai este până atunci sau până acolo. *vb. I, ind. prez. 3 sg.*
vaca-Domnului Insectă lată şi lunguiaţă, cu aripile de culoare roşie, cu două puncte negre. *s.f. art., g.-d. art.* vacii-Domnului.
vacant,-ă 1. (despre posturi, funcţii) Care este liber, neocupat; care nu are titular. 2. (jur., despre o succesiune) Care este disponibil şi nereclamat de moştenitori. *adj., pl.* vacanţi,-te.
vacanţă 1. Timp de odihnă acordat elevilor şi studenţilor după un semestru, la sfârşit de an şcolar etc. 2. Concediu de odihnă. 3. Timpul în care o funcţie, un post etc. rămân neocupate. 4. Interval de timp în care o instituţie, un organ reprezentativ îşi încetează activitatea. [*var.* (înv.) vacanţie *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vacanţei, *pl.* vacanţe.
vacanţie v. **vacanţă.**
vacarm Zgomot puternic, asurzitor; hărmălaie. *s.n., pl.* vacarmuri.
vacat Pagină albă, intenţionat netipărită, dintr-o lucrare. *s.n., pl.* vacaturi.
vacă 1. Animal domestic din specia bovinelor, femela taurului. //(p. restr.) Carnea acestui animal, folosită ca aliment; (p. gener.) carne de bovine. */S-a dus bou şi a venit* (sau *s-a întors*) *~*, se spune, ironic, despre cineva plecat să se instruiască sau să se lămurească într-o anumită problemă şi care s-a întors mai puţin instruit sau lămurit decât plecase. *~ (bună) de muls* = persoană sau situaţie de care cineva profită pentru a dobândi foloase materiale. 2. Epitet injurios pentru o femeie (grasă şi leneşă sau proastă). *s.f., g.-d. art.* vacii, *pl.* vaci.
vacă-de-mare (zool.) Morsă. *s.f., g.-d. art.* vacii-de-mare, *pl.* vaci-de-mare.
vaccin 1. Preparat biologic obţinut din anumiţi viruşi, care se administrează unui om sau unui animal, în scop curativ sau preventiv. 2. Vaccinare, adiministrare a unui vaccin (1). 3. (concr.) Semn, urmă, cicatrice rămasă pe corp ca urmare a administrării unui vaccin (1). *s.n., pl.* vaccinuri.
vaccina *tr.* A administra cuiva un vaccin. *vb. I, ind. prez. 3* vaccinează.
vaccinabil,-ă Care poate fi vaccinat. *adj., pl.* vaccinabili,-e.
vaccinal,-ă Referitor la vaccin; folosit la prepararea vaccinului. *adj., pl.* vaccinali,-e.
vaccinare Acţiunea de a vaccina; vaccinaţie. *s.f., g.-d. art.* vaccinării, *pl.* vaccinări.
vaccinaţie (-ţi-e) (rar) Vaccinare. *s.f., art.* vaccinaţia, *g.-d. art.* vaccinaţiei, *pl.* vaccinaţii, *art.* vaccinaţiile.
vaccină Boală infecţioasă la cai şi la vaci, produsă de un virus, care, inoculat la om, îi asigură imunitatea la variolă. *s.f., g.-d. art.* vaccinei, *pl.* vaccine.
vaccinelă Formă atenuată de vaccină, pentru persoanele revaccinate. *s.f., g.-d. art.* vaccinelei.
vaccinogen,-ă (biol.) Care produce vaccin. *adj., pl.* vaccinogeni,-e.
vaccinoterapie Administrare de vaccin unui organism uman sau animal în scop terapeutic. *s.f., art.* vaccinoterapia, *g.-d. art.* vaccinoterapiei.
vacs 1. Preparat, de culoare neagră, utilizat în trecut la lustruitul încălţămintei de piele şi al hamurilor; (p. ext.) cremă de ghete. 2. (fig., pop., fam.) Lucru fără valoare, fără importanţă. *s.n., pl.* vacsuri.
vacuboliţ Tip de lampă-fulger, al cărei sistem de luminare este format dintr-un balon de sticlă umplut cu oxigen. *s.n., pl.* vacubliţuri.
vacuitate (-cu-i-) (livr.) Starea a ceea ce este vid, gol. *s.f., g.-d. art.* vacuităţii.
vacuolar,-ă (-cu-o-) Cu vacuole. *adj., pl.* vacuolari,-e.
vacuolă (-cu-o-) Cavitate aflată în citoplasma celulelor, plină cu o soluţie apoasă. *s.f., g.-d. art.* vacuolei, *pl.* vacuole.
vacuum (-cu-um) 1. (fiz.) Vid. 2. Aparat în care se face concentrarea unei soluţii, prin fierbere în vid, la temperaturi joase. *s.n., pl.* vacuumuri.
vacuumare (-cu-u-) 1. (fiz.) Vidare. 2. (constr.) Metodă de extragere a apei în exces dintr-un beton abia turnat. *s.f., g.-d. art.* vacuumării, *pl.* vacuumări.
vacuummetru (-cu-um) (fiz.) Manometru folosit la măsurarea presiunilor foarte joase, a gradului de vid. *s.n., art.* vacuummetrul, *pl.* vacuummetre.
vad 1. Loc de trecere prin albia unui râu unde apa este (mai) puţin adâncă. //(p. gener.) Matcă, albie a unei ape curgătoare. //Canal de irigaţie, jgheab. //(fig.) Loc de trecere, cale, drum; (p. ext.) loc de scăpare. */A-şi face ~* = a răzbate. 2. Liman, mal, ţărm. 3. Loc situat în apropierea unei artere de comunicaţie care asigură rentabilizarea unui magazin, a uni restaurant etc; (p. ext.) sursă bună de câştig. */A avea ~* = a avea clientelă numeroasă. *s.n., pl.* vaduri.
vadea (înv., reg.) Termen de plată; scadenţă. *s.f., art.* vadeaua, *g.-d. art.* vadelei, *pl.* vadele, *art.* vadelele.
vademecum (livr.) Carte care serveşte ca ghid turistic sau care cuprinde noţiunile de bază ale unei discipline. *s.n., pl.* vademecumuri.
vadoasă (în sintagma) *Apă ~* = apă care provine din infiltraţia în scoarţa terestră a apelor rezultate din precipitaţiile atmosferice. *adj., pl.* vadoase.
vadră 1. Veche unitate de măsură a capacităţii, folosită pentru lichide, egală cu circa 10 litri. 2. Căldare, găleată cu care se scoate apa din fântână sau în care se păstrează ori se transportă diferite lichide. *s.f., g.-d. art.* vedrei, *pl.* vedre.
vafă Foaie crocantă care serveşte la fabricarea napolitanelor, a cornetelor de înghetată etc. [*var.* vafelă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vafei, *pl.* vafe.
vafelă v. **vafă.**
vag,-ă 1. (şi adv.) Care nu este bine lămurit; confuz, neclar. //(s.n.) Ceea ce este vag (1). 2. (anat.) *Nerv ~* = unul dintre cei doisprezece nervi cranieni care controlează respiraţia, aparatul digestiv şi pe cel circulator. *adj., pl.* vagi.
vagabond,-oandă (Om sau animal) care rătăceşte fără rost; (om) fără ocupaţie şi fără domiciliu stabil. //(Persoană) cu preocupări neserioase, care îşi petrece timpul în căutare de aventuri, de distracţii etc. *adj., s.m.* şi *f., pl.* vagabonzi,-oande.
vagabonda *intr.* A umbla fără rost; a hoinări, a trăi ca un vagabond. *vb. I, ind. prez. 3* vagabondează.
vagabondaj 1. Starea celui care vagabondează; vagabondare. 2. Infracţiunea de a vagabonda. *s.n., pl.* (2) vagabondaje.
vagabondare Acţiunea de a vagabonda; vagabondaj. *s.f., g.-d. art.* vagabondării, *pl.* vagabondări.
vagant,-ă 1. *adj.* (livr.) Care umblă din loc în loc; rătăcitor. II. *s.m.* (în Evul Mediu) Poet rătăcitor, care cânta

(în limba latină) bucuria de a trăi. *adj., s.m., pl.* vaganți,-te.
vagin Parte a aparatului genital feminin, în formă de canal, care face legătura între vulvă și uter. *s.n., pl.* vagine/vaginuri.
vaginal,-ă Al vaginului. *adj., pl.* vaginali,-e.
vaginită (bot.) Teacă la frunză. *s.f., g.-d. art.* vaginei, *pl.* vagine.
vaginism Contracție spasmodică dureroasă a mușchilor vaginali. *s.n.*
vaginită Inflamație acută sau cronică a vaginului. *s.f., g.-d. art.* vaginitei, *pl.* vaginite.
vaginoscopie (med.) Examinare endoscopică a cavității vaginale. *s.f., art.* vaginoscopia, *g.-d. art.* vaginoscopiei, *pl.* vaginoscopii, *art.* vaginoscopiile.
vaginulă (bot.) 1. Vagină mică. 2. (la compozee) Floare în formă de tub. *s.f., g.-d. art.* vaginulei, *pl.* vaginule.
vagmistru (înv.) Grad de sergent-major de artilerie sau de cavalerie; persoană care avea acest grad și se ocupa de administrarea unei baterii sau a unui escadron. *s.m., art.* vagmistrul, *pl.* vagmiștri, *art.* vagmiștrii.
vagon 1. Vehicul propulsat sau autopropulsat, care circulă pe șine servind la transportul persoanelor și al mărfurilor. */~ de dormit* = vagon cu cabine, în care sunt instalate paturi pentru dormit. *Casă* (*sistem*) ~ = casă în care camerele sunt înșirate una după alta. 2. Cantitate de încărcătură care intră într-un vagon (1) și care servește ca unitate de măsură. *s.n., pl.* vagoane.
vagon-atelier (-li-er) Vagon (1) dotat cu aparatură, cu ustensile necesare diverselor reparații. *s.n., pl.* vagoane-atelier.
vagon-cisternă Vagon (1) de formă cilindrică, folosit la transportul lichidelor pe calea ferată. *s.n., pl.* vagoane-cisternă.
vagonet Vagon (1) de dimensiuni mici, care circulă pe șine cu ecartament îngust, întrebuințat la lucrări forestiere și de terasament, în mine, în fabrici, pe șantiere etc. //Vehicul de funicular care circulă suspendat pe un cablu. *s.n., pl.* vagonete.
vagonetaj (rar) Transport cu ajutorul vagonetelor. *s.n.*
vagonetar Muncitor care lucrează la încărcarea, descărcarea și transportul materialelor cu vagonetul în minele de cărbuni, de sare, pe șantiere etc. *s.m., pl.* vagonetari.
vagon-restaurant (-ta-u-) Vagon de tren amenajat pentru a servi ca restaurant. *s.n., pl.* vagoane-restaurant.
vagotomie Secționare chirurgicală a nervului vag, practicată în tratamentul unor ulcere. *s.f., art.* vagotomia, *g.-d. art.* vagotomiei, *pl.* vagotomii, *art.* vagotomiile.
vagotonie (fiziol.) Dezechilibru al funcționării sistemului nervos vegetativ parasimpatic. *s.f., art.* vagotonia, *g.-d. art.* vagotoniei, *pl.* vagotonii, *art.* vagotoniile.
vah (înv.) Ah! Vai! *interj.*
vai Cuvânt care exprimă suferință, deznădejde, regret, bucurie, admirație, etc. */Ca ~ de lume* = (care se află) într-o stare foarte rea; foarte prost. //(s.n.) Tânguire, plânset; (p. ext.) durere, suferință. */A fi ~ (și amar) de...* = a fi rău de cineva, a se afla într-o situație dificilă. *Cu chiu, cu ~* sau *cu chiu și ~* = cu greu. *interj.*
văicăr (reg.) Faptul de a se văicări; tânguire, strigăt de durere. *s.n., pl.* văicăre.
văier Tânguire, vaiet. //Durere, suferință. *s.n., pl.* văiere.
văiet Strigăt de durere, de jale; plânset, vaier. *s.n., pl.* văiete.
vajnic,-ă 1. Energic, puternic, tare; aspru, aprig, cumplit, grozav. 2. Serios, important, grav. 3. (rar, despre oameni) De seamă; marcant. *adj., pl.* vajnici,-ce.
val[1] A. 1. Masă de apă care înaintează prin mișcări oscilatorii la suprafața unei mări, a unui fluviu etc. */În ~uri* sau *~uri-~uri* = a) succesiv, unul după altul; b) cu grămada, din plin. *~le vieții* = încercările la care este supus omul în timpul vieții; vicisitudinile vieții. *~le tinereții* = inconsecvența caracteristică vârstei tinere. *~le vremii* = trecerea vremii (cu toate evenimentele ei). 2. (p. anal.) Ceea ce poate fi comparat cu un val (A.1), ca formă sau mișcare. B. 1. Cantitate de pânză, de stofă etc. înfășurată pe un cilindru special de carton sau lemn; vălătuc. */~ de tei* = sul făcut din fâșii lungi de scoarță de tei folosite ca sfoară de legat. 2. (tipogr.) Piesă cilindrică de metal la presele tipografice. 3. (pop.) Sul mobil de lemn sau de metal pe care este înfășurat lanțul care ține găleata la fântână. 4. (reg.) Tăvălug. 5. *~ul șreangului* = latul cu care se prinde șreangul sau șleaul de crucea căruței. *s.n., pl.* valuri.
val[2] (în Antichitate) Meterez de pământ care servea ca fortificație militară. *s.n., pl.* valuri.
valabil,-ă 1. Ceea ce este acceptat ca fiind bun, autentic. 2. (despre acte juridice, administrative etc.) Care întrunește condițiile cerute de lege sau de o autoritate; pe baza căruia se conferă cuiva un anumit drept. *adj., pl.* valabili,-e.
valabilitate Calitatea sau starea a ceea ce este valabil. */Termen de ~* = dată până la care un produs este considerat bun, acceptabil. *s.f., g.-d. art.* valabilității.
valabiliza *tr.* A face valabil. *vb. I, ind. prez. 3* valabilizează.
valadă (mar.) Concavitate a malului unui fluviu. *s.f., g.-d. art.* valadei, *pl.* valade.
valah,-ă I. *adj.* Referitor la Valahia și la valahi (II), care aparține Valahiei sau valahilor. II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Nume dat, în Evul Mediu, românilor din stânga și din dreapta Dunării de către alte popoare; (la sg.) persoană care aparținea acestei populații. [*var.* vlah,-ă *adj., s.m.* și *f.*] *adj., s.m.* și *f., pl.* valahi,-e.
valanginian[1] (-ni-an) Al doilea etaj al cretacicului inferior. *s.n.*
valanginian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la valanginian[1] *adj., pl.* valanginieni,-e.
valdrap v. **valtrap.**
vale 1. Depresiune străbătută permanent sau temporar de o apă curgătoare; regiune de șes situată sub nivelul terenurilor din jur (și udată de o apă curgătoare). */~a plângerii* (sau *a lacrimilor*) = (în limbaj biblic) pământul considerat ca loc al durerii și al suferințelor. (*De*) *mai la ~* = (de) mai departe, în continuare, care urmează. *La ~* = în jos; la coborâș; în josul apei. /(fam.) *A-și lua ~a* = a pleca, a fugi de undeva. //(fam., art., cu valoare de interj.) Pleacă (imediat)! /(fam.) *A lua la ~* (pe cineva) = a râde (de cineva). 2. (reg.) Apă curgătoare; albia unei ape curgătoare. *s.f., art.* valea, *g.-d. art.* văii, *pl.* văi.
valență 1. (chim.) Mărime care arată capacitatea de combinare a elementelor și a radicalilor. */Liniuță de ~* = semn grafic în formulele chimice care indică legătura dintre atomii moleculelor. 2. Forță de legătură între doi atomi ai unei molecule. 2. (fig.) Capacitate de dezvoltare; valoare. *s.f., g.-d. art.* valenței, *pl.* valențe.
valerianacee (-ri-a-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, care au ca tip valeriana; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* valerianaceea, *g.-d. art.* valerianaceei, *pl.* valerianacee.
valeriană (-ri-a-) 1. (bot.) Odolean. 2. Medicament cu acțiune antispasmodică și sedativă, extras din rădăcina de odolean. *s.f., g.-d. art.* valerianei, *pl.* valeriane.
valerianic (-ri-a-) (în sintagma) *Acid ~* = lichid incolor, uleios, cu miros neplăcut, extras din valeriană și folosit ca medicament antispasmodic și sedativ. *adj., pl.* valerianici.
valet 1. Persoană aflată în serviciul personal al cuiva; lacheu, fecior. 2. Scutier al unui senior feudal. 3. Fiecare

dintre cele patru cărți de joc reprezentând figura unui cavaler; fante. *s.m., pl.* valeți.
valetudinar,-ă (livr.) Bolnăvicios, debil; șubred. *adj., pl.* valetudinari,-e.
valex (chim.) Extract de valonee. *s.n.*
valgus (med.) Deviație a piciorului spre exterior. *s.n.*
valid,-ă 1. (despre oameni) Apt de muncă; (p. gener.) sănătos. 2. (despre acte juridice) Care îndeplinește condițiile legale; valabil. *adj., pl.* valizi,-de.
valida *tr.* (jur.) A confirma valabilitatea unui act, a unei alegeri etc. *vb. I, ind. prez. 3* validează.
validare Acțiunea de a valida. *s.f., g.-d. art.* validării, *pl.* validări.
validitate Calitatea de a fi valid. *s.f., g.-d. art.* validității.
valină Aminoacid prezent în proteinele naturale, important în activitatea sistemului nervos și a celui muscular. *s.f., g.-d. art.* valinei.
valiu (în Imperiul Otoman) Guvernator al unui vilaiet. *s.m., art.* valiul, *pl.* valii, *art.* valiii.
valiză 1. Gemantan; geantă (de voiaj). */A-și face ~a* = a se pregăti de plecare. (fam.) *A-și da foc la ~* = a-și provoca (singur) neplăceri. *~ diplomatică* = geantă cu care se transportă documente diplomatice în altă țară și care este scutită de control vamal. *s.f., g.-d. art.* valizei, *pl.* valize.
valma (pop., în expr.) *A da ~* = a se repezi, a da năvală, a da buzna. *s.f. art.*
valmă (pop.) Mulțime, învălmășeală; (p. ext.) hărmălaie, tumult. *s.f., g.-d. art.* vălmii, *pl.* vălmi.
valmeș (înv.) De-a valma. *adv.*
valoare A. 1. Totalitatea însușirilor care dau preț unei persoane, unui lucru; însemnătate, merit, preț. */De ~* = a) (despre oameni) important; valoros; cu autoritate, b) (despre lucruri) scump, prețios. *A scoate* (sau *a pune*) *în ~* = a evidenția, a scoate în relief. //(concr.) Ceea ce este valoros, important, vrednic de apreciere (din punct de vedere social, moral, material etc.). //(concr.) Persoană cu însușiri deosebite și vrednică de stimă. 2. Eficacitate, putere. *~ nutritivă*. B. 1. (ec. pol.) Muncă socială necesară producerii mărfii și materializată în marfă. */~ de întrebuințare* = proprietate a unui bun economic (produse, servicii) de a satisface o anumită necesitate a omului sau a societății. *~ de schimb* = raport cantitativ în care se schimbă două bunuri între ele. 2. (concr.) Marfă. 3. (fin.) Costul în bani al unei mărfi, al unui cec, al unei acțiuni etc. */~ comercială* (sau *de circulație*) = echivalent în bani, pe piață, al unei mărfi sau al unui bun; curs. //Înscris, cec, obligațiune etc., reprezentând un drept în bani sau în bunuri de altă natură. */~ mobiliară* = înscris reprezentând un drept asupra unor bunuri mobiliare (marfă, bani etc.). *~ imobiliară* = înscris reprezentând un drept asupra unor bunuri imobiliare (clădiri, pământ etc.). //Productivitate, rentabilitate. 4. (mat., fiz.) Număr asociat unei mărimi, care arată de câte ori acea mărime este mai mare decât alta de același fel luată ca unitate. */~ absolută* = valoarea unei expresii matematice, când nu se ia în considerare semnul (+ sau -) pe care îl are. //Rezultat al unei operații matematice, al unui calcul etc. 5. (muz.) Durata unei note muzicale sau a unei pauze. 6. Accepție a unui element fonetic, lexical etc. 7. (pict.) Efectul obținut prin alăturarea a două nuanțe diferite ale unui ton. *s.f., g.-d. art.* valorii, *pl.* valori.
valon,-ă (Locuitor) din Valonia (sudul Belgiei). *adj., s.m.* și *f,* valoni,-e.
valonă Dialect galo-romanic vorbit de valoni. *s.f., g.-d. art.* valonei.
valonee Cupa ghindei unor specii de stejar. *s.f., g.-d. art.* valoneei, *pl.* valonee.
valora *intr* A avea sau a reprezenta o anumită valoare; a prețui. *vb. I, ind. prez. 3* valorează.
valorație (-ți-e) Procedeu folosit în pictură, prin care se dă iluzia volumului unui obiect prin efecte de valoare (B.7). *s.f., art.* valorația, *g.-d. art.* valorației, *pl.* valorații, *art.* valorațiile.
valoric,-ă Referitor la valoare, considerat din punctul de vedere al valorii. *adj., pl.* valorici,-ce.
valorifica *tr.* 1. A face să primească o anumită valoare; a pune în valoare, a scoate în evidență valoarea unui lucru. 2. A utiliza în procesul de producție anumite materii, materiale etc. pentru a obține produse de valori mai mari. 3. A schimba o hârtie de valoare sau un produs cu contravaloarea lui în bani. *vb. I, ind. prez. 3* valorifică.
valorificare Acțiunea de a valorifica. *s.f., g.-d. art.* valorificării, *pl.* valorificări.
valoriza *tr* 1. (livr.) A valorifica. 2. (fil.) A formula judecăți de valoare; a conferi sau a recunoaște o valoare. *vb. I, ind. prez. 3* valorizează.
valorizare Acțiunea de a valoriza. *s.f., g.-d. art.* valorizării, *pl.* valorizări.
valoros,-oasă Care are valoare; cu merite (mari); prețios. *adj., pl.* valoroși,-oase.
vals Dans de perechi în trei timpi, cu mișcări relativ vioaie; melodia după care se dansează. [*var.* (înv.) valț *s.n.*] *s.n., pl.* valsuri.
valsa *intr* A dansa un vals. *vb. I, ind. prez. 3* valsează.
valsator,-oare Persoană care valsează. *s.m., pl.* valsatori; *s.f., g.-d. art.* valsatoarei, *pl.* valsatoare.
valtrap 1. Învelitoare împodobită cu diferite cusături, care se pune sub șa, pe spinarea calului; cioltar. 2. Ghetră (1). [*var.* valdrap *s.n.*] *s.n., pl.* valtrapuri.
valț[1] 1. Mașină formată dintr-un ansamblu de cilindri grei, dispuși paralel și având rotire inversă unul față de celălalt, utilizată la deformarea plastică a unor materiale, la prelucrarea cauciucului, la sfărâmarea boabelor de cereale etc. 2. Cilindri care intră în componența unei mașini. *s.n., pl.* valțuri.
valț[2] v. **vals.**
valutar,-ă Referitor la valută; în valută. *Schimb ~. adj., pl.* valutari,-e.
valută 1. Unitate monetară a unei țări, cu precizarea metalului în care este definită. 2. Totalitatea mijloacelor de plată folosite în relațiile comerciale internaționale. */~ forte* = valută (1) care are acoperire în aur, acceptată ca mijloc de plată în mai multe țări. *s.f., g.-d. art.* valutei, *pl.* valute.
valvar,-ă Referitor la valvă, în formă de valvă. *adj., pl.* valvari,-e.
valvă 1. Fiecare dintre cele două jumătăți care alcătuiesc cochilia unei scoici. 2. Fiecare din pereții exteriori ai unor fructe, care se desfac la maturitate pentru a permite căderea semințelor din interior. 3. Organ de mașină care stabilește, întrerupe sau reglează circulația unui fluid printr-o conductă. //Supapă la anvelopa unei roți de mașină. 4. Instrument medical folosit pentru depărtarea părților moi care astupă intrarea unui organ cavitar. *s.f., g.-d. art.* valvei, *pl.* valve.
valvârtej[1] 1. Vijelios, repede. 2. (fig.) În dezordine; claie peste grămadă. //(fig.) Cu înfrigurare, în mare agitație. */A face* (ceva) *~* = a răsturna, a da peste cap. *adv.*
valvârtej[2] 1. Bulboană, vâltoare; vârtej. */În ~* = în spirală, rotocol 2. (fig.) Dezordine, învălmășeală. *s.n., pl.* valvârtejuri.
valvolină Ulei mineral vâscos folosit la ungerea unor angrenaje închise. *s.f., g.-d. art.* valvolinei, *pl.* valvoline.
valvular,-ă Referitor la valvule; cu valvule. *adj., pl.* valvulari,-e.

valvulă 1. Valvă mică. 2. (anat.) Membrană subțire, elastică, din interiorul vaselor și canalelor organismului, care asigură circulația lichidelor biologice într-o singură direcție, împiedicând întoarcerea lor. *s.f., g.-d. art.* valvulei, *pl.* valvule.
valvulită (med.) Inflamație a valvulelor inimii. *s.f., g.-d. art.* valvulitei, *pl.* valvulite.
valvulopatie (med.) Denumire generică pentru afecțiunile valvulare. *s.f., art.* valvulopatia, *g.-d. art.* valvulopatiei, *pl.* valvulopatii, *art.* valvulopatiile.
valvulotomie (med.) Secționare chirurgicală a unei valvule cardiace. *s.f., art.* valvulotomia, *g.-d. art.* valvulotomiei, *pl.* valvulotomii, *art.* valvulotomiile.
vamal,-ă Referitor la vamă; care are loc la vamă. */Uniune ~* = acord încheiat între mai multe state în vederea creării unui teritoriu comun scutit de taxe. *adj., pl.* vamali,-e.
vamă 1. Instituție de stat prin care se controlează intrarea și ieșirea din țară a mărfurilor, a mijloacelor de transport, a persoanelor etc.; loc în care funcționează această unitate. 2. Taxă plătită pentru ca un bun să treacă dintr-o țară în alta sau dintr-o regiune în alta. */A pune ~* = a vămui. *A trece* (sau *a duce*) (ceva) *prin ~a cucului* = a trece (sau a duce) ceva peste granită clandestin. 3. Cantitate dintr-un produs măcinat percepută la moară ca taxă pentru măcinat; uium. 4. (în credințele populare) Unul dintre cele șapte (sau nouă) popasuri făcute de suflet în drumul său spre cer. //Bani pe care trebuie să-i plătească mortul pentru a putea trece și călători pe lumea cealaltă. *s.f., g.-d. art.* vămii, *pl.* vămi.
vameș 1. Funcționar însărcinat cu controlul mărfurilor care trec prin vamă și cu încasarea vămii (2). //(în trecut) Dregător însărcinat cu încasarea veniturilor vămii. 2. Persoană care lua în arendă dările pe care cetățenii Romei și locuitorii Imperiului Roman trebuiau să le plătească. 3. (în credințele populare) Ființă imaginară care păzește vămile văzduhului și căreia sufletul îi plătește vamă pentru a putea ajunge în cer. *s.m., pl.* vameși.
vampă 1. Actriță de cinema care interpretează roluri de femeie fatală. 2. Femeie excentrică și irezistibilă. *s.f., g.-d. art.* vampei, *pl.* vampe.
vampir 1. (în mit. pop.) Personaj despre care se crede că suge sângele celor vii. 2. (fig.) Persoană care se îmbogățește pe căi ilicite, din munca altora; exploatator. 3. Asasin care ucide din sadism. 4. Specie de liliac mare din America de Sud și din America Centrală, care se hrănește cu sângele animalelor și al păsărilor surprinse în timpul somnului. *s.m., pl.* vampiri.
vampiric,-ă De vampir; (p. ext.) înspăimântător, foarte crud. *adj., pl.* vampirici,-ce.
vampirism 1. Aviditate exagerată. 2. Perversitate sexuală manifestată prin sadism extrem. *s.n.*
van[1] (în loc.) *În ~* = zadarnic. *loc. adv.*
van[2]**,-ă** (rar) 1. Zadarnic, fără rost, inutil. 2. Neîntemeiat; iluzoriu. *adj., pl.* vani,-e.
vanadinit Minereu de vanadiu combinat cu plumb și cu clor. *s.n.*
vanadiu Metal dur, casant, de culoare albă-cenușie, folosit la fabricarea oțelurilor speciale. *s.n., art.* vanadiul.
vană 1. Cadă pentru baie. 2. Dispozitiv montat pe o conductă, prin care se deschide, se întrerupe sau se reglează circulația unui fluid. *s.f., g.-d. art.* vanei, *pl.* vane.
vandabil,-ă (despre mărfuri) Care poate fi vândut. *adj., pl.* vandabili,-e.
vandabilitate Însușirea de a se vinde (ușor). *s.f., g.-d. art.* vandabilității.
vandal,-ă 1. *adj., s.m.* și *f.* (fig.) (Persoană) care distruge bunuri culturale, artistice etc.; (om) necivilizat. II. *s.m.* și *f.* (la pl.) Grup de triburi germanice care în sec. al V-lea au produs mari distrugeri în Imperiul Roman de Apus; (la sg.) persoană care aparține acestui grup. *adj., s.m.* și *f., pl.* vandali,-e.
vandalic,-ă 1. De vandal. 2. (fig.) Necivilizat; barbar; crud. *adj., pl.* vandalici,-ce.
vandalism Faptă de vandal; distrugere a unor opere; distrugere a unor opere de artă, edificii etc.; (p. gener.) distrugere sălbatică și nejustificată. *s.n., pl.* vandalisme.
vandaliza *tr.* A produce vandalisme. *vb. I, ind. prez. 3* vandalizează.
vandrug Lemn rotund, gros, despicat în două, folosit la pereții unei mine. *s.m., pl.* vandrugi.
vang (constr.) Grindă așezată de-a lungul marginilor unei scări fixe, pe care se reazemă capetele treptelor. *s.n., pl.* vanguri.
vangheiie v. **evanghelie.**
vanghelist v. **evanghelist.**
vanilat,-ă Aromat, parfumat cu vanilie. *adj., pl.* vanilați,-te.
vanilie (-li-e) 1. Plantă erbacee exotică, agățătoare, din familia orhideelor, cu frunze cărnoase și fructe aromatice. 2. (p. restr.) Fructul aromat al acestei plante, folosit drept condiment. 3. Plantă cu flori albastre sau liliachii, cu miros foarte plăcut. */~ sălbatică* = plantă erbacee cu flori albe sau violacee. *s.f., art.* vaniliа, *g.-d. art.* vaniliei, *pl.* vanilii, *art.* vaniliile.
vanilină Substanță aromată extrasă din fructul de vanilie (1) sau obținută pe cale sintetică, folosită în industria alimentară și în parfumerie. *s.f., g.-d. art.* vanilinei.
vanisare (text.) Modalitate de a tricota cu fire de naturi sau de culori diferite. *s.f., g.-d. art.* vanisării, *pl.* vanisări.
vanitate Ambiție nejustificată; dorință de a impresiona; orgoliu, îngâmfare, înfumurare, trufie; (la pl.) zădărnicie, deșertăciune. *s.f., g.-d. art.* vanității, *pl.* vanități.
vanitos,-oasă Plin de vanitate; arogant, orgolios. *adj., pl.* vanitoși,-oase.
vantură (constr.) Grindă la acoperișul unei case. *s.f., g.-d. art.* vanturii, *pl.* vanturi.
vapor Navă propulsată de un motor propriu. *s.n., pl.* vapoare.
vaporaș Diminutiv al lui vapor. *s.n., pl.* vaporașe.
vaporean 1. Navigator care staționează puțin timp într-un port. 2. (fam.) Marinar. *s.m., pl.* vaporeni.
vapori 1. Apă în stare gazoasă; aburi. 2. Substanță aflată în stare gazoasă având temperatura mai joasă decât temperatura ei critică. *~ de clor. s.m. pl.*
vaporiza 1. *refl.* (despre lichide) A se transforma în vapori; a se evapora. 2. *tr.* A pulveriza. *vb. I, ind. prez. 3* vaporizează.
vaporizare Acțiunea de a (se) vaporiza; evaporare. *s.f., g.-d. art.* vaporizării, *pl.* vaporizări.
vaporizator 1. Aparat care transformă un lichid în vapori. 2. (spec.) Pulverizator. *s.n., pl.* vaporizatoare.
vaporizație (-ți-e) (fiz., rar) Vaporizare. *s.f., art.* vaporizația, *g.-d. art.* vaporizației, *pl.* vaporizații, *art.* vaporizațiile.
vaporos,-oasă 1. Asemănător cu vaporii; subțire, diafan. 2. Fără contur precis; neclar, difuz. *adj., pl.* vaporoși,-oase.
vaporozitate Însușirea a ceea ce este vaporos. *s.f., g.-d. art.* vaporozității.
vapoterapie (med.) Tratament cu vapori sau cu apă pulverizată fin. *s.f., art.* vapoterapia, *g.-d. art.* vapoterapiei, *pl.* vapoterapii, *art.* vapoterapiile.
vapotron Tub electronic de mare putere utilizat la stațiile de radioemisie și a cărui răcire se face cu apă. *s.n., pl.* vapotroane.
var[1] (fiz.) Unitate de măsură pentru puterea reactivă. *s.m., pl.* vari.

var² Oxid de calciu, obținut prin calcinarea rocilor calcaroase, utilizat ca material de construcție sau ca materie primă în industria chimică. 2. *Lapte de ~ =* suspensie de hidroxid de calciu în apă, folosită mai ales la văruit. *~ lavabil =* vopsea lavabilă. *s.n., pl.* văruri.

varactor (electron.) Diodă semiconducătoare utilizată drept condensator, a cărui capacitate poate fi modificată printr-o tensiune de control; varicap. *s.n., pl.* varactoare.

varan Specie de reptilă carnivoră cu corpul alungit, cu patru picioare, care trăiește în Africa, Asia, Australia. *s.m., pl.* varani.

varangă Grindă transversală situată pe fundul unei nave. *s.f., g.-d. art.* varăngii, *pl.* varăngi.

vară Anotimpul cel mai călduros al anului, cuprins (în emisfera nordică) între 22 (21) iunie și 23 septembrie. */De ~ =* a) care se poartă în timpul verii; care este necesar în timpul verii; care se practică vara; b) (despre fructe; plante etc.) care se coace vara; văratic. *La ~ =* în vara viitoare. *(În) ~ asta =* în vara în care ne aflăm. *Peste ~ =* în timpul verii. *De cu ~ =* fiind încă vară. //(adv., în forma *vara*) În cursul acestui anotimp. *s.f., g.-d. art.* verii, *pl.* veri.

varda (înv.) Cuvânt care atrage atenția asupra unui pericol; strigăt al muncitorilor forestieri când cade un copac sau când un trunchi este aruncat pe canal; atenție! ferește-te! *interj.*

vardist v. **gardist (1).**

varec Nume dat unor alge marine de culoare brună, aruncate de valuri pe țărm, care sunt folosite pentru fabricarea sodei, a iodului sau ca îngrășământ. *s.n.*

vareg (la pl.) Nume dat populației normande de către arabi, bizantini și slavii de răsărit; (la sg.) persoană care aparținea acestei populații. *s.m., pl.* varegi.

varga-ciobanului (bot.) Plantă erbacee cu tulpina și cu ramurile țepoase, cu florile liliachii; scăiuș. *s.f. art., g.-d. art.* vergii-ciobanului.

vargă¹ 1. Nuia lungă, subțire și flexibilă. /(și adv.) *A tremura ~* (sau *ca ~a*) = a tremura foarte tare de frică sau de frig. *(A fi) ~a lui Dumnezeu =* (a fi) aspru, crunt. //Lovitură aplicată cuiva cu varga; urma lăsată pe corp de o asemenea lovitură. 2. (la pl.) Mănunchi de bețe cu care se aplicau în trecut pedepse corporale. 3. Băț de undiță. 4. Baghetă. 5. Vergea subțire de metal. //Vergea cu ajutorul căreia se încărcau în trecut puștile și cu care se curăța țeava puștii. *s.f., g.-d. art.* vergii, *pl.* vergi.

vargă² (pop.) Dungă la o țesătură. *s.f., g.-d. art.* vărgii, *pl.* vărgi.

vargă-de-aur (bot.) Splinuță. *s.f., g.-d. art.* vergii-de-aur, *pl.* vergi-de-aur.

varia¹ (-ri-a) (lat.) 1. Culegere de scrieri diferite, de mică întindere. 2. Rubrică într-un ziar, într-o revistă etc. care cuprinde informații diferite, articole scurte etc. *s.n. pl.*

varia² (-ri-a) 1. *intr.* A fi diferit ca înfățișare, structură etc.; a nu semăna cu altceva. 2. *tr.* A da altă formă, a schimba. 3. *intr.* și *tr.* (mat.) A(-și) schimba valoarea. *vb. I, ind. prez. 3* variază, *1 pl.* variem, *2 pl.* variați; *conj. prez. 3* să varieze; *ger.* variind.

variabil,-ă (-ri-a-) 1. Care variază; schimbător. /(mat.) *Cantități* (sau *mărimi*) *~ =* cantități sau mărimi susceptibile de a-și schimba valoarea față de altele care rămân constante. 2. (despre cuvinte) Care își schimbă terminația, care are forme diferite. *adj., pl.* variabili,-e.

variabilă (-ri-a-) (mat.) Mărime care ia succesiv diferite valori (în timpul unui calcul); (p. gener.) element care variază. *s.f., g.-d. art.* variabilei, *pl.* variabile.

variabilitate (-ri-a-) Însușirea a ceea ce este variabil. //(spec., biol.) Caracteristică a organismelor vii de a-și schimba diferite caractere morfologice, fiziologice etc. sub influența mediului și a eredității. //(spec., mat.) Proprietate a unei cantități, a unei mărimi, a unei funcții algebrice de a primi valori diferite. //Caracteristică a unui cuvânt de a-și schimba forma. *s.f., g.-d. art.* variabilității, *pl.* variabilități.

variac (-ri-ac) Transformator electric utilizat pentru a regla tensiunea de ieșire. *s.n., pl.* variace.

variantă (-ri-an-) 1. Aspect particular al unui lucru, al unei lucrări etc., diferit de forma sa de bază. 2. (lingv.) Formă a unui element lingvistic, care diferă de aspectul tipic al acestuia. 3. Porțiune de drum sau de cale ferată care ocolește pe o anumită porțiune traseul principal, dar ajunge în același punct cu acesta. //(spec.) Șosea de centură. *s.f., g.-d. art.* variantei, *pl.* variante.

variație (-ri-a-) 1. Numărul elementelor dintr-un sistem fizico-chimic care pot varia independent, fără a modifica numărul de faze ale sistemului. 2. Media aritmetică a pătratelor abaterilor valorilor individuale ale unui șir statistic de experiențe, de la media aritmetică a șirului respectiv. *s.f., g.-d. art.* variației.

variator (-ri-a-) (tehn.) Dispozitiv de transmisie cu variație continuă care permite o schimbare mai rapidă a vitezelor la vehicule. *s.n., pl.* variatoare.

variație (-ri-a-ți-e) 1. Transformare, schimbare; trecere de la o formă sau de la o valoare la alta. 2. Oscilație a unui aparat de măsură care indică valori fluctuante. 3. (mat.) *~a unei funcții =* diferența dintre valorile unei funcții în două puncte ale ei. */Calculul ~iilor =* calcul specific analizei infinitezimale (prin care se rezolvă anumite probleme a căror soluție nu se poate obține prin calcul diferențial). 4. Diversitate, felurime. 5. (biol.) Schimbare a unei însușiri morfologice, biologice, chimice etc. a organismului vegetal sau animal. 6. Schimbare a nivelului unei variabile statistice de la un element la altul în cadrul unei colectivități. *s.f., art.* variația, *g.-d. art.* variației, *pl.* variații, *art.* variațiile.

variațional,-ă (-ți-o-) Referitor la variație. *adj., pl.* variaționali,-e.

variațiune (-ri-a-ți-u-) 1. (mai ales la pl.) Compoziție muzicală în care unei teme, unui motiv, i se adaugă diverse ornamente. 2. Dans solistic de virtuozitate. *s.f., g.-d. art.* variațiunii, *pl.* variațiuni.

varicap (electron.) Varactor. *s.n., pl.* varicape.

varice Dilatație patologică la membrele inferioare, cauzată de pierderea elasticității pereților venelor. *s.f. pl.*

varicelă Boală de natură virotică (la copii), caracterizată prin temperatură ridicată și apariția unor băsicuțe pe corp; vărsat-de-vânt. *s.f., g.-d. art.* varicelei, *pl.* varicele.

varicelliform,-ă Cu aspect de varicelă. *adj., pl.* varicelliformi,-e.

varicocel Dilatare varicoasă permanentă a venelor cordonului spermatic. *s.n., pl.* varicocele.

varicos,-oasă Cu varice; cauzat de varice. *adj., pl.* varicoși, -oase.

varietate (-ri-e-) 1. Calitatea a ceea ce este variat; diversitate, variație, felurime. 2. (la pl. și în sintagma *spectacol de ~ăți*) Spectacol de divertisment alcătuit din cântece, dansuri, cuplete etc. *Teatru de ~ăți =* teatru care are în repertoriu astfel de spectacole. 3. Fiecare dintre formele sub care se prezintă o esență, o culoare, o categorie etc. 4. (biol.) Soi, gen, fel. //(biol.) Individ (sau grup de indivizi) care se diferențiază în cadrul unei specii prin anumite particularități morfologice; categorie sistematică inferioară speciei. *s.f., g.-d. art.* varietății, *pl.* varietăți.

varietе v. varieteu.

varieteu (-ri-e-) Teatru în repertoriul căruia intră piese simple, scheciuri, cuplete etc. [*var.* varietе *s.n.*] *s.n., art.* varieteul, *pl.* varieteuri.

variolă (-ri-o-) Boală de natură virotică, caracterizată prin apariția pe piele a numeroase pustule care, după

vindecare, lasă cicatrice permanente; vărsat. *s.f., g.-d. art.* variolei, *pl.* variole.
variolic,-ă (-ri-o-) Referitor la variolă. *adj., pl.* varioli,-ce.
variometru (-ri-o-) 1. (elt.) Dispozitiv utilizat la reglarea fină a inductanței unui circuit. 2. Aparat care măsoară variațiile presiunii atmosferice. 3. Aparat care măsoară variațiile câmpului magnetic terestru. 4. Aparat care măsoară viteza pe verticală a aparatelor de zbor. *s.n., art.* variometrul, *pl.* variometre.
varistor Dispozitiv (rezistor) a cărui rezistență depinde de valoarea tensiunii aplicate la bornele lui. *s.n., pl.* varistoare.
variu,-ie (livr.) Variat. *adj., pl.* varii.
varmetru (fiz.) Instrument pentru măsurarea puterii electrice reactive în rețelele de curent alternativ. *s.n., art.* varmetrul, *pl.* varmetre.
varniță 1. Ladă de scânduri, îngropată pe jumătate în pământ, în care se stinge varul sau se prepară mortarul. 2. Groapă amenajată în pământ pentru stingerea (și depozitarea) pietrei-de-var. //Cuptor în care se arde piatra-de-var. *s.f., g.-d. art.* varniței, *pl.* varnițe.
varometru Contor electric folosit la măsurarea energiei electrice reactive în vari-oră. *s.n., art.* varometrul, *pl.* varometre.
var-oră (fiz.) Unitate de măsură a energiei reactive, care corespunde puterii reactive de un var pe oră, egal cu 3600 de var-secunde. *s.m., g.-d. art.* varului-oră, *pl.* vari-oră.
var-secundă (fiz.) Unitate de măsură a energiei reactive. *s.f., g.-d. art.* var-secundei, *pl.* var-secunde.
varus (med.) Deviație spre interior a piciorului. *s.n.*
varvă Depozit de argile. *s.f., g.-d. art.* varvei, *pl.* varve.
varză Plantă legumicolă bienală din familia cruciferelor, ale cărei frunze mari, groase și ondulate, formează o căpățână utilizată în alimentație; (p. ext.) mâncare preparată din frunzele acestei plante. */~ creață* = varietate de varză cu frunzele creț și cu căpățâna afânată. *~ de Bruxelles* = varietate de varză cu tulpina înaltă, de la care se consumă mugurii formați la subsuoara frunzelor. *~ roșie* = varietate de varză cu frunzele de culoare roșie-violetă. (fam.) *A face o ~* = a încurca lucrurile; a da greș. *A (se) face* (sau *a fi*) *~* = (mai ales despre cărți, caiete etc.) a (se) degrada, a (se) distruge. *s.f., g.-d. art.* verzei, *pl.* verze.
vas 1. Recipient de sticlă, de lemn, de metal sau de pământ, de diferite forme și mărimi, folosit pentru a păstra (și depozita) lichide, materii solide sau, utilizat ca obiect ornamental. *~ comunicante v. comunicant.* 2. Nume generic dat farfuriilor, oalelor etc. folosite în bucătărie. *~ minune* = oală-minune; kukta. 3. Vehicul pentru transportul călătorilor și al mărfurilor pe apă; navă. 4. Fiecare dintre formațiile tubulare închise prin care circulă sângele, limfa etc. în interiorul organismului. 5. Tub capilar gol prin care circulă seva în plante. *s.n., pl.* vase.
vasal,-ă (în Evul Mediu, în apusul Europei) (Nobil, domnitor, principe sau stat) care se afla în raport de dependență față de un suzeran sau de un alt stat. //(p. gener., rar) Persoană aservită cuiva, dependentă de cineva. *adj., s.m.* și *f., pl.* vasali,-e.
vasalitate 1. Situația de vasal. 2. Dependența politică a unei țări față de alta, cu păstrarea autonomiei. *s.f., g.-d. art.* vasalității.
vasăzică Deci, prin urmare. *conjcț.; adv.*
vască Vas, ghiveci în formă de cupă, folosit în parcuri, în grădini etc. *s.f., g.-d. art.* vascei, *pl.* vasce.
vascular,-ă 1. Referitor la vasele sangvine sau limfatice. */Sistem ~* = totalitatea vaselor unui organism. *Țesut ~* = țesutul vaselor sangvine. 2. *Plante ~* = plante superioare prevăzute cu vase prin care circulă seva. *adj., pl.* vasculari,-e.
vascularitate Dispunere a vaselor sangvine. *s.f., g.-d. art.* vascularității.
vascularizа *tr.* (med., despre vase de sânge) A străbate un țesut, un organ etc. *vb. I, ind. prez. 3* vascularizează.
vascularizare Acțiunea de a vasculariza. *s.f., g.-d. art.* vascularizării, *pl.* vascularizări.
vascularizat,-ă (despre țesuturi, organe) Care conține sau este bogat în vase sangvine. *adj., pl.* vascularizați,-te.
vascularizație (-ți-e) 1. Totalitatea vaselor sangvine sau limfatice dintr-un organism sau dintr-o structură biologică; așezarea lor. 2. Proces de formare a unor noi vase de sânge într-un țesut sau într-un organ. *s.f., art.* vascularizația, *g.-d. art.* vascularizației.
vasectomie (med.) Rezecție chirurgicală parțială sau totală a canalelor care conduc spre exterior. *s.f., art.* vasectomia, *g.-d. art.* vasectomiei, *pl.* vasectomii, *art.* vasectomiile.
vasel (înv.) Navă de război; bastiment. *s.n., pl.* vasele.
vaselină Substanță grasă obținută prin distilarea țițeiului și utilizată ca lubrifiant în farmacie și în cosmetică etc. *s.f., g.-d. art.* vaselinei, *pl.* vaseline.
vasilcă Colind din ajunul Anului Nou, la care flăcăii poartă pe o tavă un cap de porc împodobit cu panglici și cu flori; capul de porc purtat pe tavă în timpul acestui colind. *s.f., g.-d. art.* vasilcii, *pl.* vasilci.
vasilicale/bazilicale (înv.) Corp de legi din dreptul bizantin, aplicate, cu unele adaptări, și în țările române. *s.f. pl.*
vasilisc Șarpe mitologic despre care se credea că poate ucide cu privirea. *s.m., pl.* vasiliști.
vasistas (înv.) Ochi de fereastră într-o ușă, într-un perete la un ghișeu etc. *s.n., pl.* vasistase/vasistasuri.
vasluian,-ă (Locuitor) din municipiul sau județul Vaslui. *adj., s.m., pl.* vasluieni,-e.
vasluiancă Locuitoare din municipiul sau județul Vaslui. *s.f., g.-d. art.* vasluiencei, *pl.* vasluience.
vasoconstrictor,-oare Care determină o vasoconstricție. *Medicament ~. adj., pl.* vasoconstrictori,-oare.
vasoconstricție (-ți-e) Micșorare a diametrului vaselor sangvine. *s.f., art.* vasoconstricția, *g.-d. art.* vasoconstricției, *pl.* vasoconstricții, *art.* vasoconstricțiile.
vasodilatare (rar) Vasodilatație. *s.f., g.-d. art.* vasodilatării, *pl.* vasodilatări.
vasodilatator,-oare Care provoacă o vasodilatare. *adj., pl.* vasodilatatori,-oare.
vasodilatație (-ți-e) Mărire a diametrului vaselor sangvine ca urmare a relaxării musculaturii vasculare, ceea ce duce la creșterea afluxului de sânge; vasodilatare. *s.f., art.* vasodilatația, *g.-d. art.* vasodilatației, *pl.* vasodilatații, *art.* vasodilatațiile.
vasomotor,-oare Care reglează contracția sau relaxarea vaselor sangvine. *adj., pl.* vasomotori,-oare.
vasopresină Hormon cu acțiune vasoconstrictoare și antidiuretică, secretat de lobul posterior al hipofizei. *s.f., g.-d. art.* vasopresinei.
vast,-ă 1. (despre terenuri, construcții etc.) De mari proporții, enorm, foarte întins. //Spațios. 2. (despre noțiuni abstracte) Amplu; complex; bogat. *adj., pl.* vaști,-ste.
vastitate Însușirea a ceea ce este vast; imensitate; complexitate. *s.f., g.-d. art.* vastității.
vașetă Piele de taurine tăbăcită vegetal. *s.f., g.-d. art.* vașetei, *pl.* vașete.
vatală v. **vătală.**
vată 1. Material format din fibre de bumbac, care formează o masă compactă, albă, folosit la pansamente. 2. Bumbac prelucrat care servește la căptușirea hainelor, la capitonarea mobilelor etc. */~ de zahăr* = produs alimentar dulce, cu aspect de vată, care se vinde înfășurat

pe un beţişor de lemn. ~ *de sticlă* = produs obţinut din fibre de sticlă şi pâslă, folosit ca izolant termic şi acustic. ~ *de zgură* = material folosit ca izolant termic şi acustic, obţinut din zgura topită lăsată să curgă încet în apă. ~ *de hârtie* = produs asemănător cu vata, obţinut din celuloza de lemn, folosit în medicină (în locul vatei de bumbac) sau la ambalaj. *s.f., g.-d. art.* vatei.

vatelină Material textil din bumbac, pus între stofa şi căptuşeala unei haine pentru a o face mai călduroasă. *s.f., g.-d. art.* vatelinei, *pl.* vateline.

vătes (livr.) 1. Profet (la romani). 2. Poet, cântăreţ, vizionar, care impresionează prin intensitatea sentimentelor umanitare şi prin retorismul versurilor. *s.m.*

vaticinar,-ă (livr.) Care are caracter profetic, vizionar. *adj., pl.* vaticinari,-e.

vaticiniu (livr.) Profeţie. *s.n., art.* vaticiniul, *pl.* vaticinii.

vatir Pânză tare, apretată (din bumbac, in sau cânepă), folosită pentru întăriturile la sacouri, paltoane etc. *s.n., pl.* vatiruri.

vatman Conducător de tramvai. *s.m., pl.* vatmani.

vătos Peşte de mare, asemănător cu calcanul, cu corpul acoperit cu plăci osoase prevăzute cu câte un spin; vulpe-de-mare. *s.m., pl.* vătoşi.

vatră 1. Un fel de platformă amenajată în tinda caselor ţărăneşti, pe care se face focul pentru a pregăti mâncarea; parte care prelungeşte cuptorul în afară şi pe care se poate şedea sau dormi. */A rămâne cu sluta în ~* = a nu-şi putea mărita fata. *A îmbătrâni în ~* = a rămâne fată bătrână, nemăritată. *A cloci pe ~* = a trândăvi, a lenevi (la căldură). *A cădea cuiva în ~* = a fi oaspete nepoftit şi nedorit al cuiva. 2. Parte a forjei în care se depozitează şi unde arde combustibilul; partea inferioară din interiorul unui cuptor metalurgic pe care se aşază materialele care trebuie încălzite sau topite. 3. (rar) Locuinţă (părintească). */De ~* = care şi-a făcut gospodărie şi s-a stabilit într-un anumit loc. 4. (şi în *~a părintească*) Loc de baştină, de origine. */*(ieşit din uz) *A lăsa* (*un soldat*) *la ~* = a elibera (un soldat) după terminarea stagiului militar. 5. Vizuină a unui animal sălbatic în care se află şi puii săi. 6. Centrul unei aşezări; locul pe care s-a clădit ceva sau unde se aşază ceva. */~a satului* = suprafaţa de teren pe care se întinde satul. 7. (pop.) Porţiune de pământ, pe un câmp, care se deosebeşte de restul locului printr-o vegetaţie diferită sau prin absenţa vegetaţiei. *s.f., g.-d. art.* vetrei, *pl.* vetre.

vavilonie v. **babilonie.**

vază[1] 1. Consideraţie, prestigiu, stimă, reputaţie, importanţă. */De ~* = recunoscut, vestit, marcant. *Cu ~* = cu trecere, important, cu prestigiu. 2. (rar) Vedere, văz. *s.f., g.-d. art.* vazei.

vază[2] Vas de flori. *s.f., g.-d. art.* vazei, *pl.* vaze.

văcar 1. Persoană care duce vacile la păscut şi le păzeşte. 2. (astron.) Constelaţie din emisfera boreală, situată în apropierea Carului Mare. *s.m., pl.* văcari.

văcălie (reg.) 1. Marginea laterală, de lemn sau de tablă, a ciurului ori a sitei. 2. Nume dat unor specii de ciuperci necomestibile, care cresc pe trunchiul arborilor. *s.f., art.* văcălia, *g.-d. art.* văcăliei, *pl.* văcălii, *art.* văcăliile.

văcălie-de-brad Ciupercă a cărei pălărie este acoperită cu o crustă galben-roşcată. *s.f., art.* văcălia-de-brad, *g.-d. art.* văcăliei-de-brad, *pl.* văcălii-de-brad, *art.* văcăliile-de-brad.

văcălie-de-fag Ciupercă brună-negricioasă de forma unei etajere. *s.f., art.* văcălia-de-fag, *g.-d. art.* văcăliei-de-fag, *pl.* văcălii-de-fag, *art.* văcăliile-de-fag.

văcăreasă Văcăriţă. *s.f., g.-d. art.* văcăresei, *pl.* văcărese.

văcări *intr.* (pop.) A duce vacile la păscut şi a le păzi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* văcăresc, *imperf. 3 sg.* văcărea; *conj. prez. 3* să văcărească.

văcărie[1] 1. Cireadă de vaci. 2. Loc îngrădit în care este adăpostită cireada. *s.f., art.* văcăria, *g.-d. art.* văcăriei, *pl.* văcării, *art.* văcăriile.

văcărie[2] Meseria de văcar. *s.f., art.* văcăria, *g.-d. art.* văcăriei.

văcărit (în Evul Mediu, în Ţara Românească) Taxă plătită pentru fiecare cap de vită. *s.n.*

văcăriţă Femeie care duce vacile la păscut şi le păzeşte; văcăreasă. *s.f., g.-d. art.* văcăriţei, *pl.* văcăriţe.

văcsui *tr.* A unge încălţămintea cu vacs (sau cu cremă de ghete) şi a o lustrui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* văcsuiesc, *imperf. 3 sg.* văcsuia; *conj. prez. 3* să văcsuiască.

văcsuire Acţiunea de a văcsui. *s.f., g.-d. art.* văcsuirii, *pl.* văcsuiri.

văcsuitor,-oare (-su-i-) Lustragiu. *s.m., pl.* văcsuitori; *s.f., g.-d. art.* văcsuitoarei, *pl.* văcsuitoare.

văcuşoară (pop.) Văcuţă. *s.f., g.-d. art.* văcuşoarei, *pl.* văcuşoare.

văcuţă Diminutiv al lui vacă; văcuşoară. *s.f., g.-d. art.* văcuţei, *pl.* văcuţe.

vădan,-ă (pop.) Văduv (I). *adj., s.m.* şi *f., pl.* vădani,-e.

vădancă (reg.) Văduvă. *s.f., g.-d. art.* vădancei, *pl.* vădance.

vădi *tr* 1. A fi evident; a demonstra, a arăta. 2. A da pe faţă, a demasca, a denunţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vădesc, *imperf. 3 sg.* vădea; *conj. prez. 3* să vădească.

vădrar (în trecut) Persoană care avea ca ocupaţie încasarea vădrăritului. *s.m., pl.* vădrari.

vădrărit (în Moldova, în sec. al XVIII-lea) Dare plătită pentru fiecare vadră de vin. *s.n.*

văduv,-ă I. *adj., s.m.* şi *f.* (Bărbat) care şi-a pierdut soţia prin moarte sau (femeie) care şi-a pierdut soţul prin moarte şi nu s-a recăsătorit; vădan. II. *adj.* (fig.) Lipsit de ceva; gol, liber. *adj., s.m.* şi *f., pl.* văduvi,-e.

văduvi 1. *intr.* şi *tr.* A rămâne sau a lăsa văduv (ori văduvă). 2. *tr.* (fig.) A lipsi de..., a priva de... 3. *intr.* A duce viaţă de văduv. *vb. IV, ind. perz. 1 sg.* şi *3 pl.* văduvesc, *imperf. 3 sg.* văduvea; *conj. prez. 3* să văduvească.

văduvie Starea persoanei văduve; timp petrecut de cineva ca văduv; văduvire. *s.f., art.* văduvia, *g.-d. art.* văduviei.

văduvioară (pop.) 1. Diminutiv al lui văduvă; văduviţă (1). 2. Specie de peşte turtit lateral, cu solzi mici, albi pe burtă şi verzui sau albăstrui pe spate; văduviţă (2). *s.f., g.-d. art.* văduvioarei, *pl.* văduvioare.

văduvire Văduvie. *s.f., g.-d. art.* văduvirii.

văduviţă (rar) 1. Văduvioară (1). 2. (iht.) Văduvioară (2). *s.f., g.-d. art.* văduviţei, *pl.* văduviţe.

văduvoi,-oaie (pop.) Augmentativ al lui văduv. *s.m., pl.* văduvoi, *art.* văduvoii; *s.f., art.* văduvoaia, *g.-d. art.* văduvoaiei, *pl.* văduvoaie.

văgaş v. **făgaş.**

văgăună 1. Loc ascuns între dealuri sau între munţi. //Scobitură adâncă într-un munte. 2. (fig.) Loc strâmt, întunecos. 3. Scorbură. 4. (rar) Orbita ochiului. *s.f., g.-d. art.* văgăunii, *pl.* văgăuni.

văicăreală (fam.) Faptul de a se văicări; lamentare, plânset, tânguire. *s.f., g.-d. art.* văicărelii, *pl.* văicăreli.

văicăreţ,-eaţă (fam.) Care se văicăreşte. *adj., pl.* văicăreţi,-e.

văicări *refl.* (fam.) A se văita, a se tângui, a se căina. //(peior.) A se preface disperat. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se văicăreşte, *imperf. 3 sg.* se văicărea; *conj. prez. 3* să se văicărească.

văiera *refl.* (înv., reg.) A se văita. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* se vaieră, *1 pl.* ne vaierăm; *conj. prez. 3* să se vaiere.

văierare (înv., reg.) Faptul de a se văiera. *s.f., g.-d. art.* văierării, *pl.* văierări.

văieta v. **văita.**

văietare v. **văitare.**

vălet|ător,-oare v. **văitător.**
vălet|ătură v. **văitătură.**
vălișoară v. **vălișoară.**
văit|a *refl.* 1. A scoate strigăte de durere; a se lamenta, a se tângui. *//tr.* A plânge, a compătimi pe cineva. 2. (despre unele animale și păsări) A scoate sunete tânguitoare. [*var.* văiet|a *vb.*] *vb. I, ind. prez. 1 sg.* mă vait, *3* se vaită, *1 pl.* ne văităm.
văit|are Faptul de a se văita; văitătură, vaiet. [*var.* văietare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* văitării, *pl.* văitări.
văităr|eț,-eață (rar) Văitător. *adj., pl.* văitărești,-e.
văităt|or,-oare (rar) Care se vaită (cu orice prilej); văităreț. [*var.* văietător,-oare *adj.*] *adj., pl.* văitători,-oare.
văităt|ură Văitare. [*var.* văietătură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* văităturii, *pl.* văietături.
văiug|ă (reg.) Vale mică, îngustă, puțin adâncă. *s.f., g.-d. art.* văiugii, *pl.* văiugi.
văl 1. Țesătură fină, subțire, cu care femeile își acoperă capul sau o parte a corpului. */A-și pune ~ul* = a se călugări. 2. Ceea ce acoperă ca un văl (1). *~ul nopții. /A* i se pune (sau *a i se lua cuiva*) *un ~* (*de*) *pe ochi* = a începeta (sau a începe) să vadă, să judece limpede. 3. (anat.) *~ul palatului* = membrană care acoperă cerul gurii și care se continuă cu omușorul. 4. (bot.) *~ul-miresei* = plantă erbacee mică, cu flori lineare. *s.n., pl.* văluri.
vălătuc 1. Sul făcut dintr-un material (flexibil) înfășurat; (spec.) val[1] (B.1). */De-a ~ul* = de-a dura, de-a rostogolul, peste cap. 2. Material de construcție în formă de cărămizi, făcut din lut amestecat cu paie sau cu rogoz, din care se clădesc pereții caselor țărănești. 3. (agr.) Tăvălug. 4. Ghemotoc, cocoloș. */A se face ~* = a se strânge, a se ghemui. *s.m., pl.* vălătuci.
vălătuceal|ă (reg., rar) Construcție de vălătuci (2). *s.f., g.-d. art.* vălătucelii, *pl.* vălătuceli.
vălătuc|i *tr.* A construi cu vălătuci (2). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vălătucesc, *imperf. 3 sg.* vălătucea; *conj. prez. 3* să vălătucească.
văleăn (rar) Bărbat care locuiește într-o vale, la câmpie. *s.m., pl.* văleni.
văleancă (rar) Femeie care locuiește într-o vale, la câmpie. *s.f., g.-d. art.* vălencei, *pl.* văl*e*nce.
văleat v. **veleat.**
vălău/văleleu (pop.) Aoleu! Vai! *interj.*
vălicică (pop.) Diminutiv al lui vale; vălișoară. *s.f., g.-d. art.* vălicelei, *pl.* vălicele, *art.* vălicelele.
vălișoară Vălicică. *s.f., g.-d. art.* vălișoarei, *pl.* vălișoare.
vălmășag Învălmășeală; dezordine; obiecte sau ființe aflate în neorânduială. *s.n., pl.* vălmășaguri.
vălmășeală (pop.) Învălmășeală. *s.f., g.-d. art.* vălmășelii, *pl.* vălmășeli.
vălmăș|i *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) învălmăși. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vălmășesc, *imperf. 3 sg.* vălmășea; *conj. prez. 3* să vălmășească.
vălmășire (pop.) Învălmășire. *s.f., g.-d. art.* vălmășirii, *pl.* vălmășiri.
vălțu|i *tr.* A prelucra cu ajutorul valțurilor. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vălțuiesc, *imperf. 3 sg.* vălțuia; *conj. prez. 3* să vălțuiască.
vălțuire Acțiunea de a vălțui. *s.f., g.-d. art.* vălțuirii, *pl.* vălțuiri.
vălțuitor,-oare (-țu-i-) Muncitor care lucrează la valț. *s.m., pl.* vălțuitori; *s.f., g.-d. art.* vălțuitorei, *pl.* vălțuitoare.
vălug (reg.) 1. Val de pânză, de postav etc. 2. (agr.) Tăvălug. 3. Sul la roata fântânii. 4. Făclie. *s.n./s.m., pl.* vălu*g*e/vălu*g*uri/vălugi.
vălurat,-ă Care este cu valuri[1]; cu ridicături și adânciturI; cu neregularități. [*var.* vălurit,-ă *adj.*] *adj., pl.* vălurați,-te.
vălurei Diminutiv al lui val[1]. *s.n., pl.* vălurele.
vălurire Formare de ondulații pe suprafața părții carosabile a unei șosele. *s.f., g.-d. art.* văluririi, *pl.* vălur*i*ri.
vălurit,-ă v. **vălurat.**
vălur|os,-oasă Cu aspect de valuri[1]; unduios. *adj., pl.* vălurosi,-oase.
vălvătaie v. **vâlvătaie.**
vămeș|esc,-ească Referitor la vamă sau la vameș. *adj., pl.* vămeșești.
vămeșie (înv.) 1. Funcție de vameș. 2. Taxă plătită ca vamă. *s.f., art.* vămeșia, *g.-d. art.* vămeșiei, *pl.* vămeșii, *art.* vămeșiile.
vămu|i *tr.* 1. A încasa vamă. 2. (la moară) A lua uium ca plată pentru măcinat. 3. (fig.) A fura o parte din ceva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vămuiesc, *imperf. 3 sg.* vămuia; *conj. prez. 3* să vămuiască.
vămuială Faptul de a vămui. *s.f., g.-d. art.* vămuielii, *pl.* vămuieli.
vămuire Acțiunea de a vămui. *s.f., g.-d. art.* vămuirii, *pl.* vămuiri.
văpaie 1. Flacără mare, foc. 2. Arșiță, dogoare. 3. (fig.) Lumină strălucitoare. 4. Văpaită (2). *s.f., art.* văpaia, *g.-d. art.* văpăii, *pl.* văpăi.
văpaită (-pa-i-) (reg.) 1. Opaiț. 2. Făclie de lemn cu care se sperie noaptea peștii pentru a-i aduce spre uneltele de pescuit; văpaie (4). *s.f., g.-d. art.* văpaitei, *pl.* văpaite.
văpăi/văpăia *intr.* (înv.) A arde cu văpăi. *vb. IV/I, ind. prez. 3 sg.* văpăiește/văpăiază, *imperf. 3 sg.* văpăia; *conj. prez. 3* să văpăiască/să văpăieze.
văpăiere (înv.) Acțiunea de a văpăi; (p. ext.) pâlpâire. *s.f., g.-d. art.* văpăierii, *pl.* văpăieri.
văpsea v. **vopsea.**
văpseală v. **vopsea.**
văpsi v. **vopsi.**
văr, vară 1. Grad de rudenie între copiii sau descendenții persoanelor care sunt frați sau surori. 2. (la voc. m.) Termen familiar de adresare către un cunoscut. *s.m., voc.* vere, *pl.* veri; *s.f., g.-d. art.* verei, *pl.* vere.
văra (înv., pop.) 1. *tr.* A ține vitele sau oile la pășune (la munte) în timpul verii. 2. *intr.* (despre animale, p. ext., despre oameni) A petrece vara undeva sau într-un anumit fel. *vb. I, ind. prez. 3* vărează.
vărar Muncitor care lucrează la cuptoarele de var sau care vinde var. *s.m., pl.* vărari.
vărat (pop.) 1. Faptul de a văra. 2. Taxă plătită pentru pășunatul vitelor pe locul cuiva în timpul verii; văratic[1] (2). *s.n.*
vărat|ec v. **văratic[1].**
vărat|ec,-ă v. **văratic[2].**
văratic[1] (pop.) 1. Loc unde sunt duse vara oile la pășunat. 2. Vărat (2). [*var.* vărătec *s.n.*] *s.n., pl.* vărat*i*ce.
văratic[2],-ă 1. De vară, specific verii. 2. (despre fructe, plante) Care se coace vara; timpuriu. [*var.* vărătec,-ă *adj.*] *adj., pl.* vărat*i*ci,-ce.
vărărie Loc unde se extrage piatra-de-var; locul și instalațiile unde se fabrică varul sau unde se depozitează și se vinde var. *s.f., art.* vărăria, *g.-d. art.* vărăriei, *pl.* vărării, *art.* vărăriile.
vărg|a *tr.* A face dungi. *vb. I, ind. prez. 3* vărgh*e*ază.
vărgat,-ă Cu vărgi, dungat. *adj., pl.* vărgați,-te.
vărgățel,-ea (pop.) Diminutiv al lui vărgat. *adj., pl.* vărgăței,-ele.
vărguliță Vărguță. *s.f., g.-d. art.* vărguliței, *pl.* vărguliț*e*.
vărguță Diminutiv al lui vargă; vărguliță. *s.f., g.-d. art.* vărguței, *pl.* vărguțe.
vărăs|os,-oasă Care conține var, calcaros; cu aspect de var. *adj., pl.* vărăsi,-oase.
vărs|a A. 1. *tr* A face să curgă un lichid, o pulbere, răsturnând recipientul în care se află. */A ~ lacrimi* = a

plânge. *A ~ sânge* = a omorî, a ucide. *A-şi ~ sângele* (pentru cineva) = a-şi da viaţa (pentru cineva sau ceva). *A ~ (multe) sudori* (sau *năduşeli*) sau *a ~ sudori de moarte* = a) a munci din greu; b) a fi în agonie, a trage să moară. (pop.) *A ~ maţele* (cuiva) = (pop.) a spinteca (pe cineva); a ucide. //A arunca, a lansa spre cineva multe săgeţi, bombe etc. 2. *refl.* (despre râuri, fluvii etc.) A curge în altă apă mai mare. //(rar) A se revărsa (ieşind din albie). 3. *tr.* A vomita. */A-şi ~ maţele* (sau *mărunţaiele*), se spune despre cineva care vomită foarte tare. *A ~ venin* sau *a-şi ~ veninul* = a vorbi despre cineva cu ură, cu dușmănie. *A-şi ~ focul* (sau *sufletul, amarul*) = a-şi destăinui supărarea, mâhnirea, durerea. *A ~ foc*, se spune despre caii iuţi şi puternici (din basme). 4. *tr.* (de obicei, poetic) A răspândi lumină, căldură etc. 5. *tr.* A risipi, împrăştia fără voie. B. *tr.* 1. A preda cuiva o sumă de bani, anumite obiecte de valoare etc.; a plăti. 2. A repartiza un soldat la o anumită unitate sau a-l trece de la o unitate la alta. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* vărs, *2 sg.* verşi, *3* varsă; *conj. prez. 3* să verse.

vărsare 1. Acţiunea de a (se) vărsa. */~ de sânge* = ucidere în masă; masacru. 2. (concr.) Loc unde o apă curgătoare se varsă în alta. 3. (fig., rar) Apariţie (a serii, a zorilor etc.). *s.f., g.-d. art.* vărsării, *pl.* vărsări.

vărsat[1] 1. Faptul de a (se) vărsa. 2. (med., pop.) Variolă. */~ negru* = formă gravă a variolei manifestată prin apariţia pe corp a numeroase pustule pline cu sânge, asemănătoare cu nişte pete negre. *~ mic* = (pop.) pojar. *~ mare* = (pop.) scarlatină. *s.n.*

vărsat[2]**,-ă** (despre mărfuri) Care se vinde cu amănuntul, care nu este preambalat (ci se împachetează în momentul cumpărării). *adj., pl.* vărsaţi,-te.

vărsat-de-vânt (pop.) Varicelă. *s.n.*

vărsământ 1. Depunere a unei sume de bani la dispoziţia cuiva (de obicei a statului), pe baza unei obligaţii legale; (p. gener.) plată a unei sume de bani. 2. (concr.) Suma plătită care constituie obiectul acestei depuneri sau plăţi. *s.n., pl.* vărsăminte.

vărsător,-oare Care varsă. *adj., pl.* vărsători,-oare.

Vărsătorul Numele uneia dintre cele 12 constelaţii şi simboluri ale zodiacului, situată între constelaţia Capricornului şi cea a Peştilor. *s.prop.m.*

vărsătură Faptul de a (se) vărsa. //Ceea ce a fost vărsat, vomitat. *s.f., g.-d. art.* vărsăturii, *pl.* vărsături.

văruí *tr.* A acoperi o suprafaţă tencuită cu lapte de var; a spoi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* văruiesc, *imperf. 3 sg.* văruia; *conj. prez. 3* să văruiască.

văruială 1. Văruire. 2. (concr.) Strat de lapte de var aplicat pe o suprafaţă tencuită; spoială. *s.f., g.-d. art.* văruielii, *pl.* văruieli.

văruire Acţiunea de a vărui; văruială, văruit. *s.f., g.-d. art.* văruirii, *pl.* văruiri.

văruit Văruire. *s.n.*

vărzar (rar) Cultivator (şi vânzător) de varză. *s.m., pl.* vărzari.

vărzare Plăcintă umplută cu varză, cu ceapă, cu spanac, cu mărar etc. *s.f., g.-d. art.* vărzării, *pl.* vărzări.

vărzărie Grădină cultivată cu varză. *s.f., art.* vărzăria, *g.-d. art.* vărzăriei, *pl.* vărzării, *art.* vărzăriile.

vărzuí *tr.* (reg., fam.) A face ferfeniţă, a zdrenţui, a rupe o carte, un caiet etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vărzuiesc, *imperf. 3 sg.* vărzuia; *conj. prez. 3* să vărzuiască.

văsar (reg.) Meseriaş care face (şi vinde) vase de lemn. *s.m., pl.* văsari.

văsărí *tr.* (reg.) A face vase de lemn. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* văsăresc, *imperf. 3 sg.* văsărea; *conj. prez. 3* să văsărească.

văsărie Totalitatea vaselor dintr-o gospodărie, dintr-un restaurant etc. în care se găteşte sau se mănâncă; veselă. *s.f., art.* văsăria, *g.-d. art.* văsăriei.

văsăriş Canal de scurgere a apelor din mină. *s.n., pl.* văsărişe.

văscior Văsuşor. *s.n., pl.* văscioare.

văsuleţ Văsuşor. *s.n., pl.* văsuleţe.

văsuşor (reg., rar) Diminutiv al lui vas; văsuleţ, văsuţ, văscior. *s.n., pl.* văsuşoare.

văsuţ (reg., rar) Văsuşor. *s.n., pl.* văsuţe.

vătaf (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) 1. Conducător al argaţilor de la o moşie boierească sau de la o mănăstire; logofăt. 2. Căpetenie de curteni, de slujitori sau de oşteni ai domniei. */~ de plai* = şef al plăieşilor. *~ de plasă* = funcţionar administrativ care conducea o plasă. *~ de hotar* = şef de grăniceri. *~ de divan* = boier care organiza activitatea divanului. *~ de agie* = şef al poliţiei. 3. (p. gener.) Persoană care are sub ordinele sale un anumit număr de oameni; şef, conducător. 4. (spec.) Conducător al unui grup de meşteşugari sau al unei bresle. 5. (spec.) Căpetenie a căluşarilor, a colindătorilor, a alaiului unei nunţi la ţară. [*var.* (reg.) vătaş, vătav *s.m.*] *s.m., pl.* vătafi.

vătală Piesă mobilă a războiului de ţesut care susţine spata. [*var.* vatală *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vătalei, *pl.* vătale.

vătaş v. **vătaf.**

vătav v. **vătaf.**

vătăjel v. **vătăşel.**

vătăjesc,-ească v. **vătăşesc.**

vătăji v. **vătăşi.**

vătăjiţă v. **vătăşiţă.**

vătăma 1. *tr.* A dăuna sănătăţii; a răni. 2. *refl.* (pop.) A face hernie. 2. *tr.* (fig.) A provoca pagube, stricăciuni foarte mari. 3. *tr.* (fig.) A atinge, a leza (din punct de vedere moral). *vb. I, ind. prez. 1 sg.* vătăm, *2 sg.* vătămi, *3* vatămă; *conj. prez. 3* să vătăme.

vătăman (în Evul Mediu, în Moldova) 1. Conducător al unui sat liber. 2. Reprezentant al stăpânului de pământ într-un sat aservit, însărcinat mai ales cu strângerea dărilor. *s.m., pl.* vătămani.

vătămare (pop.) Acţiunea de a (se) vătăma. *s.f., g.-d. art.* vătămării, *pl.* vătămări.

vătămătoare 1. Plantă erbacee leguminoasă, cu florile galbene, cu fructul păstaie, folosită în medicină şi ca nutreţ. 2. Plantă graminacee cu frunzele păroase, cu florile grupate în spiculeţe. *s.f., g.-d. art.* vătămătorii, *pl.* vătămători.

vătămător[1] (rar) Nume dat insectelor (sau altor animale) care produc stricăciuni plantelor de cultură. *s.m., pl.* vătămători.

vătămător[2]**,-oare** Care vatamă; dăunător. *adj., pl.* vătămători,-oare.

vătămătură (pop.) Nume dat unor boli interne care provoacă crize viscerale acute (hernie, colici etc.). *s.f., g.-d. art.* vătămăturii, *pl.* vătămături.

vătăşel 1. Diminutiv al lui vătaf. //Vornicel (la nuntă). 2. (în trecut) Funcţionar inferior la primărie. [*var.* vătăjel *s.m.*] *s.m., pl.* vătăşei, *art.* vătăşeii.

vătăşesc,-ească Referitor la vătaf. [*var.* (reg.) vătăjesc,-ească *adj.*] *adj., pl.* vătăşeşti.

vătăşi *tr.* (înv., pop.) A conduce în calitate de vătaf. [*var.* (reg.) vătăji *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vătăşesc, *imperf. 3 sg.* vătăşea; *conj. prez. 3.* să vătăşească.

vătăşie 1. Funcţia vătafului. */~ de plai* = subprefectură. 2. Taxă plătită în trecut la bariera unui oraş pentru a putea intra cu un vehicul cu marfă. *s.f., art.* vătăşia, *g.-d. art.* vătăşiei, *pl.* vătăşii, *art.* vătăşiile.

vătăşiţă 1. Soţie de vătaf. 2. (în trecut) Femeie care conducea gospodăria unei case boiereşti. 3. Vorniceasă la nuntă. [*var.* (reg.) vătăjiţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vătăşiţei, *pl.* vătăşiţe.

vătăşoaie (reg.) Augmentativ al lui vătăşiţă. *s.f., art.* vătăşoaia, *g.-d. art.* vătăşoaiei, *pl.* vătăşoaie.
vătmăniţă Femeie care conduce un tramvai. *s.f., g.-d. art.* vătmăniţei, *pl.* vătmăniţe.
vătrai 1. Lopăţică de metal sau cârlig lung cu care se scoate jarul sau cenuşa din sobă ori din cuptor; vătrar. /*Trai pe ~* = viaţă uşoară, lipsită de griji. 2. Lambă la căruţă sau la car. *s.n., pl.* vătraie.
vătrar (reg.) Vătrai (1). *s.n., pl.* vătrare.
vătui[1] *tr.* A căptuşi cu vată sau cu vatelină un obiect de îmbrăcăminte; (p. ext.) a capitona. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vătuiesc, *imperf. 3 sg.* vătuia; *conj. prez. 3* să vătuiască.
vătui[2]**,-ie** (pop.) 1. Ied sau pui de iepure (până la un an). 2. Piele (prelucrată) a puiului de căprioară. *s.m., pl.* vătui; *s.f., art.* vătuia, *g.-d. art.* vătuiei, *pl.* vătuie/vătui, *art.* vătuiele/vătuile.
vătuire Acţiunea de a vătui[1]. *s.f., g.-d. art.* vătuirii, *pl.* vătuiri.
văz Simţ cu ajutorul căruia sunt percepute imaginile, culorile, formele, dimensiunile, luminozitatea obiectelor, distanţa şi mişcarea lor etc.; vedere. /*În* (sau înv., *la*) *~ul...* = în faţa... *s.n.*
văzător,-oare (rar) Care vede; (p. ext.) care este sau a fost martor la ceva. *adj., pl.* văzători,-oare.
văzduh Înveliş gazos care înconjoară Pământul; aer; atmosferă. *s.n., pl.* văzduhuri.
văzut[1] Faptul de a vedea; văz. *s.n.*
văzut[2]**,-ă** Care se vede; clar, vizibil. *adj., pl.* văzuţi,-te.
văzute[1] (în loc.) *Din* (cele) *~* = din ce se poate vedea. *loc. adv.*
văzute[2] (în loc.) *Pe ~* = a) în faţa tuturor; b) cu condiţia de a vedea cu proprii ochi. *loc. adv.*
vâj/vâj-vâj Cuvânt care imită zgomotul produs de vânt sau de mişcarea rapidă a unei ape, a unui obiect etc. *interj.*
vâjâi *intr.* 1. (despre ape curgătoare, vânt, obiecte care străbat aerul etc.) A produce un zgomot ascuţit şi prelung, caracteristic. 2. (despre sânge) A pulsa foarte tare. /*A-i ~ cuiva capul* (sau *urechile, tâmplele*, p. ext., *creierul, auzul*) = a) a avea senzaţia de zgomot continuu şi obsedant, provocată de afluxul mărit al sângelui la cap; b) a fi năucit, zăpăcit. 3. (despre foc) A dudui. 4. (despre albine) A zumzăi, a bâzâi. [*var.* (reg.) vâjii *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* vâjâie, *imperf. 3 sg.* vâjâia; *conj. prez. 3* să vâjâie.
vâjâială Vâjâit[1]. [*var.* (reg.) vâjială *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vâjâielii, *pl.* vâjâieli.
vâjâire Vâjâit[1]. *s.f., g.-d. art.* vâjâirii, *pl.* vâjâiri.
vâjâit[1] Faptul de a vâjâi; zgomot caracteristic produs de ceva care vâjâie; vâjâială, vâjâitură, vâjâire. [*var.* (reg.) vâjiit *s.n.*] *s.n., pl.* vâjâituri.
vâjâit[2]**,-ă** (rar, despre oameni) Ameţit de băutură, cherchelit. *adj., pl.* vâjâiţi,-te.
vâjâitoare (-jâ-i-) Zbârnâitoare (la zmeul cu care se joacă copiii). *s.f., g.-d. art.* vâjâitorii, *pl.* vâjâitori.
vâjâitor,-oare (-jâ-i-) Care vâjâie. [*var.* (reg.) vâjiitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* vâjâitori,-oare.
vâjâitură (-jâ-i-) Vâjâit[1]. [*var.* (reg.) vâjeitură, vâjietură, vâjiitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vâjâiturii, *pl.* vâjâituri.
vâjeitură v. **vâjâitură.**
vâjială v. **vâjâială.**
vâjietură v. **vâjâitură.**
vâjii v. **vâjâi.**
vâjiit v. **vâjâit**[1].
vâjiitor,-oare v. **vâjâitor.**
vâjiitură v. **vâjâitură.**
vâlcea/vâlcică 1. Vale îngustă şi puţin adâncă. 2. Pârâu mic de-a lungul unei vâlcele (1). *s.f., art.* vâlceaua /vâlcica, *g.-d. art.* vâlcelei, *pl.* vâlcele, *art.* vâlcelele.
vâlcean,-ă (Locuitor) din municipiul Râmnicu Vâlcea sau din judeţul Vâlcea. *adj., s.m., pl.* vâlceni.
vâlceancă Locuitoare din municipiul Râmnicu Vâlcea sau din judeţul Vâlcea. *s.f., g.-d. art.* vâlcencei, *pl.* vâlcence.
vâlced,-ă (reg.) Vânăt, învineţit; palid, livid. *adj., pl.* vâlcezi,-de.
vâlceluşă Diminutiv al lui vâlcea; vâlcioară. *s.f., art.* vâlceluşa, *g.-d. art.* vâlceluşei, *pl.* vâlceluşe.
vâlcezi *refl.* şi *tr* (reg.) A (se) învineţi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vâlcezesc, *imperf. 3 sg.* vâlcezea; *conj. prez. 3* să vâlcezească.
vâlcică v. **vâlcea.**
vâlcicuţă (rar) Diminutiv al lui vâlcică. *s.f., g.-d. art.* vâlcicuţei, *pl.* vâlcicuţe.
vâlcioară (pop.) Vâlceluşă. *s.f., g.-d. art.* vâlcioarei, *pl.* vâlcioare.
vâlnic 1. Fotă încreţită în talie şi despicată în faţă, specifică portului popular oltenesc. 2. Pânză ţărănească subţire (care poate fi purtată pe cap); văl. *s.n., pl.* vâlnice.
vâltoare 1. Vârtej de apă format într-un loc mai adânc din albia unei ape; bulboană, bulboacă. 2. (fig.) Agitaţie mare, învălmăşeală. 3. (reg.) Vijelie. 4. Instalaţie rudimentară, formată dintr-o îngrăditură de lemn aflată sub o cădere de apă, care serveşte la îngroşarea şi scămoşarea ţesăturilor din lână. [*var.* (pop.) vultoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vâltorii, *pl.* vâltori.
vâltori *intr.* (rar, despre ape) A face vârtejuri. *vb. IV, ind prez. 3 sg.* vâltoreşte, *imperf. 3 sg.* vâltorea; *conj. prez. 3* să vâltorească.
vâlvă 1. Agitaţie (mare), zarvă provocată de un fapt deosebit. 2. Renume; faimă. 3. (mit. pop.) Personaj imaginat ca o femeie care veghează asupra casei, a pădurilor etc.; zână, ştimă. /*~a băii* = zână despre care se crede că protejează minele de aur. 4. (înv.) Alai, pompă; (p. ext.) măreţie, grandoare. //Orgoliu, mândrie, fală. 5. (rar) Vâlvătaie. *s.f., g.-d. art.* vâlvei, *pl.* (3) vâlve.
vâlvătaie Flacără mare; vâltoare, vâlvă, pălălaie, bobotaie. [*var.* vălvătaie, (reg.) vâlvotaie *s.f.*] *s.f., art.* vâlvătaia, *g.-d. art.* vâlvătăii, *pl.* vâlvătăi.
vâlvâi *intr.* (pop.) 1. (despre foc) A pâlpâi, a arde. 2. A vui (de vorbe, de zgomot etc.). *vb. IV, ind. prez. 3* vâlvâie, *imperf. 3 sg.* vâlvâia; *conj. prez. 3* să vâlvâie.
vâlvoare 1. (rar) Lumină (roşiatică), incandescentă. 2. Vâlvătaie. [*var.* (pop.) vulvoare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vâlvorii, *pl.* vâlvori.
vâlvoi (despre păr) Ridicat în sus; zbârlit, ciufulit. [*var.* (pop.) vulvoi *adj. invar.*] *adj. invar.*
vâlvoiat,-ă (pop., despre păr) Ridicat în sus; vâlvoi, zbârlit, ciufulit. *adj., pl.* vâlvoiaţi,-te.
vâlvora *intr.* (rar, despre foc) A arde cu flăcări mari, a scoate vâlvătăi. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* vâlvoreaza.
vâlvotaie v. **vâlvătaie.**
vâna *tr.* 1. A urmări şi a prinde ori a ucide animale sau păsări sălbatice. //A pescui (peşti mari). 2. (fig.) A urmări un om pentru a-l prinde; a hăitui. 3. (fig., peior.) A urmări cu stăruinţă, cu aviditate. 4. (fam.) A pune mâna pe...; a face rost. *vb. I, ind. prez. 3* vânează.
vânare (rar) Faptul de a vâna; vânătoare. *s.f., g.-d. art.* vânării, *pl.* vânări.
vânat 1. Vânătoare. 2. Ceea ce vânează cineva; (p. restr.) carnea unui animal sau a unei păsări vânate. *s.n., pl.* vânaturi.
vână A. 1. Vas sangvin care duce sângele de la organe şi ţesuturi la inimă; (fam.) orice vas sangvin; venă (1). /*A-i îngheţa* (sau *a i se slei, a-i sta cuiva*) *sângele în vine* = a încremeni de frică, a-l cuprinde groaza. 2. (pop.) Fibră musculară; zgârci, tendon, muşchi. /*~ de bou* = cravaşă făcută din ligamentul cervical posterior al

boului; (p. ext.) baston de cauciuc folosit de persoanele care asigură ordinea publică. *Slab de ~* = slăbănog, lipsit de vigoare. *Tare* (sau *bun*) *de ~* = viguros, puternic. *A fi numai ~* = a fi agil, sprinten, puternic. 3. (pop.) Parte a piciorului cuprinsă între genunchi şi gleznă; gambă. */Pe vine* = ghemuit, cu genunchii îndoiţi, sprijinind greutatea corpului pe gambe. *Pe* (sau *în*) *vine* = (despre pantaloni) lăsaţi sau căzuţi mai jos de talie; (despre oameni) cu pantalonii lăsaţi sau căzuţi. (reg., în legătură cu verbe de mişcare) *Cu coada între ~e* = ruşinat, umilit. B. 1. Strat de minerale infiltrat între celelalte pături ale solului; filon. 2. Pânză (sau coloană) subterană de apă. 3. Coloană sau şuviţă de lichid; (p. ext.) dâră. */~a apei* = şuvoiul, curentul apei. 3. (bot.) Nervură a frunzelor. 4. Fiecare dintre ramificaţiile rădăcinii unui copac. *s.f., g.-d. art.* vinei, *pl.* vine.

vânăt[1] Culoarea vânătă[2] (1). *s.n.*

vânăt[2]**,-ă** 1. De culoare albastru-închis cu reflexe violete. 2. (despre cer) Plumburiu, întunecat. 3. (despre fiinţe sau părţi ale corpului lor) Palid, livid; învineţit. *adj., pl.* vineţi,-te.

vânătaie Pată vânătă apărută pe corp în urma unei lovituri; vineaţă, echimoză. *s.f., art.* vânătaia, *g.-d. art.* vânătăii, *pl.* vânătăi.

vânătă (bot.) Pătlăgea vânătă. *s.f., g.-d. art.* vinetei, *pl.* vinete.

vânătoare 1. Acţiunea de a vâna; vânat (1). 2. (fig.) Urmărire (poliţienească) a unei persoane bănuite sau vinovate de o infracţiune. *s.f., g.-d. art.* vânătorii, *pl.* vânători.

vânător 1. Persoană care vânează, care se ocupă cu vânătoarea. 2. (fig., peior.) Persoană care încearcă să parvină prin orice mijloace. */~ de zestre* = cel care încearcă să se însoare cu o fată bogată. 3. (înv.) Soldat dintr-o unitate militară formată din pedestraşi şi călărime. 4. *~ de munte* = soldat infanterist antrenat şi echipat pentru luptă în zonele de munte. *s.m., pl.* vânători.

vânătoresc,-ească Referitor la vânătoare sau la vânători. *adj., pl.* vânătoreşti.

vânătoreşte Ca vânătorii. *adv.*

vânătorie 1. (rar) Vânătoare. 2. (p. ext.) Ocupaţia vânătorului. *s.f., art.* vânătoria, *g.-d. art.* vânătoriei.

vânătorime Mulţime de vânători; totalitatea vânătorilor. *s.f., g.-d. art.* vânătorimii.

vânj[1] (bot.) Velniş. *s.m., pl.* vânji.

vânj[2] (înv., pop.) Putere, vigoare. *s.n.*

vânjos,-oasă 1. Viguros, puternic; musculos. 2. (fig.) Care are tărie de caracter, forţă morală. *adj., pl.* vânjoşi,-oase.

vânjoşa *tr.* (pop., rar) A face să devină vânjos, puternic; a fortifica organismul. *vb. I, ind. prez. 3* vânjoşează; *conj. prez. 3* să vânjoşeze; *ger.* vânjoşând.

vânjoşenie (-ni-e) (pop.) Putere fizică, vigoare, tărie, forţă, vânjoşie. *s.f., art.* vânjoşenia, *g.-d. art.* vânjoşeniei, *pl.* vânjoşenii, *art.* vânjoşeniile.

vânjoşie (pop., rar) Vânjoşenie. *s.f., art.* vânjoşia, *g.-d. art.* vânjoşiei, *pl.* vânjoşii, *art.* vânjoşiile.

vânos,-oasă Care are vine groase; (p. ext.) viguros, vânjos, puternic. *adj., pl.* vânoşi,-oase.

vânt 1. Mişcare pe orizontală a unei mase de aer, determinată de diferenţa de presiune dintre două zone ale atmosferei. */~ rău* = întâmplare nefericită care se abate asupra cuiva. *Ca ~ul* (*şi ca gândul*) = foarte repede. *De culoarea ~ului* (*turbat*) = care are o culoare vagă, nedefinită. *A se da în ~* (*după...* sau *ca să...*) = a face eforturi pentru a obţine ceva. *Ce ~ te aduce?*, se spune cuiva sosit pe neaşteptate. *A se duce pe aripi de ~* = a se duce foarte repede. *A se aşterne ~ului* = a alerga foarte repede. *Bate ~ul*, se spune despre un loc (temporar) pustiu, dar care de obicei este populat. *A arunca banii în ~* = a cheltui fără măsură. *A-i bate* (sau *a-i sufla*) (cuiva) *~ul prin buzunare* = a nu avea niciun ban, a fi foarte sărac. *Din cele patru ~uri* = de pretutindeni. *A-l bate ~ul* = a fi foarte slab sau slăbit. *A vedea dincotro bate ~ul* = a-şi da seama de o anumită situaţie înainte ca lucrurile să devină clare. (rar) *A se duce pe ~uri* = a se risipi, a se prăpădi. 2. Aer, văzduh. */În ~* = a) în gol; b) în sus; c) (fig.) zadarnic. 3. Curent de aer produs pe cale artificială (cu evantaiul, cu un ventilator etc.). 4. *A-şi face ~* (sau *a-şi lua ~*) = a-şi lua elan, a porni cu viteză. *A-i face ~* = a) a împinge, a azvârli; a da afară (dintr-o slujbă); b) (fam.) a scăpa de cineva. *A merge* (sau *a se ţine*) *cu nasul în ~* = a fi fudul. (despre cai) *A lua ~* = a porni cu viteză mare (scăpând de sub control). 5. (eufemistic) Gaz intestinal (eliminat prin anus). 6. (reg., mai ales la pl.) Fiecare dintre despărţiturile din interiorul unei sobe de cărămidă, prin care circulă fumul. 7. (astron.) *~ solar* = flux de protoni şi neutroni emişi continuu de Soare. *s.n., pl.* vânturi.

vânticel Vântuleţ. *s.n., pl.* vânticele.

vântişor Vântuleţ. *s.n.*

vântoaică (pop., în superstiţii) Duh rău care dezlănţuie furtuni. *s.f., g.-d. art.* vântoaicei.

vântoaie (pop.) Vântoasă. *s.f., art.* vântoaia, *g.-d. art.* vântoaiei, *pl.* vântoaie.

vântoasă Vânt puternic (cu vârtejuri); vijelie, furtună, vântoaie. *s.f., g.-d. art.* vântoasei, *pl.* vântoase.

vântoase Iele. *s.f. pl.*

vântos,-oasă Cu vânt, bătut de vânt. *adj., pl.* vântoşi,-oase.

vântrea/vintrea (înv.) Pânză de corabie; vetrelă. *s.f., g.-d. art.* vântrelei/vintrelei, *pl.* vântrele/vintrele, *art.* vântrelele/vintrelele.

vântui 1. *intr.* (despre vânt) A bate puternic, vijelios. 2. *tr.* (în superstiţii, despre „vântul rău"). A face pe cineva să ologească sau să înnebunească. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* vântuieşte, *imperf. 3 sg.* vântuia; *conj. prez. 3* să vântuiască.

vântuit,-ă (reg.) Nebun. *adj., pl.* vântuiţi,-te.

vântuleţ Diminutiv al lui vânt; vânticel, vântişor, vânturel, vântuşor. *s.n., pl.* vântuleţe.

vântura *tr.* 1 A lăsa să cadă de la o mică înălţime boabele de cereale, de fasole etc. şi a le supune unui curent de aer pentru a fi împrăştiate impurităţile; a curăţa de impurităţi cu ajutorul unei maşini speciale. 2. (fig.) A împrăştia, a risipi, a spulbera. 3. A vărsa (de mai multe ori) un lichid dintr-un vas în altul pentru a-l răci sau a-l amesteca. 4. A agita, a mişca într-o parte şi în alta prin aer. *//refl.* A umbla încoace şi încolo. 5. (fig.) A tulbura, a frământa. 6. (fig.) A da în vileag fapte, întâmplări. 7. (fig.) A cutreiera, a colinda. 8. (rar, despre vânt) A bate peste..., a sufla. *vb. I, ind. prez. 3* vântură.

vânturar (rar) Evantai. *s.n., pl.* vânturare.

vânturare Acţiunea de a (se) vântura; vânturat; (fig.) tulburare, agitaţie, frământare. *s.f., g.-d. art.* vânturării, *pl.* vânturări.

vânturat Vânturare. *s.n.*

vânturatic,-ă (rar) Neserios, nestatornic, uşuratic, fluşturatic. *adj., pl.* vânturatici,-ce.

vântură-lume Om hoinar, aventurier. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui vântură-lume, *pl.* vântură-lume.

vânturătoare 1. Maşină agricolă care separă boabele de impurităţi cu ajutorul unor curenţi de aer. 2. Maşină utilizată în turnătorie pentru a vântura amestecurile. *s.f., g.-d. art.* vânturătorii, *pl.* vânturători.

vânturător,-oare I. *s.m.* Muncitor care lucrează la o vânturătoare. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care hoinăreşte în căutare de aventuri. *s.m., pl.* vânturători (rar) *s.f., g.-d. art.* vânturătoarei, *pl.* vânturătoare.

vânturătură Vânturare; (concr.) impurităţile rămase după vânturare; pleavă. *s.f., g.-d. art.* vânturăturii, *pl.* vânturături.
vântură-ţară Vântură-lume. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui vântură-ţară, *pl.* vântură-ţară.
vânturel[1] (ornit.) Vindereu. *s.m., pl.* vânturei, *art.* vânturelii.
vânturel[2] Vântuleţ. *s.n., pl.* vânturele.
vânturos,-oasă (înv., despre vreme, climă, anotimpuri etc.) Cu vânt. //(fig.) Neserios, vânturatic. *adj., pl.* vânturoşi,-oase.
vântuşor (rar) Vântuleţ. *s.n.*
vânzare 1. Acţiunea de a vinde; vindere. /(pop.) ~ *bună!* = urare făcută vânzătorului pentru a vinde repede şi bine. ~ *silită* = vânzare ordonată de autorităţile judiciare pentru datorii neachitate. *De* ~ = destinat vinderii, oferit spre vânzare. 2. (concr.) Obiectul, marfa care se vinde. 3. (fig.) Trădare. *s.f., g.-d. art.* vânzării, *pl.* vânzări.
vânzător,-oare 1. Persoană care vinde ceva ocazional sau permanent. 2. (spec.) Persoană angajată într-un magazin pentru a vinde clienţilor. /~ *de piei de cloşcă* = (ir.) negustor fără marfă şi fără capital. //(adj.) Care este pus în vânzare. /*A face* (*un bun imobil*) ~ = a vinde, a pune în vânzare. 2. (fig.) Înşelător, trădător. *s.m., pl.* vânzători; *s.f., g.-d. art.* vânzătoarei, *pl.* vânzătoare.
vânzoleală Faptul de a (se) vânzoli; mişcare, frământare, agitaţie, vânzolit. *s.f., g.-d. art.* vânzolelii, *pl.* vânzoleli.
vânzoli 1. *tr.* şi *refl.* A (se) agita (de colo până colo), a (se) frământa, a (se) zbate. 2. *refl.* (înv.) A se lupta, a se război. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vânzolesc, *imperf. 3 sg.* vânzolea; *conj. prez. 3* să vânzolească.
vânzolire Acţiunea de a (se) vânzoli. *s.f., g.-d. art.* vânzolirii, *pl.* vânzoliri.
vânzolit (rar) Vânzoleală. *s.n.*
vârâre Acţiunea de a vârî; introducere. *s.f., g.-d. art.* vârârii, *pl.* vârâri.
vârcolac A. 1. (în superstiţii) Fiinţă imaginară despre care se credea că mănâncă Luna şi Soarele (provocând fazele Lunii şi eclipsele). 2. Strigoi. B. Peştişor de metal întrebuinţat ca nadă la pescuitul cu undiţa. [*var.* vârcolaci, vârcolag, vârgolag, vârcolic *s.m.*] *s.m., pl.* vârcolaci.
vârcolaci v. **vârcolac.**
vârcolag v. **vârcolac.**
vârcolic v. **vârcolac.**
vârf 1. Partea de sus a unor obiecte înalte (copaci, construcţii etc.); partea ascuţită şi îngustă a unui deal, a unui munte etc. /(*Plin*) *cu* ~ sau *încărcat cu* ~ = plin până sus. *Asta pune* ~ (*la toate*) = asta întrece orice închipuire sau aşteptare. //(rar) Suprafaţa unei ape. 2. (fig., la pl.) Persoanele care se află în fruntea unei organizaţii, a unui grup social etc. //(despre întâlniri, convorbiri etc) *La* ~ = la care participă şefi de state sau de guverne. ~ *de lance* = elementul, grupul cel mai eficient într-un domeniu. 3. Extremitate ascuţită a unui obiect, a unei arme; capăt; (p. ext.) extremitate a unei părţi a corpului omului sau al animalelor. /(în legătură cu verbe de mişcare) *În ~ul* (sau *pe ~urile*) *degetelor* (sau *picioarelor*) = încet, cu grijă, tiptil, fără zgomot, ca să nu simtă nimeni. *Din ~ul buzelor* = superficial, de mântuială; ironic, batjocoritor, sfidător. *A vorbi în* (sau *din*) *~ul limbii* (sau *buzelor*) = a vorbi peltic; (p. ext.) a vorbi afectat. *A i se sui* (cuiva) *părul în ~ul capului* = a i se ridica (cuiva) părul pe cap de spaimă. *A i se sui* (cuiva) *tot sângele în ~ul capului*, se spune despre cineva care se înroşeşte la faţă de ruşine sau din cauza furiei. 4. Punctul de intersecţie a două laturi ale unui poligon, a laturilor unui unghi etc. 5. (fig.) Moment de intensitate maximă a unei activităţi. /*De* ~ = care reprezintă nivelul, momentul etc. cel mai important în activitatea cuiva, în evoluţia unui fenomen etc. *Ore de* ~ = a) ore de afluenţă maximă în magazine, în mijloacele de transport etc.; b) ore în care consumul de gaze, de apă, de energie electrică etc. este maxim. ~ *de consum* = cantitate maximă de energie electrică necesară abonaţilor unei reţele electrice la anumite ore din zi sau în anumite perioade ale anului. *s.n., pl.* vârfuri.
vârfar 1. Ţăpoi cu coada lungă, cu care se aruncă fânul în vârful stogului. 2. Vârf de munte. *s.m., pl.* vârfare.
vârfşor v. **vârfuşor.**
vârfui *tr.* 1. A face vârf unei grămezi, unei clăi. 2. A umple până sus un recipient, a-l face să fie plin ochi. 3. (fig., despre formele de relief) A-şi înălţa vârful. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vârfuiesc, *imperf. 3 sg.* vârfuia; *conj. prez. 3* să vârfuiască.
vârfuleţ Diminutiv al lui vârf; vârfuţ, vârfuşor; capăt (mic), extremitate. *s.n., pl.* vârfuleţe.
vârfuşor Vârfuleţ. [*var.* vârfşor *s.n.*] *s.n., pl.* vârfuşoare.
vârfuţ (rar) Vârfuleţ. [*var.* vârvuţ *s.n.*] *s.n.*
vârgolag v. **vârcolac.**
vârî 1. *tr.* A băga, a introduce (de bunăvoie sau forţat). /*A-i ~ cuiva* (ceva sau pe cineva) *pe gât* = a sili pe cineva să accepte un lucru sau o persoană împotriva voinţei sau interesului său. *A-şi ~ nasul în ceva* (sau *undeva, în toate*) sau *a-şi ~ nasul unde nu-i fierbe oala* = a se amesteca în lucruri care nu-l privesc. *A-i ~ cuiva* (ceva) *în cap* = a) a face pe cineva să înţeleagă bine un lucru; b) a face pe cineva să creadă ceea ce nu este adevărat; c) a sugera cuiva ceva. *A-şi ~* (sau *a-i ~ cuiva*) *minţile în cap* = a se cumpăni sau a face să se cumpănească; a-şi da seama (sau a face să-şi dea seama) de urmările faptelor sale. *A ~ vrajbă* (sau *zâzanie*) = a provoca (în mod intenţionat) neînţelegeri, ură; a învrăjbi. 2. *tr.* A înfige. 3. *tr.* A investi bani, bunuri materiale. 4. *refl.* A intra, a se băga în...; a se înghesui. /*A se ~ sub pielea cuiva* = a câştiga încrederea, protecţia sau dragostea cuiva. //*tr.* A face să fie angajat. 5. *refl.* A se înghesui. /*A se ~ în sufletul cuiva* = a plictisi pe cineva prin insistenţe şi prezenţă agasantă. //A se amesteca între alţii (intervenind într-un fel). 6. *tr.* A face (pe cineva) să intre undeva (de bunăvoie sau forţat). /*A ~* (pe cineva) *la închisoare* (sau *la puşcărie*) = a face să fie închis. *A ~* (pe cineva) *în boală* (sau *în toate bolile, în sperieţi, în toţi sperieţii, în groază, în răcori*) = a speria tare (pe cineva); a înfricoşa, a înspăimânta, a îngrozi. *A ~ pe cineva* (*de viu*) *în groapă* (sau *în mormânt, în pământ*) = a) a supăra foarte tare pe cineva; b) a omorî pe cineva cu zile. *vb. IV, ind. prez. 3* vâră, *1 pl.* vârâm, *imperf. 3. sg.* vâra, *perf. s. 3 sg.* vârî, *3 pl.* vârâră; *conj. prez. 3* să vâre; *ger.* vârând.
vârlav,-ă (reg.) Iute în mişcări; îndemânatic. *adj., pl.* vârlavi,-e.
vârlugă v. **zvârlugă.**
vârstat,-ă/vrâstat,-ă (reg.) Care prezintă vârste/vrâste pe suprafaţa sa. *adj., pl.* vârstaţi,-te/vrâstaţi,-te.
vârstă[1] 1. Timpul socotit de la naşterea unei fiinţe până la un anumit moment din viaţa ei; numărul de ani, luni şi zile prin care se exprimă acest timp; etate. /*În ~* = bătrân. *În floarea ~ei* = tânăr. *În puterea ~ei* = matur. *De-o ~ cu...* = care are acelaşi număr de ani cu..., de-o seamă cu... *Fără ~* = care are un număr de ani greu de precizat. *Preşedinte* (sau *decan*) *de ~* = preşedintele unei adunări ales datorită faptului că este cel mai în etate dintre membri. 2. Etapă din viaţa unei fiinţe, caracterizată prin anumite trăsături. /*~ a doua* = (ir.) vârsta adultă. ~ *a treia* = perioada de după pensionare; bătrâneţea. /*Între două ~* = nici prea bătrân, nici prea tânăr. ~ *critică* = fiecare dintre etapele de tranziţie ale vieţii omeneşti, corespunzătoare mai ales apariţiei sau încetării funcţiilor sexuale,

caracterizate prin procese fiziologice şi psihologice complexe. 3. Număr de ani împliniţi de la care cineva se bucură de drepturi (civile, politice etc.). *~a majoratului.* 4. Cea mai mică subdiviziune a timpului geologic, în decursul căreia s-a format un complex de straturi grupate într-un etaj geologic. 5. (înv.) *~a de mijloc* = Evul Mediu. *~a de bronz* = epoca bronzului. *~ de aur* = epocă de înflorire (mitică) a vieţii materiale şi spirituale. *s.f., g.-d. art.* vârstei, *pl.* vârste.

vârstă[2]/vrâstă (reg.) 1. Dungă sau bandă de altă culoare decât cea a fondului (într-o ţesătură, în penajul unei păsări etc.); ornament realizat din dungi de altă culoare. 2. Buchet, mănunchi de flori. *s.f., g.-d. art.* vârstei/vrâstei, *pl.* vârste/vrâste.

vârstean (rar) Persoană de aceeaşi vârstă[1] cu alta. *s.m., pl.* vârsteni.

vârstnic,-ă 1. Trecut de perioada tinereţii; înaintat în vârstă[1]. */Mai ~ decât...* = mai în vârstă[1] decât... 2. (înv., şi s.) De aceeaşi vârstă[1] cu cineva. *adj., pl.* vârstnici,-ce.

vârstnicie (rar) Vârstă[1] de adult. *s.f., art.* vârstnicia, *g.-d. art.* vârstniciei.

vârşar Pescar care pescuieşte cu vârşa. *s.m., pl.* vârşari.

vârşă Unealtă de pescuit alcătuită dintr-un coş, făcută din plasă sau din nuiele împletite, în formă de pâlnie, cu gura îngustă; vintir. *s.f., art.* vârşa, *g.-d. art.* vârşei, *pl.* vârşe.

vârşti Cuvânt care imită zgomotul produs de un animal care tâşneşte. *interj.*

vârtecuş v. **vârticuş.**

vârtej A. 1. Mişcare de rotaţie a apei produsă datorită unui obstacol; bulboană, vâltoare. 2. Rotire a apei în locul unde se scufundă cineva sau ceva. 3. (fiz.) Mişcare a unui fluid, în timpul căreia particulele componente au o deplasare complexă de translaţie şi rotaţie. 4. Vânt (puternic) care se învârteşte pe loc, ridicând în aer praf, frunze uscate etc.; coloană, trâmbă de praf, de fum, de zăpadă. */~ul-pământului* = a) mică plantă erbacee, cu flori roşii dispuse în jurul tulpinii, care creşte în regiunea alpină; b) plantă erbacee cu tulpina târâtoare şi cu flori galbene. 5. Mişcare ameţitoare în cerc. //(fig.) Zăpăceală, buimăceală. 6. Loc în creştetul capului omului sau pe pielea animalelor, de unde părul porneşte în toate direcţiile. B. Nume dat unor unelte sau instalaţii care funcţionează printr-o mişcare circulară; încuietoare la uşă sau la poartă, formată dintr-o bucată de lemn care se învârteşte în jurul unui cui; fus pe care se înfăşoară o funie sau un lanţ şi care se învârteşte cu ajutorul unei manivele, folosit pentru a scoate apa din fântână, pentru a ridica greutăţi etc.; unealtă de dogărie folosită la strângerea doagelor la butoaie, ciubere etc.; unealtă de lemn utilizată pentru presat (la teascul de stors strugurii) sau pentru strâns (la masa dulgherului); (reg.) unealtă cu care se poate ridica osia carului atunci când se repară roata. *s.n., pl.* vârtejuri.

vârteji *tr.* şi *refl.* (rar) A (se) învârteji; a (se) învolbura. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vârtejesc, *imperf. 3 sg.* vârtejea; *conj. prez. 3* să vârtejească.

vârtejitor,-oare Care învolburează; răscolitor. *adj., pl.* vârtejitori,-oare.

vârtejui *refl.* (rar) A se învârteji. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se vârtejuieşte, *imperf. 3 sg.* se vârtejuia; *conj. prez. 3* să se vârtejuiască.

vârtejuire (rar) Faptul de a se vârtejui; învolburare. *s.f., g.-d. art.* vârtejuirii, *pl.* vârtejuiri.

vârtelnic,-ă (rar) Care se învârteşte ca o vârtelniţă. //(neobişnuit) Cu vârtejuri. *adj., pl.* vârtelnici,-ce.

vârtelniţă 1. Unealtă folosită la depănatul firelor de lână, de cânepă, de bumbac etc.; depănătoare. 2. Maşină folosită la înfăşurarea sau desfăşurarea colacilor de sârmă. *s.f., g.-d. art.* vârtelniţei, *pl.* vârtelniţe.

vârticuş (rar) Vârtej (A.1). [*var.* vârtecuş *s.n.*] *s.n., pl.* vârticuşuri.

vârtojit,-ă (reg.) Învârtoşat. *adj., pl.* vârtojiţi,-te.

vârtop v. **hârtop.**

vârtos,-oasă I. *adj.* 1. Puternic, viguros, robust. 2. Îndesat, des, dur, compact, dens, solid. */~ la cap* = încăpăţânat, îndărătnic. 3. (despre vinuri) Cu o concentraţie mare de alcool; tare. II. *adv.* 1. Cu forţă, cu putere. 2. (la comparativ) Mai mult, cu atât mai mult, mai cu seamă, mai ales. *adj., pl.* vârtoşi,-oase; *adv.*

vârtoşie Putere, forţă, vigoare, robusteţe. *s.f., art.* vârtoşia, *g.-d. art.* vârtoşiei.

vârtute (înv.) 1. Vigoare, tărie, putere. */A fi tare de ~, dar slab de minte* = a fi puternic, dar prost. *Om în ~* = om în putere. 2. Curaj, bărbăţie, vrednicie (războinică). 3. Însuşire, proprietate, calitate. *s.f., g.-d. art.* vârtuţii, *pl.* vârtuţi.

vârvuţ v. **vârfuţ.**

vâsc Plantă semiparazită care creşte pe ramurile unor copaci, cu frunzele mereu verzi, fructele în forma unor bobiţe albe, folosită în medicină. *s.m.*

vâscos,-oasă Care prezintă viscozitate; cleios, lipicios. *adj., pl.* vâscoşi,-oase.

vâscozitate v. **viscozitate.**

vâslaş Persoană care mânuieşte vâslele[1] unei ambarcaţiuni; vâslitor. *s.m., pl.* vâslaşi.

vâslă[1] Unealtă de lemn cu care se conduce o ambarcaţiune, formată dintr-o parte mai lată care loveşte apa şi dintr-o coadă de care ţine vâslaşul; lopată, ramă. *s.f., g.-d. art.* vâslei, *pl.* vâsle.

vâslă[2] (reg.) 1. Mănunchi de spice, câte poate cuprinde secerătorul cu mâna. 2. Coardă de viţă-de-vie cu câţiva ciorchini, care se păstrează pentru iarnă. *s.f., g.-d. art.* vâslei, *pl.* vâsle.

vâsli *intr.* A mânui vâslele[1] (pentru ca o ambarcaţiune să înainteze). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vâslesc, *imperf. 3 sg.* vâslea; *conj. prez. 3* să vâslească.

vâslire Acţiunea de a vâsli; vâslit, lopătare. *s.f., g.-d. art.* vâslirii, *pl.* vâslirii.

vâslişoară (rar) Diminutiv al lui vâslă[1]. *s.f., g.-d. art.* vâslişoarei, *pl.* vâslişoare.

vâslit Vâslire. *s.n., pl.* vâsluri.

vâslitor (rar) Vâslaş. *s.m., pl.* vâslitori.

vâşca *intr.* (reg.) 1. A se urni, a se clinti; a se mişca. //A forfoti, a se foi. 2. (fig.) A murmura, a cârti. *vb. I, ind. prez. 2 sg.* vâşti, *3* vâşcă; *conj. prez. 3* să vâşte.

vâzdoagă (bot., reg.) Crăiţă. *s.f., g.-d. art.* vâzdoagei, *pl.* vâzdoage.

vâzdogea (reg.) Diminutiv al lui vâzdoagă. *s.f., art.* vâzdogeaua, *g.-d. art.* vâzdogelei, *pl.* vâzdogele, *art.* vâzdogelele.

veac 1. Interval de timp de o sută de ani (socotit, de obicei, de la unitate până la completarea unei sute); secol. 2. Interval lung de timp. */~ul de mijloc* = Evul Mediu. *~ de aur* = perioadă istorică de maximă înflorire a vieţii materiale şi culturale. *Din ~* sau *de ~uri* = de foarte multă vreme, din moşi-strămoşi. 3. (reg.) Mers al vremii, stare meteorologică. 4. (la pl., în forma *veci*) Durată nelimitată; veşnicie, eternitate. */Pe veci* = pentru totdeauna. *De veci* = veşnic, etern. *În veci* sau *(în) ~ de ~, în ~* etc. = mereu, întotdeauna; (în construcţii negative) niciodată. 5. (pop., fam.) Trai, viaţă, existenţă. */A-şi face* (sau *a-şi duce, a-şi trece, a-şi petrece*) *~ul* = a trăi într-un anumit fel. *s.n., pl.* veacuri (în expr. şi *veci*).

vece 1. Organ suprem al puterii în unele oraşe ruseşti în sec. X-XV. 2. Nume dat mai multor organe reprezentative ale puterii de stat din fosta Iugoslavie. *s.f., g.-d. art.* vecii, *pl.* veci.

vecernie (-ni-e) 1. Slujbă religioasă care se face spre seară, în ajunul sau în ziua unei sărbători bisericeşti.

2. Timp al zilei pe la apusul soarelui; chindie. *s.f., art.* vecernia, *g.-d. art.* vecerniei, *pl.* vecernii, *art.* vecerniile.
vechi, veche 1. Care există sau durează de mult timp; făcut de mult. */Vorbă* ~ = zicătoare, proverb; vorbă moştenită din timpuri de demult. *Lumea* ~ = a) Antichitatea; ţările şi locuitorii din Antichitate; b) nume generic dat celor trei continente (Europa, Asia şi Africa) cunoscute până la descoperirea Americii (Lumea nouă); c) societate dispărută sau pe cale de dispariţie. 2. (despre limbi) Care s-a vorbit într-o epocă îndepărtată. 3. (despre produse agricole, viticole etc.) Din recolta anilor trecuţi. */Vin* ~ = vin care, odată cu trecerea timpului, şi-a îmbunătăţit calităţile iniţiale. 4. (despre alimente, produse farmaceutice etc.) Care şi-a pierdut calităţile iniţiale; (p. ext.) alterat, stricat. 5. (despre boli) Care a fost contractată de mult timp şi evoluează lent; cronic. 6. Care a fost utilizat mult şi s-a stricat. 7. (rar) Bătrân. //(fig.) Îmbătrânit (înainte de vreme). 8. Care exercită de multă vreme o profesie. 9. Care a îndeplinit altădată o funcţie pe care n-o mai are în prezent; fost. 10. (arată raporturile dintre oameni) Cu care cineva se cunoaşte de multă vreme. 11. (despre fiinţe) Care a trăit demult. //(despre lucruri) Ieşit din uz, perimat. /(înv.) *Din* ~ = de demult, din vechime. //Care nu se mai întrebuinţează şi nu mai prezintă interes. //(despre idei, despre oameni) Cu concepţii învechite. //(s.n.) Ceea ce este depăşit, pe cale de dispariţie; ceea ce nu mai corespunde timpului sau stadiului la un moment dat. *adj., pl.* vechi.
vechie (înv.) Vechime; Antichitate. *s.f., art.* vechia, *g.-d. art.* vechiei.
vechii 1. (în trecut) Persoană de încredere a unui moşier care administra o moşie organizând şi supraveghind munca; administrator de moşie. 2. (înv.) Avocat. *s.m., pl.* vechili.
vechime 1. Însuşirea a ceea ce este vechi; faptul de a fi vechi. 2. Număr de ani în care cineva a prestat o activitate, a avut o funcţie etc. 2. Vreme de demult; Antichitate. *s.f., g.-d. art.* vechimii.
vechitură 1. Lucru vechi, uzat, depăşit; (spec.) haină uzată, zdreanţă. 2. (rar) Vechime (1); uzură. *s.f., g.-d. art.* vechiturii, *pl.* vechituri.
Vechiul Testament Parte a Bibliei referitoare la credinţele religioase şi la istoria poporului evreu până la naşterea lui Isus Hristos. *s.prop.n.*
vecie Perioadă fără sfârşit; veşnicie, eternitate. */Pe* ~ = veşnic, etern. *s.f., art.* vecia, *g.-d. art.* veciei.
vecin,-ă I. *adj.* Aflat în apropiere de cineva sau de ceva. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care locuieşte sau se află alături de cineva sau de ceva. */Prin* (sau *în*) *~i* = prin (sau în) apropiere, pe alături. III. *s.m.* (în Evul Mediu, în Moldova) Ţăran dependent de stăpânul feudal, obligat faţă de acesta la prestaţii în muncă sau la contribuţii în natură ori în bani; iobag, rumân. *adj., s.m.* şi *f.*, vecini,-e.
vecinătate A. 1. Situaţia persoanei sau a obiectului care se află lângă cineva sau lângă ceva; raportul dintre doi sau mai mulţi vecini. 2. Loc din apropiere; împrejurime. 3. Cei care locuiesc în apropiere faţă de un anumit loc. B. Stare de vecin (III); vecinie, iobăgie, rumânie. *s.f., g.-d. art.* vecinătăţii, *pl.* vecinătăţi.
vecinic,-ă v. **veşnic.**
vecinicie v. **veşnicie.**
vecinie Vecinătate (B). *s.f., art.* vecinia, *g.-d. art.* veciniei.
vecsel (înv.) Poliţă. *s.n., pl.* vecsele.
vectoare (în sintagma) *Rază* ~ = segment de dreaptă orientat din originea unui sistem de coordonate polare spre un punct şi a cărui mărime este reprezentată prin distanţa de la origine la acel punct. *adj., pl.* vectoare.
vectocardiografie (-di-o-) Electrocardiografie care permite urmărirea pe un ecran de televiziune a biocurenţilor inimii. *s.f., art.* vectocardiografia, *g.-d. art.* vectocardiografiei, *pl.* vectocardiografii, *art.* vectocardiografiile.
vector/vector (mat., fiz.) Mărime definită printr-o valoare numerică, o unitate de măsură, o direcţie şi un sens (reprezentată grafic printr-un segment de dreaptă orientat). *s.m., pl.* vectori/vectori.
vectorial,-ă (-ri-al) Referitor la vectori, care foloseşte vectorii. */Calcul* ~ = capitol al matematicii care studiază proprietăţile vectorilor şi aplicaţiile lor. *adj., pl.* vectoriali,-e.
vectormetru (elt.) Aparat electric folosit la măsurarea caracteristicilor curenţilor alternativi. *s.n., art.* vectormetrul, *pl.* vectormetre.
vecui *intr.* (pop.) A trăi undeva sau cu cineva timp îndelungat. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vecuiesc, *imperf. 3 sg.* vecuia; *conj. prez. 3* să vecuiască.
veda Text sanscrit. *s.f., g.-d. art.* vedei, *pl.* vede.
vedda Limbă a unei populaţii preistorice, care trăia odinioară în zona dintre India şi arhipelagul Filipinelor. *s.f., g.-d. art.* veddei.
vede Literă chirilică. *s.m., pl.* vede.
Vede Nume dat culegerilor de texte religioase şi politice, scrise în sanscrita veche, reprezentând primele documente literare din India. *s.prop.f. pl.*
vedea A. 1. *tr.* şi *refl. recipr.* A (se) percepe cu ajutorul văzului. /(fam.) *Cum te văd şi cum mă vezi* = clar, evident, sigur, categoric. *A ~ lumina zilei* = a) a se naşte (un copil); b) a tipări cărţi, reviste. 2. *tr.* A fi de faţă, a fi martor la o întâmplare, la un eveniment. 3. *tr.* A observa, a remarca pentru a înţelege sau a se convinge de ceva. *//intr.* A pricepe, a descifra, a pătrunde (cu privirea). //(p. gener.) A căuta, a cerceta. 4. *refl.* A se afla, a ajunge într-o anumită situaţie. 5. *tr.* şi *refl. recipr.* A (se) întâlni undeva. */Să ne vedem sănătoşi* (sau *cu bine*)*!* formulă de salut la despărţire. 6. *tr.* A vizita (pe cineva). //A vizita un loc, un monument etc. 7. *intr.* A se ocupa, a se îngriji de cineva sau de ceva. *//tr.* (pop.) A ajuta. 8. *tr.* A primi, a se alege cu ceva. B. 1. *tr.* A-şi da seama, a observa, a remarca, a constata. */Ce să vezi?* sau *Ce să vadă?* formulă prin care se exprimă mirarea faţă de ceva neaşteptat. //A lua în consideraţie, a socoti. */A fi bine ~t* = a fi apreciat. 2. *refl. impers.* A se arăta, a părea. */Se vede că...* sau *se vede treaba* (ori *lucrul*) *că...* = pesemne, probabil. 3. *tr.* A pricepe, a înţelege. //A-şi închipui, a-şi imagina; a interpreta. 4. *intr.* (la imperativ) A avea grijă să... //(cu valoare de interj.) Cuvânt prin care se atrage atenţia cuiva asupra celor ce urmează. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* văd, *1 pl.* vedem, *2 pl.* vedeţi, *perf. s. 1 sg.* văzui; *conj. prez. 3* să vadă; *ger.* văzând; *part.* văzut.
vedenie (-ni-e) 1. Halucinaţie. 2. Făptură imaginară, nedesluşită, care apare pe neaşteptate şi sperie prin înfăţişarea sa; arătare. //Fantomă, nălucă. 3. (rar) Miraj. 4. (înv.) Reprezentare, imagine. 5. (pop.) Vedere (A.1). *s.f., art.* vedenia, *g.-d. art.* vedeniei, *pl.* vedenii, *art.* vedeniile.
vedere A. 1. Faptul de a (se) vedea; percepere a imaginilor cu ajutorul văzului. */Din* ~ = a) (numai) după înfăţişare, fără a-l fi cunoscut personal; (numai) privind; b) la repezeală. *La* ~ = în public, în văzul tuturor, deschis. *În ~a* = pentru... , în scopul... *A avea ceva în* ~ = a avea un plan, a urmări realizarea unui scop. *A avea pe cineva în* ~ = a avea grijă de cineva, a se interesa de cineva. *A trece cu ~a* = a nu lua în seamă; a omite; a scuza cuiva o greşeală. *A pune* (cuiva ceva) *în* ~ = a comunica cuiva o decizie; a avertiza. (reg.) *La bună ~!* formulă de salut la despărţire. //(pop.) Întâlnire între două persoane de sex opus, pusă la cale de părinţi sau de peţitori, pentru mijlocirea unei căsătorii. 2. Simţul văzului; ochii. */A avea ~a scurtă* sau *a fi scurt de* ~ = a fi

miop. 3. Aspect, înfățișare, chip. 4. Privelişte, panoramă, peisaj. 5. Carte poştală ilustrată; fotografie care înfăţişează un peisaj. B. (mai ales la pl.) Părere, concepţie, idee, convingere. *s.f., g.-d. art.* vederii, *pl.* vederi.

vedetă A. 1. Actor sau actriţă care are rolul principal într-un spectacol de teatru sau într-un film. 2. Cântăreţ, sportiv de mare talent şi popularitate. 3. (p. ext.) Persoană care vrea să iasă în evidenţă cu orice preţ, să fie remarcată. B. Vas mic, rapid (de război, de pază etc.) care navighează pe fluvii sau în apropierea litoralului. C. Rând dintr-un text, tipărit cu caractere mai groase, pentru a fi pus în evidenţă. *s.f., g.-d. art.* vedetei, *pl.* vedete.

vedetism Atitudine, comportare de vedetă (A); tendinţă de a epata, de a ieşi în evidenţă cu orice preţ; preocupare exagerată de a-şi afirma propriile calităţi. *s.n.*

vedic,-ă Referitor la Vede. *adj., pl.* vedici,-ce.

vedrişoară (rar) Vedriţă. *s.f., g.-d. art.* vedrişoarei, *pl.* vedrişoare.

vedriţă Diminutiv al lui vadră; vedrişoară. *s.f., g.-d. art.* vedriţei, *pl.* vedriţe.

vegeta *intr.* 1. (despre plante) A trăi, a creşte. 2. (fig., despre oameni) A duce o viaţă inactivă; a lenevi. *vb. I, ind. prez. 3* vegetează.

vegetal,-ă 1. Referitor la plante, pe bază de plante. 2. Extras din plante. */Cărbune ~* = pulbere neagră, fină, obţinută prin pulverizarea cărbunelui de lemn, întrebuinţată în medicină. *adj., pl.* vegetali,-e.

vegetală Plantă. *s.f., g.-d. art.* vegetalei, *pl.* vegetale.

vegetare Faptul de a vegeta. *s.f., g.-d. art.* vegetării, *pl.* vegetări.

vegetarian,-ă (-ri-an) I. *adj.* (despre alimentaţie, dietă etc.) Care se bazează numai pe produse vegetale şi pe lactate. II. *s.m.* şi *f.* Adept al alimentaţiei vegetariene. //(adj.) *Persoană ~ă. adj., s.m.* şi *f., pl.* vegetarieni,-e.

vegetarianism (-ri-a-) Regim alimentar bazat pe produse vegetale, pe ouă şi pe lactate. *s.n.*

vegetativ,-ă 1. Referitor la plante sau la părţi ale plantelor, cu excepţia organelor de reproducere sexuală. */Înmulţire ~* = înmulţire asexuată prin butaşi, bulbi, rizomi etc. 2. (despre procesele fiziologice) Care se realizează în afara controlului voluntar într-un sector special al sistemului nervos central. */Sistem nervos ~* = sistemul nervos care inervează organele interne. *adj., pl.* vegetativi,-e.

vegetaţie (-ţi-e) 1. Totalitatea plantelor dintr-o regiune, dintr-o ţară, distribuite în funcţie de climat, de sol etc. 2. Creştere, dezvoltare a plantelor. 3. Excrescenţă pe corpul omului sau al animalelor; polip. [*var* vegetaţiune *s.f.*] *s.f., art.* vegetaţia, *g.-d. art.* vegetaţiei, *pl.* vegetaţii, *art.* vegetaţiile.

vegetaţiune v. **vegetaţie.**

veghe 1. Stare a celui care nu doarme; trezie. 2. (rar) Priveghi. 3. Strajă, pază. //Veghere la căpătâiul unui bolnav (pentru a-l îngriji). 4. (mar.) Supraveghere a orizontului pentru a repera uscatul, nave, avioane etc.; (p. ext.) persoană sau grup de persoane care execută această misiune. *s.f., art.* veghea, *g.-d. art.* veghii, *pl.* veghi.

veghea 1. *intr.* A sta treaz în timpul nopţii. 2. *tr.* A îngriji un bolnav (stând noaptea). 3. *tr.* A sta de strajă, a păzi. 4. *tr.* A fi atent la ceva, a supraveghea o activitate. *vb. I, ind. prez. 3* veghează, *1 pl.* veghem, *2 pl.* veghează; *conj. prez. 3* să vegheze; *ger.* veghind; part. vegheat.

veghere Acţiunea de a veghea; veghe, pază. *s.f., g.-d. art.* veghерii, *pl.* veghери.

veghetor,-oare (rar) Care veghează, care păzeşte. *adj., pl.* veghetori,-oare.

vehement,-ă (despre oameni şi comportamentul lor) Aprig, înfocat, impetuos, violent. *adj., pl.* vehementi,-te.

vehemenţă Înfocare, impetuozitate, violenţă (în ton, manifestări etc.). *s.f., g.-d. art.* vehemenţei.

vehicul 1. Mijloc de transport care se deplasează pe o cale de comunicaţie terestră, subterană, aeriană, cosmică, pe (sau sub) apă. 2. (fig.) Mijloc de transmitere, de comunicare (a unor idei, a unor cunoştinţe etc.). *s.n., pl.* vehicule.

vehicula *tr.* A face să circule, a transmite, a difuza; a răspândi. *vb. I, ind. prez. 3* vehiculează.

vehiculare Acţiunea de a vehicula; transport, manipulare. *s.f., g.-d. art.* vehiculării, *pl.* vehiculări.

veioză Lampă mică de noapte, cu abajur. *s.f., g.-d. art.* veiozei, *pl.* veioze.

vel (înv.) Element de compunere care înseamnă „mare" (şi precedă un titlu sau un rang boieresc). *adj. invar.*

velar[1] 1. Persoană care confecţionează sau repară velele. 2. Marinar care manevrează velele unei nave. *s.m., pl.* velari.

velar[2]**,-ă** Care se articulează în partea posterioară a cavităţii bucale prin apropierea limbii de vălul palatului. *adj., pl.* velari,-e.

velară Sunet velar[2]. *s.f., g.-d. art.* velarei, *pl.* velare.

velarium (-ri-um) Pânză mare care acoperea teatrele sau arena circului la romani. *s.n.*

velariza *tr.* A da caracter velar unei consoane. *vb. I, ind. prez. 3* velarizează.

vel-armaş Mare armaş. *s.m., pl.* vel-armaşi.

velastrai (nav.) Velă triunghiulară întinsă pe straiurile dintre arbori. *s.n., pl.* velastraiuri.

velatură Totalitatea velelor unei ambarcaţiuni cu pânze. *s.f., g.-d. art.* velaturii, *pl.* velaturi.

velă 1. Pânză care asigură deplasarea unei ambarcaţiuni sub acţiunea vântului. 2. (rar) Vas cu pânze; corabie. 3. (la pl.) Sport practicat cu ambarcaţiuni cu vele (1). *s.f., g.-d. art.* velei, *pl.* vele.

velărie[1] 1. Meseria velarului[1]. 2. Atelier unde se confecţionează vele şi obiecte din pânză de vele. *s.f., art.* velăria, *g.-d. art.* velăriei, *pl.* (2) velării, *art.* velăriile.

velărie[2] Obiecte din pânză de vele aflate la bordul navelor. *s.f., art.* velăria, *g.-d. art.* velăriei, *pl.* velării, *art.* velăriile

veleat (înv.) 1. Durată fixată, termen; (p. ext.) an. */A-i trece* (cuiva) *~ul* = a-i trece (cuiva) timpul, a nu aparţine unei anumite epoci. 2. Trai, durată a vieţii. //(construit cu verbele „a sosi", „a veni") Sfârşitul vieţii; moartea. [*var.* văleat *s.n.*] *s.n., pl.* veleaturi.

veleitar,-ă (-le-i-) (Persoană) care are veleităţi. *adj., s.m.* şi *f., pl.* veleitari,-e.

veleitate (-le-i-) Ambiţie, pretenţie, dorinţă (nejustificată). *s.f., g.-d. art.* veleităţii, *pl.* veleităţi.

velicorus,-ă (Persoană) care aparţine celei mai numeroase ramuri a poporului rus. *adj., s.m.* şi *f., pl.* velicoruşi,-e.

velier (-li-er) Navă cu vele. *s.n., pl.* velиere.

velin,-ă (în sintagma) *Hârtie ~* sau *carton ~* = hârtie lucioasă, de calitate superioară. *adj., pl.* veline.

velinţă Ţesătură ţărănească de lână, albă sau vărgată, întrebuinţată ca pătură, covor etc. *s.f., g.-d. art.* velinţei, *pl.* velinţe.

velist,-ă Sportiv care practică sportul cu vele. *s.m., pl.* velişti; *s.f., g.-d. art.* velistei, *pl.* velиste.

velit (în Evul Mediu, în Ţara Românească şi în Moldova) Care ocupă primul loc în ierarhia boierilor; de rangul întâi; mare. *adj., pl.* veliţi.

vel-logofăt Mare logofăt. *s.m., pl.* vel-logofeţi.

velnicer (înv., reg.) Proprietar al unei velniţe; persoană care lucrează la o velniţă; povarnagiu. *s.m., pl.* velniceri.

velniş Arbore înalt, cu scoarţa cenuşie-brună, cu flori verzui sau roşiatice; vânj. *s.m., pl.* velnişi.

velniţă (reg.) Instalaţie (rudimentară) pentru fabricarea ţuicii, a rachiului, a spirtului; povarnă. *s.f., g.-d. art.* velniţei, *pl.* velniţe.

velobol Joc cu mingea, practicat pe biciclete de construcție specială, golurile fiind marcate cu roata bicicletei. *s.n.*
veloce (rar) Sprinten, vioi; iute. *adj. invar.*
velociped (rar) Vehicul cu două sau trei roți, propulsat prin mișcarea picioarelor direct pe sol sau folosind un sistem de pedale; veche bicicletă, a cărei roată din față era mai mare decât cealaltă. *s.n., pl.* velocipede.
velocipedist,-ă (rar) Persoană care merge cu velocipedul; (p. restr.) biciclist. *s.m., pl.* velocipedişti; *s.f., g.-d. art.* velocipedistei, *pl.* velocipediste.
velocitate (livr.) Rapiditate, iuțeală, viteză. *s.f., g.-d. art.* velocității.
velodrom Pistă circulară şi înclinată pe care se organizează curse de biciclete sau de motociclete. *s.n., pl.* velodromuri.
velografie (tipogr.) Procedeu de tipar înalt pentru obținerea de tipare artistice asemănătoare cu fotografia. *s.f., art.* velografia, *g.-d. art.*velografiei, *pl.* velografii, *art.* velografiile.
velometru Instrument pentru măsurarea vitezei curentului de aer. *s.n., art.* velometrul, *pl.* velometre.
vel-spătar Mare spătar. *s.m., pl.* vel-spătari.
velur 1. Catifea. 2. (p. ext.) Stofă de calitate superioară cu aspect de catifea. 2. Piele de taurine, scămoşată, întrebuințată pentru fețe de încălțăminte. [*var.* (înv.) velură *s.f.*] *s.n.*
velurat,-ă Scămoşat pe o parte; cu aspect de velur. *adj., pl.* velurați,-te.
velură v. **velur.**
velutină (rar) Țesătură de bumbac sau de lână, cu aspect de pluş. *s.f., g.-d. art.* velutinei.
velveton Țesătură de bumbac cu aspect catifelat pe o parte. *s.n.*
venal,-ă (livr.) 1. Lipsit de scrupule; capabil să facă orice pentru bani. 2. (rar) Care poate fi cumpărat. *adj., pl.* venali,-e.
venalitate 1. Însuşirea a ceea ce este venal. 2. Faptă venală. *s.f., g.-d. art.* venalității, *pl.* (2) venalități.
vână 1. Vas sangvin prin care sângele se întoarce de la extremități către inimă; vână (A.1). 2. (fig., livr.) Şansă, noroc (la un joc de noroc); conjunctură favorabilă. *s.f., g.-d. art.* vânei, *pl.* vâne.
vendetă Obicei, practicat mai ales în Sicilia şi în Corsica, potrivit căruia răzbunarea pentru o crimă, o ofensă etc. este obligatorie pentru întreaga familie a unei victime şi se extinde asupra tuturor membrilor familiei dușmane. 2. (p. ext.) Ură, dorință aprigă de răzbunare. *s.f., g.-d. art.* vendetei, *pl.* vendete.
venectazie (med.) Dilatație a unei vene. *s.f., art.* venectazia, *g.-d. art.* venectaziei.
venenifer,-ă (rar) Care conține venin; veninos. *adj., pl.* veneniferi,-e.
venera *tr.* A manifesta veneratie față de cineva; a stima în cel mai înalt grad; a cinsti. *vb. I, ind. prez. 3* venerează.
venerabil,-ă (şi s.) Demn de veneratie, de respect profund; stimabil. //Înaintat în vârstă. */Vârstă* ~, se spune despre vârsta unui om foarte bătrân. *adj., pl.* venerabili,-e.
venerabilitate Caracter venerabil. *s.f., g.-d. art.* venerabilității.
venerare (rar) Faptul de a venera. *s.f., g.-d. art.* venerării, *pl.* venerări.
veneratie (-ți-e) Stimă deosebită, prețuire pentru cineva sau ceva. //Respect, adorare a ceea ce este considerat sacru. [*var.* (înv.) veneratiune *s.f.*] *s.f., art.* veneratia, *g.-d. art.* veneratiei.
veneratiune v. **veneratie.**
venerian,-ă (-ri-an) (rar) Veneric. *adj., pl.* venerieni,-e.
venéric,-ă (despre boli) Care se răspândeşte prin contact sexual; care afectează organele sexuale; venerian. *adj., pl.* venérici,-ce.
venerolog,-ă (rar) Medic specialist în venerologie. *s.m., pl.* venerologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* venerologei, *pl.* venerologe.
venerologie Ramură a medicinei care studiază bolile venerice. *s.f., art.* venerologia, *g.-d. art.* venerologiei.
venesecție (-ți-e) Incizie în peretele unei vene pentru a permite eliminarea unei cantități de sânge, în scop terapeutic. *s.f., art.* venesecția, *g.-d. art.* venesecției, *pl.* venesecții, *art.* venesecțiile.
venet (la pl.) Populație indo-europeană aşezată în Antichitate în nord-estul Peninsulei Italice; (la sg.) persoană care aparținea acestei populații. *s.m., pl.* veneți.
venetă Limba vorbită de veneți. *s.f., g.-d. art.* venetei.
venetic,-ă I. *s.m.* şi *f.* (şi peior.) Persoană venită din altă parte şi considerată străină în locul unde s-a stabilit. II. *s.m.* Veche monedă venețiană de aur, care a circulat, în trecut, şi în țările române. *s.m., pl.* venetici; *s.f., g.-d. art.* veneticei, *pl.* venetice.
venețian,-ă (-ți-an) (Locuitor) din Veneția. *adj., s.m.* şi *f., pl.* venețieni,-e.
venezuelean,-ă (-zu-e-) (Locuitor) din Venezuela. [*var.* venezuelián,-ă *adj., s.m.* şi *f.*] *adj., s.m.* şi *f., pl.* venezueleni,-e.
venezuelián,-ă v. **venezuelean.**
venezuelít,-ă (-zu-e-) (rar) Venezuelean. *adj., pl.* venezueliți,-te.
venghercă (înv., reg.) Haină scurtă de postav (îmblănită). *s.f., g.-d. art.* venghercii, *pl.* vengherci.
veni *intr.* 1. A merge, a se deplasa spre persoana care vorbeşte sau despre care se vorbeşte; a se apropia. //A merge împreună cu cineva sau în urma cuiva. /(pop.) *A ~ după cineva* = a se căsători cu cineva. //A intra (în locul unde se află vorbitorul). /(pop.) *A ~ în slujbă* = a intra în slujba cuiva, a se angaja. //A năvăli asupra cuiva. //(despre ape) A curge; a se revărsa, a inunda. //A se deplasa la suprafața apei dintr-un punct mai îndepărtat către unul mai apropiat. //A se deplasa prin aer, a zbura dintr-un punct mai îndepărtat către unul mai apropiat. 2. A ajunge undeva, la cineva sau la ceva; a sosi. */A ~ pe lume* = a se naşte. //(despre publicații) A fi difuzat, a sosi periodic undeva. //(despre obiecte) A fi expediat, trimis, adus de cineva, de undeva. //(despre cuvinte, zgomote, mirosuri etc.) A ajunge până la vorbitor sau până într-un loc anume. 3. A se duce în vizită la cineva sau undeva; a se prezenta; (p. ext.) a apărea. */A-i ~* (cuiva) *în* (sau *prin*) *minte* (sau *cap*) = a-şi aminti ceva, a se gândi dintr-o dată la ceva. *A-i ~* (cuiva) *lacrimile* = a începe să plângă. *Ce-i vine cuiva pe limbă* = ce exprimă cineva spontan. *Cum* (sau *ce*) *îi vine cuiva la gură* = cu insulte, cu termeni ireverențioşi. 4. A urma după altcineva sau altceva; a succeda. */Anul* (sau *luna, săptămâna*) *ce vine* = anul (sau luna, săptămâna) care urmează. *Cei ce vin* (sau *vor ~*) = urmaşii. //A fi situat pe o anumită treaptă a ierarhiei, după cineva; a urma în rang sau în grad după cineva. 5. A-şi avea originea, a se trage, a proveni din...; a deriva; a decurge (ca o consecință). 6. A sosi unde este aşteptat. */Aşa* (sau *acum*) *mai vii de-acasă* = începi să înțelegi. *A-i ~ inima la loc* sau *a-şi ~ în fire* = a se linişti, a se calma. *A-i ~ mintea la cap* (sau *la loc*) = a se cuminți. *A-i ~* (cuiva) *numele* = a muri (undeva, departe). (în imprecații) *~-ți-ar numele!* 7. (despre construcții, aşezări etc.) A fi situat într-un anumit loc. 8. A atinge, a ajunge până la... 9. (despre evenimente, întâmplări etc.) A avea loc, a se întâmpla, a se produce. //(despre unități de timp) A urma, a sosi în succesiune normală. */A-i ~ cuiva ceasul* = a urma momentul decisiv pentru cineva sau moartea. (pop.) *Vine un an* (*de când...*)

= se împlineşte un an (de când...). 10. (despre gânduri, sentimente senzaţii) A preocupa, a pune stăpânire pe cineva. */Ce ţi-a venit (să... sau de...)?* se spune când cineva face un lucru ciudat, nesăbuit. *A-i ~* (cuiva) *toţi dracii* = a se înfuria. *Cum îi vine* (cuiva) = cum vrea, cum îi place. *A-i ~* (cuiva) *la îndemână* (sau *la socoteală*) = a-i conveni. 11. (despre îmbrăcăminte, încălţăminte) A se potrivi, a fi pe măsura cuiva; (p. ext.) a-i sta bine cuiva. //(înv., în construcţii negative) A se potrivi, a cadra. 12. A-i reveni (de drept, printr-o împărţeală etc.). //(pop.) A reprezenta rezultatul unui calcul, al unei măsurători. 13. (pop.) A se afla într-o anumită legătură de dependenţă, de rudenie etc. (cu cineva). *A-i ~ nepot după soră.* 14. A ajunge într-o anumită poziţie, situaţie, stare etc. */A-i ~ rău* = a se simţi rău. *A ~ în nas* = a cădea cu faţa în jos. *A ~ la putere* = a prelua conducerea unui stat. *A-i ~* (cuiva) *nu ştiu cum*, se spune despre cineva care se află într-o situaţie penibilă. *A ~ vorba de* (sau *despre*) *cineva* sau *ceva* = a ajunge să discute despre un anumit subiect. *A ~ la vorba* (sau *la spusele, la cuvântul*) *cuiva* = a recunoaşte (prin desfăşurarea ulterioară a lucrurilor) că prevederile cuiva (cu care nu a fost de acord) s-au adeverit, că sfaturile pe care le-a dat (fără a fi urmate) au fost bune. *Cum vine asta?* se spune pentru a-şi arăta nemulţumirea sau nedumerirea faţă de ceva. *Vorba ~*, se spune despre o afirmaţie care nu corespunde realităţii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vin, *1 pl.* venim, *imperf. 3 sg.* venea; *conj. prez. 3* să vină; *imper. 2 sg.* vino.

venial,-ă (-ni-al) (livr., despre păcate, greşeli etc.) Care poate fi iertat; scuzabil. *adj., pl.* veniali,-e.

venin 1. Substanţă toxică secretată de unele plante sau de glandele unor animale (şerpi, insecte etc.) ori preparată de om (din plante otrăvitoare); otravă. 2. (fig.) Răutate, duşmănie. 3. (anat., pop.) Fiere; (fig.) mâhnire, supărare, necaz; furie. */A-şi vărsa ~ul* = a-şi arăta supărarea, furia faţă de cineva. *A pune* (cuiva) *~ la inimă* = a face ca cineva să se supere foarte tare. *A face ~* = a-şi face sânge rău; a se supăra foarte tare. *s.n.*, pl (1) veninuri.

venina *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) învenina. *vb. I, ind. prez. 3* veninează.

veninariţă Plantă erbacee cu flori albe sau trandafirii, folosită în medicina populară pentru efectul ei purgativ şi iritant; avrămeasă. *s.f., g.-d. art.* veninariţei, *pl.* veninariţe.

venin|os,-oasă 1. Care conţine sau produce venin (1); care este otrăvit şi poate otrăvi. 2. (fig.) Plin de răutate; duşmănos. *adj., pl.* veninoşi,-oase.

venire 1. Acţiunea de a veni; venit. 2. Sosire, prezentare. 3. Năvălire. *s.f., g.-d. art.* venirii, *pl.* veniri.

venit[1] Sumă de bani care revine cuiva în urma unei activităţi sau dintr-un drept de proprietate; beneficiu, câştig. */~ naţional* = suma veniturilor încasate anual de posesorii factorilor de producţie, care participă direct sau indirect la producţie. *s.n., pl.* venituri.

venit[2] Venire. *s.n.*

venit[3]**,-ă** (rar) 1. Persoană care vine undeva sau la cineva. 2. (înv., pop.) Venetic, pribeag. *s.m., pl.* veniţi; *s.f., g.-d. art.* venitei, *pl.* venite.

venită (pop.) Venire. *s.f., g.-d. art.* venitei.

venos,-oasă Referitor la vene; din vene. *adj., pl.* venoşi,-oase.

venozitate Mod de dispunere a venelor în corp sau într-un organ. *s.f., g.-d. art.* venozităţii.

ventil Piesă care închide sau deschide o supapă. *s.n., pl.* ventile.

ventila 1. *tr.* A împrospăta aerul dintr-un spaţiu închis. 2. *refl. pas.* (fig., despre idei, ştiri etc.) A se discuta, a fi pus în circulaţie. *vb. I, ind. prez. 3* ventilează.

ventilare Acţiunea de a (se) ventila; ventilaţie. *s.f., g.-d. art.* ventilării, *pl.* ventilări.

ventilator Aparat sau organ al unei maşini folosit la împrospătarea aerului dintr-un spaţiu închis, la producerea curenţilor de aer în uscătorii etc. *s.n., pl.* ventilatoare.

ventilaţie (-ţi-e) 1. Împrospătare a aerului dintr-un spaţiu închis; ventilare, aeraţie. */~ pulmonară* = proces fiziologic de circulaţie a aerului prin căile respiratorii şi plămâni. 2. Aparat, sistem care realizează ventilaţia (1). *s.f., art.* ventilaţia, *g.-d. art.* ventilaţiei, *pl.* ventilaţii, *art.* ventilaţiile.

ventral,-ă 1. Referitor la pântece; abdominal. 2. (p. gener.) Care aparţine părţii anterioare a corpului uman sau părţii inferioare a corpului unui animal. *adj., pl.* ventrali,-e.

ventricea (bot.) Ventrilică (1). *s.f., art.* ventriceaua, *g.-d. art.* ventricelei, *pl.* ventricele, *art.* ventricelele.

ventricul (anat.) Cavitate naturală de dimensiuni mici aflată în interiorul unor organe. *s.n., pl.* ventricule.

ventricular,-ă Al ventriculului; din regiunea ventriculului. *adj., pl.* ventriculari,-e.

ventriculografie Radiografie a ventriculilor cerebrali sau ai inimii. *s.f., g.-d. art.* ventriculografiei, *pl.* ventriculografii, *art.* ventriculografiile.

ventrilică 1. Plantă erbacee ale cărei flori albastre cresc la subsuoara frunzelor; ventricea. 2. Plantă erbacee păroasă, cu flori albastre, albe sau alb-trandafirii, cu dungi închise. *s.f., g.-d. art.* ventrilicii, *pl.* ventrilici.

ventriloc,-ă Persoană care poate vorbi fără a mişca buzele sau gura, dând impresia că vorbeşte din abdomen. [*var.* ventrilog,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* ventriloci; *s.f., g.-d. art.* ventrilocei, *pl.* ventriloce.

ventrilog v. **ventriloc**.

ventru (fiz.) Punct al unui sistem de unde staţionare, în care amplitudinea vibraţiei este maximă. *s.n., art.* ventrul, *pl.* ventre.

venturimetru Instrument care măsoară debitul unui curent de fluid într-o conductă de apă. *s.n., art.* venturimetrul, *pl.* venturimetre.

ventuză 1. Organ asemănător cu un orificiu rotund, cu care unele animale (acvatice) se pot fixa pe diferite corpuri. 2. Pahar special care se aplică pe trupul unui bolnav pentru a provoca o uşoară congestie locală cu scop curativ. 3. Aparat asemănător cu un clopot, cu care se scoate aerul care împiedică circulaţia lichidului într-o conductă. *s.f., g.-d. art.* ventuzei, *pl.* ventuze.

venusian,-ă (-si-an) (Presupus locuitor) de pe planeta Venus. *adj., s.m.* şi *f., pl.* venusieni,-e.

venust,-ă (livr.) Care are o frumuseţe feminină voluptuoasă. *adj., pl.* venuşti,-ste.

veracitate (livr.) Veridicitate. *s.f., g.-d. art.* veracităţii.

verandă 1. Galerie exterioară (acoperită), închisă cu geamuri, situată de-a lungul faţadei unei case. 2. Balcon sau terasă acoperită (adesea închisă). *s.f., g.-d. art.* verandei, *pl.* verande.

verant Lupă specială, folosită în studierea fotografiilor. *s.n., pl.* verante.

verascop Aparat de fotografiat stereoscopic, cu plăci care se schimbă automat. *s.n., pl.* verascoape.

veratrină Alcaloid toxic extras din rizomul de elebor. *s.f., g.-d. art.* veratrinei.

verb 1. Parte de vorbire flexibilă care denumeşte o acţiune sau o stare şi care se caracterizează prin flexiune proprie. 2. (livr., la sg.) Fel, mijloc de exprimare; cuvânt, limbaj. *s.n., pl.* verbe.

verbal,-ă 1. Care se transmite prin viu grai; care caracterizează vorbirea; oral. */Notă ~* = notă diplomatică nesemnată, echivalentă cu o declaraţie orală. 2. Referitor la verb (1), care aparţine verbului (1). */Flexiune ~* = conjugare. *adj., pl.* verbali,-e.

verbalism Tendința de a folosi (prea) multe cuvinte în detrimentul ideilor. *s.n.*
verbaliza *tr.* A exprima în cuvinte o idee, o experiență etc.; a formula cu voce tare ceea ce este interiorizat. *vb. I, ind. prez. 3* verbalizează.
verbalizare Acțiunea de a verbaliza. *s.f., g.-d. art.* verbalizării, *pl.* verbalizări.
verbenacee (la pl.) Familie de plante dicotiledonate din care face parte verbina; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* verbenaceea, *g.-d. art.* verbenaceei, *pl.* verbenacee.
verbație (-ți-e) Vibrație a aerului, care produce sunetul. *s.f., art.* verbația, *g.-d. art.* verbației, *pl.* verbații, *art.* verbațiile.
verbiaj (-bi-aj) (livr.) Abundență de cuvinte inutile; vorbărie. *s.n.*
verbigerație (-ți-e) Simptom în unele boli mintale, care constă în repetarea aceleiași propoziții; vorbărie. *s.f., art.* verbigerația, *g.-d. art.* verbigerației.
verbină Plantă erbacee decorativă, cu frunze dințate și cu flori albe, roșii, purpurii sau liliachii; vervenă. *s.f., g.-d. art.* verbinei, *pl.* verbine.
verbos,-oasă (rar) Vorbăreț, guraliv. *adj., pl.* verboși,-oase.
verbozitate (rar) Vorbărie. *s.f., g.-d. art.* verbozității.
verdare v. **virdare.**
verde[1] 1. De culoarea frunzelor, a ierbii etc. */Zonă* ~ = porțiune de teren pe care crește iarba. //(fig.) (despre oameni) Palid. 2. (despre legume, fructe) Necopt, crud. //(despre lemne) Umed, neuscat. 3. (despre plante) Care nu s-a uscat; viu, plin de sevă. /(s.) *A îndruga* (*la*) *verzi și uscate* = a spune minciuni, nimicuri. 4. (despre piei) Netăbăcit, neprelucrat, brut. 3. (fig., despre oameni) În putere, viguros, voinic; îndrăznet, curajos. //(și adv.) Fățiș, sincer, deschis. */A spune* ~ (*în față*) = a spune direct adevărul, fără menajamente. *adj., pl.* verzi.
verde[2] Una dintre culorile fundamentale ale spectrului solar, situată între galben și albastru. */A i se face* (cuiva) ~ *înaintea ochilor* = a i se face rău (cuiva), a ameți. *De* ~ = a) (despre cărți de joc) de „pică"; b) (despre oameni, în limbajul ghicitorilor în cărți) cu ochii verzi și cu părul negru. *s.n.*
verde[3] (pol., mai ales la pl.) Adept al mișcării ecologiste. *s.m., pl.* verzi, *art.* verzii.
verdeața-zidurilor Nume dat unor specii de alge verzi care cresc pe zidurile umede sau pe scoarța copacilor. *s.f. art., g.-d. art.* verdeții-zidurilor.
verdeață 1. Culoarea verde a vegetației. //(concr.) Mulțime de ierburi, de frunze, de plante verzi etc. 2. (la sg.) Frunze de mărar, de pătrunjel, de țelină etc. folosite în alimentație; (la pl.) legume, zarzavaturi proaspete. *s.f., g.-d. art.* verdeții, *pl.* (2) verdețuri.
verde-de-Paris Acetoarsenit de cupru, foarte toxic, folosit ca insecticid; soluție preparată din această substanță. *s.n.*
verdict 1. (jur., în unele state) Răspuns dat de jurați în legătură cu vinovăția sau nevinovăția unui acuzat; (p. ext.) sentința unei curți cu jurați; (p. gener.) sentință judecătorească. 2. (fig.) Hotărâre, opinie definitivă. *s.n., pl.* verdicte.
verdură 1. (înv.) Verdeață, vegetație. 2. Tapițerie care reprezintă un peisaj cu multă vegetație. *s.f., g.-d. art.* verdurii, *pl.* verduri.
veresie (pop., fam.) Credit. */Pe* ~ = pe credit; (p. ext.) gratis. *s.f., g.-d. art.* veresiei.
verfafor (mar.) Scondru scos în afara vergii cu ajutorul unor brățări. *s.n., pl.* verfafoare.
vergă Bară (de lemn sau de metal), montată perpendicular pe catargul unei corăbii pentru susținerea velelor. *s.f., g.-d. art.* vergii, *pl.* vergi.
vergea Băț, nuia, vargă; bară îngustă și flexibilă de metal sau de lemn, cu diverse întrebuințări. //(spec.) Sucitor (1). //(spec.) Nuia folosită de magicieni, vrăjitori etc. în practicile lor. //(spec.) Fiecare dintre gratiile unei ferestre; fiecare dintre barele de lemn sau de metal care formează un gard sau un grilaj. //(spec.) Fiecare dintre bețișoarele care se așază între firele urzelii, pentru a le separa. *s.f., art.* vergeaua, *g.-d. art.* vergelei, *pl.* vergele, *art.* vergelele.
vergel 1. Vergea mai groasă de care se leagă firele urzelii pe sulul unui război de țesut. 2. Petrecere care se ține la țară în seara de Crăciun sau în ajunul Anului Nou, în timpul căreia se încearcă, prin mijloace magice, cu ajutorul unor bețișoare, să se afle viitorul celor prezenți. *s.n., pl.* vergeluri.
vergela *tr* (reg.) A bate vergele pe pereții unei construcții (pentru a tencui apoi). *vb. I, ind. prez. 3* vergelează.
vergeluță Diminutiv al lui vergea; vergeluță. *s.f., g.-d. art.* vergeluței, *pl.* vergeluțe.
vergeluță Vergeluță. *s.f., g.-d. art.* vergeluței, *pl.* vergeluțe.
vergență (fiz.) Mărime care caracterizează un sistem optic centrat, egală cu inversul distanței focale. *s.f., g.-d. art.* vergenței, *pl.* vergențe.
vergetură (med., mai ales la pl.) Dungă (sau șir de dungi) de culoare violacee, apoi sidefie, rămasă pe abdomen sau pe fese în urma sarcinii, a slăbirii bruște, a unor boli endocrine etc. *s.f., g.-d. art.* vergeturii, *pl.* vergeturi.
vergin,-ă v. **virgin.**
verginal,-ă v. **virginal.**
veric (pop., fam.) Diminutiv al lui văr, folosit ca termen de adresare. *s.m., pl.* verici.
veridic,-ă 1. Care este (sau pare) adevărat, real. 2. Care spune adevărul. *adj., pl.* veridici,-ce.
veridicitate Însușirea a ceea ce este veridic; veracitate. *s.f., g.-d. art.* veridicității.
verif (în legătură cu felul de a îndoi sau a croi stofa) *În* ~ = pe diagonală; oblic. *s.n.*
verifica *tr.* 1. A controla ceva pentru a vedea dacă corespunde cerințelor, adevărului, calității etc. 2. A controla activitatea cuiva. *vb. I, ind. prez. 3* verifică.
verificabil,-ă Care poate fi verificat. *adj., pl.* verificabili,-e.
verificare Acțiunea de a verifica. *s.f., g.-d. art.* verificării, *pl.* verificări.
verificat,-ă Supus unei examinări, unui control, unei probe etc. //(despre oameni) Cu experiență, încercat; (p. ext.) capabil. *adj., pl.* verificați,-te.
verificator,-oare Persoană care verifică ceva (din punct de vedere tehnic, economic etc.). *s.m., pl.* verificatori; *s.f., g.-d. art.* verificatoarei, *pl.* verificatoare.
verigar Arbust cu ramurile terminate cu câte un spin, cu flori de culoare galbenă-verzuie, cu fructe negre întrebuințate în medicină pentru valorile lor purgative; pătachină (1). [*var.* verigariu *s.m.*] *s.m., pl.* verigari.
verigariu v. **verigar.**
verigă 1. Fiecare dintre inelele care alcătuiesc un lanț; za. 2. (fig.) Componentă intermediară, element de legătură. 3. Inel de metal sau de material plastic, având diferite întrebuințări. //Belciug (de lacăt). 4. (pop.) Verighetă. 5. (reg.) Fiecare din segmentele inelare care alcătuiesc toracele albinei. 6. (reg.) Braț de apă care înconjoară un ostrov. 7. ~ *de rod* = pereche formată dintr-o coardă de rod și un cep, care se lasă la tăierea viței-de-vie. *s.f., g.-d. art.* verigii, *pl.* verigi.
verigea (pop.) Veriguță; verighetă. *s.f., art.* verigeaua, *g.-d. art.* verigelei, *pl.* verigele, *art.* verigelele.

verigeí Plantă parazită lipsită de clorofilă, cu flori de culoare galbenă-roşiatică, dispuse în ciorchini. *s.m., pl.* verigei, *art.* verigeii.
verighétă Inel de metal (preţios), purtat de logodnici sau de soţi ca simbol al legăturii dintre ei. *s.f., g.-d. art.* verighetei, *pl.* verighete.
verigúţă Diminutiv al lui verigă; verigea. *s.f., g.-d. art.* verigutei, *pl.* verigute.
verínă (mar.) Parâmă cu ochi cu rodanţă şi cârlig la un capăt. *s.f., g.-d. art.* verinei, *pl.* verine.
verísm Curent literar şi artistic apărut în Italia, la sfârşitul sec. al XIX-lea, care abordează teme realiste şi naturaliste legate de viaţa cotidiană şi de faptele oamenilor simpli. *s.n.*
veríst,-ă (Adept) al verismului. *adj.*, *s.m.* şi *f., pl.* verişti,-ste.
verişcán,-ă (pop., fam., mai ales ca termen de adresare) Văr, verişor. *s.m., pl.* verişcani; *s.f., g.-d. art.* verişcanei, *pl.* verişcane.
verişór,-oáră Diminutiv al lui văr. *s.m., pl.* verişori; *s.f., g.-d. art.* verişoarei, *pl.* verişoare.
verişorícă (fam., rar) Diminutiv al lui verişoară. *s.f., g.-d. art.* verişoricii.
veritábil,-ă 1. Adevărat, real, autentic. 2. Pur, curat, neamestecat cu nimic. *Aur ~. adj., pl.* veritabili,-e.
veritáte (rar) Adevăr, realitate. *s.f., g.-d. art.* veritătii, *pl.* veritătı.
vermelián[1] (-li-an) (geol.) Ludian. *s.n.*
vermelián[2]**,-ă** (-li-an) Referitor la vermelian[1] *adj., pl.* vermelieni,-e.
vermiál,-ă (-mi-al) Referitor la viermii de mătase. *adj., pl.* vermiali,-e.
vermicíd[1] Substanţă, preparat folosit la combaterea viermilor. *s.n., pl.* vermicide.
vermicíd[2]**,-ă** Care serveşte la combaterea viermilor. *adj., pl.* vermicizi,-de.
vermicular,-ă (rar) Vermiform. *adj., pl.* vermiculari,-e.
vermiculít Mineral galben-brun sau auriu, din familia micilor, care se deshidratează sub acţiunea căldurii, desfăcându-se în foi cu aspect vermiform. *s.n.*
vermifórm,-ă Care are formă de vierme; vermicular. *adj., pl.* vermiformi,-e.
vermifúg[1] Medicament, substanţă care distruge viermii intestinali. *s.n., pl.* vermifuge.
vermifúg[2]**,-ă** Care distruge viermii intestinali. *adj., pl.* vermifugi,-ge.
vermíllon (-mi-ion) Sulfură roşie de mercur sau de antimoniu, utilizată la fabricarea culorii roşu-viu; culoare astfel fabricată şi folosită în pictura de ulei. *s.n.*
verminaţíe (-ţi-e) 1. (med.) Reproducere a viermilor în organism. 2. Mulţime de viermi intestinali. *s.f., art.* verminaţia, *g.-d. art.* verminaţiei.
vermínă (livr., cu sens colectiv) 1. Insecte parazite (purici, păduchi etc.). 2. (fig.) Indivizi de la periferia societăţii. *s.f., g.-d. art.* verminei.
verminóză Boală datorată paraziţilor intestinali. *s.f., g.-d. art.* verminozei, *pl.* verminoze.
vérmis Zonă mediană a cerebelului situată între cele două emisfere cerebrale. *s.n.*
vermorél Aparat portativ pentru stropit pomii, viţa-de-vie etc., cu soluţii împotriva paraziţilor. *s.n., pl.* vermorele.
vérmut Băutură alcoolică amăruie, preparată din vin în care s-au macerat diferite substanţe vegetale. //Sticlă sau pahar care conţine o astfel de băutură. *s.n., pl.* vermuturi.
vermutíza *tr.* A pregăti vinul pentru a deveni vermut. *vb. I, ind. prez. 3* vermutizează.
vermutízare Acţiunea de a vermutiza. *s.f., g.-d. art.* vermutizării.
vernál,-ă (livr.) Referitor la primăvară. /(astron.) *Punct ~* = punct de intersecţie a eclipticii cu ecuatorul ceresc, în care Soarele se află la echinocţiul de primăvară. *adj., pl.* vernali,-e.
vernalíza *tr.* A iaroviza. *vb. I, ind. prez. 3* vernalizează.
vernalízare (livr.) Acţiunea de a vernaliza; iarovizare. *s.f., g.-d. art.* vernalizării.
vernier (-ni-er) Dispozitiv ataşat unor instrumente de măsură, pentru a putea citi fracţiuni ale unităţilor de măsură. *s.n., pl.* verniere.
vernil[1] De culoare verde-deschis. *adj. invar.*
vernil[2] Culoarea verde-deschis. *s.n*
vernís (is *pron.* i) 1. Soluţie obţinută din răşini şi diferiţi solvenţi, care se aplică pe obiecte pentru a le proteja sau pentru a le da lustru; (p. ext.) lac. */~ moale* = tehnică a gravurii, prin care se obţine aspectul desenului în creion. 2. (fig.) Ceea ce dă un aspect sau o culoare favorabilă cuiva sau la ceva; lustru; spoială. *s.n.*
vernisá[1] *tr.* A acoperi cu vernis un obiect, un tablou etc. *vb. I, ind. prez. 3* vernisează.
vernisá[2] *tr.* A inaugura o expoziţie (de pictură, de sculptură etc.). *vb. I, ind. prez. 3* vernisează.
verniságiu v. **vernisaj.**
vernisáj 1. Faptul de a vernisa[1]. 2. Deschidere oficială a unei expoziţii de artă (în special de pictură). [*var.* vernisagiu *s.n.*] *s.n., pl.* vernisaje.
vernisáre Vernisaj. *s.f., g.-d. art.* vernisării, *pl.* vernisări.
veronál Pulbere albă, inodoră, cu gust amărui folosită ca hipnotic, sedativ etc. *s.n.*
verós,-oásă (livr.) Necinstit, suspect; care face afaceri necinstite. *adj., pl.* verosi,-oase.
verosímil,-ă Care pare adevărat; plauzibil, posibil. *adj., pl.* verosimili,-e.
verosimilitáte (rar) Însuşire, faptul de a fi verosimil; verosimilitudine. *s.f., g.-d. art.* verosimilităţii.
verosimilitúdine (rar) Verosimilitate. *s.f., g.-d. art.* verosimilitudinii.
vers Cuvânt sau grup de cuvinte aşezate potrivit unor reguli de măsură, de cadenţă etc.; fiecare dintre rândurile care alcătuiesc strofele unei poezii; (p. ext., la pl.) poezie. *s.n., pl.* versuri.
versánt 1. Fiecare dintre cele două coaste ale unui munte sau ale unui deal; pantă. 2. Fiecare dintre suprafeţele înclinate ale unui acoperiş. *s.m., pl.* versanţi.
versát,-ă (despre oameni) Cu experienţă; priceput, experimentat, competent. *adj., pl.* versaţi,-te.
versatíl,-ă (despre oameni) Care îşi schimbă uşor părerile, atitudinea; schimbător, instabil, lipsit de fermitate. *adj., pl.* versafili,-e.
versatilitáte (livr.) Însuşirea de a fi versatil. *s.f., g.-d. art.* versatilităţii.
verset 1. Fiecare paragraf (de obicei numerotat şi cu sens de sine stătător) dintr-un text religios. 2. Diviziune a unui text literar de proză ritmată. *s.n., pl.* versete.
versífica 1. *tr.* A transpune un text de proză, o temă etc. în versuri. 2. *intr.* (rar) A scrie, a face versuri. *vb. I, ind. prez. 3* versifică.
versificáre Acţiunea de a versifica. *s.f., g.-d. art.* versificării, *pl.* versificări.
versificátor,-oáre Persoană care face versuri sau care transpune un text în versuri. //(depr.) Poet minor, fără inspiraţie poetică. *s.m.*, versificatori; *s.f., g.-d. art.* versificatoarei, *pl.* versificatoare.
versificáţie (-ţi-e) Compunere a versurilor după anumite reguli (ritm, rimă etc.); arta de a face versuri. //(p. ext.) Poezie. *s.f., art.* versificaţia, *g.-d. art.* versificaţiei, *pl.* versificaţii, *art.* versificaţiile.
versiúne (-si-u-) 1. Traducere a unei opere literare sau ştiinţifice dintr-o limbă în alta. */În ~ originală* = care nu a fost tradus în altă limbă. 2. Fiecare dintre variantele unui text, ale unei traduceri. 3. Manieră personală de a

prezenta o întâmplare. 4. Manevră de schimbare a poziției fătului în uter pentru a facilita nașterea. *s.f., g.-d. art.* versiunii, *pl.* versiuni.
versiibrism (livr.) Tendința de a folosi versul liber în versificația modernă. *s.n.*
versiibrist,-ă I. *adj.* Compus din versuri libere. II. *s.m. și f.* Poet modern care scrie versuri libere. *adj., s.m. și f., pl.* versiibriști,-ste.
verso Fața a doua a unei pagini scrise sau tipărite sau a unei hârtii; contrapagină; dosul paginii. *s.n., art.* versoul, *pl.* versouri.
versor (mat., fiz.) Vector al cărui modul este egal cu unitatea. *s.m., pl.* versori.
verstă Unitate de măsură pentru lungime folosită în trecut (mai ales în Rusia), egală cu 1.067 km. *s.f., g.-d. art.* verstei, *pl.* verste.
versui *intr* (înv.) A face versuri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* versuiesc, *imperf. 3 sg.* versuia; *conj. prez. 3* să versuiască.
versuitor (-su-i-) Poet. *s.m., pl.* versuitori.
versurel (pop.) Diminutiv al lui vers. *s.n., pl.* versurele.
vertebral,-ă Referitor la vertebre; format din vertebre. *adj., pl.* vertebrali,-e.
vertebrat[1] (la pl.) Încrengătură de animale cu corpul prevăzut cu schelet osos sau cartilaginos intern, al cărui ax principal este coloana vertebrală; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* vertebrate.
vertebrat[2]**,-ă** (despre animale) Cu coloană vertebrală și schelet osos (sau cartilaginos) intern. *adj., pl.* vertebrați,-te.
vertebră Fiecare dintre oasele scurte, în formă de inel, care formează coloana vertebrală la om și la animalele vertebrate. *s.f., g.-d. art.* vertebrei, *pl.* vertebre.
vertex 1. (anat.) Punctul cel mai proeminent al unei formațiuni anatomice. //Creștetul capului, sinciput. 2. (met.) Punctul cel mai vestic atins de traiectoria unui ciclon. 3. (mar.) Punctul ortodromei cu latitudinea cea mai ridicată. *s.n.*
vertical[1] Semicerc al sferei cerești care intersectează un plan format de verticala locului și de un astru. *s.n., pl.* verticale.
vertical[2]**,-ă** Care este perpendicular pe un plan orizontal; care este orientat drept în sus; care are direcția căderii corpurilor. */Plan ~* = a) (geom.) plan care trece printr-o dreaptă verticală; b) (astron.) plan care trece prin verticala locului. *Dreaptă ~* = dreaptă care unește un punct de pe pământ cu zenitul respectiv. //(și adv.) Care vine sau cade drept în jos (de la înălțime). *adj., pl.* verticali,-e.
verticală Dreaptă care este perpendiculară pe un plan orizontal; direcția acestei drepte. */~a locului* = direcție indicată de firul de plumb, când se află în echilibru într-un anumit loc. *s.f., g.-d. art.* verticalei, *pl.* verticale.
verticalitate 1. Însușirea de a fi vertical; poziție verticală. 2. (fig.) Demnitate; onestitate. *s.f., g.-d. art.* verticalității.
verticil Mod de dispunere a frunzelor, a florilor sau a ramurilor, în jurul unui singur punct de pe tulpină. *s.n., pl.* verticile.
verticilat,-ă Așezat în formă de verticil. *adj., pl.* verticilați,-te.
verticiliozâ (-li-o-) Faptul de a fi așezat în formă de verticil. *s.f., g.-d. art.* verticiliozei.
vertiginos,-oasă Care se petrece foarte repede. *adj., pl.* vertiginoși,-oase.
vertij (med.) Ameteală. *s.n., pl.* vertijuri.
verucă (med.) Excrescență papilară provocată de un virus; aluniță, neg. *s.f., g.-d. art.* verucei, *pl.* veruce.
verucos,-oasă 1. (med., despre oameni și părți ale corpului lor) Plin de alunițe, de negi. 2. (bot., despre plante și părți ale lor) Cu protuberanțe de forma unor negi. *adj., pl.* verucoși,-oase.
vervă Însuflețire manifestată prin cuvinte; bogăție verbală; volubilitate. */A fi în ~* = a) a fi însuflețit, volubil; b) (despre artiști, sportivi etc.) a fi într-o formă foarte bună. *s.f., g.-d. art.* vervei.
vervenă (bot.) Verbină. *s.f., g.-d. art.* vervenei, *pl.* vervene.
verzal,-ă (despre litere, caractere tipografice) Capital, majuscul. *adj., pl.* verzali,-e.
verzală Literă majusculă. *s.f., g.-d. art.* verzalei, *pl.* verzale.
verzătură v. **verzitură.**
verziș (rar) Verdeață, vegetație, frunziș. *s.n.*
verzișoară 1. Diminutiv al lui varză. 2. (iht.) Boiștean. *s.f., g.-d. art.* verzișoarei, *pl.* verzișoare.
verzișor[1] (înv., arg.) Ostaș în uniformă de culoare verde, aparținând vechii cavalerii românești. *s.m., pl.* verzișori.
verzișor[2]**,-oare** Diminutiv al lui verde. *adj., pl.* verzișori,-oare.
verzitură (fam.) Fruct necopt, verde. [*var.* verzătură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* verziturii, *pl.* verzituri.
verziu,-ie (pop.) Verzui. *adj., pl.* verzii.
verzui,-ie Care bate în verde; verziu. *adj., pl.* verzui.
vesel,-ă 1. (despre ființe) Binedispus; voios. //(despre manifestările oamenilor) Care arată bună dispoziție, voie bună. 2. Care provoacă bună dispoziție, care înveselește. 3. Care se face cu voioșie, cu veselie. *adj., pl.* veseli,-e.
veselă Totalitatea vaselor folosite la masă. *s.f., g.-d. art.* veselei.
veseli *refl. și tr.* (pop.) A (se) înveseli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* veselesc, *imperf. 3 sg.* vesela; *conj. prez. 3* să veselească.
veselie 1. Stare de bună dispoziție, de voioșie. //Comportament care reflectă această stare. 2. (p. ext.) Petrecere veselă. *s.f., art.* veselia, *g.-d. art.* veseliei, *pl.* veselii, *art.* veseliile.
veselior,-oară (rar) Diminutiv al lui vesel. *adj., pl.* veselișori,-oare.
veselire (pop.) Înveselire. *s.f., g.-d. art.* veselirii, *pl.* veseliri.
veselitor,-oare (pop.) Înveselitor. *adj., pl.* veselitori,-oare.
vesmânt v. **veșmânt.**
vespasiană (-si-a-) (livr.) Closet public (pentru bărbați). *s.f., g.-d. art.* vespasienei, *pl.* vespasiene.
vesperal,-ă (livr.) De seară, al serii. *adj., pl.* vesperali,-e.
vest Punct cardinal opus estului; apus; (p. ext.) regiune unde apune Soarele. *s.n.*
Vest Nume dat mai ales statelor din apusul Europei și din America de Nord; Occident, Apus. *s.prop.n.*
vestală 1. (la romani) Preoteasă care întreținea focul sacru la templul zeiței Vesta. 2. (livr.) Femeie virtuoasă. *s.f., g.-d. art.* vestalei, *pl.* vestale.
Vestalii (la romani) Sărbătoare închinată zeiței Vesta. *s.prop.f. pl., art.* Vestaliile.
vestă Obiect de îmbrăcăminte fără mâneci și fără guler, care acoperă corpul până la talie. *s.f., g.-d. art.* vestei, *pl.* veste.
veste 1. Fapt, întâmplare, noutate care se aduce sau ajunge la cunoștința cuiva; informație, știre. */A prinde de ~* = a afla ceva (la timp). *A da de ~* = a înștiința, a vesti. (pop., fam.) *Ce (mai) ~?* = ce noutăți ai? ce (mai) e nou? 2. Zvon, (p. ext.) renume, faimă. */A (i) se duce cuiva ~* sau *a se duce ~a de ceva* = a ajunge foarte cunoscut, renumit, vestit. *s.f., g.-d. art.* vești, *pl.* vești.
vesteji v. **veșteji.**
vestejire v. **veștejire.**

vestejit,-ă v. **veştejit.**
vest-german,-ă (Locuitor) din vestul Germaniei. *adj., s.m.* şi *f., pl.* vest-germani,-e.
vesti 1. *tr.* A aduce o veste; a anunţa, a înştiinţa, a informa. //A prevesti. 2. *refl.* A-şi face cunoscută, simţită prezenţa. 3. *refl.* (înv.) A deveni vestit, faimos. 4. *tr.* A socoti pe cineva drept...; a aprecia. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vestesc, *imperf. 3 sg.* vestea; *conj. prez. 3* să vestească.
vestiar (-ti-ar) 1. Garderobă (într-o clădire publică). 2. Încăpere într-o întreprindere, într-un spital etc., unde se lasă hainele şi se îmbracă echipamente speciale. 3. Încăpere situată la intrarea într-o locuinţă, unde se lasă pălăriile, paltoanele etc. *s.n., pl.* vestiare.
vestibul[1] Antreu, hol. *s.n., pl.* vestibuluri.
vestibul[2] (anat.) Prima cavitate a urechii interne. *s.n., pl.* vestibule.
vestibular,-ă (anat.) De vestibul[2]. *adj., pl.* vestibulari,-e.
vestic,-ă De la sau dinspre vest; occidental. *adj., pl.* vestici,-ce.
vestigiu Urmă, rămăşiţă a ceva vechi; relicvă. *s.n., art.* vestigiul, *pl.* vestigii, *art.* vestigiile.
vestimentar,-ă Referitor la veşminte. *adj., pl.* vestimentari,-e.
vestimentaţie (-ţi-e) Îmbrăcăminte. *s.f., art.* vestimentaţia, *g.-d. art.* vestimentaţiei.
vestire 1. Acţiunea de a vesti; comunicare, înştiinţare; anunţ, veste, ştire. 2. Indiciu, indicaţie, semn. *s.f., g.-d. art.* vestirii, *pl.* vestiri.
vestit,-ă Cu renume; faimos, renumit, celebru. *adj., pl.* vestiţi,-te.
vestitor,-oare I. *adj.* Care vesteşte; care prevesteşte. II. *s.m.* şi *f.* Persoană care aduce veşti, care prezice; (pop.) cel care face anunţurile la nuntă. *adj., s.m.* şi *f., pl.* vestitori,-oare.
vestmânt v. **veşmânt.**
veston Haină (de uniformă). *s.n., pl.* vestoane.
veşcă 1. Cercul de lemn sau de metal al sitei sau al ciurului. //Cerc din coajă de copac pus în jurul pietrelor de moară şi al râşniţelor pentru a împiedica risipirea făinii. 2. (reg.) Tipar în formă de cerc în care se presează caşul. *s.f., g.-d. art.* veştii, *pl.* veşti.
veşmânt 1. Nume generic pentru orice obiect de îmbrăcăminte; (la pl.) totalitatea obiectelor care formează îmbrăcămintea cuiva. 2. (la pl.) Odăjdii. 3. (fig.) Aspect exterior, înfăţişare. [*var.* veştmânt, vestmânt, vesmânt *s.n.*] *s.n., pl.* veşminte.
veşnic,-ă 1. Care există dintotdeauna şi care va exista întotdeauna; etern. 2. (exagerând) Care pare că nu se mai termină. //(adv.) Mereu, întruna, necontenit. [*var.* (înv., pop.) vecinic,-ă *adj.*] *adj., pl.* veşnici,-ce.
veşnicie 1. Durată care nu are nici început şi nici sfârşit; eternitate; vecie. /*Pe* (sau *pentru*) ~ = pentru totdeauna. 2. (exagerând) Perioadă de timp foarte lungă. 3. Durată nelimitată în viitor. [*var.* (înv., pop.) vecinicie *s.f.*] *s.f., art.* veşnicia, *g.-d. art.* veşniciei, *pl.* veşnicii, *art.* veşniciile.
veşted,-ă 1. (despre plante) Care şi-a pierdut prospeţimea; ofilit. //(despre locuri) Pe care vegetaţia şi-a pierdut prospeţimea. 2. (fig.) Lipsit de farmec. 3. (fig., despre oameni) Lipsit de vigoare; ofilit. 4. (despre culori) Fără strălucire; palid. *adj., pl.* veştezi,-de.
veşteji 1. *tr.* şi *refl.* A deveni sau a face să devină veşted, a (se) ofili. 2. *refl.* şi *intr.* (fig., despre oameni) A-şi pierde vigoarea; (p. ext.) a îmbătrâni. 3. *tr.* (fig.) A stigmatiza, a înfiera, a dezaproba. //A dezonora, a compromite. [*var.* vestejì, veştezi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* veştejesc, *imperf. 3 sg.* veştejea; *conj. prez. 3* să veştejească.
veştejire Faptul de a (se) veşteji. [*var.* vestejire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* veştejirii, *pl.* veştejiri.
veştezi v. **veşteji.**
veştmânt v. **veşmânt.**
veteran,-ă I. *s.m.* 1. Soldat roman lăsat la vatră, care se bucura de anumite privilegii. 2. Militar (activ sau în retragere) cu un stagiu îndelungat de serviciu. //Bărbat (în vârstă) care a participat la unul sau la mai multe războaie. II. *s.m.* şi *f.* (fig.) Persoană (în vârstă) care a activat mult timp într-o instituţie sau într-un domeniu de activitate. *s.m., pl.* veterani; *s.f., g.-d. art.* veteranei, *pl.* veterane.
veterinar,-ă I. *adj.* Referitor la prevenirea şi vindecarea bolilor animalelor (domestice). /*Medicină* ~ = ştiinţă care se ocupă cu studiul anatomiei, fiziologiei şi patologiei animalelor (domestice). II. *adj., s.m.* (Medic, agent) care practică medicina veterinară (1). *adj., s.m., pl.* veterinari,-e.
veto 1. Drept legal conferit unei autorităţi de a se opune unei rezoluţii, unei legi votate, etc.; formulă prin care se exercită acest drept. 2. (fig., livr.) Opoziţie la o decizie, la o hotărâre. *s.n., art.* vetoul, *pl.* vetouri.
vetrelă/vetrilă (înv., pop.) Pânză la corabie; (p. ext.) corabie. *s.f., g.-d. art.* vetrelei/vetrilei, *pl.* vetrele/vetrile.
vetrice 1. Plantă erbacee aromatică, din familia compozeelor, cu tulpina înaltă, cu flori galbene-aurii. 2. (entom., reg.) Efemeră. *s.f., g.-d. art.* vetricei, *pl.* vetrice.
vetrişoară Diminutiv al lui vatră; vetriţă. *s.f., g.-d. art.* vetrişoarei, *pl.* vetrişoare.
vetriţă Vetrişoară. *s.f., g.-d. art.* vetriţei, *pl.* vetriţe.
vetust,-ă Învechit; demodat; uzat; arhaic. *adj., pl.* vetuşti,-ste.
vetustate (livr.) Bătrâneţe, vechime. //Stare de uzură survenită în urma trecerii timpului. *s.f., g.-d. art.* vetustăţii.
vetustee Vetustate. *s.f., g.-d. art.* vetusteţei.
veveriţă 1. Mamifer rozător de talie mică, cu blana roşcată sau neagră, cu coada lungă şi stufoasă, care trăieşte prin arbori. 2. Epitet pentru o fată vioaie, zglobie. *s.f., g.-d. art.* veveriţei, *pl.* veveriţe.
vexa *tr.* A jigni, a ofensa; a răni în amorul propriu; (p. ext.) a contraria. *vb. I, ind. prez. 3* vexează.
vexant,-ă (livr.) Vexatoriu. *adj., pl.* vexanţi,-te.
vexatoriu,-ie (livr.) Care vexează; jignitor, contrariant. *adj., pl.* vexatorii.
vexaţiune (-ţi-u-)/**vexaţie** (-ţi-e) (livr.) Faptul de a vexa; vorbă, faptă care jigneşte, care contrariază. *s.f., g.-d. art.* vexaţiunii/vexaţiei, *pl.* vexaţiuni/vexaţii.
vexil (bot.) Petală superioară a florilor leguminoaselor. *s.n., pl.* vexile/vexiluri.
vezeteu v. **vizitiu.**
vezical,-ă Al vezicii, de vezică. *adj., pl.* vezicali,-e.
vezicant,-ă Care provoacă vezicule (2); vezicator. *adj., pl.* vezicanţi,-te.
vezicat,-ă Cu băşici; băşicat. *adj., pl.* vezicaţi,-te.
vezicator[1] Substanţă iritantă care se aplică pe piele în scop terapeutic, pentru a provoca apariţia unor vezicule cu conţinut seros. *s.n., pl.* vezicatoare.
vezicator[2]**,-oare** Vezicant. *adj., pl.* vezicatori,-oare.
vezicaţie (-ţi-e) Acţiunea unui vezicant. *s.f., art.* vezicaţia, *g.-d. art.* vezicaţiei, *pl.* vezicaţii, *art.* vezicaţiile.
vezică 1. Organ cavitar care acumulează (temporar) unele produse de secreţie sau de excreţie pe care le evacuează apoi prin contracţia fibrelor musculare din structura sa. ~ *urinară.* 2. ~ *înotătoare* = organ plin cu gaze, care permite ridicarea şi coborârea peştelui şi îi asigură echilibrul. *s.f., g.-d. art.* vezicii, *pl.* vezici.
veziculară,-ă În formă de veziculă. *adj., pl.* veziculari,-e.
veziculă 1. Formaţiune anatomică în formă de pungă membranoasă, care îndeplineşte diferite funcţii orga-

nice. */~ biliară* = veziculă care colectează secreţia bilei, pe care o evacuează apoi în duoden; colecist. 2. Nume dat unor mici umflături cu conţinut seros care se ivesc pe piele în diferite boli. *s.f., g.-d. art.* veziculei, *pl.* vezicule.

veziculos,-oasă Cu vezicule (2). *adj., pl.* veziculoşi,-oase.

vezuvian (-vi-an) Silicat natural hidrat de aluminiu şi de calciu. *s.n.*

via[1] (indică itinerariul, ruta) Prin, pe drumul. *prep.*

via[2] *intr.* (înv.) 1. A trăi, a vieţui; a exista. 2. (despre sentimente, atitudini, gesturi etc.) A dăinui, a dura. *vb. I, ind. prez. 3* viază; *conj. prez. 3* să vieze; *ger.* viind.

viabil,-ă (vi-a-) Capabil să se menţină, să se dezvolte, să dureze. *adj., pl.* viabili,-e.

viabilitate (vi-a-) Calitatea de a fi viabil. *s.f., g.-d. art.* viabilităţii.

viaduct (vi-a-) Pod metalic, de beton sau de piatră, construit peste o vale adâncă sau peste o cale de comunicaţie pentru a permite continuitatea altei căi de comunicaţie. *s.n., pl.* viaducte.

viager,-ă (vi-a-) (despre drepturi, pensii) Care durează toată viaţa, dar care nu este transmisibil urmaşilor. [*var.* viajer,-ă *adj.*] *adj., pl.* viageri,-e.

viajer,-ă v. **viager.**

viaţă 1. Faptul de a fi viu, de a vieţui; sinteză a proceselor biologice, fizice, chimice etc. care caracterizează organismele. */De ~* = sociabil, vesel; căruia îi place să petreacă. *Pe ~ şi pe moarte* = cu înverşunare, din toate puterile; riscându-şi viaţa. 2. (fig.) Vitalitate, energie. *Plin de ~* sau *cu ~*. *Fără* (*pic de*) *~* = fără vlagă, fără vigoare. *Cu preţul vieţii* = cu orice risc. *Cu ~* = a) în mod vioi; viu, avântat; b) teafăr, viu. *A fi în ~* = a trăi. *A trece* (sau *a se trece*) *din ~* = a muri. *A aduce* (pe cineva) *la ~* = a face (pe cineva) să-şi recapete cunoştinţa, sănătatea. *A fi între ~ şi moarte* = a fi în pericol să moară. *A-şi pune ~a în primejdie* (sau *la mijloc*) = a risca foarte mult pentru a face ceva. *A mântui* (cuiva) *~a* = a scăpa (pe cineva) de un mare pericol, a salva de la moarte. *A lua* (sau *a căpăta*) *~* = a se naşte, a lua fiinţă; a se produce. //Existenţă umană de la naştere până la moarte. */Când ţi-e ~a mai dragă* = când nici nu te gândeşti, când nici nu te aştepţi. //(fig.) Obiect al interesului, al iubirii cuiva. 3. Totalitatea fenomenelor biologice (creştere, metabolism, reproducere etc.) pe care le prezintă organismele animale sau vegetale. 4. (fig.) Vietate, fiinţă; (spec.) om. 5. (relig.) *~a de apoi* (sau *de veci*) = existenţă de dincolo de moarte. 6. Fel, mod în care se desfăşoară existenţa unei persoane sau a unei colectivităţi. //Totalitatea acţiunilor săvârşite de o persoană în timpul existenţei sale. Necesarul existenţei zilnice a cuiva; trai (zilnic). 7. Timp scurs între naşterea şi moartea cuiva. */Din ~* = din timpul cât a trăit cineva. *Pe ~* = pentru tot timpul cât trăieşte cineva. *În ~a mea* (sau *ta, lui* etc.) = (în construcţii negative) niciodată. *O ~ de om* = vreme foarte îndelungată. 8. Scriere biografică. 9. Existenţa unor lucruri susceptibile de a se schimba în timp. *~a materiei. s.f., g.-d. art.* vieţii, *pl.* vieţi.

vibice Pete ale pielii; hematoame superficiale, vânătăi. *s.f. pl.*

vibra *intr.* 1. (despre corpuri sau medii) A avea vibraţii, a oscila; a tremura, a trepida; (p. ext.) a produce sunete. 2. (despre sunete) A răsuna. //(despre voce) A avea o sonoritate tremurătoare; a exprima o emoţie puternică. 3. (fig.) A pâlpâi. 3. (fig.) A se emoţiona, a fi mişcat. *vb. I, ind. prez. 3* vibrează.

vibrafon Instrument muzical de percuţie asemănător cu xilofonul, care produce sunete prin lovirea unor lame metalice de lungimi diferite. *s.n., pl.* vibrafoane.

vibrant,-ă 1. Care vibrează; vibrator; (p. ext.) care produce sunete. 2. (fig.) Impresionant, patetic. *adj., pl.* vibranţi,-te.

vibrantă Consoană lichidă care se produce prin vibrarea repetată a vârfului limbii la atingerea alveolelor incisivilor superiori. *s.f., g.-d. art.* vibrantei, *pl.* vibrante.

vibrare 1. Acţiunea de a vibra. 2. Operaţie de îndesare, de tasare a materialelor de construcţie granulare; vibraţie. *s.f., g.-d. art.* vibrării, *pl.* vibrări.

vibratil,-ă Care vibrează sau care poate vibra. *adj., pl.* vibratili,-e.

vibrato (it., muz.) Bucată (sau parte dintr-o bucată muzicală) executată cu vibraţii. */~ muzical* = modulaţie a vocii umane (de frecvenţă, de amplitudine, de spectru) de foarte joasă frecvenţă. *s.n.*

vibrator[1] 1. Aparat care produce oscilaţii. //(mecanice, electromagnetice etc.) Dispozitiv care transformă curentul electric continuu în curent alternativ monofazat; întrerupător electromagnetic, automat, care produce oscilaţii slabe de înaltă frecvenţă; lamă metalică vibrantă care întrerupe un curent electric la comanda unui electromagnet, folosită la soneriile electrice. //Dispozitiv de apel pentru telefonul unui abonat. 2. Maşină care compactează, prin vibraţii, materialele de construcţie granulare. *s.n., pl.* vibratoare.

vibrator[2]**,-oare** Care vibrează, care produce vibraţii; vibrant. *adj., pl.* vibratori,-oare.

vibraţie (-ţi-e) 1. Mişcare oscilatorie periodică, cu frecvenţă relativ înaltă, produsă de un corp sau de particulele unui mediu; faţă de o poziţie de echilibru; oscilaţie. 2. Vibrare (2). 3. (fig.) Emoţie puternică, înfiorare. [*var.* vibraţiune *s.f.*] *s.f., art.* vibraţia, *g.-d. art.* vibraţiei, *pl.* vibraţii, *art.* vibraţiile.

vibraţiune v. **vibraţie.**

vibrion (-bri-on) Bacterie în formă de virgulă. *s.m., pl.* vibrioni.

vibrioză (-bri-o-) (med.) Boală infecţioasă a taurinelor şi a ovinelor provocată de vibrioni. *s.f., g.-d. art.* vibriozei.

vibrisă 1. (anat.) Părul din nările omului. 2. Mustăţi (la unele mamifere). *s.f., g.-d. art.* vibrisei.

vibroforeză Instalaţie de foraj care acţionează prin vibraţie. *s.f., g.-d. art.* vibroforezei, *pl.* vibroforeze.

vibrograf Instrument care măsoară valorile unor vibraţii. *s.n., pl.* vibrografe.

vibrolaminare (constr.) Confecţionare a panourilor de beton armat cu ajutorul unei instalaţii care concomitent laminează şi vibrează betonul. *s.f., g.-d. art.* vibrolaminării, *pl.* vibrolaminări.

vibromasaj Masaj pe bază de vibraţii electrice. *s.n., pl.* vibromasaje.

vibrometru (fiz.) Instrument de măsurare a vitezei sau acceleraţiei vibratorii a unui corp. *s.n., art.* vibrometrul, *pl.* vibrometre.

vibronetezire Netezire produsă cu ajutorul vibraţiilor. *s.f., g.-d. art.* vibronetezirii.

vibroscop (fiz.) Instrument folosit la măsurarea simultană a amplitudinii, frecvenţei şi a fazei vibraţiilor. *s.n., pl.* vibroscoape.

vibroterapie (med.) Seismoterapie. *s.f., art.* vibroterapia, *g.-d. art.* vibroterapiei.

vicar Locţiitor al unui demnitar bisericesc de rang mai înalt (episcop, mitropolit etc.). *Episcop ~. s.m., pl.* vicari.

vicariant,-ă (-ri-ant) (anat., despre organe) Care poate compensa insuficienţa altui organ. *adj., pl.* vicarianţi,-te.

vicariat (-ri-at) 1. Demnitatea, funcţia de vicar; perioada de timp în care un vicar exercită această funcţie. 2. Zona de autoritate a vicarului. 3. Reşedinţa vicarului. *s.n., pl.* vicariate.

vice- Element de compunere care înseamnă „adjunct", „subordonat imediat".

viceamiral (-ce-a-) Grad în marina militară, inferior amiralului şi superior contraamiralului, corespunzător

celui de general de divizie din armata terestră; persoană care are acest grad. *s.m., pl.* viceamirali.
viceamiralitate (-ce-a-) Calitatea, funcţia de viceamiral. *s.f., g.-d. art.* viceamiralităţii.
vicecampion,-oană (-pi-on) Persoană, echipă, clasată pe locul al doilea într-un campionat. *s.m., pl.* vicecampioni; *s.f., g.-d. art.* vicecampioanei, *pl.* vicecampioane.
vicecancelar Locţiitor al unui cancelar; funcţia deţinută de această persoană. *s.m., pl.* vicecancelari.
vicecomite (în Evul Mediu, în Transilvania) Funcţionar subordonat comitelui. *s.m., pl.* vicecomiţi.
viceconsul Diplomat care înlocuieşte pe consul când acesta lipseşte sau persoană care îndeplineşte funcţia de consul într-un oraş unde nu există consulat. *s.m., pl.* viceconsuli.
viceconsulat 1. Funcţie de viceconsul. 2. Reşedinţa viceconsulului. *s.n., pl.* (2) viceconsulate.
viceguvernator Locţiitor al unui guvernator; funcţie deţinută de această persoană. *s.m., pl.* viceguvernatori.
vicepreşedinte,-ă Persoană care ţine locul unui preşedinte când acesta lipseşte; funcţie deţinută de această persoană. *s.m., pl.* vicepreşedinţi; *s.f., g.-d. art.* vicepreşedintei, *pl.* vicepreşedinte.
viceprim-ministru Persoană care ţine locul prim-ministrului când acesta lipseşte; funcţie deţinută de această persoană. *s.m., art.* viceprim-ministrul, *pl.* viceprim-miniştri, *art.* viceprim-miniştrii.
vicerege Persoană care guvernează o colonie sau o provincie (care depinde de un alt stat) în numele unui rege; funcţie deţinută de această persoană. *s.m., pl.* viceregi.
viceversa Invers; reciproc. *adv.*
vicia (-ci-a) 1. *tr.* A altera puritatea aerului. 2. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) corupe, a (se) strica. 3. *tr.* (jur.) A face ca o clauză, un act etc. să fie defectuoase, nule. *vb. I, ind. prez. 3* viciază, *1 pl.* viciem; *ger.* viciind.
viciabil,-ă (-ci-a-) Care se poate vicia. *adj., pl.* viciabili,-e.
viciere (-ci-e-) Acţiunea de a (se) vicia; stricare, alterare. *s.f., g.-d. art.* vicierii, *pl.* vicieri.
vicinal,-ă (despre căi de comunicaţie) Care leagă două localităţi rurale învecinate. *adj., pl.* vicinali,-e.
vicios,-oasă (-ci-os) 1. Cu defecte de construcţie, de funcţionare etc.; defectuos. 2. (fig., şi s.) Cu vicii morale; corupt; destrăbălat, depravat. 2. (jur., despre acte, dispoziţii etc.) Cu vicii de formă sau de fond. [*var.* (înv.) viţios,-oasă *adj.*] *adj., pl.* vicioşi,-oase.
vicisitudine Împrejurare nefavorabilă, dificilă; (p. ext.) suferinţă, necaz. *s.f., g.-d. art.* vicisitudinii, *pl.* vicisitudini.
viciu 1. Defect, deficienţă de construcţie, de funcţionare etc. */~ de conformaţie* = dispoziţie anormală a unor părţi sau organe ale corpului; diformitate fizică. 2. (fig.) Pornire nestăpânită spre rău; patimă, apucătură rea; dezmăţ. 3. (jur.) Greşeală în redactarea unui act, a unei clauze juridice etc., ceea ce duce la anularea valorii lor. *~ de procedură* [*var.* (înv.) viţiu *s.n.*] *s.n., art.* viciul, *pl.* vicii, *art.* viciile.
viclean,-ă (şi s.) 1. Care se poartă sau vorbeşte fără sinceritate; ipocrit, făţarnic, prefăcut. 2. Isteţ, şmecher, şiret. 3. (pop.) Rău, hain, neîndurător. 4. (înv.) Care îşi calcă cuvântul sau credinţa; trădător; necredincios. //(rar) Care nu crede în învăţăturile religiei creştine; păgân. //(s.m.) Duh necurat, drac. *adj., pl.* vicleni,-e.
vicleim Veche dramă populară de origine creştină, înfăţişând naşterea lui Isus, jucată la ţară, în perioada Crăciunului, de către flăcăi costumaţi; irozii. *s.n., pl.* viclejmuri.
vicleni 1. *intr.* şi *tr.* (înv., pop.) A unelti împotriva cuiva; a se purta ca un viclean. 2. *tr.* (înv.) A înşela, a trăda. //(reg.) A iscodi, a ispiti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* viclenesc, *imperf. 3 sg.* viclenea; *conj. prez. 3* să viclenească.
viclenie 1. Însuşirea de a fi viclean; făţărnicie, perfidie, ipocrizie. //Faptă, purtare de om viclean. 2. Şmecherie, şiretlic; stratagemă. *s.f., art.* viclenia, *g.-d. art.* vicleniei, *pl.* viclenii, *art.* vicleniile.
vicleşug Viclenie; şiretlic. *s.n., pl.* vicleşuguri.
viconte Titlu de nobleţe ereditar, inferior contelui şi superior baronului; persoană care are acest titlu. *s.m., pl.* viconţi.
vicontesă Soţie sau fiică de viconte. *s.f., g.-d. art.* vicontesei, *pl.* vicontese.
victimă 1. Persoană care suferă de pe urma unei nenorociri, a unei catastrofe etc. 2. Persoană care suportă pe nedrept viclenia, ura etc. cuiva, fizic sau moral. 3. (în Antichitate) Om sau animal sacrificat unei divinităţi. *s.f., g.-d. art.* victimei, *pl.* victime.
victimiza *tr.* A transforma (pe cineva) în victimă. *vb. I, ind. prez. 3* victimizează.
victimizare Transformare în victimă. *s.f., g.-d. art.* victimizării.
victorian,-ă (-ri-an) Referitor la epoca istoriei engleze corespunzătoare domniei reginei Victoria. *Roman ~ adj., pl.* victorieni,-e.
victorie (-ri-e) 1. Succes repurtat asupra inamicului într-o luptă, într-un război, într-o revoluţie; biruinţă. 2. Reuşită, obţinută într-o competiţie sportivă, la un concurs, la un examen etc.; succes obţinut asupra unui adversar, a unui rival. 3. Supremaţie a unei idei, a unui principiu etc. asupra altora opuse. 4. Rezultat remarcabil obţinut într-o activitate. *s.f., art.* victoria, *g.-d. art.* victoriei, *pl.* victorii, *art.* victoriile.
victorios,-oasă (-ri-os) 1. Care a obţinut o victorie; învingător, triumfător. 2. Care exprimă mândria succesului obţinut. *Aer ~. adj., pl.* victorioşi,-oase.
vid[1] 1. Spaţiu gol, lipsit de materie; vacuum. */În ~* = a) în gol; b) cu privirea fixă, fără ţintă; c) fără rezultat, zadarnic. 2. Absenţă provocată de o pierdere ireparabilă. 3. (fig.) Caracterul a ceea ce este inutil, zadarnic. *s.n., pl.* viduri.
vid[2]**,-ă** 1. (despre un spaţiu) Care nu conţine nimic; gol; 2. (despre locuri, aşezări) Nepopulat, pustiu. 3. (fig.) Lipsit de sentimente, de idei, de gânduri. *adj., pl.* vizi, vide.
vida *tr.* (fiz.) A face vid într-un spaţiu închis. *vb. I, ind. prez. 3* videază.
vidanja *tr.* A curăţa, a goli haznalele, gurile de scurgere etc. *vb. I, ind. prez. 3* vidanjează; *conj. prez. 3* să vidanjeze.
vidanjare Acţiunea de a vidanja. *s.f., g.-d. art.* vidanjării, *pl.* vidanjări.
vidanjă Maşină specială folosită la vidanjare. *s.f., g.-d. art.* vidanjei, *pl.* vidanje.
vidanjor Muncitor care vidanjează. *s.m., pl.* vidanjori.
vidare Acţiunea de a vida. *s.f., g.-d. art.* vidării, *pl.* vidări.
video[1]**-** (-de-o) Element de compunere care înseamnă „imagine".
video[2] (-de-o) Care se referă la sistemele de transmitere şi de înregistrare a imaginii. *adj. invar.*
video[3] (-de-o) Aparat pentru înregistrarea şi redarea videocasetelor. *s.n., art.* videoul, *pl.* videouri.
videocameră (-de-o-) Cameră pentru înregistrări video. *s.f., g.-d. art.* videocamerei, *pl.* videocamere.
videocaptor (-de-o-) (în sintagma) *Tub ~* = tub electronic de televiziune care traduce imaginile în semnale electrice. *s.n., pl.* videocaptoare.
videocasetă (-de-o-) Caseta care conţine banda magnetică pe care se pot înregistra imagini şi sunete. *s.f., g.-d. art.* videocasetei, *pl.* videocasete.

videoclip (-de-o-) Clip video[2]. *s.n., pl.* videoclipuri.
videoconferinţă (-de-o-) Conferinţă prin videotelefon. *s.f., g.-d. art.* videoconferinţei, *pl.* videoconferinţe.
videodisc (-de-o-) Disc care permite vizionarea unui program (imagine şi sunet) preînregistrat pe ecranul unui televizor obişnuit. *s.n., pl.* videodiscuri.
videofon (-de-o-) Videotelefon. *s.n., pl.* videofoane.
videofonic,-ă (-de-o-) Referitor la videofon. *adj., pl.* videofonici,-ce.
videofonie (-de-o-) Tehnica înregistrării simultane a imaginii şi a sunetului cu ajutorul unei camere de televiziune şi a redării ei pe un ecran de televiziune. *s.f., g.-d. art.* videofoniei.
videofrecvenţă (-de-o-) Fiecare dintre frecvenţele cuprinse în spectrul semnalului de imagine al unui canal de televiziune. *s.f., g.-d. art.* videofrecvenţei, *pl.* videofrecvenţe.
videomagnetic,-ă (-de-o-) Referitor la înregistrarea imaginii pe bandă magnetică. *adj., pl.* videomagnetici,-ce.
videomagnetofon (-de-o-) Aparat pentru înregistrarea şi redarea imaginilor şi a sunetelor înregistrate pe bandă magnetică. *s.n., pl.* videomagnetofoane.
videoplayer (-de-o-ple-iăr) Aparat de redare a videocasetelor. *s.n., pl.* videoplayere.
videotecă (-de-o-) 1. Colecţie de filme video. 2. Sală în care se păstrează şi se vizionează videocasete. 3. Mobilă în care se păstrează videocasetele. *s.f., g.-d. art.* videotecii, *pl.* videoteci.
videotelefon (-de-o-) Sistem de telefonie care permite interlocutorilor să se vadă în timpul convorbirii; videofon. *s.n., pl.* videotelefoane.
videotext (-de-o-) Teletext. *s.n., pl.* videotexte.
vidicon Tub analizor de imagine, folosit în captarea imaginii pentru televiziune acolo unde există iluminări puternice. *s.n., pl.* vidicoane.
vidmă (reg.) 1. Nălucă, arătare, stafie, fantomă. 2. Vrăjitoare. */~a-pădurii* = muma-pădurii. *s.f., g.-d. art.* vidmei, *pl.* vidme.
vidră Mamifer carnivor, cu blana deasă, de culoare castanie-roşcată, care trăieşte pe malul apelor; lutră. //Blana prelucrată a acestui animal; lutru. *s.f., g.-d. art.* vidrei, *pl.* vidre.
viduitate (-du-i-) (jur.) Văduvie. */Termen de ~* = perioadă în care o persoană văduvă nu are voie să se recăsătorească. *s.f., g.-d. art.* viduităţii.
vie 1. Plantaţie de viţă-de-vie. 2. Viţă-de-vie. *s.f., art.* via, *g.-d. art.* viei, *pl.* vii, *art.* viile.
viélă (vi-e-) Vechi instrument muzical cu coarde, acţionat de o manivelă, folosit de trubaduri. *s.f., g.-d. art.* vielei, *pl.* viele.
vienez,-ă (vi-e-) (Locuitor) din Viena. *adj., s.m.* şi *f., pl.* vienezi,-e.
vier[1] (rar) Viticultor, podgorean. //Îngrijitor, paznic la vie. *s.m., pl.* vieri.
vier[2] 1. Porc necastrat. 2. Mistreţ mascul. *s.m., pl.* vieri.
viereşă (vi-e-) Soţia vierului[1]; îngrijitoare, paznică de vie[2]. *s.f., g.-d. art.* vieresei, *pl.* vierese.
vierit (vi-e-) (rar) Ocupaţia, meseria vierului[1]; viticultură. *s.n.*
viermar (rar) Viermărie. *s.n., pl.* viermare.
viermănar Insectă cu capul galben, care se hrăneşte cu resturi animale sau vegetale intrate în putrefacţie. *s.m., pl.* viermănari.
viermănos,-oasă (mai ales despre fructe) Cu viermi, mâncat de viermi. *adj., pl.* viermănoşi,-oase.
viermănoşa *refl.* (mai ales despre fructe) A se umple sau a fi plin de viermi. *vb. I, ind. prez. 3* se viermănoşează; *ger.* viermănoşându-se.
viermăraie Viermărie. *s.f., art.* viermăraia, *g.-d. art.* viermăraiei.
viermărie Mulţime de viermi; viermăraie, viermar, viermăt. *s.f., art.* viermăria, *g.-d. art.* viermăriei, *pl.* viermării, *art.* viermăriile.
viermăt (reg.) 1. Viermărie. 2. (fig.) Mulţime de oameni care se deplasează într-o zonă restrânsă; forfoteală. *s.n.*
vierme 1. Nume dat unor animale nevertebrate, lipsite de picioare, cu corpul moale şi alungit, care trăiesc în sol, în apă sau ca parazite pe plante şi animale; (pop.) nume dat larvelor unor insecte. */~ de mătase* = larvă a unor fluturi care produc gogoşile de mătase şi care se hrănesc cu frunze de dud sau de stejar. *A avea ~i (neadormiţi)* = a nu-şi găsi locul, a fi neastâmpărat. *A avea* (sau *a-l roade* pe cineva) *un ~ la inimă* = a fi chinuit de griji. *A trăi ca ~le în hrean* (sau *în rădăcina hreanului*) = a duce (cu resemnare) o viaţă grea. *A-l mânca* (pe cineva) *~ii de viu* = a fi foarte leneş şi murdar. 2. Epitet depreciativ pentru un om fără valoare, lipsit de caracter. *s.m., pl.* viermi.
viermişor Viermuşor. *s.m., pl.* viermişori.
viermui *intr.* A se mişca în număr mare; a forfoti, a mişuna. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* viermuieşte, *imperf. 3 sg.* viermuia; *conj. prez. 3* să viermuiască.
viermuială Viermuire. *s.f., g.-d. art.* viermuielii, *pl.* viermuieli.
viermuire Faptul de a viermui; viermuială. *s.f., g.-d. art.* viermuirii, *pl.* viermuiri.
viermuleţ Viermuşor. *s.m., pl.* viermuleţi.
viermuş (rar) Viermuşor. *s.m., pl.* viermuşi.
viermuşor Diminutiv al lui vierme; viermişor, viermuleţ, viermuş. *s.m., pl.* viermuşori.
viers (pop.) 1. Melodie, cântec. 2. Voce, glas. *s.n., pl.* viersuri.
viersui *tr.* (pop.) A cânta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* viersuiesc, *imperf. 3 sg.* viersuia; *conj. prez. 3* să viersuiască.
viersuire Acţiunea de a viersui. *s.f., g.-d. art.* viersuirii, *pl.* viersuiri.
viespar[1] 1. (ornit.) Albinărel, furnicar. 2. (entom.) Gărgăun. *s.m., pl.* viespari.
viespar[2] 1. Cuib de viespi. 2. (fig.) Loc primejdios. 3. (fig.) Mulţime de fiinţe care mişună. *s.n., pl.* viespare.
viesparită 1. Viespar[1]. 2. (ornit.) Albinărel. *s.f., g.-d. art.* viesparitei, *pl.* viesparite.
viespărie Mulţime de viespi; viespar[1] (1). *s.f., art.* viespăria, *g.-d. art.* viespăriei, *pl.* viespării, *art.* viespăriile.
viespe 1. Nume dat unor insecte asemănătoare cu albina, care au în partea posterioară a corpului un ac şi o pungă de venin. 2. (fig.) Femeie rea. *s.f., g.-d. art.* viespii, *pl.* viespi.
viespoi 1. Augmentativ al lui viespe. 2. Specie de viespe mare, cu pântecele roşu, lungă de 2-4 cm. *s.m., pl.* viespoi, *art.* viespoii.
vietate (vi-e-) Fiinţă, vieţuitoare. *s.f., g.-d. art.* vietăţii, *pl.* vietăţi.
vietnamez,-ă (vi-et-) (Locuitor) din Vietnam. *adj., s.m.* şi *f., pl.* vietnamezi,-e.
vietnameză (vi-et-) Limba vorbită de vietnamezi. *s.f., g.-d. art.* vietnamezei.
vieţui *intr.* (înv., pop.) 1. A fi în viaţă; a exista, a trăi. 2. A-şi procura mijloacele necesare traiului. 3. A conviesui. 4. A trăi într-un anumit loc, într-un anumit fel. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vieţuiesc, *imperf. 3 sg.* vieţuia; *conj. prez. 3* să vieţuiască.
vieţuire (înv., pop.) Faptul de a vieţui; viaţă, trai; convieţuire. *s.f., g.-d. art.* vieţuirii, *pl.* vieţuiri.
vieţuitor,-oare (-ţu-i-) (înv., pop.) Care trăieşte. *adj., pl.* vieţuitori,-oare.
vieţuitoare (-ţu-i-) Vietate, fiinţă. *s.f., g.-d. art.* vieţuitoarei, *pl.* vieţuitoare.

viezure Mamifer carnivor cu corpul scurt şi gros, acoperit de o blană cenuşie cu două dungi negre; bursuc. *s.m., pl.* viezuri.
viezurină (reg.) Vizuină. *s.f., g.-d. art.* viezurinei, *pl.* viezurine.
vifor (pop.) Vânt puternic însoţit de ninsoare; viforeală, viforniţă. *s.n., pl.* vifore.
viforatic,-ă (pop.) Viforos. *adj., pl.* viforatici,-ce.
viforâre (pop.) Acţiunea de a viforî. *s.f., g.-d. art.* viforârii, *pl.* viforâri.
viforeală (pop.) Vifor. *s.f., g.-d. art.* viforelii, *pl.* viforeli.
viforî *intr.* (pop.) A fi vifor, viscol, furtună. *vb. impers. IV, ind. prez. 3 sg.* viforăşte, *imperf. 3 sg.* vifora, *perf. s. 3 sg.* viforî; *conj. prez. 3* să viforască; ger. viforând; *part.* viforât.
viforniţă (pop.) Vifor, viscol, furtună, vijelie. *s.f., g.-d. art.* viforniţei, *pl.* viforniţe.
viforos,-oasă (pop.) 1. Furtunos, vijelios; (despre vânt, nori) care aduce vifor; (despre vânt) care bate cu putere. 2. (fig.) Aprig, nervos; viforatic; tulbure, agitat. *adj., pl.* viforoşi,-oase.
vig (pop.) Val de stofă, de pânză. *s.n., pl.* viguri.
vigilent,-ă Care dovedeşte vigilenţă. *adj., pl.* vigilenţi,-te.
vigilenţă Atenţie încordată; observare atentă a celor ce se întâmplă în jurul său (pentru a preveni acţiunile ostile). *s.f., g.-d. art.* vigilenţei.
vignetă v. **vinietă.**
vigoare 1. Energie, forţă fizică, vitalitate. 2. *A fi în ~ =* (despre dispoziţii, legi etc.) a fi valabil într-o anumită perioadă de timp. *s.f., g.-d. art.* vigorii.
vigonie (-ni-e) 1. Specie de lamă sălbatică, cu lâna mătăsoasă, originară din America de Sud. 2. Fir textil mătăsos obţinut din lâna de vigonie (1). 3. Fir textil obţinut dintr-un amestec de lână cu bumbac sau din bumbac pur. *s.f., art.* vigonia, *g.-d. art.* vigoniei, *pl.* vigonii, *art.* vigoniile.
viguros,-oasă Plin de vigoare; puternic, robust. *adj., pl.* viguroşi,-oase.
viguroziţate (livr.) Însuşirea de a fi viguros; vigoare. *s.f., g.-d. art.* viguroziţăţii.
vişoară (vi-i-) Diminutiv al lui vie. *s.f., g.-d. art.* viişoarei, *pl.* viişoare.
viitor[1] (vi-i-) 1. Timpul care urmează prezentului. */Pe* (sau *în*) *~ =* de acum înainte. 2. Situaţie care urmează să fie; perspectivă. */(Plin) de ~* sau *cu ~ =* cu bune perspective de dezvoltare. *A avea ~ =* a avea şanse de succes într-o acţiune; a-l aştepta o carieră plină de succes. *s.n., pl.* (2) viitoruri.
viitor[2]**,-oare** (vi-i-) Care va veni, care va exista într-o perioadă următoare. */Viaţa ~ =* (în concepţiile religioase) viaţa care ar urma după moarte, într-o lume de apoi. (gram.) *Timpul ~* (şi s.n.) = timp verbal care exprimă o acţiune ulterioară momentului vorbirii. *adj., pl.* viitori,-oare.
viitorime (vi-i-) 1. (înv.) Viitor[1] (1). 2. Oamenii din generaţiile viitoare; posteritate. *s.f., g.-d. art.* viitorimii.
viitorist,-ă (vi-i-) Viitorolog. *s.m., pl.* viitorişti; *s.f., g.-d. art.* viitoristei, *pl.* viitoriste.
viitorolog,-ă (vi-i-) Specialist în viitorologie; futurolog, viitorist. *s.m., pl.* viitorologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* viitorologei, *pl.* viitorologe.
viitorologie (vi-i-) Ştiinţă a previziunii; ştiinţă care se ocupă cu explorarea şi studiul viitorului; futurologie. *s.f., art.* viitorologia, *g.-d. art.* viitorologiei.
viitură (vi-i-) 1. Creştere bruscă a nivelului unei ape curgătoare care poate determina revărsarea apei. 2. Mâl, pietriş, bolovani aduşi de o apă curgătoare care se revarsă. *s.f., g.-d. art.* viiturii, *pl.* viituri.
vijelie 1. Vânt puternic însoţit de descărcări electrice şi de precipitaţii; furtună. */Cu ~ =* furtunos, cu putere. 2. (fig.) Furie. *s.f., art.* vijelia, *g.-d. art.* vijeliei, *pl.* vijelii, *art.* vijeliile.
vijelios,-oasă (-li-os) 1. Ca vijelia; năvalnic, furtunos. //Bântuit de furtună, de vijelie. 2. (fig.) Violent, aprig, impetuos. *adj., pl.* vijelioşi,-oase.
viking Nume dat scandinavilor (războinici, navigatori şi negustori) care, între sec. VII şi X, au întreprins numeroase expediţii în Europa şi în America de Nord. *s.m., pl.* vikingi.
vil,-ă (înv.) De proastă calitate, demn de dispreţ; josnic; ordinar; abject. *adj., pl.* vili,-e.
vilaiet Veche unitate administrativ-teritorială a Imperiului Otoman, condusă de un valiu. *s.n., pl.* vilaiete.
vilanelă Cântec vocal cu caracter dansant, specific unor popoare din vestul Europei. *s.f., g.-d. art.* vilanelei, *pl.* vilanele.
vilă 1. Casă elegantă, cu etaj, înconjurată de grădină. 2. (în Imperiul Roman) Denumire dată unor reşedinţe rurale de pe domeniul agricol şi pastoral exploatat de marii proprietari de sclavi. 3. (în Evul Mediu) Denumire dată unor forme de aşezări diferite (obştea ţărănească, satul liber, satul dependent de domeniul stăpânului feudal şi, uneori, centrul urban). *s.f., g.-d. art.* vilei, *pl.* vile.
vilbrochen (tehn.) Arbore al unui motor cu explozie, prevăzut cu unul sau mai multe coturi, care transformă mişcarea rectilinie a pistoanelor în mişcare de rotaţie; arbore cotit. *s.n., pl.* vilbrochene.
vileag (înv., pop., în expr. şi loc.) *A da* (sau *a scoate, a ieşi* etc.) *în ~ =* a demasca, a face sau a deveni cunoscut tuturor. *s.n.*
vilegiatură (-gi-a-) Concediu petrecut de cineva în afara localităţii de domiciliu. [*var.* viligiatură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vilegiaturii, *pl.* vilegiaturi.
vilegiaturist,-ă (-gi-a-) Persoană aflată în vilegiatură. [*var.* viligiaturist,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* vilegiaturişti; *s.f., g.-d. art.* vilegiaturistei, *pl.* vilegiaturiste.
viligiatură v. **vilegiatură.**
viligiaturist,-ă v. **vilegiaturist.**
vilit Material pe bază de siliciu folosit la producerea rezistoarelor electrice *s.n.*
villafranchian[1] (-chi-an) Etaj de la sfârşitul pliocenului, caracterizat prin existenţa depozitelor continentale cu resturi de animale exotice. *s.n.*
villafranchian[2]**,-ă** (-chi-an) Referitor la villafranchian[1]. *adj., pl.* villafranchieni,-e.
vilos,-oasă 1. (bot.) Acoperit de peri asemănători cu lâna. 2. (anat.) *Membrană ~ =* membrană acoperită cu vilozităţi. *adj., pl.* viloşi,-oase.
vilozitate 1. (bot.) Suprafaţă acoperită cu peri. 2. (anat.) Încreţitură, cută mică, ridicătură pe suprafaţa unor organe. *s.f., g.-d. art.* vilozităţii, *pl.* vilozităţi.
vin Băutură alcoolică obţinută prin fermentarea mustului de struguri sau al altor fructe. *s.n., pl.* vinuri.
vinar (pop.) Podgorean; vânzător de vinuri. *s.m., pl.* vinari.
vinariţă Plantă erbacee cu flori mici, albe, folosită pentru aromatizarea unor băuturi sau pentru parfumarea rufelor. *s.f., g.-d. art.* vinariţei, *pl.* vinarite.
vinars (reg.) Rachiu (tare). *s.n., pl.* vinarsuri.
vinasă Reziduu rămas după fermentarea şi distilarea melasei de sfeclă (întrebuinţat ca materie primă pentru obţinerea carbonatului de potasiu). *s.f., g.-d. art.* vinasei.
vinat (pop.) Varietate de vin. *s.n., pl.* vinaturi/vinate.
vină 1. Încălcare a ceea ce este drept sau bun; greşeală, păcat, vinovăţie; culpă. */De ~ =* responsabil, vinovat. *Fără ~ =* nevinovat; (rar, despre manifestări, lucruri) perfect, ireproşabil. *Din ~a... =* din cauza..., în urma greşelii făcute de... (pop.) *Bată-l ~a!* exprimă o mustrare cu o nuanţă de simpatie. *A da* (sau *a arunca, a pune*) *~a pe cineva* (sau *pe ceva*) sau *asupra cuiva* ori, (reg.), *a*

băga (cuiva) ~ = a învinui, (pe cineva sau ceva). *A face cuiva o ~ din* (sau *pentru*) *ceva* = a considera drept greşeală o faptă a cuiva. *A cădea în ~* = a se face vinovat de ceva. 2. (spec.) Faptă pedepsită de lege; delict; infracţiune; crimă. *s.f., g.-d. art.* vinii, *pl.* vini.

vinărici[1] (în Evul Mediu, în Ţara Românească) Dijmă în vin plătită domniei, care reprezenta a zecea parte din recoltă; vinărit. *s.n., pl.* vinăriciuri.

vinărici[2] (înv.) Podgorean. *s.m., pl.* vinărici.

vinărie (rar) Depozit sau magazin de vinuri. *s.f., art.* vinăria, *g.-d. art.* vinăriei, *pl.* vinării, art. vinăriile.

vinărit (înv.) Vinărici[1]. *s.n., pl.* vinărituri.

vinci (tehn.) 1. Troliu folosit la bordul navelor. 2. Cric. *s.n., pl.* vinciuri.

vinciер (-ci-er) Muncitor specializat în manevrarea vinciului. *s.m., pl.* vinciери.

vinciu 1. Piesă de lemn sau de metal formată din două laturi, folosită la trasarea şi măsurarea unghiurilor. 2. Bară metalică în formă de L (cu aripi inegale). *s.n., art.* vinclul, *pl.* vincluri.

vinde 1. *tr.* A ceda cuiva dreptul de proprietate asupra unui bun, în schimbul unei sume de bani. 2. *tr.* a face comerţ. */A-şi ~ scump viaţa* (sau *pielea*) = a se apăra, a lupta cu înverşunare provocând pierderi mari duşmanului. *A-şi ~* (*şi*) *pielea* sau *cămaşa* (*de pe sine*) = a vinde sau a ceda, din cauza unei nevoi mari, tot ce posedă. *A ~ pielea ursului din pădure* (sau *peştele din baltă*) = a promite un lucru pe care nu-l ai; a face planuri în legătură cu un lucru care e nesigur şi pe care nu-l ai. *Cum* (sau *aşa*) *am cumpărat-o, aşa o vând* = relatez ce am auzit fără să-mi iau răspunderea autenticităţii. *Cum* (sau *cu cât*) *se ~?* = ce preţ are? cu cât se plăteşte? 3. *tr.* A scoate un bun al cuiva la licitaţie pentru neplata datoriilor. 4. *refl.* (despre mărfuri) A avea căutare, a găsi cumpărători. 5. *refl.* (fig.) A face compromisuri morale în schimbul unor avantaje materiale. *//tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) prostitua. 6. *tr.* A trăda, a denunţa pentru bani. *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vând, *1 pl.* vindem; *conj. prez. 3* să vândă; *ger.* vânzând; *part.* vândut.

vindec (pop.) Vindecare, tămăduire; (p. ext., concr.) leac. *s.n., pl.* vindecuri.

vindeca 1. *tr.* şi *refl.* A (se) face sănătos, a (se) însănătoşi; a (se) lecui. 2. *refl.* (despre răni). A se cicatriza. 3. *tr.* (fig.) A face să înceteze o suferinţă morală, un dor, o supărare etc. *vb. I, ind. prez. 3* vindecă.

vindecabil,-ă Care poate fi vindecat; curabil. *adj., pl.* vindecabili,-e.

vindecare Acţiunea de a (se) vindeca; însănătoşire. */Fără ~* = incurabil. *s.f., g.-d. art.* vindecării, *pl.* vindecări.

vindecător,-oare Care vindecă; tămăduitor, lecuitor. *adj., pl.* vindecători,-oare.

vindecea Plantă erbacee din familia labiatelor, cu flori purpurii, cu proprietăţi medicinale. *s.f., art.* vindeceaua, *g.-d. art.* vindecelei, *pl.* vindecele, *art.* vindecelele.

vindere Acţiunea de a (se) vinde; vânzare. *s.f., g.-d. art.* vinderii, *pl.* vinderi.

vinderеu/vinderel (ornit.) Numele a două specii de şoimi mici. [*var.* vindireu *s.m.*] *s.m., art.* vinderеul/vinderelul, *pl.* vinderei, *art.* vinderеii.

vindiac/vindiac Haină scurtă care apără de vânt; canadiană[3]. *s.n., pl.* vindiacuri/vindiacuri.

vindicativ,-ă (livr.) Răzbunător. *adj., pl.* vindicativi,-e.

vindictă (înv.) Răzbunare a unei crime; vendetă. *s.f., g.-d. art.* vindictei, *pl.* vindicte.

vindireu v. **vindereu.**

vindobonian[1] (-ni-an) Miocenul superior, care cuprinde etajele helveţian şi tortonian. *s.n.*

vindobonian[2]**,-ă** (-ni-an) Referitor la vindobonian[1]. *adj., pl.* vindobonieni,-e.

vindrover Secerătoare cu care se poate realiza şi treieratul. *s.n., pl.* vindrovere.

vinecior,-oară (pop.) Diminutiv al lui vânăt. *//*(despre păsări) Cu penele cenuşii-albăstrii, bătând în vânăt; (despre animale) cu blana sură. *adj., pl.* vinecіori,-oare.

vinegretă Sos rece, preparat din oţet, ulei, sare şi piper. *s.f., g.-d. art.* vinegretei, *pl.* vinegrete.

vinerea În cursul zilei de vineri; în fiecare vineri. *adv.*

Vinerea Mare 1. (sau a Patimilor, a Paştilor) Vinerea din ajunul Paştilor, în care creştinii ţin post sever. 2. Sărbătoare ortodoxă în care se prăznuieşte Sfânta Parascheva (la 14 octombrie). *s.prop.f., g.-d.* Vinerii Mari.

vineri A cincea zi a săptămânii. *s.f., art.* vinerea, *g.-d. art.* vinerii, *pl.* vineri.

vineriță Plantă erbacee cu flori albastre, roşii sau albe, folosită ca plantă medicinală pentru efectele sale hemostatice; vineţică. *s.f., g.-d. art.* vinerіţei, *pl.* vinerіţe.

vineţea (bot.) Albăstrea. *s.f., art.* vineţeaua, *g.-d. art.* vineţelei, *pl.* vineţele, *art.* vineţelele.

vineţeaiă 1. Vânătaie. 2. Boală a viţei-de-vie provocată de o ciupercă parazită, manifestată prin apariţia unor pete roşietice pe frunze. 3. (pop.) Albăstreală (pentru rufe). *s.f., g.-d. art.* vineţelii, *pl.* vineţeli.

vineţică (bot.) 1. Vineriţă. 2. Numele mai multor ciuperci comestibile cu pălăria de culoare albă, purpurie sau portocalie. */~ cu lapte* = ciupercă comestibilă cu pălăria cărnoasă, aurie sau portocalie, care conţine un suc lăptos şi dulce. *s.f., g.-d. art.* vineţelei, *pl.* vineţele, *art.* vineţelele.

vineţiu,-ie Care bate în vânăt. *//*(s.n.) Vânăt; culoarea vânătă. *//*(s.f., reg.) Albastrul cerului; (p. ext.) văzduh. *adj., pl.* vineţii.

vingalac (tipogr., rar) Unealtă cu care se culeg manual literele tipografice; culegar. [*var.* vingălac *s.n.*] *s.n., pl.* vingalace.

vingălac v. **vingalac.**

vinicer (pop.) Luna septembrie. *s.m., g.-d.* lui vinicer.

vinicol,-ă Referitor la vii şi la producerea vinului. *adj., pl.* vinicoli,-e.

vinietă (-nie-) Mică ilustraţie care se pune la începutul sau la sfârşitul unui text; ornament pe coperta unei cărţi; clişeu folosit în tipografie pentru ornamentaţie. [*var.* vignetă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vinietei, *pl.* viniete.

vinietist,-ă (-nie-) Autor de viniete. *s.m., pl.* vinietişti; *s.f., g.-d. art.* vinietistei, *pl.* vinietiste.

vinifer,-ă (despre terenuri) Pe care se cultivă viţă-de-vie. *//*Care produce vin. *adj., pl.* viniferi,-e.

vinifica *tr.* A supune mustul de struguri procesului de prelucrare care îl preface în vin. *vb. I, ind. prez. 3* vinifică.

vinificabil,-ă Care poate fi transformat în vin. *adj., pl.* vinificabili,-e.

vinificare Acţiunea de a vinifica; vinificaţie. *s.f., g.-d. art.* vinificării, *pl.* vinificări.

vinificator,-oare Persoană care se ocupă cu vinificarea. *s.m., pl.* vinificatori; *s.f., g.-d. art.* vinificatoarei, *pl.* vinificatoare.

vinificaţie (-ţi-e) Vinificare. *s.f., art.* vinificaţia, *g.-d. art.* vinificaţiei, *pl.* vinificaţii, *art.* vinificaţiile.

vinil (chim.) Radical organic obţinut din etilenă. *s.n.*

vinilic,-ă (despre substanţe chimice) Obţinut din vinil. *adj., pl.* vinilici,-ce.

vinilin Masă plastică pe bază de vinil, cu rezistenţă mecanică ridicată, cu multiple întrebuinţări în industrie şi la fabricarea obiectelor de larg consum. *s.n.*

viniplast Policlorură de vinil amestecată cu plastifianţi şi stabilizatori de temperatură. *s.n., pl.* viniplaste.

vinişoară Diminutiv al lui vână; vână subţire. *s.f., g.-d. art.* vinişoarei, *pl.* vinişoare.

vinişor Diminutiv al lui vin; vinuţ, vinuleţ; vin bun. *s.n.*
vinograd Sos rece, preparat din ulei, oţet, sare, piper şi pătrunjel verde tocat. *s.n., pl.* vinograduri.
vino-ncoace/vino-ncoa (pop., fam., în expr.) *A avea pe ~ =* a fi atrăgător, plăcut. *s.n.*
vinoţecă Colecţie de vinuri (din diferite recolte). *s.f., g.-d. art.* vinoţecii, *pl.* vinoţeci.
vinovat,-ă 1. (despre oameni) Care are o vină; culpabil; care a greşit şi a făcut o faptă pedepsită de lege; pasibil de pedeapsă. 2. (despre faptele, comportamentul oamenilor etc.) Care contravine legii sau bunelor maniere; nepermis. *adj., pl.* vinovaţi,-te.
vinovăţie 1. Faptul de a fi vinovat; starea celui vinovat. 2. Abatere de la normele legale, morale etc.; vină, culpabilitate. *s.f., art.* vinovăţia, *g.-d. art.* vinovăţiei, *pl.* vinovăţii, *art.* vinovăţiile.
vintil v. **vintir.**
vintir Unealtă de pescuit alcătuită dintr-un sac întins pe mai multe cercuri. [*var.* vintil *s.n.*] *s.n., pl.* vintire.
vintiragiu Cel care pescuieşte folosind vintirul. *s.m., art.* vintiragiul, *pl.* vintiragii, *art.* vintiragiii.
vintre[1] (pop.) 1. Abdomen, burtă, pântece. 2. Dizenterie; diaree. *s.f., g.-d. art.* vintrei, *pl.* vintre.
vintre[2] (pop.) Măruntaie. *s.f. pl.*
vintrea v. **vântrea.**
vinţeler (reg.) Vier (la vie). *s.m., pl.* vinţeleri.
vinuleţ Vinişor. *s.n., pl.* vinuleţe.
vinuţ (pop.) Vinişor. *s.n., pl.* vinuţe.
vioară[1] (vi-oa-) (pop., despre apele curgătoare) Limpede, pură, cristalină. /(s.) *Limpede* (sau *curat*) *~* sau *ca* (sau *cum e*) *~a =* foarte limpede, ca lacrima. *adj., pl.* vioare.
vioară[2] (vi-oa-) (bot., reg.) Toporaş. *s.f., g.-d. art.* vioarei, *pl.* vioare.
vioară[3] (vi-oa-) Instrument muzical alcătuit dintr-o cutie de rezonanţă, cu patru coarde, care vibrează când sunt atinse cu arcuşul sau când sunt ciupite; violină, scripcă. *s.f., g.-d. art.* viorii, *pl.* viori.
vioară-roşie (vi-oa-,-şi-e) (bot., reg.) Micsandră. *s.f., g.-d. art.* vioarei-roşii, *pl.* vioare-roşii.
vioi, vioaie 1. Plin de viaţă, de vigoare; iute, sprinten. 2. (despre copii) Zburdalnic, zglobiu. 3. (despre ochi, p. ext., despre privire, înfăţişare) Luminos, radios, viu. //Isteţ, ager. 4. (despre stilul unei opere literare, artistice) Viu, dezinvolt. 5. (despre muzică) Cu ritm accelerat; vesel, săltăreţ. *adj., pl.* vioi, vioaie.
vioiciune (vi-o-i-) 1. Însuşirea de a fi vioi; sprinteneală, agerime. 2. Animaţie, însufleţire. 3. Agerime a minţii; spontaneitate. 4. (fig.) Intensitate a culorilor, strălucire. 5. Suplete, dezinvoltură a stilului. *s.f., g.-d. art.* vioiciunii.
viol Faptă (pedepsită de lege) comisă de un bărbat care constrânge o femeie să întreţină cu el relaţii sexuale; violare. *s.n., pl.* violuri.
viola (vi-o-) *tr.* 1. A încălca o lege, o dispoziţie etc. 2. A intra undeva cu forţa. 3. A profana, a pângări. 4. A comite un viol; a silui. *vb. I, ind. prez. 3* violează.
violabil,-ă (vi-o-) (rar) Care poate fi violat. *adj., pl.* violabili,-e.
violabilitate (vi-o-) (rar) Însuşirea de a fi violabil. *s.f., g.-d. art.* violabilităţii.
violaceu[1] (vi-o-) Culoare cu nuanţe de violet. *s.n., art.* violaceul.
violaceu[2]**,-ee** (vi-o-) Care bate în violet; care are nuanţe de violet. *adj., pl.* violacei,-ee.
violacee (vi-o-) (la pl.) Familie de plante dicotiledonate, având ca tip vioreaua; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* violaceea, *g.-d. art.* violaceei, *pl.* violacee.
violare (vi-o-) Acţiunea de a viola. *s.f., g.-d. art.* violării, *pl.* violări.
violator,-oare (vi-o-). 1. Persoană care încalcă o lege sau un drept. 2. Pângăritor, profanator; infractor. 3. Persoană care comite un viol. *s.m., pl.* violatori; *s.f., g.-d. art.* violatoarei, *pl.* violatoare.
violă[1] (vi-o-) Instrument muzical asemănător cu vioara, dar mai mare decât aceasta şi având sunete mai grave; alto. *s.f., g.-d. art.* violei, *pl.* viole.
violă[2] (vi-o-) (bot.) Toporaş. *s.f., g.-d. art.* violei, *pl.* viole.
violă-de-noapte (vi-o-) (bot.) Nopticoasă. *s.f., g.-d. art.* violei-de-noapte, *pl.* viole-de-noapte.
violent,-ă (vi-o-) 1. Care se produce cu forţă, cu violenţă; puternic, intens. 2. (despre culori, lumină etc.) Viu, puternic, ţipător. 3. Care are o fire nestăpânită; impulsiv, coleric. 4. (despre manifestări ale oamenilor) Care denotă violenţă, impulsivitate. 4. Care este făcut cu forţa; silnic, brutal. */Moarte ~ =* moarte survenită în urma unui accident, a unui act de violenţă sau a altei cauze nefireşti. *adj., pl.* violenţi,-te.
violenta (vi-o-) *tr.* (livr.) A săvârşi un act de violenţă; a sili, a constrânge, a forţa. *vb. I, ind. prez. 3* violentează.
violentare (vi-o-) Acţiunea de a violenta. *s.f., g.-d. art.* violentării, *pl.* violentări.
violenţă (vi-o-) 1. Însuşirea a ceea ce este violent; tărie, intensitate. 2. Nestăpânire de sine (în vorbe sau în fapte); impulsivitate. 3. (jur.) Încălcare a legalităţii, a ordinii de drept. 4. Faptul de recurge la forţă; siluire; violentare, constrângere. 5. Faptă violentă. *s.f., g.-d. art.* violenţei, *pl.* violenţe.
violet[1] (vi-o-) Ultima culoare din spectrul solar, care urmează după indigo; culoarea viorelei. *s.n.*
violet[2]**,-ă** (vi-o-) De culoarea violetei. *adj., pl.* violeţi,-te.
violetă (vi-o-) (bot.) Toporaş. *s.f., g.-d. art.* violetei, *pl.* violete.
violină (vi-o-) (înv.) Vioară[3]. *s.f., g.-d. art.* violinei, *pl.* violine.
violoncel (vi-o-) Instrument muzical asemănător cu vioara[3], însă mult mai mare decât acesta şi cu un timbru mai grav; cello. *s.n., pl.* violoncele.
violoncelist,-ă (vi-o-) Persoană care cântă la violoncel. *s.m., pl.* violoncelişti; *s.f., g.-d. art.* violoncelistei, *pl.* violonceliste.
violonist,-ă (vi-o-) Persoană care cântă la vioară[3]. *s.m., pl.* violonişti; *s.f., g.-d. art.* violonistei, *pl.* violoniste.
violonistic,-ă (vi-o-) Referitor la vioară sau la cântatul la vioară; pentru vioară. *adj., pl.* violonistici,-ce.
viorea/viorică (vi-o-) (bot.) 1. Toporaş. 2. Nume dat mai multor plante erbacee, dintre care cea mai cunoscută are flori violacee şi miros plăcut; violetă. *s.f., art.* viorea-ua/viorica, *g.-d. art.* viorelei, *pl.* viorele, *art.* viorelele.
viorist,-ă (vi-o-) (înv., pop.) Violonist (într-o orchestră populară). *s.m., pl.* viorişti; *s.f., g.-d. art.* voristei, *pl.* vioriste.
vioriu[1] (vi-o-) Culoare violet-deschis, liliachie. *s.n., art.* viorîul.
viorîu[2]**,-ie** (vi-o-) De culoarea viorelei; violet-deschis, liliachiu. *adj., pl.* viorii.
VIP Persoană foarte importantă. *s.n., art.* VIP-ul, *pl.* VIP-uri.
viperă 1. Şarpe mic, foarte veninos, care are pe cap o pată de culoare închisă în forma literei V şi o dungă neagră, în zigzag, pe spate; năpârcă. */Pui de ~ =* om rău; femeie rea. *~-cu-corn* = specie de viperă mai mare şi mai veninoasă decât vipera comună, care are deasupra gurii o proeminenţă acoperită cu solzi. 2. (fig.) Persoană rea, primejdioasă, perfidă. *s.f., g.-d. art.* viperei, *pl.* vipere.
viperin,-ă (livr.) De viperă. *adj., pl.* viperini,-e.

vipie (-pi-e) (reg.) 1. Căldură mare, zăduf, arşiţă. 2. Febră; stare febrilă. 3. Toi, putere. *s.f., art.* vipia, *g.-d. art.* vipiei, *pl.* vipii, *art.* vipiile.
vipiscă v. **vipuşcă.**
viplă Aliaj inoxidabil de oţel cu nichel şi crom, rezistent la acizi, întrebuinţat în tehnica dentară. *s.f., g.-d. art.* viplei.
vipt (înv.) Rod al pământului; recoltă, bucate. //(reg.) Ceea ce serveşte ca hrană oamenilor. */A lua* (sau *a ţine*) *pe cineva în ~* = a primi pe cineva în gazdă (asigurându-i locuinţa şi mâncarea). *s.n., pl.* vipturi.
vipuşcă Bandă îngustă, cusută ca garnitură de altă culoare la unele uniforme, mai ales de-a lungul cusăturii exterioare a pantalonilor pentru a o masca. //(p. gener., rar) Fâşie îngustă (dintr-un material). [*var.* (înv.) vipiscă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vipuştii, *pl.* vipuşti.
vira 1. *intr.* (despre vehicule) A schimba direcţia de mers; a face un viraj; a coti. 2. *intr.* (despre oameni) A face ca un vehicul în mers să-şi schimbe direcţia; a cârmi, a coti. 3. *tr.* A trece bani dintr-un cont în altul. 4. *tr.* A trata o copie fotografică cu o soluţie specială pentru a-i schimba nuanţele de negru în alte nuanţe. *vb. I, ind. prez. 3* virează.
viragiu v. **viraj.**
viraj 1. Faptul de a vira (1), de a schimba direcţia de mers, a unui vehicul. 2. Traiectorie curbă în plan orizontal, descrisă de un avion în zbor. 3. Porţiune curbă a unei şosele, a unei piste având raza de curbură mică. 4. Schimbare a culorii unei substanţe cu ajutorul unui reactiv; schimbare a culorii unui pozitiv fotografic. [*var.* (rar) viragiu *s.n.*] *s.n., pl.* viraje.
viral,-ă (biol.) Virotic. *adj., pl.* virali,-e.
viramənt Operaţie bancară prin care o sumă de bani trece dintr-un cont în altul fără a fi nevoie ca suma să fie vărsată în numerar; plată fără numerar făcută între întreprinderi, instituţii etc. prin trecerea unei sume de bani din contul celui care face plata în contul beneficiarului; document prin care se face o asemenea plată. *s.n., pl.* viramente.
viran (în sintagma) *Teren ~* = teren intravilan, neîngrădit, pe care nu există construcţii, deşi se află într-un cartier construit şi locuit. *adj., pl.* virane.
virare 1. Acţiunea de a vira; viraj. 2. (rar) Viramənt. *s.f., g.-d. art.* virării, *pl.* virări.
virdare Specie de ciocănitoare foarte frumos colorată. [*var.* verdare *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* virdării, *pl.* virdări.
viremie (med.) Existenţă a unui virus în sânge. *s.f., art.* viremia, *g.-d. art.* viremiei.
virga (met.) Fenomen constând în evaporarea ploii înainte de a atinge pământul, întâlnit mai ales în zonele montane. *s.n.*
virgaţie (-ţi-e) Formă de evantai pe care o au unele culmi muntoase. *s.f., art.* virgaţia, *g.-d. art.* virgaţiei, *pl.* virgaţii, *art.* virgaţiile.
virgin,-ă 1. Neprihănit, cast, feciorelnic. 2. (fig.) Nevinovat, candid, inocent. 3. (fig., despre ţinuturi) Neexplorat; nestrăbătut; necultivat. 4. (fig., despre obiecte) Neatins, neutilizat; curat. //(spec., despre metale) Curat, pur. [*var.* (înv., pop.) vergin,-ă *adj.*] *adj., pl.* virgini,-e.
virgină Fecioară, fată. *s.f., g.-d. art.* virginei, *pl.* virgine.
virginal[1] Instrument muzical cu coarde şi cu claviatură, asemănător cu clavecinul. *s.n., pl.* virginale.
virginal[2]**,-ă** 1. De virgină, de fecioară; virgin. 2. (fig.) Pur, candid. [*var.* (înv., pop.) verginal,-ă *adj.*] *adj., pl.* virginali,-e.
virginitate 1. Starea persoanei virgine; feciorie. 2. (fig.) Nevinovăţie, candoare. *s.f., g.-d. art.* virginităţii, *pl.* virginităţi.
virglorian[1] (-ri-an) (geol.) Anisian. *s.n.*
virglorian[2]**,-ă** (-ri-an) Referitor la virglorian[1]. *adj., pl.* virglorieni,-e.
virgulă 1. Semn de punctuaţie care marchează o pauză scurtă şi care delimitează unele părţi de propoziţie într-o propoziţie şi unele propoziţii într-o frază. */A nu schimba* (sau *a nu modifica*) *o ~* (*într-un text*) = a reproduce (un text) cu cea mai mare exactitate. 2. Semn folosit pentru a arăta când trebuie făcută respiraţia în timpul unei interpretări muzicale vocale. 3. Semn care separă partea întreagă de partea fracţionară a unui număr zecimal. *s.f., g.-d. art.* virgulei, *pl.* virgule.
viridin 1. (min.) Andaluzit de culoare verde. 2. (tipogr.) Colorant verde-gălbui. *s.n.*
viril,-ă 1. De bărbat; bărbătesc. 2. Care exprimă bărbăţie, energie, forţă. *adj., pl.* virili,-e.
virilism Apariţia de caractere secundare masculine la o femeie, ca urmare a unor tulburări endocrine. *s.n.*
virilitate Ceea ce este caracteristic sexului masculin; (p. ext.) bărbăţie, vigoare. *s.f., g.-d. art.* virilităţii.
viriliza *tr.* şi *refl.* A da sau a căpăta caracter viril. *vb. I, ind. prez. 3* virilizează.
virnanţ Plantă erbacee medicinală, cu flori galbene, dispuse în corimb; rută. *s.m., pl.* virnanţi.
viroagă Râpă mică, mocirloasă, formată de ploi sau în urma părăsirii albiei de către un râu; albia cu maluri abrupte a unui torent. *s.f., g.-d. art.* viroagei, *pl.* viroage.
virolă 1. Inel mic, metalic, care strânge mânerul de lemn al unei unelte, al unui tacâm etc. pentru a-l împiedica să crape. 2. Cilindru format din foi de tablă nituite sau sudate, care intră în construcţia unei clădiri, a unui rezervor etc. *s.f., g.-d. art.* virolei, *pl.* virole.
virologie (med.) Virusologie. *s.f., art.* virologia, *g.-d. art.* virologiei.
virotic,-ă Referitor la un virus; datorat unui virus. *adj., pl.* virotici,-ce.
virozā Boală infecţioasă (a oamenilor, animalelor sau plantelor) produsă de un virus. *s.f., g.-d. art.* virozei, *pl.* viroze.
virtual,-ă (-tu-al) Care există numai ca posibilitate; probabil. /(fiz.) *Imagine ~* = imagine obţinută într-un sistem optic, prin intersectarea prelungirilor unor raze de lumină divergente. *adj., pl.* virtuali,-e.
virtualitate (-tu-a-) Însuşirea a ceea ce este virtual; posibilitate. *s.f., g.-d. art.* virtualităţii, *pl.* virtualităţi.
virtuos,-oasă (-tu-os) 1. (despre oameni, şi s.) Cu multe virtuţi. //Cast, corect. 2. Care denotă virtute. *adj., pl.* virtuoşi,-oase.
virtuoz (-tu-oz) Persoană care stăpâneşte în mod desăvârşit tehnica unui instrument muzical sau tehnica unei arte. *s.m., pl.* virtuozi.
virtuozitate (-tu-o-) Însuşirea de a fi virtuoz; (p. gener.) măiestrie, dexteritate într-un anumit domeniu (artistic). *s.f., g.-d. art.* virtuozităţii, *pl.* virtuozităţi.
virtute 1. Trăsătură de caracter care urmăreşte în mod sistematic idealul moral, binele; integritate morală. //Castitate. //Înclinaţie spre acţiuni morale. 2. Însuşire, calitate. *~le plantelor.* 3. *În ~a...* = în puterea, pe baza, ca urmare a... *s.f., g.-d. art.* virtuţii, *pl.* virtuţi.
virulent,-ă 1. (despre virusuri, microbi) Care este foarte toxic, care poate produce boli; (despre boli) care este cauzat de un virus. 2. (fig.) Violent, vehement. *Discurs ~. adj., pl.* virulenţi,-te.
virulenţă 1. Caracteristica microbilor patogeni de a se înmulţi în ţesuturile vii ale organismului, rezistând la reacţiile de apărare ale acestuia. 2. Grad de intensitate a unei infecţii, a unei boli. 3. (fig.) Vehemenţă, violenţă. *s.f., g.-d. art.* virulenţei, *pl.* virulenţe.
virus[1] (inform.) Program cu acţiune distructivă asupra calculatoarelor. *s.m., pl.* viruşi.

virus[2] 1. Microorganism, agent patogen care se înmulțește numai în interiorul celulelor vii, provocând adesea boli infecțioase; (p. ext.) toxina acestui agent. 2. (fig.) Sursă de contaminare morală. *s.n./s.m., pl.* virusuri/viruși.
virusa *tr.* A introduce un virus[1] într-un sistem informatic. *vb. I, ind. prez. 3* virusează.
virusare Acțiunea de a virusa. *s.f., g.-d. art.* virusării, *pl.* virusări.
virusolog,-ă Specialist în virusologie. *s.m., pl.* virusologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* virusologei, *pl.* virusologe.
virusologie Inframicrobiologie, virologie. *s.f., art.* virusologia, *g.-d. art.* virusologiei.
virustat,-ă (despre medicamente) Care stopează înmulțirea virușilor. *adj., pl.* virustați,-te.
vis[1] 1. Aspirație irealizabilă, iluzie deșartă. 2. Dorință arzătoare. */A-și vedea ~ul cu ochii* = a-și (sau a i se) îndeplini cea mai arzătoare dorință. *s.n., pl.* visuri.
vis[2] 1. Faptul de a visa; înlănțuire de imagini și de fenomene care se manifestă în timpul somnului. */Carte de ~e* = carte cuprinzând semnificația profetică a viselor. *Ca prin ~* = confuz, vag. *De ~* = care este propriu visului; (fig.) de necrezut, ireal, foarte frumos. 2. Reverie, visare; meditație. *s.n., pl.* vise.
visa 1. *tr.* A avea un vis[2] (1) în timpul somnului, a vedea în vis pe cineva sau ceva. *//refl.* A se vedea în vis. */Unde te visezi?* = unde crezi că te afli? 2. *intr.* A se lăsa în voia gândurilor, a imaginației; a-și imagina. 3. *tr.* și *intr.* (fig.) A-i trece cuiva prin gând. /(intr.) *Când nici nu visezi* sau *când cu gândul nu visezi* = pe neașteptate. 4. *tr., intr.* și *refl.* A dori ceva cu ardoare, a aspira (la ceva). *vb. I, ind. prez. 3* visează.
visare 1. Faptul de a visa; meditație; reverie. 2. Fantezie. *s.f., g.-d. art.* visării, *pl.* visări.
visător,-oare (Persoană) care este înclinată spre meditație, spre reverie; (p. ext.) (om) lipsit de simț practic; idealist. *adj., s.m.* și *f., pl.* visători,-oare.
visătorie (rar) Stare de visare, de reverie; predispoziție spre visare. *s.f., art.* visătoria, *g.-d. art.* visătoriei.
visceral,-ă 1. Referitor la viscere. 2. (despre sentimente) Instinctiv, profund. */Spaimă ~* = spaimă puternică. *adj., pl.* viscerali,-e.
viscere Totalitatea organelor care se află în cavitățile toracică și abdominală din corpul omenesc sau animal măruntaie. *s.n. pl.*
visceroptoză (med.) Deplasare, cădere a viscerelor abdominale. *s.f., g.-d. art.* visceroptozei, *pl.* visceroptoze.
viscol Vânt puternic însoțit de ninsoare sau de lapoviță. *s.n., pl.* viscole.
viscoleală Viscolire. *s.f., g.-d. art.* viscolelii, *pl.* viscolelii.
viscoli *intr.* A bate vânt puternic cu zăpadă sau cu lapoviță. *//tr.* (despre vânt) A spulbera și a troieni zăpada. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* viscolește, *imperf. 3 sg.* viscolea; *conj. prez. 3* să viscolească.
viscolire Faptul de a viscoli; viscoleală, viscolitură. *s.f., g.-d. art.* viscolirii, *pl.* viscoliri.
viscolitor,-oare (rar, despre vânt) Care spulberă și troienește zăpada; care viscolește. *adj., pl.* viscolitori,-oare.
viscolitură (pop.) Viscolire. //(concr.) Zăpadă spulberată sau troienită de viscol. *s.f., g.-d. art.* viscoliturii, *pl.* viscoliturі.
viscolos,-oasă (despre vreme) Cu viscol, viforos. *adj., pl.* viscolоși,-oase.
viscoză 1. Substanță obținută din celuloză de conifere și folosită la fabricarea unor fibre textile artificiale. 2. Fibră textilă obținută din celuloză, rezistentă și elastică, având luciu asemănător cu mătasea. *s.f., g.-d. art.* viscozei, *pl.* viscoze.
viscozimetru Instrument cu care se determină viscozitatea unui fluid. *s.n., art.* viscozimetrul, *pl.* viscozimetre.
viscozitate Calitate a unui fluid de a fi vâscos, de a opune rezistență la curgere; (concr.) substanță vâscoasă. [*var.* vâscozitate *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* viscozității, *pl.* viscozități.
vist Numele unui joc de cărți care se joacă între trei sau patru persoane. *s.n.*
vistavoi (mil., înv.) Ordonanță. *s.m., pl.* vistavoi, *art.* vistavoii.
visterie v. **vistierie.**
visternicel v. **vistiernicel.**
visternicie v. **vistiernicie.**
vistier (-ti-er) (în Evul Mediu, în țările românești) Mare dregător care administra vistieria țării; vistiernic. *s.m., pl.* vistieri.
vistierie (-ti-e-) 1. Instituție care administra în trecut tezaurul țării; locul în care se păstra tezaurul public. 2. (fig.) Sursă de venituri, de bogăție. 3. (înv.) Vistiernicie. [*var.* visterie *s.f.*] *s.f., art.* vistieria, *g.-d. art.* vistierii, *pl.* vistierii, *art.* vistieriile.
vistiernic (-ti-er-) 1. (înv.) Vistier. 2. (fig.) Depozitar. *s.m., pl.* vistiernici.
vistiernicel (-ti-er-) Subaltern al vistiernicului. *s.m., pl.* vistiernicei, *art.* vistiernicelii.
vistiernicie Titlu, demnitatea de vistier; vistierie (3). [*var.* visternicie *s.f.*] *s.f., art.* vistiernicia, *g.-d. art.* vistiernicii, *pl.* vistiernicii, *art.* vistiernicиile.
vișin Pom fructifer din familia rozaceelor, cu frunze lucioase, dințate și cu flori albe, cultivat pentru fructele sale. */~ turcesc* = arbust din familia rozaceelor, cu lemnul tare (folosit la confecționarea lulelelor), cu frunze frumos mirositoare utilizate drept condiment. *~ sălbatic* = vișinel (2). *s.m., pl.* vișini.
vișinată Băutură preparată din vișine fermentate cu zahăr și cu alcool. *s.f., g.-d. art.* vișinatei, *pl.* vișinate.
vișină Fructul vișinului, mic, sferic, de culoare roșie și cu gust acrișor. */~ sălbatică* = fructul vișinelului (2). *s.f., g.-d. art.* vișinei, *pl.* vișine.
vișinea/vișinică Diminutiv al lui vișină. *s.f., art.* vișineaua/vișinica, *g.-d. art.* vișinelei, *pl.* vișinele, *art.* vișinelele.
vișinel 1. Diminutiv al lui vișin. 2. Arbust din familia rozaceelor, cu flori albe și cu fructe mici, sferice, roșii-purpurii, foarte acre; vișin sălbatic. *s.m., pl.* vișinei, *art.* vișinelii.
vișinet (rar) Livadă de vișini. *s.n., pl.* vișinеturi.
vișinică v. **vișinea.**
vișiniu[1] Culoare roșie-închis. *s.n., art.* vișiniul.
vișiniu[2]**,-ie** De culoarea vișinei coapte. *adj.* vișinii.
vitacee (la pl.) Familie de plante lemnoase, agățătoare, având ca tip vița-de-vie; (la sg.) plantă din această familie. *s.f., art.* vitaceea, *g.-d. art.* vitaceei, *pl.* vitacee, *art.* vitaceele.
vital,-ă 1. Care este caracteristic, necesar pentru viață; al vieții, de viață. 2. Esențial, fundamental, de bază. *adj., pl.* vitali,-e.
vitalism Concepție idealistă despre natura vieții, care explică procesele biologice prin existența în organismul viu a unei forțe imateriale și incognoscibile (forță vitală, suflet, entelehie etc.). *s.n.*
vitalist,-ă (Adept) al vitalismului. *adj., s.m.* și *f., pl.* vitaliști,-ste.
vitalitate 1. Caracteristica a ceea ce este viu. 2. Putere de viață; energie; dinamism; forță. *s.f., g.-d. art.* vitalității.
vitaliza *tr.* (rar) A da viață, vigoare, putere. *vb. I, ind. prez. 3* vitalizează.
vitallium (-li-um) (chim.) Aliaj pe bază de crom, cobalt și molibden. *s.n.*

vitamină Nume dat unor compuşi organici cu rol esenţial în procesele celulare vitale, care se găsesc în alimente sau se prepară sintetic. *s.f., g.-d. art.* vitaminei, *pl.* vitamine.
vitaminiza 1. *tr.* A îmbogăţi alimentele în vitamine. 2. *refl.* A urma un tratament cu vitamine. *vb. I, ind. prez. 3* vitaminizează.
vitaminizare Acţiunea de a (se) vitaminiza. *s.f., g.-d. art.* vitaminizării, *pl.* vitaminizări.
vitaminos,-oasă Cu multe vitamine. *adj., pl.* vitaminoşi,-oase.
vitaminoterapie Tratament cu vitamine. *s.f., art.* vitaminoterapia, *g.-d. art.* vitaminoterapiei.
vitaminoză Boală determinată de excesul de vitamine. *s.f., g.-d. art.* vitaminozei.
vită 1. Nume generic dat animalelor domestice mari, în special cornutelor; (p. gener.) animal domestic. */~e mari* (sau *albe*) = denumire generică pentru boi şi vaci. *~e mici* (sau *mărunte*) = denumire generică pentru oi şi capre. 2. (şi în *~ încălţată*) Epitet pentru un om grosolan, fără educaţie, nesimţit sau prost. *s.f., g.-d. art.* viţei, *pl.* vite.
viteaz,-ă I. *adj.* (şi s.) Care dă dovadă de curaj în luptă; (p. gener.) curajos, dârz, îndrăzneţ. II. *s.m.* (la pl., în Ţara Românească şi în Moldova, în Evul Mediu) Stăpân de pământ, care avea sarcini militare speciale. *adj., pl.* viteji,-ze.
vitejesc,-ească De viteaz; referitor la viteji sau la vitejie. *adj., pl.* vitejeşti.
vitejeşte Ca vitejii; bărbăteşte; cu mult curaj. *adv.*
vitejie 1. Însuşirea de a fi viteaz; voinicie. */Cu ~ =* vitejeşte. 2. Faptă vitejească; bravură. 3. (pop.) Haiducie. *s.f., art.* vitejia, *g.-d. art.* vitejiei, *pl.* vitejii, *art.* vitejiile.
vitelin,-ă Referitor la vitellus, care conţine vitellus. *adj., pl.* viteline,-e.
vitelină Substanţă proteică bogată în fosfor, prezentă în gălbenuşul de ou. *s.f., g.-d. art.* vitelinei.
vitellus (lat.) Nume dat citoplasmei oului, care, prin dezvoltare devine embrion. *s.n.*
viteză 1. Iuţeală, rapiditate în deplasare. */În (plină) ~ =* cu viteză (foarte) mare. (fam.) *A băga pe cineva în ~ =* a sili pe cineva să acţioneze repede, să-şi părăsească obişnuita comoditate. *Dă-i ~!* = mergi! porneşte repede! 2. Raportul dintre spaţiul parcurs de un mobil şi timpul folosit pentru a-l parcurge; raportul dintre variaţia unei mărimi şi timpul în care se produce această variaţie. */~ cosmică* = viteză cuprinsă între 7,912 şi 16,6 km/s, imprimată navelor cosmice de la înscrierea pe o orbită circulară a Pământului până la părăsirea sistemului solar. 3. (spec.) Ritmul în care se produce (sau se repetă) un proces fiziologic, chimic, electric etc., raportat la unitatea de timp. */~ de sedimentare* = interval de timp în care se depun hematiile în sângele rămas necoagulat, cu ajutorul căruia se diagnostichează sau se urmăreşte evoluţia unei boli. //Fiecare dintre raporturile de demultiplicare dintre turaţia motorului unui vehicul şi turaţia arborelui care transmite mişcarea la roţile propulsoare ale vehiculului. */A băga în ~ =* a cupla una din treptele unei cutii de viteză cu organele de maşină pe care le pune în mişcare. *A scoate din ~ =* a decupla mecanismul unei maşini de la cutia de viteze. *s.f., g.-d. art.* vitezei, *pl.* viteze.
vitezoman Şofer cu mania vitezei. *s.m., pl.* vitezomani.
vitezometru Instrument care măsoară viteza de deplasare a unui vehicul. *s.n., art.* vitezometrul, *pl.* vitezometre.
viticol,-ă 1. Referitor la cultura viţei-de-vie. 2. (despre zone geografice) Bogat în vii. *adj., pl.* viticoli,-e.
viticultor,-oare 1. Cultivator de viţă-de-vie; podgorean. 2. Specialist în viticultură. *s.m., pl.* viticultori; *s.f., g.-d. art.* viticultoarei, *pl.* viticultoare.
viticultură 1. Cultura viţei-de-vie. 2. Ştiinţă care se ocupă de cultura viţei-de-vie. *s.f., g.-d. art.* viticulturii.
vitiligo Boală de piele caracterizată prin apariţia unor pete albe lipsite de pigmenţi. *s.n., art.* vitiligoul.
vitişoară (pop.) Diminutiv al lui vită. *s.f., g.-d. art.* vitişoarei, *pl.* vitişoare.
vitrai v. **vitraliu.**
vitraj (rar) 1. Perete de geam; geamlâc. 2. Marchiză închisă cu geamuri. 3. Totalitatea geamurilor unui edificiu, ale unei uşi etc. *s.n., pl.* vitraje.
vitraliu Fereastră alcătuită din bucăţi de sticlă colorate sau pictate, montate într-o ramă metalică. [*var.* vitrai *s.n.*] *s.n., art.* vitraliul, *pl.* vitralii, *art.* vitraliile.
vitrat,-ă (rar) Cu geamuri. *adj., pl.* vitraţi,-te.
vitreg,-ă 1. (despre copii şi părinţi, determinând natura rudeniei lor reciproce) Care a devenit rudă numai printr-o nouă căsătorie a unuia dintre părinţi; care nu este rudă de sânge. *Tată ~. Frate ~* 2. (fig.) Nefavorabil, potrivnic; ostil, duşman. //Presărat cu obstacole. *adj., pl.* vitregi,-ge.
vitregi *tr.* 1. A avea o atitudine ostilă faţă de cineva. 2. A lipsi (pe cineva, de ceva). *vb. IV, ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* vitregesc, *imperf. 3 sg.* vitregea; *conj. prez. 3* să vitregească.
vitregie 1. Atitudine duşmănoasă, ostilitate; răutate. 2. Potrivnicie. *s.f., art.* vitregia, *g.-d. art.* vitregiei, *pl.* vitregii, *art.* vitregiile.
vitrifia (-fi-a) *tr.* A transforma un amestec de silicaţi, prin încălzire, într-o masă sticloasă şi compactă; a vitrifica. *vb. I, ind. prez. 3* vitrifiază, *1 pl.* vitrifiem.
vitrifiabil,-ă (-fi-a-) (despre materiale) Care se poate vitrifia. *adj., pl.* vitrifiabili,-e.
vitrifiant (-fi-ant) (constr.) Material de bază folosit pentru a obţine mase plastice amorfe. *s.m., pl.* vitrifianţi.
vitrifica *tr.* A vitrifia. *vb. I, ind. prez. 3* vitrifică.
vitrificare Acţiunea de a vitrifica. *s.f., g.-d. art.* vitrificării, *pl.* vitrificări.
vitrifiere (-fi-e-) Acţiunea de a vitrifia. *s.f., g.-d. art.* vitrifierii, *pl.* vitrifieri.
vitrigon Plantă erbacee cu flori albastre, utilizată ca plantă medicinală. *s.m.*
vitrină 1. Spaţiu amenajat în spatele ferestrei dinspre stradă a unui magazin, în care se expun mărfuri; fereastră care închide acest spaţiu în partea dinspre stradă. 2. Dulap cu rafturi şi cu pereţi de sticlă în care se expun într-o casă bibelouri, vase etc. 3. Dispozitiv cu pereţi de sticlă în care se expun mărfuri în interiorul unui magazin, piesele într-un muzeu etc. *s.f., g.-d. art.* vitrinei, *pl.* vitrine.
vitrinier,-ă (-ni-er) Persoană specializată în aranjarea vitrinelor (unui magazin). *s.m., pl.* vitrinieri; *s.f., g.-d. art.* vitrinierei, *pl.* vitriniere.
vitriol (-tri-ol) (pop.) 1. Acid sulfuric concentrat. 2. (înv.) Nume dat unor sulfaţi. *s.n., pl.* vitrioluri.
vitriola (-tri-o-) *tr.* (rar) 1. A răni (cu vitriol). 2. A trata o ţesătură cu vitriol. 3. (fig.) A critica violent. *vb. I, ind. prez. 3* vitrioleză.
vitriolaj (-tri-o-) Tratare a ţesăturilor cu acid sulfuric pentru îndepărtarea impurităţilor. *s.n., pl.* vitriolaje.
vitriolant,-ă (-tri-o-) 1. Care provoacă arsuri, care arde. 2. (fig.) Incisiv, caustic. *Discurs ~. adj., pl.* vitriolanţi,-te.
vitrit 1. Component principal al cărbunilor, negru, compact şi lucios. 2. Material sticlos, folosit ca electroizolant. *s.n.*
vitro (lat., biol., în sintagma) *In ~ =* într-un mediu artificial, în laborator. *Fecundare in ~. loc. adv.*
vitron Fibră din sticlă obţinută prin filare. *s.n.*
vitros,-oasă 1. Ca sticla, sticlos. 2. (anat.) *Corp ~* sau *umoare ~oasă* = masă gelatinoasă care formează fundul globului ocular. *adj., pl.* vitroşi,-oase.

vitrozitate (geol.) Structură geologică asemănătoare cu sticla. *s.f., g.-d. art.* vitrozității, *pl.* vitrozități.
vitulară (în sintagma) *Febră ~* = febră puerperală la vaci. *adj., pl.* vitulare.
vitupera *tr.* (livr.) A blama, a denigra, a defăima; a critica violent. *vb. I, ind. prez. 3* vituperează.
vituperație (-ți-e) (livr.) Blamare, denigrare, defăimare; critică violentă. *s.f., art.* vituperația, *g.-d. art.* vituperației, *pl.* vituperații, *art.* vituperațiile.
viță A. 1. Nume dat mai multor plante cu rădăcini puternice, cu tulpina lipsită de susținere proprie, cu frunze mari, cu cârcei agățători și cu fructe în formă de ciorchine; vie. */~ de Canada* sau *~ sălbatică* = arbust agățător din familia vitaceelor, cultivat ca plantă decorativă. 2. */A lucra pe cineva în foi de ~* = a unelti împotriva cuiva cu abilitate. 3. (p. restr.) Fiecare dintre lăstarii de viță (A.1); (p. gener.) curpen, vrej. */~-albă* = plantă agățătoare din familia ranunculaceelor, cu flori albe mirositoare. B. 1. (fig.) Descendent, urmaș; (p. ext.) neam, soi. */De ~* = a) cu sânge nobil, de obârșie boierească; b) de calitate superioară. 2. (pop.) Șuviță de păr. 3. Fir, șuviță din care se confecționează, prin răsucire sau împletire, anumite obiecte. 4. (mar.) Parâmă de sârmă. *s.f., g.-d. art.* viței, *pl.* vițe.
viță-de-vie Vie, viță. *s.f., g.-d. art.* vițe-de-vie, *pl.* vițe-de-vie.
viței/vițică Puiul (de sex feminin) al vacii, până la vârsta de un an; (p. ext.) Vacă tânără. 2. (fam.) Epitet depreciativ pentru o fată sau o femeie tânără, naivă, proastă. *s.f., g.-d. art.* vițelei, *pl.* vițele, *art.* vițelele.
viței 1. Puiul (de sex masculin) al vacii, până la vârsta de un an. */~ul de aur* = simbol al bogăției, al banului. 2. (p. restr.) Carne de viței (1); (p. restr.) Piele de viței (1). 3. (reg.) Pui de cerb. 4. (reg.) Raniță militară acoperită cu piele de viței. 5. (fam.) Epitet depreciativ pentru un bărbat naiv, prost. *s.m., pl.* viței, *art.* vițeii.
vițelar 1. Persoană care îngrijește vițeii (la o fermă). 2. Plantă erbacee din familia gramineelor cu frunze lungi și cu florile dispuse în spic; păranginâ. *s.m., pl.* vițelari.
vițeluș Diminutiv al lui viței. *s.m., pl.* vițeluși.
vițelușă Diminutiv al lui vițea. *s.f., art.* vițelușa, *g.-d. art.* vițelușei, *pl.* vițelușe.
vițică v. **vițea.**
vițios,-oasă v. **vicios.**
vițiu v. **viciu.**
vițos,-oasă (pop.) 1. (despre rădăcinile plantelor) Cu ramificații multe, lungi, încâlcite. 2. (despre blana unor animale) Lățos, mițos. *adj., pl.* vițoși,-oase.
viu[1] (rar) Viață. *s.n.*
viu[2]**, vie** 1. (și s.) Care este în viață, care trăiește. */De ~* = fiind încă în viață. *Pe ~* = în mod direct. *~ sau mort* = în orice stare s-ar afla; cu orice preț. *Prin ~ grai* = oral. *A jupui pe cineva* (sau *a lua cuiva pielea*) *de ~* = a cere cuiva mai mult decât poate da, a fi fără milă față de cineva; a jefui, a jecmăni. *Morții cu morții, viii cu viii*, se spune ca îmbărbătare pentru a consola pe cineva care se împacă greu cu moartea unei persoane dragi. *Nici cu viii, nici cu morții*, se spune despre un bolnav care nici nu moare, nici nu se înzdrăvenește. (s.) *A fi mort între vii* = a fi ca și mort. 2. Care este înzestrat cu viață, cu simțire. */Carne ~* = rană deschisă, care sângerează. 3. Care supraviețuiește, care persistă. */Limbă ~* = limbă în circulație, limbă care se vorbește în mod curent. 4. (în concepția creștină) Veșnic, nemuritor, etern. 5. Plin de viață; care are mișcări iuți. //Însuflețit, animat. *Discuție ~.* //(despre ochi) Ager, vioi. 6. (despre sunete) Tare, răsunător. 7. (despre lumină) Puternic, orbitor. 8. (despre culori) Strălucitor, aprins. 9. (despre plante) Plin de sevă, verde, sănătos. 10. (despre foc) Cu flăcări mari. //(despre apă) Care curge repede. 11. (despre abstracte) Intens, puternic. *Durere ~. adj., pl.* vii.
vivace I. *adj.* 1. Ager, vioi, plin de viață. 2. (despre plante) A cărei viață și vegetație durează mai mulți ani; peren. II. *adv.* (muz.) Într-un ritm viu, energic. *adj. invar.; adv.*
vivacissimo (it., muz.) Cât se poate de repede. *adv.*
vivacitate Vioiciune, agerime (în mișcări, în atitudini). *s.f., g.-d. art.* vivacității.
vivandieră (-di-e-) (în trecut) Femeie autorizată să însoțească armatele pentru a vinde soldaților alimente sau alte obiecte. *s.f., g.-d. art.* vivandierei, *pl.* vivandiere.
vivant,-ă (rar) Animat, viu. *adj., pl.* vivanți,-te.
vivariu Spațiu special amenajat pentru creșterea unor animale mici. *s.n., art.* vivariul, *pl.* vivarii.
vivat Trăiască! La mulți ani! //(s.n.) Toast, aclamație. *interj.*
vivianit (-vi-a-) Fosfat hidratat natural de fier, folosit ca cerneală albastră. *s.n.*
vivieră (-vi-e-) (mar.) Bazin etanș pentru păstrat sau transportat peștele viu. //Navă amenajată în acest scop. *s.f., g.-d. art.* vivierei, *pl.* viviere.
vivifiant,-ă (-fi-ant) (livr.) Care însuflețește; dătător de putere. *adj., pl.* vivifianți,-te.
vivipar,-ă 1. (despre animale, și s.) Care naște pui vii. 2. (despre plante) Care se înmulțește prin muguri desprinși de pe planta-mamă. *adj., pl.* vivipari,-e.
viviparitate Caracteristică a animalelor vivipare. *s.f., g.-d. art.* viviparității.
vivisecție (-ți-e) Disecare a unui animal viu, pentru a studia un proces fiziologic. [*var.* vivisecțiune *s.f.*] *s.f., art.* vivisecția, *g.-d. art.* vivisecției, *pl.* vivisecții, *art.* vivisecțiile.
vivisecționa (-ți-o-) *tr.* A face disecția unui animal viu pentru studiu. *vb. I, ind. prez. 3* vivisecționează.
vivisecționare (-ți-o-) Acțiunea de a vivisecționa. *s.f., g.-d. art.* vivisecționării, *pl.* vivisecționări.
vivisecțiune v. **vivisecție.**
vivo (it., muz.) Vivace, vioi. *adv.*
viza[1] *tr.* A pune viza pe un act oficial, pe un pașaport etc. pentru a-i da valabilitate. *vb. I, ind. prez. 3* vizează.
viza[2] *tr.* 1. A îndrepta o armă, un aparat de măsurat etc. spre un obiectiv. 2. (fig.) A face aluzie la ceva, a se referi. 3. (fig.) avea ca scop, a urmări. *vb. I, ind. prez. 3* vizează.
vizare[1] Acțiunea de a viza[1]. *s.f., g.-d. art.* vizării, *pl.* vizări.
vizare[2] Acțiunea de a viza[2]. *s.f., g.-d. art.* vizării, *pl.* vizări.
vizavi 1. Peste drum, în față; în punctul exact opus. //(s.m.) Persoană care se află în fața cuiva la o masă, în tren etc. 2. Față de..., în comparație cu..., în raport cu... *adv.*
viză[1] Mențiune, parafă etc. aplicată de o autoritate pe un act pentru a arăta că este valabil, că a fost verificat etc. *s.f., g.-d. art.* vizei, *pl.* vize.
viză[2] Linie topografică obținută prin prelungirea razei vizuale până la un punct de pe teren; (p. ext.) linie, trasată pe o planșetă, care unește locul de observare cu punctul observat. *s.f., g.-d. art.* vizei, *pl.* vize.
viză[3] Specie de pește de apă dulce, cu botul scurt și rotunjit, asemănător cu cega. *s.f., g.-d. art.* vizei, *pl.* vize.
vizetă Mică deschidere circulară făcută într-o ușă, pentru a putea privi dincolo de ea; vizor; vizieră (2). *s.f., g.-d. art.* vizetei, *pl.* vizete.
vizibil,-ă 1. Care poate fi văzut, observat. 2. (fig.) Evident; neîndoielnic, incontestabil. *adj., pl.* vizibili,-e.
vizibilitate 1. Însușirea de a fi vizibil. 2. Distanța maximă până la care un obiect poate fi văzut. 3. Stare de

claritate a atmosferei care permite să se vadă până la o anumită distanță. *s.f., g.-d. art.* vizibilității.
vizibilmetru (met.) Instrument pentru măsurarea vizibilității pe orizontală. *s.n., art.* vizibilmetrul, *pl.* vizibilmetre.
viziră (-zi-e-) 1. Partea din față, mobilă, a unui coif, care era coborâtă pentru a apăra obrazul de lovituri. 2. Cozoroc. 3. Vizor, vizetă. *s.f., g.-d. art.* vizierei, *pl.* viziere.
vizigot,-ă (Persoană) care aparține ramurii vestice a goților. *adj., s.m.* și *f., pl.* vizigoți,-te.
viziomat 1. Aparat automat utilizat la instalațiile de fotoreproducere. 2. (poligr.) Colorimetru fotoelectric pentru măsurarea transparenței materialelor, a înnegririi sau a intensității de culoare. *s.n., pl.* viziomate.
viziona (-zi-o-) *tr.* A privi, a vedea un film, un spectacol etc. (înainte de premieră). *vb. I, ind. prez. 3* vizionează.
vizionar,-ă (-zi-o-) 1. (despre oameni sau firea, ideile lor, și s.) Care este stăpânit de vise, de idealuri; care prevede (evenimente viitoare). 2. (fam.) Cu caracter de viziune; neobișnuit, fantastic. *adj., pl.* vizionari,-e.
vizionare (-zi-o-) Acțiunea de a viziona. *s.f., g.-d. art.* vizionării, *pl.* vizionări.
vizionarism (-zi-o-) (livr.) Atitudine de vizionar (1); caracter vizionar (1). *s.n.*
vizir Nume dat înalților demnitari din țările musulmane. */Mare-~* = (în Imperiul Otoman) nume dat dregătorului care îndeplinea funcția de prim-sfetnic al sultanului. *s.m., pl.* viziri.
vizirat Funcția de vizir; perioadă în care cineva exercită această funcție. *s.n., pl.* vizirate.
viziresc,-ească (înv.) Referitor la vizir. *adj., pl.* vizirești.
vizita *tr.* 1. A face o vizită (1); a merge la cineva pentru a-l vedea. 2. A se duce să cunoască o localitate, un obiectiv turistic etc. 3. A inspecta, a cerceta cu atenție la fața locului. *vb. I, ind. prez. 3* vizitează.
vizitare Acțiunea de a vizita. *s.f., g.-d. art.* vizitării, *pl.* vizitări.
vizitator,-oare Persoană care face o vizită (1); persoană care vizitează ceva. *s.m., pl.* vizitatori; *s.f., g.-d. art.* vizitatoarei, *pl.* vizitatoare.
vizită 1. Faptul de a merge la cineva pentru a-l vedea (în semn de prietenie, într-o problemă oficială etc.) */A fi în ~ cu cineva* = a avea relații de prietenie cu cineva și a-și face vizite. 2. Deplasare într-o localitate, la un obiectiv etc., cu scopul de a le cunoaște, de a le controla etc. 3. */~ medicală* = control medical periodic făcut elevilor, salariaților etc. //Control medical făcut la spital sau la domiciliul bolnavului. //Deplasare făcută zilnic de către medici și personalul auxiliar în saloanele unui spital, la patul bolnavilor. *s.f., g.-d. art.* vizitei, *pl.* vizite.
vizitiu 1. Persoană care are ocupația de a mâna caii la o căruță, la o trăsură etc. 2. (art.) Numele popular al unei constelații din emisfera boreală. [*var.* (reg.) vezetеu *s.m.*] *s.m., art.* vizitiul, *pl.* vizitii, *art.* vizitiii.
viziune (-zi-u-) 1. Percepție vizuală; (p. ext.) imagine, reprezentare. 2. Mod de a vedea lucrurile; concepție, convingere, opinie. 3. Percepție imaginară a unor lucruri nereale; vedenie, halucinație. *s.f., g.-d. art.* viziunii, *pl.* viziuni.
vizon[1] Animal sălbatic carnivor, mai mare decât nurca, cu blana prețioasă, care trăiește în America de Nord. *s.m., pl.* vizoni.
vizon[2] Blană de vizon[1], haină din blană de vizon[1]. *s.n., pl.* vizoane.
vizor 1. Dispozitiv montat la un instrument optic pentru a permite delimitarea unui obiect într-un câmp vizual. 2. Vizetă. 3. (la pl.) Ochelarii măștilor de gaze. *s.n., pl.* vizoare.
vizual,-ă (-zu-al) Referitor la simțul văzului; de vedere. */Memorie ~* = memorie care se bazează pe imagini văzute. *Rază ~* = linie (imaginară) care unește ochiul observatorului cu obiectul observat. *Câmp ~* = porțiune de spațiu pe care o poate cuprinde cineva dintr-o singură privire. *Tip ~* = persoană cu o acuitate deosebită a percepțiilor obținute prin văz. *adj., pl.* vizuali,-e.
vizualiza (-zu-a-) *tr.* 1. (tehn., despre aparate) A face posibilă observarea vizuală a fenomenului cercetat. 2. (fig.) A aduce în fața ochilor (cu ajutorul imaginației). 3. A face vizibil un subiect prin imagini filmate. *vb. I, ind. prez. 3* vizualizează.
vizualizare (-zu-a-) Acțiunea de a vizualiza. *s.f., g.-d. art.* vizualizării, *pl.* vizualizări.
vizuină 1. Adăpost pe care și-l sapă în pământ unele animale sălbatice; vizunie. 2. (fig.) Ascunzătoare. //(fig.) Cocioabă, bordei. *s.f., g.-d. art.* vizuinii, *pl.* vizuini.
vizunie (pop.) Vizuină. *s.f., g.-d. art.* vizunjei, *pl.* vizunii.
vladnic,-ă (înv.) Rezistent, solid, puternic. *adj., pl.* vladnici,-ce.
vlagă Energie, forță, putere, dinamism. *s.f.*
vlah,-ă v. **valah.**
vlașiță (bot., reg.) Hașmă. *s.f., g.-d. art.* vlașiței, *pl.* vlașițe.
vlavie (-vi-e) (înv.) Vlagă. *s.f., art.* vlavia, *g.-d. art.* vlaviei.
vlădică (înv.) 1. Episcop. 2. Stăpânitor, principe, domn. *s.m., g.-d. art.* vlădicăi/vlădicii/vlădichii, *pl.* vlădici.
vlăguí 1. *tr.* și *refl.* A (se) stoarce de puteri; a (se) istovi. 2. *tr.* A prelucra pielea într-o tăbăcărie. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vlăguiesc, *imperf. 3 sg.* vlăguia; *conj. prez. 3* să vlăguiască.
vlăguitor,-oare (-gu-i-) I. *adj.* Istovitor. II. *s.m.* și *f.* Muncitor care lucrează pieile într-o tăbăcărie. *adj., s.m.* și *f., pl.* vlăguitori,-oare.
vlăjgan Tânăr, voinic; zdravăn. *s.m., pl.* vlăjgani.
vlăstar 1. Lăstar. 2. (fig.) Urmaș descendent (al unei familii). *s.n., pl.* vlăstare.
voal 1. Țesătură fină, ușoară și transparentă, din care se confecționează perdele sau unele obiecte de îmbrăcăminte femeiască. 2. Văl cu care femeile își acoperă capul sau fața; văl. 3. Înnegrire a unui material fotografic fotosensibil, ca urmare a unui defect de fabricație, a developării prelungite etc. *s.n., pl.* voaluri.
voala 1. *tr.* A acoperi cu un voal; a masca, a ascunde. //(fig.) A înșela aparențele. 2. *refl.* (despre voce, sunete, privire etc.) A-și pierde claritatea; a se estompa. 3. *refl.* (despre un material fotografic) A se strica, a se înnegri (din cauza luminii sau a substanței revelatoare). *vb. I, ind. prez. 3* voalează.
voalare Acțiunea de a (se) voala. *s.f., g.-d. art.* voalării, *pl.* voalări.
voalată Voal fin întrebuințat de femei pentru a-și împodobi pălăriile sau pentru a-și acoperi fața. *s.f., g.-d. art.* voaletei, *pl.* voalete.
voalură 1. Totalitatea pânzelor unei corăbii. 2. Curbura pânzei unei parașute deschise; (p. ext.) pânza parașutei. *s.f., g.-d. art.* voalurii, *pl.* voaluri.
vobulator Generator electronic care produce oscilații de amplitudine constantă, dar cu frecvență liniar variabilă în timp. *s.n., pl.* vobulatoare.
vocabular 1. Totalitatea cuvintelor unei limbi; lexic. */~ activ* = totalitatea cuvintelor folosite în mod curent în exprimare și care variază de la o categorie de vorbitori la alta. *~ pasiv* = totalitatea cuvintelor specifice unei limbi pe care vorbitorii le înțeleg, dar nu le utilizează decât foarte rar. *~ de bază* (sau *fundamental*) = fondul principal lexical. *~ secundar* = masa vocabularului (1). 2. Totalitatea cuvintelor specifice unui domeniu de

activitate, unei categorii sociale, unui scriitor etc. 3. Dicţionar de proporţii reduse; glosar, lexic. 4. Listă de cuvinte. //Caiet alfabetic folosit pentru o astfel de listă. [*var.* (înv.) invocabulariu *s.n.*] *s.n., pl.* vocabulare.

vocabulariu v. **vocabular.**

vocăbulă Cuvânt, vorbă. *s.f., g.-d. art.* vocăbulei, *pl.* vocăbule.

vocal,-ă Referitor la voce, care serveşte la formarea vocii. //(muz.) Executat cu vocea, cântat din gură. *adj., pl.* vocali,-e.

vocală Sunet al vorbirii la rostirea căruia aerul iese continuu, liber; literă care notează un asemenea sunet. */~ neutră* = structură vocalică ce se caracterizează prin formanţi situaţi la 500 Hz, 1500 Hz, 2500 Hz. *s.f., g.-d. art.* vocalei, *pl.* vocale.

vocălic,-ă Referitor la vocale; al vocalei. *adj., pl.* vocălici,-ce.

vocalism 1. Sistemul vocalic al unei limbi. 2. Parte a foneticii istorice a unei limbi, care se ocupă cu studiul vocalelor. *s.n.*

vocaliza 1. *tr.* şi *intr.* (muz.) A executa o vocaliză. 2. *refl.* (fon., despre consoane) A căpăta valoare de vocală. *vb. I, ind. prez. 3* vocalizează.

vocalizare Acţiunea de a (se) vocaliza. *s.f., g.-d. art.* vocalizării, *pl.* vocalizări.

vocalizăă 1. Exerciţiu de canto constând în înlocuirea denumirii notelor cu vocale. 2. Piesă muzicală de virtuozitate, fără cuvinte. *s.f., g.-d. art.* vocalizei, *pl.* vocalize.

vocativ (gram.) Caz al declinării care exprimă o chemare, o invocare adresată cuiva. *s.n., pl.* vocative.

vocaţie (-ţi-e) 1. Predispoziţie, aptitudine deosebită pentru un anumit domeniu de activitate. 2. (jur.) *~ succesorală* = drept al cuiva de a veni la o succesiune în temeiul calităţii sale de rudă. [*var.* (înv.) vocaţiune *s.f.*] *s.f., art.* vocaţia, *g.-d. art.* vocaţiei, *pl.* vocaţii, *art.* vocaţiile.

vocaţiune v. **vocaţie.**

vocaţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la vocaţie; profesional. *Învăţământ ~. adj., pl.* vocaţionali,-e.

voce 1. Facultate specific umană de a emite sunete articulate; sunete produse prin vibrarea coardelor vocale; glas. */A avea ~* = a cânta frumos. *A fi în ~* = a se afla în dispoziţie vocală. *A ridica ~a* = a se răsti la cineva. 2. Aptitudine pe care o au unele persoane de a cânta frumos din gură. 3. Registru de sunete muzicale, mai profunde sau mai înalte, în care cineva poate cânta. */~ metalică* = voce dură, aspră, în care predomină componentele de frecvenţă înaltă. *~ caldă* = voce în care predomină componentele de frecvenţă joasă, accentuate natural sau artificial. *~ sintetică* = voce produsă cu ajutorul unui sintetizor de vorbire. *~ profesională* = voce care corespunde unor exigenţe înalte, specifică actorilor, cântăreţilor, crainicilor etc. *~ robot* = voce lipsită de inflexiunile specifice vocii umane. 4. Linia melodică a fiecărui instrument într-o compoziţie. *s.f., art.* vocea, *g.-d. art.* vocii, *pl.* voci.

vocifera *intr.* A vorbi răstit, cu glasul ridicat. //(fam.) A ţipa, a face scandal. *vb. I, ind. prez. 3* vociferează.

vociferant,-ă (rar) Persoană care vociferează; scandalagiu. *s.m., pl.* vociferanţi; (rar) *s.f., g.-d. art.* vociferantei, *pl.* vociferante.

vociferare Acţiunea de a vocifera. *s.f., g.-d. art.* vociferării, *pl.* vociferări.

vocoder[1] Sistem electronic de telefonie, apt să decodifice şi să reconstituie vorbirea. *s.n., pl.* vocodere.

vocoder[2] (muz.) Instrument electronic utilizat pentru a crea efecte sonore deosebite, cum ar fi imitarea vorbirii de către instrumentele muzicale clasice. *s.n., pl.* vocodere.

vodă Titlu purtat de domnii ţărilor româneşti; domnitor; (p. ext.) rege, principe. */A mânca (din) pita lui ~* = a fi slujbaş la stat. *A nu-i păsa* (cuiva) *nici de ~* = a nu se teme de nimeni. *~ da, şi Hâncu ba*, se spune când într-un conflict nu se poate ajunge la o înţelegere. *s.m., g.-d. art.* lui vodă.

vodcă v. **votcă.**

vodeasă (pop.) Soţia voievodului; crăiasă, doamnă, vodulească. *s.f., g.-d. art.* vodesei.

voder Aparat electronic de producere a vocii artificiale, care foloseşte chei similare acelora ale instrumentelor muzicale. *s.n., pl.* vodere.

vodevil Scurtă piesă de teatru, de un comic facil, în al cărei subiect sunt intercalate cuplete satirice. *s.n., pl.* vodeviluri.

vodevilesc,-ă Cu caracter de vodevil. *adj., pl.* vodevileşti.

vodevilist (rar) Autor de vodeviluri. *s.m., pl.* vodevilişti.

voduleasă (pop.) Vodeasă. *s.f., g.-d. art.* vodulesei.

vogă Interes puternic, dar trecător faţă de o persoană, de un stil, de o modă etc.; faimă, renume de care se bucură pentru un anumit timp cineva sau ceva; modă. *A fi în ~. s.f.*

voi[1] 1. (înlocuieşte numele persoanelor cărora li se adresează vorbitorul; la nominativ are funcţie de subiect) *~ plecaţi*. 2. (la dativ, în formele „vouă", „v-", „vi" are valoare posesivă) *Vouă vă place să dansaţi.* //(cu valoare de pronume de politeţe, ţinând locul pers. 2 sg.) *Vi se va comunica în scris.* //(la acuzativ) *La ~* = la casa voastră; în ţara voastră de baştină. //(în dativ sau acuzativ, în forma „vi" cu valoare de pronume reflexiv) *Mâncarea vi se va servi la ora 12.* 3. (cu valoare de dativ etic) *Vi-l trimit imediat.* 4. (la acuzativ, în formele „vă", „v-") *Unde v-aţi întâlnit?* //(cu valoare de pronume de politeţe, ţinând locul pers. 2 sg.) *Domnule, vă rog, aveţi răbdare!* //(precedat de prepoziţii, în forma „voi") *Eu vă am numai pe ~.* 5. (la vocativ, de obicei însoţind alt vocativ) *Voi, visări trecătoare! pr. pers.* (*d.* vouă, vă, v-, vi; *ac.* pe voi, vă).

voi[2] *tr.* 1. A fi decis, a fi hotărât să...; a intenţiona, a vrea; a avea de gând să... //(la imperativ) A stărui într-o acţiune, a avea voinţă fermă. 2. A consimţi, a primi, a fi de acord. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* voiesc, *imperf. 3 sg.* voia; *conj. prez. 3* să voiască.

voi[3] v. **vrea.**

voi[4] (reg.) 1. Fâşie de pământ (arabil). 2. Rând de împletitură de papură sau de nuiele, într-o leasă sau în pereţii unui pătul de păstrat porumb. *s.n., pl.* voiuri.

voiaj Călătorie (într-un loc depărtat). *s.n., pl.* voiajuri /voiaje.

voiaja *intr.* A călători (într-un loc depărtat). *vb. I, ind. prez. 3* voiajează, *1 pl.* voiajăm; *ger.* voiajând.

voiajor 1. (şi adj.) Călător. 2. Reprezentant al unei firme particulare, care călătoreşte în căutare de beneficiari sau de furnizori. */~ comercial* = comis-voiajor. *s.m., pl.* voiajori.

voie 1. Voinţă, vrere. */De ~, de nevoie* sau *cu ~, fără ~* = vrând-nevrând. *Fără* (*de*) *~* sau *fără ~a mea* (sau *a ta, a sa* etc.) = neintenţionat, involuntar. *Cu ~* sau *cu ~a* (cuiva) = din proprie iniţiativă, dinadins. *Peste ~a...* = împotriva voinţei cuiva. //(înv.) *~ vegheată* = bunăvoinţă; (p. ext.) favoare, protecţie. 2. Plăcere, dorinţă; înclinaţie spre...; libertate (de a alege), alegere. */În ~* sau *în toată ~a* = nestingherit, în largul lui. (pop.) *În ~a cea bună* = fără teama de a greşi, fără nicio grijă. *A-i fi* (cuiva) *~a să...* = a-i plăcea să..., a dori. *A face pe ~a cuiva* sau *a-i face cuiva pe ~* = a satisface dorinţa cuiva. *A-i fi cuiva pe ~* sau *a fi pe ~a cuiva* = a-i fi cuiva pe plac. *A împlini ~a* (sau *voile*) *cuiva* = a îndeplini dorinţele sau poruncile cuiva. *A se lăsa* (sau *a umbla, a*

merge, a fi purtat) *în ~a cuiva sau a ceva* = a se lăsa după dorința, după placul cuiva. *A fi la ~a cuiva* = a fi la discreția cuiva. *~a la dumneata ca la banul Ghica* = ești liber să faci ce vrei. 3. Dorință, poftă, chef. */A-i strica cuiva ~a* = a indispune pe cineva. 4. Permisiune, învoire, încuviințare; dispoziție. */Cu ~a* (cuiva) = cu aprobarea (cuiva). *Fără ~* sau *fără ~a cuiva* = fără permisiune. *s.f., art.* voia, *g.-d. art.* voii, *pl.* voi, *art.* voile.

voie bună Stare sufletească bună. *s.f. + adj.*

voievod 1. (în Evul Mediu) Titlu purtat de domnii Țării Românești, ai Moldovei și de guvernatorii Transilvaniei; domn, vodă; (p. ext.) principe. 2. Conducător al unei cetăți, al unui ținut etc.; guvernator; (p. ext.) boier de rang mare. 3. (înv.) Comandant de oaste; căpitan. 4. (în credința ortodoxă și creștină) Căpetenie a cetelor de îngeri. 4. Căpetenie a unei cete sau a unui sălaș de țigani. [*var.* voivod *s.m.*] *s.m., pl.* voievozi.

voievodal,-ă De voievod; al voievodului. [*var.* voivodal,-ă *adj.*] *adj., pl.* voievodali,-e.

voievodat Teritoriu condus de un voievod; țară. [*var.* voivodat *s.n.*] *s.n., pl.* voievodate.

voievodeasă Soție de voievod. [*var.* voivodeasă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* voievodesei, *pl.* voievodese.

voinic,-ă I. *adj.* (despre oameni) Bine făcut, robust, viguros II. *s.m.* și *f.* 1. Tânăr curajos, îndrăzneț, viteaz. */~ de codru* = haiduc. 2. Flăcău, fecior. 3. (înv.) Ostaș, soldat. *adj., s.m.* și *f., pl.* voinici,-ce.

voinicaș Voinicel. *s.m., pl.* voinicași.

voinicească 1. Stil de înot (numai cu brațele). 2. Numele unui dans popular cu mișcări vioaie, însoțit de strigături și jucat de patru sau opt flăcăi; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* voinicească, *g.-d. art.* voinicești.

voinicei A. Diminutiv al lui voinic; voinicaș. B. (bot.) 1. Crucea-voinicului. 2. Varga-ciobanului. *s.m., pl.* voinicei, *art.* voinicelii.

voinicesc,-ească 1. Specific voinicului; vitejesc; (p. ext.) legendar, eroic. */Luptă ~* = trântă, luptă corp la corp. 2. De flăcău, de bărbat; bărbătesc. 3. (înv.) Ostășesc. *adj., pl. m.* și *f.* voinicești.

voinicește Ca voinicii; vitejește. */A înota ~* = a înota voinicească. *adv.*

voinici *intr.* 1. (pop.) A face fapte de voinic. *//refl.* (ir.) A face pe grozavul. //A haiduci. 2. (înv.) A fi ostaș; a se războ. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* voinicesc, *imperf. 3 sg.* voinicea; *conj. prez. 3* să voinicească.

voinicică 1. Plantă erbacee din familia cruciferelor, cu frunze aspre, păroase și cu flori galbene. 2. Usturoiță. *s.f., g.-d. art.* voinicelei, *pl.* voinicele, *art.* voinicelele.

voinicie (pop.) 1. Însușirea de a fi voinic; vigoare, putere, forță. 2. Îndrăzneală, curaj, vitejie. 3. Faptă vitejească. 4. Haiducie. *s.f., art.* voinicia, *g.-d. art.* voiniciei, *pl.* (3) voinicii, *art.* voiniciile.

voinicime (pop.) Mulțime de voinici. *s.f., g.-d. art.* voinicimii, *pl.* voinicimi.

voinicit (pop.) Faptul de a (se) voinici; haiducie. *s.n.*

voinicos,-oasă (rar) Bine făcut; puternic, voinic; arătos, chipeș; mândru. *adj., pl.* voinicoși,-oase.

voinicuț,-ă Diminutiv al lui voinic. *s.m., pl.* voinicuți; *s.f., g.-d. art.* voinicuței, *pl.* voinicuțe.

voință 1. Facultate a omului de a acționa conștient spre realizarea unor scopuri și efortul depus pentru atingerea lor. 2. Trăsătură de caracter manifestată prin decizie fermă și perseverență în îndeplinirea scopurilor. 3. Ceea ce vrea, ceea ce hotărăște cineva. 4. Consimțământ, permisiune. 5. Intenție, scop, țintă, țel. 6. Chef, dispoziție, dorință. *s.f., g.-d. art.* voinței, *pl.* voințe.

voios,-oasă Vesel, bucuros, binedispus. *adj., pl.* voioși,-oase.

voioșie Bună dispoziție, veselie. *s.f., art.* voioșia, *g.-d. art.* voioșiei, *pl.* voioșii, *art.* voioșiile.

voire (înv.) Voință. *s.f., g.-d. art.* voirii, *pl.* voiri.

voit[1] (în Evul Mediu, în Moldova) Denumire dată șoltuzului în unele orașe. *s.m., pl.* voiți

voit[2]**,-ă** Făcut în mod intenționat. *adj., pl.* voiți,-te.

voitor,-oare (vo-i-) (înv.) Care voiește, care dorește ceva. */~ de bine* (sau *de rău*) = care dorește binele (sau răul) cuiva. *adj., pl.* voitori,-oare.

voivod v. **voievod.**

voivodal,-ă v. **voievodal.**

voivodat v. **voievodat.**

voivodeasă v. **voievodeasă.**

volan A. 1. Piesă de formă circulară, cu ajutorul căreia se dă unui vehicul direcția dorită. 2. Piesă de formă circulară, cu care se acționează manual anumite mecanisme. B. Fâșie de țesătură aplicată pe diferite obiecte de îmbrăcăminte femeiască, pe huse, perdele etc. *s.n., pl.* volane.

volant[1] 1. Roată mare, montată pe arborele motor al unei mașini pentru a-i uniformiza turația. 2. (text.) Componentă a unei mașini care scarmănă bumbacul. *s.m., pl.* volanți.

volant[2]**,-ă** Detașabil, mobil. */Foaie ~* = foaie tipărită (sau scrisă de mână) care se difuzează în public; filă detașată dintr-un caiet sau dintr-o carte. 2. Care se deplasează rapid; mobil. */Echipă ~* = echipă care se deplasează dintr-un loc de muncă în altul, după nevoie. *Bibliotecă ~* = fond de carte al unei biblioteci care este împrumutat unei instituții pentru folosință temporară. 3. (rar) Care poate zbura; care se poate menține în aer. *adj., pl.* volanți,-te.

volapük Limbă internațională artificială, creată la sfârșitul sec. al XIX-lea, mai ales din elemente germanice. *s.n.*

volatil,-ă (despre lichide) Care se evaporă ușor; volatilizabil. *adj., pl.* volatili,-e.

volatilitate Însușirea de a fi volatil. *s.f., g.-d. art.* volatilității.

volatiliza *refl.* 1. A se evapora. 2. (fig.) A dispărea fără urmă. *vb. I, ind. prez. 3* se volatilizează.

volatilizabil,-ă Volatil. *adj., pl.* volatilizabili,-e.

volatilizare Acțiunea de a se volatiliza; evaporare. *s.f., g.-d. art.* volatilizării, *pl.* volatilizări.

volănaș Diminutiv al lui volan (B). *s.n., pl.* volănașe.

volbură A. 1. Vânt puternic cu vârtejuri; (p. ext.) furtună. //Trâmbă (de praf, de zăpadă etc.); învolburare. 2. (fig.) Agitație, tulburare; gălăgie. 3. Vârtej de apă; bulboană, vâltoare. B. Plantă erbacee târâtoare sau agățătoare, cu flori albe sau roz, având corola ca o pâlnie; rochița-rândunicii, poala-rândunicii, poala-Maicii-Domnului, adormițele. [*var.* holbură, bolbură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* volburii, *pl.* volburi.

volburos,-oasă Învârtejit; răsucit ca volbura (B); învolburat, învârtejit. *adj., pl.* volburoși,-oase.

volei Joc sportiv disputat de două echipe a câte șase jucători, care aruncă o minge peste o plasă întinsă sus, în mijlocul terenului. [*var.* volei-bal *s.n.*] *s.n.*

volei-bal v. **volei.**

voleibalist,-ă Jucător de volei. *s.m., pl.* voleibaliști; *s.f., g.-d. art.* voleibalistei, *pl.* voleibaliste.

voleibalistic,-ă Referitor la volei, de volei. *adj., pl.* voleibalistici,-ce.

volens nolens (lat.) Vrând, nevrând. *adv.*

volet[1] 1. Element mecanic mobil situat la fiecare aripă a unui avion pentru a-i mări sustentația. 2. Fiecare dintre elementele mecanice ale radiatorului unui motor de avion, care servește pentru reglarea circuitului aerodinamic de răcire al acestuia. *s.m., pl.* voleți.

volet[2]**/voleu**[1] (rar) Panou rabatabil; oblon, jaluzea. *s.n., pl.* volete/voleuri.

volеu² (sport) Lovitură prin care mingea este expediată înainte de a atinge pământul. *s.n., art.* volеul, *pl.* volеuri.
volhinian¹ (-ni-an) Subetajul inferior al sarmaţianului. *s.n.*
volhinian²,-ă (-ni-an) Referitor la volhinian¹. *adj., pl.* volhinieni,-e.
volieră (-li-e-) Cuşcă mare sau adăpost din plasă pentru păsările din grădinile zoologice. *s.f., g.-d. art.* volierei, *pl.* volіere.
volintir (înv.) 1. Soldat voluntar în armata lui Tudor Vladimirescu. 2. Zavergiu. *s.m., pl.* volintiri.
volintiraş (înv.) Diminutiv al lui volintir. *s.m., pl.* volintiraşi.
volintiresc,-ească (înv.) De volintir. *adj., pl.* volintireşti.
volintireşte (înv.) În felul volintirilor. *adv.*
volintiroi (înv.) Augmentativ al lui volintir. *s.m., pl.* volintiroi, *art.* volintiroii.
volitiv,-ă Voliţional. *adj., pl.* volitivi,-e.
voliţional,-ă (-ţi-o-) Referitor la voinţă, determinat de voinţă; volitiv. *adj., pl.* voliţionali,-e.
voiiţiune (-ţi-u-) (psih.) Act de voinţă. *s.f., g.-d. art.* voliţiunii, *pl.* voliţiuni.
volnic,-ă (înv.) 1. Liber; autonom, independent. 2. Impus cu sila, făcut cu forţa; arbitrar. *adj., pl.* volnici,-ce.
voinicеşte (înv.) În mod liber, de bunăvoie. *adv.*
volnicі (înv.) 1. *tr.* A lăsa liber, în voia lui; a elibera. 2. *tr.* A împuternici, a îngădui; a îndreptăţi. 3. *refl.* A-şi da silinţa, a se strădui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* volnicesc, *imperf. 3 sg.* volnicea; *conj. prez. 3* să volniceaască.
volnіcie (înv.) 1. Libertate, autonomie, independenţă. 2. Încuviinţare; autorizaţie; (concr.) act scris prin care se acordă un drept, o autorizaţie. *s.f., art.* volnicia, *g.-d. art.* volniciei, *pl.* volnicii, *art.* volniciile.
voloc Plasă de pescuit prevăzută la cele două capete cu câte un băţ gros, ceea ce pemite pescarului să o tragă prin apă. [*var.* volog *s.n.*] *s.n., pl.* voloace.
volocel Diminutiv al lui voloc. *s.n., pl.* volocele.
volog v. **voloc.**
volontir v. **voluntar.**
volt Unitate de măsură a tensiunii electrice, a tensiunii electromotoare şi a diferenţei de potenţial, egală cu tensiunea de la capetele unui conductor care, străbătut de un curent de un amper, dezvoltă o putere de un watt. *s.m., pl.* volţi; *simb.* V.
volta¹ (mar.) Comandă pentru a opri virarea. *interj.*
volta² (it., muz.) Semn care indică respectarea unui fragment muzical, de fiecare dată cu un alt sfârşit. *s.f.*
voltaic,-ă (-ta-ic) Referitor la pila sau la bateria electrică inventată de Volta. */Arc ~* = arc electric. *adj., pl.* voltaici,-ce.
voltairian,-ă (-te-ri-) I. *adj.* Propriu lui Voltaire. II. *adj., s.m.* şi *f.* (Adept) al voltairianismului. *adj., s.m.* şi *f., pl.* voltairieni,-e.
voltairianism (-te-ri-) Filosofia lui Voltaire, care critică fanatismul, intoleranţa, prejudecăţile etc. *s.n.*
voltaj Tensiune electrică măsurată în volţi. *s.n., pl.* voltaje.
voltametru Aparat pentru măsurarea intensităţii unui curent electric prin determinarea cantităţii de substanţă depusă la catod pe cale electrolitică. *s.n., art.* voltametrul, *pl.* voltametre.
volt-amper Unitate de măsură a puterii electromagnetice aparente a unui circuit de curent alternativ, egală cu puterea dezvoltată de un curent de un amper sub tensiunea de un volt. *s.m., pl.* volt-amperi; .
voltampermetru Instrument electric de măsurat, care poate fi folosit alternativ ca voltmetru sau ca ampermetru. *s.n., art.* voltampermetrul, *pl.* voltampermetre.
voltă 1. Mişcare în formă de cerc sau de arc de cerc. 2. Mişcare (de rotaţie) la scrimă (făcută pentru a evita loviturile adversarului). 3. (fig.) Schimbare (bruscă) de atitudine. 4. Manevră de rotaţie făcută de o ambarcaţiune pentru a utiliza mai eficient mişcarea vântului. */~ în vânt* = manevră pentru schimbarea direcţiei împotriva vântului. *~ sub vânt* = manevră pentru a schimba direcţia în sensul vântului. *s.f., g.-d. art.* voltei, *pl.* volte.
voltіjă Încălecare şi descălecare din fuga calului, fără ajutorul scărilor. //Mod de a călări în picioare pe şa. *s.f., g.-d. art.* voltіjei, *pl.* voltіje.
voltіjor 1. Persoana care execută voltije. 2. Cal dresat pentru a executa voltije. *s.m., pl.* voltijori.
voltmetru Instrument care măsoară tensiunea electrică şi tensiunea electromotoare dintre două puncte ale unui circuit. */~ electronic* = aparat electronic pentru măsurarea tensiunii electrice. *s.n., art.* voltmetrul, *pl.* voltmetre.
voitoi (tehn.) Ulei obţinut prin voltolizare. *s.n.*
voltoliza *tr.* A îmbunătăţi calitatea uleiurilor lubrifiante prin supunerea la acţiunea unor descărcări electrice de frecvenţe şi tensiuni înalte. *vb. I., ind. prez. 3* voltolizează.
voltolizare Acţiunea de a voltoliza. *s.f., g.-d. art.* voltolizării.
volubil,-ă 1. Care vorbeşte mult, repede şi cu uşurinţă; locvace, fluent; (despre manifestări ale oamenilor) mobil; prompt. 2. (despre plante) Care îşi răsuceşte tulpina în jurul unui suport. *adj., pl.* volubili,-e.
volubilitate 1. Uşurinţă de a vorbi mult şi fluent; locvacitate. //Promptitudine, spontaneitate. 2. Caracteristică a unor plante de a-şi înfăşura tulpina în jurul unui suport. *s.f., g.-d. art.* volubilităţii.
volum A. 1. Spaţiu pe care îl ocupă un corp. //Mărime a unui spaţiu calculată pe baza celor trei dimensiuni ale corpului. 2. Debit (de apă) al unei fântâni, al unei ape curgătoare. 3. Proporţiile unei activităţi; cantitate de bunuri economice. 4. Intensitate a sunetelor emise de o voce sau produse de un instrument muzical. 5. Nivel de intensitate a semnalelor audio. B. Carte legată sau broşată; fiecare dintre cărţile care alcătuiesc împreună o lucrare unitară; tom. *s.n., pl.* volume.
volumaş Diminutiv al lui volum (B). *s.n., pl.* volumaşe.
volumetric,-ă Referitor la determinarea volumului (A) unui corp. */Analiză ~* = analiză făcută pentru a determina greutatea unei substanţe prin măsurarea volumului soluţiei etalonate utilizate la titrare. *adj., pl.* volumetrici,-ce.
volumetrie Capitol al chimiei analitice care se ocupă cu analizele volumetrice; titrimetrie. *s.f., art.* volumetria, *g.-d. art.* volumetriei.
volumetru Instrument pentru măsurarea nivelului semnalului audio într-o cale de transmisie. *s.n., art.* volumetrul, *pl.* volumetre.
voluminos,-oasă 1. (despre obiecte) Cu volum mare, care ocupă loc mult; mare, cuprinzător. 2. (despre persoane) Gras, corpolent, mătăhălos. 3. (despre cărţi, dosare etc.) Gros, cu file multe. *adj., pl.* voluminoşi,-oase.
voluntar,-ă I. *adj.* 1. Care acţionează de bunăvoie; făcut de bunăvoie, fără constrângere. */Act ~* = acţiune realizată de cineva în mod conştient, voit. 2. Care îşi impune voinţa; autoritar. 3. Care denotă voinţă. II. *s.m.* 1. Persoană care se înrolează ca militar fără a avea această obligaţie; (p. ext.) militar care se oferă de bunăvoie să execute o misiune de luptă. 2. Persoană care se oferă să facă un serviciu în mod dezinteresat. [*var.* (II) (înv.) volontir *s.m.*] *adj., pl.* voluntari,-e.
voluntariat (-ri-at) Angajare ca voluntar; perioada când o persoană acţionează ca voluntar. *s.n.*

voluntarism 1. Concepție filosofică și sociologică, potrivit căreia voința umană este factorul determinant al existenței. 2. Concepție psihologică care atribuie proceselor volitionale rolul hotărâtor în viața psihică. *s.n.*
voluntarist,-ă Referitor la voluntarism. *adj., pl.* voluntariști,-ste.
voluptate 1. Plăcere a simțurilor sau a sufletului; voluptozitate. 2. Desfătare, satisfacție. *s.f., g.-d. art.* voluptății, *pl.* voluptăți.
voluptos,-oasă v. **voluptuos.**
voluptuos,-oasă (-tu-os) Care inspiră sau produce voluptate; plin de voluptate. [*var.* voluptos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* voluptuoși,-oase.
voluptuozitate (-tu-o-) Voluptate (1). *s.f., g.-d. art.* voluptuozității.
voluță (arhit.) Ornament în formă de spirală. *s.f., g.-d. art.* volutei, *pl.* volute.
volvox Colonie de flagelate de formă sferică. *s.m.*
volvulus Ocluzie intestinală provocată de răsucirea intestinului subțire sau a colonului pelvian, care are drept consecințe necroza peretelui intestinal, tulburări grave de circulație etc. *s.n.*
voma *tr.* A vomita. *vb. I, ind. prez. 3* vomează.
vomare Faptul de a voma. *s.f., g.-d. art.* vomării, *pl.* vomări.
vomă Expulzare pe gură a conținutului stomacului; ceea ce a fost expulzat; vomare, vomitare, vomisment. *s.f., g.-d. art.* vomei, *pl.* vome.
vomer Os care alcătuiește scheletul osos al nasului, despărțind fosele nazale. *s.n., pl.* vomere.
vomică (în sintagma) *Nucă* ~ = sămânța unui arbore tropical, din care se extrage stricnina folosită în industria farmaceutică. *adj., pl.* vomice.
vomisment Vomitare; vomă. *s.n., pl.* vomismente.
vomita *tr.* A da afară pe gură conținutul stomacului; a vărsa, a voma. *vb. I, ind. prez. 3* vomită.
vomitare Faptul de a vomita; vomă, vomisment. *s.f., g.-d. art.* vomitării, *pl.* vomitări.
vomitiv[1] Medicament care are proprietatea de a provoca voma. *s.n., pl.* vomitive.
vomitiv[2]**,-ă** Care provoacă vomitări. *adj., pl.* vomitivi,-e.
vomitoriu (în Antichitatea romană) Loc pe unde spectatorii ieșeau din circ la sfârșitul spectacolului. *s.n., art.* vomitoriul, *pl.* vomitorii, *art.* vomitoriile.
vonicer Arbust cu ramurile în patru muchii și cu flori albe-verzui; salbă-moale. *s.m., pl.* voniceri.
voodoo (vudu) (angl.) Referitor la practicile cultului negro-american cu același nume. *adj. invar.*
vopsea 1. Materie colorantă obținută prin suspensia unor pigmenți într-un lichid, utilizată la colorarea diferitelor obiecte; boia. 2. (spec.) Culoare folosită în pictură. 3. (înv.) Culoare (a unui obiect); nuanță. [*var.* (pop.) văpsea, văpseală *s.f.*] *s.f., art.* vopseaua, *g.-d. art.* vopselei, *pl.* vopsele/vopseluri, *art.* vopselele /vopselurile.
vopsi 1. *tr.* A colora un obiect, acoperindu-i suprafața cu vopsea sau muindu-l într-o soluție colorată; a colora un lichid punând în el o substanță colorantă; a boi. 2. *refl.* A se farda; a se machia. 3. *tr.* și *refl.* (pop.) A (se) păta; a (se) stropi; a (se) mânji. [*var.* (pop.) văpsi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vopsesc, *imperf. 3 sg.* vopsea; *conj. prez. 3* să vopsească.
vopsire Acțiunea de a (se) vopsi; vopsit, boit, boire, boială. *s.f., g.-d. art.* vopsirii, *pl.* vopsiri.
vopsit Vopsire. *s.n.*
vopsitor,-oare 1. Persoană care se ocupă cu vopsitul; boiangiu. 2. (reg.) Zugrav. *s.m., pl.* vopsitori; *s.f., g.-d. art.* vopsitoarei, *pl.* vopsitoare.
vopsitorie 1. Meseria vopsitorului. 2. Atelierul în care se execută vopsirea unor produse sau materiale; boiangerie. *s.f., art.* vopsitoria, *g.-d. art.* vopsitoriei, *pl.* (2) vopsitorii, *art.* vopsitoriile.
vorace 1. Care mănâncă cu lăcomie; mâncăcios. 2. Care devorează, care sfâșie prada. 3. (fig.) Avid, lacom. *adj., pl.* voraci,-ce.
voracitate 1. Lăcomie la mâncare. 2. (fig.) Aviditate, cupiditate. *s.f., g.-d. art.* voracității.
vorbar,-ă 1. (reg.) Vorbăreț. 2. (înv.) Dicționar. *adj., pl.* vorbari,-e.
vorbareț,-ă (înv.) 1. Vorbăreț. 2. (fig.) Grăitor, elocvent, expresiv. *adj., pl.* vorbareți,-e.
vorbă 1. Cuvânt. 2. Șir de cuvinte prin care se exprimă o idee; zisă, spusă. */A avea o ~ cu cineva* = a avea ceva (secret) de discutat cu cineva. *Auzi ~!* = e posibil? ce spui! *Ce ~!* = fără îndoială. *Cu ~a că...* = sub pretext că... *~e de clacă* = flecăreală fără rost. 3. Expunere, relatare, istorisire. */Ce mai (atâta) ~?* = ce să mai lungim discuția. *Lasă ~a!* sau (eliptic) *~a!* = niciun cuvânt! tăcere! *A (nu) da* (cuiva) *pas la ~* = a (nu) lăsa (cuiva) posibilitatea de a vorbi. 4. Mod de a vorbi, de a se exprima. */Dacă ți-i ~a de-așa* sau *dacă așa ți-i ~a* = dacă așa stau lucrurile. 5. Proverb, zicătoare, zicală, expresie. */~a cântecului* = așa cum se știe din bătrâni. *~a ceea*, expresie utilizată în povestiri pentru a introduce o zicală, un proverb, cuvintele cuiva etc. 6. Promisiune, angajament, făgăduială. */~a-i ~* = promisiunea trebuie respectată. *A se ține de ~* = a îndeplini o promisiune făcută. *A zice ~ mare* = a face o promisiune solemnă. 7. Învoială, înțelegere; tocmeală. */Din două ~* sau *dintr-o ~* = repede, fără multă discuție. *A fi în ~* = a fi în tratative pentru încheierea unei căsătorii, a unei afaceri etc. (pop.) *A face ~a* sau *~le* = a peți. *A-i face* (cuiva) *~ cu cineva* = a mijloci o întâlnire între un băiat și o fată (în vederea unei căsătorii). 8. Veste, zvon, informație, știre. */A lăsa ~* = a da o dispoziție înainte de a pleca undeva. *A spune* (cuiva) *două ~* = a comunica ceva (cuiva). *A trimite* (sau *a da*) *~* = a transmite un mesaj. (*Așa*) *umblă ~a* = (așa) se spune, (așa) se vorbește. *A se face ~* = a se răspândi un zvon, o știre. //Bârfeală; calomnie. 9. Convorbire; taifas, discuție. */Din ~ în ~* = din una în alta. *Fără multă ~* = fără a protesta. *Fie ~a între noi!* = să nu afle nimeni. *Nici ~!* = a) desigur, negreșit; fără doar și poate; b) nici pomeneală. *A fi ~a de...* (sau *despre..., să...*) = a se vorbi de... *A avea de ~* (cu cineva) = a avea de discutat ceva (cu cineva) pentru a aranja un anumit lucru. *A-și face de ~ cu cineva* = a găsi prilej de discuție cu cineva. *A schimba ~a* = a schimba subiectul discuției (pentru a distrage atenția). *~ să fie!* = nici pomeneală, nu cred așa ceva. *Nu-i ~* (sau *mai e ~?*) = firește, e de la sine înțeles. 10. Ceartă, neînțelegere. 11. Sfat, îndemn, învățătură. //Convingere, părere; hotărâre. 12. Limbă, grai. *Străin la ~. s.f., g.-d. art.* vorbei, *pl.* vorbe.
vorbă-lungă Om flecar, palavragiu. *s.m.* și *f., g.-d.* lui vorbă-lungă, *pl.* vorbă-lungă.
vorbăreț,-eață 1. (și s.) Căruia îi place să vorbească mult; limbut, guraliv. 2. (fig.) Expresiv. *adj., pl.* vorbărești,-e.
vorbărie Vorbă multă, fără rost; trâncăneală, pălăvrăgeală. *s.f., art.* vorbăria, *g.-d. art.* vorbăriei.
vorbi 1. *intr.* A folosi graiul articulat, a-și exprima gândurile, sentimentele etc. prin cuvinte. */A ~ cu gura altuia* = a spune ceva fără convingere, evaziv. *A ~ în barbă* = a mormăi, a vorbi încet, numai pentru sine. *//tr.* A rosti cuvinte. */A ~ vrute și nevrute* (sau *verzi și uscate, câte-n lună și-n stele*) = a vorbi mult, despre orice; a pălăvrăgi, a flecări. //A se adresa cuiva. 2. *intr.* și *tr.* A se exprima într-o anumită limbă. 3. *intr.* A-și exprima voința, a-și spune cuvântul. 4. *intr.* (fig.) A adeveri, a confirma, a atesta. //(fig.) A pleda în favoarea cuiva. 5. *intr.* A sta de vorbă, a discuta, a comenta. //(fam.) A fi în vorbă cu...

6. *refl. recipr.* şi *intr.* A se sfătui, a se înţelege, a se învoi. 7. *intr.* A ţine un discurs, o expunere. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vorbesc, *imperf. 3 sg.* vorbea; *conj. prez. 3* să vorbească.

vorbire 1. Acţiunea de a vorbi; comunicare, vorbit. //Limbaj. */~ sintetică* = vorbire creată de un sintetizator de vorbire. 2. Mod de a vorbi, de a se exprima. 3. Limbă, grai. 4. (înv.) Cuvânt; menţiune. *s.f., g.-d. art.* vorbirii, *pl.* vorbiri.

vorbişoară (pop.) Vorbuliţă. *s.f., g.-d. art.* vorbişoarei, *pl.* vorbişoare.

vorbit[1] Vorbire. *s.n.*

vorbit[2]**,-ă** Care este spus, rostit, exprimat prin cuvinte; (p. ext.) expus oral. */Limba ~* = limba uzuală, întrebuinţată în mod obişnuit în graiul viu (fără a respecta în mod riguros normele). *adj. pl.* vorbiţi,-te.

vorbitor[1] Încăpere specială într-un cămin, într-un penitenciar etc., destinată întrevederilor dintre o persoană aflată în interior cu vizitatorii. *s.n., pl.* vorbitoare.

vorbitor[2]**,-oare** I. *adj.* 1. Care vorbeşte, care foloseşte limbajul articulat. 2. Care vorbeşte în mod plăcut (şi mult); comunicativ, vorbăreţ. 2. (fig.) Evident, elocvent, edificator. II. *s.m.* şi *f.* 1. Persoană care vorbeşte, care foloseşte limbajul articulat. 2. Persoană care discută cu alţii, care povesteşte. 3. Orator, conferenţiar. *adj., s.m.* şi *f., pl.* vorbitori,-oare.

vorbuliţă Diminutiv al lui vorbă; vorbuţă, vorbişoară, vorbuşoară. *s.f., g.-d. art.* vorbuliţei, *pl.* vorbuliţe.

vorbuşoară (pop.) Vorbuliţă. *s.f., g.-d. art.* vorbuşoarei, *pl.* vorbuşoare.

vorbuţă (reg.) Vorbuliţă. *s.f., g.-d. art.* vorbuţei, *pl.* vorbuţe.

vorland (v *pron.* f) (germ.) Regiune de platformă aflată în faţa unei zone muntoase. *s.n.*

vornic 1. (În Evul Mediu, în ţările româneşti) Mare dregător al curţii domneşti, însărcinat cu supravegherea curţii, cu conducerea treburilor interne, având şi atribuţii judecătoreşti. */~ mare* v. *mare-~. ~ de Ţara de Jos* (sau *de Sus*) = dregător a cărui autoritate se întindea asupra unei jumătăţi din Ţara Moldovei. 2. (în oraşe) Reprezentant al domniei care avea atribuţii judecătoreşti. 3. (înv.) Primar al unui sat sau al unui târg. 4. (înv.) Funcţionar la o primărie rurală, însărcinat cu distribuirea corespondenţei, convocarea sătenilor la adunări, anunţarea ştirilor etc.; vornicel (2), pristav, crainic. 5. Vornicel (3). *s.m., pl.* vornici.

vorniceasă 1. (înv.) Soţia vornicului (1); vorniciţă (1). 2. Prietena cea mai apropiată a miresei, având diferite atribuţii în ceremonialul nunţii; vorniciţă (2), druşcă. *s.f., g.-d. art.* vornicesei, *pl.* vornicese.

vornicel 1. Subaltern al vornicului (1), însărcinat cu judecarea cauzelor mai mici de prin judeţe şi sate. 2. (înv.) Vornic (3). 3. Flăcău care conduce alaiul nunţii ţărăneşti, care poftеşte şi cinsteşte oaspeţii, anunţă darurile şi rosteşte oraţia de nuntă; vornic (5). *s.m., pl.* vornicei, *art.* vornicelii.

vornici 1. *intr.* (înv.) A avea demnitatea de vornic (1). 2. *tr.* (pop.) A anunţa la nuntă darurile primite de miri. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vornicesc, *imperf. 3 sg.* vornicea; *conj. prez. 3* să vornicească.

vornicie (înv.) 1. Demnitatea, rangul de vornic (1). 2. Localul în care vornicul îşi exercita funcţia. 3. Funcţia de primar în sat. 4. Clădirea primăriei. *s.f., art.* vornicia, *g.-d. art.* vornicii.

vorniciţă (înv.) 1. Vorniceasă (1). 2. Vorniceasă (2). *s.f., g.-d. art.* vornicitei, *pl.* vornicite.

voroavă (înv., reg.) 1. Vorbă, cuvânt. 2. Discuţie, conversaţie, convorbire. 3. Discurs. *s.f., g.-d. art.* voroavei, *pl.* voroave.

vorovi *intr.* şi *tr.* (înv., reg.) A vorbi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* vorovesc, *imperf. 3 sg.* voroveа; *conj. prez. 3* să vorovească.

vorovire (înv., reg.) Acţiunea de a vorovi. *s.f., g.-d. art.* vorovirii, *pl.* voroviri.

vortex 1. Formaţiune anatomică (muşchi, pori) dispusă în vârtej. 2. Vârtej care se produce la aspiraţia apei dintr-un bazin deschis. *s.n., pl.* vortexuri.

vorticelă Infuzor ciliat vibratil, care trăieşte în ape dulci sau sărate. *s.f., g.-d. art.* vorticelei, *pl.* vorticele.

voscreasnă Cântare bisericească la utrenie, având ca temă Învierea lui Hristos. *s.f., g.-d. art.* voscresnei, *pl.* voscresne.

vostru[1]**/al vostru, voastră/a voastră** 1. Care aparţine persoanelor cărora li se adresează cineva, arătând dependenţa, posesiunea sau apartenenţa. *Casa ~. Fraţii ~.* 2. Care este legat printr-o relaţie cu persoana căreia i se adresează cineva şi cu grupul din care face parte aceasta. *Picioarele ~.* 3. Care este legat printr-o relaţie de dependenţă cu persoana căreia i se adresează cineva şi cu grupul din care face parte aceasta. *Gazda ~. Strămoşii ~.* 4. Care este făcut, spus de persoana căreia i se adresează cineva şi de grupul din care face parte aceasta. *Acţiunea ~.* //(ca plural al modestiei) *Cartea ~.* 5. (cu valoare obiectivă) *Vine în ajutorul ~.* 6. (însoţeste un termen reverenţios de adresare) *Domnia-Voastră. adj. pos., pl.* vostri/ai voştri, voastre/ale voastre.

vostru[2]**, voastră (al ~, a ~)** 1. (înlocuieşte numele obiectului posedat şi numele celor cărora li se adresează vorbitorul) *Are o casă ca a ~.* 2. (pop., la m. pl.) Familia, rudele celor cărora li se adresează vorbitorul; (la f. pl.) lucrurile personale, preocupările etc. acestora. *Mâine sosesc ai ~. Vă gândiţi la ale ~. pr. pos., pl.* ai voştri, ale voastre, *g.-d.* alor voştri, alor voastre.

vot 1. Act prin care cetăţenii unui stat, ai unei localităţi, membrii unei adunări etc. îşi exprimă dorinţa sau opinia în legătură cu o candidatură, cu o propunere etc.; adeziune dată în acest scop. */Drept de ~* = drept al alegătorilor de a-şi exprima voinţa; sufragiu. *~ de încredere* (sau *de neîncredere*) = vot prin care parlamentul aprobă (sau respinge) politica guvernului sau o decizie a acestuia. 2. Mod de adoptare a hotărârilor de către organele de stat, obşteşti etc. 3. *~ de blam* = sancţiune prin care o colectivitate organizată îşi manifestă prin vot dezaprobarea faţă de o acţiune, de o atitudine etc. a unui membru al ei. *s.n., pl.* voturi.

vota 1. *intr.* A-şi exprima prin vot (1) opinia asupra unei candidaturi, a unei propuneri etc. 2. *tr.* A alege pe cineva prin vot. *vb. I, ind. prez. 3* votează.

votant,-ă (Persoană) care votează. *adj., s.m.* şi *f., pl.* votanţi,-te.

votare Acţiunea de a vota; votaţie. *s.f., g.-d. art.* votării, *pl.* votări.

votaţie (-ţi-e) (înv.) Votare. *s.f., art.* votaţia, *g.-d. art.* votaţiei, *pl.* votaţii, *art.* votaţiile.

votcă/vodcă Rachiu foarte tare, fabricat din alcool de cereale. [*var.* vutcă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* votcii/vodcii, *pl.* votci/vodci.

votiv,-ă Închinat divinităţii; (despre inscripţii) care conţine o făgăduinţă solemnă făcută divinităţii. */Tablou ~* = pictură murală bisericească reprezentând pe ctitori (ţinând în mâini miniatura bisericii). *adj., pl.* votivi,-e.

votri 1. *tr.* (reg.) A peţi. 2. *intr.* (înv.) A practica ocupaţia de proxenet. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* votresc, *imperf. 3 sg.* votrea; *conj. prez. 3* să votrească.

votrie (reg.) Îndeletnicire de votru (2), faptă a votrului. *s.f., art.* votria, *g.-d. art.* votriei, *pl.* votrii, *art.* votriile.

votru, voatră 1. (reg.) Persoană care mijloceşte o căsătorie. 2. (înv.) Proxenet, codoş. *s.m., pl.* votri; *s.f., g.-d. art.* voatrei, *pl.* voatre.

votum (livr.) 1. Promisiune făcută zeilor. //Ofrandă; cult; ceremonie (religioasă); rugăciune. 2. Voie, dorință. *s.n.*

voucher (vaucer) (angl.) Document de călătorie, eliberat unui turist de o agenție de turism, care dovedește că în țara de destinație el are toate serviciile asigurate. *s.n.*

Vovedenie/Ovidenie (-ni-e) Sărbătoare religioasă (la 21 noiembrie) care celebrează intrarea în biserică a Maicii Domnului. *s.prop.f.*, *art.* Vovedenia/Ovidenia, *g.-d. art.* Vovedeniei/Ovideniei.

vozglas Pasaj final al unei ectenii, cântat de preot cu glas tare; vozglașenie. *s.n.*, *pl.* vozglasuri.

vozglașenie (-ni-e) (bis., înv.) Vozglas. *s.f. art.* vozglașenia, *g.-d. art.* vozglașeniei, *pl.* vozglașenii, *art.* vozglașeniile.

vrabie (-bi-e) Nume dat mai multor păsări sedentare cu ciocul scurt și cu coada trunchiată; vrăbete. */A avea minte de* (sau *cât o*) ~, se spune despre cineva lipsit de judecată. *~a-i tot pui* (*și ea moare de bătrână*), se spune despre cineva care pare mai tânăr decât este. *s.f.*, *art.* vrabia, *g.-d. art.* vrabiei, *pl.* vrăbii, *art.* vrăbiile.

vrac Mod de transport sau de depozitare a materialelor granulare, pulverulente etc., neambalate și în grămezi. *În ~. s.n.*, *pl.* vracuri.

vraci (pop.) 1. Doctor, tămăduitor. 2. Vrăjitor. *s.m.*, *pl.* vraci.

vraconian (-ni-an) Ultima perioadă a albianului. *s.n.*

vraf Teanc. //Maldăr, grămadă, morman. [*var.* vrav *s.n.*] *s.n.*, *pl.* vrafuri.

vraiște[1] Dezordine, harababură, neorânduială. //(adj.) Dat în lături; (despre uși, ferestre) larg deschis. *s.f.*, *g.-d. art.* vraiștii.

vraiște[2] În dezordine; fără stăpân, în voia sorții. *adv.*

vrajă 1. (în basme și în superstiții) Acțiunea de a vrăji; transformare miraculoasă a lucrurilor; mijloacele magice la care se face apel pentru aceasta; vrăjitorie, farmec. //Descântec. 2. Atmosferă de farmec, de încântare, de fascinație. /(rar) *În ~* = care încântă; care este vrăjit. *s.f.*, *art.* vraja, *g.-d. art.* vrăjii, *pl.* vrăji.

vrajbă Ceartă; zâzanie; dezbinare, dușmănie, ură. *s.f.*, *g.-d. art.* vrajbei, *pl.* vrajbe.

vrană 1. Gaură mică (rotundă) făcută la butoaiele înfundate pentru a le umple sau a le goli. 2. Deschizătură prin care curge făina la moară. *s.f.*, *g.-d. art.* vranei, *pl.* vrane.

vraniță (reg.) Poartă făcută din nuiele împletite sau din scânduri. *s.f.*, *g.-d. art.* vraniței, *pl.* vranițe.

vrav v. **vraf.**

vrăbețe (pop.) Bărbățușul vrabiei; vrabie. *s.m.*, *pl.* vrăbeți.

vrăbier (-bi-er) Persoană care prinde vrăbii; (ir.) vânător prost (care vânează vrăbii). *s.m.*, *pl.* vrăbieri.

vrăbioară (-bi-oa-) 1. Vrăbiuță. 2. Bucată de carne de vită din zona șalelor; friptură pregătită din această carne. *s.f.*, *g.-d. art.* vrăbioarei, *pl.* vrăbioare.

vrăbioi (-bi-oi) Bărbățușul vrabiei; vrabie mai mare. *s.m.*, *pl.* vrăbioi, *art.* vrăbioii.

vrăbiuță (-bi-u-) Diminutiv al lui vrabie; vrăbioară (1). *s.f.*, *g.-d. art.* vrăbiuței, *pl.* vrăbiuțe.

vrăcițe (înv.) Vrăjitoare, doftoroaie. *s.f.*, *g.-d. art.* vrăciței, *pl.* vrăcițe.

vrăfui *tr.* 1. A aranja, a pune în vrafuri, în grămezi, în teancuri. 2. A răvăși. [*var.* vrăvui *vb.*] *vb. IV*, *ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vrăfuiesc, *imperf. 3 sg.* vrăfuia; *conj. prez. 3* să vrăfuiască.

vrăjar (reg.) Prăjină, arac. *s.m.*, *pl.* vrăjari.

vrăjeală (fam.) Mod de a vorbi cu cineva pentru a-i înșela buna credință prin exagerări, minciuni etc.; dulcegărie. *s.f.*, *g.-d. art.* vrăjelii, *pl.* vrăjeli.

vrăji 1. *intr.* (în basme și în superstiții) A face vrăji. /(impers.) *A fi vrăjit* = a fi ursit, scris, predestinat. 2. *tr* A transforma în mod miraculos lucrurile. 3. *tr.* (fig.) A încânta, a fermeca. 4. *tr.* A descânta (1); a meni (2). *vb. IV*, *ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vrăjesc, *imperf. 3 sg.* vrăjea; *conj. prez. 3* să vrăjească.

vrăjire (rar) Acțiunea de a vrăji. *s.f.*, *g.-d. art.* vrăjirii, *pl.* vrăjiri.

vrăjitor,-oare (și fig.) Persoană care face vrăji; (p. ext.) magician; mag. *s.m.*, *pl.* vrăjitori; *s.f.*, *g.-d. art.* vrăjitoarei, *pl.* vrăjitoare.

vrăjitorească (rar) Vrăjitoare. *s.f.*, *g.-d. art.* vrăjitorești, *pl.* vrăjitorești.

vrăjitoresc,-ească De vrăjitor; care vrăjește. *adj.*, *pl.* vrăjitorești.

vrăjitorie Faptul de a face vrăji; ocupația vrăjitorului. *s.f.*, *art.* vrăjitoria, *g.-d. art.* vrăjitoriei, *pl.* vrăjitorii, *art.* vrăjitoriile.

vrăjitură (pop.) Vrajă (1); vrăjitorie. *s.f.*, *g.-d. art.* vrăjituri, *pl.* vrăjituri.

vrăjmaș,-ă I. *adj.* 1. (despre oameni) Dușmănos, înverșunat. //Hain, rău, crud. 2. (despre vreme, despre locuri etc.) Cumplit, grozav; primejdios, potrivnic. II. *s.m.* și *f.* Dușman, inamic [*var.* (pop.) vrășmaș,-ă *adj.*, *s.m.* și *f.*] *adj.*, *s.m.* și *f.*, *pl.* vrăjmași,-e.

vrăjmășesc,-ească (rar) Vrăjmaș (I); al vrăjmașului. *adj.*, *pl.* vrăjmășești.

vrăjmășește (înv.) Cu vrăjmășie; dușmănos. *adv.*

vrăjmăși *tr.* și *refl. recipr.* (înv.) A (se) dușmăni. *vb. IV*, *ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vrăjmășesc, *imperf. 3 sg.* vrăjmășea; *conj. prez. 3* să vrăjmășească.

vrăjmășie (înv.) Dușmănie, ură. *s.f.*, *art.* vrăjmășia, *g.-d. art.* vrăjmășiei, *pl.* vrăjmășii, *art.* vrăjmășiile.

vrăjmășos,-oasă (înv.) Dușmănos; plin de ură. *adj.*, *pl.* vrăjmășoși,-oase.

vrășmaș,-ă v. **vrăjmaș.**

vrăvui v. **vrăfui.**

vrâncean,-ă (Locuitor) din județul Vrancea. *adj.*, *s.m.*, *pl.* vrânceni,-e.

vrânceancă Locuitoare din județul Vrancea. *s.f.*, *g.-d. art.* vrâncencei, *pl.* vrâncence.

vrâstat,-ă v. **vârstat.**

vrâstă v. **vârstă**[2].

vrâstnic,-ă v. **vârstnic.**

vrea[1] *tr.* 1. (urmat de o completivă directă cu verbul la conjunctiv sau, rar, de un infinitiv) A avea de gând să..., a intenționa, a voi, a fi hotărât, decis să... */Ce ~* (sau *va*) *să zică asta?* = ce înseamnă? ce rost are? *~* (sau *va*) *să zică* = înseamnă... *Cum* (sau *ce*) *va ~* = orice. 2. A aștepta ceva de la cineva; a pretinde, a cere. 3. A-i plăcea ceva sau cineva; a dori, a pofti. */Pe vrute, pe nevrute* = vrând-nevrând. *Vrând-nevrând* = mai mult silit decât de bunăvoie. *Vrei, nu vrei* = de voie, de nevoie. *Vrei, nu vrei, bea Grigore agheazmă*, se spune despre cineva care trebuie să facă ceva împotriva dorinței sale. *A face tot ce ~ din* (sau *cu*) *cineva* = a avea foarte mare influență asupra cuiva. *//refl.* A dori să fie, să devină ceva sau cineva. *Fiecare s-a vrut mai bun.* 4. A fi de acord, a consimți. 5. (mai ales la forma negativă) A fi în stare, a putea. *Focul nu ~ să ardă.* //(pop.) A fi pe punctul de a..., a fi gata să... *vb. II*, *ind. prez. 1 sg.* vreau, *2 sg.* vrei, *3 sg.* vrea, *1 pl.* vrem, *2 pl.* vreți, *3 pl.* vor, *imperf. 1 sg.* vream, *perf. s. 3 sg.* vru; *conj. prez. 3* să vrea; *ger.* vrând; *part.* vrut.

vrea[2] (servește la formarea viitorului) *Mâine vom merge la teatru.* //(forma de pers. 3 sg. „va" se substituie tuturor persoanelor sg. și pl. pentru formarea viitorului cu conj. prez. al verbelor de conjugat) *Simbol al unei vremi ce va să vie. /Va să fiu* (sau *să fii* etc.) = trebuie să fiu (sau să fii etc.) [*var.* (pop.) vroi *vb.*] *vb. aux. pentru*

viit., 1 sg. voi, *2 sg.* vei, *3 sg.* va, *1 pl.* vom, *2 pl.* veți, *3 pl.* vor.

vreasc Creangă, ramură uscată desprinsă dintr-un copac. 2. (reg.) Nuia. [*var.* vrescur *s.n.*] *s.n., pl.* vreascuri.

vrednic,-ă 1. Harnic, activ. 2. Capabil, destoinic. 3. Demn de..., căruia i se cuvine pe drept ceva. /(reg.) *A fi ~* = a prețui, a valora. 4. (urmat de un conjunctiv sau de un infinitiv) Care are însușirile necesare pentru a face ceva, care este în stare. *adj., pl.* vrednici,-ce.

vrednici 1. *tr* (înv.) A merita. 2. *refl.* (pop.) A se învrednici. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* vrednicesc, *imperf. 3 sg.* vrednicea; *conj. prez. 3* să vrednicească.

vrednicie 1. Calitatea de a fi vrednic; îndemânare, hărnicie. 2. Faptă meritorie, acțiune demnă de răsplată. 3. Vitejie. 4. Cinste. 5. (înv.) Demnitate. *s.f., art.* vrednicia, *g.-d. art.* vredniciei, *pl.* vrednicii, *art.* vredniciile.

vrej 1. Tulpină a unor plante agățătoare sau târâtoare; 2. (p. ext.) Lăstar. *s.n., pl.* vrejuri.

vreme A. 1. Timp (1). 2. Durată măsurată în zile, ore etc.; răstimp; interval. */Din ~* = înainte de a fi prea târziu. *Din ~ în ~* = uneori, din când în când. *Cu ~a* = cândva, cu timpul, odată și odată. *Toată ~a* = fără întrerupere, continuu. *O ~* = o perioadă de timp. (*În* sau *la*) *~a mea* (sau *ta, lui* etc.) = (în) tinerețe. *A-și pierde* (sau *a-și omorî, a-și trece*) *~a* = a lenevi, a-și irosi timpul în zadar. *Acum mi-i* (sau *ți-i* etc.) *~a* = acum sunt la vârsta când trebuie să mă bucur (sau să te bucuri etc.). 3. Timp disponibil; răgaz. 4. Moment, ocazie prielnică pentru desfășurarea unei acțiuni. */La ~* = la momentul potrivit. *La ~ de...* = a) când e nevoie; b) pe timp de..., în timpul... *La ~a asta* = într-un moment (nepotrivit) al zilei sau al anului. *Până* (sau *de*) *la o ~* = până (sau de) la un moment dat. *La o ~* = într-un târziu; la un moment dat. *Dintr-o ~* sau *de la o ~* (*încoace*) = începând de la un moment dat. *Fără* (*de*) *~* sau *înainte de ~* = prematur; înainte de termen. 4. (în credințele religioase) *~a de apoi* = viața viitoare; judecata din urmă. 5. Perioadă istorică; epocă, secol, veac. */Pe ~uri* = cândva, odinioară, în trecut. *Pe* (sau *în*) *~a aceea* = pe atunci. *Din ~uri* = din străbuni, din timpurile vechi. *După ~uri* = în cursul veacurilor. *În negura vremii* = în trecutul îndepărtat. 6. (la pl.) Circumstanțe, împrejurări. B. Stare a atmosferei deteminată prin totalitatea elementelor meteorologice de la un moment dat și dintr-un anumit loc. *s.f., g.-d. art.* vremii, *pl.* (4, 5) vremuri/vremi.

vremelnic,-ă De scurtă durată; temporar; efemer; instabil. //(spec.) Care are o viață efemeră. *adj., pl.* vremelnici,-ce.

vremelnicesc,-ească (înv.) Vremelnic. *adj., pl.* vremelnicești.

vremelnicește (înv.) În mod vremelnic. *adv.*

vremelnicie Existență efemeră, trecătoare; instabilitate. *s.f., art.* vremelnicia, *g.-d. art.* vremelniciei.

vremui (pop.) 1. *intr.* A se face vreme rea (cu ploi, ninsoare, viscol etc.). 2. *intr.* și *refl.* (fig., despre vreme) A trece, a se scurge. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* vremuiește, *imperf. 3 sg.* vremuia; *conj. prez. 3* să vremuiască.

vremuială (pop.) Vreme rea. *s.f., g.-d. art.* vremuielii, *pl.* vremuieli.

vremuire (pop.) Faptul de a (se) vremui. *s.f., g.-d. art.* vremuirii, *pl.* vremuiri.

vremuită (pop.) Diminutiv al lui vreme (B). *s.f., g.-d. art.* vremuței, *pl.* vremuțe.

vreo Cam, aproape, aproximativ. *adv.*

vreodată (*vreo* pron. *vre-o* în tempo lent/*vreo* în tempo rapid) Cândva, odată, mai demult; la un moment dat, în viitor. *adv.*

vreodinioară (*vreo* pron. *vre-o* în tempo lent/*vreo* în tempo rapid, -ni-oa-) (înv.) Odată, cândva, vreodată. *adv.*

vrere 1. Faptul de a vrea. 2. Voință (1). 3. Dorință, plăcere. 4. Decizie, hotărâre. 5. Scop, intenție. */Fără (de) ~* = involuntar. *s.f., g.-d. art.* vrerii, *pl.* vreri.

vrescur v. **vreasc.**

vrescurel Diminutiv al lui vreasc. *s.n., pl.* vrescurele.

vreun, vreo (pron. *vre-un, vre-o* în tempo lent/*vreun, vreo* în tempo rapid) (antepus) 1. Care este un (sau o) oarecare; careva. 2. Aproximativ. //(adv.) Cam, circa. */Vreo doi* (sau *două*) = câțiva (sau câteva). [*var.* vrun, vro *adj. nehot.*] *adj. nehot., g.-d.* vreunui, vreunei, *g.-d. pl.* vreunor.

vreunul, vreuna (vre-u-) Cineva, oarecine, oarecare, careva. [*var.* vrunul, vruna *pr. nehot.*] *pr. nehot., g.-d.* vreunuia, vreuneia, *pl.* vreunii, vreunele, *g.-d. pl.* vreunora.

vrie Coborâre a unui avion pe verticală, în pierdere de viteză, rotindu-se în jurul axei sale longitudinale. [*var.* vrilă *s.f.*] *s.f., art.* vria, *g.-d. art.* vriei, *pl.* vrii, *art.* vriile.

vrilă[1] v. **vrie.**

vrilă[2] (reg.) Burghiu. *s.f., g.-d. art.* vrilei, *pl.* vrile.

vroi v. **vrea.**

vrun, vro v. **vreun.**

vrunul, vruna v. **vreunul.**

vrută (rar) Voință, vrere. */~e și nevrute* = vorbe goale, palavre, fleacuri. *s.f., g.-d. art.* vrutei, *pl.* vrute.

vtori-/ftori- (înv.) Element de compunere, care se folosea înaintea numelor de funcții și însemna „al doilea" (în rang).

vtori-logofăt/ftori-logofăt Al doilea logofăt (ca rang). *s.m., pl.* vtori-logofeți/ftori-logofeți.

vtori-stolnic/ftori-stolnic Al doilea stolnic (ca rang). *s.m., pl.* vtori-stolnici/ftori-stolnici.

vu Unitate de măsură a volumului semnalelor audio. *s.m.*

vui *intr.* 1. (despre ape, vânt etc.) A produce un zgomot puternic și prelung; a vâjâi. 2. (despre tunet) A bubui. 3. (despre foc) A dudui, a țiui. 4. (despre oameni) A face zgomot mare, vacarm; a vocifera. 5. (despre locuri) A răsuna de sunete puternice. 6. (despre corpuri, obiecte, vehicule etc. care se deplasează) A trosni, a hurui. 7. (despre clopote, unele instrumente muzicale) A suna, a răsuna, a vibra puternic. 8. A se umple de sunete prelungi, puternice (și a le transmite prin ecou). 9. (fig.) A se comenta, a se discuta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* vuiește, *imperf. 3 sg.* vuia; *conj. prez. 3* să vuiască.

vuială (rar) Vuiet. *s.f., g.-d. art.* vuielii, *pl.* vuieli.

vuiet 1. Zgomot puternic și prelung produs de ape, de vânt, de furtună etc.; vâjâit, muget. 2. Bubuit de tunet. 3. Zgomot caracteristic produs de obiecte, corpuri, vehicule etc. care se deplasează; huruit. 4. Zgomot înfundat, produs prin detunături repetate; trosnet, bubuit, duduit, pârâit. //(spec.) Zgomot intens, scurt, produs de lovirea unor obiecte de metal; zuruit, zăngănit. 5. Sunet produs de unele instrumente muzicale, de clopote etc. 6. Zgomot mare, larmă; gălăgie. 7. (înv.) Știre neverificată, zvon. 8. (rar) Ecou. *s.n., pl.* vuiete.

vuieta *intr.* (reg.) A vâjâi, a vui. //A răsuna. *vb. I, ind. prez. 3 sg.* vuietă.

vuietoare Arbust de munte, în permanență verde, cu tulpina întinsă pe pământ, cu fructe comestibile în formă de bobițe negre. *s.f., g.-d. art.* vuietorii, *pl.* vuietori.

vuire Faptul de a vui; vuit. *s.f., g.-d. art.* vuirii, *pl.* vuiri.

vuit Vuire; (spec.) vânt, suflare de vânt. *s.n.*

vuitor,-oare (vu-i-) (rar) Care vuiește. *adj., pl.* vuitori,-oare.

vulcan 1. Ridicătură muntoasă, de formă conică, având o deschidere centrală, prin care pot ieși gaze, lavă și cenușă. /~ *noroios* = ridicătură formată prin erupția la suprafața solului a unor gaze care antrenează apă și nămol. *A sta* (*ca*) *pe un ~* = a fi amenințat de un pericol

iminent. 2. (fig.) Stare de lucruri amenințătoare sau primejdioasă; locul de unde poate porni o acțiune primejdioasă. *s.m., pl.* vulcani.
vulcanic,-ă 1. Format prin acțiunea vulcanilor; de vulcan (1). 2. (fig.) Impetuos, năvalnic; nestăpânit. *adj., pl.* vulcanici,-ce.
vulcanism 1. Totalitatea proceselor geologice cauzate de erupția unui vulcan (1). 2. (fig.) Însușirea de a fi vulcanic (2); impetuozitate. *s.n.*
vulcanit Rocă eruptivă de origine vulcanică. *s.n., pl.* vulcanite.
vulcaniza *tr.* A transforma, prin încălzire cu sulf, cauciucul brut în cauciuc elastic; a lipi, a repara astfel un obiect de cauciuc. *vb. I, ind. prez. 3* vulcanizează.
vulcanizare Acțiunea de a vulcaniza. *s.f., g.-d. art.* vulcanizării, *pl.* vulcanizări.
vulcanizator,-oare (rar) Muncitor care lucrează la vulcanizarea cauciucului. *s.m., pl.* vulcanizatori; *s.f., g.-d. art.* vulcanizatoarei, *pl.* vulcanizatoare.
vulcanocarst Vulcan format în roci eruptive. *s.n.*
vulcanolog,-ă Specialist în vulcanologie. *s.m., pl.* vulcanologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* vulcanologei, *pl.* vulcanologe.
vulcanologie Știință care studiază fenomenele vulcanice, cauzele și consecințele acestora. *s.f., art.* vulcanologia, *g.-d. art.* vulcanologiei.
vulg (adesea depr.) Popor, norod, plebe. *s.n.*
vulgar,-ă 1. Lipsit de delicatețe; grosolan, trivial, josnic. 2. (înv., despre limbă) Comun, obișnuit; vorbit de popor. */Limba latină* ~ = limba latină populară. 3. Lipsit de suport științific. *Materialism* ~. 4. Fără originalitate; obișnuit, banal. /(mat.) *Logaritm* ~ = logaritm zecimal. *adj., pl.* vulgari,-e.
vulgarism Idee sau expresie vulgară (1). *s.n., pl.* vulgarisme.
vulgaritate Caracterul a ceea ce este vulgar (1); grosolănie, trivialitate. 2. (la pl.) Expresie sau faptă vulgară (1). *s.f., g.-d. art.* vulgarității, *pl.* (2) vulgarități.
vulgariza 1. *tr.* A face cunoscut publicului larg o teorie științifică, o idee etc.; a populariza. 2. *refl.* (despre invenții, descoperiri) A deveni cunoscut și utilizat pe scară largă. 3. *tr.* A trata în mod simplist; a banaliza. 4. *refl.* (despre oameni și comportamentul lor) A deveni vulgar (1), grosolan, trivial. *vb. I, ind. prez. 3* vulgarizează.
vulgarizare Acțiunea de a (se) vulgariza. *s.f., g.-d. art.* vulgarizării, *pl.* vulgarizări.
vulgarizator,-oare Persoană care popularizează o știință, o artă etc. //Persoană care dă o interpretare simplistă unor idei, unor teorii științifice etc. pentru a le face cunoscute publicului. *s.m., pl.* vulgarizatori; *s.f., g.-d. art.* vulgarizatoarei, *pl.* vulgarizatoare.
Vulgata Versiune latină a Bibliei, folosită azi în Biserica romano-catolică. *s.prop.f., g.-d.* Vulgatei.
vulnera *tr.* (rar) A răni, a vătăma. *vb. I, ind. prez. 3* vulnerează.
vulnerabil,-ă 1. Care poate fi rănit ușor. 2. (fig.) Care are părți slabe, care poate fi criticat ușor. */Punct* ~ = punct sensibil, slab. *adj., pl.* vulnerabili,-e.
vulnerabilitate Însușirea de a fi vulnerabil. *s.f., g.-d. art.* vulnerabilității.
vulpan (pop.) Vulpoi (1). *s.m., pl.* vulpani.
vulpăresc,-ească (rar) Vulpesc (1). *adj., pl.* vulpărești.
vulpărie Mulțime de vulpi (A 1). //Loc cu multe vizuini de vulpe. *s.f., art.* vulpăria, *g.-d. art.* vulpăriei, *pl.* vulpării, *art.* vulpăriile.
vulpe A. 1. Mamifer carnivor sălbatic, cu blana roșcată, cu coada lungă și stufoasă și cu botul îngust; vulpoaică. */~ argintie* = specie de vulpe cu blana neagră cu luciu argintiu. *A avea ochi de* ~ = a avea privirea vicleană. *A tocmi ~a din pădure* = a promite un lucru pe care nu-l ai (la îndemână). 2. (p. restr.) Blana acestui animal. 3. (fig.) Persoană vicleană, ipocrită. B. 1. Soi de struguri cu ciorchinele lung, cu boabele rare, dulci, de culoare roșiatică. 2. Ferestruică situată în acoperișul caselor țărănești, prin care iese fumul din pod. 3. (reg.) Dar în bani sau în vin, pe care, mirele, dacă este din alt sat, este obligat să-l dea flăcăilor din satul miresei. 4. (zool.) *~a-deșertului* = fenec. [*var.* hulpe *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* vulpii, *pl.* vulpi.
vulpe-de-mare (iht.) Vatos. *s.f., g.-d. art.* vulpii-de-mare, *pl.* vulpi-de-mare.
vulpenie (-ni-e) Șiretenie, șiretlic; viclenie. *s.f., art.* vulpenia, *g.-d. art.* vulpeniei, *pl.* vulpenii, *art.* vulpeniile.
vulpesc,-ească 1. De vulpe; vulpăresc. 2. (fig.) Șiret, înșelător, viclean. *adj., pl.* vulpești.
vulpește Ca vulpea (1); (fig.) șiret, perfid. *adv.*
vulpișoară Diminutiv al lui vulpe (1); vulpiță. *s.f., g.-d. art.* vulpișoarei, *pl.* vulpișoare.
vulpiță Vulpișoară. *s.f., g.-d. art.* vulpiței, *pl.* vulpițe.
vulpoaică 1. Vulpe (mare). 2. (fig.) Femeie vicleană. *s.f., g.-d. art.* vulpoaicei, *pl.* vulpoaice.
vulpoi 1. Masculul vulpii; vulpan. 2. (fig.) Om șiret, viclean. *s.m., pl.* vulpoi, *art.* vulpoii.
vultan (pop.) 1. Vultur (1). 2. (fig.) Om viteaz, energic, voinic. [*var* hultan *s.m.*] *s.m., pl.* vultani.
vultoare v. **vâltoare.**
vultur 1. Nume dat mai multor păsări răpitoare de zi, mari, cu ciocul ascuțit și coroiat și cu gheare puternice; vultan. */Ochi* (sau *privire*) *de* ~ = privire foarte ageră, pătrunzătoare. *~-pescar* = specie de vultur brun-închis pe spate, care se hrănește cu pește. *~-bărbos* sau *~-cu-barbă*, *~-negru* = vultur cu aripile negre, spatele brun-cenușiu, pântecele și pieptul galbene-ruginii; zăgan. *~ pleșuv* = vultur cu gâtul golaș, cu penele de culoare brun-închis, cea mai mare pasăre răpitoare din Europa. 2. (fig.) Om curajos, viteaz, falnic. 3. Figură simbolică reprezentând un vultur (1) pe steme, monede, peceți, steaguri. //Stindard al legiunilor romane înfățișând un vultur (1). *s.m., pl.* vulturi.
vulturaș Diminutiv al lui vultur (1); vulturel. *s.m., pl.* vulturași.
vulturel (rar) Vulturaș. *s.m., pl.* vulturei, *art.* vultureii.
vulturesc,-ească (Ca) de vultur; îndrăzneț; (p. ext.) ager, puternic, îndrăzneț. *adj., pl.* vulturești.
vulturește Ca vulturul (1); repede; cu agerime; (p. ext.) în mod îndrăzneț, cutezător. *adv.*
vulturică (rar) Plantă erbacee din familia compozeelor, cu flori galbene-purpurii, cu tulpina fără frunze sau cu frunze mici, acoperite cu peri lungi. *s.f., g.-d. art.* vulturicii, *pl.* vulturici.
vulturiță (rar) Vulturoaică. *s.f., g.-d. art.* vulturiței, *pl.* vulturițe.
vulturoaică Femela vulturului (1); vulturiță, vulturoaie. *s.f., g.-d. art.* vulturoaicei, *pl.* vulturoaice.
vulturoaie (rar) Vulturoaică. *s.f., art.* vulturoaia, *g.-d. art.* vulturoaiei, *pl.* vulturoaie.
Vulturul Constelație, vizibilă vara, situată la sud de constelația Lebedei. *s.prop.m.*
vulvă Partea exterioară a organului genital feminin. *s.f., g.-d. art.* vulvei, *pl.* vulve.
vulvoare v. **vâlvoare.**
vulvoi v. **vâlvoi.**
vum Cuvânt care redă sunetul unui clopot cu timbrul grav. *interj.*
vumetru Aparat folosit în telefonie și în radiofonie pentru a regla volumul. *s.n., art.* vulmetrul, *pl.* vumetre.
vur (rar) Exclamație prin care se exprimă durerea sau regretul; ah, vai. *interj.*

vurt (reg.) Rachiu prost, slab; poşircă. *s.n., pl.* vurturi.
vurtă v. **hurtă.**
vută Lucrare de zidărie în formă de boltă. *s.f., g.-d. art.* vutei, *pl.* vute.
vutcar (pop.) Fabricant de votcă. *s.m., pl.* vutcari.
vutcă v. **votcă.**
vuvar (reg.) Muzicant care cântă din vuvă. *s.m., pl.* vuvari.
vuvă (reg.) Tamburină, dairea. *s.f., g.-d. art.* vuvei, *pl.* vuve.
vuvui *intr.* (rar) 1. A cânta cu vuva. 2. A vui, a vâjâi; a zumzăi. *vb. IV, ind. prez. 3* vuvuie, *imperf. 3 sg.* vuvuia; *conj. prez. 3* să vuvuie.
vuvuit (reg.) Faptul de a vuvui; zumzet, vuiet. *s.n., pl.* vuvuituri.
vuvuitoare (-vu-i) (reg.) Tamburină, dairea. *s.f., g.-d. art.* vuvuitorii, *pl.* vuvuitori.
vuvuitură (-vu-i) (reg.) Zumzet, vuiet. *s.f., g.-d. art.* vuvuiturii, *pl.* vuvuituri.

W,w

w (dublu vé/dublu vî) A douăzeci şi opta literă a alfabetului limbii române; sunet notat cu această literă (de obicei având valoarea lui „v" sau a lui „u" semivocalic), care apare în nume proprii străine şi în neologisme internaţionale. *s.m./s.n., pl.* w/w-uri.
wagnerian,-ă (-ri-an) Referitor la Wagner sau la muzica lui. *adj., pl.* wagnerieni,-e.
wagon-lit (vagõlí) (fr.) Vagon de dormit. *s.n., art.* wagon-lit-ul, *pl.* wagon-lit-uri.
Walhalla (în mitologia germanică şi scandinavă) Lăcaşul zeilor şi al eroilor. *s.prop.f.*
walkie-talkie (uochitochi) (angl., tehn.) Aparat portabil de emisie-recepţie folosit la mică distanţă; talkie-walkie. *s.n., art.* walkie-talkie-ul, *pl.* walkie-talkie.
walkirie (-ri-e) (în mitologia scandinavă) Zeiţă care hotăra soarta războaielor şi a celor care trebuiau să moară în luptă. *s.f., art.* walkiria, *g.-d. art.* walkiriei, *pl.* walkirii, *art.* walkiriile.
walkman (uocmen) (angl.) Minicasetofon la care audiţia se realizează cu ajutorul căştilor. *s.n., pl.* walkmenuri.
warant Act eliberat celui care depozitează o marfă în docuri sau în antrepozite şi care poate fi folosit de titular ca garanţie pentru obţinerea unui împrumut. *s.n., pl.* warante.
warcops (text.) Ţeavă pe care se deapănă firul. *s.n.*
water-balast (uotăr-) (angl.) Tanc de apă situat în fundul dublu al unei nave (maritime), conţinând lestul lichid al acesteia. *s.n., pl.* water-balasturi.
waterpolo (uotăr-) (angl., sport, înv.) Polo pe apă. *s.n., art.* waterpoloul.
watt (fiz.) Unitate de măsură a puterii egală cu puterea care corespunde schimbului de energie sau lucrului mecanic de un joule într-o secundă. *s.m., art.* wattul, *pl.* waţi; *simb.* W.
wattmetru Instrument electric pentru măsurarea puterii electromagnetice dintr-un circuit electric. *s.n., art.* wattmetrul, *pl.* wattmetre.
watt-oră (fiz.) Unitate de măsură a energiei electrice, egală cu 3.600 jouli. *s.m., g.-d. art.* wattului-oră, *pl.* waţi-oră; *simb.* Wh.
wattormetru Aparat care măsoară în waţi-oră energia electromagnetică ce trece printr-un circuit. *s.n., art.* wattormetrul, *pl.* wattormetre.
watt-secundă (fiz.) Joule. *s.m., g.-d. art.* wattului-secundă, *pl.* waţi-secundă.
weber (fiz.) Unitate de măsură, în sistemul internaţional, a fluxului magnetic. *s.m., pl.* weberi.
webermetru Aparat de măsură a fluxului magnetic. *s.n., art.* webermetrul, *pl.* webermetre.
weekend (uichend) (angl.) Timp liber la sfârşit de săptămână. *s.n., pl.* weekenduri.
wehrmacht (vermaht) (germ.) Denumire oficială dată în Germania nazistă forţelor armate. *s.n.*
weltanschauung (sch *pron.* ş) (germ.) Concepţie despre lume şi existenţa umană ca un tot unitar. *s.n.*
werfenian[1] (-ni-an) Primul etaj al triasicului de tip alpin. *s.n.*
werfenian[2],-ă (-ni-an) Referitor la werfenian[1]. *adj., pl.* werfenieni,-e.
western (uestărn) (angl.) Gen de film de aventuri, a cărui acţiune se petrece de obicei în timpul colonizării vestului Statelor Unite ale Americii. *s.n., pl.* westernuri.

westfalian[1] (-li-an) Din etajului superior al carbonifer-ului mediu de facies continental, limitat la vestul Europei. *s.n.*
westfalian[2],-ă (-li-an) Referitor la westfalian[1]. *adj., pl.* westfalieni,-e.
whig (uig) (angl.) Nume dat adversarilor ducelui de York, organizaţi într-un partid, care, după dezmembrarea partidului, la începutul sec. al XIX-lea, au intrat în paridul liberal englez. *s.m.*
whisky (uischi) (angl.) Băutură alcoolică obţinută prin distilarea cerealelor în condiţii speciale. *s.n., art.* whisky-ul, *pl.* whisky-uri.
white-spirit (uait-) (angl.) Solvent întrebuinţat în vopsitorie şi în industria lacurilor, obţinut la distilarea petrolului brut. *s.n.*
widia (-di-a) Carbură dură (de wolfram şi titan) folosită la acoperirea pieselor supuse uzurii, mai ales a tăişurilor sculelor de aşchiere a metalelor. *s.f., g.-d.* widiei.
wigwam (uiguom) (angl.) 1. Cort de piele, colibă a indienilor din America de Nord. 2. Sat de indieni. *s.n.*
willemit Silicat natural de zinc, cristalizat, sticlos, de obicei incolor, din care se extrage zincul. *s.n.*
willy-willy (uili-uili) (met.) Ciclon tropical care se manifestă în nordul Australiei. *s.m.*
windsurfing (uindsărfing) (angl.) Sport practicat cu o planşetă, prevăzută cu un catarg şi cu o mică velă, cu ajutorul căreia se poate pluti stând în picioare. *s.n., art.* windsurfingul.
witherit (th *pron.* t) Carbonat natural de bariu. *s.n.*
wolfram Oxid natural de fier, de mangan şi de tungsten, folosit la fabricarea filamentelor pentru becuri electrice, a unor oţeluri speciale etc. *s.n.*
wolframat (chim.) Sare a acidului wolframic. *s.m., pl.* wolframaţi.
wolframic,-ă De wolfram, al wolframului. */Acid ~ =* acid derivat din wolfram, existent sub formă de pulbere galbenă insolubilă în apă, preparat din soluţii de wolframaţi cu acizi. *adj., pl.* wolframici,-ce.
wolframit (chim.) Minereu din care se obţine wolframul. *s.n.*
won Unitate monetară coreeană. *s.m., pl.* woni.
woofer (ufăr) (angl.) Difuzor special folosit la redarea frecvenţelor joase. *s.n.*
workshop (uărcşop) (angl.) Grup de lucru; atelier. *s.n., pl.* workshop-uri.
wulfenit Minereu de plumb şi de molibden. *s.n.*
würm Ultima (a patra) epocă glaciară în schema glaciaţiilor cuaternare din Alpi. *s.n.*
würmian,-ă Referitor la würm, care aparţine acestei epoci. *adj., pl.* würmieni,-e.
wurtzit (tz *pron.* ţ) (germ.) Sulfură naturală de zinc. *s.n.*

X,x

x (ics) A douăzeci şi noua literă a alfabetului limbii române; sunet notat cu această literă, care redă pe *cs* (la început de cuvinte sau în cuvinte ca "explozie", "expoziţie" etc.) sau pe *gz* (în cuvinte ca "exemplu", "examen" etc.) //(mat.) Simbol pentru necunoscuta unei ecuaţii sau a unui sistem de ecuaţii. /(fiz.) *Radiaţie* (sau *raze*) ~ = radiaţie electromagnetică care impresionează placa fotografică. *s.m./s.n., pl.* x/x-uri.
xantină Produs organic care se găseşte în urină, în sânge, în ceai etc. *s.f., g.-d. art.* xantinei.
xantinurie (fiziol.) Prezenţă de xantină în urină; cantitate de xantină prezentă în urină. *s.f., art.* xantinuria, *g.-d. art.* xantinuriei, *pl.* xantinurii, *art.* xantinuriile.
xantocromie Coloraţie în galben până la maro a serului sângelui. *s.f., art.* xantocromia, *g.-d. art.* xantocromiei.
xantodermie (med.) Coloraţie galbenă a pielii. *s.f., art.* xantodermia, *g.-d. art.* xantodermiei.
xantofilă Pigment galben care se găseşte în plante. *s.f., g.-d. art.* xantofilei, *pl.* xantofile.
xantogenare Transformare a alcalocelulozei în xantogenat de celuloză. *s.f., g.-d. art.* xantogenării.
xantogenat Compus obţinut prin acţiunea unui hidroxid de metal alcalin asupra sulfurii de carbon. *s.m., pl.* xantogenaţi.
xantom Tumoare galbenă, nepericuloasă, apărută pe piele. *s.n., pl.* xantoame.
xantomatoză Boală determinată de creşterea nivelului de colesterol în sânge şi manifestată prin apariţia de xantoame pe piele. *s.f., g.-d. art.* xantomatozei, *pl.* xantomatoze.
xantopsie Tulburare de vedere care face ca bolnavul să vadă toate lucrurile într-o culoare galbenă. *s.f., art.* xantopsia, *g.-d. art.* xantopsiei.
xenie[1] (-ni-e) Gen de epigramă satirică. *s.f., art.* xenia, *g.-d. art.* xeniei, *pl.* xenii, *art.* xeniile.
xenie[2] (-ni-e) (biol.) Fenomen de dublă fecundare specific plantelor angiosperme, realizat cu polen de la o mulţime de varietăţi ale speciei. *s.f., art.* xenia, *g.-d. art.* xeniei, *pl.* xenii, *art.* xeniile.
xenofil,-ă (Persoană) care arată simpatie faţă de străini sau faţă de ceea ce este străin. *adj., s.m.* şi *f., pl.* xenofili,-e.
xenofilie Simpatie faţă de tot ceea ce este străin. *s.f., art.* xenofilia, *g.-d. art.* xenofiliei.
xenofob,-ă (Persoană) care urăşte persoanele de altă naţionalitate sau alte popoare. *adj., s.m.* şi *f., pl.* xenofobi,-e.
xenofobie Ură faţă de străini şi de tot ceea ce este străin. *s.f., art.* xenofobia, *g.-d. art.* xenofobiei.
xenolit (min.) Fragment de rocă străin de roca în care se află. *s.n., pl.* xenolite.
xenoman,-ă Xenofil. *s.m., pl.* xenomani; *s.f., g.-d. art.* xenomanei, *pl.* xenomane.
xenomanie Xenofilie. *s.f., art.* xenomania, *g.-d. art.* xenomaniei, *pl.* xenomanii, *art.* xenomaniile.
xenomorfie Însuşire a unui mineral de a se prezenta şi sub altă formă decât cea obişnuită. *s.f., art.* xenomorfia, *g.-d. art.* xenomorfiei.
xenon (chim.) Gaz nobil, incolor şi inodor. *s.n.*
xenopatie (med.) Delir în care bolnavul este convins că se acţionează asupra sa de la distanţă prin sugestie, hipnoză etc. *s.f., art.* xenopatia, *g.-d. art.* xenopatiei, *pl.* xenopatii, *art.* xenopatiile.

xeres (he-) (sp.) Vin spaniol de calitate superioară. *s.n.*
xerocheilie (med.) Uscare a buzelor. *s.f., art.* xerocheilia, *g.-d. art.* xerocheilei.
xerocopie Copie făcută la xerograf. *s.f., art.* xerocopia, *g.-d. art.* xerocopiei, *pl.* xerocopii, *art.* xerocopiile.
xerodermie Boală de piele caracterizată prin uscarea şi descuamarea continuă a pielii. *s.f., art.* xerodermia, *g.-d. art.* xerodermiei, *pl.* xerodermii, *art.* xerodermiile.
xerofag,-ă Care se hrăneşte cu alimente uscate. *adj., pl.* xerofagi,-ge.
xerofagie Regim alimentar vegetarian bazat pe alimente uscate. *s.f., art.* xerofagia, *g.-d. art.* xerofagiei.
xerofil,-ă (despre plante sau animale) Care poate trăi în locuri aride. *adj., pl.* xerofili,-e.
xerofită (Plantă) care trăieşte în mediu uscat. *adj., s.f., pl.* xerofite.
xerofob,-ă Care nu poate trăi în mediu arid. *adj., pl.* xerofobi,-e.
xeroform Substanţă medicamentoasă care se prezintă sub formă de pulbere galbenă, întrebuinţată ca antibiotic. *s.n.*
xeroftalmie Uscare a conjunctivei şi a corneei prin dispariţia secreţiei lacrimale, urmată de opacizarea corneei; xeroză. *s.f., art.* xeroftalmia, *g.-d. art.* xeroftalmiei, *pl.* xeroftalmii, *art.* xeroftalmiile.
xerogel Material obţinut prin uscarea gelurilor. *s.n., pl.* xerogeluri.
xerograf (rar) Xerox. *s.n., pl.* xerografuri.
xerografie Procedeu de imprimare bazat pe impresionarea unei plăci acoperite cu un material sensibil la lumină. *s.f., art.* xerografia, *g.-d. art.* xerografiei, *pl.* xerografii, *art.* xerografiile.
xeromorf,-ă (despre anumite plante) Adaptat la secetă. *adj., pl.* xeromorfi,-e.
xeromorfism Totalitatea particularităţilor care determină rezistenţa xerofitelor la secetă. *s.n.*
xerox Aparat de multiplicat imagini şi documente, bazat pe xerografie. */A trage la ~* = a xeroxa. //Copie obţinută la xerox. *s.n., pl.* xeroxuri.
xeroxa *tr* A multiplica cu ajutorul xeroxului. *vb. I, ind. prez. 3* xeroxează.
xeroxare Acţiunea de a xeroxa. *s.f., g.-d. art.* xeroxării, *pl.* xeroxări.
xeroză (med.) Xeroftalmie. *s.f., g.-d. art.* xerozei, *pl.* xeroze.
xifoid Cartilaj în formă de sabie, care termină osul stern. *s.n., pl.* xifoide.
xilan Polizaharidă care se găseşte în celulele lignificate ale lemnului, în paie etc. *s.m., pl.* xilani.
xilem (bot.) Ţesut lemnos alcătuit din vase lemnoase. *s.n.*
xilen Hidrocarbură lichidă obţinută din gudronul de huilă, folosită în industria lacurilor, a cauciucului etc. *s.n.*
xilidină (chim.) Amină obţinută din xilen, folosită la fabricarea unor coloranţi. *s.f., g.-d. art.* xilidinei, *pl.* xilidine.
xilofag,-ă (despre unele insecte) Care se hrăneşte cu lemn. *adj., pl.* xilofagi,-ge.
xilofon Instrument muzical de percuţie, alcătuit din plăci de lemn acordate diferit, care vibrează când sunt lovite cu nişte ciocănele. *s.n., pl.* xilofoane.
xilofonist,-ă Instrumentist care cântă la xilofon. *s.m., pl.* xilofonişti; *s.f., g.-d. art.* xilofonistei, *pl.* xilofoniste.
xilograf,-ă Gravor în lemn. *s.m., pl.* xilografi; *s.f., g.-d. art.* xilografei, *pl.* xilografe.
xilografic,-ă Referitor la xilografie. *adj., pl.* xilografici,-ce.
xilografie 1. Arta de a grava în lemn; procedeu tipografic la care se folosesc clişee gravate în lemn. 2. Clişeu gravat în lemn. *s.f., art.* xilografia, *g.-d. art.* xilografiei, *pl.* (2) xilografii, *art.* xilografiile.
xilogravură 1. Arta de a grava în lemn. 2. Stampă executată cu un clişeu gravat în lemn. *s.f., g.-d. art.* xilogravurii, *pl.* (2) xilogravuri.
xiloid,-ă (despre materiale) De natură lemnoasă; cu o structură asemănătoare cu a lemnului. *adj., pl.* xiloizi,-de.
xilolit Amestec de rumeguş şi clorură de magneziu, colorat cu pigmenţi minerali, folosit mai ales la fabricarea cabinelor de nave. *s.n., pl.* xilolite.
xilolitografie Procedeu de tipar litografic la care forma de tipar se execută pe o placă de lemn. *s.f., art.* xilolitografia, *g.-d. art.* xilolitografiei.
xilon Fibră textilă artificială. *s.n.*
xilotipie (tipogr.) Procedeu de tipar folosit în reproducerea structurii lemnului din care se prepară forma de tipar. *s.f., art.* xilotipia, *g.-d. art.* xilotipiei.
xiloză (chim.) Monozaharidă care se găseşte în lemn, în paie etc. *s.f., g.-d. art.* xilozei.

Y,y

y (igrec) A treizecea literă a alfabetului limbii române; sunet notat cu această literă (având în general diverse valori ale lui *i*). *s.n./s.m., pl.* y/y-uri.
yală Broască (B) de siguranţă. *s.f., g.-d. art.* yalei, *pl.* yale.
yang Principiul masculin în filozofia chineză, asociat cu mişcarea. *s.n.*
yankeu Nume dat, începând cu sec. al XVII-lea, locuitorilor din nord-estul Statelor Unite ale Americii; (p. gener., depr.) cetăţean al Statelor Unite ale Americii. *s.m., art.* yankeul, *pl.* yankei, *art.* yankeii.
yard Unitate engleză de măsură pentru lungime, egală cu aproximativ 0,914 m. *s.m., pl.* yarzi.
yardang (geol.) Relief caracteristic pentru pustiurile argiloase din Asia Centrală, având forma unor creste despărţite între ele de şanţuri. *s.n.*
yemenit,-ă (Locuitor) din Yemen. *adj., s.m.* şi *f., pl.* yemeniţi,-te.
yen Unitate monetară în Japonia. *s.m., pl.* yeni.
yeoman (ioumen) (angl., ist.) 1. Servitor la curtea regală sau seniorială. 2. Subordonat sau ajutor. 3. Om liber într-o comunitate; (spec.) fermier liber, mic proprietar rural în Anglia. 4. Membru al unui corp de gardă englez. 5. (mar.) Ofiţer însărcinat cu îndatoririle clericale. *s.m., pl.* yeomeni.
yesman (a *pron.* e) (angl.) Adept necondiţionat al cuiva; om linguşitor. *s.m., pl.* yesmeni.
yeti Fiinţă legendară din Himalaia, numită şi „omul zăpezilor". *s.m.*
yin Principiul feminin în filosofia chineză, asociat cu pasivitatea. *s.n.*
ylang-ylang (bot.) Arbore cultivat în Indonezia şi în Madagascar pentru florile sale, întrebuinţate în parfumerie. *s.n.*
yoga Şcoală filosofică indiană, care urmăreşte stăpânirea deplină a organismului uman prin exerciţii, practici ascetice etc. şi contopirea cu spiritul universal. *s.f.*
yoghin Adept al filosofiei yoga; (p. ext.) persoană care practică exerciţii yoga. [*var.* yogin *s.m.*] *s.m., pl.* yoghini.
yoghist,-ă (rar) (Adept) al filosofiei yoga; (persoană) care practică exerciţii yoga. *adj., s.m.* şi *f., pl.* yoghişti,-ste.
yogin v. **yoghin.**
yohimban Plantă exotică din familia rozaceelor, din care se extrage yohimbină. *s.n.*
yohimbină Alcaloid extras din coaja de yohimban, cu acţiune asupra sistemului nervos simpatic. *s.f., g.-d. art.* yohimbinei.
York (angl.) Denumire dată mai multor specii de porci de culoare albă. *s.prop.n.*
ypresian (-si-an) Ultimul etaj al paleocenului din vestul şi sudul Europei. *s.n.*
ytterbiu Element chimic din grupa pământurilor rare. *s.n.*
ytriu (-triu) Element chimic asemănător cu elementele din familia pământurilor rare. *s.n., art.* ytriul.
ytrocerit Florură naturală de calciu, ceriu şi ytriu. *s.n.*
yuan Unitate monetară în China. *s.m., pl.* yuani.
yucca Plantă liliacee din India şi din America. //Fibră textilă obţinută din această plantă. *s.f.*

Z,z

z[1] (ze/zet/zî) A treizeci şi una literă a alfabetului limbii române. *s.m./s.n., pl.* z/z-uri.
z[2] (zî) Sunet notat cu litera de mai sus. *s.m., pl.* z.
za[1] (slav.) De, de la; la. *prep.*
za[2] 1. Fiecare din ochiurile unui lanţ. //Lănţişor metalic întrebuinţat uneori ca podoabă. //Cusătură în formă de lănţişor. 2. (la pl.) Armură făcută din inele mici de fier, folosită de oşteni în Antichitate şi în Evul Mediu. [*var.* (reg.) zală, zea *s.f.*] *s.f., art.* zaua, *g.-d. art.* zalei, *pl.* zale, *art.* zalele.
zabet (înv.) Guvernator; (p. ext.) autoritate, stăpânire. *s.m.*
zabrac (înv.) 1. Mustrare aspră; ocară. 2. Încercare grea; primejdie. *s.n.*
zăbră Plantă erbacee cu tulpina pubescentă şi cu flori purpurii. *s.f., g.-d. art.* zăbrei, *pl.* zăbre.
zeceală (înv.) Fiecare dintre părţile în care sunt împărţite capitolele din Evanghelie. *s.f., g.-d. art.* zecelei, *pl.* zecele.
zacherlină (înv.) Numele unui insecticid folosit odinioară. *s.f., g.-d. art.* zacherlinei.
zacuscă Preparat culinar făcut din vinete, gogoşari, ceapă etc., prăjite în ulei, ori din peşte cu garnitură de legume. *s.f., g.-d. art.* zacuştei, *pl.* zacuşte.
zadar (rar) Inutilitate. [*var.* zădar *s.n.*] *s.n.*
zadarnic,-ă 1. (şi adv.) Care este nefolositor, fără rost; ineficient. 2. (înv.) Vanitos, îngâmfat. [*var.* zădarnic,-ă *adj.*] *adj., pl.* zadarnici,-ce.
zadă Arbore răşinos cu frunze de culoare verde, în formă de ace, cu lemnul tare şi durabil. *s.f., g.-d. art.* zadei, *pl.* zade.
zadle (-di-e) (pop., reg.) Piesă a costumului popular femeiesc din unele regiuni, constând din două bucăţi de ţesătură dreptunghiulară, decorate cu dungi de diferite culori şi purtate ca o fustă în faţă şi în spate. *s.f., art.* zadia, *g.-d. art.* zadiei, *pl.* zadii, *art.* zadiile.
zagara Blană de animal prelucrată; margine de blană aplicată pe anumite obiecte de îmbrăcăminte. *s.f., art.* zagarăua, *g.-d. art.* zagarălei, *pl.* zagarale, *art.* zagaralele.
zahar v. **zahăr.**
zaharat[1] Sare a acidului zaharic. *s.m., pl.* zaharaţi.
zaharat[2]**,-ă** Cu zahăr, provocat de (excesul de) zahăr. /*Diabet* ~ = boală endocrină provocată de insuficienţa insulinei. *adj., pl.* zaharaţi,-te.
zaharază (biol.) Invertază. *s.f., g.-d. art.* zaharazei, *pl.* zaharaze.
zaharea v. **zaherea.**
zaharic (în sintagma) *Acid* ~ = acid obţinut prin oxidarea unor sorturi de zahăr şi de amidon. *adj., pl.* zaharici.
zaharicale Dulciuri, bomboane. *s.f. pl., art.* zaharicalele.
zaharifica *tr* A transforma în zahăr o substanţă care conţine amidon. *vb. I, ind. prez. 3* zaharifică.
zaharificare Acţiunea de a zaharifica. *s.f., g.-d. art.* zaharificării, *pl.* zaharificări.
zaharificator Instalaţie pentru zaharificare. *s.n., pl.* zaharificatoare.
zaharigen,-ă Care poate fi transformat în zahăr. *adj., pl.* zaharigeni,-e.
zaharimetrie Determinare a concentraţiei soluţiilor de zaharoză cu ajutorul zaharimetrului. *s.f., art.* zaharimetria, *g.-d. art.* zaharimetriei.

zaharimetru Instrument folosit în zaharimetrie. *s.n., art.* zaharimetrul, *pl.* zaharimetre.
zaharină Produs sintetic cristalizat, cu mare putere de îndulcire, folosit ca înlocuitor al zahărului. *s.f., g.-d. art.* zaharinei.
zaharisi 1. *refl.* (despre miere, dulcețuri) A se cristaliza. 2. *refl.* (fam., despre oameni) A se ramoli; a-și pierde vigoarea și vioiciunea gândirii. 3. *tr.* (fig., rar) A îndulci tonul sau timbrul vocii. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* zaharisesc, *imperf. 3 sg.* zaharisea; *conj. prez. 3* să zaharisească.
zaharisire Faptul de a se zaharisi. *s.f., g.-d. art.* zaharisirii, *pl.* zaharisiri.
zaharisit,-ă 1. (despre dulciuri, miere) Care s-a îngroșat prin cristalizarea zaharurilor conținute. */Fructe ~* = fructe conservate prin fierbere în sirop de zahăr. 2. (fig., fam., despre oameni) Care și-a pierdut vigoarea, energia. //(despre cuvinte) Mieros, dulceag. *adj., pl.* zaharisiți,-te.
zaharniță Vas mic în care se păstrează zahărul. *s.f., g.-d. art.* zaharnitei, *pl.* zaharnițe.
zaharoid,-ă Care are aspectul zahărului. *adj., pl.* zaharoizi,-de.
zaharometru Instrument folosit la determinarea concentrației unei soluții de zahăr. *s.n., art.* zaharometrul, *pl.* zaharometre.
zaharos,-oasă 1. Obținut din zahăr. *Produs ~.* 2. (fig.) Care seamănă cu zahărul. *adj., pl.* zaharoși,-oase.
zaharoză Substanță albă, dulce, prezentă mai ales în trestia-de-zahăr și în sfecla de zahăr. *s.f., g.-d. art.* zaharozei.
zaharuri Glucide. *s.n. pl.*
zahăr 1. Substanță cristalizată de culoare albă, cu gust dulce, obținută din sfecla de zahăr sau din trestia-de-zahăr și folosită ca produs alimentar. */~ de struguri* = glucoză. *~ de lapte* = lactoză. *~ de malț* = maltoză. *De ~* = (despre oameni) foarte simpatic, foarte bun. 2. Exces de glucoză în sânge; (și în sintagma *boală de ~*) diabet zaharat. [*var.* (reg.) zahăr *s.n.*] *s.n.*
zaherea/zaharea (înv.) Provizii alimentare pe care țările române erau obligate să le pună la dispoziția oștilor otomane. *s.f., art.* zahereaua/zahareaua, *g.-d. art.* zaherelei/zaharelei, *pl.* zaherele/zaharele, *art.* zaherelele/zaharelele.
zaiafet (za-ia-) (pop., fam.) Chef mare (cu lăutari); ospăț, petrecere. *s.n., pl.* zaiafeturi.
zaibăr (reg.) Soi de viță de vie nealtoită. //Vin din struguri din acest soi. *s.n.*
zaică (ornit., reg.) Gaiță. *s.f., g.-d. art.* zaicii, *pl.* zaici.
zaicoi (reg.) Bărbățușul zaicii. *s.m., pl.* zaicoi, *art.* zaicoii.
zaif,-ă (înv.) Indispus, bolnav; debil, convalescent. *adj., pl.* zaifi,-e.
zaiflâc (za-i-) (înv.) Indispoziție, suferință. *s.n., pl.* zaiflâcuri.
zaimf (rar) Văl. *s.n., pl.* zaimfuri.
zair (înv.) Unitatea monetară în Republica Zair. *s.m., pl.* zairi.
zairez,-ă (za-i-) (înv.) (Locuitor) din Republica Zair. *adj., s.m.* și *f., pl.* zairezi,-e.
zală v. **za²**.
zalhana (înv.) 1. Abator rudimentar (mai ales pentru oi). 2. Restaurant în care se servesc mai ales produse din carne friptă (de oaie). *s.f., art.* zalhanaua, *g.-d. art.* zalhanalei, *pl.* zalhanale, *art.* zalhanalele.
zamac (rar) Aliaj pe bază de zinc, aluminiu, magneziu și cupru în diferite proporții. *s.n.*
zamă v. **zeamă**.
zambian,-ă (-bi-an) (Locuitor) din Zambia. *adj., s.m.* și *f., pl.* zambieni,-e.
zambilă Plantă erbacee din familia liliaceelor, cu flori albe, roz, violete sau albastre, plăcut mirositoare. *s.f., g.-d. art.* zambilei, *pl.* zambile.
zambilică Diminutiv al lui zambilă. *s.f., g.-d. art.* zambilicii, *pl.* zambilici.
zamboi (înv., reg.) Coș împletit din papură sau din rogoz. *s.n., pl.* zamboale.
zamcă 1. (în Evul Mediu, în Moldova) Întăritură, fortificație. 2. (reg.) Noroi. *s.f., g.-d. art.* zămcii, *pl.* zămci.
zamfir (înv., pop.) Safir. *s.n., pl.* zamfire.
zamfiră (ornit., reg.) Grangur. *s.f., g.-d. art.* zamfirei, *pl.* zamfire.
zamparagiu (pop.) Derbedeu; om de nimic. *s.m., art.* zamparagiul, *pl.* zamparagii, *art.* zamparagiii.
zamparaiâc (înv.) Petrecere, chef, destrăbălare. *s.n., pl.* zamparalâcuri.
zanana v. **zenana**.
zang Cuvânt care imită sunetul unui clopot sau al unui metal lovit. *interj.*
zap¹ Operație de schimbare frecventă a canalelor de televiziune cu telecomanda. *s.n.*
zap²/zapa-zapa (reg.) Cuvânt care imită lătratul câinelui. *interj.*
zapa *tr.* (fam.) A schimba frecvent canalele de televiziune cu telecomanda. *vb. I, ind. prez. 3* zapează.
zapat (reg.) Vânt care bate din nord-vest. *s.n.*
zapateado (sa-pa-te-a-) (hisp.) Dans solistic spaniol, ale cărui accente ritmice sunt marcate prin lovituri de călcâi; melodie după care se execută acest dans. *s.n., art.* zapateadoul, *pl.* zapateado.
zapciaiă (-ci-a-) (înv.) Încasare cu forța a dărilor sau a datoriilor. *s.f., g.-d. art.* zapcielii, *pl.* zapcieli.
zapcierie (-ci-e-) (înv.) Funcția de zapciu; zapcilâc. *s.f., art.* zapcieria, *g.-d. art.* zapcieriei, *pl.* zapcierii, *art.* zapcieriile.
zapcii *tr.* (înv.) A încasa cu forța dările sau datoriile de la cineva; a executa. *vb. I, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* zapciesc, *imperf. 3 sg.* zapcia; *conj. prez. 3* să zapciască.
zapciiâc (înv.) Zapcierie. *s.n., pl.* zapcilâcuri.
zapciu (înv.) 1. Subordonat al ispravnicului, însărcinat cu administrarea unei plase (și cu strângerea dărilor). 2. Agent de poliție; sergent de stradă. 3. Grad în armată, echivalent cu cel de căpitan. *s.m., art.* zapciul, *pl.* zapcii, *art.* zapciii.
zapis (înv.) Document, dovadă scrisă. *s.n., pl.* zapise.
zapiscă (înv.) Adeverință, certificat. *s.f., g.-d. art.* zapistii, *pl.* zapisti.
zaporojean Cazac dintr-o organizație autonomă ucraineană, cu caracter militar, din secolele XVI-XVIII. *s.m., pl.* zaporojeni.
zaporojeancă Soție de zaporojean. *s.f., g.-d. art.* zaporojencei, *pl.* zaporojence.
zapt (înv., în expr.) *A face* (un lucru) *~* = a-și însuși un lucru cu forța; a confisca. *s.n.*
zar¹ Cub mic de os, de lemn, de material plastic, având pe fiecare față imprimate puncte de la unu la șase, folosit la unele jocuri de noroc; (la pl.) joc de noroc la care se folosesc asemenea cuburi. *s.n., pl.* zaruri.
zar² (reg.) Broască de uşă. *s.n., pl.* zaruri.
zaraf (înv.) 1. Persoană care se ocupa cu schimbul banilor; (p. ext.) cămătar. 2. Casier al vistieriei. *s.m., pl.* zarafi.
zarafir (pop.) Fir de aur; (p. ext.) stofă țesută cu astfel de fir. *s.n., pl.* zarafiruri.
zarafiță (pop.) Soție de zaraf. *s.f., g.-d. art.* zarafiței, *pl.* zarafițe.
zaratit Carbonat bazic de nichel natural, de culoare verde. *s.n.*
zară (pop.) Lichid albicios rămas după ce se alege untul. *s.f., g.-d. art.* zarei.

zarcă (reg.) Închisoare veche sau numai partea veche a unei închisori. *s.f.*
zare 1. Partea cerului sau a pământului pe care o delimitează linia orizontului; orizont. */În ~* sau (rar) *în zări* = la orizont. *Din zări* = din depărtări. 2. (la pl.) Văzduh. 3. Lumina din jurul unei surse luminoase. */A se uita* (sau *a privi*) *în ~ la ceva* = a privi un obiect (transparent) așezându-l în dreptul unei surse de lumină pentru a-l vedea mai bine. */(O) ~ de...* = o cantitate mică de... 4. Zori de ziuă. 5. Culme, creastă. *s.f., g.-d. art.* zării, *pl.* zări.
zarf (înv.) Suport metalic lucrat în filigran, pe care se punea paharul de ceai. *s.n., pl.* zarfuri.
zarif,-ă (înv.) Frumos, strașnic. *adj., pl.* zarifi,-e.
zarişte (pop., reg.) 1. Zare, orizont. 2. Luminiș în pădure; poiană. *s.f., g.-d. art.* zarиștii, *pl.* zarişti.
zarnacadea (bot., reg.) Narcisă. *s.f., art.* zarnacadeaua, *g.-d. art.* zarnacadelei, *pl.* zarnacadele, *art.* zarnacadelele.
zarpa (înv.) Stofă scumpă de mătase, țesută cu fir de aur sau de argint; brocart; (p. ext.) îmbrăcăminte de brocart. *s.f., art.* zarpaua, *g.-d. art.* zarpalei, *pl.* zarpale, *art.* zarpalele.
zarvă 1. Gălăgie; (p. ext.) agitație, frământare. 2. Ceartă, scandal. *s.f., g.-d. art.* zarvei.
zarzavagioaică Negustoreasă de zarzavat. *s.f., g.-d. art.* zarzavagioaicei, *pl.* zarzavagioaice.
zarzavagiu Negustor de zarzavaturi; cultivator de zarzavaturi. *s.m., art.* zarzavagiul, *pl.* zarzavagii, *art.* zarzavagiii.
zarzavat Plante legumicole de la care se consumă frunzele sau rădăcinile; verdețuri. *s.n., pl.* zarzavaturi.
zarzăr 1. Pom fructifer cu flori albe, cu fructe mici, sferice, acrișoare. 2. (reg.) Corcoduș. *s.m., pl.* zarzări.
zarzără 1. Fructul zarzărului (1). 2. (reg.) Corcodușă. *s.f., g.-d. art.* zarzărei, *pl.* zarzăre.
zarzueiă (sar-zu-e-) (hisp.) Gen de operetă spaniolă, cu caracter comic. *s.f., g.-d. art.* zarzuelei, *pl.* zarzuele.
zastup (reg.) Hârleț mare, folosit la săpat pe fundul bălților. *s.n., pl.* zastupuri.
zaț 1. Substanță depusă pe fundul unui vas cu cafea. 2. Text cules cu litere de plumb și așezat în forme de dimensiunile paginilor, gata pentru tipar. *s.n., pl.* zațuri.
zaveră (înv.) Numele dat revoltei de la 1821 a grecilor împotriva stăpânirii turcești; (p. ext.) răscoală, răzvrătire. *s.f., g.-d. art.* zaverei, *pl.* zavere.
zavergisi *refl.* (înv.) A se răzvrăti. *vb. IV, ind. prez. 3 pl.* se zavergisesc, *imperf. 3 sg.* se zavergisea; *conj. prez. 3* să se zavergisească.
zavergiu Participant la zaveră; (p. ext.) răzvrătit. *s.m., art.* zavergiul, *pl.* zavergii, *art.* zavergiii.
zavească (în Evul Mediu, în Moldova) Taxă plătită vistieriei pentru redeschiderea unui proces. *s.f., g.-d. art.* zavestii.
zavistie (-ti-e) (înv., reg.) Ură, dușmănie; gâlceavă, discordie. *s.f., art.* zavistia, *g.-d. art.* zavistiei, *pl.* zavistii, *art.* zavistiile.
zavistios,-oasă (-ti-os) (înv., reg.) Invidios, pizmaș, intrigant. *adj., pl.* zavistiosi,-oase.
zavistnic,-ă (înv., reg.) Invidios, pizmaș. *adj., pl.* zavistnici,-ce.
zavistnicie (înv.) Zavistie. *s.f., art.* zavistnicia, *g.-d. art.* zavistniciei, *pl.* zavistnicii, *art.* zavistniciile.
zavistui *tr.* (înv.) A invidia, a pizmui. *//intr* A face sau a băga intrigi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* zavistuiesc, *imperf. 3 sg.* zavistuia; *conj. prez. 3* să zavistuiască.
zavistuitor,-oare (-tu-i-) (înv.) (Om) pizmuitor, intrigant. *adj., s.m.* și *f., pl.* zavistuitori,-oare.
zavragioaică (pop.) 1. Soție de zavragiu (1). 2. Femeie gâlcevitoare, certăreață. *s.f., g.-d. art.* zavragioaicei, *pl.* zavragioaice.
zavragiu (pop.) 1. Țigan nomad. 2. Scandalagiu. *s.m., art.* zavragiul, *pl.* zavragii, *art.* zavragiii.
zăbală 1. Parte a căpăstrului, constând dintr-o bară subțire de metal care se introduce în gura calului pentru a putea fi condus. 2. (la pl.) Bubulițe albicioase care apar la oameni în colțul gurii; zăbăluță. 3. (la pl.) Bale. 4. (la pl.) Colțurile cărnoase ale cioculuí unor pui de păsări. *s.f., g.-d. art.* zăbalei, *pl.* zăbale.
zăbavă (pop.) 1. Întârziere, încetineală. //Răgaz, odihnă. /(fam.) *Un bob* (*de*) *~* = un pic de răbdare; imediat. *A-și face ~* = a-și pierde vremea, a întârzia. *Fără* (*de*) *~* = fără întârziere. 2. Trecere de vreme, petrecere. *s.f., g.-d. art.* zăbavei/zăbăvii, *pl.* zăbave/zăbăvi.
zăbavnic,-ă (înv.) Care zăbovește; lent, greoi. *adj., pl.* zăbavnici,-ce.
zăbălos,-oasă (pop.) Cu zăbale (2); murdar, nespălat. *adj., pl.* zăbălosi,-oase.
zăbăluță 1. Zăbală (1) mai simplă, formată din două bare prinse între ele. 2. Zăbală (2). *s.f., g.-d. art.* zăbăluței, *pl.* zăbăluțe.
zăbăuc,-ă (pop.) Zăpăcit, aiurit. *adj., pl.* zăbăuci,-ce.
zăbăvi v. **zăbovi.**
zăbăiău[1] (reg.) 1. Flăcău voinic; vlăjgan. 2. Câine mare, ciobănesc. *s.m., art.* zăbălăul, *pl.* zăbălăi, *art.* zăbălăii.
zăbăiău[2] (înv., pop.) Țesătură groasă din păr de capră sau din cânepă din care se fac cergi, lăicere etc.; (p. gener.) cergă, țol. *s.n., art.* zăbălăul, *pl.* zăbălaie.
zăbovi (pop.) 1. *intr.* A sta mai mult timp într-un loc; a întârzia. 2. *intr.* A lucra prea încet. 3. *refl.* (înv.) A-și pierde vremea (cu cineva). [*var.* zăbăvi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* zăbovesc, *imperf. 3 sg.* zăbovea; *conj. prez. 3* să zăboveaască.
zăbovire (pop.) Faptul de a zăbovi. *s.f., g.-d. art.* zăbovirii.
zăbovitor,-oare (înv.) Care zăbovește. *adj., pl.* zăbovitori,-oare.
zăbranic Țesătură de culoare neagră; văl de doliu. *s.n., pl.* zăbranice.
zăbrea 1. Gratie. 2. Bucată de fier sau de lemn din care se fac grilaje, garduri etc. 3. Fiecare dintre barele metalice care compun o grindă, formată din bare articulate. [*var.* zebrea *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zăbrelei, *pl.* zăbrele, *art.* zăbrelele.
zăbreli *tr.* A pune zăbrele la o fereastră, la o ușă etc. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* zăbrelesc, *imperf. 3 sg.* zăbrelea; *conj. prez. 3* să zăbreleaască.
zăbrelire Acțiunea de a zăbreli. *s.f., g.-d. art.* zăbrelirii, *pl.* zăbreliri.
zăbun (înv., pop.) 1. Haină țărănească lungă, făcută din lână sau din bumbac. 2. Anteriu lung și larg, purtat de preoți și de călugări. 3. Haină lungă, fără mâneci, confecționată din stofă scumpă, pe care o purtau în trecut boierii. *s.n., pl.* zăbune.
zăbunar (înv., pop.) Persoană care face sau vinde zăbune. *s.m., pl.* zăbunari.
zăbunaș (înv., pop.) Diminutiv al lui zăbun; zăbunel. *s.n., pl.* zăbunașe.
zăbunel (înv., pop.) Zăbunaș. *s.n., pl.* zăbunele.
zăcare (înv., pop.) Boală grea și îndelungată. */A cădea în ~* = a se îmbolnăvi greu. *s.f., g.-d. art.* zăcării.
zăcaș,-ă (pop.) 1. Care zace bolnav la pat; (p. ext.) leneș. 2. (fig.) Rău, răutăcios. *adj., pl.* zăcași,-e.
zăcământ Acumulare naturală de substanțe minerale utile. *s.n., pl.* zăcăminte.
zăcări *intr.* (reg.) A lenevi, a trândăvi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* zăcăresc, *imperf. 3 sg.* zăcărea; *conj. prez. 3* să zăcăreaască.

zăcăşeală (pop.) 1. Răutate, ură, invidie; zăcăşie. 2. Lâncezeală, boală; inerţie. *s.f., g.-d. art.* zăcăşelii.
zăcăşie (pop.) Zăcăşeală (1). *s.f., art.* zăcăşia, *g.-d. art.* zăcăşiei.
zăcătoare 1. Vas în care se păstrează vinul sau rachiul; cadă. //Vas mare în care sunt zdrobiţi şi lăsaţi să fermenteze strugurii. 2. Vas mare în care se ţin pieile la tăbăcit. 3. Piatra de jos a morii. 4. Loc unde se odihnesc vitele ziua; staniştе, zăcătură (1). *s.f., g.-d. art.* zăcătorii, *pl.* zăcători.
zăcător,-oare (înv., rar) Care zace; care leneveşte. *adj., pl.* zăcători,-oare.
zăcătură (reg.) 1. Zăcătoare (4). 2. Vin sau rachiu depo-zitat în zăcătoare. *s.f., g.-d. art.* zăcăturii, *pl.* zăcături.
zăcea *intr.* 1. A sta culcat sau tolănit (din cauza oboselii, din lipsă de ocupaţie etc.); a sta culcat pe pat din cauza unei boli. 2. A fi doborât la pământ. 3. A fi mort, îngropat. 4. (despre sentimente, pasiuni) A sta ascuns, a fi în stare latentă. 5. A fi lăsat în părăsire. //A fi aşezat, a se afla. */A ~ la închisoare* (sau *în temniţă* etc.) = a fi întemniţat. *vb. II, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zac, *1 pl.* zăcem, *2 pl.* zăceţi; *conj. prez.* 3 să zacă; *ger.* zăcând; *part.* zăcut.
zăcere Faptul de a zăcea; zăcut. */A cădea la ~* = a cădea la pat, a se îmbolnăvi grav. *s.f., g.-d. art.* zăcerii, *pl.* zăceri.
zăcut[1] Zăcere. *s.n.*
zăcut[2]**,-ă** 1. Care a stat mult într-un loc. //(despre apă) Stătut. //Putred, vechi. 2. Care a fost greu bolnav. *adj., pl.* zăcuţi,-te.
zădar v. **zadar.**
zădarnic,-ă v. **zadarnic.**
zădărâre (pop.) Acţiunea de a zădărî. [*var.* zădărire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zădărârii, *pl.* zădărâri.
zădărî v. **zădărî.**
zădărire v. **zădărâre.**
zădărî *tr.* (pop.) 1. A sâcâi, a necăji pe cineva. //A întărâta un câine. 2. A aţâţa focul. [*var.* zădări *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zădărăsc, *imperf. 3 sg.* zădăra; *conj. prez. 3* să zădărască; *ger.* zădărând.
zădărnici *tr.* (pop.) 1. A împiedica o acţiune, un plan etc.; a dejuca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zădărnicesc, *imperf. 3 sg.* zădărnicea; *conj. prez. 3* să zădărnicească.
zădărnicie Caracterul a ceea ce este zadarnic; lucru fără rost; inutilitate; deşertăciune. *s.f., art.* zădărnicia, *g.-d. art.* zădărniciei, *pl.* zădărnicii, *pl. art.* zădărniciile.
zădărnicire Acţiunea de a zădărnici. *s.f., g.-d. art.* zădărnicirii, *pl.* zădărniciri.
zăduf 1. Căldură mare; arşiţă, zăpuşeală. 2. Supărare, necaz. [*var.* zăduh *s.n.*] *s.n., pl.* zădufuri.
zădufos,-oasă (înv.) Plin de zăduf; foarte călduros. *adj., pl.* zădufoşi,-oase.
zăduh v. **zăduf.**
zăgan (ornit.) Vultur-bărbos. *s.m., pl.* zăgani.
zăgaz (înv., pop.) Canal, şanţ. *s.n., pl.* zăgaze.
zăgaştină (reg.) Plasă de pescuit. *s.f., g.-d. art.* zăgaştinei, *pl.* zăgaştine.
zăgaz 1. Baraj, stăvilar. */A se rupe* (sau *a se deschide*) *~urile cerului* = se spune când sunt ploi mari, torenţiale. 2. (fig.) Oprelişte, piedică. 3. Lac, iaz format de apa care este oprită de un baraj; braţ deviat dintr-o apă curgătoare. 4. Întăritură de protecţie la malul unui râu; dig. *s.n., pl.* zăgazuri.
zăgăzui *tr.* 1. A stăvili (o apă); a îndigui. 2. (fig.) A opri o acţiune. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăgăzuiesc, *imperf. 3 sg.* zăgăzuia; *conj. prez. 3* să zăgăzuiască.
zăgăzuire Acţiunea de a zăgăzui. *s.f., g.-d. art.* zăgăzuirii, *pl.* zăgăzuiri.
zăgârnă (pop.) Săculeţ de pânză folosit la stână pentru a strecura brânza. *s.f., g.-d. art.* zăgârnei, *pl.* zăgârne.
zăgneată (înv., reg.) Foc de nuiele sau de surcele uscate care arde cu flacără vie. *s.f., g.-d. art.* zăgnetei, *pl.* zăgnete.
zăgrăi *tr.* (reg.) A vorbi mult, a trăncăni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăgrăiesc, *imperf. 3 sg.* zăgrăia; *conj. prez. 3* să zăgrăiască.
zăhăi (înv., reg.) 1. *tr.* A supăra, a necăji (pe cineva). 2. *refl.* A se risipi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăhăiesc, *imperf. 3 sg.* zăhăia; *conj. prez. 3* să zăhăiască.
zăhăială (înv., reg.) Faptul de a zăhăi; neliniştе. *s.f., g.-d. art.* zăhăielii, *pl.* zăhăieli.
zăhărel Diminutiv al lui zahăr. */A duce* (pe cineva) sau *a se lăsa dus cu ~ul* = a înşela (pe cineva) sau a se lăsa înşelat cu promisiuni. *s.n.*
zăhărele (reg.) Dulciuri, bomboane, zaharicale. *s.n. pl., art.* zăhărelele.
zăhări *tr.* (pop.) A presăra zahăr. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăhăresc, *imperf. 3 sg.* zăhărea; *conj. prez. 3* să zăhărească.
zăiţin (reg.) Untdelemn; ulei. */A fi ~ pe apă* = a fi nevinovat. *s.n., pl.* zăiţinuri.
zălar[1] Meseriaş care face zale. *s.m., pl.* zălari.
zălar[2] (reg.) Cârlig de lemn de care se atârnă lanţul la vatră. *s.n., pl.* zălare.
zălăuan,-ă (-lă-uan) (Locuitor) din Zalău. *adj., s.m., pl.* zălăuani,-e.
zălăuancă (-lă-uan-) Locuitoare din Zalău. *s.f., g.-d. art.* zălăuancei, *pl.* zălăuance.
zăleţi *intr.* (reg., despre lichide) A ţâşni, a stropi, a curge din abundenţă. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zăleteşte, *imperf. 3 sg.* zăletea; *conj. prez. 3* să zăleteaască.
zăiezeală (reg.) Faptul de a zălezi. *s.f., g.-d. art.* zălezelii, *pl.* zălezeli.
zălezi *intr.* (reg.) A zăcea; a slăbi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zălezesc, *imperf. 3 sg.* zălezea; *conj. prez. 3* să zălezească.
zălezitură (reg.) Slăbiciune, moleşeală. *s.f., g.-d. art.* zălezituri, *pl.* zălezituri.
zăllşte (reg.) Direcţia, bătaia vântului. *s.f., g.-d. art.* zăliştii, *pl.* zălişti.
zăloagă (înv., pop.) 1. Semn de carte. 2. Capitol dintr-o carte. *s.f., g.-d. art.* zăloagei, *pl.* zăloage.
zălog[1] Arbust înalt cu lujeri cenuşii-verzui şi frunze lanceolate. *s.m., pl.* zălogi.
zălog[2] (pop.) 1. Amanet, gaj, garanţie. */A-şi lăsa pielea ~* = a cădea în mâinile duşmanului, a-şi pierde viaţa. 2. Sechestru, ipotecă. 3. Obiect (rar persoană) cu care se garantează. *s.n., pl.* zălоage.
zălogi *tr.* (înv., pop.) 1. A amaneta un obiect. 2. A reţine pe cineva ca gaj, ca ostatic. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zălogesc, *imperf. 3 sg.* zălogea; *conj. prez. 3* să zălogească.
zălogire (înv.) Acţiunea de a zălogi. *s.f., g.-d. art.* zălogirii, *pl.* zălogiri.
zălud,-ă (pop.) 1. Nebun, zăpăcit; năucit. 2. Naiv, prost. *adj., pl.* zăluzi,-de.
zălug (reg.) Lanţ împletit din sârmă. *s.m., pl.* zălugi.
zăluţă Diminutiv al lui za[2]. //Motiv ornamental în formă de lănţişor pe cusături şi pe tricotaje. *s.f., g.-d. art.* zăluţei, *pl.* zăluţe.
zăluzeală (reg.) Nebunie. *s.f., g.-d. art.* zăluzelii, *pl.* zăluzeli.
zăluzi *intr.* şi *refl.* (reg.) A se sminti; a înnebuni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăluzesc, *imperf. 3 sg.* zăluzea; *conj. prez. 3* să zăluzească.
zăluzie (înv., reg.) Rătăcire a minţii, nebunie. *s.f., art.* zăluzia, *g.-d. art.* zăluziei, *pl.* zăluzii, *art.* zăluziile.

zămărie (reg.) Mâncare cu zeamă multă. *s.f., art.* zămăria, *g.-d. art.* zămăriei, *pl.* zămării, *art.* zămăriile.
zămisli (pop.) 1. *tr.* A concepe fătul; a naşte, a face pui. 2. *refl.* A se întrupa, a se naşte. 3. *tr.* şi *refl.* (fig.) A (se) forma, a (se) înfiripa; a (se) crea. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zămislesc, *imperf. 3 sg.* zămislea; *conj. prez. 3* să zămislească.
zămislire (pop.) Acţiunea de a (se) zămisli. *s.f., g.-d. art.* zămislirii, *pl.* zămisliri.
zămislitor,-oare (pop.) Care zămisleşte; creator. *adj., pl.* zămislitori,-oare.
zămorî *refl.* (reg.) A-şi astâmpăra într-o oarecare măsură foamea şi setea, a mânca sau a bea doar atât cât să-şi ţină zilele. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zămorăşte, *imperf. 3 sg.* se zămora; *conj. prez. 3* să se zămorască.
zămoşiţă Plantă erbacee cu tulpina ramificată, acoperită cu peri aspri, cu flori de culoare purpurie şi galbenă. *s.f., g.-d. art.* zămoşiţei, *pl.* zămoşiţe.
zămurcă (reg.) Mâncare cu prea multă zeamă. *s.f., g.-d. art.* zămurcii.
zănat (reg.) Meserie, meşteşug. *s.n., pl.* zănaturi.
zănatec,-ă v. **zănatic.**
zănatic,-ă Zăpăcit, smintit, nebun. [*var.* zănatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* zănatici,-ce.
zăngăitură v. **zăngănitură.**
zăngăneală Zăngănit. *s.f., g.-d. art.* zăngănelii, *pl.* zăngăneli.
zăngăni *intr.* (despre obiecte de sticlă sau de metal) A produce prin izbire sau prin lovire un sunet metalic; a zornăi, a zdrăngăni. [*var.* zingăni, zinghení, zângăni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăngănesc, *imperf. 3 sg.* zăngănea; *conj. prez. 3* să zăngănească.
zăngănire Acţiunea de a zăngăni. [*var.* zingănire, zângănire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zăngănirii, *pl.* zăngăniri.
zăngănit Zgomot metalic specific, produs de unele obiecte prin lovire; zăngăt; zăngăneală. [*var.* zingănit, zângănit *s.n.*] *s.n., pl.* zăngănituri.
zăngănitor,-oare Care zăngăneşte; zornăitor. [*var.* zinghenitor,-oare, zângănitor,-oare *adj.*] *adj., pl.* zăngănitori,-oare.
zăngănitură Zăngănire. [*var.* zângăitură, zângănitură *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zăngăniturii, *pl.* zăngănituri.
zăngăt Zăngănit. [*var.* zângăt, zingăt, zinghet, zânghet *s.n.*] *s.n., pl.* zăngăte.
zănoagă 1. Depresiune circulară cu versante abrupte în zona munţilor înalţi; căldare. 2. Ochi adânc format pe cursul unei ape curgătoare mai jos de un stăvilar. 3. Platou sau coastă de deal pe care se poate face agricultură. *s.f., g.-d. art.* zănoagei, *pl.* zănoage.
zăpadă 1. Precipitaţie atmosferică în formă de fulgi albi, compuşi din cristale de gheaţă. 2. (chim.) ~ *carbonică* = bioxid de carbon în stare solidă. *s.f., g.-d. art.* zăpezii, *pl.* zăpezi.
zăpăceală 1. Faptul de a (se) zăpăci; starea celui zăpăcit; buimăceală. 2. (fam.) Gălăgie mare, tărăboi. *s.f., g.-d. art.* zăpăcelii, *pl.* zăpăceli.
zăpăci 1. *refl.* şi *tr.* 1. A-şi pierde sau a face să-şi piardă judecata clară; a (se) buimăci. 2. (fam.) A (se) făstâci; a (se) încurca. *//tr.* A deranja, a răscoli lucrurile. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăpăcesc, *imperf. 3 sg.* zăpăcea; *conj. prez. 3* să zăpăcească.
zăpăcire Acţiunea de a (se) zăpăci. *s.f., g.-d. art.* zăpăcirii.
zăpăcitor,-oare Care zăpăceşte; năucitor, uluitor. *adj., pl.* zăpăcitori,-oare.
zăpădos,-oasă (rar) Cu multă zăpadă. *adj., pl.* zăpădoşi,-oase.
zăpăi *intr.* (reg., despre câini) A lătra, a hămăi. *vb. IV, ind. prez. 3* zăpăie, *imperf. 3 sg.* zăpăia; *conj. prez. 3* să zăpăie.
zăpăit (reg.) Faptul de a zăpăi; lătrat, zăpăitură. *s.n., pl.* zăpăituri.
zăpăitură (-pă-i-) (reg.) Zăpăit. *s.f., g.-d. art.* zăpăiturii, *pl.* zăpăituri.
zăpăuc,-ă (fam.) (Om) zăpăcit, aiurit, dezorientat. *adj., s.m.* şi *f., pl.* zăpăuci,-ce.
zăpârstea (reg.) Ultimul născut într-o familie; prâslea. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui zăpârstea, *pl.* zăpârstea.
zăplan Om voinic şi înalt; vlăjgan. *s.m., pl.* zăplani.
zăplaz (pop.) Gard de scânduri sau de uluci. *s.n., pl.* zăplazuri.
zăpodie (înv., pop.) 1. Platou. 2. Vale largă, adăpostită de înălţimi. *s.f., art.* zăpodia, *g.-d. art.* zăpodiei, *pl.* zăpodii, *art.* zăpodiile.
zăpor (pop.) 1. Îngrămădire de sloiuri de gheaţă formată primăvara pe cursul unui râu. 2. Baraj artificial făcut pentru a permite pornirea plutelor; stăvilar. */A pune* ~ = (despre cai) a nu voi să tragă, a se împotrivi. *s.n., pl.* zăpoare.
zăporî *refl.* (pop., despre ape) A inunda prin dezgheţ. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zăporăşte, *imperf. 3 sg.* se zăpora; *conj. prez. 3* să se zăporască.
zăpsi *tr.* (reg.) 1. A surprinde (pe cineva) asupra unui fapt. 2. A observa, a prinde de veste. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăpsesc, *imperf. 3 sg.* zăpsea; *conj. prez. 3* să zăpsească.
zăpuc (pop.) Zăpuşeală. *s.n., pl.* zăpucuri.
zăpuşeală Căldură mare, înăbuşitoare; zăduf, zăpuc. *s.f., g.-d. art.* zăpuşelii, *pl.* zăpuşeli.
zăpuşi *tr.* (pop., despre soare) A încălzi foarte tare, a arde. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zăpuşeşte, *imperf. 3 sg.* zăpuşea; *conj. prez. 3* să zăpuşească.
zăpuşitor,-oare (pop.) Care produce zăpuşeală; înăbuşitor. *adj., pl.* zăpuşitori,-oare.
zărăfie (înv.) 1. Cămătărie. 2. Local de amanet. *s.f., art.* zărăfia, *g.-d. art.* zărăfiei, *pl.* (2) zărăfii, *art.* zărăfiile.
zărăsti *refl.* (reg.) A se rătăci. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zărăsteşte, *imperf. 3 sg.* se zărăstea; *conj. prez. 3* să se zărăstească.
zărgan Peşte marin cu corpul cilindric, acoperit cu solzi mărunţi, cu fălcile prelungite. *s.m., pl.* zărgani.
zărgheală (reg.) Sminteală, nebunie. *s.f., g.-d. art.* zărgheli, *pl.* zărgheli.
zărghenie (-ni-e) (reg.) Zărgheală. *s.f.,* zărghenia, *g.-d. art.* zărgheniei, *pl.* zărghenii, *art.* zărgheniile.
zărghi *refl.* (reg., fam.) A se sminti, a se ţicni. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zărgheşte, *imperf. 3 sg.* se zărghea; *conj. prez. 3* să se zărghească.
zări 1. *tr.* A vedea ceva vag, nedesluşit (din cauza întunericului sau a depărtării). */A ~ ca printr-o sită* (sau *ca printr-o pânză*) = a vedea neclar. 2. *tr.* A vedea ceva în fugă, în treacăt; a descoperi pe cineva sau ceva. 3. *refl.* A se vedea, a se ivi. */A se ~ de ziuă* = a se face ziuă. (rar) *A se ~ de lună* = a apărea luna. 4. *intr.* (pop.) A străluci, a lumina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăresc, *imperf. 3 sg.* zărea; *conj. prez. 3* să zărească.
zărpălatic,-ă (reg.) Uşuratic, fluşturatic. *adj., pl.* zărpălatici,-ce.
zărvăi *intr.* (reg.) A face zarvă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zărvăiesc, *imperf. 3 sg.* zărvăia; *conj. prez. 3* să zărvăiască.
zărzăraş (pop.) Diminutiv al lui zarzăr; zărzărel. *s.m., pl.* zărzăraşi.
zărzărel (pop.) Zărzăraş. *s.m., pl.* zărzărei, *art.* zărzărelii.
zărzărică (pop.) Diminutiv al lui zarzără. *s.f., g.-d. art.* zărzărelei, *pl.* zărzărele, *art.* zărzărelele.
zăsti *tr.* (reg.) A îngrămădi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăstesc, *imperf. 3 sg.* zăstea; *conj. prez. 3* să zăstească.

zăticneală (pop.) Zăticnire. *s.f., g.-d. art.* zăticnelii, *pl.* zăticneli.
zăticni (înv., reg.) 1. *tr.* A stingheri, a deranja. 2. *refl.* A se opri. [*var.* zătigni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăticnesc, *imperf. 3 sg.* zăticnea; *conj. prez. 3* să zăticnească.
zăticnire (înv.) Acţiunea de a (se) zăticni. *s.f., g.-d. art.* zătincnirii, *pl.* zăticniri.
zătigni v. **zăticni.**
zătoacă (reg.) Braţ de fluviu între malul apei şi un ostrov mai mare. *s.f., g.-d. art.* zătoacei, *pl.* zătoace.
zăton (reg.) 1. Lac lung şi îngust pe malul mării. //Loc cu apă adâncă şi domoală pe cursul unui râu, unde se pot adăposti iarna vasele plutitoare. //Scobitură în malul unui râu unde se adună peştele. 2. Zăgaz făcut spre a abate sau a opri apa din cursul ei. 3. Îngrăditură (de stuf sau de nuiele) care se aşază în râu pentru prinderea peştelui. *s.n., pl.* zătoane.
zătonar (reg.) Pescar specializat în pescuitul la zătoane. *s.m., pl.* zătonari.
zătoni (reg.) 1. *refl.* (despre peşti) A se aduna, a se strânge într-un zăton. 2. *tr.* A stăvili cursul unei ape. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zătonesc, *imperf. 3 sg.* zătonea; *conj. prez. 3* să zătonească.
zău 1. (întăreşte o afirmaţie sau o negaţie) Pe legea mea, jur că... */A zice ~ =* a jura. *Ba ~ =* dimpotrivă, te asigur. 2. Într-adevăr, desigur, fără îndoială. */Nu ştiu, ~!* = mă îndoiesc. 3. Te rog! [*var.* zeu *interj.*] *interj.*
zăuita *tr.* (înv., reg.) A uita. *ind. prez. 3* zăuită.
zăvăcustă Plantă erbacee cu flori galbene dispuse în spice. *s.f., g.-d. art.* zăvăcustei, *pl.* zăvăcuste.
zăvează (înv.) 1. Perdea. 2. Covor care se pune pe perete; scoarţă. *s.f., g.-d. art.* zăvezei/zăvezii, *pl.* zăveze/zăvezi.
zăvelcă (pop.) Fiecare dintre cele două fote drep-tunghiulare, împodobite cu dungi sau brodate, care se poartă ca fustă, la ţară. *s.f., g.-d. art.* zăvelcii, *pl.* zăvelci.
zăvelcuţă (pop.) Diminutiv al lui zăvelcă. *s.f., g.-d. art.* zăvelcuţei, *pl.* zăveleuţe.
zăvod[1] Câine mare (ciobănesc). *s.m., pl.* zăvozi.
zăvod[2] (reg.) Aşezare temporară de pescari. *s.n., pl.* zăvoduri.
zăvoi Pădurice pe malul unei ape; luncă. *s.n., pl.* zăvoaie.
zăvolniţă (reg.) Cureluşă care ţine suflecate mânecile cămăşii. *s.f., g.-d. art.* zăvolniţii, *pl.* zăvolniţi.
zăvor 1. Încuietoare la casă, constând dintr-o mică bară mobilă care intră într-o ureche fixată pe toc; ivăr. 2. Dispozitiv pentru blocarea unui organ mobil al unui aparat, al unei maşini etc. 3. (pop., la pl.) Cătuşe. 4. (reg.) Despicătură dintr-un trunchi de copac; lat pentru garduri; răzlog. *s.n., pl.* zăvoare.
zăvoraş Diminutiv al lui zăvor. *s.n., pl.* zăvoraşe.
zăvorâre Acţiunea de a (se) zăvorî; închidere (cu zăvorul). *s.f., g.-d. art.* zăvorârii.
zăvori v. **zăvorî.**
zăvorî 1. *tr.* şi *refl.* A (se) încuia cu zăvorul. //*tr.* A bloca intenţionat, cu ajutorul unui zăvor, deplasarea unui obiect sau a unei piese dintr-un ansamblu. 2. *tr.* A închide, a întemniţa pe cineva. //*tr.* (pop.) A lega pe cineva în cătuşe. [*var.* zăvori *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zăvorăsc, *imperf. 3 sg.* zăvora; *conj. prez. 3* să zăvorască.
zâmbăreţ,-eaţă (fam.) Care zâmbeşte mereu; jovial, surâzător. *adj., pl.* zâmbăreţi,-e.
zâmbet Surâs. *s.n., pl.* zâmbete.
zâmbi *intr.* 1. A schiţa o mişcare uşoară a buzelor pentru a exprima bucurie sau satisfacţie; a surâde. 2. (fig.) A fi (cuiva) favorabil; a conveni cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zâmbesc, *imperf. 3 sg.* zâmbea; *conj. prez. 3* să zâmbească.
zâmbire Acţiunea de a zâmbi; zâmbet. *s.f., g.-d. art.* zâmbirii, *pl.* zâmbiri.
zâmbitor,-oare Care zâmbeşte; vesel; surâzător. *adj., pl.* zâmbitori,-oare.
zâmbitură (înv.) Zâmbet. *s.f., g.-d. art.* zâmbiturii, *pl.* zâmbituri.
zâmbre 1. Boală a cailor, care se manifestă prin ulceraţii în cerul gurii. 2. (pop., fam.) *A face ~ =* a dori ceva foarte mult, a râvni. [*var* zimbre *s.f. pl.*] *s.f. pl.*
zâmbru/zimbru Arbore conifer cu frunze în formă de ace, cu lemnul foarte rezistent, folosit în sculptură. *s.m., pl.* zâmbri/zimbri.
zână 1. Personaj fantastic din basme, imaginat ca o femeie foarte frumoasă. 2. Zeiţă. *s.f., g.-d. art.* zânei, *pl.* zâne.
zâng Cuvânt care imită sunetul clopotului sau al unui metal lovit. *interj.*
zângăni v. **zăngăni.**
zângănire v. **zăngănire.**
zângănit v. **zăngănit.**
zângănitor,-oare v. **zăngănitor.**
zângănitură v. **zăngănitură.**
zângăt v. **zăngăt.**
zânghet v. **zăngăt.**
zânişoară Diminutiv al lui zână. *s.f., g.-d. art.* zânişoarei, *pl.* zânişoare.
zârnă Plantă erbacee veninoasă cu flori albe. *s.f., g.-d. art.* zârnei, *pl.* zârne.
zât Cuvânt cu care sunt alungate pisicile. *interj.*
zâzanie[1] (-ni-e) Discordie, vrajbă, intrigă. *s.f., art.* zâzania, *g.-d. art.* zâzaniei, *pl.* zâzanii, *art.* zâzaniile.
zâzanie[2] v. **zizanie.**
zâzâi *intr.* (despre insecte) A produce sunete specifice când zboară; a bâzâi. *vb. IV, ind. prez. 3* zâzâie, *imperf. 3 sg.* zâzâia; *conj. prez. 3* să zâzâie.
zâzâit Faptul de a zâzâi; bâzâit. *s.n., pl.* zâzâituri.
zbanghiu,-ie (pop., fam.) 1. Saşiu. 2. (despre oameni şi manifestările lor) Neastâmpărat, zvăpăiat. [*var.* spanchiu,-ie, şpanchiu,-ie *adj.*] *adj., pl.* zbanghii.
zbanţ[1] (înv., reg.) 1. Verigă, lanţ cu care se strâng anumite piese sau încărcătura unei căruţe, a unei trăsuri etc. 2. Petic la ghete. *s.n., pl.* zbanţuri.
zbanţ[2] (reg.) Ventuză (2). *s.n., pl.* zbanţuri.
zbat Paletă de lemn sau de metal fixată pe marginea unei roţi, care constituie sistemul de propulsie al unei nave cu aburi. *s.n., pl.* zbaturi.
zbate *refl.* 1. (despre fiinţe) A se mişca în toate părţile brusc şi violent; a se zvârcoli. */A se ~ ca peştele pe uscat* (sau *ca musca în plasa paianjenului*), se zice despre cineva care se sileşte din toate puterile să scape dintr-un mare impas. *A se ~ de moarte =* a se zvârcoli foarte tare. 2. (fig.) A se agita, a se zbuciuma. //A se strădui din toate puterile să realizeze ceva. 3. A se învolbura, a se învârteji. 4. (reg.) A se târgui. //*tr.* (înv.) A reduce din preţul unei mărfi. *vb. III, ind. prez. 3 sg.* se zbate, *1 pl.* ne zbatem; *conj. prez. 3* să se zbată; *ger.* zbătându-se, *part.* zbătut.
zbatere Acţiunea de a se zbate; zbucium, frământare. *s.f., g.-d. art.* zbaterii, *pl.* zbateri.
zbânţui v. **zbânţui.**
zbânţ (reg.) Joacă, hârjoană. *s.n., pl.* zbânţuri.
zbânţui *refl.* (pop., fam.) A se zbengui, a zburda. [*var.* zbânţui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* mă zbânţui, *2 sg.* te zbânţui, *3 sg.* se zbânţuie, *imperf. 3 sg.* se zbânţuia; *conj prez. 3* să se zbânţuie.
zbânţuială (pop.) Zbânţuire. *s.f., g.-d. art.* zbânţuielii, *pl.* zbânţuieli.

zbânţuire (pop.) Acţiunea de a se zbânţui; zbenguială, zbânţuială, zbânţuitură, zbânţuit. *s.f., g.-d. art.* zbânţuirii, *pl.* zbânţuiri.
zbânţuit (pop.) Zbânţuire. *s.n.*
zbânţuitură (-ţu-i-) Zbânţuire. *s.f., g.-d. art.* zbânţuiturii, *pl.* zbânţuituri.
zbâr/zbârr Cuvânt care imită zgomotul produs de zborul păsărilor şi al insectelor, de vibraţia unei coarde etc. *interj.*
zbârâi *tr.* (rar) A zbârnâi, a bâzâi. *vb. IV, ind. prez. 3* zbârâie, *imperf. 3 sg.* zbârâia; *conj. prez. 3* să zbârâie.
zbârâitură (-râ-i-) Zbârnâit; zumzet. *s.f., g.-d. art.* zbârâiturii, *pl.* zbârâituri.
zbârceală (pop.) Zbârcitură. *s.f., g.-d. art.* zbârcelii, *pl.* zbârceli.
zbârci[1] 1. *refl.* (despre piele) A se încreţi, a se rida. /(intr.) *A ~ din nas* = a strâmba din nas. 2. *intr.* (fig., fam.) A greşi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zbârceşte, *imperf. 3 sg.* zbârcea; *conj. prez. 3* să zbârcească.
zbârci[2](rar) Zbârcitură. *s.n., pl.* zbârciuri.
zbârciog Numele dat mai multor specii de ciuperci comestibile cu pălăria zbârcită, de culoare cenuşie-roşcată sau brună-cenuşie. */Cu nasul ~* = manifestând neplăcere, dispreţ etc. *s.m., pl.* zbârciogi.
zbârciog-gras Numele mai multor specii de ciuperci comestibile cu pălăria zbârcită, cărnoasă, care cresc în pădurile de conifere. *s.m., pl.* zbârciogi-graşi.
zbârcire Faptul de a (se) zbârci[1]. *s.f., g.-d. art.* zbârcirii, *pl.* zbârciri.
zbârcitură Încreţitură a pielii; cută, zbârceală. *s.f., g.-d. art.* zbârcituri, *pl.* zbârcituri.
zbârli/zburli 1. *refl.* (despre păr, pene, blană etc.) A se ridica în sus; a se ciufuli. 2. *tr.* A agita suprafaţa unei ape. 3. *refl.* (fig.) A se supăra, a se burzului. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zbârlesc/zburlesc, *imperf. 3 sg.* zbârlea/zburlea; *conj. prez. 3* să zbârlească/să zburlească.
zbârlire/zburlire Acţiunea de a (se) zbârli. *s.f., g.-d. art.* zbârlirii/zburlirii, *pl.* zbârliri/zburliri.
zbârlog (rar) Zbârlit, ţepos. *adj. invar.*
zbârn Cuvânt care imită sunetul produs de zborul insectelor, de vibraţia unei corzi etc. //(s.n.) Zbârnâit. *interj.*
zbârnăi v. **zbârnâi.**
zbârnâi *intr.* 1. A produce un sunet asemănător cu vibrarea unei coarde. 2. (despre vânt) A vâjâi, a şuiera. 3. (fig., fam.) A munci repede. [*var.* zbârnăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* zbârnâie, *imperf. 3 sg.* zbârnâia; *conj. prez. 3* să zbârnâie.
zbârnâială Zbârnâire, zbârnâit. *s.f., g.-d. art.* zbârnâielii, *pl.* zbârnâieli.
zbârnâire Faptul de a zbârnâi; zgomot produs de ceva care zbârnâie; zbârnâitură, zbârnâit. *s.f., g.-d. art.* zbârnâirii, pl. zbârnâiri.
zbârnâit Zbârnâire. *s.n., pl.* zbârnâituri.
zbârnâitoare (-nâ-i-) 1. Jucărie făcută dintr-o scândură legată cu o sfoară, care, prin învârtire, produce un zgomot specific. 2. Fâşie de hârtie fixată de un zmeu, care zbârnâie în bătaia vântului. *s.f., g.-d. art.* zbârnâitorii, *pl.* zbârnâitori.
zbârnâitor,-oare (-nâ-i-) 1. Care zbârnâie. 2. (fig.) Sensibil, delicat. *adj., pl.* zbârnâitori,-oare.
zbârnâitură (-nâ-i-) Zbârnâire. *s.f., g.-d. art.* zbârnâiturii, *pl.* zbârnâituri.
zbeg v. **zbeng.**
zbeng (înv., reg.) Zbenguială. //Cântec vesel, săltăreţ. //Gloată, învălmăşeală. [*var.* zbeg *s.n.*] *s.n., pl.* zbenguri.
zbenghi v. **benghi.**
zbengui *refl.* A se juca sărind; a zburda. //A se hârjoni. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* mă zbengui, *2* te zbengui, *3* se zbenguie, *imperf. 3 sg.* se zbenguia; *conj. prez. 3* să se zbenguie.
zbenguială Faptul de a se zbengui; zburdălnicie, zbenguire, zbânţuială, zbenguit. *s.f., g.-d. art.* zbenguielii, *pl.* zbenguieli.
zbenguire Acţiunea de a se zbengui; zbenguială. *s.f., g.-d. art.* zbenguirii, *pl.* zbenguiri.
zbenguit Zbenguială. *s.n.*
zbenguitor,-oare (-gu-i-) (rar) Care se zbenguie; zburdalnic. *adj., pl.* zbenguitori,-oare.
zbicer (pop.) Nume dat căluşarului care, în timpul jocului, pocneşte din bici. *s.m., pl.* zbiceri.
zbici[1] *refl.* şi *tr.* (pop.) A (se) usca (1); a (se) zvânta. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zbiceşte, *imperf. 3 sg.* zbicea; *conj. prez. 3* să zbicească.
zbici[2] *tr.* şi *refl.* (reg.) A (se) smuci pentru a (se) elibera dintr-o strânsoare. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zbiceşte, *imperf. 3 sg.* zbicea; *conj. prez. 3* să zbicească.
zbicire (pop.) Faptul de a (se) zbici[1]. *s.f., g.-d. art.* zbicirii, *pl.* zbiciri.
zbiera *intr.* 1. (despre animale) A scoate zbierete. 2. (despre oameni) A ţipa, a răcni; a plânge tare. *vb. I, ind. prez. 3* zbiară; *conj. prez. 3* să zbiere.
zbierat (pop.) Faptul de a zbiera. *s.n.*
zbierăt v. **zbieret.**
zbierătură (pop.) Strigăt, zbieret. *s.f., g.-d. art.* zbierături, *pl.* zbierături.
zbieret 1. Urlet specific pe care îl scoate un animal. 2. Strigăt de mânie, de durere, de spaimă pe care îl scoate un om. [*var.* zbierăt *s.n.*] *s.n., pl.* zbierete.
zbihui *tr.* (reg.) A scutura, a zgâlţâi pe cineva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zbihuiesc, *imperf. 3 sg.* zbihuia; *conj. prez. 3* să zbihuiască.
zbihuială (reg.) Scuturătură, zgâlţâitură. *s.f., g.-d. art.* zbihuielii, *pl.* zbihuieli.
zbilţ 1. Laţ de sârmă cu care hingherii prind câinii vagabonzi. 2. Unealtă asemănătoare cu un cârlig, cu care sunt scoşi din apă peştii mari. *s.n., pl.* zbilţuri.
zbir 1. Om aspru, crud. 2. (rar) Agent fiscal; zapciu. *s.m., pl.* zbiri.
zblenduj *tr.* (reg.) A zgudui, a clătina. *vb. IV, ind. prez. 1 sg şi 3 pl.* zblenduiesc, *imperf. 3 sg.* zblenduia; *conj. prez. 3* să zblenduiască.
zbor[1] 1. Deplasare în aer a unei păsări, a unei insecte etc. cu ajutorul aripilor; (p. ext.) deplasare în aer sau în spaţiu a unui obiect, a unui avion, a unei rachete etc. */Platformă de ~* = platformă pe un aerodrom sau pe un portavion de pe care decolează avioanele. *Din* (sau *în, într-un*) *~* = a) în timpul zborului; b) în fugă; c) în treacăt. *A-şi lua ~ul* = a) a se înălţa în aer; b) a pleca, a fugi; a dispărea. 2. (fig.) Mers iute, în fugă. */A trece în ~* = a trece foarte repede. *s.n., pl.* zboruri.
zbor[2] (înv., reg.) Bâlci, iarmaroc; piaţă publică. *s.n., pl.* zboruri.
zbornic (înv.) 1. Culegere alcătuită din scrieri religioase, legende hagiografice, lucrări literare etc. 2. Codice manuscris alcătuit din texte variate, copiate împreună. *s.n., pl.* zbornice.
zborşi *refl.* (reg., fam.) 1. (despre oameni) A lua o atitudine ameninţătoare; a se răsti (la cineva). 2. (despre păsări, animale) A-şi înfoia penele sau părul. 3. (despre unele alimente) A dobândi un aspect şi un gust specific, neplăcut; a se altera. 4. (fig.) A se strica, a se da peste cap. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zborşeşte, *imperf. 3 sg.* se zborşea; *conj. prez. 3* să se zborşească.
zborşire (reg.) Acţiunea de a zborşi. *s.f., g.-d. art.* zborşirii, *pl.* zborşiri.
zbranca (reg., în expr.) *A face ~* = a da iureş, distrugând. *A da ~* = a izgoni pe cineva, a-l lăsa pe drumuri. *s.f. art.*

zbrehui,-ie (reg., fam.) Nestatornic, uşuratic. *adj., pl.* zbrehui.
zbucium 1. Nelinişte sufletească; frământare. 2. Mişcare agitată şi zgomotoasă. *s.n., pl.* zbuciumuri.
zbuciuma 1. *refl.* A se nelinişti, a se frământa, a se chinui. 2. *refl.* şi *tr.* A (se) zbate, a (se) agita. *vb. I, ind. prez. 3* zbuciumă.
zbuciumare Faptul de a (se) zbuciuma; frământare, chin. *s.f., g.-d. art.* zbuciumării, *pl.* zbuciumări.
zbuciumător,-oare (rar) Care (se) zbuciumă. *adj., pl.* zbuciumători,-oare.
zbucni v. **izbucni.**
zbughi[1] 1. Cuvânt care indică fuga bruscă (şi neaşteptată) dintr-un loc sau săritura peste un obstacol. [*var.* zbughia *interj.*] *interj.*
zbughi[2] *tr.* (în expr.) *A o ~* = a o lua la fugă, a o şterge. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zbughesc, *imperf. 3 sg.* zbughea; *conj. prez. 3* să zbughească.
zbughia v. **zbughi**[1].
zbughire (rar) Acţiunea de a zbughi. *s.f., g.-d. art.* zbughirii, *pl.* zbughiri.
zbura 1. *intr.* (despre păsări şi insecte) A se deplasa în aer cu ajutorul aripilor; a pleca în zbor. //(despre obiecte) A pluti în aer purtat de vânt; a trece prin aer cu viteză (fiind lansat cu putere). 2. *intr.* (despre aparate de zbor) A se deplasa în aer sau în spaţiul cosmic. 3. *intr.* (despre oameni) A călători cu un aparat de zbor. 4. *intr.* (fig.) A merge foarte repede; (despre oameni) a se repezi până undeva. //(despre timp) A se scurge foarte repede. 5. *tr.* (fig.) A smulge de la locul său, a prăvăli. */A ~ cuiva capul* = a decapita pe cineva. *A-şi ~ creierii* = a se sinucide prin împuşcare. (intr., fam.) *A ~ dintr-un post* = a fi concediat. *vb. I, ind. prez. 3* zboară.
zburare (înv.) Acţiunea de a zbura; zbor[1]. *s.f., g.-d. art.* zburării, *pl.* zburări.
zburatic,-ă (pop.) 1. Sprinten, agil; iute. 2. (fig.) Uşuratic. *adj., pl.* zburatici,-ce.
zburătăci 1. *tr.* A arunca cu ceva într-o pasăre, într-un pom etc. 2. *refl.* şi *intr.* (despre păsări de curte) A se împrăştia. 3. *intr.* şi *refl.* (despre pui, p. ext., despre copii) A se răzleţi; a căpăta independenţă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zburătăcesc, *imperf. 3 sg.* zburătăcea; *conj. prez. 3* să zburătăcească.
zburătăcire (rar) Acţiunea de a (se) zburătăci. *s.f., g.-d. art.* zburătăcirii, *pl.* zburătăciri.
zburătăire v. **zburătuire.**
zburătoare Plantă erbacee medicinală cu tulpina înaltă, cu flori roşii-purpurii. *s.f., g.-d. art.* zburătorii, *pl.* zburători.
zburător,-oare I. *adj.* 1. Care zboară; care poate să zboare. 2. Care pluteşte în aer. II. *s.m.* (fam.) 1. Aviator. //(în mit. pop.) Fiinţă fantastică, închipuită ca un spirit rău, care chinuieşte noaptea în somn fetele şi femeile; (în literatura romantică) întruchiparea idealizată a iubitului. III. *s.f.* Nume dat în general păsărilor care zboară. *adj., s.m.* şi *f., pl.* zburători,-oare.
zburătui (pop.) *tr.* 1. A zburătăci (1). 2. A reteza dintr-o lovitură, făcând să se prăbuşească. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zburătuiesc, *imperf. 3 sg.* zburătuia; *conj. prez. 3* să zburătuiască.
zburătuire (pop.) Acţiunea de a zburătui. [*var.* zburătăire *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zburătuirii, *pl.* zburătuiri.
zburătură (pop.) 1. Bucată (scurtă) de lemn cu care se aruncă în cineva sau în ceva. //Aşchie, ţandără. 2. Distanţă până la care ajunge un lucru aruncat. 3. (înv.) Sfărâmătură de plumb sau de fier cu care se încărcau armele de foc. *s.f., g.-d. art.* zburăturii, *pl.* zburături.
zburături (pop.) 1. *intr.* (rar) A străbate aerul, a zbura. 2. *tr.* şi *intr.* A zburătăci (1). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zburătur*esc*, *imperf. 3 sg.* zburătur*ea*; *conj. prez. 3* să zburătur*ească*.
zburda *intr.* A alerga vesel încoace şi încolo; a se zbengui. */A-i ~* (cuiva) *inima* = a fi foarte vesel. *vb. I, ind. prez. 3* zburdă.
zburdalnic,-ă 1. Care zburdă; vioi, neastâmpărat, nebunatic. 2. (fig., despre stări omeneşti) Plin de avânt. *adj., pl.* zburdalnici,-ce.
zburdare (rar) Acţiunea de a zburda. *s.f., g.-d. art.* zburdării, *pl.* zburdări.
zburdatic,-ă (rar) Zburdalnic. *adj., pl.* zburdatici,-ce.
zburdă (reg.) Joacă voioasă; zbenguială. *s.f., g.-d. art.* zburdei.
zburdăciune (înv., reg.) Zburdălnicie. *s.f., g.-d. art.* zburdăciunii, *pl.* zburdăciuni.
zburdălnicie Însuşirea de a fi zburdalnic; neastâmpăr, voioşie. //Faptă a celui zburdalnic. *s.f., art.* zburdălnicia, *g.-d. art.* zburdălniciei, *pl.* zburdălnicii, *art.* zburdălniciile.
zburdător,-oare (înv.) Zburdalnic. *adj., pl.* zburdători,-oare.
zburdătură (reg.) Salt, săritură. *s.f., g.-d. art.* zburdături, *pl.* zburdături.
zburiş (rar) Ca în zbor; repede. *adv.*
zburli v. **zbârli.**
zburlire v. **zbârlire.**
zdelcă (înv.) Contract, act de vânzare; (p. ext.) orice chitanţă sau act oficial. *s.f., g.-d. art.* zdelcii, *pl.* zdelci.
zdrahon (pop., fam.) Om voinic, bine legat. *s.m., pl.* zdrahoni.
zdranca v. **zdrang.**
zdrang/zdranc Cuvânt care imită zgomotul produs de căderea unui obiect de metal. [*var.* zdranca *interj.*] *interj.*
zdravăn,-ă 1. Puternic, robust. 2. Sănătos la trup şi la minte. 3. Tare, solid. (adv.) *Un gard ~.* 4. Mult. *A mâncat ~. adj., pl.* zdraveni,-e.
zdrăncăni v. **zdrăngăni.**
zdrăncănit v. **zdrăngănit.**
zdrăngănel (pop.) Clopoţel mic şi rotund; zurgălău [*var.* zdrâncănel *s.n.*]. *s.m., pl.* zdrăngănei, *art.* zdrăgănelii.
zdrăngăni 1. *intr.* (despre obiecte de sticlă sau de metal) A zăngăni. 2. *tr.* (depr.) A cânta fără pricepere la un instrument muzical cu coarde. [*var.* zdrăncăni *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zdrăngănesc, *imperf. 3 sg.* zdrăngănea; *conj. prez. 3* să zdrăngănească.
zdrăngănire Acţiunea de a zdrăngăni. *s.f., g.-d. art.* zdrăngănirii, *pl.* zdrăngăniri.
zdrăngănit Faptul de a zdrăngăni; cântec interpretat fără pricepere la un instrument cu coarde; zdrăngănitură. [*var.* zdrăncănit *s.n.*] *s.n.*
zdrăngănitură Zdrăngănit. *s.f., g.-d. art.* zdrăngănituri, *pl.* zdrăngănituri.
zdrângănel v. **zdrăngănel.**
zdreanţă 1. Bucată ruptă dintr-o pânză sau dintr-un obiect de pânză; obiect de îmbrăcăminte vechi. 2. (fig., fam.) Om de nimic. 3. (la pl.) Un fel de aluat subţire din făină şi ouă care se fierbe în supă în bucăţi mici. [*var.* treanţă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zdrenţei, *pl.* zdrenţe.
zdreli *tr.* şi *refl.* A (se) răni uşor prin jupuirea pielii; a (se) juli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zdrelesc, *imperf. 3 sg.* zdrelea; *conj. prez. 3* să zdrelească.
zdrelire Acţiunea de a (se) zdreli. *s.f., g.-d. art.* zdrelirii, *pl.* zdreliri.
zdrelitură (pop.) Rană superficială produsă prin zdrelire; zgârietură. *s.f., g.-d. art.* zdreliturii, *pl.* zdreliturii.
zdrenţăros,-oasă (despre obiecte de îmbrăcăminte) Prefăcut în zdrenţe; rupt, zdrenţos. //(despre oameni)

Îmbrăcat în zdrenţe. [*var.* zdrenţuros,-oasă, stremţuros, -oasă, strenţuros,-oasă, trenţăros,-oasă *adj.*] *adj., pl.* zdrenţăroşi,-oase.
zdrenţos,-oasă Zdrenţăros. [*var.* stremţos,-oasă *adj.*] *adj., pl.* zdrenţoşi,-oase.
zdrenţui *refl.* (despre ţesături, obiecte de stofă etc.) A se sfâşia, a se preface în zdrenţe. *//tr. I-a ~it haina.* [*var.* trenţui *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zdrenţuiesc, *imperf. 3 sg.* zdrenţuia; *conj. prez. 3* să zdrenţuiască.
zdrenţuit,-ă 1. (despre îmbrăcăminte) Prefăcut în zdrenţe; rupt. 2. (despre oameni) Îmbrăcat în zdrenţe. *adj., pl.* zdrenţuiţi,-te.
zdrenţuros,-oasă v. **zdrenţăros.**
zdroabă (reg.) Trudă, oboseală. *s.f., g.-d. art.* zdroabei, *pl.* zdroabe.
zdrobeală (pop.) Zdrobire. *s.f., g.-d. art.* zdrobelii, *pl.* zdrobeli.
zdrobi 1. *tr.* A sfărâma, a strivi. //A distruge, a nimici. //2. *tr.* (fig.) A mâhni, a distruge sufleteşte. 3. *refl.* (fig.) A munci din toate puterile; a se strădui. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zdrobesc, *imperf. 3 sg.* zdrobea; *conj. prez. 3* să zdrobească.
zdrobire Acţiunea de a (se) zdrobi; strivire, sfărâmare. //(fig.) Mâhnire cumplită; supărare. *s.f., g.-d. art.* zdrobirii, *pl.* zdrobiri.
zdrobit,-ă Strivit, sfărâmat; distrus, nimicit. //(fig.) Copleşit de durere. //(flg.) Foarte obosit. *adj., pl.* zdrobiţi,-te.
zdrobitoare Maşină folosită pentru zdrobirea sau mărunţirea unor produse sau materiale, utilizată în industria textilă, alimentară etc. *s.f., g.-d. art.* zdrobitorii, *pl.* zdrobitori.
zdrobitor[1] (reg.) Meliţă. *s.n., pl.* zdrobitoare.
zdrobitor[2]**,-oare** 1. Care zdrobeşte. 2. (fig.) Copleşitor, istovitor. 3. (fig., despre idei, argumente) Convingător, decisiv. *Argument ~. adj., pl.* zdrobitori,-oare.
zdrobitură (rar) Produs sfărâmat, zdrobit; sfărâmătură. //Rană produsă prin zdrobire. *s.f., g.-d. art.* zdrobiturii, *pl.* zdrobituri.
zdronc/zdronca Cuvânt care redă zgomotul produs de căderea sau ciocnirea unor obiecte de metal. *interj.*
zdroncăni *intr.* (despre vehicule) A face un zgomot caracteristic (din cauza zdruncinăturilor). *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zdroncăne, *imperf. 3 sg.* zdroncănea; *conj. prez. 3* să zdroncăne.
zdroşi *tr.* (pop.) A sfărâma, a strivi. [*var.* zdruşi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zdroşesc, *imperf. 3 sg.* zdroşea; *conj. prez. 3* să zdroşească; *ger.* zdroşind.
zdrumica *tr.* (pop.) A sfărâma, a strivi. //(fig.) A nimici, a distruge. *vb. I, ind. prez. 3* zdrumică.
zdrumicare (pop.) Acţiunea de a zdrumica; sfărâmare, zdrobire. *s.f., g.-d. art.* zdrumicării, *pl.* zdrumicări.
zdrumicătură (reg.) Sfărâmătură. *s.f., g.-d. art.* zdrumicăturii, *pl.* zdrumicături.
zdruncin (pop.) 1. Zdruncinătură. 2. (fig.) Zbucium, tulburare sufletească. [*var.* zdruncen *s.n.*] *s.n.*
zdruncina *tr.* 1. A scutura tare, cu putere; a zgâlţâi. 2. (fig.) A clătina din temelii o concepţie, o părere etc.; a submina. *vb. I, ind. prez. 3* zdruncină.
zdruncinare Acţiunea de a zdruncina. *s.f., g.-d. art.* zdruncinării, *pl.* zdruncinări.
zdruncinat,-ă 1. Zguduit, clătinat, hurducat. //Zdrobit, strivit. //Şubrezit, slăbit. 2. (fig.) Tulburat sufleteşte. *adj., pl.* zdruncinaţi,-te.
zdruncinător,-oare Care zdruncină, care dezechilibrează. *adj., pl.* zdruncinători,-oare.
zdruncinătură Scuturătură, hurducătură. //(fig.) Tulburare sufletească, emoţie puternică. *s.f., g.-d. art.* zdruncinăturii, *pl.* zdruncinături.
zdruşi v. **zdroşi.**
zdup[1] Cuvânt care imită zgomotul produs de o cădere precipitată sau de o săritură. *interj.*
zdup[2] (fam.) Închisoare. *s.n.*
zdupăi *intr* (pop.) A călca cu zgomot; a tropăi. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* zdupăi, *3* zdupăie, *imperf. 3* sg. zdupăia; *conj. prez. 3* să zdupăie.
zdupăială (pop.) Faptul de a zdupăi. *s.f., g.-d. art.* zdupăielii, *pl.* zdupăieli.
zea v. **za**[2].
zeamă 1. Fel de mâncare lichidă; supă, ciorbă; partea lichidă a unor feluri de mâncare. */A mânca singur bucatele şi a lăsa altora ~a* = a trage singur tot folosul. *A nu fi de nicio ~*, se spune despre cineva în care nu se poate pune niciun temei. *~ lungă* = a) mâncare inconsistentă, făcută cu prea multă apă; b) vorbărie lungă. *Tot de-o ~* = deopotrivă. *~ de clopot* (sau *de hârleţ*) = moartea. *~ de vorbe* = vorbărie deşartă. *~ de varză* = lichid acrişor în care s-a murat varza. 2. Lichid pe care îl conţin ţesuturile vegetale; suc de fructe sau de plante. */~ de prune* = ţuică. 3. Nume dat unor lichide diverse. */Ou cu ~* = ou fiert puţin. //(rar) Sânge. 4. (chim.) *~ bordeleză* = suspensie de sulfat bazic de cupru în apă, folosită ca fungicid. [*var.* zamă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zemii, *pl.* zemuri.
zeamil (ze-a-) Produs alimentar dietetic, obţinut din amidon de porumb. *s.n.*
zebregală (înv.) Sechestrare. *s.f., g.-d. art.* zebergelii, *pl.* zebergeli.
zeberi *tr.* (înv.) A sechestra, a lua cu forţa. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zeberesc, *imperf. 3 sg.* zeberea; *conj. prez. 3* să zeberească.
zebrat,-ă (rar) Vărgat, cu dungi. *adj., pl.* zebraţi,-te.
zebră 1. Nume dat speciilor de cai sălbatici africani, cu blana vărgată cu dungi de culoare închisă pe fond alb. 2. (fig.) Marcaj de traversare a străzii (pentru pietoni), constând din linii paralele albe sau galbene. *s.f., g.-d. art.* zebrei, *pl.* zebre.
zebrea v. **zăbrea.**
zebu Mamifer rumegător tropical, domesticit, asemănător cu boul, având pe spate o cocoaşă de grăsime. *s.m.*
zece[1] 1. Număr care se află în numărătoare între nouă şi unsprezece. //(adj.) *Are numărul ~. /A avea ~ vieţi*, se spune când cineva scapă cu viaţă din situaţii primejdioase. *A asculta cu ~ urechi* = a fi foarte atent. //(s.) *Scrie un ~.* /(cu val. de num. ord.) *Etajul ~.* //(intră în componenţa num. adv.) *De ~ ori.* //(precedat de „câte" intră în componenţa num. distributiv) *Veneau câte ~.* 2. (intră în compunerea numeralelor cardinale compuse de la unsprezece la nouăsprezece) *Treisprezece.* /(intră în compunerea numeralelor cardinale de la douăzeci până la nouăzeci şi nouă) *Cincizeci şi trei. num. card.*
zece[2] Mulţime de zece elemente. *s.f.*
zece[3] Nota zece. *s.m.*
zecelea, zecea (precedat de art. „al", „a") Care se află între al nouălea şi al unsprezecelea. *num. ord.*
zecer (reg.) Zece; carte de joc, cifră, monedă cu această valoare. *s.m., pl.* zeceri.
zeche v. **zeghe.**
zecică (fam.) Carte de joc având pe ea zece puncte. *s.f.*
zecimal,-ă (mat.) Care se bazează pe numărul zece. */Număr ~* = număr a cărui parte fracţionară este exprimată printr-o fracţie zecimală. *Fracţie ~* = fracţie al cărei numitor este egal cu o putere întreagă şi pozitivă a numărului zece. *Balanţă ~* = balanţă cu braţe inegale, care permite echilibrarea greutăţilor de măsurat cu greutăţile etalonate de zece ori mai mici. *Sistem ~* = sistem de unităţi de măsură în care multiplii sau submultiplii unităţilor principale cresc sau descresc din zece în

zece. *Clasificare ~ =* sistem de clasificare folosit în biblioteci, bazat pe împărţirea lucrărilor în zece clase (după conţinut), fiecare clasă având câte zece diviziuni etc. *adj., pl.* zecimali,-e.
zecimală Cifră situată la dreapta virgulei unui număr cu zecimale. *s.f., g.-d. art.* zecimalei, *pl.* zecimale.
zecime I. A zecea parte dintr-un întreg. 2. Prima cifră din dreapta virgulei la numerele zecimale. 3. (în sistemul fiscal din trecut) A zecea parte, care revenea judeţului sau comunei, din impozitul plătit de cetăţeni. *s.f., g.-d. art.* zecimii, *pl.* zecimi.
zeciui *tr.* (înv.) I. A lua a zecea parte din produsele cuiva. //(fam.) A-şi însuşi o parte din bunurile cuiva. 2. (despre boli, calamităţi naturale etc.) A decima. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zeciuiesc, *imperf. 3 sg.* zeciuia; *conj. prez. 3* să zeciuiască.
zeciuială 1. (înv.) A zecea parte din recolta de cereale, de vite etc.; dijmă. 2. A zecea parte din produsele obţinute, care se predă cuiva sau care se revendică de la cineva. *s.f., g.-d. art.* zeciuielii, *pl.* zeciuieli.
zeciuire (înv.) Acţiunea de a zeciui; zeciuit, zeciuială. *s.f., g.-d. art.* zeciuirii, *pl.* zeciuiri.
zeciuit (înv.) Zeciuire. *s.n., pl.* zeciuituri.
zeciuri (rar) Motive ornamentale (geometrice); figuri desenate. *s.n. pl.*
zee (înv., rar) Zeiţă. *s.f., art.* zeea, *g.-d. art.* zeei, pl. zee.
zefir[1] Vânt călduţ care suflă primăvara dinspre apus. *s.m., pl.* zefiri.
zefir[2] Ţesătură uşoară de bumbac, din care se confecţionează cămăşi, bluze etc. *s.n., pl.* zefiruri.
zeflemea Ironie uşoară, glumă. */A lua în ~ =* a lua în râs. *s.f., art.* zeflemeaua, *g.-d. art.* zeflemelei, *pl.* zeflemele, *art.* zeflemelele.
zeflemisi *tr.* A lua pe cineva în râs, a ironiza. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zeflemisesc, *imperf. 3 sg.* zeflemisea; *conj. prez. 3* să zeflemisească.
zeflemisire Acţiunea de a zeflemisi; ironizare. *s.f., g.-d. art.* zeflemisirii, *pl.* zeflemisiri.
zeflemism (rar) Înclinare de a lua totul în râs. *s.n.*
zeflemist,-ă Ironic, zeflemitor. *adj., pl.* zeflemişti,-ste.
zeflemitor,-oare (rar) Care ironizează; zeflemist. *adj., pl.* zeflemitori,-oare.
zefliu,-ie (înv.) Vesel, glumeţ. *adj., pl.* zefliі.
zeft (înv.) Smoală. *s.n.*
zeghe 1. Haină ţărănească lungă, împodobită cu găitane negre, care se poartă în ţinuturile de munte. //Haină din piei de oaie, purtată de ciobani; cojoc; şubă. 2. Postav gros din care se fac unele haine ţărăneşti; dimie. [*var.* zeche *s.n.*] *s.f., g.-d. art.* zeghii, *pl.* zeghi.
zegras Iarbă-de-mare. *s.n.*
zeie (ze-ie) (rar) Zeiţă. *s.f., g.-d. art.* zeiei, *pl.* zeie.
zeiesc,-iască (rar) De zeu. *adj., pl.* zeieşti.
zeifica (ze-i-) *tr.* A deifica. *vb. I, ind. prez. 3* zeifică.
zeificare (ze-i-) Acţiunea de a zeifica. *s.f., g.-d. art.* zeificării, *pl.* zeificări.
zeină Proteină existentă în boabele de porumb. *s.f., g.-d. art.* zeinei.
zeitate (ze-i-) Zeu, zeiţă. *s.f., g.-d. art.* zeităţii, *pl.* zeităţi.
zeiţă Divinitate păgână feminină. //(fig.) Femeie frumoasă. *s.f., g.-d. art.* zeiţei, *pl.* zeiţe.
zel Râvnă, sârguinţă; ardoare. */Exces de ~ =* exagerare inutilă în îndeplinirea unei acţiuni. *s.n.*
zelar (rar) Platoşă, zale. *s.n., pl.* zelare.
zelator,-oare (livr.) Persoană zeloasă. *s.m., pl.* zelatori; *s.f., g.-d. art.* zelatorei, *pl.* zelatoare.
zelos,-oasă Plin de râvnă, de zel. *adj., pl.* zeloşi,-oase.
zemărie (reg.) Zeamă multă. *s.f., art.* zemăria, *g.-d. art.* zemăriei, *pl.* zemării, *art.* zemăriile.
zemnic (reg.) Pivniţă, beci; bordei săpat în pământ. *s.n., pl.* zemnice.
zemos[1] (reg.) Pepene galben. *s.m., pl.* zemoşi.
zemos[2]**,-oasă** (despre fructe, plante) Cu mult suc; suculent; (despre mâncăruri) cu zeamă multă. *adj., pl.* zemoşi,-oase.
zemoşi *refl.* (reg.) A deveni zemos. *vb. IV, ind. prez. 3* sg. se zemoşeşte, *imperf. 3 sg.* se zemoşea; *conj. prez. 3* să se zemoşească; *ger.* zemoşindu-se.
zemoşire (reg.) Acţiunea de a se zemoşi. *s.f., g.-d. art.* zemoşirii.
zemui *intr.* A musti, a lăsa zeamă. *//refl.* A se zemoşi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zemuieşte, *imperf. 3 sg.* zemuia; *conj. prez. 3* să zemuiască.
zemurcă (reg.) 1. Zeamă. 2. (fig.) Leneş. 3. Poşircă. *s.f., g.-d. art.* zemurcii, pl. zemurci.
zenana Ţesătură pe o parte lucioasă şi pe cealaltă scămoşată, din care se fac diferite obiecte de îmbrăcăminte pentru femei. [*var.* zanana *s.f.*] *s.f., art.* zenanaua, *g.-d. art.* zenanalei, *pl.* zenanale, *art.* zenanalele.
zencuire Etapă a procesului de tăbăcire a pieilor, care constă în menţinerea pieilor în bazine speciale, în soluţii cu tananţi. *s.f., g.-d. art.* zencuirii, *pl.* zencuiri.
zendă Limba vechilor perşi, în care sunt scrise textele din „Avesta", atribuită lui Zoroastru. *s.f., g.-d. art.* zendei.
zenit Punctul cel mai înalt de pe bolta cerească, situat pe verticală, deasupra punctului de observaţie. //(fig.) Culme, apogeu. *s.n.*
zenital, -ă Referitor la zenit. */Distanţă ~ =* lungimea arcului de cerc cuprins între zenit şi un anumit astru. *adj., pl.* zenitali,-e.
zeolit (ze-o-) Silicat natural de aluminiu şi sodiu din rocile vulcanice. *s.m., pl.* zeoliţi.
zeonifer (ze-o-) Funicular cu cablu folosit pentru transportul persoanelor şi al mărfurilor. *s.n., pl.* zeonifere.
zepelin Dirijabil umplut cu hidrogen sau cu alt gaz mai uşor decât aerul. *s.n., pl.* zepeline.
zer Lichid galben-verzui care se separă din lapte după coagulare. */A alege brânza* (sau *urda*) *din ~ =* a alege binele din rău. *A scoate ~ din piatră =* a face ceva incredibil. //Lichid verzui care se scurge din iaurt sau din laptele de vacă prins. //Lichid alb care rămâne după prepararea untului; zară. *s.n., pl.* zeruri.
zerar Cioban care mulge oile. *s.m., pl.* zerari.
zerdiceaf Plantă din a cărei rădăcină se scoate o vopsea galbenă. //Substanţă colorantă galbenă extrasă din planta de mai sus. *s.m.*
zeri *refl.* (reg., despre lapte) A se face zer. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zereşte, *imperf. 3 sg.* se zerea; *conj. prez. 3* să se zerească.
zermacup Monedă turcească de aur, care a circulat şi în ţările române, în secolele XVIII-XIX. *s.m., pl.* zermacupi.
zero 1. Număr care reprezintă o cantitate vidă şi care se indică prin cifra 0; nulă. */A reduce ceva la ~ =* a reduce cu totul importanţa unui lucru, a face să fie neglijabil. 2. Simbol reprezentând numărul zero (1), care pus în dreapta altei cifre îi măreşte acesteia de zece ori valoarea. 3. (fig.) Om de nimic; nulitate. 4. (fiz.) Punct de la care se măsoară valorile unei mărimi. */~ absolut =* temperatură de 273 grade Celsius, socotită cea mai joasă temperatură posibilă. 5. (lingv.) *Desinenţă* (sau *sufix*) *~ =* absenţa unui afix gramatical la o formă flexionară, fapt care reprezintă o marcă faţă de alte forme cu afixe. *s.n., art.* zerоul, *pl.* zerouri.
zeros,-oasă (despre lapte, unt etc.) Cu mult zer; apos. *adj., pl.* zeroşi,-oase.
zerovalent,-ă (despre elemente chimice) Care nu se poate combina cu alt element. *adj., pl.* zerovalenţi,-te.

zestraş (înv., reg.) Bărbat care locuieşte în gospodăria soţiei. *s.m., pl.* zestraşi.
zestre 1. Avere, bani care se dau unei fete când se mărită; dotă. //(fam.) Totalitatea bunurilor care constituie averea cuiva. 2. (p. ext.) Totalitatea bunurilor unei instituţii, ale unei comunităţi etc.; inventar. *s.f., g.-d. art.* zestrei.
zestrişoară Diminutiv al lui zestre. *s.f., g.-d. art.* zestrişoarei, *pl.* zestrişoare.
zeţaj Procedeu de concentrare sau de separare a minereurilor ori a cărbunilor sfărâmaţi cu ajutorul unui curent de apă. *s.n., pl.* zeţaje.
zeţar Lucrător tipograf care culege literele manual; culegător. *s.m., pl.* zeţari.
zeţărie 1. Meseria de zeţar. 2. Atelierul zeţarului; culegătorie. *s.f., art.* zeţăria, *g.-d. art.* zeţăriei, *pl.* (2) zeţării, *art.* zeţăriile.
zeţăriţă (rar) Culegătoare într-o tipografie. *s.f., g.-d. art.* zeţăriţei, *pl.* zeţăriţe.
zeţui *tr.* A culege literele unui text pentru tipar. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zeţuiesc, *imperf. 3 sg.* zeţuia; *conj. prez. 3* să zeţuiască.
zeţuire Acţiunea de a zeţui; culegere, zeţuit. *s.f., g.-d. art.* zeţuirii, *pl.* zeţuiri.
zeţuit Zeţuire. *s.n., pl.* zeţuituri.
zeu[1] Divinitate păgână. //(fig., fam.) Persoană cu însuşiri morale şi fizice excepţionale. */A fi în secretele ~ilor* = a fi la curent cu lucruri cunoscute numai de cei mari. *s.m., art.* zeul, *pl.* zei, *art.* zeii.
zeu[2] v. **zău.**
zeugmă Figură de stil prin care se unesc gramatical două sau mai multe substantive cu un verb sau cu un adjectiv, care din punct de vedere logic nu se raportează decât la unul dintre cele două substantive. *s.f., g.-d. art.* zeugmei, *pl.* zeugme.
zevzec,-eacă (şi s.) Nătărău, neghiob, prost; năuc. *adj., pl.* zevzeci,-ce.
zevzecie (rar) Purtare de zevzec. *s.f., art.* zevzecia, *g.-d. art.* zevzeciei, *pl.* zevzecii, *art.* zevzeciile.
zexe (arg.) 1. (cuvânt prin care se exprimă dispreţul faţă de o afirmaţie) Aiurea! prostii! 2. Termen prin care se atrage atenţia (asupra unei posibile primejdii). *interj.*
zgaibă (pop.) 1. Bubă mică, rană. //Coajă care se formează pe o rană. 2. Boală de ochi. 3. Boală a vitelor, constând în apariţia unor bubuliţe pe diferite părţi ale corpului. *s.f., g.-d. art.* zgaibei, *pl.* zgaibe.
zgâncă (înv., reg.) Crustă care se formează pe o rană, pe o bubă etc. *s.f., g.-d. art.* zgâncii, *pl.* zgânci.
zgardă 1. Curea sau cerc de metal care se pune în jurul gâtului la câini pentru a-i ţine legaţi. 2. (înv.) Salbă, colan de pietre scumpe. *s.f., g.-d. art.* zgărzii, *pl.* zgărzi.
zgăibat,-ă (rar) Cu zgârieturi, cu cicatrice. *adj., pl.* zgăibaţi,-te.
zgăibuliţă (pop.) Diminutiv al lui zgaibă. *s.f., g.-d. art.* zgăibuliţei, *pl.* zgăibuliţe.
zgărdiţă Diminutiv al lui zgardă. *s.f., g.-d. art.* zgărdiţei, *pl.* zgărdiţe.
zgărduţă (reg.) Panglică (cu mărgele) care împodobeşte masca flăcăilor care joacă turca de Anul Nou. *s.f., g.-d. art.* zgărduţei, *pl.* zgărduţe.
zgău (înv.) 1. Pântecele animalelor; (spec.) pântecele femeii; uter. 2. Scobitură într-un organ al corpului omenesc. 3. Gaură. *s.n., art.* zgăul, *pl.* zgăuri.
zgâi (pop., fam.) 1. *tr.* şi *refl.* A holba ochii, a se uita cu insistenţă. 2. *refl.* A se strâmba. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zgâiesc, *imperf. 3 sg.* zgâia; *conj. prez. 3* să zgâiască.
zgâire (pop.) Acţiunea de a (se) zgâi. *s.f., g.-d. art.* zgâirii, *pl.* zgâiri.
zgâlţâi *tr.* şi *refl.* A (se) scutura tare, a (se) zgudui. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* zgâlţâi, *3* zgâlţâie, *imperf. 3 sg.* zgâlţâia; *conj. prez. 3* să zgâlţâie.
zgâlţâială Faptul de a (se) zgâlţâi; zguduială, zgâlţâitură, zgâlţâit. *s.f., g.-d. art.* zgâlţâielii, *pl.* zgâlţâieli.
zgâlţâit Zgâlţâială. *s.n., pl.* zgâlţâituri.
zgâlţâitură (-ţâ-i-) Zgâlţâială. *s.f., g.-d. art.* zgâlţâiturii, *pl.* zgâlţâituri.
zgâlţâna *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) zgâlţâi. *vb. I, ind. prez. 3* zgâlţână.
zgâmboi[1] (fam.) Copil mic; puşti. *s.m., pl.* zgâmboi, *art.* zgâmboii.
zgâmboi[2] *refl.* (reg.) A se strâmba, a se schimonosi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zgâmboieşte, *1 pl.* ne zgâmboim, *imperf. 3 sg.* se zgâmboia; *conj. prez. 3* să se zgâmboaie.
zgândări *tr.* 1. A răscoli, a scormoni. 2. (fig.) A enerva, a sâcâi pe cineva. 3. A irita o rană, o bubă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* zgândăresc/zgândăr, *imperf. 3 sg.* zgândărea; *conj. prez. 3* să zgândăreascâ/să zgândăre.
zgândărire Acţiunea de a zgândări. *s.f., g.-d. art.* zgândăririi, *pl.* zgândăriri.
zgârcenie (-ni-e) Însuşirea de a fi zgârcit; avariţie. *s.f., art.* zgârcenia, *g.-d. art.* zgârceniei.
zgârci[1] 1. Cartilaj. 2. Unealtă alcătuită dintr-o lamă metalică, prinsă într-un mâner, folosită la curăţarea muchiilor vaselor mici de lemn. *s.n., pl.* zgârciuri.
zgârci[2] *refl.* 1. A se strânge de durere, de frig etc. //(despre plante) A se chirci, a degenera. 2. A da dovadă de zgârcenie. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zgârceşte, *imperf. 3 sg. se* zgârcea; *conj. prez. 3* să se zgârcească.
zgârciob,-oabă (fam.) Persoană foarte zgârcită. *s.m., pl.* zgârciobi; *s.f., g.-d. art.* zgârcioabei, *pl.* zgârcioabe.
zgârcire Acţiunea de a se zgârci[2]. *s.f., g.-d. art.* zgârcirii, *pl.* zgârciri.
zgârcit,-ă 1. (despre oameni, şi s.) Care face economii exagerate; avar, lacom; lipsit de generozitate. */~ la vorbă* = care vorbeşte puţin şi cu chibzuială. 2. (despre fiinţe sau părţi ale corpului lor) Strâns, ghemuit; contractat. *adj., pl.* zgârciţi,-te.
zgârcitură (înv., pop.) Contracţie. //Parte contractantă a corpului. *s.f., g.-d. art.* zgârcituri, *pl.* zgârcituri.
zgârciuros,-oasă (reg.) Care are zgârciuri. *adj., pl.* zgârciuroşi,-oase.
zgâria (-ri-a) 1. *tr.* şi *refl.* A(-şi) face o rană uşoară pe piele cu unghiile, cu un obiect ascuţit etc. 2. *tr.* A face pe un obiect o urmă superficială cu ajutorul unui corp ascuţit. */A ~ pământul* = a ara superficial. *A ~ hârtia* = a scrie o literatură proastă. 2. *tr.* (fig.) A produce o senzaţie auditivă neplăcută. //A impresiona în mod neplăcut gustul, mirosul etc. *vb. I, ind. prez. 1* şi *2 sg.* zgârii, *3* zgârie, *1 pl.* zgâriem; *conj. prez. 3* să zgârie; *ger.* zgâriind.
zgârie-brânză (-ri-e-) (pop.) Epitet dat unui om zgârcit. *s.m.* şi *f., g.-d.* lui zgârie-brânză, *pl.* zgârie-brânză.
zgârieci (pop.) Instrument format dintr-o bucată prismatică de lemn, în care se fixează două tije metalice cu vârf ascuţit, cu ajutorul căruia se trasează linii paralele pe faţa unei piese de lemn. *s.m., pl.* zgârieci.
zgârie-nori (-ri-e-) Clădire foarte înaltă, cu multe etaje. *s.m., pl.* zgârie-nori.
zgâriere (-ri-e-) Acţiunea de a (se) zgâria. *s.f., g.-d. art.* zgârierii, *pl.* zgârieri.
zgârietor,-oare (-ri-e-) (rar, despre sunete, glas) Strident, neplăcut. *adj., pl.* zgârietori,-oare.
zgârietură (-ri-e-) Tăietură superficială pe piele sau pe un obiect. *s.f., g.-d. art.* zgârieturii, *pl.* zgârieturi.
zgâtie (-ti-e) (reg.) Fată sau femeie tânără, vioaie. *s.f., art.* zgâtia, *g.-d. art.* zgâtiei, *pl.* zgâtii, *art.* zgâtiile.

zghihară Soi autohton de viță-de-vie, cu boabe albe-gălbui. *s.f.*
zghihui *tr.* (înv., reg.) A scutura cu putere, a zgâlțâi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* și *3 pl.* zghihuiesc, *imperf. 3 sg.* zghihuia; *conj. prez. 3* să zghihuiască.
zghihuială (înv., reg.) Zgâlțâială. *s.f., g.-d. art.* zghihuielii, *pl.* zghihuieli.
zglăvoacă/zglăvoc Pește mic, fără solzi, răspândit în apele de munte. [*var.* glăvoacă *s.f.*] *s.f./s.m., pl.* zglăvoace/zglăvoci.
zglăvoc 1. Floare de cânepă. 2. (bot.) Albăstrea. *s.m., pl.* zglăvoci.
zglobior,-oară (pop.) Diminutiv al lui zglobiu. *adj., pl.* zglobiori,-oare.
zglobiu,-ie Vioi, sprinten, zburdalnic. *adj., pl.* zglobii.
zgomot 1. Sunet sau amestec de sunete care impresionează neplăcut auzul; gălăgie, larmă. *A face* ~ = a face vâlvă, a produce senzație. 2. ~ *de fond* = perturbație sonoră care apare în orice mediu de transmisie a semnalelor. ~ *alb* (sau *colorat, roz*) = zgomot de bandă largă, folosit în măsurători electroacustice. *s.n., pl.* zgomote.
zgomotos,-oasă Care face mult zgomot; gălăgios. *adj., pl.* zgomotoși,-oase.
zgorni v. **scorni.**
zgornire v. **scornire.**
zgrăbunță (pop.) 1. Bubuliță, coș. 2. Grăuncior de unt, de brânză etc. (care plutește într-un lichid). *s.f., g.-d. art.* zgrăbunței, *pl.* zgrăbunțe.
zgrăbunțică Plantă erbacee cu tulpina ramificată, cu frunze ovale și flori galbene. *s.f., g.-d. art.* zgrăbunțelei, *pl.* zgrăbunțele, *art.* zgrăbunțelele.
zgrăbunțos,-oasă (reg.) 1. Plin de zgrăbunțe (1); buburos. 2. Granulos, grăunțos. *adj., pl.* zgrăbunțoși,-oase.
zgrepțăna (reg.) 1. *intr.* A râcâi, a zgâria (cu unghiile, cu ghearele). *//tr.* A ara la suprafață. 2. *refl.* A se agăța, a se cățăra (cu ghearele). *vb. I, ind. prez. 3* zgreaptănă; *conj. prez. 3* să zgrepțene.
zgrepțănare (reg.) Acțiunea de a (se) zgrepțăna. *s.f., g.-d. art.* zgrepțănării, *pl.* zgrepțănări.
zgribuli *refl.* A tremura și a se strânge de frig; a dârdâi. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zgribulește, *imperf. 3 sg.* se zgribulea; *conj. prez. 3* să se zgribulească.
zgripsor v. **zgriptor.**
zgripsoraș v. **zgriptoraș.**
zgripsoroaică v. **zgripturoaică.**
zgriptor (pop.) 1. Specie de acvilă mare. 2. (înv.) Stemă care reprezintă un vultur cu două capete. 3. Veche monedă austriacă de argint, care a circulat și în țările române, în secolele XVII-XVIII. 4. Animal fantastic, înaripat, cu gheare de pasăre. //Motiv ornamental, folosit în ceramică și reprezentând acest animal. 5. Om rău; zgripturoi. [*var.* zgripsor *s.m.*] *s.m., pl.* zgriptori.
zgriptoraș (pop.) Diminutiv al lui zgriptor. //Veche monedă austriacă, valorând 10 creițari, care avea imprimată pe o parte stema cu acvila bicefală. [*var.* zgripsoraș *s.m.*] *s.m., pl.* zgriptorași.
zgriptoroaică v. **zgripturoaică.**
zgriptoroi v. **zgripturoi.**
zgripturoaică 1. Femela zgriptorului (1). 2. Personaj din basme, imaginat ca o femeie rea cu puteri supranaturale. 3. (fig.) Femeie bătrână și rea; cotoroanță. [*var.* zgripsoroaică, zgripturoaică *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zgriptoroaicei, *pl.* zgriptoroaice.
zgripturoi Zgriptor (5). [*var.* zgriptoroi *s.m.*] *s.m., pl.* zgripturoi, *art.* zgripturoii.
zgrunț (reg.) Bucățică dintr-o materie tare și fărâmicioasă; grunz. *s.n., pl.* zgrunțuri.
zgrunțuros,-oasă Cu asperități; grunjos. *adj., pl.* zgrunțuroși,-oase.
zgrunțurozitate Calitatea de a fi zgrunțuros. *s.f., g.-d. art.* zgrunțurozității.
zgudui 1. *tr.* și *refl.* A (se) scutura puternic; a (se) zgâlțâi; a (se) cutremura. 2. *tr.* (fig.) A clătina, a zdruncina convingerile cuiva. 3. *tr.* (fig.) A tulbura, a emționa (puternic). *vb. IV, ind. prez. 1* și *2 sg.* zgudui, *3* zguduie, *imperf. 3 sg.* zguduia; *conj. prez.* 3 să zguduie.
zguduială Zguduitură. *s.f., g.-d. art.* zguduielii, *pl.* zguduieli.
zguduire Acțiunea de a (se) zgudui. *s.f., g.-d. art.* zguduirii, *pl.* zguduiri.
zguduitor,-oare 1. Care zguduie (1). 2. (fig.) Emoționant, tulburător. *adj., pl.* zguduitori,-oare.
zguduit,-ă Agitat; tulburat; emoționat. *adj., pl.* zguduiți,-te.
zguduitură (-du-i-) 1. Scuturătură puternică; zguduială. 2. (fig.) Înfiorare, cutremurare. *s.f., g.-d. art.* zguduiturii, *pl.* zguduituri.
zgură 1. Partea minerală fuzibilă din cenușa cărbunilor. 2. Reziduu rezultat în urma procesului de obținere a metalelor din minereuri sau la topirea metalelor. //Strat de oxizi metalici format deasupra unei suduri executate cu arc electric. 3. Cenușă provenită din lucruri arse. *s.f., g.-d. art.* zgurii, *pl.* zguri.
zgurifica *refl.* (despre obiecte) A se acoperi cu zgură; a se transforma în zgură. *vb. I, ind. prez. 3* se zgurifică.
zgurificare Acțiunea de a se zgurifica. *s.f., g.-d. art.* zgurificării, *pl.* zgurificări.
zgurit,-ă (rar) Acoperit cu zgură; transformat în zgură; ars. *adj., pl.* zguriți,-te.
zguros,-oasă Care are zgură; ca zgura. *adj., pl.* zguroși,-oase.
zi/(în expr. și) **ziuă** 1. Interval de timp cuprins între răsări-tul și apusul Soarelui; interval de timp de 24 de ore, co-respunzător unei rotații a Pământului în jurul axei sale. */De toate zilele* (sau *de toată ziua*) = de fiecare zi; obișnuit, comun. *De* ~ *cu* ~ = zilnic. *La* ~ = a) zilnic; b) fără întârziere. ~ *de* (sau *cu*) ~ sau *cu* ~ *de* ~ = a) necontenit; b) progresiv, repetat. *De la o* ~ *la alta* = văzând cu ochii. *De* (sau *despre, către*) ziuă = spre dimineață. *Cu ziua-n cap* = foarte devreme. *La ziuă* = în zori. *Peste* ~ = în timpul zilei. *Nici* ~, *nici noapte* (sau adv.) *nici ziua /nici noaptea* = niciodată. ~ *și noapte* (sau adv.) *ziua și noaptea* = tot timpul. *A se face ziuă albă* = a fi ziuă. *A face noaptea* ~ *și ziua noapte* sau *a face din noapte* ~ = a dura sau a petrece noaptea și a dormi ziua; a duce o viață dezordonată. *Limpede* (sau *clar*) *ca lumina zilei* = foarte limpede. */Bună ziua*, formulă de salut, la întâlnire sau la despărțire, în timpul zilei. (pop.) *A-și lua ziua bună* = a-și lua rămas bun. (adv., în formele *ziua, zilele, zile*) În timpul zilei, în fiecare zi. *Într-o bună* ~ = odată, cândva. *Cât toate zilele* = foarte mare. *A avea* ~ *bună cu cineva* = a trăi în bune relații cu cineva. *A da* ~ *după* ~ = a amâna. *Cu ziua* = fără angajament permanent. (art.) *Ziua de astăzi* = vremurile în care trăim. *Ziua de mâine* = viitorul. (în unele credințe religioase) *Ziua de apoi* = momentul judecății lui Dumnezeu. (în titulatura sărbătorilor sau a anumitor date fixe) *Ziua de 1 Mai. Ziua Femeii.* ~ *aniversară. Ziua numelui.* 2. (la pl.) Viață, existență, trai. */A avea zile* = a mai avea de trăit. (pop.) *Cu zilele în mâini* = înfricoșat. *A ridica* (sau *a lua, a curma*) *cuiva zilele* = a omorî pe cineva. *A i se isprăvi cuiva zilele* = a muri. *A i se urî cuiva cu zilele* sau *a-și urî zilele* = a i se urî cuiva de viață, a nu mai voi să traiască. 3. (la pl.) Vreme, epocă. */Mic de zile* = tânăr. *Vechi* (sau *înaintat*) *în* (sau *de*) *zile* = înaintat în vârstă, bătrân. (rar) *Veșnic de zile* = nemuritor. (*A fi*) *învechit în zile rele* = (a fi) înrăit. *s.f., art.* ziua, *g.-d. art.* zilei, *pl.* zile, *art.* zilele.

ziar Publicaţie periodică, de obicei cotidiană, în care se tipăresc ştiri de actualitate; gazetă, jurnal. *s.n., pl.* ziare.
ziarist,-ă (zi-a-) 1. Persoană care lucrează la redacţia unui ziar, a unei reviste; gazetar, jurnalist. 2. (fam.) Persoană care vinde sau distribuie ziare. *s.m., pl.* ziarişti; *s.f., g.-d. art.* ziaristei, *pl.* ziariste.
ziaristic,-ă (zi-a-) Specific presei; de ziar; gazetăresc. *adj., pl.* ziaristici,-ce.
ziaristică (zi-a-) Profesiunea de ziarist (1); gazetărie, jurnalism. *s.f., g.-d. art.* ziaristicii.
zibelină 1. (zool.) Samur (1). 2. Ţesătură din fire de lână puţin răsucite şi scămoşate pentru a avea aspectul blănii de zibelină (1). *s.f., g.-d. art.* zibelinei, *pl.* zibeline.
zibetă Mamifer carnivor cu părul cenuşiu, cu pete negre, care trăieşte în Africa. *s.f., g.-d. art.* zibetei, *pl.* zibete.
zicală Zicătoare (1), proverb. *s.f., g.-d. art.* zicalei, *pl.* zicale.
zicaş (reg.) Lăutar. *s.m., pl.* zicaşi.
zicălaş (reg.) Lăutar. *s.m., pl.* zicălaşi.
zicătoare 1. Frază scurtă în care este exprimată pe scurt, metaforic, o observaţie de ordin general, o normă comportamentală, un principiu etic etc.; proverb. 2. (reg.) Bucată muzicală; (p. ext.) instrument muzical. *s.f., g.-d. art.* zicătorii, *pl.* zicători.
zicătură 1. Zicătoare. 2. (reg.) Cântec. *s.f., g.-d. art.* zicăturii, *pl.* zicături.
zice *tr.* 1. A exprima ceva în cuvinte; a spune, a rosti ceva cu voce tare. */A ~ nu* (sau *ba*) = a refuza, a se opune. *A ~ da* = a consimţi. *Cât ai ~ peşte* = într-o clipă. *Mai bine zis* = mai exact, mai precis. 2. A declara, a mărturisi. //A promite. //A răspunde, a invoca. 3. A obiecta, a reproşa. 4. A exprima o părere; a crede. */(Că) bine zici!* = bună idee!, aşa este! *Ce-am zis eu!* = a fost întocmai cum am spus. //A sfătui; a porunci. 5. A rosti numele cuiva. 6. (pop.) A cânta din gură sau dintr-un instrument. 7. (la optativ sau la conjunctiv) A avea sau a lăsa impresia că... *vb. III, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zic, *1 pl.* zicem, *2 pl.* ziceţi, *perf. s. 1 sg.* zisei, *1 pl.* ziserăm; *imper. 2 sg.* zi, *neg.* nu zice, *part.* zis.
zicere Acţiunea de a zice; ceea ce se spune; comunicare, vorbă. //Expresie, zicătoare. *s.f., g.-d. art.* zicerii, *pl.* ziceri.
zid Element de construcţie executat din piatră, cărămidă etc., destinat să delimiteze un spaţiu sau să susţină alt element de construcţie. */Între (cele patru) ~uri* = în interiorul unei clădiri. *A face ~ împrejurul cuiva* = a înconjura pe cineva din toate părţile pentru a-l apăra; (fig.) a se solidariza cu cineva. *~ sonic* = barieră imaginară referitoare la depăşirea vitezei sunetului. *s.n., pl.* ziduri.
zidar Muncitor specializat în lucrări de zidărie. *s.m., pl.* zidari.
zidăreasă Femeie-zidar. //Soţia zidarului. *s.f., g.-d. art.* zidăresei, *pl.* zidărese.
zidărie[1] 1. Lucrare de construcţie făcută din zid; totalitatea zidurilor unei construcţii; (p. gener.) construcţie. *s.f., art.* zidăria, *g.-d. art.* zidăriei, *pl.* zidării, *art.* zidăriile.
zidărie[2] Meseria zidarului; zidărit. *s.f., art.* zidăria, *g.-d. art.* zidăriei.
zidărit Zidărie[2]. *s.n.*
zidăriţă Zidăreasă. *s.f., g.-d. art.* zidăriţei, *pl.* zidăriţe.
zidi *tr.* 1. A ridica un zid; a construi. //*refl.* (fig.) A se forma; a se înălţa. 2. A închide cu un zid (sau într-un zid). 3. (în concepţia creştină, despre Dumnezeu) A crea (lumea). *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zidesc, *imperf. 3 sg.* zidea; *conj. prez. 3* să zidească.
zidire 1. Acţiunea de a zidi; construcţie; edificiu. 2. (în concepţia creştină) Creaţie săvârşită de Dumnezeu. 3. (înv.) Creatură, făptură. *s.f., g.-d. art.* zidirii, *pl.* zidiri.
zidit,-ă 1. Clădit, construit; (despre uşi, ferestre) astupat cu zid. 2. (despre oameni) *Bine ~* = bine făcut; zdravăn. *adj., pl.* ziditi,-te.
zidităr Persoană care zideşte; întemeietor. *s.m., pl.* ziditări.
Ziditărul (în religia creştină) Dumnezeu. *s.prop.m.*
ziduí *tr.* (rar) A zidi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* ziduiesc, *imperf. 3 sg.* ziduia; *conj. prez. 3* să ziduiască.
zidurel (reg.) Diminutiv al lui zid. *s.n., pl.* zidurele.
zigomatic,-ă Referitor la zigomă; al zigomei. */Apofiză ~* = apofiză inferioară a osului temporal. *adj., pl.* zigomatici,-ce.
zigomă Prelungire a osului temporal care îl leagă pe acesta de osul molar; os zigomatic. *s.f., g.-d. art.* zigomei, *pl.* zigome.
zigomorf,-ă (despre flori) Cu un singur plan de simetrie (median, transversal sau oblic). *adj., pl.* zigomorfi.-e.
zigospor (rar) Zigot. *s.m., pl.* zigospori.
zigot Celulă rezultată din unirea a doi gameţi; ou fecundat; zigospor. *s.m., pl.* zigoţi.
zigurat Construcţie monumentală în vechea Mesopotamie, de forma unei piramide în trepte, având sus un templu. *s.n., pl.* zigurate.
zigzac v. **zigzag.**
zigzag Linie frântă (de forma unor litere Z puse cap la cap). */În ~* = în formă de linie frântă. [*var.* zigzac *s.n.*] *s.n., pl.* zigzaguri.
zigzagat,-ă În formă de zigzag. *adj., pl.* zigzagaţi,-te.
zilaş (reg.) Zilier. *s.m., pl.* zilaşi.
ziler,-ă v. **zilier.**
zilier,-ă Muncitor angajat şi plătit cu ziua. [*var.* ziler,-ă *s.m.* şi *f.*] *s.m., pl.* zilieri; *s.f., g.-d. art.* zilierei, *pl.* ziliere.
zilişoară (pop.) Ziulică. *s.f., g.-d. art.* zilişoarei, *pl.* zilişoare.
zilnic,-ă (şi adv.) De fiecare zi; cotidian; (p. ext.) banal, obişnuit. */Pâine ~ă* = hrană. *adj., pl.* zilnici,-ce.
zi-lumină Perioadă a zilei (1) cuprinsă între răsăritul şi apusul Soarelui. *s.f., art.* ziua-lumină, *g.-d. art.* zilei-lumină, *pl.* zile-lumină.
zimază Enzimă prezentă în drojdia de bere, care transformă zahărul în alcool şi în bioxid de carbon. *s.f., g.-d. art.* zimazei, *pl.* zimaze.
zimberec/zimberechi (înv.) Arc de ceasornic; (p. ext.) maşinărie. *s.n., pl.* zimberecuri/zimberechiuri.
zimbil (înv., reg.) Coş împletit din papură sau din rogoz. *s.n., pl.* zimbiluri/zimbile.
zimbre v. **zâmbre.**
zimbru[1] Animal sălbatic din familia bovinelor, cu capul mare şi lat, cu coarnele scurte, îndoite în afară. *s.m., art.* zimbrul, *pl.* zimbri, *art.* zimbrii.
zimbru[2] v. **zâmbru.**
zimnicean,-că (Locuitor) din Zimnicea. *adj., s.m., pl.* zimniceni,-e.
zimniceancă Locuitoare din Zimnicea. *s.f., g.-d. art.* zimnicencei, *pl.* zimnicence.
zimogen,-ă (biol., despre bacterii) Care produce fermentaţia. *adj., pl.* zimogeni,-e.
zimţ Fiecare dintre crestăturile de pe marginea unei monede, a unei pânze de ferăstrău, a unui fermoar etc. *s.m., pl.* zimţi.
zimţa *tr.* A zimţui. *vb. I, ind. prez. 3* zimţează.
zimţar (pop., reg.) Dinţar. *s.m., pl.* zimţari.
zimţare Acţiunea de a zimţa. *s.f., g.-d. art.* zimţării, *pl.* zimţări.
zimţat,-ă Cu zimţi; dinţat, crestat. *adj., pl.* zimţaţi,-te.
zimţişor Diminutiv al lui zimţ. *s.m., pl.* zimţişori.
zimţos,-oasă Cu zimţi; crestat. *adj., pl.* zimţoşi,-oase.
zimţui *tr.* A face zimţi, a cresta. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.*

şi *3 pl.* zimţuiesc, *imperf. 3 sg.* zimţuia; *conj. prez. 3* să zimţuiască.
zimţuire Acţiunea de a zimţui. *s.f., g.-d. art.* zimţuirii, *pl.* zimţuiri.
zi-muncă Unitate de măsură convenţională care serveşte pentru stabilirea salariului. *s.f., art.* ziua-muncă, *g.-d. art.* zilei-muncă, *pl.* zile-muncă.
zinc Metal de culoare albă-albăstruie întrebuinţat în industrie. *s.n.*
zinca *tr.* A zincui. *vb. I, ind. prez. 3* zincheză.
zincare Acţiunea de a zinca; acoperire a unei piese de metal cu un strat subţire de zinc pentru a o proteja împotriva coroziunii. *s.f., g.-d. art.* zincării, *pl.* zincări.
zincograf,-ă Lucrător tipograf care execută clişee în zinc. *s.m., pl.* zincografi; *s.f., g.-d. art.* zincografei, *pl.* zincografe.
zincografia (-fi-a) *tr.* A reproduce imagini, desene prin procedee zincografice. *vb. I, ind. prez. 3* zincografiază, *1 pl.* zincografiem; *conj. prez. 3* să zincografieze; *ger.* zincografiind.
zincografic,-ă Care se întrebuinţează în zincografie. *adj., pl.* zincografici,-ce.
zincografie 1. Procedeu de tipar în care se folosesc clişee obţinute prin fotografiere şi gravare pe plăci de zinc. 2. Atelier în care se obţin clişee prin zincografie (1). 3. Reproducere executată prin zincografie (1). *s.f., art.* zincografia, *g.-d. art.* zincografiei, *pl.* (2, 3) zincografii, *art.* zincografiile.
zincogravură 1. Tehnică a realizării clişeelor de zinc prin gravare. 2. Clişeu executat prin zincogravură (1). *s.f., g.-d. art.* zincogravurii, *pl.* (2) zincogravuri.
zincui *tr.* A acoperi un obiect cu un strat subţire de zinc pentru a-l proteja sau pentru a-l decora; a zinca. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zincuiesc, *imperf. 3 sg.* zincuia; *conj. prez. 3* să zincuiască.
zincuire Acţiunea de a zincui; zincare. *s.f., g.-d. art.* zincuirii, *pl.* zincuiri.
zingăni v. **zăngăni.**
zingănire v. **zăngănire.**
zingănit v. **zăngănit.**
zingăt v. **zăngăt.**
zinghenі v. **zăngăni.**
zinghenire v. **zăngănire.**
zinghenitor,-oare v. **zăngănitor.**
zinghet v. **zăngăt.**
zinwaldit (z *pron.* ţ) (germ.) Silicat natural de litiu, potasiu şi fier. *s.n.*
zircon Silicat natural de zirconiu. *s.n.*
zirconiu Metal rar, de culoare cenuşie, folosit la fabricarea unor oţeluri speciale sau a unor recipiente rezistente la temperaturi ridicate. *s.n.*
zis[1] (înv.) Sfat, ordin. *s.n.*
zis[2]**,-ă** Denumit, numit. *adj., pl.* zişi,-se.
zisă (pop.) Vorbă spusă; declaraţie. //Proverb, zicătoare. *s.f., g.-d. art.* zisei, *pl.* zise.
ziuatic,-ă (zi-ua-) (reg., despre fraţi, surori) Născut în aceeaşi zi a anului, dar în ani diferiţi. *adj., pl.* ziuatici,-ce.
ziuă v. **zi.**
ziulică (zi-u-) (fam.) Diminutiv al lui zi; zilişoară; ziuliţă, ziuşoară. */Toată ~a* sau *~a întreagă* = de dimineaţă până seara. *Cât e ~a de mare* = cât ţine ziua. *Până în ~a de astăzi* = până acum. *s.f., g.-d. art.* ziulicii.
ziuliţă (zi-u-) (pop.) Ziulică. *s.f., g.-d. art.* ziuliţei, *pl.* ziuliţe.
ziuşoară (zi-u-) (pop.) Ziulică. */La ~* = în zori de zi. *s.f., g.-d. art.* ziuşoarei.
zizanie/zâzanie (-ni-e) Plantă erbacee cu frunze alungite cultivată ca plantă furajeră sau ornamentală. *s.f., art.* zizania/zâzania, *g.-d. art.* zizaniei/zâzaniei, *pl.* zizanii/zâzanii, *art.* zizaniile/zâzaniile.
zlac 1. (înv.) Iarbă, otavă. 2. (bot., înv. şi reg.) Floarea-Paştilor. *s.m.*
zlătar 1. Meşter (ţigan) care se ocupă cu prelucrarea aurului. 2. Ţigan (nomad). *s.m., pl.* zlătari.
zlătăreasă Soţia zlătarului. *s.f., g.-d. art.* zlătăresei, *pl.* zlătărese.
zloată Ploaie amestecată cu zăpadă; lapoviţă. *s.f., g.-d. art.* zloatei, *pl.* zloate.
zlot 1. Unitate monetară în Polonia. 2. Denumire dată unor monede de aur şi de argint care au circulat în trecut în unele ţări europene. */A nu plăti niciun ~ (rău) în ochii cuiva* = a nu valora nimic pentru cineva. //Nume dat odinioară în Transilvania unei monede austriece; monedă de argint de două coroane. *s.m., pl.* zloţi.
zlotaş (înv.) Slujbaş însărcinat cu strângerea impozitelor. *s.m., pl.* zlotaşi.
zlotos,-oasă Cu zloată; ploios. *adj., pl.* zlotoşi,-oase.
zmăcina *refl.* (rar) A se agita, a se frământa. *vb. I, ind. prez. 3* se zmăcină.
zmăcinare (rar) Faptul de a se zmăcina. *s.f., g.-d. art.* zmăcinării, *pl.* zmăcinări.
zmângăleală v. **mâzgăleală.**
zmângăli *tr.* A mâzgăli. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zmângălesc, *imperf. 3 sg.* zmângălea; *conj. prez. 3* să zmângălească.
zmângăliturâ v. **mâzgăliturâ.**
zmeios,-oasă (rar) Ca un zmeu[1] (1); aprig; puternic. *adj., pl.* zmeioşi,-oase.
zmeoaică 1. Personaj feminin fantastic din basme, înzestrat cu puteri supranaturale, simbol al răului; zmeoaie (1). 2. Plantă erbacee din familia umbeliferelor, cu tulpina cilindrică, cu flori albe sau roşii. *s.f., g.-d. art.* zmeoaicei, *pl.* zmeoaice.
zmeoaie 1. Zmeoaică (1). 2. Plantă erbacee din familia umbeliferelor, cu tulpina şi frunzele păroase. 3. Plantă erbacee cu flori galbene-aurii. *s.f., art.* zmeoaia, *g.-d. art.* zmeoaiei, *pl.* zmeoaie.
zmeoi (pop., în basme) Augmentativ al lui zmeu[1] (1). *s.m., pl.* zmeoi, *art.* zmeoii.
zmeu[1] 1. Personaj fantastic din basme, întruchipând forţele răului, imaginat ca un uriaş cu puteri supranaturale. //(fig.) Erou, viteaz. */A se lupta ca un ~* = a se lupta vitejeşte. 2. Balaur. 3. (fig.) Cal aprig, focos. 4. (în credinţele populare) Boală cauzată de dragoste. *s.m., art.* zmeul, *pl.* zmei, *art.* zmeii.
zmeu[2] Jucărie făcută din hârtie sau din pânză, fixată pe un cadru de lemn, care se ridică în aer când bate vântul. *s.n., art.* zmeul, *pl.* zmeie.
zmeuleţ (zme-u-) Diminutiv al lui zmeu[1] (1). *s.m., pl.* zmeuleţi.
zmeur Arbust din familia rozaceelor, cu flori albe şi cu fructe comestibile; zmeurar. *s.m., pl.* zmeuri.
zmeurar (zme-u-) (bot., reg.) Zmeur. *s.m., pl.* zmeurari.
zmeurată (zme-u-) 1. Băutură răcoritoare preparată din sirop de zmeură şi apă. 2. Băutură preparată din zmeură fermentată cu zahăr şi cu alcool. *s.f., g.-d. art.* zmeuratei, *pl.* zmeurate.
zmeură Fructul de culoare roz, aromat, al zmeurului. *s.f., g.-d. art.* zmeurei.
zmeuret (zme-u-) Zmeuriş. *s.n.*
zmeuriş (zme-u-) Loc pe care cresc zmeuri, zmeuret. *s.n., pl.* zmeurişuri.
zmeuriu[1] (zme-u-) Culoarea zmeurei. *s.n., art.* zmeuriul.
zmeuriu[2]**,-ie** (zme-u-) De culoarea zmeurei; roşiatic. *adj., pl.* zmeurii.
znamie (-mi-e) (reg.) Om slab şi pocit. *s.f., art.* znamia, *g.-d. art.* znamiei, *pl.* znamii, *art.* znamiile.

zoaie (pop.) Apă murdară, rămasă de la spălatul rufelor, al vaselor etc. *s.f., art.* zoaia, *g.-d. art.* zoaiei, *pl.* zoaie/zoi, *art.* zoaiele/zoile.
zoană (înv., reg.) Pleavă. *s.f., g.-d. art.* zoanei, *pl.* zoane.
zoantrop,-ă (zo-an-) (Persoană) care suferă de zoantropie. *adj., s.m.* şi *f., pl.* zoantropi,-e.
zoantropie (zo-an-) Delir în cursul căruia persoana bolnavă crede că este animal. *s.f., art.* zoantropia, *g.-d. art.* zoantropiei.
zob (pop.) 1. Fărâmă, bucăţică. */A (se) face ~* = a (se) sparge în bucăţi; a se zobi. 2. Grăunţe de ovăz (amestecate şi cu alte grăunţe) date ca hrană cailor. *s.n.*
zobi *tr.* şi *refl.* (pop.) A (se) zdrobi, a (se) sfărâma. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zobesc, *imperf. 3 sg.* zobea; *conj. prez. 3* să zobească.
zobire (reg.) Acţiunea de a (se) zobi. *s.f., g.-d. art.* zobirii, *pl.* zobiri.
zodiac (-di-ac) 1. Zonă circulară a sferei cereşti străbătută de Soare în timpul unui an, care cuprinde cele 12 constelaţii corespunzătoare lunilor anului; fiecare dintre cele 12 sectoare ale acestei zone. */Semnele ~ului* = figurile simbolice care reprezintă cele 12 constelaţii. 2. Carte populară care cuprinde preziceri asupra destinului oamenilor, în funcţie de zodia în care s-au născut; zodiar. *s.n., pl.* zodiace.
zodiacal,-ă (-di-a-) Care se referă la zodiac. */Lumină ~* = fâşie de lumină difuză, slabă, orientată după direcţia zodiacului. *adj., pl.* zodiacali,-e.
zodiar (-di-ar) (înv.) Zodiac (2). *s.n., pl.* zodiare.
zodie (-di-e) 1. Fiecare dintre cele douăsprezece constelaţii ale zodiacului (1). //Perioadă când Soarele se află într-un astfel de sector. 2. Constelaţie care corespunde unei anumite luni a anului în care se naşte o persoană, care are, după anumite credinţe, o influenţă (bună sau rea) asupra vieţii acesteia; (p. ext.) destin, soartă. /(glumeţ) *A se naşte în ~ porcului* = a fi foarte norocos. *A se naşte în ~ raţelor* = a fi mereu însetat. *A-i da* (cuiva) *în ~ii* = a-i prezice cuiva viitorul. 3. (rar) Ursitoare. *s.f., art.* zodia, *g.-d. art.* zodiei, *pl.* zodii, *art.* zodiile.
zodier (-di-er) (pop.) Persoană care prezice destinul cuiva interpretând semnele zodiei în care acesta s-a născut; astrolog. *s.m., pl.* zodieri.
zoios,-oasă (pop.) Murdar, soios. *adj., pl.* zoioşi,-oase.
zoizit (zo-i-) Silicat natural hidratat de calciu şi de aluminiu, component al unor roci eruptive şi metamorfice. *s.n.*
zoii *tr.* (pop.) A spăla (prost) rufele. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zolesc, *imperf. 3* zolea; *conj. prez. 3* să zolească.
zolism Şcoala naturalistă a lui E. Zola, care aplica faptelor umane şi sociale metode ştiinţifice. *s.n.*
zolniţă (reg.) Ciubăr. *s.f., g.-d. art.* zolniţei, *pl.* zolniţe.
zombi 1. Om înviat din morţi, care şi-a pierdut identitatea. 2. (fam.) Om fără caracter, fără voinţă care poate fi uşor manipulat. *s.m.*
zona (în sintagma) *~ zoster* = boală infecţioasă virotică, localizată în ganglionii spinali, caracterizată prin dureri şi prin erupţii veziculare pe traiectul nervilor senzoriali. *s.f. art., g.-d. art.* zonei zoster.
zonal,-ă Care corespunde unei zone, referitor la o zonă. *adj., pl.* zonali,-e.
zonare 1. Împărţire a unui teritoriu în zone industriale, de cultură agricolă, de locuit etc. 2. Raionare. *s.f., g.-d. art.* zonării, *pl.* zonări.
zonă 1. Fiecare dintre cele cinci diviziuni mari ale globului terestru, caracterizate printr-o climă specifică. *~ temperată. ~ polară.* //Fiecare dintre părţile cerului care corespund celor cinci zone (1) terestre. 2. Porţiune dintr-o suprafaţă, dintr-un ansamblu etc., delimitată pe baza unor caracteristici distincte, a unor împrejurări speciale etc. *~ industrială* 3. Întindere a ceva. //Arie, regiune a corpului. //Spaţiu în care se produce un fenomen, se întâmplă ceva. */~ de tampon* = zonă care separă părţile aflate într-un conflict militar. 4. (geom.) Parte dintr-o sferă cuprinsă între două planuri paralele. 5. (fiz.) Bandă de frecvenţă. 6. *~ liberă* = parte din teritoriul unui stat, situată de obicei în porturi, în care nu se aplică legile vamale. *s.f., g.-d. art.* zonei, *pl.* zone.
zonificare Zonare. *s.f., g.-d. art.* zonificării, *pl.* zonificări.
zonită Afecţiune (tuberculoasă) a unei zone pulmonare. *s.f., g.-d. art.* zonitei.
zoo Grădină zoologică. *s.n.*
zoobiologie (-bi-o-) Disciplină care studiază biologia animală. *s.f., art.* zoobiologia, *g.-d. art.* zoobiologiei.
zoocenoză (biol.) Grupare naturală a tuturor animalelor care trăiesc într-un anumit mediu. *s.f., g.-d. art.* zoocenozei, *pl.* zoocenoze.
zoochimie Disciplină care studiază compoziţia chimică a corpului animalelor şi transformările chimice care au loc în el. *s.f., art.* zoochimia, *g.-d. art.* zoochimiei.
zoocor,-ă (despre plante) Ale cărei seminţe sunt răspândite prin intermediul animalelor. *adj., pl.* zoocori,-e.
zoocoră Plantă zoocoră. *s.f., g.-d. art.* zoocorei, *pl.* zoocore.
zoocultură Creşterea animalelor. *s.f., g.-d. art.* zooculturii.
zooeconomie Disciplină care studiază aplicarea principiilor economice la creşterea animalelor. *s.f., art.* zooeconomia, *g.-d. art.* zooeconomiei.
zoofag,-ă Care se hrăneşte cu carnea de animale. *adj., pl.* zoofagi,-ge.
zoofagie Faptul de a se hrăni cu carne de animale. *s.f., art.* zoofagia, *g.-d. art.* zoofagiei.
zoofil,-ă 1. (despre oameni) Care suferă de zoofilie. 2. (despre plante) La care polenizarea este făcută de anumite specii de animale. *adj., pl.* zoofili,-e.
zoofilie Afecţiune morbidă pentru animale. *s.f., art.* zoofilia, *g.-d. art.* zoofiliei.
zoofit (la pl.) Încrengătură de animale a căror formă se apropie de aceea a plantelor; (la sg.) animal din această încrengătură. *s.n., pl.* zoofite.
zoofitic,-ă Referitor la zoofite. *adj., pl.* zoofitici,-ce.
zoofob,-ă (despre oameni) Care manifestă o teamă patologică faţă de anumite animale. //(despre plante) Care s-au adaptat (cu ghimpi, miros etc.) împotriva animalelor erbivore. *adj., pl.* zoofobi,-e.
zoofobie Teamă patologică faţă de (unele) animale. *s.f., art.* zoofobia, *g.-d. art.* zoofobiei, *pl* zoofobii, *art.* zoofobiile.
zoofor (arhit.) Ornament în relief cu motive zoomorfe. *s.n.*
zoogenie Studiul dezvoltării animalelor. *s.f., art.* zoogenia, *g.-d. art.* zoogeniei.
zoogeograf,-ă (-ge-o-) Specialist în zoogeografie. *s.m., pl.* zoogeografi; *s.f., g.-d. art.* zoogeografei, *pl.* zoogeografe.
zoogeografie (-ge-o-) Ramură a geografiei care studiază răspândirea speciilor de animale pe Pământ. *s.f., art.* zoogeografia, *g.-d. art.* zoogeografiei.
zoografie 1. Ramură a zoologiei care se ocupă cu descrierea diferitelor specii de animale. 2. (în Antichitate) Arta picturii animaliere. *s.f., art.* zoografia, *g.-d. art.* zoografiei.
zooid,-ă (despre minerale) Care are formă de animal. *adj., pl.* zooizi,-de.

zoolatrie Religie care are la bază cultul animalelor. *s.f., art.* zoolatria, *g.-d. art.* zoolatriei.
zoolatru,-ă (Persoană) care se închină la animale. *adj., s.m. şi f., pl.* zoolatri,-e.
zoolit Animal sau parte a unui animal fosilizat. *s.m., pl.* zoliţi.
zoolog,-ă Specialist în zoologie. *s.m., pl.* zoologi; (rar) *s.f., g.-d. art.* zoologei, *pl.* zooloģe.
zoologic,-ă Referitor la zoologie. */Parc ~* sau *grădină ~* = parc în care animalele rare sau exotice trăiesc în condiţii asemănătoare cu cele ale vieţii lor în libertate. *Muzeu ~* = muzeu în care sunt expuse animale reconstituite sau împăiate, părţi ale corpului animal etc. *adj., pl.* zoologici,-ce.
zoologie Ştiinţă care se ocupă cu studiul animalelor. *s.f., art.* zoologia, *g.-d. art.* zoologiei.
zoom (oo *pron.* u) Obiectiv fotografic cu distanţa focală variabilă. *s.n.*
zoomanie Afecţiune exagerată, patologică, faţă de animale. *s.f., art.* zoomania, *g.-d. art.* zoomaniei, *pl.* zoomanii, *art.* zoomaniile.
zoometrie Studiul dimensiunilor animalelor. *s.f., art.* zoometria, *g.-d. art.* zoometriei.
zoometru Instrument folosit în zoometrie. *s.n., art.* zoometrul, *pl.* zoometre.
zoomorf,-ă (în artele plastice) Care reprezintă animale. *adj., pl.* zoomorfi,-e.
zoomorfic,-ă 1. Zoomorf. 2. Referitor la zoomorfie. *adj., pl.* zoomorfici,-ce.
zoomorfie Ramură a zoologiei care studiază conformaţia animalelor. *s.f., art.* zoomorfia, *g.-d. art.* zoomorfiei.
zoomorfism 1. Credinţă religioasă care susţine că oamenii se metamorfozează în animale. 2. Cult primitiv în care divinităţile sunt reprezentate de animale. *s.n.*
zoonim Nume propriu sau comun de animale. *s.n., pl.* zoonime.
zoonimie Totalitatea numelor de animale. *s.f., art.* zoonimia, *g.-d. art.* zoonimiei.
zoonomie Ansamblul legilor după care se desfăşoară viaţa animalelor. *s.f., art.* zoonomia, *g.-d. art.* zoonomiei.
zoonoză Infecţie provocată animalelor de bacterii, ciuperci, viermi etc., care se poate transmite la om. *s.f., g.-d. art.* zoonozei, *pl.* zoonoze.
zoopaleontologie (-le-on-) Ştiinţă care studiază animalele fosile. *s.f., art.* zoopaleontologia, *g.-d. art.* zoopaleontologiei.
zooparazit Parazit specific animalelor. *s.m., pl.* zooparaziţi.
zooparc (rar) Grădină zoologică. *s.n., pl.* zooparcuri.
zoopatie (med.) Delir în timpul căruia bolnavul îşi imaginează că are animale în sau pe corp. *s.f., art.* zoopatia, *g.-d. art.* zoopatiei, *pl.* zoopatii, *art.* zoopatiile.
zoopatologie Ştiinţă care studiază bolile animalelor. *s.f., art.* zoopatologia, *g.-d. art.* zoopatologiei.
zooplancton Totalitatea organismelor animale care formează planctonul. *s.n.*
zooprofilaxie Măsuri de prevenire a contaminării cu bolile animalelor. *s.f., art.* zooprofilaxia, *g.-d. art.* zooprofilaxiei, *pl.* zooprofilaxii, *art.* zooprofilaxiile.
zoopsie Halucinaţie vizuală în care se percep imagini ale unor animale hidoase, cauzată de intoxicaţii cu alcool sau cu stupefiante. *s.f., art.* zoopsia, *g.-d. art.* zoopsiei.
zoopsihologie Psihologie animală. *s.f., art.* zoopsihologia, *g.-d. art.* zoopsihologiei.
zoospor (bot.) Spor care se poate mişca în mediu lichid cu ajutorul cililor vibratili. *s.m., pl.* zoospori.
zoosporange Sporange cu zoospori. *s.m., pl.* zoosporangi.
zootaxie Clasificare (ştiinţifică) a regnului animal. *s.f., art.* zootaxia, *g.-d. art.* zootaxiei.
zootehnic,-ă Referitor la zootehnie. *adj., pl.* zootehnici,-ce.
zootehnică (rar) Zootehnie. *s.f., g.-d. art.* zootehnicii.
zootehnician,-ă (-ci-an) Specialist în zootehnie; zootehnist. *s.m., pl.* zootehniceni; *s.f., g.-d. art.* zootehniceni, *pl.* zootehniceni.
zootehnie Ştiinţă care studiază creşterea, ameliorarea, reproducerea şi exploatarea animalelor domestice; zootehnică. *s.f., art.* zootehnia, *g.-d. art.* zootehniei.
zootehnist,-ă Zootehnician. *s.m., pl.* zootehnişti; *s.f., g.-d. art.* zootehnistei, *pl.* zootehniste.
zooterapeutic,-ă Referitor la zooterapie. *adj., pl.* zooterapeutici,-ce.
zooterapeutică Terapeutică aplicată animalelor, zooterapie. *s.f., g.-d. art.* zooterapeuticii.
zooterapie Zooterapeutică. *s.f., art.* zooterapia, *g.-d. art.* zooterapiei.
zootomie 1. Anatomie animală. 2. Disecţie practicată pe animale. *s.f., art.* zootomia, *g.-d. art.* zootomiei.
zootoxină Toxină de origine animală. *s.f., g.-d. art.* zootoxinei, *pl.* zootoxine.
zopoti *intr.* (reg.) A alerga de colo-colo, fără odihnă. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zopotesc, *imperf. 3 sg.* zopotea; *conj. prez. 3* să zopotească.
zor[1] 1. Activitate însufleţită; grabă mare. */Cu ~* = în grabă, repede. *A avea ~* = a se grăbi. *A da cuiva ~* = a grăbi. *A lua la ~* = a certa. *~-~* = în mare grabă. *A-i da ~ cu* (sau *că...*) = a nu mai conteni cu ceva. *A lua la ~* = a cere cuiva socoteală, a mustra. *A lua cu ~ul* = a constrânge, a forţa. 2. Necesitate; strâmtoare, necaz. */A nu avea ~ de ceva* (sau *de cineva*) = a) a nu-i păsa de ceva (sau de cineva); b) a nu-i fi necesar numaidecât. *Ce ~ ai?* = ce-ţi pasă? *s.n.*
zor[2] v. **zur.**
zoraliа (înv., reg.) Numele unui dans popular (caracterizat prin sărituri neregulate); ca-la-uşa-cortului; melodia acestui dans. *s.f. art., neart.* zoralie, *g.-d. art.* zoraliei.
zorcan (iht., reg.) Plătică. *s.m., pl.* zorcani.
zorea Nume dat unor specii de plante ornamentale agăţătoare cu flori albastre, sau mov-roşcate, cu corola în formă de pâlnie. *s.f., g.-d. art.* zorelei, *pl.* zorele, *art.* zorelele.
zori[1] 1. Lumină care apare pe cer înainte de răsăritul Soarelui; timpul când apare această lumină. */În ~ de zi* (sau *de ziuă*) sau *până-n ~, din ~, în ~i zilei, în* (sau *la*) *revărsatul ~lor* sau *o dată cu ~le* = dis-de-dimineaţă. *Din ~ şi până-n seară* (sau *noapte*) = toată ziua. *A se* (*re*)*vărsa* sau *a* (*se*) *crăpa, a se ivi, a se zări, a mijі ~le* (sau *~i*) sau *a da în fapt* (sau *a se crăpa, a se anunţa*) *de ~* = a începe să se facă ziuă, să se lumineze. 2. (art.) Numele unui dans popular care se joacă la nuntă; melodia acestui dans. *s.m. pl./s.f. pl., art.* zorii/zorile.
zori[2] 1. *intr.* şi *refl.* A lucra în grabă, a da zor. //A iuţi pasul (pentru a ajunge undeva). 2. *tr.* şi *intr.* A îndemna la accelerarea unei acţiuni; a impulsiona. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zoresc, *imperf. 3 sg.* zorea; *conj. prez. 3* să zoreaască.
zori[3] *intr.* şi *refl.* (pop.) A se ivi zorile. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zoreşte, *imperf. 3 sg.* zorea; *conj. prez. 3* să zoreaască.
Zorilă 1. Personaj fantastic din basmele populare, personificare a zorilor. 2. Numele popular al stelei Sirius. *s.prop.m.*
zorire (rar) Acţiunea de a (se) zori[2]. *s.f., g.-d. art.* zoririi.

zorit (rar) Ivirea zorilor[1]. *s.n., pl.* zorituri.
zornăi *intr* (despre obiecte de metal, de sticlă) A zăngăni, a zurui. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* zornăi, *3* zornăie, *imperf. 3 sg.* zornăia; *conj. prez. 3* să zornăie.
zornăială Zornăit. *s.f., g.-d. art.* zornăielii, *pl.* zornăieli.
zornăit Faptul de a zornăi; zgomotul produs de obiecte de metal care se lovesc între ele; zornăitură, zornăială. *s.n., pl.* zornăituri.
zornăitor,-oare (-nă-i-) Care zornăie, care răsună. *adj., pl.* zornăitori,-oare.
zornăitură (-nă-i-) Zornăit. *s.f., g.-d. art.* zornăiturii, *pl.* zornăituri.
zornet (rar) Zornăit. *s.n., pl.* zornete.
zor-nevoie (fam.) 1. Insistent. 2. Pe motiv că... *loc. adv.*
zoroastrism (-ro-as-) Concepţie religioasă dualistă, întemeiată de Zoroastru, având la bază lupta dintre bine şi rău. *s.n.*
zorzoi *tr.* şi *intr.* (pop.) A zornăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zorzoiesc, *imperf. 3 sg.* zorzoia; *conj. prez. 3* să zorzoiască.
zorzon Podoabă lipsită de gust sau de valoare. *s.n., pl.* zorzoane.
zorzonat,-ă (pop., fam.) Înzorzonat. *adj., pl.* zorzonaţi,-te.
zosteriform,-ă (despre erupţii) Care seamănă cu zona-zoster. *adj., pl.* zosteriformi,-e.
zuav Soldat francez aparţinând corp de infanterie care a activat în Algeria. *s.m., pl.* zuavi.
zuf (înv.) Sortiment de stofă de lână fină. *s.n.*
zugrav 1. Lucrător specializat în zugrăvit (1). 2. (înv.) Pictor de biserici *s.m., pl.* zugravi.
zugrăveală 1. Soluţie din lapte de var şi pigmenţi naturali, care se aplică pe un perete, cu scop protector şi ornamental. 2. Pictură (mai ales bisericească), tablou. 3. (rar) Fard. 4. (fig., rar) Descriere. *s.f., g.-d. art.* zugrăvelii, *pl.* zugrăveli.
zugrăvi 1. *tr.* A aplica un strat de zugrăveală pe un perete. //A picta, a desena. 2. *tr.* (fig.) A reda în cuvinte; a descrie, a prezenta. 3. *refl.* şi *tr.* (fig.) A (se) contura, a (se) reflecta. 4. *refl.* (despre stări psihice) A se vedea, a se exterioriza pe figura cuiva. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zugrăvesc, *imperf. 3 sg.* zugrăvea; *conj. prez. 3* să zugrăvească.
zugrăvire Acţiunea de a (se) zugrăvi; zugrăveală, zugrăvit. *s.f., g.-d. art.* zugrăvirii, *pl.* zugrăviri.
zugrăvit 1. Zugrăveală. 2. (înv.) Arta de a picta. *s.n.*
zuliar,-ă (-li-ar) (înv.) Gelos. //Invidios. *adj., pl.* zuliari,-e.
zulie (înv.) Gelozie. *s.f., art.* zulia, *g.-d. art.* zuliei.
zulu Limbă vorbită de zuluşi. *s.f.*
zuluf Şuviţă cârlionţată de păr; buclă. *s.m., pl.* zulufi.
zulufat,-ă (rar) Cu zulufi. *adj., pl.* zulufaţi,-te.
zulufel (rar) Diminutiv al lui zuluf. *s.m., pl.* zulufei, *art.* zulufeii.
zulum (înv.) Nedreptate. *s.n., pl.* zulumuri.
zulus,-ă (Locuitor) care aparţine unei populaţii negroide din sudul Africii. *adj., s.m.* şi *f., pl.* zuluşi,-se.
zum/zum-zum Cuvânt care imită sunetele produse de insecte care zboară. *interj.*
zumaricaie (înv.) 1. Prăjituri, bomboane. 2. (fig.) Istericale. *s.f. pl., art.* zumaricalele.
zumbăi *intr.* (rar, despre insecte) A zumzăi. *vb. IV, ind. prez. 3* zumbăie, *imperf. 3 sg.* zumbăia; *conj. prez. 3* să zumbăie.
zumbăire (rar) Zumzet. *s.f., g.-d. art.* zumbăirii, *pl.* zumbăiri.
zumzăi *intr.* (despre insecte, mai ales despre albine) A produce un sunet caracteristic în timpul zborului; a bâzâi. *vb. IV, ind. prez. 3* zumzăie, *imperf. 3 sg.* zumzăia; *conj. prez. 3* să zumzăie.
zumzăitor,-oare (-ză-i-) Care zumzăie. *adj., pl.* zumzăitori,-oare.
zumzet 1. Sunetul pe care îl produc insectele, mai ales albinele, în timpul zborului; bâzâit. //Zgomot produs de o vibraţie puternică şi continuă a unor obiecte, a unor maşini etc. 2. Freamăt. *s.n., pl.* zumzete.
zup Cuvânt ce reproduce zgomotul produs de o cădere, de o mişcare rapidă, de o săritură etc. *interj.*
zupăi *intr.* (pop., reg.) A sări, a ţopăi. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zupăiesc, *imperf. 3 sg.* zupăia; *conj. prez. 3* să zupăiască.
zupăit (reg.) Acţiunea de a zupăi; zupăitură. *s.n.*
zupăitură (-pă-i-) (reg.) Zupăit. *s.f., g.-d. art.* zupăiturii, *pl.* zupăituri.
zur/zurr Cuvânt care imită zgomotul produs de rostogolirea sau ciocnirea unor obiecte mici. [*var.* zor *interj.*] *interj.*
zurăi v. **zurui.**
zurba (înv.) Răscoală, revoltă. //Zarvă, gălăgie. [*var.* zurbă, zurbală *s.f.*] *s.f., art.* zurbaua, *g.-d. art.* zurbalei, *pl.* zurbale, *art.* zurbalele.
zurbagiu,-ie (fam.) (Om) căruia îi place să se certe; scandalagiu. //(înv.) Răsculat, răzvrătit. *adj., s.m., pl.* zurbagii.
zurbală v. **zurba.**
zurbă v. **zurba.**
zurbalâc (înv., pop.) Luptă, harţă. //Revoltă, răscoală. *s.n., pl.* zurbalâcuri.
zurbavă (înv.) Ceartă, gâlceavă, scandal. *s.f., g.-d. art.* zurbavei, *pl.* zurbave.
zurgălău (mai ales la pl.) Glob metalic cu o bilă în interior, care sună când este mişcat; clopoţel. *s.m., art.* zurgălăul, *pl.* zurgălăi, *art.* zurgălăii
zurliu,-ie (fam.) Smintit, zăpăcit; nebunatic. *adj., pl.* zurlii.
zurui *intr.* şi *tr.* A zornăi. [*var.* zurăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* zuruie, *imperf. 3 sg.* zuruia; *conj. prez. 3* să zuruie.
zuruire Acţiunea de a zurui; zornăit. *s.f., g.-d. art.* zuruirii, *pl.* zuruiri.
zuruit Zornăit. *s.n., pl.* zuruituri.
zuruitor,-oare (-ru-i-) Care zuruie; zornăitor. *adj., pl.* zuruitori,-oare.
zurzur (pop.) Ornament, podoabă. *s.m., pl.* zurzuri.
zuzăi v. **zuzui.**
zuzet (pop.) Zumzet; murmur; susur. *s.n., pl.* zuzete.
zuzui *intr.* (pop.) A zumzăi; a şopoti, a susura. [*var.* zuzăi *vb.*] *vb. IV, ind. prez. 3* zuzuie, *imperf. 3 sg.* zuzuia; *conj. prez. 3* să zuzuie.
zvastică v. **svastică.**
zvăpăia *refl.* (rar) A fi zburdalnic, neastâmpărat. *vb. I, ind. prez. 3* se zvăpăie, *imperf. 3 sg.* se zvăpăia; *conj. prez. 3* să se zvăpăie.
zvăpăială Neastâmpăr, zburdălnicie. *s.f., g.-d. art.* zvăpăielii, *pl.* zvăpăieli.
zvâc Cuvânt care imită o mişcare bruscă. *interj.*
zvâcâi *intr.* (rar) A zvârli. *vb. IV, ind. prez. 1* şi *2 sg.* zvâcâi, *3* zvâcâie, *imperf. 3 sg.* zvâcâia; *conj. prez. 3* să zvâcâie.
zvâcneală Palpitaţie puternică a inimii, a tâmplelor; tresărire. *s.f., g.-d. art.* zvâcnelii, *pl.* zvâcneli.
zvâcnet Zvâcnire; tremur. *s.n., pl.* zvâcnete.
zvâcni *intr.* 1. (despre inimă, tâmplă etc.) A bate repede şi cu putere. 2. (despre fiinţe) A ţâşni şi a se repezi undeva. //A sări brusc în picioare. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zvâcnesc, *imperf. 3 sg.* zvâcnea; *conj. prez. 3* să zvâcnească.

zvâcnire Faptul de a zvâcni; palpitare. //Mişcare bruscă şi involuntară a corpului sau a unei părţi a lui. *s.f., g.-d. art.* zvâcnirii, *pl.* zvâcniri.
zvâcnit Zvâcnire. *s.n.*
zvâcnitor,-oare Care zvâcneşte, care palpită. *adj., pl.* zvâcnitori,-oare.
zvâcnitură Zvâcnet, palpitaţie. *s.f., g.-d. art.* zvâcniturii, *pl.* zvâcnituri.
zvânta 1. *tr.* şi *refl.* A face să piardă sau a pierde din umezeală; a (se) zbici. */A ~ în bătaie* (sau *în bătăi*) = a bate zdravăn. 2. *tr.* (fig.) A distruge, a nimici. //A epuiza. //(în propoziţii consecutive) *Minte de zvântă. vb. I, ind. prez. 2 sg.* zvânţi, *3* zvântă; *conj. prez. 3* să zvânte.
zvântare Acţiunea de a (se) zvânta; zvântat. *s.f., g.-d. art.* zvântării, *pl.* zvântări.
zvântat Zvântare. *s.n.*
zvântura *refl.* (fam.) A umbla de colo până colo (fără rost); a hoinări. *vb. I, ind. prez. 3* se zvântură.
zvânturat,-ă Uşuratic, fluşturatic, nesocotit; (p. ext.) zdurdalnic; zvânturatic. //(s., înv.) Aventurier; pribeag. *adj., pl.* zvânturaţi,-te.
zvânturatec,-ă v. **zvânturatic.**
zvânturatic,-ă Zvânturat. [*var.* zvânturatec,-ă *adj.*] *adj., pl.* zvânturatici,-ce.
zvâr/zvârr Cuvânt care redă zgomotul produs de un obiect aruncat cu putere prin aer. [*var.* zvr *interj.*] *interj.*
zvârcol (rar) Zbatere, frământare; zvârcolire. *s.n.*
zvârcoleală (fam.) Zvârcolire. *s.f., g.-d. art.* zvârcolelii, *pl.* zvârcoleli.
zvârcoli *refl.* 1. A se zbuciuma de durere. //A se întoarce (în aşternut) de pe o parte pe alta. 2. (fig.) A se frământa sufleteşte. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zvârcoleşte, *imperf. 3 sg.* se zvârcolea; *conj. prez. 3* să se zvârcolească.
zvârcolire Faptul de a se zvârcoli; zvârcolitură; frământare. *s.f., g.-d. art.* zvârcolirii, *pl.* zvârcoliri.
zvârcolitură (reg.) Zvârcolire. *s.f., g.-d. art.* zvârcoliturii, *pl.* zvârcoliturі.
zvârlet (rar) Zvârlitură. *s.n.*
zvârli A. *tr.* 1. A arunca ceva cu o mişcare bruscă. 2. A da la o parte un lucru nefolositor sau vătămător. 3. A risipi, a împrăştia. //(fig.) A cheltui bani fără socoteală. B. *intr.* 1. A arunca cu ceva asupra cuiva pentru a-l lovi, a-l alunga etc. 2. (despre animale) A izbi cu picioarele, a fi nărăvaş. C. *refl.* A se repezi, a se precipita; a sări. *Se zvârle în maşină. vb. IV, ind. prez. 3 sg.* zvârle, *3 pl.* zvârlă/zvârl, *imperf. 3 sg.* zvârlea; *conj. prez. 3* să zvârle.
zvârlire Acţiunea de a (se) zvârli. *s.f., g.-d. art.* zvârlirii, *pl.* zvârliri.
zvârlitură Faptul de a zvârli; zvârlet. */O ~ de băţ* = distanţă mică. *s.f., g.-d. art.* zvârliturii, *pl.* zvârlituri.
zvârlugă 1. Peşte mic de apă dulce, de culoare gălbuie, cu mişcări foarte iuţi. 2. (fig.) Persoană vioaie, iute în mişcări. [*var.* vârlugă *s.f.*] *s.f., g.-d. art.* zvârlugii, *pl.* zvârlugi.
zvecui *tr.* A întinde încălţămintea pe calapod. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zvecuiesc, *imperf. 3 sg.* zvecuia; *conj. prez. 3* să zvecuiască.
zvecuire Acţiunea de a zvecui. *s.f., g.-d. art.* zvecuirii, *pl.* zvecuiri.
zvelt,-ă 1. (despre corpul oamenilor sau al animalelor) Cu talie subţire, suplu. 2. (fig., despre zborul păsărilor) Vioi, elegant. 3. (despre obiecte) Cu forme armonioase, suple, elegante. *adj., pl.* zvelţi,-te.
zveltеţe Faptul de a fi zvelt; suplеţe, graţie. *s.f., g.-d. art.* zveltеţei.
zviduі *refl.* (reg.) A se vindeca. *vb. IV, ind. prez. 3 sg.* se zviduieşte, *imperf. 3 sg.* se zviduia; *conj. prez. 3* să se zviduiască.
zvoană v. **zvon.**
zvon 1. Ştire care circulă din om în om; (p. ext.) informaţie neverificată (şi uneori tendenţioasă). 2. Rumoare reprodusă de glasuri, de mişcare etc.; gălăgie. //Zgomot din natură (produs de ape, păsări, vânt etc.); murmur, susur. 4. Sunet depărtat de clopote, de instrumente muzicale etc. [*var.* zvoană *s.f.*] *s.n., pl.* zvonuri.
zvonar Zvonist. *s.m., pl.* zvonari.
zvoner (rar) Zvonist. *s.m., pl.* zvoneri.
zvoni 1. *refl. impers.* A răspândi un zvon; a se scorni. 2. *intr.* (despre ape, vânt etc.) A susura, a şopoti. *vb. IV, ind. prez. 1 sg.* şi *3 pl.* zvonesc, *imperf. 3 sg.* zvonea; *conj. prez. 3* să zvonească.
zvonire Faptul de a (se) zvoni. *s.f., g.-d. art.* zvonirii, *pl.* zvoniri.
zvonist,-ă Persoană care răspândeşte zvonuri, care scorneşte ceva; zvonar, zvoner. *s.m., pl.* zvonişti; *s.f., g.-d. art.* zvonistei, *pl.* zvoniste.
zvonistică (fam., depr.) Totalitatea zvonurilor care circulă la un moment dat despre un fapt, despre o persoană etc. *s.f., g.-d. art.* zvonisticii.
zvr v. **zvâr.**

31. 561

Bibliografie selectivă

Academia Republicii Populare Române, Institutul de lingvistică din Bucureşti, *Dicţionarul limbii române moderne*, Editura Academiei, Bucureşti, 1958

Academia Republicii Socialiste Române, Institutul de lingvistică, *Dicţionarul explicativ al limbii române (DEX)*, Editura Academiei, Bucureşti, 1975

Academia Republicii Socialiste Române, Institutul de lingvistică al Universităţii din Bucureşti, *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române (DOOM)*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982

Academia Republicii Socialiste Române, Institutul de lingvistică din Bucureşti, *Supliment la Dicţionarul explicativ al limbii române (DEX-S)*, Editura Academiei, Bucureşti, 1988

Academia Română, *Dicţionarul limbii române (DLR), A-B, C, D-de, F-I, J-Loţniţă*, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Tipografia ziarului „Universul", Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1913-1919

Academia Română, *Dicţionarul limbii române (DLR), Serie nouă, M-U, V-vizuină, Z*, Editura Academiei, Bucureşti, 1965-2000

Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a II-a, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1996

Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan", *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române (DOOM)*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005

Vasile Breban, *Dicţionar al limbii române contemporane*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980

Ciorănescu Alexandru, *Dicţionarul etimologic al limbii române*, Saeculum I.O., Bucureşti, 2002

Florica Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente (DCR)*, ediţia a II-a, Logos, Bucureşti, 1997

Luiza Seche, Mircea Seche, *Dicţionarul de sinonime al limbii române*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1997

Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbii române, vocabular general, vol. I-III*, ediţie revăzută şi adăugită, MIDO CENTER, Iaşi, 1996

Florin Marcu, *Marele dicţionar de neologisme*, Saeculum I. O., Bucureşti, 2000

Mic dicţionar enciclopedic, (MDE), ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978